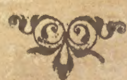
C. 28
C. 4

BARTOLVS
A SAXO FERR

In Secundam Digest noui Partem

Cum Alexand. Barb. Paris. Claud. à Seissel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appositis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis summarijs, vt vocant, ad decisiones inueniendas quàm accommodatissimis.

Quantam autem fidem, studium, diligentiamque in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, in hac postrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM suo pristino nitori restituentes diligens Lector in conferendis his nostris cum vetustissimis Codicibus facillimè dignoscet.

y I Ma. [illegible]

Rubricæ Secundæ partis Digesti Noui.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO IN II. DIGESTI NOVI PARTEM Commentaria.

LIBER XLV. DIGEST. TITVLVS PRIMVS.

De verborum obligationibus.

a ¶Dictum a est s. de obligationibus in genere, sequitur videre de obligationibus in specie. Ideo ponit rubr. de verborũ obligatio.

ADDITIO.

a Alexã. ¶Dictum. Adde, Iesu Christi præsidio semper inuocato, quod'd. Alex. tangit hic, in rub. an rub. possint allegari ad decisio. causarum: & an cum rubrum est generalius nigro, restringatur per nigrum, quæ etiam post ipsum posui in l. j. s. si cer. pet. & ibi positis: adde etiam Abb. consi. 16. inci. in præsenti causa. ij. libr. inquantum etiam tangit de donatione Constantini: adde ꝙ Abb. consi. 84. j. lib. dicit, ꝙ non esset procul ab hæresi, reuocare id in dubium, dum etiam tangit de aliis donationibus Imperatorum, adde Bal. consi. 277. li. 3. Old. consi. 231. in fi. De ptãte Papæ in bonis ecclesiæ, Bal. consil. 274. 3. vol. & consi. 190. ij. lib. & consi. 334. 1. vol. Et de donatione Regis, per Pau. de Ca. cõs. 74. Old. consi. 195. Et inquantum tangit, an si mulier iuret super contractu, sit de beneficiis certioranda, & quid etiam de minore. adde Bal. consi. 4. & 47. & consil. 133. lib. 3. & cons. 390. lib. 2. & consi. 40. vol. 5.

LEX PRIMA.

1 *Stipulatio non concipitur, nisi vtroque loquente, & sermonis efficaciam intelligente.*
2 *Stipulatio quibus casibus fingatur.*
Patientia in iudicio sine vocis expressione habet vim stipulationis.
3 *Interrogatio præcedere, & responsio sequi debet, vt stipulatio valeat.*
4 *Infans non potest stipulari, nisi in l. seruum, j. rem pup. sal. fo.*
5 *Stipulatio non contrahitur per epistolam, sed probatur.*
6 *Sponsalia per stipulationem non contrahuntur inter absentes: aliàs sic.*
7 *Mutus, & surdu, qui intelligit ad motum labiorum non potest stipulari.*
Visus vbi requiritur, non sufficit, si percipiatur per intellectum.
8 *Stipulatio potest concipi inter absentes, dummodo se exaudiant.*
Præsentes dici possint existentes in diuersis locis, dummodo se exaudiant.
9 *Mutus iubet scriptra, absens per epistolam, surdus verbo.*
Mutus an stipulari possit.
Mutus si nihil intelligit, æquiparatur infanti: si aliquid, pupillo.
10 *Surdus non stipulatur, & licèt intelligat ad motũ labiorum, indiget curatore.*
11 *Surdus, & mutus qid quis sit, qualiter probatur. remissiuè.*
Surdus, & mutus post contrahere, licet non per stipulationem.
12 *Stipulatio quid. remiuè.*
13 *Stipulatio quare dica stipulatio: vbi ꝙ ab interrogante tanquam nobiliori.*

Tipulatio. Lex nostra diuiditur in septem partes, secundum Iacobum de Are. Primò, dubitatur vtrum stipulatio reddatur ĩutilis ratione personarum. Secundò, vtrum reddatur inutilis ratione interualli temporis. Tertiò, vtrum reddatur ĩutilis ratione defectus verborum, seu formæ. Quartò, vtrum reddatur inutilis ratione diuersitatis, in qualitate interrogationis, & responsionis. Quintò, an reddatur inutilis ratione diuersitatis in qualitate. Sextò, an reddatur inutilis pp adiunctã rem in sermone. Septimò, an reddatur inutilis pp diuersitatem
1 loquelæ. & prosequor per partes. †Stipulatio non põt a concipi
a nisi vtroque loquente, & sermonis efficaciam intelligente. h. d. Hoc principium diuiditur in iij. partes. Primò ponit dictum. Secũdò illationem. Tertiò, cõsilium. Secunda ibi, & ideò. Tertia ibi, si quis igitur. ¶In te. ibi, loquente. subaudi, & sermonis afficaciã intelligente. Opponitur hic quòd stipulatio non potest concipi, &c. Contra. s. adoptio. l. non enim aliter. Iac. de Are. soluit,
2 quòd ibi in stipulatiõe ficta, hic in vera. Vos †habetis alios casus, in quibus fingitur stipulatio. l. j. C. de rei vxo. actio. Item ex cursu longi temporis. um de in rem verso. s. de vsur. Item patientia
b simplex b in iudo sine expressione vocis, habet vim stipulatio
c nis; vt s. de fideiussor. tutor. l. cum ostendimus. c in fi. & j. à quib. app. non lic. l. j. in quadam additio. Dy. super gl. Item in l. si finita. §. eleganter. s. de dam. infec. vbi ex contumacia fingitur stipula-
3 tio. ¶†Quærorum debeat præcedere ĩterrogatio, & sequi respõsio, & an sit substantia, ita ꝙ peruersio ordinis vitiet: & videtur quòd de substantia sit, quod verũ est. l. j. C. de vsur. & l. obligamur. §. vers. tit. j. & no. Instit. eod. tit. in prin. contra hoc videtur facere tex. j. ead. l. §. cum adiicitur. sed ib[i] ... m. ¶Opp. hic
4 dicitur, neque mutus, &c. †videtur quòd infa[ns] possit stipulari. l. seruum. j. rem pupil. sal. fo. duæ sunt opinio. Vna M... quã tenet Petr. sed Dy. tenet contrariam opinionem ibi po[sit]am in glo. qđ ibi sit speciale in illa stipulatione, & hoc tenet gl. s. titu. j. l. j. in fin. ¶Opp. de l. ea quæ. s. de donat. inter virum & vxor. & l. j. C. eodẽ.
5 Solu. †non contrahitur per epistolam, sed prius contracta per epistolam probatur. l. publia. in fi. ff. deposi. ¶Oppo. de l. 4. & 5. s. de sponsa. gl. non soluit hic, sed soluit in §. item verborum. Instit. de
6 inutil. stipulatio. & Dyn. hic. †quòd quandoque sponsalia possunt contrahi per stipulationem, & tunc inter absentes non contrahuntur. Quandoque contrahuntur sine stipulatione, & tunc
7 etiam inter absentes contrahuntur. ¶†Quæro, quid si est surd9, & mutus talis, qui intelligit, videndo motum labiorum, vt est d. Nellus de Gabrielis de Eugubio, qui propter sui magnam perspicaciam, licèt non audiat omnino, tamẽ ad motum labiorum homines quantumcunque secretè loquẽtes intelligit, quatenus ei9 visus protenditur, & quosdam alios vidi, vtrum poterunt stipulari? Et videtur quòd sic, quia intelligunt efficaciã sermonis. Cre-
d derem contrarium, d quia lex requirit, quòd intelligant per sensum auditus, & per sonum vocis. l. prima. in fine. supra titulo primo. non per motum labiorum, seu alio nutu: quæ enim est differentia inter motum labiorum, digitorum, vel humerorum, quibus fit nutus? Certè nulla. Simile in illis, in quibus requiritur visus, non sufficit si alio modo percipiatur per intellectũ. l. j. in principio. suprà de his quæ in testamento delentur. sed si vocem perciperet quis auribus, sententiam vero perciperet nutu, sufficeret, vt videbitis in §. si quis ita. infra eadem l. & supra titulo primo. l.
8 prima. in fin. facit infrà eadem l. §. vlti. Pone quòd †aliqui non sunt præsentes, nec stant simul, sed vnus in vna parte ciuitatis, seu camera, alius in alia, an possint stipulari. Videtur quòd non, quia absentes: sed certè ex quo possunt se exaudire clamãdo, possunt dici præsentes. Et absentes hic accipiuntur, qui non possunt exaudire se, vt nota. in §. item verborum. Institu. de inutil. stipulatio. aliter dicitur absens, vt præsens. suprà de procurato. ¶Oppo. de l. prima. §. penulti. s. titu. j. Solu. hæc exceptio in infante non loquitur. Vel dic, quòd si quis vult sibi aliquid stipulari, & tunc caderet in infantem. ¶Oppo. pupillus non potest iubere, l. j. §. si pupillus. s. qđ iussu. dic auctoritate tutoris. Vel hic excipias ĩfantẽ, & hoc
9 mihi plus placet. ¶†Quæro, qualiter mutus iubeat? Dic scriptura. l. discretis. C. qui testa. fac. poss. & nutu. s. de leg. 3. l. nutu. & absens p epistolã, sed surdus põt præcipere verbo. Sed videt ꝙ non possit

ADDITIONES.

a Stipulatio non potest. Vide tu Alexã. in consi. 12. vol. j. & Panor. in c. cum contingat. de iureiuran.

b ¶Itẽ patiẽtia simplex. Facit in simili ꝙ ponit Bal. de procuratore apud acta cõstituto, in l. inuitus. in fi. C. de proc. & in simili Oria. in tract. de arb. & arbitratore dato apud acta, vt præsumatur acceptasse onus iniunctum, licèt non responderit. & vide Fely. qui ponit aliqua in simili in c. quoniam contra. versi. & tenendo. de proba. & in c. fraternitatis, de testib. & in c. nonne. ver. secunda regula. de præsump.

c ¶L. cum ostendimus. Adde secundum Bal. ibi. vt refert: & sequitur Alex. hic. quòd ibi concurrebant tria. s. color iudicis, fauor pupilli, & scriptura: ideo fingitur stipulatio: qđ non esset altero prædictorum cessante.

d Poma. ¶Credere contrarium. No. quotiescũque in aliquo actu requiritur aliquis certus & specialis sensus, attenditur is, qui omnes alios corporis sensus sub se comprehẽdere aptus esset, vt est glo. no. in c. testes. 3. q. 9. voluit Bal. in l. testium. ver. secundo quæro, quid si testis. C. de testi. Vnde dicit Bald. in l. de quibus. ad fi. ff. de legi. quòd si vnus dicat se audiuisse, alius vero dicat se vidisse, quòd eruntcontestes. & etiã dixit in rubr. C. de prob. quòd si tolleretur omnis probatio, tamen non tolleretur illa, quæ fit per inspectionem oculorum. & quòd visus sit comprehensibilis omnium aliorum sensuum, tenet expresse Bar. in l. 2. §. pen. circa med. s. de aqua plu. arcen. circa hoc vide etiam aliquid per Pau. de Ca. in rub. C. de proba. & Bald. in l. contra negantem. C. ad l. Aquil. & per eundem in l. si quis testib in fi. C. de testi. & per Imol. & cano. in ca. fraternitatis. s. de frig. & male. quorum decisionem ibi sequitur Bal. in l. j. C. sen. rescin. non poss. Alex. cons. 64. inci. stantibus his quæ supra narrata sunt. lib. 4. Et benè facit ꝙ habetur Apoc. 1. Conuersus sum vt viderem vocem iuncta glo. in ... Præpo. & quod habetur Exod. Cunctus autem populus videbat voces. & vide Pa... l. si Titio. s. de leg. 2. & Alex. cõs. 143. vol. 2. & Præpo. in c. vides ... Et quod notanter in ... derogatum probationi, quæ fit per oculos, vide consi. ... 35. & consi. 63. vol. 4. ... in c. ad nostram. 3. in verbo, requirit. de iurein. & do. Præpo. in c. ... c. pen. ver. quinto no de proba. in c. cum causam. ver. sed istam ... & Bar. cons. 105 & aliquid in simili per Barba. consi. 48. vol. j. ... in verbo. & vide manus meas. Pau. post Bal. in l. j. s. de his quæ in testa. dele. ... Bal. in d. c. cum causam. Fel. in c. præterea. eo. tit. & Alex. consi. 24. vol. ... Car. Alexã. in d. c. vides. & Panor. in consi. 51. vol. j.

a possit stipulari,qa isti æquiparantur a furiosis,& pupillis.l.j.Fulcinius.§.adeo.in fi.s.ex qui.cau.in pos.ea.& inst.de cur.§.j.Sol.Quandoq; est talis mutus,qui omnino non intelligit,& iste æquiparat infanti,quia iste non intelligit.Quandoque aliquid intelligit, & b perfectè.licèt ñ audiat,neq; loqui possit,& iste æquiparat b pupillo.l.seruo inuito.§.pe.s.ad Treb.q tex.est valdè no.ad hoc,& d.§.adeo.vnde in pupillo requirit tutoris auctoritas,& idem in muto.

10 †Sed quid de surdo tantum? vr idẽ.d.§.j Inst.de cura.qđ est verũ si omnino non audiat,aliàs secus,vt s.ti.j.l.j.in fi.de leg.tu.l.pen.& l.fi.Sed si esset talis surdus,cuius infirmitas nõ esset ei nocina,qn possit gerere negotia sua,vt in eo,qui p motum labiorum ꝯprehẽdit,tunc puto ... nõ eget curatore.l.quęsitum.in fi.s.de re iud.

11 ¶†Qual[iter] ... mutus & surdus,dictum est in l.j.in fi.s.tit.j.& sic poterit ... cæteros ꝯctus pter stipulationem.Et circa hoc

12 vide quæ dicã in §.si quis ita. ... ea.l.¶†Quæro quid est stipulatio Respon.quædam verborum obligatio.Istud est nil dicere. Nam stipulatio est ꝯtus,& aliud est ꝯtus,aliud obl'o.l.j.s.de pac.Bre-

13 uiter stipulatio est,vt dicit tex.in.l.v.§.stipulatio.j.e.¶†Vlterius q̃ro,quare dr stip'o:& dr ab interrogante,quia est nobilior pars ... vt probatur.Inst.quib.mod.tol.ob.§.nõ idem.licèt eõ quandoque reperiatur.l.ñ non sortem.§.si decem.s.de cond.indeb.Vnde dicitur stipulatio? Dic,vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶Aequiparantur. Aliter loquitur Bar.in l.j.in fi.ff.de bo.poss.infan.fur.

b ¶Aequiparatur pupillo.Adde ꝙ Pau.de Ca.hic dr,ꝙ miraf de hoc dcõ Bar.& ꝙ rephẽditur per Ang.& Bal.quos ipse seq̃tur,q̃a cũ intellc,æq̃paratur maiori,vt ipse Bar.voluit in l.mutum.s.de acq.hær.& in l.fi.de bo.pos.in fan.fur.& inquantum Ale.refert Ro.inferre ex no.ꝙ qui nõ est pñs,nõ dr loqui ad statutum puniens loq̃ẽtẽ cũ bannito,vt non habeat locum in loquente p epistolã,quod dicit non differre ab illa quæstione,an statutum puniens delinquentem comprehendat mandantem. Vltra remissiones suas adde ꝙ cõsuluit Bal.cõs.52.li.3 super statutis Mediolani,quibus cauetur ꝙ nullus corporaliter puniat,nisi lege municipali caueat,altero cauet, ꝙ homicida capite puniat,ita ꝙ statim moriat,ꝙ mãdans homicidium fieri,non dẽt capite puniri.

1 *Interuallum longum siue magnũ inter interrogationem,& responsionem an & quando vitiet stipulationem diei.*

2 *Magnum interuallum inter interrogationem, & responsionem,quando vitiet stipulationem.*

Actus interueniens inter interogationem,& responsionem, quando vitiet stipulationem.

3 *Dictio incontinenti,qualiter accipiatur.*

§.Qui præsens Omissio rñsionis vitiat stip'onẽ,ñ modicũ interuallum.h.d.¶Opp.de seipso ad seipsum.Rñ in prima parte recessit,& nunquã fuit sibi rñsum. In secũda parte statim rediit,& fuit sibi rñsum.¶Opp.de l.ꝯtinuꝰ.in prin.j.eo.Sol.vt in gl.ꝙ incipit,incontinenti, sine magno. Te-

1 net ergo gl.† ista,ꝙ longum interuallum non vitiat stipulationẽ Sed ista gl.malè dicit,pl.duos.in fi.j.de duob.reis.& l.si ex duob.

a e.ti.& credo ꝙ sit lõgũ interuallum vnius diei, a d.l.si ex duob.& l.continuus.in prin.j.e.Vlterius dr,ꝙ si interuenit,actus exneus,hoc est,actus in medio veniens,ꝙ vitiat stip'ones.Contra C. de test.l.ambiguitates.& l.cum antiquitas.Sol.ibi necessarius nãæ actus fuit,qui non nocet,hic de alio actu.Distingue ergo,† aut in-

2 ter interrogationẽ,& rñsionẽ hẽr magnum interuallũ, & vitiat. l.si ex duob.in prin.& l.duo.j.ti.j.Aut ñ interuenit longũ interuallum,& tunc aut nullus actus interim est factus,& nõ vitiat.l.ꝯtinuus.in prin.j.eo.& hoc §.Aut aliqs actus interim est factus, & tunc aut ex necessitate nãæ,& non vitiat.l.cum antiquitas. C.de testa.Aut erat actus ñ de necessitate nãæ,& tũc aut erat de ptinẽtiis ꝯtus,& non vitiat.l.duos reos.in fi.j.ti.j.Aut nõ erat de per-

3 tinentiis,& vitiat.l.continuus.in prin.j.eo.¶Opp.de l.quod † di

b cimus,j.de sol.vbi aliter accipitur incõtinenti.b l.si debitori.s. de iud.& l.j.§.item si ita.s.ad leg.Fal.Sol.hæc loquela statim, &c.fm diuersitatem casuum aliter,& aliter accipitur.& qñ loquimur de actu,ex quo oritur actio,debet intelligi,prout dr in l.in bonæ fidei.C.de pact.& l.3.de ędil.ac.Qñq; de actu executiuo obl'onis,& tunc dr magnum,& paruum interuallum ad arbitrium iudicis. l.quod dicimus.infra.de solut. Quandoque accipitur in alia materia,& tunc aliter,& aliter accipitur.l.prima.C.vnde vi.& ibi no. per Cy.& j.de vi & vi armata.l.3.§.cum igitur.vbi per gl.

ADDITIONES.

a Pom.¶Vnius diei.An aũt intelligaf de die naturali,an artificiali,iuxta gl.& no.in l.more Romano.s.de fer.Dec.dicit,ꝙ qñ lex loquitur de die, & de his quæ pñt fieri de nocte,intelligitur de naturali,alias secus.Sđ stip'o de nocte põt fieri,ergo &c.Cõsiteur q dicta sunt in superiori notabili,ex his q habetur per doc. in d.l.more & in c.consului,extra de offi.deleg.in ver.an circa C.de test.Et an actus,& qui ... quod temporis interuallum inter interrogationem & respons... vitiet stipulationem.vide Ale.cons.17.vol.j.Arc.7.& non ab re.Ale.cons ... l.j.

b ¶Incontinenti.de l.Bar... tione vide vltra alios Cæp.in trac.simul contra.& per Maria.Soc.vltra ... Boch.in c.j.de mut.petitionibus.

1 *Consensus per interpretationẽ colligi potest,non tamen signis.*

2 *Actus si non valet vt ago, non valet vt valere potest. & qualiter procedat.* nu.5.

3 *Testator si interrogatur,vis tu dimittere bona tua tali,& responderit, cui alij quam sibi videtur relinquere.*

4 *Causa si est commissa tribus,quorum vnus dixit Titium condemnandum,alius absoluendum,& alius dicat,non video cur non sit condemnandus, hic tertius videtur condemnare.*

6 *Iuramentum interpositum super cõtractu, habet vim clausulæ,vt actus valeat omni meliori modo,quo valere potest.*

7 *Surdus & mutus si intelligunt ad motum labiorum,contrahere possunt in his, quæ consensu perficiuntur.*

8 *Stipulatio inutilis interposita super contractu, aliàs de se obligatorio , non vitiat,secus si cadit super facto,quod de sui natura non cadit in formam alicuius contractus.*

9 *Mutuum quando in instrumento non continetur,sed sola confessio mutui, tunc ex contractu mutui non agitur,nec ex stipulatione,sed certi condictione.*

10 *Statutum quod instrumenta guarẽtigiata exequantur,habebit locum in contractu,super quo stipulatio inutilis fuit interposita.*

a §.Si quis ita. Sufficit quo ad obl'onem consensum colligi ex verbis per interpretationẽ,a secus si ex

1 signis & actibus colligitur.h.d.¶No.† ꝙ sufficit sensum colligi p

2 interpretationem.Secundò no.† si nõ valet quod ago,vt ago, ñ valet vt valere pt,quia inutilis stipulatio hic nõ valet, vt pactum. ¶Opp.j.prox.§. vbi rñsio debet esse consonans interrogationi.

3 Sol.hic ex verbis eius colligitur,& sufficit. †Istud principium allegatur per Petrum ad q̃onem,quidã interrogatus, vis tu dimittere bona tua tali,dixit ille,cui alteri quàm sibi vellem dimittere?

b an videatur illi b dimittere? Et Pet.determinat ꝙ videtur dimittere, b vt in isto text.quia si est sic in contractibus,multo magis in testamentis,cum in eis fiat plenior interpretatio.l.in testamentis.j.de reg.iur.Sed contra hoc facit,s.de test.l.fi.Sol.ibi sunt verba iactantia prolata à testibus ad hoc non adhibitis, sed hic fuerunt verba dispositiua adhibitis testibus ad hoc.& alio interrogãte.Pro quo

c facit.s.de leg.3.l.Pamphilo.§.propositum.Item facit ad q̃onem, c

4 † commissum fuit tribus ꝙ consulerent an Titius sit condemnandus,vnus dixit condemnandum esse,alius dixit absoluẽdum,ter-

d tius dixit non video cur non sit d condemnandus: certè iste tertius videtur consulere,ꝙ sit condemnandus,per istum text. Et p hoc facit l.vxorem.§.concubinæ s.de lega. 3. per rñsionem. Sceuolæ.¶Opp.de l.si vnus.§.si acceptilatio.s.de pac.Glos.soluit hic,& benè in se,sed tamen diuinare est.Sed gl.aliter & melius soluit in l.j §.cum qui.s.de constit. pecu. quia aut tractamus de obligatione dissoluenda, & tunc si non valet, &c.vt ibi. Et de hoc si nõ valet,quod ago,vt ago,dic vt Dy.ponit hic & parum addit ad gl.Cy.ponit in l.nõ codicillum, C. de testa.licèt non perfectè

e ponat.Cum ergo e quæritur,†vtrum quod ago,si non valet vt a-

5 go,valeat vt valere potest,dic,aut constat dispo[nẽ]tem valere voluisse,vt potest,& valet,vt s.de codic.l.j.& C.de codi.l.fi.& hic in gl.Aut non apparet, & tunc aut inter id,quod [a]gitur,& id quod agi potest,solum est differentia in commodo,[&] non in cõstituẽdi modo:aut est differentia in ꝯstituendi modo.Primo casu valet, vt valere potest.l.si tam angusti.s.de ser.& l.vias.de ser.rusti.prædi.Si vero est differentia in modo constituendi,& tunc aut in his quæ dependent ex voluntate vnius,& tunc aut loquimur in dispositione totali,& nõ v3,vt valere potest.l.non codicillum. C.de testa.Aut de parte illius & valet.l.filius.§.vt quis heredẽ.s.de le. j. & l.verbis

ADDITIONES.

a Poma.¶Ex verbis per interpretationem.In hac materia vide Barto.in l.gerit.ff.de acq.hær.Math.in no.suo 27.& Fed.cons.cxix.

b Videtur dimittere.Adde & intellige fm Pau.de Castro concurrẽtib.duob.de q.b.in d.§.propositũ,s.ꝙ interrogatio præcesit,& ꝙ testes fuerint ad id con uocati.adde tertium,licèt Ale.non dicat,sed Pau.ꝙ ad interrogationẽ faciẽ dã aliquis non fit submissus,& informatus,vt sic interrogetalle.Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de test.§.pmissis.in addi.quæ incipit Pileus,cui accidit iste casus in personam vxoris. Tu adde Rom.in cons.cccv. Adde & quartum,ꝙ possit articulatè loqui vt in iurib.suprà alleg.Et de intellectu.d.§.propositũ. vide Pau.de Castro in cons.clxxxix.

c Pom.¶Facit ad quæstionem.Vide Fel.in c.cum venerabilis.versi.neque credis,de exceptio.

d ¶Cur non sit.Adde quid si iudex pronunciat Titium condemnandum in decem an videatur cõdemnasse,Ale.refert Bar.in l.j.C.si aduer.iud.tenere quòd non.& Io.And.in addi.ad Specu.in tit.de excep.§.viso versi. porro.in addi.q incipit.dat intelligere.Imol.Bald.& Rom.hic,cum quibus ipse transit, quia tractus futuri temporis non spectant ad iudicem.l.j.in prin.s.de vsur.Tu dic quòd Ang.cons.250.incip.P.domina liberina idem tenet,quòd hic.Et inquantum Alex.tangit quòd sufficiat exprimere verbum condemno, per æquipollens.Adde Ang.cons.275.vbi dicit,sufficere si iudex dicat,dico Titium debere,si ex tribus iudicibus vnus condemnat in decem, alter in quinquaginta, alter in vigintiquinque , quòd valeat sententia condemnantis in 25.voluit Pau.de Cast.cons.24.

e Pom.¶Cum ergo,&c.Vide Fed.cons.164.

a &l.verbis ciuilib.a§.de vulg.& pup.&l.Scęuola.§. ad Treb.Aut ĩ
his,ꝗ depēdēt ex volūtate duorū, tūc aut de obligatiōe ꝯhenda,
& si nō valet, vt agiṫ,tūc nō valet,vt valere pōt, vt hic, & l.j.§.eū
b q.§.de ꝯsti.pec.Si de obligatiōe dissoluēda, tūc aut est defect⁹ b in
forma,& tūc si nō valet vt agiṫ,nō valet vt valere p̄t.l. an inutilis.
ĵ.de accept.ſm vnā lect.Aut est defect⁹ in mā, & valet, vt valere
p̄t,vt d.l.an inutilis.ĵ.de accept.ſm aliā lect.& l.si qs acceptolatū
ĵ.de accept.l.si vn⁹.§.si acceptilatio.§.de pact.Aut est dfect⁹ in cā
c efficienti,hoc est in ꝑsona,& tūc idē,c qa valet,vt valere p̄t,arg.e-
ius ꝙ no.ĵ.eo.l.multū.& §.de ꝓcur.l.ꝗcūq; rōne.& dixi in d. l.an
6 inutilis.Sed qd†si sup tali stipl'one fuerit iuratū?d Rñ. vñr ꝑtes di
d cere ꝙ valet,vt melius valere p̄t.l.cū pater.§.filius.§.de leg. 2. vbi
7 est no.tex.¶†Scd̄o q̄ro,qd in ꝯctib.ꝗ quotidie celebranṫ ꝑ illum
surdū,ꝗ intelligit ex motu labiorū, de quo dixi in prī. huius l.cū
oēs ꝯctus fiāt hodie ꝑ stipulationē?Rñ.valebit ꝯctus tanꝗ sine sti
pl'one celebratus. hoc dico ĩtelligi in illis ꝯctib. ꝗ pn̄t ꝯhi ꝯsensu.
Nā intelligere ex illorū labiorū motu,vel quouis alio signo,est i-
dē ꝙ intelligere ꝑ nūciū,vt dt tex.in d.l.seruo inuito.§ pe.§. ad
8 Treb.Nec ob.†si dicas,negotiū peccat in forma,vt ĩ hoc §.& v-
bi tractaṫ de obl'one ꝯhenda,si nō valet vt agiṫ, nō valet vt valeṙ
p̄t.vt §.dixi,qa illud verū est, qñ stipl'o interponiṫ sup aliquo fcō
qd de sui nā nō cadit in formā alicui⁹ ꝯctus,vt si ꝓmissio fiat ex
mera liberalitate,vel ꝓmittebat pecuniā tanꝗ debita,cū nō esset
aīo donādi,vel non antea debita aīo nouandi,vel nō.l. j.§. eū q.d
ꝯsti.pec.Sed qñ interponiṫ super aliquo contractu de se obliga-
torio,vt super mutuo,emptione,& vēditiōe, & simil.& tūc inuti
lis stipl'o nō vetat actionem oriri ex vtili ꝯctu.l. si ita stipulatus.§.
Chrysogonus.ĵ.eo.& l.certi ꝯdictio.§.qm̄.§.si cer.pe.& ꝙ ibi no.
9 Et ideo†dicerē,si in instrumēto ꝯtineṫ mutuū esse ꝯctū,sed,con-
fessio mutui recepti,ꝙ ñ posset agi ex eo ꝯctu, sed debet agi cer-
e ti ꝯdictiōe ex mutuo,& ꝓbaṫ per ꝯfessionē e ꝯtentā in instr̄o, ñ tñ
10 ꝙ ex instrumēto posset agi,hoc est,ex stipulatu.Hæc vera†de iu-
re cōi,sd̄ ex forma statutorū,si sūt talia instr̄a,guarentigiā ꝯtinē-
tia,ꝗ hn̄t vĩ sētētię,seu p̄cepti facti,vt ĩ ꝯfessū,& tūc forte alid̄ d
beret dici,sed qa talia statuta sūnt facti,non pōt sententiari, nisi
verbis statuti diligenter inspectis.Ideo per te ipsum dispice.

ADDITIONES.

a ¶Verbis ciuilib.Adde Alex. dicit ꝙ Bal.in l.ex trib.C.de inoff.test.reprobat
illā gl.& ꝙ idē Bal.consi.272.vol.2.idē dicit,& ꝙ glo.§.extraneo. Insti.de pu
pilla.substitu.dicit illā gl.sing.tñ ꝙ illa quæ est in §. extraneo. est vltima fcā
per Acc. & ꝙ nō est verū,ꝙ si nō valet ꝙ ago vt ago, valeat vt valere potest
qñ cōtrario mō valere potest,sed demū quando simili modo,d.l.nō codicil
lum,& constat quod directa & obliqua non sunt eiusdem speciei,sed si con
fundunt,& habent rationem contrarietatis in se,vt §. ad Treb.l.si hæres.
b Poma.¶Est defectus.Vide Rom.cōs.496.in j.dub.no.§.filius. in l. cū pater.§.
de lega.2.vbi inquit habere locū etiam in contractibus.& vide Bar.cōsi. 25.
volu.1.& cōsi.44.vol.2.consi.52 eo.vol.& cons.55.vol.2. & Rom. consi. 176.
Alex.consi.12.vol.1.& Aret.consi.61.& Soc.in consi.176. Vide ad hoc Fely. in
c.cum venerabilis.de except.
c Poma.¶ Et tūc idē.Istud reprobat Ro.cōsi.446.inci.ꝓpositę cōsultationis.
d Fuerit iuratum.Adde Bal.cōsi.159.lib.1.Bar.in l.si quis in prin.test.de leg.3.&
in l.oēs populi.in 3.q.prin.§.de iusti.& iur.& in l.eam quam.ver.sextus cas⁹.
C.de fideicom.& Ang.in l.hi qui accessionis.ĵ.de fideiuss.& Bart.in l.si quis
maior.C.de trāsac.& Alex.in cōsi.31.2.volu.& in consi.28. volum.1.Ang.in l.
sed & si quis.§.quæsitum §.si quis cau.& Imo in c cum contingat de iureiur
dicit,quod susceptio iurata omniū periculorum non obligat ad casum for-
tuitum.adde quod ipse consuluit consi.3.lib.1.& consi.61.lib.4.
e Per confessionem.Adde post Alex. Bal.consi.215.lib.2.consi.53.& 122. lib 1.vbi
simpliciter sequitur Spe.& cons.270 lib.4.& consi.124.libr.3. Ange. consi.49.
An autem agēs ad verū depositum si probet de deposito confessionato,de-
beat obtinere,vide Bal.cons.226.lib.2.inci.Actum fuit depositi,& inquātum
Alex.dicit,quod cōfessio facta à ꝓcuratore nocebit sibi,nō domino. Adde
Bal.cons.231 lib.1.Feder.cōs.54 & ibi etiam tāgit an valeat præceptum gua-
rentigiæ,cum contractus est nullus,vide quod voluit Bal.cōsi.28.lib.5.Et an
confessio facta super contractu inutili valet, vide Rom.consi.294.

1 *Temporis diuersitas inter interrogationem:& responsionem, vitiat stipulatio-
nem,& mutat substantiam,& qualitatem obligationis.*
2 *Diuersitas in quantitate responsionis non inualidat stipulationem, si illico se-
quatur complacentia.*
Clausula in medio posita quod refertur ad vtrunque.
3 *Reus,qui respondet se non habuisse pecuniā,& si habuit quod expendit in nego
tiis actoris,non dicitur simpliciter respondere, & habetur pro confesso stan
te statuto,quòd non respondens simpliciter,pro confesso habeatur.*
Simpliciter,id est pure,& sine duplicitate.

§.Si quis simpliciter. Diuersitas ĩ qualitate obliga-
tionis inter interrogationē,
& responsionem,vitiat stipulationem,nisi diuersitas illico com-
placuerit.h.d.Et diuiditur.Primo ponit diuersitatem in conditio
ne. Secūdo in tempore.Tertiò ibi,cum adiicitur.limitat p̄missa.
Glo.magna non venit declaranda hic, sed ipsam statim declara-
bo infra §.sed si mihi Pāphilū. Dicitur hic,ꝙ si interrogo sub ꝯ-
ditione,& respōdeṫ pure,&c.Contra Instit.de inutil.stip.§.p̄terea
vbi talis respōsio ĩtelligiṫ,qualis p̄cessit ĩterrogatio.Solutio. hic
1 respōdēdo exp̄ssit pure,nō simpliciter.¶Opp.†dies est pars stipu
lationis,sicut sūma,vt §.de eden.l.j.§.diē. sed si qs in summa dtra
hit,vel adiicit,nō vitiat stipulationē,vt infra eadē l.§. si stipulāti.
a ergo nec detractio,vel adiectio diei.Solutio. adiectio diei immutat
substantiā,& obligationis qualitatē,qa licet sit nata actio, tñ ob-
2 stat except.¶†Sed qñ in quantitate detrahiṫ,nō est diuersitas in
obligationis qualitate,& iō nō vitiat.¶Diciṫ hic illico placuerit
&c.Cōtra,qa semp dēt p̄cedere interrogatio.l.obligamur.§.ver-
bis.§.ti.j.l.j.C.de vsur.sed hic p̄cedit respōsio. Propter istā obie-
ctionē sunt examinādæ quædā opin.ꝗ sunt hic.Nam Io. & Azo.
intelligunt istū vers.cū adiiciṫ aliqd in quātitate, vel qualitate,&
sic referṫ ad p̄cedentia,& sequētia.Et alij,vt Iaco. & Hu. intelli
gūt cū adiiciṫ in quantitate,& sic referṫ ad sequētia tm̄, & Hugo
fundabat se ex illa dictione,aliqd,ꝙ est relatiuū substātię,nō qua
litatis.Pet.dicit,ꝙ neutrius opinio est vera inquantū referṫ ad §.
si stipulāti.Et ratio est,qa dēt p̄cedere interrogatio, referṫ ergo ad p̄-
cedētia,qa p̄cessit interrogatio,licet alio mō posteà per aliū ꝯsen
sum reformeṫ,sed in ꝗtitate,in eo qd adiecit,nulla p̄cessit interro
gatio,& iō nō valet.Sed Dy.& alij videnṫ tenere gl. & ego teneo
Probo,qa §.cū adiiciṫ.in medio poniṫ,ergo ad vtrunq; referṫ.l.3.§.si
li⁹.§.de liber.& posth.Præterea,ꝓbemus istud.ꝗ est ratio ꝙ ĩterro
gatio dēt p̄cedere?vt simus certi,& vt ille respondeat aīo obligā-
di se.Modo ad ꝓpositū,si qua interrogatio ad obligādū p̄cessis-
set,& si non p̄cessisset de eo,de ꝗ fit responsio, tñ ille respondēs
aīo se obligādi,obligaṫ secuta complacētia,quasi videaṫ noua ꝗ-
dā alia stipl'o ꝯcta fictione iuris,& sic dicit tex.hic est vna gl. ma-
3 gna,ꝗ declarabo tibi in §.pe.& §.fi.Et istū†§.allegabā ad vnā quę
stionē.dicit statutū; ꝙ reus in prima responsione debeat respon-
dere simpliciter,affirmādo,vel negādo,alias habeṫ ꝓ ꝯfesso.Qui
dā re⁹ interrogat⁹ respondebat se non pecuniā habuisse, & si ap-
pareret eū habuisse,dixit ꝙ expēdit ĩ negotiis petitoris,dixi ꝙ d-
b bet haberi ꝓ ꝯfesso,b qa non simpliciter respondet. Nā simplici-
c terc intelligiṫ,i.purè,& sine duplicitate,vt hic ĩ prīcip.& l.coiri.§.
ꝓ socio.l.j.§.de vulg.& pupil.& facit l.ĩter stipulātē.ĩ prī.ĵ. e. & l.
eā quam.C.de fideicom.& l.manifestissimi.§.j.C.de fur.

ADDITIONES.

a Poma.¶Sol.adiectio.Vide Alex.cōsi.76.vol.2.vbi infert ad pulchrum casum
de quo ibi per eum.
b Pro confesso.Adde quod Pau.de Ca.dicit hic consuluisse contra Bar.qa pri
ma responsio est simplex,nec debet vitiari per sequentem modificationē,&
ita dicit tenere Bal.in l.de ætate.§ nihil.de inter act.Raph.Cu.hic. tu vide
Bal.cons.239.3.vol.vbi dicit,ꝙ taliter positioni est respondendū,ꝙ actor re-
leueṫ ab onere probādi,& dum Alex.dicit etiam ꝙ nihil refert an re⁹ respō
deat simpliciter,vel ꝙ occiderit ad sui defensionem,Adde Bal.cons.245.lib
2.inci.in Christi nomine,dauanti a voi.
c Barb.¶Nā simpliciter.No.de isto verbo,simpliciter ꝙ exponitur pure, etiā
exponiṫ sine distinctione,in cle.sæpe.in verbo simpliciter.de verbo.signifi.
1 *Minor summa an,& quando insit maiori.*
2 *Positio partim falsa,& partim vera,an possit tota negari.*

§.Si stipulanti. In maiori summa minor inest. h. d.pri-
mo loquitur qñ aliquid adiicitur.Secū-
do qñ detrahitur obligationi.¶Op. Insti.de inutil.stipul.§.p̄terea
Gl.soluit duob.mod.Vno,quod ibi fuit actum, &c. sed illud est
diuinare,licèt in se sit verū. Alij dn̄t,ꝙ hęc valet, si illico ꝯplacue
rit rn̄sio.Tu dic,ꝙ valet quatenus ꝯcurrit, non in toto.¶Op.d l.
si decē.§.loca.Rn̄d.ꝙ illa lex limitat istā materiā,ꝗ debet intelligi
in obl'one simplici,& ex causa lucratiua,lex contraria loquiṫ in
causis non lucratiuis Ratio,qa posset obesse stipulāti ibi, hic nō
gl.non plus dicit.¶Op.§.proxi.§.solu. ibi est diuersitas in qualita
te,hic in quātitate.Ratio qa diuersitas in qualitate inducit diuer
sitatem in substantia obligationis. alia.n.est obligatio pura, alia
conditionalis.Sed diuersitas in quātitate,in ea quantitate,in qua
est concursus,nullam diuersitatē parit,quin sit eadē obligatio,&
1 eodē mō & ad idem, licèt sit minus.¶Dicitur hic,†ꝙ in maiori
summa minor inest.Hoc nō vr̄ verū,quia si ego dico, nō habeo
centū,nō sequitur ergo non habeo xx. immo est vera ꝓpositio
antecedēs ēt vno deficiente ex ea,l.si is qui ducēta.§.vtrum.§. de
reb.dub.Solu.hic loquitur qñ profertur affirmatiue. sec⁹ si nega
tiue,vt in ꝯtrario,Sed istud est ꝯtra l.si vnus.§.si cū mihi decem.§.
de pac.vbi in mera negatiua loquitur.Dicas ergo,aut maior sū-
ma ꝓfertur affirmatiue,& tūc minor sūma inest maiori, vt hic
cū simi.Aut ꝓferṫ negatiuè,& tunc aut loquimur in iudiciis,vbi
quis teneṫ reddere aduersariū certū,& tūc ĩ maiori summa nega
tiue ꝓlata inest minor. l. si qs cū totū.§.de except.rei iudi.Aut in
extraiudicialib.loquimur, & tunc aut certa quantitas profertur
per modum ineundæ,seu faciēdę cōuentionis,& maiori summę
minor inest.l.si vn⁹.§.si cū mihi decē.§. de pact. aut per modum
simplicis denūciationis,seu cōditionis, & tūc maiori summę mi
nor inesse non intelligiṫ negatiue prolata.l.si is qui.§.vtrum.§.de

a reb. dub. & ista sunt verba Pet. a Sed per hoc ꝓfundit̃ calũnia ad-
b uocatorũ, † q si positio ptinet, q mutuaui tibi cẽtũ, & in veritate
2 nõ fuerũt nisi lxxx. nã dicũt aduocati, q reꝰ pt totũ negare, d. §. v-
trũ, q tenet Spe. ti. de positio. §. vij. vers. xj. circa pri. qđ est q pdicta,
nã in iudicio, interrogatio de toto intelligit̃ de qualibet eius p-
te, sic responsio intelligitur de toto & qualitate eius parte d. l. si
quis cũ totum, & est text. cum glo. j. de verb. sign. l. pupillus. §. fi-
eri expsũ, de legat. 2. l. q solidũ. in pri. Nã ille, q petit solidũ, licẽt
nõ dẽt petere nisi ptẽ, in illa pte ꝯstituit aduersariũ in mora, & sic
apparet, q ratiõe partis nõ pt negari totũ, aliàs i nulla pte ꝯstitue
c ret in mora. Et pdicta sunt vera, c qñ positio ꝯtinet aliquod falsum
in quantitate summæ, vel parte rei: sed si cõtinet aliquod falsum
in qualitate, vt dico quod promisisti pure, cũ fuerit ad diem, vel
sub cõditione, tota potest negari, quia alia res est, vt s. dixi, & iste
tales diuersitates, ꝓpter quas potest tota positio negari, vl ñ, mul
tum declarabũtur ex distinctione, quam ponã infra eadẽ l. §. fina

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Verba Pet. Vide quæ dixi in c. j. de mu. pe. & do. Anto. in c. nam cõcupi scentiam. extra de consti. & in c. dilecti, de maior. & obed. Bar. in l. qui solidum. de lega. ij. gl. in c. j. de confes. lib. vj. c. præsentiũ. de testi. lib. vj. Io. And. ibi. Bal. in l. fi. §. quod obseruari. C. de iur. calum.

b ¶ Sed per hoc. Adde q Alex. dicit q cõmunis est opi. Bar. q tenet Io And. in c. dilecti, de mai. & obe. & ibi d. Ant. & Imo. & Io. And. in c. pſentium. i nouel Pau. de Eleaza. in c. ex pte. de cõfes. pro quo facit, q si pero cẽtũ & testes di cunt de 25. quod de illis debeo obtinere, vt consuluit Bal. cons. 221. in fi. j. lib.

c Poma ¶ Sunt vera. Ista opi. Bar. est cõis, vt inquit Alexan in l. ex facto. §. item quæro. s. de vul. & pu. & ibi multa videbitis in proposito, & vide Car. cõs. 35.

1 *Vtile per inutile quando vitietur.*
2 *Stipulatio quando valeat, si stipulor à te omnes seruos tuos, & tu promittis omnes vno excepto.*

a
1 **§. Sed si mihi** Vtile a † p inutile nõ vitiat̃, h. d. Sol. huius Brocardi dicã in l. Græce. §. illud. j. d fide
iusso. ¶ Opp. de l. Pedi⁹. s. đ arbitris. Dic, vt ibi, & hic, adde i gl. & p
gl. in l. certi ꝯdictio. §. quoniã. s. si certũ pet. & p Dy. in c. vtile. p
inutile. đ reg. iur. lib. 6. & p Cy. in l. sancimus. C. de dona. ¶ Nũc e-
xaminemꝰ gl. magnã positã s. in §. cũ adiicit̃. Opp. Insti. de inut. sti
pulat. §. si de alia. Sol. ibi fuit respõsio de alia re, hic eadẽ cũ alia
mista. ¶ Op. .eo. l. inter stipulantẽ. §. si stipulãte. Rñ. ibi fuit alterna
tiue, hic copulatiue. Rõ q sit j. videbitis. Opp. q nõ sit dña alter-
natiue, vel copulatiue, vt in d. §. si stipulãte. ij. rñso. Sol. aliud in su
mis, aliud in specieb. Ratio, qa in specieb. quot species, tot stipula
tiones, sed in sũmis vna. Ista ratio ñ vr̃ ꝯcludere: qa si est vna, mi-
nus videret̃ admitti diuisio, vt d cemꝰ in fine huius gl. Dic ğ, q ra
tio est, qa in specieb. si interrogat̃ de vna, & respõderet̃ alternati-
ue de illa, aut de alia, hæc diuersitas inducit diuersitatẽ in q̃litate
obligatiõis. Nã fm interrogatiõnẽ teneret̃ pcise ad illã speciẽ fm
respõsionẽ liberat̃ soluẽdo aliã, licẽt vtrũq; sit in obligatiõe. Sed
in sũmis alternatiuis minor summa tñ est in obligatione, & ad
illã tenet̃ eodẽ mõ pcise tñ, sicut pcessit interrogatio, & iõ nul-
la inducit̃ diuersitas, nisi in q̃titate. l. si ita stipulat̃ fuero. x. aut xv.
j. eodẽ. cũ similib. Et sic forte voluit intelligere gl. Sed si ꝯtinge-
ret q in alternatiua q̃titatis vtrũq; esset in obligatiõe; & sic vtrũ
que induceret diuersitatẽ in q̃litate, tũc idẽ dicerẽ, qđ in specieb.
Hoc ãt qñ sit, dicã plene. j. eo. l. si duo rei. in prin. ¶ Restat vna q̃-
2 stio in gl. ponẽ q stipulor à te oẽs seruos tuos: tu rñdes, & dicis
ꝓmitto, excepto vno. Et dt gl. q nõ valet, nisi diuersita &c. Nec
obst. iste §. sed si mihi. qa in q. ꝓposita, stipulor oẽs seruos, & sic
vna stipl̃o. ğ nõ pt diuidi p respondẽtẽ dicẽtẽ, excepto vno, & si-
cut in legatis. sed i hoc §. fuit copulatiue, & sic pt diuidi. Istđ vult
dicere gl. Certe hæc nõ est bona rõ, nã in §. si stipulãte. fuit vna i-
terrogatio scilicet viginti, vt l. si ex toto. in fine. s. de lega. j. & tñ
pt diuidi vnitas, ergo pluralitas stipulationũ nihil ad fcm, sđ hoc
tñ, an dissonantia inducat diuersitatẽ in obligationis substãtia,
vel nõ. Vñ Dy. dt, q qñ non apparet, q fuerit exceptꝰ, gl. dt verũ,
vt j. eodem. l. vbi autem non apparet. in pri. sed si apparet, tũc va-
leret, argumen. l. si chorus ff. de leg. iij. In primo membro nõ pla
cet dictum Dy. Nam cum exceptus sit incertus, nõ vitiatur stipu
latio, sed vitiatur exceptio. l. Titię textores. s. de leg. j. & l. si fuerit.
s. de reb. dub. Secundo casu, licet, q non inducat diuersitas ĩ sub
stantia obligatiõis, quoniam illi, qui remanent in obligatione,
sunt in obligatione eodem modo, sicut interrogatio cõtinebat.
Circa prædicta latius distinguetur j. proxi. §.

ADDITIO.

a ¶ Vtile. Adde dum Alex. dicit ex mẽte Bar. q datio insolutũ vitiata in parte in totũ vitiat̃, Bal. de consulẽte cõsi. xc. lib. 1. Pau. de Ca. cõs. 277. & vide pulchre per Bal. quæ hñt vitiare datiõnẽ insolutũ & aliquas limitationes eius cõs. 323. lib. j. & inquãtũ Alex. refert Ang. inducere hunc tex. ad qõnẽ de ingrediẽte monasteriũ cum reseruatione bonorũ q reseruatio vitietur, ñ at ingressus. adde ... cõs. 116. li. j. Sed plenius de hoc vide Bar. cõs. 3. li. 2. vbi refert sex opi. Et an maritus sit in iudicio tanq̃ procurator vxoris cũ nõ sit, possit sustinere processum ex capite, quia maritus, vide Ro. cõs. 346. vbi con cludit q nõ & multa adducit pro alia parte, q vtile nõ vitietur, q ibi vide.

1 *Stipulatio contracta inter Latinum, & Græcum, si se intelligunt, valet.*
2 *Dicto solius interpretis statur.*
3 *Notarius Latinus, qualiter conficit instrumentum inter Theutonicos,*
3 *Theutonicus illiteratus qñ examinatur in iudicio, vt testis, examinatur p interpretẽ, si duo haberi nõ possunt, & qualiter conficiet notarius instrumẽtũ.*
5 *Diuersitas linguarum, quando vitiet stipulationem.*
6 *Diuersitas in re, quando vitiat stipulationem.*
7 *Oratio generalis quando dicatur: & quando vniuersalis,*

§. Eadem Diuersitas linguæ non vitiat stipulationem, si modo contrahentes intelligant per se, vel per
a interpretes. h. d. ¶ Opp. de re iudicata. l. decreta. a Solutio dicit gl.
1 ibi inter Latinos, † quasi dicat, Latini debẽt vti verbis Latinis, Græ
ci Græcis Sed certe ẽt si Latini vtant̃ verbis Græcis, dũ tñ se intel-
ligerẽt, valeret stipulatio, vt Instit. eod. §. vtrũ. Sol. in d. l. decreta.
dũ dicit verbis Latinis, expone, i. intelligibilib. fm Old. & Dy. ¶ I-
2 te opp. † q dicto interpretis nõ dẽt stari, sicut dicto vniꝰ testis, vt C.
de testib. l. iurisiurãdi. Sol. dicũt qdã speciale hic. vt stet̃ dicto vniꝰ
b testis. Sed certe nõ est testis, immo interpsb assumptꝰ de volũtate
partiũ, sicut arbiterª, arbitrator, & melior, & similes facit l. Theo-
3 põpus. s. de dote plegat. ¶ † Quæro qualr notariꝰ Latinꝰ ꝯficit ĩ-
strumẽta inter duos Theutonicos? Rñd. faciat instrumẽtũ more
solito, postea dicat in fine, & dictas partes sic voluisse, & fecisse,
& licẽt ipsi verbis Theutonicis loq̃rẽt, ꝯstat mihi notario, ex eo
rũ verbis interptatis, & declaratis ibidẽ per talẽ interptẽ ad hoc
assumptũ a dictis partib. in pſentia mei notarij, vel si vnꝰ eẽt Theu
tonicus, & aliꝰ Latinꝰ, dicat notarius. Et pdicta, vt dictꝰ Theutoni
cus dixit, & declarauit dicto Latino secũ ꝯhenti, & mihi notario
4 p talẽ interptẽ &c. ¶ † Sed q̃ro, quid fiet in iudicio, cũ Theutoni
d cus illiteratus pducit̃ testis inter Latinos? Rñ. iudex d interroga-
bit eũ p interpretẽ, vt hoc §. & sic iã de facto feci, cũ assiderẽ Pisis
e Sed tũc e pcedit dubiũ, quo stabit̃ dicto vnius testis, si qdẽ nota-
riꝰ eẽt interps, sufficeret sicut & ei soli credit̃. l. si qs decurio, C. de
fal. & sic tota die notarij vulgarizãt rustico, q est dictũ in literali
sermone, idẽ in iudice. Sed si iudex vel notarius nesciret interp-
tari, tũc ꝯsiliũ est q adhibeãt duos interpretes, si pñt haberi, vt ex đ
pba. c. qñ ꝯ falsam. vel vnũ tñ, si plures nõ possunt reperiri, vt
in Auth. de nõ alie. §. q at Facit C. de fid. instr. l. ꝯparatiões, & ꝯfi
ciet notarꝰ primo instrm, qualiter tales sunt adhibiti interpretes
pſente pte, vt dixi in simili in l. q bona. §. fi. s. de dã. infe. Postea ꝯfi-
ciet instrm de examinatione, sic, talis testis iuratus, citatus, & exa
minatus sup dictis articulis sibi lectis, & vulgarizatis per dictũ iu
dicẽ, & me notarium declaratis, & interpretatis per talem inter
pretẽ ipsi testi, idẽ dixit, & respõdit in sermone Theutonico ĩter-
pretato, & declarato p tales interpretes, seu interpretẽ dicto iu-
5 dici, & mihi notario &c. Vides ğ † q diuersitas linguarũ nõ vitiat
sed qdã diuersitates aliæ vitiãt. Et gl. nõ plenè ponũt, nec doc. be
ne declarãt. iõ latius dico. Aut inter interrogatiõnẽ, & rñsionẽ ẽ
diuersitas loq̃læ, aut diuersitas effectus Primo casu, aut est diuer-
sitas in idiomate, vt qa vnus Latinꝰ, aliꝰ Græcꝰ, & nõ vitiat, vt hic
Aut idẽ idioma est inter vtrũq;, sed est diuersitas tñ i sono vocis
f vt qa vnꝰ dicit tres solidos, aliꝰ dt trigintasex denarios, f & stipl̃o
nõ vitiat̃ l. q extrinsecus. §. fi. j. eo. Aut est diuersitas in effectu, &
tunc aut in qualitate obligationis est diuersitas, aut in re, quæ de-
ducitur

ADDITIONES.

a Poma. ¶ L. decreta. Contra istam sol. Bar. vide tex. in c. retulerunt. de cõse. dis. 4. sed ibi in prolatiuo sermone respectu finalium literarum. & in l. licet capi talis. de verb. sign. Et ad materiam huius §. vide in c. ex literis. de spon.

b ¶ Immo interpres. Adde dum Alex. hic dicit se consuluisse contra Ang. q sta ri nõ debeat dicto vnius interpretis Hebræi cõtra Christianum, eius cõs. 35. in fi. 1. vol. Et inquantum etiam tangit an dẽat stari dicto vniꝰ periti in arte, qñ plures haberi non possent, adde quod stãte statuto, quod credat iudicio medicorũ an vulnꝰ sit mortale, & vulneratꝰ ñ adhibeat nisi vnũ, cũ plures ẽt haberi possent, deinde moriat̃, quod stabit̃ dicto illius medici dicẽtis vulnꝰ nõ fuisse mortale, qa ñ dẽt esse in potestate vulnerati subtrahere defensio nes reo. Ita voluit Bal. cons. 203. l. 2. quod tamen intelligit, nisi esset vulnus ñ indigens iudicio medicorum, vt sunt illa, ex quibus quis statim moritur, vt ibi per eum. Et an credatur peritis in arte, vide Pet. de Anch. consi. 370.

c Notarius Latinus. Adde qualiter notarius ad dictum interpretis cõficiat instrumentum, Fed. consi. 149.

d Poma. ¶ Rñdeo iudex. Cõtra Bar. tñ tenuit Rom. hic in fi. quod imo iudex ñ possit esse interpres. sequit Ang in §. in hac re. Insti. eo. ti. & Christop. de Nicellis, & Are hic, & ad hęc vide aliqua in simi li per Fel. in rub. extra đ cõst. & vide etiam c. proposuisti de proba. & in c. veniens. vers. tertio inquantum. & de interprete vnũ verbũ eiusdẽ in c. intimauit, de constit. & vnum verbũ in c. ã nobis. vers. fallit quarto. de testi, & in c. ad audiẽtiã. in fi. de pscrip. & Ias. in l. iuris. C. qui admi. & late ac pulchre Alex. cons. 179. vol. 2. vbi loquimur d Iudęo interpte. facit bñ l. oẽs stipulatiões, & l. veteris. C. đ cõtrah. & cõ. stip.

e Barb. ¶ Sed tunc. Vide quę dixi in l. mutuũ. de acquir. hæred.

f ¶ Trigintasex denarios. Adde fm Bald. in c. bonę. j. đ electio. vt hic refert Alex quod si sint duo testes, & vnus dicat de tribus solidis aliꝰ de 36. denariis & idem voluit Anto. de But. & Abb. in c. nihil. de verb. signi. Tu adde quod idem vult Bal. consi. 279. lib. j. incip. in Christi nomine, in causa ista.

ducit̃ in obl'onē.Primo casu vitiat̃ stipulatio.d.§.si qs simpl'r,nisi
6 diuersitas rñsionis &c.vt in d.§.cum adiicitur.†Si verò est diuer
sitas in re,& tunc aut interrogatio ꝯtinet vnā rē, & rñsio aliā pe-
nitus diuersam.Aut interrogatio ꝯtinet totum,rñsio partē,vl' eꝯ
vel interrogatio ꝯtinet vnā rem,& rñsio eādē cū adiectione al-
terius rei.Primo casu,stipulatio est nulla.d.§.sed si de alia.Inst. đ ĩ-
util.stip.Scđo casu qñ cõtinet interrogatio totum,rñsio partem,
tunc aut loquimur de toto,& pte numerali,tunc aut est actū,ꝙ ñ
v; stipulatio nisi sup toto,& ñ v;,vt Inst.de inutil.stipul.§.ꝑterea.
ẜm vnā sol.ĩ §.si stipulāti.s̃.ꝓxi.Aut nihil est dcm̃,& tunc aut si sti
pulatio valeret,noceret stipulatori,& ñ v;.l.si decē.s̃.locati. Aut
non noceret,& valet.d.§.si stipulāti.Aut interrogatio ꝯtinet totū
nō numerale,& tunc aut pars illa est ps impropriè.s.quo ad ꝯmo-
ditatem,& tunc vitiat l.& ꝑ iusiurandum.2.respon.j̃.de acceptila.
qa vr̃ eē alia res.Si verò est pars ꝓpriè,& tunc aut p̃cedit interro
7 gatio gñalis,vt cū dico,† oēs seruos meos,& seqt̃ rñsio genera-
lis cum exceptione,vel particularis,& tūc stipulatio v;, vt in qō.
hic in gl.notabili,ẜm quod intellexi.Rō, qa nō inducit̃ diuersitas
stipulationis:d.§.si stipulāti,qñ p̃cedit oratio vniuersalis, seu ĩde-
finita,vt quando ponit̃ aliqđ nomen collectiuum sine signo vni
uersali,vt grex,homo,& similia,vt in petitione hereditatis,& tūc
si ratio vniuersalis erat resoluēda in solutionem ꝑticularē,vt pro
mittis mihi hominem,& isto casu ꝓmittēdo partē hominis ĩ ge-
nere,sicut p̃cedit interrogatio,v; stipulatio,qa non inducitur di
uersitas obligationis,vt.j̃.l.proxima.§.si tamen hominē,& ibi di-
cā.Aut ꝓmitto ptē certi hoīs,vt Stichi,qñ p̃cedit interrogatio đ
homine in genere.& stipulatio nō valet,qa inducit̃ diuersitas o-
bligationis.l.inter stipulātē.§.si stipulāte.j̃.eodē.ꝯiuncta l.cum is
§.fi.s̃.đ ꝯd.indeb.& j̃.eo.l.proxim.§.2.Si vero p̃cedit interrogatio
vniuersalis,q̃ requirit vniuersalē rñsionē , vt promittis gregem,
vel promittis nauem,tūc isto casu subdistingue.Aut rñsio ꝯtinet
ꝑtē quotā,vt dimidiā,vel tertiā ꝓ indiuiso,& v;,& nō inducit̃ di-
uersitas obligationis.d.§.si stipulāti.Si verò ꝯtinet ptē indiuidui,
vt illā tabulā istius nauis,vl' illā ouē albā,ñ valet,qa alia res est.l.j.
in fi.cū seq.s̃.đ rei vēd.& l.naue.s̃.de euictio.Si vero p̃cedit inter-
rogatio indiuidui,vt Stichi,& seqt̃ rñsio partis,& v;.l.si stipulat⁹.
§.j.j̃.de solu.& §.si stipulāti.Tertio casu qñ seqt̃ rñsio q̃ ꝯtinet eā
dē rē cum adiectione alterius rei, vl' eꝯ,& tunc aut adiicit̃ alia r̃s
copulatiuè,& valet.§.sed si mihi.s̃.proxi.& l.inter stipulātē.§.si sti
pulāte.j̃.eo.Aut alternatiuè , & tunc aut inter species,& non v;
l.inter stipulātē.§.si stipulāte.in primo casu.Aut inter quātitates,
& valet.d.§.si stipulāte.2.resp.Quod dic,vt dixi s̃.§.proximo.Ve-
rùm qđ dixi nō valere,intellige,nisi diuersitas illico cōplacuerit,
vt §.cum adiicitur.Potes dicere quando diuersitas inter respon-
sionem & interrogationem inducit diuersitatem in re,vel quali-
tate obligationis.vitiatur stipulatio.Et ad hæc dicta restringunt̃
omnia prædicta membra.

LEX II.

1 *Mixtum comprehenditur sub simplici.*
2 *Potestate legitimandi spurios,item incestuosos alicui cõcessa,potest legitima-
re spurium & incestuosum.*

Stipulationum. Gl.cõtinuat legem,& si bene aduertas
continuationem gl.diuidit legem præ
cedentem. ¶Opp. & vr̃ ꝙ stipulatio ꝯsistat in verborum expres-
sione.l.j.eo.ti.s̃.in prin.non in dando.Sol.dic in dādo id est in ꝓ-
missione dandi.¶Scđo oppo.& vr̃ ꝙ ista diuisio nō sit perfecta,
quia q̃dam est stipulatio q̃ consistit in dando,& faciendo.l.cum
1 seruus.s̃.de cond.& demon.Gl.soluit sic,[illegible] † ꝙ sub simplicib.ꝯ
prehenditur mixta & ita hr̃ Inst.de actio.§.omnium. & pro hoc
2 s̃.de lib.& posth.l.si ita.& de hær.inst.l.si ita.§.j.& l.Clemēs. Et il-
a lud inducebatur ad q.ª disputatā Boñ.Papa ꝯcessit legato, vt pos
sit legitimare spurios,itē incestuosos,modo quidam erat spurius
& incestuosus,an possit legitimare:Et vr̃ ꝙ ñ,quia mixtū est spe-
cies ꝑ se.l.adeo.§ cū quis.de acqui.rer.do.Sed illa nō facit, qa ibi
mutat̃ rei substātia,hic ñ,sed remanet.Sed si sunt qualitates plu-
res sub vno,allegat̃ ꝙ đet ꝯsiderari potētius.l.gñal'r j̃.de fideius.
ita hic inspicimus incestum,quia semper mihi ꝯsanguineus fuit,
ex tempore vero fuit matrimonium,ideo incestuosus diceretur.
Istud est nihil dicer̃, quia hic sunt qualitates mixtæ,q̃ possunt si-
mul esse.secus in d.l.generaliter.l.si adulterium cum incestu.j̃.de
adulte.Itē allegatur.l.seruis.§.si aliis.s̃.de leg.3.sed nihil facit.De-
terminari potest ꝑ iura s̃.allegata,scilicet per d. l.si ita de liber.&
posth.vbi dicitur ꝙ secundum iuris rigorem sub simplicibus nō
continetur mixtum,sed ex benignitate sic,vt ibi.Cum ergo quę-
stio nostra loquatur in beneficiis ; fiat largissima interpretatio.
l.fin.aliàs penultima.s̃.de const.princ.Item sub simplicib. conti-
nentur mixta causa euitandæ contrarietatis,vt hic. Item vbi lex
hoc exprimeret,vt in d.§.omnium.& sic extra hos casus disposi-
tio facta de spurio,& incestuoso separatim,non porrigeretur ad
casum,in quo esset simul incestuosus,& spurius,vt j̃. de adulter.
b l.vim passam.ᵇ§.ꝑscriptione.vbi est casus. Facit l.tutorē.s̃.de his
qb.vt ind.g.¶Oppo.ꝙ non sit bona diuisio,quia quædam est sti-
pulatio in non faciendo,vt j̃.eadem,l.§.item si in facto.Sol. vt in
glo.Ex̃ gl.op.qđ illa diuisio nō sit bona,cum obligatio dandi cō
tineatur sub obligatione faciendi. l. in facto. suprà de conditio.
& demonstratio.Solutio.ibi ponitur obligatio facti.largè & lar-
gissimè,hic strictè.

ADDITIONES.

a ¶Ad qōnē.Adde an sub simplicib.contineatur casus mixtus.Ant.in procem.
decre.Rom.cons.294.vbi ponit ꝙ stante statuto ꝙ debitor possit capi ad in-
stantiam creditoris,si constat per instrumentum,& creditor ꝓducat instr̃m
carens nomine Imperatoris,& debitor ignorans defectum instrumenti,cō
fiteat̃ debitū,ꝙ ex ista cōfessione sua,& instrumēti nō poterit capi & an sub
simplicibus contineatur casus mixtus.vide Pet.de Ancha.cōs.386.vbi si mu-
lier est prohibita cōtrahere,an poterit mortis causa donare.vide num vbi-
que in hac quæstione,vbi spurius legitur; adulterinus legendum sit.
b Pom.¶L.vim passam.Vide pulchrā qōnem quā ad propositū ponit Alexā.
in l.cætera.§.fi.s̃.de leg.1.& vide cōs.16.vol.2 & vide ēt Old.cōs.128. & Alex.
cons.28.vol.4.& vnum verbum Fel.in c.fraternitatis.vers item limita ex his
quæ dixi.de test.& in c.dilecto.vers.& ex istis habes eo.ti.& in c.pastoralis.
de excep.versi.dicit Abb.& aliquid etiam in c.fi.in prin.de excep.vers. fallit
quarto.& in rub.de præsci.vers.fallit tertio.& vide etiam in l.j.§.si vir.ff.ad
Syl.& Cæp.cōs.19.& Rom 294.Ana.cons.63.& 105.Pet.de Anc.in c canonum
statuta de const.& Ale.cons.62.volu.1.& Are.2.vol.1.ad fi.& seq. & Pan.in c.
at si clerici.in §.de adulterijs.& ·b· Barb.de iudic & tex in c.statutum & ibi
Gem & Ias.in l.vt liberis.post alios.C.de Colla.& Alex.cons.96.vbi quærit
an decretum quod loquitur in causis motis,habeat locum in causis appella
tionis.& cons.82.vol.3.vbi ponit,an statutum loquens sub simplicibus , det
casum mixtum vide etiam Rom.cons.3.vbi ponit,an statutum dictans,ꝙ con
trouersia inter.personas, vel vniuersitatem compromittatur,habeat locum
vbi esset controuersia inter personam,& vniuersitatem.

1 *Stipulatio vsusfructus est facti.*
2 *Stipulatio operarum est diuidua.*
3 *Stipulans viam,vel aliam seruitutem dicitur stipulari ius,& factum,& agē-
do ex stipulatione,agit ad factum.*
*Agens confessoria,vel negatoria pro seruitute,dicitur agere ad ius & patien-
tia venit officio iudicis.*
4 *Natura obligationis dandi,quæ sit,& quæ faciendi.*
5 *Vnus ex hæredibus promissoris hominis in genere,si soluit partem suam in Sti-
cho,an liberetur,& qualiter agatur contra alios.9.*
6 *Solutio partis in obligatione generis,& alternatiuæ,an & quando faciat obli
gationem esse in pendenti.*
7 *Obligatio generis,& alternatiuæ sunt eiusdem generis quo ad quædam,& nu.
9.10.*
8 *Exercitium obligationis alternatiuæ,quando est soluta pars , respectu soluto-
rum,dicitur esse in pendenti.*

§.Et harum omnium. Iste §.Est notandus multū
Primo loquitur in stipl'o-
ne,q̃ ꝯtinet diuiduum natura & effectu.Scđo de stipl'one,q̃ ꝯtinet
indiuiduū simpliciter.Tertio de ea quæ ꝯtinet diuiduum nā, sed
indiuiduum effectu.Secūda ibi,quædam nō recipiunt. Tertia ibi
quædā partis.& br̃ hoc intendit.Stipulatio dādi est diuidua nā,&
effectu, sed stipl'o seruitutis est simpl'r indiuidua : stipl'o aūt gñis,
& alternatiua,est diuidua nā,& indiuidua effectu.h.d.¶Dicit hic,
& harū omniū &c.innuit,ꝙ stipulatio facti possit esse diuidua,qa
supra posuit de stipulatione,quæ ꝯsistit in faciēdo,& hic dr̃, & ha
rum &c.Contra.j̃.e.l.stipulationes non diuiduntur.Solu.dicit gl.
illud regulare.sed quandoque factum est diuiduū:vt in §.Cato.&
in l.in stipulationibus.§.operarum.j̃.eodem.item in stipulatione
vsusfructus,sed ista sunt specialia.Ita sentit gl.j.huius §. & alia gl.
1 posita super verbo,viam.¶Item op.innuit gl. † ꝙ stipulatio vsus
fructus sit stipulatio facti Contra s̃.de vsufructu.l.j.vbi videtur iu
ris.Gl.bñ dicit quia vsusfructus est iuris,tamē tenetur pati,quod
est facti.l.vbi autem.§.qui id quod.j.eo.& j̃.dicam.¶Itē op.gl.in
nuit.s̃ ꝙ stipulatio operarum diuiditur.Sed contra hoc oppo. de
l.libertus.§.j.s̃.de ope.lib.& l.stipulationes nō diuiduntur.§.j. Sol-
uit gl.ꝙ volente stipulatore diuiditur.Hoc nō est verum per l.sti-
pulationes non diuiduntur.j̃.e.ideoq; dat aliam solutionem : qa
ibi quando duobus đbentur operę,hic quando vni.gl.non bene
soluit:quia opera de se est indiuidua.l.3.de ope.libertor.tangetur
2 in l.in stipulationibus.§.operarum.j̃.c.Quid dicemus? † Dico,ꝙ
immo potest diuidi.d.§.operarum.& l.libertus.§.j.superius alleg.
Si vero vis diuidere vnam operam,& tunc non potes,nisi deue-
nias ad taxationē quantitatis.d.l.in stipulationibus.§. operarum.
& d.l.stipulatines non diuiduntur.Secundo casu dicit hic ꝙ reci-
pit præstationem natura & effectu,qđ est hoc dicere? Et dic natu-
ra,quia est diuisibilis effectu,propter duo , quia propter legē 12
tabularum diuidit̃.l.j.C.si cer.pet.Itē partis p̃statio p̃stat liberatio-
nē in parte.¶Venio ad secundam particulam:& aduertatis, dicit̃
hic.ꝙ non recipiunt seruitutes diuisionem,nec natura, nec effe-
ctu.Oppo.s̃.ad l.Falc.l.j.§.si vsusfructus.Sol.speciale in vsufructu.
De hoc dicetur in l.stipulationes non diuid.j̃.eo.l.ideo dimitto.
¶Oppo.de l.stipulationes non diuiduntur.2.rñso.j̃.eod.Sol.illud
quando peruenitur ad præstationem interesse, secus qñ præstat̃
3 seruitus.¶Quæro,aliquis†stipulatur viā , vel aliquā seruitutem,

a an stipuletur ius, vel factum. Et dicit gl. quod factum. Do. Vltramotani b in-
b surgunt contra gl. & Pet. hic, & Cy. in l. corruptionem. C. de vsuf. circa pri.
& dicunt quod stipulatur ius. l. si seruus cõis meus, & tuus. j. de stip. ser. quod
iuncto Inst. de stip. ser. §. sed cũ factum. Illud non est verũ, quia quãdo seruus sti
pulatur factum fiendũ à seipso, non acquirit dño. d. §. sed cum fcm̃. Sed cũ sti
pulatur fiendũ ab alio ipsi seruo, dño acquirit. l. quod dicitur. j. e. v. g. promittis
seruo quod sibi ire agere liceat, non acquirit dño. Sed si promittis seruo face
re domũ, & tũc quia illud fcm̃ venit explicãdũ à promissore, nõ à ser
uo stipulatore, dño quarit. Cõtra gl. facio vnã fortissimã rõne de l. j.
in fi. de ser. rust. pd. vbi dicitur quod patiẽtia venit pro offin iud. ergo non est in
obligatione. l. quod pro collusionẽ. §. j. s. de act. emp. quod non factũ sed ius vel
stipulatus. Præterea lex dicit, quod seruitus est ius. l. j. de re. diui. & Inst.
de reb. corporalib. & icorpor. §. j. Præterea Iurisconsultus hic vel di
cere vsq; ad §. itẽ si in facto. de obligationib. dãdi, ibi, de obliga-
c tionib. faciẽdi, & sic hic vel dicere quod sit iuris. Credo gl. bene dicere
quod stipulatur seruiturẽ, stipulatur ius, & factũ ius in quãtũ seruitus de-
beat constitui, factũ in quãtũ patiẽtia debeat præstari. l. 2. post principiũ
s. de vsufr. in verbo dare. Et ideo gl. quæ est in l. corruptionem, bene di
cit, quod constituẽdo non liberatur, quia ẽt tenetur ad fcm̃, s. pati, & sic remanet
obligatus ad patientiam. Idem not. j. eod. & in l. pluribus. §. fina.
Ad legẽ j. in fi. s. de seruitu. rustic. pdio. dic quod quãdo agitur reali, s. confesso
ria, vel negatoria, tũc patientia venit iudicis officio, nõ iure actionis
hoc est quod dicit gl. in l. harũ. si serui. vẽd. & sic loquitur in l. j. in fin. s. de
serui. rustico. pdio. Sed quãdo quis agit ex stipulatione, vel actione ex te-
stamẽto tũc est in obligatione datio, hoc est constitutio seruitutis,
& patiẽtia, vt expresse dicit tex. in d. l. 3. §. dar. s. de vsufr. & sic gl. be-
4 ne dicit. ¶ † Quæro, quæ est natura obligationis dãdi & quæ est natura obligationis fa-
ciendi? Gl. hic tangit. Dicã in d. l. stipulationes nõ diuidũt. ¶ Venio
ad tertiã partẽ. Hic dicitur quod quãdã sunt diuidua natura sed indiuidua effectu, &
sic statim repetuntur, contra l. si nõ sortẽ. §. si decem. s. de condictio. indeb.
Sol. de rigore incõtinẽti põt repeti, sed de æqtate est in pendenti
& hoc dicunt duæ gl. positæ hic positæ. ¶ Venio, & intro gl. magnã
in verb. det & ad diuisionem solutionis glossæ opp. Sol. vt in gl.
¶ Op. secũdo si nõ liberatur, quod &c. Dico, quod inter obligatũ, & non obligatũ est
quoddã mediũ, s. cessatio obligationis ad tps & sic est in pẽdenti.
Videamus quid vult dicere illa gl. non est obligatio, sed obligatio
cessat. ¶ Quæro, an cesset obligatio vel executio actionis? Gl. hic
ponit verba improprie. Dic melius, quãdoq; obligatio semel fuit
nata, sed ex aliquo casu dicitur in pẽdẽti, vt in casu nostræ legis, & tũc
exactio est in pendenti, non obligatio, qua durat. lege pecuniam
s. si cer. pet. vnde cum hic actio, & obligatio esset semel nata, pro-
d per solutionem partis non est in pendẽti obligatio, quia durat, vt
no. l. pecuniam. s. si cer. pe. sed d est in pendenti exactio, rõne futuri
euentus. Quãdoq; ab initio obligatio nõ est nata, sed est in pẽdẽti, & tũc
natiuitas obligationis pendet propter spem, quod nascatur. l. inter stipulãtẽ.
§. sacrã. j. e. Ostẽdo quod gl. ista dicat male, & contra l. si stipulatus. §. fi. j. de so.
Nam si debes hoiem in gñe, & soluis partẽ Stichi, totum pt peti,
& sic non est in pendenti obligatio, nec exactio. Sol. dicit Dy. quod glo. in
obligatione gñis male loquitur, in alternatiua bene dicit, per l. si
e non sortem. §. pe. s. de condic. indeb. & bñ dicit Dyn. e Et est rõ, quia
in alternatiua vtraq; est in obligatione, & ideo soluendo Stichũ, soluit
partem eius quod est in obligatione: sed in stipulatione gñis nihil est
in obligatione l. cum incertus. s. de leg. j. Sed contra hoc vel hic text. quia
exactio in obligatione gñis dicitur esse in pendenti. Solutio. quod dico
in obligatione generis, dico quod non est in pendẽti obligatio, quia
potest exigi sicut primo, sed obligatio illa ex qua dẽt condici, quod
est solutũ, est in pẽdenti vtrum nascatur: valet igitur obligatio,
& cõdictio indebiti pendet. & hoc est, quod dixit text. hic, aut in
pendẽti, &c. istud dictum videtur falsum. Et pro declaratione for
5 mo † quæstionem positam in glo. Plures sunt hæredes vnius pro-
missoris hominis in genere vnus soluit partẽ suam in Sticho, an
liberatio contingat? Vide gl. quæ hic dicit, quod sic. Gl. ista in hoc est
cõtra suã præcedentem determinationem, vbi dicit, quòd in ob-
ligatione generis in pendenti est exactio. Sed dictũ gl. verũ est in
hæredib. promissoris, sed quod dixi primo, est verum in ipso pro
missore, hoc dicit hæc gl licèt non probet, sed quòd hæredes nõ
liberentur, videtur casus, infra proximo §. ex his & j. eod. l. in exe
cutione. §. pro parte. Dic quòd hæres respectu præsentis status libe-
ratur, hoc est exercitium actionis contra eum impeditur, donec
alij conueniantur, & ita intelligit glo. in d. §. pro parte. licèt con-
tra ipsum principalem exercitium non impediretur. Si autem gl.
intelligeret quòd vere statim liberetur, male diceret. & l. qui ho-
minem. j. de acceptila. quam alleg. glo. nihil facit, vt dicam statim
in §. si tamẽ hominem. & ratio differentiæ inter hæredes, & princi
palem promissorẽ. potest esse, quia quãdo vnus hæres soluit par-
tem, quam debet, totum soluit, quod debet, sed principalis promis-
sor non soluit totum quod debet, ideo nõ videtur in pendenti ob-
6 ligatio. Pro hoc facit j. §. Cato. in fine Reassumo † ergo breuiter, cum
quæritur, vtrũ in obligatione generis, vel alternatiuæ partis solu
tio faciat obligationem esse in pendenti, vel nõ. sic distingue. Aut
quæris, vtrum sit in pẽdẽti obligatio, vel liberatio ad repetẽdum
solutum & est in pendenti, vt hic. Aut quæris, vtrum sit in pendẽ
ti obligatio, id est. quo ad substantiam ipsius, & non est in pendẽ
ti. l. pecunia. si cer. pet. & l. si non sortem. §. si decem. s. de condict.
indeb. Aut quo ad exercitium, & tunc aut præcessit obligatio al-
ternatiua. & est in pendenti. l. si non sortem. §. si decem. s. de cõd.
indeb. Si obligatio generis præcessit, & tunc aut loqueris in princi-
pali promissore, & tũc non est in pẽdenti, sed statim potest exigi,
l. si stipulatus. §. j. s. de solutio. Aut loqueris in pluribus hæredibus
promissoris, & est in pendẽti, vt hic in gl. & j. eod. l. in executio-
ne. §. pro parte. quod intellige, si vnus soluit totum quod dẽt. Se-
cus si partem partis quam debet, quia esset idem quod in ipso princi
pali. Procedo vlterius. Tu dicis, quod hæres soluit totũ quod debet, &
tamen non est perfecte liberatus. Contra. Inst. quib. mod. tol. obl.
in prin. Sol. hic non soluit prout debuit, quia est dubium ne alius
7 soluat in alio homine. ¶ Opp. † sm̃ Dy. & videtur quod stipulatio ge
neris, & alternatiuæ sint eiusdem generis. Sed contra, quia in al
ternatiua vtrunq; est in obligatione. l. illud, aut illud. s. de cõst. pe
cu. & l. si duo rei. j. eod. titul. in obligatione generis, nullum est in
obligatione. l. cum incertus. s. de leg. j. Dy. dicit quod eiusdem gene-
ris, & conditionis sũt quo ad quædam, & ibi dicit gl. in l. cum is.
§. fi. s. de cond. indeb. ¶ Item opp. de l. si stipulatus. §. j. de solut. So-
lu. ibi, homo certus debebatur. Opp. j. §. si tamen hominem. Sol.
in gl. dic, vt vbi dicã. ¶ Quæro, quid si alter hæres non vult soluere
in eodem homine. Gl. dicit quod fiet condemnatio in æstimatione
8 &c. dicam, j. proxi. §. Quæro, dixi † quod aliquando exercitium o-
bligationis alternatiuæ, est in pendenti, vt si debes decem, aut Sti
chũ, & soluis quinq;, vt in §. si decem. Quid est illud quod est in pẽdẽ
ti? Resp. exercitium respectu illorũ quinq; solutorum vnde pos-
sum agere ad quinque, aut ad Stichum, ita intelligo §. si decem.
9 † Quæro, dixi quod si vnus ex hæredibus soluit partem suam in obli
gatione generis, quod pro illa parte est in pendenti, quare agã cõtra
10 alios? Dic vt d. l. in executione. §. pro parte. & ibi dicam. ¶ † Sed
quæro, in obligatione generis quid est in obligatiõe? Vna est gl.
de leg. 2. l. Mæuius. §. duorum. super ver. homines continet &c. quæ
dicit quod in obligatione generis nullus est in obligatione, sed omnes
in solutione. Idem no. in l. cum is. §. fi. de cond. indeb. Istud nihil
est dicere, per l. cũ incertus. de leg. j. quia si nullus est in obligatio-
ne, per solutionem eius, quod non est in obligatione, non tollitur
obligatio. & hic vult quod tollatur obligatio, l. & per iusiurandum.
§. si is qui hominem. j. de acceptila. Quidam hoc volentes susti-
nere dicunt, quod ipsum genus est in obligatione, non aliquod indi-
uiduũ per se. Sed illud est truffa, quia genus per se sumptum est quædã
imaginatio quæ non est in commercio nostro, ergo non est in
obligatione, vt in prin. Inst. de inutil. stip. Iac. de Are. voluit dicere, quod
quilibet est in obligatione sub conditione, si soluatur, vt supra qui
& à quibus. l. 2. Sed istud est truffa, quia si nullus est in obligatione
nisi conditionaliter, ante conditionẽ non posset agere. l. cedere
diem. de verb. sign. Præterea, si decederet legatarius. nõ trãsmitte
f ret, s contra l. hæredes. §. si incerto. s. famil. ercisc. Quid dicem?
Dico quod glos. in l. Mæuius. §. duorum, ver. homines. in fin. magnæ
gl. dicit verum, quia nullus est in obligatione certus & determi-
natus, sed determinandus per solutionem. & ille, qui soluet, ab
initio fingitur fuisse in obligatione. Est ergo obligatus de præ-
senti ad dãdum vnum, sed ille vnus an sit hic, vel ille, pẽdet ex fu
turo euentu. Et hoc vult dicere illa gl nõ ob. l. cũ incertus. de le. j.
& l. 3. s. qui & à quib. quia non est conditio propriè, quæ suspen-
dit proprie obligationem, sed habet speciem cõditionis, quia in l.
3. s. qui, & à quib. est dictio, quodammodo, quæ est nota impro-
prietatis. l. si me in vacuam. s. de acq. poss. Hoc modo debet intel-
ligi. l. si Pãphilo. & l. homine legato. de op. leg. aliter si esset condi
tio propriè, licèt tacita suspendet obligationem sicut expressa,
vt l. item quia. s. de pact. & gl. ibi, ideo non potest agere.

ADDITIONES.

a Pomá. ¶ Ius vel factum. Hanc opi. Bar. hic dicit cõem Ro. hic, & hanc tenui ad Bar. in l. si is, q. pro empto. in 3. q. prin. in ver. fallit. in fi. ibi, habere &c.

b Barb. ¶ Doc. vltramon. A seruo tũc domino non acquiritur, d. §. sed cũ factũ sed cum stipulatur fiendum ab aliquo, ipsi domino acquiritur.

c Gl. bene dicere. Adde quidem vt refert Alex. tenet Ang. & Imo hic nullo addi to. Idem tenet Ro. per l. ratio. §. fi. de act. emp. Bal. in l. corruptioné. C. de vsu-fru. qui pro hoc allegat l. vbi. §. fundi. j. eo. & ipse Alex. qui cũ opi. gl. trãsit, al leg. tex. j. ea l. §. item si in facto. ibi. re agere & tex. à nemine allegatum in l. qui vsumfructum. §. fi. s. de vsufr. vbi si legaui tibi vsumfructum serui & hæres meus fuit in mora dandi seruum, & sic non fuit præstita patientia vtendi & fruendi põt agi ad interesse, quòd fieri non posset, si esset obligatio dandi, in quib. rõne moræ nõ succedit obligatio ad interesse. l. vbi. §. si quod secus est in obligationib. faciendi, in quibus succedit obligatio ad interesse d. l. stipulationes non diuiduntur. ver. Celsus.

d Poma. ¶ Si cer. pet. Facit & bene l. cum hic status. §. si spõsus. ver. siue aũt. s. de do. inter vir. & vxo. ibi pendere acceptilationem, no ipsam, sed eius effectũ.

e ¶ Bene dicit Dy. Adde sm Alex quod idem tenet Ray. Ang. imo & Pau. de Cast. sed Pet. Dy. & Ro. in obligatione alternatiua discrepant ab opi. Bar.

f Poma. ¶ Non transmitteret. Breuiter quod transmittat legatarius omnes in genere, facit l. nec semel. s. quando di. leg. ced. ad materiam etiam huius §. aliquid per Anch. in c. peccatum. de reg. iur. in 6.

1 *Obligatio nō mutat cōdōnem ex persona hæredis, sed cōdemnatio moderatur.*
2 *Actio nego. gest. competit pro his, quæ fiunt ex voluntate, Actio familiæ erc. competit pro his, quæ fiunt. ex necessitate.*
3 *Obligatio personalis diuiditur inter hæredes, sed id quod est in conditione, non, & in eo pœna pro solido committitur, nisi solidum soluatur respectu eius, quod est in stipulatione pœnali, quod dicitur esse in conditione.*
4 *Minor pars si cōtradicit maiori, quādo stet̄ dicto maioris partis vel minoris.*
5 *Vnus ex pluribus hæredibus promissoris obligatus in genere, si soluit in Sticho, & alij dissentiant, quō subuenitur creditori contra ipsos hæredes. Quoties plures discordant ad præiudicium tertij, iudex potest eos agere ad concordiam.*
6 *Quādo plures hæredes discordāt, quādo cogātur per iudicē, vt eis consulatur.*
7 *In obligatione generis, vel alternatiuè si decedit stipulator pluribus hæredibus relictis, & non concordantibus, qualiter soluatur.*
8 *Vnus ex hæredibus promissoris in obligatione generis, de necessitate cogitur soluere totum, creditore non volente recipere partem. Creditor obligationis generis non cogitur partem ab vno recipere nisi alij hæredes consentiant in aliis partibus eiusdem hominis.*
9 *Creditor quādo agit cōtra vnū ex hær. seruitutē insolidū, & est condemnatus in executione, non liberatur hæres conuentus, nisi soluat æstimationem.*
10 *Actio ad interesse intentata pro seruitute datur pro hæreditaria portione: & sic interesse quando præsentialiter petitur, censetur diuiduum.*
11 *Hæredum stipulatoris si vnus agit insolidum ad seruitutem, & deuenitur ad executionem super interesse, non præstatur nisi pars.*
12 *Hæredes plures in obligatione indiuidua, an dicantur duo rei ex quo quilibet tenetur insolidum. remissiue.*
13 *Seruitus potest pluribus insolidum constitui.*
14 *Sententia lata pro vno ex pluribus hæredibus agenti ad seruitutem constituendam actione personali, non prodest aliis, secus si egisset actione confessoria ad constitutam.*
15 *Sententia lata cōtra vnū ex pluribus hæredibus pro seruitute, nō nocet aliis.*

§. Ex his igitur stipulationibus.

In obligatione diuidua nā sed īdiuidua effectu, si sunt plures promissoris hr̄des, quilibet tenetur pro parte, sed partis præstatio liberationem nō præbet, sed in obl'one indiuidua, oīmodo hr̄des ꝓmissoris tenentur insolidū, & hr̄dibus stipulatoris insolidū actio ꝯpetit. h. d. Diuidit̄ in tres partes. Primo ponit vnā illationē, vsq; ibi. & ideo. Secūdo ponit aliā, vsq; ibi, ex quo Tertio ponit aliā, vsq; ad §. si tamē. Itē prima subdiuidit̄ in duas, s. dictū, & rōnē. Scda in duas, s. dictū, & determinationē qōnis circa illud. Tertia in duas, s. dictum, & rn̄sionē tacitæ obiectionis, Partes patēt. Examinemus istas illatio-
1 nes ꝑ particulas. In prima dicit, ꝙ ex persona † hæredis nō mutat̄
a &c Contra,[a] C. de priuilegiis dotis. l. vnica, Gl. soluit, non mutat̄ ꝯdō obl'onis, sed ꝯdēnatio moderat̄. Dicit Pet. nō debet mutari, verū est ad ꝯmodum alterius, sed ad ꝯmodum creditoris sic. Gl.
b dicit melius, q̄ Pe.[b] qa ibi erat ex priuilegio ꝑsonæ. ideo est ꝙ mutat̄, qa ꝑsonale. l. quia tale. s. sol. mat. sed qualitas obl'onis nō mutat̄. ¶Op. de l. legatarius. s. de legatis primo. Soluit gl. hic passiue, ibi actiue. & vult dicere, ꝙ ex ꝑsona hr̄dis promissoris non mutat̄ sed ex ꝑsona actoris, mutat̄. Sed ista sol. nō vr̄ vera, per illationē ī tex. primo factā, quia idē est in heredibus promissoris, & hr̄dibus stipulatoris. In ꝯrio soluit glo. ꝙ ibi indiuiduis, hic in indiuiduis. Dyn. non vr̄ tenere istā solu. & dicit, ꝙ ibi alterius partis nō interest, immo sibi ꝓdest, hic partis interest. & nihil sibi prodest. Pet. dat aliā sol. Cōdō non mutat̄ respectu rei, q̄ est in obl'one, vt hic, sed alio modo bene recipit mutationē, qa obligatio inter hr̄des diuidit̄. & Cy. refert verba Pet. in l. 3. C. de nego. gest. & hoc tenet Iac. de Are. hic, & dicit, conditio obligationis id est. vtilitas rei, q̄ est in obligationes, Oēs solu. sunt bonæ, & solutio gl. bona, quia aliud indiuiduis, aliud ī īdiuiduis & q̄ est rō istius, qd̄ dicit Dy. qa in diuiduis non noceret stipulatori, in indiuiduis sic, declarat̄ per solutionē Pet. & Iac. ¶Opp. de l. ea. §. fi. ꝟ e. Sol. vt ibi videbitis, qa ibi qn̄ deuenit̄ ad æstimationē partis, alias secus. ¶Pro declaratio-
c ne huius legis c formo vnum ꝯrium, & oppo. s. ea. l. §. & harū. vbi dicit̄, ꝙ qn̄ decem sunt in obligatione, partis præstatio liberat hæredem sed defunctum non liberat, & sic loquitur l. tutor. §. Lucius. s. de vsuris. Quidam huius timore dicūt, ꝯcedo oppositum, ꝙ non liberatur ꝑstando partē. Petr. tenet ꝯ hoc in l. 3. C. de neg. gest. & dicit, ꝙ ibi est casus ꝯiungendo l. hæredes. §. an ea. melius
2 in §. si vnus. s. fam. erc. inducendo hoc modo, † ea q̄ fiunt ex necessitate, veniunt in actionē fam. ercisc. & ca, quæ fiunt ex voluntate, veniunt in actionē neg. gest. sed in d. l. 3. hæres vnus soluēdo totum, habet actionē neg. gest. ergo non tenebatur soluere. Sed casus est melior in l. si testō. §. j. ꝟ. de fideiuss. Rn̄deo ad legē istam, ꝙ hic loquitur in obl'one, q̄ est indiuidua effectu, ibi vero diuidua oīno. Et est rō, quia hic si esset liberatus, & mutaret̄, hic fieret solutio in alio, quàm tenebat̄ defunctus, qa vnus soluit ptē vnius rei, & alter alterius, mutatio & sic cōtingeret respectu rei, qd̄ defunct⁹ nō potuit. secus qn̄ est diuidua, vt q̄titas, quia illam ꝑstant plures hr̄des quā defunctus ꝑstitisset, nec contingit mutatio respectu rei, vt quia id defunctus debuit. Sed illud vr̄ ꝯ l. stipu-
3 lationū. §. fi. ꝟ. e. † Hic debes scire, ꝙ obligationes ꝑsonales diuiduntur per legē 12. tab. l. ea. q̄. C. fam. erc. & l. j. C. si cert. pet. Vnde si teneris ad centū, & habes duos hæredes vnusquisq; tenerer ad quinquaginta. Itē illud qd̄ est in conditione in ꝑsona hæredum, nō diuiditur. l. cui fundus. in fi. s. de condi. & demon. Sed illud qd̄ erat in obligatione, respectu stipl'onis pœnalis est in cōdōne Cū ergo cōditio non diuidat̄ inter hæredes, pœna committitur pro solido, nisi solidū soluat̄. Sed q̄tum ad ipsum principale debitum solutio ꝑtis liberaret ꝓ parte, vt plene videbimus. ꝟ §. Cato. ¶Gl.
d q̄rit,[d] qd̄ si vnus cōsensit in soluēdo hoīem, alij dissentiunt. Glo.
4 dicit, † ꝙ statur dicto maioris partis. Sed illud nō est vtrū, e tunc
e enim stat̄ dicto maioris partis, qn̄ sunt cōia pluribus, vt vniuersis, secus si pluribus, vt singulis, vt in casu l. maiorē. s. de pact. Tāgit Dy. in c. qd̄ oēs. extra de reg. iur. lib. 6. & l. qd̄ maior. ꝟ. ad municip. l. si aūt plures. de aqua. plu. arcen. & ibi de hoc dicā. Trāsit gl. ad aliam sol. & aliā gl. habetis in l. in executione. §. pe. in fi. magnæ gl. ꝟ. e. tit. vbi ponit duas solutiones Quæ est ꝯ verior. Old. dicit, ꝙ ista est vera, illa nō Ray. concor. videbat̄ illas gl. hoc modo. Qn̄q; maior pars ꝯdicit minori, & tūc loquitur ista gl. Qn̄q; sunt in pari numero, & tunc cogeret̄ ꝯsentire off. iud. vt in l. ꝯria. Sed nescio quo iure istud probet̄. Dic, ꝙ primo debet cōsiderari qualiter subueniatur ipsi creditori ꝯ hr̄des. Secundo qualiter cō-
5 sulatur hæredibus inuicē. ¶ † Circa primum dic, ꝙ si quidē ante sn̄iam constat iudici hr̄des debitoris dissentire, potest eos iudex condēnare in pecuniā ad petitionē creditoris, vt no. s. ꝓximo §. in gl. magna. Itē facit qd̄ no. s. de actio. emp. l. j. in prin. Itē si iam facta esset cōdēnatio ad ipsum hominē & hr̄des dissentiret, posset fieri executio in æstimatione eadē ratione: vt ꝟ. statim videbitis ī ver. sed quo casu. arg. eius qd̄ no. ꝟ. eo. l. eum q certarum. §. j. & l. si seruū. §. fi. Itē posset petere actor, vt iudex cogeret eos ad concordiā, qa quoties plures dissentiunt ad præiudicium tertij, pos-
5 sunt cogi ad ꝯcordiā per iudicē. l. huiusmodi. §. fi. de leg. ¶ † Circa fm dic primo, ꝙ nō est vera ista opi. ꝙ stetur dicto maioris ꝑtis, vt dixi. Item non est verum, ꝙ vnus cohæredum possit petere ꝙ per iudicem cogatur cōsentire, quia quādo plures dissentiunt
f ad ipsorum incōmodum, cessat officiū iudicis. fl. quoties. de vsu fru. & de serui. rusti. pred. l. itinere. licēt gl. ibi aliter sentiat. Sed si adhuc nullus cohæredū est passus dānum, sed timeretur pati, possent

ADDITIONES.

a Poma. ¶Cōtra. Pro quo etiam facit tex. in l Pomponius. 2. in fi. volens ex qualitate personarum condemnationem moderari.

b Pro. ¶Melius q̄ Pet. Et iudicio meo verum, nā conditio obligationis initiat̄ ex persona hr̄dis, etiā in detrimentum creditoris. Si enim debes centū, non poteris soluere quinquaginta, debes soluere tota cētum, si vis liberari. l. tutor. §. Lucius. de vsur. & cū decesseris relictis duobus hr̄dibus, vnus partē soluēdo liberat̄. l. j. C. si cer. pe. l. si testō. §. j. de fideic. & tenet Bar. ꝟ. ibi, ꝓ declaratione dū refert opi. Pe. & alleg. d. l. si testō. q̄ quā in solutione partis nō, immo fit damnum. l plane. s. fam. ercis. & sic contra sol. Pet.

c ¶Pro declaratione huius legis, ponit ꝙ Dy. dubitat duabus de causis, & primo, qa legatū est indiuiduū. l. nomē. s. de le. 3. & hæc loquit̄ in diuiduis, tn̄, vt mihi vr̄, in gl. 2. nec quicquā propter hoc est motus ipse Dy. quia legatū fit indiuiduum per separationem tamen oblata est dimidia propter legē 12. tab. l. ea quæ. C. fam. erc. l. j. si cert. pet. & hic licet loquatur de obligatione diuidua, tamen nō loquitur de ista, quæ diuiditur natura, non effectu, in 4 no. ad mittitur pars solutionis. §. & harum. s. ea. l.

d ¶Gl. quærit. Vide gl. notabilem in c. cum omnes. de const.

e ¶Non est verū. Potest & alia ratione ostendi, ꝙ dictū gl. nō possit procedere qa dato ꝙ staret dicto maioris partis, adhuc tn̄ non esset plene promissum, qa posito ꝙ non esset dare maiorem partē, vt puta quia esset datio tamē hr̄des, vel si plures, tn̄ ab vtraq; parte remaneāt, & hoc casu manet remediū, cū non sit vniuersale, sed an vbi datur maior pars possit procedere. Tn̄ huic obiectioni ita iudicio meo respondendū est, & tenendo gl. dicit non solum dēt cōsiderari ex numero maior ps, sed etiā ex cumulato partiū hr̄dis. sicut in simili videmus, & debem⁹ cōsiderare debiti cumulationē. s. de pac. & isto casu cessaret cōsideratio, & gl. bene diceret, qa posito ꝙ Sēpronius, cui legatū eēt hoc incertū, decederet relictis pluribus hr̄dibus, quos ex diuersis portionib. institui jssent, certè tūc staret illis q essent, instituti in ampliori portione, vt est tex. in l. sancimus. §. sināt amplioris. C. de dona. & voluit Bar. in l. fi. in pr. C. cōia de leg. Aduer. tn̄, ꝙ hæc solutio cōfunditur ratione qua confunditur opi. gl. vn̄ cogita, & vide tex. in l. si q̄ sunt cautiones s. fam. ercis.

f ¶Officiū iudicis. Adde fm Ang. & Bal. vt refert, & sequit̄ Ale. ꝙ hic fallit, nisi iudex videat iminere piculū scandali, qa tūc ꝑt eos cōpellere ad cōcordiā. l. æquissimū. s. de vsufr. & l. cōgruit. s. de off. præs. Et ēt dt Ang quòd si res, de qua cōtenditur, non pōt cōmode diuidi per partes, & in vsu rei partes sunt discordes, tunc recurrendum sit ad remedium diuisorium, diuidendo inter partes vsum alternis tēporibus. alleg. l. Lucio. de aqua quotidiana, & æst ua. & per hoc ꝙ si plures habēt iurisdictionē in Castro, & discordāt in vsu iurisdictionis cōpellendi sunt diuidere vsum per tēpora. Alleg. not. dictū Innoc. in c. prudentiā. de off. dele. in gl. q̄ est in verb. reus. ver. nobis. Alex. addit. gl. 16. q. 3. c. licet. q̄ dicit Abba. reputare notab. in terminis istis in c. fi. de re iudi. Tu etiam adde quod Bal. cons. 127. lib. 3. dicit, quòd valet arbitramentum latum ex abrupto, cum iudex videt partes ad arma paratas, Qualiter aūt plures fratres habentes iurisdictionem, illa vti debeant, vide Bar. consi. 189.

ſent petere vt forte dirimatur. arg. l. fi. in pri. C. cõmu. de leg. & qđ no. in l. in executiõe. §. fi. in gl. magna. Si vero alter paſſus ſit iã dã nũ, tũc recuperat à cohr̃de iudicio fami. erciſ. vt hac gl. & tex. hic
7 in ver. ſed quo caſu. ¶Sed q̃ro † in ſtipl'one generis, vel alternatiua, ſi decedat ſtipulator pluribus hr̃dibus relictis, & nõ ꝯcordẽt, qđ iuris? Rñ. ſi electio erat ſtipulatoris habes caſum in l. hr̃des. §. ſi incerto. ſ. fam. erciſ. Si vero erat electio ꝓmiſſoris, tũc res ẽ expedita, qa ꝑt offerre qđ vult. tñ ſi vni hr̃dũ vellet dare partẽ ĩ vno hoĩe, alij ꝑte in alio, nõ ꝯtingeret liberatio: vt. ĩ. đ ſol. l. q hoĩem. §. j. vñ ſol'one facta ꝓ parte vni, eius reſpectu actio eſſet in pẽdẽti, donec alteri ſoluat, ſicut. ſ. dixi in hr̃dibus ꝓmiſſoris, qa iſte recepit totũ qđ ſibi debeť. ¶Venio ad ver. & iõ. Oppo. ꝙ ĩpoſſibile ſit
a vnũ ex hr̃dibus inſolidũ ꝑſtare ſeruitutẽ. l. ꝓ parte. ſ. de ſerui. qđ
8 tñ dr̃ hic, ſed quo caſu &c. † Sol. iſte verſ. ꝑt referri ad primã illationẽ. ſ. de obl'one generis, vt tangiť hic in gloſ. Et ẽm hoc habes hic caſum, ꝙ vnus ex hr̃dibus, de neceſſitate in obl'one generis habet ſoluere totũ. qđ patet, qa ꝑt repetere p actionẽ fami. erc. l. hr̃des. §. ſi vnus. ſ. fam. erc. Nã licet actio, & ꝯdẽnatio fiat ꝓ parte, tñ pfectè nõ liberať ſoluẽdo ꝑtẽ, puto tñ ꝙ creditor nõ cogatur alias recipere ꝑtẽ niſi alij hr̃des ꝯſentiãt in aliis partibus eiuſdem hoĩs, l. in executione. §. ꝓ parte, ĩ. e. & hic qa ſi creditor reciperet partẽ, cogereť & hr̃s. q ſolueret ſpõte, agere neg. geſt. & ceſſaret iudiciũ fam erci. illud ãt qđ ſ. ꝓxi. §. fuit dictũ, ꝙ pro parte ſoluta ab hr̃de actio eſſet in pẽdẽti, eſt verũ ĩ ſpõte recipiente. Alio mõ legiť hic ver. ꝙ referať ad hũc caſum, qñ eſt indiuiduũ nã, & effectu, vt in j. ꝑte gl. & tũc ad ꝯria reſpõ. ꝙ nõ cõſtituit ſeruitutẽ inſolidũ, ſed ſoluit æſtimationẽ ĩſolidũ. ¶Sed tũc opp. qñ deueniť ad æſtimationẽ, nõ teneť niſi ꝓ parte, ergo ſoluẽs ſolidũ, nõ ſoluit ex neceſſitate, qđ tex. innuit, dũ dicit, fam. erc. Rñ. † qñq; actũ
9 eſt ꝯ vnũ ex hr̃dibus ad ſeruitutẽ inſolidũ, & eſt ꝯdẽnatus, tũc in executione, qa nõ ꝑt ꝯſtituere ſeruitutẽ, nõ liberať, niſi ſoluat ꝯſtimationẽ totius. Ita loquiť hic. Qñq; † ab ipſo initio formať
10 actio ad intereſſe tunc datur ꝓ hr̃ditaria portione, vt ĩ. e. l. ſtipu-
11 lationes nõ diuiduntur. Et ꝑdicta vera in hr̃dibus ꝓmiſſoris: † ſed ſi vnus ex hr̃dibus ſtipulatoris ageret ad viã inſolidũ, & deueniret ad executionẽ ſup intereſſe, nõ ꝑſtareť niſi pars. l. hr̃des. §. an ea. fam. erc. Rõ qa nõ eſſet æquũ, vt haberet plus debito: ſed in ꝑcedẽti caſu ſtipulator cõſequiť totũ, qđ ſibi debeť ab illo vno, & ille repetit à cohr̃dibus. ¶Nũc veniamus ad ver. ex quo dr̃ hic, ꝙ plures hr̃des ſtipulatoris &c. l. hr̃des. §. an ea. ſ. fam. erc. Solu vt in gl. ¶Vlterius op. de l. ꝓ parte. ſ. de ſerui. Sol. qñ fund' vadit ad ſucceſſorẽ ꝓ parte, ſtipulatio extinguiť &c. vt in gl. ¶Vlterius op. de l. ſi vnus. in fine. ſ. de ſeruit. ruſticorũ ꝑdiorũ. Certe ẽm vnã lecturã ꝯcordat, ẽm aliã diſcordat. Dic, & ſolue vt ibi. ¶Extra gloſſ. in
12 hoc ver. † q̃ro ſi ſunt plures hr̃des ſtipulatoris, quilibet habet actionẽ inſolidũ, & plures hæredes ꝓmiſſoris in obl'one ĩdiuidua tenenť inſolidũ. an ſint correi? & Cy. in auth. hoc ita. C. de duobus reis. dicit ꝙ nõ, qa ex nã rei dicunť inſolidũ obligati. Et gl. vr̃ in §. ſi tñ hominẽ. ĩ. eo. & tex. ſ. de euictionibus. l. rẽ hr̃ditariã. & dicã ĩ. de duobus reis. l. j. vel in l. reos. §. cum in tabulis. ¶Venio ad ver. ſed quidam. & quæro. qualiter debet intelligi. Et glo. ponit duos intellectus, & ẽm vnum intellectum fit vna obiectio, & eſt rñſio tacita, nõ expreſſa. Et ẽm iſtã pone caſum ſic, vr̃ ꝙ iſta ſtipulatio vitieť, qa deuenit ad eũ caſum, à quo incipere nõ ꝑt, vt cũ per ſingulos nõ ꝑt ſeruitus acqri. & hoc quidã iuriſcõſulti cõceſſerunt, & male. Vnde author legis rñdit: Difficile eſt quod ſeruitus cõſtituať pluribus, qa oportet oẽs cõſentire, alias nõ valet. l. receptũ eſt. cõia ꝑdi. cum ſimilibus nota hic in gl. Sed difficultas ꝑſtatiõnis nõ vitiat obligationẽ, qa per hoc nõ deuenitur ad eũ caſum, à quo nõ potuit incipere. Potuit enim, licèt cũ difficultate. ¶Secũdo mõ legiť. Opp. & vr̃ ꝙ hæc ſtipulatio vitieť, quia reus nõ ꝑt dare eandẽ ſeruitutẽ pluribus inſolidum, & ſic ſtipulatio vitiatur tanquam cõtinẽs impoſſibile, quod quidã ꝯceſſerũt. Sed Iuriſcõſultus author legis, dicit qđ illud eſt difficile reo, ſicut dare mille marcas ei, qui nõ habet, ſed difficultas non vitiat obligationẽ. Et iſta fuit lectu. Ioan. quæ colligitur ex gl. magna hic poſita. Tu te
13 ne primã ꝓ vera, & bona & ꝑcedẽs nõ eſt vera, † qa pluribus ꝑt ſeruitus inſolidũ conſtitui. l. Lucio. ſ. de aqua quotidiana, & æſtiua. & l. via. §. fi. ſ. đ ſerui. ruſticorum ꝑdiorũ. & ſic non eſt diffici-
14 le. ¶† Venio ad vnã q̃ſtionẽ gl. quilibet hæredũ habet actionẽ ĩſolidũ, vnus egit, & obtinuit, an poterit vti anteq̃ alij agant? Quidã ꝙ ſic, Ioan. quòd non. Vide iſtã glo. quæ iſtarum opinio eſt vera, & iſtud eſt difficile, & per gl. non poteſt haberi intellectus. Et videtur quòd prima opinio eſt vera, cum in confeſſoria, vnius victoria proſit alteri. l. loci corpus. §. ſi fundus. ſ. ſi ſeruitus vendicetur. Sed illud in ſeruitute conſtituta, ſecus in ſeruitute conſtituẽda, & ideo licèt vnus egerit, & obtinuit, ſibi pro parte non poteſt conſtitui, ideo nõ põt ipſe, nec alius vti ꝙ ſibi non poſſit conſtitui, eſt caſus in l. ꝓ parte. ſ. de ſeruitutibus. Quid dicemus? Iſta gl. debet intelligi hoc modo, ſi quidẽ hæredes ſunt in diſcordia, eis nõ ꝑt ꝯſtitui ſeruitus. l. itinere. & ibi nota. ſ. de ſerui. ruſt. prædiorum, & nullus poterit vti, cũ non poſſit ꝯſtitui, & ſic loq̃tur opinio Ioã. ſed ſi ille, q debet ſeruitutẽ vni vellet ꝯſtituere pro parte, nõ põt ꝯſtituere, tñ ille, cui eſt ſic ꝯſtituta, non poterit prohiberẽ quin vtatur. l. p fundum. ſ. de ſerui. ruſticorum prædiorũ. & ita lo
15 quit opinio aliorum. † Pone econuerſo ad gl. ꝙ vnus ſuccubuit; certe nõ nocet alteri. l. ſi de cõi. ſ. ſi ſerui. vẽdi. no. in d. §. ſi fund'. & alteri accreſcit, vt ſupra communia præd. l. proprium. & per in de eſt, ac ſi non ſit ille, qui ſuccubuit.

ADDITIO.

a Poma. L. pro parte. Melius facit tex. in l. ſecunda. ſ. de ſerui.

§. Si tamen hominem.

Iſte §. legitur in gl. duob' modis, & tertio ẽm Petrũ & melius ẽm ſuã lecturã, h. d. Per ſnĩam, & acceptilationẽ vnus ex hæredibus ꝓmiſſoris, q tenebať in gñe, ꝑt liberari. ¶Op. ſ. ea. l. §. j. & §. ex his. vbi vno ex pluribus hr̃dibus ſoluẽte, ñ ꝯtingit liberatio obligationis. Propter qđ gloſ. hic, in verb. ſi tñ. dat duas lec. Vna eſt, ꝙ loquiť in hoĩe certo in obl'onẽ deducto. ibi in gñe, & illa eſt in ſe vera; per l. ſi ſtipulatus. ĩ. de ſol. & eã tenet Dy. & gl. ſ. ea. l. §. j. in gl. mag. ſed nullũ dubiũ poneret. Alio mõ legitur, & loquitur in obl'one gñis, ꝙ interim ſit in pendenti. Sed iſta eſt ꝯ tex. ibi, pars duntaxat, &c. Præterea iſta lectura nõ eſt bona pp dictionẽ, ſi tñ, q̃ eſt aduerſatiua ſuperioribus. Vnde gl. dr̃, ꝙ hic fuit ſolutum ſtipulatori nolẽti, vt no. ſ. ea. l. §. j. Iſtud non eſt verũ, qa §. j. debet intelligi in ſtipulatore volente, qa inuitus nõ ꝑt cogi accipere ꝑtẽ, vt ſ. ꝓx. §. dixi. Quid ergo dicemus? Dic ẽm Pet. ꝙ ĩ obligatione gñis nõ ꝯtingit liberatio p ſolutionẽ. ſed per acceptilationẽ, & ſnĩam ꝯtingit pro parte. Et rõ eſt, q̃ ponitur in l. in executione. §. ꝓ parte. ĩ. eo. Et eſt rõ. ne alius hr̃s poſſit ſoluere partẽ in alio homine, quod eſt abſurdum. partem n. haberet ĩ diuerſis hominibus: ſed in ſnĩa, & acceptilatione hæc ceſſat iniquitas, quia vnam partẽ tantummodo debet habere. Et per hoc habes intellectum l. q hominẽ. ĩ. de acceptila. & ẽm hoc expone h c egero, & ſuccubuero, licet gl. aľr dicat, & non bñ. Sed iſta rõne attenta, dicas ſemper pro parte liberatiõnẽ poſſe ꝯtingere, vbi non deueniť ad illã iniquitatẽ. ¶Op. de l. ſi ex pluribus. primo rñſo. ĩ. de acceptilat. Gl. q̃ ẽ hic in ver. acceptolatũ, dat duas ſolutio. & q̃libet eſt bona. Vna, ꝙ ibi ſunt duo rei, hic nõ. Et ẽm hoc dixi vobis. ſ. ꝓxi. §. ꝙ idẽ ẽ ĩ re indiuidua in obl'onẽ deducta, & nõ ſunt duo rei, & tene menti hanc gl. ¶Quærit gl. quid ſi acceptilatio fiat đ vna ſpecie in obligatione gñis? Dicit, ꝙ contingit liberatio. l. & per iuſiuran. ĩ. de accept. §. ſi is qui hominem. ſed ſecus in pactis. l. ſi vnus. §. ſed ſi gñaľr. ſ. de pactis. Dic vt ibi, & d. §. ſi is qui hominẽ.

1 *Pœna in ſtipulationibus facti, vno ex hæredibus contrafaciente, committitur inſolidum.*

2 *Intereſſe quando conſideretur in ſtipulationibus pœnalibus.*

3 *Intereſſe, in obligationibus facti, an ſit, an vero ipſum factum.*

4 *Pax an dicatur rupta, quando eſt facti, & promiſſum non offendere te, neque tuos, & offenditur vnus ex hæredibus ſtipulatoris.*

5 *Repreſalias ſi Florentinus habet contra Piſanos ob delictum vnius Piſani, vr̃ Piſanus excutiatur Florentiæ, an excuſſus agere poſſit contra illum cuius occaſione repreſaliæ fuerunt conceſſæ.*

§. Item & ſi in facto.

Vidiſtis ſ. de obligatione iuris, & et aliquaľr facti, nũc ponit đ obl'one facti mere, & vſque ad §. Cato. hoc intendit. Vno ex hæredibus cõpromiſſoris contra faciente oẽs tenentur pro hæreditaria portione, ſed ſi vni ex hæredibus ſtipulatoris contra fiat, pro parte ſua tñ ſtipulatio cõmittiť ad intereſſe, ad pœnã vero committiť inſolidũ, licèt aliĵ cẽtes exceptiõe doli repellanť. h. d. Primo loq̃tur, qñ vnus ex hæredibus promiſſoris contrauenit. Secũdo, qñ ventum eſt ꝯtra vnum ex hæredibus ſtipulatoris. Tertio diſtinctionẽ ponit. Quarto rõnẽ ſuæ diſtinctionis aſſignat. Quinto extendit ad aliã obl'onem. Secũda ibi, ꝯtra aũt. Tertia ibi nã ſi pœna. Quarta ibi, in l. eadem. §. ſed hæc dr̃ia. Quinta ibi. in l. eadẽ. ĩ
1 prin. ¶† Nota ꝙ in ſtipulationibus facti, vno ex hæredibus ꝓmiſſoris contra faciẽte committitur pœna inſolidum. ¶Item nota, ꝙ vno ex hæredibus ſtipulatoris, &c. ¶Oppo. ĩ. eodẽ. §. Cato. reſpondet gl. hic ĩ factis indiuiduis loquitur. §. Cato. loquitur in factis diuiduis. Et iſtud contrarium tangit gl. magna. hic poſita. ¶Oppo. de ea. l. ver. ex quo quidẽ. vbi quilibet hr̃s ſtipulatoris habet actionem inſolidum. Sol. qñ agitur ad ipſum factum indiuiduum, quilibet hæres agit inſolidum, vt in ver. ex quo quidẽ, ſecus qñ deuenitur ad intereſſe, quia tunc pro parte agunt, vt hic. ¶Opp. ſi vnus ex hæredibus vadit ad rem communem, vadit nõ nomine omnium, & pro omnium vtilitate, quia nulla eſt particula, quæ nõ ſit cõmunis. l. Mæuius. §. duorum. ſ. de leg. 2. ergo cohæredum intereſt. vt ĩ. eodẽ. l. ſi ſtipulatus fuero per te. & ſic poſſunt agere. Sol. intelligo ꝙ ibi ibat coheres ad fundum ſuum ꝓpriũ, q ſibi in diuiſionẽ obuenerat, vel ad partẽ ſuam pro diuiſo, alias ſi iret ad communẽ pro indiuiſo, cũm iret nomine omniũ om-
2 nes videntur prohibiri. d. l. ſi ſtipulatus. ¶† Oppo. in ſtipulationibus penalibus nõ conſideratur intereſſe. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ĩ. eodem

ꝟ.eo.Gl.q̄ est hic,dicit de stricto iure ñ inspicimus,sed de æqtate sic.Et vide gl.in l.idē iuris.sup ver.ꝯmittat.q̄ incipit,stricto.& ſm gl.istā.§.alteri.videret̃ imponer̃ legē verbis,& ñ reb.qa de æqtate pœna imposita ñ vꝫ.Dicit Pet.ꝙ qñq; solet apponi pœna in stipulatione,de cuius nā venit interesse,& tunc si nō interest,ñ agit̃,vt hic.Qñq; apponit̃ pœna rōne ꝯtēptus,vbi interesse nō venit,& tūc ñ inspicit̃ an intersit,d.§.alteri.Sđ ista solutio vr̃ ꝯ casum l.vltimæ,ꝟ.de p̄t.stip.Dicūt ipsi,nos rñdemus,& fatemur,ꝙ ñ dēt ꝓbar̃ q̄tū interesset,sđ ꝙ aliqd intersit,hēt ꝓbar̃.Sđ illud nō ē verū,qa sine aliqua ꝓbatione ꝯmittit̃ pœna.Dy.ꝓbat,in ꝯpromisso venit interesse.l.diē ꝓferre.§.fi.s̃.de arb.Sđ video,ꝙ si in ꝯpromissis pœna est apposita,nō inspicimus an intersit.l.cum pœna.s̃.de arb. ḡ illud dcm̄ nō est bonū.Qualr̃ dicemus?Dicit ipse.Aut offenditur directo ille,cui est ꝓmissum,& tūc ñ inspicimus interesse Si vero offenderet̃ alius nō ille cui principalr̃ est ꝓmissum,& tūc inspicimus,an ītersit,vt hic.Et hāc sol.dat ipse hic,& in d.§.alteri.Sđ ſm illud dcm̄ Dy.iā seq̄ret̃,ꝙ hr̃s hic offensus hr̄et ꝓbare sua interesse,aliàs nō posset agere qđ est ꝯ istū text.vbi nō inspicit̃ an ītersit. Itē est ꝯ.l.fi.ꝟ.de p̄t.stip.sđ si Dy.voluit hoc intelligere, vt dicā,bñ dixit.Dic,ꝙ si offendit̃ iste,cui principalr̃ est ꝓmissum,siue ille,q eius ꝑsonā representat stip̄ro ꝯmittit̃,nec inspicimus an intersit l.stipulatio ista.§.alteri.ꝟ.eo.& §.alteri.Inst. de inutil.stipula. Sđ si offendit̃ alter,q̄ cui principalr̃ est promissum,vl̃ alius, q ꝑsonam eius nō representat,tūc inspicit̃,an intersit stipulatoris,vel hæredis eius q eius ꝑsonā representat,vt hic, & in d.l. cū pœna ꝯiūcta. l.aduersus.s̃.de arbitris.& quasi est casus hic.Nā hr̃s rep̄sentat ꝑsonā defuncti in totū,si est hr̃s vniuersalis.l.hæreditas.s̃.de acq.rerū dñio.Sđ hr̃s particularis pro parte qua est hr̃s,rep̄sentat ꝑsonā đfuncti,in alia parte est exneus.l.cū à mr̃e.C.de rei vēd. & nota in l.secunda.in gl.magna.in §.fi.ꝟ.de p̄to.stipula. Mō hic hr̃s offensus & prohibitus,ꝓ parte sua agit,& ꝯmittit̃ stipulatio cum effectu,licèt sua non intersit,dicta l.cum pœna.coniuncta l.aduersus supra de arbit.sed pro parte aliorum qui representant personam defuncti committit̃,non tamen effectualiter , quia obstat exceptio,cùm sint quātum ad illam partem extranei , vnde offensione facta alteri,nō possunt agere.d.l.aduersus.¶†Quæro,in obligatione facti,qd est,an factū an interesse?Et hoc dicā in l.stipulationes non diuiduntur,vbi quæstionem istā examino,& vide gl.

4 primam huius,§.quæ incipit, sequitur de his. †Et tene menti istum §.quia est multū no.ad instr̄a pacis,promitto ꝑ me,& meos hæredes nō offendere te,& tuos hr̄des, qd si offendit̃ vnus ex hæredib.stiplr̄oris,vel promissoris?Hic Iac.de Are.tangit hoc,& dice

5 tur plene in §. Cato.Itē dñs Iac.de Are.†inducit ad aliam qōnem. Quidam Florentinus hēt rep̄salias ꝯ Pisanum,occasione cuiusdā delicti cōmissi per vnū Pisanū,modò quidā alius Pisanus iuit Florentiā,ille qui hēt rep̄salias excussit istū iste Pisanus reuersus vult repetere ab isto,cuius occasiōe datæ sunt rep̄saliæ,an possit?Et vr̃

a ꝙ sic,a per istum §.& per l.si vero.§.cū aūt.s̃.de his,qui deiecerūt, vel effuder.& l.licèt.§.fi.s̃.nau.caup.stab.& l.nā & Seruius.s̃.de nego.gest.Nō determinādo dico , sed allegādo alibi forte dicemus.

ADDITIO.

a ¶Videtur quòd sic.Adde & limita ſm Bal.hic cū quo transit Pe.de Anch.hic & Ang.in l.nam & seruus.s̃.de neg.gest.& Pau.de Ca.hic, si iustæ represaliæ fuerint concessæ,aliàs secus,per l.si imprudentiam.in prin.s̃.de euic.

LEX IIII.

1 *Indiuiduum quantum ad præsentem §.sumitur tribus modis.*
2 *Obligatio,rem tradi,quare sit magis indiuidua,quàm rem restitui.*
3 *Actio ad rei restitutionem,quando restitui est in obligatione,quando detur cōtra possidentem insolidum,vel detur pro hæreditarijs portionibus.*
4 *Exceptio dominij nō p̄ot opponi contra agentem interdicto,de vi & vi arma.*
5 *Offic.iudi.cōpetens alicui contra non obligatū,habet naturam actionis realis.*
6 *Qaliter quis teneatur ad indiuiduum.*
7 *§.Cato.in quibus habeat locum.& nu. 13.*
8 *L.in depositi.supra depo.loquitur in facto indiuiduo quo ad solutionē tantum.*
9 *Oligatione rem restitui,ille solus tenetur,qui dolum commisit,si ambo,ambo tenentur insolidum,& an sint duo rei.*
Obligatio,rem restitui,quæ contrahitur secundario ratione doli , vel culpæ, est omni respectu indiuidua.
10 *Dictio quodammodo,est nota improprietatis.*
11 *Pœna seu interesse,si contra fiat,in obligatione facti indiuidui,qualiter & aduersus quos committatur.*
12 *Stipulatio ad pœnam,vel interesse si fiat contra stipulationem continētem factum diuiduum,vel dationem, qualiter , & aduersus quos committatur. & nu. 19.vbi distinguit.*
14 *Difficultas licèt non impediat obligationem principalem, tamen superueniēs ex post facto impedit committi stipulationem pœnalem,& numero 17.*
15 *Promittens dare fundum,& si non dederit,pœnam,si decedat, vnus hæredum potest soluere fundum,& euitabit pœnam.*
16 *Promittens simpliciter ratū sine aliqua pœna,siue sit dñs siue procurator,& cōtra facit in parte,tenet ad interesse pro parte,qa in plus non interest sua.*
18 *Stipulatio facti diuidui,cum pœna interposita in iudicijs,si in parte non obseruatur,committitur insolidum,licèt interposita obstet exceptio pro parte,secus in contractibus,quia committitur in totum,& non obstat exceptio , & idem in iudicijs impertinentibus ad decisionem.*
20 *Stipulatio pœnalis facti indiuidui adiecta facto diuiduo si fiat contra stipulationem facti diuidui per vnum ex hæredibus promissoris,an in totum , vel pro parte committatur.*
21 *Pœna an committatur contra omnes hæredes facti,an vero contra non defendentes tantum,& quid in stipulatione præterita.& numero.13.*
22 *Stipulatio de defendendo in vna actione est indiuidua.*
23 *Intellectus l.pœnales.§.Iulianus.ad l.Falc.*
24 *Stipulatio rem ratam haberi,de qua in hoc tex.an sit prætoria,& infra num. 28.in fin.*
25 *Intellectus l.cum ex causa.infra eod.*
26 *Promittēs nō excipere,qñ dicatur ꝓmittere factū diuiduum, vel indiuiduū.*
27 *Obligatus ad agendum contra aliquem,quando dicatur obligatus ad factum diuiduum vel indiuiduum.*
28 *Stipulatio amplius non agi,an sit diuidua vel indiuidua.*
29 *Stipulatus sibi,& hæredibus suis vsum alicuius fundi,si decedat pluribus hæredibus relictis,an quilibet habebit totum vsum,vel partem eius.*
30 *Pace facta cū Titio,facta fuit promissio de non offendendo per se suosque hæredes:Titio mortuo,relictis pluribus hæredibus,si vnus offendatur,an pœna committatur insolidum,& num. 33.*
31 *Obligatio dicitur transitoria,& non transitoria ad hæredes,ex natura rei super qua interponitur.*
32 *Pace facta vt supra si vnus ex hæredibus promissoris offendat, ꝙ pœna committur aduersus omnes pro portione hæreditaria.*
Stipulatio vsusfr.ex p̄te creditoris est ꝑsonalis, ex parte promissoris est realis.
Stipulatio pro alimentis ex parte promittentis,dicitur esse in rem, ex parte creditoris personalis.
33 *Statuto stante quod qui occidit occidatur,nisi habuerit pacem ab hærede occisi,& occisus habeat plures hæredes,an sufficiat habere pacem ab vno.*
34 *Hæredum maior pars quæ dicatur.*

Eadem dicemus,& si dolum abesse.

§.Cato. Iste §.difficilis est in sua materia, in cuius repetitione tenebo ordinē ꝯsuetū.Primo ꝯtinuo hūc §.ad p̄cedentia ſm Petrum.hoc modo.Dictum est s̃.in l.2. ꝙ stipulationum q̄dam sunt in dando,q̄dam in faciendo ꝯsistunt, de his q̄ in dando ꝯsistunt,dixi.s̃.eo.l.2.vsq; ad §.item si in facto.licèt ibi dixerit de seruitutib.q̄ hñt in se aliquid facti,vt no.s̃.eo.l.2.§.j.& ibi dixi,& ibi incipit dicere de his,quæ in faciendo ꝯsistunt,& hoc prosecutus est vsq; huc.verum quia Cato circa hoc posuit vnū suū dictum obscurum,ideo illud hic ponit, & declarat bene Iuriscō. ¶Scđo iste §. diuidit̃ in quatuor partes. Primo ponit dictū Catonis , de cuius intellectu dubitat̃ vsq; ibi ab oīb.In scđo distinctio Catonis declaratur vsq; ibi differentiæ. In tertio differētiæ rōnē assignat,vsq; ibi,sed videamus.In quarto reuocat id dubiū ꝙ primo ꝓ ꝯstāti posuerat,& decidit vsq; ad fi.nr̄i §.Hāc diuisionē ponit Dy.Pet.Iac.de Are.& oēs diuersimode loquunt̃.¶Tertio pone summarium sic.Pęna adiecta facto indiuiduo si ꝯtrafiat ꝑ vnū ex hæredib.ꝓmissoris,pro parte hæreditaria committitur contra oēs,in facto vero diuiduo,pro parte contrafacientis tātūmodo, sed aduersus ipsum cōmissorē insolidum. ¶Veniamus ad casum in terminis.Præmitto tñ ad euidentiam, ꝙ iste §.ſm cōem lect.loquatur de quatuor stipulationibus quarum duæ cōtinent indiuiduum,vt per te ita fieri, vel per te nō fieri quominus mihi ire, vel agere liceat.Aliæ duę ꝯtinent diuiduū,vt amplius nō agi,& Titiū hæredem eius ratum habiturum.Hoc præmisso,sic forma casum. Quidam promisit se aliquid facturum,vel nō facturum,& si contra stipulationem veniret,promisit certam pœnam , iste promissor decessit pluribus hæredibus relictis , vnus venit contra promissa,dubitabat̃ qualiter & aduersus quos stipulatio pœnalis cōmittatur.Nam inuenio,ꝙ Cato scribit, ꝙ pœna qñq; committat̃ aduersus oēs pro portione hæreditaria,qñq; aduersus illū tantū, qui ꝯtrafecit pro portione sua. Modò quæro à vobis domine Iuriscōsulte,ꝙ declaretis mihi distinctionē Catonis.h.d prima pars Ad hoc respondit,ꝙ si pęna fuit adiecta facto indiuiduo , tūc pęna committitur aduersus oēs.Si verò facto diuiduo,tūc aduersus eum,qui cōtrafecit tm̄.Exempla patēt in litera,& est clara,& hoc dicit scđa pars.¶Tertio quæritur , quæ sit ratio differentiæ inter istos duos casus.Responsio patet in tex.h.d.tertia pars. ¶Sequit̃ versi.sed videamus.vbi est duplex litera.quidam hñt literam affirmatiuā,quidā habēt literā negatiuā, & ista hr̃ cōiter,& istā prosequor.Et licet litera sit satis scrupulosa,gl.bñ eā declarat Pone casum vt habes in gl. & lege literā cū apostilis cōib. Notabilia collige ꝑ teipsum.Veniamus ad materiā examinandā per ꝯtraria, & qōnes,& in tractādo mām tenebo hūc ordinē, qa hic tractat̃ de facto indiuiduo.Primo in ꝯrijs tractabo qualiter ipsi principales, & eorū successores teneātur ad ipsum indiuiduū.Secūdo,quar̃, aduersus quos pœna & interesse cōmittat̃,si ꝯ fiat tam contra p

ſos principales,q̃ ēt ꝯ hr̃des,& eod.mō tractabo de diuiduo. alia
tractabimus per qōnes.¶Primo ergo oppon.hic dr̃,ꝙ ſi vnus ꝯ-
fecit,oēs tenenť pro hr̃ditaria portione.Contra, qa in indiuiduis
qlibet hr̃dū teneť inſolidū,vt s̃.e.l.2.§.ex his.ſcđo rn̄ſo.Solutio.Si
agiť ad ipſum indiuiduū,,qlibet teneť,inſolidū, vt ibi: ſi ad pœnā
qlibet teneť pro parte hæreditaria,vt hic.¶Scđo ꝯ iſtud opp.for-
titer, rem tradi,ſeu rē reſtitui,dr̃ factū indiuiduū,vt ĩ.eo.l.ſtipula-
tiōes nō diuidūť.ſcđo rn̄ſo,& s̃.depoſ.l.ſi duo.Sed ſi duob.cōmo
daui,vel apud duos rē depoſui,ita ꝙ teneanť ad rē reſtituēdā, qli-
bet tenetur pro parte, vt s̃.depoſiti.l.j.§.ſi apud duos. & ibi no.Itē
ſi vnus cōmodatarius decedit relictis plurib.hæredib.oēs tenenť
ad rē reſtituendā ꝓ portione hæreditaria,vt s̃.cōmoda.l.3.§.hr̃s.ſ
pȝ ꝙ ñ ē verū,ꝙ dr̃,in indiuidis ipſos principales,vel hr̃des tene-
1 ri inſolidū.Solutio.†Indiuiduū ſumiť quantū ad ꝓpoſitū altero
de trib.modis.Nā quoddā eſt indiuiduū ad ꝯctū,ſeu ſtipulationē
& quo ad oblōnē , & quo ad ſolutionē,vt ſeruitutes, q̃ pro parte
non pn̄t deduci in ſtiplōnē,nec ꝓ parte ſolui, & iſtæ nō diuidunť
inter hr̃es,ſed qlibet hæredū teneť inſolidū,d.§.ex his.& d.l.ſtipu
latiōes nō diuidunť.in prin.Quædā sūt oblōnes diuiduæ quo ad
ꝯctū,ſed ex poſtfacto ſunt indiuiduæ,quo ad oblōnē, & ſolōnē,
vt oblōnes factorū indiuiduorū,vt rē tradi,foſſam fodi,inſulā fa
bricari,& ſimiles.iſtæ.n.ab initio pro parte pn̄t deduci in ſtiplōnē
qa poſſum ſtipulari rē pro parte mihi tradi.l.locus.de acq.poſ.Itē
partē inſulæ ædificari,& in iſtis idē qa qlibet hæredū teneť inſoli-
dū,vt d.l.ſtiplōnes nō diuiduntur.2.rn̄. Quædā ſunt diuiduæ quo
ad ꝯctū,& quo ad obligationē,ſed quo ad ſolōnē tm̄ ſunt indiui
duæ,vt oblatio rē reſtitui , & iſta diuidiť quo ad obligationē iter
hr̃des,qa qlibet teneť pro pte hr̃ditaria,vt in ꝯrio,ſed quo ad ſo
lutionē dr̃ indiuidua.l.ſi duo.s̃.depo.Indiuiduū ergo diuerſimo-
de accipiť,& ſic ceſſat ꝯriū,& aduerte,qa hoc eſt verū de oblōne
primitiua,quæ ꝯtrahitur ad rem reſtituendā,non de obligatione
2 q̃ ꝯhiť,ſecūdario rōne doli vel culpæ alicuius,vt ĩ.dicā.¶†Qua
a re aūt oblo rē tradi,[a] ſit magis indiuidua q̃ rē reſtitui, dicā in d.l.
ſtiplōnes nō diuidūť.in 8.ꝯrio.& iſta ſunt difficilia,q̃ Cy.tanq̃ ha-
bentia arduū,& ꝓfundū,timuit intrare,vt ipſe refert in auth.hoc
ita.C.de duo.re.in q.2.ver.ego nō intro.nec ibi declarat.¶Tertio
3 ꝯ pdicta opp.tu dicis.s̃.ꝓxi.†ꝙ in obligatione ad rē reſtituēdā, ſi
ſunt plures hæredes,qlibet teneť pro portione hr̃ditaria.Contra,
imò ille ad quē peruenit res reſtituēda,teneť inſolidum , vt s̃.cō-
mo.l.3.§.hr̃s.Sol.regulr actiones hr̃ditariæ trāſeūt ĩ hr̃des,ꝓ por
tionib hr̃ditarijs,vt s̃.dixi,& ꝓbať.C.de hær. act.l.ꝓ hr̃ditarijs. Fal
lit, vbi eſt in oblōne rē reſtitui,& eſt actio bonæfidei: qa tūc ꝯtra
illū,q hēt facultatē rei reſtituēdæ,dať actio inſolidū.d.§.hr̃s.Ita di
cit Pe.s̃.l.ꝓxi.& no.Cy.in l. pro hr̃ditarijs.qđ hic ſeq̃bať Ray.Sed
iſta opi.vr̃ ꝯtra l.ſi plures.in princ.de vi & vi arma. vbi eſt actio ſtri
cti iuris,& dať ad reſtituēdā ſolū ꝯtra eū,q poſſidet,ñ āt ꝓ portio-
nib.hr̃ditarijs.Vñ Dy.s̃.ad l.Fal.l.q fundū.§.ſi tu ex parte.dt q̃dam
verba ſatis ſingularia. Aut actio q̃ cōpetit ꝓ reſtituēda re cōpetit
ꝓ tali re,ꝓ qua dareť ēt rei vēdicatio,& tūc dať actio ꝯtra poſſeſ-
b ſorē inſolidū.§.hr̃s.& d.l.ſi plures.aut pro dicta re nō cōpetit[b] rei
vēdicatio,& tūc nō p̄t agi pſonali inſolidū ꝯtra poſſeſſorem,vt s̃.
de le.j.l.ſi tibi hō.§.ſi fundus.Quid dicemus? dico ꝙ vterq; bñ dt.
Pe.qa tex.ē pro eo.in d.§.hæres.ſi bñ aduertať,& hoc æqtas ope-
rať,cui deſeruit offm̄ iudicis in actiōe bonæfidei.Itē Dy. bñ.dixit,
ꝑ leges quas allegauit,& hoc operať vnio actiōis pſonalis,& rea
lis,vt vna aliqđ hēat ab altera,ſicut alibi ius accreſcendi, pp vnio
nē quā hēt cū ſubſtitutione pupillari trahiť ad bona impuberis,
vt s̃.de acq.hær.l.q pri.Sed ꝯtra hoc poſſes tu opponere,nā p̄t cē,
ꝙ qs cōmodauit rē alienā,vel ſibi per vim abrepta eſt,& ſic p̄t age
re cōmodati, vel interdicto vñ vi,nō aūt vēdicare.l.ita vt ſi fur.s̃.
commo.& ꝙ ibi no.ergo Dy.non bene dicit,quia vendicatio po
teſt ꝯcurrere cum perſonali.Rñ.& dico,ꝙ quātū ad §.hr̃s.dictum
4 Dy.non procedit,ideo tene ſolut.Pet.quantum †vero ad l.ſi plu
res.optime dicit,quia à poſſeſſore ſeu raptore p̄t indiſtincte vēdi
care,nec poteſt opponere excep.dñij.vt C. de præſcri.30.ann.l.ſi
c qs emptionis.§.ſed hæc[c] ſup illis.& tangitur per gl.in d.l. ita vt ſi
fur.Et hoc modo intellige quòd dixi vtrunque bene dicere.Con
iunge ergo iſtas duas opi.vt ſtatim dicam in diſtinctione.Sed con
tra iſtud tu poſſes inſtare de l.ſi quis ex argētarijs.§.j.s̃.de edē. vbi
non eſt actio bonæfidei , nec etiam pro illa dareť rei vendicatio,
& tamen datur ſolum cōtra illum.qui poſſidet.Dicit Pe. vt refert
Cy.in d.l.pro hæreditarijs ꝙ ibi eſt iudicium quaſi bonæfidei,qa
cōpetit officium iudicis.Truffa eſt.Tu dic,ꝙ materia noſtra loq-
5 tur de actionibus,quæ dantur contra obligatos , ibi loquiť † de
officio iudicis,quod datur contra non obligatum:vt s̃.de action.
emp.l.qui per colluſionem.§.j.merito habet naturam rei vēdica
tionis,quæ dať contra non obligatum,vt Inſti.de act.§.j.ideo da-
tur contra ſolum poſſeſſorem.quod dic vt ĩ.de præt.ſtip.l.2.in fi.
6 ¶†Vt ergo iſta materia liqueat, qualiter quis teneatur ad ipſum
indiuiduum,dic aut eſt ſolus vnus reus,& nō eſt dubium.At plu-
res,& tūc aut plures principales,aut plures hr̃des vnius principa-
lis.Primo caſu,aut loqueris in indiuiduo quo ad ſtiplōnē,obliga
tionē,& ſolutionē,ſeu de indiuiduo quo ad obligationē & ſolu-
tionē,& quilibet tenetur inſolidū,ſed non tanquā duo rei.ar.s̃.e.
l.2.§.ex his.& d.l.ſtipulationes non diuidunť.& s̃. dixi. Aut de in-
diuiduo quo ad ſolutionē tm̄:vt rem reſtitui.& tunc qlibet teneť
ꝓ parte,niſi aliter actum ſit,d.l.j.§.ſi apud duos.& ibi no.s̃.depoſi.
hoc verum,niſi eſſet res apud vnum tātum,qa tunc poſſes dicere
vt ſtatim dicā in plurib.hr̃dib.Si vero loqueris in plurib.hr̃dib. v
nius principalis,& tunc aut loqueris in indiuiduo vtroq; modo
& tunc qlibet teneť inſolidum,ſđ ñ tāq̃ duo rei,arg.s̃.eo. l.2.d.§.
ex his.Aut in indiuiduo quo ad ſolutionē tātū, & tūc aut qlibet
hr̃s poſſidet ꝓ portiōe hr̃ditaria,& ſic teneť.d.l.ꝓ hr̃ditarijs.Aut
vnus poſſidet totum,& tunc aut eſt iudicium bonæfidei,& ille ſo
lus teneť.d.§.hr̃s.Aut eſt iudicium ſtricti iuris,& tunc aut pro illa
re reſtituēda poſſet ꝯpetere rei vēdicatio,& ille ſolus teneť, d.l.ſi
plures.s̃.de vi & vi arma.Aut non poſſet cōpetere rei vēdicatio,
& tunc pro portionib hr̃ditarijs, vt d.l.ſi tibi homo.§.ſi fundus.
¶Quarto opp.dr̃ hic,ꝙ ex facto vnius pęna ꝯmittiť ꝯ oēs.Cōtra.
s̃.ad Sillan l.fi.s̃.de ope.no.nuncia.l.de pupillo.§.ſi plurium vbi il
le ſolus q ꝯ fecit,teneť.Sol licèt ibi factum eſſet indiuiduum , tm̄
non deſcendebat ex cā hr̃ditaria,nec ipſi ex eorum cōtractu te-
nebātur inſolidū:vnde pęna ſuū tenet authorē : hic vero obliga-
tio deſcēdebat ex ca hæreditaria.Vñ ſi vnus hæredū,qui repreſen
d tat defuncti perſonā,ꝯfaciat,oēs tenenť. [d] ¶Quinto ꝯ iſtud opp.
nam vr̃ ꝙ ēt in obligationib.q̃ deſcendunt ex cā hæreditaria, ille
ſolus tenetur,qui ꝯfecit,vt s̃.depo.l.in depoſiti.& l.ſeq. Sol.ibi lo
7 quitur † in actione bonæfidei.[e] in qua officio iudicis conuenit,
e vt ille ſolus teneatur,qui delinquit,arg.s̃.cōmo.l.3 §.hæres, & ꝙ.
s̃.dixi.hic vero ſtricti iuris.Fateor ergo, ꝙ ſi hic pœna aliqua pe-
tereť actione bonæfidei,forte informata ex pacto incontinēti ap
poſito,ꝙ ageretur in ſolidum ꝯ illum q ꝯfecit,arg.pdictorum iu-
8 riū.hanc tenet Pe.s̃.l.proxi.Vel ſolue†aliter,videlicet, ꝙ hic in fa
cto indiuiduo oīno.ſ.quo ad obligationē,& ſolutionem:ibi in fa
cto indiuiduo quo ad ſolutionē tm̄. Vñ cum obligatio ipſa prin-
cipalis diuidať inter hr̃des,merito vnus ex facto alterius nō tene
tur.Et vtranque ſolutionem puto veram. ¶Sexto cōtra prædicta
oppo.& videtur,ꝙ in actione bonæfidei.& in his,quæ ſunt indi-
uidua quo ad ſolutionem tm̄ , dolo commiſſo quilibet inſolidū
tenetur,tanq̃ duo rei,vt s̃.commo.l.ſi vt certo.§.ſi duob. vehicu-
lū.& depoſi.l.ſi duo.ver.quid ſi lancē.& eo.ti.j.§.ſi apud duos.vbi
æquiparanť tutorib.quos ꝯſtat inſolidū teneri Sol.licèt in intelle
ctu dictorū iuriū ſit magna difficultas , & gl. intricatæ.& male lo-
quantur in d.§. ſi duob.tm̄ omiſſis ſuperfluis pono ꝙ credo verū.
9 Dic ergo,† ꝙ obligatio principalis ad rem reſtituendā qualiter
ꝯhatur,dixi s̃.in proxi diſtinctione,& de tali non loquimur. Sed
obligatio quæ ꝯhitur rōne doli,culpæ, vel negligentiæ adhibitæ
ad intereſſe,ſi qdē dolus committať ab vno tm̄,ille ſolus tenebiť,
vt dixi.s̃.ꝓximo ꝯrio.Si ambo cōmittant, ambo tenenť inſolidū,
ſic loquiť d.§.ſi duob.& d.l.ſi duo. & §. ſi apud duos. ſi bñ iſpiciať.
Aduerte ad rōnem.oblatio ad rē reſtituēdā,ſolū quo ad ſolutio
nē dr̃ indiuidua,vt s̃.dixi : ſed oblatio q̃ cōtrahiť rōne doli,& cul
pæ ex eo ꝙ debetur cuſtodia,& diligentia,eſt indiuidua vtroque
mō.non.n.poſſum adhibere cuſtodiā in vna parte ꝓ indiuiduo,
qn adhibeā in alia:nec poſſum cōmittere dolū in vna pte,qn cō-
mittať in alia,eſt.n.indiuidua oīno.Merito ergo plures debitores
in hoc

ADDITIONES.

a ¶Rem tradi.Adde ſm Alex.ꝙ Pe.& Cy.in l.ꝓ hæreditarijs.C.de hær.actio.&
aliq Mod.in l.ſtipulatio ré tradi.ita ſit diuidua obligatione & ſolutiōe ſicut
ſtipulatio rem reſtitui,cū per omnia eadē ſit ratio:nec dēt æquiparari ſtipu-
latio ré tradi ſtipulationi ſeruitis: cū ſtipulatio ſeruitutis ideo dicať indiui-
dua quia non affert tantū commodi præſtatio partis, quātū præſtatio totius
reſpectu totius,quia pro parte præſtari non poteſt.l pro parte.s̃.de ſeruitut.
ſecus in ſtipulatione rē tradi.non ob.d.l.ſtipulationes.quia licèt ibi inter in-
diuiduas numeretur,non ſequitur,ergo eſt indiuidua.& de hoc articu.dicit
Ale.ſe dicturum in d.l.ſtipulationes.vbi Bar.tangit.
b ¶Non competit.Adde Pau.de Caſt.hic tenet cōtrariū , qđ ēt ſi non cōcurrat
rei vendicatio ,ꝙ inſolidum poſſet agi contra poſſeſſorem,per d.l 3.§.hæres
s̃.commo.& idem vult Rom.vt refert Alex.qui ab hoc contrario ſaluat Bart.
c Io.Fran.¶Sed hæc ſuper his.Adde ꝙ Bar.reprehendit Imo Alex.& Are. hic &
Iaſ.poſt eos,quia tex.in d.§.ſed hæc ſuper his. loquitur quando ſpoliatus poſ
ſideret illam rem alienam per ſpatium.30.annorum.
d Pom.¶Omnes tenētur.pro iſta ſolutiōe.quoties qs eſt obligatus obligatio-
ne deſcēdente ex cā hr̃ditaria,ex facto defuncti ,quod ſi contra factum ſit ꝑ
hæredem ſuū,quod ipſe teneatur , quia purificatur conditione ſtipulationis
hæreditariæ,facit l.inter cohæredes.§.quod ex facto.in fi. ſupra famil. ercíſ.
e ¶Actiōe bonæfidei. Adde qđ cū hac limitatiōe.vt refert Ale.trāſit.Pe.Raynu
tius,Ang.Raph.& Alex.qui hic in hac dicta 5.oppoſitio.infert ad qōnē de plu
ribus hæredib.alicuius,qui hēbebat emphyteuſim , vt vno ſoluente & alijs
nō,qđ nihilominus ſoluēs incidat in pęnam,quia contractus emphyteuticus
eſt ſtricti iuris,& debet habere locū iſte tex.Et hanc partē dicit tenere gl.in
d.l.communi diuidundo.s̃.comm.diuid.Bar.in l.fraudati.s̃.de publi.cum vna
modificatione Spec.licèt Alex.non alleget in tit. de emphyt. §. nunc aliqua,
ver.31.Fede.conſi.223.in prin.

in hoc sunt quodāmodo duo rei, & quilibet tenetur insolidū, d.
10 §. si duob. ¶ Et no. ꝙ † tex. hic dt, quodāmō, qd ē nota. im ꝑprietatis. Nō. n. sunt ꝑpriè duo rei, quia tūc ex facto vnius oēs teneren tur, vt l. fi. C. de duob. reis. sed hic quilibet tenetur ad custodiā, & ideo appellantur duo rei: sed tñ factū vnius solius nō nocet alteri, sed si omnes delinquūt, oēs tenent̄ insolidū. Dices tu, ꝙ ista sunt ꝯ casum nr̄i §. nā hic plures hr̄des ad factū, qđ ē oīno indiuiduū, tenet̄ quilibet insolidū, nec propriè sunt duo rei, vt dixi, & tñ factum vnius, licèt nō noceat alijs, vt quilibet insolidū teneat̄, tenet̄ tñ ꝑ hæreditaria portione. sed in ꝯrijs nullo mō tenent̄. Possumus dicere, ꝙ ibi loquit̄ in actione bonæ fidei, vt s̄. dixi, hic in stricti iuris, q̄ hēt cām hr̄ditariam: & iō siue ad pœnā, siue ad interesse cō- mittat̄ ex facto vnius oēs tenent̄, licèt, per iudiciū fa. erc. in effectu reuertit̄ ad eū q commisit, vt s̄. e. l. 2. §. itē si in facto. & fa. erc. l. hæ-
11 redes. §. in illa. ¶ † Vt ergo liqueat ista mā qualr̄ & aduersꝰ quos pœna, seu interesse cōmittat̄, si fiat ꝯ oblōnem facti indiuidui, sic distingue. Aut sunt plures debitores, aut sunt plures hr̄des vnius debitoris. Primo casu, aut fuit actum ꝙ qlibet teneret̄ insolidū, & tūc sunt duo rei, & factū vnius facit cōmitterre pœnā & interesse aduersus oēs. argumento. C. de duob. reis. l. fi. & de vsur. l. mora. §. fi. Aut ñ fuit actū & tūc aut vnus facit ꝯ, & ñ alij, & solus ille tenet̄ insolidū, & alijs nō ꝑiudicat, d. l. j. §. si apud duos. in fi. Rō, quia non sunt propriè duo rei, vt dixi. Aut oēs fecerunt ꝯ stipulationem, & oēs tenetur insolidum quasi duo rei. d. §. si duob. vehiculum. & d. l. si duo rei. secundo rn̄so. s̄. depo. Scđo casu, qñ queris de plurib. hæredib. & tūc aut illud factum indiuiduū non descēdebat ex cā hæreditaria, & factū vnius sibi nocet, & non ꝑiudicat alijs, vt s̄. ad Silla. l. fi. de no. ope. nunc. l. de pupillo. § si plurium. Aut descendebat ex cā hæreditaria: & tūc aut illa pœna vel interesse petitur ꝑ iudiciū bonæ fidei, & agitur contra eū tm̄, qui cōtra fecit, vt s̄ depositi. l. in depositi. & l. seq. & si oēs ꝯfaciunt, ꝯtra oēs agendū est. d. l. si duo. Aut ꝑ actionē stricti iuris, & tūc siue petat̄ pœna siue interesse ex facto vnius committitur ꝯ oēs pro hæreditaria portione, licèt postea contra illum solum habeatur recursus per actionem fa. erc. vt s̄. fa. erc. l. hæredes. §. in illa. & hic, & s̄. co. l. 2. §. item si in facto. Et prædicta vera p̄ter quā in stipulationib. ꝑtorijs, in quib. dic vt dicam in 2. q. Aduerte, quia ideo hic non distinguitur inter factum indiuiduū omnino, & inter indiuiduū quo ad solutionē tm̄: quia in illo, prout ꝯhitur obligatio ad interesse, quia nō restituit̄, est idem, quod dixi in prima distinctione. Sed prout ꝯhitur obligatio rōne doli, vel culpæ, vel diligentiæ omissæ, tunc cadit in ista distinctione. Illa aūt sunt omnino indiuidua. vt s̄. dixi. Ista sunt multū difficilia, q̄ scripsi ꝑut putaui vera. Et p̄dictis vr̄ assentire Iac. de Are. & Ia. But. in d. §. si apud duos. Nūc restat tractare de obligationib. facti diuidui, & de obligationib. dandi, & qualiter teneantur isti principales, & qualiter hæredes, quod satis est clarū, qa diuidit̄ inter hæredes per legē 12. tab. Item satis habuistis, s̄. eo. l. 2. in prin. & § j. & glo. benè distinguit in l. si seruus. §. si plurium. s̄. si quis cau.
12 ¶ † Videamus ergo qualr̄ & aduersus quos cōmittatur stipulatio ad pęnā, vel ad interesse, si fiat ꝯ stipulationem ꝯtinentem factum diuiduum vel dationes. ¶ Opp. ergo septimò sic. Hic dr̄, ꝙ in facto diuiduo pęna nō cōmittit̄, nisi ꝑ parte. Contra. j̄. eo. §. in fi. Sol. ibi loquitur in ipso principali, hic in pluribus hæredib. eiusdē principalis, qđ qualiter intelligatur. j̄. dicam. ¶ Octauò op. qa ēt ꝯ ipsos hæredes vr̄ committi insolidū vno ꝯtrafaciente, vt j̄. l. proxi. §. fi. Sol. Dicunt quidā, illud speciale qñ pecunia debet̄ ꝑ singularia præcepta, vt s̄. si cer. pet. l. singularia. & ita no. in ꝯtrario. Istud ē falsum, quia illud quod ibi dicitur in pecunia, idem dicitur in specie,
13 vt j̄. e. l. in executione. §. pen. vñ gl. † hic aliter dicit, videlicet vt distinctio huius §. hēat locum in obligatione faciendi. secus aūt in oblōne dādi, vt in ꝯrio, qa qđ ab vno dari dēt, pōt melius dari per alium, q̄ factū vnius explicari per aliū, vt hic habetis in Gl. Ista rō gl. non vr̄ bona, & per ꝯns nec solutio. Nā vnus ex hr̄dib. sicut factum alterius non pōt explicare, ita nec partē fundi alterius dare eo inuito: vt in regula iuris, id quod nostrum est. Et si tu dicas poterit dare æstimationem, eadem ratione in facto poterit dare partem interesse. Prætereà, facilius est facere, quam dare: vt s̄. de ope. liber. l. hæ operæ. §. fi. no. C. de sen. quæ pro eo quod interest. l. vni. ergo &c. Ideo Odof assignat aliam rationem. s. qa datio potest explicari vno momēto, facta autem habēt tractum successiuum per dies. l. j. supra, de ope. lib. ideo facilius pōt dare, quàm facere. Ista ratio non est bona, quia loquitur in facto momentaneo, scilicet, rē ratā haberi. Vnde Petr. dicit, ꝙ impossibile est quem esse obligatū ad factum alienum: vt infra eodem. l. stipulatio ista. in prin. Sed benè possum esse obligatus ad dandum rem alienam, licet istud dare sit mihi difficile, & difficultas non impedit obligationem: vt infra eo. l. cōtinuus. §. illud. ver. sicut & ꝑnaliter. sed impossibilitas impedit. Et ista ratione cohæres non incidit in pœnā ex facto alterius, quia impossibile est eum ad illud teneri, secus in datione. Ita dicit
14 Pet. licèt per multa verba. Aduertatis, † hoc nō credo verū. Licèt enim difficultas non impediat ipsam obligationem principalē, dicto §. illud. tñ difficultas ex postfacto superueniens impedit committi stipulationem pœnalem, vt s̄. ad leg. Rhod. de iact. l. si vehenda. §. idem iuris. & hoc verum ēt in obligatione dandi: vt not. glo. in l. quod te, s̄. si cer. pe. in fi. antepe. gl. Cum ergo esset mihi valdè difficile dare partem cohæredis mei, excusaret à pœna, qđ est cōtra hunc tex. Quid dicemus? Dico gl. optimè dicere si benè intelligatur, nā melius potest dari pro alio, quàm fieri. Hoc declaro sic, Aut dari debet quātitas, & tunc certum est, quòd hæres potest da
15 re pro cohærede. † Aut debet̄ species, & tunc sicut vnus ex hæredib. ꝑt soluere partem suā in illa specie ita pōt soluere partē q̄ dēt cohæres suus, sicut transferre dn̄ium. Hoc probatur, s̄. mandati. l. si ꝑcuratorē. §. si ignorantes. vbi fideiussor soluit de substantia dn̄i dn̄o ignorante. ita hic cohæres poterit partē soluere cohæredis. Præterea posito ꝙ tradendo ꝑ parte cohęredū nō posset transferre dn̄ium, saltem ille cuius noīe solueretur, cogeretur hr̄e ratū tā q̄ vtiliter gestū, vt s̄. de neg. gest. l. Pomponius scribit. Ita dicit hic Iaco. de Are. qđ mihi videtur verum. & hoc voluit sentire glo. hic pro hoc induco legē benè faciētē. C. de epi. & cle. auth. si captiui. & apertius in corpore vnde sumitur, in Auth. vt cum de app. cog. §. si vnū de prædictis. & §. in huiusmodi vero causis, in fin. pro hoc quod no. s̄ de iudi. l. venditor, in gl. & C. vbi de crīe agi oporteat. auth. qua in ꝑuincia. Præterea socius inuito socio ꝑt vti re ad eū vsum, ad quem destinata est. l. si ædes. s̄. cōmuni diuidundo, & per Dy. in c. in re cōi. extra de regulis iuris. libro sexto. Sed posses tu dicere, quæ est ratio, quòd ipsa principalis obligatio dandi, vel facti diuiditur inter hæredes, adeo quòd vnus soluendo partem sua [illegible], non potest amplius conueniri, vt j̄. de fideius. l. si testō. §. qđ si duo. & C. de neg. gest. l. 3. & ibi per Cy. sed commissio pœnalis stipulationis non diuiditur in obligatione dandi, immo si cessatur in parte, committitur in totum, secus in facto diuiduo. Respōdeo, istud quod est in obligatione, quantum ad stipulationem pœnalem est in conditione, si benè inspicias, sed conditio dādi per legem duodecim tabularum non diuiditur inter hæredes vt s̄. de conditio. & demon. l. cui fundus. in fi. Debet ergo à quolibet dari totum, ne stipulatio pęnalis committatur. Sed conditio facti diuidui benè diuiditur inter hæredes, ne deueniamus ad impossibile, vt hoc §. quod tenet Cy. C. de condi. inser. l. si plures. in j. q. & ibi te remitto, qualiter id, quod est in conditione, simpliciter debet impleri, qđ hic non tractabo, licet glo. tractet in d. l. si seruus. §. si plurium. vbi nos remittit. ¶ Opp. nonò, hic dicitur si ipse dominus ratum habet pro parte, committitur stipulatio pœnæ in solidum. Contra. j̄. rem rat. hab. l. si procurator. in prin. Dicit gl. solue vt ibi. & dantur tres solutiones. Prima est, quòd hic ipse dominus ꝑmisit, vnde ꝑ parte non habet ratū. ibi promisit procurator. Ista solutio ponit diuersitatem casuum, non rationum: prætereа est falsa. Nam ipse procurator, qui promisit ratum dominū habiturum, videtur promittere se facturum, & curaturum &c. vt j̄. eod. l. quoties quis. & not. Cyn. C. de procur. l. prima. in septima quæstione, ergo promittit procurator factum suum. Si ergo factū hoc, scilicet, curare, non impleuit nisi pro parte deberet committi pœna in totū, sicut hic quando, ipse dominus promisit, & pro parte tantum obseruat. Secundo modo soluitur, quòd hic erat negotiū tale, quod pro parte poterat haberi ratum ab hærede, non à defuncto. l. legatarius. s̄. de legatis j. Istud est diuinare. Tertia solutio est, quod hic fuit pœna promissa, ibi non. Istam solutionem impugnat Petr. quia nihil refert vtrum adijciatur pœna, vel non, secundum eum. Nam si pena adijciatur, est loco interesse, & ideo si non interesset, pœna nō committitur saltem ope exceptionis: vt s̄. eod. l. secunda. in fine. & l. sequen. ideo ipse Pet. soluit alio modo, & sic. Aut quis vult habere ratum pro parte, ut habeat actionem, & non potest, l. cū quæritur. s̄. de adiministra. tutorum, & ita intelligit hunc finem. Aut vult habere ratum pro parte, vt euitetur pœnæ, vel interesse commissio & potest. ita loquitur lex ꝯtraria. Ista solutio non placet do cto. quia si benè intuearis hunc finē, hic loquitur in promissore, qui volebat habere ratum pro parte, vt euitaretur pœnæ cōmis-
16 sio, & non potest. † Quid ergo dicemus? Certè tertia solutio glo. est verissima, quia hic fuit pœna promissa, ibi nō. Et ideo ibi stipulatio committitur ad interesse. non interest autem in plus, quàm in ea parte in qua nō est subsecuta ratihabitio. ergo &c. Et hoc ꝑbatur in text. d. l. si procurator. ibi, quia in id committitur &c. Et hoc tenet domi. Rayn. Nec obstat ratio Pet. quia verum est, quòd vbi stipulatio pœnalis succedit loco interesse, non cōmittitur nisi intersit: si tamen in aliquo interest, non curatur quantum, sed pęna committitur in totum, vt infra de prætori. stipulatio. l. fina. Vel dic aliter vt dixi, s̄. l. proxi. ¶ Decimò opp. & videtur quòd contra ipsum principalē nō cōmittat̄ nisi ꝑ parte, quia in alia parte obstat exceptio, vt s̄. si qs cau. l. si seruus. §. si plurium. Sol. Mart. a dixit indistinctè in omnibus obligationibus dandi, & facti diuidui licèt pœna

ADDITIO.

a Pom. Sol. Mart. Ista sol. non est etiam bona, alia ratione: quia si determinaretur iste §. per d. §. si pluriū. sequeretur, ꝙ ex quo obstaret exceptio, ꝙ §. iste impositus esset verbis, cōtra l. 2. C. communia de leg. cū paria sunt aliquid peti non posse, aut qđ obstat exceptio.

pœna ɔmittatur in insolidum, tñ de æqtate obstat exceptio ꝓ ea pte, ꝓ qua est petitũ. Et sic oẽs istæ le ges determinãt ꝑ §. si pluriũ. istud ad omnib. reprobat. Nã stultũ est dicere, ꝙ illa lex q̃ loqt̃ in iudiciis, & loqt̃ in factis, determinet leges loquẽtes in ɔ̃ctib. & in oblõnib. dãdi. Cum .n. sint separata, ñ infert, de vno ad aliud, vt s. de calumnia. l. si. ergo gl. in l. ɔ̃ria aliã solõnẽ dat, vc ꝙ spãle est ĩ iudiciis vbi insolidũ pœna ɔmittit, lʒ ĩ pte obstat exceptio. Sed in ɔ̃ctib. solũ in pte ɔmittit, vt hoc §. Ista sol. est falsa, qa si aliud ẽ ĩ iudiciis, aliud in ɔ̃ctib. dẽt eẽ aliud in hoc, cũ magis faueat in iudiciis ad pœnæ cõmissionẽ euitãdã, q̃ in ɔtractib. vt s. si qs cau. l. & si post tres. & C. de fideiussorib. l. sancimus. Sꝫ ꝑm istã sol. ñ eẽt sic qa durius ɔmitteꝛ in iudiciis, q̃ in ɔtractib. Præterea ꝙ ɔmittatur stiplo ꝓ pte in fcõ diuiduo, hẽt locum in hr̃dib. principalis, ñ in ipso pricipali, vt hoc §. in fi. & hoc ẽt tãgit gl. ĩ d. §. si plurimũ. Alij ergo dant aliã sol. videlicet, Aut potuit in totum implere, & non fecit, & pœna ɔmittit in totum sine remedio exceptionis, vt hic. Aut ptẽ fecit, & ptẽ omisit, qa ñ potuit, & tunc ĩ pte obstat exceptio d. §. si pluriũ. arg. s. de colla. bono. l. j. §. si cũ duob. Hæc solo
17 ponit ibi in fi. magnæ gl. Ista sol. † cõiter reprobat ꝑ l. ɔtinuus. §.
a illud. j. e. tñ in veritate, vt dicit Iac. But. [a] lex ɔ̃ria in se vera ẽ, qa difficultas superueniẽs, licèt nõ excuset ab ipsa oblone, tñ excusat à pœnæ ɔmissione. d. l. si vehẽda. §. idẽ iuris. ad legẽ Rhod. de iactu. & s. dixi. tñ qa ɔtinet diuinationẽ, iõ respuẽda. Alij ergo, vt Petr. dant aliã solõnẽ, videlicet ꝙ hic loquat, qñ vnum fcm̃ diuiduum est in oblone, sed lex ɔtraria loqt̃, qñ plura facta copulatiuè sunt in oblone. vñ qa ibi fuit ꝓmissum, Stichum, & Erotem in iudicio stare & si stati nõ essent, fuit promissa pœna si vnus fuit in iudicio tantum de rigore pœna ɔmittit in totum, qa verum est eos statos ñ esse cum oratio ibi sumpta fuit ex vniuerso: sed de æqtate ibi ĩ parte obstat exceptio. Et idẽ intelligit Pet. esse in ɔtractib. & in iudiciis. Et hoc vr̃ seq Iac. But. in l. ɔtraria. Ista opinio est cõtra l. si is q ducenta. § cum ita. scd'o rñso. & §. vtrum. s. de reb. dubiis. vbi in
18 distinctè dr̃ pœnã ɔmitti aliquo ñ stato. † Quid ergo dicemus? Dico sicut gl. primò dixit, videlicet qđ spãle est in iudiciis: tñ alia spãlitate, q̃ gl. dixerit, qa in ɔtractib. si in parte ñ obseruatur committit stiplo in totũ sine obstaculo exceptionis, siue sit vnũ fcm̃, vt hic, siue plura copulatiuè ɔcepta, vt ĩ d. §. cũ ita. et ĩ d. §. vtrũ. Sꝫ in iudiciis mitius agitur, qa stipulatio ɔmittit insolidum, sed de æqtate in parte obstat exceptio, vt in d. §. si plurium. & illud vr̃ tenere gl. in l. proxi. §. fi. & s. fam. erc. l. hr̃des. §. idem iuris. Hoc ẽt tenet gl. in d. §. vtrum. in vltima gl. magna, & ibi hoc tenet Dy. hoc ẽt tenuit do. Ray. me audiẽte super hoc §. licèt qñq; aliter dixerit. Et hoc puto verum in his q̃ ptinẽt ad ordinationem: secus in his q̃ pertinent ad decisionem, qa tunc idẽ qđ in contractib. vt j. l. ꝓxi. §. fi. prout ibi loqtur de snia arbitri, argumẽ. eius qđ nota. s. de arbitris. l. Celsus. in prin. ¶Vltimò posset opponi ad hunc finem, qa si nõ licèt defuncto implere ꝓ pte, ergo nec hr̃di, vt s. eo. l. 2. §.
19 ex his. Sol. ibi, in indiuiduis, vel dic vt ibi. ¶† Vt ergo ista materia liqueat, qualr, & aduersus quos ɔmittat interesse, vel pœna adiecta facto diuiduo, vel dationi, sic distingue. Quia aut loqueris de principali, aut de hr̃dib. eius. Primo casu: aut nõ fuit adiecta pœna & stipulatio ad interesse ɔmittitur ꝓ ea pte, pro qua nõ est obseruatum, vt j. rẽ ratã haberi. l. si procurator. in prin. Aut fuit adiecta pœna, & tunc aut loquimur in ɔtractib. & pẽna ɔmittit sine obstaculo exceptionis, vt hic. & l. si is qui ducenta. §. cum ita. & §. vtrũ. s. de reb. dubiis. Aut in iudiciis. & tunc aut in his q̃ ptinent ad decisionẽ. & idẽ, vt j. l. proxima. §. fi. Aut ad ꝑparationẽ, & tunc si in pte obseruat, pẽna in totum ɔmittit de rigore, sed de æqtate ĩ parte obstat exceptio, vt in d. §. si plurium. Si vero loqueris in plurib. hr̃dib. tunc aut in obligatione dandi, tũc vno ɔtrafaciẽte pẽna ɔmittit ɔtra oẽs, vt s. l. proxima. j. fi. & l. in executione. §. pe. j. e. Aut in obligationib. faciendi, & ɔmittit pœna solum ɔtra eũ qui ɔtrafecit, vt in hoc §. hoc sp saluo tã in principali q̃ in hr̃dib. & tã in obligatione dandi q̃ faciendi: ꝙ si aliquis ex casu superueniẽti impedit implere totũ, vel ptẽ, ꝙ illa difficultas excusat à pœna, d. l. si vehẽda. §. idẽ iuris. s. ad l. Rho. de iactu. qđ tenet Ia. Bu. in alleg. §. si plurium. quod tamen non est intelligendum sine distinctione. Sed dic, vt dicam in l. continuus. §. illud. j. eo. Vnum etiã scias quòd canonistæ prædicta ita subtiliter non intuentes, non faciũt differentiam inter obligationem dandi & faciendi, vt extra de pe. c. suam. dic vt ibi per eos.

Expeditis contrariis Veniamus ad questiones ꝓpriè pertinentes ad nostrum
20 §. primò quæro, † loquitur hic, quando nomine pœnæ fuit promissa certa pecunia, & sic res diuisibilis. Sed pone ꝓmissum fuit noĩe pœnæ aliquod indiuiduũ qd iuris? Rñdeo. Dicit Pe. qñque facto vel dationi adiicitur pecuniaria pœna, & tunc dic vt s. in distinctione. Quandoque adiicitur pœna nõ consistens in pecunia sed in fcõ, & tunc qñq; facto diuiduo apponitur pœna facti diuidui, & tunc idem quod in pecuniaria, vt hic dr̃, quia eadem est ratio qñque adiicitur facto indiuiduo pœna facti diuidui, & similiter idem. Quandoque facto indiuiduo adiicitur pœna facti indiuidui, & sic vtrunq; indiuiduũ, & tunc ex facto indiuiduo vnius ex hæredib. pœna cõmittitur insolidũ ɔ̃ oẽs, ar. s. e. l. 2. §. ex his. Qñque facto diuiduo adijcit pœna facti indiuidui. Verbi gr̃a, ꝓmisit aliqs ñ agere, & si ageret, ꝓmisit noĩe pœnæ iter fieri. Ista ẽ qõ, in qua ẽ dubiũ: nã ipsum primũ factũ diuiduũ diuidit inter hr̃des, sed illud qđ est in pẽna nõ ꝑt diuidi, qđ ɔ̃ erit? Certè dicit Pe. ꝙ pœna ɔmittat tm̃ aduersus eũ hr̃dẽ q ɔ̃fecit. ar. huius §. vbi dr̃, ꝙ pœna adiecta facto diuiduo cõmittit tñ ꝓ parte: verũ qa ipsa pœna ɔtinet indiuiduũ, cõmittit aduersus illũ hr̃dẽ ĩsolidũ, hoc adiecto ꝙ actor dẽat ei offerre æstimationẽ, ꝓ parte cohæredũ. ar. s. si ser. ven. l. loci. §. si fundus. in prin. & de le. 2. l. cũ filius. in prin. & s. ad l. Fal. l. lege Falcidia interueniẽte. cũ si. Ista sunt verba Pet. q̃ vtrũ sint
21 vera hoc vltimo casu, relinquo sub dubio. Secũdò † quæro, aliqs ꝓmisit iudicatũ solui sub certa pẽna, q̃ stiplo ɔtinet clausulã d defendẽdo, vt j. iud. sol. l. iudicatũ solui. & iste decedit plurib. hr̃dib. relictis, vnus hæredũ defendit, alter nõ, q̃ritur vtrũ pœna cõmittat aduersus oẽs, vl solũ aduersus nõ defendẽtẽ? Dicũt qdã, ꝙ cõmittat solũ aduersus nõ defendẽtẽ qa talis stipulatio est diuidua. casus est, j. de ꝑto. stip. l. 2. §. incertã. s. ad l. Fal. l. pœnales. §. Iulianus. Pe. tenet ɔ̃riũ, s. ꝙ aduersus oẽs cõmittat ꝓ portione hæreditaria. Hoc probat sic. Promissio de defendendo dr̃ indiuidua, vt j. prox. §. in fi. ergo & c. Præterea dr̃ in lege, ꝙ plures heredes cogunt dare vnum ꝓcuratorẽ ad defendẽdũ ne defensio diuidat, vt j. iud. sol. l. iã tñ. §. pe. ergo patet, ꝙ stipulatio est indiuidua. Preterea posito ꝙ stipulatio ista ɔtineret diuiduum, tamen adhuc pœna committit ɔ̃ oẽs. Hoc sic probat. Iura sunt facta per puncta rõnis, vt vbi ẽ eadẽ rõ, sit idẽ ius. l. adigere. §. q̃uis. de iur. pa. cũ si. Sed rõ quare in obligationib. dandi pẽna cõmittitur aduersus oẽs, est, qa ꝑt pro alio dare. vt s. dictũ est. Eadẽ rõ est hic, qa quis ꝑt ꝓ cohærede suo defendere: ergo si nõ fecit, pœna cõmittitur insolidũ. Nec ob. iste §, vbi dr̃, ꝙ in factis diuiduis pẽna committitur pro parte tantum: quia istud verum in factis personæ cohærentib. adeo ꝙ non possunt ꝑ alios explicari inuitis cohæredibus, vt patet in exemplis positis in tex. Ita dicit Petr. ad §. incertam. sed ad d. §. Iulianus. non rñdet. Sed quidam Mod. respondẽt, ꝙ ibi agebatur ad interesse, ideo agitur ad partem: secus si ageret ad pẽnã. Nos qd dicemus? Certè
22 primo † opportet videre an ista obligatio de defendendo sit diuidua, vel indiuidua: & dico ꝙ est indiuidua, si aliqd petit vna actione. Hoc probat ꝑ tex. j. l. proxima. §. fi. & j. eod. l. cum ex causa. & j. iudi. solui. l. ex clausula. Præterea hoc probatur per rationẽ. Illud factum dr̃ diuiduum, qđ tantam vtilitatem affert in parte habita consideratione quo ad partem, quantam affert totum habita cõsideratione quo ad totũ. Et econtra illud factum dicitur indiuiduũ, qđ non affert tantam vtilitatem in parte quo ad partẽ, quantam in toto quo ad totum, vt patet in exemplis huius §. & probatur j. eo. l. in executione. §. 1. & dicam latius j. eo. l. stipulationes nõ diuiduntur. Sed in proposito si quis defenderet in totum, euitaret cõmissionem pẽnalis stipulationis. Item euitaret pẽnã contumaciæ: sed si aliqs vult pro parte, defendere, non euitat commissionem penalis stipulationis, nec pœnã ɔtumaciæ inuito actore: vt j. iud. sol. l. iã tñ. §. si tñ plures. & ibi no. ergo est indiuidua. Collige ergo ex prædictis, quod stiplo de defendẽdo ẽ indiuidua, nec defensio põt diuidi, & hoc est verũ actore inuito, sed eo volẽte sic. Itẽ hoc verũ, qñ vna actione agitur ad aliquid. Secus si ex varijs causis diuersæ actiones intentãtur, d. l. iam tñ. §. si tñ plures. in gl. super ver. desiderante. ¶Nũc restat videre, si pro parte ɔtra fiat, qualiter pẽnalis stipulatio cõmittat? & dico quicquid dicatur ꝙ si ipse principalis ɔ̃faciat in parte, pœna cõmittitur in totũ, vt hic in fi. facit de
23 dam. infe. l. in stiplone. † Sed in plurib. hæredibus si vnus contrafaciat, dico generaliter in qualibet stipulatiõe prætoria siue ɔtineat dationem, siue factum indiuiduum, siue diuiduũ, siue possit ꝑ aliũ explicari, siue nõ, indistinctè pœna seu interesse cõmittitur aduersus eum, q ɔtrafecit tantũ. hic est casus in d. l. pœnales. §. Iulianus. s. ad l. Falc. vbi dicitur, omnes ꝑtorias stipulationes. & c. not. oẽs, & sic, siue sit apposita pœna, siue nõ. Item aduerte, quia ibi ponitur exemplum in stipulatione iudicatũ solui, quæ ɔtinet dationẽ ex eo, qđ verbum sonat. & tñ pœna nõ cõmittit aduersus oẽs: qđ in alijs stiplonibus non ꝑtorijs est secus. vt s. dixi. Itẽ ɔtinet stiplonẽ de dolo, qđ absit, q̃ ẽ indiuidua. Itẽ stiplo de defendẽdo q̃ rlr indiuidua est, vt s. dixi, & tñ nõ cõmittit aduersus oẽs, sed solũ aduersus eũ, q ɔ̃ fecit, licèt in alijs stiplonibus secus, vt hoc. §. Itẽ in casu quo stiplo de defendẽdo est diuidua, cõtinet factũ, qđ põt ꝑ aliũ explicari. & tñ nõ ɔmittit aduersus hr̃des oẽs, vt ibi patet, licèt Pe.
24 s. dixerit ɔ̃riũ & malè. Dicẽdũ † est ergo ꝙ §. iste nõ hẽt locũ in stiplonib. ꝑtorijs sed in alijs, & iõ in stiplone rẽ ratã haberi. Dr̃ hic, ꝙ ĩdistinctè cõmittat ɔ̃ eũ, q ɔ̃fecit, & ei soli ɔ̃ quẽ fuerit ɔ̃ctũ, siue fuerit interposita sup diuiduo, siue sup indiuiduo, si ponimus eam esse prætoriã: & est ratio, vt statim dixi in actionibus bonæ fidei, vbi

ADDITIO.

a Iaco. Butr. Ego dico ꝙ immo etiam in fine non est vera hæc solutio, prout asserit hic Ray, quia ex hoc sequeretur per d. l. si vehenda. quod non committeretur pœna in forno ducendo, non præsentato, quod tamen negat ille tex.

vbi ex facto vni⁹ nō ꝯueniunt cęteri cohęredes, sed ille solus q̄ ꝯfecit, & hoc pp æqtatē officij iudicis, ꝙ in illis actionib. multū pt, vt dixi s. ita hic in stipulationibus ꝑtorijs officiū iudicis multū pt, vt ĩ. eo. in l. ꝗuentionalibus, & de ꝑto. stipu. l. j. §. fi. Et ꝑ hoc tollit̄ qcqd pt dici in ꝯriū. Istud dictū ꝓbatur in d. § Iulianus, ꝓbat et ĩ. de pt. stip. l. 2. §. incertā, ꝓut dictio, quāuis ibi ponit̄ aduersatiue fm gl. & Dy. & sic tex. ibi dixit aliud esse in stipulationibus ꝑtorijs, aliud in aliis. Nec obstat p̄dictis d. l. iā tñ, §. pe. qa ibi oēs hęredes veniebāt ad defensionē, & dabant diuersos ꝓcuratores, iō ꝯ oēs ꝯmittit̄ stipulatio: qa oēs peccāt in eo, ꝙ nō ꝯcordāt in vno: sed in q̄stione nostra ille sol⁹ peccat, qui nō defendit. Itē nō obst. ĩ. e. l. cū ex cā. Debetis em̄ scire, ꝙ stipulatio duplæ, qñq; est ꝑtoria, vt qñ ꝓmittit̄ ꝑ seruo, tunc enim descēdit ab edicto ædilitio. Qñq; nō ē ꝑtoria, vt qñ interponit̄ ꝑ aliis rebus ꝑtiosis, vt s. de euict. l. emptori. notat̄ ꝑ glo. s. de ędil. ędi. l. qđ si nolit. §. qa assidua & dicam ĩ. l. ꝓx. Dico er-
25 go ꝙ † l. cū ex cā. loqtur in stipulatiōe duplę qñ nō est ꝑtoria, aliàs dicerē idē qđ ĩ aliis ꝑtoriis pp ḡnalitatē illius §. Iulian⁹. Ista
26 sunt subtilia & vtilia. ¶ Tertio q̄ro, † aliqs ꝓmisit nō excipe, vtrū videatur ꝓmittere factū diuiduū vel indiuiduū: Dicit Pet. factū diuiduū. Nā stipulatio amplius nō agi, est diuidua, sed excipere est agere: vt s. de exceptio. l. 1. ergo, & c. Tu dic, aut est talis exceptio, q̄ opposita ab vno herede facit ꝑiudiciū actori quo ad eū tm̄, nō quo ad alios, & dicit̄ stipulatio diuidua, qa tantam vtilitatē affert in ꝑte obseruātiū, quātā in toto, si oēs obseruassēt. Aut est talis exceptio, q̄ opposita ab vno herede, facit ꝑiudiciū actori et̄ ꝯ nō opponētes, ꝙ accidit qñq; pp offim̄ iudicis, vt s. de ꝓcura. l. filiusfa. §. veterani. & de postulā. l. quos ꝓhibet. Qñq; pp connexitatē cārū, vt ĩ. de appellationib. l. scio. §. l. & l. si q̄ separatim, §. fi. & tūc iudicabitur indiuidua, qa obseruata
27 ꝑ parte nō affert vtilitatē. ¶ Quæro quarto, aliqs † tenetur mihi ad agēdū ꝯ aliquē, vt in casu l. cū in plures, §. messem, s. loc. & s. de leg. j. l. si sic. §. fi. vtrū ista oblo ꝯtineat diuiduū, vel indiuiduū: Dicit Petrus, Aut qs debet agere noīe suo, & ista actio cōtinet diuiduū, qa iter heredes diuiditur ꝑ legē xij. ta. vt C. fa. erci. l. ea q̄. Aut debet agere noīe alieno, & tūc ꝯtinet indiuiduū, vt ĩ. iudic. soluit. l. iā tñ, §. pe. Certè illa lex nō ꝓbat hoc, imo in hr̄dibus actoris indistinctè permittit diuisionē iudicij. Dic ergo fm Ia. de Are. & do. Old. ꝙ illa est regula, ꝙ diuisim p̄nt agere plures heredes, d. l. iā tñ. §. pen. Fallit vbi natura negotij reqrit simul & ꝑ vnū agi, vt s. d. Acdilitio edicto l. qđ si nolit, §. si plures.
a & familiæ ercisciundæ, l. si familiæ. a Ita notāt dicti Doctores in d. §. penul. itē hoc verū, nisi actio cōtineat indiuiduū, vt dicā
28 ĩ. ꝓx. quæstiōe. ¶ † Quinto q̄ritur, pone ꝙ ꝓmisit qs amplius nō agere ea actione, q̄ cōtineat indiuiduū, vel ratū haberi aliqđ indiuiduum, vtrū ista stipulatio iudicabitur diuidua vel indiuidua: Dicit Dy. ꝙ tūc istę stipulationes dicuntur esse diuiduę, qñ actio, cuius contēplatione interponitur, cōtineat q̄titatē vel factū diuiduū: aliàs si illa actio, cuius contēplatione interponitur, cōtineat indiuiduū, iudicabitur stipulatio indiuidua, arg. eius ꝙ alias dicemus, ꝙ illud, ꝙ est diuiduū de sui natura, rōne adiuncti iudicabitur indiuiduū, s. de ma. test. l. si ita fuerit, §. q̄stio hæc Pet. post multa verba dicit ꝯrium. nā illa stipulatio dicitur diuidua, q̄ si in parte obseruetur, affert eā vtilitatē respectu partis, quā obseruata in totū affert respectu totius, vt s. dixi. Sed hęc est hmōi in effectu, ergo & c. Nā si sunt plures heredes, q̄libet hēt actionē ad indiuiduū: sed ille, q̄ vult parere stipulationi, nō agit, licet ali⁹ agat insolidū, tñ nō consequitur seruitutē, vt s. de ser. rust. præd. l. itinere. & diximus. s. eo. l. 2. §. ex his. Idē in stipulatione rem ratā haberi. Cū ergo in parte affert vtilitatē, ergo est indiuidua. Indistinctè ergo verum est, quod hic dicitur, ꝙ stipulatio, amplius nō agi, & ratū haberi, sunt diuiduæ. Quid dicemus: Credo Dyn. verū dicere, per suas leges. Nō obst. ꝙ dicit Pe. Nā falsum est, ꝙ afferat vtilitatē, si obseruetur ꝓ parte. Nā aut loqueris in seruitute formata, & tūc vnus ex heredib. nō pōt partē remittere, qn aliis cōpetat integrū ius, vt s. de seru. l. ꝑ parte, ĩ fi. & quē ad ser. amit. l. aquā Aut loqueris in seruitute formanda, & tunc agit vnus ad solidū, q̄ habet affectionē, & ista actio habebit talem effectum, quia vel prestabit iste ęstimationem pro parte alterius non agētis, l. cū filius. ĩ pri. de leg. 2. Vel posset officiū iudicis implorare, per quod cogatur alter coheres, vel consentire sibi, vel sorti cōmittere, ne inuicē se impediāt, vt C. cō. de leg. l. fina. in prin. & s. de iud. l. in tribus. Et sic apparet, ꝙ nō affert in parte tanta vtilitatē, quātā in toto, & sic est indiuidua. Sed certe licet p̄stet partē æstimationis, diuidua debet dici, qa affert vtilitatem tantam in parte respectu partis, quātā in toto respectu toti⁹. Itē istud qđ dicit, ꝙ alter coheres cogitur cōsentire, vel sorte dirimere, nō ē verum hoc casu, qa esset iniquum, ꝙ qs cogeret̄ cōsentire hr̄di male facienti, & ꝯ ꝓmissionē defuncti, sed potius ille agens deberet cogi non agere, vt s. fam. ercisc. l. hr̄des, §. an ea. & §. in illa quoq;. Concludendo ergo dico, ꝙ in seruitute formata verum dicit Dy. ¶ Item in seruitute formāda, si ponā hr̄dem, q̄ agit, habere totum fundum, cui seruitus debet constitui, ita ꝙ dissensus aliorū nō impedit. & sic haberet locū l. itinere, aliàs verū dicit Pet. Itē licet stipulatio, rē ratā haberi, sit indiuidua, tamē quia pretoria est, cōmittitur solū ꝯ heredē ꝯ facientem, vt hoc §.
29 in fin. & s. dixi. ¶ † Sextò q̄ro, aliqs stipulatus est vsum alicuius fundi sibi, & heredib. suis, iste decedit plurib. heredib. relictis, nūqd q̄libet habebit totū vsum, an q̄libet partē vsus: Debetis. n. scire, ꝙ licet vsusfructus sit diuiduus, tñ vsus est indiuiduus: vt s. de vsu. & ha. l. vsus pars. Dicebāt qdā, ꝙ sic, vt in alijs stipulationib. seruitutū realium, q̄ sunt indiuiduæ, q̄libet heredū habet actionē insolidū, tñ p̄diū seruiēs nō in plus grauatur, quā si esset vnus dominus: vt s. e. l. 2. §. ex his. Ita hic q̄libet heredū habebit vsum ĩsolidū, cū tm̄ ꝑcipiēt, q̄tū fuisset necessitas testatoris, & nō pl⁹. Aduertatis, quia hoc dn̄t ipsi ex ęqtate. Nam nō ꝓcedit secundū p̄uctū rōnis. Debetis. n. scire, ꝙ seruitutes reales cōstituūtur fm indigētiā p̄dij dominātis, vt s. de ser. rust. p̄di. l. ergo. §. fi. sed p̄diū nō eget plus, si est pluriū, quā si sit vni⁹, & iō licet habeāt plures actiōes insolidū, tñ nō cōsequūtur plusquā vn⁹, sed seruit⁹ vsus cōstituitur fm indigētiā ꝑsonę, vt inst. de vsu, & ha. §. j. sed plures personæ plus indigēt, quā vna, & sic videretur, ꝙ q̄libet deberet hr̄e vsum ꝑ se: tamē qa hoc vr̄ icōueniēs, iō sic dn̄t p̄dicti Doct. Pet. āt in ista materia mētē iuris subtiliter inspiciēs dicit, ꝙ si essent centū heredes, quilibet habebit vsum insolidū: & q̄libet ꝑcipiet fm necessitatē suæ personæ. Hoc sic ostēdit. Quędā sunt, q̄ directo descēdūt à persona defuncti ad heredē, vt stipulatiōes & obligationes personales, & q̄dā iure realia, & illa vel diuiduntur inter heredes, vel si sunt indiuidua, hēt locū, q̄ s. dixi. Quędā sunt iura personalia, q̄ ad heredes nō trāseūt, vt vsus, & vsusfructus, & in istis si aliqs stipulatur sibi, & hr̄dib. suis. heredes nō habebūt istud, vt vsum, vel vsumfructū defuncti, sed erit nouus vsus, vel vsusfructus, & perinde est ac si defunctus, esset stipulat⁹ hoc mō, Promittis mihi vsumfructū: itē finito vsufructu meo ꝓmittis illud cōstituere heredib. meis: Idē dicas ĩ vsu. Hoc ꝓbat̄ stipulatio ista, §. si qs ita, ĩ. e. & s. qb. mo. vsusfructus amittatur. l. repeti. Si ergo bñ respicis, nō trāsit vsus ad heredes, sed q̄libet heredū hēt actionē ad vsum: actionē dico cis q̄sitā per eū, q̄ potuit eis acqrere perinde ac si ipsi essent stipulati. mō hoc ē, ꝙ qñ plures stipulātur aliqđ diuiduū, nec adjcitur, insolidū, q̄libet vr̄ stipulatus ꝑ parte, vt C. de duob. re. auth. hoc ita. & ĩ. tit. i. l. reos. §. cū in tabulis in fi. prin. Sed quādo plures stipulātur indiuiduū, q̄libet habet actionē insolidū, licet nō tāquā duo rei, secundum verā opi. vt s. dixi, & no. in d. auth. hoc ita. in prima quæstione ꝑ Cy. ideo in vsufructu stipulando heredib. quilibet heredum haberet partē, qa est diuiduus. sed in vsu, qui est indiuiduus, quilibet habebit insolidum, secundum prędicta. Et ita dicit Petr. mul tum notabiliter. Nec mireris, quomodo plures possunt habere vsum eiusdem fundi insolidū, & quid iuris si fructus non sufficiant omnibus, quia dic, vt not. in d. l. vsus pars. de vsu, & habita.
30 ¶ † Et ad hoc, vt vtilitas præsentis materiæ magis elucescat, induco materiā in ar. ad aliquas questiones quotidianas. Quidam nomine Sēpronius fecit pacem cum Titio suo inimico, & ꝓmisit per se suosq; heredes dicto Titio recipiēti, & stipulāti, ꝑ se suisq; heredib. eum, suosq; heredes non offendere sub pœna mille librarū Bonon. & c. Accidit ꝙ dictus Titius decessit relictis plurib. heredib. quorum vnus fuit offensus, à dicto Sempronio, mō dubitatur vtrum actio ad dictam pœnam competat illi soli hæredi offenso insolidum, an pro parte hereditaria, an oībus. Dices tu, Ille Titius defunctus stipulatus fuit indiuiduum, scilicet nō offendi sub pęna: vnde si vnus ex heredib. est offensus, pęna committitur insolidum omnib. heredib. sed ille solus poterit agere ad partem suam, qui est offensus cæteri amouētur exceptione doli, vt s. l. 2. §. fi. Certe istud nō est sic expeditū. Sed ad vidēdum veritatem oportet videre vtrum ista obligatio
31 sit trāsmissibilis ad heredē de sui natura, vel nō. Debetis scire, † ꝙ obligatio dr̄ transitoria ad hæredes, & nō trāsitoria ex natura rei, super qua interponitur, vt s. vt lega. nomi. c. l. j. §. si qs sub conditione, & supra si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarū. Mō in proposito si stipulor per te non fieri, quominus mihi ire, & agere liceat, ista stipulatio interponitur rōne iuris, ꝙ de sui natura solet trāsire ad hr̄des: sed si stipulor, ꝙ me non offendas, ista stipulatio interponitur ad tutelam personæ, quæ persona extinguitur morte: qa postq̄ quis est mortuus, nō potest offendi plus aliquo modo, iō ista stipulatio de sui natura ex parte stipulatoris

ADDITIO.

a ¶ L. si familiæ. Videt̄, & si nolit. §. si plures. & l. si familiæ, adinuicē cōtrariēt, qa d. l. ꝙ si nolit. §. si plures. vr̄ reqrere, ꝙ simul oēs cōsētiāt, & ꝙ vn⁹ ꝓcurator det̄ copulatiue. ꝙ & Bar. hic sensisse vr̄, dum vtitur distinctiōe d. vero. l. si familiæ. reqrit ꝙ aut simul oēs agant, aut ꝙ vnum dent ꝓcuratorē. Possemus tñ dicere cōcordādo, ꝙ ĩ d. l. ꝙ si nolit. §. si plures, exponat̄, q̄ ꝑ vel, vt ibi gl. in verb. dareque, declarat. Vel alio mō vere, & ꝓprie, & est vtraque lectio ĩ gl. d. l. ꝙ si nolit. §. si plures. & ibi oēs cōsēserūt, ꝙ si possent dari diuersi ꝓcuratores, essem⁹ in primis terminis, cū de facili & ipsi possent, dissentire, nec vt primi dissentiebāt: si vero ipsi agere voluerūt dico ꝙ ñ reqrit̄, ꝙ dent vnū ꝓcuratorē, vt hac l. & d. l. si familiæ. cogita.

latoris iudicabitur non trāsitoria ad hrēdes. Nec potes dicere, ꝙ ēt defunctus offendit̃, dū sit iniuria cadaueri, quia ista iniuria fit hrēdib. & suo noīe hn̄t iniuriarū actiō nē. l. j. §. si forte, ̄ȷ. de iniur. Cōcludo ergo in q̄ ꝓposita, si stipulatio de sui natura est trāsitoria ad hrēdes ꝓ illā adiectionē ꝓ se, suisq; hrēdib. & c. cuilibet hrēdū vr̄ stipulatus, vt d. l. stipulatio ista. §. si q̄s ita. & ēt dixi s̄. proxima q. item vr̄ stipulari indiuiduū, quia nō offendi, indiuiduū est. Nō potes. n. partem hominis tāgere, quin totū tāgas. l. vulgaris. in pric. ̄ȷ. de fur. Sic ergo ille hr̄s offensus ex stipulatione, q̄ ipse vr̄ ꝓ se interposuisse, habebit actionē ad solidā pœnā, argu. eorū, q̄ dicta sunt s̄. ꝓx. q. sicut. n. stipulatio vsus sit ad personā necessitatē, & multiplicata ꝑsona, multiplicat̃ necessitas, ita hęc stipulatio nō offendi, fit ad tuitionē ꝑsonę, & multiplicata ꝑsona multiplicant̃ tuitiones, qđ est notādū. Posses tu dicere, ꝙ ī nō ista obligatio est trāsitoria ad hrēdes: nā op̄ę libertorū in nō faciēdo, vt in nō vocando in ius, & etiam nō offendendo, & similes, transeunt ad omnes hæredes ēt extraneos. C. de in ius vocā. l. venia. & no. s̄. de cōd. ind. l. si nō sortē. §. libertus. Rn̄. licet hæredes nō possint vocari in ius sine venia, tn̄ nō est ead. obligatio q̄ competebat defuncto, & q̄ competit hæredi; imnio si vnus ex hæredibus solus vocetur, ex illo solo cōpetit actio quinquaginta aureorum. l. pe. s̄. de in ius vocan. apparet ergo, ꝙ si multiplicatur ipsa obligatio prin-

32 cipalis, ita etiam pœnalis, & sic facit pro, non ̄ꝯ. ¶ † Sed dices tu, quid de hæredib. promissoris, si vnus offendat? Rn̄. cōmittitur pœna aduersus omnes pro portione hereditaria, licet alij hæredes habeant regressum contra offendētem, vt hoc §. cū sim. Non. n. habent locum prædicta in eis. Licet enim ex parte stipulatoris sit personalis, quia ad tuitionem suæ ꝑsonæ fuit interposita stipulatio, vt dixi, tn̄ ex parte ꝓmissoris est in rem, & transit ad hæredes. Nā ille stipulator offendi p̄t & à ꝓmissore, & ab heredib. sicut vides in simili. Vsus, & vsusfruct. ex p̄te stipulatoris ē ꝑsonalis, q̄a eius morte finit̃: ex p̄te ꝓmissoris est in rem, vt Inst. de vsuf. §. finitur. & s̄. si vsusfr. pet. l. vti frui. §. j. & s̄. de vsuf. l. 5. §. reo. sic etiam in alimentis, q̄ sunt ad sustentationem personæ. Nam ex parte creditoris sunt in personam, cum eius morte finiatur, vt s̄. de alim. & cib. leg. l. 3. circa principiū. sed ex parte debitoris in rem, quia etiā heredes debent. l. liber-

33 tis. §. j. e. tit. ¶ † Vltimò a hęc materia facit ad aliam questionē.

a Cauetur statuto, ꝙ qui occidit, occidatur, nisi habuerit pacē ad hrēdes occisi. cōtingit, ꝙ qdā fuit occisus, q̄ habuit plures hrēdes, iterfector habuit pacē cū vno tm̄, q̄rit̃, an dēat decapitari? Quidā aduocati dicebāt, ꝙ sic, q̄a illud ab hrēde, intelligitur, i. ab omnib. heredib. vt s̄. de leg. 2. l. si plurib. & de lega. 3. l. si plures. Sed dominus Old. dicit ibidem, ꝙ Bononię fuit determinatum contrarium. Primo, quia in statuto est verbum singularis numeri, ergo ab vno tantum sufficit. Preterea ista rōne potissime mouebatur. Ius vindicandi mortem defuncti est indiuiduum, penes quemlibet heredem consistens insolidum: ergo & ius remittendi, quod est eius contrarium, ergo sufficit vnius remissio, vt in indiuiduis dictū est, supra hoc §. & l. 2. §. ex his. & de ser. rust. prædio. l. via. §. fi. & fam. ercisc. l. heredes. §. an ca. & de ser. leg. l. fi. Preterea sufficit, qđ facit vn᷑ ex plurib. tutorib. vt C. si vnus ex plurib. l. j. s̄. de administratio. tuto. l. tertia, in principio. Et ratio est, q̄ ius tutelę apud eos est indiuiduū, vt de administratio. tut. l. inter tutores. ergo in quęstione nostra valet vnius remissio, cum tale ius sit indiuiduum. Sed cōtra hoc multum facit s̄. de ser. rust. prædiorum. l. per fundum. & l. vnus. & commu. prædio. l. fi. sed ibi loquitur in iure competenti corpori hereditario, quod non potest remittere vnus sine alio: sed ius vindicandi, & remittendi non peruenit ad eos, vt corpus hęreditarium, vnde videtur ꝙ cuilibet in solidum competat. Et in hoc residet dominus Old. istud dictum apud me non est vsquequaque clarum. Video. n. ꝙ in omnibus legib. suprà allegatis, q̄ loquūtur de indiuiduis, licet apud quemlibet hęredem sit ius insolidum, tamen est sine effectu, nisi cęteri consentiant, vt supra de seru. rusticorum p̄diorū. l. itinere. faciunt no. per gl. supra. l. secunda. §. ex his. Preterea vides in plurib. tutorib. apud quos est ius tutelę insolidū, ꝙ q̄libet p̄t per se gerere omnem actum, vt s̄. dictum est, excepto actu illo, per quem tolleretur illud ius tutelæ indiuiduū alijs competēs, vt C. de auth. præstā. l. fi. ita hic nullus hæredū dēt posse facere illud, per quod illud ius vindicandi alijs cōpetens perimat̃. nec p̄t hoc s. in pluribus tutorib. dici, ꝙ sit ius competēs corpori hæreditario. Preterea si verba, & mētē statuti bene cōsideres, voluit pacem fieri ab eo, q̄ repræsentat ꝑsonam defuncti, q̄a ab herede: qđ in dubio intelligitur de hrēde ex asse, vt s̄. de interro. actio. l. si defensor. §. j. sed ille, qui est heres ex parte non repræsentat personam defuncti, nisi ꝓ parte: ꝓ alia parte habet̃ vt extraneus. C. de rei vē. l. cū a matre. no. ̄ȷ. de pręt. stu. l. 2. §. fi. an̄ fi. magnæ gl. ergo patet, ꝙ de oīum ꝑsona videt̃ cogitatum in statuto. Preterea ꝓ hoc vr̄ quasi texr. s̄. de vētre inspi.

b l. j. §. pen. Quid dicemus? Crederē stādū maiori partib hrēdū, vt si maior pars fecit pacem, omnes vr̄r fecisse pacē. Maiorem

34 partē intelligo ꝓ numero vnciarū. † sed si sunt pares in vnciis, tūc maior pars intelligat̃ numero: sed si in numero concurrant, tunc stetur dignioribus: sed si in omnibus sunt æquales, tūc stet̃ remittētibus, vt supra, de pact. l. & suū hrēdem, §. fi. & l. maiorē. in prin. & C. q̄ bon. ced. pos. l. fi. Si. n. hoc īducit fauor liberationis ab obligatione pecuniaria, multo magis hoc inducit hic fauor liberationis à pęna capitali, in qua liberatio facilius ꝑmittit̃, vt C. de trāsactio. l. trāsigere. & infra, de bo. eo. q̄ mor. si. consci. l. 1. Et ista sententia vr̄ mihi veritati ꝯsona, sed prior snīa ab æquitate discrepat. Quid enim si ex pluribus hrēdibus vnus esset qdā ribaldus, q̄ mortē defuncti fortè p̄ris sui modica pecunia remitteret? certè iniquū cēt sibi hoc cōcedi, & ̄ꝯ l. sed & si vnius permissu. §. filio, ver. interdū. infra, de iniu. ¶ Vltimò hic esset tractāda materia diuidui, & indiuidui, quā Pet. ponit hic, & supra si q̄s cau. l. si seruus. §. pluriū, in repe. suis. tn̄ hic omitto, q̄a t̄ps nō patit̃, dicemus in l. stipulationes nō diuiduntur, infra eo. vbi gl. tractat hanc materiam, quam legem, duce Domino, repetemus. Deo gr̄as. Repetitus fuit præsens §. ꝑ me Barto. de Saxo Ferrato in ciuitate fęlici Pisarum Mcccxlij. die xv. mensis Nouembris.

ADDITIONES.

a Vltimo. Et de ista q̄stione vide per Bal. in l. secūda. C. de liber. & eor. lib. rō concordat vt hic ꝑ Alc. & ꝑ Alb. in tertia parte statutorū, q̄stio. 84. & vide in l. si plures, supra de leg. tertio. & Are. in l. ꝑ hrēde, supra de acquirēda hrēditate, & per d. Nellum de sācto Seuerino. in tractā suo bānitorū, in tertia parte, secūdæ partis, cclxix & ꝑ Ang. & Pau de Ca. in d. l. prima. & ꝑ Flo de sancto Petro, in l ꝑ fundū. supra de serui. rusti. p̄dio. & licet in isto arg. variæ sint Doc. opi. vt pōt colligi ex superius allegatis, vt tn̄ audacter tenuit Bar. ꝙ immo requirit̃ maior pars, quā dicit esse cōem Aret. in d. l. ꝑ hærede. §. fi. supra de acq̄rēda hæreditat. & dn̄s. Thomas Doctius hic dicēs, nō esse recedēdum ab opi Bar hic, neq; in iudicādo & qđ sit cōis, sentit Besutius hic, dū dicit, ꝙ nisi esset reuerētia Bar. teneret cōtra eū, & ēt videtur tenere Alb. in d. tertia parte, q̄stio. vigesimaoctaua, dum dicit, qđ si statutū loquit̃ in pluribus hrēdibus, habet locum l. maiorē, supra de pact. in qua se fundat Bar. hic, & ꝙ ista opi. Bar. hic, sit cōis, tenet hic Petr. de Ancha. & Bal. sibi cōtrarius in l. cū inter veteres. C. de fideicom. liber. & in c. cū omnes, de cōsti. quæ duo loca, Bald. Ang. de Are. in tractā. malefic. in addi. ad Ang. Are. super gl. in verbo, cōparēt inquisiti in termino defensionis. Et ex hoc potes inferre Fel. malè dicere in d. c. cum oēs. dū dicit, cōem esse, ꝙ requirant̃ oēs. vide etiam in isto arti. do. Io. de Puteo in l. prima, supra de pact. Aduerte tamē, ꝙ pro opi Fel. facit doct. Bar. in l. tertia. §. si ad plures, infra de sepul. vio. & ad hæc ēt vide aliquid ꝑ Fel. in c. in præsentia. de ꝓbatio. & Anch. in c. canonum. de consti. Ang. in l. pro hærede. §. si sepulchri. ff. de acquirenda hæreditate.

b Maiori parti Adde, ꝙ hic in fi. Pau. de Ca. refert Ang. dicere, ꝙ in hac maiori p̄te nō dēt cōputari mulier: q̄m ad ipsam nō pertinet vindicta sanguinis, nec manualiter eam facere tenet̃, per gl. j. c. j. §. hoc autē notandū est. in fi. mag. æ gl. q̄ feu dare poss. Item ꝙ si vnus ex hrēdibus eē. de familia vel cōsortio occisi, & alij essent extranei, ille solus præferret̃ omnibus: q̄m ad ipsum pertinet vindicta plusquā ad alios, arg l j. cū seq̄nē de lib. cau. & l. Iulianus. si quis omis. cau. testa. Addit deinde ꝙ ante cōdēnationem factā de crimine sufficeret hr̄e pacem ab vno. ꝑ l. si quis hac lege. supra. q. & à q̄bus. & si facta esset alijs p̄n̄ibus etiā post cōdēnationē & nō cōtradicētibus, sufficeret, secūdū ip̄m: q̄a viderent̃ cōsentire, ꝑ l. cōsilio. de cura fur. & idē si fuissent absentes, & sciuissent, & potuissent impedire, & nō fecerūt. tamē inquātū supra dictū est secūdū Pau de Ca. Angelū tenere, ꝙ fœmina nō computaret̃, nec contineret̃ in maiori parte, dic ꝙ cōtra facere videtur dict. Ang. eius cōsi. 287. vbi voluit, ꝙ stante statuto, ꝙ ad accusationē occisi debeāt citari proximiores agnati, ꝙ nō sufficit citare vnū, sed pariter debent citari masculi & fœminæ, & ꝙ masculinum hoc casu cōp̄rehēdit fœmininū: q̄a est vtile reipublicæ, ꝙ maleficia puniant̃. nō obstat, dicit ip̄e, gl. in c. j. §. hoc autē. qui feud. da. pos. pro qua videt̃ casus in l. fi. §. vlt. ff q̄ pet. tut q̄a illā intelligo de vindicta extraiudiciali, nō de iudiciali, q̄a illa ꝑtinet ad mulieres si volunt, quoniā suorū iniuria prosequunt̃, vt C. ad Turpil. l. si fœmina, & C. qui accus. nō possunt l. nō ignorat. & Inst. de susp. tu. §. cōseques. & in sorore est casus in l. q̄m sororē. C. de his quib. vt indig.

1 *Stipulationes facti inter hæredes quo ad petitionē dicūtur indiuiduæ, & cuilibet cōpetit actio insolidū: & si agitur ad interesse, agitur pro parte.*

§. Si is qui duplam.

Stipulatio duplæ fructuaria, dāni infecti, & de opis noui nūciatione, si ad interesse cōmittit̃, inter hęredes stipulatoris diuidit̃: secus si ad factum. h. d. s̄m lecturam, quā teneo. Et s̄m istā diuiditur in tres partes. Nā in prima ponit qualiter diuidātur istæ stipulationes inter hæredes stipulatoris, q̄n agit̃ ad interesse. Secundò, qualiter diuidantur inter hrēdes, q̄n agitur ad ipsum factum. Tertiò, qualiter diuidantur ex parte ꝓmissoris. Secunda ibi, restitui tamen. Tertia ibi, hæc vtilitatis cā. Et pono casum sic. Primò dicit, ꝙ ex istis stipulationibus si agit̃ ad īteresse, diuidit̃ inter hrēdes stipulatoris. Secūdò dicit, ꝙ si agitur ad factum, scilicet ad destructionē, agit̃ insolidum. Tertiò q̄rit̃, si agit̃ ̄ꝯ ip̄m ꝓmissorem, vel hæredes eius. Rn̄. ꝙ hoc, scilicet ꝙ diuidat̃, est introductum ex parte hæredum stipulatoris, vtilitatis causa: & vtilitatis, expone, id est interesse cōsequēdi cā. Vn̄ ibi, ipsi autē ꝓmissori. subaudi, vel hrēdi eius ꝓ parte, neq; restitutio, neque defensio datur, & sic cum conueniuntur ad factum, vel interesse, non possunt diuidere. Hæc est vera lect.

¶ Op.

¶Op. ad id quod hic dr̃, ꝙ ex nũciatione noui operis,&c. de l. stip'o.§.q̃ſitũ.s̃. de ope.no.nũ. Dicit gl. ꝙ q̃libet agit ꝓ parte ſed reſtõ fit ĩſolidũ,& vide gl. in verbo,& dãni infecti.q̃ ĩcipit ſtip'o dã ni. Intelligit ĝ gl.† hũc §.ꝙ ſtipulationes facti, ſunt diuiduæ ĩter

1 hr̃des quo ad petitionẽ:licèt nõ quo ad executionẽ, qđ ẽ falſum qa ĩmo actio ꝯpetit cuilibet inſolidũ:vt j̃.e.l. in executione. §. ij. ad opus.& de leg.iij.l.fideiꝯmiſſa.§.pe.& fi.& s̃.e.l.ij.§.ex his. ver. ex quo. Qual'r ergo intelligas?dic:ꝙ qñ petit̃ intereſſe,ꝓ pte agit̃ vt ĩ prin.§.qñ ad factũ,tũc agit̃ inſolidũ,vt in ver.reſtitui.¶Quęro,qđ vult dicere,reſtõ?Et dt gl.ꝙ deſtructio noui operis.¶Quæro,qđ vult dicere,defenſio?dr̃ trib.modis,vno mõ ĩ dãno infecto & dic vt in gl licèt nõ videat̃ verũ,ꝑ l.ſi cões,s̃. de neg. geſt.& qđ no.in l.ſi plures.s̃.de dã.infe.Si ergo in plurib.heredib.loq̃remur ñ diceret verũ hęc lex.Si loq̃remur in ipſo principali, verũ diceret.vt in l.in ſtipulatione.& l.ſi plures.de dã.infe.Vñ alij dñt,ꝙ intelligat̃ ꝙ ñ poſſit ꝓ parte defender̃,q ꝓmiſit aliquẽ ſe defenſurũ in iudicio:& ꝓbat̃.j̃.iud ſolui.l.ex cã. ſed illud ñ ꝯgruit literę cũ bic de tali ſtip'one ñ fiat mẽtio,tñ in ſe vera eſt. Alia eſt lectura,ꝙ intelligat̃ defenſio in cã euictionis.Et iſta eſt vera qa in tex. dr̃ de ꝓmiſſor̃ tm̃,nõ de eius hærede. ¶Quæro, qualiter iſtæ ſtip'ones diuidant̃ inter hr̃des ꝓmiſſoris?Et primo q̃ro,in ſtip'one de noui operis nũciatione,& in ſtip'one euictiõis.Gl.in ver.neque reſtõ.ibi appet ĝ ex ꝓdictis,&c.rñdet.Videam' illđ qđ gl.dt. Dicit gl.ꝙ appet,ꝙ hr̃des vendẽtis.& ædificãtis, &c. Et in li' gl.dt verũ,ꝙ deſtruẽdo partẽ nõ liberãt̃.l.ſtip'o.§.q̃ſitũ.de no.op.nũc. defendẽdo ꝓ parte nõ liberant̃.l.in executiõe.§. inſolidũ.j̃.e.Sed ſi ad pœnã,vel ad intereſſe agerẽt̃,ꝓ parte ſatisfaciẽdo liberãt̃.l. cũ ex cã.j̃.eo.Illud qđ deinde dicit gl. nec ad pœnã ſi fuerit ꝯmiſſa.intelligo,ꝙ particularis ſolutio ñ impedit pœnã ꝯmitti:ſđ poſt quã eſt cõmiſſa,q̃libet tenet̃ pro parte,d.l.cũ ex cã. ¶Quæro,qđ in ſtip'one fructuaria?d.gl.dt in ſtip'one fructuaria ſecus, cũ diuiſionẽ recipiat vſusfructus reſtõ.Iſta gl.non dt verum, qa hr̃des vſufructuarij nõ tenent̃ ad reſtõnẽ vſusfruct':qa morte extinctus vſusfruct' redit ad ꝓprietatẽ ipſo iure, ſed tenent̃ ad reſtõnẽ rei, ipſa ãt reſtitutio nõ pt fieri pro parte.l.ſi duo.s̃. depoſi.Sed ſi ageret̃ ad intereſſe,qa malè vſus ſit, tunc ſine dubio diuiderẽt̃. Sed ꝯ ꝓdicta vr̃ l.v.§.reo quoq;.s̃.de vſufr.Dic,q tenet̃ ad vſumfructum tenet̃ ad diuiduum:ſđ q tenet̃ ad reſtõnẽ eius quod eſt indiuiduũ ſolutio partis non liberat eum. Quæro,quid in ſtip'one damni infecti?Gl.dicit verum, quia ſtipulatio hæc non committitur,niſi ad intereſſe.l.in hac ſtipulatione.s̃.de dã.infec.ideo diuiditur.

LEX V.

1 *Inter cautionem prætoriã,iudicialem & communem,quæ differẽtia, & quæ dicatur prætoria,quæ iudicialis,& quæ communis.*

2 *Cautio damni infecti petitur officio iudicis.*

3 *Cautiões introductæ ex forma ſtatutorũ,quãdo dicãtur prætoriæ,& qñ ciuiles.*

4 *Statutũ conditum ab epiſcopo, Comite, vel marchione dicitur ius prætorium.*

Stipulationum. Iſtã legẽ habetis Inſt.de diuiſio. ſtipulatio.& nõ eſt neceſſe ſummare, quia

a eſt diuiſio.aOpp.dicit̃ hic ꝙ quatuor ſunt,&c.ꝯ,quia tria.l.j.ĩ prĩ. j̃.de præt.ſtipul.Rñ. hic diuidit̃ ſtip'o in genere ibi ſubdiuidit̃ vnũ mẽbrũ.ſ.tm̃ ſtip'o ꝑtoria.¶Secundo opp.de ea lege, & videt̃ ꝙ ſtipulatio prætoria ſit genus,& iudicialis ſit ſpecies,hic ponuntur vt differẽtes ſpecies.Solu.aliter hic iudicialis accipitur,qa qñ

b ex officio iudicisb interponit̃, ibi qñ in iudicio tm̃, tunc dr̃ iudicialis.¶Opp.de l.liber hõ.j̃.eo.tit.& l.liberi,s̃.de cõtrah.emptio. Gl.dt,ꝙ fallit in libero hoĩe,q poteſt vẽdi, nõ tñ deduci in ſtipulationẽ.Sed nõ credo ꝙ bene dicat,vt ſtatim.j̃.e.d.l.liber homo. ¶Opp.dicit̃ hic, ꝙ ꝑtor iubet,& iudex facit eã interponi. Cõtra, qa ſic eſt in dãno infecto.l.j.s̃ de dam.infect. Gl.dicit,ꝙ nõ ẽ ra-

1 tio,ſed eſt exẽplum.¶Quæro†ergo quomõ intelligat̃ lex iſta, & qs eſt caſus,& q̃ eſt differẽtia inter iudicialẽ,prætoriã,& cõmunẽ Et gl.dicit,ꝙ iudicialis eſt,qñ ꝑꝑ aliud iudex aditur,& facit interponere,& allegat gl.duas leges.Tu allega plures.s̃.mãda.l.de tuo. fam.erciſc.l.hæredes.§.an ea.& §.ſequen.& l.harum.& l.egi.ſi ſer. vendi.& fam.erciſ.l.ſi filia.§.familię. alias & melius in l.ſi vni.& đ rei vend.l.is à quo.de lega.iij.l.fideicõmiſſa.§.interdum & đ noui ope.nun.l.ſi prius.& infra ſi cui plus quàm per legẽ Falcid. ꝑ totum cum multis aliis ſimi.Stipulatio vero prætoria interponit̃ iudice adito ob hoc prĩcipaliter.Et hæc prima eſt differẽtia.vt colligit̃ ex duab.gl.prima ſuꝑ ver.cautio.alia ſuper verbo,ꝑtoriæ. in prin.Scđa differẽtia eſt,qa ꝑtoria deſcẽdit ab edicto ꝑtoris, iudicialis ab aliis Iuriſꝯſultis.Itẽ tertia differẽtia,qa iudex maior facit interponer̃ ſtipulationẽ ꝑtoriã.l.iubere cauere.s̃.de iuriſ.om.iu. Itẽ iudicialis ſtipulatio à minori iudice,fallit in cautione dãni infecti.Itẽ dr̃ Inſt.de diui.ſtipula.ꝙ iudicialiter ſunt diſperſæ ꝑ totũ corp' iuris:ꝑtorię recipiunt̃ in ti.de ꝑto.ſtipula.Sed iſta differẽtia nõ eſt bõa,qa q̃dã ſunt quæ continentur,vt ſtipulatio,vt legatorum noĩe cauea.& dãni infecti. & ſic habetis gl. nõ credo ꝙ bene dicat,licèt eam ſequatur Dy.& Iaco.de Are.de quo miror.& Old.ſed Pet.eã reprehendit per l.in omnib. ſupra de iudi. vbi eſt intra docta à Iuriſconſulto, & tñ principaliter adit̃ iudex, & eſt iudicialis.Tu potes allegare l.denunciam'.C.de his q̃ ad eccle.ꝯfu.in cautione de nõ offendẽdo, &c. & ſupra de priuileg. credito.l.ſi creditores & in l.Mutianæ.de ꝯd.& demõ. Itẽ in cautione quã quis præſtat de adimplendo modũ.l. quibus diebus. in fi. ſupra de cõd.& demõ.& l ſi tibi.de lega.tertio.Præterea, ꝙ illa gl.ñ dicat verum oſtẽdo,Dicit̃ hic ꝙ ſtipulatio q̃ deſcendit ex edicto ædiliũ,eſt ꝑtoria:ĩmo eſt cõmunis,vt in ſtipulatione duplæ, & in alia,q̃ deſcẽdit ex edicto ædiliũ.Præterea tex.Inſti.de diui. ſtipu.ĩ fine.dicit,ꝙ ſtipulatio rẽ ratã haberi,eſt cõmunis, ſed in ea nunq̃ principaliter iudex adit̃,ſed incidẽter,vt apparet in l.prima.C. de ꝓcura & l.nõ ſolũ.§.q alieno,ſupra de ꝓcura.licèt glo. ibi videat̃ dicere ꝙ aliter accipiat̃ cõmunis,quo ad illã ſtipulationẽ. Sed ñ videt̃ mihi ꝙ ſit de mente literę qa ſcđm hoc oĩs ſtipulatio eſſet cõis,q̃ eſſet ꝑtoria ſcđm hoc.Præterea ſm̃ hoc ſtipulatio dãni infecti eẽt cõis,qa qñq; ꝑtor adit̃ principal'r,qñq; incidẽter,vt ſi aliqs vult tollere rudera.l.ſi ꝑtor.in fi.cũ l.ſequen.de dam.infe.Item qñque interponitur ex ꝯuentione.l.dãni §.cũ parietẽ.de dã.infe. Sed credo ꝙ Pet.dicat veritatẽ,& gl.nõ bñ legat.& dt Petr.ibi ſtipulatio iudicialis eſt,q̃ deſcẽdit à legib.Iuriſconſultorũ, ſiue Imperatorũ,ſiue iudex adeatur principaliter ſiue incidẽter, vt in legib.s̃.alleg.ñ tñ ex edictis ꝑtoris deſcẽdit. Et prætorię dicunt̃,q̃ à

c mero ꝑtoris offõ ĩtroducũtur,vt ſi ꝑtor hoc ſtatuit,tunc ẽ ꝑtoriac Nec curo vtrum principaliter,vel incidẽter adeatur: illa vero dicitur cõmunis,quæ deſcẽdit à ꝑtore,& à Iuriſconſulto, & hic ẽ caſus,qui eſt in ver.cõmunes. Et ſtipulatio rẽ pupilli ſaluã fore à prætore,itẽ à iuriſcõſulto ĩtroducta,qñ decernitur adminiſtratio vni ex pluribus tutorib.l. 3.in fi.cũ l.ſeq.s̃.de admi.tut.& à Iuriſconſulto introducit̃ ꝑꝑ ſedandã diſcordiã inter tutores. ¶Seq̃t̃ in fi.tex.Itẽ duplę ſtipulatio,&c.et ædilitiæ ſunt à ꝑtore introductæ,ſtipulatio vero de dupla,ſolũ eſt à ꝑtore introducta in ſeruo tm̃, in aliis vero eſt introducta ſtipulatio duplæ à iuriſconſulto. Itẽ ſtipulatio de rato eſt introducta à ꝑ. l.emptori.ſupra de euic.Itẽ ſtipulatio de rato eſt introducta à ꝑtore in ꝑſona actoris.l.nõ ſolũ.§.q alieno.s̃.de procu.Itẽ extẽditur in reo,et eſt introducta à Iuriſcõſulto.l. Põponius. §. ſed et is. l.nõ ſolum.§.fi.ſupra de procura.Et iſtud ponit hic Pet. & Iac. de Raue.ponit in lec.ſua Inſtit. de diui.ſtipu. & ibi Placẽ. in ſumma

2 ſua hoc tangit,licèt non ita late.¶Not.illum tex.† ibi prætoriæ, &c.quia vides ꝙ cautio dãni infecti ex officio iudicis petitur, de

3 quo dic,vt l.inquillino.de dã.infec.¶†Quæro de cautionib. q̃ ĩtroducunt̃ ex forma ſtatuti,an ſint ꝑtoriæ an ciuiles, effectus eſt ꝑꝑ id qđ no.C.de ver.ſi l.ſancimus.& qđ dicetur infra eod.l.in ꝯuẽtionalib.Rñ.ſi quidẽ ſtatutum fiat à populo , vel à conſilio, ꝙ repreſentat populum,vt no.C.q̃ ſit long.ꝯſue ſuper rubrica,& đ re.iur.l.aliud.§.refert̃.tunc eſt ius ciuile.l.omnes populi.ſupra de iuſti.& iure.& ſic cautio erit ciuilis.Si vero†ſtatutũ fiat ab epiſco

4 po,Comite,vel Marchione,tunc erit ius prætoriũ,dqa à magiſtra

d tib.fit l.i' ciuile,s̃.de iuſti.& iur. & actiones pœnales deſcẽdẽtes ex illis ꝯſtitutionib.erunt annales,vt s̃.tit.j.l.honorariis, licet illa ſtatuta ſint ꝑpetua,vt dicetur,infra de pœ.l.fin.Sed quid ſi ſtatuta fiant

ADDITIONES.

a ¶Eſt diuiſio.Pro quo facit id quod no.Dy.Inſt.de actio.in prin.ꝙ in legibus aut diuidendo,aut magiſtraliter procedendo,non eſt opus ſummario.

b ¶Iudicis.Adde Paulũ de Caſtro hic in tex.in verbo mero iudicis offõ,q̃ exponit,mero,qa Prętor mortuus de illis nõ ſe impedit, nec eas adinuenit ꝑ ſua edicta,ſed iudex qui cognoſcit de cã debet habere æquitatẽ prę oculis l.quod ſi epheſi.s̃.de eo ꝙ certo loco.infert,quòd ẽt ſi eſſet caſus in quo ꝑ nullã legẽ prouideret̃,& iudici videret̃ æquũ interponi cautionẽ, poſſet facere interponi eã ex arbitrio ſibi dato à lege,per dictã l. quod ſi Epheſi. Idẽ vr̃ velle,vt refert Alex.Io.Fab.Inſt de diuiſ.ſtipula.in prin.tñ ipſe Alex.putat quòd ſi æquitas reperitur ĩ caſu ſimili, quòd iudex procedendo de ſimilib. ad ſimilia,poſſet cõpellere ad cauendũ.l.non poſſunt,ſupra de legib.ſed vbi iudex moueretur ex ęq̃tate,nec in caſu illo,nec in ſimili eſſet ſcripta æquitas,putat ipſe non poſſe aliquem cogi ad cauendũ, qa æq̃tas non ſcripta ñ eſt attendenda.l.placuit.C.de iudic.Adde ẽt dum verb.mero.exponit̃, id ẽ, puto quod Ang.vt refert idẽ Pau.de Caſtro dicit ſe conſuluiſſe, quòd ſtante ſtatuto,quòd à mera interlocutoria nõ poſſit appellari,ſed à nõ mera ſic quòd ſi iudex ꝓnũciat inſtrm̃ exequẽdũ,quòd ab hac ſñia poterit appellari,qa non eſt mera interlocutoria,qa illa dicitur mera interlocutoria, quæ fertur inter principium,& finẽ caufę, & ſic poſt ſe aliã expectat diffinitiuã vt no.Speculator in ti.de ſen.§.j.& diffinitiua aliã poſt ſe nõ expectat,quod placet Paulo,aliqui doctores Paduę cõtrariũ cõſuluerũt,vt ipſe Ang.refert de quo vide eius conſi.125.inci.inquiramus.

c Prętoria.Adde ſi q̃s promittit coram arbitratore, Titium ratum habiturũ, an hæc cautio ſit prætoria.Bal.conſi.299.

d Erit ius prætorium.Adde eundem Bar.in l.omnes populi, ſupra de iuſt.& iure.ĩ v.q.prin.& in l.ſiue pars.C.de dilatio.& in l.pauperib.C.de epiſ. & cler. & Pau.de Ca.hic,quod intellige,ſi tales recognoſcunt ſuperiorẽ, alias ſi ñ recognoſcunt ſuperiorem,habentur loco principis,& appellabitur ius ciuile,vt hic volunt Ang.& Alex.

a fiant à prioribus, vel antianis ciuitatum, q sunt sex vel octo fortè, vt videm⁹ p Italiā? Rn. si quidē ipsi faciunt ex vigore eorū officij, erit i° ptoriū, sicut hic dr, in edicto ædiliū. Si vero hoc facerēt authoritate ꝯsilij gnalis, qa tūc ipsū ꝯsiliū vr facere ministerio priorū, i⁹ ciuile erit. Probat̄ ī proœmio Instit. vbi illis sapiētib. fuit cōcessū, vt authoritate principis legē ꝯponerēt, & in prima & scda ꝯstit. Codicis. nō. n. illi sua authoritate faciebāt. & C. de vet. iur. enuc. l. ij. §. oīa. & iō i⁹ ciuile ē: & iō tūc sunt multū aduertēda verba reformationū. Dicem⁹ j. in mā de decre. ab ordi. faci. p totū.

ADDITIO.

a Antianis. Intellige de antianis q non habent ex forma statuti eandē iurisdictionem, quam habet populus, quia licet de iure cōi non habeāt eādē iurisdictionem quam populus, meritò non potest dici ius ciuile. Et cum Bar. trāsit Pau. de Cast. hic & in l. non ambigitur. s. de legibus.

1 *Infinitum tempus denotat omne tempus.*
2 *Stipulatio, & obligatio, an differant.*
3 *Instrumentum in quo apparet quòd Titius fecit Sempronium præsentem & stipulantem in causa donationis vsufructuarium omnium bonorum valet.*
4 *Stipulationes quæ interponantur per verba futuri temporis, vel per infinita, & quæ per verba præsentis temporis.*

§. Stipulatio autem est.

Dicit̄ hic, ꝙ quis ꝓmittit se facturū, &c. ꝯtra s. de euic. l. si ita qs. & l. qties qs. j. eo. vbi p verba p̄sentis tēporis fit stipl'o. Gl. dicit, ꝙ spāle est, nō est verū, dicit gl. qa ibi ponunt̄ verba
1 †infinitiui modi, & p̄sentis tēporis, ꝙ omni tēpori ꝯgruit. Nā verū est dicere me amare de p̄senti, me debere amare in futuro, me debuisse amare in ꝑterito, & sic infinitū ꝯgruit oī tēpori, tene mēti d infinito. Vel dic, ꝙ īterponit̄ p verba p̄sentis tēporis, tñ hr̄ respect⁹ ad futurū interesse. ¶ Opp. s. de pac. l. tale. Gl. dicit, ꝙ aliud ī pacto, sed certe pactū fit p verba futuri tpis, p l. si qs in ꝯscribēdo C. de pac. & l. pactū. Nō ob. l. tale. qa ibi refert̄ ad futurū. Gl. q̄rit d
2 vna qō. qñ ꝓmittit se facturū, &c. dic vt in gl. Quærit gl. † an sit dr̄ia īter stipl'onē & obligationē, & sūt opi. Dic aut accipit̄ stipl'o māliter ꝑ ipsa ꝯceptiōe verborū, sicut accipit̄ hic ī tex. & differt ab obligatiōe verborū, sicut ꝯtract⁹ ab obl'one. l. licet. §. ea obligatio. s. d ꝑcu & tāgit̄ d excep. rei iud. l. & an eadē. §. actiones. Est n. stipl'o ꝯct⁹ noīat⁹. l. j. ī fi. s. d pac. Aut accipit̄ stipl'o ꝓut ē effect⁹ qdā resultās ex dicta verborū ꝯceptiōe, & tūc est idē qd verborū obl'o. ¶ Querit gl. qd si ꝓmitto ꝙ do, vl' ꝓmittis ꝙ das, & sic per
3 verba p̄sentis tpis, an valeat? Gl. dicit ꝙ ñ. Pro † hui⁹ declaratione formo vnā qō. De facto reperit̄ ī quodā īstro, ꝙ Titi⁹ fecit Sēproniū p̄setē stipulātē ī cā donatiōis, vsufructuariū oīum bonorum an valeat: qa stipl'o ꝯcepta est p verba p̄setis tpis. Vr̄ ꝙ nō, vt hic.
4 Cōtrariū ꝯsului. Vñ debes scire, † ꝙ qdā stipl'ones sūt ꝑtorię, vel iudiciales, s. q extorqnt̄ ab īuito, & istę siqdē petūt̄ pricipal'r, dberēt īterponi p verba futuri tpis, vl' p īfinita, q sunt apta ad oē tps vt patet ex stipl'onib. dāni īfecti, legatorū, rē ratā haberi, & ī oīb. similib. Si āt fierēt p verba p̄setis tpis, ñ valerēt, vt hac gl. īmo ēt verborū significatio nihil īportaret. Qñq; tales stipl'ones īterponūt̄ accessorie ad aliū ꝯctū, & tūc licēt sint verba p̄setis tpis, tñ īterp̄tant̄ i futurū fm naturā ꝯct⁹. l. qa dr̄. s. d euic. & l. si ita qs. e. ti. Quedā sunt stipl'ones ꝯuētiōales, & tūc si fiāt p verba p̄sentis tpis si qdē ñ est verū id qd d p̄senti ꝓfert, vt si dico, do, & cōcedo tibi stipulāti fundū meū, q fund⁹ nō est p̄sens, nō dr̄ trāsferri dñium, sed dicta verba īterp̄tabunt̄, h' est, ꝙ dabo, vt s. d dona. l. ad eū. in prī. & ibi gl. ī ver. portionib. h' sētit, dū dt, ꝙ hodie ex illis verbis ꝑtagi. Et h' multū plene dt Azo ī sūma d dona. Qñq; illd qd exprimit̄ p verba p̄sentis tpis, tūc in veritate īteruenit, vt ī exēplo p̄dicto, posito ꝙ res sit p̄sens, & tradat̄, vl' ꝯstituat se possider̄, &c. Isto casu ē aduertēdū, qñq; est obligatio momētanea, vt obl'o dādi ex cā lucratiua, ita ꝙ d euictiōe ñ teneor, tūc obligatio ñ ꝑt ꝯhi, qa cū ipsa traditiōe, si esset ꝯcta, extigueret: ḡ tūc non tenet. l. Titio, cū moriet̄. s. de vsufr. & j. e. l. īter stipulātē. §. sacrā. sic ꝑt log hæc gl. Si verò ñ erat obligatio momētanea, vl' post ipsā dationē remanebat aliq obl'o ī futurū, vt puta d euictiōe, vl' simili, tūc illa verba, q̄tūcūq; p̄setis tpis, īterp̄tant̄ vt futurū respiciāt ex illi⁹ ꝯct⁹ natura, vt s. d ꝯdi. ob cau. l. fi. vbi licet p verba p̄setis tpis, & de ꝑterito sit pfect⁹ ꝯct⁹, remanet tñ obl'o de euictiōe, & stipl'o ipsi⁹ naturā seqt̄ vt s. ꝓxi. ver. ꝯuētiōales. Pro h' d l. qa dr̄. & l. si ita qs. s. d euictio. Et hęc ē rō ī d. l. pactū. ī prin. s. de pac. Nā in pacto de ñ petēdo nō vertit̄ qd momētaneū, sed sēp tenet̄ ñ petere: & iō dr̄ ñ posse īpleri ex parte ꝓmittētis, vt no. C. d pac. l. j. ī fi. magnę gl. & sic licet fiat p verba d p̄senti, porrigit̄ tñ ad futurū. Et ꝓ p̄dictis facit l. tres fratres. ī prī. s. d pac. ī gl. sup verbo, cauerūt. Nūc ad ꝓpositū, cū vsusfruct⁹ ñ ꝯtineat obligatiōē momētaneā, vt no. ī l. corruptiōē. C. d vsufr. & j. e. l. ī plurib. § & si placeat. cū ꝯstituis me vsufructuariū præsentem, & stipulantem, intelligitur, scilicet per patientiam in futuro, vt legibus dictis.

1 *Fideiussor dicitur verbis tantum obligari.*

§. Satis acceptio.

Satis acceptio est eū fideiussor̄. h. d. † Not. fideiussorem obligari verbis tantum, vt hic, & infra eodem. l. sciendum. & l. blanditus. C. de fideiusso. & est verum.

1 *Stare sententiæ arbitri est facti meri.*
2 *Vnus ex plurib. cōpromittentibus, si ex vna parte paret sentētiæ, oēs tenētur.*
3 *Vnus ex pluribus hæredibus si soluit sortem pro sua parte, & facto cohæredis incidit in pœnam, solutum per alterum computabitur in pœnam.*
4 *Cohæredi vni satisfacienti qua actione contra alios succurratur.*

§. Si sortem promiseris.

Iste §. est de medulla §. Cato. & ibi latius expeditus fuit. Præstatio partis ab vno ex cohęredib. nō īpedit, qn pœna ꝯ
a mittat̄ īsolidū ī obligatiōib. dādi. h. d. ¶ Opp. d. l. si fu⁹. §. si plurī. s. si qs cau. Quidā ītelligūt istū §. fm illū, ꝙ d rigore ꝯmittat̄. sed d ęqtate sec⁹: sꝫ illud r̄phēdit̄ ꝑ tex. hic ī fi. & l. hr̄des. §. ā ea. s. famil. erc. Sol. vera ē, ꝙ aliud ī iudiciis, aliud ī exiudicialib. vt hic: ꝙ qliter dēat ītelligi, dixi ī d. §. Cato. ¶ Op. d §. Cato. s. l. ꝓxi. Sol. ibi ē in faciēdo, hic īdādo. Et q̄ sit rō gl. ī verb. ꝯstitui ꝑt. assignat, & ñ ē bona, vt dixi ī d. §. Cato. Op. & vr̄, ꝙ h' idē sit ī faciēdo, qd ī dādo, qa
1 hic dr̄, idē ī arbitris: † sꝫ parr̄ arbitrio, ē facti. Dicit gl. ꝙ ē spāle rōne finiēdarū litiū: ñ est verum, qa miti⁹ dēt agi in iudiciis. Sꝫ ītelligo, ꝙ in obligatiōe arbitrij venit dari: vñ idē qd in obligatione dādi: sed si fieri, tūc idē qd in obligatiōe faciēdi. gl. tñ tene mēti,
b q̄ tꝫ īdistincte ꝙ stare sentētię arbitri, sit facti. [b] Dr̄ hic, de pœna q̄ est ex ꝯpromisso, & gl. in ver. si vn⁹. dt. siue sit vn⁹ ex ꝯpromittēti
2 bus, siue sit vn⁹ ex hæredib. Tenet ergo ista gl. † ꝙ si sunt plures ꝯpromittentes ex vna parte, & vnus ñ paret, oēs tenētur. Iac. de Are. tenet, ꝙ nō sit verū, nisi esset dictū, ꝙ īsolidum qlibet teneret̄ l. reos. §. cū in tabulis. j. tit. j. Pone, ꝙ vn⁹ venit ad defendēdum in iudicio, alter nō, & tenerētur ambo defendere, ꝑt ne velle solum defendere ille vnus? Et vr̄ ꝙ non, qa iudicium est indiuiduū. l. ī h' iudicio. s. famil. ercis. dico, ꝙ iudiciū sit diuiduū, & vnus ꝑt defendere: p l. d vnoquoque. circa prin. s. de re iudi. & s. de iudi. l. nō idcirco. & contra aliū procederetur tāquā ꝯ ꝯtumacem. ergo d. l. in hoc iudicio, loquitur qñ agitur ꝯtra vnū, secus qñ ꝯtra plures. Et ꝙ dicit gl. ꝙ si vnus hæredū nō paret, si in sententia venit dari, dicit gl. verū, sed in facere, distingue aut diuiduū, aut indiuiduum,
3 fm §. Cato. Quæro, † solui tibi sortē pro mea parte, sed p pactum cohæredis mei incidi in pœnā, illud qd solui, in quo ꝯputabitur? & dic, ꝙ in pœnā. l. j. ij. & iij. j. de solu. & l. j. ī fi. C. d solut. licēt. n. solutio sit fcā ex vna causa, tñ in aliā cām, conuertitur. l. & post rem §. j. s. de transact. & l. ꝙ si ex stipulatu. s. ꝓ soc. Opp. dicis, ꝙ vno soluēte pœna in totū cōmittitur. Cōtra, qa obligatio ex lege duodecim tabu. inter hæredes diuiditur. l. ea quę. C. fami. ercisc. ergo qlibet pōt soluere pro parte. Gl. vult soluere hoc, & vide eam ī ver. ꝯstitui, q incipit, cum oēs hæredes. Sed ñ credo ꝙ gl. sic intellexit sed illud debet habere, qa qñ qd est in ꝯditione, inter hæredes ñ diuidit̄, sed oēs loco vnius habent̄. l. cui fundus. in fin. s. de ꝯdi. & demōstra. sed illa obligatio respectu pœnæ est ꝯditionalis, ergo &c. Canonistæ dicūt, ꝙ de æquitate nō ꝯmittit̄ pro parte soluen
4 tis: vt in c. suā. extra de poe. ¶ Dr̄ hic, † ꝙ si vnus satisfecit, succurritur ꝯ alios, quæro, qua actione? Gl. dicit, fam. ercisc. vel commu. diuid. &c. Sed quæro, si non competat, qa nō est cōis hæreditas, nec res, vnde non habet locum fami. ercīscū. nec commu. diuid. qua actione agetur? Dic, quod actione in factum. l. si filiusfamilias. s. fami. ercīscun. & ibi not.

ADDITIONES.

a Poma. Insolidum. Ex isto tex. infert Oldra. cons. 29. quod emphyteuta cessās in parte solutionis, cadit à toto, & vide Pau. de Ca. in auth. qui rē. C. de sacrosan. eccl. & vide in simili Pau. da Ca. in l. quoties. C. de precib. impe. offe.
b Sit facti. Adde quod cum hac opi. transit Alex. quam etiam dicit tenere Iac. But. in l. promissoris. C. de transac. in lectu. antiqua. & Fulg. & Saly. ibi Bal. in l. cum allegas. C. de vsur. i. 3. & 4. oppo. & in l. cum proponas C. de dol. idem, Bal. in l. prima. C. de his quæ pœ. no. & in l. ij. §. creditorum. s. si cer. pet. & Ioā. And. & Imol in c. dilecti. de arbit. Imol. in l. cum seruus. de cond. & demōst. & in l. stipulatio ista. § alteri. j. eod. Raph. & Rom. hic, & Paul. de Castr. pro quibus facit l. diem proferre. §. stari. s. de arbit. vbi ad promissionem de parendo sententiæ arbitri, agitur actione incerti, siue actione ex stipulatu, quę datur ad incertum, vt ibi declarat gl. ergo videtur promissum factum. l. vbi autem. §. qui id quod, iuncto §. fin. j. eodem.

LEX VI.

1 *Prodigus manifestus, si non est ei interdictum, potest contrahere.*
2 *Manifestum, & sententia æquiparantur.*
Interdictum nō videtur prodigo ex sola sententia lata super prodigalitate.
3 *Interdictum non dicitur prodigo ex præconio facto de mandato iudicis, quod nullus cum tali contrahat per dationem curatoris sic.*
4 *Curator datus prodigo qui non est, an valeat.*
5 *Prodigus, cui datus fuit curator, si rediit ad sanos mores, desinit habere curatorem, si est manifestum, aliter requiritur factum iudicis.*
6 *Prodigus delinquendo obligatur.*
Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo.
Pupillus pubertati proximus obligatur delinquendo.

Prodigus

7 *Prodigus cui bonis est interdictum, si contrahat, & iuret, non tenetur ad obseruantiam iuramenti.*
8 *Mortale peccatum est venire contra præceptum superioris.*
9 *Statutū ꝓhibēs aliquē cōtrahere, si cōtrahit & iurat, nō obligat̄ contrahens.*

Is cui bonis interdictum.

Is cui bonis interdictū est, pt sibi acqrer̄, ñ āt obligari ēt nāliter. h. d. Op. j̄. de fideiuſ. l. Marcell⁹. Sol. vt ibi.
1 ¶Quia mā q̄tidiana, q̄ro multa. Primo, †aliqs ē ꝓdig⁹ manifest⁹ nō tñ ē sibi interdictū à iudice, an possit alienar̄? Et vr̄ ꝙ nō, ad similitudinē furiosi. Cōtrariū t₃ hic gl. nisi sibi sit īterdictū. Idē t₃ gl. in l. j. circa prin. s̄. d̄ cura. furio. & j̄. de re. iu. l. furiosi. & tene mē-
a ti. Cōtrariū no. gl. s̄. d̄ test. l. is cui. Pet. t₃ a gl. nō tñ alle. eā. & ꝓbat sic: manifestū & sentētia ęq̄parāt̄. l. ēptorē. in prin. s̄. d̄ acti. ēpti. sd̄ iste post sentētiā nō pt alienar̄, vt hic, g̃ &c. & ꝓ hr̄ alle. l. si qs cū sci-
b ret, s̄. ꝓ emp. Cōtrariū tene ꝓ veritate[b] vt hic, & l. Iulian⁹. s̄. d̄ cur. fu. vbi ñ pt alienar̄, qa ē sibi īterdictū, g̃ si ñ eēt ei īterdictū, posset Ad l. si qs cū sciret. Rñ. ꝓut Ia. d̄ Are. ibi d̄t, licèt gl. illā legē videat̄ destruere. Dicit ipse, Qñq; aliqs ꝯhit cū ꝓdigo, & scit eū ꝯsūpturū in aliquē certū malū vsū, & tūc hēt actionē, & alle. l. si qs cum sciret. sd̄ qñ ignorat in quē vsū, & tūc valet qd̄ agit, & hēt actionē, licèt sciat ipsū ꝯsumpturū, nō tñ scit ī quē vsū. Ad op. Pe. rñd. ꝙ dicit manifestū & sñīa, &c. Tu potes dicer̄, ꝙ ī d. l. emptorē. fuit
2 secuta sñīā: vl̄ meli⁹, †& notabilius, credis tu, si iudex ꝓnūciat te ꝓdigū, nec det curatorē, nec īterdicat administratiōi, ꝙ sufficiat
c nō credo[c] ꝙ illa ꝓnūciatio sufficeret. l. Iulianus. Et rō, qa aliud ē ꝓdigalitas, & aliud est interdictio, seu curatoris datio, q̄ hr̄ ꝓ īter-
3 dictiōe l. Iulianus. de cur. fur. Pone, † ꝙ iudex facit p̄conizare p ciuitatē, ꝙ null⁹ ꝯhat cū tali, an illud sufficiat ne qs ꝯhat cū eo? Dicit Gui. d̄ Suz qd̄ nō, qa dēt fieri cū cāę cognitiōe. l. his q. ī fi. d̄ tut. & cura. dat. ab his. & l. ꝓgrāma. C. cōmi. epiſ. Ego do aliā rōnem, qa lex d̄t, ꝙ ꝓdigo dēt fieri īterdictio: p̄coniū tñ nihil releuat, qa
d ipsi ꝓdigo dēt īterdici, d. l. Iulian⁹. Puta tñ[d] ꝙ dādo curatorē vidatur īterdicer̄. l. si curatorē. C. d̄ ī integ. reſ. l. pe. s̄. d̄ cur. fur. ¶Que-
4 rit gl. †pone, ꝙ ē dat⁹ curator alicui tāq̄ ꝓdigo, q nō ē ꝓdigus, an valet? Et gl. vr̄ dicere, ꝙ nō. l. Seię egressæ. de tut. & cur. dat. ab his. Alij ꝯ. Dy. d̄t, qa aut ē error ī sñīa exp̄ssus, & ñ valet, aut ñ ē exp̄s⁹ & valet. Hoc no. ī gl. ī l. si ab eo. s̄. d̄ vsuc. & Inst. q. ñ ē pmiſ. face. test. §. itē ꝓdigus. & p̄dicta l. Seię. Gl. vr̄ ꝯria ī l. si putas. C. d̄ pet. hr̄. & l. 2. C. qñ ꝓuo. ñ ē neceſ. Ia. d̄ Ra. & Pet. tenēt gl. ꝯrias r̄ ꝓbato Dy. & dñt, ꝙ ē casus ī l. tutor si petit⁹. s̄. d̄ tut. & cura. dat. ab his. Ad distictionē Dy. aut ē exp̄ssus error, &c. illud verū ēe in sentētiis incōmutabilib. dñt ipsi, sec⁹ in cōmutabilib. ex cursu tēporis. Ego di-
e stinguo,[e] aut tu q̄ris de tutore vel curatore dato vt pupillo, vl̄ adulto, cū ñ sit, & nō valet datio l. tutor si petit⁹. & d. l. Seię. egressę & gl. in d. l. si putas. & in l. 2. C. qñ ꝓuo. nō est neceſ. Qñq; dat̄ cu-
f rator ei, [f] q ñ ē ꝓdigus, vt ꝓdigo, & valet datio [g] si ñ ē exp̄ssus error
g in sñīa. vt in dicto Dy. in gl. q̄ allegat. facit C. de cura. fur. l. pe. Rō, q̄ me mouet, ē qa eē pupillū, vel adultū, decl'at nā: sed eē ꝓdigū, spectat ad iudicē, & iō vr̄ i⁹ facer̄, qd̄ iudex dixit. Et pro hoc allego id, qd̄ dñt doct. in l. j. §. idē Pōponius. s̄. qd̄ fal. tuto. auth. & istā
5 distinctionē tāgit gl. in l. j. C. d̄ cur. fur. & tene mēti. ¶Quæro †ali-
h qs ad sanos mores reuertit[h], & ñ ē ꝓdigus, an d̄sinat hēre curatorē ipso iure, vl̄ sit necesse offm̄ iudicis? Et Pet. t₃ ꝙ desinat ipso iure, p l. j. d̄ cur. fur. Iac. d̄ Are. distīguit. Aut ē manifestū, & tūc ipso iure desinit eē sub cura aut ñ ē manifestū, & remanet iudicis arbi-
i trio, argu. l. j. s̄. d̄ cur. fur. qd̄ placet. Quæro, inūq d̄† ꝓdig⁹[k] d̄liquē-
6 do oblige̅t? Gl. vr̄ dicere, ꝙ ñ. C. vnde vi. l. si qs ī tātā. & licèt illa gl.
K posset verū dicere ī his, q̄ alienationē respiciūt: tñ regulariter ex d̄lictis obligat̄, vt ibi t₃ Frāci. Accur. Qd̄ ꝓbo rōne. Prodig⁹ ęq̄parat̄ pupillo pubertati ꝓximo: qd̄ p₃, qa sibi pt acqrere, vt hic p₃ in stipulādo, qd̄ ñ eēt ī īfante, vl̄ īfantiæ ꝓximo, vt Insti. d̄ īuti. stipula. §. sd̄ qd̄ dixim⁹ Sd̄ pupill⁹ ꝓxim⁹ pubertati d̄linquēdo obligat̄,
7 vt j̄. d̄ re. iu. l. pupillū g̃ &c. ¶Quæro, qd̄ si aliqs, cui bonis interdictū ē iurauerit sup ꝯctu an teneat̄ ad obseruātiā? Vr̄ ꝙ sic auth. sacramēta. C. si aduers⁹ vēdit. Præterea obligat̄ d̄linquēdo, vt dictū ē, g̃ ad obseruātiā iuramēti, ne īcidat ī piuriū. Iac. d̄ Are. in l. q hēt. §. si pupillus, s̄. d̄ tut. ponit istā q̄ōnē. & t₃ ꝙ ñ obligat̄ ad obseruātiā iuramēti: qa ei ē interdictū bonis. & iuramētū dēt habere & ꝯtinere iustitiā, veritatē, discretionē, & iudiciū: sed ꝓdigus non dr̄ habere discretionem, seu iudicium, ergo &c. nota. C. d̄ nup. auth. quod eis. Quidā valens canonista in ciuitate ista idem consuluit.
l Ego idem[l] consulendo respondi[m]. Ratio: quia talis actus est pro-
m digo interdictus, & prohibit⁹ per superiorē. Nunc arguo, † veni-
8 re contra præceptū superioris, est peccatum mortale, quia q non obedit principi, morte moriatur: vt extra de maiori. & obedien. c. secūdo. & intelligit̄ principi siue ecclesiastico, siue seculari, vt ibi not. & quod nota. supra de leg. l. secūda. in fi. prodigus ergo qui iurat super cōtractu prohibito, iurat obseruare quod est peccatū mortale, & ideo ad eius obseruantiam non tenetur, d. auth. eis. & de regu. iur. cap. non est obligatoriū. libro sexto. Facit quod not. de iureiuran. cap. licèt. in vltima gl. Non obst. auth. sacra, quia minori non est factum præceptum, ne contrahat: licèt lex eius contractui

ADDITIONES.

a Bab. ¶Petr. tenet. Pro opin. Petri facit gl. in c. ad nostram. 3. de iureiur.
b ¶Pro veritate. Adde ꝙ Bal. Ang. & Pa. d̄ Ca. sequūt̄ & ipsi opinionē gl. & idē tenēt Dy. And. de Piſ. Ang. Bar. & Inn. ī l. is cui. de testa. allego bonū textū ī l. tres tutores s̄. de admi. tut. & ibi ēt ponderat Bar. Bal. ī l. fi. in nona q̄stio. de sentē. paſſ. C. & in l. cū fratrē. C. de his q. b. vt indig. & in l. prima. s̄. de cura. furio. & cōſ. 127. j. li. vbi dicit ꝙ opinio Petri est multū æqua, tñ ꝙ doctores cōmuniter tenēt opinionē gl. & cū hoc trāsit, sed in conſ. stati seq. sentit cōtrariū, & dicit, ꝙ notoriū nō req̄rit sñīam declaratiuā, nisi ad cautelā, d. l. emptorē. & ꝓ hoc facere illud gn̄ale, rei demōstratæ demōstrationē adiicere frustra est. l. 1. in fi. de dote p̄leg. hocq; esse patēs per casū cōuersum, ꝙ si aliqs est notorie ꝓdigus. & reuertat̄ ad sanos mores, nō req̄rit̄ aliud decretū iudicis. hāc ēt opinionē tenet Feder. conſ. 31. Et ꝙ notoriè prodigus nō possit validè cōtrahere licèt sibi à iudice nō sit interdictū, tenuit ēt aperte Bal conſ. 32. inci. in Christi noīe, proponit̄ ꝙ adultus. li. 4. allegat ꝙ d̄t ipse exp̄sse notari in l. patri pro filio. supra de minori. circa prin. iuncta gl. cū text. & dicit quod nemo allegat, & est valde notandum, secundum ipsum. Plus ibi dicit, quòd iuramento valent alienata per talem, tamen ad cautelam petendam esse absolutionem à iuramento.
c Non credo. Adde quod Ale. dicit cōtrariā opinionē videri veriorē, quā tenet Pau. de Ca. hic, Raph. Imo. & Ro. per l. ꝙ tñ. § si arbiter. ff. de arbit. Bal. in l. vnica. C. de cōfeſſ. & in l. j. s̄. de Cur. fur. Imo. in c. cū cōtingat. de iureiu. Et dū Alex. rep̄hendit Pa. de Ca. qa dicit se cōsuluisse, ꝙ dō facta a ꝓdigo notorio, cui nō est interdictū bonis, nō valeat, dic ꝙ Pa. hoc nō dicit. sed dicit, ꝙ nō ausus fuit cōsulere, & ꝙ partes venerūt ad cōcordiā, nec assertiue d̄t ꝙ nō valeat, sed posset dici ꝙ nō valeat. Et ꝙ valeat illō scā à ꝓdigo cui ñ ē īterdictū bōis, voluit Bal. cōſ. 295. li. 2. sed cōtra faciūt dicta in ꝓxima apost. Et inq̄tū. Bar. ēt dicit, ꝙ p̄coniū nō sufficit ad hoc vt dicat̄ interdictū bōis adde ꝙ cōtrariū tenēt hic Imo. Raph. Ro. Pa. de Cast. & Bal. in d. l. j. qñ plena cāę cognitio intercessit. Et inq̄tū Bar. vult, ꝙ datio curatoris hēat̄ ꝓ īterdictiōe, adde Pa. de Ca. & Ro. hic, cū quibus transit Alex. & Fede. in d. consi. 31.
d Poma. ¶Puto tamen. Quod paria sint, vel ꝙ detur alicui curator, vel quod ei bonis interdicatur, facit l. j. in prin. iuncto ver. sed solent hodie, dū dicit ī prin. quod prodigo interdicatur bonis lege duodecim tabularum. & moribus receptum est. & deinde se continuando dicit, in ver. sed solent hodie. ꝙ datur eis per p̄torem, vel per præsidem curator, inferendo quod eorum cōmodo, illis bonorum administratio tollitur. supra de cura. furio.
e Ego distinguo. Et cōsidero q̄ pt esse rō, q̄ moueret Iac. & Pet. vt dicerēt, ꝙ distinctio ꝓcedit in sentētiis incōmutabilib. nō āt cōmutabilib. cū poti⁹ d̄beat eē contrariū, cū maius sit periculum vbi sñīa ē incōmutabilis, & perpetuo duratura q̄ vbi est cōmutabilis, & in aliquo tempore cessatura, & ideo cautius agendum est, c. vbi periculum. de elect. in vi.
f Curator ei. Vide vnū verbū Alex. in l. filiusfam. §. diui. in viij. quæst. Bar. s̄. de leg. i. & vide Alex. cōſ. 86. vol. 2. vbi ponit, an si det̄ curator alicui, vt furioso, q nō sit, an valeat datio? & no. quod vt referūt q̄dā Mod. Peru. alleg. Bal. ī l. pe. ff. de except. op⁹ ē nouo decreto, & noua īterdictione, vbi ꝓdigus q fuer s⁹ fuerat ad sanos mores, tēdit iterū in ꝓdigalitatē. Pro quib. facit, qa obligatio semel extincta nō reuiuiscit. l. fi. s̄. de pac. l. inter stipulāte. §. sacrā. j̄. e. vbi si ꝓmitto seruū, q efficiat̄ liber, idē si rē ꝓfanā, q̄ efficiat̄ sacra, tamē iterū si efficiat̄ seru⁹, vl̄ res ꝓfana ñ debebūt. Cōtra tñ vr̄ facere tex. in l. pe. C. d̄ cura. furio. vbi ñ est op⁹ nouo decreto. Cui pt respōderi, ꝙ loq̄t̄ ī furioso q semp cēset̄ ēe in fauore, maximè cū hic nō depēdeat à ptāte sua, vt ē tex. in d. l. pe. si bñ aduertat̄, & gl. in verbo cōpetētē, in c. fi. extra, de succeſ. ab īt estato, sec⁹ si ꝓdigo, cū ei⁹ vitiū d̄pēdeat a volūtate sua, & sæpè tales hoīes vidētes, quod eger̄ possent, incipiūt vti parsimonia, vt quotidie videtur.
g Valet datio. Adde quod idem tenent hic Pet. de Anch. Pau. de Ca. Ro. Bal. in l. si putas. C. de pet. hr̄di. & Abb. in c. j. de re iud. dūmō interueniat cāę cognitio. Cōtrariū tenēt Pet. Ang. Imo. & Cy. hic, ꝙ nō valet datio curatoris, p d. l. tutor. Cy. in l. ii. C. qñ ꝓuo. nō est neceſ. & in d. l. si putas. & Ioā. Fab. in d. §. furiosi. & cū istis trāsit Ale. sed tu dic, ꝙ sm̄ primā opi. cōsuluit Pa. d̄ Ca. cōſ. 175. inci. & ꝙ cū iudex dat curatorē ꝓdigo, q nō est, sine cā. nō valeat. Facit ꝙ voluit Pet. de Anch. conſ. 315. vbi consuluit non valere dationem curatoris factam adulto qui etiam erat mente captus.
h Reuertitur. Adde, quod cū notorie prodigus reuertit̄ ad sanos mores, quod tūc nō est necesse aliquo decreto iudicis, vt tenuit Bal. cōſ. alle. 128. lib. j.
i Barb. Quæro. Quod est verū sm̄ Ang. in delictis faciēdis, secus in negligēdis, qa priuilegia cōcessa minori, cōcedūtur prodigo. Gl. est no. in l. ij. C. d̄ cura. furio. l. iij. §. pen. de tute.
k Poma. Nunquid prodigus. Ad id quod Bar. hic dū vult saluare glo. in l. si qs in tantam C. vñ ui. ꝙ illa satis procedere possit, vbi in delicto cōmisso veniret pœna imponēda, q̄ importaret bonorum alienationem, & de hoc alle. l. pupillus. idem est sibi cōtrarius, quia nō est dubiū quod ex quo pupillo cōparatur, q tenetur furti, & in furto possit imponi pęna dupli, vl̄ quadrupli, & sic pæna importās bonorū alienationem, quam de delicto cōmisso, vbi in infligēda pęna alienationis bonorum teneat, & prodigus cū pupillo ęq̄paratur
l Ego idem. Et ista opi. Bar. quæ cōmunis est, vt dicit hic do. Iac. de But. & do. Hiero. de Tortis, firmatur vltra adducta hic per d. Alex. p authoritatē Bal. in c. ex pte. extra d̄ consue. & p authoritatem eiusdem in c. j. §. item sacramenta. prope fi. sui apparatus, in tit. de pa. iur. fir. & vide do. Fran. de Cremo. no. suo 118. & Fede. conſ. 31. & Imo. consi. 1.
m Cōsulēdo respōdi. Adde Pau. de Ca. Ang. Bal. & Pet. de Anch. hoc idē tenētes. & Fed. p̄alle. Ang. ī l. si qs ꝓ eo. de fideiuſ. Bal. in l. j. C. de sac. san. eccl. & in l. 3. d̄ rescin. vē. Bal. cōſ. 125. li. 3. inci. s̄. adult⁹. & ī fortiorib. terminis, s. ꝙ ñ oblige̅t iuro, ēt si cōtrahat cū curatoris authoritate, q nō iurauit d̄ administrādo legaliter, vt ei per iudicē imponat̄ qa nō valēt cōtract⁹ facti cū authoritate eorū, qui nō iuridice sunt electi, vt no. ff. de iureiurā. l. iusiurādū ꝙ ex cōuētione. §. pupillus. & ff. de neg. gest. l. qui aliena §. quāquam. An āt ꝓdig⁹ cui per pricipem bonis interdictū est, & datus curator, possit inter liberos testari, & facer̄ substitutionē, & alia cōsequentia ad institutionem hr̄dis, vide Bal. concludentem quod sic. consi. 235. lib j.

tractui nõ adsistat. Nã ɔtrahẽdo nõ facis ɔ̃ legis ꝑceptũ. Idẽ in capi. cũ ɔtingat. de iureiur. & ca. licèt. eo. tit. lib. vj. qa mulier non est prohibita vẽdere, sed ipsa alienatio, hoc est dñij translatio, fieri, à iure bene est ꝓhibita. De hoc dicet̃ latius ĩ. de fideiuss. l. cũ lex. & mã tractat̃ eodẽ titulo plenius in l. si qs ꝓ eo. in prin. Eadẽ † rõne
9 a dico, vbicũq; statutũ prohibet aliquẽ ɔ̃here, vel aliqd facere, ille hoc faciẽdo, & sup hoc iurãdo, nõ obligat̃. Quid in fideiussore si iurauerit, dicã in d. l. si qs pro eo. Ad illd qđ dicit̃, ꝙ obligat̃ delinquẽdo. fateor, qa ĩponet̃ sibi pœna de temerario iuramento.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Eadem ratione. Inquantum autem Bar. hic dicit, ꝙ si statutũ prohibet aliquẽ cõtrahere, quod ille nõ obligat, etiam super hoc iurando, dicas quod cõmuniter doct. tenẽt cõtra Bar. in d. l. si quis pro eo. Cano. in d. c. cum contingat. & tenuit do. Alex. in c. cum contingat, & cons. 437. & Abb. in cõsi. 72. in j. vol. & idem Abb. in vltima sua dispu. inci. stante statuto.

LEX VII.

Impossibilis. Impossibilis ɔditio affirmatiua vitiat stipulationẽ: secus in negatiua. h. d. Rõ huius ẽ, qa si affirmatiua est ĩpossibilis, negatiua est necessaria. Op. Insti. đ hære. insti. §. ĩpossibilis. & C. de inst. & substi. l. rephẽdẽda. Sol. aliđ in ɔ̃ctib. vt hic: aliđ in vltimis volũtatib. vt ibi. Op. de l. dedi. §. si liber hõ. s̃. de ɔdi. ob cau. Sol. qñ ex euẽtu ɔditionis dẽt ɔmitti obligatio, loqr̃ hic: sed qñ ex defectu ɔdõnis dẽt ɔmitti, tũc loquit̃ d. §. si liber hõ. & C. de ɔdi. ob cau. l. si militẽ. Et est rõ, qa ɔdõnis đfectus est necessarius. Opp. de l. iuris gentium. §. si ob maleficiũ. s̃. de pact. Sol. Ibi de impossibilitate iuris, quæ etiam negatiue cõcepta vitiat. Ratio, quia tũc etiam cõtinet turpitudinem, qm̃ turpe est me accipere, ne maleficium committã. Et circa hoc dicã, infra eod. l. si plagij. Materiam plene pono. in l. j. de condi. insti.

LEX VIII.

1 *Glo. in l. si decesserit. supra qui satisd. cog. non bene dicit.*
2 *Prohibitum ad tempus, videtur post tempus permissum.*
3 *Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.*
4 *Periurus, quod sit aliquis, opponitur, quando iurauit soluere intra mensem, ꝓbatur promisso, & iuramentum, & quod mensis est elapsus, an ex hoc probetur periurus, quòd non.*
5 *Negatiua quãdo est fundamẽtũ intẽtionis alicuius, negãti incũbit onus ꝓbãdi. Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponens, tenetur illam probare.*
6 *Solutio quando debet fieri neganti sibi solutum fuisse, siue vt priuato, siue vt officiali publico, negans non tenetur probare, sed debitor.*
7 *Opponẽti quẽ audiri nõ dẽre, quia non soluit collectas, incũbit onus probandi. Si peto te puniri, quia collectas non soluisti, tibi rincũbi onus probandi.*
8 *Tutorem fecisse inuentarium, quando negatur quis debet probare? Practica opponendi contra tutorem, quòd non fecerit inuentarium.*
9 *Agens contra hæredem, quia non soluit legata, quando debeat hoc probare.*
10 *Negans habens præsumptionem pro se, non tenetur probare negatum.*
11 *Negatiua non coarctata loco, & tempore, qualiter probetur. Nuncio referenti se aliquem non inuenisse creditur.*

In illa stipulatione, si calendis. Lex nostra sẽ ꝯsueuit legi cũ l. hoc iure, infra proxi. Ratio quia sibi inuicẽ ɔ̃dicunt, & hñt vnã materiã, & ſm vnã lect. h. d. Dies adiecta ɔditioni validę, q̃ in facto promissoris ɔsistit. in stipl'one intelligit̃ repetita: sec⁹ si inualidæ, vl' q̃ in facto promissoris nõ ɔsistit, h. d. cũ l. hoc iure. Op. ex. gl. dr̃ hic, ꝙ mortuo Sticho petetur decẽ. Cõtra. ĩ. e. l. si ex lega
a ti cã. & l. si hõ mortuus. Sol. a hic loquit̃ qñ Stichus erat in ɔditione: ibi vero erat in obl'atione. ideo morte Stichi ñ ꝑimit̃ oblo, &
1 iõ glos. † q̃dã, q̃ est s̃ q satisd. cogã. in l. si decesserit, nõ bñ dicit, vt hic Dyn. dicit, & oẽs doct. Dicitur hic, ꝙ expectatur dies. Cõtra s̃. de acq. hære. l. si quis hæres. Sol. ibi in hæreditate, in qua dies nõ potest esse. l. hæreditas. s̃. de hær. inst. hic in stipulatione, quæ põt hr̃e diem. ¶ Intro gl. & vr̃ lex ista cõtra l. hoc iure. cuius ɔ̃rij timore sunt quinq;, vel sex solutiones. Dicunt quidam, ꝙ hic nõ dr̃, ꝙ statim poterit agi: sed debet esse certum, eum venire nõ posse, vt patet in gl. Sed hãc solõnẽ rephẽdit Dy. quia † qui prohibet vno
2 tpe agere, alio tẽpore permittit, vt probat l. Imperator. s̃. de postu. l. statuliberum. §. Stichũ. s̃. de leg. ij. Secũdo dñt quidam, ꝙ obstaret exceptio, sed nõ valet, qa illud esset imponere legem verbis. Tertia sol. est, quia ibi, qñ cõditio cõsistit in facto promissoris: & quia tũc intelligitur repetita: hic qñ nõ est in ptãte promissoris, & istã tenet Dy. quia in primo vr̃ adiici dies, nõ solum conditionis cã, sed ẽt causã differendæ solutionis: in secundo causa conditionis tm̃, sicut alias dr̃ in l. cum tale. §. Mæuiæ. s̃. de cõd. & dem. Quarto soluũt aliter, quia hic ante calendas: ibi in calẽdis, vt dicit gl. Hanc tenet Pet. sed non placet, quia est ɔ̃ casũ c. ɔmissa. extra de elect. lib. vj. licèt aliqua sit dñia inter has orationes, calẽdis, & añ calẽdas, vt dicam. ĩ. eo. l. qui ante calendas. Quinta sol. est, ꝙ in l. illa incipit à pactione, hic à cõditiõe, quod est falsum, vt s̃. di xi: tñ quidam huic inhærentes dicunt, ꝙ licèt nõ inceperit à pactione, ita qđ sit in obligatiõe, tamẽ est in solutione, qa Stichus põt solui: sed in l. hoc iure. non erat in obligatione, vel solutione Certe istud nihil ad factum, vt patet in d. c. commissa. Dat gl. alias sol. q̃ diuinationes sunt. Vñ teneo ego opinio. Ioan. quã seqtur Dy. & probat ꝑ dictũ c. omissa. Sed ɔ̃ istã opi. Dy. op. de l. 4. §. j. s̃. de ɔdi. & dem. & de vsufr. lega. l. vxori vsũfructũ villę. Rñ. ibi erat
3 † dictio, tũc, q̃ denotat extremitatẽ tpis. Vt igit̃ tibi liq̃at ista mã, distĩgue plene vt dicã ĩ eo. l. ita stipulatus. in 3. q. prin. versi. quarto circa ꝑdicta, &c. Et hæc † l. ĩ iur. in fine. facit pro vna opi. Inn.
4 q̃ ipse ponit in cap. sup his. ex de accusatio. Opp. tibi exceptionẽ ꝙ tu es ꝑiurus, qa iurasti soluere Titio decẽ intra mẽsem, & ñ soluisti, probo ꝙ promisisti & iurasti, & ꝙ mẽsis est elapsus, đt Inno. ꝙ ex hoc nõ ɔcludit̃ ꝙ sit periurus, nisi appareat tũc non soluisse. Pro isto dicto vr̃ casus hic. Sed ɔ̃ hoc vr̃ C. de proba. l. j. qđ no. C. de iure emphy. l. 2. in gl. magna. vbi debitor dẽt probare se soluisse, al's cadit a iure suo. Cy. ibi đt, ꝙ dictũ Inn. hẽt locũ in eo, q đt aliquẽ ñ soluisse, cui qs soluere nõ tenebat̃. illa gl. đt verũ in eo, cui qs soluere tenebat̃, & sic hẽt intẽtionẽ suã fundatã: qa ipsũ đbitorẽ hẽt obligatũ. Ad hoc credo tã Inn. q̃ Cyn. bñ dicere, & do
5 † regulã. Vbicũq; negatio est cã intẽtionis alicuius siue agẽtis, si
b ue excipiẽtis, ei q negat incũbit onus probãdi. [b] Probat̃ ãt eo mõ quo dicã. ĩ. fallit in exceptione nõ num. pecu. vt C. de non. num. pecu. l. si ex cautione. l. asseueratio. & no. s̃. de excep. l. j. Hoc ãt eẽ verũ probat̃, primo si negatiua est cã actiõis meæ, hoc debeo ꝓbar̃, casus est hic, & ĩ. eo. l. ita stipulatus. verb. ꝙ si ab initio. Itẽ si ẽ cã actiõis meæ: vt qa ñ possum ꝑuenire ad pignorũ possessores, nisi qñ principalis nõ est soluẽdo, hoc debeo ꝓbare. Quod probabo facta excussione. vt auth. hoc si debitor. C. de pign. & auth. ꝑsente. de fideiusso. vel si eẽt notoriũ, vt dicet̃ ĩ. e. l. decẽ. Itẽ si ne
c gatiua est cã officij iudicis: primò illa negatiua probari dẽt, q̃ suũ offm̃ iudex interponat. l. magis puto. §. nõ passim, s̃. de reb. eo. & C. đ fabr. l. si qs ɔsortiũ, li. xj. q tex. ad hoc mirabiliter facit. Itẽ Cy.
6 † đt verũ, ꝙ ꝑdicta debent limitari, qñ ille q negat, hoc sibi ñ đberi batur, secus si debebat̃. Pone. promisisti sistere tali die in iudicio sub certa pœna, ego peto pœnã, & obtineo, nisi probes te venisse, vl' iusta cã ĩpeditum ẽe. l. 2. s̃. si quis cau. & de re mili. l. 3. §. si ad diem. & l. q commeatus. cũ. n. mihi hoc debeat̃ vl' vt priuato, vel vt officiali, est ꝓbata intẽtio mea, eo ipso ꝙ nego, nisi ꝑ aduersa
7 riũ probet̃. ¶ Et ꝑdicta † faciunt ad multa Opp. tibi exceptionẽ, ꝙ ñ dẽs audiri ad i⁹, qa nõ soluisti collectã ex forma statuti. nã cũ soluere collectas sit debitũ cõi, & ñ mihi, & ego oppono ad mei
d vtilitatẽ, ego debeo ꝓbare, [d] alias intẽtio mei excipiẽtis nõ ẽ fundata: sed si peterẽ te puniri, q a collectã nõ soluisti: tũc qa te accuso principaliter ad vtilitatẽ communis cui teneris, tu debes probare te soluisse, d. l. 3. §. si ad diem. & l. qui commeatus. de re milit.
8 Et idem si ego † accuso te tutorẽ de crimine suspecti, qa nõ fecisti inuentariũ, tũc quia hec accusatio fit ad cõmodum ipsius pu
e pilli, cui est hoc debitum, tutor debet probare, argu. de susp. tut. l. 3. §. tu tor qui repertorium. & de admini. tut. l. tutor qui repertorium. Sed si ad meam vtilitatem oppono tutori contra me agenti, ꝙ non dẽt audiri: quia non fecit inuentarium, istud nõ est sic: vr̃ enim quod hæc sit causa intentionis pupilli seu tutoris vt non possit agere nisi inuentario confecto l. fi. C. arbi. tute. sed põt esse quod excusatur ab inuentarij confectione. l. tutor qui repertorium. de administ. tuto. Et ideo tutius est, quòd proponatur in hunc modum, dico te nõ fecisse inuentarium, & si te fecisse appar et, peto copiam mihi fieri: constat enim mihi copiam dandam. & sic repelletur indubitanter, ideo quia copiam non dat. Sed

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Solu. Quamuis probet quem mortuũ sine filiis, alleg. Bar. sibi cõtrarius hic, & in l. qui duos, supra de reb. dub.

b Incũbit onus probandi. Adde secundũ Alex. tex. in l. pe. §. docere. & ibi Bar. & oẽs. s̃. ne quis eum qui in ius vuca. & tex. opti. in c. primo. de confess. in sexto, ponderatum ꝑ Gemi. & Ioan. And. in regula infamibus; & regula, sine possessione, de reg. iur. in mercu. Inno. in c. cum in iure. de offi. deleg. gl. in l. si vero. § qui ꝓ rei supra qui satis. cogaritur. Ioan. Cald. in sua disputatione inci. Competit fructum. per Legist. in l. actor. C. de ꝓbation. Spe. in tit. de ꝓbatio. §. ꝓbare. Cy. & Bal. in l. secunda. C. de iure emphy. Archid. in sexta q̃stione vlt. cau. accusator. in ver. actor. ꝑ gl. ma. Tu ẽt adde Pe. de Ancha. cons. 255. & cons. 171. & cõs. octuagesimooctauo adde tu, & vide Archi. in c. cũ causam. de test. Lãfran. capi. quoniam contra falsam. de ꝓbatio. Barba. in cõs. quadragesimo tertio. in primo volumine. & in consilio vigesimoquinto in secundo volumine.

c Poma. ¶ Est causa officij. Dictũ Bar. dum vult, quod cã q̃ est, vt intentetur officiũ iudicis, debeat in iudicio ꝓbari, vt communiter intelligunt hic scribẽtes, & maxime Are. tãquam intentetur ipsum officium, limitat vt hic per ipsum Are. cui adde Bal. cuius ipse nõ meminit, in l. neque natales. in fi C. de ꝓba. & in l. certum. C. vnde legit.

d Ego debeo probare. Adde secundũ Alex. Ang. in repe. l. j. C. de fide instrumẽ. & iur. hasf. fis. libro decimo. & Ang in c. super his. de accusatio. Bal. in l. si à furioso, supra si certum petatur.

Tutor adde secundum Alex. quod Ang. & Mod. tenent indistincte quod tutori incumbit onus probandi, quia non confecto inuentario, non habet legitimam personam standi in iudicio, l. fi. §. fi. C. arbit. tut.

Sed an incūbit mihi ꝓbatio ꝙ inuētariū nō fecerit, vl' sibi ꝙ fece
9 rit, dubiū est, & idē† vidi de facto. Agebat̃ ꝯ aliquē, qa nō soluit le
a gata, aiō priuat⁹ est, ꝑ authē. hoc ampli⁹. C. de fideic. dicebā, si ille cui legatū debebat̃ ageret, eēt fundata intētio sua alias ille q agit
10 dēt ꝓbare eū nō soluisse, eo mō quo statim dicā. Prędicta† vera nisi sit ꝓsumptio iuris ꝓ negāte, vt si dico me ñ dligsse, seu cām īgratitudinis nō ꝯmisisse, vt C. de inof. test. l. omnimō. & de lega. 2. l. cū pr̃. §. rogo. cū si. vñ remanēt ꝓdicta vera vbi nō est ꝓsumptio iuris ꝓ affirmāte seu negāte: & ꝓdicta vera, si sit negatiua qualitatis, siue negatiua fcī. ad hĩ īducūt oīa membra distīctiōis positę ꝑ Iac. de Are. C. de ꝓba. l. actor. & ibi recitat̃ ꝑ Cy. ¶Quero, qliter
b poterūt ᵇ ꝓbari istæ negatiuæ, s. se nō soluisse, & simi. cum nō sint coarctatæ loco, vl' tpe, & sic ꝓbari vr̃ impossibile. d. l. actor. C. de ꝓba. Rñ. ꝙ possum īplorare officiū iudicis, vt fiat ꝑ nūcios solennis īuestigatio & exploratio, an talis soluerit vel nō: an talis venit
c in Italiā vel nō: & sic de simi. Sicut qñq; fit discussio ᶜ bonorū prīcipalis, pro hoc text. expressus de leg. 2. l. cum quidam. §. fi. cum l. seq. expressius in l. ita stipulatus versicu. quod si ab initio. & pu
d to sufficere ᵈ si nūcij referāt se diligēter ꝑqsiuisse ab omnib. q hoc verisil'r scire debebāt, & se repisse, ꝙ talis nō venit ī Italiā, vl' ꝙ talis ñ soluit, vl' aliter iudex hĩ disgrat ₰m formā l. magis puto. §. nō passī. sđ qd si nūci⁹ retulit se diligēter īuestigasse, & se ñ posse reddeř certū? Rñ. ꝓsumā ꝓ negāte, vt ff. ad Tre. l. ex fcō. §. pe. vbi ē ca
e s⁹. ī ꝓdictis. n. casib. vbi ñ ꝑt liqdò ꝓbari, sufficeř puto ᵉ ꝙ ex vehemēti opiniōe se īformet. arg. de re mili. l. nō omnes. §. à barbaris.

ADDITIONES.

a ¶Legata. Vide Bal. conf. 291. vbi dicit ꝙ cum hęres est obligatus ad soluēdū legata, & si non soluerit, deueniat in aliū, ꝙ ille dicens non soluisse, nō dēt probare, qa est quasi creditor, & creditor nō probat negatiuā. l. quinquagita. s. de proba. sed onus ꝓbandi incumbit hęredi. nō obst. ₰m ipsū dictū Inn. in c. super his. de accu. qa debet intelligi de eo, qui nullū habet fundamentum, nisi solius negatiuæ, ideo probare debet.

b Parif. Qualiter potuerunt. Vide Com. consi. 88.
Poma. De modo autem probādi negatiuā, vide hic plene in repertorio, per Gētilē Terdoncū. Et huic cōclusioni Bar. q ē cōis, vt hic inquit Besutius, vt quælibet negatiua posit probari per misionē nūcij factā de mādato iudicis, ne iuestiget, & exploret, an sic sit, vl'ne, vltra alle ꝑ do. Alex. hic. adde tenere Bal. in Auth. sed hodie C. de act. & oblig. & in l. 2. qñ fis. vl' pri. & ī l. magis puto. §. nō pasim. ver. illud. per illū tex. s. de reb. eo. hic alle. & do Prępo in c. peruenit. dist. xviij. in prin. & Fel. in c. quoniam cōtra. super gl. j. de ꝓba.
Poma. Fit discusio. Ex cōclusione Bar. ibi, & puto. dū vult ꝙ ille cui cōmis-
c sa est exploratio, sufficit, si referat ita sibi esse persuasum ab his, q veri similiter notitiā habere posūt, habes inferre nūciū ꝓbare, licēt ñ cōcludat de necesitate per sensus corporis, ꝙ secus esset in teste. de quo vide ēt clarè Bar. in l. is pōt. §. j. s. de acqui. hære. etiam adde Alex. consi. 2. in fi. vol. j.

d Et puto sufficere. Adde, ꝙ Bal. in repe. l. cū mulier. j. ver. ad quartū. s. sol. ma. Pet. de Anch. & Imo. hic tenet cōtrariū, ꝙ talis negatiua posit probari per talē excusiōnē: tñ vt refert Alex. de Imo. in c. super his. de accu. trāsit cū opi. Bal. & Ant. de Bu. Flor. de san. Pet. in l. ij. de ꝓcu. Bar. in l. is ꝑt. de acq. hęr. & in l. 2. vers. q d si dubitetur, queadmo. testa. ape. Ang. in l. si vacātia. de bon. vac. vbi alle. gl. in Auth. de exhi. re. §. si vero. in verbo, examinet. alias cōcordā. vide hic per Alex. quib. adde Ro. consi. 245. vbi alle. gl. in Auth. de hære. & fal. §. si vero absint. in verbo, vidisse. quæ dat modū probandi negatiuam.

e Sufficere puto. Inquātū autē Bart. concludit, quod in his, quæ sunt difficilis probationis, sufficit per cōiecturas ex vehemēti opi vltra alle. per do. Alex. vide ipsūmet in consi. suo 24. inci. animaduersis his, &c. vol. 2. & consi. 53. inci. Viso themate. eo. vol. & consi. 79. inci. Visa facti narratione. in j. col. eo. vol. & consi. vlt. in pe. col. inci. Per excellentisimū. quod est repetitū consi. 48. vol. 4. vbi pulchre. vide præterea circa hæc Pau. de Cast. consi. 82. inci In Christi nomine visis his. in pen. col. & consi. 275. inci. vt s. j col. in fi. & vide Fel. in c. veniens. in vers. in glos. fi. de testa. Ang. consi 208.

LEX IX.

1 *Agere sine actione, quando quis possit.*
2 *Libellus nouus quod non detur actione nata per contestationem litis.*
3 *Imparitas quæ non potest reduci ad paritatem, vitiat constitutionem reorum.*

a SI TITIUS & SEIUS. ᵃPōt qs ageř sine actiōe, cū sperat̃ oriri ī ꝯtestatiōe. h. d. Op. đ l. si pupilli. §. videam⁹. s. de neg. gest. & l. quoties. §. itē si. s. đ administr. tuto. vbi sine actiōe nemo expit̃. sđ hic ñ est actio, cū ñ venit ꝯditio
b l. cedeř diē. de ver. sig. Gl. soluit, ꝙ đ fcō agit, & alle. j. e. l. si decē. ᵇ q nil facit. & j. re rat. habe. l. si īdebitū. ista ꝑt faceř. Tu solue, ꝙ nō
c ꝯcedit sine actiōe agi, verū ē, ᶜ nisi sperēt actio nasci ī ꝯtestatione litis. Dices tu, illđ qđ tu dicis, ē ꝯ casum l. nuda. C. e. vbi ñ hēt locū actio, nec oriř ī ꝯtestatione, & tñ admittit̃ de fcō. Rñ. ibi agit̃ đ fcō, ñ vt sequat̃ snīa, sđ vt alia oblō ꝯmittat̃, sed an procedat iudiciū sine actiōe, si re⁹ patit̃? Tu hēs tex. ꝙ sic, ī l. Iulian⁹ scribit, si qs.
d §. qtū. s. ad exhi. Distīgue ᵈ ꝯ† duo verba, ñ īsistēdo in ꝯriis, cū qrit̃
1 vtrū qs admittat̃ ad agēdū sine actiōe, aut reo nolēte, & tūc aut qs ñ hēt actionē ab initio, sed sperat̃ vt oriat̃ in ꝯtestatione, & admittitur, vt hic: aut nō speratur vt oriatur in cōtestatione, & tunc aut qs agit vt snīa sequat̃ ex illo iudicio, & ñ admittit̃ reo īuito. l. si pupilli. §. vidām⁹. s. de neg. gest. aut agit̃ vt alia stipulatio ꝯmittat̃
e & tūc agi ꝑt. l. nuda. C. đ ꝯh. & ꝯmit. stip. Aut qris ᵉ vtrū admittat̃ reo volēte expsse, & admittit̃. d. l. Iulian⁹. §. qtū. s. ad exhibē. & l. vbi ꝑcm. C. de trāsac. scđm vnā lecturā Pet. licēt ñ tenuerit eā. Prędicta sūt vera, qñ actio đficit ab initio sed qñ ex postfacto đficit, & ab initio ꝯpetebat, tūc aut si iudiciū ñ ꝑcēderet, re⁹ cū aliena iactura locupletaret̃, & tūc ꝑcedit iudiciū. l. si post acceptū. s. de rei vē. aut ñ locupletaret̃ cū aliena iactura, & tūc iudiciū ñ ꝑcedit, sed fiet absolutio ab obseruatione iudicij, vt Inst. de ppe. & tēp. actio §. fi. & de ꝯdit. īdeb. l. elegāter. §. si qs post. de iureiurā. l. iusiurādū. & ad pecunias. §. fi. licēt posset dici, ꝙ ista est truffa, qa īdistīcte ꝑcedit iudiciū sine actione. l. cū putarē. s. famil. ercisců. & expssius ī c. Abbate sanè. §. cæterū. vers. qm̃. de re iudi. li. vj. Rñ. hic ñ ꝑcedit iudiciū, ēt si sit manifestū, actionē ñ ꝯpetere, nec ꝑcedit ad cōdēnatione parte ēt opponēte. Cōtraria loquūt̃ qñ hoc ñ erat manifestū, vl' à pte ñ opponebat̃: vñ instātia tenet, & snīa sisěqret̃: ñ si iudici ꝯstaret, statim absolueret. vt no. C. de trāsa. l. vbi pcm̃. ₰m
2 vnā lecturā gl. ¶Quæro† circa hoc, an deť nou⁹ libellus nata actione ꝑ ꝯtestationē? Et do. Ray. dicebat, ꝙ sic: qa erit nouū iudiciū: Sed dico, ꝙ est falsū, qa qñ ex facto de ꝑterito actio incipit ꝯ
f petere pēdēte iudicio, ᶠ tūc ex eadē īstātia seqt̃ ꝯdēnatio. l. si rē. in fi. s. de pig. actio. & l. si mādauero tibi vt à Titio, s. māda. Op. & vr̃ ꝙ dēt expectari, ꝙ ille dare ñ posit. l. ita stipulatus. §. Sabin⁹. j. eo. Istud est difficile ꝯriū, & gl. dat plures solutio. & vna est, ꝙ spāle ē hic rōne ꝑplexitatis, ꝑ l. si Titius. de ꝯd. inst. Quidā videt̃ diceř, ꝙ hic ñ sit ꝑplexitas. Nā ꝑplexitas est illa, q ñ ꝑt dissolui, sed hic fcō ꝓmissoris ꝑt dissolui. Credo, ꝙ sit ꝑplexitas, qa lex ꝓsumit ꝙ nūqͣ vellet dissoluere, argumē. j. eo. l. stipl'o ñ valet. Alij dñt, & secundā omittā, aut ꝯferť in eadē ꝑsona, aut in diuersis, sed ista nullius est valoris, qa ñ est rō diuersitatis. Alij dñt, aut ē ī eadē re, aut ī diuersis, hic ī eadē. Et istā sol. tenet Gul. de Cu. in l. & si post tres. s. si qs cau. & Iac. de Are. hic, & assignat rōnē: qa si eadē res spectet̃, ꝙ ñ posit dari, stipl'o extingueret̃, qa nec mihi nec sibi posset dari: sđ in diuersis reb. spectat̃, qa vna perēpta, altera est in obligatiōe. Sđ ista ñ sunt vera, qa alio mō ꝑt desinere posse dari, q ꝑ rei interitū, puta morte ei⁹, cui dēt dari. Pro hoc. s. de ꝯdi. & demō. l. hoc gen⁹. & l. pr̃ Seuerinā. §. socr⁹. Quid dicem⁹? Pet. de Bellapert. dat aliā sol. hic, q Cy. tenet ī l. si pacto. C. đ pac. & đt, hic erāt duo rei credēdi, nec erat ꝓpē ꝯditio, qa tacitē inest, ꝙ vno litē ꝯtestāte, alteri ñ posit solui. l. ex duobus. j. de duo. reis. Non obst. tex. q dicit, separatim, quia vnus sub cōmemoratione alterius fuit stipulat⁹, & sic simul videnť stipulari. l. Modestinus. j. de sol. Sđ illud est falsū,
3 †quia imparitas, q non sperat̃ reduci ad paritatem, vitiat cōstitutionē duorū reorū. l. eandē. §. j. de duob. re. not: per glo. & docto. in l. ex duobus reis. la j. de duob. re. Sed hoc impossibile est, ꝙ vno tpe sit qsita actio eis: ergo non sunt duo rei. Quæ est ergo vera solutio? Dic, ꝙ secunda solutio, quæ est hic, scilicet per ꝯtestationem desinit fictiōe iuris alteri posse dari. Sed quare lex fingit hic & non alibi? Dic, ratione perplexitatis, quæ est hic, vt dicit glo. in prima

ADDITIONES.

a Parif. Si Titius & Seius. Vide Mat. no. viij.

b Poma. L. si decem. Dic l si decem, nihil facere. Adde tu, ꝙ eam inducit Odof. in l. nuda. C. de cōtrahen. & cōm t. stipu. sumendo argm̃ è cōtrario, ꝙ si fuisset apposita conditio nō potuisset trāsmitti, ni si petiisset, ꝙ meminit ibi tex. in verbo. cū petiero. cū ergo innuit ꝙ posit peti, ergo sequitur sumendo argumentum vt supra, quod posit agi nulla actione competente, cum adhuc non venisset. & vide circa hæc Ancha. consi. 26.

c Barb. Verū est. Quādo sperat̃ actio nasci ex contestatione, agit̃ sine actione, & in hoc est singularis ista lex secundum dominum meum.

d Barb. Distingue. Vide Lud. Ro. in consi. 358. pro dicto Bart. hic, vide quæ dixi. in c. ex parte, de foro compet. vide ibi domi. Abb. vbi non allegauit Bar.

e Barb. Aut quæris. Gl. est no. in l. si vnus. §. pactus. s. de pact. quòd iudex nō dēt se intromittere: sed pars imputet sibi, si male egit, sed Bar. hic limitat.

f Poma. Pendente iudicio. Inquantum āt Bar. hic cōcludit, quòd quoties pendente iudicio superuenit ius actoris ex cā de præterito, quod postea ꝑt sup illo vt s. ex eadē instātia, proferri snīa condemnatoria, limita vt procedat si agat̃ iudiciū corā iudice ordinario, secus si corā delegato. Ista est aurea limitatio Bal. post Bar. ad fi. l. ꝓscriptiōe. in ix. q. C. si contra ius vel vtil. pub. q̃sequendo exclamat Pau. de Ca. in d. l. si rem. §. fi. hic alleg. per Bar. licet de ea dubitauerit Aret. hic, & in l. hæres quoque, supra de acqui. here. Secūdo limita, vt ꝑcedat si ius superueniat retrotrahēd: per fictionem, secus si nō retro trahitur fictione. Ita limitat egregie Bal. in l. non queadmodum, supra de iudi. de qua hic vide Aret. Tertio limita, vt non procedet, ₰m quosdā Moder. hic, in cā appellationis. de qua vide Bal. in l. ꝑ hāc. C. de temp. app. Quarto limita vt non ꝑcedat quoties esset in causa conclusum, vt vult Bar. in l. si mater. §. eadem. in fi. de excep. rei iudi. de qua vide Aret. & scribētes hic. & quæ ego addidi ad Bar. ī d. l. si mater. Quito limita, vt ꝑ Bal. ī l j. C. de exce. rei iudi. Sexto limita, vt colligit ex not. per Ang post gl. no. in l. qui repudiātis, s. đ inoffi. testa. Et hoc dictum Bar. non solum procedit quando superuenit ius actori in instātia, sed etiam fortius, quando superuenit in exercitio competēte à principio instantię Ita no. declarat Bal. hic. Pro quo Imol. in l. si autē. §. posidere, supra de rei ven. Secundo magis ꝑcederet dictum Bal. si i⁹ peruenit in aliquo accessorio. tex. est in l. fructus. & ibi no. Ang. supra đ rei vē. Tertio intellige vt etiam procedat post sentētiam absolutoriam. ita ꝓbat ī l. §. grege. si sub cōditione, supra de pig. & in l. bouē. §. pen. de ædil. edic. & in l. nisi finita. §. si adhuc. & ibi glo. de tut. & ra. distra.

prima solutione. Et quare nõ soluit̃ ista perplexitas alio modo, q̃ per ꝯtestationẽ? Dic, ꝙ hẽt similitudinẽ duorũ reorũ. Et đ hoc di-
a xi plene in d. l. ita stipulatus. ¶Procedo vlteri⁹. a Op. de l. si vero. §. de pecu. & l. qs à multis. §. đ noxa. Dy. đt in l. si plurib. đ lega. j. Aut q̃rim⁹ de iure q̃rẽdo, & dicit̃ occupari p l̃itẽ ꝯtestatã: hic ãt đ iure q̃sito ꝯseruãdo, & tũc dẽt pueniri ad sententiã. Sđ illa sol. ĩ q̃libet passu reprehenditur in d. l. si pluribus. de leg. j. & ibi plene dicam.

ADDITIO

a Poma. Procedo vlterius. Declarat hic Imol. de iure quæsito, aut quærendo vnius, non tamen eius qui litem ipsam contestatur. Ego autem intelligo rẽ de iure quæsito, aut quærendo vtriusque, per ea quæ no. Bar. in repe. l. quominus. in versi. contra videtur. §. de flumi.

LEX XII.

Si ita stipulatus fuero decem. In alternatiua summarũ & tẽporis, minus est in obligatione. h. d. Ex hoc colligitur ratio, quã habuistis §. eo. l. j. §. si quis simpliciter. Dicam. ĩ. e. l. si duo rei.

LEX XIII.

1 *Dictio, ante calendas, intelligitur finitas.*
Testes ꝙ non sunt cõtrarij, si vnus dicit ante calendas, & alter die calẽdarũ.
2 *Differentia an sit dicere ante calendas, & dicere in calendis.*
3 *Reus qui comparuit in primo & secundo termino citationis: sed non actor, & in vltimo termino comparuit actor non reus, an sit contumax, quòd non.*
4 *Reus cui fuerunt datæ tres dilationes ad diuersa, si non comparet in prima, non excusatur.*
5 *Terminus si datur reo ad aliquid faciẽdum, si reus comparet intra terminum, quando debeat actorem requirere.*

Qui ante calendas. Quæro de ratione huius legis Rñ. Rõ est, q̃a hæc dictio, an-
a te a Calẽdas, intelligit̃, s. finitas, & iõ † ꝯphẽdit diẽ calẽdarũ. Hoc p
1 bat ĩ tex. & gl. ĩ. eo. l. stipulationes ñ diuidũt̃. §. pe. & iõ si testes ꝯtradicerẽt sibi, & vn⁹ diceret ante calẽdas, ali⁹ die calẽdarũ, dic ꝙ ñ ꝯdicunt: q̃a ꝙ dicit testis ante calẽdas, dic, s. finitas. & q̃ đt post
2 calẽdas ĩtelligit̃, ĩceptas. ¶Op. de verbo † ad verbũ, đ l. si ita fuerit 2. §. đ manumis. test. vbi est differẽtia, vtrũ dicat̃ ante calẽdas, vl ĩ calẽdis. Sol. ad ĩꝯmodũ stipulatoris, tñ ẽ dicere ante calẽdas, q̃tũ in calẽdis: q̃a vtrobiq; ñ pt exigere ante calẽdas, vt hic: sed ad ꝯmodũ rei est differẽtia, q̃a qñ dicit, ꝓmitto dare ante calendas, q̃ñcũq; vult, pt soluere añ calẽdas, d. l. si ita fuerit. ĩ fi. Rõ est: q̃a pꝫ q tps est appositũ fauore rei, seu ꝓmissoris: sed si eẽt dictũ calẽdis ñ posset soluere simpliciter añ calẽdas. Sed est distiguẽdũ aut tps est appositũ fauore rei, vl actoris, vt ĩ l. ĩ fideiꝯmissi. §. cũ Pollidi⁹. §. de vsur. & l. si ita relictũ. §. Pegasus. §. đ leg. ij. & videbitis. ĩ. eo. l. q
3 Romæ. ĩ pri. ¶† Quæro, de q̃stione b Iac. de Are. q̃ formauit ĩ l. p-
b tor. ĩ fi. §. de oper. no. nũ. q̃ talis est, Citat⁹ e re⁹ vt veniat ĩtra noue dies, quorũ tres ꝓ primo, tres ꝓ secũdo, tres ꝓ tertio termino, & ꝑemptorie fuerũt assignati. In primo termĩo, & scđo ꝯparuit re⁹ & ñ actor. In tertio ꝯparuit actor, & ñ re⁹, quærit̃ an reus sit cõtumax? Dicit Iac. de Are. ꝙ reus ẽ ĩ vltima mora, & vltima mora nocet: & iõ poterit ꝓcedi ꝯ eũ, tãq̃ ꝯtumacẽ: & idẽ dicit Spe. in ti.
c de cita. §. viso. ver. q̃d si in primo. Sđ ego c credo ꝙ re⁹ d nõ sit ꝯtu-
d max, & ꝓmitto sic. Dicũt doct. ꝙ si ĩ primo termino cessat re⁹, puniet̃ in expẽsis. idẽ ĩ scđo, ꝯtumacia ãt tertij termini aggrauat eũ vt possit pueniri ad primũ decretũ. ita no. ex. de ꝓcu. c. ij. & Cy. C. de iud. l. sancim⁹. Et ex hĩ apparet, ꝙ re⁹ ẽ ꝯtumax, si ñ venit in pma citatione: ḡ eadẽ rõne & actor, si nõ venit, & illo actore ꝯtumace circunducit̃ edictũ, & illa citatio ẽ ĩcusata p reũ ꝯtumacia actoris
e re⁹ licẽtiat⁹ recedit, e vt §. đ iud. l. & post edictũ, & sic ista citatio ñ arctat eũ. Itẽ citatio scđa, & tertia fit ad ꝯuincẽdã malitiẽ rei, q ñ venit in primo termino, vt in auth. iubem⁹. C. đ iudi. si ḡ re⁹ cõparuit in primo termino, apparet ꝙ scđa & tertia dilatio euanuit, & ei⁹ ꝯditio deficit, q̃ est, si in primo termino nõ venit ꝙ ipsũ amplius scđa & tertia citatio ñ arctet. Fateor tñ vnũ, & in hĩ posset dicere verũ Iac. de Are. & Spe. q̃a licèt ĩ pma citatiõe actor sit ꝯtumax, tñ si iudex vult pt actorẽ expectare ad aliã dilationẽ, vt est tex. & gl. ĩ d. l. & post edictũ. ĩ pri. §. đ iudi. Si ḡ iudex reũ veniẽtẽ ñ licẽtiat, sed vult actorẽ expectare, hoc casu si re⁹ ñ licẽtiat⁹ rcedit tũc vr ꝯtumax in scđa & tertia dilatione vt dicit Inn. in c. ꝯsuluit. ex de offi. delega. & ex. đ pœnis. c. calũniã. Et iõ facias scribi in a-
4 ctis ꝯparuit reus, & licẽtiatus recedit. Dices † tu, hoc est ꝯtra l. statuliberos. §. Stichus. đ statulib. vbi reqrit̃ ꝙ represẽtet se ĩ quolibet termino. Sol. ibi erãt tres dilationes datæ circa diuersa, q̃a đ. cẽ libræ in vno anno, & decẽ libræ in alio anno debebãt solui sed hic datæ erãt tres dilationes ad idẽ, iõ te comparẽte in prima, cessant oẽs aliæ dilationes: & iõ si esset citatus, ꝙ hinc ad tres dies ꝯparaes ad talẽ q̃stiõẽ: & ĩd ad tres dies ĩ alia q̃stione, tunc si ꝯpa-
5 res in vna, nihil prodest ĩ alia. ¶† Quæro datur terminus ad petitionẽ actoris reo, ad faciendũ aliq̃d intra octo dies: debet ne actor stare semper intra octo dies, vel debet requiri, si intra illud tẽpus venit reus? Videtc, ista dilatio duobus modis pt dari. Primo parti, ad vnũ actũ tm̃ mometaneũ: vt dat iudx terminũ octo dierũ ad veniẽdũ, & isto casu fateor ꝙ reus pt venire quacunq; parte termini vult: tñ ego actor, ad cuius petitionẽ datus ẽ terminus, non sum contumax, vt circunduci dẽat edictũ ad rei petitionẽ, nisi in vltima die termini ego actor nõ essẽ in iudicio, ꝑnec aliàs pt iudex reũ licẽtiatum dimittere. d. l. & post edictum in fi. §. de iudi. Ratio, q̃a licèt añ litẽ q̃ñcũque vis, tu reus ante octo dies possis venire, tñ nõ est presumendum, ꝙ tu reus venias, nisi in vltima die termini, vt §. l. ꝓxi. in fin. Quandoque datur terminus ad aliquẽ actum non momentaneum, vt ad probandũ, in quo multa requirũtur, & hoc casu, si expectaret̃ illa pars, vsq; ad vltimãdiẽ, tunc nihil posses probare, & tunc reus intra terminũ põt venire quãdocũque vult: tamen debet facere citari actorem vt veniat ad vidẽdum testium iura, & articulorum productiones. Probo per casum in auth. ei qui. C. de temp. app. & l. 2. cum sua gl. eo. tit. Ratio: q̃a ego actor bene scio ꝙ tu posses probare intra octo dies, sed nescio qua die vel hora hoc facias, & iõ nisi mihi dies & hora denuncietur, nõ imputatur mihi. l. aut qui aliter. §. j. §. quod vi aut clã. Dixi §. ꝙ in quolibet actu debet aduersarius citari. sed
f quæro, pone ꝙ est f quæstio cum Comitatensi, qui stat à longe, mittam ne ad locum ita distantem in quolibet actu, cum dilatio
g ad probandum non sit multum magna? Cogitabis. g

ADDITIONES.

a ¶Quia hæc dictio ante. Habes inferre ex his verbis Bar. hic, dum dicit, ꝙ añ calendas, intelligitur finitas, ideo &c. ꝙ dictio, ante, ẽ inclusiua. hoc idẽ voluit Bar. in l. in insulã. §. fructus. per illum tex. & ibi sequitur Bal. §. sol. matr. & voluit clare Old. in cõs. 49. incip. consueuit dubitari. versi. quòd q̃nque ante alleg. tex. in l. anniculus. §. j. de verb. sig. Bal. in l. ex his. C. quãdo dies leg. ced.
b Quæro de quæstione. Et in hac quæstione dicit communem esse opi. Bar hic Puteus maior, & retulit Decius præceptor meus.
c Barb. Sed ego. Opinionem Bar. tenet hic Ang allegans Io. And. in addi. Spec. in ti. de cita. Per. de Anch. in c. j. de dolo & cõtu. sed Bal. discrepat, tenẽs opi. Iac. de Are. per auth. ei q. C. de tẽp. app. ad fi. Respon. ad l. & post edictum. q̃a ibi erat vnus terminus, hic verò plures. Tu dic, aut illum licẽtiauit ex toto, & tũc nõ est cõtumax. Aut voluit illum licentiare pro illa vice, & tunc est in mora. In dubio autem videtur obuiare litio. c. finẽ litib. de dol. & contu. q̃a iudicis officiũ est dirimere lites Et intellige dictũ Bart. ꝓcedere in eadẽ cã & in eodem articulo, secus in diuersis. c. cãm. de dol. & contu. Io. Andr. in c. ecclesiæ. de elec quia contumacia in vno nõ nocet in alio. Tex. est aureus in l. aut qui aliter. §. quod vi aut clam. nisi esset citatio generalis, quia si cõpareat in vno, & in reliquo non, vide c. auditis, de procu.
d Ego credo, ꝙ reus. Inquantum Bar. cõcludit quòd si habet tres dilatiões, in prima autem, & scđa cessauerit, quòd dẽt in expensis cõdemnari, per not. in c. 2. de procu. Adde quod idẽ not. in c. quoniam contra falsam. in gl. in verb. dilationes. in fi. de proba. & ibi vide Fel. in fi. & seq.
e Licentiatus recedit. Adde quod cũ Bar. transit Ang. Pet. de Anch. Pau. de Ca. & Ro. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de cita. §. viso. ver. quid si in primo vbi alleg. c. j. de dol. & contu. in 6. Bal. in auth. & qui iurat. de bo. aucto. iud pos. & l. cõsentaneũ. C. quomo. & quã. iud. in 5. no. vbi alle. text. in l. ex cõsensu. §. fin. in ver. & ante diem. in verbo, interrumpere. ĩ. de app. latius hic per Alex. vide. & vide quæ posui in l. si finita. §. Iulianus. §. de dam. infec.
f Paris. Quod est. Vide Abb. in c. fi. de dilat.
g Cogitabis. Adde post Alex. Pau. de Cast. consi. 50. Io. And. in addi. Spec. in tit. de cita. §. viso. in addi. quæ inci. super illo. tenet, quòd citatio ĝnalis nõ dẽt fieri, nisi citatus sit valde remotus. Si aũt ñ sit valde remot⁹, dẽt citari ad singulos actus. Et ibi vide an citatio per edictum teneat de iure canonico? Et concludit, ꝙ nõ, absq; cõmissione Papæ. & dũ Alex. dicit relata opi. Fel. cum qua cõcor. Pau. de Ca. in d. cõs. 50. ꝙ Bar. melius loq̃ in extrauagã. ad reprimendũ. vbi intelligit fore verum illud quod dicitur, quòd citatus generaliter ad totã cãm, si semel comparuit, nõ põt iudex ad vlteriora ꝓcedere sine noua citatione nisi sit dictũ, singulis dieb. & horis ad totam instantiã. Adde quòd Bal. cõs. 238. lib. 3. inc. factum tale est, ad instantiã, s̃m impressionẽ Brixiẽsem, vr̃ tenere, quòd nõ valeat, & ibi dicit, quòd nuilo mõ de iure ciuili vel canonico, talis modus citãdi reperitur ꝑmissus, quia talis citatio est captiosa, & quia onerat libertatem, & astringit ad quandam seruitutẽ, non recedẽdo à loco cãrũ l. 2. de lib. hom. exhi. Sed posito quòd talis modus citãdi sit permissus, q̃d si neutra partium cõparet, an sit abolita citatio, vide ibi p eũ. Quid aũt si quis impetrat a Papa, vt possit aliquem citare in curia Romana & is faciat ad totam cãm citare aduersarium, vt compareat vigore illi⁹ rescripti, & quia est cõtumax actor, ex contumaeja impetrat, vt ille delegatus possit in causa ꝓcedere summarie, an de nouo sit citandus aduersarius vel sufficiat illa generalis prima citatio. Vide eundẽ Bal. consi. 279 4. vol. s̃m dictam impressionem Brixiensem concludentem, quòd noua citatio requiritur. & dum Alex. alleg. consi. Bar. inci. iudex statuit. non est verum, sed incipit pluries contingit dubitari. nu. 76. & est do. Fran. de Arc.

LEX XIIII.

1 *Stipulatio facti tunc committitur, quando transierit tantum tempus intra quod potuit explicari.*
2 *Dilatio redintegratur propter casum repentinum.*
3 *Potestate electo suo periculo, si per sex menses gerere non potuit officium, non redintegratur ei tempus.*
4 *Dilatio data ad probandum, tota redintegratur, si impedimentum totam diligentiam absorbuit.*

1 Si ita stipulatus sim abs te. Stip. † facti tũc ꝯmittit̃ cũ transierit tps tm̃, ꝙ factum potuit explicari, & pp casum repẽtinũ redintegratur

grat̃ dilatio.h.d.cũ l.seq.inc.& iõ hæsitat̃: iste est notabilis casus. ¶Opp.de l.3.§.si qs insulã.s̃.de eo qđ certo loco. Dic, ꝙ locus hic fuit adiectus vbi dẽt fieri. ¶Opp.de l.stipulationes ñ diuidunt̃.§.plane.j̃.eo.Sol. Aut vult ageř ad ꝑticulař itereſſe & põt:vt ibi aut ad totale,& ñ põt,vt hic. ¶Venio ad l.& iõ hæsitat̃.Opp.de l.Martius.s̃.loca.Gl.soluit,ꝙ hic fuit ꝯuẽtũ,ꝙ eſſet ꝑiculũ ędificãtis.Vl' dic,ꝙ fuit culpa edificãtis.Scribẽtes istã tenẽt,ſed nõ placet:qa si fuit culpa sua,ñ dẽt ředintegrari,vt in regula iuris,dãnũ qđ qs culpa sua &c.Dic,prima est vera,ſđ est diuinare.Sđ põt ẽt ſuſtineri, ꝙ fuit talis culpa,q̃ ñ venit in actione locati,vt culpa leuiſſima,ſđ venit in actione legis Aqlię,vñ adhuc tenet̃ řficeř,& exñã ꝯctus ñ ĩpedit̃,qn ředintegret̃ dilatio,qa illã culpã ñ põt imputare ex nã ꝯctus.Vl' dic,ꝙ dẽt refici facta ꝯtributione expẽſarum à dño, d.l.Martius.totũ tp̃s tñ redintegrabit̃, qa si refeci ꝑtẽ insulæ,ñ ſum liberatus,d.l.stipulationes ñ diuidũt̃.& l.si is q̃ quadriginta. §.qđã s̃.ad leg.Fal.Modo,qa pfecta domus ñ est,adhuc ſum obligatus, licet ꝑtẽ fecerim:tñ qa culpa mea ñ piit,reficiet̃ expẽſis illius cui ędifico.d.l.Martius.& habebo tñ tpus,q̃tũ añ,vt hic.Ad declara
2 tionẽ † huius l.formo tibi istã q̃onẽ.Cõe huius ciuitatis elegit vnũ Potestatẽ ꝑ ſex mẽſes,hoc acto ꝙ ſuũ eſſet ꝑiculum,si ñ poſſet geřř offm̃.Cõtigit ꝓ primis trib.mẽſib.casu fortuito ꝙ ille Potestas offm̃ exercer ñ potuit nũc põt, an ředintegret̃ sibi illud tp̃s? Et vř ꝙ sic,vt hic.Sđ dico ꝯ qa q̃dã sunt ꝙ licet tp̃s labat̃, ipsum tñ principale remanet vt in casu ꝓposito. Nã siue fiat domus in isto solo nunc,siue postea,eadẽ domus est, tunc redintegrat̃ tp̃s vt hic.Qñq; ipsũ principale,qđ ẽ in obl'one,ex cursu tp̃is mutatur,vt operæ vnius hominis.l.si ñ sortẽ.§.libertus.s̃.de ꝯd. indeb. & tunc tp̃s ñ redintegratur.l.si,vsusfructus mihi in biennium.de vsuf.leg.& sic in casu nřo aliud regimen est ſex mẽſium ꝓcedentium,& aliud regimẽ ſex mẽſium ſequẽtiũ.Dicetis,vos ꝙ hoc est ꝯ casum.l.ſeruus q testõ.§.j.s̃.de statulibe.Sol.Ibi debebat operas ſeptẽ annorũ in genere.vñ illud qđ deest,põt ſuppleř,qa ſemper verum erit eum ſeptẽ annorum annorum operas ꝑſtitiſſe : ſđ q̃stio proponit̃,qñ tp̃s erat limitatum ſ.ſex menſib.proximis,q̃bus
3 trãſactis impoſſibile est eos redintegrari. ¶Vlti.no.† ꝙ licet in tẽpore fiat aliq̃ñ restitutio ſolum de eo qđ fuit impeditus,tñ si impedimẽtũ ſequens abſorbet oẽm diligentiã primo habitã,totum
a tp̃s restituit̃:a vt data ẽ mihi dilatio vnius mẽſis ad ꝓbãdũ,acta casu ꝑeũt circa finẽ mẽſis. Certe totũ tp̃s restituit̃,argu.huius legis.

ADDITIO.

a ¶Restituitur. Adde quòd cũ Bar.trãſit Bal.in l.j.C.de tẽpo.appel.& in l.fin. de fer.& in l.sed & si ꝑ ꝑtoré.§.si feriæ.s̃.ex q.b.cau.ma.& Alex.hic, q. dicit non intelligas tñ,ꝙ in iſta noua dilatione poſsit producere alia instrumenta,vel alios teſtes,quam quos produxerat in prima ſecundum Ia.Bu.& Bar. in l.admonẽdi.in verſ.sed & hæc.de iureiu.per illum tex.ibi,q.b.nũc ſolis vſurus.Bar.& Bal.in l.fi.s̃.de fer.Tu adde ꝙ Ale.ibi dicit,limita tñ ſcđm Salicin l.1.C.de dila.ꝙ in hac ſcđa dilatione poterit producere instrumenta q̃ nouiter in eius notitiam peruenerunt,quia q̃ de nouo emergunt,nouo indigẽt auxilio.Et ꝑ Sali.adde quod voluit Bal.cõſ.176.lib.j.ꝙ corã cõſultore,si expreſſe non fuit conclusum in cã,poſſunt instrumenta liquida produci,ꝑſertim si iuretur,quòd non potuit añ producere, quia non habebat notitiam instrumentorum.Alle.in arg.c.paſtoral s,extra de fide instr.& c.cum dilect° quod no.in d.l.fi.de fer.& in cle.ſæpe de ver.ſig.

LEX XVI.

Si Stychũ aut Pãphilũ. Iſta lex ẽ ſolẽnis,& pricipiũ hoc dicit. Si vnus
a ex alternatiuis a stipulatorib.efficiat̃ ñ ſoluẽdo,ñ liberatur ꝓmiſſor. ¶Opp.de l.cũ res.§.ſed si Stichus.s̃.de leg.j.Dicit gl.ꝙ alter in obligatione est,vl' alterius ſolum æstimationẽ,& iſta ẽ bona & illa q̃ dicit ꝓciſe,nõ est bona.Opp.de l.Stichũ.in prin.j̃.de ſol. hic ſine ꝓmiſſoris culpa ibi culpa ꝓmiſſoris. ¶Et q̃rit hic gl.si ille ſeruus q factus fuit creditoris,fiat debitoris,poſſit illũ eũdẽ ſoluere Gl.dicit,ꝙ ñ de rigoř.l.Mæui°.§.duorũ.s̃.de leg.2.đ æqtate ſic.Sđ gl.ñ bñ, dicit per §.Stichũ.quẽ allega. qa in obligatione alternatiua ñ põt ſolui nec đ rigoř,nec de ęqtate.Sđ si intelligeres gloſſam in obligatione gñris diceret verũ.Hoc examino plene in d. §.duorũ.in 2.& 3.oppoſitioe tertiæ ꝑtis,verſ.2. opp.ad ver.eadẽ.

ADDITIO.

a ¶Iſtud ſummarium eſt corruptum,vt aduertit Iaſ.hic,ſecundum quem ita voluit dicere Bar.Si vnus ex alternatiuis stipulatoris efficiatur, non liberatur promiſſor. Vel aliter,& melius ſumma,vt per ipſum Iaſ.

1 *Stipulatio annua dicitur vna,quia eſt vna actio.*
2 *Stipulatio annua facta pauperi vel diuiti non eſt tranſitoria ad hæredes , & dicitur incerta.*
Stipulatio facta pauperi,videtur,cauſa alimentorum.
3 *Stipulatio annua dicitur incerta,quia oritur actio ex stipulatu.*
4 *Legatum annuum dicitur incertum,& ſunt plura legata.*
5 *Stipulatio annua quare dicatur perpetua.*

§.Stipulatio huiuſmodi. Iſte §.eſt multũ notabilis,& breuis.Op.j̃.eo.l. plurib.§.j.Gl.dicit,dic vt ibi dixi,& Dy.t3 ſo.ibi.Aut stipulatio annua fit ꝑ enumerationẽ annorũ,& ſunt plres.Aut ꝑ vnã numerationẽ & eſt vna.Sed ad hoc opp.nec ſoluã.nonne nã distributiui eſt,vt ſit prinde ac si eſſent plures enumeratiões.l.ſicut in annos. in prin.s̃.q.b.mo.vſuſfru.amit.l.fi.C.de imp.& aliis ſubſti. hic vero vř dici ꝯ:qa hic eſt distributiuum,ſ.ſingulos, ꝑ qđ vř enumerari.l.huiuſmodi.§.pe.s̃.de le.j.vbi vř expreſſum.cur ꝯ nõ operař, vt dicat̃ facta enumeratio? Cogitabitis.Procedo vlterius,& opp. de l.annua.in fi.s̃.de ann.leg.Sol.ibi relictum fuit ꝑſonę,q̃ ñ perit vt dignitati:hic in legato certæ ꝑſonæ.Oppo.ex gl. de l.si ſeruus cõis Meuij,& castrẽſis peculij.j̃.đ sti.ſer.Solue vt ibi dicã. ¶Quæ
1 ro,† đř hic,ꝙ est stip'o vna,quař dicat̃ vna? Et Mar.dicit,ꝑp vnã ꝯceptionẽ.Iſta nõ placet gl.qa legatũ ita diceret̃ vnum.quare dř
2 vna,qa eſt vna actio,&c.ẽm gl.& vide eam. ¶Scđo q̃ro,quař † dicit̃ ꝙ eſt incerta? Dicit gl.qa incertũ eſt q̃tũ viuã.Sđ dices tu, hic nõ fit mẽtio đ vita,dicit gl.ꝙ hic fuit dcm quo ad viuã,al's intel'it
a à lege,& vide gl.in verb.stip'o.in prin.Dy.& Pet.a ꝯcordãt,ꝙ ista gl.malè dicit,& dñt ꝙ stip'o annua eſt ꝑpetua,ẽt si ñ opponatur quo ad viuã,vt hic & l.si pactum de ꝓb.Nõ ob.l.in annalib. C.de leg. qa ibi loq̃t in legatis. Rõnẽ differẽtiæ ibi dicã. Sđ ſp fui auſus hãc gl.ſuſtineř,qa promiſſio annua q̃ñ fit pauperi homini,vř fieri cã alimẽtorũ.Hoc ꝓbatur ex tex.& gl.in l.legatum. de capi. dimi.& l.si cui annuũ.s̃.de ann.leg.cum gl.in l.codicillis. in prin. & ibi no.eo.tit.& s̃.de trãſa.l.cum hi.§.si in annos.& ibi clarius, & licet ibi loquatur in legatis,tñ q̃tum ad hoc vt ꝑſumatur cã alimentorum,eſt eadẽ rõ in stipulatione.Modò si ponamus illam promiſſionẽ factã pauperi homini,gl.dicit verum , cum alimẽta morte finiantur.l.cum hi.§.modus.s̃ de tran.Sed si ponimus,ꝙ ñ ſit facta pauperi homini, tunc non dř in perpetuum obligatus.l. ſancimus.§.fi.C.de do.vbi non extẽdit̃,ad hr̃des,nisi de eis ſit fa-
3 cta expreſſa mentio.† Modo quare dř incerta illa stipulatio , rõ ẽ iſta,vt tu ſcias,ꝙ ꝯpetat actio ex stipulatu ꝑ iſta annua ꝑſtatiõe, nõ ꝙ agatur ex stipulatione certi ꝯdictione.Et vř ꝓbari.j̃. eo.l.vbi autem nõ apparet.§.q ſortem.dic vt ibi dicam. Procedo vlte-
4 rius,qd in legatis? Dico ꝙ legata ſunt plura,& ſunt incerta: qa ꝑ primo anno pura,pro ſequentib.ꝯditionalia. l. cum in annos.&
5 l.si in ſingulos.s̃.de ann.leg.Sed quare † dicitur perpetua? Dico qa tp̃s nõ eſt modus tollẽdæ,vel inducẽdæ obl'onis,& poſt mortẽ durat:tñ exceptiõe hr̃s repellit̃,vt j̃.eo.l.eum qui ita.§.q ita.Eſt ne aliud in legatis? Certe ſic,quia mortuo legatario nõ ꝯpetit ꝑ ſequenti tp̃e,cũ ſit pro futuris conditionale,& ſic actio non cœpit cõpetere:ſed poſtquam actio legati incæpit competere, non poteſt finiri.l.nemo põt.s̃.de leg.j.quia teſtator non poteſt facere,vt finiatur actio ex teſtamento tempore.

ADDITIO.

a Dy.& Pet.Adde ꝙ opinioné eorum dicit Pau.de Caſt.de iure veriorem , & illã vt refert & ſeq̃t̃ Alex.ſequuntur Bal.Raph.& Rom.hic per tex.in l.veteris.C.de contrah.& commi.ſtip.& Bened.de Plumbi.in l.ſi ita fuerit. ij.s̃ de manum.teſta.& Io.Fab.in §.omnis.Inſtit.eo & dicit ꝙ communiter doct. tenent contra Bart.& dum Alex.tangit de legato facto fratrib.minorib. vide Bal.conſ.70.& 120.ij.lib.& ibi quid de prædicatorib.Vnũ conſuluit Abb.cõ. 63.3.li.quòd valet legatum annuum factum fratri minori in vita pro ſtudio, & expenſis ſtudij.ibi pulchrè vide.

LEX XVII.

Stipulatio non valet. De iſta materia dicam in l. centeſimis in fi.j̃.eo.ti.

LEX XVIII.

1 *Cum bis idem promittitur,an valeat ſecunda promiſſio.*

a Qui bis a idem. Iſta lex cum l.si dari. j̃. eo.bř.h. d. Qui bis idem promittit,non tenetur ex ſecunda promiſſione,nisi prima in effectu eſſet inualida , & ceſſat contrarium de d.l.si dari. Opp. đ.l.hæres à debitoř.§.j.j̃.de fideiu. Dicit gl.ꝙ tenetur ex prima.& ex ſequenti, ſed ſemel ſoluendo liberatur, tñ in d l.si dari.Pet.tenet, ꝙ ex prima non teneatur,qa nõ intereſt stipulantis.Sed quæ eſt verior? Dy.tenet gl.in d.l.qui bis idem.Idem tenet Pet.ſed Iac.de Are.tenet ꝙ gl. in d.l. si dari. ſit vera,& eius in hoc opi.ſequor.Non ob.l.hæres à debitore.§.j. qa ibi ſequens stipulatio hẽt cõmodum,ſ.interuſurium medij tẽporis,ſed ſecus si nullum habet commodum.l. qui vſumfructũ j̃.eo.& l.si pupillus.§.qui actum.j̃.de nou. Et hoc tenet gl.j̃.eo.l. ſcir debemus,ſcđo rñſo.Sed dices tu,nonne intereſt ex ſecunda stipulatione,cum ſit longioris vitæ? Gl.dicit , certè de hoc intereſſe nõ cogitauit. Vide gl.in l.q bis.tene mẽti eã,& do tibi text. multum no.j̃.đ caſt.pec.l pater,q caſtrenſe.in fi. cõtra hoc facit s̃.de leg.j.l.si creditori.dic vt ibi.Op.đ.d.l.si dari.Sol. ibi intererat hic non.Sed opp.si hoc erit verum,tunc stipulatio q̃ apponitur in actione empti,non valebit nisi interſit.cõtra l. ſtipulationũ.§. conuentionales.s̃.eo.ti.& l.pro ſocio arbiter.s̃.pro Soc. Sol. qñ præcedit

ADDITIO.

a Poma.Qui bis.Facit in arg.ꝙ infamatus ñ põt amplius infamari,nec excõicari.l.2.C.vt intra cer.temp.cri.q̃ſt.ſed contrarium concludit c.ita quorundam,de Iud.vbi dicit̃,quod excõicatus põt excõicari,& ſic abſo lutus a prima ñ erit abſolutus a ſecũda Nec obſtat iſte tex qa loq̃tur in vinculo ſtipulationis, quod ꝑ ſui ſubſiſtentia,requirit intereſſe.j̃.eo.l.ſtipulatio.§.alter.

pcedit q̃ëtio bonæ fidei, stipulatio seques v3; qa interest rei, cũ primò tenebat bonę fidei, nũc stricti iuris. pōt ēt interesse actoris qđ hēt claras pbões. d. l. p socio arbiter. §. p soc. Itē interest, qa cũ sit pcta obligatio verbis, ñ poterit intellī nudo ꝯsensu, sicut añ secus qñ pcedit stiplo stricti iuris, vt hic. Et reassume ẽm Ia. đ Are. aut stiplo seques apponit aio nouãdi, & v3: vt Inst. qb. mo. tol. obl. § ptereã. & ĩ. đ nou. p totũ. & l. fi. C. de noua. Aut seques ñ apponit aio nouãdi, & tũc aut pcedēs obligatio erat p stiplone, & tũc aut i sequẽti stiplone versat aliqđ ꝯmodũ, & v3 scđa, vt ĩ. eo d. l. si dari. & l. hrs à debitor. §. j. de fideiuss. Aut nullum ꝯmodũ ꝯtinet, & tũc ñ v3, l. q bis idē. ꝯiũcta l. stipulatio ista. §. alteri. ĩ. eo. & l. si pupill. §. q actũ. ĩ. de noua. Aut pcedit ali9 ꝯtus q̃ stipulatio, & v3 scđa: vt š. eo. l. stiplonũ. §. q̃ëtionales. & d. l. p socio arbiter. š. p soc. & l. fi. C. de nou. Cōtra pdicta facit ĩ. e. l. si diuor. Dic vt ibi.

LEX XIX.

a Si ita[a] stipulatio facta fuerit. Dissolutio matrimonij dēt eē libera à pœnis q̃ëtionali. b. h. d. ¶ Opp. de l. ea, q̃. š. de don. inter vir. & vxor. So. ibi pcessit pœna à stipulãte, vñ ñ ē pœna ex pte pmittētis: hic secus. Extra gl. op. de l. fi. ĩ. de pt. stip. vbi v3 b pœna q̃ëtionalis vltra legalē. Præterea ẽm hoc qđ dicit lex ista pmissiones factæ cum pœna de ñ offendēdo nihil valēt. ꝯ l. denunciamus. C. de his q ad eccl. ꝯfu. Sol. intellige hic in dissolutione matrimonij. l. 2. C. de inut. stip. ¶ Oppo. đ l. fi. C. de spon. Sol. ibi in arrhis, in qb. dic vt dicam. ĩ. eo. l. si ita stipularus fuero. §. fi. ¶ Quæro, q̃ sunt pœnę legales? Dic vt C. de repu. l. consensu. & l. fi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si ita. Hodie tamen esset secus, quia non permittit diuortium, nisi in casu consanguinitatis, vbi declaratur nullum gl. fi. in l. consensu. C. de repu gl. in l. diuortio. š. de neg. gest. c. 2. de transla. epis. quos Deus cōiunxit, homo non separet.

b Poma. Vbi valet. Et sic no. secundũ Ange. ꝙ valet arg. à cõtractu ad dispositionē legalem. & no. in vers. nisi vbi videtur casus, quod si statutum punctualiter disponat id quod ius commune, tale statutũ tenet. Vř. n. sufficere, quod operetur productionem actionis ex ipso statuto. Bar. in l. j. ad l. Fal. gl. no & singu. in c. j. de const. t. in 6. & ibi per Io. de lig. & in c. j. de rescr.

LEX XX.

1 Conditio, si desierit esse debitor, verificatur, si desinit ciuiliter teneri remanente naturali.

2 Conditio, si debitor esse desierit, verificatur, debitore desinente esse soluendo.

Huiusmodi stipulationes. Op. ꝙ nõ sit nisi vna stipulatio, ergo male dicit stiplones. Propterea qdã subaudiũt, huiu modi stiplones sic, & similes. alij dicũt ꝙ sunt duæ vna pmittẽtis ꝙ Titius dēt alia pmittẽtis cũ Titius debitor eē đsierit. Itē prima lec. subdiuidit in duas. Prima ē, qñ ē in litera mihi, alia qñ est in litera, tibi. Ista illa put ē i litera, mihi, subdiuidit i duas lec. vt ĩ. patebit in glo. Scđum hãc opi. ad istã lec. pmittis mihi dař, cũ Titius desierit eē debitor. ꝯ. ĩ. de fideius. l. fideiussor obligari. vbi p eo ꝙ ñ tenet, ñ pt interuenir fideiussor: sed hic nulla est obligatio: qa dicit, desierit. Sol. gl. j. ꝙ hic à princ. fuit oblo. sđ ista sol. ñ ē vera, qa si principalis liberat ĝ & fideiussor. l. in omnib. ĩ. de sol. Dic ĝ vt l. ñ quis posĩ. & l. vbicũq;. ĩ. de fideius. ꝙ hic p pscriptionē erat ciuilis sublata, & remanebat nãlis, cui fideiussor accessit. Et hoc vř sentire

1 gl. dũ allieg. d. l. ñ qs posĩ. Ex qua lect. no. † ꝙ illa ꝯditio, si desierit esse debitor verificat, si desinit ciuiliter teneri, remanēte naturali. Vel aliter dico, ꝙ iste principalis desijt esse soluẽdo. Et viđ gl. 2. q inci. pẽdet ĝ &c. Sed istã sol. rephēdit Dy. qa q desijt eē soluẽdo, remanet debitor. l. is q. š. de cess. bo. ñ ĝ est satisfactum ꝯditioni. Vř si vis sustineř dicit Dy. ꝙ in effectu desijt esse debitor, vt ar. l. nã is. š. de dolo. Iac. de Are. sustinet sol. aliter, & dicit ꝙ fideiussor accipit, si principalis desijt esse soluẽdo, vt Insti. de repli. in fi. Modo ista verba debẽt intellī scđum nãm ꝯtus. l. dãni infecti q. dã. š. de dã. infec. & l. si vno. §. j. š. loca. Modo sic fideiussor accipit,

2 ĝ, &c. Et secundum istã lect. no. † ꝙ ꝯditio, si debitor esse desierit verificat debitoř desinẽte esse soluẽdo nota bene. ¶ Alia lect. est prout in tex. est tibi, tunc dicit gl. idē dubiũ erat qđ š. Hoc est verũ, si hř in tex. spõdo qa eēt idē casus cũ pcedẽti. Sđ si habes, spõdes, tũc iste q sic pmittit, ñ intercedit vt fideiussor, & iõ ñ est idē dubiũ. Vl sustine gl. ꝙ qñ pmittis mihi qđ tibi Titius dēt, videris pmittere actionē q̃ habes ꝯ eũ. l. legaui. de lib. leg. & ibi no. vnde cũ adiciat, cũ debitor esse desierit, vř ñ valeř quasi pmittat actionē eo tẽpore quo erit extincta. & ita sentit gl. Sed rñdeo, ꝙ intelligitur cum desierit esse soluẽdo, & sic actio remanet, vt š. vř cum desierit esse debitor ciuiliter tantum, sed remanet nãlis, q pt cedi. l. si eius. ad treb. ¶ Sed qrit ẽm istas lec. qđ si đsijt eē đbitor soluẽdo quia soluit gl. nõ rñdet. Dic ẽm primã lect. qa promissor fuit vt fideiussor, iõ ñ tenet, qa liberato principali. ipse liberat. l. in omnib. ĩ. de sol. Scđm aliã lecturã tenebit ille cui est solutum, dare ei cui pmisit id qđ exegit. l. fideicõmissa. §. si rē. š. de leg. 3. l. si Titius §. j. de leg. 2. & scđm istas lecturas hic fuit vna stipulatio. ¶ Legit tertio modo, ꝙ sint duæ. s. promittis mihi, quod Titius debet, & huius stipulationis nã apparet ex prædictis. Item fit secunda stipulatio hoc modo, Cum Titius debitor esse desierit, promittis mihi dare fundum, valet, quasi sub quauis alia cõditione, & cessant dictę oppositiones.

LEX XXI.

1 *Falsa causa non vitiat stipulationem.*

2 *Arguere de contractibus ad vltimas voluntates, licēt.*

3 *Stipulatio dotis facta constante matrimonio an valeat.*

4 *Confessio dotis receptæ facta per diuitem vilem vxori pauperi nobili, quod statim valeat.*

5 *Actio quæ descendit ex stipulatione de dote, non habet dilationem anni, sicut actio de dote.*

6 *Legatum nomine dotis, quòd sit conditionale.*

1 Si diuortio facto. Falsa cã ñ vitiat stiplonē, sicut nec legatũ, h. d. l. ista. No. † ꝙ falsa cã ñ

2 vitiat stiplonē. Scđo no. † argumẽtari de ꝯtib. ad vltimas volũtates. l. seruũ filij. §. eũ q chirographũ. š. de leg. j. ¶ Op. de l. pen. §. mulier. š. sol. mat. Sol. ibi errãter: hic sciẽter. ¶ Op. de l. si qs fũdũ. š. de ꝯh. emp. Sol. Dyn. & Iac. de Are. ꝙ ibi ex defectu cãæ deficit sub a ꝯtus: hic sec9, vel ibi, in ꝯtib. vltro citroq; obligatoriis, hic qñ ex vna pte tm̃, vt plene distinguo in l. demõstratio. in 4. q. š. de ꝯd. & demõst. ¶ Op. ꝙ actione de dote ñ possit peti, cũ psumatur nouatio, qñ i sequẽti stiplone venit plus. l. q vsumfructũ. ĩ. eo. &

3 l. scire. Sol. hic fuit facta stiplo non aio nouãdi. ¶ † Quæro, qđ si

a fiat ꝯstãte mřimonio? Gl. j. mouet istã qõ. & vř. ꝙ nõ valeat. l. qđ de suo. C. de dote cau. ñ numer. Bř si soluit mřimoniũ morte mariti, confirmatur, d. l. quod de suo. & quod ibi no. si verò soluitur alio mõ, s. diuortio, vl morte mulieris, tũc reuocat. l. sed interim. §. fi. & l. seq. š. de dona. inter vir. & vxo. ¶ Quæro, qđ si añ mřimoniũ? certe de hoc est tex. C. đ dona. añ nup. l. j. dic vt ibi, vř. n. ñ va-

4 lere. Prædicta vera, qñ ꝯiuges sunt æquales. ¶ † Quid si qdã vilis homo ditatus de nouo nobilē accepit vxorē, & ꝯfiteat se řcepisse dotē q̃ nõ řcepit, & aio dotãdi eã, an valeat? Gl. tãgit ĩ l. si volũtate. C. de dot. pmis. & Cy. ibi ñ bñ se firmat. Dic ꝙ valeat statim: nã simplex donatio est phibita inter virũ & vxorē, ñ aũt remuneratio, vt š. de do. inter vir. & vx. l. qđ aũt. §. si vir. Sed ista est qdã remuneratio qa ꝯsensit vxor nobilis ĩ cũ vilē, iõ remunerat ĩ dote, licēt si argu ꝯ. ĩ. eo. l. si ita stipulatus fuero te sisti. in fi. dic vt ibi ¶ Ex gl. qro, vtrũ illa cētũ, q vere erãt ĩ dote, veniãt ĩ actionē ex stipulatu? Vř ꝙ ñ, vt hic: & l. q bis. š. eo. ẽm lect. Iac. de Are. Sed ꝯ

5 tenēt doct. & ēt Iac. đ Are. qa interest mulieris, † qa ista actio descẽdēs ex hac stiplone, ñ hēt dilationē anni, sicut actio đ dote. l. j. § exactio. C. đ rei vx. act. sicut ēt dicimus cũ dos legat. l. j. š. đ dot.

b ple. ¶ Vltimo b no. † ꝙ hic vř tex. ꝙ legatũ noīe dotis. nõ sit ꝯdi-

6 tionale, vt hic in fi. patet. Cuius ꝯriũ de termino in l. Titio cētum §. añ nuptias, đ ꝯd. & demõ. sed hic fuit legatũ nomine dotis, scilicet pteritæ, vt vir vxori, & př filiæ noīe dotis ipsius filię, q̃ př rehabuit à tali viro suo defuncto. Idē de sorore, & falsa cã non vitiat, q̃ causa est de præterito. l. si ita legatum. š. de ꝯdi & demonst. Illud verò quod dixi in d. §. ante nuptias. intelligitur dum legauit causa dotis. s. futuræ, & facit conditionē.

ADDITIONES

a Quid si fiat. Vide Soc. in l. j. ff. sol. mat. vbi examinat an cõfessio habeat priuilegia dotis. post Alex. de omnib q̃ ipse hic dicit, vide Ro. latius eius cõs. 445. incip. omnipotentis Dei, præsens consultatio habet tres nodosas dubitationes, vbi in fine tenet, quòd mulieri agenti hypothecaria, post lapsum tẽpus exceptionis opponẽdæ, ñ numeratæ dotis, pt obiici dicta exceptio, licēt maritus nec eius hæres posset, cuius contrarium videtur voluisse Pet. de Anc. cons. 308. vbi dicit, quòd lapsus temporis proponendæ exceptionis, habet vim veræ numerationis, nec potest dici donatio quia donatio confirmatur morte, & hoc cursu temporis. latius vide in dictis consiliis. & cons. 19. per Bar. ij. lib. ad materiam, & aliquid per Ang. cons. 145. incip. gener à socero. & per Bal. cons. 301. secundo lib. & quoddam cons. inter eiusdem volu. Bal. 350. 4. lib. & per Bal. cons. 148. v l b.

b Vltimo. Adde vt per Pet. de Anch. cons. 132.

LEX XXII.

1 *Error in materia non vitiat stipulationem,*

2 *Si erratum est in materia per dolum, qua actione conuenitur.*

3 *Si in contractu bonæfidei fuit erratum in materia vel sit alius defectus, qua actione aget pars quæ decepta est.*

1 Si id quod aurum Error † in mã non vitiat stipulationem. h. d. Opp. de l. in venditionib. š. de contrah. emp. Solut. ꝙ aliud in contractib. bonæfi-

a dei, vt ibi, aliud in contractibus stricti iuris, vt hic. Istam a solu. reprehen.

ADDITIO.

a Poma. istam. Contra Pet. & Bar. facit quia quando datur vna species pro alia est contracta permutationis. l. j. š. de rerum permu. quia est contractus bene fidei. Insti. de act. §. actinnum. & sic inquantum dicunt, ꝙ est stricti iuris male dicunt, & hoc secundum dominum meum.

prehēdit Petrus, qa si dico, do tibi massam argēti, vt des massam istā auri, tunc error hēt vitiare: qa deficit ꝯsensus, & sic est eadē ratio, sicut ibi. Sol. ergo, ꝙ hic loquit̃ in stipulatione lucratiua, iō nō vitiat̃ stipulatio: quia nō deficit consensus. siue enim sit aurū, siue æs, lucror. ¶ Sed oppo. ꝙ si intelligis in ꝯtu lucratiuo, ergo quis nō tenetur de euictione, multo minus si ē vilioris materię. & sic nō vr̃ obstare l. ad res donatas. š. de ædil. edic. ob hoc Iac. de Aret. intelligit, ꝙ fuit stipl'o nō lucratiua. Credo Petrū meli⁹ dicere, nec tenet̃ nisi ꝓmiserit vl' dolo fecerit. l. Arist. ĩfi. š. de don. & sic hic, ꝓmisit, & si intelligat̃, ꝙ nō ꝓmisit, tunc intelligas ꝙ fuit ĩ do
2 lo. ¶ † Quæro qa actione ꝯuenitur? Dic, aut nos loquimur in stipulatione, & tunc vel agetur ex stipulatu si doli stipulatio intercessit: vel de dolo, si nō intercessit stipulatio, vt hic. & arg. l. & ele
3 gāter. §. nō solū. š. de dolo. † Quæro, pone in ꝯtu bonæ fidei fuit erratū in mā, vel fuit alius defectus, qua actione aget pars q̃ decepta est? & gl. hic dicit, actione de dolo, vel ex ēpto. alibi variat. š. d dolo. l. & eleganter. in prin. & C. quib. ex cau. ma. l. in ꝯtibus. & l. si dolo. C. de rescin. ven. Et iō dico, ꝙ qñ ꝯtus bonæ fidei est nullus ipso iure ex partiū voluntate, tunc nō pt̃ agi actione ex eo ꝯtu, vt reddatur ꝙ est vtriq; datū. l. ex empto. §. is q vina. š. de act. emp. aut ꝯtus est nullus ꝑter partiū voluntatē, & tunc qñq; debet agi id ad ꝙ obligatio oritur tpe illius ꝯtus, sic de facto initi, vt qa quis vult agere ad interesse, vel ꝙ nō decipiatur, tūc agitur actione ex eo ꝯtu. l. si sterilis. §. q uis. š. de act. empt. ꝙ not. in d. l. & eleganter. in pri. & l. in ꝯtibus. & l. si dolo. Qñq; agitur ad id, ad qđ obligatio ñ fuit orta, sed ex postfacto, vt ad repetendū ꝙ post est traditū, & tunc agitur de dolo. l. & elegāter. in prin. š. de dolo. & hoc modo debet intelligi. l. venditi. C. de actio. emp. q̃ declarat istā distinctionē, quia quasi oīa verba ista sunt in textu, si bñ aduertat̃. Si vero ꝯtus est aliquis, tunc agitur actione ex ꝯtu. l. ex emp. §. si qs virginē. š. de act. emp. cū si. C. de rescin. vē. l. actiones. cum si. ibi, dū dicit, sup turpibus rebus ĩpositis &c. & idē tenet gl. hic. Qñq; ꝯtus innominatus est nullus ipso iure, & tunc aut de partium voluntate: & tunc agit̃ actione ꝑscriptis verb. vt l. natura lis. §. j. š. de ꝑscript. verb. & videbitis in l. j. š. de donat. si vero nō est ex partium ꝯuentione, tunc agetur ꝯditione ob causam, vel d dolo, vt no. in l. j. š. de dona. l. & eleganter. in prin. š. de dolo. & no. in l. 2. C. de condict. ob causam.

LEX. XXIII.

1 *Interpellatio fit tutori, nomine tutorio, non pupillo. & nu. 3.*
2 *Euentus conditionis constituit quem in mora.*
4 *Adultus super eo quod per eum explicari potest, interpellatur, aliter requiritur curator.*
Adultus potest in his, in quibus tutoris authoritas non requiritur, procuratorem constituere.
5 *Adultus quando debet pecuniam, potest sine curatore interpellari,*
Tutor potest pecuniam pupilli mutuare sine decreto.
Pecunia est de his quæ seruando seruari non possunt.
6 *Adultus obligatus alternatiuè ad decē, aut ad fundū, quādo possit interpellari.*
7 *Creditor petit curatorem constitui minori in casibus, in quibus requiritur.*
8 *Minor quando interpellatur, potest extra iudicium interpellari, nisi in his quæ per officium iudicis sunt debita.*
9 *Interpellatio quando fit minori, ex partis obligatione, tunc minor redditur certus, ex instrumenti ostensione. alias non valet.*

Si ex legati causa. Debitor speciei eius interitu liberat̃ ante morā, q̃ ĩterpellatione ꝯhit̃, si fiat maiori, vel tutori pupilli. h. d. cū l. sequen. vid gl. in l. sed
1 si ex stipulatu. q̃ dicit noīe eius, & tene mēti. † quia oportet ꝙ tutorio noīe interpellet̃, & citetur. ¶ Opp. de l. in rōne. la 2. §. incertæ. š. ad l. fal. tex. soluit ꝯria, quia dicit hic certum hoiem: secus si ĩ genere. ¶ Oppo. d l. cū filius. §. fi. ĵ. e. Sol. ibi erat obligatio in diē, vel sub ꝯdōne, & fuit facta interpellatio ante, & sic nō tpe congruo: secus si post diē fieret quia tunc ipsa dies interpellaret. l. ma
2 gnā. C. e. Ex hoc dicit Guil. de Cu. ꝙ ista glo. sentit, † ꝙ ꝯditionis euentus ꝯstituat quē in mora, dicā. ĵ. eo. l. quoties. & plenius in l. ita stipulatus. in quæstionibus, ¶ Oppo. ĵ. eo. l. qui seruum. & l. qđ ergo. §. si hæres. de leg. j. Sol. ibi meruit seruus occidi. ¶ Opp. de l. si dictum. §. j. š. de euict. Sol. gl. ꝙ illud ibi, quia fauor pupilli verti
3 tur. Dicitur hic, † ꝙ pupillo nō potest fieri denūciatio, sed debet
4 fieri ipsi tutori, noīe tutorio. Quid in adulto? † Glo. dicit idem, si habet curatorem: sed quid si nō habet curatorem? Iaco. de Aret. dicit, aut fit sup eo, qđ ꝑ eum pt̃ explicari, & expediri vt ĩ his reb. q̃ seruando seruari non possunt, & tunc valet interpellatio. Aut fit ĩ illis, q̃ seruādo seruari possunt, & tunc non valet interpella
a tio, a l. is cui. §. cessatum. ĵ. vt in pos. leg. & š. de vsur. l. cum quidā §. si pupillo. Pet. hic dicit, ꝙ in illis in quibus authoritas curatoris non requiritur, ipse potest constituere procuratorem. vt l. 2. š. q pet. tu. & ibi est gl. & l. etiā. §. absens. š. de ma. vin. & quod no. ĵ. rē
5 rat. hab. l. 3. in pri. ¶ Quid ergo si debet pecuniā adultus? Dic ꝙ ĩ alienationē pecuniæ nō requirit̃ decretū, & sic poterit interpella ri, vt no. ad Tre. l. j. §. fuit q̃sitū. & apparet, ꝙ tutor pt̃ pecuniā mutuare sine decreto iudicis, ergo nō est de his q̃ seruari possunt, vt
6 in Auth. vt hi q ob hab. se perhi. res mino. §. qm̃ āt. † Sed quid si adultus erat obligatus alternatiuè ad decē: aut fundū? Istā q̃ōnē habui de facto, dico si electio ē creditoris, pt̃ eligere pecuniam, & adultū interpellare. Si electio est debitoris, tunc ex euentu apparebit, quia si adult⁹ soluet pecuniā, apparebit ĩterpellationē tenuisse. Si soluit fundū, apparebit nō tenuisse. l. si sic. §. fi. š. de leg. j. vbi est casus, facit š. de fun. dot. l. ꝙ si fundus. ꝙ debet intelligi ꝑm
7 ꝑdictā distinctionē. ¶ Quæro, † quid si minor non habet tutorē, vel curatorē ĩ casibus, vbi requirit̃? Rñd. creditor petat ꝯstitui. l.
8 diuus. š. q pet. tut. Quæro, † an talis interpellatio b debeat fieri in
b iudicio, vel ex̃? Rñd. sufficit ex̃, c vt no. ĵ. rē rat. hab. l. amplius. & ĵ.
c e. l. q Romæ. §. cohrdes. & de fideiuss. l. fideiussor obligari. §. fi. nisi qñ peteret̃ id ꝙ solū ꝑ offm̃ iudicis est debitū: qa tunc requirit̃, ꝙ fiat interpellatio in iudicio. l. cū postulassem. in pri. de dam. infec.
9 & ibi dixi. † Vltimo aduerte, si interpellatio fit minori ex obligatione patris, vel alterius, nō sua: vel si interpellet̃ tutor debet reddi certus per ostensum instrumentorū. vel alio modo, alias talis interpellatio nihil noceret, ar. š. deposi. l. si quis inficiatus. & est gl. ĵ. de reg. iur. l. qui in alterius. Dico in materia protestationis.

ADDITIONES.

a Non valet interpellatio. Pau. de Ca. hic in fine. āt, si hoc esset verum tunc pupillus cum tutoris authoritate, & adultus cum curatoris authoritate, qñ tenebuntur ad talem rē, non poterunt interpellari, quia non sufficit tutoris authoritas in alienatione sed requirit̃ decretum iudicis, tamen ista lex probat contrariū dū gñaliter loquitur, iō contrariū putat dicendū, ꝙ solus poterit interpellari. & in mora constitui, qm̃ habet administrationem bonorū suorū, licet restituatur in integ. si lædatur, nō sic si habet curatorē, sicut nec pupillus. vt l. iusiurandū ex conuentione. §. j. in fi. de iurei. nec obstat, ꝙ tradere nō potest vt dominium transferat sine eius decreto, qa saltē debet offerre & ostendere se paratū, & creditor diligentiā adhibebit, ꝙ interueniat. ñ enim in interpellatione requiritur decretū, hanc opinionē sequitur Sal. in l. mora. š. de vsuc. vt refert Alex. qui conat̃ concordare opinion. vide per eū
b Poma. An talis interpellatio. Et pro ista opi. Bar. ꝙ sufficiat ad constituendū in mora sola extraiudicialis interpellatio, facit l. denunciasse. & ibi docto. no. in prin. ĵ. de adul. quæ legitur cum l. qui vxori. præceden. eo. tit & glo. 2. in verbo cōtestatus gl. penul. in verbo petitum. in l. vnū. ff. si cert. peta. & no. ꝙ etiā per sola verba blanda, quodammodo enunciatiua extra iudicialia cōstituitur debitor in mora, tex. habemus in l. etiā hoc modo. & ibi Bar. no. š. d leg. j. no. Bart. & Imo. in l. si quis mihi bona. §. pater Seium. per illum tex. š. de acq. hær. & idem Bal. in repe. l. ꝙ te. š. si cer. pe. & no. Ang. & Floria. in l. mora, in prin. š. de vsur. & per tex. in l. Paulus. ij. §. j. supra de bon. lib. Et ista opinio est communis. licet contrariū tenuerit Cy. in l. si minorē. C. in quib. cau. non est neces. restitu. & Alber. qui dicit esse cōmunem totius mundi practicam, vt per hæc verba quis non cōstituatur in mora. in d. l. quod te. Præterea no. ꝙ ēt per solā notificationē debiti extraiudicialem quis in mora constituat̃ vt voluit Bal. clare in d. l. vinum. pro cuius opinione bene facit d. l. Paulus. §. j. Istā aūt decisionē vltra Bar. hic quā etiā posuit in l. vbi exigitur. § is āt. š. de edendo. & rōnem assignat in l. j. & ibi no. Bal. š. de iur. om. iud. limita ēt vt non procedat, cum prius creditor in mora fuisset, quia tunc non sufficeret sola extraiudicialis interpellatio, sed requireretur litis contesta. tex. est in l. sed & si alia. quem no. ibi ad hoc Salu. supra de consti. pec. & in l. si pacto quo pœnam C. de pac. Et pro ista opi. facit ꝙ voluit Bar. in l. item illa. in ver. iuxta prædicta quæro. ibi, & eo modo dico de autore. š. de const. pec. & facit bene. l. si & per emptorem. §. fi. & ibi gl. declarat supra de act. em. Et licet istam limitationē reprehendat do. Alex. in d. l. vinū. & in l. si insulā. ĵ. e. p tex. in l. Celsus. cū seq. §. fi. š. de arb. tū est vera, & potes ibi rńdere ꝙ d. l. Celsus. cū seq. §. fi. loquitur quantū ad euitandā pœnam, ad quam facilius tenetur debitor, quàm ad interitū rei debitæ, de quo loquit̃ d. l. sed & si alia. vt voluit Bar. in l. & si post tres. š. si quis cau. & soluit gl. in d. l. sed & si alia. Tertio limita, nisi prius debitor fuisset in mora per lapsum diei. & de hoc interpellatus fuisset, quia per fm̃ diem a prima recessum censetur. quod intellige, vt videatur a prima recessisse, quantum ad hoc vt per illam in præteritum non dicatur in mora cōstitutus, secus per fm̃, quia quantum ad illam in futurum dicetur in mora constitui. Tex. est in l. Aemilius. ver. dicebam posse. & ibi Bar. in col. j. in prin. supra de min.
c Extra. Adde Abb. consi. 7.

LEX XXV.

1 *Clausula, sciens ex certa scientia se ad infrascripta non teneri, operatur, quòd non potest allegare præsumptionem erroris.*

Si dari. Opp. š. eo. l. qui bis. Dic vt ibi. Oppo. de l. si vnus. §. pactus. š. de pact. Sol. hic non fuit interposita animo nouandi. ¶ Opp. ꝙ non vr̃ remissa exceptio. l. j. §. si qs sub ꝯdōne. vt leg. no. cau. Solu. ibi ĩ stipulatione ꝑtoria, q̃ nō interponit̃, vt plus đbeat̃, sed vt magis sit cautū. l. Titius. ad Treb. dixi in l. nō solū. §. fi. š. de ope. no. nun. hic in ꝯuentionali, q̃ ex certa scīa fuit interposita. ¶ Quæro quid ĩ dubio. vtrū ꝑsumatur ꝑ errorē? Dic vt no. ĵ.
1 de noua. l. si qs delegauerit. vbi gl. tangit, & iō notarij † apponūt quotidie in instrumētis, Titius ex certa scīa, sciēs se ad infrascripta non teneri &c. vt sic non possit allegare ꝑsumptionē erroris.

LEX XXVI.

1 *Stipulatio turpis quando sit nulla, tam ex parte stipulatoris quàm promissoris, & quid quando ex parte promissoris tantum.*

Genera

a **Generaliter nouimus.** [a]Stipulatio turpis † ẽ ipso iure nulla. h. d. ¶ Oppo. de toto titu. de dolo. vbi est turpis stipulatio, & valet. Aduerte, tu debes scire, ꝙ q̃dam stipulatio nullã habet turpitudinẽ, & tũc q̃nq; est ſm legẽ, & valet, vt in toto isto titulo. Q̃nq; ẽ p̃ter legẽ, vt q̃n q̃s alteri stipulatur, & tũc nõ valet principale, sed pœna. l. stipulatio ista. §. alteri. j̃. e. Quædã est stipulatio q̃ hẽt turpitudinẽ, & cõtingit tribus modis, q̃a aut in stipulatione venit turpe, vt promittis facere homicidiũ, & est nulla, vt hic. Et q̃nq; in ipsa stipulatione nõ venit turpe, sed est turpiter facta, vt quia dolo vel metu, & tũc valet: sed dant̃ remedia à iure, vt in titu. q̃d met. cau. & tit. de dolo. Quædã sunt, q̃ habent cãm turpẽ, sed ꝙ promittitur nõ est turpe: q̃a promitto tibi centũ, si feceris homicidium, & ĩ hoc est dubiũ, & gl. tenet hic, ꝙ est ipso iure nulla, ibi dũ dicit, super turpibus rebus interpositis, & c. Itẽ tenet gl. in §. si ob maleficiũ. & in l. iuris gentiũ. s̃. de pac. Iac. de Are. & Pet. vt refert Cy. dñt, ꝙ est aliqua ista stipulatio, sed obstat exceptio doli. l. 2. §. circa. & §. seq. s̃. d̃ dol. exce. ꝙ tenet Cy. C. q̃ met. cauſ. & l. 2. l. ex eo. de inuti. stip. nõ allegãt legẽ, q̃ p̃ eis faciat, & videtur casus expressus, s̃. de ꝯdi. ob tur. cau. l. pen. cui est difficile r̃ndere. Pro gl. vr̃ tex. in l. iuris gẽtiũ. §. si ob maleficiũ. vbi dr̃, nulla est obligatio ex hac quentione. Pro gl. facit. j̃. e. l. si plagij. vbi dr̃ ꝙ stipulatio nõ valet ab initio. & ibi Dy. exponebat, nõ valet, ipso iure. Dico, ꝙ tutius est tenere gl. per §. si ob maleficiũ. & d. l. si plagij. Non obstat l. pen. q̃a intell'r de exceptione doli, q̃ est facti, vel intentionis, vt no. in l. q̃ se debere. s̃. de cõd. ob cau. Vel dic, ꝙ q̃n causa turpis exprimitur in ipsa stipu-

b latione, est ipso iure nulla. d. §. si ob maleficiũ. [b] & d. l. si plagij. Si

c vero ñ exprimitur [c] causa turpis, sed in veritate ob turpẽ causam fit, tunc valet, sed obstat exceptio. d. l. pe. de ꝯdi. ob tur. cau. Facit ꝙ dicimus in sententia, aut est expressus error, aut non. Et vr̃ probari hæc distinctio. C. de ꝯdit. ob turp. causam. l. j. ¶ Quæro, quia prædicta vera, q̃n est turpitudo ex parte promissoris, & ex parte stipulatoris. sed q̃d si ex parte promissoris tantum, vt scholaris q̃ promittit meretrici, valet ne ista stipulatio? Glo. tenet, ꝙ est nulla ipso iure, in l. 4. §. sed quod meretrici. s̃. de ꝯdi. ob turp. cau. Iac. de Aret. tenet ꝯ̃rium hic, & vide Cy. in l. 2. C. de ꝯdict. ob turpem causam. vt ibi. & dixi s̃. de donatio. l. affectionis.

ADDITIONES.

a Poma. Generaliter nouimus, Allegatur Bar. sibi contrarius, quia est turpitudo ex parte stipulatoris. in d. l. si ob turpem. & in d. §. si ob maleficium.

b Si ob maleficium Adde, quod Bal. consi. 5. 4. vol. facit tres casus, quos hic sũmat in subiiciam. Aliquando, dicit ipse, quod promittitur alicui ne delinquat, vel vt delinquat, aut vt delictum remuneretur. Primo casu, valet ꝓmissio, sed obstat exceptio: quia cã nõ est turpis, sed recipiens turpiter facit. q̃a à delinquendo deberet abstinere gratis. d. §. si ob maleficium Secundo casu ꝓmissio est nulla ipso iure, q̃a tẽdit ad crimen, & ea ꝙ ad turpẽ cãm referũt nõ possunt ad effectũ perduci. Tertio casu delictorũ turpis & fœda remuneratio est triplex, testando, promittendo, tradẽdo. Testãdo etiã in nõ capaces, vt in Auth. quib. mod. na. effic. sui. §. fi. de ꝓbat. l. ꝙ testm̃. & de leg. 3. l. cũ quis decedẽs. §. Titia. C. de naturalib. lib. l. j. Sed testando in capaces personas, videtur ꝙ possit fieri. l. affectionis. s̃. de do. Fallit in militibus, qui debẽt honestate fulgere, vt s̃. de test. mil. l. miles ita. §. mulier. Vel dici põt, quod l. affectionis loquitur in turpitudine nõ dãnata, vt aut. licèt. C. de naturalib. Nã licèt sit turpe habere cõcubinã, tñ ei legari, & donari põt vsq; ad legitimũ modũ, vt de leg. 3. l. item legato. §. parui autẽ. Secus in turpitudine damnata, q̃ tamen permittitur per legem, vt no. Institu. ad Orficianum. §. nouissime. & in l. si illustris. & l. Claudius. C. eo. de his quibus. vt ind. Promittẽdo et nemo obligatur, d. l. si plagij. & ibi no. & dicit esse verum intellectũ illius legis, dũ dicit, vel facti cã Tradendo, etiã non obligatur de euictione, tamẽ transit dominiũ. vt s̃. de condi. ob. tur. cãm. l. j. coniuncta l. si. vsufr. queãdmodum caueat. Et ex his verbis p̃stantissimi Bal. in dicto consi. credo quòd melius habeas materiã huius legis, q̃ per nouissimos. Et an & quando valeat promissio indẽnitatis pro delicto, vide Bal. consi. 152. 2. lib.

c Si vero non exprimitur. Ex ista doctrina & solutione habes notare limitatiõẽ ad l. si plagij. vt procedat, quòd stipulatio continẽs turpẽ cãm, sit nulla ipso iure vt hic, & ibi per Bart. quoties turpis cã est expressa in stipulatione, secus vero si non exprimatur, ob turpẽ causam cãm, quia tunc obstat exceptio, nõ autẽ est nulla ipso iure. Sed vide Barb. in consi. ꝙ est insertum in consiliis Alex. consi. suo. 52. vol. 4.

LEX XXVIII.

Si rem tradi. Oppo. j̃. eod. l. in conuentionalibus. Sol. vt ibi dicam.

LEX XXIX.

1 *Stipulatio quando dicatur concipi generaliter, & quando vniuersaliter.*
2 *Plures res quando deducuntur in stipulationem, an dicantur vna, vel plures stipulationes.*
3 *Stipulatio alternatiua, quòd dicitur vna, quantum ad solutionem, duæ quo ad res in ea deductas.*
4 *Effectus resultantes quòd sit vna stipulatio, vel quod sint plures, quando plures res deducuntur in stipulatione.*
5 *Stipulatio quando est vna, vtrum stipulator agere possit ad partem.*
6 *Agens ad quinquaginta, & probans de centum an obtineat, quòd sic. Verba libelli quando proprie sumi non possunt improprientur.*

a **Scire debemus.** [a]Ista est subtilis lex. Tot sunt stipulationes, quot sunt res, vel summæ spẽcialiter designatæ: sed si res vniuersaliter, vel generaliter designe-

* tur, stipulatio vna * erit. h. d. Primò loquit̃ q̃n res sp̃aliter designatur. Scdò ponitur illatio ex p̃cedentibus. Tertiò, q̃n res designat̃ vniuersaliter, vel gñaliter. Secunda ibi, ſm ꝙ. Tertia ibi, q̃uis aũt.

1 † Et ad intellectũ huius illationis dic, ꝙ isto tp̃e si aliquid adiiciebat̃ in scda stipulatione, fiebat nouatio: secus si nõ adiiciebatur. l. qui vsumfructũ. j̃. e. Vnde si debebas mihi centũ, & stipulor ducenta, p̃sumebatur nouatio. Sed quid si stipulor primò centũ, & postea centũ, vel Stichũ & centũ: certè ñ fieret nouatio: q̃a secũda stipulatio nõ ꝯtinet plus q̃ prima, & illud q̃d est plus, est in alia stipulatione p se. Et hoc vult dicere hic ver. ſm ꝙ, & c. Itẽ ad eui-

b detiam [b] tertiæ partis dic, ꝙ stipulatio dr̃ ꝯcipi vniuersaliter, q̃n promittitur aliquid sub nomine collectiuo, vt promittis aceruũ pecuniæ, familiã, quadrigã, & similia. Gñaliter vero q̃n apponit̃ signũ vniuersale, vt promittis oĩa legata mihi relicta, vel oẽs seruos tuos, talis differẽtia inter vniuersalẽ & generalẽ colligitur ex gl. j. mag. posita s̃. de edẽdo. l. j. ¶ Oppo. ꝙ vna sit stipulatio. l. si h'r̃di plures. s̃. de ꝯdi. insti. vbi loco vnius iudicatur, nõ loco pluriũ.

2 ¶ † Breuiter ista est veritas. Q̃nq; plures res copulantur respectiuè ad vnũ effectũ, & tũc habentur loco vnius, q̃a vtrunq; debet existere. l. si h'r̃di plures. de cõdi. instit. Quandoq; plures res copulãtur, & simpl'r, & nõ respectiuè, sed q̃libet dispositiuè p se, vt hic plures res copulant̃, q̃libet respectu sui ipsius, quia q̃libet debet solui, & tũc cẽsentur plures, vt hic est. & ita p̃t intelligi l. falsa, in fi. s̃. de ꝯdi. & dem. ¶ Oppo. de l. si duos. s̃. de ꝯ̃hẽ. emp. Modò intelligis tu istã legẽ, nos hic loquimur in stipulatione, q̃ habet vnũ respectũ, vt mihi q̃ratur stipulatio: qui loquitur in cõtractu emptionis & vẽditionis, vbi hincinde q̃ritur actio, & tũc loco vni[9] ꝯ̃ctus vẽditionis habetur, cũ ibi duæ res respectu vnius pretij nominẽtur, iõ cẽsentur vnũ, vt ibi: sed hic nominatæ fuerunt res, ñ respectiuè ad alid. Possum[9] dicere ẽt. Aut vis ꝯsiderare vnũ ꝯ̃ctũ ex vtraq; parte, & tunc est vnus. Sed ꝯsiderando q̃libet obligatiõnẽ per se, tunc ex parte eius qui duo promisit, duæ sunt obligationes: ex parte eius qui debet p̃tium, vna est obligatio. Vnde si tractemus de aliquo effectu cõi, vt de resolutione ꝯ̃ctus: quia resolutio fit ex vtraq; parte, vt j̃. de accept. l. fi. cũ similib. iudicatur vnus ꝯ̃ctus. d. l. si duos, & de in diẽ addic. l. cũ duo. & de ædil. edic. l. cũ eiusdẽ. Sed si tractamus de aliquo effectu separato, vt de modo agendi, ille qui emit petet quodlibet p se, quasi duæ sint emptiones. l. & si vno. s̃. de act. emp. ille qui petit p̃tiũ, petit quasi vna sit vẽditio. Et hoc colligitur ex effectib[9], quos j̃. dicã. ¶ Oppo. de leg. j. l. si ex toto. §. fi. Sol. ibi fuerũt noĩa numeralia, q̃ vnũ corpus demõstrãt, hic fuerũt corpora singulariter demõstrata, & nomi-

3 nata. ¶ † Quæro, quid si alternatiuè, an sit vna stipulatio, vel plures? Et gl. vr̃ dicere ꝙ vna stipulatio, vide eã in verb. illud. q̃ incipit, aliud si sub disiunctiua, & leges quas allegat, videt̃ probare, ꝙ sit vna: sed l. planè. §. pen. s̃. de leg. j. vr̃ dicere, ꝙ duæ. Idẽ in l. si quis seruũ. §. j. de leg. ij. gl. soluit in l. si ex toto. §. fi. s̃. de leg. j. ꝙ sint duæ quo ad duas res ĩ stipulationẽ deductas, vna q̃tum ad solutionẽ.

4 Ita soluit Dy. hic. dic vt d. §. fi. ¶ Quæro † cuius vtilitatis est illud, an sint duæ, vel vna. In legatis est differentia manifesta quo ad agnitionẽ, quia q̃n est vnũ. nõ possum pro parte agnoscere, ꝓ parte repudiare, sed q̃n sunt duo, sic. l. ij. iiij. & v. s̃. de leg. ij. & l. si ex toto. §. fi. s̃. de lega. j. In ꝯ̃ctibus est alius effectus, & multiplex, vnus est quo ad ꝯ̃ctus resolutionẽ, vt in redhibitoria, & q̃to minoris, quia ꝓpter vnũ resoluitur ꝯ̃ctus in alio, si essent plures non l. cũ eiusdẽ. s̃. de ædil. edic. & dic vt ibi. Itẽ q̃tũ ad nouationẽ, vt hic in tex. Est ne alius effectus? Extra gl. dic, ꝙ vnus effectus est parte ꝓmissoris, seu debitoris, tã in ꝯ̃ctibus q̃ in vltimis voluntatibus: videlicet, quia potest soluere vnam rem, aliam non soluendo, inuito creditore. l. vlt. s̃. quib. mod. pig. vel hypo. sol. quod non posset si esset vna obligatio. l. tutor. §. Lucius. s̃. de vsur. & in hoc cõcor. Iac. de Are. & Pet. Sed ſm hũc effectũ, vr̃ casus contra l. si is qui ducenta. §. cum ita stip'onem concipimus. s̃. de reb. dub. sed illud ꝙ dicunt docto. intelligo verum in stipulatione vbi nõ est adiecta pœna: sed in stipulatione pœnali non liberaretur vnum soluendo, quin pena committatur pro toto. d. l. si is qui ducenta. §. cum ita stipulationẽ cõcipimus. & ratio est quando copulãtur aliqua duo, licet respectu obligationis principalis respiciant diuersos effectus: tamen respectu obligationis pœnalis, illæ duæ cõditiões sunt respectu vnius dispositionis pęnalis, tunc habent̃ loco vni[9], & iõ vnius impletio nõ facit cessare pœnam in totum, vt dictum est in,

ADDITIONES.

a Paris. Scire debemus. Vide Com. consi. 102. in j. dubio.

* Claud. Stipulatio vna. Quid autem in delictis, an tot sint delicta, quot sunt res vel personæ. vide per Bar. in l. inficiando. j̃. de furt.

b Poma. Ad euidentiam. Vt, promittit omnia legata, idem quando diceretur, promittit omnes res, quæ sunt in tali villa, ita Alex. consi. 186 vol. iij. in vers. possumus dicere. Vide Are. consi. 79.

ē in §.Cato. Alius est effectus respectu stipulatoris in agēdo, & in nō agendi: in agendo, si stip!o ꝯtinet plures res & sic sunt plures stip!ones, sine dubio pōt agi ad vnā: pro alia non, arg. l. in cōmo-
5 dato. §. duab. reb. s̄. cōmo. Sed qñ † stipulatio est vna, vtrum stipulator possit agere ad partē? Dic, ꝙ qñq; stipulatio ꝯtinet vnū corpus integrale, vt vnam domū, & vnū vas. & tunc si volo agere ad partem durante toto, non possum, dissolutione facta sic, & l. in cōmodato. §. duab. 2. rñ. & ibi gl. de cond. fur. l. si seruus §. boue. Si vero stipulatio ꝯtinet aliquid non integrale, vt familiam, vel oēs seruos, tunc ad quemlibet agere possum. l. si chorus. in prin. s̄. de le. 3. Item est diffrentia in agendi modo: & illud tene menti, quia promisisti Stichū, & Pamphilū, tunc q̄libet res petit̄, tanq̄ ꝓmissa, qa sunt plures stip!ones. Sed qñ ē vna promissio, vt qa ꝓmisisti oēs seruos, vel familiā, tūc nō peto vnum tanq̄ promissum, sed vt debitum ex cā stip!onis p̄ambulæ. Et vide glo. tuā, quæ h. d. & est val de no. & tene mēti ista verba. Et per hoc hēs intellectū l. & si vno. s̄. de ac. emp. vbi est tex. no. ad hoc. Et ꝑ hoc faciūt aduocati, peto ducēta, de summa quadringētorū q̄ ꝓmisit, & bene: qa non peto tanq̄ promissa, sed tanquā debita ex cā dictæ ꝓmissiōis. Reuoco
5 † in dubiū, a petij quinquaginta tanq̄ mihi promissa, probaui cētum mihi promissa, an dēat sequi ꝯdēnatio? Et vr̄ ꝙ non, vt hic ꝑ istam legē, sed credo ꝙ licèt male formet̄ libellus, tñ sustinet̄: qa est promiscuus. l. si chorus. s̄. de leg. 3. Et qñ verba nō p̄nt sumi in libello proprie, sumuntur impropriè. l. sed si possessori. §. item si iurauero. s̄. de iureiu. l. si qs intētione. s̄. de iud. j̄. e. l. inter stipulantē. §. si Stichū. Cū igit̄ in libello dico, peto qnquaginta, q̄ mihi ꝓmisisti, exponat̄ ꝓmisisti. s. sub ḡnalitate cētū, vt s̄. l. j. §. si stipulāti. Itē est alius effectus quātum ad sñiam. l. quid tñ. & l. qualem. s̄. de arb. & l. etiam. s̄. de min. quia de vna re poterit valere, de alia nō.

ADDITIO.

a ¶Reuoco in dubium. Adde Ang. idem tenentem consi. 173 inci. viso libello. vbi formaliter alle. hunc ver. & eandem opi. tenet in l. quidam ex stimauerūt s̄. si cer. pet. licèt hic, vt refert Alex. aliter loquatur. & pro cōcordia vide hic ꝑ eum q. inquantū dicit, ꝙ si peto centum. & probo de quinquaginta, an debeā obtinere in quinquaginta, quod sibi videtur declarādum, vt ipse declarat in ꝓcedenti q. Adde, qđ Bal. consi. 270. 4. lib & consi. 220. indistinctè tenet ꝙ debeat obtinere in quinquaginta, alle. l. quidam exist mauerūt. s̄. si cer. pe.

1 *Meum quod est possum stipulari mihi tradi, non mihi dari.*
2 *Dari, & tradi an æquipolleant.*
3 *Condictio furtiua tollitur morte.*

1 §. Si à fure. Quod † meū est, possum stipulari mihi tradi, ñ mihi dari. h. d. ſm cōem opi. Vl' aliter. Quod meum est possum stipulari mihi dari ex cā furtiua, aliàs secus. h. d. Quero q̄ ē rō differētiæ inter primū casum, & ſm. Et istud ē difficile brocard. & doc. solēt cōiter intelligere prout iacet lr̄a: qa in primo stipulor tradi: in scđo dari, qđ ñ possum. l. ꝑprias. C. de leg. & sic intelligit Dy. Sđ ñ vr̄ bñ dcm̄, qa possum agere ꝯ furē in sui odium, vt mihi det. Institu. de actio. §. sic itaq;. & l. fina. s̄. vsusfruc. queād. ca. in fi. & iō dcm̄ est, ꝙ nemo ꝯdicit rē suā p̄terq̄ à fure, cū ꝯdictiones sint ad dādū, q. d. à fure possum ꝯdicere, & petet̄ ꝙ mihi det. Et iō Pet. dicit aliter, ꝙ in prima stipulatione est cā expressa s. furti: in scđa stipulatione ñ est cā expressa, ꝑp q̄ dari dēt, & bñ di
a cit a Pet. Op. ñ refert qd ex æqpollētib. fiat. l. 3. de inst. & subst. & l. mulier. in prin. s̄. ad Tre. Dy. sol. ꝙ hęc ñ sunt æqpollētia dari, &
2 tradi. † Tu dic, ſm Pet. ꝙ ñ sunt æqpollētia ꝑp expressionē cāæ. & opi. Pet. mihi placet, tñ puto, ꝙ ñ debemus nos restringere ad ꝯdictionē furtiuā. Idē ergo si ex aliqua cā dēt res restitui & tu ꝓmittis mihi ꝙ ex tali cā debes dare: qa intelligeret̄, id est, tradere, ſm cām p̄ambulā. l. si stipulat⁹. s̄. đ vsur. ¶Dr̄ hic, ꝙ si postea sine mora decesserit, ñ teneri furē ꝯdictione. Quæro, de qua ꝯdictione loquat̄? Duæ sunt rñsiones in gl. vna, ꝙ loqt̄ de ꝯdictione furtiua, alia ꝙ de certi ꝯdōne. Scđm primā legit̄ duob. mod. Primo, ꝙ stipulatio fuit interposita ñ aīo nouādi, tūc si viuit, p̄t ꝯdici: si mortuus est, secus, sed ex stipulatu aget. Ita dicit, gl. Hæc lect. p̄t ꝓcedere, si ponas fuisse seruū p̄ntē tpe huius stipulationis, & sic fuit pur
3 gata mora ꝯcta ꝑ furtū. † Vñ ꝑ mortē tollit̄ cōdictio furtiua. l. q đ cē. §. idē respōsum est. j̄. de sol. & dicā, j̄. eo. l. eū q ita. §. fin. alias ēt re perempta duraret cōdictio furtiua, l. j. C. ꝙ metus causa. & C. đ fur. l. si abducta. In eo vero quod dicit gl. ꝙ ex stipulatu ageret̄, nō video qd velit dicere, nā interitu liberat̄, nisi intercedat noua mora. l. si ex legati causa. s̄. e. Scđo modo legit̄, ī stipulatione animo nouandi interposita. & in ista dicit gl. & bñ, ꝙ nō pōt procedere: quia condictio furtiua tollitur, siue viuo, siue mortuo seruo, non habita distinctione, sit præsens an absens. l. parui. s̄. de cond. furt. Vnde legitur alio mō, ꝙ stip!o fuit interposita aīo nouādi, & qđ hic dr̄, ꝙ tollitur condictio, scilicet certi. & hāc tenet Dy. Petr. & Old. Sed hoc non vr̄ verum, quia cum in hac stipulatione veniat rem restitui, nō hēt locum certi ꝯdictio, vt no. in l certi ꝯdictio. ī pri. s̄. si cer. pet. Vnde dic, tollit̄ cōdictio. i. ꝑsonalis actio, q̄ ē actio ex stipulatu. Vel tene primam & dic, quod euanescit cōdictio ꝓpter stipulationem, scilicet secuta morte: & etiam euanescit stipulatio. Vel si vis sustinere, quod loquatur de certi condictione, dic ꝙ est verum in odium furis contra quem omnis condictio dege nerat, vt Insti. de act. §. sic itaq;. & s̄. dixi secundum Pet.

ADDITIO.

a Claud. ¶Bene dicit. Contra istud facit quod no. Bār & doc. in l. triticum. ī. e vbi stipulatione facta sine causa dicitur debere intelligi ex causa præcedenti facta. & hanc differentiam ibi tegit, & soluit Alex.

LEX XXX.

1 *Solennitas intrinseca præsumitur.*
2 *Solennitas intrinseca quæ, & quæ extrinseca.*
3 *Solennitas narrata in instrumento, quæ tempore confecti instrumenti potuit interuenire, præsumitur interuenisse*
4 *Verba enunciatiua alicuius solennitatis inter partes probant illam solennitatem, si partes ei renunciare poterant.*
5 *Solennitas quando præsumatur.*
6 *Testis deponens per verba iuris, puta quòd Titius stipulatus est, non probat. Adde circa hoc & vide Alex. in consi. 10. col. fi. ver. & præsertim. in 2. vol. Testes, & instrumenta, vt præsumatur solennitas, quam natura verborum non comprehendit, sed est apta comprehendere quid differant.*
7 *Præsumatur ne quod minor iurauit, & mulier Velleiano renunciauit, si reperitur quod minor se obligauit, & mulier fideiussit.*
8 *Minor contrahens, qui in contractu iurauit non uenire contra rationem minoris ætatis, an præsumatur renunciasse beneficio restitutionis in integrum. Iuramentum non porrigitur ad id, quod quis ignorat. Cautela, vt certificetur minor cōtrahens de beneficio restitutionis in integrum.*
9 *Probatio an admittatur contra præsumptionem. Probatio non admittitur contra fictionem.*
10 *Testes in instrumento descripti, si non dicuntur rogati, non præsumunt̄ rogati,*
11 *Notarius si dicit, rogatus scripsi, vel publicaui, præsumitur rogatus.*
12 *Testes p̄sumuntur rogati, si notarius dicit, talib. testib. adhibitis, & vocatis.*
13 *Rogati an præsumantur, si dicit, adhibitis, nec dicit, ad hoc.*
14 *Testis q se subscribit præsente testatore, vel cōtrahentib. præsumitur rogatus.*
15 *Testis, vel notarius, si dicitur rogatus, præsumitur à partibus.*
16 *Notarius licèt nō dicat, interfui, tñ quādo publicauit, præsumitur præsentia*
17 *Nuncio referente, an præsumantur omnia solenniter acta.*
18 *Lis præsumitur contestata, & processus valet, si in actis reperiatur, tali die lis est contestata. Verbum promisisse, licèt p̄ssit referri ad pactum nudum, & ad stipulationem, tamen intelligitur per modum magis solennem.*
19 *Sñia præsumitur lecta, iudice præsente, si in ea dicitur, sñaliter promulgata.*

a Sciendum. a Solēnitas ītrinseca p̄sumit̄. h. d. Simile, Insti. de inuti. stip. §. si scriptū. & Inst. de fideius. §. n. ¶Opp. & vr̄ ꝙ nō valet ꝓmissio, vt s̄. de ꝓbat. l. cū de īdebito. ī fi. So. gl. qđ hic scripsi tī instr̄o debiti principalis, secus si alibi, tene mēti. Sed do. Dy. eā rephendit p l. stipulatus. §. adhiberi. j̄. de fideiuss. qa p̄t recipi ante, & post obligationē principalis, vt ibi, sed in
b alio instr̄o fideiussoris oportet, ꝙ fiat mentio obl!onis iā factæ, b
1 vel fiēdæ. ¶Oppo. † & vr̄ ꝙ solēnitas nō p̄sumat̄, vt s̄. de pub. l. q. cūq;. §. fi. Sol. ſm gl. ꝙ ibi nō p̄sumitur, qa ibi loqtur de solēnitate extrinseca: hic de intrinseca, vt clare gl. dicit. & vide eā, & tene mēti verba huius sol. † Et est solēnitas intrinseca. q̄ sine ꝓlatorū verborū nā ñ p̄t verificari: qa fideiussor nō p̄t intelligi, nisi cū stipulatione l. stip!onū aliæ. §. satisfaccertio. s̄. e. Sed in ꝯrio nō p̄sumit̄ solennitas. s. tutoris autoritas: qa sine: a p̄t esse emptio & vēditio, & iō est solēnitas extrinseca, q̄ verborū prolationē cōphēdit. ¶Oppo. Insti. de inuti. stip. §. si scriptū. vbi est verbum, pro-
c misisse, c quod potest se referre ad nudā promissionem, & ad stipulationē. l. sciendū. §. dictū. supra de ædil. edic. & sic natura verborū prolatorū de necessitate nō cōprehendit stipulationē: tñ p̄sumit̄ stip!o. Sed soluit Dy. ꝙ illa est solennitas intrinseca, quàm natura

ADDITIONES.

a Poma. ¶Sciēdum. Et no secūdum Ang. ꝙ si per instrumentum guarētigiæ petatur executio contra fideiussorem, & obijciatur, vt ostendatur debitū sup principali, non meret̄ executionē, quod limitat nisi in fideiussione eēt facta mentio de debito. Sic dicas de instrumēto cōseruationis indēnitatis. Adde primo inquantum Ale. tangit, an notarius possit rogari, vt faciat instrumentū cōtra se, quod Bal. cōsi. 432. 2. lib tenet ꝙ sic, allegando Bar. in l. 2. de stipu. seru. & ibi ponit, an notarius præsumatur rogatus. & an si in instr̄o reperiatur verbū promisit vel fideiussit, intelligatur ꝑ stipulationē, & ꝙ notarius possit cōficere instr̄m cōtra se, tenuit in eadē lege ipse Bar. & cōsi. 43. & inq̄tū Ale. tangit, an pater possit eē rogatus de cōtractu filij, adde Bal. cōs. 262. 2. lib. Et quādo notarius est affinitate cōiunctus contrahentib. an possit cōficere inter ipsos instr̄a, vide eundē Bal. cōs. 61. 2. li. Et an notarius cui cōmissa est examinatio testium possit eorum dicta scribere, vide eundem Bal. cōs. 147. eo. lib. 2. Et inquantū Alex. dicit, ꝙ si testes deponūt de emptione rei, sed de pretio dicunt non recordari: quòd tñ emptio probatur. Adde quod Ro. cōsi. 91. dicit quòd à nemine hic tactum inuenit, nisi Bal. in l. 1. C. de reb. alie. non alie. & quòd illius authoritati acquiescit.

b Poma. ¶Obligationis iam factæ. Intellige aūt necesse fieri mētionē obl!onis iam factæ, vel fiēdæ, & quātitate certa expressa, vt declarat Alex hic, & clarius Are. in quæst. an petatur executio instrumenti cōtra fideiussorem, &c.

c ¶Verbum promisisse. Adde Bal. cons. 298. 1. lib. vbi dicit, si reperiatur scriptū promitto ꝑ Titio, debet intelligi de promissione efficaci. & cōs. 377. 3. li. ī fi.

natura prlatorum verborum comprehendit, vel est apta cōprehendere, vt in verbo promisisse: & ideo præsumit. ¶Contra hoc oppo. Insti. de emp. & ven. §. pretium. Sol. ibi loquitur de solēnitate materiali, hic de solennitate formali. * & materialis forma est difformis, quia pretium potest esse multiplex, sed solennitas formalis præsumitur: quia est vniformis, & tene mēti. Ista verba tanguntur per Cy. C. eo. l. j. ¶Sed † opp. C. de fid. instr. & iure hastæ fis. l. j. & in gl. lib. x. Sol. gl. ibi ꝙ intelligit & præsumit solennitas, si de ea in instro fit mentio, & debet intelligi illa gl. ꝙ præsumit qn̄ tpe confecti instrumenti potuit illa solennitas intercessisse, vt Insti. fideiuss. §. fi. alias non ꝓbaret, per auth. si quis in aliquo documēto. C. de eden. & in tali solennitate bn̄ dicit illa gl. Eemplum, dr̄ in instro debiti, habita fide de pretio, & ꝙ tale est iustum pretium a rei facta subhastatione, &c. Certe istud instrm̄ probat, ꝙ ɔstat de debito, & ꝙ illud est iustum pretium, quia hoc tpe vēditionis potuit fieri vnde talis solēnitas præsumitur, sed nō probat subhastationē, qa non poterat fieri illo tpe. cum debuerat viginti dieb. stare. d. l. j. de fid. instru. & iure hast. fis. Et ita intelligebat b Iaco. Butr. illam gl. Sed ɔ̄ hoc facit. C. de ɔ̄h. & com. stipu. l. optimam. vbi inter easdem personas probat etiam ea, q̄ non potuerunt tunc interuenire. Sol. illam † legem intelligo, ꝙ verba enunciatiua probant inter easdem personas, si illa verba essent enūciatiua solennitatis, cui partes possunt renunciare, alias secus. c Exemplum, fiscus, minor, vel ecclesia vendit, & si dicit in instro venditionis ecclesiæ, p̄cedentib. tractatib. vel in instro vēditionis rei minoris fit mētio alicuius solennitatis, quæ non potuit tunc interuenire, certè nō probat quia non posset illi renunciare. l. doli mali exceptio. §. diuersum. ɉ. de noua. & ꝙ no. C. de in integ. rest. l. de tutela. aliàs esset aperta via, qua fraudarentur minores. argu. s̄. de transa. l. cum hi. §. si cum his. Facit ꝙ confessio tutoris non nocet pupillo. l. certū. §. sed an & ipsos. s̄. de confes. ¶Oppo. & videtur ꝙ solennitas intrinseca non præsumatur. vt C. de vsu. l. j. Sol. † ibi fuerunt verba prolata à testibus: hic ab ipsis ɔ̄hentib. vel à notario, eorum mandato scripta in libro rationum, vt infra dicam. ¶Vt igitur tibi liqueat, an solennitas præsumatur, distingue, Aut quæris de solennitate extrinseca, aut intrinseca. Si de extrinseca, d & tunc aut de ea non fit mentio in instrumento, & non præsumitur, d. l. quæcū que. §. fin. de public. Aut de ea fit mentio. & tunc aut possibile est eam solennitatem interuenisse tempore confecti instri, & statur instro, vt Instit. de fideius. §. fi. Ita debet intelligi l. i. cum sua. gl. de fid. instru. & iure hastæ fis. lib. x. Aut non fuit possibile interuenisse tunc cum instrm̄ confiteretur, tunc aut quæris de confecto inter easdem personas, & præsumitur. l. optimam. C. de contrahen. & cōmi. stipu. si talis est solennitas, cui partes possint renunciare: alias secus, vt dixi. Aut inter alias, & tūc non præsumitur, vt in authen. si quis in aliquo. C. de eden. Aut quæris de solēnitate intrinseca, & tunc aut quæris de solennitate materiali, & non præsumitur, vt Institu. de emptio. & venditio. §. pretium. Aut de solennitate formali, quam natura verborum prolatorum comprehendit, & præsumitur pro instrumento, vt hic, & Institu. de fideius. §. fin. e 2. rñ. si p testes, dic vt ɉ. dicā. Aut de ea, † q̄ nā verborū ꝓlatorū n̄ ꝯphendit, sed est apta ꝯp hēdere, & tūc aut in testib. nō p̄sumit, nisi ꝓbetur. l. j. C. de vsur. & ibi no. Aut in instro, & præsumitur, vt Inst. de inutili stipula. §. si ita scriptum & l. iurisgentium. §. qđ fere s̄. de pact. coniuncta, l. sciendum. §. dictum, ɉ. de ædil. edic. Sed q̄ ē rō differentiæ f inter instrumentum, & testes? Dicunt quidam: qa notarij sunt periti, quod non placet: quia hic non ponitur, quod notarius scripserit, sed ꝙ pars. Præterea si poneres testes peritos, esset eadē rō, q̄ in notario, quod quidā dicunt, vt refert Cy. in dic. gl. j. C. de vsur. Sed puto ꝙ rō g sit ista: qa testis debet testificari de eo quod sensu percipit. l. qui testamento. §. fi. s̄. de testamen. & C. de testib. l. testium. & no per Inno. extra de testib. c. cum causam. Sed fideiubere. & stipulari est nomen iuris nec percipitur sensu, sed magis intellectu: debet ergo deponere ꝙ talis promisit tali īterroganti: & hoc est factum, ex quo resultat ius, s. stipulatio. Idē in fideiussore, sed pars potest scribere se fideiusisse, vel mandare notario qđ scribat, & statur contra se. ¶† Iuxta p̄dicta q̄ro, reperitur minorem 25. an. se obligasse, ac p̄sumatur iurasse & mulierē fideiusisse, an p̄sumatur Velleiano renūciasse? Et dicit gl. hic, ꝙ n̄ præsumitur illud scire per quod aliquis videatur renūciare Velleiano: quia est solennitas extrinseca. & vide gl. & tene menti. Et h illud facit h † ad illud quod consulit Dy. minor iurauit non venire ɔ̄ rōnē minoris ætatis, an videatur renunciasse beneficio restitutionis in integrum? Et vr̄ ꝙ non, cum non p̄sumatur scire, vt hic, & idem consuluit Cy. quia si non præsumitur scire, ergo nō renunciat. lege. mater. de inoff. testamen. & sic iuramentum non porrigitur ad id quod quis ignorat. l. fi. C. de non numera. pecu. & supra qui satisdare cogan. l. fin. & ad municip. l. fina. in princ. & Cyn. hoc tangit in l. secunda, C. de rescinden. vendi. Contrarium i ɔsului: qa ad hoc, vt qs p̄iudicet sibi p iurm̄, nō reqrit ꝙ sciat illud, sed sufficit iurare sup facto. l. si duo. §. idē Iul. s̄. de iureiur. & l. duob. §. si qs iurauerit. eo. tit. Ita hic sufficit, quod iuret non venire ɔ̄, rōne minoris ætatis, vel alias. Et qdā doc. iuris Canonici cōcordauerunt mecum. Tutius tn̄ est, qđ ponat in instro, ꝙ minor fuit certificatus de beneficio restitutionis. ¶Quæro hic dr̄, † qđ p̄sumit solennitas, an admittatur ꝓbatio in cōtrarium? Gl. dicit ꝙ sic, sed in hoc est differentia, an per testes, vel scripturam. Et si vis probare ɔ̄ tenorem instrumenti, tunc admittitur per scripturam, & non aliter. C. de nō nume. pec. l. gn̄aliter. Aut contra solēnitatē, & tunc per testes bene possum. vt hic, & d. §. qđ fere. in l. iurisgentiū. Ex hoc apparet, quod hic est præsumptio, nō fictio, qa tunc non admittitur probatio in contrarium. l. nō est verisimile. s̄. quod

ADDITIONES.

* ¶Claud. Formali. Et sic maius est vitium formæ, quam materiæ. Aliquando tamen contra, vt per Panor. in c. quia propter. §. vbi. de elect.

a Poma. ¶Iustum pretium. Vide plene Io. de Imo. in c. pe. de emptio. & vendi. & ibi dixi.

b Poma. ¶Ita intelligebat. Vide eundē in fi. l. forte. de castren. pec. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. do. Pet. in cle. j. de reb. eccl. non alie.

c Poma. ¶Alias secus. Vide Bar. in l. forte. ɉ. de castren. pecu. Pau. de Cast. cons. suo 95. inci. In Christi nomine amen, super his, &c. Old. consi. 126. inci. quidā episcopus. Bald. & Mod. in d. l. si donatione. ver. sed circa hoc. C. de colla. & Are. in c. fi. de proba. post Bal. vbi limitat istam conclusionem. & vide ad hoc Bar. cons. 8. & seq. vol. 2. Are. in c. j. de iud. in secundo notab. & ibi Imo. cons. 85. & 72. in vlt. dub.

d ¶Si de extrinseca. Adde Bal. consi. 399. lib. 3. inci. Quidam prælatus. Rom. consi. 252. vbi dicit, quòd si reperiatur quòd communitas aliqua concesserit alicui immunitatem, ex diuturnitate tēporis p̄sumitur ꝙ interuenit debitus numerus, & alia requisita. idem voluit cons. 275. vbi dicit, quòd si Abbas vniuerit duo monasteria, quòd ex longinquitate temporis præsumitur consensus episcopi, & vbique allegat d. l. si filius. & l. qui in aliena. §. sed & si non adierit. s̄. de acqui hęr. & Imo. in c. Albericus. de testib. Pau. de Cast. tamen cōs. 50. dicit quòd solennitas ex antiquitate temporis non p̄sumitur, quādo ex actis apparet defectus, cū nulla sit maior probatio, quā illa q̄ ex inspectione colligitur, iuxta no. per Inn. in c. proposuisti. extra de proba. Et dum Alex. tangit, an præsumatur pro sententia, vide pulchrum consi. Bal. & Pe. 4. lib. & dū etiam tangit, Quid in laudo arbitratoris, dic ꝙ Pau. de Ca. sequitur cōsi. Dy. eius consi. 73. & Bal. consi. 10. lib. 4. dum etiam tangit de decreto interposito, vt faciat præsumi, quod ex vera, & iusta causa sit interpositum, alle. Spe. in tit. de emp. & ven. §. nunc dicendum. Adde vt per Bal. cons. 47. lib. 1. & cons. 191. lib. 1. vbi alleg. Spe. in d. §. & consi. 153. & 337. eo vol. & consi. 325. lib. 3. & Pe. de Anch. consi. 18. Bal. cons. 28. lib. 5.

e Poma. ¶Respon. si per testes. Bal. dicit, quando testis deponit qualiter Titius ꝓmisit Seio, non concludit stipulationē, secus si dicat, ꝙ contenta in capitulis sunt vera, & capitulum primum dictet de stipulatione. c. si quando de rescri. c. cum causam. de testib.

f ¶Differentiæ. Adde Pau. de Cast. consi. 81. & Alex. consi. 10. vol 2.

g Poma. ¶Sed puto quòd. Ratio differētię Bar. hic, est communis, vt refert Ange. Are. in §. si scriptum. Insti. eo. licèt à Rom. impugnetur, & varij varia senserunt. Est ēt ipsa differentia, vt inquit hic Nic. & Puteus maior, & domi. Alex. quam tamen limita vt per Are. nisi testis deponeret, quòd talis promisit tali interroganti, & incontinenti, quòd in stipulatione requiritur. l. 1. §. j. s̄. eo. vt declarat hic Are. p gl. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. Gl. in verb. in opponendo. circa med. s̄. de pac. quam approbat ibi Bald. Ang. Pau. de Ca. & do. Alex. licet Are. reprobet eam hic, per l. iurisgentium §. quod fere. s̄. de pact. tamen non recedas ab ista opinione, quod etiam requiratur, quòd dicat incontinenti, quia non obstat. §. quod fere, quia loquitur in scriptura, vt ibi gloss. Bar. in sua distinctione hic, sequitur ipsemet Are. sibi cōtrarius in l. reos. §. fi. ɉ. de duob. reis. Et pro ista opi. & qđ immo requiratur ꝙ ēt dicat incontinēti, facit quod voluit Bar. in l. nā & postea. de iureiur. in fi. de cuius dicto vide ibi per Alex. & per gl. in d. §. pactus ne peteret. cuius meminit, & illam ēt sequitur, multa in propositum addendo. Sed tamen contra istam opini. quòd immo si dicatur, quod talis promisit tali interroganti, & incontinenti, ꝙ ēt non probet, quia quāuis ista verba possint adaptari ad stipulationē, tn̄ non concludunt hoc de necessitate, cum possint etiam adaptari ad pactum nudum. vt d. §. qđ fere. postquā ergo ista verba possint conuenire stipulationi, & pacto nudo, testis dicens, vt supra non probat, quia non concludit necessario, nisi de vltimis vellemus dicere quòd lex isto casu præsumat stipulationem, vnde requiritur in contrarium probari, quod voluerunt pacisci, & non stipulari, vt d. §. quod fere. vbi in fi. vide Pau. de Ca. & vide ad hęc Oldr. consi. 100. & Fel. in d. l. sicut. de re iu.

d Poma. ¶Et istud facit. Not ibi, ꝙ minor iurans non venire contra contractū per se celebratum, quod licet non sit dictum in instrumento conuētionis, ꝙ est certioratus de beneficio restitutionis in integrū sibi cōpetenti, ꝙ tn̄ non requiritur, si dictum beneficium implorauit. Hanc ēt opi. vltra concor. alleg. p d. Ale. tenet Bal. in l. j. in fi. apparatus, ver. vlt. quæro. C. de reb. cre. licet videat loqui aliquantulū in diuersis terminis, & Bar. vt hic refert cōsulēdo, in consi. suo 9. & Pau. de Cast. in consi. suo 8. & do. Alex. in cons. suo 11. in secūdo vol. & consi. suo 4. in 1. vol. & obseruatur in practica, vt attestat vterq; Imol. hic, & dicit Ang. in l. 2. C. de rescin. vend. quòd est consuetum seruari. & vide Alex. consi. 27. vol. 1. & vide Corset. & ipsum in rub. extra de iureiur. in 12. speciali iuramento. & Fed. consi. 199. & Barb. consi. 25. vol. 1. & consi. 53. volu. 2. & non ab re Alex. cons. 102. vol.

i Consului. Adde quòd Bal. cons. 4. 1. lib. in fi. tenet, quod necessaria fit certioratio, non obstante iuramento. & ibi alle. notata hic, & consi. 390. 2. lib. idem tenet alleg. Dy. & Io. And. & no. per Cy. s̄. de mino. l. si iudex circūuento. Idē tenet consi. 133. 3. lib. & eo. vol. cons. 9. & consi. 40. 5. lib.

* s. quod me. cau. ¶ Quæro extra gl. * † an p̄sumatur testes rogati
10 si reperiretur in instrumento, præsentib. talibus testib. nec dicit, rogatis? & Dy. tenuit, q̄ sic per gl. in auth. de tab. §. nos autē. in gl. in verb. iniungantur. Cy. tenet contrarium in l. hac cōsultissima, in prin. C. de testa. & refert Dy. consuluisse, q̄ non præsumit solē-
a nitas illa, q̄ sint rogati testes.[a] Et idem dicit Dy. supra de testam. l. hæredes palam. §. in testamentis. licet Spe. aliter dicat in tit. de teste. §. j. ver. sed quid in prædictis, sed postea in sequenti versi. idem dicit, & bene alle. & hoc verum est, quia solennitas extrinseca est nisi in instrumento contineatur, tales rogati, &c. quia tunc statur instrumēto, C. de fide instr. & iur. ha. fis. l. j. & ibi no. Nec ob. quod no. in d. §. nos autem. quia ibi in notario. Itē hoc nisi testes se sub-
11 scribant, vt j. dicam. ¶ † Quæro [b] ergo quid si in instrumento nō
b reperitur, q̄ notarius sit rogatus? Glo. dicit q̄ præsumitur. Innoc. ↄtra de fid. inst. c. 2. Idem Spe. de instru. edi. §. j. ver. & no. nihil alle. facit C. de iure del. l. fi. §. sinaūt dubius, sed ibi nō fuit adhibitus ad publicandū sed ad scribendū loco alterius. Vñ credo, q̄ notarius intelligit rogatus, si dicat publicaui, licèt desit, rogatus, vt ī auth. de tabel. §. nos autem. cum gl. In teste non præsumitur, d. l. quæcūque. in fine. Et est rō, quare secus in notario: quia si notarius dixit, publicaui, vr̄ rogatus, cum non possit conficere publicū instrm, nisi rogetur, & sic est solennitas intrinseca. Et pro hoc induco ex de præben. ca. si motu proprio. li. 6. Pro hoc facit. C. de raptorib. virg. l. j. ante fi. vbi mulier, licèt volēs præsumit subducta ab alio. sic notarius præsumitur rogatus: & hoc si dixit, publicaui. Sed qd si dixit, rogatus scripsi, nec dixit publicaui, credo q̄ sufficiat, qa nihil ē aliud publicare, nisi rogatus scribere, sicut si cōtineret in instrumēto, me tibi interrogāti rn̄disse, satis exprimitur stipulatio, vt s. eo. l. j. §. j. s. ti. j. l. obligamur. §. verbis. ¶ Quid si dixit ego talis notarius scripsi, nec dixit rogatus, nec publicaui? Dic q̄ si hoc reperitur in quaternis rogationum, vel instrorum, & hēt alia oīa signa notarij, vr̄ publicū: alʼs secus, vt no. C. de fid. inst. auth. ad hæc.
12 cum gl. sua, & in corpore vñ sumit. ¶ Quid si dixit † talib. testib. adhibitis, & vocatis ad hoc, an sufficiat? Credo q̄ sic. Istud. n. est rogare, & ad hoc admittere, seu īteresse, ita q̄ nō sunt fortuiti, vl̄ trāseuntes, vt C. de test. auth. rogati. s. de repu. l. nullū. de testa. l. hære-
13 des. §. in testamētis. vbi ē expressum hoc. ¶ † Quid si dicit, adhibitis, nec dicit ad hoc, an sufficiat? Certe si reprobaretur, q̄ non essent adhibiti ad hoc, nō sufficeret vt d. §. in testamētis. & ibi dixi, alʼs p̄sumo ad hoc adhibitos, vt j. vi bon. rapt. l. 2. §. hoīes. vbi dixi. Ex eo. n. q̄ hoc facerent, ad hoc vñr adhibiti. Facit. s. ad Mace. l.
14 sed Iulianus. §. p̄inde. ¶ Quid si testis subscribit, se p̄nte testōre, vl̄ ↄhentibus, nec dicit se rogatum, vel adhibitum ad testificādū? Puto quòd præsumat rogatus. l. qui patitur. s. mand. & quia apparet, q̄ non sunt fortuiti, vel transeuntes. Et vr̄, s. de testa. l. Domitius,
15 ibi enim solum ad scribendum fuit rogatus. ¶ † Quid si dicit notarius. vel testis rogatus, nec dicitur à quo? Satis credo, quòd intelligatur à partibus, vel à parte, ad cuius petitionem fit, vt infra
16 eo. l. stipulatio ista. §. si quis ita. cū si. ¶ Quid si notarius † nō dixit interfui? Ex eo q̄ publicauit, præsumitur p̄ntia. argu. eius qd not.
17 C. eodem. l. j. ¶ † Quæro quid in relatione nuncij, c an præsuman-
c tur omnia solenniter acta? Rn̄deo, aut nuncius refert ex cōmissione sibi facta à parte, seu partib. & tunc idem q̄ in notario scribente ex mandato partis. Idē puto si ipsa pars aliquid ↄfiteret. Aut refert ex commissione iudicis, tunc idem q̄ supra dixi in teste. Pro-
18 cedo † vlterius,[d] reperitur in actis tali die lis cōtestata est, non dr̄
d plus. Spe. tangit in specie de lit. contesta. §. 2. ver. quidam autem lecta petitione. & tenet q̄ non probatur litis contestatio, nec aliqd aliud dicit. In contrarium vr̄ per ea quæ dicta sunt, coniuncta l. rē non nouā. §. patroni. C. de iud. & si qs vellet Spe. excusare, posset: quia hæc est stipulatio vniformis, sed litis contestatio potest fieri per negationē, & ↄfessionē, & sic nō p̄sumeret. Credo q̄ p̄cessus valeret, quicqd dicat Spe. Primo per vnā rōnē, q̄ vbi verbū p̄misisse, p̄t se referre ad pactum nudum, & stipulationē, lex intelligit per modū magis solennē, vt Inst. de inu. stip. §. si ita scriptū. & sic in litis ↄtestatione prout reperit ↄfessatū, vel negatum, p̄sumit lit. ↄtest. sic intercessisse. Præterea quid refert, siue per ↄfessionē vel p negationē fuerit facta litis ↄtestatio, cū lis ↄtestata est, argu. l. Gallus. §. si eius, circa fi. s. de lib. & posth. & l. q̄ si dubitet. de acq. hær.
19 vbi vr̄ casus. Teneo q̄ processus valet. ¶ Quid si in sn̄ia [e] † conti-
e net, sn̄aliter promulgata, nec dicitur lecta, nec iudice sedente? Satis credo, q̄ præsumatur lecta iudice sedente, quia natura huius verbi, sententialiter, non potest aliter verificari. l. fi. C. de sent. ex bre. reci. & si est solennitas intrinseca.

ADDITIONES.

* Clau. Quæro extra gl. Quid autem si notarius dicit, talis testis iuratus, vide per Bal. in c. per inquisitionem. in vlt. col. de elect. Quid si dicat, vocatis. Bal. in l. diuus. s. de test. mil. Alex. consi. 33. vol. 3.

a Testes rogati. Adde quòd non præsumantur rogati, tenuit Bal. allega. consi. 398. 3. lib.

b Quæro. Adde q̄ notarius præsumitur rogatus, Bal. consi. 22. 1. lib. vbi dicit Io. quòd male dicunt tenentes contrarium, & consi. proxime allegato, & Ang. consi. 216. vt refert Alex. sed in consi. 210. ego inueni quòd expresse tenet cōtrarium, vbi alle. Spe. & Inno. & dicit falsam opi. contrariam, & in fi. sentit q̄ etiam ad pias causas debet esse rogatus.

c In relatione nuncij. Adde Pau. de Ca. consi. 216. Bal. consi. 148. 1. lib. Et in quantum Ale. tangit, an cōstito de relatione præsumatur præcessisse commissionem iudicis, vide etiam in d. consi. Bal. sed latius per Rom. consi. 417. Adde in l. si in nomine. quam Ale. legit. q̄ error in nomine patris disponētis, vitiat dispositionem, vt clare consuluit Rom. consi. 189.

d Poma. Procedo vlterius. Vide Bar. in l. hæres institutus. s. de acq. hær. vbi tenet, quod hic Bal. ibi tenet dictum Spe. vide ibi Io. de Imo. & Lud. Rom.

e Io. Fr. Ru. Quid si in sententia. Opinionem Bar. sequitur Ang. Imo. Are. Alex. & Ias. hic.

LEX XXXI.

1 *Stipulatio vt valeat quod tempus inspiciatur.*

Si rem meam. Not. quòd ad hoc vt sciamus, an valeat ↄtus, inspicimus tp̄s ↄdōnis existentis. Ad hoc vadunt oīa ↄria. Op. j. e. l. si filius. Rn̄. ibi quo ad acquisitionem. hic quo ad valorem stip̄lonis. Scd̄o op. ad hoc de l. vsus fructus. j. de stip. ser. Sol. ibi erat defectus ex parte stipulātis, hic ex parte rei. Contra hoc op. de l. inter stipulantem. §. sacrā. j. eo. Sol. ibi erat defectus circa rem tm̄: hic mixta ↄsideratione stipulato-
a ris & rei. Reassume ergo [a] vt telligas glo. istā. Si quæris; † q̄ tp̄s in-
1 spiciatur, aut q̄ris quo ad acquisitionem & inspicimus tp̄s obligationis contractę. l. si filius, j. e. dic vt ibi. Aut quęris, quo ad valorem, robur, & substantiam stipulationis, & tunc si ex parte stipulatoris est defectus, inspicimus tp̄s contractus, d. l. vsusfructus. j. de stip. ser. Aut ex parte rei, quia non est in commercio cōi, & inspicimus tp̄s contractus, vt j. e. l. inter stipulantem. §. sacram. Aut est defectus mixta rōne stipulatoris, & rei, & tunc subdistingue Aut stipulor sine conditione, & non potest fieri, vt j. de solu. l. qui decem. §. Stichum. & j. eod. l. nemo rem suam. Aut sub conditione, & possum, vt hic. Quære, & solue vt in gl.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Reassume ergo. Adde quòd cęteri Docto. sequuntur Bart. & quæ sit ratio diuersitatis inter hos casus vide per Ias. hic.

LEX XXXIII.

1 *Promissus bos ad pascha, si moriatur ante tempus, an debeantur corium & carnes.*

2 *Promissus bos si est occisus, an teneatur debitor cedere actionem creditori*

a Si stichus. Circa legē istā [a] q̄ro, † p̄misi tibi hoīem Strichū,
1 & bouē ad pascha, ante tp̄s mortuus est bos, an tenear ad coriū, & ad carnes bouis? Dic, aut bos erat meus, & debentur mihi coriū & carnes. l. solū. §. meū. s. de rei vē. Aut erat mihi debitus, & tunc aut ex cā onerosa, & idē: qa mihi debet. l. si seruus. §. boue. s. de ↄd. fur. & qd dicā. j. p̄xi. q. Aut ex cā lucratiua, & tunc aut pro eo daret mihi rei vendicatio, & idē: aut alia actio p̄sonalis, & tunc secus. l. mortuo. in prin. s. de le. 2. Quæro, † quid si
2 homo, vel bos est interfectus ab alio, an teneat debitor creditori cedere actionem legis Aquiliæ. Ista qō est difficilis, & fuerunt de hoc opi. inter Iac. de Ra. & Pe. vt refert Cy. de verbo ad verbū. C. eo. l. non moriturum. tn̄ ex hoc non est declarata qō, nec mā. Et ideo dic, qn̄q; speciem debitā interfecit debitor, qn̄q; fideiussor & istis duob. casib. dic vt j. e. l. mora. & l. si seruum. in prin. Qn̄que interfecit eum creditor, & post moram, & non tenet lege Aquilia, vt s. ad l. Aqui. l. legis. in fi. Aut an̄ moram & tunc si erat debitum ↄdōnale, vel in diem incertam, creditor tenetur l. Aquilia. & debitor liberatur, vt d. l. legis. in prin. Aut erat debitū pure, & tunc idē credo, q̄ teneat creditor si forte facta repetitiōe anni, vel 30. dierum, non erat debitum, alias non video quid debitoris intersit. Et ita intelligebat Ia. Bu. in l. arbitrio. s. de dolo. Aut interfecit eum tertius, & tunc aut eum interfecit in damnum, seu odiū creditoris, & tunc debitor liberatur qa culpa creditoris, vr̄ perijsse. l. si merces. §. culpæ. s. loca. & ↄdu. & l. pe. in prin. sol. ma. & iō debitor actionem legis Aquiliæ non habet, sicut si ipse creditor interfecisset: sed hēt debitor actionē de dolo. d. l. arbitrio. §. fi. s. de dolo. Aut eū interfecit in iniuriam debitoris & debitor non liberat, quasi culpa sua perijt, d. l. si merces. §. culpę. Aut interfecit eū non in alicuius iniuriam. & tunc habet debitor actionem legis Aquilię, & liberat, vt hic. Sed an illam actionem teneatur cedere, tunc est q̄stio. & gl. sunt contrariæ, & ideo dic, aut res est debita ex causa lucratiua, & debitor non tenetur cedere specie occisa, secus si esset vulnerata, vt s. ad l. Aqui l. huic scripturę. & no. in l. proinde. eo. tit. Si vero ex causa onerosa, tenetur mihi cedere, & dare quicquid apud eum ex re illa est l. in summa. §. si quis seruum. de condi. ind. & ita procedit gl. quæ est in d. l. arbitrio. §. fi.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Circa legem istam. Adde quòd cum Bar. tenent Ale. & Are. hic. Sed Ias. ipsum not. aliqualiter contrarium, in d. §. boue. & eum dicit errare, & se ipsum confundere, vt hic per eum.

LEX XXXIIII.

1 *Res cuius commercium haberi non potest, si deducitur in stipulationem, vel legetur, an valeat. & quando æstimatio debeatur.*

Multum

Multum interest. Si res non est in cõmercio stipulatoris nõ valet stipulatio: secus est, si non in commercio promissoris. h.d. Et gl. ponit vnum bonum casum: non tñ bene congruit literæ. ¶Oppo. de l. filiusfam. §. si qd alicui. ʃ. de leg. j. & l. fideicomissa. §. si seruo. ʃ. de leg. 3. vbi dicitur, ꝙ legari potest res ei, qui ipsius commercium non habet. duæ a sunt opi. Vna est Irner. qui dicit aliud in legatis, a aliud in stipulationibus. Alij dicũt, ꝙ sicut distinguitur in legato, ita in stipl'one. Et vide istã gl. in ver. placet. quæ incipit, aliter in legato, &c. q̃ est verior. Dy. & Pet. tenent ꝙ secunda sit vera, ꝙ ita distinguatur hic vt in legatis. Iac. de Are. intellexit prout Irner. per arg. l. in testamẽtis. ĵ. de reg. iu. cũ sua gl. qa in eis fit interptatio larga, cũ habeant instar bonæfidei. l. in minorum. C. in qub. cau. in inte. resti. non est neces. Certe mihi plus placet opi. Iac. quàm alia, cum hæc lex nõ reperiatur distincta. ¶Quæro, quid in legato? Et gl. distinguit, & distingue tu, vt gl. An ista gl. sit vera, tenendo opi. Ia. non esset opportunum quærere. & primum membrum distinctionis non vr̃ verũ, per l. cœtera. §. si duob. ʃ. de le. j. & l. si quis inquilinos. eo. tit. Sed Dy. dicit, ibi erat res æstimabilis: hæc gl. loquitur in re inæstimabili. sed certe sicut illæ res sunt æstimabiles, deducta illa qualitate: quia iuncta ædibus, & ad scripta glebæ, ita res sacra deducta illa qualitate, potest æstimari. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Vñ dicit Pet. hæc res nõ erat in comercio propter ipsam rem ibi, propter rei qualitatem. Certe idem in re sacra, qa pp eius qualitatem non est in cõmercio. Dic ergo tu, ꝙ hoc membrum loquitur, qñ in nullius erat cõmercio: in ꝓrio poterat esse in cõmercio eius, q emebat domũ, vel fundum. Item vltimum membrũ, put dicit de Iudæo, & mancipio Christiano, & de hæretico, non vr̃ bonũ, qa ista lex non habuit respectum ad Iudæum vel hereticũ, vel Christianum, cum isti condentes iura fforum erant pagani, cum leges fuerint factæ per trecẽtos annos antequàm Christus veniret. vel plus. Item l. mortuo. §. Labeo. ʃ. de leg. 2. in istis exemplis non põt intelligi. Qualiter ergo potest opponi exemplum hoc? dic, ꝙ fuit ei interdictũ à iudice, ne emat. l. moris. §. pen. ĵ. de pœn. vel aliter fuit vetitus, ne emat ĩ tali comitatu, quod fieri põt. l. in quo. um. ʃ. de pig. cum gl. & isto modo potest poni exemplum hic. Vnde si statutum est hic, ꝙ forensis non posset acquirere possessionẽ immobilem, promitti sibi non poterit, sed ipse poterit alijs promittere, vt hic. Sed quid erit si emat? b Rñd. ex neutra parte valet cõ- b tractus. l. suæ rei. ʃ. de ꝯtrah. emp. nisi lex vltra procedat, vt l. licet. de ꝯh emp. & hæc lex cum gl. loquitˀ, qñ ex cã lucratiua. An possit ipse hæres ei legari, vel institui? Dic, vt l. si ita qs. §. ea lege. ĵ. eo. breuiter ergo, quantum est in materia legatorũ habetis gl. hic, & in l. apud Iulianũ. §. fi. cum l. seq. ʃ. de leg. j. Reassume † vt addas ad gl. aut non est commercium rei propter ipsius rei naturam, vt qa sacra, vel religiosa, & tunc æstimatio non debetur. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ĵ. eodem. Aut non est commercium propter quandã qualitatem, vt quia est cõiuncta ædibus. tunc æstimatio debetur. l. cætera. §. si duob. de leg. j. & l. si quis inquilinos. in prin. eo. titu. Si verò rei est commercium in cõi. & tunc aut cum magna difficultate, & tunc habetur pro impossibili. d. l. apud Iulianũ. §. fi. ʃ. de le. j. Aut est cõmerciũ in cõi sine difficultate, tunc distingue, vt in gl. Aut ẽ defectus ex parte promissoris, aut stipulatoris. Et primo casu indistincte debetur æstimatio, vt ibi in text. & l. Secundo casu ex quocunq; vitio ipsi stipulatori non debetur, vt in hoc tex. qui indistincte loquitˀ, nec per legem aliã distinguitur, fm Iac. de Are. & sic erit aliud in ꝯtractib. aliud in vltimis volũtatib. vt ʃ. patet. & quære de aliquibus quæ infra dicam in l. continuus. §. cum quis.

ADDITIONES.

a Aliud in legatis. Adde pulchre Roma. cons. 502.

b Clau. de Sey. Si emat. Tunc nec etiam debebitur æstimatio, vt concludit Ro. consi. 409. in 3. dubio. de quo per Alex. in l. apud Iulianum. §. constat. col. vlt. de leg. 1. Vide tamen ad limit. quod ponit Are. in l. si ita quis. §. ea. ĵ. eo.

LEX XXXV.

Si stipuler vt id fiat. Stipulatio quæ cõtinet impossibile de iure, vl' natura, non vꝫ h.d. Opp. ꝙ ista lex sit superflua, per l. impossibilis. ʃ. eo. Sol. ñ est, quia hic adiicitur impossibilitas per modum dispositionis: ibi p modum conditionis. Quæro, quid in muliere, aliquis stipulatur aliquam in vxorem, an valeat? Et videtur ꝙ sic, arg. à contrario sẽsu, vt hic. Contrarium tenet gl. ĵ. eo. l. Titia. & l. 3. ʃ. de spon. Soluã in d. l. Titia, istas contrarietates.

§. Si in locando. Contractus, qui celebrantur ꝯsensu, valẽt ẽt nõ adhibita solennitate verborum. h.d. Oppo. de l. j. §. si quis ita. ʃ. eo. Solu. ibi agebatur ꝙ fieret stipulatio, hic non, fm Iaco. de Are. idem si agereˀ ꝙ fieret stipulatio. l. si ita stipulatus. § Chrysogonus. ĵ. eo. nisi expresse esset dictum, quòd aliter non valeret. Dixi in d. §. si qs ita.

LEX XXXVI.

1 *Exceptio doli obiicitur contra stipulationem, in qua fuit dolus adhibitus, vel quæ in se habet dolum.*

2 *Dolus aduersarij qualiter probetur remissiue.*

3 *Promittere inductus aliter quàm intendebat si tradidit, qua actione agat.*

4 *Stipulatio si interuenit in contractu emptionis, & venditionis, & quis sit deceptus vltra dimidiam iusti precij, an habeat remedium huius legis.*

5 *Stipulatio interposita in contractu emptionis & venditionis, est æqualis ad emptionem & venditionem, & quando nouat primam actionem, illam nouat cum omnibus suis qualitatibus.*

Remedium huius legis, & l. 2. C. de rescin. ven. quòd habeat locum in contractu transactionis, habito respectu ad dubium euentum litis.

6 *Læsio qualiter probanda, quando laudum petitur reduci ad arbitriũ boni viri. Arbitramentum est quædam transactio.*

7 *Clausula apposita in venditione, & si plus valeat donat, tollit remedium huius legis, & similium, si venditor sciebat pretium rei, & qualiter debet concipi dicta clausula.*

8 *Remedio huius legis renunciari potest, & qualiter sit concipienda renũciatio.*

1 Si quis cum aliter. Ista est bona lex. Cõtra † stipulationem in qua fuit dolus adhibitus, vel quæ in se dolum hẽt, doli exceptio obiicitur. h.d. ¶Quæro exẽpla primæ partis. Et quidã ponebat, ꝙ nolebã tibi pmitterˀ tu induxisti me dolo, vt tibi obligarer. Sed reprehẽdũtur p gl. p verbum aliter, positum in tex. & sic psupponit, ꝙ obligari volebã, sꝫ in mõ, seu q̃litate fui deceptus. Vñ pone, ꝙ ꝯueni promittere fundũ sine vsufructu: vel ꝯueni promittere fundum ꝯstituta seruitute, & postea promisi simpliciter dolo aduersarij, ꝙ placet. ¶Quæro exẽpla sc̃dæ partis. Et quidã ponunt in ꝯctu stricti iuris, volebã tibi donare rẽ valentẽ cẽtum, promisi p errorẽ rẽ valẽtẽ ducẽta: vel pone in stipl'one interposita sup ꝯctu bonæfidei, q hẽt ĩ se dolum, qa qs est deceptus vltra dimidiã iusti ptij, l. 2. C. de rescin. ven. Ita dt gl. hic qd̃ no. vt ĵ. dicã. vel pone in dolo incidẽti, vt gl.
2 dt. ¶† Quæro circa primã partẽ qualiter probeˀ dolus aduersa-
3 rij? Rñ. vt C. de rescin. vẽ. l. dolus. & C. dẽ dolo l. dolum. ¶† Quæro circa primũ exẽplũ sc̃dæ ptis. Ille q promisit hẽt exceptionẽ doli. sed qd si iã tradidit, an possit ꝯdicere? Azo ĩ summa. C. de resci. ven. dt, ꝙ nõ pt agi, sed solum excipi. Ego credo ꝙ in ꝯctu stricti iuris subueniaˀ actione de dolo, & probo p l. si id quod aurum ʃ. eo. ti. qa ibi subuenitur stipulatori, si decipiˀ. Quare ergo nõ idẽ in promissore, & multo magis? & sic puto ꝙ subueniatur actione de dolo, vel in factum. l. & elegãter. §. nõ solum. ʃ. de dolo. vl' poterit ꝯdicere possessionẽ. l. qui exceptionẽ. §. si pars. ʃ. de cond. indeb. & de leg. j. l. si domus. §. fi. & l. seq. & hæc tutior, tenendo opi.
4 Azo. ¶† Quæro circa secundum exẽplum pone, tu vẽdidisti fundum in ꝯtractu emptionis, & venditiõis, interuenit stipulatio, vt cõiter fit in instrumẽtis, vtrum cesset remedium l. 2. C. de rescin. vẽ. & habeat locum remedium huius legis. Et gl. vr̃ dicere, quod habeat locũ remedium huius legis, ponẽdo hic exẽplum fm. Et credo, ꝙ gl. bñ dicat, sꝫ ẽt credo ꝙ remedium huius legis habeat locum, s. iudicis offo, vel actione ex empto, p l. 2. C. de resc. vẽ. qa qñ in eodẽ ꝯctu fit emptio, & p stipl'onẽ fit pmissio, illa stipulatio, q̃ est æqualis ad emptionẽ & vẽditionẽ, ñ nouat, nisi expresse sit dictum. l. duo societatẽ. ʃ. p soc. & l. fi. C. de noua. Præterea, posito ꝙ nouaret primã, eã tñ nouat cum omnib. qualitatib. & priuilegiis, q̃ habebat primo ex natura contractus, vel rei in obl'onẽ deductæ nisi animo adiiciendi priuilegium sint factæ. l. aliam. ĵ. dẽ noua. hoc voluit dicere tex. in l. v. §. ꝯuentionales. ʃ. eo. & l. si stipulatus. ʃ. de vsur. & l. si legati serui nomine. ff. de l. j. & de dã. inf.
5 l. dãni. 2. in prin. ¶† Quæro, qd si in ꝯctu trãsactionis a qs ẽ dece-
a ptus vltra dimidiã iusti precij? Dy. dicit, ꝙ remedia hius legis, & l. 2. de rescin. vẽd. ñ habẽt locũ. vt l. Lucius. in fi. ad Treb. Sꝫ gl. ibi dicit contrarium, quia ista habet locum in contractu transactionis, sicut in aliis contractib. Sꝫ est differentia in mõ ẽstimandi, qa in trãsactione æstimaˀ dubius euentus litis, ad hoc vt videatˀ, an qs sit decepꝰ vltra dimidiã iusti pcij. Nã illius dubij euẽtus venit in æstimationẽ, ñ aũt æstimabiˀ q̃tum erat in veritate, vñ respectu veritatis poterit esse deceptus vltra dimidiã iusti pcij. Et idem
6 dico, † qñ sñia arbitratoris petiˀ rduci ad arbitriũ boni viri. Nã cũ arbitramẽtũ sit trãsactio qdã, vt no. in Aut. vt dif. iudi. §. j. & dicã. ĵ. eo. l. si qs arbitratu. ille, q dicit arbitramẽtũ iniquũ, dẽt probare, & cõcludere ꝙ inspecto dubio euentu litis, ille inique arbitratus est: & ille qui defendit, dẽt probare & concludere ꝙ eo respectu æq; arbitratus est. licèt cõmuniter aduocati hoc ignorẽt. ¶† Quæro

ADDITIO.

a ¶Transactionis. Inquantum Ale. transit cum ea opinione quòd remediũ l. 2. nõ hẽat locũ in contractu transactionis. adde auctoritatem gl. Io. And. Imo. Pe. de Anch. in c. cũ cãm. de emp. & ven. Spe. in eo. t t. §. nunc dicendũ est. verquid de trãsactione. Gul. de Cu. in l. ex cã. C. de vsuc. pro empt. Bal. in l. ordo. C. de exe. rei iud. & in l. 2. §. 1. ff. de tran. & ibi dicit hic sentire gl. in verbo, debere, & Bal. in l. fi. in prin. §. j. C. cõia. de le. p tex. in l. in summa. in prin. in verres nulla. ʃ. de cond. inde. & tex. in l. a Diuo Pio. §. si pig. ibi, quia velut pacto, &c. cum ibi no ʃ. de re iud. Bal. in l. 2. C. de rescin. ven. etiam adde, ꝙ hanc opi. tenet in eius consi. 62. lib 1. & Bal consi 320. 2. lib.

7 ¶†Quæro,dicitur in instr̃o venditionis,vendidit rem pro tanto
a & illud qđ plus valet a dedit & donauit, an per hoc cessabunt remedia harum legum? Dices tu ꝙ sic,l.si quis dõnis.s. de contrah. emp.Et hoc vr̃ tenerẽ gl.in d.l.2.de rescin.vẽ.& Azo in sũma illius ti.In contrarium facit l. ab Anastasio.C.mand. Sed tu dices,ibi in cessione est speciale,ergo in contrariũ est ius cõe.Dico,ꝙ si venditor sciebat valorem rei,tunc per talia verba cessant remedia harũ legũ.Sed si hoc ignorabat,tunc ꝑ talia verba non habebat animum donãdi,nisi modicũ.l.si liberus.s.de oper.& l.hæc adiectio. de ver.sign.& est arg.l.si de meis.§.recepisse.& qđ ibi no.supra de arb.alias incipit,idem Pomponius, & ideo si quãtitas est magna apparet ꝙ in ꝯtu donationis est læsus, & sic habebit remedium huius legis,& l.2.C.de rescin.ven.ſm eos qui dicunt,hodie ꝯtractũ donationis esse bonæfidei.Dicatur ergo in instrumento,& illud qđ plus valet,siue sit quantitas modica,siue immodica, dedit & donauit,&c.vel renunciet bñficio d.l.2.& similium,ꝙ tantun-
b dem b importat. † Sed an remedio huius legis possit renunciari,
8 l.exceptioni doli qñ dolus inest reipsa? Vr̃ ꝙ nõ.qa hic ẽ dolus futurus,q cõmittiẽ cũ petiẽ:ergo,&c.l.si vnus.§.illud. ff.de pact. Dic contra,qa,ex eo ꝙ huic beneficio renunciat de pñti,cessabit dolus tpe petitionis.Non aũt puto, ꝙ sufficiat simpliciter renunciare exceptioni doli,nisi exprimatẽ de hac lege, vel ꝙ tantundẽ importet.Nam istud renũciare,est donare,vt ĩ.de noua.l.si quis delegauerit.& sic modica refertur,nisi exprimatur,vi dixi.

ADDITIONES.

a Et illud quod plus valet.Adde in quantum Alex.alleg.Ang.consi.136.inci.tutor pupilli.voluit alleg.142.post vide Bal.consi.324.lib.3.& cõsi.3.consi.40.lib.5.Et inquantum tangit.idem Alex.qualiter ex præcedenti contractu probetẽ stipulatio,adde Bal.conf.18.1.vol.Abb.consi.62.lib.2.per Bal.118.2.lib.per Pau. de Cast.consi.303.latius consi.119. per Ro. consi.303. latius vide quæ posui in l.cũctos populos.post Ale.& dum loquitur de venditore equi morbosi, vide quæ ipse voluit eius consi.147.lib.2.

b Io.Fr.Ru.Quod tantundem importat.Vult ergo Bar.ꝙ non sit differentia inter renũciationem specialem,& donationem,& in hoc Ias.hic no.Bar. tenere cõtrarium in l.fi.§.idem quæsijt.s.de condi.indeb.& subdit, ꝙ nullus adduc perpendit de ista contrarietate Bar.

LEX XXXVII.

Si certos nummos No.ꝙ qñ q̃titas,vt spẽs debeẽ, perit ꝑiculo stipl'oris.¶Op.ꝙ non liberatur l.incendium.C.si cert.pet.& l.in ratione.§.incertæ. s.ad l.Fal.So.ibi in genere,hic in specie debeẽ quãtitas.facit.s.loc. l.in naue.de leg.j.l.Titię textores.in fi.Quantũ ad.l. in naue.dic,ꝙ qñq; debetur proprie quantitas in gñe,& non perit, argu.d.l.incendiũ.& d. l.in ratione.§.incertæ.quandoque debetur in genere non propriè sed respectu certæ speciei,& tunc perit ꝑiculo stipulatoris.l.in naue.s.loc.& d.l.Titię textores.in fi.de leg.j.Aut debetur certa species,& idem:quia periculo stipulatoris perit, vt hic, & l.sed & si certos.de leg.j.

LEX XXXVIII.

1 *Stipulatio habere licere,ex cuius facto committatur.*
2 *Actio datur ex sententia iudicis delegati.*
3 *Obligatio ad interesse,in quibus stipulationibus facti succedat.*
4 *Venditor qui promisit defendere de iure, & de facto, contra omnem personam,ad quæ teneatur.*
5 *Verbum,de facto,qualiter accipiatur.*

a Stipulatio ista habere licere. a Ista lex ẽ multũ difficilis, & habet gl.multũ difficiles,diuiditur in tres partes,vsq; ad §.hi qui Primo loquiẽ ex cuius facto cõmittatẽ hæc stipl'o. Scđo loqẽ ex quo facto.Tertio cui,& ꝯ quẽ cõmittatẽ. Scđa ibi,si qs forte. Tertia ibi,sicut ãt,& durat vsq; ad §.hi q.Prima subdiuidiẽ in alias particulas.Prima loquitur in stipulatione simpliciter inerposita. Secunda loquitur qñ de se tm̃ promisit.Tertia,qñ de extraneo promisit.Quarta qñ simpliciter promisit, & sic dẽt iungi cũ prima. Scđa ibi,sed si se.Tertia ibi,sed si qs ꝑmittat.Quarta ibi,sed quatenus,& ista iungatur cũ prima ponẽdo casũ.Et bř hoc intendit Stipulatio,hr̃e licere,simpliciter interposita,oẽs ꝯtinet inspecto rigore verborum:sed ex iuris interpretatione ex facto ꝓmissoris,& successoris ipsius,tm̃ committiẽ. Idem si de se tm̃ promisit,sed non pro facto exnei,ẽt si expresse sit dictum, nisi pœna sit apposita.h.d.¶Ibi,stipulatio ista simpliciter interposita. Ibi, hoc ꝯtinet,subaudi inspecta simplici significatione verborũ.Ibi sed si se,al's deest,si,& tunc determinat ꝑcedentia.al's est si, & tunc ponit nouũ casum,qñ de se specialiter promisit.Et ſm hanc diuisionẽ lege,& notabilia collige per te.¶Opp.dr̃ hic in prin.qñ ꝑmittit simpliciter,tenetur de facto omnium.Seb contra.ĩ.prox.ver. sed quatenus.Rñ.principium loquitur secundum simplicẽ significationem verborum.ver.sed quatenus loquitur secundũ interpretationem.¶Opp.ad secundam particulam.ĩ.eo.l. quoties qs in prin.vbi quis potest promittere factum alienum. Rñ. promit-
b tere facturum se & curaturũ b ꝙ per alios non fiet,quo minus habere liceat,fieri potest,vt in contrario:sed promittere factũ alienum simpliciter,non potest fieri,vt hic.Et vide gl.in verbo,videtur quæ incipit præsumitur prima facie,&c.Ista solu.non vr̃ vera quia vbi simpliciter promisit quis , videtur promittere se facturum,&c.l.quotes quis.ĩ.eo.& gl.Inst.de inu.stip.in §.si quis aliũ videtur hoc tenere,& Cy.idẽ in l.j.in 7.q.C.de procur.hoc tenet sed illud est ꝯtra istam l.hic.& ĩ.ea.l.§.si quis dolũ.vbi simplicite ꝑmittendo,ad factũ alterius non refertur nisi expresse dicaẽ.Teneo ergo gl.istam,ꝙ in simplici promissione, nõ intelligiẽ me facturum &c. Sed contraria sunt vera in prætorijs stipulationib.l. quoties quis.ĩ.eo.Glo.ergo quæ est in d.§.si quis alium, non bñ intellexit istam legem.¶Op.ĩ.eo.l.inter stipulantem.in prin.se ibi ponuntur plures sol.hic dicit,ꝙ tenetur de his,quos potest ꝓhibere.l.fluminum.§.quãquam.s.de dam.infec.& l.qui fundũ s. loca.vel aliter ibi loquiẽ qñ ꝑcesserat ꝯtus,ex cuius natura quis tenebaẽ,ex̃neo euincẽte.¶Op.& est gl. sup verbo ꝑmittere,de l. emptorẽ.§.q aũt.s.de act.emp.Sol.ibi tenebaẽ ex natura ꝯtus ꝑcedentis,hic nullus ꝑcessit.Vel si ꝑcessit,fuit ꝯtus donationis,de quo ñ tenebaẽ de euictione.Sed ꝯ hoc opp.ĩ. prox.§.si qs forte. vbi dicitur distractũ:&c.& sic ꝑcessit ꝯtus. Re p. dẽs intelligere distractum nõ ab eo q promisit,sed ab alio,vel ꝑ ꝯtũ donatiõis: vel fuit dictũ,ꝙ de euictiõe ñ teneretẽ & ita tenet gl.i l.ꝯria. ¶Re
1 assume †ergo istã materiã.Cũ qriẽ qñõ.i. ex cui9 facto stipulatio habere licere,ꝯmittatur,Dic aut qs promisit de se tantũ,& ꝯmittitur ex facto suo,& suorũ successorum,vt hic, versi. sed si se. De facto vero ex̃nei nõ teneẽ, nisi quatenus natura ꝑcedentis ꝯtus inducit,d.l.emptorẽ.§.qui aũt.s.de act.empt. Aut quis de ex̃neo promisit,& tunc aut promisit se facturũ , & curaturũ ꝙ alius.&c. & tunc ꝯmittitur arg.l.quoties qs.ĩ.eo. Aut nõ promisit se facturum & curaturum,&c.tunc aut ꝑcessit ꝯtus; de cuius natura tenetur de euictione,& de facto successorũ,& ex̃nei tenetur, argu. l.emptorem.l.qui autẽ.s .de act.emp.Aut non præcessit, & tunc nõ teneẽ,vt hic ver. sed si quis.Sed si pęnalis stipl'o interponitur, tũc pęnæ metu de facto alterius teneẽ, vt hic.ver.at si qs velit &c. Si vero stipl'o fuit interposita simpl'r , tunc aut præcessit ꝯtus eanã,ex quateneẽ de euictione,& tunc de facto ex̃nei teneẽ.l.inter stipulãtẽ.in prin.ĩ.eo. Aut talis ꝯtus non ꝑcessit,& non teneẽ,nisi de facto suo,& suorũ successorũ,& eorũ quos potuit ꝓhibere, vt hic,ver.sđ quaten9. Venio ad gl.q̃ ẽ sup verbo,res ea.& inci.in pęnali.& quæro quæ est ratio, ꝙ pęnalis stipulatio committitur? Respon.quia non inspicitur,an intersit in pęna,vt ĩ.ea.l. §. alterẽ. Sed opp.de l.vni.circa fi.C.de sen.quæ pro eo qđ interest. vbi nõ potest excedere duplum:ergo semper dẽt videri vtrum intersit. Sol.dicunt quidam,fateor ꝙ inspicitur,sed ad contrarium non respondent.Et vide gl.q̃ incip.in pęnali.n.&c. vsq; ibi pęnalis.n.Sed ista non est vera,qa ibi loqtur de stipl'one pænali,q̃ apponitur super contractu,q continet certum:sed hic cõtinet incertum, & iõ non inspicimus,an intersit.¶Sed Opp.de l.nuda.C.de ꝯtrahen.& cõmit.stipu.& l.ex pupillari.s.de vulgari et pupillar.Glo.dicit,fateor ꝙ accessoriũ nõ firmat principale,sed metu pęnæ pareẽ.nec ĩ sñia arbitri,vt dicit gl.quã vide,ibi,vel à iudice non daẽ.si habeas non,vt habetur cõiter:sed in lib. Pet.de Bellaper.erat sine non. Et
2 sic innuit†ꝙ ex sententia arbitri,hoc est iudicis delegati, non deẽ actio,quod falsum esset.l.à diuo Pio.de re iud. ¶Op.ad prædicta, semper ex promissis facti tacite vr̃ promitti interesse si non fiat, vt ĩ.eo.l.stipulationes non diuiduntur. ergo semper valebit pro-
3 missio facti alieni.Ad quod resp.Dyn.†illud ꝙ dicitur ꝙ stipl'o facti habeat tacitam stipulationem de interesse,verum est, si est stipulatio valida,secus si inualida,et inutilis.l si spõsus.§.fi.de do.inter vir.et vxo.hic est quædam gl.ma.quã hic recitare omitto,sed recitabo infra proxi.§.quia ibi proprie cadit.¶Quæro,aliquis vẽdens promisit emptorem contra omnẽ personam defendere de
c iure et de facto, c ille emptor per aliquẽ vi expelliẽ, an venditor teneatur

ADDITIONES.

a Habere licere. Vide Fel.in c.ex rescripto.de iureiur.in ver.dicitur hic, vide But.consi.112.

b Facturum se & curaturum. Adde Bal.consi.96.i.lib vbi ponit ad quid teneaẽ, & quomodo obligetur qui promisit alicui se facturum,& curaturum, ꝙ nõ veniretur contra sententiam,& si veniretur contra,ꝙ releuabit indemnem, & qũo obligetur quis ex promissione facti alieni,vide Rom.consi.410.& per Bal.con.299.lib.1.alias 101.lib.3.in nouis.Lugduni impres.vbi alleg. Bar.in l. quoties quis alium,infra eod.

c Alex.De iure & de facto.Adde secundum Ale.inquantum Bar.concludit,ꝙ ille qui se obligat defendere emptorem,non teneẽ defendere cũ armis.ꝙ hãc eandem sñiam tenent cõiter Moder.Cy.& Saly.in l.fi.de act.emp.Bal.in l.nõ solũ.§.si status.ver.iuxta hoc quæriẽ.de procu.& in l.1.in lec.antiq.s.de euic. Io.de Imo.in c.si.& ibi.Pet.de Anch.de emp.& ven.la.Bu.cõs.inc. In Christi noĩe amen,qõ proponitur.Et qualiter intelligantur illa verba, de iure & de facto,vide Bal.consi.176.inter consi.Ang.licet Alex.alle.ꝓ cõsi.Ang. nõ est verũ.Et an q. ꝑmisit licere hr̃e, sub pœna,teneaẽ siue de facto res euincaẽ.vide Abb.cõs.49.li.2.inc.In qõne q̃ vertiẽ.Et quod promittens de iure, & de facto defendere non teneaẽ nisi de iure,si sit Princeps,tenet Pe.de Anch.cõs.86. Et clericus suã ecclesiam de iure,& de facto defendere tenetur,vt idem voluit consi.157.Et post hunc aduerte,quod do.Ias.hic in prin.dicit qđ Bar.seipsum cõfundit, & qđ doctri.sua post antiquos implicat cõtradictionẽ,tu videto.

teneatur defendere: Videtur ꝙ non. C. de act. emp. l. fi. ſ. de acqui. poss. l. permisceri. ſm vnam lect. Præterea promissor non tenetur nisi de facto suo, & eorum quos pt prohibere. l. fluminum. §. quã quam. de dam. infec. & ſ. locati. l. qui fundum. & l. hæc distinctio. Sed Dy. dicit hæc vera, nisi sit promissa pęna, tunc metu pœnæ tenetur defendere, vt hic, & ĩ. ea. l. §. si quis dolum. Iac. de Are. tetigit hoc in l. damni infecti. quidam. ſ. de damn. infect. Dico modo latius. Nam illa verba, de facto, possunt intelligi pluribus modis. Primò, si moueatur lis in iudicio, de iure, vel de facto, & euincatur de iure, vel non. l. pater. in princ. ſ. de do. prael. Secundo modo potest intelligi de facto. s. vt in iudicio faciat ea, quæ facti sunt, vt assistere apud tribunal, producere testes, soluere expẽsas, & simi. argu. ad hoc. C. de in lit. dan. tu. l. 2. & de euic. l. si parentes. Tertio modo potest intelligi de iure, & de facto, hoc est armata manu resistere, & recuperare: sed iste tertius modus nõ debet ex nã ɔ̃ctus. d. l. fi. C. de act. emp. & l. permisceri. ſ. de acq. pos. ergo intelligeretur ſm naturam contractus, vt ad hunc tertium casum non porrigatur. l. si stipulatus. ſ. de vsur. & d. l. dam. infec. quidam. de dam. infec. & quia verba ambigua in dubio interpretantur contra stipulatorem, vt ſ. de pac. l. veterib. & hoc tenent Iac. de Are. & Old. & idem tenet hic Ricar. Malumbr. & addit rationem, quia cum natura ɔ̃ctus emptionis, & venditionis, sit talis naturæ, ꝙ in eo non veniat casus fortuitus, per talem promissionem generalem non tenebitur, cum alij casus fortuiti non sint nominati. l. sed & si quis. §. quæsitum. ſ. si qs cau. & ĩ. locati. l. opus quod auersione. operatur ergo talis promissio, vt teneatur ad duo prædicta, non autẽ ad tertium. Primum qa non tenet venditor, si emptor expellatur de facto, ſm prædictos. Sed mihi vr̃ in hoc primo casu distinguendũ. Aut emptor expellitur ab aliquo suo inimico, & sic propter odium ipsius emptoris, & venditor nullo modo tenetur: qa emptoris culpa hoc accidere lex interpretatur. l. si merces. §. culpæ. ſ. loca. & l. pen. in prin. ſ. sol. mat. Aut fit ab inimicis venditoris, & tunc propter sui odium tenetur, etiam si non esset dictum, de iure, & de facto, quia ipsius vẽditoris culpa hoc accidit. d. §. culpæ. & d. l. pen. de qua tenetur ex nã ɔ̃ctus. Aut neutrius culpa hoc accidit, sed qdam hoc facit ad suum lucrum, non propter odium possessoris, & tunc sto cũ pdictis: in alijs duob. casib. sto cum eis.

1 *Argumentum de stipulatione ad transactionem non procedit.*
2 *Stipulatio, habere licere pro quo facto committatur, & quando, nu. 3.*

§. Si quis forte non. Hæc stipulatio cõtinet, non fieri quominus habere liceat occasione dñi, vel alterius iuris habiti, vel habẽdi. h. d. cum §. seq. Et hic dicitur ex quo facto stipulatio committatur. Item qñ hæc stipulatio committatur. ¶Opp. & incipio à gl. magna præcedẽtis §. quæ debet hic recitari. ¶Opp si ista stipulatio committat solũ propter controuersiam de iure, ergo nunquam committitur: qa si tu promisisti de euictione, tunc possum exceptione te repellere: quia quem de euictione, &c. vt ſ. de euict. l. vendicantẽ. Istud ɔ̃rium soluitur hic in gl. in verb. successores. in princ. & in fi. Et prima sol. est, ꝙ de iure agit, licèt de exceptione repellat. Vel dic, ꝙ licèt contineat ius, stipulatio tñ committitur, si de facto mouet. Et ista tangitur in fi. gl. & hanc tenet Pe. Dicit ipse, diabolicũ esset dicere, ꝙ agendo de facto non cõmitteretur. Quid. n. si rem alienã vendo, nõne obligabor? certe sic. non ob. litera hic ĩ. in §. qsitum. q̃ dicit ꝙ cõmittit, si res efficit promissoris, nõ aliàs. quia illud iõ dicit, quia nõ est verisimile, ꝙ ille ageret, si non hr̃t dñium. Fateor
a tñ ꝙ cõmittit agẽdo de facto. Sed Dy. & Ia. de Are. & oẽs cõiter tenet ɔ̃riũ. & est casus ĩ. ea. l. in §. hi qui. vbi dr̃ ꝙ hæc stipl'o cõtinet ius ex vtraq; parte. Nec ob. si dicis, qd si vendo rem alienam, qa fateor ꝙ hæc stipl'o non cõmittitur, sed habebit locũ actio ex empto. ¶Secundò opp. ꝙ cõmittat, si agit sicut in trãsactione, vt
1 C. de trãs. l. vbi pactũ. Rñ gl. † dt, ꝙ ar. à trãsactiõe ad istã stipl'onẽ nõ est bonũ, cũ trãsactio pt fieri super re aliena. l. pen. iuncta gl. in verb. habentes. C. de vsuca. pro emp. & l. si pro fundo. C. de trans. Stipulatio verò nõ super re aliena, vt hic. Itẽ fit trãsactio pro lite pñti, vel futura: hic verò etiam si nõ super lite interponitur. Item trãsactio nullo dato, vel retento non valet. C. de trãsa. l. trãsactio. hic secus. Et hoc est ꝙ dicit glo. ex liberalitate mera interponi. Itẽ trãsactio interponit super lite pendente. l. cũ Aquiliana. ſ. de trãs. & l. si de certa. C. de transactio. vbi non venit ius futurum, sed in ista sic præsens, & futurum. Itẽ est quinta differentia. In trãsactione enim cõmittitur pœnalis stipulatio, si de facto ɔ̃trauenit. l. si qs maior. C. de transa. sed in ista nõ, nisi de iure. & istæ duæ differẽtiæ vltimæ non sunt in gl. ¶Oppo. quia ista stipulatio cõmittitur pro facto alieno, qñ est pmissum vt hic, in §. qsitũ. ergo non est necesse ɔ̃trouersiã moueri de iur. Sol. dic, ꝙ ibi ille alius ɔ̃trouersiã mouebat de iure, al's nõ cõmitteret in re aliena: sicut nec seruo stipulãte, dicit gl. Sed ɔ̃ hoc opp. qa cõmittit in seruo stipl'ante, vt ĩ. ea. §. hi q. Sol. nõ cõmittitur de rigore, sed de æquitate cõmittit. & vide gl. ibi, & ideo nec ĩ re aliena, &c. ibi, sed si seruus. hoc est verũ de iure stricto, sed de æqtate secus, vt ibi. ¶Op. dr̃ hic, ꝙ p re aliena q̃ pseuerat aliena, nõ põt cõmitti. Cõtra agã ɔ̃ te rei vẽdicatione et p re aliena, fert sñia ɔ̃ te, & sic poteris agere ɔ̃ me, qa nõ potero dicere, ꝙ male sit iudicatũ. l. si seruus pluriũ. §. 1. & sic pro re aliena cõmitteret. Breuiter, fateor ɔ̃riũ, & p re aliena põt cõmitti, verum est secuta sñia, dicit gl. & bene. ¶Op. ad id quod dixi, dãnum, qd quis sua culpa sentit, sentire non vr̃, vt in reg. iur. dãnum qd qs, sed stipulator fuit in culpa, qa potuit obijcere exceptionẽ ɔ̃ agentem. Sol. dicit gl. ꝙ culpã obijcere nõ põt, ex qua lucrũ sentiat. no. gl. in verb. ex quo ipsa lucrũ. l. cũ ĩ fundo. §. qd si mulier. supra de iure do. & no. in l. vendicãtem. ſ. de euic. ¶Sed opp. nonne potero dicere, ꝙ per iniuriã est iudicatum, vt ſ. de eui. l. si per imprudentiam. Gl. dicit ꝙ nõ, vt in l. si seruus plurium. §. j. de leg. j. & bene. ¶Opp. ſ. de eui. l. qd ad seruitutes. Sol. ibi in stipulatione duplæ: hic in stipulatione, hr̃e licere. ¶Opp. ĩ. eo. l. inter stipulantem in prin. Sol. Ibi pcessit ɔ̃ctus, ex cuius natura debetur euictio, et de facto alieno. ¶Itẽ op. de l. emptorẽ. §. q autem. de act. emp. Sol. ibi pcessit ali9 ɔ̃ctus. Sed ad illud op. d §. si qs forte, qa dicit, distractũ. Sol. dic. distractum ab alio, vel ab eo, scilicet donando, Vel dic ꝙ
2 fuit dictum, nõ teneri de euictione. Reassume ergo, † vt ibi liqat pro quo facto hæc stipl'o cõmittatur. Dic, aut venit ɔ̃ promissor, vel eius hæres, aut extraneus. Primo casu, aut rõne alicuius sui iuris, & committitur stipl'o. vt §. si quis forte. Aut venit de facto, & tunc si quidem sñia est lata pro eo, licèt iniuste, hæc stipulatio cõmittitur. l. si seruus plurium. §. j. ſ. de leg. j. Si vero sñia nõ est lata, non committit, vt in d. §. qsitum. nisi sit ad expẽsas. l. si fine. §. Marcellus. & §. cum autem. ĩ. rem ra. hab. Aut venit extraneus, & tunc si de facto non committitur vt hic, & §. hi. qui. infra ead. l. Aut de iure, & tunc aut præcessit contractus, ex cuius natura debetur euictio, & committitur. l. inter stipulantẽ. in prin. ĩ. eo. & l. emptorem. §. qui autem. ſ. de actio. empt. Aut non præcessit contractus alius, & tunc non tenetur de facto alterius, nisi pœna sit apposita
3 vt hic, & ſ. proxi. §. ¶Procedo † vlterius ad scdam mãm, vidistis ex quo facto committatur, modo est videre, qñ. Et dicit tex. ꝙ statim mota controuersia, Sed op. de l. habere licere. ſ. de euict. Sol. dicunt qdam, ꝙ aliud ibi, & aliud hic. vel aliter vt ibi, & ista ẽ vera sol. Aut ille qui promisit, agit. & tunc statim cõmittit, vt hic. Aut alius, & tunc euictione secuta, vt ibi Iac. de Are. dicit, aut loqmur in ɔ̃ctu emptionis, & venditionis, & si est apposita stipl'o habere licere, & alius litem mouit, sto illi l. habere licere. Aut loqmur in alio ɔ̃ctu, et ipse pmissor litem mouit, et tunc aut ɔ̃stat ꝙ eã mouet de iure, et statim committit, vt hic. et §. si quis forte. et l. pcurator ad exhibendum. §. j. ĩ. rem ra. ha. Aut ɔ̃stat ꝙ de iure nõ mouet et nõ committit, vt hic. et ĩ. rem ra. ha. d. l. pcurator. et l. fi. Aut est dubiũ, et expectat sñia, vt no. hic, et probat ſ. de iureiu. l. iusiurandum, qd ex ɔ̃uentione. in fi. interim committit ad expensas. facit ad id qd dicam ĩ. e. l. vẽditores. ¶Item op. ꝙ si euincit pro iure futuro, nõ cõmittit stipl'o. l. Lucius. ſ. de eui. et l. j. ſ. de peri. et cõmo. rei ven. Sol. ibi loquit, qñ ius possessoris minuit facto suo, vel casu fortuito, ideo tunc non tenet promissor: hic, qñ ius possessoris minueret p ius superueniens pmissori ꝙ ante erat apud alium. Et sic no. casum de quo dicam in l. qui Romæ. §. duo fratres.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Et omnes communiter. Adde ꝙ ista est communis opi. contra quã tenet Roma. & Ias. hic, qui dicit opi. Pet. in puncto iuris posse teneri.

1 *Stipulatio ista habere licere, committitur contra singularem successorem.*

§. Sicut autem ex parte. Hæc stipulatio committitur contra pmissorẽ,
1 et eius successores, & stipl'ori, et eius successorib. h. d. † ¶Quæro vtrum committatur in rem contra successorem, et determino p l. fluminum. §. adijcitur. ſ. de dam. infect. ꝙ committat stipulatori, et eius successorib. vniuersalibus, sed singulari non, sed sibi cedet l. damni. §. emptor. ſ. de dam. infe. Idẽ est in promissore, ꝙ successor singularis nõ tenetur, sed ex eius facto tenetur auctor. d. l. fluminum §. adijcitur. et ꝙ ibi no. et l. 3. §. opus. ſ. de ali. iu. mu. cau. fa. ¶Quæro, an est idem si non intersit principalis stipulatoris, cum de euictione non teneat qa forte donauit, habes gl. in l. si pro re pupilli. §. fi. ſ. de eui. et probatur in l. si fundum. §. Iulianus. ſ. eo.

1 *Prædicata talia sunt, qualia demonstrant subiecta.*
2 *Stipulatio quæ proprie intelligi non potest, trahitur ad improprium.*
3 *Licere, seu licitum esse, potest duobus modis intelligi.*

§. Hi qui sunt. Hec stipulatio cõtinet ius, si potest, aliàs
1 referẽ ad factũ. h. d. ¶† Not. ꝙ talia sunt prædicata, qualia demonstrãt subiecta. Dicit Pe. et seruus ẽ subie-
2 ctum, super quo stipl'o habere licere, interponitur. Et no. † ꝙ stipulatio q̃ proprie non potest intelligi, trahitur ad improprium.
a ¶Op. de l. si à domino, vel à patre. §. sed et à filio. ſ. de pe. hær. Respon. ꝙ filius promittens de iure, non potest euincere: sed quãdo filio promittit, tunc debet intelligi de facto. d. l. si à domino, vel à patre. ſ. de pe. hær. et in psona filij hodie de iure dẽt intelligi, cum potest

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Opp. de l. si à domino, vel a patre. Circa istam opi. vide Imo. Raph. & Alex. qui vno modo intelligunt Bar. & ipsum reprehendunt sed alio modo intelligit Ias. vt hic per eum.

ptaqrere.vt C.de bo.q lib.l.cũ oportet.¶†Vlt.no.ex hoc §.ꝑ intellũ totius legis,ꝙ licere,seu licitũ esse,põt intelligi duob.mod. Prio,licet de iure,ñ tñ de facto.Scdo licet,seu licitũ ẽ de iure & d facto.Aut ergo verbũ licere,refert ad verbũ iuris,vel ad verbum cõe,ꝙ se habeat ad ius & factũ,vt est verbũ,habere, vt j.§. habere.& tũc intellr licere de iure:& licet aliqd sit ĩpedimẽtũ facti, ñ dr dsinere licere habere,vt s.§.si qs forte.& §.qsitũ.& hoc fallit,si pp ɔdõnẽ psonæ aliđ statuat,vt hic.Si verò refert ad verbũ significatiuũ facti,vt ire agere licere,vt Insti.de stip.ser.§.sed cũ factũ.& tũc intellr licere de facto,vt hic,in ver.cũ verò.& j.pxi.§.vers. plane.significatio ergo istius verbi,licere,facit istã difficultatẽ in hac l.Ex his habetr intellectus istius stipulationis,& sequentium.

1 *Verbum possidere,intelligitur ciuiliter,tenere de facto.*
Habere,est commune ad possidere,& tenere.
2 *Testis deponens super articulo,quòd Titius tenuit,& possedit, & interrogatus quõ scit,respondet quòd tenuit,& possedit tanto tempore,probat.*
3 *Testis si vnus probat,quòd Titius possidet,alius quòd Seius possidet,intelligitur quòd quemlibet vidit de facto possidere.*
4 *Reformatio,quæ habet verbũ,ꝙ põt se habere ad intellectũ iuris cõis,& ad cõmunem vsum loquendi,intelligitur secundum communem vsum loquẽdi.*

§ Hęc quoq; stipulatio. Verbũ possidere, intelligit ciuilr,nisi ɔdõ persa
1 næ faciat ĩtelligi de nãli detẽtatione.h.d.¶†No. ꝙ possidere,ĩtelligit ciuilr,tenere intelligit đ facto,& habere ẽ cõe ad possidere, & tenere,vt videbitis statĩ.Et illud est qđ ponit in libellis,s.q hẽt,
2 tenet & possidet.¶†Et gl.hic ĩ verbo,stipulat. ĩducit ĩ arg. ad q. Rusticus interrogatus sup articulo.dt,ꝙ tenuit,& possedit,&c.& ĩterrogat⁹ quõ scit?Rñdit,ꝙ tenuit & possedit tãto tpe, &c. & qa rustici nesciũt qd sit possessio,intellr de possessione q est facti. & vide istã gl.& adde ĩ fi.gl.arg.de ɔdi.& dem.l.qbus diebus. §. dñs. & l.nec seru⁹.s.đ pecu.Dy.& Pet.ĩpugnãt gl.qa si hoc esset verũ, null⁹ in ppetuũ vinceret ĩterdicto vti possidetis.in q nõ sufficit detẽtatio.l.si duo.§.creditores.vti possidetis.sed fm istã gl.nõ probaretr ciuilis possessio.Nõ obst.iste §. qa iõ hoc euenit hic ne sti-
a pl'o irritetr:sed certè rustic⁹ depõit de nãli detẽtatiõe, q est facti.a & ista gl.bñ dt. Nã cũ testis hẽat deponere solũ de eo qđ sensu pcipit,l.testiũ.C.de testi.& s.de test.l.hrdes palã.§.fi.si vellet deponere de possessione iuris,nõ valeret ei⁹ dcm:qa illa nõ pcipit sensu,sed ex aliis factis colligit iudicio intellis.Ad rõnẽ Pet. ꝙ nunq̃ ꝓbabit possessio iuris ñ ẽ verũ:qa p istã ꝓbationẽ resultat ɔclusio iuris v.g.đpono qđ mutuasti cẽtũ,& sic testis đponit ꝙ mutuasti ex q ꝓbatione rsultat obligatio.Et sic ĩ casu nro ꝓbata hac dtẽtatiõe facti psumit possessio iuris.l.qđã.s.de rei vẽ.& l.j. C.đ acq.
3 pos.& s.đ acq.poss.l.j.in prin.& j.đ sol.l.Tit.Itẽ ista gl.†ẽ bõa pp aliđ.Plurs testes sunt,& vn⁹ ꝓbat,ꝙ Titi⁹ possidt, & alius ꝙ Sei⁹ possidt:quõ põt eẽ?Dic,qđ quẽlibet vidit de facto dtinere.Itẽ est
4 bona †pp aliud,qa camerarij faciũt rformationẽ,& apponit verbũ,qđ pt se aliqñ habere ad ĩtellectũ iuris cõis,& aliqñ fm cõem vsum loquẽdi,qualr intellr istud verbum?Credo fm cõem vsum loquendi:quia fm verba proferentis debet intelligi,vt in hac gl.

ADDITIO.

a Quæ est facti.Adde Inn.in c.cum olim.2.de priui.vbi alleg.tex.xix.q.2.c.j.& no.in c.cũ ad sedẽ de rest.spol.ꝓbatur vij.q.j.põtifices.Pau.de Leaza.in cõmẽto.c.in literis.de rest.spol.vbi alleg.istã gl.Bal.in l.j.C.de ser.fug.in l.data opera.C.q acc.nõ pos.& in l.pe.C.de exec.rei iud.& in ca.j.§.fniæ.in verbo recuperauerit.de pace Cõstã.& in sua disputatiõe inci.accusat⁹ de vi turbatiua & in l.2.C.vbi in rẽ actio.& Imo.post Ang.in l.q vias.§.j.s.de dã infec. d.Ant.post Io.Ang.in c.licèt cãm.de ꝓb.d.Ant.in c.cum ad sedẽ.vbi limitat hanc cõclusionẽ procedere,nisi qualitas personę,vel naturæ subiectæ materiæ,de qua deponit testis repugnet,qa tũc nõ resultart ꝓbatio possessionis vt si deponat testis,cõmodatariũ vel depositariũ possidere,vt hic ꝓbat, & per Pau.de Leaza.in d.c.in literis.bene facit,l.ob maritorũ. ne vxor ꝓ mari. Et qualr testes ꝓbent possessionẽ Bal.cõs.395.4.l'b.Dicit etiam Bal. cõs.324. eod.lib.ꝙ testis habens sciẽtiã iuris,probat ea quæ sunt iuris.Et ad Bar.hic adde Fel.in procem.Decre.versi.ex quib.

1 *Vsusfructus est alius in psona hæredis,& alius ĩ psona stipulatoris,& nu.3.*
2 *Impersonalitas quando vitiat stipulationem.*
3 *Stipulatio,licere vti frui,continet factum.*
Stipulatio mere psonalis, alia est in persona defuncti, alia in persona hæredis.
4 *Stipulatio,ire agere licere,est mere personalis,& non transit ad hæredem, nisi expresse dicatur.*
5 *Promittis Titio,& hæredibus suis,ista adiectio,& hæredibus suis,in re trãsmissibili ad hæredes,nihil operatur.*

§.Si quis ita. Stipl'o ĩterposita sup iur mer psonali,ad hrdẽ ñ trãsmittit,nisi exprimat.h.d.Et no. bñ,
1 †ꝙ alius ẽ vsusfructus in psona hrdis,& ali⁹ ĩ psona stipulatoris. ¶Op.đ aut.si qñ.C.đ ɔst.pec.vbi vr,ꝙ ĩpsonalitas vitiat stipl'onẽ Rñ.qđ qđã ẽ ĩpsonalitas ex pte ꝓmissoris,q vitiat stipl'onẽ,sed ex pte stipulatoris ñ vitiat,qa sp stipulator vult sibi acqri. ¶Op.đ l.
a fi.circa.fi.fm vnã le.s.si cer.pet.Rñ.†qđã ẽ ĩpsonalitas ĩ verbo obligatiuo,v.g.satisfiet tibi:& tũc ĩpsonalitas vitiat stipl'onẽ.Sđ ĩpsonalitas est ĩ verbo executiuo,vt ꝓmitto ꝙ tibi satisfiet,tũc ñ vitiat stipl'onẽ.l.illa.j.e.& l.fi.s.si cer.pe.& ista no.bñ p Doc.ĩ Auth. si qñ.C.đ ɔst.pec.¶Dr ĩ §.ꝓxi.licet diuersi sint fruct⁹,&c. Quæro, qd vult dicere?Gl.verbo fruct⁹.i.vsusfruct⁹,dt, ꝙ ĩ psona dfuncti est vsusfruct⁹,ĩ psona hrdis alius ẽ vsusfruct⁹.Et istđ placet,si ponas dfunctũ vsufructuariũ ɔstitutũ fuisse, seu sibi ꝓmissũ ꝓ se & hrdib.& erit effect⁹,qa hæres egebit noua ɔstitutiõe vsusfructus Si vero poneres dfunctũ,tm fuisse vsufructuariũ, ñ habita mẽtione hrdũ,postea fuit stipulatus sibi hrdiq; suo,vti frui licere,tunc ꝓcedit seqũs expositio gl.qa dfuct⁹ pcepit vt vsufr. hæres vero vt cãm.qa ẽ qđã obl'o ad fruct⁹:qa aliud ẽ hre vsufr.aliud habere obl'onẽ ad fruct⁹:& viđ istã gl.q ĩcipit i.vsusfr.&c.ẽ g bõa ista sol. & primo,qa ĩ psona hrdis ẽ vsusfruct⁹ nouus.l.antiqtas.C.đ vsufru.nã alius ẽ vsusfructus ĩ psona dfuncti,& cũ sua psona finit,& alius vsusfructus ẽ ĩ psona hrdis & in psona sua finit, & simile in
3 l.repeti.s.qb.mo.vsufr.amit.¶†Quæro,an ista stipl'o vti frui licere ɔtineat ius,vl factũ,& sic an ɔmittat pp impedimẽtũ iuris, vl facti.Dico,ꝙ factũ ɔtinet,sicut ire agere licere,vt hic,& s.§.2.q ꝓbat s.loca.l.ex ɔducto.in pri.& l.si fundus.Nõ obs.s.si vsufr. pe. l. vti frui.in prin.qa ibi ponit verbũ,ius,vñ si stipl'o eẽt ɔcepta, ꝓmittis mihi ius eẽ vti frui,tũc ɔmittit tm,pp ɔtrouersiã iuris.sic no.ꝙ in stipl'one mere psonali,alia ẽ obl'o psonalis ĩ psona hrdis,& alia ĩ psona dfuncti,vt si ꝓmitto te ñ offender,neq; hrdes tuos, vt dixi.s.e.l.4.§.Cato.¶†Quæro,vtrũ sit differẽtia iter duas stipl'ones
4 đ qb.fit mẽtio hic?Dic ꝙ sic,vt ĩ gl.in verb. ꝓbauerimus. sđ illud est verũ,si ponas iter & actũ & cõstitutũ,& sic ista stipl'o ire agere licer,interptaret fm nãm ipsi⁹,vt j.e.l.inter stipulãtẽ.in prin.Sđ si ponamus hãc stipl'onẽ simplr interpositã, tunc ɔtinet merũ factũ psonę,nec trãsitad hrdẽ,nisi đ eo fiat mẽtio,sicut nec ad dñm vt Inst.đ stipu.ser.§.sđ cũ factũ.& s.§.hi q.ver. cũ vero. & ĩ psona hrdis alia stipl'o eẽt,vt s.ea.l.2.§.fi.si fuit expsse habita mẽtio hrdis & sic ꝓbat.s.đ le.j.l.apđ Iulianũ.§.si qs alicui.Facit.s. đ ser.leg l.pe.
5 & hoc vult dicere hic.Circa legẽ istã†formo vnã q.q formatPet in aliis terminis.Tu ꝓmittis aliqd Titio,& suis hæredibus:vtrum ista adiectio hrdũ aliqd operet in re,q est trãsmissibilis ad hrdem? Dicit Pet.ꝙ sic:qa poterit agere,& ex stipl'one sua hrs, & ex stipl'one defuncti,arg.l.si seruus cõis sibi.j.de stip.ser. Melius facit, licèt ipse nõ alleget,l.recusar.§. Titius s. ad Treb. & si istud esset verũ,eẽt multũ vtile pp pscriptiõẽ:qa ĩ stipl'one defuncti currit à die stipl'onis defuncti,& alia eẽt pscriptio ĩ psona hrdis.Item alia exceptio posset opponi defuncto,q ad hæredẽ non transiret, & ĩ oĩb⁹ ĩstrumẽtis hodie đ hrdib⁹ fit mẽtio.Cõtrariũ credo, primo p istã gl.scdo ptex.l.l.cũ q ita.§.te & Titiũ.j.e.vbi dr,ꝙ supuacua fit mẽtio đ hrde,nisi ille solus nominatus sit hrs.Præterea p l.ɔtinuus.§.fi.j.e.vbi dicit tex.ꝙ necesse ẽ oĩbus acqri,& sic loqr đ stipl'one,q ĩcipit ĩ psona defuncti. Scđa ẽ stipl'o ex psona hrdis eẽt iutilis,vt s.eo.l.q bis.nec istđ ĩteresse tpis ɔsiderat,vt dixi in d.l. q bis.posito,ꝙ dicat verũ Petr.tñ ista actio ẽt hrditaria incipiẽs ab hrde.l.j.C.vt act.ab hæred.& ɔ hære.Alias,si aliter poneres tunc sequeretur ꝙ extraneo posset stipulari contra.l.si tibi decem.§. si pactus.s.de pac.Facit.l.hæreditarium,suprà de bon.iud. pos.

1 *Stipulatio pœnalis simpliciter interposita, an cõprehendat factum alienum.*

§.Si quis dolum malum. Stipl'o doli simplr interposita, ẽt dolũ hæ
1 redis ɔprehẽdit,ñ exnei, nisi pęna fuerit apposita.h.d.†Quæro, an pœnalis stipl'o super dolo malo ĩterposita simplr ɔprehẽdat factũ alienũ?Et hic vr casus ꝙ sic,& j.e.l.inter stipulantem.ĩ pri. Cõtrariũ credo,qa tex.s.ead.l.ĩ pri.& §.qsitũ. ver. quare si.dicit, ꝙ licèt de rigore verborũ exnei comphendant, tñ de eqtate ñ. Modò ad propositũ, stipl'o pęnalis dẽt limitari fm naturã contractus,sup quo est interposita.l.si is q ducenta.§.cũ ita stipl'onẽ. s.đ reb.dub.& l.si eum.§.qui iniuriarũ.s.si qs cau.& sic credo,ꝙ debeat expresse dici,de facto alieno,vt s.hac l.ĩ prin.versi.atsi qs Nec obst.iste §.quia add ꝙ debet adijci post factũ mentionem đ extraneo.Nec obstat d.l.inter stipulantem, vt ibi dicitur.

§.Suæ personæ. Opp.de hære. vel actio.vendi.l.j.Sol. hic intellige de hrde defuncti.Opp. C.de pac.l.filius.Solue,vt gl. Quæro,an pater possit ɔueniri ex psona filij arrogati?Et dic vt gl.in verbo,hrdis,q remittit,& bene.

a §.Inter certam. a Debitum in diem certum pt solui ante diem: secus si ĩ diem incertum h.d.Op.ad primum dictũ đ l.si pupillus. §. qui sub conditione.j. de noua.Soluit gl.ꝙ ibi pure,hic ĩ diẽ.Dic vt ibi.Op.de l.in fidei commissi.

ADDITIO.

a Inter certam.Adde dum Alex.refert ꝙ Ang. inducit hanc tex.ad q.an hæres qui rogatus est restituere pauperibus post mortem, possit in vita restituere,& ipse cum Bar.in l.pater.§.à filia.de leg.2.tenet,quòd non, quod idẽ voluit Ro.cons.452.& Bald.cons.85.3.lib.sed Pet.de Anch.cons.203. tenet contrarium.idem tenet Abb.cons.11.2.lib.incip.tria sunt ad claram.

cõmissi.§.cũ Possidius.s̃.de vsufr.& l.si ita relictum.§.Pegas⁹.s̃.de leg.3.Solue ibi in fauorẽ creditoris:hic ĩ fauorẽ debitoris.Opp. de l.eũ q.s̃.de annu.leg.Sol.ibi prĩo resp.fuit dies adiecta ĩ fauorẽ creditoris.ĩ 2.resp.fuit posita in fauorẽ debitoris & sic ꝯcordat cũ prĩo.Sed opp.e.ti.l.liberto.§.Largius.Sol.ibi fuit solutũ executori,cui purè debebať.Opp.de l.sđ & si añ.s̃.ad Tre.sed ibi de die ĩcerta,& sic ꝯcordat cũ 2.rñs.¶Venio ad fĩn,& opp.đ l.post mortẽ.C.de fideicõ.Glo.nõ soluit.Dic,ꝙ ibi loquiť de die incerta qñ,sed an certa,qa certũ est,ꝙ quis debet mori.Istud nihil est dicere q̃tũ ad illã legẽ:quia ibi loquitur ĩ vltimis voluntatibus,in quib⁹ dies mortis habeť pro ꝯdõne,qa fideicõmissarius põt ante mori. Breuiter ista veritas,hic ante diẽ si soluitur.nõ fit qđ est ꝓmissum vt fiat liberatio,sed fateor,ꝙ añ possum accipere,& tu dare,sed ñ tanq̃ debitũ ex vigore illius obligationis,sed ex tua liberalitate, postea tñ existente ꝯdõne ꝯuerteretur in solutũ.j̃.de sol.l.sub cõditione.¶Vlterius opp.de l.cũ furti.s̃.de in lit.iur.& Insti.de act. §.plus.Gl.fatetur,ꝙ plus facit,sed gl.nõ bene dicit:qa non facit ꝙ debet,sed aliud prorsus.Quid ergo voluit ista lex dicere?& dic,ꝙ vult dicere,ꝙ ĩ die certa possum ante soluere,quia possum offerre.& ꝯsignare,vt ad te periculũ transeat l.obligatione.C.đ sol.& l.acceptã.C.de vsur.sed in obligationibus in diem incertam,ante offerendo nõ facis ꝙ ꝓmittis,nec me posses cogere si nolo,nec per consignationem transit in me periculum,licet si recipiã spõte,posset,& sic intelligit istum §.Iac.de Are.

1 *Alteri licèt directo stipulari non possit,tamen indirectè sic.*
2 *Stipulari alteri potest ratione interesse.*
3 *Stipulatio facta alteri,aut interposita super eo,quòd erat ipsius stipulantis,vel sibi debitum,etiam naturaliter tantum,valet.& nu.8.*
4 *Alteri per alterum quæritur per actum naturalem numerationis,licèt per stipulationem non: Itẽ potest acquiri alia qualitas ad ipsam stipulationem. vide Bart.in locis in oppositum allegatis.quia expresse hoc ponit,vt hic per Iasonem.*
5 *Stipulatio facta alteri non est contra,sed præter legem.*
6 *Pœna adiecta pacto nudo,non exigitur,nisi intersit:secus si stipulationi. Vsura quando est in pecunia numerata,necessario requiritur stipulatio,in aliis verò rebus sufficit pactum nudum.*
7 *Pœna & vsura cur differant.*
8 *Ex promissione alteri facta quis naturaliter obligatur. Debitum mihi pacto nudo si stipulor à te dari tertio,valet stipulatio,& ab illo tertio possum repetere.*
9 *Promittens dare tertio pro me,obligatur,& valet stipulatio.*
10 *Stipulatio facta alteri,si à principio non interfuit stipulatoris,sed ex postfacto,stipulatio valet.*
11 *Pœna excedens legitimum modum vsurarum,adiecta in contractu,etiam in non consueto,fænerari,censetur adiecta in fraudem vsurarum.*
12 *Pœna an possit excedere quadruplum.*

a § Alteri stipulari. ᵃNõ pt qs alteri stipulari,nisi filius vel seruus:sed metu pœnę ei stipulationi pareť.h.d.Primò poniť regula.Scđò,exceptio.Tertiò,rõ regulæ.Quartò,ꝯsulitꝰ rg̃læ.Scđa ibi,ꝓterq̃.Tertia ibi,iuẽtæ.n.sũt.Quarta ibi,plane si veli.¶Op.j̃.ea.l.§.si stipul.&§.si qs insulã. Sol.ibi interest stipulatoris,& hic ñ.Opp.& vř,ꝙ qs pt alteri stipu-
1 lari extraneo,Gl.in l.huiusmodi.in prin.s̃.de leg.j.soluit † si stipulor alteri,nõ v;,vt hic:sed si stipulor mihi nomine alieno,v;,
2 vt in ꝯrio,& l.pe.s̃.de neg.gest.& l.q̃cũq;.s̃.tit.j.cũ sua gl.¶†Op. & videť,ꝙ semper nostra intersit.Nam si soluis alteri,potero repetere,l.vero ꝓcuratori,j̃.de sol.& inst.de inuti.stip.§.si qs alij.Itẽ interest mea,qa habeo obligatũ nãliter eum,cui soluit.l.sed & si lege.§.ꝯsuluit.s̃.de peti.hær.Resp.ad primũ,ꝙ nõ possum repetere,& l.vero procuratori.& d.§.si qs alij.Inst.de inuti.stip.loquũtur in adiecto:sed hic in ñ adiecto,vt gl.determinat in l.j.de pact.
b in gl.ma.Ad secundum ᵇ rñdeo ꝙ nec considerať interesse illud
3 ꝙ nãlr est obligatus.l.fideiussoris.s̃.de pact.& ibi no.Sed ꝯ † ꝓdicta vř ꝙ possum repeteř l.donationes in ꝯcubinam.§.pen.& ibi no.s̃.de dona.& j̃.de sol.l.si cum Cornelius,vbi ille videtur fact⁹ procurator stipulantis.Facit supra man.l.si mandato Titij.in prĩ. Sol.in illis quis stipulabatur alteri,quod erat ipsius stipulantis, vel sibi debitum,vnde & illum tertium vř facere ꝓcuratorẽ seu gestorẽ negotij sui:sđ hoc dẽt intelligi de eo qđ nullo iure añ stipulationẽ debebatur.Vñ cũ stipulor alteri,nõ adhibeo eũ in ali-
4 quo meo negotio.¶†Opp.de l.ea q̃ ciuiliter.de acq.re.do.& de l.3.in prin.s̃.quod vi aut clã.Sol.in qualibet patet.Op.de l.stipula
c tio c hoc modo.j̃.eo.vbi si nõ valet stipulatio,nec pœna.Sol.hic est stipulatio præter legem,ibi est contra legem vt vidistis no.s̃. e.l.gñalr.& C.de pac.l.pacta,quæ ꝯ.Et quare ista sit præter legẽ, ratio est,quia lex non vetat:sed legis ratio non assistit sibi,qa inuentæ sunt hmõi stipulationes &c.Et hoc dicit Dy.hic,& in d.l. gñalr & in c.q ꝯ.extra.de reg.iur.li.6.Op.de l.seruus ea lege.s̃.de
5 ser.expor.Gl.soluit,† ꝙ ibi pœna adiicit pacto nudo,hic stipulationi.Et hãc Dy.t3 hic,& in l.3.s̃.eo.Pet.dicit ꝯrium per l.initio. C.de pact.inter emp.& vend. Dico gl.nostras bene dicere,per

d d.l.seru⁹ ea lege.s̃.đ ser.expor.vbi ẽ expssum,& hoc ĩ pœna.ᵈ † Iu
6 vsura vero dẽt distigui,aut ad vsurã ĩ pecunia tenebať,& tũc dẽt ĩteruenire stip̃lo.l.quis.C.đ vsur.Aut sup alia re,& tũc sufficit pactũ nudũ ĩꝯtinẽti appositũ.d.l.initio.& qđ no.ĩ d.l.quis.Sđ † est
7 ne differẽtia ĩter pœnã & vsurã?Rñd.sic,qa vsura minutatĩ colligitur,pęna ĩ vna ꝓstatiõe & vna pricipalr,vt videbitis.j̃.e.d.l.cum stipulãti.& iõ vsura ẽ limitata.l.eos.C.đ vsu.pœna ẽ magna,& iõ pacto nudo ñ ꝯmittiť:qa ĩ ea vertiť magnũ p̃iudiciũ,ĩ vsuris modicũ.¶Op.ꝙ ꝯsidereť interesse,vt s̃.e.l.3.Sol.vt ibi dixi.¶Op.j̃.e. l.si pupill⁹.& l.nulla.đ reg.iur.Dicit gl.in verbo nihil interest.q̃ ĩ ci.stipulãtis,s.fiet litis ꝯtestatio đ facto,sup q̃ ꝯmitteť pœnalis stip̃lo.Sđ dico,ꝙ ista gl.ñ bñ dicit immo ꝯmittiť ex euẽtu ꝯditiõis, sicut si p̃cessisset valida stipulatio,qa p morã ꝯmittereť facta ĩterpellatiõe:ita hic similiter interpellabiť,licèt ñ ꝯstituať ĩ mora,qa nulla petitio:tñ cũ existat ꝯditio pœnalis stipulatiõis,necesse est vt interpelleť.Et ꝙ hoc sit verũ,dicit tex.ibi,plane si velim,&c.& ibi,vt si ita factũ ñ sit,&c.q.d.si ñ obseruareť ꝓmissa,sec⁹ si p̃cessit stipulatio valida.pœna ꝯmitteť,& sic p ĩterpellatiõe existat ꝯditio:qñ aũt dẽt p̃cedere litis ꝯtestatio examinabo,in l.ita stipula-
8 tus.j̃.eodẽ.¶†Quæro,an ex tali ꝓmissione,qs obligeť naturali
e ter.ᵉGl.hic,ꝙ sic.Idẽ vř not.s̃.đ pact.l.j.vbi dicit,ꝙ ẽ pactũ.& sic ꝯhitur naturaliter,vt.s̃.đ pact.l.si vnus.§.pactus ne peteret.Idẽ Cy. C.đ pac.l.pacto successorũ.Possetis vos dicere,ꝗ ille,q recipit mihi debitũ,gerit negotia mea:qđ est ꝯ illud qđ,s̃.dixi.Resp.nõ est obligatus mihi naturaliter ad decẽ,sed est obligatus dare illi ter
9 tio,& sic pecunia nõ est mihi debita.¶†Quero,qđ si sexpsse dica
f tur ꝓmittis mihi dare illi ᵍ ꝓ me cẽtũ?Dico,ꝙ sufficeret sicut cũ
g stipulor dari ꝓcuratori meo,vt j̃.ea.l.§.si qs insulã.¶†Quero,
10 qđ si ex post facto incipit interesse,vtrũ possit agere?Doc.dñt ꝙ sic,qa ab initio ista ꝗuẽtio nõ fuit nulla.Pro hoc,s̃.ea.l.§.q̃situ.s̃. man.l.si remunerandi.§.si tibi.not.p Cy.in d.l.pacto successorũ.
11 Sđ qđ si sup tali ꝯctu iuret?dicã.j̃.đ fideiuss.l.si qs ꝓ eo.¶†Quero,hic,ꝙ sit q̃titas inspicitur,qđ ẽ hoc dictũ?Dicũt qdã,vt ñ excedat legitimũ modũ vsurarũ,si ẽ vsurarius.innuit gloss.in verb.
h q̃titas,ꝙ in homine non ꝯsueto fenerari,ʰ non hñt locum leges quas allegat,quod licèt Inno.tangat,tamen non firmat.Canonistę ꝯtra hoc tenent ex đ pę.c.suam.q̃bus in hoc inhæredum.Alij dicunt,inspicitur,quæ sit quantitas,vt duplum non excedat,licèt videatur contra.s̃.de euictio.l.si dictum.Sed dic,vt d.l.vnica. C.de senten.quæ pro eo.& dicit gl.ibi,ꝙ per nomina multiplicatiua non pt excedere duplum,aliàs sic.Doctor.Vltramont.dicũt ꝙ hoc est imponere legem verbis,& non rebus,vnde dicunt ꝙ pœnæ conuentionales possunt indistinctè ascendere,quantum
i partes voluerĩt.Dyn.tenet gl.Dic,aut ĩ pęna adiicitur,certa quantitate expressa in instrumẽto,vt dico,vẽdis domum pro cẽtum,
k & in fine adiicitur,sub pęna dupli,tripli,q̃drupli,ᵏ vel quintupli, & tunc

ADDITIONES.

a Barb.¶Alteri stipulari.Vide Bar.in consi.71.incip.Gellus fuit confessus.vbi loquitur,quando quis stipulatur alteri per instrumẽtum guarentigiatum. Poma.¶Vide Are.consi.41.& Panor.in c.ex rescripto.in fin.de iureiuran.& Are.consi.88.& Ro.461.vbi ponit,quid de iure Canonico.
b Poma.¶Ad secũdũ.Et aduerte,ꝙ profectò bene videtur mirabile,quod no. in d.l.fideiussoris.ꝙ ẽt nõ attẽdiť interesse affectionis,q̃ causatur ex sanguinis cõiũctione,quod habere tale interesse aliqñ faciat vt deť actio,q̃ alias nõ dareť,vt est tex.in l.cũ seruus.s̃.man.de quo Bar.sup gl.in l.1.supra de iureiur.gl.& Bar.in d.l.fideiussoris.vide Nico.de Neapo.in §.alteri.Inst.eo.& pro ea est tex.in l.3.§.sed & si forte.j̃.iudi.sol.Est & aliud,de quo magis atq; magis miror.licèt enim de hoc,vt alter alteri stipulari posit,nõ attẽditur, qđ intersit ratiõne sanguinis cum attenditur,quòd intersit ratione amicitiæ.gl.ẽ in l.si vn⁹.§.1.ĩ verb.videmus.s̃.de pac.& ibi ẽt no.Ang.Pau.de Ca.& Ale.Et sic apparet,quod fortius operetur interesse rõne amicitiæ,q̃ sanguinis,sed tñ ego alibi dixi,immo quod minus est efficax,quod fit ꝑp amicitiã q̃ quod fit sine amicitia.Nam inter viuos donatio perfecta non reuocať §.ꝑficiũtur.Inst.de don.n si ex cãis,de quib.in l.generaliter.C.de reuo.do.& ẽt donatio in amicitia pt qñq; reuocari,gl.est in l.j.in gl.2.in fi.s̃.de precar.de qua ibi.Soluit Raph.Cu.no.quod donatio ex amicitia hẽt instar p̃carij.& tñ est contra illam gl.tex.in l.3.§.si qus quasi.in ver.amicitiorem.s̃.de cond.ob cau.Immo cogita,quia nescio quid voluerit illa gl.nisi vellemus dicere,ꝙ loquatur in donatione,de qua dicitur in c.cũ venissent.extra de inst.& per glo.in l.fin.C.in quibus.cau.colo.consi.lib.11.
c Barb.¶Opp.de l.stipulatio.Alleg.sibi cõtrarius in l.4.§.Cato.supra eo.an pactum pœnale vestiatur cohærentia contractus.
d Poma.¶In pœna.Adde Bal.consi.299.lib.1.alias 101.lib.3.
e ¶Obligať naturaliter Adde,ꝙ cũ opin.gl.etiã trãsit Alex.vide hic per eum.
f Quæro quid si.Vide Iaso.in l.1.& sequen.ff.de pac.Rom.consi 90.
g ¶Promittis mihi dare illi.Adde Bar.consi.71.incip.Gellus fuit confessus.
h ¶Cõsueto fęnerari.Adde vltra Alex.vt pleue per Ro.cõs.500.Ang.cons.4.& 90.& 209.Inquãtum etiam quærit Alex.vtrum pœna adiecta in vltima volũtate censeatur apposita in fraudem vsurarum.Adde Pet.de Anch.consi.93.
i Barb.¶Dic,aut Allegatur Bar.sibi contrarius hic,& supra ea.l.in prin.quando promitto soluere librum sub pœna quadrupli.
k ¶Quadrupli.Adde vt pulchre per Petr.de Anch.consi.146.& Bald.cõsi.377 3.lib.vbi dicit tenendam gl.& consi.50.in fi.2.lib.idem dicit.

& tūc possum put volo: sicut si certā quātitatē exprimerē sub pœna mille, d.l. si dictum. de euict. quia eadē est rō. certa.n. q̄titas exprimit̄. Aut ponit̄ pœna respectu incerti, vt sub pœna dupli eius ꝙ dicta res valebit, vel dupli eius ꝙ interest, & tunc ꝑ hec noīa n̄ p̄t ascendere duplum, d.l. vnica. C. de senten. quæ pro eo. & not. s̄. ea.l. in prin. in glo. in verb. res ea. quæ incipit, in pœnali. Ratio quia hoc secundo casu posset nimium ascendere, vltra quam cogitauerit pars, quæ ratio cessat, quando certa quantitas exprimitur. Alij dicunt aliter. Insti. eod. §. alteri. Dic vt ibi.

§. In stipulationibus. Opp. de l. inter stipulātem. §. j. j̄. eo. tit. Sol. ibi ꝯstabat ab initio de dissensu, hic erat dubium. ¶Opp. j̄. eo. l. quoties. Sol. illđ qđ dixi est verum, qn̄ vtroq; modo p̄t valere: ibi, qn̄ vno tm̄. Sed nōne cōstat statim de dissensu, cum actor dicit se sensisse đ vno reus de alio? Rn̄. nō. Pro cuius euidētia est vidēdum, qualiter de hr̄ dubio quæritur. Dico primo p̄t actor principaliter peter̄, vt declaret iudex, quis sit ille Stichus debitus, cū sint duo Stichi, & hr̄ per officium iudicis, vt hic, & l. cum quærit̄. s̄. de reb. dub. & qđ dixi ī l. si finita. §. eleganter. s̄. de dam. infec. probat̄ C. de fideicō. l. voluntatis. & p̄t in hoc iudicio petere simpl'r īterrogari testes, đ quo fuit sensum. Itē posset articulari limitatē sensum fuisse de nigro, vel de albo, & tunc si qdē reus diceret se sensisse de alio, & probaret̄, vitiaret̄ stipulatio, qa ꝯstat de dissensu. Si vero diceret, & n̄ probaret, & de dissensu nō ꝯstat, qa dicto rei non statur pro se, esset autē pro eo, qa n̄ tenet̄, tn̄ quia non cōstat de cōsensu, interpretabitur pro reo, vt hic. Scđo modo pōt quæri de hoc, dato libello, principaliter petēdo Stichum, & reus ꝓbauit duos ēe Stichos, vn̄ tpe sententiæ quæritur, in quo sit cōdemnandus. Tertio modo pōt de hoc quæri in executione cum sentētia fuerit lata simpliciter.

1 *Diuersitas quātitatum in stipulatione deductarum, quando regulat diuersitatē stipulationum.*

2 *Dictio, dena, intelligitur de xx. etiam in statuto pœnali, & apposita in stipulatione, annua, intelligitur de decem.*

§. Eum qui ita. Oppo. & vr̄, ꝙ de aliis decē, nō de eisdem, Instit. de duo. re. in prin. Præterea nonne in l. quinquaginta. s̄. de proba diuersitates scripturæ inducunt diuersitatem quātitatis, & personarum, cuius ꝯ̄riū dr̄ hic,

1 & j̄. eo. l. eum q ita. in prin. Rn̄. †si duplex est quātitas expressa, & vnus actus ꝓmittēdi, vt Titius x. Seius x. promittūt tūc đ eisdē. x. intelligit̄. Idē ex parte stipulatoris, vt mihi x. & Titio decem promittis, vt hic. Si vero est duplex quantitatis expressio, & duplex actus promittendi, vt si dico Sēpronio ꝓmittis x. & tu Titio ꝓmittis x. tunc de diuersis quātitatibus intelligitur, nisi dicatur eadem, vt Inst. de duob. re. in princ. Dicā in materia de duo. re. in l. reos. §. cum in tabulis. ¶Quæro, vtrum ista stipulatio valeat in totum, vl' in parte? Et gl. đt, ꝙ in parte, d. Old. reprehendit hoc, qa qn̄ sub eadē cōpagine verborum fit ꝓmissio, tunc ꝑ p̄te valeret vt dicit gl. & leges alleg. per eam. sed qn̄ sub diuersitate cōceptionis verborum, & tunc in ꝓsona vnius valet, & ē vtilis, in persona alterius ē inutilis. nec vitiat̄ vtile ꝑ inutile. vt s̄. eo. l. j. §. sed si mihi Sicut dicimus in re cōiunctis, vt C. de cad. tol. l. j. §. vbi āt. & §. seq.

2 facit j̄. de stipula. ser. l. sed si sibi. ¶†Quæro, qd si dixit dena? Dicit gl. in verb. Titio decē. ꝙ intelligit̄ de xx. Probat̄ de leg. j. l. si qs testamento. Sed qd si ī aliqua constitutione pœnali ponatur pœna denarum librarū, &c. ꝙ intelligit̄ de xx. est gl. in prima ꝯstitutione Digestorū, §. hæc āt tria. super verbo, denarum. Cōtrariū not. C. de murileg. l. q textrini. li. xj. arg. l. interpretatione. j̄. de pœ. qđ non placet, qa cum verba sint clara, ꝙ xx. significat, d. l. si qs testamento. n̄ est locus interpretationi. l. ille, aut ille. §. cum ī verbis. s̄. de leg. 3. Prædicta vera, nisi hæc dictio dena, adijciatur prestatiōi annuæ, tunc intelligitur dena, id est decem singulis annis, vt j̄. e. l. si ita stipulatus in princ. & de ann. leg. l. 3. in princ.

1 *Stipulationis concipiendæ sex modi, quorum aliqui validi sunt, aliqui non.*

2 *Sententia vt valeat verba eius sunt conferenda in procuratorem præsentem, non in dominum absentem.*

Sētētiā etiā de iure ciuili possunt conferri in monasteriū, & nō in syndicum.

Verba absentiæ executiua, possunt conferri in dominum.

3 *Stipulari alteri quando quis possit, regula, cum nouem fallentiis.*

4 *Exceptio acquiritur alteri sine cessione.*

§. Si stipuler alij. Qui alteri stipulat̄, p̄t ex ea stip'one ager̄, si sua ītereſt. h. d. vsq; ad §. si qs ita. ¶Opp. quòd ista stipulatio alteri facta non valeat. l. quæcunque. s̄. ti. j. gl. quæ est hic, dicit, & bene, in modo stipulādi alteri, est differentia, quia quādo confert in ꝓsonā alterius, verbū ꝓmis

a siuū & verbū obl'onis executiuū, vt ꝓmittis illi, quod dabis illi, tūc n̄ valet d. l. q̄cūq;. Aut verbū ꝓmissiuū ꝯfert ī ꝓsonā stipulātis, executiuū ī ꝓsonā alteri⁹, vt ꝓmittis mihi ꝙ dabis Titio, & tūc

b valet si ītereſt, [b] vt hic. Cōtrariū đt gl. ī d. l. q̄cunq;. doct. tenēt istā ꝑ d. l. q̄cunq;. Opp. de l. eum q. §. si actori. s̄. de ꝯstit. pecu. vbi ꝯfert̄ in ꝓsonā alterius verbū ꝓmissiuū, & valet. Dicit gl. ꝙ fallit ī tutore & curatore furiosi, & actore vniuersitatis: dicitne bene? Iac. de

Are. tenet ꝯ̄riū, & đt, ꝙ l. eū q. loq̄t̄ qn̄ verbū ꝓmissiuū ꝯfert̄ ī ꝓsonā stipulatoris, verba executiua ī ꝓsonā alterius, l. q̄ties. de admi. tut. vbi videt̄ tex. licēt aliter gl. ibi dicat. & gl. ī l. j. in prin j̄. đ stip. ser. t3 idē qđ hic, idē Dy. Credo tutius tenere gl. Et rō, qa tex. in đ. l. eū q §. Iulianus. & §. si actori, vult facere dr̄iā inter tutorē & actorē ex vna p̄te, & ꝓcuratorē ex alia: sed in ꝓcuratore dicto mō stipulāte valet, vt j̄. dicā, & sic nulla esset dr̄ia. Vt ḡsit dr̄ia, oportet nos ponere illđ, qđ đt gl. & tex. in d. §. si actori. q đt, tutori & curatori ꝯstit. dēt intelligi, hoc ē, cū ipso tutor̄ ꝯ̄ctū ꝯstituti celebrari verba āt intellige dirigi ad pupillū, & sic es ꝑ hoc facit, qđ j̄. dicā, qđ Canonistæ tenēt in sn̄ia ꝓferēda, in c. suscitata. đ in integ. rest. Sđ tu dices idē in tutor̄, qđ n̄ valet, nisi intersit, vt hic đt tex. Rn̄. tex. iste totus loq̄t̄, qn̄ qs stipulat̄ alteri, vt sibi stipulāti q̄rat̄ actio, sđ si stip'o interponeret̄ vt alteri q̄reret̄ actio, tūc loquunt̄ ꝯ̄ria.

1 ¶†Ad đclarādā istā gl. dic, ꝙ multiplex ē modus ꝯcipiēdę stip'onis. Qn̄q; ꝯcipit tali mō, ꝙ verba ꝓmissiōis, & executiōis ꝯferūt̄ ī alterū, & tūc dic, ꝙ nulla est stip'o. Et hoc t3 gl. & ē tex. s̄. ti. j. l. q̄cūq;. licēt gl. ibi no. ꝯ̄riū, & male. Idē vr̄ sentire gl. C. ꝑ qs perso. nob. acq. l. j. & s̄. de ꝓcu. l. ꝙ ꝓcurator ex re. sed semp huic gl. inhæ

c reas. Fallit in tutor̄, curator̄, [c] & actor̄, vt hic in gl. & in l. j. in pri. j̄. de stip. ser. & l. q̄ties. s̄. de admi. tu. Itē fallit in filio, & seruo, l. j. pri. in tex. & gl. j̄. de stipu. ser. vbi in ꝓsonā patris, & dn̄i pn̄t ꝯferri illa verba vt j̄. ea. l. qđ cūq;. in prin. & in fi. Et p̄dicta sunt vera in ꝯ̄ctib. q verbis ꝯ̄hunt: in his q ꝯsensu, si ēet nūcius, posset celebrari ī ꝓsonā dn̄i. l. q āt. §. fi. s̄. de ꝯsti. pe. & Cy. vide in l. multū. C. si qs alteri, vl' sibi. ¶Secūdus modus, ꝙ verba ꝓmissiōis ꝯferūt̄ in ꝓsonā stipulatoris, & verba executiua obl'onis in personā alteri⁹, & tūc ē videt̄, an valeat vt actio stipulāti q̄rat̄, & certe valet, si intersit stipulātis, vt hic. & j̄. ꝓxi. §. si qs insula. ḡ si nō interest, nō valet, vt sentit hic gl. a ꝯ̄rio sensu. Qn̄q; q̄rit̄, an valeat ad q̄rēdū actionē ei, in cuius ꝓsonā verba executiua ꝯferunt ipso iur̄, vl' ꝑ cessionē vt j̄. dicet̄, & tūc in ꝓsona tutoris, curatoris, & actoris valeret sine dubio, vt d. §. si actori. sed ī ꝓcurator̄ ē dubiū an valeat, si ꝓmitto

d ꝓcuratori ꝙ dabo dn̄o, [d] & gl. in l. j. j̄. de stipu. ser. vr̄ dicer̄, ꝙ n̄đ ꝑ q̄ facit d. l. eū q. §. Iulianus de ꝯst. pe. sed gl. q̄ ē in l. ī. oīb. j̄. de ꝓto. stip. t3 ꝯ̄, ꝙ valeat. idē no. j̄. e. l. si ꝓcuratori pn̄tis. & ē tex. ī l. pe. C. ad exhi. n̄ obstat d. l. eū q. §. Iulian⁹. qa dēt intelligi, ꝙ qs ꝯstituat se ꝓcuratori soluturū, n̄ dn̄o, subaudi. ꝯstituat se soluturū. q. d. verba ꝓmissionis ꝓferāt̄ ī ꝓsonā ꝓcuratoris, al's istud ēet ꝯ̄ casum l. pe. C. ad exhib. & ex hoc apparet, ꝙ si vera ēet opi. Iac. de Are. nulla ēēt dr̄ia inter actorē, & ꝓcuratorē, qd tex. vult vt igr̄ sit dr̄ia, verū đt gl. & male Iac. de Are. Et idē dico in negotiorū gestore, qđ in ꝓcuratore. Nec obs. si dicit, ꝙ l. pe. C. ad exhib. n̄ loq̄t̄ ī ꝯ̄ctu q celebrat̄ verbis: qa ibi n̄ erat nūci⁹, & tūc ē idē, siue verbis, siue ꝯsensu ꝯ̄hat: qa nūq̄ verba dn̄i possunt ꝯferri in personā absentis. l. multū. C. si qs alteri, vel sibi. & d. l. q̄cunq;. s̄. ti. j. sed ꝯtra hoc vr̄ tex. j̄. e. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Sed dic, ꝙ ibi alia fuit stipulatiōis ꝯceptio, vt statim dicā. ¶Terti⁹ modus ꝯcipiēdi stipulationē est, ꝙ verba obligatiua ex parte stipulātis īpersonalia, verba executiua sint ad aliū directa, & tūc stipulatio ē nul-

e la, qa ei vr̄ stipulari cui dēt solui. d. §. Chrysogon⁹. [e] Dicit. n. sic ꝓmittis ꝙ dabis dn̄o meo, vt ibi dicā. ¶Quartus modus ē, ꝙ vtrūq; verbū promissiuū, & executiuū īpersonaliter ꝯcipiat̄, tūc sine dubio valet: qa intelligit̄ ꝓsona stipulantis. vt j̄. e. l. §. sicut āt. & d. l. si ita. §. Chrysogonus. ¶Quintus modus, ꝙ vtrunq; verbū in ꝓsonā stipulātis suo nomine ꝯferat̄, & hoc non habet dubium, quod valet, nisi in casu l. 2. infra de stip. ser. Sextus modus est, vt vtrūq; verbū cōferat̄ in personam stipulantis nomine tamē alterius, vt ꝓmittis mihi dar̄ nomine Titij, &c. & ista valet sine dubio ī ꝓcu-

f ratore. [f] Itē in negotiorum gestore. l. pe. C. ad exhib. & l. hmōi. in

2 prin. s̄. de leg. j. no. s̄. ti. j. l. q̄cunq;. facit l. si ego. s̄. de neg. gest. †Et ex prædi

ADDITIONES.

a ¶Promittis illi, quòd dabis illi. Adde Barto. cons. lxxj. incip. Gellus fuit confessus. lib. j.

b Poma. ¶Valet, si interest. Vide Ale. cōs. 72. vol. 2. vbi dicit, ꝙ opi. gl. hic est cōmunis. & vide Ro. cons. 441. incip. præsens instrumentum.

c ¶Fallit in tutore & curatore. Adde Bal. & Pau. de Ca. idem tenentes, & Cy. ī l. vt inter absentes. C. de inuti. stip. & secūdum Alex. videtur tex. cū gl. ī l. Caius. in ver. stipulatus. s̄. de vsur. sed Iac. de Aret. Ang. Imo. Raph. Cu. vt refert Ale. reprehendūt opi. gl. & Nico. de mat. & Bal. in l. j. C. per quas perso. ꝑ tex. in d. l. quoties, & l. quæcunque. & cum istis videtur transire Alex.

d ¶Quod non. Adde quòd illam gl. sequitur Bal. Ang. Raph. & Pau. de Ca. Ro. hic, & Car. & Imo. in c. accedens. de præben. quia si procuratoris nō intersit, nō dēt valere stipulatio. & cum istis transit Alex. cui adde Ro. cōs. 441. inci. præsens instrumentum. latius ibi vide de hac materia, quam per Alex.

e ¶§. Chrysogonus. Raph. Imo. Pau. de Cast. ibi tenent cum Imo. & Rom. hic ꝑ tex. in §. si quis insulam. infra ea. l. qa verba impersonaliter prolata in dubio debent intelligi taliter relata, quòd actus valeat, si aliquo casu valere pōt. & istam opin. videtur tenere Cyn. in d. l. vt inter absentes. C. de inuti. stip. vt refert hic Ale. qui cum ipso transit.

f ¶Sine dubio in procuratore. Adde Ro. prædicto cons. 441. incip. præsens instrumentum.

ex prædictis apparet ratio l.j.C.de sen.& interloc.q dicit sentẽtiã nõ valere, si pcurator nõ ɔdẽnet, sed dominus, q nõ ẽ psens. Rõ: qa in sententia q̃si ɔtrahit l.iij.§ idem scribit.ff. de pecul.& sic verba sentẽtię dẽnt referri ad psonã procuratoris q psens est cũ quo q̃si ɔhitur aliàs ñ valet vt hic.& d.l.q̃cunq;.§.ti.j.Sed si eẽt tutor, actor, vel similis tunc verba ɔctus possunt ɔferri in personã dñi, d.l.eum q.§.si actori.ita ẽt sufficeret si verba sententię referrent

a ad dñm.[a] Et iõ q̃dã gl.iuris Canonici,ex de in integ.rest.c.suscitata.dicit, q sententia ferẽ in monasterium, nõ in syndicum:qa ius canonicum de hoc nõ curauit.Sed nõ bñ dicit,qa & de iure ciuili sententia ferri posset in monasteriũ,nõ in syndicum.d.§.si actori.De hoc ẽt tãgitur de elec.c.q̃relã.& hoc circa verba sententiæ ɔdẽnatorię,vel absolutoriæ.verba vero executiua possunt ɔferri in personã dñi,vt ɔdẽno Titium tali procuratori, ad dandum & soluẽdum dño.ipsi.n.procuratori nõ est faciẽda solutio, nisi habeat spãle mãdatũ,vt j̃.de sol.l.si iure,vbi de hoc dicit. ¶†Quæro qñ qs stipulatur alteri,& valet,qa sua interest,& sic stipulãti ẽ acquisitum,an quærat actio sine cessione illi,cui qs stipulatur?Et gl.dicit, q sic,in casib.no.Inst. de inut.stipulat.§.si qs alij.Cyn.per modum distinctionis tradidit in l.multum.C.si qs alteri,vel sibi, & minus perfecte.Guliel.de Cu.tãgit ĩ l.certi ɔdictio.§.si nũmos ff.si cer.pet.vbi ponit ix.casus exceptuatos, q sunt in d.§.si qs alij. in gl.& ponit Gul.dictas exceptiones,q̃si p regulas. Nos examinemus hæc quasdã remittẽdo, & quasdã hic ponẽdo plene. ¶Et dicit Gl.stipulari alteri nemo pt.Fallit primo, vbi ẽ psonarũ idẽtitas,vt filius,vel seruus,q sunt eadẽ psona cum dño, & patre.vt §.ei vero q.Inst.de inuti.stip.& illud est difficile , qualiter possint stipulari patri vel auo,vel dño vel ɔuerso,dicã plene j̃.eo.l.q dr̃. Scdo fallit,vbi est officij necessitas,vt in tutore,& curatore.l.quoties.ff.de admi.tu.& l.eũ q.§.si actori.& §.seq.ff.de ɔsti. pec. sed dr verũ in his,q pertinent ad administrationẽ ipsorum tutorũ stipulãtiũ:aliàs secus.l.solutum.§.per liberã.ff.de pig.act.& acq̃rĩ vtilis.Tertio fallit,vbi est in psona authoritas, vt notarius, vel alius officialis,& vtilis acq̃rĩ,l.j.§.exigere de magi.cõue.& l.2.iuncta. l.ñ quasi.j̃.rẽ pu.sal.fo.& l.nõ aliter.de adoptionib. an hoc sit verũ in oĩb.stipulationib dicã ĩ d.l.ñ quasi.Quartò fallit vbi ẽ prętoriis solẽnitas vt in stipulationib. ptoriis,l.ĩ omnib.j̃.de pto.stip. & bñ dicit:qa in omnib.q in iudicio aguñ,idẽ l.in cãæ.ff.de pcuratorib.& gl.de præt.stipu.l.3.& l.in omnib. & ibi dicã. Quinto, vbi est rerum ɔnexitas,vt qñ stipulatio interponiĩ super re mea, & in hoc semp dubitaui,& est tex.in l.q procurator ex re.ff.d pe. & l.Iulianus.§.si procurator.ff.de act.emp. Pe. idem tenet in d.l. multum.& gl.in d.§.si qs alij.Inst.de inuti.stip. sed de hac miror, qa vr̃ ɔ tex.in l.solutum.§.per liberam.ff.de pig.act. vbi per procuratorẽ nõ q̃riĩ pignus, q super re mea fit.Breuiter oportet me dicere, q qñq; procurator stipulatur q est meũ,& mihi q̃rĩ vtilis;ẽ tex.in l.pe.C.ad exhi.Qñque stipulatur q est ex re mea, vt ptium vel fructus,& idẽ,l.Iulianus.§.si procurator.ff.de act. emp. & l.q procurator.ff.de procu.Nec ob.C.p quas perso.no.acq.l.j. qa ibi res nõ durat dñi,sed in emptorẽ transferẽ.Itẽ nõ est ex parte dñi illa ɔuẽtio legis ɔmissorię,sed magis in pœnã nõ soluẽtis vt statĩ dicã in vsura.Aliud ẽ credere in pacto adiectionis in diẽ,qa illud hẽt instar pretij,l.q fundum.in prin.& l.fundi partẽ.de ɔhẽ. emp. sed si stipuleẽ pp rẽ meã.nõ mihi acq̃riĩ.l.possessio.§.j.j̃.de acquiposse.& l.solutum.§.per liberã.ff.de pig.act.& iõ gl.q est in d.l.qd pcurator.q dicit,in vsura,nõ dicit bñ:qa nõ est ex re, sed pp rẽ. l.vsura pecunię.j̃.de verb.sign.fallit qñ stipulatione,vel alio ɔctu personali q̃rit dño,tunc q̃ret accessorium,qd ẽet pp rẽ.l.2.C.per quas perso.no.acqu.& no.in d.§.p liberã.Sexto fallit,vbi est psentia psonę,& vicinitas,& hoc nõ est dubium,l.si procuratori psentis j̃.e.Septimo,vbi est deficiẽtis vtilitas actionis,vt si ille q deberet cedere,nõ est,vel nõ reperiẽ. l.j.in fin.cum l.seq.ff.de insti. Gl. est in l.dãni ĩfecti.supra de dam.ĩfe.& l.j.C.de actio.& oblig.l.sancimus.§.j.ad Treb.Octauo fallit,vbi est psonarum affectio, & rei de qua agiẽ,æqtas hoc suadet,l.Caius.ff.sol.ma.dicã.in l.q dr̃.j̃.e. qualiter ille casus dẽt intelligi.Nono & vltimo fallit, vbi est possessio,& proprietas.vult dicere Gul.q vbicunq; sup re,q est mei stipulãtis,stipulor,vel paciscor,alteri acquiriẽ vtilis sine cessiõe, l.quoties.C.de do.q sub mõ.Ego dubito in intellectu illius legis: qa de iure antiquo , dicit ibi text.q alteri nõ acquirĩ,sed postea benigna interpretatione Imperator ɔcedit vtilẽ. Mihi vr̃ sic dicẽdum.Qñque paciscor super re mea,q durat mea,& alteri q̃rĩ vtilis vt ff.depo.l.Publia.in prin.Nec dicat quis,q ibi est spãle ĩ filio: quia immo est ius commune,cum per matrem non possit quæri filio.l.debitor.in fi.ad Treb.Dicã j̃.e.l.quod dr̃. Facit quod not. ff.de donatio.l.donationes in cõcubinam.§ pe.Quandoque stipulor super re quæ est mea tamen non durat mea,& tunc alteri nõ quæritur actio regulariter,d.l.quoties.C.de don. quæ sub mo.& C.de pac.ɔuẽ.tam super dot.l pactum dotale.Fallit fauore exercẽtis liberalitatem,l.quoties. Itẽ fallit propter singularia præcepta pecuniæ,l.certi ɔdictio.§.si nũmos.ff.si cer.pet.Et sic vides , q qñ quis stipulatur alteri, qñque q̃riẽ actio ipsi stipulãti: qñq; ei cui qs stipulaẽ,q oĩa pfectè sunt expedita,licèt gl.in d.§.si qs alij. hoc inculcet.Prædicta vera in his,q acq̃ruñ per actum ciuilẽ:ea vero q acq̃ruñ p naturalẽ,& corporeũ possunt q̃ri p alterũ,l.eã q ciuiliter.de acqui.re.do.& C.p quas pso.no.acq̃r. l.j. Itẽ pdicta vera,

4 qñ qs paciscit alteri ad actionẽ.Si vero†paciscit ad exceptionẽ[b]

b in modo ɔcipiẽdi ɔuentionẽ,est idẽ quod s. vt d.l. quæcũque. ff. ti.j.& l.& hæredi.§.nos autem.de pac. sed in modo querẽdi differunt,qa exceptio quæritur sine cessione, vtilis pacti, vel doli,l.rescriptum.§.fin.ff.de pact.& l.& hæredi.§.nos autem.eo.tit.

ADDITIONES.

a Ad dominum. Adde vltra Alex.hic, Pau.de Cast.consilio mihi 320. in fi.inci. circa primum quæsitum.

b Ad exceptionem.Et q exceptio quæratur alteri sine cessione. Adde Bar.ĩ l. 3.C quod metus causa.& Alex.in consi.40.in 5.vol.

§. Aedem

Dicit gl.q Iurisconsultus nõ bene arg.Dy.dicit, q sic:qa hic vertiẽ factũ in oblõne,nõ datio.Facit qd no.in l.liberi.ff.de ɔhen.emp.dicet j̃.e.l.liber homo.

LEX XXXIX.

Dominus seruo.

Hæc lex nõ hẽt locũ in aduentitiis, quo ad proprietatẽ, dicit gl. Dy.dicit hoc verum,qñ filius stipulatur sibi,non qñ pater filio. Tu dic vt dicam j̃.eo.l.quod dr̃:qa credo gloss. simpliciter bene dicere.

LEX XLI.

Eum qui calendis.

Qui stipulatur calẽdis, intelligitur de proximis , nisi aliud actũ sit.h.d.Opp.ff.eo.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.Sol. hoc iõ ne stipulatio esset inutilis.Quærit gl. quid si dico promittis dare in diebus illis?Glo.dicit de duobus intelligitur.l.inter illam.§.fin. j̃.de verb.signi.facit l.libertas.§.fin.ff.de ma.testa.

§. Quoties.

Si dies in stipulatione non adiicitur, pñti die debetur.h.d.Op.de l.ɔmissor.§.j.ff.de ɔsti. pe. Gl.dicit, dic vt ibi, & vr̃ dicere q ibi fallit.Sed aduerte, qa alius ẽ dies,q inest in oblõne & diem oblõnis impedit venire.l. cedere diem.de ver.sign.& oblõni simplr̃ concepte talis dies non inest, immo statĩ debeẽ, vt hic,cũ simil.Ali9 est dies qui miserationis cã soluõni ĩdulgetur,& iste in cõstituta pecunia est limitatus, s. decẽ dierũ,d.l.promissor:in aliis tps tale est arbitrio iudicis, vt Insti.de inutil.stip.§.fi.& j̃.de solu.l.ratũ.& l.quod dicimus.Pro hac distĩctione facit l.si cum militi.§.j.ff.de compen.qui est no.ad hoc.

LEX XLII.

1 *Debitum quando soluendum.*

Qui hoc anno.

Quando vna pstatio est faciẽda petiẽ in fine tẽporis.h.d.lex nostra.Opp.j̃.eo.l.liber homo.§.decem. Sol.ibi tempus fuit appositum gratia cuiusdã demõstrationis,nõ dilationis,vt hic.Oppo.de l.j.C.quãdo dies leg.ced.& in l.singulos.ff. de ann.lega.vbi ĩ pricipio anni dẽt peti.Rñ.vna sol.dat.Inst.e.tit.§.at si ita.q aliud,si dico annuũ, & aliud si dico ĩ singulis annis. Gl.ñ est vera,& est contra l.nec semel.§.nouissime.ff.quando dies leg.ced.Alia sol.est C. quando dies leg.ced.l.j.quod ibi ĩ vltimis voluntatibus , hic in contracti-

a bus.[a] Hæc ñ est vera,per l.eũ qui ita.§.q ita j̃.eo. l. si seruus cõmunis Mæuij,vel castrensis peculij.§.j.tit.2.Quid dicemus?Glo. tangit vnum verbum,quod est verum, q aliud est dicere , hoc anno, aliud ẽ dicer,annuũ,& vid qd dixi ĩ summario:qa qñ dixi anno,ẽ vna pstatio.& tũc ĩ fine ãni debeẽ,vt hic. Qñ sunt plures pstationes,vt qñ dixi annuũ,& ĩ pricipio cuiuslibet ãni debeẽ. ¶Op.d l. lecta.ff.si cer.pet.Rñdeo,illd dẽt ĩtelligi,qñ tps ẽ appositũ cã differẽdę solõnis:qa fuit appositũ ĩ executiõe post oblõnẽ pfectã, nã p vna sũma fuit pstatio diuisa,hic vero cã multiplicãdę oblõ-

1 nis,& tũc ĩ pricipio.†Cũ ẽ q̃riẽ qñ illd,qd debeẽ,q tpe dẽat solui distĩgue,qa qñq; ĩ stiplõne apponiẽ tps cã dmõstratiõis,seu designatiõis,& tũc statĩ pt peti.l.liber hõ.§.decẽ.j̃.e.Qñq; tps apponitur ĩ stiplõne cã limitãdę obligatiõis,& tũc statĩ illo tpe non expectato debeẽ.l.eũ q.§.q ita.j̃.eo.l.si fideiussor.§. fin.ff. manda.l. obligationũ ferẽ.§.j.de act.& oblig.Qñq; tps apponiẽ cã dilatiõis seu cã multiplicãdę obligatiõis,& ista est mã nostra,& tũc distĩgue,aut est faciẽda vna pstatio,au plures. Primo casu aut tps fuit

b appositũ p accusatiuũ,[b] vt in annos,vel post annos,& tũc intelligatur in fine tpis.l.si in annos.& l.non putabã.ff.de ɔdi.& dmon. Qñq; tps apponiẽ per ablatiuũ, & tunc aut verba sunt relata ad eũ,cui obligatio q̃ritur,vt accipias ĩ vno anno,vl̃ petas ĩ anno,& tunc

ADDITIONES.

a ¶Hic in cõtractibus. Adde,hanc tenet Raph.Cu.dicens opi.Bar.nõ probari in d.l.eũ,qui ita.& in d.l.si seruus.communis.tamen Alex.transit cũ sol.Bar. quam dicit tenere communiter doct.hic.in d.l.j.

b ¶Per accusatiuum.Adde secundum Alex.& Bal.in d.l.i.quãdo dies leg.ced. q rephẽdiẽ Bar.per l.nec semel.§.nouissimè.ff.quãdo dies leg.ced.vbi patet nõ ẽe drĩã,an in accusatiuo,an in ablatiuo.Et hãc opi.dicit Ale.eẽ veriorẽ, p qua al-eg.tex.i l.j.§.si intra.cũ seq.ff.d succes.edi.& ĩ l.si ita fuerit libertas in prin.iuncto §.fi.ff.de ma.test.& ibi Benedi.de plum.Imo.& Ro.hic,cõcludentes solũ fiendi differentiã,an in plurali,an in singulari.Quã opi.dt Ale.fuisse Gul.de Cu.ĩ l.lecta.si cer.pet.Fran.de Ramp.in l.ex his.qñ dies leg.ced.& gl.in l.si cui leget.in gl.i.& ibi no.Imo.cũ istis transit Alex.latius hic, vide.

tunc in principio tpis pōt peti.l.si ita fuerit libertas.in princ.s̄.de ma.test. Aut verba sūt relata ad eū, q obligat̃, vt dabo in anno, vl' hoc anno, tunc in fine tpis, vt hic: qn̄q; dubitat̃. & tūc gratia pro missoris vr̃ appositum.l.eū q aliàs incipit Iabolenus.s̄.de ann.lega. Si verò sunt faciendę plures prestationes, tunc aut tps adiicitur cā multiplicādæ oblo̅nis, qd est qn̄ apponit̃ tpe oblo̅nis, & tunc dbet̃ in principio cuiuslibet anni, tā in ɔ̄ctib. q̄ in vltimis volūtatib.l.nec semel.in prin.s̄.qn̄ dies leg.ced.& C.qn̄ dies leg.ce. l.j.& j̄.eo.l.eū q ita.§.q ita. Fallit primo, qn̄ pstatio fit ob aliq̄ necessitatē, qa tunc inspicit̃ tps necessitatis.l.nec semel. §.si in habitatione.s̄.qn̄ leg.ced. Fallit scd̄o, qn̄ debent pstari fructus certæ rei. l.Firmio.§.pater.s̄.qn̄ dies leg.ced. Si vero tps apponitur cā differendæ seu diuidēdæ solutionis, quod est apponit̃ in executione, & tunc semper in fine l.lecta.s̄.si cer.pet.& l.si cui. s̄. de leg. j. do. Gu.de Cu.tangit in l.lecta.& n̄ plenè, maxime in primo membro do.Cyn.in l.j.C.quando dies leg.ced.& Dy.alibi.

LEX XLIII.

1 *Reductio ad arbitrium boni viri, habet etiam locum in contractibus stricti iuris arbitratore male arbitrante.*

2 *Compromissum si est factum in arbitrium alterius ex contrahentibus, illo non arbitrante receditur à persona: secus si in arbitrium tertij.*

3 *Verba ista, arbitrio Titij, in contractib. posita, faciunt conditionem: & eo non arbitrante contractus est nullus: secus in vltimis voluntatibus.*

4 *Vendito fundo pro cētū, pacto apposito, q si apparuerit fundum emphyteuticū, fieret diminutio pretij, arbitrio Titij, Titio mortuo recurritur ad iudicem:*

5 *Arbitratoris à persona quando recedatur.*

6 *Arbitrator non arbitratur, quia stat per promissorem, si est apposita pœna, & tunc committitur: si non est apposita, receditur à persona.*

7 *Præsentia partis requiritur, quando arbitrator arbitratur.*

8 *Potestas arbitrandi quanto tempore duret.*

9 *Partes si non notificarunt arbitratori compromissum, & elapsus fuit termin⁹, videntur ab eius arbitrio recessisse.*

10 *Arbitrator, an cogatur arbitrari, notificatione sibi facta.*

11 *Arbitratore mortuo, an potestas arbitrandi transeat ad hæredem.*

12 *Arbitratore bannito, vel excommunicato, poterit arbitrari.*

13 *Compromissum factum in arbitratorem, an extinguatur altero ex contrahentibus defuncto.*

14 *Potestas arbitrandi finitur, quando alter ex compromittentibus est bannitus, & bona sunt publicata.*

Arbitratores, qui quotidie assumuntur super litibus, videntur assumi super contractu perficiendo.

15 *Compromissum si factū est in Titiū, vt arbitretur de cōsilio Sempronij. Sēpronio nolēte cōsulere, vel quia mortuus est, an arbitrator solus possit expedire.*

Si quis arbitratu. Arbitratore n̄ arbitrāte, n̄ v₃ sti; P̄o, & ab ei⁹ psona n̄ recedit̃.h.d.¶Op. de l.societatē.§.arbitrorū.s̄.p so.vbi recedit̃ ad arbitriū boni viri Gl.in ver.n̄ ē recedēdū, dicit.dic vt ibi.hic nullo mō arbitratus ē,
1 sd ibi male arbitratus est. Quæ est rō, † qn̄ arbitratur, licet iniquè q stip̄l'o v₃? R.n̄.qa iā est firmatus ɔ̄ctus, vn̄ ē actio, q̄ pōt intētari, cui actioni iudicis offīn seruit, vt reducat̃ ad arbitriū boni viri. l. societatē.§.arbitrorū, s̄.p soc.sd qn̄ nullo mō arbitrat̃, actio n̄ ē, sup qua offīn iudicis possit implorari.ita in ɔ̄ctu stricti iuris.l.si libertus.s̄.de ope.lib.O.p.s̄.de oper.liber.l.si libertus ita iurauerit.
a Sol.ibi fuit iniquè arbitratus. Opp.de l.hæc a vēditio.s̄.de ɔ̄h.em. Sol.ibi fuit iniq; arbitratus.sd ibi ponit̃ alius casus in quo n̄ fuit
2 arbitratus. † Dic, q ibi in arbitriū vnius ex ɔ̄hētib.fuit ɔ̄pmissum vn̄ eo n̄ arbitrāte, recedet̃ à psona: hic in arbitriū tertij. Rō, si p vnū ex ɔ̄hētib.stat, tūc ɔ̄ctus habet̃ p impleto.l.iur̃ ciuili.s̄. de ɔ̄d. & demō.& iō cū stat p eū, & c.c.imputari.ex.de reg.iu.lib.6.& est exp̄ssum j̄.e.l.in executione.§.fi.hic g̃ cū stet p eū, ɔ̄ctus ē firmat⁹ & pōt actio intētari, & operabit̃ offīn iudicis. Ita debetis intelligere. Et hoc intellige, qn̄ ponit̃ i arbitriū alterius ex ɔ̄hētib.tali casu quo ɔ̄ctū ab initio n̄ facit nullū, aliàs secus.l.qd̄ sæpe.§.j.de ɔ̄h. em.¶Op.de le.fi.§.sed & si qs.C.ɔ̄mu.de leg.rn̄.ibi est spāle fauo-
3 re vltimæ voluntatis. Hic aduertatis, † qa talia verba, arbitrio Titij, &c.in ɔ̄ctib.faciūt ɔ̄dōnē.l.fi.C.de ɔ̄h.emp.cum simi. & iō eo nō arbitrāte ɔ̄ctus ē nullus. Sd in vltimis voluntatib. talia verba ɔ̄dōnē n̄ faciunt.l.j.in fi.de leg.2.& in hoc est fauor vltimæ volūtatis, iō eo n̄ arbitrāte recederet̃ à psona. Sd si in vltimis voluntatib.poneret̃ ɔ̄dōnaliter p si, vt si Titius arbitratus fuerit, tunc eo n̄ arbitrāte, n̄ valeret: sicut si quis alia ɔ̄dō deficeret, d.l.j.de leg.2. & ibi no.in fi.mag.gl.& est tex.de acq.hær.l.is q hr̃s.in prin. licet gl.ibi n̄ bn̄ loquat̃.¶Sd opp.ɔ̄ p̄dicta de l.si sic.in prin.de leg.j. & de leg.3.l.fideicōmissa §.q̄ q̄.vbi ponit̃ ɔ̄ditionaliter, & recedit̃ à psona. Sol.ibi fuit collatum in arbitriū hr̃dis, & iō eo n̄ arbitrāte
b stat p eum, & habet̃ ɔ̄dō p impleta, ^b sicut dixi s̄.proxi. Secus si in arbitrium extranei ɔ̄dōnaliter apponat̃.sicut dixi in ɔ̄ctib. Sd op. de l.mulcta.in princ.s̄. de ɔ̄d.& demō. Rn̄.Pet.soluit, q ibi loqt̃ in facto, qd̄ n̄ hēt certos fines limitatos, & Cy.tāgit d̄ ɔ̄h.em.l.fi.i fi. Certè nec in d.§.sed & si qs.erant limitati fines. Sol.ergo, q quātum ad pœnæ cōmissione nō receditur à persona, sed quo ad va-
4 lorē legati, sic. † Formo tibi vnam qōnem, q̄ habui d facto. Quidam de terra mea vendidit fundū alteri pro centum, pacto apposito, q si appareat hunc fundum esse emphyteuticum, fieret diminutio pretij, arbitrio Lucij Titij, &c. tpe quo apparet fundum esse emphyteuticū, Lucius Titius est mortuus, quid fiet de isto ɔ̄ctu?
c Certè cum ɔ̄tractus sit firmatus, ergo est recurrendū ad arbitriū boni viri, ^c scilicet iudicis, Do tibi casum in l.domū.s̄. de ɔ̄h.emp. & l.suæ rei, cum l.seq.e.ti. Idem dico, qn̄ arbitrium alicuius adiicitur cum aliqua qualitate, vt vendo tibi fundum pro centum, & do tibi vnà cū fundo, vnum de bobus meis, arbitrio Lucij Titij, tunc Lucio Titio non arbitrante, recurritur ad iudicē, vt arbitre
5 tur.l.si in emptione.in prin.s̄.de ɔ̄hen.emp.¶Et vt † tibi liqueat vtrum a persona arbitratoris recedatur, vel nō distingue. Aut loquimur in vltimis voluntatib.& tunc quo ad substantiā legati, & pōt recedi.l.fi.§.sed & si quis.C.cōmu.de le. quod intellige cū distinctione.aut fuit datum arbitrium, cōditionalr̃, aut nō, vt s̄.dixi. Aut quo ad pœnæ commissionē, & à persona nō receditur.l. mulcta, in prin.s.de ɔ̄d.& dem. Aut loquitur in contractib.& tūc si fuit arbitratus iniquè, recedit̃ à persona.l.si libertus.s̄.de ope.li. l.societatē.§.arbitrorum.s̄. pro soc. Aut nunquā fuit arbitratus, & tunc aut fuit vnus de ɔ̄hentib.& receditur.l.hæc venditio.s̄.de contrahen.emp. Aut fuit tertius, & tunc aut fuit assumptus super contractu pficiendo & nō recedit̃ à persona, vt hic, & dicam.j̄. proxi.qō. Aut sup ɔ̄ctu pfecto, & aliquo accessorio, & recedit̃ à
d psona, ^d l.domum.s̄.de ɔ̄h.emp.l.suæ rei.cum l.seq. & l. si in em-
6 ptione.in prin.eo.ti.& quod s.dixi in q.¶† Quero, p pmissorem stat quominus arbitrator arbitretur, ɔ̄mittet̃ ne stip̄l'o, & recedet̃ à psona, & recurret̃ ad arbitrium boni viri? Et dico, si stat p vnum de ɔ̄hētib.tunc pœna ɔ̄mittit̃, l.diē pferre.§.si qs legatorū, de arbi. Si vero nō est adhibita tunc recedit̃ à psona, l.hæc vēditio.s̄.d ɔ̄h.emp.& j̄.e.l.in executione.in fi.& hoc vult tex.hic, si promissor fuisset in mora, teneret̃ ad id quod bonus vir arbitraret̃, vl' ad
7 pœnā si fuisset ɔ̄missa.¶† Quæro qn̄ arbitrator debet arbitrari, an requiratur partis præsentia? De arbitrio non est dubium.l. diē §.si quis litigatorum.s̄.de arbi. In arbitratore. Pet.& Ia.dicunt, q est casus hic.& Cy.in d.l.fi.C.de ɔ̄hen emp. q debet parte præsente, vt hic, quia dicitur, q si moram stipulator fecerit, apparet, q eo absente, non potest, qa si absente parte posset, tunc non contraheret mora, d.l.diem.§.si quis litigatorū.s̄.de arbi. Vidi quen
e dam aduocatum satis solennem cōsulere cōtrarium. ^e q arbitrator non debet iudicialiter cognoscer̃, vt no.s̄.de iud.l.j & s̄. de ar. l.sed & si in seruum.§.si quis iudex.& in Auth.vt dif. iud. in prin. sed ad ea q̄ causæ cognitionē non requirunt, non requiritur partis præsentia, l.diem proferre.in pri.& l.sed interpellat.§.j.s̄. de arbi.& pro hoc de bonorum poss.l.3.§.pe.& quod ibi no. Præterea talis arbitrator habet nudum ministeriū, ergo &c.l.si vt pponis. C.de execu.rei iud. Preterea, sicut in euentu conditionis non requiritur partis præsentia, l.2.de ɔ̄d.& demonst.ita nec in tali arbitramento. Nec obstat hæc lex, quia hic debet intelligi, q fuit actū p parte

ADDITIONES.

a Barb.¶Opp.de l.hæc vēditio. Vide Bar.sibi contrarium in l. Theopompus. de do.ple.& ēt in alio, q̄ hic dicit est sibi cōtrarius, in l.hæc cōditio.2.de cōdit.& demō.qūo debet impleri conditio & vide inter cōs.Bar.cōsilium Bal. incipiens punctus super quo consilium.vbi consuluit cōtra Bar.de lapsu anni, vide Bar.in cons.166.incip.Calamanus de Spoleto.si arbitrator. possit arbitrari de te absente.

b ¶Barb.Pro impleta. Adde quòd cū Bar.trāseūt cōiter Mod.p q.b.Alex. dicit facer̃ tex.in l.Thais.§.sorore.de fideicō.lib. qd̄ limita fm̄ Pau. de Ca. verum si hæres fuit in mora arbitrādi, secus si ante morā decessisset, qa legatū non deberetur.& hoc idē voluit Bar.in l j s̄.de leg.2.ver.quæro, si cōferat̃ legatū

c ¶Ad arbitriū boni viri. Adde vltra Ale.Ang.Rapha.hoc idé tenentes, Bal. & Sal.in l.fi.de cōtrah.emp.& in l.in personā.de re.iur.Pau.de Ca.in l.si merces s̄.loc.Flo.de S.Pet.in §.arbitrorū.s̄.pro so.& quod cōtrariū tenēt Bal. Imo. & Ro.hic Petr.& Cy.in l in vēdētis.C.de cōtrah.emp.Imo.in l.j.de leg.2. p istū tex.& p tex in l.si ita.s̄.pro soc.pro quo Pau.de Ca.hic reliquit cogitandum.tn̄ ipse trāsit cū hac 2.opi. Sed tu dic, quod opi.bar.seqtur Ro. cōs.502. inci.in casu propositæ cōsultationis, vbi cōsuluit, quod si dico, pmitto tibi id, quod dēt Antonius, & de eo, qd̄ Antonius dét, stetur declarationi Alberti, quod Alberto nō declarāte, promissio remanet firma. Opi.ēt Bart.vr̃ seq Pau.de Ca.cōs.125.incip.viso libello, versi.q̄tum ad fm.vbi ponit, si promissa sint cétū pro dote, & illud plus quod Titius arbitrabitur, an Titio mortuo recurrendum sit ad iudicem, & bar.videtur sequi bal.cons.323.in fi.3.lib.

d Pom.¶Et receditur à persona. Vide Pau.cons.80.in 2.dubio, volu.2. & Alex cōs.3.vol.j.Ro.402 vbi ponit pulchrum exemplum.

e Consulere cōtrariū. Adde, quòd idē cōsuluit Pet.de Anc.cōs.270. vbi dicit se rn̄disse ad fundamēta bar.hic Ro.ēt cōs.61. incip. licèt mihi magna. tenet quod ad plationē sententiæ non requiratur p̄sentia partis, tn̄ sentit, quod in discutione requiratur partis p̄sentia, & idé vult Paul.de Ca.hic, & Ale.& bal.cō.262.inc.nunqd arbiter.j.lib.vide Ro.ind.cōs.vbi dicit quod Florentiæ seruabatur opi.bar.& Pe.Pisis vero opin.bal.& Gul. de Cu. verum quia ciuitas Pisarum est subiecta Florentiæ videbatur, quod opi.bar.esset seruāda in casu suo, tamen decidit contrarium, quia ex tacito consensu Florentinorum, ciuitas Pisanorum vtebatur suis consuetudinibus, de quo vide etiam bal.cons.10.v lib.

pte psente arbitraret. Vel dic, q hic adhibuit aliud impedimentu mortis, vl simile, n aut fuit simplex absentia. Ita dicebat ille. Credo Pe. & Cy. simplr dicer veritate, p hunc textu, & dictæ solutiones sut diuinatiões. Præterea cas' ẽ d edi. ed. l. q si nolit. §. si qd ita vbi suum placitum n pt qs pte absente declarar. Et idẽ importat verbum placuerit, qd si arbitratus fuerit. l. Thais. §. sorore. s. de fideic. lib. Præterea licèt iudicialiter n cognoscat, tn ptes dẽt conuocare, & eas interrogare, l. 2. §. sd si n cstat. s. vbi pup. edu. deb. Pręterea est expssum in arbitratore, q dẽt ptes discutere, & eas interrogare. l. idẽ Pomp. §. recepisse. s. de arbi. Præterea vr expressum in l. legatum. de vsufr. leg. vbi iudex, vt bonus vir, facit cmutationẽ legati, & reqrit ptis psentia. p hoc. C. de secun. nup. l. hac edictali. §. his illud. vbi tales arbitratores tenẽt iurare, g pte psente, l. si qn. C. d test. Hoc pbat rõne nali, qa possunt lædi, g vocãdi. l. nã ita diuus. s. de adop. & posset trahere arbitratorẽ in aliã sniam. vt s. de arbi. l. si i tres. i fi. Nõ ob. alleg. in crium, qa loquunt in his, q pti n parãt piudicium, vt no. in d. l. . §. pe. s. de bon. pos. Nõ ob. d. l. si vt pponis, qa ibi pcessit plena cognitio in cã pricipali. & ita csului.

¶† Quæro qto tpe durat potestas arbitrãdi? Spe. in ti. de arb, §. differt. ver. itẽ, vt intra triẽniu vr dicere, q talis potestas n finit triennio, sed nil boni allegat, & male intellexit in arbitrio. tãgit in l. sed si cpromissum. s. de arb. & p Cy. in l. pperãdu. §. sinautẽ in medio. C. de iu. sed in arbitratore nihil dr. lõ sciẽdu est, q talis potestas finit eo nolẽte arbitrari, vt s. loca. l. si merces. in prin. & C. de ch. emp. l. fi. & Inst. de emp. §. ptiu. Qn aut dicat nolle, variãt iura. lõ dico, q qnq; arbitramẽtu cfert in aliquẽ ex chẽtib. in casu pmisso, & tunc si csistit circa ea q sunt de substãtialib. ctus, vt circa ipsam rẽ, tunc dẽt arbitrari intra lx. dies, d. l. qd si nolit. §. si qd ita. Si circa aliqua extrinseca, tũc tenet arbitrari q primum potest. l. hęc vẽditio. de ch. emp. facit, s. de cd, & demon. l. hæc cditio. Si vero arbitramentum cfert in tertiu tũc dico, q si intra annum n arbitraret videret nolle arbitrari, a vt C. cm. de legat. l. fin. §. sed & si qs. Nec dicat aliqs, q ibi est speciale fauore vltimæ voluntatis: qa in eo spãle q recedit a psona, n autẽ in alio, vt ibi no. p gl. vl in alio csistit spãlitas, vt s. dixi. Et pdicta in ctractib. in vltimis voluntatib. dicã in l. j. de leg. 2. ¶† Quid si ptes n notificarunt arbitratori, & sic elapsus est dies? Dico, q p hoc ptes negligẽtes videt recessisse ab eius arbitrio, b arg. d. §. sed & si qs. & arg. eius qd dr de eo q cannum negligit psentare literas iudici delegato, ex de rescrip. c. plerunq;. Facit C. de psc. 30. ann. l. si qs emptionis. §. sd & si qs. & C. de app. auth. ei q appellat. & s. de suc. edi. l. j. §. Largius.

10 Sd an † arbitror postq est sibi notificatum, cogatur arbitrari, no. p gl. & p Dy. de leg. 2. l. j. ¶† Nũqd arbitratore mortuo, trãseat ad hrdẽ? Dicã, j. eo. l. si stipulatus fuerim. in prin. Cy. in l. fi. de

11

12 cõtrah. emp. † Quid de arbitratore exbannito, an poterit arbitrari? Puto q sic, l. cum pr. §. hrditatẽ. de lega. 2. & l. ex facto. §. si qs rogatus. s. ad Treb. idem puto in excommunicato, c q pdictis æcparat, vt no. Inst. de cap. dimi. §. minor. & qa n est act' iudiciari' dicã. j. eo. l. cẽtesimis in fi. Facit, j. de verb. signi. l. illa verba. & qd

13 ibi dr. ¶† Quid si aliqs ex chẽtib. mortuus est? Puto, si quidem fuit assumptus arbitrator sup ctu pficiendo, idẽ q in arbitro, vt extinguat, d d. l. diẽ. §. j. s. de arbi. Si verò assumit sup ctu pfecto vt sup aliquo accessorio, tunc sicut cõtractus trãsit ad hrdẽ, sic illud arbitrium, vt. s. de acq. poss. l. fundi vẽditor. §. itẽ si amicus. in

14 prin. & de of. deleg. c. si sup gratia. lib. 6. † Quid si qs ex cõtrahentibus est bãnitus, & bona publicata? Dico idẽ q in mortuo: e qa n pt arbitrari, & existens conditio n ligaret fiscum, l. quoties. in fi. s. de noua: Facit, s. pro soc. l. actione. §. publicatione. Et isti arbitratores, q quotidie assumuntur in litib. videntur assumi super con-

15 tractu pficiẽdo, vt dixi de ope. no. nun. l. j. §. & post operis. ¶† Formo aliã quæst. videmus q in arbitratore non receditur à persona. quid in consultatione: Cõmissum fuit Titio, vt arbitraretur de csilio Sempronij, Sempronius non vult consilium dare, vl ẽ mortuus? Dixi vobis in l. j. §. si plures. s. de exerci. & hodie habemus casum extra ne sede vac. c. j. circa fi. lib. 6. Dicam si Deo placebit, in l. Titium & Mæuium. in prin. de administratione tutorum.

ADDITIONES.

a ¶ Nolle arbitrari. Adde, q cõtrariu tenẽr cõiter doct. vt per Ale. late hic, cui adde, q potestas arbitradi durat perpetuo, Bal. cõs. alle. s. 242. i. lib. tñ idem Bal. cõs. 155. 3. lib. dicit, q elapso anno non durat facultas arbitrandi. Item elegãter voluit Bar. in l. fi. §. j. C. cõm. de leg. & in l. si quis arbitratu. de verb. ob. Et si dicat, illa lex loquitur in vltima volũtate, nõ in cõtractib. Resp ista differẽtia est falsa, quia lege nõ probat, Nã lex dicit, q cõtractus, & testamenta æqparantur, l. seruum filij. §. eum, qui chirographũ. de leg. j. Præterea fortius d beret durare post annum arbitrium in vltima volũtate, quàm contractus q al d maiori fauore tractat, ergo magis deberet extendi, sed ita est q n extẽdit in vltima volũtate, ergo nec in contractu, quare opi. Bal. est ipsa veritas, de quo vide etiam eius cons. 476. 4 lib.

b ¶ Ab eius arbitrio. Adde Ang. Imo. & Ro. hic dicere aduertendum esse, quod trãseat tps vsq; ad qd duraret arbitratoris potestas, notificatio facta esset. Alleg. gl. in d. l. item si vnus. §. j. de arb. & dicunt Bar. non aliter intellexisse. Et h. d. Ale. videri rationabile.

c In excõicato. Adde, quod idẽ t3 bar. in l. Pedius. de arbit. & in l. cũ pr. §. hrdi tatem. j. de leg. 2. & in l. ex facto. §. si q.s rogatus. 2. ad Treb. & ibi Angel. & in sua pisputa. duo inuicẽ litigãtes. Ant. de But. in c Quintaualis. de iureiu. & Imo. in 22. differẽtia. Principale fundamẽtu est, qa excõicatus põt contrahere, vt c. si vere. de sen. excõ. & ibi Imo. & 11. quæst. 3. c. qm multos, q cõclusionem limita sm Ang. in palleg. disputa. nisi ex forma statuti arbitramenta haberent executionem paratam, sicut sentẽtia, quia tunc non v3 arbitramẽtum excommunicati. & omnia prædicta sequitur Ale. Tamẽ inquantum ipse æquiparat excõicatum & deportatum, nõ vr bona cõparatio, qa deportatus testari non põt, vt habetur in l. j. C. de hær. inst. sed excõicatus põt facere testamentum, & v3. & t3, vt voluit Bar. in l. si quæramus. s. de testament. Contra hoc late consuluit Fede. cons. 74. vbi concludit quod ea facere põt quæ aliis vtilia sunt, non sibi. Et per hoc vr posse dici. quod arbitramenta, q habent executionem ex forma statuti, lata p excommunicatum valeant, si excommunicato vtile non redundet.

d Vt extinguatur. Adde, quod Alex. transit cum opi Spe. in ti. de arbi. in §. finit ver. sed nunquid arbitratus. vbi tenet. quod morte compromittentium non promissum non extinguatur. & dicit quòd cum opin. Spe. communiter transeunt Can. in c. fi. de arb. Sed tu dic, quod Pau. de Ca. cõs. 30. tenet, quòd morte compromittentium finiatur compromissum.

e Dico idem quòd in mortuo. Adde Bart. consilio incip. Calamanus de Spoleto Ro. hic Bar. hic. bar. in l. postquam. vt leg. nomine ca. Ant. pe Bu. & Imo. in d. c. Quintauallis. de iureiur. Alex. hic.

LEX XLV.

Quodcunque. Opp. Inst. d stip. ser. §. sed cum factum. & s. eo. l. stipso ista. §. hi qui. Solu. ibi in stipsone facti. Op. j. de stip. ser. l. 2. & l. antep. Sol. fallit ibi, vt ibi dicã. Op. de l. cũ oportet. C. d bo. q lib. So. gl. q alid in aduẽtitio hoc. a dic. Hoc intellige, a q filius stipulatur sibi: qa si patri stipularetur, sm Dy. & omnes ipsi, pri quæreret. s. eo. l. stipulatio ista. §. alteri.

ADDITIO.

a Hoc intellige. Dicit Alex. quòd opi. gl. in puncto iuris vr verior indistinctè.

§. Sicuti. Filius stipulari potest dari cum morietur. h. d. An sibi vel patri quæratur, dicam in l. si filius. j. eod

§. Si quis ita. Si stipso patris cfert in tps exiistẽtiæ sui iuris, filio qrit vtilis actio. h. d. Iste §. intrat materiã illã qualr pr qrat filio, vel cõ, dicã j. e. l. qd dr. Dy. ponit hic additionẽ impfectã. Opp. s. e. l. dñs seruo. Sol. Acquirit sibi pr stipulando filio, nisi cferat in tps sui iuris. Op. s. de pac. l. totali. l. cum dos. Sol. vt ibi, & dicã, j. e. l. qd dr. No. q directa qrit pri ex stipsone filij, vt s. eo. l. stipso ista. §. alteri. & s. ea. l. in prin. Et qn ex stipsone patris quærat filio vtilis, dicam in d. l. quod dicitur. j. eo.

1 *Si, & cum, quid differant.*

§. Non solum. Inter si & cum nõ est dria, cũ apponũt actui extrinseco. h. d. Anq opponã, p legẽ istã, dãdo vnã opi. q ponit Cy. i l. extraneu. C. d hr. nstit. q est dria inter istã instõnẽ, cu morieris, q est cdonalis qa est incertu qn qs moriat: & illã institutionẽ, si morieris: qa illa est cdõ necessaria. l. si pupil. §. q sub cdõne, j. de noua. Sd male dicit. p illu tex. & l. qb. dieb. §. qdã Titio. s. de cdi & demõ. ¶ Op. j. e. l. pxi. §. fin Br ista est sol. Qnq; si, & cũ, apponũt actui extrinseco, & tunc nulla est differẽtia, vt hic. Aut apponũt actui intrinseco, vt volũtati, & tũc lo-

1 quitur j. l. pxi. in fi. Et vt liqueat † qn sit dria inter si, & cum, qn apponũtur actui extrinseco, sm Pe. & Gul. in l. q pmisit. s. de cd. indeb. dic sic. Aut ista verba apponũt actui, q tacitè inest de necessitate, & n est dria, l. 2. de leg. j. & l. muto. §. hãc aut. s. de tu. Aut apponũt actui, q tacitè nõ inest, & tũc hæc dictio, si, facit cdõnẽ, l. si Titius. s. eo. l. si decẽ cũ petiero. j. eo. & ibi no. Probat melius in l. si Titio. s. qn dies leg. ced. & de cd. & demõ. l. qb. dieb. §. qdã Titio. Si vero quæris de dictione cu, tũc aut addit executioni oblonis, a aut ipsi oblõni. Primo casu n facit cdõnẽ, a vt C. qn dies le. ced. l. ex his. & d. l. Firmio. in prin. s. qn dies le. ce. Si vero oblõni, & tũc aut verba sapiunt exactionẽ de pñti in cceptione sui, & non facit cdõnẽ, vt j. pxi. l. si decẽ & l. Titia hrdis. s. de cd. & demõ. Aut nõ sapiũt exactionẽ i cceptionẽ sui, & tũc nõ est dria, vt hic, & l. q pmisit. de cõd. indeb. qa facit cdõnẽ. Si vero apponit in actu intrinseco, vt puta voluntatis, dicã, j. l. pxi. §. fi. Oppo. q non sit bona cparõ, cũ prima cõdõ mortis sit certa, scda sit incerta. Dicit Dy. q bñ differũt, in hoc, sed n in mõ cmittẽdi, qa quocũq; mõ veneris, & qñcũq;, stipso cõmittit: ita qcũq; mõ moriaris, & qñcũq;.

ADDITIO.

a ¶ Non facit conditionem. Adde & intellige verũ, si adijcit tpi certo, vt ibi, secus si incerto, vt est gl. in l. Seius Saturninus. supra ad Treb. latius hic, p Alex.

LEX XLVI.

Centesimis. No. q in oblone in diẽ, oblo est pñs. Quid de actione: dicã. j. e. l. ita stipulatus. i qõnib.

§. Id autem. Stipso facti, q ccernit psonã promissoris, ad hæredẽ nõ transit. h. d. Op. de l. veteris. C. de chen. & comit. stip. Sol. ibi in facto qd concernit personã stipulatoris: hic promissoris, & distingue, vt ibi per Cy. & tãgã. j. e. l. si sic.

1 *Dictio, cum, addita futuro indicatiui, facit stipulationem non valere, secus si adiciatur futuro subiunctiui: quia valet, & quæ sit ratio differentiæ. Stipulatio, cum volam, an valeat.*

Differentia

2 *Differentia inter si, & cum, ad hoc vt stipulatio valeat.*
3 *Velle in vltimis voluntatibus quis moriendo non dicitur.*
Vltimis in voluntatibus idem est dicere, hæres det cum volet, vel cum voluerit, quod est dicere, det post mortem suam: in contractibus, ista verba faciunt diem & conditionem.
4 *Dictio, cum, adiecta præterito subiunctiui, idem est ac si apposita sit futuro subiunctiui.*
5 *Dictio, donec, & quousque principaliter denotant tempus, secundario conditionem, sicut dictio, cum.*
6 *Stipulatio, promitto tibi dare decem ad tui voluntatem, valet.*
Præpositiones faciunt conditionem expressam.
7 *Contractibus in ipsis, an idem sit dicere, si volueris, aut, si arbitratus fueris, an vero distinguatur, vt in vltimis voluntatibus.*
8 *Verbum, voluerit, importat liberam voluntatem, dummodo dolus malus absit*
9 *Iudex ponens aliquem ad confinia, donec voluerit, vel reuocauerit, iudice mortuo, an confinia sint finita.*
10 *Sententia quæ dicit, pono te ad confinia quoad reuocauero, an intelligatur secundum naturam contractuum, an secundum vltimas voluntates.*
Sententia æquiparatur vltimæ voluntati.
11 *Finito officio iudi. an illa verba, donec voluero, posita in bāno cēseātur finita.*
12 *Iudex si est excommunicatus, vel quia aliter non potest officium exercere; in eo casu voluntas non dicitur desinere ipso remanente sanæ mentis.*
13 *Iudex excommunicatus, durante excōmunicatione potest in terminis, de quibus supra, confinia reuocare, si sibi reuocationem reseruauit.*

§. Si ita stipul. fuero. Aduerte qa sumus in piculosa mā, & br̄ h.d. Promissio, cū
volueris, v3, si añ mortē d̄claras te velle, secus in ꝓmissione si vo
lueris. ¶ Op. d̄ l. senatus. §. legatū. s̄. de leg. j. & l. si ita legatū. §. illi si
volet. R̄n. stipl̄o collata in volūtatē ꝓmittētis ñ v3, vt hic; sd̄ ī vo
lūtate ei⁹ cui acq̄rit̄ sic, vt in ꝯ̄riis, licèt ꝯ̄riū no. ꝑ gl. in l. à Titio. j̄.
eo. vbi rep̄hēdit Dy. Sd̄ op. de l. sub hac. s̄. ti. j. j̄. eo. l. si qs stipulat⁹
1 sit Stichū. Br̄ solue, † qñ dictio cū, adiicit̄ futuro indicatiui, ñ v3,
vt in ꝯ̄rio: aut futuro subiūctiui, & v3, vt hic, si ꝯstituas te velle añ
mortē: sd̄ ꝑ dictionē si, ñ v3, siue adiiciat̄ futuro subiunctiui, siue
a indicatiui. Dic vt in gl. & bñ dicit, a Sd̄ q̄ ē dr̄ia? R̄n. nā futurū indicatiui hēt q̄dā depēdētiā, vt ꝓmitto cū volā. i. volēs ero, tūc da-
bo, & iō lex p̄sumit me nūq̄ velle. Sed cū dico, cū voluero, tunc
formaī à præterito indicatiui, licèt ñ ꝑmaneā in volūtate, sufficit
semel velle: licet tp̄e traditionis nollē, vt j̄. e. l. si qs stipulat⁹ sit Sti
chū, & iō verificata ē illa ꝓpositio, cū voluero, vt no. s̄. d̄ ꝯ̄h. em.
l. hęc vēditio. Sd̄ ꝯ̄ hoc s̄. d̄ leg. 3. l. vxorē. §. pe. vbi vr̄, ꝙ valeat, si di
co, cū vellet. Sol. ibi dixit, cū vellet, qd̄ ē p̄teritū īpfectū subiūcti-
ui, vl' p̄ns optatiui. Sd̄ hoc ñ placet: qa ex eo ꝙ ē p̄teritū īpfectum
hēt q̄dā depēdētiā, sicut futurū indicatiui & iō eadē ē rō. Dico ḡ
aliud in vltimis volūtatib. vt ibi, qa dcā verba, cū voluero, vl' cum
volet, vñr solū facer̄ diē incertā, vt sic post mortē d̄beaī, vt ibi pa
tet. Sd̄ qa dies incertus, est ꝯdō ī vltimis volūtatib. l. dies incert⁹.
ff. d̄ ꝯd. & demō. iō tex. in l. fideicōmissa. §. q̄q̄. de leg. 3. dicit ęsse ꝯ-
2 dōnalē. Hoc ēt ꝓbaī, s̄. de manu. test. l. seruos. ¶ † Op. qa in prin. di
cit, ꝙ v3 si ꝯstituit in vita. in fi. dicit, ꝙ ñ v3. R̄n. ꝙ ꝑ si, ñ v3: ꝑ cum
v3. Rō dr̄iæ ē f̄m gl. qñ dictio cū, adiicit̄ futuro tp̄i, ē aduerbium
tp̄is: ñ ḡ ꝯfert̄ in p̄tātē, an velis, sd̄ qñ velles. Sd̄ qñ dictio si, appo-
nit̄, ē in p̄tāte, an & qñ velles, & illud dicit gl. j. & gl. 2. magna: sed
male dixit, qa si solū tp̄s eēt in p̄tāte sua, tūc trāsirt ad hr̄dem, nec
extīguer̄t morte, d.l. vxorē. §. pe. & d̄ reb. dub. l. vtrū. §. pe. facit op
time. s̄. sol. mat. l. post dotē. f̄m q̄ntā. le. Ex hoc dicerē, ꝙ si hæc di-
ctio, cū volā, vl' cum voluero adiicit̄ executioni: p̄uta ꝓmitto d̄-
cē, q̄ tibi dabo, cum volā, vl' cum voluero, ꝙ sine mortuo statim
tenet̄ hr̄s, vt dictis legib. facit l. ex his verbis. C. qñ dies leg. ced. ꝯ̄
istum tex. Quæ ē ḡ rō dr̄iæ? dic f̄m Pet. dictio cum, denotat princi
pal'r ꝯditionem, secundario tp̄s, tex. ē in l. si Titio. s̄. qñ di. leg. ced.
Mō qñ dico, cum volueris ñ exprimit̄ ꝯditio exp̄sse. Sd̄ qñ dico,
si volueris exprimit̄ exp̄sse, & exp̄ssa nocēt, ñ exp̄ssa ñ nocēr, l. nō
nunq̄. s̄. de ꝯd. & demō. iac. de Are. dat aliā sol. & r̄cidit in idē, in d.
l. fideicōmissa. §. q̄q̄. & §. sic fideicōmissum. de leg. 3. & ibi no. & ita
ꝯ̄dixit huic tex. vbi dr̄, ꝙ si moriaī, statim tenet̄ hr̄s hic dicit, ꝙ ex-
tinguit̄. Dicit glo. ibi, aliud in ꝯ̄ctib. aliud in vltimis voluntatib. &
ista est vera, & aliæ solutiōes q̄ ibi dāī sunt falsæ, ꝯ̄ d.l. vxorē. §. pe.
3 de leg. 3. Et aduerte, † ñ intelligas ꝙ in vltimis voluntatib. qs mo
riēdo videaī velle. qa nulla lege hoc cauet̄ licèt qdā hoc dicāt. Sd̄
dico ꝙ in vltimis voluntatib. idē est dicere, hr̄s det cum volet, vl'
cum voluerit. qd̄ est dicere, det post mortē suā. d.l. vxorē. §. pe. &
iō debet̄ tāq̄ adueniēte die. In ꝯ̄ctib. vero ista verba faciunt diem
& ꝯditionē, & iō eo moriēte añq̄ velit, deficit ꝯdō. & idē eēt in vl
timis volūtatib. si ponerem⁹ esse ꝯdōnal'r ꝓlata. vt si volet, d.l. si i
4 ta legatum. §. illi si volet. de leg. j. ¶ † Quæro qd si dictio, cum, adii
cit̄ p̄terito subiunctiui, vt Titius ꝓmittit dar̄ decē cum voluisset?
R̄ndeo, ista verba q̄nq; significāt futurum tp̄s. vt j̄. eo. l. q Romæ.
§. Augerius. & qd̄ ibi no. & de leg. j. l. cum seru⁹. de tri. vino & oleo
leg. l. cum certus & de ꝯ̄hen. emp. l. si emptor. §. verisimile. vbi po-
nit̄ verbū, eēt, & tñ significat futurum, tūc erit idē ac si apponaī
5 futuro subiūctiui, qa p̄teritionē significat. ¶ † Quæro, qd̄ si ñ ap-
ponaī dictio, cū, sd̄ aliud aduerbiū tp̄is, vt donec voluero, vl' q̄us-
q; & simil. Dico idē, ꝙ in dictone cū, qa oīa faciūt secūdario ꝯdō
6 nē, principal'r tp̄s, vt dicā plene d̄ ꝯd. & d̄mō. l. j. ¶ † Quid si ñ ap-
pono dictionē si, nec dictiōē, cū nec tp̄s alicui⁹ verbi, vt ꝓmittis
mihi dar̄ decē ad tui volūtatē? R̄ndeo vr̄ dicer̄, si tu volueris, vt
s̄. sol. mat. l. post dotē. in 5. lect. ꝓ hoc facit qd̄ dico in l. j. de ꝯd. &
demō. ver. 3. principal'r q̄ro. & tūc ꝑ p̄positiones fit ꝯditio expres-
7 sa. ¶ † Quęro, cum in vltimis volūtatib. fiat distinctio, an apponā
tur hæc verba, si volueris, aut arbitratus fueris, d.l. fideicōmissa.
§. q̄q̄. & d̄ leg. j. l. si sic in prin. & de fideicō. lib. l. fideicōmissaria li-
bertas. ita dari. in prin. an hæc dr̄ia sit in ꝯ̄ctib. Dico circa ea q̄ sūt
d̄ sub̄a ꝯ̄ctus, dcā verba attēdūt̄. l. ꝙ sæpe. §. j. de ꝯ̄hē. emp. & C. de
ꝯ̄h. emp. l. fi. Sd̄ circa alia accidētalia significatio dictorū verborū
8 attēdit̄, l. hæc vēditio. d̄ ꝯ̄h. emp. Pro rōne cogita. ¶ † Quæro, q̄ta
b est virtus istius verbi, voluerit? b R̄ndeo, vt posset facer̄ qs volū-
tatē suā, ēt iniquè, l. cū qdā. de leg. 3. dū tñ dolus malus absit, vt s̄.
9 mād. l. creditor. §. Lucius. semp. n. dolus vr̄ exceptus. ¶ † Formo
hic vnā q̄ōnē difficilē, Iudex dicit, pono Titiū ad ꝯfinia, donec vo
luero, vl' donec r̄uocauero, morit̄ iudex, an ꝯfinia sint finita? Qui
dā dicunt ꝙ sic, vt dicit Pet. Cy. refert C. de ꝯ̄h. emp. l. fi. Iac. de Ra.
dixit ꝙ sñīa dēt æq̄parari ꝯ̄ctib. ñ vltimis voluntatib. qa sententia
est stricti iuris: vltimæ voluntates habēt instar bonæ fidei. l. in mi-
norū. C. in q̄b. cau. in integ. rest. ñ est necess. Pet. dicit aliter, sicut
ibi Cy. refert, q̄ verba ñ r̄cito: qa iuris saporē ñ habēt. Tu ḡ dicas,
ꝯsiderāda esse verba, aut̄ iudex dicit quoad voluero volā, & tūc
ista verba sonāt, vt eatenus durēt ꝯfinia, quatenus durat volūtas
& iō voluntate cessante finiunt̄ ꝯfinia, volūtas vero ꝑ mortē ces-
sat: ergo, &c. Hic est casus, s̄. loca. l. 4. & C. māda. l. mādatum. Inst.
manda. §. itē si adhuc. Hic. n. ñ req̄rit̄, ꝙ ꝯ̄ria volūtas supueniat, sd̄
sufficit ꝙ prima cesset. Et p̄dicta vera, si iudex dixerit, quoad ipse
voluerit. referēdo ad ꝑsonā suā. Si vero retulerit se ad dignitatē
vt quoad potestati placuerit, qa tūc dignitas ñ morit̄, morte ꝑso
næ ñ finiret̄, l. annua. §. j. de ann. leg. & s̄. de iud. l. ꝓponebaī. & est
hodie casus, extra de rescrip. c. si gratiosæ. lib. 6. Et p̄dicta vera, si
apperet ex verbis, ꝙ ꝯfinia fuerīt de p̄nti, reuocatio vero fuit col
lata in futurū tp̄s, vt qa dixit, quoad, vel quousq; &c. vt dixi. & fa
cit l. sicut in annos. in prin. §. q̄b. mod. vsusfru. amit. Si vero dice-
ret, pono te ad ꝯfinia, ad meā volūtatē, vel ad meū beneplacitum
c tūc ꝯfinatus c ñ esset, nisi iudex declarauerit se velle ponere, cū di
cta verba faciāt dispōnē ꝯditionalem, vt dixi in p̄cedētib. q̄ōnib.
10 Q̄nq; iudex † dicit, pono te ad ꝯfinia quoad reuocauero, & hic
ex ꝓpria significatione ñ sufficit volūtatē primā cessare, sed req-
ritur noua voluntas ꝯ̄ria: sed moriendo, qs non vr̄ velle, vt hic: ḡ
&c. Et ideo hic surgit dubium, an ista verba habeant istum intel-
lectū, sicut in ꝯ̄ctib. an vero intelligāt̄ sicut in vltimis voluntatib.
vt sit sensus, pono te ad ꝯfinia, donec vixero, nisi ante reuocem
d.l. vxorem. §. pe. & videtur ꝙ sic, vt in contractibus. Casus est ex-
tra de offic. deleg. c. si delegatus. lib. 6. & idem in precario: qa quis
moriendo non videtur reuocare, vt s̄. de preca. l. j. in prin. coniun
cta, l. quæsitum. §. j. eo. tit. Tamen dicerem assumendam beniguio
rem interpretationem, l. si præses. & l. interpretatione. j̄. de pœ. vñ
in casu ꝓposito intelligitur, vt in vltimis voluntatibus, vt in d. ca.
si delegatus. & ideo assumitur aliter, qa ibi illa interp̄tatio est be-
nigior. Ad hoc facit, s̄. de pig. act. l. nō est mirum. vbi sententia e-
q̄paratur vltimæ voluntati? Facit supra de manum. test. l. si ita fue
rit. in fi. vbi verba testatoris, & prætoris pariter interpretāt̄. Pro li
facit gl. in d. c. si delegatus. licet illa gl. in alio male dicat: qa non ī
tellexit differentiam inter illa verba, vsque ad beneplacitū, &c. &
11 donec reuocauero. ¶ † Quæro, quid si iudex non est mortuus
sed eius officium est finitū? R̄n. idem ꝙ si esset mortuus, qa dicta
verba debent intelligi, donec voluero s. ego existēs in officio: &
sic finito offi. finiatur voluntas. l. fi. j̄. de pœnis. Causa enim quaī
reseruauit sibi voluntatem, erat officiū. ergo finito officio, finit̄
voluntas vt supra de ope. no. nun. l. non solum. §. fi. vbi cā nūcia-
tionis erat dominium rei, q̄ finitur alienata re, & sic cessante illa
qualitate finitur volūtas, licèt persona duret. Pro hoc videt̄ text.
supra de fideicō. lib. l. Lucius. j. cum l. seq. vbi arbitrium datum ali
cui vt hæredi, cessat eo desinēte esse hæres. Facit l. cū apud. & qd̄
ibi no. infra iud. sol. & quod no. in simili. supra de iudic. in l. ven-
ditor. §. iudices. Sed contra prædicta facit s̄. de leg. 2. l. cū pr̄. §. hr̄-
ditatem.

ADDITIONES.

a Io. Fran. ¶ Et bene dicit. cum gl. & Bar. tenent Ray. & Ang. hic, & Cy. in l. in vē dentis. C. de contrah. emp. sed contrarium tenent Imo. Alex. & Ias. hic cum multis concordantiis, de quibus per eos.

b Voluerit. Adde vt per Alex. cōs. 47. j. lib.

c Confinatus nō esset. Adde inquantum Alex. in hac q. & q. seq. t3 contra Bar. vt hic per eum, ꝙ cū opi. Bar. simpliciter trāsit Bal. se hic remittendo cōs. 34 3. lib. vbi ponit, quòd cōfinatus sine p̄finitione tēporis, dicitur cōfinatus ad decem annos, ꝑ singularem l. fine p̄finito tp̄e. de pœnis. & quòd confinatus ad decennium, finito decennio, absque alia reuocatione potest redire.

a ditatē:& ad Treb.l.ex facto.§.si qs rogatus,sđ ibi testator a ꝯtulit expssē ī tps mortis electionē,qđ đ nāli intellr.Secus si simplr dixisset electionē,qa cū statim đ finit eē hrs,finit illđ ius,d.l.Lucius Itē facit aliqualr ꝯ qđ no.p Inn.ex.de of.dele.c.licèt vndiq;, sed
12 ñ curo.† Quid si iudex excōicatus,vl alio mō ñ pt offm exercere,tñ durat offm?Rñ.nō dr desinere voluntas,si ipse remanet sanæ mētis,vt in excōicato,arg.eius qđ supradictum est de deportato,q ꝯparaf excōicato,vt Inst.đ cap.di.§.minor.& vr expssum de off.deleg.c.si is cui.li.6.& c.j.de of.vica.eo.li.vbi ñ expirat iurisdictio legati,q̄ tñ expirat morte.Si vero ipse nō remanet sanæ mētis,vt qa efficit furiosus,tunc licèt remanet iudex.l.cū furios⁹
13 de iud.tñ vr voluntas cessar,vt s.de acq.hr.l.si qs alicui.†Quero
b an durāte excōicatione possit ruocar ꝯfinia.Credo ꝙ sic b cū hoc ñ sit actus iudiciarius.l.cū pr.§.hrditatē.& d.l.ex facto.§.si qs rogatus.& patet,qa morte finit,qa ñ est actus iudiciarius. Prædicta vera,si iudex sibi reseruauerit reuocationem confinium in sententia,aliàs forte nō posset,vt infra de pœn.l.relegati.in fi.dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Sđ ibi testator.Adde ꝙ cōtra hāc sol.tenēt Imo.Raph.& Ale.qa dñt ñ videre diuersitatis rōnem inter casum,qñ est collatū in tempus mortis,vel non.

b ¶Credo ꝙ sic.Add.ꝙ cōtrariū tz Bal i l.si.de cōtra.em qa ista reuocatio cōsistit in iurisdōne,q apud excōicatū ñ ē quo ad exercitiū & hoc seqr Alc.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ §.si quis ita stipulatus.Aduerte,quòd Bar.videtur concludere in l.post dotē,in quinta lect.infra sol.mat.ꝙ fauore dotis moriēs videtur velle,sicut in vltimis voluntatib.Idē vr velle in l.ita stipulatus.hoc ti.& in l.vxorem.§.pe.ff.de le.3.sed do.Ale.in d.l.post dotē.alle.Bar.cōtrariari in hoc.§.si ita stipulatus.in vltimis verb.So. ipse Alex.sm verba Bal.vide per eum.Adde no.per Bar.& doc.in l.more.s.de iuris.omn.iud.ad gl.in l.4.s.de ser.Alex.in l.j.s.de lega.2.post Bar.ibidem.

LEX XLVII.

Qui sic stipulatur. In stipulatione nouāte, dies præcedentis obligationis intelligitur repetita.hoc dicit.De materia ista vtrū intelligatur repetita dicam in l.in diem.& l.si Stichum.§.j.infra de noua. vide gl.in verbo,calendis,quæ incipit arg.de repetitione.in fin.dic,ideo ibi ne actio reddatur inutilis,quę ratio hic cessat.

LEX XLVIII.

1 *Facultas denunciādi transit ad hæredem,non facultas conditionis implendæ.*
2 *Verbum,petiero,intelligitur per litis contestationem,si refertur ad obligationem,si ad stipulantem,de quadam admonitione.*
3 *Stipulatio non dicitur conditionalis,si dicitur,decem,quæ petiero.*
4 *Stipulatio concepta, promittis decem si petiero, committitur per simplicem admonitionem.nu.2.*
Sufficit si fiat extra iudicium.
5 *Ius implendi conditionem inter viuos,an transeat ad hæredes.*
6 *Stipulatio habens conditionē causalē. trāsit ad hæredes:secus si potestatiuam.*

a 1 Si decē cū petiero. a Facultas † denūciādi transit ad hrdē,ñ facultas ꝯditionis implēdæ.h.d.Gl.dicit,ꝙ ista est ꝯditionalis,inspecta significatiōe verborū:sđ veritate inspecta nō,& sic est aliqñ ꝯ.¶Opp.ꝙ verbū, petiero,intellr de litis ꝯtestatione,l.amplius.ȷ.rē ra.hab.ñ aūt de de-
2 nunciatione ex iudiciū.Sol.qñq;†verbum petiero,rfert ad psonā eius,q obligat:& tunc intellr p lit.ꝯt.d.l.amplius.Qñq; verbū petiero,refert ad psonā eius,cui acqrit obligatio,& tunc intellr de quadam admonitione.vt hic.¶Quæro,qđ si dixit,si petiero? Gl.j.dicit,ꝙ tunc principalr faceret ꝯditionē:sed dictio,cum,nō.
3 & vid gl.j.q incipit,hæc est ꝯditionalis,&c.¶†Quero,qđ si dixit decē q petiero?Rñ.idē qđ si dicerē cū,l.si ita qs ꝓmiserit,in prin. ȷ.eo.Nec obstat ꝙ relatiuum,qs,vl q iunctū verbo futuri tpis,facit ꝯditionē.l.Stichum,q meus erit.de leg.j.vt dico in l.j.de ꝯd.&
4 demō.¶†Quæro qñ apponit si,& sic facit ꝯditionē, qñ ꝯmittat stipulatio?Gl.vr dicer,ꝙ p ꝯtestationē litis,dum alleg.l. si Titius s.eo.& ibi no.& C.e.l.nuda.& s.e.l.stipulatio ista.§.alteri. Tu dic p simplicē admonitionē impleri ꝯditionē,vt hic patet: qa refert ad actorē,vt dixi & illæ gl.dicunt verum, ꝙ si ante ñ fit facta admonitio p lit.ꝯt.impler ꝯditio,& ꝓcedit iudiciū.¶Quæro, an ista admonitio debeat fieri ex iudicium?Dic,ꝙ sufficit extra iudicium,vt no.gl.in l.amplius.ȷ.rē ra.ha.Facit l.si ex legati.s.eo. & l. mora.s.de vsuris.no.ȷ.e.l.q Romæ.§.cohæredes.in gl.parua, in ver.testato & de fideiuſ.l.fideiussoris.§.fi.& ibi no. Solet esse qō, vtrum in ꝯctib.inter viuos ius implēdi ꝯditionē trāseat ad hrdes? Cy.referēdo Pet.ponit istā qst.C.de ꝯd.inser.l.pe.& facit tria mēbra.Qñq: ꝯditio hēt pcedētem dispositionem,& tunc aut dispositio,& ꝯditio ꝯferunt in psonā vnius,& trāsit ad hrdes.l.diē.§.j.s. de arb.& l.q Romæ:§.Flauius.ȷ.eo.v.g.promitto tibi dare cētum si centum nōn dedero,dabo ducenta,& tunc habet præcedentē dispositionem.Secundo casu,quādo cōfertur in personā diuersorum,& tunc nō trāsit ad hęredes,l.fideiussor obligari.in fi.ȷ.de fideiussor.qcqd gl ibi dicat, & ibi ego dicā.
5 †Quandoque incipit à præcedenti ꝯdōne,& tunc ꝯdōnis implemētum nō trāsit ad ipsum hæredē.l.à testatore.s.de ꝯd.& demō.sed illa nihil facit: qa in vltimis voluntatib.iō nimirum,vt in l.vnic.§.sin autē.C.de cad. tol.Gu.de Cu.facit istā q.s.de pig.act.l.si necessarias.§.de vēdēdo. & alleg.s.de col.bo.l.2.in princ.& l.q Romæ.§.Augerius.ȷ.eo.q bene facit. vltra Guil.& oēs allego istam legem,vbi est casus, qa hæc est qđā admonitio,iō trāsit:sed si eēt ꝯdō nō trāsiret. Sed ꝯ istā doctrinā est tex.in l.2. C. de pac.inter emp.& vēd.& ibi dicit gl.ꝙ supuacuō dicit đ hrde.&c.Tu posses rndere altero đ duob. mod.ꝙ illa gl.dicat male:qa ꝯ istā legē,immo optime dicit, & ꝓbat ex eadē lege:Nā in psona eorū,in quorum psona ꝯdō debebat impleri,ñ fuit facta mētio de hrdib.& tñ in psona eorum pōt impleri,multo magis in hrde eorum,q debent ꝯdōnē implēr. C. de cad.tol.l.vnica.§.ne autē,ꝯiuncta.l.cum ita.ȷ.de ꝯd.& demon. & l.si penum.s.qñ dies leg.ced.Nam ex parte implentis,de facili pōt impleri p alium.l.Arethusa.s.de sta.ho.& d.§.ne autē,ex parte eius,in cuius psona dēt impleri,nō ita de facili.d.l.si penu. qñ dies lega.ced.& l.sub diuersis.in fi.& d.l.cum ita.de ꝯd.& demō. Sđ in l.2.C.de pac inter emp.& vend.recedit à psona,cui dēt impleri,multo magis ī psona implētis.Vl ibi pcessit dispō.i.vēditio. Sđ ista rō nō est vera,qa illud qđ est dcm,qñ hēt pcedētē dispōnē,est verum,qñ illud venit in ꝯditione,qđ est in pcedēti dispōne,vt in exēplo,s.posito.sed in d.l.2.venit aliud in ꝯditione, q̄ ī pcedēti dispositione.Quid dicemus?Dico qñq; ille q est futurus obligari ex ꝯdōnis implemēto,pcipit aliqđ vt obliger,tunc tā ex pte implētis,q̄ cui impletur,trāsit ad hrdem ius ꝯdōnis implēdæ. l.2.C.de pact.inter emp.& vend. Qñq; nihil est lucratus, vt hic, & tunc non trāsit ad hrdem,vt hic,& l.q Romæ.§.Augerius.ȷ.e. vbi declaro.vide casum in d.l.2.Et hoc probatur in l.si prædio. in prin.s.de in diem addictio.Sđ sunt ꝯ casum Inst.de verb.obl.§. ex
6 ꝯdōnali.& ȷ.eo.l.si qs Titius Fateor, † ꝙ stiplo ꝯditionalis q̄ habet ꝯditionē casualē,trāsit ad hæredes:secus in cōditionib. potestatiuis,quæ ad hæredes nō trāseunt,vt dixi, quia videtur actum vt ipsa principalis persona impleat,vt hic.

ADDITIO.

a Cum petiero.Adde de isto verbo,petiero,Bar.in l.libertus.de iure pat. in l. Titia hrdis.de cōdi.& demon.Bal.in l.j.C.de lit s cōtest.Bal.in aut.habita.C. ne fil.pro pa.& in l.si de tempo.appell.vbi de verbo,postulauerit. Sali.in l. si quis maior.C.de transac.Bal.in l.ab eo.C.quom.& quan.iud.

LEX XLIX.

1 *Mora principalis nocet fideiussori,& patri.*
2 *Pater,an & in quibus casibus æquiparetur fideiussori.*
Fideiussor non obligatur nisi verbis.
Fideiussor non conuenitur nisi principali excusso.
Contractus non fit executio in fideiussorem.
3 *Statuto stante,quòd pater teneatur soluere condemnationem pro filio vsque ad legitimam si filius contumax condemnetur,an pater teneatur.*
4 *Confessio ficta filij non nocet patri.*

1 Cū filiusfamilias. Mora † principalis nocet fideiussori,& patri:secus econtra.h.d.Tota die allegatur lex ista ꝙ pater tenet de peculio,& filius vt principalis,pater tāq̄ fideiussor.ꝯcord.sunt in gl.¶Opp.de l.si seruus. s.de his qui no.infa.Sol.vt ibi Opp.de l.3.§.sed vtrum.s.de mi.vbi pr nō æquiparaf fideiussori.Dicit gl.fallit ibi, vt ibi no. †Tu dic
2 latius,an pr æquiparetur fideiussori,hoc pt intelligi multis modis.Primo in modo ꝯstituēdi nō ꝯparaf fideiussori:qa fideiussor nō obligat,nisi verbis,vt s.eod.l.v.s.satisfacceptio.& l.sciēdum.& ibi no.sed pr obligat de peculio ex edicto prætoris vt hic.Secundo in modo ꝯueniēdi nō æqparat,nā fideiussor nō pt ꝯueniri ante principalē excussum,vt C.de fideiuſ.auth.psente.sed pr pt statim ꝯueniri,d.§.sed vtrū.& de pec.p totum.hoc.n.ñ rperitur mutatum.Et hoc tz expsse Iac.de Are.ȷ.eo.l.si seruum. §. an filiusfamilias.Tertio,in modo exequendi,& nō æqparat.Nā in fideiussorem ꝯctus non fit executio,vt plene dr,ȷ.iud.sol.l.j.sed in patrē fit executio in peculio.l.si filiof.2.& ibi no.p gl.s.sol ma.& đ noxa.l.si ꝯdēnatus.qđ patet:qa est fideiussor iudicij.l.3.§.idē scribit. s.de pec.Hoc autē an ꝓcedat in peculio aduētitio,ibi dixi.& s.đ dā.inf.l.si finita.§.si đ vectigal.Quarto, in mō rcuperādi à principali, nam pater nō recuperat à filio,sed fideiussor à principali, vt no.d.§.sed vtrum.Quinto,ex hoc alia differētia insurgit:qa bñficium restitutionis qđ ꝯpetit filio,ñ trāsit ad patrē.d.§.sđ vtrum. Sexto,in modo committendi,seu perpetuandi obligationem,& in hoc pr æqparatur fideiussori,vt hic,& ȷ.e.l.si seruum.§. an fili⁹ familias. In alia ēt æqparat,vt sicut actio furti denegat pri,ita & fideiussori,vt ȷ de fur.l.eum q.§.an pr.Sđ ꝯ pdicta videtur quòd prius debet excuti filius,quàm perueniatur ad patrem,l.libertus, §.j.ȷ.ad muni.cum si.& ibi no.C.de decu.l.j.& ibi no.sed ego dixi contrarium.Respon.illud verum,quando pater ꝯuenitur in solidum ex gestis per filium.Idem vr no.in d.l.j.C.de decu.licet gl.aliter dicat,& male, in l.tria onera.s.de excu.tu.& ibi rephēdit per Ia.de Are.sed quando pater conuenitur de peculio, tunc ꝓcedit quod

3 quod hic dr.¶† Vltimo Dy. inducit istã legẽ in arg. ad q. istã. Pa-
a ter ex forma statuti [a] tenet soluere cõdẽnationẽ ꝓ filio, vsq; ad le gitimã, contingit ꝙ filius est positus in banno, & cõdẽnatus ẽm ꝯsuetudinẽ Italiæ, q̃ habet cõtumacem pro cõfesso, an hoc sufficiat ꝯ patrẽ: Et vr̃ ꝙ sic, per hanc legẽ: quia mora filij nocet patri. Sed hic pater erat obligatus de peculio ex ꝯtu filij, de quo constat in q. nostra de maleficio nõ constat. Vnde cõtumacia filij nõ debet facere fidẽ ꝯ patrem, l. j. s̃. qñ ex fac. tu. & hoc vr̃ tenere Dy. ego aũt, cum ista q̃ mihi de facto cõtigisset in hac ciuitate Perusij, disputaui, & determinando dixi verba statuti, q̃ coarctant patrem, esse diligentius intuenda: qm̃ certũ est, ꝙ de iure cõi pater nõ tenetur. Nã qñq; statutũ simpliciter dicit, pater in causis maleficiorũ teneatur soluere cõdemnationẽ factã de filio. & isto casu sufficit filiũ ꝯdemnatum esse, siue præsentẽ, siue cõtumacem. Cũ n. statutũ non requirat maleficiũ cõmissum, sufficit filium cõdẽnatum pro maleficio, & ex ipsa cõdẽnatione pater obligatur ex verbis statuti, ideo vere æquiparatur fideiussori iudicatu solui, l. 3. §. idẽ scribit. s̃. de pecul. & ĩ. iud. sol. l. j. & l. iudicatũ solui stipulatio expeditã. & l. cũ quærebat̃. coniuncta hac lege, in prin. & semper intelligatis ex forma dicti statuti ꝓcedere De iure cõi, an pater teneat̃ de peculio pro filio condẽnato ob cõtumaciã, dixi in d. §. fi. de vectigalibus. ¶Qñq; verba statuti coarctãt prẽm conditionaliter hoc mõ, si maleficiũ cõmiserit filius, pater cogatur, &c. ita dicebat statutũ Perusij. Isto casu cõtingit filium condemnari quatuor modis. Primo cõparet filius, & negat, & ꝯ eum maleficium ꝓbatur, & tunc ad perfectionẽ intellectus, dic. Qñq; ex vno maleficio procedit̃ ꝯ plures tanq̃ ꝯ plures pariter principales, sñia, & probatiões factæ ꝯ vnum nõ ꝑiudicabunt alteri. l. denunciasse. §. fin. ĩ. de adul. Qñq; ad vnũ peruenit principaliter: ad alium per cõsequentiã: quia ꝯdẽnatio vnius est præambulũ executionis fiendæ in persona alterius, & tunc aut hoc respicit priuatã vtilitatẽ, & alij nõ præiudicat. l. j. C. de fal. & qđ ibi not. s̃. ꝙ sñia lata cõtra matrem nõ ꝑiudicat filio. Facit C. de fide inst. l. si vteris & ꝙ no. ꝑ Cy. C. qui accu. nõ pos. l. j. circa fi. Si vero respicit vtilitatẽ publicam, seu publicã bursam, tunc probationes & sñia lata ꝯ principalẽ faciunt fidẽ ꝯ eum, ad quẽ peruenitur ex consequẽ-
b tia. C. vbi cau. [b] fis. l. j. vbi sñia lata ꝯ homicidã habet effectũ confiscandorũ bonorũ ꝯ hæredes. ita intelligitur gl. s̃. ad Syl. l. in cognitione. C. ad leg Iul. maiest. l. quisqs. §. j vbi sñia lata ꝯ patrẽ habet effectũ inferẽdæ pœnæ in filium sine nouo processu, ibi. pater no enim deberet perire supplicio, &c. Itẽ habet effectũ reuocandorũ bonorum alienatorum à die cõmissi criminis, vt ibi, & l. fi. e. ti. & ĩ. de accu. l. ex iudiciorum. expressius ex̃ de hær. ca. cum secundum leges. li. 6. ita & in proposito, cum hic respiciat bursam publicam, sñia & acta ꝯ filium præiudicant patri. Cautius tamen
c facit [c] iudex si patrẽ moneat, vt intersit iudicio, si sua putat inte-
d resse, [d] vt s̃. de inoffic. test. l. si suspecta. & C. de lit. auth. nunc si hæres. no. in simili per Cy. de aduo. diuers. iud. l. j. circa fi. Hoc tamen nõ ꝑt esse de necessitate, sed magis de consilio. Secundo ꝯtingit, qđ filius cõparet, & negat, & ꝯ eum probantur indicia, propter q̃ ponitur ad tormenta, & tunc ꝯfitetur, & cõdemnatur, & tunc idẽ puto per ꝑdicta iura. Probat̃ expresse. s̃. de proba. l. cũ prob. quæ lex confirmat præcedentia. ¶Tertio contingit ꝙ filius ab initio sponte ꝯfitetur, & condemnatur, & tũc idẽ multo magis cum de suo facto interrogatur. l. j. §. diuus. ĩ. de quæst. & quod ibi no. & s̃. de ædil. edic. l. quæro §. fi. Pro hoc, quia confessio serui, & filij ꝑiudicat patri, & dño, in his, in quibus habẽt liberam administrationem. l. seruus quod detulit. cum. l. seq. s̃. de iureiur. hoc verũ, nisi pater vellet probare contrarium, vt s̃. si ex noxa. causa aga. l. 2. §. j.
e vbi est gl. no. ad hoc. ¶Quarto [e] contingit, † quod filius est cõtu-
4 max, & ex forma statuti habetur pro confesso, & tunc talis ficta ꝯfessio, & sñia non præiudicat patri, quia talis ficta ꝯfessio personam nõ egreditur. l. eius q delatorẽ. ĩ. de iure fisci. Præterea, vbicunq; lata sententia contra vnum præiudicat alteri, illud fallit q̃do sententia latã est contra contumacem. l. qui repudiantis. in fi. & l. Papinianus. §. meminisse. s̃. de inoffic. testa. & de euic. l. si ideo. & C. de peri. & com. rei vend. l. j. Pro hoc facit quod no. s̃. de iure iur. l. duobus. §. j. vbi ficta solutio non sufficit ad dandum actionẽ contra principalem. Facit quod not. Insti. de noxalib. in fi. & hoc tenet Cy. in simili. C. vnde vi. l. si quãdo. Nec curo hoc casu, vtrũ pater sciuerit contra filium procedi, vel non: quia quando cõtra ꝯtumacẽ fert̃ sñia, non habet locũ dicta distinctio scietiæ, & ignorantiæ, vt C. de pig. l. præses. & ibi not. quod est menti tenendum.

ADDITIONES. 1

a Ex forma statuti. Adde an tale statutum valeat, Bal. in l. j. C. ne fi. pro pat. & Imo. hic, decidẽtes qđ sic. An ãt etiã intelligatur de filio illegitimo, vt ꝓ illo pater teneatur, & vide Io. And. in addi. ad Spe. in ru. q. fi. sint legi. & decisionẽ Bar. hic seq. Bal. in d. l j. & in addi. ad Spe. in ti. de pla. sen. Bal. & Ang. in l. q repudiãtis. §. j. s̃. de inoff. tes. Ang. in l. 2 s̃. si ex nox. cã aga. Ro. in l. si filio sol. mat. Saly. in l. si filius. C. ne filius pro patr. & hãc deci. Bart. sequitur Abb. consi. 66. j. lib. Ro. cõsi. 154. Pro qua facit, ꝙ voluit Bal. consil. 254. incip. notandum est, ꝙ ille. lib. j. ꝙ in sñia lata super taxatione expensarum, non sit necessaria citatio fideiussoris iudicatum solui, quia iudicium factum cũ principali, afficit eum secundo non citatum, allegat no. hic.

b Poma. Vt C. vbi caus. fiscal. Vide Alex. cõsi. 84. col. j. vol. 3. vbi limitat hoc quã do sententia valeret ex iure speciali

c Cautius tamen facit Are. consi. 73. & ad hanc doc. vide Alex. consi. 71. omnino. vol. 3. vbi ex his verbis colligitur quòd sñia cõtra vnum lata præiudicat alteri, qui comparuit pro suo interesse.

d Putat interesse. Adde, per hoc dicit Pau. de Cast. cõfudisse magnos aduocatos, q truffabatur, cum faceret citare tertium possessorem, & procederetur cõtra absentem, contra quem ex forma statuti procedi poterat. De quo ẽt vide Bar. in l. præuaricationis. de præuaricator. in l. 2. de fide instr. Ale. in l. sæpe, vbi limitat prædicta de re iudicata.

e Barb. Quarto. No. ꝙ ficta confessio non transit ad hæredem, vel ad patrem. Quod ego limito, si forte illa ficta cõfessio resultaret ex morte, quia seipsũ filius occidisset timore pœnæ, nã tunc illa ficta confessio tr. nsit ad hæredẽ, vel ad patrem quantum ad pœnam pecuniariam, ita singulariter dicit Bal. & ibi omnes in l. 2. C. qui test. fac. poss. & idem est verum, qđ non transit, quã do hrs est paratus probare innocentiã defuncti. Ita eleganter dixit Ang. in l. manifesta. s̃. de iureiur. & ibi alleg. tex. Et ad Bar. hic, adde tu Abb. in consi. 66. in 2. vol. & Francum in c. cum speciali. §. porro. de appel.

1 *Fideiussor, an teneatur ex mora principalis.*

2 *Et an priuilegium quod habent crucesignati, ne possint conueniri intra annum transeat ad fideiussorem.*

§. Si stipulatus sum.

Obligatio nõ faciẽdi ꝯmittit̃ si ꝯ fiat per principales: secus si per fideiuss. h. d. ¶Opp. ꝙ fideiussor prohibẽs teneat̃, l. qui pendentem. s̃ de act. empti. l. qui iniuriarum. §. si quis. ĩ. de iniur. & l. j. §. itẽ sciendũ. s̃. de aq̃ plu. arc. Rñ. ꝙ tenet̃ actione iniuriarũ, vel neg. gest. nõ tñ ex illa stipulatione. ¶Oppo. s̃. §. proxi. & l. in condemnationẽ. §. vnicuiq;. ĩ. de regul. iur. Glo. sol. mirabiliter, ꝙ hic loquit̃ qñ promisit de facto, &c. Vult gl. dicere, ꝙ in obligatione dãdi idẽ ꝓmittit principalis & fideiussor: qa quilibet ꝓmittit de se. s. ꝙ dabit: sed in obligatione facti, principalis ꝓmittit de facto suo, fideiussor ꝓmittit de facto principalis, nõ de suo fideiussoris & sic ex facto, seu mora fideiussoris stipulatio ꝯmitti non ꝑt. hoc ẽt sentit gl. hic in fi. & bñ. Cõcor. tex. in l. si libertus morã. de ope. li. Sed ꝯ hoc gl. op. qđ fideiussor ꝓmittit factũ alienum, & sic non tenet̃, vt s̃ e. l. stipulatio ista. in pri. Sed rñ. ẽm Rog. speciale in fideiussore. Istud est ꝯ casum l. sicut reus. ĩ. de fideius. Vnde alij dicũt, ꝙ hic ꝓmisit indẽnitatẽ, & sic interesse. Alij, vt Io. ꝙ promisit se facturũ & curatorum, ꝙ principalis faciet. Prima qđ indẽnitatẽ ꝓmisit, bona est, & ẽm hoc nõ ꝯmittitur mora ex facto fideiussoris, licet gl. ĩ d. l. si libertus morã. faciat distinctionẽ inter certa, & ĩcerta & nõ bñ, d. l. inter artifices. ĩ. de sol. Itẽ illa ꝙ ꝓmisit se facturũ & curatorũ, est bona, nec fideiussor ꝑt teneri, si ipse præstat ĩpedimentũ, qa de hoc non ꝓmisit, & ita loquit̃ hic: sed bene tenet̃, si esset in mora curãdi, & sic ex sua mora ꝯmitteretur, quia de hoc ꝓmisit. ¶Sed ꝯ prædicta op. per gl. ergo ad aliud tenet̃ fideiussor q̃ principalis, & sic non tenetur, l. græcè. §. si qs Stichũ. ĩ. de fideiuss. Sol. d. gl. circa idẽ illa duo versant̃: ergo nõ est aliud. Istđ est verũ: qa casus est, ĩ. de fideiuss. l. stipulatus es. vel dic dicit gl. ꝙ simpliciter intercessit dicendo, ꝓ tali fideiubeo, & istud etiã puto verũ, quia simpliciter intercedendo vr̃ promittere de indẽnitate vel se curaturũ, vel facturum. qđ ipse faceret in casu, in quo valeret, vt ĩ. dicet̃. Verum, qa de hoc habemus gl. diuersas, s. qualiter fideiussor possit accedere obligationi faciẽdæ, habemus gl. in l. si qs ꝓ eo. & in l. sicut reus. ĩ. de fideius. & in l. inter artifices. de sol. & l. nemo est. ĩ. ti. j. Et oportet nos † hoc videre, vt sciamus, an fi-
1 deiussor teneat̃ ex mora principalis. Et dic; aut est in obligatiõe aliqđ fieri, aut aliqđ non fieri. Primo casu, aut fideiussor ꝓmittit interesse, seu indemnitatẽ, & valet, vt in hac gl. & l. stipulatus es. ĩ. đ fideiuss. & isto casu fideiussor ex sua ꝑsona non ꝑt ꝯstitui in mora cum teneatur ad interesse, qđ est post morã principalis in obligatione, l. stipulationes non diuidunt̃. §. Celsus, ĩ. e. Qñq; fideiussor ꝓmittit se curaturum, & tunc ex sua mora adhibita in nõ curando, tenetur, vt s̃. dixi, & fideiussio valet, vt hac gl. Qñq; fideiussor ꝓmittit factũ & tũc aut ꝓmittit ꝙ principalis faciet, & nõ valet, l. sicut reus. ĩ. de fideius. frustra ergo q̃rit de mora. Qñq; ipse promittit ꝙ faciet illud, qđ debet facere principalis, & tũc aut ẽ eiusdẽ peritiæ cuius principalis, l. nemo est q nesciat. ĩ. ti. j. & ex sua ꝑsona ꝑt esse in mora, vt in d. l. nemo. & eadẽ est rõ q̃ est in q̃titate. Aut non est eiusdẽ peritiæ, & nõ valet, l. græcè. §. si quis Stichum, ĩ. de fideius. frustra ergo q̃ritur de mora. Aut fideiubet simpliciter, & tunc aut est factũ qđ potest ab alio explicari, & tũc tenetur ex sua persona, & constituit̃ in mora, vt ĩ. iudic. solu. l. si reus. Aut est tale factũ ꝙ nõ potest explicari per alium, & tunc non potest constitui in mora ex persona sua, l. inter artifices. ĩ. de sol. & l. si libertus morã. s̃. de oper. liber. Si vero accedit obligationi non fieri, & tunc nõ potest ex sua ꝑsona constitui in mora, vt hic in no-
2 stro §. difficili. ¶† Et per hoc deciditur quæs. Datũ est priuilegiũ in multis partibus, omnibus cruce signatis, ne possint conueniri intra annũ, mõ quæritur, vtrũ priuilegiũ cõpetat, seu prosit fideiussori

iussori? Et vr̃ quod sic, vt C. de vsuris rei iu. l. fi. §. fi.. nõ facit qa ibi nõ ẽ priuilegiũ psonale, sed reale, & psonale nõ trãsit ad fideiussores. l. exceptiones q̃ psonæ. s̃. de exce. & l. & si fideiussor. s̃. de re iud. vñ ĩ obligatiõibus dãdi, vbi fideiussor ex sua psona pt in mora gstitui, sibi nõ pdest exceptio, sed posset esse q̃ in obligatiõe facti ĩtercessisset, ĩ q̃ ex sua persona fideiussor ñ pt gstitui ĩ mora, & tunc trãsiret ad fideiussorẽ p gsequẽtiã, cũ in mora nõ pt cõstitui principalis. Istã qõnẽ ponit Cy. in vlt. q. C. de precib. Impe. offer. l. quoties. & ibi repetit istum §.

1 *Hæres conuentus ad pœnam commissam ex stipulatione defuncti potest aduersus pœnam restitui in integrum ex clausula generali.*

2 *Stipulatio, quando incipit à defuncto cui minor successit, cum quo nihil est gestum, minoris persona non consideratur, sed maioris à quo initium habuit, & ideo minori non competit restitutio.*

3 *Priuilegiatus succedens non priuilegiato quando vtatur iure suo.*

4 *Hæres succedẽs in re emphyteutica, si nõ soluit canonẽ, an cadat à iure suo.*

Restitutio in integ. non datur minori respectu minoris, pro eo quod habuit initium in persona defuncti, si nihil est gestum cum eo sed bene potest restitui ex clausula generali, si qua mihi iusta causa. & supra nu. 2.

5 *Contumacia qualiter cognoscatur q̃ sit procuratoris, & qualiter quòd domini.*

6 *Impedimentum iustum contingens in personam procuratoris, quando habeat excusare dominum.*

§. In hac stipulatione.

Stipulatio de nõ faciẽdo cõmittit, si gfiat p hr̃de ẽt ignorantẽ, sec⁹ si est pupill⁹. a h. d. ¶Opp. de l. q in alterius. j̃. de reg. iu. Gl. sol. fateor, q̃ tenet mero iure, sed de æquitate restituit ĩ ite. Dy.
1 † limitat istã gl. hic, q̃ debet ĩtelligi q̃ restituit, qñ ĩpediuit volẽtẽ ire, & agere in fundũ possessum ab ipso hr̃de, & sic defendendo sec⁹ si nõ possideret ipse hr̃s, & faceret ĩpedimẽtũ, ar. j̃. de re. iu. l. q ĩ alterius. 2. rñ. Hoc tenet Dy. ĩ c. cũ qs in ius. ex̃ de reg. iur. lib. 6. Sed gl. ĩ d. l. qui ĩ alterius, nõ vr̃ facere differẽtiã. Credo Dy. verũ dicere, qa ista restõ datur ex clausula gñali, si qua mihi iusta cã, &c. sed in agẽte nõ ẽ iusta cã, quare restituatur, cũ anteq̃ agat
b debeat explorare, b d. l. qui in alterius, sed in defendente est iusta ignorãtia. ¶Opp. qñ obligatio habuit originẽ g maiorẽ, nõ gsideratur psona minoris. l. apud Iulianũ. in prin. s̃. ex qb. cau. in pos. ea. & l. j. & 2. C. si aduer. ven. pig. Gl. in l. gria dicit, qd hic tot stipulationes sunt, quot facta, q. d. hic in psona hr̃dis gmittitur ex noua stiplone, q in psona hr̃dis cœpit. Ista sol. pt esse vera aliquo casu, patet ex his, q̃ dixi. s̃. e. l. stiplo ista. §. si qs ita. tñ nõ est gñalis, qa si interponitur talis stiplo sup eo, qd de sui nã transit ad hr̃dẽ, est vna stiplo licẽt pluries gmittatur, vt j̃. e. l. si sic. & iõ gl. melius di-
2 cit hic, Qñq; † stiplo q̃ incipit à defuncto gmittitur pp nõ factũ & tunc minor ñ vtitur iure suo. Qñq; stiplo debet gmitti. pp factũ, & tunc gsideratur psona minoris, cũ nõ solũ ex gctu facto à maiore gmittat, sed ẽt ex facto minoris, & istud vult dicere gl. Et
3 † istã gl. bene no. doc. ĩ auth. quas actiones. C. de sac. san. eccl. ĩ q. illa, vtrũ priuilegiatus succedẽs non priuilegiato, vtat priuilegio suo. Sed debes limitare. Qñq; gmittitur pp nõ factũ simplr, vt qa pecunia nõ soluitur debito tpe posito in gctu, & tũc minor non vtitur priuilegio suo. Qñq; pp nõ factũ aliquo tñ gesto cũ minore, seu cũ priuilegiato, & isto casu vltimo vteret priuilegio suo. Exemplũ, obligatio nõ habet diẽ, ĩterpello hr̃dẽ minorẽ qd soluat, non facit. & pone q̃ defunctus nõ fuerat ĩ mora. tũc qa ex psona hr̃dis minoris mora gñitur, haberet restõnẽ ex psona sua. Et gl. vr̃ facere istã limitationẽ, in l. si cũ militarib⁹. C. d resti. mili. & gl. vr̃ tãgere in l. qui in alterius. j̃. de reg. iu. Habes ergo, q̃ qñq; gmittitur pp factũ, & tũc vtitur priuilegio, vt hic, aut pp non factũ. & tunc aut nihil ẽ actũ cum priuilegiato, & nõ vtitur priuilegio suo, aut aliqd ẽ actũ, & tũc pt. gl. in d. l. si cũ militaribus. C. de
4 rest. mil. † Quæro hr̃s succedẽs c in rẽ emphyt. nõ soluit pensio-
c nẽ, an cadat à iure suo? Et gl. in l. 2. C. de iure emphy. in vl. gl. dicit, qd cadit, sed datur restitutio. Idẽ tenet Dy. hic, & in d. c. cũ quis ĩ ius. & Spe. de emph. §. nunc aliq. ver. 18. Pet. dicit, q̃ nõ restituitur qa gctus habuit originẽ ex psona maioris, & nihil est gestũ cum hr̃de, g̃ &c. l. j. & 2. C. si aduer. vẽ. pig. & vr̃ sentire Cy. in l. 2. C. p iu. emph. in 12. q. sed hoc nõ placet. Quare dic, Aut hr̃s vult restitui priuilegio suæ psonæ, qa minor, vel miles, & nõ pt, si nihil est ge-
d stũ cũ eo, vt s̃. dixi. Aut vult d restitui ex cã iustæ ignorantiæ, & sic ex clausula gñali, & istud nõ gtinet priuilegiũ qa ẽt ipsi defuncto gpeteret, si in iustam ignorantiã incideret, & tũc pt indistinctè restitui, siue minor, siue maior, vt dixi. s̃. ĩ prĩo grio, & sic intelligo, d. l. j. & 2. C. si aduer. vẽ. pig. & de mino. l. Aemilius. qd est verissi-
e mũ, & notadũ. e ¶Quæro, quo potuit hr̃s absẽs ĩpedire? Glo. timore hui⁹, dicit q̃ hr̃s fuit absẽs tpe interpositæ stiplonis, erat tñ psens cũ phibuit. Ita colligit ex duab. glo. sup verb. vr̃, & super verb. absit. Alij dicũt qd vere erat absẽs, sed forte colon⁹, vel pcurator eius ĩpediuit, & tenetur, qa debuit curare stipulator, ne ĩpediretur, vt j̃. l. pxi. & hoc est verũ, & ibi dicã, & hoc sentit gl. super verb. & ignoraret. Quæro, qd si pupillus habeat tutorẽ, & eo vplẽte phibuit? Certe stiplo cõmittitur, vt s̃. eo. l. si ex legati. cũ l. seq. sed daretur restõ. Idẽ in adulto habẽte curatorẽ. Quid in nõ
5 habẽte? dic vt d. l. si ex legati. † Vltimo ex pdictis appet cognitio q̃ sit gtumacia pcuratoris, & q̃ dñi. Nã si pcurator ẽ gtumax, vel negligẽs nullo actu celebrato cũ eo, dr̃ gtumacia dñi, nõ pcuratoris. v. g. Citat dñs, ipse gstituit pcuratorẽ, q. nõ gparet: certe est dñs gtumax: qa cũ pcuratore nil est gestũ: sicut hic dicim⁹ qñ nil ẽ gestũ cũ hr̃de defuncti, dr̃ mora defuncti. Itẽ si dñs debet soluere, vl aliqd facere certa die, facit pcuratorẽ ad istud faciendũ, qui nõ facit, dr̃ mora dñi, nõ pcu. Nõ. n. excusatur, qui mandauit q̃ ipse facere debuit. l. si pcurator. §. si tutores. s̃. mã. vbi ẽ tex. no. Sed si cũ pcuratore esset aliqd gestũ qa ipse fuit citatus, vl ĩterpellat⁹, tunc est gtumacia procu. sicut, s̃. dixi, q̃ ẽ gtumacia hr̃dis, & tunc recurrim⁹ ad illã mãm, an gtumacia procuratoris noceat dño. te-
6 tigi. s̃. de dã. inf. l. quis. ¶† Sed qd si casu pdicto, qñ cum pcuratore nil est gestũ, procurator nõ fuit gtumax, sed fuit iusto ĩpedimẽto ĩpeditus? Rñ. si cã excusationis in procuratore esset priuilegiũ personæ, hoc nõ posset allegare dñs, vt s̃. de min. l. cum mãdato, sicut nec hr̃s, vt supra dixi. Sed si causa excusatiõis esset casus fortuitus, quẽ posset allegare dñs, & in eius personã cõtigisset, poterit allegare. l. cum à matribus. C. q pe. tu. & ex̃ de pign. c. significante, sicut posset hr̃s ignorãtiã, vt dixi. & hæc sunt notabilia.

ADDITIONES.

a ¶Pupillus. Intellige ſm Iac. de Are. in pupillo non doli capace, non in pximo pubertati, quia tunc committeretur stipulatio in sua persona. l. j. §. hoc edicto. s̃. ne vis fiat ei. & l. impuberẽ. infra de fal. & hoc etiã sequitur Raph. qui dicit hanc limitationem primo fuisse Dy. idem sequitur Alex.

b ¶Debet explorare. Adde quod concordant Ang. Imol. & Pau. de Cast.

c Hæres succedens. Vide Ias. in l. 2. C. de iu. emph.

d Barb. ¶Aut vult. De ista clausula si qua iusta cã, vide Bar. ĩ l. Aemilius. de min. & in l. si infanti. C. de iu. deli. & in l. q. duos. ff. de reb. du. & ĩ l. 2. C. si aduer. vẽ. p g. & q̃ remisi. ad d. l. Aemilius. & in l. 2. C. de iu. emp vbi tenet gl. & Sal. in d. l. 2. C. de emph. dicit q̃ cõiter doc. sequunt gl. idẽ voluit in l. 2. si aduc. vẽ. pig.

e Et notandũ. Adde quod idẽ no. Bar. in l. ad diẽ. s̃. eo. & l. Aemilius. s̃. de min. Ang. in l. si insulã. in vij fallen. j̃. e. & l. sed & si in conditione. §. seruus alienus s̃. de hæ. insti. Sal. in l. si j̃. si pen. appell. mors inter. Pet. de anc. & Imo. in c. potuit. de loc. & facit ſm Alex. quod voluit Bar. & An. in l. j. §. si quis autem. s̃. d itinere actuque priu. vbi tenent quòd licet currat præscriptio ignoranti, tamen poterit petere rest. in inte. ex dicta clausula generali, cũ ignorantia tribuat iustũ impedimentum & idem dicit tenere Spec. in tit. de pscr. §. illo. ver. sed pone colonus. Ang. in l. si. si quis test. lĩ esse ius. fue. & in l. 2. C. de præscr. lõ. tẽ. Io. de Imo. in c. si. de ps. & Abb. in c vigilãti, e. tit. Imo. in l. Pãtonius. de ac. hæ. in q̃ tũ ipse Alex. nõ audet firmare q̃ aduer. præsc. xxx. an. vel xl. non detur restitutio, dic quòd Ro. consi. ccccvij. tenet quòd non detur restitutio, nec ẽt in ecclesia. nisi in aliquibus casibus, vt ibi p eũ. Et idẽ de priuato voluisse vr̃ Paul. de Ca. cõs. mihi 297. & q̃ hr̃s emphyteutæ ignorãns nõ cadat in pœnã, ĩ effectu voluit Pe. de an. cõs. 173. & dictũ Dy. seq̃ Bal cõ. ccv. & cclxxv. 3. lib.

1 *Interpellatio facta die feriata vel in alio loco quàm destinata sit solutio, vt soluat tamen loco conuento, an valeat, & an facta ante diẽ, vt soluat ad diẽ. nu. 2.*

§. Si promissor.

1 Interpellatio facta non congruo tpe, nõ cõstituit quẽ in mora. h. d. † Quæro, feci protestationẽ die feriata, vel cum deberes soluere Florentiæ, inueni te Perusii fui ptestatus vt solueres Florentiæ? De hoc p Cy. in l. in minorũ. C. in q. cau. in inte. rest. non est nece. vbi tenet qd valet, qa sufficit conferri in tps licitũ, vel licitũ locũ. l. in tps. s̃. de hæ. inst. l. si de offi. præfe. vrb. Sed in eo qd dicit de die feriato, nil ad propositũ, cũ hæc interpellatio sit actus extraiudicialis, vt dixi, s̃. eo. l. si ex legati cã. et l. si decẽ. ergo dies feriata nõ curatur,
a vt C. de fer. l. dies. Sed † pone a interpellationẽ factã añ diẽ, vt solueret post diẽ, et valet: sed hic fuit interpellatus, vt solueret ante diẽ. De loco, puto q̃ verũ dicat, et si creditor ẽ eius fori nõ hẽt necesse dicere, ptestor q̃ soluas Florẽtiæ in tali hospitio: sed sufficit simplr dicere, q̃ soluat, cum ex tunc teneatur reus eum quærere ĩ loco suæ habitationis, alias si nõ esset eiusdẽ fori, dẽt exprimi locus ciuitatis, et deberet creditor ostẽdere, se illa die ibi fuisse: et tutius est q̃ oĩa in ptestatione declaret. arg. j̃. quod vi aut clã. l. aut qui aliter. §. j. et pdicta probantur. s̃. de const. pe. l. itẽ illa. et ibi no.

ADDITIO.

a Barb. ¶Sed pone. Si est eiusdem fori reus cum actore debet ire ad domum, vide gl. fi. in d. l. item illa de consti. pec.

LEX L.

1 *Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod est bonum.*

2 *Faciens quitationẽ de pecunia sibi debita, & promittens vlterius nõ petere sub pœna, si procurator eius generalis non ipse, petit, quãdo pœna cõmittatur.*

3 *Dominus dicitur prohibere re ipsa procuratorem ne petat, si non dat sibi instrumenta necessario ad causam facientia.*

In illa stipulatione.

1 a † Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est. h. d. ¶Opp. quòd factum alienum non videtur quis posse promittere. vt s̃. eo. l. stipulatio ista. in prin. gl. non soluit. Vnde dic, hic vr̃ factum suum promisisse: demum alio impediente tenetur, si eum poterat prohibere, aliàs non. s̃. loca. l. si fundus. et l. fluminũ. §. quã quam. de dam. infect. secundum Petr. et Old. Vide gl. in ver. egit. q̃ incipit, vt s̃. de hær. vẽn. ibi, qui autem. Sed hic, et in præcedẽtibus concordat

ↄcordat in idipsum cuius acquisitionẽ impediuit, & futurus erat obligari ex p̄cedenti p̄ctu: in cōtrario secus. vel loquitur in ↄrio de actione q̄ datur ↄ alium: hic de ea q̄ datur aduersus ipsum nō
2 lucrantẽ. Pro declaratione huius l. † q̄ro, aliquis facit quitationẽ de pecunia sibi debita, & promisit vlterius non petere sub pœna, ipse non petiit, sed procurator eius generalis. an cōmittat pœna? Vr̄ φ non: qa hoc nō venit in generali mandato. l. si ꝓcurator. cū simi. de ꝓdi. inde. s. Et hoc puto verum, si qs ageret ad pœnā, tanq̄ dn̄s petierit, vel peti fecerit: sed si qs ageret ex alio capite tacite ītellecto. s. qa debuit curare ne peteretur. s. ab ipsis, quos ipse poterat ꝓhibere, vt à ꝓcuratore, vel à simili, tunc pœna ↄmittitur, & exigi posset. Casus est hic, & s̄. l. ꝓxi. §. in hac. & ibi dixi. & gl. in l. inter stipulantẽ. in princ. ſm sol. lo. ꝭ. eo. Nā est quasi in culpa qđ procuratorẽ nō monuit, ne à tali peteret. Et idē in simil. s̄. mand. l. si fideiuſ. §. j. cum simi. Et p̄dicta vera in obligatione, vbi ipse tacite vel expresse est obligatus curare, &c. vt hic: aliàs secus. Tunc enim requirit qđ habeat facultatẽ ꝓhibēdi eo tp̄e, quo aliquid illicitum fit, vt in l. in delictis. in prin. & l. 3. de noxali. secus si nullū haberet mandatum. ꝭ. rē rat. hab. l. ꝓcurator. Vel dic̄, si esset procurator specialis, ad hoc vt nō dicatur ↄ illum facere, ante ↄtest. debet dn̄s sibi denunciare, d. l. si fideiuſſ. §. j. sed si generalis, tunc idē in his q̄ ipso facto expediūt, vt s̄. l. ꝓx. §. ī hac, ī his q̄ expediūt in iudicio, satis vr̄ ꝓhibere re ipsa, si facit ne īstrumēta ad ꝓcuratorē ipsum ꝑueniāt, ar. ꝭ. rē ra. habe. l. amplius, & hoc plus placet.

ADDITIO.

a In illa stipulatione. Vide Com. consi. 161. vers. pro eius declaratione.

LEX LII.

1 *Verba dubia in stipulationibus conuentionalibus, interpretantur ex mente cōtrahentium: in prætoriis ex mente prætoris.*

2 *Stipulationi prætoriæ si aliquid additur, vel detrahitur, an dicatur conuentionalis, vel remaneat prætoria.*

3 *Stipulatio quæ ab inuito extorquetur dicitur prætoria.*

In conuentionalibus. Secundum opinionem, q̄ puto veriorē, hoc dicit. Ver
1 ba † dubia in stipulationibus conuentionalibus interpretant̄ ex mente ↄhentium; in prætoriis ex mente p̄toris. Ibi, datur, subaudi, & ideo eorum mens in ambiguo sermone seruatur, vt s̄. eo. l. eum q. in prin. & de reg. iur. l. semp. Ibi, detrahere, subaudi, per interpretationẽ verbi ambigui: quia eorum mens interpretata est à p̄tore. Et ſm quod ex gl. possum colligere, habet duas lect. vnam in stipulatione interposita, aliam in stipulatione interponenda, ſm primam oppo. ꝭ. de præto. stip. l. j. in fi. Sol. non licet detrahere sine licentia p̄toris viui, vt maneat p̄toria: sed transit in cōuentionalē. At hic volebat detrahere per interpretationẽ verbi ambigui, qđ volebat interpretari ſm mentē ipsius stipulātis, vel promittentis, qđ quidē non licet? quia debet interpretari ex mente p̄toris, vt hic, & in ↄrio Alius ergo est modus concludendi, quādo petitur declaratio verbi ambigui in stipulatione p̄toria, alius in ↄuentionalibus: quia hoc posset principaliter peti. dixi in l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. s̄. e. Secundo modo legitur in stipulatione interponēda, tunc opp. de l. j. §. stipulatio duplæ. ꝭ. de p̄. to. stip. Sol. nō licet addere, vel detrahere, vt remaneat p̄toria: qa efficitur ↄuentionalis, arg. s̄. de iust. & iure. l. ius ciuile. aliàs non licèt addere, vel detrahere de necessitate, sed ex partiū ↄuentione
3 sic, & hæc est vera. ¶ Sed q̄ro, † cum additur, vel detrahitur, an remaneat p̄toria, vel efficiat̄ ↄuentionalis? Quicquid hic dicat gl. tu dic aut additur, vel detrahit̄ aliqđ circa id qđ non erat ab edicto p̄toris mortui limitatum, vel alia lege: sed erat ī iudicis cognitione positum, & tunc remanet p̄toria, qa hoc fit de mente p̄toris. Quid enim aliud agit prætor, nisi vt partes cōponat. l. j. §. & post operis. s̄. de ope. no. nun. & est text. in l. si finita. in princ. & §. fi. de dā. infect. Aut additur, vel detrahitur circa illud qđ à p̄tore est limitatum, & tunc aut talis adiectio, vel detractio inducit diuersitatem in qualitate obligationis. & tunc efficitur conuentionalis, qa alia res est. l. j. §. si qs simpliciter. s̄. eo. & qđ distinxi ea. l. §. fi. Aut in qualitate nō inducit diuersitatē, sed in q̄titate, vel alterius rei adiectione, & tunc remanet p̄toria, vt patet in adiectione pœnæ.
3 l. fi. ꝭ. de p̄t. stip. facit s̄. l. j. §. si stipulāti. & qđ ibi distinxit ī fi. † Quæro, qualiter hic intelligatur prætoria? Dicit Dy. omnis q̄ ab initio extorquetur. l. j. ꝭ. de præto. stipu. quod satis placet.

1 *Obligatio, qua tenetur venditor, non continet merum factum, sed mistum.*

§. Si quis vacuam. Promissio traditionis vacuæ possessionis, non cōtinet nudum factum sed causam bonorum. h. d. Ibi, causam, subaudi, necessariā cōsecutiuam traditionis, quæ est dominium, si tradens erat dominus: vel vsucapiendi conditionem, si non est dominus. Oppo. de l. sed si rē tradi. s̄. eo. Timore huius contrarij ista lex habet plures lec. vna φ hic intelligatur causa bonorū. i. interesse. Ad istam op. de l. 3. §. j. de ac. emp. Item op. de l. si stipulatus. s̄. de vsuris. sol. vt in gl. & plene dicam. ꝭ. eo. l. si filius. §. j. Secundo modo legitur, quod exponatur causa bonorum, i. dominium, vel vsucapiendi conditio, tunc obstat contrarium. Respon. quia aut p̄cedit cōtractus, ex cuius natura quis tenebatur ad translationem dominij, si est dominus: vel vsucapiendi conditionem, si non est dominus, vt contractus emptionis & venditionis. l. ex empto. in princip. s̄. de act. emp. & procedit ista lex. Aut talis contractus non proce-
1 dit, & tunc secus. d. l. rem tradi. Ex quo nota, † φ obligatio qua tenet̄ venditor, non cōtinet merum factum, sed mistum, vt hic patet. No. gl. in l. certi cōdictio. in prin. s̄. si cer. pe. & dicam late in l. stipulationes non diuiduntur.

LEX LIII.

Stipulationes commodissimum. Clausula generalis non refertur ad specificata.

LEX LIIII.

In stipulationibus. Stipulatio specierum diuiditur ī quotas: stipulatio generum diuiditur numero. h. d.

§. Operarum. Stipulatio plurium operarum diuiditur numero, secus si vna opera. h. d. Opo. de l. stipulationes non diuiduntur. infra eo. Breuiter opera non diuiditur, sed æstimatio sic. & illud ↄrium examinabo in d. l. stipulationes non diuiduntur.

LEX LV.

Cum quis sibi. Hæredi adiecto nō potest solui. h. d. Et rō est: quia in edicto est merum factū nec aliquid iuris sibi acquiritur. Videbitis in l. Iulianus. ꝭ. eod. tit. Præterea assimilatur mandato, d. l. Iulianus. §. j. & sic morte mandatarij finitur.

LEX LVI.

Eum qui ita. Qui stipulatur sibi & alii, decē, de eisdem decem, non de aliis intelligitur. h. d.

§. Te & Titium. Expressio futuri hæredis nihil operat, & perinde habetur ac si expressus non esset. h. d. iste §. Vel sic, Non potest quis vnum ex plurib⁹ hæredibus ↄhendo grauare. h. d. & habet §. iste altam materiam non explicandam hic, sed ꝭ. e. l. continuus. §. vlt. Non potest ↄtrahens vnum ex hæredibus grauare. opp. s̄. de pac. l. auus. Sol. in cōtrario multū gl. inuoluit se. Breuiter, ibi in pacto liberatorio: hic in obligatorio. Sed videtur hoc ↄ hunc tex. ibi, & quamuis conuenisse &c. dic ibi ex post facto; hic in ipsa obligatione. Op. de l. continuus. §. fi. ꝭ. e. Sol. vt ibi dicam.

1 *Solui quando possit adiecto ad obligationem.*

2 *Solui quando possit monacho, vel procuratori, ex promissione.*

§. Qui sibi. Filio sibi adiecto ad solutionem ēt post emācipationem p̄t solui: secus si adiiciatur ad obligationem. h. d. Opp. de l. cum quis. ꝭ. de solutio. Sol. ibi aditio mu
a tatur in deterius. hic in melius.ᵃ Opp. de l. Caius. in fi. s̄. solu. mat. vbi adiectus est ad obl'onem per dictionem aut, & sibi pōt solui. & sic obstat duob. modis. Primo, qa adiecto ad obl'onē p dictionē aut, pōt solui: hic secus. Sol. hic adiiciebat̄ ad obl'onem quærēdam ipsi adiecto. Secundo obstat quia per dictionem aut, videt̄ adiici ad obligationem, quod videtur contra hunc text. Sed dic,
1 † quandoq; stipulator adiungit sibi alium in obligatione, per cōiunctionem copulatiuam, & tunc pro sua parte valet obligatio, & ille habet̄ ac si nō esset adiectus, vt ꝭ. e. l. si mihi & Titio. & hac l. in prin. Quandoq; adiicitur per dictionem alternatiuam aut, & tunc aut præcedit persona stipulatoris, & sequitur persona adiecti, & tūc vr̄ adiectus, vt possit ei solui, siue sit filius, siue n̄, vt hic. Aut p̄cedit ꝑsona adiecti, & seq̄t ꝑsona stipulatoris, & tūc aut p̄t sibi q̄ri actio, & vr̄ tunc ad obl'onem adiectus: aliàs si non p̄t sibi quæri, tunc sibi solui potest. l. Caius. in fi. s̄. sol. ma. & ꝭ. de stip. ser. l. j. §. pe. & ibi habet̄, qđ idem est in dictione vel, quod in dictiōe aut, q̄tum ad propositum. ¶ Op. ꝭ. de stip. ser. l. sed & si ita. Sol. hic primo quis stipulatur sibi, & alius adiicitur p dictionem aut: sec⁹ si duob. alternatiue stipuletur, vt in contrario, vide text. hic. ¶ Et Oppo. quando ex persona filij quæritur actio patri, tunc filio potest solui. l. quod seruus. s̄. depo. & de pac. l. si vnus. ī pri. Sol. Quādoque ex persona serui, vel filij acquirit̄ nobis obligatio sine aliquo nostro facto, & tunc loquuntur ↄria Quandoque acquiritur nobis interueniente facto nostro, tūc loquitur hic. Et ex hoc
2 † apparet solutio quæstionis, promisi monacho,ᵇ an sibi possum
b soluere? Et dic, quòd si facto suo acquirit̄ obligatio Abbati, sine facto Abbatis, ei pōt solui, vt ex prædictis apparet. Idem dico in procuratore. Nā si quis pecuniā mutuo accepisset à ꝓcuratore, vel

ADDITIO.

a Hic in melius. Adde, quòd Ale. contra, per casum in l. si is, qui rem pignori. §. Iulianus. ꝭ. de fur. Insti. mand. §. & huic. & in l. si quis seruo. ꝭ. de solu. vbi habetur, quòd etiam si mutauit statū in melius, puta de seruo efficiatur liber, per hoc reuocatur mandatum. & h. d. tenere Bar. & alios, in d. l. mandatum. C. man. & cum hac opi. transit.

b Monacho. Limita vt hic per Alex.

vel cum eo aliter contraxisset, nullo actu dñi interueniente, posset procuratori soluere, argu. expressum. j. de solu. l. quod seruus. Sed quando interueniente actu dñi: puta, quia actionem iam quæsitam domino, deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari, non potest procuratori solui, vt j. de sol. l. hoc iure. cum simi.

1 *Tempus non est modus tollendæ, vel inducendæ obligationis.*

2 *Tempus appositum in stipulatione quando dicatur adiectum causa limitandæ obligationis, vel causa differendæ solutionis.*

3 *Promittis mihi 10. quoad viuam si sum pauper videtur facta promissio causa alimentorum, & stipulatio dicitur annua, aliàs secus, & debetur donec viuam minutatim.*

4 *Exceptio quæ inest obligationi, vel actioni, intentatæ, an debeat opponi per partem, an vero satis sit quòd in allegationibus deducatur per aduocatum.*

5 *Debitor in die, conuentus ante diem si non opponat, an sibi præiudicet.*

§. Qui ita stipulatur Obligatio sui nã est ppetua, & nõ finit tpe ipso iure et ex par

a tiũ ↄuentione: sed ope exceptionis,ª qđ tribus ꝓbatur exẽplis. h.

1 d. Not. ꝙ in initio tpis pt peti. † Not. ꝙ tps nõ ẽ modus tollẽdæ, vel inducẽdæ oblõnis. l. oblõnũ fere. §. placet. s. ti. j. & l. nemo pt. s. d leg. j. Habeo istũ §. ꝓ subtili aduerte. ¶ Opp. s. e. l. q hoc anno. Solu. ibi adiectũ fuit tps cã differẽdæ sol̃onis: hic cã limitandæ oblõnis, eo ꝙ hic dr̃, quoad viuã. Itẽ cã multiplicãdæ oblõnis, eo ꝙ ĩtelligiť annuũ vł mẽstruũ vt j. dicã. Et hoc vult dicere gl. sup ver. ↄfestim. & bñ. ¶ Op. de l. lecta. s. si cer. pet. Sol. ibi tps fuit adiectũ executioni: hic oblõni. Ex gl. opponit, dr̃ ĩ l. nr̃a post tps petere nõ possum, & eõ de l. si mãdato Titij. §. Paulus rñdit. s. man. vbi post diẽ vr̃ posse peti. Dy. format illud ↄriũ, & soluit bñ. ꝙ ibi tps fuit adiectũ cã sol̃onis differẽdæ: hic cã limitãdæ oblõnis, & istđ

2 est verũ. Sed † vnũ ẽ dubiũ, ᵇ qñ dicať tps adiectum cã limitãdæ

b oblõnis, & qñ cã differẽdæ sol̃onis. Dicã latissime. Qñq; dies apponiť ↄdõni, & tũc aut dies opponiť ↄdõni affirmatiuæ, & tũc vr̃ appositũ cã limitãdæ oblõnis. & ↄdõ veniẽs ĩtra tps facit cõmitti oblõnẽ: secus si veniat post tps. l. dãni. §. Sabini. s. de dam. infec. Qñq; apponiť ↄdõni negatiuæ, & tũc vtrũ videať adiectũ cã limitãdæ, vel cã differẽdæ vidistis s. e. l. in illa. & l. hoc iure. s. eo. Qñque dies apponiť dispositioni, & tũc aut dies apponiť dispositioni p hãc dictionẽ ex. vt ex die calẽdarũ, & tũc vr̃ appositũ cã differẽdæ sol̃onis. l. obligationũ fere. §. j. rñ. tit. j. Aut apponiť p dictionẽ ad, vel p dictionẽ quoad, vel quousq;, & simil. & tunc aut pcedit obligatio, in qua adiectũ est tps cã multiplicandæ oblõnis: & tũc cã limitãdæ oblõnis vr̃ facta, vt ꝓmittis mihi dare 10. annua ↄad viuã, vt hic in §. nr̃o. Aut pcedit obl̃atio simpl̃r, & tunc aut obl̃atio ↄtinet aliqđ qđ habet cãm successiuã, vt pacti, & tũc vr̃ apponi cã limitãdæ oblõnis, vt hic vlt. rñ. & l. 4. de seruit. Aut cõ

c tinet aliqđ qđ cãm habeat mometaneã, & tũc cã differendæ sol̃utionis vr̃ facta, nisi in ↄriũ agãt ↄhentes, ꝙ cã limitandæ oblõnis fiat. l. oblõnũ fere §. j. 2. rñ. & ibi no. s. tit. j. & l. si mãdato Titij §. Paulus rñdit. s. mã. & j. px. & j. eo. l. ad diẽ. & C. e. l. magnã. cum

3 sim. † Quæro, ꝓmittis mihi dare 10. quo ad viuã, qđ est hoc dictum? Intelligiť ne de vna, i. semel 10. tm̃: aut de 10. annuis? Text. hoc nõ declarat, sed gl. j. dt mẽstrua. & habemus tex. s. de ann. leg. l. legatũ. vbi dr̃, ꝙ debemus intelligere annua. Pet. nõ hic, sed ibi dicit, ꝙ ĩ stipulatione nõ debet intelligi d annuo. & sic ĩ l. legatũ. est ſpãle fauore vltimæ volũtatis, Facit l. pe. e. tit. de ann. leg. & gl. vr̃ sentire ĩ d. l. legatũ. Quid dicemus? dubito in hoc, sed reducerẽ me ad tex. ĩ l. cũ hi. §. si in annos. s. de trãs. vbi dr̃, si ẽ psona pauper, tũc ꝑsumiť cã alimẽtorũ. sed si ñ ẽ psona talis, secus. Ex hoc dico, ꝙ prĩo casu, qñ ꝓalimentis, ꝑsumitur annuũ, al̃s secus: sed vr̃ ꝙ aliqđ det annuatim, donec viuat, minutatim, ita ꝙ ĩ summa ascẽdat dictã ↄtitatẽ. l. si cũ pfinitione. in prin. qñ di. le. ce. facit ꝙ

d dixi s. e. l. si Stichũ. §. j. ¶ Moueo ᵈ tibi vnũ dubiũ, † hæres egit, nõ

4 fuit sibi opposita exceptio pacti, mõ in allegationibus dr̃, ꝙ sibi obstat exceptio, an sufficit? Hic tex. vr̃ reqrere, ꝙ opponať exceptio. Dico sic. Qñq; exceptio inest ipsi oblõni, vt in pactis incõtinẽti appositis, vel in pactis q̃ tacitè intelliguntr. l. lecta. § dicebam. s. si cer pet. & l. iurisgẽtium. §. qnimmo. s. de pact. & in his non est

e opus ꝙ ps opponat, qa ipsi actionie inest, f & sic actor ꝓponẽdo

f actionẽ, ꝓponet eã cũ exceptione, q̃ sibi inest sui nã. Vnde ipsiᵘˢ exceptionis expressio sufficit aduersario. Simile j. de iureiur. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. & §. Marcellus. & ideo hic sufficit hoc allegare tpe allegatiõis. Qñq; exceptio nõ inest oblõni, sed venit extrinsecus, vt ẽ exceptio pacti postea facti, & oĩs exceptio q̃ partiũ ↄuentione ñ venit, vt exceptio metus, & erroris, & simi.

g & tunc est necesse, qđ opponať, g vt Insti. de excep. p totum. & s.

5 man. l. si fideiuss. §. qđã. cũ simi. ¶ † Itẽ q̃ro, debitor in diẽ pt cõueniri ante diẽ, sed obstat exceptio, an eã habeat necesse opponere. & si qdẽ pactũ de dilatione fuit factũ post ex interuallo, debet opponi, vt Instit. de except. §. tpales. Si vero ab ipso initio fuit dilatio cõstituta, adhuc debet opponi exceptio. l. exceptionẽ. C. de pbat. al̃s sequereť ↄdẽnatio. Et aduerte, quia ↄdẽnatio sequereť ad ↄtitatẽ soluendã tpe debito, nõ statim. Rõ, qa ista dilatio inest obligationi ad differendã sol̃onẽ. l. j. §. diẽ. s. de eden. & iõ soluti^o differť, si nõ opponať: sed quo ad ĩpediendũ iudicium seqtur ab solutio, quasi male agat ante diẽ: q̃ hoc nõ inest. Opponit enim ad processum, nõ obligationi. Facit ad pdicta, ꝙ no. per Inno. ex de excep. c. pastoralis. Ex prædictis intelligis, qđ est dictum, pactũ inesse vel non inesse, tu qui nunquam intellexisti ante.

ADDITIONES

a Poma. ¶ Ope exceptionis. Aduerte, quod q emit cũ pacto de retrouẽdẽdo intra certũ tps, quod illo elapso, amplius nõ teneť retrouẽdere, & est liberatus, text. est in l. 2. per quẽ cõsuluit Ang. cõsi. suo 199. inci. Titius rẽ, quã emit. C. de pac. inter emp. & vẽd. & est bonus tex. in l. si a te. e. ti. Itẽ aduerte quòd partiũ conuentione finiretur ipso iure, qñ hæredes, ad quos transire debet, desinerẽt interesse. Iste est tex. quẽ ibi ponderant Tortus. & Dec. in l. ex cõuẽtione. de pac. & vide Bertr. in c. ad nr̃am. in fi. de emp. & Soc. consi. 241.

b Sed vnũ est dubium. Vide circa hæc. Ang. cõsi. 116. inci. Titius rem, quã emit.

c Alex. ¶ Cã differẽdæ solutionis. Adde, quod hic sequitur Ange. Imol. Pau. de Cast. & Alex.

d Barb ¶ Moueo. Vide Bar. in l. lecta. si cer. pe. & in l. exceptionem. C. de prob. Bal. ibi addit, quòd poterit actor cõdẽnari ad duplicatas ĩducias, vide Ant. Io. de Imo. & d Abb. in c. exceptiopẽ, extra de excep. vbi transeunt cũ Bar. sđ Saly. in d. l. exceptionẽ, aliter loqtur. vide oĩno Bal. & Saly. & Ang. in d. l. lecta. vbi trãseũt cũ Bar. sed Pau. de Ca. & Lud. Rom. ibi cõtradicũt, vide Lud. Rom. in cõsi. 74. incip. in cã notabili, vbi pulchre loquitur quo ad istum casum Bar. vide Lud. Rom. in consi. 241. vide Bal. in l. ordinarij. ad fi. C. de rei vẽdi. vbi dicit idem in replicatione. dixi in c. fi. de ord. cog.

e Pom. ¶ Quia ipsi actioni. Qñ actio habet in se exceptionem non est necesse, quòd cõtra eã opponatur ipsa exceptio. de qua decisione vide aliquid per d. Ale. in l. q Romæ. §. duo fratres. & ĩ l. 2. de sol. gl. ad l. q cũ tutoribᵘˢ. j. e. ti. & ad verbum facit quod no. Bar. in l. post diuisionem. in fi. C. de iu. & facti ign. & vide Ro. consi 42. ver. 3. hoc idẽ. & Barb. 18. & 36. volu. j. & Ro. 76. co. fi. & 244. & Imo 136. & vide Bart. & quæ ibi posui in l. exceptionẽ. C. de ꝓba. & d. Alex cons. 119. col. j. vol. j. & etiã Ias. in l. filiæ. de colla. & vide nõ ab re Raph. Cuma. in l. j. in prin. s de ope. no. nunt. vbi dicit, quòd nunq̃ videtur remota exceptio, q̃ ex euidẽtia facti colligi põt. & Feli. etiam non ab re in c. ad hæc. de app. & Bal. in c. de testibus. extra de testi. & Ro. cõ. 472. vbi dicit, & ponẽdo pulchrũ exẽplum quod nunquã intelligitur remota exceptio, q̃ descendit ex eodẽ fonte quo descẽdit petitio. & Barb. in c. sup eo. co. fi. in pri. de offi. dele. vbi etiã ipse tenet hæc. & late etiã ad hoc Feli. in c. ex parte. versi. decimo fallit. de off. del. vbi ẽt. ipse. & in pulchro casu Soc. cõs. 66. vbi dicit, qđ exceptio simulationis, quę est in instr̃o præsumpta, non est necessaria app.

f Inest. Adde quod per hoc voluit Ro. consi. 51.

g Quod opponať. Cõtrariũ tenet Bar. in l. si vnus. §. pactᵘˢ ne peteret. s. de pac.

§. Qui ita stipulatur ante calendas.

Oppo. de l. si ita fuerit libertas. s. de manu. test. Glos. dat tres solutiones, neutra est bona. Dic, debet intelligi ante calẽdas, s. finitas: & vt dixi in l. qui ante. s. eo.

§. Si à te stipulatus. Et breuiter h. d. Qđ solutũ non inducit liberationẽ, illud ꝓmissũ ñ inducit nouationẽ. Itẽ solutione totius liberať debitor partis. h. d. App. ꝙ fiat nouatio, qa stipulať partẽ eius, qđ venit in primã obligationẽ: ergo & c. vt Insti. q. mod. toll. oblig. §. ꝓterea. Sol. vt ĩ gl. & plene dicã. j. e. l. q vsumfru. ¶ Secundo oppo. de l. is cui. s. de actio. & oblig. Sol. hic q̃libet promissio erat ex cã lucratiua: secus si vna ex causa lucratiua, & alia ex causa onerosa: vt in contrario hic vr̃ formari libellus, vt petatur vsusfru. Cõtra, quia immo põt petere totum fundum. vt j. e. l. Iulianus. §. j. & l. etiã. j. de solutio. Dicit gl. fateor ↄrium, ꝙ nõ possit petere vsumfru. Cõtrariũ no. s de leg. 2. l. Mæuius. §. fundo legato, si vsusfr. s. ꝙ solus vsusfr. petatur, & hoc tenet Dynus p hunc §. & per l. non quocunq; §. fundus. s. de leg. j. Ad l. Iuliã. §. j. & ad l. etiam. Dynus rñdet, hic soluta est ps rei, s. ꝓprietas: ideo alia pars petiť ibi tota res erat soluta, sed deficiebat aliquod ius extrinsecum, ideo petitur totum. Simile vidistis in l. si stipulatus. §. j. j. de solutio. Sed istud dictum vr̃ ↄl. si ita stipulatus §. Titius. j. e. dicit Dy. ꝙ non cõtingit liberatio in aliqua parte, sed in parte soluta est in pendenti, ideo petere non possum, nisi partem. l. 2. §. j. s. e. & l. si nõ fortẽ. §. si decẽ. s. de cond. indebi. & tex. hic qa nec soluẽdo & c. licet gl. dicat, ꝙ ↄtingat liberatio ĩ d. §. fundus. & male. Sed q̃ est rõ, ꝙ si debeo fundum, & soluo medietatem. tunc cõtingit liberatio in medietate. d. l. si stipulatus. §. j. sed si soluo proprietatem nudã, non ↄtingit liberatio in aliquo. Rõ est: qa obligatio fundi quo ad solutionem bene est diuidua per quotas sed diuidendo in proprietatem, & in vsumfr. tunc est indiuidua. Ratione huius collige ex his, quæ dicam in l. stipulationes non diuiduntur. & patet in tex. infra, e. l. si ita stipulatus. §. primo. quia nõ affert tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius.

1 *Debitor sub condõne non põt in mora constitui negligendo, sed faciendo sic.*

2 *Stipulatio sequens quando tollat effectum moræ præcedentis stipulationis.*

3 *Liberato principali, acceptilatione, non liberatur ille qui promittit animo nouandi.*

§. Si hominem. Iste §. solet videri horribilis scholaribus, nec posse extrahi intellectũ. Sed aduerte, stipulatio ꝓditionalis animo nouandi, moram præcedẽtem

tem non purgat,& cum certum est secundam stipulationem committi nō posse,statim potest agi ex prima, & re deficiente in conditionis euentū,scd̄a cōmitti non p̄t:secus si extat, licèt prima obligatio sit sublata.h.d. Casū pone sub nube.¶Op.stip'o sequens purgat morā p̄cedētē.l.quoties.ver.vn̄ Marcellus.ȷ̄. de nou. ergo hōie mortuo primus promissor nō tenet.l.si ex legati cā.s̄.e.So. Huius contrarij timore lex ista hēt duplicē lect.Vna lec. est in gl. in verb.confestim.ꝙ mora fuit ꝯc̄ta ꝑ Titiū,post stipulationē aīo nouādi interpositā.& sic fatet̄,ꝙ prima fuit purgata,sed pp nouā moram tenet̄.Sed ait gl.ꝯ de l.pecuniam.s̄.si cer.pet.vbi sub ꝯria cōditione tenet̄ ex prima obligatione:iō mora post scd̄am nō p̄t cōmitti:qa vbi nulla pōt esse petitio,ibi nulla est mora.l.nulla,ȷ̄. de reg.iu.& l.si pupillus.ȷ̄.e.Sol.Dicunt quidā, ꝙ mora nō p̄t ꝯhi negligendo,sed ꝯtrahit̄ faciendo.s.occidēdo.Cōtra, qa dicit tex. ꝙ decessit post morā.Sed si ponis morā p̄cedere pp casum,tūc decessit pp morā.& in ipsa mora.Dicta glo.volēdo sustinere dicit,ꝙ primo eum vulnerauit lethaliter, & sic postea obijcit. & vide istā lec.in d.gl.ibi,alij qd hic fuit in mora,&c.vsq; ibi,tertij,& ad hoc tendit.ȷ̄.ea.gl.in ver.item op.quia pendente,&c.& ibi , vel dic,ꝙ hic postea,&c.Et ista sol.vr̄ vera in se,sed ꝯtinet magnā diuinationē.Alij respondent, ꝙ non potest esse in mora. Verum est, si idem ipse ꝓmittit:secus si alius.Et vide gl.ibi,ver.resp.illud qn̄, &c.Sed certe tex.ē ꝙ nō refert siue ipse,siue alius,d.l.pecuniā.s̄.si cer.pe.
1 Et hanc lec.†sustinendo, hēs notare, ꝙ debitor sub conditione non potest constitui in mora negligendo: sed potest constitui faciendo,& tene mēti,qa vera est in se, tn̄ quia ꝯtinet diuinationē, iō scd̄o modo legitur,ꝙ ante scd̄am stipulationē interpositā fuit mora contracta.Sed in ꝯtrariū facit, stipulatio sequens aīo nouādi interposita tollit & purgat p̄cedentē moram,d.l.quoties.vers. vnde Marcellus.ȷ̄.de noua.Mō si ē purgata, tūc interitu speciei liberatur.l.si ex legati.s̄.e.Huius ꝯtrarij timore ista lec.subdiuiditur in duas.Vna est,ꝙ secunda stipulatio non fuit aīo nouandi interposita,vt in j.gl.parua,super verbo,ꝓmiserit,& in mag.gl.ibi tertij qd̄ hic,& ista est vera in se.Sed si nō est facta aīo nouandi,non refert,siue Stichus viueret,siue non:qa ex prima posset agi.Sed illud esset contra tex.istū,q innuit,qd̄ nō p̄t cōueniri,nisi post morā,si nō esset nouatio anteq̄ ꝯueniret.l.scire debemus.§.fi.s̄.e. Sic ergo legitur alio mō,ꝙ stip'o fuit interposita aīo nouādi. Et pro solutione ꝯtrarij,dicit glo.ꝙ hic fuit actū tacite, ne mora p̄cedēs purget̄.cum promittēs voluit prouidere creditori, nō reo ꝓmissori:qa non rōne promissoris fuit interposita.& vide gl.in princ. vsq; ibi alij.& dum dicit ibi gl.hic,pro seipso,&c.colligitur.quod noluit purgare morā,pp ipsum debitorē,sed pp creditorē.& eius ꝯtēplatione.quæ lec. vr̄ vera, & notabilis,& probatur ex tex.qa si promisisset quasi fideiubēdo,primo liberato per acceptilationē, liberaretur secundus,qui vt fideiussor intercedit.l.& per iusiurandum.§.& si fideiussor.ȷ̄.de accep.& l.4.§.nunc de effectu.s̄. de lib. le.In dubio tn̄ puto fauore debitoris ꝓmitti.l.fideicommissa.§.interdū.s̄.de le.3.Quod patet,qa habet ꝯtra eū actionē negotiorū gestorū.l.soluendo.s̄.de neg.gest.& ȷ̄.de sol.l.solutionē. & qd̄ in eis no.facit l.Stichū.§.fi.ȷ̄.de noua. Alia sol.est ꝙ fuit actum exp̄sse,ꝙ non tolleret̄ prima mora,& vide gl.ibi.Quarti, vt R. &c.& istā tenet Dy.q licèt sit vera in se continet tn̄ diuinationem. Quæ est ergo vera solutio? dic,ꝙ p̄cedens.Vel dic s̄m Ia.de Are.et Pet. et And.de Pis.et do.Ray. ꝙ sequens stip'o conditionalis aīo nouandi interposita,re absente,non purgat effectū præcedētis moræ:secus si esset res p̄ns.l.quoties.ver. vn̄ Marcellus.ȷ̄.de noua.et ibi gl.tangit istam sol. Sed ꝯtra de l.parui.s̄.de condi.fur.Solu.ibi fuit stipulatio aīo nouandi facta pura:secus si ꝯdōnalis , vt hic.Et hoc mō dēt intelligi.ȷ̄.de sol.l.qui decem. §. si cum mihi Stichū.
2 et ista sol.est satis no.¶Reassume†ergo tria,cum quæris,vtrū sequens stipulatio purget effectū p̄cedētis moræ,distingue. Aut stipulatio interponit̄ aīo nouādi,aut nō.Primo casu,aut fuit actum tacitè,vel expresse, ꝙ effectus præcedentis moræ non tollatur,et non tollit̄, vt hic,s̄m vnam lec. quā tenet Dy. Aut nihil fuit actū, et tunc aut erat pura scd̄a stip'o,et tunc prima mora tollit̄. l. parui.s̄.de cond.fur.Aut erat conditionalis scd̄a,et tunc aut res erat præsens,et tollitur effectus p̄cedentis moræ.l.quoties. vers. vnde Marcellus.ȷ̄.de noua.et ȷ̄.de sol.l.qui decē. §. si cum mihi Stichū s̄m vnam lec.Mo.doc.Aut nō erat p̄ns,et tunc non tollit̄, vt hic, s̄m veram op.Scd̄o casu,qn̄ non animo nouandi,Aut est res præsens et tollitur,aut nō erat præsens,et non tollitur.l. qui decē.§.si cū mihi Stichū.ȷ̄.de sol.s̄m lec.positā in d.l.parui.s̄. de cond.fur.
3 Et circa hoc plenius distingue,vt ȷ̄.de noua.l.si rē.in prin. ¶†Vltimo,no.ꝙ liberato principali acceptilatione, non liberatur ille, qui promittit animo nouandi,quod intellige tamen,vt s̄.dixi.

LEX LVII.

Si quis. Effectus obligationis conditionalis transit ad hæredes.h.d.Op.s̄.e.l.si decem cū pet;ero.Solu.vt ibi dixi.

LEX LVIII.

1 *Dictio sed, aduersatur ad præcedentia.*
Nouatio quando locum habeat,& in eius materia iura considerantur.
2 *Vsusfructus, an & quomodo sit pars fundi.*
3 *Totum integrale quid sit,& quid totum vniuersale.*
Dominium ꝓ dn̄io pleno, ꝓ ꝓprietate,& ꝓ vsufructu,& pro vsu accipi p̄t.
Ius in re habens potest dicere,habeo dominium.
4 *Iter an sit pars actus,& quomodo.*

Qui vsumfructum. Si scd̄a stipulatio cōtinet plus q̄ p'ria.p̄sumit̄ nouatio:secus si minus,nisi actū sit exp̄sse.h.d.ista lex.Op.ȷ̄.de fideiuss.l.si à reo.Solue vt in gl.in verb.vsusfructus.¶Op.de l.q bis.s̄.eo.Dicta gl.fatet̄ ꝯtrariū,qd̄ v3 scd̄a,licet obst.exceptio.Tu dic,vt ibi dixi.ꝙ v3,nisi sua intersit.¶Opponit̄.C.de noua.l.fi.& Inst.qb.mod.tolli.obl. §.p̄terea.vbi vr̄ ꝙ dēt fieri nouatio.Sol.dn̄t qdā, fateor ꝙ fit nouatio.qn̄ scd̄a stip'o interponit̄ sup eodē iur̄, vere, vel īterpretatiue, vt ibi secus si sup diuerso oīno.Vn̄ dicūt qdā,ꝙ ī primo casu huius legis,qn̄ primo stip'atus fuit fundū, scd̄o vsumfructū:qa vsusfructus ē p̄s fundi interp̄tatiue,fit nouatio.Itē qn̄ stipulat̄ prio decē,deīde qnq;:ista sunt vere p̄s,fit nouatio.Secus qn̄ primo actū scd̄o iter:vel primo vsumfructū:scd̄o vsum: qa ista n̄ sunt vere p̄s nec interp̄tatiue.Ista recitāt hic in vlt.mag.gl. & hoc vr̄ p̄bari ex
1 tex.ibi,sed q actū &c.Nā.n.† huius aduersatiuæ,sed,ē aduersari ad p̄cedentia.l.2.& ibi no.s̄ ne q eum q in ius voc.& de pet.hær.l.sed & lege.in prin.& s̄.de dam.inf.l.hoc amplius.§.de his āt.& ibi no. Hæc opi.est falsa,primo in exēplo de decē, & qnq; vt hic patet in tex.Itē in exēplo de fundo,& vsufructu,est ꝯtra casum l.eū,q ita. §.pe.s̄.e.Itē p̄dicta sunt ꝯtra casū.s̄.e.l.scire debemus.2.rn̄. vbi nō
a fit nouatio,si scd̄a cōtinet tm̄dē,a vel minus:secus si plus. & hoc vult dicere iste tex.Nec ob.dictio aduersatiua sed, vt gl.hic posita d̄t,& bn̄.¶Qualiter ergo rn̄det ad d.§.p̄terea.& ad d.l.fi.vbi dr̄,ꝙ isto iure fiebat nouatio si addebat̄,vel detrahebatur.Et Pet.sol.&
2 male vt Cyn.refert in d.l.fi.Nec ēt ipse Cy.bn̄ soluit.¶†Vn̄ dic,ꝙ in mā nouationū tria sunt iura.Primū,añ tp̄a Digestorū,& tūc fiebat nouatio,siue addebat̄,vel nō,& de tali iure fit mētio in cōtrario.Secundū ius fuit ius Digestorū,& isto iure fiebat nouatio, ita demū si scd̄a stip'o continebat plus,secus si tantundē vel minus nisi esset exp̄ssum vt hic,& l.si pupillus.§.q actū.ȷ̄.de noua.et d.l.scire debemus.2.rn̄so.Itē tertiū est ius Codicis,et institutionū,tūc nul
b lo mō b fit nouatio,nisi actū,sit vt in ꝯ'rijs.Et tāgit gl.ī d.§.p̄terea.
3 Dicā plenius in l.pe.ȷ̄.de p̄t.stip.¶Vltimo † ꝓ declaratione istius legis et gl.q̄ro, vtrū vsusfructus sit pars fundi et iter sit p̄s actus,et gl.tangit hic,& de excep.rei iud.l.si mr̄.§. si qs iter. & ȷ̄. de ver.sig. l.recte dicimus.ī prin.& vident̄ sibi inuicē ꝯdicere. Vn̄ ꝓ hui' euidētia sciēdū est,ꝙ vnum est totū integrale,et partes integrales, vt domus,q̄ ꝯsistūt ex qnque, & qnq; et sic in alijs numeris,et corporib.¶Quoddā est totū vniuersale, et partes subiectiuæ,seu p̄dicamētales,vt genus et species. Nā animal est genus,et sic totū homo,bos,et similia,sunt partes,seu species subiectiuæ,qa subijciunt̄ dicto gn̄i,& p̄dicant̄ d̄ gn̄e: qa si dico,hō ē,seqt̄ igit aīal ē:& sic dr̄ p̄s p̄dicamētalis.Hoc p̄misso,dn̄iū p̄t accipi pro quodā gn̄e, ꝓ dn̄io pleno,vt s̄.d acq.re.do. ꝑ totū. ¶Itē ꝓ ꝓprietate nuda.Itē ꝓ vsufructu simplici.Itē ꝓ vsu.oīs,n. q hēt aliqd̄ ius ī re,p̄t recte dicere,ego habeo dn̄iū illi' iuris,vt s̄. si vsusfr.pe.l q vsumfr.no.s̄.d acq.pos.l.nāliter.§.nihil cōe.Et isto mō assumēdo dn̄iū,recte dicim',ꝙ vsusfr.ē p̄s dn̄ij, hoc est sp̄es, & sic p̄s subiectiua,seu p̄dicamentalis.ita notaui,s̄. de vsufr.l.4.& bene.Alibi dr̄, Vsusfr.ē p̄s fundi,vt hic,nō d̄t dn̄ij.Hic aduerte, qa fundus p̄t accipi ꝓut ē quoddā corpus,& isto mō proprietas,& vsusfruct.nō ē pars fundi,hoc est illius corporis.Et ita voluit dicere gl.hic,nec interp̄tatiue,vt hic in vltima gl. Alio mō p̄t intelligi fund' ꝓ dn̄io pleno,hoc ē ꝓ pleno iure fundi,& sic accipim' hic dn̄iū nō ꝓ gn̄e,sed ꝓ vna sp̄e,s.pro dn̄io pleno. Et isto mō si vsusfr.accipiat̄ vt seruitus,est sp̄es distincta à dn̄io: si accipitur vt ꝯmoditas,tunc ē pars integralis fundi,seu dn̄ij:qa ex proprietate & vsufr.ꝯstituit̄ istud totum ītegrale,s. fundus, seu plenum dn̄iū. Ita dēt intelligi qd̄ no.ī d.l.recte dicimus.in pri.ȷ̄.de verb.sig. Ita dēt intelligi hæc gl.& s̄.e.l.eum q ita.§.pe.cum gl. ibi posita. eo-
4 dē mō dico † ꝙ iter si accipiatur vt seruitus, est sp̄es separata ab actu.l.j.s̄.d̄ ser.rust.p̄d.Sed si accipiat̄ vt cōmoditas,tunc ē pars ītegralis ad actū:qa ex ꝯmoditate itineris,& agēdi ꝯstituit̄ actus. Et ita debet ītelligi hic tex.& ȷ̄.de noua.l.si pupillus.§.fi.& hūc ītellectū voluit habere gl.ī l.si mr̄.§.si qs iter.s̄.de exce.rei iudi. licèt illa gl.sit corruptè scripta.Idē dico in vsufructu,& vsu. Et s̄m p̄dicta dēt ītelligi.ȷ̄.de accep.l.& ꝑ iusiurandum.§.j.2.3.& 4. rn̄so. Prædicta sic legaliter dicta sint,quicquid dicant Logici, &c.

ADDITIONES.

a Continet tantundem.Adde,quòd ita tenēt omnes hic, & in l.pe. ȷ̄. de noua Sed Bar.tenet contrarium in l.stipulatus.ȷ̄.eo.vt no.Alex.hic.

b Nullo modo fit nouatio.Adde Ro.cons.121.post Ale. hic cui etiam adde inquantum loquitur de campsore vnum verbum,per Bal.eius cons.219.3.lib.& idem quod hic,tenet Alex.in l delegare.de nouatio.

LEX LIX.

1 *Moræ tempus in æstimatione,quæ venit officio iudicis,inspicitur.*
2 *Conditionis euentus quando,& qualiter constituat quem in mora.*

1 Quoties. †In æstimatione q̄ venit iudicis offō, īspicit̄ tp̄s moræ.h.d.¶Op.s̄m gl.s̄.man.l.hoīem. So. intellige

lige hãc ſm illã,qđ ĩſpicit̃ dies,& ẽt mora.Op.đ l.cũ qs.s̃.tit.prox.
So.ĩtelligo illã ſm iſtã.Op.ſm Dy.ĩ.de noua.l.fundũ Cornelianũ.
Sol.ibi debet̃ æſtimatio iur̃ obl'onis:hic iudicis offõ.Diſtingue de
hoc,vt ĩ l.ĩ hac.s̃.de trit.& p doc.ĩ l.vinũ.s̃.ſi cer.pe.¶Quæro, an
2 †euẽtus ꝯdõnis ꝯſtituat quẽ ĩ mora?Et vr̃ ꝙ ſic,vt hic,dũ đt,ĩ diẽ,
vl'ſub ꝯdõne,cũ æqparẽt̃ dies,& ꝯdõ.Iſtã q.tãgit Cy.in l.ĩ mino-
rũ.C.in qb.cau.in inte.reſt.non eſt neceſ.Gu.de Cu.ponit in l.qđ
te.s̃.ſi cer.pe.& br̃ oẽs tenẽt illud:qa euẽtus ꝯdõnis ñ ꝯſtituit quẽ
a ĩ mora[a].Et rõ ẽ,qa de mẽte iuris ẽ iniquũ,ꝙ eo pũcto, quo qs ob
ligat̃,eo pũcto ĩ mora ꝯſtituat̃.l.qđ dicim⁹.ĩ.đ ſol.& l.pmiſſor.s̃.
đ ꝯſt.pe.& §.fi.Inſt.de inu.ſtip.ſđ añ ꝯdõnẽ ñ ẽ obl'o:ğ,&c.Nõ ob.
iſta lex,qa ĩtelligo,ꝙ dies obl'õnis venit,& p ĩterpellationẽ ꝯcta ẽ
mora,q tñ ĩterpellatio in obl'one ĩ diẽ,fit p curſũ diei appoſitæ in
obl'one ꝯdõnali, p verã ĩterpellationẽ.Nõ ob.l.euictis.s̃.đ vſu.qa
ibi re ipa ꝯhit̃ mora.Nõ ob.l.ſi ex legati cã.s̃.e.cũ gl.ſua, qa ibi al'r
dẽt intelligi illa gl.Et induco duas ll.vnã s̃.e.l.ſi ex legati cã,cũ le-
gatũ dẽat̃ ſub tacita ꝯdõne,ſi hr̃s adierit hr̃ditatẽ l.3.s̃.đ le.j.ñ tñ
ꝯſtituit̃ ĩ mora,niſi ĩterpellet̃ Facit l.ſi penũ.s̃.qñ di.le.ce.Itẽ vr̃ ca
ſus s̃.de pen.leg.l.j.vbi pſcđo anno ñ ꝯſtituit̃ in mora p aduentũ
illius anni.Qđ p3,qa admittit̃ purgatio vſq; ad litis ꝯte.Qđ ñ cẽt,
ſi eẽt dies,& pœna.Iſtud dicã.ĩ.e.l.ſi ĩſulã.Sđ ĩ quadã gl.ĩ d.l.j.poſi
ta ſup verb.mente.vr̃ innuer̃ ꝯtriũ,vbi đt,ꝙ ſi teſtõr iuſſit dari de
fructib.futuri anni,ꝙ euẽtus fructuũ ꝯſtituit ĩ mora:& ꝯſtat ꝙ illđ
ẽ ꝯdõnal'r legatũ.l.j.ĩ fi.s̃.p ꝯd.& dẽ.& ĩ.e.l.ĩterdũ.ĩ prĩ.Sđ dico,ꝙ
id ñ ẽ bonũ exẽplũ.Põc ğ ibi exẽplũ p l.nec ſemel.§.ſi ĩ habitatiõe
s̃.qñ di.le.ce.Vl' meli⁹ dic, ꝙ gl.ĩtell'it qñ fuerũt fructus adiecti cã
deſignationis,& ſic ñ ꝯdõnal'r,vt dicet̃.ĩ.l.ĩter ſtipulantẽ.§.ſacrã.

ADDITIO.

a Moram.Adde Iac.But.idem tenentem in l.mora.s̃.de vſur.Bar.in d.l.ſi ita ſti pulatus,in 3.q.prin Bal.in l.quod te.s̃.ſi cer.pet.& in l.& ſi poſt tres.s̃.ſi quis cau.& limita vt ibi.

LEX LXI.

1 *Stipulatio,per quam aufertur libera teſtandi facultas,non valet.*
2 *Teſtamentum non poteſt fieri irreuocabile, etiam ſi dicatur, ſi contingat me teſtamentum reuocare,dono tibi omnia bona mea.*
3 *Pactum de ſuccedendo iuramento non firmatur.*
4 *Pactum de non ſuccedendo firmatur iuramento.*
Filia,quæ fecit fratri pactum de non ſuccendo patri,& iurauit,non prohibetur ſuccedere ex teſtamento.
Promittere bona ſua irreuocabiliter,quomodo quis poſſit.
Donatio omnium bonorum,ſi non adijcitur,præſentium,& futurorũ, valet.
5 *Donatio oĩum bonorũ,pñtiũ,& futurorũ,valet,ſi donãs aliquid ſibi reſeruat.*
6 *Vẽdere quis põt omnia bona ſua præſentia & futura, nõ tñ hæreditatẽ ſuã.*
7 *Pactum de futura ſucceſſione,quando valeat,& quando non.*

a
1 Stipulatio[a] hoc modo concepta. Nõ †v3 ſtipl'o,p
q aufert̃ libera teſtãdi facultas.h.d.¶Op.ſm Dy.đ l.ſi qs ſeruũ.de
ac.emp.& l.1.§.de illo.s̃.p ſoc.vbi v3 pcm̃ đ futura ſucceſſiõe.Dic
vt p Cy.ĩ l.fi.C.de pac.& p Guil.s̃.đ pac.l.& hr̃di.Et idẽ dicũt,tñ qa
minus ꝯfectè,iõ ſtatim dicã latius.¶Per iſtã l.dãno †vnã opi.Dy q
aduocati hẽnt p canõizata,an teſtm̃ poſſit fieri tal'r ꝙ ñ pſſit re-
uocari.Dy.in c.qđ ſemel placuit.de re.iu.li.6.đt,ꝙ ñ ẽ dãdũ ꝯſiliũ,
ſtãdo in finib.vltimæ volũtatis,ſđ ſi trãſeat in ꝯctũ,ſic, hoc mõ, ſi
ꝯtingeret me facer̃ aliđ teſtm̃ dono oĩa bona mea,&c. hoc ñ pla
cet,qa talis donõ aufert liberã teſtĩ factionẽ,& vr̃ facta hæc donõ
b in pęnã mutãtis teſtm̃,& ſic tanq ꝯ bonos mores ñ v3,[b] vt hic.Et
hoc repio Dy.ꝯſuluiſſe,licèt ſic ſcripſerit in d.c.Facio aliã q. vtrũ
3 hoc pacm̃,†poſſit iur̃o firmari:Et vr̃ ꝙ ſic,ex̃ đ pac.c.2.li.6.& de
iuriu.c.13.eo.li.Dy.ſalua reuerẽtia,ñ intellexit.c.ñ eſt obligatoriũ.
de re.iu.li.6.& dico,ꝙ ñ firmat̃:qa đt d.c.ñ ẽ.ꝙ iur̃m ꝯ bonos mo
res ñ ẽ obligatoriũ,ſed iſtđ eſt ꝯ bonos mores,vt hic in tex.ergo,
&c.Ad d.c.2.& c.licèt.dic, ꝙ qñq; tale ẽ pcm̃ de futura ſucceſſio-
ne,qđ inducit votũ captãdæ mortis,quale eſt pcm̃ de ſuccedẽdo:
vl' aufert liberã facultatẽ faciẽdi teſtm̃,& tũc ñ v3,nec firmat̃ iur̃o
l.fi.C.đ pac.Et ẽ rõ:qa ꝯ bonos mores.Facit ex̃ de ꝯceſ.pb.c.ne ca
ptãdæ.li.6.Qñq; nõ aufert teſtamẽti facultatẽ, vel votũ captãdæ
4 mortis vt p3 in pcõ †de ñ ſuccedẽdo pr̃i:ſed lex ñ vult vt ſit đ fu
c tura ſucceſſiõe,ea forte rõne:qa pſumit ꝙ p modica re[c] dimitte
ret m'ta,& tũc iur̃o firmat̃,vt ex̃ đ iureiu.c.13.& c.2.ex̃ đ pac.li.6.
vbi loqt̃ qñ pcm̃ fit pr̃i de ñ ſuccedẽdo:ſed ſi pcm̃ fieret fr̃i de ñ
ſuccedẽdo pr̃i,ñ impedit̃ filia iurãs ex teſtõ ſuccedere,ne auferat̃
libera teſtãdi facultas,vt C.de pac.l.pcm̃,qđ dotali. Et pdicta vera
đ iur̃ canõico,qcqđ dicat gl.đ iure ciuili,ĩ l.pcm̃.C.đ col.Quæro,
5 aliqs †vult facere vt habeã bona ſua p⁹ mortẽ ei⁹,qs erit modus?
glo.in l fi.in verb.accõmodauerit.C.đ pact.đt ꝙ pmittat bona p
ſtipl'onẽ poſt mortẽ ſuã.l.vnic.C.de act ab hr̃di.& ꝯ hr̃des,& erit
donõ cã mortis.Sed hoc modicũ ꝯſiliũ ẽ:qa ſi ẽ donõ cã mortis,
pt r̃uocari.Facit ğ hãc pmiſſionẽ aĩo donãdi inter viuos.l.vbi ita
donat̃.de do.cã mor.¶Sed an tũc valeat?Cy.tetigit ĩ d.l.fi. Tu dic
latius.Aut pmittit hr̃ditatẽ,et ſic i⁹ ſuccedẽdi,et ñ v3,vt hic,et C.
đ trãſ.l.cũ donõnis.ĩ fi.Nec v3 ẽt pcm̃,vt qs ĩſtituat aliquẽ,ẽt ſi ſit
iur̃o firmatũ.Ita no.Inn.ĩ c.fi.đ pa.Aut pmittit bõa,et tũc aut oĩa
bona pñtia & futura,& ñ v3:qa aufert liberã teſtãdi facultatẽ p in-
directũ:qa null⁹ vellet eẽ hr̃s ſine cõmodo.Et hoc Cy.ꝯſuluit.Pro
hoc facit Inſt.de leg.Fal.in prin.ꝯiuncta.l.quod de bonis.s̃.ad leg.
d Falc.Aut dicit bona omnia,nõ autẽ adijcit, præſentia, & futura[d]
& tunc

ADDITIONES.

a Bar.¶Stipulatio.Vide Bar.conſ.ſuo.72.inci.ex facto proponitur,quod nobiles.vbi pulchrè loquitur.

b ¶Non valet.Adde poſt Ale.qui multas concordãtias alle. Bal.cõſ.133.3.lib.& Pau.de Ca.cõſ.56.Ro.plenius loquentẽ in hac materia eius cõſ.171.vbi dicit hãc eẽ cõem opi.licèt Old.cõſ.114.teneat cõtrariũ.& inquãtũ Ale.ſubdit, ꝙ hoc nõ hr̃t locũ in legato facto pdicto mõ,adde ꝙ idẽ cõſuluit Ro. cõſ.293. Et inquãtũ ẽt tangit,an iurãs nõ reuocare teſtm̃,dicat̃ periurus.Adde quod Abb.cõſ.49.in vltimis verbis.tenet opi.Bar.Sed Canõiſtæ,& Bal.cõſ.205.j.li. tenẽt idẽ,& Old.cõſ.127.inc.viſo inſtr̃o pacti.ad fi.vbi dicit,ꝙ ſuũ cõſiliũ eſſet,ꝙ is de quo qrit̃,cõderet teſtm̃,in quo filios & filias oẽs p virili hæredes inſtitueret,& hæc diſpoſitio eẽt cõformis pacto iur̃o,& iuri cõi,& oẽm aliã reputat piculo non carere.Pau.de Ca.pdicto cõſilio vr̃ tenere, ꝙ ſit piurus.

c ¶Pro modica re.Adde poſt Ale.Pe.de An.cõſ.38.inc.ĩ Chriſti noĩe p clariori deciſione,per Pau.de Ca.cõſ.177.inci.in Chriſti nomine,cõtra ſuperius cõſulta.& cõſ.311.s̃.alle & ibi an piudicet filijs iurantis,per Ang cõſ.302.Et inqtũ Ale.ſubdit,ꝙ filia renũcians hæreditati paternæ,nõ phibet̃ mortuis fratrib.ad illam hr̃e regreſſum.Adde pulchrè cõſuluit Bal.cõſ.369.inc.quædam puella.in 3.li.Ro.cõſ.168.inci.in Chriſti nomine,circa prin.Et inquantũ dicit Ale. ꝙ ſi filia iuraret nõ renũciare hr̃ditati paternæ, & deinde renunciaret cũ iur̃o,quod nõ valeret reũciatio,per gl.in c.licèt mulieres.de iureiu.Intellige verum,ſi pater,vel fratres haberent notitiã iur̃i primi,aliàs nõ, quia eſſẽt ĩ ptãte ſua fraudare perſonas ſuo iur̃o occulto & hoc voluit notabiliter Bal.eius cõſ.118.3.lib.vbi dicit, quòd mulier primo iurans nõ alienare,ſi deinde alienet,nõ valet alienatio, ſi partes habuerunt notitiam primi iur̃i.

d ¶Præſentia,& futura.Adde inquantũ Ale.poſt multa reſidet cũ opi Ang. de qua eius cõſ 189.inci.viſis pdictis inſtr̃is.qđ opi.contraria,ꝙ donatio omniũ bonorũ pſentiũ,& futurorũ indiſtinctè ñ teneat,vltra p ipſũ alle.tenuit Bal. cõſ.166.vol.5.Ro.cõſ.26.& 171.& 293 Aba.cõſ.48.A cõſ.102.2.li.vbi refert fundamẽta Ang.in dicta diſputatiõe,& dicit,ꝙ non ſolũ fundamẽtũ doctorũ ẽ ꝙ aufert liberam teſtamẽti factionẽ,ſed ẽt, qa inducit votum captãdæ mortis.Non ob.qđ Ang.dicit,quod reperiet hæredẽ,ex quo rõne dñij pt teſtari, quia dicit ipſe,tenet arg.à frequẽter accidentib.c.j.de cler.non reſid.ſed accidit frequenter quod facta in aliũ donatione omniũ bonorũ, nullus vellet eſſe hæres pro nullo,aut minimo lucro.Inſti.ad l.Fal.in prin.nec de dñio eſt curãdũ tũ qa hr̃s ſciens oĩa bona ad aliũ ptinere,ſtatim repudiauit,tũ qa in vita poſſet ipſe donator cõpelli ad traditionem, ẽt poſt acquiſitionem ſi donatio teneret,ex quo donatio eſt inter viuos,vt hac lege Non ob. qđ qlibet in re ſua eſt moderator & arbiter,qa illud verũ,niſi diſponat contra mores. quia intereſt Reipublicæ,ne qs re ſua male vtat̃ vt §.cogitatio in auth.vt iudices ſine quoquo ſuffr.§.ſed & maior.Inſti.de his,qui ſunt ſui vel alie.iu. Et hanc opinionẽ,qđ donatio omniũ bonorũ pſentiũ,& futurorũ,non valeat, nõ ſolũ cũ fit priuato,ſed cũ fit pio loco,vel eccleſiæ,tenuit Pe.de Anch.conſi.232.inci,In Chriſti nomine,de primo dubio.Tñ in eo, qđ de pio loco dixi cõtrariũ tenet Abb.alle.cõſ.102 vñ his autoritatib.& illis,q alle.Alex. adde Pau.de Ca.conſ.101.& conſ.56 s̃.alle.de quo ç.Ale.mentionẽ nõ facit.& Bal. in d.conſi.& vbiq; in lec.& Ang.cõſ.106.de quo ẽt Ale.nõ loqtur vbi tenet, & reſpectu futurorũ nõ tenet,qa aufert liberã teſtandi facultatem.ſed in pſentib.tenet,cuius cõtrariũ hic vult,ergo relinqtur clariſsime cõcludendũ, ꝙ a cõi opinione nõ eſt recedendũ.Quid aũt ſi aliquis facit donationem omniũ bonorũ ſuorũ pſentiũ,& futurorũ,reſeruatis omnib.fructib.inter viuos cum pacto quod poſt mortem ſuã donatarius teneat̃ vendere medietatem dictorũ bonorũ,& dare pauperib.an faciendo teſtm̃,& inſtituendo hr̃dem in pdictis bonis poſsit reuocare donationẽ.Vide Bal.cõſ.402.3.li.& cõſ.328. j.li.Vide ad cognitionẽ,qñ dicat̃ donatio cã mortis,& qñ inter viuos.Et inquãtũ Ale tangit de donatione omniũ bonorũ facta poſt mortẽ,in qua iurat̃ non venire cõtra,vide Abb.in d.cõſ.48.Et inquantum dicit ſecus eſſe qñ adiecta ſunt illa verba,pmitto non reuocare vide Ang.conſ.253.Et inquantum dicit.cũ promitto nõ reuocare,donatio cenſetur inter viuos,niſi alias actus redderet̃ nullus.l.illud.de don.Dic,qđ iſta fuit opi.Pau.de Ca.in d.conſ.101. quẽ ipſe Ale.in l.q dotis.repbat,dicens,quod ſaltem valet in pſentib. cuius cõtrariũ hic tenet,& s̃.viſũ eſt qđ non tenet.Et qđ licet ſint adiecta illa verba,ſi tñ ſit mentio mortis non p hoc deſinat eſſe cã mortis.voluit Bal. conſ. 107 j.li.inc.Laur Ang.in d.conſi.253.clarius,vbi dicit,ita tenuiſſe Ray.qa legatũ & donõ cã mortis æquiparatur,quo ad potẽtiã reuocãdi.l.Marcellus. §.Paulus.& l.ſi debitor.& l.illud.de donatione cã mortis.Si ergo legata nõ ob.quocũq; pacto,poſsũt reuocari per pęnitẽtiã,ſic & don.cã mortis.latius ibi vide.Fũdamentũ ẽt eorum.ſ.Bal.& Ang.eſt,ꝙ mens donãtis,nõ verba pactorũ ſit attendenda,in ſimilib.Inquantum etiã cũ opi.Ang.hic trãſire vr̃, ꝙ donatio omniũ bonorũ præſentium,& futurorum facta eccleſiæ non valeat, adde vt dixi.s̃.ꝙ Abb,cõſi.102.cõſuluit cõtrariũ,ſequutus Bald.in d.auth.ſi qua mulier.C.de ſacroſan.eccl.per tex.in l.iubemus nulli.e.tit.Item, qa paupertas pp Deũ ſtatu ſæculari nõ mutato,cõmendata eſt,vt ĩ euãgelio, vade & vende oĩa q habes.& da pauperib.& in actib.Apoſtolorum legitur quòd laici ponebant pretium bonorum ſuorũ ad pedes Apoſtolorum, vt etiã not. 12.q.2.in ſumma,& oĩa Dei ſunt,vt extra de deci.c.tua.Et vnaquæque res de facili redit ad ſuã naturã,ſecus cũ fit priuato,vbi omnia hæc ceſſant.Et inqtũ poſt Bar.tangit̃,an valeat donatio oĩum bonorũ,& concludit̃ ꝙ ſic,adde Bal.cõſ.295.2.lib.Old.cõſi.129.Pau.de Ca.cõſ.56.Et ẽt ſi dictum ſit, poſt mortem adde Abb.d.cõſ.102.Et inquantũ tangit, an valeat pactũ quod donõ nõ poſsit reuocari ptextu ĩgratitudinis adde đ veritate valoris dicti pacti,Bal. cõſ.18.3.lib.vbi aliter diſtinguit,& vide ẽt dictũ conſi.295. Et inquãtũ tangit de ſtatuti validitate,loquentis de ingredientib.monaſteriũ,& tenet,qđ non valet, adde ꝙ idẽ aperte tenuit Bal.eius cõſ.216.inci.In Chriſti noĩe, monialis.3.lib.Inquantũ vltimo tãgit Bar.an valeat pactũ de certo modo diſponenda hæreditate hominis certi viuentis,vide Pe.de Anch.conſi.404.& Bal.conſi.82.primo lib.& ſi qua deficiunt.vide in l.ſi.C.de pac.

& tūc valet.l.oēs.§.Luci⁹.ſ.đ his q̄ ī fraũ.cred.& d.l.vnic.C.đ act. ab hære.& ꝯ̄ hr̄d.& l.hr̄ditariū,đ bon.auto.iud.poſ.Rō:q̄a poterit lucrari poſt donationē,q̄d lex p̄ſumit.l.ſi đfunct⁹.C.arbit.tut. & ī illo lucro poterit teſtari,,& ſic nō aufert liberā teſtamēti factionē.Itē:q̄a à volēte fit,ñ curat:q̄a ñ īducit votū captādæ mor
6 tis,d.l.fin.C.đ pac.Idē†puto ſi donauit oīa bona ſua p̄ſētia,& futura reſeruata ſibi certa q̄titate,vl̄ re.Idē dico, ſi vēdidit oīa bōa ſua p̄ſētia & futura.Nā ī ñ venit ptiū q̄d pcipit ab emptore, ar. l.dāni infecti q̄dā.§.cū parietē.de dā.īfec.vñ ī illo ptio poterit teſtari.ſecus puto ſi diceret,vēdo hr̄ditatē meā:q̄a īportat i⁹ ſucce
7 dēdi ſibi,q̄d ñ pt,vt dictū ē.¶†Vltimo cū q̄rit̄,an valeat pactū đ futura ſucceſſiōe pleni⁹ q̄ doc.diſtīgue:& dic:Aut fuit pactū pro iure ſucceſſiōis ſeruādo:aut ꝓ iure ſucceſſiōis amittēdo,ſeu perdēdo,aut ꝓ iure ſucceſſiōis acq̄rēdo:aut đ eo q̄d acq̄reret ꝑ ſuc ceſſionē certo mō diſponēdo.Primo caſu valet pactū,vt Inſtitu. đ leg.agn.ſuc.§.fi.Scđo caſu, aut tale pactū ē admiſtū cū đlicto, & valet.l.j.§.ſi parēs.ſupra ſi q̄s à parēte fue.ma.Aut ñ ē admiſtū delictū,& tūc aut firmat̄ iuramēto,& valet.c.2.đ pac.lib.6.Aut ñ firmat̄ iuramēto,& ñ valet , vt C. đ collat.l.pactū.Tertio caſu,ñ valet,vt hic,& C.đ pac.& l.pactū.& C.đ trāſac.l.cū donatiōis.& q̄d ibi not. ēt ſi fuerit iuratū,vt ē dictū.Quarto caſu,aut pactum fuit īterpoſitū,ſup hr̄ditate hominis īcerti, & valet.l.3.§.đ illo.ſupra ꝓ ſocio.Aut hominis certi,& tūc aut lr̄ venit ex ꝯſequentia prioris ꝯ̄ct⁹,& valet.l.ſi q̄s ſeruū.ſupra đ actiōib.empti.Aut ñ.& tūc aut venit ſub q̄dā vniuerſitate,& valet.l.2.§.illud.īfra de hr̄d. vl̄ actiō.vēd.& aut fit ꝑ ſe p̄cipaliter,& tūc aut ꝯtinet liberationē paciſcēris,& valet.l.& hr̄di.§.fili⁹ f.ſ.đ pac.aut ꝯtinet obligationē,& tūc aut ille de cui⁹ bonis agit̄,ñ ꝯſentit,& non valet etiam ſi iuretur:aut conſentit,& valet,ſi ꝯſenſus durat,vt C. de pac.l.fi.

LEX LXII.

Seruus vetante. Seruus acquirit inuito domino.hoc dicit.

LEX LXIII.

1 *De dictione, ſiue.*

Si quis ita ſtipuletur. Stipulatio ſemel commiſſa iterū non committit̄:&ᵈ ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit alteram partē eſſe veram.h.d.De ma
1 teria hui⁹ legis dicetur,ĩ.e.l.ſi ſic.No.†ꝙ dictio,ſiue,ē vere diſiūctiua,licèt ꝓpria natura ipſius eſt,vt diſiūgat verba,& coniūgat ſenſum,vt Alex.ſiue Paris vt no.C.de in lit.dan.tut.l.ad ꝓtegendam.tamē hoc perpenditur ex natura orationis, vbi apponitur.

LEX LXIIII.

Huiuſmodi ſtipulatio. Pōt ꝯfici ſtipulatio ſub ꝯditiōe,vt exiſtēte ꝯditione retro à die īterpoſitæ ſtipulatiōis,annua pecunia debeat̄.h.d. Opp.đ l.cū q̄dā.ſ.đ vſur.Sol.ibi ſpeciale,q̄a curs⁹ vſurarū ē odioſus.Sđ hoc ē ꝯ̄ l. lecta.§.ſi ſ. ſi cer. pet. Sđ iſta ē vera.ꝙ illđ ē,ne excedat̄ legitimus mod⁹ vſurarū,& iſta ē vera: verūtñ illæ leges modicū faciūt ad propoſitū,q̄a ibi fuit expreſſum à die interpoſitæ ſtipulationis: hic vero dicit ex hac die.Et ſic poteſt intelligi de die interpoſitæ ſtipulationis, & de die exiſtentis conditionis: ſed quia dictio,hac,eſt demonſtratiua de præſenti:vt plene dixi, ſ.de ope.nouinunci.l.j.in princ. ideo intelligo de die,de qua loquitur:& hic eſt effectus huius l.Secus ergo ſi dixiſſet,ex illa die.

LEX LXV.

1 *Error in appellatione nominis nō vitiat, quādo res demōſtratur in præſentia.*
2 *Stipulatio valet,ſi dico,promittis mihi ſex medaleas,& reſpondes , promitto duos aureos,ſi tres medaleæ ualebant aureum.*

Quæ extrinſecus. Verba ſuperuacua,item diſſonātia in verbis,ſi ꝯſonātia ē in mēte,ſtipulationē ñ vitiāt.h.d.Gl.exēplificat iſtā legē,ꝓmittis mihi dare hūc equū,cùm eſt bos ī p̄ſentia:q̄d valet.Sđ ꝯ̄ đ l.ſi q̄s ī fun
1 di vocabulo.ſ.đ leg.j.vbi error † in appellatione nominis vitiat. Dic ꝙ iſtud operat̄ đmōſtratio rei,q̄ ē in p̄ſentia.q̄ facit omnem errorē ceſſare.Et hoc ſm Iac.de Are.induco l.nemo.ſ.de hæred. inſt.Itē opp.Inſti.de inuti.ſtip.§.ſi de alio. Sol Hic non rn̄det. de alia re,ſed de eadē.Aduerte ad gl.ſup verbo denarios,ſi ponim⁹,
2 ꝙ erāt denarij de mā eadem,iſtud eſt ſine dubio.Pone,tres†medaleæ auri valēt vnū aureū vnde interrogaui,promittis dare ſex medaleas?rn̄es,promitto duos aureos:valet,quia propter identitatem materiæ eadem res eſt.l.j. in fi.ſ. de auro & arg. leg. Sđ ſi non eſſet eadem materia, tunc videtur omnino res diuerſa : vt not.ĩ.de ſolu.l.Paulus.j.niſi diceres,ꝙ erat conſuetudo regionis, ꝙ acciperetur vnum pro alio:vt no.C.de don.l.ſi quis argētum. facit quod no.ĩ.e.l.vbi autem. in prin. & dicam in d.l.Paulus.

LEX LXVI.

Si minor viginti annis. Quod ego per me non poſſum neq;ab alio ſtipulari fieri poſſum de re ſad me pertinente. h.d.

LEX LXVII.

1 *Promitto me facturum, vel promitto curaturum, an differant.*

Illa ſtipulatio.§.eum qui. Imperſonalitas circa verbū executiuū obligatiōis ſtipulationē ñ vitiat.h.d.¶Opp.ſ.đ le.j.l.ſi hæres iuſſus. Sol.Hic ꝓmiſit curare,ibi fuit iuſſus facere:q̄a tūc videt̄ iuberi ꝙ det.Qñq; enī ꝓmittit q̄s dare,& tūc tenet̄ pciſe:vt ĩ.e.l.vbi aūt. §.ſi.Qñq; ꝓmittit curare,& tūc ñ tenet̄.vt det,ſđ liberat̄ dādo fideiuſſorē:vt hic.Aut ꝓmittit facere,vt det,& tūc ē caſus ī l.ſi hæres iuſſus.ſ.đ lega.j.ꝙ tenet̄ dare,& no.ī l.ſi.ī ſi.ſ.ſi cer pet.Et iſtđ cōiter tenet̄:licet q̄dā dicāt,ꝙ ibi ē ſpāle,fauore vltimæ voluntatis.Op.đ auth.ſi qñ.C.đ ꝯſti.pec.Sol.vt plene dixi.ſ.e.l.ſtipulatio
1 iſta habere,licere.§.ſi q̄s ita.¶†Quæro,vtrū aliq̄ ſit differentia,ſi ꝓmitto me curaturū, vel facturū?Gl.ꝙ ſic.Tu dic,aut iſta verba referunt̄ ad merū factū,vt ꝓmitto me facturū domū, vl̄ ꝓmitto me curaturū , ꝙ tibi fiet,& inter iſta verba eſt differētia: ita loq̄t̄ hic.Idē ſi ſimpliciter proferūt̄:vt promitto me facturū,ꝙ fiet,vel curaturū,ꝙ fiet,& ſic īperſonaliter.Si vero referūt̄ ad factū alienū,putà,promitto me facturū ꝙ Titi⁹ faciet domū, vl̄ promitto me curaturū,& tūc nulla ē differētia:vt ĩ.e.l.q̄ties q̄s in prin.ꝯiūcta l.inter ſtipulantē.in princ.& ideo notarij hodie, vt iſta dubietas ceſſet,apponūt vtrunq; verbū,ſ.me facturū,& curaturū, &c.

LEX LXVIII.

1 *Obligatio ad intereſſe quando committatur in obligatione dandi.*
2 *Intereſſe extrinſecum venit in nummis, non autem intrinſecum.*
3 *Mutuans pecuniam, non poteſt eam incontinenti repetere.*

Si pœnam ſtipulatus. Obligatio dandi qñ mea totaliter non intereſt.ad inte
1 reſſe cōmittit̄.h.d.¶Op.ex̄ gl.†q̄a in ſtipulatione dandi,non ſuccedit obligatio ad intereſſe.l.vbi autē.in fi. & l.ſi ſeruū , in fi.ĩ.e. l.promiſſor.ſ.đ ꝯſti.pec.Gl.ſol.ꝙ hic ñ promiſit dare,ſđ credere, q̄d eſt facti.Sed iſta gl.peſſime dicit:nam in obligatione dandi ñ committitur ad intereſſe, q̄a intereſt mea ſimpliciter inquātum promittis,vt quando promittis mihi dare irreuocabiliter , vt ſic promittens cogatur præciſe ad dandum, aliàs non cogitur præciſe:ſed ſi debet dare reuocabiliter, tamen tunc mea ſimpliciter in totū non intereſt,iō nō poſſum agere,niſi ad intereſſe, vt hic? & ſic:nō eſt differentia,vtrū ꝓmiſit mutuare,vel credere.Hoc dicam.ĩ.e.l.ſtipulationes non diuidunt̄ in 12.contrario.Quæro ad quid ꝯmittat̄?Rn̄det gl.ꝙ forte ſub pœna tenebatur alij. Sed nōne iſta pœna eſt intereſſe extrinſecū, ergo non venit.l. ſi ſterilis.
2 §,cū p vēditorē.ſ.de ac.emp. †Sol.In nūmis non venit intrinſecū intereſſe,iō venit extrinſecū.l.nūmi.ſ.de in litē iur.& ibi not.
3 †Quæro,ꝓmittis mutuare pecuniā,& mutuaſti , an hāc repetes incontinenti?Gl.dicit,ꝙ ſic.Sđ ñ credo ꝑ gl.in l.pe.C.ꝯmo.quia debet agi cum diu eſt in ſolutione ceſſatū , vel facilis eſt ſolutio.

LEX LXIX.

1 *Impoſſibilitas ſuperueniēs excuſat à pœna.*

Si homo mortuus. Pœna adiecta p̄cedēti diſpoſitioni impoſſibili,nō pōt ꝯmitti.h.d.Opp.ſ.e.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.Sol.ibi non erat impoſſibilis,hic ſic,q̄a tēpore diſpoſitiōis Stich⁹ erat mortuus.¶ Quæro, q̄d ſi tunc nō deceſſit,ſed poſt,ante conditionis euentum? In gl. ſunt opi.Glo.tenet primam per l.ſi deceſſerit.ſ.q ſatiſ.cog.& per
1 l.in illa.ſ.eo.S ed veritas eſt in contrarium,q̄a ſuperueniens†impoſſibilitas,excuſat à pœna.l.ſi vehenda.§.idē iuris.ſ.ad le.Rho. de iact.Nec ob.d.l.in illa.q̄a ibi Stichus non erat in obligatione ſed ſolum in cōditione : vnde penalis ſtipulatio non debebat ibi committi ex mora , ſed ex conditionis euentu. Et hoc tenent Dy.Gul.Old.Cy.& omnes,& ſic tene opi.Io.hic poſitam,&c.

LEX LXX.

Mulier. Infans ſtipulari non poteſt.h.d.Dic vt dixi ſupra e. l.j.in princ.

LEX LXXI.

Cum quid. Hic ponit̄ forma ꝯ̄ct⁹,q̄liter pęna debeat apponi facto,vel non facto.hoc ꝓ ſummario.

LEX LXXII.

1 *Obligatio dicit̄ diuidua,vel indiuidua,ſecūdū,id quod in ea deuenit,& nu.v.*
2 *Seruitus prædialis ad hoc vt dicatur diuidua, vel indiuidua, quatuor ꝯſiderāt̄.*
3 *Fundus ſeruiens licèt diuidatur,nō tamē diuiditur ſeruitus, ſed modificatur.*
4 *Res propria licèt nemini ſeruiat,communis tamen cum alio ſic.*
5 *Seruitus non retinetur pro parte, ſed occaſione partis pro ſolido retinetur.*
6 *Vſuſfructus eſt ſeruitus diuidua.*
7 *Facta ī ſtipulationē deducta, qñ diuidua, & qñ īdiuidua ſint.& latius nu. 8.*
Differentia inter facta,& ſeruitutes in ſtipulationem deducta.
8 *Obligatio,rem tradi, eſt indiuidua,quo ad obligationem & ſolutionem.*
Obligatio rem reſtitui eſt diuidua , quo ad obligationem , ſed quo ad ſolutionem indiuidua.
9 *Differentiæ ratio inter obligationem rem tradi,& rem reſtitui.*
10 *Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione rem reſtitui re perempta.*
11 *Stipulatio facti qualiter, & quomodo diuidatur inter hæredes.*
12 *Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione faciendi poſt moram,non in obligatione dandi,& quæ ſit ratio nu. 13.*

14 obli-

14 *Obligatio ad interesse succedit ĩ cõtractibus ĩnominatis, in qbus ẽ oblõ dãdi.*
15 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando in obligatione est dari rem alteri.*
16 *Obligatio ad interesse succedit in obligatiõe dãdi, qñ quis nõ ꝓprie, sed ex quadã naturali æquitate tenetur ad dãdum, quia effectu fuit locupletior.*
17 *Obligatio ad interesse succedit in oblõne dãdi, quando obligatio rẽ dari hẽt admistã obligationẽ rẽ restitui, & sic datio participat cũ obligatione facti.*
18 *Res corporales qualiter dicantur diuiduæ, vel indiuiduæ secundum naturã, & qualiter secundum iuris dispositionem.*
19 *Res corporales diuiduæ secundum naturam qualiter diuidantur.*
20 *Vna res an possit à pluribus possideri pro diuiso, ita quòd remaneat vna.*
21 *Incorporalia qualiter dicantur diuidua vel indiuidua.*
22 *Obligatio dandi si continet quantitatem dicitur diuidua, etiam quo ad solutionem, & effectum liberationis, sed indiuidua, quo ad pœnæ commissionem.*
23 *Obligatio quæ continet certam speciem dicitur diuidua, etiam quo ad solutionem, non tamen quo ad liberationem, nec quo ad pœnæ commissionem.*
24 *Obligatio, in qua debetur species in genere, vel alternatiue, dicitur diuidua quo ad petitionem, & distributionem, non tamen quo ad solutionem, nec liberationem consequendam ex solutione, secus quo ad liberationẽ consequendam aliter quàm per solutionem.*
25 *Stipulatio factorũ an dicat̃ diuidua, vel ĩdiuidua, & quæ facta dicãt diuidua.*
26 *Seruitutes an sint diuiduæ vel indiuiduæ, secundum naturam, & quid secundum iuris ordinem.*
27 *Seruitus vsusfructus quare sit diuidua, & vsus indiuidua.*
28 *Seruitus vsusfructus etiam quo ad pœnæ commissionem dicitur diuidua.*
29 *Ius feudi, an dicatur diuiduum vel indiuiduum.*
30 *Obligatio ad interesse in obligatione facti qualiter committatur, & quando.*
31 *Obligatio ad totale interesse quare statim cõmittatur, qñ factũ est explicãdũ in iudicio, secus quãdo extra iudiciũ, tunc expectetur tempus quo potuit fieri.*
32 *Stipulatio facti quare ad interesse particulare committitur ex clausula, dolum malum abesse: sed ex clausula de defendendo committitur ad totale.*
33 *Obligatio ad interesse, an in obligatione rẽ restitui committatur, & quando.*
34 *Obligatio ad interesse quare nõ cõmittatur in obligatione rem restitui post moram, sicut in aliis obligationibus faciendi.*
35 *Stipulatio ad interesse quando committitur in obligatione facti, an reus sit obligatus copulatiue ad factum, & ad interesse, an alternatiue, id est, aut ad factum, aut ad interesse.*
36 *Reus quando possit præcisè compelli ad factum, vel ad interesse. nu. 37.*
38 *Obligatus rem restitui si habet facultatem rei restituendæ, cogitur præcise, alter non.*
39 *Obligatus rẽ tradi, ex contractu emptionis si habet facultatem rei tradendæ, cogitur præcisè: alias liberatur soluendo interesse.*
Obligatus rem tradi ex aliqua stipulatione liberatur præstando interesse.
Obligatio rem tradi in contractu emptionis non continet merum factum: secus in alia stipulatione.
40 *Interesse commissum in stipulatione facti qualiter petatur, seu ipsum factum. nume. 42. & 43.*
41 *Facultas soluendi interesse in stipulationibus facti, quando desinat per litis contestationem.*
44 *Factũ si desiit posse fieri, an possit agi ad ipsum factum, an vero ad interesse.*
45 *Interesse petitur per certi cõdictionẽ nõ expressa certa quantitate in libello.*

Stipulationes non diuiduntur. Ista lex vsq; ad §. si qs ita tractat mãm valde difficilẽ. Ad cui⁹ euidẽtiã ꝓmitte, ꝙ qdã stipulatiões sũt taliter ĩdiuiduæ ab initio, & ex postfacto: vt stipulationes seruitutũ, nã ꝓ pte ĩ stipulationẽ d̃duci ñ possũt: vt s. d̃ serui. l. ꝓ pte. Itẽ ñ ꝓstãt ꝓ pte, & iter plures hr̃des ꝓmissoris, vl' stipulatoris ñ diuidũt, vt s. e. l. 2. §. ex his. Quedã sũt stipulatiões ĩdiuiduę postq̃ sũt ɔ̃ctæ, sꝫ ab initio possunt ꝓ pte ɔ̃hi, vt stipulatio facti, puta, rẽ tradi. Nã initio possũ ꝓmittere tradere ptẽ rei: vt s. d̃ acq. poss. l. loc⁹. sꝫ postq̃ ꝓmisi, ñ diuidit̃ ĩ ptes: vt hic. ¶ Itẽ ꝓmitto, ꝙ regulariter ĩ oblõne facti post morã succedit oblõ ad ĩteresse: vt ĩ. dicã. ¶ His ꝓmissis lex nostra diuidit̃ in duas ptes prĩcipales. Primo tractat d̃ obligatiõe primitiua seruitutũ, & factorũ. Scđo de obligatiõe subrogata ad interesse post morã. Scđa ibi, Celsus tñ, &c. Itẽ prima subdiuidit̃ ĩ tres pticulas: qa primo loqtur d̃ stipulatiõe totaliter ĩdiuidua, vt d̃ stipulatiõe seruitutũ: scđo d̃ stipulatione ĩdiuidua ex post facto, vt d̃ stipulatiõe factorũ, tertio assignat rõnẽ, scđa ibi, idẽ puto. tertia ibi, horũ eñ. Itẽ scđa subdiuidit̃ in alias tres. primo ponit vnũ dictũ, s. ꝙ post morã subrogat obligatio ad ĩteresse. Scđo ponit illationẽ ex dicto, s. ꝙ ista oblõ scđaria ẽ diuidua. Tertio ponit aliã illationẽ: qa sicut ĩteresse succedit in obligatiõe, ita in petitione. Scđa ibi, ideoq;. Tertia ibi, fm quẽ. Et b̃r ñ dicit. Stipulatiões seruitutũ nullaten⁹ diuidũt. Stipulatiões factorũ ptis ꝓstatiõe ñ ĩplẽt, sꝫ post morã succedit obligatio ad interesse, qđ diuidit̃, & ĩ petitionẽ deducit̃. Casũ ĩ terminis pone ꝑ te, vt patet ex ꝓdictis. Expone literã, stipulatiões ñ diuidunt̃, i. ꝓ pte ñ interponũt̃: Sꝫ si ꝓ solido fuerũt ĩterpositæ, ptis ꝓstatiõe ñ ĩplent, nec inter hr̃des diuidũt̃. Idẽ puto q̃tũ ad hoc, qa ptis ꝓstatiõe ñ ĩplent nec ĩter hr̃des diuidũt̃. Harũ eñ diuisio, idest, pticularis ꝓstatio in stipulationẽ deducta, ꝑut refert̃ ad primũ casũ, vl' idest particularis ꝓstatio stipulationẽ ñ ĩplet, ꝑut refert̃ ad vtrumque casum. Cætera sũt plana. Notabilia collige ꝑ te ipsũ. ¶ Opp. primo, & vr̃ ꝙ seruitutes sint diuiduæ: vt patet ĩ seruitute aquę, q̃ diuidit̃ tpibus, & mẽsibus: vt s. d̃ aq̃ q. & æstiua. l. Lucius. ĩ fi. & l. seq. & s. ɔ̃mu. diuid. l. arbor. §. fi. & s. d̃ ser. rust. pđ. l. si ptẽ. Gl. ĩ d. l. si ptẽ, signat hoc ɔ̃riũ, & soluit duobus modis. Quidã dicũt, ꝙ spãle ẽ in aq̃ductu, hoc ẽ ɔ̃. l. j. § vsusfructus. s. ad leg. Falc. vbi excipit̃ solũ vsũfructũ, ĩ aliis seruitutibus remanet regula firma ꝙ sunt ĩdiuiduæ. Solu. ɡ̃ gl. scđo mõ, ꝙ ñ diuidat̃ seruitus, vt hic patet, sꝫ ɔ̃moditas aq̃ sic, vt ĩ ɔ̃riis. ¶ Scđo ɔ̃ istud opp. iura dicũt diuidua, & ĩdiuidua, fm naturã eius, ꝙ ĩ illo iure ɔ̃tinet̃, vt patet † in obli-
1
gatiõib⁹ q̃ fm id, ꝙ ĩ obligatiõe d̃uenit, dñr diuiduæ, & ĩdiuiduæ. s. e. l. 2. & hac l. & ĩ actiõibus. not. ꝑ Dy. s. l. 4. §. Cato. & ibi dixi. Sꝫ si ipsa ɔ̃moditas aq̃ ẽ diuidua. ɡ̃ ipsa seruit⁹ diuidua. Solut. In quolibet † seruiture ꝓdiali debemus ɔ̃siderare quatuor. scilicet, fũdũ
2
seruiẽtẽ: itẽ fundũ dominãtẽ: itẽ ĩstr̃m, quo vtit̃ qs ĩ seruitute: itẽ tẽpus quo qs vtit̃ ĩ seruitute. Si ɔ̃sideres fundũ seruiẽtẽ, ñ põt qs ducere aquã, vl' ire ꝑ ptẽ illius fundi, ꝓ ĩdiuiso. idẽ de ꝓdio dominãte ñ pt qs ad eũ ire, vl' aquã ducere ꝓ pte certa, ꝓ ĩdiuiso, & iõ vt hic gl. dicit, dñs ñ pt ꝓ pte seruitutẽ acqrere, nec ĩponere, vt s. de serui. l. ꝓ pte. & de serui. rust. pđ. l. si vnus. ĩ prĩ. ff. e. l. si sub vna. §. j. Et istud, ẽ ɔ̃mune ad oẽs seruitutes ꝓdiales, & isto respectu dñr indiuiduæ. Aut ɔ̃sideras ĩstr̃m, quo qs vtit̃ in seruitute, & istud vt plurimum reperit̃ ĩdiuiduũ, qa si scĩdat̃, vl' diuidat̃ ĩ parte, nullus est eius vsus. Exẽplũ ĩ seruitute itineris, & actus. Nã instr̃m quo qs vtit̃ ĩ seruitute, est homo, vl' iumẽtũ. sꝫ si tale instr̃m diuidas in parte, ꝓ ĩdiuiso, ñ pt ire vna pars hominis, vl' iumenti, qñ vadat alia. Si ꝓ diuiso diuidis, nullus erit eius vsus, & tunc ẽt respectu ĩ str̃i dr̃ ĩdiuidua. Qñq; tñ tale ĩstr̃m reperit̃ diuiduũ, vt ĩ seruitute aq̃ ductus. Nã ipsa aqua bñ pt diuidi, vt ĩ ɔ̃riis: ipsũ aũt ius seruitutis ꝓpter alios respectus supra positos est oĩno ĩdiuiduũ. licèt in verb. aquarum iter. gl. supra ɔ̃muni diuid. l. arbor. §. fi. in fi. magnę gl. dicat, ꝙ ipsa seruitus diuidat̃, cũ exponit, iter aquarum, id ẽ seruitus, sed falsum est: vt ex ꝓdictis patet. Aut ɔ̃sideras tempus, & secundum hoc oĩs seruitus, id est, ɔ̃moditas ꝑt diuidi: vt s. de ser. l. via. §. j tñ remanent indiuiduæ ꝓpter alios effectus. Diuisio ergo aquæ, vel alterius instrumenti, vel temporis non est diuidere seruitutem, sꝫ est modificare eam, seu ei modum adiicere, vt s. de seru. l. 4. ĩ fi. ¶ Tertio opp. ɔ̃ ꝓdicta, diuisio est ꝓprie & vere, qñ fit ꝓ diuiso: vt patet in ti. fam. ercis. & cõi diuid. sꝫ ad certã partẽ ꝓ diuiso seruitus ꝑt ɔ̃stitui, & remitti tã respectu fundi dominãtis, quàm respectu fundi seruientis. s. de serui. l. ad certam, & l. si cui. & cõmu. pđ. l. q per certum locum. ɡ̃ patet, ꝙ respectu
3
fundi dominantis, & seruientis seruitus est diuidua. Solu. † licèt fundus diuidatur, q̃libet pars ꝓ diuiso ꝑt dici vnus fundus, & cuilibet parti ꝓ diuiso ꝑt dici deberi integra seruitus. debetur enim vni fundo ñ parti, hoc dicit tex s. ɔ̃mu. pđ. l. si qs duas. §. si qs partẽ. Vñ patet, ꝙ ipsa seruitus ñ diuidit̃, & licèt forsan posset possideri ꝓ diuiso, tñ remanet vnus fundus: vt dicam. ĩ. in j. q. tñ quantũ ad hoc, habet̃ loco vnius fundi. Dices tu, hoc ñ sufficit mihi, qñ pro certa parte seruitus remittat̃. Nam si totus fundus debeat seruitutem, si remitto in certa parte certam partem seruitutis, in alia remanebit alia pars seruitutis: ɡ̃ seruit⁹ diuiditur, & sic ꝓdicta responsio nõ videtur sufficiens. So. Dico, ꝙ etiam tunc seruitus, non diuiditur, sꝫ modificatur: vt illa eadem seruitus, quæ habebat ita largas habenas, ꝙ poteram ire ꝑ totum fundum, illa tota duret modificata, & restricta ad certam partem, q modus potest adiici seruitutibus. l. 4. §. modum. s. d̃ seruitu. Et d̃ hoc do tibi exemplum materiale. Theologi, & philosophi dicunt, quòd anima hominis est tota in toto, & tota in qualibet pte corporis. Ita in seruitute, quæ est tota in toto fundo, & tota in qualibet parte fundi: vt supra de seruit. rusti. ꝓdi. l. via cõstitui. §. fin. Modo pone, corpus humanum est diuisum, puta quia oculi sunt separati ab aliquo corpore, erit ne diuisa anima? Certe ñ, sꝫ modificata: qa primo habebat virtutem visiuam, ꝓpter instr̃m oculorum: mõ ñ habet. Ita in ꝓposito, seruitus modificat̃, ñ diuidit̃. Nõ possum vobis dare aliter intelligere. ista sunt subtilia, & cõsistũt multum in intellectu. ¶ Quarto op. si ille, qui est dñs prædij dominantis, efficitur dominus prædij seruiẽtis ꝓ certa parte, pro indiuiso seruitutis retinetur, vt supra de serui. l. vt pomum. §. j. plene no. d̃ serui. rusti. pđ. l. si cõi. sꝫ res sua nemini seruit, vt s. de ser. vrb. pđ. l. in re cõi. s. quemad. ser. amit. l. j. & l. vti frui. in prin. s. si vsusfructus pe. Remanet ɡ̃ quòd pars sua pro indiuiso sibi nõ seruit, sed pars socij. ɡ̃ pars fundi pro indiuiso debet seruitutẽ, qđ est ɔ̃tra prædi-
4
cta. Solu. Dico † ꝙ totus fundus dẽt seruitutẽ, licèt dñs sit ꝓ pte. Et qđ dr̃, res ꝓpria nemini seruit, verũ est, ꝓpria insolidũ: sꝫ res cũ alio cõis ꝑt seruire: vt in ɔ̃riis. Sicut. n. ab initio seruitus partis indiuiduæ ñ ꝑt acqri, ita iam acqsita ñ ɔ̃funditur: nisi totus fundus seruiens sit dñantis, ar. ꝓ hoc l. tria prædia. de ser. rusti. pđ. gl.
5
† tñ in l. vnus ex sociis. in prin. d̃ ser. rusti. præd. tenet, quòd seruitus pro parte retinetur, & male: quia diuisionem non recipit: vt hic in tex. & ibi, cum legibus alleg. Et ibi vbi dr̃, ꝙ retinetur pro parte, expone, i. occasione partis retinetur pro solido: vt ibi not. secundum

6 ſm verā opinionē. ¶ † Quintò op. dr̄ hic, cæterarúmq; ſeruitutū. Cōtra, ſ. ad l. Fal. l. j. §. ſi vſusfructus. vbi dr̄, ꝙ vſusfructus ē diuidu' Gl. ſoluit duob. modis. Vno mō, ꝙ regula hic tradita fallit in vſufructu. Alia ſol'o ē, ꝙ īter hr̄des ꝓmiſſoris n̄ diuidit̄ ſeruitus vſusfruct', ſicut aliæ ſeruitutes, & ita loqt̄ hic. Iſta ſcd̄a ſol'o ē falſa, & ꝯ caſum l. vſusfructus & ab initio. §. reo. ſ. de vſufru. & eā re ꝓbāt Dy. & Pe. licet Dy. ponat alias rōnes, quas n̄ curo recitar̄. Tene ḡ primā: qa fallit ī vſufructu. Cæteræ sūt indiuiduæ, ſiue ſint reales, ſiue pſonales: vt vſus. ſ. de vſu & hab. l. vſus ps. & q̄ ſit rō īter vſufructū, & al's, dicā, j̄. in qōnib. ¶ † Sextò opp. ad ſm dcm̄. hic vr̄ dici, ꝙ facta ſunt indiuidua. Cōtra, ego poſſum ſtipulari ptē fundi tradi, vt ſ. d acq. poſſ. l. locus. in prin. Itē certa ps foueæ pt purgari: vt ſ. d aq. plu. arc. l. 2. §. pterea. ḡ ſunt fcā diuiduā, hic aūt dr̄ ꝙ nō diuidūt, quare, &c. Sol. dico, ꝙ iſta ſunt fcā diuidua tpe ꝯtus, qa ꝓ pte pt qs ſtipulari fundū tradi, foſſā fodi. & ſi'ia: ſd poſtq̄ ꝓ ſolido ſunt d̄ducta in ſtipl'onē, n̄ diuidūt̄ aliquo mō. & ita loqt̄ hic, & in hoc differūt à ſeruitutib. q̄ n̄ diuidunt̄ tpe ꝯtus: vt dixi ſ. Et iō tex. hic dixit notabiliter, aliqd ſtipulatus, &c vt oſtēdat ſolū ꝑ ſtipl'onē eē īdiuiduā. Et aduerte ne erres, inter facta & ſeruitutes eſt p̄dicta dr̄ia: qa facta ꝓ pte poſſunt ab initio d̄duci in obl'onē, ſd n̄ ſeruitutes: ꝯueniūt tn̄ an̄ ſtipl'onē in hoc, ꝙ ſicut ſeruitus imponi n̄ pt ab initio ab vno ex dn̄is certæ ptis ꝓ indiuiſo: & ſi poſt ſtipl'onē alienat̄ ps fūdi extinguit̄ ſtipl'o: ita in factis qbuſdā. Nō. n. pōt ſtipulari vnus ex dn̄is in fundo cōi inſulā ædificari: & ſi p' ſtipulationē dn̄s ptē fundi alienaret, extingueȓ ſtipl'o eadē rōne, vt dicit gl. Nec obſt. l. ꝯtinu'. §. ſi. j̄. e. qa ſi vni ex hr̄dib. ꝓlegat̄ fundus, ad quē reſpicit fcm̄, vel ſeruitus, ad eū trāſit actio: qa pōt ad eū trāſire, cū ſit hr̄s ſecus in ſucceſſore ſingulari. Poſſent ēt eē q̄dā facta, q̄ ab initio n̄ poſſent ꝓ pte deduci in obligationē, vt nō impedire, n̄ offendere, & ſimilia: vt patet ad ſenſum. Tn̄ p̄dicta ꝓ

8 cedūt in exēplis legis nr̄æ. Reaſſume † ḡ clari', ꝙ q̄dā ſunt facienda d ſolo: vt fundū tradi, & hoc ab initio pōt ꝓ pte diuiſa & indiuiſa in obl'onē deduci: vt d. l. locus. Quedā ſunt facienda in ſolo: vt foſſam fodi, vl' īſulā fabricari: vel deſtrui. & iſtud fcm̄ ꝓ pte diuiſa ab initio pōt ī obl'onē deduci. argu. d. §. pterea. & arg. ſ. d dā. infec. l. ſi finita. §. ex hoc edicto. Pro indiuiſo vero, nec reſpectu ipſius operis, nec reſpectu fundi, pōt in obl'onē deduci, ſicut nec ſeruitus: vt dcm̄ eſt. Quædā fcā ſunt, q̄ recipiūt pſonā, vt n̄ impedire, & n̄ agere & iſtorū q̄dā ſunt indiuidua. q̄dā n̄ ſm regulas, q̄ j̄. diceȓ. ¶ Septimò ꝯ hoc opp. & vr̄ ꝙ ēt poſt ſtipl'onē fcām facta ſunt diuidua, vt ſ. e. l. 4. §. Cato. Sol. dicit gl. ꝙ regulariter facta sūt īdiuidua, vt hic, ſd fallit in d. §. Cato. & qbuſdā alijs. Ita notat̄, ſ. eo. l. 2. §. j. in gl. q̄ īcipit, ḡ & earū, &c. dicit Pet. ꝙ p hoc nūq̄ cognoſceremus facta diuidua & indiuidua. Dicēdū eſt ḡ, aut eſt tale fcm̄, ꝙ ſi ꝓ pte ꝯpleat̄ affert tātā vtilitatē reſpectu ptis, q̄tā afferret totū ſi ꝯpleat̄ reſpectu toti', & tūc factū dr̄ diuiduū. Sic loqt̄ d. §. Cato. in ſtipulationib. amplius n̄ agi, & rē ra. hab. aut ſi ꝓ pte impleatur n̄ affert tātā vtilitatē reſpectu ptis, q̄tā affert totū reſpectu totius & tūc dr̄ fcm̄ īdiuiduū, vt hic. Iſta ſunt ſua verba pulchra. Vtrum ſint vera, & ꝓcedāt ī exēplis nr̄e legis, dicā j̄. in 3. q. ¶ Octauo op. & vr̄, ꝙ rē tradi ſit fcm̄ diuiduum cū q̄libet hr̄dum teneat̄ ꝓ pte: vt j̄. ꝯmodati. l. 3. §. hr̄s. & d vi & vi arm. l. ſi plur̄s. Iſtud ꝯriū hēt ſol'onē valde ꝓfundā. Nā gl. in l. j. §. ſi apud duos. ſ. depoſi. fatet̄ hoc ꝙ rē tradi, ſit fcm̄ diuiduū, & apud plures hr̄des vnius principalis nec ob. hæc lex: qa intelligit qd hoc fuit expreſſe actū. Iſtud eſt diuinare, & eſt q̄dā truffa. Alij vero dixerūt, aut talis obligatio venit ex ꝯtu bonæ fidei, & diuidit̄: vt d. §. hr̄s. & de ædili. edic. l. q d ſi nolit. §. ſi plures: aut ex ꝯtu ſtricti iuris, & tūc eſt īdiuidua: vt hac l. Eorū opinionē rep̄hēdit Cy. C. de duo. re. auth. hoc ita. in 2. q. & bene: qa eſt ꝯ d. l. ſi plures. de vi & vi arm. & ꝯ l. in ꝯdictione. ſ. de ꝯd. fur. Vn̄ tertij vt Pe. dicūt, qd obligatio, rē tradi, dr̄ diuidua quo ad obligationē. vt in ꝯrijs. Nā īter hæredes diuidit̄ obligatio, licet quo ad ſolutionē dicat̄ indiuidua, qa ſolutione ptis n̄ ꝯtingit liberatio: vt l. ſi duo. ſ. depo. & iſto mō accipit̄ hic. Sic dicimus in obligatione generis. j̄. eo. l. in executiōe. §. ꝓ pte, & hoc tenet Dy. in auth. hoc ita. Iſta ſolutio n̄ placet mihi: qa hic dr̄, ꝙ æqualiter ſunt indiuidua, fundum tradi, & foſſam fodi, & inſulam fabricari ſed ꝯſtat, ꝙ inſulā, vl' aliud opus fieri, in indiuiduū quo ad obligationē, qa q̄libet hæredū tenet̄ in ſolidū: vt ſ. de le. 3. l. fideicōmiſſa. §. pe. & j̄. eo. l. in executione. §. 2. ergo. &c. Quarti ergo dicunt, aut obligatio, rē tradi, vel rē reſtitui ꝯhit̄ re, & eſt diuidua q̄tum ad obligationē, qa inter hæredes diuidit̄: qa obligatio re, n̄ ꝯhit̄ in plus q̄ ꝯuenit. Aut ꝯhit̄ verbis, & tūc eſt indiuidua: vt hic. Hoc n̄ placet p l. in ꝯdictione. ſ. de cōd. fur. Nā ꝯdictio furtiua nō naſcitur ex ꝯtu celebrato verbis, nec re, ſed ex delicto vel ex varijs figuris cauſarum, vt ſolet dici in l. ſi pro fure. §. ſi. de ꝯd. fur. Quid di

9 cemus? Credo † Dy. a in iſta mā optime ſentire, ſi bene intelligat̄. Ipſe enim in diſtinctione, quam hic ponit, facit differētiam inter rem tradi, & rem reſtitui. Idem in diſtinctione, quā hic ponit, in lege in executione. infra. eod. ponit omnia facta in vno membro rem reſtitui in alio mēbro. Dico ḡ, ꝙ facta d quib. hic fit mētio, vt rē tradi, & alia, ſunt īdiuidua quo ad obl'onē, & ſol'onē. Nec obſt. ꝯria: qa loquūt̄ ī obl'one, rē r̄ſtitui, qd̄ fcm̄ eſt diuiduū quo ad obl'onē inter hr̄ds: ſd n̄ quo ad ſol'onē, d. l. ſi duo. ſ. d̄po. Videamus rōnē p̄dictorū, obligatio fundū dari, vel aliā ſpēm, dr̄ diuidua quo ad oīa. Nā īter hr̄ds diuidit̄, & ꝓ pte ſoluēdo ꝯtingit liberatio. j̄. d ſo. l. ſi ſtipulatus. §. j. & ſ. e. l. 2. §. ſi tn̄ hominē. Rō: qa licēt qs ſoluat ptē, aliā ptē cogit̄ p̄ciſe ſoluer̄, & nūq̄ ēt p' īteritū ſuccedit obl'o. ad intereſſe: vt j̄. e. l. ſi ſeruū. §. ſi. Itē obl'o fundū tradi, dr̄ īdiuidua quo ad effectū diſtributionis: qa n̄ diuidit̄ obl'o inter hr̄des: & q̄ ad ſolutionē, qa ſolutio ptis n̄ affert liberationē: vt hic. Rō eſt, vt ſ. dixi: qa in ea ſtatim poſt morā ſuccedit obl'o ad intereſſe, nūc ḡ ne ꝯueniat̄ ad illud incōueniens, ꝙ deē ps fundi & ps īntereſſe ex nā obl'onis, dr̄ oīno īdiuidua poſt obl'onē ꝯctā. Itē obl'o, rē r̄ſtitui & iſta t3 mediū inter obl'onē rē dari, & obl'onē rē tradi. Nā donec res extat, pōt p̄ciſe ꝯpelli ad dādū, nec ſuccedit poſt morā o-

10 bl'o ad intereſſe, & in hoc pticipat cū obl'one dādi. Itē † poſtq̄ res eſt ꝯſūpta, ſuccedit obl'o ad intereſſe: vt ſ. de ꝯd. furt. l. in re furtiua. licēt gl. ibi aliter dicat, vt ſ. d rei vē. l. q reſtituere. & ſ. depoſi. l. ſi duo. cū ſi. ſm Dy. vt j̄. dicā. Et in hoc diſcrepat ab obligatione dādi in qua nūq̄ ſuccedit obl'o ad īntereſſe, & ſapit de nā obl'onis facti. Sicut ḡ eius nā t3 mediū, itē in diuiſibilitate eligit̄ mediū: vt quo ad obl'onē dicat̄ diuidua, ſicut obl'o dādi: quo ad ſol'onē iudicatur indiuidua, ſicut obblatio faciendi. Dices tu iſta verba licèt hēant colorē, n̄ tn̄ habēt ſaporē, qa idē eſt in effectu in obligatione dādi: qa qn̄ n̄ pōt dari res, æſtimatio ſolueȓ: vt d. l. ſi ſeruū. §. ſi. j̄. eo. Reſp. n̄ curo: qa illud n̄ ꝯtingit ex nā obl'onis: ſd in obl'one rē reſtitui, ꝯtingit ex nā obl'onis: & lex vult, ꝙ ex pſona hr̄dū n̄ varieȓ ꝯditio obligationis: vt ſ. e. l. 2. § ex his. & ex eo iudicat obl'onē diuiſibilē, & indiuiſibilē. Itē poſſes inſtare, cum in obl'one, rē tradi, ſuccedat obl'o ad intereſſe, vl' alternatiue vel abſolute, vt j̄. dicā, vr̄ ꝙ dēat dici diuidua quo ad obl'onē: ſd n̄ q̄ ad ſolutionē vt j̄. e. l. in executione. §. ꝓ pte. vbi ſic dr̄ de alternatiuis. Ad h̄ r̄ndeo, d obligatione dādi, poſito ꝙ ſit ī gn̄e vl' alternatiue, n̄ variat̄ nā obligationis penes hæredes, nec penes ipſum principalem ex mora: quia id quod fuit in obligatione ab initio, illud eſt poſt mo rā ideo obligatio dr̄ diuidua quo ad obligationē: ſed qa variatio pt ꝯtingere circa ſolutionē, ideo quo ad ſolutionē dr̄ indiuidua, vt d. §. pro parte. ſed in dicta obligatiōe, rē tradi & in cęteris ſimilib. ſi hr̄s poſſit ſoluere partē rei, & partem intereſſe., contingeret variatio, & circa rem, & circa obligationem: & ideo dicitur indiuidua, etiam quo ad obligationem. ¶ Nonò oppo. hic dicitur, ꝙ obligatio operarū non diuiditur. Cōtra. ſ. eo. l. in ſtipulationib. §. operarū. Dicit gl. hic, vt ibi. Aduertatis ad gl. magnam hic in fin. vbi ſoluit vno modo, videlicet ꝙ hic loquat̄ ex parte hr̄dum promiſſoris: contraria loquūtur ex parte hæredū ſtipulatoris. Et hoc tenet Pet. hic, & in d. §. Cato. & ſic oppoſitio de l. 2. §. j. j̄. de præto. ſtipu. vbi dr̄, ꝙ etiam ex parte ſtipulatoris ſit indiuidua. Dicit Pet. Reſpondeo, debes ſcire, ꝙ quædam ſunt facta, quæ ſi vni ex hæredib. fiant, ꝓſunt oīb. vt qn̄ eſt in obligatiōe opus deſtruere, & iſto caſu ēt ex parte ſtipulatoris eſt indiuidua. d. l. 2. §. j. Quædā ſunt facta, q̄ ſi fiunt vni, nō ꝓſunt alteri. & tunc diuidit̄ obl'atio inter hæreds ex parte ſtipulatoris. d. l. in ſtipulationib. §. j. ſ. eo. & l. ſi qn̄. de ope. lib. Cū ergo † q̄ritur, vtrū ſtipl'o facti diuidat̄ inter hr̄des, vel nō, ſic diſtingue. Aut loqueris de ſtipulatione facti diuidui, & nō eſt dubiū, vt in d. §. Cato. Aut facti indiuidui, ꝙ eſt regl'r: & tūc aut eſt vnū factū, aut plura facta. Si vnū aut loqueris de hæredib. promiſſoris, & nō diuidit̄, vt hic. Aut loqueris de heredib. ſtipl'oris, & tūc aut ſi fiat vni, ꝓdeſt oīb. & nō diuidit̄, alias ſic, vt in legib p̄dictis. Aut ſtipl'o ꝯtinet plura facta, & tunc aut eiuſdem qualitatis, vt duas operas pictorias, & diuiditur numero. d. §. operarum. aut diuerſæ qualitatis, vt vnā operā pictoriā, & librū ſcribi, & tunc eſt idē, ac ſi vnū opus eſſet promiſſum, cū diuiſio numeri ibi non hācadat, arg. d. l. in ſtipul'onib. §. j. & ita dicit Pe. In eo ꝙ dicit, ꝙ ſunt plura facta, credo eum optime dicere: in eo, ꝙ facit differentiam inter hæredes ſtipulatoris, & promiſſoris, credo eum male dicere & Dy. hic reprehendit gl. & eū. Nā ea. q̄ ſunt indiuidua ex parte ꝓmiſſoris, ſunt indiuidua ex pte ſtipl'oris. l. 2. §. ex his. ſ. eo. & loquit̄ ibi in ſeruitute, q̄ ſi ꝯcedatur vni, nō prodeſt oīb. Vnde diſt. Pe. nō eſt bona, cū opera ſit oīno indiuidua. Qualiter ergo r̄ndebimus ad ꝯriū? Gl. in d. §. operarum. dat primò vnam ſolutionē, ꝙ opera pt diuidi voluntate ſtipulatorū, vt ibi, ſed eis nolētib. ſecus, vt hic. Idem no. ſ. eo. l. 2. in prin. Dy. ibi hāc ſolutionem reprobat. Nā cū hic dicatur, ꝙ harum diuiſio corrumpit ſtipulationem, etiā ſtipulatore volente, non poterit diuidi: quia ſi diuiditur, non ſoluitur quod deuenit in ſtipulationem. ſed aliud. Vnde bene poſſet cōtingere liberatio, tāquam aliud pro alio ſolutum, creditore volente: licèt

ADDITIO.

a Credo Dy. Adde quod opin. Bar. eſt communiter approbata ſecundum Pau. de Caſtro. & Alex. qui tamen dicunt opinionem Pet. de Bellapert. in puncto iuris eſſe veriorem.

licèt ñ sit solutũ, qđ đuenit ĩ stipulationẽ. Nã ꝑ diuisionẽ ẽ alia o-
pera, q̃ promissa. Vñ gl. ponit duas alias solutiones in lege ꝯria, s.
ꝙ ibi intelligať, ptẽ operæ, id est, ptẽ æstimationis operæ: vel pete
tur tota opera, & ꝯsequeť ptẽ æstimationis, & ita tenet Dy. & do.
Ray. qđ credo verũ, ꝑ l. si qñ duob. in prin. s̃. de ope. lib. vbi loqtur
de operis p̃teritis, in qb. de necessitate deueniť ad æstimationẽ, &
sic exponiť, ps operæ idest, pars æstimationis, sed in futuris secus
12 ¶ † Decimo op. ad secũdã ptẽ tex. hic dř, ꝙ post morã succedit o-
bľo ad interesse. Cõtra, vt j̃. e. l. si seruũ. § fi. vbi hoĩe mortuo, ad-
huc homo petiť. Pro hoc s̃. de ꝯst. pec. l. promissor hominis. & s̃.
co. l. eũ q. §. fi. Timore huius ꝯrij gl. q̃ est s̃. de re iud. l. si qs ab alio.
§. fi. dicit, qđ interesse nõ est in obľone, nec in petitione, vt in ꝯriis
sed venit in ꝯdẽnatione offõ iudicis, ita intelligiť hæc lex, & oẽs
similes. Idẽ vř tenere gl. j̃. e. l. cũ stipulatus. §. fi. Illę gl. cõiter řpro-
bãť. & Dy reprobat eas hic, & in cap. mora, in j. q. ex̃ de reg. iur. li.
6. Nã hic est tex. in fi. qđ est in petitione, ibi, dadã esse petitionẽ. &
gl. hic dicit, ꝙ est in obligatione, & hoc ẽt ꝓbať s̃. e. l. si pœnã, &
s̃. de act. emp. & vẽd. l. j. in prin. & s̃. si qs in ius voc. ñ ierit. l. fi. & j̃.
co. l. quoties qs. ĩ prin. & l. si qs stipulatus sit Stichũ. §. fi. cũ multis
similib. Ad ꝯria sic rñdet, ꝙ ibi in obľone dãdi, in qua ñ succedit
obľo ad interesse, hic in obľone faciẽdi. Nec obstat l. stipulatio. §.
siue aũt res s̃. de ope. noui nũn. qa illa sic intellř, ꝙ factũ, & inter
13 esse est in obligatione, sicut hic. Sed iuxta † p̃dicta posses q̃rere
de rõne, quare aliud in obligatione dãdi, q̃ in obligatione faciẽ-
di: Cy. q̃rit de hoc. C. de sen. q̃ ꝓ eo qđ interest. l. vnica. in 3. quęst.
prin. ver. sđ q̃ro circa gl. & ñ rñdet: & vt scripta referũt, ñ possunt
dari rõnes necessario ꝯcludẽtes, sđ ꝑsuasiões q̃dã satis apparẽtes.
Ecce vna dari, fit de leui, & põt explicari vno momẽto, sed facta
vt plurimũ habẽt tractatũ lõgũ. Vñ cogere ꝓmissorẽ ad faciẽdũ,
eẽt q̃dã spẽs seruitutis. arg. s̃. de lib. homi. exhibẽdo. l. j. & 2. & iõ
lex subrogauit obľonẽ ad interesse. Ista rõ sumiť ex dictis Dyn. in
d. l. stipulatio. §. siue aũt res s̃. de no. ope. nun. Ista rõ ñ est genera-
lis: qa q̃dã sunt facta, q̃ habẽt cãm momẽtaneã: vt rẽ ratã haberi,
& rẽ tradi & similia. Vñ alij Moderni dicunt, ꝙ dare ñ diuersificať
ex tꝑe, nec ex ꝑsona. Nã siue hodie, siue cras des: siue tu siue alius
ꝓ te, Idẽ dñiũ erit eiusdẽ rĩ: sđ ñ sic ĩ factis: qa vt plurimũ diuersifi
cãť ex tꝑe. Nã aliud ẽ fcĩ de die, aliđ đ nocte. Aliter sanus facit, a-
liter infirmus, &c. l. si ñ fortẽ. §. libertus. s̃. de cõd. indeb. Vñ cũ se
mel fuit in mora faciẽdi, nõ vř ꝙ illud possit amplius fieri. Vñ lex
subrogat obligationẽ ad interesse. Et ista rõ satis vř bona: sed nõ
est generalis: qa rẽ tradi, nõ variať ex tꝑe, itẽ rẽ restitui: nisi diceřs,
ꝙ iura adaptãť ad ea, q̃ frequẽter accidunt. Tertiã rõnẽ ponit Pe.
dari sꝑ ĩterest stipulatoris, merito ipsa obľo p̃cise ꝯtinet aliqd ad
dãdũ: sđ ĩ factis qñq; ĩteřst. qñq; ñ ĩterest. Vñ cũ istę stipulationes
sint incẽtæ, vt stipulemur qd nřa intersit, in obligatione faciẽdi
subrogauit lex obligationem ad interesse, ne forte alias qs pete-
ret qđ sua ñ interesset, qđ in dãdi obľone nõ ꝯtingit. Et ita rõ vř
generalis: qa in obligatione rẽ tradi, p̃t esse qd mea nõ interest.
Quid. n. erit, si tradis rẽ mihi existẽti malæ fidei? Certe tenebor ve
ro dño ad fructus ꝑceptos & ꝑcipiẽdos: sed si mihi das, trãsferẽ-
do dñiũ, istud nõ põt accidere. Quartã rõnẽ possumus dare, lex
curat ꝙ aliqd non sit in incerto l. j. j̃. de vsucap. in obligatione fa-
ciendi ipsum factũ est in obligatione: vel vt proprius loquar, ip-
sum fieri, seu actus faciendi quod non est in rerum nã anteq̃ fiat,
& sic est incertũ: vt j̃. e. l. vbi aũt. §. q id qđ iõ lex, post morã subro-
gat obligationẽ ad interesse, qđ ꝯsistit in quãtitate, q̃ de sui essen-
tia certificata est in rerum nã: sed in dandi obligatione ab ipso ini
tio est certum in obľone, s. dñium ipsius rei, & est in rerum nã, iõ
lex non curauit, quod contraheret obligatio ad interesse. istę pos
14 sunt esse rõnes. ¶ † Vndecimò op. & vř, ꝙ in obligatione dandi
succedat obligatio ad interesse. l. j. s̃. de rerum ꝑmu. & de p̃scr. ver.
l. nãlis. § j. dicit Dy. illud est in ꝯctib. innominatis: qa sicut sunt đ-
biles in contrahendo obligationem, ita etiam in ea contracta e
xequenda: vt s̃. de cond. ob causam. l. si pecuniã. Istã opinionem
tenet gl. C. de sen. q̃ ꝓ eo. l. vnica. & C. de rer. ꝑmuta. & l. cũ preci-
bus. Petrus fuit in contraria opinione, qa l. si seruum. §. fi. j̃. eo. lo-
qtur generaliter: ergo idẽ in contractibus nominatis, & innomi-
natis. Ita refert Cy. in d. l. cum precib. & in d. l. vnica. de sent. q̃ pro
eo. in quarta q̃stione principali, circa fi. distinctionis: Non obstãt
dictæ leges allegatæ in cõtrarium: qa ibi venit interesse, dicit ipse
nõ ĩ obligatione, sed forte venit iudicis offõ, ita credo, qđ ipse vo
luit dicere. Quid dicemus? Certe dictæ leges multum aperte lo-
quuntur ꝑ gl. & Dy. Vñ non audeo tenere cum Pet. Sđ de rõne q̃
Dy. ponit ego dubito. Nã vř ꝯcludere ꝯ eũ: nã si interesse est in o-
bligatione resoluta, adhuc poterit peti res si suum interesse. quod
non esset, si officio iudicis veniret interesse: vt C. de po. l. 4. & sup.
de eo quod cert. lo. lege centum Capuæ. & quod not supra de
dolo. l. eleganter. §. nõ solũ. in fi. magnæ glo. & sic vř, ꝙ difficilius
tollatur in cõtractibus innominatis q̃ in aliis nominatis. Sol. cõ-
tractus innominati differunt à nominatis, quãtum ad ꝓpositum
in duob. Primo, ꝙ debitor nõ põt cogi p̃cise ad rẽ dãdã. d. l. cum
ꝑcib. sed in ꝯctib. nominatis sic. l. vbi aut, in fi. j̃. eo. & ista rõne ꝯ
tractus innominati dicunť debiliores in obligatione exequẽda. Po-
test enim esse ꝙ interest rei potius soluere ĩteresse, quãtũcũq; sit,
q̃ ipsam rẽ dare. & istud ꝯsiderauit Dy. vide rõnẽ suã. Scdo diffe-
rũt in alio: qa in innominatis interesse est in obľone, secus ĩ aliis
Et ex hoc resultat, id qđ s̃. dixi qa nõ ita de facili tolliť ius actori
ꝯpetens ad interesse, sicut tolleret, si veniret offõ iudicis. Et isto
mõ possemus dicere, ꝙ difficiliores sunt in obligatione exequẽ-
da ꝯctus innominati. Et huius põt esse rõ: qa in innominatis obli
gať qs interueniente duplici actu. s. proprio pacto: itẽ rei traditio
ne secuta, ergo cũ eo dẽt durius agi. argu. C. ad Velle. l. si mulier.
15 ¶ † Duodecimo opp. ad idẽ ꝙ in obľone dãdi veniat interesse: vt
j̃. eo. l. liber hõ. §. fi. Sol. illud qñ dãdũ est alij, hic vero qñ dãdũ est
ipsi stipulatori. Idẽ dicit glo. in alia mã. s̃. de act. emp. l. Iulianus. in
prin. Et rõ p̃t esse ista, qñq; dari interest stipulatoris, indistinctè,
& ñ succedit obľo ad interesse: vt qñ dãdũ est sibi. Qñq; dari est
ita qualificatũ ꝙ stipulatoris p̃t interesse, & ñ interesse: vt qñ dan
dũ est aliis: & tũc eadẽ rõ est in dari: q̃ est in fieri, & iõ succedit o-
bľo ad interesse. Eadẽ põt esse rõ in d. l. si pœnã. s̃. eo. Nã qñq; sti-
pulor mihi dari irreuocabiliter, tũc interest mea, nec succedit o-
bľo ad ĩteřse. Qñq; stipulor mihi dari reuocabiliter: vt te creditu
rũ, vľ mutuaturũ mihi: & tũc, qa põt eẽ, qđ mea interest, & ꝙ nõ
interest, sic eadẽ rõ est. q̃ in facto, merito succedit obľo ad interes
16 se. Ita intelligo d. l. si pœnã, licèt gl. & doc. aliter dicant. ¶ † Tertio
decimo opp. s̃. de ꝯd. indeb. l. in summa. §. in frumẽto. vbi patet, ꝙ
erat obľo ad reddẽdũ. & sic ad dãdũ. l. verbũ reddẽdi. de verb. sig.
& petiť æstimatio, & sic patet, quod est in obľone. So. Cy. in rep.
sua l. vinũ. in vlt. q. intelligit illũ §. ĩ frumẽnto, ꝙ vbi frumentũ pe-
tatur, & æstimatio venit in ꝯdemnationem. Sed hoc est contra
illum §. Vnde tu dicas aliter, videlicèt quòd ĩ condictione inde-
biti, ñ est qs ꝓpriè obligatus ad reddẽdũ: sed est obligatus ex qua
dam æquitate naturali, in quantum est locupletior. l. nã hoc natu
ra. & l. si nõ fortẽ. §. libertus. s̃. de cond. indeb. Si vero frumentum
sit consumptum, remanet qs locupletior in æstimatione frumẽ-
ti, merito illa petiť: vt d. §. in frumẽto. Eadẽ põt esse rõ, s̃. qđ met.
cã. l. si ipsa. Nã ipsa actio, qđ met. cau. datur in extraneũ in quantũ
locupletatus est: sed si rẽ ꝯuertit in pretiũ, in solo pretio locuple-
tatus est, ergo pretiũ peteť fm Pet. vt ipse no. in d. l. si ipsa. in bro-
cardis suis. Sed contra ipsum principalẽ. ẽt re perẽpta petetur res
ipsa, vt C. quod met. cau. l. j. An aũt posset peti æstimatio, dicã, j̃.
17 proxi. † Quarto decimo opp. & vř quòd ipsa æstimatio succedat
ĩ obligatiõe, & petitione. l. si filiofamilias. j̃. de dona. cau. mor. &
ꝙ ipsa res peti nõ possit: vt ibi in fi. diciť. Sol. gl. vř ibi dicere, ꝙ ad
rẽ agiť: sed æstimatio soluiť, & iõ ad æstimationem vř agi. Sđ hãc
expositionẽ ille tex. non patitur; nec l. illud. §. Iulianus. e. ti. de do.
cau. mor. Alij vt Dy. dicũt, ꝙ ibi est obligatio rẽ restitui: quod est
falsum, immo rem dari. l. pe. s̃. de condi. ob cau. & ibi no. Potest g̊
tentare & dicere, quòd ibi agiť ad dãdum seu reddẽdum ex con-
tractu innominato: qui resultat ex donatione causa mortis. l. natu
ralis. §. j. s̃. de præsc. ver. sed hoc non placet, quia ibi loquitur, quã
do agitur præscriptis verbis, vt fiat quod conuenit, & sic petit, ꝙ
non est, nec fuit suum: sed cũ agitur ꝯdictione ob causam ad re-
petendum qđ fuit suũ, ipsa res etiam perempta dẽt repeti, vt d. l.
pen. de cond. ob. cau. Dic aliter, ad d. l. si filiofa. videlicet quod ibi
dř, nõ rẽ, subaudi tantũ. Nã res vel æstimatio peti põt, fm electio-
nem actoris. d. l. illud. §. Iulianus. Et si dicis, imo ipsa res dẽt peti. l.
si seruũ. in fi. j̃. eo. Rñdeo ꝙ illa obligatio sapit naturam dandi. itẽ
naturam restituendi. Quod patet: quia tenetur vtili in rẽ. l. si mor
tis. & l. qui mortis. s̃. de dona. cau. mor. ideo eligitur media via: vt
cũ reus nõ põt řstituere; sit in electione actoris. Idẽ dico in actio
ne quod metus causa pro qua competit personalis, & vtilis in rẽ
l. metum, §. volenti. s̃. quod metus cau. Idẽ dicã in actione ex testa
mento pro re legata, pro qua consueuit dari personalis, & in rem
vt cum res præstari ñ possit, si hæres tenetur, possit agi ad rẽ: vel
æstimationem. l. sed si res. s̃. de. leg. j. & l. cũ res. §. itaque, & §. fi. eo.
ti. & de leg. 2. l. mortuo. §. j. & 2. & inst. de leg. §. non solum. Sic de-
bet intelligi. C. de leg. l. cum rẽ alienam. Si ergo quæritur, vtrum
in obligatione dãdi succedat obligatio ad ĩteresse, distingue, aut
ex ꝯctu nominato, aut innominato, & tunc aut indistinctè inter
est mea dari, aut põt interesse, & nõ interesse, vt patet ex p̃dictis.
Veniamus ad materiam diuidui, & ĩdiuidui, quam Pet.
late tractat in §. Cato. & in §. si plurium. & in
qbusdam bene dicit, ĩ quibusdã male dicit, in aliquibus minus ꝑ-
fecte. Ego vero ponã quod reputo verum omissis improbationi-
bus, breuitatis causa. Primo quęritur, qualiter res corporales di-
18 canť diuiduę & indiuiduæ. † Secundo, qualiter in incorporalib.
Ad primum scire debetis, ꝙ primo res dicitur diuidua, vel indiui-
dua fm naturam: alio modo diciť diuidua, vel indiuidua fm iuris
dispositionem: vt s̃. de leg. j. l. non amplius. in fi. de vtroque videa-
mus. dic ergo, aut quæris vtrum sint diuiduæ fm naturam, & con
stat ꝙ vnaquæque res corporalis potest in partes diuidi: vt vnus
homo, vel equus, & hoc patet ad oculum, fm Pe. Hoc fallit qñq;
propter rei modicitatem: vt pũctus qui põt esse ita paruus, ꝙ fm

naturā nō recipit diuisionē. Aut q̄ris vtrum sint diuiduę ſm iuris diſpositionē, seu ordinationē, & tūc aduerte: q̄a nō sequor ordinē Pe. Diuiduū pōt dici tribus modis. Vno mō diuiduū, q̄d recipit partes multiplicatiuas, puta dimidiā, tertiā, quartā, & sic ꝑ diuiso. Alio mō dr̄ diuiduū ī quasdā p̄tes iuridicas, s. ꝓprietatē, & vsūfructū. Tertio mō dr̄ diuidua, i. separabilis in p̄tes discretas. Primo mō vnaquæq; res dr̄ diuidua, ista. n. pars ꝑ diuiso ex q̄cūq; ꝯtu p̄t īduci: vt j. d̄ stipu. ser l. seruus cōis. sic & s̄. de acq. poss. l. locus. ij. respōsō. & p3 ꝑ totū tit. famil. ercis. & cōmu. diuid. Scd̄o mō, q̄libet res corporalis dr̄ diuidua, nisi sit talis, q̄ vsu ꝯsumat: vt s̄. de vsu. ea. re. q̄ vsu ꝯsumunt. l. j. & ij. Tertio mō d̄t Pet. q̄libet res corporalis est diuidua regulariter: vt ff. & C. cōmu. diuid. & fallit in casib. ſm eū. Primo ratiōe inꝯmoditatis, q̄ seq̄ret ex diuisione: vt Inst. de offi. iudi. §. ꝙ si ꝯmode. C. cōmu. diuid. l. j. & ij. & C. d̄ dona. l. sancim⁹. §. fināt hoc. Scd̄o ꝓp legis prohibitionē: vt j. p̄diis pupillorū: vt s̄. de reb. eorū. l. si pupillorū. Idē intelligit de prohibitione testatoris, cuius volūtas est lex, vt in Auth. de nup. §. disponat. Ad ꝙ facit, ꝙ no. C. de ꝯdi. ob cau. l. ea lege. Tertio fallit rōne ꝯuentionis: vt s̄. ꝯmu. diuid. l. ī hoc iudiciū. §. si ꝯueniat Quarto rōne ꝓscriptionis: vt C. de anna. excep. l. j. §. ad hæc Ita d̄t Pet. hæc sunt verba gl. C. cōi diuid. l. fi. q̄ in q̄busdā n̄ sunt vera Vn̄ dic, vt

19 ibi no. Cy. & ī legib. ad quas remittit. ¶ † Iuxta p̄dicta dubitat̄, q̄liter fiat ista diuisio, seu separatio? R̄n q̄dā sunt, q̄ n̄ hēnt certos fines à nā, vt fundus, & in istis fit diuisio destinatione patrisfamilias. Quædā habēt certos fines facto hominis, vt domus, & in istis fit diuisio pariete ī medio īteriecto. l. si q̄s duos. si q̄s p̄tē. ꝯmu. p̄d. Quædā sunt, quæ habēt fines à nā, vt tignū, & similia, & in istis fit diuisio, si scindatur. l. rerū mistura. s̄. de vsuca. & de leg. j. in l. ligni

20 Itē dubitat̄, † vtrū vna res possit possideri pro diuiso à plurib. ita ꝙ remaneat vna? Breuiter q̄cq̄d dicat Pet. nos habem⁹ gl. in verb. vtrunq;. in p̄ri. dē verb. sig. l. recte dicim⁹. §. fi. ꝙ pōt possideri ꝑ diuiso, & remanet vna res ex voluntate diuidentiū. Pro hoc facit d̄ lega. 2. l. Caius. §. j. Hoc sic credo debere intelligi, ꝙ in his, q̄ recipiūt diuisionē destinatione patrisfamilias, oportet ꝙ ꝯstet de voluntate. In his verò, in q̄b. n̄ fit diuisio, nisi pariete interposito, ꝓcedit de facili. Pone exēplū. In ampla domo ego possum possidere vnā partē versus Oriētē, tu aliā versus Occidētē, & tn̄ erit vna domus, nisi paries ponat̄ in medio. vt s̄. de dam. infe. l. si finita. §. ex li edicto. In eo vero, ꝙ nō recipit diuisionem, nisi per scissionē, ꝓcedit de facili, vt supra cōmu. diuid. l. arbor. supra de acq. rer do l. ꝑ regione. Vtrū āt istud sit vna res, vel plures, vtile est scire. Primo ꝓp acquisitionē possessionis. Nā ad possessionē acquirēdā sufficit ingredi p̄tē vnius rei. Sed si sunt plures res, dēt ingredi omnes vt s̄. de acq. pos. l. iij. ij. respons. ꝙ not. Dyn. extra de regu iur. c. j. in 4. q. lib. vj. Itē est vtile, q̄a si sunt plures, p̄t in vna agnosci legatū, & ī alia repudiari: sec⁹ si eēt vna, vt s̄. de leg. ij. l. 4. & v. in prin. ¶ †

21 Scd̄o q̄ro: q̄l'r īcorporalia dicāt diuidua & q̄l'r īdiuidua: puta ī actiōe, & oblōe. & similib. Ad q̄d dico, ꝙ si q̄ris, vtrū sint diuidua naturā, facilis est respōsio. Cū. n. nō possint videri, nec tāgi, ꝯsequēs nec diuidi, vt Insti. de reb. corporalib. & incorporalib. §. incorporales. & hoc dicit Dy. infra de fideiussorib. l. Græce. §. illud. in fine magnę addi. Si vero q̄ris ſm iuris ordinationē, tūc dico, ꝙ dicūt̄ diuidua, & indiuidua ſm naturā eorū, q̄ in actione & obligatione deueniūt. Ita sentit gl. in l. 4. § Cato. s̄. eo. vt ibi dixi, & ibi ꝑ Dy. de hoc. Et q̄a in obligatione, q̄nque est dare factū, q̄nq; ser

22 uitutes, iō de singulis videam⁹. Et primo † q̄n in obligatione est rē dari, tūc q̄nque debet̄ q̄titas, & ista obligatio est diuidua quo ad effectū distributionis: q̄a diuidit̄ inter hæredes. Itē quo ad effectū solutionis, & liberationis: q̄a partis solutio affert liberationē: vt s̄. eo. l. 2. § j. & infra eo. l. in executione. §. j. Sed dr̄ īdiuidua quo ad pœnæ ꝯmissionē, q̄a pro minima parte nō soluta ꝯmittit̄ pœ-

23 na in totū. vt s̄. eo. l. v. §. fi. Q̄nque † debetur species certa tūc ista a obligatio diuiditur inter hæredes. a Itē dicit̄ diuidua quo ad petitionē & solutionē: vt s̄. de solu. l. si stipulatus. §. j. Hoc tn̄ intellige si soluat̄ pars certa pro diuiso: vel certa portio ꝑ indiuiso. Si vero solueret certa pars, puta vsusfructus, vel nuda proprietas, tūc in nulla parte contingeret liberatio: vt j. eo. l. si ita stipulatus fuero. si Titius. §. Titius à Mæuio. & quo ad hūc modū dicit̄ indiuidua Itē quo ad pœnæ ꝯmissionē dr̄ ēt indiuidua: q̄a si pars nō soluitur ꝑ pen. j. eo. Mar. tn̄ dicebat, pœna ꝯmittit̄ insolidū. l. in executiōe. §. pen. j. eo. Mar. tn̄ dicebat, ꝙ pro p̄te obstat exceptio, ꝙ dic, vt plene dixi in §. Cato. † Q̄nq;

24 debet̄ species in genere, vel alternatiue, tunc dicit̄ obligatio diuidua quo ad effectū distributionis: quia quilibet hæredū tenetur pro parte. Itē quo ad effectum petitionis: quia pro parte tantum debet peti: sed quo ad effectū solutionis dicitur indiuidua: quia nisi tota res integra soluatur, non cōtingit tota liberatio. s̄. eo. l. ij. §. j. & l. in executione. §. pro parte. & ibi patet ratio. Inter tamen obligationē in genere & alternatiue contractā est aliqua differentia: vt no. Dy. in d. l. . §. j. s̄. eod. Item aduerte, quia dicta obligatio in genere, vel alternatiua, dicitur indiuidua quo ad effectū liberationis, ꝯsequēdæ ꝑ solutionē. Sed si liberatio cōtingeret alio mō puta ꝑ acceptilationē, vel ꝑ s̄niam absolutoriā, tūc diceret̄ diuidua quo ad effectū liberationis, vt j. de accepti. l. q̄ hominē. ita dēt ītelligi s̄. e. l. ij. §. si tn̄ hominē. Rō: q̄a q̄n soluit, iō partis p̄stastione nō liberat̄, ne partes soluant̄ ī diuersis reb. d. l. executione. §. ꝑ p̄te. Sed q̄n cui accepto fert̄ vl' in parte absoluit̄, cessat p̄dicta

25 rō: iō &c. ſm Pet. licet gl. male intellexit d. l. q̄ hominē. ¶ † Tertio q̄ro, vtrū oblō facti dicat̄ diuidua, vel indiuidua. Ad hoc sciēdū, est videre, vtrū ipsū factū sit diuiduū, vl' nō. Ad hoc dico, aut q̄ris vtrū sint diuidua ſm naturā, & tūc an̄q̄ sint facta nō sunt in rerū nā: & sic n̄ p̄t diuidi q̄d nō est: vt s̄. de iniusto rupto & irrito facto test. l. nā & si. §. j & j. e. l. decē. Si q̄ris postq̄ sunt facta, tūc ē sublata oblō: tn̄ vtrū sint diuidua de natura, dicas, aut ex fcō resultat certū corp⁹, puta insula ædificata, tūc dic, vt in reb. corporalib. vt s̄. dictū est. Q̄nq; ex fcō nō resultat corpus certū: vt puta, si d̄fendit si ratū habuerit: tūc q̄a est īcorporale, n̄ diuidit̄ ſm naturā. Si vero q̄ris ſm iuris ordinationē, tūc aut sunt plura facta & diuidunt̄ numero: vt s̄. eo. l. in stipulationib. §. operarū. q̄d intellige si sūt eiusdē qualitatis al's sec⁹, vt dixi s̄. ī nono ꝯrio. Si vero est vnū factū, tūc Pe. tradidit talē regulā. Q̄n est tale factū, ꝙ si pro parte impleat̄, affert tātā vtilitatē respectu p̄tis q̄tā afferret, si totū ꝯpleret̄ respectu totius, tūc factū diuiduū dr̄ vt rē ratā haberi. ampli⁹ n̄ agi: vt in d. §. Cato. Sed q̄n ꝑ parte implet̄, & n̄ affert tātā vtilitatē respectu partis quātā totū respectu totius, tūc dr̄ factū indiuiduū vt in lege nostra. Ista regula sine dubio ꝯgruit exēplis aliq̄b. legis nostrę: puta insulā fabricari, fossā fodi, & simi. Nā cū ex sui ꝯsummatione recipiāt formā, s̄. ad leg. Fal. l. si is q̄. §. q̄dā, q̄ nō facit totū, nihil facere vr̄. Itē tota domus ꝑfecta defendit à pluuia, & vento: si faceres partē, puta pariēte sine tecto, vl' tectū sine parietib. n̄ defenderet à pluuia & vēto: Sed tn̄ istud vr̄ ꝯ vnū exēplum hic positū scilicet fundū tradi. Nā si ꝑ parte tradat̄ tātā vtilitatem affert respectu partis, quātā totū respectu totius: & tn̄ hic dr̄ indiuiduū factū. Posses dicere, ꝙ partis p̄statio n̄ affert tātā ꝯmoditatē. Nam tradit̄ in ꝯmunionē, q̄ ꝯmunio multa parit inꝯmoda. l. cū pater. §. dulcissimis. s̄. de leg. 2. l. si n̄ sortē. §. si cētū. s̄. de ꝯdi. inde. Sed alia rō est, quare fundū tradi dr̄ indiuiduū factū. s. q̄a si posset p̄stare partē fundi, postea p̄staret̄ in alia parte interesse, & sic fieret solutio in diuersis re . ꝙ ius nō patit̄, vt j. eo. l. in executione. §. ꝑ p̄te Vt oīs ꝗ cesset dubietas, sic forma regulas. Illud factū dr̄ diuiduū quod pro parte impletum non affert tantam vtilitatem respectu partis quantam totum respectu totius: vt patet in exemplo insulam ædificari, fossam fodi, Romā iri, & similia. Istud probat̄ ī tex. j. eo. l. in executione. §. scd̄a ad opus. ibi q̄a operis effectus, &c. Itē illud factū dr̄ indiuiduū, q̄d si pro parte fiat & ꝑ parte interesse p̄stetur, in diuersis solutionib. fieret. Hoc patet in exēplo, fundum tradi. & facit j. eo. l. in executiōe. §. pro parte. & infra ēt probabo. Et prædictæ regulæ sunt verę alternatiuę: q̄a q̄libet per se est vera Sed circa facta diuidua do vnā regulā copulatiue. Illud dr̄ factū diuiduum quod pro parte impletum affert tantā vtilitatē respectu partis quantam totum respectu totius, & si pro parte fiat, & pro parte interesse p̄stetur, in eadem re contingit solutio. Istā regulā probo. Non est dubium quod qui tenet̄ ad restituēdū, tenet̄ ad factum. Pone ergo aliquis tenetur ad restituēdū sacculū pecunię Istud factum dr̄ diuiduum: q̄a si pro parte implet, pro p̄te soluit interesse, & sp̄ habeo idē. s. pecuniā; quæ in suo genere recipit functionem. Sed pone, tenebar ad restituendā certam speciem, non dicitur factum diuiduum, q̄a si pro parte fiat præstatio interesse, contingeret solutio in diuersis rebus. Hoc probatur s̄. de posi. l. j. §. si pecunia. & l. si duo. & sic ītelligo d. ver. sed si res. §. Cato. stip'o amplius nō ag̃, actio ex mutuo, vel alia q̄ cōtinet pecuniam, si ꝑ parte impleatur, quia nō agitur ad pecuniam hāc: quia apud me remanet, sed pro parte ago ad interesse, & pecuniam semper cōsequor. Sed si actio continet speciem, ita ꝙ deueniatur ad illud īconueniens, quòd quis haberet partem speciei, & partem pecuniæ, tunc illam iudicarem stipulationem indiuiduam, ꝑ ea, q̄ dicta sunt in l. in executione. §. pro parte. j. eo. Idem per omnia dico in stipulatione, rem ratam haberi. Dico ergo, ꝙ illa facta, quę sunt indiuidua ex regula p̄dicta, sunt indiuidua quo ad obligationē, solutionem, & pœnæ commissionem, & inter hæredes non diuiduntur; quia quilibet tenetur insolidum. Fallit in obligatione rē restitui, quæ dicitur indiuidua solum quo ad solutionem: vt plene dixi in octauo ꝯtrario: illa vero facta, quæ apparēt esse diuidua ex regula

ADDITIO.

a Diuidit̄ inter hr̄des. Adde q̄d Ang. & Imo. in l. ī executione, hic alleg. limitāt fore verum, nisi testator legaret mille pro capella cōstruēda, quia tunc quilibet hæredum teneret̄ insolidum, ꝑ tex. in l. si fideicōmissa. §. pe. de le. 3. q̄a dare venit propter factū indiuiduū, s. ꝑp operas capellæ. Tn̄ Bar. ibi vult quòd si testator dixerit, lego mille ecclesiæ pro tali opere construendo, q̄d hr̄des solùm sint obligati pro hr̄ditaria portione, quia non sunt obligati ad factū, sed ad dandum, Vnde dixit Alex. considerandum, an onus faciendi iniungatur hæredi, & procedat opi. Ang. & an iniungatur onus dandi, & procedit opi. Cardina. per tex. in d. §. pen.

ex regula pdicta,dicunt indiuidua quo ad oĩa,s.quo ad effectũ distributionis inter hr̃des,petitionis,& solutionis. Itẽ quo ad pœnæ ɔmissionẽ,quatũ ad ipsos hr̃des:sed quo ad ipsum principalẽ
26 dicũt ĩdiuidua respũ ɔmissionis pœnę:vt ĩ d.§.Cato.ĩ fi.¶†Quarto q̃ro de indiuiduitate seruitutũ. Aut q̃rit vtrũ sint diuiduæ fm naturã,& tũc nõ sunt diuiduæ:qa ĩcorporales,siue eas ɔsideres p se,siue ,put ĩsunt ĩ fũdo:qa cũ tota seruit⁹ sit ĩ toto,& tota in pte: vt s̃.dixi,diuiso fũdo ñ diuidit seruit⁹,licet Pet.dicat ɔriũ.Instrm ãt,q̃ qs vtit seruitute,pt eẽ diuiduũ:vt dixi circa ɔria.Si vero q̃ris, vtrũ sint diuiduę fm iuris ordinatiõẽ?Rñ.regula ẽ,ꝙ oẽs seruitutes sũt indiuiduæ,vt hac lege excepto vsufructu,vt s̃.ad le.Fal.l.j. §.si vsusfruct⁹.Sđ j̃.ti.ij.l.si cũ duorũ.vr̃ notari ꝙ vsusfruct⁹ sit ĩdiuiduus:sđ illđ verũ fm naturã:sec⁹ fm iuris ordinationẽ,vt ibi in alia opinio & s̃.dixi. Qualiter ãt seruitutes reales dicant indiui-
27 duæ:& quare,dixi s̃.e.circa ɔria.†Vnũ restat videre,quare seruit⁹ vsusfruct⁹ ẽ diuidua,& seruit⁹ vs⁹ dr̃ ĩdiuidua,cũ q̃libet sit psonalis:vt s̃.đ vsu & habi.l.vsus pars.Dicit Pe.ꝙ rõ ,pbabilis ñpt reddi, tñ talẽ rõnẽ assignat.Vsusfructus ẽ certus qa ptinet emolumẽtũ totius rei:& iõ,qa certum,diuidit:vsus vero est ĩcertus, qa debet fm necessitatẽ personæ:vt s̃.de vsu & habi.l.plenum.§.j.& necessitas psonæ est incerta:qa hodie egebat vno,cras forte egebit duobus.iõ vsus dr̃ incertus.Ita đt Pe.lĩ ẽt sẽtit gl.ĩ d.l.vs⁹ pars. Ista rõ vr̃ falsa p l.vbi ãt.§.fũdi.j̃.e.vbi dr̃,ꝙ q stipulat vsũfructũ stipulat ĩcertũ:g̃ vsusfructus rõne eius ĩcertitudinis dẽret dici ĩcert⁹.Posset tñ dicer,ꝙ vsusfruct⁹ dr̃ ĩcert⁹ habito respũ ad ei⁹ vitã: qa nescim⁹ q̃to tpe duret:vt ibi no. Sđ vsus ẽ ĩcert⁹ quo ad vitã, & quo ad rẽ pcipiẽdã.Licet ãt dicta rõ sit satis bõa.Tu melius dcl'a.Vsus iõ dr̃ indiuiduus,qa hẽt omnimodã similitudinẽ cum seruitutib. realib.Nã sicut illæ debẽt à re alteri,& habẽt respectus ad necessitatẽ pdij dominãtis,vt s̃.cõm.pdi.l.j.ita seruitus vsus debet à re p sonæ habito respectu ad necessitatẽ psonæ:nec g̃ ipsa psona cui debet,põt pro parte vti respectu personæ,nec põt vti ,p parte rei ,p indiuiso,quin ẽt alia parte vtat. Vñ sicut aliæ seruitutes dicunt indiuiduæ,& quo ad ɔstitutionẽ,& quo ad distributionem inter hr̃des,& quo ad solutionẽ:nã respectu partis, ,p parte solutũ nõ affert ɔmoditatẽ,quã faceret solutũ in totũ respectu toti⁹. Nã si hõ comederet dimidiũ tm̃ eius qđ habeat necesse comedere, cito moreret:g̃ dẽt iudicari seruit⁹ indiuidua,fm regulas s̃.positas: vsusfructus vero nullã hẽt similitudinẽ cũ aliis seruitutib. Nã licet sit ius debitũ à re psonæ,tñ nõ hẽtur respectus ad necessitatẽ psonæ:hẽt tñ similitudinẽ cũ dñio,immo pars dñij est,vt s̃.de vsu fru.& quẽadm.qs vtatur.l.iiij.& iõ sicut põt acqri dñiũ certæ partis ,p indiuiso,ita ẽt põt acqri vsusfructus. Est ergo vsusfruct⁹ diuiduus quo ad ɔstitutionẽ:qa põt ,p parte ɔstitui & quo ad effectũ distributionis inter hr̃des,& quo ad solutionẽ: vt s̃.de vsufr. l.v.Et hoc apparet ex regulis.s̃.dictis.Nã ɔstitutus in pte tantã cõmoditatẽ affert respectu ptis, quantã totũ respectu totius, vt p3 ad sensũ.Itẽ ñ pt deueniri ad illđ ĩ ɔueniẽs,ꝙ ,p pte dẽt vs⁹f.,p pte ęstimatio. Nã q teneẽ ɔstituere vsũfructũ,teneẽ dare, & pt pcise ɔpelli ad ɔstituẽdum sicut in obligatione dandi,vt s̃.đ vsufructu. l.ij.in prin.Probat Insti.de stipula.seruo.§.sed cum fcm̃.ɔiuncta l. si seruus ɔmunis meus,& tuus.j̃.de stipula.seruo.no.p Cy.C.đ v-
28 sufru.l.corruptionẽ.qđ intellige,vt dixi s̃.e.l.j.§.ij.†Si vero q̃ras, vtrum vsusfructus quo ad pœnæ ɔmissionẽ sit diuiduus , vel nõ gl.sup verb.& harum.s̃.e.l.2.§ j.dicit ꝙ q̃libet vsusfructus dr̃ fcm̃ diuiduum.Si sic,ergo quo ad pœnæ ɔmissionẽ diuidit inter hr̃des,licẽt ñ quo ad ipsum principale vt in d.§.Cato.Ego aliter dico,aliqñ qs teneẽ ad vsufructum ɔstituẽdum,& iste teneẽ ad dandum,vt mõ dixi:g̃ idẽ qđ in aliis obligationib.dandi: qa nõ sufficit ptẽ dare ad euitãdã pœnã.Aliqñ post vsumfructũ ɔstitutũ qs teneẽ ñ ĩpedire:qa teneẽ pati.De quo hẽs casum in l.harũ. & l.e-gi.s̃.si serui.ven.Istam obligationẽ ego puto omnino indiuiduã qa ñ põt ,p parte ĩpedire:vt s̃.eo.l.ij.§.fi.Sed ɔ̃ pdicta posses tu opponere,vsusfructus ñ põt eẽ sine vsu:vt s̃.đ vsu & hab. l. p seruũ. §.j.ergo vsusfructus ratione vsus sibi adiuncti debet iudicari ĩdiuiduus:vt s̃.de manu.test.l.si ita fuerit seruus.§.quæstio hæc.Cogi-
29 tabis pro solutione. Itẽ posses quærer,vtrũ ius feudi sit diuiduũ vel non,quod dic,vt de prohibita feu.alie.per Federi.§.præterea. ¶Nunc veniamus ad quæstiones secundæ ptis:& quia nos vidim⁹ supra quod in obligationib. facti succedit obligatio ad inte-
30 resse.¶†Quinto loco q̃ro,quando ɔmittat ista stipulatio ad interesse.Et vr̃ ꝙ statim,cum est in mora ĩchoandi:vt j̃.ea.l.versi. plane.ɔ̃,qa tunc cũ ẽ in mora pficiendi.l. si ita stipulatus essem abs te.s̃.e.d.Andreas recitat vnã distinct.Pe.in l.si insulã.j̃.iudicio meo defectuosam.Vñ tu dic latius Aut erat in obl'one ñ fieri, & sic interesse ɔmittitur,quia factum ẽ qđ fieri ñ debuit. Aut erat in obl'one fieri,& sic cõmittit,qa ñ est factum qđ fieri debuit.Primo casu,aut illud factum ẽ reiterabile,aut ñ.Si ẽ reiterabile,tunc aut illud factũ porrigit suũ effectũ ,p toto tpe futuro,& statim ɔmittit ad totale interesse,vt s̃.loca.l.si in lege.§.colonus.Aut non porrigit suũ effectũ,nisi ad tps psens,& tunc stati cõmittit ad particulare interesse,& si sæpius ɔ̃ fiat sepi⁹ ɔmittit:vt j̃.e.l.si sic.& j̃. iud.sol.l.nouissima.si vero nõ ẽ reiterabile,statim ɔmittit ad interesse,arg.j̃.rẽ ra.hab.l.si ,pcurator.ĩ fi.& ibi no.Scđo casu, qñ cõmittit,qa nõ est factũ qđ fieri debuit,aut erat ĩ obl'one factũ momẽtaneũ,puta rẽ tradi,tũc statim post morã ɔmittit obl'o ad totale interesse,vt hic,& j̃.e.l.si fundũ.& s̃.de act.emp.l.j.fallit tñ qñ est in obl'one rẽ restitui,in qua dic,vt dicã j̃.proxi.q.Aut factũ ñ erat momẽtaneũ,puta insulã fabricari,& similia.& tũc aut in obl'one erat apposita certa dies ab homine,& tũc añ diẽ nõ ɔmittit,sed statim post diẽ,vt j̃.pxi.§.si qs ita.& j̃.e.l.si insulã. Cõtra hoc vr̃.s̃.loca.l.insulã.§.in operis.Aut dies non erat apposita, tunc aut factum erat explicãdũ ĩ iudicio,puta,,pmisit iudicatum solui,& sic vr̃ ,pmittere de đfendendo, & tunc si nõ facit aliquo tpe,ɔmittit stati ad totale ĩteresse,vt j̃.iud.solui.l.iã tñ.§.ĩ hac. & l.cũ q̃rebat.Aut factũ erat explicãdũ ex iudiciũ,& tũc aut q̃ritur qñ ɔmittat ad particulare interesse,& tũc statim cũ nõ ĩchoauit. vt j̃.pxi.ver.plane.Aut q̃ris quo ad totale ĩteresse,& tũc ɔmittit cũ trãsiuit tm̃ tps,quo potuit pficere,& nõ pfecit,vt d.l.si ita stipulatus esse abs te.& j̃.co.l.ptinuus.§.itẽ q insulã. Fallit in stipl'one noui operis,q̃ ɔmittit cũ fuerit iudicatũ.l.stipl'o.§.hẽt ãt.s̃.de no
31 ui ope.nun.†Sed põt q̃ri,q̃ est rõ,ꝙ qñ factũ est explicatũ ĩ iudicio,statim ɔmittit ad totale interesse,sed qñ ex iudiciũ, expectat tps quo potuit fieri?Dicit Pe.in ɔ̃tib.est reperire certũ tps, intra qđ qs possit,vt si qs ,pmisit scribere librũ,vl'ædificare insulã, certũ tps est,intra qđ hoc pt fieri,& iõ hoc tps spectat,sed in iudiciis ñ est agrimẽsor in mũdo,q illđ tps posset limitare. Licet.n.tps instãtię sit certũ.qa durat triẽnio.l.,pperãdum.in prin.C. de iud. tñ tps litigij est omnino incertũ.Põt.n. esse qđ durabit anno, aliqñ biẽnio,& aliqñ ppetuo,vt in curia Romana, & iõ , qa expectare finẽ iudicij,eẽt expectare Regẽ Saxonũ,iõ lex voluit, ꝙ ab ipso i-
32 nitio ɔmitteret ad totale interesse.¶†Sed iuxta hoc pt q̃ri, quare ex clausula,dolũ malũ abesse,ad interesse pticulare ɔmittit, vt s̃. dixi,& ,pbat ĩ l.nouissima.j̃.iudicatũ solui. Sed ex clausula de đfẽdẽdo ɔmittit ad totale,cũ vtrũq; fiat ĩ iudicio.Itẽ pl⁹ delĩqt,q dolũ ɔmittit,& sic facit qđ ñ dẽt,q̃ ille q ñ đfendit, & sic nõ facit qđ dẽt,vt s̃.đ ac.emp.l.Julian⁹.ĩ prin.& ibi no.Rñ. scripta lĩ ñ tãgunt Qñ qs ñ đfendit,iterẽ actoris ĩ totũ, qa ñ pt puenire ad fnĩã, sđ solũ in tẽpore aggrauat reus,qastatim ɔmittit stipl'o, fine iudicij ñ expectato,& grauamẽ in tpe de facili pcedit,vt C. de pci.Impera.offerẽ.l.quotics.Sđ qñ qs ɔmittit dolũ, ñ interest actoris in totũ,vt puta,,pmisit dolum in hoc,ꝙ testes actoris ita cito nõ fuerũt examinati,vñ pp hoc oportet actorẽ expẽdere plus : solũ in illis expẽsis interest sua,& nõ plus.Iõ lex vult,ꝙ interesse ñ ɔmittatur vltra q̃ intersit,qa sic aggrauaret in ipso negocio principali, ꝙ đ iure ñ pcedit,vt d.l.quoties.in prin.Si tñ ɔmitteret dolus talis in quo veniret interesse toti⁹ cãæ,nemo dubitat,qn ad totũ ɔmitteret.Ista vt videtis , sunt subtilia.¶†Sexto q̃ro,vtrũ in obl'one rẽ restitui ɔmittat interesse,& qñ cõmittat?Dy. hic vr̃ dicere,ꝙ donec res extat pcise agit ad ipsã rẽ,si ñ extat,ad interesse,vt s̃.de rei vẽ.l.q restituere.đ cõd.indeb.l.in summa.§.si seruũ. & de cõd.fur. l.in re furtiua.Pro hoc facit regula hui⁹ legis,q̃ vult ꝙ in obl'one faciẽdi succedat obl'o ad interesse post morã. Gl.in d.l. in re furtiua.tenet ɔrium, s.ꝙ ẽt re pempta adhuc dẽt agi ad ipsã,licet in cõdẽnatione veniat æstimatio,sicut in obl'one rẽ dari.j̃.e.l.si seruũ.§.fi.Gu.đ Cu.in d.l.in re fur.distinguit,aut obl'o ad rẽ restituẽdã ɔhit ,pprie,& fm ius cõmune,& tunc verũ đt gl.ꝙ sp ipsa res sit in obl'one,& petitiõe.Aut obl'o ɔhit ɔ̃ ius cõmune, vt in fure & post interitũ rei res cõdicit æstimatio,vt d.l.in re furtiua. Ista opinio ,pcedit sine legib.vñ de ea ñ curo.Videam⁹ ergo q̃ verior sit opinio,vl'gl.vl'Dy.Cy.C.đ sentẽ.q̃ ,p eo.in iiij.q.prin.recitat Dy. simpl'r fm qđ hic scripsit.Nos istđ examinemus,& vr̃ ꝙ gl.sit vera,ꝙ post interitũ rei res ipsa petat,& vr̃ casus.s̃.rerũ amo.l.si cõcubina.§.ñ solũ.& j̃.e.l.inter stipulantẽ.§.pe.de cõd.fur.l.si seruus §.bõæ.Pro hoc Insti.qb.mo.re ɔhi.oblig.§.itẽ is.in fi. vbi dr̃ ꝙ ẽt re pẽpta tẽetur đ ea restituẽda.Præterea lĩ ,pbatur p ratione.Qđ iuris ẽ đ toto ad totũ,idẽ dẽt eẽ đ pte ad ptẽ,& ecõuerso. Sed si res ẽ restituta deterior,ñ pt agi ad æstimationẽ deterioratiõis iure actiõis,sed dẽt agi ad ipsam rẽ.l.iij.§.si reddita.s̃.cõmod. ergo idẽ qñ tota res perẽpta est.In cõtrarium pro Dy.facit d. l. in re furtiua,non cauillando tex.sed l.in summa.§.si seruum.quam ipse allegai,nil facit,quia ibi loqtur in obl'one de re reddenda,& hoc tetigi in vltimo contrario.Item pro eo facit.s̃. de vi & vi arma. l.j. §.rectissime.& C.de pig.act.l.si creditor.in fi.Pro hoc facit regula legis nostræ,qa cum rem restitui,sit factũ,ergo succedit obl'o ad interesse.Quid dicemus?scripta ñ examinat.Ego dico Dyn.verum dicere, scilicet ꝙ in obligatione rem restitui,non succedit obligatio ad interesse statim post morã,sed cum reus desinit habere facultatem rei restituendæ,& hoc per iura s̃.pro hac pte allegata. Præterea,si nunquam succedat obligatio ad interesse,statim de necessitate sequeretur,ꝙ rẽ restitui sit diuiduum, sicut rẽ dari,quod est falsum,vt hic. Plene examinaui s̃.in octauo cõtrario,

rio, & istud multū me vrget. Ad iura allegata ꝓ alia pte rn̄deo, ꝙ licèt succedat obl'o ad interesse, tn̄ prima n̄ extinguit: Vn̄ si vult, pt agere ad ipsam rē, & æstimatio fiet in ɔdēnatione, vt dictis legib. Itē pt ipsum interesse in petitionē d̄ducere, vt modo dixi. Ad §. si reddita, dico, ꝙ ibi nō est pēpta res, nec ps rei, sed ipsa res est effecta deterior, & iō æstimatio n̄ petit̄ iure actionis, sed ipsam rē
34 oportet peti. l. Iulianus. §. q̄ fundū. j. e. Sꝫ circa † hoc est vidēdum vnū, s. quare in obl'one rē restitui n̄ ɔmittat̄ obl'o ad iteresse post morā, sicut in aliis obligationib. faciēdi? Rn̄deo, sicut in obl'one dādi n̄ ɔmittit̄ obl'o ad interesse post morā, qa ſp stipulatoris interest dari, vt s̄. dixi, ita in obl'one rē restitui, ſp lex fingit actoris interesse. Hinc est ꝙ n̄ pt reus referre q̄onē dominij, vt C. locati. l. si qs ɔductiōis. & s̄. ɔm. d. l. ɔmodare. & l. seq. qa igit̄ hēt aliq̄ similitudinē cū obl'one dādi, iō tardius ɔmittit̄ in obl'one ad interes
35 se. ¶ † Septimò q̄ro, qual'r ista obl'o ɔmittat̄ ad interesse, hoc est vtrum tollat primā obl'onē ɔ̄tā ad fcm̄, an vero vtraq; duret, ita qd̄ reus sit obligatus copulatiue ad fcm̄ & ad interesse, an alternatiue ad fcm̄, aut interesse? De primo certū est, ꝙ obl'o q̄ succedit ad interesse, nō tollit primā, hoc patet legib. s̄. pxi. q. allegatis. Hoc ēt patet, ꝙ fm oēs pōt agi ad fcm̄, & ɔseq interesse. l. si qs ab alio. d̄ re iud. in fi. & no. s̄. de act. emp. l. j. in prin. hoc tꝫ Dy. & oēs. Itē certū ē ꝙ vtrūq; n̄ ē ī obl'one copulatiue. qa fm hoc posset vtrūq; exigi, qd̄ est ɔ̄ regulā, bona fides n̄ patit̄. Itē si dicis obl'onē ɔ̄hi alternatiue, iā libellus, & sn̄ia erūt alternatiui. & sic in executione erit illud inconueniens qd̄ dr̄ in tex. & gl. j̄. e. l. eū q certarū §. j. Præterea hæc lex vult, ꝙ solū iteresse possit deduci ī petitiōē. Præterea patet ex l. si insulā. j̄. eo. vbi dr̄, ꝙ purgatio moræ admittit̄ vsq; ad litē ɔtestatā, ergo ɔtestatio litis fit super solo interesse. Nā si alternatiue vtrūq; eēt in obl'one, & vtrūq; peteret̄. posset eligere reus ēt post sn̄iam, vt d. l. eū q certarū. §. j. Timore pdictorū dicit Pe. ꝙ fcm̄, & interesse est in obl'one soluta, & in obl'one soluta electio est actoris, qd̄ petat, arg. s̄. de pact. l. rescriptū. §. si pacto. & de act. emp. l. pdia. Ita refert Cy. C. de sen. q̄ ꝓ eo qd̄ interest. l. vnic. Præterea, ꝙ in obl'one soluta possit vtrunq; peti, vr̄ ꝓbari. j̄. de verb. sig. l. sæpe. §. cū vero dicimus. do. Ant. de Pi. rephēdit istā opi. & bn̄ qa soluta oratio licèt sit p se orationis species distincta, & separata in effectu, tn̄ est ɔiuncta, vel disiuncta, scd̄m mētē ꝓferētis. l. alienationis. §. fi. j̄. de verb. sig. & si de mēte n̄ apparet, vel erit disiuncta scd̄m quosdā, vt j̄. de reg. iur. l. ī eo qd̄. §. vbi verba. vel scd̄m alios erit ɔiuncta p d. l. alienationis. in fi. & l. triplici. §. videamus. de verb. sig. scd̄m qd̄ oportet nos dicere, ꝙ habeat vī ɔiūctæ, vel disiūctæ, & ſp sequūt̄ incōueniētiæ pdictæ. Nec obst. l. sæpe. §. cū vero, qa illud nō est ex virtute solutionis, sꝫ iō, qa qn̄ vnū refert̄ ad aliud, scd̄m illud dēt intelligi, vt s̄. de hære. inst. l. asse toto. In §. cū vero. obl'o soluta refert̄ ad obligationē certā. Nā ɔmittis mihi, ꝙ Titiū dare, vel facere opꝫ, certè si Titius tenebat̄ ad dādū agā ad dādū: si tenebat̄ ad faciendū, agā ad faciēdū. Vn̄ ibi iō est, qa hētur r̄spectus ad obl'onē Titij. Quid ergo dicemus? Rn̄ do. And. dicit, & bn̄, ꝙ fcm̄, & interesse sunt in obl'one alternatiuè. Nō tu intelligas, ꝙ sit vna obl'o ɔtinēs duas res alternatiue, immo sunt duæ ol'ones: vna facti inducta ab hoīe, alia ad interesse subrogata à l. alternatiue. Ad incōueniētias, s̄. dictas q̄ro rn̄debimus? Do. And. vt narrāt scripta circa hoc in l. si insulam. bn̄ per vnā columnā, nil noui dicit. Tu dic br̄. Qn̄q; alternatiua cadit inter res. q̄ sunt in obl'one, & tunc est electio debitoris. l. plerūq;. ī fi. s̄. de iure do. Qn̄q; alternatiua est inter actiones, & tūc n̄ est dubiū, ꝙ est electio actoris: vt s̄. de trib. l. qd̄ in hr̄dē. §. eligere. Quādoque cadit alternatiua inter res, & actiones mistim, tunc similiter est electio actoris: qa si dares reo electionē, tolleres actori actionē: vt s̄. de eo qd̄ certo loco. l. 3. §. q Stichū. in fi. ita est in ꝓposito: nā hic est mistim alternatiua rerū, & actionū. Debet̄. n. factū aut iteresse, ecce alternatiua rerū. Itē fcm̄ petit̄ p actionē ex stipulatu: qa est incertū, vt Insti. de verb. ob. in prin. Interesse vero p certi ɔdictionē: vt s̄. si cer. pe. l. certi ɔdictio. ī prin. merito electio est actoris. Aduerte tn̄, qa cū talis alternatio fit inter actionē, & obl'onē, si actor elegit agere ad fcm̄, ɔ̄tū ad illā obl'onē interesse est in facultate soluēdi: vt s̄. e. l. in stip'onib. in fi. si eligit agere ad interesse, reus pōt liberari soluēdo fcm̄ vsq; ad litis ɔtest. Hoc aūt
36 declarabitur j̄. in 19. q. & ibi videbitis rōnē. ¶ † Octauo q̄ro vtrū reus possit p̄cise ɔpelli ad fcm̄, vel p̄cise ad interesse? De isto interesse certū est ꝙ pt peti, vt dcm̄ est, & p̄cise ɔpellet̄ soluere, nisi morā purgauerit vsq; ad litis ɔtestationē. l. si insulā. j̄. eo. qd̄ dic vtibi. Vtrum autem ad fcm̄ possit p̄cise ɔpelli? ista q̄stio iudicio meo est multum dubia, & iō eā diuido in tres ptes. Primo, qn̄ est in obl'one factum simpliciter. Scd̄ò, qn̄ est ī obl'one rē restitui. Tertiò qn̄ est in obl'one rem tradi. Ad primum dico, ꝙ in hoc sunt diuersæ opiniones. Nam quandoque factum ad quod quis tenetur, est explicādum in iudicio, tunc habemus gl. q̄ de hoc apertè satis loqt̄. s̄. de ꝓcura. l. sed & hæ. §. pter satisdationē, qn̄q; fcm̄ est explicādū ex iudiciū, tunc gl. q̄ est in l. stipulatio. §. siue aūt. s̄. d̄ ope. no. nunc. in q. de scriptore, vr̄ dicere, ꝙ sit in electione actoris agere vel p̄cise ad fcm̄, vel ad iteresse. Idē tꝫ Cy. C. de sent. q̄ ꝓ eo qd̄ iteresst. l. vni. & hoc tenebat Hugo, vt no. s̄. d̄ re iud. l. si qs ab alio. in fi. Huic sn̄iæ vr̄ assentire do. Mar. de Fa. doctor antiquus, q in hac q. vtit̄ his verbis, vtrum qs ɔpellat̄ p̄cise ad fcm̄ in l. stipulatio. §. siue aūt. s̄. de ope. no. nun. vr̄ velle ꝙ sic. hoc. n. aliis multis ɔprobat̄ exēplis. Ecce. n. cogit̄ qs cauere. s̄. de iud. l. in omnib. bonæ fidei. & de pto. stipul. l. Paulus. cum simi. Cogitur administrare de admi. tut. l. j. in prin. Cogitur actionē cedere de acq. pos. l. possessio. in fi. Cogit̄ distrahere. s̄. de act. emp. l. Iulianus. §. idem Celsus. & quod ibi no. Cogit̄ qs reficere. C. de loc. l. cum ɔductorē. sꝫ gl. ibi posita, innuit ꝙ liberet̄ pstādo interesse. Cogit̄ qs defendere: vt d. l. sed & hæ. §. pter. Cogit̄ qs certum rn̄dere: vt s̄. de ɔfes. l. certum. Cogitur qs reuerti ad patriā ptātē: vt C. de pat pot. l. 3. & 4. Cogitur qs in certo loco edere: vt l. pror. § fi. s̄. d̄ eden. Cogitur quis exhibere hominē, & exhibere tabulas: vt in ti. de tab. exhibē. & de lib. hom. exhiben. Cogitur quis facere apochā, seu cautionē de recepto, & ēt antapochā. C. de fid. inst. l. plures. & de pactis ɔuen. l. fi. Cogitur quis se reponere in pristinā obl'onē, vt s̄. quod met. caus. l. metū. § n. & l. illud verū est in prin. Cogitur quis manumittere, de fideic. lib. l. 4. §. si alienos. & ꝓ totum. Cogitur quis iudicare: vt s̄. de iudi. l. de qua re. & de mun. & hon. l. munerū. §. iudicādi. Cogitur qs dotare filias. s̄. de ri. nup. l. qui liberos. C. de do. promis. l. fin. Quid plura dicā? ipsa charta deficeret, si vellem omnia scribere. Cōcludit ergo ꝙ quis possit cōpelli ad fcm̄ indistinctè. Sed quandoque est, ꝙ ille q tenebatur facere, nō fecit: vnde forte non potest amplius facere: vel actoris n̄ interest, quod fiat, & tunc cogitur ad interesse. Ita intelligit hanc legē, & de re iu. l. si quis ab alio. §. j. & supra loca. l. si in lege. § colonus. Certè ista opi. nō est vera, per l. in stipulationibus. §. operarū. s̄. eod. vbi fcm̄ pōt fieri, & est in electione debitoris: vel interesse pstare, vel factū facere. Qualiter autē prædicta itelligāt̄, patebit ex j̄. dicendis. Secūda opinio est, ꝙ regulariter nō possit qs præcise cōpelli ad fcm̄, sed reus præstando interesse liberatur. Hoc tenet gl. supra de vsufru. l. 3. §. ne tamen. fundat se per l. si quis ab alio. in fi. de re iudic. Hāc opinionem tractat gl. in d. l. si quis ab alio. sed non firmat. Sꝫ istam opi. sequitur Dy. vt ipse hic scripsit dicens ad factum non potest quis præcise compelli regulariter, quum reus liberetur pstando interesse. l. si quis ab alio in fi. supra de re iudic. & s̄. eo. l. in stipulationibus. §. operarum. Fallit in casib. Primus, C. de fideicōmiss. liber. l. fi. Secundus, de ꝓcur. l. filius. §. fi. & l. sed & hæ. §. præter. Tertius supra quod met. cau. l. si cum exceptione. §. sed & si quis. Quartus supra de ope. no. nunc. leg. stipulatio. §. siue autem. Quintus supra de aqua plu. arcen. l. si tertius. §. fi. & l. 1. s̄. iter. §. officiū. Et in his casibus est videre rationem diuersitatis, vt in qualibet earū apparet. Ista sunt verba. Dy. quē seqt̄ Cy. C. de sent. q̄ ꝓ eo quod inter. l. vnic. in 4. q. prin. idem tenet do. And. in l. si insulam. j̄. vbi circa hoc leuiter pertrāsit. Ista sententia nō videtur pfecta. Nā multos casus supra numeraui, in quibus quis precise ɔpellitur ad fcm̄, quos Dy. non excipit. Præterea l. fi. C. de fideicō. lib. vbi dicit ipse, ꝙ regula fallit, non loquitur de obligatione facti, sed de obligatione dādi. Nā ibi debebatur seruus legatario, & legatarius tenebatur dare libertatē. Tertia fuit opinio, aut quis tenetur ad tale factum, quod nō potest fieri per alium, & ɔpellitur quis præcise aliàs non: arg. C. de cad. tol. §. ne autem. Ita no. gl. in d. l. si quis ab alio. licèt non firmet. Ista opi. non est vera: vt patebit ex his q̄ j̄. dicam, qn̄ est electa industria alicuius. Quarta fuit opi. aut quis agit, vt sibi fiat, & coget̄ reus p̄cise: aut agitur, vt fiat alij, & liberatur reus præstando interesse. ita tenet gl. supra de do. l. hæreditatem, qd̄ vr̄ sequi Pe. licèt distinguat latius: vt j̄. videbitis. Prædicta autem opi. nō vr̄ vera per d. l. in stipulationibus. §. operarum. Quinta fuit opin. Iac. de Are. aut factum est in obligatione legali, & quis compellitur p̄cise ad factum: vt supra quod met. cā. l. si cū exceptione. §. sed & si qs. & de ope. no. nū. l. stipulatio. §. siue autem. & de procur. l. sed & hæ. §. præter. Nam in dictis legibus licèt quis sit obligatus ex stipulatione, tn̄ stip'o succedit in locū obligationis legalis. Sic possunt intelligi omnia supra alle. p Mar. de Fa. aut factū est in obl'one hominis, & tunc nō pt compelli p̄cise quis. d. l. si quis ab alio. & d. l. in stip'onib. §. operarū. & hic q n. Ita scripsit Iac. de Are. licèt multū breuiter in d. l. hr̄ditatem. cuius opi. tenet Old. Certe ista opinio licèt multum proxima veritati sit, tn̄ n̄ est pfecta. Primo, qa in l. fideicōmissa. §. fin. supra de leg. 3. inducitur obl'o ab homine. s. testamēto, & tn̄ hr̄s p̄cise ɔpellitur: nisi diceres, ꝙ illud fauore vltimæ voluntatis, q̄ est lex, vt ibi dicit idē Iac. Præterea supra de procura. l. filius. §. fi. cogit̄ qs p̄cise ad fcm̄: tn̄ erāt obl'o inducta facto suo. nec succedit vlterius in locum alterius obl'onis legalis. Sexta fuit opi. Pet. de Bellapert. q ī hoc puncto latius distinguit, vt in suis brocardis reperitur. Si q̄rit̄ an qs possit p̄cise ɔpelli ad factum distingue. Aut quæris de eo, q est obligatus ad factum. Aut de eo, qui non est obligatus: vt quādo agitur actione reali. Primo casu, aut factum est implendum in persona alterius, quàm actoris, & liberatur præstando interesse, vt supra eodem. l. stipulatio ista. §. si stipuler. Aut erat implēdū in perso

psona ipsius actoris:& tunc aut affert tātā vtilitatē hēre interesse q̄d habere ipsum factum, vt si stipulatus sum mihi mutuāti, tunc sufficit pstare interesse: vt s. eo. l. si pœnā. Aut pstare interesse n̄ affert æqualē vtilitatē, tūc aut est tale factum pmissum, q̄d ex tacito intellectu nō cogit eū implere, vt cum pmittit defendere: vbi satis est; &c. vt s. de in ius voc. l. satisq; tūc n̄ ɔpellit pcise. l. n̄ cogendum. §. Sabinus. s. de pcu. Fallit vbi est actio tpe pitura. l. mutus. §. fi. de pcu. & no. ī d. §. Sabin⁹. Itē fallit vbi frāgeret fidē duob. l. fili⁹ §. fi. Itē in pcuratore actoris. l. sed hæ. §. pter & ibi no. Aut est tale factū, q̄d fm tacitū intellectum poterit ɔpelli ɔplere pcise: vt cum scriptor locauit operas suas, & tunc pt pcise ɔpelli. l. stipl'o. §. siue aūt. s. de noui op. nuncia. & s. q̄d met. cau. l. si cū exceptione. §. sed & si qs Fallit in l. si pcuratorē. §. mandati. s. mand. Scd'o casu, qn̄ agit ɔ eum, q n̄ est obligatus: puta actione reali, tūc aut agit ad factum, tn̄ principaliter pp interesse: vt cum agit hypothecaria ad restitutionē rei, tn̄ principaliter pp debitum ɔsequendū, tunc sufficit pstare interesse: vt s. qb. mod. pig. vel hypo. solui. l. Paulus. in fi. §. j. Aut agitur ad ipsum fcm̄ principaliter, vt qa agit rei vēdicatione & cogit pcise: vt s. de rei vēd. l. q restituere. Ita dicit Pet. Ista distinct. nō placet. Primo: quia nō ɔphēdit omnes casus, vt ex his q̄ dicta sunt apparet. Præterea ipse vr̄ tenere, q vbi est electa industria, qs possit pcise ɔpelli. q̄d seqt Cy. C. d vsuf. l. antiqtas. &q bo. ced. pos. l. prima. in j. q. & idē Guil. q̄d est ɔ l. in stipl'onib. §. operarum. & ɔ §. mādati. l. si procuratorē. s. māda. & ɔ opi. Dy. positam in d. l. stipulatio. §. siue aūt. & ɔ id q̄d no. hic. q̄d idē Cy. alibi seqt vt s. dixi. Præterea ipse facit regulā, q regulariter qs ɔpellit pcise, sed tex. facit regulā in ɔrium in d. l. si qs ab alio. de re iud.

37 † Quid ɔ dicemus? Inter tot, & tātorū varietates dubito loq, tn̄ finaliter sic dico. Aut agit ɔ obligatū, aut ɔ eum q nō est obligatus, vt cum agit reali. Primo casu, aut obl'o facti inducit à lege, aut à testatore, aut ex ɔuētione ptium. Primo casu, qn̄ inducit à lege tunc indistinctē pōt qs ɔpelli pcise ad factum, vt s. q̄d met. cau. l. si cū exceptione. §. sed & si qs. Induci à lege intell'o qñcūq; qs obligat pter principale ppositū eius q obligat. Ita loquūt omnia iura, s. al legata p Mart. de Fa. aut inducit à testatore & cogit pcise. d. l. Fideicōmissa § fi. s. de leg. 3. Fallit si induceret a ppetuā seruitutē. l. Titio cētum. §. 2. de cōdit. & demonst. Si verō inducit à ɔuentione, tunc aut est subrogata talis obl'o in locū obl'onis legalis, & idē p̄ esse ɔpellit. d. l. stipl'o. §. siue aūt. Ita pōt loq. l. sed & hæ. §. pter. s. de pcurato. Aut n̄ est subrogata in locū legalis obligationis, & tūc aut illud factum est explicandum in iudicio, & dic vt notat in d. l. sed & hæ. §. pter. q̄ gl. optime dicit. Aut extra iudicium, & tūc indi b stincte dico, q n̄ ɔpellit pcise ad factum, b sed liberat soluēdo interesse, vt hic. & d. l. si qs ab alio. ī fi. & s. e. l. si pœna. & j. e. l. si quis stipulatus. §. fi. & s. mād. l. si pcuratorē. Scd'o casu, qn̄ agit ɔ eū, q nō est obligatus, tunc dic, vt s. p Pe. qa aut agitur ad factum ppinteresse principaliter, & liberatur pstando interesse. l. Paulus. §. j. s. qb. mod. pign. vel hypothe. solui. Aut ad factum principaliter, & tunc ɔpellit pcise. d. l. q restituere. Idē dico, qn̄ agit ɔfessoria, vt re⁹ cogat pcise pati: & sic bn̄ loqt gl. q̄ est, s. si ser. vēd. l. harum. in glo. sup ver. iubeat. Mō videamus rōnē pdictorū. In obligatione fcā succedit obl'o ad interesse, non tantum odio rei, qui est in mora, sed ēt pp iuris rigorē. q̄d inducit stipl'o, q qs stipuletur, quod sua intersit. §. alteri. Vn̄ cum in factis qñq; intersit, qñq; n̄, iō reus liberatur pstādo interesse, ne actor ɔsequat plus, q̄ intersit sua, vt s. dixi in x. ɔrio, & ista sit rō in obligatione hominis. Sed in obl'one legis, ex quo lex obligat quē ad factum, lex hoc inducit ex sua æquitate, vel rigore, nec curat vtrum intersit: vn̄ iō dicit lex, siue iure siue iniuria, &c. vt s. de ope. no. nun. l. j. in prin. iō pcise ɔpellit ad factum. Ex pdictis patet, q distinctio illorum q dicunt, aut est electa industria vel n̄ in obl'one hominis, male dicunt: qa ibi est eadē rō, & scriptor non ponetur in ɔpedibus, nisi diceres speciale fauore studij, & publicæ vtilitatis: q̄d n̄ vr̄ de mente iuris. Itē quare aliud in testamentis, q̄ in ɔtib. apparet primo, quia voluntas testatoris est lex, vt in §. dispōnat. in Auth. de nup. ergo idem q̄d in obligatione legali. Itē fauore vltimæ voluntatis. De his vero, qui nō sunt obligati, patet rō: quia cum cogant ex quadam æquitate à lege inducta, pp ius quod residet penes agētē, d̄et iudicari idē q̄d in obl'one legali.

38 † Ad fm venio, qn̄ est obligatio rē restitui, & istud iā est expeditū. Aut. n. hēt rei restituēdæ facultatem & cogit pcise: aut n̄ & tūc succedit obl'o ad interesse. Et rō patet ex his q̄ s. dixi in 6. q̄st. hoc verum, nisi qn̄ agit hypothecaria, tūc in-

39 distincte poterit liberari pstado interesse, vt s. px. dixi. † Ad tertium venio qn̄ est in obl'one rē tradi, vtrū qs pcise ɔpellat ad tradēdum variat glo. nā. s. de act. emp. l. j. approbat opinionē Gul. & Io. q indistinctē vēditor liberet pstādo interesse p d. l. j. ī prin. & C. de act. emp. l. si traditio. sed Inst. de ɔ̄h. emp. §. precium. approbat opi. Mar. & distinguit, vtrum habeat facultatem rei tradendæ, & ɔpellit pcise, vt d. §. ptium, & de actio. emp. l. ex empto. in prin. Aut n̄ hēt facultatē rei tradēdæ, & pstat interesse, vt in legib. allegatis ī alia pte. Et istā opi. tenēt Iac. Dy. & Pe. hic, vt dicit Cyn. in d. l. si traditio. de act. emp. Iac. de Arena ɔ, q ad tradēdum possit ɔpelli pcise, si hēt facultatē tradēdi: aliàs ɔdēnat ad interesse: sed tn̄ istud interesse: n̄ venit in petitionē, scd'm eum vt refert Cy. C. de sent. q̄ p eo q̄d inter. in 4. q. principali. Sed alij doc. dñt, q interesse est in petitione, & est casus in d. l. j. de ac. emp. Quid dicemus? Dico sic, Aut rē tradi, ē ī obl'one ex ɔ̄ctu emptionis, & vēditionis, & teneo opi. Mar. vt distinxit, an hēat facultatē tradēdi, vl' n̄ p iura. s. alle. c q̄d tenēt ᶜcōiter oes. Aut rē tradi, est ī obl'one ex alia simpliciter stipl'one, & tūc indistinctē reus liberat pstādo interesse vt hac lege, ibi, fundum tradi ɔiūcto vers. seq. & j. e. l. si fundum certo die pstari. Rō, qa qn̄ qs tenet ex cā emptionis, n̄ tenet ad merū fcm̄, immo dicta obl'o pticipiat naturā obl'onis dādi. Nā si est dn̄s trāsfert dn̄ium vēditor vl' vsucapiēdi ɔdōnē, si n̄ est dn̄s, vt s. de act. emp. l. ex exēpto. Ex eo ɔ q pticipat cū obl'one dādi ɔpellit pcise, si hēat facultatē tradēdi: ex eo verō q̄d fcm̄ est in obl'one, succedit obl'o ad interesse. Et q ista obl'o n̄ ɔtineat merū fcm̄ hēs gl. s. si cer. pe. l. certi ɔdictio. in 3. gl. & vr̄ tex. s. e. l. ī ɔuētionalib. ī fi. intelligēdo q ibi pcessit ɔ̄ct⁹ emptiōis, sed qn̄ rē tradi ē ī obl'one ex simplici stipl'one, tūc merū fcm̄ est ī obl'one, vt s. e. l. si rem tradi.

40 ¶ † Nono restat videre practicā psentis materie, s. qual'r fcm̄, seu interesse petat, & exigat. Circa hoc reperit triplex mod⁹ traditus à glossatorib. nr̄is. Primus ē, q petat fcm̄ in libello, & tpe sn̄iæ interrogetre⁹, si vult facere, vel n̄, & si dicit n̄, tunc iudex ɔdēnabit eū ad interesse, arg. s. de re iu. l. si qs ab alio. ita no. s. de ac. emp. l. j. ī prin. magnæ gl. Nec mirū si aliud petit, & aliud in ɔdēnationē venit, quia alias hoc accidit supra si cert. pe. l. vinum. & de ædi. edic. l. ædiles. §. item sciendum. Item dicit gl. Pe. & And. Za. sequendo eum, reprobāt istam practicam. Nā stultus est iudex, qui in alio ɔdemnat, q̄ petitū sit. l. fi. C. de fideicom. li. vn̄ dn̄t ipsi, quando fcm̄ simpl'r petit aut reus desinit posse facere, puta tenebatur scribere librum, & amputata est sibi manus tunc de necessitate fiet ɔdēnatio ad interesse, vt s. de cōd. fur. l. in re furtiua. & de ɔfes. l. Iulianus & de ɔst. pec. l. pmissor. cū simi. & non erit locus dictæ interrogationi q̄ gl. dicit. Aut n̄ desinit posse facer, & tunc aut ab initio re⁹ negabat se teneri, tn̄ pbatū est, & ɔdēnabit ad ipsum fcm̄, qa fatuus est iudex &c. aut ab initio ɔfitebat se teneri, sed dicebat nolo facere, qa volo interesse pstare. & tūc n̄ seqt ɔdemnatio, sed liberat à petitiōe facti cū pcise n̄ tenetur, fm ea, q̄ s. dicta sunt. Ad d. l. vinū. & d. §. itē sciēdum, q̄ p se allegant, rn̄det q loquuntur in his q̄ veniunt offō iudi. qa accidit post litē ɔtestatā, sed hic interesse est in obligatione, & promissione. Ita dicunt ipsi. Et sic nullo casu erit locus dictæ interrogationi, q̄ gl. dicit. Ego sustineo gl. Nā quandoque desit posse facere, & tunc q̄d iuris j. dicā. Quandoq; est possibile fieri factum, & interesse præstari, & tunc aut obligatio ad interesse fuit contracta post litis ɔtestationē, puta, quia ante non erat in mora, tunc certum est glo. bene dicere. quia iudex poterit ad interesse condemnare, quia post litis contestationem accidit d. §. item sciendum. Aut obligatio ad interesse fuit cōtracta ante, & tunc siue reus neget, siue cōfiteatur, dico q possit fieri interrogatio, vt dicit gl. qa iudex poterit ɔdemnare ad interesse. Hoc probo primo per l. si quando. §. hæres. s. de le. j. vbi vr̄ cas⁹ secundum quod gl. intelligit ibi. Præterea iudex potest sententiare prout conuenit inter partes, vt s. de re iu. l. si conuenerit. Si ergo partes concordant, q fiat condemnatio ad interesse, satis est. Præterea, si petit factū, & fiat ɔdēnatio ad interesse, non est a iud sed idem interpretatione iuris. Hoc probatur sic. Fideiussor non potest promittere aliud quàm principalis. l. Græce. §. si qs Stichū. infra de fideius. sed si principalis pmittit factum, fideiussor poterit promittere interesse, vt infra de fideius. l. stipulatus. es. ergo patet q non est aliud. Et per hoc patet rn̄sio ad rationem eorum scilicet quod fatuus est iudex, qui condemnat in alio &c. quia dico d quod non est aliud. ¶ Sed iuxta ᵈ prædicta moueo vnū dubium

41 Pone, iudex non facta dicta † interrogatione condemnauit reū ad factum simpliciter, nunquid reus postea liberabitur soluendo interesse? Videtur q nō, quia si ab initio agitur ad interesse, reus non habet potestatem soluendi factum, nisi vsque ad litis contestationem. l. si insulam. j. eodem. ita econtra, vbi agitur ad factum non habet facultatem soluendi interesse, nisi vsq; ad litem contestatam. Contrarium dico. Nam debetis scire, q quandoque vnū est in

ADDITIONES.

a Paris. Fallit si induceret. Vide Fel. in c. olim. extra de testib.

b Præcise ad factum. Hoc autem limita plurib. modis, de qb. hic per d. Ale. cō. 179. incip. viso, & opportune discusso, & in cons. 233. incip. visis actis mihi trāsmissis. & Abb. in cō. 149. in 4. dubio. in fi. & do. Ias. in l. si pecūnia. in prin. in gloss. in verbo necesse. s. de cond. ob caus. & Math. nota. 54. & Zaba. in repe. c. j de accu. 116. differentia inter ius ciuile & canonicum, & seq. 167.

c Quod tenēt. Adde q idē tenent Doc. communiter, vt no. Alex. & Ias. quod tamen limitant, quando venditur aliquid incertum consistens in spe, & pendens a futuro euentu, nam spe verificata, & deducta ad certitudinem, qui vēdidit, & hēt facultatē rei tradēdæ non cogitur pcise tradere, sed liberat pstando æstimationē, & sic interesse, vt est tex. sing. in l. si iactum retis. supra de act. emp.

d Baro. Sed iuxta. Alleg. Istud dcm̄ Lud. Ro. in cōs. 277. inci. pro decisione vers. 4. hoc ipsum & consuluit secundum istud dictum, vide ibi.

est ĩ obligatione, aliud in solutione, ex dispositiõe hõis, & tũc illa
facultas soluẽdi desinit ꝑ litis ꝯtestationẽ, vt ĩ. ð sol. l. si qs stipulatꝰ
fuerit decẽ in melle. Ita ðt d. l. si insulã. Nã fcm̃ est in solutione, &
obligatione ex dispositione hoĩs. Qñq; vnũ est in obligatiõe, a-
liud ĩ solutione ex dispositione legali, & tũc durat facultas soluẽ
di, ẽt post sñiã, donec fuerit ꝯuẽtus super actione iudicati, vt s̃. de
re iudi. l. miles. §. decẽ. & de peti. hæred. l. itẽ veniũt, §. cũ p̃diximꝰ.
Ita in proposito, cũ factũ petit̃, interesse est in facultate soluẽdi ex
dispositione legali, vt s̃. dixi. g̊ ẽt post sñiam põt soluere, donec lis
42 ꝯtestet̃ sup actione iudicati. ꝙ tene mẽti. ¶† Secũdus modꝰ pra-
cticãdi est, ꝙ ab initio actor interroget reũ, & si ñ vult facere, sta-
tĩ agat̃ ad ĩteresse. iste modꝰ no. ĩ d. l. j. in pri. de act. emp. Iste modꝰ
est verus oĩno. Nã cũ supra sit pluries dictũ, ꝙ interesse est in obli
gatione, & petitione post morã, patet ꝙ ĩteresse põt peti, ẽt si reus
ñ interroget̃. sed reꝰ habebit facultatẽ purgãdi morã, vsq; ad litis
43 ꝯtestationẽ. d. l. si insulã. & illud cõiter oẽs tenẽt. ¶† Tertius mo-
dus est, vt sic petat̃, peto factũ fieri, & si nõ fecerit, peto interesse.
Iste modus no. ꝑ gl. s̃. eo. l. ij. §. itẽ si in facto. cũ d. l. j. in prin. de act.
emp. & ibi dr̃ ꝙ hoc tutius est. & hoc tenet ẽt Cyn. C. de act. emp.
l. si traditio. Sed ꝯ̃ hoc op. hic ꝓponit duas actiones, sed actor co
git̃ eligere, qa agit, ergo, &c. d. l. ꝙ in hr̃de. §. eligere. do. Anto. fate
tur, ꝙ si reus opponit, actor coget̃ eligere, sed si ñ opponit, ꝓce-
dit iudiciũ. Ego dico, ꝙ iudiciũ oĩno ꝓcedit, & reo opponẽte a-
ctor ñ cogitur eligere. Nã verba dicti libelli possunt intelligi duo
bus modis. Primo, vt vtrũq; petat iure actionis, & tunc procede-
ret id ꝙ dicit Ant. Scd̃o p̃t ĩtelligi ꝙ iure actiõis petat fcm̃, interes
se ãt petat ꝓut est ĩ ptãte soluẽdi, sicut cũ peto decẽ, aut noxæ de
ditionẽ. l. miles. §. decẽ. de re iudi. & Insti. de offi. iudic. in prin. qui
libellus sine dubio ꝓcedit. & tñ hoc casu ñ ꝓponit, nisi vnã actio
nẽ: iõ hic nõ cadit electio. & fm̃ istũ modũ q magis facit ꝓ actor̃,
44 dẽt libellus ĩtelligi, vt s̃. de iudiciis. l. si qs intentione. Sed † iuxta
p̃dicta põt dubitari. Pone ꝙ factũ desiit posse fieri, vtrũ amodo
factũ possit peti ĩ libello? Dy. ðt hic indistincte ꝙ nõ, sed de neces
sitate petit̃ interesse, vt s̃. de vsufr. lega. l. si vsusfructꝰ mihi in biẽ-
niũ. Istud dictũ Dy. vr̃ ꝯ̃ ea quæ dixi s̃. in vl. q. Nã dixi, ꝙ qñ est ĩ o-
bligatione rẽ restitui, ẽt re ꝑempta, ista res p̃t deduci in petitionẽ
vt probãt multa iura ibi allegata. Quid ergo dicemꝰ? Dico, quod
factum est quoddam quod postquam desiit posse fieri, actor in
hoc non potest prætendere ignorantiam, nec potest illud factũ
in libello colorari per modum possibilẽ, tũc de necessitate peti
tur interesse, vt d. l. si vsusfructus mihi ĩ bienniũ. Si. n. mihi debeat̃
vsusfructus in biẽniũ à morte testatoris, elapso biẽnio, ego actor
sum certꝰ, ꝙ vsũfructũ illius biẽnij hẽre ñ possum, nec possum lr̃
in libello petere per modũ possibilẽ, cũ semper in libello appa-
reat impossibilitas. Nõ. n. possum dicer̃ ꝙ facias me fructuariũ tẽ
poris elapsi, ꝙ est ĩpossibile. Idẽ est videre vbicũq; qs est obliga-
tꝰ ad ñ faciẽdũ, tũc si stipl'o est ꝯmissa ad interesse: qa facit ꝙ ñ de-
buit, de necessitate petit̃ interesse. Nõ. n. possum petere in libello
ꝙ ñ sit fcm̃, illð qð est fcm̃: qa est impossibile. Probat̃ s̃. de euic. l.
si ita qs. & ĩ. de reg. iur. l. verũ. Et patet in omnib. legibus: q̃ ponũt
casum in eo, q est obligatus ñ facere, vt s̃. e. l. ij & §. itẽ si in fcõ. &
ĩ. eo. l. si sic. Facit tex. s̃. fami. ercisc. l. hæredes. §. in illa, & s̃. de act.
emp. l. Iulianus. in prin. cũ simi. Quoddã vero est factũ, ꝙ licet de
sinat posse fieri, actor p̃t p̃tẽdere probabilẽ ignorantiã. Iõ põt pe-
ti in libello ꝑ modum possibilẽ, vt si teneris ad rẽ restituendã, q̃ ẽ
ꝑempta, ego actor possum ignorare. Itẽ in libello possum hoc co
lorare per modũ possibilẽ talem, quod in libello nõ appareat im
possibilitas. quia possum licite dicere, peto dictam rẽ restitui, tũc
procedit petitio, licet fiat condemnatio ad ĩteresse, & ita loquun
tur omnia iura superius allegata in sexta quæstione. Eadem ergo
ratione, si ei, qui debeat scribere librũ, est amputata manus, pos-
sum petere in libello. peto quòd scribas librum, licèt condemna-
45 tio fiat de necessitate ad interesse. ¶† Decimo & vltimo quærit̃,
qualiter petatur interesse? Glo. in l. certi condictio. s̃. si cert. pet. di
cit, ꝙ petetur per certi condictionẽ, & petetur nõ expressa certa
quantitate in libello, tamen postea in sententia fiet certum, vt In
stitu. de act. §. curare. Doctores nostri communiter tenent omnes
cum gl. in eo quod dicit, quòd interesse petetur per certi condi-
ctionem. & hoc est in d. l. certi condictio. expressum. Nam ibi di-
citur, quod illa actio quæ competit ex lege Aquilia, competit ad
interesse, vt s̃. ad leg. Aquil. l. ij. in prin. & Insti. de leg. Aquil. in prĩ.
ergo &c. quod hic nõ disputo, dicatis vt ibi. In eo vero quod gl.
dicit, quod interesse petetur incertũ in libello, sunt cõtrariæ opi.
Iac. de Ra. Pet. & Cy. dicunt enim quòd si omnino interesse petit̃
per certi cõdictionẽ, quia speratur certificari, eadẽ ratione omne
factum poterit peti certi condictione, quia speratur certificari fu
turo facto, ergo idem in omni facto. At istud est falsum, quia pro
factis agitur actione ex stipulatu, vt Institu. de verb. obliga. in prĩ.
& infra eodem. l. vbi autem. §. qui id quod. Dicũt ergo, quod in-
teresse petitur certi condictione, & ponetur in libello certum, &
taxatum. Hoc probatur, quia qui interesse petit, pecuniam dari
petit, vt hac lege. Sed qui petit pecuniam, debebit certam quan-
titatem exprimere, vt supra de rei vendi. l. si in rem, ergo & cętera.
Præterea, sñia dẽt eẽ ꝯformis libello, vt s̃. cõi diuidun. l. vt fundus.
sed ĩ sñia iudex ꝯdẽnat ad certã pecuniã. l. si qs ab alio. s̃. de re iud.
g̊ &c. Ad §. curare. quẽ gl. ꝓ se allegat respõdẽt. Interesse quoddã
est p̃teritũ, vl' p̃sens. istð cũ sit certũ, ẽt nã dẽt peti certũ ĩ libello,
& istð iure actionis, s. ꝑ certi ꝯdictionẽ. Quoddã interesse ẽ futu-
rũ, s. qð p̃t crescere vsq; ad sñiam, vt s̃. si cer. pe. l. vinũ. & l. ĩ hac. de
tritic. & istð ñ p̃t peti iure actionis, vt s̃. de iudiciis. l. ñ quẽadmo-
dũ. sð petet̃ iudicis officio mercenario, & huiꝰ occasiõe admittit̃
adiectio incerte partis hoc mõ: dico ꝯ̃ te, tu dẽs mihi dare vinũ,
vl' aliã rẽ, & fuisti ĩ mora, vñ interest mea in ðcẽ, q̃ ðcẽ peto, & si ꝯ
tigerit interesse augeri vsq; ad sñiã, in illð peto te ꝯdẽnari. Mõ di-
cũt ipsi. Adiectio ista ĩcerta ðcl'abit̃ ꝑ iudicẽ ĩ sñia, cũ ð lr̃ loqt̃ d.
§. curare. Ita ðt Cy. C. de sen. q̃ ꝓ eo qð interest l. vnic. circa quar-
tã qõnẽ principalẽ. & in d. l. certi ꝯdictio. ĩ vlt. q̃st. ĩ repetitiõe sua.
& ibi latiꝰ lr̃ ðcl'at. Ego credo gl. bñ dicere, Primo per legẽ. Scd̃o
per rõnẽ. Per l. iij. in fi. C. de inutil. stipu. vbi ẽ casus. Nã ibi agit̃ ad
interesse, & dr̃ obl'o iũcta actioni in factũ. Nõ. n. p̃t dici, ꝙ ibi loqt̃
ð interesse futuro, qa tũc ñ diceret̃ ipsa actio ĩcerta sed offĩñ. Lo-
qt̃ g̊ expresse ð ĩteresse p̃terito ꝙ venit iure actiõis, & petitio erit
incerta, ꝯdẽnatio certa, vt ibi patet. Scd̃o ꝑ rõnẽ sic. Qñcũq; ðcla
ratio ĩcertitudinis ñ ẽ in ptãte actoris admittit̃ libellꝰ incertꝰ, vt s̃.
quorũ leg. l. j. §. qa ãt. idẽ ẽt dicimus ĩ obligatione alternatiua, qñ
electio est debitoris, vt ĩ. e. l. vbi aũt. §. q illud. sed declaratio ĩteres
se nõ pẽdet ex ptãte actoris, sed ex subtilitate iudicis, vt C. de sen.
q̃ pro eo qð interest. l. vnic. ergo admittit̃ libellus incertus. Et in
hac opinione vident̃ eẽ Gul. Iac. But. & ceteri nostri citramõtani.
Ad rõnes in ꝯ̃riũ rñdeo. Primo ad id qð dicunt, ꝙ hac rõne oẽ fa
ctum poterit peti certi ꝯdictione, dico ꝙ falsum est; qa quantũ ad
interesse est certũ in rerũ natura, tp̃e quo petit̃, licèt ñ exprimat̃
in libello, merito venit ĩ certi ꝯdictionẽ. l. cũ ad p̃sens. & l. seq. s̃. si
certũ petat̃. Facta vero, antequã fiãt, nõ sunt certa in rerũ natura.
Ad l. si rem. de rei vẽdicatione. rñdeo, quod debet peti certa q̃ti-
tas, quando pendet ex potestate actoris: alias secus. Ad l. vt fundꝰ
respondeo, quia sentẽtia est ꝯformis libello hic, quia interesse pe
titur, & ad interesse fit cõdẽnatio: licet in sñia deducatur certum
in libello sustinetur incertitudo, per rationem quam dixi. Fateor
tamen ꝙ si quis libellum formaret secundum opi. prædictorum
doct. quod libellus ꝓcederet. Sed si de minori interesse probaret̃
reus absolueretur ab eo, quod est vltra petitũ, quod noceret acto
ri propter cõdemnationem expensarum, sed libello formato se-
cundum glo. non potest illud accidere.

CONCORDANTIA.

¶Stipl'ones. Pro ꝯcord. aduerte, qð Bar. voluit in l. fi. ff. si quis in
ius voca. ñ ierit, ꝙ interesse venit in petitione. eo. n. ipso ꝙ qs pe-
tit aliqd fieri, vl' ñ fieri, vr̃ petitũ ĩteresse, & iudex p̃t eũ ꝯdẽnare, vi
gor̃ illiꝰ petitiõis, q̃si ðbitũ ĩteresse ĩsit ĩ ipsa petitiõe. Sð ꝯ̃ ꝙ ĩmo
sit necessaria petitio voluit Bar. ĩ hac l. stipl'ones ñ diuidunt̃. ĩ qua
tractat materiã ĩ ver. Celsus. ĩ hoc proposito, tu dic Bar. nõ firma
re pedes ĩ d. l. fi. & sentit potiꝰ ꝯ̃riũ, dũ subiicit, sed ꝯ̃, ĩmo ad ĩteres
se agit̃. Præterea vr̃ sentire Bal. ĩ d. l. fi. aliã so. & idẽ Bar. ĩ l. j. ĩ 4. qu.
prin. C. de sen. q̃ ꝓ eo qð interest. ꝙ alið sit cẽsendũ in ĩteresse, qð
venit in obl'onib. dãdi, & aliud sit in obl'onib. mere faciẽdi, & ita
posset ꝯcordari, possent dari alię sol. ex dictis Bar. in d. ver. Celsus,
dũ facit dr̃iam ĩ obl'onibus descẽdẽtibus ex ꝯ̃ctibus noĩatis. & ĩ-
noĩatis, sed prima verior. Rectius tñ considerãdo, Bar. in d. versi.
Celsus. in pe. col. circa tertium modũ libell'andi, in secũdo intelle
ctu libelli, & in col. fin. vr̃ tenere quod primo dixit in d. l. j. Et istð
vr̃ melius cõuenire tex. in d. ver. Celsus, & melius ipse Bar. seipsũ,
declarat in 6. q. prin. ibidẽ. De materia vide in l. si qs ab alio. ff. de
re iud. & ibi glo. quæ videtur contrariari alteri gl. d. l. j.

§. Si quis ita stipulatus.

Pœnalis stipulatio adiecta obligationi facti, cũ adie-
ctione diei demũ aduenĩẽte die ꝯmittit̃. alias cũ cæperit esse ĩ mo-
ra inchoãdi, ad particulare interesse ꝯmittit̃ h. d. ¶Opp. de princi
pio ad finẽ. Rñ. debetis scire ꝓ declaratione, ꝙ in hoc §, differt pri
cipiũ à fine. Primo, qa in principio pœnalis stipulatio ĩcipit à p̃ce
dẽti ꝯditione, ĩ fine à p̃cedenti ꝯuẽtione. Scd̃o qa in primo casu
fuit certũ tp̃s adiectũ, ĩ ver. plane. nullũ tp̃s. & ista est notabilis dif
ferẽtia. Tertia dr̃ia est bona, qa primo casu fuit apposita pœna, in
scd̃o nõ: & iõ vt pœnalis stipl'o ꝯmittat̃ oportet ꝙ totũ tp̃s labat̃,
secus in interesse, qa statim ꝯmittit̃ ad particulare interesse. ¶Op.
de l. si ita stipulatus essem abs te. s̃. eo. Sol. dicunt quidã. ibi pœna
fuit apposita. hic non. Istud est truffa. Tene istam. Ad totale inte-
resse non committitur, nisi tantum tempus trãsierit, quod possit
domus fieri, sed ad interesse particulare committitur, cum incę
perit esse in mora, vt hic. Et hanc omnes tenẽt: quia est tex. in l. ꝯ-
tinuus. §. item qui insulam. ĩ. e. ¶Op. ð l. existimo. §. ex hac. ĩ. e. Sol.
eo modo, quo s̃. proxi. quod ad particulare ĩteresse committitur
dum est in mora inchoãdi, &c. & circa materiã huius. §. distĩgue

plene vt dixi.s. ead.l.in prin.in v.q.¶Extra gl.opp & est opin.Pet. & ista lex,put dixi in pmo grio, vt gillā regulā,expsso eorū.q ta cite insunt,&c.l.nō recte.C.d fideiu & l.j.s.d leg.j.sed hic sic exprimitur tps,quia tacite inest,& aliquid operatur. Sol. aut exprimit eo mō,quo inest,& tunc nihil operat,Aut alio mō quam inest,& loquitur hic,quia tps,quod exprimitur est ad arbitriū promissoris. l.stipulatio ista.§.inter certā.s.eo.si nō exprimatur tempus, tunc inest ex natura rei,& tunc expressio aliquid operatur.

LEX LXXIII.

1 *Obligatio an ante diem sit nata.*

Interdum. Stiplō pura fm verba qnq; ex nā rei recipit dilationē.h.d.Op. & vr,q in obligatione in diē sit ān nata actio,licet obstet exceptio.l.j.s.qñ vsusfrū.le.ce.& tn dicere vr tex. q adueniēte die incipit Sol.glo.hic exponit,incipit.s. cū effectu Pet.dt q tex dat proprie,& tūc est casus pro eo,qd ān diē ñ ē nata actio.Et pro sclaratione eius q Pe.dt formo dubiū an oblō sit nata ān diē?Et Pet.dt q sic,vt l.cedere,dies in pri.s.e.& fm h. oblō ē pura,qñ pmitto fruct⁹ futuros,licet exactio differat.h.d.Pet.Probo.j.e.l.inter stipulātē.§.sacrā.vbi pēdet.g &c.& s.e.l.2.§.j.Bt Pe.dt gcasum l.j.s.e.g.& demū,vt ibi q est gditonalis,& est tacita,q impedit natiuitatē oblonis,vt no.de pac.l.nē qa.Nō obstat d.§.sacrā.qa ibi pēdet natiuitas oblonis,vt dixi s.eo.l.2.§.j.

2 Quid dicem⁹?aDico hic,q l.j.g.d.dē ex oībus in quibusdā exēplis est nata in initio,vt si promitti ac pmo ædificare,vl dare Carthagini, qd aliud exēplis ... ,& fructib.futuris, vt ... de actiōe, de qua ōrit text. tūc in illis exēplis ... Sat prope,in aliis exēplis dico idē:qa cū dies inseritur obligationis, seu rei in obligationē deductæ,impedit natiuitatē actionis.l.si tutor Reipublicæ. §.fi.de tut.& rā.distr.& hoc ñ ... & s.eo.l.si ita stipulatus esse abs te.& j.eod.l.ita stipulatus ... prin.dic vt ibi.& sic gl.q exponit,incipit,f.cū effectu.ñ ... ¶Quærit gl.in verbo, Item si operas,q sint istę operæ?Dicit q incertæ.Aliud si certæ, vt artificiales.Dy.dicit q eadem est ratio in operis certis,q in incertis.Dy.bñ habuit bonū intellectū,& ēt gl.& quod iste tex.loquatur de incertis,apparet ex eo quod dicit,quàm indictæ fuerint,qa tunc antequam indicantur,sunt incertæ,l.si non sortem.§.libert⁹ s.de cond.ind.Item apparet qa ante non nascitur.l.quoties.in fi. de oper.liber.quantum ad hoc,vt teneatur reus sed quantum ad hoc,vt mora committatur,eadem est ratio in certis, & in incertis,vt tantum tempus transeat.

ADDITIO.

a Barb.Quid dicemus.Et pondera quia Pa.de Ca.in l.si ita stipulatus esse abs te.s.eo.limitat illam l.j.quod etiam ante tempus potest stipulator agere cōtra promissorem ad ædificandum domū.Bar.hic sentit contrariū.Ego ibi reducebam ad concordiam,quod aut adhuc non erat inceptū tempus ædificādi & non poterat compelli,aut erat inceptū,& restabat tantum de tempore, q posset ædificare,& isto casu procedat dictum Pa.de Ca.& videtur hic casus in ver.tunc.nalias secus.Vide quæ ibi dixi,& in l.2.§.item si in facto.

§.Si seruus hæreditarius. Op.de l.seruus.hæreditarius.infra de stipu.ser.Glos.distinguit optime,qa hæc debet intelligi secundum illā. & vide glos.in verb.nullam quæ incipit,distinguendum est, &c.

1 *Mora per obligationem quando purgari possit.*

2 *Ray.& Bar.simul legerūt Pisis,Bar.sequitur opinionem Ray.præceptoris sui.*

§.Stichi promissor. Iste §.tractat materiam purgationis moræ, & hic posset tractari,prout in l.si insulam.j.eo.& quia Dy.ibi posuit:ideo omnes doct.ibi tractāt.& ibi dicemus,& breuiter dicit q licitum est moram purgare.In prima parte loquitur in specie debita.in secunda parte loquitur in quantitate debita. ¶Op.& videtur, q nō liceat offerre.j.e.d.l.si insulā.Gl.dicit q non licet post lit.contest. vt ibi. Cōtra,quia immo semper licet,vt Insti.de perpe.& temp.ac.in fi. & l.si reus.s.de procu.Respō.ad l.si insulam. †Quandoq; ad purgationem moræ offertur illud,quod petitur, & tunc potest semp offerre,vt Insti.de perpe.& temp.ac.§.fi.vt si peto Stichum,tu offers,vel peto decē,& offers decem,& sic loquitur hic,& reus tūc absoluetur ab instantia iudicij.Quandoque vnum petitur,& aliud offertur,vt,peto interesse,tu offers factum,vel peto pœnā,tu prīcipale debitum offers,post litem contestam & tūc ñ licet.l.si insulam.j.e.& hoc tenent omnes doc.excepto do.Ray.& magno tēpore tenuit istā,postea mutauit opi.per l.sed & si alia.s.de consti. pecu.Ad §.fi.Insti.de perpe.& temp.ac respon. q aut quæritur q̄tum ad euitādum periculum interitus,& tūc offerre non possum d.l.sed & si alia.Aut quantum ad euitandū instantiam iudicij, & possum,vt Insti.de perpe.& temp.act.in fin.hoc nihil est dictum, quia loquitur quando ab instātia absoluitur,quia soluit. Qūo g remanet periculum interitus,cum à toto est absolutus?Postquā dixi†sibi illud,cum simul Pisis legerem⁹,ipse respondit, q interest actoris,vt perueniatur ad sniam,ne ille possit dicer se soluisse indebitū.Sed illud est g dictū istē,qa possum euitare iudicium.& tex.est in d.§.fin.Absoluor enim ab instantia,nec alia expectatur sniā.Sed dum legebam Pisis sequēdo Cassium,qui sententiā magistri sui bene excusat,dixi eū bene dicere.Nam tex.in d.§.fi.loqtur ī soluēte,seu satisfaciente,hic loqt in offerēte tm.Vñ dico,q ante li.gtest.sola oblatio purgat morā vt hic,l.si seruū.§.seqt.j.e. & l.illud.s.de pericu.& pmo rei ven.sed post lit.gtest.a ñ sufficit oblatio.l.sed & si alia.s.de gstit.pec.sed reqrit alia solutio, vl q vicē solutionis obtineat,vt oblatio,& depositio, & gsignatio, vel.

b obsignatione.C.de so.vel in iudicio b offerat l.si rem.in fin.supra de pign.actio.& tūc loquitur Insti.de perpe.& temp.actio.in fin. Cætera dic plene,vt d.l.si insulam.j.eodem.

ADDITIONES.

a Post litis contesta,Adde quod Imo.& Rō.in d.l.si insulā & Ro.hic tenent cōtra per iura quæ dicunt simpliciter per oblationem morā purgari, vt l.si seruum.§.sequitur.j.eo.& per l.qui sibi.§.si.à cōtrario sensu.j. de sol. Et,p hac op.Alex.allē.tex.in l.hominem.ver.quo minus,supra,mand.& Ange.in l.& si post tres.in antep.co.s.si qs cau.subdens si qs vellet sustinere opi.Bar. posset dicere,q intellectus Mod.non est bonus ad l.sed & si alias s.de consti.pecu.

b In iudicio.Adde,& limita vt per eundem in l.si debitor.j.de sol. cum quo dicit Alex.concordare Bal. in l.acceptam.C.de vsu.

LEX LXXIIII.

1 *Dictio quantum,refertur ad quantitatem,non ad speciem.*

2 *Vinum optimum dicitur,quod est secundum regionem , secundum communem vsum loquendi.*

3 *Aurei intelliguntur promissi secundum regionem,ad pondus regionis.*

Stipulationum quædam. Vsq; ad l.fi.l.seq.breuiter hoc intē dit Qñ in oblōne venit id,q nō ē variabile ex nā rei,vl pmissoris voluntate,stiplō gtinet certū,alias īcertū.h.d.Et assume tibi hoc, qa qñ certū deuenit in stipulatione:tūc agit certi gdictione:qñ incertū tūc actione ex stipulatu,vt Inst.de verb.oblig.circa prin.Itē qñ venit in stiplōne incertū certificādū ex aliq futuro euētu, stiplō recipit dilationē,vt s.l.,px.in prin.Et pp istos duos effectus est facta ista lex cū sequentib Postea venias ad casū.& ad l.nram. ¶Op. & aduertatis.Nā cū dico,fundū Tusculanū,ñ apparet quantū.Gl.dt

1 † q dictio,quantū,refert ad quantitatē,nō ad speciē.& hoc īnuit gl.sup ver.aurei.& si bñ inspiciat,est alia gl.magna in prin.l.seq. Pet.dt,q inquātū apparet à capite vsq; ad pedē forte nō dt male, sed gl.habuit respectū ad tex.q dt,ex ipsa pronunciatione apparet quantū.¶Dr hic,q q fundum stipulat simplr,incertum stipulat.Cōtra qa nihil valet.l.ita stipulat⁹.j.e.& s.de iure do. l.cū post §.gener.Sol.vult incertum stipulari,& iō ē incerta stiplō:an āt valeat,hic ñ dr.Dico g q ñ valet,vt in grio,& si vult gl.Op.de l.triticū.j.e.So.vt gl.qa ī frumēto fuit adiecta qtitas licet ñ qlitas.¶Venio ad d.gl.magnā.l.seq.& si li ē verū,certi gdictio ex mutuo nō hēt locum,nisi cum mutuat optimū vinū.Cōtra s.si cer pe.l.certi gdictio.in prin.& l.cum qd.& p totū.Sol.ibi pcessit mutuatio, ex qua limitat qlitas gctus, qa debet reddi vinum eiusdē bonitatis, d.l.cum qd,hic qñ,ñ pcedit aliquis gctus.¶Extra gl.op.si hoc est verum,nulla stipulatio certa est,quia melius vinū est vernacia, &

2 in ipso est dria:ergo † q promittit vinum optimum,pmittit incertum.Sol.dēt intelligi fm regionē & fm cōem vsum loquēdi.l.cū de lanionis.§.asinā.s.de fundo instructo,& l.semper in stipulationibus.j.de re.iu. & pro ista determinatione facit illud quod statim dicam.Op.hic dicitur,quod qui promittit aureos , promittit certum.Cōtra,qa aurei sunt de Florentia, Genua, de Venetiis,&

3 Vngaria,& sunt varij.†Dic,q aurei intelligunt fm regionem ad pondus regionis.ar.d.l.nummis s.de leg.3.& l.semper in stipulationib.j.de reg.iur.& l.Imperatores,de contrahend.emp.

LEX LXXV.

Vbi autem.

§.Fundi certi. Vt intelligas sūmariū meū. Vsusfruct⁹ ē incert⁹ pp varietatē pecuniæ, ad q̄ qs tenet.Itē in vino meliori pt solutio variari ex volūtate ipsius: sed qñ ñ pōt variari,tūc est certū.Op.s.de vsufr.ear. rer. q vsu cōsu.l.trib⁹ hrdibus.Sol.ibi in vsufructu earū rerū q vsu gsumuntur. Et ratio est quia transit dominium:secus qñ stipulatur vsumfructum rei immobilis,vt j.e.l.§.qui id quod.Op.de l.j.§.& generaliter.s. de triti.vin.& oleo lega.Sol.triticaria datur ad incertum.

a §.Illud a dubitationem recipit. Opp. qa ñ vr q appareat qd,quale,vel quantū. Dicit gl.q apparet ex postfacto,nā eo ipso q exprimit,vt spēs,vr apparere quātū vt s.l.,pxi.Itē qd est certū apparet,qa variatio solutionis nō est ī ptāte rei.nec pēdet ex nā rei iō dr certū hic,vt cū promitto oleū illius amphorę,aliud soluere nō possum,& videbitis statim in §.q illud.Glo.signat arg.gtra. & vide

ADDITIO.

a Illud.Adde inquantum Alex.hic tangit,an sit necesse causas grauaminis sigillatim exprimere in appellatione ab interlocutoria;quod Bal.cōs.242.inc.ad euidentiam est præmittendum ver.super quinto.j.lib.tenet sigillatim esse exprimendas,nec sufficiat se referre ad acta.

& vide cā in verb.occurrit.q̃ īcipit,mihi in ar.&c.ibi.l.j.§.j.melius diceret.l.ait ꝑtor.§.j.& sic est certū. qa ꝑ relationē ad certū tps.Itē ibi,l.qđ in stipl'one.Sol.ibi vsuræ nondū erāt in se certæ,qa de futuris agebat̃.Et ibi.l.ita fidei.Solue,vt ibi.Itē ibi.§.Iulianus.ī prin. §.iste non accedit ad ꝓpositū,sed magis ē ꝯ.l.2.§.incerta.ȷ̃. de ꝑt. stip.sed ibi est incerta stipl'o respū initij,sed inspecto exitu,ē certa, vt ibi.Vel dic vt in primo casu,qñ stipulor partū Arethusæ si erit natus,ē certa.¶Quæro,vtrū actiōe ex stipulatu,vel certi ꝯdictione?Dicit Dy.ꝙ actiōe ex stipulatu.Ia.de Are.dicit,ꝙ certi ꝯdictione,& probat,qa anteq̃ partus nascat̃,nō ꝑt agi.l.iterdū.s̃.e. postq̃ est natus,ē certū iō agit̃ certi ꝯdictione.l.certi ꝯdictio.in prin.s̃.si cer.pe.ibi,siue ex īcerto ꝯ̃tu,&c.Dyn.posset dicere verū ī fructu annuo vt dicā statim,ȷ̃.ea.l.§.qui sortē.Et si dicis,quare hic dr̃,ꝙ incertū stipulatur? Rñ propter secundum effectum quem dixi s̃. in prin.l.vt ostendat interim non posse ꝯgi.

§.Qui id quod in faciendo. Obligatio fieri, vel non fieri,est incerta.h.d.Et plene examinaui in l. stipulationes non diuidūtur.

1 *Libellus alternatiuus qualiter procedat.*

§.Qui illud, aut illud. Obligatio alternatiua , si electio ē ꝓmissoris,ptinet

1 incertū: si creditoris,certū dr̃ ꝑtinere.h.d.Et istum §.no. †Et per istū §.dicunt doc.ꝙ in obl'one alternatiua si est electio debitoris,

a procedit libellus alternatiuus.ᵃ no.Insti.de act.§.curare.& ȷ̃.de in iur.l.ꝑtor.§.quod aūt.Si verò est electio creditoris,debet eligere, & vnū petere,vt hic,& ȷ̃.e.l.si qs stipulatus sit Stichū. Et ex hoc dico regulariter,ꝙ qñcūq; declaratio īcertitudinis nō est in actoris ꝑtāte,nō hēt exprimere certū in libello.l.j.§.hoc interdictum. s̃.quorum leg.& scribo in l.stipl'ones non diuidunt̃.in vlt.q.s̃.co.

ADDITIO.

a I.T.¶Libellus alternatiuus.Adde quid de exceptione alternatiua, vide in c. nullus pluri b.de reg.iur.lib.6.Anto.de Bu.in c.tertio loco.de proba.& s̃. de exce.l.nemo.Quid de positione alternatiua,vide do.An.i d.c.tertio loco.& Inn.in c.ex parte.de refer.Bal.in l.edita.ver.quid dicetur de practica Vicentina,in repe.Paduan.i.C.de eden.& in l.j.in 4.oppo.C.de fur.Quid de decreto iudicis vide in l.si pupillorū §.si prætor.ver qđ ergo.s̃.de reb.eorū.Quid de diffinitiua sententia,dicit Alexan.concludendum,quòd non valeat , per l.fi.C.de sen.q̃ sine cer.quanti.& cum illa gl.transit Nico. de neap. de quo et per gl.in c.latores.de cle.excom.depo.mi.& aliquid per Bal.in l.j.C.de furt. Et ad Bar.hic adde tu doct.maxime Are.in c.ex parte B.quondam.3.no.extra de foro compe.& ibi do.Maria.in 5.not.Et adde etiam quod exceptio alternatiua ꝓcedit qñ in vtraq; parte alternatiuę concluditur vna & eadē intentio.Ita Are.post doc.in d.c.tertio loco.de ꝓba.& ibi, & quòd libellus alternatiuus procedit, quando incertitudo causatur facto rei,vt per Bart.in l.j.§. quia autem.s̃.quorum leg.ita in excipiente.

1 *Vsura futuri temporis an possit peti*

§.Qui sortem. Qui stipl'atur sortē,& vsuras, stipl'atur certū quo ad sortē, īcertū quo ad vsuras.h.d.Petetur ergo ne vsura actiōe ex stipulatu, vl' certi ꝯdictione?Et certe si ꝗdē vsura,q̃ cucurrit,petit̃,& tunc agit̃ certi ꝯdictione,l; ex īcerto ꝯ̃tu,vt s̃ dixi.Si vero petit̃ vsura futura,tunc agit̃

1 actiōe ex stipulatu.¶†Quæro ergo , vtrū vsura futuri tpis possit peti?Vr̃,ꝙ nō.l.j.§.j.s̃.de vsu.Bř qñ aliqđ annuū,vel mēstrum debet̃,vtrum possit peti ꝓ futuro tpe,habemus glo.varias. Vna ē in l.non queadmodum.s̃.de iudi.q̃ dicit,ꝙ ꝓ futuro tpe ꝑt peti.Idē in §.ꝑiudiciales.Insti.de act.& gl.l.j.C.de fideic.Contrariū vr̃ tenere gl.parua in l.j.C.de iud. Quid dicemus? Dñi sp tenui illā opi.ꝙ ꝓ futuro possit peti,nō simpl'r,sđ cū distictiōe.q̃si qđē ē ī ꝑtāte mea petere statim totū,ita ꝙ ex futuro ñpēdeat tūc ꝓ futuro non possum petere.l.j.s̃.de vsur.vbi ꝯdēnando reū pōt facere, vt vsuræ nō currāt.exigendo.Sed qñ nō in ꝑtāte creditoris,tunc semp pro futuro potest peti ēt in vsuris.l.j.fin vna lec.C.de sen. q̃

a sine cer.quan.Idem in annuo a legato,vt no.gl.in l.nō queadmodū.s̃.de iud.& l.j.C.de fideic.& l.male agitur.C.de præscr.30.ann. Facit l.3.in prin.s̃.de ali.& cib.leg.& circa hoc plene distinxi,in d. l.j.C.de sen.quæ sine certa quan.proferun.Redeo ad §. nostrum. qñ est in electione debitoris,tunc agit̃ ex stipulatu. Facit l.q Romæ.in prin.ȷ̃.eo.¶Quæro,quid hoc est dictū ꝙ duæ sunt stipulationes?Vide gl.in ver.quod res.quæ incipit,sors & vsura.&c. sed ista lex est ꝯ casum l.si Stichum.§.stipulatio.s̃.eo.Breuiter,aut gl. dicit ꝯ illam legem.Vel dic,ꝙ fuit facta expressa mētio annorum l.plurib.§.j.ȷ̃.eo.secundum Dyn. Vel dic , ꝙ ibi loquitur quando est stipulatio annua simpliciter, & sic habet solum diē , hic vero inest conditio , scilicet si debitor fuerit in mora soluendi, & sic non est pura. Vnde quot sunt anni,tot sunt stipulationes.l.si seruus communis Mæuij.§.fi.ȷ̃.tit.2.& ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶Idem in annuo.Adde Bar.in l.pecuniæ.s̃.de ali.& cib.leg.Ang.in l. cum notissimi.C.de pscr.30.ann.Bal.in l.j.C.de sen.quæ sine cer.quan.Ange. in l.j.in repe.C.de iud.Quid de expensis futuris,vide per Ang.hic, quē sequitur Alex. similiter de fructib.futuris,& an tractus futuri temporis spectent ad iudicē, vide per Ant.de Bu.& Imol.in c.auditis.de præscr.& Imo.in c. pro illorum. de preb.Bar.in d.l.j.de sent.quæ sine cer.quan.& Ang.in d.l.j.

§.Hæc stipulatio. Qui tenetur ad dandū, dare ꝑcise cōpellitur.h.d.No.hic,ꝙ dare, est accipientis facere.Opp.s̃.de act emp.l.j.& l.si rem tradi.s̃.eo.titu. Dicunt qdā ꝙ succedit obl'o ad interesse.Nō est verum, qa tunc esset stipl'o incerta,qa variabilis ex ꝑtāte promissoris, sicut in stipl'one facti,quod est ꝯtra §.nostrum.Dic ergo ꝙ ꝯtraria loquunt̃ in obl'one facti,hic in obl'one dādi.Fallit ī l.si pœnā.s̃. e. & plene dixi in l.stipulationes non diuiduntur.Op. de l. si ita stipulatus.s̃. de vsur.Sol.ibi propter naturam præcedētis contractus,de cuius natura non veniebat datio præcise.l.fi.C.de condi.ob cau.

LEX LXXVI.

1 *Facultas eligendi non transit ad alium præter hæredem stipulatoris.*

2 *Facultas eligendi si competit per modum iuris, potest in alium transferri per cessionem.*

3 *Electio quæ sit,quæ cadit in seruum.*

4 *Nomen debitoris alternatiui,cuius electionem habebat creditor , si assignaretur ex secūdo decreto creditori creditoris,in eum transit facultas eligendi.*

5 *Facultas eligendi,quando transit ad hæredem.*

6 *Facultas eligendi in casu huius §.licèt non possit cedi viuo stipulatore,tamen potest procurator constitui ad petendum.& eligendum.*

7 *Procurator constitui potest ad petendum restitutionem fideicommissi,licèt non possit cedi,nec procurator in rem suam constitui.*

1 Si stipulatus fuerim illud. †Facultas eligēdi ñ trāsit ad aliū præter stipulatoris hrdē.h.d.¶Opp.qa qcqd q̃runt filius & seruus, q̃rūt dño,& pri.l.acquirit.s̃.de acq.rer.do.& l.placet.de a qu.hær.Hic dr̃ ꝓrium.quare male.Rñ.gl.ȷ̃.e.l.fi.in prin. q ista est qdā facultas eligēdi,ñ ius,iō inhæret ꝑsonæ serui,& nō q̃rit ꝑ seruū, vt s̃.e.l.sti

2 pulatio ista.§.hi q.qđ ē notādū. ¶†Nā si hæc electio cōpeteret ꝑ modū iuris,posset in aliū trāsferri ꝑ cessionē,vt ius eligēdi Epm, vl' Abbatē,qđ cōpetit canonicis vl' monachis, & de hoc sunt plures casus ex de elec.Sed ꝯtra hoc opp.ꝙ istud eligere,seu arbitrari,sit iuris,& in seruū nō cadat.l.illa verba.de verb.sign.no.ȷ̃.e.de

3 reg.iur.l.qđ attinet.Sol.†qdā ē electio,q̃ ꝯsistit in mera, & libera volūtate,vt electio in alternatiuis, vel in legato optionis , & istud ē facti,& cadit in seruum,vt ȷ̃.e.l. fi.ī prin. Fallit in seruo poenæ.l. ex facto.§.si qs rogatus.2.ad Treb.Quædā ē electio, siue arbitramētum,qđ nō ꝯsistit ī libera volūtate, sed arbitrari dēt vt bonus vir,sed si nō faceret cogeret̃ ꝑ iudicē.& istud est iuris,& in seruū nō cadit,vt in ꝓriis.Si ḡ seruus stipularet̃ aliqđ arbitrio suo fieri, nō valeret stipl'o,quasi sit collata arbitrio īcerte ꝑsonæ.l.si merces,in pri.s̃.loc.Immo dices tu,si ē iuris.trāsibit in dñium,sicut cętera iura,vt dictum ē,sed istud ē ius inseparabile à ꝑsona.l.si qs arbitratu.s̃.e.¶Opp.si illa facultas eligēdi ē facti,ergo nō transit ad hrdē,vt s̃.e.l.cū qs sibi.sđ hic dr̃ ꝯ,&c.& sic trāsiret in dñiū seruo mortuo.Rñ.istud ē factū executiuū iuris ꝑambuli,& iō sicut trāsit ius,ita & istud factū.Sed ꝯ hoc opp.gl.de l.si sic.§.si qs ita.s̃. de leg.j.Sol.dicūt quidā,ibi fuit verbū,velī,hic, voluero. Truffa est. Vel dic ꝙ ē ꝑsonalis stipulatore viuo,sed eo mortuo est realis, & trāsit in legatariū.Videamus rōnes istorū ꝑ ordinē.Rō q̃re est ꝑsonalis stipulatore viuo,est:qa si alij posset cedi,vel in aliū trāsferri,fieret ꝯdō ꝓmissoris deterior:qa ille fortè aliter eligeret,q̃ primᵒ eligeret.l.is q.de fideic.liber.& l.ḡnaliter.§.fi.e.ti.sed post mortē desiit eē ꝑsonalis.Rō:qa hoc vr̃ esse actū,vt sicut obligatio ipa principalis ē trāsmissibilis,ita & ista,al's mortuo eo,stipl'o ē inutilis,qđ eo viuo,nō ꝑt ꝯtingere.Itē iō trāsit ad hrdē:quia ꝑsumit̃ scire voluntatē defuncti.l.si qs à filio.§.si quis plures.& ibi no.s̃.de leg.j.& lagatarius ī hoc habet̃ loco hrdis,vt s̃.de vsuca.l.idē tps. §. j.Itē alienatio in hrdē ē necessaria:ergo &c.arg.l. peto §.ꝑdium. de leg.ij.Et sic ex ꝑdictis patet,ꝙ nā huius facultatis ē,quod post mortē ꝑt trāsire in alium:ī vita ñ,nisi fiat ex necessitate.Sđ ad qđlibet istorū oppo.& vr̃ ꝙ trāseat ēt ī vita.l.si Pāphilo. de opt.leg.

a Sol.ibi seruus a erat alienatus,vel manumissus,& sic desierat esse eadē ꝑsona cū dño,hic verò durabat dñiū,vt ibi pater & ideo hic

4 seruus acquirit dño de necessitate.† Ex quo no.ꝙ si nomē debitoris alternatiui,cuius electionē habebat creditor , assignaret̃ ex scđo decreto creditori creditoris,trāsiret facultas eligēdi:tū qa, fit ex necessitate,tum qa trāsit in ꝑsonā cui stipulator nō ꝑt īpetrare,vt d.l.si Pāphilo.qđ optime ꝓbatur ꝑ l. ꝓ hrdē.§.si quid th.de acq.hr̃.ibi,cū petitio earū etiā creditoribus ꝯpetat,&c. & qđ ibi

5 no.in fi.gl.¶Op.ad secūdū,& vr̃,† ꝙ talis facultas non trāseat ad hærdē.l.si quis arbitratu.s̃.eo.& C.de contrahē.empt.l.fi.Sol.dicunt quidā doct.qñq; ius eligēdi seu arbitrādi cōpetit alicui iure suo,& pro se,& tūc trāsit ad hrdes,vt hic.& l.illđ aut illud.de opt. leg.& C.ꝯmu.de le.l.fi.& Insti.de leg.§.optionis. Aut iure alieno, & pro alio,& tunc non transit ad hrdes d.l.si quis arbitratu.cū si. Ita refert Cy.C.de ꝯtrahē.empt.l.fi.in vers.octauò quæritur.Certè prædicta distinctio non est vera in iure arbitrādi, prout iuris ē, quia

ADDITIO.

a Paris.¶Seruus. Vide ad istam solu.Ias.in l.Iulianus.sol.quarta.versi.istam doctrinam.Bar.ff.de leg.j.

qa in illo iure,vel nõ recedit a psona,vel si recedit,itur ad iudicẽ et qñ quis hẽt ius arbitrãdi iure suo,& pro se,nec trãsit ad hæredẽ.l.hæc vendõ.s.de ɔ̃hen.emp.& j.eo.l.cũ stipulatus sim mihi à Proculo.sed in facultate eligẽdi,ꝓut facti est,ꝓcedit dicta distinctio.Nã si cõpetit iure suo,trãsit ad hæredem,vt hic,cũ si.Si iure alieno,& ꝑ aliq nõ,vt C.com.de le.l.fi.§.sed & si qs.¶† Quæro, licèt hæc facultas nõ possit cedi stipulatore viuo,an possim facerẽ ꝓcuratorẽ simplicẽ ad petendũ,& eligendũ?Puto ꝙ sic.Nã lꝫ ius petendi ratiõne fideicõmissi nõ possit cedi,vel ꝓcurator in rem suã ɔ̃stitui,vt s.de iure do.l.si mulier.§.ex asse.tñ bene põt ꝓcurator simplex cõstitui.l.q ita.§.j.ad Tre.& l.restituta.§.j.e.ti.& ibi nõ.Pro hoc est text.s.de proc.l.si is.& j.rem rat.ha.l.cũ debitore in fi.& ꝑ easdẽ leges dico,ꝙ ꝓcurator gñalis non põt eligere,sed oportet quod habeat speciale mandatum,vel quod sequatur ratihabitio. Qualiter aũt formet libellus,vidistis s.l.prox.§.q illud.

1 *Verba præsentis temporis non porriguntur ad futura.*
2 *Clausula codicillaris vt operetur,debet concipi si non valeat vel valebit.*
3 *Potestas,qui iurauit seruare statuta non intelligitur iurasse de futuris,si multum sibi præiudicant.*
Nec tenetur seruare illicita,impossibilia,vel obuiantia ecclesiasticæ libertati.

1 §.Cum stipulamur. †Verba pñtis tpis ñ porrigũt ad futura.h.d.¶Op.de l.ñ quẽadmodũ.s.de iud.vbi dr,ꝙ futura inducunt in iudicio qñqꝫ. Dic vtĩ d.l.ñ queadmodũ.distixi ĩ l.j.C.de sen.q̃ sine certa q̃ti.tetigi ĩ
2 l.vbi ãt.§.pe.s.e.iducit ĩ ar.†ad q.si testm dt,ꝙ si ñ vꝫ iur testĩ,valeat iure codicillorũ.Qđ si rũpit agnatiõe posthumi,tũc ista cl'a nõ hẽt locũ,qa tpe testĩ valebat,sed dẽt dicere,si nõ vꝫ,vel valebit,vt hic.& sic ẽm Dy.dic,vt plene dico de iur.codi.l.j.¶Quæro
3 †Ptãs iurauit seruare statuta huius ciuitatis,fit vnũ statutũ post iurm,an dẽat seruar?Vr ꝙ nõ,vt hic.Cõtra l.si seruitus.de ser.vrb.p̃d.Dñt qdã,aut ꝓmisit seruare statuta,& tũc de futuris nõ intelligit,vt hic,& j.eo.l.si à colono. Aut ꝓmisit se seruaturũ,& tũc ẽt veniũt futura,vt d.l.si seruitus.licèt Canonistæ ɔ̃,ex de iureiur.c.pe.Sed hoc nihil ẽ dicere,qa infinitũ cõprehendit futurũ.Bñ dicerẽ,ꝓut no.s.e.l.ꝓx.§.hæc stip'o.ꝙ seruare statuta intelligatur de
a futuris,si modicum præiudicant [a] iuranti.Sed si multum præiudicium afferrent,tunc ad futura non porrigeretur,vt arg.l.vlt.C.q̃ res pig.ob.pos.Nec obst.de iureiur.c.pen.quia ibi iurauit seruare statuta edita,& sic se ad iam edita restrinxit,hic vero simpliciter,& indefinite iurasse proponitur.Item tale iuramentum nõ refertẽ ad illicita,vel impossibilia,vel obuiantia ecclesiasticæ libertati,vt c.j.de iureiur.lib.6.

ADDITIO.

a ¶Si modicũ præiudicant.Adde quod Imo.transit cũ opinione Bar.& Abb.ĩ c.pe.de iureiu.& cũ horum opi.dicit Ale.transeũdũ,licèt aliquid videat cõtra. An aũt q se submittit statutis,videat se submittere futuris,vide Abb.cõ si.51.Io.Fr.Ru.Adde ꝙ Raph.Cum.Pau.de Ca.& Ias.tenẽt quòd potestas tenetur indistincte seruare statuta virtute iuramenti.

LEX LXXVII.

1 *Pœna quando committatur contra hæredes.*
2 *Pœna quando promittitur,non refert an dicatur tantum nomine pœnæ,an dicatur sub pœna.*

1 Ad diem. [a]Etiam hæreditate iacente ex cursu diei appositę,pœna committit.h.d.Opp.de l.pecuniæ.§.j.s.de vsur.Dicũt quidã,cõmittit,sed obst.exceptio.Gl.dicit ɔ̃trarium,ꝙ ibi hæreditas creditoris iacet,quia nõ ẽ cui soluat,iõ debet debitori p̃iudicari,hic vero iacet hẽditas debitoris,iõ creditori non dẽt p̃iudicari.Pe.dicit,ꝙ nõ est verum,ꝑ l.sciendũ.cũ l.seq.s.de vsur.vbi qs est absens ex cã necessaria,nõ cõmittit mora,& sic pœna nõ pt cõmitti,qñ ẽ cã necessaria,vt ẽ in mortuo. Et iõ dicit ipse,Aut debitor decessit prouisus,& tunc nõ cõmittit.d.l.sciedũ.& Cy.tãgit ĩ l.2.C.de iur.emph.in 12.q.Bñ istæ sunt
1 imaginationes.Dixi tibi in l.cũ filius.§.in hac.s.e.ꝙ † aut cõmittit pœna ex pacto sine aliquo hẽdis facto,& ita loquit hic. Aut ex mora,& tũc loqt ɔ̃ria,& gl.est in l.si cum militarib.C.de resti.
b mil.tñ Dy.tenet hic,ꝙ detur restõ [b] hẽdi.l.cum filius.§.in hac.qđ
2 no.in l.q alterius.j.de reg.iu.†Quæro qñ pœna promittit,an debeat dici promitto tñ nomine pœnæ an sufficit dicere sub pœna? Et vr ꝙ sic per istum tex.habetis glo.in l.rescriptum.§.si pacto.s.de pac.& tex.fam.ercis.l.hæredes.§.idem iuris.cum si.

ADDITIONES.

a Io.Fr.Ru.Ad diẽ.Adde quòd Ang.de Are.ĩ §.fideiussor.Inf.de fideiu.limitat istum tex.quando stipulatio pœnalis fuit pura,vel in diem,secus si sub cõditione,quia non potest committi contra hæreditatem iacentem:alias limitationes ad hanc legem vide per Ias.hic.
b Restitutio.Adde quod idem tenet Ang.& Imo.in l.sed & si in conditione.§.seruus.s.de hær.insti.Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua.ver.18.aliã ponit opin.vt refert Ale.sed videtur quòd in ver.seq.inclinet in hanc partem,quòd detur restõ.vt ibi videri pt licèt referat opi.Host.quod hẽdi ignorãti det restõ hæreditati vero iacenti non,quia hæreditas iacens representat personã defuncti.Vnde cũ defuncto non daretur restõ,allegando ignorantiã.l.fi.ff.pro suo.similiter nec eius hęredi.arg.c.1.extra de sol.

LEX LXXVII.

1 *Tempus existentis conditionis in vltima voluntate,vtrum quantum ad acquisitionem inspiciatur.*

Si filiusfamilias sub conditione. Quantũ ad acqsitionẽ tps ɔ̃cte stip'onis inspicitur.h.d.Op.de l.q legata.j.de reg.iu.& de gl.in l.si vxor.C.de cond.inserta.Sol.ibi in legatis: hic ĩ ɔ̃ctib.Quæ ẽ rõ?Dicit gl.in d.l.si vxor.C.de ɔ̃d.insert.ꝙ in legatis non vertit factum filij,iõ inspicimus tps ɔ̃dõnis,in ɔ̃ctib.vertit factum filij,ideo patri acquirit.Sed certè põt esse ɔ̃ctus,in quo nõ pt verti opera.filij.l.liber hõ.§.j.s.de acq.rer.do.Et rõnẽ huius posui in l.si is q ꝑ emptore.s.de vsuc.Et ista ẽ rõ,ꝙ in ɔ̃ctib.ɔ̃dõne existente fingit retro q̃sisse,& celebratũ esse ɔ̃ctum.l.necessariò.§.ꝙ si pendente.s.de pericu.& commo.rei vend.& l.potior.& l.q balneum.s.q pot.in pig.hab.in legatis non trahit retro.l.j.§.serui
a s.ad Sil.Op.de l.si debitor.[a] §.si filius.j.de fideius.& l.quidã cum filium.j.e.gl.& doct.soluũt vno modo,& bene,sed in rõne male,& dicunt,ꝙ ibi post emãcipationẽ interuenit talis actus,q actus sufficeret ad pariendã actionẽ stip'one non p̃cedente.Illud nihil est dicere:quia nos q̃rimus de actione,q̃ nascit ex stip'one p̃cedẽti,nõ ex actu sequenti.Sed q̃ est rõ?Dic ꝙ istud qđ venit in ɔ̃dõne protestatiua,non trahitur retro.l.potior.l.qui balneum.& l.j.s.qui pot.in pign.hab.& contraria in conditione potestatiua loquunt,sed hic loquit in ɔ̃dõne casuali,quæ retrotrahit,vt dictis legib.Opp.de l.si vero nõ remunerandi.§.si filiofa.s.man.veritas est,ꝙ ibi loquit de actione q̃ dat ex æquitate,vt in factum,nõ de actione,q̃ nascit ex p̃cedenti ɔ̃ctu.simile in l.si dubitet.in fin.j.de fideius.& ibi dicã.¶Opp.de l.quidam cũ filiũ.s.de hẽ.inst.Bñ glo.tãgit in l.vlt.j.de stip.ser.quòd lex nostra loquit in ɔ̃dõne extrinseca,secus si in intrinseca conditione,q̃ respicit tps existẽtiæ sui iuris.Ista est bona,& optima,nisi talis conditio adijceretur dolo.
1 l.vlt.j.de stip.ser.Accipe† ergo tres casus,vtrum quantũ ad acqsitionẽ inspiciat tps existentis ɔ̃dõnis in vltima voluntate.Dic q sic.l.quæ legata.j.de reg.iu.l.si vxor.C.de ɔ̃d.inser.Sed si in contractib.& tunc aut cõtractus talis confert sub ɔ̃dõne quadam extrinseca,& tunc aut illa conditio est potestatiua,& tunc inspicitur tempus existentis conditionis,d.l.quidam cum filium.in fin.j.eo.Si vero erat casualis conditio,& tunc quantum ad acquisitionẽ inspicitur tps obligationis ɔ̃tractæ,vt hic.Fallit qñ ex ęquitate datur vtilis,vel actio in factum l.si vero non remunerandi.§.si filio.s.man.& j.de fideius.l.si dubitet.§.fi.Si verò cõfert sub cõditione intrinseca:quæ confertur in tempus existẽtiæ sui iuris,& tunc aut promissio fit ab ipso patre,& inspicitur tps conditionis.l.pe.de col.bon.aut ab extraneo,& tunc aut in tẽpore morte patris,& ipsi patri acquiritur stipulatio.l.quodcunq;§.j.s.eo.ɔ̃iuncta l.vlt.s.de condi.inst.Si vero confertur in tps post mortem,& tunc aut sine dolo,& tempus conditionis existentis inspicitur.l.quidam cum filium.s.de here.insti.Aut cum dolo,& tunc tempus stipulationis non inspicitur.l.fi.j.de stip.seru.

ADDITIO.

a L.si debitori.Adde secundum Alex.ꝙ licèt Ant.& Pau.de Cast.sequãtur sol.Bar.ad d.l.si debitori,ꝙ tamen Raph.& Imo.dicunt.quòd non põt procedere rationibus,de quibus hic per eos.vnde dicunt,quòd verior videtur solu.ad illam l.illa quæ per ipsum Bar.datur ad d.l.si vero non remunerandi.

1 *Fructus in actionibus stricti iuris,non veniunt,nisi à tempore litis contestatæ.*
2 *Practica libellandi in casu huius §.*
3 *Fructus,ꝙ petantur in fructibus,vel interesse,in casu huius §.quid releuat.*
4 *Fructus,quando veniant à tempore litis contestatæ,& quando à tẽpore moræ.*
5 *Fructus,donec sunt in fundo,sunt pars rei,& in rei vendicatione non petuntur,vt pars rei,sed tanquam mei percepti ex fundo meo.*

1 §.Cum fundum. Iste est difficilis §.In actionib.†stricti iuris non veniunt fructus,nisi à tpe litis ɔ̃testatæ h.d.cum gl.sua.Ad l.nostram op.l.de l.si fundũ certa die p̃stari.j.e.tit.Gl.q ẽ hic,dicit,ꝙ ibi loquit de interesse qđ ɔ̃sistit in dãno:hic de eo qđ ɔ̃sistit in lucro.Truffa est,alia est so.ꝙ ibi veniũt fructus,vt interesse,nõ vt fructus,vt hic.Sed illud nihil est dicere quantũ ad l.hãc.Ideo dic ꝙ ibi loquit in obl'one facti,hic in obl'one dandi,ideo nõ veniunt fructus.Præterea,ibi nõ dr ꝙ veniãt fructus,sed ꝙ venit interesse,vt j.dicã.¶Op.de l.in hac.s.de tritic.Dic,ꝙ à tpe moræ,licèt nõ veniãt fructus:tñ habebit rõ fundi,q̃ti plurimi à tpe moræ fuerit,vt dicimus in vino,vt no.in l.vinũ.s.si cer.pe.& l.fi.de tritic.act.& istud ẽ vtile pp practicã.
2 †Nã si in libello peterẽ ɔ̃dẽnari ad fundũ cũ fructib.succumberẽ in fructib.vt hic.Si verò peterẽ ɔ̃demnari ad fundũ quanti plurimi fuerit à tpe moræ,vincerem,nec est dubiũ ꝙ plus valebat,cũ erat fructib.plenus.l.fi.§ fructus.s.de his q̃ in frau.cred.¶Opp.de l.videamus.§.si actionẽ.s.de vsu.Sol.ibi veniunt post litem ɔ̃testatam,ante non,vt hic,& probat s.si cer.pe.l.cum fundus.in princ.Opp.de l.conuentionalibus.§.fi.s.e.vbi quando est rem tradi,venit causa bonorum,ergo fructus.Respon.illa lex habet plures lectu.& prout intelligis in obligatione facti,tũc veniũt fructus,vt interesse,non vt fructus,per l.si fundum.j.eodem.Quid prodest hoc

3 hoc? Rnd. qa qnq; plus ptinet vnu, q aliud. Pone, †rusticus debet mihi doctori pdiu tradere, pcepit magnos fructus, sed ego percipere paruos. Si ergo peterē, vt fructus deberent oēs, quos ipse pcepit: si peto vt interesse, deberētur oēs, quos ego percepissem in effectu, ergo differt. Idē in modo practicādi. Nā fructus petunt officio iudicis, l. videamus. §. ex cā. s. de vsur. Sed qn interesse petit, tunc venit iure oblonis. l. stiplones nō diuidunt. vers. Celsus. s. e. Erit ergo aduertendū in forma libelli, & p hoc intelligis glo. d. §. ex cā. & d. l. ī quētionalibus. in fi. Opp. de l. si stipulatus. s. de vsur. Sol. ibi fuit stiplo rē dari, & vacuā possessionē tradi, & hic sic nō fuit stipulatus, & iō ista duo simul iūcta aliquid operant. ¶ Vltiō op. & vr φ fructus veniāt. l. Iulianus. §. si fructib⁹. de act. emp. Gl. dicit ibi, in actione bonæfi. hic in actione stricti iuris. Pet. dicit reprehendēdo istā gl. nō video rōnē īter pctus bonæfid. & stricti iuris, sed dicit ipse, aut veniunt ex cā lucratiua, & loquit hic. Aut ex cā onerosa, & loquit ibi. Ista distinctio est p l. iij. §. j. s. de act. empt. Itē p sm membrū est s. de lega. j. l. apud Iulianū. §. j. vbi est cā lucratiua, & tn veniūt fructus, qa illa actio habet instar bonæfid. Dic er-
4 go tres casus. †Aut in obligatione venit rem dari tm, & tūc aut est pctus stricti iuris, & non veniunt fructus, nisi à tpe litis ptesta. vt hic. & l. videamus. §. si actionē. s. de vsur. haberet tn rō qti plurimi fuit à tpe moræ. d. l. vinū. & d. l. in hac. Si verò loquimur in pctu bonæfi. & tunc veniunt fructus a tpe moræ. l. Iulianus. §. si fructibus. s. de act. emp. l. videamus. §. ex cā. s. de vsur. Aut est in oblone fundū tradi, & tunc fructus, vt interesse veniunt à tpe moræ, vt j. e. l. si fundū certa die. Aut venit in oblone fundū dari, & vacuā possessionē tradi, & loquit l. si stipulat. s. de vsuris. Sed op. de
5 l. fructus pēdentes. s. de rei vend. Dicit †Petr⁹ a respectu iuris rea-
a lis fructus sunt pars fundi, sed respectu iuris psonalis, nō, vt hic. Sed istud est p l. fi. §. fructus. s. de his q in frau. credito. iō dic, φ gl. optime dicit: qa istud est verū in fructibus pēdentibus: hic secus, Rō: qa fructus sunt pars terræ ad tps, iō postq sunt separati a terra, nō possunt peti, vt pars. Sed in reali hoc est plus, qa qnq; etiā separatos possum petere vt meos, non vt partē fundi, sed tanquā meos: quia perceptos ex fundo meo.

ADDITIO.

a Dicit Pet. Adde quòd eius opinio. sequuntur Bal. Ange. Imol. Raph. Paul. de Cast. hic, & Alex.

LEX LXXIX.

1 *Sententiæ tempore si sit præsens procurator & dominus, & verba sententiæ referatur ad dominum, an valeat sententia.*

Si procuratori præsentis

Præsentia psonæ īducit, vt alteri p alterū actio qratur. h. d. Opp. de l. possessio. §. & si possessio. s. de acq. pos. & Insti. de inut. stipu. §. alteri. dicūt quidā, φ hic ī ptoriis stiplonib⁹. Tu dic φ hoc opat psonæ psentia, vt dixi s. e. l. stiplatio ista. §. si qs insulā. ¶ Quæro qualiter verba debēt pcipi? Et vide gl. ī ver. pperere. q incip. hoc in ptoriis. ibi, itē hoc valet in stiplone, & datione &c. Et no. istā gl. & allega eā ī §. si qs insulā. Pet. de Bellap. dicit, φ ēt si verba oblonis & executionis n pferunt in psonā pcuratoris, valet. & qnq; sine cessione alteri p alterum qritur actio, vt no. in l. j. in pri. j. de stip. seruo. Sed illud n est verū, & l. j. de stip. ser. cū gl. loquit in filio, & seruo, q vident eadē psona cū patre & dño, vt in §. ei q. de inuti. stip & φ Petr. nō bene dicat, scitis, φ ex snīa qritur alteri actio sine cessione. l. in causæ. §. fi. s. de pcur. &
a tn oportet φ verba oblonis, & pdenationis, in psenti a psona re-
b ferant. l. j. C. de sentē. & interlo. om. iud. ¶ Quid si tpe b snīæ †est p-
1 sens pcurator, & dns, & verba oīa snīæ referunt ad dnm, an valeat? Vr φ nō, vt hic: sed hoc ideo, quia dns nō loquebatur, quod in stipulatione requiritur, sed in sententia sufficit præsentia, nec oportet φ loquatur: & sic puto φ valeat, si dominus erat ibi vo-
c lens causam prosequi c quod potest sm ea quæ dicam. j. iudi. sol. l. si ante acceptum. secus si esset ibi assistens procuratori, quia in eum nō debet ferri snīa in inuitū, sed si pro se fertur, præsumo eū, in dubio voluisse litigare, aliàs secus.

ADDITIONES.

a In præsenti. Adde quòd Bal. consi. 299. 1. lib. tenet, quòd voluntate partium verba sententiæ possunt dirigi in absentem.

b Barb. Quid si tempore. Hoc limitat Ange. nisi procurator non consentiat. l. mutari. de procura.

c Causam prosequi. Adde φ Ang. intelligit verū, nisi dns contradicente pcuratore, in se assumere vellet in sententia cām, quia hoc facere non potest, p l. post litē. s. de proc. & no. gl. in c. penul. in vers. siue post. de procu. in vj. & φ voluit idem Bar. in l. furioso. s. de re iudi. & in l. pcuratoribus. C. de pcur.

LEX LXXX.

1 *Ambigua quomodo dicantur.*

Quoties in stipulationibus.

In ambiguis assumimus interpre-
1 tationē, quæ vitio caret. h. d. ¶ †Quæro qūo dicantur ambigua? Et dicit gl. in verb. ambigua. pptr æquiuocationē, vt canis; q ē qdā stella, & est canis latrabilis, & est canis piscis natabilis. Itē pter ppositionē & diuisionē, &c. Opp. j. eo. l. inter stipulantē. §. si Stichū. Gl. distinguit hic. de quo vidistis. s. e. l. stiplatio ista. §. in stipulationib⁹, & plene, in l. veteribus. s. de pac. plenius p Dy. in c. cū sint partiū iura. de reg. iur. in vj. ¶ Not. ex hac gl. exēplū, qđ dicit gl. de lib. Aristot. & sic ad significationē genitiui, de qua dixi. s. de ope. no. nun. super rub. Itē no. exēplū de Bononia, cū sint duæ ciuitates, q isto noīe vocant: vna, s. Lōbardiæ, & alia vltra mōtes, φ facit qa ī hac puincia sunt plura castra eiusdē noīs, & variant p aliq cognomina, tn ī actionib⁹ criminalibus nō pōt dici certum, & nec licet vagari, ideo debēt exprimi. aliàs fortè vitiaret. arg. j. de iure fis. l. ita fidei. in prin.

LEX LXXXI.

Quoties quis alium.

In stiplationibus ptoriis simpliciter pceptis, vr qd pmittere se curatutū. Itē in oblonibus facti, succedit oblo ad interesse. h. d. Ibi, nā q aliū sisti pmittit, &c. no. bonum text. ¶ Oppo. pmissio facti alieni non valet. l. stiplo ista. in pri. s. e. Sol. hic pmittit factū suū, i. se facturū & curaturum. Gl. nō rndet hic, sed Insti. de iut. stip. §. si qs aliū ī verb. n obligabit, φ in ptoriis stiplonib⁹ ē spā-
a le, φ resoluat se facturū, & curaturū. a & illđ voluit dicere hic gl. j. q incip. in iudicio, qa secus ē ī alia stiplone, sed nō vr φ bn exponat, qa seruus nō pt esse ī iudicio. Fallit in casib. & tu illos hic debes intelligere: iō vid gl. hic in ver. vl seruū. & adđ ad eā ibi, casib. l. hos accusare. j. de accusa. Itē ibi. momentanea vt C. si p vim vel alio modo. l. j. Item ibi, Cæsaris. vt C. vbi causæ fiscal. l. fi.

ADDITIO.

a Facturum & curaturum. Adde qđ hāc solū sequit Bal. cō. 299. lib. 1. in Brixiē. impress. vbi dicit, quod si qs in cōpromisso promittit Titium ratū habiturū debet intelligi se facturū & curaturū, quia ista cautio est redacta ad instar ptoriarum, maxime si sit statutū, quod snīæ arbitrorū mādētur executioni; & quod valeat promissio de rato, tenuit idem Bal. consi. 315. 1. lib.

§. Si procurator sisti

Stiplo pcuratoris refertur ad interesse domini. h. d. Simile ī l. si procurator. s. si qs cau. & facit l. stiplo. in fin. supra de ope. no. nun. & vide qđ dixi in l. ptor. eo. tit. Tāgit Cy. ī l. j. C. de pcu. in q. j.

LEX LXXXII.

1 *Debitor cum fuit in mora, an res eodem modo esset peritura apud creditorem, an distingui debeat.*

Nemo rem suam.

§. Si post moram.

Periculū interitus spectat ad dbitorē morosū. h. d. ista mā est in l. φ te. s. si cer. peta. & l. incendiū. C. si cer. peta. Nō examinabo hic.
1 ¶ †Quæro, an debeat distingui si res esset peritura eodē modo, vel nō? Et vide gl. in ver. hō. q incipit nō periturus eodē mō, &c. & ista qō sm φ scitis multū reuoluit. s. si cer pet. l. φ te. & l. mora. s. de vsur. Cy. ponit in l. in minorū. C. in quib. cau. in integ. rest. nō est neces. Gul. de Cu. ponit in l. φ te. s. si cer. pet. Dic qnq; ad restitutionē speciei pueniat qs actione reali, & tūc tene gl. in l. itē si verberatū. in fi. cū l. seq. s. de rei vēdic. Qnq; actione psonali qs tenet ex delicto, qa subtraxit, & tunc indistincte spectat ad debitorē. l. j. §. rectissime. s. de vi & vi ar. l. subtracto. C. de fur. & C. qđ met. cau. l. j. Fallit ī l. si cum exceptione. §. φ si homo. s. qđ met. cau. Rō fallentiæ no. in d. l. qd te. qnq; quis est debitor ex pctu, & in hoc gl. diuersificat. & Mar. tenet φ debet fieri distinctio, an esset, &c. l. si plures. in fi. s. deposi. & l. si duo. §. fi. s. de psti. pec. Io. p Pet. de Bella per. tenet opi. Mar. aut debitor ptēpsit tm partis interpellationē, & tunc habet locū distinctio Mar. in l. allegata p eum. Aut ptēpsit
a iudicis pceptum, & tūc ē vera opi. glo. l. vbi. §. j. s. de edē. Sed ista a opi. est falsa, per l. cū res. §. fi. s. de lega. j. Quare Gul. de Cu. dat aliā distinctionē, & dicit, aut pctus fuit celebratus gra creditoris tantum, & tunc dicit verū Mar. & hic est casus in l. si plures. in fi. s. depo. Si vero gra debitoris, vel vtriusq; fuit celebratus pctus, tūc loquit opi. gl. arg. l. si seruus legatus. §. cum qd. s. de leg. j. piuncta d. l. cum res. §. fi. Ista nō est bona distinctio. Tu debes scire, φ fur & morosus æqparant, vt j. l. prox. §. pe. Sed in fure, & raptore, & ī similibus nō adhibet ista disti. d. l. j. §. rectissime. & l. subtracto. C. de furtis. & sic in moroso. Præterea ī pctibus, q celebrant gra creditoris tm, vt depositi, tunc mora rei dr pfidior, & magis punibilis q ī aliis pctib. l. j. §. j. s. de his q no. infa. & l. furti. §. fi. e. ti. & iō periculū interitus debet ad eum spectare. Teneamus ergo gl. nostram. ad l. si plures. in fi. respon. vt gl. in d. l. quod te.

ADDITIO.

a Barb. Sed ista. Mora non debet esse damnosa creditori. nec lucro. l. si mora. s. sol. ma. vbi perit tā cito, φ nō pōt alienare. Pro opi. Mart. casus est in l. fin. §. si ea conditione. ad leg. Rho. de iact. & l. si is. de iure dot. Ang. tamen dicit, φ in actione bonæfidei distinguitur, an pereat naturaliter. d. l. si plures, an casualiter. l. si in Asia. in fi. depo.

LEX LXXXIII.

1 *Promittens habere licere, dr̄ alienū factū promittere, quādo contractus præcedit, de cuius natura hoc venit, vel de facto eorum, quos pōt prohibere.*
2 *Stipulatio ista dolum malum abesse, & habere licere, non continet, nisi factum suum, & successorum, & quos potest prohibere.*
3 *Simpliciter, id est, sine distinctione.*
4 *Negatiua s. Titium non fuisse in tali loco, quomodo probanda.*
5 *Dolus tertij, an faciat rescindi contractum.*

Inter stipulantem. Pōt qs factū alienū promittere sed simplr̄ ꝓmittendo vr̄ ꝓmittere se curaturū, qn̄ ꝓcedit ꝯtus, ex cuius nā hoc venit. h. d. Ibi negotiū, i. oblo. ar. l. Aristo. s. de do. Examinemus scdām lect. gl. ī ver. hr̄e licere. & hēt duo ꝯria. Dr̄ hic, stiplo ista habere licere, cōtinet alteri⁹ factū, ꝯ. s. e. l. stiplo ista. in prin. Rn̄. & gl. dat quatuor, vel qnq; sol. Vna est, ꝙ hic ꝓcessit ꝯtus, ex quo debebat euictio ex̄neo ꝯuincēte: & ista est vera. Alia sol. est, ꝙ ꝓmittere vr̄ ꝓ se, & eis, quos pt̄ prohibere. l. fluminū. §. q̄q̄. s. de dān. inf. & ista pt̄ esse bona. Tertia sol. est, qđ dr̄a est īter stiplonē, hr̄e licere, simplr̄ interpositā, qa videor factū alienū ꝓmittere: secus, si expresse ꝓmitto, Et hāc tenet Petr. vt recitat Cyn. in 7. q. C. de ꝓc. l. j. Sed ista nō est bona, ꝑ l. stiplo ista. in prin. ꝯiūcto ver. sed q̄tenus. Quarta so

1 lu. ē Ioānis, † q̄ ponit in gl. & est verissima. & not. sed dēt ꝯiungi cū ꝓcedētib. vl̄ alterā earū, & sic tenet de facto alieno, qn̄ ꝓcedit ꝯtus, de cuius nā hoc veniat, vel de facto eorū, quos pt̄ ꝓhibe-
a re, tn̄ tunc nō formabit libellus, a quasi ꝑ eū non liceat hr̄e, & sic ipse ꝯfaciat, sed quasi ꝑ ipsum non curet ꝙ alius nō faciat, Qđ bn̄ no. dixi s. e. l. in illa. Aliæ ponunt in gl. & essent bonæ, sed non haberent dubiū. ¶Op. de l. stiplo ista. §. si qs dolū. s. e. Dicta glo. dicit hic, dic vt dixi in pe. sol. si habetis pen. tunc nō pt̄ ad penult. adaptari, si habetis antepen. pt̄, vt s. dixi. Si posset adaptari vltimæ soꝑoni, tunc n̄ hr̄et dubiū ista lex. Itē dicit gl. vel vt in scda, & ista est bona. ibi, & in tertia dt̄ gl. n̄ est bona, vt s. reprobaui, vel tene secū-
2 dā, vl̄ primā. Breuiter ista † stipl'atio, dolū malū abesse, & hr̄e licere, nō ꝯtinet nisi factum suum, & successorū, & quos ꝓhibere pt̄ & qn̄ ꝓcedit ꝯtus, ex quo euictio dbet̄, dic vt dixi plenè i d. l. tūplo ista, hr̄e licere. in prin. Alij volētes euitare ꝯria dicunt, & ē lectura Iac. de Aren. & Ray. ꝙ in pri. legis n̄ variat casus, sed in ver. & q spōdet. Et pone ꝙ qs promittit dolū malum abesse, Dicit Iurisconsul. qđ nō vr̄ simplex abnutiuū ꝓmittere, vt de facto oīum ꝓmittat, sed de facto suo, Et adde ad tex. s̄m Iaco. de Are. & Old. ibi simplex abnutiuū, hoc est simplex, & indistinctè abnegatiuū dōli, et a q̄libet ex̄neo ꝯmittēdi, sed curaturū, vt venientiū ad se & à se, absit, & tūc ꝯcordat cū ꝯrio, & lect. Iac. de Aret. Old. Pet. de Bellaperti. legit alio mō, & in idē recidit, & format q. sic. Pone, ꝙ aliqs vult teneri de dolo alterius, qualiter debet ꝓmittere? Certè n̄ sufficit ꝓmittere dolū malum abesse, sed oportet ꝙ promittat se facturum, & curaturū, ꝙ dolus mal⁹ aberit, tūc de facto alterius
3 tenebitur, & hoc modo legit Petr. Et aduerte † ad illud simplex i.
4 sine distinctiōe, vt dixi s. e. l. j. §. si qs simpliciter. ¶Scdo tene † mēti ad illud qđ faciunt aduocati, & semper alle. istā l. ad hoc, vult dicere aduocatus, ꝙ Titius nō fuit in tali loco, & ipse dicit, cessauit esse ī tali loco, vel fuit absq; eo, & qđ non vr̄ negatiua post q̄ nō proponit negatiuè. Sed certè quocunq; modo ponit priuationē ponit negationē, vt hic, ibi, non simplex abnegatiuū. Et pro hoc gl. vlt. in l. fi. §. fi. in fin. s. de do. except. & l. actor. C. de proba. & ibi
5 Cy. tangit. Vlterius inducunt † quidā istud prin. vtrum dolus tertij faciat rescindi contractum. & iste tex. inducitur ꝙ sic, aliter intelligit lex ista, vt dixi, dic vt in l. eleganter. in prin. s. de dol. mal.

ADDITIO.

a Io. Fran. Ru. ¶Libellus. Adde quòd istud dictum sequitur. & tanquam singulare in practica dicit esse no. Ang. de Are. in §. si quis alium. Inst. de inut. stip.

1 *Iudicium redditur in inuitum causatiuè.*
2 *Litis contestatio inducitur, quando actor petit vnum, & est dubium an de illo senserit reus, nec reus admittitur ad probandum: secus in contractibus.*
Reus, qui respondendo actori petenti vnum, errauit, quia de alio respondere volebat, restituitur si est læsus.
3 *Ius declarandi quod est ambiguum non transit ad hæredem.*
4 *Differentia inter declarationem voluntatis, & electionem.*
5 *Ius declarandi transit ad hæredem, quando declaratio potest stipulatori prodesse, & ipsi reo nocere.*
6 *Testis quando deposuit ambiguè, ad quem pertinet declaratio, & in fauorem cuius fiet, an actoris, vel rei.*
7 *Libellus dubius declaratur ex probationibus, & infra nu. 9.*
8 *Litis cōtestatio si est facta per cōfessionē dubiā, eius declaratio spectat ad reum.*
9 *Procurator non declarat verba ambigua libelli porrecti per dominum.*
Dominus declarat libellum datum à procuratore specialiter constituto ad sic libellandum, alias non.
Libellus quando est incertus, articuli debent esse incerti ad libellum declarandum, & sic per probationes declaratur, & supra nu. 7.
Reus obscurè excipiens, declarat, quemadmodum & libellans.
10 *Successor iudicis inquirentis obscure non potest inquisitionem declarare.*
11 *Incertitudo si apparet post sententiam, quis possit eam declarare.*
12 *Declaratio quæ potest fieri per verisimilia, potest fieri per successorem.*
13 *Cautela, quando bannitus capitur, iudex vel per confessionem eius, vel per probationes faciat apparere, esse illum hominem, & idem corpus.*
14 *Declaratione semel facta non admittitur variatio.*

§. Si Stichum stipulatus. Iste est vtilis §. Dissensus vitiat stipulationē, sed nō iudicium. h. d. ¶Opp. de l. si in emptione. in prin. s. de ꝯhē. emp. Sol. ibi in quibusdā accessoriis fuit dissensus. Opp. s. e. l. quoties in stipulationib. Solu. hic ꝯstabat in dubio, dic vt ibi. Opp. dr̄ hic, ꝙ ꝯsensu stipulatio ꝯhitur. Cōtra s. e. l. j. in pri. Sol. ꝯhitur cōsensu verbis expresso. Opp. ꝙ iudicium redditur in soluere volentē
1 l. si reus. s. de proc. & l. si dom⁹. §. q cōfitetur. s. de leg. j. So. † redditur iudicium in īuitum, saltē causatiuè. Sed oppo. iudicium sine litis ꝯtesta. non valet. l. j. C. de lit. ꝯtesta. & l. prolatā. C. de sen. modo si agitur de Sticho, & ego rn̄deo de alio, nō est facta litis ꝯtest. qa n̄ ad idē. Pet. nesciuit soluere ꝯrium, vt scripta male referunt, & dicit ipse, fateor, si ꝯstaret de vno actorē sensisse, & de alio reum, ꝙ tunc n̄ valeret, sed hic loquit̄ in casu dubij. Sed illud n̄ pt̄ esse verum, qa ꝑmisit casum; vbi ē certum ī ꝯtibus, secus hic ī iudicio.
2 Quid dicemus? † Et dico si ex ipsa ꝯtestatione cōstaret, ꝙ de vno senserit actor, & de alio reus, non valeret. Sed si est dubium, ī hoc ē dr̄a inter ꝯtus, & iudicia, qa in ꝯtibus possum probare, quòd ipse non senserit de eo qđ sensit actor, in iudiciis non admittar ad hoc ꝓbandū: qa lex ꝑsumit ꝙ reus sensit de eo, qđ sensit actor. Plus dico, ꝙ si ad ꝓbādum esset admissus reus, & probaret dissen-
a sum, nō propter hoc irritaret a iudiciū, & de hoc ē casus hic. Credere tn̄, ꝙ si ex hoc iusto ductus errore omisisset aliquā defensionē, restitueret ex clausula gnāli. Opp. qđ iudiciū sit oīno nullum. l. idē Pomponius scribit, si frumētum. §. fi. s. de rei vē. videte sing.
3 gl. hic in verb. actori. & ibi dicit vnū verbum valde notabile, † qđ hic actor viuebat, q volebat declarare: secus si non viueret. & vide d. glo. q̄ incipit, viuenti, & declarare volenti, & sic istud ius declarandi non trāsit ad hr̄dem s̄m istam gl. Pro hoc facit s. e. l. centesimis. in fi. & no. etiā in l. ꝯria, ibi dū gl. dicit, decessisse, qđ bene no. Sed nōne est ꝯ casum l. si stipulatus fuerim. in prin. s. e. Aduer-
4 te, † differētia est inter declarationē voluntatis, & electionē: qa si ꝓmisisti Stichū vel Pāphilū, possum eligere, vt ibi, sed hic loquit̄ de declaratiōe voluntatis, qn̄ de certo sensit. Sed ꝯ illud vr̄ l. si qs à filio. §. si qs plures. de leg. j. vbi hæredis est electio, & declaratio voluntatis: sed ibi est fauor vltimæ voluntatis. Itē ibi, quicquid hæres elegit. est ad ꝯmodum creditoris, & ideo, pt̄ prodesse: sed hic nō pt̄ eligere aliud: qa obesset ꝯuentio, si cum alium eligeret re⁹. nō fecisset defensionē, q̄ debuisset. Et ad hoc facit glo. in d. §. si qs
5 plures. ī alio dubio, & istud pl⁹ placet, q̄ ꝓcedens rō. Propter † qđ dico, ꝙ si decessit reus eo casu, quo ad eū ꝑtinebat declaratio. l. stipulatio. §. in stipulationibus, s. e. & no. in l. quoties. si qdē stipulatio erat ex causa lucratiua, ita ꝙ quicqd eligatur prodest stipulatori, qđ hæres debebit eligere. arg. d. §. si qs plures. Sed si ex causa onerosa, tūc vitiatur stipulatio per ea, q̄ dicta sunt. Facit s. loca.
6 l. si decē, & quod ibi not. ¶ † Et ista lex facit ad q̄onem. b Reperit
b ꝙ testis examinatus in iudicio deposuit ambiguè de Sticho, nō dicit de quo, q̄ro an debeat interpretari ꝓ reo, vel pro actore dictū testis? Et verba docto. dicunt aut loquimur de his q̄ pertinet ad litis ordinationē, & fauemus actori. l. de die in prin. s. qui satisf. cog. aut de his q̄ pertinēt ad litis decisionē, & tunc fauemus reo. l. fauorabiliores. de re. iu. & l. Arrianus. s. de actio. & obliga. Ita dicit Dy. s. de dā. infec. l. fluminū. §. itē apud Iulianum. & ex̄ de reg. iur. c. cum sunt partium. lib. vj. Sed nonne loquit̄ hic in his, q̄ pertinent ad litis decisionē, & tn̄ fauemus actori: ideo illa verba non placēt mihi. Vnde dic, ꝙ aut in iudiciis oritur dubitatio circa verba, & tunc aut sunt prolata ab aliquo ex his in quorū ꝑsona iudiciū principaliter sustentat: aut sunt ꝓlata à quodā alio. Si ab vno ex his, semp interpretat̄ ꝓ eo, vt hic, & l. siue qs intētione. s. de iud. siue sit actor, siue reus. & nota ꝑ Dy. in c. ꝯ eum. de reg. iu. lib. vj. Qn̄q; sunt verba ꝓlata ab alio, nō ab ipsis litigantibus, vt ī teste: vel defunctus est aliqs, qui ꝓtulit verba, successorē habens, & tūc aut tu vis facere interpretationē cā vitandi aliq̄ contrarietatē, & tunc pt̄ fieri interpretatio, vt est casus extra de testi. ca. cū tu. & in j. const. C. §. quibus. Aut tu nō vis facere causa euitandi ꝯrietatem, sed vt prosit alij: vel propter aliquam aliam causam, & non pōt fieri. Si illud verbum dubium non valet: vt in c. in præsentia.

ADDITIONES.

a Irritaretur. Adde, quod Imo. aliter intelligit hunc tex. cui adhæret Alex.
b Facit ad quæst. Adde inquantum Alex. post Bar. tangit de testib. dicendo qđ possunt reduci ad concordiā, nō vt probent, sed gra euitandi falsum. Adde quod idē tenuit Ro. cō. 356. Quando testes ad cōcordiā sint reducendi vide Pe. de Anc. cō. 386. Et quod licet testis, ad concordiam reducatur nō tamen vt probet, voluit Bal. consi. 411. lib. 4.

a sentia.ex de proba.a & hic in gl.& l.idē Pomponius scribit,si frumentum in fi.s̄.de rei ven.Si verò insurgit dubietas circa aliud,q̄ circa verba,tūc recurre ad dicta doct.Aut loqmur ī his, q̄ ptinēt ad litis ordinationē,& tūc si actor istat,& psequi̇t, fauemus actori, vt ī l.de die.in prin.s̄.q satis.cog.Si verò actor n̄ istat,fauem⁹ reo. l.si ea.C.q accu.nō pos.& l.pperādum.§.& si qdē.& §.sinautē.C.d iud.Aut ī his q̄ ptinēt ad litis decisionē,& tūc fit interptatio p

7 liberatiōe.l.Arrianus.s̄.de ac.& ob.l.lege Iulia.s̄.de manu.¶†Ex his dico,q intētio dubia dēt declarari in pbationib.Nā si pbatio eēt dubia,tunc fieret interptatio ɔ̄ eū,vt dixi.Licèt.n.possit dicere,sic intellexi in libello,nō tn̄ p̄t dicere,sic ītellexit testis, vel sic

8 dēt ītelligi instrm̄.Itē dico,†q si litis ɔtestatio fcā ē p ɔfessionē,n̄ stabit̄ ei qd̄ sensit actor:qa cū ɔtestatio facta ē p ɔfessionē,tūc ɔtestatio nō ē solū ordo iudicij,sed ēt ē pbatio: & iō cogit̄ declarare re⁹.l.certū.de ɔfe.Vel si nollet declarare,hēt locū l.d ætate.§.q

9 tacuit,ff.de iterr.act.& qd̄ no.p Dy.ī d c.ɔ̄ eū.Itē dico,† q si libellus est datus p dn̄m,q verbum ambiguū nō p̄t declarari p pcuratorē ḡnalē,nisi hēat expssum mādatū à dn̄o:sicut n̄ p̄t hr̄s vl'is.Itē si ē datus libellus à pcuratore,si qdē dn̄s mādauit spāliter sic dari libellū,declarabit dn̄s:aliàs pcurator,vt s̄.de lib.cau.l.ī seruo.& qd̄ no.de ædi.edic.l.cū mācipiū.& si nollet declarare, tenet̄ dn̄o, cū sequat̄ absolutio.Hæc.n.declaratio psonalissima est, vt vides. Quod bn̄ nota:quia si libellus ē īcertus, pbatiōes sunt certæ, de-

10 bēt articuli eē dati ad declarationem habēdā,vt ex pdictis vides.

b Idē†si reus obscure excipit.Idē puto ī iudiceb delinquēte,vt eius

11 successor nō possit declarare,eadē rōne.Sed qd†si post sn̄iam appareat īcertitudo?Dic,q si qdē ex actis appareat certū,psumit̄ iudicē de eo sensisse,vt no.s̄.de exce.rei iud.l.si qs ad exhibēdū.Idē dico,si n̄ apparet ex actis,nō stat̄ declaratiōi actoris,vl' rei,d quo sēsit:sed dēt ɔstare p verisil'a,d quo sēsit.s̄.d iud.l.si ī iudicis. Oīa

12 †.n.q̄ s̄.dixi nō posse declarari p successorē,vl' sil'es,intelligo, qn̄ declaratio ɔsistit ex mera volūtate:secus in declaratione,q̄ fit per

13 verisil'a.l.sp̄ ī stipl'onib.ȷ̄.d reg.iu.†Et iō bōi assessores,qn̄ capiūt aliquē exbannitū,qa forte reperit̄ ali⁹ eiusdē nōis,& cognōis,faciūt eū ɔfiteri,se eē illū hoiēm:& illud idē corpus, &c. & dixi,de ɔd.& dem.l.demōstratio. ī prin. Vel si n̄ possent hac ɔfessionē extorquer̄,habeāt pbationē,q hic ē ille hō, q de maleficio īculpabat̄:vl' q illd̄ fecit,vl' habeāt verisil'a d eo,ita q verisil'e sit iudicē,

14 q iudicauit,d eo sēsisse.Itē†postq̄ c qs semel declarauerit,n̄ pote

c rit postea variare.l.qcqd adstrīgēdæ.ī pri.ȷ̄.e.&m vnā le.& ibi dixi.

CONCORDANTIA.

¶Si Stichū.Pro ɔcordia.Aduerte,q ḡnaliter iudex succedēs ī locū pdecessoris sui nō p̄t dclarare sn̄iam latā ɔillū pdecessorē suū, ita alle.Bal.ī l.ab executore.ff.d ap.Cōtrariū allegat̄ p d.Ale.ī l.ex fcō.col.j.ff.d vul.& pup.al'r tenere ī hac l.inter stipulātē.in hoc §. Soluit d.Ale.in d.l.ex facto.q̄ sol.colligit ex verbis Bar.in hoc §.j. & ēt d.Ale.soluit,dic vt p eū. Adde ad no.ī l.Pōp.§. si plures.ff.de rei vē.in l.oēs populi.ff.de iust.& iur.in q.3.p Bar.& vbiq;ɔcord.

ADDITIONES.

a Poma.Extra de proba.Vide Alex.cōs.vlt.in fi.vol.2 & cōs.3.vol.4.& cons.148. col.1.eo.vol.& consi.14.col.2.vol.7.& plene Fel.in c. in psentia. & vnū verbū in c.cū tu.de testib.in 1.& 14.cōclu.& in c.cū clamor.eo.ti.& in c.fi.col.fi. de exce.& Barb.consi.5.vol.1.& consi.5.vol.2.& 42.& Ro.consi.96.& Ale.92.vol.1.& consi.3.in fi.eo vol.1.& cōs.118.eo.vol & Capram 10.& 108.vol.2. vbi dicit q testis inductus ad probandū præscriptionē seruitutis prædialis,debet dicere ad hoc vt probet,limitate cui prædio acquisierit ille,q eū producit, & ibi ēt ponit de teste deponente p verbū, vt s̄. quod pōt referri ad varia t pa, in quib.deposuerat,& 122.eo.vo.vbi dicit,q tamē iudex ex officio suo pōt repetere testē,vt declaret dictū suū ambiguū.& 180.col.pen.vol.2.vbi ponit de eo,qui probauit formā,sed nō certi tēporis,prout oportebat.& 200 eo. vol. vbi alia exempla ponit.& 4.col.1.vol.3.& 81.col.1.in fi.& seq.col.fi.e. vol. vbi ponit alia exēpla & 140.col.2.vol.5.& 16.eo.vol.& 23.eod.volu.vbi ponit alia exēpla.& 14.col.2.vol.2.& 16.eo.vol. & 23. vbi ponit de probatione facta per instrm̄,de quo dicebatur,quod reliquerat fundum,&c.vltra & circa fi. &c. & 28.eo.vol.vbi ponit pulchrum exēplum.& 39.col.2.eo.vol. vbi ponit aliud exēplū de teste,q deponit alternatiue,& aliàs ēt ambigue,& loquit̄ in causa fauorabili matrimonij dotis,& similiū.& Ro.cōs.419.vbi dicit,q si volo pbare quē mutuasse mihi sub vsuris, nō sufficit probare eū solitū dare aliis in termino,si nō pbarē me de illa soluisse fœnus. vnde ēt ibi dicit q si volo pbare te vēdidisse non plus iuito ptio propter dilatā solonē, quod nō sufficit probare,q alij similes,ita solici sunt facere.& Alc.cons.5.vol.5. vbi loquitur de teste deponēte per verbum seu, vbi loquitur in deponēte per verbū, siue, vel aliter ambigue,de re,de qua agebatur,& 102.vol.5.vbi loquitur in eo, q vult probare se satisfecisse post calculatas rationes de quadam summa restāte,adducendo quædam partita, quæ fuerūt facta post dictas calculationes.

b In iudice.Adde,quòd ipse Bar.tenuit contrarium in l.ab executore.ȷ̄.de ap. & in l.terminato.C.de fruc.& lit.expen.Ang.hic concordat, vt per Imol.& Ang.in d.l.ab executore.

Poma Item postquam.Sententiæ ergo declaratio non potest fieri nisi semel. de quo vide scribentes in d.l.quicquid adstringendæ.Bal.in d.l.2.C.de sen.ex breu.reci.in ver.sed nunquid si semel est interpretatus & Cep.in repe.rub.ff. de verb.sig.in 6.q.in practica Pap.in tit.de exec.senten.in ver. per publicum nuncium.qui omnes dicunt,quòd semel tantum.Et idem vult Ang.& Raph. Cuma.in l.quod iussit.s̄.de re iudica.quod dicit esse verum Alex. post Ang. & Imol.in d.l. quicquid.in sententia diffinitiua,secus in interlocutoria,de quo vide omnino in d.l.quod iussit.& in d.l.ab executore.

§.Si stipulāte. Si alternatiue interrogāti respondeatur & vno vitiatur stipulatio ī specie licèt sec. is in summis.Itē secus si pcedat interrogatio copulatiua. Hic distingue plene,vt dixi s̄.eo.l.j.§.si quis simpliciter.& §.fi.

1 *Impedimēta quæ tollūnt iam contracta,an impediant contrahenda.*

2 *Statuto stante quòd bannitus elapso termino banni non possit esse de priorib.et si fuerit rebannitus:& alio,quòd interficiens rebellem sit exēptus à bāno quod incurrisset,vel incurrere potuisset ob eius delicta,an si bannitus in termino bāni interficiet rebellem,possit esse de prioribus.*

3 *Oppositum quod operatur in opposito,idem propositum in proposito, eodem scilicet concurrente.*

4 *Contrariorum,quòd eadem sit natura,qualiter intelligatur.*

5 *Relatiuum,quis,vel qui,adiectum verbo futuri temporis,facit conditionem.*

6 *Fructus si debentur ex certo fundo,vtrum obligatio extinguatur,si non recolligantur.*

7 *Euenire quod potest,quando inspiciatur.*

8 *Frater,an possit esse tutor filiorum fratris defuncti, ex quo inter eos est obligatio conditionalis,si res vinceretur.*

9 *Domus deposita & restaurata,quando si eadem domus.*

10 *Domus deposita,& nauis dissoluta,& reædificata,quòd differant.*

11 *Ecclesia destructa,& reædificata,quòd non sit eadem.*

Literæ apostolicæ super beneficio,quòd non porrigantur ad noua beneficia, & non ad ecclesiam de nouo reædificatam.

Ecclesia destructa & reædificata,licèt sit alia ecclesia,idem tn̄. est bn̄ficium.

12 *Canonicis excommunicatis,si alij sunt positi loco illorum,an illi sint excommunicati,remissiue.*

§.Sacram rem. Iste §.ɔsueuit reputari difficilis. Si res à cōmercio cōi eximat̄, sup ea obl'o non cōtrahitur,& ɔtracta extinguitur,nec reuiuiscit impedimēto cessante:secus si fructus nati pereat,vel nauis reparādi animo dissoluatur,tunc.n.obligatio nō extinguitur,sed cessat:ideo reas sumit effectum impedimēto cessante.h.d.¶Iste §. diuidit̄ principaliter in septē partes.Primò, determinat vnam q̄ōnem Secundò,determinat aliā quæ dependet ex antecedentibus.Tertiò,assignat vnam rationem in ɔtrarium.Quartò,ponit duo dicta,quæ videntur esse ɔtra præcedentem determinationē.Quintò,soluit dicta ɔtraria,dissimilitudinem assignando inter stipulationē hominis liberi,& vini,seu fructuum.Sextò,ponit differētiā īter ho

a minem & nauē.Septimò, a ponit effectum præsentis inquisitionis.Secunda ibi,nec reuocantur.Tertia ibi,quoniam quidē vna. Quarta ibi,nam & si nauem.Quinta ibi,sed hæc dissimilia. Sexta ibi,& nauis,si hac mēte.Septima ibi,hic tractatus.Prima subdiuiditur:quia primò soluit quæst.Secūdò dat rationem dubitatiōis. Tertiò dat rationem solutionis.Secunda ibi, quamuis res sacra. Tertia ibi,nam & cum qs.Et est ratio talis,obligatio iam nata extinguitur,si res efficiatur sacra vel homo liber:ergo multomagis impeditur ɔtrahēda Sequitur scda pars ibi,nec reuocant̄ &c. Sequitur tertia pars ibi,quoniam quidē vna.Hæc legitur duob.modis.Primò,q sit ratio præcedentium.Sic præmitto,q sicut s̄m naturam de homine viuo possit mortuus fieri,& de mortuo nō potest fieri viuus,sic obl'o nata pōt extingui:sed extincta nō pōt resuscitari,nisi miraculosè.Nunc ad ppositū,q pdicta sint vera, pbo,qa aliàs sequeretur absurdum,s.q eadē cā esset obligādi,& liberādi hoc ē eodē mō reuiuisceret,sicut extinguit̄. Qd ē ɔ̄ nām, q de nō esse trāseat ad esse,& hoc vult dicere g. Scdo modo pōt poni,q sit ratio ɔtra pdicta hoc modo.Dictum est supra,q nō reuiuiscit impedimēto cessante.Contra,qa ɔtrariorum eadē est nāt quia sicut hic facit extingui obl'onē,ita si cessat, facit reuiuisci:q. d.ista rō est sufficiēs,vt pp hoc reuocetur in obl'onē, & sic est rō remotiua:vt tangit gl.in fi.Seqtur,nam & si nauē.Ista duo exempla sunt clara,& ɔtradicunt pcedenti determinationi.Seqtur ibi, sed hæc dissimilia.Volens soluere ɔtrarium p̄mittit,q sicut stipulatio liberi hominis nō valet pure,ita nō valet sub ɔdōne: qa res debet esse in nostro cōmercio tpe ɔtractus.Hoc p̄misso,non obexēplum de vino nascituro,qa illa obligatio ɔtinet vinū in ḡne, q in ḡne p̄t subijci cōmercio nr̄o.Itē dicta obligatio hēt tp̄s quo fructus nascerentur,et expectare q fructus nascatur, est ciuile et honestum.Sed liber homo,est certum q tpe ɔtractæ stipulatiōis nō p̄t subijci cōmercio nr̄o. Itē expectare q efficiatur seruus, nō est honestū,quia casum,aduersamq; fortunā,&c.Habes solutum ɔtrariū de exēplo vini.Sequitur,et nauis.Hic tollit ɔtrariū de exēplo nauis,sic.Certum est,q qn̄ res efficitur sacra, fit ea mente,vt nunquā efficiatur profana,et cum seruus efficitur liber,fit ea mēte,vt nunquā efficiatur seruus:quod patet,qa expectare eius seruitutem,esset inhonestum,vt dixi:sed in naui si resoluta esset animo cōuertendi in alium vsum,& postea reficeretur, esset alia nauis, nec obligatio tunc reuiuisceret, & sic esset idē,q in homine libero:

ADDITIO.

a Barba.Septimo.Et hoc quando stipulatio continet dari secus si tradi,vt no. Insti.de inut.stipu.in p rin.secundum Rapha.hic.

libero: sed si deponit' aio reficiēdi aius ē honestus, & iō tūc vr ea. nauis. Ad hoc facit, q dicimus de domo, & cætera sunt clara vsq; ad finē. ¶No. in 1. particula, q liberum hoiem non possum stipulari. Aliud no. q obl'o semel extincta, &c. ¶Oppo. de l. cætera. §. si duob. s̄. de le. j. & l. si qs inglinos. e. ti. Solue vt dixi s̄. e. l. multū iter est. ¶Scdo opp. de l. is cui s̄. de testa. & de l. j. §. si qs aūt. s̄. de bono. pos. fm tab. Dy. signat ɔriū illud hic loquit' qn̄ cōtingit mutatio circa rē, ibi qn̄ circa personā sine eorū delicto. Salua reuerentia, Dy. nō bn̄ signat illa ɔria hic: qa illæ leges loquunt', q ea q nō impediunt iā facta, impediunt ɔhenda: vt j. e. l. plurib. §. & si placeat. hic vero loquimur qn̄ ea, q tollunt iam ɔcta impediunt ɔhenda. Sed op. de l. 2. j. de capi. dimi. Sol. qn̄q; impedimētū superueniēs reddit rem inhabilē in futurū, & hēt locū rl'a: vt hic. Qn̄que in futurū inhabilē non reddit, & in isto casu nō hēt locū ista rl'a. Simile in l. si debitori deportatio. j. de fideiuss. ¶Op. de l. sub ɔdōne. j. de sol. & l. quoties j. de noua. vbi tolerant' iā ɔcta, & tn̄ non impediunt ɔhenda. Br̄ ibi loquit' de actu, q principaliter ad liberationē tendit: & iō nisi ɔponat' obl'o non pōt sequi liberatio: hic nō tendit ad liberationē princip'r, sed secūdario, & p quandā ɔsequentiam. Et cum qrit' † vtrū ea, q tollunt iam ɔcta, impediant ɔhenda. Dic, aut qris de his q respiciunt princip'r liberatio ē, & tunc aut talis actus de liberando respicit tantum præterita, & tunc ea, quæ tollunt iam contracta, non impediunt contrahenda. l. si à colonota. & l. si stipulatus fuerim. § j. s̄. eodem. Aut respiciunt tantum futura: & tunc aut illa liberatio tendit ad inducendā liberationē doli & q impediunt iam ɔcta, nō tollunt ɔhēda, vt l. si vnus. §. illud. s̄. de pac. Aut ad liberationē doli non tendunt, & tunc nō impedit' obligatio ɔhi, sed effectus sic, & vno ɔtextu obl'o nascitur, & permittit', l. sub ɔdōne. j. de so. & l. quoties. j. de noua. Scdo, qn̄ q̄rimus de his quæ non respiciunt liberationē princip'r, & tunc aut illa qualitas reddit personā, vel rem inhabilē in futuro, & tūc q impediunt iā ɔcta, impediunt ɔhenda, vt hic, & l. 3. §. desinere. s̄. vsufr. quemadm. cauea. & de vsufru. leg. l. Sempronius Attalus. aut non reddit psonā vel rē inhabilē in futuro, & tūc q impediūt iam ɔcta, non impediunt ɔhenda, vt s̄. de capi. dim. l. 2. §. j. & l. si debitori deportato. j. de fideiu. & j. e. l. existimo. Et ista † sunt a vtilia ad qō Statutum est hic, q ille qui fuerit exbannitus, elapso termino banni, nō possit esse de priorib. et si fuerit rebannitus. Alio statuto cauet', q q interfecerit aliquē rebellē, sit exemptus, & eximatur ab oi banno, qd̄ incurrisset, vel incurrere potuisset, ppeius pterita delicta: ɔtigit, q quidā post bannū sibi datū intra terminū bāni interfecerit rebellem: quærebatur vtrum iste possit esse de priorib. Vr̄ q sic, qa iste nunquā fuit exbannitus, qa durante termino su... euenit cā q bannū perfectū extingueret: ergo impediuit bannū incurrere: sed certe cum ista causa tendat directo ad liberationē, nec de banno posset eximi nisi ille q incurrit in eo pūcto quo terminus banni currit, est exbānitus, & exēptus: & sic verū est, eum fuisse exbānitum, d. l. sub ɔdōne. j. de sol. cum si. secus si statutum de cętero redderet personam inhabilē ad exbāniendum, per ea, quæ dicta sunt. ¶Habetis hic quòd non reuiuiscit ɔctus. Cōtra, qa cessante cā cessat effectus. l. gnal'r. C. de epi. & cler. Dy. dicit q in obl'one, q oino non pimeret, tūc pcederet ɔriū: secus si omnino esset sublatum, l. si vnus. §. pactus. s̄. de pac. ¶Op. q operatur oppositū in opposito, ita & ppositum in proposito. l. si de le. 3. & l. si ɔ. de vul. & pup. Rn̄deo, q oppositū operat', &c. verū est eodē ɔcurrente, vn̄ cum ad contrahendā obligationem duo reqrantur. s. ɔsensus verbis expressus, & q res possit subjici nostro commercio: quorū si q deficit, obl'o esset nulla. Est ergo rō, quare liberat', qa desinit esse in cōmercio, iō extinguitur obl'o ipso iure, sed non restituitur obligatio ipso iure, cum verbis ɔhatur, & licèt res reincipiat esse in nostro commercio, tn̄ verba, q sunt necessaria, nō superueniunt. Dyn. ponit in c. qui sentit. extra de reg. iur. in 6. & gl. ī l. fm naturā. j. de reg. iu. ¶† Op. ɔriorū eadē est disciplina. d. l. fm naturam. cum sim. & dicta l. & si cōtra. supra allega. Sol. istud. contrariorum eadem est natura, potest intelligi trib. mod. Vno modo, eadem est natura quātum ad cognitionē: quia cognito vno cognoscis aliud, vt no. s̄. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. j. Item alio modo quantum ad iuris dispōnem, est eadem natura. l. diem. §. stari. supra de arb. Et ibi est rō: quia cōtrarictas, cadit circa quædā accidentia, non circa id, q est causa eius effectus, de quo loquimur, & ibi æquum, & iniquum non est cā, quare dēt stari, sed compromissum. Tertio modo intelligitur, eadē natura per contrarium, vt contraria eodem modo operentur contrarium effectum, & tunc obstat ad hāc legem. Sed rn̄deo, verum est, vbi est eadem ratio, vt in c. qui sentit. extra de reg. iur. lib. 6. ¶Opp. de l. si chorus. §. fi. s̄. de leg. 3. Gl. quæ est hic, ponit sol. & nō bona. Veritas est, q si talis homo efficiatur seruus, restituat' legatum, ex noua voluntate. l. cum seruus. s̄. de adi. lega. ponit gl. in d. l. si chorus. in fi. & in l. qui res. §. aream. infra de solu. ¶Venio ad ver. nam, & si nauem, & oppo. infra eodem ver. & nauis. Respondeo ista verba debent intelligi cum distinctione ibi posita. ¶Venio ad ver. pro quo & illud. Op. de l. cū certus, de vino, tritico, & oleo leg. & l. si debitor. §. verisimile. d̄ ɔh. emp. Gl. hic, & ī ɔtrario dicit, qd̄ hic, adiecit ex illo fundo, ibi, q natū erat. & vide eam in ver. centū amphoras. q incipit, nō adijciēdo. Quid ē hoc dictū q gl. dicit? Dico, q rō ē, † qa relatiuū, qs vel q, adiectū verbo futuri tpis facit ɔdōnem. l. Stichū q meus erit. s̄. de le. j. & l. nup. s̄. de le. 3. q̄ ɔdō ītelligit' de prima vice. l. boues. §. h' sermone. j. de ver. sig. & iō deficiēte ɔdōne, nō debet': sed si dico, ex tali fundo, nō faciat ɔdōnē. Sed ista sol. vr̄ ɔtra l. Lucius. de alim. leg. Rn̄. ibi certus locus adijcit' gr̄a designatiōis. nō gr̄a taxatiōis, seu ɔdōnis: q apparet ex eo, q certus loc' ibi adijcit' ī executiōe, n̄ in obl'one: hic verò adijcit' obl'oni principaliter, & ī eadē orone. Ista so. pbat' ī tex. in l. qdā testō. in prin. ibi, q initio pure datū, &c. s̄. de leg. j. ¶Et vt tibi liqat ista mā, qn̄ fruct' debēt ex certo fundo, vtrū obl'o extīguat', vel differat', distīgue sic. † Aut cert' locus adijcit' cā designatiōis, qd̄ ē qn̄ pstationi adijcit' in alia orone, aut adijcit' gr̄a taxatiōis. Primo casu, q ē pmissum, debet' statim, vel ex illo loco, vel aliūde. l. Lucius. s̄. de ali. le. & l. q dā. de le. j. & l. Paulo Callimacho. §. fi. de le. 3. Qn̄q; adijcit' gr̄a taxatiōis, & tunc aut adijcit' p relatiuum, & ita facit ɔdōnē, & tūc aut ē tn̄ vna pstatio, aut sunt pl's pstationes annuæ, vel mēstruæ. Si est tn̄ vna pstatio, & tunc si primo anno nō colligunt' fructus, de cætero nō debent'. l. cū certus de vi. trit. & oleo le. & l. si debitor. §. verisil'e. s̄. de ɔh. emp. Si vero sunt plures pstationes annuæ, vel mēstruæ, qd̄ deficit in vno anno, supplet' in alio. l. legatū. §. vini falerni. de ann. le. l. ex eo. s̄. de vino, tri. & oleo, leg. Si verò non adijcit' relatiuū, & tunc spectātur fruct' sequētiū annorū, si in primo anno nō sufficiunt, vt hic, & l. Firmio. in prin. s̄. qn̄ di. leg. ce. & hæc sunt verba Pe. hic p Cy. recitata in l. si qs argētū. in fi. C. de do. ¶Quæro: an ī tertio anno expectet'? Et gl. dicit q non, nisi duo anni expectentur. l. nemo. de le. j. sed illa glo. dicit contra istum §. qui dicit quod cessat, & non extinguitur. Præterea obl'o vini, est in genere q perire non potest. l. in ratione. §. incertæ. ad leg. fal. & l. incēdium. C. si cert. pet. & iō qn̄cunq; nascitur, debebitur, cum non pereat. Et q sit in gn̄e dilata, tn̄ in diem dr̄ hic in tex. Sed ɔtra, qa immo obl'o fructuum nascendorum ē ɔdōnalis. l. j. in fi. s̄. de ɔd. & dem. & dixi, s̄. eo. l. interdum. Rn̄. qn̄ promitto fructus futuros, simpliciter non exprimēdo quantitatē, & tunc indistinctè est pmissio ɔdōnalis, d. l. j. in fi. In fructib. nō natis, sine culpa pmissoris, primo anno debitor liberat', vt s̄. de ɔh. emp. l. nec emptio. & tunc nō distinguit', vtrum b apponat' relatiuū, vel nō: sed qn̄ certā quantitatē b fructuū stipulor, tunc si nō apponatur fundus ɔdōnaliter, obl'o ē in diē, vt hic p3, et sic dēt intelligi pdicta distinctio. ¶Itē op. dr̄ hic casum, aduersamq; fortunā, &c. Cōtra de l. gn̄aliter. §. si homini libero. s̄. de fideic. lib. Glo. non soluit hic. Dicit Dy. q ibi est libertatis fauore. ¶Op. dr̄ hic, non inspicitur q euenire pt. Cōtra de l. qui bona. §. cū inter ædes. de dā. infe. † Et vt liqueat, an inspiciatur q euenire pt. br̄ dic, Aut id, de quo agitur, respicit tn̄ tps pn̄s, & nullā habet dependētiā de futuro, et nō inspicitur qd̄ euenire pt. l. si stipulat' fuerim. §. j. s̄. e. et d. l. si à colono. j. e. et l. sc̄ēdū. §. fi. s. qui satis. cog. Aut respicit futurum, et tunc aut illud q euenire pōt, est ɔtingēs fm naturam et hoīs dispōnem et inspicimus q euenire potest. l. hæres meus. §. fi. s̄. de ɔd. et dem. et l. fi. §. sin autem auaritiæ. C. cōia de le. et l. si qs domum. §. fi. s̄. loc. Aut fm legē est ɔtingēs, et tunc aut ē ɔtingens de iure spāli, et nō inspicit' qd̄ euenire pt. l. 4. circa prin. s̄. de fideic. lib. Aut de iure cōi, et inspicit'. d. l. 4. et l sed et si ptorē. §. si feriæ. s̄: ex qb. cau. ma. Aut est ɔtingēs pter nām, et pter legē, et tunc aut pn̄s status rei indicat ɔtingentiā de futuro et tunc inspicimus q euenire pōt. l. qui bona. §. cum inter ædes. s̄. de dā. infe. et l habitatores. §. fi. s̄. loc. et l. in hāc. in fi. s̄. de dam. infe et l. si idē cum e. in fi. s̄. de iu. om. iu. Aut pn̄s status rei non indicat ɔtingentiam de futuro, et tunc nō inspicitur, vt hic. Fallit ratione culpæ. l. diuortio. s̄. de neg. gest et l. cum q. §. Papinianus tractat. j. de fur. et de tab. exhib. l. locum. §. ɔdemnato. cum sim. Fallit fauore libertatis. l. generaliter. §. si homini libero. s̄. de fideicō. lib. et illud Brocar. tāgitur in l. j. de in lit. iur. et ibi per Guil. sed non explicat. Et prædicta faciūt ad multa, quæ dixi in l. si quis sub condōne. de test.

ADDITIONES.

a Et ista sunt. Quod dicitur hic de banno, reprobant Bal. & Ang. quia cū illud bannū sit quoddam peremptoriū, & per statutū tollatur, circunducitur edictum banni, adeo q non tenetur cōparere in termino, de iudi. l. & post. §. j. & de re iudic. l. quæsitum. & dicit Ang. quòd in puncto quo occidit rebellem, si cōtingeret eū exbanniri, statutū loquens de exbannitis, nō de exbanniēdis, non prodesset ei, de iurisd. om. iud. l. si quis id qd̄. §. si dum pcurator, & est qō de puncto, de quo in l. si post mortem, de le. j. Adde etiam clarius cōtra Bar. quia statutū eximens a banno futuro, intelligit' illud impedire. & hic ponit, vnde non est nouum, simile de solutione quæ nō pōt impedire obligationē. Adde quod Alex. refert quod Ang. Bal. Raph. cum quibus ipse transit, tenent contra hanc decisionem Bar.

Io. Frā. Ru. Adde q decisionē Bar. sequtur Ias. q latè examinat, vt hic per eū.

b Quantitatem. Adde quòd concordat Bal. in c. j. de na. feu. vbi alleg. glo. in l. hactenus. s̄. de vsufr. quam dicit allegare bona iura.

8 test.tut.¶† Itē facit,frater diuisit cū fratre,q mō morit̄ relicto fi
lio pupillo,dr̄ q̄ frater non p̄t esse eius tutor: q̄a inter eū & pu-
pillū est obl'o ꝯdōnalis,s.si res euincatur,q̄ obuenit in diuisiōe,er
go &c.vt not.in auth.minoris.C.q da.tut.pos. Dixi q̄ si præsens
status rei ad hoc tendit.s.q̄ res euincat̄,hoc verū eēt:alias secus,
vt ex p̄dictis patet?Pro hoc induco expresse s̄. si cui plus q̄ p leg.
9 Fal.l.hæc āt satisdatio.in princ.¶†Venio ad ver.& nauis.Dr̄ hic,
q̄ nō est eadē domus,si domus deponat̄ vsq; ad fi.Cōtra.s̄.de ser
ui.vrb p̄d.l.seruitutes.§.si sublatū.Dic,domus deposita,& restau-
rata nō est vere eadē,vt hic,& s̄.de leg.j.l.si ita.§.fi.ibi vide multa
ptinētia ad istā materiā.Facit qd̄ dixi in l.dāni.§.si is qui binas.de
dā.infec.At quo ad actionē mere realē,& tūc intelligit̄ eadē.l.ser
uitutes.§.si sublatū.s̄.de seru.vrb.p̄d.& l.Paulus.§.dom⁹.s̄.de pig.
aut ē in actione mista,vt ī vsufructu,& tūc nō est ea.l.repeti.s̄.q.
10 mo.vsuf.amit.& facit l.qui vsumfruct.e.ti.¶† Quæro,q̄ est diffe
rētia inter nauē & domū?Rn̄.q̄a domus deposita aīo reficiēdi,n̄
est eadē:nauis sic.Et gl.voluit assignare differētiā,& vide eam in
ver.alia erit,q̄ incipit,hoc in domo sp̄āle,& gl.assignat in l.q vsū
fructū.in gl.magna.C.de vsufructu.qd̄ nauis de facili reficit̄,non
domus.Istud est truffa:q̄a facilius inueniunt̄ magistri p domo re
ficienda,q̄ pro naui.Dic ergo rōnē Mar.verā,q̄a nauis in mente
eius,q ædificat,ꝯsistit:& ideo est eadē:sed domus cōsistit in solo,
ideo n̄ est eadē.Et istud forte voluit Mar.sentire. Declaro incor-
poralia,vt actiones sequunt̄ p̄sonā quocūq; vadāt.l.fi.C. de præ
scri.long.temp. īmobilia nō sequunt̄ p̄sonā,cū sint inseparabi-
lia à solo,ideo,animus circa retentionē ipsorū,put sunt corpus,
nō p̄t opari,sed mobilia p̄nt separari à corpore, & sequi dn̄m,iō
animus in eius retentione facilius operat̄,& iō qn̄ q̄s d̄ponit na
uē aīo reparandi,illa nauis semp vr̄ retēta in mēte,nec vnq̄ d̄po
a sita,vt hic dicit tex.Quid de ecclesia destructa a funditus,& reæ.
11 dificata,†an dicat̄ eadē?Goffr.dicit idē qd̄ hic in domo,in sum-
ma de eccle.ædifi.in fin.Quod puto esse verū,si ecclesia accipiat̄
p loco parietibus circundato:secus si accipiat̄ eccl'ia p capitulo
toto,vt no.Azo in sum.de sacrosan.eccl.in pri.Et hoc vtile,pp id
qd̄ dr̄ de rescr.c.fi.in clem.s.q̄ literæ nō porrigunt̄ ad noua bene
ficia.Sed puto interesse,an dicatur eccl'ia,& habēt locū p̄dicta:an
dicatur beneficiū,& illud ēt durat ecclesia deposita : quia nomē
est oīa ꝯtinens,l.quoties.§.fi.de vsufr.Vnde licet sit alia ecclesia,
12 tn̄ idē beneficiū est.†Inducit b Mar.ad q̄ōnē.Sūt excōicati cano
b nici quidā,alij loco illorū sunt positi,an illi sint excōicati? Dica-
tis q̄ quæstio est canonistarum in ca.aduersus consules.extra de
immu.eccle.& per Inno.in c.grauem.extra de sent.excom.

ADDITIONES.

a Ecclesia destructa.Adde an retineat priuilegia sibi concessa vide glo.xvj.q.
vij.c.& hoc diximus.& gl.in c.priuilegium.de reg.iur.in vj.& in c. statutum
felicis.in ver.collegiatas.de elec in 6 Inn.in c.ij.de no.op.nū.& in c. Abbate.
de verb.sig.p Dy.in l.pr̄.§.Tuscul.s̄.de leg.iij.Bar.in l.collegia.de coll. illici.
per Bal.in tit.de pace constan.in vers.nos Romanorū & in aut. ~en.habita.C.
ne fil.pro pat.Ale.dicit,qd̄ magis cōis cōclusio vr̄,qd̄ ēt nō refecta retineat
priuilegia,nisi sit destructa superioris authoritate sine spe refectionis,p l.si
vsusfru.ciuitati legetur.s̄.q.b.mod.vsusfr.amit.Pro quo vide quod de villa
destructa cōsuluit Bal.cōs.258.lib.1.Itē ecclesia destructa nō amittit priuile-
gia,si in alium locū sit trāslata,vt est gl.in d.c.priuilegiū.& no. Inn.in d.c. ij.
b Io.Fr.Ru.Inducit.Adde quòd cōis cōclusio est qd̄ canonici subrogati in lo
cum excōicatorum nō sint excōicati;quia excōicatio infertur animæ vere
delinquēti, nō autem representanti,q̄ non delinquit,vt no.Fel.in c.rn̄so.de
sent.excō.& do.Ias.in l.quod in rerum.§.fi.s̄.de leg.j.

§.Si rem quam ex causa. Duæ causæ lucratiuæ nō possunt cōcurrere
circa eādē rē,nisi vna sit r̄uocabilis,h.d.¶Mām duarū cāτū lucra
tiuarū habes in repetitione mea l.Mæui⁹.§.duorū.s̄.de leg.ij.Exa-
minabo q̄ōnē glo.hæc res mihi debita ex cā lucratiua,effecta est
mea ex cā lucratiua,tn̄ est recessura à me,an ꝯ primū d̄bitorē po
tero statim agere?Gl.dicit q̄ sic,in verb.& si ipse.vide eam q̄ inci
pit merito hr̄di.Pet.dicit ꝯ,vt no.in l.Neratius.s̄. de ꝯdi.īde.Gl. in
l.n̄ quocūq; mō.in pri.de le.j.ponit ambas istas opi.Dy.tenet ibi
qd̄ demū existēte ꝯdōe p̄t agere, & dicit q̄ casus est in quodam
ver.d.l.non quocunque.Iac.de Are. dicit ꝯcordādo istas opi.aut
volo agere ad seruū,vel ad æstimationē debitā, & nō possum.ita
loq̄t,q̄ no.ī l.Nerati⁹.de ꝯdi.īde.& ita ītelligat̄ opi.Dy.& Pet.Aut
volo agere ad id qd̄ videor min⁹ habere q̄a ē dubiū ipā ī futurū
eē penes me,& possū,arg.l.j.§.si hr̄s.ad Treb.& ita loq̄t alia opi.

§.Stichum qui decesserit. Res perempta post
morā p̄t ꝯdici,& in
stipl'onē deduci.h.d.Not.q̄ in obl'one rē restitui,re perēpta,ipsa
res cōdi citur,vt notat̄ hic,& l.si seruus.§.bouc.s̄.de ꝯdi.fur.Dico
in l.stipulationes nō diuiduntur.s̄.eo.& l.nemo rem suam.

LEX LXXXIIII.

1 *Moræ purgatio ante litem contestatam admittitur,nisi creditoris intersit, &*
qualiter hoc intelligatur.
2 *Moræ purgatio non admittitur,quando promisisti facere domū in fundo meo,*
& fuisti in mora,& ego fundum alienaui.
3 *Modicum tempus intra quod mora purgatur,est arbitrarium.*
Iudex arbitratur ex qualitate operis, vel temporum.& quod dicatur modi-
cum tempus.
4 *Purgatio moræ non admittitur,vbi est dies,& pœna,in stipulationibus conuen*
tionalibus,secus in prætoriis.
Purgatio moræ non admittitur etiam vbi est dies, & pœna quādo dies est ap-
positus causa multiplicandæ obligationis.
5 *Purgatio moræ non admittitur,vbi est apposita dies certa,& pœna.*
Purgatio moræ admittitur de æquitate vbi est dies,& pœna,quando promis
sor non potuit præuidere cursum diei.
6 *Moræ purgatio admittitur,vbi est apposita dies,& pœna tacita legalis,scili-*
cet interesse.
7 *Intellectus l.si ita quis.§.Seia.infra eodem.*
8 *Nouatio quæ inducitur per appositionem pœnæ non impedit purgationem mo*
ræ,intellige de quasi nouatione,
9 *Moræ purgatio admittitur in decisoriis,quando est apposita dies,& pœna,se-*
cus in præparatoriis iudiciorum.
10 *Quando agatur mitius cum lege,quàm cum homine.*
11 *Fideiussor de iudicio sisti potest moram purgare post multos dies,quādo est ap-*
posita dies,& pœna.
12 *Moræ purgatio post litem contest.non admittitur,quando petitur pœna,vel in*
teresse,& aliud offertur,& consignatur,tunc liberatur,& sequitur abso
lutio ab obseruatione iudicij.
13 *Purgatio moræ post litem contest.& vsq; ad sententiam,admittitur in stipula-*
tione de iudicato soluendo,quæ continet clausulam de defendendo.
14 *Mora purgatur etiam post sententiam,quādo soluitur totū quod debetur.*
Obligatio ad interesse quando est cōmissa.& sic ad quantitatem admittitur so-
lutio fundi loco quantitatis æquiualentis,& sic aliud pro alio soluitur.
15 *Mora purgatur etiā post sn̄iam in pœnis legalibus,quæ cōmittitur ex delicto.*
Idem in actionibus arbitrariis.
16 *Moræ purgatio,quare post litem contestatam non admittitur.*
17 *Purgatio moræ non admittatur,quando in stipulatione est apposita clausula,*
rato manente pacto,quòd sic.
18 *Ignorans se moram purgare posse,si soluit pœnam vel interesse,non potest so-*
lutum repetere.
19 *Moræ purgatio non admittitur executione facta à lege vel ab homine.*
20 *Iuramentum appositum super contractu impedit purgationem moræ.*
21 *Moræ purgatio non admittitur,quando stipulatio est commissa propter male*
factum,& factum est momentaneum:secus si successiuum,quia admitti-
tur intra modicum tempus.
22 *Res debita si periit itra tp̄s quo poterat mora purgari,periit piculo debitoris.*
23 *Mora an possit purgari quando conuentio est collata in personā vnius ,& pœ-*
na in personam alterius.
24 *Actor quando possit moram purgare.*
25 *Mora quando possit purgari tam ex parte actoris quàm rei.*

a Si insulam. Ista lex hēt mām p̄fundā Gl. tractauit ī l. & si
post tres.s̄.si q̄s cau.Dy.ex dictis Odof.posuit
vnā distinctionē hic.Ia.d̄ Are.& Pe.d̄ Bellap. al'r ponūt, vt refert
Cy.C.de pac.l.n̄ pcō q̄ pęnā.Ego ī oppositioni.exaīabo q̄si dicta
oīum.¶Diuidit̄ in duas ptes.Primò loq̄t de tpe an̄ lit.ꝯtes.Scd̄ò
d̄ tpe post lit.ꝯte. Cū īteresse cōmissū post morā petit̄ an̄ lit.ꝯte,
admittit̄ purgatio moræ:post lit.ꝯte.secus.h.d. Vel diuide in tres
ptes.Primò,ponit̄ thema,& q̄ō.Scd̄o,rn̄sio an̄ lit.ꝯtest.Tertiò,de
tpe post lit.ꝯte.Pone summariū,vt s̄. deinde pone casū in termi-
nis.¶Lege l'ram.Ibi,potuisti facere, & sic ꝯmissa ē stipl'o ad inter
esse totū,vt s̄.e.l.si ita stipl'at⁹ essē abste q̄rit̄ mō, an admittat̄ pur-
gatio.Ibi,ꝯtestatus,s.sup interesse.¶No.q̄ an̄ lit.ꝯte. nō admittit̄
purgatio moræ.Itē no.q̄ post lit.ꝯte.nō admittit̄ purgatio morę.
Ad ista declarāda intēdūt Pe.de Bellap.& And.de Pisis,q repetie
rūt hāc legē,tractēt hic q̄uo factū sit in obl'one,& q̄uo interesse
1 succedat ī obl'one,q̄ oīa dico in l.stipl'ones n̄ diuidūtur.s̄.eo.& l.
si ita stipl'at⁹.s̄.e.¶†Op.ad primū notabile d̄ l.si ita q̄s.§ Seia.j.e.
Soluit gl.ī verb.n̄ sim.purgatio admittit̄,nisi creditoris ītersit, vt
ī ꝯrijs.& p̄bat̄ ī l.si cū dies.§.fi.cū l.seq.s̄.d̄ arbi.Sd̄ ꝯ hoc opp.Nā
hic d̄t d.gl.cōmissā eē stipl'onē ad ītereē,ḡ creditoris ītere, & sic
purgatio nō admitteret̄,q̄ ē ꝯ hūc tex.Sol.dicit Dy. id q̄ dicta gl.
dicit,nisi creditoris intersit,dēt exponi,hoc est,nisi interesse cre-
ditoris excedat æstimationē facti:tūc.n. nō admitteret̄ purgatio.
b Qd̄ ītellige,nisi factū fieret,b & daret̄ illd̄,q̄ vltra ītere,& lī tꝫ Dy.
hic,

ADDITIONES.

a Barba.Si insulam.Vide Io.de Imo.in consi.158.& in consi 249.pro ista l.
b Poma.Nisi factum fieret.Et hoc sequuntur cōiter doct.vt inquit d. Alexā.Et
cum ista conclusione trāseunt oēs Moder.Senen.& d.Ias.& Iac.de Puteo,vt
dixit me audiente,Decius,qui & ipse cū illis sentiebat,vnde pro cautela ne
quis posit moram purgare,vide hic Moder.Peru.& do.Alex.in d.l.& si post
tres.s̄.si quis cau.Et pro ista limitatione quòd non pōt mora purgari,si cre-
ditoris intersit,vltra dicta per d.Ale.facit,quia illud quòd posit mora pur-
gari ante litē contest.est beneficium à lege indultum,quæ non censetur be-
neficium alicui cedere cum alieno damno.l.impuberi.s̄.de admi.tut.& l. cū
filiusfam.s̄.de testam.milit.Et vide Pau.de Cast.consi.72.

hic, & gl. in l. si cū dies. §. fi. & l. seq. s. de arbit. Et sic habetis vnā limitationē, s. q admittitur purgatio ante litē cōtest. nisi creditoris intersit. Sed ꝯ hanc limitationē opp. & vr̄ q dēt sic limitari: Admittit̄ purgatio moræ, nisi ius actoris sit factū deterius. l. & si post tres. s. si qs cau. Sol. qn̄ in obl'one est aliquod factū, qđ spectat ad litis ordinationē, vt ꝓmisisti mihi de iudicio sisti, vel de defendēdo, tūc debemus vti illis verbis quib. vtit̄ d. l. & si post tres. s. si ius actoris, &c. Nā damna & expēsas proseqtur officio iudicis. l. non ignoret. C. de fruc. & li. expen. & C. de iud. in l. sancimus. & ideo non curamus si actoris intersit. Nec per hoc īpedit̄ purgatio, sed iudex vt dixi ex suo officio nō audiet, nisi refectis expensis, & dānis: sed qn̄ factū venit explicandū extra iudiciū, tūc ipse creditor
a impedit purgationē, si sua intersit,[a] nisi interesse offeratur, vt di-
2 ctū est. ¶ † Ex p̄dictis dico, q si ꝓmisisti facere domum in fundo meo, & fuisti in mora, & postea fundum alienaui, non poteris de cætero morā purgare: qa ius meū est factū deterius. d. l. & si post tres. Nā ista verba, nisi actoris intersit, ꝯprehendūt ēt qn̄ ius actoris est factū deterius. ¶ Secūdo opp. & vr̄, q solum intra modicū tp̄s admittatur purgatio, d. l. si ita qs, §. Seia. j. e. hic verò dr̄, vsq; ad litē ꝯtest. & pōt esse qđ ꝯtestatio litis haberet magnā dilationem. Sol. dicit ibi gl. quòd hæc lex limitat̄ per illā, s. q vsq; ad litē ꝯtest. admittat̄ purgatio. s. si ꝯtestatio fiat intra modicū tp̄s, & benè di
3 cit. † Sed dubitat̄[b] qd sit modicū tp̄s? Gl. in d. l. & si post tres. ponit
b opiniones. Finaliter dicit, q stabit̄ arbitrio iudicis,[c] & dicit bene,
c per textū in d. l. si ita qs. §. Seia. vbi tex. hoc dicit expressè, licèt gl. & doctores non allegent ad hoc. Sed posset dubitari, qualiter iudex arbitrabitur istud modicū tp̄s? R̄ndeo ex qualitate operis, vl̄ temporū arbitrabitur iudex tp̄s. vt j. e. l. continuus. §. itē qui insu-
4 lā. & sic habes aliā limitationē. ¶ † Tertio opp. de l. traiectitiæ. §. đ illo. s. tit. j. & C. e. l. magnā. vbi vr̄ q nullo modo admittatur purgatio. Sol. ibi erat dies, & pœna, & ideo nō admittitur purgatio: hic vero nō dies, nec pœna. Ita vr̄ velle gl. ī d. l. & si post tres. & Odofredus. & Dy. hic, in distinctione sua, licet Petrus de Bellapertica ꝯ, vt dicā infra proximo ꝯrio. ¶ Quarto opp. ad istā solutio. de d. l. & si post tres. s. si qs cautio. vbi erat dies, & pœna, & admittitur purgatio. Sol. Hic loquimur in ꝯtibus, ibi in iudiciis speciale fm̄ gl. & Dy. Sed Pet. dicit, q hoc est truffa. Nā dicere in iudiciis multa sunt specialia, hoc ḡ est speciale, est multum incōueniens. Dicit ergo Pet. q in d. l. & si post tres. est casus ꝯ Dy. r̄ndet ad d. §. de illo. qđ ibi erat talis pęna, q p̄t peti vnà cū principali, vt vsura: ideo non admittitur purgatio: hic vero, & in d. l. & si post tres. nō poterat peti vnà cū principali. Ad d. l. magnā. r̄ndet, qđ ibi dr̄, q pœna ꝯmittitur, nō āt prohibet, quin mora possit purgari. Examinem' verba Petri, dicit ipse, vbi pœna p̄t peti vnà cū principali, non admittitur purgatio. Hoc est falsum, vt j. dicā in qōne illa qn̄ est dictū rato manēte pacto. Itē dicit ipse, q vbi non p̄t peti pœna vnà
d cū principali, tunc admittitur purgatio. Sed istud est[d] ꝯ textū d. l. traiectitiæ. §. fi. vbi in pacto legis ꝯmissoriæ non admittitur purgatio, & t̄n non poterit peti pœna vna cū principali. Qualiter ḡ r̄ndebimus ad d. l. & si post tres? Dico fm̄ gl. & Dy. sp̄ale in p̄toriis & iudicialib. stip'onib. Assigno aliā rōnem, quā ipsi, qa p̄toriæ stip'ones, & iudiciales iudicant̄ ex mēte p̄toris, sed ꝯuētionales ex mente ꝯhentiū. l. in ꝯuentionalib. s. e. Sed cū p̄tor habet æquitatē añ oculos. l. q Ephesi. s. de eo q certo loco. Iō cū videt ius actoris nō esse factū deterius, admittit purgationē moræ: nō sic in ꝯuentionalib. q ex mente & voluntate ꝯhentiū iudicant̄. Item ꝯ istā solutio. Dy. op. dn̄s Ray. de Forli. de l. j. s. de penu legata. vbi dicebat ipse, q erat casus ꝯ Dy. Sed certè immo ibi verè est casus ꝓ Dy. Nā ibi inter cætera ponit̄ casus, vbi penus relicta est in annos singulos, & si penum nō dederit, decē daret. Nā ibi est dies, s. in annos singulos, & pœna, & t̄n admittit̄ purgō, vt ibi dicit tex. Sed certè Dy. intelligit qn̄ est apposita dies soloni, cuius diei euētus ꝯstituit quē in mora: sed l. j. de penu legata. loquit̄ de die, q apponit̄ grā multiplicādæ obl'onis, cuius diei euētus non cōstituit quē in mora. Nā cum ex euētu diei in vltimis voluntatib. nascat̄ obl'o, nō p̄t eodem momēto nasci obligatio, & mora, vt j. de solut. l. qđ dicimus, licèt secus in ꝯtibus esset, vt l. ij. C. d iure emph. Sed si poneremus q in vltimis voluntatib. esset dies apposita solutioni, tunc nō admitteret̄ purgatio d. l. j. de penu leg. ibi, nisi for
e te aliud tp̄s, &c. vbi est casus pro Dy. ¶ Quinto opp.[e] de l. q Romæ. §. Flauius. j. e. vbi ē pœna, t̄n admittit̄ purgatio. Sol. dicit Dy. ibi erat pœna, & nō dies, sed q s. dixi, habet locū, qn̄ est pœna &
f dies. Sed ꝯ hoc dictū Dy. insurgit dn̄s Andreas de Pisis: quia † in
5 obligatione saltē inest dies tacita. s. cum petiero. l. si decem cū petiero. s. e. sđ dies tacita, & expressa ꝯ parat̄ idē, vt Dy. dicit, & probatur in d. l. j. de penu leg. ergo, &c. & sic recedit à dicto Dy. Sed certè Dy. loqtur de illo die, cuius diei cursum promissor poterat ꝓuidere ex natura obligationis. Nā si non potuit ꝓuidere, tunc de æqtate admittit̄ purgatio, q purgatio fit ex æqtate. l. si seruū. §. se-
6 quit̄. j. e. ¶ † Sexto opp. g de l. si ita qs. §. Seia. j. e. Solu. Dy. q ibi est
g dies & nō pęna, iō admittit̄ purgatio. Sed ꝯ hoc insurgit Andreas de Pisis, qa licet sit dies t̄m, t̄n pœna inest tacite, s. interesse, quod post morā succedit in obl'one. l. stipulationes non diuidunt̄. vers. Celsus. s. e. cū similib. ḡ nō deberet admitti purgatio, sicut qn̄ est dies, & pœna ex dispositione hoīs. Sed certe interesse succedit in obl'one, & ex dispositione legis, vn̄ eadē æquitate q lex illud inducit, eadē æqtate purgationē admittit: secus qn̄ hō sibi specialiter ꝓuidit. Illā enim propriā ꝓuisionē auferre lex nō vult. Nam lex suū, nō tibi tuum denegat auxilium, vt no. C. si aduersus venditionē. l. j. & firmius qs habet qđ q̄rit sua ꝓuisione, q̄ q prouisione alterius, vt s. de fideicōmissa. liber. l. si filius. §. erit. & l. 2. s. de off. ꝓcōsul. & de le. 2. l. qđ p̄ricipi. & l. si augustæ. Itē est alia rō: q̄ mitius agitur cū lege, q̄ cū hoīe. l. Celsus. s. de arbi & j. dicā. Item
7 ꝯ prædicta † vr̄ prædicta l. si ita quis. §. Seia. vbi vr̄ dies, & pœna, s. vsura. Sed certe ibi soluunt̄ vsuræ, vt fors: sed nos loqmur in pœna, quæ committitur ex cursu diei. ¶ Septimo oppono de l. j. in prin. s. de penu lega. & s. quando dies legato. cedat. l. cū fine. & l. si penū. vbi licet sit pœna, admittitur purgatio. Sol. dicit Dy. q ibi est pœna, & non dies, ideo mora committitur per interpellationem

ADDITIONES.

a ¶ Si sua intersit. Dico q cōtra Bar. transeunt cōiter omnes in ista quæstione de qua vide aliq̄d per do. Alex. hic. Et pro hoc q n̄ possit purgari mora, facit, quia lex non admittit casum impossibilē q cum eo ædificando facias, quod ius in eum desinat esse deterius, cum hoc ædificare id ad me nihil spectat cum fundus desinat esse meus alienatione.

b Sed dubitatur. Adde Ale. de Imo. sequentē Bar. hic in con. 24. col. j. in 2. vol.

c Poma. ¶ Arbitrio iudicis. Ad hoc vide do. Alex. in consi. 17. alias. xxx. in 2. vol. & con. 14. col. 1. eo. vol. Sed iterum dubitari pōt, quia Bar. tantum dedit formam arbitrandi, quando sumus in extraiudicialibus, quid esset quādo essemus in iudicialibus. Hac differentia mouetur hic solus Iac. But. q. dicit spectandā consuetudinē loci, in quo iudicium vertitur, arg. l. 3. in fi. s. de testib. Vide tamen circa hoc, l. & si post tres. s. si quis cau. & bene facit quod not Bar. de eo q est consuetus, in l. eum qui. §. fi. supra commo.

d Sed istud est contra. Pactū legis cōmissoriæ est pœnale, vt est tex. in l. si & rē. & pretium. s. de pet. hær. de quo per Bal. in d. l. & si post tres. in lect. circa medium, dum refert Bar. hic supra si quis cautio.

e Quinto oppo. No. ad intellectum d. l. qui Romæ. §. Flauius. q ibi erat pœna, & nō dies, sed tūc opp. de l. fi. s. q. sine manu ad liber. &c. prout ibi erat pœna, & nō dies, ꝓut ibi dr̄ quod imo, qn̄ venditur seruus cum hoc, vt manumittatur, q inest ex constitutione diui Marci, tempus duorum mensium, q ē gl. qđ hic dr̄ quòd in d. §. Flauius, nō erat dies. Solu. dicas q dispositio. l. fi. hēt locū, quoties nō agitur inter partes de certo actu manumittēdi, sed quoties actū est inter partes de certo gn̄e manumittendi, vt fuit in dicto. §. Flauius. ēt vide ad hæc Alex. con. 105. Secundo no. qđ vbi est pœna, & dies, etiā tacita, qđ nō possit prouideri, qn̄ impeditur moræ purgatio, sicut quando est pœna expressa, cōtra hoc tenent Angel. & Imol. vt refert hoc dom. Alex. quos sequitur dom. Christo. de Nice. dicentes, quòd imo tūc nō impeditur moræ purgatio, moti per l. si cū dies. §. fi. s. đ arb. l. 3. d. Ale. nitat̄ sustinere Bar. alle. pro eo dictā l. j. s. de pen. lo. Et respondent ad dict. §. fi. quod ibi erat dies incerta, quia ibi statur arbitrio iudicis, vult ibi gl. in verbo. modicum. in vltima opin. tamen teneas opin. Ang. quæ vr̄ tutior. Et in primo respondit do. Ale. quòd intellectus quem dat ipse ad d. §. fi. non est bonus, neque tenet̄, sed immo intelligitur de tēpore quatuor mensium, quod dr̄ indictionis, vt ibi communiter tenent doc. Et ad l. j. s. de pe. le. versi. nisi forte. responde. prout r̄dit Ang add. l. 2. C. de iur. emph. quæ videbatur facere pro Bart. q ibi pęna. & dies oriebatur ex eodē fonte, scilicet ex dispositione testatoris, prout in d. l. 2. oriebatur dies & pęna ex legis dispositione. Et pro ista solutione facit q̄a in materia purgationis moræ æquiparatur dispositio legis, & dispositio testatoris, vt inq̄ Bal. in l. & si post tres. s. si qs cau. Si ergo vbi est dies & pœna legalis, non admititur purgatio moræ, d. l. 2. C. de iur. emph. ergo hæc etiā admitti vbi est pœna, & dies ex dispositione testatoris, ex quo æqparantur. Sed q̄ritur q pōt esse ratio diuersitatis inter dictā l. si cū dies. §. fi. & dictam l. 2. C. de iure emph. Potest dici quòd in d. l. si cum dies. ibi indulgetur tempus quatuor mensiū miserationis causa. vnde sicut fuit misericors, in illo tempore indulgendo, ita etiā voluit esse misericors concedendo, quòd possit mora purgari, sed in d. l. 2. dies est circa ipsam obligationem, & ideo non est mirū si non admittatur purgatio moræ. Hæc mihi diuersitatis ratio nō placet, quia licet posset dici, nō est mirum, q ex quo licet tp̄s quatuor mensiū miserationis cā concessit, voluit etiā concedere q possit mora purgari, vt cui iam cōcesserat & aliud concederet. arg. l. j. C. de fideiuss. t̄n non tollitur quod lapsus diei positi à partibus, vt ego notaui ad Bart. in l. ita stipulatus. eodem tit.

f Pom. ¶ Sed cōtra hoc. No. quod obligatio cōtracta ad pœnā difficilius tollitur quam obligatio contracta ad interesse. Et ad hoc bene facit quod dicit Bar. in l. cū stipulatus sim à proculo, per gl. ibi j. e. quòd difficilius committitur obligatio cōtracta ad interesse, quā ad pęnam. Ex his verbis Bar. hic hēs inferre fm̄ Besu. quòd si dies q interesse essent in obligatione ex hominis dispositione, quòd admittitur purgatio moræ, quod est de mente Bar. in d. l. cū stipulatus, vbi etiā videas. Aduerte t̄n, quia videtur dicendum qn̄ est dies, & interesse in obligatione, quod non debeat admitti purgatio moræ, sicut qn̄ est dies, & pœna, quia interesse succedit in obligatione. ex hoīs dispōne. l. stip'lōnes nō diuidunt̄. ver. Celsus. j. e. Soluit. licet hoc sit verum, tamē immediate ven t ex legis dispositione propter tacitam voluntatem partium, vt dicit Are. in d. l. 4. §. Cato. j. eo. & fuit de mēte Bar. in d. l. cum stipulat' sim. in loco superius allegato.

g Paris. ¶ Sexto oppon. Vide Angelum consi. 316. incipien. ex themate, & actis & actitatis.

8 nem,& admittitur purgatio.†Sed contra hoc oppo.Stipulatio pœ nalis nouat præcedentem.l.obligationum ferc.§.fin.s.tit.j.&infra eodem.l.ita stipulatus, in fi.& ibi dicam,quomodo ergo admittitur purgatio?Sed certe Dy.in l.si seruum.§.sequitur.infra eo.dicit quòd ista nouatio nō impedit purgationem,vt dictis legibus,vbi est casus,quod placet.nihil enim repugnat,quòd vnum sit in obligatione,aliud sit in solutione.l.si stipulatus fuero decem in melle. j.de solutioni.Item ꝯ dictum Dy.arguit Andreas de Pisis.Nam sequitur inconueniens.quid.n.si est commissa pœna dupli , nonne actor erit in damno,si purgatio admittať?Sed hoc somnium est,vt ipsemet dicit:& ego dico ꝙ est ꝯ casum l.si cum dies.in fi.ꝯiuncta l.non distinguemus,in prin.s.de arbit.Præterea,est ꝯ casum dictæ l.j.in fine.de pen.lega.vbi ex cessatione quātitatis anni vnius, cōmittitur pœna maior pro toto,& tñ admittiť purgatio.Ex his cō-
9 cludamus dictum Dy.in omnibus esse tenendum.¶†Octauo dixi ſm Dy.s.quod vbi est dies,& pœna in iudiciis admittať purgatio-moræ:sed contra.supra de arbi.l.Celsus.Sol.dic,quòd d.l.& si post tres.& quod supra dictum est;habet locum in præparatoriis:sed d.
a l Celsus.habet locum in decisoriis.Ratio potest esse:a quia in prætoriis stipulationibus & iudicialibus iudicamus secundum mentē prætoris: sed hic non sic,in his quæ pertinent ad litis decisionem, vbi iudex iam functus est officio suo,vt s.de re iud.l.iudex. Sed ꝯtra hoc videtur d.l.si cum dies.§.fi. vbi etiam in decisoriis admittitur purgatio.Sol.dicit glo.in d.l.Celsus.in prin.& Dy.quòd in d.l. si cum dies.in fi.fuit apposita dies à lege:at in d.l.Celsus. in princ. fuit apposita dies ab homine,& mitius agitur cum l. quā cum homine.Sed contra hoc op.glo.in d.l.Celsus.de l.si libertus minorē. supra de iure patro.Idem dominus Anto.dicebat dictam solutionem non esse veram,ideo dictum contrarium l.si cum dies.§.fin. quidam soluunt quòd durius agitur cum homine legis ministro, quam cum lege,d.l.Celsus.Nec obst.d.l.si libertus. quia ibi loquiť
b de homine non ministro legis.Sed certe hoc b est falsum.Nam arbiter non est legis minister. Nullam enim habet iurisdictionem, sed notionem l.ait prætor.in princ.s.de re iudic.& ideo dic,quòd
10 Dy.bene dicit. Non obst.d.l.si libertus:† quia quandoque pœna respicit annullationem ipsius actus, de quo agitur,tunc durius agitur cum lege,quia facilius lex potest annullare, quam homo, vt C.de legib.l.non dubium. Quandoque pœna non respicit annulationem ipsius actus,de quo agitur,sed venit extrinsecus pœna pecuniaria,quæ committitur si aliud fuerit factum, vel non factum, tunc durius agitur cum homine , quam cum lege.¶Vltimò op-
c po.c†ad istam partem,& ea quæ dicta sunt, quia in præparatoriis
11 admittitur purgatio moræ post multos dies,vbi est dies, & pœna, vt C.de fideius.l.sancimus.So.speciale in fideiussore de iudicio si
12 sti,quia alieno vitio laborat,vt dicit gl.in d.l.& si post tres.†¶Venio ad secundam partem : dicitur hic, quòd post litem contestatā
d non admittitur purgatio.Oppo. primò d de l.interdum.§.fin.supra eodem.& l.si seruum.§.sequitur.& §.de illo.infra eodem.vbi indistincte dicit quòd offerendo rem debitam,purgatur mora.Sol.dicit glo.in d.l.interdum.quòd illa intelligitur secundum istam.s.offerendo ante litem contest.Sed cōtra hoc insurgunt Pet.& And. de Pisis & quasi omnes doc.dicentes,quòd hæc lex loquiť,quando vnum petitur.s.pœna. vel interesse. & ad purgationē moræ aliud offertur.s.ipsum factum.Sed quando illud quod petitur,offertur,tunc semper admittitur purgatio,d.l.interdum.in fi. probatur Insti.de perpe.& temp.act. §.fi. Sed do.Ray. sustinebat gloss.per l. sed & si alia.de consti.pec.vbi etiam quādo id, quòd petitur,offertur,non admittitur purgatio post litem contestatam.Nec obst.Insti.de perpe.& tempo.act.§.fi.quia aut loquimur quo ad euitandū instantiam iudicij,& loquimur vt ibi:aut quo ad periculum interitus,& tunc secus,d.l.sed & si alia. Sed & hoc nil est dictum:qa in d.§.fi.de perpe.& temp.act. absoluitur ab instantia, tanquam alias liberatus solutione,vnde nullus subest timor de periculo interit9. Dicas ergo sustinendo eum, & glo.quòd quando idem petitur,& offertur,non admittitur purgatio post litem contestatam.s.per solam oblationem,sicut poterat fieri ante, d.l.si seruum.§.de illo.Ita loquitur d.l.sed & si alia.Sed si post litem contestatam solueret:vel offerret,& consignaret,tunc liberaretur , & sequeretur absolutio ab obseruatione iudicij.d.§.fi.& §.hæc est veritas. qđ est notandū, & menti tenendum.¶Secundò oppo.e † quod vsque ad senten-
e 13 tiam admittatur purgatio.l.3.§.fi.&l.seq.infra iud.solu.Sol.secundum Pet.speciale est ibi.Ratio:quia in obligatione facti non committitur statim obligatio ad interesse totale , nisi tantum tempus transierit, quo factum potuerit explicari l.stipulationes non diuiduntur.§.plane.& l.continuus.§.item qui insulā. infra eodem. sed in stipulatione iudicatū solui, statim cum non venit ad defendendum,committitur ad totale interesse,non expectato , quòd transierit tātum tempus,quo iudicium potuerit expediri,& hoc fauore stipulatoris,ideo hic inducitur contra eum, vt vsque ad senten-
14 tiam admittatur purgatio. ¶Tertiò opp. †de l. fideiussor euictionis.s.de do.excepti. vbi etiam post sententiam admittitur purgatio.Sol.dicit Pe.ibi quando obligatio est cōmissa ab interesse propter culpam,hic quando propter moram,& potest esse ratio,dicit Andr. quia culpa sine dolo , mora vero cum dolo committitur.
f Sed hoc est contra l.f quod te.supra si cer.pet. vbi mora committitur sine dolo.Vnde Gul.de Cu.in d.l.& si post tres. dicit,quòd in d.l.fideiussor.est in obligatione factum momentaneum: hic vero factum successiuum.Sed hoc est contra l. si ita quis.§.Seia. vbi est factum momentaneum,& tamen non admittitur purgatio,nisi vsque ad litem contestatam.Vera ergo so.est illa,quam ponit And. de Pisis:quia in d.l.fideiussor. non tractatur de purgatione moræ, nam soluit totum quod debet.Sed quid est mirabile,quia cum cōmissa sit obligatio ad interesse,& sic ad quantitatem admittitur solutio fundi loco quantitatis æquiualentis:& sic aliud pro alio cōtra.l.2.§.j.si cer.pet. Sed illud ideo quia quantitas est in obligatione,respectu illius speciei,vnde eius solutio admittitur. l. si vero.§.
15 fi.supra solut.matrim.& ibi tex.¶†Quartò oppo.quòd vsque ad sententiam admittitur purgatio,vt s.de publica. l.hoc edicto.Sol. ibi loquitur de pœnis legalibus,quæ committuntur ex delicto. & sic non est materia nostra,sed est materia l. qui ea mente. infra de fur.& l.si quis non dicam rapere.C.de episco.&cleric.Vel dic,ꝙ ibi loquitur in actionibus arbitrariis. secundum quod dicimus in actione quod metus causa.l.si cū exceptione.§.satis enim clemen-
g ter.suprà quod met. cau.¶Quinto op.g de l.item veniunt.§.idem recte

ADDITIONES.

a Foma. ¶Ratio potest esse. Aduerte ad istam rationem,quam ponit hic Bar. assignando differentiam inter l.Celsus.& l.& si post tres.reprehendit siquidem eam Besu.inquit enim,licèt expediret officium iudicis,quo ad iudicandum tamē non est dubium,quod durat quo ad executionem.l.intra dies.& no.ibi per Bar.s.de re iudicata.Cogita tamē, quia ista impugnatio non videtur mihi satis bona,aliam nihilominus, quam hic ipse diuersitatis rationem ponit;magis faeetur sine dubio facienti actum necessarium, quam voluntarium.l.si fideiussor.§.si necessaria.supra qui satisda.cogan.& l.qui erat hæres.supra famil.ercisc.& in d l.& si post tres.fuit actus necessarius,scilicet promittere de sistēdo in iudicio.Imol.l.j.in princip.& per totum.supra si quis cautio.in d.l.Celsus. fuit actus voluntarius, videlicet compromittere. l.diem proferre.§ stari. s.de arbitr.non est mirum si in d.l.& si post tres.magis ei qui facit actum necessario, quam in d.l.Celsus,ei qui facit voluntariè fauetur,quia sibi imputari debeat,qui compromisit.Simile etenim in emptore videmus,quòd si cōpromisit cum ad hoc non cogatur,non potest re euicta agere contra venditorem de euictione.l.si dictū.§.j.s.de euictio.Aliam rationem diuersitatis ponit Albe.in d.l.& si post tres.dic vt ibi per eum.Aliam etiam ponit Bald.in c.j. in tit.quo tempo.mil.in vsib.feudorum.vide ibi per eum.

b ¶Sed certe hoc est. Quando durius agatur cum lege,quam cum homine,& contra.De hoc etiam vide Barr.in d.l.si libertus minorem,& in l.amplius non peti.infra rem ra.habe.Aduerte,quòd immo potius videretur dicendum , quòd non deberet posse purgari mora,quando dies est posita ab homine:quia non est dubium,quod grauius delinquit l.respiciendum,in princip.infra de pœn.vt si quis offendit digniorem hominem ,& per consequens grauius delinquit.§.atrox.Institu.de iniur. vt supra non deberet posse morā purgare,nisi diceres quòd non fit iniuria aliqua legi , ex quo ipsa hoc permittit, & volenti non fit iniuria & cum ibi fit iniuria,non est mirum,si potest remittere secus quando fit bene lex non nobis nostrum,sed suum denegat auxilium,vt no.C.si aduersus vendi.l.j.glo.j.

c ¶Vltimò op.Quod facilius succurratur fideiussori,quam principali, facit bene l.fideiussor euictionis,cum ibi no.de exceptione doli,Et quod magis faueatur ei,qui alieno vitio laborat,quam qui suo.est tex.in l.si quis suo.§.fi.C.de inoffi.test.& in l.lex Anastasij. C.de natu.libe.l.quisquis.C.ad l.Iul.maiest.

d ¶Oppo.primò.Nota quòd debitor speciei morosus per solam oblationem factam lite contestata,non purgat. Hoc idem tenet in d.l.interdum, secundum domi. Iacob.de Butr.& quidam Peru.Moder.ex not.per Rapha. Cuma.in d.l. interdum, sunt in contraria opinione.& volunt,quòd immo etiam isto casu per solam oblationem purgetur mora.Mouentur autem primò per dictum §.fi.Instit.de perpe.& tempo.actio.qui iudicio meo nil facit propter verbum satisfaciat,in text.positum,quòd vltra obligationem requiritur consignatio,vel solutio.Secundo mouentur per l. hominem. supra manda.vbi probatur,quòd vltima mora nocet, etiam post litem contestatam. & ibi hoc clare vult glo.fin. Tertio mouentur per generalitatem d.l.interdum. Quarto inducunt l.si seruum.§.sequitur,in sui ratione. infra eodem. Pro ista etiam opinio. facit l.si debitor. infra.de solutio.& l.si reus paratus.supra de procuratoribus.in generalitate sui. Ad dictam l.sed & si alia.respondetur inducendo alio modo.Dicunt enim ipsi, ibi primo debitor fuit in mora per lapsum termini,qui dehinc offerendo purgat moram,& creditorem non acceptantem in mora constituit, quæ mora nocet sibi vsquequo petat à debitore litem contestando,& sic ibi tractatur de mora ipsius creditoris purganda,nō autem debitoris,quod supponit Bar.Sed immo de eo in mora constituendo, quod no. & vide Imo.cons.36.

e ¶Secundo oppono.Circa istam l.3.§.fi.infra iud.sol.vide quæ ego ibi scripsi, & vltra solu.Bar.hic ad d.§.fi.qui est cōis,vt inquit ibi,Besu.quando dicit fuisse de mente But,ꝙ immo admittitur in d.l.3.§.fi.purgatio moræ,vsque ad sentētiam quæ stipulatio de defendendo non committitur super interesse,nisi lite super eo contestata.l.cum quærebatur.§.proinde.j.infra iudi. solu. secundum quod in mora quæ contrahitur in ipsa litis contestatione,etiam admittitur probatio,vsque ad sententiam,vt infra per Bar.in d.q.i. Alia etiam solu.ponitur hic per d.Ias.quam dicit esse ex ossib.Cu.vt hic per eum.Ex cuius tamen solu. habes limitare istum text. vt procedat quoties lis esset contestata cum eo , qui habebat domum ædificare,& sic ratione principalis , secus si cum fideiussore, quæ not.

f ¶Contra l.quod te. Præterea ista solutio Petr. alia ratione reprobatur: quia ea attenta sequeretur quòd venditori qui vendidit rem alienam, & sic fuit in culpa vendendo, fuisset tamen condemnatus ad interesse,quòd possit purgari mora,quod tamen est falsum,& contra l,emptori.ij.supra.de euict.reliqua autem circa hoc vide hic per d. Alex. in 10.fallen.

g ¶Quinto oppo.Vltra has duas sol.vide aliam sol.Bar.in contrarium quam tenet ibi Alber.& Imo.alia est Besu.hic,quòd illa loquitur in pœna legali,hic in conuentionali,vnde succedit regula , quòd mitius agitur cum l. quam cum homine. Alia est eiusdem Besu.hic quòd ibi l.aggrauaret nimium publicanum imponendo sibi vltimam pœnam quadrupli,quia tenetur ex delicto vi bo.rap.

rectè.ſ.de peti.hæred.vbi admittitur purgatio vſque ad litem con-
teſtatam ſuper actione iudicati.Sò.hic loquitur quando ex mora
ſuccedit noua obligatio,ibi quando ab ipſo initio vnum fuit in o-
bligatione,aliud in ſolutione:vnde vſque ad quod tempus duret
facultas ſoluendi, dic vt dicam in l.ſi ita ſtipulatus fuero decem in
a melle.j.de ſol.¶Veniamus ad quæſtio.ᵃex quibus declarabitur no
16 ſtra materia. ¶†Quæro primò,quæ eſt ratio, quod poſt litis ꝯte-
ſtationem non admittitur purgatio? Rñ. quia eſt duplex mora q̃
magis nocet,quam vna:& ideo dico, ꝙ ſi ante litem conteſtatam
non fuiſſet in mora,ſed fuit cõtracta mora in ipſa ꝯteſtatione, nõ
poſt.l.in fideiꝯmiſ.in prin.ſ.de vſur.tunc admittitur purgatio mo
ræ vſque ad ſententiam.De hoc eſt gl.C.de tranſa.l.ſiue apud acta
& l.ſi maior.intelligendo eam ſic, quòd facta litis conteſtatione
trãſegi tecũ, & illud quod conueneras dare nomine trãſactionis,
non ſoluiſti in termino,& ſic fuiſti in mora poſt litẽ conteſtatam,
ego proſequor primam actionem,& primã inſtantiam, certè ha-
bes facultatem ſoluendi vſque ad ſententiam.Et ita intelligunt il-
17 las gloſſas Pe.& Cy.ibidẽ.quod eſt no.†Secundò quæro,qd ſi in
ſtipulatione appoſita ſit pœna,& dictũ ſit,rato manẽte pacto,vtrũ
admittatᷣ purgatio?Iſta qõ fuit de facto in ciuitate iſta. Et qdã dice
bãt,qᵈ erat gl.j.de ſolu.l.id quod pœnæ.alij dicebãt quod erat qõ
Dy.in l.qui Romæ.§.duo fratres.j.eo.Item pro hoc facit opi.Pet.
qui dicit, ꝙ qñ pœna põt peti vnà cũ principali, non admittitur
purgatio.l.traiectitiæ.§.de illo.ſ.de actio.& oblig.Dicebã ꝯtra.ſ.ꝙ
admittatur purgatio.Primò per l.3.§. qui Stichum.ſ.de eo qᵈ cer
to loco.Nã certum eſt ꝙ intereſſe, quod venit in arbitrariis actio-
nib.põt peti vnà cũ prĩcipali,& tñ ibi dicit tex.quod actor hẽt ele
ctionẽ,vbi petat,reus vero vbi ſoluat ante litis cõteſtationẽ, & ſic
admittitur purgatio vſque ad litis conteſtationem, licèt poſſit pe
ti vnà cum principali. Secundò per l.ſi quis rem.ſ. de arbi. Nam
pœna quæ apponitur ſic in compromiſſo, poteſt peti vnà cum
principali,vt ibi,& tamen admittitur purgatio.l.ſi cum dies.§. fin.
18 ſ.de arbi.†Tertiò,quia quando pœna eſt maior quam ipſum prĩ
cipale debitum,põt peti principale debitum, & pœna in eo quod
excedit.l.ſi quis à ſocio.ſ.pro ſocio.& l.prædia.ſ.de actio.emp.&
tñ admittitur purgatio moræ ad totam pœnam, vt ſ.dictum eſt,
l.j.ſ.de penu lega.& j.eo.l.qui Romæ.§.Flauius. & ſi dicis quid o-
perabitur pactum? Dico operabitur, quando mora non purgaretᷣ.
Et ita debent intelligi gl.& l.alle.in contrarium,& ẽt dictum Dy.&
b ita fuit determinatum. Prædicta vera,ᵇniſi interueniat aliud impe
dimentum impediens moræ purgationem,vt dictum eſt.¶Quæ-
ro tertiò,quid ſi ignorans ſe poſſe purgare, ſoluit pœnam,vel in-
tereſſe,an poſſit repetere? Rñ,non.Caſus eſt in l.qui ob rem.de cõ
di.inde.Præterea ſol'o habet vim litis conteſtatæ.l.amplius.j. rem
ra.ha.ſed poſt litem cõteſtatam non admittitur purgatio,vt hic,er
go nec poſt ſolutionem.Præterea per ſolutionem facta eſt execu-
tio,ſed executione facta non eſt locus purgationi,vt dicã j.prox.
19 q.ergo &c.†Quartò quæroᶜquid ſi executio dnõ eſt facta ab ho
c mine,ſed eſt facta à lege,v.g.teſtator legauit Titio centum, & ſi cẽ
d tum non daret,legauit eidem fundum.Hæres non dedit centũ,&
ſic ipſo iure tranſit in ipſum Titiũ dñiũ fundi,an hr̃s poterit pur-
gare moram? Dico ꝙ nõ.vt de leg.2.l.ſi is cui.& no.p Dy.ĩ l.ſeruũ.
§.ſequitur.j.eo.quod eſt multũ no. qm̃ ſæpe occurrit in teſtamen
tis,& ĩ aliis diſpõnibus, vt poſt morã fiat executio ipſo iure,& ſic
ñ ẽ locus purgationi,ſiue executio ſit facta ab homine,ſiue à lege.
20 ¶†Quintò quæro,qd ſi in ꝯ̃ctu eſt promiſſa pœna,& iuratumᵉñ
e ꝯ̃uenire,an iurm̃ impediat purgationem moræ? Dico ꝙ impedit.
f Caſus eſt.C.de trãſa.l.ſi qs maior.maximè ꝯiungẽdo cũ his q̃ ſ̃.di
21 xi:qa ibi lex facit executionẽ ipſo iure.Sextò q̃ro,ᶠ†quid ſi ſtipl'o
eſt

ADDITIONES.

a ¶Veniamus ad quæſtiones. Videtur mihi,quod iſta ratio ſit parũ bona:quia ea attenta ſequeretur, quod ſi elapſum eſſet tantũ tẽpus,in quo potuiſti ædificare, & dehinc interpellaſſem extra iudiciũ,& ſic fuiſſes in duplici mora,quod non poſſis purgare morã, quod tamen eſt contra iſtum tex. Vnde cogita.Poſſet tamen dari alia ratio, quod non ſolet fieri ius actoris deterius per litis conteſtationem.l.non ſolet.j. de reg. iur. Et de his vide aliquid per Decium,& hoc ſentiunt Pau.de Caſt.& Alex.Aduerte tamen doct. & Alex.reprehendunt hic rationem Bar.alio modo dicendo,quod ex ſeparatis non infertur,l.Papinianus exuli.ſ.de mino.Sed ratio Bar.infertur ex ſeparatis.benè enim mora contracta ſuper facto eſt,alia vero ſuper intereſſe,& ſic contra diuerſa, quia reſpõdetur quod immo fuit contracta ſuper eod.Factum enim & intereſſe cenſetur idem ratione iuramenti ex interpretatione,vt inquit Bart.in l.j.de actio.empti. & in l. ſtipulationes non diuiduntur.ſ.eo.ti.& ſic ex ſeparatis non infertur,& licet poſſet dici, quod iſta impugnatio ſatis procederet,quãdo ſtipulatũ eſſet rem dari,quia tunc fieret condemnatio in æſtimatione,& ſic mora videretur contracta circa diuerſa,tamen etiam iſto caſu diceretur ꝙ non fuit contracta circa diuerſa,ex quo videtur ſaltem fuiſſe ex mente cõtrahentiũ vnum loco alterius ſuccedere.Et vide hic aliquid per do.Alex.in v.fallen.

b ¶Prædicta vera.Iſta contra Bart.eſt magis communis,vt hic inquit Beſu. & de ea vide hic domi.Alexan.in ix.fallen.& iſta quidem cõcluſio,quia diſputabilis, eſt ſollennizanda.Imo.& ordinarij multis omiſſis procedunt ad primum fundamentũ Bart. hic de actionib.arbitrariis.Reſpond.per Bal.& declarat ibi Alber.de male. in l. & ſi poſt tres j. lect.& pulchrè hic alios retulit,de quibus hic cum omnibus quæ j.ſubiiciam in ſecundo fundamento,d.l.ſi rem.Reſpon.vt per Mod.Peruſ.in d.l.& ſi poſt tres.poſt Bal.ibi,in 3.fundamento,quando pœna eſt maior.& reſpõ.per præfatos doct.Peruſi. poſt Bald. in d.l.& ſi poſt tres,quod iura Bart.loquuntur in actionibus bonæ fidei,&c. Quarto facit pro iſta opinio.vltra fundamentum Bar.ſecundum Mod.Peruſ.& fuit fundamentum ſolu.in l.ſi pacto.C.de pact.quod actus agentium,&c. l.non omnis.ſ.ſi cert.pet. & quod verba non trahuntur extra ſignificationem.l.non aliter.ſ. de lega.3.Sol.dicas, quod immo non operantur contra voluntatem agentium,quia intentio contrahentium fuit, vt impedirẽt moræ purgationẽ,per adiectionẽ talis clauſulæ. Nam à forma pacti nõ eſt recedendũ.l.iuris gentium.§.ait prætor ſ.de pactis.& l.ſtipulatus es opus. in ratione ſui. j.de fideiuſ.ſed forma pacti eſt,quod habeam vtrumque,& principale,& pœnam,per ea quæ no.doc.in d.l.ita ſtipulatus.Sed ſi poſſet mora purgari,non haberem vtrũque, ſed ſolum principale.Et facit quia lex reſpuit actum fraudatorium.vnde pro primo opp.talem clauſulam,volo te ad vtrumque obligare,vnde cum fœtus obligationis ſit ipſa ſolutio.Inſti.quib.mo.tol.obli.in princi ſi obligatus es ad vtrumque, & fœtus obligationis ſit ipſa ſolutio,ſi poſſet moram purgare, non ſoluiſſet id, ad quod eſſet obligatus. Quinto facit pro iſta opi.ſecundũ d.Petru.in l.cum proponas.C.de tranſa. quia quãdo admittitur purgatio moræ,eſt quædam æquitas.l.ſi ſeruum.§.ſequitur.j.eo.quia cũ tibi morã purgẽ,nihil propter hoc dãni tibi euẽturũ ſit,& mihi ſit multũ profuturũ, quia aliter magnũ dãnum ſentirẽ,tanto magis debet admitti,quando vtrũque præſtarẽ, cum maior æqtas iſto caſu militet,cũ maius damnũ ſenſurus forẽ.Sol.quòd mihi eſt imputãdum,quod talẽ clauſulã apponere permiſi.Vnde ex forma pacti nõ eſt recedẽdum vlterius.Vlti.facit quia clauſula,rato manente pacto,dic,vt hic per eum,cuius tamẽ aſſũptũ mihi nõ placet.Pro contraria parte quod non poſſit purgari,facit l.id quod pœnæ nomine.in verſi.lucro.infra de ſol.iuncta gl.hinc reſponde ex verbis Bar. in fin. ſuæ q. Secundò facit tex.in l.cum ſtipulatus ſim à Proculo.iuncta glo.in verbo, commiſſa eſt incip.de rigore.in fin.infra eo.Solu.ibi erat dies,& pœna.Tertiò facit l.ita ſtipulatus. in fin.infra eo.hinc reſponde,& primo argu.Quartò facit ſecundũ Beſu.vt hic, quia ſic l. qui fidem.ſ.de tranſactio.nobis de vento ſeruiret.Quintò facit ſecundum Bal. in l.& ſi poſt tres.in lec.quia à forma pacti.&c.Sol.hoc eſt verum,niſi aliud ex iuris diſpoſitione iudicaretur,& contrahentes cenſeantur velle,vt omnes leges habeant locum in actibus ſuis,quæ in illis fluunt,non eſt mirum ſi purgatio moræ eſt,& etiam eo caſu admittitur. Vltimò pro nunc facit,quia iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto,vt dicit Bal.in l.ſi quis maior.C.de tranſac. Sed quando interuenit iuramentum, impeditur moræ purgatio,vt hic per Bar.in v.q.&c.Sol. Dicas quod iuramentum impedit purgationem moræ in odium peierantis,non in vim clauſulæ,rato manẽte pacto. Hanc opi.Bar.cõmunem,& ſic defenſatam limita,niſi in inſtrumento facta fuit mentio de exactione pœnæ,puta,quia dictum fuiſſet,promittis Stichum,& ſi non dederis, promittis centum nomine pœnæ.rato manente pacto,quia commiſſa ſtatim exigatur.Iſto etenim caſu non admittitur purgatio moræ,ita dicit egregie Sal. in d.l.promittis.& de mente eiuſdem in l.ſi maior annis.C.de tranſact.& tene menti,& ſis cautus.vt apponas quando fierent alia inſtrumenta.Et de iſta opi.hic vide do.Ant.de Prato, in conſi.quod eſt inſertum inter conſi.Alex.in conſi.xlix.incip.paucis vtar.vol.4.verſi.tertio.vbi ſoluit pœnam vbicunque facta ſolutio pœnæ eſt,vel intereſſe ẽt iuris errore datũ,non repetit. Quod videtur habere locũ,ẽt ſi ſolutio errore facta ſit,per tex.in l.is cui.& ibi gl.quam alleg.in prox.q.ſ.de leg.2.Cõtra tamen hoc facit,vt inquit Beſu.regula l. error.ſ.de iuris & facti igno.ꝙ vbicunque tractatur de damno euitando, etiam iuris error non nocet,ſed hic tractatur de euitando,cum veriſimile ſit ꝙ pœna ſit maior,quam promiſſio principalis,ergo talis error nocere non deberet.Sol.ſi dicas, quòd ego poſſim purgare moram,eſt iniquum,niſi conceſſo quodam ſpeciali priuilegio contra diſpoſitionem, & rigorem l.id quod noſtrum eſt.j.de reg.iur.vt hic inquit Alberic. Nam id quod noſtrũ eſt,à nobis ſecundum ius commune ſine facto noſtro auferri non deberet, Vnde ſequeretur,ꝙ cum tu in pœnam incidiſti propter moram,& illa ſit mihi acquiſita,ꝙ ſecundũ diſpoſitionem iuris communis non poſſis purgare moram,ne id quod meum eſt,&c,vnde non eſt mirum,cum concederet tibi contra ius commune,quòd poſſis purgare moram,& ſic ex quodam priuilegio, ſi ſoluis ꝙ nõ poſſis repetere, cum facilius tollatur diſpoſitio iuris priuilegiati,quam cõis.l.eius militis.§.militia miſſus. de teſta.mil.& ſic id quod dicitur,ꝙ error iuris,&c.debet intelligi verum,niſi talis error verſetur circa aliquod ius priuilegiatum,quia tunc bene nocet,vt hic.

c ¶Quartò quæro.No.quòd quoties fit executio à lege,vel ab homine eius quod eſt deductum in ſtipulationem nomine pœnæ,quòd non admittitur purgatio moræ.Et vtraque concluſio probatur per d.l.ſi is cui.& ita ibi no.Bar.in l.fi.Pro iſta opin. facit vltra adducta per domi.Alex.hic,quod vult Bal,in l.ſi plures.C.de condi.inſer.Et hæc eſt cõmunis opi.Doc.vt inquit d.Alex.conſi.94.in 2.volu.& conſi.vlt.in eod.volu.& Arc.conſi.18.& Pau.de Caſt.conſi.33.Probatur iſta opin.ex eo,quod in ſimili conſuluit do.Abb. in conſi.67.dum alleg.c.quamuis.de reſcrip.in 6.in 2.vol.pro cuius opi.dixit ſe alias cõſuluiſſe,dum accidiſſet de facto,me audiẽte Piſis,Decius magiſter meus, & facit quod not.do.Alex.in l.ſi mihi.& Titio.verſ.ſecundo quæro,dum alle.Rom.conſ.70.j.eod.Reliqua vide hic per do.Alex.& Rom.conſ.103.

d ¶Si executio.Adde tu quòd hoc dictum Bar.dicit commune Alex.conſi.14.

e Roma¶Et iuratum. Circa quintam Bar. quæſtionem omiſſis multis quæſtionibus. vide quæ hic dicit Ange.& quæ ego ſcripſi in d.l.ſi quis maior.ſcias quòd opi.Bar.eſt communis,vt inquit Beſu.& domi.Bapt.de S.Seuerino in tract.ſuo.de tranſactio. in 17.q.Et pro ea vltima,quòd communiter à doc.hic eum teneri dicat,quã in d.l.ſi quis maior.veriorem appellat,conſuluit domi.Alex.& ipſe communem appellat conſi.59.ad fi.in 2.volu.Et pro iſta opi.facit in ſimili glo.in l.pecuniam.ſ.de cõdi.ob cau,in glo. in verbo neceſſe,tamen contra iſtam opin.facit ſecundum Beſu.hic,quòd iuramentum debet regulari ſecundum naturã contractus, ſuper quo interponitur.l.fi.C. de nõ num.pecu.Huic poſſes reſpondere,vt ar.quod in ſuperiori eſt no.vel ex no.per me.in d.l.fi. Secundo fanit arg.Petr.in ſecundo,quod eſt quintum in ordine,Sed huic reſponde,vt ibi reſpõdetur,& quia hoc fuit in odium peierantis. Hanc tamen opinionem limita duobus modis,de quibus hic per Ale.& in d.l.ſi quis maior. An autem dum allegat in vltima limitatione de mente Bal.glo.in c.apud miſericordem.32.q.j.in gl.adde quòd eandem limitationem poſuit Rom.per illam glo.in ſingulari ſuo.& vide Ale.in conſi.131.vol.2.Car.conſ.148.in 2.dub.& conſ.261.eo.vol.

f ¶Sexto quæro. Circa ſextam q.eſt aduertendum quòd mora commiſſa propter factũ, difficilius purgatur,quam commiſſa propter non factum.Ratio autem eſſe poteſt quia maior eſt culpa in faciendo,quam omittendo,vt eſt glo.in l.ſi mora. ſ.ſolu.mat.Contra tamen primum membrum,quòd vbi eſt commiſſa pœna,vel intereſſe circa factum affirmatiuum momentaneum admittitur purgatio moræ, faciunt nonnulla iura, quæ alleg.glo.in l.amplius non peti.j.rem rat.ha.Et facit l.hoc edicto ſ. de alie.iud, mu, cau. fact.& in l.quamuis.ſ.de in ius vocan.& in l.hoc edicto.ſ. de publica. Secundo aduertendum eſt,quòd ratio c.primi non dicitur eſſe illa, quam ponit hic Bald.ſed quia ibi ſtatim fit executio à lege.Tertio eſt aduertendum,quod immo glo.in d.l.cum filius §. in hac.ſ.e.non debet declarari ſecundum l.ſi in lege §.colonus.ſupra loc.quia cũ gl.loquatur de contractibus ſtricti iuris,& in l.ſi in le.de contractibus bonæ fidei,in quibus longa eſt differentia,& diuerſa ratio non debet ex ſeparatis inferri.l. papinianus exuli. ſupra de minor.Præterea eſt aduertendum, quòd in d.l. ſi in lege §. colonus.potius dicitur commiſſa mora propter non factum,quia non admiſſo colono, quam propter factum immo non eſt mirum ſi admittatur purgatio. his tamen non obſtãtibus teneas opin.Bar.quæ eſt verior,vt inquit do.Alex. qui pro eo conſuluit conſil.ſuo.57.volu.2.& Arc.conſi.157.

est ꝯmissa pp maleficiũ.nã q̃ s.dixi hñt locũ,qñ est ꝯmissa pp ñ factũ,an tũc admittat moræ purgatio. An.d Pisis.dicebat ꝙ ñ,p.l.cũ filius.§.ĩ hac.s.e.inducẽdo ea sic,ibi.n.minor restituit.vt ibi no.ĩ gl. q̃ appet,ꝙ de iure cõi ñ poterat purgare morã. Sed an bñ dicat? Pro eo vr casus,s.deposi.l.j.§.si rẽ.& in feu.tit. qd iuris sit si vasal. feu. qd alie.rcupe.c.j.In ꝯriũ vr casus ĩ l.si ĩ lege.§.colonus.s.loca.Facit C.de appłoni.l.si qs libellos.Dicerẽ ꝓ mõ sic. Quoddã ẽ factũ momẽtaneũ,& tũc si pœna ẽ ꝯmissa,vel interesse,qa maleficiũ ñ admittit purgatio moræ,d.l.j.§.si rẽ.& d.c.j.Quoddã ẽ factũ successiuũ,& tũc licèt in modico qs ꝯfaciat,admittit moræ purgatio ĩtra modicũ tps.d.l.si in l.§.colonus.Et cũ hac determinatione intelligo gl.ĩ d.l.cũ filius.§.ĩ hac.s.eo.¶Septimo q̃ro,†qd si cũ esset intra tps,q̃ poterã purgare morã res periit,cui⁹ piculo piit? De hoc ẽ casus no.C.d fideiu.l.sancimus.§.pe.vbi dr,ꝙ periit piculo debitoris:qd fateor verũ eẽ.Tñ in isto casu puto,ꝙ offerẽdo æstimationẽ rei pemptę liberabit ab oĩ alia pœna.sicut si rẽ ipsã offerret argu.de leg.j.l.cũ res.§.sed si Stichũ.& Dy.vr sentir hoc in d.l.si ser
a 22

23 uũ.§.seqt.ĩ eo.¶†Octauo q̃ro,qd si ꝯuentio est collata in psonã vnius,& pœna in psonã alterius, an tunc pœnalis stiplo ꝯmissa, possit purgari? d. Andr.dt,ꝙ ẽ dubitabilis qõ, qualr possit auferri actio illi.Exẽplũ huius qõnis possum ponere,ĩ.de stipu.ser.l.j.ĩ fi. Hoc.n.tota die vtimur in partibus nostris,ꝙ aliq promittũt obligationẽ obseruare,& nõ ꝯtrauenir sub certa pœna, q̃ promittũt notario recipienti pro fisco,cuius formã tetigi ĩ. de iure fisci.l.j. Quid dicemus? Omissis dictis allorũ,q nihil dñt,puto de mẽte iurisco.hoc esse,qd si qdẽ dispõ sic simplr ꝯfertur, si Titio nõ dederis.Seio dabis centũ,intelligat, i.si Titio dare ñ potueris.l.3.§.j.d adi.leg.Nõ.n. ẽ certum,qd oĩno volueris à primo auferre pp morã debitoris.Sed si ponis verba testatoris,vel ꝯtrahẽtis, certe tũc credo,ꝙ ñ admittat purgatio,per rõnẽ l.3. C.de noua.qa qñ actio facit trãsitũ de psona vnius ad personã alterius,nõ licet primo creditori soluere,si debitor sit.Facit s.d trãsac.l.fi.¶†Nono
24 q̃ro,nam ea q̃ s.dixi de purgatione,hñt locum ex parte rei,qd ex pte actoris,an admittat purgatio moræ? Distingue sic, aut actor vult purgare ad ꝯseruandũ actionẽ iã ꝯstitutã & põt.l.si ita quis.§. Seia.ĩ eo.aut ad actionẽ de nouo q̃rendã, & tunc aut principalr ad q̃rendã,& ñ pt.l Thais.§.intra.s.de fideicõ. lib. aut ad q̃rendã accessoriè,& põt:l.Celsus §.fi.& l.seq.s.de arbi.& hoc est verũ, ꝙ licet actori purgare morã,tñ hæc purgatio moræ ab actore facta non egredit personam eius,cuius personæ respectu fit purgatio, nec valet quo ad alios fortè correos,aduersus quos actor fuerit
25 in mora.l.mora.§.fi.ĩ eo.¶†. Vltimo in materia nostra ad distinguendum, cum q̃ritur,an mora possit purgari,sic distingue, Aut q̃ris an possit purgari ex parte actoris,& dic vt s.proxi. qõ.aut ex parte rei,& tũc aut pœna est ꝯmissa pp maleficiũ,aut pp nõ factũ Primo casu,dic,vt s.prox.ĩ 7.q.Scđo casu,s.qñ pp ñ factũ,dic aut ẽ facta executio ab hoĩe,vel à lege,& nõ admittit purgatio,vt dixi s.in 3.q Aut ñ est facta executio,& tũc aut in stiplone est iuratum,& nõ admittit purgatio.l. si qs maior. C.de trãsa.& dixi s.in 5.qõ.Aut ñ est iuratũ,&tũc aut in stiplone,seu in alia dispõne est
b dies,& pœna:b aut dies & nõ pœna,aut pœna,& nõ dies,aut nec pœna.nec dies.Primo casu,qñ ẽ dies &pœna, aut est dies cã multiplicãdæ obłonis,&nõ impedit purgationẽ.l.j.s.de penu.leg.aut est dies cã limitãdæ solutionis.& tũc aut loqmur in obłonib⁹ ꝯuẽtionalibus,& nõ admittitur purgatio. l.traiectitiæ.§.de illo. s. ti.j. & C.eo.l.magnã,aut de stipulationibus ꝑtoriis, & iudicialibus,& tũc aut pertinet ad litis ordinationẽ,& admittit purgatio,nisi ius actoris sit factũ deteri⁹ l.& si post tres.s.si qs caut.dũ tñ intra paucos dies vt ibi,nisi sit fideiussor iudicio sisti,l.sancimus.C.de fideiuss.Aut ptinet ad litis decisionẽ & tunc aut est dies apposita ab hoĩe,& ñ admittit purgatio:si à lege,admittit,d.l.si cũ dies §. fi.& l.sequ.l.Celsus.s.de arbitr.Scđo casu,qñ est dies & non pœna, & admittit,purgatio.l.si ita qs.§.Seia.ĩ eo.qd intellige cũ distinctione,q̃ dicemus ĩ.quarto casu,qñ non est dies nec pœna.Tertio casu,qñ est pœna,& nõ dies admittit purgatio.l.j.de pen.leg.& s.qñ di.leg.ced.l.cũ sine.& l.si penũ. quod intellige cũ distinctione q̃ statim dicã.ĩ.proxi.casu.Quarto qñ ñ fuit dies apposita,nec pœna,tunc subdistingue:aut quæris an admittatur purgatio ante litẽ contestatã,aut post litem contestatã,aut post sñiam. Primo casu,admittitur purgatio duobus concurrentibus,s. ꝙ actoris non intersit,& ꝙ sit intra modicũ tps. alias secus vt dixi s. in primo & secundo ꝯrio.Secundo casu,qñ lis est ꝯtestata,& tunc aut post litem cõtestatã offertur illud idẽ,quod petitur,aut aliud. Primo casu,p solã oblationẽ non purgatur, nisi vt dicam in seq.mẽbro.l.sed & si alia.s.de ꝯsti.pec.secus si solueret,vel offerret vel ꝯsignaret,& deponeret..vt Insti.de perpe.& tem.acti.in fi.& dixi s.ĩ primo ꝯrio.Ad secundã partẽ,aut vnũ petitur,& aliud offert & tũc aut qs cœpit esse in mora post litẽ ꝯtestatã,& admittit purgatio, vt dixi s.in j.q.Aut cepit esse ante,& tunc ñ admittit purgatio , vt hic.Fallit in l.3.in fi.ĩ.iudi.solui.Et rõnẽ dixi s.in secundo contrario secundæ partis.Tertio casu,scilicet post sententiam,& nõ admittitur purgatio,nisi vt dixi supra in tribus vltimis contrariis.

ADDITIONES.

a ¶Septimo q̃ro.Ex hoc colligit Bar.vij.q̃ones,quod si res debita pereat ĩtra tps datũ ad purgandũ moram,quod perierit periculo debitoris. De quo vide Pau.de Ca.in l. quod te. s.si cer.pet.Et ad hoc bñ facit tex.quẽ notat ibi Bart.in l.doli.vers.diuersum.ĩ.de noua.vbi minor nõ restituit aduersus ea, q̃ fecit in quadriennio dato ad petẽdũ restitutionẽ in integrũ.Facit ẽt,qa si aliter diceremus,sequeret quod mora sua nõ esset sibi nociua,sed potius lucrosa,cõtra l.i.cõdemnatione.§.vnicuiq;.ĩ.de reg.iur.&c.mora.de reg.iur.ĩ vi.Et ex hoc colligit vt dicũt qdam Perusini, & est de mente Imo.hic,quod post morã periculũ interitus rei debitæ spectat ad debitorẽ morosum, et si res debita pereat intra tẽpora data ad morã purgandã. Et sic est ampliatio ad l.si ex legati cã.s.e.& d.l. quod te.quo ad periculũ interitus, vt s.rõnem autem dubitandi huius decisionis ponit Pau. de Ca.in d.l. quod te.in loco s.alleg.Cui adde gl.in l.i.in prin.ĩ.nil no.appel.penden.

b ¶Dies & pœna. Adde vt per Baldũ in consi.9e.libro tertio. & Pau. de Cast. consilio 20.circa finem.

LEX LXXXV.

In executione. Vsq; ad §.ꝑ pte breuiter h d.Obłatio dãdi certã quantitatẽ est diuidua, quo ad oblationẽ & solutionẽ:obłatio faciẽdi,vel ñ faciẽdi, est penitus indiuidua ¶Quæro qd in obłone certæ speciei?tex. est in l.si stipulatus.§.j.ĩ.de sol.Itẽ in §.secunda ad opus nota ꝙ illud dr indiuiduum,cuius effectus est indiuiduus.dixi plene in l. stipulatiões non diuiduntur. eo.Item not ꝙ obligatio factorum nõ diuiditur quo ad petitionẽ,vt hic.Quod est contra gl.in l.eadem. §.fi.s. eodem.sed illa male dixit,vt ibi dixi.

§.Pro parte autem. Obligatio generis & alternatiua sunt diuiduæ quo ad petitionem interesse:indiuiduæ quo ad solutionem.Nota bene rationem quæ hic ponitur in tex.Dixi plene supra eodem,l.2.§.j.

§.Insolidum. Denunciatio debet fieri cuilibet hæredũ insolidum.Item defensio nõ diuiditur,sed interesse diuiditur,h.d.Nota bene quod dicitur de denunciatiõe. Sic ĩ.eo.l.cum ex causa. h.d. Intelligatis istum tex quolibet deficiente,id est parte aliqua deficiente nam vnus posset defendere insolidum.ĩ.eo.l.cum ex causa.& ibi videbitis.

§.Item si ita. Stipulatio pœnalis adiecta obłoni dandi ẽt certæ speciei.pro solido ꝯmittit nisi solidũ det.h.d.Op.& vr,ꝙ q recipit partẽ, piudicet sibi, ne pro illa parte ꝯmittat pœna.l.2.s.si qs cau.& l.ꝯmissoriè.C.de pac.inter emp.& vẽdi.& l.post diẽ.s.de leg.ꝯmis.gl.dicit fateor sm Ioan.ꝙ hic recipit partẽ ignorãs:secus si sciẽs.d.Dy.dicit ꝙ ñ est verũ: qa pdictæ leges loquũt post diẽ,& post pœnã ꝯmissam hic,ante,& iõ secus qa iuri futuro nõ pt renunciari l.si ita.de leg. 2.l.is põt.de acqren.hæred.& not.in l.j.C.de pac. ergo non vr renunciari ante pœnã ꝯmissã in dubio,nec vr recipere aĩo renunciandi:post sic.¶Quæro an receptio partis fundi cõputetur in pœna.Gl.dicit ꝙ sic,sed nõ est verum in quacunq; parte:qa nõ admittitur ꝯpensatio speciei ad quãtitatẽ.l.si ꝯuenerit.s.de pig.act.Vult ergo dicere,ꝙ species retinebitur,donec soluatur,secus si solueretur quantitas pi.post rẽ.s.de transactio.& l.ꝙ si ex stipulatu.s.pro soc. Quæro, qd si vnus hæredum vult soluere,alij non? Dic vt dixi in l.2.§. ex his. s.eo.,& ibi gl.tangit.Dy.hic distinguit plenius. Dic, vt dixi s.eo.l. 4.§.Cato.& l.stipulationes non diuiduntur.

§.Quicunque. Op.ꝙ liceat qñq;,vt in exẽplo posito ĩ gl.Rñ.illud est iõ qa vr tacitè actũ.l.cũ qd.s.si cer.peta.Hoc probat s.de pscrip.verb.l.si gratuitã.in fi. Sed gl.ibi posita vr contra istã.Dic quandoq; impedio plus proiiciẽdo,& licet, quia videtur actum.Quandoque impedio,quia nolo proiicere,vt sic non appareat quis vinceret,& nõ licet, vt ibi not. quia hoc est contra illud quod fuit actum.Vltimo ad materiã huius §.dic per Dy.in c.cum non stat per eum.de reg.iur.lib.6.

LEX LXXXVI.

Quod dicitur. Hãc exanima,vt s.eo.l. scire debemus, Dy.quærit hic,de eo qui percussit eodem tempore bis,an puniatur pro duabus percussionib? Dic plene vt in l.nunquam.ĩ de priuat.delic.

LEX LXXXVII.

1 *Actio ex testamento quomodo concurrat cum rei vendicatione.*

Nemo rem suam. Ista lex legitur in glo. tribus modis,si bene intelligatur. Vno modo in glo.parua super verbo stipulatur.Sed contra istam lect. op. de l.si is qui.s.tit.j.Sol.hic fuit expressa cõditio,si erit mea, tũc ab ipso initio est inutilis stipulatio,vt hic.& l.si rem meam.s.eod.& hoc ibi not.& Institu.de inutilibus stipulationi.§. itẽ nemo rem. sed d.l.si is qui Stichum,loquitur in stipulatiõe simpliciter interposita,& tunc adhibetur distinctio,an ex causa lucratiua, vel nõ. Alia lec.est ꝙ in re quæ debet esse mea sub velamine,si ꝯditio collata in tempus cum erit mea,tunc subdiuiditur in duas lectu.Vna est,ꝙ in re quæ debet esse mea in euentum conditionis infallibiliter.si tũc viuã,vt in re mihi legata sub ꝯdõne.Ad istã op de l.j.§.si qs sub ꝯdõne.vt lega.nomi.caueat. Sustinendo istam lect. stiplo valet

valet. est tñ modice vtilitatis, & iō dt hic, nemo vtiliter, &c. quasi dicat stipulari pōt, sed sine vtilitate. ¶Sed ꝯ, qa si ñ hēt vtilitatē, ñ dēt interponi. l. hæc stipl'o. §. diuus. vt leg. nomi. ca. & facit. l. q bis. s. e. Sol. dico, ꝙ hēt vtilitatē pp fideiussores. Itē est alia vtilitas, vt dixi s. eo. l. q bis. ¶Itē op. cū sit futura mea ipso iur ex testō, ergo qd meū est actione psonali, amplius petere non potero, vt inst. d actio. §. sed iste. & s. v susfr. queād. ca. l. si. Solu. dic, ꝙ stipulor mihi rē tradi, ñ mihi rē dari. Vel al'r, ibi loqr in quātitate legata, q̄ adueniente ꝯditione ñ efficit̄ mea, vel fuit legata res aliena: sed si ponimus in re testōris, & tūc recidit in illā q. †qūo actio ex testō pt ꝯcurreř cū rei vēdicatiōe. Et Cy. ponit in l. j. C. ꝯmu. de lega. tres resp̄osiones, s. vt qa ad rē tradendā agō actione ex testō, vel dic, ꝙ si eligit actionē ex testō, ñ pt eligere rei vendicationē, vt in §. nr̄a aūt. Instit. de leg. & ibi not. Alia est opi. Albe. de Sul. q̄ ponit Cyn. in d. l. j. C. cōia de leg. vez, ꝙ ex testō ꝯpetit dñium ex iure speciali, iō ñ impedit actionē psonalē. l. in bello. §. si qs seruū. j. de cap. & postlimi. Sicut g actio ex testō, q̄ psonalis ē, ꝯcurrit cū rei vēdicatiōe, ita dicta actio ex stipulatu, q̄ ei9 nām assumit, d. l. j. §. si qs sub ꝯdōne. Alia lect. ē in re, q̄ ñ dēt esse mea infalibiliter, & vide gl. sd ñ bñ dicit, qa adueniente ꝯditione pt esse vtilis, si tunc res stipulatoris non esset. l. existimo. j. eo. & ideo huic legi non congruit.

LEX LXXXVIII.

1 *Mora rei nocet fideiussori, nisi fideiussor prius constituerit creditorē in mora per oblationem.*
2 *Fideiussor si hominem debitum occidat, quando actione de dolo, & quando actione ex stipulatu teneatur.*
3 *Debitor interficiens rem debitam, quando dicatur in mora interficiendo.*

Mora rei. Mora rei nocet fideiussori, nisi creditoris mora quo ad fideiussorē pcesserit: mora tñ fideiussoris ipsi soli nocebit. h. d. ¶Op. j. de fideius. l. si. & l. j. s. de ilitē iuran. & l. cētū Capuæ. s. de eo qd cer. lo. Dic, ꝙ nō nocet quo ad augmētū obl'onis, sed quo ad eā pducendā sic, & dic plene, vt in d. l. centū Capuæ. ¶Op. ꝙ vltima mora nocet. l. si seruū. §. seqt. j. eod. & de peri. & ꝯmō rei vendi. l. illud. & sic vltima mora rei nocebit fideiussori. So. dicit Hugo, fateor, sed ego hoc intelligo ꝙ fideiussor obtulit post morā rei, & sic rei purgauit morā: sec9 si ante obtulisset. Primū mēbrū est verū in se, & oēs tenēt, ꝙ nō: qa oblatio fideiussoris purgat morā rei: tñ huic legi ñ ꝯgruit: quia ex ordine literæ apparet prius fideiussorē obtulisse, demū reus fuit in mora.
1 Ad ꝯriū † rñde, ꝙ mora principalis nocet fideiussori, nisi creditoris mora pcesserit, quo ad fideiussorē, & hæc est veritas. Hic est casus not. nec est alibi, avt dicit Dy. ¶Op. ad sol. & vr̄ ꝙ fideiussor, q
a occidit, teneř de dolo, & sic ñ ex stipulatu. l. si fideiussor. s. de dol. Gl. soluit hic tribus modis. Tu dic, & not. in lege ꝯria tres casus.
2 †Qñque fideiussor occidit post morā vtriusq;, s. rei & fideiussoris, & tunc directa tenetur ex stipulatu, qñque interfecit ante morā rei principalis, post moram fideiussoris, tunc tenetur vtili ex stipulatu, vt hic in fi. & l. mora. s. de vsuris. Aut ante moram vtriusque, & tunc de dolo tenetur d. l. si fideiussor, s. de dol. Sd quomō ante morā, cum occidendo semper est in mora. l. si seruū. j. eo. Gl. in l. ꝯria dicit, aliud in fideiussore, aliud in principali quod posset esse verum secundum iura hodierna, vbi debet excuti prius principalis, vt dicam j. eo. l. si seruum. §. nunc videamus. sed sm ista tēpora, sm quæ potest ꝯueniri ante fideiussor non video rationem differentiæ. Vnde forte hic de psenti debebatur ibi post interfectionē remanebat dies. Propter h. d. Iac. de Are. & Old. ꝙ in l. si fideiussor, erat debitor in diē, ante quē non pōt constitui in mora vera. l. cū filius. i fi. s. e. sic ñ in ficta, & iō dat̄ de dolo. Op. ad hæc. s. eo. de l. eū q ita. §. fi. sm vnā lec. sed ibi in ipso actu occidēdi purifi
b cabit̄ obl'o interfectoris. Capias b tres casus. Qñq; †debitor inter-
3 fecit rē debitā postq̄ venit, & cessit dies obl'onis & semper est in mora. l. si seruum. in prin. j. eo. & hic i fi. Qñq; occidit ante diē & tunc si in actu interficiendi non purificatur conditio, seu dies, ñ est in mora interficiendo, & iō ꝯuenit̄ de dolo. l. si fideiussor. s. de dolo Qñq; in ipso actu interficiendi purificatur obligatio præcedens, & tunc occidendo ꝯstituitur in mora. l. eum qui. §. fi. s. eod.

ADDITIONES.

a ¶Nec est alibi. Adde Imo. Raph. Pau. de Ca. hic, & Alex. licet Ang. aliter.
b Barb. ¶Capias. Alle. Bar. sibi contrarius in l. si rem aliquam, de noua.

LEX XC.

1 *Litis contestatio cursum vsurarum non impedit.*
2 *Pœna ab vsura quomodo differat.*
3 *Pœna apposita in contractu, quando dicatur pœna, vel vsura.*
4 *Pœna apposita hæredi non soluenti per testatorem, quando sit vsura.*

1 Cum stipulati sumus †Litis ꝯtestatio cursum vsurarū ñ ipedit. h. d Circa l. istā possent dici oīa, q̄ dicūť in l. j. C. de iud. ¶Op. de l. nouatio. j. d noua. So. ibi in nouatione voluntaria, hic necessaria. s in ꝯtestatiōe.
2 l. aliā. j. de noua. ¶†Quæro, q̄ sit dr̄ia inter pœnā, & vsuras? Hoc tāgit Iac. de Are. & Pet. hic. Br pœna est nomē gnale. & pt ꝯphendere ēt vsurā. l. q sine in f. s. de neg. gest. Tñ si vis accipeř spāliter pœnā, tūc differt ab vsura qa vsura apponit̄ q̄titati, vl' ei qd hr̄ loco q̄titatis. l. i fideiꝯmiss. i fi. s. de vsur. Pœna vero ēt adiicit̄ in obl'one facti. Itē pœna pro toto tpe ꝯsueuit apponi vsura distinctis tēporibus, vt quolibet mense, vel anno. l. traiectitiæ. §. de illo. s. tit. j. Et hoc tenēt canonistæ, ex de pœnis. c. suā. Præterea dētur pœna ex mora, vt j. eo. l. ita stipulatus, vsura deberi pt ex stipl'one. l. lecta. in fi. s. si cert. pet. Dicā in l. q Romæ. in prin. j. eo. ¶Hic dubitat̄ de v-
3 no, †apponitur pœna, an sit vsura vel pœna? Et gl. tāgit in l. cū allegas. C. de vsur. & l. Iulianus. §. idē Papinian9. s. de act. emp. Dicerē sic. Qñq; apponit̄ pœna dationi, & tūc aut apponit̄ pœna, vel p dinumerationē annorū; vl' mēsiū, & ē vsura, vt hic. Aut apponit̄ vna pœna tm̄, & tūc aut est solit9 fœnerari aut ñ. l. cū allegas. C. d vsur. & l. Iulian9. §. idē Papinian9. de act. ēp. & dixi. s. eo. l. stipl'o ista. §. alteri. Aut apponit̄ obl'oni facti, & dixi i l. cū seru9. de ꝯdi. & de-
4 mō. ¶†Quero a qd si testōr apponit pœnā hr̄di ñ soluenti; Rñ. si p
a dinumerationē annorū vl' mēsiū, ē vsura. l. 3. in fi. s. de ann. lega.

ADDITIO.

a Barb. ¶Quæro. Allegatur Bar. sibi cōtrarius i l. 2. de his q̄ pœ. no. & in l stipulatio ista. §. alteri. s. eo. & in l. cum seruus. de condi. & demon.

LEX XCI.

1 *Culpa intelligitur in faciendo, & negligendo.*
2 *Ex negligentia quando quis teneatur.*
3 *De culpa quis teneatur secundum naturam contractuum.*
4 *Ad impensam factam in re debita, quando creditor teneatur.*
5 *Emptor si faciat nouum opus, tenetur.*
6 *Negligens quis fuerit in curando infirmum, qualiter probatur*

Si seruum Stichum. Re perēpta, vel à cōi ꝯmercio exēpta teneť debitor, si mora vel culpa pcessit ipsius, vl'
1 eius, q ab eo cām hēt. h. d. vsq; ad §. seqt. †No. ꝙ culpa intell'r in faciendo, & negligendo. ¶Op. de l. q seruū. j. eo. So. ibi occidit seruū debitē. hic indebitē, & sine iuris pmissiōe. Op. de l. vēditor ex hr̄ditate §. queādmodū. s. de her. vel. act. vend. vbi de negligētia ñ teneť. Huius ꝯrij timore dñt qdā, ꝙ negligēdo nō teneť. Sed ista opi. est falsa, & ꝯ l. ꝙ si nolit. §. si macipiū. s. de edil. edic. & l. cū res. §. pe. & de leg. j. & l. qd g. §. si hr̄s, eo. tit. & l. videam9. i pri. s. de vsur. Gl. ri rñdet ad d. l. vēditor. Sed dic, ꝙ est q̄dā negligētia circa ipsā rē debitā. & ita loqt̄ hic. Quædā est negligētia circa fructus rei vēditæ, & tūc ista nō imputet debitori, vt d. l. vēditor. Ista sol. vr̄ ꝯ ca
2 sum d. l. videamus. in prin. †Dic qñq; aliqs ꝯuenit ad rē, & tūc dic, qñq; agit̄ actione reali, & dic, vt l. si qd possessor. §. sicut aūt. & l. ei g. §. fi. s. de pet hær. & de rei vend. l. si homo. Qñq; ꝯuenit̄ actione psonali, & tūc si creditor est in mora, debitori culpa negligentiæ spēi nō iputat̄. l. si mora. s. sol. ma. & l. si p emptorē. de peri. & ꝯmo. rei ven. Si vero creditor nō fuit in mora, si peto actione psonali qd fuit meū, semp teneť de negligētia, siue circa rē siue circa fructus. d. l. videamus. i prin. s. d vsur. Si vero peto qd nunq̄ fuit meū sed mihi debitū, & tunc circa ipsam rē imputat̄ negligētia, vt hic & l. ꝙ si nolit. §. q mācipia. s. d ędil. edi. Si vero circa fructus, & tūc si nō est in mora, nō teneť de negligētia. l. vēditor. §. queādmodū. s. de her. vel act. ven. Aut post morā, & teneť vel ad fructus, vel ad interesse, sm distinctionē q̄ dedi in l. si filius. in fi. s. eo. ¶Op. d. l. inter stipulātē. § sacrā. s. eo. Solue, vt in gl. op. s. de leg. j. l. cū res. §. sd & si alienus, vbi in re aliena ꝯmittit̄ negligentia, Solue, vt in gl. q̄
3 dicit bñ. ¶†Venio ad qō. ex gl. dr̄ hic, ꝙ teneť de culpa in faciendo, & negligendo, q̄ro de qua? Rñ. de culpa lata, leui & leuissima, sm distinctionē ꝯctuū. l. si vt certo. §. nunc vidēdū. s. ꝯmod. & hoc
4 tenet Pet. hic. †Quæro an expensas factas in curando seruū dēat recuperare. Iaco. de Are. dicit. ꝙ repetit l. Iulian9. §. pterea ex vēdito. s. de act. emp. Pet. dt ꝯriū, qa in d. §. pterea ex vēdito. à die vēditionis ꝯctæ lucrat̄ fructus, & si nō lucratur, ñ teneť, vt hic, & sicut fruct9 lucrat̄, ita teneť. Tu dic. ꝙ q̄dā est ipensa, q̄ fit ad ppetuā rei vtilitatē, & tunc recuperat, sed factas non ad ppetuā vtilitatē, sed grā q̄rendorū fructuum non repetit. l. j. §. fi. cū l. sequ. s. de impen.
5 in re. dot. fac. Ista lex facit, ꝙ si emptor facit opus nouū. teneť, vt dixi de hac q. in l. fluminū §. adiicit. s. de dam. infe. & glo. in l. 3. §.
6 opus. s. de alie. iudi. mutādi cā fac. ¶†Itē q̄ro qualiter probat̄ ne-
a gligentia, sufficit ne pbare ꝙ ñ adhibuit medicos? a Sed certe nō, immo dēt pbari, ꝙ medici erant in ciuitate, quos poterat adhibere, & nō adhibuit; vt s. p socio. l. idēq;. in prin. qd est not. Idē ēt in similib. Sis ergo cautus tu, q formas articulos. Sed certe hæc probatio ñ est necessaria in ciuitatib. & locis insignib qa ibi esse psumuntur, vt c. statutum. de rescr. lib. 6. in aliis locis esset necessaria,

ADDITIO.

a Medicos. Adde quæ posui in l. si ab hostibus. §. fi. sol. matrim.

§. Item si homo. Gl. ponit hic casum, qui non procedit, cum dicat tex. ex præcedenti cā, & sm gl. nō erat antecedens. Itē dicit tex. seruus promissoris, sed seruo heredis non potest dari directo libertas, vt no. prox. §. ergo non pōt fieri liber sine suo facto. quod est ꝯ hunc tex. Præterea factum defuncti cēsetur factū hr̄dis. l. si seruus. in prin. s. de cōdi. fur.

Pono

Ponie ꝙ casũ, qđ primo ĩseruo erat data libertas, & hr̃s ꝓmisit postea. Et op. de l. si seru⁹. cũ gl. sua. ſ. de ꝯdi. fur. Verũ ẽ, sed hic antecessit, ibi fuit secuta defũcti volũtas, & iõ nil pt sibi ĩputari, ibi sic.

§. De illo Op. de l. gñal'r. §. j. ſ. q & à qb. So. gl. ĩ ver. petitũ, ꝙ hic erat hr̃dis. Sđ op. de l. hr̃s. ſ. q & à qb. Sol. ibi ad æstimationẽ ñ teneť manumissor. Op. de l. ĩ summa. §. si seruũ. ſ. de ꝯdi. ĩdeb. Quicqd gl. dicat alibi nã ꝯdictiõis ĩdebiti ẽ, ꝙ qs nõ teneť ad illud qđ recepit, sđ ĩquãtũ fact⁹ ẽ locupletior, l. si ñ forte. §. libert⁹. ſ. de ꝯdi. ĩde. Seruo ġ manumisso in nullo est factus locupletior, & sic ñ tenebiť, vt ibi, & sic ibi in alia actiõe, hic ĩ alia. Sed nõne illud est de iur. ꝙ qñ debitori ñ pt ĩputari culpa, vel mora, ñ teneť: sed hic ñ potuit in culpa esse, vel in mora, postq̃ ignorabat & cãm habebat ignorãdi. Vna gl. est, ꝙ hr̃s dẽt scire ea q̃ sunt in testõ: al's est ĩ culpa. § an seruo hr̃dis. Insti. đ leg. Et alia gl. in l. qđ ita. §. fi. ĩ gl. mag. ſ. ad Treb. & facit gl. in l. cũ hr̃s. de liberat. leg. Ista sol. ñ est pfecta, qt̃ũ ad primũ casũ legis nostræ, vbi qs erat debitor ñ ex testõ. Itẽ qt̃ũ ad fm, qa erat debitor ex codicillis, cũ eos ñ hẽt necesse scire. l. 3. §. j. ſ. de trãs. qa hr̃s ñ pt adire, nisi sciat se hr̃dẽ. Intellige in ex̃neo: secus ĩ suo. vt ſ. si cer. pe. l. ei⁹ q. in fi. & l. sed & si de sua. de acq. hær. iõ op3 ꝙ videat testm̃, ꝙ ñ ẽ ĩ codicillis, & dicã j̃. tit. 2. l. si seruos testõ, & j̃. eo. l. q Romę. §. duo fr̃es. Iõ ꝑdicta solo ẽ ꝯ dictã legẽ, & rõnes. Alia so. est magis gñalis in l. ĩ sũma. §. si seruũ. s. qđ ĩ hr̃de ẽ sp̃ale. qa ex ꝑsona defuncti sentit lucrũ. Et ñ mõ pt ĩtelligi iste §. qđ ĩ pri. erat debitũ ex cã hr̃ditaria, & tũc ñ licet ignorare. Aut est debitũ ñ ex cã hr̃ditaria. & tunc possent habere locũ istæ distinctiones aut fuit in mora, vel ĩ culpa vel ñ. Et hoc ẽ verũ in negligente, q cũ putat se dñm simp'r ñ pt eẽ ĩ culpa l. si qđ. §. sicut aũt. ſ. de pe. hær. Idẽ in faciẽte actũ licitũ. s. manumissionis, vel aliũ. l. q seruũ. j̃. eo. & hic. sed in eo q occidit illicite, tũc teneť nulla adhibita distin. vt hoc §. & hac l. in prin. & j̃. ea. l. ꝓxi. §

1 *Vltima mora nocet.*

Possidentis in pari causa melior est conditio.

2 *Mora commissa in faciendo non purgatur, secus in negligendo.*

Mora purgatur ex æquitate.

3 *Creditor quando possit in mora constitui.*

4 *Promiserunt si duo se non offendere sub pœna, & simul se offenderunt, & non apparet quis prior, quod pœna non sit commissa.*

1 §. Sequitur videre de eo. †Vltima mora nocet & in pari cã meliorẽ ꝯdõ possidẽtis. h. d. No. † ꝙ mora ĩ faciẽdo ꝯmissa ñ purgať. Scđo
2 no. ꝙ mora ꝯmissa in negligẽdo purgať. Tertio no. qđ mora purgať ex æqtate, quasdã qõnes Dy. tãgit, dicã in l. si insulã. ¶Quæro
3 † cũ ꝑ sequẽtẽ oblationẽ mora purgeť, an ẽt creditor ĩ mora cõstituať vel remaneat ĩ eo statu, q̃ eẽt, nulla facta oblatione ab aliq pte. Effect⁹ est magnus, vt patet ex l. si mora. ſ. so. mat. & l. si ꝑ ẽpto rẽ. ĩ prin. ſ. de peric. & ꝯmo. rei vẽdi. & tex. hic. & ſ. eo. l. interdũ. in fi. vr̃ dicere, ꝙ solũ purget morã, & hr̃ vr̃ velle gl. fo. mat. l. semel mora facta ĩ gl. parua. q̃ dicit sine dolo & culpa. &c. Nã si creditor ꝯstitueret ĩ mora, đbitor ñ teneret, nisi de dolo. d. l. si mora. cũ simi.
a Cõtrariũ credo[a], s. ꝙ ista secũda oblatio morã purget. & creditorẽ ĩ mora ꝯstituat d. l. & ꝑ ẽptorẽ. in pri. & in § j. ff. de acti. emp. & đ peri. & com. rei ven. l. illud. in tex. & gl. Sed si bene aduertať, ñ ob. hæc lex, nec l. interdũ. ĩ fi. qa suppleť ꝑ illas. Nõ ob. gl. d. l. semel. qa dẽt intelligi de culpa, s. lata, al's male diceretur. ¶Inducitur ad † q.
4 Duo promiserũt se nõ offendere sub pœna offẽderunt se simul, nec apparet qs prior rupit, an ex vtraq; parte sit ꝯmissa? Vr̃ ꝙ ñ. vt hic, & l. cũ par. j̃. de reg. iu. Facit l. cum pater. §. libertus. ſ. de leg. j.

ADDITIO.

a I. o. Fr. Ru. ¶Contrarium credo. Adde quòd cum Bar. tenent omnes, excepto Ang. vt no. Ias. hic.

1 *Mora principalis hodie non nocet fideiussori, nisi renunciatum sit auth. præsente. C. de fideiussoribus, & certum sit, principalem non posse conueniri.*

2 *Denunciatio vt constituat debitorem in mora per quem debeat fieri, remissiuè.*

3 *Negotiorum gestor, an & quando constituat debitorem in mora.*

4 *Procurator actoris, qui est alterius fori, constitutus tãtum ad agendum, an possit constituere debitorem in mora.*

§. Nunc videamus. Mora principalis obl'õnẽ ꝑpetuat quo ad se, & fideiussores, & eorum successores: mora fideiussoris quo ad se & successores & eorum successores: mora principalis nõ noceat fideiussori. l. suos. h. d. ¶Op. & vr̃, ꝙ mora principalis nõ noceat fideiussori. l. 1 creditoris mora quo ad fideiussorẽ ꝑceſſ mora. ſ. c. So. nõ nocet si creditoris mora quo ad fideiussorẽ pceſ
1 ferat, vt ibi, al's sic, vt hic. † Op. ꝙ fideiussor nõ pt esse in mora, nisi prius ꝯueniať pricipalis, vt C. đ fideiuſ. auth. pñte. So. hic erat sp̃es debita ibi quãtitas. Sđ hoc est ꝯ casũ illius Auth. Dic ġ, si ẽ renũciatũ beneficio illius auth. vel est certũ pricipalẽ ñ posse ꝯueniri, tũc procedit ista lex: al's fateor, ꝙ hodie ñ posset fideiussor ꝯstitui ĩ mora, si ñ pcedat executio principalis. Facit. j̃. e. l. decẽ. & qđ ibi no. ¶Quero an mora pricip'lis hodie noceat fiđiussori? Et rñdeo q̃tũ ad obl'õnẽ nil hodie ẽ ĩmutatũ. iõ teneť fideiussor: qa ĩ oẽm cãm fideiussit, vt hic ĩ tex. sed ĩ mõ exequẽdi ẽ innouatũ. Posito ġ, ꝙ sp̃es sit perẽpta post mortẽ pricipalis, fiđiussor remanet obli-

2 gatus: sed ñ poterit ꝑueniri ad eũ nisi excusso pricipali. ¶ † Quæro cuius denũciatio facit quẽ esse ĩ mora? Et dic vt gl. q̃ vid ĩ ver. cãm. q̃ ĩcipit, hos articulos. ĩ fi. Et tenet gl. ꝙ gestor negotiorũ ꝑpetuat obl'õnẽ, Rich. Malũ. vr̃ diceř ꝯriũ, qa negotiorũ gestori ñ pt solui; qa ñ hẽt mãdatũ, vt j̃. đ sol. l. vero. & l. si iure & l. q hoĩem §. si nullo. Nõ ob. l. si qs soľoni. đ vsur. đt ipse, qa ĩtelligo ĩ administratore ltĩmo, tutore, vel curatore, vel sĩ'ĩ. Pet. đt idẽ ꝙ gl. ratihabitiõe secuta. Ego vero sic dico, † aut negotiorũ gestor ĩterpella-
3 uit debitorẽ, ꝙ solueret sibi gestori, & ñ valet ĩterp'lo: qa sibi solui ñ pt. d. §. si nullo. Idẽ dico ĩ ꝓcuratoř q ñ hẽt mãdatũ ad řcipiẽdũ soľonẽ. Aut interpellauit ꝙ soluat dño, & tũc si debitor, & creditor sunt eiusdẽ fori, ita ꝙ debitor pt accedere ad domũ creditoris
a tũc ꝓcedit[a] ista gl. & d. l. si qs soľoni. Aut est alterius fori, & tũc ñ ꝯstituiť debitor in mora, qa ipsi, q nũciat, ñ pt solui: qa ad domũ ñ teneť ire, vt no. ſ. d ꝯsti. pe. l. itẽ illa. ġ, &c. In eo vero casu in q̃ ex pte eius cui fit nunciatio. reqriť sola abstinẽtia. & tunc sine dubio nunciatio pt fieri ꝑ gestorẽ. vt ſ. quod vi aut clã. l. ꝓhibeř. in prin.
4 ¶Quero, actor † est alterius fori, facit ꝓcuratorẽ ꝯ me tm̃ ad agẽdũ, ita ꝙ sibi ñ pt solui añ litis ꝯte. factã ꝑ eũ, an ꝯstituat me in mora? Rñ. si ego fui ꝯfessus, & nolui ꝯtẽdeř, ñ sum in mora p rõnẽ ꝑdictã, iudiciũ tñ suscipeř cogor, nisi obserue ea q̃ dñr in l. si reus. ſ. de ꝓcu. morã tñ euitat eo ipso, ꝙ đt soluerẽ, si haberẽ cui. vt arg. ſ. de leg. j. l. si domus. §. q ꝯfiteť, sed si volui ꝯtendere. tunc ex hoc sum in mora. l. nemo ĩ fi. ſ. eo. tñ tunc forte finito iudicio finit illa mora. l. q Romæ. §. pe. est. n. ea rõ hic, q ibi in actore, & iõ est necesse, ꝙ ĩterpellatio fieret ꝑ ꝑsonã, q̃ posset reciper soľonẽ. Iudex. n. ꝯdẽnat me vt soluã dño, nõ ipsi ꝓcuratori, Prædicta vera, nisi qñ dñs fuisset pñs cui potuisset solui: tunc enim ad purgandum morã, licet non habeat cui soluat, debet authoritate iudicis deponere, & cõsignare. arg. d. l. si reus. ſ. de procu C. de vsur. l. acceptam.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. ¶Procedit. Adde dum Bar. vult, quòd negotiorum gestor possit protestari. quod videatur sibi cõtrarius in l. nõ solum. §. morte. versi. quæro an talis protestatio. ſ. de no. ope. nun. Sol. vt ibi no.

1 *Mora filij perpetuat obligationem contra patrem.*

2 *Pater iubens, licet teneatur quod iussu, tanquam intercessor, & de peculio tanquam fideiussor, tamen conuenitur in excusso principali.*

a §. An filiusfa. [a]Mora filij ꝑpetuat obl'õnẽ ꝯ patrẽ. h. d.
1 Vide † ꝙ pr̃ iubẽs teneť qđ iussu tãq̃ inter-
2 cessor, & de peculio tanquam fideiussor. Iac. đ Are. mouet dubiũ nos habemus in auth. pñte. C. de fideiuſ. ꝙ prius ꝯueniť principalis, postea fideiussor. Quid ĩ pr̃e q est vt ĩtercessor vt qñ iubet? dic ꝙ ñ est idẽ in filio, ꝙ in fideiussoř qa pr̃ principaliter conuenitur. l. j. §. j. ſ. ꝙ iussu. de hoc plene dixi, ſ. eo. l. cum filius. in prin.

ADDITIO.

a ¶An filiusf. Vide do. Fran. consi. 19.

1 *Libellus qualiter formetur, & quo sententia cum petitur homo mortuus.*

§. Effectus huius In obl'õnib. dandi res ꝑempta post morã, durat in obl'õne quo ad petitionẽ acceptilatiõis, & nouatiõis. h. d. ¶Op. ꝙ ñ sit in obl'õne, cũ ipsa pecunia pt ꝯstitui. l. si ꝓmissor. ſ. de ꝯsti. pecu. So. ibi aliud ñ debitũ pro alio debito ꝯstituiť. ¶Op. de l. si pœnã. ſ. e. Sol. vt ibi dixi. Op. de l. eũ q. ita. §. fi. ſ. e. vbi ñ durat obl'o, nec in nouationẽ deduci. Dico, ꝙ res ꝑempta pt deduci ĩ obl'õnẽ, cũ effectu, si hoc ptes sciuerũt vt hic, & l. inter stipulãtẽ. §. pen. ſ. eo. Sđ si ptes ignorabãt tunc secus arg. d. l. eũ q. in fi. Sicut. n. obl'o iã ꝯcta extinguit ibi, ita ẽt hic eadẽ rõne. ¶Quæro q̃ est rõ ꝙ hõ petiť. Respon. hõ est in obl'õne, & ꝑ ꝯsequẽs in actione, ñ æstimatio. iõ si qs peteret æsti-
1 mationẽ, ageret sine actione. ¶Quero q̃liter † formabiť libell⁹. a
a Rñ. đclarabo si volo iudici dicẽs. Peto eũ ꝯdẽnari ad hominẽ, ad hoc vt ꝯsequar æstimationẽ. vt di. it tex. j̃ eo. l. iulianus. §. j. & ibi dicã. & ita sentit gl. & tãgit Cy. C. ad exhib. l. exhibitionis. ¶Quero, qualiter formabitur sententia? Respon. in arbi. iudi est dãnare in æstimationẽ, vt dicit tex, ſ. de ꝯfesſ l. 3. vel dãnare ad hominẽ, & executio fiet in æstimatione, vt not. j̃. q̃ senten. sine appel. re. l. fi. Ex hoc patet, ꝙ procederet hæc cõclusio, quare peto hominẽ, & vt eum ꝯdẽnetis in æstimatione. Et ista videtur melior quã præcedens, per legẽ ꝑdictã, de confes. quæ multum præcisè loquitur.
b Puto etiam[b] ꝙ si qs peteret hominẽ simpliciter nulla facta mentione mortis, ꝙ procederet: & si postea in processu apparet Stichum mortuum, iudex posset cõdemnare in re, vel in æstimatione, secundũ ea quæ dicta sunt. Et dico in simili in l. stipulationes non diuiduntur. ſ. eod. dum pono practicas illas.

ADDITIONES.

a ¶Libellus. Adde fm Ale. ꝙ hæc est cõior opi. q̃ illa quã tenet ipse Bar. in l. si pecuniã. ſ de cõdi. ob cau. & illã opi. q̃ hic tenet ẽt in l. si qñ. C. vnde vi. & l. sancim⁹. & ibi Bal. C de sacrosſ. ec. & Bar. in l. j. qđ me. cau. & in l. j. §. qa aũt ſ. quor. leg. & Spe. in tit. de lib. concep. §. fi. versi. hoc aũt cum sequ. & in tit. de solu. §. sequitur. versi. quid si libellus. Bal. in l. fi. C. de condi. inser. Bart. in l. pe. de condi. ob cau. Tu dic, quòd idem tenet Rom. consi. 270

b Parif. ¶Puto etiam. Vide ad Bar. not. in l. Iulianus. ſ. de confessis

LEX XCII.

Si ita stipuler. An esset idem, si nomē hæredis nō est additum? Et gl. dicit ꝙ sic. Pet. contradicit vt dicam infra eodem l. si sic.

LEX XCIII.

Si sic stipulatus. Electio est creditoris, si verba executiua referāt ad eū. h. d. ¶. Op. s̄. eo. l. stipulatio. §. ī stipulatioib. So. hic n̄ ē mēs dubia, & p istā legē tolliī vel declarat gl. q̄ est in l. Lucio. s̄. de leg. 2. vbi dt aliud in ꝯtib. sed nō dicit verum, quia idē in ꝯtractibus quod in vltimis voluntatib. vt ad quem verba executiua referuntur, ille habet electionē, sed qn̄ verba sunt dubia, ē diuersitas inter ꝯtractus & vltimas volūtates.

LEX XCIIII.

1 *Incertitudo vitiat stipulationem, nisi ex coniecturis probabilibus declaretur.*
2 *Stipulatio sequens intelligiī in dubio de illa quantitate, in qua pcessit mutuū.*
3 *Mutuaui decē tibi, postea reperitur quod per stipulationē promisisti decem ex causa mutui, quando intelligitur de eisdem.*
4 *Confessus bis se recepisse 10. ex causa mutui, quando intelligitur de eisdem.*
5 *Mutuaui centum, & postea promisisti quinquaginta, an præsumatur promissio facta de illis centum.*
6 *Triticum dicitur omne quod area teritur.*
Bladorū appellatione venit linum, & omne quod area teritur etiā in statuto.
7 *Dominiū an trāseat si tradidi rē, cām declaraturus, quā postea non declaraui.*

1 Triticum dare. Incertitudo † vitiat stipl'onē nisi ex ꝯiecturis pbabilib declarat. h. d. ¶ Op. & videt ꝙ illud qd̄ omittit hēat pro omisso l. j. §. j. s̄. eo. l. qcqd. astringēdæ. j̄. eo. Sol. verba q̄ sunt de forma stipl'onis, vt iterrogatio, & rn̄sio, illa dēnt exprimi: alia vero q̄ sunt circūferētia, n̄ dēnt de necessitate exprimi. ¶ Quæro, a q̄ sunt illæ probabiles cōiecturæ ex qbus hoc declaret? Gl. dat duas rn̄siones, q̄ recidunt in idē, & bn̄.
a
2 No. ꝙ † stipl'o sequens intell'r in dubio de illa quātitate, in qua p̄cessit mutuū. idē credo si quātitas exprimat: sed n̄ cā. vt promitto tibi dare cētū, intelligat in cā mutui, vel alia, q̄ pcessit. arg. huius legis, & in gl. & qd̄ no. s̄. d excep. rei iudica. l. si qs ad exhibēdū. ¶ Sd
3 † qd si mutuaui tibi decē, postea reperit ꝙ p stipl'onē promisisti mihi decē ex cā mutui, an intelligemus alia fuisse? Rn̄. si incōtinēti hoc fiat, p̄sumit ea. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. & l. cū. n. j̄. de noua. Si ex interuallo, puto idē vt s̄. eo. l. si diuortio. & argu. de do. p̄lega. l. 2. post prin. sed nisi aliud apparet, p̄sumeret accepisse tpe stipl'onis, vt j̄. eo. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. & ibi dicā. Sed si primo mihi decē pmisisti p stipl'onē ex cā mutui. deinde p stipul'onē x. ex cā mutui, si ꝯstaret qd̄ eisdē decē senserit, inutilis ē stipulatio. vt s̄. eo. l. q bis idē. In dubio intellige de diuersis decē. l. quinquaginta. & qd̄ ibi no. s̄. de pb. iō tūc necesse est; ꝙ adiiciat; ꝙ oīs alia promissio ꝯputet in ista, vel similia verba; ex qbus volūtas appareat: p̄cedētia vero locū hēnt, qn̄ simplex mutuū pcessit, vel alius ꝯtus nō stipl'one vallatus. ¶ Eādē rōnē puto, † ꝙ si quis
4 fuerit bis ꝯfessus se recepisse decē mutuo, nō tn̄ p stipulationem promisit, qd intell'r de eisdē decē. Nā ꝯfessio n̄ ē noua dispositio sed probatio. l. Publia. in fi. s̄. deposi. Est g̃ idē, ac si de eodē quis ha
b beret plures probatiōes, arg. ad hoc de leg. 2. l. Sēpronius. Sed si essent duæ confessiones in iudicio, q̄ inducunt dispositionē, tūc forte aliud esset, nisi exprimatur: quia tunc producit actionē, &
5 sic vr̄ diuersæ dispositiones, arg. d. l. quinquaginta. ¶ † Quid si mutuaui cētū, & postea per stipulationē promisisti quinquaginta, an p̄sumat de illis centū, vel intelligatur prorsus alia quātitas? Rn̄. siue quātitas sequēs sit maior siue minor, idē iuris est. l. si diuortio. s̄. e. & l. Sempronius proculo. s̄. de leg. 2. & de adimen leg. l. cū centū. Quid eg̃, si primò promisit per stipl'onē, postea p numerōnē accipit? Dic vt in l. si ita fuero stipulatus, in fi. & l. cū. n. j̄.
c de noua. ¶ Quæro, hic dicit triticū, qd est triticum? c Rn̄. † ꝙ quic
6 qd area teritur, & est generale nomē, sicut seges, siue blada. No. istud, ꝙ dicit blada: nam in vulgari sic dicimus legem aūt nō habemus, & semel habui de facto. Dicebat statutū, qd̄ nō liceat extrahere bladum, &c. q̄rebatur an semen lini esset bladum? Et hic vr̄ ꝙ sic, quia area teritur. De hoc blado fit ēt mētio. j̄. ad munic. l. n̄ debere. in gl. Facit quod dixi de aqua plu. arcen. l. j. §. de eo ope
7 re. Quærit gl. † quid si tradidi rē alicui determinaturus cām quā postea nō determinaui, an transeat dominium? Gl. dicit, ꝙ non. Pet. dicit hoc verum, si actum fuerit, ꝙ dominiū nō trāseat, alias in dubio videtur translatū, licet repetatur, causa nō secuta: l. j. s̄. p dote. & l. dotis. §. fi. cum l. seq. s̄. de iu. do. Credo gl. melius dicere, quia nuda traditio non facit transire dominiū. l. nunquam nuda s̄. de acq. rer. domi. Sed in d. l. j. & l. dotis. tantum erat expressa, licet futura causa habilis: secus quādo nulla est habilis, vt hic in gl.

CONCORDANTIA.

¶ Triticū. Pro ꝯcordia adverte, qd̄ ex ꝯfessione geminata extraiudiciali oritur actio. Bar. in l. cum scimus. C. de agri. & censi. lib. xi. in fi. cum quo trāsit Abb. in c. si cautio. de fide inst. Ro. consi. 290. incip. in casu propositæ cōsultationis. Io. de Ana. consi. 55. Cōtrarius allegatur in hac l. Triticū. Tu dic forte speciale in mutuo, in hac l. triticū suadetur rōne. l. fi. ff. si cer. pet. Præterea ī verbis sulsdirectis nō est ꝯtrarius. Adde ad no. in l. in ꝯtractib. C. de n̄ nu. pec. d. Ias. in §. in personā. insti. de act. Pau. de Cast. consi. 73. & 81.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro. Stipulatio sequēs intelligiī de ea quātitate, in qua præcessit mutuum. & vide Bar. in l. plane. j̄. de leg. j. §. j. & l. cum centum. ff. de adim. leg.

b Poma. ¶ Sed si. No. ꝙ Bart. & ita eum ponderat Are. hic ꝙ videtur tenere cōtrariū eius quod dixit in l. cū scimus. C. de agri. & censi. lib. xj. quod immo ex confessione geminata nō oritur actio. Et de hoc vide Alex. cōsi. 4. vol. j.

c Triticū. Adde q̄d veniat appellatione tritici, gl. rub. C. de cano. fru. vrb. Ro. lib. xj. per glo. in l. frugem j̄. de ver. sig. & hoc per Ang. qui dicit, ꝙ accusatus de furto frumenti, & probatū fit de furto hordei, quòd nō dēt accusans obtinere, quia intelligitur de frumento per excellentiam, & hoc seq̄tur Imo. hic & Io. de Pla. in l. modios. C. de susce. & arc. lib. 10 Alex. tamen dicit, male dn̄t, quia appellatione frumenti venit hordeū, cum spicā habet d. l. frugē. & ita dicit Bar. determinare in d. l. j. de aqua plu. arcen.

LEX XCV.

Qui insulā. Qui stipulat opus fieri dēt locū exprimère, vbi, & talem quod intersit stipulatoris. h. d.

LEX XCVI.

1 *Pacem si facio cū meo inimico, et promitto non offendere, an si exbanniatur, possim ipsum offendere.*

Qui seruum mihi. Prouisio legis debitorē excusat. h. d. Similē l. habetis in l. qd̄ g̃. §. si
1 hr̄s. d leg. j. & l. elegāter. ī fi. s̄. d pig. act. Per h̄ determinauit † Old. talē q. Feci pacē cū meo inimico, & promisi n̄ offender eū: demū fuit ipse exbānnitus, & ex forma statuti poterat impune occidi, & offendi: q̄rit si ipsū offendo an videar frangere pacē. Et Old determinauit ꝙ n̄ arg. hui' legis. ꝯiūcta l. si seruū. in pri. s̄. eo. Audiui ꝙ Bononiæ fuit disputatū ꝯriū, p l. si filius. §. j. s̄. de fideicō. lib. & l. si qs legatū. ī fi. j̄. de falsis. & illæ ll. dn̄t, ꝙ id qd̄ hēo ex prouisiōe mea difficilius perdo, q̄ qd̄ habeo ex prouisione legis: sed in l. nr̄a hēt creditor ne seruus possit occidi ex prouisione legis, & p hoc l. j. C. si aduer. ven. lex suū n̄ tuū denegat auxiliū. Sd credo ꝙ illud sit
a truffa. qa qn̄ pmitto n̄ offēder, itelligo nisi lege pmittēte, a l. q̄ro. §. īter locatorē. s̄. loca. & j̄. e. l. qdā. cū filiū. & ego ī terminis ꝯuersis disputaui q̄ōnē quam pono j̄. de pœn. l. quidā sunt. dic, vt ibi.

ADDITIO.

a Lege permittēte. Adde Io. And. in regula frustra. in mer. Bar. Bal. Ang. & Imo. in l. q̄d ergo. §. si hæres. de leg. j. Bar. Bal. Ang. in l. j. §. nō aūt. s̄. de dolo. Bal. in l. j. C. si a non cōpen iud. Bal. & Ang. in l. iuris gentiū §. si pacisca. s̄. de pac. Bal. & Saly. in l. accusationis. C. q̄ met. cau. Pet. de Anch. in repetitione c. canonū statuta. versi. sed quæro. sicut Ange. in l. si ex legati causa. s̄. eo. Bart. in vulgata quæst. statuto Lucanæ ciuitatis.

Io. F. Ru. Adde, ꝙ offendēs exbānitū post pacē factā nō dicatur rūpere pacē Bar. in l. elegāter. §. fi. s̄. de pig. act. & d. Pe. Phy. Cor. cōs. 8. inci. circa in 3 parte & plenissime per Alex. hic, & per Ias. qui dicunt hanc esse communē opinio.

LEX XCVII.

1 *Quæ differentia sit quando quis promittit se daturum, & soluturum simpliciter, & daturum & soluturum nomine alicuius.*

Si ita stipulatus fuero te sisti.

§. Possum vtiliter. Qui pmittit se soluturū p alio pmittit factū: iō succedit obl'o ad īteresse: secus in eo, q se daturū. h. d. s̄m verū intell'm. Op. de l. iure nr̄o. C. d fideiu. So. gl. fateor. sed hic n̄ fuit fideiussor, sed pmisit se soluturū si n̄ curauerit, &c. vt ī gl. Sed gl. destruxerūt istū tex. qa hic n̄ fit mētio de hoc: & iō Dy. ītelligit, ꝙ hic pmisit se soluturū qd̄ ē facti, vt hic. ī fi. Facit l. ꝯsilio. ī fi. de cur. fur. & no. gl. i. de so. su p rubr. hoc ēt tenet Pet. Secus si dico, fideiubeo p illo: qa videor pmittere illud, qd̄ ille dēt, vt s̄. eo. l. vbi aūt. §. illud. ī fi. Sed hic est drīa, an pmittat se soluturū, vt vr̄ pmitter factū: an pmittat se daturū, & n̄ vr̄, vt hic, s̄m Pe. & Dy. sed h̄ n̄ placet. Nā in larga sign̄atiōe, ēt dare est facti, vt s̄. de ꝯdi. & demon. l. in facto. sic & soluer. Sed stricte accipiēdo put dare differt à facer, scire dētis, ꝙ soluere, ē facere id, qd̄ qs pmisit. vt j̄. de ver. sign. l. sol'onis verbo. in fi. Aut g̃ in obl'one erat dari, & q pmittit soluere, pmittit dationē: aut erat fieri, & pmittit factū, & sic n̄ ē drīa, si pmitto me daturū
1 vl' soluturū, qs g̃ ē intell's hui' §. Rn̄. † qn̄ ego pmitto Titij noīe me soluturū tibi, ista pmissio in dubio vr̄ fieri cā Titij. l. fideiꝯmissa. §. iterdū. de leg. 3. Vn̄ videris mihi pmitter gerere negotia Titij soluēdo mihi, & sic videor alteri stipulari, merito non ago nisi quaten' mea ītersit l. stipl'o ista. §. alteri. & §. si stipuler. s̄. eo. Itē nā fideiussoris ē, ꝙ possit soluere p se, & obl'one sua. Itē ꝙ possit soluere p obl'one rei prīcipalis. l. idebitā. s̄. de ꝯdi. ideb. Qn̄ g̃ pmittit soluer noīe Titij, n̄ ē fideiussor. In isto g̃ §. ponit hec drīa: aut p mitto me soluturū, vl' daturū noīe Titij, aut pmitto sīpl'r me daturū vl' soluturū, &c. n̄ adiecto noīe Titij, sd ꝙ Titi' dēt, & sīl'ia vba.

1 *Promissio quando valeat inter sponsum & sponsam, ex cā lucratiua cum in tēpus matrimonij confertur.*

§. Si tibi nupsero. Inter sponsum & sponsam, nō valet promissio ex causa lucratiua, quę in mr̄imonij tp̄s ꝯfertur. h. d Opp. ꝙ pōt promitti ex cā dotis, & donationis propter nuptias. l. si constante. C. de donat. ante nup. Dicit Io.

tit Io.hoc verũ,nisi exprimeret ɋdõ,si nupsero:qa tũc ñ v3,vt hic Hoc ñ placet:qa hoc tacite itelli.l.stipl'o.s̃.de iu.do.ğ si exprimitur ꝑ eũ modũ,ñ vitiat.Dic ğ,ꝗ hic loqt ꝗ pmissio fit ex cã mer lucratiua:sꝫ dos est cã onerosa.Itẽ donatio pp nuptias.iõ sit:qa do tẽ recipit d.l.si ɔstãte.& Aut.æqualitas.C.de pa.ɋuẽ.tã sup do.&c. ¶Op.de l.ñ.C.de spõsa.Dicit gl.fallit:qa pōt ꝑmitti ꝑ arrhis. Vñ intelligas ꝗ arrhę realr tradãt,& ꝑmissio fiat de restituẽdo duplicatas,vł triplicatas,d.l.mulier.C.de spõsalib.al's ista gl. ñ eẽt vera, vt dicã plene,ĵ.e.l.Titia.in prin.Op.ĵ.eo.l.ex pte.§.j.Dicit gl.fallit ibi.Tũ dic,ꝗ ibi ñ ꝑmittit ex cã mere lucratiua:sꝫ ĩ recõpẽsationẽ iniuriæ,sibi fiẽdæ.Præterea ibi ẽ cã honesta , vt à dlicto abstineat.Op.ex gl.s̃.đ ɋd.inst.l.vter ex frib.& C.đ inst.& subst.l.j. Sol. ab altero ipsorũ ɋiugũ ñ pt qs ĩuitari ad mrĩmonium spe lucri,vt hic:qa eẽt p̃sumptio ꝗ fieret cã libidinis,q̃ rõ ñ ẽ ꝑbabilis, nec ẽm bonos mores vt hic dicit tex.Sꝫ quolibet alio ꝑmittẽte eẽt licitũ,vt ĩ ꝑriis.& l.Titio.§.j.đ ɋd.& demõ.& dicã,ĵ.e.l.Titia. in prin.

1 Vñ † dico ꝗ si ɋstaret,ꝗ fieret cã libidinis,ñ v3,sꝫ si iõ, qa ꝑmit-

a tẽs erat forte vilis ɋdõnis,alia ps erat nobilis,a vñ faciebat cã habẽdi illã parẽtelã,vel hoc fiebat causa pacis.& tũc valeret. Et hoc est quod dicit tex.causa cognita.Facit quod dixi,s̃.e.l.si diuortio.

ADDITIO.

a Nobilis.Adde ꝗ Raph.cõtra,qa mrĩmonia debẽt eẽ libera.l.2.de do.iter vi.& vxo.Bal.tñ in l.a.§.creditũ.s̃.si cer.pe.gl.in l.si voluntate.C.de dotis ꝑmi. tex.in c.2.de desponś.impu.& cum ipso transit Alex.Non ob.ẽm ipsum,l.a.qa non facit matrimonium venale,sed nobilitas est il.a,quæ est venalis.

LEX XCVIII.

1 *Vitiatur ne res,si deuenit ad eum casum,à quo incipere non potest.*

a Existimo. aQñ est impedimẽtũ mixta ɋsideratione rei & ꝑsonæ,v3 stipl'o,si impedimẽtũ cessat tpe existẽtis ɋdõnis h.d.Hæc lex vr̃ difficilis iuuenib.ñ tñ est.Diuide, primo ponit dicta:scđo illa ꝑbat p reductionẽ ad absurdũ.Et primo reducit ad absurdũ circa primũ dcm,scđo circa ẽm.Partes patent & casus in terminis patet intelligẽti.Op.đ l.vsusfructus.ĵ.de stip. ser.Sol.ibi erat defectus rõne ꝑsonæ tm̃.Op.de l.inter stipulãtẽ.§. sacrã.s̃.eo.Sol.ibi erat defectus rõne rei tm̃:hic mixta ɋsideratiõe rei,& ꝑsonæ,de quo ibi dixi,& l.si rẽ meã.s̃.c.l.nemo rẽ suã.s̃.eo.

1 Hic hẽs † vnũ brocardũ,an vitiet res,si deuenit ad eũ casum,à q̃ incipere nõ põt.Dicã,ĵ.e.l.plurib.§.& si placet.Itẽ habes exp̃ssum in hac l.ꝗ duæ cãæ lucratiuæ pñt diuersis tpib.circa eãdẽ rẽ ɋcurrere.Casus est hic,plene dico in in l.Mæuius.§.duorũ.s̃ de leg.2.

ADDITIO.

a Barb.¶Existimo.Allegatur Bar.sibi contrarius in l.si quis pro eo.de fideiuś.

§.Ex hac stipulatione. De hac materia dixi in l.stipulationes non diuidũtur.in fine s̃.eo.

LEX XCIX.

1 *Ioannes Papa non intellexit dictum obscurum,quod fecit quidam cancellarius Bononiæ.*
Instrumentum per verba obscura,& non intelligibilia,non valet.

2 *Actum tacitè quando habeatur pro expresso.*

3 *Promissor si semel elegit,non potest amplius eligere.*

4 *Variatio quando admittatur in electione,siue declaratione.*

5 *Testis qui deposuit,postea variare non potest,potest tamen antequam primum edictum habeatur pro perfecto.*

6 *Statuta,quam interpretationem recipiant.*

Quicquid astringẽdæ. Ista lex ẽm lec.gl.ñ ẽ facilis:ẽm lec.vero q̃ gl.j.ĩ fi. tãgit,& eã t3 Dy.ẽ satis clara:& br̃ ẽm Dy.hoc ĩtẽdit. Obscuritas oĩmoda vitiat stipl'onẽ,& si pt ĩterp̃tari,interp̃tat ꝑ ꝑmissore, sꝫ vbi verba sunt clara,ĩterp̃tationẽ nõ recipiũt.h.d. Scđm lec. Dy. in prima pte fuerũt verba oĩno obscura:ĩ scđa fuerũt verba æquo ca:in tertia fuerũt verba clara ꝑ stipulatore.Scđa ibi,ac fere. Tertia ibi,nec rursus.Lec.oẽs hic tãgã.In j.pte habes,ꝗ illud qđ ñ est exp̃ssum,,hr̃ ꝑ omisso.Cõtra,iste tex.sibi ɋdicit,qa primo dicit,ꝗ est dcm.Scđo dicit,si ñ exprimat.Sol.Huius ɋrij timore istud principiũ hẽt duas lec.Vna ẽ,dcm.i.dðm.& tãgit ĩ gl.j.& 2. Sꝫ ista recipiũ hẽt duas lec.Vna ẽ,dcm.i.dðm.& tãgit ĩ gl.j.& 2. Sꝫ ista repugnat lr̃æ,& est vitiare literã,& est alia lec.q̃ ponit in fi.glo.& ẽ vera,ꝗ fuerũt dcã verba obscura,& sic fuit dcm,sꝫ ñ palã,& hoc tripl'r exẽplificat in 2.gl.post prin.vt ꝑmitto fudũ,qđ ñ v3.l.cũ p° §.gñ.s̃. đ iu.do.vł ꝑmisit triticũ ñ exp̃ssa q̃titate,vt s̃.e.l triticũ.& ĵ.eo.l.ita stipulatus.& ista exẽpla placet Dy.& mihi.Tertiò ponit ĩ fi.2.gl.vł pone exẽplũ,ꝗ ɋhẽtes dissenserunt,vt ea.gl. sꝫ tũc nõ eẽt pp obscuritatẽ,sꝫ pp dissensum,& sic ñ ɋgruit lr̃æ. Vł exẽplũ

1 pone,† ꝗ ẽ locutus verbis nõ intelligibilib.sicut fecit qđã cãcellarius Bononiæ,q sic fecit dcm tñ obscurũ,ꝗ Io.Papa ñ intellexit:

a & sic si notarius faceret instr̃m p verba obscura,a& nõ intelligibilia,illud ñ valeret.Facit.§.sꝫdictis.C.de emen.Iusti.Cod.Alia lec. est ꝗ ĩ ꝑmissione fuit adiectũ aliquod verbũ sp̃ale,vt ꝑmittis brocarda.Nã al'æ rõnes ñ ɋtinẽt,& sic interp̃tationẽ extẽsiuã ñ recipit stipl'o.¶Opp.de l.cũ qđ.s̃.si cer.pet.Sol.ibi ex nã negotij intelligebat.vt hic no.In ɋrio dãt plures sol.Vna sol.ẽ, ꝗ hic ĩ ɋctib.q̃ verbis,ibi re ɋhunt.Ista nõ est vera p l.triticũ.s̃.eo.Et aduerte , si verba stipl'onis nõ sunt expressa,& sic est tacitũ illud,qđ facit peccare in sua forma,& tũc nõ intelli'r,si nõ est exp̃ssum:sec° si hẽt for-

2 mã:qa ĩ circũferẽtiis hr̃ ꝑ exp̃ssõ l triticũ.s̃.eo.Cũ ergo † qrit, an illud qđ tacitè agit,habeat ꝑ exp̃sso.Dic,aut loqmur ĩ his,q̃ dpẽdẽt ex voluntate vnius,vt in vltimis volũtatib.& tũc tacitũ hr̃ ꝑ exp̃sso,l.inter vestẽ.s̃.de auro & arg.leg.& l.ĩ ɋdõnib.s̃.đ ɋd.& dẽmõ.Aut loqmur ĩ his,q̃ dpẽdẽt ex volũtate duorum, vt in ɋctib.& tũc aut ĩ ɋctib.q celebrãt verbis.& tũc aut ẽ omissum illud, qđ facit cessar formã stipl'onis,& stipl'o ñ v3,vt hac l.ĩ princ.ẽm vnã lect.& ĩ l.j.s̃.e.in pri.Aut forma stipl'onis ẽ exp̃ssa,sꝫ aliqd accessoriũ ẽ omissum,tũc dic,vt dicã ĩ ɋctib.q re,vł ɋsensu ɋhũt. Et si qris qd in his ɋctib.q re,vł ɋsensu ɋhũt:Tũc aut qris đ his,q̃ isũt ex nã ɋctus,& tacitũ habet ꝑ exp̃sso.l.cũ qd.s̃.si cer.pe.Aut ĩ his q̃ ñ insunt de nã ɋctus,& tũc aut fuit tacitè itell'm ab vno,& nõ habet ꝑ exp̃sso.l.si repetẽdi.C.đ ɋd.ob cau.Aut fuit tacitè itell'm ab vtroq;,& hr̃ ꝑ exp̃sso.l.triticũ.s̃.e & l.si stipulatus.in fi.s̃.e.& l. cũ qd.cũ si.alleg.ibi.s̃.si cer.pe. Fallit ĩ casu l.si C.de nona.& §.ꝑterea.inst.qb.mo.tol.ob.vbi oportet,ꝗ exprimat. Sꝫ si dubitat , an fuerit actũ ab vtroq;?Rñ.vr̃ actũ ab vtroq; ꝗ venit ex nã ɋct°.d.l. cũ qd.ĩ fi.Dr̃ in 2.rñso,ꝗ verba debẽt ĩterp̃tari ꝑ ꝑmissore : q̃ro exẽplũ.In ver.ac fere.& gl.in verb.ẽm ꝑmissorẽ.ponit qđã exẽpla bona,vt sensit de Sticho albo,tu đ nigro,& illud est bonũ. Aliud exẽplũ est in obl'one gñis:sꝫ ñ est bonũ:qa certa est stipl'o & ɋhẽtes exp̃sserunt,qđ voluerũt,nec fuit omissum aliqd qđ tacitè ageret.& istæ lec.tãgũt in prin.magnæ gl.¶Op.de l.si mihi & Titio.§.fi.ĵ.e.Sol.ibi verba erãt clara ꝑ stipulator,ñ ambigua.¶Op. de l.inter stipulãtẽ.§.si Stichũ.s̃.e.Sol.ibi in iudiciis,aliud in ɋctib. ¶Op.de l.de die.s̃.qui satisd.cog.Sol.ibi in p̃paratoriis iudiciorũ: hic ĩ decisoriis.Vel dic,vt ibi.Quæro,exẽplũ in ver.nec rursus.Et ẽm exẽplũ positũ in d.gl.clarũ est:vt puta promisi oĩa vasa,tũc si dico,intellexi de vasis ligneis nõ possũ illud interp̃tari.Alia lec. ẽ ẽm gl.vt ɋtinuet ad p̃cedẽtia.Dicebã ego ꝑmissor me sensisse đ albo,& tu de nigro,interp̃tatio fit ẽm ꝑmissorẽ.& sꝫ dictũ est in

3 2.pte.Sꝫ pone † ꝗ semel ego ꝑmissor elegi nõ potero ampli° eligere,& diceř me sensisse de alio:& ponit exẽplũ ĩ d.gl.magna post pri.Iste casus est singularissim°,ita ꝗ nescio alibi.¶Op.ĵ.e.l. q ex

4 plurib.& l.eũ q certarũ.Sol.† qñq; qs hẽt electionẽ ex nã alternatiue,vł obl'onis gñris,& tunc iste pt variare,& ista est ꝑprie electio.Quædã ẽ đclaratio,vt qñ ñ apparet đ q̃ sensit , tñ sẽserũt de certo tpe stipl'onis ĩterpositæ,q̃ si semel đclarat,à mõ variare nõ

b pt.bEt istũ tex.cũ ista gl.tene mẽti,& iõ ex hoc dico,† ꝗ si testis c

5 đposuit,postea ñ pt variar,& diceř alio mõ:qa ipsi habẽt đclara-

c re,q̃ sciunt fateor tñ ĩ teste,& hic ĩ pte,ꝗ si icõtinenti antequã primũ dictũ habeat ꝑ pfecto,& ɋpleto.vult variare , possit : qa ñ vr̃ đclarasse,arg.C.đ fide istru.l.ɋct°.Facit,qđ no.Spe in ti.đ teste. §.j.

6 ver.qd si đt.¶Vltimo hæc lex † allegat,ꝗ statuta ñ recipiũt interp̃tationẽ,qa vt hic ẽt hẽs ĩ pmo dcõ,ꝗ declarationẽ extẽsiuã ñ recipit stipl'o.In scđo dicto ĩterp̃tationẽ declaratiuã recipit, vt ibi, aut certe ĩterp̃tationẽ ñ restrictiuã,vt ibi,nec rurs°.Et sic ĩ statutis dicũt qđã.Dic vt plene dicã ĵ.de mune.& honori.l. vt gradatim. §.& si l.& dixi in l.omnes populi.s̃.de iusti.& iur.

ADDITIONES.

a Obscura.Adde qđ no.Spe.in ti.de inst.edi.§.ostẽso.ver.qd si breuiatura. Et qđ voluit Bar.ĩ auth.qđ fine.C.đ test.Ant.de But.in c.j.de fide Inst. cũ ibi al. le.per ipsum tex.in l.2.ĵ.de his q̃ pro non scrip.& hoc casu non recurritur ad interpretationem iudicis,iuxta l. volũtatis.C.de fideicõ.& ad Bar.hic adde Fel.in proœ.Decr.in gl.j.circa prin.

b Variar ñ pt Adde,ꝗ Ang.intelligit gl.veram,qñ declaratio volũtatis spectaret ad interp̃tãtẽ,vt est in testatore,cui° voluntas vsq; ad mortẽ ambulatoria ẽ,nã interp̃tabit testator quoties volet,alle.l.hr̃de.palam.de test.ex quo infert idẽ eẽ ĩ iudice ĩterloquẽte,qa quoties volet,poterit suã interlocutoriã interp̃tari,quousq, hẽt p̃tãtẽ reuocãdi eã,iuxta l.qđ iussit de r̃ iu.Et istũ t3:Imo.ibi Bal.vero in l.scđa.de sent.ex bre.reci.t3 iudicẽ ñ posse, nisi semel interp̃tari,p hãc gl.Idẽ dixerũt Ang.& Raph.in d.l.qđ iussit.Imo.in l. ab executore ĵ.de appe.Alex.dicit,ꝗ sibi placet opi.Ang.hic loquẽdo de interlocutoria,ex quo põt reuocari,intelligẽdo ẽt vt p Bar.in d.l.qđ iussit.s.ꝗ bis p̃t ruocari sñia ĩterlocutoria. cũ qua sñia cõiter trãseũt do.& eo mõ dðm, vt bis possit ĩterp̃tari sñia interlocutoria,ĩ diffinitiua ꝑcedat opi.cõtraria. Si testis.Adde gl.no.in c.p̃terea.de test.cog.& ĩ Auth.đ testib.§.illud.ver.si ñ habebit Bar.in l.gñar.C.de ñ nu.pec.& in l.eos.C.de fal.& in l. Imperator. de sta.ho.& Bal.in auth.si dicat.de testib.Ro.cõs.405.Bal.359.lib.3.

§.Si stipulatus. Habes ꝗ ista ɋdõ negatiua apposito certo tpe dr̃ extitisse finito tpe. Sed quantũ tps requirat ad implẽdã ɋdõnẽ p̃tatiuã,& tũc si tps apponit , stat illi tempori,vt hic:si vero nõ apponitur tempus,sed est negatiua tunc est locus Mutianæ cautioni.l.Mutianæ.de condi.& dem.in contractib.videbitis in l.ita stipulatus.ĵ. eod. In conditione affirmatiua dic,vt no.per Cy.l.si plures.in 5.q.C.de condi.inser.

LEX C.

Conditio in præteritum. Conditio de præsenti,vel de præterito no suspendit.hoc dicit.

LEX CI.

Puberes. An qs possit rstitui aduersus nalē oblōnē? Gl. dicit, ꝙ non, & dicam ı̄. de fideiuss. l. Marcellus.

LEX CII.

1 *Venditor qui non promisit emptori sumptus, an teneatur.*
Clausula, & promisit reficere oīa damna, & expēsas litis, & extra: qd operet.
2 *Expensæ si debentur ex natura contractus, quare deducuntur in stipulationem, & quis sit effectus.*
3 *Stipulatio debet intelligi secundum naturam præcedentis contractus.*
Clausula quæ ponitur in instrumento venditionis, & promisit expensas, siue lis moueretur de proprietate, siue de possessione, quem effectum producat.

Venditores. Qui ꝓmisit sumptus factos in lite de re n̄ tenet ad sumptus factos in lite de ꝑtio. h. d. Po
1 ne † ꝙ vēditor n̄ ꝓmittit sumptus, an teneat? Et gl. remittit ad l. j. C. de euic. vbi dicit, aut succubuit in ꝓprietate & repetit sumpt⁹, aut obtinuit, & n̄ repetit sumptus. Et ista lex est bona, ꝙ sumptus n̄ veniūt eo casu quo emptor obtineret, & ita notarij ponūt ı̄ istrumētis, & ꝓmisit reficere oīa dāna, & expēsas litis, & ex q̄ n̄ venirēt aliàs: & hoc faciūt p hāc legē & gl. in l. q absentē. ff. ꝓcu. sed ibi t₃ Gul. ꝯriū p l. si sine. §. Marcellus. & §. cū aūt. ı̄. rē rat. habe. & l.
a si vt certo. §. Idē Labeo. s. ꝯmo. Teneo, cū Gul. ^a reprobata. gl. q̄ ſp reprobaui. Primo p l. si plus. §. mota qōne. s. de eui. & d. l. q absētē vbi dr̄, ꝙ mota lite tenet defender venditor, q̄ si n̄ defendat tenet ad interesse ob rē n̄ defensam, arg. l. cū q̄rebat. in fi. ı̄. iu. sol. Itē ꝑ. bo p rōnē, vēditor tenet emptori, vt sibi haber liceat. l. emptorē. §. pe. in fi. s. de act. emp. mō in oblōne habere licere veniunt sumpt⁹ ex lite. l. stiplo ista haber. ver. si qs forte. s. e. & ibi no. q̄. &c. Nō ob. l. j. C. de euict. quia illud in euictione rei hrditariæ. Item non ob. l. si status. e. tit. qa n̄ possum agere ex clausula de euictione, qa res n̄ ē euīcta, sd ex clausula ob rē n̄ dfensam, siue hoc fuit expssū siue n̄ qa à lege tacite subintell r. vn̄ ꝑt ager ad ītersse. Vn̄ ē aduertēdū in mō ꝯcludēdi in libello. Nō obst. rō ꝙ iniuria vēditori nō nocet. l. si p imprudētiā. s. de euic. verū ē, si p iniuriā iudicis: sec⁹ si p iniuriā ꝑtis à qua potuit me liberar suscipiēdo litē. Præterea n̄ ꝑt dici. ꝙ à iudice sit fcā iniuria: qa nō ꝯdēnauit victum victori in expēsis, ꝙ debuit, qa habebat iustā cām litigādi victus iō ı̄ expēsis nō debuit ꝯdēnari. Preterea ꝑt eē ꝙ iudex modice taxauit. Ad qd
2 facit qd no. s. de ali. iud mu. cau. fa. l. j. in fi. magne gl. ¶ Quero, † si veniat ex nā ꝯctus, quare fit, & deducit in stiplōne & qs ē effect⁹? Dico pp no. in l. nō solum. s. de rei vēd. & l. 3. §. si rē. s. de leg. 3. qa plura auxilia interest me habere. Itē est differētia in mō agēdi. qa qñ est ꝓmissum, petā directo sumptus factos in lite sed qñ nō ē ꝓmissum nō petā sumptus directo, sed petā interesse, qa nō defendit, in quo interesse veniēt sumptus. ¶ Quæro, hic dicit, si promisissent sumptus ob litem de ꝓprietate, &c. quid si hoc nō appa-
3 ret? Dicit gl. pua ꝙ hoc in dubio ꝓsumit. † Sd vt arbitror, n̄ bn̄ dicit qa ista stiplo dēt intelli fm nām ꝯctus ꝓcedētis. l. j. §. si qs sub ꝯditione. vt leg. no. ca. & l. dāni qdā. in prin. de dā. infe. & l. si stipulatus. s. de vsur. sd ex ꝓcedēti ꝯctu in vno quoq; negotio tenebat: q̄ &c. De tibi tex. in l. stipulatio ista. ver. si qs forte. s. e. & habere licere venit ex nā ꝯctus emptionis & vēditionis q̄ &c. Et vt puto glo. dicit ꝙ ī dubio ꝓsumit, nō vt excluderet litē de proprietate, sd vt excluderet litē de ꝑtio. Tn̄ hodie notarij, vt cessēt ista opi. ponūt ı̄ istris expsse, siue moueret lis de ꝓprietate, siue de possessione.

ADDITIO.

a Teneo cum Gul. Vide Petr. de Ana. cons. 31. in j. dub.

LEX CIII.

1 *Papa licite concessit Regi Carolo, & successorib. suis regnum Hierusalem.*
2 *Hostium fundus potest concedi sub conditione, si capiatur.*

Liber homo. Liber homo, vel fundus hostiū, in stiplōnē deduci nō ꝑt. h. d. Op. de l. liberi. s. de ꝯ hē. emp. Sol. dicit Roge. aliud in emptione, vt hic. in j. gl. nō bene dicit, qa nec in emptionē, nec in stiplōnē ꝑt homo liber deduci, vt ipse debeat, sed in ꝓiudicium vēditoris sic, vt ipse teneat de euictione. Idē in stiplōne, si ponerem cām onerosam, vel fuisset ī dolo: & hoc tenēt oēs Mod. Op. de l. ab omnib. §. etiā. & l. seruus. s. de leg. j. Gl. dicit, aliud in legatis, et ibi aliud in contractib. vt hic. Idē t₃ ı̄. de re. iu. l. in testamētis. Et assignat rōnē: qa stiplo assumit vires pe stiplōnis interpositæ: legatū à die aduenïētis ꝯditionis. Sd ista sol. nō est bona: qa ꝯ regulā Catonianā l. cetera. §. j. s. de leg. j. Dico idē in legatis, & in ꝯctib. vtrō. in l. id qd. s. de lega. j. Nā fundum hostium q̄ nunq̄ fuit nr̄, nō possumus ꝓmittere nec legare mō qa in eo nullum ius habemus, ita loqtur hic, sed fundum hostium, qui iā fuit nr̄, promittere vel legare possumus: qa habemus
a ius postliminij. & hoc voluit expsse tex ī d. l. id qd. & d. §. ēt. Et hac
1 rōne, † vt puto, Papa q̄ ꝯcessit regnum Hierusalem regi Carolo, & suis successorib. hoc licite potuit. qa illud regnū iā fuit nostrū licèt mō occupatum sit ab hostib. Sd ꝯ ꝑdicta vr ex de re iu. c. Abbate sane. lib. 6. vbi Rex Arogonum donauit fundum hostium, q̄ nunq̄ fuit suus. Resp. pure † ꝯcedere fundum hostium non pos-
2 sum, vt hic; sed concedere sub conditione, si capietur, possum, vt ibi: quia expectare istam conditionem honestum est, licet res depræsenti in nostro cōmercio non sit. Pro hoc facit, C. ad l. Flauiam. de pla. le. in fuga. Ista verba in concessione prouinciarum quando occurrunt, sint dubia & ponderosa, ideo tene menti.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Et hac. Vide c. Abb. de re iu. in vj. & ibi Pe. qui allegauit hic.

LEX CIIII.

1 *Fiat quid à quo, nihil refert, dummodo fiat.*
2 *Contractus si impletur, an refert à quo impleatur.*
3 *Factum esse aliquid, quomodo articulandum.*
4 *Factum in quo requiritur expensa, præsumitur factum ab eo, qui tenebatur illud facere.*
Iudex quas expensas taxet sine probatione ex eius officio.
5 *Conseruandi iuris sui causa, an referat à quo fiat.*

1 Cum seruus. Sufficit ꝯctum impleri à ꝯhente, vl alio eius noīe. h. d. Vel alr dic. † Nō refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat. ¶ Vt intrem gl. op. de l. 1. s. de cond. & demō. ubi refert à quo fiat, qa debet ad hoc fieri. Sol. dicit gl. fuit manumissus ab ipso ꝯhente, vel ab alio volūtate eius. ¶ Opp. de l. 3. §. si liber hō. s. de ꝯd. ob cau. Sol. hic seruus, ibi, liber hō. Op. de l. si puellā. C. si māci. ita fuer. alie. Et si qs vellet soluere illud bro-
a cardum, ^a n̄ refert, &c. oporteret totum corpus iuris perquirere vt non refert à quo iudicium fiat, à quo interrumpatur ꝑscriptio à quo fiat nunciatio, & sic de simi. vnde non pōt dari certa regula sed ꝓpria materia est de implemento ꝯctus, & tunc an referat à q̄
2 impleatur. Et Dy. ponit duo verba hic notab. in mā. Si qris † vtrū refert à quo impleatur, tunc aut quæris de obligatione inducenda, aut quo ad pœnę cōmissionem euitandam. Si de obligatione inducenda, & refert à quo, vt hic, & l. 2. s. de cond. & demon. Aut ad pœnæ commissionem euitandam, & tunc non refert à quo. d.
3 l. si puellam. Vides † ergo, quid habes articulare: quia ad actionē ꝯsequendam debes ꝓbare fcm̄ esse, & p te esse factū, vel tuo mādato, sed quo ad pœnæ euitationem sufficit probari esse factum. Vnde vidi de facto, testator picturam certo loco fieri mandauit,
b reperit pictura fcā, nescit p quē. Dico ꝙ ^b suffic it hæredi quātum ad pœnam euitandam, vt in Auth. hoc amplius. C. de fideicom. Et ad pœnam excōicationis, q̄ consueuit apponi ex cōstitutione epi. ꝯ nō implentes voluntates defunctorum. Et aduerte, licèt ꝑ-
4 dicta duo debeant poni, s. fcm̄ esse, item p se factum esse, tn̄ † qñque vnum tm̄ ꝓbare sufficit, aliud ꝓsumit vt si tale factum reqrebat sumptum, tunc eo ipso ꝙ est fcm̄, ꝓsumit fcm̄ ab ipso, & eius
c expensis, ad quem hoc facere ^c spectabat, vt C. de ali. pu. præstan.
d l. fi. vbi est casus notabilis. ^d Itē qñq; nec ipsum fcm̄, necesse ē ꝓbare, sed ipsa nā hoc ꝓbat, vt pupillū eē alitum, vt ibi patet, qa natura ꝯstat, quē nō posse viuere sine alimētis. Eadē rōne dico, cum creditor repeteret expēsas fcās in equo sibi pignori dato, nam ꝓsumētur tales expensæ per eum factæ. Itē dico, cum aliqs possessor vellet deducere de fructib. expēsas fcās, cā q̄redorum fructuū ꝙ tales expensæ præsumuntur esse factæ cum de necessitate sine his fructus non possent percipi. Item præsumuntur factæ ab ipso possessore, & ideo sine al qua probatione iudex ex suo offō hoc
5 habebit taxare. per d. l. fi. ¶ Quæro, † qñ tractatur de ꝯseruatione iuris mei, an refert à quo fiat? Dy. hic dicit ꝙ nō refert à quo. l. qui fundū. s. quē ad. ser. amit. l. j. §. q̄situm. de aqua quoti. & æsti. Istud dcm̄ Dy. est verum in seruitute reali mere, sufficit enim ꝙ ad vtilitatem fundi fiat vsus, nec curat p quē: cū fundo debeatur, sed in iure quod coheret ꝑsonæ, vt dominiū, & vsusfructus, tūc est necesse, ꝙ fiat p eū quis ius hēt, vel eius noīe, vt s. qb. mo. vsusf. ami. l. Pōponius. Quo ad interrūpēdā ꝑscriptionē diximus, s. de vsuc. l. nālr. quo ad alia, an referat à quo, dicemus suis locis. Et ꝑdicta fm primū modū legēdi. Scd̄o mō legit, ꝙ aliquis fuit assumptus, vt mediator, seu ꝓxeneta, vt faceret me liberari, & ego ꝓmisi sibi certā q̄titatem. Certe à quocunque manumittor, ipse debebit hr̄e pecuniā, dū tn̄ hoc fiat opa accipientis pecuniam, vt in prin. seq. gl. Facit ad ꝑdicta, ı̄. de proxe.

ADDITIONES.

a ¶ Brocardū. Adde de hoc Brocardo, vt p Bal. cō. 174. li. j. inci. verba Dy. dicūt.
b Io. Fr. Ru. ¶ Dico. ꝙ intellie verū qñ pictura fuit fcā ante morā hrdis, aliàs secus secundum Raph. Cu. Pau. de Cast. Are. & Alex. hic, licèt Ias. dubitet, per tex. in l. fi. C. si manci. ita fue. ali.
c Pō. ¶ Spectabat. Vide Panor. cōs. 116. in fi. vol. 2. & cxxvj. ad fi. eo. vol. & Fel. in c. sicut. vers. fallit quinto. de re iud. & tex. cū gl. in ca. quatuor. 12. q. 2. & Imol. con. 167. & Rom. 358. vbi limitat, nisi ita præsumendo quis caderet in delictū.
d ¶ Notabilis. Adde, & intellige scd̄m Imo. quem refert & sequitur Alex. qñ erāt aliquæ cōiecturæ pro illo, qui allegat sumptus fecisse p d. l. fi. n̄ per ea q̄ voluit ipse Bal. l. q sub cōditione rōnem. s. de condi. & demon. vbi dicit, ꝙ n̄ sufficit, expensam esse factā, nisi ille, qui illam facere tenebat, probet fecisse, per l. excellentia. ibi flagitantibus eisdē erogasse monstrauerit. C. de erog. mili. anno. lib. 12. Tu dic, quod dicta Bar. sequitur simpliciter Bal. cōs. 327. lib. 3. vbi dicit, ꝙ si reperiat hospitale cōstructū, & nescitur a quo, quod piumendum sit quod sit cōstructum ab eo qui construere debebat. Et ad Bar. hic vide Fran. de Are. in c. 1. de iudi.

LEX CV.

1 *Debitor cum offert vnam ex rebus alternatiue debitis, quæ post obligationem pereat, an sit liberatus ipso iure, vel ope excep.*

Stipulatus

Stipulatus sum damam Vna de reb. alternatiue debitis oblata, post ei⁹
a interitū debitor liberat̃. h. d. ¶Oppo. C. de vsur. al. acceptā, & ỹ. de sol. l. q̃ decē. Gl. dicit, intellige hic cõtinuo, s. sequuto interitu, & sic verbū præcisum recepit limitationē, qa cōtinuo est dicere, incō
1 tinēti, & tñ limitatur, & sic. s. de arbi. l. licèt. ¶Quæro, † vtrū liberet ipso iure, vel ope exceptionis? Gl. q̃ ope exceptionis: secus in obligatione generis, vt in glo. patet. Cōtra hoc vr̃ s. e. l. in executione. §. p parte. & l. 2. §. j. vbi idē iuris est in oblōne gñis. q̃ ĩ oblōne alternatiua. Et hoc vr̃ tenere Iac. de Are. Tu dic, si electio esset ita facta q̃ reus nō posset variare, vt qa reseruauit sibi expresse p futurū subiunctiui, tūc ille solus, qui est obligatus, est in oblōne, & eius interitu liberaret ipso iure. Et hoc voluit hic glo. dū dicit, electione sibi reseruata. Intellige vt dixi. Si vero pt variare, quod est qñ tacite habet electionē à lege, tūc quia adhuc alius durat ĩ obligatione. liberat̃ ope excep. vt in alio exēplo oblōnis in genere. Et ideo dico, q̃ si offerret illud, quod est in solutione tm̃, nō in obligatione, tunc eius interitu liberatur ope excep.

ADDITIO.

a Pom. ¶Op. C. de vsur. De isto tex. meminit Bal. C. de contrahen. emp l. super rebus. nu. 2.

LEX CVI.

Qui ex pluribus. In obligatione gñis sub alterni, est electio debitoris, & pt variare vsq; ad solonē. h. d. Op. de leg. j. l. qui duos. Sol. aliud in legatis, vbi est electio creditoris, aliud in contractibus vbi est electio debitoris, de quo plene, s. de leg. j. l. legato generaliter. & s. fami. ercisciund. l. hæredes. §. si incerto. Op. de l. quicquid adstringēdæ. s. e. Solu. ibi est declaratio, hic electio, vt ibi plene dixi.

LEX CVII.

1 *Pater an possit cogi emancipare filium, cum sibi promissum est aliquid pro emancipando.*

a b Vtrum [a] turpem. Valet pmissio facta p aliquo emācipādo, b h d. No. hūc † casum. An
1 in hunc casum pr̃ possit cogi eū emancipare? Gl. dicit, q̃ sic. offi cio iudicis, vt l. si cui. s. de ↄd. & dem. Sed nō ē verū nisi pr̃ aliqd reciperet pro eo emancipādo d. l. si cui. & not. in l. cogi. §. si pater. ad Treb. Dy. Præterea, si cogi posset, ergo turpiter acciperet. s. de ↄdi. ob turp. cau. l. pe. Et licèt posset qs dicere, non pōt cogi iure actionis, non curo, sufficit q̃ possit cogi ad partis petitionē, licèt iudicis officio. l. 4. §. si tibi indiciū. & q̃ ibi no. đ ↄdi. ob turp. cām.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Vtrum. Perdit tamen contra tabu. de quo dic, vt in l. j. §. si parens. si quis à pa. fue. ma.

b ¶Emancipando. Adde inquantum Ale. refert Bal. in l. licet. de lib cau. quòd sicut emancipatio pōt fieri pretio, ita eodem modo feudum poterit cōcedi pretio, licet fieri nō debeat, vt in c. j. de na. feu. & in c. ad nostram. de empt. & vendi. deinde subdit, quod tamē non habet propriā naturam feudi, quod pulchre in facto consuluit Bal. consi. 257. lib. j. & consi. 287. lib. 3.

LEX CVIII.

1 *Stipulatio collata sub conditione, licèt non habeat aliam causam, valet.*

a A Titio. a Stipulatio ↄcepta sub ↄdōne, q̃ đpēdet ex facto ĩcertæ psonæ, vȝ. & vbi diuersitatis rō reddi ñ pt,
1 idē ius ē. h. d. No. † q̃ stiplō collata sub ↄdōne, lȝ non habeat aliā cām, valet. Ipsa em̃ ↄdō ē sufficiēs cā. vt hic, & s. l. proxi. & l. qcqd adstrīgēdæ. ĩ fi. s. e. & l. hr̃ iure. & ỹ. e. l. qdā cū filiū, cū multis silib⁹.

ADDITIO.

a ¶A Titio. Adde qđ Pau. de Ca. dicit hic, p hāc legē se vidisse terminare Florētiæ, valere cōuentionē, q̃ sæpè Florentini faciunt, s. promitto tibi decem, si Imperator hoc anno morieт & si non morieт, promittis mihi centum. Nā si morit̃, pōt agi ad decē. quia sufficit cōditio pro causa. ad cuius cōfirmationem Ale. hic alleg no. per Host. in c. gemma. de spon. & vide hic per eum.

§. Nulla Opp. de l. si qs Sēproniū. s. de hr̃. isti. Sol. ibi ĩ volū tate velata, hic expressa. Op. de l. cētesimis. in fi. s. e. Sol. vt ibi. Quæro an possit ↄferri ĩ voluntatē stipulātis, & sit idē q̃ ĩ pmittēte? Rñ. sic, eadē rōne, vt s. pxi. ti. l. sub hac. Dy. ↄ. p l. Senat⁹. §. legatū. s. de lega. j. & l. si ita relictū. §. illi si volet. e. ti. Alij volētes sustinere gl. dñt, q̃ hæc lex, & gl. loquūt ĩ ↄctib⁹, ĩ qb⁹ ñ pt cōferri ĩ eius volūtatē, qa statī cū stipulat̃, vr̃ velle, vt no. de do. cau. mor. l. ei q. & not. de leg. 2. l. cū pr̃. §. mr̃. p gl. Sed pdicta sunt vera, nisi hæc ↄdō, si voluerit expresse exprimat̃. Nō. n. seqt̃, volo decē stipulari mō, q̃ postea velĩ, arg. p l. s. đ spōs. l. ĩ potestate. in fin.

LEX CIX.

Si ita stipulatus fuero decem. In alternatiua summarū inspicimus id, qđ est min⁹, ita ĩ alternatiua tēporis, inspicimus q̃ est longius.

LEX CX.

1 *Ius accrescendi non habet locum in contractibus, & in quibus.*
2 *Ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis.*
3 *Idem in mortis causa capione.*
4 *Emphyteusis si est concessa duobus fratribus, & vnus moriat̃, an reuertatur ad ecclesiam, vel accrescat fratri.*
5 *Emphyteusis si est concessa per ecclesiam patri recipienti pro se, & filiis, qui decessit duobus filiis relictis, & vnus decessit sine hærede, non reuertitur ad ecclesiam.*
6 *Dictionis, vsque, natura.*
7 *Emphyteusis paterna concessa per abbatem duobus fratribus filij vltimi defuncti in cuius persona erat finita, retinet naturam primæ.*

Si mihi & Titio. In ↄctibus nō ē locus iuri accrescendi. h. d. ¶Op. de l. stiplō ista. §. in stipulationib⁹. & §. eū q. s. e. Sol. vt ibi. Opp. de l. fundus ille. de ↄhend.
1 emp. Secūda sol. † gl. in verb. nō augeat. ē vera, & iō an in ↄctib⁹ sit locus iuri accrescēdi: distingue, aut in vsufructu, & hēt locū l. fi. in fi. de vsuf. accres. Aut ĩ ppríetate, vel alio iure. & tunc aut in his qrit̃, q̃ ĩdiuidua sunt, & hēt locū ius accres. vt s. pmu. pdio. l. p priū. qđ itellige, vt ibi no. q̃ est pp ius nō decrescēdi. Aut in his q̃ sunt diuidua, & tūc aut in dispōne principis, & hēt locū ius accr. vt C. si ĩpe. libera. soc. l. j. lib. 10. aut inferioris a principe, & tūc aut interest ↄcedētis, q̃ habeat locū ius accres. & hēt locū l. fundus ille. de ↄhē. emp. & no. hic ĩ gl. Aut ↄcedētis nō ĩterest, & ñ hēt locū, vt hic. & s. de iureiu. l. si duo patroni. in prĩ. & l. aq̃. s. quēadm. serui ami. Fallit ĩ assignatione libertorū, q̃ licet ñ sit legatū, vel ñ fideicō. l. assignare, de assi. liber. tñ hēt locū ius accres. l. vtrū. s. e. tit.
2 Et de his dixi in l. re ↄiuncti. circa fi. s. de lega. 3. ¶Quæro † an ha
a beat locū a ĩ donatione cā mortis, q̃ sapit nām ↄctus, & vltimarū voluntatū. l. tā is. §. j. & ibi dr̃, s. de do. cau. mor. Rñ. locū hēt sicut ĩ legatis. Casus est. C. de cad. toll. §. fi. ibi, nec nō ĩ mortis cā dona
3 tionibus, &c. ¶Quæro qđ † in mortis cā capione? Rñ. idē, qa locū hēt sicut ĩ legatis & fideicōmissis. l. Thais. §. Stichus seruus. s. đ fideicō. liber. ibi em̃ ñ erat legatū, vel fideicom. l. plane. ij. ĩ fi. s. de
4 leg. j. sed cā pdōnis ĩplendæ. Et iō pdicta † ĩducunt̃ ad qōnē Concessum est duobus fratribus pdium in emphyteusim. morit̃ vnus qritur an eius portio reuertat̃ ad dñm, vel ad aliū fratrē? Et Dyn. scripta diuersimode hñr hic, & l. codicillis. de vsufr. lega. Spe. ponit ĩ tit. de emphy. §. nunc aliq. ver. lxix. Cy. ponit C. qñ ñ pet. par. l. j. Breuiter veritas est ista, qñq; ↄcedit̃ emphyteusis fratrib⁹ duobus psentibus, & tūc altero decedēte ñ est locus iuri accrescēdi, qa nec in ↄctibus, vt hic, cū simi. & qa post emolumentū iā alte
b ri qsitum ñ hēt locū ius accrescēdi b l. j. circa fi. de vsu. accresc. p text. in feu. de fratribus de nouo bñficio ĩuestitis. c. j. & de succes. feu. c. j. & sic reuertetur ad ecclīam, seu dñū. l. Lucius. §. Caio. ad Treb. & l. fi. §. filiū. de leg. ij. qđ ĩtellige, nisi fuerit emphyteusis paterna, vt statim dicā. Qñq; ↄcedit̃ vni tm̃, hoc mō. Concedo tibi,
c & Titio fatri suo absenti, tunc si cōcessio fit ex cā lucratiua c ab initio, nō valet, nisi p dimidia, vt hic nec est locus iuri accrescendi. Sed si esset ex cā onerosa, qa ↄcessio fieret p certa q̃titate, q̃ dabat ab initio p pēsione annuatim soluēda, tūc accresceret ab initio ipso iure. qa in psona alterius ñ valet, d. l. fundus ille. Qñq; cōcedit̃ sic. Cōcedo tibi recipiēti p te, & nōie Titij fratris tui, tunc ab initio valeret cōcessio in totū, & sic reuertitur ad dñm, sicut si illi Titio psenti ↄcessisset. l. fundū mihi cū vēderes. de actio. emp. nō est ĝ loc⁹ iuri accrescēdi, nisi sit dictū. d. c. j. de fra. de nouo benefi.

ADDITIONES.

a ¶Habeat locum. Vide Soci. in l. duos. in 2. no. ff. de condi. & dem.

b ¶Ius accrescendi. Adde sm Alexā. q̃ cum Bar. cōiter transeunt doct. nisi qñ sunt adiecta illa verba, q̃ post mortē oīm reuertat̃ ad dñm, prout vult Spe. in ti. de emp. ver 69. quē sequitur Pau. de Cast. cons. mihi 158. & Ro. cōs. 19. Tu etiam adde, quòd idem si dicerent pro se, suisq; hæredib. siue altero ipsorū, vt consuluit Bal. cons. 118. incip. in Christi nomine. vr̃ considerandum. i. libr. Et an in contractu emphyteutico habeat locum ius accrescendi, vide Fed. cōs. 77. & 228. Et, an qđ sit diuersum à feudo, & emphyteusi, & vide Bal. cons. 251. lib. 3. vbi pulchre, qñ habeat locū ius accrescēdi. Et an si pater decedat relictis tribus filiis, & feudo, si vnus tm̃ petierit ĩnuestiturā intra annū, alij nō an portio illorū, qui nō petierūt inuestiturā, accrescat illi, vl reuertat̃ ad dominū, qđ facit ad limitationē, de qua per Ale: hic, q̃ inquantū dicit post Bar. q̃ emphyteusis finita per lineā, & denuo renouata, capit naturā primæ, allegando inter alia Ro. cō. 215. dic quòd ē 315. & Pau. de Ca. cō. 222. Tu adde, qđ Pau. de Ca. cō. 156 dicit, q̃ si feudū ad dominum per feloniam reuersum est, & ante latam sententiam dominus renouauit, quòd nō mutat naturam feudi antiq, sed si lata est sñia, dr̃ feudum nouū. & dicit ita expresse tenere Dy. in l. quod dicit̃. s. de impē. in reb. dota. fact. Et inquantum subdit limitandū illud, quòd dr̃ quòd feudū renouatum tenet naturam primi, nisi sint in renouatiōe adiectę nouę clausulæ, vel aliqua noua qualitas, quia tūc cēseret noua cōcesio, allegādo Pau. in d. cōs. 232. quod nō inueni à 230. vsq; ad 250. aliquid ad materiā, sed cōsiliū per me alleg. 156. bñ dicit, quòd si in renouatione feudi facta post sententiā, qua declaratū est feudū ad dominū pertinere, dicatur tanq̃ de feudo veteri, & antiquo, quòd propter hæc verba, renouatio non tenet naturam primi. cum aliud significatū possint habere dicta verba, quā quòd renouatio capiat naturā antiqui, aliquantulū latius vbi vide q̃a intelligit gl. in d. l. peculium. aliter quā Alexā. & de hac q. formata per Bar. qñ duobus fratribus cōcessa est emphyteusis, vide pulchre Pe. de Anch. cons. 216. incip. in Christi noīe, duo prima dubia. & vide ad Bar. hic Alexā. in consi. 17. in 5. vol. & ibi ponit limitationem.

c Poma. ¶Ex causa lucratiua. Istā doct. Bar. sequitur Alex. cōs. 24. vol. 5. Not. ex verbis Bal. qđ ad esse contractus emphiteutici non est necesse, quòd aliqd à principio concedenti detur, de quo per Alex. consi. 117 ad fi. vol. 4.

5 nefi.inueft.¶† Quæro,fi emphyteufis eft conceffa patri recipiẽ-
ti ꝓ ſe,& filiis,q deceffit relictis duobus filiis, demũ vn⁹ deceffit ſi
ne hrde,an eius portio reuertat̃ ad eccleſiã? Dico ꝙ nõ:qa eſt em
phyteufis paterna:ergo frater fratri ſuccedit,vt in feud.q feu.da.
poſ.c.cũ vero Cõradus.& de ſucceſ.feu.c.j.& de fratrib.de nouo
a bñfi.inueſt.c.j.ꝙ fortius ꝓbo.Iſta ꝯceſſio à in pſona patris eſt iter
viuos,filij vero capiũt demũ pſe moriẽte,vt dicã ĵ.e.l.ꝙ dr̃.& ſic
in eorũ pſona ẽ mortis cã capio.l.q ptio.& l.mortis cã capit̃.§.2.
ibi,ſed & dos q̃ quis ſtipulat̃,&c. de don.cau.mor.& dicã,ĵ.e.l.q
Romæ.§.Flauius. ſed in mortis cã capione ẽ locus iuri accreſcẽ-
di.d.l.Thais.§.Stichus.& ẽt in mortis cã do.d.l.j.in fi.C.de ca.tol.
ergo,&c.Præterea,idẽ videmus in ſtipl'one operarũ,licèt filij nõ
veniãt vt hrdes,ſed vt filij.l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ſ.de ope.lib.
tñ fratre decedẽte accreſcit alteri fratri d.l.vt iuriſiurãdi §. ſi libe-
6 ri.ſ.de ope.lib.Præterea,iſta verba†ſtipulor mihi, meiſq; filiis vſ
que ad tertiã gñationẽ,&c.ex nã huius dictionis, vſq; ĩportant,
vt ſtatim cũ finita eſt emphyteuſis in pſona vnius,videat̃ renoua
ta,ſeu de nouo ꝯceſſa in pſona alterius.l.repeti.in pri.& l.ſicut in
anno.ſ.qb.mod.vſuſfr.amit.& ſic ex noua ꝯceſſione vr̃ alter fra-
ter habere,ſed qñ ꝯcedit̃ duob⁹ fratribus ꝓ ſe,ſuiſq; filiis,&c.in-
b telligit̃ᵇ qlibet partẽ ſuã recipere ꝓ ſe ſuiſq; filiis.c.j.de duo.fra.à
capi.inueſtit.pr̃ ãt ſup toto,qđ puto veriſſimũ,& ſic de facto ꝑ
c iſtã vltimã rõnẽ ꝯſului.ᶜ ¶Sed qd †ſi Abbas emphyteuſim pr̃nã
7 de nouo ꝯceſſit duob.fratribus? Rñ.licèt eſſet finita emphyteuſis
in perſona pr̃is,& gratia eſſet filiis ꝯcedere:tñ eis ñ ꝯcedere erat
d injuria,ᵈ d.l.j.§.ꝑmittitur,de aqua quotidia.Vnde tũc crederẽ ver
ba ꝯtus debere intelligi ẽm nãm pcedentis ꝯtus, vt ſuper toto
qlibet ſibi,ſuiſq; filiis videatur ſtipulatus eſſe,& recepiſſe, vt oĩa ĩ
hoc repetita videant̃,arg.ſ.loc.l.itẽ q̃ritur.§.qui implero,& ſ. ſol.
mat.l.pen.§.vxor.de vſur.l.ſi ſtipulatus.ꝙ eſt caſus expreſſus in c.
j.de ſucce.feu.& de fratrib⁹ de nouo benefi.c.j.Sed quid ſi vnus
frater decedit relictis duobus filiis,an erit locus inter eos dicto
iuri accreſcẽdi,ex vigore dictæ ſtipulationis. Si fuerit auita em-
phyteuſis,non eſt dubium,ſi paterna tantum, tunc idem in por-
tione patri eorum contingente,ratione prædicta.

ADDITIONES.

a Poma.¶Iſta conceſsio.Hoc ſequitur Soc.con.125.vbi pulchre de hoc infert,
& etiam hic ſequitur Alex.conſi.27.vol.5.& ſeq.eod.vol.

b Poma.Intelligitur.Vide Alex.cõ.203.vol.2.& 17.in 3.dub.vol.5. vbi ponit, qñ
conceſsio eſſet facta per dictionẽ cuilibet,& dictionẽ cuicunq;,vel eſſet di
ctum,ꝙ poſt mortem eorũ reuertetur,&c.& 22.vol.5.vbi eſſet recepta per
dictionẽ,q̃libet.& 24.vol.5.vbi etiã Alex.conſ.2.vol.5.& 107.vol.4.& vide ẽt
plene de hoc Alex.in d.conſi.2.vol.4.& omnino ad hæc conſi.13.vol.5.vbi po
nit quando emphyteuſis eſſet conceſſa duobus,& cuiuſlibet eorum hæredi
bus;& 119.eo.vol.vbi ponit,qñ quis recipit cum vxore,& liberis, & cuiuſli-
bet eorũ filiis,&c. hoc acto tñ,ꝙ pars ꝑmoriẽtis accreſcat ſuperuiuẽti.

c Conſului.Adde,ꝙ iſtud cõſ.Bart.eſt nu.58.& incipit,ex themate prædicto
tria dubia eliciuntur.& adde Alex.in conſ.136.in prin.in primo volu.& con.
128.in prin.in 5.vol.

d Erat iniuria.Adde poſt Ale.ꝙ hanc opi.Bart.tenet Rom.conſi.mihi.22.& 212:
in prin.Pet.de Anch.conſi.133.incip.in Chriſti nomine,plene,& ſubtiliter.&
conſi.170.incip.caſus talis eſt,quidam do.Ricobinus,ſed Roma.conſ.70.mu
tauit opi.& ibi dat tres ſolu.ad dictum Barto.in l.j.§.permittitur,ſ. de aqua
quotid.quarum vltima eſt,ꝙ non habeat locum in eccleſia. Et huic opin.vr̃
adhærere Alex.tanquam veriori in puncto iuris,aduertendum tamen eſt ꝙ
Pet.de Anch.in dictis conſiliis per me allegatis,loquitur in emphyteuſi ec-
cleſiæ,& tamen tenet opi.Bar.

§.Si ſtipulatus fuero. Qñ verba ſunt clara ꝓ ſtipu-
latore interpretationẽ reſtri
ctiuã nõ recipiũt.h.d.Habuiſtis ſ.e.l.ꝙcquid adſtringẽdę.Opp.de
l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipl'onibus.ſ.e.Sol.ibi verba erant ambigua,
hic clara.l.ille aut ille.§.cũ in verbis.ſ.de lega.3. Opp.de auro &
arg.leg.l.interveſtẽ.Sol.ibi in his q̃ dependent ex voluntate vni⁹
ſ.teſtatoris,vñ eius voluntati ſtatur:hic ex voluntate duorum,iõ
nõ ſtatur voluntati ſolius promittentis.

LEX CXI.

1 *Domum communem ſi habeo tecum,& prohibeam ſocium tuum,quem duxi-
ſti,ne ingrediatur,an ipſo ingrediente poſſit puniri.*

Si ſtipulatus fuero per te. Cõtractus ſtricti iu-
ris recipit ĩterpreta-
tionẽ extẽſiuã,qñ aľs nõ habet effectũ.h.d.qd no.tetigi ſ. e.l.ꝗc
qd.Dicã pleni⁹ ĩ l.vt gradatĩ.§.& ſi lege.ĵ.de muneri.& hono. iõ
1 eñ extẽdit̃ ad aliũ: qa alter vti ñ poſſet.¶Facit ad q.† tu & ego
habebam⁹ domũ cõẽ,tu ducebas ſociũ tuũ, ego ꝓhibui,ille fuit
ingreſſus,an puniat̃? Vr̃ ꝙ ſic,qa potior ẽ cã ꝓhibẽtis.l.Sabinus.ſ.
cõi diui.In ꝯriũ facit,& bñ,qa nõ ꝓdeſſet mihi habitare,niſi poſ-
ſum ducere amicũ.Ad hoc facit ſ.ꝯmu.diui.l.ſi ędes.& qd ibi no
tat̃:q2 tes ẽ deſtinata ad hũc vſum,ꝗ vnius tñ ſufficit ꝯſenſus,ſed
ſi ab alio ſocio nõ ducebat̃,ſed ſua ſpõte ipſe ĩtrauit,ſufficit vni⁹
ꝓhibitio.l.de pupillo.§.ſi pluriũ.ſ.de ope.no.nũ. vt ipſe ſolus vi-
deat̃ iniuriatus.Facit l.ſi qs hac lege.§.pen.ſ.qui & à quib.licet in
aliquo videatur ꝯ,ſ.ꝙ non pt̃ reuocari in ſeruitutẽ ſine omnium
cõſenſu,ſed nec hic poſſet ſolus agere đ iure,ꝙ reſpiceret ipſam
rem,ſed de iniuria facta ſibi per introitum ſic.

LEX CXII.

1 *Alternatiua in obligatione ille ſolus,qui electus eſt,eſt in obligatione.*
2 *Electio quando trahit ſecum executionem,non eſt locus variationi.*
3 *Differentia inter futurum ſubiunctiui,& futurum indicatiui.*
4 *Hæc lex non corrigitur per authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.*
5 *Varians condemnatur in expenſis.*

Si quis ſtipulatus. Qui habet electionẽ ꝑ futurũ ſub-
iũctiui,ñ pt̃ variare, ſed ſi đ futurũ
1 indicatiui,ſic h.d.Diuide in duas partes.Et prima no.†ꝙ poſt ele
ctionẽ iſte ſolus q eſt electus,ẽ ĩ obl'one.Secũdo no ꝙ dixi ĩ ſum
mario.¶Ad primũ opp.ĵ.e.ſi duo.& de ꝯſti.pec.l.illud.Solu.illud
añ electionẽ,hic poſt electionẽ & intellige electionẽ pfectã,ita
ꝙ nõ ſit locus variationi,vt ĵ.dicã.Op.de le.j.l.huiuſmodi.§. Sti-
chũ.Sol.in legatis demũ facta electione,ſtatim dñiũ eſt legatarij
in ſtipl'one ſecus:& iõ electio trahit ſecũ executionẽ. Ad idẽ qđ
no.in d.§.Stichũ.l.ſtatu liberũ.§.Stich.ſ.de lega.2.& đ opt.lega.l.
apud Aufidiũ.Iſta rõ nõ ẽ vniuerſalis.Pone teſtatorẽ reliqſſe res
hrdis alternatiue,vel res alienas,tũc dicta rõ ceſſaret:& iõ dic rõ
nẽ gñaliorẽ,qa vltime voluntates nõ poſſunt eẽ ĩpẽdẽti,ſicut ꝯ
ctus.l.ſi.ſ.ꝯmu.pdio.¶Opp.ſ.de ꝓc.l.ſi is q.Solu.vt ibi,qa ibi fuit
lis ꝯteſt.& ſic ꝯcordat cũ iſta.Opp.ĵ.e.l.eũ q certarũ.in fi.Sol.ibi
habebat electionẽ tacitẽ à lege,hic ab hoĩe,vt ibi dicet. Ex pdi-
2 ctis no.ꝙ† vbicunq; electio ſecũ trahit executionẽ, nõ eſt locus
variationi.& iõ ſi ponerem⁹ in pri.legis,ꝙ vnus ſolus ſit in obl'o
ne,vt tex.đt,intelligo poſtq̃ nõ pt̃ variare, & ſic electio ẽ pfecta:
& hoc ſignificat illud verbũ elegerit,ꝙ rẽ pfectã ſignificat, vt l.j.
in fi.ſ.ꝙ qſq; iur.Nã eo ipſo ꝙ alter ſolus ẽ in obl'one, alter non
3 poſſet ex variatione eligi.l.ſi is cui.de le.2.¶† Quæro,q̃ ẽ differẽ
a tia ĩter futurũ ſubiũctiui & futurũ ĩdicatiui? Dicit Io.grãmatici
certãt. Vel dic veri⁹ ẽm Azo.futurũ ſubiũctiui format̃ à pterito
indicatiui,iõ cũ ſemel velit ſemp erit verũ eũ voluiſſe,& ideo nõ
ẽ locus variationi:qa ĩpleta ẽ electio.Sed verbũ volã, formaẗ à p
ſenti.Cũ igit̃ dico cũ volã,intelligit̃,i.cũ volẽs ero, ſeu volẽs du-
rauero.iõ licita ẽ variatio vſq; ad litis ꝯteſt. abinde nõ ẽ licitũ va
riare,qa iã poſſet auferri pti ꝯteſtãti litẽ,ius defendẽdi. Quæro,ꝓ
dicta nõ videt̃ rñdere qõni ꝓpoſitæ:nã in prin. qs ſtipulat⁹ ẽ quẽ
vellet,& hæc dictio vellet,ẽ pteritũ ĩperfectũ ſubiũctiui, & pſens
optatiui,ꝙ hic in rñſione nõ ponit̃.Rñ.cũ hæc dictio vellet,non
ſignificet rẽ pfectã,idẽ ẽ,ꝙ in futuro indicatiui,vt dixi ſ.e.l.cẽteſi
4 mis,in fi. ¶ Quæro,an iſta† lex ſit correcta ꝑ authẽ. q̃ ſemel. C.
q̃uo & qñ iud.Dico.ꝙ nõ,qa illa loquit̃ in differẽte:hic vero lo-
quit̃ in deſiſtẽte à petitione pria,& incipiẽte ſcđam. Sed tunc ꝯ,
qa renunciare liti vr̃ per pactũ de non petendo.l. poſtq̃ liti.C. de
pact.Sed pactũ factum de vna ex rebus alternatiue debitis porri
gitur ad aliã,vt ſ.de pact.l.ſi vnus.§.ſed ſi ſtipulatus.Sol. pdicta ve
ra,niſi de mẽte paciſcentis aliud appareret, vt puta paciſcor ne
petã Stichũ,ideo,qa volo petere Pãphilum. Vel aliud ĩ pacto ex-
preſſo de nõ petendo,aliud in hoc pacto tacito,ꝙ inducitur per
renunciationẽ,qa ad aliã rẽ,vel pſonam non porrigitur. Rõ, qa
habet in ſe ꝯdõnem annexã.ſ.ꝙ volo aliud petere, vt dixi, vel ex
nã taciti,qđ nõ operat̃ tñ,q̃tum expreſſum in tacita pupillari, &
ſiĩbus. Et ex hoc patet,ꝙ poſtq̃ ſemel variauit,iterum redire ad
aliũ nõ pt̃:quia de illo vr̃ feciſſe pactum de non petendo,vt dictũ
5 eſt.Quæro,† vtrum varians cõdemnetur in expenſis? Rñ. ſic,vt
no.in ſimili in l.edicta actio.C.de eden.in mã de cumulatione.

AD DITIO.

a ¶Quæ eſt differentia.Adde Alex conſi.98.lib.j.& Bal.con.22.lib.3.

1 *Idoneus non dicitur litigioſus,nec qui ſtat in arce munitiſſima,ſed qui eſt faci
lis ad conueniendum,vel legaliter.*
2 *Poſſeſſionem habẽs in loco ſuſpecto,ita quòd veriſimile eſt,quòd fiat pauper,di
citur non idoneus.*

§.Si quis ita. Qui ꝓmittit ſatiſdare,ſi ñ ſatiſdat,tenetur
ad intereſſe,ꝗ eſt in quãtum principalis nõ
eſt ſoluẽdo,vel ſi ꝯueniri nõ pt̃.h.d.¶In text.ibi niſi,ꝙ plerunq;
&c.ſubaudi,determinatiue nõ correctiue ponitur hoc, niſi. Dy.
1 Quaſi dicat prædicta vera,†ſi reus principalis eſt ſoluẽdo , & pt̃
conueniri,vel eſt legalis homo,ſecus ſi eſſet ſoluendo,non tamẽ
poſſet conueniri de facili,quia habet fortem rochã,in qua ſtat.l.
2.circa princip.ſupra qui ſatiſdare cog.& ibi not.Idem ſi eſt ho-
mo,qui non ſolueret ſine litigio:hoc enim intereſſe æſtimatur.
l.eum qui.in fin.ſupra de in diem addi.Et legitur duobus modis.
Secundum vnam lect.oppo.infra de fideiuſſ.l.qui ſatiſdare. Sol.
ibi ſcienter accipit non idoneum,hic ignorans.Hęc vera licet gl.
2 aliter ibi dicat,& ibi dicemus.Opp.quia ſemper noſtra intereſt a
habere plures reos.l.4.in fi.de libe.lega.Fateor,ſed iſtud intereſſe
non æſtimatur de præſenti,niſi quatenus principalis eſſet nõ ſol
uendo.¶†Quæro,quid ſi principalis eſſet ſoluendo de præſenti
ſed hẽt poſſeſſionẽ ĩ loco ſuſpecto,ita ꝙ veriſimile ẽ, ꝙ fiat pau-
per,an huius habebit̃ rõ? Vel pone obligationem eſſe in diem,vr̃
ſub conditione,ita quòd ſtatim nõ poteſt exigi. Reſpondeo ſic,
vt no.

vt no.s̃.sol.mat..l.ij.§.in gl.magna.Sed qualiter fiat æstimatio hic
& primo casu qñ non p̄t ꝯueniri,vel nõ est legalis, sed litigiosus,
Rñdeo,q̃to minus talis actio posset vẽdi,vt s̃.ad Treb.l.j.§. si hr̃s.

LEX CXIII.

1 *Prorogatio termini pœnam committi impedit,sed commissam non perimit.*
2 *Mortuus arbitrari non potest si adiiceretur operi incerto.*
3 *Pœna quando committatur,licèt quis non arbitretur.*
4 *Pœna adiecta ab homine,si non fiat opus intra tantum tẽpus,statim committitur,cum certum sit intra illud fieri non posse,secus si adiicitur à lege tũc non committitur,nisi toto tempore elapso.*
5 *Bannitus,qui ex forma statuti potest elapso banni termino occidi impune, non potest occidi ante finitum terminum,licet certum sit in termino ipsum cõparere non posse.*
6 *Pœna adiecta facto,si est talis,quæ ipso iure secum trahit executionem,puta ꝙ quis sit infamis,statim cum est commissa,executio est exacta.*
7 *Arbiter quando possit prorogare terminum statutum parti ad aliquid faciendum postquam certũ est in termino expediri non posse,vt pœnam euadat.*
8 *Periurus quis non est,si tempus iuramenti est prorogatum,& certum sit quod intra terminum expediri non potest,quod per iuramentum promiserat.*
9 *Pœnam stipulator non potest petere opus eligendo,nisi sit adiecta clausula,rato manente pacto.*
10 *Promittens dare cẽtũ Titio in Paschate,& abinde in antea ad Titij voluntatẽ absq; alia interpellatione,adueniente die Paschatis cõstituit̃ in mora.*

a 1 Cum stipulatus sim. [a]Prorogatio †termini impedit pœnã cõmitti,sed ꝯmissã
nõ ꝑimit.h.d.Diuide.Primo ponit q̃õnẽ,Scd̃o q̃õnis solutionẽ.
Tertio,rñdet tacitæ obiectioni. Quarto cõcludit ad p̄missa. Secũda ibi,Proculus.Tertia ibi,nec ad rẽ.Quarta ibi,& ꝓpemodũ.
¶Pone casum in terminis,vt patebit ex sequẽtibus. Et quia hæc lex ẽ difficilis,lege literã,& eã expõc.Si opus,s.certæ formæ. Nec ob.l.multa.s̃.de ꝯdõ.& dem.in prin.Itẽ ibi non desiderauit subaudi,non tñ erat necesse,ꝙ hic desideraret vel interpellet, cũ apposita ĩterpellaret ꝑ stipulatore.Ibi,superfuisset. sed hoc est falsum, immo bñ pœna esset ꝯmissa: q̃a non erat hic in cõdõne opus, si fieri arbitratus fuerit.sed illa verba,arbitratu meo, quãdo apponuntur operi certæ formæ ẽt si intelligitur,id est desiderio meo, importat quandã admonitionem,vt celerius fiat,non conditionem.Et sic nõ extinguit̃ mortuo stipulatore,vt supra eod.l si de-
2 cẽ cum petiero.No.† ꝙ mortuus arbitrari nõ põt, si adiiceretur operi incerto,quod dic,vt s̃.eo.l.si stipulatus fuerim, in princip.
¶Habetis tria.Primò,ꝙ pœna committitur,licet quis nõ arbitretur.Secũdò, ꝙ pœna cõmittitur ante tẽpus statim cũ certũ est ꝑ-
b fici opus ante tẽpus nõ posse.Tertiò, [b]ꝙ prorogatio termini impedit pœnã cõmitti,& cõmissam nõ tollit.Ad quodlibet istorum
3 opp. ¶†Ad primũ ꝙ pœna nõ cõmittitur nisi sit arbitratus nam op.de l.mulcta.in prin.s̃.de cõdi.& demon.Sol.ibi venit in dispositione fieri opus incertæ formæ,certificãdũ arbitrio alterius:vnde illo nõ arbitrãte,pœna nõ cõmittitur,sed hic fuit opus dictum certæ formæ:alias pœna ista nõ posset cõmitti.Opp.q̃a tu dicis cõtra hũc tex.q dicit op⁹ arbitratu meo,si eẽt op⁹ certæ formæ, tũc nihil releuaret arbitrio meo.Dicit gl.ꝙ tã in qualitate operis,q̃ in opere ꝓrogãdo,& ꝑficiẽdo,&c.q̃d vult dicere?Dico,ꝙ opus certę formæ fuit exp̄ssum,sed qualitatẽ operis approbãdã post opus factũ an sit factum bene,vel male, reseruaui arbitrio meo.Et hoc vult dicere gl.dũ d̃t,in qualitate operis,vel reseruari arbitrio meo vt possem ꝓrogare terminũ operi ꝑficiẽdo statutũ:vel dic arbitratu meo,limitãdo formã operi datã secundũ Iac.de Are. vel dic ꝙ arbitratu meo ꝙ intra illud tp̃s ante calẽdas possum te interpellare si velim,quasi dicat illud tp̃s sit arbitrio stipulatoris nõ ꝓmissoris. Et licèt q̃libet expositio sit vera, tñ hæc vltima plus placet & tex.innuit ibi,nec ad rẽ ꝑtinere?Oppo.ista verba sunt ambigua ꝙ ꝑ ꝓmissore interpretant̃.l.stipulatio ista.§.in stipulationib. s̃. e. Sol.hoc operat̃ hic expressio certæ formæ.Itẽ q̃a fuit adiectũ certũ tp̃s,& ex hoc apparet,ꝙ ꝯhẽtes noluerũt facere cõditionẽ sed stipulatori reseruare ꝓrogationẽ termini,vł approbationẽ operis,vel ponere in sui potestate ꝙ ante possit designare tp̃s. ¶Op. per si,designatur principaliter cõditio,vt no.s̃.e.l.si decẽ cũ petierò.& ibi gl.dixi,s̃.eo.l.cẽtesimis.in fi.& qñ dies leg.ced.l. si Titio. hic ergo est ꝯditio,nõ monitio.Responde,ꝙ ista verba, si opus factum nõ erit ante calẽdas Maij,conditionem significãt,sed illa verba arbitratu meo nõ faciũt conditionem,cum iam sit declarata forma operis.vel ergo faciunt monitionẽ, vt intra certũ tp̃s possit moneri stipulator si vult,vel possit terminũ prorogar̃, vel facit cõditionẽ resolutiuã,vt ita demum non teneatur,si sibi placuerit formam operis mutare,s̃m diuersas lectu.supra positas:cũ ergo nõ mutat formã, vr̃ durare in prima voluntate expressa & qui non facit,incidit in pœnam.¶Venio ad secundum,hic d̃r, ꝙ pœna est ante diem ꝯmissa cõtra l.in illa stipulatione si calendis, supra eo.Gl.soluit ꝙ ante aduentum diei,ipso iure est commissa, sed ante non p̄t exigi,vt in contrario.¶Contra illud, ꝙ ipso iure non sit commissa,opp.de l.quicquid adstringendę.§.fi.supra eo.
Sol.illã s̃m istã ĩtellige.Vel ibi erat act⁹ momẽtane⁹, de quo ñ p̄t eẽ certũ me ñ ascẽdere Capitoliũ,intra biẽniũ, nisi totũ trãseat: hic ñ est actus momẽtaneus.Sed ꝯ illud op.q̃ĩ opere q̃d est certi ante diẽ ꝑfici ñ posse,ñ ꝯmittit̃ ipso iure.l.stipulationes ñ diuiduntur §.si q̃s ita.vbi non cedit dies ante elapsum totum tempus. Sol.vt ibi,quia ñ cedit dies cũ effectu,vt antea possit exigi: & illa est verior expositio ꝑ istam legem.Op.ĩ.eo.l.insulã. Resp. gl. tua q̃ est hic,dat vnã responsionẽ no.q̃ mẽti est tenẽda, ita ꝙ nullo modo
4 exeat.Dicit gl.ꝙ ibi nõ fuit adiecta pœna hic sic.†Not.ergo,ꝙ q̃ñ adiicitur pœna ab homine si nõ fiat intra certũ tẽpus,statim ipsa ꝯmittitur:cũ certũ est intra tp̃s fieri nõ posse, licet añ diẽ ñ possit exigi.Sed si pœna apponit̃ à lege,sicut est in d.l.insulã, vbi venit interesse,tũc nõ ꝯmittit̃ nisi elapso toto tp̃e.Sed dices tu,Etiã interesse vr̃ appositũ à partibus, vt s̃.eo.l.stipulationes ñ diuidunt̃. ver.Celsus.& ibi no.So.hic loq̃t̃ qñ à partibus apponit̃ pœna ex-
5 p̄sse:secus si tacite,vt ibi.Et ista sunt no.ad multa.Pone,dicit†statutũ,ꝙ bãnitus elapso termino banni impune possit occidi: Potestas exbãniuit quendã,si ñ venit intra tertiã diẽ,exbannitus est: Florẽtiæ terminus est triũ dierũ, elapsi sunt duo dies in vno ñ p̄t
c venire, an possit occidi ante elapsum terminũ?Et certe [c]ñ:q̃a hęc pœna imponit̃ à lege.nec curo si exprimit̃ à iudice, eo mõ quo inest,vt s̃.de lega.j.l.3.dicã in l.4.§.si q̃s ꝯdemnatus.s̃. de re iudica. Hoc probat̃ ex̃ de elec.c.ꝯmissa.lib.6.posses dicere idẽ esse si à iudice nõ imponeret̃,cũ licet añ tp̃s ꝯmittatur, nõ tñ ante tempus põt exigi,vt s̃.dictum est.Rñ.Prædicta vera qñ in executione exi-
6 gitur factum hominis:†sed in executione q̃ fit á lege, vt ꝙ q̃s sit offendibilis,ꝙ sit infamis,vel excõicatus,ista statim qñ est ꝯmissa, est facta executio.l.furti.in prin.s̃.de his q no.infamia.& de pę.l. q vltimo.& not.C.si à non cõpe.iudi.l.fi. Itẽ facit arbiter statuit
7 †terminũ parti ad aliq̃d faciẽdũ an possit terminũ ꝓrogare,postquã certũ ẽ partẽ intra terminũ expedire nõ posse,vt ꝑ hoc euitet̃ pœnæ ꝯmissio?Dic,quædã est pœna,q̃ infert̃ à lege,puta,vt ille q nõ probat intra terminũ, postea ñ audiat̃, & quo ad istã prodest prorogatio:q̃a non est ꝯmissa. Alia est pœna cõuentionalis, & ista si q̃dẽ exp̄sse erat promissa vt in hunc casum,iã erat cõmissa,& prorogatio arbitri in hoc nõ prodesset.l. q̃d tñ.in fi.de arbi. Vel forte posses dicere,ꝙ eo ipso,ꝙ habet potestatem prorogãdi terminũ,ẽt in pœna cõmissa obstat exceptio, arg.ĩ.eo.l.q Romę §.Calimachus.in fi.sed si nõ erat ꝯmissa prorogatio prodesset,vt
8 dictum est.†Item quid si prorogaui terminũ iuramenti postquã certum erat intra terminũ te expedire non posse quod per iuramentum ꝓmiseras,an elapso termino eris ꝑiur⁹?Et quidã dicunt ꝙ sic,ꝑ istam legem.sed non bene dicũt, quia pœna periurij imponitur à lege,& iõ nisi totum tẽpus trãseat non est ꝑiurus.¶Venio ad tertium,d̃r hic,ꝙ termini ꝓrogatio non tollit pœnã iam
9 ꝯmissam.†Op.s̃.si quis cau.l.2.& l.post diẽ.s̃.de leg.ꝯmis. & l. cũ in plures.j.s̃.loc.Gl.tua dicit,fateor ꝯtrarium,ꝙ ego, qui elegi opus,nõ possum petere pœnam obstante exceptione,nisi esset dictũ,rato manẽte pacto ita dicit ibi gl habet ergo locum hęc lex ꝙ vtrũque possit peti,si dicatur,rato manẽte pacto,secus si nõ dicatur.

ADDITIONES.

a Barb.¶Cum stipulatus sim.Et intellige secundũ Ang ꝙ non perimit res à iure,nec ope exceptionis,quãdo pœnalis stipulatio incipit̃ a præcedẽti cõuętione vestita,& adiecta est clausula,rato manẽte pacto secundũ quod dicit Rom.& redditur ista lex secundum istum intellectum singularis.

b Barb.Tertio.Hic habes casum singularẽ,quòd sicut dies certa nullo modo variabilis ex forma stipulationis conceptę,interpellat ꝑ homine. l. magnã. C.de cõtrahen.& cõmit.stipu.ita etiã dies a principio certa variabilis in tẽpus angustũ,& prolixius,ad nutũ stipulantis interpellat pro homine, quod nunquam exeat memoriã tuã.Pro hoc etiam attento dicere,quòd d, quod dicit̃,stipulationẽ pœnalẽ nouare primitiuã immediate, cũ cõmissa est ꝑ ꝑ morã ñ vẽdicat sibi locũ eo casu,quo variabilis ẽ dies ad stipulatoris nutũ in forma p̄dicta,quod apparet,q̃a tũc nõ eẽt termini ꝓrogatio,de qua loq̃t̃ hęc lex,immo eẽt nou⁹ cõtractus.l.cũ ĩ plures.§.lege dicta, s̃. loca. & nouã dilationẽ habẽs cõsiderate dẽt,ꝙ hic erat adiecta dies & pœna, & sic ñ admittebatur purgatio moræ.q̃a oĩs primitiua quo ad omnẽ effectũ erat trãslata ĩ pęnalẽ.Et illd̃ ñ tãgũt doctores.Dicã plene ĩ repetitiõe l.si ĩsulã, s̃.eo.

c Certe nõ.Addo ꝙ cũ Bar.trãsit Ang.& Pau.de Ca.q dicit, ꝙ alias ĩducebat ad q̃stio.de matre,q̃ neglexit vsq; quasi in fine anni petere tutorẽ,vel tutelã assumere,ita ꝙ restabãt nisi octo dies,intra quos assumere ñ poterat,ꝑꝑ solẽnitates q̃ req̃rebãt̃ ex forma statuti,an deberet adire hęreditatẽ filij mortui,cui in tp̃e ꝓuisionẽ nõ facit de tutela,sicut si mortuus fuisset post annũ ꝑ l.sciãt.C.de legit.hæred.d̃t ipse,ꝙ adire poterat,q̃a ẽ pœna legalis,q̃ non ĩponit̃ ante tp̃s elapsi anni,quo elapso,d̃t ipse nec sibi auferret̃, q̃a acq̃sitio dẽt eẽ ꝑpetua,nõ elusoria.Nõ obstat c.missa.de elec.lib.6.q̃a ibi nõ acquirebat de nouo,sed retinebat ꝙ prius habuerat.Et hãc opi.tãq̃ humanã d̃t mẽti tenẽdã,sed vltra ea q̃ cõsuluit ip̃e Paul.cõs.384.vide cõl.29.inci. in pũcto s̃.scripto.lib.2.vbi tenet,ꝙ succedat,sed post annũ priuet̃.& dicta hic ꝑ Bar. ꝙ termino asignato ab homine ex cõuẽtiõe ad aliq̃d facciẽdũ, satis sit, ꝙ cõstet,ꝙ ĩ termino fieri nõ posit.limita s̃m do.Ant.de sancto Georg.ĩ c. ꝑsonas.de appel.vt si habeat locũ ĩ termino asignato ab homĩe,q succedit loco termini iuris,tũc.n.sapit naturã termini asignati a iur̃, iõ tũc vltima dies termini est expectãda,& de hoc dicit eẽ casum in d.c.personas. secundum Bald.Ioan.And.& Panor.ibi.

cat. Petr. reprehēdit hāc gl. qa opus erat in ɔdōne ñ ī ꝓmissione, vt innuit in prin. legis, & sic nō pt dici, ꝙ aliqđ pactū ꝓcessit. Distī ctio ğ ista ñ vř bona, vtrūq; ğ habebit. ẜm qđ dicimus in l. centū Capuæ. s. de eo qđ certo loco. & hic vř pœna loco cōtēptus po sita. Dicit ne bñ? Certe nō. tene istā gl. & ītellige, ꝙ opus fieri fuit in ɔdōne: sed qa postea opus noluit, exceptione repellit, Vel ītel lige, ꝙ vtrūq; fuit ī obłone, s. opus fieri, & sic fuit dcm̃, rato manē te pacto, & vt ꝓbē gl. & reprobē gl. Petr. habet in iure istud. Paria sunt post morā cōmissam stipłonē incepisse à ꝓcedēti ɔdōne, vł à ꝓcedēti ɔuētione. l. j. §. itē si ita. j. & 2. rñso. s. ad leg. Falci. qa post morā illud, qđ deuenit in ꝓcedēti ꝓmissione, ē nouatū. l. obłonū fere. in fi. s. ti. j. Nō curo ğ de dicto Petr. ꝓterea ꝓbo, qñ vnū est in obłone, aliud in sołone, recipiēdo vnū ꝓiudicat in alio & pt purgari mora vsq; ad litē ɔte. vel vsq; ad sñiam. l. itē veniūt. §. cū ꝓdiximus. s. de peti. hř. & l. si stipłatus fuero decē in melle. j. de sol. & ita hic posito ꝙ opus nō sit in obłone, tñ ē in sołone: & sic susci piēdo opus ꝓiudic o in pœna. Et opp. vlterius, dř ꝙ añ diē ē pena cōmissa. Cōtra, qa pœna apponit loco interesse: sed añ diē nō cō mittit interesse totū. l. stipłones nō diuidunt. §. fi. Solu. nō sequit, qa in istis pœnis inspicit qđ ītersit, nō tāq interfit. l. fi. j. de pto. sti

10 pu. Vltio † vnū dubiū a formo, ꝓmitto tibi dare cētū vsq; ad pa-

a scha, & abīde inantea ad tui petitionē, qrit, vtrū aduenīēte die pa schatis sim ī mora sine aliq̃ iterpellatiōe? Vř ꝙ nō, qa nō ꝓmisi simpłr vsq; ad pascha, ğ debeo īterpellari. l. si ex legati cã, s. e. In ɔtriū ē veritas, qa qñ dicit, abinde inantea ad sui petitionē, verū ē in ꝓrogatione termini, qa pt ꝓrogare si vult: tñ dies īterpellat ꝓ hoīe. Casus ē hic, ꝓut illa verba, arbitratu meo, intelligūt termi ni ꝓrogati, vt dicit gl. sup verbo, arbitratu, & nil ad rem, vt s. dixi.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Vltimo vnū dubiū. Vide Ang. qui idem tenet in l. si insulam. & Imol. ibi supra eo. Ang. & Imo. in l. ita stipulatus, j. eo. & vide Bal. in c. mandatum. in fi. de rescrip. & in c. 2. an ille qui interfe. fra. domini sui. in feud. & Pau. de Ca. consi. 168. & vide tex. notabilē in l. fi. §. ꝓterea. & ibi ponderat Bald. C. de iur. dot. Are. consi. 121. alias. 171. & Fede. in c. personas. de appel. & Alex. nō ap te in l. nemo potest. ff. de lega. j. & Feli. in c. j. de præscrip.

§. Cum venderet. Qui nō dat fideiussores, & nō liberat, vt promisit, tenet ad interesse. h. d. Qualiter istđ ītereffe æstimabitur? Et puto, qđ fiet hoc modo, ꝙ quanto minus venderet, tantū sit interesse. l. j. §. si hřs. in fi. s. ad Trebell. Dicūt. n. laici, vendas eā ꝓ quinquaginta libris, vel min⁹, & ñ curo, vt ꝓmittas liberare. ita gl. q̃ hic đt, ꝙ interesse nō est in obłone, male dicit, vt dixi in l. stipłones ñ diuidūt. s. eo.

LEX CXIIII.

1 Promittens simpliciter fundum, intelligitur promittere fundum dari.
Fundum qui promittit, promittit proprietatem, & vsumfructum.
Libellus in quo quis petit simpliciter fundum dari, quomodo intelligitur.

Si fundum. Opp. de l. videamus. §. ex cā. de vsur. Dic, vt vi disti in l. si filius. §. fi. s. e. vt ibi dixi. Vltimo no. istā legē ad vnū. Habuisti đ stipulatione fundum dari. in l. si seruū. §. fi. & l. vbi aūt. §. fi. s. eo. Itē habuisti stipulationē fundū tradi, vt s. eo. l. si rē tradi. Itē habes hic fundū ꝓstari, qđ idē est, qđ stipło fū

1 dū tradi. Quæro, † qđ si ꝓmisi fundū simpłr, ñ adiecto, dari, vł tra di? Rñdeo, intelłr dari. Casus est s. eo. l. si filius. infi. cū gl. & đ ɔhē da emptione. l. si ita, in fine. Rō est: qa fundus ñ est aliud q̃ ꝓprietas, & vsusfructus, vt s. e. l. q vsumfructum. Vñ q ꝓmittit fundum ꝓmittit ꝓprietatē, & vsumfructū. & sic dari. Idē dico, si qs in libel lo peteret simpłr Titiū ɔdēnari ad fūdū, nisi nã ꝓteriti ɔtus, vł nã narrationis aliud induceret. l. si stipulatus, s. de vsuris, cū simil.

1 Tacite actum ab altero ex contrahentibus tantum, nihil operatur.
2 Dies in factis est de substantia stipulationis.
3 Diei omissio quando vitiet stipulationem.
4 Stipulatio cōtinēs incertam quantitatem, quando, & quibus casibus valeat.
5 Stipulatio, opus faciendi non adiecto certo loco, quando valeat.
Stipulatio operarum incerta valet.
6 Stipulatio fundi simpliciter nomine non adiecto, quando valeat & nu. 9.
7 Differentiæ ratio inter promissionem seu legatum fundi simpliciter, & promissionem vel legatum domus, quòd in domo valeat, & in fundo non.
8 Differentia inter legatum, & stipulationem, quando legatum certum, & non constat de quo valet: & declaratio voluntatis pertinet ad hæredem, secus in stipulatione, quia vitiatur.
10 Stipulatio de iudicio sisti interposita, sine die, valet.
11 Stipulatio collata in personā obligātis per futurū subiunctiui, quādo valeat.
12 Stipulatione principali vitiata, quando vitietur stipulatio pœnalis.
13 Differentia, quando stipulatio incipit à præcedenti conuentione, & quando à conditione, vt promittens incidat in pœnam.
14 Vltimis in voluntatib. non fit differentia, an legatū incipiat à ꝓcedēti cōditione, an à dispositione pura, vt pœna cōmittat cū potuit fieri, & est cessatum.
15 Causæ duæ seu rationes appositæ in lege, si vna cessat, & alia remanet, remanet etiam iuris dispositio.
16 Cautio Mutiana, an habeat locum in contractibus, quando conditio confertur in personam eius cui aliquid debetur.
17 Conditio in non dando vel non faciendo collata in personam grauati, an & quando committatur ad pœnam.
18 Perplexitas dicitur cuius dissolutio non dependet ex facto alicuius.
19 Disparitas conditionis, quæ non speratur reduci ad paritatem, impedit constitutionem duorum reorum.
20 L. si Titius. supra eo. concordat cum ista.
21 Stipulatio pœnalis si incipit à nuda conuentione, ex sola interpellatione extra iudiciū facta, committitur, & non requiritur litis cōtest. & ibi recitat quatuor opiniones, & sequitur opinionē Petr. nu. 24. & nu. 53. vbi se remittit.
22 Conditio quæ de iure existere debet, tamē sufficit quòd de facto existat, ad hoc vt de facto quis in mora constituatur.
23 Stipulatio quando interponitur, præsumitur quòd partes velint eam valere. Voluntas contrahentiū interpretatur, vt valeat eo modo, quo valere potest.
25 Titulus de arbitris, qui loquitur de pœna inserenda in compromisso, quod arbiter non cogitur sententiare si pœna non est apposita, loquitur quando compromiserunt partes nudo pacto.
26 Stipulatio pœnalis sequens an nouet præcedentem. nu. 3 2. vbi firmat.
27 Contractus emphyteuticus est de iure ciuili, & tamen non nouatur per stipulationem pœnalem subsequentem.
28 Stipulatio pœnalis sequens, non nouat pactionem liberatoriam præcedentem. Pactum de non petendo producit tres effectus.
29 Stipulatio pœnalis, qñ subrogatur in loco primæ, an tunc nouet præcedentem.
30 Nouatio, an & quo iure inducatur, quando prima & secunda stipulatio est pariter principalis.
32 Stipulatio pœnalis apposita loco particularis cessationis non nouat præcedentem stipulationem.
33 Stipulatio simplex, & pura, qualiter committitur quo ad obligationem, petitionem, & moram. nu. 37.
34 Stipulatio quantumcunque pura qualiter intelligatur habere diem.
35 Tempus quod indulgetur miserationis cā, si non taxatur à lege, est arbitrariū. Casus in quibus tempus quod datur miserationis causa, solutioni exprimitur.
36 Effectus, an tempus indulgetur solutioni miserationis causa, an insit obligationi. Intra tempus quod indulgetur solutioni miserationis causa, licet exigi non possit, agi tamen sic.
38 Stipulatio in diem qualiter & quando committitur, quo ad obligationem quo ad actionem, & quo ad moram. & nu. 40.
39 Stipulatio in diē subintellectā à lege, an statim ꝓducat actionē, & obligationē. Effect⁹ q causant qrere, an ex stipulatione ante diē sit nata obligatio & actio.
41 Stipulatio quæ habet diem incertam, quando committitur, & an sit nata obligatio, & actio.
42 Ratio differentiæ inter diem certam, & incertam, quo ad natiuitatem obligationis, & actionis ante diem.
43 Cursus diei incertæ, non constituit quem in mora.
44 Obligatio, & actio, quando nascatur ex stipulatione habente diem, causa multiplicandæ obligationis seu præstationis.
45 Cursus diei appositæ, cā multiplicādæ obligationis, qñ cōstituat quē in mora. Mora nō purgat vbi est dies, & pœna cuius cōcursus cōstituit quem in mora.
46 Obligatio & actio ex obligatione habente diem causa limitandæ obligationis statim est nata, etiam quo ad ex actionem, licèt reo paretur exceptio.
47 Ex stipulatione simplici conditionali, quādo nascitur obligatio, & actio, & primo quid de conditione necessaria.
48 Cōditio īpossibilis vitiat stipulationē, & ex ea nō oritur obligatio, nec actio.
49 Ex stipulatione cōditionali possibili, seu contingēti, quæ se habet ad esse, & non esse, ante euentum conditionis, non est nata obligatio, nec actio.
50 Euentus conditionis possibilis, seu contingentis, non constituit quem in mora.
51 Stipulatio si habet diem, & conditionē, quādo ex ea nascatur obligatio & actio
52 Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti conditione, quando ex ea nascatur obligatio, & actio.
54 Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti pactione vestita, quando committitur vt ex ea nascatur oblō, & actio, & an sufficiat interpellatio.
55 An ante stipulationem commissam, possit agi ad id quod deuenit in prima stipulatione vestita.

Ita stipulatus. Hæc lex famosa est, & vtilis tñ q̃tū alia q̃ sit in corpore iuris & brř. h. d. Pœnalis stipło vitiat ex error. vł īcertitudine, q̃ prīcipalē stipłonē reddit in utilē, sinautem vtilem ɔuētionē pœnalis stipło subsequat, tūc pœnalis ɔmittitur, cum super prima mora contrahitur. Quod si non conuentio, sed conditio pœnalem stipłonē præcedat, tunc mittitur, cum omnino conditionem existere certum erit. Sed in vltimis volūtatib. absq; distīctiōe, à tpe cessatiōis pœna ɔmit tit, q̃ pœna solūmō exigit, nisi actū sit vt vtrūq; petat. h. d. hæc lex ẜm Dy. ¶ Diuidit ī duas ptes. Primo tractat qñ pœnalis stipło ɔmittit. Secūdo, quid cōmissa ea exigat. Secūda ibi in fi. quod sine dubio. Itē prima subdiuidit ẜm Dy. in quinque partes, qa ī prima tractat de quadā ɔtoria stipłone, q̃ incipit à ꝓcedēti ɔuētiōe, vsq; ibi. Sđ & si ita. Ibi secūda, in qua tractat de stipłone ɔuentionali, q̃ incipit à precedēti ɔditiōe, ī non faciēdo vsque ibi, Itē si qs. Ibi tertia, in qua ponit dictū Pegasi, de stipłone, q̃ incipit à præcedēti ɔditione in ñ dādo, vsque ibi, Sabinus. Ibi quarta, in qua ponit dictū Sabini, quod dicto Pegasi ɔtradicere videbatur, vsque ibi, Itaque. Ibi, quinta, in qua discordātiā Sabini, & Pegasi, ad cōcordantiam

dātiā reducit,vsq; ibi,Quod sine dubio.Alij aliter diuidūt, quod
nō curo. Prædicta diuisio placet,præterq̃ in primo dicto,qđ Dy.
vr̃ intelligere tm̃ in stiplone p̃toria,Sed certe immo loquit̃ vel đ
p̃toria,vel de ꝯuentionali,vt patet ex secūda gl.hic posita. Quod
puto verū,vt ex infra scriptis apparebit.Casum in terminis pone
ꝑ te,& lege literā,& expone vt patebit ex sequētibus. Secundū p̄
dicta circa finē legis,ibi,ꝙ sine dubio.ponitur,ꝙ,pro sed,& litera
legit̃,vt in gl.ibi posita.Posset ēt ſm Old.legi plane, & erit alius ī-
tellectus,vt illud,qđ,sit relatiuum.hoc modo dictū Sabini est, ꝙ
non expectet̃,qđ desinat posse dari,vel fieri,sed ꝯmittatur statim
cum potuit dare,& nō dedit:qđ .s.dictum Sabini sine dubio verū
erit,cū id actum probatur,& sic plane lege.Ratio huius est, quia
cum est actum vt vtrūque debeatur,si inspiceretur dictū Pegasi,
inutilis est talis stipulatio:quia ꝯcepta in casum,in quo vtrūq; da
a ri nō possit:& isto casu a siue incipiat à p̄cedenti stipulatione,seu
pactione,siue à p̄cedenti conditione.habebit locum dictum Sa-
bini p rationem prædictam, ſm Old. Secundum istam lecturam
ille ver.ꝯtinetur sub quinta parte:sed licet lecturam hanc putem
veram in se,tamē secundū diuisionem prædictam prosequor le-
cturam præcedentem,& ſm eam collige nota per teipsum.

Venio Ad ꝯ̃ria,in quibus procedā ſm ordinē tex. Prīo op-
ponit̃ de l.cum qd.s̃.si ce[illegible] & s̃.e.l.triticū.Sol. gl.
hic agebat̃ tm̃ à stipulatore,ī illis ab [illegible] Hæc sol. gl.non pla-
1 cet:qa illud † qđ agitur tacite ab alter[illegible] ꝯnentibus tm̃,nil rele
uat.C.de ꝯdi.ob cau.l.si repetēdi,& s̃.eo.l.quicquid. tertio rn̄so.
ſm lec.Dy.& no.in d.l.cū quid.Secūdo soluit gl.ꝙ inter nos con
uenerat,vt sisteres certa die,& ante diē te certificarē. quod cū ꝓ-
posuerā,per errorē omisi,stipulatio nō valet,vt hic. Hæc sunt ver
ba gl.Ista verba sunt dubia.Nā si tunc agebat̃ de stiplone interpo
nēda,fuit certa dies expressa,puta,vsq; ad pascha,tunc in ipsa sti-
pulatione intelligeret̃ tacite repetita.l.Titia §.idē rn̄det.j̃.eo.& si
ego stipulator deberē te certificare ante illā diem alia certifica-
tione,q̃ ea,quā facit lex per lapsum diei interpositæ, & non feci,
tunc stipulatio nō committeretur magis ꝓpter defectum condi
tionis,quàm propter errorē,& non est de mēte huius legis. Hãc
tamen solutionē tene,& eā intelligas hoc modo,& per hoc po-
ne casum in principio legis.Conuenit inter nos vt sisterem certa
die,nō expressimus eā,sed in ipsa stipulatione debebat exprimi,
& declarari,per errorē hoc fuit omissum,certe non valet ꝓstiplo.
Est āt huius dicti rō duplex. Prima,quia in stipulatione requirit̃
cōsensus.l.j.§.adeo.s̃.de pac.sed hic nō est consensus propter er
rorē,vt s̃.de iurisd.om.iud.l.si p errorē.Alia rō p̄t esse, certū est ꝙ
ꝓtestatio seu derogatio p̄cedēs,declarat in futuro ꝯsensū ñ esse
vt s̃.de acq.hr̃.l.q in aliena.§.fi.& de leg.3.l.si qs in principio testa
mēti.Sđ cū ꝯhētes ab initio agūt,vt certa die ꝓmittat̃,videtur ta-
cite agi quòd si absque illo die promittatur, non valet stipulatio
& sic alio mō fieri,vr̃ esse denegatū,vt s̃.de leg.2.l. statuliberum.
§.Stichum.& de postul l.Imperatores.Vr̃ ergo ꝓtestatū esse & đ-
rogatoriā dispositionē fecisse:& iō p̄sumit̃ deficere ꝯsensus. Sđ ꝯ̃
istā lec.instat̃ de l.cū pr̃.§.vicos de lega.2.& C.de insti.& substi.l.
pe.Sol.dicit dn̄s Ray.ibi fuit omissa qualitas,hic suba,arg.s̃. de e-
dēdo.l.j.§.diē.Ita vr̃ tenere.Dy.in d.§.vicos.& Cy.in d.l.pen.istud
dicere ꝙ dies sit de substatia,ñ vr̃ verum:qa est qualitas nō suba,
vt j̃.ti j.l.ex duob.& ibi no.licet qualitas scđm qd faciat videri pl⁹
& minus debitum:vt d.§.diē.& Inst.de actio.§.plus.sicut videmus
in ipso homine,qui secundum diuersas qualitates plus,& minus
æstimat̃.C.ꝯmu.de leg.l.fi.§.j.ñ tñ illæ qualitates sunt de substan
tia.Præterea in d.§.vicos.de leg.2.& d.l.pen.fuit omissa ꝯditio, tñ
certum est,ꝙ conditio magis debet dici de substantia,cum ex e-
ius existentia:vel defectu depēdeat dispositio quod non est in die
Vnde hæc sol.nō placet,quare dico ꝙ in legib.contrariis disposi
tio fuit p̄fecta,licèt disponēs pollicet̃ se addituꝝ diē,vl' ꝯditionē
vñ si ñ adiiciat,dispositio remanet de se valida.Sed in casu nostro
ante stipulationē inchoatam præcessit conuentio de adiicienda
certa die,q̃ ꝯuētio hēt vim protestationis,seu derogationis:vnde
merito facit dispositionē nō valere.Sđ si vis sustinere sol. p̄dictā,
2 in casu isto dic, † ꝙ in factis dies est de substantia. Nam aliud est
factum vna die,aliud alia : sed in datione semper est idem quod
datur.l.si nō sortem.§.libertus.de cond.indeb.in Auth.de inst.§.j.
Alij soluunt contrarium,& rn̄det ad d.l.cum quid.quod ibi in o-
bligationib.q̃ recontrahuntur,hic in his,q̃ verbis.Et hãc solutio
nē vr̃ ponere gl.ibidē.& Odof.eā t[illegible]sed Iac.de Ra.Pet.Cyn.& oēs
b eā reprehēdunt b p l.triticū.s̃.eo.& j̃.de reg.iur.l.semper.vnde de
eā ñ curo.¶Scđo opp.gl.de l.si finita.in prin.s̃.de dā.īfe.Gl.soluit
tribus modis,prima non est bona,quia non potest bene reddi rō
specialitatis.tertia est diuinare:sed scđa est vera. & eā sic declara-
te.Vos scitis,ꝙ error in corpore impedit actum gerēdum.l. cum
in corpus.s̃.de acqu.rerum domi.& de acq.poss.l.si me in vacuā.
sed error in cā nō,vt toto ti.de ꝯd.indeb.sed in l.si finita.fuit error
in hoc,qa credebat ꝓmissor debere se ꝓmittere ī p̄petuum,& iō
ꝓmisit,vñ fuit error in cā iō nō vitiat,Hic aūt voluerunt ꝓmitte
re in diē certā,& p errorem ꝓmiserūt sine die, vñ in ipsa stipula-
tiōe seu corpor stiplonis fuit error,meritò ñ valet. Præterea hic
đficit ꝯsensus,vt ex p̄dictis p̄z,ibi ñ.¶Tertio op. gl.de l.de die.in
prī.s̃.q sat.cog.Doc.hic,& ibi p[illegible]edūt multū intricatè.Sol.illa lex
hēt duas lec.Nā ītelligit̃ prīo đ discordia,q̃ est īter p̄tes de die po-
nēda ī stiplone añ ꝯ̃ctā stiplonē,& ſm h̃ ñ obstat huic legi. Alio
mō intellr̃ prīo đ discordia post stiplonē interpositā, ī q̃ dies fuit
omissa,& tūc obstat huic legi.q̃re hic omissio vitiat.ibi ñ? & qdā
soluerūt ꝙ ibi ī stiplone iudiciali,hic in ꝯuētionali.Et p̄t eē rō ſm
istos,qa in illis iudex se interponit,ī ꝯuētionalib.ñ,vt s̃.eo.l.ī ꝯu[illegible]
tionalib.Sđ hęc so.ñ ē bona:qa h̃ p̄ncipiū loqt̃ in p̄toriis & ꝯuen
tionalib.ſm gl.vel ī p̄toriis tm̃,ſm Dy.Præterea si hæc ē rō,ꝙ ñ va
let,s.ꝑꝑ defectū ꝯsensus,eadē rō ē ī iudicialib.& ꝯuētionalib.Qua
re dicas,ꝙ ibi fuit omissa dies ñ ꝑꝑ errorē,qa ibi ñ agebat̃ ab initio
vt certa dies poneret̃,nec fuit omissa ex certa sciētia,qa đ h̃ nihil
fuit dictū,sed omissa fuit partib.nil de hoc cogitāt b⁹ tūc.n.valet
stiplo.Sđ p̄tor ibi diē limitabat, qa fuit iudicialis.Si.n.eēt ꝯuētio
c nalis ñ egerem⁹ declarationib.p̄toriis:sed si īterpellatus c ꝯgruo lo
co & t̃pe ñ sisteret,ꝯmitteret̃ stiplo,vt j̃.dicā ī aliis ꝯuētionalibus.
Ad p̄dicta instat̃,& vr̃ ꝙ ī p̄toriis diē [illegible]atuat lex,ñ iudex, vt j̃.rē ra
tā hab.l.q̃.n.§.j.sol.ibi ī stiplone rē ratā hēri, ī qua dies declarat̃ à
lege,vl' à p̄tore mortuo,sed stiplo iudicio sisti ñ hēt diē declaratā
à lege,vl' p̄tore mortuo,& iō declarat iudex,d.l.de die.Et aduerte
qa dico ꝙ ñ est declarata dies,ī qua dēat sisti.sed dies vsq; ad q̃ te
neat̃ bñ ē declatata l.Græce.§.& post litē.j̃.de fideius.& C.de fide-
ius.l.pe.Scđo instat̃ ad p̄dicta,qa qñ ē ꝯuētionalis,ñ ꝯmittit̃ p in-
terpellationē,vt hac l.ver.ꝙ si ab initio.So. ibi dies fuit omissa ex
certa sciētia,& collata in voluntate ꝓmissoris,vt stati dicā.Ex p̄di
3 ctis distingue † aut q̃rit̃ de die apponēda ī stiplone interposita,&.
tūc aut ē iudicialis,& p̄tor reducit eos ad ꝯcordiā,d.l.đ die.ī prin.
ſm vnā lec.Aut ꝯuētionalis, & vitiat̃ ſm māꝫ l.j.§.si qs simplr̃.s̃
e.& hæc ñ ē nr̃a mā.Aut q̃ris de die omissa ī stiplone interposita,
& tūc aut omittit̃ p errorē, aut ex certa sciētia, aut nec p errorē,
nec ex certa sciētia.Primo casu,aut fuit error ī cā,aut ī ipsa stiplo
ne.Scđo casu,serua ver.ꝙ si ab initio. Tertio casu,aut ē iudicialis
& tūc aut dies apponit̃ à lege,aut ñ,si nō,serua d.l.đ die.si ꝯuētio-
4 nalis,tūc serua qđ s̃.dixi, & qđ j̃.dicā. ¶ † Quarto op.ad id qđ đr
de pondere,numero,& mēsura,d.l.qdā in testō.s̃.de leg.2 q̃ gl.al-
leg.,ꝑ cor.de iure do.l cū post.§.gener.vbi dr̃,ꝙ talis incertitudo
non vitiat stiplonē:dt gl.in d §.gener.& in d.l.qdā.ꝙ hic ponitur
regula,q̃ fallit in dote,vt in d.§.gener.& in legato ad refectionem
viæ,& d.l.quidā.Item fauore alimētorum,l.si cui.de annuis lega.
Cy.C.đ dotis ꝓmis.l.j.dicit,ꝙ ī dictis casib.ñ est spāle:qa p̄t certifi
cari rōne adiūcti,s.dos,ex qualitate p̄sonarū:expēsæ vię,ex q̃lita-
te viç.Idē de alimētis.Hoc nō placet, qa ſm hoc oīs stiplo , q̃ fit
ex cā,valeret.Ex cā.n.possem⁹ certificare q̃titatē. Vñ si ꝓmittere
tur mihi ex eā emptiōis,vel locatiōis p̄tiū icertū,valeret: qa cer-
tificaret̃ ex qualitate rei:qđ ē ꝯ mēte hui⁹ legis,& ꝯ d.§.gener.&
īcertitudo đ qua loq̃t l.cū [illegible]uo.đ ī diē addict.ñ haberet locū.Præ
terea cū legatū fiat ob meritū,vt s̃.ꝓ soc.l.nec adiecit.nullū lega
tū eēt īcertū,sđ certificaret̃ ex meritis,qđ est ꝯ d.§.gener.Tene q̃
gl.& circa hoc dic,qñ stiplo ꝯtinet īcerti quãtitatē,aut certū est
ꝙ ꝯhētes cogitauerūt đ certa quãtitate, qđ p̄t apparer̃ vl' ex ver-
bis,vl' ex ꝯ̃ctu p̄cedenti,& tūc valet stiplo,vt s̃.eo.l.triticū. Aut ñ
ꝯstat,& tunc nō valet stipulatio,vt hic.Fallit in dote,via,& alimē
d tis.¶Quinto op.d ad id ꝙ dr̃,insulam ædificari nō adiecto loco.
5 Nam insulā ædificari est opus,sed operas incertas quis potest sti
pulari,

ADDITIONES.

a Poma.¶Et isto casu.Et sic hoc erit limitatio ad dictum Pegasi, vt licet sit ve
rū,ꝙ qñ stipulatio incipit a p̄cedenti conuentione,ꝙ debet spectari ad hoc
vt stipulatio committat̃ pœnalis, quod id, quod est in pœna promissum nō
posset adimplere,& ibi habeat locum,quando esset actum vt vtrūque p̄sta-
retur,quia tunc seruabitur opinio Sabini,ratione,de qua hic.

b Io.Et Ru.¶Omnes eam reprehendunt.Adde quod illam glo. sequitur Bar.
sibi contrarius in l.de die,supra qui satisđ.cogan.

c Poma.¶Sed si interpellatus.Vide quæ scribunt hic Raph.Cu.& Pet.Besu.re-
prehendentes Bar.& Alex.qui nititur Bar.sustinere.

d ¶Quinto opp,No.ꝙ Bar.hic sentire vr̃,& ita ét hic ponit Besu. ꝙ l.qdā testō
supra de leg.j.& l.si cui,supra de annu.lega.habét locū in stipulatione,& sic
in cōtractib.ꝙ clarius vult Bar.in l.si cui,s̃.de annu.lega.& vr̃ gl. de hoc in
l.pe.ī ver.p̄stari:circa fi.C.đ sacros.eccl.dū ibi dr̃,vt cōmuniter habét libri i-
p̄si,secus in aliis cōtractib.nō adiecta additiōe,vt hét liber Decii magistri
mei,vt ab eo dū hãc legé interp̄taret̃,audiui,tūc cōtra obstaret. vnde cogi
ta,& aduerte verba Bar.hic,si forte voluit innuere cōtrariū.Pro cōplemēto
istius doctrinę adde alios duos,casus,quos ponit hic Ale. ī q̃b. incertitudo
ñ hét variare dispositioné,licet in vltimo casu ęq̃parat relictū cā studij, re
licto cā dotis.cōtrariū tenuisse vr̃ Ang.in auth.res q̃.C.cōmu.de leg.Præte-
rea,est aduertédū,qa vr̃ iste casus vltimus nō bonus,qa text.quem alleg. in
l.Stichus liber est,in quo referunt do.Alex.s̃.de leg. 3. non se fundat fauore
studii,aut alicuius artificii,sed fauore alimentorum,si bene aduertas,& ibi
ita sentit gl.vnde fortasis si ille cui tale legatū relictū est,esset diues, vitia
ret̃ legatū propter incertitudiné,cum tunc nulla posit capi cōiectura , ꝙ
esset relictū fauore alimētorū,per ea,q̃ no.Bart.in l.si cui, s̃. de annu. leg. &
certe quod d.l.Stichus.loquat̃ in causa alimentorum, sentit etiam ibi Bart.

pulari, vt s̃. e. l. interdũ. ver. item si operas, & de ope. lib. l. quoties §. & ideo. & l. hæ operę. Sol. aliud est opera, q̃ est diurnũ officiũ, vt s̃. de ope. liber. l. j. assumitur enim hæc opera, pro actu personæ, & istas operas qs p̄t stipulari incertas, vt in ꝯriis: aliud est dicere op⁹ fieri. hoc enim refertur ad ipsum opus factũ, prout est certæ formæ, vt s̃. ad leg. Falci. l. si is q quadringenta. §. quædã. & istud non p̄t promitti, nisi appareat locus in quo, vt hic. Sed ꝯ istud opp. Nã possum ꝓmittere nauẽ fabricandũ, & sic est opus, non opera. Itẽ possum ꝓmittere scribere librũ, & similia, & valet nõ adiecto loco: vt j̃. de sol. l. inter artifices. & j̃. eo. l. continuus, §. si ab eo. cum simil. Solu. aut opus quod debet fieri, est tale, ꝙ cohæret solo, & tunc exigit certũ locum: vt hic. Aut solo nõ cohæret, & tũc nõ. vt in ꝯrio, arg. s̃. de vi & vi arma. l. j. §. si qs de naue. Ratio, qa qñ ñ cohæret solo, vbicũq; fiat, mea nõ interest: secus in his q̃ solo cohærent, vt s̃. e. l. q insulã. Ex prædictis ergo collige, Aut quis stipulat̃ operas, prout refertur ad actũ personæ, aut opus certũ, & hoc secundo casu, aut est tale opus ꝙ cohæret solo, aut non. ¶Sexto
6 opp. †ad id qđ dr̃ fundũ, non adiecto noĩe, & cætera de l. qui ex pluribus, supra eodem. Gl. soluit duobus modis, & bene. & coniunge eas simul, & dic, aut cogitauerunt de certo exprimendo, & non expresserunt per errorem, & non valet, vt hic, argu. in prin. huius legis. Aut nõ cogitauerunt de certo exprimendo, & tunc aut est incertum de incertis, & tunc non valet, vt hic, aut incertũ de certis, & valet vt ibi. ¶Septimo oppo. de leg. j. l. legato generaliter. & de opt. lega. l. 2. Sol. glos. & bene, aliud in homine, qui habet certos fines à natura: aliud in fundo, qui habet certos fines destinatione patrisfam. vt patet per leges alleg. in gl. & no. in d. l. legato generaliter. & p Dy. in c. in obscuris. de re. iur. li. 6. ¶Octa-
7 uo † opp. de l. si domus s̃. de leg. j. Dicit glo. solue eodem modo, vult dicere, quod sicut fundus nõ habet fines facto hominis, sed sola destinatione patrisfamilias, ita domus habet fines facto hominis, non sola destinatione, vt supra commun. prædio. l. si quis duas. §. si quis partẽ. hoc tenet gloss. in d. l. legato generaliter. & l. cum post. §. gener. de iure dot. & Dy. in c. in obscuris. de regu. iur. lib. 6. Petr non tenet istam solu. dicit enim, quòd cum domus ex duobus, seu ex tribus cõsistat. l. solũ. s̃. de rei vend. & de vsucapio. l. eum qui ædes. quod posset quis facere vnã domum ita paruã, quòd in ea nõ posset quis ponere caput. Vnde est eadem ratio in domo & fundo: & ideo ipse in vtroq; distinguit eodem modo. Aut testator, vel promissor habet fundos, vel domos in patrimonio, & debetur vnus ex eis, & valet stipulatio, & legatum, d. l. si domus. Aut non hẽt fundum, vel domum in p̃rimonio, & tunc neutrum v3, vt hic, & d. §. gener. Hanc opi. tangit gl. licèt ñ approbet in d. §. gener. in prin. magnæ gl. Hoc ñ placet mihi: ñ. n. est verum, ꝙ eadem rõ sit in domo, & in fundo. Nã si qs promittit fundum simpliciter, licèt plures fundos habeat in p̃rimonio, põt dicere se intellexisse de palmo terræ, & erit fundus cum hoc in sua nuda voluntate ꝯsisteret. Sđ si qs promisit domum, cum plures domos habeat, non põt dicere se intellexisse dę ita parua domo, cũ nullã ita paruam haberet. Non. n. hoc ꝯsistit in sua nuda voluntate, sed requiritur interiectio parietis: & iõ non ita de facili vnum dr̃ deri sorium, sicut aliud. Et hoc vult dicere gl. in d. §. gener. Tene ergo p̄cedentem sol. Tertiam sol. vr̃ ponere gl. in d. l. si domus. a in prĩ. videlicet, ꝙ illa lex intelligatur. qñ testator sensit de certa domo, tunc enim tam in domo, quàm in fundo valet legatum, licèt nullum exprimatur. d. l. legato generaliter. 2. rñso. Hæc solutio continet diuinationem quãtũ ad d. l. si domus. Vnde tene quod supra
8 dixi. Verum tamen † scias ꝙ ista solutio ꝯtinet in se veritatẽ in mã legatorũ q̃ cũ ꝯsistat ex volũtate vnius, scilicet testatoris, si sẽ sit de certo & valet: & eius voluntatis declaratio pertinet ad hæredem tanquam qui melius nouit. d. l. legato generaliter. Et notabiliter dicit gl. in l. si qs à filio. §. si quis plures. eodem titulo. sed in stipulationibus, q̃ consistunt ex voluntate duorum, si ꝯhentes sentire voluerint de certo, nec ꝯstat de quo, vitiat̃ stipulatio, cum non sit p quẽ declaretur. vt hac l. & hoc voluit gl. in d. §. gener, si bene aduertat̃. Sed ꝯ p̄dicta opp. de verb. sig. l. locus. §. fi. vbi dr̃, ꝙ ager habet certos fines: sed dic certos destinatione patrisfamilias licèt gl. hic opp. & nõ soluat. ¶Nono oppo. s̃. eod. l. vbi autem. in
9 prin. Sol. expone vt ibi no. & concordabit cum ista. †Vt igitur ista materia liqueat qñ nõ est adiectũ nomẽ fundi, sic distingue, aut fuit actũ đ certo exprimẽdo, & p errorẽ fuit omissum, aut nõ fuit actũ. Primo casu, aut loqmur in legatis. & valet. l. legato generaliter. 2. rñso. Aut ĩ stipl'one, & nõ v3, si nõ ꝯstat de quo, argumẽto huius legis. Scđo casu aut est incertũ de certis, & valet, vt s̃. eo. l. q ex plurib. Aut incertũ de incertis, & tũc aut loqueris in p̄dio rustico, quòd habet fines destinatione hominis, & tunc valet, vt hic, & d. l. cum post. §. gener. Aut de fundo vrbano, vt puta domo quæ habet fines per interiectionem parietis, & distingue, aut habet domos in patrimonio, aut non. d. l. si domus. ¶Decimo ꝓcedo, b & oppono ad versiculnm. quod si ab initio. hic dicitur secundum communem modum legendi, ꝙ hic agebatur, quòd cũ sisteret quocunque die, & non tamen fuit dies expressa, ꝙ stipulatio valet, & ꝯmittitur. Cõtra qđ ñ exprimit̃, hẽtur pro omisso vt s̃. eo. l. qcqd astringendę, ergo vr̃ ꝙ stipulatio vitietur, sicut qñ ab initio fuit p errorẽ omissum. Gl. dat duas solu. Vna fuit Oldr. & licet obscure loquatur, hoc vult dicere, ꝙ dies habetur pro omissa in principali stipulatione, adeo ꝙ ex ea ñ possit agi, cũ nec valeat. Sed licet principalis vitietur, pœnalis remanet valida, adeo ꝙ ꝯmittit̃ perinde, ac si incœperit à p̄cedẽti ꝯditione ñ p̄cedente pactione. Hæc sol. tollit̃ primo, hæc vr̃ velle facere differentiã inter primũ casum huius legis, & hunc, & ẜm hoc nulla esset differentia. Sed ad hoc respondent, q volunt sustinere, ꝙ differẽtia est qa primo casu neutra valet, hic valet saltem stipulatio pœnalis.
10 Scđo tollit̃, nã hic supponit, †ꝙ stipulatio iudicio sisti non valet sine die. Sed hoc est falsum, vt s̃. q satisd. cogan. l. de die. in prin. & C. de fideiuss. l. pen. & j̃. de fideiuss. l. Græce. §. & post litem. propter quas rões do. Ray. non tenet hanc sol. & bene. & hęc ratio ꝯcludit, prout hic intelligitur in stipulatione iudiciali. Præterea, vt s̃. vidistis, qñ principalis vitiat̃ ratione incertitudinis, ẽt vitiatur pœnalis. vt patet s̃. in exemplis positis in incertitudine dici, quãtitatis, loci, & nominis. Si ergo ponimus hic prĩcipalẽ rationẽ incertitudinis vitiatã, ergo & pœnalis, siue p errorẽ siue non, cũ sit peccatũ in forma, vt dicã j̃. prox. in ꝯtrario de §. alteri. Præterea, hoc ꝯfunditur p l. si homo mortuus, s̃. eo. & quod ibi no. quare gl. dat aliam sol. videlicet, ꝙ dies non fuit omissa, sed fuit apposita alia dies, quæ placeret promissori: & secundum hoc vtraq; stipulatio tenet, scilicet principalis, & pœnalis, arg. ad hoc s̃. eo. l. cẽtesimis. §. fi. q̃ solu. placet. ¶Vndecimo op. si hic incœpit à præcedenti cõuentione, ergo debet committi à tempore moræ, vt j̃. versi. itaq; dicit gl. ꝙ quidam dicunt, ꝙ hic corrigitur per infrascripta, qđ ñ placet, quia non est verisimile ꝙ statim se corrigat, vt s̃. de condi. & demon. l. nõ ad ea. Alij dicunt, ꝙ est speciale in iudicio sisti, qđ non placet; quia quantum ad casum istius legis, non est reperire ratione specialitatis. Quid ergo dicemus? Ex veritate solu. præcedentis contrarij pendet solutio istius. Dicit enim glo. quod hæc conuentio præcedens nõ valuit, & ideo est perinde, ac si incœperit à præcedenti conditione. Hanc supra reprobaui. Alij dicunt ꝙ istud ideo est, quia tempus sistendi fuit collatum in arbitrium promissoris: ideo tardius ꝯmittitur, scilicet quãdo desiit posse sisti. Istã sequitur dom Ray. quod puto verum. Sed Guliel. de Cun. in d. l. de die, s̃. qui satisdare cogantur, dicit indistincte, quod quãdocunque stipulatio de iudicio sisti interponitur extra iudiciũ sine die nunquãm ꝯmittitur, nisi cum desiit posse sisti per hanc legẽ. Sed ipse nõ respõdet ad vers. itaq;. vñ de suo dicto nõ curo.
11 Tene ergo p̄cedẽtẽ solutionẽ. †Sed ꝯ hoc instatur. Nã licèt ista stipulatio valeat, qñ ꝯfertur in voluntatẽ obligati p futurũ subiũctiui, s. cũ volueris tñ si promissor decedat, anteq̃ voluntatẽ suã declaret, stipulatio vitiatur, vt s̃. eod. l. cẽtesimis. in fi. licèt in legato secus: qa moriẽdo videt̃ velle. l. si fideicõmissa. §. sic fideicommissum, de legatis tertio. Patet ergo quod in casu nostro, cũ moriẽdo desiit posse sistere, vitiat̃ principalis, & p cõsequẽs pœnalis, vt s̃. eod. l. si homo mortuus. & ꝙ no. p Dyn. in c. nemo põt. in fine. de regu. iur. libro sexto. Rñ. Qñque quis promittit cum voluerit simpliciter, tunc qa ista dictio cũ, denotat principaliter tp̄s, secundario conditionẽ. l. si Titio, supra quãdo dies leg. ced. & de conditio. & demõstratio. l. si qs legata. in principio est in sua potestate an velit, & qñ velit, ideo eo moriẽte euanescit stipl'o, d. l. centesimis. sed hic fuit actũ, vt omnino sisteret, sed dies fuit collata in arbitriũ ꝓmissoris: nõ est ergo in suo arbitrio, an sistat, sđ qñ sistat. & ideo eo moriẽte cõmittit̃ stipulatio. Hoc probo per tex. s̃. qui sine manu. ad li. pue. l. fi. Ex prædictis ergo collige, Aut quis est obligatus simpliciter. cum voluerit, aut ꝓmittit pure, sđ dies solutionis ꝯfertur in voluntatem, & arbitrium ipsius promissoris. Primo casu, aut in stipulatione, & valet, si in vita declarat se velle: secus si ante moriatur. l. cẽtesimis. §. fi. Aut in legatis, & moriendo videtur velle. d. §. sic fideicommissum. secundo casu serua
12 hũc §. ¶†Duodecimo opp. contra prædicta. Tu dicis, quod vitiata stipulatione principali vitiatur pœnalis. Cõtra s̃. eodem. l. stipulatio ista. §. alteri. Respõ. Quãdoque principalis stipulatio deficit ab initio solũ ea ratione, quia nõ interest, tũc pœnalis valet, quia in ea deficit ratio prædicta, scilicet: quia in pœnis nõ consideramus interesse. Quandoque stipulatio principalis deficit rõne erroris, seu incertitudinis, tunc videtur esse defectus in forma & sic in consensu, vt supra eodem. l. prima. §. si quis ita. & non valet principalis, nec accessoria, vt hac lege. Quandoq; principalis

stipula

ADDITIONES.

a ¶L. si domus. Aduerte tamẽ quod illud, quod dicit hic Bar. debet intellgi, ꝙ testator in d. l. si domus. in prin. intellexerat de domo certa. est diuinare, qa immo nõ est diuinare, sed dicere quod magis exp̃sse dicit, quam Bart. dicat hic, & in d. l. si domus. Vnde cogita. fortassis enim Bar. non habuit in tex. sue cum de certa domo, &c. quod & glo. sensisse videtur si ibi inspicias.

b ¶Decimo procedo. Cum Bar. in ista opp. transeunt omnes. præter Pau. de Ca quo dic vt hic per domi. Alex.

ſtipulatio ñ valet, rõne impoſſibilitatis, & tũc habet locũ qđ not. p Dy. ĵ. e. l. quidã cum filiũ. Qñq; principalis ſtipulatio ab initio valet in ꝯceptione ſui, & ſperatur committi pęnalis per morã cõmiſſam in principali, tũc ſi ꝑpter aliquẽ caſum quis liberetur à principali, liberat̃ à pœnali, tanq̃ ſibi acceſſoria, dicta l. ſi hõ mortuus. Nã cũ ipſa pœnalis cœperit habere dependentiã à prima, ſi prima tollit̃, & ſecunda, arg. eius quod no. ṡ. de libe. & poſth. l. tertia. §. fi. de iniu. teſtam. l. nam & ſi ſub conditione.

Expediti De pria particula primæ ꝑtis, veniamus ad ſecũdã, & tertiã, pñr. Op pr̃o ṡ. e. l. qcqđ. §. fi. Sol. ibi fuit adiecta certa dies, intra q̃ deberet aſcẽdere Capitoliũ, hic ñ. ¶Scđo op. ĵ. e. ver. Sabinus. Sol. patet ĩ ver. itaq;. qa hic incepit à

13 ꝯdõne, ibi à pactione. Rõ† diuerſitatis ẽ, qa vbi ꝑcedit ꝯuẽtio, qs eſt obligatus ad id, qđ in cõuentionẽ deuenit. Sed qñ ꝑcedit ꝯdõ ſecus eſt: vñ facilius debet in pęnã incidere, q nõ facit id, ad qđ ẽ obligatus, q̃ q obligatus nõ ẽ, arg. ṡ. ſi qs omiſ. cau. teſt. l. ſi qs ſub ꝯdõne. Et ita đt Iac. de Ra. & hoc vr̃ ſentire pria gloſ. huius legis. ¶Tertiò opp. & vr̃, ꝙ ĩmo ſtatim ſit ꝯmiſſa ſtip̃lo, & poſſit agi, ſi reo dat̃ facultas ſoluẽdi quod deuenit in ꝯdõne, ſicut videmus in cã noxali, vt ṡ. de re iud. l. miles. §. decẽ. & de peti. hr̃. l. itẽ veniũt. §. idẽ recte. Sol. dicebat Irne. fateor ꝯtriũ, & Pegaſus ĩ illo caſu bñ đt ſiue incipiat à pactione, ſiue à ꝯdõne, vt habetis in glo. q̃ nõ tenet opi. Ir. qa ꝯ tex. in d. ver. itaq;. Nec ob. qđ dicimus in cã noxali, qa ibi ab initio æſtimatio eſt in obligatione, licèt ꝑ legẽ det̃ facultas dandi ſeruũ ꝑ noxa. vt d. §. decẽ. qđ nõ eſt hic, qa illud qđ deuenit in ꝯdõnẽ, nõ eſt in obl̃one, d. l. ſi qs ſub ꝯdõne. ſi qs omiſ. cau. teſ. ṡ. itẽ ſtip̃lo pęnalis eſt ꝯcepta ſub ꝯdõne, ergo añ ꝯdõnis euentũ nil eſt in obl̃one. l. cedere diẽ. de ver. ſig. ſomniauit ergo hic Irn. ¶Veniamus ad quartã particulã, ibi, Sabinus aũt, &c. Et opp. ad ver. itaq; defendebat, &c. vbi dr̃, ꝙ nõ expectat̃, ꝙ deſinat poſſe dari, ſed ſtip̃lo ꝯmittit̃ ex mora, ſeu ex ceſſatiõe, ſed ꝯ ṡ. ꝑx. ver. & ĵ. ꝑxi. ver. itaq;. Circa hoc ſunt tres opi. Vna Pet. & Iac. de Rauen. q̃ hic tãgit gl. licèt nõ approbet, ꝙ hic legatũ ĩcipit à ꝑcedẽti legati diſp̃õne, ſed ṡ. & ĵ. à ꝑcedẽti ꝯdõne. Vñ ita diſtinguũt ipſi in legato, ſicut in ſtip̃lone, hoc ꝓbãt per l. cũ ſine ꝓfinitione. ṡ. qñ di. leg. ced. d. Rayn. hãc reprobat ꝑ hũc tex. ibi, idq; vtilitatis cã, &c. vbi dr̃ velle denotare aliqđ ſpecialitatis in legato penoris. Ad dictã l. cũ ſine. rñdeo, ꝙ ibi eſt dr̃ia, vtrũ incipiat à ꝑcedẽti ꝯdõnẽ, vel legato, q̃tũ ad ꝯſtituẽda plura legata, vel vnũ. Sed q̃tũ ad hoc, vtrũ citius, vel remiſſius debeat illud legatũ, quaſi in vim pœnæ, nulla eſt dr̃ia. Credo ꝙ Petr. q̃tũ ad hoc nõ bñ dicat, ꝑ tex. ṡ. ad leg. Falc. l. j. §. itẽ ſi ita. vbi eſt caſus, ꝙ q̃tũ ad hoc, nulla ẽ dr̃ta, ĩcipiat à ꝯdõ-

14 ne, vel legato. Alia ẽ opi. † q̃ gl. ponit ĩ l. & ſi pꝰ tres. ṡ. ſi qs cau. qđ fallit ĩ vltimis voluntatibus, in qb. hoc eſt regulare, ꝙ ſiue ĩcipiat à ꝯdõne, ſiue à diſp̃õe, ꝯmittat̃ pęna cũ potuit fieri, & eſt ceſſatũ, d. l. j. §. item ſi ita. & hic, & de penu, lega. l. j. & qñ di. leg. ced. l. ſi penũ. Quod ergo dicit in penu, gr̃a exẽpli ponit, ergo idẽ in aliis, vt ṡ. de dã. infe. l. dãni infec. ſtip̃lo ꝑtinet. & huic opi. adhæret Dyn. Sed ꝯ iſtã opi. inſtat̃ de hoc tex. q ponit duas rõnes, ſ. ob defuncti voluntatẽ, ꝙ ipſius rei nãm, quaſi hoc ſit ſp̃ale ꝑp nãm penoris. Propter hoc fuit tertia opi. aliorũ, q dicũt, ꝙ hic ſit duplex rõ ſp̃alitatis, ſ. fauore vltimæ volũtatis. Nã Reipublicæ intereſt, vt volũtates defunctorũ exitũ habeãt, vt ṡ. quead. teſta. ape. l. vel negare. Scđo ꝑp rei nãm, i. ꝑp fauorẽ alimentorũ. Nã legatũ penoris in alimentis ꝯſiſtit, vt ṡ. de pe. leg. 3. in qbus maxime fauet̃ à iure, vt ṡ. de tranſac. l. cũ hi. de an. leg. l. ſi cui. de ali. & cib. leg. ꝑ totũ. Cum n. iſta lex loquat̃ copulatione, ad eius veritatẽ reqrit̃ ambas iſtas rõnes ꝯcurrere: & ſm̃ hoc erit ſp̃ale in penore, & alimẽtis. In aliis vero vltimis voluntatibꝰ erit idẽ, ꝙ in ſtip̃lone. & hãc opi. ſequũt̃ qdã moderni, & gl. hic vr̃ dicere, ꝙ ſit ſp̃ale ĩ penu: nec de aliis le-

a gatis aliquid dt. Quid dicemus? a tene gl. d. l. & ſi poſt tres. ſ. ꝙ ſit ſpeciale in vltimis volũtatibꝰ: qđ tenet Dy. & Gul. de Cun. ṡ. đ cõ. di. ob cau. l. dedi. vbi đt indiſtincte ꝙ qñ ꝯdõ in nõ dãdo, vel non faciẽdo in vltimis volũtatibus apponit̃ in ꝑſona grauati, ſicut in caſu nr̃o, ꝯmittit̃, cũ ẽ ceſſatũ, nec ſit dr̃ia, incipiat à ꝯditione, vel legato. Pro hoc iduco tex. ĵ. de ſol. l. ratũ. ibi, cũ de repellẽdo. &c. ſm̃ vnã lec. expreſſius in l. ſi peculiũ. §. fi. ṡ. de ſtatu lib. ꝑ quẽ text. ꝯfundit̃ dictorũ opi. nec pñt dicere, ꝙ ibi ſit ſp̃ale fauore libertatis: qa hoc ipſi reprobãt in ꝯrio de. l. libertas. ṡ. de mã. teſta. vt ĵ. dicã. Præterea, ſi bñ inſpiciat̃, lex illa ꝑcedit ponẽdo iꝰ cõe, qđ colligit̃ ex mẽte teſtatoris. Pro hoc ṡ. de ꝯdi. & dem. l. hæc ꝯdõ. & iſta

b eſt cõis opi. Nec obſtat b lex iſta, & ſimiles, q̃ loquũt̃ ſolũ de penore, qa iſtud ponit̃ exẽplificatiue, qđ patet ex l. ſi penũ, qñ dies leg.

15 ced. vbi idẽ ponit in penu, & in fundo. Nec obſtat † ꝙ hic ponũt duæ rõnes copulatiue, qa qñ lex ponit duas cãs, ſeu rões finales, ſi vna dficit & alia remanet, remanet ẽt iuris diſp̃õ, vt Inſt. đ nup. §. affinitate. no. in auth. de nup. §. ſi vero ẽt rõnabiliter. & no. ẽt de priuileg. credi. l. ſi vẽtri. §. in bonis. No. ẽt, ṡ. de excep. rei iud. l. ſi qs ad exhibẽdum. vel aliter rñdeo, ꝙ iſte tex. aliter intelligit̃. Nã ſunt duæ rõnes, nã primo fauor vltimæ voluntatis: itẽ rei nã, qa pẽdet ꝯdõ de ꝑtãte hr̃dis. ſm̃ qđ gl. exponit. Et ſi bñ aduertis, iſtæ rõnes in oĩ legato habẽt locũ. Secundo ꝯ ꝑdicta fortiter inſtat̃ de l. ſi qs ita libertatẽ in pri. de ſtatu libe. Sol. ibi verba in ꝯceptione ſui ſapiunt mortẽ hominis expectandã. ¶Tertio oppono & vr̃ ꝙ qñ legatũ ẽ relictũ ſub ꝯdõne nõ faciendi, ſtatim admitti debeat cũ cautione Mutiana, vt ṡ. de ꝯdi. & dem. l. mutianæ. in fi. Gl. dicit aliud in ꝯctibus, vt hac l. ita ſtipulatus. aliud in vltimis volũtatibus. Iſta eſt truffa: hæc lex nil facit ad mãm cautionis Mutianæ, q̃ loqt̃ qñ ꝯdõ ꝯſiſtens in ñ dãdo, vel nõ faciẽdo ꝯfert̃ in ꝑſonã legatarij vel alterius, cui aliqđ relinquit̃: ſed lex nr̃a loquit̃ qñ ꝯdõ cõfert̃ in ꝑſona eius, a q̃ aliqđ relinqtur, vel q aliquid debet. & ita ſentit

16 hic glo. & bñ. An at† in ꝯctibus, qñ ꝯditio ꝯfert̃ in ꝑſonã eius, cui aliqđ debet̃, habeat locũ cautio Mutiana? hic nõ inſiſto. Dic vt ꝑ Gul. de Cu. in d. l. dedi. & Cy. in l. ſiue apud acta. C. de tranſact. per

17 do. Ray. in d. l. Mutianæ. Sũma† ergo ita circa vltimas volũtates. Qñq; ꝯdõ ꝯfertur in ꝑſonam grauati, & tũc aut habet diẽ, & ſpectatur dies, d. l. ſi peculiũ. in. fi. Aut nõ habet diẽ, & tunc aut verba in cõceptione ſui ſapiunt ꝙ expectet̃, ꝙ deſinat poſſe dari, vel fieri, & expectatur, vt d. l. ſi quis libertatẽ. Aut non ſapiunt, & tũc debet ſtatim impleri, cum poteſt, vt hic. Si vero confertur in perſonam eius, cui aliquid relinquitur, tunc aut eſt affirmatiua, vel negatiua, &c. vt plene per Gul. in d. l. dedi. per do. Ray. in d. l. Mutianæ. hic non dico, quia non eſt noſtra materia.

Venio ad quintã particulã ibi, itaque, &c. Dicta ꝑticula cõtinet duo dicta: primum, quando incipit à condõe: ſm̃, qñ à pactione. ¶Opp. per ordinẽ, licet gl. in ver. ſpondes. intricet ad primum. Primo op. de l. libertas, quæ in vltimum. §. j. ſupra de manu. teſta. Sed dicit gl hic, & in d. l. & ſi poſt tres, ibi ſpeciale fauore libertatis. Iaco. Pet. & Gul. de Cu. Lãb. de Rampo. & do. Ray. dñt, aut vitiat̃ id qđ in diſpoſitione venit, ſi expectaretur ꝙ deſinat poſſe dari, vel fieri & non expectat̃, vt ibi. Aut nõ vitiat̃, & expectat̃ vt hic. Videte dñi, ſalua reuerẽtia ꝑdictorũ, nec contrarium mihi placet, nec ſol. Nã lex noſtra loqt̃ qñ ꝯditio ẽ appoſita in ꝑſona grauati, ſeu obligati. ſed lex ꝯria loquitur qñ ꝯdõ ẽ appoſita in ꝑſona honorati, ſeu cui aliquid debetur, vnde nõ eſt

c ꝯria c legi nr̃æ. Nec ſol. dictorum placet. hoc oſtẽdo ꝑ caſum legis ṡ. de ꝯdic. & dem. l. hæres meus. §. pen. Hoc declaro. certum eſt ꝙ vſusfructꝰ nõ ꝑt alicui relinqui in tp̃s mortis, vt ṡ. de vſuf. l. Titio cum morieť. & de vſufru. lega. l. 5. Pone ergo teſtator relinqt Titio vſumfructũ, ſi ñ aſcẽdit Capitolium, nõ ẽ dubiũ ꝙ ſi expectamus ꝯditionẽ, quod legatarius deſinat poſſe aſcendere, vſuſfructus extingueretur. nunqđ ergo ſufficiat ꝙ legatarius ñ aſcẽdit cum ꝑt? Certe ſufficeret ſm̃ opi. ꝑdictorum, per d. l. libertas. §. j. ſed hoc eſt falſum, vt d. l. hæres meus §. penult. Nam non habet̃ pro impleta, ſed recurritur ad remedium cautionis Mutianæ, ſicut in certis legatis, vt ibi. Si ergo oppo. de l. libertas. §. primo ad hanc legem. Solu. ꝙ hic conditio fuit adiecta in perſonam grauati, ſed ibi in perſonã honorati. Sed ad illam ſolutio. d oppo. de

d d. l. Mutianæ. tunc oportet te dicere, ꝙ ſit ſpeciale fauore libertatis. Secundo ad idem oppo. de l. ſi Titius, ſupra eodem. Glo. hic, & in lege ꝯtraria, dat circa hanc legẽ quatuor ſolutiones. Vna eſt, ꝙ ibi ſit ſpeciale ratione perplexitatis. vt hic late dicit gl. Quidam im-

18 pugnãt hanc ſol. † Nam dicitur perplexitas cuius diſſolutio non pendet ex facto alicuius, vt ṡ. de vulga. & pup. ſubſti. l. fi. §. Titius. & de cõd. inſt. l. ſi Titius. ſed in lege cõtraria poteſt diſſolui facto đbitoris, ergo nõ ẽ perplexitas. Sed hæc ſolutio poteſt ſuſtineri. Nã lex imaginatur ipſum promiſſorẽ nunquam diſſoluere perplexita

ADDITIONES.

a ¶Quid dicemus. Iſta cõcluſio Bart. quòd in vltimis voluntatibus, ſiue incipiat à præcedenti conditione, ſit ſpeciale, vt quam primum potuit dari aut fieri, & ceſſatum eſt, quòd pęna committitur, nec ſit expectandum quòd deſinat poſſe dari, aut fieri, & eſt communis, vt hic inquit Beſutius, & domi. Alexan. de quo tamen vide hic per Beſu. & Are. quod bar. contradicere videtur, & vide Soci. ſequentem bartol. conſi. 133. & ibi etiã loquitur in diſpoſitione legali.

b ¶Nec obſt. Aduerte, quòd immo contra hoc videtur facere text. in l. dedi tibi pecuniam. ṡ. de con. ob cau. vbi ſi donatur pecunia alteri duplici de cauſa, altera non ſecuta, pecunia poteſt repeti, & ſic non ſufficit vnam adimpleuiſſe, & ita no. illum tex. dom. Alexan. addendo textum, in l. ſi hæredi plures. ṡ. de conditio. inſti. t, vbi ſi quis eſt ſubſtitutus ſub pluribus conditionibus coniunctim, non ſufficit vni obtemperaſſe, ſed requiritur quo ad hoc vt poſſit adire, ꝙ omnibus pareat. Et contra iſtam rationem Bart. hic ſtringit multum tex. in d. l. ſi hæredi. in ſui ratione, & ad hæc bene facit, quia quando Papa, vel Princeps mouetur ex duplici cauſa ſimul conſiderata, vna deficiente, deficit diſpoſitio, tex. eſt in c. quoniam frequenter. §. porro. iuncto §. ſinautem. vt lit. non conteſta. vbi no. do. Abb. in ſimili. & conſi. 77. incip. id de iure quæritur. & facit quod not. gl. & doc. in cle. in pleriſque. de elec. & doc. in ca. licet cauſam. de proba. & in c. 2. de reſcri. & bar. & Moder. in l. diuus. ſupra de re iud. & ibi do. Alex. vide etiam ad hæc aliqđ per bar. in l. j. in prin. in ver. octauo quæritur. ſupra de eden. & in l. ſi mater. C. de contrahen. emptio.

c ¶Vnde non eſt contraria. Hæc ſol. antiquorum reprobatur etiã per text. in l. Mutianæ. ſupra de condict. & demonſtr. inducendo eo modo quo inducit Barto. l. hæres meus. §. pen. eo. tit.

d Sed ad illam. Aduerte tamen quòd videtur potius odium, quàm fauor, quia præſtando cautionem, ſtatim ea præſtita libertatem conſequeretur, quod non fit eam non præſtando, dum poſſet euenire caſus, quòd non aſcendere poſſit Capitolium vſque ad duos menſes, vel etiam annum, & non plus. Vnde cogita. Sed tamen de intellectu d. l. libertas. §. primo vide bartolum. in leg. Mutianæ. in principio. ſupra de conditio. & demonſtratio.

plexitatē per q̄ dissolutionē obligaret̄,sicut dicimus,ꝙ non valet obl'o in rei voluntatē collata,/qa lex p̄sumit eū nunq̄ velle obligari,vt.s̄.e.l.stip'o nō v3.& l.à Titio.in fin.cū simi.& sic remanet pplexitas.Alia sol.ē,ꝙ illa ꝯdō ꝯcordet cū ista.Cū.n.facta ē ab vno litis ꝯtest.desiit alteri posse solui:& sic euenit ꝯdō,& ita cōcordāt. & hanc t3 Dy.Certè hoc fateor,qa p lit.ꝯtestat.desiit alteri posse solui:qa hoc d̄t tex.in l.ꝯria.Sed q̄re istud sit ibi,ꝙ finis illi ꝯdōni ī ponat̄ p lit.ꝯte.cum hic nō sit,al's vt hac lege, hoc nō d̄t Dy. nec gl.vn̄ dcā sol.nō v̄r pfecta.Tertiā so.ponit gl.aut ꝯdō cōfert in ꝑsonā alterius,& habet locū lex illa:aut in p̄sonā eiusdē, & habet locū hęc lex,vt no.gl.Hæc sol.hic nulli placet,qa nō habet rōnē. Præterea v̄r destrui p l.fideiussor obligari.§.fi.ȷ̄.de fideiuss.Quartā sol.dat gl qa ibi ꝯdō ē in eadē re,ī qua ē dispō, hic ī diuersis rebus.Et huic sol'oni v̄r adhærere Gul.de Cu.q d̄t, ꝙ illud ē in lege illa,ne deueniamus ad absurdū.Nā si expectaremus ꝙ illa res desineret posse dari, expectaremus casū in quo dispō nō hēret effectū,qa res eēt perēpta. Hæc sol.nō placet,nec ēt dcm̄ Guliel. qa p̄t res desinere posse dari vni,aliter q̄ p interitū rei,vt per mortē vnius ex illis,in ꝗrū p̄sona ē collata ꝯdi.Facit.s̄.de ꝯditio.& dem. l.hoc genus.& l.pr̄.§.socrus.Nec p̄t dicere,dabit̄ hr̄di suo, p l. cū ita.de ꝯdi.& dem.Quintā sol.dat Pet.vt ipse refert in d.l.si Titius. & in d.l.si post tres.& Cy.in l.si pacto quo pœnā.C.de pac.ꝙ in d. l.si Titius.fuit ꝯ̄cta obl'o duorū reorū,nec ibi fuit aliqua ꝯdō,nisi ea q̄ tacitè inhæret in duob.reis.l.in duobus.ȷ̄.tit.j.Nec obst. dicit ipse,ꝙ fuerint separatī accepti.l.duos.§.fi.d̄ duob.reis.qa cū vn⁹ ꝯ̄hit sub ꝯmemoratione alterius,videt̄ simul ꝯ̄here.arg.ȷ̄.de sol.

19 l.Modestinus.Istud suū dcm̄ parū valet.Nā† disparitas ꝯdōnis,q̄ nō speratur reduci ad paritatē, impedit ꝯstōem duorū reorū.l.ex duobus.& l.eādem.§.j.ȷ̄.ti.j.nec istæ ꝯdōes in p̄sona reorū vtriusque poterūt ꝯcurrere,ergo,&c.Nec p̄t dici,ꝙ illa ꝯdō tacitè inhęreat:qa hoc est falsum:qa tacita ꝯdō impedit natiuitatē actionis, vt s̄.de pac.l.itē qa.& ibi no.sed nō est dubiū,ꝙ in duob.reis vtra-

20 que ab initio nascatur,ergo,&c.†Quid dicemus? B̄r dic,ꝙ illa cōcordat,quia ibi p litis cōtest.desiit posse dari ciuil'r.Et est rō, quia ibi sufficit cōtestatio rōe perplexitatis,cui⁹ dissolutionē ꝓmissor posuerat in sua ptāte. Verum quia lex imaginatur ipsum hāc perplexitatem nunq̄ dissoluere, lex ītroducit modum ꝙ dissoluatur per litis contest.Et est ratio, quare hoc modo introducit: qa illa obligatio habet aliquid similitudinis cū obl'one duorū reorū,licèt non sint duo rei:& ideo sicut in duobus reis,vnus per litis cōtest.præoccupat sibi,ita voluit lex ꝙ ita fieret: & sic aliquas ex supradictis solutionibus simul iunge. ¶Tertiò opp. de l. fideiussor obligari.§.fi.ȷ̄.de fideius.gl.soluit optimè,ꝙ ibi pręcessit conuētio in persona principalis,cui⁹ mora nocet fideiussori,vt s̄.e.l. mora. ergo,&c.Et hoc tenet Gul.de Cu.¶Quartò opp.de l.qui Romæ. §.Flauius.ȷ̄.e.sol.v̄r sentire hic Dy.in quadam additione, ꝙ ibi sit speciale fauore libertatis, ꝙ non expectetur,ꝙ desinat posse manumittere,sed cōmittatur pœna ex sola mora,sed certè ille §.non obstat ad hoc:quia ibi præcesserat conuentio de seruo manumittendo vestita cohærentia ꝯ̄ctus. Modo habes contraria quando incæpit à conditione.¶Quintò opp. ꝙ sit idem,quando incæpit à pactione & conditione,vt s̄.e.l.vers. quod si ab initio.Sol.vt ibi

21 dixi.¶†Sextò op.& v̄r,ꝙ ēt vbi incipit à pactiōe,nō possit agi statim, cum est cessatum:sed oportet vt expectetur litis contestatio vt C.e.l.nuda.Sol.dicit gl hic,in pręcedenti pactione vestita,& iō citius committitur,q̄ per litis contestationem : ibi in præcedenti pactione nuda, & ideo remissius committitur:q̄ per litis contest. Aduertatis domini,quia ista sunt difficilia.Duo supponit gl.ꝙ pręcedit pactio nuda,& committit̄ p œna,& hoc primò. Item committitur per litis contest.& hoc secundò.¶Ad primum op. fortiter,pœna cōmittitur ex mora,vt hic videtis,&l.si penum.q̄n dies leg.ced.& dicā ȷ̄.prox.cōtrario:sed vbi nulla petitio,ibi nulla mora.l.si pupillus.ȷ̄.e.& de reg.iur.l.nulla.Sol. Dicit Ia.de Ra.vbi nulla petitio,ibi nulla mora,q̄tum ad ipsum principale,qd̄ petitur.d. l.si pupillus.sed quantum ad accessorium,puta pœnam,sic, vt in ꝯ̄riis.Petrus & oēs hoc reprobāt p l.lecta.§.sed cū sortis.s̄. si cert. pet.vnde circa hoc gl.in d.l.nuda.& ȷ̄.de reg.iur.l.nulla.& Dy.& oēs vīnr tenere,ꝙ ibi cōmittitur pœna, nō ex mora,sed ex euentu cōditionis,sub qua pœnalis stip'o erat concepta,s.si promissa nō seruantur. Ad secundum qd̄ d̄r, ꝙ ista ꝯdō videtur extare per litis conte.op.nemo sine actione experitur. l. si pupilli.§.videm⁹. de ne.ge.& de adminisṫ.tut.l.quoties §.item si temporali.sed iste non habet actionē:quia pactum est nudum,ergo,&c. Circa hoc sunt quatuor opi.Prima est,ꝙ ibi fiat litis contestatio de facto, p q̄ videatur impleta conditio sicut alias,cum de iure fieri non pōt, vt s̄.e.l.si Titius.de cond.inst.l.mulier.§.pen.& ȷ̄.e.l.quidam cum filium.Et ista fuit opi.Io.quam sequuntur quidam.Super pœnali enim dicunt litem non posse contestari, cum conditio pœnalis stipulationis non extiterit,vt hic,& l.cedere diem.de ver.sig. Alij dicunt,& ista fuit Azo. ꝙ litis contestatio fit super actione pœnali,licèt nondum commissa,& hoc videtur probari expresse per d. l.si pacto quo pœnam.ibi, ex stipulatu,&c.Nec obstat d l. cedere diem.quia verū est, ꝙ qs nō agit ex obligatione nondū nata,nisi per exercitium ipsius qs ꝯsequatur actionē.Simile s̄.e.l. si Titius. & ȷ̄.rem ra.ha.l.si indebitū.& de act.emp.l.Iulian⁹.§.si qs colludēte.& huic opi.adhæret Gul.de Cu.& Cy.in d.l.nuda.p talē rōem, ex duobus malis minus malū est eligēdū,vt ȷ̄.de re.iur.l. quoties nihil.Sed cū cōuentio nuda pœnalē stip'onē pcedit ī agēdo,duo sunt mala,qa si agat̄ ex nuda,malū est,ꝯ̄ l.iuris gentiū.§.quinimo. s̄.de pac.si agatur ex pœnali nondū comissa,malū est.ꝯ̄ d.l.cedere diem.Sed hoc vltimo casu est minus malū.Nā licèt nō hēat actionē ad pœnā : tn̄ habere sperat̄,sed ad illud quod in pactione nuda deuenit,non habet actionē.nec habere speratur.Pro hoc s̄. quib.ad lib.ꝓcla.non lic.l.Licinius.q̄ lex facit hoc modo, qa ibi idē operat̄ potētia ꝯsequēdi libertatē , qd̄ ipsa libertas ꝯpetēs.Facit de fideic.lib.l.cū vero.§.j.& hanc tenet Iac.Bu.& Ray.per d.l.si pacto quo pœnā,vbi dicūt esse casum.Tertia est opi.Dy.in c.non est in mora.de reg.iur.li.6.q tenet,ꝙ vtraque prædictarū opi.sit vera,s.ꝙ possit ex nuda.d.l.nuda.itē ex pœnali,d.l.si pacto.tn̄ ī vtraq; lex dispensatiuè ꝓcedit:qa non p̄t agi de iure communi ī aliquo p̄dictorū casuum,vt ibi patet per eū.Quarta fuit opi. Ia. de Ra. & Pet.qui dicūt agi rectè ad pœnā ꝯmissam,nec agit̄ dispēsatiuè,vel de facto:sed de iure cōmuni.cū pœna sit de iure cōmissa.Hāc opi. ꝓbat Ia.Primò p l.fideiussor.§.fi.ȷ̄.de fideius.vbi d̄t,eē casum ponendo ī seruo,q ab initio ꝓmiserat,& sic erat natural'r obligatus. Sed ista rō nō multū placet,qa est diuinare.Secūdò sic ꝓbat,Simpl'r ꝓmittēs v̄r ꝓmittere pure s.dare cū ab eo fuerit postulatū, vt s̄.e.l.eū qui calēdis.§.quoties.& l.si decē cū petiero.& l.si ita quis. in pr.& solet dici in tractatu moræ.Eodē mō qui ꝓmittit p pactū nudū,est obligatus soluere eodē tpe,& eadē ꝯdōe.Solū in hoc est dr̄ia quia prima parit actionē,secūda nō.l.fideiussor.§.fideiussor. ȷ̄.de fideius.Sicut ergo ille qui est obligat⁹ ex pactione vestita,interpellatus cōgruo loco & tpe si nō soluit, facit existere ꝯdōem pœnalis stipulationis,& eā ꝯmittere, sic qui ꝓmisit pactione nuda,si interpellatus nō soluit,incidit ī stip'onē pœnalē.Nā cū promittis,licèt pacto nudo,& postea si non feceris,ꝓmittis pœnā,v̄r repetitū si nō feceris eo mō,quo in pactione intelligit̄.l.Titia.§.idē r̄ndit.s̄.e.Pet.ꝓbat hoc ēt aliis rōib. Nā cum ꝓcedit pactio nu-

22 da,pœna ꝯmittit̄ p ꝯdōis euentum. Sed posito† ꝙ ista ꝯditio non possit existere de iure,tn̄ sufficit ꝙ existat de facto,s.ꝙ ī mora constituatur de facto.l.quidā cū filium.ȷ̄.e.& de cond.& dem.l.Meui⁹. & de cond.insti.l.mulier.§.pe.Sic ergo stipulatio de iure commit

23 titur,nec in agēdo erit aliqua iuris dispēsatio.Præterea†verisimile est ꝙ illi,qui stip'onē interponunt,velint eā valere,vt s̄.de manu.test.l.si quis locuples.in fi.& l.hæc stip'o.§.diuus.vt leg.no.ca. sed voluntatē ꝯ̄hētium īterpretamur eo modo,quo p̄t valere.Vnde lex d̄t,ꝙ si testator relinquit Titio fideicōmissum,si decesserit sine hr̄dib.intelligim⁹ de hæredib.suis,hoc est de filiis,ne aliàs fideicōmissum sit inutile.l.ex facto.§.fi.s̄. ad treb. ita ī casu ꝓposito intelligit̄,si nō dederis cū petiero eo mō,quo peti p̄t,cū certū sit ꝙ per viā actionis petere nō possum.Pro hoc facit,s̄.e.l.stip'o ita.§.hi quoq;.qd̄ v̄r tenere Cy.in d.l.si pacto quo pœnā.Quid di-

24 cemus:†Certe salua reuerētia aliorū,ego teneo opi. Iac. de Ra. &Pe.s.ꝙ agat̄ stip'one pœnali ꝯmissa p īterpell'onē factā ꝯgruo loco,& tpe,ēt ex iudiciū,nec ī hoc lex dispēsatiuè ꝓcedit.Hoc probo p tex.duarū ll.primo in d.l.si pacto quo.ibi, more iudiciorum &c.Nā mos iudiciorū ē,ꝙ nemo sine actiōe expiat̄.Preterea hoc ꝓbat̄ p casū exp̄ssū.Certū ē,ꝙ sicut ex pacto nudo nō orit̄ actio, sic nec ex sn̄ia arbitri.l.j.C.de arb.Sed si aliqs ꝓmisit pœnā,si sn̄iæ arbitri nō staret̄,exigeret̄ ne ꝯtestatio litis de facto super actione in factum ex sn̄ia arbitri,vel super actione pœnali ad hoc,vt pœna ꝯmittat̄?Certè nō,sed tūc ꝯmittetur,cū cōmitteret̄,si sn̄ia fuisset talis,ex qua oriret̄ actio.l.si cū dies §.fi.s̄. d̄ arb.ita in ꝓposito cōmittitur per interpellationē factā extra iudiciū, sicut si pactio vestita præcessisset.Nec potest aliquis dicere, ꝙ ibi stipulatio pœnalis cæperit à pręcedenti pactione vestita,vt puta,quia ꝓmisit p stipulationem stare arbitrio,& si non staret, ꝓmisit pœnam,quia

25 volo†vos scire,quod totus ti.de arb. qui loquitur de pœna inferenda in cōpromisso, ꝙ arbiter nō cogatur sn̄iare,si non est pœna apposita,loquitur q̄n partes compromiserunt nudo pacto,vel pacto ꝓmiserūt stare sn̄iæ;aliàs etiam si he pæna valeret compromissum,& arbiter cogeretur sn̄iare,vt s̄.de arb.l.diem proferre.§. fi.Et hoc modo intelligo l. stipulatio ista.§.alteri.s̄.e.s.ꝙ committatur stipulatio pœnalis,& eo casu,& eo tempore, quo committeretur,si stipulatio fuisset vtilis.s.si interpellatus ꝯgruo loco,& tēpore non soluit.Et hoc patet ex tex.d.§.alteri.ibi,pœnam stipulari cōueniet,vt si ita factum non sit, vt comprehēsum est,&c.q.d. si non obserues ita,sicut teneris obseruare:si de iure obligatus esses,incides in pœnam,& gl.ibi posita,quæ ad commissionem dictæ pœnę requirit litis contest.non bene dicit,quia imo committitur ex euentu ꝯdōis,vt patet ex fin.d.§.alteri. quæ cōditio extat, vt dixi s̄.Sed contra istam opi.op.fortiter de l. nuda. quæ videtur dicere, ꝙ contestętur lis super nuda petitione, & quòd conditio extat per litis contestationem , non per interpellationem factam

ctā ex iudiciū. Ad hꝰ rñdeo, q illa lex ñ dicit, q ɔtestet̃ sup pactiōe nuda. & iō intellˀo sup penali, ɔcordādo eā cū d. l. si pacto quo pe nā. Ad aliud, vbi dr̃. s. ɔdōnē existere p litis ɔtestationē, Rñdit Pet. duob. mod. Primo mō, qa extat ibi ɔdō p ɔtestationē litis, si ante interpellatus erat. Simile. s. p̃mo. l. 3. §. in hac. & de tri. l. in hac. Vꝰ aliter añ litē ɔtestatā extat cōdō, sꝫ purgabiliter: post litē ɔtestatā
a extat impurgabilr̃ q̃libet credo bonā. ¶ Septimò oppo. a & vr̃, q ñ possit agi statim cū ē cessatū: sꝫ sit necesse, q interpellet̃ ɔgruo loco, & tpe l. si penū. qñ di. leg. ced. & l. fideiussor obligari. §. fi. ĵ. đ fideiuss. Gl. j. huiꝰ legis fatet̃ ɔ̃riū. s. q r̃grat̃ ĩterpellatio. Alia glo. hic ĩ ver. Sabinꝰ. dubitat, & vr̃ teneṙ ɔ̃riū. Pria vera, & eā t3 Dy. vt dicam, ĵ. circa 6. q. principalē, & si quando praecedit conuentio vestita, committitur poenalis per moram.

26 Venio ad ɔ̃ria † vltimæ ptis. Hic dr̃, q si nil ē actū, sola pecunia peteṙ, & sic vr̃, q poenalis stipˀo nouet primā sic. s. tit. j. l. obligationumꝰ fer̃. §. fi. Cōtra, imo vr̃, q ad vtrūq; possit agi, & vno exacto possit agi ex r̃liquo in eo qđ plus est l. si qs à socio. & l. duo societatē. §. p soc. & l. pdia. đ act. emp. Rogo, q aduertatis, qa istud ē valđ difficile, & gl. & do. variāt. Gl. n. in d. l. si qs à socio. vr̃ ponere in fi. gl. talē solutionē, qđ in eo q q̃titas stipˀonis penalis ɔcurrit cū q̃titate p̃cedētis oblˀonis, fiat nouatio, & in hoc cōcor. cum ista: in eo vero q q̃titas primæ oblˀonis excedit, ñ fiat nouatio, & in eo bñ poterit agi prima actione. Ista sol. ē fal sa p l. duo societatē. e. ti. & p d. l. pdia. q vñr velle, q ad totū possit agi prima actione. Vñ gl. in d. l. si qs à socio, dat aliā sol. videlicet, aut scđa stipˀo ɔtinet plus q̃ pria, & nouat̃, vt hic, & d. l. oblˀonū fer̃. §. fi. Aut ɔtinet minus. & ñ fit nouatio, vt in ɔ̃rijs. Poterit ğ ad vtrūq; agi, sꝫ p exactionē vnius fiet nouatio alterius, in eo, q cō currūt. Et istā sol. t3 Iac. de Ra. & appropriat eā sibi pbat p tex. l. q vsumfructū. s. e. & ĵ. de noua. l. si pupillus. §. q actū. Ista sol. cōiter r̃probat̃, & spāliter p Pet. Nā si q̃rat̃ đ stipˀone penali vtrū nouet primā, ñ curamus vtrū ɔtineat plus vel minus, sꝫ hoc an in scđa r̃petat̃, q deuenerat in prima. Et vr̃ pbari in d. l. duo societatē. Preterea hæc lex, & d. l. oblˀonum fer̃. §. fi. vñr velle indistinctè, q sola pena petat̃ ñ habita distinctiōe vtrū plus, vel minus in poenali sti pˀone deuenerit. Hoc vr̃ pbari. s. ad leg. Fal. l. j. §. itē si ita. đ pe. leg. l. j. & qñ dies leg. ced. l. si penū. Hæc sol. ñ est bona, vt ĵ. clarius apparebit. Vñ gl. de l. duo societatē. in glossella sup verbo posse, dat tertiā solˀonē. Aut qs vult ageṙ actione prima añ ɔdōnis euētum & sic añ ɔmissā stipˀonē penalē, & pōt. Ita loquūt̃ illa iura. Aut post stipˀonē penalē ɔmissam, & ñ pt qa prima ē nouata. ita loq̃t̃ hic, & d. l. oblˀonū fere. §. fi. Ista sol. ñ ɔtinet veritatē. Primo p d. l. si qs à socio. & l. seq. vbi expsse dr̃, q ēt post ɔmissam & exactā penā pt agi prima, in eo qđ plus est. idē in d. l. pdia. Præterea, licèt gl. dicat posse agi prima donec pēdet ɔditio poenalis stipˀonis, hoc ñ est expeditū & gl. t3 ɔ̃ in l. j. §. itē si ita. s. ad leg. Fal. q̃ gl. Dy. seq̃t̃, & examinabo, ĵ. circa 6. q. Vñ gl. dat 4. sol. videlicet. q in ɔ̃rijs fuit actū expsè vt prima ñ nouet̃ p penalē. hoc sentit gl. ĩ l. pdia. cir. fi. magnæ gl. idē sentit in l. rescriptū. §. si pacto. de pac. sꝫ hoc est diuinar̃: ğ, &c. Vñ gl. in d. l. pdia ante fi. magnæ gl. dat̃ q̃ntā sol. vc3 aut p̃cedit oblˀo, q̃ ɔ̃hit̃ ɔ̃sensu, vt emptio, societas, & simil. & hñt locū ɔ̃ria. Aut p̃cedit oblˀo, q̃ ɔ̃hit̃ verbis, & fit nouatio, & sola pe na pt peti. Ita loq̃t̃ hic & d. l. oblˀonū fere. §. fi. Fr. Acc. tenebat hāc sol. in l. rescriptū. §. si pacto, licèt p alia verba. Dicebat, n. aut p̃cedit ɔ̃uetio bonæfidei, & hñt locū ɔ̃ria: aut stricti iuris, & tūc fit no uatio. Istud r̃cidit in idē cū d. gl. Idē tenuit Dy. in l. in puinciali, de ope. no. nū. in addi. mag. Idē t3 Pet. vt r̃fert Cy. in d. l. si pcō q̃ pena C. đ pac. Sꝫ q ista opin. ñ sit vera, pbat̃ sic. Actio ex testō æq parat̃ actiōi bonæfidei. l. in minorū. C. in qb. ca. in integ. rest. ñ ē neces. sꝫ actio ex testō p penalē dispōnē seq̃tē nouat̃ ipso iure. l. j. §. itē si ita. ad leg. Fal. & l. j. de penu. leg. & qñ dies leg. ced. l. si penū. ğ ēt ɔ̃uetio bonæfidei p seq̃tē stipˀonē penalē. Cuius ɔ̃rij timore, vt arbitror, Gul. de Cu. dat sextā sol. in d. l. rescriptū. §. si pacto. & vtit̃ his verbis. Aut p̃cedit ɔ̃uetio iurisgētiū, & nō nouat̃, vt in ɔ̃riis: aut p̃cedit ɔ̃uetio, seu oblˀo iuris ciuilis, & nouat̃ p poenalē, vt hic, & d. l. j. §. itē si ita. cū si. Nā oblˀones descēdētes ex testō sunt iuris ciuilis, vt s. de testa. l. 3. & hanc opi. tetigit Dy. ĩ dcā distinctione posita in d. l. in puinciali. Hoc vr̃ tenere Iac. But. in d. l. pdia. ñ ēt mō t3 do. Ray. Hæc opi. salua r̃uerētia tātorū do. ñ placet mihi Primò, qa ē ɔ̃ casum d. l. pdia. fm vnā positionē, tenēdo q ibi scđa ɔ̃uetio fuerit stipˀone vallata, q̃ ē iuris ciuilis, & tñ ipso iure non
27 tollit̃ p poenalē. Præterea, ɔstat † q ɔ̃ctus emphyteusis ē iuris ciuilis a iur̃ gētiū incognitus, vt inst. loc. §. adeo. & no. s. đ pac. l. legitima, sꝫ ɔstat q emphyteusis oblˀo, & eius ɔ̃ctus p seq̃tē poenalē ñ nouat̃, vt no. C. đ iur. emp. l. 2. in gl. magna q̃ gl. oēs sequūt̃, ğ &c. Præterea, pdicta opi. dstruit̃ p rōnē nā nulla rō pt assignari, quare magis nouet̃ oblˀo iuris ciuilis, q̃ oblˀo iuris gētiū. Nā licèt in mō tollēdi p acceptilationē, facilius tollat̃ vna, q̃ alia, ĵ. đ acce. l. an inutilis. §. acceptū fieri. & §. fi. & l. si acceptilatū. tñ in mō tollēdi p seq̃tē stipˀonē, & sic p nouationē, nulla est differētia, vt de trāsl. Agliana. & l. cū Agliana. & Inst. qb. mod. tollit. ob. §. sicut aūt. & ĵ. de noua. l. j. Vñ ptās iuris in tollēdo, ē par ĩ vtraq;, nec est aliqđ, pp qđ p̃sumamus aīū nouādi ex volūtate ɔ̃hetiū magis in vno, q̃ in alio. Vñ hæc opi. ñ placet. Dices tu rñde ad l. duo societatē. s. p socio. vbi vr̃ tex. q si prima ɔ̃uetio fuit p stipˀone, & sic iuris ciuilis, nouet̃, alˀs ñ. Rñdeo đbetis scir̃, q fm ista tpa, qñ post primā ɔ̃uetionē adiiciebat̃ stipˀo coæqualis ɔtinēs tātūdē, vꝰ plꝰ p̃sumebat̃ nouatio: vt s. e. l. q vsumfructū. & l. scire dēmꝰ. ĩ prin. mō in d. l. duo societatē, duo socij ɔ̃uenerūt vt grāmaticā legerēt, & ɔ̃uenerūt pacto nudo, vt q̃stus essent cōes sꝫ huic pacto fuit adiecta stipˀo hoc mō. Ea oīa ita dari, fieri ve spōdes, &c. tūc ñ pt agi p socio, sꝫ actiōe descēdēte ex stipˀone nouāte primā, fm ista tpa cū sit stipˀo primæ coæqualis, ɔtinēs tātūdē, licèt hodie ñ p̃sumeret̃ nouatio, p l. fi. C. de noua. & si post pdictā stipˀonē coæqualē fuit adiecta stipˀo poenalis, illa poenalis ñ nouat p̃cedētem nec ibi hoc dr̃, imò ɔ̃riū, si bñ aduertat̃. ¶ Vñ videamus primā opi. q̃ ponit Dy. sup hac lege r̃cedendo à pdictis. Dicit. n. qđ hæc lex dēt intellˀi ñ illas, videlicet, qđ ita demū trāsfer̃t̃ prima in scđā, si actor eligat agere ex scđa, ñ alias: nisi expssè scđa eēt acepta aīo nouādi. Qđ ergo hic dr̃, q sola pecunia petat̃, intellˀe si actor eligit hoc. Et qđ dr̃ in d. l. oblˀonū fere. § fi. qđ fit quasi nouatio, intellige, si actor hoc eligit. Idem intelligit Iac. de Are. si p̃cederet oblˀo stricti iuris: sꝫ si p̃cederet oblˀo bonęfidei tūc nullo mō fit nouatio fm eū. Ista opi. nullo mō placet, nec aliqs eā t3. Primo id qđ dicit Iac. de Are. de ɔ̃ctu bonæfidei, & stricti iuris, ñ ē verū, vt s. r̃probaui. Aliud qđ dicit Dy. est falsū, p d. l. si qs à socio. & d. l. pdia, qa ēt si qs eligat agere ad poenā, ñ fit nouatio: sꝫ pt agi pria, in eo qđ plus ē. Præterea, istud est ɔ̃ casum l. j. §. itē si ita. ad l. fal. & de pe. le. l. j. & l. si pe. qñ dies leg. ced. vbi poena ɔmissa primū legatū nul
b lo mō peti pt. Quid ğ dicemꝰ: b dubitabile est, tñ mihi vr̃ sic dēm & erit octaua sol. q aut p̃cedēs oblˀo ē ex cā lucratiua c & tūc cō
c missa stipˀone poenali sibi adiecta nouet̃ ipo iur̃ ñ distincto vtrū ɔtineat plꝰ, vꝰ minꝰ: ita loq̃t̃ de penu. leg. l. j. & ad l. Fal. l. j. §. itē si ita. & qñ di. le. ce. l. si pen. & hæc lex. ĩ fi. & l. oblˀonū fere. §. fi. sꝫ qñ p̃cedēs oblˀo ē ex cā ñ lucratiua, sꝫ onerosa, tūc ñ fit nouatio, sꝫ pt ex qualibet agi, & vna exacta, poterit agi ex reliqua, in eo, qđ plus est d. l. si qs à socio. & d. l. duo societatē. & d. l. pdia. Hoc ēt pbat̃, s. de do. exce. l. apud Celsum. §. Labeo. ĵ. e. l. q Romæ. §. Flauius. & §. duo fr̃es. vbi p̃cessit ɔ̃uetio p stipˀonē, nec nouat̃ p poenalē. Rō: qa ē ex cā onerosa, vt dicā. ĵ. in aliis ɔ̃riis pxi. Et iste vr̃ pprius intellˀs istius māæ. Rōnē istorū vidr̃ ē facile, qñ mihi đbet̃ aliqđ ex cā ñ lucratiua si adiicio poenā, si datū, vꝰ fcm ñ fuerit, ñ videor p hoc nouar̃, imo adiicit, vt metu poenæ citius ɔsequar mihi đbitū, vt s. đ re iu. l. 4. §. sꝫ & si pignora. Sꝫ qñ ex cā lucratiua debet̃, tūc vr̃ agi q si ñ dabit illud poena tñ pt peti, & ĩ tui pmissoris fauorē hoc vr̃ actū, vt s. de le. j. l. si qñ. §. hr̃s. & hoc pbat tex. nr̃e legis, ĩ fi. si bñ aduertat̃. Nō. n. ē par eadēq; cā, & c. l. scimus. §. licētia. C. đ iur̃ dli. & đ ɔd. l. fi. ¶ Et si opponis mihi qs r̃uelauit tibi, q † hæc lex, & d. l. oblˀonū fer̃, loq̃t̃ đ oblˀone ex cā lucratiua: Rñdeo, ad ñ me vrget solˀo ɔ̃rietatis pdictæ, q̃ alio ɔgruo mō solui ñ pt. Præterea, cū ñ dicat̃ ex q̃ cā, ĩ dubio ĩ stipˀone intellr̃ cā donatiōis, & sic lucratiua vt no. s. đ do. excep. l. 2. §. circa. & patet ĩ l. Cāpanus. đ ope. lib. Et si opponis, đ d. l. si qs à soc. q vr̃ velle q pria tollat̃ ĩ eo, q ɔcurrit. Rñ. primā tolli vi exactionis factæ ex scđa, ñ vi quasi nouationis. Ita intelligūt eā alij do. tenētes alˀs opi. Itē si dicas q̃r text. ĩ d. l. oblˀonū fer̃. §. fi. dicit fieri q̃si nouōne cū si vera nouatio? Rñ. quia vsq; ad litis ɔtestationē pt offerēdo qđ venit ĩ pria liberari. l. j. de pe. le. qđ ñ ē ĩ vera nouatiōe, ita ĩtelligit Cy. ĩ d. l. nuda. ĩ fi. ¶ Scđo op. & vr̃ q ñ fiat nouatio aliq̃ casū p stipˀonē poenalē ipo iur̃, sꝫ ope exceptionis. Vñ vr̃ obstar̃ đ do. exc. l. apud Celsū. §. Labeo. gl. ĩ l. ɔ̃ria ponit plˀes sol. Quidā ap pbāt priā sꝫ ē calūniari illā lr̃am. Alij tenēt scđā, sꝫ vr̃ ɔ̃ d. l. oblˀonū fer̃. §. fi. cū si. Alij tenēt alˀs sol. q̃ ñ placet, vt ex pdictis p3. Dic ğ, q pria ibi ñ nouat̃ ipo iur̃: qa oblˀo p̃cedēs erat ex cā ñ lucratiua. Promiserat. n. mihi r̃stituer̃ hoīem meū ad quē mihi erat ɔdēnatꝰ, & iō ñ fit nouatio: sꝫ actor pt eligeṙ actiōē q̃ vult, Sꝫ qa ibi ābab. actionib. agebat̃, fm vnā le. iō ibi opp. doli excep. Vꝰ fm aliā, si solū vna ageṙt, r̃pelleṙt doli exceq̃tenꝰ ɔcurrūt, vt ibi p3. Tertiò op. đ l. q Romæ. §. Flauiꝰ. ĵ. e. vbi, vr̃ q pria ñ nouet̃ p seq̃ntē penalē. So. dñt q̃dā, ibi spāle fauor̃ lib̃tat. Ita

ADDITIONES.

a Septimo opp. Aduerte tñ, q cū Besut. hic dicit q vna hic fuit stipˀo, est cōtra gl. & Bar. qđ req̃rat̃ interpellatio qa hoc hic ĩ tex. dr̃ ibi, quādiu p ɔmissorem non steterit, quia tunc demum dicitur per aliquem stare quominus det id quod pmisit, qñ interpellatus dare noluit. l. si ex legati cā. s. eo. nec obsi diceres, quòd ista verba sunt de opi. Sabini cuius opinio indistinctè ñ seruat̃, qa rñdet̃, quòd imò approbatur per Papinianum, s. in dis. sua. Quid dicemꝰ, Pro opi. Bar. an poenalis dispositio nouet p̃cedētē, adde quòd & hæc quidem opi. est communis, & in practica seruatur, vt inquit Dec. l. si pacto quo poenā. C. de pact. & ibi refert, & sequitur dictus magister meus.

b Lucratiua. Adde Pet. de Anch. tenētē cōtrariū, cōs. 256. & adde quòd Bened. de Plū. in d. l. si qs à socio, reprobata hac sol. Bar. dat aliā sol. videlicet, quòd stipulatio, poenalis nouat praecedentem, quando est eiusdem formæ, & tituli cum præcedenti, secus si diuersæ formę, & tituli. Ita intelligit istum text. & tex. in d. l. duo. & in d. l. prædia. vide ibi rationes.

Ita t₃ gl. in d. l. obl'onũ ferè. §. fi. & ita hic, & ibi tenebat do. Ra. & ita hic innuit Dy. Sᵭ Gul. de Cu. ĩ d. §. si pcõ. dicit, ꝙ ibi iõ, qa ꝓcessit ꝗuẽtio iurisgẽtiũ, hæc oĩa s. reprobaui. Dic ḡ, ꝙ ibi ꝓmissio de manumittẽdo fuit ex cã onerosa, ñ lucratiua. Nã licèt tu suũ meũ hẽas ex cã lucratiua, tñ ego te habeo obligatũ ex cã onerosa: qa seruũ meũ dedi ꝓ hoc. ¶Quartò op. de l. q Romæ. §. duo frẽs. j̃. e. Dicit Gul. ibi ꝓcessit ꝗuẽtio iurisgẽtiũ, hic ciuilis: sᵭ hoc nihil est, vt dixi. Alij dñt, aut loqmur de exceptione, vtrũ nouet̃ ꝑ pœnalẽ. certe ñ, vt ibi, aut de obl'one, & tũc nouat̃, vt hic. & hæc posset eẽ bona, vt statim dicã. Vl' dic melius, ꝙ ibi ꝓcessit obl'o ex cã nõ lucratiua, sᵭ onerosa: vt ibi p₃, hic ex cã lucratiua. ¶Quintò op. ꝺ l. rescriptũ. §. si pcõ. s. de pact. Gl. ibi vr̃ dicer̃, ꝙ illa lex loqr̃ ẜm iura noua, ẜm q tacitè ñ fit nouatio, vt C. de noua. l. fi. vl' ibi fuit expsse actũ ne nouet̃. Gul. vero dicit, ꝙ ibi ꝓcessit ꝗuẽtio iurisgẽtiũ. Sed
29 truffæ sunt, vt s̃ dixi. Alij, vt Frã. Accur. dñt, & bñ, † ꝙ ibi ꝓcessit pactio liberatoria, vñ ñ nouat̃ ꝑ pœnalẽ, hic obligatoria. Rõ: qa fauorabiliores, &c. l. Arrianus. s. de act. & obl. & hãc seqr̃ Dy. in d. l. in puiciali, & Pet. vt no. Cy. ĩ d. l. si pcõ. §. pœnã. C. de pact. & Iac. de But. & do. Ray. & est ipsa veritas: viđ rõne. Nouatio ẽ vnius obl'onis ĩ aliã trãsfusio, &c. vt ꝺ noua. l. j. Illud ḡ qđ est obl'o pt nouari, sᵭ pcm̃ de ñ petẽdo hẽt tres effectus, tollit. n. nãlẽ, elidit ciuilẽ, & obligat quẽ nãl'r ñ petere, vt no. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pac. licèt ḡ illa nãlis obl'o qua qs est obligatus nõ petere tolli possit ꝑ nouationẽ: tñ alij effectus dicti pacti, q̃ ꝑ se sufficiũt ad pariẽdã exceptionẽ, ñ cadũt in nouationẽ cũ ñ sint ĩ obl'one. Et ex hĩ p₃ ꝙ gl. j̃. de pto. stip. l. j. in fi. sc̃dæ magnæ gl. q̃ vr̃ ponere indistinctè, ꝙ exceptio nouet̃, ñ dicit oĩno verũ. Sextò op. j̃. de stip. ser. l. j. §. fi. Sol. ibi fuit collata stip'o pœnalis ĩ ꝑsonã alteri⁹, hic in ꝑsonã eiusdẽ, & iõ difficilius ibi fit nouatio. Ita tenẽt ibi gl. & Pet. in d. l. si pacto. arg. ꝓ hoc, j̃. eod. l. fin. §. fi. in prin. licèt Ia. ꝺ Ra. dixit, ꝙ ibi loqr̃ de exceptione facti, vl' intẽtionis. ¶Septimò op. de l. q vsumfructũ. s. e. & j̃. ꝺ noua. l. si pupillus. §. q actũ. Sol. dñt q. dã. ista ĩtell'r ẜm illã, vt c₃, aut stip'o sc̃da pœnalis ꝯtinet minus, & ñ fiet nouatio, vt ibi, alias sic, ita loqr̃ hic. Et istã opi. tenẽt Pet. &
30 Ia. Bu. Sᵭ d. Ray. dicit † aliter, vt c₃, ꝙ hic loquat̃ qñ vna stip'o subrogat̃ in ẽffectũ primæ vt pœnalis stip'o. ꝯtria loquũt̃ qñ sunt duæ stip'ones pariter principales. istã solu. credo verã. Videte rõnẽ, qñ obl'o ẽ ꝯcta, & ius mihi q̃situm, si q̃rit̃ vtrum ꝑ aliquẽ actũ introducta sit liberatio, inspicit̃ mẽs liberãtis, vt j̃. de accepti. l. si ex plu
a rib. & l. emptor. §. Lucius. s. de pac. Ita in ꝓposito si ego stipulor id, qđ mihi iã debebat̃, vtrum ꝑ stipulationẽ videar recedere à prima, lex inspicit mẽtẽ mei stipulãtis, vt si stipulor plus videar recedere si minus, secus: sᵭ in ipso actu ꝯhẽdi stipulationẽ lex respicit animum ꝓmittẽtis, ꝓut verisimil'r pt adaptari ad verba stipulãtis, vt s̃ eo. l. qcqđ astringẽdæ. Cum ergo simul & semel stipulor dari, & si ñ det stipulor pœnã inspicit̃ mẽs ꝓmittẽtis, q̃ ẽ vt si non det Stichũ, vt pœna tãtũ petat̃: nec inspicit̃ vtrum sit plus, vl' minus, nã qđ eorum solueret, in sua ꝑtãte vr̃ reseruasse. vt hac l. in fi. & s. ꝺ le. j. l. si qñ. §. hr̃s. ¶Octauò op. & vr̃ ꝙ nullo mõ ꝑ pœnalẽ stipulationẽ fiat nouatio. Nã qñ aliud venit ĩ sc̃da stip'one q̃ in prima, ñ ꝓsumit̃ nouatio. vt j̃. de noua. l. fundũ Cornelianum. Sol. ibi in stip'onib. coæqualib. & pariter principalib. hic in pœnalib. q̃ ĩ locum alterius subrogãt̃, & sit rõ, vt s. dixi. ¶Nonò opp. C. de noua. l. fi. & inst. qb. mod. tol. obl. §. ꝑterea. vbi nũq̃ ꝓsumit̃ nouatio, nisi expsse agat̃. Dicit gl. ꝙ ista mã hodie corrigit̃ ꝑ dcã iura. Itẽ dicit ĩ d. l. obl'onũ fere. §. fi. & d. l. rescriptum. §. si pacto. & in d. l. ꝓdia. qđ videntur tenere Pe. Iac. de Rauen. & alij qdã. Sᵭ Iac. de Are. &
31 † Gul. de Cu. & Ray. dicunt aliter vt c₃, ꝙ hodie nil sit innouatum hoc casu. Nã qñ prima & sc̃da stipulatio est pariter pricipalis, tũc dẽt fieri vera nouatio: & in hoc est discordia inter iura noua, & antiqua. Sᵭ qñ prima est principalis, sc̃da pœnalis, tunc dr̃ fieri q̃si
b nouatio, vt s. dixi. & in hoc ꝑ iura noua b nil est hodie immuta-
c tum qđ c credo verum, & de hoc per Cy. in d. l. si pacto. circa finẽ. ¶Decimò op. ego dixi s. ꝙ qñ nõ fit nouatio vna actio tollitur ꝑ aliã vi exactionis, in eo qđ ꝯcurrunt. Cõtra, immo vr̃ ꝙ nouatio non fiat ꝑ stip'onẽ pœnalẽ, sed ex qualibet exigat̃ insolidũ. Certum est, ꝙ vsura est pœna, vt s. de neg. gest. l. q sine. circa fin. Sᵭ sequens stipulatio vsurarũ & sic pœnalis nõ nouat primam, immo vtrũque poterit exigi & pœna, & sors, vt s. ti. j. l. traiectitiæ. §. de illo. & j̃. e. l. q Romæ. § Callimachus. & s. de vsur. ꝑ totum. Solu. qñ
32 pœna † apponitur loco particularis interesse, & loco cessationis vt quia promittis sex denarios ꝓ libra ꝓ quolibet mẽse, quo cessabis soluere, tunc prima nõ nouatur, sed vtrunq; petitur totum; vt in ꝯtriis. Hic aũt loquimur qñ pœna apponitur loco totalis interesse, & totalis cessationis. Ita t₃ Pet. j̃. eo. l. q Romæ. §. duo frẽs. ita voluit recitare Cy. C. de transac. l. cum ꝓponas. licèt ibi ñ bene recitauerit Pet. ¶Vndecimo op. ad idẽ s. de arbit. l. si qs rẽ. Sol. dicit ibi gl. aut pœna apponitur loco rei, seu interesse, & hẽt locum nr̃a mã. Aut apponit̃ loco ꝯtẽptus, & tũc nõ fit nouatio, sed vtrũque petitur, & exigitur, totũ, vt in ꝯtrio Sᵭ hoc dictum gl Pet. ĩtelligit esse verũ, si agatur diuersis actionib. puta, peto pœnam per actionẽ ex stipulatu, rẽ vero peto rei vẽdicatione. d. l. si qs rẽ, sed si agat̃ ex actione descẽdẽte ex eadẽ cã, puta, peto rẽ actione descẽdẽte ex s̃nĩa arbitri homologata, & pœnã actione ex stipulatu, qa nõ paritũ s̃niæ, tunc nõ posset, sᵭ dẽt altera esse ꝯtẽtus, vt s: de arb. l. Celsus ita dicit Pet. in d. §. duo frẽs. & Cy. in d. l. cũ ꝓponas.
33 C. de trã. qđ satis placet. ¶† Vt ergo liqueat ista materia, qñ stip'o pœnalis nouet primã, do Cy. in d. l. si pacto. ponit seriatim distinctiones oĩum, quas vider̃ potes. Ego vero s. tetigi in ꝯtriis. Tu aũt ẜm opi. q̃ teneo br̃ sic dicas. Aut pœna apponit̃ loco ĩteresse, aut loco ꝯtẽptus. Si loco interesse, tunc aut loco interesse ꝑticularis, & nõ fit nouatio, sᵭ vtrũq; exiger̃ totũ. vt s̃ ti. j. l. traiectitiæ. §. de illo. & s. de vsur. ꝑ totũ. Aut loco interesse totalis, & tunc aut ꝓcedit ꝗuẽtio liberatoria, & pœnalis ñ nouat, vt s. de pac. l. rescriptũ. §. si pacto. & j̃. e. l. q Romæ. §. duo frẽs. & q̃ sit rõ s. dixi. Aut ꝓcedit ꝗuẽtio obligatoria, & tunc aut ex cã onerosa, aut ex cã lucratiua Si ex cã onerosa, nõ nouat. d. l. si qs à socio. & d. l. duo societatẽ. & d. l. ꝓdia. & de do. excep. l. apud Celsum. §. Labeo. j̃. e. l. q Romæ. §. Flauius. & §. duo frẽs. Si ex cã lucratiua, tunc aut vtraq; dispositio ꝯfert in ꝑsonã vnius, & tunc nouat, ipso iure, vt hic. & l. obl'onũ. fer̃. §. fi. s. ti. j. & ꝺ pe. leg. l. j. & ad leg. Fal. l. j. §. itẽ si ita. cũ si. Aut in ꝑsonã diuersorum, & tunc nouat ope exceptiõis. l. j. §. fi. j̃. ꝺ stip. ser. Si vero pœna apponit̃ loco ꝯtẽptus, tunc prima ñ nouat̃. vt s. de arb. l. si qs rẽ. qđ intellige vt s. dixi. & ꝓdicta vera de stip'one pœnali. Qñ aũt alia stipulatio æquè principalis nouet primam, Gul. ponit in d. l. rescriptum. §. si pacto. ego plenius dixi, j̃. de pto. stipu. l. pen. Et hæc sufficiant quantum ad contraria.

Veniamus Ad q̃stiones: & qa hęc lex tractat principal'r de cõmissione stip'onis: iõ de hoc plene videndum est & gl. nostra istã materiã expediuit in l. si post tres. s. si quis cau. & ibi posuit vnã breuẽ distinctionẽ q̃ ꝯtinet tñ sex cas⁹ in se: ideo nos examinemus istã materiã per sex q̃ones principales. ¶Primo. n. q̃ro de stipulatione simplici non pœnali pura. Secundò de stipulatione simplici in diẽ. Tertiò de stip'one simplici sub ꝯditione. Quartò de stip'one ñ simplici hoc est pœnali, quæ incipit à præcedenti ꝯdõne. Quintò de stip'one nõ simplici, quæ incipit à præcedenti pactione nuda. Sextò, de stip'one nõ simplici, scilicet, pœnali, quæ incipit à præcedenti pactione vestita. Ista
34 sunt membra gl. in d. l. & si post tres. ¶† Quæro ḡ primò qñ stipulatio simplex, & pura ꝯmittat̃? Resp. Aut quęris quantum ad obligationem & actionem & tunc regula est ꝙ statim cõmittit̃, vt l. eum qui calendis. §. quoties s. co. & de verb. sig. l. cedere diem, & de reg. iur. l. in omnibus. et inst. eo. §. omnis. Fallit in obligatione, vbi inest tacita ꝯditio, vt in fructibus futuris, et partu Arethusæ, vt s. de cond. et demon. l. j. et l. interdum. s. eo. tunc enim non nascit̃ obligatio, nisi adueniente ꝯdõne, sicut in ꝯdõne expressa, vt no. s. de pac. l. itẽ qa. Itẽ fallit in obl'onib. in qb. inest dies tacite; vt promisi facere domũ, & dare Carthagini, ĩ qua est illud quod j̃. di
35 cã in obl'one in diẽ. † Sed circa ꝓdicta dubitatur de vno. Nã vr̃ ꝙ oĩs stip'o quantumcunq; pura, habeat diẽ. vt s. de ꝯsti. pec. l. ꝓmissor. §. j. & j̃. de solu. l. quod dicimus. & insti. de inut. stip. §. fi. Rñ. Cy. C. de ꝯsti. pec. l. ij. in j. q. fatetur in ꝯstituto quod ante x dies non sit efficaciter obligatus, sᵭ ĩ aliis sit efficaciter obligat⁹ & illđ modicũ tp̃s, quod ei datur ẜm l. quod dicimus j̃. de solutio. ei datur à iudice, vt interim, non sit in mora, non ex natura actionis. Et istud videtur sentire glo. in d. l. promissor. §. j. licet non ita clare. Alia glo. in d. l. 2. C. de consti. pecu. videtur dicere, ꝙ id quod est in ꝯstituto de termino decem dierum, idem fit in aliis obligationibus. Quid dicemus? Vos debetis scire, ꝙ quoddã est tp̃s quod inest obligationi, vel ex conuentione, vel ex natura ꝯctus, & tale tempus impedit diem obligationis venire. Est quoddã tempus aliud quod obligationem non tangit, sed miserationis causa indulgetur solutioni, vt s. de ꝯpen. l. si cum militi. §. fi. per quem tex. declaratur ista materia. Modo ad propositum dico, ꝙ in omni obligatione pura, dies statim venit, & cedit cum effectu, vt prædictis iuribus ꝓbatur, sed tempus in eis, miserationis causa indulgetur solutioni: quòd autẽ istud tempus sit, glo. variant in d. l. quod dicimus, & de reg. iur. l. in
36 omnibus. & Inst. de inut. sti. §. fi. vbi plenissime. Mihi † autem videtur, quòd regulariter istud tẽpus non sit limitatum: sed sit in arbitrio iudicis, licèt hodie ex consuetudine statuatur à iudicibus decem dierum vt Inst. eod. §. omnis. & s. de iudic. l. si debitori. Sed in quibusdam casibus tempus istud est expressum, vt in constituto, vbi est tempus decem dierum. d. l. promissor. Quòd autem illud tempus sit miserationis cã indultum, apparet, quia tribuitur exactioni. Item in actione iudicati, est tempus quatuor mẽsium, d. l. si cum militi. in fi. de ꝯpen. Item in actione de dote, est tempus anni vt C.

ADDITIONES.

a Pom. ¶L. plurib. Melius facit l. si ex plurib. j̃. de solutio.

b ¶Et in hoc per iura noua. No. ad limitationem l. fin. C. de noua. & §. ꝑterea. Inst. q. ub. mod. tol. obl.

c Io. Fr. Ru. ¶Quod credo verũ. Adde ꝙ ista est cõis opi. vt hic per Alex. sed Ia. tenet opi. Pet. quã vide hic, qui dicit, quod hæc opi. solet in practica teneri.

vt C.ð rei vxor. act.l.j.§.exactio. Quod aũt illud tps sit miseratiõis cã soloni indultũ.pt; qa tribuit exactioni,d.§.exactio. Præterea si talis dies impediret diẽ actionis venire, iã impediret pscriptionẽ inchoari;q ñ inchoat,nisi aduenięte die.l.cũ notissimi.§. illud.C. de pscrip.xxx.ann. Sed in actione de dote incipit pscriptio statĩ finito mrimonio;vt C.de iure do.l.in reb.in fi.g tale tps nõ impedit
37 diẽ actionis venire:sed miserationis cã indulgeẽ. ¶Dicetis † vos qs est effectus.vtrũ tps insit obligationi, an miserationis cã indulgeat solutioni? Rñdeo, magnus propter multa. Primo pp ɔpensationem,d.l.si cũ multi.in fi. Scdo pp duplicandas inducias, si ante tps agat. Nã hẽt locũ solũ qñ dilatio est ex pacto, vel ex natura actionis:vt inst.de excep.§.hodie.sed in tpe indulto miserationis cã secus puto,cũ lex intra illud tps permittat agere, vt dixi, & statim dicã. Tertio pp inchoandũ cursum pscriptionis,vt patet ex d.l.cũ notissimi.§.illud.ɔiuncta d.l.de rebus. in fi.C. de iure dot. Ex hoc pt3,ꝙ intra illud tps miserationis cã indultũ pt agi, licet nõ exigi: aľs nõ curreret pscriptio. Pro hoc,qa interdũ pt agi.& ẽt exigi intra tps deducto tñ ɔmõ medij tpis,vt s̃.sol.mat.l.si ɔstante.§.quo-
a ties. Quartò pp regulã,dolo facis qa petis,&c. Nã petenti aliquid quod oporteat eũ restituere post tps,ñ pt opponi exceptio, dolo facis,vt s̃.vt leg.no.ca.l.fi.§.pe.ſm nostros docto. Nã istud dictũ ẽ verũ in eo,q dẽt restituere post tps quod respicit oblationẽ & sic impedit diẽ actionis venire:secus esset in tpe qđ miserationis gratia indulgetur,arg.eius qđ s̃.dictũ est de ɔpensatione.& est expressum.s̃.sol.mat.l.nupta.§.quoties. & de ɔdi.ob cau.l. si donaturus, in fi.q lex loqtur in viro petente,cui tps indulgetur gratia miserationis,vt dixi.Ex quo patet,ꝙ leges q̃ loquuntur in actione de dote,nil faciunt ad q̃stionẽ,vtrũ ante diẽ sit nata actio,de qua statim dicã.Sed ɔtra pdicta vr s̃.rerũ amotarum.l.si mulier.§.rerum.& l. ob res.eod.ti.vbi vir agit ad res dotales propter interusurium medij temporis,nec ei obiicitur exceptio,dolo facis.Solut.illæ leges habent alium intellectũ ſm quem non obstant. Vel melius illud contingit propter delictum mulieris. Item est videndum quãdo
38 talis stipulatio†committatur quo ad moræ commissionem.Dic ꝙ reqritur ꝙ intelligat,vt intelligere debeat se debere,& sit interpellatus congruo loco & tempore, & absque rationabili causa recusat,vt s̃.si cert.pe.l.quòd te,& de vsur.l.mora.& s̃.eo.l.si ex legati causa.Fallit in casibus,in quibus mora rẽ ipsa absque interpellatione committitur,vt plene no.in d.l.mora.Dic vt ibi,& pCynum
39 in l.ĩ minorum.C.in quibus cau.ĩ integ.rest. non est neces.¶|†Secundo principaliter quæritur,quando committatur stipulatio in diem.Ista quæstio habet plures dependentias.Nam quandoq; stipulatio habet diẽ causa differendæ solutionis, & ista quandoque est certa,quandoque incerta, qñque habet diem causa multiplicandæ obligationis,qñque causa limitandæ obl'onis. De quolibet ergo est videndum.Primo ergo q̃ro,stipulatio,q̃ hẽt diem certam cã differendę solutionis quando ɔmittatur quo ad obligationẽ,quo ad actionẽ,& quo ad moram? Circa hoc sunt opiniones. Nã gl.vbique tenent ꝙ statim est nata obligatio,& actio:sed agenti obstat exceptio,sed per euentum diei tollitur obstaculum exceptionis,vt l.cedere diem.ĵ.de verb.sig.quando dies vsusfruct.leg. ced.l.j.in fi.nõ.s̃.si cer.pet.l.certi condictio.in prin.& ð pact.l.item quia.& in multis aliis locis.Pet.& Cy.post eum dicunt,ꝙ ante diẽ est obligatio nata non actio,vt plene no.per Cy.C.vt actio,ab hære.& contra hære.l.j.do.Bartolutius de Pratis disputauit, & tenuit se cum gl.d.And.de Pisis,in quadam sua repetitione de l. si insulã. s̃.eo.omnia reassumit,& tenet se simpliciter cum gl.quod hic recitare esset longum, & fastidiosum.Mihi autem in ista quæstione videtur distinguendum sic, Aut dies adiicitur post obligationem iã cõtractam,& actionem natã,puta p pactum,& tunc durat obligatio &actio,licet obstet exceptio,vt Insti.ð excep.§.tpales.Aut dies vnã cum ipsa dispositiõe producitur,& tunc aut dies adiicitur ab homine;aut subintelligitur à lege.Si ab homine, & tunc aut in stipulatione deuenit aliquid qđ non est transitorium ad hæredes,vt vsusfructus,& vsus,& tunc ante diem non nascitur obligatio,nec actio,vt s̃.qñ di.vsusfr.leg.ce.l.j circa fi Ratio: quia posset stipulator ante mori,&sic est dubium,vtrum stipulatio habeat effectum. Aut in stipulationem deuenit aliquid, quod est transitorium ad hæredes.& tunc statim committitur quo ad obligationẽ & actionem.vt d.l.j.in fi.quando di.vsusfr.leg.ced.&s̃.mand.l.qui mandatum.ð verb.sig.l.cedere diem.Et in hoc tñ bene dñt nostri glossa-
40 tores.Ratio:quia tunc certum est indebitum iri.Secundo†casu, qñ subintelligitur à lege, tunc aut subintelligitur ex natura ɔctus vel rei in stipulationem deductę, aut propter aliquid extrinsecum accidens.Primo casu statim est nata obligatio,sed non actio.hoc probatur in tutore, qui est obligatus pupillo ex quasi contractu tutelæ.vel stipulatione rem pupilli saluam fore.Nam est obligatus in diem finitæ tutelę,q̃ dies est certa,licet ante posset finiri,& constat ꝙ ante obligatur.nõ tñ ante oritur actio,vt s̃.de tu.& ra.dis.l. si tutor Reipublicæ.§.fina.& rem pup.sal.fo.l.3.§.hanc stipulationem.qui tex.non possunt cauillari,& docto.non allegant.Hoc idem probat qñ dies inest ex natura rei,vt s̃.e.l.interdũ,vbi est tex. nisi gl.ɗstrueret.Facit s̃.eo.l.si ita stipulatus esse abs te.Si vero dies subintelligit à lege pp aliquod extrinsecũ accidẽs,tũc statim orit oblo,& actio.d.l.si tutor Reipubl.in fi.& l.seq. prout loquuntur de aliis actionib.q̃ tutelæ.Nec obstat pdictis,qđ dr de actiõe de dote q̃ orit soluto mrimonio,& tñ habet diẽ à lege,qa ille est dies miserationis cã indultus,vt dixi s̃.in q.pxi.Rõ pdictorũ est: qa cũ actio oriatur ex obl'one ex ptãte legis,nõ pñt ɔhẽtes padiectionẽ diei impedire natiuitatẽ actiõis q̃ est à lege.arg.de ope.lib.l.cerdonẽ.iõ orit actio de stricto iure,sed de æquitate obstat exceptio,sꝺ ipsa lex bene pt impedire natiuitatẽ actiõis.qđ facit,qñ dies tacite subintelligit,& p hoc reducunt ad ɔcordiã oẽs allegationes hic-
41 inde p doc.factæ.¶Si quærat†qñ ɔmittat quo ad morã, dico,ꝙ ĩ casib.in qb.ante diẽ est nata obl'o,mora ɔmittit p cursum diei appositæ,vt C.e.l.magnã.& de iure emphy.l.ij.Idẽ in die tacita, vt s̃. eo.l.insulã.Sed in casib.in qb.ante diẽ ñ est nata obl'o,dico,ꝙ mora ñ ɔmittit p cursum diei appositæ,ne eodẽ tpe ɔhat obl'o,& moraꝙ lex ñ vult.l.ꝙ dicimus.ĵ.de sol.& dicã statĩ circa obl'õne ɔdõnalẽ.Ex hoc apparet effectus inuestigationis pmissæ.Est ẽt alius effectus:qa si qs ageret añ diẽ,nec à reo opponeret exceptio,eo casu q̃ añ diẽ ẽ nata obl'o,& actio reus succumberet,qa ñ opposuit exceptionẽ,si eo casu quo ñ ẽet nata actio,ẽt reo ñ opponẽte absolueret:qa actor sine actione experit,& isti sunt effectus manifesti.
42 ¶|†Scdo iuxta hoc q̃ro,qñ ɔmittat stipl'o,q̃ hẽt diẽ incertã? Rñdeo,aut dies est omnino incerta,an & qñ,& tũc hr p cõdõne,vt s̃.eo.l.stipl'o ista.§.ĩcertã.Si vero est dies incerta qñ sꝺ certa an,vt dies mortis,tũc vr ꝙ statĩ nata sit obl'o&actio:qa certũ ẽ ĩdbitũ iri vt s̃.diximus de die ĩcerta.Et lĩ vr tenere gl.C. vt actio ab hære.& ɔ hær.l.j.& ibi Azo.ĩ sũma.& Inst.& ĩuti.stip.§.post mortẽ.In ɔriũ, ꝙ añ diẽ nõ sit nata obl'o,nec actio tenet gl.j.de reg iu.l.in oĩb Et hoc tenet Dy.ĵ.de noua.l.si pupillus.§.q sub ɔdõne.& hoc puto verũ,p dictam l.j.C. vt actio ab hær.& ɔ hær.vbi est casus,nisi tex. destruat Gl.ɔrias puto fallas.Dices tu mõ,cũ certũ sit indebitũ iri dẽt hẽri pro pura,sicut in legatis.vt s̃.de ɔd.& dem.l.hæres meus. Sol.Hr pro pura quo ad transmissionẽ in casu d.l. hæres meus.Itẽ quo ad hoc vt solutũ ñ possit repeti.s̃.de ɔd.indeb.l. nã si moriar,
43 ñ aũt quãtũ ad hoc,vt ante diẽ nascatur obl'o, & actio.†Et est rõ inter diẽ certã,& incertã:qa in die incerta,qđ sit in obl'one est incertũ,qa incertũ sit quãtũ est interusuriũ medij tpis,& iõ ante diẽ nõ nascitur obl'o,nec actio,sicut in fructib. & partu Arethusæ,vt s̃.de ɔd.& dem.l.j.in fi.& no.s̃.de pac.l.itẽ qa: sed qñ dies est certa, interusurium est certum. Posseris dicere, ꝙ etiã in die incerta interusuriũ ẽ certũ,p l.hđitatũ.s̃.de Falcid.sꝺ si gl.d.l. bene ɔsideras
44 nõ est ɔ.†Ex pdictis patet,ꝙ p cursum diei incertę nõ ɔstituitur quis in mora,ne eodẽ tpe obligetur,& constituatur in mora,vt s̃.
45 dixi,& ĩ.dicam.¶|†Tertio est videndum,qñ obligatio habet diẽ cã multiplicandæ obligationis,seu præstatiõis,qñ nascat obl'o,& actio,exẽplum in obl'one annua.In hoc dic, ꝙ est differẽtia inter contractus,& legata.Nam in ɔctib. statim est nata obligatio, & actio pro toto tpe,vt s̃.eo.l.si stichum. §.j.& s̃.de dona.cau. mort l. senatus.§.fi.Item pro debito primi tpis potest statim agi quo ad effectum exactionis,sed pro tpe futuro statim nõ põt agi quo ad effectum exactionis,sed condemnationis, secundum ea quæ notantur C.de fideicommis l.j.facit quod no.per Dy.s̃.eo.l qui hoc anno.& per Cy. quando dies leg.ced.l.j. In legatis vero, pro primo anno statim est nata obligatio,& actio.pro sequentibus nõ est nata obligatio,nec actio,sed est conditionalis,vt s̃.de annu. leg. l.si singulos,& l.in singulis.& quando dies legat.ced.l.cum in annos. licet enim pro futuris non sit nata obligatio,tamen propter obligationem primi anni lex permittit ꝙ statim agatur pro omnibus annis,vt sequatur sententia,non vt exigatur,d.l.j.C.de fideicõmis.
46 licèt quidam contra.quod dic vt ibi no.†Et est videndum,vtrum cursus diei appositæ causa multiplicandæ obligationis, cõstituat quem in mora? Respond.in cõtractibus certum est,quòd sit,vt C. de iure emphyt.l.ij.In vltimis voluntatibus dico,quòd non,ne eodem tempore nascatur obl'o,& mora vt s̃.dixi. Præterea hoc probatur per l.j.s̃.de penu leg.sic inducendo,vbi est pœna, & dies cuius cõcursus ɔstituit quem in mora, non admittitur moræ purgatio vt s̃.tit.proxi.l.traiectit.ɛ.§.de illo,not.per Dy.s̃.eo. l. si insulã. sed in d.l.j.s̃.de penu leg.fuit pœna & dies cã multiplicandæ obligationis:& tamẽ potest mora purgari vsque ad litis cõtestationẽ: ergo concursus dicti diei constituit quem in mora,quia tunc nõ posset purgari.Fuit ergo ibi mora alio modo contracta,scilicet p
47 interpellationem,& ideo admittitur purgatio. ¶|†Quarto est videndum qñ stipulatio habet diem causa limitandæ obligationis, quando

ADDITIO.

a Poma.¶ Dolo facis.Et no.quòd talis diei taciti à l.indulti lapsus interpellat, sicut tempus appositum à contrahẽtib.Ista est gl.l.si mora.quam not.ibi Pau. de Cast. & Alex. s̃.sol.matr. de quo meminit do.Mathe.no.suo.122.& Ale.in l. si ita essem stipulatus.s̃.e.& Bar.videas in l promissor.§.si fine.in fi. s̃. de constitu.pecu.

q̄n nascat̄ obl'o, & actio. R̄ndeo, statī est nata obl'o, & actio, & pōt agi intra diē quo ad effectum exactionis, & cursus p̄dicti diei n̄ ɔstituit quē ī mora, sed parat reo exceptionē, vt vltra id tps n̄ teneat̄ s̄. ti. j. l. obl'onū fere. §. j. & s̄. mād. l. si fideiussor. § fi. & s̄. de dā infe. l. dāni infecti. §. Sabini. & ibi no. p Dy. ī solone ɔrij de l. in illa, s̄. eo.

48 ¶ † Tertio principal'r q̄ro, qd in stipl'one simplici ɔdonali, q̄n ɔmittat̄: ista q̄o hēt multas dependētias. Nā q̄dā est ɔdō necessaria, q̄dā impossibilis, q̄dā ɔtingēs. Itē q̄nq; stipl'o hēt ɔdonē & diē mixtū. de qualibet est videndum. Primò de stipl'one q̄ hēt ɔdonē necessariā. in hac dico, q̄ q̄dā est cōditio necessaria de p̄senti, q̄ nullū hēt tractū de futuro: & si q̄dē est necessaria necessitate facti, vt si cœlū n̄ tetigeris. hr̄ pro pura, vt s̄. eo. d. l. impossibilis. ij. r̄nso. d. l. in illa. ī fi. Si vero est necessaria necessitate iuris, vt si stichū n̄ occidero, dabis x. Ista. n. est necessaria de iure. cū eius ɔria sit impossibilis, & tūc stipl'o n̄ valet, vt s̄. de pactis. l. iurisgētiū §. si ob maleficiū. Alia ē ɔdō necessaria, q̄ hēt depēdētiā de futuro, vt si moriar, ꝑmitto cētū & in hac vr̄ dicere Pet. Aut apponit̄ p dictionē cū, & spectat̄ euētus. Aut p dictionē, si, & tūc nullā hēt suspēsionē, sed hr̄ ꝑ pura. l. si pupillus. §. q sub ɔdone. ī. ne nouatio. Rō istorū est: q̄a dictio cū, denotat principal'r tps: dictio vero si, principal'r denotat ɔdonē, vt s̄. q̄n dies leg. ced. l. si Titio. Ita tenet Cy. C. d hær. insti l. ex neū. & hoc vr̄ tenere gl. C. de fideicō. l. post mortē. in ij. gl. Istud reputo falcissimū & ɔ̄ casum l. quodcūq;. §. pen. s̄. eo. & de ɔdi. & demon. l. q̄bus diebus. §. q̄dā Titio. vbi apponit̄ p dictionē, si, & hēt suspēsionē. Dico ḡ, siue p si, siue p cū, idē q̄d dixi s̄. in obl'one q̄ hēt diē incertam.

49 ¶ Scd'o est vidēdū de ɔdōne impossibili. † R̄ndeo, vitiat obl'onē, vt s̄. eo. d. l. impossibilis: licet secus in legatis. q̄d dic vt not. p Dy. in c. nemo p̄t. de reg. iur. lib. vj. & p Cy. C. de insti. & substi. l. j. & C. de his

50 q̄ poe. no. l. j. † Tertio est videndum de ɔdōne possibili, seu ɔtingēti q̄ se hēt ad esse: & in hoc casu oēs ɔcordāt, q̄ ān ɔdōnis euētum n̄ est nata obl'o, nec actio. l. cedere diē. de verb. signif. Idē in ɔdone

51 tacita, vt no. in d. l. itē q̄a. de pactis. † Sed dubitat̄ vtrum euētus ɔditiōis ɔstituit quē in mora. Gul. hoc disputat in l. q̄d te. s̄. si cer. pet. Cy. C. in q̄b. cau. in integ. restit. nō est neces. l. in minorum. in vj. q. & oēs tenēt q̄ nō ɔstituat̄ qs in mora, p illā rōnē, p̄cipue, ne obliget̄ & cōstituat̄ in mora eodē tp̄e, ɔ̄ l. quod dicimus. ī. de solutio.

52 Dic ergo vt dicti Doct. notant. † Quartò, circa prædicta est videndum, q̄d est in dispositiōe q̄ hēt cōditionē, & diē, & q̄n cōmittat̄. Et certum est, q̄ donec pēdet cōditio, nō est nata obl'o, nec actio vt s̄. dixi. Item certum est, q̄ si conditio extitit, sed dies superest, q̄ est nata obligatio, & actio, vt supra eo. l. cum stipulatus sim. circa princi. Sed an ante diem possit agi sine obstaculo exceptionis, dubitatur. Et de hoc sunt multæ opiniones in solutione contrarij. d. l. in illa. & l. hoc iure. s̄. eo. Dy. tenet ibi opi. Io. quā puto veram, & videtur probari per c. cōmissa. de elect. lib. vj. licet Pet. aliter dicat, tamen quia per hoc nō habetur plena notitia: ideo circa hoc distingue plene, tam in contractibus, q̄ in vltimis voluntatibus. Aut loquimur in his quæ recipiunt diem, vt stipulationes, & legata, & similia: aut in his quæ diem non recipiunt, vt hæreditas. Primo casu aut dies adijcitur dispositioni, aut conditioni. Si dispositioni regulariter spectatur dies, vt s̄. de cond. & demon. l. si ita legatum sit Titio. & l. cum tale. §. Mæuiæ. ij. Responso. eo. tit. & fallit in casu d. §. Mæuiæ. j. responso. & quæ sit ratio ibi not. Si vero dies apponitur conditioni, tunc aut conditio pendet ex facto debitoris seu promissoris, & spectatur dies. d. l. in illa. s̄. eo. & c. cōmissa. & sic intelligitur. s̄. si quis cautio. l. si cum. §. j. Nā qui promittit hominem iudicio sisti, promittit se curaturū, &c. vt s̄. eo. l. quoties quis. & sic promittit factum suum. Aut cōditio pendet ex facto alterius, vel viribus fortunæ, & tunc aut fuit adiecta dictio extremitatis tēporis significatiua, & spectatur dies vt de cōdi. & demon. l. iiij. §. j. Aut nō fuit adiecta, & tunc dies nō spectatur, vt s̄. eo. l. hoc iure. Secundo casu principali, quādo loquimur in his, quæ diem nō recipiunt, vt hæreditas. tunc aut existente cōditione remanet dies simpliciter, & non spectatur, vt s̄. de acqr. hære. l. si quis ita hæres. no. s̄. de condi. instit. l. 2. Aut non remanet dies simpliciter, sed cū aliquo facto, vt puta perseuerantia in societate, & tunc etiā dies spectatur, vt s̄. de cōdi. Instit. l. iiij. in prin. & ibi not. Ratio: quia tunc videtur esse

53 ɔditio. ex his possunt solui multæ q̄ones de facto. ¶ Quarto † principaliter quæritur, quid in stipulatione nō simplici, sed pœnali, q̄ incipit à præcedenti cōditione? Gl. in l. & si post tres. s̄. si quis cau. facit regulā. & quatuor exceptiōes. Regula est, q̄ tūc cōmittitur, q̄n desijt posse dari. vel facere illud quod deuenit in cōditionē, vt in hac l. & istud dictum non est ḡnale, Nā solummodo loquit̄ q̄n p̄cessit ɔditio negatiua in nō dando, vel non faciendo. Sed q̄d si præcessit conditio affirmatiua, vt si Titiū emancipet, vel exhæredet, tunc cōmittitur, cum factum vel datum fuerit, quod in cōditionem deuenit, & sic cum extiterit cōditio, vt ī. eo. l. quidā cum filium. Procedit gl. & dicit, q̄ istud fallit ratione perplexitatis, vt s̄. eo. l. si Titius, Istud qualiter debeat intelligi, dic vt dixi supra in 2. opp. quintæ particulæ. Item fallit, dicit gl. ī. de fideiuss. l. fideiussor obligari. §. fi. & in hoc bene dicit, vt dixi s̄. in iij. opp. quintæ particulæ. Item fallit, dicit gl. rōne vltimæ voluntatis, vt s̄. ad leg. Falc. l. j. §. itē si ita. Circa hoc sunt multæ opi. q̄d declara, vt s̄. in j. op. q̄ntæ pticulæ. Itē fallit, d̄r gl. fauore libertatis. l. libertas §. j. s̄. de manumiss. testa. Alij aliter dicūt, q̄d declarat̄ p ea q̄ s̄. dixi ī j. op. q̄ntæ pticulæ. Itē fallit ex gl. si in ɔdōne cēt adiecta dies. tūc p̄terita die posset agi, vt s̄. eo. l. q̄e q̄d astringendæ. in fi. Itē fallit, si hoc esset actū, vt vtrūq; posset peti. tūc. n. nulla esset d̄ria, vtrū incipiat à p̄cedenti ɔdōne, vel vtrū à p̄cedenti pactiōe, vt hac l. vlti. r̄nso. s̄m lectu. do.

54 Old. q̄ s̄. posui. Ex his apparet dicta q̄o declarata. ¶ † Quinto principal'r q̄rit̄ q̄d q̄n pœnalis stipl'o incipit à p̄cedenti pactione nuda? Hunc articulū plenissime examinaui s̄ proxime in vj. op. q̄ntæ pti-

55 culæ, dic vt ibi dixi. ¶ † Sexto principal'r q̄rit̄ q̄d in stipl'one pœnali, q̄ incipit à p̄cedēti pactiōe vestita? Gl. in d. l. si post tres, r̄ndet q̄ tūc ɔmittit̄, cum facere vel dare potuit, & n̄ fecit, vt hac l. Tu vero distingue, Aut dies dādi vel faciendi erat collata in ptāte ꝑmissoris, & tūc ɔmittit̄, cū dare vel facere posse desijt, sicut q̄n incipit à p̄cedenti ɔdōne, vt hac l. vers. q̄d si ab initio. s̄m verā lectu. Aut nō fuit collata in promissoris ptāte, sed simpl'r ꝑmisit, & tūc p̄cedit dictū gl. q̄a tūc ɔmittit̄, cū dare, vel facere potuit, & nō fecit, vt hac lege. vers. sic itaq;. Sed circa hoc dubitat̄, an hoc solū sufficiat, quod poterat dare vel facere, & nō fecit, an req̄rat̄ interpellatio. Gl. circa si in hac lege vr̄ sibi ɔdicere. Nā in j. gl. huius legis tenet, q̄ req̄rat̄ interpellatio. postea in vers. Sabinus. vr̄ tenere, q̄ n̄ req̄rat̄ interpellatio. Et q̄ istud vltimū sit verū, p̄bat̄ p hāc legē, q̄ indistinctè loq̄t̄. Preterea qui certus est certiorari nō debet. l. j. in fi. de act. emp. in prin̄ vr̄ casus. ī. de fideiuss. l. fideiussor obligari. §. fi. Sed posses r̄ndere, q̄ ibi loq̄t̄ de diuersis p̄sonis. Itē vr̄ casus s̄. q̄n dies leg. ced. l. si penu. Sed posses r̄ndēr, q̄ ibi p̄cessit debitū ex dispōne defuncti, q̄ potes ignorare. Itē vr̄ casus s̄. de coll. bon l. si q̄s filiū. §. stipl'o. Sed posses r̄ndere, q̄ ibi erat stipl'o simplex, nec erat adiecta pœnalis. Sed q̄cq̄d dicat̄, veritas ē q̄ requiritur interpellatio. Sicut. n. ad ɔstitutionē moræ quo ad periculū interitus req̄rit̄ interpellatio, vt s̄. eo. l. si ex legati cā, & quo ad ɔmissionē moræ, vt d. l. si q̄s filiū. §. stipl'o. ita quo ad ɔmissionē pœnæ. Et ita tenet Dy. quod puto verissimū: p d. l. si penum, s̄. q̄n dies leg. ced. Nec est bona r̄nsio s̄. scripta: q̄a nō p̄t probabiliter ignorare, ea q̄ dependent ex testō, arg. s̄. de transac.

56 l. de his. & q̄d no. de lib. leg. l. cū hr̄s. † Itē circa p̄dicta dubitat̄, vtrū ante pœnalē stipl'onē ɔmissam possit agi ad id, quod deuenit in prima vestita. In hoc aduerte. Aut per cōmissionē pœnalē nō speratur nouari prima, & tunc non est dubiū q̄ possit agi. Sed q̄n speratur nouari, tunc procedit quæstio. Et de hoc sunt gl. ɔtrariæ. Nam in l. obligationum ferè. §. fi. tenet q̄ interim posset agi. Idem tenet s̄. pro socio. l. duo societatem. in glo. in verb. agi posse. Contrariū tenet s̄ ad leg. Falcid. l. j. §. item si ita, & vr̄ casus s̄. de pen. leg. l. j. & quādo dies leg. ced. l. cum fine. & l. si penum. Et hanc partem tenent Dy. & Iac. de Are. per talē rōnē, Iura volunt litē contestari super eo, super quo potest perueniri ad sententiam. sed super eo quod deuenit in prima promissione non pōt ad sententiam perueniri, cum ipsa litis contestat. cōmitteretur pœnalis, & fieret nouatio primæ: non ergo debet admitti propositio illius actionis q̄ ꝑposita nō releuat arg. l. hæc stipulatio. §. diuus. vt leg. ced. no. cado. Old. reducit prædicta ad concordiam sic. Petitio eius quod deuenit in principali, potest considerari tribus modis. Vno modo, quo ad effectum exactionis, & isto modo nō est in petitione. Sic intelligitur quod no. in l. j. §. item si ita. & l. j. de pen. lega. cum simi lib. Secundo modo potest cōsiderari quantū ad transfusionē, seu quasi nouationē inducendā. Tertio modo, quo ad purgationem moræ impediendā, Et istis duobus modis bene est in petitione. Ita loquitur gl. in d. l. obligationum ferè. §. fi. do. Ray. dicit plus, videlicet q̄ cum in electione rei est, q̄ velit soluere, vt l. si quādo. §. hæres. de lega. j. q̄ si aliqs agit ad id q̄d deuenit in prima & reus tacet nec soluit pœnam, q̄ tunc optime procedit condemnatio ad id quod deuenit in petitionem, Nam cū reus eligendo pœnam potuisset fortis petitionē eligere, & non fecit, imputet sibi. Ego dico aut pœnalis stipulatio seq̄ns nouat primā ope exceptionis, & tūc procedit dict m Rayn. Nam si reus promisit opponere exceptionem, imputet sibi: quia sequitur ɔdenatio, vt s̄. mad. l. si fideiussor. Nec enim potest post sententiā talē exceptionē opponere, nisi in casibus notatis. C. de iur. & fac. igno. l. j. Aut stipl'o sequens nouat primā ipso iure, & tunc bene dicit Oldr. Nam in quacūq; parte iudicij perimatur ius actoris, sequitur absolutio ab instantia vt Insti. de perpe. & tēp. actio. §. fi. etiam si reus nihil dicat. Na cū iudex videt actorē non habere actionem, debet eum repellere, vt no. C. de transact. l. vbi pactum. & hoc de primo effectu, s. exactionis. De secundo vero effectu, s. quasi nouationis, seu transfusionis, credo Oldr. bene dicere. Nā alicui p̄mittitur agere vt possit eē certus de actione sibi competitura, vt ī. rem rat. habe. l. si indebitū, & de act. emp. l. Iulianus. §. si quis colludente procuratore. Circa tertiū esse d̄tū. s. quantū ad impediendū purgationē moræ, nō vr̄ mihi benè dictum quod dicit Oldra. Nam tunc per litis contestat. impeditur purgatio moræ, q̄n post litē contestatā non offertur id quod petitur, vt puta, peto interesse, & post litē contestatam offers factum, nō potes. d. l. si insulam. s̄. eo. vel peto penū, & post litē contestatā

offers penũ, non potes. l. j. de pen. lega. cum ſi. ſed ſi peto penũ, vl̓ factũ, ẽt poſt litẽ cõteſt. põt mihi ſolui ꝙ peto vſque ad ſñiam & abſoluetur reus ſoluens, vt d. §. fi. Inſti. de perpe. & tempo. act. In quo autem præiudicet reo litis conteſt. iſto caſu vltimo, examinaui vobis hoc anno in d. l. ſi inſulam. vnde hic ñ repeto.

LEX CXVI.

1 *Priuatio non ſequitur, niſi habitus præcedat, quando hoc ſit nu. 6.*
2 *Fideiuſſor poteſt conueniri non excuſſo principali, quando certum eſt à principio principalem non eſſe ſoluendo.*
Fideiuſſor Tyranni conuenitur, non excuſſo principali.
3 *Notorium, quod quis non ſit ſoluendo, probatur per librum æſtimi.*
4 *Citatio requiritur in executione bonorum principalis, vel pronunciatione iudicis, qua pronunciatur deueniri debere ad tertios poſſeſſores, vel fideiuſſores, & ſufficit generalis.*
5 *Excipiens contra aliquem quod erat excommunicatus, & ipſe dixit ſe abſolutum an ex hoc dicatur eius intentio fundata, & num. 7.*
8 *Pupillus non poteſt exceptionem liberationis acceptare ad probandum debitum, & poſtea dicere liberationem nullam, quia facta à pupillo.*

1 Decem ſtipulatus. †Nõ ſeqtur ꝑuatio, niſi ꝑcedat habitus. h. d. ¶Op. dr̃ in prin. iudicatũ, &c. Cõtra in ver. Paulus dic ẽm vnũ modũ legendi ꝙ notat, i. approbat, vl̓, i. corrigit, vt in gl. ¶Op. de l. fi. ſi cer. pe. Gl. dicit ꝙ verũ eſt, ſi certũ eſt, eum ñ eſſe ſoluendo, & vide iſtã gl. & no.
2 eã in verb. excuſſum, q̃ incipit, ſi dubitet̃ ¶†No. ꝙ illud qđ dr̃, ꝙ prius dẽt excuti reus principalis, poſtea fideiuſſor, eſt verũ, quã certũ ñ eſt à principio principalẽ eſſe ſoluẽdo: ſecus ſi eſt certũ
a omnino.aEt habuit in Marchia iſtã qõnẽ. Quidã fuerat fideiuſſor Tyrãni, q̃ ñ poterat ꝯueniri, cũ erat rebellis eccleſiæ manifeſtus, & iõ dixi ante excuſſionẽ ipſius poſſe deueniri ad fideiuſſorẽ
3 Sed qualiter fiat†notoriũ iudici? Et dic, ꝙ in ciuitatib. in qb. eſt æſtimũ cõe, tũc eſt facile, qa mõſtrabo libros ꝙ tm̃ aparet eũ hr̃e in bonis: ſi alius q ꝯuenit̃ vult dicere, ꝙ ſit plus in bonis, ipſe pro-
4 bet, vt no. gl. in l. cũ de lege. s. de ꝓb. ¶†Quæro, an in excuſſione, & in ꝓnũciatiõe, qua ꝓnũciat̃ deueniri poſſe ad tertios poſſeſſorẽs, vl̓ fideiuſſorẽs, dẽant citari fideiuſſorẽs, & poſſeſſores? Ia. Aſtre. dicit, ꝙ ſic, arg. C. ſi pp pub. penſit. l. ij. & de reb. eorũ. l. magis puto. §. ñ paſſim. Iac. But. videbat̃ tenere ꝙ ñ, quẽadmodũ legatarij ñ citant̃, qñ ꝓnunciat̃ teſtm̃ inofficioſũ. l. Papinian⁹. §. ſi ex cã. s. de inoff. teſt. Alle. gl. in ꝯtriũ in l. cũ miles. §. j. s. ex qb. ca. mai. & illã tene mẽti. Sed aduerte, qa in ꝓpoſito, puto ꝙ ſufficiat citatio gñalis ꝑ tubã. l. q̃cunq; vult đfendere talẽ, &c. vt moris eſt, arg. auth.
b ſi oẽs. C. ſi ab hære. ſe abſti. & C. de remiſ. pign. l. ſi eo tpe. bExcepi
5 ꝯ aliquẽ,c & dixi ꝙ erat excõicat⁹, & ipſe dixit, ſum abſolut⁹, an intẽtio mea ſit ꝓbata, ſi nõ ꝓbat ſe abſolutũ? Dicit Pet. ꝙ intẽtio ñ
c eſt probata, p l. ñ vtiq;. s. d excep. & ca. exceptionẽ obiiciẽs, đ reg. iu. lib. vj. Nõ obſtat iſta lex, ꝙ poſita priuatione ſequat̃ habit⁹: hoc eſt verũ ẽm veritatẽ, vt hic, ñ ẽm iuris interꝑtationẽ. Et ꝙ iſta ſol. ſit mala, ꝓbat̃ in auth. ſi teſtis ꝓductus dicat̃. C. de teſtib. ꝓbatur p gl. in ſiñ in l. ſi mihi, & tibi. §. in legatis, in ꝑma gl. de leg. j. Facit
6 lex Iulianus. de diuor. Quid dicem⁹? †Modo, do tibi vnã doctrinã vtrũ ad propoſitiõẽ priuatiõis ſequat̃ habit⁹ ẽm iuris effectũ. Dic, aut priuatio ponit̃ à Iuri cõ. cuius eſt propric loq. & tũc ſeqtur poſitio habitus, vt hic, & d. l. Iulianus. s. de diuortio. & repud. Aut priuatio ponit̃ à partib. & tũc, Aut vtraq; pars priuationẽ ꝯfitet̃: Aut vna ꝯfitet̃, alia negat. Primo caſu, aut hoc ꝯtingit circa id, in quo partis ꝯfeſſio ſibi ñ ꝑiudicat, vt in ſeruitute, vt C. de lib. cã. l. interrogatã. & tũc ad poſitionẽ priuationis ñ ſeqtur poſitio habit⁹. Licẽt. n. ꝯſtet me manumiſſum, ñ tñ ſeqtur qđ fuerim ſeruus, vt Inſti. de inge. §. fi. & C. de inge. ma. l. ij. Fallit in d. auth. ſi teſtis productus dicat̃, vt j. dicã. Aut in caſib. in qb. ꝯfitẽdo qs põt ſibi ꝑiudicare, & tunc ſeqtur poſitio habitus, qa ſi partes ꝯfitẽtur
d ſolutionẽ, ꝓſumitur ꝑceſſiſſe debitũ, dniſi ꝯ ꝓbetur, vt s. de proba. l. cũ indebito. & in Auth. quib. mod. nat. effi. legi. §. qm̃. colla. 6. Scđo caſu, qñ alia pars negat. Tunc ſi dicta ꝑuatio ñ probat̃, ñ ꝓſumit̃ habit⁹, vt d. l. cũ de indebito. Sic intelligo l. ñ vtiq;. s. de ex-
e cep. & qđ ibi dicã. Si veroeprobatur, Tũc ad ꝯmodũ negãtis, ñ ꝓſumetur habitus, ſed ad eius inꝯmodũ ſic, vt d. l. cũ de idebito. Prædicta fallũt i d. auth. ſi teſtis productus dicat̃. C. de teſtib. Rõ: qa i dicto teſtis, negatio, vel aſſirmatio partis, non attenditur: ſed ſolũ virtus ipſius dicti. Vnde cũ teſtis dicat ſe manumiſſum, nã huius verbi importat, quod ipſe fuit ſeruus, & in hoc quantũ ad eum repellendũ ei ſtatur, vt ibi p3. No. per Inn. in ſiñ de accu c. inquiſitionis. Itẽ importat, quod fuit ipſe liberatus, & in hoc ei ñ credit̃,
f niſi probetur: vt ibi p3: quia quo ad habilitatẽ perſonæ ipſius teſtis, iudex debet aliter inueſtigare, quam ſibi credet̃, fvt s. de teſti. l. iij. §. j. in ꝯl. ſuper verbo, inimicitię. Nec obſt. ſi dicis, ꝙ circa libertatẽ ñ ꝑt ſibi præiudicare, quia ibi hoc ꝯfitetur i iudiciis. Vel melius, ñ ꝑiudicat ibi ſibi quo ad ſtatũ ſuũ, ſed ſolũ quo ad eũ rpellẽdũ vel admittẽdũ ad teſtimoniũ. Prædicta circa cõtractus, & alia quæ ex noſtra mera volũtate non depẽdent: in his vero dic, vt in vltimis volũtatib. l. cũ tale. §. falſam. de cõd. & dem. & ibi ſcripſi.
g Ex his apparet gſolutio quæſtiõis propoſitæ: †quia ñ dico me ab
7 ſolutum hab excõicatione, & pars negat, ñ ꝓſumor fuiſſe excõica-
h tus, ſed ſi dico, & aduerſarius cõfitetur, ꝓſumor fuiſſe excõicatus niſi probẽ ꝯrium. qđ ñ puto verũ qa ꝯfitẽdo ñ poſſum me facere excõicatũ, vt s. dixi: ſed ſi ergo peterẽ me abſolui ab excõicatiõe tũc eo ipſo videor me ꝯfiteri eſſe in quaſi poſſeſſione excõicationis, & debeo vt excõicatus euitari, niſi probem cõtrariũ, vt ex
i de elec. c. venerabilẽ. ver. ſunt enim. & ibi no. Bernar. niſi idicerem me petere abſolutionẽ ad cautelã, vt no. plene p Inn. de ſen. excõ. c. p tuas. ſicut cũ qs petit remiſſionẽ nũciatiõis vl̓ reciſſionẽ ꝯtrꝫ q̃ten⁹ de facto ꝓceſſit. l. ex ẽpto. §. is q vina. de ac. emp. ſed i caſu ꝓcedẽti, licet dicã me abſolutũ, ñ tñ dico de ꝓſenti me excõicatũ, & ſic me euitandũ. Facit ad ꝓdicta ꝙ no. de oper. no. nun. l. j. i pri.
8 i gl. magna. ¶†Sed pone, pupillus liberauit me, modo petit debitũ, ego dico, ꝙ me liberauit, & ipſe ꝯfitet̃, tñ negat ſolẽnitates debitas iterueniſſe, & ſic dicit liberationẽ nullã, ſed vult ex ea ꝓbare debitũ, qđ iuris? Dico, ꝙ ſicut ille, q oĩno negat ſcm̃, ſic q negat đ iur valeñ, ñ ꝑt ꝓ ſe ꝑſũptionẽ aſſumere. l. poſt legatũ. i pri. đ his. qb. vt indi. & argu. dictæ l. cũ de idebito. Prædicta vera, niſi expſſe in inſtrõ ptes fuiſſent ꝯfeſſæ debitum præceſſiſſe. Tunc enim licet nulla eſſet liberatio, inſtrm̃ probaret illud, quod expreſſe in eo ꝯtinetur, vt j. eodem. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus.

CONCORDANTIA.

☞ ¶Decẽ. Pro cõcordia aduerte, qñ reus ꝯfitet̃ quo ad factũ intẽtionẽ agẽtis, & dato ꝙ eã ſolũ ĩpugnat quãtũ ad iuris effectũ, per talẽ ꝯfeſſionẽ vr̃ ꝯfeſſata intẽtio actoris, hr̃ p Bar in l. ñ vtiq;. ff. de excep. Cõtrarius allegat̃ in hac l. decẽ. in ſi. Tu dic ẽm Bar. in d. l. ñ vtiq;: aut ille, ꝯ quẽ agit, excipit ꝯdõnal̓r, puta nego me &c. debere, & quaten⁹ appareat, dico ſoluiſſe, &c. & tũc ꝓcedat opi. negatiua: ſecus ſi ſimpl̓r diceret, dico me ſoluiſſe, &c. vl̓ al̓r ẽm Bart. ibidẽ, aliud eſt fateri ſimpl̓r factũ, ẽm qđ aſſertiue deducit̃, & aliđ eſt in viã poſitionũ adducere, & fateat̃. &c. Vl̓ al̓r ſol. in hac l. dcẽ & ĥ attinet q̃tũ ad inſtra. Aut qs fatet̃ inſtrm̃, qđ vere aſſerit đbitũ ꝑceſſiſſe, & tũc vr̃ fateri, & ꝓcedat prima opi. Aut vero fatet̃ excipiẽs inſtrm̃ eſſe factum, ſed dicit non valuiſſe pp iuris ſolemnitatem omiſſam, & in eo non aſſeritur expreſſe, debitum præceſſiſſe & procedat opin. negatiua ſecunda, de qua hic.

ADDITIONES.

a Omnino eſt. Adde eundem Bar. in l. ſi s. ſi cer. pet. Pau. de Ca. hic Abb. conſ. 29. & 70. 2. lib. Bal. conſ. 168. 3. lib. Quod tamen bonis confiſcatis, ſi bona ſint ſoluẽdo, dẽat filius excuti, tenuit Bal. cõſi. 55. j. vol. allegãdo Ioan. Andr. & Hoſt. in c. ex literis, de pig. Idẽ voluit Rom. conſ. 93. & ibi an requiratur ſñia đclaratoria excuſſionis factæ & determinat quod ſic idẽ cõſi. 211. vbi tenet omnino neceſſariã excuſſionẽ, licet debitor ſoluẽdo nõ ſit, alle. Ia. But. an auth. hoc ſi debitor & gl. hic dicit eſſe falſam, & ibi ponit, quid ſi fideiuſſor ꝓmiſit libere nulla exceptione obſtante, an nihilominus ſit fienda excuſſio.
b L. ſi eo tempore. Adde Ang. vt refert & ſequitur Pau. de Ca. tenet contrariũ, quia in eo ſunt ſpecialiter citandi, ſi ſcitur qui ſint, quia iudicium principaliter ordinatur ad præiudicium eorum ad quos deueniri poteſt.
c Poma. ¶Cõtra aliquẽ. Et an excipiẽs videatur fateri ſibi obiecta, & ſic etiam replicans, vltra dicta hic per Bar. & alios, vide Bal. in authẽ. ſi teſtis product⁹ dicatur. C. de teſt. in prin. vbi videtur à Bar. diſcrepare.
d Præceſſiſſe debitũ. Adde idem in eo qui obiicit compenſationem, vt videat̃ etiam fateri debitum ſecundum Roma. in conſi. 77.
e Barb. ¶Si vero. Secũdo alleg. Bal. iſtud dictum in d. auth. ſi teſtis ꝓduct⁹ dicat̃
f Poma. Credere. Vide Alex. conſ. 175. in fi. vol. 2. & lxiij. in fi. col. r. & bal. in authẽ. ſi teſtis productus dicatur. C. de teſtib. vbi poſt Bar. hic concludunt oẽs, quod non creditur teſt., an ipſe ſit idoneus. & Cur. conſ. 55.
g Poma. Ex his apparet. Ad hoc vide aliqua per Fel. in c. literas. de præſump. & in c. apoſtolicæ. de excep. & Pan. in c. cum contingat. de reſcrip. & Alex. in l. 1. in prin. s. de oper. no. nun. & vide do. Ant. per illum tex. ibi in c. ab excommunicato. & ibi Pan. in lect. Parmenſi. de reſcrip. qui tamen text. non probat, quia non petebat ille ſolũ abſolui, ſed immo expreſſe fatebatur excõicatũ ſe & iuſte.
h Abſolutũ. Adde, an cum dico aliquem excommunicatum, & ipſe dicit ſe abſolutum interim tanquam excommunicatus ſit vitandus, & ſi vito ipſum, an poſſit agere actione iniuriarum, Roma. conſ. 387.
i Barb. Niſi. Vide Anto. in c. ab excõicato. de reſcrip. Adde tu, an ille qui petit veniam videatur fateri ſe deliquiſſe, dic per gl. i c. exhibita. de hom. & an per inſtrumẽtum legitimationis probetur quem illegitimum fuiſſe, dic vt p Bal. in l. 2. C. de iur. aureo. annu. vbi tenet quod ſic, & etiam per inſtrumentũ emãcipationis probatur patriam ptãtẽ præceſſiſſe. ita Bal. in l. ſi. C. de ſen. paſ. & ita inſtrm̃ treugæ probat guerram præceſſiſſe. ita Bar. in l. legata inutiliter s. de adi. leg. & per Cy. & Bal. & Imo. in l. cum tale. §. ſi. s. de cond. & dem. & ita etiã per librũ in quo deſcribũtur rebanniti, probatur illos fuiſſe bãnitos, ita Sal in l. moueor. C. de ſer. expor. & ibi ponit alia ad propoſitũ, quem vide.

LEX CVIII.

Liber homo. Liber homo bonæfidei poſſeſſori ex ſtipulatiõe obligatur. Ex qua cauſa ab alio ſtipulando mihi acqritur, ex eadem tibi promittendo non obligor. Itẽ ex promiſſione facta fructuario, vel bonæfidei poſſeſſori à ſeruo dominus de peculio non tenetur. h. d. ¶Op. quod non põt obligari quiſquam conditionem ignorat. l. homo liber. s. d acqui. rer. do. Sol. ibi i his quæ ex mera voluntate diſponentis conſiſtunt, hic in his quæ depẽdẽt ex voluntate duorum. Facit de teſ. l. de ſtatu. & de le. 3. l. j. in prin. Op. qa pater obligatur filio naturali-

ter, & tñ patri quæreretur, si alius sibi obligaretur, vt no. ī l. frater à fratre. in gl. magna. Solu. vt ĵ. dicam de fideiuss. l. si quis pro eo. §. j. Op. d. l. si creditor. §. fi. ş. de pecul. Duę sunt sol. & vtraq; est bona, quod ista intelligatur secundū illam. vel aliter vt glo. & bene.

1 *Iudex si dicat parti, hodie sis ad audiendum sententiam, an debeat expectare finem diei.*

§. Decem hodie. Adiectio instātis tpis exactionē nō differt. h. d. Iste est casus no. & sing. Per istā legē fuit đterminata qdā qō, & disputata p quēdā magnū Doctorē. †Dixit iudex pti, ꝙ hodie eēt ad audiēdā snīā, qriē an iudex dēat expectare vltimū finē diei ad dādū snīam? Et đterminauit p istā l. ꝙ nō. Istud placet. Nā si bn̄ respicis istū tex. iō hæc adiectio, hodie ñ differt executiōē: qa istđ hodie, vł adiectū vt đnoteē tēp⁹ ipsū, ī q̄ fit pmissio. q. d. ista est dies, in q̄ pmitto, vt in fi. aperte dr̄. Sed si apponereē solutioni, vt pmittis dare decē, quę solues hodie. tūc nullū esset dubiū ꝙ dēret expectari tota dies, vt patet hic in tex. Nūc ī qōne proposita, si intelligeres sic, statuo terminū ad audiendū sententiā. hoc est, hæc est dies in qua statuo terminū tunc terminus esset incertus, & sic nō valeret. l. aut qui aliter. §. j. quod vi aut clam. & sententia nulla. Sed si intelligas, statuo terminum hodie, hoc est. hodierna dies tibi statuatur pro termino, tūc iudex debet eum expectare vsque ad vltimam horam diei iudicialis, hoc est, vsque ad vesperas, vt §. sedebunt. in auth. de iud. & no. Institu. eo. §. omnis. vel vsque ad tenebras. c. consuluit. de offi. deleg. Facit quod dixi. ş. eo. l. qui ante.

1 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando est dandum alteri, quam stipulatori.*

§. Decem mihi. Si datio referaē ad stipulatorē, oblō ꝯtinet certū: si ad aliū, ꝯtinet incertū h. d. Cōtra: qa interesse petiē ꝯdictione certi. l. certi ꝯdictio. in pri. ş. si cer. pet. Soluit gl. in ver. īcerti. ꝙ agiē ꝯdictiōe certi ad īteresse, ꝙ ꝯtinet incertū. ¶Opp. qñ est electio stipulatoris, tūc ꝯtinet certū. l. vbi āt. §. q illud. ş. e. Sol. verū est qñ in vtraque parte alternatiue, venit incertū: secus qñ ex altera parte incertū. Deinde opp. fm Pet. qñ quis aliqđ stipulatur in faciēdo, nō venit interesse extrinsecū. l. si sterilis. §. cū p vēditorē. ş. de act. emp. sed hic venit: ergo &c. Pet. fm ꝙ refert Cy. in l. j. C. de sen. q̄ p eo qđ interest. in §. est fcda diuisio. in ver. sed ꝯ pdicta, dicit, ꝙ gl. ñ intelligūt istā l. qa hic agiē ad decē promissa: iō qa interest pp pœnā, ñ agiē ad ipsā pœnā tāq̄ interesse. Istud est truffa, vt dixi in l. si pœnā. ş. e. tit. cum hic ñ veniat interesse intrinsecū sđ veniat extrīsecū vt l. nūmis. cū gl. ş. de ī lit. iur. ¶Op. qa in oblōne dādi ñ venit interesse. l. vbi āt. ī fi. & l. si seruū. ī fi. ş. e. Pe. vt refert Cy. ī d. l. i. & gl. ibi, dicūt, ꝙ hic factū fuit in obligatiōe, qa solutio vt l. si ita stipulat⁹ fuero. §. j. ş. eo. Sed istđ ñ est verū: qa in ꝑsona Titij est datio, ñ merū factū. Sol. er-
1 go †in obligatiōe dādi nō succedit obligatio ad īteresse, verū est qñ stipulatori dēt dari, secus si alij, qa tūc venit interesse, cū eadē sit rō in obligatiōe dādi q̄ in obligatione faciēdi. d. l. si pœnā. ş. eo. vbi dixi. & in l. stipulationes nō diuiduntur. & ibi plenissime dixi.

LEX CXIX.

1 *Generalis clausula an referatur ad specificata, & si testator leget omnibus fratribus capam, & priori bibliam, an prior admittatur ad capam.*

Doli clausula. Clausula gñalis ñ referē ad specificata. h. d. Pone exēplū. ş. e. l. stipłones ꝯmodissimū. ¶Op. de l. si seruus seruū. §. inqt lex. ş. ad legē Aql. Dicit gl. ꝙ ibi clausula fuit apposita, vt omnia specificata ꝯprehenderet: hic vt alia. Sed qualr cognosceē? Dic ꝙ duob. modis. Vno si hoc expmiē, vt in omnib. regulis iuris, vt l. j. ĵ. de reg. iur. & hoc mō forte voluit loq. d. l. si seruus seruū. §. inqt lex. Alio mō qñ omnia specialia sunt specificata, tūc nō fit pp alia. & hoc ēt mō potuit loq d. l. si seruus seruū. §. inqt lex. Secus qñ ñ sunt omnia specificata: qa tūc ad specificata nō referē. Vel dic fm Dy. ꝙ ibi ꝯprehēdit omnia. s. ñ specificata. Prius dictū satis placet. Op. de l. libertis, §. s. ş. de alim. leg. Gl. nō soluit. Sol. ibi, spāle, & gñale pferunē ob eādē cau-
a sam, & in diuersis scripturis. l. alimēta. §. Basilicæ. & l. Stich⁹ a nutricis. e. tit. Op. Dy. de l. j. ş. de ope. no. nūc. vbi interdictū, ꝙ vi aut clā qđ est gñale, referē ad casus spāles. Rñdeo, clā gñalis ñ referē ad specificata, qñ ī eadē dispositiōe pferunē, sec⁹ si in diuersis, vt ibi dixi, & p doct. in l. q sepulchra. C. de sepul. vio. & tangā ī l. sanctio legū. ĵ. de pœ. & idē probaē in solutiōe pcedentis ꝯrij. Tñ aduerte qñ genus, & species circa idē pferunē in diuersis scripturis, seu dispositione à testatore. tūc vltima scriptura venit correctiue ad primā. d. l. libertis, quos. in prin. sed qñ à lege, tūc venit adiectiuè
1 vt dixi in d. §. j. †Formo qōnē, qđā reliquit omnibus fratribus capam, & priori bibliam, an admittaē ad capā prior? Dic vt per Cy. qui in ea distinguit fm Pet. C. de leg. l. cum quæstio. in fine.

CONTRARIETAS.

Io. Fr. Ru. ¶Adde Angel. de Aret. in §. fi. Insti. de pœ. teme. li. adde etiam Alexan. hic, qui dicit opin. communem canonistarum esse contra Bartol. quod valeat citatio sine die, & illam sequitur reprobata subsequenti concordia.

CONCORDANTIA.

¶Nutricis. Adde, ꝙ ex hoc colligiē, ꝙ vult, ꝙ ī citatiōe sit expmēd⁹ dies, vł termin⁹ cert⁹, cui⁹ ꝯriū đt Pau. de Ca. vel le Spe. in tit. de cita. §. seqē. ver. qđ si ñ pfixeris, ꝙ dēat ꝯparere q̄ primū pōt. arg. c. cū dilecti. đ dol. & cōtu. Ang. ꝯcordat hic opi. & đt primā opi. verā qtū ad hoc, vt aliqđ possit fieri ꝯ citatū ad īstātiā ꝑtis aduersæ. Scdā vero similr eē verā qtū ad lr vt possit puniri đ ꝯtēptu si ñ cōparet. Ad pmā partē alle. l. ij. C. vbi in rē act. & l. fi. C. de iure do. ī fi.

LEX CXX.

1 *Demonstratio falsa vitiat dispositionem.*

2 *Conditio est proprie de futuro.*

Si ita stipulatus. Cōditio de pterito deficiēs, reddit stipłonē futilē ab initio. h. d. In gl. j. ī ver. hāc đt, fcā demōstratiōe, qđ psumiē pp dictionē, hāc, arg. de hær. inst. l. nemo dubitat. in pri. in tex. ibi, facit ꝯdōnē q̄ oblōnē suspēdat. Op. de l. si seru⁹. §. qnq;. ş. de leg. j. Sol. hic spāliter fuit actū ꝙ ꝯdi-
1 tionalis eēt, sec⁹ si nō fuit actū, qa illud ꝙ est. debeē, vt in ꝯrio. †Ex q̄ no. ꝙ falsa demōstratio vitiat dispositionē ex volūtate disponē-
2 tis, dixi de ꝯdi. & demōstr. l. demōstratio. †Itē no. ꝙ conditio proprie est semper de futuro. Plene dixi in l. j. ş. de condi. & demon.

LEX CXXI.

1 *Clausula, quod instrumentū fiat ad sensum sapientis, quid operetur remissiue.*

2 *Vendens rē tenetur facere instrumētum secundum consuetudinem ciuitatis.*

Ex ea parte. Legiē p gl. duob. modis. Primo, vt loqē in stipłone īterposita: sđ fm istā lec. nihil hēt vtilitatis. Venio ad aliā lec. q pmisit cauere ad sensū sapiētis, & ñ ca-
1 uet, ad interesse teneē. h. d. ¶†Op. ꝙ sapiēs ñ possit dicere vltra illud qđ est de iur. l. mādāto Titij. ī fi. ş. mād. hic dr̄, ꝙ īpletur pœna qđ est ex i⁹ cōe. d. Richar. Malūb. đt alibi, ꝙ lī erat de ꝯsuetudine, vt suplō dupli poneret. Eēt g illud dicēdū, qđ openē illa verba, ad sensū sapiētis, & dic, vt dixi in l. illa īstitutio. d. lī. ist. & vid. ī Spe. de emp. & vē. §. sciēdū. ver. sđ qđ si ī istro. Pōt legi fm aliā lect. & h. d. Qui pmissiōis ñ vult facere istrm ad īterēe teneē. h. d. Est ne bōa i-
2 sta lec: Et sum ī ista opi. †ꝙ si aliqs vēdidit a rē, vł si dat dotē. dēt mi-
a hi facere īstrm fm ꝯsuetudiē ciuitatis illi⁹, q facit īstrm. Probaē p l. sicut datā. C. de lib cau. & ex d test. c. significauit. Pro lī l. si pupill⁹. ī pri. ĵ. đ noua. & l. ij. ī pri. ş. sol. ma. & in qlibet earū no. Plene dixi ş. đ dā. infe. l. si finita. §. elegāter. Illđ fm ꝯsuetudinē, pbaē in l. qđ si nolit. §. qa assidua. ş. đ ædil. edic. & l. si pri⁹. §. j. ş. de aqua plu. arcen.

ADDITIO.

a Vendidit. Adde Bal. consi. 314. iiij. lib.

1 *An valeat instrumētū factū amico sub pœna cētū, quod si ludet, dabit centum.*

§. Mulier ab eo. Nota casum, Quidā ludebat multum dixit amico suo, volo tibi facere īstru-
1 mentum, ꝙ nunquam ludam, & si ludam, dabo tibi cētū: †nomine pœnę: an valeat instrumentum? Et dic, quod est tex. hic.

§. In Insulam. Nō sufficit ciuiliter factū. Cōtra de l. j. §. fi. ş. de bo. pol. ꝯta. & ş. p soc. l. actiōe. § publicatione. Soluit Dyn. per verba longa. Dic tu addendo ad glo. ꝙ in illis, ciuiliter factum representat eundem effectum, quod naturaliter. per Cy. in l. Deo nobis. in prin. C. de episc. & cler.

§. Ex facto. Do tibi regulā ꝙ qñcunq; dolus purgaē per actionē ex eo ꝯtu, hæres ex dolo defuncti tenetur. l. si hominē. §. datur. ş. deposi. & hoc tangā in locis pluribus specialiter in l. ex deposi. supra de act. & oblig.

LEX CXXII.

1 *Tempus si fuit adiectum gratia creditoris, non potest ante tempus solui.*

2 *Debitor ante tempus pecuniam creditori, cum omni loci, & temporis interesse potest offerre, & liberatur.*

3 *Accepi centum sub vsura, & cōueni non reddere vsque ad annum, non possum ante tempus soluere nisi totum interusurium medij temporis soluatur. Vsuræ duorum mensium ab initio solui possunt.*

4 *Actū si fuit ne liceat ante tempus soluere, quando possit ante tempus solui.*

5 *Locus quādo est appositus solutioni, eius ratio semper habenda est.*

6 *Fructus prædij si sunt loco vsurarum, & debitor soluit ante fructus collectos sit diuisio fructuum.*

Qui Romæ pecuniam. Si tps adiiciē gra creditoris, vel vtriusq;, nō pt solui añ tps. hoc pmo. Itē oblatio facta incōgruo loco, & tēpore debitorē nō excusat. Ista tota nr̄a lex est no. Vide ꝙ qñ tēp⁹ fuit
1 adiectū gra creditoris, ñ pt ante solui. ¶†Op. de l. qđ in diē. đ sol. ĵ. & ş. tit. j. l. ꝙ quis. Dnt quidā, hoc facit rō tpis, qđ nō est verū. Sđ rō est, quia hic hr̄ rō loci, & tpis, & qa, s. ꝯtus gra vtriusq; cele-
2 bratus est, vt dr̄ in vlt. gl. ¶†Quæro, quid si vult a offerre pecuniā
a cū omni loci, vel tpis interesse, an audiatur? Gl. ꝙ sic. in princ. magnæ

ADDITIO.

a Barb. Quæro quid si vult. Allegatur Bar. sibi cōtrarius in l. js qui de certo loco. ş. de eo quod certo loco.

gnæ gl.& hic tex.ĩuit.dũ dẽt detracta ea sũma,&c. Facit q̃d doli ex-
3 ce.l.si fideiussor. Quæro q̃d si accepi cẽtũ sub vsura ↄueni ñ rdder
vsq; ad annũ,an possim añ tp̃s soluere?Et gl.dẽt ꝙ ñ, nisi soluã totũ
ĩterusuriũ medij tp̃is. Sed qd si ab initio soluit vsuras duorũ mẽsiũ?
Et dẽt gl. ꝙ pt.Sed in q̃ differũt istæ q̃ónes à tex.Dico qd ĩ gl.ẽ tp̃s tm̃
in tex.ẽ tp̃s & locus.¶Quæro,qd si dedit p̃ gtũ? Dic vt ĩ gl.& plenè
4 ĩ l.fi.C.d pac.pi.¶†Quæro,qd si ñ fuit actũ ne liceat soluere añ an
nũ,an añ tp̃s possit fieri solõ? Gl.q̃ ẽ hic,arguit p & ↄ̃,& final'r deter
a minat qđ ñ,arg.l.si ita relictũ.§.Pegasus.s.d leg.2.& l.si ĩ fideicõmis.
§.cũ Pollidi⁹.s.de vsu.Dy.distĩguit,si tp̃s est appositũ gr̃a debitoris
añ diẽ pt soluer.l.cũ q.ĩ fi.s.e.&l.stipl'o ista.§.ĩter certũ.s.e.cũ si.Aut
gr̃a creditoris tm̃,vl' creditoris & debitoris,& añ tp̃s ñ pt solui,nisi
offerat ĩterusuriũ medij tp̃is,vt hic,Aut dubitat & tũc gr̃a debito-
b ris vr̃ appositũ.l.cũ q.al's labolen⁹.s.d annu.leg.Sed q̃nõ istud pt cẽ
ꝙ ĩ dubio gr̃a debitoris,nõne est gr̃a creditoris,qñ apponit vsura
Et d.magna gl.hic vr̃ dicer.ꝙ gr̃a vtriusq;,sp cũ apponit vsura,vt l.
q̃ pecunia.s.de cer.pet.in gl.Sed verba Dy.sunt vera,qñ ñ apponit
vsura:sec⁹ si vsura apponit.Et tũc capias tria verba & dic,qñq; in
obl'one apponit tp̃s cursui vsurarũ tm̃,ñ ad sortis sol'onẽ,& tunc
añ posũ soluer.l.acceptã.C.d vsu.cũ sua mã.Rõ:qa tũc dẽt solũ
ex cessatiõe sol'onis.sic.n.vr̃ actũ,vt vsuræ currãt,donec debitor
cessauerit soluer.Qñq; apponit sol'oni sortis,& cursui vsurarũ,vt
mutuo vsq; ad annũ cẽtũ libras,ad x.denarios,p libra ĩ mẽse,&tũc
qñ apponit p verba ĩter vel añ,vl' sil'a, vt puta, mutuo qnquagĩta
soluẽda ĩtra annũ,tũc añ debitor pt soluer sp qñ vult.vt l.si ita fue
rit.la 2.§.fi.s.de ma.test.Qñq; opponit p verbũ ad, vl' sil'e,vt mũ-
tuo vsq; ad annũ,& tũc ñ pt soluer añ,vt hic,ĩ gl.& d.l.q pecuniã.
5 s.si cer.pet.& facit qđ dixi ĩ l.q añ.s.eo. ¶†Moueo tibi vñ dubiũ,
an ista distinctio hẽat locũ ĩ loco? Dic ꝙ ñ,sed ĩdistĩctè hr̃ rõ loci si-
ue p actore,siue p reo.vt l.qđ si Ephesi.& l.2.de eo qđ certo loco.
Quid si adijcit loc⁹,& tp̃s? Dic ↄsiderãdũ vtrũq;,vt hic no.ĩ pri.gl.
6 & iõ dic vt ĩ q̃libet.s.separati dixi.¶†Quæro qđ si fuit actũ,vt fru-
ct⁹ p̃dij hereẽt p vsuris,& d̃bitor soluit añ fruct⁹ collectos?Puto fie
ri diuisionẽ fructuũ fm formã.l.diuortio.& l.d diuisiõe.s.so.mat.

ADDITIONES.

a Determinat.Adde ꝙ Pau.de Cast.dicit hanc gl.notandã ad obuiandas fraudes debitorũ,qui intelligunt de diminutione monetæ,& volũt soluere ante tp̃s,quòd valeat pactũ ne liceat soluere,nisi cũ creditori placuerit.Cuius cõtrariũ ipse determinasse vr̃ in l.itẽ quia.s.de pac.vbi dicit se dixisse de facto,quòd nõ valet pactum factum cõtra publ.libertatẽ,cum quidã mutuasset frumentum alteri,& pactum fecisset,ne soluere posset nisi ad ipsius creditoris voluntatem.de quo pulchre vide eius consi.281.inci.pactum istud.

b Paris.¶Sed quomodo istud.Vide Ias.in l petens.C.de pact.

1 *Constitutus ad recipiendum solutionem,si data est in prædictis libera,& ampla administratio,potest terminum prorogare.*

2 *Procurator ad agendum,& defendendum cum libera administratione habet administrationem instantiæ non causæ.*

3 *Procurator datus in causa quam habiturus sum cum tali,si non exprimitur cã necessario dicitur constitutus ad instantiam.*

§.Callimachus. Qñ ponebat q̃ õ lõga ĩ scholis,d.Dy.vt audiui à Cy.dicebat,ẽ lõgior q̃ §.Callimachus.Et br̃ l'r ĩtẽdit. Qui est positus ad recipiendũ sol'onẽ ñ pt terminũ p rogare,nisi locus & tp̃s fuerit ĩ eius volũtate cõllata.h.
1 d.Op.de l.fi.§.pe.s.de publ.So.vt ibi dicã.¶†Pone ꝙ ↄmisi alicui,
ꝙ reciperet sol'onẽ,& addidi;ꝙ in p̃dictis,& circa p̃dicta hẽret li
berã,& plenã administrationẽ,an possit p rogare terminũ? Dico
ꝙ sic,qa illud qđ ĩportat ↄcessio liberæ & gñalis administrationis
quo ad oĩa,vt s.de p cur.l.p curator cui libera.istud idẽ ĩportat ↄ-
cessio liberæ & gñalis quo ad certã speciẽ,vel cãm.Et hoc vult di
cere hic tex.in fi.Facit de admi tu.l.si duo.& hẽmus hodie exp̃sũ
ĩ c.qa ad agẽdũ.de p cu.lib.vj.in fi.ibi,vl' cãæ administratio libere
a sit ↄcessa.¶Sed hic[a] aduerte,si.n.est dictum,facio te procuratorẽ
in cã tali q̃ hẽo,vel hr̃e intẽdo cum tali,&c. ↄcedẽs in p̃dictis libe
2 rã & gñalẽ administrationẽ,& tunc p cedit qđ dixi.Si ãt dixi,†facio te p curatorẽ ad agendũ & defendẽdũ,libellũ dandũ,litẽ ↄte-
stãdã,&c. dãs in p̃dictis liberã administrationẽ,tunc nõ esset huic
ↄcessa libera administratio cãæ,sed solũ instãtię,vt ipsa verba ĩpor
tãt;& iõ de cã nõ posset trãsigere,sed solũ de instãtia,& idẽ ĩ simi-
3 lib.Itẽ si dixi,†Cõstituo te p curatorẽ in cã q̃ habiturus sum cum
tali,nec cãm exp̃ssi,tunc.n.hoc verbũ,cã,de necessitate refert ad
b instãtiã,nõ ad ipsum ius principale,qđ est de p̃senti,instantia vero
est futura:ergo &c.vt j.eo.l.cũ stipulamur.& l.à colono. Iura in
hoc sunt satis aperta,si quis prædictorum inspiciat rationes.

ADDITIO.

a Barb.¶Sed hic.Vide scribẽtes in c.cum olim Abbas.de off.dele.vbi alle.Bar. hic sentit quòd procurator non põt prorogare tempus instantię,nisi habeat liberam administrationem,vt voluit Goff.& Inno.ibi,sed cõtra tenet ibi gl. quam sequitur do.Car.ibi,& vide Io.de Imo.ibi omnino.

1 *Donatio facta alicui de aliquo fundo,vt post certum tempus esset ecclesiæ, an per donatorem pactum possit remitti.*

a §.Flauius[a] hermes. Sũmo fm mcã opi.Stipulatio pœnalis nouat p̃cedẽtẽ ↄuẽtionẽ ex cã onerosa.Itẽ vbi est pœna,& ñ dies admittit purgatio moræ.Itẽ ex pacto libertatis pt agere seruus dño differẽtẽ.h.d.¶Ad p̃mũ casum op.qa manumissio ñ fuit in obl'one,sed in ↄdõne: g̃ ad id nõ pt agi.l.obl'onũ fere.in fi.s.ti.j.So.hic ẽ adiectũ exp̃sse, ꝙ p m̃ sor manumitteret.¶Op.qa ↄmissa pœna obl'o est nouata, iõ ñ pt à mõ ↄueniri ad manumittẽdũ.d.l.obl'onũ fere.in fi.So.dñt qdã;ꝙ hic est fauor libertatis,ñ est verũ regulariter.Rñ.in l.ita stipulatus ꝙ stipl'o pœnalis nouat obl'onẽ p̃cedẽtẽ ex cã lucratiua: secus ex cã onerosa,vt hic.Tu posses dicere, Nõne fuit hic donatio? ergo cã lucratiua.Verũ est ꝙ fuit donatio respectu eius, cui seruus fuit traditus:sed ille q̃ recipit promissionẽ de manumittẽdo,recipit ex cã onerosa,qa seruũ dedit,& hæc est de qua loq̃mur an nouetur.
¶Op.ꝙ ipso iure ↄpetat libertas.l.si ea lege.& l.si puellã.C.si mãcipi ita fue.alie.vt manu.Pro soluẽdo isto ↄ̃rio tm̃ sunt ↄ̃ria in l.nr̃a redẽtia ad idẽ,& est vera sol.ꝙ hic de actu manumittẽdi fuit cogitatũ,& hãc tenẽt doc.in d.l.si ea lege.Si autẽ de effectu beneficij cogitatũ fuisset,tũc succedit ↄstitutio.Hoc vult dicere gl.in verb.nõ pt.Ea est rõ,quia lex pt rep̃sentare libertatẽ,qñ de ea sola fuit cogitatũ,sed nõ actũ p̃sonæ.Ista sol.p cedit fm illã opi.ꝙ hic fuit ĩ mora manumittendi:fm aliã ꝙ non fuerit in mora, istud ñ hẽt locũ.
¶Venio ad seq̃ẽs rñsum,ꝙ vbi est pœna,& dies,admittit purgatio moræ.Cõtra l.traiectitiæ.§.de illo.s.ti.j.& l.magnã.C.de ↄ̃h.& ↄ̃m.stip.So.vna est,ꝙ hic fauore libertatis.alia est, ꝙ nunq̃ fuit in mora.Et si op.de tex.hoc ibi,liberet,expõne.i.ne ĩ obl'one incidat sed est truffa.Dic fm Dy.hic ñ fuit dies,sed pœna tm̃:in ↄ̃rio pęna & dies,vt dixi plenè in l.si insulã.s.eo.¶Op.de l.vlt.s.q̃ sine ma.ad li pue.Quidã dñt ꝙ hic duo mẽses ñ trãsiuerunt.Tu dic,ꝙ hic de actu,nõ de effectu ↄ̃tõnis fuit cogitatũ.¶Op.de l.Thais.§. intra. s.de fideicõ.lib.Gl.ĩ d.ver.nõ pt.dt. Sol.vt ibi.Veritas est, ꝙ ex pte rei admittit purgatio moræ,vt hic:ex pte actoris ad actionem p̃se-quendã moræ purgatio nõ admittit.¶Op.de l.mancipia.s.q̃ sine ma.ad lib.perue.So.hic fuit cogitatum de actu manumittendi,ibi
2 nõ.¶†.Vlterius habetis hic, ꝙ seruus pt agere,vt manumittat:vt ĩ fi.§.mõ qdã donauit alicui vnum fundũ,vt post certũ tp̃s eẽt cuiusdã ecclesiæ,iste donator vult istud pactũ remittere, q̃rit an possit? Vr̃ ꝙ ñ:qa ecclesię est iã q̃sita actio vtilis.l.quoties.C.de do.q̃ sub
b mõ.Tu dic ↄ̃,b sicut q̃rit ius seruo,& tñ ista pactio pt tolli voluntate donatoris solius vel vtriusq;.l.3.& quod ibi no.s.de ser.expor. hr̃s aũt nõ posset mutare voluntatẽ, vt ibi.¶Quæro hoc casu,qd si donator decesserit sine hr̃de? Vr̃ ꝙ libertas nõ ↄpetat,qa istud pactum hẽt instar vltimæ voluntatis, qa põt mutari vsq; ad mortẽ. Sed ex voluntate vltima non potest deberi etiam ab intestato,nisi
c adeatur hæreditas.vt s.de ficeicõ.lib.l.iij.& ibi dixi. Contrarium est veritas.Casus est s.q̃ sine ma.ad lib. peru.l.j. Non ob.ↄtrarium quia ibi loq̃tur eq̃ñ est merè vltima voluntas, hic sapit naturã ↄ̃ctus;sicut dicimus in do.cau.mor.vt de do.ca.mor.l.tam is.§.j.

ADDITIONES.

a Barb.Flauius.Vide Io.de Imo.in suis consiliis,consi.9.vbi consuluit contra istam doc.Bar.in §.Flauius.per l.fi.ff.de pac.sed Bar.hic non allegauit.

b Tu dic cõtra.Adde inq̃rũ Alex.post multa vr̃ trãsire cum opi.Bar.quod idẽ facere vr̃ Bal.cõsi 377.inci.q̃dã mulier.lib.v.vbi cõsuluit,quod donatio facta inter viuos irreuocabiliter,omnium bonorũ p̃sentium,& futurorum,retẽto vsufructu cum pacto ꝙ post mortem donatoris donatarius daret dimidiam bonorum vel æstimationẽ pauperib.& puellis maritandis,quod respectu dimidiæ dãdæ pauperib.poterit reuocari.alleg.inter alia no.hic per Bar.tamẽ in consi.270.lib.j.inci.quædam mulier.consuluit contrarium.

c Pom.Contrarium.Vide Alex.consi.8.vol.3.& consi.106.vol.3.& Bar.18.vol.2. Aret.in c.noluit.de iud.& cons.74.& 123.ad fin.vbi limitat hoc de hærede.& Soci.consi.136.alias 24.

1 *Alienare qui tenetur vni sub pœna,illo in mora existente, põt alteri alienare.*

2 *Requisitus vt emat ab eo qui tenetur illi vendere, debet per duos menses expectari,vt vendere possit alteri.*

3 *Alienare prohibitus extra familiam,cohæredibus emere nolentib.põt extraneo vendere,nisi esset prohibitioni adiectum,vt familiæ relinqueretur.*

4 *Denuncians debenti emere,debet alternatiue denunciare.*

5 *Tutor quando testator iussit rem vendere Titio,potest vendere sine decreto,saltem quando est vtile pupillo.*

1 §.Cohæredes cum prædia. †Qui tenet sub pena vni alienare,illo existẽte in mora,potest alienare cui vult.h.d.Et iste est casus multum no.Et not.gl.in verb.restat.q̃ dicit ẽt ex ius,facit s.eo.l.si ex legati cã.& l.mora.de vsu.& j.de fideius.l.fideiussor.obligari.§.fi.&
a ibi gl.& j.rẽ rat.hab.l. amplius non.& ibi not.Hic facio vnam q.
2 †debeo interpellare eum,cui debeo vẽdere,quod emat,facio,sed
b quanto tp̃e debeo expectare?& credo, ꝙ per duos menses,b vt in l.fin.C.de iure Emphy.Sed quæro,an sępius debeant fieri istæ interpellationes,quia dixit tex.sæpius.Dicam j.ea.l.§.pe.Gl.in verb. exceptio-

ADDITIONES.

a Paris.Vnã q̃õnẽ.Istud seq̃t Ro.cõs.297.incip.facio pactum.& consi.182.ad fin.

b Duos menses.Adde ꝙ Raph.contra,quia arbitrio boni viri, arg.l. continuus. §.cum ita.j.eo.Dicit Alex.ꝙ communiter tenetur opi.Bar.cum qua similiter hic transit Io.de Imo.Ant.& Sal.in d.l.fi.& Ang.in consi.253.incip.multi consortes in ciuitate Lucana.

3 Exceptionē ſignat duo ɔ̃ria,& ſoluit bn̄. †Itē dt Dy. ꝑ legē iſtā,ꝙ
a ꝓhibitus alienare ex̄ familiā, pt vēdere cxneo a cohæredib. nolen-
b tib. emere.& alibi n̄ reperit. dt ipſe, ſed bn̄ bfacit l. fi. C. de iure emph.
Quod puto verū ſi ſolū eēt ꝓhibitus alienare ex̄ familiā, ſed ſi eēt
adiectū, vt familiæ relinqueret, vel ſiſa verba. l. peto. §. fr̄e. de le. ij.
tunc nullo mō poſſet alienari, tanq̄ res q̄ ſubiacet reſtitutioni, vt
4 auth. res q̄. C. ɔmu. de leg. †Itē no. formā denunciationis alterna-
tiuæ. Si n. denūciaſſet ſimpliciter ꝙ emeret, nō teneret denuncia-
tio, ſicut ab eo q dēt alternatiue ponere vnū tm̄. ¶†Sed q̄ro, an tu
5 tor ex hac cā poſſet vēdere partē pupilli? Credo ꝙ n̄, vt s. de reb.
eo. l. ſi fundus. in prin. Ad qd ḡ fit hæc denunciatio, aut vēdat. &c.
Rn̄. fortè pupillus hēbat æs alienū, pp qd poſſet vēdere vel verius
vēdere poterit, ſi eſt vtile pupillo ex voluntate defuncti, q hoc vo
luit qn̄ tale pactū īterpoſuit. l. fi. de reb. eor. Nec ob. eo tit. l. j. §. de-
functus. quia hic impoſuit legē ſibi, & ſucceſſorib' ſuis: ibi ſecus.

ADDITIONES.

a Extraneo. Adde quid ſi ab extraneo iſte ꝓhibitus inuenit plus, q̄ ille cohęres velit dare, quia dicit ꝙ res non valet plus, & ꝙ offert iuſtum pretium, an teneatur minori ꝓtio dare huic cohæredi. vide Pau. de Caſt. hic poſt Io. And. in addi. ad Spec. de emp. & vend. §. nunc dicendum. verſi. ſed pone.
Paris. Vide late Io. de Anna. conſi. 407.

b Barb. Sed bene. Vide do. Cardi. in c. Raynutius. de teſtam. & conſuluit Parmæ teſtator prohibuit ne hæres recipiat Titium in domo teſtatoris, quòd potuit renunciare illi hæreditati.

1 *Verba ſubiūctiui modi, licèt ſint tpis præteriti tamen ad futurū trahuntur.*

§. Agerius.

Facultas īplēdi ɔdōnē ad hr̄dē n̄ trāſit. h. d. ſm̄
verā lect. ¶Quæro an ſufficiat de debito ɔſtaꝛ
p᷑ mortē defuncti? Rn̄deo ſi itelligis tex. ibi ɔſtitiſſet, in pteritū, ab
initio fuit ſtipl̄o nulla. vt s. eo. l. ɔdō ī pteritū. & l. ſi ita ſtipl̄atus fue
ro hāc ſūmā. in fi. Si vero itelligis, ɔſtitiſſet, ī futurū, tūc dēt ɔſtare
a ī vita ꝓmiſſoris, aal's īplemētū ɔdōnis in pſonā hr̄dis n̄ trāſiret. vt
s. eo. l. ſi decē cū petiero. & ſi vult gl. Quæro, q̄ iſtarū ſit verior? Et
vr̄ ꝙ ī pteritū: qa verbū ɔſtitiſſet, ē pteritū plusq̄pfectū ſubiūctiui. l.
1 ij. & ibi no. s. ſi lib. inge. eē dica Cōtrariū dico, †ꝙ iſta verba q̄ ſūt
ſubiūctiui modi, licèt ſint tpis pteriti, tn̄ ad futurū trahūt. l. ſi debi-
tor. §. veriſimile. de ɔ̄h. emp. & l. cū certus. de vino triti. & oleo leg.
& ita hic. Et ita ſi conſtitiſſet defuncto viuò valeret, & iſta ſunt vti
lia pro clauſulis, q̄ apponunt in fine teſtamēti, ſi non valet &c. Di-
xi plene de iure codicillorum. l. j. tangam j̄. eo. l. cum ſtipulamur.

ADDITIO.

a Prom ſſoris. Adde ꝙ Pau. de Caſt. dicit hunc caſum eſſe notandū a procuratorib. Florentinis, q̄ faciunt caper debitores & veniunt amici qui ꝓmittunt ſoluere, & ſtare ꝓ oī eo qd apparet ipſos dēre, facto calculo, vt cauti eſſe debeāt ad faciendum declarare debitum ipſo debitore viuente, quia poſt mortem promiſſores n̄ tenētur. Sed quid ſi aliquis promittit pro toto eo quod declarabit Titius ipſum debere; an Titio mortuo, vel non arbitrante ſit libe ratus iſte promiſſor? Roma. Tenet quòd non, eius conſi. 502.

1 *Contrauenienstranſactioni, vel aliæ conuentioni, ſi eſt victus, pōt ad eā redire.*
2 *Appellās ad interlocutoria: ſtatim ꝙ appellat, ſtatim eſt cōtumax lite pēdente.*
3 *Appellans poſtquam ſuccubuit in appellatione, debet citari.*
4 *Interpretatio an vna ſufficiat, vel plures requirātur, vt qs in mora cōſtituatur.*

§ Seia.

Nō currunt vſuræ. ſi creditor eſt in mora recipiēdi, h.
1 d. †No. ꝙ q venit ɔ̃ tranſactionē, vel aliā ɔuentionem
a & eſt victus, pōt redire ad eā. a¶Quæro, dr̄ hic ꝙ creditor fuit in
mora qualiter hoc fuit? Dicit gl. qa debitor obtulit. Tu dic, ſtatim
ꝙ maluit litigare, eſt in mora. l. nemo rem ſuā. §. j s. eo. vñ n̄ debet
2 ſibi fieri alia oblatio. & hoc voluit dicere iſte tex. †Et ſic facit, ꝙ il-
le qui appellat ab aliqua interlocutoria, ſtatim eſt ɔtumax, nec dēt
amplius citari, vt ex̄ de accuſ. c. ad petitionē, & ibi per Hoſt. Nec
obſt. tex. hic, q dicit, Si Seia nō ceſſaſſet, qa intelligo poſtq̄ ille fuit
victus, & ſic amplius nō ꝓſeq̄bat, & ſic eius mora ceſſabat. Prædi-
3 cta intelligunt lite pendēte. & idē dico † in appellāte q poſtq̄ ſuc-
cubuit in appl̄one dēt citari, ſicut ſi renūciaſſet, vt C. de app. l. ſi qs
4 libellos. †¶Quæro vtrum ſufficiat ſemel interpellare, vel offerre?
& vr̄ ꝙ ſæpius, vt s. §. cohr̄des. ibi, ſæpius, &c. & s. mand. l. ſi mādato
Titij. §. ille. & de mino. l. Æmilius. in prin. & s. de pig. act. l. ſi ɔue
b nerit. & hic tex. vr̄ dicere ibi, ſi non ceſſaſſet. In ɔ̃riū habemus b gl.
in l. mora. in prin. s. de vſur. in glo. paruula. & tex. habetis in l. Titia
Seio. §. vſuras. de leg. ij. & l. iij. §. j. qd vi aut clam. & de ope. no. nūc.
l. cum ꝓcurator. §. j. & iſtud puto verū. Fallit. in l. ſi ɔuenerit. de pig.
act. Non obſt. d. §. cohæredes. cum ſimi. quia denotat facti accidē-
tiā. Non obſtat hæc lex, nam ſm̄ opi. quā teneo hic creditor fuit ī
mora re ipſa, eo ipſo ꝙ litigare cœpit. Vnde litigio finito eſt finita
mora. ar. dic. §. vſuras. iō debitor debet offerre: ſed ſi mora eſſet cō
tracta per oblationē, nō haberet neceſſe vlterius offerre, vt ex prę
dictis patet. Et iō ex parte rei dicerē, ꝙ ſi lis eſt ɔteſtata ɔ̃ cum lata
ſententia, nō dēt vlterius interpellari: qa actor inſtādo ſemp eū in-
terpellat, & ſic p interpellationē eſt ɔ̃cta mora: ſecus in actore in
caſu huius legis, qa licet reus ſe defendat, nō tn̄ ſolutionē offert.

ADDITIONES.

a Redire ad eā. Adde an ille q impugnat aliquod inſtrumentū, poſſit ex illo ſe iuuare Bal. cōſi. 176. ſed melius 181. ij. lib. & inquantū Alex. tāgit an valeat talis appellatio, appello ad iudicē cōpetentē, & cōcludit ꝙ ſic, adde, ꝙ ſi diceret appello ad Papā, & Archiepm, & ad quēcūq; iudicē cōpetentem, nō valeret Et ita conſuluit cuidā Archiepo Bono. conſi. 120. 4. lib. valet talis applo, appello ad ſacrū cōſiliū, & ſi illud audire noluerit, appello ad Papā, q a probabiliter pōt dubitari an ſacrū conſiliū audire velit. Ita voluit Ro. conſi. 266.

a Habemus. Adde Abba. conſi. vij. ij. lib.

1 *Tranſactum per diuiſionem videtur de iure fideicommiſſi.*
2 *Tranſactum in vno iudicio, non poteſt in alio refricari, & quando, nu. 7.*
3 *Repellens aliquem exceptione, habet etiam actionem ad pœnam.*
4 *Hæreditas ſi eſt diuiſa inter fratres, & renunciatum omni iuri, quod ſibi inuicē competeret, per hoc non prohibetur quis petere partem cohæredis, quia venit priuandus ob non impletam voluntatem defuncti.*
5 *Promittēs nō peteṙ reductionē ſub pœna, ſi petiit, & ſuccubuit, pœna ē cōmiſſa.*
6 *Ius dependens ex teſtamento, de facili non tollitur.*
8 *Sententia lata ex falſa cauſa, eſt nulla quando eſt lata dolo aduerſarij, alias per appellationem reſcinditur.*
9 *Sentētia lata ſuper eo, de quo ſunt opiniones inter doctores, eſt nulla, licet iudex eligat malam.*
Opinio doctorum facit rem dubiam.
10 *Per ſimplicem diuiſionem factam inter fratres abſque clauſula, nil contra diuiſionem facturos, ius fideicommiſſi non eſt remiſſum.*
11 *Ius fideicommiſſi conditionalis non videtur remiſſum per diuiſionem factam inter fratres, cum clauſula, nil contra diuiſionem facturos.*
Stipulatio generalis, & indefinita limitaṫ ſcd̄m naturā præcedentis contractus.
12 *Clauſula generalis refertur ad ſpecificata, ſi poteſt ſalua ratione recti ſermonis & non refertur ad dependentia ex teſtamento.*
13 *Fratres an præſumantur ignorare fideicommiſſum habere, quando præſumuntur ſcire contenta in teſtamento.*
14 *Probandi ſcientiam teſtamenti modus.*
15 *Extraneus hęres quando præſumatur habere ſcientiam cōtentorū in teſtamēto.*
16 *Hæres quando præſumatur habere notitiam contentorum in codicillis.*
17 *Fratres diuidentes, ſi dixerunt non venire contra diuiſionē, etiā occaſione fideicommiſſi paterni debiti, vel debendi, videntur fideicommiſſo renunciaſſe.*
Differentia inter verbum, lectis, & verbum inſpectis, legi dicitur, quod oculis corporis inſpicitur.
18 *Ius fideicommiſſi futuri, an intelligatur remiſſum, ſi in diuiſione vnus remittit alteri omne ius præſens ſiue futurum ab inteſtato vel ex teſtamento iure fideicommiſſi, vel ſubſtitutionis cuiuſcunque.*
19 *Ius fideicommiſſi quādo dicatur remiſſum ſi in diuiſione dicatur, remiſit vnus alteri omne ius quod habet, vel habere ſperat in dictis rebus, & diſtinguit.*
20 *Ius ſubſtitutionis pupillaris non videtur remiſſum per diuiſionem, licèt in diuiſione ſint verba generalia, remiſit vnus alteri omne ius, &c.*
21 *Clauſula appoſita in diuiſione, quod vnus alterum, & alter alterum in dictis rebus facit procuratorem in rem ſuam: vel dicatur conceſſerunt inuicem dictas res ad habendum, & tenendum, vēdendum, & alienandum, quòd ſi alienatio ſit ſecuta, videtur renunciatum iuri fideicommiſſi, alias non.*
22 *Diuiſione quando non eſt remiſſum ius fideicommiſſi, nec data licentia de vendendo, & vnus fratrum vendidit, poſtea extat conditio fideicommiſſi, an frater poſſit totum petere ad emptorem.*
23 *Ius in re pro indiuiſo habenti à diuiſione facta, an remaneat ius in eo qd debitori pro diuiſo obuenit.*
24 *Fratres diuidētes ſi hēbāt fundū cōēm emphyteuticū, ita ꝙ vno decedente ſine liberis portio eius deueniat ad alterum, & in diuiſione remiſerūt omne ius quod habēbāt, vel ſperabant, vno mortuo portio illius non vadit ad eccleſiam.*
Emphyteuſis eccleſiaſtica pōt diuidi inter fratres, & inter ſe pōt fieri alienatio.
25 *Fratres diuidentes cū altero fratre, ſi fuit ſciens huius fideicommiſſi, in caſu §. duo fratres, an frater qui petit fideicommiſſum, teneatur de euictione.*
26 *Reſtitutio rei cui erat facienda, ſi ex fideicommiſſo illam emit ab aliquo, an ſibi præiudicet, & fideicommiſſum habeat locum.*
27 *Actio de euictione qualiter detur inter diuidentes.*

a §. Duo fratres.

a Iſte §. hēt quotidianā materiam, & mul
tum ſubtilem, Breuiter h. d. Iniuſta ſnīa ɔ
q̄ qs ɔ̃ diuiſionē facere declaraṫ, facit pœnā ɔmitti. h. d. Primo po
1 nit thema & q̄ōnē, ſcd̄o rn̄ſionē. ¶†No. ꝙ p diuiſionē vr̄ trāſactū
d iure fideiɔmiſſi, & ſic fuit ꝓnūciatū: vtrū bn̄, vel male, j̄. patebit.
2 ¶†Scdò. no. ꝙ illud qd trāſactū ē ī vno iudicio, n̄ pt ī alio refrica
ri. nā ī iudicio, vbi petiṫ pœna, n̄ poſſū dr̄e male ꝓnūciatū ſup prin
3 cipali. ¶†Itē no. ꝙ ille q aliquē ṙpulit exceptiōe, nihilominus hēt
actionē ad pœnā. & ad iſta tria opponemus p ordinē. ¶Ad primū
opp. Dr̄ hic, ꝙ p diuiſionē receſſū ē à iure fideiɔmiſſi. Cōtra. s. de
tranſa. l. q cū tutorib. ī prin. Huius ɔ̃rij timore ſunt in gl. nr̄a plures
opi. & ſol. vna ponit in l. ɔ̃ria, q̄ hic nō tāgiṫ p gl. qa ibi frater fratri
ſuccedit directò hic p fideicōmiſſum. q. d. qn̄ directo, ſucceditur,
nō erat fratris trāſigētis illa hr̄ditas, nec re, nec ſpe, & nō pōt vide
ri remiſſa, hic erat ſpes, iſta ſolu. videtur mihi veriſſima, qn̄ frater
ſuccedit directo fratri ab inteſtato: qa tpe trāſactionis nō dicebaṫ
debita

ADDITIO.

a Poma. Duo fr̄es. Ratio dubitandi iſtius tex vr̄ fuiſſe, eo ꝙ ſententia erat iniuſta. vt hic inquit Bar. in ſummario. & in oppoſitiōe. j̄. eo. Decidēdi aūt cā fuit vt hic inquit Cum. & gl. ij. circa fi. verſi. ſi aūt dicas. quia non fuerat appellatū à ſententia. ideo illi ſtandum erat aduerte tn̄ quòd teneo ſummarium Bar.

a debita re, nec spe, Casus est expressus a s. de lib. leg. l. post emancipationē, si bñ inspiciatur tex. cū gl. Sed si frater succederet fratri directo, forte ex vigore substitutiōis pupillaris, itūc posset dici spē subesse. vt l. ij. s. de stat. lib. & de hoc tangā j. p qōnes. †Et hoc facit ad qōnē. b Duo fratres inuicē diuiserūt, & renūciauerunt oī iuri, q sibi inuicē cōpeteret in re vel in spe, in pte alterius. Demū vnus nō soluit legata ītra annum, fm qd reqrit auth. hoc amplius. C. de fideic. pter qd alius vult petere hrditatē: opponebatur sibi d remissione. Certe dixi, q nō pōt: qa illius portio non erat debita, nec re, nec spe; sed ex legis dispositione, & sic nō venit in remissione gñali d. l. qui cū tutoribus. fm dictā sol. facit optime s. d dā. infe. l. dāni. §. j. ¶Secunda lec. est, q ibi frater fratri successit p fidei cōmissum, sicut hic. Tunc ob. contra sol. fm Hug. hic male fuit iudicatū, vt hic dicit glos. Sed tunc dices, quō de hac iniqua sñia

c fuit facta lex. cō §. qbus. ī j. cōsti. Codi. Rñd tenēdo istā opi. c q est verissima, vt j. dicetur, q de hoc fuit facta lex vt solueret vnū dubium pulchrū, vtrum sñia iniqua p q̄ declaratur vētum esse cō diuisionē, faciat penā cōmitti. Nā si esset bñ iudicatum, nullū esset dubium q cōmitteretur pena, & lex dēt ītelligi lata ī casu dubij, vt s. de Carb.

5 edic. l. q Labeo. †Hoc facit ad q. q̄ cōsuluit Dy. Quidā pmisit arbitriū ñ petere reduci ad arbitriū boni viri, sub certa pęna: petiit, &

d succubuit, vtrū pęna sit cōmissa? Et cōsuluit ipse, d q sic: qa p illā sententiā fuit declaratū ipsum idebite petiisse, q placet, & hāc legem induco p casu fm istā lect. siue iuste, siue iniuste succubuerit: facit s. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminisse, vers. toties & istam

e sol. ego teneo. e Tertia sol. est, q hic fuit bñ iudicatum ex pte iudicis, sed male respectu partis pp eius defectum: qa non fuit opposita replicatio, & sic fuit pnunciatum cō ius litigatoris. Et hanc vr tenere gl. s. de pac. l. tres fratres. Hæc sol. nō ē vera: qa per diuisionē nontollitur ius fideicōmissi, nec ipso iure, nec ope exceptionis: & ideo est necessaria replicatio. Nā in lege cōria dicitur, exceptione transactionis non summouetur, & sic non obstat exceptio: nec est necessaria replicatio. l. ij. de exce. Quarta sol. est, licet in ordine glo. sit terria, fm Rog. q hic fuit expresse dictum quòd nō venit cōtra diuisionē, nec ex fideicommisso, nec alio mō. Sed ista in se cōtinet diuinationē, ideo non est vera quātū ad legem: an autem sit vera in se, tangam. j. in quæstionibus. Quinta solu. est eiusdem Roge. q in lege cōtraria fuit simplex diuisio, seu transactio: hic vero fuit dictum, nihil contra diuisionem facturos, &c. Ex quo verbo videtur renunciatum iuri fideicommissi. Et hanc sol. tenet hic Dy. & Gul. de Cu. in d. l. qui cū tutoribus. Sed ista sol. ñ est vera, qa ista verba, nihil, &c. ñ importāt, hoc, casus est in l. fi. §. idē qsitū. est. s. de cōd inde. & falsitas huius opi. j. latius declarabitur. Sexta sol. fuit Azo. q dicit, q per diuisionē ñ vr renūciatum iuri fideicōmissi, sd qa in diuisione qs tenetur de euictione. l. si frēs. C. cō. vtri. iud. & l. si familiæ. C. fam. erc. iō iste agēs fuit repulsus illa exceptione: qa de euictione tenetur, l. vēdicātē. de euic. & sic dicit, ipse, q bene fuit iudicatum in dimidia, & male in alia dimidia qa qlibet fratrum medietatem partis suæ habet iure suo, aliā dimidiā iure cohæredis: in illa ergo pte, q̄ ille cohæres mortuus habebat iure suo, et fr supuiuēs nō tenebatur de euictione, & in hoc fuit male iudicatū. Hāc tñ gl. hic, & in lege cōria Sd ista opi. est cōtra hunc tex. vbi vr, q cō eum pnunciatum fuit, quasi de hoc trāsactum sit. Non ergo fuit pronunciatum quasi de euictione teneatur. Sunt ēt aliæ rōnes pp quas hæc lectu. nō est vera, vt j. dicā ī qōnib. Septima sol. ponitur ī lege cōria, qa hic petitur id qd deuenit in diuisione: ibi vero petitur illud q in trāsactione nō deuenit: qa solū de pte sua trāsegit ñ de alia: & hæc potest esse bona, & istam

f tñ ēt Gul. de Cu. Octaua sol. sibi ponitur ī gl. videlicet q ī lege cōria, actiue: hic passiue. Ista verba sunt obscura, forte hic voluit dicere q ibi fr q mortuus non est, nō potuit trāsigēdo perimere actionē fri mortuo cōpetētē. l. Stichū. in fi. j. de noua. & hoc vult dicere actiue, hoc est alteri ñ pt piudicare. hic vero diuidēdo sibi piudicauit, & hoc vult dicere passiue, hoc est, sibi piudicare. Sd hæc sol. nō placet: Nā hic, & ibi qritur qualiter inuicē sit generatū piudicium. Si. n. ñ piudicarē fri meo, nec fr meus mihi, & sic hoc nihil valet. Teneatis ergo vel primam, vel secundam. q hic fuit male iudicatum, & hoc placet plus. Vel tene septimā solutionē, vt s. dixi. ¶Scdō opp. s. de pac. l. tres frs. Sol. hic fuit male iudicatum, & sic cōcordat, & gl. ibi sentit. ¶Tertio op de l. Paulo Callimacho §. j. de le. 3. Sol. hic fuit male iudicatum, & sic cōcordat, licèt ibi ponātur plures solutiones. ¶Quarto opp. tu dicis, q hic fuit male iudicatū. Cōtra immo bene: qa p hāc diuisionē vr ius fideicōmissi remissum. l. Titius. s. q. mo. pig. vel hypo. sol. aliud in pignore: qa sicut solo cōsensu cōhit, ita facilius tollitur. Vel melius, ibi ius pigno-

g ris erat de psenti, istud fideicōmissum erat de futuro. g Itē †hic d-

6 pendet ex testamento, & iura dependentia ex testamēto ñ ita de facili perimūt, l. si post diuisionē. C. de iur. & fac. igno. & facit qd no. in d. l. tres fratres. s. de pac. & de transac. l. de his. ¶Quinto oppo. ad fm notabile, & vr q poena ñ sit cōmissa in effectu. Nā illud quod semel est decisum in vno iudicio per viam exceptionis, pt ī alio iudicio refricari, vt s. de euic. l. vēdicātē. & l. seq. vñ hic ī petitione sup pœna poterit dicere, ñ veni cō diuisionē, sed hic dr cō. q male. Sol. lex cōria loqtur, qñ sup exceptione pnūciatur cō excipiētē in cuius ptāte ñ erat agere: hic vero pnunciatū fuit pro excipiēte cō actorē. & hoc vr tenere Cy. C. qñ ciui. actio crimi. piud. l. j. vñ ad qda verba. Pet. q Cy. refert, C. sent. resc. ñ posse. in l. perep-

7 torias, addēda sunt aliqua mēbra, & dicamus plenius sic. †Aut sup exceptione pronunciatur in casu in quo summaria fit cognitio, & tūc nunq̄ in alia cā nocet, vt qñ pronunciatur sup aliqua dilatoria, arg. d re iud. l. a diuo. §. si sup rebus. Et ita intelligo dicta Inno. ex de ordi. cogni. c. sup spoliatione. & ibi hoc sentit circa fi. mag. gl. Si vero pronūciatur in cā, in qua cognoscit plene, tunc aut cō agente pro excipiente, aut eō. Primo casu, Aut illud iudiciū est accessoriū, & quodāmō dependens ex primo, vt hic in stipulatione pęnali, & tunc qd semel decisum est, nō pt in alio iudicio refricari vt hic. Aut aliud iudiciū est principalius, vel æquè principale, & tunc iterū poterit refricari, vt s. de excep. l. sed si ante. vbi si egi cōfessoria de via, & aduersarius excipit, dicēs me ñ dominū, & succubui, ñ nocet postea mihi agenti reiuēdicatione. Scdō casu aut illa pronunciatio respicit fauorē status, & ñ pt in alio iudicio reiterari, l. j. C. de ord. iud. ibi no. in vlt. gl. Aut nō respicit fauorē status, & tunc dic, vt dñt qdā docto. aut ī primo & secundo iudicio proponitur ad eundē effectū, & nō pōt reiterari. l. quod in diē. §. j. de cōpen. Aut tendunt ad diuersos effectus, & potest, dicta l. vendi

h cātem. in fi. & l. sequen. de euictio. ¶Sexto ad dičhop. q talis sententia nō facit pœnam cōmitti: quia est lata ex falsa cā, ergo nulla l. qui testamēto. de excu. tuto. & l. 2. C. qñ prouo. nō ex necess. Sođ qdam fatentur cōrium, & dicunt tenendo q hic fuit male iudicatum, q cō petitionem pœnæ obstabit exceptio doli. Ita vr tenere hic gl. circa finem, vt s. de doli excep. l. apud Celsum. §. item quæ-

8 ritur. vbi textus videtur hoc probare. Sed hoc non placet †quia sententia lata ex falsa causa ita demum est nulla, si lata fuit dolo aduersarij. vt notatur in l. si prætor. §. Marcellus. s. de iudiciis. Secus si sine dolo, tunc debet rescindi per appellationē, vt not. s. de acqui. hære. l. si is ad quem. Dic ergo q hic nō fuit expressus error in sententia. Dicit. n. tex. hic quasi de hoc transactum, nec ex-

9 pressit trāsactum esse per diuisionē. Vel melius, † qñ sup aliquo i

i passu sunt opiniones Doc. tunc si iudex eligit vnam, licèt malam non est sententia nulla. l. cum prolatis. & ibi dixi supra de re iu. Nam opiniones doctorum faciunt rem ambiguam, vt notatur s. de legi. l. non possunt. C. de nouo, & nota in j. constitut. Cod. §. quibus. in gl. s. verbo, certas. ¶Septimo op. ad iij. notabile. & videtur q postquam remouit eum exceptione, pęna nō possit peti. l. rescriptū. §. si pacto. s. de pac. Sol. dic, quod hic fuit dictum. rato manente pacto, vel si non fuit dictū, quod pt peti pœna quatenus excedit. l. si quis à socio. s. pro socio. & l. prędia. s. de actio.

ADDITIONES.

a Casus expressus. No. q inquantum Bar. hic cōcludit q substitutus pupillo hēt spem succedēdi, probatur qd cōtrariū tenet in l. is potest. in ver. sed circa hoc quæro, s. de acqui. hæred. nisi velis dicere, quod seipsum saluat. j. in 4: q. vbi videtur tenere idē quod tenui in d. l. is potest. quia ibi alia ratione mouetur.

b Ad quæstionem. Vide omnino Iac. de are. Ang. & Imo. in l. damni. §. j. hic ille. p Bar. vbi mirabiliter loquitur, & Bar. in l. inter quos. in pe. q. e. tit. de dam. infecto, & aduerte quod Ang. Imo. & Pau. de Ca. alle. l. dāni infecti stipulatio. j. §. j. p q. Bar. hic quam no. ipse Bar. ibi ad hoc, & in d. l. inter quos.

c Tenēdo istam opi. quod hic fuit male iudicatum, quā dicit Bar. eē verissimā vt testatur in l. Paulo Callimacho. §. j. s. de leg. 3. & est cōis. vt inquit Ang. in dicta l. qui cum tutorib. & Barb. consi. 48. vol j. & Imo. consi. fi.

d Io. Fran. Ru. Et consuluit ipse. Vide Alex. hic, & Ias. qui refert quatuor opin. circa istam quæst.

e Ego teneo Ad hoc verū, nisi ille q cōtrauenisset, habuisset aliq iustā cām cōtrauenièdi, fm Io. And. in add. Spe. in ti. d arbi. §. fi. ver. itē qd si est cō pmissū quē seqtur Pau. de Ca. cons. ccxxx. & inqtū Alex. tangit, an pro laudo psumatur, dic, quod Pau. de Ca. cons. 72. tenet quod sic. Idē tenet bal. consi. lxxxix. li. j. vbi Alleg. Dyn. & idem bal. ccxxvij. incipi. honestus vir frater Ioānes. li. j. & consil. 344 incipien. causa d. Ludouici. lib. 4.

f Poma. Octaua sol. Ego credo quod verba bar. sunt mēdosa, & quod nolit dicere frater mortuus. quia hoc esset de directo cōtra textū leg. cōtrariæ, vbi ñ frater mortuus, sed viuus trāsegerat, quod bar. Sentire vr in d. lege cōtraria, vbi videas eū. vid Ale. cōs. 3. vol. 3. & cōs. 121. vol. 2. vbi seqūdo Bar. hic. q vbi sunt opinio. doc. diuersæ, res est dubia, & hoc casu et p quib. iudicandū sit. & vide quæ posui ad bar. in l. cum prolatis. s. de re iud. & l. nō fatetur. n ver qualiter. s. de cōfes. Alex. Los. Annota. post hunc bar. amplius nō mēdosum vt quia ex veneto exemplari egregiè hunc locum restituerim, dum dixi legē de quod ibi frater qui seruus tuus non est, non potuit transigendo perimere actionem fratri mortuo competentem.

g De futuro. Adde fm Alex. post Pa. de Ca. quod ex hac sol. infertur vnū notandum, quod per istam diuisionē, de qua ī tex. quod ius fideicōmissi psentis vel futuri pure vr remissum inter ipsos diuidētes si notitiā hēant fidicōmissi iuxta l. de his. s. de trās.

h Bar. Sexto ad idem. Vide Io. de Imo. consi. cxvi. & ēt in præcedentibus con filiis allegauit dicta, hic, vide ibi omnino.

i Poma. Super aliquo. Certe variæ sunt opin. doctorū licet iudex in iudicādo vnā eligat, quæ mala sit, nō tamē per hoc sñia redditur nulla. Ad q hic alle. per Ale. bñ facit quod no. Bal. in l. captatorias. C. de test mili & Io. Old. in l. quæsitū. §. j. s. de fun. instru. de quo meminit Abbas in c. j. de postula. p a

a action. empt. a Alij dicunt, vt glo. hic tāgit, ꝙ aliud ī pacto, vt ibi, aliud ī sñia, vt hic, ꝙ ñ placet, qa ēt hic loquit in pacto. ¶ Octauo oppono, ꝙ prima ꝯuentio fuit nouata ꝑ stipl̄onem pęnalē, & sic nō pt ex vtraq; agi l. obligationū fere. §. fi. s̄. de actio. & oblig. Sol. vr plene dixi in l. ita stipulatus. s̄. eo. in cōtrariis vltimæ partis.

10 Expediti De ꝯriis, examinemus mām legis nr̄æ, ꝑ q̄ones, Priō q̄ro † vtrū ꝑ diuisionē simplicē nō adiecta illa cl̄a, nil ꝯ̄ diuisionē facturos, &c. videat inter fratres ius fideicōmissi remissum? Dicūt qdā ꝙ sic, ñ ipso iure, sed ope exceptionis qa quē de euictione tenet actio, &c. vt l. vēdicantē. s̄. de euic. Et ex h. d. Azo, ꝙ hoc est verū in dimidia, q̄ qs habebat ex ꝑsona istius fratris petētis fideicō. aliā vero dimidiā q̄ frater ꝓmortuus habebat iure suo, pt frater supuiuēs petere: quia ꝑ ea nō teneř de b euictione. Itē ille frater supuiuens habet actionē ꝓscriptis verbis ꝑ dimidia, b q̄ remanet apud se: q̄ habebat ex ꝑsona fratris ꝓmortui; qa cū sit sibi debita ex cā fideicōmissi, cuius cōdō mō extitit, ipse vr̄ sibi euicisse. s̄. de euict. l. si vēdideris. & l. nō tñ. e. ti. & ista ē ītētio gl. licēt qdā alia tāgat, q̄ j̄. declarabunť: sed ista opi. mihi vr̄ falsa. Primò, qa hic nō fuit ꝯ̄ petentē ꝓnunciatū. iō qa de euictione teneret: sed quasi de hoc transactū, vt tex. dicit. Secundò, ē falsa in eo ꝙ dicit, solū partē peti posse iure fideicommissi, s. eā, quę apud fratrem remansit in iure suo, qđ est falsum: quia pars, quā frater præmortuus habuit a fratre viuo, successit loco eius portionis, quam frater viuus habet à fratre mortuo, & sic vr̄ totū frater premortuus habere, iure suo, & totū venit in petitione fideicōmissi. l. Imperator. §. fi. & l. seq. s̄. de leg. ij. cū ī vniuersali vna res succedat loco alterius. l. si rē & pretium de peti. hære. maxime in quotis. l. qđ ergo. ij. de legat. j. ad Treb. l. deducta. §. nummis. & ibi no. & s̄ si pars hr̄. pet. l. j. in fi. Tertiò, quia si habes aliquod ius personale ad aliquam partem rei pro indiuiso, & fiat diuisio, totum ius meū remanet in illa, seu ad illam partem, quæ pro diuiso aduenit debitori meo, vt s̄. de act. empt. l. Iulianus. §. Celsus. sed in fideicommisso vniuersali non est aliquod ius reale ante restōnē. l. testā. in pri. & l. restituta. j̄. ad Treb. ergo illud ius ꝑsonale. s. actio ex testō, solū remanet sup illa portione, q̄ fratri præmortuo obuenit in partē, & sic tota petetur iure fideicommissi. Quartò, dicit male in eo qđ dicit, ꝙ frater superuiuēs euincens teneatur de euictione. Nā si rem, quā habes à me, ego euinco ex tuo facto, vl̄ autoris tui, de euictione non teneor, vt s̄. de euic. l. fundū meum. & de dot. ꝑle. l. licēt placeat. & ad l. Falc. l. si à me. In ꝓposito, peto fideicōmissum ex facto autoris illius fratris premortui. s. ex facto defuncti, qa illud reliqt, vñ videor agere ex facto suo, vt no. s̄. de ꝯd. fur. l. si seruus. in prin. in gl. 3. Itē ex fcō ipsius proprio, s. ex suo quasi ꝯ̄ctu, quē innuit adeūdo, vt s̄. q. ex cau. ī pos. ea. l. apud Iulianū. §. fi. ḡ d euictione ñ teneor. Ex ꝓdictis habes duas notabiles ꝯclusiōes. Prima, ꝙ tota portio q̄ obuenit frī ex diuisione, petiť iur̄ fideicōmissi, & sic sufficit vnū iudiciū: & scđm Azo. erāt necessaria duo iudicia, & hoc cū agat actione ꝑsonali ex testō: sđ si ageř̄ reali ꝯ̄ aliū possessorē, qd iuris sit, j̄. dicā. Et qđ dixi totū peti, intellige deducta quarta legitima & forte Trebellianica, s̄m quosdā. Scđo habes ꝙ ego fr̄ supuiuēs agēs ñ teneor de euictione. Remanet ḡ vera opi. ꝙ ꝑ simplicē diuisionē nullo mō tollit ius fideicōmissi, qđ tenēt oēs. c Casus est ī l. cū pr̄. §. hr̄ditatē. de l. 2.

c

11 ¶ † Scđò q̄ro, pone ꝙ diuisio ñ fuit simplex, sđ ꝓmiserunt inuicē cōtra diuisionē nō facere, vl̄ venire, an ꝑ hoc videat renunciatum iuri fideicōmissi. Roge. rñdet, ꝙ sic; & hic est casus nr̄; et hanc opin. tenēt Dy. & Gul. de Cu. Sed Hugo t3, ꝙ fuit male iudicatū qđ vr̄ tenere gl. in d. l. tres frēs. Et hoc t3 Petrus, d & multi alij Moderni, cum q̄b. ego. e Et ꝙ opi. Roge. & Dy. ñ sit vera, ꝓbo multis rōnib. Primò, sic, s̄m oēs, ꝑ simplicē diuisionē ñ vr̄ renūciatū fideicommisso, vt l. cū pr̄. §. hr̄ditatē. de leg. 2. & s̄. dixi. Nūc arguo sic, Stipulatio ḡnalis, & indefinita limitať s̄m naturā ꝓcedentis contractus vt s̄. de vsur. l. si stipulatus. & de leg. j. l. si legati serui nomine. vt lega. no. ca. l. j. §. si sub ꝯdōne. & de dā. infec. l. dāni infecti qdā. ī prin. Sed ex natura ꝓcedentis ꝯtractus hoc nō venit, ḡ hæc stipl̄o ad hoc ñ porrigiť. Præterea ꝓbať ex ꝓpria verborū significatione. Nā dr̄ in tex. nihil ꝯtra diuisionē se facturos, sđ si hoc ī diuisione non venit, ergo hoc petendo non facit contra diuisionem. argu. d. l. damni infecti quidam. in prin. & §. cum parietem. Præterea, ꝙ hæc verba hoc ñ importent, est casus in l. fin. §. idem quæsitum ē, s̄. de ꝯd. indeb. Præterea est casus in l. si de certa. C. de transact. vbi ꝓcedit clausula specialis, & sequitur generalis & restringiť ad specificata. & si dicis, ibi loquitur in transactione. Rñ. in transactione ñ veniunt nisi ea, de q̄b. est lis: ita in diuisione nō veniunt nisi cōia. l. j. & 2. fam. erci. sed ius fideicōmissi nō erat cōe, sed cuilibet ꝓprium, ergo &c. Hoc ꝯfirmauit glos. in l. tres frēs. s̄. de pac. Nam licet tex. loquať in diuisione. tñ gl. distinguit, sicut in trāsactione

12 ꝑ illas leges. Præterea, † clausula ḡnalis dēt referri ad specificata, si pōt, salua rōne recti sermonis, vt j̄. de sol. l. si ex plurib. Præterea clausula ḡnalis ñ referť ad ea, q̄ depēdēt ex testō, vt no. in d. l. tres fratres. ergo nō referť ad ius fideicōmissi. Præterea pro hoc vr̄ casus in l. Paulo Callimacho. §. j. de leg. 3. vñ opi. Roge. Dy. & sequaciū est falsa. Tenc ḡ ꝙ hic fuit male iudicatū. Reperio tñ, ꝙ Dy. in quodā ꝯsilio determinauit istā opi. ꝙ ꝑ hæc verba vr̄ remissū ius fideiꝯmissi, s. scietib. al's aūt ignorātia ꝓsumiť. l. verius. d. ꝓbatio. & l. hoc aūt. s̄. de administr. tut. Sed an hoc sit verū, qđ dr̄ de ignorātia: ego idem dico in sciēte, vt ꝑ hæc verba ius fideiꝯmissi nō videať remissū, vt ex ꝓdictis patet. Ponamus ḡ ex ꝓdictis casus indubitabiles s̄m oēs. Prius ꝙ ꝑ simplicē diuisionē, ñ tolliť ius fideiꝯmissi. Secūdus, ꝙ inter ignorātes ñ vr̄ remissū ius fideiꝯmissi. ētsi sint verba ḡnalia. videlicet nihil facturos ꝯ̄. &c. Tertius, si ñ eēnt substituti inuicē, s. fr̄ maior minori: vel masculus mulieri. Nā tūc ñ est verisimile ius fideiꝯmissi remissum ab vno, cū alius remissionē ñ ꝯsequať, vt j̄. de reg. iur. l. sꝑ in stipl̄onib. & qđ ibi no. in gl. sed si fuerūt inuicē grauati,

3 & diuisio ñ fuit simplex, tunc est opi. vt vidistis. ¶ † Tertio q̄ro, an sit verū ꝙ frēs ꝓsumantur ignorare fideiꝯmissum? Dy. vr̄ tenere, ꝙ sic vt s̄. vidistis. In ꝯrium vr̄: qa hr̄s ꝓsumitur scire q̄ in testō cōtinentur, vt s̄. de liber. legat. l. cum hæres. & ibi nota. & ad Trebellia. l. qdam ita. §. si quis filiū. & ibi no. in gl. magna, & ego distinxi. Aut fideiꝯmissum est relictum in testō. Aut in codicillis. Primo casu, Aut est institutus hęres suus. & nō ꝓsumitur scire, nisi probetur, vt s̄. si cer. pe. l. eius qui in prouincia. §. fi. ita loquiť s̄. de acqui. rerum domi. l. quęsitum. q̄ innuit hæredes posse ignorare, vt s̄. de

f stipu. ser. l. si seruus testō. aut si hæredes f extranei g, & tunc ꝓsumi

g tur scientia. Ratio est: qa non possunt adire, nisi sint certi de viribus testamēti. l. & si de sua. de acqui. hære. & ideo ex eo, ꝙ hr̄s est, præsumitur scire q̄ in testamento continentur, vt not. in d. l. cum hæres. & in d. §. si quis filium. Aut in codicillis, & non præsumitur scire. s̄. de trāsac. l. non est ferēdus. & s̄. e. l. si seruū. §. de illo. & ita dicebā alias. Postea vero subtilius inspiciens propter facti occurrētias in primo mēbro, in quo dixi, quod in suis nō ꝓsumiť sciētia, puto aduertendū. Aut ꝯfitentur se hæredes ex testō: aut confitentur se hæredes simpliciter: vel de hoc nil est positum: vel ꝓba

h tum. Primo casu h ꝓsumitur sciētia, sicut dixi. & dicā in extraneis, quia

ADDITIONES.

a De actio. emp. Aduerte tamē, ꝙ iura Bar. nihil ꝓbare videť. qa loquiť de interesse, ñ āt in pęna. Vñ potius videť dicere contrariū, cū pœnæ sint restringendæ. l. cū quidā. s̄. de lib. & posth. Item, quia ad omnia iura dicentia, sufficere alterū consequi. &c. Item quia cōtra hoc stringit tex. in l. Celsus, in pri. s̄. de arbi. De hoc vide eum in l. ita stipulatus. in fi. s̄. eo. & Ale. in l. cum proponas. C. de trans. & Are. consi. 158.

b Pro dimidia. Et de hoc tex. apertus. in l. si fratres. C. communia vtriusque iu.

c Tenent omnes. Adde Bal. consi. 268. inci. in Christi nomine simplex diuisio. & consi. 89. lib. j. inci. dominus Thomas.

d Et hoc tenet. Pet. & hæc opi. Bar. & sequaciū, licet a multis ĩpugneť, & maxime ab Angelo. vt hic refert dñs Ale. de qua opi. vltima vide ꝑ Ale. Vid. ēt Ang in l. Papinian⁹. §. meminisse. s̄. đ inof. tes. vbi sibi ipsi cōtrari⁹, tenuit cū Bar. & Io. de Ana. cōs. suo xxix. & bñ facit Capra cōs. suo xxix. & Ale. cōs. suo 4. & cōs. suo 40. & 107. in 4. vol. vbi, tenēt cum Bar. & eius opinio comunis ee vr̄, &c. Oldr. cōsi cētesimoseptimo. & Ale. conf. 8. & maxime in prin. vol. 5. Barb cōs. 43. vol. j. vbi tangiť nōnullas quæstiones Bar. hic, & Alex. consi. 21. volu. 5.

e Cum quibus ego. Adde quod Ang. consi. mihi 286. tenet opinio. primam Roge. concurrētib. illis de quibus ibi per eum, & quia non tenetur eius opinio, non refero, sed opinionem Bar. tenet Bal. consi. 84. lib. 1. inci. res prohibitæ alienari. & consi. cccxciij. incipiente, quidam tres hæredes instituit, Ale. ēt al le. Bal. consi. incipiente. Ioan. Brocardi. tu quære.

f Sunt hr̄des. Aduerte tñ ꝙ vltra disparitatē q̄ mouēt Bal. & Ang. hic dicentes ꝙ opi. Bar. satis ꝓcedit in hr̄de extraneo, q. alias nō erat successurus, qa tūc militat ratio Bar. de qua hic Alex. quod immo etiā ista difficultas procedit. in hærede extraneo, qui aliàs nō erat successurus. quia tunc militat rō Bar ab intestato, vt voluit Rom. cōs. suo cccciı. per dominū Bar. in l. is pōt. de acqui. hæredita. & Imo Cogita, & vide ēt Caprā, consi. quadragesimo. & Aret. consi. nonagesimotertio. & Ale. consi. vigesimoprimo, volumine secundo. & consilio trigesimonono. in fin. volumine ij. & Soc. consi. lxxv.

g Extranei. Bal. hic dicit, istud non esse simpliciter verum, qa pt aliquis eē hęres, q. ñ fit suus, & qui ab itestato erat successurus, qa obtinebat primū gradū, nec cōstat, ꝙ asseruit se hęredem ex testō, cū possit ab intestato succedere, ñ ꝓsumetur eū habuisse sciētiā contentorū in testamento, & hoc casu ē ratio eadem quæ est in alio, arg. l. eius. Et cū hac opi. transit Roffre. qui dt se alias ita consuluisse, & Ang. idem sentit, vt refert, & sequitur Ale.

h Paris. Primo casu. Et vide Ias. in l. eius, qui ī ꝓuincia. in 4. no. vbi late. ff. si cer. pet. & Pau. de Cast. consi. xciiij. inci. clarum est ī iure. lib. 2. Abb. consi. 17. vol. 2. & Soc. consi. 26. Add. ꝙ Rom. consi. 403. tenet contra Bar. quod immo sui hæredes, licet dicant se hæredes ex testamento, pro hoc non præsumantur ꝙ habuerint notitiam testamenti. Primo per tex. in d. l. eius, qui in prouincia, quem dicit nō posse cauillari Scđo, qa hodierno iure cautū est hr̄dē maxime suū, adire posse hr̄d tate clausis etiā tabulis, siue ex sua pte, siue insolidū īstitut⁹ sit. C. de iur. deli. l. si fratris. & C. de cad. tol. l. vnic. l. cū igiť. ver. primū. hoc igiť est cōseque ... vt nō possit ꝓsumi ꝑsū hæredē suū sciētiā hęre eorū, q̄ in testō sunt, ex quo possibile est clausis tabulis hæreditatē aditā fuisse, & cōsequēter eius, qđ clausum est, specificam notitiam habere ñ potuisse. Tertio adducit notabilem iuris ꝓsumptionem, scilicet ignorantiam ꝓsumi, vbi scientia ñ ꝓbatur. d. verius. s̄. de ꝓbatio. regula, ꝓsumitur ignorantia. de regulis iuris. lib. 6. Ad fundamēta Bar. ibi vide responsum. Et an ex eo, ꝙ suus adeat hæreditatē ꝓsumatur habere notitiam testamēti paterni. vide pulchre Ang. inter consilia Bal. 5. vol. consi. 64. & seq. & Bal. ipsum consi. ci. eo. lib.

qa eadē est rō.l.eū demū bonis.de acq.hæ.ꝯiuncta d.l. sed & si de
a sua.Scḋo casu a qñ simpl'r ꝯfitet̃,vel de hoc nil est positū, & nō ꝑ sumit̃ scientia ꝑ dictas leges, nisi probet̃ aliqd ex quo præsumat̃, vt quia soluit legata,vel cū legatarijs pactus est:qa talia non possunt fieri,nisi inspectis verbis testī,& cognitis.l.j.§.j.s̃.quemadm. test.ape.& l.de his.s̃.de trāſ.& C.de re.cre.& de iu.iu.l.fi.Et aduer-
14 te aduocate,†qa oportet te ponere,ꝙ ipsi hr̃des erāt ex testō, vel ꝑdicta fecerāt añ diuisionem & sic ꝑsumat̃ scientia tpe diuisiōis. Pōt ex alio ꝑsumi.Pone,ꝙ erant duo filij masculi,& duæ filiæ,vel duo laici,& vnus clericus, & illi duo diuiserunt hr̃ditatē æqual'r: illis filiab.vel clerico dederūt illud, ꝙ defunctus iusserat in testō, vel non dederunt,& sic nō diuiserūt eo mō,quo ab intestato succedebant, ex hoc ꝑsument hr̃des ex testō,& sic scire vires testī,vt dictū est,nisi ostēdant quare alij remiserūt,cū sic inæqualiter diuidere ñ possint,vt sui ab intestato. Est ergo eadē rō q̃ ī exneo. Idē puto,si ꝓbaret ꝙ erat fama,& cōis opi. ꝙ talis eorū pr̃ sic fecerat testm̄,vt ex hoc ꝑsumat̃ sciētia,vt no.in fi.C.de pericu.tut.l.si tutor petitus.Etiā vide alios modos ꝑsumēdi sciētiā, q ibi ponūtur
15 in gl.Sup scḋo † mēbro dicebam, ꝙ in exneis ꝑsumit̃ scientia.Illud puto verū indubitanter in minorib.exneis,q adiuerūt hr̃ditatē ꝑ se.Sed in minorib.est aduertēdū, nā si fuit infans ꝓ quo adiuit tutor.l.si infanti.C.de iure deli.tunc factus maior non ꝑsumit̃ scire:qa ex facto alieno.l. fi. s̃.ꝓ suo,&qḋ no.in l.si res.de le.j.nisi postea factus maior interuenit aliquid ex his,ex qb.dixi sciētiā ꝑsumi.Si vero erat pupillus, b tūc sine eius sciētia , & facto nō pōt
b adiri,vt C.de iure deli.l.potuit.licèt tū tunc ꝑfecte non intellexerit,tñ factus maior intelligit,q̃ in pupillari ætate sciuit, vt no.s̃.de testa.l.ad testiū.& de testi.l.3.§.lege Iulia.& j̃.de ver.sig.l.notionē §.instrorum,iō si factus maior diuideret, puto ꝙ ꝑsumat̃ sciētia.
16 Idē in adulto.†Super tertio membro dixi,ꝙ in codicillis non ꝑsumit̃ scientia.Hoc verū in codicillis,separatis à testō,sed si sunt simul cū testō,verbi grā,fuit dictū,si nō potuit deliberare, an adiret ex testō,vel ab intestato,nisi inspectis & cognitis verbis illius dispōnis,ꝑsumunt̃ illa verba prius inspecta:ar.de acq.hær.l.illud. Facit.C.de cōdicil.l.fi.¶†Quarto q̃ro, pone qḋ in diuisione expresse fuit dictū , ꝙ ꝓmiserūt non ꝯuenire ēt occasione fideicōmissi inuicē debiti,vel debēdi.Si n.diceret, occasione fideicōmissi debiti,nec vltra ꝓcederet , ad fideicōmissum debitū sub ꝯdōne nō extēderet̃.de le.j.l.si ita scripsisset.& s̃. e.l.si stipulat⁹ fuerim.§. cū stipulamur.& l.si à colono.Pone ergo,ꝙ ꝓmisit ñ ꝯuenire occasiōe fideicōmissi debiti,vel debēdi ex testō pr̃no , an hoc sufficiat vt videatur remissum, videtur ꝙ non nisi appareat hoc eē factum inspectis,& cognitis verbis testī,vt d.l.de his.de trāſ.& l.j.§. j.quēad.test.ape.& l. fi.C.de iureiu.nec vr̃ sufficere verba testī al's esse cognita:cū.n.text.dicat,inspectis,& cognitis, &c.dēt ītelligi īspectis,& cognitis ad hoc.l.2.§ hoīes.j̃.vi bon.rapt.ꝯiūcto prin. eiusdē legis,vbi dr̃,coactis hoīb.debet intelligi hominib.coactis, s.ad hoc.Præterea ꝓbat̃ p rōnē.Absoluti ablatiui resoluunt̃ in cōditionē.l.à testōre.s̃.de ꝯdi & dem.s̃.de statulib.l. Sticho libertas.
c in princ. Ista ergo ꝯdō c , ꝙ verba testī cognoscant̃,& inspiciant̃, dēt impleri sciēter ad hoc,nō fato seu fortuna.l.2.de ꝯdi.& dem.
d Sed puto hic sufficere d, vt C.de pac.l.j.& l cū proponas. & C.de trāsactio.l.de fideicommisso.Nec obst.d.l.de his. cum si. quia illud quod dicitur,inspectis & cognitis,intelligit̃,scilicet ꝑ oculos intellectus. Quid. n. si esset testamentum sine aliqua scriptura factum?Certe oculis corporeis non posset inspici.Et hoc ꝓbo per l.in ciuile.s̃.de legib.ꝯiuncta l.scire leges.eo.ti.vbi est casus.Et aduerte quòd aliud esset,si lex,vel statutū diceret lectis verbis testa-
e menti &c.quia dicit̃ legi,quod oculis corporeis inspicitur.l.j.e in prin.de his quæ in testamen.delen.Facit ad prædicta. de actio. &
f obligatio.l non figura.¶Quinto quæro. f pone † ꝙ dictū est in
18 diuisione, remisit vnus alteri in partē suā omne ius præsens, seu futurū:ex testō , vel ab intestato iure fideicommissi, seu substitutionis,cuiuscunq; vel ꝓmisit non contrauenire,iure substitutionis,vel fideicommissi,vel alio quocunq; , an hæc verba sufficiāt ad remissionē fideicommissi : Et differt hæc quæstio à præcedenti,quia supra expressum fuit iure fideicommissi debiti ex testamēto paterno:hic vero fuit dictum iure fideicommissi simpliciter, non adiecto ex quo testamento. In hac q̄ōne videtur nō valere remissionem quia etiam quo ad intellectū nō pñt dici inspecta, & cognita verba testī,ꝙ requirit̃,vt dixi in q̄st.ꝑcedēti. Et ideo dico,si quidē isti diuidētes non sunt de illis,in quib. ꝑsumat̃ sciētia, nec ꝓbetur,dico remissionē nō valere quo ad id , qd ignorabat, & ignorare ꝑsumitur,d.l.de his.cū si.& de iof.test.l.mr̃. Ex his.n. verbis non ꝑsumit̃ sciētia,qñ dixit,iure fideicōmissi simpliciter,
g nec dixit ex quo testō. g Sed si esset sciens,vel præsumeretur scire,puto ꝙ sufficeret:qa ad illud vr̃ se referre. Pro hoc videtur casus.j̃.de accept. l. & vno ex plurib.§.j.vbi dicitur, vel aduersus te persecutio & gl.in verbo persecutio.exponit,scilicet fideicōmissi.Et illa est forma tradita à Gallo Aqlio.per quā patet,ꝙ non est necesse ꝙ in illo tunc inspiciant̃ & cognoscant̃ verba testamēti: sed sufficit ꝯhentes scire:aliàs ad hoc stipulo nō porrigitur,vt s̃.de trāſ.l.cū Aquiliana.Et aduerte,quia si verba remissionis referunt̃ ad tps pñs,vł essent indefinita,nō porrigerent̃ ad istud ius fideicōmissi:qa pēdet ex futuro euētu.d.l.si ita scripsisset.de le. 2. & iō in
19 d.l.& vno.dr̃ pñs,in diē ve.¶†Sexto q̃ro, h quid si dictum fuerit,
h remisit vnus alteri omne ius qḋ habet , vel hr̃e sperat in dictis reb.an sufficiat vt videat remissum ius fideicōmissi?Et differt hæc a qō à præcedenti:qa hic nulla facta est mentio testī,vel fideicommissi,sed supra sic.Respon.in ignorante constat ꝙ non , per ea q̃ dixi.Si vero loquamur in sciēte,tunc est dubiū quia verba generalia

ADDITIONES.

a Secundo casu.Pau de Ca.consi.x.tenet cōtrariū,maxime quia hodie testamēta fiunt aperta,& tā notarius, quā testes,sciunt contenta in testō,vnde dicit nō esse fiendam differentiam inter suos,& extraneos,tamen cōs.mihi 112.tenet simpliciter,quia in suis ꝑsumitur ignorantia,quod ēt tenet Rom. vt s̃.ꝓxime dixi,& Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de testa.§.in primis. ver. item quid si duob.Ang.consi.276.Et an suus simpliciter præsumatur ignorare testamētum patris,vide Bal.pulcre,eius consi.118.5.lib.

b Poma.Erat pupillus.Aduerte tñ, immo dicendū est cōtrarium quòd nō ꝑsumatur ignorantia cōtonrorū in codicillis separatis à testamento,quia istud est speciale in codicillis,qui sunt ꝓhibiti aperiri.l.fi.s̃.de leg.2.Si igit est speciale,ergo in cōtrariū est ius cōe,l.fi.s̃.de legib.igitur nō est verū , quia hic dicit Bar.quod loquitur in legatario.& Bar.loqtur in hr̃de,qui subtilius debet inquirere gesta,& relicta per testatorem quā alij.Nō obstabat ēt l.si seruum §.de illo s̃.eod.quia necessario non probat,& bene aduertas.

c Ergo cōditio.Satis dicitur quis tempore transactionis inspicere verba testā eius mente,licèt re vera oculis corporis non videret.Cōtra istā cōem vltra fundamenta Are.hic,facit lex secunda.§.inspectio tabularum, vbi inspectio intelligitur de lectione.s̃.quemadmodū testa.ape.cum §.seq.ad §.inspectio. constat solutio,ibi,ex dictione,ēt ad §.sequen.constat ibi,item contra facit lex prima.§.edenda.s̃.de edēdo, sed ibi ad inuestigandā veritatē. Item cōtra facit c.cū olim,de arb.ibi,instrumēto cognouimus.Itē contra facit.§.pe.Instit.quib.mod.tolli.obli.ibi,ex ipsius lectione cognoscere.& §.fi.Inst.de gradi.cognat.ibi,oculorum inspectione. His tñ non obstantib. quis facile illis dictis responderet nec recedas ab opinio.Bar.quæ est communis,& cum ea omnes transeunt.Et istam rationem allegauit,me audiente, Decius præceptor meus in vltima concor.de quib.per Ale.vide ipsum Alex.inj consi.22.in 2. vol.& obiectis Bar.respondet vt hic per eum in dicta l. de his. vide ēt Alex. consi.102.vol.j.& Caprā 89.& Are.193.& 39.& Alex.consi.182.volu.2. vbi generaliter dicit per doctr.Bar.hic, ꝙ quis dicitur habere scientiam eius rei, de qua mentionem facit.

d Sufficere.Adde Ang.consi.59.Bal.consi.202.incip.pater legauit.lib.j.vbi dicit si filia sciebat testamentum.Idem si scire debebat alias nec transigi nec paci sci pōt de his cōtrouersijs,quæ ex testō proficiscunt̃,vt s̃.de transl.l.de his & plenissime per Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.& dū Alex.refert Ang.consi. 92.ad limitationem Bar.hic ego habeo 94.incip. Rosa filia Sabbati vbi etiam dicit,quòd iuramentum non habebat validare dictam transactionē,ex quo de errore apparebat per ostensionem testamēti,& ex quo nihil eidem Rosæ datū fuerit vigore transactionis super hæreditate, vel petitione supplementi legitimæ,sed solū datum fuerat legatum , in quo non erat dubium,immo certū.Itē quia transigens erat in dolo,& euidēti calumnia, siue dicas testm̄ tenere,eo quia prædictę Rosæ fuerit relictū iure institutionis, quia fuit in dolo non supplendo ad legitimam.Siue dicas testm̄ non tenere, ex eo quia ꝑterita,tunc similiter est in dolo,& calumnia, non dādo partem hæreditatis. Vnde concludit ipse quòd qñ dolus est notorius, reddat trāsactionē nullā. nō faciens vim ex parte actoris,an ex parte rei,sed solū an calumnia sit euidens vel non,& ita dicit tenuisse Rog.cui opinioni ibi inhæret. Et ex hoc apparet ꝙ Io Cald.& Frā.de Ra.quos refert Ale.nō bene per Ang.cōsulta mordent,qa ipse nō facit totale fundamentū, quòd fuerit ꝑterita, vt ipsi dicūt.

e Barb.L.j.Adde quæ no.ad istum in d.l.j.

f Quinto quæro.Adde ꝙ Ang.tenet cōtrarium hic tenet,vt refert Ale.qa sufficit ꝙ ī genere cogitauerit de testō,sicut hr̃ in simil.in l.q. iure militari.s̃.de test.mil.& Idem voluit in d.l.qui iure militari.qḋ Ioā.de Imo.non placet,vt hic refert Alex.Cui adde quod Rog. dicit cōsilio proxime alle. qui specifice reprobat opin.Ang.

g Poma Ex quo testō.No.ꝙ verba generalia faciētia mentionē de testō in genere & non specifice,nō inducunt remissionē fideicōmissi inter trāsigentes nisi probata eorū sciētia.Et est cōis opi.vt inquit Besu. cū eo tñ oēs trāseūt, de quo Alex.hic.de qua quidē opinione vide Aret.& Rom.consi.suo 303.qui melius respondet fundamentis Ang.& Alex.hic.

h Sexto q̃ro Adde s̃m Ale.quòd cōis opi.est cū decis.Bar.hic, cui ēt adde ꝙ cōsuluit Bar.cōs.54.1 lib.inc.in Christi noīe,in ciuitate est.vbi tenet,ꝙ laudum diuisionis factū specifice sup hæreditate testōris grauantis p fideicōmissū, nō ꝑiudicat fideicōmisso relicto post mortē, licèt sit dictū de omnib.litibus & differētijs hactenus iter ipsas ꝑtes ortis,& q̃ oriri possent ī posterū quauis cā,& occasione hr̃ditatis Mauij,vel Rolādi,vt ibi dicit Bal.Nā dicit ipse hic sunt duæ clausulæ,vna est de quæstionib ortis,& illa non habet dubium, alia est clausula de his,quæ oriri possent ī futurū, & de fideicōmisso relicto post mortē non potest oriri qō,quia interim pendet conditio,l.hæres meus. de condi.& dem.Vnde nec ante mortem posset fieri restitutio.l.post mortē. C.de fideic.Item illud verbum,oriri possent,intelligitur de potentia, quæ in iure consistit,non de potentia iniuriosa.Nam de illa non debuit cogitari,vt ꝑ Cy.l.si q̃s.C.de accu.illud ergo verbū dēt ciuiliter intelligi, nepos Proculo j̃.de ver,sig.Accedāt ad hoc verba, quauis cā, & occasione.Nā ista verba denotant aliqd quod in occasione vel causa sit de præterito.l. demōstratio. §.ꝙ aūt.de cōd.& dem.sed in fideicommisso relicto post mortē inest aliqua cā causata;nec est aliquod principale, & vbi nō est,non pōt esse dependens, emergens, vel connexum,vt ff.de fundo instru.& hoc dicit ipse, tenet Barto. in d.§.duo fratres.licèt non ita plene loquatur.

ralia non referũtur ad ea, q̃ dependẽt ex testõ, vt no. in l. tres fratres.
a s. de pact. Itẽ quia [a] nõ pt dici, in mente verba testi cognita & inspecta, cum de hoc nulla sit facta mẽtio, Ad solutionẽ huius qõnis op3 scire, q̃ hæc verba, remittit oẽ ius, quod habet, vel habere sperat, vel s̃i dr̃, remittit omne ius, q̃ hẽt, vel hr̃e pt: nã hoc verbũ pt, cum sit extensiuum, trahit ad futura, l. si ita qs. de leg. 3. idẽ importãt, & intelligunt de iure, q̃ qs hr̃e sperat ex aliqua cã subsistẽ
b te de pñti. [b] Probat s̃. de ꝯdictio. ob cãm. l. q̃ Serui9. vbi donec mrĩmoniũ ꝯhi põt, intelligit ex cã subsistẽte de pñti, vt ex sponsalib. iã ꝯctis. q̃ ibi no. Præterea statuliber dr̃, q̃ hẽt spẽ libertatis, vt s̃. de
c statuli. l. j. Licẽt ergo oĩs seruus [c] possit sperare libertatem, tamen quantum ad propositum non dr̃ statuliber, nisi qui sperat ex aliqua cã subsistente de p̃senti, vt s̃. de statulib. l. 2. Et ista est spes, q̃ pt cedi. C. de don. l. spem. & iõ hac generali remissione nõ vr̃ remissum ius succedendi ab intestato, vt dixi s̃. in 1. sol. primi ꝑrij. Nũc ad ꝓpositum. Aut tpe diuisionis erant aliæ causæ, ex quib. ꝯhentes sperabãt in dictis bonis habere aliquod ius: puta ex aliquib. ꝓcedẽtib. ꝯctib. & tũc nõ referr ad istud ius, qd̃ depẽdet ex testõ ꝑ rõnes p̃dictas. Aut nulla alia causa apparebat nisi istud ius fidei-
d cõmissi, & tunc istud ius vr̃ remissum, [d] qa vr̃ nominatim expressum, cum non sint plura iura, l. 2. de lib. & posth. Et verba præmis-
e sa sunt verissima, & notabilia ad multa. ¶ Septimò q̃ro, [e] † an ꝑ
20 hæc verba generalia videat remissum ius succedendi ex substõe pupillari, qd̃ erat inter fratres diuidentes? Quod vr̃, qa dr̃ subesse spes ex cã de p̃senti, d. l. 2. de statuliber. Cõtrarium credo. Cum. n. per pupillarem substitutionẽ qs sit hr̃s pupilli, hoc esset pactum
f de futura successione, q̃ est improbatum. [f] Et hoc vr̃ tenere glos.
g C. de pactis. l. j. ¶ Octauò [g] quæro, † quid si in instr̃o diuisionis,
21 vt assoluet fuit dictum, q̃ facit vnus alterum, & alter alterum in dictis reb. procuratorem tanq̃ in rem suã, ita vt amodo possit ꝓ dictis reb. agere, & se tueri, & oĩa facere, q̃ ipse dñs ꝯstituens faceret, vel facere posset, si dñs interesset, &c. vel fuit dictũ, q̃ ꝯcesserunt inuicẽ dictas res ad habendum, & tenendum, vendendũ, & alienandum, &c. quid iuris? R̃n. si quidẽ alienatio esset secuta, puto q̃ emptor nõ possit postea inquietari iure fideicommissi, siue fratres diuidẽtes fuerint scientes, siue ignorantes. l. si mãdato Titij. s̃. mãdat. & l. si fundũ ꝑ fideicõmissum. in prin. ff. de le. j. An aũt
h habeãt [h] regressum ꝯ alienantem? dic vt d. l. si fundũ per fideicõmissum. Si vero alienatio nõ est secuta, tunc ex illa ꝓmissione de alienãdo nõ parat ei aliquod p̃iudiciũ. l. sicut. §. superuacuũ. & §. pe. qb. mo. pig. vel hyp. sol. Vides ergo qualiter verba ꝯtractus di-
i uisionis sunt diligenter intuenda. ¶ Nonò quæro, [i] † pone q̃ nõ
22 est remissum ius fideicõmissi, nec data licentia de vendendo, & vnus ex fratrib. post diuisionem vendidit bona sua cuidam extraneo, postea extitit conditio fideicommissi, an frater superuiuens possit petere totum ab emptore? Et vr̃ q̃ solum possit petere partem, quam frater præmortuus habebat iure suo, non illam, quã habuit ab isto superuiuẽte. Nã licẽt ius personale, q̃ mihi cõpetit in certa parte ꝓ indiuiso, remaneat in ea pte, q̃ debitori obuenit ex diuisione, l. Iulianus. §. idem Celsus. de ac. emp. tñ iura realia remanent in tota re pro indiuiso sicut ante diuisionem, l. si consen-
k sit. §. fi. s̃. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & l. is q̃ fundum. [k] s̃. de vsuf. leg. & no. ꝑ Cy. C. si com. res pig. dat. fuerit. l. j. s̃m Pe. Sed ꝯtra tertium emptorem nõ põt agi personali, sed oportet, q̃ agat actione in rẽ, l. fi. §. sin aũt auaritiæ. C. cõmu. de le. & not. C. ad Tre. l. pe. §. j. ergo nõ põt agi, nisi pro medietate illarum rerum ꝓ indiuiso:
l Contrarium credo. [l] Nam ab ipso fratre seu eius hærede totum peteretur actione personali, vt dixi, s̃. in j. q. & totum debet restituere: sed ab emptore petitur ac si restitutio esset facta, d. §. fin aũt auaritiæ. & no. in d. l. pe. ad Treb. ergo totum pt vẽdicare, ac si totum esset restitutum. Præterea si qs hẽt ius in re ꝓ indiuiso et si ẽ ius reale, facta diuisione ab eo, vel eo præsente, remanet ius reale in ea parte, q̃ ex diuisione obuenit, vt s̃. cõmu. diui. l. cõmu. diui. §. si debitor, & s̃. de iure do. l. cum in fundo. §. pe. Cum ergo ipsemet q̃ habebat ius fecerat diuisionem, in illa parte, quæ debitori obue-
23 nit, remanet ius reale, & p̃sonale. Ex prædictis † ergo quando qs habet ius in re ꝓ indiuiso an facta diuisione remaneat ius in eo q̃ debitori pro diuiso obuenit? sic distingue. Aut erat ius personale, aut reale. Si reale. Aut creditor interfuit diuisioni, aut nõ, vt
24 ex p̃dictis patet clare. Decimò q̃ro, † duo fratres habebãt fundũ emphyteuticum cõem, ita q̃ portio vnius debebat post mortem deuenire ad alium, diuiserunt, & remiserũt adinuicẽ omne ius qd̃ habebãt, vel sperabãt habere, &c. Mortuo vno fratre sine liberis alter petijt illum fundum emphyteuticum ex vigore illius instr̃i: ecclesia domina dicit, q̃ ipse cecidit à iure emphyteutico, ꝓpter duo. Primo, quia diuisio est alienatio, in qua ecclesia non fuit req̃sita: ergo, &c. vt C. de iu. emp. l. fi. Secundo qa fuit renunciatũ [m] Circa primum, quòd emphyteutæ non possint diuidere inuicẽ vel alienare, facit, s̃. de transan. l. cum hi. §. sed si plurib. & ibi Gul.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Itẽ quia. Vide Bar. in l. post emancipationem. de lib. le. & in l. cũ dñs. hoc de pecu. leg. & in l. fi. in magna lectu. C. de pact. Bald. in d. l. spem. & in d. l. fin.

b Pom. ¶ De præsenti. De remissione iuris, quod q̃s sperat hr̃e, & quòd põt illud ius q̃ quis sperat in futurũ ex causa de præsenti remittere, cõis est opi. vt hic inquit do. Ale. & vltra cõcor. eius, adde ipsummet in l. q̃ Seruius. s̃. de cõdi. ob cau. & cõsi. 46. in 1. vol. & Are. cõs. 93. & vide in simili Bar. & quæ ibi posui in l. aut facta. j. de pœ. & q̃ scripsi in d. l. q̃ Seruius. s̃. de cõdi. ob caus. & Alex. cõsi. 13. vol. 5. & Pau. cons. 4. in 3. & 4. dub. vol. 2. Barb. 36. vo. j. & 48. eo. vol. & Ant. de Bu. 77. & Are. cõs. 6. in 2. dubio. Cap 13. & Ale. 10. vol. 2. eo. vol. & An. de Bu. 77. vbi limitare vr̃, vo. 3. & cõs. 13. ferè ꝑ totũ, maxime in 2. du. vol. 5. Paris. ¶ Omnis seruus, Vide Com. consi. 141. ad fin.

c Pom. ¶ Vr̃ remissũ. Vide ẽt Ro. cõs. 3. ver. no. ad limitationẽ gl. i d. l. tres fr̃es.

d s̃. de pac. vt ibi scripsi, & ad tex. i l. de his. s̃. de trãs. Nã qd̃ in gl. i d. l. tres fr̃es. dr̃. q̃ in gñali remissione nõ veniũt q̃ ex testõ pendẽt, dẽt intelligi, q̃n esset aliud ius, quod posset remitti, ꝑterq̃, q̃ ex testõ pẽdet, quod posit remitti, illud videret remissum tanq̃, foret noiatim expressum, vt hic ꝑ Bar. Inquantũ vr̃ in d. l. de his dicere, q̃ de his q̃ a testõ dependẽt, &c. intellige s̃m verba Bar. hic nisi &c. & vide in s̃i Bar. in l. Aurelio. §. Caius. in 3. q. s̃. de lib. le. & vi de pro cõfirmatione Ale. cõs 11. vol. 2. & consi. 23. eo. vol. & cõsi. 207. eo. vol. 2.

e ¶ Septimò q̃ro. Aduerte Bar. hic in 7. q. vr̃ velle, quod substitutus pupillo dicatur habere spem succedẽdi ex causa de præsenti, & idẽ in j. co. s̃. eo. tenet in vers. sed si frater. quod tamen contrariũ tenuit, Vt ibi, & scripsi in l. is põt. s̃. de acq. hær. ver. circa hoc quæro. Reliqua circa istam qõ. vide per Ale. hic.

f ¶ Improbatũ. Adde Bar. cõsi. 18. vol. 3. vbi tenet nõ valere donationẽ factã de spe succedẽdi fratrib. nisi ipsis cõsentiẽtib. & p̃seuerãtib. vsq; ad mortẽ, Ale. aũt in casu q. Bar. trãsit cũ opi. illorũ, q̃ tenẽt, quòd cũ iuro filius ad quẽ ptinet, possit remitti substitutio pupillaris, alr̃ nõ, licẽt Ang. contra hic teneat.

g ¶ Octauò. Adde quòd Alex. dicit, quòd Ange. transit cum opi. Bar. hic, cũ quo etiam ipse transit. Tu vide Bal. consi. 79. incip. Thomas Asmarius. j. lib. sed melius, & omnino vide consi. 117. lib. 5. vbi hanc quæst. 8. & 9. ruminat.

h Pom. ¶ An aũt habeãt. l3 Are. hic videat concludere, q̃ p̃ ista verba gñalia, ẽt secuta alienatiõe n̄ fiat aliqd̃ p̃iudiciũ partib. vt nõ posit emptor inq̃etari eueniẽte cõdõne fideicõmissi, siue fr̃es fuerĩt sciẽtes, siue ignorãtes, aliq̃b. modis, de quib. tu dic, vt per eũ, tñ firmiter ẽ tenẽda opi. Bar. quæ est vera, vt inquit Alex. hic. & ab ea nemo p̃ter Aret. discrepat, & pro eo cõsuluit ipse Alex. cõs. suo 188. vol. 2. vbi ampliat opi. Bar. ẽt si hoc modo sonarẽt verba instrumenti concedunt tibi tales res pro te, & quib. tu dederis & cõcesseris, ꝑ no. p Ang. hic, q̃ moueẽ p c. j. de feu. nõ hab. ꝓpriã naturã feu. & vide ẽt Ale. consi. 8. vo. 5. & Ro. 43. vbi ponit quando talis diuisio esset facta per viam laudi, in quo data esset talis licentia, & q̃d si in alieno esset secuta, sed inualide.

i Paris. Nonò quæro. Vide Com. consi. 13. inci. Titius instituit Seium. ad fi. Limita, vt ꝑ Bar. i c. in auit, de p̃ba. & do. l. in. Dec. i auth. p̃terea. C. vñ vir & vxo.

k Pom. ¶ L. is qui fundũ. Ab ista opi. Bar. hic nemo discrepat, & non posit cẽrõ diuersitatis inter d. l. Iulianus. d. §. idem Celsus. & d. l. si consensit. §. fin. cũ l. is qui fundum. vide per Pau. de Ca. in d. l. Iulianus. Secũdò aduerte, dũ Bar. dicit ius p̃sonæ in certa re, melius dixisset ad certã rẽ, quia ius in re sequit rem ipsam, quocũq; vadat, cuius oppositum ipse, dum dicit ius personale, q̃ quidem rem ipsam nõ comitatur. Tertiò aduerte, q̃ Bar. vr̃ sentire, dũ dicit, quòd iura realia remanent in tota re, & de hoc alle. l. is qui fundũ. s̃. de vsufr. le. quòd vsufructuarius hẽt ius in re de quo ẽt habes tex. in l. cõrũ. s̃. de dãn. infe. & in l. in noxal. s̃. de noxalib. Et istam opi. Bar. sequitur Raph. Cum. cõsi. 3. in fi. & Alex. cons. 16. vol. 3. & 15. in fi. vol 5. & vide etiam Soc. consi. 85.

l Cõtrariũ credo. Adde quod idem tenet Ang. vt refert Ale. cũ quo ipse trãsit.

m Fuit renunciatũ. No. plures emphyteutas posse diuidere rẽ datã eis i emphyteusim, dño irrequisito, & est cõis opi. vt hic inquit Alex. & attestat ẽt Aret. & pro ea vltra adducta per Ale. hic, consuluit do. Ant. cons. 37. inci. Ray. quãquam do. Ale. hic de ista decisione parũ dicat, sed plus in l. si domus. §. fi. s̃. de leg. j. vt hic per eũ. Istam tñ conclusionẽ intelligunt hic quidã moderni Perusini, vt ꝓcedat, vt ẽt soli posit tota res emphyteutica adiudicari, alteri verò nihil, quòd si voluerimus tenere, vt j. subijcit Bar. q̃ ẽt possunt inter se dño irreq̃sito rẽ vẽdere emphyteuticã. sed si in hoc Bar. adhærere voluerimus. q̃ tunc istud nõ procedat, sed ita demũ habet locũ opi. Bar. quoties in diuisiõe ꝑs rei emphyteuticæ vni, & altera alteri assignaret, qd̃ no. & vide Raph. Cu. Sc. & Fed. 227. & Flor. l. veniũt. s̃. fa. erc. & Ale. cõs. 6. & 7. & cons. 15. eo. vol. 5. & Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ. de consti. & Bar. consi. 58. in 2. du. & Ant. de But. in cõsi. 38. & Alex. 91. vol. 1. No. q̃ plures emphyteutæ possunt inter se alienare portionẽ suã, alter alteri rei emphyteuticæ dño irreq̃sito. & est cõis opi. vt asseruit Are. quẽ tñ limita, vt per Alex. in l. si domus. §. fi. s̃. de leg. j. Pro cuius limitatione ẽ bonus tex. in c. j. §. sed et res. in tit. ꝑ quos fiat inuest. q̃ fuit tex. dñi Ang. Are. in d. l. si domus. Et no. q̃ distinctio quã facit do. Ale. in d. l. si domus. nõ ẽ sua, sed Bal. in l. volũtas. hic allegata. Pro cuius doctrina mlta ibi exclamat Pau. de Cast. Adde tñ q̃ Bar. in l. j. C. de impon. lucra. discript. o. li. x. dicit indistincte opinionẽ suã esse verã, & sic non ꝓcedit limitatio do. Ale. Sed dato quod procedat tñ non haberent, vt dicit Decius, leges in terris locũ, per ea q̃ notant per Bar. in d. l. voluntas. & maxime per Pau. de Ca. no. ẽt, q̃ si dicti emphyteutæ diuidãt inter se rẽ emphyteuticã, & renũcient oĩ iuri quod inuicẽ habent, vel sperant se hr̃e, quod tñ per hoc nõ fit præiudiciũ superuienti, quominus posit hr̃e portionẽ p̃mortui. & istã opin. vltra adducta per Alex. tenuit etiam Bart. in consi. suo. de quo hic per do. Alex. l cẽt quotæ non meminerit, consi 5. inci. ex themate prædicto duo dubia oriuntur. ad fi. & ꝓ ea opin. consuluit etiam do. Alex. consil. 107. inci. in cã Nicolai de Campegio. volu. 4. & consi. 189. incip. viso & maturè discusso processu. in 2. volu. pro ista opinione cum dictis Bart. hic in omnib. locis præallegatis & adductis hic ꝑ do. Alex. inuenies. Flo. in sũma nouem fundamenta. Et pro secundo fundamento Bar. hic circa istam vltimam conclusionem facit, quod dixit Bar. hic, & in l. qui hominem. §. si debitorem. j. de sol. & quod dicitur per ipsum Bar. in præalleg. consi. per tex. in l. Paulo Callimacho. §. j. s̃. de leg. 3. Hanc tñ conclusionem limito vt per do. Ale. hic in fi. & vide Ale. consi. 13. in 1. col. in prin. vol. 4. & Fede. consi. 228. & Fel. in c. cum cãm. col. 1. ver. secundus casus. de probã. & Bar. 57. in 2. dub. q̃ Alexan. consi. 21. d. vol. 5. vbi limitat. & Bal. 431. in 2. parte. & Capram consi. 72. in prin. & Alex. consi. vol. 5. & 23. alias 25. col. pe. ad fi vol. 5. Vide etiam Bar. in c. quæ in ecclesiarum.

a hoc vr̃ tenere. Ego dico ꝯrium.a casus ē de prohi.feu.alie.ꝑ Fed. c.īperialē.§.ꝑterea. Itē probaт̃ ꝑ l.voluntas.C.de fideic. Preterea ꝑ rōnē,rō q̄re prohibita ē alienatio,dn̄o irreq̄sito ē: qa exn̄eus nō recognoſcit eccl'iā in dn̄am vt dicunt Doc in d.l.fi.C.đ iure emphy.& dicā ĩ.de verb.ſig.l in ꝯuētionibus. ſed qn̄ alienāt inter ſe
b ceſſat dicta ratio:ḡ,&c. Ad ſm,b ꝙ dr̄ c de hac remiſſione,dico ꝙ
c hoc eccleſiæ nō p̄t,qa pactum non porrigiт̃ niſi ad eum,ad quē, vt porrigaт̃ paciſcētis intereſt,vt l.& hr̄di.§.fi.s̄.de pac. Sed ꝙ iſtđ pactum porrigaт̃ ad eccleſiā fratris paciſcētis,non intereſt, ergo &c. Præterea ſi remiſi tibi oē ius qđ habeo ĩ fundo,ꝙ tibi nō q̄riт̃, remanet apđ me remittentē,l.nec vtilē.s̄.ex quib. cau.ma. ſed ex hoc nil fratri,cui facta eſt remiſſio,q̄riт̃.ḡ remanet apud fratrē re
25 mittentē.¶† Vndecimo q̄ro, poſito,licèt verū nō ſit, ꝙ iſte frater,q petit fideicōmiſſum teneaт̃ de euictione,vtrū hoc ſit verū, ſi alter frater,cum quo diuiſit,fuit ſciēs hui⁹ fideic. Dicit gl. hic, nō niſi fuerit de euictione ſtipulatus,vt C.de euictio.l.ſi fundum ſciēs. Iac.de Aret.reprehēdit iſtud,qa ēt ſciēs hēt actionē de euictione ſaltē ad ꝑtiū,d.l.fi.§.fi.C.ꝯmu.de leg.vbi ē ſpecialis caſus ĩ
d legato,& fideic.đ quo hic loquiт̃. Sed certe,d licet ĩ emptore dicat verū Iac.de Are. tn̄ in diuidētibus nō dicit verū,qa inuicē videnт̃ mutuū periculū ſuſcepiſſe,qlibet in ſua pte,vt no.C.fa.erc. l.ſi familię. Sed mihi vr̃,ꝙ ꝑdicta nō habeant locū in caſu noſtro: Nā ꝑdicta iura loquunт̃.qn̄ ꝯhētes ſciūt ius tertij in re,q̄ emitur, vel diuidiт̃. Sed ſi ſcio te,à quo emo.vel cum quo diuido,habere ius ĩ re,hoc deberet mihi ꝓdeſſe,vt mihi q̄raт̃,hoc em̄ agiт̃. Ideo ius ſuperueniēs tibi ꝓdeſſet mihi,vt l.cū vir.de vſucapio. Iſta ergo diſtinctio ſciētiæ,& ignorātiæ nō facit ad propoſitū. ¶ Duo-
26 decimo q̄ro,† qđ ſi ille,cui faciēda ē reſtitutio rei ab aliquo,eam emit an amodo habeat locum fideicō. Glo.dicit,ꝙ ex dictis ꝑ eā apparet,ꝙ ipſe p̄t agere tāq̄ ſi ipſe ſibi euiciſſet,arg.s̄. de euict.l. ſi vēdideris.& ad leg.Fal.l.fundo. Sed Dy.vr̃ ſic diſtinguēdū, Aut rē mihi legatā emo ab alio: Aut ab eo,a quo mihi relicta eſt. primo caſu,nō ꝑiudico mihi ĩ iure fideic.vt Inſti.de leg.§.ſi res aliena. đ le.j.l.plane.§.qđ ſi rē emiſſem. Scđo caſu, Aut res erat mihi legata ſub ꝯdōne, Aut pure. Prīo caſu,nō videor renūciare iuri fideic. ſiue ſciens,ſiue ignorās fuerim,d.l.fundo.ad legē Falc.& d.l.ſi vendideris.& no.ꝑ gl.de le.j.l.ſi à ſubſtituto.ĩ pri.& ibi gl.ĩ verb.& anteq̄.q̄ īcipit maxīe licet Dy.illā nō alleget. Scđo caſu,qn̄ erat legata pure,tūc aut fui ignorās,& nō ꝑiudico mihi in iure fideicō. l.cui res.đe act.emp.& de leg.j.l.huiuſmodi.§.q ſeruū. Si vero fui ſciēs,tunc mihi ꝑiudico,vt s̄.quib.mod.pig.vel hypot.ſolui.l. Titius.& arg.à ꝯrio ſenſu legū ꝓxime allegatarū. Ita dicit Dy. Sđ in hoc vltimo dubito an verū dicat,qa dicta l.Titius.n̄ loqтur ĩ his, q̄ depēdēt ex teſtō:hic ſic,& iō n̄ ꝓſumiт̃ renunciatio,vt dixi s̄.in ſolutione ꝯrij dictæ l.ꝑterea ſicut extraneus emēs rē legatā ſciēter nō ſibi ꝑiudicat.dictā l.fi.§.fi.C.cōmu.de leg.q̄ lex loqт̃ in legato puro,vel cōditionali,vt patet ex ꝑcedētib.in d.l.fi. poſitis & ſic eſt vera prima ſolutio,& gl.ibi poſita,qđ ſit ſpāle in legatis: ḡ eadē rōne ipſe idē emēs ab extraneo nō ꝑiudicat ſibi vt dcm̄ eſt, & eadem rōne ſi emit ab ipſo,q eſt grauatus. Vn̄ cogitetis. ¶ Ter
27 tiodecimò † q̄ro an inter diuidētes detur actio de euictione: Gl. in l.ſi familiæ.C.famil.erciſ.diſtinguit; Aut diuiſio eſt facta à ptib. ſeu à iudice,aut à teſtatore,& hoc vltimo caſu n̄ agiт̃ de euictione.l.cū pr̄.§.euictis.de leg.2.& no.C.famil.ercil.l.ſi cogitatione. Sđ alij,vt Cy.ibi refert,reprehendunt hoc dicentes,ꝙ d.§.euictis loquitur in prælegatis,ſecus in diuiſione. Et pro hoc s̄.famil.erc. l.ſi paterfa. Sđ ego puto gl.bene dicere. Nā diuiſio teſtatoris hēt vim ꝑlegati.l.quid ergo.§.j.de leg.j.& de hære.inſt.l.ex facto.& C. famil.erciſcun.l.quoties.ideo.&c.vt in d.§.euictis. Nō obſtat,d.l. ſi paterfam.quia ibi loquitur quando res euincitur culpa cohæredis. Erat enim res obligata pro debito hæreditario quod debitum,quia hæres non ſoluit,ideo agitur hypothecaria, argu.ex-preſſ.pro hoc ad Treb.l.j.§.ſi hæres. Vel dic,ꝙ dicta l.ſi paterfam. hæres hoc conſequitur excipiendo,non agendo,ſicut in d.§. euictis.& ideo latius quàm gl.diſtingue, Aut diuiſio eſt facta a teſtatore, Aut à partibus,ſeu à iudice. Primo caſu,non euincitur culpa cohæredis,& agitur de euictione:aliàs nō agitur de euictione:ſđ excipitur,vt ex prædictis patet. Scđo caſu aut poſt diuiſionem vēdicat vnus ex hæredibus diuidentibus,aut quidam alius. Primo caſu,aut vendicat ex facto alterius cohæredis, ſeu ex diſpoſitione defuncti,& poteſt nec de euictione tenetur. Ita intelligo iſtā mām̄,per l.fundum meum,ſupra de euict.& ſupra de dot. ꝑlega. l.licèt placeat.& s̄.dixi. Si vero vēdicat ex alio ſuo iure,tunc repellitur exceptione,per d.l.vendicantem.s̄.de euictio. Aut vendicat extraneus,& tunc,aut fuerunt ſcientes,& non teneт̃ de euictiōe, niſi fuerit ſtipulatus.l.ſi fundum ſciēs.C.de euict.& C. cōmunia vtriuſque iud.l.ſi fratres. Aut fuerunt ignorantes,& tunc tenetur pro parte,quam cohæres a quo euincitur,habuit ab eo.

ADDITIONES.

a Barb. Ego dico contrarium. Et ita cōſuluit in cōſ.57.& ibi plenius, incipit, ex themate ꝑdicto. Vide tex.in c.j.de nat.ſucceſ.feu.& Bal.in l.volūtas.C.de fideic.& vide qđ no.Bar.in l.inter tutores.ff.đ admini.tuto. Et an diuiſio excludat ius accreſcēdi vide Bal. in l.j.C. quã ſi pet.har.& vide illū,s allegat; per Bar.in 7.conſi. Vide Fede.de Sen.in conſi.228.& Ioannem Calde. in ſuis conſi.in tit.de loca.& ꝙ in ſimili no.hic Ioānes Andreas & alij.in cap.poſſeſſiones.de reb.eccl.non alie. Dixi in ruo eo tit. Adde poſt Alex. Hic Bal. conſi. 131.4.li.vbi dicit,quòd ita ſeruatur.licet contrarium teneat Gul.in l.cum hi.s̄. de tranſa.& quòd poſſit diuidi,tenet Fed.conſi.38.

b Ad fin. Adde quod Pau.de Ca.contra,quia immo ex natura rei portio illius defuncti reuertitur ad eccleſiam,poſtquam iſte ſuperuiuens à ſe abdicauit, ſicut ſi haberes vſumfructum in fundo Titij,& mihi renunciares vſumfructū licet tua non interſit quod Titio acquiratur,tn̄ quia à te abdicas, ad ipſum Titium dominum reuertitur,& ſui natura conſol datur cum proprietate. Inſti.de vſufr. Et probatur ſecundum ipſum in ca.j.de eo qui finem facit agnato de feud.pa.vbi ſi renunciatio omnino ꝓdeſt agnato,licet abſenti,tamen Alex. dicit pro opi.Bar.eſſe gl.quaſi in terminis.in c.j.tit. Imperator Lotharius.& ibi dicit ſequi doct.& ꝓ opinione Bar.allegat eundem conſi.inci.ex themate & Fede.conſi.77.& ccxxviij.s̄.per me allega.

c Poma. Quod dicitur. Vide Alex.conſi.13.in ſecundo dubio.vol.5.& Cardina. 133.ad fi.& 129.in 3.dub.& Aret.3.ex cuius dictis ibi colligitur pulchra limitatio ad iſtam materiam.

d Poma. Sed certe. No.l.fi.§.emptor.C. comm.de leg.non habere locum inter plures diuidentes.

LEX CXXIII.

1 *Promitto centum ſi plagium feceris,an valeat ſtipulatio.*
2 *Promitto centum,quia plagium feciſti,an valeat ſtipulatio.*
3 *Promitto tibi centum,Si Titius plagium fecerit,an valeat.*

a Si plagij a faciendi. b Promiſſio facta de ꝑterito,vel de fu-
b turo ob turpē cām eſt ipſo iure nul-
1 la.h.d. ¶ Quæro ergo † vtrū valeat iſta ſtipl'o,promitto cētū ſi plagiū feceris? Vr̃ ꝙ nō,vt hic,& l gn̄aliter.s̄. eo. In ꝯriū vr̃ s̄.de ꝯdict. ob turp.cau.l.pen.& hoc tenent Vltramon.non allegant vllā legē
2 dic vt dixi s̄.eo.l.gn̄aliter. ¶† Quæro, quid ſi ꝓmitto,quia plagiū feciſti? Dicit gl.iſta eſt magis dubia,qa non inuitatur ad delinquēdum:quod ſecus eſt in prima. Sđ hic eſt textus. quod n̄ valet. Pet. tenet ꝙ valet,quaſi ſcienter promittat indebitū. l.prima.de cond. indeb.nō obſtat hæc lex,quia ponit exemplū.per l. fi.de cōdictio. ob turpem cauſam,vt hic in fin.gloſſ. Sed certe tunc non fiet promiſſio cauſa plagij facti,ſed cā reſtitutionis faciendæ. & hoc ſentit gl.s̄.de conditio.ob turpem cauſam.ſuper rubr.dum dicit,ꝙ habet locum ob cauſam de preterito.licet ibi Cy.teneat opin.Pet.&
3 male. ¶† Quæro,ſi valeat iſta ſtipulatio.promitto tibi centū ſi Titius plagium fecerit,tunc hæc quæſtio bona pōt eſſe: quia Titius eſt mihi coniunctus amicus,vel conſanguineus nō faciet plagiū, ne incidam in pœnam, & tūc valet.& eſt ſecūdum bonos mores. l.ex ea parte.§.j.s̄.eodem. Si vero eſt ꝯſanguineus ſtipulatoris, nō valet qa ĩuitari poſſet ad delinquēdū,vt ſtipulator lucrareт̃. Facit l.hr̄es me⁹.§.fin.s̄.de ꝯditio.& demōſt.& l.ꝯuenire.s̄.đ pac.dota.

ADDITIONES.

a Poma. Si plagij. Ex iſto tex.notauit Beſu.iuncto ſummario Bart.ꝙ qn̄ lex vel ſtatutum vtitur iſtis verbis abſentis,non valet,vel ſimil.intelligitur.ipſo iure non autem ope exceptionis.

b Faciendi. Adde breuiter Bal.cōſ.5.vol.4.vbi ponit ꝙ ſit ꝓmiſſio aliqn̄ alicui, ne delinquat,vel vt delinquat,aut vt delictū remuneretur,cui⁹ verba poſui in l.gn̄aliter.s̄.e. Et an depoſiti ſcm̄ ꝓ turpi cā peragēda, valeat,vide eūdē Bal. cōſ.88. Et inq̄tū Ale.hic ꝓ fortificatione limitatiōis Ang.de qua hic ꝑ eū allegat Imolā,voluit adducere Inn.in c.in ꝑſentia.de renūc.dicētē,q lata ſnīa expſsis duab⁹ cauſis,quarū vna erat expſſe falſa ĩ iure, alia nō vitiabiт̃ ſnīa ex vi falſę,ſed ſuſtinebiт̃ ex vi uere.& id dicit incognitū legiſtis. Adde ꝙ Baldo non fuit incognitum,ſed illud refert & ſequitur conſi.122.lib.j.

LEX CXXIIII.

Inſulam. Stipulatio facti,quę habet diem non committitur ad intereſſe añ diem,licet certū ſit ante diem fieri nō poſſe. Opp.de l.ſtipulationes nō diuidunт̃.s̄.eo.tit. Sol.ibi non erat adiecta dies: hic ſic. Ideo non ante committitur,quam aduenerit dies. Opp.de l.cum ſtipulatus.s̄.eodem. Solutio. aliud in ſti-
a pulatione a pœnali,vt ibi,aliud in ſtipulatione vbi pœna ex diſpoſitiōe legali ſuccedit hoc eſt obligatio ad intereſſe, quæ ante diē nunquā cōmittiт̃ in aliquo,quod glo.tenet in d.l.cum ſtipulatus. ſupra eo. Caſus in capitulo commiſſa.extra de election. lib.vj.

ADDITIO.

a Io.Fr.Ra. Sol.aliud in ſtipulatione.adde,ꝙ iſta ſtipulatio eſt communiter approbata contra quam tenet ſolus Imo.cui reſpondet Iaſ.hic.

LEX CXXV.

Cum ſtipulamur. Verbum præſens non trahitur ad futurum.h.d. Quidam habent, o-
a portet, a quod eſt præſens indicatiui, & tunc hæc lex non habet dubium

ADDITIO.

a Oportet. Dicit hic Pau.de Ca.ſuꝑ hic dicta reſpōdiſſe,cū q̄dā teſtator mādaſſet debita ſolui de pecuniis,q̄ erant in mōte, & illud ꝙ reſtaret ſolutis đbitis de dicta pecunia dari cuidā hoſpitali,& tēpore teſtamēti reſtabāt mille,ſed qa teſtator tm̄ ſuperuixit.ꝙ erant tria millia ĩ reſto,ꝙ hoſpitale nō habebit niſi mille,ꝑ illud verbum reſtarent,quod eſt ꝑteriti ĩ pfecti ſubiūctiui,& ꝑſentis tpis optatiui,per iſtam legem ſic ītellectā ꝑ doctores, ſecus ſi nihil reſtaſſet,per l.ſi debitor.§.veriſimile.s̄.de contrahen.emp. Et verbum quod poteſt trahi ad ꝑſens,& ad futurū,ad quod ſit trahendum vide Ro.333.

dubium. Alij habēt oporteret, qđ est p̄teritū ip̄erfectū subiūcti. ui, & tūc est dubiū: qa p̄t trahi ad futura, vt dixi s. eo. l. q Romæ. §. Agerius. Dicēdū est ḡ, s̄m dictā l̄ram oportet, q̄ si aliquid reperit debitū ī p̄terito, illud solū ꝯprehēdet, & ñ futura, & sic īterpretat̄ ꝑ ꝓmissore. Si vero nihil deberet ī p̄teritū, tūc intelligatur ī futurum, ne aliàs stipulatio reddatur inutilis, vt s. e. l. quoties.

LEX CXXVI.

1 *Pœna adiecta præstationi annuæ, intelligitur de x. singulis annis.*

2 *Tempus vnum quod trahitur ad aliud, fit per adiectionem ex hac die vel ex tunc prout ex nunc.*

Si ita stipulatus. Existēte ꝯdōne p̄t retro d̄beri pecunia. h. d. No. 1 q̄ verbū, pęna, qñ adiicit p̄stationi annuæ, ītelligit̄ de x. singl'is ānis. Dixi s. e. l. stip'o ista. §. cū q. ¶ Op. de l. cū qdā. đ vsu. Sol. vt dixi s. e. l. hmōdi. & hoc facit 2 hæc † adiectio, ex lr̄. Secus si dicūt, ex illa die, vt dixi ibi. Itē idē q̄ hic, si dicerē, ex nūc ꝑut ex tūc, vł ex tūc ꝑut ex nūc, & similia verba, vł clari⁹ exprimeret̄, vt d. l. cū qdā. & l. lecta. ī fi. s. si cer. pet.

1 *Differentia, quæ sit, si promitto fundum pleno iure, vel proprietatē per se, vel vsumfructum per se.*

§. Titius à Mæuio. Qui ꝓmisit vsumfr. & ꝓprietatē separatim, soluēdo vsusfruct⁹ 1 liberat̄: secus in eo q plenā ꝓprietatē ꝓmisit. h. d. No. dn̄iam, si ꝓmitto fundū pleno iure, vł ꝓprietatē ꝑ se, & vsūfructū ꝑ se. Opp. ī. de sol. l. si stipulat⁹. §. q decē. Gl. sol. optime, dic vt in ea. Sed qđ petet̄? Dic, totū, ꝑcepto vsufructu, vt hic: sed vsufructu durante petit solū proprietatē, vt plene dixi in l. cum q ita. §. j. s. eo.

1 *Per personam nobis subiectam ratione dominicæ, vel patriæ potestatis, vel monachationis, vel conuersionis, nobis acquiritur.*

2 *Actio ex numeratione facta nomine alieno, non datur illi nomine cuius fit numeratio, nisi hoc exprimatur, & agatur cum eo, cui numeratur.*

3 *Numeratio probatur ex verbis in instrumento appositis cum dicitur, recepisse, &c. quæ innuunt stipulationem subsecutam inutilem tamen.*

Confessio apposita in contractu inutili probatur.

Verbum, recepisse, in contractu dotis quid operetur.

4 *Præcedentia quando videantur in sequentibus repetita.*

5 *Clausula per se posita in dispone, an referat ad præcedentia, an ad sequentia.*

6 *Persona extrinsecus in diuersis stipulationibus subintelligitur, secus in vna, & ibi quando intelligatur repetita.*

7 *§ Chrysogonus est correctus per l. ij. C. per quas perso. nob. acqui. in hoc Docto. communiter tenent contrarium.*

8 *Procurator qui cœpit agere procuratorio nomine, licèt postea, faciat actū, & non dicat procuratorio nomine, tamē videtur repetitum procuratorio nomine. Cautela, vt in libello dicatur agit, & agere intendit.*

9 *Agens ex mutuo quia centum mutuauit, si producit instrumentum, quo confessus est reus se habuisse, & recepisse centum mutuo, an obtineat.*

10 *Tacem qui facit mecum, & promisit me non offendere sub pœna, offendendo fratrem meum non incidit in pœnam.*

§. Chrysogonus. Per liberā p̄sonā ñ q̄rit̄ nobis actio ex stip'one s̄đ ex numeratione sic: & q stipulat̄ imp̄sonaliter, sibi v̄r stipulari, & nūq̄ p̄sona extrinsec⁹ subintell'r. h. d. Diuidit̄ ī tres p̄tes. In p̄ria ponit ꝯceptio stip'onis. In s̄cda declarat qdā dubia emergētia circa stip'onē pœnalē. Scda ibi, R̄ndi ꝑ libe. Tertia ibi, sequēs stip'o. Et s̄cda subdiuidit̄ ī tres. Primò, ponit duas regulas. Scdò ex eis decidit q̄st. descēdētē ex stip'one s̄cda. Tertiò q̄onē descēdētē ex numeratione. Scda ibi, s̄đ q̄. Tertia ibi, superest, vt q̄ramus. Tertia principalis subdiuidit̄ ī tres ī vnū dem, & duas rōnes. In prima p̄te ponit̄ s̄cm, qđ ñ hēt ꝯ̄ria. Pone tñ ꝑ ꝯ̄tari, q̄ scriptura hæc priuata nō reuocabat̄ ī dubiū, ne ītres in m̄am. l. ꝯparationes. C. de fi. inst. & C. q po. ī pi. ha. l. scripturas. Venio ad s̄cdm vbi d̄r q̄ ꝑ liberā p̄sonā ñ q̄rit̄ a- a ctio. Opponit̄ q̄ p̄sona liberti a ñ sit libera. qa d̄et reuerētiā, &c. vt 1 ff. de iur. patr. Sol. † ꝑ p̄sonā nobis subiectā acq̄rit̄ nobis rōne dn̄ice, vł p̄rie p̄tātis, vł ꝯuersiōis, seu monachationis eadē rōne, vt ī aut. īgr̄ssi. & Aut. si q mu. & l. Deo nobis. §. j. C. đ ep. & cle. ñ alteri⁹, b & iō libert⁹ ñ q̄rit prono, eadem rōne, nec vasall⁹ dn̄o, b nec ciuis c reipublicæ suæ ciuitati. Facit qđ d̄r ī. đ iur. fisc. l. j. ¶ Op. e qñ verba obl'onis ꝯferūt̄ ē p̄sonā serui, verba executionis ī p̄sonā tertij, v3 stip'o qñ ips̄i stipulātis īterēst. l. si ꝓcuratori p̄sentis. s. e. ī gl & l. stip'o ista. §. si qs īsulā. s. e. vi đ bitis s. l. j. ī prin. ti. 2. & l. ī oīb. ī. đ p̄t. sti. Nō hic verba stip'onis sūt adiecta ī p̄sona Zoze, liberti, & verba executionis ī p̄sonā illi⁹ p̄roni. Sol. h ñ d̄r ī text. s̄đ dic q̄ libertus fuit stipulatus, qđ ītell'o, i. verba īterrogatiōis ipse p̄tulit. & sibi ē r̄nsum. Cū ḡ ñ appeat ī cuius p̄sonā verba obl'onis sint collata, ītell'o ī ei⁹ p̄sonā collata, ī cui⁹ p̄sonā fuerūt collata verba executiōis. Et istđ ē verisimili⁹, vt dixi in d. §. si qs insulā. al's stip'o valeret s̄m cōē opi gl. q ꝓbat̄ p l. pe. C. ad exhi. ¶ Venio ad ver. superest. Op. alieno mutuat, ñ q̄rit̄ actio, nisi in casu l. si absentis. C. si cer. pet. s̄đ hic libertus mutuauit nomine patroni, vt patet hic in prin. § ī gl. sup verb. agēte, ḡ &c. Propter hoc Iac. de Are. dicit, q̄ ñ mutuauit noīe patroni, & tex. dicit agēte, q̄ erat actor siue castaldio patrōi, 2 qđ iudicio meo ē notādū: qa s̄m hoc non sufficit in veritate numerare alterius noīe, nisi hoc exprimat̄, & agat̄ cū eo cui numerat̄. l. certi ꝯdō. §. si nūmos. ff. si cer. pe. Vel si vis sustinere gl. dic, q̄ d l̄r mutat casū. Vł expone hic tex. ipse, s. patron⁹ d q ꝯxit, s. ꝑ libertū, q sibi stipulat̄, s̄m eūdē Iac. de Are. Vł dic, q̄ hic ī tex. nil d̄r đ numeratiōe ī themate. facit C. đ sac. san. ec. l. iubem⁹. & C. si ve. pi. ag. l. j. & l. ij. & qđ ibi no. C. đ p̄sc. xxx. an. l. j. & qđ ibi no. s̄đ q̄ ille ꝯfessus ē se accepisse: & iō dubiū ē an mutuū istud, qđ ꝓbat̄ ꝑ hāc ꝯfessionē 3 pariat actionē ei, cui⁹ noīe numeratio facta ē. Et rñ. q̄ † ista verba tex. accepisse, &c. īnuūt numerationē p̄cessisse, stip'onē secutā īutilē: tñ iō ex numerōne p̄t agi, ꝓbata ꝑ hāc ꝯfessionē. q̄ ē no. qa ta e lis ꝯfessio apposita in ꝯ̄tu inutili, ꝓbat, vt C. de sac. san. ec. l. iubemus. & C. si ven. pig. aga. l. j. & 2. & C. de p̄sc. 30. an. l. j. & q̄ ibi no. Itē aduerte, q̄ l3 illa verba. accepisse, &c. sint p̄teriti plusq̄ p̄fecti, tñ in dubio ītelligit̄ stip'onē secutā eē ī ꝯtinēti post receptionē, qđ est no. ꝑ ist̄is dotalib. qa si p̄sumeret̄ vir q ꝯfitet̄ se dotē r̄cepisse multū añ recepisse, stip'o ñ p̄iudicaret mulieri: & tñ ī veritate p̄iudicat vt hic, & plene examinaui in l. post dotē. s. so. mat. tetigi in l. p̄dia. đ acq. pos. ¶ Op. de l. cū. n. ī. de no. & l. si ita fuero stipulatus. Dic vt ī §. qñ. in l. certi ꝯdictio. s. si cer. pe. ꝑ Cy. ī l. si absentis. C. si cer. pe. f ¶ Venio ad ver. sequēs stip'o. h. d. q̄ ꝯdo & t̄ps raro subītelligūt̄. f Et licet gl. ponat exēplū ꝑ l. interdū. s. e. ego credo q̄ volui dicere raro, s. ex virtute repetitionis, hoc est ex eo q̄ dictū est ī p̄cedētib⁹ vt sic faciat ad ꝓmissa. Cōtra immo, regula est, q̄ q̄ in p̄fationib. dicunt̄, &c. vt ī. e. l. Titia. §. idē r̄ndit. So. ibi loqt̄ de his q̄ in p̄fatiōib. dicunt̄, hoc est, in his q̄ agunt̄ īter partes anteq̄ p̄ueniat ad stip'onē sup eo, de quo actū est. l. itē qa. s. de pac. Et de hoc dic, vt d. §. idē 4 r̄ndit. Hic vero loquit̄ de his † q̄ dicunt̄ in p̄cedentibus, an intelligantur repetita in sequētibus. Circa quod dic, q̄ quandoque tempus vel conditio, vel alia qualitas adiicit̄ in p̄cedētibus, & dubitatur an videātur repetita in sequentibus eadē oratione, seu conceptione verborū: & hoc cōtingit, vel circa res, vel circa p̄sonas. Si circa res ītelligat̄ r̄petitū, vt l. Seiæ. §. Caio. de fun. īst. & dicvt ibi. Si circa p̄sonas, vt Titio, si nauis ex Asia venerit, ꝓmitto cētū, & Sepronio

ADDITIONES.

a Paris. Persona liberti. Vide Cuma. consi 158. col. j. in vltimis verbis.

b Vasal⁹ dn̄o. Adde Imo. hic, & Ang. in l. stip'o ista. §. alteri. s. e. Rap. vero voluit, quod ciuis possit ciuitati stipulari, qa nō minus q̄s nascit̄ patriæq̄ patri. quā opi. Pa. de Ca. dicit tolerari posse. Ale. tenet opi. Bar. de qua lec. per eum.

c Barb. Opp. quando verba. allegatur Bar. sibi contrarius in l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obl. in l. quod procurator ex re. de procurato.

d Patronus. Adde, quod hūc intellectū ēt approbāt Imo. Rap. Pau. đ Ca. & Ale.

e Probat. Adde, s̄m Inn. qđ no. Inn. in c. Pisanis. de resti. spol. vbi s̄m eū ꝓbat̄ q̄ cōfessio f̄cā ī iudicio īualido ꝓbat, dūmodo iudex aliàs sit cōpetēs. Bar. ī l. đ cē. ī fi. s. e. & ī l. si q̄s ita. s. e. Ang. ī l. j. C. đ p̄scr. 30. ann. vbi dicit hoc eē bene notādū, qa ex forma statuti, q̄ in cōtractu mulieris debeat adesse ꝓpinq̄, & si nō adsint quo casu cōtractus remanet inutilis, tñ cōfessio f̄cā in inst̄ro, ꝓbat oīa gesta. Et hoc ēt sequit̄ Alex. cui adde, q̄ idē seq̄t̄ Ro. cōs. 194. inci oīpotētis Dei hęc cōfessio. vbi pulchre cōsuluit, cū creditor ꝓduxisset instr̄m carēs noīe Imperatoris, & debitor iterrogat⁹, an vera esset q̄ in inst̄ro cōtinebant̄, r̄ndit credere, q̄ sic, qua de causa iudex volebat deuenire ad capturā ipsius, ipe r̄ndit illā cōfessionē cōhtēti nō nocuisse, qa se retulit ad illud instr̄m nullū rōne solēnitatis, licet cōtineret cōtractū validū in se. alle. Inn. in c. cū venerabilis. & ratiōnē assignat, qa pars v̄r cōfiteri, ꝑut effectualiter in inst̄ro cōtinet̄, sed effectualiter nihil cōtinet̄ in inst̄ro ꝑ defectū solēnitatis, de quo ibi lati⁹. Et an iste deb tor poterit capi, missa cōfessione, & inst̄ro. Et cōcludit, q̄ ñ qa in odiosis sub simplicib. nō cōtinet̄ cas⁹ mistus, vt s. e. l. j. §. si q̄s simp'r. Et inq̄tū ḡ. dictū ē de cōfessiē f̄cā in iudicio īualido Ale. đ tuēdēdū Bar. ī l. cōfessus adde q̄ Ang. cōs. 177. inc. In Dei noīe, visis actis p̄dictis đ t q̄ ī eo q̄ Bar. in d. l. cōfess⁹. vult, q̄ cōfessio f̄cā corā iudice īcōpetēti ꝓbet, licèt ex libello inepto, đ t cōtra facer. qa diffinitiua ñ p̄t ferri nullo p̄cedēte ꝓcessu, q̄tūcūq; emanet cōfessio, & sic ꝓcedāt sup quodā notorio in cā ciuili, immo venit ad p̄ceptū l. si debitori. de iud. 2. q. j. nos in queq̄. S̄đ in casu quo libell⁹ ē inept⁹, q̄ cqđ seq̄t̄, est nullū ip̄so iur. l. si p̄ron⁹. de iureiu. vbi Gul. de Cu. Si ergo nullus ꝓcessus hēri dēt, perinde ac si confessio sine ꝓcessu emanasset. & ita resident arguēdo, quod si hic in ciuili, multo magis in criminal., cōcludēs, quòd ex cōfessiōe f̄cā sup inepta inq̄sitione coram iudice cōpe. ñ dēt seq̄. cōdēnatio, sed dēt absolui re⁹, & de nouo cōtra ipsum ꝓcedi, si facta largiūt. Et ita đ t aliàs ēt đ facto obtinuisse Perusij in syndicatu d. Ray. de Kansr. de Pisis. Et inquantū Alex. transit cū illa opi. Bar. hic intelligēd⁹ sit, inquantū dicit, quod ex numeratione posset agi probata per confessionē quod illud sit verum, quando est elapsum tēpus opponendę exceptionis nō numeratę pecunię, etiam dicit velle Raph. Io. de Imo. & Pau. de Ca. Adde, quod opinionē Spec. simpliciter seq̄t̄ Bal. consi. iiij. j. lib. & consi. cc xxvi. j. li. & cons. cixx. iiij. li. Ang. cōs. xlix. & clv. tñ pro opi. eorū facit quod cōsuluit Pet. de An. cōs. cccvij. quod cōfessio dotis receptę post tēpora lapsa exceptiōis opponēdę, hēat vim verę numeratiōis ñ dōatiōis, qa illa morte ñ tēporis cursu cōfirmat̄. Et in q̄tū Ale. hic tangit. an cōfessio dotis receptę preiudicet creditoribus, etiam elapso tempore exceptionis opponēdæ, adde quod Ro. cons. ccccxlv. tenet, quod ñ, per l. si cui. C. de non nu. pe. & l. si quis post hac. de bon. proscr. & alia quæ breuitatis causa omitto, quia per te videre potes. Aduertedū ēt quod Bal. cons. allegato iiij. vult, quod si stante statuto, quod exceptio non numeratę pe. nō posset opponi, quod et agēs ex confessione dēt succumbere. Et an cōfessio facta in iudicio nullo absente parte valeat. Bal. tenet quod non, eius consilio cxlix. iiij. libro.

f Poma. ¶ Intelligūt. Hoc limita vt per Bald. in c. iurauit. extra de prob. quē refert, & sequitur d. M. in d. auth. præterea. C. vn. vir & vxor. quod licet regulariter extrinsecus cōdōnes nō subaudiantur, hoc tamen intelligitur, nisi illæ sint connexæ, & de importantibus decorem, de quo agitur.

a ꝓnio,& tũc dic, vt l.fi.§.Seio.ꝺ le.ij.ꝺ con.& dẽ.l.mulieri.& Titio. & l.Iulian⁹ Pau.eo.ti.& ibi gl.& ibi plene scripsi,ñ ē nřa mã. Qñq; dubitat̃ an dictæ qualitates intelligãt̃ repetitæ in alia orone, seu ꝯceptione verborũ:& tũc, Aut ista alia oro ꝯtinet dispositionẽ aliã ꝑ se principalẽ,& tũc ñ intelligit̃ facta repetitio, nisi hoc induceret nã alicuius dictionis repetitiuæ, vt hoc amplius, vel itẽ, vt l.in repetẽdis.ꝺ le.iij. Dic vt ibi. Qñq; illa sequẽs dispositio ē de accessoriis p̃cedẽtiũ,& ista est nřa mã. Dico ğ, Aut sequẽs dispõ accessoria tẽdit ad vnũ,& eũdẽ effectũ cũ p̃ncipali, vt oblꝰo fideiussoris, & itẽr facta repetitio, vt ỹ.de fideiuss.l.si vt ꝓponit̃ & ỹ.e.l.fi. Aut ĩ tẽdit ad aliũ effectũ per se, sed accessoriè ad primũ, vt oblꝰo vsurarũ, & similes, & tũc aut illa qualitas respicit actũ ꝑsonæ ꝯhẽtis, puta ꝯhit ꝓcuratorio noĩe,& tũc illa qualitas intelligit̃ repetita, vt l.ĩ qa hic libert⁹ vř stipulari vsuras noĩe patroni,& cedere cogit̃ vt p; in tex.& ỹ.dicã. Cũ.n. sit eadẽ ꝑsona, meritò cũ eisdem qualitatib. intelligit̃ repetita. Aut talis qualitas respicit ipsã dispositionẽ, & tũc ñ intellr̃ repetita.l.si ita q̃s.in prin.ỹ.eo.& s̃.de ꝯh.emp.l.q fundũ.vbi dies ñ intellr̃ repetita. Prædicta vera, nisi p q̃dã ꝯsequẽtiã, vt si stiplꝰo pœnalis, seu vsura ꝯmittat̃ ex mora: tũc.n.si differt̃ petitio circa p̃ncipalẽ,& sic cessat mora,& p ꝯsequẽs differt̃ stiplꝰo seu petitio vsurarũ, vt s̃.si cer.pe.l.lecta. Itẽ p̃dicta vera ĩ his, q̃ adiiciũt̃ circa p̃cedẽtẽ dispõnẽ ĩ diẽ, ñ ad ea q̃ adiiciũt̃ p̃cedẽti ꝯditioni, an intelligãt̃ repetita dispõni.dixi s̃.e.l.ĩ illa stiplꝰone, si calẽdis,& pleni⁹ in l.ita stipulatus.circa q̃ones. Itẽ p̃dicta vera in dispõne ꝯhẽtiũ ĩ vltimis voluntatib. Dico latius de le.j.l.licet. Itẽ dispõne legis, seu statutorũ, dico plene in l.j.vi bon.rap.§.ij. Itẽ, an in stiplꝰone nouãte intelligãt̃ repetita, q̃ fuerunt in principali, dicã ỹ.ꝺ noua.ĩ l.aliã. Itẽ p̃dicta vera in aliq̃ qualitate, q̃ inest dispõni p̃cedẽti p modũ cuiusdã accessionis,& directo eã respicit. Si vero in† dispõne totali
5 ponit̃ p se q̃dã clausula nulli annexa, tũc si dubitet̃ cui referat, an p̃cedentib. an sequẽtib. an oĩb. ista est mã p se separata à p̃cedẽti.& eã ponit Spec. ꝺ instrum.edit.§.nũc at.versi.itẽ excipe. melius in l.iij. §.filiũ.de lib.& posth.& l.talis scriptura.s̃.de le.j.hic omitto, qa lõ
6 gũ eẽt. Op.hic dr̃, ꝙ ꝑsona nunq̃ itellr̃ repetita.† Cõtra ĩmo vř, ꝙ ꝑsona intelligat̃ repetita.l.j.C.de diuer.rescri.So. ibi rei cõitas ꝑiu dicij modicitas, rõnis idẽtitas, faciunt cessare ꝯriũ. Vel veri⁹, in diuersis stiplꝰonib.seu dispõnib.ꝑsona ñ intelligit̃ repetita, vt hic: sꝫ in vna & eadẽ sic. Quis.n.dubitat si interrogo, Promittis mihi dar̃ & Titio:& tu rñdes, ꝓmitto, ꝙ intelligeris vtriq; ꝓmittere. Inst.ꝺ duo.re.ĩ pri.& s̃.eo.l.si mihi & Titio & l.cũ ĩ ꝑsonaliter rñdet̃: sꝫ si exprimit̃ ꝑsona vnius, vt, ꝓmitto Titio.& tunc alteri nõ vř ꝓmittere, vt ỹ.de duo.re.l.duos.ver.sed si à duob⁹. Fallit ĩ d.l.j. de diuer.
7 rescri.p rõnes quas dixi.† ¶Op.& vř ꝙ nõ sit necessaria cessio, vt l.ij.C.p quas ꝑs.no.acq.So.credo hoc verũ hodie p istã legẽ ¶Vltimo iste §.facit ad multa.primo ad signa, q̃ subscribẽtes[b] ꝑtes testes
b vel notarij apponunt in instr̃is, vt patet ex gl.sup verbo assignãte. Facit C.de asses.l.fi.& ĩ Auth.ꝺ instrum.cau.& fi.§.op3.q̃ no. Spe.
8 de instr.edi.§.j.in ver.vbi ãt.† Itẽ facit, pone, incipit, ꝓcurator[c] agere
c noĩe dñi,& postea fecit vnũ actũ,& ñ dixit ꝓcuratorio noĩe vl̃ nomine talis, an videat̃ fecisse ꝓcuratorio noĩe? Vř ꝙ nõ arg. hui⁹ §.Chrysogonus. Et dico, ꝙ hoc vř repetitum, s.ꝓcuratorio noĩe, qa hic dr̃ ꝙ ꝺdõ,& tp̃s & istæ qualitates repetitæ intelligantur, ꝑsona nõ. Mõ cum repetit̃ eadẽ ꝑsona, tunc qualitas, s.procuratoris noĩe repetita intellr̃,& ꝑsona in qua substantiat̃ actus non intelligitur repetita, vt hic est textus ibi, plerunq; cum gl. in ver.cederc. q̃ incipit p actionẽ mandati. Facit qa actio nõ põt pertinere ad procuratorẽ suo nomine: ergò.&c.l. post mortẽ.& q̃d ibi no. qñ ex facto tutoris. Facit quod dixi s̃.ꝺ ope.noui nun.l.j.§.nunciatio. Et iõ ꝯsulo, ꝙ ponat̃ in libello, agit,& agere intendit talis ꝓcurator, vt semp ipse tangat, q̃d tanq̃ ꝓcurator agit, vt ẽt in futurum
9 ꝯprehendat, ar.l.cum stipulamur.cũ si.s̃.e. Itẽ† reperit̃ instr̃m, ꝙ ille fuit ꝯfessus se habuisse,& recepisse centũ mutuo, q̃ promisit reddere,& restituere. Mõ in libello propono, ꝙ muruaui tibi centum quare peto te ꝯdemnari,& ad huiusmodi ꝓbationẽ produco instrumentum, an probet: quia instrumẽtũ ꝯtinet ꝙ fuit ꝯfessus,&c. Dico, ꝙ est casus in isto §.qa hic intentas actionẽ ex numeratione mõ si fuit vtilis stipulatio, tũc male ĩtẽtas actionẽ ex numeratiõe q̃ nõ est nata. Sed si stiplꝰo aliquo mõ eẽt inutilis, tunc bene ageres: quia ex numeratione, esset nata tunc, vt hic. Facit, l.Publia.in
10 fi.s̃.depo. Tãgit Cy.ĩ l.si absentis.C.si cer.pet.† Itẽ Dy.format q̃onẽ talẽ, q̃dã ꝓmisit me non offendere sub pœna, faciendo, pacem
d mõ nõ offendit me, sed fratrẽ meũ, dan teneat̃: Et vř ꝙ sic.l.i.ij.iii.& iiij.s̃.de lib.cau. In ꝯriũ est veritas; qa ꝑsona fratris ñ intelligitur nisi exprimatur, vt hic. Facit de pac.l.si vnus.§.añ oĩa. Dy.hic. Puto verũ, qa sunt certę personę, p q̃s iniuriamur, inter q̃s nõ est frater.l.j.in fi. cũ l.seq.ỹ.de iniu. Præterea, tunc dicor offendi, qñ ex illo facto possum petere pœnã imponi.l.testamento Centurio. de manu.testa. sed hic nõ possum petere iure meo licet possem forte, vt qlibet ꝺ populo.ergo.&c. Nõ obstant leges alle.de li.cau qa licet intersit, non tñ dicor offendi. Facit ỹ.de iniu.l.lex Cornelia.

CONCORDIA.

¶Chrysognus. Pro ꝯcordia aduerte, ꝙ q̃õ posita p Bar.ĩ l.certi cõ dõ.§.si nũmos.ff.si ce.pe.an si q̃s petat ĩ libello cetũ qa mutuauit: deĩde ꝓ verificatiõe producit instr̃m, in quo reus ē ꝯfessus se habuisse centũ ex cã mutui, q̃ ꝓmisit reddere p stiplꝰonẽ, dẽat actor succũbere: qa orit̃ actio ex p̃dicto casu ex stiplꝰone, ñ ex numeratione.& Bar.sub dubio forte vbi.s̃.vř tenere ꝙ sustineat̃ libellus: qa illa verba, mutuaui, debẽt ĩtelligi, s.ciuiliter mediãte stiplꝰone. tñ ꝯriũ tenere allegat̃ in hoc §.Chrys. Tu dic, ꝙ aliud ē dicere, ꝙ actor dicat̃, q̃ mutuaui,& ita ꝓcedat opin. ꝙ sustineat̃ libellus: & aliud ē dicere, q̃ numeraui, vt ĩ ꝯrio. Aliã solonẽ sensit Bart. si bñ videat̃, dũ dicit, nisi stiplꝰo aliq̃ mõ eẽt ĩutilis. De hac mã vid̃ Lanfrã.de Oria.ĩ repe.c.qm̃ ꝯ falsã, ꝺ ꝓb.in gl.ꝯfessiones. Panor. Ant. & Imo.ĩ c.si cautio.de fide inst. Ale.hic.

ADDITIONES.

a Quandoque dubitatur. Vide Alex.cons.12.in ij.volu.154.& 127.vo.iij.& Pau 35.col.2.vo.2.& Are.17.col.2.& 95.co.fi.& Alex.103.col.2.vbi ponit, pulchrum casum in ista materia, qui proprie cadit sub vlt.memb.Bart.dum alleg.l. qui fundum supra de contrahen emp.

b Subscribẽtes. Adde, an subscribens dicat̃ totã scripturã approbare, Pau. de Cast.consi.330. Et an subscribens non recto tenore scripturæ sibi præiudicet per eundẽ cons.350. De primo vide etiam Rom.cons.304.& con.303.& ibi.an sigillum inducat cõsensum,& ratihabitionem. Quis aũt præferatur in hypotheca, aut habens instrumentum confectum à notario, aut apocham trino teste subscr ptã, quæ sint substantialia in apocha, vide Bal.con.268. si aũt dñs constituat procuratorẽ ad obligandũ &c.& procurator faciat apochã trino teste notatam,& hypotheca bonorum.dñs verò post bona hypothecata & per instr̃m publicum, quis præferatur? vide Pet.de Anch.cons.27.

c Procurator. Adde Raph.& Pau.de Cast.hic, Bal.in l.procurator, qui pro euictione, ad fi.supra de procu.

d Fratrẽ meũ. Adde, quòd cũ decisione Bar.hic transit Ray.Imol.& Ale.Ange. verò cõtra, per ca.j.in ti.an ille q̃ interfecit fratrẽ dñi.vbi est casus ꝙ offendens fratrẽ dñi cã iniuriandi, priuatur feudo. Sed Imol.dicit ibi esse casum ꝓ opi.Bar.qa ibi nõ priuatur feudo interficiẽs fratrẽ, nisi constet quòd iniuria sit facta dño, ergo nõ attenditur persona fratris. Vñ Ale.dicit, quòd aut pax est facta simpliciter,& tũc procedat opi Bar. aut pro se,& familia,& tũc ꝓcedat opi.Ang.per ea q̃ no.Spe.in ti.de treu.& pa.ad fi. Tu adde quòd Bal. cõ.136.j.lib.tenet est, quòd fratrẽ dñi occidens, odio domini, priuetur feudo & qualiter probetur, quòd odio domini, vel quòd alr̃ ille nõ esset facturus dicit, ponit gl.no.in d.l.apud Celsum.in princ.s̃.de dol.excep. vnum ẽt dicit nõ omittendum.quòd talis occidẽs fratrẽ domini põt de curia exbanniri,& in executione sententiæ criminalis feudum auferri. Et hoc probatur in d.c. j.consilium incipit, cõi. An ãt Episcopus possit auferre feudum vasallo, si vasallus presbyterum episcopo subditum occidat, do. Christoph. Castellionus cõpatriota meus cõsuluit, ꝙ sic, vt videri p̃t inter cõs.Bal.cõsi.vj.j.lib.& ibi dicit ꝙ Odof.in ti.q̃b.mo.feu amit.in 15.& 30.q̃õ.in plena disputatione dicit etiam ob iniuriam verbo factam domino vasallum feudo p iuari.

LEX CXXVII.

Si pupillus. Inter pellatio, q̃ nõ ꝯstituit, principalẽ in mora, nõ nocet fideiuss.h.d. No. vbi nulla petitio, ibi nulla mora. ¶Opp.de l.nuda.C.e.Sol.p̃palẽ ĩ pupillo. hæc falsa.l.nulla.de reg.iu. Alij dñt ꝙ nõ ē in mora q̃tum ad ipm principalẽ, sed q̃tũ ad pœnã sic.& hoc t; Iac.ꝺ Ra.q̃d ē ꝯ casum l.lecta. § sed cũ fortis.s̃.si cer.pe. Vñ dic, ꝙ ibi pœnalis stiplꝰo nõ ꝯmittit̃ ex mora, sed ex euẽtu ꝯdõnis vt no.ỹ.de reg.iu.d.l.nulla. Facit q̃d no.p Dy.in c.nõ ē in mora.ex. de reg.iur.li.vj. ¶Opp.de l.si q̃s solutiõi.§.mora s̃.de vsur.vbi neg.gest.ꝯstituit ĩ mora, sed neg.gest. nõ habet actionẽ.l.pupillus.§.videamus.s̃.de neg.ge. Sol hic nulla ē petitio, s.respectu cãæ, secus si respectu ꝑsonæ, vt ĩ ꝯrio. ¶Oppo.de l.Marcellus.s̃.de fideiu.sed illa s̃m intellectũ gl.ꝯcordat cũ ista. ¶Opp.de l.is cui.s̃.eo.& l.si à reo.§.si à furioso.ỹ.de fideiuss.& ad illã bñ sequit̃ sol.gl.& dic, ꝙ ibi nõ p̃t accedere fideiussor: qa nõ obligat̃ etiã nãliter: hic vero pupillus nãliter obligat̃. De quo pupillo loquat̃ dicemus in l.j.ỹ.de nouat.

LEX CXXVIII.

1 *Electio quando in alternatiuis sit debitoris.*

Si duo rei stipulandi. Si persona, vel res ad obligationẽ adiicit̃ inutiliter, non prodest ad solutionẽ.h.d. No ꝙ in alternatiua oblõne vtrunq; ē ĩ oblõne. ¶Itẽ no.ꝙ illud q̃d adiicit̃ obloni, si mõ nõ valet oblõ nec sol. Cõcordãtiæ sunt in glo. Rõ ē in tex.satis notab.in ꝑsona, sed in re nõ ponit̃. Dic, ꝙ eadẽ est rõ, qa res apponit̃ vt pro se ipsa possit solui nõ loco alterius. Itẽ rõ hic posita nõ habet locũ, l.eũ q̃ ita.§.qui sibi.s̃.e.sed ibi est alia rõ q̃ colligit̃ ex l.hoc iure.ỹ.de solu. ¶Opp.de l.q decẽ.§.stichũ.ỹ.de so. Glo.dicit, hic res desiit esse mea alio mortuo, secus si alio existẽte viuo. Nõ bñ dicit qa in obligatione alternatiua, si tpe stiplꝰonis vna est mea, nunq̃ põt mihi solui, sed ꝯriũ logt̃ ĩ oblõne gñis generalissimi, vel gñis sub alterni, vbi nullum ē in oblõne. Idem dixi in l.si Stichũ.s̃.e. ¶Oppo.de l.si ita stipulatus fuero decẽ, aut xv.s̃.e.tit. vbi minus est in oblõne: hic dr̃ vtrunq; eẽ. Petr.de Bellap.dicit tria verba, q̃ refert Cy.ĩ l.cum quidã.C.d ver.sig. Qñq; alternatiua cadit iter res, inter quas cadit affectio, vt in speciebus, tunc in alternatiua, vtraq;
1 res ē ĩ oblõne, vt hic.† Qñq; alternatiua cadit inter res, inter q̃s nõ cadit affectio, vt in summis,& tunc. Aut est electio debitoris, & tunc, q̃d ē minus, est in oblõne.l.si ita stipulatus fuero x.aut v.& l.si ita stipulat⁹ fuero x.aut xv.s̃.e. Aut est electio creditoris, & tunc vtrunq; est ĩ oblõne, arg.l.plane.§.pe.s̃.de leg.j. Et rõ est, qa in specie

in ſpēbus intereſt mea magis hr̄e vnū,q̄ aliud,ī sūmis nō eſt affe
ctio.Sed qn̄ eſt electio creditoris,nō cadit iſta p̄ſumptio,qa forte
eliget minus.Sed qn̄ debitoris,tūc p̄ſumit lex,ꝙ ſp ſoluet min⁹:
qa mai⁹ de facili qs remittit,q̄ det.Et ex his apparet,ꝙ ſi ſoluo xv.
tūc v.nō fuerūt ī oblr̄one,ſed cā dōnis videor dare,licèt gl.aliter
ſentiant,& nō bn̄.in l.ſi ita relictū.in fi.de le.ij. Sed iſta verba re-
cipiūt limitationē.Fallit ſi in sūmis caderet affectio,vl' rōne cāę,
ꝑ qua qs ꝓmiſit,vel rōne ꝑſonę,cui eſt faciēda ſolutio,vel rōne
loci ſeu tpis mea intereſſe poſſet magis ſoluere,qđ plus eſt.l.ſi is
cui.j̄.de noua.& l.q res.§.mihi decē.& §.ſeq.j̄.de ſol.

LEX CXXIX.

1 *Copulatiuorum.&,nec,& neque,vis & poteſtas.*

Si quis ita ſtipulatus. Ad veritatē copulatiuæ req
rit vtrūq; eē factū.Ad verita
tē alternatiuæ,ſeu diſiūctiuæ,ſufficit alterū tm̄.h.d.No.ꝙ dictio,
a nec,a hēt in ſe īcluſam copulatiuā.Et nō.ꝙ idē eſt đ dictione ne-
que,qa habet negatiuā incluſam cū copula. ¶Opp.d.l.falſa.§.fi.
s̄.de ꝯdi.& dem.vbi ad veritatē copulatiuæ vnū ſufficit.Ego teti-
gi in l.ſcire debemus.in prin.s̄.e.ꝙ iſta lex dēt ītelligi,qn̄ hic co-
pulant̄ reſpectiue,non principaliter,vt duæ orōnes,vt in ꝯrio,&
tūc ſufficit alterā verā.Ita vides in l.j.s̄.de his q no.inf.ibi,dānat⁹
1 infamia,& q fuerit,&c.tunc †in quolibet eorū verificat̄ diſpoſi
tio,nec opus eſt ꝙ vtrunq; fiat,& tunc dictio,&,eſt magis conti
nuatiua,q̄ copulatiua.Dicā plene j̄.de ver.ſig.l.ſæpe.

ADDITIO.

a Dictio,nec Adde.de,hac dictione,nec,Bal.conſi.384.3.lib.

LEX CXXX.

1 *Pater ſtipulatus filio ī cā dotis caſtrēſis,vel aduētitiæ,q̄rit filio nō ſibi.& n.4*
2 *Pater ſtipulādo filio,vt benemerito,quādo ſibi acqrat,& valeat ſtipulatio.*
3 *Stipulatio in qua pater ſtipulatur factū filio,an dicatur inutilis quo ad patrē,& filium.*
4 *Pater an ſtipulari,vel paciſci poſſit filio,ita quòd in perſonā filij in vita patris effectus ſtipulationis conferatur.*
5 *Stipulatio,in qua pater ſtipulatur filio in ptāte exiſtenti,& confertur in tempus exiſtentiæ ſui iuris,an dicatur ſtipulatus filio vt hæredi,vel filio,vt filio,vel ut extraneo.*
6 *Emphyteuſis eccleſiaſtica accepta pro ſe,& filiis,acquiritur filiis vt filiis,non vt hæredibus,& in eos tranſit,licet non ſint hæredes.*
7 *Pater in illis caſibus,in quibus pōt ſtipulari filio in poteſtate,in illis ſtipulatur filio emancipato.*
8 *Mater non poteſt filio ſtipulari.*
9 *Filius in poteſtate,an poſſit ſtipulari patri,remiſſiue.*
10 *Filius emancipatus non poteſt patri ſtipulari,nec ei acquirit.*
11 *Pater filio monacho ſtipulari poteſt.*
12 *Pater et au⁹ ſtipulari poſſūt liberis,qui naſcentur,& cōcipient̄ poſt mortē ei⁹.*
13 *Emphyteuſi accepta per matrem pro ſe,filiis & nepotibus,acquiritur ipſis filiis,& nepotibus.*

Quod dicitur patrem. Si pr̄ ſtipulat̄ filio,qđ iu
ris ē ſibi acqrit,ſec⁹ ſi il
lud qđ ē facti p filiū explicandi:filius vero q̄rit pr̄i,ſiue factū,ſiue
ius ſtipulet̄ eidē.h.d.¶Lex iſta diuidit̄ ī duas ptes.Pr̄ia loquit̄ ī ſti
pl'one facta p patrē filio.Scđa,qn̄ filius ſtipulat̄ pr̄i.Secunda ibi ꝯ
āt.& diuerſificat̄ ī lr̄,qa s̄.pr̄ ſtipulādo filio,ſibi acqrit,hic vero fi
li⁹ ſtipulādo pr̄i,ipſi pr̄i acqrit.¶Cōtra s̄.de le.iij.l.vxorē.§.teſtō q
1 filiū.Sol.†ibi loqt̄ ī his,q̄ filio poſſunt acqri,qa dos p̄t ſibi acqri.
l.Pōponi⁹ Philadelph⁹.s̄.fa.er.& tūc ſibi filio q̄rit̄,& nō pr̄i,& iō
đr gl.ꝙ ſi ſtipulat̄ ex cā caſtrēſi,vel q̄ſi,vel aduētitia,n̄ q̄rit̄ pr̄i,ſđ
a filio.Iō a ē ītelligēdū ꝙ ī ꝓfectitio pr̄ ſtipulat̄ cū ſibi pr̄i ſtatī q̄rat̄
l.placet.de acq.hr̄.l.j.ſi qs à parē.fu.ma. Et ſimilē gl.habes ī l.dn̄s
ſeruo.s̄.e.limitatio Dy.q̄ ponit,n̄ fuit neceſſaria.Idē t; gl.ī l.qđcū
que.ī pr̄i.s̄.e.& Inſti.de iūti.ſtip.§.ei q.& C.e.l.ij.Sed ꝯ hoc vr̄ exp̄ſ
ſe.s̄.de pac.l.ſi tibi.§.ſi pact⁹ cū glo.vbi đr,ꝙ qn̄ pr̄ ſtipulat̄ filio,vt
bn̄merito,nil ſibi q̄rit,ſed cū ſtipulat̄,vt bn̄merito,ſtipulat̄ ex cā
aduētitia,vt ꝓbabo.g p̄dicta nō vn̄r vera.Sed hoc ꝓbō. Quicqd
filius q̄rit ex opa ſua,& ex meritis ſuis,ē aduētitiū.l.cū op;.ī pr̄i.
2 C.de bo.q̄li.& ibi no.g,&c.So.†Qn̄q; pr̄ ſtipulat̄ filio bn̄merito
& tūc qn̄q; merita filij ſunt cā vt pr̄ ſtipulet̄ filio,& tūc vt ex̄neo
vr̄ ſtipulari,& nō v;,qa pr̄ia ptās dēt eē cā ſtipl'onis vt valeat,ſed
qn̄ merita filij n̄ sūt cā,q̄re qs ꝓmittat pr̄i ꝓ filio,& tūc v; ſtipl'o,
b vt filio p patrē q̄rit̄ vtilis,vt j̄.dicā.¶Opp.b qa p filiū acqrit̄ factū,
qa poſſeſſio ē facti.l.j.§.ſi vir.đ ac.poſ.ſed p filiū acqrit̄ poſſ.pr̄i.l.
i.§.itē acquirimus.de acq.poſ.Præterea,ſeruitus hēt qd facti.l.ij.
poſt pri.cū gl.s̄.e.ſđ acqrit̄ p filiū ſeruitus.l.ſi ſeruus cōis meus,&
tuus.j̄.de ſtip.ſer.Gl.q̄ ē hic,ſoluit multū notabiliter.Tu debes in
telligere tex.hic,qn̄ pr̄ ſtipulat̄ factū filij explicādū ab ipſo filio,
ſecus ſi ſtipulet̄ ab alio fiedū ipſi filio,vt domū ædificari,& tunc
eadē ē rō,q̄ ī dādo,& viđ gl.ī verb.iuris ſunt.q̄ incipit,puta aliqd
dari ibi qd g ſi,&c.& vſq; ibi,itē nec oīa.Itē ibi,q̄rit̄ g an n̄ valeat.
minora verba.& bn̄ dixi,p verba huius legis,qa duo poſſunt p
currere,vt valeat iſta ſtipl'o,qa aut ē iuris,& tūc p̄t filio ſtipulari,
vt ibi q̄rat̄;vl' ē factū,qd pr̄i pōt acqri,vt hic text.dicit. Sed vr̄ ꝙ
iſta verba n̄ ꝓcedāt,p l.ſtipl'o iſta.§ hi.q verſ.cum verò.s̄.e.vbi ve
nit explicādū factū ab alio,tn̄ n̄ v;,vt pr̄i q̄rat̄.Ideo debuit gl.cla-
rius dicere,ſi eſt fcm̄ ꝙ ꝑſonæ filij ineſt,vel cohæret,tunc ſiue ſit
explicādum à filio,ſiue ab alio ipſi filio nō acqritur pr̄i,vt hic,dū
đt,alioqn ſi factū,&c.exēplū ēt in opis,q̄s quis ſtipulat̄ à liberto.
l.ſeruus pr̄oni.cum tribus ſeq.s̄.de oper.lib.q tex.bn̄ declarat p̄dī
3 cta.¶†Venio ad q.gl.Dr̄ hic,ꝙ cū pr̄ ſtip.fcm̄ filio,&c.an ſit iuti
lis q̄ ad prē & q̄ ad filiū?Et gl.ī v.tener̄ ei,đt ſic,& ici.gl.fil.fcm̄.n.
filii,&c.Dicit ne bn̄ iſta gl.Certe n̄ ſimpl'r,p l.ſi qs opas.s̄.đ ope.
lib.& l.cū pr̄onus.§.j.vbi q̄rit̄ vtilis filio.Sed dico,ꝙ qn̄ ꝯſtaret ex
preſſe ꝙ pr̄ ſtipulet̄,vt ipſi pr̄i q̄reret̄,tūc verum diceret gl. Sec⁹ ſi
ſipl'r,qa tūc filio ex ſtipl'ōe pr̄is vtilis q̄reret̄.& ītel'o qđ đt,ꝙ ē iu
tilis,pr̄i niſi ſua īterſit,ſicut ſi ſtipularet̄ cuilibet ex̄neo,vt s̄.e.l.ſti-
pl'o iſta.§.ſi quis īſulā.¶Pro declarāda iſta mā,oportet ꝙ formē
4 5.vel ſex qōnes.¶Pr̄io q̄ro.†vtrū pr̄ poſſit ſtipulari,vel paciſci fi
lio,ita ꝙ effectus ꝯferat̄ ī ꝑſonā filij in vita.In iſta q.eſt diſtinguē
dū.Qn̄q; pr̄ ſtipulat̄ filio illud,ꝙ p filium pr̄i acquirit̄,& valet ſti-
pl'o,& ipſi pr̄i acqritur vt hic.& l.dn̄s ſeruo.s̄.e.Qn̄q; ſtipulat̄ illđ
qđ ipſi filio p̄t acqri,& tunc ſi ſtipulat̄ aliqd dari,& tunc aut vt fi
lio,et v; ſtipl'o,& filio q̄rit̄ vtilis.l.vxorē.§.teſtō.s̄.de leg.iij.cōiū
cta l.Pōponius Philadelphus.s̄.fa.erc.& l.& hr̄di.§.nos āt.s̄.de pa
ctis.Facit tex.in Auth.de nuptiis.§.deinceps.Aut ſtipulat̄,vl' paci-
ſcit̄,vt ltīmus adminiſtrator,& p̄t q̄rere vtilē exemplo tutoris,vt
not.s̄.de pi.gl.ſi legati.Aut ſtipulat̄,vel paciſcitur filio,vt ex̄neo,
& ſtipl'o ē nulla ipſo iure.l.ſi tibi.§.ſi pactus.s̄.de pact.& ibi no.Si
vero ſtipulat̄ aliqd fieri,& tunc,Aut eſt tale factū,qđ ꝑſonæ filij
nō cohæret,& tunc ē idē,qđ ī oblr̄one dādi,vt hac l.cum ſua gl.
& in §.ſed cum factū.Inſti.de ſtipul.ſeruo.cum gl.Aut eſt tale fa-
ctum,qđ ꝑſonæ filij cohæret,& tunc aut q̄ris,an valeat quo ad fi
liū,& valet,& ſibi q̄ritur vtilis.l.ſi qs opas.s̄.de ope.lib.l.cum pr̄o
nus.§.j.e.ti.arg.huius l.in fi.facit l.vt iuriſiu.§.ſi liberi.a ꝓut loquit̄
de filiis in ptāte.e.ti.Si verò q̄ris,an valeat quo ad patrē,& nō va-
let,vt hac l.ij.reſponſo.niſi ſua pecuniariter interſit,ſicut ſi extra
5 neo ſtipularet̄.l.ſtipl'o iſta.§.ſi ſtipuler.& §.ſi qs inſulā.s̄.e.¶† Se
cundò q̄ro,qn̄ pr̄ ſtipulat̄ filio in ptāte exiſtēti,& ꝯfertur ſtipl'o ī
tp̄s exiſtētiæ ſui iuris?De hoc vidiſtis in l.quocunq;.§.ij.s̄.e. Et in
hoc dic.Aut ſtipulatur filio,vt hr̄di.& ſi hr̄s extat,q̄rit̄ directa.l.
au⁹.s̄.de pac.dot.Aut ſtipulat̄ filio,vt filio,& ſibi filio q̄rit̄ vtilis,
ſiue ad excipiēdū,ſiue ad agēdum.l.quodcūq;.§.j.s̄.e.& l.vt iuriſ.
§.ſi liberi.de op.lib.& l.hr̄di.§.nos aūt.s̄.de pac.Si ſtipulat̄ vt ex̄-
neo,nō valet.l.ſi tibi.§.ſi pactus.s̄.de pac.Si vero eſt dubiū,an vt
hr̄di,an vt filio,đt gl.ī d.§.ſi pactus.Si nec ex verbis,nec ex alia cō
iectura,id ꝓpēdā,p̄ſumo,vt hr̄di,& optime dicit.Declaro illā gl.
ſi pr̄ ſtipulatur filio illud quod non p̄t ptinere ad eum,niſi tāq̄ ad
hr̄dē,& loquitur tūc d.l.auus.s̄.de pactis dotal.ꝙ vt hr̄di vr̄ ſtipu
lari.Qn̄q; non p̄t ptinere ad filiū,niſi vt filium,non vt hr̄dem,vt
operæ libertorum,q̄ non trāſeunt ad hr̄des ex̄neos,& tunc vt fi-
lio vr̄ ſtipulari,nec inſpicitur ex qua parte ſit hr̄s.l.vt iuriſiu.§.ſi li
beri.de ope.lib.Qn̄q; p̄t ptinere ad filiū,vt filium.& vt hr̄dem,
tunc in dubio,vt hr̄di,& ita gl.loquit̄,& eſt caſus s̄.de pac.dot.l.
6 auus.Induco ad qō.† pr̄ recipit rē in emphyt.ꝓ ſe,& filiis,an vi
deatur vt filiis,vel vt hr̄dibus acqrere?Et dico,ꝙ iſta verba intelli
guntur ordinate pro me pr̄io,ꝓ filiis meis poſtea.vt l.Gallus.§.
j.cū ſua gl.s̄.de lib.& poſt.& d.l.vt iuriſi.§.ſi liberi.s̄.de ope.lib.
p Cy.in l.liberti libertæq;.C.de ope.lib.& tunc dico,ꝙ in emphy.
eccl'iæ,q̄ nō trāſit niſi ad filium,vt ī Auth.de nō alie.§.emphy.āt
c tunc vr̄ vt filio c ſtipulari,nō vt hr̄di,vt in opis:& iō ad eos ptinet
ēt ſi nō hr̄des ſint.d.§.ſi liberi.l; ſit arg.ꝯ ī feu.tit.an agna.vel fili⁹
&c.c.j.ſed illud de iure ꝯſuetudinario,in feu.Et hoc t; Spe.de em
7 phy.§.nunc aliq.verſ.clvj.¶†Quæro,an pr̄ poſſit ſtipulari filio e-
mācipato?Et dico,ꝙ in illis caſibus,in qbus non p̄t ſtipulari filio
ī ptāte,eiſdē non p̄t filio emācipato,p eaſdē leges.In illis verò ca-
ſibus,in qbus filio in ptāte prodeſt,in illis,& filio emancipato q̄-
rit̄ vtilis.d.l.vt iuriſiur.§.ſi liberi.prout loqtur in filio emācipato.
s̄.de ope.lib.& l.ſi genero.C.de iure dot.Præterea probo per ra-
tionē,qa paria ſunt aliqd fieri in tpe,& ꝯferri in tp̄s.l.quod ſpon-
ſæ.C.de donat.ante nupt.& l.in tempus.de hære.inſtit. Sed filio
poteſt

ADDITIONES.

a Barb.Ideo.Vide Bar.in aut.perpetua.C.de ſac.ſan.ecc.vbi eſt ſibi cōtrarius.
b Barb.Oppo.qa.Et vide eūdē Bart.in l.ſi tibi.in §.pactus.ff.de pact.vbi eſt ſibi contrarius.
c Vt filio.Adde ꝙ idem vr̄ tenere Pau.de Caſt.conſi.137.& dum Ale.alle.Ang.cōſ.180.hic,quòd nihil decidit,ſed dicit,hoc non decido,quia non ſum ſuper hac parte cōſultus.Sed late vide in conſiliis Alex.ea quæ hic explicat in lectura cō.8.3.vol.& cōſ.44.j.vol.Et inq̄tū tangit de emphy.eccleſiaſtica,an trāſeat ad extraneos hr̄des in l.ēt.s̄.ſol.mat.cōcluſum fuit ex mēte cōſulentium,quod tranſit ad quoſcunque deſcendentes nō extraneos.Et an inſtitutis in re certa,cum hoc ꝙ plus petere nō poſsit,poſsit ad bona emphyteutica habere recurſum,vide Bart.con.55.& 60.Pet.de An.fuit ſibi cōtrarius,nā cōſ.320.tenet ꝙ poterit habere regreſſum ad bona paterna,conſ.verò 142.incip.pro dn̄a.Paul.tenet contrariū.Et qn̄ quis accipit in emphyteuſim pro ſe & ſuis deſcendentibus,tunc illa emphyteuſis quod veniat iure hæreditario & admittatur fœmina,tenet Bal.conſi.269.3.lib.circa finem conſilij.

8 pt stipulari ĩ tps sui iuris.l.qdcũq;.§.e.g &c.¶† Quæro, an mater possit stipulari filio? Et vr̃ ꝙ sic.l.Publia.ĩ pri.cũ gl.§.dposi.In ɔ̃riũ ẽ veritas.Alleg.doc.l.dbitor.ĩ fi.§.ad Trebel.alleg.tu.l.pactũ.C. ð pact.ɔuẽ.& l.Cai⁹.§.sol.ma.ꝑ locũ à spãli.Et rñd ad d.l. Publia.qa sibi ñ q̃rit ex stipl'one matris:qa mr̃,ld ꝙ sic eẽt ĩ q̃cũq; exneo.vt
9 plene dixi ĩ §.si qs ĩsulã.l.stipl'o ista.§.e.¶† Vlteri⁹ q̃ro,an ex ista sti pl'one filij q̃rat patri,qñ filius est in patria ptãte? Dixiſs.e.l.si filius
10 ¶† Vtrũ ꝑ filiũ emãcipatũ q̃rat patri? Doc,dñt,ꝙ ñ.l.dbitor.ĩ fi.§. ad trebell.alleg.ꝑ l'ri l.si ita stipulat⁹.§. Chrysogon⁹. vbi ꝑ libertũ ñ pt q̃ri,sic nec ꝑ emãcipatũ.Sed posses dicere,q̃ ẽ rõ,ꝙ filio emãci pato ꝑ patrẽ q̃rit,& patri ꝑ filiũ ñ? Et ẽ rõ,votũ patris est,ꝙ quærat filio,qd votũ ñ ẽ ĩ filio.& Cy.tãgit ĩ l.2.C.e.ꝑ Dy.ĩ l.q̃dcũq;.§.j.§.e.
11 tñ plene explicat.¶† Sed quæro,an pr̃ possit stipulari filio mona
a cho? Rñdeo sic,d.l.vt iurisiurãdi.ĩ fi.ð ope.lib.Itẽ,† an pr̃ possit sti
12 pulari liberis,q erũt nati,& ɔcepti post mortẽ ei⁹,vt nepotib⁹,& fi liis? Et vr̃ qd ñ.l.j.§.si qs ꝓximior,cũ simi.§.vñ co.Cõ trariũ credo, qa illd solũ q̃ ad hr̃des.l.Paul⁹.§.Paul⁹.§.ð bo.li.vbi ẽ cas⁹.¶ Quid
13 si mr̃ † accepit rẽ ĩ emphyteusim ꝑ se,& filiis suis,seu liberis? Vr̃ ꝙ eis ñ q̃rat,vt dictũ ẽ.Sed ɔ̃ puto cũ hæc stipulatio interponatur, primo super re quæ est,vel futura est ipsius matris, iure vtilis dominij,ergo &c.d.l.Publia.& quod dixi in l.stipulatio ista.§. si stipuler.& §.si qs insulam.& probatur de feudo fœminæ.c.j.in feud.

CONCORDIA.

¶Quod dr̃.Aduerte,ꝙ Mod.Doct.dicũt Bar.ɔ̃riũ,qa ĩ l.si finita.§. si de vectigalib⁹.ff.ð dam.infe.versic.scdo q̃ro,&c.& in auth.ꝑpetua.C.ð sacrosan.eccl.vult,ꝙ emphyteusis ecclesiastica possit dari in ꝑpetuũ,ita ꝙ trãseat ad hr̃des exneos.ɔ̃trariũ dicũt ipsũ tenere in hac.l.qd dr̃.& in l.si tibi decẽ milia.§.si pact⁹.§.ð pact. & ĩ l.si patroni.ĩ pri.ff.ad Treb.& ĩ l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.§.de oper.liber. Tu dic ĩ hac l. ꝙ dr̃. ĩ specie nil loq̃ de emphyteusi ecclesiastica, nec sil'r ĩ d.§.si pact⁹.licẽt ibi dicat,ꝙ si stipulat ꝑ se,& filiis,ð re, q̃ natura sui ñ trãsit,&c.Sed ĩ l'ri casu ñ verificat,vt in d. auth. ꝑpetua.& ĩ d.l.si patroni.& ĩ d.§.si liberi.De emphyteusi ecclesiastica nullũ verbũ,sed ð emphyteusi ĩ genere sic.Et q̃rit,nũqd q̃rit filiis,vt filiis, an vt exneis,vel nominãdo,vel ñ,vel bñ merito,vel ñ.Sed istd nihil ɔ̃trariatur in d.auth.perpetua.in d.vero §.si de vectigalibus. dicit,ꝙ in casu,quo ex conuentione non transiret de iure,nihil dicit.Posset dari alia sol. vt ꝑ do.Alex.in d.§.si liberi. in addi. ad Bar.

ADDITIO.

a Barb.¶Sed quæro.Alleg.Bar.sibi cõtrarius in l.ex facto.§. si quis.ff. ad Treb

LEX CXXXI.

1 *Donatio qñ incipit à præcedẽti cõuentione,donãs semper tenetur de euictione.*
2 *Obligatus tenetur de euictione,quando in obligatione est dari.*
3 *Libellus in casu euictionis,qualiter formetur.*
4 *Solutio facta adiecto in obligatione,quando possit ab eo repeti.*
5 *Donatarius an agere possit de euictione,si rem emptam,pro qua mibi fuit promissa euictio,donaui, & à donatario est euicta.*
6 *Cautela pro apponenda clausula in contractu emptionis,vt emptor possit denunciare auctori auctoris sui,& quando hoc possit,ibi.*

Iulianus scribit.

§.Qui fundum Si ĩ re soluta dficit aliqd i⁹, adhuc ipsa res peti pt.h.d.Ibi. vt sibi ð euictione ꝓmittat.Not.formã libelli.¶Opp.dr̃ hic: ꝙ possũ petere ð euictione mihi caueri.Cõtra,qa cui debet res ex cã lucratiua,ñ dbet euict.l.Aristo.§.fi.§.ð donat.& l.2.C.ð euict.Hui⁹ ɔ̃trarij timore dicit gl.& Pet.ꝙ hic ꝑcessit ɔ̃tract⁹, ex cui⁹ natura debet euictio, sed ñ dñt verũ:qa qñ qs ẽ obligat⁹ ad dãdũ,tenet ð euictione,vt hic:
1 qa fuit stipulat⁹ dari.& l'r ẽ qd dñt gl. Aut donatio † cẽpit à ꝑcedẽti ɔuẽtiõe,& semp tenet ð euictione:qa fuit stipulat⁹ dari, vt ẽ gl. not.ĩ d.l.3.C.ð euic.& l.Aristo.§.fi.§.ð do.Aut à ꝑcedẽti traditiõe, & tũc sec⁹.¶Opp.ð l.si dom⁹.§.ð euictiõe.§.de leg.j.Gl.dicit, hic ꝑ cessit ɔ̃tract⁹,ex cui⁹ natura debet euictio. Dy. ĩ l.si domus.§.fi.de
2 euic.rephẽdit istã gl.qa † qñ ẽ obl'o dãdi,semp tenet ð euictiõe,& ñ pt peti euictio,sed ip̃e fũd⁹ petit prĩcipaliter,vt ð euictiõe caueat, vt hic.¶Vlteri⁹ ꝑcedo,& vr̃ ꝙ ñ debeã petere rẽ,qa eã habeo,sed debeo petere qd mihi deest,vt l.si stipulat⁹,§.j.ð sol.& l.eũ q ita.§. pe.§.e.Gl.solu.& bñ.Opp.ð l.& elegãter.§.ñ solũ.§.ð dolo. Gl.sol.
3 dic,vt ibi plene not.ꝑ Cy.ĩ l.exhibitiõis.C.ad exhibẽ.¶† Quæro, q̃uo formet libell⁹? Cy.ĩ d.l.exhibitiõis.dat plures formas.Dico tibi,ꝙ facias iudicẽ clarũ ð eo ꝙ petis fundũ.ñ vt fundus detur,sed
4 vt de euictione caueatur,vt hic in tex.¶† Quæro,an ab adiecto possit repeti,& qua actione? De hoc sunt opi.in gl.in verbo.ð euictione.Tu dic, qñq; aliqd ad solutionẽ adiicit aĩo donãdi,& non pt ab eo repeti,vt hic, in fi.expressius.§. de vsufr.l.sed & si qs.ĩ pri. Qñq; adiicit ñ aĩo donãdi,& ɔ̃stat,& tũc aut ꝑcessit mãdatũ,& tenet actiõe mãdati,vt hic. Aut mãdatũ ñ ꝑcessit,& tũc aut est adiect⁹ pñs,& tũc vr̃ repeti act.mãdati.Aut ñ pñs, & tũc actione neg. gest.Et hoc mõ debẽt ɔcordari opi.gl.hic,& gl.ĩ §.si qs aliis. Insti. de iuti.stip.ĩ dubio tñ donare ñ p̃sumit.l.cũ ð idebito.§.ð ꝓba. &

5 hæc no.in gl.¶† Quæro,vẽdidi tibi rẽ,ð euictiõe ꝓmisi,istã rẽ alij donasti,& à donatario ẽ euicta, an ð euictiõe possit ẽptor agere? & Iac.ð Are.dicit,ꝙ hic ĩ fine ẽ cas⁹ ꝙ ñ,& bñ.Glo.ẽ ĩ l.si ꝑ re.ĩ fi. vlt.gl.§.ð euic.Et qdã volũt istd dcm̃ ĩtelligere distĩguẽdo.aut ille fuit simplex donatarius,& tũc procedit dictũ istorũ & gl.Si vero grã remunerãdi,& tũc ð euict.tenet. Adducũt l.idẽq;.§.fi.& l.seq.
a & l.si vero ñ remunerãdi.in prin.§.mã.Istã q.ɔformat Iac.de Are.
6 Et ꝑdicta puto † vera,si simpl'r facta est donatio rei,sed si instrm̃ donationis esset pingue,sicut fieri ɔsueuit,vt donauit rẽ,& oẽ i⁹ sibi ɔpetẽs,vl' ɔpetiturũ ĩre,vel eius occasione,faciẽs eũ ꝓcuratorẽ ĩ rẽ suã,&c. tũc talis donatari⁹ posset illi primo vẽditori dñũciare, & re euicta,ð euictiõe agere. Cas⁹ ẽ no.§.de euic.l.si res. Qd tenemẽti ꝑ ĩstris emptiõis:qa posset dicto casu emptor directo denũciare auctori auctoris sui,& euitaret circuit⁹ q no.ĩ d.l.si ꝑ re. Et ꝑdicta puto vera,q̃tũ ad actionẽ ex empto.vl' p̃scrip.verb.pro euictione. Sed ĩ act.ex stipulatu ꝑ dupla,sec⁹:qa illa hẽt ɔdõnẽ,si euicat ei,vel eius hr̃di,qd hic nõ eẽt,iõ ñ ɔmitteret l.si cum vẽditor. §.si scds.§.ð euic.Facit qd no.ĩ d.l.si ꝑ rẽ.Itẽ in casu ꝑdicto,cũ auctori auctoris sui denũciat, dẽt exprimere ꝙ hoc facit tãq̃ ꝓcurator in rẽ suã,seu ex iure sibi cesso,&c.nõ vt simplex donatari⁹, vt hic,& d.l.si res.Itẽ emptor q hẽt bona auctoris sui tacitẽ obligata pro euictione,posset ex vigore vtilis sibi ɔpetentis pro hypotheca,denunciare auctori auctoris,d.l.si res.in fin. quod ẽt hodie ꝑcedit,si proximus auctor nõ est soluẽdo.Aliàs est dubiũ ꝑp discussionem quæ s̃m quosdam debet præcedere,antequam ista via possit intentari. vt no. per Cy. in l.nomen.C.quæ res pig.ob.pos.

ADDITIO.

a Barb.¶ Istam q6.Limitatio hæc.de dupla, videtur contra l.pater. de euic.& §.si secũdus.Rñde qd ñ fuit secuta euictio.Et adde ad dictũ Bar. quod dicit Ray. supra quod re euicta à donatario,donator agit cõtra suũ donatorẽ de euictiõe si donauit aĩo remunerãdi,itereſſet sua,cũ nõ sit liberat⁹ ab obligatione antidorali,rem euictam non fore,vt § man.l.idemq;.§.fi.cum l.sequen.

LEX CXXXII.

1 *Affectionis ratio habet locum in contractibus bonæfidei,non in contractibus stricti iuris.*
2 *Filius potest cogi inuitus emancipari ex causa.*
3 *Emancipatio quando sit honor,& quando sit pœna.*
4 *Reductionem non petere,qui promisit in laudo sub pœna,intelligitur,nisi inique fuerit arbitratus.*
5 *Castrũ q promisit defendere,nõ tenetur defẽdere,qñ iuste sibi bellũ infertur.*
6 *Exhæredatio potest fieri de extraneo.*
Parentes à filiis qua ratione exhæredari possint.
7 *Pœnæ vitandæ causa qui non põt facere de iure,quãdo debeat facere de facto.*
Conditio impossibilis,si ius ei non resistit:sed ei non assistit,non vitiatur.
Actionem ad consequendam sufficit de facto fieri,licẽt de iure non possit.
8 *Bar.à quo fuerit literis eruditus,& quod xiiij.ætatis suæ anno sub Cyno in ciuitate Perusij incepit in legibus studere.in xx. anno Bononiæ disputauit, & in xxj.doctoratus fuit.*
9 *Promittens aliquem, vt filium alere sub pœna,si expulit eum de domo sine iusta causa,stipulatio pęnalis committitur.*
10 *Promittens aliquem alere vt filium,sufficit ipsum induere arbitrio iudicis, licẽt non induat,vt alios.*
11 *Promittens aliquem alere,vt filium sub pęna,tenetur eum tradere in disciplinam,si facultates eius patiuntur,& conditio personæ pueri non repugnet.*
12 *Promittens aliquem alere vt filium,non potest ipsum exhæredare sine causa, aliàs pęna committitur.*
13 *Exhæredans eum quem promisit tractare vt filium,cum causa,licẽt non probetur per hæredes,tamen non incidit in pœnam.*
14 *Instituens illum etiam ex modico, non incidit in pœnam.*
15 *Promittens aliquẽ tractare vt filiũ,si decedat intestatus,nõ incidit in pœnã.*
16 *Cautela pro conficiendo instrumento,quando aliquis promittit aliquem tractare ut filium.*
17 *Ciuitas promisit fœneratori tractare ipsum vt ciuem,si postea fecit statutum, vt non possit petere debitum vsque ad tres annos, non dicitur contrauenisse promissioni,secus si promisit eum tractare,vt alios ciues.*

Quidam cum filium.

Qui aliquẽ tanq̃ filiũ tractare ꝓmittit,ipsũ emãcipare, ĩstituere,vl' exhæredare,tenet ð iure,vl' ð facto, al's pęna cuicũq; stipulatori ɔmittit.h.d.Ista lex ɔsueuit reputari difficilis, & hẽt casum singularẽ,q nõ ẽ alibi.Primo ponit tres q.Scdo,vnã rñsionẽ gñalẽ,ex q̃ colligit rñsio 2.q. Tertio, ponit rñsio 3.q. Quarto, ponitur rñsio p̃mæ.Scda ibi, Rñdi,stipl'o.Tertia ibi,sed videam⁹.Quarta ibi,ĩ eo aũt.¶In tex.ibi, ꝓpulerit,subaudi hoc ñ faciunt patres, sed eos retinẽt,& alunt.l.si qs à liberis.ĩ pri.ð libe.agn.& iõ hoc casu pœna ɔmittitur,s̃m Iac.de Are.Ibi,ɔmittatur.certe sic vt ĩ.ver. sed & si is.Ibi,agẽtis fuerit subaudi,certẽ nihil.Ibi,stipulatio ɔmittatur,& certẽ non ɔmittitur,vt ver.sed videamus.Ibi.rñdi stipl'o. Solu.qdã generalis ad oẽs prædictas qõ. ex qua colligitur determinatio mediæ q.s̃m Dy.Ibi ɔmittetur stipulatio,subaudi a quocunq; sit traditus.¶Sed videamus.Ista subdiuiditur.Primo ponit solutionem tertię q.Secunda ibi,quid ergo,tollit vnum dubium

circa illã. Tertia ibi, Quare dat ꝯsiliũ Quarta ibi, Quo tñ, format
vnũ dubiũ circa dictũ ꝯsiliũ, & soluit vsq; ad ver. ĩ eo aũt. Lege li
terã, ibi, an victo, subaudi pp ꝓbationis defectũ, vel iudicis ignorã
tiã, vł ĩiuriã. Iac. đ Are. Vel qa exclusus erat tpe, vt C. đ ĩ inte. resti.
mil. l. fi. ¶ Venio ad scđã pticul. & op. alteri stipulari, vł pacisci ne
mo pt. l. stiplo ista. §. alteri. s̃. e. sđ hĩ fuit posita q. ĩ q̃ fuit stipulat⁹ ex-
ne⁹ ꝓ exneo. Hui⁹ timorẽ ꝯrij dr̃ ĩ vtroq; s. prĩo, & tertio, & ñ scđo,
viđ gl. ĩ verb. ĩ vtroq; casu, q̃ ĩcipit. i. eũ expulit. Sđ ista sol. ñ vr̃ ve
ra, qa iuriꝯsult⁹ posuit duos casus. Vnũ, qñ nõ adoptauit, alium
qñ adoptauit, licet tres fecerit q. sed forte gl. habuit respectum ad
ver. & qđ ĩtersit. vbi ponũr tria dicta, s. si fili⁹, si alũn⁹, & si cognat⁹,
quare ĩ scđo ñ procedit l. ĩ alũno. Sđ ñ video q̃re pl⁹ ĩ cognato, q̃ ĩ
alũno. Propter qđ dic, vt seq. gl. qa interest mea rõne affectiõis, ar.
l. cũ seru⁹. s̃. mã. & vide gl. q̃ incipit, hoc patet lippis, &c. Ista sol. ñ ẽ
1 vera, † qa rõ affectiõis hr̃ ĩ actiõib. bonæfidei. l. cũ seru⁹. qđ ĩstricti
iuris ñ repim⁹, imo repim⁹ ꝯriũ. l. fideiussor. s̃. đ pac. q̃ ẽ ꝯ solu. Dic
& bñ ŝm Cy, ꝙ hic sibiipsi stipulaĩ, & ñ alteri, & pęna ꝯmittiĩ, licet
ñ ĩtersit, qa ĩ pęnis ĩtereẽ ñ inspiciĩ. ¶ Venio ad ver. sđ videam⁹. dr̃
ñ ꝙ exhr̃dat⁹ hẽt q̃relã ꝯ l. cũ ĩ adoptiuis. §. sđ ne articulũ. C. đ ado.
Sol. illud de iur̃ nouo, h⁹ đ iur̃ antiq̃, & vide gl. in ver. đ inofficioso
q̃ incipit olĩ plane. Op. innuit hic ꝙ fili⁹ possit emãcipari inuit⁹, ꝯ ĩ
Auth. qb. mod. na. ef. sui. §. gñaliter. & l. nec au⁹. C. đ emã. lib. Dico,
2 † ꝙ illę leges dẽnt determinari ꝑ istã ꝙ filius ñ pt [a] cogi emãcipari
a nisi ex cã, vt hic, & sicut pr̃ cogitur ex cã emãcipare filiũ [b] ita filius
cogiĩ reciper̃, licet ꝯriũ dicat gl. & male. Insti. q̃. mod. ius pat. pot.
sol. §. fi. & d. l. nec auus. & d. §. gñaliter. in Auth. qb. mod. na. eff. sui.
3 ¶ † Op. ꝙ emãcipatio ñ sit pena, sed honor. l. filio. vt leg. no. ca. l.
vtrũ. s̃. eo. Facit l. cũ op; §. cũ aũt. C. đ bo. q̃ li. Rñ. & sũt verba Iac.
de Are. fateor, ꝙ emãcipatio quo ad qđ ẽ honor, qa soluiĩ patria
ptãs, quo ad qđ est poena, cũ filius adoptiu⁹ emãcipat⁹ ꝑueĩ totali
ter successiõe. l. cũ ĩ adoptiuis. C. de adop. Itẽ in nãli ŝm ista tpa e-
erat poena, qa amittebat ius agnatiõis. l. Tutelas. s̃. de ca. di. Venio
ad ver. q̃re. Op. stiplo illa ꝑ q̃ qs ĩuitaĩ ad đliquẽdũ ẽ nulla ipso iur̃.
l. ꝯuenire. s̃. de pac. do. & l. si vnus. §. illud. s̃. de pac. sđ hic inuitaĩ ad
delinquendũ ẽ, &c. Rñd. gl. ꝙ dẽt intelligi qñ ñ meruerit, & viđ gl.
in vers. quare sic, q̃ incipit, hoc ñ, &c. sđ istud vr̃ ꝯ tex. q̃ dicit victo
ĩ q̃rela, & sic meruit. Et istud tñebat Guid. de Suz. Ad rõnẽ rñdet, ꝙ
pr̃ pt patriã ptãtẽ exercer̃ ĩ filiũ, viuẽs qđ sufficit. l. j. 2. & 3. C. đ pa.
pot. & l. ꝯgruentius. sed illud ñ placet mihi, qa pr̃ in vita, & in mor
te poenã pt imponere filio: Nõ ẽ pacto ꝯhẽtiũ pt remitti l. iuris gẽ
tiũ. §. si paciscar. s̃. de pac. Et ꝑ hoc filius inuitareĩ ad delinquendũ
& ideo teneo gl. nostrã, q̃ bñ loquiĩ ꝙ ñ intelligaĩ victus cũ cã, sđ
ꝑ iniuriã iudicis, vel ꝑ ignorantiã, vel quia tps erat elapsum, vt di-
xi ŝm Iac. de Are. Sed op. si fuit victus per iniuriã in q̃rela, hic ñ po
terit refricari in actiõe poenali, l. q Romæ. §. duo fr̃es. s̃. e. ŝm opi. q̃
c teneo. Soc. hoc ideo, qa ista oblĩo poenalis ꝯmittiĩ alteri, q̃ filio [c] vi
cto, cui nõ pt nocere filius. Et si ponis hũc filiũ illi stipulatori suc
cessisse Rñd. quia diuerso iure petit, & sic poenalis nõ est accesso
4 ria ad primã actionẽ. Et sic not. † ꝙ qñ dr̃ in arbitrio, promisit nõ
petere reduci ad arbitriũ boni viri, intelligiĩ, nisi iniquè arbitratus
fuerit ꝑ Dy. plene ex̃ de reg. iur. in c. scienti. libr. vj. ꝑ Cy. C. de arbi.
l. cũ antea. ꝑ Gul. de Cu. ĩ l. si vnus. §. illud, đ pact. ꝑ Cano. đ iureiu.
c. Quintauallis. hic examinaĩ ꝯriũ eẽt difficile, Facit ad q. † Quidã
ꝓmisit defendere meũ castrũ, ꝯmisi delictũ, ita ꝙ exercitus fit, q̃riĩ
an iste teneaĩ defendere? Et certè ñ teneĩ defendere qñ iuste sibi
inferĩ bellũ, arg. huius l. & in feu. in tit. hic finiĩ lex. in c. dño guer-
rã. Venio ad ver. in eo aũt, & op. stiplo, q̃ adimit testãdi facultatẽ, ẽ
nulla l. st. plo hoc mõ. s̃. eo. Glo. tua magna, q̃ ẽ, hic trãsit ꝑ aliud, &
aliud, & viđ gl. mag. ĩ fi. & dico ꝙ magna ẽ differẽtia inter vnã, & a-
liã: qa aut erat filius adoptiuus, & ñ poterat exhr̃dari iniuste, & si-
cut antè tenebaĩ, ita & mõ, sed si ante exhr̃dauit, idẽ, qa pt exhr̃da
re sicut primo. In eo vero q ñ est adoptatus, sed ꝓmisit simplr̃ tra
ctare eũ, vt filiũ, idẽ, qa ita postea, sicut primo possum relinquere
cui volo, licet habeã interer̃ illa verba, de facto exhæredo, &c. vt
no. hic. Sed si poneremus, ꝙ istũ nõ adoptatũ ꝓmisisset nõ exhr̃
dare, tũc faciendo testm̃, ptereundo incideret in poenã, ex vigore
primi capitis, vt hic in fi. exhæredãdo vero incideret in poenã ex
vigore istius scđi capitis, & sic metu poenæ cogereĩ eũ instituere.
Et iõ tũc dicerẽ nõ valere, qa auferret liberã testĩ factionẽ. ¶ Ve-
nio ad ver. quo tñ casu. Opp. dr̃ hic, ꝙ habet vtranq; actionẽ. Op.
Insti. de inof. test. §. tã aũt. & l. maximũ vitiũ. in medio. C. de liber.
d pteri. Solu. Ista duo remedia danĩ ad diuersa, iõ ꝯcurrũt. ¶ Venio [d]
ad vltimã partẽ, & q̃ro de ĩtellectu versi. sed si is. & iste versi. legiĩ
in gl. in ver. superuacuo q̃nque modis. Primo, ꝙ in eo q nõ adop
tauit, si emancipet, vel exhæredet, poena est ꝯmissa, licet non cum
effectu, & vide d. gl. q̃ incipit R. & M. Ista lect. nõ est vera, quia iste
non tractauit eum aliter q̃ vt filium, qa hoc solet in filio fieri, iõ
stiplo non est ꝯmissa, & sic nõ obst. exeptio. Alia est lect. Hugo. &
differtà præcedenti, quia illi dicebãt ꝙ poena ꝯmittebaĩ sine effe-
ctu, qa obstat except. hic cũ effectu poena ꝯmittiĩ, & ista verba, li-
cèt superuacuo, aliter exponit, vt patet ex d. gl. sđ ista ẽ mala lect.
quia patrio iur̃ vtiĩ. Tertia lec. est ꝙ q̃riĩ an poena sit ꝯmissa. Tex. ñ
rñdet. sed ipsi sic, ꝙ poena nõ est ꝯmissa. Et vide gl. ibi. tertij dicunĩ
&c. Sed ista lec. vr̃ velle, ꝙ stiplo ꝯmittaĩ, & sic est ꝯ casum, vers. res
pondi stiplo. s̃. & illi q voluẽt hanc tenere, dñt, ꝙ ille ver corrigiĩ ꝑ
istũ vltimũ, & vide gl. in ver. in vtroq; casu. circa prin. huius l. q̃ ĩ-
cipit, i. eũ expulit, & c. ibi, & caue, &c. Sed ista ñ ẽ vera, qa nõ est ve
risimile velle se incõtinenti corrigere, & ŝm oẽs istas tres lec. ex-
poniĩ hic, q nõ fecit, i. nõ adoptauit. Est alia lec. Azo. & illã tene &
ŝm illã expone, ꝙ hic ñ fecit, i. nõ exhr̃dauit, vel emãcipauit, &c.
expone, vt in d. gl. in verb. superuacuo. Quinta lec. ẽ, ꝙ loquaĩ ĩ ve
re adoptato, & expone vt in gl. j. nõ emãcipauit, sed de domo ex-
pulit, & poena est ꝯmissa, sed ŝm hãc ñ eẽt rñsum primæ qõ. & qa
est ꝯ mẽtẽ literę. ¶ Tene ergo lec. Azo. ŝm q̃ no. ꝙ emãcipatio, &
exhr̃datio est res inepta in exneo. Scđo not. ꝙ q nõ pt facere đ iu-
6 re, dẽt facer̃ de facto ad euitãdũ poenæ ꝯmissionẽ. ¶ † Op. ꝙ exhr̃-
datio possit fieri de exneo. l. 3. §. si emancipatus, de bon. pos. ꝯ tab.
Sol. hic loq̃ĩ in exneo prorsus, cui nullo iure est debita hæreditas
ibi in filio emãcipato, q nõ est oĩo exneus, vt no. C. đ impo. lucra.
descri. l. j. §. cæteri, lib. x. Rõ, qa exhr̃daĩ significat. i. hr̃ditate priuaĩ
sed ille cui nullo iure dẽĩ, nõ pt priuari. l. decẽ. s̃. eo. sed filio emã-
cipato dẽĩ de iure ptorio, vel hodie de iure ciuili. Facit s̃. de inoff.
testa. l. cũ proponas. eadẽ rõne pñt exhr̃dari parẽtes à filiis. l. j. & l.
pr̃ filiũ. s̃. de inoff. testam. & ibi not. & C. ad Tertul. auth. in testõ. &
idẽ in fr̃e. l. fr̃es. C. de inoff. testa. Opp. ꝙ ẽt prorsus exneũ licet ex-
hr̃dare, vt s̃. de hæred. instit. l. paterfa. testõ. Sol. ibi exneus erat in-
stitutus, & sic aliquo iure sibi debebaĩ, vt ibi, & no. de testa. mili. l. si
certarũ. §. j. Secus si nullo mõ eẽt institutus, vt hic adeo, ꝙ ẽt si po
stea adoptareĩ, nõ ꝯfirmareĩ l. nõ putauit. §. si qs emãcipatũ. de ꝯtra
e bu. no. l. in filio. in prin. de libe. & posthu. ¶ Oppo. filius [e] pt exhæ-
redari sicut exneus. l. 3. in prin. de libe. & posthu. ergo eadẽ rõne
exneus, qa ista paria sunt, vt no. s̃. de pact. l. si tibi. §. si pactus, & dixi
s̃. eo. l. qđ diciĩ. Sol. illud procedit demũ patre sciẽte, vt ibi no. in d.
l. 3. & iõ licet hæc verba dicãt de eo, vt extraneo: tñ mẽs exhæredã
tis est exhæredare eũ propter demerita q̃ ꝯxit, vt filius. Sed in d. §. si
pactus habuit respectũ ad merita, vt exneus. Ex pdictis collige di-
7 stinctionẽ ꝑ teipsum. ¶ † Venio ad vltimum dubiũ, & opp. qñ sti-
pulatio ꝯcipiĩ sub ꝯdõne impossibili, nũq̃ ꝯmittiĩ, vt l. impossibilis
& l. si homo mortuus. s̃. eo. hic dr̃ ꝯtra, qa impossibile est ꝙ extra-
neus emãcipetur. vel exhæredeĩ, & tñ tenetur. Dy. ponit hæc ver-
ba Not. illud quod diciĩ, ꝙ ꝯditio impossibilis vitiatur. verũ est si
est cõditio impossibilis de natura, vel de iure, cui ius resistit. Tunc
enim reiicitur, quia turpis, secus si ius ei nõ resistit, sed ei nõ assi-
stit, & tunc saltem de facto debet impleri, ne poena cõmittatur, &
istud est multũ no. No. ergo ad euitandum poenæ cõmissionem,
ꝙ sufficit de facto fieri, si de iure nõ põt. Hoc ideo hic, qa ꝯhẽtes
hoc senserunt Nõ. n. poterat de iure tractari vt filius, qui non erat
filius, de facto ergo intellexerunt. Sed pone, ꝙ promisi tibi Stichũ
ex causa lucratiua, sub poena: quia Stichus effectus est tuus ex cau
sa lucratiua, liberor sine dubio nec teneor dare tibi de facto, vt s̃.
ti. j l. oẽs. & s̃. eo. l. inter stipulantẽ. §. si rẽ. Itẽ quantũ ad actionem
consequendam, sufficit de facto fieri, licet de iure non possit. l. mu
lier. §. pe. de condi insti. & l. Mæuius. de ꝯdi. & demon. Vtrum autẽ
8 sufficiat de facto fieri, tangã in l. continuus. §. cũ quis. ĩ. eo. ¶ † Vl
timo; quia hæc lex habet materiã singularẽ, & ego habui vnũ ma
gistrũ qui me primas literas docuit, qui vocabaĩ frater Pet. de As
sisio, nunc vero de ciuitate Venetiarũ vocatur frater Pet. Pietatis
sic dictus, quia locũ ibi erexit, q domus pietatis vocaĩ, vbi infan-
tes expositi nutriendi recipiunĩ, vir est expertus nullius hypocri-
sis,

ADDITIONES.

a Io. Franc. Filius nõ põt. Adde Ang. Imo. & Ale. in l. vtrũ. s̃. eodem ti. & Bal. in l. quãuis. C. de fideic. Ang. de Are. in §. fi. Insti. qui. mo. ius pa. po. sol. vbi late examinat, & tendt contra Bar. Tu tene cũ Bar. quem sequitur Are. & Ias. in d. l. vtrum. & Are. hic in 4. not. & alij communiter hic, & ibi.

b Paris. ¶ Emancipare filium. Vide Cuma. consi. lxxxii. incip. casus talis est.

c ¶ Alteri quam filio. Adde ꝙ Pau. de Ca. dicit hanc sol. esse notandã, ex qua infert, ꝙ si in causa euictionis esset lata sententia contra emptorẽ, q̃ nõ præiudicaret emptori, quia nõ esset denũciatum, & ageretur per euictionẽ posset allegari ꝑ venditorem, ꝙ illa sententia fuit iniusta, & ꝙ sibi non habet præiudicare. quod dic menti perpetuo notandum.

d Barb. ¶ Venio dicit Bar. ꝙ promittens aliquẽ vt filiũ tractare, nedũ teneĩ ei alimenta præstare, sed etiam sumptus studij, per l. q. filiũ. supra. vbi pup. educ. deb. Sed adde, ꝙ hoc est falsum ex suis dictis l. de bonis. §. nõ soiũ. s̃. de Car. edic. vt ibi per eũ. Ex his infero, ꝙ qñ pater vult assignare filio partẽ, vt habitet seorsum ab eo forsam seductus nouercalib. instigationib. ꝙ habeat iustã causam querelandi, cum non tractatur vt filius, & non est alibi.

e Barb. ¶ Opp. filius. versi. solet facere. Per hoc determinatur qõ Burgensis quẽ Comes promiserat manutenere, quia non tenetur Comes si nõ defendit eũ & protegit iniurias, hoc est, ꝙ si liga sit inter duas ciuitates, aut dominos & vicissim promittunt se defendere, vt moris est. Nã si vnus sine cã incipit guerram contra tertium, nõ tenebitur colligatus dare subsidiũ in tali guerra. Casus est hic. Ad euitandum tñ scandalum, moris est in pactis ligæ apponere, ꝙ nullus teneatur dare alteri subsidium in guerra noua, quæ inchoaretur per colligatos, sine scientia aliorum colligatorum.

sis, miræ sanctitatis apud me, & oẽs q̃ eũ bñ noscũt, cui grãs ago exẽplo Aglij Reguli. s. de do. l. Aglius, q dũ me rexit, custodiuit à lapsu, & Dei grã, & sui doctrina me talẽ reddidit, q ĩ 13. anno ætatis meæ in ciuitate Perusij sub dño Cy. de Pistorio iura ciuilia audire incoepi, & eius pseuerãte grã, taliter ptinue studẽdo pfeci, q in 20. anno Bononiæ repetẽdo, & disputãdo, publice de iure rñdi & demũ in 21. anno doctoratus fui, & ex multo amore, quẽ ad illius fris Petri bonitatẽ gero, cũ calamus hĩ scribit cordis oculus lachrymat, ipseq; vir venerabilis Pet. dixit mihi, q plurs ex illis pueris expositis aliis tradidisset hĩ pcõ, q eos ñ alr, q̃ vt filios obseruaret. † Igit p hmõi l. dclaratione, q̃rõ circa primũ casum, qd si eũ de domo expulit. Ia. de Are. rñdet, q poena pmittit, vt dixi sup text. qd puto verũ, nisi hĩ fecerit ex iusta cã. l. 3. & 4. C. de patria ptãt. & hic. † Quid si eũ ñ induit sicut alios filios? Puto sufficer, si facit id ad qd tenet arbitrio iudicis. l. si qs à liberis. §. si vl parẽs. de lib. ag. hĩ e q faciat, id ad qd filius posset eũ coger. † Quid si ñ tradidit eũ in disciplinã? Puto stiplonẽ pmitti si facultates eius patiũt, & pdõ pueri psonæ ñ repugnet. s. vbi pup. educ. debeat. l. q filium. hĩ. enim puto filiũ posse petere à patre, p d. l. † Quid si eũ exhrdat [a] sine cã Puto hodie stiplonẽ pmitti, qa eũ alr tractat, q̃ filiũ, vt C. de lib. pte. auth. ñ licet. † Quid si inserit cãm in exhrdatione, & hrdes nõ pbãt cãm? Poena ñ pmittit, qa ipse eũ tractauit vt filiũ, saltẽ de fcõ vt hic pbare aũt vl ñ, nõ incũbebat ei. † Quid si eũ ex modico hrdẽ instituit? Rñ. idẽ, qa eũ tractauit vt filiũ. l. oĩmodo. C. de inof. test. nõ tñ habebit ius agẽdi ad supplemẽtũ, sicut hic ñ hẽt q̃relã, sed si oĩno pterijt pena pmittit, vt hic p3. † Quid si intestatus [b] decedit? Rñ. pena nõ pmittit, ñ. n. alr. &c. Sd an hrdes teneãt sibi ad aliqd? Rñ. si in pmissione nulla ẽ facta mẽtio hrdis, hrdes ñ tenet qa vti patrio iure cohæret psonę. Sd si fcã eẽt mẽtio, teneret hrs tractare, vt filiũ testatoris, seu frẽ, alr poena pmitteret. Cõsulo g, q faciat pmitti expsse alicui publicæ psonæ recipiẽti p dcõ ĩfante, q ei alimẽta pstabit ipse, & sui hrdes, & q eum doceri faciet artẽ aliq̃ put puer aptus apparebit. Si n. ita sub nube stiplo pcipiatur, dubitationẽ recipit, vt vidistis, s. ¶ Vltimo, † hæc lex facit ad qõnẽ cq̃ habui d fcõ. Ciuitas pmisit cuidã fœneratori eũ tractar, vt ciuẽ, dmũ ciues fecerũt statutũ, q illi fœneratori ñ liceret petere debitũ vsq; ad tres annos, q̃rebat, an eẽt fcm p pacta. Dixi p istã legẽ, q ñ, qa eũ tractauit vt ciuẽ, qa ẽt p ciues suos psueuit pcedi exceptio dilatoria. l. quoties. C. de pcib. impe. offer. Sed quid si dixit eũ tractare, vt alios ciues, Certe tunc faciẽdo p eũ legẽ spãlẽ faceret contra pactum, ita hic si promisisset eum tractare, vt alios filios. Vnde sis cautus quando talia pacta fiunt.

9 10 11 12 a 13 14 15 b 16 17 c

ADDITIONES.

a ¶ Quid si eũ exhrdat. Adde Pau. de Ca. hic, q dicit, q si auderẽt, diceret determinationẽ Iurisco̅sulti nõ fuisse æq̃, nec bonam, sed q debuerit facer drĩam, an iuste exhrdet, & ñ incidat in pœnã, siue pmisit expsse ñ exhrdar, siue dũtaxat vt filiũ tractare, an iniuste, & tũc ñ tractat vt filiũ, & incidit ĩ pœnã, ẽt si dũtaxat pmisit tractar, vt filiũ, sicut cũ pmisit non exhrdare, & vid p eũ.

b ¶ Quid si intestatus. Adde, sed qd si fecit testm, & pterit, an statim cõmittat pœna. Pau. de Ca. dicit, putare q ñ, sed ita demũ si cũ illo testõ decedat, & sic cõmittit cõtra hrdes. Itẽ refert Pau. de Ca. Ang. notare hic, q pr ñ pt filiũ expellere de domo, & ei pstare alimẽta extra domũ, restituere dotẽ vxoris, q a forte hẽt nouercã q̃ stat cũ illo in cõtinua rixa, imõ dicit, q posset implorare offm iudicis, vt pr ipsum retineret. Quod limitat Raph. nisi iudici p bono pacis videat cõtrarium, q Pau. placet, arg. l. æq̃ssimũ. s. de vsufr. sic & ecõtra. dicit ipse Pa. vidisse Senis, q filius ñ pt coger prẽ pstar sibi alimẽta extra domum, nec restituere dotẽ, si offerat alimẽta in domo, & vellet sustinere onera matrimonij, nisi ipsum filiũ emancipasset, quia tũc posset patrẽ cõpellere ad restituẽdã dotẽ vxoris, fm Cy. & Bal. in l. 2. C. famil. ercisc. subdit fm Bal. & Ang. in l. si eũ dotẽ, in prin. sol. matr. idẽ esse si non emancipasset, sed sponte sua recessisset. Cui adde hic vltimo dctum pet. de Anch. cons. 229.

c Ad quæstionem. Adde quòd Pau. de Ca. trãsit cum decisione Bar.

§. Filiusfamilias. Si stiplo sub pdõne potestatiua pcipitur, quantum ad acquisitionem tempus existentis conditionis inspicitur. h. d. Opp. de l. si filius. s. e. So. gl. vt ibi, & tu dic, vt ibi plene dixi.

LEX CXXXIII.

1 *Stipulatio semel commissa, an sæpius committatur.*
2 *Promissio facta per aliquem sine expressione hæredum suorum, quando transeat ad hæredes.*
3 *Stipulatio facti affirmatiue concepta, quando transeat ad hæredes stipulatoris*
4 *Stipulatio facti affirmatiua, quando transeat ad hæredes promissoris.*

Si sic stipulatus. Br dicit, Stiplo semel ad interesse cõmissa, si fcm ẽ reiterabile, iterũ pmittetur, quoties p fiet, nisi alr actũ sit. Expedio gl. magnã q̃ ẽ circa fi. Et opp. q stiplo ñ pmittat sæpius. l. vẽditor ex hrditate. s. de hrdi. vẽd. Sol. stiplo ñ pmittit ad idẽ sd ad diuersa. ¶ Opp. de l. si duo. in fi. s. de arb. Br dicit gl. hic, ibi in stiplone pœnali, q̃ ñ pmittit, nisi semel tm, nisi sit dcm q toties, &c. hic in interesse, gl. in lege pria loquitur magis intellectualiter, ibi loquitur quando est pura. poena, quasi diceret loco pteptus apposita. hic loqt q̃n ẽ interesse. Idẽ si eẽt poena apposita loco interesse, in casib. in qb. p pmissionẽ pœnalis stiplonis prima ñ nouatẽ, tũc. n. toties pmitter quoties p fieret in eo, qd interesse excederet poenã. l. si qs à socio. s. p soc. & l. pdia. de actio. emp. ¶ Op. s. e. l. si ita quis stipuletur. Sol. hic loqt q̃n pmittit ad aliud, q̃ quod principaliter in oblone ñ deuenit: ibi ad id, qd pricipalr ĩ oblonẽ pnenit, & iõ ibi semel pmittit. 1 Reassume ergo † verba Dy. s. e. l. si ita qs. aliqb. additis. Si q̃ris vtrum stiplo semel pmissa amplius pmittat. Aut est cõmissa ad id, qd principaliter ĩ stiplonẽ deuenit, & amplius nõ cõmittit. l. si ita qs. s. eo. & d. l. vẽditor. in prin. s. de hær. vẽd. Aut pmittit ad aliud, vt ad interesse, & tũc aut fcm est reiterabile, & toties pmittit, quoties p fcm est, vt hic. Aut ñ est reiterabile, & tũc aut fuit pmissa ad totale interesse, & nũq̃ amplius pmittit. l. cũ q̃rebat. j. iud. solui. & l. qa dr. de euic. Aut ad pticulare interesse fuit cõmissa, & iterum pt cõmitti. l. si procurator. j. rẽ ratã habe. Aut loqueris in pœna, & tunc aut est mera, & ñ cõmittit: nisi fuerit dictum, toties, &c. l. si duo. in fi. s. de arb. Aut ĩ pœna q̃ apponit loco interesse & tũc aut pœna est nouata, & amplius nõ pt pmitti: qa sublata est pœna. l. oblonũ fere. in fi. s. ti. j. Aut nõ est nouata, & tũc sæpius pt cõmitti. l. si qs à socio. s. p soc. & l. pdia. de actio. empt. habetis expeditã 2 gl. magnã. ¶ † Restat aliud dubiũ, dr hic pmisisti p te hrdeq; tuũ, qd si nõ fuerit facta adiectio hrdis, Gl. pua dicit idẽ. Idẽ dicit gl. in l. si ita stipuler. s. eo. Pet. de Bella & Cyn. eum sequendo in l. veteris. C. e. tenẽt prium, & dicunt q stiplo negatiuẽ pcepta est psonalis, nisi sit expssum de hrde. l. q in futurum. §. j. s. de pact. & iõ dicunt, q ista gl. ñ dicit verũ. Sed ipsi ponũt tria mẽbra in qb. ista gl. posset sustineri. Et debetis scire, q qdã stiplo pcipit negatiue. idẽ in pcõ, & tunc aut pcedit ptus de cuius nã hæres tenetur, & transit ad hrdes vt l. inter stipulãtẽ. in prin. s. e. & l. emptorẽ. in fi. d. act. emp. Aut nõ pcessit, & tunc aut est talis stiplo. q nõ affert cõmodũ, nisi transiret ad hrdẽ, & transit, vt s. e. l. si ita stipuler: ibi n. si stipulator decedit ante collectã vindemiã, nullũ haberet cõmodũ nisi transiret ad hrdẽ. Aut afferret cõmodum ẽt si ad hrdẽ nõ trãsiret. & nõ transit, nisi fiat expssa mẽtio de hrde, vt hic, & s. e. l. 2. itẽ si in fcõ, pbat s. de pac. l. iuris gẽtiũ. §. pactorũ. & l. q in futurũ. Primũ, & fm mẽbrũ est verũ. l. si necessarias. §. si de vẽdẽdo. s. d pi. ac. Tertium nõ vr verum, d. §. pactorum. 2. rñso. & de libe. leg. l. nõ solum. §. si liberationis verba. iõ Gul. de Cu. & Iac. Bu. in tertio mẽbro videt sic distinguere. Aut psona adiicitur verbo obligatiuo seu pmissiuo, vt ego pmitto nõ petere, vel ex pte rei pmitto tibi non petere, & tunc vr pactum seu stiplo in rẽ, & psona adiecta ad ostẽdendum eum cum quo phatur, & transit ad hrdẽ. d. §. pactorum. 2. responso. Aut psona adijcitur verbo executiuo, vt pmitto nõ petere à te, vl q ñ peteretur à me, & tunc est personale. d. §. pactorum. & d. l. q in futurum. Ista verba sunt p casum. s. l. stiplo ista in prin. in ver. sed si se. & l. in illa stipulatione p te nõ fieri, &c. s. e. a Iõ in primis duob. mẽbris sto cũ Pet. In tertio adic. Aut psona adiicit solum verbo obligatiuo, seu pmissiuo & est ĩ rẽ, vt dcm ẽ. Aut verbo executiuo, & tunc aut adiicit psona tertij, vt promittis nõ petere à Lucio Titio: vel non impedire Lucium Titium, forte filium, vel seruum, & est psonale, & ad alios nõ porrigitur, nisi sit actum. l. & hrdi §. nos aũt. de pac. & d. §. pactorũ. & s. e. l. stiplo ista. §. hi q. vers. cum vero. Aut adijcit psona ipsius stipulãtis, seu paciscẽtis, & tunc si est talis, q nõ pt hrẽ hrdẽ, vt seruus, & filius fm ista tpa, tũc psonale est. l. acq̃rẽt. §. j. piuncta l. & hrdi. in prin. s. de pac. Aut pt habere hrdẽ, & tũc in dubio intelligit psona hrdis, d. §. pactorum. & d. l. stiplo ista. in prin. Nec potes dicere q illud sit ibi ex nã pcedẽtis ptus, vt ibi patet ex solutione priorum. d. l. ĩ illa & l. nõ solum. §. si liberationis verba, de lib. leg. Fallit si eẽt apposita aliqua dictio taxatiua vt promitto non petere à te solo: vel à te tantum. d. l. nõ solum. §. tale, de liberãt. lega. Ita intelligo de pacti. l. qui in futurum. qa subauditur ibi, tantum, fm Fran. Accur. & Iac. de Bel. Itẽ fallit si ex alijs coniecturis. hoc apparet, d. §. pactorum. 3 ¶ † Quæro qd d stiplone factorũ affirmatiue pcepta, ã trãseat ad hrdes stipulatoris? Pet. & Cy. dicunt indistincte, q sic, p l. si pcm. d probatio. Tu dic aut pcedit contractus, de cuius natura est vt ad hæredes non transeat, & non transit, nisi sit dictum, vt supra eodem l. stipulatio ista. §. si quis ita. Aut non pcessit, & tunc aut quis stipulatur factum, quod cohæret personæ stipulantis, vt operæ obsequiales, quæ ad hæredes, vt ad hæredes non transeunt nec ad aliũ, nisi sit cõmissa stipulatio ad interesse, & tunc transiret sicut quælibet stipulatio pecuniæ creditæ. l. à duob. de oper. liber. & l. fabriles. in fi. & l. operę in rerum. e. ti. Aut factum nõ pcernit personam stipulantis, & ad hæredes transit d. l. si pactum, s. e. l. qui Romę. §. Flauius. & s. eo. l. stipulatio ista. §. sicut aũt. ¶ † Quæro, an stipulatio facti affirmatiua transeat ad hæredes, seu contra hæredes promissoris? In hoc Pet. & Cy. in d. l. veteris. dicunt satis bene, Aut factum cohæret personæ, & non transit ad hæredes, vt s. e. l. centesimis. §. j. & argumen. C. de cadu. tollẽ. l. vnic. §. ne autẽ. Aut non

ADDITIO.

a In tertio dic. Adde Bar. in l. q futurũ. §. i. supra de pac. & Cor. in cons. 30. inci. in præsent. consultatione in 1. vol. & Ang. & Are. hic, & Imo. Ro. Pau. de Cas. & Alex. in l. stipulatio istã. in prin. s. eo. ti. & Ias. hic.

ñ cohĩt psonæ, vt si stipulor domũ fieri vl' librũ scribi, tũc hẽt magis respectus ad ipũ corpus qđ rsultat ex facto, q̃ ad ipũ fcm, & iõ dr ñ cohærẽ psonæ, tũc aut stiplo ẽ ɔcepta in tps mortis, vl' post, & trãsit ad hrdẽ. l. fi. C. e. Aut ñ est collata in tps mortis. & tũc aut fcm ñ respicit industriã psonæ, & transit ad hrdẽ, vt C. e. l. veteris. aut respicit industriam psonæ, & ñ trãsit. l. inter artifices, & quod ibi no. j. de sol. tũc. n. vr cohærere psonæ, nisi esset oblo ɔcta ad i. teresse, d. l. à duob. Aut dubitabat, & i dubio dic, vt i d. l. iter artifices.

LEX CXXXIIII.

1 *Promissio facta à penitus extraneo se facturũ, & curaturũ q̃ Titia cõsentiet i me, valet secus si extraneus eẽt coniunctus vel valde amicus pueri vel puellæ. Coniunctus, & valde amicus æquiparantur.*

2 *Pignus pro matrimonio contrahendo dari potest, quando consistit in quantitate, vel realiter traditur.*

3 *Stipulatio pro matrimonio contrahendo non valet vt interesse, quãdo pecuniariter interest, nisi dolus fuerit commissus.*

4 *Ratio quare datio arrharum pro matrimonio cõtrahẽdo t3, non ꝑmissio pœnæ.*

5 *Pœnæ legales in matrimonio quæ sint.*

6 *Promissio facta per aliquem se curaturum, &c. & si nõ fecerit, promittit centum nomine arrharum, non valet.*

7 *Confessio facta ab altera parte se habuisse, & recepisse nomine arrharum, licet non appareat, de numeratione tenet.*

8 *Confessio receptionis arrharum vtrinque facta non tenet.*

9 *Datio arrharũ hinc inde facta ab vtraq; pte ꝑ mrimonio cõtrahẽdo, non tenet.*

10 *Arrhæ si cõstituantur in fundo, vel in specie, non tenet constitutio.*

11 *Datio vel constitutio arrharum, in casib. in quib. de iure non tenet, non firmatur iuramento.*

12 *Promissio quod quis monasterium intrabit, vel q̃ Abbas ipsum recipiet, vel datio arrharum pro intrando monasterium non tenet.*

Titia q̃. Stiplo pœnalis interposita inter spõsos, & eorũ parẽtes, sup spõsalib. ẽ ipso iur nulla. h. d. ¶ Opp. C. de spõ. l. fi. Sol. aliud in arrhis, aliud in pœna, vt ibi dr in tex. Rõnẽ, j. dicã. Opp. stiplo ɔ̃ bonos mores est ipõ iure nulla, vt s̃. e. l. gñlr. sđ hic dr qđ obstat exceptio doli. Sol. fm Ia. de Are. Dic, exceptio doli, idest, facti, vel intẽtionis. Op. de l. Titio. §. j. de ɔditionib. & dem. Sol. aliud est, quẽ inuitari ad nuptias spe ꝑmij, vt ibi: aliud metu pœnæ: vt hic. Op. d. l. ea q̃. s̃. de do. inter virũ, & vxorẽ. Sol. ibi erat magis amissio lucri, q̃ dãnũ pati, vt ibi no. Op. qđ nec in spe lucri liceat, vt s̃. e. ti. l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. fi. Sol. ñ licet spe lucri pcipiẽdi ab altero ex ɔiugib. sđ ab alio sic. iõ ex pdictis distingue

1 p teipsum. ¶ † Quæro, qđ si exneus ꝑmittit mihi sub pæna se factũrũ, & curaturũ qđ Titia ɔsentiet in me, an valeat? Gl. dicit qđ sic. Gl. alleg. nec bñ pbat. Melius pbat p l. mulieri, & Titio. de ɔd. & demõ. ɔiũctis legib. alleg. in gl. tñ dõ. Mo. in hoc, dicũt solẽniter. Aut ille exneus ẽ ɔiũctus vl' multũ amic' spõsi, ita q̃ verisimiliter metu pœnæ puer, vl' puella ɔsentiunt ɔhẽti, & ñ v3 eadẽ rõne, qua in patre, vel in matre, vt hic, & l. hrs meus. in fi. s̃. de cõd. & demonst. Aut est penitus exneus, & pcedit hæc gl. ¶ † Quæro

2 an p̃ ñe dari pignus? Dic vt in gl. q̃ bñ dicit. qcqđ dicat Cyn. in l. prima. C. si rect. p. in. Et pdicta sunt vera, qñ pignus daẽ p pœna, seu p arrha, sđ si pignus daẽ p ipso mrimonio. tũc est loc' arrhæ. l. j. C. si rect. p. in. & p Inn. in c. Gẽma. ex. de spõ. qđ est verũ, si pignora tradãẽ realiter, & ɔsistãt in q̃titate. vt, j̃. tãgã. ¶ † Quæro, qđ

3 si mea pecuniariter interest, Gl. dicit: forte v3. vt interesse, vt s̃. de spõ. l. 2. idẽ ibi no. Cõtra nõ. s̃. e. l. si ita stip. Dy. distinguit, Aut volo petere interesse qđ ɔsistit in dãno, & possum, qa ñ est pœna vt l. si is cui. in fi de fur & l. pculus. de dã. infe. Aut interesse qđ ɔsistit in lucro, & tũc secus, & ita intellr gl. s̃. e. l. si ita stipuler. Pet. & Ia. de Ra. tenẽt indistinctẽ, q̃ nõ pt agi: qa fm hoc posset agi ad pœnã, quãtenus iteresse, qđ lex indistincte vetat, & Cy. tãgit. C. de spõ. l. 2. Ego idẽ teneo p hunc tex. q dicit q̃ iõ nõ v3, qa ẽ ɔ̃ bonos mors ɔ nulla & ex ea nullo mõ pt agi, vt s̃. e. l. gñaliter. sđ si ille ɔmisisset dolũ, & sic feci expẽsas, fateor q̃ teneret mihi actione đ dolo ad

4 interesse. ¶ † Quero, q̃ ẽ dria inter pœnã, & arrhas? Ber. ex. de spo. c. gẽma. vr dicer, q̃ nulla ẽ diuersitas: iõ idem ius, fm canones, sđ secus fm leges. Sđ in. hãc drĩã ibi, ibidẽ admittit? Quæ ẽ ğ rõ? Post multa doc. tñt q̃ de facili qs ꝑmittit pœnã magnã. q̃ ɔsistit i verbo solo: sđ ñ de facili dat magnas arrhas: & iõ nõ sic de facili ipedit libertas mrimonij, & hac rõne attẽta, dñt ipsi, q̃ si pœna respectu psonarũ est parua, ita q̃ verisimiliter nõ impediret pp̃ħ libertas matrimonij, q̃ pœna ɔmittaẽ: & si arrhæ sunt magnæ ita q̃ verisimiliter impediret libertas, mrimoniũ nõ v3: & leges q̃ fecerũt differẽtiã inter arrhas & pœnã, ɔsiderauerũt frequẽtiã, sicut not. in simi. s. e. l. si seruũ. circa prin. in ver. si vero alien. Ita t3 Ia. đ Ra. & Pe. & Cy. in d. l. fi. Et audio qđ Io. And. idẽ scribit in d. c. gẽma. Ego aũt ab opin. gl. nrarũ, & Inn. ñ rcedo, s. q̃ est dria inter pœnã & arrhas. Et dico, qđ oĩs pœna ɔuẽtionalis, q̃tũcũq; modica ñ v3: Primo p d. l. fi. in fi. q̃ pcise loqẽ, nec p aliq̃ aliã distinguitur. Itẽ p l. neq;. C. de nup. cũ gl. q̃ dicit, q̃ etiã si decẽ ꝑmittãẽ, nõ v3: & ista ẽ modica q̃titas. Itẽ p l. ea q̃. s̃. de do. inter vi. & vxo. vbi dicit tex. de viginti. q̃ est modica quãtitas, & tñ nõ valeret, nisi à donator pcederet. Itẽ p tex. s. e. l. stiplo. vbi ɔtẽti eẽ debemus pœnis legalib. & si p vnũ denariũ eẽt dem vltra nõ v3. Itẽ p hãc legẽ nõ obstat qđ i d. l. fi. ꝑmittit pacisci vsq; ad quadruplum: qa illã est pœna legalis, ex eo q̃ de mẽte legis interponiẽ. Dixi in simili, s̃. eo. d. l. in couẽ-

a tionalib. Et iõ a † p huius declaratione videamus q̃ sunt istæ pœ-

5 næ legales? Rñ, quadoq; mrimoniũ est pfectum, & tũc pœnæ legales sunt expssæ. s. amissio dotis, et donationis pp nuptias. l. consensu. de rep. & l. iubemus. e. ti. Qñq; sunt ɔcta sola spõsalia verbo & tunc nulla est pœna legalis. l. j. C. de spõsalib. eadẽ rõne, nec aliqua cõuentionalis, vt hic, cum sim. Qñq; fuerunt cõtracta spõsalia nõ simplici verbo, sed pcessum fuit vltra ad realẽ traditionem arrharũ, & tũc hẽt locũ pœna legalis fm formã legis fi. C. d spõs. Verum: qa non est verisimile qđ lex voluerit imponere maiorẽ pœnã dirimenti spõsalia, q̃ dirimenti mrimonium: sed pariter debent ambulare, vt hac lege, & d. l. neq;. de nupt. iõ dico, q̃ pœna

b arrharum, vel dupli, vel quadrupli, circa arrhas, nõ pt excedere b quãtitatẽ dotis vel donationis pp̃ter nuptias, vel vbi nõ esset dos quantitatem positam in dicta l. iubemus. Et hoc dico p l. stiplo i-

6 sta. s̃. eo. & ita debet limitari dict. l. fi. ¶ † Quæro, quid si dixi pro-

c mitto me c curaturum. & c. si nõ fecero, promitto centum nomine arrharum? Resp. nõ v3, sicut nec pœna: quia in arrhis requirit traditio corporalis dicta l. fi. & quicqđ ex diffinitionem illius legis, & c. vt ibi patet in fi. Nec ob. quod. no. supra e. ti. l. si ita stipula-

7 tus fuero te sisti. §. fi. & ibi dixi. † Itẽ qđ si altera ps ɔfessa fuit se recepisse noĩe arrharũ, nec aliter de numeratione pstat? Rñdeo sta

d ri ɔfessioni e ɔ̃ cũ. l. Publia. §. j. s̃. deposi. nisi ex aliq̃ appareat hoc

e fraudulentum fcm. † Quid si ego cõfiteor me habuisse cẽtũ noĩe

8 arrharum à Titia, & ipsa tãtundẽ à me, vt vidi fieri de fcõ? Rñdeo nõ v3, qa apparet, q̃ ego cõfessus sui haberẽ à te, qa tu simili cofessus hrẽ à me, nõ aũt interuenit numeratio vera. Itẽ pp aliã rõnẽ,

9 vt statim dicam. ¶ † Quid si in veritate ego numeraui tibi pecu-

f niã noĩe arrharũ & tu mihi eandẽ, vel aliã eiusdẽ q̃titatis? Respõ. fraus est, & data nõ vr. f. l. q sic. j̃. de sol. Preterea lex vltima loquitur, qñ datio arrharũ fuit ab vna pte tm, & qcqđ ex casus ibi po-

10 sitos. & c. vt dcã l. fi. i fi. † Quid si do tibi fundũ meũ p arrhis, & ɔstituo me tuo noĩe possidere? Rñdeo ñ v3, qa reqrit qđ corporaliter tradaẽ qđ patet: qa ibi dicit. accipit, & c. vt no. Inst. de rer. diui. §. itẽ lapilli. facit C. de suffra. l. vnic. Plus dico, q̃ si fundus, vel spẽs pro arrha tradiẽ, nõ hẽt locũ dcã l. fi. qa ibi loqẽ i re, q̃ pt duplari, & ẽt quadruplari: sed species non est hmõi. l. Lucius. §. impuberẽ. de leg. 2. & l. plane. §. 1 & 2. de leg. j. ergo, & c. qa ex diffinitionẽ illi' legis vt ibi, in fi. ¶ † Quæro, an in pdictis casib. vbi de iure nõ v3,

11 possit firmari iuramento? Resp. nõ, quia contra bonos mores vt hic dicitur, ergo & c. c. nõ ẽ obligatoriũ. de reg. iur. lib. 6. ¶ † Quid

12 in matrimonio spirituali: promitti me curaturum, q̃ talis ingrederetur monasterium, vel q̃ talis Abbas reciperet talem sub pœna, vl' traditæ sunt arrhæ? Respõdeo indistincte, q̃ non valet, quia siue metu pœnæ, siue spe ꝑmij. siue alias quocũq; mõ pecunia interueniat. simonia est, vt extra de simo. c. nõ satis. & s̃. de h er. inst. l. illæ aut. & quod ibi no. l. Titio. §. j. de cõd. & demon.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Et iõ. Sed quid si quis promittit facturum, & curaturum, q̃ Berta cõtrahet mrimoniũ cum Titio, vtrum excusetur a pœna si facit quantum potest, vide Bar. in suo cons. 216. inc. Martinus promisit se facturum.

b ¶ Nõ pt excedere. Adde quod Ang. cõtra, vt refert, & sequitur Paul. de Cast. quia illa lex fi. nõ taxat aliquam quãtitatem, vnde potest trãscẽdere dotem.

c Paris. ¶ Promitto me. Vide in materia Ant. de But. cons. 70. & Bar. cons. 44.

d Pœna. ¶ Respon. stari. Vide Soc. in contrarium, cons. 3.

e ¶ Confessioni. Adde quod Ang. cõtra quem ẽt refert Pau. de Ca. qa illa lex loqẽ de arrhis vere receptis. & ẽt dr quod extra diffinitionẽ illius l. nõ dẽt pati aliã pœnã, & in casu isto pateret duplcẽ pœnã, & illa vult, q̃ nõ patiaẽ nisi vnã. & ita trãsit Pau. Tu dic, q̃ opi. q̃ Bar. habuit a Fed. cõ. 114. & cõ. clxix. vbi dicit, quòd nec directo poterit mulier, vel vir implorare auxilium iudicis vel sup d. cõfessione. allegando illã fictã, sed forte indirecte dicẽdo q̃ talis eũ, vel eam infamat de mrimonio, & q̃ petit se declarari esse liberum, vel liberã & q̃ occasione arrharum ipsam vel ipsum amplius non molestet, cũ re vera nil habuerit. & idem quod Bar. t3 Bal. in l. 2. qñ lic. ab empt. disce.

f Data ñ vr. Adde, q̃ Bal. in d. l. 2. vt refert Pau. de Cast. dicit, q̃ Bar. somniauit, & valet cõfessio, Pau. de Ca. dicit se habuisse de facto, & tenuisse opi. Bar. q̃ verior est ẽt i mẽte cuiuslibet discreti hominis. in reliquis trãsit cũ Bar. & cõtrã Bar. q̃ datio arrharũ ab vtroq; facta, valeat, tenet ẽt pceptor meus Bart. Soc. in cons. inci. suppositis multis, q̃ late, & clare. in 1. char. quod non hr in impressis, & alleget contra Bar. consuluisse Lan. de Rodul. do. Salustium de Perusio & multos alios doct. Florentinos & Perusi. pcedenti articulo arrharum hinc inde confessatarum, pariter tenentes contra Bar.

1 *Andicta in præfationibus intelligantur repetita in sequentibus.*

§. Idem respondit, plerunque. Quæ in præfationibus dicũt, i in sequentibus repetita intelliguntur. ¶ Op. C. de vsur. l. p retẽtionem. sol. dicit gl. ibi ex interuallo: hic incontinenti: & verum dicit, vt statim dicam. hic. n. loqtur de his, quæ dñr in pfationib. hoc est in his de quib. partes conueniunt ante quam fiat ɔctus, seu stiplo super eo vt s̃. de pac. l. item quia. §. fi. ibi vero loqẽ đ his q̃ dicũtur in anteriori pte ɔctus, an intelligantur repetita i posteriori pte instru, seu ɔctus, vel ca alia, de quo dixi s̃. in l. si ita stipula-

tus

tus fuero.§.Chrysogon⁹.¶Op.ď l.ſi tibi liberũ.de act. emp. & de
a ſerui.vrb.pd.l.ſi binarũ.vbi in traditiõe ñ intell'r repetita fuit⁹. 2
Sol.ibi ex ĩteruallo fcã fuit traditio.al's ſec⁹, vt hic. & ſic eo ipſo
qď aliď eſt fact̃, q̃ fuerit actũ ĩ pſatiõib.pſumit error, vt dictis le-
gib.& l.ſcď & ſi me putẽ.§.j.s̃.ď pd.inde. Idẽ ĩ vltimis volũtatib. vt
l.qties.ĩ pri.& §.j.& ij.s̃.de hr̃d.inſt.q̃ q̃ vult ꝯcluder ꝙ videat actũ
dẽt ꝓbař ĩ pſatiõib.actũ eẽ.Itẽ ꝓctũ ĩtra modicũ tps ſecutũ eẽ, vt
hic p ; .Sď q vult ꝓbař errorẽ,ſufficit ſolũ ꝓbař.ꝙ ĩ pſatiõib.dcm̃
ẽ.& poſtea omiſsũ.Itẽ pdicta vera,niſi repetitio vitiaret,vt hic. I-
tẽ niſi inter alias pſonas arg.ei⁹ ꝙ not. in l.in repetẽdis. de leg.3.

ADDITIO

a Poma.¶Repetita ſeruitus.Vide pro declaratione Alex.conſ.27. vol. 3. & ad
hęc imo.omnino in d.l.quoties.§.ſed cum primũ.vide etiã ad hæc do. Alexã.
conſ.94.vol.3.vbi dicit,ꝙ ſecũdus cõtractus recipit declarationem à primo
etiam interuallo ſecuto.Soci.conſi.30.col.2.

1 *Verbum promiſit,in ſcriptis redactum,intelligitur per ſtipulationem.*

1 a §.Idẽ reſpondit,cum Septicius.† Verbũ ꝓmiſit are
dactũ ĩ ſcriptis,intell'r p ſtipl'onẽ.h.d.¶Quæro an ĩ dubio videat
actũ ĩter pſentes?gl.C.e.l.j.ďt,ꝙ ſic.Alij dñt ꝯriũ p l.2.C.ď ſtatu. &
imagi.Sol.hic ex ſolẽnitate ĩtrĩſeca verbi ꝓmiſit,vt dixi s̃.e.l.ſciẽ-
dũ.qď ibi ceſſat.Itẽ facit ꝓ eis.C.e.l.optimã.& Inſt.ď inu.ſtip.§.i-
tẽ verborũ.Sol.ibi ad maiorẽ cautelã ſcribit ĩter pñtes actũ eſſe.

ADDITIO.

a ¶Promiſit.Adde qď ďt Ang.multas pecunias ſe fuiſſe lucratũ ď iſto caſu,q̃a
vt plurimũ fit ſcriptura priuata,in qua eſt,ꝙ talis ꝓmiſit, vt intelligat de p̃-
ſentia,vt p ſtipulationẽ,vñ ďt Pau.Florẽtiæ vidiſſe dubitari,& pp hoc factũ
fuiſſe ſtatutũ,ꝙ ſtet ſcripturę.Et ſubdit Pau. idem ſi iſtrm diceret,talis inue
ſtiuit de feudo,&c.quia pſumitur pñtia,q̃a inueſtitura nõ fit niſi pñti,ſecus
ſi neſciſſet,quòd poſſet fieri inter abſentes,q̃a tũc eñtia nõ præſumit, n ſi ꝓ
bet, ſm Io.And.in add.ad Spe.ti.de emp.& vẽ.§.ſciẽdũ.circa fi.& iõ dicit,
ſi cõtinetur ĩ iſtro,talis donauit,ſi nõ appareat de acceptilatione donatarij
ꝙ pſumitur abſẽs,& donatio ñ valet.iuxta l.illud.C.de ſacroſan.eccle.& ďt
mẽti tenẽdũ,q̃a lucraberis,ſi recordaberis.Tu adde licet Io. An. ſibi attri-
buat ꝙ fuit ſnia Old.eius cõſ.217.& ſeqtur Ro.cõſ.509.& de verbo, ꝓmiſit,
vide q poſui s̃.in l.ſciẽdũ.Pro limitatione hui⁹ tex.vide Are.in c.1.de iudi. re
ferentem Io.And.in addi.Spe.in tit.de emp.& vendi.§ nunc videndum.

LEX CXXXV.

1 *Dictio ſi,facit principaliter conditionem,dictio cum,tempus.*
2 *Dictio quis,vel qui,iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, & ſecun-
dario,non principaliter.*

Si ita quis promiſerit. Verba quæ die petiero,non
denotãt ꝯdõnẽ,ſcď magis ad
1 monitionẽ.h.d.Dixi tibi,& feci re notar̃† ꝙ dictio ſi, facit prĩci-
pal'r ꝯdõnẽ,dictio cũ,prĩcipal'r tps.l.ſi Titio,qñ di.leg. cc. dixi ĩ l.
cẽteſimis.§.fi.s̃.e.& l.ſi dcẽ cũ petiero.Et ſcitis,ꝙ dictio qs , vl' q,
adiũcta verbo futuri tp̃is,facit ꝯdõnẽ.l.Stichũ q me⁹ erit.s̃.ď leg.j.
2 & l.nup.ď leg.3.†Sed qro,an faciat ꝯdõnẽ prĩcipal'r,vt ſi,vl' ſcda-
a rio,vt cũ?Et dico,ꝙ eſt caſus hic,ꝙ faciat ꝯdõnẽ,vt dictio,cũ.alďẽ
vř tener gl.parua ĩ d.l Stichũ q me⁹ erit.& ẽ cas⁹ ĩ l.j.ď ꝯdi. & de-
mõ.& ibi plene dicã.Idem not.quod hæc adiectio, dic quã petie
ris,non intelligitur repetita in ſtipulatione vſurarum,dixi s̃.cod.
in l.ſi ita ſtipulatus fuero.§.Chryſogonus.

ADDITIO.

a ¶Vt dictio,cum.Adde,ꝙ Pau.de Ca.hic dicit,q̃ nõ facit cõditionẽ expreſ-
ſã,nec tacitã,nec principal'r,nec ſecundario,ſed ſolum admonitionem , q̃ñ
iungitur cum verbo,petiero & ſic dicit,quod Bar.non bene intellexit.

1 *Moræ purgatio admittitur quo ad actionem conſeruandam ex parte actoris in-
tra modicum tempus,etiam vbi eſt dies,& pœna.*

§.Seia cauit. Ex pte actoris ad actionẽ ꝯſeruãdã admittit
purgatio moræ intra modicũ tp̃s,ſi aduerſa
a rij ñ ĩtereſt.h.d.notabil'r.Caſus ẽ ẽt bon⁹.¶Op.& vř,a ꝙ alia dẽnt
reqri,vt moræ purgatio admittat,&c.l.ſi inſulã.s̃.e.Gl ďt , idẽ qď
ibi,ſ.ꝙ hic ñ ẽ lis ꝯteſt.ďt ne bñ gl.Nõ ad caſũ nři §. q̃a hic loqt ĩ
actore,cui nõ ſolet ꝯteſtatio litis nocer.l.ñ ſolet.ȷ̃.ď re.in.& l.ſi aliã
ȷ̃.de noua.ſcď d.l.ſi ĩſulã.loqt ĩ reo.¶Op.de l.traiectitiæ.§.de illo
s̃.ti.j.& l.magnã.C.de ꝯhẽ.& ꝯmit.ſtip.Dicit gl.in ꝯrio ñ admittit
q̃a ẽ dies,& pœna,hic vero ñ ẽ pœnalis.Sed ꝯ iſtã gl.ẽ:q̃a ẽt hic ẽ
dies,& pœna,cũ ẽ dies in calẽdis ẽ pœna,ſ.ſors cũ vſuris,& tñ ad
mittit purgatio moræ.Dico,ꝙ hæc vſura ñ apponit, vt pœna,ſcď
1 vt ſors apponit.Simile in l.ideq;.§.2.s̃.mã.Vl' al'r,†qñ eſt dies, &
pœna,ñ admittit purgatio moræ ad euitãdũ ꝯmiſſionẽ pœnæ,vt
in ꝯrio:ſcď q̃tũ ad ꝯſeruãdã mihi actionẽ , tunc admittit purgatio
moræ,vt hic.¶Op.de l.Thais.§.ĩtra.s̃.de fideic.li. tetigi ĩ l. q Ro-
mæ.§.Flaui⁹.s̃.e.vbi ex pte actoris admittit moræ purgatio.So.ad
actiõẽ acqrẽdã ñ admittit purgatio.l.Thais.§.ĩtra,ſed ad actionẽ
ꝯſeruãdã,ſic,vt hic.Lati⁹ explico materiã in l.ſi inſulam.s̃.eo. tit.

ADDITIO.

a Pom.¶Op.& videtur.Iſta opi.Bar.hic ẽ cõis,licet teneat opi.gl.ĩ d.l.ſi ĩſulã.
vbi videas Alex.& do.Iac.de But.cũ Decio præceptore meo.Et ꝓ hac opi.fa
cit tex.in l.cum dies.s̃.de arbit.& in l.mancipiorum.ſupra de opt.leg.& vi-
de Alex.conſ.24.in vlt.col.volu.4.

1 *Pactum,ꝙ quis non poſſit alienare rẽ ſuam,nõ tenet, niſi paciſcẽtis interſit.*
2 *Aeſtimatio rei venit ad intereſſe.*
3 *Alienatione prohibita in contractu,an prohibeatur alienatio dominij particu
laris titulo ſingulari.*
4 *Alienatio impeditur quando res eſt vendita ſub pœna centum ſi alienetur , &
illa obligetur iure pignoris.idem ſi in re vẽdita cum illo pacto emptor vult
ibi eccleſiam ædificare.*
5 *Alienatio ſi ꝓhibetur a lege,an impediat trãſlatio dominij titulo ſingulari.*
6 *Statuto ſtante quod omnis donatio debeat intra menſem inſinuari,aliter non va
leat:ſi donatio fuit facta,& res tradita ab initio,ſed intra menſem non fuit
inſinuata,an impediatur dominij tranſlatio.*
7 *Prohibitio de non alienando facta à lege,vel per teſtatorem, vel à contrahen-
tibus,quando impediat hæredis inſtitutionem.*
8 *Alienatio ſi eſt prohibita fieri in forenſem per ſtatutum , vel non allibratum,
videtur probita hæredis inſtitutio.*
9 *Emphyteuſis ſi conceditur ab eccleſia,ne alienetur in eccleſiam,vel potentiorẽ,
an prohibeatur hæredem inſtituere eccleſiam,vel potentiorem.*
Eccleſia,quando habeatur loco filij,rem.iſſiuẽ.
10 *Dominij tranſlatio qualiter poſſit fieri quòd in contractu prohibeatur.*

a §.Ea lege. a Prohibitio alienatiõis in ꝯctu ñ impedit trãſla
tionẽ dñij,licet ꝯfaciẽs ad intereſſe teneat. h.d.
¶Op.ꝙ tale pactũ ſit nullũ ipſo iure.l.nemo.s̃.de pac. Poſt multa
1 iſta ẽ veritas.†Pcm̃ ẽ nullũ,niſi interſit paciſcẽtis, vl' ĩ datiõe rei
meæ apponat.vt l.fi.C.de pac.inter emp.& vẽ.& ibi doc.dñt,&.s̃.
de pac.l.in traditionib.Op.de l.ex hĩ edicto.§.ſed hr̃dẽ.s̃.de alie.iu.
mu.cau.fac.Gl.ñ ſoluit,ſed Dy.ďt,dic vt ibi,& bñ,ꝙ ibi ñ ꝓhibet
alienatio.ſcď punit dol⁹,q iſtituẽdo hr̃dẽ ñ pſumit.¶Op.de l.qďã
de acq.rer.dom.Sol.ibi alienatio ꝓhibet à lege ſimpl'r. Vñ inſti-
tutio hr̃dis ñ vř ꝓhibita,hic de ꝓhibitiõe hoĩs certarũ pſonarũ
2 iõ ñ pt inſtitui.¶†Venio ad q̃ſtionẽ,& q̃ro,qd venit in intereſſe?
Dic,æſtimatio rei vt l.ea lege,C.de ꝯd.ob cau.cũ ſua gl. ¶Venio
3 vltimo†ad qõ.magis ꝓpinquas.Vna eſt vtrũ alienatiõe ꝓhibita
ĩ ꝯctu, ꝓhibeat alienatio dñij pticularis titulo ſingulari? Dic,qñ-
q; ille q tale pcm̃ apponit in re , ſibi aliqď ius ſeruat, & tunc talis
ꝓhibitio impedit trãſlatiõnẽ dñij.l.fi.C.de iure emphy. & l.ſi cre
ditor.§.fi.s̃.de diſt.pig.ſm vnã lec.,put ibi eſt,nullã eẽ vẽditionẽ q
litera vera ẽ:q̃a cũ ſemel mihi expediret pp qõnẽ ď fcõ,niſi vſq;
ad Piſas ad Pãdectas.& l.vlt.C.de reb.alie.ñ alie. Aut ñ ſeruat ſibi
i⁹ ĩ re,& tũc,aut alieãtio ẽ ĩrreuocabilis, & tũc dñij trãſlatio ĩpedit.
l.ea qdẽ.C.ſi mã.ita fue.alie.Aut ẽ reuocabilis, & tũc dñij trãſlatio
ñ impedit,ſꝫ ꝯfaciẽs tenet ad ĩtereſſe,vt hic,& d.l ea lege.C.de ꝯ-
4 di.ob cau.& ſunt vtilia.¶Vẽdo†tibi rẽ ne alienes ſub pœna cẽtũ
& illã rẽ volo eẽ mihi obligatã iure pig. & tũc alienatio ĩpeditur
ſm d.l ſi creditor.in fi.s̃.de diſtr.pig. Vlterius tu hẽs rẽ emptã pa-
cto pdicto,vis ibi ædificare ædẽ ſacrã,iſta nõ eſt reuocabilis.¶Ex
b pdictis apparet,ꝙ impedit dñij trãſlatio. b ¶†Quæro,vtrũ ꝓhibi-
5 tio legalis impediat dñij trãſlationẽ titulo ſingulari? Dices tu ſic
l.qďã.s̃.de acq.rerum domi.& l.j.s̃.de fundo do. no. plene in d.l.
ea lege.C.de ꝯdic.ob cau.& bñ dicis.Sed illud moui pp vnũ ſta-
tutũ,qď ẽ in ciuitate iſta, videlicet ꝙ oĩs donatio dẽt inſinuar in
tra menſem,alias non valet , non fuit inſinuata intra menſem,
ſcď ab initio fuit res tradita, an impediatur tranſlatio dominij? Et
tũc dic, Qñq; ſtatutũ vel lex pcipit aliqď fieri tpe ipſius ꝯctus , &
tũc ſi ñ obſeruat,ꝯctus eſt nullus ipſo iure.l.nõ dubiũ.C. de legi.
Qñq; lex diſponit ſuper ꝯctu iã facto,& tunc ipſo iure nõ annul
latur,ſed debet per ſententiam reuocari,arg.l.vniuerſa.C.de pcib.
impe.offer.cũ ſua gl.iõ ex illo ꝯctu eſt tranſlatũ dñium. Prædicta
vera,niſi ſtatutum diceret expreſſe , quod contractus ſit nullus
ipſo iure,tunc enim annullaretur ipſo iure contractus , tamen
vt puto, dominium ipſo iure non transfertur , & ideo locus eſt
conditiõi ſine cauſa,vel ob cãm.Et dicam in l.j.s̃. de dona. Facit
6 quod no.C.de fid.inſtr.l ꝯctus.¶Procedo vlterius,& q̃ro,† vtrũ
prohibitio legis,vel teſtatoris,vl' cõtrahentium de nõ alienãdo,
impediat inſtitutionẽ hr̃dis,ſeu impediat trãſlationem in hære-
des?Et ĩ hoc dubito propter aliquas gl.Sed dicam ſic, Qñq; lex
vtitur verbo alienationis permiſſiue, & tũc hæredis inſtitutio cõ
tinetur.l.ſi q̃s prioris.§.ceterũ.C.ď ſecũ.nup.quãdoq; lex, ſeu cõ-
trahẽtes vtunt vocabulo alienatiõis ꝓhibitiue, & tunc , aut pro-
hibet alienatio ſimpl'r, vt puta, fundus dotalis, & tũc hæredis iſti
tutio nõ ꝯprehẽditur.l.j.s̃.de fund.dot.l.quædã.s̃.de acq. rer. do.
Ratio

ADDITIONES.

a Barb.¶Ea lege.De materia huius §.vide Bal.in l.ea lege.de cõd. ob cau.
b ¶Dominii trãſlatio.Adde aliũ caſum ſecundum Pau.de Ca. ſi fuiſſet dictum
quod quam cito perueniat ad actum alienationis,dominium reuertatur ad
tradentem,& dicto caſu emptor,vl' donatarius conſtituit ſe nomine vẽdi-
toris,vl' donatoris,poſsidere,vt no.Bar.in l.qui abſenti.§.fi.de acq.poſſ.Sed
ſi nõ eſſet cõſtitutũ,verba illa,ꝙ reuertatur dominiũ,nõ ſufficerẽt, ut no.in
l.1.s̃.de do.quia nõ inducunt pactum legis cõmiſſorię.An autem iuramentũ
ſit ſufficiens ad impediendum dominij trãſlationẽ,vide Bal.conſ.384.iij.lib

a Ratio est in prõptu:q̃a ñ pt omni tpe viuere,iõ oportet qd hẽat
b hr̃dẽ.Qñq; prohibet alienatio ĩcertas psonas singulares, & tũc
nec p hr̃dis institutionẽ ex testõ,nec ab intestato pt venire,ꝙ nõ
fiat ꝯ prohibitionẽ,vt hic,& l.codicillis.c§.matre.s̃.de leg.2. Sed
in hoc est dr̃ia:q̃a prohibitio legis,vl' testatoris,impedit trãslatio
d nẽ dñij:prohibitio ꝯhẽtis nõ,nisi vt dixi s̃.in ti.singulari.[d]Aut est
prohibita alienatio in certũ gen⁹ psonarũ,vt nõ alienes ex̃ fami
liã,& tũc aut prohibitus hr̃s legitimus,& talis prohibitio ad eũ ñ
extẽdit l.cũ pr̃.§.cũ inter.de leg.2.& no.in l.peto.§.fr̃e.s̃.de leg.2.
& l.pr̃.§.Iulianus Agrippa.s̃.de leg.3.Aut est hr̃s testametarius,&
e tũc vr̃ prohibita alienatio,[e]d.§.fr̃e.ẽm Iac.de Are.qđ t3 Dy.& be
g ne.¶†Per hoc formo tibi q̃one valde no.Ciuitas ista hẽt vnũ sta
f tutũ,ꝙ nullus possit alienare rẽ alicui nõ allibrato, mõ qdã de ci-
uitate ista vult facer̃ vnũ hr̃dẽ nõ allibratũ,an possit?Et hẽm⁹ gl.
C.nõ lic.metroco.habit.l.j.li.11.vbi t3,ꝙ possit.Nescio qd illa gl.
velit dicer̃,q̃a si prohibita est alienatio incertũ genus psonarũ,vt
in forẽses,tunc dẽt distingui,an sit legitimus, vl' testamẽtarius.I-
ta dicerẽ hic,licet iura q̃ allegaui,loquãt in vltima voluntate. tñ
9 plus deberet posse lex prohibere,q̃ testator.¶Pone,†ecclesia ꝯ-
cessit in emphyteusim ne liceret tibi alienare in ecclesiã,vl' in po
tẽtiorẽ,an liceat instituere eccl'am,& trãsfeat?Et vid.gl.q̃ đt,& sic
đ singulis,& tene mẽti.videamus,an dicat verũ? Et q̃dã dñt indi-
stincte ꝙ nõ bñ đt:q̃a nõ reperit̃ ꝙ ecclesia hẽatur loco filij , ẽm
opi.Rich.Malũb.q̃ recitat Cy.in auth.nisi rogati.C.ad Treb.q̃ pu
to verã,& ẽm h̃,indistincte nõ trãsfert̃ dominiũ. Tũ q̃dã nõ rep-
hẽdũt indistincte,& dñt ꝙ tũc hr̃ loco filij,qñ ingredit̃ monaste-
riũ:secus si ñ ingredit̃;q̃a tũc ñ hr̃ loco hr̃dis legitimi,sed testamẽ
tarij.Et istã tenet hic Dy.sed cũ hic ñ fuerit fcã ꝓhibitio in certũ
gen⁹ psonarũ,dẽmus distinguere.Aut ecclesia successit iure legi
timo,aut iure testamẽtario. Illũ ãt passum, an ecclesia hẽat loco
filij.plene dixi in l.si ita q̃s.§.j.de leg.2.Et pdicta vera in ꝓhibitiõe
fcã à ꝯhẽtib.vel à lege.Si à testatore,nõ dico mõ.dic vt Dy.in d.l.
pr̃.§.Iulian⁹.s̃.de lega.3.p Cy.in l.ea lege.C. de ꝯd. ob cau. & ego
10 exuberãti⁹ scripsi in l.filiusfa.§.diui.de leg.j.¶†Qualiter ãt possit
fieri,ꝙ in ꝯctu ꝓhibeat̃ dñij translatio,dicet̃ in l.q absenti. §. j. de
acq.pos.& in gl.q̃ legi:ibi,dũ đt,est,n.modus ĩ reb. &c. nescio qd
voluit dicere.Old.dat plures sol.forte voluit allegare in Auth. de
nõ alie.§.finimus igit̃.vbi dr̃,ꝙ in eccl'a optima mensura est dona
tarũ rerũ ĩmẽsitas. Vel vult allegare.s̃,đ seru.l.si cui,& de dã. infe.
l.ex dãni.in prin.vbi dr̃,modus honestus &c.Old.Vl' dic,ꝙ voluit
allegare illos versus cões.Et est modus in reb. sunt certi deniq;
fines.Vel vult allegare.ſſ.eod.l.continuus.§.item qui insulam.

ADDITIONES.

g Poma.¶Est in prõptu.Et hoc est adeo verũ,vt dicit Ang.cõs.57.inci. d.And.
cõd dit testm̃,& suũ hęredẽ fecit quoddã hospitale,ꝙ si testator ꝓhibuit hę
redẽ,& eius descẽdẽtes,quoquo mõ,vel quouis titulo,& si secus fecerit,ꝙ
bona deueniãt in Titiũ,ꝙ tñ nõ obstãte tali prohibitione poterit instituere
hęredẽ extraneũ,Vñ subdas,ꝙ hoc ꝓcederet ẽt si expsse ꝓhibuisset talem
hæredẽ extraneũ instituere.& idẽ tenet do.Alex.cõs.154.in 2.vol.& sic no.i-
stos velle quod talis ꝓhibitio ñ valeat ẽt si sit facta cõtẽplatiõe familiæ,qđ
q̃dẽ tenet Ang.cõs.7.inc.ex dicto themate.& ita se cõsuluisse Ias.& obtinuis
se in ciuitate Paduę,đt in l.filiusfa.§.diui.in vij.q.Bar.s̃.de leg.j. & ibi ab eo
audiui,ꝙ ñ ẽ tamẽ aduertẽdũ circa hoc ꝙ verba Bar.hic in sua doc. tenent
cõtrariũ,& ĩ cõtrariũ facit tex.in l.pr̃.§ fundũ.in fi.s̃.de leg.3.a cõtrario sẽ-
su, idẽ testator illi hr̃di potuit nõ relinquere,ergo forti⁹ ꝓhibere.l. videa
mus.§.pe.s̃.de in lit.iur.Itẽ ꝓhibitio testatoris cũ cã ltima cẽset̃. §. disponat
in auth.de nup.ergo tãq̃ lex dẽt seruari.cogita vt ibi Pan.cons.40.vol. 2.&
Bal.in d.l.peto.§.fratre.hic allc.p Bar.cuius dicta etiã ibi sonãt cõtra opin.
Ang.de qua hic,& contra Ang.etiã facit contra Alex.cõs.55.col.2.in 3.vol.
b Barb.¶Qñq; ꝓhibet̃.vide p hoc tex in l.fi.C.de reb.alie.nõ alie. & ĩquãtum
Bar.dicit in l.ea lege.C.de cõd.ob cau.ꝙ nõ impedit̃ trãslatio dñij,dẽt ĩtel-
ligi quo ad cõtrahẽtes,ñ ãt quo ad ꝓhibitionẽ legis aut testatoris.Et ad Bar.
hic,adde tu Alex. de Imo.in cons.23.col.pe.ĩ fi.2.vol.vbi ꝙ cõis opi.ẽ cũ Bar,
c ¶Vt hic,& l.codicillis.Adde ẽm Pau.de Ca.ꝙ q̃dã disputãdo tenuit p hanc
gl.iũcto tex.quod stante statuto,ꝙ vir lucretur totã dotẽ,& vidua habẽs fi-
lios ex primo marito nubat,absq; aliquo pacto de lucrãdo,quod nõ lucra-
bitur secũdus vir in præiudiciũ filiorũ primi matrimonij,cõtra ꝓhibitionẽ
l.hac edictali,quia mulier debuit curare,ne ad ẽm virum plus ꝓueniat, quã
per legem dispositum est.De quo vide quæ posui in d.l.hac edictali.
d ¶Singulari.Adde quod hanc decisionem dicit communem,& illam sequitur
Alex.in cons.23.in 2.vol.ibi vide.
e Poma.¶Aut est ꝓhibita alienatio.Vide Ale.cõs.56.in vlt.dub.in 1.vol.& ĩ cõs
59.in 3.dub.vol.2.hoc tamẽ intellige,vt hic đt de hęrede testamentario.nisi
esset legitimus.i.quod ali⁹ eẽt ab intestato successurus,q̃a talis bñ posset in
stitui.Ita tenet hic Imo.& Bar.ĩ d.§.fre.post gl.ibi & vide ẽt ad hoc Ang.cõs.
vij.inci.ex dicto themate.& Bal.in l.ea lege.C.đ cõdi.ob cau. & Imo. & Ra:
ph.Cu.ĩ d.§.cũ inter.vbi đt,ꝙ illa gl.est cõiter approbata, licet q̃s sit ꝓhibi
t⁹ alienare extra familiã,tñ nõ intelligit̃ ꝓhibitus, quod posit trãsferre ex
testõ ad eũ,qui ab intestato esset alias successurus,licet nõ sit de familia. Et
ita etiam do.Alex.in d.cons.59.& cons.55.col.1.in 3.vol.incip. ponderatis his
quæ in themate narrantur.Et ad pdicta facit quod vult Bar.l.3.ĩ vlt. col.ver.
secundo fallit.supra de leg.1.& vide ẽt Alex.cõs.296.inc. visis & accurate cõ
sideratis.in 2.vol.& cons.154.& 110.& 40.eod.volu.Et vide in simili Feli. in
c.quæ in ecclesiarum.de cõsti.& Are.in l.ventre.in 3.casu gl.& in l.Pantoni⁹
§.1.supra de acqui.hęr.Et vide etiam Are.cons 19.col.fi.& Caprã.55.& Alex.
33.col.2.vol.2.vbi tangit etiam de superiori quæst.Bar.& Ro.457.in 3.dubio

& Socy.292.col.1.in fin.
f Paris.¶Formo tibi quæstionem,vide Com.cons.102.post princip.

§.Filia,quæ de inofficioso.

Trãsactio facta sup vna causa,nõ obstat agenti ad eandem ex alia causa.h.d.Not.casum huius legis,qui est contra gl.in l.si de certa.C.de transa.licet ibi disputet.

LEX CXXXV.

1 *Pactum,quod vicinus non prohibeat venire aquam iuxta domum,si domus vẽ ditur,an istud pactum transeat ad emptorem.*
2 *Pactum non extinguitur si promissor alienet.*
3 *Fundus si est venditus,& cessa sit actio psonalis pro seruitute,qñ teneat cessio.*
4 *Promittens nõ ꝓhibere aq̃,quando videatur promittere ius reale,vel psonale.*

Si sub vna significatione.

§.Si quis viã.

Iste §.est subtilis,& bon⁹,& br̃ đt. Ante rẽ ꝑfectã,& ꝯsummatã vitiatur stipl'o,si deuenit
res ad eũ casum,à quo non potuit inchoari.h.d. Quæ ẽ rõ,q̃a ab
initio,siue in illa pte erat dñs,siue ꝑ pte seruitus ñ poterat ꝯstitui.
l.j.C.cõ.pd.& l.pro parte.de seru.vñ p alienationẽ deuenit ad eũ
casum,&c.Quod Brochardũ soluã in l.plurib.§.& si placeat.ſſ.eo.
¶Op.de l.via.§.q̃cunq;.de ser.rust.pd.So.ibi erat seruitus ꝯstituta,
& pfecta hic secus.Op.ſſ.eo l.plurib.in fi.So.ibi decessit plurib.hr̃-
dib.relictis hic vero successore singulari,hoc đt gl.in verb.euane-
1 scit.& tñ eadẽ gl.format vnã q̃st.†Aliq̃s stipulatus fuerat à vicino
ꝙ ñ ꝓhiberet venire aquã iuxta domũ eius, nunc vendidit istã do
mũ,an istud pactũ trãseat ad emptorẽ? Et gl.đt ꝙ ñ nisi p cessionẽ
Sed ista gl.vr̃ ꝯ tex.vbi dicit ꝙ euanescit stipl'o: q̃uõ ẽ põt amodo
cedi?Et dic,qñq; stipulor aliqd cã ꝯstituendi ius in re,& tunc p a-
lienationẽ extinguitur,& euanescit stipl'o oĩo, vt hoc tex. Qñq;
stipulor aliqd pro re,ñ tñ aĩo ꝯstituẽdi ius reale, vt volo ꝙ patiaris
ꝙ psona tua sit obligata psonæ meæ ad patiẽdũ ductionem aquę
& isto casu dicit verũ gl.tua.l.fluminũ.§.adiicit.s̃.de dã.infe.l.dam
ni.§.emptor.eo tit.& cogitur venditor cedere,vt dictis legibus.Et
hoc tenet Pet.frustra ergo format̃ hic oppositio,ꝙ actio inutilis
2 penes cedẽtem,efficiatur vtilis penes cessionariũ. ¶†Quæro qd
si ex parte promissoris fiat alienatio?Rñd.ñ extinguit:q̃a non de-
uenit ad eum casum &c.q̃a etiã dñs ꝑ parte põt esse psonaliter o-
3 bligatus ad pstãdum seruitutẽ.l.per fundũ.de ser.rust.pd. ¶†Quæ-
ro,qd si vendidit fundum,& cedit actionẽ illam personalem pro
seruitute?Rñd.Aut antecedit,& postea vẽdidit & nõ valuit cessio
q̃a facta domino.Aut primo vendidit,postea cedit,& nõ valet:q̃a
iã ẽ extincta,vt hic.Aut eodẽ momẽto facit vtrunq;,& intelligo
vendit & dñium transfert̃:q̃a ꝯctus celebrat̃ in fundo,vel consti-
tuit se possidere noĩe emptoris,& actionẽ cedit,tũc nõ extinguit̃
stipl'o eadẽ rõne,q̃ nõ extinguitur in hr̃de,vt dictũ ẽ in gl. qcqd di-
4 cat Pet.¶†Quæro,qd in dubio,an p talẽ ꝓmissionẽ, & similes,
videat̃ ꝓmitti i⁹ reale,vl' psonale?Rñ.qñq; ꝓmissor nil ꝯcedit;sed
solũ ꝓmittit se non impedire,& tũc est obl'o mere psonalis,vt in
terminis gl.& arg.C.đ trãsa.l.si ꝑ fundo.Si vero ꝓmittit ꝯcedere
ꝙ posset ducer̃ aq̃,q̃rit̃ tũc,an videat̃ ꝓmitter̃ seruitutẽ,vl' tñ pso
nale i⁹,collige ex l.pe. s̃.đ fu.vl' ex his q̃ no.in l.apđ Iulianum.§.si
q̃s alicui.de leg.j.

LEX CXXXVII.

Continuus.

Quæro,quid est dictũ ꝯtinu⁹? Gl.đt,i.statim Tu dic.i.ĩ psentia.C.đ leg.l.fi.in pri.& ibi no.
Quæro,an valeat,vt pactũ?Rñ.non,vt plene dixi s̃.e.l.j.§.si q̃s ita.
& materiam huius principij dic,vt eadem l.j.§.j.

§.Si hominem.

De hoc habuisti supra.l.inter stipulantem.§.j

1 *Iudex dicitur vir bonus.*
2 *Articulandi practica,& assignandi rationem dicti per testes, cum probatur. quod ad aliquem locum tanto tempore perueniri solet.*
3 *Qualitas personæ debitoris inspicitur,licet solutio per alium expediri possit*
4 *Arbitrium boni viri non requiritur in declarando tempus pro cundo ad locum vbi solutio confertur,quando milliaria sunt limitata.*
6 *Via securior,& magis frequentata inspicitur,vt ad locum intra tempus perue niri possit,licet alia sit breuior.*

§.Cum ita stipulatus.

Si solutio certo loco ꝯfert̃ stipl'o hẽt diẽ qua potuerit,
1 ibi ꝯmode pueniri.& vbi est certũ,ꝯiecturę ñ ẽ loc⁹.h.d.†No. ꝙ
vir bonus dr̃ iudex,vt hic,& l.sed si vnius pmissũ.§.ptor ait.s̃.iniu.
& ſſ.iud.sol.l.vir bon⁹.& ꝓ soc.l.societatẽ.§.arbitrorũ.Scđo not.
2 †tex.ibi,i.eo tpe,q̃ pleriq; eiusdẽ ꝯdõnis hoĩes,&c. Ex q̃ scias q̃r
dẽs format̃ articulũ,& q̃r testes dẽnt redder̃ rõnẽ.Sufficit.n.si di
co,ꝙ maior ps hominũ eiusdẽ ꝯdõnis,cui⁹ ipe ẽ,ad dictũ locũ tã
to tpe puenire solet.Et illđ ꝙ dico maior ps,apparet ex dictione
pleriq;.Testis ãt q h'đt,interrogat⁹ đ cã scientię,đt:q̃a scio distãtiã
loci pdicti,& solit⁹ fui in tãto tpe ire ad dictũ locũ, cũ hoĩb.eius-
dẽ ꝯdõnis,& sp vidi maiorẽ ptẽ tãto tpe puenire.Vel clari⁹ dicat
q̃a scio distãtiã dicti loci,& sum consuet⁹ per alia itinera similia
ire cum hominibus eiusdem conditionis , & multis & commu
niter in tot diebus tantum iter perambulare solent, vt arg.huius
§.Vel

¶Vr̃ putarē stādū opin. vulgi, qa hæc liqdo ꝓbari ñ pñt. l. nō oēs. §.
à Barbaris. j̃. de re mili. Itē aduerte: qa dēt actor ꝓbare se hr̄e ꝓcu
ratorē, vel institorē Ephesi, cui pt̄ solui; al's ñ īputaret̄ reo, si ñ iuit,
arg. s̃. de arbi. l. arbiter calēdis, nisi eēt actū, ꝙ dēret mittere aliquē
cū debitore ad recipiēdū, vt s̃. eo. l. q Romæ. §. Callimach⁹. & s. ti. j.
l. traiectitiæ. §. de Illo. Tunc sufficit, ꝙ creditor obtulerit se paratū
3 mittere talē cū eo. Itē no. †ꝙ l3 hoc posset expediri p aliū, q̈litas
tñ psonæ debitoris inspicit̄. Itē facit iste tex. ad ꝓbationē interesse
4 singularis. vt dicā j̃. ti. j. l. nemo. Sed ꝯ hāc legē op. qa vr̃ †ꝙ non sit
necessariū arbitriū boni viri, cū à lege tp̄s ē limitatū. l. j. s̃. si qs cau.
Gl. d̄t, ꝙ aliud in iudiciis, vt ibi: aliud in ꝯctib. vt hic. Pet. d̄t, nescio
quare aliud. Dic: Aut ñ sunt limitata miliaria, & loqt̄ hic: Aut sunt
limitata. & loqt̄ lex ꝯria. Et idē voluisse vr̃ Irner. qd̄ satis placet.
5 Sed qd si sunt duæ viæ, vna breuior, alia securior? Rñ. dēt inspici il
la q̄ ē securior, & magis frequētat̄, vt j̃. de fal. l. eos. ī fi. & C. d̄ curs.
pub. l. 2. lib. xij. ¶Op. de l. is q. s̃. d̄ eo. qd̄ cer. loco. Sol. Possum, si sol
uā interesse tuū alibi, cum sorte. Facit qd̄ no. s̃. eo. l. q Romę. ī prin.
¶Op. de l. sed si ante. s̃. ad Treb. Sol. ibi in die incerta, hic certa.

1 *Obligatio faciendi, & obligatio dandi æquiparantur quo ad moræ purgationē.*
2 *Opus fieri solum per promissorem, quando videatur actum.*
3 *Pœna si in stipulatione operis fiendi sit apposita, an possit agi ad particulare interesse.*
4 *Fabri quando non sunt in terra, debent ex locis circunstantibus inueniri.*

§. Itē qui insulā. Quāto tp̄e op⁹ possit ædificari arbitrio iudicis ꝯmittit̄. Itē si ñ inchoat̄, ad pticu
lare interesse stip̄lo ꝯmittit̄. Itē post morā admittit̄ purgatio. h. d.
1 No. bñ p̄mū dictū. Itē ex fin. no. †ꝙ ad purgationē moræ æqparat̄
obl̄o faciēdi, & dādi. ¶Op. j̃. de so. l. īter artifices. & d̄ leg. 3. l. fideiꝯ.
2 §. fi. sol. Dicit gl. †hic fuit actū, ne p se solū faceret. Hoc autē intel
ligo agi ex q̈litate psonæ, vt si ꝓmissor ñ erat artifex. j̃. ea. l. §. si ab
eo. & ex q̈litate opis, vt si erat ita op⁹ magnū, qd̄ p se ñ poterat ex-
pediri, nisi in magno tp̄e, ñ ē verisimile ꝯhētes de hoc sensisse arg.
C. e. l. si facit. j̃. de polli. l. d̄ pollicitationib. Op. s̃. eo. l. si insulā. so. ibi
3 adiectū fuit certū tp̄s, lī ñ. ꝙ dic, vt s̃. eo. l. cū stipulatus. † Sed qd si
eēt apposita pœna, an possit interim agi ad particulare ītereē? qd̄
vr̃ pp electionē q̄ ꝯcedi vr̃ actori. l. r̃scriptū. §. si pacto, s̃. d̄ pac. & l.
p̄dia. d̄ act. ēp. Tñ dicēdū ē ꝯ, qa hæc stip̄lo sperat̄ nouari. l. si penū.
& l. cū sine. qñ di. leg. ced. & no. in l. j. §. itē si ita. ad l. Falc. Iō pēdēte
ꝯdōne stip̄lonis nouātis, ñ pt̄ agi ex nouāda. vt l. pecuniā. s̃. si cer.
pe. l. si d̄bitor. q̄ ē l. antepe. s̃. d̄ iur. do. Dy. d̄t hoc verū si ponam⁹ sti-
p̄lonē ex cā lucratiua: secus si ex cā onerosa. qa tūc ñ sperat̄ noua
ri, vt dixi plene in l. ita stipulatus. Itē de hac mā dic, vt plene dixi ī
4 l. stip̄lōes ñ diuidūt̄. †Quæro si fabri ñ sunt ī terra, an teneat̄ īuenir̄
ex locis circūstātib? Hic vr̃ dici ꝙ ñ ibi, vndiq; fabri, &c. Sd̄ illud
qñ ī terra sunt aliq, al's secus, arg. s̃. de tut. & cura. da. ab his. l. diu⁹.

1 *Difficultas non impedit obligationē & quando vitiet & nu. 4. vbi distinguit,*
2 *Impossibile est, quod fieri non potest impedimento iuris, vel naturæ.*
Difficile est quod propter impedimentum personæ non potest fieri.
3 *Testamentum habet instar bonæfidei, ideo difficultas in eo expressa remouetur.*
5 *Difficultas quando impediat exactionem.*
6 *Difficultas quando impediat moræ commissionem.*
7 *Difficultas quando impediat pœnæ commissionem.*

§. Illud inspiciendū. Difficultas nō īpedit diē obl̄onis cedere, & venire. secus si est im-
possibilitas. h. d. Et iste §. ē bonus, vtilis, & subtilis. Diuidit̄ in sex p-
tes. Primo format vnā qō. Scd̄o, ponit rōnē ꝓ vna pte. Tertio illi
rōni r̄ndet. Quarto ꝓbat illā rōnē eē falsam p deductionē ad īꝯue
niēs. Quīto ꝯcludit & ponit vnā determinationē qōnis. Sexto, ꝓ-
b at dictā r̄nsionē eē verā p r̄ductionē ad īcōueniēs. Scd̄a ibi, qd ḡ.
Tertia ibi, sed hæc recedunt. Quarta ibi, & alioquin ñ qs! Quinta
ibi, & gnal'r. Sexta ibi, ne incipiat. ¶Lege literā, & subaudi ī tex. ibi
teneat̄. i. in ipso momēto r̄nsionis veniat, & cedat dies, vt statī pos-
sit agi. Ibi, possit pecuniā subaudi, & vr̃ ꝙ sic. qd ḡ, &c. Ibi, neq; in-
ueniat creditorē, vr̃ ꝙ cesset obl̄o, al's dicamus cum teneri ad im-
possibile. Itē ibi, q̄ promittunt̄. cōcludit̄ ergo, ꝙ confestim teneat̄.
a ¶No. †ꝙ difficultas obl̄onem nō impedit, vt s̃. eo. l. 2. §. ex his. †Itē
2 no. & signa bene tex. & gl. Et si vis cognoscere, q̄ sit impossibilitas
dic ꝙ illud quod nō pōt fieri impedimēto naturæ, vel iuris est im-
possibile: sed illud dicitur difficile, ꝙ pp impedimentū psonæ non
pt̄ fieri. Pro declaratione huius legis, hēmus videre primo, an diffi
cultas impediat obl̄onis vigorē. Secundo, an impediat exactionē.
Tertio, an impediat morę cōmissionē. Quarto, an impediat com-
mitti pœnalē stip̄lonē. Et ista tangunt̄ p gl. & doct. minus pfecte.
Et q̄dā examinabo p ꝯria. q̄dā p qōnes. ¶Ad primū extra gl. op. &
vr̃, ꝙ difficultas vitiet obl̄onē, vt s̃. de eo qd̄ cer lo. l. 3. §. si qs itaq;
& Inst. de ver. ob. §. loca. Sol. Difficultas expressa vitiat stip̄lonem,
vt ibi, secus in difficultate nō expressa, vt hic. ¶Op. de l. insulā. § j.
s̃. loc. Sol. Si est ꝯctus bonæfidei, ñ vitiat̄ pp difficultatē expressam.
In ꝯctu stricti iuris sec⁹, si ex hoc apparet difficultas. l. si mihi, & ti
3 bi. s̃. si qs seruos. d̄ le. j. Et gl. ibi multū variat, tñ veritas ē, †ꝙ testm̄
hēt instar bonæfidei. l. in minorū. C. in qb. cau. in integ. rest. non ē
4 neces. Iō difficultas exp̄ssa in testō remouet̄. Distinguo ergo, †aut
difficultas nō est exp̄ssa, & nō vitiat, vt hic. Aut ē exp̄ssa & tūc, aut
in ꝯctib. bonæfidei, & idē: Aut stricti iuris, & tūc aut habēt instar
bonæfidei, aut nō, vt ex p̄dictis patet. Posset tñ esse tāta difficultas,
ꝙ haberet̄ ꝓ impossibilitate, vt j̃. ea. l. §. cū qs sub. & ibi no. & ibi di
5 cā, & tūc impediret̄. ¶†Ad fm̄, an difficultas impediat exactionē
Hic vr̃ dici, ꝙ nō. Dicit. n. ꝯfestim, &c. Cōtra s̃. de iudi. l. si p̄tor. §. fi.
cū l. seq. & Inst. de inut. stip. §. fi. & de offi. iud. §. j. vbi dat̄ dilatio, do
nec possit ꝯmode dari. & sic vr̃ ꝙ ñ sit aliqua dr̃ia, an ꝓmittā tibi
Stichum dare Ephesi, an ꝓmittā simpl'r Stichū, q tñ nō est Ephesi
Cuius ꝯriū dicit tex. Et gl. in verb. teneatur, soluit. Fateor, sed vnus
hēt dilationē à lege, alius à iudice, fm̄ Dy. Quid est hoc dictū? Rñ.
cū exprimit̄ locus, hēt qs dilationē à lege, seu ꝯuentione, q̄ impe-
dit obl̄onis diē venire, & sic ante diem male agit, vt s̃ ea. l. §. cū ita.
Sed qñ locus non exprimitur, tūc tp̄s miserationis cā indulgetur
sol̄oni, & ante diē pōt agi, & in cōpensationē deduci, vt s̃. de cōp.
l. si cū mihi. in fi. q tex. ista d̄clarat. Sed ꝯ hoc Insti. de inut. stip. §. fi.
So. nō pt̄ agi quo ad effectū executionis, vt ibi, sed quo ad effectū
ꝯdēnationis, sic, vt hic in tex. ¶Sed ꝯ, fm̄ hoc, ille, q nō hēt pecu-
niā, ñ poterit exigi, nec ꝯdēnat⁹ ī carcerē poterit d̄trudi, & sic ñ erit
necessaria cessio bonorū, ꝯ l. j. C. q bo. ce. po. Rñ. Prædicta sūt vera
qñ difficultas ē ī p̄statiōe spēi: sec⁹ ī p̄statiōe q̈titatis. Sicut. n. cas⁹ ñ
liberat d̄bitorē, ita nec difficultas īpedit exactionē, vltra tp̄s qd̄ dat̄
iudicatis, vt ꝓbat̄ ī l. cū res. §. j. s̃. d̄ le. j. Facit tñ difficultas qñq; vt co
gat̄ creditor ꝓ q̈titate speciē reciper̄, vt C. d̄ so. auth. h̄ nisi. Itē ꝯ, vt
ī spē ñ differat̄ exactio pp difficultatē, nā dēt p̄stari q̈titas, si ñ pt̄ p̄-
stari species. l. ñ dubiū. §. fi. s̃. d̄ le. 3. So. si difficultas ē tp̄alis, differt̄
executio, donec supueniat facultas. d. l. si p̄tor. ī fi. cū l. seq. cū si. Si
vero eēt difficultas dubia, seu ppetua, tūc d̄uenit̄ ad ęstimationē.
Cōtra lr̄ vr̃: qa qñ fu⁹ ē fugitiu⁹, difficultas ē dubia & tñ ñ d̄uenit̄
ad ęstimationē. d. l. cū res. §. sd̄ & si alien⁹. & l. cū fu⁹. e. ti. Sol. qñ f-
u⁹ ē fugitiuus, difficultas ē tāta, ꝙ assimilat̄ q̄dāmō casui fortuito,
l3 ñ total'r: qa eū hēre ñ licet, q̄uis aliq spes sit. l. Iulian⁹. §. j. de act.
emp. Facit l. ī fuga. C. ad leg. Fla. d̄ pla. Sd̄ p̄dicta loquūt̄, vbi ñ ē tā
ta difficultas. ¶Itē ꝯ illā dr̃iā, q̄ feci īter obl̄onē q̈titatis, & speciei
vr̃ iste tex. vbi æqparat̄. Sol. fateor, ꝙ æqparat̄ ꝯctui ī substātia o-
bl̄onis: sec⁹ q̄ admodū exactiōis, vt dixi. Itē ꝯ hoc: qa eadē sunt
tp̄a executiōis, siue sit d̄bita spēs, siue q̈titas. l. ī fidēꝯmissi. ī pri. s̃. d̄
vsu. So. circa lr̄ gl. variāt. Veritas ē, ꝙ idē ē tp̄s exactiōis vtriusq;,
qñ agit̄ actiōe psonali. l. fi. C. d̄ exec. rei iud. & ibi plene p gl. Sd̄ iu
dex pt̄ ex cā ꝓrogar̄, & abbreuiar̄, vt ibi no. & lr̄ ē ex cā tm̄, q̄ cā ē
fm̄ d. §. fi. Insti. d̄ inut. stip. Nā ē euidētior cā, q̄ ī pecuniaria, vt si ē
spēs Ephesi, tūc iudex statuit idē: & iō ex cā pt̄ ꝓrogar̄ diē. Sd̄ ī a-
ctiōe ī rē, tp̄s ñ ē limitatū, sd̄ iudex statuit offō suo: vt Ins. d̄ offi. iu,
§. j. & iō distingue. Aut q̄ris, vtrū difficultas īpediat exactionē quo
ad effectū ꝯdēnatiōis, aut q̄ ad effectū executiōis, & tūc, aut in o-
bl̄one ē q̈titas, aut spēs, seu fcm̄. Et hoc scd̄o casu. Aut ē difficul-
tas tēporalis, aut dubia: Et si dubia: aut multū magna, aut ñ. ¶Hē-
m⁹ vider̄ tertiū, & quartū. Et op fm̄ glo. & vr̃ ꝙ difficultas pœnæ
obl̄onē īpediat, vt s̃. ad leg. Rhod. de iact. l. si vehēda. § pe. Glo. d̄t,
fallit ibi. ¶Itē op. d̄ l. 2. s̃. si qs cau. Gl. d̄t fallit, ibi. Dy. vero d̄t: Aut ē
in obl̄one fcm̄, & est adiecta pœna, & difficultas īpedit obl̄onē in
pœna oriri. l. si vehēda. §. pe. & l. 2. si qs cau. Aut in obl̄one ē datio
& tūc, aut difficultas ē ex pte ꝓmissoris, & tūc ñ īpedit. l. ad diē. s̃.
eo. Aut ī re, & tūc īpedit̄. l. si hō mortuus. s̃. eo. An bñ dicat Dy. tu
hēs gl. valde no. ī l. qd̄ te. s̃ si cer. pe. sup verbo, ī ptāte tua, vbi d̄t,
ꝙ morā īpedit difficultas, ēt ex pte psonā. & vbi ē datio ī obl̄one
Pro hoc vr̃ tex. ī l. Thais. §. j. s̃. d̄ fideic. lib. & l. cū fu⁹. de leg. j. & d. l.
cū res. īpri. & §. sed si Stich⁹ e. ti. Dñi, Oportet nos aduerter̄, anteq̄
6 videam⁹ vtrū īpediat pœnæ obl̄onē ꝯmitti, †videam⁹ an īpediat
a moræ ꝯmissionē? [a] Et dic, aut ē ī obl̄one spēs dari, & tūc difficultas
īpedit ꝯmissionē moræ. l. qd̄ te s̃ si cer. pe. & d. l. cū fu⁹. & l. cū res
s̃. de leg. j. Aut fcm̄ ē in obl̄oe, & tūc idē, qa īpedit morā ꝯmitti. l. j.
§. si fr. s̃. de colla. bon. Aut q̈titas ē in obl̄one, & tūc sec⁹, vt s̃. dcm̄
ē. Nec ob. l. Thais §. j. qa ibi respū fui fcm̄ erat in obl̄one, s. luitio.
7 sed respū aliorū ñ. †Ex hoc hēmus vider̄ an īpediat ꝯmissionem
b pœnæ. Et dic, ꝙ ī oīb. [b] casib. in qb. ex mora ꝯmittit̄ pœna, tunc qa
mora

ADDITIONES.

a Moræ cōmissionē. Adde tu circa hoc, & vide late do. meū Soci. in consi. 288. vers. circa quintā q. in 2. pte, & ibi plene distinguit. q̄ distīn. ēt reassumpsit in alio suo consi. quod incipit suppositis multis. q̄ late & clare, quod nō habetur in impressis, & dicit. Aut promissio facti sui natura non est difficilis, sed difficultas superuenit, & tūc difficultas excusat a mora, & a pœna. Aut promissio facti natura sui a principio est valde difficilis, & tunc videtur quis ad talē rē difficilē voluisse se obligare, & per consequens difficultas non debet excusare, per reg. damnum. de reg. iu. lib. 6. cum sua materia. vide ibi.

b Pom. ¶Dic ꝙ in oīb. Vide Fel. in c. ex rescripto. de iureiur. Circa hoc vide, q̄ scribit p̄ceptor meus do. Ias. in l. nūmis. in v. no. s̃. de in lit. iur. & Pano. consi. 90. vol. 1. in 3. dub. & Fed. cōsi. 122. Feli. in c. testimoniū. de testib. & cōsi. 104. ad fi. & Bar. cōsi. 239. & Alex. cōsi 92. ad fi. vol. 1. & Pan. in c. significātē. in 2. not. de pig. & Feli. in c. 1. & 8. de off. deleg. Vide ēt Bald. in c. 1. §. porro. col. 2. vbi dicit, ꝙ impotentia soluendi excusat a periurio, in ti. quæ fuit prima cā bene. amit.

mora nō potest committi propter difficultatem, nec poena. l. 2. §. si quis cau. & l. Celsus. ff. de arbi. Si vero cōmitteretur poena ex cōditionis euentu, nō ex mora, tunc secus, arg. ff. eo. l. in illa stipulatione, si calēdis. Prædicta vera, nisi esset in obligatione quātitas dari, vt ff. plene dixi.

1 *Industria personæ non electa quādo non pōt per se facere, debet facere per substitutum.*
Feudum si concedatur aduocato quando debeatur eius hæredibus.
2 *Seruire per substitutum quando quis possit.*

§. Si ab eo stipulatus sim.

Possum stipulari ab eo, qui nō pōt facere illud, quod per aliū est factibile. h. d. ¶† No. quod qui nō pōt facere per se, dēt facere per substitutū, hoc iō, quia nō fuit electa industria psonæ: & sic fuit cogitatū de effectu, qui resultat ex opere, & de cōdōne, quæ resultat ex scriptura, potius de ipso actu, vt dicā plene. ff. ti. j. l. nemo. Et gl. inducit ad quæst. filij aduocati. Cōcessum fuit in emphyteusim, vel feudū, cuidā aduocato aliquid, an debeatur hǣredib. eius, licet nō sint aduocati, cū possit per aliū seruire. Et gl. istā quæst. format in l. quisquis cēsib. C. de episc. & cle. & ibi per doc. Spe. in ti. de aduoc. §. j. versi. sed pone, abbas. Nō est bn̄ declaratū. Iō primo est videndū, an ipse idē viuēs possit seruire per substitutū? Dic si quidē ipse impeditur ex cā superuenientis dignitatis, vel alterius necessitatis, & pōt, vt C. de decu. l. nullus. li. x. & de pri. agen. in re. l. pe. li. xij. Si vero nō impeditur, sed ipse sua spōte vult seruire per substitutū & nō pōt: quia vr̄ electa industria psonæ certæ. l. inter artifices. ff. de sol. & hic §. nō facit. Nō. n. pōt dici, quod hic fuit cogitatū de facto, sed magis de ipso fieri. Si vero ipse aduocatus est mortuus, tūc in hǣrede eius est aduertēdū qualiter sit facta cōcessio. Nā si fuit dictū, cōcedo tibi istū fundū, vt sis meus aduocatus, tūc vr̄ cōcessum iure plene proprietatis & sufficit defunctū fuisse aduocatū, donec vixerit, hǣres autem in nil tenetur. C. de suffra. l. j. §. quod si pdia. & ff. de var. & extor. cogn. l. j. §. diuus. Et hoc verum, si cōcedēs erat priuata psona. Si vero eēt ecclesiastica, tūc vr̄ cōcedi ad tpˢ, donec aduocatus eēt, & sic ad hǣredē nō trāsit, vt no. ex. de instit. c. cū venissent per Bar. Sed si ponimus fuisse cōcessum in feudū, vt gl. ponit, tūc parcat mihi Iac. de Bel. qui scripsit sup vsibus feudorū. & in d. l. quisquis. C. de episco. & cler. posuit distinctionē an in feudis possit quis seruire per substitutum, & idē hic recitauit d. Ray. Ego dico, quod pdicta nil ad propositum. Nā istud est feudum datum pro certa mercede: & ideo cōcedēs quādocūq; post annum pōt reuocare, vt x. col. de feud. guardiæ & castal. c. j. iuncto ti. si de inuest. inter do. & vasallum. c. j. in fi. & iō hǣres nō pōt hēre, nisi domino volēte.

1 *Pœna vt committatur non sufficit de facto fieri, & vide num. 4 vbi remittit.*
2 *Impossibilitas est, quādo id quod est impossibile per vnū tantum est explicandum.*
3 *Venditio rei prohibitæ alienari, etiam inter scientes, quando valeat.*
5 *Ciuitas quando possit plateam vendere.*
6 *Impossibile etiā reputatur id quod obtineri non pōt, nisi per ciuitatem fiat noua lex.*

§. Cū quis sub hac condōne.

1 †Nō sufficit de facto fieri ad pœnæ cōmissionē. h. d. Tu dicis, quod impossibile est rē sacrā vēdere. Cōtra imo possibile, quia Papa pōt, & Imperator. l. apud Iulianū. §. fi. ff. de leg. j. Di
2 cit glo. †quod id quod est possibile explicari per vnū tm̄ est impossibilitas.
3 Dy. dicit ista verba in c. semel Deo. de re. iur. lib. vj. ¶† Op. quod de iure pōt vēdi res sacra, licet nō alienari, vt Inst. de emp. & vēd. §. fi. & ff. de cōtrahē. emp. l. liberi. Dico, quod rei sacræ, & religiosæ nulla est ēptio respectu
a rei simpliciter, quia nō trāsfertur dn̄iū, & quādo prohibetur vēditio, prohibetur ta
b lis quæ inter sciētes valet. quod no. hic. sed istud vr̄ contra l. cū pater. §. liberis. de leg. 2. vbi prohibitio testatoris impedit trāslationē dn̄ij, tn̄ vēdēs incidit in poenā, & tenetur restituere. Br. valet vēditio et inter sciētes: quia eius rei, cui⁹ est cōmerciū, nunc semper pōt vēditio fieri inter sciētes, vt gl. in l. si in ēptiōe. §. itē si emptor: ff. de cōhē. emp. licet gl. contra teneat, & nō bn̄ simpliciter, in l. si is qui pro emptore. §. fi. ff. de vsuc. Sed si nō est cōmerciū rei, tunc vēditio impeditur inter scientes. & de facto dr̄ fieri, nec pœna cōmittitur, vt hic. ¶ Op. quod sufficit de facto fieri ad poenæ cōmissionē. l. Lucius. §. tres hǣredes. ff. ad Treb. Sol. ibi fuit actū, & cogitatū expresse de facto: hic nō: iō in dubio psumitur de iure. Sed contra C. de trāsac. l. vbi pactū. Sol. ibi factū de facto affert incōmodū, iō de facto psumitur cogitatū hic secus. Sed dices tu. Nōne affert incōmodū quia cogetur vēdicare, quod prius possidebat ecclesia? Rn̄. sola vēditio nō tribuit hic incōmodū, sed tra
4 ditio: sed nō fuit in cōditiōe sola vēditio. Et illud, †an sufficiat de facto fieri, quo ad poenæ cōmissionē? Dic per Cy. C. si māci. ita fue. alie. l. ea quidē. Siquo ad poenæ euitationē, dic vt l. quidā cū filiū. in fi. ff. eo. Si quo ad
5 actionē cōsequēdā, dic, vt l. mulier. §. pen. cū fi. de cōd. inst. ¶† Quæro ciuitas ista vult vēdere aliquā plateā, an possit? gl. hic vr̄ dicere quod nō, nisi principe statuēte. Sed dico quod in istis ciuitatib. quæ nō cognoscūt superiorē Papā, vel principē, quod illæ possunt. Ipsæ. n. sunt ipsius sunt principes, & populus liber est. l. nō dubito. ff. de capt. & no. e. ti. l. hostes
c Sed si ponimus, quod pricipē cognoscāt, idē dico: quia ipsa ciuitas statuēdo pōt alienare, hoc est prius legē faciēdo. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clā. vbi est casus. Preterea probatur ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. viā Publicā. & ibi gl. quæ in hoc vr̄ equiparare principē, Senatū, & ciuitatē in faciēdo locū publicū, vel nō. Et iō feci de facto fieri primo statutū, quod locus ille eēt priuatus: postea feci fieri vēditionē solēniter satis puto et sufficere si fiat statutū, de vēdēdo ipsum locū publicū
6 vt pdixi. Hoc † cō pmisso hēs hic aliud notabile, quod id quod non pōt obtineri, nisi fiat noua lex per ciuitatē, ita difficile est, quod reputatur impossibile. Facit quod no. per Inno. extra. de test. c. filius.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dn̄ium. Scripta exēplaria hēnt, & quando prohibetur venditio, prohibetur talis quæ inter scientes valet, quod nō hic. In Venetis ita lego, quia non transfertur dominium quo ad vendentem, dic aut ignorant, & valet, aut sciunt, & prohibetur venditio talis, quia inter scientes non valet, quod no. hic.

b Barb. ¶ Sed istud vr̄. Not. quod testator non potest stipulari vni hæredū actionē, quod tu limita, nisi cessionem legaret, quia tunc potest. Casus est sing. in l. j. C de excep. secundum Bal. ibi, quem omnino vide.

c Idem dico. Adde quod Pau. de Ca. dicit, quod ex eo quod recognoscunt superiorē, nō pn̄t hoc facere sine licentia superioris, ad quē pertinet administratio reipub. Vnde dicit ipse, quod cōitas Paduæ nō posset alienare sine cōsensu dn̄orū Venet. apud quos est administratro cōis. l. j. de cōsti. prin. Ité in eo quod dicit Bar. quod erit necesse facere statutū, Raph. reprehendit, quia et statuto non facto posset vēdere, & venditio hēret vim legis, vel statuti, quia cōtract⁹ factus ab illo, qui hēt vim legis condendæ, vim legis hēt. l. Cæsar. de publi. & l. donationes. C. de don. inter vi. & vxo. no. Bar. in l. Ciuitas. ff. si cer. pe. Et cū hoc vr̄ transire Pau. qui dicit videndū Bal. in l. j. C. ne fi. pro pat. Tu adde quod Bal. cōsi. 493. 3. lib. dicit quod cum cōtractus emanant in forma cōtractus hēnt vim cōtractus, & tāquā contractus sunt seruandi. Et quando communitas possit vendere res cōmunitatis, & qualiter vide Bal. consi. 404. j. lib.

§. Si vt aliquid.

Iste §. ponit formam stipulationis, sic supra eod. l. cum quid.

1 *Stipulari quare in dandis non potest quis vni ex hæredibus.*
2 *Stipulari quare in obligatione faciendi potest vni ex hæredibus.*
3 *Vsus fructus si quis stipulatus est sibi, & hæredi suo Titio, Titio acquiritur pro parte hæreditaria, alijs cohæredibus non.*
Vsum si quis est stipulatus sibi, & Titio hæredi suo Titio insolidū actio acqrit.
4 *Stipulando quando quis possit vni ex hæredibus quo ad actionem prouidere.*
5 *Factum si stipulatur quis sibi, & Titio hæredi, & Titij non intersit sed alterius, illi soli actio competit.*
6 *Dari quando non est in stipulatione, hæredes non nominati habent actionē: sed an exceptione repellantur.*
7 *Hæredes non nominati in stipulatione continente dari, exegerunt & an & quādo nominato teneatur restituere, quod exegerūt actione familiæ erciscundæ.*
8 *Vni ex heredibus, an possit prouideri quo ad exceptionem.*
9 *Vnum ex hæredibus an quis contrahendo grauare possit.*
10 *Vnum hæredum quando possit solus grauare ex vltima voluntate.*

§. Præterea sciendū.

Subtilis est in dādis nō pōt quis vni ex hǣredib. puidere secus in faciēdis ¶ Op. de l. quod dr̄. ff. eo. So. ibi pr̄ stipulatur factū fieri a filio, hic ab alio ipsi filio. Vel aliter. vt in gl. quia cū hic stipuletur post mortē, valeret, et si vt filio stipuletur. l. quodcunq;. §. 2. ff. e. Illa lex nil facit ad propositū: quia ibi loquitur, an quæratur mihi, quādo filio meo stipulor: hic vero an hǣredi acquiratur. ¶ Venio ad legē nostrā, & quæro quæ est rō diuersitatis inter oblōnē dādi. & oblōnē faciēdi? Glo. dicit, quod in oblōne dādi pariter interest vtriusq;: secus in oblōne fieri, vt in exēplis positis in gl. Sed ista rō vr̄ contra casum l. auus. ff. de pac. & l. auus. ff. de pac. do. sed ibi loquitur in pactis, quæ fiūt ad exceptionē: hic in his quæ fiunt ad actionē: Vel aliter, vt in gl. magna, quæ totā recita, vt iacet. Et pro eius declaratione & totius mātæ intēdo examinare istā mām per quatuor qōnes. Primò an quis stipulādo possit vni ex hǣredib. puidere, quo ad actionē. Scdo, an possit vni prouidere quo ad exceptionē, Tertio, an possit vnū ex hǣredib tm̄ cōhēdo grauare. Quartò, an puidere, vel grauare possit vltimā voluntatē cōdēdo. ¶† Ad primū quæro primò, quæ est
1 rō, quod in dādis nō pōt quis vni ex hǣredib. stipulari? Pet. vr̄ dicere; quod rō est: quia oblō incipit à defuncto, nec ei⁹ morte finitur, et si velit: quia oblō est ppetua. l. eū qui ita. §. qui ita. ff. eo. & ex l. xij. tab. diuiditur iter hǣredes l. ea quæ in oībus. C. famil ercisc. & si cer. pe. l. j. & C. de pac. l. pacto successorū, ideo transit ad hǣredes. Ex hoc concludit ipse, quod si oblō nō incepit a defuncto, sed incipit ab hǣrede, vt C. vt ac. ab hǣredi. & contra hǣre. l. vnic. quod tunc posset quis vni ex hǣredib⁹ stipulari: quia cessat rō pdicta. Et ex hac rōne ponebat suam distinctionē satis longā, quā non refero, quia falsa est, cū sit fundata super dicta rōne, quā probo falsam. Hǣres. n. repntat personā defuncti solū pro ea parte, pro qua est hǣres, vt C. de rei ven l. cū à matre. no. ff. de pto. stip. l. 2. §. fi. in gl magna. Pro aliis partibus extraneus est. vt dictis legib. & C de hær. act. l. si adulta. & de bo. auct. iud. pos. l. si vxor. & ad l. Fal. l. licet. cū si: Posito ergo, quod si stiplō nō inciperet à defuncto, sed ab hǣrde, si dices ei, quæri insolidū, statim sequeretur, quod possit quis alteri extraneo stipulari, cū pro aliis partibus sit extraneus, quod est contra §. alteri, in l. stiplō ista ff. eo. & §. alteri. Inst. de inuti. stipu. Præterea licet ab hǣrde incipiat oblō, tn̄ hǣreditaria est. l. hæreditarium. de bon. auct. iud. possi. ergo et sm eū dēt diuidi inter hǣredes per l. xij. tab. l. pro hǣreditariis. C. de hære. ac. dic ergo tu, quod est rō quare ei cui voluit puidere, non quæritur insolidū quia pro aliis partib. est extraneus: & sic ei stipulari nō potuit, vt dictū est. Si quæris quæ rō est, quod aliis quæritur, quibus ipse prouidere noluit. Rn̄. ratio est, quia oblō perpetua est, & transit. in hǣrdes per legem
2 xij. tab. et inuitis cōhentibus, vt dixi. ¶† Item quæro quæ est ratio, quod in obligatione faciendi pōt vni ex hǣredibus stipulari. Respon. facta sunt indiuidua regulariter, vt ff. eo. l. stipulationes nō diuiduntur. ideo cuilibet hæredum cōpetit actio insolidum. l. in executiōe §. 2. ff. eo. ideo nō est mirum, si ex stiplone defuncti cōpetit hæredi

noĩato insolidũ: qa ẽt si nullus esset noĩatus, insolidũ sibi ꝯpeteret. Et si dicis, ꝙ est rõ, ꝙ aliis nõ noĩatis nõ ꝯpetit? Rñ. qa eorũ ñ interest, vt in exẽplis positis in gl. alˀs si eorũ interesset, oĩbus ꝯpeteret. qa esset eadẽ rõ, ꝙ in oblˀone dãdi. Et si poneres hoc ĩ facto diuiduo, tunc idẽ qđ in oblˀone dãdi: qa cessat rõ p̄dicta. Idẽ in fa
3 cto indiuiduo, si ageret̃ ad interesse. ¶ † Sed qd si stipularet̃ aliqd qđ de sui nã nõ ẽ trãsitoriũ ad hr̃des, vt vsus, & vsusfr. si stipˀlatus est qs sibi, & hr̃di suo Titio, tũc illi Titio acqrit̃, put p̃t: qa in vsufructu, q est diuiduus, acqrit̃, s. pro p̃te hr̃ditaria, ꝓ aliis nõ: qa qđ sibi vt exneo defunctus stipulari ñ potuit, ad alios hr̃des nõ ptinebit: qa ex p̃sona defuncti finit̃, & ad hr̃des nõ trãsit, nisi sit actũ. l. stipˀlo ista. §. si qs ita. s̃. e. sed de aliis nõ fuit actũ. g̃, &c. In vsu vero, q ẽ indiuiduus, s̃. de vsu & hab. l. vsus ps. q̃rit̃ illi hr̃di noĩato actio insolidũ, sicut in aliis indiuiduis: aliis hr̃dibus nihil, eadẽ rõ
4 ne qua s̃. ¶ † Ex p̄dictis collige distinc. p te sic, Aut loqmur in his, q sunt trãsmissibilia ad hr̃des, aut in his q cũ p̃sona finiũt̃. Primo casu, aut ꝑtinet dationẽ, aut fcm̃: & si fcm̃, aut diuiduũ, aut indiuiduũ: & si ĩdiuiduũ, aut agit̃ ad interesse, aut ad ipsum fcm̃: & si ad ip̃m fcm̃, aut oĩum hr̃dũ interest æqˀr, aut eius, q est noĩatus tm̃, vt ex p̄dictis pt3. Scđo casu, qñ cũ p̃sona finit̃, aut ꝑtinet diuiduũ
5 aut indiuiduũ, vt s̃. plene dixi. ¶ † Quero iuxta p̄dicta, qñ fcm̃ qs stipulat̃ sibi & Titio hr̃di, qd si interest alterius ex hr̃dibus ñ nominati, illius ãt noĩati ñ interest? Rñ. illi ꝯpetit actio soli, ꝓ ea, q dicta sunt.
6 ¶ † Quæro, qñ dari stipulat̃, an alij hr̃des non noĩati habeãt actionẽ, vt dcm̃ ẽ, an exceptiõe repellant̃? Dicit gl. hic ꝙ sic: qa ꝯ defuncti volũtatẽ agũt. Idẽ no. s̃. de pac. l. au⁹. Ego dico, ꝙ defuncti voluntas fuit, vt ita demũ exceptiõe repellant̃, si ei cui voluit ꝓuidere, totũ acqreret̃, alˀs secus. Nõ n. voluit adimere aliis, qđ noĩato nõ querit̃, arg. s̃. ex qb. cau. maio. l. nec vtilẽ. & iõ si illi noĩato aliq̃ casu esset q̃sita vtilis, ꝓ portionibus ñ hr̃ditariis, vt qa fuit interposita stipˀlo sup̃ rebus ipsius defuncti. l. pen. C. ad exhi. vel aliter, vt dixi s̃. eo. l. stipˀlo. §. si qs insulã. vel qa testator hoc nomen ꝑlegasset sibi tacite, vt dicã vel expˀsse, vt l. ex legato. C. de le. tunc verum diceret gl. & ita loquitur. C. de except. l. j. alias secus.
7 ¶ † Sed q̃ro, alij nõ fuerũt exceptione repulsi, & sic exegerũt, an noĩato restituere teneant̃ actiõe fam. er.? Gl. hic, ꝙ sic, tu dic lati⁹. Aut testator vnũ noĩauit, quẽ tunc solũ hr̃dẽ futurũ credidit, & post ea habuit plures, & tũc alij petẽt, nec restituẽt. ar. s̃. đ pac. l. tale. ĩ fi. tãgit gl. ĩ d. l. auus. Aut sciebat se habere đbere alios, & tunc nisi testator voluntatẽ mutauerit, vˀ illi noĩato tacite legare: ergo, &c. l. filiæ. C. fam. er. fm̃ gl. Sed istud ẽ verũ, qñ deuẽtum ẽ ad traditionẽ, alˀs sec⁹, vt C. de caſ. pec. l. j. lib. 12. & l. 2. C. si qs alteri vˀ sibi. aliãs morte nõ ꝯfirmaret̃. vt arg. s̃. de do. inter ui. & vxo. l. Papinianus. & tetigi. s̃. de do. l. donationes. §. p̃r. & l. si p̃r in prin. Vñ credo, ꝙ actione fam. erc. ñ teneat̃, nisi ex aliis appareat ꝙ voluit
8 legarˀ tacite, vˀ expˀsse. ¶ † Ad fm̃, an vni ex hr̃dib. possit ꝓuideri q̃ ad exceptionẽ, inter gl. nr̃as fuit opi. Finalˀr dñt idẽ qđ in actione, cũ rõ diuersitatis reddi ñ possit, ita no. hic & in d. l. auus. Doc. oẽs tenẽt ꝯriũ, ꝙ exceptio vni tm̃ possit q̃ri. vt d. l. auus. đ pac. & l. au⁹. de pac. do. Et rõ diuersitatis ẽ fm̃ Ia. de Are. qa creditoris interest ꝙ alij hr̃des ñ noĩati: ñ possunt excipˀe, sũ debitoris ñ ĩterest, vtrũ vnus vˀ oẽs agãt. Vˀ dic, fm̃ alios & melius, ꝙ exceptio vˀ pact. liberatoria p̃nt cẽ p̃sonalia. l. iurisgẽtiũ. §. pactorũ. s̃. de pa. & l. q i futurũ. Vñ p̃t facerˀ paciscẽs, q ad hr̃des ñ trãseat: secus ĩ pactis obligatoriis, vt dcm̃ ẽ, iõ nõ trãsibit, nisi ad noĩatũ. idẽ ĩ pactis obligatoriis, q cẽnt eiusdẽ nãæ, vt s. vidistis. Sđ ꝯ hoc vˀ. s̃. e. l. cũ q ita. §. j. ibi. & q̃nis, &c. Sol. ibi pcm̃ vˀ fcm̃ ob cãm. s. si hr̃s nominatus tenet̃ ĩ totũ. Cũ igit̃ ñ teneat̃, nisi ꝓ p̃te, iõ illud pcm̃ ẽ inutile. ¶ Quero qd si illũ, cui pactus ẽ, solũ putabat sibi hr̃dẽ? Rñ. oĩb. proderit, arg. s̃. de pac. l. tale. §. si. no. in d. l. auus. & qa ꝑstat, ꝙ noluerũt facerˀ
9 pcm̃ p̃sonale. ¶ Venio ad tertiũ, † an vnũ ex hr̃dib. possit ꝯhendo grauarˀ? Et lex expˀsse vˀ dicerˀ ꝙ n. vt s̃. e. l. cũ q ita. §. te & Titiũ. Rõ qa sicut ñ possum obligarˀ exneũ, vt Inst. e. §. si qs aliũ. ita nec possum hr̃dẽ ꝓ illis portionib. ꝓ qb. ñ ẽ hr̃s: qa q̃ ad illa ẽ exneus, vt dixi. Trãsit g̃ in p̃sonã aliorũ hr̃dũ, sicut cæteræ oblˀones hr̃ditariæ. ¶ Sđ q̃ro, qd si est talis oblˀo, q p̃t finiri ex ꝗ̃tione in persona ꝓmissoris, vt ꝓmissio de aliquo nõ faciẽdo, vt s̃. e. l. si sic. Rñ. tũc possum tm̃ vnũ ex hr̃dib. grauarˀ quo ad ipsum fcm̃. Sed si ageret̃ ad interesse, tunc oẽs hr̃des teneret̃ ꝓ hr̃ditaria portione. l. Iulianus. in prin. s̃. e. Intelligo. n. ꝙ ibi ex solius Titij fcõ stipˀlo ꝓmittit̃, ex fcõ aliorũ ñ: qa ꝯhẽtes ñ voluerũt qd potuerũt, vt dixi. Ad postq̃ ẽ ꝓmissa, oẽs tenet̃ ꝓ portione hr̃ditaria ad interesse. ¶ Ad quar
10 tũ venio, † s. an vnum possit grauarˀ, s. vltimã volũtatẽ ꝯdẽdo? Dic aut q̃ris de oblˀone iã ꝯcta, aut de ꝯhẽda ex ipsa vltima volũtate. Primo casu, aut vult vni ꝓuidere legãdo actionẽ, q hẽt, & p̃t, vt C. de excep. l. j. & ibi no. & C. de leg. l. ex legato. cũ si. Aut vult grauare, vt sustineat onus vnius oblˀonis, q tenebat̃, & tũc q̃ ad creditorẽ, nõ p̃t, vt habeat actionẽ ꝯ eũ solũ. fallit in actione de dote. l. cũ ab vno. s̃. đ le. 2. dic vt ibi, sđ p̃t vt cohr̃dib. teneat actiõe fã. erc. vt ibi plene no. Scđo casu distingue, aut grauat vnũ ex hr̃dib. ĩspẽ hr̃ditaria, & tũc ñ tenet̃ nisi ꝓ hr̃ditaria portione. l. si fundũ sub ꝯdõne. §. si libert⁹. đ le. j. & no. đ le. 2. l. Mæuius. §. cũ q ab vno. Aut ĩspẽ ñ hr̃ditaria: & tũc grauat̃ hr̃s ĩ totũ. l. si tibi hõ. §. j. s̃. đ le. j. Aut in quãtitate, & tũc insolidũ. l. ab oĩbus. in prin. de leg. j. Quod dixi in specie hr̃ditaria tm̃ teneri pro parte, intelligo, nisi onus iniunctum fuerit indiuiduum. l. cum quasi. §. si plures. de fideicom. lib. & istud vltimum bene tetigit Gul. de Cu. in d. l. auus. de pac.

LEX CXXXVIII.

1 *Præfationes contractus, probant quæ dicta sunt in contractu.*

a Eum qui certarum. [a]Promissio facta in nũdinis, intellˀr in die vltima nũdinarũ. h. d. ¶ Quæro, ꝙ erat rõ dubitõnis hmõi legis? Et ẽ rõ, cũ stipulat̃ qs ĩ nundinis, vˀ stipulari, vt in nũdinis possit expedirˀ, & sic ĩ princ. & hoc ꝓ Sabino, & Proculo facit rˀa l. q hoc anno. s̃. e. ¶ Gl. q̃rit, qd si est expressum, vel tacite actũ ab vtraq; p̃te? Et gl. dt, forte, sed sine forte: qa tũc die, & tpe acto illo debet̃. l. cũ q calendis. s̃. eo. Ex
1 p̃sumptionibus † g̃. hoc est, ex his q in p̃fationibus sunt dicta, debuit hoc probari. vel ex qualitate p̃sonarũ. Sed iurisçon. inspexit
b hic solum verb. significationẽ, sed gl. [b]vˀ ꝯ istum tex. Insti. de inut. stip. §. pe. Sed distingue, Aut apparet quid actum sit, aut non.

ADDITIONES.

a Barb. Eum qui certarum. Pro hac vide Ang. in consi. 193.
b IO. Fran. Ru. Sed gl. Adde, ꝙ illam gl. sequitur Ang. de Are. in d. §. pe. Sed cum Bar. tenet Raph. Imo. & Are. hic.

1 *Electionem habens, vel declarationem, quando possit variare. & nu. 3.*
Electio quando conceditur à lege videtur concedi per futurum indicatiui.
2 *Electio in vltimis voluntatibus trahit secum executionem.*
4 *Electionem habens an facta executione possit variare.*
5 *Dictio quoties, in quibus verificatur.*
6 *Tacitum & expressum quando differant.*

§. Cum pure. Iste §. est subtilis. Qui hẽt electionẽ à lege, p̃t q̃ncũq; variarˀ. h. d. ¶ Assumo gl. mag. & op. đ l. si qs stipulatus sit. vbi distinguit̃, volã, vel voluero. Gl. soluit ꝙ ibi ĩ creditorˀ, q hẽt electionẽ ex ꝗ̃tiõe ptiũ: hic ĩ debitorˀ, q hẽt electionẽ à lege. Procedit vltra gl. ꝙ idẽ eẽt ĩ debitorˀ, si exprimeret̃ ꝙ ĩ creditorˀ, ꝙ post lit. ꝯt. ñ possit variarˀ, si hr̃et electionẽ ꝑ verbũ volã. Idẽ dt tertia so. Idẽ dt Hug. ĩ alia gl. ẽt si tacite hẽt electionẽ. Sđ istđ ẽ falsũ. Nã actor hẽt eligerˀ ĩ ipso libello, vt s̃. e. l. vbi ãt. §. q illud. merito sibi ꝑ lit. ꝯt. p̃iudicat: qa iterũ vˀ eligerˀ. Sđ ĩ reo licˀ ñ p̃t ꝯtingerˀ: qa qñ rei ẽ electio fit libellus alternatiue. vt plene dixi ĩ d. §. q illud. vñ lit. ꝯte. ñ eligit. Nõ p̃t g̃ dici, ꝙ ꝓhibet̃ variare: cũ nullo tpe elegerit. Præterea qñ exprimit̃ electio ꝑ verbũ volã, exprimit̃ per eũ modũ, q tacite est: vt j. dicã: ergo nihil operat̃. l. 3. de legj. nec ob. §. & gñarˀr. de eo qđ cer. lo. hic alle. gl. qa ibi erat electio creditoris, iõ đbitor admittit̃ ad purgãdã morã vsq; ad li. ꝯt. postea
1 nõ, vt s̃. e. l. si insulã. Vñ † gl. ponit aliã opi. verã: qa aut tacite põit & p̃t variarˀ, vt hic. Aut expˀsit, & tũc aut ꝑ verbũ, voluero, & non põt. l. si qs stipulat⁹. s̃. e. si ꝑ verbũ, volã, põt variarˀ, ac si nõ cẽt expˀssũ: qa exp̃mit̃ ꝑ eũ modũ, per q̃m tacite ĩnẽ. Et ex his not. ꝙ qñ electio ꝯcedit̃ à lege, vˀ ꝯcedi ꝑ futurũ ĩdicatiui. Et hæc ẽ gl. ꝑ q̃ p̃t r̃nderi ad q̃st. q posset fieri, si creditor hẽt electionem. l. 3. §. & gñarˀr. de eo qđ cer. lo. quãdo põt variarˀ vsq; ad li. ꝯt. postea nõ, ac si esset ꝯcessa per verbum volã. Et prædicta sunt vera, si vtrũque est ĩ oblˀone, si verũ vnũ ẽ ĩ oblˀone, aliud in soˀlone, actor postq̃ elegerit, non potest variare. l. si pluribus. in fin. de leg. j. Vel illud: quia in legatis: sed prima placet, vt in reo statim dicã. ¶ Op. de l. huiusmodi. §. Stichum. s̃. de leg. j. & l. apud Aufidium. s̃. de opt. le. & l. fideicommissa. §. si fideicommissum. s̃. de leg. 3. Sol. ibi in
2 vlt. volũtate: hic in ꝯctib. Et rõ est hæc: † qa in vltima volũtate trahit secũ executionẽ electio: qa trãsferet̃ dñium. l. si qs stipˀlat⁹. s̃. e. & l. hmõi. §. Stichũ. & ibi gl. de leg. j. & d. l. apud Aufidiũ. & ibi gl. Vel fm̃ Pet. rõ ẽ: qa vltimæ volũtates nõ p̃nt cẽ in pendẽti. l. fi. s̃. cõia pđ. & ista ẽ magis gñalis rõ: vt plene dixi in d. l. si qs stipˀlatus s̃. e. ¶ Op. ex gl. de l. quicqđ. s̃. e. in medio magnæ gl. Sol. locũ ẽ variatiõi hic in electiõe, ibi vero in declaratiõe volũtatis ambiguæ, in q̃ nõ l3 variarˀ. ¶ Op. de l. si qs stipulat⁹ fuerit decẽ in melle. j. đ sol. Rñ. ibi vnũ erat in oblˀone, aliud in soˀlone: iõ post litẽ ꝯtestatã nõ p̃t variarˀ, hic vtrũq; erat in oblatiõe. ¶ Cõtra istud op. vltimo loco de l. itẽ veniũt. §. cũ p̄diximus. s̃. de pe. hr̃d. & de l. miles §. đ cẽ s̃. de re iud. vbi post sententiã admittit̃ variatio. Sol. in ꝯriis vnũ erat ĩ oblatiõe, aliđ in solutiõe ex dispositiõe legis. Sed qđ dixi s̃.
3 hẽt locum, qñ ex dispositiõe ꝯhentium. Ex p̄dictis † g̃ collige distinctiõẽ ꝑ te ipsum, qa aut loqmur in declaratiõe, aut ĩ electiõe. Et si in electiõe, Aut in vltimis volũtatib. Aut ĩ ꝯctib. Et si ĩ ꝯctib. Aut in actore, Aut in reo. Et si in reo, tunc aut vtrunq; est in obligatione, aut vnum in solutione & aliud in obligatiõe, vt ex p̄dictis apparet. ¶ Venio † ad aliã gl. & aduertatis ad istã dr̃ hic ꝙ p̃t
4 variarˀ quãdocunq;. g̃ quãdo fiet executio, semper variabit̃, & sic nunq̃ poterit fieri executio, quòd est g̃ remedium? Dic ꝙ vnũ remedium est ꝙ fiat executio in æstimatiõe actiõis, cum ꝑ impossibilitatẽ rei, q dẽt p̃stari, fiet æstimatio. vt l. si seruus. in fi. s̃. de ꝯd. fur. l. j. §. si hr̃s. ad Trebel. Aliud remedium dãt Pet. & Iac. de Aret. & volunt ꝙ certum tempus statuatur, intra quod eligat, vt arg. l. mancipiorum. s̃. de opt. leg. C. de ingen. ma. l. diffamari. & l.

si eo tpe. de dis. pig. cũ si Istud remediũ nõ vr ee sufficiẽs. Statuo tps tibi intra qđ eligas, nõ eligis, qđ erit? Videte, alterũ de duobus erit, vl ꝙ electio trãsferat ad actorẽ. l. j. cum l. seq. ĩ. de sol. Facit qđ. no. ĩ simili ĩ l. hrdes. §. si incerto. ṡ. fam. er. & l. legato gñalr. đ leg. j. Vel dic, ꝙ habeat electa, q̃ deterior ẽ ꝓmissori, & magis stipulatori ꝓdest, vt ar. l. scim⁹. §. pe. C. de iure đ lib. Tertiũ remediũ dat̃ ꝑ gl. q̃ ẽ in l. si qñ. §. hrs. ṡ. de leg. j. vt añ sniam interrogat⁹ reus, qđ velit dare, post sniam mutare ñ poterit. Ray. allegat illã legẽ ad hoc Pro hoc ꝑt allegari gl. in l. j. in pri. ṡ. de ac. empt. in gl. j. magna. Vel dic, ꝙ si semel elegit, & iudex ꝓnũciauit ĩ eo faciẽdã executionẽ, amplius nõ ꝑt variare, sicut nec actor post lit. ꝯte. sec⁹ si añ sniam elegisset ĩ vno ꝯdẽnari, vt dcm ẽ, ne sit elusoriũ ꝑtoris decretũ, vt l. si pror. in pri. ṡ. de iudi. & istud puto verissimũ. Sed si añ decretũ iudicis sp variaret, & tũc dico ꝙ postq̃ vnã rẽ bis elegisset, tñ nõ ꝑt amplius variare, sicut nec actor post lit. ꝯte. qđ bis elegit, vt dictum ẽ. Ad idẽ C. ad Velleia. l. si mulier. facit qđ nõ l. tertio ꝓuocare, & hoc inducit significatio huius dictionis q̃ties, hic posita sicut in dictione rursus. l. fideicõmissa. §. si qs decẽ. ṡ. de leg. 3. & vt leg. no. ca. l. j. §. si cui ita. Sed ꝯ dicit l. sicut in pri. ṡ. qb. mo. vsusfr.
5 amit. & qđ no. in d. §. si qs decẽ. Sed nõ †curo de dictionib⁹, quoties, vel rursus. l. veluti. §. fin. ṡ. de edẽ. Nã dictio, quoties intellr de multis vicib⁹, noua supueniẽte cã. d. l. sicut. sed si nulla eẽt cã, sed solũ alterius dãnũ, tunc bis tm, vt dixi. Facit optime. C. de emen.
6 Iusti. Cod. l. j. §. supradictis, ibi, cũ nemini, &c. ¶ Restat vnũ. †vtrũ alibi sit drĩa inter expssum, & tacitũ. Et glo. ponit vnũ exẽplũ ĩ l. si cũ dies. ĩ fi. & l. Celsus. ṡ. đ arb. & istđ ẽ clarũ. Itẽ distinguit̃ iter mãdatũ tacitũ, & expssum, & vide in gl. ibi, & sic distinguit̃, &c. sed leges alleg. in gl. videnẽ dicere ꝯriũ: qa ĩ mãdato expsso vr posse reuocari, ĩ adiecto, ĩ quo ẽ mãdatũ tacitũ, tũc ñ ꝑt reuocari. Br, vt saluemus gl. opt; intellr primũ dictũ ꝓut iacet, & itellige in eo, ꝗ nõ ẽ simplex mãdatarius, sed sibi fuit stipulat⁹, & actio fuit sibi q̃sita. In adiecto dic, ꝙ post lit. ꝯte. ꝑt ꝓhiberi, añ nõ. Itẽ an in adiecto sit mandatũ tacitũ, vel nõ dixi in l. Iulianus. §. q fundum. ṡ. eo.

LEX CXXXIX.

Cum ex causa duplæ; In cã euictionis, si ꝓ parte nõ defendat̃, pœna insolidũ ꝯmittit̃. h. d. ¶ In tex. ibi, cæteris subsistere, id est rẽ vẽditã à creditore agẽte hypothecaria ꝓ suis ptib. liberare, vt ṡ. de euict. l. rẽ hrditariã. vel cũ agẽte iure dñij pecunia data ꝓ pte trãsigere, vt ṡ. đ resc. vẽ. l. si. §. j. Ia. de Are. & Old. dicũt hic ꝙ oẽs đnũciandi sunt. Vidistis ṡ. e. l. ĩ executiõe ꝗ insolidũ, Oppo. de l. añpe. ṡ. si ex noxa. cau. aga. vbi si vn⁹ vult, ꝑt ꝓ oĩbus defendere. Rñd. fateor, ꝙ sufficeret: sed hic ñ ꝓ oĩb. iõ apostillã illã in tex. dedi. Opp. ꝙ in ꝑtoriis stipl'o vno ex hrdib. ꝓmissoris ꝯfaciẽte ꝯ illũ tm pœna ꝯmittit̃. l. pœnales. §. Iulianus. ṡ. ad l. Fal. hic in stipl'one duplæ, quæ est ꝑtoria. l. j. §. stipl'o duplæ. ĩ. đ ꝑt. stip. Sol. tũc est ꝑtoria, qñ sup vẽditione serui interponit̃, vt plene dixi in l. stipulationũ aliæ. circa prin. supra, eo. Intelligo ergo, ꝙ hic nõ erat ꝑtoria. Idẽ dixi in l. 4. §. Cato. supra, eo. ¶ Op. qa si oẽs defenderent, si tñ res euinceret̃, committeretur stipulatio. l. euicta. de euic. Sol. intelligo hic, quòd defendunt, & ita rem liberant, & ita apostillaui tex.

LEX CXL.

Plurib. Istud principium habuistis in l. Titia. §. fi. ṡ. eo. & eius effectum plene in l. scire debemus. ṡ. eo. ti.

§. De hac. Istum §. declaraui in l. si Stichũ. §. Stipl'o. ṡ. e. In tex. ibi, id, i. eiusdem generis, vt decẽ pondo arẽti. Op. de l. si Stichũ. §. stipulatio. ṡ. eo. Gl. dat plures solutiones. Tene mediam sol. quia aut fit denominatio annorum, aut non.

2 *Fundo vendito, seruitute detracta, licèt seruitus sit amissa tempore, tamen remanet actio personalis ad illam constituendam.*

3 *Acti⁹ an vitietur, qñ res deuenit ad eũ casum, a quo incipere ñ potuit. & n. 4.*

Assignatio dotis facta in casu l. vbi adhuc. C. de iure do. an irritetur, si diuitiæ viro superueniant, remissiue.

§. Et si placeat. Dispositio impfecta, & ñ ꝯsummata vitiat̃, si ad eũdẽ casum deuenit, à quo ñ potuit inchoari: secus in dispositione pfecta. h. d. Primo ponit regulam. Sc̃do ponit tria exẽpla, in qb. regula fallit. ¶ Op. & vr, ꝙ res ñ vitiet̃ licèt đuenerit ad eũ casum, à quo ñ potuit incipeř, vt Inst. đ le. §. ex ꝯrio. Gl. dr, ꝙ fallit ibi. Sed Dy. hic, & ĩ c. fcm legitime de reg. iu. li. 6. dicit, Aut casus supueniens tẽdit ad eundẽ effectũ, ad quẽ ipse act⁹, & tũc ñ vitiat̃, vt ibi, & l. verbis. ad l. Fal. Aut tẽdit ad aliũ effectũ, & tũc vitiat̃. ¶ Op. dr, ꝙ fallit regula in plurib. hrdib. ñ est verum: qa vterq; hẽt actionẽ insolidũ. l. 2. §. ex his. ṡ. e. & ab initio si duo sunt dñi, & qlibet dñorũ stipulet̃ insolidũ, valeret, l. si vnus. ṡ. de ser. ru. pd. qđ ẽ verũ ĩ seruitute ñ pst. l. 2. §. ex his ver. ex q̃ qdẽ. ṡ. e. licèt qdã habeat additionẽ Dy. q̃ dicit aliter: sed falsa est additio. Gl. soluit, & bñ. ¶ Sed op. de l. si sub vna. §. fi. ṡ. e. Sol. ibi loqmur in duob. successorib. singularib. hic in vniuersalib. Rõ apparet ex his q̃ ibi dixi. ¶ Op. qa hic ponit exẽpla in seruitute ꝯstituta regula in obligatione ponitur. Gl. soluit dupliciter: qa licèt Iurisc. ponat regulam in exceptione, intellexit largius. Vel aliter, & subtilius, ꝗ cõstituit seruitutẽ, tenetur ad patientiam, nec incontinenti liberat̃ ipso iure, vt no. in l. corruptionẽ. C. de vsufr. & ibi gl. dicit, licèt Pet. ꝯdicat, vt plene dixi in l. 2. ṡ. e. ¶ Quæro, vendidi tibi fundũ detracta seruitute, seruitus ẽ amissa tpe an remaneat actio psonalis ꝯ te ad ꝯstituẽdã seruitutẽ? Glo. dicit hic ꝙ sic, & fm hoc debes sic hře gl. hinc est qđ ex empto tenet̃: qa seruitutẽ in vẽdẽdo fundo retinuit, si illo tpe est amissa, &c. q̃si dicat, adhuc durat psonalis. Sed hoc est ꝯtra casum d. l. corruptionẽ. C. de vsufr. & l. ĩ vẽdẽdo, q̃ allegat gl. ĩ alio casu loq̃t. Alij habẽt gl. hic, ꝙ ex empto tenetur, qui seruitutẽ in vẽdẽdo fundo retinuit, & fm hoc est casus in d. l. in vẽdẽdo. §. j. sed ñ facit ad ꝓpositũ: nisi dicas vẽditorẽ teneri, vt cedat actione psonalẽ, qđ est ꝯ d. l. corruptionem. ¶ Venio ad gñalia, q̃ ponit gl. in verb. ñ ꝑt. q̃ incipit, veluti Sticho. Primũ est qđ ponit in tex. In eadẽ gl. ibi, sic eꝫ. Illud est aliud generale, ꝙ tractu tpis ñ firmat̃, qđ à prin ñ subsistit; & ĩ isto dic ꝑ Dy. in
2 c. ñ firmat̃. đ reg. iu. lib. vj. ¶ †Circa pmũ a, s. an vitiet̃ res, si đueniat
a ad eũ casũ, à q̃ ñ potuit inchoari? Primo dẽs scire, ꝙ sunt qdã, q̃ veniũt directo ad rescindẽdũ, vt q̃rela inofficiosi testi, actio qđ met⁹ cã, & bñficiũ in integrũ restõnis. & sĩlia, & in istis nõ q̃ro. Quædã sunt q̃ ad rescindendũ nõ veniũt ꝑncipalr: & dic ꝙ qñq; supuenit defectus cãæ finalis, & pone exẽplũ, vt itelligas qđ hẽo dicere. Pone ĩ d. §. ex ꝯrio. q̃ ẽ rõ, quare legatũ valet: qa affert legatorio ꝯmodũ: supuenit cã, q̃ nõ affert ꝯmodũ, an vitiet̃? Et dic aut casus supueniens tẽdit ad eũ finẽ, ad quẽ ipse actus, & tũc nõ vitiat̃, vt in d. §. ex ꝯrio. Inst. de leg. & l. verbis. ad l. Falc. & ꝑ Dy. in c. factũ legitime. đ reg. iu. lib. vj. Aut nõ tẽdit ad eundũ effectũ, & tunc aut ẽ talis actus, q̃ non vitiat̃ partib. volẽtib. & tunc casus supueniens nõ vitiat. l. sciẽdũ. §. fi. ṡ. q satisd. cog. Aut vitiaret id qđ agit̃ et partib. volẽtib. & tũc vitiat. l. Vranius. versi. sed cũ duo. ĩ. đ fideiuss. ¶ Induco
3 †ad qõ. vir vergit ad inopiã, soluta est dos mulieri fm l. vbi. C. de iure do. & l. si ꝯstãte. ĩ prin ṡ. sol. mat. supuenerũt diuitiæ, an irritet̃ assignatio dotis? Gl. in d. l. vbi. tenet ꝙ ñ vitiat̃, Spec. ĩ tit. de do. post diuor. restit. §. fi. ver. qđ si, tenet ꝯ. Istud posui in repet. l. si ꝯstante. in pe. vl vlt. q. ṡ. sol. mat. & ex theorica pcedẽti apparet solutio q̃st. qa diuitiæ supueniẽtes tendũt ad eũdẽ effectũ, ad quẽ solutio dotis, vt ad ꝯsulẽdũ mulieri: ergo solutio non vitiat̃. Idẽ ꝑ l. sciendũ. §. fi. ṡ. qui satisd. cog. ¶ Qñq; superuenit defectus cãæ materialis, & tũc casus superueniens vitiat rẽ. l. inter stipulantem: §. sacram. & hic in duobus exemplis gl. Qñq; superuenit defectus in cã efficiẽti vt ĩ psona, & tunc aut erat actus pfectus, & cõsummatus, & tũc non vitiat̃. l. patre furioso. ṡ. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. & l. cæcus. ṡ. đ iud. Aut non erat res pfecta, & consummata & tunc aut superuenit defectus cũ delicto psonæ & vitiat̃. l. si in metallũ. de his q̃ ꝓ nõ scri. ha. Aut sine defectu psonæ, & ñ vitiat. l. is cui bonis. ṡ. đ testa. Et ista duo mẽbra ponit gl. in l. j. §. exigit. ṡ. đ bo. pos. fm tab. Qñq; supuenit dfectus misti in cã mãli, & in cã efficiẽti, vt in casu nr̃o, vbi est đfect⁹ mista ꝯsideratiõe rei & psonę, & tũc aut res ñ erat ꝑfecta, & ꝯsummata, & tũc aut dispositio respicit rẽ, ꝑp rẽ vt in seruitutib. & dispositio vitiat̃ vt l. si sub vna. §. j. ṡ. eo. Aut respicit personã, & tunc dispositio non vitiat̃. vt l. dãni infecti stipulatio. §. ẽptori. ṡ. de dã. infec. & d. l. si sub vna. §. j. ṡ. eo. & ibi glo. Aut res erat perfecta, & consummata, & non vitiatur. Casus est hic in fin.

ADDITIO.

a IO. FR. RV. ¶ Circa primum. Adde Ang. & Imo. hic & Bal & Saly. ĩ l. si Gaudẽtius. C. de cõtrahen. emp. & Ang. de Are. in §. si quis debitori. Insti. de leg.

LEX CXLI.

1 *Facultas eligendi cohæret personæ.*

2 *Filiusfamilias in cõtractibus põt eligere sine patris cõsensu, secus in legatis.*

a Si seruus, a aut filiusfamilias. Facultas†eligẽdi cohæret psonæ.
1 h. d. Et ꝙ cohæreat psonę, vidistis ĩ l. si stipulat⁹ fueri. ṡ. e. & ibi dixi. ¶ Op. đ l. Iulian⁹. đ leg. j. Gl. h. d. aliud ĩ legatis, vt ibi & hanc t; Dy. Pet. đterminat hãc ꝑ illã, ꝙ iuss⁹ dñi dẽt iteruenire, vt ibi no.
2 fm vnã opi. ¶ †Puto pmũ veri⁹, qa in ꝯtib. versat̃ opera filij. arg. ei⁹ q no. C. de ꝯd. ĩ ser. l. si vxorẽ tuã. & Inst. e. §. ꝯditiõali. Præterea, hic ꝑt filio vt seruo solui, vt ṡ. de pac. l. si vn⁹. in pri. & ṡ. depos. l. ꝙ
b suus merito ꝑt eligere. alias ñ posset solõnẽ recipeř. In legatis ñ ꝑt filio solui, cũ nulla opera ei⁹ versec̃. ꝗ, &c. l. cũ q ita. §. q sibi. ṡ. e. Vel dic, ꝙ hic in electiõe, q̃ cadit in alternatiua, in q̃ vtrunq; ẽ in obligatiõe: iõ remanet merũ fcm electiõis, ꝙ ad patrẽ nõ trãsit, vt hic no ibi in optiõe legata. in qua nõ versat̃ merũ factũ, cum nullum sit in obligatiõe. & iõ plus iuris q̃rit̃ patri & dño, & sic distingue tria membra. ¶ Op. de l. fi. §. sed & si quis. C. cõmu. de leg. Sol. vt in gl. & dixi in l. si quis arbitratu. supra eo.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si seruus. Allegatur Bar. sibi contrarius hic, & in l. 1. ĩ. đ prætor. stipul.

b IO. FR. RV. ¶ Merito põt. Adde Aret. hic, qui reprobat istam consequẽtiã, alicui potest solui, ergo potest eligere; per tex. in l. cõtra iuris ciuilis regulas. §. fin. ṡ. de pac. refert d. Ias. in d. l. Iulianus.

1 *Autoritas patris est ad corrigendum filium, & tutoris ad administrandum.*

Autoritas patris, quando sufficiat in supplenda ætate filij, vt obligetur.

2 *Filiofamilias minori ĩ iudicio existẽti ĩ his, in quib. patri aliquid quæritur, sufficit patris auctoritas, si aut super re, q̃ ad patrẽ non pertinet: datur curator.*

§. Pupillus

§. Pupillus. Iste est subtilis §.& quotidianus. Vbi est ætatis defectus, pris authoritas nō sufficit ad obligādū.h.d.¶ Dr hic, q pria potestas non est sufficiēs ad obligādum.
1 Op.de l.pupillus.j.de ver.sig.Dic vt in gl.Op.†de l.obligari.s.de auct.tu.& Inst.de auct.tu.in prin.So.gl.aliud in pre, aliud ī tutor: qa auctoritas pris ē ad corrigēdū:auctoritas tutoris ē ad administrandū.Vel dt gl.q pre mactionē hre nō pt:ꝯ tutorē sic.Sris gl. ē Insti.de inu.stip.§.pupillus.Hēs gl.declaratā, respice ad me.& ꝯ istā legē vr casus epssus in l.si infanti.C.de iu.deli.gl.formauit ibi, & soluit, q ibi ī hrditate.q affert cōmodū.Sd istud est truffa:qa si hrditas affert cōmodū, sine tutore posset adire.ꝯ §.neq;.Instit.de auct.tu.Pe.soluit,& dt, q ista iura sunt correcta, cū pr sit legitim' administrōr hodie.l.j.C.d bo.ma.& l.cū ñ solū. C.de bo.q li.Dñi, istud ñ ē verū,iō dicatis sic.Qñq; tractat d pupillo oblrādo merē, & auctoritas pris nō sufficit, vt hic,& §.pupillus. Inst.de inut.stip. Qñq; tractat merē de acqrēdo,& pt tūc ēt sine pre. Qñq; tractat d actu,ī q pt cē vtilitas,& dānū,& tūc pris auctoritas sufficit.l.si īfanti.C.de iu.deli.Et ē rō: qa iura noua faciūt prēm legitimū administratorē ī illis reb.in qb.pri acqrit vsusfruct'.l.j.C.de bo.ma. & l.cū nō solū.§.vbi āt volūtas corū.C.de bo.q li.in alijs ñ, vt ibi, & ī Auth.vt lic.ma.& Auiæ.§.j.Mō,si pupill' obligat,qd hēt facere auctoritas ī illo?Sed si tractaret de alienatione rei, ī q pr hēt vsufructū,pris auctoritas sufficeret.l.cū nō solū.§.filij āt.sed ī psonali oblōne filij pr nihil hēt facere.Sed qñ ē dubiū, vt in hrditate:
2 qa pt pri acqri vsusfruct',tūc pt pr auctoritatē interponere.† Ex hoc hēs practicā cuiusdā qōnis. Filiusfamilias minor ē ī iudicio, an sufficiat auctoritas pris,,vel dēat curator dari?Et dic, q aut est sup re,ī qua pt pri acqri aliqd,vel hre vsumfructū,& tunc pris auctoritas sufficeret.Sed si eēt ꝯuentus sup re,q nō ptinet ad prēm,
a vt in oblōne psonali,vel in crīali,a tunc pris auctoritas nō sufficeret,& daret curator.Primum ꝓbatur C.de bon.ma.l.j. vbi gl.dicit q dat ꝓcuratorē filius,pre auctore,qd intelligit cuiuscunque ætatis sit,d.l.cum nō solum.§.vbi aūt voluntas eorū in vnū.vbi ē tex.no.C.de bo.quæ lib.Secundum probatur in dictis legibus,& videtur expressum extra de re iud.c.fi.lib.6.Tene menti ista.

ADDITIO.

a Criminali.Adde Bal.consi.68.lib.4.

1 *Persona adiecta,quando intelligitur repetita in responsione.*

§. Si ita stipulatus fuero. Dicit gl.siue in interrogatiōe sit adiectus, siue in responsione,sufficit.Credo, q in tota obligatione debet interuenire nominatio.l.vero procuratori.j.de sol.Vel clarius, Si interrogo,promittis mihi,vel Titio:& respondes,promitto,intelli
1 gitur repetita persona adiecta.Sed si rñdes,tibi promitto,† tunc persona adiecta non intelligitur repetita,vt Insti.de duobus reis. circa prin.coniuncta l.duos reos.3.respon.j.tit.j.

§. Si inter eos. Angustia tpis vitiat stiplōnē, nisi ī loco destinato pñtia ꝓcuratorū interueniat. ¶Op.de l.3.§.si qs ita.s.de eo,qd cer.lo.Sol. hic pñtia ꝓcuratoris supplet.¶Op.de l.si mihi & tibi.§.si qs seruos.s.de le.j.Sol.ibi ī vltima voluntate,hic in ꝯtib.& plene dixi in l.ꝯtinuus,§.illud.s.c.

1 *Soluens aliud pro alio adiecto,non liberatur ipso iure.*
2 *Dicta in persona principali,intelliguntur in persona adiecti repetita.*
3 *Vitiato principali accessorium vitiatur,non econtra.*
4 *Adiecto solui potest inuito creditore.*
5 *Stipulatus mihi,& adiecto citeriori die,an soluens adiecto liberetur.*
6 *Stipulatus mihi pure,& adiecto sub conditione,ante conditionē poterit agere.*

§. Cum mihi aut Titio. Diuersitas rerū,temporū,& qualitatū,vel ꝯdōnum,ꝑ adiectionē ex nei in stiplōne vtili facta nō vitiat, nec ob
1 eiusdē factū valida stiplō īpedit.h.d.vsq; ad fi.¶No.† si soluit aliđ
2 ꝑ alio adiecto,nō ꝯtingit liberatio ipso iure.¶†No.q q dicunt ī psona principalis,in psona adiecti intelligunt repetita, nisi aliud appareat.Facit.j.de fideiu.l.si vt ꝑponit.facit qd dixi s.e.l.si ita sti
3 pulat'.§.Chrysogon'.†Not.q vitiato pricipali,vitiat accessoriū, sed nō eꝯrio.¶Ad primū op. q liberet ipso iure.Insti.qb.mo.tol. obl.ī prin.Sol.illud cū soluit creditori:secus si alij.¶Sed ꝯ hoc j. de solu.l.solutam.inst.de inut.stipū.§.si quis alij.Sol.dt gl.idē esse
4 soluer creditori,vel alteri volūtate ipsi',sd ñ p oia idē.Vl dic,† q solui pt adiecto,ēt inuito creditor.l.vero ꝓcuratori.& l.aliđ.j.d
5 so.¶†Quæro,qñ stipulator mihi,& adiecto,citeriori die,si illi adiecto soluit,an solues liberet?Gl.dicit immo in oblōne nō incidit.Hoc falsum puto.Nā ista oblō est in diē,ꝯ fuit oblatus.vt s.c. l.centesimis.& est expressum.j.de sol.l.q res.§.mihi dari decem. Nec ob.iste tex.quia illa ꝯdō est q ad solōnē, non quo ad oblōnem,nisi diceres hoc expsse actum,d.l.q res.§.qui stipulat tūc ve
6 rum diceret glo.¶†Quæro,stipulor mihi pure,adiecto sub ꝯdōne,an ante conditione agere potero?Rñ.sic,arg.j.tit.j.l.ex duob.

a De duobus reis constituendis.a Tit.2.

ADDITIO.

a Barb.Constituendis.Circa istum titulū,vide Bar.in cōs.110.inci.factū tale est Alex.Nullum est Bar.consilium quod ad materiam faciat,præsertim quod incipiat factum &c.Annota quoq; Bar.hre rub ſm vetusta exēplaria, nri codices hñt de duob.reis stip.lādi,& promittēdi. Idē tamē in effectu esse puto.

LEX PRIMA.

Vi stipulatur. Gl.quærit, vnde dicatur reus? Et respōdet & ponit quatuor determinationes.Prima est,&c.nō curo, quia de hoc habemus tex.scilicet,q reus dicitur à re,vt in c.forus. extra de verb.sign.hic non sunt alia.

LEX II.

1 *Lex hæc,cum duo,etiā hodie non est correcta: quia in modo constituendi duos reos nihil est innouatum,& nu.4.*
2 *Duo rei qualiter constituantur.*
3 *Duo rei credendi qualiter constituantur.*
4 *Duo rei qualiter constituantur quando indiuiduum est in obligatione.*
5 *Obligatione cōtinēte īdiuiduū si plures ī solidū obligent,nō sūt correi debendi.*
6 *Plures promittentes rem indiuiduam etiam si actum sit,quòd sint duo rei, tamen non habent beneficium diuisionis.*
7 *Violentia non dicitur probata,si articulatum est,& probatum quòd Titius violenter Seiam cognouit.*
Verba libelli,vel articuli,intelligi debent secundum intentionem proferentis.
Verba testis semper in dubio contra producentem interpretantur.

a Cum duo eadē. Prīo ponit qualr ꝯstituat a duo rei; scđo qs est effectus.Hęc adiectio,eadē,facit vt videant ꝯstitui duo rei debēdi,& credēdi,& vnius petitione,& acceptilatione tollit oblō.h.d Hic vellē tractare qualr ꝯstituant duo rei & iō cū hac lege legā.§.cū ī tabulis.positum ī.l. reos.j.e.quē vid.Plures ītelligunt ī dubio viriliter obligari & viriliter stipulari,nisi aliud actū sit.h.d.§.cū ī tabulis.¶ Op. dr hac l. 2.q duo rei ī solidū vnr ī dubio.Cōtra.j.e.l.reos.§. cū in tabulis. Sol.dt gl.q hic fuit actū,& sic ꝯcor.Sed certe li nō dr ī tex.Dic ꝯ sustinēdo,q intellr actū ex eo q hæc dictio,eadē, fuit adiecta in ꝑmissione.Facit Insti.eo.in prin.qđ ītellige vt statī dicā distīguēdo.¶Scđo op.ī auth.e.in pri.posita.C.e.aut.li ita Gl dicit, hodie
1 sec'.& sic ista lex corrigit.In quo aduerte,† qa olim ꝯstituebant duo rei,siue tacite,siue expsse agat:hodie reqrit q expsse agat, & ī li iura ātiq īmutātur.Hoc declarat gl.in d.§.cū in tabulis. ī ver. adiectū,q incipit expsse,&c.Et istđ t3 gl. & Iac.de Are.j.e.l. eadē. in prin.& s.mā.l.si mādato.§.Paul'.& l.creditor.§.duob.& Azo.in summa hui' ti.Sed gl.ī aut.eo.sup ver.sustinere.t3,q ī mō ꝯstituēdi nihil sit innouatū.& Insti.de fideiu.§.si plures & gl.hoc ponit ī li §.cū ī tabulis.& sic hæc l.2.ī nullo ē īmutata.& hoc ꝯ ꝓbat gl. ī prin.ī auth.hoc ita. C.eo.qđ tenēt Dy.Iac.de Bel.& oēs moder. & mihi placet.¶†Quæro ꝯ prīo,qualr ꝯstituatur a duo rei,qñ di
2 uiduū venit in oblōnē,siue ꝯhat oblō verbis,siue ꝯsensu,siue testō.Hoc hic pono ꝓ eo.Distingue, Aut hoc est actū,& sunt duo rei vt d.§.cū ī tabu.& C.e.aut.hoc ita.siue sit dcm,q teneātur in solidū,siue q sint duo rei. Aut nō ē actū.& tūc, Aut obligauerūt se,siue testōr obligauit eos alternatiue,& sunt duo rei l.si ex toto §.j.de leg,j.& no.j.e.l.siue.& C.de ꝯsti.pec.aut.si qñ. Aut copulatiue,& tūc Aut sunt duo actus ꝑmittēdi,& duæ rerū expssiones, vt tu ꝑmittis mihi cētū,& Titius ꝑmittit mihi cētū,& tunc Aut
b apponit verbū eadē,b & sunt duo rei. Aut nō apponit verbū ea
c dē,& nō sunt duo rei:sed sunt duæ oblōnes diuersarū sūmarū, c vt Insti.eo.in pri.& §.duo plures ve rei.& hac l.2.& j.ti.j.l.si ex re. §.si ipsi.& l.si seruus cōis sic stipulatus sit.& gl.in d.auth. hoc ita. Aut fuit vn' actus ꝑmittēdi,sđ duę rerū expssiōes,vt ego decē,& Titi' decē ꝑmittim' tibi,& erūt duo rei debēdi, cū intelligat, eadē, vt s.tit.j.l.stiplō ista.§.eū,q.& ar.l.eū,q.in pri. Aut ē vn' act' ꝑmittēdi,& vna rei expssio,& tūc Aut ē appositū ꝓnomē distribu
d tiuū,qlibet,qđ đ sui nā rē cuilibet ī solidū attribuit, vl aliđ siue distributiuū,& tūc erūt correi,l.si pluribus.in pri.s.d le.2.& ibi no. Aut ñ ē adiectū tale distributiuū,sed simplr dcm,tūc si quidē est actū, erūt duo rei:als qlibet tenebit ī virilē.d.§.cū in tabu.& C.e.aut.li
3 ita.& in hoc nihil ē īnouatū p iura Auth.¶Scđo qro,† d du.reis credēdi,qlr ꝯstituat?Circa pdicta dic, q Aut ē actū,q sint duo rei credēdi,& ñ ē dubiū.Aut ñ ē actū,et tūc Aut dispositio ē collata ī eorū psonā alternatiue ; aut copulatiue.Prīo casu,aut vni tm pt acqri oblō,et alter hr vt adiect',et nō erūt duo rei,vt s. de const. pec.

ADDITIONES.

a Alex.Qualiter constituantur.Quomodo cognoscantur duo rei debendi, & credendi,vide omnino Bar.in l.h.ad fi.j.eo.
Io.Frā.Ru.¶Adde Paulum de Castro hic,circa istam quæstionem,& seq.qui clarius loquitur,licèt in effectu idem dicit quod Bar.
b Ale.Verbum eadem.Adde Bal.post gl.in d.auth.hoc ita.& quod no. Bar.in l. stipulatio ista.§.eum.s.de verb.obl.
c Alex.Diuersarum summarum.Ad hoc tex.in l.si plurib.§.j.de leg.2.Sed idem videtur,si non fiat copulatiue grauati,vel obligati,sed solū in ea orōne gratuētur cum pūctus stet loco copulæ.l. triplici.j.de ver.sig.& quod no. gl.in l. pretia rerū.s.ad leg.Fal.quia tunc videtur, q teneantur pro partib.hæreditarijs,sicut quando copulatiue est dictum secundū do.Io.in d.l.si ex toto.§. j.& idem Bar.in l.si à certis.j.eo.& in l.Stichum.§.fi.j.de noua.
d Alex.Distributiuum.Adde ad idem quod no.Bal.in c.j.§.fi.de succes.feu.

pec.l.sed & si filio.§.j.& ĩ.ti.j.l.i.§.si fructuari⁹. Aut vtriq; pōt acqri & tunc aut electio fuit collata in voluntatē debitoris, & valet & sunt duo rei credendi, vt s.de leg.j.l.si Titio aut Seio. Aut nō fuit collata in ptātem debitoris, & tunc de iure isto antiquo vitiat̃ stipulatio, vt ĩ.ti.j.l.j.§.si fructuarius & l.itē si seruus §.fi.& l.seq. & l.si seruus cōis Ita hodie valet, & alternatiua resoluit in copulatiuam, vt C.de ver.sig.l.cū qdā.q̃ loqt̃ ēt in ɔ̃ctib. vt ibi in fi. Vn̄ erit idē dicendū, qđ statim dicā de copulatiua. pdicta vera, qñ disposi tio ɔfert̃ in pſonā vtriusq; æqualiter, alias si vn⁹ tm̄ stipularet̃ sibi & alteri, sp ille alter hr̄etur vt adiectus.l.cū q.§.q sibi.s.tit.j.ꝙ dic vt ibi. Scdo casu, qñ dispō ɔfert̃ copulatiue, distīgue p oīa.vt s.dixi, circa reos debēdi p easdē ll. Et in hoc ēt nil ē innouatū p iura

4 Authēticorū. ¶† Tertio q̃ro, a qd si ĩ oblōne veniat aliqd, qđ ē

a indiuiduū? Rñ.qdā sunt indiuidua, quo ad solōnē tm̄, d his dicā. ĩ.e.l.eand.in prin. Quædā sunt indiuidua q̃ ad oblōnē & solōnē, vt via, iter & actus, vel qd sile, & h.d.gl.in d.§.cū ĩ tabulis. ꝙ olim ɔhebant̃ in his duo rei ēt si hoc nō expmeret̃: hodie vero p auth. idē est in indiuiduis, qđ s.dictū ē in diuiduis. Doc. repħendūt istā gl.qa p iura Auth.nil ē īnouatū in mō ɔstituēdi, sed in mō exigēdi, & bñ dñt. Sicut igit̃ olim ĩ indiuiduis plures tenebant̃ īsolidū, ēt si nō sit dictū, ita hodie. & in hoc oēs ɔcordāt, Sed an sint duo

5 rei sunt opi. ſa.de Bel.ĩ auth.e.t 3 † ꝙ sint duo rei, putans forte, ꝙ sp qñ plures tenebant̃ insolidū, dicāt̃ duo rei. Pet. & Cy.ɔ̃ in d auth. hoc ita, qđ ñ sunt correi debēdi, l3 insolidū teneāt̃, nihil allegāt. Ego puto hoc verū p casum.s.de euic.l.rē hr̄ditariā, scđo p gl.de ver.obl.l.2.§.si tm̄ hoīem.l3 ibi loquat̃ ĩ his, q̃ sunt indiuidua quo ad solutionē tm̄. Tertiō p rōnē. In duob.reis credēdi.si vnus est li tē otestat⁹, alius nō pt ager̃, vt ĩ.e.l.ex duob.sed in his, q̃ hn̄t actio nē īsolidū ex nā indiuidui, vno agēte īsolidū, ali⁹ pt agere, vt s.ti. j.l.j.§.ex his.ver.ex q̃ qdē.& ibi no.q̃ ñ sūt duo correi. Plus dico ꝙ ēt si expſſe eēt dictū ꝙ insolidū tenerēt, nō eēnt duo rei: qa eēt ex

b pmer̃ ea q̃ tacite īsunt, b sđ debuerat expmi, ꝙ aīo ɔstituēdi duos reos sic pmittūt. vt C.de fideiuſ.l.ñ recte.vbi ē cas⁹. Et hoc pdest pp multa iura, q̃ in correis loquunt̃, vtrū factū vni⁹ alteri noceat

6 vel nō, vt plene dicā ĩ.e.l.ex duob. Itē posito † ꝙ expſſe eēt dictū, ñ tm̄ hn̄t bñficiū diuisionis, qa horū diuisio stipłonem corrūpit, vt s.ti.j.l.stipłones nō diudunt̃. Idē dicerē in duob reis credēdi l. 2.§ ex his.ver.ex q̃ qdā.s.de ver.obl. Facit s.de ser.rust.pd.l.via cō sti.in fi. Alia circa modū ɔstituēdi duos reos, dicā ĩ.e.l ead.ĩ prin. & l.si id, qđ.ex qb.iste articul⁹ apparebit expedit⁹. ¶Circa scđam partē huius legis q̃ro prīo, qd ē hoc dcm petitione, acceptilatione, &c. Gl.dicit actiue, & passiue accipe, sicut cætera alia noīa ver

7 balia ꝙ no. Quidā aduocatus † volens pbare, ꝙ Titius cognouerat Seiā, inferendo sibi vim, formauit articulū, ꝙ Titus cognouit Seiam violenter, & sic ēt deposuerunt testes. Dixi ꝙ isti testes nō probant, qa istud aduerbium violenter, pt intelligi actiue, hoc est violentia illata, ab ipso Titio, & passiue, hoc est, violentia illata ipsi Titio, per q̃ compulsus est hoc facere. Vnde licèt verba libelli,

c vel articuli deberent intelligi c sm intētionem pferētis, tn̄ verba testis sp in dubio intelliguntꝰ ɔ̃ pferētē, vt plene dixi in l. inter stipulātē.§.j.de ver.ob. Nec ob.pdictis.s.de mā.test.l.si ita sit scriptū Stichus.ibi diligēter, &c. Immo facit p: qa licèt ibi verba ĩterpretent̃ sm intentionē testōris, tn̄ ɔstat, qđ illud aduerbiū, diligenter potest intelligi de diligentia, quæ est vtilis ipsi seruo, & de ea, quę est vtilis dño, & sic in dicto testis interpretabit̃ contra producen

d tem, faciunt ɔcordantiæ ibi positæ. d ¶Secundo quæro, quō pe titione vnius alter liberetur actiue & passiue. Tertio quæro quō acceptilatione. Quarto quomodo confessione. Sed hæc omnia dicam ĩ.eo.l.ex duob. vbi placuit omnia ista similia simul ponere. Tu qui legis recita hæc ibi, prout expedit.

ADDITIONES.

a Alex. Tertio quæro. Adde Bar.in l.si vt certo.§.si duob.vehiculū.ff.comm. Sed quid si plures fecerunt pacē pluribus, & quilibet insolidū promisit nō offendere sub pœna, an sint correi, scripsi rem. siue post Bar.in l.si id quod.ĩ.eo.& ad materiam vide etiam quæ no.Bar.in l.fi.in 3.q.cum seq.ĩ.eo.

b Alex.¶Tacite insunt. Vide Imo.in l.4.§.Cato.de ver.ob.

c Alex.¶Deberēt intelligi. Adde Bar.in l.si vxor.§.si qs vxorem.ĩ.ad leg.Iul.de Adulr.& in l.si ita.j.s de mā.test.& in l.scio quosdā.s.mā.& in l.filiusfa.s. de testa.hoc limitat Mathesilanus in suis dictis, dicto 102.incip.no.ꝙ si testis dicat, ꝙ Titius cognouit Bertā &c.nisi cōis vsus loquēdi regiōis accipiat ista verba in violentia viri actiua, per ea quæ habentur in l.Labeo.de supel.leg.

d Claud.¶Concordātiæ ibi positæ. Vide qđ in fim li posuit Ang.de ver.abstu lit, in l.postquam.s.de pet.hære.& istud dictum sequitur Pano.in c.dudum.2. de elect.licèt Imo.ibi aliter sentiat. Vide plene de hoc & alijs similibus per Fely.in c.auditis.de præscr.

LEX III.

In duob Licèt prius ɔhat̃ oblō vnius postea oblō alterius nō vitiat̃ ɔstō duorū reorū, & frustra timeret̃ no-

a uatio.h.d.Op.ꝙ interuallū a vitiet, vt Inst.e.ĩ prī.Sol.gl.ibi de reis stipulādi, hic pmittēdi. Hoc vr̄ ɔ̃ casū l.duos reos §.fi.e.q̃re dt gl. ꝙ ibi interuallū iter iterrogationē, & rñsionē vitiat, siue ex parte reorum credendi, siue debendi, vt in ɔ̃rijs. Sed interuallum inter vnius rei obligationem, & obligationē alterius nō vitiat, dūmodo hoc agatur, quod sint duo rei, vt hic.licèt glo. de hoc dubita-

b uerit.ĩ.eo.l.si ex duob.in princ.& ibi plene dicam. b

ADDITIONES.

a Bar.¶Op.ꝙ interuallum No.ꝙ interuallū vnius rei, & alterius nō vitiat cōstitutionem duorum reorum si hoc agatur, impedit tamen constitutionē ta citam, ideo debet expresse dici secundum Ang.ĩ.eo.l.si ex duob.in prin.

b Alex. Plene dicam. Et plenius per Bar.in l.fi.in prin.ĩ.eo.

1 *Plures rei debendi possunt simul cōueniri pro parte, vno vel pluribus libellis.*

2 *Plures rei credendi possunt conuenire plures reos debendi, & quilibet ipsorū eodem, vel diuersis libellis.*

3 *Plures rei credendi possunt insolidum conueniri, si in libello dicatur, ꝙ vna solutio sufficiat, aliàs non, & talis libellus non debet admitti.*

Sententia debet esse conformis libello.

4 *Plures rei credendi possunt insolidum agere, si protestatur quòd vnica solutio sufficiat.*

5 *Plures rei debendi, quando possunt separatim insolidum, & diuersis libellis conueniri.*

Vnus ex pluribus reis credendi si agit contra plures reos debendi, & lite contestata alius agere velit, non auditur.

6 *Vnus ex duobus reis debendi si insolidum conueniatur, ita quòd non alius, an possit conueniri, & quomodo, & quid sit immutatum per ius Auth. & nu. 8.*

7 *Plures depositarij, vel commodatarij, si conueniantur ratione doli, vel culpæ, etiam de iure antiquo habent beneficium diuisionis.*

10 *In plurib. reis credendi quo ad conueniendum, an hodie aliquid sit immutatum remissiue.*

9 *Plures qñ insolidū conueniuntur, simul vno vel diuersis libellis quid sit immutatum, vbi quod in mō conueniendi nihil immutatur, sed in modo exigendi.*

Beneficium diuisionis habet locum inter correos, si ambo sunt soluendo.

11 *Beneficium diuisionis potest opponi post sententiam quādo plures rei simul conueniuntur, hoc acto quòd vna solutio sufficiat.*

Idem qñ conueniunt̃ cōiter, licèt insolidū alias opponi debet pendente processu.

12 *Pluribus in reis credendi nihil est immutatum, tā in modo constituendi, quàm in modo exigendi.*

13 *Vnus ex pluribus reis credendi agere potest nomine alterius.*

14 *Creditori agenti contra vnum ex correis debendi insolidum, incumbit probare alium non esse soluendo.*

Beneficium diuisionis, non habet inter plures tutores, vel curatores locum, quādo constat ipsos non esse soluendo, & quid si dubitatur.

Beneficium diuisionis concessum duobus reis est concessum ad exemplum beneficij concessi fideiussoribus.

15 *Quantitas si ad vnum ex correis debendi peruenit tota, an conuentus possit petere, vt ille prius excutiatur, vbi quòd sic si petit discuti periculo ipsius, & actor cogitur hoc facere.*

16 *Beneficium diuisionis vt habeat locum, requiritur quòd omnes sint præsentes. Absens dr̄, q̃ est in alio territorio, & pſens q̃ est in territorio, eiusdē ciuitatis.*

17 *Correo non datur tempus ad reducendum correum absentem.*

a §. Vbi duo rei. a Pōt à quolibet correorum insolidū petj: & ēt p pte, & vna solutio sufficit.h.d. ¶Op.hic dr̄ ꝙ vna est obligatio. Contra.ĩ.eo.l.eandē §.fi.cum si Soluit gl.& bñ. Itē op.ĩ.iud.sol.l.iā tm̄.§.pe.Sol. ibi loqt̃ in ɔuētis, & actor scindere nolebat, hic loquit̃ in creditore volente diuidere, sm Dy.¶Opp.in auth.co.§.j.vbi nō pōt exigi insolidum. Sol. dicit gl.& bene, in hoc iura antiqua determinant̃ per Auth.ꝙ statim plene dicā. Vltimo gloſſ.inducit ad q̃onem, an videant̃ inuicē fideiubere? Dicam ĩ.eo.l.reos. ¶Pro declaratione igitur pſentis materiæ intendo hic tractare de modo exigēdi, hoc est, qual'r

1 duo rei exigant̃, & exigāt. ¶Et primo † q̃ro, an possint plures rei debēdi simul ɔueniri? Ad qđ dico ꝙ qñ quis vult plures reos ɔuenire, & quemlibet pro parte virili, & tūc sine dubio pōt, vt hic, ĩ. eo.l.reos.in prin.cū si. Sed dubiū est, vtrum possit hoc fieri diuer

b sis libellis, an vno, & eodē libello? b Et puto ꝙ tā diuersis libellis, q̃ vno, vt colligit̃.ĩ.de ap.l.si qs separati.in prin.& §.j.& C.e auth.

2 hoc ita. Et idē † dico de duobus reis credendi: quia qlibet pōt agere pro parte, vt ĩ.eo.l.duos.§.j.q̃ sic pōt intelligi, & dēt, vt pbatur ex fine huius legis.& ēt probat̃ per æquiparationē, q̃ facit, s.e.l.2. puto qđ eod. libello siue diuersis, ar.eorū q̃ dicta sunt in reis debēdi. Et facit optime. C.de accu.l.si accusatorib.& qđ ibi not. Qñq; quis

ADDITIONES.

a Alex. Vbi duo rei. In summa, omnia quæ ponit Bar.in hoc §. posuit etiam in repeti, auth.hoc ita. C.eo.ti.

b Alex. Eodē libello. An plures rei debēdi possint cumulari in eodē libello, vel debeāt cōueniri separatim, faciunt q̃ no.per Bar.& doc.in l.edita. C.de edē. in materia cumulationis, & quādo plures actiones cōtra vnū possint eodē libello intentari, vide tex.no.in l.si idem cū eodē, & ibi doc.in prin.ff.de iur. om.iud.& per Inn.& Imo.in c.licèt vndiq;.de off.del.& hic adde Bart. in l.si pluribus.in prin.dele.2.& Bal.in auth.hoc ita. C.eo. Et hic etiam adde an plures rei credendi possint eodē libello agere, & quis possit agere partim noīe proprio, & partim nomine pcuratorio, dic vt in l.j.C.si cer.pe.& ibi vide p Cy & Bal. Similiter quādo possunt plures eodem libello cumulari, ibi etiam dic de Bar.remittēte ad Spe.de libel.concep.§.fi.ver.sed pone.dixi in l.edita. C.de eden. Adde an vnus creditor possit conuenire plures debitores eodē libello, & an plures creditores vnum debitorem, plene Rom.consi.243.

3 qs † vult ꝯuenire plures reos debēdi, & quēlibet insolidū. a Hic ē
a aduertēdum, si q̄dē eos volo ꝯuenire simul, & eodē libello, ꝓtestā
4 do, † qd vna sol'o sufficiat. possum. C. eo. auth. hoc ita. & in cor-
pore vñ sumit, & ꝓbat. C. si plu. vna sen. fue. ꝯdē. l. j. & ibi, īnuit ꝙ
iudex potuit eos ꝯdēnare insolidum, ergo sic erat petitū, vt snīa
sit ꝯformis libello. Facit s. d re iud. l. Paul'. & s. ma. l. si mādato Ti-
tij. §. Paul' rñdit, vnum. & ibi hoc tȝ gl. & idē tȝ Dy. s. de leg. 2. l. si
plurib'. & Ia. d Are. ī hac ea. l. §. j. Pro hoc facit. s. de ver. obl. ī exe-
cutione. §. īsolidum. Si vero vult eos ꝯuenire īsolidū, ñ fcā illa ꝓ-
testatione, ꝙ vna sol'o sufficiat, vel similibus verbis nō appositis,
q̄ habēt vicē dictæ ꝓtestationis, talis libell' ñ deberet admitti, vt
C. de fideiuſ. tu. l. j. & iō gl. parua ibi sup ver. agi. exponit ita, ꝙ exe
git. q. d. secus si diceret ꝙ vna sol'o sufficiat. Et eo. mō credo duos
reos posse agere eadē rōne. & facit d. l. si accusatoribus. C. de acc.
Sed ꝯ p̄dicta vr̄. s. de aq̄ plu. arc. l. s. iter. §. Cassius. vbi vr̄, ꝙ plures
ñ possunt eodē libello agere nec ꝯueniri, sed debēt separatī. Rñ. li
cet sibi ꝑmittat agere separatī, nō tñ ꝓhibent agere simul, si ꝯsen
tiāt, īmo poterunt, arg. ꝓ hoc. s. d ope. no. nun. l. stipl'o ista. §. fi. &
ꝓbat. s. fam. er. l. hrdes. §. si īter me. Facit qd no. ꝑ Cy. C. si cer. pe. l.
eo qd. lȝ ī eo qd ibi dt diuersis actiōibus, nō bñ dicit, arg. s. de ac.
5 emp. l. nō ē nouum. cū sua gl. Qñq; † qs vult ꝯuenire plures sepa
ratī insolidum, & diuersis libellis, tūc si qdē simul, & e. tpe ꝯ plu-
res porrigat libellū, seu libellos, puto debere dici idē, qd qñ vno
libello, arg. d. l. s. iter. §. Cassius. Fatcor tñ, ꝙ ad petitionē aduersæ
ꝑtis, posset agēs ꝑs ꝯpelli eos ꝯuenire vno, & eo. libello, & eos di
uersis īstātiis nō molestare arg. d. l. nō ē nouū. de ac. emp. & d le.
j. l. hmōi. §. fi. Si vero prīo, dat' ē vnus libellus, scđo offerat alius,
tunc si qdē loqt ī plurib. reis credēdi, post lit. ꝯte. ab vno, alius nō
audit. vt j. e. l. si ex duob. & j. dicemus. Si vero ī reis debēdi, in hoc
reperio opi. varias. Nā. gl. in aut. e. circa fi. dt, qd vno ꝯuēto, alius
b nō p̄t ꝯueniri pēdēte iudicio. Idē dicit Azo[b] in sum. hui' ti. Dy. ve
c ro s. e. l. 2. dt, ꝙ gl. dicit verū pēdente cā pri.[c] ꝑ l. quoties. §. si credi
tor. s. de pec. secus pendente causa appellationis. l. creditor. in pri.
s. man. Iacob. de Are. videtur tenere contra glo. ꝑ d. l. creditor. in
prin. s. mād. & puto eum bñ dicere cū īter cām prīcipalē. & cām
d appell'onis nō p̄t reddi rō diuersitatis.[d] Nō obsta. d. l. quoties. §. si
creditor, qa ibi nō loqt de duob. reis debēdi, fm ea q̄ dicā j. e. l. eā
dē. in pri. in vlt. q. sed loqtur in his quorū electione vnius, ēt sine
exactione liberat alius mero iure, iō interim alius nō p̄t ꝯueniri.
l. si ex duob. in pri. & l. j. s. de pec. sed de æqtate vno repto nō sol-
uēdo, p̄t ꝯueniri alius, d. l. si ex duob. s. alleg. q̄ æqtas nō habet lo-
cū, nisi snīa lata, & facta executione ꝯ vnū, cū peculium possit sp
crescere. l. q̄sitū. s. de pac. sed nos loqmur in his, in quibus electio
e vnius nō liberat aliū mero iure, vt no. s. e. l. 2. & dicā j. e. l. ex duo
bus. & iō vno ꝯuēto, poterit alter ꝯueniri. d. l. creditor. in pri. s. mā
6 ¶ † Scđo q̄ro, f qd si vnum tñ ex duob. reis vult insolidū ꝯueni-
f re, ita ꝙ nō alium? Br̄, qdā sunt, q nō sunt propriè duo rei, vt plu-
res tutores, & plures magistrat', & plures negotiātes, & alij simi-
lex, de qbus dicetur j. e. l. eād. in pri. & isti d iure antiquo habebāt
bñficiū diuisionis, vt legibus vulgaribus, de his nō loquor. Item
plures obligati accessoriè, isti habebāt bñficiū diuisionis ex epl'a
7 diui Adriani. & ēt d his nō loqmur. Quidā sunt † quodāmō duo
rei, vt qñ pluribus eadē res dponitur vel ꝯmodatur, & loqmur d
obl'one secundaria, q̄ ꝯhitur rōne doli, vel culpæ, vt dicā j. e. l. eā-
dē. in pri & isti nō habēt bñficiū diuisiōis. fm Iac. de Bel. qa lex nō
cauet. Cōtra puto ꝙ ēt de iure antiquo habebāt bñficiū diuisio-
nis, sicut plures tutores, vt s. depos. l. j. §. si apud duos. ibi, exemplo
duorū tutorū, &c. ēt de his hic principl'r nō loqtur, sed de his q
sunt duo rei vere, & ꝓprie de his loqmur. & cōstat de iure ffōrū,
g & Codicis ꝙ creditor poterat g eligere vnū īsolidū. l. j. C. e. & hac
l. 3. §. j. & s. loca. l. cū apparebit. & C. loca. l. si diuisa. cum si. ¶ Sd an
h hoc sit hodie īmutatum ꝑ ius auth. hoc ita. C e. ē vidēdum? Dico
8 † ergo, h aut plures rei debēdi sunt ꝯstituti ex ꝯctu celebrato cum
vno, vt plures dñi ex ꝯctu vnius institoris, vel exercitoris, vt dicā
j. e. l. eādē. in prin. & tunc nil ē īmutatum. & remanet firma rō ī. l.
ne plures. s. de exer. Nā auth. hoc ita. C. e. & ī corpore vñ sumitur
loqtur ꝓprie in duob. reis ꝯstitutis ex ꝯctu celebrato cum pluri-
bus: Aut plures rei sunt ꝯstituti ex ꝯctu celebrato cum pluribus,
vt regl'r fit, & tunc aut in obl'one erat aliqd indiuiduum, & ꝑ ius
Auth. nil est innouatū. qa eorū diuisio corrumperet stipl'onē, vt
s. ti. j. l. stipl'ones nō diuidūtur. & C. e. auth. hoc ita. loqtur in his q̄
sunt diuidua. lȝ gl. j. e. l. reos. §. cum ī tabilis. dicat ꝯrium, & male.
vt dixi s. e. l. 2. Aut ī obl'one venit aliqd diuiduū, & tunc ꝑ iura au
thēti. est innouatum, vt hodie si vnus īsolidum conuenit, habeat
bñficiū diuisionis, nisi alius sit absens, vel inops, vt C. e. auth. hoc
ita, qd ē verū, qñ ꝑ ꝯstōnē duo. reo. īducit alternatiua fideiussio
vt ptȝ in corpe co. al's puto, ꝙ de iure antiq̄ nil sit īmutatū, vt di.
cet j. e. l. reos. in pri. vñ ꝑ auth. hoc ita. C. e. solū in mō exigēdi est
9 mutatum, nō in mō ꝯstituēdi. ¶ Tertio q̄ro, † qd in pluribus reis
credēdi? Rñ. ꝑ ius auth. in eis nil īmutatum reperit. hoc tȝ glos. in
10 auth. e. circa fi. ¶ † Quarto q̄ro vtrū in his casibus, vbi plures rei
ꝯueniunt insolidū simul, vno vel diuersis libellis, sit aliquid im-
mutatum? Br̄ dico ꝙ sic. Nā olim nō ꝯperiebatur ꝓhibitū, lȝ pro-
i cessus simul inchoatus esset. ꝯ vnum procedere, & ꝯ alium sup-
sedere, īmo ꝑmissū, vt s. de iudi. l. si idcirco hodie vero dēt ad ꝑtis
petitionē cōiter negotiū, examinari, & cōiter terminari, vt C. eo.
aut. hoc ita. & ī corpore vñ sumit. & puto, qd si aliter fieret, snīa
ꝑ appell'onē rescinderet. arg. j. q̄ sen. sine ap. re. l. j. in fi. & sic est im
mutatum in mō ꝓcedēdi. Scđo, olim poterant per snīam plures
rei insolidū ꝯdēnari, & ꝑ ꝯñs poterat fieri executio ꝯ quēlibet in
solidū, hodie vero, posito ꝙ sic essent insolidū ꝯdēnati, tñ tpe e-
xecutionis fieret excussio facultatū vtriusq;, & si vterq; esset sol-
uēdo, fieret executio ꝓ ꝑte, vel si alter ꝓ sua parte nō esset soluē
do, fieret ꝯ alium. Et hoc vult dicere tex. in corpore vnde sumit,
K vbi substātiæ eorū q̄litas examinabit. qd est post snīam, k vt ptȝ
11 ibi ex ordine literæ. Dices tu, † g bñficium diuisionis p̄t opponi
post snīam ꝯ l. fideiussor. in fi. C. de fideiuſ. & ꝯ id, qd no. per Dy.
j. de fideiuſ. l. si dubitet. & per Cy. vt d. l. fideiuſ. & l. exceptionē. in
vl. q. C. de ꝓba. Dico, ꝙ in casu isto, vbi plures ꝯueniuntur simul,
hoc acto, qd vna sol'o sufficiat, est verū quod ego dixi, nec est tūc
necesse ꝙ talis exceptio opponatur: qa hic de diuisione facienda
prout q̄sq; soluēdo ē vr̄ agi tā ab actore, q̄ à reo, & lex sic dispo
nit. Sed qñ fit ꝯuētio simpl'r insolidū. imputet sibi, q exceptionē
nō opponit. In hoc g est aduertēdum: qd si actor vult ꝯuenire ali
quē ex duob. reis separatim, est locus bñficio diuisionis penden
te ꝓcessu, vt in auth. e. §. j. Aut vult ꝯuenire eos cōiter, lȝ insolidū
& tūc nō ē locus bñficio diuisionis pēdente processu, sed eo fini
12 to tpe executionis, vt in auth. e. §. pe. ¶ Quinto q̄ro, † qd in pluri-
bus reis credendi? Certe nihil in his reperit immutatū, nec in mō
ꝯstituēdi, nec in mō exigēdi Ita no. in auth. e. §. fi. in vlt. gl. in eo ꝙ
13 dicit l. ex duobus j. e. nō esse correctā. Sed circa hoc † q̄ro. an vn'
ex reis credēdi possit facere alium procuratorē? Gl. dicit, ꝙ non. l.
licet. §. porro. s. de proc. Cōtra puto: quia vnus p̄t agere nomine
alterius, vt j de sol. l. si duo rei. & gl. contraria allegans nō fundat
14 se bona lege, si bñ aduertatur. Sexto quæro, † dixi beneficium
diuisionis habere locum inter correos, si ambo sunt soluendo,
quæro, cui incumbit onus probandi, vel actori, vnum soluendo
non esse, vel reo opponenti illum soluendo esse? Breuiter non in
sisto in alleg. Est quoddam beneficium diuisiōis de iure antiquo,
ex

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quēlibet insolidū. Si actor vult conuenire plures reos debēdi & quē libet insolidū. necesse habet dicere, & apponere in libello ꝙ vna solutione erit cōtētus, fm no. per Bar. in l. si pluribus de leg. 2. & in l. j. C. de fideiuſ. tu. Adde tñ vnū ꝙ no. dixit Bal. in l. fi. in fi C. qd cū eo. ꝙ procedit libellus simpliciter contra dñium de peculio, licet nō dicatur quatenus est in peculio, quia iudex habet postea moderari. qd no. & vide quod no. gl. & doc. in . semper. §. si in sepulchro. s. qd vi aut clā. Et his adde l. creditor. in pri. s. mā. Et ad Bal. hic. adde Bal. in l. j. in fi. co. i. C. si plures vna sen. Et ꝙ plures rei debendi. & ēt reus principalis & fideiussor, qui renūciauit cū protestatione possint eodē libello cōueniri, tenent Bar. & Bal. post gl. in d. l. j C. de fideiuſ. tu. Adde aduertendo d. Ale. alleg. Bal. in l. si pluribus, tenere qd requiratur ꝓtestatio, ꝙ vna sol'one erit cōtentus quia Pau. de Ca. hic dicit ꝙ Bald. ibi tenet. cōtra Bart. quod illa ꝓtestatio nō est necessaria, qa tacite inest. quod Pa. de Ca. dicit no. pro sustentatione libelli, qa fm Bar. reiiceretur libellus tanquam ineptus absq; protestatione, & processus agitatus nō valeret & qñq; posset opponi de ineptitudine libelli & nō valeret sentētia, vt no. Inst. de verb. obl. in prin. & per Bal. in l. actori. C. de iure iur. q̄ omnia cessant, attenta opi. Bal.

b Alex. ¶ Dicit Azo. Hanc opi. Azo. vr̄ gl. in l. 2. j. de man. test. & glos. in l. pe. C. de proc. & Abb. in c. dudum. el 2. de elec. approbasse, per verba Bar. in l. quāuis. de dā. infec. in pe. co sed hæc opi. Bar. vr̄ esse verior, & ipsam tenet Ang. in d. l. q̄uis. per l. creditor. hic alleg licèt de Bar. hic non faciat mentionē. & eam ibi etiā sequitur Inn. & ibi dicit Ang. quo illa l. creditor. in prin. nō est alibi.

c Ale. ¶ Pendente causa. Dñ tractat Bar an pendente iudicio cōtra vnū ex reis debendi possit agi cōtra aliū, dic vt per Bal. per illum tex. in l. fi. C. de duob. re. & in l. fi. C. de fideiuſ.

d Ale. ¶ Rō diuersitatis. Cū ī cā appellationis nihil debeat innouari appellatione pendente quia id quod debet posse fieri in causa principali, debet posse fieri in appellatiōe, & cōtra. l. postquā. §. Imperator. s. vt leg. no. caue. secūdum Ioan. de Imo. in l. hoc amplius. §. fi. cum l. seq. de dam. infec.

e Alex. ¶ Non liberat. Et idem vr̄ respondere ad d. l. creditor. Imol. in d. l. hoc amplius. §. fi. cū l. seq. de dam. infec. dicit. quòd ibi loquitur in pluribus obligatis obl'one ꝓtoria, quorū altero electo, alter liberatur de rigore, vt eliçet ex notatis. s. & hic. Nos aūt loquimur in obligatis obl'one descendente ex dispositione iuris, quorū altero electo alter non liberatur. ¶ Adde fm Paul. de Cast. quod retenta determinatione Bar. hic pro vera necesse est quod op. eiusdé in l. ex duobus. infra eo. sit falsa. Hanc tenet Pau. & dicit se habuisse de facto. & ita disputando determinatum fuisse per Richa. Malumb.

f Alex. ¶ Secundo q̄ro. Dixi j. e. l. eandem. vide Ang. & Imo. in l. reos. j. eo.

g Alex. ¶ Creditor poterat. Vide Bal. in l. antiqua. C. ad Vell. & no. in l. si dubitetur infra de fideiuſ.

h Alex. ¶ Dico ergo. Per Ang. & Imo. in l. reos. in pe. co. infra. e. & ꝑ Bart. in l. ex duobus. §. fi. j. eo. ibi in ver. quod est verū, &c. contra tenet Imo. in d. l. reos. in pen. co. per Bar. in l. ex duobus. §. j j eo.

i Alex. ¶ Contra vnum. Et per Ang. & Imo. in l. reos. j. eo.

k Ale. ¶ Quod est post sententiam. Idem tenet Pau. de Ca. hic, & Bar. in l. reos. j. e. licet Ang. ibi. cōtra. & vide Imo. in l. Paulus. la 2. de re iud. §. fi. in fin. & qd ibi. Bar. & Imo. in l. reos. j. eo.

ex epistola diui Adriani. qđ ꝯpetit fideiusso. vt Iusti. de fideius. §. si plures. & C. de ꝯsti. pe. l. fi. & de fideiu. l. 3. & l. fideiuss. cū si. & istorū exēplo bñficiū diuisionis habēt tutores, curatores, & similes, dicit tex. de tut. & ra. distr. l. j. § nūc tractemus. in pri. Et in isto bñficio diuisionis ē aduertendū: qđ si qdē soluēdo sunt oēs, & hoc ꝯstat, ꝯpetit bñficiū diuisionis. Si ꝯstat, ꝙ nō sunt soluēdo, cessat
a tale bñficium, vt dictis legib. Si dubitat,[a] tunc q petit diuisionem auditur, si velit aliū ꝯueniri suo piculo, & de hoc satisdet, vt ĩ. de fideius. l. si dubitet. & sic vr, ꝙ ille q petit diuisionē, dēt ostendere aliū esse soluēdo, vel grauatur illa satisdatione. Est aliđ bñficiū diuisionis, qđ venit ex hac ꝯstitutione noua de duobus reis, & in hoc vr, ꝙ in casu dubij reus nō possit ꝯueniri nisi ꝑ pte, vt ĩ Aut.
b c. § j. & ibi gl.[b] sup verbo, interim. Et sic vr, ꝙ onus sit creditori, ꝙ nō possit agere ꝯ vnū insolidum nisi facta excussiōe, si alius reperiat nō soluēdo. Rō de reo est: qa vidētur inuicē fideiubere, & iō vnus nō dēt ꝯueniri ꝑ parte alterius, nisi alio discusso: vt C. de fideius. auth. pſente. Qđ aūt ad exēplū illius bñficij ꝯcessi fideiuss. hoc bñficiū sit ꝯcessum duobus reis, apparet ex auth. eo. in prin. qualiter intelligātur inuicē fideiubere ĩ. dicā. ¶ †Septimo qro,[c]
c pone qđ ad vnū ex correis ꝑuenit tota q̃titas, vtrū ali9 posset petere, ꝙ ille prius excutiat? Rñ. si qdē hoc fuit actū ab initio cū creditore, vt ad vnū tm̃ ꝑuenirēt pecunia, & alius esset fideius. nō tñ obligauit se pricipaliter, vt correus, tūc sine dubio hoc posset petere, ꝑ ti. in Auth. de fideius. §. j. & C. de fideius. authē. pſente. Si vero hoc nō fuit actū cū creditore, sed tñ inter eos, tunc vr prima facie, qđ factū eorū creditori nō pīudicet, vt in Auth. co. §. si vero minus idonei. ibi, nullū, &c. Finaliter dico, ꝙ si alter correus ostēdit hoc, s. totā pecuniā ad aliū ꝑuenisse, seu negotiū ad aliū totaliter ꝑtinere, & iō petit alium prīo discuti ipsius piculo, & ĩpensis,
d ꝙ actor cogit hoc facere.[d] l. vñ qritur. in pri. s. ꝯmo. & ibi est casus, put ē in litera, cōueniri. Prō hoc facit, qđ dr, ꝙ tutor q gerit, prius ꝯueniēdus ē q̃ q ñ gerit, qa ad eū negociū pricipaliter spectat. Sed ꝯ pdicta facit, qa qñ vnus tenetur alio excusso, non sunt correi. l. decē. s. ti. j. Sed illud verū est, si ipsa obligatio ĩ illa ꝯdōne differt, hic vero oblō ē pñs, & excussio ē dilata. Itē facit ꝯ s. de cu
e ra. bo. dā. l. 2. in fi. Sed dico qđ[e] illa dēt intelligi fm̃ istā determinationē, s. nisi alius ad quē principaliter nō spectat, petat aliū ꝯueni
16 ri suo piculo, arg d. l. vñ qritur. s. cōm. ¶† Octauo qro, dixi, ꝙ ad hoc vt istud bñficiū locū habeat, s. diuisiōis. reqrit, ꝙ oēs sint pñtes, qro qliter debeat intelligi, & qualiter ꝯstare debeat de pñtia, vel absentia? Aduertatis. ego dixi s. ꝙ istud bñficiū diuisiōis
f est introductū exēplo illus bñficij, qđ ꝑ Auth. dat fideiuss. gl. in authē. de fideiusso. § j. intelligit presentes, si sunt in eodē territorio, ita ꝙ facile possint citari. Et aduerte, qđ glo. ibi intelligit in eodē territorio, s. eiusdē ciuitatis, secus si essent eiusdē prouiciæ, & sub eodē pside diuersarū ciuitatū, vt ibi pt 3. qđ doc. tenēt, & text. vr exprimere ibi dū dicit, acerbū est creditorē mittere alibi. &c. sed
g eo casu cū sunt eiusdē territorij, puto qđ ad hoc vt ꝯ vnum tm̃[g] possit ꝑcedi, dēt pcedere solēnis excussio đ psona sicut dictū ē
h đ rebus. s. vt citet, & si nō venerit, mittatur familia[h] ad capiendū, & ducēdum eū, & si retulerit ipsum nō posse haberi, tunc ꝑcedet ꝯ vnū tm̃. ita vr colligi ex Auth. eo. §. pe. Et hæc discussio circa p
17 sonā ꝑbatur de lega. 2. l. cū q dā. § fi. cū seq. ¶ Nono qritur, † vtrū vni correo sit dādum tp̄s ad reducēdum absentē, sicut fideiu. Gl. tenet ꝙ nō. C. eo. auth. hoc ita. & C. de fideius. auth. pſente. & in Auth. e. §. si vero min9 idonei. Plura sunt alia quærenda circa materiam huius legis, quæ dicam ĩ. e. l. si ex duo. §. si à Titio.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si dubitatur. Adde Bar. in proxi. q. & in l. si vt certo. §. fi. s. commod. & quod ibi dixi: & no. Bar. in l. 2. §. fi. s. de cura. bo. dā. & vide in proxi. q.

b Ale. ¶ Et ibi gl. Vide per Ang. & Imo. in l. reos. ĩ. eo. in prin. Ange. in Auth. de duo. re. in pri. t3 idē qđ Bar. hic, & idē Bar. in l. si dubitet. ĩ. de fideius. & sequit ibi Pau. de Cast. contra Ang.

c Alex. Septimo qro. Vide bar. in l. si vt certo. §. si duobus. s. commo. & quod dixi in l. hi q. in fi. de fideiuss. Quid econtra, si pecunia huius rei credēdi tm̃ fit mutuata, vide Bar. in l. Frater. de condi indeb. Et istis adde casum notabilem iunctis, ibi notatis, in l. si non singuli. C. si cer. pet.

d Alex. Cogitur hoc facere. Faciūt hæc ad q. si pr̄ & filius cōfessi sunt ĩ instrīs dotis, se recepisse dotē, & ꝑmittūt illā restituere, an qlibet teneat insolidū, vel pro parte, de quo ꝑ bal. & ang. n l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. s. so. ma. & bñ facit text. no. & quod ibi bar. in l. fi. C. de do. cau. nō numerat. & vr quilibet pro dimidia teneri. l. reos. §. cū in tabulis. ĩ. e. Et hoc clarū de rigore, sed de æquitate dicebat Cy. ꝙ si pr̄ gubernabat à filio, psumit totum peruenisse ad filiū, & iō solus filius debebit teneri, secus ecōtrario, si filius gubernabat a pr̄e, qa tunc pr̄ tenetur insolidū, & psumit pecunia ꝑuenisse ad ipsum, bal. tñ dicit hāc æquitatē succūbere rigori scripto, per no. in l. j. C. de lega. & in l. prospexit. ff. q. & à qb. sed fm Imo. pōt concludi secure quod quilibet teneatur pro parte. d. §. cū tabulis. tñ si qritur ad quē pecuniā peruenisse psumo, forte standum erit d stinctioni Cy. vide bald. in d. l. fi. C. de dot. cau. nō nume. Imo. in l. si cum dotem. ad pdicta facit qđ no. Bal. in l. si constante. §. quoties. so. mat. melius faciūt no. in l. j. in 2. co. C. de duob. re. cū cōcor. & vide Imo. ĩ. e. in l. reos in prin. in ver. vr. Adde tex. no. cū gl. in l. sed Iulianus. §. itē si duos. ĩ. ad Mac. Adde Bar. cōtra in prox. q. & qđ ibi dixi, & probat in l. cū in plures. §. vestimēta. ĩ. loc. Adde pulchre Rom. cōsi. 314. Circa hanc 7. q. Bar.

e Pom ¶ Sed dico, ꝙ. Vide & pondera ista verba per Are. consi 29 & consi. 66.

f Ale. ¶ De præsentia. Qñ q̃s dicatur pñs in alia materia, vide quod no. Bal. in l. testō. de alim. leg. & q ibi dixi. Et quo ad q. Bar. hic, adde quod no Bal. C. e. ĩ aut. hoc ita. ibi, in eodē territorio. & cū Bart. transit do. Ant. in c. 2. de fideius.

g Alex. ¶ Vt cōtra vnum tm̃. Adde id quod no. Bar. in l. 4. §. ꝑtor. de dam. infect. Adde, quando quis dicatur præsens, Bal. cōsi. 171. lib. 3 Et quod absens dicat, qui est in alio territorio, adde Alex. & Imo. in consi. 100. in v. vol.

h Alex. ¶ Familia. Nota formam faciendi excussionem in personali, & ad bar. se remittit bal. in Auth. sed hodie. C. de actio. & oblig. & in l. cum non solū. §. 1. in fi. C. de bo. quæ libe.

LEX IIII.

Duo rei. Siue vnica voce, siue pluribus, respondeatur, nō vitiatur constitutio duorum reorum.

LEX V.

1 *Operæ fictæ sunt eædem, quando est eadem peritia in præstantibus, & quæ requirantur copulatiue, & nu 4.*
2 *Factum alienum quando non haberetur respectus ad ipsum fieri, sed ad ipsum factum perfectum, promitti potest.*
3 *Duo rei quando possint constitui in operis, & nu. 6. & 7.*
5 *Doctor legens, quando possit per substitutum legere.*
Duo rei debendi qualiter constituantur in obligatione facti.
7 *Plures rei credendi, qualiter constituantur in obligatione facti.*
8 *Interesse singulare qualiter probetur, & quomodo debeant deponere testes.*

a Nemo est[a] qui nesciat. Oblōni operarum pt̃ accedere fideius. & ĩ ea actiue, & passiue possunt duo rei ꝯstitui. h. d. Ista ē sing. lex. & gl. diuidit eā, in verbo, ꝑmitti posse. q̃ ĩcipit. i. operā. ibi, patet ergo. Sđ ego diuido fm Iac. de Are. Prīo loqt in simplici ꝑmissore. Scđo in fideius. & principali. Tertio, ĩ duob. reis. Partes apparēt ĩ litera.
1 Reperio in l. nr̄a duas lec. Vnā gl. ¶† No. ꝙ vbi ē ea. pitia, fictę sūt eædē ōpæ. Op. de l. stip. lo ista. ĩ pri. s. tit. j. & l. sicut. ĩ. de fideius. vbi factū alienū promitti nō pt. Gl. vr dicere, ꝙ pt qñ sunt eiusdē pe
2 ritiæ. Iac. de Are. dicit aliter. ꝙ sicut ĩ promissione facti, ita opera rū pt ꝯsiderari prīo ipsum fieri, & tunc nemo pt ꝑmittere factū alienū: qñq; nō habet respect9 ad ipm fieri: sed ad factū pfectū, vt ꝑmittis librū scriptum & factū manu talis magistri, & tunc qs pt promittere fcm̃ alienum. đ hoc ē casus ĩ l. ꝯtinuus. §. si ab eo. s. tit. j. & ita ĩtelligit hāc l. q lec. vera ē in se, & tene meti. Sed in ꝑposito credo ꝙ melius dt glo. p fi. legis, qđ dt, eiusdē pitiæ. & fm dcm̃ Iac. đ Are. qñ habet respectus ad opus pfectū, et q ñ esset eiusdē pitiæ, posset promittere, & sic nō bene sua lect. applicatur textui. ¶ Opp. dr̄ in 2. rñ. ꝙ fideiussor pt adhiberi oblōni operarū, ꝯ l. sicut. ĩ. đ fideius. So. Nō dico hic, & gl. tetigit ĩ l. cū filius. §. j. s. ti. j. dico in l. si qs pro eo. ĩ. de fideiuss. ¶ Dr hic, † duo rei credēdi cōsti
3 tuūt, in opis. Cōtra. qa ex mutatiōe psonarū dñr aliæ & aliç opæ. l. seruus patroni. cū l. seq. s. de oper. lib. sed qñ alia, & alia res promittit, nō sunt eiusdē rei credēdi. l. si id, qđ. §. j. ĩ. e. Sol. Cōtraria loquūtur ĩ opis, q cohærent psonæ, & tunc in illis nō possunt ꝯstitui duo rei: qa aliæ, & aliæ sunt. qdā q ñ cohærēt psonæ, & in his possunt duo rei ꝯstitui. Sed oppo. ꝙ ñ pñt dici duo rei: qa nō possunt debere insolidū. l. 2. s. e. ti. ꝯiuncta l. q insulā. s. ti. j. quia si solū est alienum, & stipulamur ĩsulā fieri nihil interest nostra, si est cōe tūc pro pte. Sol intelligo. in opis, q nō cohærēt solo: sed cuilibet insolidū possunt attribui, vt hic. 2. rñ. ¶ Demū op. ad tertiū rñ. Dr hic, ꝙ possunt ꝯstitui duo rei debendi: qa sunt eædem. Cōtra: qa eiusdē hoīs ope nō dñr eędē. l. si nō sorte. §. libertus. s. de ꝯdi. īde. multomin9 si diuersorū. Soluit gl. hic in operis ĩcertis, ibi certis. Sed non ē verum: qa hic eiusdē peritiæ. ergo certæ opæ, qa aliter non

ADDITIO.

a Alex. ¶ Nemo est. Induco ad q. de qua per bar. in l. pe. de var. & extraor. cog. Bal. in l. parabolani. C. de epis. & cler. Vide quod not. per Bal. in l. diē functo. s. de off. ass. ita vide Bar. in l. j. C. de prin. agē. in rebus. libr. 12. & qđ no. Cy. de epis. & cle. l. q sqs. & ibi doct. Et adde fm bal. in c. j. §. si q s decesserit. si de feu fue. cōtro. inter do. & agn. qđ officia solēnia, sicut est officiū Ptātis, & Capitaneatus, ꝑ aliū nō pñt explicari, nisi in casu necessitatis, vt in auth. de coll. §. ad hoc ꝑhibemus. & l. j. §. eius rei. de off. eius cui māđ. ē iurisd. & de qō. bar. hic, & similib9, vide per Spe. in ti. de salarijs. §. fi. ver. quid si doc. cū seq. & in materia, qđ no. bal. in l. cū antiquitas. C. de vsuf. & quod no. in l. Arethusa. s. đ stat. ho. Quod dixi, nisi in casu necessitatis, per bar. in l. de pollicitationibus. ĩ. de pollici. & de materia per Iac. de Bel. in d. l. q squis. C. de epis. & cler.
¶ Et facit, an vasallus possit subinfeudare feudū alteri vasallo, de quo vide Bal. in aut nisi. C. ad Trebel. & vide in materia bal. in c. j. §. mutus. tit. Epis. vel Abb. in feu. & in rub qui feu. dar. poss. Et qñ alicui est iniunctum, quòd personaliter exequatur, non pōt alteri cōmittere, etiam de partium voluntate. ita dicit Spe. de iud. deleg. §. excipitur. ver. itē quod iuncti. & de materia post Ioan. An. in reg. cōtractus. in mercu. & plene per eum in ista quæstio. in regula, qui facit. Vide tex. in l. sciendū. §. legati. ĩ. de legationibus. quòd legati nō possunt dare vicarios alios, quā filios suos. Et an rector posset facere vicarium, Imol. in l. obseruare. vbi per Bar. & ibi dixi supra de offi. proconsul. Adde do. Ale. tāgere, an vasallus possit subinfeudare: quod Bal. consi. 70. li. 1. refert. Et Mar. de Fano in tra. de iu. emph. q. 23. quòd si de aliquo honorifico castro fuerint inuestiti nobiles, quòd ad ignobiles transire non poterit.

nõ pósset apparere, an essent eiusdẽ pitiæ. Sol. gl. q vere nõ sunt eædẽ, sed fictione iuris finguntᷣ eædẽ. Sed ꝯ qa ſm hoc ope pos-
4 sent repeti, qđ ẽ ꝯ d. §. l. libert⁹. Solu. † Dic, q ad hoc q ope duorũ hoĩum finganẽ eædẽ, duo requrunẽ copulatiue. q hoc agatẽ iter ꝯ-
5 hẽtes, & sint eiusdẽ pitiæ: vt hic dt gl. & no. ¶ Induco ad q. † Doctor ꝓmisit legere librũ, pt ne ꝑ substitutũ legere. In l. j. §. ne ãt. C. de cad. toll. format Cy. istã q. & dt ſm Pet. q d. §. ne ãt. nõ facit: qa ibi loqt ĩ addiscẽte, q nõ pt ꝑsubstitutũ addiscere, sed docẽs bñ seruire pt ꝑ substitutũ, si ẽ eiusdẽ pitiæ ꝑ hãc l. sed ñ placet: qa oportet, q sint eiusdẽ pitiæ, & q hoc iter ꝯhẽtes sit actũ, vt hic. Sᵭ si erat doctor, q ex casu ꝯsueuerat sæpe hoc facere ex ꝑdõne ꝑsonæ, q nõ pt seruire, vr actũ. C. đ loca. l. excepto. & Insti. loca. circa
a pri. vel si esset ꝯsuetudo studij, a l. qđ si nolit. §. qa assidua. s. đ ædil.
6 edi. & de aq plu. arc. si pri⁹. §. j. ¶ Vñ circa † mãm huius legis distigue qualr duo rei debẽdi ꝯstituanẽ in oblõne facti. Dic, qñq; in oblõne hr respectus ad opus ꝑfectũ, ita q est explicabile ꝑ aliũ. l. ꝯtinu⁹. §. si ab eo. s. ti. j. & isto casu sine dubio pñt ꝯstitui duo rei, vt hic ſm lec. Iac. de Are. Qñq; hr respect⁹ ad ipsũ fieri, & ad ꝑsonæ ĩdustriã, & tũc, aut ꝓmittẽtes sunt eiusdẽ pitiæ, & pñt ꝯstitui duo
7 rei, vt hic. Aut sũt diuersæ pitiæ, & ñ pñt, vt ibi. Circa reos † credẽdi dic, aut ĩ oblõne venit talc fcm, quod ꝯcernit ꝑsonã stipulãtis, vt ꝓmitto fuire ĩ camera, vľ mẽsa, vľ curare ab ĩfirmitate, & non pñt ꝯstitui duo rei, l. si id qđ. j. e. iũcta l. seru⁹ ꝑroni. §. fi. & l. seq. de ope. lib. Aut ñ ꝯcernit ꝑsonã stipulãtis, & tũc aut vtriusq; ĩterest æqualr, & insolidũ, vt ꝓmitto Titio & Seio insolidũ, scribere librũ, vľ opas ĩcertas, puta zappatorias, pictorias, vľ siľes, & pñt ꝯstitui duo rei, vt hic, Aut ñ ĩterest æqľr, vt facere domũ in fundo vnius, vel cõi, & nõ pñt duo rei ꝯstitui: qa nõ ĩterest cuiuslibet ĩsolidũ. l. q insulã. s. ti. j. ¶ Vltio hæc lex inducitᷣ † ad qõ. qualr pro
8 betᷣ ĩteresse singulare: q tãgit gl. ĩ l. vnic. C. de sen. q ꝑ eo. ĩ gl. sup verbo, subtilitatẽ. in fi. Alij doc. dicũt ibi, q pñt deponere de affectiõe eorũ, si sunt eiusdẽ peritiæ, vt sic vr affectio actoris, ꝑ hãc l. qđ nõ placet: qa ista affectio hẽt locũ demũ duobus ꝯcurrẽtib⁹, vt s. dixi, q cessant ĩ testib⁹. Dic g, q testes deponẽt, q ipsi viderũt hoĩes eiusdẽ ꝯdõnis hrẽ rem illius qualitatis tm charam, vel nollent pro tanto carere ea, vt probatur s. ti. j. l. continuus. § cum ita.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Consuetudo studij. Et no. qđ contractus cẽsetur initus ſm cõsuetudinẽ. & hoc in terminis Bar. hic seqᷣ d. Abb. in c. ad nrã. de reb. ecc. ñ al e. bñ faci qđ no. in l. si prius §. j. de aqua plu. arc. & quod not. Bal. in l. j. C. ꝓ soc. in 4. q. Item cẽsetur initus iuxta dispositionem statutorum. iuxta no. in l. vt iusiurandi. §. si liberi. s. de oper. lib. in ver. sed in isto casu, ꝑ Bar. & Bal. in l. liberti. C. e. ver. sed q đ si esset. Et cum Bart. concor. Io An. in regu. qui facit. in mercu. vbi plus dicit, quòd idem est, si erat cõsuetudo solũ ꝓmittẽtis, vide bar. in l. magistratus. j. ad muni. & Bar. in l. j. §. iudicãdi. j. de var. & extraor. cog. ĩ vlt. q. & vide in l. vnic. in vlt. q. in prin. C. de sent. quæ pro eo quod interest.

LEX VI.

Duos. Ex duob. ĩterrogatis, vľ ĩterrogãtib. q rñdet, obligatᷣ, & cui rñdet, qrit oblo, & ab vno tm ex correis pt accipi fideiussor. h. d. Et gl. assignat arg. ꝯria, & ñ soluit, nec ĩ l. stiplo. §. hẽt. alleg. ĩ ea, sᵭ illđ intellr ibi, ex ꝑsũpta mẽte ꝯhẽtiũ: qa aliđ tps ꝯmissionis ñ hẽt annexũ. Hic. n. ex ꝓpositũ dicerẽ intelli. Dy. Vľ aliter, ibi verba stiplonis sapiunt vim conditionis, hic ñ Ray.

1 *Modicum tempus, nec actus contrarius, nõ vitiat constitutionẽ duorũ reorum.*
2 *Longum interuallum inter obligationem vnius & alterius, non vitiat constitutionem duorum reorum.*
3 *Interrogatus si dicit, facias scribere, & postea rñdet, dr icotinẽti respondere.*
4 *Actus necessarius naturæ intermedius inter interrogationem, & responsionem non vitiat obligationem.*

a §. Duo rei. Modicũ ĩteruallũ ꝯstõnẽ duorũ correorũ ñ viciata. nec act⁹ medi⁹ ꝯstõnẽ correorũ, ñ ꝯri⁹ h.
1 d. † No. q modicũ tps ñ vitiat: g lõgũ tps vitiat. Itẽ no. q actus. ñ ꝯrius ꝯstõni, ñ vitiat ¶ Opp. s. e. l. 3. in prin. gl. sol. vt ibi. Vera sol. ẽ
2 illa, Inter interrogationẽ, & rñsionẽ eiusdẽ, act⁹ ꝯrius, vľ † lõgũ interuallũ ĩpedit ꝯstõnẽ, vt hic, sᵭ lõgũ ĩteruallũ iter oblõnẽ vni⁹
3 & alterius, ñ vitiat. ¶ Quæro, † qd si ĩ istro, ĩterrogas me, dico, facias scribi, deinde rñdo: Dicit gl. in ver. interrogat⁹, q ĩ ꝯtinẽti vi-
b deor rñdr. tene mẽti: qa singularis ẽ. b Quero qd in alio † actu me
4 dio interueniẽte, q ñ ptinet ad hoc: Et gl. dicit, q oĩs act⁹ dr ꝯri⁹, ad oblõnẽ ñ ptinẽs. Gl. in verb. ꝯrius non bene dicit simpliciter, sed dẽt determinari ꝑ l. cum antiquitas. C. de testa. qa ibi vides, qđ actus necessarius naturæ interueniẽs: ñ dicitur actus contrarius.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Non vitiat. Vide plenè per Bar. in rep. auth. hoc ita. C. eo. in 12, q. vide in l. fi. j. eo. vbi idem dicit, quòd in d. Auth. Et an habeat isto casu beneficium diuisionis hodie vide Bar. in l. si ex duob. j. eo.
b le. ¶ Singularis est. Et eam notanter alleg. Bal. in l. in bonæ fidei. C. de pac vide ibi per Sal. & plenius ad dicta per Bar. in rep. Alex.

LEX VII.

1 *Hodie, an interrogetur, vt ille qui est obligatus pure possit opponere beneficiũ diuisionis conditione alterius pẽdente.*

a Ex duobus reis. a Disparitas qualitatis, q speratᷣ reduci ad paritatem, non vitiat ꝯstõnem correorũ. h. d. ¶ Op. de l. eadẽ. §. j. ĩ. eo. Sol. plures dãᷣ hic, tene vltimã: q hic ẽ disparitas ĩ tpe, ibi ĩ culpa. Et rõ ẽ, qa hic adueniẽte ꝯditiõe reducitᷣ ad paritatẽ, ibi nũq reduci speratᷣ. ¶ Op. đ l. si id qđ.
b j. e. Sol. ibi ẽ disparitas ĩ re, hic ĩ qlitate b. ¶ † Quæro, vtrũ hodie sit
1 correctũ ꝑ ius authẽticorũ, vt ille q ẽ obligatus pure possit opponere beneficiũ diuisionis, pẽdẽte ꝯditione alterius: Gl. tãgit. C. e. auth. hoc ita. Dy. tangit hic. Dicam. ĩ. e. l. si ex duobus §. si a Titio.

ADDITIONES.

a Alex. Ex duobus reis. Vide per Bar. in repe. auth hoc ita. C. de duob. reis. in 12.
b Claud. Qualiter. Adde quod notabiliter dicit idem Bart. in l. denunciasse. §. quid tamen. in i. q. ĩ. de adult.

LEX VIII.

1 *Dictio que, quando est coniunctio, debet scribi per e breue, aliàs longum.*

a His verbis. a Si ĩ vni⁹ ꝑsona ñ ꝯsistit obligatio, alter tenetᷣ ĩsolidũ, si tãq duo rei se obligabãtᷣ: als in viri
1 lem. h. d. † No. q dictio, que, debet scribi per e breue, quando est coniunctio, aliàs longum, vt in glo.

ADDITIO.

a Ale. His verbis. Pro intellectu huius legis vide Saly. in l. legẽ ĩ 3. q. C. de pact.

LEX IX.

1 *Duo rei debendi in mutuo constitui possunt.*
2 *Lex sup impossibili, quod in genere põt esse possibile, licèt nõ in specie, fingit.*
3 *Duo rei qualiter constitui possint in deposito, & commodato, tam in primitiua, quàm in secundaria obligatione.*
Obligatio, rẽ restitui quo ad oblõnẽ est diuidua: sed quo ad solutionẽ indiuidua
4 *Duo rei, an constitui possint qñ in oblõne est quid indiuiduum, vel factum*
5 *Obligati accessorie, quando teneantur insolidum, si non exprimatur.*
Mandatoribus accessorie se obligantibus, hodie nihil est immutatum.
6 *Plures accessorie se obligantes, posito q insolidum tenerentur, an sint duo rei.*
7 *Gerentes aliquod officium, vel aliquam administrationem, an obligentur vtiliter, vel insolidum, vel sint duo rei.*
8 *Intellect. §. duobus. l. creditor. supra mandati.*
9 *Mercatores plures qui vnam mercantiam gerunt, vel vnam negotiationem, an ex contractu vnius quilibet teneatur insolidum, & quilibet insolidum agere possit, & an sint duo rei.*
10 *Institor, vel exercitor, licèt possint insolidũ cõueniri, sicut institor, & exercitor, nõ tamẽ dicũtur duo rei: sed vnus tenetur principaliter, ali us accessorie.*
11 *Plures domini eiusdẽ serui, licèt de peculio teneãtur insolidũ, an sint duo rei*

Eandem. Re, verbis, testõ, ꝯsensu pñt cõstitui duo rei. h. d. ¶ Op. ĩ Auth. e. ĩ prĩ. Sol. dicit gl. j. aliud olim, aliđ hodie. Tu dic, q ĩ mõ ꝯstituẽdi nil ẽ inouatũ, vt dixi. s. e. l. 2. ¶ Pro
1 đclaratiõe huius legis, & † materiæ qro primo, an ĩ oblõne q re ꝯ hitᷣ ad diuidua, vt tãtũdẽ reddatᷣ ĩ gñe, vt in mutuo, possint ꝯstitui duo rei. Vr q sic, vt C. si cer. pe. l. si ñ singuli. & C. e. đ duob re. l. pp. Cõtrariũ dicit d. Mar. Sil. dicẽs q añ posset cadre sydra đ cœlo, q obligatio, q re ꝯhitᷣ, ꝯhat vltra q peruenit. l. si tibi ĩ prĩ. s. đ pac. & ĩ l. ꝯriis fuerũt ꝯstituti duo rei ṽbis. Cõiter oẽs tenẽt ꝯriũ ꝑ prĩ. hui⁹ l. & d. l. pp. & d. l. si ñ singuli. Ad ꝯriũ rñ, q si vni nũeraretᷣ. aliorũ volũtate, oĩb⁹ numeratũ vr iuris fictiõe, vt no. ꝑ gl. ĩ d. l. si ñ singuli. Sᵭ ꝯ li ĩstatᷣ. Id qđ ẽ ĩpossibile đ natura, ñ pt fingi ꝑ lege. l. si prĩ. ĩ ñ. s. de adop. & s. loca. l. q ad certũ. sᵭ ĩpossibile ẽ ſm naturã, vt eadẽ pecunia pueniat ad plures ĩsolidũ: g ñ pt fingi. Hui⁹ timore dicit Per. q ñ fingitᷣ ad plures puenisse insolidũ sᵭ ad oẽs simul peruenit in veritate, & sic ñ nascũt plures oblones, sed vna q tenet plures hoĩes, sicut vn⁹ funis ligat plures. Et hoc tenet Cy. ĩ d. l. si nõ singuli, & d. l. pp. Hoc nõ placet, qa ĩ plurib. reis licèt sit vna oblo in effectu, tñ in veritate plures sunt oblones, & qlibet tenetᷣ ꝓpria o-
a blõne vt hac l. fi. & l. si re⁹. & đ fideius. l. gñalr. Teneãg solõnẽ gl. j. q fingitᷣ pecunia ad quẽlibet puenisse ꝓ solido. Nec obst. si dicatᷣ,
2 † q lex nõ fingit sup ĩpossibili: qa verũ ẽ sup eo: q ẽ impossibile ĩ gñe, vt q fili⁹ sit antiqor prẽ: sᵭ si ĩ gñe est possibile, licèt sit ĩpossibile ĩ specie, vt ĩ his termĩis ĩ qb. loqmur, tũc lex fingit. Exemplũ, Impossibile ẽ q ille q ẽ fili⁹ Titij, sit fili⁹ meus, tñ, qa ĩ gñe possibile ẽ, q habeã vnũ filiũ talẽ, & ei⁹ ętatis, pt fingi ꝑ ius, q talis sit fili⁹ me⁹. d. l. si prĩ. fi. cũ l. seq. đ adop. Sic ĩpossibile ẽ, q ille q fuit apud hostes, sp fuerit ĩ ciuitate: tñ qa ĩ gñe suo possibile ẽ, ĩuc q talis sp fuerit ĩ ciuitate. iõ lex pt fingerᷣ ipsũ fuisse ĩ ciuitate. Ita hic possibile ẽ, q ĩ gñe suo talis pecunia puenit ad me. Itẽ q puenit ad te, & ad aliũ: iõ li ĩducitᷣ fictionẽ, licèt ĩ casu ĩ qb. sum⁹. s. dõec pecunia ẽ apđ vnũ, ĩpossibile sit ẽe apđ aliũ. Et ista ego dixi ĩ l. si is q ꝑ ẽptore. s. đ vsuca. Vľ alr ĩpossibile ẽ q eadẽ res pueniat ad plures insolidũ. Dicõ verũ ẽ ĩ effectu, sᵭ bñ pt pueniri ad plures, sᵭ apđ v-
3 nũ remanet ĩ effectu: qa vna exactio sufficit. Cõcludo g, † q plures ři đbẽdi pñt r ꝯstitui. si li agatᷣ sine aliq stiploe, sicut s. dictũ ẽ ĩ aliis oblõnib. & idẽ dico đ duob. řis credẽdi, vt C. si cer. pe. l. cũ te. ¶ Secundo quæro, quid in obligatione quæ re contrahitur, vt eadem species reddatur, vt in deposito, & commodato

ADDITIO.

a Barb. ¶ Tene. Nota, q ñ pt fingere id, qđ ẽ ĩpossibile in gñe, secus si in specie. Vide Bal. ĩ. de sol. l. sub conditione. sed ſm Ang. facit, l. ita vulneratus s. ad l. Aquil. vbi fingit impossibile đ natura in suo genere, videlicet hominẽ bis mori. Sed illud ẽ speciale fauore vltimæ volũtatis, ne delicta remaneãt ĩpunita

dato,& similibus.Rñ.debes scire ꝙ ex hoc ꝯ̃ctu duæ oriũt obl'o-
nes,vna primitiua ad rei restõnẽ,alia scdaria rõne doli, vl' culpę
ꝯmissæ ĩ rẽ.Aut ergo q̃ris đ illa p̃mitiua obl'one ad rẽ restituẽdã,
& tũc ita demũ ꝯstituũt duo rei debẽdi,si ẽ actũ,vt C.loc.l.si diui
sa.al's qlibet tenet ꝓ pte,ar.s̃.ꝯm.l.3.§.hr̃s.& deposi.l.si duo, licèt
tñ qlibet ꝓ pte teneat,&sic ẽ obl'o diuidua,diuisa q̃ ad obl'onẽ.tñ
vn⁹, soluẽdo ptẽ nõ liberat, & sic ẽ ĩdiuidua quo ad sol'onẽ.d.l.si
duo.Et đ hoc pleni⁹ dixi ĩ l.ead.§.Cato.s̃.đ ver.ob.l.3 gl.circa hoc
nesciat qd dicat.s̃.depo.l.j.§.si apud duos.Si vero q̃ris de obl'one
scdaria,q̃ ꝯ̃hit rõne doli,vl' culpę,tũc aut ẽ actũ,ꝙ sint duo rei,&
sunt,aut nõ ẽ actũ,& tũc,aut vn⁹ tm̃ ꝯmisit dolũ,vl' culpã , & ille
solus tenet,d.l.j.§.si apđ duos.ĩ fi.s̃.dep.Aut vterq; ꝯmisit & tũc
vterq; tenet ĩsolidũ tãq̃ duo rei vt d.§.si apđ duos.& l.si vt certo.
§.si duob⁹ vehiculũ.ĩ fi.s̃.ꝯm.&l.si duo.s̃.depo.Et hoc đ reis debẽ
di.Rei vero credẽdi ĩ tali obl'one nõ ꝯstituũt,nisi hoc agat.s̃. de-
po.d.l.j.§.sed si duo.¶Tertio q̃ro,†qd si ĩ obl'one veniat aliqd, ꝙ
4 sit ĩdiuiduũ quo ad obl'onẽ,& sol'onẽ?Dic,vt dixi.s̃.e.l.2. ¶Quar
to q̃ro,qd in obl'one facti,an possint ꝯstitui duo rei?Dic, vt s̃.e.l.
nemo.¶Quĩto q̃ro,ꝙ ĩ his q obligãt accessoriè? Ista qõ hẽt duo
ca.Prĩo,vtrũ teneãt.ĩsolidũ,ẽt si ñ exprĩat.Scđo,posito ꝙ ĩsolidũ
5 teneãt vtrũ sint duo correisiue duo rei debẽdi?Circa pᵐdico,†ꝙ
qñq; qs obligatur accessorie,s.ꝓ alio alienã obl'onẽ principl'r su
scipiẽdo,& isto casu nõ tenet ĩsolidũ,nisi sit actũ,vt C.ad Vel.l.si
pr̃nã.& ibi no.idẽ no.j̃.de fideius.l.si Titi⁹.Qñq; obligãtur plures
ꝓ alio ꝯstituẽdo.& tũc idẽ:qa qlibet tenet ꝓ pte,nisi sit dcm̃,ꝙ te
neat ĩsolidũ,vel obligauerũt se alternatiue,vt C.đ ꝯst. pec.aur.si
a qñ.Qñq;ᵃ aliq obligant ꝓ alio ꝓprie fideiubẽdo, & tũc qlibet
tenet ĩsolidũ,ẽt si nõ sit dcm̃,vt Inst.đ fideius.§.si plures.& C.đ fi-
deiu.ñ recte.Qñq; plures obligãt ꝓ alio mãdãdo,& tũc diuersæ
sũt gl.Nã gl.q̃ ẽ s̃.mãd.l.si mãdato Titij.§.Paul⁹ rñdit.vnũ vr̃ vl'le,
b ꝙ hodie reqrat ꝙ exp̃sse agat:exp̃ssi⁹ ĩ l.creditor.ᵇ§.duob.e.ti.Cõ
trariũ.s.ꝙ ĩ mãdatorib.nil sit ĩmutatũ hodie,no.gl.s̃. qđ iussu.l.j.
§.fi.& hic ĩ gl.ĩ ver.ꝯmodato.q̃ ĩcipit,& mãdato.Et istud puto ve
ri⁹,ꝑ id ꝙ no.ĩ d.§.si plures.Inst.đ fideiu.& d.l.ñ recte.Et hoc cõi
ter tenẽt doc.qa p Aut.nil ẽ ĩnouatũ ĩ mõ ꝯstituẽdi,vt s̃.dic.ẽ.Sđ
6 q̃ ẽ rõ diuersitatis,ĩter p̃dictos casus?Circa fm̃,† Credo ꝙ primo
casu,qñ prĩcipl'r obl'onẽ alterius suscipiũt,si hoc agat, vt teneãt
ĩsolidũ,sunt duo rei,d.l.si pr̃nã.& qđ ibi no.& vr̃ expressum.s̃.ad
Vell.l.vir vxori.§.fi.cũ l.seq.In his vero,q obligant ꝯstituẽdo, nõ
obligãt ĩsolidũ,nisi agat,vl' alternatiue ꝓmittat,tũc dñr duo rei.
Et dic vt statim dicã in duobus fideiussoribus , vel mãdatoribus.
qa eadẽ est rõ vt l.fi.s̃.đ ꝯst.pec.In duob.vero fideiussorib. vl' mã
datorib.licet teneãt insolidum ẽt si ñ sit dcm̃,& licèt dicãt fidiuſ
sores,vt j̃.đ fideius.l.si Titius.ñ tñ sunt duo correi.Patet ex diuer
sitate noĩum,& titulorũ. nã si idẽ eẽt:quar fecisset p se titulũ de
duob.reis,& ti.de fideiu.& mãda? Præterea patet ex hac l.& l.j.C.
e.ꝯiuncta.l.vt fideius.j̃.đ fideiu.Præterea,licet factũ vni⁹ correi al
teri noceat,vt j̃.e.l.pe.ñ tñ factũ vnius fideiussoris noceat alteri,
sđ solũ sibi,& suis successorib.vt s̃.ti.j.l.si seruũ.§.nũc videam⁹.&
ibi no.Ad hoc g̊ vt iura duorũ reorũ habeãt locum inter eos,eẽt
necesse ꝙ hoc exp̃sse agerẽt,& ꝙ tãq̃ duo rei intercedũt, vt exp̃sse
dr̃ in d.l.vir vxori.in fi.cum l.seq.s̃.ad Velle.Plus dico,ꝙ ẽt si exp̃ſ
se agerẽt,ꝙ insolidũ tenerẽt,hoc casu ñ sufficerẽt ad ꝯstõnẽ duo-
rũ reorũ:qa eẽt exp̃ssio eorũ q̃ tacite insunt,vt C.đ fideiu.l.ñ r̃cte
Est g̊ necesse,ꝙ exprimat ꝙ tãq̃ duo rei ꝓmittũt.Et hoc đ reis đ-
7 bẽdi pl'es vero rei credẽdi accessorie ñ cadũt.¶†Sexto q̃ro, qd ĩ
plurib.q gerũt aliqđ offm̃ vl' aliq̃ administrationẽ,an obligẽt vi-
riliter vl' ĩsolidũ,& an sint duo rei?Aduertatis,an qlibet habeat ĩ-
solidũ administrationẽ,dixi in rep.l.j.§.si plur̃s.s̃.đ exer.Nũc dico
qual'r obligẽt.Circa qđ dico, ꝙ qñ plur̃s gerũt aliqđ negotium
sp̃õte,nullo p̃cedẽte mãdato,tũc ñ tenẽt ĩsolidũ,sđ ꝓut qsq; ges
sit.l.cũ alicui.in fi.s̃.de neg.gest.& qđ ibi no.ĩ gl.Qñq; p̃cedit ali-
qđ mãdatũ à lege vl' ab hoĩe,& tũc aut offm̃,seu administratio q̃
gerit.ẽ publicũ autoritate,& vtilitate:aut publicũ auctoritate, sđ
p̃uatũ vtilitate:aut auctoritate, & vtilitate p̃uatũ.Primo casu,qli
bet tenetur insolidum.l.Impator.ad muni.& de ma. ꝯue.l.magi-
strat⁹.& sũt duo r̃i đbẽdi,licet ñ p oĩa.l.si pupillus.s̃.đ admi.tu.Et
h⁹ dico,siue sit administratio ordinaria,siue đlegata,ar.l. ex facto
in fi.s̃.đ neg.gest.& đ ma.ꝯue l.fi.& qđ ibi no.in vlt.gl.licet inter
hæc sit aliq̃ dr̃ia in illa mã̃,q̃ tractaui in d.§.si plur̃s. Scđò casu,qñ
ẽ mun⁹ publicũ auctoritate,sđ vtilitate priuatũ,& tũc idẽ,qa qli-
bet tenet ĩsolidũ,sunt & duo rei debẽdi,l3 ñ p oĩa.d.l.si pupil.s̃.đ
adm.tut.& l.j.§.nunc tractem⁹.s̃.đ tut.& rat.distr.& đ adm.tu.l.3.
c cu sim.& qđ dico ĩ tutorib.ᶜidẽ ĩ actorib.ꝯstitutis ab eis,ar.d.l. ex
facto.in fi.s̃.đ neg.gest.Tertiò casu,qñ administratio est priuata
auctoritate,& vtilitate,& tũc,aut sunt ĩstitores,aut exercitor̃s, &
tũc qa eis vr̃ mãdata administratio insolidũ.credo eos teneri , &
d eẽ duos reos,licet ñ p oĩa.l.j.§.si plur̃s.đ exercit.ᵈcũ sua gl.q̃ ęq-
parat eos tutorib.& d.l.si pupil.đ adm.tu. Aut loqmur ĩ plurib.ꝓ
8 curatorib.& tũc,aut fuerũt facti insolidũ.† & qlibet tenet insoli
dũ,& erũt duo r̃i,sicut duo tutor̃s.vt l.creditor.§.duob. s̃.mãd. &
qđ ibi no.in prin.gl.& iste ẽ ver⁹ intell's illi⁹.§.qa offm̃ erat eis ꝯ-
missũ insolidũ,sđ erat dubiũ q̃l'r obligatio q̃ ꝯ̃hit rõne doli,vl' cul
pæ,ꝯmittat:& dicit ꝙ ĩsolidũ.Nã si ĩtelligis,ꝙ eẽt actũ ꝙ ĩsolidũ te
nerẽt,nullũ eẽt dubiũ illi⁹ §.nec ĩ hoc ẽ aliqd innouatũ p iura Au
thẽticorũ,licèt gl.ibi al'r dicat,& male:qa ĩ mõ ꝯstituẽdi nil noua
tur,vt pluries dcm̃ ẽ.& hic ẽ rl'a,ꝙ q pñt administrare ĩsolidũ,ĩsoli
dũ tenẽt.l.si plures.s̃.đ cura.bo.dã. Si vero administratio ñ fuit ꝯ-
cessa ĩsolidũ,tũc vn⁹ ñ pt ꝯ̃here sine alio,& qlibet tenet tm̃ de suo
facto,nec erũt duo rei.l.cũ alicui.ĩ fi.đ neg.gest.& arg.đ exerci.l.si
tñ plures.ĩ prĩ.Et hoc đ reis đbẽdi.Plures vero reos credẽdi, hoc
mõ ñ admitto posse ꝯ̃hi,qa qlibet ageret ꝓ suo ĩtereẽ.¶Septimo
9 †q̃ro.ᵉPlures mercatores vnã mercãtiã gerũt,vl' vnã negotiatio
e nẽ,an ex ꝯ̃ctu vni⁹ qlibet teneat ĩsolidũ,& qlibet possit agere ĩsoli
dũ,& an sit duo rei?Pe.& Iac.đ Ra.dñt,ꝙ sic,& Cy.sequẽdo eos.s̃.
si cer.pet.l.qđ te.ad sil'itudinẽ tutorũ & magistratuũ. Certe male
f dicũt,& ꝯ̃ casũ d.l.si tñ plures.ĩ prĩ.s̃.đ exerci.Vñ tu dic,ᶠꝙ aliqñ à
plurib.q̃dam gerit negotiatio,q̃ eis đcernit ex publico,& tunc fa
teor ꝙ sũt duo rei actiue,& passiue.l.si vn⁹.ĩ prĩ.s̃.đ pac.& l.si duo.
s̃.đ arb.& đ pac.l.idẽ ĩ duob.vbi loqmur ĩ plurib.argẽtariis,qb.of
ficiũ đcernebat ex publico.l.argẽtari⁹.ĩ prĩ.s̃.đ edẽ.& no. ĩ l. q̃dã.
§.nũmularios.e.ti.Et facit qđ dixi s̃.đ tut.& cura. Facit s̃.đ lo. pu-
bli.fru.l.j.vbi vterq; sociorũ in solidũ hẽt actionẽ. Si vero talis ne
g gotiatio ꝓpria volũtateᵍfuerit assũpta,ñ ex publico,tũc,aut plu
res gerũt istã negotiationẽ,&mercãtiã p suos ĩstitores,seu exerci
tores,q ĩ vulgari appellãt factores, & qlibet eorũ tenet ĩsolidũ ĩ-
stitoria,seu exercitoria,vt s̃.đ exerci.l.j.ĩ fi.& l.seq.& de ĩst.l. habe
bat.§.fi.& l.sequẽ.& satis arbitror eos eẽ tãq̃ duos reos debẽdi:qa
ad idẽ,& eadẽ obl'one tenet vterq;.Cõstat.n.ipsos eẽ obligatos.l.
j.§.pe.đ exerci.& sic talis actio ẽ natiua,& datiua.Itẽ snĩa lata ꝓ v-
no,ꝓdest alteri,d.§.pe.Itẽ puto qđ l.fi.C.e.hẽat locũ ĩ eis,p illã rõ
nẽ,ne ĩ plures,&c.vt s̃.đ exerc.l.2.Dico g̊, ꝙ sunt duo rei debẽdi.
Duo vero rei credẽdi ñ ita ꝯstituũt:qa ex ꝯ̃ctu ĩstitoris,seu exerci-
toris ñ q̃rit actio dñis nisi cessã actiõe,& nisi ĩ subsidiũ.l.j.ĩ fi. cũ l.
seq.đ ĩst.& l.si eũ.§.j.đ exerc.Si vero talẽ negotiationẽ gerũt p se
ipsos,tũc Aut ãbo simul,& qlibet tenet ꝓ portiõe,q̃ hẽt ĩ negotia
tiõe.d.l.si tñ plures.ĩ prĩ.đ exerc.Aut exercẽt separatim,putà sunt
duo socij,vn⁹ exercet Perusij,ali⁹ exercet Florẽtiæ,tũc qlibet tene
tur ĩsolidũ.Vñr em̃ ĩuicẽ ĩstitores p̃positi,arg.s̃.si cer. pe.l.eius q ĩ
ꝓuĩcia,ĩ fi.& C.đ fab.l.iure ꝓuisũ.li.11.Facit de acq.re.do l.tradi
tio.§.fi.Pro hoc fallit illa rõ,ne ĩ plures,&c.qđ t. Iac.đ Are.ĩ d.l.si
10 tñ pl'es,ĩ prĩ licèt gl.ĩ l.j.ĩ fi.e.ti.vacillet.¶Octauo†q̃ro,ĩstitor, &
exercitor pñt ꝯueniri ex eorũ ꝯ̃ctu:itẽ ꝓponẽs, & qlibet ĩsolidũ,
an dicãt duo rei?Qđ vr̃.l.j.§.pe.s̃.đ exer.Cõtra puto,ꝙ vn⁹ teneat
princip'r,alius accessorie:& iõ magis ęqparare eos fideiussori , &
principali,sicut dicimus ĩ p̃re,& filio,l.cũ filius.in prĩ.s̃.de ver ob.
Cõstat ãt fideiussorẽ & prĩcipalẽ ñ ẽe duos reos, vt no.j̃.đ sol.l.
11 cũ qs.§.si qs ꝓ reo.& qđ no.p doc.C.e.l.fi. ¶Nono q̃ro,† plures
dñi eiusdẽ serui tenẽt đ peculio ĩsolidũ,vt s̃. đ pecu.l.& ancillarũ
§.si qs cũ seruo.cũ si.an erũt duo rei?Br̃ dicer̃m, qñq; qlibet ĩsoli
dũ tenet ẽt respũ peculij,qđ ẽ penes sociũ, qñq; tenet ĩsolidũ tm̃
respũ peculij,qđ ẽ penes se,vt ꝓbat s̃. đ pe.l. si noxali.§.fi.cũ l.seq
Primo casu dicerẽ eos ẽe duos reos: qa ad idẽ.& eodẽ r̃spũ tenẽt
& eadẽ obl'one,sicut duo rei, & sicut s̃.ĩ plurib.p̃ponẽtib.vnũ ĩsti
torẽ.Scđo casu dico eos ñ eẽ duos reos , qa ĩ singulis p̃sonis ꝓ-
priũ ẽ p se id qđ đbet,g̊,&c.l.si id.j̃.e.Ista.n.actio đ peculio , hẽt
nãm actiõis realis,l.q̃situ.ĩ prĩ.đ pecu. & no.p Cy.C. qđ cũ eo.l.
dominum,sic qlibet p se vr̃ teneri ad diuersã rẽ.Alia, q̃ circa hãc
materiam de mõ cõstituendi deficiũt,dicã in l.si id quod. j̃.eod.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶.Quandoque.Nã secundum Ang.est verum, nisi delictum cõmit
tatur circa rem,quæ sui natura est diuersa, vt pecunia.l.si duo. s̃. deposi.

b Alex.¶In l.creditor.De cuius legis intellectu,vide in proxi.q.

c Poma.¶In tutoribus.Vide Raph.Cu.consi.24.& Arc.29.in 5.dubio,vbi sequi
tur intellectum Bar.ad l.creditor.§.duobus,alleg.

d Poma.De exerci.Vide Panormitan.cons.21.ad fin.volu.2.& Are.cons.66.v-
bi pulchre tangit dicta Bar.hic,& cons.5.in 2,dubio.

e Ale.¶Septimo quæro.Per Bal.in rub.C.de exerci.ad fi.in l.prædia.s̃.de acq
posses.vbi remittit se ad no. p Bar. in repe.ĩ l.j.§.si plures.de exerci. ¶Addę
qualiter vn⁹ mercator soci⁹ obliget socios,qñ sũt plures,Pet.đ Anc. cõ.433.

f Ale.Vnde tu dic.Vide Bal.in l.cum te in Gallia.C.si cer.pe. & quod not.Bal.
in l.certum.C.Fam.ercis.per Ang.& Pau.de Ca.in l.si vnus. in prin. s̃. de pac.
& Ful.in l.si plures.eo.ti.Et an vnus posit liberare,vide per Ang in d.l.si v-
nus,in prin.& ibi etiam an vnus posit compromittere.

g Ale.Volũtate.Qñ obliget dominus ex fcõ istorũ administratorũ,vide quod
no.Bar.in auth.hoc ius porrectũ.C.de sac.san.eccl.& Bal.in rub.C. de cõsti.
pecu.& ꝙ habet in l.cuicunq;.§.sed & cum fullo supra de inst.& tex.ibi Bar.
in l.ex facto s̃.de nego.gest.Adde,qualiter institor obliget,Abb.cõs.74 lib.2.

§.sed si quis in deponendo. Imparitas culpæ, ab initio vitiat cõ
stitutionẽ duorũ correorũ:secus si ex post facto.h.d.¶Nota,ꝙ fa
ctũ vni⁹ ex reis đbẽdi prodest alteri,si sũt socij.Op.s̃.e.l.ex duob⁹.
& Insti e.§.fi.Glo.dicit,sol.qa hic imparitas culpæ:ibi diei vl' ꝯdõ
nis:qa posito ꝙ promitto pure,tu sub ꝯdõne,ñ ẽ imparitas:qa tu
interim nõ teneris. Præterea imparitas diei sperat reduci ad pari-
tatẽ,imparitas culpę nunq̃ sperat reduci ad paritatẽ.& ista ẽ vera
¶ Op.qa vitiat res si deuenit ad eũ casum à q̃ incipere nõ pt, vt l.
pluribus.

plurib. §. & si placeat. & l. si sub vna. §. j. s. ti. j. & l. si ꝑ prę. §. versu. s. ꝺ ī rē verso. & l. sufficit. s. ꝺ ꝗd. inde. & l. si à reo § sub diuersis. j̄. de fideiuſ. Sol. Nego maiorē, ꝙ deueniat ad eū casum, à q̄ īcipere n̄ pt, qa si remittat culpa pacto ex postfacto, tūc exceptionē parit, & remanet obl'o, q̄ ab initio fuit, & nūc ē par. Secus si à pncipio. remittat culpa: qa tūc n̄ ē par obl'o. Dr̄ hic, ꝙ pactū factū vni ex reis dēndi, q sunt socij, aliis ꝓdest si cōis culpa iteruenit, q̄ro ḡ vtrū pactū vnius ex reis debēdi ꝓsit alij? Et dic vt plenè dicā j̄. eo. l. ex duob.

a **§. Cūduos.** Dispitas locorū n̄ īpedita ꝗstōnē correorū. h. d. ¶Op. .ti. j. l. j. ī prī. vbi dr̄. ꝙ īter absētes n̄ valet stipl'o. Gl. dt, ꝙ fuerūt duo rei ꝯstituti ꝯsensu, n̄ verbis. Vl' pt esse, ꝙ hodie stipulor hic, & seru⁹ meus Florētiæ. arg. l. fi. §. si īter eos. s. ti. j. Vl' aliter, stipulor hodie hic ab vno, & alibi stipulor ab alio, recto tramite eundo. Sꝺ n̄ h̄ op; te ponere: qa īteruallū tpis īter vnā obl'onē, & aliā n̄ vitiat, si agat hic, ꝙ sunt duo rei. l. 3. ī prī. s. e. & pp h̄ īculcatio gl. n̄ fuit necessaria. Vl' pt eē, ꝙ existēs Chartagini, à duob⁹ fuit stipulatus ex diuersis locis; h̄ ē, ꝙ vn⁹ moueret se ꝺ Florētia

b & alter de Roma ad eundū Capuā. & sic prio posui casū, q placet Dy. sꝺ qꝺ s. dixi plus placet. ¶Itē hic dr̄ ꝙ sūt plures obl'ones. Op. de l. iij. in fi. s. e. sol. duæ sunt verè. in effectu vna. nō habetis aliam.

ADDITIONES.

a Alex. Nō impedit. Et q̄ diuersitas impediat cōstitutionē duorū reorū. p anè vide Bar. in repe. Auth. hoc ita in 12. q. C. de duo. re. Et an hodie in casu isto hēat locum beneficium diuisionis, vide Bar. ī l. si ex duobus. §. j. j̄. eo. in fi.

b Alex. De Roma. Vide qꝺ dt Bar. in l. cū q̄s. circa fi. j̄. de so. & Bar. s. ea. l. in pri. & Bar. in l. fi. ij. col. j̄. eo. & quid in obl'one, & fideiussione, vide Bar. in l. Gręce § si quis Stichum. j̄. de fideiuſ. Et ad primum vide Pau. de Cast. in d. l. si reus. j̄. eo. vbi tex. videtur velle, quòd sint duæ obligationes.

LEX X.

Si duo rei. Corre⁹ n̄ soci⁹ n̄ opponit ꝯpēsationē ꝺ eo, qꝺ alteri correo dēt. h. d. Op. ꝺ l. si qꝺ. s. ꝺ ꝯpēsa. Sol. Aliud ī fideiussorib. vt ibi, aliud ī duob. reis, vt hic. Et ex h̄ ꝯcludit Io. ꝓ sua opi. qa duo rei n̄ videāt īuicē fideiuber, vt dicā de h̄. j̄. l. ꝓxi.

LEX XI.

1 *Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere.*
Obligatio duplex oritur ex fideiussione.
Fideiussor potest strictè & largè intelligi.
2 *Plures tutores licet non sint proprie fideiussores tamen de iure antiquo ex emplo fideiussorum conueniebantur.*
3 *Correus qua actione repetat à correo quod soluit.*
4 *Plures tutores curatores vel administratores ciuitatis si vnus soluit qua actione repetat ab aliis remissiue.*
5 *Vn⁹ ex plurib. depositariis vel cōmodatariis si soluit qua actiōe repetat ab aliis.*
6 *Vnus ex correis si sub iuramento liberat aliū, nō potest à correo repetere partē.*
7 *Correus qui liberat alium acceptilatione sibi facta a creditore quando repetat partem à correo.*
8 *Correus damnificatus culpa alterius potest ab illo repetere.*
9 *Alter ex correis credēdi qua actione repetat à correo qui solutionē recepit.*
10 *Alter correus credendi potest a correo qui liberauit debitorem acceptilatione, repetere eo modo quo quando solutionem recepisset.*
11 *Actio quæ cedi debet vni ex reis debendi, & quando & in quo iure & inquantum cedi debeat. remissiue.*

a **Reos promittēdi.** †Duo rei pn̄t inuicē fideiubeꝛ, & pt actor actionē diuidere quo ad q̄titatē, & q̄ ad repetēdi modū. h. d. ¶Op in auth. eo. īn pn̄. posita. C. eo. auth. h̄ ita. So. hodie hn̄t beneficiū diuisionis, olī n̄, qꝺ plene dixi s. eo. l. 3. §. fi. Op. de l. j. §. nūc tractemus. s. de tu. & ra. dist. So. ibi loqꝛ de plurib. tutorib. Op. Inst. ꝺ fideiuſ. §. si plures. Sol. ibi loqꝛ in his q tenēt accessorie & plene dixi in d. l. 3. ¶Restat videre, an duo rei inuicē videāt fideiubere, & iō ꝓ declaratiōe plena huius māæ, principl'r videndū est qual'r vni ꝯ alium succurrat, & primo circa duos reos debēdi. Ad qꝺ inuestigandū primo vidēdum est,

b an videāt inuicē fideiubere. bIsta qō tāgit h̄ ti. & C. eo. in multis locis, & in l. vir vxori. s. ad Velle & j̄. de fideiuſſ. l. Vranius. & C. eo. l. j. & fuit magna ꝯtrouersia īter doctores olim, & hodie. Mar. tenuit ꝙ videāt fideiubere Ioan. ꝯ. ꝙ nō videt fideiubere, & Azo distinxit, vt plene no. in d. l. vir vxori. & ibi gl. tenet opi. Azo. & in auth. eo. in prin. sed gl. tenet C. eo. l. j. opi. Io. Sꝺ ꝯ op. fideiussor n̄ pt obligari. nisi verbis. vt C. de fideiusso. l. Blāditus & s. ti. j. l. v. §. satis acceptio & s. māda. l. si hr̄ditatē. §. j. Sed si duo rei pn̄t inuicē ꝯstitui resine verbis, vt C. eo l. pp. & s. eo. l. eādē. ḡ non vn̄r inuicē fideiubeꝛ Dy. tenet opi. Azo Ad hāc rōnē rn̄dit, ꝙ ista ratio ꝯcludit in fideiussione expssa: sed nō in tacita. Pet. & Iac. ꝺ Ra. & Cy. sequēdo eos dicunt, ꝙ duo rei nullo mō vn̄t fideiubere. Nā in duob. reis qlibet æqualiter dēt obligari insolidū, vt principalis. nec attēdit ad quē pecunia ꝑuenit, vt j. eo. l. pen. & C. si cer. pe. l. si n̄ singuli, sꝺ fm eos q. dicunt, ꝙ videāt fideiubeꝛ, hoc n̄ eēt, ḡ, &c. Præterea nō reperies, ꝙ de iure Digestorū & Codicis duo rei habeant beneficium diuisionis. ergo, &c. Itē hoc nulla lege cauet, ꝙ videāt fideiubere: ergo &c. Et in hoc residet Cy. C. eo. l. j. licet p multa verba. Vides ḡ, ꝙ ex dictis eorū nullā claritatē hēs. Quid ergo dicemus? Iac. de Bel. disputauit istā q. & posuit eā in auth. e. q melius attingit veritatē, q̄ aligs, tn̄ multū obscurꝰ loqꝛ. Tu ḡ clarius & melius ad declaratiōnē p̄sentis māæ dēs scire, ꝙ ex fideiussione orit duplex obl'o, vna qua fideiussor obligat creditori, & ista temp ꝯhit verbis, vt dictū est & talis hēt bn̄ficium fideiussorum vt auth. p̄sente. C. de fideiuſ. nec eget bn̄ficio huius auth. de duob. reis. & iste ē ꝓprie fideiussor respectu creditoris. Alia est obl'o q̄ ꝯhit inter reū, & fideiussorē, & ista ꝯhit ꝯsensu. Nā reus vr̄ mādare fideiussori ꝙ soluat. l. indebitā. s. ꝺ ꝯdi. indebit. & de hac loqꝛ ti. manda. & hoc mō ꝯsiderat fideiussor respectu debitoris. itē fideiussor pt intelligi stricte. q alienæ obl'ōni accedit, vt j̄. de fideiu. l. j. & l. fideiussor obligari. §. fideiussor. Pōt ēt accipi large fideiussor ois q est obligatus ꝓ negotio, qꝺ ad aliū spectat, nō ad se, hoc mō accipit ī ti. ad Velle. vt l. j. C. ad Velle. Si ḡ q̄rit, an duo rei videāt fideiubere inuicē: Dic, Aut q̄ris vtrū dicant fideiussores inuicē respectu creditoris, & dico, ꝙ sic, duob. casibus tn̄. l. si hoc ē actū expsse, vt hac l. vel si ē color q̄situs. vt s. ad macedo. l. sed Iulianus. §. j. & istis casib. hn̄t bn̄ficiū de fideiussorib. nec esset necesse bn̄ficiū de duobus reis. Ex istos casus duos n̄ vn̄r fideiubere respectu creditoris. hoc expsse dicit tex. in d. l. sed Iulian⁹. §. j. & h̄ mō ītelligēdo, verū dīt Vltramōtani. Aut q̄ris, vtrū videant fideiubere inuicē, quo ad actionē dandā inter eos: & assumēdo fideiussores large, & tunc, Aut duo rei sunt ꝯstituti ex mera liberalitate, & tūc verū dicit Iac. qa vn̄r fideiubere, si sunt socij, nō al's. ī lege Falcidia hoc eē seruādū ad legē Falc. Aut nō est ex mera liberalitate, puta, qa vere pecuniā, q̄ petierat, rēceperat, & tūc vera ē opi. Azo. qa eatenus vr̄ fideiubere alter pro altero, quatenus negotiū ad alterum in veritate spectat. d. l. vir vxori. & ibi no. s. ad velleia. & de in rē verso. l. si pro patre. §. j. & ad Macedo. l. sed Iulianus. §. itē si duos. Et inistis casib. nō hēnt bn̄ficiū de fideiussorib. sed hēnt bn̄ficium auth. de duo reis. qꝺ expsse inducit isto casu, q̄n talis alternatiua fideiussio inducit. vt s. dixi in l. 3. §. fi. s. e. Prædicta vera in duo-

2 bus reis, q obligāt expsse: sed in his † q obligant tacite, vt plures tutores, illi, licet nō essent ꝓprie fideiussores, nō tn̄ de iure antiquo ꝯueniebātur exēplo fideiussorum. l. prima. §. nunc tractemus. s. de tut. & rat. dist. ex his apparet veritas huius materiæ ¶Op. ꝺ l. j. C. e.

3 vbi dr̄ in tex, ꝙ si vnus soluit, repetit ab alio. Sol. vt in gl. ¶†Quæro qua actione repetat, an indistinctè hoc sit verū? Quicqꝺ dicat hæc est veritas. Aut duo rei obligāt ex mera liberalitate, & tunc,

c aut sunt socij, & vnus soluēs repetit ab alio c partē p actionē ꝓ so-

d cio. Aut nō sunt socij, & nullo mō d repetit, vt d. l. in lege Falc. hoc eē seruādū, s. ad legē falcidiā. Aut nō obligauerūt se ex mera liberalitate, & tūc, aut totū negotiū ptinet ad soluētē, puta, qa tota pecunia ptinet ad eū, vl' alio mō, & tūc ipse nihil rēpetit. Aut negotiū ptinet ad aliū, tūc ab eo repetit eaten⁹, quaten⁹ ad eū ptinet, & sic ī totū, vel ī ptē. l. j. C. e. & s. de exerci. l. nec q̄cq̄ facere, & ꝺ instit. l. hēbat. §. fi. & l. seq. sed qua actiōe agit? Hic ē aduertēdū. Aut plures obligantur simul ex propria ꝯuentione, & sic vnus p̄sente altero, & hēt locum actio mandati, vt ff. māda. l. si remunerādi. §. si passus. & l. q patit. & Inst. de ver. ob. §. j. Aut vnus obligat altero absente. qꝺ pt ꝯtingere, vt s. eo. l. 3. & dixi s. l. eādē. §. fi. & tunc, aut sunt socij, & repetit alter ab altero actione pro socio, vt d. l. nec q̄cq̄ facere. de exer. Aut non sunt socij, & tunc aut non habent beneficium diuisionis, & sic negotium non poterat expediri pro parte. & tunc aut ꝺbitum fuit ꝯctum occasione alicuius corporalis rei, ita ꝙ cadit in iudicium cōi diuidundo, & repetit per actionem communi diuidundo, d. l. habebat. §. fi. cū l. seq. s. de insti. aut fuit ꝯctum debitum simpliciter, vt quia pecuniam acceptam diuiserunt, & quilibet conuertit in suos vsus, & tunc habet locum conditio ex hac l. & l. j. C. eodē. cum non sit caurum quo actionis nomine agatur. Si vero habebant beneficium diuisionis, & sic negotium poterat expediri

ADDITIONES.

a Alex. Reos Oīa dicta reassumit Bar. in auth. hoc ita. C. eo. Istū tex. alle. Bar. in l. hrs. §. seruo. in prin. j̄. de fideiuſſ. Adde vt refert Pau. de Ca. ꝙ iste tex. inducit per Ang. ad q. ꝙ si duo fuerunt capti pro maleficio, quo venit imponenda pœna pecuniaria, ꝙ vnus pro altero poterit fideiubere, tn̄ dicit Pau. ꝙ iste tex. non multum facit, & se remittit ad l. pen. de tuto. & cura. da. ab his. Item inducitur p eundē Ang. cōtra Bar. in l. q seruum. de fur. qui dixit, ꝙ quis n̄ tenetur tanq̄ fur, & tanq̄ p̄stans opē in eodem, quia Ang. dicit cōtrarium, quilibet ēt principalis, & quilibet qui præstat opē alteri; nec est inconueniēs. arg. huius l. & ita dicit quòd practicatur Paul. de Ca. qui cum ipso transit.

b Inuicē fideiubere. An duo rei debendi ad inuicē videantur fideiubere, aliqꝺ per Bal. in d. l. j. C. eo. tit. & vide in l. duob. §. vbi duo. s. eo. adde an duo rei dicantur adinuicem fideiubere. vide Bal. consi. 168. 3. vol.

c Ale. Repetit ab alio. Sed an creditor exigēs ab vno correo insolidum, teneatur ei cedere iura in totum, vel pro parte, vide gl. & Bal. in l. j. C. eo.

d Alex. Nullo mō. Sūme no. docto. ex d. l. in lege Falci. hoc esse seruandum. s. ad leg. Falci. ꝙ vbi sunt duo rei debendi vel credendi ex cā lucratiua, si vnus soluit totum, nihil potest ab alio repetere, & similiter si vnus exigit totum non tenetur communicare alteri. Ex quo sequitur, quod si ab vno petitur totū nō pōt ipse excipere, quòd si debeāt cedi actiones contra reum. Itē etiam non potest vti beneficio dato duobus reis, de quo in auth. hoc ita. C. eo. Nam illa auth. loquitur solum in reis ex causa onerosa, & hæc omnia satis fuerunt de mente Barto. in ea. l. Adde Abb. consi. 60. i. libro.

pediri ꝓ pte, & tunc hẽt locũ actio negotiorũ gestorũ. & hoc mõ pt ĩtelligi gl.j.C.eo arg.ff.de neg.ge.l.si rões.& famil.erci.l.hẽdes. §.itẽ siuñ.cũ similib.& fm istã distĩctionẽ dẽt intelligi l. si in rẽ.C.

4 si cer.pe.&no.C.loca.l.si diuisa.¶† Tertio q̃ro,qd ĩ plurib.tutorib. curatorib.& administratorib.ciuitatis. si vnº soluit,â actiõe repetit alter ab altero? Dic vt plene no.in l.j.§.nũc tractemº.de tu.& ra. dist.C.q̃ trãsa.l.j.& s̃.de neg.gest.l.ex facto. & ad municip.l.Impe-

5 rator.in fi.cum l.seq.¶† Quarto q̃ro,qd in plurib.adepositariis,vl̃

a ꝯmodatariis,q in oblõne scd̃aria,q̃ ꝯhĩt rõe doli,vl̃ culpæ tenent vt duo rei?Iac.de Bel.d̃t,ꝙ vnus soluẽs nullã actionẽ hẽt, nisi sibi cedat,l.vñ q̃rit.s̃.ꝯmo.Rõ:qa lege cautũ nõ reperit.Cõtrariũ dico. qa ĩ eis fit,sicut in plurib.tutorib.qb.in hoc æqparãt,vt s̃.deposi.l. j.§.si apud duos.ibi.dũ dicit,exẽplo duorũ tutorũ,&c.Quinto q̃ro

6 †pone,ꝙ vnº ex duob.reis suo iuřo liberat aliũ, an poterit ab alio repeteř perinde,ac si soluisset? Vř ꝙ sic, qa iuřm hẽt vim solonis. Gl.d̃t ꝯ,& bñ.s̃.d̃ iureiu.l.duob.§.â fideiussore.dic vt ibi.Sexto q̃ro

7 †an ille,cui facta est acceptilatio,possit ab alio,quẽ liberauit řpetere,sicut si soluisset? Quod vř, qa acceptilatio hẽt vim solonis,vt dcm ẽ.Tu distingue,an fuerit ei accepto latũ cã remuneratiõis,vl̃

8 in,l.ideóq;.§.fi cũ l.seq.s̃.mãda.¶Septimo q̃ro, † qd si vnius culpa alter ex correis est dãnificatus,an ille dãnificatº possit řpeteř? Credo ꝙ sic,d.l.j.§.nũc tractemus.s̃.de tute.& ra dist.& s̃. deposi.l.j.§.si

b apud duos.& dixi.s̃.in 4.q.¶Octauo q̃ro,† qd in plurib. reis credendi, vnus recepit solõnẽ,an alter possit repeteř ab eo partẽ.& qua actione? Gl.vř dicere,ꝙ repetere possit actione ne.gest.vt no. s̃.de cõdi.ideb.l.frater à fratre.in prin.magnæ gl.idẽ no.de le.ij.l. si Titio,aut Seio. Alibi dicit glo.ꝙ ita demũ est cõmunicãdũ, si sint socij,vt notat j̃.de sol.l.q̃ hominẽ.§.j.& vř tex.s̃. ad legẽ Falcidiã.l. in lege Falcidia hoc esse seruandũ.Bř distingue. Aut sunt plures rei credẽdi ex cã meř lucratiua, & tũc alter alteri q̃d exigit cõicare ñ teneť,nisi sint socij,vt d. l. in lege Falcidia hoc esse seruãdũ, & q̃d no.in d.l.q hoiem.§.j.& sic est falsa gl.q̃ est in l.si Titio,aut Seio.de lega.ij.referẽdo eã ad tex. Aut sunt cõstituti ex cã onerosa,& tũc, Aut negotium vere spectat ad eũ,q solutionẽ recipit ĩ totũ , vt qa sua tota pecunia fuit mutuata,vel alio mõ sup re sua tota fuit ꝯctũ & tũc alter nil repetit ab eo,vt argumẽto dictæ l. sed Iulianus. §.ñ solũ.& §.sequẽti.s̃.ad Macedon. Aut negotium spectat ad alium, cui nõ est solutũ in totũ, vel in parte,& ille quantũ ad eũ pertinet repetit ab alio.l.si in re cõi.s̃.de noxa.ꝑ illam positã s̃.si certũ peta. l.si & me & Titiũ.& qa duo rei debendi & credẽdi æqparant,vt s̃. eo.l.2.sed in reis debendi hoc est,vt C.e.l.j.& s̃. ꝓxi.dictũ est:ergo, &c.hoc ẽt statim ꝓbabiť clarius.Sed qua actione repetet, dubitať. Dic,aut sunt socij,& actione ꝓ socio:aut nõ sunt socij,& tunc,aut tale creditũ fuit ꝯctũ occasione alicuius rei cõis, in qua ꝯpetit aliquod iudiciũ diuisoriũ, vt cõi diuidundo,& familiæ ercĩscũde, & tũc repeteť:vt d.l.si ĩ re cõi.d̃ noxa.& familię ercĩscũ.l.itẽ ex diuer so.ibi stipulatº vẽ,&c. Aut creditũ ẽ ꝯctũ al's,ꝙ d̃ re cõi,& tũc aut fuerũt ꝯstituti duo rei credendi simul,& vnus altero p̃sente,& hẽt locũ actio mãdati,qa cũ patior te stipulari ex re mea,videor mãdare,vt ad meã vtilitatẽ stipuleris.l.si mulier.s̃.d̃ iure dotiũ. Facit q̃d no. soluto matri.l.q̃ dotis.& eo.ti.l.post dotẽ.fm lec. Dy. aut fuerunt ꝯstituti duo rei credendi in absentia,ꝙ põt fieri, q̃ñ vnus sub ꝯmemoratione alterius stipulať ẽt ex interuallo,s̃.e.l.iij.& tunc eũ puto repetere actiõne neg.gest.& sic intelligo gl.l. frater à fratre. arg.s̃.de neg.gest.l.pe.facit de ver.ob.l.Iulianus.§.q fundũ.& Insti.

9 eo.d̃ ver.ob.l.si qs alij.& q̃d ibi notať.¶† Nono q̃ro,qd si vnº ex reis credendi facto suo liberauit aliũ,puta acceptilatione,vel alio mõ an alter possit ab eo repetere? Rñdeo sic,eo modo,ac si solutionẽ recepisset.Pro hoc est tex.optime faciẽs.s̃.de iure dotiũ. l.si vir ab eo.& gl.hoc expresse dicit s̃.de pac.l.si vnus. in prin. super verbo, nouare,dum dicit,vnũ nõ posse nouare,quin socio teneať. ¶Vlti

1 mo esset † videndum de actione q̃ debet cedi vni ex reis debẽdi, an,& q̃ñ & quo iure,& inquãtũ cedi debeat,& qd si cedi nõ pt, & multa alia circa hoc q̃ gl.tangit in l.j.C. e.& C. de trãsa. l.j.& vbiq; per Cy.& s̃.mand.l.Papinia.& de sol.l.Modestinus,& ibi per Dy. & ibi dicã.& C.de fideiussorib.l.cum alter. & ibi per Cy. q̃ omitto hic.Plene dicã in d.l.Modestinus.j̃.de solutio.

ADDITIO.

a Alex.Quid in plurib. Vide no.in repe.l.ex duobus.j̃.eo.pro d.l.in l,Fal.&etiã Bar.no.& vide Bar.in l.si vnus.in prin.s̃.de pac.& l.q hominem.§.1.j̃.de solu. vide Bal.aliter loquentẽ in l.si in rẽ cõem.C.si cer.peta.& vnum verbum. Bal in l.j.in prin.C.eo.& q̃d dixi post Imo.in l.si ex toto.§.i s̃.de leg.j.

a §.Cum in tabulis. aHunc §.legi. supra. eodem.l.ij. dic vt ibi.

ADDITIO.

a And.Barb.Cum tabulis.Et in hoc §.est gl.quod contra p̃scriptionẽ instrumẽti admittitur probatio,fm Ang.licet cõiter allegetur gl.sing.in l.iuris gentiũ §.quod fere.supra de pac.vide casum sing.secundũ Bar. in l. quicunque C.de apo.pub.lib.x.allegatur iste tex.cum §.cum tabulis per Bar.in cõsi. 124 incip. punctus quæstionis talis est,domina Pet.nupsit.q̃d si vir & vxor vendant fun dũ,& cõfitẽt se recepisse ꝓtiũ,ꝙ qlibet teneť ꝓ dimidia ita ꝙ vxor põt agere contra hẽdes viri ad dimidiũ ꝓtium illius fundi dotalis venditi.& cons.52.

LEX XII.

1 *Interuallum inter interrogationem & responsionem vitiat cõstitutionẽ duorum reorum,non inter obligationẽ vnius perfectam & alterius perficiendã.*

2 *Dictio ab.denotat separationem.*

a Si ex dobus. aInteruallũ ĩteruenięs inter ĩterrogationẽ & rñsionẽ,ipedit rñdẽtẽ obligari.h.d.Op.& vř ꝙ interuallũ ñ.vitiat ꝯstõnẽ.l.duos reos.§.fi.s̃.eo. Sol.ibi ĩterual

1 lũ modicũ,hic magnũ.† Op.de l.3.s̃.eo.Gl.q̃ ẽ ĩi,dubitat. Bř interuallũ inter interrogationẽ,& rñsionẽ vitiat,vt hĩc:sed̃ interuallũ ĩter vnã oblõnẽ vnius correi p̃fectã,& alterius obligationẽ p̃ficiẽdã,

2 nõ vitiat,vt ibi,& hæc vera. Vltimo nota,† ꝙ p̃positio ab,separationem denotat,vt hic in gl.& l.3.§.fi.s̃.de actio.emp.

ADDITIO.

a Alex.¶Si ex duobus.Videtur quòd si respondeatur die sequenti, dummodo non interueniat actus extraneus,valeat stipulatio,secundum Imo.& not.gl in l.eandem.§.fi.s̃.eod.licet raro eueniat.

1 *Disparitas in substantia obligationis non impedit duorum reorũ con itutionẽ.*

2 *Correus qui tenetur ciuiliter & naturaliter ,& exigi potest insolidum an habeat beneficium diuisionis si alter non potest exigi.*

3 *Præsens quis quot modis esse possit & soluendo & exigi non possit ut quis non habeat beneficium diuisionis.*

Beneficium de duobus reis inductum est ad instar beneficij de fideiussoribus.

4 *Beneficio de duobus reis renunciari potest.*

Notarij in renunciatione nouarũ constitutionũ dũ ponũt & beneficio de fideiussoribus,faciũt ad euitãdã difficultatẽ, an duo rei videantur inuicẽ fideiubere.

5 *Correus credendi agens contra debitorem,licèt non teneatur cauere de rato pro correo tamen tenetur cauere defendendo pro alio.*

1 a §.Si à Titio & pupillo. Disparitas † in oblõnis substãtia,ñ ĩpedit aduorũ řorũ ꝯstõnẽ.h.d.¶Op.vř,ꝙ seruus nõ possit donare.l.si liberũ.C.q̃d cũ eo.& l.ꝯ iuris.in fi.s̃.de pac.Solue vt in gl.Op.de l.3.§.si filius. s̃.de

2 pec.So.duo rei ñ vñr fideiubere,vt dictũ ẽ.¶† Quæro,vtrũ iste vnus,q teneť ciuil'r & nãl'r,possit exigi insolidũ,an hẽat bñficiũ diuisiõis,si alter ñ possit exigi? Et tex.in corpore d̃t,ꝙ si alter ẽ p̃sens

3 & soluẽdo,ꝙ pt agi ꝯ aliũ insolidũ.¶† Sed qd si est p̃sens,& est soluẽdo,sed nõ pt exigi,qd iuris? Et videamus quot modis hoc pt accideř,& siqdẽ ñ pt alius exigi pp defectũ p̃sonæ,vt qa pupillº,vl̃ minor caret tutoř,vel curatoř,tũc si cã faciẽdi dař tutorẽ vl̃ curatorẽ,hẽat necesse ire alio loco,vl̃ dẽret dari cũ iq̃sitiõe & sic cũ magno labore,tũc hẽreť ꝓ absente,& sic ille nõ hẽt bñficiũ diuisiõis. Gl.est ĩ sil'i in Auth.q̃ fideiu.§.j.in gl.q incipit qd si pignus.Et hoc hẽret locũ maximẽ.si ꝓ petẽdo tutore eẽt necesse peregrinari ar. l.cũ à matrib.C.q pe.tu. qa periculosũ est, iõ hẽt ac si eẽt absens. Qñq;p̃sens nõ pt ꝯueniri pp defectũ ex p̃sona agẽtis,qa nõ hẽt actionẽ in solidũ ꝯ aliũ,nisi nãl'r obligatũ, vt hic in casu isto , & vř ꝙ insolidũ vt in hac l.Cy.vero in Auth.ñ ita.C.e.vř dicere,ꝙ si creditor sciuit,alius hẽt bñficiũ diuisionis,arg.l. Titius. j̃.de fideiuss. Credo ꝯ ꝙ indistincte ille q pt ꝯueniri,ꝯueniať insolidũ.Et probo bñficiũ Auth.de duob.reis.est inductũ ad exẽplũ bñficij,qd dať fideiussorib.vt ĩ Auth.eo.ĩ pñ.& §.j.adeo ꝙ si nõ esset cita fideiussio, bñficiũ de duob.reis nõ hẽt locũ mõ si fideiussor obligat se ꝓ illo q est tm̃ nãl'r obligatus,an hẽat bñficiũ de fideiussorib.Dy.dixit,ꝙ sic ĩ l.Marcellus.j̃.de fideius.in addi magna.Idẽ si p̃ncipalis ẽ restitutus,vt no.in l.minor.s̃.de proc.& l.i & ij.C.de fideiu mi.Pro hoc

b l.3.s̃.qd gsq; iur §.si is ꝓ quo.Ad l.si Titius.bř.ñ.ibi in bñficio diuisionis,qd dať fideiussoribus:hic in bñficio de duobus reis. Rõ:qa si tu correus peteres qd diuideret ꝓ illa pte,illũ ñ possem ꝯuenire nec te,& sic mihi nõ remaneret ius ꝯ seruum in d.l.si Titius creditori remanet ius ꝯ principalẽ.Simile in d.l.minor.de proc.& l.2.C. de fideiusso.minor Sed si poneres principalẽ nãl'r tm̃ teneri,tunc esset durum videre rõnem.Tertio pt ꝯtingere pp diem,vel ꝯditionẽ,vt si vnus prom sit pure alter in diẽ,vel sub cõditione,an ille q pure tenetur,posset insolidũ ꝯueniri? Et de iure antiquo nõ est dubium,l.ex duobus.s̃.eo.& Inst.eo.§.fi.Sed an sit hodie correctũ vř simpliciter dicere gl.ꝙ nõ,in l.si plures.j̃. de fideiu.Gl.tãgit.C.eo. auth.hoc ita.nec determinat aliqd.do.Dy.dicit ꝯrium,ꝙ illa lex ex duobus.sit correcta p d.l.si plures.j̃.de fideius.ꝯiuncta authen.eo. & idẽ tenet Cyn.Sed non credo simpl'r istud esse verum:qa tex in corpore eo.vř velle ꝙ tunc hẽt bñficium diuisionis,q̃ñ inuicẽ sibi fideiubẽt.Sed impossibile est,ꝙ obligatus pure, videatur fideiubere pro eo,qui sub conditione teneť.l.Græce.§.illud.j̃. de fideiussor.& sic remanet incorrecta d.l.ex duobº.s̃.eo.Sed putarem Dy. benedicere,si alternatiua fideiussio inter reos resultaret: vt s̃.dixi.

4 ¶Quæro † an beneficio qd cõpetit duob. reis,possit renunciari? Glo.&

ADDITIONES.

a Alex.Non impedit. Vide Bar.in repe.auth.hoc ita.in 12.q.& in versic. decimo quæro,quid si aliquis.C.eod.

b Barb.ad l.si Titius.In gl.in verb.spopõdit. ex opi.Io. resultat vnũ mirabile fm Ang.quod licet vnus extra cãm peculij non obliget dominum de peculio seruus.j̃ de fideius.tñ fallit q̃ñ constituit se principalẽ.vna cum alio.Sed c... nõ est vera nisi ponamus negotium pariter ẽt ad seruum pertinere,fm ...

c Alex.Correctum.Vide Ang.& Imo.in l.reos.in pe.col.s̃.eo.

Gl.& doc.q sic p reglã gnalẽ:qa licitũ ẽ renũciarẽ iuri suo p se,&c.
a vt no.Insti.e.ĩ fi.& ĩ auth.eo.§.j.Aduerteat tñ,q notarij dicũt renunciãs bñficio nouarũ ɔstitutionũ d plurib.reis debẽdi, & bñ dicũt ñ ẽ.n.solũ bñficiũ diuisiõis,sđ aliud,s.q simul fiat examinatio cãæ vt dixi s̃.e.l.3.§.fi.Illud ãt qđ dicũt notarij,s.& bñficio de fideiussorib.fit ad cautelã.pp illã opin.an plures rei videãt ĩuicẽ fideiubere.
5 ¶Quæro an vn⁹ † ex reis credẽdi agẽs teneat cauere p aliũ,rẽ ratã hẽri.Gl.đt q ñ.s̃.sol.mat.l.3.ĩ fi.mag.gl.qđ tenẽt doc. C.eo.auth.hoc ita.Aduerte tñ solicite:qa lz ñ tñat cauẽ de rato: qa nõ agit noĩe alieno,sed suo tm̃,tñ tenetur cauere đ đfendẽdo reũ,si ɔuenirẽt ab alio reo credẽdi,l.fideiɔmissa.§.plerũq;.ĩ fi.s̃. đ leg.3.qđ ẽ notãdũ.

ADDITIO.

a Alex.Aduerte tamen.]Adde gl.& Bal.in auth. hoc ita. C.de fideiussori. nunq̃ tamen renunciando omnibus beneficiis,videtur renunciare beneficio cedẽdarum secundum Bal.in l.si diuisa.C.loca.

LEX XIII.

Si reus promittendi. Duæ obl'ones paris potentiæ inuicẽ nõ tollũtur, sed magis potẽs tollit minus potẽtẽ.h.d.Quæro, si habeo istas duas actiões an possim vnã intẽtare ad vnã partẽ, & aliã actionẽ ad aliã partẽ? Et dic,q actor eas ĩ libello vno pponere p̃t.l.nõ est nouũ.s̃.đ act.emp.& l.hr̃des.§.si inter me.s̃.fami.ercis.& l.fratres.§.si plures.s̃.p socio.Quæro qs sit effectus.Dic vt videbitis j̃.đ fideius.l.Vranius.

LEX XIIII.

Et stipulationũ. Op.đ l.2.§ ĩcertã.j̃.đ p̃t.stip.qa refert sp quaten⁹ ĩterest.l.stipl'o.§.fi.s̃.đ ope.nonũ.Dicit gl.q ɔstituũt duo rei pmittẽdi ñ stipulãdi. Et gl.đt verũ, nisi certa q̃titas exp̃mat:qa tũc pñt duo rei ɔstitui,ẽm q̃sdã.Credo q ibi docto.ñ dicãt verũ,qñ diuersitas cãæ impedit ɔstõnẽ duorũ reorũ credẽdi:vt j̃.l.proxi dicam.Sed si ponamus,q vnusquisque petit pro suo interesse:ergo in diuersa causa,& sic impedit.

LEX XV.

1 *Ratio quando plures stipulantur vsumfructum, quod non potest deberi tanquã duobus reis credendi.*
Vsusfructus alius est in persona mea,alius in persona alterius.
2 *Duo si stipulantur a Titio vsumfructum fundi ipsius Titij,an insolidum valeat, vel vnicuique acquiratur,& sint duo rei.*
3 *Rõ,quare si tu,et ego stipulati fuimus centũ noĩe dotis,q nõ sim⁹ duo rei credẽdi*
3 *Ratio q in cã dotis,duo rei debendi constitui possunt,nõ tamen duo rei credẽdi.*

a Si id quod. [a]Ista lex est bona & subtilis,& quasi clauis huius mãæ.& br̃ h.d.Disparitas rei debitæ vl' cãæ debẽdi,ĩpedit ɔstõnẽ duorũ reorũ. Ad euidẽtiã p̃mitto, q alius ẽ vsusfructus in p̃sona mea & alius ĩ p̃sona Titij. l. stipl'o ista.§.si qs ita.s̃.ti.j.Hic hẽtis gl.multũ lõgas.¶Op.de l.ex duob.s̃.e.So.ibi disparitas sperat r̃duci ad paritatẽ,vt dixi s̃.eo.l.eãdẽ.ĩ pri.¶† Quæro
b q̃ [b]est rõ primi dicti,q qñ plures stipulãt vsũfructũ, ñ p̃t dẽri tãq̃ duob,reis credẽdi? Dicit gl.q fundus erat stipulatoris. Ista est q̃dã diuinatio.Dic g̃ rõ est q̃ ponit tex. qa vsusfructus ñ p̃t eẽ idẽ in p̃sona vtriusq;,sed est ĩ p̃sona cuiusq;,ppriũ.Alius est.n.vsusfruct⁹ ĩ p̃sona mea,alius ĩ p̃sona alteri⁹.l.stipl'o.§.si qs ita.s̃.ti.j.& s̃.qb.mo.vsusfr.amit l.r̃peti.& no.j̃.ti.j.l.si cũ duorũ.Et sic apparet,q diuersi
c tas in re,ĩpedit ɔstõnẽ duorũ reorũ. Sed pone,[c]† q duo stipulãt ã
2 Titio vsumfructũ fundi istius Titij ĩsolidũ, an valeat,vt saltẽ cuiq; p parte acq̃rat? Dubiũ ẽ ẽm Io.ita đt gl.& ñ pl⁹. Dy.arguit,q ñ:qa si ñ valet qđ ago,vt ago ñ valet vt valere p̃t:vt C. si qs alteri vel sibi.l.multũ.s̃.de ɔst.pec.l.j.§.cũ q.& s̃.ti.j.l.j.§.si qs ita.sed hic ñ valet obl'o tãq̃ sint duo rei,g̃,&c.Eɔ q valeat p pte.vt s̃.đ serui.l.si tã angusti.& de iureiu.l.sed & si possessori.§. sed si rerũ. & istud vltimũ Dy.tñt. Tu dic,q vterq; tenẽt insolidũ,ñ tñ tãq̃ correi,& iõ solutiõe vni facta ab altero ñ ɔtingit liberatio ipso iure,sed ope exceptiõis:vt hac l.in fi.Sed pone q duo fuerũt stipulati ab initio vsũfr.
3 p pte,đt gl.q tũc ñ est dubiũ.¶† Scđo dr̃ hic q si stipulati tu & ego simus cẽtũ noĩe dotis,qñ sumus duo rei credendi.sed q̃ ẽ rõ? R̃ñ qa licẽt eadẽ res debeat,tñ cãæ ẽ diuersitas,cũ ñ possit duob. esse nupta,ñ p̃t esse eadẽ cã,& sic diuersitas cãæ ĩpedit ɔstõnẽ duorũ reorũ.Facit gl.s̃.de interr.actio.l.q seruũ.ĩ gl magna.& l. si p parte.in fi.s̃.de in rẽ verso,Ex hoc † apparet so.vni⁹ dubietatis,q̃ ẽ rõ,
4 q duo rei debẽdi pñt ɔstitui ĩ dote.l.ñ.C.đ dote cau.ñ nu. & q no.in l.2.C.ne fide.do.dent.& tñ duo rei credẽdi ñ possunt ɔstitui, vt hic.R̃ñdeo,rõ est:qa duo possunt dẽre ex eadẽ cã idẽ,s.dotis cã:secus ĩ duob.reis stipulãdi,si ponis vnũ eẽ virũ sec⁹ si eẽnt duo exnei. ¶In scđo r̃ñso huius l.i.in vers.idẽ ait.&c.q̃ro q̃ ẽ rõ? Dic vt ĩ gl. Itẽ đt,q si vni soluit,alius p̃t agere de rigore.licẽt đ æq̃tate obstet excep.Rõ est de rigore.qa nõ sunt duo rei credẽdi,iõ factũ vnius nõ p̃t alteri p̃iudicare. Rõ æq̃tatis est:qa voluntas ɔhẽtium fuit,& iõ doli exceptio dat,q̃ est ex æq̃tate.l.q æq̃tate.s̃.de doli exce.¶Sđ q̃ro qđ de Sticho,si soluitur,an contingat liberatio ab eo,qui Stichum petere nõ poterat,sed decem? Et glo.dicit quòd sic.

ADDITIONES.

a Ale.Si id quod.Hæc lex est clauis materiæ huius,qualiter pñt cõstitui duo rei Adde,q rei quandoq; verbis constituuntur.l.si nõ singuli.& ibi no. C.si cer.pe.& vide no.in l.operæ.ff.de ope.lib.
b Alle.Quæro,q.& q si plures fecerũt pacẽ cũ plurib.& pmiserũt q̃libet insolidũ ĩuicẽ nõ offenderẽ,& vn⁹ offendat,an ĩsolidũ q̃libet possit peterẽ pœnã & q̃libet teneat ĩsolidũ tãq̃ duo rei.Bar.no.in auth. hoc ita.ĩ repe.ĩ 13. quæst.& decidit.q nõ p hanc legẽ tene mẽti.& idẽ Bar.in l.fi.in q.j.e.ti & Pa.de Ca.in l.ista.& Bar.in d.l.opere.& Ang.in l.si seruus.§.si plurium.ad fi.s̃.si qs cau.
¶Adde,qđ si sunt plures faciẽtes pacẽ,& vnus pmittat p se, & fr̃ib.suis sub pœna mille,q Tit.ab eis ñ offẽdeẽt.& deĩde p ipso prĩcipali pmittẽte fideiubeãt aliq,cũ renunciationib.debitis,cõtingatq; q vnus ex fratribus prædictis occidat vnum ex illis,cum quibus est facta pax,an fideiussores teneãtur, & an insolidum,an pro rata,& casu quo aliq sunt absentes,aliq mortui,qualiter contraueniantur.vide Bal.cons.221.2.li.
c Ale.Sed pone.Facit ẽt ad q.si quis concessit Petro,& Martino,& cuilibet eorum insolidum,prædium in enphyteusim,quid operetur,De quo p Bal.in l.j.ĩ 11.q.C.quando non peten.partes.

LEX XVI.

1 *Solutio facta vni ex correis credendi,quando tollat actionem alterius.*
2 *Litis contestatio,& perceptio partis debitis á correo credendi,non æquiparantur ad hoc,vt tollatur actio alteri.*
3 *Solutione partis facta ab aliquo ex reis debendi, an videatur facta diuisio, ita quòd amodo quilibet debeat viriliter conueniri.*
4 *Correus credendi recipiendo partem ab vno ex correis debendi,an alteri correo credendi præiudicet.*
5 *Acceptilatio facta vni ex reis debendi,an alteri prosit, & facta ab vno reorũ cre endi,noceat alteri.*
6 *Acceptilatio facta vni pro parte,non prodest,nec nocet alteri.*
7 *Acceptilatio si est facta vni insolidum,hoc acto quòd sibi tantum, & non alij prosit,impeditur ad alium porrigere effectum suum.*
8 *Petitio facta ab vno reorum credendi,quando aliis prosit.*
9 *Correus credendi si partem petiit,& litem contestatus est,pro ea parte tantum sibi præoccupauit.* *(tus alter.*
11 *Petitio totius debiti facta ab vno ex reis debẽdi, qñ prosit alteri,vt sit libera-*
12 *Diuisio inter plures correos debẽdi,an videat̃ facta,si ab vno tãtũ pars petat̃.*
13 *Corre⁹ credẽdi missus ĩ possessionẽ ex decreto,an videat̃ sibi debitũ p̃occupasse.*
14 *Instantia cœpta p alterũ ex correis credẽdi,si periit,non perimitur p̃occupatio.*
15 *Litis cõtestatio facta corã arbitro sine pœna electo, & cui⁹ sñia fuit homologata p vnũ ex correis credẽdi,operat̃ p̃occupationẽ,sicut si esset facta corã iudice.*
16 *Sententia lata pro vno ex reis debendi,quando aliis prosit.*
17 *Sententia condemnatoria lata contra vnũ ex reis debendi alteri nõ præiudicat.*
18 *Sñia lata contra vnũ,vel pro vno ex reis credendi,nocet vel prodest alteri.*
19 *Iuramentum vnius ex reis debendi,alteri quando prosit.*
Iuramentum in dubio videtur super facto præstitum,
Iuramentum habet vim solutionis.
20 *Iuramẽtũ delatũ ab altero ex reis debẽdi,nõ nocet correo,quãtũ ad actionẽ,quæ oritur ex iureiurando:sed quantum ad interruptionem præscriptionis sic.*
21 *Iuramentum delatum ab altero ex reis credendi nocet alteri.*
22 *Pactum factum vni ex reis debendi prodest altèri,scilicet inquantum interest eius, cui pactum factum est:siue sint socij,siue non,n.24.*
Iura quæ dicunt,siue sint socij,siue non, ad hoc vt pactum vnius prosit alteri,de qua societate intelligantur.
23 *Pactum vnius ex eo casu prodest insolidum alij,quo socius contra socium est habiturus regressum.*
25 *Rõ diuersitatis inter acceptilationẽ & pactũ,& inter sentẽtiã,& iuramentum.*
26 *Pactum factum ab vno ex reis debendi nocet alteri,quantũ ad præscriptionem interrumpendam.*
27 *Pactum vnius ex reis credendi an prosit vel noceat alteri.*
28 *Nouatio facta ab vno ex reis debendi,quando alteri prosit, & facta ab altero ex reis credendi alteri noceat.*
29 *Pactum tacitum resultans ex acceptilatione inutili facta per alterum ex reis credendi non habet vim,quam habet acceptilatio in præiudicium correi.*
30 *Delegatio facta ab vno ex reis credendi, & de vno ex reis debendi prodest & nocet correo,quemadmodum vera solutio,& acceptilatio.*
31 *Cessio facta vni ex reis debendi,quando prosit,vel noceat alteri.*
32 *Confessio iudicialis facta vni ex reis credendi non prodest alteri, nocet tamen quo ad interrumpendam præscriptionem.*
Confessio iudicialis facta vni ex reis credendi,alteri nocet,sicut sententia.
Confessio extraiudicialis facta a debitore vni ex reis credendi, non nocet aliis, sed inducit probationem,& prodest ad interruptionem præscriptionis.
Confessio tendens ad liberationem,facta vni ex reis debendi,habet vim pacti de non petendo,& tantum præiudicat quantum pactum.
33 *Successio vnius ex reis debendi,vel credendi,quando prosit alteri.*
34 *Mora vnius ex reis debendi,quando noceat alteri.*
35 *Creditor si fuit in mora recipiendi,ab vno ex reis debendi, qui obtulit,& oblatum periit,an prosit alteri,quòd sic.*
36 *Mora vnius ax reis credendi,in recipiendo nocet alteri.*
37 *Mora facta vni ex reis credendi prodest alteri,quo ad interruptionem præscriptionis.*
38 *Mora creditoris,qui fuit in mora,vno ex duobus reis offerente,non purgatur, licet creditor correum,qui non obtulit,interpellauit.*
39 *Culpa vnius ex correis,quando alteri noceat.*
40 *Culpa vnius ex correis credendi,quando noceat alteri.*
41 *Rescissio contractus facta in persona vnius,quando noceat alteri.*
42 *Exceptio competens vni ex duobus reis debendi,quando ad alium porrigatur.*

a Ex duobus.[a]Vnus ex reis credēdi lit ɔte. perimit ius alterius.h.d.¶Op.d.l.si vnus.in pri.s̃. de pac.
Sol.hic in lit.ɔte.ibi in pcō.& hæc p̄t esse bona.Vel dic ꝙ ibi erāt
socij,hic nō.Nota mirabilē sol.ꝙ plus p̄t p̄iudicare,si nō sunt so-
cij,q̃ si socij sint,qđ est verū in aliqb.casibus:vt j̃.v.debitis, nō tñ
b ĩ casu legis nr̄æ,vt dicā j̃.in 3.qō.¶Et iō [b] ꝑ decl'one huius ma
teriæ,hic principl'r ē vidēdum,an fcm̄ vnius ꝓsit vni, vel noceat
alteri correo debēdi,vel credendi:& hoc viđm ē circa multa.Pri
mo,de sol'one.Scđo de acceptilatione.Tertio,de petitiōe.Quar-
to,de snīa.Quinto,de iureiurā.Sexto,de pacto.Septimo,de noua
tione Octauo,de cessione.Nono,de cōfessione.Decimo,de suc-
cessione,seu de ɔfusione.Vndecimo,đ mora.Duodecimo,de cul
pa Decimotertio de rescissione.Et in quolibet istorū viđm ē, tā
1 ex pte reorū credēdi,q̃ debēdi.¶ Primo ğ †q̄ro, an solutio facta
vni ex correis credēdi tollat actionē alterius? Et dic,si solutio est
facta ĩtegrè,tollit actio alterius.l.2.& 3.in fi.s̃.e.& de pac.l.si vn⁹.
in pri.& de noxa.l.si ĩ re.& de arbi.l.si duo.cū si. Et hoc si solutio
ē fcā sibi,vel eius ltĩmo proc.Si vero neg.gest.dic.vt l.si qs offe-
rēti.in fi.j̃.de so.Si vero ps tm̄ fuerit soluta,tunc posset dubitari.
Nā sicut lit.ɔtest.p̄iudicat alteri correo in totū,vt j̃.dicā,ita ēt vr̄
ꝑ partis ꝑceptionē,arg.j̃.de noua.l.3.tñ ɔ̃ est veritas, qđ apparet,
qa pte vna soluta,alij p̄t solui alia ps vt l.q hoīe.§.j.j̃.de sol. Ergo
apparet ꝙ alteri nō erat perēpta actio,arg.s̃.ti.j.l.si duo rei.& aliđ
2 arg.†ꝙ ptis ꝑceptio[c] æquiparat lit.ɔtesta.nō est verū in nr̄a mā̃,
c vt probat ex l.cū decē.in pri.j̃.de sol.ɔiuncta.l.si qs fuerit stipula
d tus decē in melle.e.ti.Sed videamus[d] de reis† debēdi,& hoc cer
3 tū est,ꝙ solutio facta [e] ab vno de tota q̃titate, liberat alios,d.l.2.
e & 3.§.j.s̃.e.sed an solutiōe [f] ptis ab aliquo facta, videat facta diui
f sio,ita qđ qlibet amodo debeat ɔueniri viriliter iur̄ excep.pacti?
Dic,aut erāt duo rei tales: q nō habebāt bn̄ficiū diuisionis, tunc
recipiēdo sol.ptis suæ ab vno videor diuidere,ita ꝙ alios iure ex
cep.pacti debeo viriliter ɔuenire.l.si creditores.C.de pac.Fallit fa
uore legatorū.l.si ex toto.§.j.in fi.đ le.j.& ibi gl.tāgit istā sol. Aut
sunt tales,q hn̄t bn̄ficium diuisionis,& tunc aut vnus soluit expri
mēdo,ꝙ ꝓ parte sua spāliter soluebat,& tunc iste solus liberatur
ꝓ eo qđ soluit ipso iure,ꝓ residuo ope excep.vt j̃.de sol.l. in his.
g §.j.& l.quoties vnus.[g] & ibi de hoc per Iac.de Aret.& j̃.iud. sol.l.
ex iudicatū.cæteri remanēt insolidū obligati.Aut soluit simpl'r ñ
exprimēdo ꝓ pte sua,& recipiēdo ptis sol'onē de rigore iuris, nō
videor diuidere,& sic in residuo possum quēlibet insolidū ɔueni
re:sed de æquitate ille,soluens ɔuētus p̄t opponere de bn̄ficio di
h uisionis,vt sic illa sol'o prĩo fcā sibi ꝓficiat.vt l.ĩter eos.[h] §.j. j̃. de
fideius.licèt.n.ibi loquat in fideius.tñ idē ius,& eadē regl'a hodie
ē in duob.reis hn̄tib.bn̄ficiū diuisionis.Rō ē vbi ñ hēt diuisiōis
bn̄ficiū creditor,nō tenet recipe ptē.vt l.plane.fam.er.& l.tutor.
§.Luci⁹.de vsu.Si ğ recipit ptē,vr̄ ex liberalitate facere,& sic indu
cet pacti.exceptio.sed in eo,q recipit ab vno eorū,q hn̄t bn̄ficiū
diuisionis,lr̄ dici nō p̄t:qa hoc facit ex necessitate,& tūc nemo li
beralis existit.l.fideicō.§.si rē.de leg.3.& de adi.leg.l. rē legatā. &
hoc tenebat Old Qđ āt ex necessitate teneat recipere,habes tex.
& gl.in l.his.§.j.j̃.de sol.& l.ex iudicatū.j̃.iudic.sol. Sđ possetis di
cere qs est effect⁹ hui⁹,cū ēt prĩo casu đ æqtate sibi ꝓficiat?Rñ.qñ
ipso iure ꝑ ptis receptionē fit diuisio,tūc si alij efficiant postea ñ
soluēdo,ñ p̄iudicat ipsi prĩo soluēti.l.ĩter.§.cū ĩter.j̃.đ fideius. Sđ
qñ ꝑ receptionē ptis ñ fit diuisio ipso iure,tūc illa ęqtas ita demū
hēt locū,si illo tpe,quo ɔuenit,cæteri sint soluēdo, d.l.ĩter.§.j. p̄-
iudicat ğ soluēti si post sol.suā alij efficiant ñ soluēdo.¶ Iuxta p̄-
4 dicta q̄ro,† verū ē,ꝙ vnus creditor recipiēdo ptē ab vno ex cor
reis debēdi,p̄iudicat sibi ipsi.sđ an alteri correo credēdi p̄iudica
ret?Dico,ꝙ ex tali ptis receptiōe ĩducit pacti excep. iō eo casu,q̃
pactū vnius p̄iudicaret alteri correo credēdi eo casu p̄iudicaret
5 talis ptis ꝑceptio.¶†Scđo q̄ro,vtrū acceptilatio facta vni,ꝓsit al
teri,vel fcā ab vno reorū credēdi noceat alteri? Quædā gl.vr̄ di
stinguere,an sint socij,vel nō.l.& ꝑ iusiurādū. §. fi. đ accep.& đ
noua.l.si rē.§.si duo.in gl.sup verb.terc.& C.e.l.ij.Alia gl.indistin-
cte vr̄ dicere,ꝙ vni⁹ acceptilatio alteri noceat:vt s̃.đ pac.l.si vn⁹.
circa fi.prĩæ magnæ gl.& đ sol.l.q hoīe.§.fi.& facit ꝓ ñ gl. ĩ l.ij.§.
si tñ hoīem.s.ti j.& ibi gl.& hęc ē ipa veritas. Na acceptilatio fa-
cta vni reorū đbēdi,ꝓdest alij,lʒ ñ sit socius.Expressum ē đ lib.le.
l.3.§.nūc đ effectu.Facit đ acceptilatio.l.si ex plurib.vbi ēt vr̄ exp̄s
sū.Itē dico,ꝙ liberatio fcā ab vno correorū credēdi nocet alteri
ēt ñ socio,eadē rō,q̃ ĩ reis debēdi,cū ĩ lr̄ ęqparēt.d.l.2.s̃.e. & qa
d.l.& ꝑ iusiur.§.fi.loqt gnal'r.& qa d.l.si rē.§.si duo.j̃.đ noua.ęqpa
rat ptē vni⁹ ex reis credēdi circa lit.ɔte.& acceptilationē:sed ꝑ ɔte
statio ē vni⁹.p̄iudicat alteri ñ socio,vt exp̄ssū habetis fideic.§.ple
rūq;.ĩ fi.d le 3.ğ &c.Dico ergo br̄,q̃tū ad hoc idē ĩ acceptil.& so
l'one.ꝑ d.l.si ex plurib.d accept.Prædicta vera,qñ accept.interpo
nit sup obl'one iuris ciui.Si vero sup obl'one iuris gētiū, dicā j̃.ĩ
6 7.q.Quid ergo† si accept.fcā ē vni tm̄,ꝓ sua pte?Certe ĩ alia pte
alteri non ꝓdest,nec nocet,vt s̃.dictū est de sol'one.& vr̄ casus j̃.
7 iud.sol. l.si ex duob.Itē qđ † si acceptilatio est facta insolidū vni,
in pacto,ꝙ sibi tm̄,& ñ alij ꝓsit,an hoc pactū ĩpediat ad aliū porri
gi effectū suū?Gl.in ver.debebunt,t3,ꝙ sic.j̃. de accept.d.l.& per
iusiurādū.§ si legatorū.Ad qđ facit đ li.leg.l.q reū & s̃.đ neg.gest.
l.atq nā.Præterea lr̄ videm⁹ ĩ solutiōe.Nā si vn⁹ soluit,lr̄ acto,ꝙ ꝓ
i sua obl'one tm̄ soluat.alter ñ liberat,l.Modestin⁹.[i] j̃.đ sol.& ibi te
k net Dy. Circa hoc tñ ē pleni⁹ vidēdū,qa subtile ē.¶Tertio q̄ro[k]
8 đ petitiōe,&†vtrū si qd petat ab vno reorū credēdi, lr̄ aliis ꝓsit
& si qdē fuit fcā petitio simpl'r,ita ꝙ ad litis ɔtestationē ñ ꝓcessit,
& fcā ab vno p̄t aliis ꝓdesse q̃ ad ĩterruptionē p̄scriptiōis. vt C.e.
l.fi.Si vero ꝓcessū ē ad litis ɔtest. & ista ē mā̃ nr̄æ legis. & tūc si
qdē litis ɔtestatio fcā ē sup toto đbito,lex vr̄ velle,ꝙ ille,q ɔtesta-
tur litē totū đbitū sibi p̄occupet,ita ꝙ alij ñ pōt solui , vt hac l.ex
duob.sđ đ ĩtellectu isti⁹ l.gl.dubitabat,nec ꝑ doc. đclarat. Nā fm
Azo.hic loqt qñ ñ erāt socij,sec⁹ si erāt socij,q̃ opi. mirabilis est
hic respū aliarū gl.ꝙ pl⁹ p̄iudicet is,q ñ ē soci⁹,q̃ q soci⁹ ē,qđ vr̄ ɔ̃
oēs alias gl.vt s̃.tetigi.& j̃.dicā.Alij,ꝙ vn⁹ egit,& succubuit, & i-
stđ licet sit ĩ se verū,tñ q̃tū ad legē nr̄ā diuinatio ē.Dic ğ sĩpl'r ve
rū,ꝙ ꝑ solā litis ɔstōnē factā ab vno ex correis credēdi , ille totū
đbitū sibi p̄occupat,siue sint socij,siue ñ:vt s̃ đ le.3.l.fiđ ɔmissa.§.
9 plerūq;.& §.fi.vbi ē exp̄ssū.†Si vero alter đ reis credendi tm̄ ptē
petierit,lite ɔtestata ꝙ ea pte tm̄ sibi p̄occupauit,vt s̃.e.l. 3.ĩ fi. &
10 qđ dcm̄ ē s̃.ĩ sol'one,& accepti.Ex pte vero† reorū dēndi , si ab
vno petat,vtrū ꝓsit creditori q̃ ad alios ɔstituēdos ĩ mora.j̃.dicā.
11 Sđ an aliis reis dēndi ꝓsit, vt de toto đbito petitiōe fcā ab vno,
alter re⁹ dēndi sit liberat⁹?Tex.ĩ l.2.s̃.e.vr̄ dicer̄ ꝙ sic.& đ euic.l.si
ꝑ ĩprudētiā.§.fi.sed tex. C. đ fideius.l.fi.§.idēq;.đt ɔ̃.Gl.fi.ĩ fi.d.l.2.
dat plur̄s sol'ones.vna ē,Aut qs peteret in iudicio.Aut ex̃.ita no.
s̃.e.l.ij.q̃ sol'o ē ɔ̃ casum d.l.fi.C de fideius.Alij dicūt,ꝙ in l.2.s̃.c.
petiit aīo nouādi,qđ ñ placet,qa cū petit ab vno ex reis đbēdi a-
git ɔ̃ eū ex sua ꝓ pria obl'one,sed nouatio,q̃ fit litis ɔtestōne,tunc
fit cū vnus litē ɔ̃ aliū inchoatā,alterius noīe suscepit;vt s̃.de noua
l l.đlegare.Alia ē sol'o,[l] & illa ɔtinet veritatē,ꝙ petitione & percep-
tione facta ab vno,alter liberat.d.l.2.secus in petitione tm̄,vt in d.
l.fi.Facit s̃.de his q deie.vel effu.l.ꝑceptiōe,& depositi.l.j.§. si apud
12 duos.†Si vero ab vno ex reis debēdi pars tm̄ petit an partis peti-
tiōe videat facta eē diuisio?Gl.C.đ pac.l.si creditor̄s. vr̄ dicer̄ ꝙ sic
& d.l.si ꝑ imprudentiam.§.fi.Veritas est,Aut vnū tm̄ cōuenio pro
parte,& non videor diuidere,l.si ex toto.§.j.cum glo.ibi in ver.ab
alterutro.in ver.dic ergo s̃ de leg.j.Aut omnes pro parte ɔuenio,
m & videor diuidere,vt C.de fideiusso.l.liberum[m] fuit.Intelligo autē
13 de petitione quæ sit lite contestata , vt d.l.patet. Sed quid † si
vnus

ADDITIONES.

a Alex.¶Ex duob.Omnia hic dicta reassumpsit Bar.in auth.hoc ita. C.eod.tit. Poma.¶Ex hoc hēs inferre,ꝙ Are.hic male loquit,dū vult ipse ꝙ ius alterius elidat,ñ āt in totū perimat.Cōtra hoc ñ obstar̄ vr̄,qa lite cōtestata,vnus ex reis credēdi,tenet cauer̄ debitori đ defendēdo eū aduersus correū,l.fideicōmissa.§.plerūq;.in fi.s̃.đ leg.3.Igit apparet,ꝙ nō est in totū ius alteri⁹ sublatū, qa si hic eēt cautio,cum nil damni debitori euenir̄ possit,ex hoc dicas quòd licet cōtestationis ius alterius correi in totum sublatum sit,quòd tñ iō alter tenet cauer̄,quia ille saltē possit agere de facto, & sic debitorē damnificare.

b Barb.¶Ideo.Allegatur Bar.sibi contrarius in l.inter eos.§.j. j̃ fideiuss.

c Poma.¶Qđ ptis ꝑceptio.Hēs no.ex doc.Bar.ꝙ l.3.C.de dō.ñ hēt locū in duo. reis credēdi,neq; quorū alter sit principl's,alter adiūctus, cū alleg.l.cū decē j̃.đ so.q̃ in his terminis loqt. Rō āt hui⁹ vltimo ponit,ꝙ imo in d.l.cū decē.ibi videas,ex dictis ei⁹.iō p̄t colligi & vna rō in duob.reis credēdi.Alia ēt rō assignari p̄t,qa in l.3.ego hēo actionē facti tui cedētis.sed hęc ego facto habeo meo,i ex mea stipl'one,ñ aūt ex tua,& sic nō facto tuo,vñ nō ē mirū si tibi factū tuū magis nocet q̃ mihi.Præterea actiōes cōpetētes duob.reis sunt diuersæ numero,nō aūt cōpetētes cedēti, vel cessionario , qa licet sit vtilis penes cessionariū,q̃ erat directa penes cedētē,vl' cessionariū,vñ nō ē mirū si ibi ps p̄iudicat,hic nō,qa licet correo soluat ps,tñ nō tollit nisi mea actio,q̃ est odiosa,à sua,vt ibi ꝑ ꝑ magnā similitudinē.Rō aūt quare lite cōtestata tollatur est,vt dicit hic B.su. qa sic inter nos actum vr̄. (gauit Bar.hic vide oĩno.

d Barb.¶Sed videam⁹.Vide Io đ Imo.in cōsi.45.& Lud.Ro.in cōs.207.vbi alle-

e Poma.¶Quòd solutio facta No.tñ ꝙ ē dare casum in quo solutio ēt soluētē nō liberaret,pone,ꝙ essemus duo rei credēdi,quorū vn⁹ ꝑ ꝑ partialitates esset expulsus a ciuitate,sic ꝙ bōa eius fisco vēdicata eēnt, certe si đbitor fisco istāti soluisset,tñ a me liberat⁹ no eēt,qa & ego petere possē. Ita āt egregie Bal.in l.falsus.C.đ fur.& refert hic Are.qđ tñ dictū credo ꝓceder̄,si foret expulsus,sec⁹ si iuste,qa tūc dico rñ.soluēti debitori fisco instāti ex quo isto casu ꝑsonā hr̄dis,rep̄sentaret.ꝙ liberaretur & à me,P l.2.C.a d.l.Iul.de vi pub.

f Ale.¶Solutione ptis.Et no.ꝙ qñ vnus ex reis credēdi agit sine alio,nō hēt necesse cauere de rato ꝓ alio ēt si agat insolidū.gl.ē no.in l.nō solū & ibi Bart. & doc.s̃ so.ma.& illa alle.Cy.in Auth.hoc ita.C.e.tñ cauet de defendēdo eū, si ab altero cōueniat fm Bar. in d.l.nō solū.ꝑ tex.no.in l.fideicommissa.§.plerunq;.in fi.de lega.3.& no.etiam Bar in l.si ex duobus.§.j. in fi.supra eod.

g Ale.¶Et l.quoties vnus.Idem tenent in illis legibus. Bar.Bal.& Imo.sed contrarium tenent in d.l.si ex toto.§.j.supra de legat.1.

h Ale.¶L.inter eos.Contrarium tenet Bar.in d.l.inter eos.

i Poma.Modestin⁹.Adde,& vide hic Besu.& Dec.declarātes.& volētes ꝙ opi. Bar.ꝓcederet tm̄ ex duob casib. vc3 qñ eēnt duo rei ex cā lucratiua,vl' ēt ex cā onerosa,sđ tm̄ negotiū ad vnū ɔuenisset,arg.in l.legē.Fal.hoc eē seruadū

k Ale.¶Tertio q̄ro.Vide Pau.de Ca.in l.si vn⁹.in pri.s̃.de pac. (s̃.ad leg.Fal.

l Poma.Alia est sol.Aduerte,quia illum intellectum Bar.ad l.2. s̃ eo. reprobat quidam dicentes,ꝙ est diuinare.De quo tñ vide hic Besu.dicentē opi.Bar.esse communem,Et vide Pau.consi.72.ad fi.vol.2.

m Poma.Liberū Ad hoc vide Imol.in d.l.2.s̃.eo.vbi reddit rōnē diuersitatis inter.l.si ex toto & l.liberum.quā dicit sigularem,&n vide Areti.consi.33.col.fi.

a Vnus a reorũ credẽdi egit, reus fuit ꝯtumax, pp qđ creditor miss⁹
ẽ ĩ possessionẽ ex primo decre. an ex hoc đbitũ videaᵣ sibi primò
14 occupasse, cũ hic nõ interueniret litis ꝯtestõ? Cogitetis. †Itẽ qd si
post litis ꝯt. istãtia piit, an remanebit actio cõis vtriusq; reorũ, cre
dẽdi? Qđ vr: qa perẽpta instãtia pimiᵣ litis ꝯtestõ, & oĩs ei⁹ effect⁹
l. cũ lite mortua. ỹ. iu. so. Facit optime gl. C. đ fructib. & lit. expẽ. l. 2,
b in fi. primæ gl. Cõtra credo. b Nã verũ ẽ ꝙ instãtia pẽpta pit lit. ꝯt.
& oĩs eius effectus. s. ñ pfect⁹, sđ pficiẽdus in futurũ, s. secuta sñĩa:
effectus aũt ñ ꝯsummatus, & ĩterruptio pscriptionis, vl' vitiũ liti.
giosi, ista durãt, vt no. C. đ iu. l. pperãdũ. §. & si qdẽ. in gl. in ver. iu-
dicij. q̃ in ci. vt ñ teneaᵣ. Nec obst. illa gl. C. de fru. & li. expẽ. ĩ l. 2. qa
illa ñ đt verũ, sđ hic effectus acqsitiõis p litẽ ꝯt. ẽ iã pfectus, ğ, &c.
15 †Sđ an p litis ꝯtestõnem factam corã arbitro, ab vno reorum
credẽdi, ꝯsolidet sibi totũ debitũ? Dico ꝙ ñ. l. si duo. s̃. đ arb. Nã ibi
sñĩa lata ꝯ vnũ nõ impedit aliũ ageᵣ, q socius ñ est: sđ si p litis ꝯte
stõnẽ sibi poccupasset, alter oĩno ĩpediᵣ. Et hoc pcedit đ iuᵣ an-
tiquo: hodie secus in arbitro assumpto sine pœna, l. cũ antea. §.
c pe. C. đ arb. ¶ Quarto q̃ro c †đ sñĩa, & hic primo vđdm ẽ, an sñĩa
16 lata p vno ex reis đbẽdi aliis psit, Circa qđ dico. Aut sñĩa ẽ lata su
p facto, quasi ñ sit debitũ, vel quasi ñ ꝯctũ. Aut sup iuᵣ quasi pso-
na vnius nõ potuerit obligari. Aut dubitaᵣ. Primo casu, sñĩa lata
d p vno indistinctè alteri pdest, d siue sint socij, siue ñ, & hoc arg. le
gũ dicẽtiũ, ꝙ sñĩa p fideiussore lata pdest principali, si fiđiussoris
ñ intersit. l. duob. §. à fideiussoᵣ. s̃. de iureiu. & de fideiu. l. amissi. §. j.
Scđo casu, aut quasi psona ipso iuᵣ ñ teneaᵣ, & ñ pdest alteri: qa
e ñ sunt duo rei, e vt l. si ex duob. §. j. ỹ. e. in prin. Aut quasi teneaᵣ, sđ
tutus ex aliqua psonali exceptione: vl' tenebaᵣ saltẽ nãl'r: vl' qa ñ
pbauit creditor, & tũc, Aut sunt socij, & absolutoria lata p vno p
dest alteri. Aut ñ sunt socij, & tũc ñ pdest, vt ỹ. rẽ rat. hab. l. j. Et fa
cit s̃. de arb. l. si duo. & sic dẽt intelligi qđ no. Iac. de Are. C. e. l. 2. v-
bi ista tetigit. Aut dubitaᵣ, & in dubio vr absolutus: qa creditor ñ
pbauit vt recte inspiciẽdo colligiᵣ ex l. Iulian⁹. in pr. s̃. đ ꝯd. ĩde. &
l. pcurator. §. j. ỹ. rẽ ra. ha. & de exce. rei iu. l. si inter me & te. in prĩ.
& de li. cau. l. diui. licèt aliud sit in iureiurãdo, vt dicã ỹ. px. q. prin.
17 Scđo vđdm †ẽ, vtrũ sñĩa ꝯdẽnatoria lata ꝯ vnũ ex reis đbẽdi, alte
f ri piudicet? Ego dico f indistinctè ꝙ ñ, vt colligiᵣ ex l. fi. C. de fiđ-
ius. vbi sñĩa lata ꝯ vnũ, ñ mãdaᵣ executioni ꝯ aliũ, licèt ꝯ eũ rema-
neãt integræ actiones, & sic opus ẽ nouo processu, & sic absolu-
g toria qñq; alteri pdest, g ꝯdẽnatoria nũq̃ nocet. Sil'e. s̃. si ser. vend.
18 l. loci corpus. §. si fundus. & l. si de cõi. e. ti. † Tertiò est vidẽdũ de
reis credẽdi, Et hic indistincte dico, ꝙ lata p vno, siue ꝯ vnũ, ĩdi-
h stinctè nocet h aliis. Nã p litis ꝯtestõnẽ sibi poccupat debitũ ille
agẽs, siue sint socij, siue ñ. l. fideicõmissa, §. plerũq;. de le. 3. & hic: ğ
&c. & ẽ casus ĩ hac l. ex duob. fm vnã lec. hic positã ĩ gl. s. ꝙ egit, &
succubuit. Dices tu, hoc ẽ ꝯ casũ, l. si duo. de arb. vbi lata sñĩa ꝯ vnũ
ex reis credẽdi nocet alij, ita demũ si socius ẽ. sđ ibi in sñĩa arbitri
ex qua nulla oriᵣ actio, vt C. de arbi. l. j. & litis ꝯtestõ fcã corã arbi.
tro, ñ hẽt illũ effectũ, de quo dixi s̃. px. q. sđ solũ ius, si qđ est, oriᵣ
19 ex ꝯpromisso de quo dicem⁹ ỹ. in 6. q. Quintò †q̃ro de iureiurã-
do? Et hic vr quodãmodo dđm idẽ qđ in sñĩa. Nã primò vđdm ẽ
đ iuro delato vni ex reis debẽdi, q iurauit se ñ teneri, an alij psit?
Et dic. Aut iurm fuit sup fcõ, quasi ñ sit debitũ, & ĩdistinctè pdest
alij, siue sint socij, siue ñ. ar. d. l. duob. §. à fideiussoᵣ. s̃. de iureiu. aut
i sup iuᵣ, quasi psona iurãtis ñ teneaᵣ, & tunc si sunt socij, i pdest al-
teri, al's sec⁹. l. duob. §. ex duob. de iureiur. & ibi no. p gl. ĩ ver. distin
guẽdũ. Aut dubitaᵣ vtrũ sit iuratũ sup fcõ, vl' sup iuᵣ, & ĩ dubio vr
iuratũ sup fcõ. l. fi. de iureiur. & gl. hoc tʒ in d. l. duob. s̃. đ iureiu. &
đ qua re ac. ñ daᵣ. l. j. §. si fideiussor. Et si dicis quaᵣ secus ĩ sñĩa, vbi
ñ vr in dubio iudicatũ sup fcõ, vt s̃. pxi. q. est dcm? Rñd. qa iurm
k hẽt vim sol'onis, k qđ secus ẽ ĩ sñĩa, & hoc vr đ mẽte illarũ gl. s̃. al-
20 legatarũ †Scđo ẽ vđdm, l qd si vnus ex reis đbẽdi alteri detulerit
l iusiurãdũ, an correo noceat? Dico ꝙ ñ, vt s̃. dixi ĩ sñĩa, l. 3. §. pe. s̃. đ
iureiu. & l. nã & postea. §. fi. cũ l. seq. eo. ti. Istud ẽ verũ q̃tũ ad actiõ
nẽ, q̃ oriᵣ ex iureiurãdo: sđ q̃tũ ad pscriptionẽ interrũpẽdã alteri
nocet. dic vt C. e. l. fi. ꝯiũcta l. nã & postea. §. si is q tpali. s̃. đ iureiu.
21 † Tertiò vđdm ẽ đ iureiurãdo delato ab vno ex reis credẽdi vtrũ
alteri noceat? Et dico ꝙ alteri nocet ĩdistĩctè, siue sĩt socij, siue ñ.
m Nã cum hoc iurm m habeat vim lit. ꝯt. d. §. si is q tpali. & p ꝯstõ-
nẽ vnius alteri piudicaᵣ, vt dcm est in l. fideicõmissa. §. plerũq;. de
le. 3. ergo, &c. Sic loqᵣ l. duob. ĩ prin. s̃ de iureiu. & gl. hoc sẽtit ĩ l.
si vnus. ĩ prin. s̃. đ pac. Vñ gl. ĩ d. l. duob. q̃ ibi distinguit, sunt socij,
22 aut non, male loqᵣ. Sextò q̃ro †de pctõ, & primo an pctm fcm v-
ni ex reis debẽdi, psit alij? Et cõis doctri. ẽ, ꝙ pctm vni fcm pdest
* alij, si socij sũt, al's secus. Ita no. s̃. de pac. l. *idẽ ĩ duob. & tex. vr s̃.
e. l. eadẽ. §. j. & s̃. de arb. l. si duo. đ hoc đ lib. le. l. 3. §. nũc đ effectu. Sđ
certè tex. in d. l. eadẽ. §. j. vr reqreᵣ duo. s. ꝙ sint socij & cõis culpa
interuenerit. Itẽ gl in d. §. nũc đ effectu. vr sentiᵣ idẽ qñ ñ sunt so-
cij. Vñ p isto passu declarãdo, primo optʒ videᵣ, qual'r dẽt intell'i
illud, qđ iura dñt. siue socij sunt siue ñ, de qua societate hic intell'r
De hoc sunt multæ gl. Vna est ad Vell. ia. l. vir vxori. §. fi. in gl. ma-
gna, q̃ dt, ꝙ licèt cõiter ꝯhãt, & in cões vsus ñ vertãt: nõ tñ dñr
socij. Alia glosella sequẽs ibidẽ đt, ꝙ ita demũ sunt socij, si hoc ẽ
actũ al's secus. Alia gl. est ĩ l. si duo. ĩ ver. si socij sint. s̃. si qs cau. q̃ đt
ꝙ dẽt intell'i de sociis oĩum bonorũ. vl' eiusdẽ obl'onis. Sđ certè ĩ-
q̃tũ gl. pdictæ intelligũt de sociis oĩum bonorũ, bñ dñt, sđ inq̃tũ
intelligũt đ sociis eiusdẽ litis, vl' eiusdẽ obl'onis, ẽt bñ dñt, & ẽ ca-
sus ỹ. rẽ ra. hab. l. si qs vni. Sđ dẽs ĩtelligere, hoc acto, ꝙ oẽ ꝯmodũ
vl' ĩcõmodũ pueniẽs ex illa lite, vl' obl'one sit cõe, & tũc vere sũt
socij: vt s̃. p soc. l. si vnus ex sociis in prĩ. ita Iac. de Are. tʒ s̃. e. l. eã-
dẽ. §. j. & l. si duo rei. Hoc pmisso dico, ꝙ pctm fcm vni ex reis de-
ɓendi, prodest alteri, s. quantum interest eius, cui pactum factum
est, secundum regulam positam. s̃. de pact. l. hæreddi. §. fin. & hoc
siue sint socij, siue non. Declaro prĩo ĩ ñ sociis si fcm est pactum
vni de non petendo, si alter conuentus, & exactus habeᵣt r̃gressũ
contra

ADDITIONES.

a Po. ¶ Sed qd si vnus. In ista q̃stio. qdam Moder. Senẽses. & Perusini dicũt, ꝙ immo in isto casu tm operabitur missio in possessioné ex primo decreto, quãtũ litis cõtestatio, vt est gl. in c. j. in ver. absentia. de elect. in 6. & hoc est ẽt de méte Aretin. in d. l. 2. s̃. eod. vbi videas Besu. tamen dic, ꝙ immo ista missio in possessioné ex primo decreto non tantum operabitur. quantum litis contestatio, & sic ꝙ per hoc non videtur poccupasse sibi debitum, & hanc opinioné dicit esse cõmuné. Firmatur, primo quia non reperitur iure cautũ quòd tantum operaretur missio in possessionem ex primo decreto, quãtum litis contestatio. Secundo per tex. nostrum à contrario sensu, qui requirit cõtestationé. Tertio, humanus est primum decretum, quàm litis cõtestatio, q̃ aliis non prodest. Ad istam tamen quæstionem vide gl. & ibi Bar. circa fi. in l. is qui repud. causa. s̃. ex quibus cau. maio. vbi est sol. huius quæstionis.

b Po. ¶ Cõtra credo. Hanc opinio. ẽt tʒ Bar. in d. l. 2. C. de fructib. & lit. expen. & in l. 2. ỹ. iudi. solui. Et ex hoc habes notare, illud quod dr, ꝙ cessante cã cessat effectus, nõ procedere, nisi effectus sit consummatus, de quo per Bar. in l. secunda. §. fi. s̃. de donat. & in l. Titia Seio. §. Imperator. s̃. de leg. 2.

c Pom. ¶ Quarto q̃ro. Nõ te bar. decipiat, ꝙ immo talis sñĩa non proderit tali correo, nisi sint socij, & sic nisi absoluti intersit, vt hic cõiter teneᵣ per doc. Nec obst. quod dicit Bal. hic, de fideiussore, qa immo sñĩa lata p fideiussore nõ pcedit pcipuè nisi eius intersit, vt vult ipsemet Bar. sibi cõtrarius de quo hic do. in l. adulter. ỹ. de adulte. q b. adde no. in d. §. à fideiussore, hic allegato. & vltra fundamenta doc. hic, contra Bar. facit tex in d. l. adulter. §. 1. vbi videas. & facit quod no. in d. l. si per imprudẽtiam §. fi. quamq̃ posset dici, ꝙ ñ loqtur in duob. reis in sui generalitate iũcta gl. s̃. de euict. Tertio facit tex. in l. si ré q̃ apud te esset in rõne denunciationis, eo. ti. de euic. Reliqua hic vide per do. Ang. Imo. Besu. & Are. & vide Are. cons. 29.

d Alteri prodest. Pau. de Cast. dicit, ꝙ hoc sibi nõ placet, qa bar. in l. duob. §. à fideiussore. s̃. de iureiur. vult cõtrarium, qa aliud est iuramentum, quod pstatur volũtate ptiũ, aliud in sentẽtia, in qua pars nõ consentit cum fertur cõtra eam, & est magis stricti iuris, vt indistincte non prosit alteri, & ita disputando tenuit Rich. Mal. vt ibi Bar. refert, & in d. l. adulter. ỹ. de adul.

e Pom. ¶ Nõ sunt duo rei. Aduerte tamé, & cogita quid iuris esset, si essent duo socij, licèt nõ essent duo rei, ꝙ Bar. hic nõ põt purgare, qa isto casu aliqd interesset & fortassis solutio huius nouæ difficultatis poterit hic colligi ex dictis Bar. Vñ cogita. & ad dicta Bar. hic vide Fel. in c. pen. de excep.

f Ale. ¶ Ego dico. Cõtrariũ tʒ ipe ĩ l. adulter. §. si eo tpe, ỹ. đ adu. & ã ecõtra, sñĩa lata cõtra prĩcipalé noceat fideiussori, vide Ang. in l. in cognitione s̃. ad Syl.

g Poma Quandoque alteri prodest. Et ad hoc facit gl. in c. 1. q̃ loquitur in fortiorib. terminis, de iniur. & dam. da. in 6. q̃ reddit quasi indubitabilé quæst. Bar. vide Ale. cons. 185. vol. 3.

h Ale. Indistincte nocet. Cõtra Bar. tñ tenebat Ray. in l. Titia. §. Titio genero. & ibi do. Io. de cõd. & demõ. & Bar. ibi per d. l. si duo. de arb. Imo. ibi se remittit ad hic no. per Bar. cõtra Bar. facit tamen l. 2. iuncta gl. 1. C. de fide inst. sed illã gl. reprehẽdit Imo. in l. sæpe. de re iud. & vide Bar. in l. denũciasse. §. qd tñ: de adul. vbi in criminalibus dicit esse idé, & bñ, qa licèt pronunciatum sit vnũ cõmisisse falsum, vtendo sciẽter falso instro, vel faciẽdo scienter fieri falsum instrumentum non sequitur ꝙ alius scienter, & dolose vsus est, vel fieri fecerit, nõ. n. cõmittitur falsum sine dolo. l. nec exẽplũ. C. de fal. & in Auth. de fid. inst. in prin. & hic adde no. in l. loci corpus. §. si fundus. s̃. si ser. vẽ.

i Pom. Tũc si sunt socij. Aduerte ꝙ Bar. hic distinguit, qñ iurat super iure psonæ ꝙ aut sunt socij, & prodest, aut ñ sunt, & nõ pdest, & immo vr ꝙ indistincte psit, siue sint socij, siue nõ, qa iurm æqparatur solutioni. l. iusiurandũ ẽt loco. s̃. de iureiur. Sed solu. vt s̃. in 1 q. cõclusum est, ꝙ prodest, siue sint socij siue ñ, ergo & iurm. & ita tʒ Pau. de Ca. in d. l. duob. §. ex duob. reprobando ibi gl. posses tñ dicere quòd iuramentũ habet vim solutionis, est verum qñ super toto iurat, vt hic inquit Besucius, allegando no. per do. in l. fi. s̃. de iureiu. quod no. quia hoc notato, Bar. saluabitur,

k Poma. Vim solutionis. Aduerte tñ, dum Bar. hic inquit, ꝙ in dubio vr iuratũ super facto, quia iuramentum habet vim solutionis, & hoc est, vt dicit hic Besut. ponere plaustrum ante boues, quia ad hoc vt iurm habeat vim sol'onis necesse est quòd primo constet esse iuratum super facto, & sit causa, quod iuramentum habeat vim solutionis. Aliàs etiam assignant Bar. Bal. & alij cõmuniones inter iuramentum, & sententiam, in l. 2. s̃. de iureiur.

l Poma. ¶ Secundo est vidẽdũ. In quãtũ aũt Bar. hic in 2. mẽbro dicit, quòd si vnus ex reis debẽdi alteri iuramẽtum detulit, quod noceat correo solũ q̃tũ ad pscriptionis interruptioné, hoc limita, vt per Sal. in d. l. duob. vbi d. Ale.

m Po. Nã cũ hoc iurm. Vult Besu circa doctrinã bar. eẽ aduertẽdũ ꝙ bar. ñ tetigit, qd iuris esset si delatũ eẽt iurm vni ex reis credẽdi, litem cõtestando vt hic dicit sup ius alterius quòd ẽt pstito iuro perimat cũ habeat vim litis contest. l. nã postea. §. si is q tpali. s̃. de iureiur. hoc tʒ idem Besu. & qdam Peru. & bartol. in d. l. duob. s̃ de iureiur. Præterea habes notare ex doctrina bar. vt hic inqt Besu. ĩ sua gñalitate. & hoc dr; qđ iurm habeat vim litis cõtestatæ verũ est in iuro extraiudiciali, & est communis doctrina, d. §. si is qui temporali & quicquid dicit ibi Guil. de Cug.

* L. si duo Et gl. in l. 4. §. nunc de effectu. s̃. de liberat. legat. & bar. in l. idem in duob. s̃. de pact. Adde Bal. cons. 72. lib. 3.

ꝯ eum, cui pactum factum est ĩ totũ: q̃a forte tota pecunia ad eũ. peruenerat vel in partem, si pars pecun iæ tm̃ peruenit, eatenus sibi pctm̃ ꝓderit quatenꝰ eius itereſt, cui pctm̃ fcm̃ ẽ. Et hoc tꝫ gl in d.l.3.§.nũc de effectu.de libe.leg.ſꝫ si sunt socij, tũc idẽ: qa si alter ꝯuetus ñ eẽt habiturus ĩgressum ꝯ illũ, cui pctm̃ fcm̃ est: vt puta, si ex ꝓpria culpa ꝯuenit, tũc pctm̃ fcm̃ vni, ꝓdest alteri, si eẽt habiturus ĩgressum ꝑ actionẽ ꝓ socio: vt qa ex cõi culpa ꝯuenit. Et hoc est, qđ dicit tex. ĩ l.eadẽ.§.j.s̃.eo.ibi, si socij sunt, & cõis culpa ĩtercesserit, quasi dicat, secus si ex culpa ꝓpria ꝯueniat. Ad vnũ

23 † tñ aduertẽdũ ẽ: qa eo casu socius ꝯ sociũ ẽ habiturꝰ ĩgressum, tũc pctm̃ fcm̃ vni ꝓdest aliis insolidũ: & in hoc differũt à ñ sociis. Ad cuius intelligẽtiã pono exẽplũ, sunt duo rei socij in viginti, facio vni pctm̃, aliũ ñ potero ꝯuenire in decẽ, qa si ille soluerẽt qcq̃, ĩpeteret à ꝯsocio & eodẽ mõ si vnũ minimũ denariũ peterẽ, illiꝰ pte repeteret ab eo, cui pctm̃ fcm̃ ẽ, cũ oẽ ꝯmodũ & ĩcõmodũ đbeat eẽ cõe: vt s̃. dcm̃ ẽ, facit, l.si vnus.in fi.prĩ.ff.ꝓ socio.& iõ: qa ñ pt alter ꝯueniri, quin ingeteẽ ille, cui pcm̃ fcm̃ ẽ, iõ pctm̃ sibi ꝓdest ĩsolidũ.& hoc vult diceẽ tex.si bñ aduertat̃.s̃.đ arbit.l.si duo. ꝑut loqĩ ĩ duob.reis đbẽdi.facit s̃.si qs cau.l.si duo.ĩ prin. & qđ ibi no. Sꝫ ꝯ p̃dicta vr̃ l.si ex duob.đneg.gesꝰ q̃ ꝯdicit ĩ duob. Primo q̃a denũciatio vnius ex sociis nõ ꝓdeꝰ aliis: hic secus in pctõ. Sꝫ certè, licèt ibi sint ꝯsocij, ñ erãt correi: qa qlibet tenebat̃ ꝓ pte, iõ denũciatio ĩpedit ꝓ pte sua tãtũ actionẽ oriri: sꝫ hic loqmur, cũ erãt correi ĩsolidũ obligati & ꝯsocij, iõ pctm̃ fcm̃ vni simpl̃r, solidã obl̃onẽ respicit, cũ insolidũ tencãt, iõ aliis ꝓdest: qa paciscẽtis intereſt, vt dcm̃ ẽ. Sꝫ si poneres pctm̃ eẽ fcm̃ tm̃ ꝓ pte eius, cui factũ fuit pctm̃, tũc fateor ꝙ aliis ñ ꝓficerẽt, qa eẽt eadẽ rõ, q̃ ẽ ĩ d.l.si ex duob. ¶ Scđò op. ad id qđ dixi, ꝙ ẽt si alius ꝓ pte dimidia ꝯueniret, hẽret ĩgressum ꝯ aliũ: qa hoc vr̃ ꝯ p̃dictã l.si ex duob. & qđ ibi nota.in vltima gl. Sꝫ certe gl.j.illius legis đt, ꝙ illa lex ñ pt habeẽ locũ in sociis oĩũ bonorũ: & iõ inquãtũ hic loqmur in sociis oĩũ bonorũ, illa lex ñ obstat. Sed ꝑut hic loqmur in sociis eiusdẽ obl̃onis, illa lex ꝯdicit. Sol. forte illa gl. ñ bñ loqt̃: qa textus đt ꝙ ille, q ꝓhibuit, ñ đẽt dãnũ pati ex ꝑsona alterius: nõ aũt đt, ꝙ ex ꝑsona alterius lucreẽ, sꝫ si alius cõicaret sibi lucrũ ꝓueniẽs ex gestione, & illud, qđ soluit gestori ñ recuperaret, iã lucraret̃. Sꝫ posito ꝙ illa gl. verũ dicat, rñdeo, ꝙ ibi ꝓhibitio hẽt vim sol̃onis ꝓ pte ꝓhibẽtis tãtũ: hic vero pctm̃ vim sol̃onis non hẽt. vt no. in l.si vnus.§.sꝫ si gñal̃r s̃.de pact.iõ qa nihil pro pte sua vr̃ soluisse ille,

24 cui pctm̃ ẽ fcm̃, alter ꝯuẽtus ab altero ĩpeteret. Habes ergo † ex p̃dictis ꝙ qñq; sunt duo socij ñ correi, & loqt̃ d.l.si ex duob. Qñq; sunt duo correi, nõ socij. & loqt̃ gl.ĩ d.l.3.§.nũc de effectu.& s̃.dixi. Qñq; sunt duo socij, & correi, & tũc aut pctm̃ fit vni ꝓ pte sua tm̃, ñ alterius & alius pt ꝓ sua pte ꝯueniri.ar.d.l.si ex duob. Si vero fit simpl̃r, dic vt s̃ dixi: ¶ Sꝫ q̃ro, q̃ est rõ diuersitatis inter pactum

25 & acceptilationẽ? † Rõ pꝫ: qa acceptilatio vim sol̃onis hẽt ¶ Itẽ q̃ro, quare aliter distinguit in s̃ñia, & iuro, & pctõ? Rñdeo, rõ ẽ qa s̃ñia & iurm̃ declarãt debitũ ñ subesse, secus in pctõ. Itẽ iurũm hẽt vim sol̃onis, vt dixi. ¶ Vidimus vtrũ pctm̃ fcm̃ vni reo debẽdi ꝓ-

26 sit alteri † Sꝫ q̃ro, an fcm̃ ab vno alteri noceat? Dico, q̃tũ ad ĩterrũpẽdũ ꝑscriptionẽ alteri nocet, vt C.e.l.fi. quo ad alia ñ reperio, ꝙ debeat nocere, ergo &c.l.si vnus.§.añ oĩa.de pac. Nõ obst.l.pe.j.

27 eo.qa ibi de alio fcõ loqt̃, vt ibi dicemus. ¶ Supereſt, † vt videamꝰ đ reis credẽdi, an pctm̃ vnius ꝓsit, vl̃ noceat alteri. Et hic ẽ aduertẽdũ: qa q̃dã sũt pctã q̃ pristinã obl̃onẽ totaliter ꝑimunt, vt acceptilatio, & de hoc dcm̃ ẽ s̃. Quædã sunt pacta q̃ pristinã obl̃onẽ nõ tollũt total̃r, vt pctm̃ đ nõ petẽdo. Itẽ pctm̃ de ꝯstituẽdo.l.itẽ illa.§.fi.s̃.de ꝯst.pec. Quædã sunt pacta, q̃ licèt primã obl̃onẽ total̃r habeãt perimere, tñ reliq̃ remanẽt, vt nouatio. Nã noua obl̃o loco primæ ꝯstituit̃. Et ista duo gñã pactorũ q̃tũ ad ꝓpositũ vñr eẽ eiusdẽ nãæ, & sic vr̃, ꝙ vnius pactum alteri nõ noceat, vt s̃. de pa.l.si vnus.ĩ prin. In ꝯrũ vr̃, ꝙ nocet, de ꝯst.pec.l.idem est.2.& de noua.l.si rẽ.§ si duo. Gl. in d.l.si vnus.ponit quasdam solutiones, q̃ ꝯtinẽt merã diuinationẽ: sed in d.§.si duo.ponit aliàs, inter quas ponit hãc. Aut sunt socij, & pactum & nouatio vnius nocet alteri.ita loqt̃ §.si duo.aut non sunt socij, & nõ nocet, ita loqt̃ d.l.si vnus.in pr.& ita tꝫ Dy. Certe ista sol.ẽ ꝯ casũ dictæ l.si vnꝰ ĩ pr.vbi exꝑsse loqt̃ ĩ sociis, licèt gl. videat̃ euadeẽ sꝫ ñ pt euadĩ sine magna violentia. Vñ Gul.de Cu.dicit totũ ꝯrium. Aut sunt socij, & pctm̃ vnius nõ nocet alteri. Idẽ in nouatione.d.l.si vnus.in prin. Aut ñ sunt socij, & pactum, & nouatio vnius nocet alteri.d.§.si duo. Rõ huius est: qa qñ sunt socij, debitũ ẽ cõe. Vñ vnus ñ pt pacisci ĩ p-

a iudiciũ alteriꝰ. Sꝫ qñ ñ sunt socij, & tũc đbitũ ẽ cuiusq; ꝓprium [a] & vnus pt faceẽ qcqđ vult, nec alteri ĩ aliquo tenet̃. Pro hoc ẽ tex.

b s̃.ad leg.Fal.l.in leg.Falc.hoc eẽ seruãdũ. [b] Istud idẽ tꝫ Ia.de Bel. in

c corpe eodẽ. Istã opi.puto verã. [c] do gl.q̃ dicit hãc opi.fuisse Azo. in hac l.ex duob.licèt istè idẽ Azo.in summa al̃r dixerit. Dic ergo latius sic. Aut sunt duo rei credẽdi, ex cã onerosã: qa mutuauerũt vl̃ vẽdiderũt, vl̃ alio simili mõ: aut sunt duo rei credẽdi ex cã merè lucratiua: vt putã ex cã legati, vl̃ donõnis. Primo casu, pactum vnius nõ nocet alteri, qa debitũ ñ est cuiusq; ꝓpriũ: sꝫ cõe ẽ magis, si pecunia cõiter ab vtroq; ꝓcessit. Casus ẽ in d.l.si vnus.ĩ prĩ, ꝑut gl.intelligit ibi in sociis re ipsa nõ ꝗuetione: vt ibi no. & no. in d.§.si duo. Fateor tñ, ꝙ si pecunia ab vno tm̃ ꝑfecta esset, pcm̃ ipsius alteri noceret: qa tũc ẽ debitũ suum ꝓpriũ: ar.s̃.ad Maced.l. sꝫ Iulianus.§.ñ solum.& §.fi. Scđò casu distingue, aut sunt socij, aut ñ: vt s̃. dixi. Et s̃m p̃dictã distĩctionẽ đẽt intelli, s̃.ad Velleia.l. q̃uis.§.q̃q̃.& qđ ibi no.in gl. Sꝫ hoc vr̃ ꝯ l.si duo.s̃.đ arb. sꝫ statim apparebit solutio. Est & aliud genus pactorũ, ꝑ qđ p̃ria obl̃o nullo mõ ꝑimit̃: sꝫ ꝑsona paciscẽtis obligat̃ ad pœnã, si ꝯ fecit, vt ꝯ ꝓmissum. Nã si arbiter vetuit nõ peteẽ, ius primũ remanet inconcussum sine alicuius exceptionis obstaculo.l.j.C.de arb. sꝫ petẽs incidit ĩ pœnã si socij sunt, aliàs secꝰ, d.l.si duo. Dicetis vos, q̃ ẽ rõ ꝙ hic magis p̃iudicat fcm̃ eius, q socius ẽ, q̃ eius q non est socius, cũ s̃. ꝓxime ꝯrũ dixerim in pctõ? Resp. iste q ꝯpromisit, nõ culpa gessit. cũ negotia cõia gessit ea diligẽtia, qua sua gessit.l. socius. socio.ff.ꝓ soc.iõ si alius sociꝰ petit qcq̃d exegerit, dẽt ei ꝯpromittẽti cõicar̃, & sic, si petit noĩe eius, vr̃ peti ad eius vtilitatẽ: merito

d ĩ pẽnã incidit. Et hoc đt tex.in d.l.si duo. Sꝫ in pctõ paciscẽtid culpa imputat̃, cur đbitorẽ liberauit, iõ alius socius pt ꝓ pte sua ageẽ nec repellit̃ pacti exceptione: qa illud qđ exigit, socio cõicar̃ nõ đẽt pp sui culpã, & sic noĩe paciscẽtis ñ vr̃ agi. Sꝫ si poneres, ꝙ id qđ exegit, đẽret cõicari paciscẽti, dico ꝙ obstat̃ pacti exceptio, ꝑ d.l.si duo.& ff.si qs cau.l.si duo.in prin.& ibi no. vbi ẽ casus, & ista

28 sũt subtilia & đ mẽte iuris ꝓcedũt. † Septimo q̃ro đ nouatiõe, & primo đ reis đbẽdi. Dic, aut vnus ꝓmittit aĩo nouãdi, & liberandi aliũ & tũc ñ ẽ dubiũ, ꝙ alij ꝓdest: qa hoc posset qlibet exñeus: l.si tibi Stichũ.§.fi.de nou.& l.si đbitor tuus.j.đ sol. Aut vnꝰ ꝓmittit aĩo nouãdi obl̃ationẽ, qua ipse tm̃ tenet̃, hoc exꝑsso, ꝙ ad aliũ ñ porrigat̃, & alius ñ liberat̃: qa idẽ ꝯtingit in sol̃one, vt s̃.mãd.l.Papinian.& đ sol.l.Modestinus.& ibi p Dy.& licet in acceptilatione idẽ ꝯtingat, vt s̃.dcm̃ ẽ. Aut simpl̃r aĩo nouãdi ꝓmittit, & tũc dico ꝙ vterq; liberat̃, vt s̃.ad Velleia.l.si pro vno. & no.e.ti.l.q̃uis.§. q̃q̃. De pluribꝰ vero reis credẽdi, an si vnꝰ stipulatꝰ aĩo nouãdi alte-

29 ri noceat, s̃. ꝓxima q. dcm̃ ẽ. Sꝫ circã † vnũ posset dubitari, quar̃ acceptilatio vnius ꝓdest indistinctè, & nocet alteri: sed in nouatiõe distĩguit̃, cũ nouatio hẽat vĩ sol̃onis, sicut acceptilatio, d.l.si

e rẽ.§.si duo.de nouat. Cogita [e] tu ꝑfecte. Sꝫ pone, ꝙ erãt duo rei credẽdi ex ꝯtu iurisꝯẽtiũ, vnus liberauit reũ ꝑ stipl̃onẽ, & subsecutã acceptilationẽ, an alteri correo p̃iudicet s̃m ea q̃ dcã sunt? Itẽ acceptilatio.ĩ eo qđ ꝑ nouationẽ ñ ꝑimit̃, val; iuꝛ pcĩ, ñ iuꝛ acceptilationis, vt j̃.de acceptilationib.l.si acceptilatũ. sꝫ pctm̃ ñ p̃iudicat simpl̃r, vt dcm̃ ẽ, ergo &c. Est ergo in q̃õne, an pctm̃ hoc, qđ ex acceptilatione resultat, habeat eadẽ vim, quam habet vera acceptilatio in preiudicium correi. Et vr̃ quod sic.l.& per iusiurãdum §.& si fideiussori.j.de acceptilationi. Cõtra dico per d.l.si accept latum.& de pac.l.si vnus.§.pen. Nec obst.d.§.& si fideiussori qa ibi fideiussor tenebatur verbis, cum al̃r teneri non posset, ideo

30 in eius ꝑsona valuit iure acceptilationis. ¶ Sed qd † đ nouatione q̃ fit ꝑ delegationẽ? Rñdeo, siue vnus ex reis credẽdi delegauerit, siue vnus ex reis debẽdi fuerit delegatus, dico idẽ ꝑ oĩa, qđ ẽ in vera sol̃one, & acceptilatione, d.l.si rẽ.§.si duo.versꝰ alioqn. de nouatio. Sol. ñ q dlegat vt s̃.ad Velleia.l.q̃uis.§.interdũ.& s̃.mand.l. inter cæ.§.abesse. Itẽ ꝑ hãc delegationẽ liberat̃ qs à creditore totaliter, sicut ille q soluit, & cui acceptũ fert̃, nec pt vti exceptiõe ꝯ ipsum, cui delegatus ẽ.l.doli exceptione.de nouatio. Sꝫ in nouatiõe qñ ꝓmittit eidẽ cui tenebat̃ p̃rio, hoc ñ ꝯtingit. Facit đ noua-

31 tio.l.aliã.& de don.l.q id qđ.ĩ pri.& §.fi. ¶ Octauo † q̃ro de cessiõe

f Circa qđ dic; Aut cessio fit reo debendi, ꝯ quẽ sit, ꝯsentiente eo, & tũc idẽ qđ in delegatione dictũ est, d.l.si rẽ.§.fi.ibi, vel nuptura ipsi, s̃m vnũ intellectũ. Aut eo ñ ꝯsentiẽte, & tunc aut fit correo suo, & iste correus, cui cedit̃ ista cessione est liberatus. Casus est singularis. s̃.de leg.3.l.qui duos. Facit de liber.leg.l.si is qui duos. Aut fit cessio extraneo, & tunc hæc quæstio est dupliciter ꝯsideranda. Primo ex parte reorũ credendi. Si enim vnus cedit actionẽ sine alio, ille cessionarius est loco rei credẽdi, & sic inter eos erit locus iuri p̃occupatiõis, & sol̃onis recipiendæ, sicut primo, l.qđ ipsis.& l.heredẽ.j.de reg.iur.& l.minor.§.q̃m.s̃.de ꝑcur. Secundò ex pte reorum debendi: vt si ꝯ vnum fiet cessio alio inuito, vel ignorante. ꝑ hoc

ADDITIONES.

a Ale. Cuiusque ꝓpriũ. Pau.de Cast.tꝫ cõtra, in l.si vnus.in prin.s̃.de pa.

b ¶ Hoc esse seruandum. Vide Bar, in l.reos.& quod ibi dixi, s̃.e.

c Poma. ¶ Istam opi.puto veram. Vide Ro.consꝰ.209.

d Po. ¶ Sꝫ in pctõ paciscẽti. Aduerte, qa Bar.hic tenere vr̃ cõtrariũ eius qđ tenuit in l.si vnus.s̃.de pact.vbi vult, ꝙ imò alter socius possit in totũ ageẽ. Sꝫ certè opinio eius hic est verior vt ꝑ Pau.de Cast.in d.l.si vnus. licèt ipse nõ faciat mẽtionẽ de Bar.hic. Et ex tex.hoc habes inferr̃, qđ regula l.si socer.§. Lucius.s̃.sol.mat.dolo facis, &c. ñ solũ hẽt locũ qñ sum restiturus ei, à quo peto, sꝫ ẽt aliis à quo ille ĩ id qđ peto, hẽat cãm, qđ not.ꝑ doct.Bar.hic, licèt circa hoc multæ difficultates à doc.moueãt, vt inq̃t Imo.& Aret.& Besu.& eã opi.ꝑtereã eq̃ appellat Alb.in d.l.si vnus.s̃.de pactis. Quid aũt si eẽt trãsactio, q̃a bar.tm̃ loqt̃ in pacto, vide hic ꝑ Imo.cũ quo trãsi: Besꝰ.& ad hoc vide aliq̃d per Besu.in l.si rem.§.si duo.j.de noua.& Bar.in l.si vnus. s̃. de pact.

e Ale. ¶ Cogita. Vide per Pau.de Ca.in l.si vnus.in prin.ff.de pactis.

f Ale. ¶ Octauo q̃ro. vide q̃ dixi post Imo.in l.nõ quocunq;.§.q Caiũs.s̃.de leg.j.

a hoc alterū nō liberat,sicut nec petitio facta ab vno, nec procuratoris cōstitutione,vt C. de fideiuss.l.fi.tñ si cedēs exigeret ab eo, cōtra quē nō facta est cessio,onerat se,q̄m facto eius alius cōtra quē facta est cessio,li
32 berat° ē.l.q duos.de leg.ij.¶†Nonò q̄ro de cōfessione, an cōfessio
b vnius alteri psit,vl' noceat?Et circa reos dēdi dic,q vnius cōfessio pt alteri nocere,q̄ ad interrūpēdā p̄scriptionē, vt C.e.l. fi. pdesse āt nō pt,sicut nec petitio,nec sñia cōdēnatoria,vt s̄.dictū ē.Circa reos credendi,dic,Aut vnus ex reis exigit confessionem à reo debendi,aut ipsi reo confessionem facit ad eius liberationem. Primo casu,si qdē in iudicio,alteri nocet. Cum enim confessio habeat vim sñiæ vt s̄.de cōfes.l.j.appropriat sibi totū debitū,multo magis q̄ p litis,ptestationē,si extra iudiciū,tūc alteri correo nihil p̄iudicat,cū talis cōfessio solā pbōnē inducat.l.Publia.s̄.d̄ posi.ī fi. pdesse tñ pt ad p̄scriptionē interrūpēdā:vt s̄.e.l.fi. Scdo casu dico, q talis cōfessio hēt vim pacti d̄ nō petēdo,l.tale pactū.in pri.s̄.d̄ pac.& no.j̄.de sol.l.si ex plurib.in pri.& iō q̄ dixi in pacto,hic eodē mō
33 dico.¶Decimo q̄ro,de successiōe?Et hic est aduertēdū.† Aut vnus ex reis debēdi succedit alteri correo,vl' reus credēdi alteri correo credēdi,& tūc neutra obl'o extinguit:sed in vnius psona vtraq; obl'o durat:vt s̄ e.l.si reus.& j̄.de fideiuss.l.gñal'r.& l.si reus.& j̄.de sol.l.si duo rei.Aut creditor q solus erat,succedit vni ex reis debēdi, & d̄ hoc ē casus ī l.Vranius.j̄.de fideiuss.Ex q̄ colligit talis distinctio,Aut illi rei debēdi erāt socij,& ab alio,cui nō est successū, pt solū p parte peti,vt ibi patet.Aut nō erāt socij, & tūc ab alio correo de rigore pt creditor petere solidū debitū, vt ibidē p3 in tex. Aut q̄ris de æqtate,inspecto obstaculo excepttōis, & tūc aut fuerūt cōstituti duo rei ex cā onerosa,qa fuit eis mutuatū. Aut ex cā lucratiua,qa ex mera liberalitate pmiserūt,vt duo rei.Primo casu,aut ad correū,cui creditor succedit puenit pecunia mutuata ī totū,vl' ī ptē,& eatenus creditor agēs exceptiōe repellit p has regulas.Primo,qa p ea pte nō pt cedere actionē cōtra se ipsū. q̄ &c.l.Stichū.§.pe.j̄.de sol.& no.gl. ī d.l.Vranius.Scdo,qa si exegisset,teneretur illi exacto,p pte illa,vt no.C.e.l.j.& dixi.s̄.e.l.reos. vñ dolo facit,qa petit,&c.Si vero ad illū reū,cui successit,nil puenit, tūc in illa pte obstabat exceptio,cū cā dādæ exceptiōis nō subsit. Scdo
c casu, c qñ ex mera cā lucratiua, idē,qa in nulla parte exceptione repellit, cū nulla cā dādæ exceptionis subsit.l.j. lege Falcidia,hoc esse seruādū.s̄.ad leg.Falcid.Idē puto,si vnus ex plurib. reis debēdi successit creditori,q solus erat.Nā ī mō petēdi ab altero idē iuris ē q supra dixi.Aut vnus reus debēdi,q solus erat,successit vni correorū credēdi,& tūc idē q̄si,qa tunc alter correus pōt ab eo petere partem,si sunt socij,vel si non sunt socij,petat ab eo ptem,quę ab eo pfecta est.Vel si ex mera liberalitate fuerūt cōstituti duo rei credēdi,alter pt totū petere,arg.eorū q̄ dicta sūt,& supra sol.ma l.si socer.in prin.Idē si vnus reorū credēdi successit reo debēdi, q solus erat,eadē rōne.Aut vnus ex plurib.reorū credēdi successit vni ex plurib.reis debēdi,vl' cō,& tunc qd iuris sit, hēs ex p̄dictis.Sed circa hoc posset dubitari,nōne successio p solutiōe ē:vt j̄.de fideiuss.l.si debitori creditor.& l.Stichū.§.aditio.j̄. de sol. sed p solōnē vnius,vterq; liberat, vt dcm̄ ē,ergo &c.Sol.p3 ex his q̄ dixi in l.si is qui pro emptore.in pen.q.s̄.de vsuca.& tāgit per gl
34 in d.l.si socer.s̄.sol.mat.& in d.l. Vranius. ¶Vndecimo†q̄ro d de
d mora,an mora vnius alteri psit,vl' noceat?Et primo videamus de reis debēdi,& circa hoc est magna dissensio in gl. Nā in l. mora. §.fi.s̄.de vsur.dicit q nō nocet.C.eo.l.fi.& eo.tit.l.pe. vr̄ dicere cōtra & q̄libet earū gl.variat.Vnde dic,Aut q̄ris utrū mora vnius alteri noceat quo ad īpediēdū cursum p̄scriptiōis cōtra creditorē,& nocet sicut si vtrique facta esset interpellatio,vt C.e.l.fi.Aut q̄ris vtrum noceat quo ad hoc,vt quilibet teneat de interitu,vl' ad vsuras: & tūc aut sunt socij,& nocet.j̄ e.l.pe.Aut nō sunt socij, & nō nocet, l.mora.§.fi.s̄.de vsur.Ita tenet gl. ī l. in cōdēnatione.§ vnicuiq;.j̄.d̄ reg.iur.Idem t3 Dy.extra de reg.iur.in c.mora.in fi.lib. vj. Ratio pt esse,qa sicut pactū vnius pdest alteri,ita nocet. ¶Sed iuxta p̄
35 dicta†q̄ro,qd cōtra,creditor fuit in mora recipiendi quo ad vnū ex reis debendi,q ponamus,obtulit pecuniā debitā,q̄ postea pemptα est,an alteri hoc prosit?Credo q sic īdistincte, quia quolibet alio extraneo offerente prodesset,vt C.de capt.& postlim.reuer. l.cum & postliminij.& j̄.de sol.l.qui decem.§.si cū mihi Stichū. Est ibi,quemadmodū,&c.facit quod no.C.de sol.l.obsignatiōe. Est
36 etiā†videndū circa reos credendi. an vnius mora in recipiendo alteri nocet.Et dico,q sic,indistincte.Cum.n. quilibet possit solutionem recipere.l.si vnus.in pri.s̄.de pac.& l.si rem. §. si duo.j̄. de noua.& mora eius qui potest solutionem recipere, nocet ei, ad quē res ptinet,posito q nullū ius habeat ī re,& sit nudus minister,l.si per te.C.de vsur.& C.de ac.& ob.l.traiectitię.in pri.ergo
37 multo magis in casu nostro.Sed†qd si mora facta est vni ex reis credendi,vtrum alteri prosit?Et cōstat q sic, quo ad interrūpendam præscriptionē,vt C.e l.fi.Idem credo quo ad perpetuandā actionē,vt reus teneatur de interitu, qa idē esset in quolibet extraneo interpellante:vt s̄.de vsur.l.si quis solutioni.& quod no.s̄.
38 de verb.oblig.l.si seruū.§.nūc videamus. Idem iuxta†prędicta q̄ro pone,q primo creditor fuit in mora,vno ex duob. reis offerēte.Secundo creditor interpellauit alium reum, qui non obtulit, an p lī videat purgata mora creditoris?Quo ad p̄mū dico q nō,l.
39 mora.la 2.s̄.de ver.ob.Duodecimo†q̄ro,e de culpa, an culpa v-
e nius alteri noceat?Circa qd̄ dic,aut duo rei cōstituūt in cōtractu,cuius obligatio cōmittit rōne culpæ ad īteresse, & tūc vnius culpa alteri
f nocet,vt sic vnus f ex facto alterius teneat: vt C.loca.l.si diuisa.& s̄.loca.l.cū apparebit.& s̄.e.l.eadē. Si āt cōstituunt duo rei ad aliq̄ ṡpēm ad q̄ statim cōmittit obl'o,sed rōne culpæ pperuat,qa de interitu tenet,& tūc dic idē qd̄ s̄.dictū ē ī mora.l.pe.j̄.e.& ibi ē casus fm vnā lec.Predicta vera nisi culpa eēt cōmissa in his, de qbus
40 supra ṡpāliter dcm̄ ē qa tūc dic, vt dixi s̄.Sed an†culpa vnius ex reis credēdi noceat?Rn̄deo,ī acqrēdo,lī est ī faciēdo cōmitti stipulationē,nocet,si socij sunt,l.si duo.s̄.si qs cau.In aliis dic,vt di-
41 ctū est supra de pcō,& mora.¶†Decimotertio q̄ro, de rescissione,vtrū rescissio fcā in psona vnius,cū oēs essent liberati,si ista li
g berō ī psona vnius rescindat,an alteri noceat:g Dic aut liberō rescīdit ī psona eius,cui principal'r est fcā,& alteri nocet,vt s̄.ad Velleia.l.si p vno.& s̄.de his q̄ ī frau.cre.l.fi.circa pri. Idē si ab initio ī eius psona ipō iur̄ nō valuit,l.si spōsus.§.j.de don.īter vir. & vxo. Prædicta puto vera,nisi ille actus p quē liberō cōtigit,dolo creditoris īntercesserit,arg.j̄.d̄ fideiuss.l.si Titius.& j̄.d̄ sol.l.q res.ī pri.Si vero rescissio cōtigit ī psona eius,ad quē liberō porrigit,p q̄dā cōtiā tūc alteri nō noceret,d̄.l.spōsus.§.j.& s̄.d̄ lib.leg.l.si is q duos.& ibi no.Sic dēt ītelligi de do.cā.mor.l.senat°.§.si duobus & q ibi no.
h ¶Decimo quarto h& vltimo,†q̄ro gñal'r de q̄liber exceptiōe,v-
42 trū exceptio cōpetēs vni ex duob.reis debēdi,porrigat ad aliū:de exceptionib.loquor,d̄ qb.s̄.dcm̄ nō est ṡpāl'r.Et dic, aut exceptio est mer̄ psonalis,& ad aliū nō porrigit,sicut nec ad fidiussorē,l.exceptiōes.de exceptio.cū similib.Aut sunt alię exceptiōes,q̄ ad fidiussorē porrigūt,& tūc,Aut fuit q̄situs color:qa ī veritate fidiussor erat,& nō correus,& ad eū porrigit,l.sed Iulianus.§.j.s̄. ad Macedo.Aut nō fuit color q̄situs,& tunc aut erāt socij,& vnius exceptio porrigit ad aliū:vt s̄.e.l.si duo rei.Aut nō erāt socij, & tūc si qdem obligauerūt se ex cā onerosa,q mutuo acceperūt,& tūc eatenus cōpetit exceptio alteri,q̄tenus ad eū,cui exceptio sine dubio cōpetit,puenit de pecunia,vt d.l.sed Iulianus.§ itē si duos.ad Macedo.Si vero obligauerūt se ex mera liberalitate, & tūc exceptio vni competens non prodest alteri,si non sunt socij,d.l.si duo.s̄.e. & l.ex duobus.§.j.s̄.eod.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶Aduerte q Bar.in hac l.ex duobus. allegatur sibi cōtrarius. Sed in quo arguatur de contradictione,pro saluatione Bar.vide concordantiam ad l.inter eos.§.j.de fideiussor.

ADDITIONES.

a Alex.Los.Petitione.In scripto exēplari legitur,sicut nec pceptione facta ab initio,&c.In Veneto āt,sicut per cōtestationē factā cōtra vnū,nec pc. &c.
b Alex.Nono quæro.Vide Ang.& Imo.in l.si seruū.§.nunc videamus. de verb. obli.Quid āt de scia,an scia vnius noceat alteri,vide Bal.in l.j.C.ad Maced
c Secundo casu.Vide Cuma.cons.24.inci.testator filio iam nato.in 1. & 2. col.
d Alex.Vndecimo quæro.Cum Bar.concordat Pau.de Ca.in l.mora rei.s̄. ti.1. Claud.de Seyssel.Vide ad materiam Are.in l.4.§.Cato.s̄.de verb.oblig.
e Alex.Duodecimo quæro.Adde Bal.in l.si insulam.in 5.q.s̄.de ver.oblig.
f Alex.Vt sic vnus.Vide per Imo.tenentem contrarium in l.pe.j̄.eod.
g Alex.Noceat alteri.Et facit ad q.Bal.in l.falsus.ad fi.C.d̄ fur. q si vnus ex reis credendi fuit expulsus,& debitor fuit coactus soluere reipublicæ,an noceat alteri correo credendi in solutione.
h Alex.Decimoquarto quæro.Ista faciūt ad quęst.an exceptio litis pēdētię psit alij correo debēdi.Bal.quod nō in l.si.C.eo.per Bar.in l.3.§.1.s̄.eod.ti.

LEX XVII.

1 *Nominatim fieri dicitur,etiam quod fit nomine appellatiuo.*
2 *Nominatim per relatiuū,quis,vel q non videntur noīati nominibus proprijs.*

Siue à certis. Hr̄des ī dubio videt̄ p portionib. hr̄ditariis grauati.h.d.¶Op.de l.turpia.§.fi.s̄. de leg.j. & l.nōnūq̄.s̄.ad Tre.Gl.d̄t,q nominati pt ītelligi noīe pprio, & sic ītelligūt cōtria.Itē noīati pt ītelligi noīe appellatiuo, vt hic. Et
1 tene mēti,†qa noīati dr̄ fieri ēt noīe appellatiuo.Facit s̄. d̄ liberis & posth.l.Titius testō.ī pri.¶Itē op. q q̄libet vr̄ grauatus ī solidū;l.si ex toto.§.j.s̄.de leg.j.Sol.dn̄t q̄dā,q ibi testōr expssit,sed diuinare est.Alij q ibi verbū,dato,bis fuit expssum, & sic duę fuerūt oratiōes,q nō placet:qa tūc q̄libet teneret ad diuersa d̄cē.nec essēt duo rei:vt s̄.e.l.2.& ibi dixi ī p̄ma q̄stiōe.Alij dn̄t.& ista ē vera,q ibi alternatiue,hic copulatiue ¶Itē opponit s̄.e.l.eādē.ī pri. vbi ēt copulatiue.So.ibi testōr lī expssit fm verā opi.¶Vlt.aduerte gl.hic ī fi.q̄ d̄t,si testōr dicat,duos hr̄des,quos p̄mo noīaui,&c
2 vr̄ eos noīare noīb°. appellatiuis: & sic † nomiati p relatiuū, qs vl' q,nō videt̄ noīati nominib. ppriis,q ē verū,l si pr̄ filio.s̄. de vulgari,& pupillari,licet Cy & Vltramon.cōtra,vt no.in l.si.C.de im pub.& aliis subst.pl.Lucius.§.Lucius.s̄.de leg.2.Sed illa nō ob.vt ibi dixi.Itē scias,q gl.q̄ ē s̄.de statulib,l.si qs ex testō.facit differētiā,vtrū nominet pars hæredū,an omnis hæres, quod est contra hāc legē,sed pro illa facit l.turpia.§.fi.s̄.de leg.j Sed dic,vt ibi per gl.& plenius tibi dixi,& de qbusdā quæsiui.q̄ videre potes,si vis.

LEX XVIII.

Ex duobus reis. Factū vnius ex reis debēdi nocet alteri.h.d.Op.de l.mora.§.fi.j̄.de vsur.

Plures sunt opiniones. vna Pla. q̃ nõ est vera. Breuiter hic sunt socij: ibi nõ: & gl. vr̃ tenere eã in l. in ꝯdẽnatiõe. §. vnicuiq;. ʒ. đ re. iu. Dy. ĩ c. mora. circa fi. de reg. iu. li. 6. Op. de l. fi. C. e. Sol. q̃tũ ad ĩ-
a terruptiõẽ pscriptiõis, fm̃ vni⁹ nocet alij, q̃tũ ad alia ñ, nisi cũ di stinctione: Aut sunt socij, & nocet, vt hic: Aut nõ sunt socij, & nõ nocet, l. mora. in fi. s̃. de vsu. Et rõ est in ĩterruptiõe pscriptionis: q̃a tractat̃ ĩ pscriptione de lucro captãdo cũ iniuria alteri⁹, l. si is cui. §. j. & l. si q̃s vxori. §. pe. & ꝙ ibi no. ʒ. de fur. q̃ñ sunt socij quo ad alia nocet. & tũc rõ est: q̃a sentẽtia lata ꝑ vno, prodest alij, l. si duo. s̃. de arbit. & l. eandẽ. s̃. e. & iõ cũ cõmodũ habeant, incommodum habere debent. Facit quod plene dixi in l. ex duob. s̃. eo.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Ad interruptionem. Vide aliquos casus enumeratos per Bar. in l. si cõstante. in 6. q. s̃. sol. mat. & adde hic ad Bar. in l. cũ q̃s. §. si q̃s ꝑ reo. ʒ. đ sol.

LEX XIX.

1 *Diuersitas quæ sit, quæ impediat constitutionem duorum reorum.*
2 *Plures si fecerunt pacem cum pluribus, & promiserunt se inuicem non offendere sub pœna, & vnus offendatur, an omnes ex parte offensi possint agere insolidum tanquam correi, & omnes ex parte offendentis, teneantur insolidum.*
3 *Plures, si ex delicto tenentur ciuiliter, non sunt correi.*
4 *Plures qui tenentur ex quasi maleficio non sunt proprie, & vere duo rei.*
5 *Pater, & filius in obligatione ex causa peculij profectitij, non sunt duo rei.*
6 *Plures rei debendi dicuntur, quando plures insolidum debent idem verè vel fictè ex vna eademque causa principaliter, & ex voluntate.*
7 *Plures rei credendi sunt, quando pluribus insolidum debetur idem verè vel fictè, ex vna eademque causa principaliter, & ex voluntate.*

Cum duo. Si psona vnius ex correis debendi ab obl'one eximit̃, obligatione remanẽte, alter nõ liberatur, & p̃t illi obligationi fideiussor accedere. h. d. ¶ Op. & vr̃ ꝙ p đportationẽ ñ liberet̃, immo remanet obligat⁹ natural'r: q̃a retinet ea, q̃ sunt iuris gẽtiũ. l. q đã. ʒ. de pen. Timore huius ꝯrij, sunt gl. ꝯriæ hec gl. dubitat, nec se firmat, sed in l. vbicũq;. ʒ. đ fideiuſ. t₃, ꝙ remanet obligatus nãl'r. Sed in l. si debitori. e. ti. t₃, ꝙ nullo mõ remanet obligatus. in l. j. C. de fideiuſ. t₃, ꝙ vtraq; obl'o remanet, sꝫ obstat exceptio. Et dic ꝙ est veritas, ꝙ omnino est liberatus, ñ ꝙ tollat̃ obligatio, sed trãsfundit̃ in fiscũ: q̃a succedit, vt gl. đ ĩ l. si đbitori. ʒ. de fideiuſ. Casus ẽ in l. q̃ties. in fi. ʒ. đ noua. q̃a si ꝯtingeret deportatũ obligari nãl'r, tũc seq̃ret̃ pma obl'o, ꝑut gl. ibi innuit & male q̃a ꝯ illũ tex. Et illud est bonũ scire, ꝑ exbãnitis, quorũ bona oĩa publicant̃. ¶ Op. hic dr̃, ꝙ p̃t fideiussor acceder̃ ꝯ l. si debitori. ʒ. de fideiuſ. Sol. Aut accedit obligationi, q̃ tenet̃ deportatus. & ñ p̃t: q̃a nulla est. Aut ꝑ obl'one illa, simpl'r, & tũc q̃a nõ est extincta, p̃t fideiussor acceder̃. ¶ † Primõ, q̃ro gratia huius, q̃d di-
1 uersitas impediat ꝯstitutionẽ duorũ reorũ? Circa q̃d dico, ꝙ q̃ñq; ẽ diuersitas ĩ obl'onis ꝯcẽ tpe, q̃a vnus obligat̃ vl' obligat vno tpe, alius alio, & tũc aut est diuersitas modici tpis, & ñ impedit̃ ꝯstitutio duorũ reorũ l. duo. §. fi. s̃. e. Aut interuenit interuallũ lõgũ & tũc aut fuerũt duo simul interrogati, vl' simul interrogauerũt & vnus statim, alter ex interuallo r̃ndet, vl' alteri ex interuallo responsum est, & vitiat̃ ꝯstitutio duorũ reorũ debẽdi, & credẽdi. l. si ex duob. in prin. s̃. e. Aut separatim q̃libet fuit interrogatus, & q̃libet interrogauit, & sic separatim est r̃nsum ex interuallo respũ obl'onis p̃cedẽtis ĩcõtinẽti respũ factę interrogatiõis, & tũc aut in seq̃nti obl'one fuit habita mẽtio pmæ, vl' exp̃sse hoc actum ꝙ essent duo rei, & ñ impedit̃ ꝯstitutio duorũ reorũ. l. 3. in pri. s̃. e. facit ʒ. de sol. l. Modestinus. Aut in scđa obl'one ñ fuit fcã mẽtio pmæ, & ñ erũt duo rei, vt Inst. e. §. j. Q̃ñq; ẽ diuersitas in obl'onis forma, vt puta, ego emi, & ex cã emptiõis ꝑmisi p̃tiũ, alius ꝑmisit idẽ p̃tiũ p stipulationẽ cũ ipẽ ñ emeret, tũc vitiat̃ ꝯstitutio duorũ reorũ q̃a oẽs leges, q̃ de duob. reis loquũt̃, dñt, ꝙ ꝯstituunt̃ codẽ ꝯctu, vl' stip'one, vl' alio mõ, l. j. & ij. & l. eadẽ. in pri. s̃. e. & ꝓbat̃ đ in rẽ ver. l. si ꝑ patre. §. fi. vbi p̃r, q̃ obligat̃ q̃d iussu, & filius q̃ obligat̃ mutuo, & ñ dñr duo rei. Hoc ẽt p₃ in principali, & fideiussore, q̃ ñ sunt duo rei, vt dictũ ẽ: q̃a diuersis obl'onib. tenẽt̃. Præterea ex diuersitate formę obligãdi inducit̃ diuersitas cãæ, vt p₃ in exẽplo pmisso: sꝫ diuersitas cãę ĩpedit ꝯstitutiõẽ duorũ reorũ, vt statĩ dicã, ꝯ &c. Nõ obst. l. rõs. s̃. e. vbi đt, diuersis actiõib. q̃a expõe vt ꝯsueuit ibi dici, & ʒ. dicã. Q̃ñq; ẽ diuersitas in obligatiõis substãtia: q̃a licet eadẽ forma ꝑmittãt, vnus obligat̃ nãl'r, & ciuiliter alter nãl'r tm̃, & tũc ñ ĩpedit̃ ꝯstitutio duorũ reorũ. l. si ex duob. §. j. s̃. e. Q̃ñq; ẽ diuersitas in obl'onis cã: q̃a licet eadẽ q̃titas sit ꝑmissa, tñ cã obl'onis al'r respicit vnũ, al'r aliũ, & vitiat̃ cõstitutio duorum reorum. vt s̃. đ ĩterroga. act. l. q̃ seruũ. & ibi gl. mag. & s̃. e. l. si id q̃đ ꝑut loqtur ibi ĩ dote. Q̃ñq; ẽ diuersitas in re, q̃ in obl'onẽ deducit̃, & tũc vitiat̃ ꝯstitutio d. l. si id q̃đ s̃. e. Q̃ñq; ẽ diuersitas ĩ obl'onis q̃litate, & hic est aduertendũ, aut talis diuersitas supuenit post ꝯstitutionẽ reorũ iã factã, & ñ vitiat̃. l. eadẽ. §. sꝫ si q̃s. ij. r̃nso s̃. eo. Aut ista diuersitas fuit ab initio, & tunc aut est impossibile talem diuersitatem reduci ad paritatem, & vitiatur constitutio duorũ reorũ. d. § sꝫ si q̃s. j. r̃nso. Aut p̃t reduci ad paritatẽ, vt si est diuersitas tpis, vel ꝯditionis, vel loci. Nã ĩ quolibet p̃dictorũ possibile est venire tp̃s, quo vterq; æq̃liter teneat̃ & ñ vitiat̃ ꝯstitutio duorũ reorũ. l. ex duob. j. & l. eadẽ. §. fi. s̃. e. & Inſ. e. §. fi. Et si dicas, q̃ est rõ, ꝙ istæ diuersitates ĩpediũt ꝯstitutionẽ duorũ reorũ? R̃nd. licet obligatio duorũ reorũ in veritate sint plures obl'ones d. l. eandẽ. in fi. s̃. e. & d. l. reos. in pri. ibi, diuersis actionib. & l. si reus. s̃. e. & de fideiussor. l. gñal'r. & l. si reus. & Inst. e. §. j. tñ lex vult, ꝙ habeat tm̃ effectũ vni⁹ obl'onis, vt Inst. e. §. j. & s̃. e. l. 3. §. fi. & de so. l. q hominẽ. §. si duo, & iõ, q̃a loco vni⁹ h̃r talis diuersitas, q̃ ad paritatẽ nõ p̃t reduci, ñ admittit̃: q̃a q̃ñ eẽt tãta diuersitas, i⁹ nõ posset fingere, ꝙ loco vni⁹ haberet̃, vt s̃. e. l. nemo. Sꝫ posset dici, diuersitas qualitatis in diẽ, vl' ꝯditionẽ, vitiat stip'onẽ, vt s̃. ti. j. l. j. §. si q̃s sim pl'r quare nõ vitiat ꝯstitutionẽ duorũ reorũ? R̃ndeo: q̃a ibi loq̃t̃ ĩ stip'one, q̃ est vna fm̃ veritatẽ, & fm̃ fictionẽ, vñ diuersas quali-
2 tates nõ recipit. arg. s̃. de vsuca. l. eũ q̃ ædes. hic sunt plures obligationes verè. licet vna effectu. & iõ p̃t diuersas qualitates recipere. l. rerũ mistura. §. fi. de vsuc. ¶ † Scđo q̃ro, [b] plures fecerũt pacẽ
b cũ plurib. & ꝑmiserũt q̃libet insolidũ se ĩuicẽ ñ offender̃ sub pœna mille, vn⁹ fuit offens⁹, an oẽs ex illa p̃te possint ager̃ ĩsolidũ tãq̃ correi credẽdi: & an oẽs ex p̃te offendẽtis teneãt̃ ĩsolidũ, vt rei debẽdi? Vidi quosdã, q̃ se reputãt multa scire, tener̃ ꝙ sic. sꝫ hoc falsum est. Nã ꝑut in obligatiõe venit nõ offender̃, cohæret psonæ cuiuslibet stipulãtis, & ꝑmittẽtis. Alia. n. est offensa ĩ psona vnius, alia in psona alterius, & sic ñ sunt duo rei actiuè & passiuè: q̃a est diuersitas in re d. l. si id q̃đ. s̃. e. Si vero istã obligationẽ recipiam⁹, ꝑut ꝑtinet pœnã, tũc idẽ: q̃a resultat diuersitas cãæ. Nã ei q̃ est offensus, đbet̃ dicta pœna suo noĩe, & suæ offensiõis noĩe aliis vero đberet̃ noĩe offensiõis alienæ, seu alieno noĩe, & sic vitiat̃ ꝯstitutio reorũ. d. l. si id q̃đ. ĩ exẽplo đ dote, ꝙ est verũ, q̃ñ ille pricipalis ñ ẽ corre⁹ aliis, sꝫ alij, si sunt plur̃s, & obl'o pœnalis ex na offensa eẽt cuilibet, & a quolibet facta ĩsolidũ: vñ possent esse correi inter se: q̃a ñ resultat diuersitas cãæ. Nã q̃libet dẽt, vl' cuili-
c bet debet̃ ex offensa aliena. Tertio dico, [c] ꝙ si pœnalis stip'o fuit simpl'r adiecta, ꝙ intelligat̃ fm̃ naturã p̃cedẽtis stip'onis, vt q̃libet videat̃ ꝑmisisse pœnã ꝑ sua offensa tm̃, & cuilibet videat̃ esse ꝑmissum ꝑ offensa fcã in psona sua tm̃, arg. de vsur. l. si stipulatus & de le. j. l. si legati serui noĩe. & de dam. in fe. l. dãni infe. q̃dã. & s̃. de ver. ob. l. inter stipulãtẽ. in prĩ. cũ gl. sua. Si vero in stip'one fuerit exp̃ssum, ꝙ ꝑ vna offensa sit pœna ꝑmissa cuilibet insolidũ actiuè, & passiuè, tũc dico ꝙ nõ sunt correi, p ea quæ dicta sunt: & de rigore, vno soluente, alius remanet obligat⁹, & si vni soluatur alteri remanet actio: sed de æq̃tate obstat exceptio d. l. si id quod
3 in fi. s̃. eo. ¶ † Tertio q̃ro, plures ex delicto tenent̃ insolidũ ciuiliter, an sint correi? Breuiter respõdeo ꝙ ñ: q̃a ñ tenet̃ ad idẽ numero, licet teneant̃ ex eadẽ cã, q̃đ apparet ex eo, ꝙ vni⁹ solutio nõ liberat aliũ. l. si q̃s id q̃đ. §. fi. cũ l. seq. s̃. de iurisd. om. iud. & l. itẽ Malea. §. si plures. ad leg. Aq. & C. de ꝯd. fur. l. j. & iõ ñ põt dici vna obl'o in effectu, ꝙ req̃rit natura correorũ. Itẽ sñia lata ꝑ vno, prodest alteri regulariter. l. đnũciasse. §. fi. de adulte. ¶ † Quarto q̃ro, [d]
4 q̃d si plur̃s tenent̃ ex q̃si maleficio, an sint correi? Et istđ ẽ dubiũ.
d Videt̃ ꝙ ñ, sꝫ q̃libet tenet̃ ꝑ p̃te. l. fi. §. si plur̃s. & ibi no. ĩ fi. gl. nau. caupo. stabula. & no. p gl. in verb. q̃ h̃di. Insti. de ob. q̃ ex quasi delict. §. fi. In ꝯriũ videt̃. ff. de his q̃ deie. vl' effu. l. j. in fi. & l. seq. q̃đ no. s̃. de actio. & obliga. l. ex maleficiis. §. is quoque ex cuius. in vlti. gl. ĩ ver. agẽdũ. Quid dicem⁹? Dico, ꝙ non sunt ꝓpriè, & verè duo rei, sꝫ quodãmõ sicut plures tutores erũt quasi duo rei licet ñ p oĩa, vt dixi s̃. ĩ l. eadẽ. 6. q. q̃đ apparet: q̃a sicut illi tenet̃ ĩsolidũ ex q̃dã necessitate legali, ita isti ex quasi maleficio d. l. j. in fi. đ his q̃ deie: vl' effu. Itẽ sicut ĩter illos ẽ bñficiũ ordinis, vt pri⁹ ꝯueniat̃ gerẽs, q̃ ñ gerẽs, ita ĩter istos, q̃ tenẽt ex q̃si maleficio, vt pri⁹ ꝯueniatur faciẽs, q̃ al'j. l. si vero plur̃s. §. iterdũ. đ his q̃ deie. vl' effu. & no e. ti. l. 2. ĩ gl. 2. Itẽ sicut ĩter illos vn⁹ soluẽs, h̃et ꝯ alios beneficiũ vtilis actiõis, ita ĩter istos. l. 4. s̃. đ his q̃ die. vl' effu. Itẽ sicut ĩter illos est be

ADDITIONES.

a Io. Fr. Ru. Primo. Adde Ang. de Are. in § fi. Insti. eod. tit. vbi refert & sequitur doct. Bart. hic.

b Alex. ¶ Secundo quæro. Et de hac quæst. vide Bar. in repet. auth. hoc ita. C. eo. & in l. operæ. s̃. de oper. lib. & Bal. in l. 2. C. de li. & eorũ lib. circa medium. & Ang. in l. si seruus. §. si plurium. s̃. si quis cau. & vide Bart. & quod ibi dixi in l. si id quod. s̃. eod. & ibi Pau. de Cast. ¶ Adde Bald. consi. 221. 2. volu. & Alex. consi. 116. vol. iiij.

c Alex. Tertio dico. Omnia ista vsque in finẽ ponit Bar. ĩ d. auth. hoc ita. ĩ repe.

d Alex. Quarto quæro. Quãdo plures sunt obligati ex quasi maleficio, an sint correi, dic ꝙ ñ, quod sequitur in l. 1. C. de cõdi. fur. & Bal. in l. 1. in 1. col. C. si plures vna senten. Sed pone, statutum imponit pœnam hoc modo, videlicet, imponimus pœnam Capitaneo, & Antianis in centum, dicit bald. post Cy. in authẽtica, causa quæ fit cum monacho. C. de episcopis & clericis. ꝙ quilibet habet pro dimidia tantum. Sed quid in obligatione in sententia ex maleficio, vide bald. in l. j. in 1. colum. C. si plures vna sententia.

est bñficiũ diuisionis ita inter istos, eadẽ rõne. Ita intelligi dẽt d.l. fi.l3 nři doc. hoc nõ declarauerint. Itẽ apparet, ꝙ vni⁹ soľo libe-
5 rat alios. d.l.j. in fi. cũ l. seq. ¶†Quinto q̃ro filius acqsiuit oblõnē ex cã pecuļij pfectitij, & sic ẽt hodie acquirit̃ patri, l3 apud filiũ remaneat naturalis: vtrum pater, & filius erũt duo rei credẽdi? Et vr̃ ꝙ sic: quia quanq̃ apud vnũ sit ciuilis, apud aliũ nãlis, si tñ ad idẽ ex eadẽ cã, non impedit̃ q̃stõ duorũ reorũ. l. si ex duob. §.j. s̃. e. & hoc t3 gl. s̃. de q̃d. ind. l. frater à fre. in j. gl. mag. Pro hoc vr̃ tex. s̃. de pac. l. si vnus. in prin. Cõtrariũ credo, ꝙ ñ sunt correi. Primo: quia hic ẽ diuersitas in cã. nã filio debet̃ ex suo p̃ctu, pr̃i ex dispõne legali. Præterea si eẽnt correi debitor posset soluere filio ẽt patre, phibente ar. l. vero procuratori. §.j. j̃. de sol. & l. aliud. sed filio non posset solui pr̃e vetante. l. q̃d seruus. s̃. depo. & j̃. de sol. l. si qs seruo. ergo &c. Præterea quia pactũ filij, vel iusiurandũ ab eo delatũ, ptri non nocet. s̃. de pac. l. p̃ iuris. §. fi. & l. q̃to magis. de iureiu. cũ si. q̃d secus ẽ i duob. reis, vt j̃. dicã. Nõ ob. gl. d. l. frater à fratre: qa ibi ẽ dictio, q̃si, q̃ ẽ nota impropriẽtatis. Idẽ dico in d. l. si vnus. filius, & pr̃ æquiparant̃ duob. reis credẽdi: qa vtriq; p̃t solui ante phibitionẽ pr̃is, nõ tñ sunt duo rei, sed magis eos æqparo cedẽti, & cessionario. l. 3. C. de noua. ¶Sexto & vlti. ɔcludo circa p̃missa
6 duas r̃las. Prima ẽ, † ꝙ pl'es rei debẽdi sũt, q̃ñ pl'es insolidũ debet̃ idẽ verè, vel fictè ex vna eadẽq; cã principl'r, & ex volũtate. Expone istã r̃am, pl'es insolidũ, dixi: qa sec⁹ si p pte. l. reos. §. cũ tabulis. s̃. eo. & C. eo. auth. hoc ita. Idẽ dixi: qa secus si diuersum. l. si id q̃d. s̃. e. Vere vel ficte dixi, pp ea, q̃ dixi. s̃. e. l. nemo ẽ q nesciat. Ex vna eadẽq; cã, dixi, pp ea q̃ dixi s̃. ea. l. in 2. q. prin. Principl'r dixi: qa secus in accessorijs, vt dixi s̃. eo. l. eadẽ. in 5. q. Ex volũtate, iõ dixi, qa si ex necessitate, non sunt pprie duo rei, vt plures tutores, vt dixi s̃. e. l. eandẽ. in 6. q. vel plures ex quasi maleficio, vt hac ead. l. in 4.
7 q. ex natura rei: quia indiuidua, vt dixi. s̃. eo. l. 2. in 3. q. ¶†Scd̃a regula est, ꝙ plures rei credendi sunt, q̃ñ plurib. in solidũ debet̃ idẽ verè, vel fictè ex vna, eadẽq; cã principaliter, & ex voluntate. Principaliter, dixi: quia secus si vni principl'r, alij ex consequentia. vt dixi hac l. i l. 2. & 5. q. Cętera verba sunt exposita supra. Et sic hãc mãm, qualiter constituuntur duo rei, hẽs expeditam inter has leges, videlicet s̃. e. l. 2. & l. nemo est qui nesciat. l. eandẽ, & hac lege.

De stipulatione seruorum. Tit. 3.

LEX PRIMA.

1 *Procurator dẽt stipulari sibi procuratorio nomine domini, non domino.*
2 *Tutor vel curator, q̃ñ stipulatur, qualiter concipiant stipulationem, remissiue.*
3 *Titulus, de stipulatione seruorum, qui loquitur in seruo, habet locum in monacho stipulante sibi, vel monasterio.*

Cum seruus stipulatur. Op. j̃. e. l. 2. & l. seruus cõis Mæuij. Gl. dicit, ꝙ hoc ẽ regulare. fallit ibi, & in alijs casib.
1 hic not. & in quolibet eorũ rõ videbit̃. ¶†Quæro, an sit dr̃ia si pcurator stipularet̃ sibi, vl' dño. Et q̃dã ꝙ si stipulat̃ dño idẽ est, ac si stipularet̃ ex neo: sed si sibi pcuratorio noie, v3, & vide gl. istã gl. ñ tenui vobis simpliciter, qa ẽt ad hoc, vt actio q̃rat̃ sibi, ẽ necesse ꝙ verba pferãt i psonã ipsius, vt dixi i l. stipl'o ista. §.
2 si qs isulã. s̃. de ver. ob. & dic vt ibi dixi ¶†Quæro q̃d ĩ tutore & curatore? Dic vt in gl. & bñ, tñ plene ĩ d. §. si qs isulã, dixi: & istã gl.
3 teneatis. ¶†Vltimo ad oñdendũ vtilitatẽ huius mãæ, idẽ dico in
a monacho ᵃ stipulãte sibi vel monasterio. ꝙ hoc tit. dr̃ in seruo. ᵇ
b arg. eius ꝙ no. s̃. de acq. pos. l. cũ hæredes. §. fi & quod ibi dixi.

ADDITIONES.

a Alex. In monacho. Adde Inno. in c. cum olim. 2. extra de priuil. & facit ad no. per Doc. in l. j. s̃. de vul. & pup. in j. q. 2. q. prin. Et hac rõne dicit Bal. in l. interpositas. C. de transa. ꝙ sicut dñs non tenetur, nec obligatur seruo, si ei per stipulationem promiserit, vt ibi, ita nec Abbas monacho putatiuo, vide aliq̃d per Mod. in l. j. §. item acquirimus. de acq. pos. & vide Bart. in l. si seruus testo manumissus, infra eod. & per Bar. & Imol. infra hac ea. l. §. si fru. in fi.
b Alex. Dr̃ in seruo. Adde, quod scripsi in l. j. §. per seruum. s̃. de acq. pos. & per Pau. de Ca. in d. l. j. §. ite acqu rimus. & per Bar. & Bal. in l. cũ proponas. C. de hær. inst. Can. in c. pe. de prob. adde Bar. in l. non ad ea. ff. de condi. & demon.

§. Si seruus tuus. Stipulatio inutilis nõ tollit dño rei vendicationẽ. h. d. Op. de l. 2. s̃. si cer. pet. Sol. hic in stipulatione inutili, ibi in stipulatione vtili.
1 *Sequenti stipulatione, an tollatur obligatio nata ex numeratione.*

§. Si seruus communis meus. Stipl'o fcã vni ñ tollit certã dictionẽ ex mutuo alteri acq̃sitã. h. d. ¶Op. de l. si ita fuerit stipulatus. & l. cũ. n. j̃. d̃ noua. So. ibi fuit stipulat⁹ ille, q mutuauit. hic ali⁹, vt vidistis in l. q Romæ. §. Chrysogonus. ¶Quæro, quare vterque nõ p̃t petere? Et rõ ẽ, ne teneat̃ soluere vtriq;, qa bona fides nõ patitur. vt l. q is s̃. de ver. obl. Sed q̃ro, q̃ ẽ rõ, quare magis dat̃ actio illi, cuius noĩe fuit mutuata? Dic rõnẽ, q. l. bonafides. s̃. deposit. Et
1 Doc. allegãt istũ §. an†per sequentẽ stipulationem tollatur obl'o nata ex numeratione, quod dic plene per Cy. C. si cer. pet. l. 2.

§. Communis seruus. Quod vni ex dominis nõ acq̃rit̃, alteri quæritur, cui solidũ q̃ri p̃t. h. d. ¶Op. de l. si plures. s̃. de pac. Gl. j. non soluit ista

q̃ria, sed tangit. & vide eã q̃ incipit, subaudi quõ ad q̃d. & q̃ ad q̃d nõ. Et q̃d sit istũ dicere, ponit Dy. Sol. Dic lati⁹. Q̃nq; hr̃ respect⁹ ad substãtiã psonæ, & tunc tñ p̃t sustinere psonã vni⁹. l. si plures. s̃. de pac. Aut hr̃ respect⁹ ad officiũ, & tunc aut sũt offĩa repugnãtia, & ñ p̃t vicẽ pluriũ psonarũ sustinere. l. quisquis. C. de postu. & l. nemo. de asses. Aut nõ sunt officia repugnantia, & p̃t. l. 3. s̃. de adop. ¶Op. de l. proinde. §. si seruus cõis. j̃. eo. Sol. vt ibi in gl.
1 *Stipulatio alternatiua, quando vterque est capax, est in totum inutilis, & hodie hoc corrigitur.*
2 *Adiectio fit per vel, sicut per aut.*
3 *Seruus quando stipulatur domino, & vsufructuario, vsufructuarius est adiectus stipulationi.*
4 *Argum. de seruo fructuario habet locum in monacho vnius monasterij posito ad regimen alicuius ecclesiæ.*

§. Si fructuarius. Alternatiua inter psonas, q̃b. æqualr̃ p̃t q̃ri, vitiat stiplõnẽ: sed si alteri tñ, p̃t q̃ri, ali⁹ hẽbit, vt adiect⁹. h. d. Ad euidẽtiã debetis scire, ꝙ seru⁹ fructuari⁹ q̃rit fructuario ex r̃ fructuarij, & ope sua, dño verò suo
1 p̃t ex quacũq; cã q̃ret̃. ¶†Quæro, vtrũ stipl'o alternatiua sit iutilis tota? Gl. variat hic. Tu tene ꝙ ẽ iutilis totaliter. Et ẽ rõ: qa vterq; ẽ capax oblõnis ĩ j. casu §. vt hic d̃t tex. put hic ẽ lr̃a affirmatiua potuisset, q̃ ẽ vera. & hoc t3 gl. j̃. e. l. si ex re. ĩ prin. & Dy. hic.
2 Itẽ no. ꝙ l3 hodie corrigit̃, vt dicã. j̃. e. l. itẽ si seruus. ĩ fi. ¶†Itẽ no.
3 ꝙ adiectio fit p vel, sicut p aut. ¶†Itẽ no. ꝙ vsufructuarius ẽ adiectus, l3 sit primò noĩatus. ar. p̃ sol. ma. l. Caius. in fi. vbi dixi. & s̃. tit.
4 2. l. eum qui ita. §. q sibi. ¶†Vltimò no. ꝙ oĩa q̃ dicunt̃ ĩ seruo fructuario, puto ꝙ habeãt locum in monacho monasterij vnius posito ad regimen alicuius ecclesię, vt illi ecclesiæ quærat ex re, vel opera sua, monasterio verò proprio quærat alijs casibus.

a §. Cum seruus cõis. Si stipl'o principalis pferẽt in psonã vni⁹, pœnalis in psonã alteri⁹, prima p penalẽ nõ nouat ipso iur̃, sed ope exceptionis pimit̃ h. d. ¶Op. de l. oblõnũ fere. §. fi. & l. ita stipulat⁹. ĩ fi. s̃. d̃ ver. ob. So. d̃t hic gl. fi. ibi, q̃ñ in psonã vni⁹, hic q̃ñ ĩ psonã diuersorũ. Et assignat rõnẽ, qa ɔdõnẽ dñi primi nõ p̃t facer̃ deteriorẽ. Sd̃ ista rõ ñ vr̃ vera, qa l3 p⁹ acq̃sitionẽ pfectã nõ possit, tñ in ipso actu acq̃rẽdi p̃t, vt s̃. d̃ pac. l. p̃ iuris. §. fi. & l. seq. & s̃. d̃ do. exc. l. apd̃ Celsũ. §. iã hac. s̃m Dy. Sed forte p̃t p̃iudicare ñ ipso iure, sed ope exceptiõis vel dic. ꝙ ẽt si ipse stipulator cõferret stipulationẽ penalem in psonã alterius, non nouaret̃ ipso iure, p hunc §. Ratio, qa non est præsumptio voluntatis, arg. pro hoc. s̃. ti. 2. l. s̃. §. cum mihi. Dices tu, immo q̃riũ, qa interuentu nouę psonæ facilius præsumit̃ nouatio, vt Inst. q̃b. mod. tol. ob. §. pterea. Sol. illud verũ, q̃ñ interuenit noua psona ex pte promittentis, hic quãdo ex pte stipulãtis, sine cuius volũtate non p̃t nouari actio, vt j̃. d̃ noua. l. si Stichũ. §. fi. sed hic inducit̃ ista nouatio facto debitoris non soluentis sine creditoris voluntate, sed quia creditor ab initio ɔsensit inducit̃ doli exceptio. Et hoc intelligas, q̃ñ ex cã lucratiua, vt plene dixi in d. l. ita stipulatus. s̃. tit. 2. ¶Quæro ista stipulatio penalis cui q̃ratur? Vna gl. dicit, ꝙ vtriq; & male dicit, quia contra tex. ideo dic, ꝙ vni tantum, & primo obstat exceptio ex æquitate quam dixi.

ADDITIO.

a Alex. Cum seruus communis. Adde l. non ad ea de condi. & demon.

LEX II.

1 *Notarius constituens aliquem procuratorem, potest ipsemet instr̃m conficere, & probabit, non tamen procurator releuabitur ab onere satisdationis.*
2 *Iudex, & notarius, an possint scribere acta facta coram se.*
3 *Notarius potest scribere, & publicare testamentum suum proprium.*
4 *Seruus quare non potest stipulari sibi sed domino sic.*
5 *Tutor si stipulatur à se ipso pupillo, non valet.*
6 *Tutor an possit sibimet tradere.*

a Seruus communis ᵃ Inter eũ, q sibi stipulatur & rẽ in stipl'õne deductã dẽt esse diuersitas. h. d. Gl. ponit casum vsq; ibi, & rõ ẽ, &c. Diuide. Primo ponit dictũ. Scd̃o, r̃ndet tacitæ obiectiõi. Scd̃a ibi, ñ. n. &c, & subaudi ibi ĩ tex. sic. Sd̃ cũ dñiũ q̃rat̃ traditione, q ipsemet tradet sibi ipsi, q̃d est impossibile cũ inter accipientẽ, & rẽ traditã debeat esse diuersitas. Ad hoc r̃ndet̃. nõ. n. &c. ¶Not. ꝙ dẽt esse diuersitas inter accipiẽtẽ, & rẽ acceptã, inter stipulãtẽ, & rẽ stipulatã. ¶Op. s̃. e. l. j. ĩ pri. Sol. fallit hic, & ẽ rõ, vt gl. dicit. duplex, ciuilis, & nãlis; nãlis qa ipso iure qlibet est liber. ergo &c. Itẽ rõ ciuilis est, illud p̃t q̃ri seruo q̃d posset ei fcõ libero, vt C. si ser. exte. l. j. sed ei facto libero nõ posset q̃ri stipl'o de se ipso, ergo & c istud vult dicere gl. ¶Contra istã rõnem ciuilem op. j̃. e. l. seruus cõmunis meus vbi seruus p̃t stipulari viã, vel iter, licet sibi facto libero non possit q̃ri, q̃a non habet fundum. Solu. licet non possit sibi q̃ri, p̃t tñ q̃ri alij, vel etiam ipsimet facto libero, si ɔtingeret eum hr̃e fundũ. Cõtra hoc opp. de l. & si maxi.

ADDITIO.

a Pom. Seruus communis. Facit tex. in c. fi. extra de inst. & ibi Cano. licet in cõtrariũ faciat l senatus, §. fi. s̃. de leg. j. vbi inter legatarium & rem legatã, non dicitur diuersitas. Sed ibi vide Pau. de Cast,

& maxime de ser. leg. Solutio aliud ī legato, aliud in stip̄one. Rō
1 nē dicam. j. e. l. ꝓinde. §. si hēs recitatā gl. ¶ † Quæro, qđ notari⁹
a fecit quē ꝓcuratorē, & ipsemet scripsit instr̄m publicū an ꝓbet, a
b & sufficiat: vr̄ ꝙ nō, qa notarius dēt eē rogat⁹, b vt in Auth. de tabel. §. nos aūt. sed inter rogātē, & rogatū dēt eē diuersitas, vt hac lege: ꝗ instr̄m nō est publicū. Ego dico, ꝙ instr̄m ꝓcuratoriū ꝯtinet duo principaliter. Primo, mandatū factū ꝓcuratori, & hoc ꝓbat, & ad hoc sufficit tale instr̄m, sicut ī literis dñi. l. si procuratorē. s̄. de ꝓcu. Item sicut liber rōnum probat ꝯ argētariū, vt no. s̄. de eden. l. quædā. §. nummularios. licèt ipse debeat rogari. l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. s̄. de eden. & l. nō putauit. §. si quis sua manu. s̄. de bon. pos. ꝯtab. Nec ob. ꝙ nō est rogatus, quia illud verū, ꝙ dēt rogari à partib. vbi sunt partes, vel ab vna, vbi ē vna tm̄, vt not. in d. §. nos aūt. sed vbi nulla est pars, sufficit qđ ipse ꝓpria voluntate scribat. A simili iudex debet suum offm̄, & auctoritatē interponere parte petente. l. 4. §. hoc aūt, & ibi plene dixi de dān. infe. sed qn̄ ipse ad sui petitionē auctoritatē interponit, nō est necessaria alterius petitio, vt s̄. de adopt. l. si cōsul. cū si. Et prædicta vera. qđ hoc instr̄m ꝓbat ꝓ ipso ꝓcuratore hoc inducente ad legitimationem personæ suæ. Itē ꝓbat ꝓ parte hoc inducente ꝯ ipsum ad hoc vt factū procuratoris ei p̄iudicet, sed si ipse ꝯstituēs vellet ꝓbare aliquē fuisse procuratorem suum ex instr̄o suo, pro eo fidē non faceret vt ar. j̄. de fal. l. vxori. §. j. & ꝙ ibi no. & l. de eo. cum l. seq. e. tit. nisi probaret ante illi instr̄o fidem impositam ar. C. de fid. instr. l. fi. Scđo. ꝯtinet instr̄m procuratoriū stipulationē, per q̄ ꝓcurator releuatur ab onere satisdādi, s̄m §. si vero aliqs. In sti. de satisdatio. Et in hoc dico, ꝙ tale instr̄m non sufficit, qa ipsemet notarius nō p̄t à seipso stipulari, qm̄ inter stipulātē, & ꝓmittentē, dēt esse diuersitas. arg. huius legis, & s̄. de auct. tu. l. pupillus
2 §. itē ipse tutor. Pro hoc optime. s̄. de ꝓc. l. licèt. §. si p̄fes. ¶ † Quæ-
c ro pone, ꝙ aliquis iudex est notarius, an possit scribere c gesta coram se? R̄n. non: quia tractat̄ potius de præiudicio alterius, q̄ suo, aliū ergo dēt adhibere, vt extra de ꝓba. c. qm̄ ꝯ falsam. & de testi. c. cū à nobis. & ibi per Inn. fallit si esset statutum, vel ꝯsuetudo ciuitatis, vel castri, tunc. n. illi scripturæ staret, ar. C. de emā. lib. l. j. &
3 vr̄ expressum extra de fide instru. c. cū dilectus. ¶ † Quæro, an notarius possit scribere. & publicare testm̄ suum proprium? Dico
d ꝙ sic d quia de facto suo ꝓprio tractatur, & nemini ex hoc dānū affert, licèt forte lucrū auferat̄ venientib. ab intestato, arg. eorū q̄ s̄. dicta sūt. Pro hoc l. quoties. §. j. de hæ. inst. vbi ipsemet testor scri
4 psit, & sp̄ intellige adhibitis testib. ¶ † Quæro circa legem, quæ ē rō, ꝙ nō pōt stipulari se sibi, sed se domino sic? R̄n. qn̄ stipulatur se sibi, quæritur dño per mediam ꝑsonam ipsius, qđ esse nō pōt. Sed qn̄ stipulatur se dño, q̄rit̄ dño directo, ita ꝙ nullo modo per
5 ipsum seruum facit trāsitum. ¶ † Iuxta hoc q̄ro, si tutor stipularet̄ vel emeret sibijpsi tutorio nomine à seipso, nō valeret, arg. huius legis. & d. l. pupillus. §. itē ipse tutor. Sed pone, ꝙ stipulet̄ à seipso pupillo, pōt. n. pupillo stipulari, vt no. s̄. l. ꝓxi. in prin. an valeat qđ vr̄. vt hic. Contrarium credo, ꝙ hoc casu facit trāsitum per personam tutoris. cui q̄rit̄ directa, & pupillo vtilis. l. eū qui. §. si actori. s̄. de const. pec. & qđ no. s̄. de admi. tut. l. quoties. in prin. ergo est
6 eadē rō. ¶ Itē quęro † e an tutor, vel alius officialis possit sibimet
e tradere? Vr̄ ꝙ non, vt hic, & extra de inst. c. fi. In ꝯrium. s̄. de ꝯhen. emp. l. fistulas. §. j. Dic. Aut qs sibijpsi tradit, & accipit eodē respectu, & non potest, vt hic: quia hic, vt seruus tradebat, & vt seruus accipiebat. Aut diuersis respectibus, vt qa tradit tutor, accipit vt ipse & tunc. Aut hoc fit ex necessitate ꝑcedentis ꝯctus, & potest fieri, d. l. fistulas. §. j. Aut nullus præcessit ꝯctus, & tunc non pōt, d. c. fi. de insti. & arg. eorum q̄ dicta sunt. Horū rō patet intelligenti.

ADDITIONES.

a Alex. An probet. An notarius possit esse rogatus de instrumento ꝓcuratoris in seipsum, vide aliqua pulchra, q̄ dicit Bar. in l. sentētia. ff. de testa. tut. & qđ ibi dixi. & ꝙ no. in l. filiu. §. seq̄ns quæst. & in l. impuberē. in fi. & in l. vxori le gatum. j̄. de fal. & vide j̄. ea. l. & ad q. Bar. hic, vide Io. And in regu. cum quid vna. de reg. iur. in 6. in Mer. & vide eundem in c. cum à nobis. de testib. & qđ no. in c. qm̄ contra. de proba. & no. Bal. in l. si consul. de adopt. & ibi Bar. & ꝙ non possit tenet Bal. in l. iudices. in fi. de fide instru. tangit etiam Ioā. And. in dicta regula. cum quid vna, an instrumentum notarij procuratoris mei pro ductum probet. Adde quando notarius possit instrumentum publicum de negotio suo conficere, Bal. in consi. 143. 3. lib.

b Alex. debet esse rogatus. Ibi dum dicit, ꝙ notarius debet rogari à partib. dicit Ap. in l. fi. per illum tex. in ver. in testationē redegisset. ff. ꝓ derelicto. ꝙ tabellio rogatus de vna ꝓtestatione, ad petitionem solius protestantis pōt cōficere publicum instr̄m. alleg. no. in auth. de tabe. §. sancimus. & vide Bald. in rub. C. de fide instr̄u. & Io. And. in tit. de instru. edi. §. postquam. in addit. quæ incipit, hanc materiam.

c Alex. An possit scribere. Adde Bar. in l. iubemus. §. sane. C. de sac. san. eccle. qđ intellige, vt ibi per eum & circa veritatē dictorum per Bar. hic. vide tu Are. in c. ex literis. extra de proba.

d Alex. Dico quòd sic per eundem Bar. in l. seruus. supra de testa.

e Alex. Item quæro. Adde Bal. in l. cum ipse. C. de contrahē. emp. & vide Inst. de act. §. actionum in materia tutelæ, in 25 q. & Bar. in l. singularia in 3. q. ibi, sed si notarius s̄. si cer. pe. & per Imo. in l. j. §. fuit quæsitum supra ad Treb.

LEX IIII.

1 *Clausula generalis, quando non referatur ad specificata.*

2 *Testator si dicit lego omnibus fratribus capam, & Priori bibliam, Prior etiā habebit capam.*

Si seruus communis sibi & vni. Gn̄alis promissio refertur ēt ad eum, cui postea specialiter est promissum. h. d. ¶ Op. de l. j. §. cōis seruus. s̄. e. So. Ibi nō poterat q̄rere vtriq: hic sic. ¶ Op. de l. cū qō. C. de leg. Gl. in verb. dodrans. dicit, aliud in vltimis voluntatib. aliud in ꝯtib. Sed non est rō diuersitatis. Vel aliter vt gl. sed non constat. Tu solue, qn̄ sunt plures nominationes vniformiter, & ꝑ eundē modū, nihil releuat: secus si nō vniformiter, vt hic. Et hāc sol. ponit Old. ¶ Op. de l. alimēta. §. basilice. s̄. de ali. le. Sol. ibi legatū nō ē multiplicabile, hic venit in dispositione illud qđ erat multiplicabile. ¶ Op. de l. stipulatiōes cōmodissimū. & l.
1 doli clausula. s̄. de ver. ob. & l. sanctio legū. s̄. de pœ. Sol. † Qn̄q; p̄
a cedit a clausula. s. specialis, & seq̄tur gn̄alis, tunc nō refert̄ ad specificata, vt in ꝯrijs, qn̄q; cō, præcedit gn̄alis, & seq̄t̄ sp̄alis, tunc refert̄ ad oīa ēt specificata, vt hic, & l. Titia. §. q Marco. s̄. de ann.
2 leg. Ex hoc apparet solu. q̄st. Lego fratrib. † p̄dicatorib. cuilibet capā, & Priori bibliā, an Prior dēt hr̄e capā, & bibliā? Certè sic, si clausula gn̄alis p̄cessit: secus si secuta ē, vt ex p̄dictis patet, s̄m Pe. hic, & ponit̄ ꝑ Cy. in l. cū qō. C. de leg. Sed ꝯ p̄dictam distin. vr̄ casus in l. seruo. s̄. de pec. leg. Sed ibi genus, & sp̄ēs cadit inter res legatas, hic verò inter ꝑsonas. quibus legatur. Ratio patet intuēti.

ADDITIO.

a Alex. Qn̄q; præcedit. Adde no. per Ang. & Imo. in l. doli clausula. s̄. de ver. ob. & Bar. in l. si consul. s̄. de ado. & ibi ꝑ Gul. in fi. ibi ex hoc apparet sol. quæst.

LEX V.

Seruus cōis sic omnium. Ex stip̄lōe serui cōis, acquirit̄ dñis ꝓ parte dñica, nisi fuerit vn⁹ noīatus, vel iubēs: idē ī alijs acq̄sitionib. h. d. cū l. seq. ¶ Opp. de l. si cōis seruus ita. j̄. e. vbi dēt inspici, an noīe ꝓ prio, vel appellatiuo. Sol. intellige istas s̄m illā. Vlterius dr̄, ꝙ ei acquirit̄ q iussit. Cōtra, C. ꝑ quas ꝑsō. no. acq. l. fi. Intellige, qn̄ vnus iussit, & ei fuit stipulatus: secus qn̄ vn⁹ iussit, & alteri stipulat̄ noīatim, tūc ꝓcedit d. l. fi. ¶ Sed q̄ro tūc qd iuris? Gl. hic, in verb. iussu. vr̄ distinguere s̄m Io. ad quē res ꝑtineat Alia est opi. Azo. sed ista est vera, vt inspiciamus ad quē pertineat, & colligit̄ ex tex. illius l. fin. ibi, neque enim &c. dum dicit, alienum lucrum transferre. & dum dicit, repentinum adducit solatium.

LEX VII.

Proinde. ¶ Opp. j̄. e. l. si cōis seruus ita. Sol. intellige ꝙ hæc noīa appellatiua ꝑcesserunt, vt in gl. in verb. nominatim. Sed pone ꝙ partes dñicæ n̄ faciūt totū, vt dicit gl. & sic nō totū acquirit̄. Dicit gl. ꝙ diuidit illud qđ acquirit̄. Hoc aūt eē pōt, si alter dn̄s hr̄et ꝓ derelicto, vel decessērat hr̄ditate nō adita. Istud dictū non ꝓcedit in terminis tex. si duo fuerunt noīati, vel iubentes. Nā licèt eorū portiones non faciant totū, tn̄ habebunt totū, vt tex. dicit, & in tot partes diuidet̄. Nā si vnus hēt tertiā partē, alius quartā, & eorū iussu seruus stipulatus est, fierēt de toto, qđ stipulatus est, septē partes quatuor habebit vnus, tres alius. l. interdū. §. j. de her. inst. & l. si ita. de lib. & posth. Sed qō gl. ꝓcedit si poneres seruū stipulatū simp̄l'r, tunc de parte vacante ē dubiū. Dic ergo ꝙ quærit̄ hæreditati, si hæreditas est. l. si seruus cōis Mæuij. ī prin. j̄. e. In seruo habito ꝓ derelicto, dic vt no. j̄. e. l. ꝙ seruus

a §. Si seruus communis. a Qui stipulat̄ ab vno ex dñis, si alteri nominatim, vel iubēti, valet stip̄lō in totū, vel pro portionibus dñicis aliorū. h. d. ¶ Op. & vr̄ ꝙ debeat acquiri totū ei, cui pōt, vt j̄. eo. l. itē si seruus. & l. j. §. cōis seruus. Sol. ponuntur plures in gl. Sed ista est vera, ꝙ hic in ꝑsona ꝓmittētis valet iure rectæ retentionis: secus si ad traditionē procederet. vt l. per seruum qui pignori. §. j. s̄. de acq. rer. do. Ita intelligo illam, tunc acquiritur cui potest. Op. de l. verum. §. si seruo. s̄. pro socio. Dic, ibi speciale fauore liberalitatis: sed certè & hic fuit liberalitas: dic ergo fauore vlt. volun.

ADDITIO.

a Alex. Si seruus cōmunis. Adde Ang. & Imo. in l. cohæredi. §. discretas. de vul. & pup. & in l. doli clausula. de ver. obl. in medio. per Barto. plenè in l. re coniuncti. ad fi. de leg. 3.

1 *Ius accrescendi habet locū in contractibus inter viuos, in coniunctione legali. L. si mihi & Titio, supra de ver. ob. loquitur in cōiunctis coniunctione hominis.*

2 *Procurator plurium dominorum si stipulatur aliquid procuratorio nomine ipsorum si non acquirit vni eorum, an accrescat alteri, cogitandum relinquit.*

§. Interdum etiam si neque. Quod vni non pōt acqri, alteri q̄rit̄ cui pōt. h. d. cum l. seq. & prin. seq. Vides † hic casum, ꝙ in
1 ꝯtib. inter viuos est locus iuri accrescendi. ¶ Opp. de l. & si maxi
a me. s̄. de ser. leg. R̄n. aliud in legato, a aliud in stipulatione. Rōnē assignat

ADDITIO.

a Aliud in legato. Melius rn̄det Io. Faber in §. sed cum factum. Insti. de stip. ser.

assignat Dy. quia in legato nō vertit̄ opera serui, in stip̄lone sic. l. vxor. C. de ꝯd. inser. ¶Dr̄ hic ꝙ in ꝯtib. hēt locū ius accrescēdi, ꝯ l. si mihi & Titio. ſ. de ver. obl. So. ibi fuit ꝯiūctio hoīs: hic ē cōiunctio legis. Sed illud ē ꝯ ver. sed si stipulatus. vbi est ꝯiūctio hominis Sol. hic fuit ꝯiunctio hoīs & legis. Nā eo ipso ꝙ seruus stipulat̄, ꝯiūctio legis ē. Sed op. ꝙ minus ex ꝯiūctione legis ꝓcedit ius accrescēdi, q̄ ex ꝯiūctiōe hoīs. l. & Proculo. ſ. de le. 2. Sol. & oēs istas determinabis ꝑ illā, qa hic loqt̄ qn̄ à prīcipio fuit inualida in ꝑsonā vni⁹: sed ī ꝯrio fuit valida à principio ī ꝑsonā vtriusq;, lꝫ postea repudiauerit vn⁹: & iō ex ꝑdictis, & ex his, q̄ dicta sunt ſ. ꝓxi. §. distingue, an ex ꝯiūctiōe legali sit locus iuri accrescēdi, ī ꝯtib. inter viuos. Vide ꝑ te ipsū, & ego scripsi ī l. re ꝯiūcti. ſ. de le. 3. circa
2 ca fi. ¶† Quæro, qd si vn⁹ ꝓcurator duorū stipulat̄ aliqd ꝓcuratorio noīe duorū: cū vni ex his n̄ q̄rat̄, an alij accrescat? Cogita.

LEX IX.

1 *Alternatiua posita inter personas, ēt in contractibus, resoluitur in coniunctam.*

Item si seruus duorum.

§. Sed & si cum duos. Hoc dicit cū quatuor ll. se. Qui stipulat̄ pluribꝰ dn̄is, qbus æqual'r ꝑt q̄ri, alternatiuè inutil'r stipulat̄: secus si sibi p̄rīo: qa tūc dn̄i vt adiecti hn̄r. Idē si vni q̄ri n̄ possit: qa habebit vt adiect⁹ h.d. Op. de l. j. §. pe. ſ. e. So. vt ibi. Op. de l. fideiussor obl'ari. ȷ̄. d̄ fideiu. So. illa ꝯcordat. Op. quia alternatiua, q̄ cadit īter duos, facit vt hēant̄ tanq̄ duo rei. l. si Titio aut Seio. ſ. de le. 2. Sol. verba ibi posita, vterq; eorū &c. tollūt ꝯriū: qa vr̄ qlibet īsolidū, secus si simpl'r. Op. de l. cū qdā. in fi. C. de ver. sig. Sol. oēs istæ leges correctæ sūt:
1 † qa alternatiua posita inter ꝑsonas, resoluit̄ in ꝯiūctā, a & hoc ī
a vltimis voluntatib. & in ꝯtib. Et hoc tenet Pe. vt ibi patet in tex.

ADDITIO.

a Alex. ¶Resoluitur in coniunctam. Vide Bar. & Doc. in l. Caius. ſ sō. ma. & idē tenet Ang. in l. eum qui. §. qui sibi. ſ. de ver. obl.

LEX XIIII.

Seruus meus cum apud.

Si seru⁹ stipulat̄ noīati malæfidei possessori, nec ipsi, nec dn̄o q̄rit̄. h.d. ista lex ſm̄ vnā lec. Vl' al'r. Qui stipulat̄ ei, cui seruit, ītelligit̄ stip̄ari. cui d̄ facto seruit. h.d. Quæro, qd velit dicere tex. qa mihi n̄ seruiret? Rn̄. si hēs illa verba p⁹ ver. sed nec ego, vt cōiter hn̄r, dic, iō mihi n̄ q̄rit; qa mihi n̄ seruiuit, lꝫ ē, mihi n̄ stipulabat̄, sꝫ alteri noīati, ꝯ &c. vt ȷ̄. e. l. seru⁹ alien⁹. Sil'is. expō. ȷ̄. e. l. si alien⁹. & sic gl. ma. hic posita n̄ ē necessaria: & sic primo mō sūmariū posui. Si verò haberes ꝑdicta verba post dictionē, Sabin⁹, tūc pone casū, sicut scđo mō posui. qđ no. & erit rō remotiua, & ꝓcedit seqūēs lec. gl. & ēt lec. R. q̄ ī idē recidit. Alij hn̄t ei, & est plana.

LEX XVII.

Si cōis seruus meus & tuus.

Ex stip̄lone serui acq̄rit̄ ei dn̄o, cui ꝑt, si īdiuiduū stipulet̄: al's cuilibet īsolidū. h.d. Op. d̄ l. & si maxīe. ſ. d̄ ser. leg. So. aliđ in ꝯtib. aliud in legatis. Rōnē dixi ſ. e. l. ꝓinde. §. fi. Op. ex gl. de §. sed cū factū. Inst. e. Sol. hic stipulat̄ ius, ibi factū. Et sic qui stipulatur viā, ius stipulatur, qđ dic, vt dixi ſ. ti. 2. l. 2. §. 1.

LEX XVIII.

1 *Fictiones duæ, quando possunt circa idem concurrere.*

Si seruus cōis Mæuij.

Mortuo vno ex dn̄is sine hr̄de, vl' hr̄ditate n̄ adita, ex stip̄lone serui q̄rit̄ insolidū supuiuēti dn̄o. h.d. Op. de l. ī eo. ſ. de acq. re. do. Sol. vt in gl. & bn̄. Vl' dic, vt ibi. Et ēt illa bona in seruo nō cōi, ꝯ in totū sibi q̄rit castrēse peculiū dic vt ibi. In seruo cōi,
1 dic vt ī hac l. Vltimo scias, ꝙ † ī l. ab emptiōe. ſ. de pac. no. ꝑ Gul. de Cu. ꝙ duæ fictiones n̄ ꝑnt circa idē eē. Ego allego istā l. cū gl. sua ꝯ eū, & istū passum tractaui in l. is qui pro emptore. ſ. de vsuc. hodie filiusfamilias hēt hæreditatē, per tit. de hære. quæ ab inte.

§. Seruus capto. Seruus, & fili⁹ acq̄runt̄ p̄ri, & dn̄o reuerso, quocūq; mō stipulēt̄, sed si ibi decedat, stip̄lo noīatim ꝯcepta est nulla, simpliciter ꝯcepta, vꝫ in seruo, secus in filio. h.d. Vide gl. in ver. nō sibi. q̄ incipit, q fingit̄. ī fi. immo est rō, quæ ponit̄ in tex. quia nec tūc, &c. Alia dic vt ī gl.

1 *Cuiuslibet principium anni, in stipulatione annua inspicitur.*
2 *Actionem in genere damus, & sic est actio in genere.*
3 *Stipulatio annua quando sit vna, & quando plures.*
4 *Stipulationis valor nō pōt esse in pēdēti, sed acquisitio sic, i. an acquiratur.*
5 *Scholaris debet soluere pensionē domus in fine anni, licet stipulatio sit cōmissa in principio.*
Limitatio ad l. qui hoc anno, supra de ver. obl.
6 *Vsusfructus si non durauit, nisi pro dimidia anni, vsufructuarius, vel eius hæres tenētur restituere proprietario condictione sine causa.*
7 *Promissum si sit nomine mercedis omni mense, vel die, tot sunt stipulationes, quot menses, vel dies.*
Domus si est locata, & promissa pensio in annos, vel menses singulos, vna est locatio, sed plures præstationes.
8 *Donans id, quod Titius sibi debet, videtur donare actionem sibi competentem.*

§. Cū seruus fructuarius. Iste §. est multū subtilis, & diuidit̄ in tres ꝑtes. Primò ponit dictū Iuliani. Scđo ī declarat. Tertiò, tacitę obiectioni rn̄det. Scđa ibi, q̄ sn̄ia. Tertia ibi, nā & cū idē seruus. & h.d. Si seruus fructuarij aliqđ ānuū ꝓ operis stipulet̄ ī initio cuiuslibet āni, vsufructuario q̄rit̄ vsufructu durāte: ꝓ futuro tp̄e dn̄o q̄ri
1 tiur̄ suo. h.d. ¶† No. ꝙ ī stip̄lōe ānua īspicit̄ ꝑt anni. Dr̄, ꝙ stip̄lo non trāsit de ꝑsona ī ꝑsonā. Cōtra de l. & si qs. §. ꝑncipiū cuiusli. sed si opas. ſ. de vsuf. vbi tex. ē total'r ꝯri⁹ huic, & nescio qual'r possit solui. So. Hęc gl. trāsit q̄ ad ꝯmodū, vt lī, n̄ q̄ ad ius, vt ibi. Hoc n̄ placet, qa trāsir̄ ē d̄ vno ad aliū. l. j. ȷ̄. d̄ noua. sꝫ hoc ꝯmodū, qđ hēt dn̄s nūq̄ fuit apđ fructuariū. Alia solō ē lī, ꝙ trāsit ī gn̄e, n̄ ī spē. & ista posset eē bōa solō: qa stip̄lo, seu actio trāsit ī gn̄e: qa actio ꝓ tp̄e pn̄ti ē pęnes fructuariū, & actio ꝯpetit dn̄o ꝓ tp̄e futuro eodē gn̄e, n̄ illa eadē spē, sꝫ alia. Et istā teneatis ꝓ min⁹ mala. Et sic vi
2 des, † ꝙ gl. tꝫ hic, ꝙ ē dare, ꝙ actio sit ī gn̄e. l. 3. ſ. d̄ neg. ge. & l. 3. §. fi. ſ. d̄ acq. po. & ibi gl. & ē melior tex. q̄ alibi, & meli⁹ ꝓbat ꝓ hoc l. dn̄m. C. d̄ iu. ꝓ hoc l. sꝫ & si qs. §. si opas. d̄ vsuf. Vltramōtāi hoc re ꝓbāt. Teneatis gl. n̄ram, nec curo d̄ dictis eorū, & ꝓbat̄ gl. per §. 2. Inst. d̄ ac. & l. actionū gn̄a. ſ. d̄ ac. & ob. ¶Opp. ex gl. & iste tex. me facit dubitar̄, d̄t. n. ꝙ īspicim⁹ īitiū cuiuscūq; tp̄is, & sic q̄t sūt āni, tot sūt stip̄lones. ꝯ l. si Stichū. §. stip̄lo. d̄ ver. ob. & l. senat⁹. ī fi. de don. cā mor. d. Ray. soluebat hoc mō, ꝙ stip̄lo ānua ē vna, qn̄ stipulās ē capax ab initio toti⁹ obl'onis, vt ibi, sec⁹ si n̄ ē capax ab initio Sꝫ ista so. vr̄ mihi ꝯ d. l. si Stichū. §. j. & l. Senat⁹. §. fi. & Ia. de Are. dt̄, stip̄lo annua, aut n̄ req̄rit īplemētū ex ꝑte stip̄loris, & tūc ē vna. d. l. si Stichū. §. stip̄lo. & d. l. senat⁹. ī fi. d̄ do. cā mort. sec⁹ qn̄ ex ꝑte stipulātis īplemētū req̄rit, vt lī: qa fuit stip̄lo annua ꝓ opis ex ꝑte stipulatoris ꝑstādis. Sed ista sūt verba ꝯ l. si à colono. ȷ̄. d̄ fidiuss. Quid dicem⁹? Dico qn̄q; ē aliqd īplēdū à stipulatore, qđ ꝑso
a næ cohæret, tūc tot sūt stip̄lones, a quot sūt tp̄a. l. post duos. C. d̄ aduo. diu. iu. & ſ. d̄ ac. emp. l. si sterilis. §. fi. ibi n. ē habitatio, q̄ cohæret ꝑsonæ, & iō quot sūt anni, tot sūt stip̄lones. Ita ītelligit gl. ī l. si ex toto. §. fi. ſ. de le. j. & facit ſ. q. mo. vsuf. amit. l. sicut ī annos. §. fi. & loqt̄ hic: qa hæ opę, q̄ dēnt ꝑstari, cohærēt ꝑsonæ: sꝫ si n̄ cohærēt ꝑsonæ, tūc ꝓ toto tp̄e vna ē, ꝑ d. l. si Stichū. §. stip̄lo. & d. l. senat⁹. §. fi. Et appet manifesta rō: qa qn̄ cohæret ꝑsonæ, n̄ ē ꝑpetua stip̄lo. l. cētesimis. §. fi. ſ. d̄ ver. ob. & iō sūt pl'es. d. l. sicut ī ānos.
3 & ꝓbat bn̄ d. l. p⁹ duos. C. d̄ aduo. diu. iud. † Ex ꝑdictis distigue, aut stip̄lo annua fit ꝑ expssas dinumeratiōes tp̄um, & quot sūt anni, tot sūt stip̄lōes. l. plurib. §. j. ſ. ti. 2. Aut n̄ enumerāt anni, & tūc aut nil ē īplēdū à stip̄lore, aut dēt aliqd īplere. P̄rīo casu, aut stip̄lo oī āno dēt ꝯmitti ī euētū alicui⁹ ꝯdōnis, vt si re⁹ fuerit ī mora, & tūc quot sūt āni, tot sūt stip̄lones. l. vbi aūt. §. pe. & ibi dixi ſ. ti. 2. Aut dꝫ ꝯmitti īdistīcte ex solo cursu tp̄is, & tūc ē vna ꝓ oī tp̄e. d. l. si Stichū. §. stip̄lo. & d. l. senat⁹. §. fi. Si verò ē aliqd īplēdū ex ꝑte stipulātis, tūc aut coheret ꝑsonę, & tūc tot sūt stip̄lones, quot sūt āni, vt hic, & d. l. si sterilis. §. fi. de ac. emp. & d. l. p⁹ duos. cū si. Aut n̄ co-
4 hęrēt ꝑsonę & ē vna & l. si à colono. ȷ̄. ti. j. ¶† Op. dr̄ lī, ꝙ stip̄lo ꝑt eē ī pēdēti: sed ꝯ ȷ̄. e. l. vsusfruct⁹. Sol. vt hic, gl. tāgit, & melius soluit, q̄ alibi, ꝙ ipse valor stip̄lonis nō ꝑt eē ī pēdēti, sed acq̄sitio, id ē, an acquirat̄, & hoc ꝑt eē in pēdēti, & vide gl. in ver. rō iuris. q̄
5 incipit. i. tādiu. in fi. ¶† Vlterius ꝓcedo, iste §. vr̄ eē ꝯ doctrinā gl.
b & doc. in l. ædē. C. loca. vbi dr̄, ꝙ scholaris ꝯducens b domum dēt soluere pēsionē in fine anni: & hoc tenet ibi gl. quā allegāt doct. sed iste §. vr̄ contrarius, & istud ꝯtrariū tangit ibi Pet. vt refert Cy.
c & dicūt ꝙ cōmittitur stipulatio in initio c cuiuslibet anni, sed nō potest

ADDITIONES.

a Alex. ¶Tot sunt stipulationes. Hæc ēt fuit qō, quā sequunt̄ Bar. Bal. & Ioā. de Imo. ibi, & ī d. l. si ex toto. §. fi. sed Ia. de Are. dicebat, ꝙ aut in stip̄lone annua veniebat aliqd ꝑpetuū, & cēsetur vna. l. Stichū. §. stipulatio. hic alle. sec⁹ qn̄ tp̄ale. l. si sterilis. hic alle. in fi. & opi. Barto. hic fuit Pe. quam sequuntur Bar. Bal. & doc. in d. l. si ex toto. § fi.

b Ale. Scholaris cōducens. De materia ista adde no. per Sal. in l. edem. C. loca. & gl. in l. defuncta. ſ. de vsuf. per Oano. in c. propter sterilitatē. de loc. ꝑ Ia. de Bu. Bal. & Ang. post gl. in l. si quis emptionis. C. de ꝑscr. 30. ann. & adde tex. in l. si in lege. §. si domus. ſ. loc. Quid autē in emphyteuta, dic vt in gl. in l. 2. & ibi Bal. C. de iur. emph. & Pau. de Leaza. in commento c. potuit. de loc. vbi no. tractat de omni conductore, &c.

c Ale. In initio. Quando pensio debeatur, adde ꝙ Bal. post gl. Bar. & doc. hic, & ibi in l. diuortio. in prin. ſ. sol. mat. dicit ꝙ in dubio quātū ad natiuitatē actionis, inspicit̄ tp̄s locationis. l. si à colono. ȷ̄. de fideius. saluo eo qđ hr̄ in isto §. Si verò q̄ritur quo ad interpretationē iuris, intelligitur percepta ꝓ ea rata, pro qua est ꝑstita patientia, vt no. in d. l. diuortio. cum gl. mag. iuncto tex. ibi. Si verò quātū ad exactionē, & tūc inspiciemus finē anni, quo exigere potest effectualiter, vt no. in d. l. ædem. C. loca. & in l. Iulianus. §. offerri. de act. emp. sed Imo. ibi dicit. ꝙ forte ꝑt attētari, & quòd erit sua noua cōsideratio, vide licet ꝙ ꝑdicta essent vera in ꝑdio rustico in quo patiētia tēporis, quæ in parte hr̄, nō affert tātā vtilitatē in parte respectu partis, quātā in toto respectu totius, sec⁹ in ꝑdio vrbano, puta in domo, in qua patiētia in parte affert tātā vtilitatē in ista parte, quātā affert patiētia totius tēporis respectu toti⁹ tp̄is iuxta no. ī l. itē q̄ritur. §. qui impleto. ſ. loc. & in l. stipulatiōes nō diuiduntur §. si qs ita. ſ. de ver. ob. Vnde in ipsa domo vr̄ quòd possit peti pensio de iure pro rata tp̄is, ꝓ quo ē ꝑstita patiētia, & hoc in dubio, sec⁹ qn̄ essem⁹ in casu certo. & hoc ꝓcedit in locatiōe rei. Ex q. b. ēt satis apparet qđ dicēdū in locatiōe operarū, de quo ꝑ Bal. ī d. l. diuortio. & vide qđ̄ no. ī l. si seru⁹. §. locaui. & doc. ī l. 2. C. loc. aliqd per Ro. ī l. q. hoc anno, in fi. ſ. de ver. ob. & ad de ꝓ opi. Imo. ꝙ illa vr̄ contra tex. in l. sed addes. in §. si qs cū in annū. ȷ̄. loc.

pōt exigi nisi in fine anni: Et ex hoc hēs limitationē ad id, q̄d distinxi in l. q hoc anno. ṡ. de ver. ob. ꝙ oīa illa sunt vera, nisi sit aliquid implēdū ex parte stipl'oris, q̄a tūc añ oīa dēt impleri, ar. l. Iulianus. §. offerri. ṡ. de ac. emp. sed dr̄ hic, ꝙ initiū anni inspicimus.

6 ¶† Quæro, q̄d si vsusfructus non durauerit, nisi per medietatem anni, Et gl. dicit, ꝙ vsufructuario obl'o q̄ritur, ꝓ toto anno: ꝓ alia vero medietate cogit̄ ipse, vel eius hr̄des restituere proprietario ꝯdōne sine cā. Et pro hoc. l. diuortio. ṡ. so. ma. & ista est vera: & sic dēt intelligi. ṡ. de vsufr. l. si opas. licet quidā dixerunt aliter, vt ibi

7 no. † Et facit ad hoc, si ꝓmittis mercedis noīe aliq̄d pro operis oī mense, vel quolibet die, vt tot sint stipl'ones, quot sunt mēses, vel dies. l. nec semel. §. nouissimè. ṡ. q̄ñ di. leg. ced. Et si fiat locatio

a domus, a & promittat̄ pensio in annos, vel menses singulos, vna est locatio: q̄a nihil est implendū ex p̄te locatoris, q̄d cohæreat ꝑsonæ, sed pl'es sunt p̄stationes, q̄cq̄d dicāt doc. in d. l. ædē. C. loca. Sed ī oīb. casib. p̄dictis, si locatio fieret in x. annos vna mercede, vna esset locatio, & p̄statio vna. Sed ꝯ dictū huius gl. est l. si defuncta. §. fi. ṡ. de vsuf. So. ibi fructus erāt percepti, q̄ t̄pe præterito vnr̄

8 ꝑcepti: secus in pensione, licèt q̄rat̄ in initio anni, tñ in† fine debetur. Vlterius dr̄ per doc. no. ar. si dono tibi id, q̄d Titius dēt mihi, videor donare actionē mihi cōpetentē ad id q̄d debet Titius, vt hic dū ipsa glo. exponit pecunia, id est, actio de petenda pecunia. Facit l. si sic. §. j. ṡ. de leg. j. & l. legaui. de lib. leg.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Locatio domus. Et quod quādo locatur res pro multis annis & p̄stationes fieri debēt diuersis temporib. dicatur vna locatio, & non plures. adde tu ꝙ idem tenet præceptor meus Soci. in consi. 125. in j. par. in prin. & ibi alleg. Bal. in consi. incip. ad euidentiam præmittendum.

LEX XIX.

1 *Seruus alienus ab alio possessus stipulans aliquid, quando domino, & quando possessori acquirat.*

Si alienus seruus. Quod vni ex possessorib. q̄ri nō p̄t, q̄rit̄ alij, cui p̄t. h. d. De hoc hēs text. in l. q bona. § j. de acq. rer. do. Cōtra, hēs text. in l. si seruus fructuari°. §. si duo. ṡ. de vsuf. & ibi directè ē huic ꝯrius. & vide gl. q̄ soluit, ꝙ hoc est ꝑp rōnem naturalē: secus est de rōne ciuili. Et q̄cq̄d dicat̄, intelligamus s̄m gl. q̄ñ ex re vnius stipulat̄ aliq̄d alteri possessori, vel dño acq̄ri ñ p̄t: q̄a sua ñ interest, ar. l. si seruus cōis. & q̄d ibi no. ṡ. de dam. infe. & ibi in si'i vidisti, eod. mō intellige d. l. q bona. §. j. Vel intellige eā, vt ī gl. q̄a stipulabat̄ seruus aliq̄d indiuiduū ar. l. si cōis seruus meus & tuus. ṡ. e. Sic ḡ q̄rit̄ possessori, ad quē spectat insolidū, dño aūt nil q̄ritur: q̄a ēt si q̄reret, hr̄et restituere, & sufficit plenè q̄sitū ei, ad quē spectat: alias pro p̄te q̄rit̄ dño, & ꝑ

1 parte possessori. Hēs igitur, † ꝙ q̄ñq; stipulat̄ ex re vnius possessoris bonæfidei q̄d alteri possessori, nec dño p̄t q̄ri, & tūc illi totū q̄rit̄ cui stipulabat̄, vt hic, & l. si seruus cōis. ṡ. de dam. infe. q̄ñq; stipulatur ꝙ alij pōt q̄ri, tunc si est indiuiduum, idem: q̄a totum q̄ritur cui stipulat̄. vt l. q bona. §. j. ṡ. de acq. rer. do. Q̄ñq; stipulatur id q̄d non est indiuiduum, & tunc pro parte dño quæritur, & pro parte q̄rit̄ possessori, ex cuius re stipulat̄. l. si seruo fructuarius. §. si duos. ṡ. de vsufr. tamen cogitur restituere, ar. l. pe. j̄. eo.

LEX XX.

Liber homo. Homo liber bona fide possessus, ꝙ non potest quærere sibi, quærit possessori, ꝙ non potest quærere possessori, quærit sibi. h. d. De expositionib. gl. tene menti secundam.

1 *Existentia sui hæredis, an operetur transmissionem ante aditionem, ꝙ sic.*

§. Apud Labeonē. Cum tractat̄ de ꝯmodo filij, existētia suis hr̄dis eū facit hr̄dē, ēt errātē, & ius ignorātē, h. d. ¶ Op. ṡ. e. l. ꝓinde. §. si seruus. & l. seruus cōis sic. ṡ. e. So. hic fuit stipulatus simpliciter, nō noīatim. ¶ Scdo opp. ꝙ hic interuenit iussus. ergo, &c. d. l. proinde. ver. sed & si iussu. Sol. Dñt q̄dā, ꝙ inspecto effectu nō totum q̄rit̄, q̄a hēt restituere. Vel al'r, & melius, fuit iussum. vt stipularet̄ q̄ta pecunia, &c. & hæc vera, & expone vt in gl. ¶ Op. de l. si ex re. §. j. j̄. e. Sol. pupilla ꝑp iussum hēbit dimidiā, sed in alia dimidia: q̄a stipl'o fuit simpl'r interposita, hēbit dimidiā eius. d. l. si ex re. ḡ tñ restituere tenebit̄ ꝯdōne sine cā: & iō non vr̄ sibi quæri, & hoc vult tex. Vnde ad gl. q̄ dicit in fi. ꝙ dimidiā q̄rit: q̄a bona fide possidet̄, dic, immo: quia

2 iussus interuenit. † Scitis ꝙ est opin. an existētia sui hr̄dis operet̄ transmissionē ante aditionē. Et quicq̄d gl. dicat in l. si infanti. C. de iure delib. & l. si. §. j. C. de cura. fur. tene ꝙ sic, q̄ñ de eius cōmodo tractat̄. l. apud hostes. C. de suis & legi. & facit l. hæreditate. §. filius. j̄. de cast. pe. & l. q duos. §. cum in bello. ṡ. de reb. dub. & l. ex militari. cū l. seq. de test. mil. cū infinitis similib. Ia. de Bel. in quadā disputatione, quam ponit in Auth. de trie. & semis. dicit, ꝙ in prædictis legib. nō transmittit: quia fuit impeditus filius ignorantia facti, vel alio legitimo impedimēto, ita ꝙ nō potuit adire. Sed

a ipse dicit ꝯtra istum §. quia fuit ignorantia iuris, a quæ nō est impedimentū l'timum, immo lata culpa, vt no. in l. liberorū. §. notatur. ṡ. de his qui no. infa. Istam tñ materiam de existentia sui hæredis plenè scripsi in l. si filius qui patri. ṡ. de vulg. & pupil. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. Ignorantia iuris. Tamen secundum intellectum gl. hic fuit ignorantia facti, & sic non probat opi. communem, dato, quòd hic dicat dominium rerum hæreditariarum, acquisitum hæredi ignoranti.

LEX XXI.

Si seruus communis. Stipulatio alternatiua inter personas, quibus æqual'r p̄t q̄ri vitiatur. h. d. Et si apparet, ꝙ vni posset q̄ri, alij nō, tunc q̄a pōt q̄ri, hr̄ vt adiectus. Nec curo, ꝙ præcedat, dūmodo vni non possit acq̄ri. l. j. §. cōis seruus. ṡ. eo. & l. Caias. ṡ. sol. mat. & ibi est spāle, ꝙ ꝑ aliū acquirat̄ nepoti, vt dixi in l. cū qui ita. §. qui sibi. ṡ. tit. 2. Qualiter autem possit esse in pendenti, dicā j̄. eo. l. vsusfructus.

LEX XXII.

Seruū fructuarium. Cum dua ll. seq. opp. de l. per seruū §. j. ṡ. de acq. rer. do. So. vt in gl. op. de leg. j. §. pe. ṡ. eo. & expone, vt ibi. Opp. j̄. e. l. si cū duorum. dic vt in gl.

LEX XXV.

a Si seruus hæreditarius. a Præscriptio currit à die, à quo fuit facultas agēdi: h. d. Opp. de l. si seruus. ṡ. de diuer. & temp. præscr. Gl. hic soluit primo, & no. bene. Vel dic, stipulatus est hr̄di, &c. Ista potest esse bona: q̄a hēt in se ꝯdōnē, si adeat hr̄ditas l. interdū §. pe. ṡ. ti. 2. verior est ista sol. ꝙ lex ꝯria loquitur, q̄ñ fuit seruus stipulatus ex ea cā, q̄ p̄t in iudicio deducere, vt in momētanea possessione, hic erat alia cā. Op. de l. si filius. ṡ. de verb. obl. Sol. ibi quo ad acquisitionē, hic quo ad stipulationem puram, vel conditionalem.

ADDITIO.

a Alex. Si seruus hæreditarius. Ad limitationem huius legis vide no. per Bar. in l. j. §. j. j̄. de vsuc. Clau. de Seyss. Adde quando contra hæreditatem iacentem currat præscriptio. Fel. in c. de quarta de præscr.

LEX XXVI.

1 *Hæreditas representata non est capax vsusfructus. & nu. 4.*

2 *Legatum potest esse in pendenti, & nu. 6. & ibi ponit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates.*

3 *Stipulatio pura non potest esse in pendenti. & quomodo, nu. 6. & 7.*

5 *Collegium, & populus est capax vsusfructus, & ibi de ratione inter hæreditatem representatam, & in aliis personis representatis.*

Collegium representat personam viuentem.

8 *Stipulatio vt valeat, inspicitur initium contractæ stipulationis, non tempus existentis conditionis. supra nu. 3.*

9 *Statuto stāte ꝙ q̄s nō possit esse de priorib, nisi sit de arte, quis t̄pe ībursationis non erat de arte, sed tēpore quo debet administrare, an possit esse de priorib.*

Vsusfructus. Substantia stipl'onis puræ, vel ꝯdōnalis, nō pōt esse in pendenti: sed legatū pōt pendere anteq̄ eius dies cedat. h. d. hæc lex est valde no. & tenēda mēti & hæc lex ē sed͡s pūctus no. in hac lec. ¶ No. tex. ibi, q̄a ex t̄pe, &c

1 No. tex. ibi, legati aūt, &c. No. j. † ꝙ persona ficta, & hr̄ditas repre

2 sentata nō est capax vsusfructus, vt hic in prin. † Scdo not. legatū

3 posse esse in pendenti. † Tertio no. ꝙ stipl'o pura non p̄t esse in pēdenti. quarto no. ꝙ vbi est defectus in persona stipulantis, inspici

4 mus initiū ñ t̄ps existentis ꝯdōnis, vt hic in fi. ¶ Ad primū op. † & vr̄, ꝙ hæreditas possit capere vsumfructum, q̄a hr̄ditas rep̄ntat vicem personæ, vt j̄. ti. j. l. mortuo. & l. hr̄ditas. ṡ. de acquir. re. do. dicit gl. verū in persona vera secus in ꝑsona representata. Et est rō: q̄a nec vti, nec cauere p̄t hr̄ditas. Ita d̄t gl. sꝫ nescio quare hoc casu non sustinet personam defuncti, quia omni casu sustinet. Itē p̄t vti de satisdare per curatorem bonis datū. l. j. ṡ. de cura. bo. dā. Sed r̄ndeo ad contrarium personam defuncti representat hr̄ditas, vt in contrariis, sed vsusfructus iam acquisitus morte defuncti extinguit̄, ergo in hoc casu non pōt q̄ri defuncto. l. Titio cum morict.

a ṡ. de vsur. Et hęc ē rō huius a legis. Habes † intellectū ꝙ in aliis per-

5 sonis representatis, vt collegio, & populo. l. proponebatur. ṡ. d iu. & j̄. de fideiuss. l. mortuo. cedet vsusfructus, quia representāt personam viuam, & finitur vsusfructus centum annis. l. si vsusfructus municipib. de vsufruc. leg. & l. an vsusfructus. ṡ. de vsufr. & in hac l. patet, ꝙ non statim eius dies cedat. Contra, immo cedet statim à die mortis. l. j. ṡ. quando dies leg. ced. & l. vnic. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Sol. illa regularia, sed in vsufructu speciale ꝙ cedit à die aditæ hæreditatis. Sed aduerte, quando legatur vsusfructus seruo hr̄ditario, req̄rit̄ ꝙ sit adita hr̄ditas legātis vsumfr. vl' ꝙ sit adita illa ex qua ē seru°, vt ꝓbat̄. ṡ. q̄ñ dies le. ced. l. cū ita. §. j. & tūc ñ ē dubiū ꝙ illi seruo p̄t acq̄ri. q̄a illa hr̄ditas rep̄sentat ꝑsonā viuentem.

6 ¶ † Dr̄ ñ, ꝙ stipl'o ñ p̄t esse i pēdēti, sed legatū sic. Cōtra de verbo ad verbū. ṡ. eo. ꝑd. l. si. vbi ꝯctus sunt in pēdēti, sed vltimæ volūtates ñ. Gl. d̄t hic spāle. Alij dñt actus viuētiū p̄nt suspēdi, vt ex aliorū arbitrio ꝯfirment̄. l. si q̄s arbitratu. ṡ. ti. 2. actus morientiū ñ p̄nt ex alieno arbitrio pēdere. l. ī illa. ṡ. de hær. insti. & ita loq̄t̄ l. ii. j̄. eo. ꝑd. Sed q̄dam dependentia est, q̄ non venit ex alieno arbitrio, sed ex ip-

ADDITIO.

a Alex. Ratio huius. Ideo hæc lex non habet locum in monachis, vt no. Bar. in rubri. C. de relcin. ven. in prin.

ex ipsius dispositionis nã,& in hac p̃t plus pẽdere vltima volun-
tas ,q̃ ꝯctus,vt hic,& bona sol'o. Vel melius anteq̃ cedat dies le
gati,põt magis pẽdere legatũ,q̃ ꝯctus,sed postq̃ cedit dies legati,
7 põt magis pẽdere ꝯctus,q̃ vltima volũtas,vt ibi ĩtelligit gl.¶†Itẽ
opp.ꝙ stipl'o possit esse in pendenti.vt s̃.e.l.si seruus cõis Mæuij.
§.fi.ibi.nã,& cũ idẽ,&c.So.vera ẽ q̃ gl.ponit ibi,stipl'o.i.stipl'onis
substãtia,an valeat,vel nõ,nõ põt eẽ in pẽdẽti.vt hic, sed cui acq
rat̃,idest,ipsa acquisitio põt esse in pẽdẽti,vt ibi dicit tex.& gl.ibi
sentit.Contra opp.de l.si seruus cõis ita.s̃.co. vbi non põt esse in
pendẽti cui acqrat.Possumus dicere eo modo.s.ꝙ non p̃t esse in
pẽdẽti,an valeat,& sic ꝯcordat.Vel ibi dr̃, ꝙ nõ p̃t eẽ in pẽdenti.s.
acqsitio,ꝙ est verũ,qñ à parte stipulatoris nihil erit implendũ,vt
ibi.Sed si esset à p̃te stipulatoris implẽdũ tũc p̃t esse in pẽdẽti. l.si
seruus cõis Mæuij,& castrensis peculij.§.fi.s̃.eod.ẽm Iac. de Are.
8 ¶†Vltimò dr̃ hic,ꝙ ad valorẽ stipulatiõis inspicitur initiũ ꝯctæ
stipulationis.Contra,s̃.tit.2.l.si rẽ meã.Dicit gl.ibi loquit̃ de ꝯdõ
ne intrinseca,q̃ põt facere stipl'onẽ in pẽdenti esse,sed hic loquit̃
de ꝯdõne extrinseca.Et illã appellat gl.ꝯdõnem intrinsecã, q̃ de
necessitate facit stipulationẽ cõmitti,alias dr̃ extrinseca.Vide gl.
hic q̃ inci.facit s̃.de ver.ob.& in eo ꝙ dicit ĩ scd̃a,vt si Titius:hoc
nõ est verũ,qa & in hoc scd̃o casu valet,si ꝯtingeret,ꝙ t̃pe existẽ-
tis ꝯdõnis res nõ esset stip'oris.Sed ꝯ hoc opp. qa d.l. si rem meã.
loquit̃ ꝯ hunc casum,vt ibi apparet.Quid dicemus?Gl. plene ibi
dicit,& ibi dixi,hic loquit̃ qñ ẽ defectus personæ ex parte perso-
næ,qa inspicimus initiũ,vt hic.Idẽ si esset defectus in re ex parte
rei.l.inter stipulãtẽ.§.sacram.s̃.de ver.ob.sed si esset defectus mi-
sta ꝯsideratione personę,& rei,tunc inspicimus t̃ps existẽtiæ ꝯdõ
nis.l.si rem meã.& ibi dixi,& hic per Dy.¶Item opp.s̃.de vsufr.l.
sd̃& si qs.§.interdũ.Solue,vt mõ dixi in solutiõe ꝯrij.d.l.si seruus.
9 cõis Mæuij.in fi.Faciũt hæc ad qõ.†Statũ est hic, a ꝙ nullus pos-
a sit esse de priorib.nisi sit de arte,modo t̃pe quo quis fuit electus,
& missus in sæculo,nõ erat de arte.sed t̃pe ipso,quo debet admi
nistrare,est de arte.Si istam electionẽ æquiparamus ꝯctui põt eẽ
in pendenti,si vltimis volũtatib.non,vt hic.licèt hodie habeam⁹
casum ꝙ debet inspici tempus electionis,vt in c. si eo tẽpore.ex-
tra de rescr.lib.6.& hoc tangit Dy.in simili,in l.2.circa princi.s̃.de
excusa.tuto.Non habetis alia.

ADDITIO.

a Alex.Statutũ est hic.Vide quæ dixi post Bar.in l.fratres.j̃.de pœ.& vide Bar.
in l.fi.in fi.de reg.Cat.q̃ videtur decidere,quod æquiparetur vltimę volun-
ti.& vide Bar.in l.2.de in diem adiec.& Bal.de pac.Constan.in x.col.

LEX XXVIII.

Si ex re. Quæro,p̃ q̃ verba fuit ꝯcepta ista stipl'o?dicit gl. si
mõ.Promittis mihi p̃ dño meo dar̃ vl' pro fructua-
rio?Ista positio gl.ñ p̃cedit,qa qñ dicit,p̃mittis mihi,appar̃t ꝙ sti
pl'o v3,& acqrit̃ dño,& ĩ eo qd̃ adiicit̃ p̃ dño,vl' p̃ fructuario,tũc
adiicit̃ tãq̃ si negotia eorũ gerã l.lineã margaritarũ.§.j.ĩ pri.s̃.ad l.
fal.& l.q̃cũq;.s̃.d̃ act.& ob.& l.pe.s̃.d̃ ne.ge.& sic v3 stipl'o,& ei ac
grit̃ cui⁹ negotia gerit.Sd̃ vera lect.est,q̃ dic mus,ꝙ hic fuit ꝯce-
pta stipl'o.Promittis dño meo,vl' fructuario.Hæ gl.dicunt rẽ ñ va
lere rõne incertitudinis:imò dic valere rõne certitudinis, qa q̃re-
retur dño,& fructuarius haberet̃ vt adiectus.l.j.§.pe.s̃.e.ti.

§.Si ipsi No.hic,ꝙ dictio cadẽ ꝯstituit duos reos insolidũ,
vt hic,& j̃.l.p̃xi.& dixi,s.ti.j.l.2.

1 Stãte statuto,quòd si quis intrauerit rẽ alterius,soluat cẽtũ:si aliquis intraue-
rit rẽ hæreditate iacẽte,& postea adeat̃ h̃r̃di.as,an possit ille centum petere.

a §.Illud. aH̃rditatis aditio r̃tro ad t̃ps mortis trahit̃.h.d ¶No.
tex.ibi,qa q postea &c.ꝯcordat.s̃.de acq.h̃r.l.h̃rs q̃q;
1 & l.oĩs h̃rditas.& l.oĩa fere.j̃.de reg.iu.Aduerte,† dicit statutũ,si
qs intrauerit rẽ alterius,soluat cẽtum dño;mõ aliqs ĩtrauit rẽ,h̃r-
ditate iacẽte postea adit̃,vtrũ possit h̃rs illa cẽtũ petere ex forma
statuti?Habes tex.ꝙ ñ in l.3.§.hæc verba.s̃.d̃ ne.ge.& illũ tex.alle.
in l.oẽs populi.s̃.d̃ iust.& iu.ĩ illa q.vtrũ statuta r̃cipiãt ĩterp̃tatio.
nẽ extẽsiuã,ẽm id qd̃ ẽ d̃ fictione.Videte ibi.Nõ habetis hic alia.

ADDITIO.

a Alex.¶Illud.No.ꝙ hic est casus iuncta gl.quòd tã famuli defuncti, q̃ h̃rdes
debent portare vestes lugubres quòd obseruatur in morte virorum insigniũ
in vilibus vero non est ista consuetudo.Et hoc vr̃ decidi, ꝙ vxori defuncti
sint emẽda per h̃rdem vestiméta lugubria,nisi consuetudo aliud disposuerit
Et ita no.per doct.C.de infan.exposi.& vide quod no.Bar.& Ang. in l.vsum-
fructum.§.dos legata.s̃.ad leg.fal.& no.Inst.de act.in §.fuerat.

LEX XXIX.

Si seruus. No.quòd dictio,eadem,constituit duos reos. Vi-
distis,s̃.l.prox.§.si ipsi.

LEX XXXII.

1 Quid est dicere,quòd inter fructuarios nulla est iuris communio.

Si cum duorum. Si seruus vni ex fructuariis simpli-
citer stipuletur nominatim ex re,
q̃ pertinet ad vtrunque,ei soli q̃rit.h.d.Ista lex innuit tacite, ꝙ ex
hac stipl'one,si interposita esset simpliciter ex re fructuarij, vtriq;
fructuario quæreret,& nihil dño.¶Ad id quod tacite innuit, op.
de l.si serue.§.si duos.s̃.de vsufruct.Sol.dñt qdã,ꝙ iste intellectus
tacitus,ñ dẽt sumi,qa si stipulet̃ simpl'r q̃reret̃ dño dimidia.& hęc
fuit opi.Io.Ista sol.ñ ẽ vera,vt apparebit ex sequẽtib.Soluit̃ g̊ ali-
ter,ꝙ ibi ex re vnius possessoris tñ fuit stipulatus,hic ex re vtrius
que & ista est vera.Probo p̃ rõnẽ,qñ vnus est possessor,vl' fructua
rius,& seruus stipulãdo singulariter ex re,q̃ p̃tinet ad eũ ei soli q̃-
rit,g̊ qñ p̃tinet ad vtrunq;,ambobus,q̃rer̃t,sd̃ qñ p̃tinet res ad v-
num tñ ex possessorib.ex stipl'one simplici ñ p̃t ei,q̃ri, nisi p̃ p̃te.
Alia p̃s,q̃ de necessitate ad dñm,p̃tinet,alij possessori q̃ri ñ p̃t, qa
nõ p̃tinet ad eum.¶Itẽ opp.de l.& si duorum.s̃.e.Sol.intell'e illã
ẽm istã.Itẽ opp.de l.si alienus.s.e.Sol.eodẽ mõ.Vlterius op. seru⁹
fructuarius ñ p̃t q̃rere fructuario ex re,q̃ ad eũ ñ p̃tinet,vt s̃.eo.l.si
ex re.in prin.& s̃.p̃x.l.Sd̃ hæc res ad fructuariũ ñ p̃tinebat saltem
p̃ dimidia,ergo ñ q̃rit̃ sibi.Dicit gl.ꝙ p̃tinebat ad fructuariũ: Itẽ
p̃ similitudinẽ ei q̃rit.Vel dic,ꝙ hic stipulatus ex re cõi,& qd̃ cõe
1 est meũ est aliquo respectu l.illud.s̃.de ritu nup.¶Quæro,qd est
dictum id,qd̃ dicit tex.ꝙ inter fructuarios nulla est iuris cõio;Di
cunt qdã,ꝙ vsusfructus diuidi nõ p̃t.Hoc est falsum,quia est diui
duus vsusfructus.l.j.§.si vsusfructus s̃.ad legem falci.qa de eo de-
falcat̃.& no.s̃.de verb.ob.l.stipulatiões nõ diuiduntur.Scd̃a est o-
pinio Io.& vera inter duos fructuarios nulla est iuris cõio.Ita di-
cit tex.quia alius est vsusfructus in p̃sona tua,alius est in persona
mea,& sic quodlibet ius est separatum per se.l.si id quod s.ti.j.

LEX XXXIII.

1 Monachus si stipulat̃ meo mãdato,acqrit̃ monasterio,tñ actiõẽ dẽt mihi ced̃r.

1 Si liber homo. ¶†No.si monachus stipulatur meo mã
dato acqrit̃ actio monasterio,nõ mihi:
tamen actionem debet monasterium cedere mihi in totum,sicut
hic dicitur in seruo fructuario.

LEX XXXIIII.

1 Stipulatione,quam facit monachus,quem Abbas scit iuste professum non quæ
ritur monasterio.

Si seruus testameuto. Liber hõ stipulãdo nõ q̃rit
malęfidei possessori.h.d.
¶Dr̃ hic,si modo sciuerũt,q̃ro quomodo põt esse ꝙ h̃rdes igno
rẽt seruũ manumissum,cũ nõ possint esse h̃rdes, nisi cognito d̃
a viribus testamẽti.l.sed & si a de sua.s̃.de acq.hær.& alibi dr̃,ꝙ h̃rs
p̃sumit̃ scire,q̃ in testõ continent̃.l.cũ hæres.s̃.de lib.leg.Dicit Ia.
de Are.& ego dixi al's,ꝙ hoc potest contingere in hærede suo,q
põt esse heres,licèt vires testamenti ignoret.l. eius qui in prouĩ-
1 cia.in fi.s.si cer.pet.¶†Vltimo nota hãc legẽ, ꝙ si in monasterio
sit qdã monach⁹,quẽ Abb.scit nõ eẽ iure professum, & vere nõ
esse monachũ,ꝙ ex illius stipulatione non queritur monasterio

ADDITIO.

a Ale.L.Sed & si.Vide Bar.in l.seq̃t.§.d̃ illo.& ĩ l q. Romæ.§.duo fr̃es d̃ ver.ob.

LEX XVI.

1 Stipulatio monachi sine monasterio non valet.
Monachus sine monasterio dicitur ingrediens religionem regularium mendi-
cantium,qui statim profitetur.
Monachus sine monasterio dr̃ ẽt ille,q p̃fitetur in manib. cuiusdã monachi.
2 Monachi alicuius monasterij capti à Sarracenis, vel inundati æquiparantur
seruis hæreditarijs,& acquirunt monasterio.
3 Habere rem pro derelicta,est quędam donatio , & ideo occupans tenetur ad
solutionem gabellæ vigore statuti,ꝙ de qualibet donatione saluatur gabella.
Donatio quæ fit personæ incertæ non requirit consensum vtriusque.

Quod seruus Stipulatio serui,q nõ h̃ẽt dñm , ñ valet
h.d.No.tex.ibi nam & hoc gñe. Op. ꝙ
su⁹ habit⁹ p̃ d̃relicto,statim fit liber,vt s̃.q sine manum.ad lib. p̃-
a ue.l.seruo.Rñ.Aut ah̃r p̃ derelicto seru⁹ lãguẽs,& statim efficit̃ li
ber,vt ĩ ꝯrio.Aut seru⁹ san⁹,& tũc liber ñ efficit̃,vt hic,nisi se ipsũ
b in libertatẽ p̃occupet, vt arg.l. fi.s̃. p̃ dereli.vt hic in gl. Vlt. no.b
1 ex hac†l.duo.Primo ꝙ si est monach⁹ sine monasterio,stipl'o ei⁹
nihil valet,casus ẽ hic Diceres tu,ꝙ ñ põt eẽ monach⁹ sine mo-
nasterio.Dicit q̃dã Decre.d̃ r̃gularib.li.6.ꝙ r̃gular̃s mẽdicãtes ñ
p̃nt recipere aliquẽ ad p̃fessionẽ illi⁹ regulæ,nisi post annũ, mõ
aliqs ĩgrediẽs illã religionẽ statĩ facit p̃fessionẽ.Dñt cano.ꝙ ille
efficit̃ religios⁹ ĩ gñe,ñ ꝙ sit obligat⁹ illi religioni,vl' alicui: & sic
ẽ dar̃ monachũ sine monasterio,& sic stipl'o ñ valet,vt hic.Vlte-
ri⁹ dñt Can.ꝙ si qs p̃fitet̃ religionẽ in manib. cuiusdã monachi,
ꝙ ille efficit̃ religios⁹,& monach⁹ ñ tñ ĩcorporat̃ illi monasterio
vñ erat recipiens:qa ñ h̃ẽbat potestatem incorporandi monaste
rio suo. Et sic est dare monachum sine monasterio suo, & sic
c eius stipulatio non valet, vt hic. Sed ponamus c vnum casum
pul

ADDITIONES.

a Barb.Respõ.aut.No.ꝙ si relinq̃tur seru⁹ lãgués,fit liber,sec⁹ si san⁹,nisi seip-
sũ p̃occupet in libertatẽ,ꝙ no.ẽm Ang.qñ q̃s relinq̃t animalia infirma, ꝙ
p̃cedit ẽm do.Io.si ñ erat spes recõualescẽtiæ,al's sec⁹.l.cũ d̃ id̃ bito.d̃ p̃ba.
b Barb.Vlt.no.Vide quod no.in Auth.tit.de eccle.tit.§. interdicimus.sed in i-
sta ciuitate Bono.secundum do.Ioan.fuit reseruatum contra.
c Barb.Sed ponamus.Et not.ꝙ hoc multũ facit pro opi. domini mei, in l.ij.§.
hæc quæstio.de acq.pos.an bona illius monasterij sint vacantia,& sic sint fi-
sci,an debeant reseruari,donec de nouo fiet monasterium.

a pulchrũ. a Pone † q̃ est vnũ capitulũ sine monasterio: qa eorum monasteriũ ē occupatũ à Saracenis, vel à mari, vł ab alia inundatiõe, qd erit de istis monachis? Certe istos monachos æqparabo seruis hr̃ditarijs, quorũ dñs ē mortu⁹, & sperat̃, q̃ alius eorũ locũ assumat, vt sic acq̃rãt mõasterio, & capitulo eorũ futuro, qd̃ succedit in locũ primi. ¶ † Vlt. no. tex. b hic dr̃ nã & hoc gñe q̃dã dõ
3 est. † no. ꝯ infinitas fraudes. Vñ dicit statutũ c hìc, q̃d quolibet ꝯ
b ctu soluat̃ gabella, ego nolẽs soluere cogitaui hanc fraudẽ, ego
c volens donare tibi habui fundũ ꝑ derelicto, & tu occupasti. Certe illud hr̃e ꝑ derelicto, ē q̃dã donõ, & iõ soluet̃ gabella, tanq̃ ex ꝯtu ○nis & hoc tangit gl. i l. j. circa pri. s̄ si ex nox. cau. aga. & c. mõ dicit lex, q̃ pendẽte iudicio nõ possit alienari, mõ hẽs hoc ꝑ derelicto. Certe, hoc vr̃ q̃dã donõ, & alienatio. Dices tu, qũo est donatio, cũ saltẽ pactũ nudũ req̃rat̃ hodie, & vtriusq; ꝯsens⁹ req
d rit̃. l. si q̃s argẽtum. C. de don. Rñ. donõ, d q̃ fit ĩ psonã certã, req rit vtriusq; consensum, & pñtiã: secus in donatione, q̃ fit in persona incertã, vt hic, & l. qua ratione. in fi. s̄. de acq. re. dõ. & ibi no.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Casum pulchrum. Vide quod no. Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram de ver. obl.

b Alex. ¶ Vltimo no. tex. No. q̃ rem habere pro derelicta, dicitur quædam donatio, & sic ex contractu hũ us donationis soluatur gabella, si ex forma statuti de contractu soluatur, vide quod no. in l. j. s̄. si ex noxa. cau. aga.

c Alex. ¶ Dicit statutũ. Adde Bar. in d. l. j. s̄. si ex nox. cau. agã. & de q. Bar. hic, vide Gul. de Cu. de rer. diuis. in aliq̃ b. lect. & habeo in lib. meo. vide q̃ ibi dixi. Sed Bal. in l. mr̃. in vl. col. C. de rei ven. dicit, q̃ titulus pro derelicto est similis donationi, non tamen est proprie donatio, nec in eo requirit̃ isinuatio. Sed vtrum casu quo fit donatio, dẽat solui pro ea gabella, &c. vide ꝑ Bal. in l. cõtractus. ĩ pe. col. C. de fid. instr. & adde quod si habeo rem ꝑ derelicta, incõtinenti nõ vr̃ donata, sed re integra pñt pœnitere. l. 2. vbi gl. C. q. bo. eed. pos.

d Barb. rñdeo donatio. No. quòd donatio, quæ fit in personam certam, req̃rit̃ vtriusq; consensus. s. donatarij, & donatoris, secus quando fit in personam incertam, qd̃ tenẽ menti, quod est verum secundum Ang. q̃n apparet de fraude, a ias secus, quia tunc non est donatio, quia non est stipulatio, nec pactũ, quę sunt de forma donationis, ergo, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶ Pro ꝯcordia aduerte, q̃ Bar. voluit ĩ l. Labeo. 2. ff. d ver. sig. q̃ ꝯtc⁹ ꝑprie tũc demũ appellat̃, q̃n ē vltro citroq; obligatori⁹: ꝯrius alleg. ĩ hac lege, ĩ q̃ vult q̃ statutũ dictãs. q̃ ꝑ quolibet ꝯctu soluat̃ gabella, vẽdicet sibi locũ, q̃n q̃s habuit rẽ ꝑ drelicta ĩ fraudẽ, &c. Tu dic, q̃ Bar. ñ d̃t simpl'r q̃ sit ꝯctus talis, sed bñ d̃t, q̃ cõprehẽdit̃ sub statuto p̃dicto, & aliud ē dicere, q̃ ita cõprehendet̃ ꝑp fraudẽ commissam: quia dolus nemini debet patrocinari. c. cæterũ. c. sedes. ca. ex tenore. de rescrip. Et aliud est dicere, q̃ ita sit in veritate, vt dixi in d. l. Labeo. ergo Bar. nullam sapit contrarietatem.

LEX XXXVII.

1 *Nominatim fieri dicitur etiam nomine appellatiuo.*

2 *Differentia est inter nomina propria, & appellatiua, quantum ad modum significandi, & q̃n seruus cõis stipulatur per nomina propria vel appellatiua.*

3 *Seruus plurium si stipulatur, qualiter acquiratur dominis.*

Institor societatis, in qua sunt plures socij, qualiter acquirat.

4 *Consuetudine mercatorum stante, quod vnus nominatur nomine proprio, & alij appellatiuo, puta Titius, & socij, si Titius stipulatur, qualiter acquirat.*

5 *Seruus, in quo plures habent vsumfructum, si stipulatur, vel acquirit, qualiter acquirat.*

6 *Monachus vnus monasterij, cui fuit ab Abbate commissum regimen alicuius ecclesiæ, si acquirit an monasterio an ecclesiæ.*

Seruus alterius ab aliquo, vel aliq̃b. bona fide possessus, si stipulat̃, cui acq̃rat.

7 *Monachus vnius monasterij, bona fide ab alio possessus, si stipulatur, cui acq̃rat*

8 *Liber homo possessus ab aliquo vt seruus, si acquirat, cui acq̃rat remissiuè.*

Si seruus cõis ita. Singularis est lex, & br̃. h. d. Si ꝑpria nomina exprimãt̃ vocãt̃ dñi viriles si exprimãt̃ appellatiua, vocãt̃ in dñicas: sed si vtrũq; exprimat̃, in
a dubio ĩspicit̃, a qd̃ p̃cedit. h. d. ¶ Op. d. l. ꝑinde. 2. rñ. s̄. e. itell'e † nominatim nominib. appellatiuis. Vł si itelligas ꝑprijs, dic, q̃ p̃cesserunt appellatiua. ¶ Extra gl. op. q̃ ñ sit dr̃ia inter nomina ꝑpria, &
2 appellatiua. l. certũ. s̄. si cer. pet. Sol. † q̃tũ ad reddẽdũ rẽ certã non est dr̃ia: vt ibi: q̃a tã p ꝑpria, q̃ p appellatiua eadẽ psona significat̃: sed q̃tum ad modũ significãdi est differẽtia. Nã p hoc nomẽ, dñs, quod est appellatiuum significatur psona eatenus, quatenus sibi illud nomen appellatiuum congruit. s. pro p̃te dominica: sed per nomen proprium persona significatur itegre: quia nomina propria vtriq; æqualiter congruunt, & ideo æqualiter vocant̃, & istd est vere & proprie dcm̃ quãtum ad casum huius legis. Tamen v
b tiliter dicta rõ non ꝯcludit. Pone, b q̃ seruus pluriũ fratrum stipulatur ab alio fratre, hoc modo, promittis fratrib. tuis, vł filiis talis & similibus? Certe istud nomen appellatiuum congruit omnib. æqualiter tamen non vocatur æqualiter tex. est no. s̄. ad Tre. l. Lucius. §. Meuia. Dic ergo, q̃ nomina appellatiua sunt omnib. cõia, & ideo præsumitur q̃ respectu cõionis quæ erat in ipso seuo fue
c rit stipulatus. Sed nomina propria sunt cuiq; ꝑpria, & ideo, cputo q̃ si fuisset stipulatus per nomina appellatiua, nõ cõia in persona oĩum dominorum: Exemplũ ꝑmittis filio Titij, & filio Seij, tunc dñi vocarẽtur in viriles. l. nõnunq̃. s̄. ad Treb. Sed ꝯ, q̃n ꝑ nomina ꝑpria vocãt̃ in dñicas, seu hr̃ditarias p̃tes. l. Thais. §. Stichũ. s̄. de fideicõ. lib. So. distinctio huius legis hẽt locũ ĩ dubio. sed si apparẽt alia indicia, ꝑp q̃ ꝓsumeret̃, disponentes aliud sensisse nõ staremus huic ꝓsumptioni, vt ĩ lege ꝯria. vbi ñ inspicimus noĩa ꝑpria, vel appellatiua, sed onus iniunctũ, vt, ꝑ q̃b. part'b. vocent̃ ad onus, ꝑ illis vocent̃ ad ꝯmodũ. Et hoc est q̃ tex. hic exp̃sse dicit, q̃n sunt exp̃ssa ꝑpria & appellatiua, ĩspicere demus primo ꝯiecturas, cuius demõstrandi g̃ria, & c. i. an propria ad designationẽ appellatiuorũ, an ec̃ vbi dicit gl. Si ñ apparet, tunc inspicimus q̃ p̃cedit, vt tex. dicit fm̃ verã opin. licet Old. ꝯ. vt in gl. in cuius op. non curo. vnde ꝯ ꝓsumptionẽ illius legis do aliq̃s notabiles ꝯiecturas. Primo, recedit̃ ab hac ꝓsumptione rõne oneris iniuncti, vt mõ dixi. Scdo, rõne rei, sup qua fit dispositio. l. si seruus cõis. s̄. de dam. infe. Simile in l. cũ post. §. j. ĩ. de admin. tut. vbi si tutor contrahit super re pupilli, videt̃ ꝯhere tutorio nomine, licet præcedat nomẽ proprium. Ad idem s̄. de instit. l. ñ. quod no. Tertio, ratione notitiæ. l. qui hẽbat. s̄. de reb. dub. Vnde distinctio huius legis habet locum, quando nominantur personæ notę: Sed si incognitæ nominentur in dispositione semper videntur adiecta propria nomina ad demonstrationẽ appellatiuorũ, & sic inspiciuntur appellatiua, ar. d. l. q̃ habebat. & hac lege. Quarto, quãdo secundum vnum modum potest vale
* re, * secundum alium nõ. & tunc nõ inspicitur qd̃ præcedit, sed valet eo mõ quo potest. l. quoties. de reb. dub. & §. eo. l. seruus hæredi
d tarius. & d facit quod no. s̄. de iurisd. om. iud. l. & quia. & de pact. l. tale pactum. in fi. ¶ Vltimo, gl. summat istam materiam, de stipulatione seruorum, quæ licet sit nobis extranea, tamẽ quo ad multe potest esse vtilis, ideo examinemus eã plenius. † Et primo quæ
3 ro, q̃n seruus pluriũ stipulatur, qualiter acquiratur dominis? Circa qd̃ dic, q̃ q̃nq; seruus stipulatur simpl'r, & tunc aut omnino non potest quæri pro portione dominica, & tunc omnibus queritur, ꝑ portione dominica, vt s̄. eo. l. si seruus cõmunis sit. si tamẽ ad alterum ex dominis pertinuisset, alteri restituere cogeretur cõdõne sine cã, vt ĩ. eo. l. pe. Aut non potest omnibus quæri pro portione dñica. & quæritur omnibus pro ea portione pro qua põt quæri, vt l. si seruus cõis. s̄. de dã. infec. Aut non põt omnib. acquiri, & acquiritur eis, quibus põt, vt s̄. eo. l. j. §. si seruus cõis. & l. si alienus seru⁹.
e in fi. Et ista sunt vtilia ad q̃ónẽ e de vno institore vnius societatis, in qua sunt plures socij, & hẽnt plures partes in societate. vt in eo q̃ simpl'r stipulat̃, vel acq̃rit, qd̃ certũ est acq̃ri dñis. vt in l. j. in fi. & l. seq. s̄. de insti. acquirit eis ꝑro portionib. dñicis, vel ñ, fm̃ p̃cedẽtẽ distinctionẽ. Et p̃dicta sunt vera, et si seruus stipulatus est dñis, & nominati nominib. appellatiuis siue sibi, vt hic, s̄. eo. l. siue mihi. Q̃nq; seru⁹ pluriũ stipulat̃ nominati alicui ex dñis, & tũc illi soli q̃rit. l. seruus cõis sic. s̄. eo. Aut stipulat̃ nominati plurib. dñis, vt omnib. & tũc, Aut eos noĩat alternatiue, & tunc dic, vt s̄. e. l. itẽ si seruus. cũ l seq. Aut copulatiue, & tũc, Aut oĩb. nominati p̃t q̃ri viriliter, & oĩb. q̃rit̃: Aut oĩb. ñ p̃t q̃ri, & tũc q̃rit̃ illis, q̃b. p̃t q̃ri. l. ꝑinde. §. fi. s̄. eo. & eodem modo distinguẽdum ẽ si iussũ aliq̃rum fuerit stipulatus: qa tunc q̃rit̃ iubẽti, seu iubẽtib. ꝑ dñicis tñ, vel eis q̃b. p̃t, d. l. seruus cõis sic: s̄. e. Fallit in l. seruus duorũ. s̄. de acq. hæ. & rõ ibi no. Q̃nq; vnus iubet, & alium noĩat, & tunc dic, vt dixi in d. seruus cõis sic. s̄. eo. Et idẽ dicerẽ in institore plurium mercatorum vnius societatis, vt si nominatim respõ aliquorum ex societate ꝯhit, vel interueniẽte sp̃ali iussũ aliquorũ, q̃ illis solis q̃rat̃. Q̃nq; seruus stipulat̃ nominatim nominib. ꝑpis, & appellatiuis. & tunc. Aut exp̃munt̃ noĩa ꝑpria, & appellatiua eorundem, Aut nomina ꝑpria quorundã. & aliorũ appellatiua. Aut quorundã ꝑpria, & omnium appellatiua. Primo casu, hẽt locũ distinctio huius legis: vt distinguamus, qd̃ p̃cedat, nisi interueniat aliqua d ꝓsumptionib. supra dictis. Scd̃o casu, nominato nomine ꝑpo acq̃runt̃ viriles, nominato nomine appellatiuo acq̃runt̃ pro portionib. dñicis. ar. s̄. e. l. ꝑroinde. in pri. Tertio casu q̃n aliq̃b. nominati nomine propo, & aliis nominatim nomine appellatiuo, & tunc fiet diuisio eo mõ. quo dr̃ s̄. eod. l. si seruus cõis, q̃ nominati habent suas p̃tes viriles, & omnes dñi habent vnã virilem, ad q̃ vocabunt̃ etiã nominati pro portionib. dñicis, vt ibi patet. Et ista fa
4 ciunt † ad q̃onem fm̃ ꝯsuetudinem, & fere totius Italiæ in libris. cum literis mercatorum vnus nominat̃ noĩe proprio, & omnes alij nomine appellatiuo, hoc mõ. Titi⁹ & socij talis societatis &c. Nam

ADDITIONES

a Alex. ¶ In dubio ĩspicitur. Quæ sit ratio, vide Bar. i l. fi. C. de cõd. inser. vbi no.

b Barb. ¶ Pone. Contrarium tenet hic Ang. sed do. Io. sequitur Bar.

c Barb. ¶ Et ideo. Contrarium tenet hic Bald. & Ang. quia acquiritur ecclesiæ Romanæ, vide quæ dixi in c. j. de infan. expo. & ibi do. Abbas.

Clau. de Seyssel. ¶ Potest valere. Adde Alex in l. ij. §. filia. s̄. de lib. & post. & in l. ij. in fi. C. de lib. præter.

d Alex. ¶ Not. s̄. Adde Bar. in l. si vnus. §. fi. s̄. de pact. bene facit l. j. §. quid enim si duo. s̄. quod fal. tu. auto.

e Barb. ¶ Et ista sunt. si institor pluriũ mercatorũ stipulatur eis dari, intelligit̃ secundum portiones eorum, quod intellige cũ cessione, sine cessiõe nõ q̃ritur. facit l. j. de act. & obl. cum sim. & ita intelligit l. j. & ij. s̄. de institor.

a Nã vr̃ ꝙ ex virtute taliũ verborum ille nominatus teneat̃ a& sibi acq̃ratur pro dimidia, aliis oĩbus pro portioĩb. societatis. Tñ puto sic d̃dm, ꝙ ex virtute dictorũ verborum, q̃tenus cõtinent ꝯ̃ctum, ex quo dicti mercatores debeant obligari, si quidẽ ageret̃ institoria, quilibet tenet̃ insolidũ, quasi per illũ oẽs negotiatiões exerceant, vt s̃. de exer. l. 4. in prin. ibi, sed si plures, &c. Si vero ĩ dicta scriptura cõtinetur totum, ex quo eis mercatoribus debet obligatio q̃ri, tunc rigor verborum ĩportat illud, qđ s̃. dixi in seruis stipulatoribus: æquitas tñ, & vsus cõis suggerit ꝯ̃rium. Nã ille vnus qui noĩatur, non ad hoc noĩatur, vt sibi magis q̃ratur, sed vt ostendatur ꝙ ille societatis caput obtinet. Et ideo forsan dicendum est, ꝙ oĩbus q̃retur pro portionibus societatis. ¶† Secundo q̃ro, qñ est vnus seruus in quo habent plures vsumfructũ, qualiter stipulãdo, vel aliter acq̃rendo acquirit? Dic, Aut acquirit ex opera sua, aut aliunde. Primo casu, Aut acq̃rit simpl'r nemine iubẽte, & neminẽ nominãdo, & idẽ qđ s̃. dictum est in pluribus dominis. Si vero stipulatur noĩatim, vel aliquo iubente, dic vt in gl. Si vero vnus iubet, & alium nominat, dic, vt s̃. dixi in pluribus dominis. Si vero stipulat̃, vel acq̃rit ex re dñi, vel aliũde, nõ ex re fructuariotũ, similiter dic vt in gl. Et p̃dicta absunt vtilia † ad q. de monacho, cui ꝯmissum est regimẽ alicuius ecclesiæ ab Abbate suo. Nã illud quod dictus monachus q̃rit ex re ecclesię, q̃ regit, vel ex opera sua, q̃rit illi ecclesiæ, q̃ regit: cum p̃dicta ecclesia possit dici quodã mõ fructuaria dicti monachi. Ipsi. n. ecclesiæ debet monachus operari. Si vero q̃reret aliunde, tunc q̃reretur ecclesiæ principali, cui⁹ est monachus, & sub cuius obediẽtia durat. Et si esset ꝓpositus regimini duarum ecclesiarum dicerẽ idem quod in seruo, in quo hñt plures vsumfru. Et probatur ex̃ de offi. or. c. p̃nti. lib. 6. nisi ex cã auctoritate Abbatis posset cõuerti ĩ vtilitatẽ monasterij. extra de offi. or. c. quanto. Et prædicta intelligas vera, nisi trãsferatur ad regimen alterius ecclesiæ, taliter ꝙ liberaretur ab obedientia primi monasterij, & abbatis ipsius: tunc em̃ illi eccl'æ in quã transfertur, oĩno quæreretur, vt ex̃ de priui. ca. cum olĩ. & ibi per Inn. & alios doct. 18. q. j. c. statutũ. ¶ Tertio quæro, quid si seruus vnius, ab aliquo, vel ab aliq̃bus bona fide possidetur, & aliquid stipulat̃, vel acquirit, cui acquiretur? Dic vt in glo. hic, & l. si alienus seruus. s̃. e. & l. liber homo. in prin. s̃. eod. Et prædicta sunt vtilia ad quest. de eo, qui vere est monachus vnius monasterij, & ab alio monasterio bona fide tanquã monachus retinetur, vt eodẽ mõ acquirat ea quæ quærit, s̃m quod dicimus in seruo bona fide possessio. Oĩa. n. q̃ de acq̃sitione seruorum dicuntur, p̃nt ĩtelligi de acq̃sitione, q̃ fit p monachum, vt no. Inn. in d. c. cum olim. ex̃ de priui. Si aũt mala fide detineret̃, tunc absq; dubio detinẽti ñ q̃reret̃, sed monasterio q̃reret̃, cuius vere est monachus, vt s̃. e. l. si suus testõ. l. su⁹ me⁹. ¶ Quarto q̃ro, qđ ĩ libero hoĩ, si ab aliq̃ possideat̃ vt seruus? Dic vt in l. liber homo s̃. eo. Et idẽ dicerẽ de eo q vere non est monachus, tamen vt monachus ab aliquo monasterio detinetur, p ea q̃ dicta sunt. ¶ Quinto q̃ro, quid de eo qui est monachus, tamen nullius monasterij? Respõdeo, qualiter potest hoc contingere, quid iuris sit, dic vt dixi suprà l. proxima.

ADDITIONES.

a Alex. Nominatus teneatur. Et an l'teræ mercatoris eũ obligent, vide no. Spe. de obig. & sol. §. consequenter. vers. sed pone, in fi. Et p̃dicta sunt ad vtilia q. videlicet de eo, &c. vide in c. j. de priui. in 6. ꝙ siue acquirat ex opera sua, siue ex re, siue alio quouis modo acquirit ecclesiæ, cuius est curæ ꝓpositus, dum modo non habeat separata bona. Idem tenet, licèt non alleget, Fed. de Sent. cons. 35. quem sequitur do. Anto. in c. in p̃sentia. de prob. & idem quod hic t3 Bar. in l. sed & si quis. §. interdum. s̃. de vsufr.

b Barb. Et p̃dicta. No. si monacho est commissa ecclesia, quicquid quærit respectu illius ecclesiæ, efficitur ecclesię, si autem q̃rit extra illam ecclesiam, quęrit principali, cuius est monachus.

LEX XL.

1 *Donatio, vel venditio facta ab aliquo de omnibus suis bonis, qui postea commisit delictum, ob quod bona debent publicari, præsumitur fraudulosa.*

Quicquid Licèt stipulatio serui, & filij conferatur in tp̃s exiſtẽtiæ sui iuris nihilominus p̃ri & dño q̃rit̃ h. d. ¶ Opp. de l. q̃ legata. j̃. de reg. iur. Sol. Aliud in legatis, aliud in ꝯ̃tib. ¶ Dr̃ hic, si tñ dolo malo: quid in dubio? a Dicit gl. ꝙ in dubio p̃sumitur dolo malo. Facit s̃. de pec. l. summa cum rõne. ĩ p̃ri.

1 Et p istam legem dico, † ꝙ si vendo tibi, vel dono oĩa bona mea, si contingat me committere aliquod maleficium, pp qđ bona publicari debeant, certe præcedens donatio, vel alienatio vr̃ fcã dolo, vt hic. Dico plene in l. post ꝯ̃ctum. s̃. de do. ¶ Vltimo q̃ro, quomodo potest esse, ꝙ non sit facta dolo malo? Et ꝙ dolus non p̃sumatur, habes in l. quidam cum filium. supra de hæred. instit.

ADDITIO.

a Barb. Quid in dubio. No. q̃ d. Ang. allegauit l. summa eũ rõne. s̃. de pec. q̃ facit singul. ꝙ si quis intricat bona sua, vel libros rõnum, vr̃ in fraudem creditorum facere, quòd est contra aliquos de Tuscia. Item si alienat meliorem, rem quàm habet. facit l. omnes. §. Lucius. s̃. quæ in frau. cre. Alex. Vide supra de verb. ob. in l. si filius. in prin. & quod no. per Pet. & Imol. in l. quodcunque §. si quis ita. eo. ti.

LIBER XLVI.

De fideiussoribus & mandatoribus. Tit. j.

1 *Fideiussor & mandator in quo distent.*

1 ¶ † Quærit gl. q̃ differentia sit inter fideiussorẽ & mandatorẽ? Dicit gl. ꝙ fideiussor semp seq̃t, mãdator p̃cedit, a vt in gl. Sed hoc vr̃ ꝯ̃ l. pen. & l. si stipulatus. j̃. eo. Sed Dy. sustinet hoc modo. Si cõsideras modum obl'onis ꝯhendę, & tunc ante & post p̃t accipi. Si consideras ꝯuenien di effectum, & tunc ñ p̃t, nisi post effectum obl'onis principalis ꝯueniri. Quæ est ḡ dr̃ia? Et dic, fideiussor añ & post mãdator ante, in auth. eo. post princ. & l. si vero. §. si post creditã. s̃. mãd. Itẽ fideiussor obligatur b verbis tm̃. l. si hr̃ditatẽ. §. j. s̃. man. & l. blãditus. C. hoc tit. & l. v. §. satis acceptio. s̃. de ver. obli. Itẽ mãdator censensu. l. si hr̃ditatẽ. §. j. s̃. mãda. Itẽ fideiussor actione stricti iuris ex stipulatu tenetur, mandator vero ex bonæ fidei iudicio, vt in dicta dr̃ia apparet. ¶ Quæro, qđ vult dicere rubrica, dum dicit, de fideiussoribus, & mãdatoribus? Dicebat Roge. i. de fideiussoribus mandatorũ q. d. de fideiussoribus, & de his, pro quibus quis fideiubet, q dicunt̃ mãdatores. Sed gl. ñ stat in isto, & merito: qa de ꝯ̃tu mandati inter fideiussorem, & principalẽ tractat̃ in ti. s̃. mãd. non hic. Vnde dic vt in gl. & ꝓbat̃ j̃. e. l. si mãdato meo. & l. Vranius.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Mandator p̃cedit. Quid si nõ apparet quis primò, & q̃s post. Bart. in l. 2. §. prius. de vul. & pup. & Imo. in l. Marcellus j̃. eo. in apost. ma . vbi habes qñ non apparet quis fuerit obligatus vt fideiussor, & de materia hẽs gl. in auth. de fideiuss. in §. j. vbi de istis. & de expromissore, vide tex. in l. qđ si nõ soluere. j̃. de pig. act. Et fideiussor dicitur expromissor. l. omnibus. & ibi gl. & Bar. j̃. de solu. Et quis sit fideiussor, & quot oriantur obligationes ex fideiussione, dic vt p Bar. l. reos. in princ. s̃. de duob. reis. vbi ẽt ponit de titulo mandati circa idem. in prin. vide bonã gl. in auth. de fideiusso. in prin. Quæ aũt sit differẽtia inter fideiussorẽ, & mãdatorẽ, vide in l. stipulationũ aliæ. §. stipulatio. de ver. obli. Et q̃s dicatur sponsor, vel promissor idẽtitatis, vide Bar. in l. potest. j̃. eo. Et nunquid, fideiussor de iudicio sisti, vel de r̃presentãdo aliquẽ, dicatur proprie fideiussor, vide in rub. post. gl. 2. C. eo. & ibi dicit, ꝙ oẽs isti hẽant beneficiũ diuisionis. Ang. in l. 5. §. j. s̃. de ver. obl. in l. si q̃s ex his f. q. satisd. cog. Et an in dictis constitutionibus habeat locum beneficiũ diuisionis, dic vt l. fi. s̃. de const. pec. Vnũ adde qđ dixi in l. Lucius. j̃. eo. & de modis intercedẽdi, vide tex. & ibi Pau. de ca. in d. l. Lucius. alle. gl. in l. in personã. s̃. de pactis.

b Clau. de Seysel ¶ Verbis tantum Vide per Alex. remissiue in d. l. 5. §. j. de ver. ob post Ang. Imol. & Lod. ibi.

LEX PRIMA.

1 *Fideiussor potest accedere obligationi, quæ ex maleficio nascitur.*
2 *Obligationi naturali fideiussor accedit, nisi sit pœnitus extincta.*
3 *Ciuili obligationi quando possit fideiussor accedere.*
Ciuilis obligatio tantum nascitur ex sententia.

Omni obligationi. Omni obligatiõi, & ciuili, & naturali p̃t accedere fideiussor h. d. cũ l. seq. ¶ Op. j̃. e. l. cũ lex. & l. nõ dubiũ. de legib. Sol. Ibi nulla ẽ obligatio, qa lex resistit, hic subest obl'o s̃m gl. & Iaco. de Are. Op. de l. j. C. ne fideius. do. den. Sol. ꝙ ibi fallit, & hic ponit gñ a singulorũ, ñ singula generũ, qa omni obl'oni accedit, ñ singulis obligationib. ¶ † Quæro, an obligationi q̃ ex maleficio nascit̃, possit fideiussor accedere? Gl. d̃t ꝙ sic ñ allegat. Probat̃ in l. Græce. §. sed & si ex delicto. & l. si à reo. §. fi. j̃. e. ti. Gl. no. in §. j. Inst. e. ¶ † Scđo q̃ro, an obl'oni naturali tm̃ possit accedere fid̃iussor? Certe sic, vt hic, & l. ij. & l. fid̃iussor. §. ij. & l. Marcellus. j̃. e. qđ intellige, nisi eẽt talis naturalis, cui⁹ effect⁹ eẽt extinct⁹, vt j̃. e. l. si q̃s postq̃. ¶ † Quæro an ciuili obl'oni possit accedere fideiussor? Et gl. d̃t ꝙ sic. C. de nõ num. pe. l. si cui. Cõtrariã glo. hẽs in l. si stipulat⁹. j̃. e. Aduerte, do. Dy. d̃t melius q̃ Pet. Quædã ẽ obl'o ciuilis, q̃ hẽt effectũ exactionis, vt obl'o ex s̃nia ista hẽt vinculũ ciuile, nõ naturale. l. Iulian⁹. de ꝯd. ind. licet q̃dã dicãt, ꝙ etiã naturale, si ñ appellat̃, vt l. ab eo. C. q̃uo & qñ iu. Sđ cõis opi. ẽ, ꝙ ciuilis tm̃ nascat̃, & in hac p̃t interuenire fideiussor l. 4. §. si ex ꝯuẽtiõe. s̃. d̃ re iu. & j̃. e. l. Græce. §. post litẽ. Quedã ẽ, q̃ ñ hẽt actionẽ: qa reus hẽt exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ, & nõ p̃t accedere fideiussor. d. l. stipulatus. j̃. eo. ti. & ibi no. qđ intellige in effectu: qa ipso iure teneret̃, sed habet exceptionẽ, sicut ipse principalis, vt no. gl. j̃. eo. l. fideiussor. §. fideiussor. & Insti. eo. tit. §. j. & ibi gl. exprimit, ꝙ fideiussor habet illã exceptionẽ, quã hẽt principalis. Sed ꝯ̃ p̃dicta op. quia vr̃ ꝯ̃ l. iij. §. j. s̃. de cõst. pec. Sol. Si obl'o ciuilis subest, naturalis verò de iure p̃torio ẽ sublata, põt fideiussor accedere p stipl'õne, sed ei ꝯpetit exceptio, q̃ & principali, sđ ꝯstitui ñ põt. Rõ est, qa ꝯstitutio fuit inducta ex edicto p̃toris, sed vbi non est debitũ d̃ iure p̃torio, tunc ꝯstitui ñ põt, vt in cõtrario. Facit §. de ꝯstituta. Insti. de act. Quero, an pro eo qui tenetur officio iudicis, possit accedere fideiussor? Dicam j̃. eo. l. Marcellus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quæro, an ciuili. Vide Bar. in d. l. si cui. ver. ex isto in fi. Bald. in d. l. si cui vers. item nota, ꝙ fideiussor, & quæ est ratio quare non p̃t constituere ciuiliter tantum debitum, habes in l. j. §. debitum. s̃. de consti. pec. vbi ipse no.

LEX II.

1 *Pupillus ex contractu commodati & depositi qualiter teneatur & fideiussor accedat.*
2 *Seruus obligatur naturaliter in omnibus casibus, in quibus liber obligatur ciuiliter & naturaliter.*

1 Et cõmodati. ¶†Quæro qualr ex ɔ̃tu depositi, & cõmodati teneať pupill⁹. Et đt gl. φ si dolo fecit, φ tũc teneať nãľr, & ciuiľr. l. j. §. an ĩ pupillũ. s. depo. & si ẽ factꝰ locupletior. l. 3. ĩ pri. s. ɔ̃m. & indistinctè fideiussor tenet. Sđ qđ si ñ dolũ, sđ culpã ɔ̃misit. Et đt gl. φ ĩ ɔ̃modato teneť nãľr pp culpã, j. deposito ñ teneť nãľr pp culpã, nisi ex dolo. Quid vult dicer ista gl. Vos hẽtis vnã rľam, φ ĩ qb. maior teneť nãľr, & ciuiľr, & ĩ illis pupillꝰ teneť nãľr tm. vt j. ti. j. l. j. & dicã ibi, sđ ĩ ɔ̃modato maior teneť đ lata & leui nãľr tm eodẽ mõ, sđ fideiussor teneť ciuiľr, ĩ đposito maioris ñ teneť, nisi de dolo, & p̃pñs fideiuss. sđ certe in deposito venit ẽt culpa latior, & culpa lata, vt ff. dpo. l. qđ Nerua. & C. đpos.
2 l. j. & istis casib. pupillꝰ teneť nãľr, & ẽt fideiussor accedit. †Quæro qđ đ seruo? Rñ. idẽ ſm gl. rľa ẽ, φ ĩ oĩb. in qb. liber hõ obligať nãľr, & ciuiľr seruꝰ obligať nãľr tm. Probať đ pecul. l. ñ solũ. §. fi. ¶Quæro, qñ ɔ̃modatũ ẽ pupillo, qualr tenet? Rñ. ĩ ɔ̃modato duæ ɔ̃hunt oblões. Vna ẽ principalis ad rẽ restituẽdã, & ĩ ista prĩcipali teneť. si rẽ hẽt: qa in hoc locupletior dr. l. 3. in pri. s. ɔ̃mo. & l. depositi. s. đ pec. itẽ dolo facit, si rẽ q̃ hẽt ñ redit. l. j. §. fi. depo. & eodẽ mõ tenebiť fideiussor. Quædã ẽ oblo q̃ ɔ̃hiť scdario, rõe doli, vľ culpæ admissę circa reiđ̃teriorationẽ, & ĩ ista principalis teneť nãľr rõe doli vel culpę, merito ẽt fideiussor eadẽ rõe tenebiť. l. fideiussor obligari. §. i. j. e. in deposito vero circa oblõnẽ pricipalẽ ad rẽ restituẽdã, idẽ qđ s. p eaſdẽ leges, sed in oblone successoria principalis depositarius solũ de dolo, & lata culpa teneť, eodem modo fideiussor, quia nõ põt teneri in plus, quã principalis. l. Grece. §. illud. j. e.

LEX III.

1 *Conditio quæ non potest de iure impleri sufficit si de facto impleatur.*
2 *Fideiussor qui de facto conueniri non põt de iure sit, dr de iure conueniri nõ posse.*
3 *Actio de peculio ex facto serui datur si fideiussit in causa peculiari.*
4 *Actio de peculio qb. casib. det pp contractum filij familias & qd sit hoc dicere.*
5 *Mulier fideiubens non iuuatur Velleiano ipso iure sed ope exceptionis.*
6 *Recipiens ignoranter fideiussorem inhabilem sibi non præiudicat.*
7 *Dans fideiussorem inhabilem vt dicatur satisfecisse an distinguatur siue sciuerit siue ignorauerit & nu. 9.*
8 *Ignorantia iuris & non facti, an hoc casu toleretur.*
10 *Mulier potest Velleianũ renunciare.*
11 *Fideiussorẽ q tenet dare, dãdo clericũ, liberať, dũmodo nõ det de iudicio sisti.*
12 *Qui dedit fideiussorem, qui effectus est non soluendo, tenetur iterum satisdare.*

Qui satisdare. Qui dat fideiussorẽ illum, q nõ p̃t ɔ̃ueniri, vľ ñ ẽ spes, vt fiat idoneꝰ statu mutato ñ vř satisdare, aliàs secus. h. d. ¶Dř hic, φ ñ sufficit satisdař de fcõ.
1 Cõtra de l. Mæui⁹. s. de ɔ̃d. & dem. Gl. nõ soluit. Sđ dic, †ibi erat talis ɔ̃dõ, q̃ de iure impleri nõ p̃t, vñ sufficit si de facto fiat. l. mulier.
2 §. pe. s. ɔ̃d. ĩst. hic poterat impleri de iure. Dy. hic dicit, φ dẽt dari fideiussor, q possit ɔ̃ueniri, & obligari. ¶†Quæro qđ si dat aliquẽ q posset de iure, sđ ñ de facto ɔ̃ueniri? Gl dicit, φ vř, ac si de iuř ñ posset ɔ̃ueniri. l. 2. in prin. s. q satis. cog. & ibi gl. ¶†Quæro. in qb. ca-
3 sib. detur actio de peculio ex facto serui? Bř, si in cã peculiari fideiubet, teneť, aliàs nõ, vt l. licèt. §. 2. s. de pec. ¶†Quæro in qb. casib.
4 actio de peculio detur, pp ɔ̃tum filij, dic vt in gl. Sđ q̃ro, qđ hoc est dicere: qa video φ filiusf. obligať ex contractu suo ciuiliter & naturaliter. l. filius. C. e. & l. licèt. §. si filius. s. de pec. qđ ergo ad rũbũ, si non habet peculium: quia idem est in eo, quod in debitore, qui non est soluendo? Bř Iac. de Are. dicit, φ aliud est in filio, q̃ in alio debitore: qa rõne pristini status ñ p̃t præsumi, φ posset effici diues, cum ſm ista tempora acquireret patri hodie quo ad vsumfructum, in alio est spes, φ fiet diuer. l. si defunctus. C. arb. tu. l. cur. §. deficientiũ. j. de mun. & hon. ¶Dř hic φ mulier iuuatur Velleiano. †quæro an ipso iure sit tuta. gl. dicit φ teneť, sed ope exceptionis fiet tuta. Vide gl. in verb. vel mulierem. q̃ incipit, hic non teneť. ɔ̃riã gl. habes, C. de rep. q̃ fiunt in iudi. l. j. ista gl. hic est vera. Probať p tex. l. si mulier in iure. ad Velleia. & l. Stichũ aut Pãphilũ. s. de sol. §. aliq ñ. Hodie fallit in casib. ɔ̃positis in l. antiquæ. C. ad Vel
6 leia. ¶†Quæro hic dicitur comprobauit, &c. an idem sit, si sciuerit siue ignorauerit. & glo. dicit hic maxime, [a]si sciuit [b]quæst. d. si-
a ue sciuerit siue ignorauerit idem. Contra no. & melius in l. inter
b cãs §. abesse. s. man. & in l. si is à quo. §. fi. s. vt in possess. leg. & tex. & gl. in l. si qs stipulatus sit Stichũ, aut Pãphilũ. §. fi. C. de ver. ob. s. φ non præiudicatur ignoranti. & hoc tenet Dy. Facit s. sol. mat. l. si cum dotẽ. §. si mulier. & s. de iur. dot. l. ɔ̃mittendo. §. si à debitore. Et hoc cõiter tenent omnes doc. φ qualiter procedat, dicam sta-
7 tim. ¶†Quæro, vtrum primo casu huius legis, quando dedit fideiussorem inhabilem conueniendi facultate, debeat distigui an
c qs acceperit sciẽter aut ignoràter? De hoc in gl. Hic sunt opi. [c]Nam gl. in ver. impletam. q. incipit, sic supra &c. dicit, maxime si ignoranter accepit talem, q. d. idẽ siue sciens, siue ignorans acceperit, & idẽ siue errauerit in iure, siue in fcõ. & hoc ĩ prĩo casu legis ſm

8 quosdã vt dř in vl. gl. ſi. ¶†Et no. ſi duo mirabilia, φ tolleret ignorãtia iuris, sđ facti ñ: q. d. ĩ prĩo casu errãs ĩ iure ñ sibi p̃iudicat ĩ scđo errãs ẽt ĩ facto p̃iudicat sibi. Sđ ñ vltimũ ñ ẽ verũ ſm opi. Dy. & aliorũ vt s. dixi, & j. đclarabo. Alij dñt, φ ẽt ĩ prĩo casu lex dẽt ĩtelligi đ errãte ĩ facto, qđ dic, vt ĩ gl. Quid dicemꝰ? Certe gl. q̃ ẽ ĩ l. si qs ĩ iꝰ vo. ñ ierit. ĩ fi. scđæ gl. t 3, φ ĩ prĩo huiꝰ legis ẽt ĩ sciẽte sibi ñ p̃iudicet. Sđ q̃ posset ẽẽ rõ. Dñt qdã, Rõ ẽ qa in prĩo casu offendiť lex: in scđo casu hõ, arg. đ iur. pat. l. si libertꝰ. & s. đ pac. l. iꝰ publicũ. Sđ certe p̃t bñ offẽdi. s. ab eo, ĩ cuiꝰ fauorẽ ẽ inducta, vt C. đ pac. l. pe. Præterea ẽ exp̃sũ, qa recipiẽdo ñ idoneũ eo mõ, q̃ dř ĩ p̃ma p̃te huius legis possũ mihi p̃iudicař. l. si Titiꝰ. j. eo. ti. Vñ posses assignare aliã rõẽ q colligiť ex l. si nomẽ. s. đ hær. vľ act. ven. Nã in prĩo casu huiꝰ legis q dat talẽ fideiussorẽ, nihil agit, nec debitorẽ ɔ̃stituit. l. debitor. j. đ ver. sig. secꝰ si ñ ẽ idoneus facultatib. qa debitorẽ ẽẽ certũ ẽ d. l. si nomẽ. Sđ ñ vř ɔ̃ p̃dictã l. si nomẽ. ibi dũ dř, nisi aliud ɔ̃uenit. & ɔ̃ l. si Titius. j. e. Quid ğ dicemus? Rñdeo φ p̃ncipiũ huiꝰ legis p̃t ĩtelligi ĩ sciẽte, & ignoràte: & eodẽ mõ finis prin. p̃ut loqť in ignorãte, planũ est, p̃ut loqtur in sciẽte, ĩtelligas đ sciã simplici, absq; dolo creditoris recipiẽtis Nã si eius dolo talis fideiussor ĩtercessisset, sibi p̃iudicaret, d. l. si Titiꝰ. vľ si spãľr fuerit actũ, aľs simplex sciã ñ noceret, d. l. si nomẽ. Itẽ finis p̃t intelligi in sciẽte, & ſm ſi nõ ɔ̃tineret dubitationẽ. l. si ab arbitro. s. q sat. cog. vbi hoc ẽ exp̃sũ, vt ſi. Itẽ p̃t loq in ignorãte, et tũc dico, φ vř eũ approbare q̃ ad hoc, vt ãplius ñ possit ageř, vt satisdeť, vt hic: qa p̃missionẽ ĩpleuit: sđ p̃t agere ad interesse, quatenꝰ fideiussor datꝰ nõ ẽ soluẽdo, d. l. si qs stipulatus. §. j. s. de ver. ob. ¶Sed ɔ̃ [d]p̃dicta vř l. si is à quo. §. fi. ĩ prĩ. s.
d
9 vt ĩ possleg. So. †Aut teneť satisdare iure actionis, tũc dãdo ñ idoneũ facultatib. liberať à prima oblõne, & teneť ad interesse, vt dictũ est. fallit, s. sol. mat. l. si cum dotẽ. §. si mulier. fauore dotis, vt ibi no. Sed qñ quis teneť satisdare offĩo iudicis, tũc si dedit nõ idoneũ ignorãti, nõ liberatur: qa adhuc durat æquitas, quæ officium iudicis mouet vt d. l. si is à quo. §. fi. & d. l. si ab arbitro. §. fi. & sic debet in
e telligi l. quoties. & l. de die. §. fi. q satis. co. ¶Quæro [e] quid si †mu-
10 lier renũciat Velleiano? Puto φ sufficiat, ſm opi. cõem. q̃ ɔ̃tenet φ
11 possit renũciare, ar. pro hoc. s. si quis in ius vo. non ier. l. j. ¶†Quæ
f ro, [f] qđ si dederit fideiussorẽ clericũ, vř φ nõ valeat, vt ĩ primo casu huiꝰ legis. & l. j. s. si qs in ius voc. nõ ier. & qđ no. ĩ l. quoties. s. q satis. cog. Sed credo, φ illud sit verũ in fideiussore de iudicio sisti: qa op; φ sit eius fori, ĩ quo agitať iudiciũ: secus in simplici fideius
12 sore, sufficit n. qđ possit sine exceptione ɔ̃ueniri. ¶†Quæro, an si talis fideiussor datus efficitur postea non soluẽdo, debitor debeat iterũ satisdare: Rñdeo. ñ, p l. si nomẽ. s. đ hær. vel. act. vẽ. & j. đ sol.
g l. pupilli. §. soror. [g]Nec ob. d. l. si is à quo. in fi. & d. l. si ab arbitro. in fi. s. q satis. cog. & l. p̃tor. §. añpe. s. de ope. no. nũ. qa ibi loquiť qñ qs teneť satisdař offĩo iudicis. Vñ statim cũ đfinit ẽẽ cautũ, supuenit æqtas; ex qua oriť offĩm iudicis Sđ qñ đbeť iuř oblõnis, q̃ est extĩcta satisdatiõe ñ p̃t pp superuenientẽ inopiam, reuiuisci.

ADDITIONES.

a Alex. ¶An idẽ fit. An autẽ ista distinctio habeat locũ, vide elegãter Bart. in l. si cũ dotẽ. §. si mulier. s. sol. mat. & Ang. in l. q. debitorẽ. post gl. j. e. Imo vero sub dubio in d. §. si mulier. dicit, φ ista differẽtia p̃cedit in fideiussore, secꝰ in delegãte p l. inter cãs. §. abesse. s. man. Forte tñ in cã dotis dicit locũ habere illã legẽ. Vel dic, φ d. §. si mulier, bñ dicit, φ ex iusta ignorãtia posset pati restõnẽ in integrũ ex clausula, si qua mihi & c. ar. l. j. in fi. & l. sđ & si p p̃torẽ. §. hæc clausula. ff. ex q̃b. cau. ma. Sđ teneas opi. Bar. p l. p̃mittẽdo. §. si à đbitore. in verbo, sciẽs. à cõtrario sensu. s. de iuř dot. Sed Pau. de Ca. fuit ĩ alia opi. quã vide ibi p eũ, q̃ parũ valet. Idẽ tenet Bar. in l. Mæuia. ĩ pri. sol. mat.
b Alex. ¶Si sciuit. In dubio tñ p̃sumit creditorẽ sciuisse illũ fuisse inopẽ, arg. tex. in l. cum alio. ff. de re. iu. Et hoc no. voluit Ang. in l. j. s. si qs cau.
c Alex. ¶Hic sunt opi. Sđ qđ si mulier, vel minor accepit fideiussorẽ inhabilẽ sciẽter, qualiter succurreť? Gl. formauit hoc dubiũ, & nõ decidit, in l. de die. §. si femina. s. q sat. cog. & ibi vide Bar. hic, & no. gl. in c. minus. j. de re iur. Et ista faciũt cõtra debitores, q dãt ex p̃missores mercatores, quos sciũt đ p̃ximo decocturos æs alienũ, siue vt dř, fallituros, vt ñ p̃sit eis, p̃pter dolũ sed remanẽt obligati p̃ma oblõne, vel saltẽ cõtra ipsos dať actio de dolo. Ita dicit no. Bal. & Ang. p illũ tex. cũ ibi no. in l. si cũ dotẽ. §. si mulier. sol. ma. Sđ limita no. ſm Imo. vt ibi p eũ. nisi iste delegãs dẽt hẽre tãtũdẽ ab eodẽ mercatore in pecunia, qa tũc cessat, licet ẽt isto casu posset succurri, vt ibi p eũ, isti creditori. Adde Bar. in l. singularia. si cer. pet. Et dicta hic per Bart. intelligas ſm casum notabilem in l. pupilli. §. soror. j. de sol. & quod ibi Bar. ĩ ea. l. §. fi. nisi inopia superuenerit post delegationẽ, vel cessionem, qa tũc indistĩctè periculum eius, cui delegatur, vel ceditur, vt ibi φ no. & no. Bart. in l. p̃toriæ. ij. j. de præt. sti. & adde Bal. & Ang. ĩ l. si qs. ff. si qs in ius voc. non ierit. Adde φ p hãc legẽ Bal. cõsuluit in ciuitate Anconæ, cum datia licitarẽtur, vltimate duo licitassent sed vltimus plus obtulisset, & tẽpore vẽdõnis fiendæ, iste vltimus nõ fuit repertꝰ i p̃ria, & reperiebať nõ idoneꝰ cõueniẽdo, penultimꝰ licitator dicebat se liberũ per vltimã licitationẽ. ipse rñdet penultimũ teneri, qa paria erãt ñ subesse licitatorẽ, & ẽẽ ñ idoneũ, vide eiꝰ cõs. 133. j. li.
d Alex. ¶Sed contra. Idem vult Ang. in d. l. quoties.
e Alex. ¶Quæro. Idem dicas in eo qui fideiussit cum iuramento, vt dixi post Bar. in l. 1. s. si quis in ius voc. non ierit.
f ¶Alex. Quæro, quid in d. l. vbi gl. Vide gl. videtur mihi loqui secũdum vnã sol. Vide remissiue Alex. in l. 2. in fi. in prin. qui satis. cog.
g Alex. §. soror. Et ibi vide, qñ cedo tibi actiones contra aliquẽ nunquid periculum illius nominis pertineat ad cessionarium.

LEX IIII.

1 *Fideiubens pro alio habet actionem mandati, & negotiorum gestorum.*
2 *Fideiubens pro alio non accipit fideiussorem, sed promissorem de indemnitate.*

1 Potest †No. φ fideiussor hēt qnq; actionē mādati, qnq; actionē negotiorū gestorū, qđ dic vt in gl. Itē aduerte,
2 †φ hodie nō ē quasi ī vsu, φ talis fideiussor accipiat, sđ magis
a accipit ꝓmissor, a q đ īdēnitate ꝓmittit, q. ꝓmissor differt à fideiussore, vt C. si mr̄ idē. ꝓmiserit. l. j. & 2. s̄. ad Vellei. l. tutor. in prin.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Accipitur promissor. No. de promissoris indemnitate, & ille proprie appellatur sponsor. quod no. de quo vide in l. j. C. de conuen. fisci. debitoris. li. x. & s̄. de duob. reis. in l. 3. in prin. & ibi dixi.

§. Fideiussor Hunc §. intellige, quando actio est transitoria de sui natura contra hæredes, aliàs secus, vt no. Inst. eo. §. fideiussor.

LEX V.

1 *Fideiussor, qui succedit principali, an tutus beneficio inuentarij sit.*

Generaliter. Oblō principalis extinguit accessoriā, si ī ea dē ꝑsona ꝯcurrāt: sec⁹ si ī duab. oblōnib. paris potētię. h. d. cū l. seq. Op. đ l. hn̄s à dbitor. §. qđ si hic. j̄. e. So. fi-
a deiussoria extinguit ꝑ principalē, qn̄ principalis ē valida, al's sec⁹
1 vt ī ꝯrio. Et ex hoc arguit, † Fideiussor succedit reo principali, &
b īuētariū fecit. b mō creditor ꝯuenit fideiussorē ex oblōne principali, ꝯ q̄ opponit bn̄ficiū īuētarij, si ex oblōne fideiussoria ꝯuenire vult eū creditor, tūc đt fidiussor ꝑ̄eptā eē oblōnē ex ꝯfusione. Sđ Dy. đt, φ ē ꝯfusa inquantum p̄t ꝯseq ex bonis debitoris, al's nō vt d. l. hn̄s à dbitor. §. qđ si hic seru⁹. & l. dbitor. s̄. đ sep. & ibi đ hoc Et lī vult, ne bn̄ficiū fidiussoris ī alteri⁹ p̄iudiciū vertat. l. nec au⁹. C. đ emā. li. Dicā pleni⁹ ī l. Stichū, aut Pāphilū. §. qđ vulgo. j̄. đ sol.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Fideiussoria extinguitur. Adde quòd regula huius legis vr̄ limitāda, vltra hoc no. nisi super fideiussoria sit lis cōtestata, ꝑ tex no. in l. seru⁹. §. j. s̄. de infamib. secundum Ang. hoc & in d. l. seruus. & ibi Bal. & vide Pau. de Cast. hic. Et quid in cessionario succedente post litem contest. cedenti, vide Bald. in l. j. in 8. q. C. de actio. & obl. & ibi etiam quid econtra. in 5. q.

b Ale. Inuentarium fecit. Si fideiussor succedit principali cū beneficio inuētarij, adde Cy. in l. fi. in §. in cōputatione. C. de iure delib. & alios doct. in l. debitori. C. de pact. Et de hac materia per Bal. in l. si vxor. de bo. aucto. iud. poss. & cum Bar. transit Sal. in d. l. debitori. C. de pac. & ibi per Pau. de Ca. in fi. & vide in l. si mandato meo. j̄. eo. & ibi Pau. de Ca.

LEX VI.

1 *An cū duæ oblōnes principales residēt in vna ꝑsona, electione vnius alia tollat.*

Si reus stipulādi. No. φ nā duarū oblōnū residētiū in vna & eadē ꝑsona, hæc ē, vt p ꝯtestōnē litis vna electa, alia tollat. Cōtra đ ī l. itē illa. ī fi. s̄. de ꝯst. pec. So. sm̄ Dy. hic sunt ambæ principales, ibi vna principalis & alia ac-
1 cessoria. Sđ hoc n̄ placet. † Quar̄ dic, duę pricipales oblōnes passiuæ n̄ tollūtur electione vt ibi, & l. 2. s̄. de duob. reis. hic ī oblōnib. q actiue dr̄. ¶ Op. d. l. si is q Stichū. s̄. đ act. & obl. Sol. ibi erāt pariter principales & ꝯ diuersos, & ex diuersis causis & iō n̄ tollūt electione. vt s̄. depo. l. j. §. si apud duos. & s̄. de his q deiec. vl' effu. l. pceptione, & l. q negotiat. §. si ex duob. s̄. de adm. tu. hic, n̄ erāt duę oblōnes pariter principales & ꝯ eūdē, & iō electione tollunt. Bart.

LEX VII.

Stipulatus sum à reo. Cōtinua cū l. se. Quæro, an pro oblōne ciuili possit accedere fideiussor? Et gl. dicit φ non. Dic vt dixi s̄. e. l. j.

LEX IX.

1 *Fideiussor de iudicato soluendo, an teneatur perempta istantia, & an post appellationem.*

1 Græce †Omni oblōni, siue re, siue verbis, p̄t accedere fideiussor. De materia huius l. vide. C. eo. l. j.

§. Et post. Post litis ꝯtestōnē p̄t accipi fideiussor, & fideius-
1 sor † de iudicio sisti a n̄ tenet b post sn̄ia. c h. d. &
a hic ē casus. q bn̄ n̄ reperit alibi. d ¶ Op. C. e. l. pe. gl. multū ē īuo-
b luit. Pet. đt, & bn̄ φ qnq; actor ē solicitus ī ꝓsequēdo litē, & tunc
c tenet, f donec durat lis, g vt hic. Aliqn̄ vero actor ē negligēs, & tūc
d liberat spatio duorū mēsiū, nisi ī cā publica vl' ī scripris sit fidiius-
e sor. Quæro, qd si n̄ ē sn̄ia lata, sđ cursu tp̄is h ē ꝑ̄epta istātia? Dic φ
f n̄ tenet. vt no. gl. in l. pe. C. eo. l. si seru⁹. s̄. de diuer. & tēp. psc. & l. cū
g lite mortua. j̄. iu. sol. Quæro qd si est appellatū, an teneat post ap-
h pellōnē fideiussor iud. solui? Est gl. in l. a. đ. j̄. iu. sol. ī fidiussor đ iu
i dicio sisti igl. hēmus in Auth. de his q ingr. ad app. in prin. Quæro vtrū fidiussor đ iudicio sisti patiat executionē? Dicā in l. j. j̄. iu. sol.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Iudicio sisti. Sed qd in fideiussor de defendēdo, dic idē φ nō tenet post sententiā. l. cū qrebatur. & ibi Bar. in fi. prin. j̄. iud. sol. & vide Pau. de Ca. h. c, q dicit. φ q ꝓmittit defender, ꝓmittit sister, &c circa prin. vbi nō tenetur post sententiā, quod est verū, ēt si ꝓmisisset cū exhibere parere mandatis curiæ, vt t3 Bal. in addi Spe. in ti. de no. ope. nun. in j. col. licet indecisum relinquat in l. eū ꝓ quo, s̄. de inius voc. & vide ibi Ale. & vide in l. 2. §. fi. qui satis. cog.

b Alc. ¶ Nō tenetur. Hoc verū, nisi ꝓmisisset eū repsentaret toties quoties sibi videbitur de quo in l. fi q s. j̄. de cust. reo. & no. in l. 2. §. fi. qui sat. cogan. testib. & vide Ale. in l. 2. §. fi. s̄. qui sat. cog.

c Pom. ¶ Post sententiam. Vide pro limitatione Fel. in c. in nomine domini. de

d Ale. Nō reperitur alibi. Adde similē casum in d. l. j. in prin. si ex noxa cā agatur iūcta gl. parua in verb. iudiciū, & ad hoc vltra tex. vide Bar. in l. vlt. C. eo. tit.

e Ale. Gl. multum. Idem qđ hic tenet Bar. in l. siue. s̄. qui sat. cog. & vide in ista materia omnino Ale. in l. 2. §. fi. e. ti.

f Ale. Tūc tenetur. Limita φ hic dr̄, nisi iam esset commissa stipulatio, qa licèt peruentum sit ad sententiam, nihilominus stipūo iam commissa dicatur. Ita dicit Ang. in l. si vero. in prin. qui satis. cog. & ibi remittit.

g Ale. Durat lis. Quid si dixi, promitto ꝑsentare toties quoties op⁹ fuerit? Dicit Ang. in l. 2. §. q exhibēdi, j̄. de cust. reo. & in l. finita. in prin. s̄. de dā. infe. φ liberabitur exhibendo bis, licèt multi illud dictum non sequātur. Quid si ꝓmisi aliquem ꝑsentare simpliciter, & eū semel ꝑsentaui, an sim liberatus? Dic φ sic gl. ē mēti tenēda, in l. duob. §. si ei q. de iureiur. in gl. in ver. exhibuerit, q̄ fuit ex inuentionib. do Bened. de Plum. pro quo bene facit; quòd not. ꝑ Bart. in l. dotis. s̄. de iu. do. & in l. eum qui calendis. de verb. oblig. in l. boues. §. hoc sermone. de verb. sig. per Bar. in l. j. j̄. ad l. Iul. maiest. de cuius intellectu vide Ale. in l. 2. §. fi. qui satis cog. s̄. Et quid si promisit sistere quties placuerit, vsque ad quantum tempus durat ista promissio? vide Bartol. in d. l. si quis reum. j̄. de cust. reo. & qđ ibi no. bar. de dictione, toties & Ang. in d. l. si finita. in prin. & no. gl. in l. cū qō. C. de leg. & bal. in l. 1. C. de his, quæ pœnæ nomine. Et per ꝑdicta vr̄ tex. intelligi hic. qn̄ promissio facta est de iudicio sisti ꝑ ꝑsente iudicio. secus si est facta ꝓ eo qui non venit ad iudiciū, sed dedit fideiussores de ꝑsentando. Nam per primam ꝑsentationem fideiussor est liberatus. ita loq̄t tit. s̄. si q s in ius voc. non ierit. & ita declarat bar. in l. j. in prin. s̄. si q s in ius voc. non ierit. Et dicunt doct. in d. l. 2. §. fi. qui sat. cog. Et ad ꝑdicta adde quæ dixi j̄. in d. l. si q s reum. de custo. reo & per Ro. in rub. C. de carb. edi.

¶ Adde φ ꝓmittēs ꝑsentare toties quoties non liberetur ꝑsentando, tenuit idem Ale. cons. 95. & 143. 2. lib. & Rom. cons. 15. sequitur Ang. Quid si quis promitat ad omnem requisitionem iudicis ꝑsentare aliquem, an liberetur ꝑsentando non requisitus, vide Rom. cons. 137.

h Ale. ¶ Cursu temporis. Hic etiam sm̄ Ang. in l. 2. §. fi. cum l. seq. qui sat. cog. Adde gl. inst. de fideius. in §. sed hodie. Adde Bal. cons. 272. inci. proponitur. 2. lib. vbi ponit, an fideiussor qui promisit expensas, si actor succumbet in causa, teneatur, si instantia pereat.

i Ale. ¶ Iudicio sisti. Adde Bar. in l. 2. in 1. col. j̄. iud. sol. vbi vide.

§. A tutore. Op. tutor testamētarius nō tenet satisdare, vt Inst. de satis. tut. §. j. ergo si satisdat non valet. l. sed si quis. § fi. si quis cau. Sol. fideiussor fuit hic datus scièter, sciēs se non teneri. l. j. in prin. s̄. vt legat. no. caue. & not. plene supra de do. l. patronus.

1 *Fideiussor non potest teneri in grauiorem causam, quàm reus principalis.*
2 *Fideiussor qui ꝓmisit viginti, cum principalis decem promisisset, non obligat.*
Negatio postposita signo vniuersali facit æquipollere suo contrario.
Dictio omnimodo, sine non, quid operetur.
3 *Vtile per inutile quando vitietur.*
Obligatio dicitur diuidua, & indiuidua secundum rem, super qua interponitur.
4 *Indiuiduum dicitur altero de quatuor modis.*

§. Illud cōe. Iste §. est subtilis. Fideiussor n̄ p̄t teneri in grauiorē cām, q̄ reus principalis, sed ī leuiorē sic
1 h. d. Op. de l. 2. s̄. e. & l. ꝓx. Rn̄deo, † Fideiussor non p̄t accedere ī cām grauiorē. altero đ quatuor modis. s. re, loco, tp̄e, & cā, vt Inst. de actio. §. plus aūt. & gl. h. d. & melius in l. si pupillus. s̄. de ver. ob.
2 † Quæro, principalis a ꝓmisit decem, fideiussor viginti, an in ali-
a quo teneat fideiussor? & gl. hic & oēs cōiter tenēt, φ in nullo teneat, & hoc probat qa hic đt oīmodo eos nō obligari & format Dy. q. Negatio postposita signo vniuersali facit æq̄pollere suo ꝯrio. l. legitimos. §. an ergo. s̄. de le. tut. & l. in bello. § j. j̄. de cap. sed hic postponit signo vniuersali, ergo, &c. Ia. de Are. dicit, oīmodo nō id ē, nullo mō. Et probat ꝑ l. 3. §. j. in fi. s̄. de admin. tut. & l. 4. §. j. j̄. rē pup. sal. fore. De significatione oīmodo, sine nō, hēs in tex. ī l. si cū exceptione. §. quaten⁹. s̄. qđ met. cā. in duab. gl. Scđo probat opi. Io. Fideiussor nō pōt in plus teneri tēpore. l. prox. & l. fideiussor obligari. §. j. ergo nullo mō tenetur in quantitate, & gloss. tenet in l. pecuniæ fenebris. in fine, s̄. de vsur. & inst. eodem. §. fideius
b sor. & ista est vera opin. b Ad contraria † respondeo. Primo facit
3 contra vtile per inutile non potest vitiari. l. sancimus. C. de do. & c. vtile. extra de regu. iur. lib. 6. & l. j. §. sed si mihi. s̄. de verbor. ob. Dyn. dicit, quòd obligatio est res incorporalis, & per consequēs indiuidua. l. j. §. si vsusfructus. supra ad l. Falc. Si indiuidua, vtile per inutile vitiatur. l. j. §. illud. supra. de aqua quotidiana & æsti. & l. pecuniæ. s̄. de vsur. Istud est nihil dicere: qa oblō censet diuidua, & indiuidua, secundum rem, super qua interponit, vt dicit ipse Dy. in l. 4. §. Cato. s̄. de verb. obli. sed res super qua interponit, est diuidua, ergo &c. Gul. de Cug. ī l. certi condō. §. qm̄. s̄. si cer. pet. dicit, φ erat indiuiduū rōne formę: qa tex. disponit hic sup forma ipsi⁹ oblōnis, qual'r fiat, & hic actus dr̄ indiuiduus, & iō vtile ꝑ inutile vitiatur

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quæro principalis. Bal. in l. si vltra. C. eo. sm̄ vnum intellectum inducit illā l. cōtra opi. Dy. Et aduerte, qa accessorie bene p̄t se obligare fideiussor in plus, q̄ principalis, puta ad pœnā. vide in l. hi qui. j̄. eo. vel ad vsuras. l. cētū & ibi bar. s̄. de eo quod cer. lo. & j̄. eo. l. sicut reus. in fi. gl. & in l. 2. §. fin. s̄. qui satisd. cog. & ibi bal. & Pau. de Cast. hic.

b Alex. ¶ Vera opi. Facit ad q. no. per Bal. in d. l. sancimus. in prin. & Ang. & omnes. in l. j. §. pe. de ver. ob. & ibi vide de qua per Bart. in l. si non sortem. §. centum de cond. inde.

vitiat. Hoc t; Ia. Bu. sequēdo opi. Gul. Et sol. hui⁹ brocardi, vtile p inutile, ponit Dy. in c. vtile p inutile, ex de reg. iur. lib. 6. Cy. in l. sancimus. C. de don. & Gul. hic, & in d. §. qm̄. Tu dic tenēdo gl. in l. pecuniæ. §. de vsur. Aut loqmur in indiuiduis, & nō separabilib.
a & vtile p inutile vitiat. Aut loqmur ᵃin diuiduis & separabilib. & tūc nō vitiat, & pbat in l. j. §. illud. & §. Trebatius. ß. de aqua quot.
4 & æsti. Et dr̄ †indiuiduū altero de quatuor modis. Quoddā ē indiuiduū hoc ē īseparabile de nā, vt d. §. illud. & d. §. Cato. Quoddā ē indiuiduū rōne volūtatis ɔhētiū. vt l. Pedius. §. j. ß. de arb. Quoddā ē indiuiduū rōne depēdētiæ, vt principale, & accessoriū. vt l. tūc inutile. de pec. de. Quoddā ē indiuiduū rōne formæ, vt hic. & ista erāt verba Ia. But. ¶Op. scd̄ò de l. hactenus. in fi. cū l. seq. ß. de ɔst. pec. Sol. Aliud in ɔstituta pecunia. vt l. si vero. §. si post creditā. ß. mā. ¶Opp. de l. pecuniæ. ß. de vsur. Sol. ibi in separabilib. ¶Opp. de l. rogatus. ß. mā. Sol. ibi intercessit in maiorē quātitatem, q̄ sibi mādatū eēt, nō in maiorē, q̄ principalis teneat. ¶Op. de l. si a reo j. rn̄so. j̄. eo. Sol. ibi pēdēte ɔditione nulla est oblo & iō durior iudicari n̄ pt. ¶Opp. de l. 3. & 4. ß. mā. Sol. Ibi in his, q inuicē tenēt, & tenentur actione mandati, non principaliter, sed accessorie.

ADDITIO

a Pom. ¶Aut loquimur. Imo ex his q̄ sunt diuidua aliqn̄ vitiatur vtile per inutile, & est tex. hic, quē singulariter pōderat in d. l. sancimus. Sol. solus ad hoc, volēs per illū tex. q si maritus donet vxori vltra quingētos aureos, non fcā insinuatione per iudicē, & de hinc moritur vxore superstite, q talis donatio nō cōfirmabit in summa pmissa, morte mariti, volēs p inutilē adiectionem vitiari id qd̄ cōfirmatū ē, & vtile fuisset morte mariti. qd̄ tn̄ ego credo falsū & extra text. in l. si qs p redēptione. §. fi. ver. cæteris. in ver. fine aliqua distinctione. C. de don. vbi vult imperator, q oēs donationes valeāt, ēt si nō sint insinuatæ vsq; ad qngētos aureos, & sic vsq; ad sūmā pmissam. Nec obst. si diceret, q illa lex dēt intelli fm istā, qa loqtur gnālr, & iō n̄ huic derogar dēt qa loqt spālr fm gl. in l. sciēdū. ff. de verb. ob. & ē tex. in l. hac cōsultissima. C. q. test. fac. poss. iūcta l. pposteri cū seq. C. de test. & ibi gl. qa dr̄, imo nō solū loqt gnālr, sed ēt dicit tex. fine vlla distinctione ita q cōprehendit oēs donationes, & ēt illā de qua fit mētio in l. donationes, quas parētes in ver. nō amplius. C. de do. inter vir. & vxo. q imo donationes nō probāt hoc, qa bn̄ est clarū quod dicit, donationes factas vltra qngētos aureos & sine insinuatione infirmari, qd̄ intellr vltra pmissam summā, no. in summa pmissa, cū nō dicat in totū. Et q ita intellectū sit, est tex. in d. l. sancimus. §. si qd aūt & ibi bal. C. de do. qd̄ no. qa est magna. Sol. autoritas Quid aūt sit in dictis testiū, vide Old. cōs. 37. & vide vnū verbū Ale. cōs. 17. vol. 4 & Ro. cōs. 66. & Capr. cons. 21. col. pe. & Ro 245. & Car. cō. 27. & Imo. 137. & Bal in c. ad audiētiā. de rescr. cū his q̄ ibi scripsi, & tex. in c. si qs. & Fel. in c. cū sup. de of. deleg. & ibi Barb. & Rom. sing. 715. & Pau. in c. j. de re iud. gl. in cle. j. de test. & gl. & ibi Bar. in l. de his. ß. de trās. & Bar. in l. iuris gētiū. §. si paciscar. ff. de pac. Are. cōs. 106. in x. dubio; & bal. 26. col. fi. in j. pte. & Alc. 38. vol. 2. & 72. col. pe. ad fi. eo. vo. vbi loqt, an si fiat dispositio duplex annexa circa vnā psonā, q n̄ fuit capax vnius ex illis dispositionib. vr̄ & alia, Pau. in c. cū I. & A. in vlt. notabili. de re iu. vbi ponit, qn̄ in aliquo sint testes similes inhabiles. & Ale. vol. 3, cōs. 105. in fi. vbi loqtur in libello. & bal. cons. 42. in j. pte, vbi loqt, qn̄ in cōpromisso est admistus inhabilis cū habili, & qn̄ esset p talem est laudatū cōtra formā cōpromissi. & Ro. 454 vbi loqt in missione facta est primo decreto, debito partim vero, & partim falso. & Anc. primo vbi declarat hūc tex. & loqt in snia arbitri. & bal. omnino cōs. 475. vbi plane loqtur in duob. procuratorib. cōstitutis, an si cōstō nō valeat quo ad vnū, saltem valeat quo alium 85.

§. Si quis Stichū. Alternatiue oblōni n̄ pt accedr̄ fid. iussor. h. d. Glo. hic nihil dn̄t. Tex. in-
a nuit ᵃhic, q vna & eadē sit oblo principalis, & fidiussoria, vt ī ver. scd qa & ī aliā &c. tex. ī l. gnālr. ß. e. vr̄ dicer q sint diuersæ. So. dic, q sūt duæ: scd̄ rspectu pluriū ē vna, ar. l. 3. ī fi. ß. d̄ duob. re. & l. nemo ē q nesciat. ¶Quero. qd vult dicer gl. ī ver. in aliā q̄ icipit, qa hęc de toto. & vult innuer, q fidiussor ī toto, principalis in pte: n̄ ē vērū in pte: qa teneor ad exhibēdū l. Stichū d̄ sol. scd vult dicer alia. l. j. §. si qs simplr. ß. de verb. obl. & sic alia dr̄: qa fideiussor alternatiue, principalis pur, & n̄ eodē modo est in obligatione res eadē.

ADDITIO.

a Ale. ¶Tex. innuit. An sit vna oblo principalis & fideiussoria, vide quod dicit Bar. in l. cum qs sibi, aut Titio. circa fi. j. de sol. & tex. in ea. l, §. fi. ibi suam obligationem.

§. Idē Iulianus ait. Quo ad electionē fideiussor n̄ pt ī cām duriorē accedere: sed in cām leuiorē sic. h. d. ¶Op. de l. si Stichū. j̄. e. in prin. Sol. Ibi erat electio rei, hic creditoris. Nā si esset electio debitoris, accipit fideiussor, tūc est alia oblo: qa vnum volet debitor, & aliud fideiussor, vt in ɔrio. hic verò est electio creditoris, ideo non est alia.

LEX XI.

1 *Beneficium diuisionis non potest opponi post solutionem.*
2 *Beneficium diuisionis quando possit opponi ante.*
3 *Beneficium diuisionis pōt opponi post litē n contestatā, & sic ante sentētiam.*
Exceptio diuisionis est verè peremptoria.
Exceptio diuisionis quæ competit tutorib. quia exemplo diuisionis de fideiussorib. opponi potest post litem contestatam.
4 *Exceptio diuisionis potest opponi post sententiam, nisi sit appellatum.*

Si dubitet creditor. Si dubitet an fideiussor sit soluēdo, n̄ pt opponi bn̄ficiū di-
1 uisionis simplr. h. d. ¶†Quæro, vtrū bn̄ficiū diuisionis possit opponi post solōnē: Et dt Dy. q nō. l. si testō. §. 2. vers. scd verior. j̄. eo.
2 ¶†Quæro, an bn̄ficiū diuisionis possit opp. añ litis ɔt. Et Dy. dt. Qñ q; ē certū fideiussorē eē soluēdo, & tūc indistinctè pt. l. fi. C. e. & §. si plēs. Inst. e. ti. Fallit in casib. ibi no Qñq; ē certū, q fideiussor n̄ ē soluēdo, & tūc n̄ pt opponi l. inter fideiussores. j̄. e. In dubio stamus huic legi. Ita dt Dy. Sd nonne prius dēt excuti vnus, & p talē excussionē dēt pbare creditor illū nō esse soluēdo, vt dr̄ in duob. reis, vt in Auth. de duo. reis. §. j. sed nō pōt aliud dici, nisi q secus sit ī isto bn̄ficio, q̄ in bn̄ficio d̄ duob. reis. vt colligit ex verbis legis: nā epl'a diui Adr. ita demū ɔcedit bn̄ficiū diuisionis, si ɔfideiussor est soluēdo. Vñ ille q opponit exceptionē diuisionis ex illa epl'a, dēt pbare id, qd̄ ē cā suæ intētionis, s. ɔfideiussorē esse soluēdo, vel satisdare: vt hic. Sed p auth. de duob. reis, diuisio dēt fieri simplr. Excipit, si apparuerit correū esse absētē, vl nō esse soluēdo. Vñ relr̄het exceptionē sine aliqua ɔdōne, actor vero si vult illā excluder, dēt onder d̄ discussione p q̄ appareat inopia, vl abū-
3 tia correi, & sic dēt docer id, qd̄ ē cā suæ replicationis. †Quæro, an post litē ɔtestatā possit opponi exceptio diuisionis ex epl'a? Gl. q n̄. Inst. e. §. si plures. & sic dt, q ē exceptio anomala, vt ibi no. Sd Pe. dt. idē, q añ lit. ɔt. dēt opponi, tn̄ dt q ē dilatoria, qa n̄ principalr opponit ad perimēdū, scd ad dirimēdū. d. §. si plurs. & idē t; Cy. C. de pb. l. exceptionē. ī vlt. q. & C. eo. l. fidiussor. Sd tex. & gl. ī d. l. fidiussor. C. e. dn̄t q pt opponi añ snīā. & idē t; Dy. & idē Spe.
a de renū. & ɔcl. §. j. ver. in primis. & vers seq. qd puto verū, ᵃ qa hæc exceptio vere ē pēptoria. Nā fcā diuisione fideiussor p altero nō pt teneri, vt j̄. ea. l. inter eos §. cū iter. vñ idem ē peter diuisionē, & peter pēptionē actionis p pte ɔfideiussoris. Vñ n̄ ē verū, qd̄ dt Pe. Nec obst. d. §. si plēs. & j̄. e. d. l. iter eos. §. j. q dn̄t inspici, an sit soluēdo tpe lit. ɔtestatæ: qa faciūt p ista pte. Qūo. n. posset sciri, an sit soluēdo tpe litis ɔtestatæ, nisi lis eēt iā ɔtestata? Vñ qd̄ ß. dixi, q añ possit opponi, ɔcedo, scd dēt reseruari post. Nec obst. si dicat, qd̄ ī litis ɔstōne negauit, vt j̄. dicā pximo § de exceptiōe diuisionis q̄ ɔpetit tutorib. idē dico: qa hmōi exceptio exēplo fideiussorū est ītroducta. l. j. §. nunc tractemus. ß. de tut. & ra. distr. saluo eo qd̄ dicā in l. inter eos. §. j. j̄. eo. De bn̄ficio vero diuisionis quod ɔpetit duob. reis, dic idē, quod in beneficio Auth. de fideiussorib. vt dicā
4 in l. exceptiones. ß. de exce. ¶†An aūt possit opponi post snīā exceptio ex hac epistola? Dy. dicit q nō, qd̄ intelligo, nisi sit appellatum. l. fideiussor. C. e. ti. & ibi no. & in Spe. ti. de renū. & conclu.

CONCORDIA.

¶Si dubitet. Pro ɔcordia aduerte: q pōt opponi post litē cōtesta. exceptio diuisoria ex epistola diui Adriani, fm Bar. in hac l. si dubitet. ɔriū tn̄ tener allegat in l. inter eos. in §. fi. j̄. e. tit. Tu dic qd̄ dt in hac l. si dubitet. post multas opi. relatas, sua ɔclusio n̄ ɔriat in d. §. fi. qa dt q pt opponi ante lit. ɔt. fm opi. Pet. Sed eius discussio & examinatio debet reseruari post lit. cont. qa alr non esset possibile sciri, an esset soluēdo tpe litis ɔtestatæ. prout ibi exigit, & ita ītelligat. j. opi. Itē illud per verbū posse, q nō inducit necessitatē. l. sæpe audiui. vbi gl. & doc. ff. de of. psi. cū sim.

ADDITIO.

a Ale. ¶Puto verū. No. singularē casum, q beneficiū diuisionis pt opponi post litē cōtestatā, qn̄ dubitatur in fideiussore, an sit soluēdo, & c. cōtrariū vr̄ sentire Bar. in l. inter eos. §. fi. j̄. eo. & vide Bal. in d. l. exceptionē. in v. q, vide l. bona. j̄. de iur. fisc. ponit ēt Bal. in d. l. exceptionē. q. d in beneficio excussionis, de quo p Bal. in auth. hoc si debitor. in fi. de pig. Et ad Bar. hic; adde Bal. in l. fi. C. de cōst. pec. Quid de exceptione cedēdarū, vide Bal. in auth psente. C. de fideius. & limita. t per bar. in l. 3. § fi. ß. de duob. re. & adde q exceptio cedēdarū pt opponi ante sententiā ad ipsam impediendam. & si non fuerit tunc opposita, an pt opponi post ipsam sentētiā vide oino per Pau. de Ca. in l. si mādato meo. j̄. eo. & qd̄ ibi de exceptione diuisionis, q̄ oritur ex sententia, vt ī casu. l. Paulus. ß. de re iu. & opponi pt post snīā & si simplr renūciat beneficio diuisionis, non vr̄ renūciare beneficio diuisionis, qd̄ mihi cōpetit ex snīa.

1 *Negans se fideiussorem, an perdat beneficium diuisionis, & quid operentur illa verba, nego narrata, prout narrantur.*

§. Ita demum. Dr̄ q fideiussor, qui negat, amittit beneficium ᵃ diuisionis. Et ex hoc textu. concludunt

ADDITIO.

a Ale. ¶Amittit beneficiū. Adde tn̄ q talis negās, vr̄ recuperare bn̄ficiū si pœniteat ante litē cōt. l. electio. §. si is quem. cū ibi no. & ibi bal. ß. de nox. & Ang. & Imo. in l. sed hoc ita. §. j. de re iud. & Ang. hic. itē nisi eū pœniteat negationis, antequam agens eū probet esse fideiussorē. l. de ætate. §. fi. & ibi bal. de inter. act. Facit l. fi. ß. de rei vē. & ibi vide q̄ dixi post Bar. Et no. qa p istū tex. no. bal. in auth. cōtra q propriā. C. de non num. pe. quòd negans se fideiussisse perdit beneficium excussionis, & cedendarum, & no. q d operētur ista verba nego narrata put narrantur & est no. istud dictum. qa Imo. dicit se alias bn̄ fuisse lucratū de hoc dicto, & qd̄ no. Bar. in l. ēt. § licèt. ß. sol. ma. & seq. Imo. in d. l. sed hoc ita. § j. & quod no. bar. in l. si prius. in v. op. primæ partis, de ope. noui nū. & qd no. Inst. de act. §. eque. p Arc. & sic vide hic Bar. q p talē negationē n̄ vr̄ negar libelli circūstātias. Itē dicit Bar. in rñdēte positionib. in d. l. si cui. §. j. alleg. Spe. & vide bal. in l. j. in 4. co. C. de ædil. act. & facit qd̄ dicit Inn. in ca sup literis. de rescr. vbi dixi, q si vnū narrat, & aliud cōcludit, tali cōclusio reiicitur, & cōtra bar. vr̄ tener Bal. C. de lit. cōt. l. j. Cū opi. Bar. hic transit simpliciter Pau. de Ca. & vide q scripsi post Imo. in d. l. sed hoc ita. ß. alle-

cõcludũt qdã, ꝙ post litẽ ɔtestatã ñ possit opponi: qa litis ɔtestatio vt plurimũ fit ꝑ negationẽ. Sed dic, ꝙ mẽdaciũ circa illud qđ est cã bñficij, facit ꝑdere bñficiũ, vt si socius negat se sociũ, ꝑdit beneficiũ societatis. l. si vnus. §. fi. s. ꝓ soc. Simile ĩ filio, q esti ptãte, si negat se esse, vl' fuisse in ptãte, tũc admittit bñficium. l. sed si
1 ex pte. & l. j. s. qđ cũ eo. Ita hic in fideiussore, †si negat se fideiussisse, ꝑdit bñficiũ diuisionis: qa negat id, qđ est cã bñficij. l. sed hoc ita. §. fi. de reg. iu. sed in litis ɔtestatione, nego narrata ꝓut narrãt esse vera, nõ dico me nõ esse fideiussorẽ: iõ nõ perdo beneficiũ.

1 *Filiusfa. fideiubens pro patre tenetur insolidum, licet habeat exceptionem.*
2 *Executio contra filiumfa. qui fideiussit pro patre, & condemnatus insolidum, fit durante patria potestate.*
3 *Pater potest principaliter, & accessoriè obligari pro filio.*
4 *Filius soluens pro patre ex necessitate præambuli contractus, nõ videt donare*

§. Filiusfamilias. Filiusfa. ꝓ pře vtil'r fideiubet, & ex hac cã př qđ iussu, & de ĩ rẽ verso tenet, &c. filio emãcipato solueñti đ peculio castrẽsi subuenit. h. d. vsq; ad fi. ¶Op. ꝙ fili⁹ ñ possit fideiuber ꝓ pře, q cẽset ea. ꝑsona, C. de impu. & ali. subst. l. fi. qa idẽ ꝓ se ipso obligat⁹ eẽ ñ pt. l. hrs à debitor.
1 §. suo tuo. j. e. Sol. cẽset ea. ꝑsona quo ad qd, & nõ ꝑ oĩa. ¶†Quæ
a rõ, an asit verũ, ꝙ filiusf. teneat ingtũ facer pt: Hic vř dici ꝙ sic. ɔ p l. pe. s. qđ cũ eo. vbi insolidũ tenet, licet hẽat exceptiõẽ. & ex hoc hẽm⁹ formã libelli, ꝙ ĩsolidũ pt ager: ipse vero pt exceptionẽ op
b ponẽ. ¶Quero, dř hic, †ꝙ fili⁹ durãte přia ptãte pt ĩsolidũ ɔdẽ
a nari, sed an durante patria potestate potest fieri executio? Et glo. in l. 3. §. sed vtrum. s. de minor. in glo. super ver. conueniri. tenet ꝙ non. l. quod si minor. §. si seruus. e. ti. Doc. ibi tenẽt ɔ: qa posito ꝙ nõ possit fieri executio, tñ pt cedere bonis. l. cũ & filij. C. q bo. ce. pos. & inst. de noxa. §. fi. cũ sua gl. Sđ si fili⁹ ñ cederet bonis, dẽret đtrudi in carcerẽ, & sic p3 ꝙ fit executio. & hoc t3 gl. s. sol. ma
5 l. si filio. ij. ¶Ad ver. sđ an op. obl'o †principalis & accessoria non pñt ɔcurrere ĩ ea. ꝑsona. l. gñal'r. s. e. ti. sed hic dř, ꝙ tenet př vt principalis, & qđ iussu, ğ &c. So. Iac. de Are. đt hic ꝙ si fili⁹fa. fideiussit principal'r aĩo nouãdi, ꝓmittẽdo, merito tenet qđ iussu. Ad aliud qđ dř đ ĩ rẽ verso, dic ꝙ tenet alteri mutuãti filio, ſm gl. vl' filiusf. ĩtercessit aĩo nouãdi, & sic nũq̃ reperit, ꝙ teneãt pricipal'r, & accessorie. Tu dic ꝙ ñ pt teneri vt pricipalis, & fideiussor ꝓ seipso sed bene põt teneri principal'r, ꝓ se, & accessorie ꝓ alio, vt filio: licet illæ dũæ obl'ones tẽderẽt ad idẽ, arg. s. de duob. reis. l. reos. in prin. ¶Venio ad ver. planè. Op. ꝙ dẽmus inspicere tps ɔtc⁹. l. fi. s. ti. j. & l. si filius. s. de verb. obl. & sic ñ hẽret fili⁹fa. actionẽ. Gl. soluit. hic interuenit nou⁹ ɔtus. Sed li ñ placet: qa hic ñ q̃rit đ actio neq; orit ex illa solutiõe, sed ex veteri ɔtu. Itẽ hic ñ posses dicere ꝙ sit ɔditio potestatiua: nã retrotrahit: qa hic soluit ex necessitate, & sic retro trahit. l. j. s. q pot. ĩ pig. hab. Vera est ğ solutio, ꝙ hic dř ꝙ dat vtilis ex æqtate, vl' in fcõ ñ ex pambulo ɔtu: sđ ex lege rõne pambuli ɔtus. Ita đt tex. in l. si vero ñ remunerãdi. §. si filiofa. s. man. ¶Op. ſm Dyn. qa ab initio tenet př filio naturaliter: tñ ergo ñ põt ɔfirmari. vt s. de actio. & obli. l. obligatiões. & l. qđ ab initio. j. de reg. iur. Sol. hic interuenit nou⁹ ɔtus. Vel dic, vt dixi ꝙ nõ dat ex ꝑcedẽti ɔtu: sed à l. vtilis. ¶Op. de l. liber hõ. s. đ ver. obl. vbi dř, ꝙ ex qua cã q̃ris mihi, ex ea. cã nõ possum tibi obligari. Solutio, đt Dy. hic fideiubẽdo ꝓ pře, nõ obligat illũ, apud quẽ fideiussit sibi, & iõ nõ põt quærere patri, immo obligat se ei, & iõ př obligat sibi. Hoc nõ placet: qa hic nõ q̃rimus de obligatiõe, q oritur ex ꝓmissiõe fcã à filio creditori, sed de obligatiõe, q orit ex mãdato, ꝙ vř fieri à pře ipsi filio fideiussori, ꝙ soluat, vt l. indebitã. s. de ɔdi. indeb. quo casu si filio mãdaretur ab alio quærere-
4 tur patri, & sic obstat ɔrium. Dic ergo, ꝙ hic př nõ tenetur ex ɔtu, sed vtili data à l. ¶Op. ꝙ †filius soluẽs ꝓ pře videatur donare. vt C. de neg. gest. l. si filius, đt Dy. solue vt ibi. Tu dic ꝙ ibi fili⁹ soluit sponte. hic ex necessitate pambuli ɔtus, & sic nemo in necessitatib. liberalis existit. l. rẽ legatã. s. đ admin. leg. facit l. hrdes. §. si filius. s. famil. ercis. & facit ad ea q dicã in l. Stich⁹ hẽt. s. đ pec. leg.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quæro an. Adde Bar. in l. maritum. & ibi Sal. s. sol. mat. & in l. ex diuer so. § fi. e. tit. & in l. sunt qui in id. s. de re iu. Adde l. 2. supra quod cũ eo. & l. ei⁹ rei. & in l. si ex alio. C. quod cum eo.
b ¶Quæro dr. Adde Bar. in l. quoties. 2. de nox. & bal. in l. si ex alio. C. quod cum eo, ꝙ no. hic ꝓ filiisfa. mercatoris, si nolunt detrudi in carcerem, faciant se emãcipare, & vult hoc dicere, quia filius emãcipatus, & sui iuris ñ tenet, nisi in quantũ facere pt, secus in filiofa. q tenet insolidum, vt in l. 2. & ibi no. s. qđ cũ eo. An aũt possit fieri executio in bonis pris, quatenus sibi đbet ꝓ ltima, Pa. de Ca. hic ponit, & Gul. ĩ l. si qua pœna. s. de his q sunt sui, vel alie. iu. Spe. de exec. sen. §. fi. ver. ꝙ si fili⁹ insolidũ, dic vt in l. 2. & ibi no. qđ cum eo.

LEX XII.

1 *Dispõ huius l. hodie non habet locum ex quo filiusfamilias habet hæredem.*

Qui contra. Vbi nulla subest obligatio, non põt accedere fideiussor. h. d. ¶Opp. ꝙ pater dãdo fideiussorẽ, vř approbare ɔtũ. l. sed Iulianus. §. pe. & l. seq. s. ad Macedonia. Sol. Dy. đt ꝙ hoc dẽt intelligi qñ př errauit, sec⁹ si sciuisset: qa tũc vř approbare. l. sed Iulianus. §. pen. & l. seq. s. ad Maced. Alij doc. dñt ɔ, & bñ, & idẽ Rayn. de for. qa đt Dy. ɔ istũ tex. cũ nulla est obl'o post mortẽ, ğ př nõ posset eã approbare, ɔria loquunt
1 filio viuẽte. ¶†Quæro, an hæc lex hẽat locũ hodie? & dic ꝙ non qa filius hẽt hrdẽ hodie, q eius ꝑsonã sustinet, vt ĩ Auth. de hær. ab intest. & ita tenet gl. s. ad Maced. l. creditorẽ. ¶Op. ꝙ př nõ teneat de peculio filio accipiẽte mutuũ. vt l. pe. C. ad Maced. Sol. đt gl. intelligo hic alio celebrato ɔtu, & sic ñ referas ad mutuũ. Vl' al'r đt gl. ĩ d. l. creditorẽ. qđ ɔ patrẽ dat actio, licet obstet exceptio & iõ dãdo fideiussorẽ, vř approbare obligationem de peculio. & hæc solutio magis placet, & vř ꝓbari ĩ tex. d. l. pe. C. ad Macedo.

LEX XIIII.

Si mandato meo. No. ꝙ mandatarius, & fideiussor, hẽnt bñficiũ cedẽdarũ, vt hic, & l. fideiussor. đ q plene dicã. j. e. l. si stipulatus. §. j. & j. ti. j. l. modestinus. Gl. ĩ verb. ꝑstiteris. op. & ñ soluit, vide eã, & incipit, vt & s. ibi l. si re⁹. sđ ibi erãt pariter pricipales & ɔ eũdẽ, hic ɔ diuersos. Dyn.

LEX XV.

Cum reus. Dicit gl. ꝙ hęc lex dẽt ĩtelligi qñ exceptio cõpetẽs fideiussori erat ꝑsonalis, ita ꝙ sibi tñ ɔpetebat, ꝙ placet: qa si ɔpeteret principali, opponeret eã ex ꝑsona sua. Præterea, sicut obl'o fideiussoria ñ ɔfundit ꝑ principalem quãdo noceret actori. vt j. eod. l. hæres. §. quod si hic seruus, ita quãdo noceret debitori, vt hic, cum glo. quod tene menti.

LEX XVI

a Si stipulatus esses à me. aFideiussor potest opponere exceptionẽ ex persona rei, eo inuito. hoc dicit.

ADDITIO.

a Alexan. Si stipulatus esses à me. Et ad hãc l. bene facit tex. no. in l. si cui. C. de non nume. pecu.

1 *Pactum vnius ex fideiussoribus non præiudicat creditori contra alium fideiussorem agenti.*
Modus adiectus in vltimis voluntatibus inducit dispositionẽ, idẽ in cõtractib.
2 *Fideiussores plures si intercedunt, diuersis temporibus, vnus non videtur intercedere contemplatione alterius.*
3 *Beneficium cedendarũ, quando obstet creditori agenti contra fideiussorem.*
4 *Exceptio cedendarum, an obstat creditori, quando ille, contra quem est fienda cessio, non est soluendo.*
5 *Creditor si restituit pign⁹ đbitori, & agit cõtra fideiussorẽ, an ei obstet exceptio.*

1 §. Si ex duobus. †Pactũ vni⁹ ex fideiussorib. ñ pǫiudicat creditori ɔ aliũ fideiussorẽ agẽti. ¶Op. fideiussori dẽt cedi actio. l. fideiussor. j. e. sđ ñ creditor ñ pt cedeẽ repellit exceptiõe cedẽdarũ. l. Stichũ. §. si creditor. j. de sol. & l. si pupillus alterũ. s. de admi. tu. Timore huius ɔrij sunt plures sol'o nes. Vna est, ꝙ ille, q ꝑmo liberat ñ tenetur in effectu. l. quãuis. §. Marcellus. & §. si mulier. s. ad Velle. & l. si Titius. j. e. & illa est vera in se, licet sit diuinare, & ẽ vera, ꝑ l. si ꝓcurator. §. si liber hõ. s. mã. Scđa sol'o est, quod fideiussor ɔsensit liberationi alterius, & tũc ñ pt opponere exceptionẽ cedẽdarũ. Ita glo. t3 in l. 2. C. eo. & ibi t3 Cy. dicẽs, quod Dy. eo audiẽte tenebat eã. Hãc etĩ t3 gl. in l. nisi. de pac. & ista est vera in se, licet sit diuinare. Tertia est quod illũ liberauit ad tps. Illa nõ est bona: qa ad tps obstaret exceptio. l. si mãdauero tibi. in pri. s. mã. Alia est, quod ille, cũ q trãsactũ fuit, fideiussor fideiussoris fuit. Truffa est, licet sit vera in se. Alia est, quod bñficio cedẽdarũ rnunciauit. Ista ẽ no. Gl. t3 eã in d. l. nisi. s. de pac. tñ licet sit vera, ñ bñ ɔgruit literæ. Alia est quod ibi de rigor, hic de ęqtate. & gl. in l. 2. C. e. eã t3. Sđ ñ placet: qa tex. đt hic nulla exceptiõe, sđ oĩs exceptio, ẽ đ ęqtate. l. q æqtate. s. de do. except. Ex li apparet, quod nulla æqtate repellit creditor. Alia sol'o est, quod pcĩn ñ intercessit, sed datio, vt ñ peteret: gl. rprobat. & bñ. qđ no.
2 †qa ex hoc ꝓbat. ꝙ sicut in vltimis voluntatib. mod⁹ adiect⁹ inducit dispositionẽ, & ex eo pt agi. l. fi. C. de his q sub mo. ita in ɔtib. qđ no. Alia sol. est Mar. q tenet Azo, & illa est vera, & Iaco. đ Are. tenet eã, & dicit, Quandoq; fideiussores fideiubẽt respectu mutui piculi: qa nõ fideiuberẽ sine te, nec tu sine me, & tũc hẽt locũ bñficiũ cedẽdarũ. Qñq; fideiubẽt nõ respũ mutui piculi, vt primo fideiussi, postea tu, & sic ñ ɔtẽplatione alterius primus fid. iussit: & tunc in casu isto si liberaui ſm fideiussorẽ, ñ possum opponere bñficiũ cedẽdarum. Et ista vř ꝓbari ꝑ l. si Titius. j. eo. & istã t3 Old. & mihi placet. Alij dicunt, ꝙ in ɔriis liberauit principalem, hic liberauit fideiussorẽ, & ita dicunt Dyn. dixisse. Ratio est: quia liberato principali, nullum remedium hẽt fideiussor: ar. eius quod no. j. eo. l. vt fideiussor. Sed non placet: quia eadẽ ẽ rõ in cõfideiussore, q est in correo, ergo &c. l. si pupillus. s. de admi. tut. Præterea, superest aliud remediũ. s. actio mãdati ɔ principalẽ
3 vnde tene primam. Et ideo †pro declarõne distingue. Quãdoq; creditor non potest cedere actionem ex natura obligationis: quia sibi nulla competit actio, & tunc nõ obstat exceptio ceden-

darũ, d.l. quis. §. si mulier. & §. Marcell⁹. ʃ. ad Velle. & l. si ꝓcurator. §. si liber hõ ʃ. mã. & hic in pma sol. Qñq; ñ pt cedere fcõ dbitoris. & idẽ in l. his. §. si duos. in fi. j. đ sol. & hic ĩ fi. gl. Qñq; ñ pt ceđ ẽ fcõ ipsi⁹ creditoris, & tũc, aut ille ali⁹, q petit cessionẽ, ꝯsensit liberatiõi, & tũc ĩputet sibi, vt hic, & C. e. l. 2. in 2. gl. magna. & l. ni si. ʃ. đ pac. Aut ñ ꝯsẽsit liberatiõi, & tũc, aut fuit r̃nũciatũ bñficio cedẽdarũ, & secur⁹ ẽ creditor, vt hic, fm vnã sol'õẽ, & no. ʃ. đ pac. l. 2. Aut ñ ꝯsensit, & tũc aut fideiusserunt simul, aut diuersis tpib.

2 Primo casu obstat exceptio[a] cedẽdarũ. l. Stichũ. §. si creditor. j. de sol. & l. si pupillus. ʃ. de admi. tu. Rõ est: qa videt̃ fideiubere rõne mutui piculi. Scđo casu, Aut fuit liberatus ille fideiussor, q intercessit postea, & agit̃ ꝯ p̃mũ, aut eꝯ. Primo casu, nõ pt opponi exceptio cedẽdarũ creditori: qa ille ñ intercessit ꝯtẽplatione illius vltimi fideiussoris, vt hic fm sol. Mar. & Azo. q̃ vera est, nisi ab initio erat ꝯuẽtũ, q alius daret̃, qa tũc vident̃ simul dari, vt j. đ so. l. Modestinus. Scđo casu, obstat exceptio: qa scđs fideiussit ꝯtẽplatiõe p̃mi: sed in pignore hoc ñ haberet locũ qa sem p qs vr̃ ĩtercedere ꝯtẽplatione obl'onis bonorũ p̃sentiũ, & futurorũ, vt C. q̃ res pig. ob. pñt. l. fi. & obl'o pignoris dẽt cedi, sicut obl'o ꝯ fideiussorẽ. l. 2. C. e. & intellige q ab initio fuit ꝯcta obl'o p̃sonalis cũ obl'one bonorũ, vt no. p doc C. eo. l. 2.

3 ¶† Quæro, pone qđ in eo casu, in q̃ dẽt fieri cessio ille ꝯ quẽ dẽt fieri, ñ ẽ soluẽdo, & dico, ego liberaui eũ: qa ñ erat soluẽdo, an obstet exceptio? Et vr̃ q ñ, qa teneor ad fcm̃, si ñ facio qđ debeo, teneor ad interesse. l. si qs stipulat⁹. in fi. ʃ. de ver. obl. mõ facis dolo petere id qđ tua ñ interest, sed tua ñ interest q tibi cedat̃ actio, ꝯ &c. Et hoc vr̃ tenere gl. in d. l. nisi. ʃ. đ pac. Sđ ꝯ h̃ facit: qa vr̃ liberãdo eũ accipere pecuniã, & sibi donar̃ ʃ. de iure dot. l. vir ab eo. Præterea potuisset effici soluẽdo, & hoc placet.

4 ¶† Quæro, liberaui[b] fideiussorẽ, sed principalis est soluẽdo, an fideiussor mõ ꝯuẽtus possit opponere exceptionẽ cedẽdarũ? Et vr̃ q nõ: qa sua ñ interest. Dico sic in pignore, si creditor habeat pignus apđ se, & restituit, cum dẽat illud tradere fideiussori, tunc obstat sibi exceptio: qa inter erat poti⁹ eius ñ soluer̃ & pign⁹ r̃tiner̃, q̃ ĩ p̃sonã ager̃, vt j. de fur. l. itaq; fullo. sđ si habebat solum bona sibi obligata, tunc sufficit, si cedat actionẽ, & ꝓmittat đbitorẽ eẽ idoneũ, sed ĩ fideiussor̃, puto, si creditor est paratus ei dimittere, quãtum ẽ deterius nomẽ debitoris, propter fideiussorẽ liberatum, q tunc sibi nõ obstat exceptio, arg. eius qđ not. 2. de arb. l. vtique. Cætera quando liberauit pignora, dic vt C. eo. l. 2.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Obstat exceptio. Vide de ista materia no. per Spe. in ti. de cessio. actio §. 1. ver. sed q debitor me⁹. & ibi Ioan. And. Cy. in l. 2. 3. & 4. quæst. C. de pig. & Cy. & Iaco. Butr. in d. l. iubemus. C. ad Velle. & Spec. de renun. & conclu. ver sed pone eius domum. & versic. quid si creditor consensit.

b Alex. Quæro, liberaui. Adde nota. per Bart. & Cy. in l. 1. C. de transact. & Bar. in d. l. eandem.

LEX XVII.

1 *Hypothecaria, an possit cedi sine principali, & quis sit effectus.*

Fideiussor obligari. Fideiussor ñ pt teneri sine principali. ¶Opp. ʃ. e. l. 2. Sol. đt glo. fallit ibi. Tu dic, q ibi est nãlis obl'o, q̃ ẽ p̃ricipalis. ¶Op. de l. itẽ si fu⁹. ĩ fi. ʃ. đ stip. ser. Solue vt ibi.

2 ¶† Quæro an[a] hypothecaria possit cedi sine p̃ricipali? arg. q ñ, vt hic & j. e. l. §. fideiussor. & l. si mihi aut Titio. ar. ꝯ l. ex sextãte. §. Latin⁹. ʃ. đ exce. rei iud. & ad Tre. l. đbitor. & C. đ lui. pig. l. 2. Dicit Dy. credo q ñ possit cedi sine p̃ricipali, ar. legũ p̃mo allegatarũ. Ad ꝯriũ r̃ndeo, q ĩ casib. illarũ legũ superat nãlis fm vũ itell'm earũ legũ fm Dy. sđ ĩ d. l. đbitor fuit ꝯfusa ciuilis & nãlis. Vñ p eo ẽ gl. C. de hær. vel actio. vẽ. l. fi. In ꝯriũ ẽ gl C. de pig. l. vsucapio, & ʃ. de pig. l. j. §. cũ p̃diũ. Cy. in d. l. fin. đt, q Dy. se audiẽte ꝯcordauit illas gl. qa hypothecaria ñ pt cedi ex ñeo. l. fi. C. de hær. vẽ. ipsi principali đbitori sic. l. vsucapio. C. de pig. Istud idẽ t3 Spe. in ti. de cessio. act. §. j. versi. sed qd si cessi. Ego

b dico, q indistincte pt cedi hypothecaria sine principali[b] vt ʃ. de le. 3. l. Iulianus. in pri. đ pig. l. grege. §. cũ pignori. & C. si pign⁹ pig. dat. sit. l. 2. Nec obst. hæc lex: qa fateor q nõ pt ꝯstitui ab initio hypothecaria, seu fidiussoria obl'o sine p̃ricipali, vt hic, cũ sim. sđ bñ ꝯstituta pt separari, vt dictis legib. Nec obstat qđ no. C. đ her. vl' acti. vẽ. l. fi. vbi dr̃, q seq̃ret̃ q si cedẽs ageret p̃sonali, q cessionari⁹ pderet hypothecariã, qa p hoc ꝯcludit̃ q cessio ñ valeat, sed q possibile ẽ, q erit sine effectu. Hui⁹ ꝯ gr̃a videndũ ẽ qs ẽ effectus hui⁹ cessiõis s. qñ cedit̃ hypothecaria sine p̃ricipali. Ad h̃ r̃ndeo, qa qñ cedit̃ hypothecaria sola: qa p̃sonalis ñ subest, vt l. 2. C. đ lui. pig. tũc hẽt effectũ, qa al'r agere ñ pt p̃sonali. qđ ẽt ꝯtigit, qñ cedit̃ ipsi debitori, d. l. vsucapio. C. đ pig. & ʃ. de pig. l. j. §. cũ p̃diũ. Qñq;

c p̃sonalis subest, & fit cessio ex ñeo: & tũc aduerte, aut cessio fit ex cã merẽ dõnis. & hẽt effectũ, vt possit pign⁹ r̃tineri dõec sibi donatario soluat̃. d. l. Julian⁹. in pri. ʃ. đ lega. 3. Et puto q si donator, vl' h̃rs ei⁹ ageret p̃sonali, q tenet̃ ipsi donatario vl' legatario, q̃si ipsi⁹ dolo factũ sit, vt r̃s donata vl' legata ĩtereat, vt no. ʃ. de trãsa. l. fi. Si vero cessit ex alia cã, puto inspiciẽdum cãm, quare cessit. Si enim cessit ex cã emptionis, idẽ. l. 2. §. nõ tñ. & §. fecisse. ʃ. de hær. ven. Si vero ex cã pignoris, idẽ, cũ debitor soluẽdo, debitũ faceret cessare p̃sumptionẽ doli, vt C. de cri. stel. l. j. Itẽ talis creditor ñ posset agere hypothecaria, nisi vsq; ad quantitatem sui debiti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quæro an. Vide in l. cũ notissimi. C. de p̃scr. 30. ann. in gl. q̃ incipit, sed cũ p̃sonali. & ibi Bal. & Ang. & Bal. in fi. de hære. vel act. ven. Sed an cessa personali videat̃ cessa hypothecaria, vide Bar. in l. si hæres pecuniã. j. ad Treb. & in l. h̃rs a debitore, j. e. & no. p Bal. in l. si insolutũ. C. de act. & ob. Istis adde gl. & Bar. in l. si pignori. ʃ. fam. ercis. & vide Bal. in l. hæreditatẽ. de hær. vl' act. ven. & gl. in d. l. si hæres pecunia. Bal. alle. pro sing. in l. cũ oportet. §. fin. C. de bo. q̃ lib. & ibi in d. §. si habes tex. & gl. & Bal. q hypothecaria contrahitur antequam obligatio personalis contrahatur, quod no.

b Poma. ¶Sine principali. Et vide Alex. consi. 47. vol. 3. vbi in omnibus sequitur dicta Bart. hic.

a Alex. ¶Quandoque p̃sonalis. Vide Bar. in l. si constante. in pen. quæstio 3. qõ. princ. & quod nota. infra eadem § fin.

1 *Debitor proprie dicitur, a quo inuito ex torqueri potest.*

2 *Actio quando nascatur ex naturali sola.*

§. Qui certo loco. Nõ pt obligari fideiussor ĩ duriorẽ cãm. h. d. vsque ad §. cum fideiussor.

1 ¶† No. istũ tex. q debitor ꝓprie dr̃ à quo iuito pt extorqri: alias đbitor dr̃ abusiue, vt j. de ver. sig. l. đbitor. qđ facit ad multa. Quero vtrũ ex nãli sola nascat̃ actio? Gl. đt q sic. Aliqñ ex nudo pcõ. l. si qs argẽtũ. C. de dõ. & đ dotis ꝓmissi. l. ad exaction[a]. Cõtra no. ʃ. de act. & obl. l. nãles. Vltramõtani dñt, q ĩ obl'one, q̃ ꝯsensu ꝯhit̃ ex sola nãli nascat̃ obl'o: nec est ibi vinculũ ciuile. Ita no. ĩ l. legẽ. C. đ pac. Tu dic qñq; lex fouet pcm̃ gr̃a ipsius pci, vt ĩ ꝯctib. bonæ fidei, tunc pactũ dr̃ vestitũ ꝯsensu, & tũc orit̃ actio ex eis, & sic ñ orit̃ nudo pcõ vt in ꝯctibus, qui ꝯhuntur ꝯsensu, & ita est in ꝯctu, dotis, de iure antiquo. d. l. ad exactionẽ, hodie vero est ibi tacita stipl'o per ti. de rei vxo. act. quãdoq; lex fouet pactum ratione p̃sonæ, & tunc pactum remanet nudum, & ex hoc pacto oritur actio. l. etiam ʃ. de vsur. Et isto casu posset dicere verum ista gl. Quãdoque lex fouet pactum. sed pp pactum remanet nudum, & non oritur actio ex pacto, sed ex l. pp pactum. Et sic hæc gl. in exẽplo qđ ponit, non bene dicit. Ita dicit Iac. Bu. in d. l. legem. C. de pac.

§ Stipulatione in diem. Not. q ista obl'o dr̃ in pẽdẽti: ꝯ ʃ. tit. j. l. vsusfruct⁹ Sol. lex illa habet locum qñ ab initio vitium stipl'onis est certũ, vel ex parte rei, vel ex parte p̃sonæ stipulantis, vt ibi plene dixi.

1 *Conditio non impleta per defunctum, quando possit per hæredem impleri. Diabolus reuelauit glo. id quod dicit secundum Pet. de bellaperti.*

2 *Promittens ad certum tempus soluere, & si non solueret, promisit pœnam, si est mortuus anteq̃ interpellaretur, an facultas soluendi transeat ad hæredes*

3 *Obligatio fideiussoris concepta, si reus non soluerit, est conditionalis.*

§. Cũ fideiussor. Fideiussoria obl'o ꝯcepta si re⁹ p̃ncipalis ñ soluerit ex mora rei p̃ncipalis, vl' ex eius morte ꝯmittit̃. h. d. ¶Ad primũ qđ đt ex mora rei ꝯmittit̃,

1 Op. de l. ita stipulatus. ʃ. de ver. ob. Solui gl. & bñ, hoc iõ, qa p̃cessit dispõ in p̃sonã rei, cui⁹ mora nocet fideiussori: secus si simpl'r ĩcessisset à p̃cedenti ꝯdõne negatiua.[a]

a ¶Scđo hẽtis notare ex l. nr̃a, q si p defunctũ reũ ñ est impleta, ñ pt eã iplere h̃rs. Sđ ꝯ id, op. qa idẽ ꝓmitti dẽt hæredi, qđ defuncto l. dic. §. j. ver. nec vtimur. & l. quãuis ʃ. de arbi. Gl. đt, q hic decessit sine h̃rde. Pet. de Bellaptic. C. de ꝯdi. inser. l. pe. in 3. q. dicit, credo q huic gl. diabolus reuelauit id qđ dicit, & pessime dicit, ad ꝯriũ r̃ndet, ius implẽdæ ꝯdõnis trãsit ad h̃rdẽ ad euitãdã pœnã: hoc est verũ, qñ in ead. p̃sona p̃cessit dispõ & ꝯditio, vt in ꝯrio: hic in p̃sona vnius p̃cessit dispõ. in p̃sona alteri⁹ ꝯdõ. ideo non trãsit ad hæredem. Dy. hic vr̃ tenere gl. istam. Quid dicemus? Credo Pet. melius dicere. Primo per l. istam: secundo per l. qui Romæ. §. Augerius. ʃ. de ver. obl. Tertio ꝓbo p l. postq̃. in pri. ʃ. vt leg. no. caue. vbi dr̃, q si conditio obl'onis fideiussoriæ existit cum persona principalis non subest, non committitur. Ratio est quia tunc nõ est persona, in qua ꝯsistat obligatio. Modo si ponis istum decessisse sine heredibus, tunc non est persona in qua possit consistere principalis obligatio, ideo fideiussor nõ põt esse obligatus, cum conditio impleatur post mortem, quia post mortem verum est eum non soluisse. Sed ꝯ hoc facit. ʃ. de adm. tut. l. si sine herede. in prin. & l. Stichuum aut Pamphilũ. circa prin. j. de so. So. qr fideiussor est iam obligatus, põt remanere obligatus, ẽt principali decedente

ADDITIO.

a Clau. A præcedenti conditione negatiua. Et hoc ẽt ibi tangit gl. super verb. spondes. & ibi docto. Quid aũt de promittẽte pro aliquo, cum debitor esse desinit, vtrũ videat̃ fideiussisse, & qũo hæc ꝓmissio dẽat intelligi, vide tex. cũ gl. & ibi doc. in l. huiusmodi. ʃ. de ver. ob. Item de eo qui promisit se soluturũ noĩe Titij, an & quãdo possit cõueniri, & ad quid, doct. in l. si ita stipulatus. § possũ. de ver. obl. Et istum §. inquãtũ innuit, q req̃rat̃ interpellatio principalis, limitat sing. Bal. in c. ex rescripto. ver. itẽ no. de iureiu. vt nõ ꝓcedat, qñ iurm interuenisset, p qđ ꝓmisisset se curare & facere, q principalis solueret de cui⁹ dicti veritate vide Alex. in l. fina. ʃ. si cer. pet. item ad intellectum huius §. vide Alexan. in l. ita stipulatus. magna, in xxi solu. ʃ. de ver. obl. post Ludo. Rom. ibi, vbi dicit hunc casum valde singularem.

d̄cedēte sine hr̄d:sꝫ qn̄ n̄ ē obligatus,sꝫ obligādus,r̄qrit̄ ꝙ ꝑsona
sit tp̄e existētis ꝯdōnis.Item posses dicere,ꝙ id.l.postq̄,loqt̄ ĩ ca-
ptiuo,q d̄cessit sine hr̄de,& ꝙ sic ĩtelligat̄,habes gl.no.in l.j.§.idē
Pōp.ĩ fi.s̃.d̄ pos.sꝫ hic ē hr̄ditas iacēs,q̄ r̄p̄sentat ꝑsonā d̄functi,ꝓ
qua p̄t accedere fidiussor,vt j̃.e.l.mortuo.Sꝫ dico,qd̄ tūc hr̄ditas,
dr̄ qn̄ ē spes,vt adeat̄:sꝫ cū oēs d̄ficiūt,d̄ qb.ē spes adeūdi,tūc dn̄r
bona vacātia.l.j.ĩ prin.& §.an bona.d̄ iur̄ fis.& l.n̄ pn̄t.e.ti.& C.d̄
a bo.vac.ꝑ totū.sꝫ minor decessit cū hr̄de:& teneo opi.Pe.a†Quę
2 ro,qdā ꝓmisit soluere,ꝙ si n̄ solueret,tūc ꝓmisit pœnā,mortuus
ē anteq̄ interpellaret̄,an trāseat ad hr̄dē facultas soluēdi ad euitā-
dā pœnā?Dic vt in gl.ꝙ n̄ teneat̄:qa sine hr̄de,imo cū hr̄de d̄cel
sit,& ĩcepit à p̄cedēti ꝯuētione ĩ ea.ꝑsona,& dēt ĩterpellari si dies
n̄ ē exp̄ssa,vl' tacita.l.ad diē.s̃.de verb.obl.& l.diē.§.j.s̃.d̄ arb.qa tūc
dies,ĩterpellaret ꝓ hoīe.¶Quæro,an dēat interpellari,in iudicio
vl' ex̃.Gl.dicit alterutrū sufficit.Similē gl.habuistis in l.q Romæ.§.
3 cohr̄ds.s̃.d̄ ver.obl.& l.āplius.j̃.rē ra.hab.†Quæro,an sit ꝯdōna-
lis obl'o fideiussoria?Et gl.dicit ꝙ n̄,sꝫ male:qa hic fuit apposita
dictio,si,q̄ ꝯdōnē facit.l.si d̄cē cū petiero,s̃.d̄ ve.ob.&no.ibi ꝑ gl.

ADDITIO.

a ¶Opinio Pet.Vide Pau.de Cast.hic in fine.

LEX XVIII.

1 *Cessio debet fieri pro rata.*
2 *Hipothecaria est illa,quæ debet cedi,*
3 *Fideiussor sponte soluendo,vel offerendo debitum, an possit creditorem cogere vt soluat.*

a
1 Fideiussorib. a¶Quæro,ā † cessio d̄beat fieri ĩ solidū an
ꝓ rata?Et dic ꝙ ꝓ rata.Aliæ gl.al'r dn̄t ĩ l. j.
C.de duob.re.& ĩ l.si p̄es.de.adm.tu.Dicā in l.Modestinus.j̃.d̄ so.
2 ¶†Quęro,an hypothecaria dēat cedi?Certe sic,vt C.e.l.2.¶†Ex
3 gl.q̄siuit Huber.de Bobio,& Dy.hic,creditor n̄ egit ꝯ fideiussorē
sed fideiussor sua sponte vult cogere creditorē,vt cedat soluēdo
pri⁹,& offerēdo debitū,an possit?Ponit Cy.ĩ l.2.C.e.d̄terminōnē
Dy.de verbo ad verbum,& bn̄.Dic vt ibi dicit,& hic nō scribo cā
breuitatis.¶Quęro,quo iur̄ petat̄ cessio?Dicā,j̃.de so.l.Modesti.

ADDITIO.

a Ale.¶Fideiussorib Adde legē,si is cui nūmos.§.Flauius.j̃.de sol. & qd̄ ibi hēt.

LEX XIX.

a Qui debitorē. aIntellige hāc l.vt l.inter cās.§.abesse. s.
māda.& tetigi in l.3.s̃.e.ti.Gl.in ver. in-
telligitur.signat arg.ꝯria,& nō soluit.vide eam ibi.§.qui r̄probos,
sed ibi ignoranter recepit,ideo non præiudicat sibi:hic scienter,
& ideo nocet.ar.s̃.de iur.do.l.promittendo.§.si a debitore.Dy.

ADDITIO.

a Alex.Qui debitorē.Adde ꝙ Pau.de Ca.refert hic consuluisse, ꝙ si creditor cōfitetur se recepisse debitum à fideiussore,nec de vera solutione appareat quòd ista confessio sufficit fideiussori,vt possit repetere a principali debitore,licèt Bar.contra eum teneat in l.duob.§.a fideiussore.s̃.de iureiuran.vide cons.Pa.330.& 390.& ita dicit fuisse consultum per Fran.Rega.

LEX XX.

1 *Seruus fideiubens,non obligatur etiam naturaliter.*

Seruus inicio. Si ꝓ serui fideiussiōe soluat̄ pecunia dn̄i
ca,vēdicat̄,si peculiaris,ꝓ d̄bito n̄ r̄petit̄,
ꝓ ĩd̄bito ꝯdicit̄:sꝫ si dn̄s soluat,ipse ab eo cui soluit,r̄petit.h.d.cū
l.seq.Ad euidētiā,seruus ex̃ peculiarē cām n̄ p̄t fidiuber̄.l.licèt.§.
§.sꝫ si filius.s̃.de pec.Opp.nemo ꝯdicit rē suā p̄terq̄ à fure.l.si.s̃. v-
susfr.quēad.caue.sꝫ istius pecuniæ n̄ est trāslatū dn̄iū,g p̄t vēdica
ri.Quòd n̄ sit trāslatū,pꝫ,qa si n̄ est cā habilis trāsferēdi dn̄iū ipū
n̄ trāsfert.l.nūq̄.s̃ d̄ acq.rer.do.sꝫ hic fideiussio fuit nulla,& sic n̄
erat cā habilis.Pręterea,licèt ꝯcessa sit sibi administratio,n̄ tn̄ vr̄ ꝑ
hr̄ ꝯcessum hr̄e vt donet,vl' alienet in hāc cām.l.ꝯ iuris.ĩ fi.s̃. d pa,
a & l.si is.§.Flauius.j̃.d̄ sol.Gl.tꝫ ahic,ꝙ p̄t ꝯdici hic à fur̄, vl' ꝯdōne
triticaria à possessor̄.Sꝫ hoc n̄ placet mihi:qa s̄m hoc n̄ eēt dria,
an d̄ peculiari vl' dn̄ica soluat:qd̄ tex.reqrit.Teneo g̊ ꝙ ē trāslatū
dn̄iū,qa erat administrator credēs cām subesse.hoc tꝫ Rog.nihil
alle.dic vt s̃.d̄ ꝯd.ĩde.l.cū ĩdebitū.ĩ prī.& ibi no.& istā teneo.¶Ve
rio ad l.seq.& op.de l.si fu⁹ alien⁹.j̃.c.dicit gl.ꝙ hic dn̄s errauit,a-
lias vr̄ ap ꝓbar̄,qd̄ n̄ placet:qa cū obl'o sit nulla,n̄ p̄t ap ꝓbari.l. o-
bl'ones.s̃.d̄ act.& obli.vl' ibi agebat mādati,hic n̄:qd̄ n̄ placet ea.
rōne.Dic g̊ s̄m Dy.sic,ꝙ hic soluit dn̄s ꝓ fideiussoris obl'one, q̄ ē
nulla,meri to repetit ibi,ꝓ obl'one p̄ricipalis,q̄ ē aliq̄:qa vr̄ mādas
se seruo,ꝙ ꝓ eo solueret:vn̄ dn̄s soluēdo ap ꝓbat ꝯctū illū māda
ti.¶†Quærit̄ vtrū ex cā fideiussionis seruus obliget̄ nāl'r?Et gl.tꝫ
1 ꝙ n̄ hic ĩ duab.gl.& idē tꝫ in l.in ꝑsonā.§.q pecuniā.ĩ gl.in verb.a
Titio petat.q̄ incipit,sꝫ cū nāl'r,&c.s̃.d pac.qd̄ puto eē verum:qa
lex resistit obl'oni,& iō n̄ orit̄ nec ciuilis,nec nālis. l. si n̄ fortē.in
prin.s̃.de ꝯd.inde.& qa talis fideiussio ꝯtinet donationē, q̄ aliena
est à seruo,vt s̃.q̄ res pig.obl.poss.l.2.¶Quæro,vtrū ꝯsumptione,
secuta liberet̄ debitor p̄ricipalis?Et gl.dicit ꝙ sic:sꝫ male dicit: qa
secuta ꝯsumptio illud operat̄,qd̄ à principio dn̄ij trāslatio, l.si fi-
lius.s̃.si cer.pet.sed dn̄ij trāslatio n̄ liberat,vt hic: g̊ nec ꝯsumptio.

ADDITIO.

2 Barb.Glo.tenet.Et no.hic gl.quam do.Io.ita claram dicit alibi reperiri non
posse.ꝙ sicut dominus errans in soluendo non transfert dominium, immo repetit,per totum tit.de cond indeb.ita & administrator.

LEX XXII.

1 *Actiones quæsitæ hæredi,facto suo non transeunt in fideicommissarium.*
2 *Cessione facta contra principalem,quando videatur facta contra fideiussorem.*
3 *Pactum factum à possessore,quando prosit euincenti.*

1 Hæres à debitore. †Actiones q̄sitę hr̄di ex suo fc̄o
n̄ trāseunt in fideicōmissariū, vl'
in cū,q venit ꝑ ꝯtabulas,nisi facta cessione.h.d.¶Op.ex̃ glo.de l.
j.& ꝑ totum ti.s̃.ad Treb.vbi trāseunt sine cessione.Sol.Dic,ꝙ ibi
trāseunt actiones hr̄ditariæ ad hr̄dē.hic in fideiussorē,q̄ nūq̄ fue
rūt penes hr̄dē ex ꝑsona defuncti,sꝫ ex ꝑsona sua,Et istud ꝓbat̄
2 in l.si hr̄s pecuniā.ad Treb.¶†Itē opp.aꝙ cessione fcā ꝯ principa
a lē,vr̄ fcā cessio ꝯ fideiussorē,vt C.de hær.vel act.vē.l.emptor,& l.
si in solutum.C.de act.& ob.& l.emptor.s̃.de hæ.vel act.ven.& i-
bi no.ergo cū hic trāseat principalis,dēt trāsire fideiussoria. Sol.
ex Trebelliano trāseūt actiones cessione legali,in ꝯriis est cessio
hominis,& iō transeunt actiones ꝯ fideiussorē,ēt facto hominis.
3 ¶†Opp.s̄m gl.de l.si tibi.§.cū possessor.s̃.de pact.vbi euincenti n̄
ꝓdest pcm̄,fcm̄ à possessore.Sol.ponit multas gl.nec ponit verā.
Dic,qn̄q; possessor ē verus hr̄s,sed ab eo euincit̄ per ꝯtabulas, vl'
alio mō,& tūc ꝓdest pcm̄ euincēti,vt hic,cū simi.Aut n̄ ē hr̄s, &
tunc n̄ ꝓdest euīcēti,vt in ꝯriis.Fallit si ꝯstaret, ꝙ voluerit ꝓdesse
cuilibet q est hr̄s,l.antep.ff.de pact.& ille q recepit, vr̄ negotium
gerere hr̄ditatis.Facit,s̃.de pac.l.sed si tm̄.& s̃.de pac l. si actionē.

ADDITIO.

a Alex.Itē opp.Dic ꝑ Bar.in l.si hr̄s pecuniā.ad Treb.& Bal.in l.j.ver.q̄ro,testator legauit mihi.C.cōmu.de leg.& Inno.aliquid in l.dotalem seruū.s̃.sol.ma.

§.Non est nouū. Duæ obl'ones fideiussoriæ pn̄t con
currere ĩ personā vnius.h. d. Opp.
de l.qui bis.s̃.de verb.obl.dic vt ibi. Vide gl.q̄ recita,vt iacet.

a §.Seruo tuo. aNon p̄t quis fideiubere pro seipso,secus ꝓ
alio.h.d.& hic est notabilis tex.

ADDITIO.

a Alex.Seruo tuo.No. quòd nō pōt q̄s esse debitor,& fideiussor sed an vno respectu posset q̄s esse debitor,& alio fideiussor,Bal.tāgit in l.si mandator C. quod cū eo,& dicit ibi esse casum de hac q.ꝙ sic.& in l.in eū.§.tabernæ.s̃ de inst.Sed simile est in l.Romanus Apulus.de tuto.& cura.dat.ab his. & qd̄ ibi Bar.Itē simile est in l.reos.in prin.s̃.de duob.re.& d.l.Romanus.alle.Bal.in d. l.si mandator.C.quod cum eo.vide in l.si dubitet credito.§.filiu fa.s̃.e.facit quod no.Bar.de iuribus directis,& vtilibus in l.si hæres.s̃.ad Treb.

§.Quod si hic seruus. Iste est bonus tex. Si debi-
tor succedit fideiussori, ex
tinguit̄ accessoria,si principali, est vtilis,secus si inutilis.h.d.No.
ꝙ tūc demū principalis extinguit̄ ꝑ fideiussoriā, si hoc creditori
n̄ nocet.Cōcordat.s̃.de sepa.l.debitor.ĩ prī.& l.Stichū.§.ꝙ vulgo
j̃.de sol.¶Op.ꝙ duæ ciuiles pn̄t eē simul.l.gn̄al'r.s̃.e.ti.Sol. qd̄ dr̄
in tex.ciuilis subaudi,quarū vtraq; ē efficax,& subaudi,& ĩ æqua-
lis,vna fideiussoria,alia p̄ricipalis,al's n̄ eēt bona rō,vt s̃.e.l.gn̄al'r.
Dy.& facit ad id qd̄ dixi d̄ ĩuētario s̃.e.l.gn̄al'r.& dicā,j̃.d̄ sol l.Sti
chū.§.aliqn̄.Quęro,dr̄ hic,si obl'o ciuilis ꝑeat,qūo p̄t perire?Glo.
dicit acceptilatione,vl' tp̄e:sed in eo quod dicit de acceptilatio-
ne,n̄ dicit bn̄:qa tūc extīguer̄t principalis.l.& ꝑ iusiurādū.§. si fi-
deiussor.j̃.de accepti.Aliud exemplum de tempore est bonum.

1 *Missio in possessionem in omnibus bonis debitoris,non liberat fideiussorem.*

§.Quod si stipulator. Si principalis reus succe-
dit creditori omnis obl'o
extinguitur:si fideiussor,sola fideiussoria obligatio extinguitur,
hoc dicit lex ista cum seq. §. qui sequēs §.est subtilis.¶In text.ibi
2 debitoris.subaudi latitātis.Dy.alias est in gl.& tūc subaudi vt ibi
a vel dic cedētis bonis, vt innuit gl.ma.¶No.†ꝙ missio a ĩ omnia
bona

ADDITIO.

a Alex.¶No.ꝙ missio.Nota,ꝙ missio in oīa bona debitoris, & cessio bonorū ꝑ debitorē n̄ liberat fideiussorē.Imò dicit Bal.in l.cōsentaneū.C quō & qn̄ iud.ꝙ licèt sit vnus modus exequēdi,puta per tenutā,nō tn̄ impedit̄ a'i⁹ modus ēt extra casum istū de fideiussore sed imo regulariter ita est in quolibet. Pro quo facit tex.& gl.in l.4 §.si ex cōuētione.de re iud.& dixit Bal.in l.j.ad fi.si q̄s ius dicen.nō obtēp.quòd si teneo debitorē meum in carcerib. tamen possum tenutā bonorū acciper̄,qa vnū remediū excludit aliūd.Ad quod bn̄ facit c.qm̄ frequēter.§.fi.vt lit.nō cōtest.& est no.multū scd̄m Bal.ibi,& no. Bar.in d.l.cōsentaneū.in fi.bene facit l.q legati.C.vt in poss.leg. & quod no. Bar.in l.q̄uis.de pig.act.hic adde Bal.in l.ēt.C.de fideiu.cū ibi no.vbi licèt actū sit hypothecaria cōtra debitorē,vel alium,nō liberat̄ fideiussor. Itē pendēte lite cōtra fideiussorē non impedit̄ executio,contra principalē ecōtra, tex.est in l.fi.& quod ibi Bal.C.de fideius.quod bene no.licèt & contra p̄dicta videatur quod no.Bal.in l.creditor.ff.si cer.pe.& ibi retuli illud dcm̄ Bal. & dcm̄ Bar.in d.l.cōsentaneū.alleg.Pau.de Ca.in l.si Stichum.§.j.j̃.titu.j.vbi inducit tex.ibi.Adde quod Rom.cons.133.consuluit,quòd si vigore instrumēti guarentigiati possum incipere a captura,& faciam tibi statuere terminū xv.dierum,quòd non prohibeor redire ad capturam.

bona ñ liberat fideiussorẽ, vt hic, & Inst. de rplic. in fi. ¶ Quæro, qr adaptatur ad casum istud argumẽtũ qd fit in tex. Gl. primo ponit qñ est fcã missio in oĩb. bonis eius, q cessit bonis quo casu licèt liberet cedẽs bonis, ñ liberãt fideiussores: ita hic ergo liberat fideiussor & ñ debitor. Sed fm hoc innuit, q p cessionẽ bonorum debitor liberet, qd ñ ẽ verũ vt l. is q bonis. s. de ces. bõ. qd examinabo. j. e. l. vbicũq;. Vl' dic, dicit gl. q refert ad §. q si hic seruus. s. hac lege, & pcedit sine scrupulo; sed ñ ẽ verisimile, q retulerit se ad ita remota, vnde dic tertio, vt dicitur in seq. gloss. quando fit missio in bonis debitoris latitãtis, p q ñ liberat fideiussor, idẽ si cedat bonis vt dcm ẽ, & ẽt pbat Inst. de repli. §. fi. & iste casus ñ sic rperit alibi. De eo vero cuius bona publicãt, dicã. j. e. l. si debitori deportato

§. Cum tu. Potest vnus esse fideiussor duorum correorũ. hoc dicit.

1 *Successio quando habeat vim solutionis.*

a §. Cum fideiussor. Successio ñ hr a loco solutionis †ad lucrũ hrdis. h. d. ¶ Opp. de l. si ei. §. ñ. s. de euic. gl. q ẽ hic ponit casuum diuersitatẽ. Sed aduerte hic ẽ qdã fictio, qa à seipso dicit exegisse, & inducit pp eqtatẽ, ne hrs remaneret in dãno l. si ei. §. fi. s. de euic. Sed si hrs vult istud induceř ad suum ɔmodũ, ñ pt, vt hic: eẽt. n. sibi ɔmodũ, qa haberet actionẽ mãdati, q est bonæ fidei, cum oblo qua tenebat principalis, erat forte stricti iuris. Itẽ si eẽt hrdi dãnum, successio ñ hẽt vim soloonis, vt s. px. §. put intellr, qñ creditor successit vni correorũ fm qd hẽt vim soloonis ad hoc, vt dãnũ euitet. Dicã, j. e. l. Vranius. & casus est in l. Stichũ, aut Pãphilũ. §. aliqñ. j. de sol. tãgã in rep. l. si is q p emptore. s. de vsuca. nu. 6 . in q. q incip. sextò principalr quæritur, quæ fuerit cã introducẽdæ fictionis, & ibi plenè dicam.

ADDITIO.

a Ale. Nõ hr. Vtrũ successio habeat locũ, seu vim confessionis vel solutionis tñ adde Bar. post gl. j. eo. l. si debitorẽ 2. & i l. si socer. in prin. post gl. s. so. mat.

LEX XXIII.

1 *Curia, societas, & collegium representantur personam viuentem.*

a Mortuo. Si oblo ɔsistit in psona representata, pt accipi fideiussor. h. d. ¶ Quidã hñt in text. vice defuncti. & quidã non & in hoc differt hrditas à curia, & societate & collegio † in quib. representatur psona viuẽs, vt dixi, s. ti. j. l. vsusfruct'.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Mortuo. Facit l. si à te. s. vt leg. no. ca. & vr pbari hic, q appellatione psonæ veniat vniuersitas. Ita dicit Bal. in l. metũ aũt nre. §. aĩaduertẽdũ. s. qd met. cã. & vide Bal. in l. q cũq;. C. de ser. fugi. vbi idẽ dicit, & subdit, q venit tã masculus, q fœmina, Bal. in l. oẽs populi. s. de iust. & iur. & in rub. C. ad Treb. vbi qrit an appellatione personæ veniat ciuitas, respublica, & collegiũ, cõstituto pcuratore, cõtra oẽm psonã mũdi, &c. venit tñ fiscus appellatiõe hoĩs vt ẽ gl. in l. eos in verbo, hoĩs. C. de vsur. q dicit fin. Ant. in tra. de inuentario. Dixit tñ d. Ant. in c. graue. de pb. q statutũ loquens de persona, ñ hẽt locũ in cap. sed in c. j. §. cõnęticula. de pace iura. fir. vr pbari, q appellatione psonæ ñ venit collegiũ seu vniuersitas. Fallit tñ in casu, qñ iurarẽ te defendere cõtra oẽm psonã vl hoĩe mũdi. quo casu ẽt venit collegium, vl vniuersitas, fm Bal. in c. j. de noua forma fidelit. vbi tũc oẽs cõphẽdũtur excepta persona, q est ita prior tpe, sicut natura est potentior. & prior accidente, etiam excipitur propterea Imperator, & superior puta princeps vt ibi, latius.

¶ Adde, an appellatione personæ veniat vniuersitas, & collegium, vide Ro. cõ. 336. Et quid in statutis, quãdo statutum est, quòd personæ teneantur ad cõpmissum, vide per eundem, cons. 400.

LEX XXIIII.

Si mihi aut Titio. Adiectus fideiussorem recipere non potest. h. d. Ratio est; quia in eius persona non consistit obligatio.

LEX XXV.

1 *Literis credentiæ quando credendum sit.*

a Lucius Titius. a Pro pte hrditaria tñ ɔfusione extinguit oblo, & hrds fideiussoris, vl mãdatoris ñ tenet insolidũ. Vel sic successio extinguit oblonẽ p hrditaria pte succedẽtis. h. d. ¶ † No. ex ista l. q literæ istæ pĩudicãt scribẽti qd ñ est dubium, qñ ɔtinẽt certum, vt hic fuit. Sed qd de literis, b q dñr in vulgari literæ credẽtiæ? c Circa eas ẽ sciẽdũ. Nã qñq; sunt multum gñales, vt tali latori psentium in his, q vobis dixerit dabitis plenã fidẽ, tunc vigore earum nil poterit agere talis lator in pĩudicium scribẽtis, qm istæ literæ sunt magis ɔmẽdatoriæ. q. d. Iste lator est fidelis psona, potestis de ipso ɔfidere, & sic ñ obligãt scribẽtẽ. C. qd cũ eo l. fi. & s. de dolo l. & elegãter. §. fi. & s. mã. l. si verò ñ remunerandi. §. cũ qdã. Fallit si ex qualitate psonæ scribẽtis appareat aliud ex quo gñalitas illa certificaret, vt si ille de q scribebat, erat factor, seu institor scribẽtis in aliqua mercãtia, qa tũc vr dicere. q ei adhibeat fidẽ in negotio illius mercãtiæ. Cas' est de hoc no. s. de institor. l. cuicũq;. §. sed & cũ fullo. versic. planè. arg. s. de verb. obl. l. triticũ. & ibi no. Itẽ fallit si dixit in epistola, & adhibete ei plenã fidẽ sup me, vel meo periculo, vt . mã. l. si vero ñ remunerãdi. § si qs mãdauerit. in fi. Qñq; istæ literę sunt magis spãles, vt puta tali latori psẽtium, de intẽtione mea plenarie informato, dabitis plenã fidẽ, vl sup tali negotio dabitis plenã fidẽ. Et hic aduerte, qa mãdat tñ, vt tali credat id, qd ei refert, ñ aũt mãda tur vt cum eo aliqs ɔtus celebret: aliud. n. est credere referẽti, qa hoc nullã dispõnẽ ɔtinet, aliud est ɔhere. Si g cũ tali aliqs celebrẽ ɔtus, ñ obligat mãdãte: qa excessit fines mãdati, vt s. mã. l. diligẽter. & qd no. d. pc. l. q pcuratorẽ. ĩ prin. & j. de sol. l. hoc iure. Fallit rõne psonæ, vt si eẽt istitor, vt dixi, fateor tñ q si sum passus dãnum occasione illius credulitatis possum recupare p actionẽ mãdati, puta ille lator literarũ dixit mihi ex pte scribẽtis, q si ego vellẽ talẽ librũ p tãta qtitate, mitterẽ, ego credẽs misi, & in hoc expẽdi: dñs ñ vult dar librũ, istũ dãnũ rpeterẽ, vt s. mã. l. si tibi mẽdauero. §. fi. Sed pone, q ille lator literarũ dixit, talis fecit me pcuratorẽ ad ɔhẽdũ tecũ, ego credidi, & tãq cũ procurator ɔxi, an pĩudicet dño? Dico, q ñ. Nõ. n. dẽt ei credi, qñ narrat aliqd, qd spectet ad ipsum referẽtẽ, p qd ei acqrat ɔmodũ, vl offiñ, nisi quatenus literis eẽt expssũ. ne det mã malignãdi. d. l. fi. C. qd cũ eo. Vñ est necesse, q in literis pmittat, q possit cũ tali nũcio d ɔhere gñalr, vl spãliter. d. l. fi. & s. qd iussu. l. j. ĩ prin. Sed qro, an tali latori debeat credi sine iuro? Et vr q ñ. l. Theopõpus. s. de do. ple. Sed puto ɔ, qa fids hmõi ẽ apbata ab vtraq; pte, s. à mittẽte, & ab eo q recipit, g &c. vt no. s. de feriis. l. j. Sed ɔ inuitum loquitur d. l. Theopompus.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Lucius Titius. No. hic tex. q qs pt vt mãdator intercedere absq; stipulatione, licèt nõ vt fideiussor. l. Blanditus. C. de fideius. & Bar. in rub. s. e.

b paris. ¶ De literis. Vide Panor. in c. fraternitatis, de clericis non resid.

c Alex. ¶ Literę credẽtiæ. No. hic de literis credẽtiæ, & p Bal. in d. l. fi. C. qd cũ eo. & in rub. C. de cõsti. pec. Et dñr credẽtiæ seu secreta, ea q vulgus ignorat, ar. de his q deie. vel effu. l. j. §. summa cũ vtilitate, fm Bal. de pac. const. in verb. in noĩe Christi. Alibi dr secretũ q dñs nõ vult sciri, iuxta illud, Nescit seru' qd faciat dñs su', vt no. in l. eius q. in fi. ff. si cer. pet. Ita refert Bal. in ca. j. q. b. mo. feu. amit. Et adde hic, q no. p d. Ant. in c. post cessionẽ. de pba. Et ad Bar. hic, adde Bar. in l. si pupilli. §. in si procuratori. s. de ne. ge. & Bal. in addi. Spec. in ti. de so. in ver. si mercator. No. in l. eius cã. s. cõmo. & qd ibi Bal. & Ia. Bu. Et qd de literis cõmẽdatitiis, an obligẽt, vide q no. de iur. pat. in c. j. in cle. j. in glo. diœcesanis. in fi. Vtrũ aũt literis priuati credat, vide in cle. j. in gl. vel literis. de procu. & in c. 2. de sol. & literis cõmẽdatitiis, adde Bal. in l. si literas. C. mã. Et de literis credẽtię ẽt vide Bal. & Imo. in c. frnitatis. de cle. ñ rsi. & de literis cõmẽdatitiis, ẽt vide Bal. in l. si verò. in §. cũ q dã, in reprobatis antiqs s. mã. ẽt Bal. in l. institor. de inst. & in l. j. §. j. s. quod iussu. vbi gl. adde Bal. in ru. C. de cõst. pec. in ver. venio ad sententiã. & melius in ver. deinde quæro.

¶ Adde an literæ cambij mercatorũ, q b. mãdatur quòd tali soluat quis centum, an faciant fidem contra ipsum scribentem, Bal. cons. 53. j. li.

d Alex. ¶ Cum tali nuncio. Contrarium t3 ipsemet Bar. in l. & licèt de cõst. pec. dixit Bal. in tract. de const. pecu. in 5. q. prin. in fi. quæ incip. venio ad casum.

LEX XXVI.

1 *Fideiubens pro pupillo naturaliter obligato non habet actionem contra pupillũ, secus pro pupillo ciuiliter, & naturaliter obligato vel facto locupletiore.*

2 *Pupillus naturaliter tantum obligatus, non restituitur aduersus naturalem obligationem.*

Pupillo inducto dolo ad naturaliter obligandũ succurritur per actionẽ de dolo.

3 *Fideiussor intercedens pro minore, quando teneatur vtiliter, & quando non.*

4 *Fideiussor potest intercedere pro eo, qui tenetur officio iudicis.*

5 *Falsa est opinio illorum qui dicunt, quòd quando fideiussoria cedit naturali obligationi habet exceptionem de qua l. quod enim, supra codem.*

6 *Fideiussor intercedens pro pupillo tutore autore hẽt actionẽ mãdati contra pupillum, licèt pupillus habeat rstõnẽ in integrum aduersus aĩctã actionem.*

7 *Fideiussor intercedens pro furioso, & prodigo, an teneatur, & si teneatur an restituatur.*

8 *Fideiussor potest conueniri principaliter nõ discusso, quando principalis de iure, vel de facto non potest discuti.*

9 *Declaratio ad l. 2. §. si is pro quo s. quod quisque iuris.*

Marcellus. Qui fidiubet p pupillo, furioso, vl pdigo nãlr obligatis, efficaciter tenet: nec ɔ eos p mã- a dati actionẽ regredit. a h. d. Diuido tibi gl. ĩ ver. obligato nãlr. Ista prima ps gl. tractat de fideiussore p pupillo. Scda de fideiussore p 1 pdigo & furioso. Scda ibi, q aũt. ¶ † Op. ɔ primũ ĩmo vr, q fideiussor pupilli habeat actionẽ mãdati: vl neg. gest. l. si pupilli. ĩ pri. s. de neg. gest. & l. at si qs. §. q mãdato. s. de relig. Timore huius ɔrij dicit gl. q ista loqt de pupillo naturaliter tñ obligato & ĩ quẽ nõ habet fideiussor regressum, secus si esset naturaliter & ciuiliter pupillus obligatus, vel qa locupletior effectus, vel alio mõ, & 2 tũc haberet regressum. & vide d. gl. ¶ † Opp. pupillus nõ obligat naturaliter nec ciuiliter, l. pupillus. s. de auto. tut. & l. pupillus. s. de act. & obl. Sol. Intellige q naturaliter tñ obligat, qd qñ sit dic. j. ti. j. l. j. ¶ † Op. qa si succurritur minori, & fideiussori succurrit. l. 3 minor. s. de proc. C. de fideius. mi. l. j. & 2. hic tex. ɔ dicit. Gl. dicit, q fideiussori ñ succurrit. nec p restõnẽ in integ. nisi sicut si intercessisset p qlibet maiore, vl pro adulto. Et sic glos. innuit, q hoc casu qñ pupillus obligat naturaliter tñ, restituit, & tũc talis restitutio aliqñ prodest fideiussori. Pro quo facit, s. de ɔd. indeb. l. interdum. Sed

ADDITIO.

a Alex. ¶ Regreditur. Quid si statuto caueatur q filiusfamilias non possit obligari in contractu, an fideiussor obligetur? vide Bal. in l. j. s. eo. quòd sic. & quod no. Cy. in l. dominium. C. quod cum eo.

Sed veritas ē, ꝙ pupillus tm̄ nālr̄ obligatus aduersus illā oblōnē
nālē ñ restituit, ḡ ēt nec fideiussor, vt gl. melius dt in l.si pupillus.
s̄.de arb.& in l.si minor.s̄.de ꝑc.ī gl.mag.& inst. qb.mo.toll.ob.§.
ꝓterea.& s̄.de ver.ob.l.puberes,& ꝓbat̄ in l.in cāæ.j.s̄.de min.Nec
ob.l.interdū:qa restituit aduersus solōnē, ñ aduersus oblōnē nā-
lē, vt C. si aduer.sol.l.si.Vel si diceres eū restitui aduersus oblōnē
nālē, est verū, qñ per eā pupillus læditur:quia iam soluit, vt ibi:al's
secus. Sed fateor, ꝙ si dolo esset inductus, succurreret̄ ꝑ actionē d
dolo ex ꝑsonā sua. Pricipiū ḡ gl.& istā ꝑte summo sic, aut fideius-
sor intercessit ꝓ minore ciuilr̄, & nālr̄ obligato & tūc fideiussor te
neť vtilr̄, nisi restituat̄ ex ꝑsona minoris, dic vt l.minor.s̄.de ꝑc.&
l.2.C.de fideiuss mi. Aut fideiussor ītercessit ꝓ pupillo nālr̄ tm̄ ob-
ligato, & ñ iuuat̄ aliquo mō, vt ñ, & s̄.eo.l.2. Aut intercessit ꝓ eo.
q nullo mō erat obligatus, & tūc ñ ꝑt aliq̄ mō teneri, vt s̄.eo. l.sđ
4 & si serui dñs.& l.fideiussor obligari.in prin.¶† Quæro, qd ꝓ eo,
a q nulla oblōne teneť, sđ ꝑt officio iudicis exigi, an possit accedeř
fideiussor? Vř ꝙ ñ, qa ñ ꝓsupponit oblōnē.l.q ꝑ collusionē.§.j.s̄.đ
act.emp. & ven. & l. cū postulassem. s̄. de dam.infec. Ego dico ꝙ
b accedit fideiussor, & est casus in l. pecuniæ verbū.§.fi. ꝯiuncto §.
pe.eiusdē legis.j̄.de ver.sig.exꝑssius.j̄.de solu.l.cū qs.§.si qs ꝓ reo,
& de officio iudicis mercenario est expressum.s̄.de eo qđ cer.loc.
l.cētū Capuę.& l fi.& s̄.loc.l.qro. & j̄ rē pupil.sal. fore.l.si postea.
& patet ex hac l.ꝙ falsa sit opi.illorū, q dicūt, ꝙ qñ fideiussor acce
dit nāli obloni, hēt exceptionē de qua tangit gl.s̄. eo. l.qđ enim.
5 ¶† Quæro, qd si fideiussor intercessit ꝓ pupillo autoritate tuto-
ris? Et vř ꝙ sit aliud, quia sit autoritas tutoris intercessit ī ꝯtu mā
dati, fideiussor repeteret à pupillo, & tūc vř debeř subueniri.& gl.
hic innuit in sc̄da ꝑte gl.sed ñ est verū:qa licet hēat regressum ꝯ
pupillū, ꝑt tñ pupillus restitutionē in integrū postulare aduersus
actionē mādati, q̄ dat̄ fideiussori. Casus ē in l.2.C.de fideiu.mino.
6 ¶† Quæro qualiter ponit̄ ī tex.ista rō qm̄ his:&c.Gl.dt, ꝑt esse rō
recta, & remotiua.hoc est dicere, recta rō ꝑ q̄ dictum probat̄ hoc
mō, ideo fideiussori nō subuenitur:quia rei principalis non inter-
est. Et, ꝙ ipsius rei non intersit, probatur, quia ꝯ eum, non datur
actio mandati. Secundo modo ꝑt intelligi, ꝙ sit rō remotiua, hoc
est rō quędam, per quā tollitur, & remouetur id, qđ in ꝯrium dici
posset, & hoc modo vř, ꝙ subueniatur fideiussori sicut principali.
Ad qđ rñdeo ꝙ illud est verum, qñ principalis interesset: sed hic
nō interest, ergo &c. Et ꝙ non intersit, probatur:quia nō est habi-
turus regressum &c.& sic in idem recidit.¶ Venio ad secūdā par-
tem gl.& dř hic, ꝙ si fideiussor intercessit pro furioso, & prodigo,
teneť ꝯ l.is cui.s̄.de ver.ob. & l.ī negotiis.j̄.de reg.iu. Huius timo-
re sunt quatuor sol. Vna est, fateor, ꝙ non restituit:quia non tene
c tur. Si.n.teneret̄, tūc restitueret̄ No.istud, ꝙ c furiosus & ꝓdigus si
sunt læsi ex ꝯtu, eo ꝙ sunt obligati cū effectu, ꝙ restituunť:qa si
restitueret̄ fideiussor, multo magis & ipsi furiosi, & hāc tenet Dy.
hic. Contrariū tenet Cy.in l.si infanti.C.de iur. deliber. Sed trufa
est:qa si restituitur absens.& pupillus, q hñt intellectū:quare ñ fu-
riosus ex gñali clausula.s̄.ex qb. cau.ma.l.j.Ista so.est bona in se to
ta.sed ñ placet ad legē, qa qñ dispositio refert̄ ad duas ꝑsonas, dēt
intelligi æqualiter, l.iā hoc iure.s̄.de vulg.& subst.& l.hr̄ditatē.C.
de impu.& aliis subst. Scdō, soluit, ꝙ isti fideiussores intercesserūt
ꝓ furioso, vel prodigo oblone ꝯta, añ, vel postea ꝯta re ipsa. Ista
sol.ēt est vera in se, sed ñ q̄tū ad legē:qa tunc fideiussor teneret̄ cū
effectu, & posset act.one negotiorū gestorū repeter̄.l.3.§. & si fu-
riosi.s̄.de neg.gest.& l.si pupilli.in prin.eo.tit. Alia sol.est ꝙ hic nō
interuenit fideiussor in præiudicium prodigi, vł furiosi.sed in præ
iudicium ipsorum fideiubentium Sed istam reprehendit gl.& be
ne. Datur quarta so. quam teneo tñ oportet, ꝙ diuinemus, & dicit
ꝙ hic loquit̄ in furioso, & prodigo naturaliter obligato. Quomo
do aūt acceder̄ possint naturali obligationi? Dic, ꝙ nudo pacto ꝓ
miserant antequam essent furiosi:vel successit cuidam naturaliter
obligato dum erat in furore. Istam tenebat Ray. de For. & istā te-
neo pro vera.¶ Ex prædictis summemus. Qūādoq; intercessit ꝓ
7 furioso, & † prodigo, & nullo modo tenetur. Qūādoq; pro furio-
so ciuiliter, & naturaliter obligato, & tunc tenetur naturaliter, sed
ꝯ eos hēt regressum, scilicet per actionem mandati.l.si à reo.§.si à
furioso.j̄.eo. Quandoq; intercessit pro obligato naturaliter tm̄, &
tunc teneť.sed non habet regressum per actionem mādati.¶ Vltre
rius opp.hic Dy.& vř, ꝙ non possit teneri in plus, quam principa
lis.l.Græce.§.illud cōe.& §.si quis Stichum.s̄. eo. Sol. non teneť in
plus, sed efficacius.l.si pupillus.s̄.de verb.ob.& ibi dixi tibi. Tamē
d opp. quòd lex ista non possit procedere s̄m iura hodierna. quia
prius debet discuti principalis: vt in auth.ꝑsente. C.de fideius. sed
hic non ꝑt discuti principalis:ergo non discutietur fideiussor. So-
luit Dy.ꝙ hæc auth.debet intelligi, quādo de iure, vel de facto po
e test discuti, equod hic non est:ideo remanet hæc lex. Pro hoc, s̄.đ
duob.re.l.si ex duobus.§.j. Et per hoc habes declaratā l.fi. §. si is ꝓ
quo.supra qđ quisq; iur. quæ lex patitur ead. ꝯria.& tene menti.
Op.de l.idē.§.generaliter.supra man.vbi si est aliquod beneficiū.
quod competeret principali, & nō fideiussori, tūc principalis de-
bet sumere iudicium in se, & opponere exceptionem ex persona
sua, & sic suscipiet pupillus inuito creditore.l.ꝓcurator ad exhibē
dum.§.j.j̄.rem ra hab.& d.l.idem §.generaliter. Dy. soluit, ꝙ ꝯtra-
ria loquūtur in eo, qui est habiturus regressum ꝯ principalem, &
sic quando principalis defendit de necessitate, qa fideiussor hēt
regressum contra eum. Et prædicta faciunt ad q. quam disputaui,
de qua dixi in l.procurator ad exhibēdum.§.j.j̄.rem ra.ha. Vltimo
Dy. distinguit in materia, quod dic, vt l.hi qui accessionis.j̄.eo.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Officio iudicis. Fideiussor potest interuenire pro eo, qui iudicis officio pōt conueniri. Adde Bal.in l.pen.C.qđ ibi cum eo & refert, quod Cyn.tenet quòd reali actioni non pōt accedere fideiussor, sed ipse tenet contra:quia saltem largo modo dicitur obligatus, facit quod idem no.in d l.fi.C.de compen.

b Alex ¶ §.fi. Et aduerte, ꝙ ille tex.in d.l.pecuniæ.§.persecutionis.optime ꝓbat hoc mō Nam fideicommissum illo iure Digestorum petebatur officio iudicis, non iure actionis, Insti.de fideiuss in prin.& d.§ persecutionis.sed pro fide accedit fideiussor.per totū tit.vt leg no.caue.

c Alex.¶ No istud. An furiosus, & prodigus restituantur in integrum sicut minor. Adde Bar.in l.j.s̄.de bon.pos.furi.& infan.dela.& Bal.in l.fi.C. q admi.& Bar. post Cy. in l.si infanti.C.de iure delib.& Bal in l.si curatorem habens.C.de in integ.rest.mi.vbi all.bonam gl & Io And.in addi.Spe.super rub.de præsc & Pau hic.

d Alex ¶ Tamē opp. No.limitationem auth.præsente.C.de fideius. Adde Bar.in d.l.3 j̄.de solu & in l.cum quis.§.si quis pro reo.eo.ti. Adde tamē aliā limitationē.s.vbi fideiussor iurasset, secundum Bal.in c. ex rescripto.de iureiuran. Item si fideiussor vt principalis scriberetur tamē fideiussor est.l.fideiussor.s̄.de pac & quod ibi Bar.& quod dicit Iac.de Are.in l.j.§.non autē s̄ de exer.& quando fideiussor obligetur vt principalis, non vt fideiussor, & quib.casib.non nisi vt fideiussor, & de modis intercedendi pro alio, habes glo.magistram iunctis dictis Bar.in l.in persona.§.j in gl.mag.s̄.de pac.vnde vnū adde, ꝙ quoties sunt plures obligati & dubitatur de quibusdā ipsorum, an sint obligati, vt fideiussores, vel vt principales, & sunt hinc inde plures pecuniæ, dic ꝙ vbi cōstat ad quos ex istis legatis ꝑuenerit pecunia mutuata à creditore, & tūc illi, ad quos aliqd de ista pecunia nō ꝑuenit, præsumūť obligati, vt fideiussores, ita fuit obtētū ꝑ gl. in l.sed Iulianus.§ Item si duos.in verb.peruenit. s̄ ad Mace.pro hoc etiam allegabitur. quod no. in l.vir vxori.ad Velle. Ad hoc adde no. ꝑ Bar.in l.3.in ver.septimo quærit̄ s̄ de duob.re.& in l.si vt certo.§.si duob.vehiculum s̄.commo.facit l.vnde quęritur.eo.ti. Pro hoc facit l.si non singuli.& ibi gl.& doc.C.si cer.pe.& in d.l. sed Iulianus.in prin. ver. non solū. & prædictis adde singulari er Bar.in l.antiquæ iurisdictiōis.C.ad velle.& Spec.de dolo & contu.§.fi.ver.cū ita in prin.cum ver.præcedenti Bal.& gl.& in l.fideiussor.§.si quis.ff.qui sat.cog.& vltra ista vide post Bart.in rub j̄ iud.sol.¶ Adde vt per Rom.consi.114.

e Alex ¶ Potest discuti. Quod intellige, nisi principalis non posset discuti de iure suo, facto creditoris, vt est gl.ibi communiter approbata in l.nisi.supra.de pac.

LEX XXVII.

Inter fideiussores. Si ante diuisionem vnus fideiussorum efficiatur non soluendo, vel sine hrde decedit, ad periculum cæterorum spectat h.d. Cōtra qđ non pertinet ad periculum cæterorum.j̄.eod.l inter eos.§.cū inter. Sol. Ibi diuisio facta erat, licèt exactio non secuta, hic vero dēt intelligi ante diuisionem factam su peruenisse inopiam.¶ Quæro quid si ipso iure est diuisa? Et gl. dicit ꝙ non erit idem. Dy. alle.l.cū ita.§.idē rñdit legatorum.s.de leg. 2.al's est lex, q̄ incipit legatorū. Pro hoc.s̄.da le.Rhod.ad Iac.l.2.§.añ pe.vbi ꝓbat istā distictionē.

LEX XXVIII.

1 *Fideiussores etiam separatim accepti habent beneficium diuisionis.*
2 *Dispositio huius legis an habeat locum in duobus reis.*
3 *Vnus ex fideiussorib.sub cōdōne obligatis si nō est soluēdo, actio in alios restituit̄ per restitutionem in integrum.*
Exceptio diuisionis est peremptoria.
4 *Exceptio postquam venit ad conflictum, an perimat actionem ipso iure.*

Si plures. Fideiussor, qui tenetur sub condōne facit locum
beneficio epistolæ, sed si tūc soluēdo non esset in
alios fideiussores actio restitueť.h.d. Circa legē nr̄am, format̄ tres
1 qōnes. Vna est, an † ista lex habeat locū, si intercesserūt separatim.
Gl. dicit, ꝙ nō, qa tunc ñ hñt bñficiū diuisionis, vt j̄.e.l si à Titio.&
hanc tenet Spec.de renun.& cōcl.§.j.do. Dy.& Iac.de Are. tenent
ꝯ, & bñ, ꝑ l.si Titius.j̄.e.vbi vř casus, & ibi dicā. Nec ob.l.si à Titio,
qa ibi fideiussores erant accepti à diuersis, & hoc tenet Cy. in l.fi-
2 deiussor.C.e.in fi.¶† Quæro, vtrū illud, qđ hic dř in duob.fideius
soribus, habeat locum in duobus reis? Et gl. dicit ꝙ non, alleg l.ex
duob.s̄.de duob.re.non distinguit quo iure, vel veteri, vel nouo.
Gl.auth.hoc ita.C.de duo.re.dubitat Dy.determinat in d.l.ex duo
3 bus, dic vt ibi.¶† Quærit gl.an ipso iur̄, vel restitutione in integrū
reddat̄ actio? Et gl. dicit ꝙ restitutione in integrū ꝯ rē prius iudica
tā. Sed quare nō ipso iure, vt s̄.l.ꝓxima? Et gl. dicit, ꝙ vř liberatus
per epistolam & absolutus per sn̄iam:quia cū est ꝯdēnatus in par-
te, vř in parte absolutus. Et hoc innuit tex. dum dicit actionē resti
tuendā. Sed contra hoc obstat l.j.C.si aduersus rem iud.item quia
epistola nō tollit actionem ipso iure, vt s̄.l.ꝓxi.ergo ñ est necesse
ꝙ restituatur cū competat. Vnde posset forte dici, ꝙ glo.nō bene
dicit. Et ꝙ hic dř actionē restituendā, dic, i.exercitiū actionis resti
tuēdū ipso iure, cū appet eū ñ eē soluēdo. Pro lř facit tex.q dt, ꝙ ei
succurrit̄, vt interim nō ꝯueniat̄, ergo post pōt ꝯueniri. Dico, ꝙ si
qdē sic eēt ꝓnūciatū; vt iterim ꝯdōne pēdēte ꝯueniat̄ ī virilē, tūc
ꝯdōne finita ipso iure posset agere.l.Impator.ff.de post.& d le.2 4.
statuliber.§.Stichū. Sed si esset ꝓnūciatū simplr̄ actionē diuidēdā
tūc ipso iure tolleret̄ actio, & opus esset restōne & ita loqt̄ hæc gl.
Nec obst.s̄.l.ꝓxi.qa verū ē ꝙ epistola ñ diuidit ipso iure, sđ postq̄
est opposita hæc exceptio diuisionis, & ī ea ē obtētū, tūc ꝑimit ip
so iure actionē ꝓ parte ꝯfideiussoris, vt j̄.eo.l.inter eos.§.cū inter

&ideo dixit hanc exceptionem esse peremptoriã.l.si dubitet cre
4 ditor.in prin.supra eo. Et ꝑ hoc†apparet solutio quæstionis not.
per Cy.C.de proba.l.exceptionem.s.vtrũ actio perimatur ipso iu-
a re;vel per exceptionẽ postquam venit ad ꝯflictũ.Iaco.de Are.a ꝙ
sic.Pet.ꝯtra,vt ibi patet.Tu dic,aut ibi venit ad conflictum per so
lam propositionẽ,nec est sup ea obtentum,& ñ perimit actionẽ
quod patet,qa actio põt replicatione adiuuari,vt Insti. de replica.
in prin.& ita intelligit Pe.Fallit in exceptione cõpensationis,quæ
statim perimit,cum opponitur:quia habet vim solutionis.Aut su
per ea est obtentum,& tunc perimit ipso iure. Casus est hic, & ita
intelligitur dictũ Iac.de Are.Item opp. ꝙ condemnatus in parte,
nõ videatur absolutus in alia parte,vt no.C.si aduersus rem iudi.l.
j.sol.Istud ideo:qa ꝯ aliã partẽ erat apposita exceptio ꝑemptoria.
Quæro quid si nullo modo extitit condõ? Dicit gl. idẽ quod hic.

ADDITIO.

a Alex.¶Iac.de Are.An autem per iuramentum ipso iure , an per exceptionem, vide Bar. in l.Iulianus.supra de condi.indebit.& ibi dixi.

§.Præterea. Fideiussoris hæredi,& eius ꝯfideiussori datur beneficium epistolæ, respectu ꝯfideiussoris;
a secus respectu rei principalis:& in bonis principalis ꝯputãt viresa
fideiussoris.h.d.quod not.Gl.in verb.ita hr̃dib.assignat arg.ꝯ & ñ
soluit.& vide eam.q̃ incipit,sic,C.ad Velle.&c.ibi.§.soli.sed ibi est
bñficium mere ꝑsonale.sic s.sol.ma.l. maritum. cum l. sequenti.

ADDITIO.

a Alex.¶Computantur vires.In bonis principalis computantur vires fideiussoris,secundum Bal.in auth.sed hodie. C.de act.& obl. & in l.mulier.C.de iure do.vbi dicit idem econtra.Sed an in bonis alicuius computentur bona alienata in fraudem,vide not.Bal. in l.bona.§.eum,de iure fisci infra.

LEX XXIX.

1 *Dictio,etiam,est implicatiua.*
2 *Officium iudicis imploratur,vt silentium imponatur.*

a Si contendat. Ista lex habet vnam singularem a gl. quæ
1 est,†Quæro,quid implicat ista dictio,etiã
Gl.dicit,ꝙ implicat ꝙ non solum ꝯpetit exceptio,sed etiã iudicis
officium,& ꝙ non solum poterit agi,vt fiat diuisio,sed etiam ex-
cipi, quod multum no.&habeo istã gl.pro mu tũ no.quia secun-
dum istam possum agere contra te,vt diuidatur actio,& hoc ex e-
2 pistola diui Adriani.†Itũ officium iudi.b vt fiat diuisio , & silentiũ
b imponatur,c& de isto habes gl.no.in l.Aurelius.§.centum.de lib.
c leg.plenius dixi in l.si finita.§.eleganter.s.de dam.infec.

ADDITIONES.

a Poma.¶Singularem.No.sing.gl.ꝙ possum agere,vt fiat diuisio.vide tex.Inst eo.§.si plures.& infra eo.l.inter eos.Cano.in c.cum sit.de for.comp Bal.in l.qui licitam. C.vt lite pend.nec alibi ita reperitur.

b Alex.¶Officium iudicis.Et hic no ꝙ beneficium diuisionis petitur officio iudicis. Idẽ in beneficio cessionis,vt no.in l.si res obligata.s.de leg.j. Adde Bar.in l.4.§ nunc de effectu s.de lib.le.& s.pro socio.l.societatem §.arbitrorum.vbi quærit quis in isto casu erit iudex adeundus,vt pronunciet exceptionẽ mihi competere , & aduersario silentiũ imponat?Et dicit,ꝙ iudex mei rei petentis,apud quem me habuisset necesse trahere,& iura quæ hic allegantur,non bene probant,si bene quæres, & forte istud dcm̃ non ponitur alibi,sed ipsum refert do.Ant. in c. si clericus laicum. de foro compe.facit quod no.ipsemet Bar.in l.cum hi.§.transactiones.s.de transac.quod no.

c Alex.¶Silentium imponatur. Quod no.Bal.in l.2.C.ne fil.pro patre. & in rubr. C.de cõd.ex leg.& Bal.In l.j.C.eo.ti.in 3.q.& in l.sicut.C.de præsc.xxx.ann ꝑ Bal.& Sal.in l.3. C.de ces.bo.vbi gl.quam no.vt ibi per eum.& ibi tex.ꝙ vbi quis timet grauari , potest petere,vt silentium imponatur.do.Ant.in c.si autem.de rescr.vbi alle.istam gl.& per dictum Io.de Imo,in c.significauit.de testi.vbi etiam distinguit istam gl. ¶Adde secundũ Pau.de Ca.Inn.in c.Abbate.post prin.de ver.sig. vbi dicit, ꝙ si essem in possessione alicuius rei,in qua non haberem ius,& dubitarem in ea molestari à te,sciens ꝙ etiam tu non habes ius in eadem,ꝙ non possum agere ad declarandum te nullum ius habere in illa re. sed tunc demũ possum agere,quãdo prætẽdo me ius habere,vt illud declaretur ꝙ dicit Pau.de Ca.hic,singu.not. quia limitat & declarat illud, ad quod allegatur hæc lex.pro quo dicto dicit videri casum in l.j.circa prin.supra si pars hær.peta.

LEX XXX.

1 *Obligatio nec ciuilis,nec naturalis orit̃ ex promissione sub cõdõne impossibili.*

1 Si sub impossibili conditione. † Nota vbi aliquid promittitur sub conditione impossibili, nec naturalis,nec ciuilis obligatio contrahitur,quia non potest fideiussor accedere,vt hic.&ꝙ non nascatur ciuilis,nec naturalis,determinat Dy.in c.impossibilium nulla est obligatio.extra de reg.iur.lib.6.

LEX XXXIII.

Ex persona. Videte gl.in verbo accessionibus.quæ incipit,vt mandatoribus.ibi,& in compensatione,vt supra de compen.l.si quis a fideiussore. ibi tanti temporis, vt infra eodem.l.si ex testamento.§.fina.

LEX XXXIIII.

1 *In actione reali satisdatur de iudicio soluendo,non autem de iudicio sisti.*
2 *Instantia causæ ciuilis continuatur in hæredem vniuersalem,non criminalis,& quando causæ appellationis.*
3 *Instantia cœpta cũ defuncto trãsit in fideicõmissarium,nõ tñ cœpta cum hærede.*
4 *Instantia quando transeat in singularem successorem.*
Instantia potest cedi.
Instantia transit in eum,in quem res,vel actio de necessitate transit,secus si non transit de necessitate.
Clausula,de defendendo non committitur hæreditate iacente.

a Si eum hominem. Instantia causæ a transit ad hæredem quo non defendente com
mittitur stipulatio ꝯ fideiussorem datum à defuncto iudicatum
1 solui,nisi hr̃s seruus fuerit petitoris.h.d. ¶†Quæro q̃ satisdatio
fuit ista?Et dicũt quidã,ꝙ de iudicio sisti,& debet intelligi,ꝙ sistat̃
in iudicio ille seruus,qui petit̃:alias si ipse reus, tunc morte rei es-
set extincta,vt l.si decesserit.s.q sat.cog & sic gl.ñ bñ diceret. Alij
dñt de iudicato soluendo , & hoc puto verũ ꝑ tex.j. q dicit ob rẽ
b non defensam.¶Op.b Inst.de satisd.§.sed hodie.& s.q satisd.cog.
l.Iulianus.Gl.2.dicit,ꝙ hodie non satisdat de iudicato soluendo,
olim secus.Et vide in gl.ea.ibi sicut harum legum tẽpore,&c.ha-
bemus gl.varias,qa j.iud.sol.sup rubrica est gl.quæ dicit , ꝙ siue
c sup reali,siue sup personali,c debeat satisdare de iudicato soluen
do.Cõtraria gl.est qui sat cog.l.Iulianus.vbi dicit,ꝙ in reali tantũ
satisdabat̃ de iudicato soluẽdo,& illa est vera,vt hic dicit Dy.& in
l.j.& sup rub.j.iud.so.& per l.sed & hæ.§.defendere.s.de ꝓc.& l. si
plurium.in ver j.s.de noxa.l.hæc autẽ. in fi.s.ex quib.cau.in pos.
d ea.¶Opp.de l.d si constante. §.fi.s. sol.ma. vbi mortuo reo perimi
tur instantia,& non transit ad hæredem.Iac.de Are.dicit,ꝙ ibi lo-
quit̃ in fisco,qui non est vere hæres.Probatur in l.quoties. in fi.j.
de noua.& gl.j.eo.l.inter eos.§.fi.Istud dictũ non videtur verum
per l.tam ex ꝯtractib.s.de iud.vbi instantia trãsit ad patrem,q non
est hæres,sed occupat iure peculij. & ideo d.Ray. dicebat in d.l.si
e constante.in fi.iudicium perit,e subaudi quantum ad mulierem,
sed in fiscum transiuit,sed tex.ibi non patit̃,ideo põt dici,ꝙ specia
f le est ibi in fisco,qui habet iudicesf suos speciales,vt coram eis iu
2 dicium agitur.¶†Et ideo pro huius declaratione quæro , vtrum
instantia in hr̃dẽ vniuersalem possit continuari? Rñd.ꝙ instantia
causæ primæ criminalis nõ transit,sed causa appellationis transit
nõ præcisè,licet cum distinctione,quæ est in l.fi. si penden.appell.
mors interue.& l.3.& 4.si reus vel accu.mor.fue.sed instantia cãæ
ciuilis transit passim,& sine dubio ad hæredes,vt hic,& l.seruus.s
de

ADDITIONES.

a Alex.¶Instantia causæ.Adde tamẽ super verbo,instantia,ꝙ licèt instantia transeat ad hæredem cum suis appendentiis,vt hic:attamẽ dico,ꝙ vbi quis veniret condemnãdus in expensis ratione contumaciæ,& moriatur ante condẽnationem dictarum expensarum quod hæres suus non potest damnari.Tex.est in l.j §.fi.iuncta glo.in verbo, pœnam.in prin.secundum primam lec.s.si quis ius dicen.nõ obtem.Et pro hoc facit: quia contumacia delictum est,alibi dicitur,ꝙ ex delicto defuncti hæres nõ tenetur,quod no.quia forte dixisses contrarium si non vidisses.Sed contrarium tenet Bald. in l. si pater. C.si pend.appe. De hoc vtrum,& quomodo transeat instantia in successorem,vide Cy. in d. l.j.C.si pend.appel.per do.Ant.in c.quia Videtur.extra de iudi.& Pau.de Leaza.in disputatione sua incipi.lata sententia,& ibi plene prosequitur , an transeat in successorem in dignitate,& quod no.Bar.in l.post finitam.s.de suspe.tut.& in l.2 §.fin.de præto.stipu.& Bal.in l.2.C.de vsur.& fru.leg.per Imo.in l.pœnales in princi.s.ad l.Fal.Et adde per Cy. in l j.in fin.s ne ex deli.defun.Et ibi tangit,quid de instantia criminali, de quo in l. diui fratres.j.de accus.& aliquid per Bald.in d.l.seruus.de infa.Et an ista instantia , vel acta transeant contra hæredem ante liti.contest.vide per Bart.in d.l.pœnales. Et quot modis transeat instantia de vno ad alium,vide Barto.in d.l.j.in fin.s. ad Trebel. Et an instantia transeat,si quis ingrediatur monasterium , vide Bald.in d.l.j.C.si penden.appel. Adde tamen quod licet instantia cœpta cum defuncto ad hæredem transeat, illud est verum,si facta est coram iudice , secus est tamen coram arbitratore secundum Inno.in c.ex parte.de arbi.Et sic est ratio in l.diem proferre.in §.j.de arbi. Sed an mortuo domino posset procurator litem prosequi.Iaco.Butr.dicit quod sic. in l. nulla. vbi est text.C.de procur.Sed vtrum iudicium nondum cœptum detur contra hæredem, vt puta,pone,impetratum est rescriptum,per quod datur vnus iudex contra Titium, Titius moritur antequam sit citatus,hæres eius non poterit conueniri.Facit l.Neratius cum ibi not.de regu.iur.Innoc.tamen innuit contrarium in c. significasti. de rescript. qui dicit ; quod quando nomen rei fuit expressum transit,secus si non fuit expressum, licèt contineretur sub illa clausula,& quoscunque alios. Et sequuntur docto. in l.si decesserit.qui satisda.cog.Adde,quod vbicunque res,super qua pendet iudicium inchoatum contra defunctum,non est transitoria ad hæredem vniuersalem, ibi nunquam iudicium pendens est transitorium ad hæredem. Casus est multum no. in l.si operarum. s.de oper.liber.Et dicit Ioan.hic hanc esse suam nouam regulam. Adde Bal. in l j.C.si pend.ap.& in l.si seruus.de infami.& do.Ant.in c.quia V. de iudi. Et nunquid sola citatione dicatur instantia cœpta,vt transeat ad hæredem,vide Bal ꝙ sic,in d.l.j, C.si pend. app.mors interue.

b ¶Opp.Inst.Adde,quod voluit Bar.in l. hæc autem.§ fin.quibus ex cau.in pos.eat.& late per Bar.in rub.j.iudi.sol.& ad hoc vide Bald.in l.2.C.de pact.quando actiones passiue transeant.

c Siue super personali.Adde quod no.Bal.in l.2.C.ne fil pro patre.& vide Bart. in l.1.j.de cond.ex lege.

d ¶Opp.de l.Alia fuit opinio quam ponit Bar.in d.l.si constante.§.fi.post Iac. de Are. sed Bal.& Ange.ibi fuerunt in alia opinione quam ibi reprehendit Imo. & ipse ponit aliã opi.de qua ibi late.Et nunquid illa materia habeat locũ moriẽte reo,sicut moriente actore,vide per doct.in d.l.si constante.§.fi.vnum tamen dicunt Bal.& Ange. ibi, quòd quoties succeditur bonis,& non personæ,nunquam instantia transit ad hæredem,per hoc dicunt,quòd in casu auth.bona damnatorum . instantia non transit in hæredem, quia non succeditur personæ,sed bonis,quod no.si est verum, quia persona fuit annihilata.Nec obstat opi.in d.§.fi.quam reprehendunt doct. ibi & merito per rationem per eos allegatam,& ibi vide Lud.quo ad intellectum.d.§.fi.& vide Bal.in l. post finitam.de suspec.tut.

e ¶Iudicium perit.Istam approbat Iaco.de Rau.& Cy.in l.j C.si penden.appel.

f Habet iudices.Hanc sol.etiam sequitur Bart.in d l.si constante.§.fi.& Anto. de But. & Imo.in c quia V.de iud.& Bal.in l.j.C.si pen.appel.& Anto.in l.tam ex contractibus.s. de iudi.Et per hoc infert d.Ant.& Bald.in locis præallega. ꝙ in clericum succedentem non transibit instantia inchoata cum laico,quòd pẽdet à veritate harum solutionum, de quibus per doct.hic. in d.§.fi.quas ibi reprehendit Imo, sed ipsemet ponit aliam,& alia fuit Ludo.& ibi vide late.

de his qui no.inf.& l.si in rem.s̃.de rei vend.& l.2.in fi.j̃.de p̃t.sti.
& C.si pen.appel.mors interue.l.j.& tãgit̃ ibi p Cy. fallit in fisco,
3 vt s̃.dixi.¶†Quæro,an transeat in fideicõmiss.vniuersalẽ?Rñ.in-
stãtia iudicij,q̃ erat incepta cũ defuncto,trãsit ad eũ,sed ea q̃ erat
incepta cũ hr̃de,ñ trãsit ad eũ.l.j §.j.s̃.ad Tre.&l.cũ hr̃dit.e.ti.& p
hoc habui qõnẽ.Quidã hr̃s defuncti egerat ꝯ quẽdã,& dederat
libellũ,& cessit illã actionẽ alij hoc mõ. Cedo tibi illã actionem,
a q̃ habeo ꝯ Titiũ,& q̃ mihi ꝯpetit tanq̃ hæredi.[a] cessionarius fuit
ꝓsecutus instantiã inceptã per hęredẽ:Consului,ꝙ nõ poterit se
qui ꝯdẽnatio:qa actio solum cõpetebat sibi tanq̃ hæredi, & iure
hr̃ditario;instãtia vero cõpetebat sibi suo iure,& suo facto,iõ nõ
transit in fideicõmissariũ.d.l.cũ hæreditas.s̃.ad Treb. hic aũt fuit
facta cessio solũ de eo,qđ cõpetebat sibi,vt hæredi.Quæro.vtrũ
4 instantia transeat †ad singularẽ successorẽ? Ista qõ p̃t dupliciter
intelligi.Primo,an instantia possit cedi.Rñ.sic,vt l.in cãæ.§. si ex
p̃te.s̃.đ pro.hoc verũ,nisi esset vitiũ litigiosi,de quo ti.de litigio-
sis loqtur. Secũdo mõ p̃t intelligi,vtrũ ad eũ in quem transit res
vel actio,transeat instantia super re,vel actione.Rñd.ꝙ si res, vel
actio transit de necessitate:tunc instantia transit.l.in hoc iudicio
fa.exc.& no.p Iac.de Aret.in l.inter quos.§.j.s̃.de dã.infec. Sic lo
quit̃ j̃.de iniur.l.sed si vnius.§.filio.in fi.& C.de rei vxo. ac.l. vnic.
§.& hoc ex rei.Aut nõ trãsit de necessitate,& tũc instãtia nõ trã-
sit.l.2.§.ñ solũ.s̃.de hę.vẽ.l.si pignori.ĩ fi.s̃.fa.er.& l.2.C.đ hæ.vẽ.
b & no.in ñ.ꝙ iacẽte hr̃ditate nõ ꝯmittit̃ [b] clausula de defendẽdo.

ADDITIONES.

a Alex.¶Tanquam hæredi.Adde Bar.& doc.in d.l.cum hæreditas.Et vide no.
per bar.in l.post finitam.s̃.de suspe.tut.
b Ale.Non committitur.Adde quod no.Ang.& doc.in l.4.§.prætor. s̃. de dam.
inf.& Lud.hic.Sed an instantia transeat,& continuetur in hæreditate iacen
te,vide Bal.in l.fi.C.si pen.appel.mors interue.

LEX XXXV.

1 *Disparitas inter obligationem fideiussoris,& principalis,quando vitiet obliga tionem,vt fideiussor non teneatur.*
2 *Disparitas in efficacia obligationis inter fideiussorem,& principalem, quando vitiet obligationem fideiussoris.*
3 *Diuersitas in re inter obligationem principalis,& fideiussoris,si in obligatione est dari,vitiat obligationem,si est facere remittit.*
4 *Diuersitas in qualitate obligationis principalis.& fideiussoris,propter appositionem conditionis,quando vitiet.*
5 *Diuersitas qualitatis obligationis cõtingens propter alienationem, qñ vitiet.*
6 *Diuersitas qualitatis obligationem continens propter generalitatem , & specialitatem quando h̃eat vitiare.*
7 *Diuersitas qualitatis obligationes contingens propter personam adiectam in solutione,quando vitiet obligationem.*
8 *Diuersitas in quãtitate inter obligationẽ prĩcipalis,& fideiussoris,qñ vitiet.*
9 *Diuersitas in tempore inter obligationẽ principalis,& fideiussoris,qñ vitiet.*
10 *Loci diuersitas in obligatione,quando habeat vitiare obligationem fideiussoris*
11 *Obligatio fideiussoris non vitiatur,licèt principalis sit obligatus pure,& fideiussor per instrumentum guarentigiatum:quia dicitur efficacius obligatus.*
12 *Obligatio fideiussoris qui promisit pœnam principalis,qui erat obligatus simpliciter,non vitiatur.si promisit pœnam pro mora sui.secus si rei.*
13 *Fideiussor in obligatione facti,in quibus ex sua mora teneri non potest , non potest,pœnam promittere.*
14 *Fideiussor si renunciauit exceptionib.sibi ex persona sua competentib.tenet renunciatio,secus si competunt ex persona principalis.*
15 *Fideiussor quando in veritate est principalis, & ad eum principaliter negociũ spectat,quando possit in plus teneri.*
16 *Promittẽs ꝓ alio principaliter in se obligationẽ suscipiẽdo , põt in plus teneri.*

Hi qui accessionis. In cãm leuiorẽ p̃t qs ĩtercede-
re,ñ grauiorẽ.h.d.Op.ꝙ nõ đ-
b̃eat attẽdi mors.s̃.de trãs.l.cũ hi.§.fi.Sol.hic attẽdit̃ id,ad qđ res
nãl'r tẽdit,ibi secus,licèt gl.nõ soluat Dy.¶Op.de l.Græcè.§. si qs
Stichũ,ver.Marcellus aũt.s̃.e.ti.Gl.neutrobi soluit.Ia.de Ra.dicit
ibi ponit̃ cas⁹ ecõuerso,qa re⁹ alternatiuè fiđiussor pur̃,ibi eꝯ re⁹
purè fideiussor alternatiuè: iõ ibi fideiussor ĩ cãm grauiorẽ ẽ ac-
a ceptatus.[a]Videte,fateor [b]quãtũ ad istã rl'am de cã grauiori solu
b tũ est ꝯ̃rium,sed alia rl'a,seu rõ ponit̃ in l.ꝯ̃ria,pp q̃ obstat ꝯ̃riũ. s.
qa alia est obl'o fideiussoris,alia principalis,& sic fideiussio nulla,
qđ aliqñ mihi visum é verũ:arg. s̃.de ver.ob.l.inter stipulãtẽ.§.si
stipulãte.mihi mõ vr̃ al'r:qa verũ ẽ,ꝙ talis diuersitas inter ĩterro-
gationẽ,& rñsionẽ vitiat:qa alia obl'o ẽ.Nã ĩ obl'one simplici r̃s ẽ
ĩ obl'one simpl'r:ĩ alternatiua vero,licèt sit ĩ obl'one, tñ soluẽdo
aliã creditore inuito liberaret̃,& sic al'r ẽ ĩ obl'one,merito vitiat,
licèt talis diuersitas ñ vitiat obl'onẽ fideiussoris:qa si prĩcipalis ꝓ
mittit Stichũ,aut Pãphilũ,& fideiussor ꝓmittit Stichũ simpl'r, in
dubio ꝓmittere vr̃ eo mõ,quo principalis,vt soluẽdo Pãphilum
liberet̃,vt j̃.e.l.si vt ꝓponit̃.Sed si hoc esset expresse actum,ꝙ sol-
uendo Pamphilũ nõ liberet̃,tunc vr̃ adiectus in aliam oblõnem
& in duriorẽ cãm.Ita loquitur lex ꝯ̃ria: qa cum fideiussor ꝓmit-
tat alternatiue,& principalis purè,tũc p̃t dici,ꝙ fideiussor teneat̃
1 eo mõ,quo p̃rincipalis:immo exp̃ssum ẽ in ꝯ̃rium.¶†Vt ergo li
queat ista materia,sciendum ẽ,ꝙ circa istam materiã Dyn.posuit
vnam distinctionẽ.s̃.eo.l.Marcellus.quæ non est perfecta,& ideo
ꝓut mõ mihi ẽ possibile,dic sic. Qñq; in obl'one principalis & fi
deiussoris ẽ oĩno paritas,tũc sine dubio valet,vt s̃.e.l.j.& q̃si p to
tũ.Qñq; ĩ obl'one ẽ disparitas,& ñ ẽ aduertẽdũ:Qñq; é disparitas
ĩ tp̃e ꝯhẽdæ oblõnis& tũc ñ vitiat,siue p̃cedat,siue sequat̃,vt s̃.e.
l.si stipl'at⁹.§.adhiberi.& ħ dicebat Dy. si vero ẽ disparitas ĩ ipsa ob
l'one iã ꝯcła,tũc dico al'r q̃ Dy qa Aut ẽ disparitas ĩ efficacia obl'o
nis,aut ĩ re ĩ obl'onẽ deducta,Aut ĩ q̃litate,aut ĩ q̃titate,aut in tp̃e,
2 Aut in loco.De q̃libet videam⁹.†Primus casus ẽ,qñ disparitas ẽ in
obl'onis efficacia.tũc siqdẽ oblõ rei est efficacior, vt qa prĩcipalis
vtroq; mõ est obligat⁹,fideiussor vero obligatus sit nãl'r tm̃,& va
let,vt Inst.qb.mo.tol.obl.§. p̃terea.& j̃.tit.j.l.j.ĩ fi.Si verò eꝯuerso,
oblõ fideiussoris ẽ efficacior,idẽ vt s̃.de ver.ob.l.si pupill⁹.& s̃.eo.
3 l.2.& l.Marcellus.& l.fideiussor obligari.§.fideiussor.s̃.eo. †Circa
ẽm qñ ẽ diuersitas ĩ re deducta in oblõnẽ tũc aut loqmur ĩ oblõ-
ne dãdi,& ñ tenet̃ fideiussor,vt j̃.e.l.si ita.& ibi no.Aut in oblõne
4 faciẽdi & dic vt j̃.eo.l.si qs ꝓ eo.ĩ prĩ.†Circa tertiũ,[c]qñ ẽ diuersi-
c tas ĩ q̃litate,istđ p̃t ꝯtinger̃ multis modis. Nã qñq; ꝯtĩgit pp appo
sitionẽ ꝯdõnis,qñq; pp alternationẽ,qñq; pp gñalitatẽ & spãlita-
tẽ,qñq; pp adiectionẽ psonę ad sol'onẽ.Primo casu.qñ pp ꝯdõné
aut prĩcipalis ꝓmittit pure,fideiussor sub cõdõne,& valet,vt j̃.e.
l.si à reo.§.j.Aut prĩcipalis ꝓmittit ĩ diẽ,fideiussor sub ꝯdõne, & ẽ
ĩ pẽdẽti,vt s̃.eo.l.fiđiussor obligari.§.pe.aut eꝯ prĩcipalis sub ꝯdõ-
ne,fideiussor pure,& ñ tenet d.l.si à reo.§.j.j̃.e. & ĩtelligo fideiusso
rẽ obligari pure.si exp̃sse hoc actũ ẽ,al's simpl'r ꝓmittẽdo vr̃ ꝓmit
tere sub ea ꝯdõne.qua principalis.l.si vt ꝓponit̃.j̃.e.Aut vterq; ꝓ
mittit sub ꝯdõne,& tũc si qdẽ esset eadẽ ꝯdõ, ñ est dubiũ. Si vero
5 diuersæ sunt,dic vt l.si à reo.in prin.& §.j.j̃.eo.†Scđo casu qñ di-
uersitas q̃litatis ꝯtĩgit pp alternationẽ,& tũc,aut prĩcipalis ꝓmit-
tit pure pl'es res,& fideiussor alternatiue illas r̃s.& valet:vt l.Gręcè.
§.pen.s̃.eo,Aut reus ꝓmittit vnũ simpl'r,fideiussor plura alternati
ue,& ñ tenet̃;vt l.Grecè.§.si qs Stichũ.s̃.e. Aut eꝯ reus plura ꝓmit
tit alternatiue,fideiussor vnũ ex his simpl'r, & tũc aut fuit actum,
vt nõ possit aliud soluer̃,& nõ tenet̃,quia alia obligatio est, & du
rior ꝯdõ.Aut ꝓmisit simpliciter,& valet:qa melior est eius condi
tio,vt hac l.in fi.& s̃.dixi.Aut vterque promittit easdẽ res alterna
tiue,sed est diuersitas in eligendi potestate, & tũc aut ĩ oblõne rei
est electio creditoris,in oblõne fideiussoris est electio ipsius fide-
iussoris,& obligatio valet:quia in causam leuiorẽ,vt s̃.e.l. Græcè
§.pe.nec vr̃ alia obligatio:qa illũ vr̃ eligere creditor,quem elege-
rit fideiussor.Aut in obligatione rei est electio rei,in obligatione
fideiussoris est electio creditoris,& non valet: quia in causam du-
riorẽ.d.l.Græcè.§.Idem Iulianus.Aut in obligatione rei est electio
rei,in obligatione fideiussoris est electio fideiussoris,& non valet:
6 quia possunt discordare,vt j̃. eo.l.si Stichũ. in pri.† Tertio casu,
qñ hoc ꝯtingit pp gñalitatẽ,& specialitatẽ:& tunc,qa hoc nõ ha
bemus exp̃ssum in tex.est eundũ per rõnes: & ideo si principalis
ꝓmittit Stichũ,fideiussor hominẽ in genere,non valet:qa cã du-
rior.arg.d.l.Græcè.§.si qs Stichũ,aut eꝯ,& valet arg.huius.l.in fin.
& arg.j̃.eo.l.si à reo.§.si reo.Sed si vterq; ꝓmitteret genus, & eẽt
7 diuersitas in electione,dic vt s̃.dixi.†Quarto casu,qñ diuersitas
ꝯtingit pp solã personã adiectã in solutione,tũc,Aut in psona rei
non adiicit̃,in psona fideiussoris adiicit̃, & valet:aut eꝯ, & nõ va-
let,vt hic.Aut in psona principalis adiicit̃ vnus,in persona fideius
soris alius,& tũc idẽ:qa non valet.Eo enim ipso, ꝙ non hẽt facul-
tatẽ soluẽdi illi psonæ,cui põt principalis soluere,durior causa ẽ,
8 vt hic,debet enim psona rei inspici.l.si testamẽto.in fi.s̃.eo.†Cir
ca quartũ,qñ est diuersitas in q̃titate,dic,vt l.Gręcè.§.illud.s̃.eod.
9 †Circa qntũ,qñ ẽ diuersitas ĩ tp̃e,dic:aut fideiussor ꝓmittit tp̃e lõ
giori,& valet vt Insti.eo.§.Itẽ si ille.aut promittit tp̃e breuiori, &
nõ valet:qa vr̃ acceptus in duriorẽ cãm.Fallit si fideiubeat ꝯstituẽ
10 do.l.sed & si citeriore.s̃.de consti.pec. † Circa sextum,qñ est di-
uersitas in loco:& tũc:aut est diuersitas in loco,in quo fit ꝓmissio
aut in loco,in quo debet fieri solutio. Primo casu valet, & hẽtur
ratio loci ex psona vtriusq;.l.si testõ.§.fi.s̃.eo.scđo casu credo, ꝙ ñ
valet fideiussio.Nã eo ipso ꝙ fideiussor põt ꝯueniri alio loco, quã
principalis,est eius causa durior,& sic non valet, vt hic, & in d.l.
11 testõ.in fi.j̃.eo.¶†Quæro circa prędicta,pone principalis ẽ obli-
gatus simpliciter,fideiussor vero est obligatus publico instrumẽ-
to ꝯtinẽte in se capitulũ guarẽtigiæ,ita ꝙ habet paratã executiõẽ
sicut sñia,an valeat?Et vr̃,ꝙ nõ:qa in duriorẽ causam,ergo,&c.Cõ
tra credo.nõ enim est obligat⁹ in plus,sed efficaci⁹ vt s̃. eo.l.2.& l.
12 Marcellus.& s̃.de verb.oblig.l.si pupillus.& ibi not.¶†Quæro se
cũdo pone,quod principalis est obligatus simpl'r, fideiussor vero
promisit

ADDITIONES.

a Est acceptus.Vide & tene mẽti gl.no.in l.sicut.j̃.ea.l.in fi.gl.mag. Adde in q̃tũ
Bar.j̃.proxime dicit,ꝙ obligatus ex præcepto guarentigiæ , dicitur obligat⁹
efficacius,non in plus,quod idem sequitur Ro.consi.121.
b Poma.Videte,fateor.Vide Lud.Ro.in consi.119.vbi reprehendit dictum Bart.
hic de guarentigia.
c Alex.Circa tertiũ.Adde s̃m Ang.ꝙ si fideiussor iurat,licèt in plus intercedat,
tenet obl'o,p casum singularẽ in l.cum pr̃.§.filius matrem.de leg.2.quòd ẽ sin
gulariter notandum,cùm in quolibet cõtractu in fine apponatur iuramentũ

a Promisit pœnam, a an teneatur? Et vr, ꝙ non, quasi eius cā sit durior, ergo, &c. vt hic. Dico sic, Aut fideiussor promittit pœnā ꝓ mora rei, cum ipse reus non promisit, & tunc non tenetur: qa cā durior, vt hic Aut promittit pro mora sua & tenetur: quia nō est incongruum, ꝙ ex sua mora teneatur in plus quàm principalis. l.
13 mora. s̄. de ver. ob. l. si seruum. §. nunc videamus, eo. ti. Et† ex hoc
b concludit,b ꝙ in obligationib. facti, in quib. fideiussor ex sua mora teneri non pōt, secundū ea, quæ dixi in l. cum filius. §. j. de ver. ob. ꝙ tunc fideiussor nō potest promittere pœnam, si principalis non promittit, licèt possit promittere interesse: quia ad illud etiā principalis obligatur, vt j̄. eo. l. stipulatus es. & no. j̄. eo. l. si quis ꝓ
14 eo. in prin. ¶† Tertio quæro, quid, si fideiussor renūciat c qbusc dam exceptionib. quib non renunciauit principalis, an teneatur? Respon. Aut sunt exceptiones prouenientes ex persona fideiussoris, quæ ad principalem non trāseunt, & istis potest renunciari. l.
d si fideiussor.d §. quædam. & ibi no. s̄. mā. Si vero sunt exceptiones quæ competebāt principali, tunc si quidem sunt exceptiones dilatoriæ, non valet fideiussio: qa secundum hoc debet plus tpe, vt dictum est. Si vero essent peremptoriæ in totum, vel in partē, & tunc idem: quia non valet fideiussio: quia sic tenetur in plus, vt
15 s̄. de duo. re. l. eandem. §. j. & s̄. de ꝯst. pecu. l. 3. §. j. ¶† Quarto, q̄ro, quid si in veritate fideiussor est principalis, & ad eū principaliter negotium spectet, an possit teneri in plus? R̄nd. q̄dam sunt, q̄ respiciunt effectū, & in istis illud quod est in veritate, inspicitur. l. sed Iulianus. §. j. ad Mace. & ad Vellei. l. sed si eū. & l. aliquando. & s̄. de pac. l. sed si tantum. Quædam sunt, quæ respiciūt formam fideiubendi, & in istis non curo quid sit in veritate, sp n. inspicimus formam, hoc est, quis assumatur vt principalis, quis vt fideiussor. Vn cum hoc sit de forma, ꝙ fideiussor non obligetur in plus, vt dixi in d. l. Græce. §. illud. puto. ꝙ oblōne vitiaret, & hoc est quod hic dr̄, hi qui accessionis loco accipiūtur, &c. Sufficit. n. si accipiatur
16 loco accessionis. nec curo quid sit in veritate. ¶ Quinto † q̄ro, e
e quid in eo qui pro alio promittit principaliter in se suscipiendo obligationem, an possit teneri in plus? Gl. dicit ꝙ non. s̄. eo. l. Græcè. §. illud, per illum tex. qui ḡnaliter loquitur de oīb. qui pro alijs intercedūt. Ego cōtra puto, aut enim quis promittit pro alio aīo nouandi, & tunc cōstat, ꝙ potest obligari in plus: vt j̄. tit. j. l. in die. Idem si ab initio suscepit obligationem pro alio eadē rōne. Idē si principaliter promittit pro alio remanente in obligatione, vt patet in eo, qui pro alio constituit se soluturū. l. sed & si citeriore. s̄. de consti. pec. Et hoc est quod hic dicit text. hi qui accessionis loco &c. & quasi dicat, secus in his qui principaliter assumūtur.

ADDITIONES.

a ¶ Promisit Pœnam. Vtrum fideiussor promittere possit causam seu pœnam, quam non promisit principalis, adde gl. sing. & ibi Ang. & Imo. in d. l. sicut. j̄. e. q̄ dicit, quod sic, quam sequitur Bal. in l. si pro ea. in 6. q. C. man. vide quod no. Bal. in l. si testamento. § fin. j̄. eo. idem tenet Bar. in l. centum. in fi. s̄. de eo quod certo loco.

b Ale. ¶ Concludit. Vide Ang. in l. fi. § fi. s̄. de eo per quem factum est.

c Ale. ¶ Renunciauit. Vtrum possit renunciari nouæ constitutioni de fideiussorib. & epistolæ diui Adriani, & de alijs renunciationib. vide per spe. in tit. de renun. & conclu. post medium.

d Ale. ¶ L. si fideiussor. Per gl. in Auth. de fideius. in prin. Bar. sentit, quòd sic in l. cum q. s. §. si q. s. ad fi. de sol. De istis est gl. or. & ibi doc. in l. nisi s̄. de pac. & d̄ beneficio de duo. reis. no. gl. Bal. in auth. hoc ita. C. de duo. re. & licèt sit renūciatum omnib. beneficijs, non tamen intelligitur renunciatum esse beneficio cedendarum. Bal. in l. si diuisa. C. loca.

e Ale. ¶ Quinto q̄ro. Quid in eo, qui pro alio promittit suscipiendo oblōnem in se, an possit in plus teneri? adde quod de hoc dicto est gl. no. in Auth. de fideius. §. fi. fac. t l. sicut. & ibi dixi. j̄. e. Vide tn̄ quod no. in l. paternam. C. ad Vel ... & quod ibi singulariter gl. mag. vbi Bal. in l. pe. C. de execu. rei iud. & in l. dictantib. C. de testam. Sed an cōstitutus ꝓ alio & ēt mandatarius habeant beneficium de fideiussorib vide Bal. in rub. de fideius. C. & Cy. in auth. pſente. eo. ti. & de eo qui constituit se principalem, vide Spe. de renun. & conclu. ver. sed si fideiussor. & gl. in corpore, de fideiussorib in princ. quam seq̄t do. Abb. in c. 2. de fideius. & per Imo hic. Et an habeant principales se obligātes beneficium diuisionis, vide Cy. in l. si diuisa. C. loc. in 10 q. & vide Bal. in l. cum fidem de non num. pec. & in auth. hoc amplius. C. de fideic. Quod ille, qui vt principalis cum alio obligatur, non habeat hoc beneficium diuisionis, Bal. in l. pen. C. de exec. rei iud. & in d. l. dictantib.

LEX XXXVII.

1 *Fideiussor soluens videtur actiones emere.*
Actio inutilis cedenti est vtilis cessionario.
2 *Exceptio quæ obstat cedenti, quando obstet cessionario.*
3 *Creditor, cui solutum est per fideiussorem cogitur cedere officio iudicis, vel per condictionem indebiti.*

Cū is. Fideiussori soluenti debēt actiones cedi: qa soluēdo vr̄ eas emisse. h. d. No. ꝙ soluēs vr̄ emere actiones. ¶ Item
a no. ꝙ actio inutilis acedēti est vtilis cessionario. ¶† Op. ꝙ post so
1 lutionē n̄ possit cedi. l. Modestinus. j̄. de solu. Gl. dicit ꝙ hic cessit in cōtinēti, vel soluit hoc acto, ꝙ cederet, vr̄ dixit. soluo, vt cedas q. idem est. Gl. diceret verū in his q principaliter tenēt, vt d. l. Modestinus. sed in his, q tenēt accessoriē, ip soluens ꝓ suis obligatorib. vr̄ soluere. l. si filius. s̄. de in rē ver. l. Papinianus. su. ra man. &
2 Dyn. in d. l. Modestinus. j̄. de solut. ¶ Opp. de l. nemo ideo. j̄. de re. iur. Sol. ibi est rēa à ꝯrio sumpta. † Op. ꝙ exceptio, q̄ obstat cedēti, & cessionario. l. Apud Celsum. §. de auctoris. j̄. de do. excep. sed hic cedēs poterat repelli exceptione, ergo &c. gl. dicit, ꝙ istud iō qa iste cessionarius ēt sine cessione soluēs, erat habiturus actionē. Sed ista rō ꝯcludit ꝯ reū principalē, n̄ ꝯ fideiussorē. l. fideiussor. j̄. eo. iō dt Dy. inhærēs rōni tex. Sed certe p rōnē tex. nō tollit ꝯriū, iō dic, ꝙ qn̄ illud qd̄ est cā exceptionis, purgat̄, & tollit & facta cessione, tūc exceptio, q̄ obstat cedenti, nō obstat cessionario. vt hic & l. fi. ī prin. C. de iur. dot. al's secus, d. l. apud Celsum. §. de auctoris.
3 ¶† Quærit gl. pone, ꝙ creditor nō vult cedere actionē, quo iur̄ ꝑt agi? Et remedia sunt, ꝙ iudicis officio. l. Modestinus. j̄. de sol. p Dy. in l. si res. s̄. de leg. j. Gl. hic dat remediū, ꝙ ꝑt ꝯdicere tāq̄ indebitū, qd̄ no. & si opponeret creditor, qd̄ est debitū, tūc dic, ꝙ nō cessit. Quæro, an ī ꝑtē, vel ī solidū? & dic vt dicā ī d. l. Modestin'. j̄. de sol.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Actio inutilis. Et vide Bar. in l qui se debere. de condi. ob cau. vide Bar. in l. & hæredi. §. nos autem. supra de pac.
Barb. ¶ No. ꝙ actio inutilis cedēti, ē vtilis cessionario. Vid Bal. in l. fi. C. d iur dot.

LEX XXXVIII.

1 *Tempore liberatus, an sit liberatus à ciuili, & naturali.*

Si quis postquam. Quæro d quo errore? Et gl. dicit facti. Dy. dicit, vel iuris. l. j. s̄. vt in poss. leg. ¶ Quæro. qd si ex certa scīa? Et gl. dicit, ꝙ teneret. l. sed & si q s §. fi. ff. si qs cau Secundū hoc intelligas, qd̄ hic dr̄. fideiussio ē nulla, i. in effectu: qa liberatio pōt ꝯdici, qa ꝯdictio hic cessat ꝑp sciam Sed si intelligeres ꝙ est nulla ipso iure, qd̄ vr̄ verius, vt j̄. dicā, tūc fideiussor ex certa scia non teneret: qa non est oblo cui accedat.
1 ¶† Quæro, vtrū ille qui est liberatus tpe, si liberatus à ciuili & naturali, vel à ciuili tm̄? Et hic vr̄ casus, ꝙ à naturali & ciuili, qa si à ciuili tm̄, tūc teneret̄ fideiussor, ꝙ h̄ negat̄. In ꝯriū ē veritas. l. oblonū fere. §. placet. s̄. de act. & obl. & l. si pupill' s̄. d admi. tut. & l. at q nā. in prin. s̄. de neg. gest. Gl. tāgit, & p Dy. in l vlti. j̄. rē ra ha. & ibi plene dicam, & p Cy. in l. cū qs. C. de iur. & fac. igno. sed hic fuit error, & p errorē intercessit. Sed istud facit me plus dubitare, qa si ē nālis, tūc fideiussor dēt teneri, & dēt ꝯdici liberatio. l. j. in prin. s̄. vt in poss. leg. Sed rn̄d ꝙ oblo est aliqua, sed nō in effectu, sed gl. in d. l. sup verbo, exceptione, tenet, ꝙ hic ipso iure est nulla. Vn̄ oportet nos intelligere hāc legē eo casu, quo tēpore, tollitur naturalis oblo, vel oīs eius effectus, qd̄ dic, vt plene dicam j̄. rem ra. ha. l. fin.

LEX XXXIX.

Si Stichum aut Pāphilum. Ibi, vtrū ꝓmissor voluisset, sed simpliciter bn̄ possum fideiussorē accipere: quia tūc non posset eligere alium, q̄ principalē. s. eod. l. Græce. §. si quis Stichum. Ray.

§. A Titio qui mihi. Si tempore existentis cōditionis non est res, vel persona, q̄ in obligationem deducatur, fideiussor non obligatur. h. d.

LEX XL.

Vt fideiussor. Fideiussori ꝯ fideiussorē nō datur actio, nisi cessa. h. d. ¶ Oppo. ꝙ immo sit danda, vt s̄. eo. l. fideiussorib. & C. eo. l. cū alter. Sol. nō dat̄ à lege, sed cedi-
a tur à creditore vt in ꝯrio: qd̄ qn̄ fiat, tangit hic gl. a Sed dic, vt dixi s̄. e. l. cū is. Op. immo qd̄ sine cessione agat̄, vt de tu. & rat. dist. l. j. §. nunc tractemus, & l. ex facto. s̄. de neg. ge. So. aliud in tutorib. & filib. q agūt vtili sine cessione. Sed q̄rit̄ q̄ est rō diuersitatis. Gl. j. hic assignat vnam rōnē, qa illi ex necessitate, hi ex voluntate obligantur. Sed hoc nō cōcludit: quia s̄m hoc nec ꝯ reū principalē dēnt dari qa volūtariè fideiubet. itē vnus de correis habet actionē ꝯ aliū, licet volūtariè se obligēt. l. j. C. de duob. re. Dat aliā rōnem glo. qa fideiussor habet regressum ꝯ aliū, sed tutor, & magistratus nō. Et ista ratio n̄ ꝯcludit. pone ꝙ principalis n̄ ē soluēdo, vl' nō dat̄ regressus ꝯ pricipalē. l. Marcellus. s̄. e. Quare dn̄t doc. ꝙ rō ē qa fideiussor soluēs, negociū prīcipale gerit, nec spectat ad ꝯfideiussorē ī veritate. ideo sibi n̄ dat̄ actio ꝯ ꝯfideiussores n̄ soluētes, nisi sit sibi cessa, sed in tutoribus, & duobus reis secus, quia equaliter ad vtrūque spectat. Et gl. tangit in fi. magnæ glo. l. ex facto. s̄. de neg. ge. & in l. j. in fin. magnæ gl. C. de transac & per Cy. in d. l. cum alter.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Tangit hic gl. Adde quod Pau. de Ca. in quibusdam lect. dicit in l. si nomen. ff. de hær. vel act. ven. ꝙ creditor debere se ostendere creditorē, & sic ostēdere instrum principalis debiti, aliàs nō pōt petere executionē sententiæ, & iō si nūquam sniam obtinuit contra fideiussorem, non poterit petere executionem illius, cum non habeat quid cedat. & ita dicit tenere Albertum Galeoti in margarita quod est no. Refert ergo in l. sciendū. de verb. obl. quod bonum esset, si in instrumento fideiussionis fieret mentio de debito principali, quia tūc nō habebit necesse ostēdere principale instrumentum. ¶ Adde quòd Bal & Ang. in d. l. sciendū, dicunt, quod si petitur executio instrumenti contra fideiussorem, non oportet ostendere instrumentum principale, dummodo fiat de eo declaratio i instrumēto fideiussoris. Non ob. quod no. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. quia ibi loquitur, quando producitur instrumentum confectum inter alias personas, seu inter easdem, de quarum partium volūtate confectum est instrumentum per l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. & cum hac op. bi transit ... no. Pau de Ca. & Ang. in authen. vt sponsalit. largi. §. & hoc insuper.

LEX

LEX XLII.

Si fideiussores. Si fideiussor in defectu principalis accipit, eo existēte soluēdo fideiussor ñ tenet.h.d.Opp.& vr, q nō sit curandū, an hrs sit soluēdo, vel nō, sed statim pōt cueniri.l.fideiussor.§.fi.s.e.ti.Soluit gl.q ibi decessit sine hrde, quod nō placet, vt ibi dixi. Dic ergo, q hic debet discuti hrs, sicut defunctus, qa fuit habitus respectus ad rē. Qđ apparet, qa discussio dēt fieri ipso nolente soluere.l.decē.in fi.s.de verb.ob.sed in d.l.fideiuss.ī fi.fuit habitus respectus ad psonā. Qđ apparet: qa eo ipso q ē in mora, stipl'o impletur, licet sit soluēdo.

1 *Exceptio, quæ non impugnat sententiam, potest opponi post sententiam.*

1 **§. Idem respondit.** †Exceptio, q̄ ñ impugnat sñiam pōt opponi post sñiam. Opp. de l.a peremptorias.C.senten.rescin.ñ pos.gl.dicit, q speciale ē hic. Sed illa est veritas: quia ideo opponi potest: quia non impugnat sententiam, aliàs non posset opponi. Ista fuerunt verba Dy.relata p Cy.in d.l.j.C.de iur.& facti igno.Oppo.de l.fideiussores.s.e. Sol.ibi impugnat sententia beneficium diuisionis.

ADDITIO.

a Alex.¶Opp.de l.Adde Bal.per illum tex.in d.auth.præsente.C.e.vide aliquid p Bar.& Pa.de Ca.in l.inter eos.§.fi.j.e.¶Adde fm Pa.de Cast.licet Ang.dubitet hic vt ipse refert, q si statutum dicat, q instrumenta mittant executioni, sicut sentētię diffinitiuæ, nō obstante aliqua exceptione, q opponi nō poterit beneficium diuisionis, quia impedit sñiam, sed beneficiū cessionis sic, quia nō impedit executionem fieri insolidū, dummodo cedat. Sed si statutū non diceret, nō obstante exceptione, tunc etiam poterit opponi beneficium diuisionis, licet post sententiam obiici non possit latius hic vide.

LEX XLIII.

1 *Principalis si promittit decem corbes frumenti, & fideiussor æstimationem, an valeat.*

Si ita fideiussorem. Si principalis pmittit pecuniā, fideiussor in aliā q̄titatē, non tenet, vel aliter pecunia non æstimat p res, sed res per pecuniā.h.d. ¶Sed dr hic, fideiussor nō pt obligari in aliā rē, q̄ principalis.Op. de l.j.§.antep.s.de cfti.pec.Sol.aliud in cftitutore, aliud in fideiuss.

1 Rō: qa q cftituit, nō ita accessorie tenet.¶Quærit gl.pone, q principalis pmisit decē corbes frumēti, fideiussor æstimationē: tex.vi

a det, a īnuere, q valet. Gl.dicit cŗriū in l.Græcè.§.si qs Stichū.s.eo. Sed c̄ istā gl.alia gl.ē in l.si quis pro eo.in prin.j.e.& vr casus.j.e. l.stipulatus es. Dic, qñq; venit in obl'one qd dari, & tūc loquitur ista gl.Sed si prīcipalis promisit fcm, tūc fideiussor pt promittere pecuniam, vt in cŗrario. Et ratio est: quia in obl'one dari non venit interesse, sed in obl'one facti sic, l.stipulationes non diuidunt. s.de ver.obli.& ideo: quia est spes, vt deueniatur ad æstimationē, fideiussor potest pecuniam promittere.

ADDITIO.

a Alex.Tex.videtur.No.q fideiussor promittit aliud quā principalis.Adde j.e. l.si stipulatus.& gl.in l.cum filius.§.j.in fi.de ver.ob.quæ vr sensisse in multis verbis illud, quod sentit gl.& Bar.hic.

LEX XLIIII.

Si à Titio. Fideiussores diuersorū non recipiunt bñficiū diuisionis, q̄rit gl.qd si ab codē diuersis tpib fideiussor accipiat.dicit gl.dic vt in l.si Titius.j.eo.2.respon.

LEX XLV.

1 *Fideiussor pōt promittere æstim ui mē quādo principalis promittit factum.*

2 *Contractus, cui non statur, non facit committere stipulationem.*

6 *Aduocatus in cā ppria, qñ possit petere salariū, q alteri aduocato daretur.*

Stipulatus es Cōtractus cui nō stat, cdōne nō impleta, nō inducit pœnæ cmissionē h.d.¶Tu ha

1 bes hic tria notabilia multū. Primū, †q si principalis pmittit factū, fideiussor pt pmittere pecuniā.&not.in l.cū filius.§.j.de ver.

2 ob.Scđo no.†q c̄ctus, cui nō stat, nō facit cmittere stipl'onē. Itē

a no.q ē par, si ego facio, ac si alteri locassem. Et facit ad qō.†q si

3 emi domū, & fuit à me euicta, & ego fui aduocatus, an possē pe

b tere salariū meū.b Et vr hic casus q nō. Sed ista lex nihil facit: qa hic tenet fideiussor sub illa cdōne, q̄ fuit stipl'o ccepta, s.q̄ti alius locassem, &c. Quidā tñ illud idē tenēt, p l.qui domus.in fi.& l.habitatores.s.locati.Spe.tāgit istā q.ī ti.de expēsis.§.postremo.ver. qd si victor.& determinat idē, p l.sed & si lege.§.qđ aūt.in fi.s.de pet.hær.q̄ nihil facit: qa ibi expensæ verè erāt factæ: in q.ppposita nō erāt factæ expēse, iō illa ciectura hic nō hēt locum. Sed determino sic. In istis obl'onib.empti & vēditi venit interesse, ideo agā c̄ te, ad interesse: quia desiit pp hoc lucrari ex alia aduocatione, in qua non potuit esse pp hāc cām, & ideo vincam, vt s.de act. emp.l.j.in prin.& C.đ eui.l.si cū qō. Aut ego volo petere salariū meū, ppriū, & nō possum, vt C.de fruct.& lit.expen.l.si fm secundā lect.facit ad prædicta l.non ignoret.C.de fruc.& lit.expen.

ADDITIONES.

a Poma.¶Et facit ad q.Not.si emi domū, & fuit mihi euicta, & fui aduocatus, an possim petere salariū aduocationis, vide Bal.in l.fi.C.de fruc.& lit.expē.

b Alex.¶Petere salarium meū. Adde l.fi.ad fi.de fru.& lit.expē.& ibi Bar.in fin. vbi etiā Ang.dicit, q nō pcedit, qñ agit ad interesse, si forte aduocatus pp istā aduocationē nō potuit interesse alijs aduocationib. Et vide Bart.in l.si qs domū.s.loc.Et adde quod no.addit Bal.in l.oēm honorē.C.quando prouoc.non est necess.Contrarium tamen tenet Cy.in l.Arethusa.s.de sta.ho.

LEX XLVI.

1 *Fideiussor, an possit statim agere cū se obligauit per instrumentū guarētigiæ.*

Fideiussor pro vēditore. Fideiussor postq̄ est cdēnatus, pōt agere h.d.No.cclusionē libelli alternatiui, licet tex.in l.Luci⁹.s.mād.vi

a deatur dicere, q possit agere simpliciter, avt liberetur: sed illa suppleē p istā, vt s.manda.l.si mandato meo, circa prin. Et hic est arg.

1 †q qñ fideiussor obligat se per instrm b cfessionatū, vel guarē

b tigiatū, qđ hēt paratā executionē, sicut sententia ex forma statuti, q statim possit agere.

ADDITIONES.

a Alex.Agere simpliciter.Vide Bal.in l.facere.s.so.mat & per Spec.in tit.de iu dic.§.sponsalia.ver.fideiussor.per Bald.in l.si pro ea.C.man.& in l.Lucius.s. mand.in repet.antiqua.& in l.fi.C.de vsur.rei iud.& ibi quærit, quid si fideiussor tm est cōdēnatus, qūo debeat formare libellum, De forma libelli quā do fideiussor agit antequā soluat, Adde Bar in l.si pro ca.in 3.q.C.man.& l.si diuersa.C.eo.& l.si mandato.meo.§.si iudicio.s.manda.

b Alex.Per instrm.Circa eandem l.no.q quando fideiussor obligat se per instrumentum guarentigiatum habet executionem paratam, quia potest incōtinēti petere à principali se liberari. Idem tenet Bal.in l.si pro ea.C.mand. in 2.q.Sed Lud.hic innuit contrariū quod not.ad limitationē.d.l.Lucius.hic alleg.& opi.Bar.seq̄t Bal.ibi Cy.in l.certū.in 4.col.C.fam.erc.vbi ibidē āt si est obligatus per scripturā mercatorū, q̄ fm formam statuti habet executionē paratā.& vide quod no.Bal.in l.Lucius.s.man.in repor.antiquis, Cū bar. tenet Ang.Imo. Et de hac q.habetur in tracta.guarent.in 6.q.2 par.prin.Adde quod Pa.de Ca.hic refert An.reprobare bar.in eo quod vult, q qñ fideiussor est obligatus per instrumentum confessionatum possit statim agere, qa sciebat fideiussor à prin.posse incipi ab executione, & nihilominus fidem dedit de soluendo, vnde deciperetur debitor si statim ab eo possit molestari, ipso à creditore adhuc non molestato iō cōcludit non posse agere, nisi diu steterit in obligatione, quod Pau.placet.licet d.Ale.allegat.Ang.p opi.bar.

LEX LVII.

1 *Fideiussor accedens venditioni rei sacræ, vel liberi hominis, quando obligetur. Et quando venditioni rei minoris.*

2 *Fundo dotali vendito si in venditione detur fideiussor quando obligetur.*

3 *Obligatio naturalis, an oriatur ex contractu cui lex resistit, & fideiussor accedere possit.*

Quatuor species contractus, s.contractus, obligatio, actio, & executio.

4 *Contractus si prohibetur fieri respectu personæ, ex eo non orietur naturalis, nec ciuilis obligatio.*

Contrahens contra legum præcepta, peccat mortaliter.

5 *Statutum prohibens certis personis contrahere, impedit naturalem obligationem nasci.*

6 *Statutum, q mulier, vel minor non possit vendere sine consensu consanguineorū impedit ortum obligationis naturalis.*

7 *Lex disponens aliquem ex aliquo contractu obligari, impedit ciuilem, & naturalem obligationem.*

8 *Lex disponens, q aliquis contractus inter aliquos non valeat, si ab initio, impeditur naturalis, & ciuilis.*

Lex si annullat contractum factum inter aliquos, si aliquid non fuit obseruatum, non impeditur obligatio, sed paratur exceptio.

Statutū, q instrumenta donationum insinuari debeant intra sex menses, aliàs non valeant, non irritat donationem ipso iure sed parat exceptionem.

Lex cassans contractum ex post facto, non tollit ciuilem obligationem.

9 *Lex disponens q ex aliquo contractu actio petitione non detur, vel quod aliquis non audiatur, non impedit ortum actionis, si alter de iure communi oriebatur, sed iudicis officium sic, si ex illo actu oriebatur.*

Clausula, petitio no detur in criminalibus, inducit, q ipso iure non audiatur.

10 *Lex quando prohibet aliquid nō alienari, & sic executioni resistit, impedit tacitè contractum, obligationem, & actionem.*

Cum lex. Vbi lex resistit vēditiōi ñ tenet fideiuss.h.d.Op. de l.si is.C.de pđ.mino.Sol.hic loq̄t qñ lex resistit odio ēptoris, vt qa dolo, vel metu extorsit vēditionē, ibi vero resistit psonæ priuilegio: & hæc ē vna lectu.fm q̄ debet lr itelligi, q ab initio fideiussor tenet ipso iure, sed liberat p actionē, q met⁹ cā, vel de dolo, & habet exceptionē, vt s.qđ met⁹cā.l.si scum exceptione, §.Labeo.& l.metū.§.sed qđ ptor.& s.de excep.l.exce

a ptiōes.§.rei.vel soluit a gl.hic loq̄t qñ lex resistit pp nām rei, cui ñ ē cmerciū, vt qa res sacra, vel religiosa, vel liber hō. In cŗrio vero pp priuilegiū psonæ, vt Instit.de c̄h.emp.§.fi.& fm istā lect q hic dicit liberat, expone, i.ab initio nō tenet. vl dic vt ibi dicit gl. Sed nō curo de Sol.quæ ibi ponuntur. Tu potes dicere, q in d.l. & si is lex nō resistit vēditioni, sed resistit alienationi, hoc ē, trāslatiōi dñij, q̄ ñ pt fieri, iōq; obl'oni psonali pt accedere fideiussor: cū p hoc ñ piudicet minori. Ita t; Pet.& Cy.refert.C.đ legib.l.nō dubiū.qđ satis placet, vt j.dicā, l; et pdictæ sol.placeāt.Op.ad rōnē huius legis, nā & quādo fideiussori succurratur c̄ principalē, fideiussor

ADDITIO.

a Alex.Vel soluit.Collige ex hac no.gl.quando dicatur res esse in cōmercio & quando non, quod optime declarat bal.in l.& si dotis.C.de iure dotium

fideiussor nō liberaṫ, licet liberet principalis. l. j. C. de fideiuss. mi.
Dicit gl. fateor, ꝙ ꝓ istā rōnem fideiussor nō semper excusatur: ꝙ
nō placet: qa ſm hoc rō non esset gnālis. Dic ergo, ꝙ in lege ꝯ̃ria
minor pt in īte. restitui. ꝯ̃ fideiuss. sicut ꝯ̃ reū principalem, iō fide-
iussori nō succurriṫ: qa in effectu non hēt regressum ꝯ̃ minorem
2 ¶ † Opp. ꝯ̃ ſm lectu. supra positā; & vr̄, ꝙ valeat vēditio rei sacræ,
vel liberi hominis. vt l. liberi. & l. & liberi. s̄. de ꝯ̄h. emp. Si ergo te
netur principalis, nō excusatur fideiussor, licèt possit habere re-
gressum ꝯ̃ principalē. Sol. dicit gl. fateor ꝯ̃rium, nisi poneres ven-
ditorē ignorasse. al's fideiussor non pt excusari ꝑ reum, sed pro-
pter se sic, si ex persona sua haberet aliquam exceptionem. Sed ꝯ̃
istā gl. opp. & vr̄, ꝙ licentia, vel ignorantia vēditoris non dēt at-
tendi, d. l. & liberi. & d. l. liberi. Sol. dicit Dy. ꝙ non debeat attendi
q̄tum ad emptionē ꝯ̄hendā, vt ibi, sed q̄tū ad hoc, vt ea ꝯ̄cta te-
neatur venditor ad interesse, curatur, vt hic. Sed certe saltem ad
restitutionē ptij teneṫ l. emptorē. §. fi. de actio. emp. ergo ad illud
saltem teneṫ fideius. & sic hęc solutio nō placet. Dic ergo, ꝙ hic
dr̄ in gl. venditorē ignorasse, subaudi, & emptorē sciuisse, vt ll. cō
2 trariis, tunc procedit hęc lex sine scrupulo. ¶ † Quæro, quid in
fundo dotali? R̄ndit gl. forte idē, quod in minore, ſm Irn. & sic in
nuit ꝙ teneaṫ sicut tenetur pro p̄dio minoris vendito, vt C. de p̄-
di. mino. l. & si is. In ꝯ̃rium vr̄ gl. s̄. de testa. mili. l. dotalē. q̄ vr̄ velle
ꝙ rei dotalis non sit cōmercium, sicut nec rei sacræ, vel religio-
sæ. Idem no. C. de iure do. l. si p̄dium. Cy. ibi tangit, & bene dr̄ qd̄
fundi dotalis nō est prohibita veditio, sed alienatio fauore mulie
a ris, & ideo si ipsa mulier vendit, non tenetur a ipsa, nec fideiussor
haberet regressum ꝯ̃ eam, ꝙ esset ꝯ̃ hāc legem. Ita debet intelligi
qd̄ no. in d. l. si p̄diū. & C. de legib. l. non dubium. aut vēdit maritꝰ,
vel extraneus, & tunc teneṫ ipse & fideiuss. Ita loquiṫ hæc gl. & ꝓ
3 batur s̄. de vsucap. l. cū vir. cum similib. ¶ His p̄missis pro declara
b tione tex. & gl. videamus gnāliter, qn̄ lex resistit[b] ꝯ̄tui, vtrum ex
illo ꝯ̄tu nascaṫ nālis obligatio, & vtrum posset accedere fideiuss.
& ex his apparebit declarata hæc lex, & mā tota. Pro cuius euidē
tia debes scire, qd̄ quatuor sunt species, qbus lex resistit, s. ꝯ̄tus,
obligatio, actio, & executio. Vn̄ lex qn̄q; resistit ꝯ̄tui, p̄cipiendo
4 ne fiat, & hoc fit † qn̄q; dirigendo p̄ceptum ad ꝑsonas, ne ꝯ̄hant
& tunc nō valet, nec oritur obligatio ciuilis, nec nālis, nec pt ac-
cedere fideiussor, vt C. q̄ res ven. non pos. per totū. & C. de sacro-
san. eccl. l. iubemus. & auth. hoc ius porrectū. C. e. & C. de agrico.
& censi. l. quēadmodum. lib. xj. & C. nō lice. hab. metro. lo. l. j. libr.
xj. & C. de cupres. ex luco Daph. l. j. & 2. lib. xj. Et ꝙ tali casu obl'o
nālis nō nascatur, probatur in l. eos. §. j. C. de vsur. ꝯiuncta l. si non
sortē. in prin. de ꝯdictio. ind. & hoc casu poterit loqui hæc lex, &
C. de legib. l. non dubiū, idē si prohibitio fiat ex parte vnius ꝯ̄hē-
tium tm̄, tunc eīm nō pōt q̄ri obligatio ēt naturalis, vt C. si quis
alteri vel sibi. l. fi. & s̄. de ꝯ̄hen. empt. l. nō licet. & hoc casu etiā po
terit intelligi hic, & d. l. non dubiū. Rō p̄dictorum est: qa obliga-
tio nālis dr̄ de iure gētium. l. Stichū. §. nālis. j̄. de sol. & l. cum am-
plius. in fi. de reg. iur. sed de iure gentium debemus obedire maio
ribus. l. veluti s̄. de iusti. & iur. Ille ergo q ꝯtrahit ꝯtra p̄cepta legū
facit ꝯ̃ ius gētium. merito non obligaṫ nāliter. Pro hoc facit: qa
peccat mortaliter, & si de iure nāli nō obligatur, vt dicā j̄. e. in l.
5 si quis pro eo. in prin. † Et p̄dicta tenementi pro statutis terrarū,
q̄ prohibent certas ꝑsonas ꝯtrahere. Nā impediūt ꝯtrahere nālē
obligationē. Pro hoc, s̄. de ꝯtrahē. emp. l. si in emptio. §. j. ibi mo-
res ciuitatis, &c. Præterea si interdictum iudicis hoc operatur. l.
6 is cui bonis. s̄. de verb. ob. ergo ead. rōne interdictū legis. ¶ † Sed
c iuxta p̄dicta q̄ro, qd si statutum dicit,[c] ꝙ minor, vel mulier non
possit vendere sine consensu ꝯsanguineorum an ꝑ hæc verba vi
deatur cis præceptum factum ne vēdant, vt sic īpediatur obliga
tio nālis, Vr̄ ꝙ nō, nā lex dicit, ꝙ alteri stipulari nemo pōt, vt s̄. de
ver. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. & Instit. de inuti. stipu. §. alteri. & tn̄
d nō īpeditur[d] obligatio nālis, vt ibi no. Contra puto, vt d. l. j. & 2.
C. q̄ res vēdi non pos. Præterea dicere ꝙ nō possit ꝯ̃here, nihil est
aliud, q̄ auferre potestatē & facultatē vendendi. Sed qn̄ aufertur
facultas ꝯ̃hendi, īpeditur obligatio nālis, vt C. de sacrosan. eccl. l.
iubemus. ꝯiuncta l. nō dubium. C. de legi. ergo, &c. Nō ob. d. §. al-
teri. quia ibi loquiṫ de p̄nti, s. alteri stipulari nemo pōt, & sic d̄cla-
rat. ꝙ ius nō assistit illi obligationi. nō aūt aliqd prohibet in futu
rum, nec aliq̄ facultatem aufert sed dicit, ꝙ nō pōt, sed in q̄sti. p̄-
7 senti aufert potestatē in futurum. dum dicit, nō possit &c. ¶ † Se
e cundo dixi,[e] quod qn̄que lex resistit obligationi: quia dicit lex
aliquē ex aliquo cōtractu nō obligari, an ex hoc impediatur na-
turalis obligatio? Vr̄ quòd non, quia dicit lex ꝙ pupillus obliga-
ri nō pōt sine tutore. l. si pupillus. in prin. & l. obligari. in prin. su-
pra de aucto. tuto. l. j. j̄. de noua. sed prædicta nō faciunt: quia lo
quuntur per verbum potest, quod præsentis temporis est, & sic
non resistit, sed non assistit, vt dixi s̄. proxi. Dic ergo, quòd quan
do lex resistit obligationi, impedit ciuilem & naturalem obliga-
tionem, vt s̄. eod. l. sed & si seruì. & ibi no. & ibi dixi, & probatur

8 expresse C. ad Velle. l. antiquæ. §. fina. † Sed pone, quòd lex dicit,
f quòd talis contractus inter tales non valeat, quid importat[f] hoc
verbum, non valeat? Respon. si quidem dicit, quòd nō valeat ab
initio, tunc videtur prohibita naturalis & ciuilis obligatio. Hoc
g probatur[g] supra. de dona. inter virum & vxor. l. j. vbi dicitur do-
nationem inter virum & vxorem non valere: quod intelligitur
etiam quo ad naturalem obligationem. Quod patet: quia ei nō
potest accedere fideiussor. l. si sponsus. §. si vxor viri. supra, de do.
inter vir. & vxo. sic debet intelligi. C. ad Velleia. auth. si q̄ mulier.
& in corpore vnde sumitur. Si verò cōtractus ab initio valet, sed
si ex post facto aliquid non obseruetur, lex dicit, quòd non va-
leat, tunc non impeditur obligatio: sed paratur exceptio. q. d. nō
valet in effectu, vt C. de precibus imper. offeren. l. vniuersa. & ibi
h est expressum,[h] & ideo statutū huius ciuitatis, quod dicit, quòd
instrumēta donationum debēat insinuari intra sex menses aliàs
nō valeant, non irritat donationem ipso iure, sed producit exce-
ptioné: sed si lex diceret, ex post facto tales contractus cassamus
&c. tunc tolleretur ciuilis tantùm, & remaneret naturalis, vt di-
9 cam in rescripto principis infra eodem. l. vbicunque. † Tertio di
i xi,[i] ꝙ lex quādoque resistit actioni, seu petitioni, vt quia lex dicit
quòd ex tali cōtractu actio petitiove non detur, vel talis non au-
diaṫ, & tūc si ille actus super quo lex sic loquiṫ erit talis, ex quo
aliàs de iure communi oriebatur actio, tunc per dicta verba nō
impeditur actio oriri, sed paratur exceptio, vt s̄. ad Velleia. l. 2. §.
j. & s̄. ad Maced. l. j. in princi. & s̄. ad Trebell. l. j. in princ. & §. i. quæ
sunt multū notāda propter statuta. Si vero ex illo actu non orie-
batur

ADDITIONES.

a Alexan. ¶ Non tenetur. Sed gl. & Bal. in d. l. prædium. hoc intelligunt ibi quā do emptor sciuit fundū esse dotalé, secus si ignorauit, & ibi vide Bal. qn̄ interuenit consensus viri an validet vend tioné. Ad Bart. hic vide, & pondera verba Bal. in l. si prædiū, in 2. q. in ver, nunc succedit alia quæstio & ibi in fin, quid si interuenit iuramentū contrarium tenet Bald. in l fi. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces.

b Alex. Quādo lex resistit. Ad infra dicta per Bar. vide do. Ant. in c cum contingat. de iureiur. & ibi per Imo. in 8. membro prin.

c Alex. ¶ Statutū dicit. Vide de hoc quod habetur in l. j. j̄. de nouati. per Bart. & Bal. in l. non dubium. in penul. q. C. de lega. vbi omnino vide in ver. ea quę supra dicta sunt. & ibi etiam alleg. Bart. hic concordat Bal. in l. cum quis. C. de iur. & fac. ignoran. Sed quòd oriatur naturalis obligatio, videtur in discursu tenere Bald. in l. fina. C. de dot. promis. & per Imol. in c. cum contingat in 8. membro. de iureiu, adde ad quæstionem formatam hic per Bart. Ro. consi. 437.

d Alexan. ¶ Non impeditur. Et ad materiam adde, ꝙ si testator dat certam formam actui fiendo, & non vltra procedit annullando actū forma nō seruata, nihilominꝰ tenet contractꝰ, quādo aliàs talis actꝰ valeret de iure dicta forma non seruata secundum Bal. in l. si testator. de leg. 2. secꝰ si lex daret ipsam formā, quia tūc licet lex ipsa vltra non procedat, annullando actum, nō propterea valebit cōtractꝰ, per d. l non dubium, q̄ limita singulariter per gloss. in clemen. j. de iure patro. de hoc vide no. in l. certa ratione. & ibi bal. C. quādo prouo. non est neces. & bal. in l. comparationes. C de fide instrumen. in 3. oppo. & vide, quæ plene no. bar. in l. si ita quis. §. ea lege. supra, de verbor. ob. & l. vniuersa. C. de preci. imperato. offeren. adde, quod dixi de l. non dubiū. C. de legib. quod limitatur per gl. in d. clem. j. quod idem tenet glo. in c. tuę. de sponsa duo. videlicet, quòd vbi lex non vltra procedit annullādo actum, actus est ipso iure nullus, forma iuris nō seruata, d. l. non dubiū. hoc est verū si ille actus habeat perpetuā causam prohibitionis, secus si temporalem, qa tunc non tenebit, nisi apponat annullatorium decretum, ita dicit dicta glo. no. sed ad ea, quæ s̄. dixi secundum bal. vide gl. no. in d. clemen. j. de iure patro. & Ioan. And. in c. fi. de resti. spo. quæ glo. tenet forte contrarium. Adde, q̄ not. bar. in l. pretor. in prin. de ope. noui nun. & Rom. & Imo. hic, & quod no. Bal. Ang. & Imol. in l. j. s̄. de libe. & posthu. in gl. & gloss. in c. statutum. super verbo, committitur. circa medium, de rescri. in 6. glo. in d. clemen. j. allegaui tibi. & ibi post Bar. in l. vniuersa. C. de preci. Impera. offeren. & gl. in l. prolatam. C de sen. quam gl. etiam singularem facit Pet. de Anch. in c. statutum. in fi. de rescrip. lib. 6. Ad quam gl. facit quod dicit Bald. in l. prolatam. C. de sen. Idem in ordine dato a principe. & vide Bal. in d. l. certa, quòd vbi statutum annullat, nec dat formam annullandi actus non est statim nullus, nisi petatur annullari. Et dicit Innoc. in c. cum dilecta. de rescri. quòd vbi datur certus ordo a Papa, & ille non seruatur, actus est ipso iure nullus.

e Clau. ¶ Secundo dixi. Vide aliam doctrinam per Fely. in c. pastoralis. colum. pe de rescr.

f ¶ Quid importat. Adde Bar. & quod ibi dixi in d. l. vniuersa. idem no. Bal. in l. vn c. §. vbi autem. C. de caduc. tollen.

g Claud. ¶ Hoc probatur Et istud procedit in iis solennitatibus quæ respiciūt fauoré priuatum, vt probat tex. in l. filius q. in prin. cum suis concor. supra, de lib. & posth. iuncta doctrina Bar. in l. j. §. si filius. supra, de leg. 3. & no. Frāc. Are. in d. l si filius.

h ¶ Est expressum. Adde quòd hanc eādem doctrinam ponit ibi Bar. & omnes sequuntur. & idem bar. in l. si ita quis. §. ea lege. supra de verbo. ob. & in l. j. & ibi Imo. supra, de test. & in l. his consequēter. §. j. s̄. fam. erc. & i l. 2. C. de can. frum. vrb. Ro. li. 11. bal. i l. non dubiū. C. de legib. & in rub. C. de rescin. ven. & in l. cum mulier. supra, sol. ma. Card. Floren. in c. significauerunt de testib. & quo est glo. in clemen. i. de iure pat. quam alleg. Pet. de Anch. in clemen. i. de seq. posses. & fruc.

j Alex. ¶ Tertio dixi. Adde bar. in d. l. j. §. j. supra, ad Treb.

a bat actio, sed solū officiū iudicis, a tūc deā verba īducūt vt nullo mō audiat, vt C. q & aduersus quos. l. fin. qđ p3: q a cū nulla subsit obl'o, sđ solū sibi deī audiētia p offin iudicis, ea audientia denegata denegabit sibi totū. Et iō bñ dt Ia. de Aret. q dt. φ ī crīalib. deā verba, vc3, sibi ñ deī petitio īducūt. φ ipso iure ñ audiat & bñ dt, q a accusatores nō fiūt p actionē & obl'onē, sed p accusationē, vt Inst. de pub. iud. in prin. Igit cū denegeī audiētia, denegat totū. Fa
10 cit C. de his q ad eccle. ɔfu. l. si seruus. ¶† Quarto dixi, φ lex aliqñ resistit executioni. Exēplū, lex dicit, φ res minoris nō alieneī per tutorē, vel res dotalis. Ex eo. n. qđ interdicit alienatiōnē, nō interdicit ɔtū, vel obligationē, vel actionē, sed effectū. hoc ē, translationē dominij; quod sequitur ex traditione, quæ est executio obligationis. Sed licèt prædicta non prohibeantur expresse, tñ videtur prohiberi, quia sunt præambula ad alienatiōnē, ar. l. oratio. §. de spon. & iō est aduertēdū. nā tacitè vr prohibitus ɔtus, obl'o & actio, quatenus se extendit rō legis, vnde in re minoris eius fauore est prohibita alienatio, & per ɔns vr prohibitus ɔtus. obl'o &
b actio, & iō si minor b se obligaret, non tenereī ciuiliter, nec nāliter, nec posset accedere fideiussor, vt hic: sed si extraneus promittit de euictione, & daret fideiussorem, teneretur, d. l. & si is. idē in muliere, vt §. dixi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Officiū iudicis. Et sic poterit tunc iudex ex officio cōpellere. Et vide Inn. in c. nulli. de accu. Et ad hoc vide Bal. in l. nō dubiū. in vlt. q. C. de legi. circa fi. legis, vbi exēplū, lex dicit, φ res minoris, &c. Aduerte tñ, q a qñ minor vendit prædiū suū, sine decreto, & sine auctoritate curatoris, l3 cōtractus sit nullus in præiudiciū minorū. l. si ad resoluēdā. C. de præd. min. & tunc, an ex illo obligeī naturaliter, vide Bar. i l. j. ĵ. de noua. tñ ex dicto contractu ligat maior cōtrahēs cum eo. Vñ si minor fuerit factus pfectæ ætatis, pōt cogere aduersariū implere illū cōtractū, & idē si adhuc minor parat⁹ sit facere solēnia, & necessaria ad ipsum interuenire, & incōtinēti, p tex. in l. Iulian. §. si q s colludēte. cū seq. de act. emp. & Inst. de aucto. tut. in princ. Idē dicunt Cano. in ecclesia alienante rem sine debitis solēnitatib. vt no. Inn. in c. j. de his q fi. a ma. par. ca. Adde, quod de hoc expsse gl. in c. j. ne sede vac. & in l. cū hi. §. eā transactionē. §. de transf. licèt ibi Bar. & But. teneāt cōtrarium, & nota bene. Pro quo adde gl. in l. iurisgētiū. §. prætor ait. in verbo, dolo. & ibi Ange. §. de pac. & Bal. in l. j. C. plus valere q agitur. Idem gl. in l. a diuo. de ritu nupt. quā sing. no. Bal. in l. nō dubiū C. de legib. & gl. & Bar. in l. iubemus. §. sane. j. C. de sacrosan. eccl. Sed q d si cōtractus ex parte minoris nō pōt valere, an saltē in eius persona valeat? dic φ sic. vt no. Bal. in l. nō dubiū. C. de legib. in 11. oppos. & est tex. in l. si is. & ibi Bar. C. de præd. mino. Et prædicta intellige ēt in doloso cōtrahēte, vt no. Abb. in c. dilecti. de emp. & vend. nisi cōtractus esset a lege phibitus, vt no. per gl. i d. l. a diuo. & adde gl. & Bart. in d. l. & elegāter. ff. de dolo. §. in prin. & ideo dicit Bal. in l. neque tutor s. C. de contrah. & cōmit. stip. φ statuta nolentia contractum mulieris valere sine solēnitate intelligūī de cōtractu alicuius solutionis, secus in lucratiuo, vt no. doct. in d. l. 2. de noua. Primam partem vr expresse tenuisse Io. de lign. in c. constitutus. de rescr. Vnde potes illud dictum limitare, vt ibi per Imo. & istud dictū refert, & sequitur Bar. in prælud. js feudorū. Item vide de quæ scripsi post Bar. in l. prætor. in prin. §. de ope. nou. nun. & quæ dixi post Bar. in l. omnes populi. in q. an statutum iuratum reuocetur §. de iusti. & iur. Item facit gl. fi. in c. venerabilē de elec. Adde, φ statutum prohibens contractum mulieris sine solennitate, non debet intelligi de lucratiuo, Ro. consi. 380. & de minore 404.
b Poma. ¶ Et ideo si minor. Hoc idem tenet Christopho. de Castellione in l. pacta quæ contra. C. de pac. & Are. consi. 2. vide Soc. 235.

LEX XLVIII.

1 *Fideiussor deportatus, liberatur ab obligatione, & ciuili, & naturali.*
2 *Fideiussor pro fisco intercedere potest.*
Fideiussor pro reo deportato accedere potest.

Si debitori deportato. Pro deportato ex maiori, obl'o ñ pt accipi fidiussor.
1 h. d. ¶† Quæro an libereī reus obl'one ciuili, vl' nāli? Et dic, φ sic, vt li & iur trāsfusiōis. q a ī fiscū ē trāslatū. dicā ĵ. e. l. vbicūq3. ¶ Op.
2 de l. fin. §. đ duob. reis. † Sol. Pro fisco pt itercedere, vl' p alia obl'one simpliciter, ñ aūt pt accedere fideiussor p ipso reo đportato.

§. Si filius. Si filius numerat post emancipationem, acquiritur sibi actio, licèt tēpore patriæ potestatis fuerit stipulatus. h. d. De isto casu dixi plene in l. si filius. & in l. quidā cum filium. §. fi. §. de verb. obl. & l. si dubitet creditor. §. filius. §. eo.

LEX XLIX.

1 *Fideiussores si intercedunt diuersis temporibus, vnus non videtur intercedere contemplatione alterius.*
Duo fideiussores ex interuallo fideiubentes habent beneficium cedendarum, quando alter potest effectualiter conueniri.
3 *Fideiussores quando simpliciter intercedunt, quilibet tenetur insolidum, etiam si non sit dictum.*
3 *Minor si primo fideiussit, secundo maior, an videantur inuicem fideiubere, & habeant beneficium cedendarum?*
4 *Inter fideiussores quando sit locus diuisioni.*

Si Titius. Fideiussor q nō pt effectual'r, ɔueniri, facit locū beneficio diuisionis, nisi fideiussor fuerit sciens, vel errās iniustè, vel ex interuallo intercesserit, nisi his casib. fue-
a rit in dolo creditor. h. d. Et hic est tex. ex quo fundo vnā opi. a in
1 l. si stipulatus. in fi. §. e. † φ si diuersis tpib. intercedūt fideiussores, vnus ɔtemplatione alterius non vr fideiubere, & ideo nō habet beneficium cedēdarū. Item fundabatur ex illo tex. §. e. l. sed si plu
2 res. φ si duo ex interuallo fideiusserūt, φ hāt † beneficiū diuisionis, qñ pt alter effectualiter cōueniri: secus si non posset effectualiter conueniri, vt hic. ¶ Op. C. ad Vellei. l. si paternā. vbi muliere subducta de medio alius fideiussor teneī, p parte tm. So. gl. ibi intercesserūt principaliter obl'onē suscipiēdo, & sic q libet teneī p pte, cū non fuerit dictū insolidū, hic intercesserūt fideiubēdo, & sic teneni insolidū ēt si non sit dcm. ¶ Op. C. de repu. q fiūt ī iudicio. l. j. sol. fallit hic ī odiū dolosi creditoris. Op. de l. q q §. ad Velle. Sol. ibi nō fuit in dolo, hic sic. ¶ Quærit gl. qd vult dicere text. pp
3 incertū ætatis, &c. Dic vt in ea. ¶† Quæro qd si minor primo, secundo maior intercessit ex interuallo? Et gl. dicit, φ idē vult dicere: quia dubitabam de minore, ne restitueretur: ideo fm fideiussorē accepi. secus quando simpliciter fuit acceptus: quia tunc respū mutui periculi videī intercedere, & haberet beneficium diuisionis, sicut si simul fuissent accepti. ¶ Quæro, q̄ est differentia inter mulierem & minorem? Dic, φ mulierem quis scit, vel scire debet
b non posse intercedere, vel errat in iure, sed in minore b pōt esse error facti, & sic pbabiliter errat fideiussor. Vnde si ī muliere ponneremus iustum eē errorem, esset idem, quod in minore. Si in minore poneremus errorem improbabilem, quia omnib. aspectu videbatur minor, esset idem quod in muliere. Vnde distingue, quā
4 doque † fideiussor non potest conueniri effectualiter, & tūc aut hoc contingit propter eius inopiam, & non ē locus diuisioni, vt §. eo. l. inter. Aut aliās, & tunc, aut vnus fideiussor fuit acceptus pter timorem hūc, ne alius iuuaretur, & nō est locus diuisioni, vt hic in gl. Aut non fuit sic acceptus, & tūc aut intercesserūt simul, aut vnus post alium. Primo casu, aut confideiussor sciuit aliū nō posse intercedere cum effectu, & non ē locus diuisioni, aut ignorauit eum, & tunc aut fuit iusta ignorātia, aut supina. Primo casu est locus diuisioni, vt hic, prout loquitur de minore. scđo casu, non, prout loquitur hic de muliere. Secūdo casu, quando vnus fideiussor intercessit primo, alius postea, tunc ille qui primo intercessit, non habet beneficium diuisionis, vt hic: ille vero qui intercessit secundò, habet eodem modo, quo quādo simul intercesserunt, per hanc legem. Vbicunque dixi diuisionis beneficium habere locum, fallit, si dolo creditoris alius fideiussor fuit acceptus, vt hic in fi. quod no. facit. ĵ. de sol. l. qui res. §. huic.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vnam opinionem. Et vide Bar. & alios omnino in l. si ex duob. §. j. §. de duob. reis. Circa idem ibi, alius fideiussor tenetur pro parte tantum, adde φ no. Bal. in l. antiquę. C. ad Velleia.
b Alex. Sed in minore. Ex hoc no. per gl. & doc. an contrahens cum minore psumatur eū scire minorē, & no. in l. qui cum alio. de reg. iu. Et ad hæc not. se remittit Bal. in l. j. in fi. C. si aduersus creditorē. Adde no. p gl. & doc. in l. j. C. si minor se maio. dixerit. Et adde, φ habens curatorem, habet psumptionē p se, φ sit minor, vt no. Bal. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iur. ca. Tu oino vide ī l. 2. si a pupillo. vbi per Bar. §. pro empt. sed φ nullus præsumatur minor, nisi pbetur; est tex. & ibi Bal. in fi. l. si maior. C. com. diui. Tu late vide per Bal. in l. cum te. C. de probatio. Quādo quis dicatur minor, vel maior, & cui incūbat onus pbandi, vide qđ no. Bal in l. de ætate. in 3. q. princi. de minorib.

LEX L.

Si testamento liberatum. Exceptio, que competit principali, ɔpetit fideiussori h. d. Opp. de l. si q s reum. §. de lib. lega. Sol. ibi fideiussor non habebat regressum contra principalem, hic sic.

1 *Obligatio naturalis ad antidora, quando impediat repetitionem indebiti.*

§. Ex duobus. Vbi solutū pt repeti, vel reditum retineri, talis solutio ñ parit liberōnē, h. d. Ibi ɔpea
1 φ creditor, &c. Iste versū ñ reperiī alibi ita bene. Et hic vr casus † φ nālis obl'o, qua q s teneī ad antidora, impedit repetitionē indebiti soluti. sed gl. §. de iusti. & iur. l. ex hoc iure circa fi. gl. magnæ. dt, φ non īpedit sp. vt l. si ñ fortē. §. libertus. §. d ɔdi. inde. q. d. regulariter impedit, casualiter non. Sed certe in d. §. libertus. Illa naturalis erat redacta ad præstandi necessitatē, secundum gl. ibi positā. Vnde circa hoc si dicas. Aut talis obligatio est redacta ad necessitatē. & tūc aut talis obligatio est redacta per ius ciuile ad necessitatem. & tūc aut talis obligatio respicit præstationem certæ rei, vel facti, vt est libertus q naturaliter teneī ad operas obsequiales, & isto casu impedit, d. §. libertus. fm alios qui intelligunt φ ibi operę obsequiales erāt oīo indebitæ. Nā si essent debitæ, frustra tractaretur de cōdictione indeb. Facit §. de ɔdi. inde. l. cum his. §. pen. prout loquitur ibi in matre. Pro hoc, quia si naturalis procedes ex pacto nudo impedit multo fortius ea quæ procedunt ab ipsa natura, q fortior est adeo φ pacto nō potest tolli. l. iura sanguinis. ĵ. de reg. iu. & de pac. l. ius agnationis. Aut non respicit certam præstationē, sed stat in suo genere, vt benefacienti benefaciamus, tunc aut indebite soluitur illud idē, vel tantundem propter quod fuit cōtracta obligatio naturalis, & impeditur repetitio, vt hoc ver. Aut soluitur aliud, & non impeditur repetitio: quia talis effectus non reperitur in iure Facit l. sed & si lege. §. cōsuluit, §. de petitio. hære. cum Gl. & gl. in d. l. ex hoc iure. Cū enim ista obligatio ɔtineat incertum, nō est efficax. l. Triticum. §. de verb. ob. & de iure dotiū. l. cum post, §. gener.

Vnus

1 *Vnus ex pluribus hæredibus quando possit soluere partem suam remissiue.*
2 *Exceptio epistolæ diui Adriani non facit locum repetitioni, & an sit fauorabilis. nu. 4.*
3 *Diuisum semel, iterum diuidi potest.*
4 *Ius diuisionis respicit modum, & formam agendi, non ipsam obligationem perimendo effectualiter.*

§. Quod si duo fideiussores.

Lex 12. tabularũ diuidit oblõnẽ inter hr̃des ipso iure, iõ ꝙ soluit vltra debitum, pt̃ ꝯdici, secus ĩ
1 diuisione, q̃ fit ex epiſtolã. h. d. ¶Iste §. ẽ subtilis, & singularis, † nũqd possit vnꝰ ex hr̃dib. soluere ptẽ suã. Dixi ĩ l. 2. §. ex his. s. ḋ ver. obl.
2 & doc. ĩ l. 3. C. ḋ neg. ge. & l. pe. C. ḋ ꝯd. ĩser. Scḋo no. † ꝙ exceptio
3 epistolæ diui Adri. ñ facit locũ repetitioni. † Not. ꝙ semel diuisũ iterũ diuidi pt, a ar. ꝯ ad l. fi. l. fi. j. rẽ pup. sal. fore. & ibi dicã. ¶Op. tutꝰ exceptiõe fauorabili soluẽs ĩdebitũ, repetit. l. q exceptionẽ. s. ḋ
4 ꝯd. ind. sḋ hic ẽ tutus exceptione fauorabili, ergo, &c. Sol. hic † ẽ fauorabilis, sḋ non ꝑpetua: qa pōt esse ꝙ alter nõ ẽ soluendo. Sed Dy. dicit ꝙ ẽ dubia, & iõ ꝑpetua. vt l. sufficit. s. ḋ ꝯd. ind. nõ ḋt plus. Gl. Insti. eo. §. si plures, dicit, ꝙ nõ ẽ sic fauorabilis, ꝙ possit repeti, & sic innuit, ꝙ sit odiosa. Sed si illa gl. esset vera, tũc ñ posset bñficio diuisiõis renũciari, l. tametsi. s. ad Mace. sed huic bñficio pt renũciari, vt ĩ auth. de duo. reis. & auth. hoc ita. C. de duo. reis. l. si ita stipulatus. s. e. ḡ ẽ fauorabilis. Quid dicemus? Dixi, s. eo. l. si dubitet creditor, ꝙ exceptio diuisiõis respicit modũ exigẽdi, ñ ipsã oblõnẽ: iõ illa exceptio nõ parit indebiti repetitionẽ: qa lex, q̃ vult, vt tuũ recipias, ñ venit princip̃r pimẽdo ius actoris effectualiter. Et rõ ẽ in d. l. si dubitet creditor. s. e. qa ñ ẽ facilis noĩs emptio, iõ diuidit: sed hic cessat illa rõ: postq̃. n. soluit videbat̃ facilis emptio: vlꝰ hoc erat expsũ ĩ epiſtã, vt hic. Et ꝑ hoc † hẽs ꝙ ius diuisiõis respicit modũ, & formã agẽdi, ñ ipsã oblõnẽ perimẽdo effectualiter.

ADDITIO.

a Alex. ¶Diuidi potest. Vide Bar. in l. j. s. de condi. indeb. & in d. l. cum qus. C. de iur. & fac. igno.

1 *Fideiussor in his, quæ emergunt tempore stipulationis contractæ ex persona sua non potest in plus teneri quam principalis, sed in his quæ emergunt postea, sic ex sua mora.*

§. Quæsitum est.

Ex ꝑsona rei principalis, & fideiussoris hr̃ rõ taciti tpis ꝑ locũ. h. d.
a ¶Extra gl. opp. de l. a mora. in fi. j. de verb. ob. vbi fideiussor teneẽ
1 ex sua mora, hic dr̃ ꝯ. Sol. in his. † q̃ veniũt tpe stiplõnis ꝯctæ, nõ pōt teneri fideiussor ex ꝑsona sua in plus q̃ principalis, vt hic: sed ĩ his, q̃ emergũt postea, pt fideiussor ampliꝰ teneri ex sua mora, sḋ nõ ꝑpria oblõne fideiussoria teneẽ, sed vtili, vt ibi ḋt tex. ſm Old.

ADDITIO.

a Alex. Oppo. de l. Adde no. per Bar. in l. hi qui. in ver. ex his concluditur. s. eo.

LEX LI.

1 *Successio quando habeat vim solutionis.*

Si debitori creditor

Pro qua q̃titate creditor ḋbitori succedit, pro ea pte solõnis oblõ extinguit. h. d. ¶Op. de l. Vranius. j. e. So. successio & solutio æq̃parantẽ, non ꝑ oĩa, vt hic. Eodẽ modo rñdeẽ ad l. si socer. in prin. s. sol. ma. Dixi tibi in l. hr̃s à debitore. §. fi. s. e. † ꝙ successio
1 hẽt vim solutionis, vt hr̃s euitet damnũ, l. si ei. s. de eui. ñ hẽt vim solutionis, vt hæres habeat lucrum, l. hr̃s a debitore. §. fi. s. e. Item nõ hẽt vim solutionis, si hr̃s incideret in damnũ vt d. l. Vranius. j. e. Sed qñ non affert damnum vel lucrũ, hr̃t vim solutionis, tũc vtrũq; pōt dici de iure ꝯfusionis, & ptãte solutionis. l. Stichũ aut Pamphilum. §. aliqñ. j. de solu. & istud vltimum est verius, vt hic.

LEX LII.

Inter eos.

Inter fideiussores, qui tenentur insolidum, est locus epistolæ, secus si intercesserint in virili, vel aliter, Actio dandi inter fideiussores diuiditur pro virilibus, siue insolidum, siue in parte intercesserint: secus si alternatiue: quia tũc in viriles partes tenentur. h. d.

1 *Diuisio præiudicat creditori, electio non.*
2 *Creditor quando videatur diuidere, vel eligere.*

§. Fideiussor.

Iste §. ẽ subtilis, & nõ hẽt gl. h. d. Qḋ ẽ solutũ, ñ venit in diuisionis rõnẽ ex epistola ḋ rigore: secꝰ de æqtate. a ¶No. ex isto tex. & Inst. e. §. si plures. ꝙ bñficiũ diuisionis ñ pōt opponi post lit. ꝯt. vt qdã dñt, & dixi, s. e. l. si dubitet creditor. ¶Opp. C. de ꝑb. l. 3. Sol. in fideiussore, q teneẽ ex volũtate, inspicit tps litis ꝯte. vt hic in plurib. tutorib. q de necessitate tenenẽ, inspicit tps, q̃ priꝰ ꝯueniri poterit, l. 3. C. de ꝑb. ꝑ Cyn. Quæro, q̃ est ista exceptio, de q̃ tex. loqr̃? Gl. ḋt de exceptione descẽdẽte ex epistola, vel doli, ꝑ electioné. Primũ ñ ẽ verũ: qa ꝯ id qḋ dixerat, s. Itẽ ſm qḋ ḋt doli ꝑ electionẽ, ñ bñ ḋt: qa electio ñ ꝑiudicat, vt C. eo. l. reos. l. 3 diuisio ꝑiudicaret, l. liberũ. C. eo. Coniũgas ḡ; ꝙ ista exceptio oriẽ ex epistola ꝯiũcta cũ æqtate. Tu dices mihi, ꝙ diuisio bñ parit exceptionẽ, sed hic nõ fuit diuisio, sḋ electio. Cõtra: qa recipiẽdo partẽ videor diuidere, l. si Creditores. C. de pac. sed hic partẽ recipit, ergo &c. Iac. de Are. dicit, & soluit, ꝙ hic soluit fideiussor simpliciter: secus si dixisset, soluo pro obligatione mea, d. l. si creditores. Sed ñ placet ꝑ istũ tex. q ḋt, q ptẽ suo noĩe, &c. Old. solu. ꝙ hic in duob. fideiussorib. ibi in duob. reis. & hoc iõ: qa necessario habebã istḋ facere. s. ptem accipeẽ: qa habebã bñficiũ diuisionis, & iõ ñ videor diuidere, ex quo inducat̃ tacitũ pactũ: qa nemo ĩ necessitatib. & c. ar. l. fideicõmissa. §. si rẽ. s. de le. 3. & l. rẽ legatã. s. de adi. le. sed ĩ duob. reis ſm ista tpa possũ ĩsolidũ peteẽ, iõ videor diuideẽ, vt d. l. si creditores. C. de pac. hodie ĩ illis casib. in qb duo rei haberẽt beneficiũ diuisionis, creditor ptẽ
1 recipẽdo ñ vr̃ diuidere, sed eligere. Ex p̃dictis † hẽs, ꝙ diuisio ꝑiudicat, electio nõ, ſm verã opi. Io. in d. l. reos. & d. l. liberũ. C. eo. Sed
2 † cũ q̃ritur, an videat̃ diuidere creditor, vel eligere, sic distingue, Aut creditor ꝯuenit in iudicio, aut pecuniã recepit ex iudicium. Primo casu. Aut ꝯuenit oẽs pro parte, & vr̃ diuidere. Aut ꝯuenit vnũ tm̃ pro parte, vel insolidũ, & non vr̃ diuidere, sed eligere, d. l. reos. & d. l. liberũ. C. e. Et ex hoc apparet gl. in d. l. si creditores. C. de pac. nõ bene in oĩb. dicere. Aut recipit partẽ ex iudiciũ, & tũc Aut recipit, ab eo, a quo poterat cogi partem recipere ꝑ benefi-
b cium diuisionis: & tũc vr̃ el gere, & non diuidere, b vt hic, Aut ab eo à quo non poterat cogi partẽ recipere, & tũc vr̃ diuidere partem recipiendo, d. l. si creditores. C. de pac. Fallit fauore vltimæ voluntatis. supra de leg. j. l. si ex toto. §. j.

CONCORDIA.

¶Fideiussor. Pro concordia aduerte, reuocatur in dubiũ, Plures sunt fideiussores, q habẽt beneficium diuisionis ex epistola diui Adriani: vnus soluit partem eum tangẽtem, dicens expresse, ego soluo ꝑ p me, an liberet̃ ope exceptionis facti pacti præsidio. Bar. vr̃ ꝯcludere, ꝙ sic in l. ex duob. 2. s. de duob. reis. cõtrarium allegatur tenere in hac l. inter eos. §. fideiussor. Tu dic si videatur Bar. ĩ hoc §. fideiussor, loquit̃ ſm iura antiqua, ſm q̃ iura nõ competebat bñficiũ diuisionis. Ideo dicit ipse in hoc §. fideiussor, vr̃ faceẽ diuisionẽ. Sed hodie, quia necessitatur creditor recipere ptẽ ab vnoquoq;, ideo non est liberatus. l. rem legatã. ff. de adi. leg. & sic ſm diuersa tpa: ergo in ꝯriũ sentit hodie. & sic cõcordat cum d. l. ex duob. & cum his, quæ dixi in l. si ex toto. §. j. ff de lega. j. & in l. si creditores. s. de pac. & vbique dum loquitur de hac materia.

ADDITIONES.

a Alc. ¶De æquitate. Vide in materia no. supra eo. l. si Titius. & omnino Bar. in l. ex duob. reis. s. de duob. reis.

b Io. Fr. Ru. ¶Non diuidere. Adde ꝙ Bar. sibi est contrarius, dũ hic simpliciter tenet, ꝙ creditor recipiẽs partẽ a debitore habẽte beneficiũ diuisionis, non vr̃ diuidere, sed in d. l. ex duob. aliter distinguit, s. quòd aut soluit exprimendo ꝙ pro parte sua soluebat specialiter, aut soluebat simpliciter, hoc nõ expresso, vt ibi per eũ de quo dic, vt hic per Rapha. Cu. & Pau. de Cast. & plene per Alex. in l. si creditori. de pact.

1 *Fideiussores plures cum interuenerunt pro pluribus reis, an habeat locum beneficium diuisionis: & an fideiussores habeant diuisionis beneficium, ex persona principalium reorum. 2.*

§. Duo rei

Inter fideiussores diuersorum non est locus diuisionis beneficio. h. d. ¶† Quæro, vnũ po-
1 ne quòd plures fideiussores intercesserũt simpliciter pro plurib. reis, an sit locus beneficio diuisionis? Et Ia. de Are. ꝙ sic, l. si duo.
2 in prin. s. de admi. tut. ¶† Secundo quæro ſm Dy. duo rei habẽt hodie beneficium diuisionis, an fideiussores habeãt ex persona principalium reorum? Et Dy. dicit ꝙ sic, l. pupillus. s. de fidei. tut. coniuncta l. fi. j. rem pup. sal. fore.

§. Creditor.

a Non cogitur quis prius pignus distrahere, a quàm ad fideiussores venire. h. d. ¶Quæro, an corrigatur per Auth. de fideiuss. Et gl. ibi dicit, ꝙ non. do. Dy. distinguit: aut pignus non pōt vendi sine magna difficultate, & ita loqtur ibi: aut pt vẽdi sine difficultate, & dicit Dy. ꝙ prius dẽt vendi. Probo ꝑ rõnẽ: qa fiscus dẽt prius excutere bona debitoris, anteq̃ venire ad fideiussores. l. moschis. j. de iure fisci. sic prius cogit̃ pignus vendere. l. fideiussores magistratuũ. §. j. j. eo. & hodie ẽ ius cõe, vt prius principalis quàm fideiussor discutiatur, ergo prius vendentur pignora. Sed credo distinctionem Dy. veram esse.

ADDITIO.

a Alex. ¶Pignus distrahere. Vtrũ debeant vendi pignora anteq̃ deueniat̃ ad fideiussores, adde Bal. ĩ vno verbo. l. om. fisis. C. eo. & Cy. in auth. ꝑsente. tenet opi. Dy. hic. & Cy. alle. gl. in corpore vnde sumitur, de fideiu. Adde ꝙ Pau. de Ca. hic dicit dictũ Dy. singulare ad limitationẽ ipsius auth. q a licẽt principalis, sit soluẽdo, & bona immobilia nõ possint cõmode vendi, ꝙ poterit cõueniri fideiussor, cuiꝰ pecuniã debeẽ creditori, & qḋ alibi nescit istud dictũ.

§. Cum inter fideiussores.

Post factã diuisionem periculũ pertinet ad creditorem, non ad fideiussores. h. d.

1 *Fiscus vt hæres fideiussoris beneficium diuisionis implorare potest.*
2 *Exceptio diuisionis, an possit opponi post appellationem.*
3 *Fiscus qui successit fideiussori damnato, conuentus à creditore debet condemnari, non reus damnatus.*
Fiscus non habetur per omnia loco hæredis.

§. boni

a 1 Bonis damnati. a †Fiscus vt hæres fideiussoris benefi. ciũ diuisionis implorare põt. h.d. Ibi,
damnati pp delictũ, & ſm hoc vno modo legit hic. Alia lect. est, q̃
hic nõ hr̃, sed ponit̃. C.e.l. fideiussor. q̃ fuit dãnatus in cã fideiusso
ria, & postea bona deuenerũt ad fiscũ, vñ cũ fisc⁹ ꝯuenit iudicati,
petit diuisionẽ. ¶Ad istã lec. op. C.e.l. fideiussor. Ia. de Are. dicit, q̃
spãle ẽ hic, priuilegio fisci, sed gl in l. fideiussor. C.e. dicit, q̃ hic ap-
2 pelauerat. Sed † hoc ñ ꝓcedit: qa post applõnẽ ñ põt opponi exce
ptiones, q̃ dẽnt opponi añ litis ꝯt. l. ita demũ. C. de ꝓc. sed lĩ ẽ de il
lis, ſm opi. q̃ tenui in l. si dubitet creditor. s̃. e. Tene g̃, q̃ ex cã deli-
cti, non fideiussoria erat damnatus, & ista sine scrupulo procedit.
b Quæro, b an † dãnatus debeat dãnari vel fiscus? Et gl. dicit, q̃ ille,
3 & nõ fiscus. qa nõ p oĩa fiscus hr̃ loco hæredis, & in hoc q̃ fiscus
nõ hr̃ per oĩa loco hæredis, bñ dicit gl. vt videbitis in l. quoties. in
fi. j̃. ti. j. sed in eo qd̃ gl. dicit q̃ fideiussor sic dãnat⁹ fuerit, ñ ẽ verũ:
qa postquam est in totum liberatus, nõ põt damnari, vt l. si debito
ri. s̃. e. nisi esset restitutus, vt l. si debitor. C. de senten. pas. & restitu.

ADDITIO.

a Alexan. ¶Bonis damnati. Ad ea, quæ habentur, vide omnino Bald. in l. si vero pro condemnato. s̃. qui satisd. cog.

b Poma. ¶Quæro, an. No. fiscum non haberi per omnia loco hæredis. vide, quæ notaui in l. quoties. infra, de nouatio.

Io. Fran. Ru. ¶Adde Bar. sibi contrarium in consi. 257. in fi. vbi tenet, q̃ fiscus non habeatur in aliquo loco hæredis. no. Cor. in consi. 12. nobilis testator. vbi sequitur Barto. hic.

LEX LIII.

Amissi ruina. Damnum amissi pignoris ad creditorem non spectat. h.d.

a Inter fideiussores. a Ibi dãnum dabit, nec restituetur minor, cum vsus sit iure cõi, vt s̃.
l. pxi. §. cũ inter. ¶Op. de l. ẽt. C. si tut. vel cur. interue. Sol. & hic nõ
fuit lęsus, sed vsus iure cõi: quia fuit facta diuisio eo tempore, quo
fideiussores erant soluendo, sed tutores tenentur, si fuerunt negli
gentes in exigendo: sed quando fideiussores non essent soluẽdo
tempore diuisionis, tunc minor esset lęsus, & restitueretur.

ADDITIO.

a Alex. ¶Inter fideiussores. Circa legem istam faciunt notata per Bar. in l. 2. j̃. de iure fisci.

§. Fideiussores à colonis. Iste §. habet duplicem lec. & hoc breuiter di
cit secundum vnam. Fideiussor simpliciter acceptus tenetur ad precium instrumenti fundi.

§. Plures eiusdem pecuniæ. Absolutoria lata pro vno ex man-
datorib. alijs non prodest. h.d. Iste §. debet intelligi ſm distinctio-
nẽ l. duob. §. à fideiussore. & l. vlt. s̃. de iureiur. & l. j. §. si fideiussor. s̃.
qua re. ac. non da. An absolutio fuerit facta tanquam non debi-
tũ, vel qa nõ ꝓbatũ est, &c. dixi plene in l. ex duob. s̃. de duob. reis.

LEX LIIII.

1 *Pace facta inter duas familias, si fideiussores hincinde dati sunt de non offendendo sub pœna, & vnus offendat, & ob hoc banniatur, tamen ad pęnam contra fideiussores agetur.*

2 *Fiscus bonis publicatis habetur loco hæredis.*

Fiscus ad pœnam sibi promissam contra fideiussores non agit, quando bona principalis sunt confiscata, secus si non sunt confiscata.

3 *Fideiussor de iudicio sisti, reũ dãnatum in vna causa, non tenetur sistere in alia.*

1 Capitis. Fideiussores tenet̃, lʒ capite principalis sit dãnatus.
h.d. † Dy. dr̃ q̃ qñ fuit Mutinæ, duæ erãt dom⁹, q̃ ha
bebãt inimicitias simul, fecerũt pacẽ, & dederũt inter se fideiusso-
res de ñ offendẽdo, vnus ex vna domorũ interfecit duodecim ex
alia domo, mõ illi de domo ĩterfectorũ fecerũt exbãniri illũ inter
fectorẽ, deinde volũt petere à fideiussorib. pęnam, fideiussores di
a cũt, ñ potestis: qa vro facto fuit dãnatus talis. determinatũ fuit, a
2 q̃ possit exigi pœna, vt hic. Sed qd † si fiscus ageret ad pœnã sibi
ꝓmissã: Rñ. fiscus hr̃ loco hr̃dis, qñ sunt bona publicata fisco. l. in
ter eos. §. fi. s̃. e. & l. 2. C. ad l. Iul. de vi. qa qñ fiscus succedit debitori
fideiussor ñ tenet̃. l. hr̃s à debitore. §. fi. s̃. e. & l. in fraudẽ. §. si princi
palis. j̃. de iure fisci. Sec⁹ si bona ñ sũt publicata: qa tũc põt à fideius-
sor peter̃ pęnã. l. ĩ fraudẽ. §. si principalis. j̃. de iure fisci. Et lr̃ ẽ verũ
3 de fideiussore de iudicato soluẽdo: sec⁹ † de fideiussore de iudicio
sisti: qa ĩ vna cã dãnat⁹, ĩ alia ñ tenet̃ sistere. l. sđ & si qs. i pri. & §. 2. s̃.
si qs cauti. ſm Dy. q̃ dic vt dixi. s̃. e. l. iter eos. §. fi. & lr̃ ml'toties vidi,
q̃ qñ fiũt paces, dñt sub pęna tãti, cui⁹ medietas sit ptis, al'a sit fisci

ADDITIO.

a Alex. ¶Determinatum fuit. Contrariũ tenet Bar. in l. si dubitet creditor. s̃. eodem. circa prin. & d. l. sed & si quis. in princip. Et not. Dy. in d. l. inter eos & in l. si vero, in princi. qui satisd. cog. Adde quod Paul. de Ca. transit cum decisione ista. adde quod Paul. de Cast. dicit mirari de Barto. quia ipse contrarium tenet in l. fi. de iureiur. & in l. adulter. §. si eo tempore. de adulter. quia aliud in sententia, quæ fertur contra vtilitatem partis: aliud in iuramento quod fit voluntate partis. Et ita disputando tenuit Richard. Malumb. etiam in causa criminali, vt absoluto malefactore principali, non sit absolutus mandans, vel alius accessorius.

LEX LV.

a Si in pignore. Qui fideiussit in principali, non tenetur a in eo quod venit in pignoratitia. h.d. Vide
gl. in verb. interest. q̃ incipit, interest autem ibi. l. qui autem. §. j. Et
de hoc interesse plene dic vt s̃. de pignorat. actio. l. cum debitore.
& ibi per gl.

ADDITIO.

a Alex. ¶Non tenetur. Sed an fideiussor qui promisit in contractu, teneatur ad resolutionem contractus, vide Bal. in l. si prædium. ad fi. C. de ædil. actio.

LEX LVI.

Si ita stipulatus. Si verba sunt apta ad infinitatem, tolleratur infinitas. h.d. Vide glo. in verb.
summas. q̃ incipit sic, ibi. §. hoc sermone. Sed hæc verba erãt apta
ad infinitatem. ibi secus. Et de hoc distinxi supra de damno infect.
l. qui bona. §. fi.

LEX LVII.

1 *Iuramentum non est modus inducendæ obligationis in libro homine, sed in liberto sic, & quando ex iuramento oriatur actio. num. 3.*

2 *Fideiussor in obligatione facti accedere potest, si principalis esset obligatus. & hoc modo intelligatur.*

3 *Iuramentum triplex, quia quoddam litis decisorium, quoddam introductorium obligationis, & quoddam confirmatorium.*

4 *Actio de iure canonico oritur ex iuramento, & etiam exceptio.*

5 *Ex iuramento solo de iure ciuili non oritur naturalis obligatio.*

Iuramentum non habet vim pacti.

6 *Iuramentum non confirmat contractus qui sunt contra bonos mores.*

Pactum futuræ successionis non confirmatur iuramento.

Item pactum per quod aufertur libera testamenti factio.

Item pactum per quod aufertur libertas matrimonij.

Contractus dolo vel metu factus, an firmetur iuramento.

7 *Iuramentum non confirmat contractum reprobatum principaliter fauore publicæ vtilitatis.*

Venditor rerum affixarum ædibus, non firmatur iuramento.

Pactum per quod instantia prorogatur, non firmatur iuramento.

Statuto per quod statuitur vt ciuitas abundet hominibus, quod qui tenetur reddere frumentum, liberetur dando pecuniam, renunciari non potest etiam cum iuramento.

8 *Contractus prohibitus ratione publicæ vtilitatis secundario firmatur iur̃o.*

Alienatio fundi dotalis cum iuramento facta, valet.

9 *Iuramentum non confirmat contractum prohibitum a lege, fauore publicæ vtilitatis secundario, si lex præcepit personæ ne alienet, puta q̃ mulier non alienet, vel quòd aliquis non emat.*

Faciẽs contra præceptũ legis factæ ab habente auctoritatem, peccat mortaliter.

Mulier, q̃ primo iurauit se non alienare fundum dotalem, postea alienauit & iurauit de non veniendo cõtra, nõ obligat̃, & alienatio secundo facta nõ valet.

Fideiussor præstita de dote conseruanda non firmat iuramento.

Renunciari non potest titulo, ne fideius. do. dentur.

10 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito in odium creditoris, est seruandum, licèt contractum non confirmet, & ibidem quis sit effectus.*

11 *Contractus prohibitus fauore debitoris firmatur iuramento.*

Contractus fideiussionis à muliere factus firmatur iuramento.

Iuramentum non firmat contractus mulieris, vel minoris quando lex prohibet personam contrahere non odio creditoris, sed fauore debitoris.

Iuramentum non confirmat contractum prohibitum ex parte debitoris.

Cõtractus factus ab eo cui bonis vt prodigo fuit interdictũ, an firmet̃ iuramẽto.

12 *Contractus cui lex non assistit, sed non reprobat, firmatur iuramento.*

13 *Contractus qui reprobatur ratione solennitatis reprobatoriæ, non firmatur iuramento, si talis solennitas deficit.*

Iuramentum interpositum super contractu hẽt vim clausulæ, si non valet, quod ago vt ago, valeat vt valere potest.

14 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito, ratione defectus solennitatis formalis non validat contractum.*

15 *Fideiussor q non obligatur, quia in duriorẽ causam se obligauit, vel aliqd ꝓmisit, vel qui intercessit in casu, quo principalis non tenet̃, si iurauit, tũc obligat̃.*

Iuramentum non extenditur vltra consensum.

16 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito ratione rei, vel materiæ, cuius commercium non est, contractum non firmat.*

17 *Contractus prohibitus propter vtilitates subditorum firmatur iuramento.*

Donatio inter virum & vxorem firmatur iuramento.

Si quis pro eo. Iur̃m nõ est modus inducendi obligationem in ingenuo, ideo ei non põt accede
re fideiussor. h.d. Et aduertatis ad notabilẽ legem. ¶Not. q̃ dixi in
1 summario, † q̃ iur̃m non est modus inducendæ oblĩonis in libero
hoĩe, sed in liberto sic. l. fi. s̃. de lib. cau. & l. vt iurisiurandi. in prin. s̃.
2 de ope. li. † Secũdo no. q̃ in oblĩone facti p̃t accedere fideiussor, si
principalis esset obligatus. Nã hic iõ non tenet̃: qa principalis nõ
tenebat̃. ¶Ad hoc vltimũ op. de diuisione vt in gl. in verb. nõ te-
nebat̃. q̃ incipit, deficit ibi, l. stip'o ista. in princ. & j̃. e. l. sicut. Sol. vt
in gl. q̃ hanc solu. ponit magis pfectẽ, q̃ aliqua alia. & dic ibi, q̃ per
aliũ facit. Pro hoc ẽ casus, supra, de ver. ob. l. ꝯtinuus. §. si ab eo. De
ista materia vos habuistis vnam gl. in l. cum filius. §. j. s̃. de verb. ob.
sed illa principaliter loquitur, qñ principalis tenetur ad nõ facien
dum, hic loqtur qñ tenetur facere. Aliam gl. habuistis s̃. de duob.
reis. l. nemo est. Alia est gl. j̃. e. l. sicut. Alia ẽ in l. inter artifices. j̃. de
solutio. sed hęc est melior aliqua alia. Pro cuius declaratione quã
do prin

do principalis tenetur ad faciendum, an fideiussor possit accedere,
distingue, Aut fideiussor accedit simpliciter dicēdo, fideiubeo, &
valet & intelligitur fideiubere omni meliori mō, quo valere pōt.
l. quoties. ś. de ver. ob. & no. in l. cū filius. §. j. j̄. e. ti. Aut in fideiubē-
do exprimit̄ illud, qđ ꝓmittit, & tūc, Aut ꝓmittit īteresse, aut ipsū
factū. Primo casu v3, l. stipulatus es. ś. e. & no. hic ī fi. gl. Nec ob. ś. e.
l. si ita. & qđ ibi no. qa ibi in obl'one dādi, vt ibi dixi. Aut ꝓmittit ip
sū factū, & hic aduerte, & tūc aut hr̄ respū ad ipsum factū ꝑfectū,
hoc ē, ad id ꝙ resultat ex fcō, puta ꝓmitto tibi dare librū manu ta
lis scriptoris scriptū, & tūc v3: qa potero facere, ꝙ ꝑ ipsū fiet, & da
bo, vt l. ꝯtinuus. §. si ab eo. ś. de ver. ob. & sic intelligo gl. hic, ibi, in
scđo minime, &c. Si vero hr̄ respectus ad ipsū fieri, seu ad ipsum
actū faciēdi, tūc aut fideiussor ꝓmittit, ꝙ principalis faciet, & n̄ v3
vt j̄. e. l. sicut, & hic no. Aut ꝓmittit se facturū, & curaturū, ꝙ prin-
cipalis faciet, & valet, l. inter stipulātē. ī prin. ś. de ver. ob. & l. stipl'o
ista. §. si qs dolū. e. ti. & l. quoties qs. Aut ꝓmittit se facturum id qđ
principalis ꝓmisit, & tūc, Aut sunt eiusdē peritiæ, & v3 l. nemo. ś.
de duob. reis. aliàs non v3, quia diuersum vr̄ promittere, & sic vitia
tur fideiussio, l. si ita. ś. e. Ita debetis intelligere istam mām. Sumus
expediti de gl. ¶ Ex gl. opp. † dr̄ ꝙ iur̄m non est modus inducen-
3 dæ ol'onis, ꝯ. ś. de iureiur. per tot. Sol. Quædā sunt iur̄a litis deciso
ria, vel alicuius dubietatis, & ex istis oritur actio & obl'o, sicuti ex
snīa, ex tit. ś. de iureiur. Sed iur̄m introductum, per qđ volo vnam
obl'onē de nouo inducere, quā ꝯstat nūq̄ fuisse, nō est mod' obl'o
nis inducendæ, vt hic, cū simili. ¶ Sed ꝯtra istud op. C. si aduer. vē-
di. authē. sacra. Sol. Ibi est iur̄m confirmatorium ꝯctus inualidi fa-
uore iurantis. qđ pōt fieri, vt ibi: non aūt pōt ꝑ se obl'onem indu-
cere, vt hic cū si. & iō gl. ibi dicit, ꝙ non orit̄ actio ex iureiurando,
sed ex ꝯctu, quasi cū iur̄o ꝯheret, & sic habes tres casus. Iur̄m quod
dam est declaratorium, & litis decisorium quoddam est introdu-
ctorium obligationis per se principaliter: quoddam est ꝯfirmato-
rium. Examinemus aliqua circa ista. Primo dixi, ꝙ quoddam est
iur̄m declaratoriū, & litis decisoriū: de hoc nihil dico, qa hēt tit. ꝑ
se Scđo. est iur̄m introductoriū obl'onis, istud de iure ciuili nō est
4 modus obl'onis inducēdæ, nisi in liberto, vt hic, cum si. ¶ † Sed q̄-
ro quid de iure canonico? Inno. vr̄ dicere, ꝙ idē, extra de iud. c. no-
uit. & c. cū venissent. de insti. Audio, ꝙ Io. And. in d. c. cū venissent.
tenet ꝯ. ſm Host. & hoc plus placet. Cum enim dicatur in can. om
ne iur̄m esse seruandum, nisi vergat in dispendium, &c. vt extra de
pact. c. quāuis. lib. 6. & in c. cū contingat. ex̄ de iureiu. & c. licēt. eo.
tit. lib. 6. cum si. ex eo qđ dicit seruandū esse, patet ꝙ orit̄ actio, &
exceptio ex illo casu. vt l. statuas. ś. de acq. rer. do. & no. in d. authē.
5 sacra. in glo. super verbo, custodiantur. ¶ † Scđo quæro vtrum de
a iure ciuili tale iur̄m obliget a saltē naturaliter? hic vr̄ text. ꝙ non.
Nā si naturaliter obligaret, huic naturali posset accedere fideius-
sor. vt ś. e. l. 2. & sic tenetur hic. & sic oporteret de dicere, ꝙ nulla ꝑ̄
cessit promissio ēt ex nudo pacto, sed fuit simplex iur̄m. Nam si pa
ctū ꝑcessisset, saltem illi naturali obl'oni accederet fideiussor. Et ex
hoc patet, ꝙ iuramentum non hēt vim pacti. Non enim iurando
promitto parti; sed magis Deo, ideo non est pactū, qđ est duorū
cōsensus in idem. l. j. ś. de pac. merito non oritur naturalis. Et hoc
circa secundum. ¶ Venio ad tertium, dixi quòd tertium iuramen-
tum est confirmatorium contractus inualidi. Aduertatis: quia qđ
dicam, alibi non inuenietis. sed aliqualiter dixi in l. Seius & Auge-
rius. ś. ad leg. Fal. sed dicam nūc plenissime. ¶ Q̄nq̄ue. n. & primo,
contractus reprobatur; quia est ꝯtra bonos mores: q̄nq; & secun-
do ratione publicæ vtilitatis principaliter. Tertio, ratiōe publicæ
vtilitatis secūdario. Quarto in odiū creditoris. Quinto in fauorē
debitoris. Sexto, qa lex nō assistit sibi, non aūt reprobat. Septimo,
ex defectu solēnitatis probatoriæ. Octauo, ex defectu solennitatis
formalis. Nono, ex defectu rei vel materiæ, sup qua ꝯhit. Decimo
b ꝑ alias vtilitates subiectorū. Videamus de quolibet. b ¶ † Prīo di
6 xi, † q̄nq; reprobat̄ ꝯctus: qa ꝯ bonos mores. Isto casu nō validat̄
iuramēto, vt in c. non est obl'oriū. de reg. iur. lib. 6. ideo pactū futu
ræ successionis, per qđ induciē votū captādæ mortis alterius, n̄ cō
firmatur iur̄o: quia ꝯ bonos mores. l. fi. C. de pac. Item pactum per
qđ aufertur libera testamenti factio, vt ś. de verb. obl. l. stipl'o hoc
7 mō. & ibi dixi. † Itē pactum ꝑ qđ aufertur libertas mr̄imonij. l. Ti-
tia. in prin. ś. de verb. oblig. & idem dico de qualibet conuentione
turpi. l. generaliter. & l. si plagij. ś. de verb. obl. & ibi dixi de contra-
ctu, qui ꝑtinet turpe. si vero esset turpiter factus, vt dolo vel metu,
8 dic vt extra de iureiu. in c. quemadmodum. ¶ † Secūdo q̄n repro-
batur ꝯtractus fauore publicæ vtilitatis principaliter, tunc non cō
firmatur iuramento, vt extra de foro compet. c. si diligenti. circa
fi. & C. de agrico. & censi. l. 2. & l. quemadmodum. & ibi no. lib. 11.
Et per hoc dico, ꝙ vēditio rerum, quæ sunt affixæ ædibus, non cō
firmatur iuramento. quia ratione publicæ vtilitatis est prohibitū.
l. cetera. ś. de leg. j. & l. senatus. ś. de contrahē. empt. Idem in pacto,
per quod prorogatur instantia litis: quia non confirmatur iur̄o,
quia contra vtilitatem publicam. l. properandum. §. & si quidem.
& qđ ibi no. C. de iud. Idem in l. iurisgentium. §. si paciscar. ś. de pac.
Et per hoc dicebam, in ciuitate ista erat statutum, quo cauebatur
sic ad literā, Vt ciuitas ista abūdet hominibus, qui possint soluere,
collectas, & laborare prædia, statuimus, ꝙ si quis teneretur dare
frumētū, liberaretur certam dando pecuniā pro quolibet corbe
quod si per pactum huic statuto renunciet̄, nō valet renūciatio,
etiam cum iur̄o: quia ob publicam vtilitatem principaliter hoc
fuit statutum. Pro hoc est quasi expressum in d. l. 2. cum sua glo. C.
9 de agri. lib. xj. ¶ Tertio dixi, ꝙ q̄nque ꝯtractus non valet rōne vtili
tatis secūdario, vt in alienatiōe fundi dotalis, cum dōs sit fauora-
bilis rōne publicæ vtilitatis secūdario. l. j. ś. sol. ma. tunc iur̄o cōfir-
mat̄ ſm ius canonicum, extra de iureiur. in c. cum cōtingat. & c. li
cēt. eo. ti. lib. 6. Et aduerte, licēt illa capitula non dicāt ꝯtractū con
firmari, sed dicant solum iur̄m esse seruandum, tn̄ satis puto con-
tractū remanere validū, quasi iurando liceat alienare, vt in d. auth.
sacra. in gl. super ver. custodiantur. Hoc inuestigare est magni effe
ctus, vt j̄. dicā. Aduerte tn̄, qa ꝑdicta sunt vera, q̄n lex prohibet cō
tractum. vel alienationē tm̄. l. Iulianus. de fundo dot. & sic nullum
c ꝑceptum dirigitur ad ꝑsonā. Sed si lex ꝑciperet c personæ. & dice-
ret, ꝙ mulier nō alienet, vel ꝙ aliquis non emat, tūc talis ꝯtractus
d non posset iur̄o ꝯfirmari. d Probo hoc. q facit ꝯtra ꝑceptū legis fa-
e ctæ ab habente autoritatē, peccat mortalr̄. e qm̄ scriptum est, Qui
nō obedierit principi, morte moriatur. vt extra de maio. & obed.
f c. 2. siue igitur alienando, vel recipiendo. ille peccauit mortaliter, f
iur̄m interpositū super obseruatione peccati mortalis est nullū,
qa ita demū debet seruari, si seruatū non vergit ad dispendiū salu-
g tis æternæ. Pro hoc induco vnū dictū Host. g & Io. An. qui dicūt,
ꝙ vbi mulier primo iurauit se nō alienaturā fundū dotalē, postea
alienauit, & iurauit de nō veniēdo ꝯtra, non valet secunda aliena
h tio. h Ita no. in c. licēt. de iureiur. lib. 6. Et ſm hoc dico, ꝙ si fideius-
sor pro dote ꝯseruanda daret̄ ꝯtra ti. ne fideius. do. den. ꝙ talis fide
i iussio iur̄o non ꝯfirmaretur. i Nā ibi prohibitio dirigitur ad ꝑso-
nam. s. ne mulier det, nec vir recipiat: igitur si fieret contra, esset fa
ctum ꝯ præceptū legis. Et hoc videtur sentire ibi gl. dicens ꝙ illi le
gi non pōt renunciari. Et hoc volo te multū notare propter statu
ta diuersa, quæ sunt per mūdū, vt semper inspicias, an statutū ꝓhi
beat personas contrahere, vt puta, nullus contrahere audeat cum
muliere, vel mulier non ꝯtrahat, nisi sic: & tunc non confirmaret̄
10 iuramento, aliàs secus. ¶ † Quarto dixi, ꝙ prohibet̄ contractus in
odium creditoris. Isto casu, vr̄ ꝙ iur̄m sit seruādum, vt extra de pi-
k gno c. significāre. vbi vr̄. ꝙ pactum legis cōmissoriæ k in pignori-
bus. quod est reprobatum odio creditoris, si iuramentū ibi appo
natur, esset seruādū. Et aduerte, dico ꝙ iuramentū est seruandum,
nōn dico ꝙ pactum ꝯfirmetur per iur̄m: vt vr̄ tenere Inn. in d. c.
hoc

ADDITIONES.

a Obliget Adde, an ex iuramento oriatur obligatio tam de iure Canonico quàm ciuili, vi de no. in c nouit. de iud & c. cum venissent. de instit. & in c. Quintauallis. de iureiurand. Ant. de Bu. in c. cum contingat. & in c. j de pac. Arch. & in c. iuramenti. 22. q. 5. & etiā no. j. q. 7. c quoties cordis oculus. vide Legistas in l. iusiurandum, qđ ex cōuentione. ś. de iureiur. & in l. vt iusiurandi. de ope. lib. & in l. seruum. de manu. testa. & in l. j. C. de oper. lib. & in c. j. §. sacramenta. de pac. iur. fir. in vsib. feu & in l. cum antea. C. de arbi.

b Poma. ¶ Videamus de quolibet. Et de hoc vide aliquas concordantias in alia causa. §. eleganter. in primo notabili. ś. solut. matrimo. & ibi nonnullas remissiones in ista materia. Qualiter autem intelligitur istud contra bonos mores, vide Pan. consi. 95. vol. 2. & vide ad hæc Barb. consi. j. vol. j.

c Alex. ¶ Lex præciperet. Et ad materiam adde. ꝙ licēt statutum non prohibeat personā, si tamen inualidat contractum non seruata forma, certum est, ꝙ iuramentum validat: tamen si interueniat enormis læsio, potest peti absolutio à iuramento. Ita firmat Pe. de Anch. c. canonum statuta. in ver. quid dices de iuramento. Faciunt ad hoc no. per Imol. in l. qui superstitis. de acq. hær. & plene per Imo. in c. Quintauallis. de iureiur. in c. cum contingat. & per Bal. in rubr. ś. de iureiur.

d Alex ¶ Iuramento confirmari Hoc reprobatur communiter per Mod. in d. auth. sacramenta, & ibi per do Benedi ¶ Adde Pau. de Cast. in d. auth. sacramenta puberum. & hic reprehendit Bar. & ibi dicit, se sæpius consuluisse. de quo in l. Seius & Augerius. per ipsum Bar. ff. ad leg. Falc. & in l. is cui bonis. ś. de verb. oblig. & in l. Modestinus. de noua & in l. cum hi, supra de transactio. Bal in l. 2. C. de rescin. venditione. & in l. j. de condictio. furti. & in l. fi. §. filijs. C. de bon. quę libe. Bar. in l. j. infra de solutio. & in l. pen. C. de don. Io. And. in Spec. in tit. de senten. in additio. incipi. ad hęc quæ præmissa sunt in §. vt autem. &c. & tit. de instrumen. edi. §. porro. in vltima additio. per Federi de Sen. consi. 265. & 272. & consi. 30. per Ludoui. Rom. consi. 12. & 337. Abba. consi. 8. 1. lib. & consi. 12. 1. lib. Per. de Anch. consi. 237. Pau. de Ca. consi. 161. & consi. 167. & 215. & 216. Ang. consi. 160. Al. cōsi. 42. & 59. 1. lib. & cōsi 53 tertio libro 8. Bal. cōsi. 181. 4. li. & cōsi. 183. quarto libro.

e Alex. ¶ Peccat mortaliter. Vide Bar. in l. nemo martyres. C. de sacrosan. eccle.

f ¶ Peccauit mortaliter. Adde, quod no. Bar. in authen. decernimus. C. de arbit. & ibi not. Bal. & Bar. in l. iuris gentium. §. & generaliter. de pac. Ray. tamen hic simpliciter tenet contra Bar. per l. 1. §. & cum lex. C. de rei vxo. actio. iuncto c. cum contingat. de iureiu. & vide Bal. in l. fi. §. filijs autem. C. de bon. quę libe. & contra Bar. tenet Fulg. in dicta auth. sacramenta puberum. & Abb. in d. c. cum contingat. & Bal. in rub. ff. de iureiur.

g ¶ Dictum Host Vide quod scripsi post Bar. in l. si prædium. C. de iure dot. & not. Imol. in l. si æstimatis, ś. sol. ma. in fi. & in l. cum vir. ś. de vsucap.

h Alex. ¶ Secunda alienatio. De hoc dixi in l. i. & in l. si æstimatis, sol. mat. ¶ Adde, ꝙ illud quod hic dicit Bar. ꝙ non valet alienatio facta propter secundum iuramentum, obstante primo, est verum, quando emens habet notitiam primi iuramenti, alias secus, secundum Bal. consi. 118. 3. lib.
Claud. ¶ Vide circa hoc Alex. consi. 16. vol. 3. & consi. 102. volu. quarto. & in l. stipulatio hoc modo, supra de ver. ob. & in l. si prædium, post Bar. C. de iure dot. Ang. Instit. quib. alien. lic. in fi. prin.

i Alex. ¶ Non confirmaretur. Contrarium tenet hic Pau. de Ca. Vide quod scripsi in titu. C. ne fideius. do. den. vide Imo. in d. c. cum contingat, in 10. membro. Adde quod Pau. de Cast. consuluit contrarium, eius consi 169. cum sequen.

k Pactum legis commissoriæ. An pactum legis commissoriæ valideretur iuramento, vide quod dixi post Bal. in l. fi. C. de pac. pigno. Et de materia vide Bal. in rub. ś. de iureiuran.

a hoc est magni effectus pp multa.a Primo, quia statim cũ ego obseruaui iurm meũ, ego sum absolutus à iuro meo, & apud creditorẽ remanebit res sine cã, & iõ poterit ille, q iurauit petere, ꝙ liberetur, vel absoluat̃ à iuro, si remaneret obligatus, vel poterit agere ꝯ creditorẽ ꝯdictione sine cã. Exeplũ, qñ qs iurauit se soluturũ vsuras, ꝙ pctm ẽ ꝓhibitũ odio creditoris, si istud pctm pt impleri soluendo, & si impleatur, poterit debitor repetere. Sed si nõ haberet implementũ, vt si iurasset se nõ repetiturũ, si nõ põt impleri totaliter, peteret debitor se absolui à superiore ab illo iuro, vt in c. debitores, ex. de iureiu. Et iõ dico, ꝙ si filiusfa. renũciaret Macedoniano, ꝙ ipse posset soluer̃ pp timorẽ iuri, & postea cõdiceret, vel posset petere se absolui ad cautelã. Idẽ dico in omnibus contractibus prohibitis odio vnius partis tm̃, vt in officiali, q prohibet̃ emere durante suo officio. l. nõ licet. de ꝯh. emp. & l. fi. C. de rescin. vẽ. Et ista sunt notabilia ad statuta, q̃ sunt in ciuitatib. q̃ qñq; ꝓhibent vnã partẽ tm̃, vt prohibent nobiles certos ꝯtus facere. & si-
11 milia. ¶† Quinto prohibet̃ ꝯtus, fauore debitoris, tunc dico, ꝙ ꝯtus ꝯfirmat̃ iuro, vt in auth. sacra. C. si aduer. vẽ. & in corp. vñ su-
b mitur. Et iõ dico ꝙ contractus fideiussionisb factus à muliere ꝯfirmatur iuro, arg. d. ca. cũ ꝯtingat. Nã senatusconsultũ Velleianũ, si verba eius inspicias, nõ iubet mulieres nõ intercedere, sed solum dt, ꝙ si itercedũt, nõ teneant̃. vt l. 2. §. verba. s̃. ad Vellei. Sed si verba legis prohibẽtis prohiberet psonã, tũc aliud esset. Nã pt esse, ꝙ ꝓhiberet psonã ꝯhẽtis creditoris, nõ eius odio, sed fauore alterius. s. debitoris, vt puta, si dicit, Nullus audeat ꝯhere cũ minore, vel cũ muliere sine ꝯsensu ꝯsanguineorũ, isto casu iurm minoris, vel mu-
c lieris nõ pt ꝯfirmare ꝯtũ, quãtũ ad cõmodũc ipsius creditoris, qa ipse prohibitus est recipere etiã volẽte. Pro hoc facit optime gl. i.
d l. inuitus. §. fi. circa fi. j̃. de re. iu. & hoc casu esset illud idẽ, qd dixid s̃. proxi. qñ ꝯtus prohibet̃ odio creditoris. Si vero prohibitio fieret ex pte debitoris, vt nullus minor, vel nulla mulier, vel similes psonæ possint aliquẽ ꝯtũ facere sine tali solẽnitate, tũc ꝯtus nõ ꝯfirmaretur tali iuro pp peccatũ mortale, ꝙ ex tali iuro resultat, vt dixi, & hoc tene mẽti bñ, pp multa statuta terrarũ. Sed qro, qd de ꝯtu eius, cui interdictũ est bonis tãquã prodigo, an ꝯfirmetur
12 iuro? dixi in l. is cui bonis. s̃. de ver. ob. ¶† Sexto dixi, eꝙ ꝓhibetur
e ꝯtus: qa lex nõ assistit sibi, nõ aũt reprobat, & hic aduerte, exẽplũ pone in §. alteri, l. stipulatio ista. de ver. ob. tunc qa ex tali conuen-
* tione oritur oblo naturalis, vt ibi notaui. Itẽ in pacto nudo,* puto ꝙ de iure canonico p tale iurm talis conuentio validatur, sicut pœnalis stiplo sup ea apposita valet, d. §. alteri. & C. de ꝯh. & com-
13 mit. stip. l. nuda, cum simi. ¶† Septimo, prohibeturf ratione solẽni-
f tatis probatoriæ, & isto casu dic, quod iuro nõ põt firmari si talis solennitas deficit. Ratio est, istæ solennitates sunt introductæ ob publicã vtilitatẽ, nec possunt pacto, nec iuro priuatorũ tolli. l. ius publicũ. s̃. de pac. l. nemo põt, de leg. j. & qđ s̃. dixi in 2. q. qñ ꝯtus prohibetur ratione publicæ vtilitatis. Ad vnũ tñ aduerte, ꝙ iurm interpositum sup alquo actu, importat idem ac si diceret, si non valet isto modo, quo agitur, valeat omni mõ, quo melius põt. & ideo si sup testamento iurat, & ibi nõ est solennis numerus testiũ perinde est ac si diceret, si nõ valet iure testamenti, valeat iure co-
g dicillorũ. l. cum pr̃. § filius mr̃eng. de leg. 2. qđ no. ¶† Octauo, ꝓ-
14 hibetur rõne defectus solennitatis formalis. Exemplum in stiplone, in qua debent esse verba ex vtraque parte, si ex altera parte nõ respondeatur, nõ valet, vt l. j. §. q pñs. s̃. de ver. ob. tunc puto idem, quod iuramento non firmetur, vt sit stiplo, prout agebatur: quia
h deficit forma, quæ dat esse rei, ideo non põt esse stipulatio.h tñ cũ ibi non valeret iure pacti nudi, tñ iuramento videtur valere omni
15 modo, quo melius põt, vt s̃. dixi. † ideo puto ꝙ in toto titul. de fideiuss. in quo sumus, vbi dicimus fideiussores non teneri, quando intercesserunt in duriorẽ cãm, vel quando promiserunt aliud, vel
i quando principalisi non tenetur, ꝙ istis casibus iuro teneat̃, nõ vt fideiussor: qa deficit forma fideiussionis, sed vt principalis ꝓmissor: quia iurando vr̃ velle teneri omni mõ quo potest. Prædicta, q̃
k dixi de defectu solẽnitatis formalis ĩtellige vera, nisi sit defectusk circa consensum. Nam tunc si consensus deficiat totaliter, vel est limitatus certo modo, vel certa conditione, eodem modo intelligatur iurm. Non enim se extendit, nisi vsque quo consensum ẽ. l. fi. C. de non num. pec. & l. fi. qui satisd. cog. & l. si libertus. s̃. de o-
16 pe. lib. & l. fin. in prin. j̃. ad munic. ¶† Nono, dixi ꝙ contractus ꝓhibetur rõne rei, vel materiæ, super qua ꝯtus interponitur, vt si ꝯhitur super re, cuius non est cõmerciũ, tunc puto ꝙ non validet̃ iuro, nec iurm obliget: quia videt̃ ꝑtinere impossibile de facto, vl de iure. l. apud Iulianũ. §. fi. s̃. de leg. j. & in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. & qa consensus priuatorũ non potest supplere
17 defectũ rei. ¶† Decimo, ꝓhibet̃l pp alias subditorũ vtilitates. exẽ-
l plũ in l. cũ hi. s̃. de transa. vbi prohibet̃ transactio super alimentis.
m Itẽ prohibet̃ pctm m per qđ quis renunciet successioni futuræ. l. pactũ. C. de pact. & l. pactũ. C. de colla. Et istis casibus puto, ꝙ confirmaret̃ iuramento de iure canonico, c. quamuis, extra de pact. lib. 6. Non. n. sunt prohibita ista, quia sint contra bonos mores, sed iõ qa de facili pro modico remitteret illud ius futurũ iõ lex volẽs vtilitatib. subditorũ prouidere, hoc statuit nõ princi-
n palr ob fauorẽ publicũ. Idẽ in donatione, n puta inter vir. & vxo. ꝓhibita est, ne vnus efficiat̃ ditior, alter pauperior pp nimiũ amorẽ q̃m hẽnt ad inuicẽ. Hoc tz Gul. de Cug. in l. 1. ff. de don. inter vir. & vxo. & in l. sed & si possessori. §. itẽ si iurauero, supra de iureiur.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Propter multa. Sed qd si quis iurauit soluere vsuras, postea fit absolutus ab episcopo à vinculo iuramenti, an intelligatur per illam absolutionẽ absolutus à vinculo solutionis, adeo, ꝙ per illam possit obtinere? vide Bal. & Imo. in l. hæc scriptura. in prin. de cond. & demon. Item in actore non procedit libellus dicendo, peto me absolui à iuramento, & aduersarium condẽnari secundum Bald. in l. edita. de eden. Et not. ꝙ si peto me absolui à iuramento, vt dicam instrumentum vsurarium, vel furtiuum, si obtineo absolutionẽ debeo postea petere executionem instrumentorum coram eodem episcopo secundum Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendi.
Adde, an iurans soluere vsuras, possit petere absolutionem ab episcopo. Pan. de Cast. consi. 216.
b ¶ Contractus fideiussionis. Si mulier intercedat cũ iuramento, tenetur. Qui si mulier esset minor, vide per Inn. in c. cum contingat. in 10. membro. in 4. q. de iureiur. & hic adde tex. in c. ex rescripto. & ibi Doc. de iurejur. & do. Ant. in c. si diligenti, de for. comp.
c Alex. ¶ Ad commodum. Vide Bar. in authen. sacramenta. & in consi. inci. quæro, dicit statutum quod minor.
d ¶ Quod dixi. Adde ꝙ contractus non confirmatur, tamen tenetur obseruare iuramentum, vel petere annullationem, vt supra dixi.
e Alex. Sexto dixi. Sed contrarium tenet Bar. in authen. sacramenta. C. si aduer ven. vide, quæ dixi post Bar. in d. l. stipulatio ista. §. si quis insulã, supra de ver. oblig. & quod dixi, supra ead. l. secundum Ba.
* Claud. ¶ Item in pacto nudo. De hoc vide per Alex. & Mod. in l. si quis maior. C. de transact.
f Poma. ¶ Septimo prohibetur. Vide Alex. cons. 95. in fin. volu. 1. 63. volu. 3. vbi per hæc verba Bar. hic, dicunt ꝙ statutum prohibens per testes fieri probationẽ de aliquo contractu, est introductum fauore publicæ vtilitatis, immo ꝙ hẽt locum tam in reo, quàm in actore, & immo talis contractus non seruata forma ipsius statuti, minus non firmaretur iuramento, vt colligi potest ex verbis Bar. hic, & Ale. ibi, & idem dicit cons. 30. vol. 5.
g Alex. ¶ Filius matrem. Adde iuramẽtum habere vim clausulæ codicillaris adde Bar. in l. fi. C. de fideico. libe. & quod ibi dixi, & vtrũ cõtractus factus a minore sine decreto, vide not. per Bar. in l. 1. C. si aduer. vendi. & in auth. ibi posita C. eod.
h Ale. ¶ Esse stipulatio. Et ad hoc faciunt, an renunciari possit legibus prou dẽtibus de insinuatione, de quo vide per Bar. in l. Modestinus. in fin. & quod ibi dixi s̃. de dona. Adde an iuramentum suppleat defectum insinuatiõis, & in casu quo suppleat, possit peti relaxatio iuramenti, vide Abb. consi. 10. 2. lib. Bald. consi. 97. & 99. j. lib.
i Alex. ¶ Quando principalis. Vide Bal. in l. si prædium. ver. sed pone. C. de iure dot. & vide gl. in c. & ex rescripto. in gl. fi. de iureiu. & sequitur Bal. & Lud. in l. 1. §. si quis ita. de verb. obl. vide Ang. in l. hi qui accessionis, supra eod. ¶ Et ad de tu Ale. de Imo. in cons. 102. in prin. vol. 5.
k Ale. ¶ Nisi sit defectus. No. ꝙ iuramentum non operatur, vt ea quæ aguntur, trahantur ad incogitata & incognita. Adde Bar in l. sciendum. s̃. de verb. obl. & est gl. in c. ad nostrã. la 2. de iureiur. & per Inn. in c. debitores. de iureiurando. In iuramentis autem assertoriis nulla subintelligitur conditio, vt no. d. c. quẽ admodum. Sed an prædicta intelligantur iuramento promissionis de futuro no. in c. quemadmodum. de iureiur. & per Inn in c. debitores. Et ad primum adde, quod ipse no. in l. 4. §. quæsitum in fi. si quis caut. & Bal. in l. 1. C. commo. & Inn. in c. veniẽs. & ibi est tex. de iureiu. Et de omnibus tacitis conditionibus in iuramento late Bal. in l. fi. C. de non num. pecu.
l Poma. ¶ Decimo prohibetur. Sed pone, ꝙ ego iuraui nõ fideiubere pro aliquo an tenear ad obseruationem talis iuramenti, vide Old. cons. 90. & vide Alex. in l. si donatione. C. de colla. vide Alex. cons. 160. alias 157. vol. 2. & Angel. ret. & Ale. consi. 28. vol. 3. vbi tangit illud de factura, & cessione. & cons. 41. volu. 5. vbi dicit propter dicta Bar. hic, ꝙ statuta inducentia aliquid propter vtilitatem subditorum, dicuntur fauorabil a.
m Alex. ¶ Prohibetur pactum. Adde Bar. in l. stipulatio hoc modo. de ver. obli. & in l. ea lege. in 1. q. supra eod. titu.
n Alex. ¶ Idem in donatione. Bal. tenet contrarium in l. si quis inquilinos §. fin. de leg. 1 vide Bar. in l. Seius & Augerius. ad leg. Fal. sed sibimet videtur cõtrariari Bar. in l. cum quis. §. pen. de leg. 3. Adde Bar. in l. j. s̃. de dona. inter vir. & vxo. & ibi Bal. sequitur opin. contra Bar. idem Bal. C. de don. ante nup. in l. cũ multa. & ibi tenet, ꝙ non firmetur. Sed cum Bar. hic, simpliciter transit Raph. reprehendens rationem Ang. tenentis contra Bart. & idem dicit hic Raph. si in istrumento maritus constante matrimonio confitetur dotem, quia valeo et vt donatio, per hic no, per Bar. si iuramentum interuenerit. Bal. in repe. l. 2. in prin. C. de rescin. vend. tenet contra Bar. & Sal. & Ful. in d. l. j. de dona. inter vir. & vxo. Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de don. inter vir. & vxor. in vlt. q. si bene inspiciatur, sentit ꝙ iuramentum confirmat. Idem tenet do. Card. in cle. j. §. porro. in 5. q. de iureiur. Ang. in l. pen. §. mulier. s̃. sol. mat. tenet opi. Barto. Hoc idem tenet Pau. de Cast. in l. pacta, quæ contra. C. de pact. vide per Bal. in repetitiõe d. leg. & vide Imol. in d. leg. 2. si quis inqui inos. & Bar. in consi. incip. ex facto quæritur. & consuluit Ange. in cons. 54. concordat vt per Imo. in d. c. cum contingat. in 7. membro, de iureiur. prout tenui in d. l. si donatione, C. de colla. & ibi vide omnino. Adde, ꝙ donatio inter virum & vxorem firmetur iuramento, tenet Abb. consi. 95. 2. lib. vbi dicit esse communem opi. Et ita dicit consuluisse Fede Idem tenet Pau. de Cast. consi. 98. in fi. Contrarium consuluit Bal. cons. 29. 3. lib. vbi declarat qualr debet intelligi, quod iuramentum seruandum est, quando seruari potest sine interitu salutis æternæ.
¶ Adde tu & vide Ale. cõs. 8. 1 2. vo. & vid no. s̃. ad l. Fal. in l. Seius & Augerius.
Paris. ¶ Vide Ias. in l. pacta, q̃ cõtra. in 2. no. C. de pac. vbi dicit Bar. ẽe cõtrariũ.

CONCORDANTIA.

☞ Si quis ꝓ eo. Pro ꝯcordia aduerte, stãte statuto, ꝙ nullus audeat ꝯhere cũ minore sine pñtia duorũ suorũ parẽtũ, minor ꝯxit cũ iu rameto sine hac pñtia parẽtũ: Bar. dt, ꝙ nõ valet, in auth. sacra puberũ. C. si aduer. vẽ. Cõtrarius tñ allegat̃ ĩ hac l. si qs ꝓ eo. ver. qn̄to ꝓhibet, & ĩ l. oẽs populi. ṡ. de iust. & iure. Tu dic ẽm Bar. ĩ d. aut. ꝙ est dña, an statutũ ꝓhibeat ꝯtũ valere, & ꝓcedat pma opi. Aut vero statutũ ꝓhibeat ꝑsonã ꝯhere, & sic fauore certę ꝑsonæ, & tũc ñ teneat̃ suare iurm. Et ita loqt̃ alia opinio: sed in effectu, vel petẽdo absolonẽ a iuro, vel repetẽdo, vł qñ dolo ꝯueniri possit & sic ĩ effectu ꝯcordat cũ dictis in d. aut. vbi Bart. ipe assignat rõnem dñæ an statutũ prohibeat ꝯtũ, an vero fauore certæ ꝑsonæ. Hæc addi possunt ad cons. Ange. 156. inc. domina Catharina, in 3. membro. Fed. de Senis cons. 71. & in c. cum cõtingat, de iurei. Lud. Ro. consi. 12. Alex. consi. 27. & 59. & in consi. 42. & 125. j. volu.

1 *Pater obligatur filio naturaliter, ita & dominus seruo.*
2 *Obligatio ciuilis hodie potest esse inter patrem & filium ex causa aduentitia, ita quod fideiussor accedat.*
3 *Mutuum inter patrem, & filium in pecunia aduentitia quando contrahatur.*
Emptio & vẽditio, quãdo cõsistat inter p̃rem, & filium, si pecunia est aduẽtitia.
Quid in locatione & societate.
Pater potest donare filio ob benemerita.

§. Item si filius à patre. Quæro primo, q̃ est rõ hui⁹ §. Dicit glo. ꝙ qñ filius stipulatur à p̃re, illa oblo, qua p̃r obligatur filio, acqrit̃ ipsi p̃ri, vñ ipsemet esset sibimet obligatus, iõ non p̃t intercedere fideiussor. Idem in seruo. Istud dcm̃ non vr̃ verũ. Nã p̃r † obligatur filio, & dñs suo nalr̃, q̃ nãlis non q̃ritur ipsi p̃ri, vt no. in l. frater à fratre. ṡ. de ꝯd. id. in j. gl. mag. circa fi. & l. si id qđ, eo. titu. Propter qđ debes scire, ꝙ gl. ista non dicit verũ, ꝓut refert se ad nãlem oblonẽ, sed ꝓut r̃fert se ad ciuilẽ. dicit verũ. ¶ Sed ꝯ hoc op. qa si nãlis q̃sita filio vel seruo remaneat apud seruum, ergo ei potest accedere fideiussor, & sic non erit obligatus eidem pro eodem. Contra istum tex. r̃n. ista oblo nãlis qua tenetur p̃r ipsi filio, non quæritur ipsi patri, d. l. frater à f̃re. sđ oblo nãlis & ciuilis, q̃ teet̃ ali⁹ bñ q̃rit̃ ipsi p̃ri vt no. ĩ d. l. frater à f̃re. per r̃lam, q̃ vult, ꝙ qcquid q̃rit fili⁹, q̃rat̃ p̃ri. l. j. ṡ. si qs à par. fue. ma. & l. placet. de acqui. hæ. & iõ oblo, qua tenetur fideiussor, ciuilis & nãlis, q̃ritur ipsi patri, vnde remaneret fideiussor obligatus eidem pro eodem, qđ esse non põt, vt hic. ¶ Item contra prædicta oppo. quod ex eadem causa qua stipulando ab alio mihi quæritur, ex eadem causa ego promittendo tibi nõ obligor. l. liber homo, in princi. ṡ. de verb. oblig. Mõ ad propositum nãlis, qua tenetur alius ipsi filio, quæritur patri, ergo eadem obligatione pater promittendo filio non obligatur. R̃n. r̃la posita in d. l. liber homo, habet locum in ciuili obligatione non in naturali ẽm Dy. ¶ Quæro, † an hodie ex causa aduentitia possit esse oblo inter patrem & filium, ita ꝙ fideiussor accedat? Gl. hic dicit, ꝙ sic, sed alleg. arg. contra. Insti. de inut. stip. §. ei qui. Sol. loquitur ẽm iura antiqua, sed secundum iura hodierna oritur obligatio ciuilis inter patrem & filium. C. atus not. in l. liubemus. §. j. C. ad Treb. & not. in auth. vñ & si parens. C. de inof. te. & l. pcm̃. C. de pac. cõuen. & not. in d. l. frater à fratre. circa prin. magnæ gl. ṡ. de cond. ind. ¶ Sed qũo pater obligetur filio ex cã aduẽtitia, discutiamus per aliquos ꝯtus. Et primo † videamus in contractu mutui. Glo. fatetur hoc in d. l. frater à fratre. quod mutuum ꝯsistit inter patrem & filium in pecunia aduentitia. Hoc dictum debet intelligi, quando patri non q̃ritur vsusfructus illius pecuniæ, vel quia hac lege peruenit ad filium, vt in auth. excipitur. C. de bo. quæ lib. vel p̃r renũciauit vsufructui. l. cum oportet C. de bon. quæ lib. Nã si p̃ri q̃ritur vsusfructus, cum pecunia sit res, q̃ vsu consumitur, p̃r haberet dñium, & proprietatem pecuniæ, qa al̃r vsusfructus constitui nõ potest, vt habes per totum titulum de vsufruc. earum rerum, quæ vsu cõsu. iõ nõ cõsisteret mutuum: quia acciperet pater à filio pecuniam suam ꝓpriam p̃ris. Idem dico in cõtractu emptionis, & venditiõis Nã si filius emeret à patre. videndum est de qua pecunia soluit: nã si soluit de pecunia aduentitia, cuius dñium pertinet ad patrem, ñ esset soluere, cum p̃ri deberet q̃ri, tanquã ex cã ꝓfectitia, vt supra ti. j. l. si seruus cõmunis Mæuij. §. fin. Et per hoc potes quasi discurrere per omnes contractus, in quibus ex parte filij venit soluenda pecunia, vt in locatione, in societate, & similibus. In aliis autem contractibus, qui interponunt̃ super re, quæ vsu non consumitur procedit ista glo. sine scrupulis. Contrahitur enim inter patrem, & filium ciuilis obligatio, quod est verum, præterquam ex causa donatiõis. Nam pater ita demum potest donare filio, si præcesserunt merita filij digna illa remuneratione, etiam si cuilibet extraneo hoc fecisset, quia tunc dicitur quæri ex causa aduentitia ex operibus suis, vt in authentica vnde & si parens. C. de inoffic. testa licet aliter videatur not. & non bene in l. si donatione. C. de colla.

1 *Certi condictio oritur ex numeratione, quãdo pecunia aliena est mutuata, & secuta sit consumptio.*
2 *Executio sententiæ, an possit fieri contra fideiussorem.*

a 1 §. Si nũmos. ᵃNo. tex. ibi, in oẽm n. cãm, &c. Gl. † q̃rit in fi. si à furioso. in prin. ṡ. si cer. pe. qñ pecunia aliena mutuat̃ secuta ꝯsũptiõe, vñ oriat̃ certi ꝯdõ, vel ex ꝯsũptione. vł ex numeratiõe pabula. Et dt ꝙ tex. ẽ hic, ꝙ ex numeratiõe, ita dt gl. ¶ Op. ṡ. e. l. si in pignore. So. Hic de oblõe, q̃ orit̃ ex ipsa numeratiõe p̃ricipalr̃, ibi scdario. Itẽ op. d. l. Lucius. §. pe. ĵ. ad mu. So. eo. modo, qđ plene dic vt in l. quæro. ṡ. loc. & l. cẽtum Capuę, ṡ. de eo qđ cer. loco. † Vltimo hic §. inducit ad qõ. an ꝯ fideiussorẽ possit fieri executio sententiæ? Et facit hic tex. quod sic ibi, dum dicit, in omnem. n. causam, &c. dic vt dixi ĵ. iudi. solui. l. j.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si nummos. No. tex. Ad istum tex. vide no. per Bal. in l. fi. C. ad Macedo.
Fideiussor an populari actioni possit accedere.

§. Pro furti actione. Opp. de l. si cui. ĵ. de verb. sign. So. In popularibus actionibus 1 † distingue duos casus. Nã aut qs agit populari actiõe ꝓ priuato cõmodo, & p̃t accedere fideiussor. arg. l. licet. ṡ. de ꝓcur. al's ante litẽ cõtestatã nõ poterit recipere fideiussorẽ, vt hic, qa ñ est creditor sed post litem cõtestatã p̃t recipere fideiussorem, vt in contrariis.

LEX LIX.

Si à colono. Dixi de hoc supra ti. j. l. si seruus communis Mæuij. §. fi. & l. si Stichum. §. si stipulatio. ṡ. de verb. oblig. dic vt ibi dixi.

§. Cum facto. Habuistis in l. si seruum. §. sequitur. supra de verb. oblig.

LEX LX.

Paulus. Hanc l. habetis C. de dolo. l. j. & dic vt ibi.

LEX LXI.

1 *Obligatio ciuilis sola, an tollatur præscriptione, remissiue.*
2 *Sententia absolutoria, an tollat ciuilem, & naturalem.*
3 *Iuramentum quando tollat ciuilem, & naturalem obligationem.*
4 *Pacto an tollatur obligatio naturalis, & ciuilis.*
5 *Obligatio ciuilis, & naturalis tollitur deportatione, & in fiscum transfertur quando bona confiscantur.*
6 *Relegatio nullam tollit obligationem.*
7 *Arrogatio non tollit ciuilem, nec naturalem obligationem.*
8 *Cessione bonorum non tollitur naturalis nec ciuilis, licet exceptio paretur.*
9 *Impetratione iuris iniqui, quando tollatur naturalis, & ciuilis, & fideiussor nõ conueniatur.*
10 *In casu l. prim. C. de fideius. mi. ciuilis obligatio tollitur per restitutionem.*
11 *Pactum personale non tollit nec ciuilem, nec naturalem obligationem.*
12 *Pactum tacitum resultans ex tempore, tollit naturalem obligationem.*
13 *Alternatiua legis semper est certa.*

a Vbicunque. ᵃLex ista est multum vtilis, & subtilis, & hoc intẽdit. Si debitor liberat̃ à ciuili, fideiussor cũ effectu tenet̃: secus si p̃ria iure nouationis tollat̃. h. d. ¶ Habetis ergo duas r̃las & ad primã, pp quã est facta glo. magna ĵ. scripta, op. pono, & vr̃. ꝙ vbi ciuilis tollit̃, & naturalis remanet, quod fideiussori ꝯsulatur. l. exceptiones. §. rei. ṡ. de except. Huius cõtrarij timore sunt hic duę opi. Vna est iu si gl. ꝙ tenet̃ sed nõ cũ effectu & vide gl. ibi quarto posset dici, &c. Sed ista so. est ꝯ tex. qa esset idem in primo, ꝙ in scđo. qñ ope exceptionis liberat̃, qđ text. innuit ꝯtrariũ p aduersatiuã, q̃ ponit̃ in tex. Dicit ergo gl. in prin. ꝙ tollat̃ ciuilis bñficio ꝑsonali & cohærenti ꝑsonæ nõ cohærẽti rei. Et vide ĩ gl. & sic gl. ponit quatuor exẽpla in qb. qs liberat̃ a ciuili, & rema-
b net nãlis tñ, & orit̃ exceptio cohærẽs rei: q̃ exẽpla bexaminemus
1 vnũ est, † qñ est liberatus p ꝑscriptionẽ: & sic innuit, ꝙ sola ciui-
c lis ꝑscriptione tollat̃, nõ dico hic. Tetigi. ṡ. e. l. si qs postquã. dicã
2 ĵ. rẽ rat. ha. l. fi. Secũdũ † exẽplũ est in s̃nia absolutoria; per quã tollitur ciuilis. l. Iulianus. §. de cõd. ind. sed ibi dt verũ tex. qñ debitor
d erat obligatus vtraq; oblõne, sed si erat obligatus ciuilr̃ tñ, ᵈ vt ex cã iudicati, de qua dubitabat̃, & sic agebat̃, & fuit lata s̃nia absolutoria, tũc tollit̃ oẽ vinculum oblõnis, ciuilis, & nãlis fictæ seu intellectę a iure: vel erat obligatus per rescriptũ Principis, & tũc s̃nia tollit omne vinculũ, qa est pars potentiæ. arg. l. de qb. in fi. ṡ. de le. Itẽ intelligo illam legẽ, qñ absolutoria sequitur, qñ nõ probat: sed si sequeretur absolutoria ope exceptionis peremptoriæ obiectæ,
3 tunc tollit omne vinculum, vt dixi ṡ. eod. l. si plures. & per Docto.
e in l. exceptionem. C. de proba. Tertium † exemplum ᵉ est in iureiuran-

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vbicunque. Ad hanc legem vide no. Bal. in l. tam mandatori. in prin. C. de non num. pecu.
b Barb. ¶ Quæ exempla. An ꝑscriptione sola naturalis tollatur, vide Bar. & Bal. & do. Bened. de Plum. in rep. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. Ang. in rep. l. j. C. de iud. Mod. in l. j. supra de cond. ind.
c Alex. ¶ Sola ciuilis. Quod reus præscribit, an prosit fideiussori, vide Bal. in l. tã mandatori. C. de non nu. pecu.
d lex. ¶ Ciuiliter tantum. Adde Bal. in d. l. tam mandatori, in ver. quæro, fideiussor intercesserit, & ibidem in ver. de vnoquoque.
e Poma. ¶ Tertium exemplum. An iureiurando tollatur naturalis, & ciuilis, vide Ang. in l. j. C. de iud. in rep. & Moder. in l. j. de cond. indeb.

a iureiurando,ᵃ qđ innuit,ꝙ tollatur ciuilis,& nãlis remanet: nõ ẽ
verũ.immo nãlis tollitur & ciuilis elidiẽ vt l.Stichũ.§.nãlis.ȷ̃.đ so.
& l.añp.s̃.de iurei.& l.2.e.ti.Sed dicit Dy.verũ in iuro voluntario
sed si loquimur in iuro necessario đlato à iudice pte inuita, tunc
tollit ciuilẽ,& nãlis remanet.Ita intelligit Ia.& Gul.in l.2.đ iurei.
4 †Quartũ exemplũᵇ est in pctõ,sed nõ p̃t dari exẽplũ,ꝙ tollat ci-
b uilẽ:qa causatẽ ex ꝯsensu,& iõ tollit nãlẽ,sed benè p̃t tollere pcm̃
vtrũq;.vt l.si vnus.§.pactus.& l.si tibi decẽ.§.q̃dã.s̃.de pac.& e.tit.
l.ab emptione.Non ergo reperio qñ tollat ciuilẽ,& remaneat nã
lis.Dẽt ergo intelligi hæc lex,qñ tolliẽ ciuilis & remanet natura
5 lis,& tollitur exceptio merè p̄sonalis.¶†Quæro exẽplum.Gl.q̃ ẽ
hic,dat multa exẽpla ꝑ maiori parte nõ vera. Primũ est in đpor-
c tato.Nec ob.l.si debitori,c s̃.eo.qa ibi postea fuit acceptus. Ita di
cit gl.dedi vobis gl.discordantes,in l.fi.s̃.de duo.reis. Sed ista gl.
est ꝯ casum l.quoties.§.fi.iũcta l.j.ȷ̃.de noua.Remanet ergo istud
exemplũ nõ bonũ,cũ oĩs oblꝰo tollatur respectu personæ debito
ris,& trãsfundaẽ in fiscum,vt dixi in d.l.fi.de duo.re.& d.l.si debi-
6 tori.Scđm exẽplum† est de relegato,qđ Dyn.rep̃hẽdit:qa nulla
7 tollitur ꝑ relegationẽ.vt l.relegati.ȷ̃.de interdi.& rele.†Tertium
exemplũ est in capite minuto:qa dedit se ad arrogãdũ, remanet
nãlis,& tollitur ciuilis.l.2.§.hi q.s̃.de ca.dimi.Sed istud exẽplũ ñ
est bonũ,qa de iure ciuili licèt tollatur,tñ ex edicto p̃roris de ca-
pitis diminutione restituitur in eũ vtilis.Sed tu posses dicere,ꝙ ñ
in totũ restituiẽ,sed inquãtũ facere p̃t,ꝑ tit.s̃.qd cũ eo.ergo ĩ eo,
ꝙ nõ restituiẽ,adaptabiẽ huic legi.Sed dico,ꝙ in totum restituiẽ,
nec per ti.ꝙ cũ eo.tollitur ciuilis ĩ aliquo,l3 ꝯdẽnatio modereẽ.
8 vt l.pe.eo.tit.& sic nõ p̃t adaptari illud exemplũ. Quartũ† exem-
d plumᵈ in cedẽte bonis,ꝙ tolliẽ ciuilis,& remanet nãlis, sed tu ha
buisti gl.in l.hr̃s à debitore.§.ꝙ si stipulator.s̃.e.ꝙ vtraq; tollitur.
Sed nõ est verum,qa nulla tollitur,sed paraẽ exceptio.l.ex ꝯ̃ctu.
C.de bo.auto.iud.pos.Idẽ apparet,ꝙ de postea acq̃sitis põt cõue
niri per l.is q.& l.qui bonis.s̃.de cessio.bon.no.ꝑ Cy.in l.j.in 8.q.
9 C.qui bon.ced.pos.Quintum†exemplũ est in debitore,q ius ini
quum impetrauit.Dy.Iaco.de Are.& Ray.istud exẽplum tenent
e tanquã verum,sed vr̃ ꝙ ñ sit verum,quia priuilegium.ᵉ ꝑ quod
absorbetur in totũ ius alterius,nõ valet.l.quoties.C.de præci.im
pe.offer.nisi dicas ꝙ in priuilegio fuit positum non obstante tali
lege,s.l.quoties.& l.rescripta.& gl.sic soluit in l.3.§.si is pro quo.
s̃.ꝙ q̃sque iuris.Itẽ op.ꝙ si hoc est verum,tũc fideiussor habebit
regressum ꝯ̃ me.l.cum lex.s̃.eo.& sic priuilegiũ nullius erit vtili
tatis mihi.Mar.aũt dicit,ꝙ opponã exceptionẽ cõtra fideiussorẽ
qa impetraui,ꝙ à nullo creditore possim ꝯueniri,& sic erat priui
legium.Sed si ponis vt gl. innuit,ꝙ ꝯtra creditorẽ habeã tm̃ pri
uilegiũ,tunc ex persona mea subibo iudicium pro fideiussore.l.
idemque.§.gñalr̃.s̃.mãd.& sic erit bonũ exẽplũ.Et hoc sentit gl.
dũ all.§.gñaliter.Item hoc intellige,qñ in oblꝰone est datio, ita ꝙ
fideiussor p̃t ꝯueniri ex persona sua,& esse ĩ mora:secus si esset ta
le fcm̃,ꝙ stiplõ non posset ꝯmitti,nisi ex persona principalis,l. cũ
filius.§.j.s̃.de verb.ob.& qđ no.per Doc.C.de vsur.rei iud.l.fi. Ex
10 gl.†p̃t dari exẽplum in l.j.C.de fideius.mi.vbi per restõnẽ in int.
ciuilis tolliẽ,lĩ verũ ẽ:tñ qdã dñt ꝯ̃,& remanet nãlis, cui accedit
11 fideiussor,& ipse teneẽ.Dat sextũ†exẽplum gl.ꝙ pcm̃ personale
f sit fcm̃,qđ gl.nõ placet:qa tũc nãlis tolleretur. Non credo ᶠ ꝙ gl.
bñ dicat,qa nulla tollitur ꝑ illud pcm̃ p̄sonale,sed ẽ dilatoria ad
tp̃s incertum,& iõ non credo ꝙ aliq̃ tollatur,ĩmo subest nãlis,&
ciuilis,cui opponitur illa dilatoria,vt Inst.đe excep.§.tp̃ales.nãlis
tñ remanet:qđ exẽplum non ẽ bonũ.Itẽ nõ ꝑcedit hoc exẽplum
ꝑ l.si vnᵘˢ.§.si cũ reo,s̃.de pac.vbi inuito reo ꝑdest fideiussorib.Se
ptimũ exẽplũ gl.ẽ,qa q̃dã sunt,q ponũt exẽplũ qñ sublata ẽ ciui-
lis nãli remanẽte,cui accessit fideiussor,& tũc teneturˀ. Et differt
ista à p̃cedentib qa s̃.priò fideiussit,postea ẽ secuta liberõ à ciuili
remanente nãli:hic vero primò fuit liberatus à ciuili , postea ac-
cessit fideiussor nãli.Sed op.s̃.eo.l.si qs postq̃.So.ibi erranter in-
12 tercessit.Octauũ†exẽplum gl.ẽ,ꝙ fuit liberatus tp̃e,nõ p̃scriptio
ne,sed pcõ,qđ gl.non placet,qa tunc cẽt exceptio cohærẽs rei,
non p̄sonæ.Præterea Dy.đt,ꝙ istđ tacitũ pcm̃ tollit nãlẽ sicut ex
pressum pctũ.l.cũ q ita.s̃.de ver.ob.vbi dr̃, post tp̃s exceptio ta-
citi pacti obstat,& sic eadẽ ratione ĩpedit illud tacitum, qua rõe
expressum.l.cum quid.s̃.si cer.pet.¶Quæro,q̃ pars est vera istius
13 alternatiuæ?Et dicit gl.ꝙ prima.gl.non bñ dicit: quia †alternati-
uæ legis vtraque est vera,vt dixi in l.si is qui ducenta.§.vtrum.s̃.đ
reb.dub.& doc.dñt ĩ l.cũ quidã.C de ver.sig.per l.Quintus.in fi.s̃.
de auro & arg leg.& l.j s̃.quod vi aut clã. Est ergo vtraq; vera in
suis casib.qa nouatio qñq; tollit ipso iure,qñque ope exceptio-
nis.vt l.pen.ȷ̃.de præto.stipu & ibi dicam.

CONCORDANTIA.

☞ ¶Pro saluatione Bart.in hac l.vbicũq;.& ĩ q̃ allegaẽ ꝯrius,vide
ꝯcordiã positam ad leg.Iulianus verum debitorẽ.ff.de ꝯdic.inde.

ADDITIONES.

a Alex.¶In iureiurando.Dic vt per Ange in ꝯp.d.l.j.C.de iudi.& Mod. in d.l.j. supra de condi.indeb.

b Ale.¶Quartũ exemplum. Adde Bal.in d.l.tã mandatori.in vers.de vno quæro.

c Alex.¶L.si debitori.Vtrũ in deportato,& bannito remaneat naturalis obligatio.Adde Bar.in l.j.C.e.& vide Bal.in l.cum quis.C.de iur.& facti igno.vbi allegat hanc gl. in exemplo,quando bona sunt publicata.Et adde Bal.in d.l.tã mandatori & in d.l. si vero,in prin.qui satisd.cog.

d Alex.¶Quartum exemplum.Idẽ tenet gl.in c.sicut dignum.extra de homi. sed hoc ẽ falsum vt hic per Bar.& Aug in l.nemo carcerem.C de exact.trib.li.10.circa fi. vbi ponit vnum not.ad hoc.& idem Bal.in d.l.cum quis.C. de iu.& facti igno,& Bal.in l.tam mandatori.C.de non num. pec.

e Alex.¶Quia priuilegium, Adde Bal.in d.l.tam mandatori.& vide tex.& gl.& ibi not. in l.si vnus.in §.si cum reo,de pactis.per quã deciditur,ꝙ si reus erat obligatus ad soluendum debitum intra tempus datum fideiussori.deinde creditor prorogauit terminũ reo,nunquid fideiussor remaneat obligatus?& videtur ꝙ non,per tex.in d.l.item quæritur.§.qui impleto,s̃.loc.Host.tamen & communiter do.to.in c.constitutus.de fideiuss.dicũt Aut fideiuss.obligauit se ad tẽpus,& nullo mõ tenetur post tẽpᵘˢ:aut obligatio erat pura,& solutio erat dilata ad tempus,tunc remanet fideiussor obligatus prorogato termino etiam eo ignorante,quia etiam absque prorogatione tenebatur,arg.c.dilecti.de dolo & cont.& in l.Celsus.de arb. Et ita transit ibi gl.& Abb. & vide Spec.in ti.de fideiussorib.§.j.in ver.illud autem quæritur.& ibi vide per Io. And.& Bal.in addi.& facit quod no.Bar.in l.Labeo ait,si arbiter.alias incipit arbiter. §.j.s̃.de arbi.& quod no.Bar.in l.Lucius §.Paulus respondit,supra de admi.tut.vbi ponit q.de Castellano.

f Alex.¶Non credo.Vide supra in apost.quæ incipit.Adde Bal.

LEX LXII.

1 *Mandando,quòd mutues,videor etiam mandare,quòd conuenias cum debitore de loco solutionis.*
2 *Existens in aliquo loco si mandat homicidium cõmitti in alio loco,an possit cõueniri in loco commissi delicti,quod sic.*
Mandans committi delictum,an puniatur ex delicto,vel ex mandato,vbi quòd ex delicto.
Ratum habens delictum,punitur ex delicto,non ex ratihabitione.

Si vt proponitur. Mandans simplr̃,vr̃ mãdare in eũ
locũ,in quẽ principalis ꝓmisit se
1 solutũ.h.d.¶†No.ꝙ simplr̃ mãdãdo tibi,ꝙ mutues,videor man
dare ẽt ꝙ ꝯuenias cũ debitore de loco solꝰonis , & ibi ego videor
ꝯ̃here,& sic tale mãdatũ nõ restringitur ad certũ locũ, sed vr̃ re-
2 ferri ad locũ in quo ꝯ̃hitur verè,vel fictè, vt hic.†Et hoc facit ad
a q̃stio.ᵃ quidam existens in ciuitate ista,mãdauit qbusdã,vt inter-
ficerẽt q̃ndã in ciuitate Florentiæ,secutũ ẽ homicidium: q̃ro,an
ibi,vbi est ꝯmissum delictũ,s.Florẽtiæ, ille mãdãs possit accusari,
b & ꝯueniri?Et Iac.de Are.format istã qõ.hic,& dicit ꝙ sic.ᵇ arg.de
ꝯ̃ctib.ad delicta.l.tã ex ꝯtract.& l.oẽm.s̃.de iudi.Pro hoc vr̃ casus
in auth.qua in ꝓuincia.C.vbi de cri.agi oportet.fm vnã lect.Idẽ
vr̃ tenere Rich.Mal.Sed qdã referũt Dy.dixisse,& consuluisse,ꝙ
non p̃t ꝯueniri,nisi in loco,in quo fuit mandatum.Et assignãt ra-
tionẽ,qa ibi fuit ꝯmissum delictum,ergo &c. sed nõ credo fuisse
c Dyn.Sed aduerte,ᶜ vt hanc q.intelligas,oportet nos scire , vtrum
mandans delictũ ꝯmitti puniatur ex delicto,vel ex mãdato.Et gl.
in verb.furtum facturus.s̃.de ser.corru.l.j.§.p̄suadere. đt, ꝙ aliàs,
p̃terq̃ in actione serui corrupti,mandans non punitur pp mãda
tum , sed in actione serui corrupti punitur ex mandato,seu per-
suasione.Idem no.Inst de ob.q̃ ex deli.nas.§.ope. in gl.ĩ ver.non
tenetur furti.& hoc ẽ ꝙ lex dicit,ꝙ ille q præstat opẽ furto,teneẽ
d furti.l.is q opẽ,ᵈ ȷ̃.de fur.q.d.teneẽ ex furto pp opẽ,& hoc est qđ
dicit lex,ꝙ tunc ĩcipit teneri,cũ delictũ est l.si qs vxori. §. neque
verbo.ȷ̃.de fur,& l.q seruo.§.j.eo.tit.Vñ ex delicto tenetur,nõ ex
mandato.Idẽ videmus in ratihabitione,qa ex ea non oriẽ actio,
sed ex neg.ges.pp ratihabitionem,fm verã opi.vt đt tex.ĩ l. si pu-
pilli,§.itẽ q̃ritur.s̃.de neg.ge.l3 glo.ibi alr̃ dicat.Facit s̃.de vi,& vi
ar.l.j.§.deiecisse.& §.seq.Vñ sicut ratihabitio trahit ad me nego-
tium,& delictũ,ita mandatũ.Sed ꝯtra hoc videmus in ꝯtracti.vbi
quis obligaẽ ex mãdato. Sol.illud ẽ verũ in oblꝰone, q̃ oritur ĩter
mandãtẽ,& eum cui mãdatur,vt ĩ toto ti.mandati.sed in oblꝰone
qua tenetur alteri,vt puta mãdasti Titio vt gereret negotia mea
licet inter te & Titium ꝯ̃haẽ oblꝰo ex mandato, tñ inter te & me
oriẽ oblõ & neg.gesto.pp mãdatum.vt l.ita ãt.§. gessisse.s̃. de ad-
mi.tut.Sed in delictis inter mandantem,& eum cui mãdatur,nõ
oritur

ADDITIONES.

a Alex.¶Ad q.Quidam existens Bononiæ mandauit vni vt interficiat quẽdam in ciuitate Florentiæ,secuto homicidio,an mandans possit conueniri Florentiæ,vide Bald.in l.fin.ver. pone consuetudo.ad fi.C.si à non compe.iud.& in l.non solum,§. si mandato,ȷ̃.de iniur.& l.prætor.§.hoc edicto.ȷ̃.vi bo.rap.per do.Ant.in c.fin. de foro compet. per Gem.in c.fi.de homi.in 6.& Bal.in l.non ideo.C.de accu.Vide quæ dixi in l. libellorum.ȷ̃.de accu.& in l.quod ait lex.s̃.de adul.vbi videtur tenere opi.Rich.de qua hic. ¶Adde Pau.de Cast.hic,& Bal.consi.221.4.lib.

b Alexã.¶Et dicit quòd sic.Quid si potestas Bononiæ committit potestati Florentino examinationem testis Florentini,qui coram eo dicit falsum,quis cognoscet? Bal.in l. nullum.C.de testi.dicit,quòd Potestas bononiæ,& etiam vterque , & ibi etiam subdit quid si nuncius refert se citasse,& non citauit,vbi debet puniri.¶Adde tu circa dicta Bar.hic,in ista qõ.& vide do.Maria.Soc.in cap.postulasti de foro comp. ver,circa secundam q.& in c.ad audientiam.de hom.art.7.prin.q.68.& seq.

c Alexã.¶Sed aduerte,Adde,quòd si ego existens Imolæ,vendo tibi existenti Bononiæ per nuncium,vel per epistolã,vbi contractus dicatur celebratus? Bal.per illum tex.in l. multum.C.si quis alteri,vel sibi.dicit ꝙ Bononiæ.¶Adde,an delictum cęptum in vno territorio, & finitum in alio,debeat puniri per iudicem,vbi est cæptum.vide bal.cõsi.139.3.lib.& an mandans puniatur,sicut faciens per eundem consi.52.j.lib.

d Alex.¶Is qui opẽ.Cum bar.transit Pet.de Anch.in cle.j.vt lit.pen.ad qđ inducit gl.ibi

oritur actio mādati, qa est nullū ĵ.e.l.si à reo.§.fi.& l.si remunerādi.§.rei turpis.s.mand.ɔcludit ergo, ꝙ ex delicto punitur. Item ɔ̃ pdicta facit ĵ.de pœ.l.aut facta.in prin. Sed solue vt ibi. Hoc præmisso cum teneatur ex delicto, & delictum est cōmissum Florentiæ, ergo ibi debet puniri, quia ibi deliquit. Dicam ĵ.de iniur.l.nō solū.§.si mandato.

LEX LXIII.

1 *Hæc lex hodie est correcta.*
2 *Creditor si differt agere in necem fideiussoris contra debitorem, sibi nocet.*
Remedium pro fideiussore, quando creditor differt agere contra debitorem.
3 *Fideiussor si denunciat creditori ne numeret, quando creditor possit numerare, vt noceat fideiussori.*
4 *Promittens centum sub spe futuræ numerationis, si creditor vult numerare, tenetur recipere, si creditoris interest, & creditor dare, si debitoris interest.*
5 *Obligatio, qua creditor tenetur numerare promittenti, spe futuræ numerationis, vnde nascatur.*
Promissa non obseruare, non est verecundia, quando debitor mutauit statum.

Si fideiussor. Si ad denunciationem fideiussoris debitor idoneus nō exigitur, creditori nō imputat. h.d. ¶Op.de l.fideiussorib.s.eo. Solu. ibi fuit acceptus in eo, qđ à reo exigi non posset, hic simplr, fm gl. Rō. qa qñ ē acceptus simplr, tunc principalē esse idoneum, vel nō, non est cā dādæ actionis in fideiussorem: iō non est ꝙ imputet creditori. Sed in ɔ̃rio, principalem non esse soluendo, est cā dandæ actionis in fideiussorem, iō eius denūciationi dēt credi. ¶Op.s.de euic.l.si cū vēditor. Gl. nō soluit. Dyn. so. ꝙ ibi habebat emptor cām à venditore, hic nō. Sed Old. solu. ꝙ ibi non fiebat denūciatio ad exigendum, sed cum ad hoc tenderet, fiebat vt aliam actionē intentaret. Sed istud est diuersificare casum, sed fm rōnem adhuc durat ɔ̃riuṁ. quare n. ibi dēt sibi denuncianti credi, hic ñ. Dic ergo, ꝙ illud ibi agere erat cā dandæ actionis ɔtra denunciantē, iō dēt sibi credi.
1 ¶† Quæro vtrū hæc lex sit correcta. gl. tangit, & ñ ɔfecte. Puto, ꝙ ista lex sit correcta: quia hodie reū esse idoneum, vel non ē cā dandæ actionis, vel denegandæ ɔ̃ fideiussores, p auth de fideiuss.
2 nisi esset renunciatū illi bñficio. ¶† Sed quæro. qđ si creditor differt agere in necem fideiussoris? Respon. nocet sibi, vt s. de aqua plu. ar. l. j. §. denique. & de rei ven. l. in fundo. fm glos. Sed puto ꝙ tunc videat facere in fideiussoris necem, qñ hoc est cā dandæ actionis ɔ̃ fideiussores vt dixi: al's non qa vtitur iure suo, sed eo casu posset vti fideiussor remedio d.l. fideiussori. s.e.t. ꝙ offerat & petat sibi actionē cedi, vel vtatur remedio l. fideiussor. ĵ.e.t. offerre.
3 ¶Quæro, fideiussor † denūciauit creditori, ne numeraret, an creditor possit numerare,[a] ita ꝙ non noceat fideiussori. Gl. dt, ꝙ ista q̄stio est sabbatina. Ista q̄stio tangitur p gl. s. de procu. l. Titius. & C. de non nu. pecu. l. tam mandatori.[b] & ibi Cyn nihil dicit. & in Spe. de fideiuss. §. j. ver. quid si fideiussor. Quidā dnt talem denunciationem valere. l. j. §. sed ego. s. quod iussu. Alij distinguunt, an fideiussor hēat iustā cām denunciandi, an non vt s. mā. l. si hominē fm Vber. d Bobio. Alij dnt, Aut res erat integra, aut ñ. Tu dic, Aut creditor erat obligatus numerare, & tūnc denunciatio non prodest aliquid fideiussori. Aut non erat obligatus, & tunc secus, ar. pro hoc s. de pub. in rē acti. l. Papinian⁹ al's inci. l. si quis phibuit.
4 & de ɔst. pe. l. vtrū. cū l. seq. & hī cōiter tenet. ¶† Sed tunc q̄ro, pmisisti mihi cētum sub spe futuræ numerōnis, an sis obligatus recipere,[c] & ego tibi dare: Tex. vr̄ ꝙ non. vt s. si cert. pet. l. q pecuniā. Sd̄ dico, ꝙ si creditoris īterest, debitor tenet recipeere, vel interesse pstare, vt s. de ver. ob. l. q Romæ. in prin. & qđ ibi no. Nam tpe, quo se obligauit, vr̄ actum, ꝙ recipiat, sed in creditore puto, ꝙ teneatur numerare, si debitoris interest, vel interesse pstare. l. si
5 pœnam. s. de ver. ob. ¶† Sed q̄ro, vñ oritur oblo qua creditor tenetur? Rñde, ex stipulatione si īteresēsit, d. l. si pœnam. al's licèt tēpore pmissionis sit actum, ꝙ numeraret, tñ hoc pactum est nudum, nec pt vestiri ad ɔmodum debitoris cohærentia promissionis,[d] quæ est facta pro aduersario. Puto tamen, q creditor possit soluere, & fideiussorē obligatum habebit, qa cogitur numerare, vt verecundiā euitet, q̄ esset ei non obseruare promissa. vt l. Quintus. s. man. & de alim. leg. l. pecuniæ. in fi. & no. in d. l. si quis prohibuerit. Quod puto verum, si debitor est eiusdem ɔdōnis. Secus si mutauerit statum vt qa factus est nō soluendo, tunc nō esset sibi verecundia, arg. l. si is à quo. in fi. vt in pos. leg.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Possit numerare. Vide Bar. in l. non solum. in §. morte. in 2. q. prin. dum tractat de protestatione inhibitoria. ff. de ope. no. nun. & Bal. in d. l. Titius inhærendo illi literæ, nec facit mentionem de opi. Bar. hic, & per Bald. in d. l. tam mandatori. ad fi. C. de non nu. pec.

b Alex. ¶L. tam mandatori. Faciunt hæc ad q. Fideiussor denunciauit creditori, vt ageret contra debitorem, quia forte dissipabat bona sua, & aliter teneri nolebat. nunquid creditor teneatur agere? Doc. cōiter in c. eum pro quo. extra eo. tenent ꝙ nō, per istū tex. nisi fideiussor esset acceptatus in id qđ non posset exigi à debitore principali, arg l. si fideiussores s. e. ̄ed secundū Abb. in d. c. eum pro quo. istud dictum hodie non p. [illegible] per auth præsente C. de fideiusso. vbi fideiussor hodie non potest conueniri nisi in eo, quod non potest exigi à principali [illegible] nō acceptato in eo, qđ exigi non potest, ideo intelligitur dictum doct. quando fideiussor renunciasset priuilegio, secundum eum. Et vide Pau. de Cast. in l. si fideiussor. in princi. s. eod. ¶Adde, ꝙ Pau. hic dicit, ꝙ si causa superuenit de nouo, ꝙ creditor debet abstinere à numeratione promissa ad denunciationem fideiussoris, quia etiam si non denunciasset, deberet abstinere, ne fiat præiudicium ipsi fideiussori, qui censetur fideiussisse animo recuperandi à principali, non fideiussurus si contrarium sciuisset, [illegible] reb. sic stantib. Si vero causa non superuenit, sed ipse fideiussor fuit negligens inuestigare de qualitate illius, si creditor sine verecundia potest abstinere, dēt facere, quia sibi nō nocet, & alteri prodest, aliàs ipse sentit imputandum fideiussori, qui diligenter non inuestigauit.

c Alex. ¶Obligatus recipere. Quando debitor teneatur recipere pecuniam, vide Bal. in d. l. si voluntate. C. de do promis. Facit quod no. Bar. in l. 2. §. mutui. s̃ si cer. per. Adde tamen, quod quando aliquis debet recipere aliquid, quod cursu temporis potest deteriorari: vt vinum: vel granum, quod non cogitur recipere ante tēpus. Et istud est d. [illegible] Gul. de Cu. in l. comparationes. C. de fide instrum.

d Alex. ¶Cohærentia promissionis. Et sic nota casum: in quo pactū nudum est efficax. Adde Bar. in d. l. Quintus.

LEX LXIIII.

Inter creditorem & debitorem. Ex verbis contractus colligitur fideiussorem teneri in id, quod minus ex venditione pignoris posset redigi. h.d.

LEX LXVI.

a Sicut reus. [a] Etiam fideiubēdo nō pt quis fcm̄ alienum pmittere. h.d. Gl. q̄ est hic, nō eget alia recitatione, nisi vt dixi s. eo. l. si quis pro eo. in prin. vbi est bona gl.

ADDITIO.

a Alexā. ¶Sicut reus. No. tex. pro communi practica Notariorum: dicentium in instrumento fideiussionis: talis, promisit se facturum, & curaturum, ꝙ Titius Soluet. quòd licet promittat factum proprium, nihilominus vt fideiussor habebit hodie excussionis beneficium. Pro quo vide quod no. Bar. in l. hi qui. supra eodem, in fi. Vide gl. j. hic. Ad de quod legitur. & no. in l. fi. in fi. s̃ si cer. pet. Vide Bar. in rub. infra, iudi. sol. prope finē.

LEX LXVIII.

1 *Iniuria facta vni, quando noceat alteri.*
2 *Culpa qualiter fuit commissa à fideiussore in casu huius legis.*
3 *Sententia iniuriosa lata contra fideiussorem sui culpa non nocet debitori, secus si sine sui culpa.*
4 *Sententia iniusta lata contra venditorem, non nocet emptori.*
5 *Sententia lata contra vnum per iniuriam, ac noceat alteri quo ad actionem dandam contra alium.*
6 *Culpa fideiuss. vt ei noceat, intelligit de culpa, quæ venit ex natura cōtractus,*
7 *Culpa in dubio non præsumitur.*
8 *Exceptio de qua hic, intelligitur de ea, quæ proueniebat ex persona rei.*
9 *Reus tenetur dare fideiussori probationes ad huiusmodi exceptionem.*
10 *Fideiussor succumbens in actione mandati, recuperabit sumptus litis à reo. & iudicio pendente poterit pecunias pro expensis petere.*

Exceptione. Iniuriosa sñia lata ɔ̃ fideiussorem sui culpa non p̄iudicat debitori. h.d. ¶In tex. ibi, iniuria iudicis, quem prouocasti ɔ̃ te, dicēdo sibi vituperium. Iaco. de
1 Are. ¶Op. † ꝙ iniuria facta vni noceat alteri. l. si fundus. in fi. s. loc. & l. ad oēs. s. ɔmo. Gl. non sol. tu dic, qđ hic non nocet alteri, quo ad actionem dandā ɔ̃ alterū, sed ibi nocet ad exceptionē parādā ɔ̃ aliū: sed nec etiam ad exceptionē pdesset, si ipse fuit cā iniuriæ. l. si merces. §. culpæ. s. loc. Et de hoc Cy. ponit distinctionem in l. si de fundo. C. loc. Et an quo ad exceptionem alteri noceat iniuria, dic vt ibi. Sed an quo ad actionē dandā, ipse non bñ dicit, iō dicā hic. ¶Opp. C. qñ puo. non est ne. l. 2. So. hæc sñia non ptinet ex illum
2 errorem. ¶† Quæro, qūo fuit ɔmissa culpa à fideiussore? Dicit gl. qa dānatus fuit, & non appellauit. Et istud exemplū ē bonū ī se, ñ, tñ in ista lege, qa nō appellare nō est cā dānatiōis iniustæ, sed ē cā nō faciendæ reuocatiōis. Scdō, dt gl. ꝙ exceptionē nō opposuit, qđ verū est in se, p. l. si fideiussor. s. mā. sed ñ in hac lege, qa text dt, ꝙ exceptione vsus. Aliud exēplū est, ꝙ non probauit, vel p minus idoneos testes. Sed istud nō est bonū, qa sic sñia esset iusta, qa fm pbata secūdū iustitiæ humanæ. Dat ergo exemplū Ia. de Are. ꝙ fuit iniuriatus iudici, & dixit sibi vituperium. Vel dic, ꝙ exceptionem opposuit. sed ineptè. Vel dic, ꝙ ɔduxit aduocatū minus pitū, qui nesciuit allegare iura partis, vel nullū ɔduxit. ar. eius qđ not. s. sol.
3 ma. l. si ab hostib. §. j. ¶† Scdō quæro. dt hic si culpa tua. qđ si sine tua culpa? Gl. dicit idē: & hic subaudi maximè. fm Ia. & idem Dyn. Contrariū vr̄ tenere gl. in l. si p imprudentiā in prin. s. de euict. & gl. in l. Papinianus. aliàs incipit l. si quis prohibuerit. s. de pub. & Ia. de Are. dicit. ꝙ gl. ɔ̃riæ sunt veræ, & ita no. a ll. l. 2. §. solet. s. de hær. ven. & idē Old. Sed in istis dictis duo sunt inculcata: vnū est, vtrū
a iniuria fcā fideiussori, noceat principali.[a] Scdm est, vtrum iniuria fcā emptori noceat venditori. Et in fideiussore & principali, tene opi. Iac. de Are. ɔ̃ istā gl. p istā legē, sumptā à ɔ̃rio sensu, & p l. si procurator

ADDITIO.

a Alex. ¶Noceat principali. Verum iniuria facta fideiussori noceat principali, & vtrum iniuria facta emptori noceat venditori, vide plene in cap. fi. de empt. & vendi. Cy. in l. si de fundo, C. loc. & quæ no. in l. fi. C. de actio. emp. io & vendi. limitat hoc, nisi venditor fuisset præsens in iudicio, secundum gl. ro. in l. emp. C. de eui. Et de fideiussore [illegible] de Bal. post glos. in l. si pro ea. [illegible] & Ioan. Andr. in regul. damnum. in Mercuria. vbi tenet opi. Iacob. de Are. contra istam gl. Pau. de Leaz. in commento c. si venditoris in fi. de emptio. & vendi. in emptione tenet istam gloss. secutus Cyn. [illegible] C. de euic Et de fideiussore, vide Bal. in l. pignus. C. de pign. vbi videtur tenere idem qđ gl. hic.

¶Adde quòd opi. gl. hic tenet etiam Pau. de Cast. consi. 136. quod incipit, visis & considratis omnibus superius narratis. vol. j.

si ꝓcuratorē.§.si ignorātes.s̄.mā.Probo ꝑ sile.Negotiū illud ñ ꝑtinet principalr ad fideiussorē,sꝫ ad reū principalē.Mō,sniā lata ꝫ reū,ad quē negotiū ñ spectat principalr,nō nocet sibi,sꝫ dño licèt iniuriosa.l.et.C.mādati.& sic in fideiussore,& principali.† In
4 alio,vc3 de emptore,& vēditor male dnt gl.ꝫriæ.& Ia.de Aret.& Old.qa dnt ꝫ d.l.si ꝑ imprudētiā,in prin.Nā qualr pt poni,ꝙ culpa ptis sit imprudētia iudicis?Certe ñ,sꝫ culpa ipsius iudicis,& eius q fecit eum eē in illo offō,& iō nō daṫ regressus ipsi emptori, qa piculum casus fortuiti ptinet ad emptorē fcā emptione. l.necessario.s̄.de peri.& cōmo.rei ven.& l.j.C.de peri.& ꝫmo.rei ven.
a Sed illud qđ fecit iudex,fuit casus fortuitus a quo ad partes, iō ad emptorē spectat.Facit qđ Do.tangunt in l.emptori.C.de eui. nō tñ dicūt ista.ad l.2.§.solet.s̄.de hr̄.ven.rñdeo,ꝙ ibi est casus ꝫuersus ad d.l.si ꝑ imprudētiā,qa ibi fuit lata sniā ꝫ vēditorē,ad quem
5 nō spectabat piculū rei.¶Quæro,& reuoco in dubium,†an sniā ꝫ vnū lata ꝑ iniuriā,noceat alteri quo ad actionē dādam ꝫ alium? Do.in d.l.si de fundo.C.loc.dicunt indistinctè ꝙ nō.Tu vero dic, aut q̄ris,an noceat alteri,hoc est,ei ꝓ quo ē lata,an cuidā ex̄neo. Primo casu aut est lata ꝓ eo,& ad eius vtilitatē & ꝫmodū & pōt ei noceṙ,vt ꝫ eū actio deṫ,qa ñ pt dicere sniā iniq̄,vel nullā.l.si seruus pluriū.§.j.s̄.de leg.j.& no.s̄.de verb.obl.l.stipl'o ista.circa pri.l. ī gl.magna.Aut est lata pro eo,sꝫ nō ad eius vtilitatē,vt ī cā crīali & tunc iniuriosa sniā non pt accusatori ꝑiudicare vltra id, qđ ꝑ eum petitum est,vt ꝫ eū possit dari actio ex vigoṙ eius sniē,vt s̄.d.
b bo.li.l.q cum maior.§.is demū.ver.si tamē qs. ¶Scđo casu b dic, Aut sniā fuit iniusta culpa partis,& alteri non nocet,vt ꝫtra eum detur actio,vt hic.Sic debet intelligi l.pro ea. C.mand. Aut pars nō fuit in culpa,& tunc aut ad illū,cōtra quē est lata sniā, nō ptinebat negotium principalr,sed ad alium,& tunc pt alteri noceṙ, vt contra eum,ad quē principaliter ꝑtinebat,deṫ actio,vt hic,à ꝫrio sensu.& C.man.l.ēt.& s̄.mā.l.si ꝓcuratorē.§. si ignorātes. nisi ei possit opponi culpa prouocationis omisse,vt d.§.si ignorantes Aut negotium pertinebat principalr ad eū,ꝫ quē est lata,& tunc aut ad eum,contra quem est lata,rei piculum pertinebat, & tunc sibi nocet,& non alteri.d.l.si per imprudētiam.s̄.de eui. Aut ad alium ꝑtinebat periculum.& tunc illi nocet.l.2.§.solet.s̄.de hr̄. vel
6 act.vend.¶†Quæro,dixi,si culpa sua hoc accidit,imputeṙ sibi,đ qua culpa intelligatur?Rñdeo,de illa,q̄ venit ex nā contractus,đ
7 quo tractatur.¶†Quæro secundo,an in dubio ꝓsumatur culpa? Gl.ꝙ non,& bñ,& licèt alias dicaṫ,ꝙ in dubio ꝓsumiṫ pro sniā.l. Herennius.§.Caia.s̄.de euict.tamē hic poniṫ pro ꝫstanti,sniam eē iniustam,sed dubitabaṫ de culpa partis,an ille qui dicit,debeat ꝓbaṙ, & sic sit cautus aduocatus.¶†Quæro,de qua exceptione lo-
8 quitur hic?Resp.de ea,q̄ proueniebat ex ꝑsona rei,vel ei reo poterat prodesse;alias secus,vt no.ī l.si fideiussor.§.q̄dam,s̄. manda.
9 ¶†Quæro,an reus teneaṫ daṙ fideiussori ꝓbationes ad hmōi exceptionē?Resp.sic,vt s̄.de act.emp.l.creditor.& C.de fidei.l.instra
c ¶Quæro, c quando † fideiussor succumbit,an actione mandati
10 recuperabit sumptus litis?Respon.sic.argum.C.mand.l.etiam.& supra mandati,l.si mandato meo.§.si fideiussor.poterit etiam, vt puto pendente iudicio,petere a reo,vt sibi pecuniam pro expensis det:quia eius negotium ꝫerit.l.si vero non remunerandi.§. fi. supra manda.

ADDITIONES.

a Alex.¶Casus fortuitus.Et ibi iniuria iudicis appellatur casus fortuit9, adde Bal.in l.pignus.C.de pig act.& ibi vide.Et gñaliter ad quē talis casus spectat adde Bar.in l.si per imprudentiā.de eui.& Bal.in l.falsus.C.de fur.& qđ si q̄s promittit,ꝙ etiam si per iniustitiam fuerit euicta res,vult teneri,& iudex tulit sententiā non seruato ordine iudiciario,vtrū ille teneatur.Ange. in cons. 179.inci.ꝑmittendum est ad euidentiam,ꝙ verbum de facto dicit,ꝙ nō, per istam rōnem,qa vr̄ se ad solita obligare.l.fistulas.§.frumenta,s̄.de contrah. emp.Dat ēt cautelam Ang.ꝙ si q's stipulatus fuisset de euictione , & fecit in instrō poni hæc verba,& quocunque mō,& qualitercunq;, ꝙ tūc vꝫd tor teneretur,ēt si res fuisset euicta ꝑ cōpromissum,quo casu licet ñ veniat euictio.l.si dictum.§.fi.s̄.de eui.tñ si fuisset dictum,vt supra d xi,tunc veniret eui.Gl.est fin.i l.cū pœna.s̄.de arb.de qua etiam meminit Bal.in l.si domus.in §.de euict.supra de leg.j.
b Poma.¶Secundo casu.Vide Bar.in d.§.si ignorantes.& consulo nunc Parmæ secundum istam & aliam doctrinam.
c Alex.¶Quæro.Si fideiussor succubuit in lite,an recuperet sumptus,& an pēdēte lite peteṙ possit supt9 ꝓ lite à rō addꝫ qđ no.Bal.i l.i testō.C.đ te.mi.

LEX LXIX.

1 *Stante statuto,quòd pro vulnere quis soluat centum,& pro homicidio mille,si accusatus de vulnere dedit fideiussorem de iudicio sisti,& iudicato soluēdo,postea vulneratus moriatur,an fideiussor teneatur in mille.*

Fideiussores magistratuum. Qui intercedit ꝓ officiali simpliciter,vr̄ intercedere in interesse,non in pœnā ex maleficio impositā.h.d.¶No.facit infra ad muni.l.libertus.§.fi.& iō fiūt hodie stipulationes magis largè,vt ꝓmittat interesse,& pœnam,
1 & soluere oēm ꝫdemnatione, q̄ de eo fieret,&c.¶†Quærit hic
a Dy.statutum a est,ꝙ pro vulnere quis soluat centum pro homicidio quis soluat mille,contingit,ꝙ accusatus de vulneribus dedit fideiussorē de iudicio sisti,& iudicato soluendo, postea vulneratus est mortuus,& reus est cōdemnatus in mille,an fideiussor teneatur?Hic vr̄.ꝙ non,& j̄.e.l.fi.& s̄.de in li.iur.l.j.& de eo qđ cer. loc.l.centum capuæ,& j̄.prox.§.facit de pe.hære. l.item veniunt.
b §.cum ꝓdiximus.E᷑ vr̄,b ꝙ teneatur,qa tunc vr̄ mortuus.cum fuerit vulneratus,vt supra ad leg.Aqui.l.ait lex.& l.huic scripturæ.&
c de dā.infec.l.dāni.§.Sabini.Item,quia habetur c pro facto, quod de proximo fiendum est,vt s̄.de testa.mili.l.penu.& de excu.tuto l.non tñ.facit supra eo.l.si quis pro eo.§.si nummos.cōiter consueuit determinari.Aut tꝑe,quo fideiussit,apparebat vulnus mortale,& teneatur,vt s̄.quo.leg.l.fi.in prin.si non apparebat,non teneatur,arg.s̄.ad leg.Aquil.l.qui occidit.& l.in lege,ſm Dy.sed mihi vr̄ ꝙ debeamus alr dicere. Nam fideiussores iudicatum solui, & siles, nō tenetur,nisi cum eēt iudicatum seu cum proceditur super illa actione.seu accusatione,in qua intercesserūt. l. cum q̄rebatur.j̄.iud.sol.Est modo videre,an super eadem actione , seu accusatione sit mō ꝫdēnatus.in qua fideiussor intercessit,& de iure cōi bñ diceret verum Dy.l.dāni.§.Sabini,supra de dā.infe.quia fuit intēta accusatio ex l.Cornelia,cum mortaliter vulnerauit. Teneṫ,n.siue sequaṫ mors,siue nō,& tūc ē vera opi.Dy.qa tūc dr̄ mortuus à tꝑe vulneris.Sed de iure statutorum:qa vna est pœna vulneris,& al a occisionis.fideiussor interueniēs super illo vulnere de homicidio nō tenetur,qa non super eadem accusatione , est dānatus,vt j̄.iud.solu.l.cum q̄rebatur.Dixi in d.l.dāni,§.Sabini.s̄.
d d dā.infect.& ibi vide.Et ꝓdicta vera,si intercesserit accusatione iā ꝓposita,sed si nulla esset ꝓposita accusatio sed solū sup vulneṙ promisit de iudicio sisti,& iudicatū solui,tūc teneṫ,qa tūc vr̄ fid iussisse in omnem causam,q̄ ex vulnere descenderet.l.si quis pro e.§.si nummos.s̄.eo.

ADDITIONES.

a Ale.¶Statutū est.Per Bal.in l.2.cum l.seq ff.q.satis cog.& ibi ēt Rom.
b Ale.¶Econtra videtur.Pro quo est gl.sing.in l.q Stichum.s̄.de cōfes.ſm Bal. in l.transigere,C.de transa.& vide Bal.in c.j.q.o.mo.feu.amit.an homicida ī totum puniri debeat.
c Ale.¶Item quia habetur.Adde qđ no.Bar.in l.senatus.j̄.de accus.in pen. qō.
d ¶Adde Pau.de Cast.hic,q dicit inspiciēdā esse inquisitionē,si loquiṫ de vulnere simpliciter,vt fideiussor non teneatur.Si vero loquitur de vulnere mortali,tūc ꝓpter i lā addi tionē.cēseṫ inq̄.sit9 ēt de morte,& fideiussor tenebiṫ. Et dicit cōsuluisse in Ciuitate Brixiæ,& ita fuisse iudicatū.Sed qđ si aliq̄s fideiubeat ꝓ aliquo,qui vulnerauit aliquem,& vulneratus moriaṫ, ille vero aufugiat nunquid in aliquo teneatur fideiussor?vide Bal.cōl.237.lib.2.& vide quod voluit Io.An.in addi.Spe.in rub.de fideiu.

CONCORDIA.

☞¶Fideiussores.Pro ꝫcordia aduerte,ꝙ fideiussor datus super delicto de soluendo in oēm ꝫditionē,non tenetur ad ea, q̄ veniunt extrinsecus ad pœnā,puta statuti,ꝙ de quolibet delicto aliqđ soluaṫ,vel ad pœnā quadrupli.Inst.de act.§.quadrupli.Ita Barto. in l.j.s̄.de in li.iur.Sed ꝫ allegaṫ tenere in hac l.fideiussores.& in l.q̄ro,in prin.& §.j.s̄.loc.Tu dic,illud qđ dr̄ in d.l.j.intellr,qñ simplr fideiubet,in hac vero l.fideiussores,& in d.l.q̄ro,qñ gñalr fideiussit & in omnem casum,&c.ita sensit ipse Bar.in d.l.j.

a §.Pro Aurelio. a Qui intercedit in summā,nō tenetur ad vsuras.h.d.Dic đ hoc vt l.q̄ro,supra loca.& l.centum Capuæ.de eo quod cer.lo.

ADDITIO.

a Pro Aurelio.Vide Bal.in l.fideiussor.C.e.tit.

LEX LXX.

1 *Actio vna in aliam transfunditur.*
Causa inspicitur,non titulus actionis,& nu.3.
2 *Tutor non potest se liberare se principaliter autore sed in consequentiam sic,& principaliter per solutionem.num.4.*
5 *Liberatio fideiussoris facta tꝑe,qa fideiussit ad tempus,non porrigitur ad reum*
6 *Actio quare hæc non mutetur ex mutatione tituli actionis,sed secus in l.3.§.idem scribit,supra de pecul.*

Tutor datus. Si oblō fideiussoris tꝑe tollitur, in aliam transfunditur,& principalis remanet, & solutio fideiussoris liberat principalem,& mādati actionē ꝫ eum parit h.d.& est difficilis in tex.& diuido eā, primo format vnam q̄ōnem inter tutorem,& pupillum.Scđo ponit q̄ōnem inter prīcipalē & tutorē,eūdēq; fideiussorē,qñ solutio est fcā finita tutela.Tertio,q̄ōnem ponit inter tutorem,& principalē,& soluit durāte tutela.Scđa ibi.& quis.Tertia ibi,licet enim.¶†No.ꝙ vna a-
1 ctio in aliā trāsfundiṫ.l.quoties.§.itē si tꝑali,s̄.de adm.tu.& l. diuortio.de neg.ges.¶Scđo no.ꝙ inspicitur causa,non titulus actionis.
2 Item no.†ꝙ tutor nō potest se liberare se autore principlr , sed ꝑ
3 quādā ꝫsequētiā. ¶†Op.de l.3.§.idē scribit.s̄.de pec.vbi inspicitur tit.& nō cā.Gl.nō soluit.Cy.C.de Macedo.l.si filius.dicit ibi ꝙ ibi titutus nou9 trahit originem ab oblōne noua,hic ab antiqua.Sꝫ illud est nihil dicere:qa hic etiam ab oblōne noua,s.ꝫtractu tutelę Tu dic,ꝙ in contrario,ex mutatione tituli mutatur rō legis , sed hic ex mutatione tituli non mutatur ratio legis , quod declara vt
4 infra dicam.¶†Op.de l.fi.s̄.de auto.tut.Sol.hic vr̄ tex. rñdere,qđ sua autoritate principaliter non liberatur, sed per quandam ꝫñiā

Sed ꝯ hoc vr̃ l. quoties. §. ſicut. ſ. de admi. tut. Gl. dicit ibi, cũ iudice. Dy. dicit, dic, vt l. fi. ſ. de auto. tut. vbi gl. dicit ꝙ ſe autore tutor ſoluẽdo p̃t ſe liberaꝛ indiſtinctè a pupillo. d. l. quoties. §. ſicut. alio mõ q̃ p ſolonẽ ñ poſſet princip̃r, ſꝫ p ꝯſequẽtiã ſic. l. j. ſ. de aut. tuto. & hac tene. Et qđ hic dr̃, ꝙ ſua autoritate efficeꝛ ñ poſſet, &c. ĩtellĩe. ſ. alr̃s q̃ p ſolonẽ. Gl. tñ ſ. ſi cer. pet. l. ſingularia. ĩ j. gl. dicit ꝙ ẽ

5 ſpãle in cã mutui, qđ eſt falſum, l. ſiſtulas. §. j. ſ. đ ꝯh. emp. ¶† Quero, quaꝛ eſt fideiuſſor liberatus tpe? R̃n. gl. ad tps fideiuſſit. Et itelligẽ, ꝙ talis liberatio ñ porrigebaꝛ ad reũ, alr̃s hęc lex ñ pcederet.

6 Facit ſ. de admi. tu. l. pupillus. in fi. & qđ ibi no. ¶† Quæro, quare hic nõ mutaꝛ actio ex mutatione tituli actionis, ſed ſecus in l. 3. §. idem ſcribit ſ. de pec. R̃n. p̃r pcedendo peculiũ, vr̃ velle, ꝙ filius ꝯhat, & ſic equũ fuit eũ obligari ex eius ꝯctib. de peculio, ſed ñ vult ꝙ delinquat, iõ actione ex delicto ñ teneꝛ. Vñ ſi ꝯtingit, ꝙ illa actio q̃ eſt ex delicto, ꝯuertaꝛ in actionẽ deſcẽdẽtẽ ex ꝯctu, vr̃ quaſi, ſuꝑuenit rõ æqtatis, q̃ vult p̃rem teneri de peculio, q̃ rõ ñ erat prius: ſed in hac lege nõ mutaꝛ rõ, qꝛ iõ tutor incidit in ſecundã obligationem, quia tenebatur ex prima. Item ſoluendo ex hac ſecunda liberat reum, vnde æquitas eſt eadem contra reum, dari actionem mandati, ſicut ſi ſoluiſſet ex prima

LEX LXXI.

Si à reo. Pro obligato ſub cõdõne p̃t accipi fideiuſſor ſub duab. ꝯdõnib. copulatiue ꝯceptis, ſi vero diſiunctiue, inſpicit qđ prius extiterit h. d. ¶Op. ſ. e. l. Grecè. §. illud. Sol. Dicit gl. refert in quãtitate, vel tpe, vel ĩ qualitate ſit plus, vel minus. q. d. hic eſt plus in qualitate, ibi in q̃titate, vel tpe qđ non placet, vt ſ. eo l. hi qui acceſſionis. Dic ergo ſm̃ Dy. ꝙ hic cum pendet conditio, nullo tempore eſt obligatus in plus.

§. Sub diuerſis. Si inter oblõnẽ pricipalis, & fideiuſſoris eſt diuerſitas ꝯdõnis, inſpicit, q̃ pcedit. h. d. ¶Op. gl. đ l. verbis. ſ. ad leg. Fal. & nõ ſoluit. Dic, ꝙ hic euẽtus inſpicit quo ad impediendam actionẽ naſci ex hoc ꝯctu, non quo ad tollendã aliã actionẽ ad eũdẽ effectum tendentem, vt no. per Dy. in c. actus legitimi. de reg. iur. lib. 6.

§. Si reo. Si reus pmittat fundum, p̃t accipi fideiuſſor ĩ vſufructu. h. d. Dr̃ hic, ꝙ ſi principalis pmittit fundum &c. Sed tex. vr̃ dicere ꝯ in l. & per iuſiurãdũ. §. illud. j. de accepti. Gl. nõ ſoluit. Dic, ꝙ ĩ accipiẽte vſusfructus eſt ps fundi, ĩ remittente nõ, vt ibi. Et rõ eſt, ſi teneris mihi ad vſumfructũ formalem, q traditur mihi à te, & ab alio habeo pprietatem, tunc ille vſusfructus formalis penes me efficieꝛ cauſalis, & erit illud idem. Sed ſi ĩ remiſſione hoc nõ p̃t ꝯtingere, teneris mihi ad fundum, & libero te ab vſufructu, tñ remanes mihi obligatus ad pprietatẽ, qua tradita, remanet apud te vſusfructus formalis, q nũq̃ fuit debitus, & ſic eris liberatus ab eo, qđ non debetur, iõ nõ valet, qꝛ alia res eſt, vt in contrario. Facit ſ. de verb. ob. l. ſi ità ſtipulatus fuero, ſi Titius §. i. & quod ibi dixi.

§. Adeo. Opp. qꝛ ſi ipſe ſeruus interrogat, vr̃ fideiuſſor teneri pro eodem apud eundem, contra l. hæres à debitore. §. j. ſupra eo. & l. proxi. Solue vt in gl.

§. Si à furioſo. Op. ſ. e. l. Marcellus. So. vt ibi. Quærit gl. qđ ſi ſciẽter ĩtercẽſſit? Dñt qdã eum teneri. Gl. ꝯ. qꝛ non eſt principalis, cui accedat: qđ placet, niſi iuraſſet, quia tunc vr̃ actũ, vt valeat oĩ modo, quo melius p̃t, vt dixi ſ. eo. l. ſi qs pro eo. in prin. & ideo tenetur vt principalis.

1 *Promiſſio indemnitatis non valet, facta vt maleficium committatur, nec valet pactum inter conſortes, quòd vno condemnato omnes teneantur.*

a §. Id quod vulgo. Pro maleficiis non p̃t accedere fideiuſſor, ſed p oblõnib. deſcẽdentib. ex maleficio. h. d. ¶† No. ꝙ ſi pmitto tibi ſoluere pœnam, ſi ꝯmiſeris tale maleficium, nõ valet talis pmiſſio, qđ maxime ẽ notandum pro ſyndicis b cõitatis, qui ad petitionem potentum nõ denunciant maleficia, & recipiunt promiſſionẽ de indemnitate. quia non valet. Sed an valeat pactum qđ inuicem faciunt cõſortes in Tuſcia, ſcilicet, ꝙ ſi quẽ eorum contingeret condemnari pro maleficio, omnes contribuerent? Et vr̃ ꝙ non, vt hic, quia inuitantur ad delinquendum.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Id quod vulgo. No. non valere fideiuſſionẽ, vt qs teneaꝛ p alio maleficiũ cõmittẽre, vide Bal. in l. vt vim. ad fi. ſ. de iuſt. & iure. Quid de iudice, ſi pmittitur ſibi ĩdẽnitas, per hanc legẽ vr̃ ꝙ nõ valeat, vide Bar. in l. ſi qs vxori, j. de fur. Ang. hic addit, ꝙ ſi dñs expulſus à ſuo caſtro cum vaſallis, recte promitteret illis indemnitatem armorum, & equorum, quia iuſtum bellum, vide Spe. in ti. de iud. §. ſpecialia. ver. ſimilis quæſtio.

b Ale. ¶Pro ſyndicis. Syndicus ñ p̃t petere ſibi caueri de indẽnitate, quod tene menti, & vide Bar in auth. nouo iure C. de pœna iudi. qui ma. iud. ſecus tñ in iudice, vt ſingulariter dixit Bar. in l. ſi qs vxori in §. ſi fugitiuum j. de fur. ¶Adde ꝙ Pau. de Ca. inducit et contra ſocios, qui faciunt pacta, ꝙ ſi de male ficio venient condemnandi, quil bet contribuat, quia tale pactum nõ valet. Et quando valeat promiſſio indemnitatis pro delicto, vide Bal. cõſ. 253. lib. 3

LEX LXXII.

1 *Succeſſio habet vim ſolutionis & eximit perſonam ab obligatione, & nu. 3.*
Et habet vim ſolutionis, quando hæres nullum incommodum patitur, & nu. 4.
2 *Fideiuſſor quis apud eundem pro eodem non poteſt eſſe.*
3 *Quæ impediunt contrahenda, impediunt iam contracta.*
5 *Fiſco ſuccedente debitori, & fideiuſſori. ipſo iure liberatur mandator,*
Liberatio ſuperueniens vni ex correis, non nocet mãdatori, quando habet reum obligatum actione mandati.
6 *Mandator tenetur inſolidum quando duo rei, pro quibus mandauit, inſolidum promiſerunt, & contra eos inſolidum habet actionem mandati.*
7 *Mandator contra filium, qui ſucceſſit creditori contra ipſum agentem, etiam hodie poteſt opponere beneficium diuiſionis ſibi competens ex perſona reorum.*
8 *Culpa alterius, ex qua quis lucrum ſentit, quando poſſit ſibi opponi, tam agendo, quam excipiendo.*
9 *Confuſio non habet vim ſolutionis.*
10 *Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere, remiſſiue.*
11 *Accuſator ſi ſuperuenit inquiſitione pendente, an debeat ſuperſederi in inquiſitione remiſſiue.*
12 *Accuſatore bannito, propoſita accuſatione, reus non poteſt de banno opponere, licet ex forma ſtatuti querimoniæ bannitorum audiri non debeant.*

a Vranius. Iſta ẽ bona lex, & ſubtilis. Per ꝯfuſionẽ, pſona ab oblõne eximiꝛ, & eius acceſſoriæ oblõnes: ſecus in correis principaĩr obligatis, q ĩ oblõne remanent. h. d. vſq; ad §. ſi ponamus. Et diuide. P̃rio ponit thema, & qõnẽ. & all. p vna pte. Scđo, ponit qdã ꝯferẽtiã ad deciſionẽ q̃ſtionis. Tertio oſtẽdit Iuriſcõſultus dubitationẽ, & ponit deciſionẽ qõnis. Quarto ꝯcluſit mãdatori de æqtate. Quintò loqꝛ qualr̃ ꝯ correũ p̃t agi. Sextò poniꝛ nouus caſus, ſ. ſi creditor fideiuſſori ſuccedat. Scđa ibi, & qdem. Tertia ibi, ſed cum duo rei. Quarta ibi, plane. Quinta ibi, cũ altero aũt. Sexta ibi quod ſi creditor. ¶† Nota. vnam regulam

1 quòd ſucceſſio habet vim ſolutionis. ¶† Item quòd apud eundem

2 quis pro eodem non p̃t eẽ fideiuſſor. † Itẽ not. ꝙ ſucceſſio

3 eximit pſonã ab oblõne. Itẽ no. ꝙ q̃ ĩpediũt ꝯheda, impediunt iã ꝯcta. No. iſtũ tex. q dicit, aut ſocij, aut nõ. ¶Et extra gl. opp. † qꝛ in

4 ver. & quidẽ dr̃ ꝙ ſucceſſio hẽt vim ſolõnis. In verſ. ſed cum duo ꝙ iure diuiſionis eximiꝛ pſona. So. ſucceſſio vim ſolutionis hẽt, qñ ex ſi nullũ incõmodũ patiꝛ hrs, vt in ver. & quẽ. Sed cũ eſſent duo rei, ĩrent incõmodum, ſi ĩret vim ſolutionis ſucceſſio, vt in ver. ſed cũ duo. & l. ſi ei. §. ſi. ſ. de euic. ¶Venio ad gl. dr̃ hic ꝙ q̃ impediunt ꝯheda, &c. Op. de l. p̃re furioſo, ſ. de his, q ſunt ſui vel alieni iu. & l. plurib. §. & ſi placeat. ſ. de ver. ob. So. hic fuit defectus cãæ finalis: in ꝯtris ſecus, vt plene dixi in d. §. & ſi placeat. ¶Op. & nũc venio ad op. fortes. Dr̃ hic, qđ fideiuſſor, ſeu mandator põt eligere fiſcũ inſolidũ. Cõtra, qꝛ fiſcus ñ p̃t intelligi obligatus eſſe cum ſucceſſio eximat pſonã ab oblõne, & ſic talis mãdator nõ ſoluit

5 p eo. Huius † timore dr gl. ꝙ fiſco ſuccedẽte debitori, fideiuſſor ipſo iuꝛ ñ liberaꝛ, ſed ope exceptionis. ſed hoc nõ ẽ verũ p l. ĩ oĩb. j. de ſo. vbi dr̃, ꝙ oblõ ipſo iure tolliꝛ ſucceſſione. Veritas eſt, dicit Iac. de Are. fateor, ꝙ ille ñ eſt obligatus, & p eo nõ ſoluit, ſed pro alio ſi ſoluit: tñ ꝯ illũ hẽt actionẽ mãdati, vt j. pxi. §. & liberatio ſuperueniẽs vni ex correis, nõ nocet mãdatori, qñ hẽt eum obligatũ

6 actione mãdati inſolidũ. ¶† Op. ꝙ mãdator nõ poſſit agere cõtra quẽlibet, inſolidũ, qꝛ nõ fuit actũ, ꝯ &c. l. reos. §. cũ in tabulis. ſ. đ duo. reis. So. dicit gl. eo ipſo, ꝙ ipſi pmiſerũt ĩſolidum, apparet p eis mãdatorẽ teneri inſolidũ: & ſic iſolidũ ꝯ cos hẽt actionẽ mã-

7 dati. qđ no. ¶Extra gl. op. † hic dr̃. ꝙ p̃t fiſcũ eligere inſolidum, ꝯ qꝛ duo rei hñt bñficiũ diuiſionis, vt in corpoꝛ de duob. reis. & ex pſona eorũ mãdatores l. inter eos. §. duo rei. & § creditor. ſ. e. Facit no. p Dy. in l. ſi pupillus. ſ. de fideiuſ. tu. Sol. dicit Dy. & qdã habent & qdã nõ, ꝙ hoc pcedit ſm̃ iura antiqua, ſecus ſm̃ iura ho-

b dierna, qꝛ imputet ſibi ſi nõ oppoſuit bñficiũ diuiſioni s. ſꝫ iſtud b eſt verũ, ſi mãdator vellet agere ꝯ correũ, cui fiſcus ñ ſucceſſit, ſed ꝯ ipſum fiſcum ſecus, qꝛ fiſcus nõ p̃t obiiceꝛ culpã, ex qua lucrũ ſentit. l. cũ in fundo. ver. ꝙ ſi mulier. ſ. de iure dot. Nõ. n. p̃t dicere, debuiſti mihi opponere bñficiũ diuiſionis. Sed gl. in verſ. ꝙ ſi mulier. dicit ꝙ agẽdo non poſſum culpam obiicere, ex qua lucrũ ſentio, ſed excipiẽdo ſic. Et ita fiſcus p̃t opponere excipiẽdo ꝙ ñ petiit diuiſionẽ. ſed non eſt verum, p l. vẽdicãtẽ. & l. ſeq. ſ. de euic. & qđ ibi no. † Vt aũt ĩtelligas, capias br̃ tria verba. Qñq; cul-

8 pa alterius, ex qua lucrũ ſentio, eſt cã actionis meæ, & tũc ñ poſſum ſibi opponere agẽdo l. cũ in fundo. §. ꝙ ſi mulier. ſ. đ iure do. l. nupta. §. j. ſ. ſo. ma. Qñq; culpa eſt cã exceptionis meæ, & tũc aut eſt ꝯmiſſa circa illam actionẽ, contra quã volo ſibi exceptionem opponere, & tunc poſſum opponere, d. §. ꝙ ſi mulier. in gloſ. q̃ ſic dẽt intelligi. Aut eſt ꝯmiſſa illa culpa circa aliud, quã circa actionem, ex qua agis, & tũc nõ poſſum obiicere culpam, ex qua lucrũ ſentio. l. vendicantem. ſupra de euic. Vel verius & breuius dic, aut culpam ex qua lucrum ſentio, volo obiicere alicui ad conſequẽdum, vel retinendum illud lucrum, qđ inde percepi, & poſſum vt in

ADDITIONES.

a Alex. ¶Bona lex. Vide gl. no. in l. debitori, de pac.

b Poma. ¶Sed illud. Et tene menti, ſi reus debendi ſuccedit fideiuſſori, licet extinguatur obligatio, non tamen extinguitur hypothecaria, ta ꝙ eſt ſingulare ꝯ eundum Ang. hic, in l. cum quis. §. qui pro te, j. de ſolu.

vt in vsucapione & pſcriptione q̃ perimūt actionem,& exceptio
nem.Et ita loqtur gl.in d.l.cū in fundo.Aut habito illo,lucro oc-
caſione illius culpæ,volo ad aliud ꝯ te agere,vel excipere,& non
poſſum,vt dicto ver.ꝙ ſi mulier.& glo.in d.l.vēdicantē. & ſic dēt
ītelligi qđ s̄.dixi.¶Venio ad gl.magnā,& ꝯ illud ꝙ dr̄, inſolidum
agi,ſi nō eſt ſoci⁹,obſtāt tres rr̄æ.Prima eſt,qa bona fides ñ patiť,
ꝙ bis idē exigať.mō fiſcus hēbat ſolidum ſuccedēdo. item nunc
hēbit à ſocio ſolidū:hēbit ergo bis idē. Alia eſt rr̄a,ꝙ tenetur ce
dere actionem ꝯ correū,cui ſucceſſit:qđ nō p̄t ergo repelliť exce
ptione.l.Stichū.§.pe.& l.Modeſtinus.ȷ̄.de ſo.& iſtæ tāgūť ī gl. Ex
gl.eſt alia rr̄a,ꝙ ſi ſoluo ſolidū, medietatem repetā à nō ſocio,a-
ctione negotiorum geſtorū.l.j.& ibi no.C.de duob.re.ergo obij-
ciā fiſco,ꝙ nō p̄t me ꝯuenire inſolidū,cū poſſum ab eo repetere.
Huius ꝯrij timore dicit gl.ꝙ de rigore dicit verū tex.ſed de æqui-
tate obſtat exceptio.Sed ꝯ hoc op.quia ſi hoc eſſet verū,tunc idē
eſſet in caſu,qñ ſunt ſocij,qa de rigore tenenť inſolidū,ſ.quia ſo-
cij,& p̄t repetere,tunc de ęqtate ꝓ parte ꝯueniť.Huius ꝯrij timoř
dicit Rog.ꝙ ñ ē dr̄ia,niſi qa magis apertè hēt actionē ſoci⁹,quaſi
nō eſſet ſocius.Quid dicem⁹?Certè durū vr̄ mihi, ꝙ tātus homo
quantus Paul⁹ Iuriſcōſul.q fuit author hui⁹ legis, loqueretur ita
ſtultè.Et iō dico,ꝙ hic loquiť,qñ erāt duo rei debēdi ex cā lucra
tiua,& ſic nulla rr̄a obſtat.Nam non obſtat prima, qa p ſucceſſio
nem ñ vr̄ hr̄e ſolidū,qa nō hēt vim ſoľonis,vt dixi. Itē nec ſcđa,
qa ñ dēt cedi actio,vt dicā ȷ̄.ti.2.l.Modeſtinus.Item nec tertia rr̄a
qa nō p̄t repetere.l.ī lege Falcidia hoc eſſe ſeruādū.s̄.ad leg.Falc.
ſed huic obſtat iſta lex in pri.q̃ loqť qñ duo rei ſunt ex ꝯtu mu-
tui,ergo ñ ex cā lucratiua.Sed rñdeo,ꝙ licèt qō ꝓponať in duo-
bus reis ex cauſa mutui,tñ ab illo verſiculo, ſed cū duob. loquiť
gnał r ī duob.reis ex cā lucratiua,& ſic non referť ad caſum ꝓpo.
ſitū.Et ſi vis dicere,ꝙ ad ꝓpoſitum primū caſum referť,dic quòd
hæc pecunia tota peruenit ad illū correū, cui fiſc⁹ nō ſucceſſit,&
ſic dictæ rr̄æ ñ obſtāt eadē rōne. Vlterius ꝯ p̄dicta op. nam legata
liberatione acceptilatio fcā vni ex duob.reis ſociis,prodeſt alteri
in totū.l.4.§.nunc de effectu.s̄.de libe.leg.quare ñ ſucceſſio,q̃ lo-
co ſoľonis hr̄? Itē ſnīa abſolutoria ꝓdeſt alteri.l. ſi duo.s̄.de arb.
9 & ſic ꝯfuſio.So.dicit†gl.ꝙ ꝯfuſio nō hēt [a] ſoľonis vim,ſed iſtud
a nō declarat,qa pctm̄ factū vni nō hēt vim ſoľonis,& ꝓdeſt alij in
totum.l.eādem.§.j.s̄.de duo.rei.& l.4.§.nūc de effectu.s̄. de li.leg.
Vñ aduerte, dixi tibi in l.ex duob.reis.s̄.de duob.reis. ꝙ eatenus,
quaten⁹ ſocius p̄t repetere à ſocio liberato,eatenus ſibi ꝓdeſt pa-
ctū.l.eandē.§.j.s̄.de duo.re.& facit d.l.4.§. nūc đ effectu.de li. leg.
Mō ad ꝓpoſitum,qñ ſunt duo ſocij,ſi vni ē factum pcm̄, ſiue ab
alio petať dimidia,ſiue ēt vnus denarius,ptē iſtius qđ ſoluit,repe
tet à ſocio:qa oē ꝯmodū & incōmodum debet eſſe cōe, ſiue ſint
ſocij oīum bonorum,ſiue illius obľonis tantum. & illud verum,
qñ accidit durāte ſocietate,hic vero iſta ꝯfuſio fit poſt mortē, &
ſic ſocietate finita,merito partē petet à ſocio.Nam cum ſocietas
ſit finita,nō pōt cogi cōicare id,qđ exegerit.Solum. n. illud exi-
git,qđ ipſi q cōuenit ſoluendo in diuiſione obuenit:& ideo pu-
to,qđ ſi fcā diuiſione īter correos vni fiat pctm̄,illud nō prodeſt
10 alteri in parte,q̃ ſibi obuenit ſoluenda.†Vltimò hæc lex induciť
ad plures qō.Prim ò īduciť p gl.an duo rei debendi videanť inui-
cem fideiubere,dixi vobis s̄.de duo. re.l.reos.ī prin.¶Quærit Dy.
11 †hic,ſi pendente inqſitione ſupueniat legitimus accuſator , an
dēat ſuperſedere in inqſitione?Et vr̄ ꝙ ſic,p iſtā legē,ibi.vt quem
admodū,&c,Et de hoc p Dy.ī c.actus legitimi.de reg.iu.li.6.& di
cā in l.ſi maritus.§.j.de adul.& p Cyn.in l.ea qdē.C.de accuſatio.
12 ¶†Deinde q̃rit Dy.qdā accuſauit [b] alterū,đinde fuit exbānitus,
b mō iſte accuſatus đt,ꝙ ſup accuſatione ſua fcā p exbānitum,nō
dēt ꝓcedi p formam ſtatuti,quo caueť, ꝙ q̃rimoniæ exbānitorū
nō audianť,& vr̄ ꝙ nō poſſit ꝓcedi,p iſtū tex.ibi vt quemadmo-
dū inciperet,&c.& l.poſt finitā.s̄.de ſuſpe.tu.& l. hos accuſare.§.
hoc bñficio.ȷ̄.de accuſ.& l.3.§.pe.s̄.de lib.agno.Eꝯ vr̄,ꝙ poſſit ꝓ-
cedi,poſtquā iudicium eſt iā īchoatū,vt s̄.de iuriſ.om.iu.l.cum q̃
dā puella.Et ita qdā habēt iſtam qōnem īſolutā:tñ vr̄ mihi, ꝙ ſit
caſus in l.negāda.C.qui accuſ.nō poſ.& l.is q reus.ȷ̄.de pub. iudi.
vbi accuſationē đ nouo non pōt dare deportatus,ſed antiquam
ꝓſequi.Ad ꝯria rñdeo?Primò,non ob.lex iſta, quia hic ſuperue-
nit defectus in cā finali:in qōne ꝓpoſita ſuperuenit defectus in
perſona,i.in accuſante,non in cā finali: quia nō deſinit delictum
eſſe,licèt accuſator ſit exbannitus.Nec obſ.l.hos accuſare. §. hoc
beneficio.ȷ̄.de accuſa.quia ibi ſuperuenit beneficium accuſato,
quo pōt vti,ſed in qōne propoſita vtiť ex bāno accuſantis, quod
non licèt per iura s̄.alie.Non ob.l.3.§.fi.s̄. de lib.agn.& l. poſt fini-
tam.s̄.de ſuſpe.tut. quia ibi ſuperuenit defectus ī cā finali, vel ma
teriali:vt dixi s.de ver.ob.l.pluribus.§.& ſi placet.

ADDITIONES

a Alex.¶Confuſio non habet.Adde gl & Bar.in l.ſi ſocer.ſo.mat.& in l. hæres
q à debitore.§.fi.s̄.e.dū quæritur,an ſucceſsio hēat vim ſolutionis, vel cōfu
ſionis tm̄,& qñ ſucceſsio hēat vim ſolutionis,& q̃ ſit rō,vide Bar.in l.ſi is qui
pro emptore.de vſuca.Itē fallit in rei vend.q̃ cōpetit hr̄di cōtra defunctum,
quia nō cōfundiť ſm Bal.in l.ſi vxor.C.de bon.aut.iu.poſ.& ibi an confunda
tur quo ad fideiuſſores,& hypothecas.Et qñ ſucceſsio habeat vim ſolutio-
nis,vide Pau.de Caſt.conſ.257.inc.notandum eſt ad euidentiam.
b Alex.¶Quidam accuſauit.Titius accuſauit Scium,poſtea Titius fuit banni-
tus poſt accuſationē,vtrum poſsit procedi ſuper accuſationē, ſtante ſtatu-
to quòd bannitus non audiatur.& Bar.hic tenet quòd pōt procedi,& per cō
ſequēs tenet, quòd exceptio iſta,quod bannitus non dēt audiri, non poteſt
opponi poſt iudiciū inceptū.vt in qō.iſta,ſecus ante.Sed aduerte,qa Bar.te-
net cōtrariū.ſ.quòd poſsit in quacunq; parte iudicij opponi, in l.eleganter.
§.ſi qs poſt.de cōdi.inde.in ver.qñq, exceptio nō purgať per cōteſtationem,
quod no.& reperitur in hac materia notabile cōſ.Fran.de Alb.220.& de hac
q.per Ang.in l.is qui reus.in princ.de pub.iu. & per Imol.& per Bal.in l.j. C.
qui accuſ.non poſ.& vide quæ no.Bar.in d.l.hos accuſare.§.j.ȷ̄.de accuſ. &
Bal.in l.cum mulier,s̄.ſol.mat.Et vide an Bar.in d.l.hos accuſare.§.j ſit con-
trarius hic dictis.Adde quòd Pe.de Anch.in c.cū inter.de exce.dicit idem in
excōicato eſſe,quod dicit Bar.in bannito,ſed ſm Io.And.forte diceret con-
trarium eſſe verius.Nihil tamē allegat Ita dicit eſſe in c.j. de accuſ.& ibi per
Abb.¶Adde quòd Pet.de Anch.conſ.407.tenet,quòd ſtante ſtatuto,quòd ſte
tur dicto denunciatoris,quòd ſi poſt denunciationē fuerit bānitus denun-
ciator,ꝙ ſuo dicto nō ſit danda fides,alleg inter alia hanc legē.Et ad hoc vi
de Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de accuſatore.ver.excipitur.

CONCORDANTIA.

☞¶Vranius. Pro concord.aduerte,qñ audiri non dēt in iudicio
bānitus,vel vſurarius manifeſtus vigore ſtatuti,Bar.ſentit in l. ele
ganter.§.ſi qs poſt.ff.de ꝯd.ind.ꝙ iſta exceptio p̄t opponi poſt lit.
ꝯteſt. Contrarius tñ allegatur in hac l.Vranius.circa fi. Tu dic,in
propriis terminis nō loquitur Bart.in hac l.Vranius.ſicut loquiť
in d.§.ſi quis poſt:quia hic q̃rit,nunquid poſſit ꝓſequi accuſatio
propoſita per illū,qui poſtea exbāniť.& ꝯcludit ꝙ ſic,cum ſit iam
cępta,nō tamē de nouo fieri:ſic & hic,licèt poſt lit.conteſta.hęc
forte allegeť,tamē non ob hoc repellitur ꝙ poſt lit.cont.&c. Sed
quia fuit accuſatio propoſita ante bānum,nec de directo loqui-
tur,nec ſe fundat ſuper lit.conteſt.ergo nō ꝯriatur. Adde ad ma-
teriam,de qua per Pau.de Caſt.ſuo conſi.141.

§.Si ponamus.

Pactum factū vni ex correis,non præiu
dicat mandatori.h.d.¶ Opp.quia impu
tet ſibi mandator,ſi ſoluit.l.fideiuſſor.in prin.s̄.mā.Sol.dicit glo.
hic mandator,ſeu fideiuſſor fuit ignorans, ſecus ſi ſciens vt in ꝯ
rio:vel fuit pactū perſonale.Sed text.aliter ſoluit. Dic ergo ꝙ hic
fuit factum pactum vni ex correis debendi, ita ꝙ non prodeſt al-
teri reo,& fideiuſſor ſoluit pro eo q remanet ſic obligatus,& ha-
bet actionem etiā contra liberatum,per rationem in tex.quia nō
poterit auferre actionem mandatori, qui cōtemplatione vtriuſ-
que interceſſit,vt s̄.proximè dixi

§.Placet.

Iſte §.habet duas lect.No. ſecundam,ꝙ mandatū
1 †pōt impleri per alium , quod procedit in caſu
§.nr̄i,qñ in mandato venit dari,quod per alium poteſt explicari.
C.de cad.tol.l.vnic.§.ne autem.ſecus ſi fieri,vt ibi.

LEX LXXIII.

Si fideiuſſori.

Acceptilatio facta fideiuſſori,qui in obli-
gationē nō incidit,nō ꝓdeſt debitori,h.d.

LEX LXXIIII.

1 *L.j.ſupra,de in litem iuran.non habet locum in ſtipulatione iudicatum ſolui.*

Cum procurator.

Cōtumacia rei non auget obliga
tionē fideiuſſoris,h.d.Lex loquiť
in fideiuſſore rē ratam hr̄i,qd in fideiuſſore iudicatū ſolui? & an
ſi iuratur in litē ꝯ eū,an intelligať ī eo ꝙ creſcit illa accuſatio pp
1 iur̄m?Gl.in l.j.s̄.de in lit.iur.dicit,ꝙ ſic. Ego reprehendo gl. † p l.
iudicatum ſolui ſtipľō.expeditā.ȷ̄.iud.ſol.Sed ſuſtinendo eā dic,
qñq; iuratur in litē in actione bonæfidei,& tunc nō dať, niſi vna
ſnīa,& tunc ad id qđ ī illa prima deuenit,teneť fideiuſſor,d.l.iud.
ſolui.s̄.iud.ſol.Facit qđ no.de ac.emp.l.j.in j.gloſ.magna.Quan-
doque feruntur duæ ſnīæ,& tunc fideiuſſor teneť ad id qđ deue-
nit in prima,niſi forſan interceſſerit etiam in ſecundo iudicio.

De nouationibus,& delegationibus. Tit.ii.

LEX I.

1 *Pupillus ſine tutoris auctoritate an obligetur naturaliter.7.*
2 *Præcedens obligatio quando poſſit nouari per ciuilem tantum.*
3 *Nouatio præcedentis obligationis poteſt fieri,nedum per ſtipulationem , ſed ēt per alium contractum.*
4 *Seruus promittere an poſſit animo nouandi*
5 *Actio ciuilis tendens ad eundem effectū,ad quē obligatio iuriſgentiū,illā tollit.*
8 *Infans, prodigus, minor,mulier prohibiti per ſtatutum contrahere, quare non obligantur naturaliter.*
9 *Adultus contrahens,quando obligetur ciuiliter,& naturaliter.*

e NOuatio.[a] Primo dicit,qđ ſit nouatio.Secūdo, vñ
.dicať.Tertio,qualis debet eſſe obligatio
nouata.Quarto,qualis debet eſſe obľo nouās.Scđa ibi
nouatio.n.Tertia ibi illud. Quarta ibi,dūmō.Prima,&
ſecunda

ADDITIONES

a Ale.¶Nouatio.Et do tex.de cuius intellectu vide bar.in l.ſingularia.ff.ſi cert.
pet.& alle.Imo.in l.ſcire debemus.de verb.ob.Adde tñ ꝙ non vr̄.poſſe fieri
nouatio per pactum nudū ex interuallo interpoſitū.l.ſi ex precio. & ibi bar.
C.ſi cert.pet.licèt hic dicatur,ꝙ ſufficiat,ꝙ oriri poſsit naturalis obligatio,
& ad bar.hic,& prædicta adde Pau.de Caſt.in l.delegare.j.ȷ̄.eo.

secunda pars non eget summario. Tertia & quarta hñt hoc dñt. Per sequentem oblõnẽ ẽt nãlẽ tm̃ nouatur ꝑcedens, qualiscũq; oblõ fuerit.h.d.¶No.j.qđ sit nouatio.Scđo, vnde dicat.Itẽ no.ꝙ
1 naturalis nouat ꝑcedentẽ.Itẽ no.† ꝙ pupillus sine tutoris aucto ritate naturaliter obligat.¶Op.prĩo,qa nouatio ẽ stiplõ,iõ đbuit diffinire nouationẽ,ꝓut stiplõnẽ,vt l.5.§.stiplõ.s̃.de ver.ob.Sol. Nouationẽ vocat hic nõ ipsum ꝯtũ,s.in modo faciendi,sed effe ctum ipsius,fm gl.& istud diffinitur hic.¶Op.j̃.e.l.aliam.So.ibi lo quit de nouatione necessaria,hic de voluntaria.¶†Quero, vtrũ præcedens oblõ possit nouari per ciuilem tantũ?Gl. dicit ꝙ non quia ciuilis fit ex stiplõne,q̃ hẽt ꝯsensum,& sic naturalẽ parit.l.j. in fin.s̃.de pac.Sed gl.nõ bñ đt:quia possibile est ꝙ ciuilis tm̃ no uetur:qa teneris ad cẽtũ sub spe futuræ numerationis,& ide ẽ añ bienniũ oblõ ciuilis tm̃,fm gl.nr̃am,vt no.C.de iu.&fac.ign.l.cũ quis.& s̃.de ꝯd.ind.l.j.& iõ si interim ꝓmitto illa centũ sub spe fu turæ numerationis ẽt ꝑ ciulem nouatur prima,& nihil repugnat Dat gl.aliud exemplũ,per qđ lit.cõtestata fit nouatio per ciuilem oblõnem tm̃,vt j̃.e l.delegare.Sed certe ꝑlitis cõtestationẽ indu cit nouatio necessaria,& de illa nõ loqt hic. Sed dicã j̃.e.l. aliam. Qñque fit per litis ꝯtestationẽ nouatio volũtaria, quia volunta riè ꝯtestaris litẽ, de qua loqt j̃.e.l.delegare.In ista ẽt est ꝯsensus, & sic ẽt nãlis obligatio subest,vt doc.dñt in l.j.C.de iud.¶ Sed q̃-
3 ro,†an per alium ꝯtum possit fieri nouatio ꝑcedentis oblõnis quã per stiplõnem?Vr ꝙ non, per l.item illa, in fi.s̃.de ꝯstit.pecu. vbi interuentu nouæ personæ in ꝯstituto nõ fit nouatio.Contra
a rium a ego dico,& do tex.quem nescio alibi,ĩ l.si mãdato meo. §.fi.s̃.mã.tñ hic est plus:qa per stiplõnẽ ꝑsumebat nouatio:ĩ aliis vero nõ ꝑsumebatur,nisi hoc ageret.d.l itẽ illa,in fi.de ꝯstit. pec. & l.si mandato meo.§.fi.s̃.mãd.†Quæro,qđ si seruus b promittit
4 b aĩo nouãdi,an nouetur prima?Gl.đt qđ nõ: qa cum sit itercessio, nõ obligat ciuilr,nec nãlr,vt s̃.ti.j.l.seruus inscio.& l.seq.De hoc hẽs tex.Inst.quib.mod.tol.obl.§.ꝑterea.Vñ puto,ꝙ si non esset ĩ-tercessio,vt quia ꝓmitteret ex cã peculiari,ꝙ tunc fieret nouatio.
5 ¶†Quæro,qñõ stiplõ quæ ẽ actio ciuilis,potest tollere oblõnẽ iuris gentiũ,vt j̃.ti.2.l.an inutilis.§.acceptũ.& l.si accepto latum? Dic,ꝙ actio iuris ciuilis,q̃ directè tendit ad perimendum obliga tionem,nõ pt eã tollere,sed actus ciuilis tendens ad eundẽ effñ ad quem obligatio iuris gentiũ,bñ pt tollere, & sic est mirabilis productio,vt no.Inst.qb.mod.tol.ob.§.itẽ per acceptilationem, ĩ fi.§.per gl.Venio ad ver.illud.Opp.s̃.de ꝯd.ind.l.qđ pupillus. & l. pupillus.de ac.& ob.Huius ꝯrij timore sunt in gl.plures sol. Vna est,ꝙ hic loquitur ĩ pupillo,q ẽ ꝓximus pubertati,siue sit locu-
c pletior,vel non:ꝯria loquũt̃ si est ꝓximus infantiæ,d vel ĩfans.&
d dic,†ꝙ ille dicitur ꝓximus pubertati,q hẽt decem annos, & di-
6 midium:qđ intelligo in masculo.Fœmina vero in nouem annis cũ dimidio,dr ꝓxima pubertati.Nã cũ infantia duret vsque ad se ptem annos,vt C.de iure del.l.si infanti.illud qđ superest ad pu- bertatem diuidit per mediũ,& sic apparebit,an sit ꝓximus infan tiæ,vel ꝓximus pubertati.Ita dicit gl.j̃.de reg.iur.l.pupillũ.in pri. & Insti.de inu.stip.§ sed qđ diximus.Alibi vr dici alr,vt l.non tm̃. s̃.de excus.tu.ꝙ ꝓximus pubertati est,ꝓximus per sex mẽses , sed in alio casu ibi loqtur.starem huic gl.alius tex.est in l.3.§.pc.s̃. de
e lib.exhi.qui prima facie vr ꝯ ꝑdicta.sed si bñ ĩspiciat,nil facit.e Di cit gl.in hoc bñ,sed in solõne ꝯrij nõ bñ đt ꝑ l.pupillus.s̃.de auth.
f tu.vbi etiam proximus pubertati non obligatur naturaliter. Dat gl.aliam sol.s.quia aut peruenit aliquid ad eum,& tenetur natura li,alias secus.quod non placet:quia tunc tenetur ciuiliter & na- turaliter.l.si pupilli.j̃.de so.& s̃.commo.l.3.Alij dicunt , vt Mar. quod vtrunque requiritur, scilcet, quod debeat esse proximus pubertati,& locupletior.Sed ñ bñ dñt:qa tunc teneretur ciuiliter & nãliter,d.l.si pupilli.& l.3.in pri.s̃ ꝯmo.Alij dñt aliter.Aut pupil lus habet tutorem,& pt obligari naturaliter,cum distinctione tñ Aut nõ habet tutorem,& nõ pt naturaliter obligari.Ita not.C.de inut.stip.l.fi.sed non placet:qa qñ nõ habet tutorem,facilius đet posse obligari.arg.l.si curatorẽ habens.C.de in int.rest.Vnde alij antiqui aliter dixerunt..s.eꝯ.Aut pupillus habet tutorem,& non pt sine eo nãliter obligari,vt dictis leg. Aut nõ hẽt, & pt obliga- ri nãliter,vt hic,arg.d.l.si curatorem. Istã opi.sibi appropriat Iac. de Are.sed fuit antiquorũ,vt refert gl.in d.l.pupillus nec velle.j̃. de reg.iur.Sed ista opi.est ꝯ casum l.fi.in prin.s̃.de iureiu.Nõ ob. qđ dr,ꝙ æquiparatur ꝓdigo.d.l.si curatorem hñs.quia non ẽ ve rum in omnib.non ob.qđ dr,ꝙ fm hoc ꝯtus põt valere iure re- tentionis,si solueretur:quia in hoc pupillo succurritur,ꝑ l.inter-
7 dum.s̃.de ꝯdi.ind.Nõ ob.si dicis,ꝙ dãdo sibi curatorem,vr sibi ĩ terdicta administrõ,vt j̃.dicã.Vera ergo†so.est quam ponit glos. tua hic,& in d.l.pupillus nec velle.j̃.de reg.iu.vt distinguatur sic, Aut pupillus est infans,& nõ obligatur ciuiliter, nec naturaliter, ẽt si aliquid perueniat ad eum,vt lege ꝯria,fm gl.quod intellige, ꝙ non tenetur actione ex eo ꝯtu,sed cõditione sine cã , vel ad exhibẽdũ,vt s̃.ꝯmo.l.3.& quod ibi no.Item quod dico de infan te,ĩtelligo de ꝓximo infantiæ.vt Inst.de inut.stip.§.sedqđ dixim9 & no.in d.l.pupillus nec velle.Si vero est maior infante,& prox-

mus pubertati,tũc si promittat suo tutori,nec ciuiliter,nec natu raliter obligatur.l.pupillus.s.de aut.tut.fm gl.qđ intellige, nisi sit locupletior,vt ibi patet.Aut promittit aliis sine tutoris autoritate & tunc obligatur naturaliter,vt hic,& Inst.qb.mod.tol.ob.§.ꝑter ea,fm gl. qđ intelligo indistinctè sit locupletior,vel ñ;hẽat tuto- rẽ,vel nõ,vt s̃.de iurei.l.fi.& s̃.ad leg.Fal.l.si pupillus.& q̃do dies leg.ced.l.cum illud.§.j.& ad Tre.l.si eius.& j̃.ti.j.l.in numeratiõib. Et si esset locupletior,obligaretur ciuiliter,vt dicit hic gl.in fin.Si autẽ promisit cũ tutoris autoritate, & tunc obligatur ciuiliter, & nãliter,sed pt restitui,fm gl.l.ĩpuberes.s̃.đ aut.tut.Scđm gl.ꝑdi cta quæ dixi pupillum teneri ciuiliter,& naturaliter,ĩtellige , nisi promissio sit fcã de re,cuius alienatio sit ĩterdicta:qa tunc nec ci uiliter obligatur sine đcreto.l.si ad resoluẽdã.C. de ꝑd.mi. Rõnẽ
8 j̃.dicã.¶†Quæro de rõne ꝑdictorũ?Rñ.infans & infantiæ proxi- mus nõ obligatur nãliter,quia deficit ꝯsensus.Pupillus si promit tit suo tutori,nõ obligatur nãlr:quia prohibitus ẽ tutor talẽ pro missionẽ recipere,immo punitur.l.nõ licet,de ꝯh.emp.& not.C. de ꝯh.emp.l.cũ ipse.Vñ lex resistit ꝯtui,& nõ nascitur ciuilis, vl nãlis oblõ.vt l.si nõ fortẽ.ĩ pri.s̃.de ꝯd.id.Et ista ẽ rõ,quare ille, cui est interdictũ bõis,nõ obligat nãlr:qa ei est interdictũ,& sic lex r̃ sistit huic ꝯtui,seu ꝑceptũ iudicis factũ authoritate legis:sed pu pillo nõ est interdictum ꝯhere per legẽ,vel per iudicẽ,sed lex eo- rũ ꝯtib.nõ assistit.Itẽ iudex sibi dãdo tutorẽ ñ ĩterdicit ei admi- nistrõnẽ sed supplet defectũ ętatis,& hoc principlr agitur,vt sup pleat defectũ,qui est à nã ,non vt interdicat ei,qđ nãliter pt,vt s̃. de tut.l.j.& iõ in casib.in quib.lex resistit eorũ ꝯtractib. vt in alie natione,ꝯuentione,& promissione rerũ immobiliũ,dico,q nãli- ter non obligatur:quia hoc eis interdicitur,d.l.si ad resoluẽdam. C.de ꝑd.min.arg.s̃.de ꝯdi.inde.l.si nõ fortẽ.§.fi.& iõ dico, ꝙ si ex forma statuti alicuius ciuitatis eẽt ꝓhibitũ , ne pupillus,vel alius minor ꝯtraheret sine solẽnitate certa,vl si esset fcã prohibitio ex parte ꝯtrahẽtis cũ eo,vt si statutũ esset,ꝙ null9 ꝯtrahat cũ minor, nisi tali mõ,qa tũc ex tali ꝯtractu pupill9 vel minor nõ obligatur nãliter,ꝑ ea q̃ dcã sunt,qñ pupillus cõtrahit hic cũ tutore,& per alia đ ꝯtractu ĩterdicto à lege.Præterea,ꝑdicta ꝓbãt alia rõne:qa qñ ĩ stiplõne,vl ꝯtractu venit id,cui9 ꝯmercium est interdictum ei, cui ꝓmittit,non ꝯtrahit oblõ nãlis,vt s̃.đ ac.& ob.l.j.§.si id qđ. & ibi gl.Idẽ si ẽ interdictũ ꝯmerciũ,hoc est,aliẽatio ex parte promit tẽtis,d.§.si id qđ.& in gl.& qđ dixi s̃.in prodigo,nõ obstat.l. mul tũ.cũ si.s̃.de ver.ob.quia ibi loquit , qñ promissori non est ꝯmer cium,hoc est non pt emere,nec sibi acq̃rere,eadẽ rõne si est pro- hibitus vendere. Ad quod facit:quia faciẽdo ꝯtra ꝑceptum legis peccat mortaliter,& sic non tenet id obseruare đ iure nãli, & di- uino,vt dixi s̃.ti.j.l.si quis pro e.ĩ pri.Idẽ dico in mulierib.& aliis quib.ex statutis terrarũ interdictũ ẽ ꝯtrahere.Vñ est aduertendũ
9 qualiter verba ꝯcipiantur,vt s̃.tit.j.l.cum lex.¶†Quæro,quid iu ris in adulto?Glo.dicit:aut habet curatorem, & idem quod in pu pillo aut nõ,& tunc tenetur ciuiliter & naturaliter,licèt posset re stitui.l.puberes s̃.de ver.ob.Sed ꝯtra.C.de in integ.rest.l.si curato- rem.vbi æquiparatur ei,cui bonis est interdictum,quod quidã te
g nent,qđ mihi nõ placet,ꝙ plus obligetur g pupillus,quam adul tus curatorem hẽns.Dic ergo ꝙ ꝑ dationẽ tutoris, vel curatoris non ĩterdr alicui administrõ,& ptãs administrandi q̃ hẽt de iure nãli,vt s̃.dictum ẽ in pupillo,sed tollit fomẽtũ,qđ dabat à iure ci uili.Sed qñ bonis expsse interdr,tunc tollit oĩs ptãs,d.l.is cui bo- nis

ADDITIONES.

a ¶Contrarium ego dico.Et ꝙ nouatio fiat per alium cõtractũ,sequitur Bar. hic.Hoc etiam tenet Lud.Bolo.in consi.59.ver. additur ẽt aliud. & do. Mar. Soc.in consi.21.ver.nec ob.si diceretur,quod Bar.
Claud.¶Istud limita nisi interuenisset delegatio largo mõ sumpta: quia tũc ꝑsumitur nouatio ẽt sine stiplõne,vt consuluit Are.consi.5.in 2.dub.& dictũ Bar.sequitur Ale.consi.13.vo.2.& in l.si cum dotem.s̃.sol.mat.
b Ale.¶Quid si seruus.Adde tex.in l.in personam.§.j.cum ibi no.s̃.de pac.
c Poma.¶Contraria loquũtur.Quis dicatur proximus infantiæ,& quid in cã delicti,vide Bal.& Mod.in l.excipiuntur.s̃.ad Silla.
d Ale.¶Proximus ĩfantiæ.Quis dicatur proximus pubertati,vel infantiæ, vide de despon.impub.in c.cõtinebatur.per Bal.in l.si quis in tm̃.C. vnde vi. gl.& ibi Bal.in l.fi.C.de infan.exposi,& cum theorica Bar.hic trãsit Ang.in l. pro- perandum.§.& si quidem.C.de iud.& ibi etiam Bal.hoc sequitur, & in repe. c.si pater.vbi pulchrè,de testa.lib.6.& dicta per Bar.hic limita vt per Bald. & Rom.in l.excipiuntur.ad Silla.per illum tex.
Io.Fr Ru ¶Adde Io.Fabr.Inst.de inut.stip.§.pupillus, vbi recitat opi.Inno.& Host.& tenet ipse ꝙ sit arbitrio iudicis relinquendum.
e Ale.¶Nil facit.Quia ibi dicitur,quis sit primus pubertati,& ibi no.Bar.
f Alex.¶Aliã solutionẽ.Vtrũ ex contractu minoris absq; decreto naturaliter obligetur,adde qđ ipse no.in l cũ lex s̃.de fideius.& quod no.Bal.in l.nõ du- bium.C.de legi.& per Cy.in l.j.C.de inut.stip & tex.& quod ibi Bart in l.si pu pillus.s̃.de cond.inde.quod no.Adde quæ posui in auth.sacramenta puberũ. C.si aduer.vend.& in d.l.cum lex.
g Alex.¶Plus obligetur.Vide Cy in d.l.si curatorem habens,& quod no.Bal.in l.potuit.in 10.q.C.de iure del.¶Adde an inter pupillum,& curatorem possit fieri compromissum & an inter adultum,& curatorem,Bald.consi.344.lib.2.

a nis Nec ob.d.l.curatorem.aqa æquiparatur prodigo, qtũ ad ciuilẽ obl'onẽ.Puto tñ, q si iudex iterdiceret pupillo, vel adulto administrationẽ ex cã, q tũc ñ obligaret ciuiliter vel nãliter. Vidimus qual'r obliget pupillus ex contractu, qd si ex dolo, & nõ est dubiũ vt l.j.C.si aduer.delict.& l.j.§.an in pupillum.s. depo. Quid in culpa? Dic vt gl. habuisti in l.2.s.titu.proxi.

ADDITIO.

a Poma.¶L.si curatorem.No.ex istis verbis bar.q minori 25.ann.prodigo non est interdicta administratio bonorum ipso iure, dum dicit, quòd si ei per iudicem interdictum est, q non obligatur.ergo si non esset interdictum, bene obligaretur.& hanc etiam opi. tenet Bal.in c.j § item sacramenta, in vlt.verbis. de pac.iur.fir. Et pro ea consuluit Fed. conf.suo 31.Et est pro hac opi.tex in l patri pro filio.in princ.ff.de mino.ibi dum dicit si vocat⁹ sit, cum merito debeat interdici, ergo si debeat interdici, nõ erat interdictum, & dũ dicit etiam quòd ista est præstans in integrum restit.ergo valebit contractus.

LEX II.

1 *Nouatio hodie fit ope exceptionis, vbicunque olim fiebat tacite.*
2 *Instrumentum si continet q Titius promisit Seio centum pro tali causa computato omni alio instrumento, tunc inducitur nouatio.*
4 *Actio in rem, an possit nouari, remissiuè.*

Omnes res. Oĩs obl'o põt nouari, si tñ hoc agat. Dr hic, dũ mõ hoc agat, qual'r intelligit, q agat? Dicit gl.
a siue tacitè, siue expsse. vt inst.qb.mod.tol.obl.§.pterea. sed ɔ.a C.e.
1 l.fi.Sol.dicit gl.† q hodie expressè dẽt agi. Dic tñ q vbicunque olim fiebat nouatio tacitè, hodie fit ope exceptionis. Istam gl.hẽo pro vera. Idẽ tenet gl.C.e.l.fi.& Azo in summa huius tit. ¶Dr hic q erunt obl'ones duæ: qro, an vtraque sit efficax? Dic, vt dixi in l.q bis.s.de ver.obl.p Iac.de Are.& qual'r fiat nouatio.declaro mãm
2 in l.pe.j.de pt.stip.¶†Hic tñ qro, dr in istro, Titius promisit Seio centũ ex tali cã ɔputato in hoc oĩ alio instro, vtrum ex hoc videa
b tur fcã nouatio pcedentiũ? Puto, q sic b p d.l.fi.C.e.& arg.s.de leg.
3 3.l.Paulo Callimacho.§.j.†Sed qro, qualiter fiat tacitè. Dic, vt di-
4 xi de ver.ob.l.q vsumfructũ.& dicã i d.l.pe.j.de pt.stip.¶†Quæro vtrũ actio ĩ rẽ possit nouari? Dic, q sic, vt j.tit.2.l.& vno.§.j.Quæro nunqd id, qd venit per offi.iu.nouetur? Dicã j.eo.l.emptor.

ADDITIONES.

a Alex.¶Sed contra.De veritate huius glo.vide quæ dixi in l q vsumfructũ.de ver.obli. ¶Adde tu, quod contra Bar.hic tenet do.Alex.in cõsi.10.versi.& eodem modo.in 2.vol. & in consi.13.eod.vol.&do.Marian.Soc.in consi.21.versi.veruntamen prædictis non obstãtibus, nisi ex aliquibus cõuictis apparet partes hic voluisse, q fiat nouatio exceptionis in casibus, in quibus olim fiebat ipso iure, quãdo verisimile est, quod voluerint nouare, tenet Cor.in consi.33.ver.& theorica est.in 2.vol.

b Alex.¶Puto q sic. Facit q no.Bar.in l.plane.j.§.j.s.de leg.j.& cum bar.transit Ang.in l. qui vsumfructum.de ver.obli.vide ibi. Vtrum autem hypotheca nouetur, dic vt in l.creditor.in princ.& ibi per Bar.ff.qui põr.in pig.ha.

LEX III.

1 *Pupillus, vt conueniri, & exigi possit, requiritur q sit effectus locupletior,*

Cui bonis interdictum. Quæro, qd si meliorem, nec deteriorem suam ɔditionem facit. Gl.dt q valet, vt j.de so.l.in pupillo.& s.de dolo.l.nõ
a debet. Contra gl.ahẽtis j.eod.l.nouare. Dy. tenet istam per legem quam allegat. Sed contrà istam determinationem facit glo.s.e.l.ij.
1 Sol.aut† quæritur de pupillo conueniendo, & exigendo, & tũc requirit q verè sit locupletior, aliàs si qd ab eo exigeret, efficeret pauperior, & ita loquit illa gl. Aut qrit an sit locupletior quo ad alia. & tunc sufficit q non sit pauperior, vt hac gl.& l.alle.in ea.

ADDITIO.

a Ale.¶Contra gl. Et ista fortè gl.vr verior, quia tex. hic dicit, quod stipulator dẽt facere meliorem conditionem suam, quam non potest dici facere. nisi lucretur. Item tenendo istam gl.nõ dẽt subaud ri ad tex.maxime. Non obst.tex in l.in pupillo.j.de sol.quia ibi solum est naturale remedium ordinarium ad tollendã oẽm obligationem ẽt inuito creditore, vt in l.qui sic.j.de solu.vnde non est verum, q plus faueamus soluenti, quam nouanti obligationem, ita dicit Fran.de Rampo, in l.certi condictio.§.quoniam.s.si cer.pet.

LEX IIII.

2 *Vsusfructus non potest delegari, nec cedi actio.*

Si vsusfructus debitorem. Ista lex est subtilis. In obl'onib⁹, q ɔtrahuntur super rebus inseparabilibus à persona, non cadit vera delegatio.h.d.in fi.ibi cohærenti.i.ɔcta super re, q psonæ cohæreat.
1 ¶†No.q ñ debeo id petere, cuius ɔrium non essem postulaturus. Item no.q idem in aliis rebus, quæ personæ cohærent. ¶Op.de l. si mulier.§.ex asse.s.de iure do.quam gl.alle. Pro concordantia, vide gl.2.quæ incipit, impropriè ponitur, &c.in fin. & concordat in eo quod ibi dr, q non potest fieri delegatio. In alio discordat: quia dicit q non est liberatus debitor, hic dicit quod est liberatus saltẽ ope exceptionis. Dic quod ibi delegato nihil aberat, & illi cui facta est delegatio, nihil aderat, hic aderat, secundum Iac.de Are.
a ¶Opp.Insti.a de vsuf.§.finitur. quia ñ potest delegari, vel cedi Gl.
2 dicit q hic est speciale.†Sed certe nõ video rationẽ specialitatis. Vnde gl.soluit aliter, q hic nondum fuerat vsusfructus cõstitutus, & sic actio cedit. Gl.nõ dicit verũ: qa sicut vsusfructus non pt cedi, ita nec actio.l.corruptionem.C.de vsufr.& l.oẽs.§.desinere.s.vsufru.queãdmo.ca.& l.Sempronius Attalus. de vsufr.leg.nec pt delegari ipso iure, vt hic: quia alius est vsusfruct⁹ in psona delegãtis alius in psona eius, cui facta est delegatio.l.stipulatio ista.§.si quis ita, s.de ver.obli.tñ pp ɔsensum debitoris, & creditoris liberatur ope exceptionis, vt hic: sed cessio nullo modo valeret, qa non cõsensit debitor, & ideo si exigeretur ab eo, cui facta est cessio, cogeret soluere aliud p alio inuitus. Sed ɔ hoc vr, q ẽt in delegatione non liberetur, vt s.de ope.liber.l.operæ in rerum.cum l.seq.& seq. Sol.non liberatur ipso iure, vt ibi, sed ope exceptionis, vt hic, & l. fi.§.cum mihi.s.de ver.obli. Item ɔ, q nullo modo liberetur.d.§.ex asse.Rñ.ibi delegatus non liberatur à creditoribus & legatariis hñditatis: quia illi non ɔsenserunt delegationi, sed consensit solum ille, cui debebat fieri restitutio. Item non liberat ab illo fideicommissario: quia ei, cui est delegatus, nihil quæritur. Nam in dicta restitutione operatur authoritas Senatuscon. Treb.q nõ hẽt locum in eo, cui facta est delegatio. ¶Opp.& vr q vsusfructus finiatur ex persona cedentis. l. necessario.§.fi.s.de peri.& cõmo.rei ven.Sol. Ibi non fuit cessus vsusfructus, sed ɔmoditas vtendi. hic vero fuit actio delegata, & vsusfructus fuit ɔstitutus in psona eius, cui fcã est delegatio, iõ ex eius persona finitur. Facit gl.s.sol.mat.l.vsufr.

ADDITIO.

a Alex.¶Op.Instit.No.an & quando per alienationẽ mei vsusfructus formalis. vel rei, in qua vsumfructum habeo, amittam vsumfructum, & finiatur. Vide Bald.& no. Bar.in l.res quarum.C.de iure do.& hic in fi.& Bal.in l.j.C.si pig. datum sit.¶Adde Bal.consi.285.lib.3.

LEX V.

In diem obligatio. Obl'o pura põt nouari ad diem, & ante diem nõ fit exactio.h.d. Hic est amphibologia, quia verba possunt dupl'r intelligi, sed vera lect. est in summario. Quæro si obl'o in diem nouatur in puram, an statim possit agi? Et gl.hic dicit, q sic. Contra gl.est j.eo.l.si Stichum. §.j.& ibi videbitis.& Dy.hic tangit.

LEX VI.

Si ita fuero stipulatus. Obl'o fideiussoris non nouat principalem.h.d.

1 *Quando vna causa venit ad implementum alterius, agitur ex implemento, nõ ex implente.*
2 *Incõtinenti dicitur fieri, quod fit antequã partes habeãt cõtractũ pro absoluto.*
3 *Numeratio facta ante, vel post stipulationem, in dubio videtur facta, causa implendæ stipulationis,*
4 *Si dixi me stipulaturum, & numero, & postea non stipulor, ex numeratione nascitur actio.*

a
1 §.Cum pecuniam. aSi vna† causa venit ad implemẽtum alterius, agitur ex implemẽto, non ex implente.h.d.¶Op.de l.certi ɔdictio.§.qm.ff. si cer. pe. Sol.ibi fuit inutilis stipl'o.¶Op.de l.j.§.2.de stipu.ser.Sol.Ibi nomine vnius fuit stipulatus, & nomine alterius numerauit. ¶Op.de l. quidam cum filium.s.de ver.ob.& de l.ɔ.s.ad Mace.Glo. soluit, q numeratio fuit facta ex interuallo ibi, hic incontinenti. Sed nihil est dicere. Dic ergo, q ɔriæ leges non vetant, q ex stipulatione nõ nascatur, sed quæritur, cui acquiratur. Et dic, vt dixi in l.quidam
2 cum filium.s.de verb.obli.¶†Quæro qualiter intelligatur incontinenti. Et gl.in diuersis partibus dicunt, vel parum ante, vel parũ post, l.3.C.de Ædi.act.& l.iurisgentium.§.quinimo.& l.in bonæfidei.C.de pac.Ia.de Ra.dicit hic, quòd incontinẽti intelligitur antequam partes habeant contractum pro absoluto. l. contractus.
3 C.de fid.inst.dicam de hoc j.de sol.l.j.† Quæro, quid in dubio, an numeratio videtur facta causa implendæ stipulationis, vel vt ex ea oriatur actio? Dic vt gl. Sed Doct.dicunt, q in dubio siue ante, siue postea fiat stipulatio, fit semper causa implendæ stipulationis numeratio, & non vere, nec fictè, ex numeratione nascitur actio. Et istud est vtile scire. propter formationem libelli, an intentes actionem ex numeratione, vel stipulatione. dixi in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.s.de ver.ob.& per Doct. in l.certi condictio. §.quoniam.s.si cer.pe.& plenè dixi ibi.& per Cy.in l.si absentis.C.
4 si cert.peta.¶†Quærit gl.quid si dixi me stipulaturum, & numero, & postea ñ stipulor, an nascat ex numerõne actio? Et certè sic, qa ĩutili stipl'one ĩterposita, nascit actio ex numerõne, l.certi ɔdictio. §.qm.s.si cer.pe. multo magis vbi est nulla stipulatio. Illũ modũ arguẽdi sequitur Imperator.in l.vnic.post princ.C.de rei vxo.act.

ADDITIO.

a Parif.¶Cum pecuniam. Vide Soci.in l.singularia.ff.si cer.peta.

LEX VIII.

1 *Pœna, vel mora præcedens, an videatur repetita in obligatione nouante.*

a Si Stichum. aStipulatio nouãs tollit primam obl'onem, & purgat moram.h.d.¶Quæro, vtrum in sequentem obl'onem transeat mora præcedens. Quidam q sic, nisi expressè agat ɔriũ. Illud est verũ, quia iura ista sunt immutata in hoc

ADDITIO.

a Alex.¶Si Stichum. Vide bart.in l.triticum.s.de verb.obl.& ibi Pau.de Ca.dicens, q in stipl'one tm necessarium vr, q dies sit repetita. l.j.§. si quis sub condóne, vt leg.no.cã.¶Claud.de Seissel. An autem ista lex ẽt procedat, si stipulatio esset inutilis, & sic non nouaret. vide Alex.post Rapha.in l.scire debemus. §.si à iure.s.de verb.obli.

1 hoc: qa hodie dēt expſſe agi, vt pſumat̄ nouatio. ¶ † Sed circa hoc an pœna, vel mora præcedens videat̄ repetita in oblĩone nouãte, an ſit immutatū, dicā j. cod. l. quoties. & plenius in l. ſi rem aliquā j. eod. dixi in l. eum qui ita. §. fi. s. de verb. obli.

1 *An ex ſtipulatione nouante obligationem in diem ſtatim agi poſſit.*

§. Legata.

Obligatio in diē, vel pura pt ſtatim nouari: ſed ꝯditionalis demū in cõditionis euentū. h. d. ¶ Hic
1 dr̄, ꝙ oblĩo in diē ſtatim nouat̄. ¶ † Quæro vtrum ex ſtipulatione nouante poterit ſtatim agi? Gl. dt ꝙ n̄, ſed expectabit dies. Ita dt gl. ſed s̄ e. i l. diē. no. ꝯ. Dn̄t qdam, ꝙ hic loqt̄ in l. nr̄a, qn̄ expreſſe fuit dies petita: in l. in diē loqt̄ gl. qn̄ eſt dubiū, vt ſic in dubio nõ intelligat̄ repetita, ar. l. alle. i gl. Ita dicebat d. Old. Contra iſtud dictū vr̄
a caſus in l. q. ſic. s. de ver. obl. vbi ĩ dubio dies repetita vr̄. Mihi vr̄ ꝙ debeamus dicere in dubio ſic. Aut in ſequenti ſtipulatione nulla fuit deducta quantitas, ſed ſic dictum, qd ex prima ſtipl'one dēs ꝓmittis: & tunc dies intelligatur repetita. Aut fuit expreſſa q̄titas, vt centum, q̄ mihi debes, ꝓmittis tūc dies nõ intelligitur repetita. Hoc ꝓbatur s̄. de re iu. l. Neſennius, cum ſua gl. in l. ſi prior. cum ſua gloſſ. s. ſol. mat. Nõ ob. d. l. qui ſic. quia ibi fuit facta expreſſa commemoratio diei.

ADDITIO.

a Alex. ¶ In l. q. ſic. Quia ibi fuit facta expſſa, &c. vel ibi non fuit expreſſa quantitas in ſecunda, vt patet ex prædictis ſecundum Pau. de Caſt. ibi.

§. Si quis ita.

Conceptio ſtipl'onis nouantis pt præcedere ſtipl'onem nouatā. h. d. Op. eodē tēpore non poteſt quid oriri, & extingui. l. Titio cum morietur. s̄. de vſuf. Sol. Quod hic dicit eodem tpe nõ intelligas in eodē inſtanti, ſed pcedit primo obl'o Titij, & ſeqtur poſtea obl'o nouans.

§. Idem Celſus.

Actio iudicati non nouatur per ſtipulationem iudicatum ſolui.

§. Si decem.

Si debita à duobus alternatiuè ꝓmittant̄, nouatio n̄ ꝯtingit. h. d. ¶ Opp. gl. de l. ſi is cui decem. j̄. e. Sol vt ibi. Item ꝯ. j̄. e. l. à te. Solue. vt ibi. Circa iſtam legem q̄runt duo. Primò, qs fuit iſte Titius? So. Poteſt intelligi de ipſo debitore, vel de quodā extraneo, & ſic erunt duæ lect. Scdm hoc q̄rit, quid in dubio? Dicit gl. in dubio p̃rimo, vt j̄. tit. j. l. & magis, qd meo. vel ſm quoſdam, vt innuit̄ j̄. e. l. à te. & l. ſi is cui. Iſta gl. eſt difficilis. Nam ad hoc, vt prima rn̄ſio ꝓcedat, oportet te ſic formare q̄ſt. Quid ſi iſte Titius ſoluit ſimpl'r, nõ exprimendo pro quo ſolueret, & intellige ꝙ iſte Titius erat ille idem debitor, n̄ aūt erat extraneus, & tunc ꝓcedit rn̄ſio prima, ꝙ in dubio vr̄ ſoluere noīe ſuo. d. l. & magis j̄. tit. j. ſed ſi ille Titius fuiſſet qdā extraneus, & dubitaret̄ in q̄ cām caderet ſol'o, dic vt l. j. & ij. j̄. ti. ij. Scdo modo poteſt intelligi iſta quæſt. quid in dubio, hoc ē, vtrum iſta ſtipulatio præſumatur facta animo nouandi, vel nõ, & tunc benè procedit ſequens rn̄ſio, dic vt j̄. e. l. ſi is cui. & l. ſi à te.

1 *An qn̄ aliqs liberat me inuitum hēat cõtra me actionē negotiorū geſtorū, ꝙ nõ.*

§. Si ab alio.

Poteſt alius me inuitum liberare, n̄ aūt inuito mihi actionem auferre. h. d. ¶ Dr̄ hic, ꝙ erant duo obligati, ſed vno ſoluente liberatur alter, imo vr̄ ſumma duplicari. Quid. n. prohibet, ꝙ tu dēas mihi centū noīe dotis vxoris
a meæ, & vxori alia centū: vn̄ vr̄ obſtare a Inſt. de duo. re. in prin. & s̄. de act. & obl. l. Lucio. Sol. intelligas ꝙ hic fuit dictum ĩ ꝓmiſſione
1 eadē pecuniā, & ſic apparet ꝙ ſenſerūt de eadē pecunia. ¶ † Quæro, qn̄ aliqs liberat me inuitū, an hēat ꝯ me actionē negotiorum geſtorū? Gl. hic dt, ꝙ n̄. ꝯriū tenet gl. ĩ l. ſoluēdo. s̄. de neg. geſt. Alia gl. ĩ l. ſol'onē. j̄. tit. j. itelligit, qn̄ ſoluit ꝓ ignorãte, ſecus ſi ꝓ inuito Gul. de cu. dt ꝙ tūc, qn̄ ſoluit ꝓ inuito, hēt actionē neg. geſt. qd ꝓbat p l. at ſi quis. §. labeo. s̄. de relig. Itē ꝓbat̄ p l. ſi qs mancipiis. §. fi. s̄. de inſti. act. & qa n̄ eēt æquū, vt qs locupletaret̄ cū aliena iactura. l. nā hoc nã. s̄. de ꝯdi. inde. & ſic æquū eſt actionē dari, l. quoties. s̄. de pſcr. ver. & hoc tenet Cy. in l. fi. C. de neg. ge. Ad l. fi. de neg.
b geſt. rn̄det Gul. b ꝙ qn̄q; ꝓhibitio fit ſup tali geſtione, ꝙ pp eā geſtor incidit ĩ delictū, vt puta, prohibeo ne labores fundum meum, nec intres cā laborãdi, tūc ſi intras, delinquis. l. 3. s̄. de acq. re. do. merito n̄ dēs hr̄e actionē neg. ge. l. ſiue hæreditaria, s̄. de neg. geſt. ſed qn̄ ꝓhibitio n̄ facit geſtorē delinquere, vt puta, prohibeo tibi ne ſoluas pro me, ſi ſoluis, tūc hēbis ꝯ me actionē neg. geſt. p dictas rõnes, qcqd dicat Gul. ipſe dt ꝯ caſum l. ſi pro te. s̄. mand. & ſic iſta gl. dicit verū. Facit l. ex duobus. s̄. de neg. geſt. & gl. q̄ eſt in l. ſoluēdo. intelligat̄ in eo, q ſoluit pro ignorante, alias male diceret. Non ob. l. at ſi qs. §. Labeo: qa ſp'ale eſt in expenſis. Nõ ob. d. l. ſi quis mãcipiis. in fi. s̄. de inſti. act. qa ibi iõ: qa ſeruus põt obligare dn̄m inuitum de pec. Ita rn̄det gl. in d. l. fi. C. de neg. geſt. Non obſt. ꝙ nõ dēt locupletari cum aliena iactura, & qa equum eſt actionē dari: quia immo nõ eſt æquum pp prohibitionē ſibi factā, vt dictis legibus.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Videtur obſtare An debitor ſoluens creditori creditoris, ſit liberatus. Vide tex. in l. ſolutum. § ſolutam. s̄. de pig. act. & ibi Bal.

b ¶ Reſpondet Gul. Adde quæ dixi in l. in rem §. tignum. s̄. de rei vend.

LEX IX.

1 *Debitor poteſt petere, vt ſibi fiat inſtrumentum liberationis, quando ſoluit.*

a ## Si pupillus.

a Vide gl. in ver. hēt. quæ incipit vr̄ ſuperflua, ibi, ſed dic ꝙ nõ. † Not. arg. ꝙ poſſum petere, vt
1 fiat mihi inſtrumentum liberõnis, vt magis de facili poſſim liberationem oñdere, vt hic, & l. plures apochis. C. de fid. inſtr.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si pupillus. Et hic eſt caſus vnicus, & ſingularis, ꝙ iudex nõ dēt cõdēnare reum, qui conueniri poterat pluribus actionibus, niſi primo actor liberet reum ab aliis formaliter. Similiter quando pluribus teneor, debeo ſeruari indemnis, per cautionem legitimam ab eo, cui ſoluo, vt no. bal. in d. l. cum ſeruum. ad fi. C. de ſer. fug. Et ad iſtum tex. adde l. non ſolum. s̄. de rei vend.

1 *Promiſſio ſi digito cœlum tetigero, eſt pura: ſecus ſi dicitur, cum moriar, vel cū Antichriſtus naſcetur.*

a ## §. Qui ſub conditione

a Quæro exemplum. Gl. ponit exemplum, ſi ſtipulor ſi
1 Antichriſtus naſcet̄, nā certū eſt ꝙ naſcet̄. † Secundo modo ponit exemplum gl. ſi ſtipulor centū cū moriar. Nam iſta ſtipl'o eſt pura. Immo n̄ eſt pura: qa licet hoc ſit certū, ꝙ moriar, n̄ tn̄ ē certū, qn̄, iõ dēt expectari dies. Ita no. in l. in omnibus. de re. iu. Quare gl. ponit exēplum, qn̄ ꝓmitto decē, ſi cœlum tetigero digito. Nā ē certū, ꝙ nūq̄ cœlum digito tangam, iõ ē pura. l. ĩ illa. ĩ fi. s̄. de ver. obli.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Qui ſub conditione. De intellectu huius §. adde no. per Bar. in l. ſi conſtante. §. j̄ s̄. ſo. ma. & ibi indiſtinctè tenet, ꝙ conditio, quæ oīo eſt extitura, ita demū impedit natiuitatē obligationis, ſi eſt incerta an, & qn̄: ſecus ſi eſt certa an, & incerta, qn̄. Hic eſt bonus tex. vltra quem adde bonum tex, in l. Iulianus verum debitorem, ver. ſimilem, & ibi no. gl. in ver. ſolutionis. in fi. de cond. ind. Bene facit tex. in l. niſi finita. de tute. & ra. diſt. in prin. vbi licet certum ſit tutela finiri morte, vel pubertate, tn̄ nõ oritur actio, niſi finita ea tutela, vt ibi, & plene per Bar. in l. ita ſtipulatus. in 2. q. s̄ de verb. obl. Et ad prædicta adde Bar. in l. centeſimis. e. ti. & vide Bar. in l. hæres meus. de min.

1 *Quando primò ſtipulor iter, ſecundò actum, an nouatio præſumatur.*

§. Qui actum

Si Scda ſtipl'o continet minus, nõ pſumit̄ nouatio: ſecus ſi ꝯtineat plus. h. d. ¶ Quæro, qd eſt hoc dictū, qn̄ ſcdò ſtipulor minus, nihil agitur? Dn̄t qdā ꝙ nõ fit nouatio, ēt ſi eſt hoc actum. hoc eſt falſum. l. qui vſumfructum. s̄. de ver. obl. Alij dn̄t ꝙ ſequēs ſtipl'o nullum habet ꝯmodū. Tu dic, nihil agitur: qa nouatio nõ pſumit̄. & ita debemus intelli-
1 gere, cū ſumus in mā nouationis. ¶ † Quæro, qn̄ ſtipulor primò iter, ſcdò actū, an nouatio pſumat̄? gl. dt, ꝙ nõ: qa aliud eſt quod in ſecunda ſtipl'one deducitur. vr̄ ꝙ ĩmo ſit nouatio, vt probat̄ in l. q vſumfructum. s̄. de ver. obl. ſm verū, & cõem intellectum, & ita dēt intelligi hic, vt faciat ad ti. Non obſt. quod hic dr̄, ꝙ ſtipulatur aliud, quia intelligo ꝙ ſtipulatur aliud, ſcilicet plus.

CONCORDANTIA.

☞ ¶ Qui actū. Pro ꝯcordia aduerte, quod Bar. vr̄ velle in l. ſingularia. ff. ſi cer. pe. ꝙ in ſtipl'one incontinenti, vel ex interuallo cõtinēte tãtūdē, q̄tū primæua obl'o, olim pſumebat̄ nouatio. Contrariū tenere vr̄ expſſe in hoc §. fi. in l. ſi pupillus. & l. qui bis idē. in l. ſcire in l. qui vſumfructum. ff. d ver. obl. & in l. pe. ff. de præt. ſtip. Sol. ē apertiſſima ex ſuis diſt. in dictis legib. & multiplex eſſe pt, vt intelligatur in d. l. ſingularia, & in aliis pluribus locis, vbi dixit præſumi nauationē, intellige, qn̄ aliquid plus ꝯtinebat̄ vtilitatis. Vel aliter intellige, ſ. ope exceptionis. vt in d. l. pe. dixit Bart. plures ſolu. dat ipſe Barto. vide per eum in dictis ſuis diſtinct.

LEX X.

Cui recte

Op. gl. de l. ſeruus. j̄. e. & l. nõ iõ. Sol. dicit gl. hic dr̄ ꝙ fallit in adiectis. Fallit ēt in qbuſdā aliis. Rogevero, vt iſta ꝯria ſoluat, addit ad regulam, cui recte ſoluitur. ſ. vt ſibi indebitū, tunc iſta regula n̄ ꝯprehēdit alios caſus enumeratos ĩ gl. Et verū dt Rog. tn̄ formando ſic regulā, exceptio nõ bene adaptatur ad regulā. Item in quibuſdam caſibus, ille, cui pōt ſolui nomine alieno, pōt nouare, vt in tutore, in curatore, & procuratore habente mandatum cum libera. j̄. eo. l. nouare. & l. fi. j̄. e.

LEX XI.

1 *Hæc lex hodie non corrigitur per l. fi. C. de noua.*
2 *Delegatio quo ad delegantem, & delegatum, fit nuda ſcriptura, ſed quo ad delegantem, & cum cui fit delegatio per ſtipulationem.*
3 *Delegatio qualiter dicatur fieri litis conteſtatione.*
4 *Quæ actio detur contra delegatum per litis conteſtationem.*
5 *Litis conteſtatione facta contra delegatum ſuper inſtantia facta contra debitorem, fiet contra eum condemnatio, & ibi ponitur practica.*

a ## Delegare.

a Dr̄ hic, delegare, eſt vice ſua alium reū dare cre-
1 ditori. An hæc lex † ſit hodie correcta per l. fi. C. de noua.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Delegare. Licet iſta opi. cõiter teneatur per Doc. in l. ſingularia ꝙ d. l. fi. non hēat locum in delegatione. ff. ſi cer. pet. & eā tenuit Bal. in l. pecuniam quam. eo. ti. & Im. in l. pe. j̄. de præt. ſtip. contrariū tamen tenuit Ro. in d. l. ſingularia. Pro quo facit: quia appellatione nouatiõis venit nouatio in ſpecie, & delegatio, vt eſt gl. in rub. s̄. eo. & tenuit Cy. in rub. s̄. e. Sed nunc ſic habeo, quod bonum eſt arg in correctoriis de ſtricta ſignificatione ad latā. Gl. eſt in cle. j. ver. eligatur. de elec. cū ergo ibi dicat in d. l. fi. ꝙ hodie non præſumitur nouatio in ſpecie ſumpta, niſi expreſſe agatur, ergo etiam dēt extendi ad nouationem in gn̄e ſumptam per ſuperiora, & ſic ad delegationē, quæ ſub ea continetur, & ſic ēt habebit locum d. l. fi in delegatione. vide Ale. conſ. 10. in 2. vol. & Barba. 14. vol. j. & 36. eo. volu. & Are. conſi. 3. ad fi.

a de noua.& Inst.qb.mo.tol.obl.§.pterea. Certe ñ vr̃: a qa illa lex ñ
facit mētionē, nisi de noua.ñ de deleg. Et si tu dicis, immo facit ibi
mētionē de deleg.dū corrigit iura antiqua, q̃ dicebāt, φ interuē-
tu nouæ psonæ noua nascit obl'o,& inducebat nouatio, φ ad de
legationē pprie videbat referri. Dico, φ ñ obstat, cū noua perso-
na possit īteruenire absq; iussu,& delega.debitoris: sed si debitor
delegat reum, vl dat aliū ex pmissorē, forte nouatio īducit. ñ po
2 no hoc pstanti. ¶†Venio ad fm passum, dr̃ hic, φ fit deleg. per
stipl'onē,& p lit.ɔt.ɔ̃ j̃.e.l.delegare. So. In deleg.ē duplex act⁹, vn⁹
ē inter delegātē,& delegatum debitorē,& iste talis actus fit nuda
b scriptura,& sīlib.modis, b vt j̃.e.l.delegare. Quidā est actus q fit
inter delegantē & eum, cui fit delegatio,& iste actus solum fit p
stipl'onē,& li.ɔt. Cōtra, qa solum stipl'one fit, l.j.C.e. Sol. subaudi
3 ibi, vel ɔtestatiōe. ¶†Quærit gl. qualr̃ fiat ista delegatio p ɔtesta-
tionē? Rñ. qñ alius suscipit iudiciū, pme aīo nouādi, tūc ego li-
beror,& ille īcipit teneri. Vel ponam⁹ alio mō, dicit gl. φ ego ce-
do tibi actionē ɔ̃ debitorē meū,& tu lit.ɔt.es cum eo, ipse incipit
teneri tibi,& liberat à me. exēplum istud nō est bonū: qa magis ē
4 exēplum cessionis, q̃ deleg. vñ tene primum. ¶†Sed qro, q̃ actio
dabit ɔ̃ debitorē sic delegatum p ɔtestōnē? Dicit gl. φ dat illa vti-
lis, q̃ ɔ̃ debitorē dabatur directa. Istā gl. tenēt Dy. Ia. de Are. & Cy.
5 in l.j.C. de iud.& nō allegāt aliud, nisi istā gl. ¶†Quæro, fcā ɔte-
statione, vtrum procedat sup eadē instātia ɔ̃ debitorē? Rñ. Vr̃ φ
nō: qa tpe dati libelli, ista actio nō ɔpetebat, sed incipit ɔpetere in
ipsa lit.ɔt. ergo,&c. l.nō pt.s̃.de iud. ɔrium dico, φ ex eadē instan-
tia seqtur ɔdēnatio,& procedit iudicium lī mō: qa oēs actus for
mabuntur ɔ̃ illum debitorē sic delegatum, & suscipiētē iudiciū
defensorio nomine rei principalis, seu tanquam ɔ̃ defensorē ani
mo nouādi rei principalis, Probat in l. liberto.§.fi.s̃.de nego.gest.
Ita debet intelligi l.soluēdo.eo.tit.& j̃.tit.j.l.solutionem.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Non videtur. No. pro eo φ dicit Bar. in l. singularia.s̃.si cer.pet.de cā
psore. qa istud facit cōtra, Et ita tenēt alij doc. in d.l.q. vsumfructū.s̃.de ver.
obl. Et pro ista parte audio, φ Bar. consuluit, videlicet φ nunquā fit nouatio
primæ obl'onis necessariò in piudiciū creditoris, sed tunc demū cū sua in-
terest, per tex.no. in l.cū duobus.§.idē rñdit.s̃.pro socio.& quod ibi Bart &
Bal. in l. cōmissoriæ.C.de pac.inter emp.& vēd.& in l.j.C.de his q pœnæ no.
& quod ipse no. in l.si qñ. in fi.C.de inof.test.& in l.j.de pub.iud. vide Bart. in
l.j.§.j.de præt.stip.& in d.l.singularia.habet, an ius excipiēdi possit nouari,
& ad Bar. hic vide gl. in l.2.C.e.& Bal. in l.pecuniā.s̃.si cer.pe.& expresse gl.
in l.3.in gl.ibi.C.eo.adde pulchre Bal.consi.219.3.lib.& consi.237.eo.lib.

b Poma. ¶Similibus modis. Vide Ale.consi.75.alias 95.vol.3.vbi videtur tene-
re quòd ad hoc, vt dicatur delegatio, requiritur quòd debitor, qui delegat,
promittat per stipulationē ei, cui fit delegatio, aliàs dicetur simplex cessio,
& consi.seq.vbi dicit, quòd delegatus aliàs non liberaretur.

LEX XII.

1 *Remittere exceptionem, est donare.*

Procurator non potest exceptionem peremptoriam remittere, nisi sit dictum in instrumento.

2 *Delegatus quando præsumatur scire exceptionem sibi competere.*

Ignorantia in facto proprio præsumitur, quando factum est multum de longinquo, vel valde intricatum.

Si quis delegauerit. Ista ē bona lex. Delegat⁹ sciēs
sibi exceptionē ɔpetere, eam
vr̃ remittere. Ignorās non pōt excipere ɔ̃ eum, cui fcā est delega
a tio, sed ɔ̃ delegantē sibi succurrit. h.d. ¶No.tex.ibi, a sīlis ei vide
1 bit q donat: qm̃ remittere exceptionē vr̃,&c.& sic no.† φ remit
tere exceptionem est donare, quod tene menti. Vnde aduerte in
instr̃is procurationis & in instr̃is factis à pcuratoribus, in quib.
renunciauit tali & tali except. Nā vr̃ φ nō possint remittere: qa re
nunciare exceptioni perēptoriæ est donare, nisi hr̃ent mandatū
ad renunciandum. ¶Op. de l. Iulianus.s̃.de doli exce. So. hic loqt
qñ delegatio est facta vero creditori, ibi qñ est facta creditori pu
2 tatiuo, vel aīo nouandi. ¶†Quærit gl. quid in dubio, si nō est cer
tum, vtrum sciuerit, vel ignorauerit. Gl. rñdit solenniter, Aut ex-
ceptio ɔpetebat ex facto suo,& psumit scire Aut ex facto alieno,
b & psumitur ignorare, b qd̃ tene menti. Sil'e not. in l.si res. de leg.
j. Primum dictum, φ ex facto suo psumitur scire, intellige, nisi fa-
c ctum suum esset multum longinquum. c l.peregre. in princ. s̃.de
acq.pos.& no.p Dy. in c.psumitur ignorātia, ex.de reg.iu.li.6. Itē
intellige, nisi factum esset valde intricatum, ita φ memoriæ de fa
cili retineri non potest. l.emptor.§.Lucius.s̃.d pac.& l.cum fidei-
commissum.s̃.de confes.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Nota tex.ibi. Remittere exceptionē peremptoriam, est donatio, iō p
curator eā remittere nō potest, quòd intelligit Bar. in l.fi.s̃.quæ in frau. cre.
& Inn. in c.cū olim.de of.del. Et ideo non pt procurator instrumento renun
ciare exceptioni peremptoriæ, quòd tamē intellige, vt singulariter per Bar.
in d.l.fi.& Bal. in l.pactum curatoris.C.de pac.

b Alex. ¶Et psumitur ignorare. Limita vt per Barto. in l.tutor.C.de peri.tu.&
in l.qui fundum.§.seruus meus.s̃.de vsucap.pro emp.

c Alex. ¶Longinquū. Intellige si certat de damno vitando, secus si de lucro cā
ptādo. Ita dicit Bar.& ibi vide post eū aliqd in materia in l qui fundū.§.ser-
uus.s̃.pro emptore. Adde Bar. in l.Celsus.de vsuc.& in l.nō fatetur de con-
fes.& Bal. in l.j.C.de cōfes.vbi sing.limitat. Sed in cōtrariū contra primā li-
mitationē facit l.magnā.C.de cōtrah.& cōmit.stip.& quod no.bal. in l.cum
rem alienam.C.de leg.& vide Ang. in d.l.qui fundum.in §.seruus.
¶Et ad primā limitationē vide Alex. in cōs.134.ver.& potissimè.vers.& hæc
opi. in 3.vo.& ibi, φ tps 10.ann. dr̃ longinquū,& vide Soc. in cōs.260. ver.5.ad
probationes. vbi quod ex multitudine negotiorum post mensem psumitur.

LEX XIIII.

1 *Mora commissa in præcedenti stipulatione, purgatur per secundam factam animo nouandi, si res fuit præsens, remissiuè.*

2 *Fiscus habetur loco hæredis in obligatione iam contracta, secus in contrahenda, quamquam ex causa de præterito.*

3 *Deportatus qñ obligetur ciuiliter, & naturaliter, vbi φ nō in obligatiōib. de nouo perficiēdis, in cōtrahēdis naturaliter, & in cōtractis pdeiussor liberatur.*

4 *Condō existens trahitur retro ad tps stipulationis contractæ, si tempore existētis conditionis reperiretur extremū habile ad obligationem contrahendā.*

Quoties. Ista est multū solēnis lex,& diuidit in duas par-
tes. ¶Primo, qñ stipl'o ɔdōnalis īterponit ad no
uandā purā. Scđo, qñ stipl'o pura īterponit ad nouādā ɔdōnalē.
Scđa ibi, sed si qd.& hr̃ hoc d̃t, Stipl'o ɔdōnalis nouat puram in
ɔdōnis euētū: sed statī morā pcedētis obl'onis purgat. Itē stipl'o
pura nouat ɔdōnalē in ɔdōnis euētū, si tūc existat psona, in quā
obl'o cadat. h.d. in sūma tex. ibi, egisse videat: qa p eam recessū vr̃
à ɔdōnali obl'one, sm̃ mētē ɔhētiū.& hēs idē qd̃ hac lege, in l.pe-
cuniā.s̃.si cer.pet. ¶Ad ver. vñ Marcell⁹. Op. fortiter de l.eū q ita.
§.fi.s̃.de ver.ob. vbi p stipl'ōnē ɔdōnalē nō tollit mora pcedens.
1 Solue vt ibi dixi,& dicā in pximo ɔrio. ¶†Itē op. de l.si rē.j̃.eo.
Gl. d̃t, φ ibi fuit expsse actū, vt mora nō purgaret. Istud ē diuina-
re, vel ibi loqt, qñ reo absente fuit fcā stipl'o scđ aīo nouādi,&
hic reo pn̄te.& ista est vera,& notabilis sol.& istā tenui in l.eū q
ita.§.fi.s̃.de ver.ob.& eā tenet Iac. de Raue.& oēs Moderni. Iȝ Ia.
de Ra. in l.cū q ita.§.fi. istā sol. sibi appropriet,& pbat ita so. in l.
a q decē.§.idē rñsum est.s̃.de sol. ¶Venio ad scđam a partē:& vr̃, φ
licèt psona sit deportata, φ nouet obl'o. Nā fiscus est hrs: ideo est
psona q̃ pt obligari. l.nouatio.j̃.e. Sol. Dn̄t qdā, hic loqt qñ post
deportationē bona ñ erāt adhuc à fisco agnita,& sic nōdū erat
hr̃s. hoc nō placet: qa idē ē hr̃ditatē iacere, vel aditā eē, d.l.noua-
tio. Vel alr̃,& istā tenet Dy. aliud ē, quē esse mortuū nālr̃: aliud,
quē esse d̃portatū. Et si dicis, fisc⁹ hr̃ loco hr̃dis, dico φ ñ ē verū
p oīa. Ita habuistis no.s̃.tit.j.l.iter eos.§.fi. q gl. pbat p hāclegē. vt
2 ibi dixi. ¶†Ex quo no. qd̃ in obl'one iā ɔ̃cta fisc⁹ hr̃ b loco hr̃dis,
b sed in obl'one ɔhenda, quāq; ex causa de pterito, nō hr̃ loco hæ
3 redis, vt hic. ¶†Vlterius quæro; dr̃ hic, φ deportatus non est per
sona, quæ obligatur, qro an deportatus obliget nālr̃,& ciuili-
ter? Gl. hic dicit, φ non obligatur ciuiliter, sed naturaliter sic hoc
non

ADDITIONES.

a Alex. ¶Venio ad secundam. Et de intētione huius tex. in parte disputat late
Bal. in l.j.de execu.rei iud.& in l.fi.in 7.q.C.de contrah.emp.

b Alex. ¶Fiscus hr̃ Et hoc sequit hic Ang.& Imo & Pau.de Ca. sed Rom. in l.si
marito. in prin.s̃.so.ma. tenet contrariū per illum tex. Pro quo facit, quia fi-
scus subit onera legatorū, seu fideicom. sub cōdōne relictorum, l. Statius.§.
fi.j̃.de iu.fis. Item non vr̃ posse reddi bona dr̃iæ rō, quare potius ad eum trā
seant actiones actiuæ, quā passiuæ, vt statim dicam. iō Bal. tenet. in l.fi. C.de
cōtrah.emp. φ obligationes oēs actiuæ,& passiuæ, trāseant in fiscū.& ibi ad
hūc tex. rñdet, vt ēt rñdet in d.l.si marito.& pue ibi rñdet Bar.& gl. in ver. cō
dōne, in sol. quā approbat hic ēt Ray. Nec ob.d.l.nouatio, per quam Bar.s̃.re
prehendit dictam so.gl. qa ibi loqtur in hr̃ditate iacente, hic in bonis iacen
tib. inter q̃ est dr̃ia, arg. eorū,& no Bart. in rub.s̃.de acq.hr̃. Itē adde ad Bart.
hic Bal. in l.si cōstante.§.fi.s̃.so.ma.& in l.tutoris.C.ad leg. Iul. de vi.& vide
bar. in cōsi.166. inc. Calamanus.& ibi no. hunc tex. in l.pe.C.de exce.rei iu.&
vide quod per istū tex. dicit bar. in d.l.si qs arbitratu.§.fi.cū cōcord.s̃.d ver.
ob. Itē adde gl.no. in l.non ad ea.s̃.de cōd.& dem. q̃ vult, quòd obligationes
condōnales non transeant in fiscū. quam sequitur ibi bart. qui dicit illud ibi
verum intelligi in iurib. prouenientib. ex vltima volūtate: secus in iurib. cō-
dōnalib. ex cōtractu, per l.inter socerū.§.fi.s̃.de pac.dot. alleg. per Bar.d.l.fi.
C.de cōtrah.emp.& in l.j.C.de pac.conuen. licet Ang.& Imo. hic contrariū
teneant,& illam gl.d.l.nō ad eā, reputant singularē in l.ēt.C.ad l.Fal. Et qd si
fiscus accipit bona tanquā vacantia, vide q̃ dixi post Bal. in l.3.§ cum ex ca j̃.
de iu.fisc. Et adde φ ad eum nō transeunt, nisi q̃ ad hr̃dē extraneum transeūt
sm̃ gl. in l.j. vbi doc. maxime bar.C.de ope.lib. Item non habetur ius accrescen
di, vt habet verus hr̃s fisci. bald. in l.j.in 4.q.C. quādo non petent.par.& vide
per bal. in l.iubemus.§.j.C.ad Treb.& in rep.c.si pater.de testam.in 6.& iura
naturalia transeunt in fiscum, hoc est, obligationes naturales, secundū bal.
in l.tam mandatori.C.de non.pec. dixi in d.l.si marito. Item an in fiscum
transeant bona futura. i. q̃sita post publicationem, vide bar. in l.j.j̃.de bo.dā.
& dixi in l.3.§.pe.s̃.quod quisq; iur. vbi bal.& Ang. Et nō quod quicquid p
hibitum est in aliquem transferri, id in eum non pōt per confiscationem trā
sire, vt dixi in l.si finita.§.fi de vectigalib.s̃.de dā.infec.& ibi dixi, pbando φ
secus esset, si quis prohiberetur vendere illud alicui, quia illud bene in eum
ex confiscatione transiret. Item nunquid commoditates concessæ alicui ad
tempus, transeant ad fiscum ex publicatione, vt dixi in d.§.si de vectigalib.
Itē adde quòd fiscus, qui succedit in locū filij banniti, nō pōt dicere testm̃
patris sui nullū, in quo pterierit ipsum pr̃, vt no. voluit bald. in l.si qua pœna
s̃.de his, qui sunt sui vel alie.iur. quod dictum non puto verum, vt dixi in d.
§.si de vectigalib. ¶Adde an in fiscū trāseāt bona acquisita post cōfiscationē
Abb.consi.91.2.li. Et an in legitima filij banniti fiscus mortuo pr̃e, vel matre
hēat ius,& an monasteriū,& fiscus æquiparent. vide Pau. de Cast. consil.32.

nõ est verũ in casu nr̃æ legis, q̃a si obligaret̃ nal'r, prima obl'o nouaret̃, vt s. eo. l. j. qđ est ɔ̃ istũ tex. dico ergo, ꝙ in casu nr̃æ legis
a non obligat̃ ciuiliter, vel nal'r. Et ideo aduerte tria. a Nã q̃dã sunt obl'ones de p̄terito ɔ̃ctæ, & ab illis p deportõnẽ ẽt liberat̃ deportatus a ciuili & nãli, & trãsfundit̃ in fiscũ, vt s. tit. j. l. si debitori deportato. Quædã sunt obl'ones de nouo ɔ̃hẽdæ, & in illis obligat̃ deportatus nal'r. l. q̃dã. j. de pœnis. q̃m retinet ea q̃ iurisgẽtiũ sũt, vt ibi. Quædã sunt obl'ones de nouo p̄ficiẽdæ, tñ ex cã đ p̄terito
4 & ĩ illis nullo mõ obligat̃, vt hic. ¶† Vltĩo not. istã legẽ b ꝙ licet
b existẽs ɔđõ trahat̃ retro ad tp̃s stipl'onis ɔ̃ctę. l. potior. & l. qui bal
c neum. s. qui po. in pig. ha. tñ hoc est verũ, c si tp̃e existentis ɔđõnis reperiretur extremum habile ad obl'onẽ ɔ̃hendã: secus si reperiretur inhabile, vel ex parte rei, vt hic 2. respon. vel ex parte p̄sonæ, vt hac lege, vlt. responso. Tene menti perpetuo.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Aduerte tria. Quid si fiscus accipiat bona tãquam vacantia, an teneatur legatariis, vide in l. 3. §. cum ex causa. j. de iure fisc. & quæ ibi dixi.

b ¶ Alex. ¶ No. istam l. Et hic dixit Bart. se in facto consuluisse. de qua in l. postquam. in prin. s. vt leg. no. caue.

c Alex. ¶ Tamen hoc est verum. No. limitationem ad d. l. potior. & ad l. qui balneum. bene facit ad hoc quod no. in l. sub conditione. j. tit. proxi. in q. j. de cõfirmatione donationis.

LEX XV.

Si creditor. Non intelligitur pœna repetita in stipulatione nouante. h. d.

LEX XVII.

Delegare. Opp. s. eo. l. delegare. Solue vt ibi.

LEX XVIII.

Nonatione. In stipulatione nouante nõ intelligitur repetitum pignus, vel vsura. h. d.

LEX XIX.

1 *Exceptio, quæ obstat deleganti, non obstat ei, cui facta est delgatio. & nu. 13.*
2 *Mulier Velleiano de iure renunciare nõ põt licẽt consuetudo seruet cõtrarium.*
3 *Minor non potest renunciare beneficio restitutionis.*
4 *Contrahens post 15. ann. intra illud quadriennium intra quod potest restitutionẽ petere non restituitur.*
5 *Curiosus de negotiis alienis quis esse non dẽt & quomodo hoc intelligatur nu. 7.*
6 *Exceptio doli videtur remissa per eum qui secundo promittit.*
8 *Mutuans procuratori constituto ad accipiendũ pecuniam mutuo, & ad cõuertendum in aliquam causam, quando debeat esse solicitus vt conuertatur.*
9 *Exceptio, quæ obstat deleganti, an obstet ei, cui facta est delgatio, quando aliquis est delegatus creditori putatiuo.*
10 *Delegatio, quando est facta vero creditori, an exceptio que obstat deleganti obstet ei, cui facta est delegatio.*
11 *Exceptio cõpensationis, quæ obstaret delegãti, q̃n obstet ei, cui fcã est delegatio.*
12 *Exceptio excõicationis, vel banni, quæ obstat cedenti, quãdo obstet cessionario.*

Doli mali. Ista ẽ notabilis lex, & p̄funda, & br̃ h. d. Excep-
a tio, q̃ obstat đlegãti, ñ obstat ei, a cui facta ẽ đle
1 gatio, nisi ɔ̃ eũ eadẽ rõ ɔcẽdẽdæ exceptionis subsistat. h. d. ¶† No. ibi tex. diuersũ ẽ, si iã excesserit, &c. q̃a ñ hẽs alibi ita exp̄ssũ. Ex hac lege. no. ꝙ exceptio, q̃ obstat đlegãti, ñ obstat ei, cui fcã ẽ đlegatio.
2 Scđo no. † ver. diuersũ. b p quẽ dicũt doc. Vltra. ꝙ mulier ñ p̄t r̃nũ
b ciar̃ bñficio Velleiani. Nã eodẽ mõ, q̃ đcipit̃ itercedẽdo, eodẽ mõ đcipit̃ renunciãdo, l; gl. dicat ɔ̃, & ɔ̃suetudo se hẽt ita. Sđ credo ꝙ Vltram. dñt verũ đ iur̃, p hãc legẽ, đ q̃ p Cy. C de epis. & cle. si q̃s ĩ
3 ɔ̃scribẽdo, & in l. vlt. ad Velle. Tertio no. † ver. ideq̃;. ꝙ minor non p̄t renunciare bñficio restõnis: q̃a ĩ renunciatione eodẽ mõ decipit̃. De quo est gl. in l. si intra. C. de in int. rest. & l. si iudex circunue
4 to. s. de minor. Quarto no. ver. diuersum est si iã. † ꝙ in his, q̃ q̃s ɔ̃hit post 25. an. intra illud quadriennium, intra qđ p̄t petere restitutionẽ, tñ non restituitur. Ita hẽs hic. Fallit in casu, quẽ hẽs. C. de
5 repu. hær. l. fi. † Vltimo no. ꝙ q̃s non dẽt esse curiosus de neg. alie. ¶ Op. de l. apud Celsum. §. pe. s. de do. exce. So. aliud ẽ in exceptione metus, vt ibi: quia est scripta in rem aliud in exceptione doli, q̃
6 ẽ in p̄sonã, vt hic s̃m Az. † quẽ gl. reprehendit: q̃a ẽt exceptionem metus q̃s vr̃ remittere p̄mittẽs scđo, vt C. quod met. cau. l. 2. & vt s. e. l. si q̃s delegauerit. Ista reprehensio glo. est verissima, nam ille, cui facta est delegatio, non agit ex prima obl'one cõtracta per metum, sed agit ex scđa interposita sponte. Item op. de l. sed Iulianus §. non solum. s. ad Mac. So. vt ibi. Vlterius op. de l. quamuis. §. si mulier. s. ad Velle. So. ibi loquit̃ secundum opi. Marcelli, q̃ nõ appro-
c bat. Item op. cad fi. huius legis, † & vr̃ ꝙ q̃s dẽat esse curiosus đ p̄
7 sona eius, cũ quo ɔ̃hit. l. 3. §. pe. s. de in rẽ verso. & l. q̃ cum alio. j. de reg. iu. Glo dicit, ibi in mutuando, hic al'r ɔ̃hẽdo, nil est dictũ vel dic, ibi aliũ volebat obligare ex alterius ɔ̃ctu, hic secus. Ista ẽ optima, si bene intelligat̃. Nã in p̄iudiciũ ipsius, cũ quo ɔ̃ho, non debeo esse solicitus, & curiosus qd ipse egerit. Sed si ex illo actu volo alium mihi obligari, vel alteri p̄iudicare, tũc dẽo esse curiosus, vt l. ɔ̃ria: & hoc mõ dẽt intelligi illud, qđ dr̃, ꝙ imputat̃ ei, qui
d nimis fuit credulus, vt s. de eo p quem factam est. l. j. §. dolum. Et
8 per hoc † induco tibi ad q̃st. đ aliq̃s est p̄curator ad excipiẽdũ pecuniã mutuo, & eã ɔuertendã in emptionẽ instrumẽti, vl' in fabricã talis domus, procurator venit ad me, & accepit pecuniam mutuo, vtrũ debeo esse solicitus, ꝙ illa pecunia ɔuertat̃ in illã cãm? Rñ. si hẽt sp̄ale mãdatum ad recipiẽdum pecuniã mutuo, ob hãc cãm sufficit procuratorẽ asserere. l. j. §. nõ ãt. s. de exerci. Secus si nõ hẽat sp̄ale mãdatũ. l. fi. e. ti. & Azo tenet in sum. illius ti. & Inn. in c. fi. ex. de fideiuss. Vlt. ad plenã declarationẽ huius materię Dy. posuit hic vnã summariã distin. satis plenã, q̃ tñ in aliq̃b. deficit,
9 iõ examinemus eã p q̃õ. Primo † q̃rit̃, qđ aliq̃s est delegatus creditori putatiuo, vtrũ exceptio, q̃ obstat delegãti, obstet ei, cui fcã est delegatio? Dy. dicit ĩdistinctè qđ sic, vt s. de do exce. l. Iulianus j. rñ. & de do. l. 2. §. itẽ si ei. Mihi vr̃ sic dicẽdum. Aut exceptio quæ obstat đlegãti, erat talis, ex qua soluti p errorẽ daret̃ repetitio, & verum dicit Dy. p dictas leges. aut nõ daret̃ repetitio: vt q̃a exceptio erat odiosa, & tunc nõ ob. exceptio ei, cui facta ẽ delegatio, sed ei soluit̃, & ab eo delegãs repetet, nisi aliud obstet sibi, sicut si sciẽter p̄misisset, vt s. de ɔđ. ob cau. l. q̃ se debere. ver. sed si cũ sci-
10 ret. ¶† Scđo q̃ro, qđ si delegatio est fcã creditori vero? Dy distinguit, aut delegat⁹ sciebat sibi ɔpetere exceptionẽ, & vr̃ eã remittere, & nõ p̄t eã opponere, vt s. e. l. si q̃s delegauerit, in pri. aut ignorabat, & tunc aut fit delegatio ex cã lucratiua, aut onerosa. Si lucratiua, tunc aut exceptio quæ ei competebat, erat in personam delegantis, & delegati, & nõ obstat ei, cui fcã est delegatio, quia non egredit̃ personã, vt s. de do. l. q̃ id qđ. §. si cũ primus. Ita dicit Dy. Sed hoc debet intelligi, ꝙ delegatus p̄misit expressa certa q̃titate. si vero promisit simpl'r illud, qđ dẽt, tunc secus, vt no. s. sol. mat. l. si prior. & de re iu. l. Nesennius. in prin. Prosequitur Dy. aut exceptio erat in rem ex parte opponentis, aut in personã, ex parte illius, cui opponitur, vt exceptio doli, vt s. de do. except. l. 2. §. j. vel in rem ex parte vtriusque, vt exceptio, quod met. cau. vt l. apud Celsum. §. pe. s. de excep. & tunc obstat exceptio ei, cui facta est delegatio, vt s. de do. excep. l. Iulianus. j. respon. & de don. l. 2. §. item si ei. 2. rñ. Ita dicit Dy. ꝙ intellige, q̃n p̄misit ignoranter tali errore, & tutus tali exceptione, ex qua ipsi deleganti solutũ posset repeti, & promissum condici. l. 3. §. j & ibi no. s. de const. pecu. Prosequit̃ Dy. Aut fit ex cã nõ lucratiua, & tunc aut subest eadẽ cã ɔcedendæ exceptionis ɔ̃ eum, cui fcã ẽ delegatio, q̃ suberat ɔ̃ delegantẽ, & obstat exceptio ei, cui fcã est delegatio: vt hac l. ver. diuersum. & ver. ideq̃;. vt s. ad Velle. l. quãuis. § si mulier. s̃m opi. Io. quæ ibi approbat̃ in gl. Ita dicit Dy. Sed aduerte hic: quia ista exceptio, quæ obstat ei, cui fcã est delegatio, nõ est eadem numero cũ ea, q̃ obstabat delegãti. Est. n. noua exceptio, q̃ de nouo tp̃e secundæ p̄missionis orit̃, licet sit eadẽ gñe. Prosequitur Dyn. aut non subest eadem cã concedendæ exceptionis, & tũc aut res est reditura ad delegantẽ dolosum, & tunc obstat exceptio ei, cui facta est delegatio. l. apud Celsum. §. apud Iulianũ. & l. pure §. si eum qui. 2. rñ. s. de do. exce. ibi, nisi iam diuerterit. Ita dicit Dy. qđ itellige, si p̄misit tali errore, ex quo si p̄misisset ipsi deleganti, ɔpeteret ɔdictio, vt dictũ est. Prosequitur Dy. aut nõ est reditura ad delegãtẽ, & nõ obstat exceptio, vt s. de do. except. l. apud Celsum. §. sed & si mulier. & §. de autoris. & §. si cũ legitima. & j. eo. l. pe. & s. eo. l. si q̃s delegauerit. & hac l. & de cõdi. ob cau. l. si donaturus. & hoc in exceptionib. personæ cohærentib. in exceptionibus vero rei cohærentib. vr̃ dđm ꝙ debeant obstare ẽt habenti titulum nõ lucratiuũ, vt in l. in hoc iudiciũ. §. si inter socios. s. cõi diui. & l. idemq̃;. §. fi. s. p̄ soc. & l. si superatus. § p iniuriã. de pig. & in l. si de excep. rei ven. & de excep. l. exceptiones. & de regu. iur. l. inuitus. §. pe. Ita dicit Dy. Ista determinatio nõ ẽ vera in delegatione: quia ɔ̃ hanc l. ibi, ideq̃;. est in cæteris simil'ib. & ibi p gl. & apparet ex his, q̃ s. dicta sũt de exceptione qđ met. cau. & leges allegatę per Dyn. nõ loquuntur in delegatione, sed in cessione. Rõ dr̃iæ patet ex his, q̃ dixi in primo ɔ̃rio, & sic indistinctè dixi eis hoc casu exceptionẽ nõ obstare. Proseq̃t̃ Dy. Si vero est dubiũ, vtrũ sciuerit, vel ignorauerit. Dicit gl. ꝙ si exceptio ei cõpetat ex sua persona, præsumitur scire: q̃a in fcõ suo nõ est tolerabilis ignorãtia, vt s. ad Velle. l. quãquã. Si ex persona alterius, p̄sumit̃ ignorare: quia ĩ alieno fcõ, &c. j. de reg. iur. l. q̃ in alterius. & p̄ suo. l. fi. & no. s. eo. l. si q̃s delegauerit. Dy. Sed hoc intellige, vt dixi ĩ d. l. si q̃s delegauerit

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Obstat ei, Et quando exceptio actoris noceat successori quo ad agẽdum, vide gl. no. & ibi Bal. in l. vitia. C. de acq. poss.

b Alex. ¶ No. ver. diuersum. An mulier possit renunciare beneficio Velleiani. & minor restitutionis, de hoc vltra no. hic, no. in c. si diligenti. in gl. de foro cõpe. Adde ꝙ per istũ tex. dicit no. Bar. in l. fi. §. pe de cõd. indeb. & vide ad materiam Io. An. in Spe. de rest. in int. §. qualiter. ver, sed nunquid minor. & Io. And. de emp. & vẽd. in c. cũ dilecti. & Bar. in l. cũ minor. j. rem rat. habe. Cõis opi. est, ꝙ possit renunciare Velleiano. Ita Bar. in l. 2. circa fi. s. tit. j. Adde Io. And. in add. ad Spe. in tit. de renun. §. j. ver. cui autem iuri.

c Alex. ¶ Item opp. Ista faciunt ad no. quæstio. de qua. j.

d Alex. ¶ Ad quæstionem. Pro ista quæst. vide text. in l. liberto. s. de neg. gest. & ibi Ang. & Bar. in l. ciuitas. s. si cer. pet. do. Ant. in c. j. depo. Inn. & doc. in cap. quod qu busdam. de fideiuss.

11 uerit. ¶ † Quærit Dy. q̃d in exceptione cõpensationis? R̃nsio patet ex p̃missis. Est.n. exceptio rei cohærens, vt patet in l. si q̃d à fideiuſſore. s̃. de cõpensa. & de exce. l. exceptiones. Dy. Sed illud nõ procedit in delegatione, vt s̃. dixi. ¶ Item qa in exceptione cõpensationis tutus non h̃et repetitionẽ indebiti, nisi ꝓut no. in l. q inuicẽ. s̃. de cõdi. ind. Sed istud ꝓcederet ĩ cessione actionis, de quo p Dy. ex̃ de re. iu. in c. cum quis in ius. li. 6. Cy. C. de cõpẽ. l. eius. dic. vt ibi.

12 ¶ † Quærit Dy. q̃d in exceptione banni, & excõicationis, q̃ potea rat opponi cedenti? R̃nsio patet ex p̃dictis, quia tunc h̃nt originẽ ex delicto cedentis, nec ẽ delictũ circa rẽ, de qua agit̃, in acquisitione commissum, vr̃ distingui, an cessio fiat ex cã lucratiua, vel ñ lucratiua, vt d. §. de autoris, & d. §. si cum lĩma. & d. §. sed & si mulier. & d. §. si quis autem. Ita dicit Dy. in d. c. cum quis in ius. Iac. de Are. tenet, q̃ indistinctè obstet. Sed de hoc est gl. in d. §. si cum legi

13 tima. vt ibi dicam. ¶ Quæro, vtrum † exceptio, q̃ obstat delegãti, obstet ei, cui ẽ f. ã delegatio? Gl. dt q̃ circa hoc est adhibẽda distin. q̃ coll'r ex q̃busdã l. legib. sed Dy. ponit longã distinct. quæ eget aliqua suppletione, sed causa breuitatis omitto, &c.

ADDITIO.

a ¶ Quærit Dy. Et an exceptio, quæ obstet cessionario? vide Bar. in l. & hæredi. §. nos autem. s̃. de pac.

LEX XX.

Nouare possumus.

§. Pupillus. Op. q̃ pupillus possit nouare, vt s̃. e. l. 3. Sol. verum est, si sibi expediat. ¶ Sed tunc op. ergo idẽ erit in pupillo habente tutorem, & tunc tutor ita demũ p̃t nouare si pupillo expediat, & sic inter eos non est dr̃ia. Dicit gl. tutor p̃t nouare, q̃n est dubiũ. vtrum pupillo expediat vel nõ, sed in pupillo oportet q̃ sit certũ, q̃ faciat meliorem cõdõnem suam. Et hanc tenet Dy. Sed Iac. de Are. dicit al'r, & q̃d dr tex. si hoc pupillo expediat, exponit i. expedire putat. & sic faciat bona fide. vt l. cũ plures. §. q̃ bona fide. s̃. de admi. tut. secus si faceret mala fide aĩo nouãdi. l. tutor ad vtilitatẽ. s̃. de admi. tu. & l. si p̃ses. C. de trãsac. s̃m eũ. Et p̃dicta intellige, q̃n ista nouatio interponit̃ sup aliqua obl'one, in qua veniebat aliq̃d, q̃d seruãdo seruari nõ poterat: sed si poterat̃ seruari, nõ posset nouari dicta obl'o, sicut nec res alienari sine decreto. Ita no. p gl. C. si aduer. trãsa. l. j. & 2. Facit C. de p̃d. min. l. si q̃s ad resoluendã. ¶ Quæro, quid si pupillus nouãdo nõ facit cõdõnem suã meliorẽ, nec deteriorẽ? Gl. vr̃ hic velle, q̃ hoc nõ possit facere pupillus, sed tutor. Contrarium no. s̃. eo. l. 3. & illam tenet Dy.

LEX XXI.

1 *Mandatum habens ad solutionem recipiendam, vel mutuum, non potest obligare mandãtem confitendo.*

a Si debitorem. aRõ est, dicit Iaco. de Are. quia hæc sunt

1 inter se diuersa, & sic est ar. q̃ † qui habet mandatũ ad recipiendã sol'onẽ, no h̃et mãdatũ ad confitendã solõnem. q̃d no. licèt. n. ꝓcurator sit cõstitutus ad solõnem recipiẽ-

b dam, nõ credo b q̃ sufficiat sẽ fiteat̃ sibi solutum, vel solutionem

c recepisse. Aliud est. n. recipere, aliud est confiteri recepisse. c Idem in eo, qui habet mandatum ad recipiendũ mutuũ. Nam non sufficit, q̃ confiteatur se mutuum recepisse. Differunt. n. inter se, vt hic & l. 2. in fi. s̃. si cer. pet. & est tex. cum gl. ĩ l. j. §. si mutuam. s̃. si quid in frau. pat. & sic dẽt dicere in instr̃o, quæ dedit, & numerauit in præsentia mei notarij.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si debitorem. Ad hanc legem vide Cy. in l. falsus. j̃. de furt.

b Ale. ¶ Non credo. Adde q̃d idẽ tenet Io. An. in addi. Spe. in ti. de test. §. j. ver. sed pone egi. in fi. Idem tenet d. And. & Abb. in c. si cautio. de fide instr. Idem tenet bar. & bal. in l. 2. §. fi. s̃. si cer. pe. & Bar. in l. non abstulit. C. de noua. Idem tenet Ang. in l. 2. §. fi. C. de quadri. præscr. & Ro. in l. prædia. s̃. de acq. pos. licet cõtrarium teneat Ang. in l. a diuo. §. sed si emptor. s̃. de re iud. quẽ seq̃r Imo. hic, & in d. §. sed si emptor. Fed. tenet Fed. de Sen. in consi. 3. quod incipit, Titius fecit procuratorem. Vide Bald. in d. l. non abstulit. & in l. pecuniæ. C. de sol. Adde quod Pau. de Ca. hic refert Ang. sentire contrarium, & illum sequitur, tamen eius consi. 297. tenet primam opi. bal. consi. 323. 1. lib.

c Poma. ¶ Confiteri recepisse. Vide ab. consi. 4. & Alc. 95. vol. 3. vbi dicit, q̃ talis ẽt non potest renunciare, nec alius, nisi consentiente eo, qui dedit mandatum.

LEX XXIIII.

Nouatio. Quidã dn̄t, q̃ hic est tex. q̃ h̃ditas sustinet personam hæredis, vt ibi, cuius personam hæreditas sustinet. sed nõ dicit hoc hęc lex, quia debes exponere ad h̃dem illius. s. defuncti, cuius. s. defuncti, personam interim: &c.

LEX XXV.

Non ideo. No. q̃ filio, & seruo p̃ot solui illud. q̃d ipsi mutuauerunt, vt hic, & j̃. ti. j. l. q̃d seruus. & de pac. l. si vnus. in prin. & deposi. l. q̃d seruus. sic & in monacho. Nã monacho p̃t solui illud, quod ipse mutuat, vel deponit: non tñ posset nouare, vel alio modo remittere. tex. est hic, quod no. multum.

LEX XXVI.

1 *Minor summa quando videatur promissa in obligatione alternatiua summarum vbi quod semper, nisi in summis caderet affectio.*

Si is cui. Ad istum finẽ op. s̃. eo. l. si Stichũ. §. si decem. & j̃. e. l. à te. Sed r̃n. hic loquitur, q̃n fuit expresse actũ, vt alternatiua ꝓ copulatiua poneret, aliàs secus, vt in s̃riis. §. Scdo op.

1 † fortius, in alternatiua quantitatis minor tñ summa debetur. l. si ita stipulatus fuero decẽ aut quindecim. & l. si stipulatus fuero. s̃. de ver. ob. ergo minor sũma vr̃ nouata. Gl. r̃ndet, & malè. dt. n. minor sũma ẽ ĩ obl̃õne. Verũ ẽ, nisi eligat̃ maior. Videte, ĩ alternatiua sũmarũ, maior sũma nõ inest ĩ obl̃õne, & ẽt si eligat̃, ñ p̃t solui tanq̃ debita, sed ex cã donõnis soluet̃. l. si ita relictum. ĩ fi. de le. 2. & in legib. alleg. ꝓ s̃rio. Q̃d est verũ, q̃n in summis non cadit affectio qa ꝓmissæ sunt simp'r, q̃. n. vr̃ velle q̃d minus est. Sed q̃n p̃p aliq̃ adiectiõnẽ ĩ summis caderet affectio, tũc vtraq; ẽ ĩ obl'one, sicut ĩ specieb. vt hic est casus in lege nr̃a. forte interest mea magis solui re quindecim q̃ dẽt Titius; quã decẽ, q̃ dẽt Seius. Idem si caderet affectio rõne loci, vel p̃sonæ adiectæ, vt ĩ. ti. j. l. q̃ res. §. q̃ stipulatur.

LEX XXVII.

1 *Vsuræ ratione præteriti temporis, quando debeantur.*

2 *Nouari potest quod venit officio iudicis.*

Emptor. Duas lec. ponit gl. in hac l. & vtraque est notabilis. & s̃m primam, h. d. Cursus vsurarũ ex natura actionis, ꝓcedens in stipulatione nouante, ñ intell'r repetitus h. d.

1 ¶ Scd̃m hãc lec. † q̃ro an vsuræ rõne p̃terit tp̃is debeant̃? Gl. q̃ est hic, vr̃ dicere q̃ sic, nõ tãq̃ vsura, sed tanq̃ sors, cũ. n. promitto q̃d Titio debeo ex cã emptionis, ꝓmitto q̃d debebã ꝓ sorte. & vsuris & iõ illæ vsuræ debent̃ vt sors. Istud ꝓbat̃ j̃. e. pup. sal. fo. l. cum pupillus. & l. se. & q̃d ibi no. ¶ Alio mõ legit̃ hæc lex, & b̃r h. d. Vsuræ q̃ debent̃ officio iud. in stipl̃õne nouante, nõ vr̃ deductæ Aduerte ista opin. posset esse vera, si poneremus ista verba nouationis esse cõcepta, q̃cq̃d actione ex vendito te dare, facere oportet, ꝓmitto, sed si poneremus verba cõcepta in rẽ, q̃cq̃d occasione venditionis, vel q̃cq̃d ex vendito dare facere oportet, tũc debentur vsuræ

2 p̃teriti tp̃is tãquam sors. ¶ † Quæro, an id q̃d offi. iud. venit, possit in nouatione deduci? puto q̃ sic, vt j̃. ti. 2. l. & vno. §. j.

LEX XXVIII.

1 *Nouatio non præsumitur, quando secunda stipulatio cõtinet aliud quam prima.*

2 *Aestimatio, quando debetur iure actionis, inspicitur tempus contractæ obligationis: secus si debeatur officio iudicis.*

1 Fundum Cornelianũ. Si scd̃a † stipl'o cõtinet aliud q̃ prĩa nouatio ñ p̃sumit̃. Itẽ q̃n æstimatio dẽt iure actiõis, tp̃s cõtæ oblõnis, q̃n officio iudicis tp̃s petitionis ĩspicit̃. h. d. ¶ Op. de l. si seruũ. §. fi. s̃. de ver. obl. So. B̃n p̃t fieri nouatio, si hoc ẽ actũ, vt ibi, sed ĩ dubio ñ p̃sumit̃ actũ, vt ñ. ¶ Itẽ op. d̃ l. si pupillus. la 2. §. q actũ. s̃. eo. s̃m opi. q̃ tenui, vbi aliud stipulabat̃, & p̃sumit̃ nouatio. So. ibi ñ stipulat̃ aliud oĩo respũ istã-

a tię. sed ẽ idẽ respũ cõmoditatis. ¶ Vlterius op. a ad ver. itaq;. de reg. iu. l. bona fides, & l. locũ. §. cõdenatio. s̃. de tab. exhi. So. vt ibi p gl. &

2 p Dy. in c. bona fides. de reg. iu. li. 6. ¶ Tertiõ op. † ad fi. de l. vinũ. s̃. si cer. pe. & l. in hac. j̃. de tritica. So. hæc lex distinguit oẽs illas; qa aut æstimatio debẽt iure actionis, & obl'onis, & inspicit̃ tp̃s cõtæ oblõnis, vt hic, & l. hominem. s̃. mãd. Aut venit æstimatio officio iudicis, & h̃nt locum distinctiones, quæ in l. s̃ria ponuntur.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vlterius opp. Per Bar. in l. p'anè. §. j. s̃. de leg. j. & in l. 2. §. Mela. de dot. pl.

LEX XXIX.

1 *Nouatio, quæ fiat per litis contestationem.*

2 *Priuilegia primæ actionis, an intelligantur repetita in stipulatione nouante.*

a Aliam. a Per litis cõte. nõ fit deterius ius agentis. Itẽ ĩ stipl̃one nouante intelliguntur repetita priuilegia, quæ fauore agẽtis, vel causæ erãt ĩ prima, nisi aliud sit actũ. h. d. & ista lex est multum no. & no. eam circa fi. & aduertatis. ¶ Op. de l. aliq̃n. §. de pignorib. s̃. ad Vell. gl. signat eã ꝓ s̃rio: sed istud s̃rium nõ debuit

1 signari hic, sed j̃. l. p̃xi. & ibi dicam. ¶ Quæro, † q̃b nouatio fiat per

b lit. cõt? R̃n tu debes scire, q̃ triplex nouatio est. Quædam est, quæ ẽ vnius oblõnis in aliã trãsfusio, vt s̃. eo. l. j. & ista fit per stipulationẽ & p cõtesta. factã à volentib. aĩo nouandi, vt s̃. eo. l. delegare. Quæ-

c dã est nouatio hoc ẽ ad veterẽ actionẽ nouæ qualitatis adiectio & ista dr̃ fieri per lit. cõte. quæ fit necessariò ab actore, vt hic. Nõ enim tollit̃ prima actio, sed ei noua forma adiicitur. Quòd prima nõ tollatur patet s̃. de ver. obl. l. cũ stipulati sumus. & C. de iud. l. j. Quòd noua qualitas adiiciat̃, patet: qa si prima erat tp̃alis, per cõtestationẽ efficitur perpetua, & transitoria ad h̃des, vt hic, cũ si. Quædam est nouatio, hoc est nouæ actionis ad veterẽ adiectio: & ista fit per sñiam. de hoc loq̃tur l. fi. C. de vsu. rei iud. & hoc tãgitur

2 p doc. C. de iud. l. j. ¶ Quæro, † vtrũ priuilegia primæ actiõis intelligantur repetita in stipl̃õne nouante. Tex. cum glo. vr̃ hic dicere, quod

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Aliam. Vide Bar. in l. j. C. de iud. an post litẽ contestatam fiat nouatio.

b Alex. ¶ Quæro. quæ. Vide bar. in l. j. s̃. de iudi.

c ¶ Quædam est. An dicta in primo cõtractu videantur repetita in secũdo, adde no. per bar in l. licet. de leg. 1. ad fi. Adde an dictum in primo contractu, videatur repetitum in secundo, Pet. de Anch. consi. 263.

q sic, nisi sit actũ in cõtrariũ. Tu dic circa hoc, q in actione prima nouata quãq; insunt aliqua ad cõmodũ rei, vt dilatio, & ista an intelligãt repetita dixi in l. si Stichũ. §. j. s. eo. Quædã insunt ad cõmodũ a-
a ctoris, a & tunc, aut ista talia insunt ex quæstione, & dispõne cõtentium, vt fideiussores, pignora, & pœnæ, & ista n intelligũt repetita, vt s. eo. l. si creditor, & l. nouatio. & C. et ob chir. pec. l. j. Quædã
b insunt ex legali dispositione, b & tunc aut ista insunt fauore creditoris vel cãæ, & intelligunt repetita, nisi aliud actũ sit, vt hic. Quãq; insunt odio debitoris morosi, vt vsuræ, q veniunt in cõtrib. bonæ fid. & istæ n intelligunt repetitæ, vt s. eo. l. emptor. & l. nouatione.

ADDITIONES.

a ¶Commodum actoris. De istis per Ang. in l. j. C. de iud. in rep. etiam in lec. & ibi reprehendit bar.

b Legali dispositione. Vide q no. Ang. Are. Inst. de ac. §. fuerat. nu. 24. versi. an autem, & quando. & Imo. in rub. sol. mat. ver. item aduerte, q priuilegiũ, &c. Et hic adde no per bar. in l. si quis cum aliter. ver. quæro circa fin. de verb. ob.

LEX XXX.

Paulus. Op. de l. aliquando. §. de pignoribus. s. ad Velle. So. vt ibi: quia non tenuit nouatio cum effectu.

LEX XXXI.

1 *Obligatio quando præcedit, & mora, an per sequentem stipulationem purgetur mora, & sequens stipulatio committatur.*

Si rem aliquam. Non est aliqua lex in corpore iuris, q hẽat fortiora cõtria q ista, & hẽt ista lex quatuor lec. in gl. & vnã extra gl. Dy. & Iac. de Are. tenẽt tertiã lec. positam in gl. q licèt in se vera sit, tñ ego teneo qrtam lec. q nõ ẽ in gl. Et diuido istud principiũ in tres partes, vt patet ex lra. Et fm lec. tertiam positã in gl h. d. Stiplo cõdõnalis nouat puram in cõdõnis euentũ, si tunc res existat, vel an scdam stiplonem post morã desierit, vt post scdam fcõ debitoris perierit. h. d. Op. ad lram de l. quoties. ver. vnde Marcellus. s. eo. Huius timore sunt hic quatuor lec. Vna Roge. q dicit, q hoc fuit actum, vt p seq. stiplonem nõ nouet mora præcedens. Sed cõ istam opp. ex prima stiplone n pt agi pendẽte cõdõne. l. pecuniã. s. si cer. pe. Item ex scda añ cõdõnis euentum, & sic non poterit agi. Dicit Rog. hoc esse verũ, nisi esset actũ. Sed op. si res nõ existat tpe existentis cõdõnis, non pt cõmitti stiplo. Dicit Rog. verũ est, nisi sit actum q mora non purget. Videte, ista lec. est vera in se, tñ diuinationem cõtinet. Alij ergo, vt Io. timore hui⁹ soluũt alr, q hæc res periit fcõ pmissoris, vñ hr pinde, ac si res extaret. Contra istam lec. op. qa fm hoc isti duo ver. s. ver. nisi sit p promissorem. & ver. & si priusquam, &c. repeterent bis idẽ dt Io. fateor tñ fm suum dcm, est cã maioris declarõis, & euidẽtiæ, & ita ponit gl. tua in fi. q debet iungi cum dicto Io. Vide gl. in verb. q ĩci pit hoc totum ibi, licèt Io. alr dixerit & ibi, si tñ dicat prius, &c. & ita lege istã gl. Ista opi. Io. est vera ĩ se, tñ est diuinare. Itẽ ibi, est absurdum, quòd bis repetat idem, cũ non declaret magis in scdo dicto, q in primo. ¶Leguntalij tertio mõ, q ver. nisi p pmissorẽ. loquatur qñ res periit post moram, añ scdam stiplonem. Nã hic pt deduci in stiplonẽ aĩo nouandi. l. inter stipulantem. §. pe. s. de ver. ob. & l. si seruum. §. fi. eo. ti. sed ver. & si priusq. loqt qñ periit post scdam stiplonem fcõ pmissoris, & sic in illo ver. & si prius quam. tenet opi. Io. in pcedenti non: & hanc opi. tenet Iac. de Are. & Dy. & Old. & multi Mod. & est in se verissima, tñ qa gl. inter istam lec. intellexit quandam aliã, iõ vide gl. & eã iũgas, put dẽs. Vide gl. ibi vel potes primam ptem, vsque ibi, alij dñt, & omitte ver. alij dñt & assume ver. qd aut seqt, &c. Ista lec. in se est vera, tñ cõtinet diuinationem in se, quare alij dñt totũ cõ ad istam lec. q in l. cõtria erat mortuus post moram añ stiplonem. hic vero erat mora añ stipulationem, sed nõ mortuus. Et dt gl. q est veritas. Certè ista le. oĩo ẽ falsa in qualibet sui parte. Nam in prima pte, qñ erat mortu⁹ post moram añ scdam stiplonem nõ põt loq lex cõtria: qa tunc mora ñ purgaret. d. l. inter stipulantem. §. pe. s. de ver. ob. qa nõ põt dici facta oblõ, cũ iã esset mortuus, & non erat res, super qua posset fingi, vt l. q decẽ. §. idẽ rñsum. j. de sol. Itẽ scda pars, qua dr hic loqt qñ mora erat añ stiplonẽ secundã, licèt nõ erat mortuus, nõ ẽ vera: qa tũc mora purgat, & desinit periculum pertinere ad pmissorem, d. l. si stichũ. in prin. & d. l. quoties. Quid ergo dicemus? Br gl. dat aliã lec. ĩ d. l. quoties. ver. vñ Marcellus q est verissima, q ibi loqt qñ qs fuit stipulatus post moram sub cõdõne re psente, merito pt hẽre vim oblõnis, & intellr mora purgata: hic vero dẽt intelligi re absente. l. q decem. §. idem rñsum. j. de so. Et hanc tenebant Iac. de Are. Pet. And. de Pisis, & do. Ray. & puto q sit vera, & licèt cõtineat aliquam diuinationem, tñ hoc facimus ex distinctione, quam facit tex. in l. q decẽ. §. idem rñsum. de so. & hanc teneatis. ¶Cõtra pdicta op. de l. parui. de cõdic. furt. So. Stiplo interposita aĩo nouandi purè, purgat moram indistinctè, siue res sit pñs, siue non, vt in cõtrio. Sed qñ interponit sub cõdõne, habet locum distinctio præsentiæ, vel absentiæ. ¶Item op. mora purgat qñ p creditorem noua dilatio cõcedit, vt l. mora. s. de vsur. sed hic cõcedit noua dilatio in condõnis euentũ. ergo &c. So. illud est verũ, qñ conceditur noua dilatio principalr, hic principalr agebatur, vt liberaretur à prima oblõne in euentũ cõdõnis. Vñ dilationẽ hẽbat per qdã cõsequẽtiã alr s ñ. Op. de l. eũ q. §. fi. ff. de ver. ob. vbi licèt mora nõ purget, tñ stiplo cõdõnalis aĩo nouandi interposita, ñ cõmittit re pempta. So. ibi loqt qñ vnus erat debitor, & ab alio sum stipulatus rẽ aĩo nouãdi: hic qñ ab eodẽ debitore, vñ quãtũ ad eũ vr res extare, cũ interiit
1 post eius morã, ñ purgatã secus quo ad aliũ. ¶Vlt. Dy. † ponit hic
a vnã distinc. a imperfectã satis, iõ eẽt reepilogãda, vt recolligamus pdictas le. Iõ p declarõe distingue, qñ pcedit oblõ, & mora, an p sequẽtẽ stiplõnẽ purget mora, & sequens stipulatio cõmittat. sic distingue. Aut scda stiplõ interponit ñ aĩo nouandi, aut aĩo nouandi. Primo casu, aut res erat pñs, & purgat mora. Aut erat absens, & tũc secus. l. q decẽ. §. idẽ rñsum. j. eo. fm qd glo. intelligit illũ § & l. parui. s. de cõd. furt. Aut fuit ĩterposita aĩo nouãdi, & tunc aut purè purgat mora indistinctè, d. l. parui. Aut sub cõdõne, & tũc aut res desierat esse añ scdam stiplõnem, post moram tñ, aut extabat. Primo casu mora ñ purgat, & sequens stiplõ cõmittit, & nouatio fit l. inter stipulantẽ. §. pe. s. de ver. ob & l. si seruum. §. fi. eo. tit. Scdo casu, Aut res fuit pñs, aut absens. Primo casu mora purgat, & sequẽs stipulatio nõ cõmittitur, si res nõ extat tpe cõdõnis, d. l. quoties. ver. vñ Marcellus. s. eo. Fallit si esset actũ, q mora non purgaret, vt hic fm lec. Rog. Item fallit, si res periret fcõ pmissoris: qa tũc stiplõ cõmitteret, vt hic fm lec. Io. & fm tertiam lec. quã tenuit Dy. & Iac. de Are, q est verum, qñ ab ipso eodẽ debitore erat stipulatus aĩo nouandi, secus si ab alio, tunc. n. licèt mora non purgetur, tamen sequens stiplo non cõmittitur. l. eũ q ita. §. fi. s de ver. ob. Scdo casu, qñ res nõ erat pñs, tunc mora non purgatur, & sequens stiplõ cõmittit, vt hic fm lec. quã tenet gl. in d. l. quoties. ver. vnde Marcellus: quã tenent moderni doc. & pbatur in d. l. q decẽ. §. idẽ rñsum. j. de so. intelligendo. q ibi scda stiplõ fuit aĩo nouãdi. Quod dixi, q scda stiplõ cõmittitur, intellige si ab eodẽ fuerit stipulatus, secus si ab alio, vt d. l. eũ q ita. §. fi. s. de ver. ob. ¶Item in hac lege habetis gl. q ponit casum, & non benè, vt ex prædictis apparet. Et credo, q fuit additio Ceruotina, ideo de ea non curo.

ADDITIO.

a Ale. ¶Vnam distinctionem. An per sequentem stipulationem cõditionalẽ purgetur mora præcedens, & quãdo prædicta stipulatio committatur. Adde bar. in l. eum qui ita. §. fi. de ver. ob. & dicit Raph. vt dicit dominus meus in l. scire debemus. §. fi. de verb. obl. q stipulatio purgat moram. vide ibi.

§. Si duo. Vnus ex reis credendi pt in alterius piudiciũ noua re. delegare, noĩa debitoris cedere. h. d. ¶Contra hanc legem op. de verbo ad verbũ. s. de pac. l. si vnus. in prin. Dñt qdã: ibi in pctõ, hic in nouatiõe. Nõ est verũ: qa tex. ibi loqt de nouatione. Alij dñt, id qd ibi dr de duobus reis, non refertur ad oĩa pmissa. Truffa est hoc dicere. Alij dñt, q ibi non erant socij, hic sic. Truffa est, qa ibi dt de argentariis sociis. gl. dicit, ibi loqt de impropria societate. Et hanc so. tenet gl. hic, & vbique. Dy. & Iac. de Are. & Old. & oẽs excepto Gul. de Cu. q dicit totũ cõrium? ibi loqtur in duob. reis sociis, hic in duob. reis nõ sociis. Vide rõnem, qñ sunt duo rei socij, qcqd ab vno recipit in solutũ, dret inter eos cõicari. Nam vides, q vnus nõ pt aliter piudicare recipiendo solõnẽ eodẽ mõ, nec nouatione, nec pctõ: secus qñ nõ sunt socij, qa tũc põt piudicare solutioni, & eadem rõne, nouatione, & pcõ, vt hic, & l. ĩ lege Falcidia hoc esse seruãdũ. s. ad leg. Fal. & hæc op. fuit renouata per Gul. quæ fuit antiqua opi. Azo. in l. ex duobus. s. de duobus reis. Contra istam solutionem facit l. si ex duob. s. de arb. Dic vt ibi dixi, in materia de duobus reis.

LEX XXXIII.

Si Titius. Exceptio cohærens personæ, quæ obstabat delegãti, non obstat ei, cui facta est delegatio. h. d.

LEX XXXIIII.

Dubitari. Qui habet liberam peculij administrationẽ, põt nouare, nisi animo donandi faciat. h. d.

a §. In summa. a Vna stipulatio potest nouare plures stipulationes. h. d.

ADDITIO

a ¶In summa. Vide quod consuluit Rom. consi. 503.

a De solutionibus, & liberationibus. a Tit. iij.

ADDITIO.

a Solutionib. & liberationib. Hic titulus loquitur tam de liberatione, quæ cõtingit ope exceptionis, quam de illa, quæ contingit ipso iure.

1 *Solutio differt à liberatione, quia solutio est facti, & liberatio iuris, & qualiter intelligatur quòd solutio sit facti.*

¶Ista rubrica cõtinuat hoc mõ. Dictũ est s. de nouatione obligationum, verũ qa nouatio æqualet solõni, vt s. ti. j. l. si rẽ. §. fi. iõ po-
1 nitur hic rub. de sol. ¶Quærit gl. † quid differt solutio à liberõne? Et rñdet, q solutio est facti, & sic ponitur pro ipso actu solõnis: liberatio est quidam effectus, quando quis absoluitur ab oblõne. ¶Contra istud op. primò dicit q solutio est in facto: cõ, immo solutionis verbum generale est, vt j. eo. l. solutionis. Dicit glo. fateor, quod quandoque ponitur largissimè, sed hic ponitur strictè ad drĩam alterius liberationis, quod qualiter intelligatur, dicam in l. cõtria. ¶Secundò op. hic dr, q sol. facti est. Contra, immo est iuris, hoc est dñij translatio. Nam si dñiũ nõ transfert, nõ diceret solo.

vt j. co.

vt ꝟ. eo. l. qđ si forte. §. fi. sed trãslatio dñij dr̃ esse iuris. l. vbi aũt. in fi. ꝟ. de verb. ob. ergo &c. So. Si nos accipimus factũ largissime, vt cõprehendat dationẽ, tũc ista gl. ꝓcedit sine scrupulo. l. in facto. ꝟ. de cond. & dem. Si vero accipimus strictè, prout est spẽs distincta à datione, tunc vtrũ solutio sit facti, vel non, dic vt l. si ita stipulatus. §. possũ. & ibi dixi, ꝟ. de verb. ob. Et ꝙ solutio sit facti, vide in l. ꝯsilio. in fi. ꝟ. de cur. furio. tñ dẽt intelligi dictus tex. ſm prædicta. Habetis examinatam primã opi. & veram. Alij vero dñt aliam drĩam inter solutionẽ & liberationẽ: qa dr̃ ꝙ sol'o est, qñ obligatio tollit̃: liberatio est, qñ ab obl'one eximitur remanente obligatiõe in rerum nã, vt in deportato, vt vidistis in l. si debitori deportato. ꝟ. titul. 2. qđ gl. non multum placet, sed satis potest sustineri. ¶Quæro, vtrũ iste ti. loquat̃ de liberationib. q̃ ꝯtingũt ipso iure, an de his, q̃ ꝯtingũt ope exceptionis? Glo. dicit ꝙ de vtraq;, & bñ.

LEX PRIMA.

1 *Solutio facta simpliciter, non expresso in quam causam sit facta, videtur facta magis in vsuras, quàm in sortem. & nu. 9.*

2 *Soluens circa electionem causæ, ob quam velit soluere, potest dicere quid vult.*

3 *Creditor solutionem à debitore factam, quando non est dictum, in quam cãm, nõ poterit eligere quòd fuerit facta in debito, cuius probationem non habebat.*

4 *Creditor potest eligere solutionem factam in causam leuiorem, dum tamen sic eligat, prout in re sua eligeret.*

Culpa in reb. cõibus æstimatur, si aliquis non facit illud in cõibus, sicut in suis.

Culpa in reb. alienis æstimat̃, si nõ facit illud, qđ dẽt facere diligẽs pr̃familias.

5 *Quando res aliena est commissa arbitrio alterius, sufficit ꝙ faciat illud, quod in sua faceret, etiam si minus diligenter.*

Factum in re præsenti, dicitur factum parum ante, vel post.

6 *Incontinenti dicitur factum, quod fit antequã contractus, vel actus sit habitus pro perfecto.*

7 *Creditor debet incontinenti eligere, in quam causam ponat solutionem, sicut debitor, & debitore præsente.*

8 *Creditor, & debitor si sunt in controuersia, in quam causam cedat solutio.*

Creditor tenetur reddere pecuniam debitori.

10 *Soluere quis videtur magis suo nomine, quàm alieno, & ita actum gerere.*

QVoties. Ista lex cõtinuat̃ vsq; ad l. ĩ his. §. si duos. Et ꝯsueuit videri difficilis, tñ clara est, & diuidit̃ ĩ quatuor partes. ¶Primo loquit̃, qñ debitor soluẽs eligit in q̃ cãm soluat. Scdo, qñ nõ eligit debitor, sed creditor. Tertio, qñ dẽt fieri ista electio. Quarto, qđ iuris sit nemine eligente. Scda ibi, quoties vero. Tertia ibi, sed ꝯstituere. Quarta in l. cæterũ. ver. qđ si forte. & durat vsq; ad d. §. si duos.

1 ¶†Op. C. eo. l. j. & de vsu. l. si vsuras. vbi prius vr̃ solutũ in vsuras. q̃ in sortẽ. Gl. dicit, intelligo istud principiũ in plurib. causis principalib. secus si vna est principalis, alia vsuraria, vt in ꝯrijs. Hoc nõ est verum quãtum ad principiũ huius legis, super quo posita est gl. Nã qñ debitor elegit, in illam cãm est solutũ, in quã elegit, nõ habita distinctione cãrum. Sed dictũ gl. est verũ, qñ sol'o est factã simpliciter electione à nemine facta. ¶Scđo opp. ꝟ. l. ꝓxi. Sol. qđ hic dr̃, ꝙ est in arbitrio soluentis, ẽ verũ, nisi creditor ꝯdicat, vt dicã statim ĩ l. 2.

2 ¶Tertio op. †vr̃ qđ soluẽs ñ possit dicer legẽ q̃ ipse vult soluẽdo. l. ĩ traditiõib. & ibi gl. ꝟ. de pac. Sol. Soluẽs pt̃ dicer legẽ, q̃ velit circa electionẽ cãæ, in q̃ soluit: aliã vero legẽ ñ posset dicere si soluit debitũ ciuiliter, & nãliter, vt no. ĩ d. l. ĩ traditionib. ꝟ. đ pac. qđ tene mẽti, qa singularis ẽ gl. ¶Venio ad scđam partẽ, & vr̃, ꝙ arbitriũ datũ creditori nihil ĩportet, qa debebit sp̃ eligere cãm grauiorẽ sicut elegisset debitor, & sic hæc lex vr̃ frustra posita. Huius timore sunt in hac l. duæ gl. vna ẽ hic, alia ĩ l. cæterũ, ĩ gl.

3 mag. q̃ ponit multas so. Dñt†qdã, ꝙ ꝑdest ĩ hoc: qa poterit eligere debitũ cuius ꝓbõnẽ ñ hẽbat. Istud ẽ verũ ſm gl. & oẽs modernos: qa hoc faciẽdo ñ faceret negotiũ debitoris vt suũ. Præterea istud debitũ est in ꝯtrouersia, ergo istud non pt̃ eligere, vt in tex. Præterea, nõ esse, aut esse & non apparere, paria sunt, l. in lege. ꝟ. de ꝯh. emp. & hoc tangit̃ per Cy. in l. j. C. eo. in j. op. Dat ergo gl. alias solutiões ostẽdendo, ꝙ hoc ꝑdest creditori, & in oĩb. gl. bene dicũt. Tñ†vnũ nota a inter cætera, ꝙ ista electio ꝑdest creditori in

4 hoc: quia põt eligere in cãm leuiorẽ, dũ tñ sic eligat ꝑut in re sua

a eligeret. Quid. n. si est homo ita curialis, & nobilis, ꝙ ipse citius solueret creditori sine vsuris, q̃ ei creditori q est cum vsuris: sufficit. n. ꝙ faciat negotium debitoris, vt suũ negotiũ gereret. ¶Itẽ opp. de l. cæterũ. ꝟ. e. vbi dr̃, quod sp̃ vr̃ debere ꝯputari in cãm deteriorem. Sol. Istud est verum in dubio: sed si ꝯstat vel ꝑ confessionẽ partiũ, vel ꝑ alias ꝓbões sic ipsum gerere negotia sua, & sic pro se facere & soluere, si hẽt soluere, satis ẽ. Sed op. fatuitas creditoris non dẽt obesse debitori, l. non dẽt. de reg. iur. So. Imputet sibi debitor, qui cũ potuerit ab initio eligere, non elegit: vel cum potuerit, creditori eligenti in talem cãm, nõ resistit. l. qđ quis. de

b reg. iu. ¶Item oppo. de l. si constante. §. si maritus. ꝟ. solu. matr. vbi culpa, q̃ in reb. proprijs tolleratur, in alienis punitur. Rñ. b aduer-

5 te, quia hoc est multum notãdũ. Culpa†in reb. cõib. æstimatur, si aliàs nõ facit illud in cõib. sicut in suis, vt l. hr̃des. §. nõ tm̃. ꝟ. fami. erci. & l. si socius socio. ꝟ. pro soc. in reb. alienis æstimatur culpa, si nõ facit illud, qđ deberet facere diligẽs pr̃familias, vt d. l. si ꝯstãte.

§. si maritus. & ꝟ. de act. & ob. l. 1. §. is quoque. qđ verũ est, nisi res aliena sit cõmissa eius arbitrio. Tũc. n. ista verba, ei⁹ arbitrio, hoc

c ĩportãt, vt faciat illud, qđ ĩ re sua faceret, ẽt si minus diligẽter c faceret. Tex. est hic, cũ sua gl. qđ est valde notandum. Vide text. ibi, quoties vero nõ dicimus, id qđ solutũ sit, in arbitrio est accipientis, &c. Aliud est ergo deponere, cõmmodare, vel locare vnã rem simpl'r, aliud est cõmittere in arbitrio tuo: qa tunc excusaris, licèt male facias, si ita facis, sicut faceres in tuis. Vide gl. ĩ verb. debitũ. q̃ incipit, hæc exẽpla, &c. Itẽ vide gl. in l. cæterũ, &c. in verb. debitũ sit. q̃ ĩcipit, nec à creditore, &c. ¶Vlterius ꝓcedo, hic tex. vr̃ ĩnuere, ꝙ dẽt eligere in id, qđ ꝓ alio qs fideiusserat, aut cuius dies nondũ venerat. Sed istæ nõ sunt cãæ grauiores. l. & magis. ꝟ. e. ergo, &c. So. hui⁹ timore qdã intelligũt hunc tex. vt dicat, ñ dẽt eligere debitũ, qđ ẽ liqdũ, sed debitũ qđ est in ꝯtrouersia. Vñ cũ tex. dicit, nõ eligat debitũ, qđ est in controuersia, bene sequitur, Aut illud qđ ꝓ alio qs fideiussit, Aut cuius dies nõdũ venit. quasi diceret, ista non eligat, & sic nõ obstãt ꝯria. Ista lec. nõ placet, qa debitũ, qđ est in ꝯtrouersia, nõ pt̃ eligi donec liqdetur, ar. C. de cõpen. l. fi. & ar. ꝟ. de re iud. l. à diuo Pio. §. si super reb. & §. seq. & ideo dẽt legi affirmatiuè, vt dicamus indebitũ, qđ nõ est in ꝯtrouersia Sed si est liquidum, dẽt eligere solutũ: & qđ sequit̃, aut ĩ illud, ꝓ quo &c. ponat̃, haud, ꝓ nõ, & sic cũ aspiratione, vt sic haud ꝓ non ponatur. & qđ sequit̃, aut cuius dies, &c. illud aut, stet ꝑprie. ¶Veniamus ad tertiam particulã, sed ꝯstituere; vr̃ ꝙ ista litera sibi ꝯdicat. Nã primo dicit, ꝙ dẽt fieri statim cũ soluta est, & sic re ꝑfecta. deinde dicit, cũ ĩ re agẽda: & sic vr̃ ꝙ dẽat fieri añ rẽ ꝑfectã. Huius timore gl. supplet hic, ꝙ dr̃ in re agenda, supple, q̃ fuit. Alij al'r dñt,

d ꝙ apparebit ex declaratiõe seqũtis qõnis. ¶Quæro qual'r d itel

6 ligat, †in re pñti. Quidã dñt parũ añ, vel parũ post. Et istud est satis bñ dictũ. l. 3. C. de ædil. actio. & l. Modestinus. ꝟ. eo. ꝯiuncta l. vt iurisiurandi. circa prin. ꝟ. de ope. lib. & in l. bonæfidei C. de pac. tñ Ia. de Are. dicit magis intelligibiliter, ea oĩa dñr ĩcõtinẽti fieri, q̃

e fiunt anteq̃ ꝯctus, vel alius actus sit à partib. habitus ꝓ ꝑfecto e & absoluto. l. ꝯctus. C. de fid. instr. Ex h̃ idẽ dicã in sol'one hic, anteq̃ sol'o sit habita ꝓ ꝑfecta, & absoluta, dẽt fieri ista electio. Cyn. hoc refert. C. eo. l. 1. in 1. q. & sic tex. q̃ hic dicit, statim atq; solutũ ẽ, i. anteq̃ res sit habita pro absoluta, & qđ requirit̃ in re agenda, &c. eodẽ mõ intelligo: qa res agẽda dr̃, anteq̃ sit habita pro ꝑfecta, &

7 absoluta à partib. posito, ꝙ numeratio sit ꝑfecta. ¶Scđo†q̃ro, video ꝙ debitor dẽat eligere ĩcõtinẽti, quid de creditore, an possit eligere ex interuallo? Gl. magna ĩ hac l. cæterũ. in prin. gl. mag. vr̃ dicere, ꝙ sic, ꝙ creditor posset eligere donec viuit, non postquã ẽ mortuus, qa nõ trãsit ad hr̃dẽ. Alia gl. in hoc vers. sed ꝯstituere, sup verbo, ꝯstituere, tꝫ ꝯriũ. Istam puto verã per tex. q̃ dicit: si alio noĩe est solutũ qs eorũ velit. ergo vr̃ ꝙ qlibet eorum dẽat incõtinẽti eligere. dẽt tñ aliquãtulũ expectare creditor debitorẽ eligen'

f tẽ, cũ prius electio ad eum ꝑtineat. Itẽ puto f ꝙ creditor dẽat facere illã electionẽ pñte debitore, quia licitum est sibi ꝯdicere, & ex

8 hoc pt̃ lædi, ergo dẽt esse pñs. l. nã ita diuus. ꝟ. de adop. ¶†Tertio q̃ro, pone qđ cũ iam pecunia esset in manib. creditoris, ipse dixit, ego ascribã tibi in talẽ cãm, debitor ꝯdicit, immo ascribas in talẽ cãm, nec cõcordat, an creditor teneat̃ reddere pecuniã debitore volente. Certe puto ꝙ sic, & si nõ reddit, vr̃ eũ spoliare ꝑ vim illa pecunia, arg. l. 3. ꝟ. de pig. ac. & hoc vr̃ sentire gl. quæ ẽ hic ĩ l. j. super verbo, debitum. in fi. gl. ¶Venio ad quartã particulam ibi, ꝙ

g si forte. g op. ꝙ non cedat in cãm duriorem, vt ꝟ. e. l. in his. §. Imperator. Sol. ibi loquitur in pecunia redacta ex pignore vẽdito, hic

h in persona soluta. ¶Item oppo. h de l. j. C. eod. & de vsur. l. si vsuras.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Tamen vnum no. Quod ita debet arbitrari, vti vellet, ꝙ in se iudicaret, istum tex. allegauit Bal. in l. 1. C. eo. & in l. 1. C. de his quæ pœn. no.

b Barb. ¶Respondeo. Tene menti, licet culpa in alienis rebus commissa punienda sit, vt in d. §. si maritus. fallit tamen, nisi esset commissa arbitrio alicuius: quia videtur tūc posse facere id, quod in re sua, quod valde no.

c Alex. ¶Si minus diligenter. Quando commissa est res arbitrio alicuius, adde Bal. in l. j. C. e. facit tex. & qđ ibi gl. in l. in venditione. §. 1. de bo. aut. iud. pos. & ibi Bar. vbi qui habet arbitrium non tenetur de leui culpa, secundum Imo. hic tenentem expressè contrarium, vide Bal. in l. 1. in 2. op. C. de his quæ pœn. no. Et per hoc posset limitari l. si vt certo §. nunc videndum. ꝟ. commo.

d Poma ¶Quæro qualiter. Qualiter intelligatur in re præsenti, vide quod not. Bart. in l. ab hostibus. § j. ꝟ. ex quib. cau. maio.

e Ale. ¶Pro perfecto. Sed Bar. in l. in bonæfidei. C. de pac. tenet contrarium, & ibi dixi. Et adde Bar. in l. iurisgentium. §. quinimo. in fi. ꝟ. de pac. Et de hac dictione incontinenti, Bal. consi. 359. 3. lib.

f Pom. ¶Item puto. No. ꝙ creditor cum eligit, dẽt eligere præsente debitore. Et per hoc potest decidi, ꝙ cum legatarius eligit, eligere debet præsente hærede, vel eo citato, cũ in re legata videtur esse creditor, ꝙ sub dubio reliquit. l. scyphi. ꝟ. de opt. leg. vbi vide omnino.

g Claud. ¶Quod si forte. Aliter limitat Are. consi. 5. in 1. dub. vt regula huius legis procedat, quando soluens sciebat se debitorem ex alia causa: aliàs autem nunquam intelligeretur in illam imputasse, quam ignorauit.

h Alex. ¶Item oppo. de hac materia, vide vnum bonum verbum per Bar. in l. j. C. eo. hic alleg. & vide tex. no. & ibi Bar. in l. si ex plutibus. § 1. in fi. ꝟ. eo. & in l. cum ex pluribus. ꝟ. eo. vbi plene.

ras. Solu. dnt † qdã, istud dẽt intelligi qñ vtraq; cã est principalis: secus si vna est principalis, alia vsuraria: qa tunc prius cedit in vsuras, q̃ in sortem. Et ita dicit prima gl. parua antiqua, q̃ est super l. j. hodie est super principio legis primæ vna gl. mag. q̃ fuit additio, quæ in fine sui ponit aliã solõnem ad ista cõria, & dicit, ꝙ non obstant illę leges, quia vsura est grauior cã: qa debitores tenaces qñ soluunt vsuras, vħr sibi exħere oculos: & ideo est melius ꝙ cadat in solõnẽ vsurarũ, ne de cætero teneant̃ soluere vsuras. Alij dnt, ꝙ hoc nõ est verũ: qa sors parit vsuras, sed vsura nõ parit vsuram. Tu tene primã solõnẽ: qa licèt cã sortis sit durior, tñ videt̃ prius solutũ in vsuras, & hoc expressa qstõne principum, vt in legib. cõrijs. Quod est verũ, si vsura esset debita ciuiliter, & naturaliter, secus si nãliter tm̃, d. l. in his. §. Imperator. Et potuit esse rõ, odiũ debitoris, q passus est vsuras cõcurrere sua mora. De hoc not. in l. si vsuras. C. de vsu. ¶ Vltimo habemus hic distinguere. Nam de ista mã habetis gl. no. positam in prin. legis, q̃ distinguit. & habetis gl. antiquam super l. cæterum. in fi. gl. magnæ, q̃ similiter distinguit. Dy. ẽt de hoc ponit vnam suam distinctionem, & Cyn. C. eod. l. j. quas omitto hic, dicã forte in ꝓcessu tituli, quia illæ sunt imperfectæ. Vltimò no. [a] hãc l. & magis, quod in dubio magis videtur quis soluere, vel alium actum suo nomine facere, [b] q̃ alieno. Tetigi in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. s. de verb. ob.

CONCORDIA.

¶ Quoties. Pro saluatione Bar. in l. quoties. & in quo arguatur de contrarietate, vide concordantiam, quam posui ad §. quinimo. in l. iurisgentium. s. de pac.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Vltimo not. text. notabilem, ꝙ in dubio quis videtur contrahere nomine proprio. Vide l. post mortem, & ibi Bar. quando ex fac. tut. Bar. in l. j. §. nũciatio. de ope. no. non gl. in l. sciendum. §. tutores. s̃ qui satis. cog.

b Ale. ¶ Suo nomine facere. An præsumatur quis magis suo nomine facere quam alieno, vide Bar. in l. post dotem. in 3. & 4. lec. Dy. s̃ sol. mat. & per Bar. in l. j. §. nũciatio. s̃ de ope. no. nun. Et quando quis dicatur magis suo nomine soluere, quã alieno, vide Bar. in l. si pœnæ. s̃ de cond. inde. & limita vt per Bar. in l. mater. in ver. extra gl. de rei vend. & ibi vide Bal. in fi. An, & quando quis vendit rem meã, videatur vendere nomine proprio. Adde his vltimis verbis Pau. de Cast. consi. 136.

LEX V.

1 *Hic §. non procedit in fideiussoribus, non habentibus beneficium diuisionis.*

In his vero, quæ præsenti.

§. Si duos. Opp. plures fideiussores tenentur insolidum, vt inst. de fideius. §. si plures. ergo si pro vno soluit̃ insolidũ, alter liberatur, vt l. 2. & 3. in fi. s̃. de duo. reis. huius timore hic §. legitur [a] duob. modis. Vno mõ, ꝙ fideiusserunt qlibet pro parte hoc expsso, & hæc est clara. Alio mõ, ꝙ fideiusserunt simpliciter, & tunc obstat cõriũ. Sed rñdet̃ duob. modis. Primo, ꝙ fuit facta particularis solõ creditore uolẽte. Ista ñ placet, vt dicã ĩ. Alio mõ ꝙ solutio fuit facta particularis creditore inuito: qa cum qlibet esset soluendo, poterat ꝑ bñficiũ epistolæ petere diuisionẽ, iõ creditor cogebat̃ admittere particularẽ solõnẽ ꝑ fideiussore, & ista est vera. ¶ Vlterius opp. [b] si vnus fideiussor est liberatus, creditor alteri fideiussori, q remãsit in oblõne, nõ poterit actionẽ cedere, ẽ. n. qd tenetur. l. vt fideiussor, & l. cũ is. de fideiuss. & sic ꝑ cõnam alter vr̃ liberatus. l. Stichũ. §. pe. ĩ. e. Sol. illud verum qñ creditor ñ pt cedere actionẽ facto suo, secus si fcõ debitoris eo iuito, vt hic, ita intelligit gl. hunc §. s. ti. 2. ĩ l. si stipulatus. §. fi. ĩ fi. gl. magnæ, & iõ

2 non ꝓcedit illa solõ, ꝙ hoc ɔtingit voluntate creditoris. † Itẽ nõ ꝓcedeet iste. §. qñ fideiussores nõ ħrent bñficium diuisionis: vel quia alter non esset soluẽdo: vel qa esset illi bñficio renũciatum: quia tunc particularis solõ non admitteretur, inuito creditore.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Hic § legitur. Non est alibi, secundum Bal. in l. pro hereditarijs. C. de hær. actio. ꝙ licet quis non possit cogere creditorem ad recipiendum partem, tamen fallit quando quis dedisset duos fideiussores non insolidum, quo casu licet debitor eius nomine non possit soluere partem, tamen poterit nomine fideiussoris. Ita Bald. in l. acceptam. C. de vsur. in 7 opp. & Imo. in l. si stipulatus § j. ĩ. eod.

b Alex. ¶ Vlterius opp. Vide de quod dixi post Bar. in l. ex duob. s̃. de duob. reis.

§. Imperator. Iste §. diuidit̃ in duas partes: quia primo loquitur in pecunia redacta ex vendõne pignoris. Scdo. in pecunia soluta. Scda ibi, sed si forte. Item qlibet pars diuidit̃ in alias duas particulas, vt patet in tex. Vide text. ibi, nõ habebunt. & dic immo cedere dẽt prius in vsuras nãliter, & ciuiliter debitas vel ĩ sortẽ nõ in vsurã debitã nãliter tm̃. ¶ Op. ꝙ solutio cedat in diuersas cãs vsurarum ꝓ rata, vt ĩ. eo. l. pupilli. §. pe. Sol. hic summæ debiti principalis erãt æquales, licèt summæ vsurarum diuersæ. ibi non erant æquales summæ debiti principalis. Ita intelligit dominus Old. licet gl. non soluat. ¶ Item op. de l. si finita. §. cum aũt. s̃ de dam. infe. Sol. illa magis concordat quam discordat. Et qualiter intelligatur verbũ æqualiter, dic ut ibi. ¶ Tertio op. ĩ. eo. l. Paulus. Sol. hic loquitur quando creditor non elegit, qd poterat: vt lege cõria. Vltimo, tene menti hunc §. in fi. qui distinguit l. j. C. eo. & l. si vsuras. C. de vsuris.

a Ordo non attenditur, quando mens disponentis est certa.

§. Apud Marcellum. Qñ mens legis est certa, de ordine nõ curatur. h. d. No.

1 tex. in l. nec. n. Vide gl. j. d. l. nec. n. † quæ incipit, nota ordinem. in fi. gl. dic. s̃m Dy. So. Vbi certa est intentio disponentis vel iuris cõmunis, non attenditur ordo, vt hic, & s̃. de leg. 2. & l. cum pater. §. fidei tuæ. aliàs secus, vt in cõrijs. Tu dic latius, vt dixi tibi in l. 2. §. si prius. de vulg. & pup. subst.

LEX VII.

1 *Causa grauior dicitur famosa, & quod debetur ex instrumento guarentigiato dicitur deberi ex causa grauiori.*

a Si quid ex famosa. [a] No. † ꝙ illa dr̃ cã grauior, q̃ est famosa, & iõ si ẽ aliqd debitum,

1 quo nõ soluto qs incideret ĩ excõicationẽ ex qstõne epi, illa diceret̃ cã grauior. Itẽ illud qd est debitum ex instrõ. ꝙ hẽat paratam executionẽ, dr̃ deberi ex cã grauiori, q̃ illud quod debetur per libellum, vt hic, prout loquitur de causa iudicati, qd tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Famosa. Adde, & intellige quando non insurgunt contrariæ, & diuersæ actiones, sed vbi ex vna causa insurgunt diuersæ actiones, quarum vna sit famosa, alia nõ, intelligitur soluere ex illa, quæ non sit famosa, vt voluit Spec. & Io. An. in tit. de ac. seu petitor. §. sequitur. ver. quod si ille satisfecit.

LEX VIII.

Illud. Quæro, quid si vna summa est maior altera? Gl. dicit nõ esse curandum: vt l. si in duab. ĩ. de reg. iur. Tu dicas hic, vt dicam in l. pupilli. §. pen. ĩ. eo.

LEX IX.

Si stipulatus sum mihi. Si seruus est adiectus, nõ põt solui dño. h. d. Et rõ huius est, qa seruus adijcit̃ ad simplex factum solõnis recipiẽdæ, ideo non transit in dñm. vt l. qui hæredi, in prin. s̃. de cõd. & dem.

a §. Qui decem. [a] In oblõne quãtitatis, vel speciei certæ, solõ partis liberat à parte, secus in oblõne gñis, nisi in eadẽ reliqua pars soluatur. h. d. no. tex. ibi, denique homo, &c. Op. ad principium ꝙ non admittatur solõ partis: vt l. tutor. §. Lucius. s̃. de vsur. Solu. verum est creditore inuito, sed hic volens recepit. ¶ Itẽ opp. qñ deficit aliqd in re debita, nõ contingit liberatio. l. Iulianus. §. j. s̃. de ver. ob. Sol. hic pars rei erat soluta pfecte, iõ in illa parte cõtingit liberatio: sed in lege cõria tota res erat soluta imperfecte, iõ pt peti tota res. ¶ Tertio op. ꝙ totus hõ peti nõ possit, immo oblõ sit in pẽdẽti. l. 2. §. j. s̃. de ver. obl. & ibi not. So. vt ibi plene dixi, & ibi examinaui bñ mãm huius. §.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Qui decem. Limita istum tex. in casu d. l. si ita stipulatus fuero. § Titius. de ver. ob. & no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 1. q. s̃. de verbo obli. Item dum litera dicit solutione partis contingere liberationem, limita hoc verum, si stipulor Stichum dari, secus si stipulor Stichum mihi tradi, vel restitui: quia solutione partis non contingit liberatio. Ita Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 8. opp. s̃ de ver. obl. Et idẽ tenet in l. si duo. s̃ depositi.

LEX X.

Quod stipulatus. Not. quod adiectus nullo modo potest liberare, nisi recipiendo solutionem, vt hic, & l. cui recte. s. tit. j.

LEX XI.

Si stipulatus fuero mihi. In solõne, q̃ ad cõmodũ pupilli ñ cedit, tutoris auctoritas nõ reqrit̃. h. d. ¶ Op. ĩ. e. l. pupillo. Sol. ibi pupillus erat creditor, iõ nõ põt sibi solui sine tutoris auctoritate. qa reũ liberare nõ pt sine tutoris auctoritate, sed erat adiect9 ñ creditor. Ad hoc opponit, qa ẽt qñ ñ est creditor, requirit̃ tutoris auctoritas: vt ĩ. eo. l. si seruus decẽ dare. ɔiuncta l. si quis sub cõdõne. s̃. si qs omissa cã test. Sol. licet ibi nõ eẽt creditor, tñ solõ sibi facta dẽbat cedere ad eius cõmodũ, iõ tutoris autoritas reqrit̃, vt ñ pdat pecuniã: hic solõ cedebat ad cõmodũ alterius, iõ dicerẽ, ꝙ si eẽt adiectus ad sui pupilli cõmodũ, reqrit̃ tutoris autoritas. ¶ Quærit glo. de quo pupillo loquat̃. Dicit gl. de ꝓximo pubertati. Quæro vtrũ tutori posset solui: hẽs hoc ĩ l. Stichũ. §. vsumfructũ. ĩ. e. dic, vt ibi.

LEX XII.

1 *Procurator omnium bonorum potest solutionem recipere: Procurator omnium bonorum sine libera non potest alienare.*

2 *Coniunctæ personæ, quæ potest sine mandato agere, solui non potest.*

Libelli forma, quando aliquis agit coniũctorio nomine Circa hanc formam vide de quæ ponit D. Maria. Soci in c. 1. de libell. obla. arti. 5. q. 15.

3 *Adiectus, an videatur habere mandatum.*

Vero procuratori. Hæc ẽ bona lex, & ponit in principio duo dicta, & incipit Iurisconsultus tractare, cui solui possit, & ponit multum clare. ¶ Quæro, dr̃

1 hic, qd procuratori oĩum bonorum pt solui, † an reqrat̃, ꝙ hẽat liberã? Gl. in verb. administratio, dicit ꝙ nõ, ꝑ legẽ alle. in ea. Vide eã q̃ incipit, & libera, s̃m quosdam, &c. Aduerte, alij dnt cõ, quorũ opi. tangit gl. in prin. Nã recipere solõnẽ, est alienare, [a] vt Inst. qui.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Est alienare. Adde Bar. in l. 3. s̃. sol. mat. vbi allegauit alium tex. idem dicit in transactione, per ea quæ no. in l. j. C. si aduer. trans. Idem in renunciatione, vt in l. magis puto fundum §. si. ff de reb. eo.

qui.alie.licet vel ñ.§.nũc admonendi. Sed ꝓcurator oĩum bonorũ ñ pt alienare, nisi hẽat liberã.vt l. ꝓcurator, cui gñaliter libera.& l. ꝓcurator totorum,& l.mãdato gñali.ff. de ꝓcura.ergo &c. Rñd. ꝙ hæc alienatio fauore liberationis est admissa. l.eius qui in pro-
2 uincia.ff.si cer.pe.¶†Secũdò q̃ro,ª an ꝯiunctis ꝑsonis,ᵇ ꝙ pñt age-
a re sine mandato possit solui? Dicit gl. ꝙ nõ,l.3.§. sed & si forte ex
b liberis.j.iud.sol.Ista so.est verissima:& est casus in l.2.ff.vt leg.no.
c ca.& ff.sol.mat.l.3.& l. ꝙ hominem.§.si gener.ᶜ j.eod.ti. Et ex hoc dẽs ꝓpedere formationẽ libelli, q̃n qs agit tanquam ꝯiuncta ꝑsona. Nam cõcludet hoc mõ. Peto eum cõdemnari mihi tanquã
d ꝯiunctæᵈ ꝑsonæ talis,ad dandũ,& soluendum illi ꝓ quo agit,& alteri ꝓ eo legitimè recipienti. Nã si diceret, Peto eũ ꝯdẽnari,ad dã-
e dũ mihi ꝯiunctæ ꝑsonæ,ñ procederet.ᵉ Et hoc tangã in l.hoc iure
3 j.eo. ¶Vlterius,iste ver. interdum,vr̃ ꝯ eos, qui dñt ꝙ adiect⁹ † vr̃ hr̃e mãdatũ,licet sit absens. Nam hic apparet ꝙ ñ est procurator: & sic nõ hẽt mandatũ.de quo dic vt l.Iulianus.§.j.ff. de verb.obl.

ADDITIONES.

a Poma.¶Secũdo q̃ro.An cõiunctæ personæ possint recipere solonẽ, vide tex. sing.in l.filiæ.j.eo.& Mod.in l.3.ff.sol.mat.Ang.in l.si procurator.ff.de proc.
b Ale.¶An cõiunctis ꝑsonis.Hoc ẽt firmat Bar.ꝑ illũ tex.in l.ñ solũ.ff.so.ma.& l3 ñ posset ei solui,tñ poterit ĩpetrare cõtra debitorem,vt res debita sequestret.Ita dt Ia.de Are.in l.finaũt.ĩ prin.ff.d neg.gest.alle.in ar.l.si reus.parat ff.de ꝓc.Bal.ibi referẽs Gul.de eum.reprehẽdit Ia.de Are.& dt,ꝙ d.l.si reus, nõ ꝓbat,q̃a loq̃r in debitor. spõte offerẽte.vñ putat cõtrariũ ꝑ regulã.l.j.C.de ꝓhi.seque.pe.nisi debitor eẽt suspectus.q̃a tũc ꝓcedit dictũ Ia.Are.ar.d.l.fideiussor.§.j.ff.q satisd.cog.&l.imperatores.in fi.j.d ap.q̃a tũc magis dr̃ agere,q̃ sibi solui.Ad quod vide quod scripsi in d.l.si solũ.so.ma.vbi limito qđ dicit hic Bar.&ad Bar.hic adde no.in l.q aliena.§.q̃.ff.de neg.ge.vide l.3.§.j.j.iud.sol.& ibi Bar.idẽ dicas de affine,ꝑ l.cũ maritũ.C.de so.cõiuncta l.mar ... C.de proc.cũ ibi no.posset ẽt hæc r̃la limitari, vt no.in prin.d.l.patri ꝓ filio.vc3 si sua interesset,licet videatur cõtra d.l.ñ solũ.ff.sol.mat.Et ad maieria adde Bar.in l.j.C.de ꝓc.& vltra ꝑdicta adde Bar.ꝑ illum tex.sequẽtẽ opi.Bal.i l.fili⁹.C.đ pac.& Ang.i l.Itẽ magistri.ff.e.Itẽ posset forte dicta r̃gula limitari in cõiũcta ꝑsona furiosi,q̃a tunc coniuncta ꝑsona potest facere ea,q̃ reqrũr ꝑpãle madatũ.l.3.cum ibi no.sol.ma.& vr̃ tex.in d.l.ꝑri,ꝑ fil o.ff.de mino.q̃a filia tua nõ põt cõtradicere,& idẽ pro cõiũcto minore, vel prodigo ꝑ d.l.pri ꝓ filio.Et qđ cõiũctæ ꝑsonę ñ possit solui regulariter,est tex.& ibi Bal.i d.l.cũ mar tũ.C.đ so.& vid Gui.no.& Bal.in d.l.finãt.in prin.ff.de neg.ge.& Bal.in l.j.q̃bus res iud.nõ nocet.Vide ꝑ And.hic,& Imo. vc3 an cum cautione de rato,dẽat sibi solui.Itẽ ꝙ cõiunctæ ꝑsonæ nõ possit solui,tenet Spe.in ti.de cõiũctæ persona.in prin.in ver.an cõiũctæ ꝑsonæ.ꝑ l.1.in prin.cũ seq.ff vt leg.no.caue.& dũ alle.l.filiæ.adde l.si cũ filio.in §.1.fm intellectũ.ff. de cõpen. qđ no.
c Clau.¶.§.si gener.Adde casum in d.§.si gener.vbi Bar.
d Ale.¶Tanquam coniunctæ personæ. Non autẽ debet dicere tanquam procuratori talis,fm Bal.& do.Benedic.in l.j.C.de procur.
e Poma.¶Non procederet.Vide Are.consi.137.& Alex.4.vol.2,vbi hoc sequitur.& 37.vol.3.vbi loquitur in matre,& Maria.Soc.in c.j.de lib.obl.ar.7.q.15.

1 *Mandatum potest reuocari,sed facultas soluendi adiecto nõ , nisi eius conditio sit mutata.nu 3.*
2 *Si mandaui tibi,quòd Titio soluas,si prohibeo te præsente Titium accipere, videor prohibere ne tu soluas.*

1 §. Sed & si quis. Hic ponunt̃ ẽt alij duo casus & h.d.Mãdatũ ꝑt reuocari, sed ñ facultas soluẽ-
2 di adiecto.¶†No.vnũ,ꝙ si mãdauero tibi,ꝙ Titio soluas, ñ est necesse qđ ego ꝓhibeã te ne ei soluas,sꝫ sufficit qđ ꝓhibeã Titiũ accipere te sciẽte:nã ex hoc videor ꝓhiber̃ ne tu soluas. Cõtra hoc op.ꝙ sciã debitoris ñ reqrat̃.l.si ꝑr.ff.de man. vin Sol. vt ibi ꝑ Dy. & Cy.C.mãd.l.mãdatũ.licet gl.nõ soluat. ¶Op. & vr̃,ꝙ possit ꝓhiberi ne soluat̃ adiecto.l.cum qs j.eo.& l.si quis stipulatus fuerit
3 decem in melle.j.e.Sol.hoc quod† hic dicitur, fallit si ꝯdõ primi adiecti sit mutata,vel lis sit cõtestata,vt in ꝑmis.Itẽ op.de l.si cum Cornelius.j.eo.Sol.ibi pactũ de soluendo tertio fuit ex interuallo hic tempore stipulationis & in ipsa stipulatione.

1 *Ratihabitio quando mandato comparetur.*
2 *Ratihabitio sequens quo ad liberandum soluentem sufficit.*
3 *Legatum,quod incipit à præcedenti conditione negatiua,statim committitur cũ quis est in mora faciendi,nec spectatur quòd desinat posse fieri,vel non.*

§ Sed & si non vero. ¶Op.de l. quid ergo.in prin. ff.de his,qui no.infa.Gl.non
1 soluit.Tu†dic,q̃nq; est limitatũ tp̃s certum, in quo debeat certus fieri,tunc in illo tẽpore dẽt haberi ratũ,alias ñ valet,d.l.qđ ergo. & l.obligari.§.tutor.ff.de aut.tut.Q̃nque est determinatũ certum tp̃s,intra qđ dẽt aliquid fieri,& tũc q̃nq; ꝑt haberi ratũ,dũ tamen intra illud tp̃s ratũ habeat̃.l.bonorũ.j.rẽ ra.ha.& l.si qs alicui.ff.de acq.hær.Quandoque nullũ tp̃s est determinatũ,& tunc procedit ista regula ratihabitationẽ retrotrahi,& mãdato ꝯparari, quã declara prout declarat Dy.in c.ratihabitio.extra de reg.iu.li.6.&Cy in l.vlt.C.ad Maced.¶Vlterius dicitur hic, ꝙ ratũ hr̃e dẽt dñs, cũ primum certior factus est,immo vr̃ ꝙ q̃ncunque ratihabitio seq̃t
2 inducat̃ liberatio.l.dispensatorẽ.j.eo.Sol.† Quantumᵃ ad liberã
a dum soluentem sufficeret sequens ratihabitio, sed quãtũ ad hoc ne committatur stipulatio de rato,loquitur hic. Quod dic vt dicã in d.l.dispensatorẽ.¶Item dr̃ , sicut in legato cum de repellendo quæreret,&c.quid est hoc dictum? Gl.ponit duas principales lec. Prima,ꝙ intelligatur de legato relicto à testatore,& sic neutraliter. Secunda,ꝙ loquatur de legato misso ab aliqua ciuitate. Primus intellectus subdiuiditur in duas:quia potest intelligi de legato repellendo,id est đ repellendo legatario à petitione pœnæ, in quã primum legatum trãsfunditur.l.j.§.item si ita.ff.ad leg.Fal. Vel dic de repellendo legato,id est,dẽ repellendo legatario à petitione legati sibi facti,& translati in alium,si ipse non accepit.l. 3.§.si quis Titio.ff de adi.leg.Alij dñt,ꝙ hic debet intelligi de legato repellẽdo,id est repudiãdo.q.d.quis legatum debet repudiare statim cũ sciuit,aliàs videtur agnoscere,ar.ff.de leg.1.l. si fundum sub conditionẽ.§.si Titius.Sed hoc non placet. non enim videtur agnoscere,nisi aliquem actum faciat,qui non potest fieri citra ius & nomen legatarij.l.pro hærede.§.Papinianus.ff.de acq.hær.coniunctæ
b l.si quis ita.cum sua gl.ff.de cõdi.insti.Nota ergoᵇ fm primã lectu-
3 † quam posui hic,super isto verbo,ꝙ hic est casus, ꝙ legatum,qđ incipit à præcedenti conditione negatiua,statim committitur,cũ quis est in mora faciendi,nec expectatur ꝙ desinat posse dari, vel fieri:& hoc est generale in hoc legato nõ solũ in pœna,vt hic in l. si peculium.in fi.ff.de statulib.licet aliter qdã dicãt,vt plene dixi in l.stipulatus.ff.de ver.ob.¶Itẽ allegat tua gl. ad ponendum exemplum hic l.si hæreditatẽ.§.j.ff.manda.q̃ nihil facit fm Ia.de Are. Alia lec.est,ꝙ hic loquatur in legato misso ab vna ciuitate q̃ lect.est clara,vide gl.in verb.in legato.in l.ratum.q̃ incipit,neutraliter.

ADDITIONES.

a Alex.¶Sol.Quantum.No.intra quantum tempus quis debeat ratum habere; & dicit Bal.in l.si tutor.C.in quibus cau.in integ.rest.per illum tex.quod dictum tempus à die scientiæ incipit.Adde Fede.de Senis.consi.238.
b Poma.¶No.ergo.No.legatũ quod incipit à conditione negatiua,cõmittitur statim cum quis est in mora.vide Bar.in l.j.§.item si ita.ad leg.f.l.

LEX XIIII.

Quod si forte. Hic dicitur, ꝙ competit conditio, vel præscriptis verbis actio, vt fiat, quod est promissum,vel condictio ob causam.l. si procuratori falso.ff. de condi.ob cau.Non habetis hic alia.

1 *Administratio vni concessa,quando denegata videatur aliis.*
Tutores honorarij dicuntur dati causa honoris sui.
2 *Tutores honorarij non coguntur administrare,possunt tamen si volunt.*
3 *Tutori accusato de suspecto,est interdicta administratio.*
4 *Cautela vt tutor impediatur administrare.*
5 *Administratio quòd non sit interdicta tutori postulato suspecto,quando est coniunctus,sed datur ei adiunctus.*
Prælato postulato suspecto nõ interdicitur administratio,sed datur ei adiũctus.

a
1 §. Sunt quidam. Hic est valde magr̃alis §.ª ¶Opp.de l.& si pluribus.ff.de aut.tut. Sol.† Q̃nque vni conceditur administratio,ita ꝙ ipse solus administrat & non alij,& tunc a iis videtur interdicta administratio. Q̃nque vni ꝯceditur administratio,per hoc nõ vr̃ interdicta aliis administratio,vt hic,& plenius distinguitur in l.ꝯria,dic vt ibi.Item dicit̃ hic
2 tutores honorarij. Quæro,qui sunt† isti tutores honorarij? Dicit gl.qui sunt dati causa honoris sui.Alij dicuntur dati à prætore,sicut dicitur ius honorarium ius prætorium, ita isti vocant̃ tutores honorarij.Glo.tenet primam,ꝙ honorarij dñr honoris sui causa; ꝙ intellige sui,hoc est,pupilli.Ita intelligit glo.in l.iure nostro.§.j.
3 ff.de test.tute.& illa verior.¶† Quæro secũdo,quid pñt facere isti tutores honorarij?Dicit gl.non coguntur administrare, possunt tamen,si volunt,vt hic.& l.3.§.si parens, & §.tantundem.ff.de ad-
4 mi.tut.¶Quæro,† dicitur hic,& tene menti ꝙ ei, qui est postulatus suspectus,est interdicta administratio.Et alleg.gl.concor.quę reperiuntur in l.cum quem.C.de suspe.tut.& Inst. eo.§.si quis.Et hoc faciunt malitiosi aduocati,quia quando volunt impedire tutorem administrare,faciunt eum accusari de suspecto.Nam interim pendente causa de suspicione,nõ põt administrare. ¶† Quæ-
5 ro vtrumᵇ hoc sit verum simpliciter, ꝙ ei, q̃ est postulatus suspe-
b ctus,sit interdicta administratio? Gl.dicit ꝙ sic.Et dñt idem in plato:vt no.in d.§.si qs.Inst.de suspe.tut.Sed tex.habemus in ꝯrium, extra,de off.dele.c. venerabili.vbi dicitur, ꝙ adiungitur sibi alius, cum quo administret.Rõ huius potest esse, quia prælatus per suspicionẽ ẽt probatam non remouetur,sed alius sibi adiungitur: vt in c.licet Heli.extra,de simo.merito interim non debet sibi administratio interdici: & ideo dico, ꝙ si est talis tutor,qui accusat̃ suspectus,qui propter suspicionem ẽt probatam non debet remoueri,sed debet alius adiungi sibi,vt puta,si est coniuncta persona. l.si tutor aliquo.ff.de suspe.tut fm distinctionem ibi positam, tũc non esset sibi interdicta administratio pendente lite, sed deberet sibi alius adiungi,ne sit deterioris conditionis, qui est in casu dubij;quam qui est in casu certi.l.ordinata.de lib.causa.

ADDITIONES.

a Alex.¶Magistralis.§.Bal.in l.1.in §.vbi autem C.de cad.tol.alleg.istã legem.
b Alex.¶Quæro vtrũ.Sed Bal.in l.eũ quẽ,post Bart.C. de suspec.tut. indistincte tenet,ꝙ ipso iure administratio tutori accusato de suspecto sit interdicta.Et vide Pe.đ Anch.in c.oĩpotens.de acc.in ver.quid in eo,q̃ ẽ certus đ crimine.

1 *Tutoris præsentia,an requiratur quando curator substituitur in locum eius,remissiuè.*

1 *Præsentia pupilli requiritur quando curator in locum tutoris substituitur, & ipse petit.*
3 *Tutori solui non potest, quando sibi est datus substitutus.*
4 *Procurator substituens alium non potest amplius gerere.*
Cautela, vt procurator substituens possit eam gerere.
Curatori pupilli potest solui

§. Quid ergo si ei soluit. No. tex. ibi, si mõ nõ est alius, &c. Itẽ no. tex. in versic. curatori. ibi, sed & pupilli &c. & tene menti hunc casum.
1 ¶† Quæro. hic dr̃, ꝙ curator substituitur in locũ tutoris, vtrũ ad hoc reqrat̃ psentia tutoris. Gl. dicit ꝙ sic. l. curator s̃. de tut. & cur.
2 da. ab his. Tu dic melius vt ibi no. ¶† Quæro, vtrũ requirat̃ apñtia
a pupilli. Gl. dicit ꝙ sic: qa ipsemet dẽt sibi petere, & sic dẽt esse maior infante. alleg. gl. l. 2. s̃. q pet. tut. meliorem tex. habetis in l. qui
3 habet §. si pupillus. s̃. de tute. ¶ Vlterius not. † ꝙ postquam est aliquis substitutus in locũ tutoris, ñ põt tutori solui, sicut si procurator, q hẽt mãdatum, ad substituendũ ꝓcuratorẽ, substituit ꝓcuratorem, ipse ꝓcurator substituens ñ põt amplius gerere, & desinit esse ꝓcurator, vt hic. & ẽ casus in c. is q. ex. de ꝓc. li. 6. & iõ cautela ẽ, ꝙ in mãdato ponatur ista verba, ꝙ possit substitueř, & ẽt cũ substitutis remaneat ꝓcurator. Idẽ forsan si dr̃ ĩ mãdato, ꝙ possit substitueř semel, & pluries. Nã ꝑ hoc ꝙ dr̃ pluries, vr̃ velle ꝯstituẽs, ꝙ
4 ꝓcurator substituẽdo ñ desinat eẽ ꝓcurator. ¶† Vltimo no. ꝙ curatori pupilli pt̃ solui, vt hic in versi. curatori. in fi. qđ tene menti.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quæro, vtrum requiratur. Vide quod legitur. & no. in l. illud. de tuto. & cura. da. ab his. & adde quod no. Bal. in l. quod quis. C. de procur.

a §. Pupillum. a Op. dr̃ hic, sed & si dederit, per quod innuit̃ trãslatum dñiũ: postea sequit̃, vẽdicariq; poterunt, & sic contradicit ibi. Sol. expone dederit, id est, tradiderit. Secundo opp. de l. interdum. de condict. indeb. Sol. ibi soluit pupillus tantum debitum naturale, hic soluit debitum ciuile. Et ista vera. De hoc dic. vt ibi no. & l. 2. si aduer. sol.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Pupillũ. Iste §. non habet locum in adulto secundum glo. no. in l. j. §. fuit quæsitum, ad Trebel.

LEX XVI.

1 *Dominium pecuniæ solutæ, statim efficitur accipientis, licet liberatio contingat vere tempore existentis conditionis.*
2 *Lex fingere super impossibili quando possit.*
3 *Fictiones duæ possunt simul concurrere, quando vna venit in cõsequentiam alterius, vel concurrunt circa diuersa, vel ex diuersis fontibus oriuntur.*
4 *Intellectus l. antepe. C. de dona. inter virum & vxo.*
5 *Dispositio huius l. quòd quis fingatur retro liberatus, quando habet locum in debitore conditionali.*
6 *Vtilitas resultans ex hoc quòd aliquis fingatur retro liberatus.*
7 *In casibus, in quibus quis non fingitur retro liberatus, quando erit locus Paulianæ, vel communi diuidundo.*
8 *Dictio, vt, iuncta cum dictione, si, vel cum ablatiuis absolutis, facit conditionem,*
9 *Traditio sine causa transfert titulum pro suo.*
10 *Conditio apposita, quando impediat translationem dominij.*

a Sub conditione. Ista lex est multum subtilis. a Debitor ꝯdõnalis solutione vera vel ficta, tũc liberat̃ vere, quando conditio extiterit retro tñ fingitur liberatus. h. d. Et diuiditur in duas partes. Primo loquitur in prima solutiõe Secundo in acceptilatione. ¶ No. ꝙ retro fingitur quis liberatus.
1 Secundò no. quod dñium pecuniẽ statim efficit̃ accipientis, licet liberatio contingat vere, tpe cõditionis existentis. ¶ Opp. ille qui non est obligatus, nõ põt liberari. l. decem. s̃. de verb. ob. & l. quoties. s̃. tit. 1. & l. quod in diem. j̃. de acce Sol. dicit gl. fateor, ꝙ vere liberat̃ tpe existentis ꝯdõnis, ante nõ potest liberari: quia nõ erat obligatus, sed fingitur retro liberatus. ita loquitur iste text. & ẽm hoc non ꝯdicit sibi primus casus cum secundo. Nam in primo loquitur ẽm fictionẽ: in secundo loquitur ẽm veritatem, vt apparet ex lr̃a. Et rõ huius fictionis est, quia quis fingitur retro obligatus l. potior. in prin. & l. qui balneum. s̃. qui po. in pig. hab. eadem rõne fingitur retro liberatus Sed ꝯ op. fi gitur impossibile, ꝙ quis fuerit obligatus, & liberatus illo tempore, quo nõ erat. Gl. 1. circa fi. fatet̃ istud, ꝙ fingitur impossibile, istud non vr̃ verum. Nã lex nõ põt fingere impossibile l. si pater. in fi. & l. seq. s̃. de adopti. & s̃. loc. l. q ad certum. & l. certe. s̃. de pca. not. in l. 3. s̃. pro socio. Dicẽdum
2 est ergo, † ꝙ lex non põt fingere impossibile in suo genere, vt ꝙ filius sit antiquior suo patre, vel ꝙ furiosus ꝯsentiat, vt in ꝯrio: tamẽ bene põt facere illud, quod in illo casu particulari, de quo loquimur, non est possibile, vt ꝙ filius Titij sit filius meus, licet hoc non põt esse verum, tñ põt fingi, si tamen in genere suo est possibile, vt qa tantæ ætatis, ꝙ possit esse filius meus. Dixi plene in l. si is q pro emptore. s̃. de vsuc. ita in proposito possibile fuit retro quẽ fuisse obligatum: erat. n. capax psona obligationis, ideo fingit̃ re-
3 tro liberatus. Sed ꝯ hoc opp. † ẽm hoc duæ fictiones concurrunt hic, ꝙ vr̃ ꝯ gl. in l. 1. C. de do. prom. & l. cum post. §. gener. s̃. de iure do. Rñ. qñ sunt duæ fictiones, quarum vna venit in ꝯsequentiã alterius, bene pñt ꝯcurrere: vt inst qb. mod. ius pa po. sol. §. si ab hostibus. & l. cum duæ. j̃. de cap. ita hic, ex eo ꝙ fingit̃ retro obligat̃
b in ꝯsequẽtiã fingit̃ retro liberat⁹. b Vel aľr istæ duæ fictiones ꝯcurrũt circa diuersa. Vna circa oblĩonẽ, & alia circa liberõnẽ. Simile ĩ l. singularia. s̃. si cer. pe. Vel aľr, istæ duæ fictiões hñt originẽ ex diuersis fontib⁹. Vna. n. causat̃ fauore creditoris, alia fauore debitoris. Facit qđ habuistis ĩ l. si seruus cõis Mæuij. circa prin. gl. de stip.
4 ser. Subdit † gl. vnũ verbũ, ꝙ eodẽ mõ põt intelligi qđ dr̃ ĩ l. anpe. C. de don. inter vi. & vxo. vt fingat̃ dña fuisse à tpe collate dona-
c tionis in eã. Idẽ no. in l. seqẽs qõ. s̃. de leg. 2. ꝯ no. ĩ l. 2. C. de inof. don. & ĩ d. l. antepe. s. ꝙ illa fictio ñ ꝓcedit, nisi quo ad fructus, & illæ sunt veræ, ista ñ. Rõ, qa tpe ꝯstãtis mřimonii mulier ñ pt̃ eẽ dña rei donatæ, & ꝑ ꝯñs ñ pt̃ fingi retro eã fuisse dñam eo tpe, quo est inhabilis. Deficit. n. habilitas extremorũ. ita no. in d. l. 2. C. de inof.
5 don. facit l. quoties. s̃. titu. 1. & quod ibi dixi vobis. ¶† Quæro vtrũ hoc principium hẽat locum ĩ quolibet debitore ꝯdõnali? Rñ. nõ, nisi sit debitor sub ꝯdõne casuali. Nam si est debitor sub ꝯdõne potestatiua, sicut existente ꝯdõne nõ fingit̃ obligatus retro, d. l. potior. & l. q balneum. s̃. q po. ĩ pig. ha. & l. 2 eo ti. eadem rõne ñ põt fingi retro liberatus. Idẽ dico si esset debitor ex cã legati. Nã cum non fingatur retro obligatus. l. si mř. §. eadem. s̃. de excep. rei iud. & l. 1. § 1. ad Syl & dixi in l. si is qui pro emptore. s̃. de vsuc. ea-
6 dem rõne nõ pt̃ fingi retro liberatus. ¶† Quæro ad quid est vtilis hæc inuestigatio, vt sciamus vtrum retro fingatur liberatus, vel ñ? Dicit gl. propter duo. Primò, pp Paulianam actionẽ reuocatoriã. Secundò; propter cõicatiõem pecuniæ fiendam inter creditores
7 missos in possessionem, qđ dic, vt in gl. ¶† Quæro, qđ in illis casibus, in quibus nõ fingitur retro liberatus, vt in ꝯdõne potestatiua vel ex testõ, an erit locus Paulianæ, vel cõmuni diuidundo? Innuit gl. ꝙ sic, qđ nõ placet, quia lex respicit factum, an sit factũ in fraudem, & iõ tempus facti debet inspici. l. si minor. s̃. de ser. expor. & l. j. C. de iur. fisc. lib. x. nisi ponas illud factum esse cã fraudandorũ futurorum creditorũ. vt no gl. C. de do. ante nup. auth. sed iam necesse. Facit s̃. q & à quib. l. sed si maritus, in fi. ¶ Venio ad secundã partẽ. dr̃ hic in fi. dñiũ esse trãslatum incõtinenti. In ꝯrium cõdõ apposita suspẽdit translationẽ dñij in ꝯdõnis euẽtũ. vt l. qui absenti. §. j. s̃ de acq. poss. hic dr̃ ꝯrium, ergo male. Huius timore sunt in gl. plures sol. quòd illud, qđ dr̃ añ eius pecunia facta est, id est, facta fingitur. Ista est ꝯ istũ tex. q vult expresse, vt ante transferatur dñiũ quam liberetur, nã si intelligeres de ficta translatione. eodem mõ retro fingitur liberatus, & sic esset idem in translatione dñij, & liberatione. Alij dñt ꝯ, ꝙ vere statim transfertur dñium tpe traditiõis, qđ in ꝯrio dr̃ de tpe existentis ꝯdõnis, intelligi ẽm fictionẽ. Istud est ꝯ tex. legis ꝯriæ. Alij dñt, ꝙ fuit data hic pecunia sub mõ, s. per vt: ibi sub cõdõne. Et istã tenet Iac. de Are. Nec obstat iste tex. qui dicit ea cõdõne, &c. quia si sequitur postea dictio, vt, per hæc verba non inducitur cõditio, sed modus. l. 2. §. fin. s̃. de do. & l. Mæuia. j̃. de man test. sed hoc non placet. Nam illud est verum, nisi quan-
8 do † cum dictione, vt, immisceatur dictio, si: quia tunc facit condõnem, d. l. qui absenti. §. 1. idem si immisceatur dictio, vt, in ablatiuis

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Multum subtilis. Vide quod per istam legem decidit Bal. ad pulchram q. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. & in l. contraria.
b Poma. ¶ Retro liberatus. vide Alex. consi. 117. volu. 5. vbi idem dicit in ratihabitione, & ibi etiam est apostilla, quæ dicit, nota vnum singularẽ intellectum ad l. si. s̃. si cer. peta.
c Alex. ¶ L. sequens qõ. Adde gl. in l. talis scriptura. s̃. de leg. j. & ibi Imo. dicit ꝙ vr̃ posse defensari opi. gl. d. l. sequens qõ, qa non vr̃ ꝙ ẽt quo ad fructus trahi possit retro, cũ iudicetur malæ fidei possessor, quia iure ꝓhibẽte acceptauit donatiõnẽ. l. si vxor filio. de do. inter vi. & vxo. & iure prohibente non posset malæ fidei possessor fructus suos facere. l. qui scit. § fi. de vsur. Vnde vr̃ ꝙ non posset trahi retro. quo ad fruct⁹ ꝑ ꝓ iuris prohibitiõnẽ, sic nec trahit̃ retro ad dñiũ pp iuris prohibitiõnẽ, sed tñ ẽm eundem potest dici, ꝙ trahatur retro quo ad vtrunq;, qa in fictione translatiua, de tpe in tẽpus sufficit extremum termini à quo ẽt in essentia, & extremũ ad quod in potentia, vt est videre in fictione legis Corneliæ, quia fingit mortuũ apud hostes, fuisse mortuum prima hora captiuitatis, vt in l. si is q. pro emptore. ꝑ Bar. s̃. de vsuc. & ideo licet dñi ũnõ fuerit translatum ab ipso initio. istud ꝓpea erat, qa ius prohibebat, quia potuisset ẽt statuere oppositũ. Vnde sufficit ꝙ potuerit ex iuris dispõne transire dñiũ. Vr̃ aũt hoc ius velle ꝙ adueniente conditione confirmetur donatio per mortẽ donantis, & ex nunc cẽseatur res ipsius donatarij, retro ẽt fingitur ipsius fuisse, sicut ẽt si alicui daretur fundus sub cõdõne, interim nõ esset eius dñiũ. cũ posset cõdõ suspẽdere ipsum, & possessiõnẽ. l. qui absenti. de acq. poss. & tñ adueniẽte cõdõne incipiet tunc esse suũ, & retro fuisse suũ fingit̃. Vide Imo. ĩ d. l. ta is scriptura. adde qđ no. Bar. ĩ d. l. si is q ꝓ ẽptore. Et adde late post gl. ĩ l. j. ff. ꝓ donato. Et ꝑ ꝓdicta vr̃ dicẽdũ, ꝙ si mulier vel vir putauerit donõnẽ valere, trahitur retro quo ad fruct⁹. Sec⁹ si malæ fidei eẽnt. Ita ꝓbatur ĩ l. ex annuo. §. j. & ibi no. & in l. de fructibus. cũ ibi no. & in l. si vxor filio. s̃. de do. inter vi. & vxor. & ĩ l. fructus. ff. de vsur. Secunda aũt opin. nullo mõ vr̃ posse ꝓcedere, ꝑ h c no. & ꝑ id qđ leg. & no. ĩ d. l. ꝓ ẽptore. & in l. cũ pr̃. § pr̃ filiæ, de le. a. bñ facit. l. si minor. de ser. expor. qa ibi lex resistit, nunq̃ retrotrahitur. Ita ĩ lege ista dixit Old. Nec ob. qđ dr̃ de malæ fidei possessore qa isto casu ñ diceret̃ donatarius eẽ in mala fide cõtra possessorẽ taq̃ lex resistat qa ẽ falsũ, & q̃tũ ad possessiõnẽ saltẽ tenet donõ, vt i l. j. §. si vir. ff. de acq. pos. cum si. Et ad materiam vide Ang. & Imo. ĩ l. si fili⁹. de ver. ob. v. tra no. hic.

uis absolutis.l.si ego.§.j.ſ.de iur do.Cum ergo hic dicat ea cõditione,vt si &c.apparet,ꝙ fuit conditio non modus.Soluit glo.aliter, ꝙ hic nõ fuit adiecta conditio trãslationi dominij, sed cessioni in solutũ quasi dicat,solo fuit fcã simpliciter,sed fuit dictum , ꝙ cederet in solutum,sub conditione.Ista est vera,& hanc tenent Dy.

9 d.Old.& oẽs Mod.¶Aduertatis,†ꝯ prædicta opp. traditio facta sine causa nõ transfert dominium.l.nunquã nuda.ſ. de acqui. rerũ do.sed hic pendente ꝯdõne nõ hẽt cãm , vel titulũ, ergo ñ pt trãsferre dñium. Sol.nõ hẽt titulũ propriũ,& specialẽ,sed habet titulum ꝓ suo.Est enim effectus dñs pp spem futuræ obligationis ꝯmittendæ,& sic habet interim titulũ pro suo.l.2.§.si qs sub conditione.ſ.ꝓ emp.& l.1.& 2.ſ.pro dote.& hæc vera. Vlterius opp. & vr ꝙ condõ apposita titulo impediat translationem dominij.l.si ego.§.j.ſ.de iur.do.Solu.dicit gl.hic fuit soluta pecunia,in qua magis de facili transfertur dominium,ibi vero alia species. Istam reprehendit glo.per l.2.§.si pecuniam.ſ.de don.Tu sustine eam.Nec obst.§.si pecuniam.quia ibi fuit apposita conditio translationi dominij.non tit.speciali.¶†Item contra prædicta extra gl.opp.& vr

9 ꝙ simplex traditio dominium non transferat in dubio. l. cũ pr.§. pr pluribus.& ibi gl.de leg.2.solu.ibi nulla suberat cã legitima,re, vel spe,ad transferendum dominium,hic sic.¶Itẽ opp.de l.si ego. §.fi.ſ.de iure dot.vbi cã suberat,& tamen in dubio dominium nõ vr transferri.Sol.hic fauore accipiẽtis suberat cã. Simile vides in deposito.Nã in dubio non videtur transferri dominium,licet possibile sit transferri excedendo terminos depositi.l.Lucius.ſ.depo

10 si.Reassume†ergo prædicta. Quandoque apponitur condõ trãslationi dominij quandoque apponit̃ titulo nõ trãslationi dominij. Qñque nõ apponitur,nec titulo, nec translationi dominij,sed soluitur simpliciter.Primo casu impeditur trãslatio dominij.d.l.qui absenti.§.1.ſ.de acqu.poss.& d.l.2.§.si pecuniã.ſ.de dona.Scdo casu aut soluitur pecunia,aut alia res.Si pecunia,non impeditur traslatio dominij,vt hic:si alia res,tunc impeditur.l si ego.§.j.ſ.de iure do.Tertio casu,aut nulla causa suberat trãslationi dñi, re, vel spe,

a & in dubio non vr [a] trãsferri dñium;sed magis tradi cã custodiæ,l. cum pater.§.pater pluribus.ſ.de leg.2.Aut suberat aliqua causa re, vel spe.& tunc,aut illud suberat fauore dantis,aut fauore accipiẽtis.Primo casu nõ vr trãsferri dñium.l.si ego.§.fi.ſ.de iure dot.Facit ſ.depo.l.Lucius.Scdo casu dñium vr transferri in dubio.l. sed nisi hoc.ſ.de iur.do.& ſ.pro dote.l.1.non habetis hic alia.

ADDITIO.

a Alex. ¶Non videtur. An traditio facta simpliciter, intelligatur facta animo transferendi dominium,adde Bar.in l.si constante.in princ.ſ.sol.mat.

LEX XVII.

Cassius. Op. de l.si qs vxori.§.Iulianus.ꝟ.de furt.Sol competit actio mandati,vt hic,& etiam furti.vt d.l.ꝯtraria. ¶Item opp.de l.si tibi.ſ.de don.Sol.dicit gl.antequã cõsumat,possum habere ratũ ego mandator,vt l.ꝯria,& proderit mihi.Tu dic, ꝙ ratihabitio mandatoris,quantum ad liberationẽ ipsius mandatoris:nihil operatur.quia suo noĩe nõ est gestum , sed bene operat̃ qtum ad ꝯmodũ mãdatatij,q soluit suo nomine,& in pĩudiciũ mãdãtis,l mr.C.de rei vẽdi.& l.si fund's.§.1.ſ.de pig. sed l.si tibi.ſ. de do. loqt̃ in creditore,q anteq̃ cõsumat,p illã pecuniã sibi solutã retinere pro debito domini.Quæro,dicitur hic.si eos cõsumpsit sine dolo malo,qd si eos consumpsit dolo malo? Respondeo, tunc habentur pro extantibus,l.patem.ꝟ.de re iud.

LEX XVIII.

1 *Mandatum videtur reuocatum per manumissionem.*

Si quis seruo. Si ad reuocationẽ.mãdati sufficit vnum , illud ignorari oportet à debitore soluente. Si requirunt̃ duo sufficit ignorari vnum,vt liberatio cõpetat,licet

1 recipiens scienter furti teneatur.h.d.¶†Opp. ꝙ ꝑ manumissionẽ non sit reuocatum mandatum,sicut nec ꝑ emãcipationẽ, vt ſ.de verb.obli.l.cũ qui ita.§.qui sibi.cõiunctã l. cum quis.in prin ꝟ. eo. & vr expressum in l.in eũ.§.j.de institoria. Quidã fatentur,ꝙ ꝑ manumissionẽ nõ vr reuocatum mandatũ.Contrariũ est veritas , vt

a hic.& ꝟ.de fur.l.si is,qui rẽ.§.Iulianus.a.Non obst.ꝙ dr de emãcipatione,qa aliud in filio,aliud in liberto.Est enim tanquam coniuncta ꝑsona;iõ madati reuocatio nõ ꝑsumit̃.Nõ obs.d.l.ĩ eũ.§. (.qa i-

b bi iõ,qa apparebat durare dñi voluntatẽ, Vlterius op.bdr hic fur tũ facit dño.Cõtra,immo facit furtũ debitori,q erat dñs pecuniæ. l.si vẽdidero.§.si Titius.ꝟ.de fur.& l.si rẽ.§.ñ.ſ.de pscr.ver.Sol. qdã fatentur ꝯriũ.&quod hic dicitur,dño furtum facit,intelligo dño, s.pecuniæ,& sic debitori.Alij dicunt,& melius, vt gl. refert ꝙ dẽat inspici quali animo ab initio acceperit vt in gl Iuxta hoc posset dubitari qualiter potuit acquiri dominium pecuniæ per istum,cuius mandatum erat reuocatum?Dico ꝟ.eo.l.cum quis.§.j.

ADDITIONES.

a Alex.¶Iulianus.Et in l.eius qui in prouincia. & ibi Bar.in j.opp. ij. partis.ſ.si cert.pe.& est gl.in l.eum qui ita.§.qui sibi.in ver.emancipato.ſ.de verb.oblig. licet Doc.ibi reprehendant eam, & male.& no. Bal.in l.mandatum.C. mand. Adde al.leg.ibi in d.l eum qui ita.vbi plenius.

b Alex.¶Vlterius.opp. Vide ꝟ. eo.l.si rem.additionem in vero. intellige.

LEX XIX.

1 *Dominium per seruum fugitiuum acquiritur,non possessio.*

2 *Soluens alteri de mandato serui,non liberatur ipso iure,*

Fugitiuus. Ista est satis pulchra lex. Solutio fcã seruo fugitiuo ab ignorãte eum liberat,si pecunia soluta

1 efficiat̃ dñi.h.d.¶Opp.de l.j.§.sed & ꝑ eum.ſ.đ acq.poss.†Per seruum fugitiuum non acquirit̃ possessio,vt l.ꝯria,sed dominiũ sic, vt hic,& ẽt ibi no.¶Itẽ op.ꝟ.e.l.q hominẽ.§.i nullo.ĩ fi.In gl.ponunt̃ plures sol.teneas alterã đ duabus.Vna, ꝙ ibi fiebat fugitiuũ hic nõ.Vel aliter,liberatur hic de æquitate,non de rigore.Tene q̃ vis ex istis.Itẽ opp.de l.si mandauero.§.fugitiuus.ſ.man.Dicit gl. aliud in venditione,vt ibi,aliud in mutuo, vt hic. ꝙ nõ placet. Dy. dicit ꝙ lex illa ꝑ omnia ꝯcordat,& ista vera, si dominus agat mandati ꝯ eum,cui est facta solutio mandato serui,sed liberat̃ debitor: qa dñs agẽdo vr hr̃e ratũ ſ.de fideiuſ.l.si seruus alienus.Et ita loqt̃ primum rñsum legis ꝯriæ:sed si non agat mandati,ñ vr̃ hr̃e ratum & ꝑpea debitor non liberat̃ vt hic. & in 2. rñso legis ꝯriæ. Vel dic fm Iac.de Are.ꝙ ibi soluebat mandato serui, alteri recipienti pro seruo,& procuratorio nomine ipsius serui,ideo vr soluere ipsi seruo,hic soluebat alteri recipienti ꝓ seipso,non pro seruo. Et hoc

2 ẽt tenet Old.Itẽ opp.de l.cum fundus.§.seruum tuum imprudens ſ.si cert.pet.Solu.dico,†ꝙ soluens alteri de mandato serui non liberat̃ ipso iure,vt hic:sed cedendo actionem dño.sic,vt in ꝯriis

LEX XX

1 *Debitor soluens rem creditori,quando liberetur.*

2 *Tradita re in emptione & venditione, quare vẽdens liberatur , non sic in aliis contractibus.*

Si rem. Si res nõ efficit̃ ꝑfecte creditoris,debitor non liberat̃. h.d.Opp.đ l.si seruum §.sed & si sic.ſ.de ver. obl. Sol.

1 †Aut debet̃ aliqua res in gñe aut in specie.Si in gñe,dẽt fieri accipiẽtis ꝑfectẽ sine dubio.l.cum qs.§.q hoiem.ꝟ.eo.& l.q decẽ.§.fi. e.& l.si à substituto.§.hr̃s.ſ.đ leg.j.Aut debet̃ in specie, & tunc cã; ꝑpq̃ pt auocari,ꝑcessit obligationẽ,& liberat̃ soluẽdo cã tal:,quãlis est d.l.si seruum.§.sed & si sic.aut seqt̃ illã cãm oblĩonis, & tunc non liberat̃,vt hic.Qđ intellige,si sequat̃ facto debitoris.d.l.si ser-

a uum.§.j.ſ.de verb.obl.Itẽ ꝑdicta intellige aqñ ꝑcedit oblõ ex cã lucratiua:secus,si ex cã onerosa,vt ex cã emptionis , & venditionis, & tunc indistincte de euictione tenet̃.ꝑ tit.ſ.đ euic.Item aduerte,

2 †qa inter venditionẽ,& emptionem,& alios ꝯctus,qbus qs tenet̃

b ad dandum,est hæc drĩa [b]: qa in emptione re tradita qs liberat̃,vt in auth.sacramenta puberum.C.si aduer.vẽd.& tunc incipit teneri de euictione re euicta.l.euicta.ſ.de euic.Sed in aliis ꝯctibus nunquã liberat̃,nisi ita cã faciat accipientis.ꝙ euelli ab eo nõ possit.vt hic,cum similibus,& iõ hic non agit̃ de euictione quasi re euicta sed agitur pristina actione,quasi ab ea nunquam sit liberatus.

ADDITIONES.

a Alc.¶Intellige.Adde quòd no.Bart.in l.Aristo.§ Labeo.ſ.de do.& in l.si quis aliam.ꝟ.eo.& Bar.in l.cum quis.§.qui hominem.ꝟ.eodem.

b Alex.¶Est hæc differentia.Et vide in l.libera.C.de sen.& ꝟ.e.l.si alienum. & in l.etiam.& in l.si domus.§.de euictione.ſ.de leg.j.

LEX XXI.

Si decem stipulatus. Gl. hic quærit de vno , qd soluit,vt in gl.,& materiã huius legis plene dixi in l.decem.ſ.de verb.oblig.

LEX XXII.

1 *Filius si liberat debitorem paternũ an si patri hæres existat,obest exceptio si agat.*

1 Filiusfamilias. No.istã legẽ.Cõcor.sunt ĩ gl.Querit Dy. †filius liberauit debitorem paternũ, postea heres extitit patri , nunquid filio postea agenti obstabit exceptio? Vr ꝙ nõ:qa liberatio ab initio non tenuit,ꝯ ex postfacto ñ ꝯualescit,vt in reg.iur.qđ initio.in ꝯrium,ꝙ filio obstet exceptio, probat̃ ſ.ad Treb.l.filiã fratribus.& l.cũ dñs.§.fi.de pecul.leg.& l. cum vir.ſ.de vsuca.& đ fun.dota.l pen.Et istud ẽ veritas,dicit Dy. Mihi vr ꝙ debeamus sic dicere.Qñq;filius liberat debitorẽ ex cã lucratiua,ita ꝙ si debitor ꝯuenit nullam habeat actionẽ ꝯ filium, & isto casu filius põt eum ꝯuenire nõ obstante ꝙ sit hæres patris, arg.ad hoc.:.qui,& à qb.l.si seruo. & no.in l rẽ alienã.ſ.de pig.ac. Qñq;liberauit debitorẽ filius non ex mera liberalitate , sed aliqd recipiendo,vel aliter promittendo ita ꝙ ipse est obligatus:si à debitore aliqd peteret̃ tunc sibi obstat exceptio.ita loquunt̃ leges alleg.ꝑ Dyn.Plene dico in l.cũ vir.ſ.de vsuc.ꝑdicta vera, cum filius remisit debitum patris ĩ quo nullũ ius filius hẽbat: secus si haberet ius in eo,vt ĩ dote q̃ ẽ cõis pr̃is,& filiæ:qa tunc filia remittẽdo sibi ꝑiudicat.l.ij.§.ꝙ si in pr̃is.ſ.sol.ma.& l.& hæredi.§.filia.ſ.đ pac.

LEX XXIII.

1 *Debitor soluens vt consequatur liberationem,non requiritur voluntas creditoris in solutione recipienda,& sufficit depositio.*

Oblatio ,& depositio facta ab extraneo liberat debitorem.

2 *Soluens pro alio,an repetat actione negotiorum gestorum,remissiue.*

3 *Debitor per solutionem liberatur ipso iure.*

4 *Debitor non liberatur inuito creditore quando extraneus suscipit iudicium pro ipso.*

5 Defensor vel procurator non admittitur quando dominus est legalior vel sciret melius veritatem.
6 Creditor non cogitur recipere defensorem pro debitore veniente animo nouãdi.
7 Debitor an liberetur ipso iure vel ope exceptionis per susceptionem iudicij factam ab extraneo distinguit
8 Iudicium quando suscipitur animo nouãdi an sit necesse ꝙ hoc agatur expresse.
Nouatio quæ olim fiebat per litis contestationem ita etiam hodie fit & nihil est immutatum.
9 Nouatio quando fit per susceptionẽ iudicij quis iurabit de calumnia remissiuè.
10 Iudicium suscipiens pro alio ignorãte repetit si hoc fecit eo aĩo secus si ꝓ inuito.
11 Actio vtilis illius directæ quæ competebat contra principalem intentatur contra suscipientem iudicium pro alio.
12 Procurator seu defensor suscipiens iudicium pro alio an ante litẽ contestatã poterit alium defensorem constituere remissiue.
13 Defensor qui satisdedit pro debitore potest ante litem contestatam defensionem recusare.
14 Practica agendi contra defensorem suscipientẽ iudicium pro alio animo nouãdi & forma sententiæ.
15 Executio an fiet contra talem defensorem remittit.

a **Solutionem.** aHæc est subtilis lex, & summat seipsam, & de duobus tractat, s. de solutione, & de iudicio. Tex. ibi, pro nobis, s. liberandis. q.d. hoc acto, ꝙ ꝑ hunc modũ liberemur In tex. accipiẽdo. i. aliũ actũ sol'onis implẽte, vl' iudiciũ suscipiẽte. ¶Op. in auth. vt oẽs obediant iud. ꝓuin. §. si vero alteri. Sol. ibi loqˀ in ꝓcuratore simplici, q nõ liberat nos: hic in eo loqˀ q suscepit iudicium aĩo nouãdi. Itẽ ɔ̃ ff. de reg. iur. l. inuito. Sol. ibi loqˀ in priuilegio, hic in liberatiõe, ita dicit gl. De hoc ẽt habetis in l. hoc iure. §. no ꝑ. ff. de don. & l. seruus vetante. ff. de verb. ob. & ꝑ Dy. in c. inuito. de reg. iu. lib. 6. His ɔ̃riis ꝑmissis venio ad qõnes. ¶Primò q̃ro, circa solutionẽ. dr̃ hic, ꝙ solutiõe debitor liberatur
1 inuitus † an sit necesse creditorẽ esse volentẽ? Gl. dicit, ꝙ nemo p̃t eũ cogere recipere solutionem, sed põt offerri, & ɔ̃signari, & deponi, & sic inuito creditore debitor liberatur solutione: vt C. de vsuris. l. acceptã. Et tene menti istam, gl. q̃ firmat hic, ꝙ oblatio & de-
b positio facta ab extraneo, liberat debitorem bipso iure. De quo gl. dubitat. C. eo. l. obsignatione. tñ ista glo. dicit veritatem. Casus est expressus j. e. l. q decẽ. §. cum mihi. vers. quẽadmodum si quolibet
2 & C. de capt. l. cum postliminij. ¶† Quæro, vtrum iste q soluit pro alio possit repetere ꝑ actionẽ negotiorum gest. Dixi de hoc vobis
3 ff. tit. 1. l. si Stichũ. §. fi. dicite vt ibi. ¶Quæro, vtrũ † solutione liberetˀ debitor ipso iure, vel ope exceptionis? Gl. dicit, & bñ, ꝙ ipso iure, vt inst. qb. mod. tol. ob. in prin ¶Venio ad iudicium dr̃ hic qđ iu-
c dicium suscipiendo c liberamur inuiti. † Quæro vtrum hoc possit
4 fieri creditore inuito? Gl. dicit ꝙ non. quia nemo cogitˀ agere. C. vt
d nemo inuitus &c. Sed circa hoc q̃rit Dy. d quid si creditor, vult agere, an eo inuito admittatˀ defensor? Et arguit pro & cõtra. Et primo vr̃ ꝙ admittatˀ. vt l. plane. in fi. ff. fam. erc. & ff. de pe. hære. l. sed & si lege. §. Itẽ si rem distraxerit, in ver. qd tamen, & ff. de noxa. l. de illo. §. fi. cum l. seq. In ɔ̃rium, ꝙ non admittatˀ. ista duo sunt paria fieri nouationẽ ꝑ stipulationem, & ꝑ cõtestationẽ. vt l. delegare. ff. tit. 1. Sed ꝑ stipulationẽ nõ põt qs cogi nouare, l. j. C. de noua. & l. credi
5 toris. ergo &c. Pro hoc vr̃ tex. in l. si actor. ff. d ꝓc. Dicit Dy. † quod debet distingui. Aut principalis est legalior, aut nõ. Ita no. gl. in d. l. plane. in fi. ff. fam. erc. s. q. d. si ꝑsona dñi est legalior, non admittitur talis defensor. aliàs sic, d. l. si actor, de proc. & C. de procu. l. fi. Adde, quia etiam si dominus sciret veritatem melius, & esset melius informatus, posito ꝙ non esset legalior, non deberet admitti procurator. l. 2. §. defendi. & qđ ibi no. ff. ex quib. cau. in pos. ea. ita dẽnt intelligi verba Dy. ¶Videte domini, pro examinatiõe huius q. duo sunt videnda. Primo, an creditor cogatˀ recipere defensorẽ venientẽ aĩo nouandi? Et hoc ñ tetigit Dy. Si de isto intellexisset, determinatio sua nõ est bona, vt j. dicã. Secũda qõ, an creditor cogatur admittere defensorem, q vult defendere tanquam procurator in rẽ suã. ita ꝙ fiat ɔ̃ eum executio, non animo nouãdi, & liberãdi debitorẽ. l. Plautius. ff. de procu. & in isto secundo procedit de-
6 terminatio Dy. cũ additione, quã feci. † Circa primũ sunt opi. Nã i in l. liberto. in fi. ff. de neg. gest. gl. tenet, qđ cogatˀ inuitus admittere, sed in l. non solũ. in prin. circa fi. gl. magnæ. ff. de proc. vr̃ tenere ɔ̃rium. Et hoc vr̃ verũ ꝑ tex. in l. si mandato. §. j. ff. mãda. Et hoc tenet Pe. & aliq mod. & Cyn. refert. C. vbi in rẽ act. l. j. Prędicta vera sunt in defensore, q venit ad defendendum cũ mandato: sed qd si venit defensor ad defendendum sine mãdato? Rñdeo, si venit ad suscipiendum iudicium animo nouandi, idem qđ s. ꝑ easdẽ leges: sed si vult suscipere tanq procurator in rẽ suam, nõ aĩo nouandi, tunc ab initio põt creditor eũ nõ admittere ex causis supradictis, si nõ est persona ita legalis, sicut dominus, vel dñs scit melius veritatem, sed postquã eũ admisit, nõ posset eum repellere, argu. l. Põponius. §. ratihabitionis. ff. de proc. An aũt ex parte actoris qs cogatˀ admittere ꝓcuratorẽ in rẽ suã nõ est mã nr̃a: sed Doct. tãgunt in l. fi. C. de proc ¶Quæro † vtrum per susceptionẽ iudicij qs liberetur ipso iure, vel ope exceptionis? Old. dicebat, ꝙ ope exceptionis. l. post venditionẽ. C. de pac. & d interrog. ac. l. q ex parte. Gl. dt ꝙ ipso iure liberatur, si ab vtroque hoc agatˀ: qa ista duo, s. solutio & litis susceptio, ponuntur vt paria hic, & ff. tit. 1. & d. l. delegare. & l. si pro patre. circa prin. ff. de in rẽ verso. ita dicit gl. Ad ɔ̃ria rñdet Dy. Nã in l. q ex parte. nõ agebatˀ à creditore, ꝙ alius liberaretˀ, quẽ ipse ignorabat esse hæredẽ. Vel dic, ꝙ ibi nõ determinatˀ, vtrũ liberetˀ ipso iure, vel ope exceptionis. & magis innuit ꝙ ipso iure. Ad d. l. post venditionẽ, dic ꝙ ibi nõ fuit acceptũ iudicium animo nouandi, volẽte creditore, iõ potes distinguere, ꝙ aut fuit iudicium acceptũ aĩo nouandi, & tunc nõ est dubiũ, ꝙ liberetˀ ipso iure debitor: vt hic. & l. delegare. ff. ti. 1. qñq; iudicium suscepit vt procurator, seu defensor in rẽ suam, nõ aĩo nouandi: & tunc, aut libellus datˀ ɔ̃ principalẽ, & ille se offert defensioni, & tunc nullo mõ liberatˀ debitor. l. si rẽ. C. eo. aliàs l. si mandato. §. 1. ff. mãda. & d. l. Plautius ff. de procu. ſm vnũ intellectum. qñq; ego do libellũ ɔ̃ illum procuratorẽ, vel defensorem, ab initio, tanq̃ ɔ̃ defensorem i rem suã, & tunc principalis debitor liberatur ope exceptiõis, hic est casus
8 in d. l. post venditionem. C. de pac. ¶† Quæro, qñ iudicium accipitur aĩo nouandi, vtrũ sit necesse q hoc agatˀ expresse, vt inst. quib. mod. tol. obl. §. præterea. Videte domini, in nouatione, quæ fit per contestationem, nihil est hodie immutatum. Nam olim præsumebatur nouatio, hoc est nouę qualitatis adiectio, vt fiat de actiõe tẽporali perpetua, de non transitoria, fiat transitoria in hæredes, l. aliam. ff. ti. 1. & hoc ita hodie, sicut olim, & ita olim, sicut hodie: sed nouatio, hoc est, vnius obligationis ad aliam transfusio, non præ-
e sumebatur e nec olim nec hodie, d. l. aliam, ff. ti. 1. & de reg. iur. l. nõ solent. & C. de Iud. l. j. Et ista inuestigatio est magni effectus. Nam si esset verũ, qđ olim præsumebatur, vt glo. dicit, ergo hodie fieret nouatio ope exceptionis: vt no. in l. 2, ff. ti. 1. & C. eo. de noua. l. fi. Tene ergo, quod in nouatione, quæ fit per litis contestatio. ni-
9 hil est hodie immutatum. ¶Quærit † gl. quando fit nouatio, quis iurabit de calumnia? Dicit gl. iste procurator in rem suam. l. 2. §. tu autem reus. C. de iur cal. Hoc examina, vt plene no in l. nõ solum,
10 in 2. gl. mag. ff. de proc. ¶Quærit gl † an ille qui subiit iudicium ꝓ alio, repetat ab illo? Dicit gl. ꝙ sic, si accessit eo animo vt repeteret. ꝑ l. qui seruum. ff. d interro. act. Quod intellige qñ suscepit iudiciũ pro ignorante. Secus si pro inuito, ſm ea q̃ dixi in l. Stichũ §. fi. ff. ti.
11 1. Sum expeditus de gl. ¶Quærit † Dy. q̃ actio intentabitur ɔ̃ eum qui subiit iudicium aĩo nouandi? Cy. dicit, vtilis, quę ɔ̃ principalẽ
12 ɔ̃petebat directa, vt no. in l. delegare. ff. ti. 1. ¶Itẽ quærit Dy. † an ta-
f lis defensor possit constituere alium defensorem ante litis contestationem? Et vr̃ ꝙ non, l. neque & l. nihil. C. de procura. Præterea, cum per litis contestationem fiat hæc nouatio. d. l. delegare, ante litis contesta. nõ p̃t facere defensorem: quia ante non est dñs litis & non dñs nõ constituit procuratorẽ. l. j. ff. de procu. in contrariũ determinat Dy. per l. Titius. ff. de proc. vbi dicit qđ eo ipso ꝙ satisdedit, loco dñi habetur, de hoc in Spec. de proc. §. 1. versi. sed nun-
13 quid defensor. ¶Item quærit † Dy. an iste defensor post præstitã istam satisdationẽ ante litis contestationem possit defensionem recusare, seu renunciare? Videtur ꝙ sic. quia potest à domino reuocari ante litis contestationem procurator, qui satisdedit. l. ante litem. & ibi no. ff. de procura. Contrarium determinat Dy. per l. Ti-
14 tius. ff. de procu. ¶† Quæro qualiter formabuntur acta & sententia ɔ̃ talem defensorem? Rñdeo, dẽt dici, ego ago ɔ̃ talẽ defensorẽ talis defensorio nomine pro eo. Et eodẽ modo in sententia, Condemno talem defensorem talis defensorio nomine pro eo. ita videtur velle tex. in l. liberto. §. fi. ff. de nego. gest. ita no. Inn. in c. causam. ante fin. magnæ glo. extra. qui fi. sint legit. ¶Vlterius quæro.
15 † an contra defensorem talem fiat executio. Dic vt in l. Plautius. ff. de procura. Ex prædictis habes declaratam hanc legem, & etiam l. soluendo. ff. de nego. gest.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Solutionem. Et dum dr̃ hic, ꝙ quis possit me inuitum defendere, videtur contra l. sæpe. ff. de re iudi. vbi ille ad quem primo loco spectat defensio, põt illum, ad quem secundo loco spectat defensio prohibere defendere. solue, ꝙ quis non potest inuitum defendere, si velit se defendere, vel procuratorem cõstituere, vt ibi. & no. Inno. in c. cum super, in gl. mag. & in c. pen. vbi tex. de re iud. Secus si se non defendat, vt hic Item intellige, nisi renunciaret liti, vel confiteretur secundum Raph. in d. l. sæpe.
b Alex. ¶Liberat debitorem. Quod no. & adde Bal. in d. l. obsignatione. ꝑ Ang. in l. tale pactum. §. pen. de pact.
c Alex. ¶Iudiciũ suscipiendo. Adde qđ no. Bal. post Bar. in l. j. C. de iud. vide ibi.
d Alex. ¶Quęrit Dy. Vtrum inuito actore possit comparere fideiussor rei, animo nouand, adde quæ no. post Bar. & Bal. in l. j. C. de sen. vide Pau. de Lazza. in commento. c. si venditorem. de emp. & vend. & Ang. in l. Iulianus, qui satisd. cog.
e Alex. ¶Non præsumebatur. Cõtrarium tenet Bal. in l. post venditionem, & ibi Pau. de Cast. C. de pac.
f Alex. ¶An talis defensor. Vide Bar. & Bal. in l. quis. C. de procu.

LEX XXIIII.

1 Statuto stante quòd exbannitus a centum libris supra possit impune offendi, an si quis habet plura banna vnum in quinquaginta aliud in quadraginta aliud in quinquaginta an possit impune offendi & si vna sententia habet plures condemnationes, an fiet cumulus.

a Vbi fideiussor. aQuæro, vtrũ ĩter decẽ, & decẽ, & vigĩti sit aliqua dr̃ia? Gl. i verb. siue dena. dt, ꝙ sic. Viđ eã, q̃ icipit. i. vna decẽ. in fi. ex hac gl. determinaui q̃onẽ. sta-
1 tuto † ciuitatis Lucanæ cauebat̃, qđ exbãnitus a cẽtũ libris š. possit offendi ĩpune. Mõ qdã hẽbat p lura bãna, vnũ in quinquaginta, aliđ ĩ q̃draginta, aliđ ĩ q̃nquagĩta, q̃ cumulata excedũt cẽtũ, sđ nul lũ p se efficiebat cẽtũ. q̃rebat̃, an possit ĩpune offẽdi? Ego dixi, ꝙ ñ, q̃a q̃nquagĩta & q̃nquagĩta ñ sunt cẽtũ. Aliđ ẽ. n. q̃nquagĩta & q̃n-
b quaginta aliud cẽtũ, vt hac l. Quid si in sñia dicat̃, bcõdẽnamus eũ ĩ centũ libris, vcʒ in quinquaginta p pcussione in facie, & q̃nquaginta pro pcussione in brachio. & sic de singulis, an iste dicet̃ cõdẽnatus in centũ? Si cõsideras summas p se singulariter nominatas, non est condẽnatus in centũ, vt hic: si consideras cumulũ primo nominatũ, est condemnatus in cẽtũ, sed puto, ꝙ ille cumulus nõ debet attendi. Ita vr̃ tex. cũ gl. in l. Aediles aiunt. cum sua gl. š. de
c ædil. edic. & facit optime l. Lucius. §. quæ habebat š. ad Treb. c

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vbi fideiussor. Adde tex. & ibi Bar. & Bal. in l. si testõ. §. fi. de cõdi. insti. & l. separatim. §. j. de ap. & qđ not. Doc. in l. scire debemus. de verb. ob. faciunt plene no. p Bar. & Doc. in l. q fundũ. §. cohæres. š. ad l. fal. & qđ no. Ang. & Imo. in l. quoties in stipulationibus, de ver. ob. & in terminis Ang. & Imol. in d. l. si separatim. §. j. & Bal. in l. sancimus. §. si qs aũt. j. C. de noua. Ange. per istã gl. in l. scire debemus. de ver. ob. tenet, ꝙ omnis bannitus in eodẽ banno, in bis quinquaginta, non dr̃ in centũ damnatus. & ibi etiam Pau. de Ca. adde Imo. in l. si quis testõ. in fi. prin. de leg. j. & Bar. in l. Lucius. §. qui habebat. §. ad Trebel. & adde Ang. & alios in l. si idẽ cum eo. š. de iurisd. om. iud. & Bal. in l. nã & si fur. §. 1. š. si cer. pe. & Pe. de Anch. & Imo. in c. 1. de donationi. scripsi aliquid post Rom. in d. l. scire debemus. de ver. ob. & Ang. de Are. in trac. maleficiorum. in ver. dictũ Sempronium in ducentis libris. in prin. in d. l. scire debemus, limitaui ista: sed quid si pro pluribus summis daretur ista actio, tunc vna sñia est. Secus si pro qualibet daret̃ actio de per se, quia tunc erunt plures sententiæ: vt no. Bal in libello. in l. edita. in vers. 18. & seq. C. de eden. q̃a à pari pcedunt sentẽtia, & libell9. l. vt fundus. cõi. diuid. & l. fi. đ fideicõ. liber. Istis adde gl. in l. ẽt. §. ex causa. in versi. audiẽdus. š. de minorib. quæ dicit, ꝙ tot censentur esse sñiæ, quot sunt cãæ ipsius. per dictã l. scire. Nec conclusioni de bannito ob. l. fi. in prin. in versi. qui sæpius. j. de abigeis. quia ponitur tanquam abigeus i le, qui oues surripuit, eodem modo, quando vel sæpius vnam, vel duas cõmune studium exercens in eo, vt ibi no. dicitur enim ibi, sæpius abegerit, & dictio sæpius, verificat̃ in bino actu. l. mariti. § qui q̃situm. j. de adul. Et in hac q̃one vide Ang. & Bal. per illum tex. in simili in l. si plures. š. de pac. Et ad Bar. hic adde quæ ponit do. Maria. Socy. in c. dilecti. arti. 29. de lib. obla. versi. quartus effectus. & do. Nellus. in tracta. banni. in prima parte, secundi temporis, q. 8. & q. 9. Poma. ¶ Vbi fideiussor. No. optimam gl. ꝙ nunquam fit cumulatio quantitatũ, vt pœna infligatur, vide Ang. in proœ. fiorum. vide quę remisi ad Bar. in l. fi. §. quoties. ff. de publi.

b Alex. ¶ In sententia dicatur. Adde Ang. & Bal. per illũ tex. in l. plures. š. de pactis. q̃ cũ ibi no. videas, pro cuius intellectu vide Bar. in l. 2. j. de pub. iu. & qđ ibi dixi, adde Imo. in l. si quis testõ. in fi. prin. š. de leg. 1. vno addito, ꝙ si iudex dicat, cõdẽno Titiũ in quinquaginta, q̃ si non soluerit intra x. dies, cõdemno ipsum in centũ, ꝙ isto casu si non soluerit, est condẽnatus in centũ, & sic poterit impune offendi, de quo etiam per Doc. in l. 2. §. 1. de excu. tut. & in l. 1. C. qui nu. tu. Et ad istud faciunt no. per Bar. in l. 2. j. de pub. iu. & quod ibi dixi & his adde Imol. in d. l. si qs testõ. in fi. prin. Adde s̃m Pa. đ Ca. ꝙ hęc limitatio. Ang. ñ est vera. quia illa centum, q̃ veniunt non sunt pœnæ maleficij, sed contumaciæ in soluendo, Per l. 1. de in lit. iurã. Et ad Bar. hic adde, vide, q̃ ponit Cæpo. in cõsi. 14. vbi intellr̃ Bar. hic, qñ vulnera illata fuerint ex interuallo, secus si in vna rixa, q̃a tunc fieret coaceruatio, allegat gl. in l. 1 in gl. mag. in fi. C. vnde vi. vide, ibi, & Alex. in l. inficiendo. §. infans. j. de fur. in additio.

c Claud. ¶ Ad Treb. Adde l. si plura. š. de ædilit. edic. quam adducit Are. in l. scire debemus. š. de verb. obl.

LEX XXV.

Ex parte. Vidistis in l. si testamento. §. 1. š. de fideicom. & dic vt ibi.

LEX XXVI.

Si creditor. No. hunc tex. ꝙ si pretium pignoris soluatur creditori vere, vel ficte, debitor liberatur fictè per acceptilationẽ, & per stipulationem animo nouandi.

LEX XXII.

Etiam. Si in re soluta deficit aliquod ius, liberatio non contingit. h. d. Not. ꝙ res petitur, licet res habeat̃. De hoc per gl. in l. & eleganter. §. non solum. š. de dolo. & p Dyn. in l. huius modi. §. ædes. š. de leg. j. & per Cy. C. ad exhi. l. exhibitionis. dixi in l. Iulianus. §. 1. š. de verbor. obliga.

LEX XXIX.

Cum Stichus. Obligatio specierum diuiditur per quotas: obligatio generis, vel quantitatis diuiditur numero, h. d. Vidistis de hoc in l. in stipulationib. de verb. obligat.

LEX XXX.

1 *Oblatione sola facta in iudicio quando liberetur debitor.*

Si debitor. Op. Sola oblatione non liberat̃ debitor: vt j. e. l. q decẽ. in princ. & C. eo. l. obsignatione. Sol. huius timore hæc lex dẽt intelligi altero de tribus modis, s̃m gl. Primo, ꝙ obtulit, & deposuit, vt in c̃rio. Secundo, ꝙ hic obtulit tãtum, tamen hæc oblatio fuit facta in iudicio, per q̃ oblationẽ debitor ipso iure liberat̃. l. si rem. §. fi. š. de pig. act. & l. aliena. §. si per
1 creditorem. eo. ti. Sed † certe iste casus non placet a: quia licet per
2 oblationem factã in iudicio pignora liberentur, ita quod põt agi pignoratitia, tamen creditori non denegat̃ petitio pecuniæ debitæ p solã oblationẽ. l. acceptã. C. de vsuris. Fallit in duobus casibus ibi no. s̃m gl. quos casus examinabo in l. q decẽ. j. eo. in prin. Alio mõ p̃t legi, ꝙ hic pecuniã obtulit & perdidit absque dolo, & etiã culpa, & sic concordat cum d. l. qui decem. Et hæc posset esse bona, & ẽt prima. Item opp. gl. duobus modis, & dic vt in ea habetur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Non placet. No. ꝙ oblatione facta in iudicio ñ liberat̃ ipse debitor. Sđ ipse Bar. vr̃ cõtrariũ tener̃ i l. si rẽ. §. fi. & qđ ibi dixi, š. đ pig. actio. Vide Bal. in l. acceptã. C. de vsu. & cũ Bar. hic Raph. ĩ d. l. iterdũ. §. fi. j. đ fur. & Ray. cõcor.

LEX XXXI.

1 *Industria personæ in dubio videtur electa.*
2 *Fideiussor qñ possit accedere in obligatione faciẽdi, vel nõ faciẽdi, remissiue.*
3 *Doctor, an possit legere per substitutum remissiue.*

a Inter artifices. aDr̃ hic ꝙ dẽt facere p se, non p alium.
b Quærob vtrũ in † dubio videatur electa
1 industria personæ? Gl. q̃ est hic, vr̃ dicere q. sic, nisi ex qualitate p-
sonæ aliud appareat. Si. n. aliud apparet, liberaretur faciẽdo p aliũ. Primum ꝙ in dubio videat̃ actũ ꝙ faciat p se, cũ promittit ipse facere, probatur in l. fideicommissa. §. fi. de leg. 3. Secundum probat̃
2 in l. continuus. §. fi ab eo. š. de verb. obl. † Quæro qualiter in obli-
c gatione faciendi, vel non faciendi, possit accedere fideiussor? Dixi in l. cum filius. §. j. de ver. ob. & in l. si qs pro eo. in prin. š. de fideius. in l. nemo est qui nesciat. de duob. re. & gl. hoc tãgit, dic vt ibi.
d Vltimo d † facit ad q̃onem, an doctor possit legere per substitutũ
3 de qua quæstione dixi in d. l. nemo est, qui nesciat.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Inter artifices. Hanc legem limita per tex. in l. đ pollicitationib. j. eo. & quod ibi dixi, & no. Bar in l. veteris. C. de contrah. & com. stip. vbi no.

b Poma ¶ Quæro an in dubio sit electa industria personæ, vide Bal. in l. j. §. ne autem. C. de cad. tol.

c Alex. ¶ Obligatione faciendi. An, & qñ videatur electa industria personæ, & quid in mandatario, & procuratore. vide in l. mandatum distrahendorum, & qđ ibi Bar. š. mand. quod ibi dixi videas.

d Pom. ¶ Vltimo. An Doctor poterit legere per substitutum, vide Bal. plene in d. §. ne autem. & in d. l. nemo.

LEX XXXII.

Si seruus. De hoc habuistis in l. si quis seruo, supra eodem, &c.

LEX XXXIII.

Qui sibi. Dicitur hic, in primo dicto, ꝙ habet actionem si euincitur. Contra, immo nunquam fuit liberatus. l. Iulianus. §. 1. š. de verb. obli. & l. si rem meam. š. eo. Sol. concedo contrarium, & quod hic dicit, habet actionẽ, s. primam, quę nunquam fuit sublata. ¶ Ad s̃m dictum op. de l. si seruum. §. 2. š. de ver. ob. Sol. dico, ꝙ hic fuit promissus homo in genere, vnde non liberatur dando statu liberum, sed ibi fuit promissus in specie, quo casu debet distingui, vt ibi dicitur.

1 *Solutio, vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris, non liberat eum.*
2 *Locator equi nõ tenetur recipere equum deterioratum, nisi offeratur æstimatio.*
3 *Creditor recipiens rem deterioratam quando possit postea petere æstimationẽ.*

§. Qui Stichum. Hic ẽ notabilis §. & breuiter h. d. So-
1 † vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris eum non liberat. h. d. ¶ Op. & vr̃. ꝙ talis debitor liberet̃ l. & elegãter. §. ñ solũ. š. de dolo. Sol. dico, ꝙ liberat̃ ab actione prima, nõ ab actione de dolo, & ita loquit̃ hic. Et sic concordat cum illa. Ista est vna sol. Contrà istã sol. op. de l. 3. §. si reddita. š commo dati. & l. j. §. si res. š. depo. Sol. ibi loq̃t̃ in c̃ctib. bonæfidei. in q̃bus ñ liberat̃ à prima: hic in c̃ctib. stricti iuris, qđ dic, vt d. l. Iulianus. §. j. š. de verb. ob. & fuit tractatum p gl. š. eo. l. ẽt. Scđo mõ soluitur hoc c̃rium, ꝙ hic nõ soluit, sed soluere volebat, creditor ãt noluit recipere vulneratum: q̃a nõ offerebat̃ æstimatio deteriorationis, vt in gl. & sic r̃ndet̃ ad c̃riũ, ꝙ ibi creditor recipit, hic ñ. Vide gl. in ver. non dãdo. q̃ incipit, hic, & in inferioribus casibus. ibi, vel aliter. q̃
2 glo. tene menti: quia est casus notabilis. Et s̃m hanc lectu. † habes hic casum, ꝙ locator equi, quando vis sibi restituere equum deterioratum sine p̃tio deterioratiõis põt non accipere. Soluitur ẽt a-
3 lio mõ hoc c̃rium, de quo hic nõ curo. ¶ † Quæro, q̃d si creditor recipit rẽ deterioratã, an possit postea petere pretium deteriorationis? Glo. hic videt̃ dicere, ꝙ sic. Ita not. in d. l. & eleganter. §. non solum. š. de dolo. Sed Cy. in l. exhibitionis. C. ad exhib. referendo
a dicta Pet. videtur aliter dicere. Tu vero dic latius. a Aut debitor, deterio-

ADDITIO.

a Alex. ¶ Dic latius. Et adde ꝙ not. Bartol. in l. opus quod auersione. š. loca. & ĩ d. l. exhibitionis. Et hanc distinctionẽ facit Pe. in l. huiusmodi. § j. š. de leg. j. licet non ita perfecte & vide Pau. de Ca. hic & sequitur Io. de Pla. Inst. de obl. in l. cẽtum. in fi. š. de eo quod cer. lo. vbi dicit ꝙ id quod dicitur post solutionem non petet interesse, intellige secundum Barto. hic, & in l. Iulianus. de verb. ob. & in l. in hac. in 2. q. š. de tritic. & l. & eleganter. §. non solum. in pe. q. š. de dolo. & in l. fi. pe. & vlt. op. š. de eo quod cer lo. plene in d. l. exhibitionis. in fi. C. de exhiben. & vide Cy. in d. l. acceptam. C. de vsur.

deteriorauit rē p dolū, & in pnicię creditoris, & tunc indistincte tenetur de dolo, d. l. & eleganter. §. non solum. ṡ. de dolo. Si autem non in perniciem creditoris, & tunc, aut vitium erat latens, & tūc recipiendo non vr̄ remittere, & potest adhuc petere æstimationē vt no. in l. in hac, circa prin. ṡ. de triti. Si vero vitium erat patēs, tūc aut æstimatio deteriorationis venit petenda iure actionis, & poterit peti: aut iudicis officio mercenario, & n̄ pt peti. ar. C. depo. l. 4. & ṡ. de eo quod cer. loc. l. fi. Ita debet intelligi quod no. in d. l. & eleganter. §. non solum. facit l. ṡ. iter. §. Cassius. ṡ. de aqua plu. arcē. licet Pe. dicat aliter in d. l. exhibitionis.

LEX XXXIIII.

1 *Reorum credēdi si vnus recipit totum debitum, quando teneatur alteri cōicare.*
2 *Gl. in l. si Titio aut Seio. supra de lega. 2. non bene loquitur, quia ibi sunt duo rei ex causa lucratiua.*
3 *Reorum credendi vnus recipiendo partem, non sibi appropriat totum.*

Qui hominem.

a §. Si duo. No. ibi qa oblīo cōis efficiet &c. aduerte, aq̄ro si v-
1 n⁹ †ex reis credēdi recipit totū debitū, an teneat alteri cōicare? Gl. q̄ est hic in verb. cōis, dt ꝙ sic. vide eā, q̄ incipit iō qa cū sint &c. Idē vr̄ tenere gl. in l. frā frē, 1 1. mag. gl. ṡ. de adi. inde. Idē tenet in l. si Titio aut Seio. ṡ. d leg. 2. Idē vr̄ tenere Dy. C. d duo. re. l. j. & auth. hoc ita. in ɔ̄riū vr̄ casus in l. in lege falcidia hoc eē ser uādū. ṡ. ad l. falc. Dic, aut sunt socij oīum bonorū, vel illius oblīonis & tūc dēt cōicari, vt hic. Aut n̄ sunt socij, & tunc si q̄dē sunt duo rei credēdi ex cā n̄ lucratiua, puta, qa mutuauerūt pecuniā cōem, tūc dēt cōicari, ita loqt glo. q̄ est in d. l. frater a fratre. Si vero sunt duo rei credendi ex cā mere lucratiua: qa debitor volens donare duob⁹ promisit insolidū tāq reis credēdi: tūc n̄ dēt cōicari qđ exactū est ab vno. Casus est in d. l. in lege falcidia hoc esse seruandum
a & iō †gl. q̄ est in d. l. si Titio aut Seio. put se refert ad text. illū, non
b bn̄ dicit^b: qa ibi sunt duo rei credendi ex cā lucratiua. ¶ †Vltimo
3 tu habuisti, ꝙ p litis ɔ̄testationē factā ab vno ex reis credendi, ipse appropriat sibi totū debitū. l. ex duobus. ṡ. de duob. re. q̄ro, an ptis
c perceptione^c approprijet sibi totum debitum? Vr̄ ꝙ sic: qa litis ɔ̄testatio & partis pceptio, æq̄parantur. l. 3. C. de noua. In ɔ̄riū habuistis casum hic. licet. n. vni soluat pars, alteri poterit solui alia pars. Ad ɔ̄rium respondeo: quia ad aliud procedit illa æquiparatio.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Aduerte. An socius qui totum recipit teneatur communicare alteri socio, vide Bar. in l. si a Titio, aut Seio. de leg. j.
b Alex. ¶ Non bene dicit. Vide Bar. in d. l. ex duobus. ff. de duo. reis.
c Alex. ¶ An partis perceptione. An partis perceptio, & litis contestatio æquiparentur, adde Bar. in l. cum decem. ĵ. eo.

§. Si stipulatus. Hoc, quod hic dicitur, ꝙ liberatur promissor, intellige hoc ope exceptionis. l. fi. §. fi. ṡ. de verb. oblig.

1 *Procuratorē qui facit ad solutionem recipiendam, videtur debitoribus mādare, & qualiter notificari debeat reuocatio procuratoris.*

a §. Si Titium. Hic est notab. §. Reuocatio mandatiⁿ nocet debitori soluenti, in cuius notitiā nō p-
1 uenit, h. d. No. tex. ibi, namis, q̄ &c. Ex quo habes, ꝙ ille, †q̄ facit pcuratorē ad solōnem recipiendā, vr̄ mādare debitorib. quòd ei
b soluant, qđ te ne mēti. ¶ Quæro, quō^b potero ego, qui reuoco p-
c curatorē, notificare hoc omnibus debitoribus? R̄n. modus erit, ^c faciendo proponi edictum in aliquo publico loco, vel faciendo pconizare, arg. l. sed & si pupillus. §. proscribere. ṡ. de Instito. Circa hoc tamen dic vt no. Cy. C. mand. l. mandatū.

ADDITIONES

a Alex. ¶ Reuocatio mandati. Vide no. per Bar. in l. mandatum. ṡ. mand. & Pa. de Castr. hic qui limitat hunc tex.
b Poma. ¶ Quæro, quomodo. No. debitor si non habuit notitiam reuocationis mandati, liberatur tempore quo reuocetur. vide d. Abb. in c. ex parte. de resc.
c Alex. ¶ Modus erit. No. ad reuocandum mandatum, ad de Bar. in l. j. C. de satis da. & in l. non solum, §. morte. de ope. no. nun. & vtrobiq; dixi. vide in l. si procuratori falso. ṡ. de cond. ob cau. in 4. q. princ & ad istum §. vide quod no. dicit Bal. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ṡ. si cer. pet.

1 *Solutio facta procuratori falso, quando liberat debitorem.*

a §. Si nullo. ^a No. hanc distinctionē. Aut soluit †procurato-
1 ri penitus falso: qa nunquā habuit mandatum, & debitor nō liberatur hic. Aut habuit mandatum, sed fuit reuocatum, & tunc distinguitur. Aut peruenit in notitiā debitoris soluentis: aut non, vt videbitis per multas leges huius tit.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si nullo. Limita singulariter vt per Bar. in d. l. si procuratori falso. in x. q. de condi. ob cau. Sed quid si debitor per sententiam fuit coactus soluere falso procuratori. vide no. Bal. in l. falsus. C. de furt.

1 *Solutio facta coniunctæ personæ, non liberat debitorem.*
2 *Societas quæ dicatur contracta inter patrem & filium remissiue.*

§. Si gener socero. Hic habes casum, †ꝙ solō facta ɔ̄iunctæ psonæ, non liberat debi
1 torē. Quis. n. est magis ɔ̄iuncta psonæ q̄ pr̄ filiæ: & tn̄ nō pt sibi sol
2 ui. Certe nullus. †Quæro, quæ societas dicatur inter patrem & filiam in dote. dic, vt no. per gl. & Dy. in l. 2. ṡ. so. matri.

§. Si debitorem. Quærit gl. cuius sint interim isti numi? Et vr̄, ꝙ nullius, vt gl. dicit. Sđ postea cū dn̄s ratū habet, vel pecuniam recipit, efficit̄ sua, & fingitur retro fuisse. De hoc etiam habetis gl. in l. si ego. ṡ. de neg. gest. Veritas est ꝙ interim pecunia remanet soluentis: quia dn̄ium n̄ perditur, nisi ei, cui fit traditio, acquirat̄. l. cū qs. §. si debitorē. ĵ. eo. ṡ. ex qb. cau. ma. l. nec vtilē. Et ita tenet Gul. in d. l. si ego. Non ob. l. qđ meo. §. si a furioso. ṡ. de acq. pos. qa aliud in possessione, q̄ facilius perditur, quam dominium, l. si quis vi. §. differentia. ṡ. de acqui. poss.

1 *Hæreditas quod non remanet momento penes filium, intelligitur quādo tractatur de iure inter patrem & filium: secus si inter extraneos.*

§. Quidā filiū famil. Op. ꝙ nō liberet̄, qa hr̄ditas n̄ stat momēto penes filiū, l. placet. ṡ. d acq. hær. Sol. ista est vera. Filius ē hr̄s, & p eū pr̄, l. cū filio. d
1 leg. i. Et istud, †qđ dr̄, ꝙ hr̄ditas n̄ remanet momēto penes filiū, est verū, qn̄ tractat̄ d iur̄ iter patrē & filiū: secus iter ex̄neos: qa i⁹ pcessum pr̄i, n̄ dēt ɔ̄uerti in pnicię aliorū, l. nec auus, C. de eman. lib.

§. Qui perpetua. Eadem solutio non potest parere liberationem, & repetitionē. h. d. Op. de l. in numerationibus. ĵ. eo. Solu. vt ibi.

LEX XXXV.

1 *Præpositus ad contrahendum videtur præpositus ad solutionem recipiendam.*

a Quod seruus. ^a No. tex. ^b ibi, vr̄. n. voluntate domini, &c.
b ꝙ ille †qui preponitur ad ɔ̄hendū, vr̄ præ-
1 positus ad solōnē recipiendā. Tene menti. Quæro, dr̄ hic, nisi aliqua iusta cā, &c. Quæro q̄ est ista causa? Respon. si scit eum alienatum, vel scit peculium ademptum, cum esset manumissus: vt ṡ. de contrahen. emp. l. quoties. & l. si qs seruo. §. e. ti.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quod seruus. Tene menti istum tex. ꝙ præpositus ad contrahendū videtur præpositus ad recipiendum solutionem ex illo contractu. multum facit ad hoc l. hoc iure. ĵ. eo. titu.
b Alex. ¶ No. tex. Vide Bar. in l. eum qui ita. §. qui sibi. ad fi. ff. de verb. ob.

LEX XXXVI.

1 *Sententia lata contra vnum ex hæredibus, quando præiudicet sibi in toto.*

a Si pater. ^a Quæro, qđ si nemo nascit̄, vtrū †sn̄ia sibi piudicet
1 in totum? Gl. q̄ est hic, dicit ꝙ sic sup verb. egisse. Sđ ista gl. vr̄ ɔ̄ tex. & iō dic, aut certū ē neminē nasci, anteq̄ ferat̄ sententia, & tunc piudicabit sup toto, ar. l. si rē. §. fi. ṡ. de pig. aut nō fuit certum, & tunc sn̄ia non piudicat, nisi in parte. Casus est hic.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si pater. Quomodo intelligatur ista l. & q. posita hic, vi de Ange. in d. l. sed & si restituatur. §. fi. ṡ. de iudi.

LEX XXXVII.

1 *Solutio fideiussoris plurium, quando omnibus prosit.*

Quoties. Fideiussor soluens nōie rei, p parte sua se solum
1 liberat. h. d. Op. & vr̄ ꝙ solutio fideiussoris †psit oībus p rata: vt l. inter eos. §. j. ṡ. de fideiuss. Gl. hic ponit duas solōnes, neutra tn̄ ponit veritatem. Ideo dic, aut loqtur an solōnē, & tunc nullus fideiussorum liberat̄ ipso iure: sed per exceptionē descendentē ex epistola, si sunt soluēdo, vt ṡ. e. l. inter fideiussores: aut post solōnē, & tūc aut fideiussor soluit pro parte sua tm̄, hoc ex-
a primendo: aut soluit simplr̄. a primo casu pro parte soluta liberat̄ ipso iure. Casus est hic, p alia parte q̄ respicit fideiussorem, liberat̄ ope exceptionis taciti pacti, l. si creditores. C. de pac. & ṡ. eo. l. i his §. j. Si vero soluit simplr̄, tunc loqtur l. inter eos. §. j. ṡ. de fideiuss.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Soluit simpliciter. Idē tenet Bar. i l. ex duob. ṡ. de duob. re. & ibi dixi.

LEX XXXVIII.

1 *Adiecto, qui mutauit conditionem suam in deterius, non potest solui.*
2 *Adiecto, qui monasterium intrauit, solui non potest.*
3 *Mandatum procuratoris, an videatur reuocatum, si procurator est effectus vnus ribaldus.*

Cum quis. Ista lex est Africani Iurisconsulti & ideo difficilis est, & subtilis tota. & in prin. h. d. Si ɔ̄dō ad-
a iecti mutatur in deterius^a, ei nō pōt solui. ¶ Op. de l. beū qui ita. §.
b q ita. §. q sibi. ṡ. de ver. ob. Dn̄r †qđā, ibi post mutatam ɔ̄ditionem
1 potest solui stipulatore volente, secus eo inuito. Vel melius, ibi mutauit

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Mutatur in deterius. No. quod adiecto pōt solui, nisi mutauerit statū in peius. Quod limita, nisi vna res esset soluēda principali, alia esset soluēda adiecto. quo casu licet mutet statū in peius, tn̄ poterit ei solui. Ita est no. in l. Stichū §. vsumfructum. Item hic alleg. secundum vnum intellectum. Old. hic, & ibi Ang. & Inno. limitāt hæc, nisi sit procurator ciuitatis cōstitutus ab administratoribus ciuitatis, vel vniuersitatis, quia propter mutationem status nō tollitur. neque desinit esse procurator, vt in l. quod si forte. ṡ. eo. & ad de Bal. in l. mand tum. C. man.
Clau. de Seys. ¶ De clausula, rebus sic se habentibus, vide plenius per Ale. in l. quod Seruius. ṡ. de condi. ob cau.
b Poma. ¶ Op. de l. Quod si conditio fuit cōuersa in deterius, videtur reuocatum mandatum secus quando in melius, secundum Bar. sed contra est casus in l. eius qui. ṡ. si cer. pet.

mutauit ꝯdõnẽ in melius: hic loqꝛ qñ mutauit suam conditionẽ in deterius. hæc vera. Itẽ opp. de l. Stichũ. §. vsumfructum. ꝭ. e. Sol.
2 vt ibi videbitis. Quæro, † qd si adiectus ingressus est monasteriũ an põt ei solui. Videt ꝙ sic: qa mutauit statũ suũ in meliorẽ ꝯditionẽ. d. leũ q ita. §. q sibi. In ꝯtrũ determinãt oẽs Doc. p tex. istum ibi, cæterũ siue iã in adoptionẽ &c. Nã trãsit in ptãtẽ alterius, cũ intrat monasteriũ. Nã q̃tũ ad exactionẽ respectu creditoris trãsit in deteriorẽ ꝯdõnẽ, licẽt respectu sui trãseat in meliorẽ ꝯdõnem ita tenent Dy. Ia. de Are. & Ray. in sua disputatione. ¶ Vltimo hęc
3 lec. † facit ad qõnẽ de procuratore, qui mutauit conditionem, & factus est q̃dam ribaldus, barattator, seu exbãnitus vtrũ videatur reuocatum mãdatum? De qua quęst. dicã ꝭ. e. l. si cum Cornelius.

1 *Dominium quòd in casu huius legis quæratur creditori, & debitor liberetur gl. in l. acceptam. C. de vsur. male dicit.*
2 *Dominium non perditur nisi alteri quæratur, secus est in possessione.*
3 *Conditio, & vendicatio competunt contra furem.*
4 *Debitor soluens falso procuratori liberatur, si nõ cõstat de animo procuratoris.*
5 *Animus procuratoris falsi recipientis solutionẽ, ex sequentibus apparet.*
6 *Cõdictio furtiua viro cõtra vxorẽ nõ cõpetit, sed extraneo sic, q̃ põt viro cedi.*

a **§. Si debitorem.** [a] Hic est valde subtilis, & notabilis §. & breuiter h. d. Post mãdatũ reuocatum, debitor ignorãs, soluẽdo liberatꝛ ipso iure, si recipiens bonũ aĩum habuerit, alias ope exceptionis si soluens ꝯditionẽ sit paratus cedere. Hic innuitur in prima parte, ꝙ p falsum ꝓcuratorẽ recipiẽtẽ aĩo bono q̃ratur dñiũ ei, cuius dicit se ꝓcuratorẽ, iõ ꝯtingit liberatio. Cõtra in l. si ego. ꝟ. de neg. gest. & l. cõis seruus. §. 1. ꝟ. d
1 acq̃r. pos. Sol. dicit † gl. hoc ꝯtingit hic pp p̃cedẽs mãdatum. l. 2. §. si à furioso. ꝟ. ꝓ empt. & l. sꝑ. q ñ prohibet. ꝭ. de reg. iur. & l. cũ putarẽ. ꝟ. fam. erc. Hoc nõ vꝛ verum: qa minus põt nobis acq̃ri p ꝓcuratorẽ reuocatũ, q̃ p procuratorẽ q nunq̃ fuit, vt videbitis ꝭ. eo. l. dispẽsatorẽ. & lex hic alleg. in gl. hoc. nõ probat. quare dicit gl. in verb. inhibeatur. in l. acceptã. C. de vsur. ꝙ in casu huius §. nõ q̃ritur dñiũ creditori, licẽt ꝯtingat liberatio. q̃ gl. est exp̃sse ꝯ istum §. vt apparet in versi. sicuti, &c. qđ tenet gl. in verbo dño facit in l. si qs seruo. q̃ incipit, i. debitori. ꝟ. eo. & hæc est veritas: qa dñiũ q̃ritur creditori. Non ob ꝯtrium, qa hoc est spãle pp p̃cedens mandatum, & fauore liberationis. Cum. n. lex voluerit debitorẽ liberari, per ꝯñs voluit dñium quæri creditori: sed in legibus ꝯtriis, nec mãdatum p̃cesserat, nec erat fauor liberatiõis. ¶ Vlterius op. ad ver.
2 aliogn. † & vꝛ, ꝙ nummi non remaneãt debitoris: quia habuit animum perdendi dñium, ergo &c. l. qđ meo. §. si à furioso. ꝟ. de acq. pos. Hæc gl. sol. notabiliter, aliud in dñio, vt hic, qđ nõ perditur nisi alij q̃ratur. l. nec vtilẽ. ꝟ. ex qb. cau. ma. aliud in possessione: vt ĩ l. ꝯria. Ista est vera. & facit qđ no. in l. vir & vxor. ꝟ. de dona. inter virum & vxo. licẽt alr sentiat gl. & male. ꝟ. eo. l. q hoĩem. §. si debitorẽ. & ibi dixi. & l. si ego. ꝟ. de neg. gest. ¶ Item opp. si pecunia remãsit debitori, ergo non habet conditionem furtiuam, quia nemo condicit rem suam. l. si. ꝟ. vsufr. queãdmo. cau. Dicit gl. intellige, ꝙ hic erat pecunia consumpta, alias deberet pecuniam vendicare,
3 non condicere. Vel verius, † ꝯtra furẽ competunt istæ duæ actiones, ꝯditio, & vẽdicatio, vt Inst. de actio. §. sic itaq;. & l. si ꝓ fure. ꝟ. de cõdi. furt. ¶ Venio ad ver. sicuti. opp. de l. vir vxori. in fi. ꝟ. de do. inter vi. & vxo. Dicit gl. ibi mulier accepit bona fide credens donationem valere, sed hic recepit mala fide. & est satis bona. Item opp. de l. 3. §. fi. ibi certũ debitorẽ. &c. ꝟ. de do. inter vir. & vxo. Sol. gl. eo. mõ, ibi mulier recipiens credebat donationẽ valere. Tu dic melius, ibi mulier recepit pecuniam viro pñte. Vnde viro videtur soluta merito liberatio contingit, vt ibi, sed quando fuit soluta viro absente, hꝛ illa distinctio, an habuerit recipiens bonam fidem,
4 vel non. l. vir vxori. ꝟ. alle. ¶ † Quæro, quid si [b] non cõstat qualem
b animum procurator falsus habuerit, vtrum debitor liberetur? R̃n sic. nã iste tex requirit ꝙ habuerit aĩum lucrãdi sibi. Sed tunc q̃ro
5 † qualiter probatur iste animus? R̃n. ex sequẽtibus. Nam si noluit dño restituere, p̃sumptio est ꝙ receperit aĩo lucrandi sibi l. sed Iu-
6 lianus. §. proinde. ꝟ. ad Maced. ¶ Vltimo † q̃ro, circa fi. §. dicitur, ꝙ ꝯdictio ceditur ꝯ mulierẽ, q̃ ꝯdictio? Dicit gl. ꝯdictio furtiua. Quidã reprehendunt istã gl quia ꝯ vxorẽ nõ datur condictio furtiua. l. 2. & ibi no. ꝟ. re. amo. Vnde intelligunt hoc de ꝯdictione sine cã. & ita videbatur hic dicere Iac. de Are. Tu potes dicere, ꝙ ꝯdictio furtiua nõ ꝯpetit viro ꝯ vxorẽ ꝯstante matrimonio, vt lege ꝯria: sed extraneo ꝯ vxorẽ bene potest cõpetere, quã cedit viro, vt hic & probatꝛ ꝟ. re. amo. l. 3. §. j. Vlt. scias, ꝙ iste §. est quasi fundamentũ materiæ. l. falsus. C. de fur. & l. si procuratori falso. ꝟ. de ꝯd. ob cau.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si debitorem. Et an iste §. possit habere locũ in procuratore in rẽ suã, Adde Bar. in l. si procuratori. post gl. ꝟ. de cõdi. ob cau. Et dũ hic dicit, quod est opus quòd reuocatio perueniat ĩ notitiã creditoris &c. intellige si fuerit reuocatus per mandantem. Secus si facto mandatarij, vel qa effectus sit vnus ribaldus, quia tunc. & si nõ sit factum notum creditoribus, non tamẽ liberatur. Ita dicit Bal. in l. rogasti. in §. si fugitiuus, si cer. pet. Et quando dẽt fieri notificatio reuocati, vide per Bar. in l. si pupilli. §. j. ꝟ. eo.
b Alex. ¶ Quæro quid si. Adde Bar. in l. falsus. versi. quæro, & reuoco in dubiũ. C. de fur.

§. De peculio. Eadẽ solõ prodest ad diuersas cãs obligationis tollẽdas h. d. Vers. & magis simile. est aliquantulũ difficilis, prout est in lr̃a, simile: sed prout habetis dissimile, lr̃a est clara. Opp. de l. q hoĩem. in fi. ꝟ. eo. Sol. Eadem solõ prodest ad diuersas cãs liberatorias, non ad vnã obligatoriam, & aliã liberatoriã, vt in ꝯtrario. ꝙ dic, vt dicã ꝭ eo. l. in numerationibus. Venio ad fi. quæro quæ dissimilitudo sit inter versi. primum, & fi. cum videatur dissimilitudo. Dic vt in gl. & clarè.

1 *Impedimentum proximum quando cessat, requiritur rem extare.*
2 *Liberatio, an contingat quando res soluta potest à creditore auocari, & in obligatione rem dari.*

§. Qui hominem. Iste §. est ẽt subtilis. Qui hoĩem dẽt igñe, soluẽdo statu liberũ ñ liberatꝛ nisi ꝯdõ libertatis eo viuo defecerit: secꝰ si eo mortuo. h. d. In tex. ibi. ꝙ si interim. i. anteq̃ creditor agat, vel eo agẽte añ finitũ iudiciũ. ibi, cõdõ. s. libertatis aliogn dixi ꝟ. ꝙ si qđ obstaculũ est impediens liberationẽ tpe liberationis, oportet ꝙ tollat, re existẽte in rerũ nã, vt ꝯtingat liberatio, ñ aũt r̃ perẽpta. Ibi aliogn. i. si q̃cnq; tpe ĩpedimẽtũ cessans faceret retro liberationẽ inductã. Ibi ppe erit &c. vt in tex. videbitis, qa tũc eo mortuo definit vsusfr. alienꝰ eẽ, cũ rei interitu finiatꝛ, vt Inst. de vsufr. §. finit. Et sic vꝛ sublatũ obstaculũ qđ tpe solõnis & liberatiõis obstabat, ibi, decedisset, nam exhoc interitu serui finitur cõio, q̃ liberationi obsisterat, qđ nul
1 lo mõ ꝓbãdũ est, vt ꝟ. proxime dixi. No. † ꝙ qñ impedimẽtũ ꝓximum cessat, req̃rit rẽ extare. Facit ad id qđ dixi in l. quoties. ꝟ. d noua. & plene examinaui ĩ l. si is q ꝓ emptore. ꝟ. de vsuca. Itẽ op. de l. Neratius. ꝟ. de ꝯd. inde. Sol. ibi hõ dẽbatꝛ in specie, hic in gñe. Itẽ op. de l. statu liberũ medio tpe. §. ceirꝰ. ꝟ. de statulib. Sol. vt plene
2 no. in l. Neratius. ꝟ. alleg. ¶ † Vlt. q̃ro, vtrum hoc sit verũ simpl'r
a ꝙ qñ res à creditore põt auocari, liberatio nõ ꝯtingat: & loquor qñ in obligatione est rẽ dari. Breuiter dico sic; si res põt auocari re, vel spe, rõne dñij, vel vsusfructus, q pars dñij est. Casus hic est, vt vidistis in l. si ita stipulatus. §. 1. ꝟ. de verbo. oblig. sed qñ res põt auocari per aliquã actionem personalem, vt per Saluianam. vel Caluisianã; vel forte ꝑ actionem hypothecariã, tunc tex. vꝛ dicere idẽ, ꝙ ñ ꝯtingat liberatio. vt ꝟ. e. l. si rẽ meã. Quod intellige, qñ res simpl'r soluit, & de euictione ñ cauetur. Nã si de euictiõe caueatꝛ, tunc liberatio ꝯtingit. tex. est q facit hanc distinctionẽ. ĩ l. fi. ꝟ. de ꝯd ob cau. facit ad hoc ꝭ. e. l. q res, circa prin. versi. diuersum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Vltimo quæro. Adde no. per Bar. in l. non quocunque. in prin. de leg. 1. & in l. inter stipulantẽ. §. si rem. de verb. obl. circa fi. istius §. vide bar. in l. si quis aliam. ꝭ. eo. & quod ibi dixi videas.

1 *Fideiussor potest accedere pro eo, qui solo iudicis officio conueniri potest.*
2 *Fideiussor potest accedere pro eo, qui est restituturus ex mera iustitia, non pro eo qui est restituturus ex mera misericordia.*
3 *Res facilius conseruatur, quam quòd res extincta resuscitetur.*
4 *Actio per dationẽ fideiussoris perpetuatꝛ, quando etiã per litis contestationẽ. Cautela quando fiunt protestationes, vt apponatꝛ clausula, nisi & quatenus apparebit eum teneri.*
5 *Debitum dicitur confiteri ille, qui dat fideiussorem simpliciter secus si dat in eo quod apparuerit eum debere.*
6 *Interruptio præscriptionis facta contra principalem non interrumpit præscriptionem contra fideiussores, & quando. nu. 8.*
7 *Interruptio præscriptionis facta contra vnum ex tutoribus, nocet alijs. si contra eum iam actio erat mota.*
8 *Interruptio facta contra vnum tutorem, non interrũpit contra magistratũ. Præscriptio interrupta contra eum, qui tenetur directa, censetur interrupta contra eum, qui tenetur vtili.*
9 *Exceptio excussionis non habet locum quando principalis non põt coueniri.*
10 *§. Si quis pro reo, hodie procedit, si est renunciatum beneficio cedendarum, & beneficio de fideiussoribus.*

§. Si quis pro reo. Hic est ita solẽnis §. sicut aliquis, q sit in hoc tit. Pro eo, ꝯtra quẽ põt in integrũ restõ postulari, põt accedere fideiussor, & cursus tpis, q prodest reo pñti, non prodest reo absẽti. h. d. Et diuiditur. Primo ponit dictum. Secundò determinationem dicti. Secũda ibi. & q. dẽ &c. ¶ Op. de l. si quis postquã. ꝟ. de fideiu. vbi pro liberato tpe ñ põt accedere fideiussor. Sol. Potes dicere ꝙ hic intercessit sciẽter, ibi ignoranter. Vel verius fm gl. hic poterat restitui actio ꝯtra
1 debitorẽ, quod no. † Nã ex hoc habes casum, ꝙ pro eo qui solo iudicis officio põt ꝯueniri, põt accedere fideiussor. Dixi in l. j. ꝟ. d fideiu. Sed contra hoc op. de l. si debitoris deportatio. ꝟ de fideiu. Nã ꝯ deportatũ p̃t actio restitui, p tit. C. d sen. pas. & rest. ergo ꝓ
a eo põt accedere fideiussor, qđ est ꝯtra illam legem. Respõ. † quędam est restõ, quæ debet concedi ex mera iustitia, & vigore legis scriptæ, vt ea q̃ conceditur, ex ti. de mino. & ex qui cau. maio. & tunc pro tali potest accedere fideiussor, vt hic. Quædã est restitutio, quæ nõ põt concedi, nisi ex quadam mera misericordia, & tunc pro tali non potest accedere fideiussor, vt l. ꝯtraria. ¶ Item opp. dicitur hic, ꝙ post datum fideiussorem restitutio non potest peti nisi intra annum tantũ. Cõtra per dationem fideiussoris in

terrūpit pscriptio.l.cū notissimi.§.sed & si qs,C.de pſc.xxx.an.Dñt qdā hæc corrigit p illā,sed certè euitāda est legū correctio. Alij
a dñt φ ibi loqr qñ fideiussor dat añ pscriptionē finitā:hic qñ dat
3 pscriptione finita.†Rō: qa res facilius ꝯseruat, q̄ res extincta re-suscitet.No.hāc so.qa quotidie allegat hæc lex ad hoc.Et hāc te net Dy.& eā seqbat Old.& vera est ī se,& p hæc ñ soluit ꝯriū.Nā qñ respicimus actionē primā.extincta pscriptione procedit so lutio:sed prout respicimus officiū iudicis,p qd̄ impetrat restō in integrū solutio nō procedit,qa istud officiū adhuc nō erat extinctū,sed pēdebat vt apparet ex tex. Et ex his q̄ dixi in primo ꝯrio dat gl.aliā sol.φ hic fideiussor intercessit ignorāte debitore,iō ñ interrūpit pscriptio.hæc est vera in se,sed ꝯtinet diuinationē. Dat
4 gl.†quartā sol.[b] notabilē in immensum,φ illud qd̄ dr̄ in l.ꝯria,φ p
5 dationē fideiussoris perpetuat actio, est verū , qñ per litis ꝯtestationē perpetuat:sed ea q̄ ñ ppetuatur ꝯtestatione , nō ppetuatur fideiussoris datione,casus est hic. Nā restō in integrum p litis cōtestationē nō ppetuatur,l.fi.C.de tēp.in inte. rest. & est notabilis sol.Pe.tenet eā,& est verissima. Alij dāt quintam sol. φ hic dedit fideiussorē protestando,φ nolebat teneri p hoc in plus,q̄ apparebat eum teneri,& per hoc nolebat sibi in aliquo piudicare. Hæc est notabilis solō ad protestationes,q̄ tota die fiunt,licet ꝯtineat aliquā diuinationē.quare tene solutionē pcedētē.Ex hac vltima
5 †sol.no.illud qd̄ dr̄ in l. cum notissimi,φ dando fideiussorē ꝯfitetur debitum,verū est,qñ dat fideiussorē simplr,secus qñ dat in eo,qd̄ apparuerit eū debere,vt in hac sol.no.¶Itē opp.vtilis annus nō currit absente eo,cū quo debet agi,l. 1.§.de diuer. & tēp. pscrip.sed hic fideiussor erat absens, ergo vtilis annus nō currit, tex.tñ dicit ꝯriū.Huius ꝯrij timore est facta gl. q̄ est hic. Dicunt qdā,φ in ver.& qdē iuriscōsultus mutat casum suum,& sic Iulianus in pcedentibus male dicit.Sed certe non est verisimile φ Iulianus maledixisset.Vñ nō placet hæc solō.Alij dñt,hic dr̄,φ annus pteriit,s.continuus. Nā annus vtilis nō pōt pteriri si non est ptās conueniendi fideiussorem. Et hæc fuit sol. Azo.quā sequebatur Old.vide gl.in verb.annus.ibi,alij vt Azo. Ista Azo. sol. nō placet,qa ſm hoc,hec lex nullum haberet dubiū,qa nemo dubitat φ si annus vtilis nō est elapsus,& sic restō nō pōt peti, φ fideiussor non liberatur.Dico ergo sic,φ reus erat præsens,iō currit annus vtilis:qa est ptās cū eo experiendi,fideiussor vero erat absens iō respectu fideiussoris,non currit: qa ꝯ eū non poterat agi
6 nec cursus tpis poterat ꝯ eū interrumpi.Sed ꝯtra hoc op. †quia
c immo agendo ꝯtra principalē,video interrumpere[c] præscriptionē ꝯtra fideiussorē,l.vlt.C.de duo.reis,& sic est qd̄ imputet mihi. Sol.Huius timore qdā recedunt ab eo,qd̄ s.dñt,φ de necessitate dēt poni,φ hic ñ erat ptās experiēdi cū reo, nec cū fideiussore, alias ꝯuētio facta cū reo induceret interruptionē pscriptionis ēt ꝯ fideiussorē,vt l.ꝯria.& tenet hoc ista gl.mag.in fi.& idē tenet gl. in l.si fideiussor.§.fi.s.man.Alij dñt φ interruptio facta ꝯ principalē,ñ interrūpit pscriptionē ꝯ fideiussorē.Casus est hic,ſm lec. q̄ tenui vobis.Nec obst.d.l.fi.C.de duob.reis.qa aliud ī duob.reis aliud in reo & fideiussore.Istā sol.tenet seques gl.q̄ incipit,ēt pro fideiussore.q̄ vide,q̄ est multū notabilis,nec est alibi. Et hanc sol. puto verā p tex. huius legis.Et hāc sol.tenet Cyn. in l.ꝯria.& de hac gl.ñ facit mētionē.Rō est:qa duo rei tenēt eadē specie oblōnis,secus in reo,& fideiussore.Nā fideiussor obligatur semp verbis sed reus pōt alio mō teneri.Item semper differūt in hoc,quia vna obligatio est prīcipalis,alia accessoria,sed obligationes correorum sunt æquales, l.si reus. s.de duo.reis,& l.gñaliter.s.de fi-
7 deius.Et p hoc †ego dico φ interruptio facta ꝯtra vnū ex tutoribus,piudicat aliis,si ꝯtra eū actio iā erat mota:qa tenentur eadē spē obligationis,l.si pupillus & ibi no. s. de admi.tu. Secus esset in interruptione facta ꝯ vnū tutorē. Nā non interrūpit ꝯtra magistratū,ad quē deuenitur in subsidium:qa ñ tenet eadē spē obligatiōis,l.j.s.de magistr.cōue.Ita intelligo d. l.si pupillus.s.de admin.tut.Per hoc dico,φ interruptione facta ꝯtra eū,q tenet directa interrumpit pscriptio ꝯ eū q tenetur vtili,& ꝯtra:quia actio vtilis & directa vñr eadē,l.actio.de neg.gest.& est tex.l.cum hereditas.s.ad Treb.¶Sed contra prædicta opp. Nam videtur ꝯtra casum legis,vbi dicitur quod interpellatio facta contra reū,per
8 petuat actionē contra fideiussorem,l.si seruum.§.sequitur,& §. nunc videamus.s.de ver.obl.Respon. †quādoque actio dicitur ppetuari respectu rei,q̄ est in obligatione,vt re perēpta reus ñ liberet:& tunc si ppetuatur ꝯtra principalē,ppetuat ꝯ fideiussorē. qa ad eādē rē tenet.l.si ita.s.de fideiuſ. Ita loqt lex ꝯtraria. Qñq; loqtur de ppetuanda actione respectu ipsius actionis,& oblōnis & tunc interruptio facta ꝯtra principalē,non piudicat fideiussori:qa diuersis actionibus,& diuersis obligationibus tenentur.ca
d sus est hic.¶Item ꝯtra pdicta[d] opp.quō tractamus hic de interruptione,vel perpetuatione,cū officiū iudicis , de quo hic loqtur, non recipiat perpetuationē:Rñ.Fateor, φ non proprie hic loqtur de interruptione,sed per quandā similitudinē: quia si habeo ptātē experiūdi cū reo,videor hēre ptātē experiēdi cū fideiussor. vel ñ videor ſm pdicta. Itē ꝯ pdicta opp.si ponimus reū liberatum,fideiussor poterit opponere exceptionē descendentē ex
e auth.pñte.[e] C.de fideiu.hoc mō conuenias principalem,sed con
9 uenire non potes,ergo &c.Sol.†Exceptio ex d.auth.pñte. non habet locū,qñ principalis nō pōt conueniri, ſm ea q̄ dixi ſm Dy. in l.Marcellus,s.de fideiusso.Itē oppo.fideiussor poterit opponere exceptionē cedendarum actionū,sed actor non poterit cedere,ergo excludetur,l.Stichum.§.pe.j. eo.ti.Sol. hoc est verū, nisi cum pōt fideiussori aliqd imputari,vt hic erat.Nam posset dicere creditor,hoc contigit mihi pp factum tuū,qa si fuisses pñs,cessissem tibi actionē:sed qa non fuisti pñs, non potuisti cōuenire eo tpe,quo poteram tibi actionē cedere,& sic tibi imputes.Sed hoc hodie creditori non pdest, quia fideiussor pt dicere,ēt si fuissem pñs,non potuisses me prius conuenire,vnde imputes tibi quare
10 reum prius non conuenisti.Vnde hæc † lex hodie procederet,si esset renūciatum bñficio cedēdarum actionum,vel bñficio de fideiussoribus,vt cōiter fit.Vlterius ad finē huius §.opp.de l.si fideiussor.s.de dol.Sol.vt in gl.& plene dixi in l.mora.s. de verb. ob. Vltimo esset videndū qualiter in hac restōne,q̄ ipetratur ꝯ fideiussorē,esset formandus libellus.quod vide per te,vt ex tex.colligit.

ADDITIONES.

a Ale.¶Alij dñt quòd ibi.Vide Bar.ī l.fi.C.ex quib.cau.maio.& ibi Bal.all.hoc.
b Alex.¶Quartā sol.Et hanc pro singulari alleg.Bal.in l.quoties.C.de precib. impe.offe.& vide quod no.de reg.iur.in l.nemo.§.temporalis.
c Alex.¶Videor interrumpere. An interruptio facta cōtra principalē videat facta contra fideiussorem,dic vt dixi in d.l.si fideiussor. §.fi.s.mād.adde Cy. Ang.& Bal.in d.l fi.in prin.C.de anna.exce.& Ang.& Imo. in l. si seruum.§. nunc videamus.s.de verb.ob.Ang.in l.grege.§.fi.s.de pig.
d Alex.¶Item contra prædicta.Vide Bal.in auth.sed hodie.C.de act.& oblig.
e Poma.¶Ex auth.præsente.No.quòd auth.præsente,nō hēt locum qñ principalis non potest conueniri.vide quæ notaui in l.decem.s.de veb.obl.

1 *Obligatio fideiussoria extinguitur,si fideiussor debitori succedit,secus in pignore & ibi vide rationem diuersitatis.*

1 §. Qui pro te. Si † fideiussor debitori succedit, omnis oblō fideiussoria extinguitur,secus est in pignore h.d.& est singularis casus.¶ Quæro rōnem diuersitatis inter primum casum,& ſm. Dicit gl.Ratio est, quia hypotheca habet suas conditiones,vt duret, donec debitum sit solutum, vel aliās sit satisfactū.l.grege.§.ēt.s.de pig.Pro hoc optime facit.l.debitor.in prin.s.ad Tre.& l.ex sextante.§.latin⁹.s.de exe.rei iudi. Istas autē ꝯditiones nō habet fideiussor fideiussoris.Et hec est vna ratio.itē pignus potest retineri ob pecuniam chirographariam. l.j.C.ēt ob chir.pecuniam.multo magis poterit retineri hoc casu,quę rō cessat in fideiussore.Sed rō ista procedit.quando pign⁹ est constitutum traditione,sed prima ratio est magis generalis

LEX XXXIX.

1 *Eligens malum depositarium dicitur in culpa , & eius est periculum.*
Eligens in dispositariū nummularium, quē omnes cōiter elegissent, excusatur.
2 *Obligatio debet fieri congruo loco,& tempore.*
3 *Emptor,& venditor quando inuicem non confidunt,fit depositum.*
4 *Periculum dispositionis cuius sit,an venditoris,an emptoris.*
5 *Depositione pecuniæ facta à debitore animo abdicandi dominium à se,creditor potest accipere,& liberat debitorem.*

Si soluturus. Ista lex diuiditur in quatuor partes, In prima imputatur creditori culpa in male eligendo.In secūda īputatur culpa approbationem retardando. In tertia pte īputat culpa sine causa oblationē recusādo.In quarto, & quinto casu,nulla culpa sibi īputat.Secunda ibi,cū eo tñ.Tertia ibi,nā tūc pinde.Quarta ibi,ī qua specie.Quīta ibi,his ꝯñs eē.
1 In tex.ibi,nūmulariū,a te ꝯsiderāte electū. ¶†No.φ electio mali depositarii est in culpa,& iō est periculū eligentis : iō est tutū, φ fiat depositio apud ædē sacrā,vel apud aliquē,quē declarauit iudex ſm formā l.acceptā.C.d̄ vsu.puto tñ φ si qs elegerit nūmula-
a riū talē,de quo oēs diligentes cōiter ꝯfidissent a,qd̄ satis sit,vt ñ possit imputari culpa.Facit ad hoc.l. eū.§.fi.s. commo. Secundo
b no.b φ oblatio debet fieri[c] cōgruo loco & tpe. De hoc habetis ī
c l.mora.s.de vsur.facit qd̄ habuistis in l.cum filius. in fi.s.de verb. ob.Tertio no.quando emptor,& venditor inuicem non confi-
2 dunt,deuenitur ad depositum;quod qualiter intelligatur,dicam
d j.Oppo.de l.creditor.j.e.Sol.vt ibi.¶†Quæro quando[d] emptor & venditor

ADDITIONES.

a Alex¶Cōiter confidissent.Et intellige in deposito facto ir iudicio prout in casu huius legis,Alias credo,quòd nō sufficeret.l.2.cū gl.C.de vsu.& no.Bar. in d.l.acceptā.in fi.& quod ibi Bal. Sed quòd ēt in extraiudiciali procedat. no.Bal.in d.l. acceptā.in 8.q.allegādo.Bar. hic.& adde Ang.in d.l.si a bonæ fidei.s.de rei vend.& vide Bal.in l.& ita.§. j.ff. nau. caup. stabul. vbi ponit in simili singularem decisionem.& ēt vide q̄ not.in l.iudicia. C.de rei vend.
b ¶Secundo no. Vide de potestate Bononiensi in l.si a bonæ fidei.s. de rei vēdica.vide tex.quem Ang.alleg.pro sing.C.de pign.actio.in l.pignus. Poma.Vide etiam Alex.consi.7.vol.2.vbi dicit,quod nō dr̄ legitima oblatio, quando auferter aliquid,ad quod non tenetur ille,cui fit oblatio. Pari.¶Vide Iaſ.in l.mora.ff.de ser.Alex consi.103.vol.,.
c Alex.¶Oblatio dēt fieri. Vide Bal.in d.l.acceptā.maxime in x.q. C.de vsur.
d Bar.¶Quæro qñ.Vide d.Io.in c.2.de ferus.vide quæ dixi ī c.in nīm.de simo.

& vẽditor inuicẽ ñ cõfidunt, qd est faciẽdũ? Gl. in l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. dicit, ꝙ ille prius dẽt adimplere ꝯtũ ex parte sua, q vult agere. Sed ego intelligo adimplere adeo, ꝙ se nõ ponat in ꝑiculo ꝑdendi. Si. n. est ꝑsõa, de qua nõ ꝯfidit, nõ dẽt sibi tradere, vt hic. Et ꝓ hoc hẽtis text. in l. sed si alienare. in prin. ff. de fideic. liber. Alibi habetis tex. in quo dr̃, ꝙ emptor añ oĩa dẽt adimplere ex ꝑte sua qcqd dẽt, l. ædiles. §. fi. cũ l. se. ff. de ædi. edic. intellige tñ ĩplere tradẽdo vel deponẽdo, si de venditore nõ ꝯfidit,
a vt hic. ¶Quæro, facta a † ista depositiõe cuius sit ꝑiculũ? R̃n. si de
4 ponẽti nõ p̃t ĩputari culpa malæ electionis, debemus aduertere, vtrũ sibi alia culpa possit ĩputari, vt puta: qa venditor nõ cauebat emptori de euictione, ſm qđ debebat, iõ ꝯtus nõ ꝑficiebat̃ traditione, tũc ẽ ꝑiculũ vẽditoris, vt hac lege, ſcdo r̃nso. & eadẽ rõne ad eum venditorẽ spectaret periculũ rei, quasi ipse esset in mora. Sed qñ neutri possit inputari culpa, tunc periculum pecuniæ est emptoris, & etiã ꝑiculũ rei, qđ spectat ad eũ tp̃e ꝯtus. l. j. ff. de pi. & commo. rei vendi. & l. id qđ. & l. necessaria. eo. tit. & hac l. in fi.
5 Sed op. † nõne facta depositiõe pecuniæ, debitor̃ est liberatus? vt C. eo. l. obsignatione. & C. de vsuris. l. acceptam. Solut. Verum est, qñ deponit animo abdicandi à se dñium, vt creditor possit accipere qñ vult: sed hic nõ deponit oĩo abdicandi à se dñium, sed ita demum, si res sibi tradatur. Vnde nõ habuit animum transferendi dominium, arg. l. non omnis. ff. si cer. peta.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quæro facta. Vide Bal. in d. l. acceptam. C. de vsur. in x. q. circa fi. adde Bal. in d. l. acceptam. in 4. q.

LEX XL.

1 *Actio quando nobis quæratur per factum liberæ personæ.*

Si pro me. Opp. ſm hoc ꝑ liberã ꝑsonã acquiritur nobis actio. ꝯ l. possessio. §. & si possessio. ff. de acqui.
6 post. Sol. † Per liberam personam nõ quæritur nobis actio, sed ꝑ factum liberæ personæ sequitur, vt creditor iniustè retineat, pp q̃ detentationem nobis actio competit tex. est in l. prohibere. circa prin. ff. quod vi aut clã. Vnde ex cõtractu nostro, & ex facto istius detinentis indebitè quæritur nobis actio, pp factum tertij soluẽtis, non ꝙ ex solutione tertij oriatur actio.

LEX XLI.

1 *Alienatio necessaria non interdicitur reo criminis.*

a Reo. a Alienatio † necessaria nõ interdicit̃ reo criminis. h. d.
1 ¶Opp. de l. fi. ĩ fi. ff. de reg. re. sol. ibi reꝰ erat ꝯtumax, hic vero compareuerat. Materiam huius legis examinaui plenè in l. post contractum, ff. de donat.

ADDITIO.

a Alex. ¶Reo. Viđ istũ tex. alle. ꝑ Bar. in ru. C. đ po. addꝫ Bal. ĩ rub. C. de po. ĩ 9. q

LEX XLIII.

1 *Liberatio quibus casibus contingat ipso iure, remissiuè.*

In omnibus. Tex. ad ꝓmissores, i. fideiussores. Opp. de l. & hrđi. §. fi. cũ l. seq. ff. de pac. Sol. hic loqr̃,
1 † qñ liberatio ꝯtingit ipso iure: qđ ꝯtingit multis modis, vt dicit gl. j. vt no. ĩ sũma Azo. Inst. qb. mod. tollit. obl. circa fi.

LEX XLIIII.

1 *Vna solutio potest parere diuersos effectus, non contrarios. & nu. 3.*
2 *Remissio debiti habet vim numerationis.*
4 *Condemnatus locare domum sub magna pœna, si locauit, sub modica pœna, & contrafecit, non incidit in magnam pœnam.*

1 Innumerationib. † Vna solꝰo p̃t parr̃ diuersos effectꝰ ñ ꝯrios. h. d. & ẽ no. tex. in fi. ¶Op. qa ĩ prĩ. dr̃, ĩ numerationib. & ĩ prĩo casu ñ põit exẽplũ, đ numera
2 tionib. & sic ĩcõgrue loqr̃. R̃n. fateor, † ꝙ đ numeratiõe ñ ponit̃ p̃mũ exẽplũ, sđ đ r̃missiõe, q̃ hẽt vĩ numeratiõis. Itẽ op. đ l. q hoĩẽ. §. fi. ff. e. Sol. Possumꝰ dicere, ꝙ ibi ponit̃ r̃la: qa vna solꝰo ñ parit diuersos effectus, sđ hic ponũt̃ exceptiones. qđ patet: qa hic in prĩcipio dr̃ aliqñ. Vl' aliter, vna solꝰo † p̃t parer̃ diuersos, seu plures ef-
3 fectus similes, & eadẽ rõne hñtes. l. cũ qs. §. đ peculio. ff. e. Itẽ põt parere plures effectus hñtes diuersas rõnes, nõ tñ ꝯrias, vt hic, sđ pl'es effectus ꝯrios nõ põt parere, vt liberationẽ, & repetitiõẽ eodẽ respũ, vt liberet, tãq̃ solutũ sit debitũ: & repetat tanq̃ indebitè
4 solutum vt lege ꝯria. ¶Vlt. habui † q̃onem ade facto. Semel qdã
a in laudo fuit ꝯdẽnatus locare alicui vnã apothecã, & ĩ ꝯpromisso erat apposita maxima pœna: mõ ille locauit, & in locatiõe fuit apposita modica pœna, postea venit ꝯ locationẽ, q̃rit̃ an ꝯmittatur pœna cõpromissi, an pœna apposita in instr̃o locationis? Determinaui ꝑ hãc legẽ ĩ fi. ibi, tãtũdẽ, &c. ꝙ locãdo fuit liberatus à pœna cõpromissi, vt hic in fi. Sed ista determinatio hẽt multa ꝯria difficilia, de qb. dixi ff. de le. j. l. fideiussor. in fi.

ADDITIO.

a Ale. ¶Habui. q. Adde ꝙ idẽ no. in simili Bar. in l. sicut. §. supuacuũ. ff. quib. mo. pig. vel hyp. solu. & Bar. in cons. 186. quod incipit, ꝑcepit arbiter. vide Bald. in l. si quis ita. C. de pac. inter emp. & vẽ. vide Ang. & Ful. in l. si quis hrđẽ. C. de cond. inst. & Spe. in ti. de arb. §. sequitur. ver. sed pone arbiter. & Bal. in d. l. si quis hæredem, & in l. Titio centum, in prin. ff. de cond & de. in d. l. j. Ç. de his quę pę. no. Bar. in l. ꝓmisceri. in fi. ff. de acq. poss. & Bar. in l. fideiussor. §. fi. ff. de leg. j. Et cum bar. ẽt transeunt. bal. Ang. & Pau. de Ca. in d. l. fideiussor. §. fi. & Bal. in l. debitor. C. de pact. Bene facit q̃ no. gl. fi. ĩ l. si eũ fundũ. & ĩ l. fi. ff. de pac. & gl. magistra. in l. ab emptiõe. eo. ti.

LEX XLV.

1 *Pactum de dando pignore in solutum, non præiudicat creditori possidenti, & quando valeat, & quando non.*
2 *Pactum de dando vxori in solutum rem maioris precij, quam sit dos constante matrimonio, non valet, secus si soluto matrimonio.*
3 *Rõ dr̃ie qñ pactũ de dãdo in solutum apponatur ab initio, vel ex post facto.*
4 *Pactũ de dãdo pignore in solutũ, qñ nõ valet, an firmet̃ iuramẽto, remissiue.*
5 *Pignora & fideiussores possunt dari pro dote reddenda.*

a Quamuis. a Pactũ. de pignore dãdo ĩ solutũ nõ ꝑiudicat creditori possidenti. h. d. Ista est no. lex, quam non credo esse alibi. ¶Opp. de l. Titius. ff. de pig. act. Sol gl. dicit, hic, qñ ille, qui promisit dare in solutũ, possidet, iõ ñ ꝑiudicat sibi, ibi qñ põssidet creditor, & sic tale pactũ ñ valet ad actionẽ, sđ ad retentionẽ sic, ſm istã gl. no. Possemus aliter soluere hoc ꝯriũ ꝙ ista promissio fuit hic facta ꝯstante mr̃imonio, iõ inquantum continet spẽm dõnis, non valet ad actionẽ, & hæc sol. tangitur hic ĩ gl. parua, sup ver. spoponderit. Sed ista sol. nõ placet, quia hoc non distinguit, vtrũ matrimonium fuerit solutũ morte, vel diuortio: qa si morte solutũ esset, tunc donatio esset ꝯfirmata, & iõ tunc posset cogi dari insolutũ, iõ tene ꝑcedẽtẽ sol. Cõtra hoc
b op. de l. j. b C. de pac. pig. quã hic alle. gl. pro ꝯcor. vbi tale pactũ ĩdistinctè non valet. R̃n. ibi pactũ de pignore dando ĩ solutũ, fuit appositũ ab ipso initio, iõ nõ valet, qa est simile pacto legis commissoriæ, hic fuit appositũ ex interuallo: iõ valet, d l. Titius. ff. de pig. ac. valet dico ad retẽsionẽ, vt ibi: ñ ad actionẽ, vt hic. Et ita ĩtelligo hanc legem; quãdo pactũ ex interuallo fuit appositũ. Cõ
1 tra † hoc c op. de l. si fundus. §. fi. ff. de pig. Huius timore dẽtis scire,
c qñ apponitur pactũ de dãdo pignore ĩ solutũ, vel de pignore vẽdẽdo credidori iusto ꝑtio, tũc tale pactũ ĩdistinctè valet l. si fundus. ĩ fi. ff. de pig. Iustũ ẽ ꝑtiũ æstimabit bonꝰ vir, i. iudex. l. fi. circa
d finẽ. C. de iur. do. ĩpe. Qñq; apponit̃ pactũ de vendendo, seu dando in solutũ pro debito, & tũc si apponitur ab initio tp̃e ꝯtracti debiti, tale pactũ est nullũ: qa est sil'e pacto legis commissoriæ, l. j. C. de pac. pig. & hoc si agitur de dando ĩ solutũ ipsi creditori, secus si fideiussori, vt l. fi. ĩ prin. de ꝯtrah. emp. & no. in d. l. j. ff. de pac. pig. & per Gul. in l. Titius. ff. de pig. act. Qñq; apponit̃ ex interual-
e lo, & tunc tale pactum valet, e l. 2. C. de pac. pig. ſm vnam lec. valet dico, quo ad retentionen, d. l. Titius. ff. de pig. act. non quo ad actionẽ, vt hic, Quandoq; fit promissio de vendendo, vel de dando ĩ solutũ simpl'r, ñ adiecto iusto ꝑtio, vl' ꝓ debito, tũc si ꝗdẽ fiat ꝓmissio đ vẽdẽdo: vl' dicat̃, pignꝰ sit ẽptũ, vl' sil'ia vbã, ĩtell'r iustũ ꝑtio, l. si fundꝰ. in fi. ff. đ pig. Si vero dr̃, dabo tibi pignꝰ in solutũ, vl' habeas ĩ solutũ, intell'r tũc ꝓ debito: & tũc an valeat, f vel ñ recur-
2 rit ad ꝑcedẽtẽ distinctionẽ. Casus est hic. ¶Quero, † qd si vir faciat pactũ de dãdo vxori in solutũ aliqđ nõ obligatũ ꝓ dote, & ẽ ꝑtij maioris q̃ dos? R̃n. tũc illud pactũ nullã hẽt silitudinẽ cũ pcõ legis commissoriæ, & iõ si qdem fieret soluto matrimonio, valeret l. si diuortio. ff. de verb. obl. Si vero fieret ꝯstante matrimonio ꝯtineret donationem, iõ non valeret, nisi morte confirmaretur
3 illa donatio, vt ibi plene dixi. Quæro, † quæ est rõ vtrum pactum de dãdo in solutũ, apponat̃ ab initio vel ex postfacto? R̃n. ab initio debitor ꝑmitteret, quicquid vellet creditor, vt pecuniam haberet. & sic quasi violenter, vt habeat pecuniam, istud pactum facit: q̃ rõ qñ ꝓmittit ex postfacto, cessat. ¶Quæro, † an illis casibꝰ,
4 qb. dixi pactum nõ valere, confirmet̃ iur̃o? Dic vt dixi in l. si quis
5 ꝓ eo. in prin. ff. de fideiuss. Vlt. vides hic, † quòd pignora p̃nt dari g
g ꝓ dote reddenda. Et eodem mõ dñt qdam, ꝙ possunt dari fideiussores ꝓ dote reddenda, licet non possint dari pro dote conseruãda, ꝑ tit. C. ne fideiu. do. den. & ibi tãgit̃ per gl. & per Docto. Ego tetigi plene in l. si constante. §. quoties. ff. sol. matrimonio.

ADDITIONES.

a ¶Quamuis. No. hanc legem, quę non est alibi, & ipsam allegaui in l. fi. C. de pac. pig. Et ad hoc no. vide q̃ ibi dixi, & Ang. in l. si insulã. in ix. fallen. regulæ negatiuæ. & ibi Imo. in ix. fallen. dictæ regulæ. ff. de verb. obl.
b Ale Op. đ l. 1. Viđ Bar. ĩ l. creditores. ij. lec. C. đ pig. ver. vlteriꝰ iuxta prædicta quæro.
c Poma. ¶Contra hoc. No. singulariter, quod si apponitur pactum de vẽdẽdo rem iusto pretio, valet vide d. Ias. in l. sciendum, supra de verb. oblig.
d Alex. ¶Apponitur pactum. Adde gl. in c. j. & quod ibi Bal. de feu. da. in vicem legis commissoriæ, & in d. l. fi. C. de pac. pig.
e Alex. ¶Valet. Vide quæ dixi in d. l. 2. de pac.
f Alex. ¶An valeat. Vide in l. a diuo Pio. §. si pignora, de re iud.
g Ale ¶Possunt dari. Sed contrariũ tenuit Lud. in l. si constãte. in prin. solu. ma. ff. adde l. res. ff. de pig. & l. quid autem. §. j. ff. de dona. inter virum & vxo. Sed contrarium tenet Bal. ĩ d. l. si constante. & Ro. vt dixi per tex. ĩ l. 2. C. ne fide. do. den. ibi, nullam esse satisdationem, sed verior est opi. gl. & Bar. per l. vnicã §. sed vt plenius. C. de rei vxo. act. Et sicut pater potest fideiubere pro dote filij, iuxta no, per Bar. in d. l. si cõstante. §. quoties. ita & vir potest dare pignꝰ.

LEX XLVI.

1 *Pactum quando aliquid datur in solutum apponatur, quod si contingat rẽ euinci, quod à prima obligatione non discedatur, est vtile.*
2 *Soluta res si euincatur, qñ detur prima actio, & quando agatur de euictione*

3 Denun

3 *Denũciatio, an fiat ei qui dedit rẽ in solutum, quæ euincitur, sicut fit vẽditori.*
4 *Venditione facta à duobus cum pacto de retrouendendo, intra certũ tempus, vno volente reemere, emptor non tenetur reuendere partem.*

Si quis aliam. Si species pro specie soluta euincatur in totũ, vel ĩ partẽ, liberatio nõ ꝯtingit. h. d. ¶Opp. ꝙ dẽat agi de euictione, nõ actione prima, l. si pdiũ. C. de euic. & s̃. de pig. act. l. elegãter, ĩ pri. Sol. hic nõ fuit facta res accipiẽtis: ibi vero fuit facta accipiẽtis, & fuit euicta ꝑ hypothecam.
a Hæc sol. ñ placet, a licèt eã Pet. teneat C. de sen. l. libera. Rõ quare nõ placet, ẽ: qa eodẽ mõ nõ liberat̃ soluens rẽ alij obligatã, sicut
1 soluẽs rẽ alienã, l. rẽ meã, s̃. eo. ti. Alij dñt, † ꝙ hic soluit eo pacto, vt à pristina obl̃one nõ discederet. Hoc tãgit glo. hic, & in d. l. li-
b bera, qđ ẽ verissimũ b in se. & est notabilis practica, qñ tibi aliqđ dat̃ ĩ solutũ, apponas pactũ, ꝙ si ꝯtingat rẽ euinci, ꝙ a pr̃ia obl̃one nõ discedat. qđ est vtile ꝑp fideiussores, q sunt in prima obligatione, q forte nõ sunt in scđa. Itẽ ꝑp hypothecã antiquiorem tpe, & ꝑp multa: tñ ista solu. licèt sit vera in se, ꝯtinet diuinationẽ. Quare gl. soluit tertio modo, ꝙ hic soluit̃ spẽs ꝓ specie: sed incõtrario soluit̃ spẽs pro pecunia. Et hæc est vera rõ, qñ soluit̃ spẽs ꝓ specie, est quædã permutatio, in qua quis tenet̃ ad dandũ, & ad
c rem accipientis faciendã, c vt s̃. de rerũ perm. l. j. Vnde si rem accipientis nõ faceret, nõ fuit à prima obligatione liberatus: sed qñ soluitur spẽs ꝓ pecunia, est qdã emptio, l. 3. s̃. pro emp. & l. fin. s̃. de bon. auto. iudi. pos. in qua quis tenet̃ ad tradendũ: vnde eo ip̃o ꝙ tradidit, fuit liberatus. ideo si euincatur, tenetur vtili ex empto de euictione, nõ prima. Sed ꝯ prædicta oppo. de l. qui res. in prin. s̃. eo. gl. neutrobi soluit hoc ꝯriũ. Dyn. dicit, & fuit ibi soluta spẽs ꝓ specie, sicut hic: iõ nõ obstat pdictis. Hæc solu. est ꝯ tex. & glos. ibi positã, vnde Iac. de Aret. vr̃ dicere. ꝙ põt agere pristina actione, vt hic, & d. l. q res. in princ. & ẽt vtili de euictione. d. l. si pdiũ & l. elegãter. in prin. ꝑ alle. Istud dictũ est ꝯ text. ĩ d. l. elegãter in principi. vbi dr̃, ꝙ tollit̃ actio prima: iõ dico ad d. l. qui res. ꝙ est spãle ibi fauore dotis, vt species, ꝓ pecunia soluta liberationem nõ pariat ab actione prima. Sic̃e in l. si cũ dotẽ. §. si mulier. & qđ ibi no. s̃. solu. ma. Contra pdicta
d op. de l. si pro fundo. C. de transa. vbi specie soluta pro specie, & re euicta nõ ꝑt agi actione prima. Sol. qc quid dicat Petr. veritas est, qđ ibi spãle est fauore minuendarum litiũ. Sic̃e in l. q̃uis. C. de transactio. vbi licet transactio sit ꝯtus ĩnominatus, tñ nõ hẽt locũ ꝯdõ ob cãm, sed agit̃ actione præscriptis verbis, vt ꝯtus impleatur fauore minuendarũ litiũ. Et iõ, vt
2 ꝯprehẽdã quosdã casus, quos in pdictis ñ nominaui, & vt † plenè liqueat hæc mã, distinguẽ. Aut vnũ soluit̃ ꝓ alio ex cã trãsactionis: aut ex alia cã. Pr̃o casu, re euicta, ñ agit̃ actione pr̃ia, fauore minuẽdarũ litiũ, d. l. si ꝓ fundo. Scđo casu, Aut soluit̃ species ꝓ specie: aut genus pro genere. Aut species, ꝓ gñe: aut genus ꝓ specie. Primo casu, aut euincit̃ spẽs ex cã dñij, & sine dubio põt agi actione prima. siue ab initio ñ fuit facta accipiẽtis, siue ex post facto designat ꝑp alicuius ꝯdõnis euẽtũ, vt hic, & s̃. eo. l. cũ qs. l. q hominẽ. C. de sent. l. libera. Aut euincit̃ per hypothecariam, vł aliqua alia actione personali: tũc aut ille q soluit, de euictione ꝓ-
e misit, & liberatus est e actione prima, & dẽt agere de euictiõe. l. ñ. s̃. de ꝯd. ob. cau. Aut de euictione nõ ꝓmisit, & dẽt agi actiõe prima, à qua liberatus nõ fuit, vt s̃. eo. l. si rem. Si vero dat̃ genus pro gñe, idẽ: qa debet agi actione prima ſm distinctionem pcedẽtẽ. l. deferre. §. ñ. & l. seq. ĵ. de iure fisci. Tertio casu, qñ species ꝓ gñe: aut illud genus ꝯsistebat̃ in pecunia numerata, & re euicta ñ põt agi actione prima, sed vtili ex ẽpto. l. si pdiũ. C. de euic. & l. elegan ter. in prin. s̃. de pig. act. Si vero ñ ꝯsistebat in pecunia, tũc nõ posset esse emptio, iõ ageretur actione prima, à qua nõ fuit liberatus l. ꝯcubinã. §. si hr̃s, de leg. 3. Quarto casu, qñ soluit̃ genus ꝓ specie tunc indistinctè tenetur facere rẽ accipiẽtis, l. si à substituto. §. hæres. de leg. j. & d. l. qui concubinam. §. si hæres. iõ si non fecit, dẽt agere actione prima. Prædicta, q̃ dixi, ꝙ actio prima tollitur, & agitur de euictione fallunt in duobus casibus fauore dotis. l. q res, in princ. ĵ. eo. Item si esset actum, vt actio prima non tollatur, vt hic ſm vnam sol. posset esse vnus casus dubitabilis, quid si soluit̃ spẽs ꝓ specie, & pro pecunia simul, & semel, & species soluta euin-
3 cat. Cogitabitis. ¶Quæro, † qñ illud qđ est datum insolutum euincitur, vtrum dẽat fieri denũciatio ei, q dedit insolutum, sicut vẽditori. De hoc hẽs tex. in l. libera. C. de sen. & d. l. q ꝯcubinam. §. si hr̃s, de leg. 3. ¶Vltimo opp. ad hãc legẽ. & vr̃, ꝙ vna re euicta ñ dẽat agi prima actione in totum: vt s̃. de euic. l. cum plures. So. ibi fuit ꝯtus emptionis, & venditionis, vñ tradita re actio erat extin-
f cta: qa solũ ad tradendum tenebat̃ merito nõ ꝑt agi nisi ꝓ re euicta tñ: hic verò actio prima non erat extincta. Vltimo f per hanc
4 † legẽ determinaui semel vnã q̃õnẽ. Duo vẽdiderunt cuidã fun-
g dũ hoc pacto, vt ille teneat̃ reuendere eis vsq; ad certũ tp̃s, intra
h illud h vnus ex venditorib. voluit reemere partem suam. Ego determinaui, ꝙ ille non teneatur reuendere partem illam, qa emptor ille ab initio non emisset, nisi insolidum habiturus fuisset & pro hoc est tex. in l. quod autem. §. fi. & l. seq. s̃. de in diẽ addict.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Nõ placet. Vide Bar. & Doc. in l. libera. C. de sen. & qđ no. in l. sicut. ĵ. e.
b Ale. ¶Est verissimũ. No. bonã cautelã, qñ accipis rẽ ĩ solutũ, vt serues tibi ius tuum saluũ in casu euictionis, Sed an dicta reseruatio extendatur ad casum rei non traditæ vide per Bal. & Doc. in l. libera. s̃. alleg. & vide no. in l. si rem, s̃. eo. & in l. non quocunq;. s̃. de leg. j. in prin. vbi dixi. Adde, an reseruatio extendatur ad casum rei non traditæ. Bal. consi. 164. 1. vol.
c Alex. ¶Accipientis faciendam. Vide Bar. in d. l. libera. C. de sent.
d Alex. ¶Contra prædicta. Vide plenius ibi per Bar. & ibi plene dixi post Bald. vbi Sal. & Bal. contra Bar.
e Ale. ¶Liberatus est. Sed aduerte, quia Ro. & Imo. in l. Arist. §. Labeo, ꝗ donationib. sequendo d. Franc. de Ramp. in d. l. vlt. s̃. de condi. ob cau. tenẽt ꝙ per cautionem de euictione non fit liberatus à primæua obligatione, & dicunt hoc non probari in d. l. vlt. & sic tenent contra Bar. Ad quod. vide l. si rẽ meã. cum ibi not. s̃. eo. & Latius per Imo. & Ro. in d. l. Arist. §. Labeo, adde Bar. in d. l. cum quis in §. qui hominem. supra eod.
f Pom. ¶Vltimo No. Si plures vendiderint cum pacto de reuendẽdo, si postea vnus offerat partem suam, emptor non tenetur reuendere nisi omnibus, qđ est no. vide Bar. in l. cui vsusfructus. supra de vsufr. leg.
g ¶Per hanc legem. Vide Bar. consi. 195. incip. Ang. li. 1. & Are. 114. in 3. dubio & 130. & in l. quod dicitur. s̃. de ver. obl. & vide pulchrũ casum per Ale. consi 110. versi. præterea. in volumine 5.
h Alex. ¶Intra illud. De quo per Bart in l. cui vsusfructus. in prin. de vsufr. leg. vbi plene refert se consuluisse Spoleti, & idẽ dicit Bal. in 1. l. fi. C. de pac. inter emptor. & vendi. ibi vide in l. 2. in d. l. cuius vsusfructus. s̃. de vsufr. leg. per Bar. adde Bal. consi. 384. incip. duo sunt. videnda vol. 1. & Bar. consi. 195. incip. Angelotus. & Andreolius. lib. 1.

§. Sed & si quis. Iste ver. põt intelligi duob. modis. Vnomõ, cum dolus fuit adhibitus à creditore, qa creditor induxit dolo debitorẽ ad dãdum in solutũ. Iste modus legendi non cõgruit lr̃æ: qa si dolo creditoris intercessisset, datio in solutũ valeret, & ẽt debitor esset liberatus si vellet ratam hr̃e dationẽ in solutũ, vt s̃. de dol. l. & eleganter. in prin. & quod ibi no. Ideo melius est, ꝙ hoc intelligamus in dolo adhibito ab ipso debitore, in faciendo æstimari rẽ vltra, quam valeret.

LEX XLVII.

1 *Locupletem esse aliquem, vt detur actio vel exceptio. quod tempus inspicitur an litis contestationis, vel condemnationis.*

a **In pupillo.** a Qñ aliquẽ esse locupletẽ ex cã actionis danda, vel denegandæ, litis ꝯtestationis tp̃s inspi-
1 citur, & ille dr̃ locupletior, q ñ est pauperior. h. d. ¶† Op. ꝙ inspiciatur tp̃s sñiæ, vt s̃. de peti. hære. l. si à domino, vel à patre. §. quo tempore. Dicit gl. Fateor, ꝙ inspiciat̃ tp̃s quo petitur, & quo iudicatur, & sic vtrũque. Tu dic, qñq; aliquem locupletẽ esse vel nõ, est cã actiõis dãdę, vel denegãdæ, tũc ĩspicit̃ tp̃s litis ꝯtestatiõis, vt hic, cũ simi. Qñq; est cã ꝯdẽnatiõis moderãdę, & tũc ĩspicit̃ tẽp' sententię: vt lege ꝯtraria, & l. rei iudicatæ. in prin. s̃. solu. matrimo.

ADDITIO.

a Ale. ¶In pupillo. De hac lege vide Cy. in l. fi. C. de in integ. rest. & gl. & Doc in l. fi. C. de filiofa. mino. vbi per Sal. adde ꝙ no. in l. 2. C. de neg gest.

LEX XLVIII.

1 *Fructus recolligens, & vtens re, vt dominus, an præsumatur dominus.*

a **Titia.** a In ꝑtorio pignore fructus extenuãt debitum. h. d. Dr̃
1 hic ĩ pr̃i. oĩa ꝓ dño egit. Istũ tex. ĩducũt qdã, † ꝙ si aliqs
b recolligit fruct' vt dñs: & vs' ẽ re vt dñs, ꝙ dominus præsumatur b Pro quo vide tex. in l. litib. C. de agric. & censib. lib. xi. de quo dic vt dixi in l. quidam in suo. in fin. s̃. de condi. insti.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Titia. Hæc lex est no. vide quod dix' post bar. in l. neq;. C. de cõpen. & post Bar. in l. q vniuersas §. quod p colonũ. de acq. pos. Sed an per dationem [illegible] ...um probetur posiessio, & dominium, vide per Spe. in ti. de emphy. §. nũc aliqua ver. 52. & 57. & qđ no. Bar. in l. j. supra de vsuc. & in terminis Bar. in l. legata. de adi. leg. bonus tex. etiam est in l. filiusfa. §. diui. & ibi Ange. & Imo. de leg. 1. & facit quod no. Bar. in l. 2. s̃. de noua. & limita hanc legẽ, nisi iure familiaritatis fructus percepit, & sic ex cõiecturis apparet, vt no. Bar. & Imo. in l. pro iure. de acq. pos. Et de materia vide quod dixit Bar. ĩ l. ad ꝓbatio. C. loca. & Cy & Bal. in l. iudicia. C. de rei vẽ. Adde huic apostillæ melius per Bar. consi. 121. inci. in quæstione domini Cioli.
b Pom. ¶Præsumat̃. Vide q̃ posui, & vid̃. Barb. consi. 11. vol. 2. & 18. volu. 2. & 56. 2. & 70. volu. 2. & Rom. 127. & Ale. 133. volu. 1. & 136. eo. vol. & Are. 88. ad fi. vol. & Alex. 25. vol. 5. vbi dicit, quod pceptione fructuum cognoscit̃ an possessio sit ei', vł diuisa alicui' rei, & So. 136. vbi dclarat hoc no. & 216. vbi ẽt dclarat̃.

LEX XLIX.

a **Solutam** In ver. q̃ si a acceptolatũ. subaudi, i. debitũ. qđ. i. ꝑp qđ Stipl̃onis noĩe. i ꝑp modũ stipl̃onis solutiõis nãlis. De q̃ dixi ĩ pr̃i. licet gl. ĩtelligat̃ aliter. Op. ad pr̃i. d l. fi. § fi. ĩ pr̃i. s̃. d ver. ob. Sol. vt ibi, ad fi. Op. d l. solõni. ĵ. e. Sol. vt ibidicã.

ADDITIO.

a Ale. ¶In ver quod fi. Hãc legẽ dicẽtẽ, debitorẽ soluẽtẽ creditori creditoris ipso iure liberari, limita vt no. p gl. & Bal. ĩ l. 1. C. de exce. & per Bar. ĩ l. solutũ §. solutã. de pig. act. Ista nõ est alibi ſm Bal. in l. fi. C. de pac. & in l. si tibi. §. de pignore. ff. e. & vide ad materiã tex. cũ gl. in l. cũ iussu. ĵ. e. Adde gl. in l. si qs se debere. in ver. manente. quam ibi no. Bal. & Ale. supra de condi. ob cau.

LEX L.

1 *Soluens indebitum, an videatur donare.*

Si cum aurum Indebitum solutũ scięter q̃ agẽte, ex eadẽ cã, ope exceptionis, repetit. h. d.
a ¶No. qđ a dixi in casu. Et ẽ sile ĩ l. elegãter. §. q reprobos. ff. đ pig.
1 act. ¶†Op. q sciens soluit idebitũ, vr donare. l. cuius p errorẽ. ff. de re. iu. hic vr q̃. Dicit glo. q ibi dr donõ, i. irreuocabilis datio. q. d. non est, ppriedonatio. Hunc passum, an sit ppriẽ donatio, examinaui tibi plene ĩ l. j. ff. de don. iõ hic omitto. Ad qrium ãt qualr rñdemus videbitis in seq. qrio. ¶Opp. indebitũ solutũ scienter nõ repetitur. sed hic fuit solutũ sciẽter, ergo nõ pot repeti. Dnt qdã, q per viã actionis ñ põt repeti, sed p viã exceptiõis sic. casus est hic. Sed hoc nõ est bñ dcm. Nã qñcũq; soluit scienter indebitũ, est vera donatio, vt dixi in l. j. ff. de don. Quare Doc. dñt quãdoq; põt esse alia præsumptio, pp quã animus donandi deficiat, & pt hre locum repetitio. ita tãgunt Doc. in l. falsus. C. de fur. ĩ magna dist. quam ibi refert Cy. in lec. De hoc tangã ĩ. eo. l. dispensatorẽ. tñ qtũ ad ppositũ dico, q hic cessat animus donandi; qa apparet q dedit aĩo dissoluendi oblonẽ: & iõ si ex eadem cã agit, ex qua soluit, solutum repetet ope exceptionis, secus si ageret ex alia cã: quia tũc exceptio nõ obstaret. Itẽ secus si ab initio sciuisset nullã cãm subesse: quia tunc nullo mõ repetet, l. j. ff. de cond. inde. ¶Itẽ op. de l. si id qđ ff. de verb. obl. & de pig. l. j. Sol. vt in qualibet earũ dixi. ¶Quæro vtrum istius æris soluti transferatur dñium in accipiẽte? Rñ. sic: qa psensum ẽ in corpore: vt d. l. j. ff. de pig. actio.

ADDITIO.

a Barb. ¶No. quod. An donatio, quam quis facit, scienter soluendo indebitum dicatur proprie donatio, vide Bar. & d. Io. in l. j. ff. sol. mat.

LEX LI.

Dispensatori. Hanc legem intellige, vt habuisti in l. cũ quis. §. si debitorem. ff. eo. tit.

LEX LII.

a Satisfactio Opp. quia aliud pro alio solui nõ potest creditore inuito. l. 2. §. j. ff. si cert. pet. Sol. intellige creditore volente, vt dicit gl.

ADDITIO.

a Ale. ¶Satisfactio. Quæ sit differentia inter satisfacere, & soluere, vide Doc. in l. j. qui satisd. cog. & facit ad quæst. de quibus ibi per eos.

LEX LIII.

Soluere. Op. C. de iur. delib. l. nec emere, & ĩ. de reg. iur. l. inuito. Sol. Per obliquum hic confertur beneficiũ ĩ inuitum, quod dic vt no. in l. hoc iure. §. 2. ff. de donat.

LEX LIIII.

1 *Verbum solutionis, qñ cõprehẽdat acceptilationẽ, & oẽm aliã liberationem.*
2 *Promittens decem si vsque ad calendas nõ soluerit, quod debet, si liberatur acceptilatione, an incidat in pœnam, ex quo naturaliter non soluit.*

a
1 Solutionis. a Ista lex est aliquãtulũ difficilis. ¶Op. † de l. solutã. in prin. & in fi. ff. e. vbi verbũ solonis, ñ cprehẽdit acceptilationẽ: hic dr qriũ, quare malẽ. Dicit Dy. verbũ solonis: accipit largẽ qñq;, & ita hic. Qñq; accipit strictẽ: vt in lege qria. Istud dcm, nisi magis declaret, nullius ẽ effectus. Iõ dico sic. Qñq; verbũ solonis, ñ pfert simplr, sđ cũ adiũcto, v. g. tu promittis soluer pecuniã, vł d statutũ, si nõ solueris pecuniã, & silia & tunc accipit strictẽ & reqrit nãlis solutio rei adiectæ ad verbũ solonis. Ita loqt d. l. solutã. ĩ. e. Qñq; adiũgit verbũ oblonis, v. g. si soluta fuerit oblo, & psequat aliqd, dicit lex, vel pmissio, & isto casu refert ad oẽm oĩno liberationẽ. Ita loqt hic. Idẽ si verbũ solonis, sine aliquo adiuncto pfert, qa refert ad oblonẽ, & quocũ-
2 que mõ sit soluta oblo, sufficit. Et ẽ casus in lege nra. ¶†Quærit
b Dy. tu pmittis mihi dar x. si vsq; ad Calẽdas ñ solueris illud, qđ mihi debes: interim libero te p acceptilationẽ, an si non solueris, nãlr, incidas in pœnã? Dy. dicit q nõ: qa verbũ solonis, accipit large, vt hic. Parcat ipse mihi, qa ipse nõ intellexit hanc legẽ. Quare ego dico: fateor, q nõ incidit in oblonẽ, seu in pœnã: qa creditoris fcõ illud qđ debebat, desiit esse ĩ oblone & eo volẽte non est solutum, l. ĩ executione. §. fi. ff. đ verb. ob. & l. 2. circa pri. ff. si qs cautio. ñ ãt liberat iõ qa soluisse videat: qa ĩ pposita qst. verbum solonis, fuit appositũ cũ adiũcto, s. si ñ soluerit id, qđ dẽt, iõ eius nãlis solutio requiritur: secus si fuerit appositum simplr, vt si non soluerit, vel obligatio non fuerit soluta, vt dictum ẽ, & ista sunt multum notanda.

ADDITIONES.

a Ale. Solutionis. Adde q no. bar. in l. j. & qđ ibi dixi, ĩ. de cus. reo. Et cõtra theoricã. Bar. hic, vr facer tex. in l. 4. §. soluisse, referẽdo istũ §. ad §. ait ptor. i ea l. de re iu. fm Ang. hic. Sed p cõtrario posset referri ille § ibi, ad §. si qs cõdẽnatus. Aliqd p Bal. in l. j. ff. q sat. cog. & qđ no. Bar. in l. itẽ liberatur. §. 1. q. mo pig. vel hypo. sol. qrit & Bal. in l. fi. C. ad leg. Fal. iussus dare ex cã cõdõnis implendæ, dat argentariũ pmissorem pte volente, & acceptãte, an videatur implesse cõdõnẽ? Et de verbo solutionis, vide Bal. no. loquentem in l. ... ff. qui sat. co. & Ang. hic, qui allegauit d. l. 4. §. ptor. & §. fi. ff. de re iud. & cõtra Bar. hic vide Bal. in l. 2. supra de iur. om. iud. Bar. & bal. in l. itẽ liberatus. §. 1. supra qui. mo. pig. vel hypo. sol. Abb. in rũb. extra. de sol.

b Barb. ¶Quærit Dy. de verbo solutionis, vide quæ dixi in rub. extra de sol. vbi allegaui contra Ang. in l. 4. §. prætor ait, & in §. soluisse. ĩ. de re iud. vide quæ ibi dixi.

LEX LV.

1 *Soluens, vt recipiat, an transferat dominium*

a Qui sic. a Ista lex est subtilis, & notabil. Op. de l. q id qđ. §. ea lege. ff. de do. & l. si tibi. ff. si cer. pe. Dñt gl. sol. vt ibi.
1 Ibi. Iac. de Are. in l. seruus dotalis. ff. sol. ma. †solnit vno verbo, qñ soluo eo pacto vt recipiã, an transferatur dñium? dic. Aut ille q ẽ rediturus, nullum est habiturus cõmodũ ex traditione sibi facta, & tũc dñium nõ trãsfert, casus est hic. Aut est habiturus cõmodũ & tunc transfertur, vt in qrio, & patet in d. l. seruus dotalis. ff. solu. matri. si velles dicere latius, p maiori declaratione dicas sic: Aut soluens debet recipere post tempus: aut statim. Primo casu, transfertur dñium. l. si tibi areæ. ff. de præscri. verb. Et est rõ, qa accipiens qui est redditurus, põt hre commodum medij temporis. Scdo casu. Aut ille primo dans ex redditione sibi facta debet remanere obligatus reddenti, aut non debet remanere obligatus reddẽti. Primo casu, transfertur dom nium de æquitate, d. l. si tibi. ff. si cer. pet. & d. l. q id qđ. § ea lege. ff. de don. Rõ, qa reddens consequit cõmodum. Scdo casu: Aut ille, qui statim reddit, ex illo momentaneo dñio psequtur aliquod commodũ, & transfertur dñium. l. seruus dotalis. ff. solu. matri. aut nullum cmodum, consequit, & dñij trãslatio ĩpedit. casus est hic. Contra hoc opp. ĩ. eo. l. si qs duos. Sol. Prędicta oĩa, quæ dixi, habent locum quando ille, cui soluitur, tenet reddere ex pacto. Sed si statim ipse reddit ex sua liberalitate, translatio dominij non impeditur, vel lege contraria.

ADDITIO.

a Alex. ¶Qui sic. Et ad hanc legẽ vide Bal. in auth. ei q. C. de bo. auth. iud. Pos. & Bar. in l fi. C. de vsuc. & Bar. in l. singularia. ff. si cer. pet. & no. p eũ in l. Titia. de ver. oblig. ver. quid si in veritate. & Bal. in l. fi. C. de sponsali. Et quid in possessione, vide Bar. in d. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. possessio.

LEX LVII.

1 *Stipulor decem in melle, vel in frumento, decem sunt in obligatione, mel vel frumentum in solutione.*
2 *Litis contesto tollit facultatẽ soluẽdi, qñ vnũ est in obligatione, aliud in solõne.*
3 *Promittens dare decem in tali fundo, vel in melle, ad rationem vnius florenĩ pro qualibet cado, vel in tantis florenis. vtrumque est in obligatione.*
4 *Instro guarẽtigiato cõtinẽti vnũ in obligatione, aliud in solutione, facultas soluẽdi durat, donec petatur executio, vel quasi cõtestatur lis super executione.*
5 *Libelli forma contra obligatum, quãdo vnũ est in obligatione, aliud in solutiõe.*
6 *Obligatione in legali, quando vnum est in obligatione, aliud in solutione, facultas soluendi durat donec iudicati conueniatur.*
Intellectus l. si vero. §. fi. supra solu. mat.
7 *Facultas soluendi adiecto tollitur litis contestatione.*

a Si quis stipulatus a Ista est notabilis lex, & nũq credo me intellexisse eã eo mõ quo nũc & huic legi nescirẽ dare ccor. Nã leges, quas gl. allegat p ccor. sũt qriẽ. Cõtestõ litis tollit facultatẽ soluẽdi circa rẽ adiectã ad solonẽ & circa personã. h. d. ¶ No. hic duo. Primo, † si stipulor decẽ in
1 melle, vel in frumẽto, & silia, decẽ sunt in oblone, mel in facultate
2 soluendi. ¶†Scdo no. q p litis ctestationẽ qs pdit facultatẽ soluẽdi, & hoc nescio alibi, licet gl. allegat p ccor. quasdã leges, q verẽ sunt qriæ. ¶Ad primum dcm op. & vr, q possit promitter soluere spẽm pro pecunia, vł aliud pro alio. & est in oblone. l. ... §. an põt. ff. de csti. pec. & l. si fundus. in fi. ff. de pig. Gl. vt arbitror, huius timor dicit, q hæc verba stipulonis fuerunt alr ccepta, q tex. sonat: quia fuit dictũ, promittis decẽ aut mel. istud est bonũ sile, qđ ponit in fi. legis. ita dicit gl. Quidã reprehẽdunt hãc solutionẽ: qa vtrũq; est ĩ oblone, & p cñs dẽret dari libellus alternatiue, & ẽt snia deberet ferri alternatiue, & posset ẽt post sniam soluere qđ vellet. l. eũ q certarũ. §. fi. ff. de verb. ob. Ego sustineo gl. Qñq; vtraq; pars alternatiue est ita sufficienter cõposita, q ad oblonẽ sufficeret vtrunq; esse in oblone, & tunc procederet qriũ. Sed qñ vna pars est rectẽ cõposita, q ctinet certum, alia nõ, quia ctinet incertum, tunc procedit ista gl. Nã si promittis dare decẽ, in x. cõsistit obligatio, & cũ adiicio, aut mel, in melle non est expssa quantitas: iõ oblo, est nulla in melle. l. triticũ. ff. de verb. ob. & l. ita stipulatus. circa prin. & ita debet intelligi, aut m l, s. soluens pro illis decem. Quandoque ad obligationem, mel nõ põt intelligi, adiectum pp incertitudinem, & tunc procedit exemplum. de adiecto: qa adiectus non potest videri ad obligationem, cũ sibi nõ potuerit q̃ri p liberã personã: & iõ vr adiectus ad solutionẽ. & ita loquit gl. nra, & est notabilis casus. Tñ quia ista lec. continet aliquam diuinationẽ, ideo gl. intelligit hanc legẽ prout litera iacet, vt exponamus, promittis x. in melle, hoc est decem, quæ mihi debes, dabis in melle, vel eorum solutionem facies in melle. Aduertatis, ponendo casum hoc modo remaneret contrarium primo signatum: quia potest promitti solui aliud pro alio. Sed ad qriũ respõde, q ista verba non fuerunt adiecta seu relata, ad verbum obligatiuum, hoc est promittis facere solutionem in melle: sed ad verbum obligationis executiuum,

ADDITIO.

a Alex. ¶Si quis stipulatus. Vide Bal. in l. si quando. §. 1 supra de leg. 1. & in l. stipulationes non diuiduntur. & in l. insulam. de verb. obl.

ũũ,vt posses facere solutionem in melle,vel liceat tibi facere so- lutionẽ in melle,& si pia verba,ita apostillabat hic do. Old. q̃ verba mihi satis placent,tñ aliquãtulũ faciunt violentiã textui:ideo intellige simpl'r,prout iacet,ꝙ aliquis stipulatus fuit x. in melle, intell'r mel adiectum ad sol'onem tm̃.rõ:qa non continet interesse agentis,sed magis interesse rei,quod apparet: qa mel promissum est in genere.Itẽ,qa non est taxatũ certũ ꝑpretium mellis:iõ debebitur iusto prætio,merito non continet meũ,id est creditoris,aliqd interesse:sed solũ debitoris, qui facilius potest soluere.

3 Sed si † poneremus,quòd esset promissa certa aliqua species,vt promittis dare x.in tali fundo:tũc qa mea interesse pt hr̃e fundũ, et ꝑ iusto ꝑtio pp aliq̃ affectionẽ:tũc totũ esset in obl'one.s. dare decẽ in illo fundo,l.& si equo,s̃.de leg.j.ita loquũtur ꝯria.Idẽ puto,si esset taxata q̃titas ĩ melle,vtputa,promittis mihi dare decẽ ĩ melle,ad rõnẽ vnius floreni pro quolibet cadoseu mensura, tũc qa põt mea interesse:qa vendere plus,dicerem totũ esse in obligatione:vt præalle.l.contraria.Pro hoc facit,quod dicimus de loco adiecto,si ꝑmitto soluere ĩ certo loco adiecto,qa mea potest interesse solui in illo loco,non potes mutare locum.l.2.& per totum ti.s̃.de eo quod certo loco.Facit l.q Romæ.in prin.de verb. obl.& ideo si promitto tibi dare centum libras in florenis, floreni non sunt in solutione tm̃,immo etiam in obligatione.Rõ: qa floreni hñt cõem æstimationẽ.Vnde promitto dare tm̃ in florenis ſm cõem æstimationem:Et de ista æstimatione limitata contingit qñq; lucrari.Sed pone ꝙ dixi promitto tibi dare centum in pecunia minuta,qd releuat illud?Certe vr̃,ꝙ nihil releuat: qa in obligatione est pecunia minuta.l.nummis,de leg.3.ergo adicitur ad solutionem illd idem.Puto tamen,quod aliquid opereẽ. Nam eum ſm cõsuetudinẽ põt solui pro pecunia minuta florenus,vt no.in l.si qs argentum C.de don.& dicã ĩ.eo.l.Paulus rñdit creditorem.operabitur illud centũ in pecunia minuta, hoc ẽ non liceat tibi soluere pecuniam grossam pro illis centum.sicut enim per litis contestationem possum mihi ꝑiudicare in eo qd est in facultate soluendi;ita possum mihi præiudicare per expssionem istorũ verborum.Expedito primo casu,venio ad secun-

3 dũ.a Dr̃ hic,ꝙ per litis contestatio. quis perdit facultatem soluẽdi aliud ꝑ alio,Cõtra s̃.de peti.hære.l.item veniunt.§.cum prædiximus.& l.miles.§.decem.s̃.de re iud.vbi durat facultas soluendi, donec iudicati agatur:sed hic sufficit litis contestatio facta super principali.Istæ ergo leges quæ hic alleg.per gl.pro ꝯcor.sunt directo ꝯriæ,& sic ista lex r̃manet singularis.Solu.dñt qdã ꝙ in ipsa sñia deducit,ꝙ hẽat facultatẽ soluendi.Ista sol.est vera,in se,sed ñ

4 q̃tum ad illas leges.Et ꝑ hãc † sol.dico,ꝙ in instrumentis ꝯfessionatis,& continentib guarẽtigiam,q̃ hñt executionẽ paratam,sicut sñia,si ibi,vnum venit in obligatione aliud in sol'one, durat facultas soluendi , donec petatur executio illius instri. vel magis proprie donec fiat litis contestatio,vel quasi contestatio sup

5 illa executione,arg.dicti §.cum prędiximus.& §.decem.†Item ex prædictis dico,ꝙ libellus dẽt formari in casu nostræ legis,& in cęteris similibus conuentionib.hoc modo,vt petatur illud tm̃ , qd est in obligatione,nec hẽat necesse actor dicere,ꝙ ille alius soluẽdo liberetur.Si.n.illud peteret actor,ꝙ condénaret ad decẽ soluẽda in melle,quis dubitaret ꝙ ẽt post sñiam posset soluere in melle,cum hoc deuenerit in sñia?decẽ ergo sunt petenda simpl'r.Vel si quis vellet aduersarium reddere certiorem.posset dicere,peto reum ꝯdẽnari ad decẽ,& paratus sum recipere añ litis ꝯtestationẽ illa x.in melle:vñ sol'onẽ ꝑdictã fcãm ad cõtraria in se verã puto.

6 † Sed q̃ro qd si in casu legum ꝯtrariarum, hoc in sñia non fuisset dictũ?Rñ.idẽ qd noxæ deditio esset in sol'one,quo ad cõueniret iudicati,vt dictis legib.& ar.ꝑ hoc expssum,s̃.de doli excep.l. fi-

b deiussor euictionis noĩe.Nõ obst.b hæc lex qa loqẽ qñ vnum est in obl'one , aliud in sol'one ex dispõne hoĩs secus si ex dispõne legis:qa tunc nõ ꝑcludit facultas soluendi,nisi donec iudicati ꝯueniat,vt ꝑdictis legib.Rõ eorum est:qa mitius agit cum lege,q̃ cum homine,vt dicam in simili.ĩ.rẽ ra.ha.l.amplius.& ſm ꝑdicta intelligo l.si vero.§.fi.so.mat.Sic ẽt possemus dicere in hypothecaria,in qua quis cõdemnatur ad rem restituendam,licet hẽat facultatem conuentus offerendi debitum principale.l. mulier.s̃. q potio.in pig.& l.Paulus.in fi.s̃.qui.mo pig.vel hyp.sol.& idem in

7 multis simi.quod tene menti perpetuo.†Tertio,habetis c hic,ꝙ

c facultas soluendi adiecto tollit per litis contestationem, & hoc est clarum.

ADDITIONES.

a Ale.¶Venio ad ſm.Adde quod no.Bar.in l.stip'lones nõ diuidũt,de verb.obl. ibi,nono restat.ver.iuxta ꝑdicta.& vide in materia quod cõsuluit Bar.in cõ. inci.Bar.de Tuderto.&c.Adde quæ voluit Bal.cons.307.lib.1.

b Ale.¶Non obst.Adde Bar.in l.si maiòr.C.de transa.& in l.stipulationes non diuidunt vers.nono restat.& vers.iuxta ꝑdicta moueo vnũ dubiũ.s̃.de verb obl.& quod no.Bal.in l. ꝑ hanc.C.de tẽp.app.Et quid si competat. ex dispositione testatoris,dic vt in l.si qñ.§.hr̃s.de leg.1.& ibi bar.& Pau.de Cast.

c Ale.¶Tertio habetis.Vide Spe.in ti.de obl.& sol.j.vers.quid si.& quod no.in l.si fratres.§.si plures.s̃.de pig.& hyp.

LEX LVIII.

Si quis offerenti. De materia huius legis dixi tibi in l. falsus.§.j.ĩ.de furtis.

1 *Successor an possit habere ratum quod est factum nomine prioris prælati, & an hæres possit habere ratum quod est factum nomine defuncti.*

a §.Si creditor. a No.ex primo dicto ꝙ pr̃ arrogator pt ratũ hr̃e illud qd gestũ est noĩe filij arrogati

1 añ arrogationẽ.Hoc facit ad q.† vtrum successor possit hr̃e ratũ id,quod est factum nomine prioris ꝑlati?Itẽ an hr̃s possit hr̃e ratũ id,qd est factum nomine defuncti? De quo plene vide per do. Dyn.extra de reg.iu.c.ratũ ver.queri pt.& videbitis in l.si is cui.ĩ. rem ra.ha.in 2.respon.No.ꝙ ego possum habere ratum eo tempore,quo non posset mihi solui.Simile videbitis ĩ.eo.l.cum decem. §.2.Sed op.s̃.rem ra. ha.l.bonorum.Sol.vt ibi dicam.

ADDITIO.

a Ale.Si creditor.Add̃ no.Bar.ĩ l.si ꝑcuratori falso.ĩ 4.q.ĩ cõd.ob cãm.ꝑ istũ tex.

LEX LIX.

Si ita stipulatus. Per cõstitutũ nõ tollitur facultas soluẽdi adiecto.Itẽ adiecto à filio pt soluere pr̃,& qd adiecto soluit,pt ꝯdici à dño.h.d.Op.ꝙ dr̃ia sit.l.aliud ĩ.e.& l.vero.§.j.s̃.e.So.qd hic dr̃ nihil interest.dic quantũ ad ea,q̃ hac lege dñr,sed quaotum ad alia bene interest, vt ll.contrariis.

LEX LX.

Is qui alienum. Vsucapio creditoris pro soluto liberat debitorẽ soluentem.h.d.Vel breuius solutio reconciliatur vsucapione.h.d.Concor.sunt in gl.

LEX LXI.

Quoties. Duæ causæ lucratiuæ non possunt circa idẽ concurrere.h.d.Op.de l.si is qui Stichum.s̃. de actio. & obliga.So.intellige;ꝙ ibi erant duæ cãæ, quarum vna non erat lucratiua,hic ambæ erant lucratiuæ.

LEX LXII.

1 *Soluens scienter procuratori reuocato,videtur donare, nisi agat expresse vt faciat eum à domino liberari.*

2 *Approbare non possum quo ad actionem consequẽdam quod semel reprobaui: & an quo ad exceptionem,remissiue.*

Dispẽsatorem. Ista lex est multum no.& br̃ hoc intendit, Debitum in seruitute ꝯtũ minuit peculium:secus si est contractũ in libertate. Itẽ qd semel reprobaui,postea approbare nõ possum ad actionẽ ꝯsequendã. Et diuidit in duas partes.Prima, qñ debitores liberant sol'one.Scda,qñ nõ liberãt sol'one.Scda ibi,si vero ñ liberãt.Itẽ prima subdiuidit: qa qñq; soluit actori reuocato post libertatẽ:qñq; añ libertatẽ. Scda ibi,cũ vero añ.ver.si vero nõ liberãtur.& ẽ no.tex. Circa ꝑmũ dcm̃ gl.format vnã q.dr̃ in tex.si debitor's liberant,q̃ro,qñ est verũ?Rñ.qñ ignorãt creditorẽ mortuũ eẽ,qd dic,vt dclarat tex.

1 optime ĩ l.si qs suo.s̃.c.¶†Vlteri' q̃ro,qd si aliqs soluit sciẽs mãdatũ r̃uocatũ ẽe?Dicit gl.nõ pt r̃peti à dño,sed ille ꝑcurator r̃cipiẽs exactis ꝑsonis,tenet.In eo,qd gl.dt,dispẽsatorẽ ñ tẽcri dño, ĩtellige qñ ñ recipit noĩe dñi,& sic ab initio habuit malũ animũ: al's dñs posset hr̃e ratã illã sol'onẽ fcãm suo noĩe,vt in fi.isti' legis. Itẽ illud qd dr̃,ꝙ iste dispẽsator tenet exactis ꝑsonis soluẽtib.sciẽter,vr̃ ꝯ l.1.s̃.de ꝯd.inde.qa ille,q sciẽter soluit ĩdebitũ,nõ r̃petit. Ia.de Are.C.de fur.l.fi.circa pri.dist.magnæ,dt, ꝙ illud est verũ, ꝙ solutũ nõ r̃petit,qñ aĩ' donãdi ꝑsumit. sed qñ soluitur ꝑcuratori falso,anim' donãdi nõ ꝑsumit.iõ pt r̃peti.Et dt ipe, ꝙ est opi. sua,tñ vt videbitis,hoc t3 gl.hic. Sed ꝯriã gl.hẽm' in l.si ꝑcuratori falso,s̃.de ꝯd.ob cau.Et istã ptẽ t3 Dy.& ꝑbatur ꝑ tex.in l.q fundũ.§.fu' meus.ver:qd si scierit.s ꝑ emp.& de lega.1.l.cũ pr̃.§.Mæuio.Pro hoc ẽt.s̃.de ꝯd.ind.l.si nõ sorte.§.si filio.Sed ista gl.posset dicer̃ verũ,qñ qs soluit falso ꝑcuratori sciẽter,hoc acto, ꝙ eũ faceret liberari.Sꝫ si qs solueret sibi tanq̃ dispẽsatori,seu tanquam procuratori, cũ sciret mandatum esse reuocatum , tunc donare

2 vr̃,ita loquuntur ꝯria.¶Expeditus†de primo passu,venio ad ſm.

a Dr̃ hic,qd semel r̃probaui,nõ possum postea approbar̃.a ꝯ in l.q̃ n.§.j.ĩ.rẽ ra.ha.Gl.soluit optĩe,qd semel r̃probaui, nõ possũ postea approbar̃,q̃tum ad actionem ꝯseq̃ndã.vt hic:sed q̃tum ad exceptionem,sic,vt l.ꝯria.Ita dicit gl.hic,in verbo,nõ puto. q̃ inci-

b pit,ĩ.rem ra.ha.&c.q gl.multũ no.b Sp.in ti.de defensor.§.j.ver. sed pone egisti. format istã q. si semel non habui ratum factum à defensore meo,an possum postea ratum haber̃?Dicit ipe quod non

ADDITIONES.

a Alex.¶Postea approbare.An quod semel reprobaui,possim postea approbar̃ vide per Bar.in l.Pomponius.de neg.gest.& iõ dicit Bal. per illum text. in l. falsus.C.de fur.ꝙ factum per procuratoré reuocatum non possum ratum habere.De quo dixi post Bar.in l.si tutor.C.in quib.cau.in inte.rest. & melius per Bal.in d.l.falsus.in ver.secundo quæritur,nunquid factũ,circa fi.Intellige vt per Bal.in l.si absentis.C.si cer.pet.Adde Fed.consi.228.

b Clau.¶Multum no.Aliam notabilem limitationem ad intellectum huius legis vide per Alex.post Ro.in l.cũ fundus,§.seruũ tuum.supra si cer.pet.

nõ,q̃tũ ad mei cõmodũ,per legẽ istã:& sic quo ad exceptionem vr̃ φ non proficiat ratihabitio,si semel reprobaui, ſm eũ. Quid dicemus? Hunc passum dimitto nunc, dicam vobis cras. Vlterius dr̃ hic,φ reprobãdo tollit̃ actio neg.gest.ꝯ l.Pomponius scribit. s̃.de neg.gest.Sol.dic,actio tollitũr,i.eius natiuitas impeditur, & sic cessat contrarium.

LEX LXVI.

Si pupilli. Pupillus non obligatur facto suo,nisi inquantũ est factus locupletior.h.d.

LEX LXVII.

1 *Præsumatur ne pactum præcessisse, cum do, & tu reddis statim.*

Si quis duos. Vna res põt solui ex duabus causis lucratiuis.itẽ in q̃titatibus nõ habet locũ regula de duabus causis lucratiuis.h.d.In text.in fi.ibi,q̃ dedisse. Sed ꝯ potius de disse,quã soluisse ex alio pacto ꝓcedẽte. Opp. duæ cãæ lucratiuæ nõ pñt ꝯcurrere circa idẽ.l.Meui⁹.§.duobus.s̃.de leg.2. Dicit gl.in verb.dãdo eũ.& ibi de stricto iure,hic de æqtate. Vel ibi debebat̃ idẽ ex duabus causis lucratiuis,hic ex vna. Sed certe hic pñt duæ cãæ dici:qa quot sunt hoĩes,tot sunt stipꝭones.l. scire debemus.s̃.de ver.ob. Vel sustinẽdo gl.dic,φ hic est tm̃ vna cã qa dixit duos hoĩes,nõ dixit Stichũ & Pãphilũ.l.si ex toto.§. fi. s̃. de leg.j.Sed instat̃, si vna res nõ p̃t solui ex duabus causis lucratiuis,multo minus dẽt posse solui ex eadẽ cã.Quare tenerẽ primã solutionẽ:qa illud verbũ de rigore,hic de æqtate,vt dicã j̃.eo.l.q decẽ.§.Stichũ.¶Itẽ op.de d.§.duorũ.Sol.illa regula de duab.cau. lucra.nõ habet locũ in q̃titatibus.Casus ẽ hic,& plene dico in d. §.duorũ.Itẽ op.de l.q sic,s̃.e.Sol.ibi ex pacto se adstrinxit ad reddẽdũ:hic vero dabat ex mera libertate,vt ibi plene dixi.¶† Quæ
1
a ro quid in dubio,a qñ ego tibi do,& tu statim reddis, vtrũ in dubio p̃sumat̃ ꝓcessisse pactum? Quidã φ sic,arg.l.si hæres pecuniã, s̃.de statuli.Sed certe lex illa nõ facit,& puto ꝯrium verũ per hãc l.in fi.quæ loquitur,quid sit præsumendũ in casu dubio,ex eo φ dicit videri.Contra hoc tamen facit l.sed & Iulianus.§. proinde. 2.s̃.ad Maced.Sol.fateor,φ si ego stati reddidi, p̃sumit̃ φ ego ab initio habuerim aĩum reddendi,nõ tñ φ præsumat̃ pactũ cũ creditore.& ita loquitur quod dixi s̃.

ADDITIO.

a Alex.¶Quid in dubio.Vide per Bar.in l.singularia.s̃.si cer.pet.

LEX LXVIII.

a Si seruus. a Ista est nota.lex,& breuiter h.d.Cõditio cõsistens in dãdo.in p̃sona pupilli, sine tutoris autoritate,vel curatoris,ñ implet:secus si in faciẽdo ꝯsistit. ¶Op.de l.si stipulatus fuero mihi.s̃.co.Sol.ſm verã lect. ibi pupillus erat adiectus,& ei soluebat̃ ad vtilitatẽ alterius,ñ ad vtilitatẽ ipsius pupilli:hic vero soluebat̃ ad vtilitatem pupilli. ¶Itẽ op.de l.Mæui⁹. s̃.de ꝯd.& demon.Sol.ibi ꝯdõ nullo mõ effectualiter poterat adimpleri,hic sic.Quæro, hic loqtur de curatore furiosi, & tutore pupilli,quid de curatore adulti? De hoc habetis no.text.in l.Lucius.s̃.de ma.testa.dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Barb.¶Si seruus.No.φ cõditio existens in dando non potest per pupillũ impleri,nisi auto.tuto.secus in faciendo Facit tex.in l.conditionib.pupillus. de cond.& demon.

b Alex.¶Quid de curatore adulti.vide Bar.& doc.in l.conditionibus pupillus s̃.de cond.& demon.

LEX LXIX.

1 *Lex in dubio debet intelligi de actione,quæ tractat in titulo,sub quo ẽ situata.*

Si hoĩẽ. Nõ liberat̃ qs dãdo seruũ ꝓ noxa pignoratũ,vl' ĩ q̃ habet̃ vsusfruct⁹.h.d.Ista lex est aliquãtulũ fortis. Ad legẽ istã op.de l.si oleũ.§.& si tu.s̃.de dolo.Sol. qđ ibi dr̃ de dolo,dic,idest,iudicati noĩe doli.Ista sol.ñ est bona,† qa lex dẽt intelligi in dubio de actione,de qua tractat titulus,sub quo posita ẽ, vt no.in l.fi.in prin.s̃ de ꝯd.indeb.ꝓbat̃ in l.imperatores. .de in diẽ addic.ergo dẽt intelligi ibi de actione de dolo.Sol.ibi: qa reus dedit seruũ ꝓ noxa,fuit absolutus ab obseruatione iudicij, & sic cũ nõ fuerit lata sñia ꝯdẽnatoria,non põt agi iudicati: sed hic dedit seruum pro noxa post latã sñiam ꝯdẽnatoriã.¶Opp.& vr̃ φ non debeat agi iudicati:qa p hanc dationẽ præiudicatur creditori, & vsufructuario.l.si ex duobus. §.fi.s̃.de nox.& l.si noxale.co.ti. gl. ĩ verb.iudicati.ponit duas solutiões,accipio vltimã.Dico φ in ꝯtrariis,creditor,& vsufructuarius erat pñs tpe, quo fuit iudicium agitatum,& secuta ꝯdemnatio,merito sibi præiudicat, hic vero ñ fuit præsens.Ista sol.est vera.Probatur in text.& gl.in l.is qui.s̃.de damn.infe.& l.si finita.§.si qua sint iura.& §.fi.de vectigalibus. e. tit.Sed ꝯ p̃dicta op.de d.l.si noxale.§.fi.e ti,vbi p̃iudicatur creditori ẽt absenti,vt ꝯ eũ dẽt exceptio. Sol. ad hoc vadit ꝓprie prima so posita in d.gl.qa illud verũ est,qñ dñs agit contra creditorem vel fructuarium:vt aut conferat ad æstimationem litis:aut dimittat ius quod habet:hic vero qñ contra tales non egit. Ista solut. non videtur vera,quia finis d.l.si noxale.loquitur etiam quando contra eos non est actum,& tamen competit exceptio ꝯtra eos. Vnde Iac.de Are.dicit,φ verum est,φ exceptio competit ꝯ vsufructuarium,& contra creditorem, tñ hoc non obstante potest agi iudicati,vt hic dr̃,ideo quia ille,qui debet dare seruum pro noxa,tenetur rem accipientis facere. Hic ergo licet accipiẽs habeat exceptionẽ,donec damnum sibi emendetur, nõ tñ res est facta ꝑfectè accipientis merito agit iudicati.s̃.de acq.pos.l. nõ vr̃. Cõtra istud dictum op.quia si habet exceptionem cõtra creditorem, & fructuarium,ergo perinde est,ac si illi non haberẽt actionẽ.l.si qs obl'one.§.j.j̃.de reg.iur.Rñ.sustinendo Iac.de Are.φ hic non competit huic,cui seruus est datus pro noxa,exceptio simpl'r,vt possit retinere: quia posset ille emendando damnum, seruum auferre: merito,quia sibi hr̃e non licet,potest agere iudicati, ac si traditus non esset,ꝯrium loqtur qñ quis hẽt exceptionem, q̃ omnino perimit actionem aduersarij.Vel aliter dico,φ ille,cui seruus est dat⁹ pro noxa,habet exceptionem ꝯ creditorẽ & fructuarium,verum est si probet de delicto contra eos.Nam probatio facta contra dominum ipsis absentibus non præiudicat.d.l.is qui,& l.si finita.§. si qua sint iura.& §.fi.de vectigalib.s̃.de dam.infe.merito potest agere ꝯ dominum iudicati, ne grauet̃ nouis probationib. & nouo iudicio ꝯ illos.¶Item opp.extra gloss.de l.statuliberum medio tẽpore in prin.& §.illud.s̃.de statulib.vbi non fecit perfectè accipientis,& tñ dando pro noxa liberatur. Sol.ibi causa, ex qua sperabat̃ seruum auferri ab eo cui erat traditus,erat talis,quæ habebat consummare actionẽ noxæ,& ẽt dñium,vt libertas,quæ sperabat̃: sed hic non erat talis cã q̃ actionẽ noxæ extingueret,iõ durat actio iudicati.Pro hoc facit l.prætor.in prin.s̃.de nox.

LEX LXX.

Quod in diem. Op.de l.si ita relictum.§.Pegasus,s̃. de le.2.& l.in fideicommissi.§.cum Pollidius.s̃.de vsuris.So.illud,cum tp̃s apponitur gr̃a debitoris. Itẽ op. s̃.de vsufr.le.l.si vsusfructus mihi in biennium.So.gl.φ ibi bienniũ erat taxatum cã limitandæ obligationis, non cã differendæ solutiõis:merito potest agi ante illam diem.Satis est bona ista sol.Vel aliter,ibi tempus non fuit adiectum obligationi,sed fuit adiectum ad limitandum tempus quo ad vsusfructus durare debebat.

LEX LXXI.

1 *Partis perceptio & litis contestatio,non æquiparantur.*

1 Cũ decẽ. Bona lex est ista.Et no.†ex hac lege,coniuncta l.si quis stipulatus fuerit decẽ in melle.in fi.s̃.eo,φ ꝑceptio,& lit.ꝯte.nõ æquiparant̃.Sil'e habetis in l.q hominẽ.§.j.s̃.e. ꝯiuncta l.si ex duob.§.j.s̃.de duo re.Contra hoc facit l.3.C.de nou. Sol.Alius casus est diuersam rationem habens,in quo cogita.

§.Si fideiussor. No.φ ratihabitio seq̃ns post liberõnẽ fideiussoris ꝯciliat solõnẽ factã falso ꝓcuratori.Sđ ꝯ.j̃.rẽ ra.ha.l.fi.§.fi.So.licet fideiussor hic cẽt liberat⁹ tpe,tñ re⁹ ꝑmãserat obligat⁹: & sic eo tpe q̃ negotiũ ratũ habitum fuit,poterat rei nomine solui,& ab eo repeti, & sic non ob. l.bonorum.j̃.rem ra.hab.

1 *Actus medius interueniens facto hominis,qui impedit negotium geri,nõ impedit ratihabitionem retrotrahi.*

2 *Obligasti primò rem meã,ego secundò alteri obligaui,tertiò ratã habeo obligationem primam,quis præferatur,remissiue.*

Si ex concubina habeo filium,& postea ducã vxorem,ex qua habui filium, & vxore mortua concubinam vxorem duxi. quis erit primogenitus remittit.

1 §.Item si ignorans. †Act⁹ medi⁹ itercueniẽs fcõ hominis,q ĩpediret negotiũ geri, ñ ĩpedit ratihabitionẽ ꝛtrotrahi.h.d.Et ẽ no.cas⁹. Fac.tad p̃dicta
2 s̃.e.l.si qs offerẽti.¶†Op.đ l.bonorũ.j̃.rẽ ra.hab.So.vt ibi dicam Iac.đ Are.ĩducit hũc §.ad duas q.Primo,si tu obligasti rẽ meam ꝑmo ego scđo alteri obligaui. Tertio ratã hẽo obl'onẽ tuã,qs ẽ potior. De hoc dicam j̃.rem ra.ha.l.si idebitũ.§.j. vbi gl.tangit
a hãc q.Scđo,ĩducit ad aliã q.Ego habui filiũ ex ꝯcubina, a postea duxi vxorẽ,ex q̃ habui filiũ,tertiò morit̃ vxor, illã ꝑmã concubinam in vxorẽ duxi mihi: q̃ro, qs tanquã primogenitus præferat̃ in regno,vel in ducatu,an natus ex ꝯcubina, q̃ postea effecta est vxor,an natus ex prima vxore? quã q.disputauit Ric. Mal. & postea Io.An. posuit eã in merc.suis,forte sub c.ratihabitionem.

ADDITIO

a Clau.de Seyssel.ex cõcubina.¶Hæc q.pendet ab illa,quã ponit idem Bar. in l.bonorum.vers.sed quæro.ibi,aliquis habuit concubinam.j̃ rem ra. hab. & vide Ias.in l.quoties.C.de rei ven.

LEX LXXII.

1 *Oblatione à qua culpa quis liberetur.*

a Qui decem. a Re perẽpta post oblationẽ debitor generis liberat̃ ope exceptionis: specie debitor ipso iure. Idẽ in debitore generis ex cã dotis.h.d.¶Aduertatis, opp. de l.si soluturus.s̃.eo.Solu.ibi non fiebat oblatio congruo tempore,& loco,hic sic.Oppo.C.de vsur.l.acceptam,vbi non liberatur

ADDITIO.

a Alex.¶Qui decem.Adde φ hæc lex fallit ĩ debitore generis,limitati, quo ad solutionẽ,qa tũc etiam ipso iure liberatur,ſm Bal. ĩ l. acceptam.C.de vsu.vbi hr̃ etiam φ oblatio cũ consignatione semper liberat ipso iure, quod no.

a erat debitor post oblationẽ. Sol. ibi res oblata a nõ periit, sed erat apud debitorẽ: hic erat pempta. Cõtra hoc op. C. de ꝓd. ĩser. l. fi. Gl. dt, fallit ibi, vbi ꝑ solã oblationẽ debitor liberat. Certe, ibi ñ erat debitũ, sed erat ĩ vim ꝯdõnis soluẽdũ, iõ oblatione fcã, si ille cui dẽbat solui, recusauit, hr ꝯdõ ꝓ ĩpleta. l. iure ciuili. s. de ꝯd. & dm. & j. de reg. iu. l. ĩ iure. ille vero, cui dẽbat solui, actionẽ nõ hẽbat. l. si qs sub ꝯdõne. ff. si qs omis. cau. test. Itẽ op. de l. si ex legati cã. s. de ver. ob. & l. si seruũ. ĩ pri. e. tit. vbi vr, ꝙ dẽat liberari ipso iure. Sol. b ibi erat spẽs debita, hic erat debitũ ĩ gñe. Sed ꝯ hoc b op. de prin. huius legis, ver. & sane. ibi: aut nũmos, &c. Plures sol. ponunt ibi ĩ gl. tene illã, ꝙ ibi sit spãle fauore dotis, vt qs facilius ĩuitet ad offerẽdũ, & ista placet. Vl dic, ꝙ ibi erat pecunia ḋbita ĩ specie. hoc ñ placet, qa diuinationẽ ꝑtinet. Itẽ op. de l. creditor. j. e. Sol. vt ibi.
1 Itẽ op. de l. Celsus. ĩ fi. s. de arb. Sol. vt in gl. ¶ † Vlt. qro, c hic dr,
c si ea sine culpa sua ꝑdiderit ꝑ oblationẽ à q̃ culpa liberet qs? Rñ.
c si qdẽ añ oblationẽ, qs tenebat de casu fortuito, vt debitor gñis, tũc ꝑ illã oblationẽ ab illo casu fortuito liberat, & de oĩ culpa te
d net. d Casus est hic. Si verò añ oblationẽ teneat tm̃ de culpa, tũc ꝑ oblationẽ liberat à leui culpa, & solũ ḋ dolo & lata culpa tenet. Probat hoc ĩ tex. & gl. s. sol. mat. l. si mora. ꝙ ꝑpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Res oblata. Sed qd si post oblationẽ fcãm à debitore, ipse debitor cõsignauit eã, & postea eã recipit, postea periit, dic ꝙ ꝑit periculo debitoris. Tex est in d. l. acceptam. in fi. & vide Bar. in l. cui fundus. de cõdi. & dem. Sed quid si debitor nõ obtulit, sed extraneus ꝓ eo, an debitor liberetur, vide Bal. in l. obsignatione, & ibi gl. C. eo. & Bart. j. e. l. §. fi.

b Alex. ¶ Sed contra hoc. Et per id, quod dr hic in tex. in 2. rñ. probatur, ꝙ vbi aliqs quid dẽt alteri cõferre, ad finẽ, vt consequat actionẽ, vel nõ incidat ĩ moram, vel illã purget, requirit oblatio realis, vnde oblatio verbalis rei in pñtia nõ extãtis, nihil hẽt operari, vt in l. seruus si hrdi. §. fi. ff. de statulibe. & no. in l. ꝓ tor. §. si quis paratus. ff. de ope. no. nun. & ibi. no. Bart. & qd ibi dixi post gl. quia vbi opus est facto. ibi verba non sufficiunt, c. j. de eo qui mit. in poss. ĩo. cau. rei seruan. sed illa regula forte limitari pt, nisi quis debeat offerre rẽ. q̃ momẽto nõ expedit, vt est probatio, q a tunc sufficit, ꝙ verbo. offerat se statim probaturum. l. si istã quo. in prin. s. vt in pos. leg. & hæc vr de mente Inn. & Host. in c. post electionẽ. de conceff. præben. & do. Ant. in cap. ex parte. licet Ioan. And. v deat sentire contrariũ in c. interposita. in princip. de appel. quod no. & adde quod no. Bal. in l. j. C. ne lic. ter. prouo. & qd no. gl. & Bar in l. 2. C. de edicto diui Adria. cum simi. Et de veritate huius dicti aliqd ꝑ Imo. in l. si duo. ter creditor, in prin s. de fideius. Et qd si mulier nõ vult dotari à ꝑre, vel à pre, ne ꝑ statutũ excludat à successione, vide Bal. dicẽtẽ, ꝙ sufficit offerre dotẽ, in l. fi. C. de pac. Ad ꝑdicta vide oĩno Pau. de Ca. in d. l. si dubitet. in prin. & id qd no. Bar. in l. iã tñ. § nũc videamus. j. iudica. solui. Vide bar. in d. l. si mora, & in d. l. accepta. Adde, qd posui in d. §. si qs paratus.

c Ale. ¶ Vltimò qro. Bal. tñ in l. accepta. in 6. q. C. de vsur. & i l. si mora. j. so. ma. aliter dicit, vcꝫ ꝙ vbi qs tenetur in genere, offerẽdo liberatur a duob. s. à casu fortuito, & leuiss. ma culpa, ꝑ istũ tex. in verbo, culpa, q a in dubio dẽt intelli de leui, vt est gl. licet non alleget. in l. in venditione. §. de tpe. in verb. ex culpa. de bo. auto. iud. poss. Sed teneo opinionem Bar. ꝓ no. in fi. ꝑ gl. in l. si vt certo. §. cõmodarũ. ff. cõmo. & in l. j. de æstima. act. Dicere tamẽ in puncto iuris sustineri posse opi. Bal. q a iõ, quare offerẽdo speciẽ qs liberatur a culpa leui, est, q a illa oblatio nẽ ñ recipiẽdo vr esse in culpa leui, ideo vna culpa ĩ aliã cõpẽsat. l. si ambo. de cõpẽsa. secus in leuissima, q a nõ dẽt cõpensari sũ leui. Vnde si qs tenetur de oĩ culpa, & casu offerendo cõstituit alium in leui culpa, & ipse offerẽs dẽt liberari a leui, & multo magis a leuissima, quod est mus, vt no. idẽ Bal. in d. l. acceptã. C. de vsur. neq; de lata culpa ad leuẽ fit cõpensatio, vt no. gl. in d. l. si mora. & ibi vide Bar. & Bal. in d. l. acceptã. 6. q.

d Alex. ¶ Culpa tenetur. Quid si sola mora est causa, vt quis teneatur de casu, an oblatio liberet ab aliqua culpa, vide Bal in præallegata l. si mora.

1 *Offerre rem, & per stipulationem promittere, idem est.*

2 *Oblatione facta per alienum, debitor liberatur.*

§. Si cũ mihi. Stip ꝯdõnalis aio nouãdi, nõ tollit effe-ctũ moræ si res erat pñs, als secus. h. d. &
1 ẽ no. § forte nõ habes hoc alibi in tex. No. † ex hac lege a idẽ esse,
a rẽ offerri, & ꝑ stipl onẽ ꝓmitti. † Scdo no. ꝙ alius ꝓ debitore offe
2 rẽdo liberat b ipsum debitorẽ, sicut si ipsemet debitor obtulisset.
b & sic ẽ hic casus qõnis no. C. e. l. obsignatione. q̃ dixi vobis s. e. in l. solõnẽ. Facit C. de postli. reuer. l. cũ postliminij. Vlt. no. distictionẽ, & q̃ hic ponit ĩ tex. Aut seruus ẽ pñs, aut ignoras, q̃ ñ hẽs alibi in tex. q õne dixi s. de nou l. quoties. ver. vñ Marcel. & l. si rẽ in prin. e. ti. ¶ Op. de l. pui. s. de ꝯd. fur. Gl. soluit hic vnó mõ, sed ibi dicit melius, & in gl. illius legis declaratur iste §. Nã ista stip fuit interposita animo nouandi pure, hic sub cõdõne. Et iõ hic distinguitur: aut fuit seruus pñs: aut ignorans. Itẽ pt hic intelligi quando stipulatio fuit interposita simpliciter, non animo nouandi. De quo dixi in d. l. si rem. in prin. s. de noua.

ADDITIONES.

a Alex ¶ No. ex hac lege. Et adde quòd stip ẽt nulla sequẽs, purgat morã ꝑcedentẽ vt scripsi post Imo. in l. scire debemus. §. fi. vbi Rapha. no. Vide limitationẽ per Aug. in l. seruum. §. fi. de verb. obl. per tex. ibi, quẽ dicit singularẽ.

b Alex. ¶ Offerendo liberat. An si extraneus offert pro debitore liberetur debitor, sicut si ipse offerret? Adde Bal. post glo. in d. l. si obsignatione. C. eod. & Bart. & Bald. in l. cum & postlim. iij. C. de postlim. reuers. & adde quod not. Bald. in l. solennibus. C. de rei vẽdi. & in l. arboribus. §. quid tamẽ. j. de vsufr.

§. Stichum. Iste §. diuiditur in tres partes. Prima loquitur in obligatione alternatiua. Secunda in obligatione generis generalissimi. Tertia in obligatione generis subalterni. Secunda ibi, sed ei. Tertia ibi, at si is, &c. Principiũ loquitur in obligatione alternatiua. Secundum respõsum loquitur in obligatione generis. Contra hoc opp. de l. Mæuius. §. duorum. s. de le. 2. Gl. dicit, ꝙ ibi erãt duæ causæ lucratiuæ, quia duo hominẽ in genere legauerunt, hic erat tantum vna causa lucratiua. Ista solu. est ꝯ tex. illius §. Dic ergo, ꝙ hic de æquitate potest solui, de rigore nõ vt ibi. Sed in obligatione alternatiua non liberatur soluendo, neque de rigore, neque de æquitate, vt in prin. huius §. Ratio, quia in obligatione alternatiua sunt duæ regulæ impedientes. Vna est, q̃a vtraq; res adiicitur ad obligationem. Et regula est, quod in re, in qua non consistit obligatio, nõ consistit solutio. l. si duo rei. s. de verb. obl. Alia regula est de duabus causis lucratiuis. q̃ non pñt concurrere circa idem, licèt in obligatione generis nihil adiiciatur ad obligationem: ideo non est ibi, nisi vna regula impediens, s. de duabus causis lucratiuis. merito ꝯ illam regulam de æquitate dispensatur, vt hic. Sed contra hoc facit tex. qui dicit, vt quidẽ ipsa vbi glo. exponit, in fi. ipsa, id est, ipso iure. Respon. Non est incongruum ꝙ ipso iure liberetur de æquitate. Dixi de hoc plenius in d. l. Mæuius §. duorum. Venio ad tertium responsum. & opp. de prin. huius §. Sol. dicunt quidam, quòd in principio huius §. seruus ille desiit esse stipulatoris, altero iam mortuo, & sic obligatione iam extincta. vnde ꝯcordat cum vltimo. Et hæc fuit opi. Hug quam recitat gl. in princ. huius §. Alij dicunt, quòd in isto tertio responso illi duo sunt mortui ante stipulationem interpositam. Sed vt gl. dicit, illud vr ꝯ textum. Soluamus ergo sic. Principium loquit in obligatione alternatiua: finis ĩ obligatione generis subalterni, ĩ qua nullum adiicitur ad obligationem, sicut in obligatione generis generalissimi, vt s. dixi. & ideo in qualibet cadit solõ. Et hãc solutionẽ vr hic ponere gl. fi. fm Azo. q̃ solõ est bona, licet contra videatur dicere gl. in l. si Stichum in prin. s. de verb. oblig.

§. Qui hominem. Qui soluit rem, quã hr̃e creditori ñ licet, ñ liberat: secꝰ si hr̃e sibi liceret, quis vilis. h. d. Op. ad fi. ḋ l. legato gñalr. s. de leg. j. & qd ibi no. Sol. ꝙ dt, vespillionẽ, aut turpẽ, itellige ḋ psona vili, ñ ãt vilissima, ita quod haberi non expediat, tunc enim non liberaretur talem soluendo, vt not. in d. l. contraria.

1 *Debens par caponum, debet dare viuos.*

a Promissor. a Per istũ tex. ḋterminat Gul. ḋ Cu. ꝙ si tu dẽs mihi dare oĩ anno vnũ par caponũ, † ꝙ dẽs
1 dare viuos, nec liberaris dãdo mortuos. tales. n. dẽs dare, ꝙ possum ad libertatem perducere eos. Ita determinat per hunc §. Gul in l. quod te. s. si cert. pet.

ADDITIO.

a Ale. Promissor. Adde Bar. in l. 1. i fi. s. si quadr. pau. fe. dica. & vid Bar ĩ d. l. ꝙ te.

LEX LXXIII.

Ob triginta. Pecuniã redactã ex vẽditiõe pignoris, põt creditor ĩ q̃ cãm vult ꝯuertere. h. d. Op. ḋ l. ĩ his. & ḋ l. & magis. s. e. cũ suis ꝯcord. dt gl. ibi debebat ex vna cã tm̃. Tu dic, ꝙ ꝯria loquũtur in pecunia soluta: hic ĩ pecunia ex vẽditione pignoris redacta, d. l. in his. §. imperator. s. eo. tit.

LEX LXXIIII.

Id quod pœnæ. Op de l. prædia. s. de act. emp. & ꝓ socio l. si quis à socio. & l. apud Celsum. §. Labeo. s. de doli excep. Sol. quod hic dr, id quòd pœnæ nomine, intellige de pœna legali, & sic non obstant contraria, & probatur hæc lect. s. de pig. act. l. si pignore. & j. de fur. l. si debitor. Secundo modo potest intelligi de pœna conuentionali: & tunc dic, quod fuit dictum, rato manente pacto, nec obstant contraria.

LEX LXXVI.

1 *Cessio actionis facta post solutionem non valet.*

2 *Varia sunt aliquid fieri ab initio, vel fieri ex post facto, si ab initio præcesserit pactum de faciendo.*

3 *Obligatio plurium mandatorum, vel fideiussorum, non dicitur vna: & vnus soluens non videtur soluere cõtemplatione alterius, & non perimit omnem obligationem, secus in pluribus correis, vel tutoribus.*

4 *Obligati quando plures sunt, & vnus soluit, an actio post solutionem possit contra alios cedi.*

5 *Cessio est facienda inter plures obligatos: & si renunciatum sit beneficio diuisionis, vnus ex pluribus obligatis conuentus dolo proprio, non habet beneficiũ cessionis. Idem si propria culpa.*

Cessio non fit inter plures obligatos, si est huic beneficio cessionis renunciatum. Idem si sunt plures correi ex causa mere lucratiua.

6 *Cessio quando sit facienda inter plures obligatos, quo iure fieri debeat, & quo iure petatur.*

7 *Cessio quando fit inter plures tutores, inquantum fieri debeat.*

8 *Cessio si facienda sit inter plures reos, in quantum fieri debeat.*

9 *Cessio inter plures fideiussores, an fieri debeat insolidum, vel pro parte.*

10 *Vnus ex tribus correis, vel tutoribus, vel fideiuſſoribus, ſi ſoluit inſolidum, ceſſio fit inſolidum pro duabus partibus cæterorum.*
11 *Ceſſionarius ille, cui ẽ facta ceſſio cõtra alios correos inſolidũ, ſi agit cõtra vnũ inſolidũ ex actione ceſſa, tenetur ille cedere actionẽ ſibi ceſſam cõtra alium.*
12 *Ceſſio quando fieri debeat, quæ actio cedatur,*
13 *Solennitas de qua in l. per diuerſas. C. man. & in l. ab Anaſtaſio non habet locum in hac ceſſione.*
14 *Creditor quando actionem cedere non poteſt, quòd agendum, remiſſiuè.*

Modeſtinus. Nõ valet ceſſio facta poſt ſol'onẽ contra
correum pariter obligatum, niſi pactũ
de cedendo p̃ceſſerit.h.d. Et diuiditur in partes duas. Primo, qñ
ceſſio fit poſt ſolutionem nullo præcedente pacto. Secundo, qñ
1 ante, vel poſt fit præcedẽte pacto. Secũda ibi, qđ ſi ante. ¶ †Not.
a ꝙ poſt ſolutionẽ non valet actionis ceſſio.a Secundo not. ꝙ pa-
ria ſunt aliqd ab initio fieri, vł fieri ex poſtfacto, ſi ab initio pactũ
2 faciendo præceſſerit ¶†Oppo. & vr̃, ꝙ tutor habeat contra tu-
torẽ actionẽ, ſine aliqua ceſſione, ẽt poſt ſolutionẽ, l.j.§.nunc tra
ctemus.s̃.de tut.& ra.diſt. Sol.ꝯcedo. ¶Opp.ꝙ vtilem habet à le-
ge, nõ ãt ſibi põt cedi à creditore. Vide gl.in verb. nulla actio. q̃
incipit. ſ. actori.& qđ dicit in rẽ vtilẽ, dic, i. actionẽ vtilẽ. Eſt.n. hęc
gl. corrupta vitio ſcriptoris. Opp. ꝙ ex interuallo poſſit fieri ceſ-
ſio.l.ſi minoris.s̃.de admini.tut. Sol. ibi fuit actũ tp̃e ſol'onis, ꝙ ce
deret̃, & ita concor. cum iſta. Sed hoc eſt diuinare. Quare dicas ꝙ
ibi loquitur de duob. diſpariter obligatis. Nã vnus tenebatur, q̃a
geſſerat tutelam, alius quia geſſerat curam: hic vero ambo: quia
tutelam geſſerant. Hæc ſolu. no. in gl. j̃.e.l. Stichum aut Pamphi-
lum. §. ſi mandato.& eſt vera ſolu. Secundo opp. de l. Stichum. §.
ſi mandato. j̃.e. Sol. ibi ſoluit pro ſua obligatione tm̃, & hoc cõ-
ſtabat. Iſta eſt vera ſol. ſed eſt diuinare. Vel ibi actum fuit de cedẽ-
do. Certe & hoc diuinare eſt. Dic ergo vt in contrario: quia ibi lo
quitur in pluribus diſpariter obligatis, ſed hic erant obligati pari
ter, & vna actione. ¶Item opp. de l. dominus Sticho. s̃. de pec. le-
ga. in prin. Solu. dicit gl. ſoluitur eiſdem modis. Tu dic, ꝙ hic lo-
quitur de duobus pariter obligatis, ibi loquitur de duob. quorũ
vnus erat obligatus, alius nõ: ſed ex alia actione ſoluebat, vt puta,
causa conditionis implendæ. vel ſi diceres ambos obligatos,
erant obligati diſpariter. ¶Item oppo. de l. alterius. s̃. de tut. & ra.
diſ. Sol. eodẽ mõ, quod ibi loquitur ĩ diſpariter obligatis. ¶Item
op. de l. Papinianus. s̃. man. Solu. dicit glo. ibi loquitur in manda-
torib. vel fideiuſſorib. in quibus dic vt ibi: hic loquitur in plurib.
3 tutorib. & correis, q teneñt principaliter. † Certe ibi gl. in oĩb. mẽ
bris dicit verũ præterquam in vno, in eo. n. quod dicit, quòd mã-
dator vel fideiuſſor ſoluendo ſimpliciter perimit omnem obliga
tionẽ, adeo ꝙ ñ p̃t fieri ceſſio, non dicit verum, ꝑ l. cum is. s̃. de fi-
deiuſſ. non violando literam. & ꝑ l. ſi filius. s̃. de in rem verſo. Rõ
diuerſitatis eſt, q̃a pluriũ tutorum, & correorum, vna vr̃ obl'o. li-
cet vere ſint plures: vt s̃. de duob. re. l. 3. in fi. & l. eandem. §. fi. e. tit.
ſed plurium mandatorum, vel fideiuſſorum, nõ dr̃ vna obligatio
nec vnus ſoluens vr̃ cõtẽplatione alterius ſoluere: vt s̃. de fideiu.
l. fideiuſſor. & ibi dixi, & hoc tenẽt cõiter oẽs Docto. ¶Item opp.
de l. ſi res obligata. in fi. ſupra de leg. 1. Dicit gl. ibi fuit facta ceſſio
ante ſolutionem. Sed iſtud eſt cõtra illum tex. iõ dicas, ꝙ ibi loq-
tur in duobus reis quorum vnus erat obligatus, alius non, ſed ſol
uebat cauſa liberãdæ, & retinẽdæ rei ſuæ: ſed hic loquitur in plu
4 rib. pariter obligatis. ¶Pro declaratione igitur materiæ, †Dynus
poſuit hic vnam diſtinctionem ſuam bonam. Tu tamen magis ꝑ-
fectè, & magis latè dic, Aut ſoluens ſoluit nomine illius ꝯtra quẽ
fit ceſſio, aut illius & alterius, & tunc ceſſio eſt inutilis, ſiue fiant
ante ſolutionem, ſiue in ipſa ſolutione, ſiue poſt ipſam ſolutionẽ
interueniente pacto, vel non: q̃a ꝑ ſolutionem tollitur omnis o-
bligatio, vt Inſt. qb. modis tol. obl. in prin. & d. l. Papinianus. ſupra
b manda. & hic, in prin. Aut ſoluit nomine ipſius ſoluentis tm̃, &
hoc conſtat, & tunc valet ceſſio facta poſt ſolutionem nullo in-
teruenienti pacto: quia actiones competentes contra debitores
principales non extinguuntur. d. l. Stichum. §. ſi mandato. j̃. eod.
& d. l. Papinianus. Si vero dubitatur cuius nomine ſoluerit, tunc
c aut loquimur c in pluribus obligatis principaliter: aut in pluribus
quorum vnus obligatus eſt principaliter, alius acceſſoriè: Aut in
pluribus obligatis tantum acceſſorie: aut in pluribus quorum v-
nus eſt obligatus, alius non, ſed ex alia cauſa ſoluit. Primo caſu,
aut plures ſunt obligati principaliter eadem ſpecie actionis, &
ex eodem contractu vel quaſi; vt plures tutores, & correi, & in
his ſerua diſtinctionem iſtius legis. Aut ceſſio fit ante ſolutio-
nem, vel in ipſa ſolutione, vel poſt incontinenti, vel ex interual-
lo. p̃cedẽte pcõ fcõ & v3 ceſſio vt hic, aut fit ex interuallo, ñ p̃ce-
dẽte pcõ & ñ v3, q̃a ĩ dubio p̃ſumit̃ ſoluer̃ ꝓ tota obl'one, vt hic ĩ
prin. Aut ſunt obligati diſpariter: q̃a vnꝰ vna actiõe, aliꝰ alia actio
ne, vł vnus ex vno q̃ſi ꝯtu, aliꝰ ex alio, tũc ĩ dubio p̃ſumit̃ ſoluere
ꝓ obligatione ſua, & valeret ceſſio ſtatim poſt ſolutionẽ. l. ſi mi-
noris. s̃. de admi. tu. & l. alterius. s̃. de tu. & rõnib. diſt. Secundo ca-
ſu, quando loquitur in pluribus quorũ vnus eſt obligatus princi
paliter, alius acceſſoriè. in dubio vr̃ velle obligatus acceſſoriè, ꝓ
obligatione ſua ſoluere, vt j̃. eo. l. Stichum. §. ſi mãdato. & s̃. de in
rem verſo. l. ſi filius. & d. l. Papinianus. s̃. mãdati. & iõ ceſſio poſſet
etiam fieri ex poſtfacto: principalis vero ſoluens vr̃ ſoluere pro to
ta obligatione. l. cum quis. §. de peculio. s̃. eo. Tertio caſu, qñ loq-
mur de pluribus obligatis acceſſoriè. ſoluẽs in dubio videtur ſol-
uere pro ſua obligatiõe, & ideo ceſſio poteſt ſibi fieri ex interual-
lo, d. l. Papinianus. s̃. manda. & ſupra de fideiuſ. l. cũ is. non violãdo
literam. Quarto caſu, quando ſunt plures, quorum vnus eſt obli-
gatus, alius non, ſed ex aliqua cauſa ſoluit, tunc idem: quia pro cã
ſua, & ad eum pertinente, vr̃ ſoluere in dubio. vt l. & magis ſupra
eodem, & ideo etiam ex poſtfacto poteſt fieri ſibi ceſſio. l. domi-
nus Sticho. in prin. s̃. de pecu. leg. & l. ſi res obligata. in fi. ſupra de
legat. 1. ¶Expediuimus primã gloſſam, quæ tangit contraria, ve-
niamus ad q̃õnes. Et hic hẽmus videre primo, an inter prædictos
debeat fieri ceſſio. Secundò, quo iure debeat fieri ceſſio. Tertiò,
quando debeat fieri ceſſio. Quartò, inquantum eſt facienda ceſ-
ſio. Quintò, quarum actionum. Sextò, quid ſi ceſſio non poteſt
5 fieri. ¶†Primo caſu quæro an ceſſio ſit facienda. Quædam gl. in
l. vnde quæritur. in fi. s̃. cõmod. dicit, ꝙ ſi eſt renunciatum benefi-
cio diuiſionis, non poteſt peti ceſſio. Doctores iſtam gloſſ. repre-
hendunt. Nam qui renũnciat vni beneficio, ñ videtur renunciare
alij. l. domus. s̃. de ſerui. vrba. prædio. ideo qui renũciat beneficio
diuiſionis, non per hoc videtur renunciare beneficio ceſſionis.
Præterea ego probo, inter correos non erat olim beneficium di-
uiſionis, & tamen vnus poſtulat ceſſionem contra alium, vt no. in
l. j. C. de duob. reis. Vnde dicendum eſt, quod inter p̃dictos eſt fa-
cienda ceſſio, vt hic. & l. fideiuſſoribus. ſupra de fideiuſſ. & l. Sti-
chum. §. ſi mãdato. infra eo. & C. de fideiuſ. l. 2. & l. cum alter. cum
multis ſimilibus, quas leges alleg. j̃. in aliis quæſt. Fallit, ſi cõuenia
tur ex dolo proprio, vel communi. l. ſi plures s̃. de admi. tuto. Se-
cundò fallit, ſi vnus conueniatur ex propria culpa. l. vnde quæri-
tur. s̃. cõmod. Tertio fallit, ſi eſſet huic beneficio renunciatum, l.
ſi quis in ꝯſcribendo. C. de pact. & eſt expreſſum ſm̃ vnam lectu-
rã. in l. ſi ſtipulatus. §. j. s̃. de fideiuſ. Quarto fallit, ſi ſunt plures cor-
rei ex cã mere lucratiua. l. in lege Falcidia. hoc eſſe ſeruandum, s̃.
6 ad leg. Falc. & j̃. dicam. ¶†Secundò, quæro, vtrum de iure debeat
d fieri, & quo iure debeat fieri, & quo iure petatur? Dynus dicit hic,
Aut inter eum, qui poſtulat ceſſionem, & eum à quo poſtulatur,
præcedit aliquis contractus, vel quaſi, ex quo poſſit creditor ob-
ligari ſoluenti, & agitur ex illo. l. Stichum. §. ſi mandato, j̃. e. alias
aut poſtulabitur officio iudicis, vt j̃. de iure fiſci. l. ĩ fraudẽ. §. q ꝓ
alio. & s̃. de leg. 1. l. ſi res obligata. in fi. Ita etiam refert Cy. C. đ fide-
iuſſorib. l. cũ alter. Tu vero dic clarius, qñq; ceſſio poſtulat̃ añ ſo-
lutionem, qñq; poſt. Primo caſu, aut hoc petit̃ à creditore agente
ad ſuum debitum & petitur ope exceptionis. vt l. ſi fideiuſſores. §.
fi. s̃. de fideiu. Aut petitur à creditore nõ agente, & tunc petit̃ offõ
iudicis, vel ꝯdictione ex l. fideiuſſorib. s̃. de fideiuſſor. Aut petitur
poſt ſol'onẽ, in caſib. in quib. poteſt peti, vt dictũ eſt, & tũc aut præ
ceſſit aliqs ꝯctus ex quo creditor poſſet obligari ſoluendo, & illo
põt agi. l. Stichum. §. ſi mãdato. j̃. eo. Aut talis contractus no præ-
ceſſit, & tunc, aut illud qđ ſoluebatur, ꝯſiſtebat in pecunia nume-
rata: aut in alia ſpecie, vel quantitate. Primo caſu poterit agi actio
ne ex empto: q̃a emiſſe vr̃ illas actiones, vt hic, in fin. & l. cum is.
s̃. de fideiuſſorib. & l. ſi dubitet̃ à creditore. in prin. eod. tit. Si vero
ꝯſiſtebat in alia re, tunc nõ põt eſſe emptio, ſed erit quidã contra-
ctus innominatus. & iõ puto qđ poſſit agi actione p̃ſcri. verbis. l.
1. §. ſi quis ſeruum. s̃. de poſi. Poſſet etiam hoc caſu condici illud, ꝙ
eſt ſolutum, cum ſit ſolutum ob certam cauſam, quæ non eſt ſecu
ta. Pro hoc habuiſtis glo. in d. l. cum is. s̃. de fideiuſſori. Et prædi-
cta vera, quando loquimur in pluribus obligatis principaliter,
vel acceſſoriè, non curo: ſed quando eſt vnus tantum obligatus
ſed alter non, qui tamen ſoluit ex aliqua cauſa, tunc illi officium
iudicis competeret, vt ſibi ceſſio fieret, d. l. ſi res obligata. in fin.
s̃. de le. 1. & l. in fraudem. §. qui pro alio. j̃. de iure fiſci. Prædicta om-
nia habẽt locũ in caſu præſentis legis, q̃a ſoluẽs poſtulabat ſibi fie
ri ceſſionem contra alium, alias autem ex diuerſis cauſis, & con
tractibus ceſſiones poſtulantur. vt l. is qui in puteum. §. ſi poſtea.
s̃. quod

ADDITIONES.

a Alex. Actionis ceſsio. Hic hẽs materiam ceſsionis, & modum conſequendi ceſ
ſionem poſt ſolutionem, vide per Ang. in l. cum is qui. s̃. de fideiuſ.
b Alex. ¶Ipſius ſoluentis. Sed an tunc fideiuſſor poſsit agere mandati contra
reum? Bal. quod ſic, in l. pro ea. C. manda.
c Alex. Aut loquimur. An quis præſumatur ſoluere nomine ꝓprio, vide quod
no. Barto. in l. ſi pœnæ cauſa. §. quamuis. s̃. de cond. inde. & vide etiam in l.
1. §. nũciatio. de ope. no. nun. in propoſito gl. in l. Papinianus. s̃. mand. q̃ eſt me-
lior de iure ſecundum Bal. in l. j. C. de act. & oblig. & ibi poſuit duo verba ad
illam gl. in ver. ſecundo opp. quod ipſe ſubdit.
d Alex. ¶Quo iure. Sed an fideiuſſor, q ſoluit ꝓ cõdẽnato, poſsit petere ab eo,
cui ſoluit, vt caueat de cõſeruãdo ipſum fideiuſſorem indẽnẽ, vide Bal. ĩ l. cũ
eorũ. C. de ſent. & interlocu. l. cũ vendente. C. vbi cauſæ fiſc. verſi. quarto q̃-
ro inquantũ eſt. Vide gl. no. in l. j. in fi. s̃. ad legem Rodiã, de iact.

q̃d vi aut clã.& l.quod ſæpe.§.ſi res.ſupra de ꝯhẽ.emptio. conſequitur etiam quis qñq; ceſſionẽ ꝑ quandã ꝯſequentiã.l. cũ quis.§. ſi debitorẽ.ſ.e.& l.ſi vendidero.§.ſi Titius.ĵ. de furtis,ſed non eſt noſtra mã.¶Tertio q̃ro,qñ debeat fieri ceſſio?Rñ.vt apparet ex his,quæ dixi circa contraria.¶Quarto quæro in quantum eſt facienda ceſſio?Iſtam q̃onem diſputat hic gl.& in l.j.C. de duobus reis.& in l.ſi plures.ſ.de admini.tuto.Quidam faciunt differentiã inter tutores ex vna parte,quibus debet fieri ceſſio pro parte: qa vnus habet actionẽ ꝯtra alium,vt dictum eſt,& plures correos ex alia parte,quibus debet fieri ceſſio inſolidum.Sed gloſ.dicit,hoc nihil eſt.verum dicit,quia etiam correis datur actio ſine ceſſione inuicem,vt C.de duob.reis.l.j.& ibi no.per gl.ergo eſt eadem ratio,quæ eſt in pluribus tutoribus.Alibi dicit gl.Aut eſt renunciatum beneficio diuiſionis,& debet fieri ceſſio inſolidũ: aut non eſt renunciatum,& debet fieri ceſſio pro parte.Ita no.in d.l.ſi plures.ſ.de admi.tut.quam glo.Dy.reprehendit,prout loquitur in pluribus tutoribus.vel in pluribus correis. Nam cũ vnus habet actionem contra alium pro parte ſua,non poſſet agere inſolidũ contra eum quia poſſet ſibi conuentus obiicere,quomodo petis à me inſolidum,quia ſi ſoluiſſem,à te poſſem repetere partem.l. dolo.ſ.de doli exceptione.& ita loquitur l.cum pupillus.ĵ. de tutor.& rat.diſtrahen.& d.l.ſi plures,ſupra de adminiſtratio. tuto. Sed in pluribus fideiuſſoribus.Dyn.approbat illam gl.quia vnus non habet actionem contra alium,l. vt fideiuſſor. ſupra de fideiuſſorib.Cy.C.de duob.reis.l.j.dicit,quod etiam in fideiuſſoribus forte illa gl.non bene dicit:nec dicit plus,& verum dicit, vt ĵ.dicam. Alia eſt opinio Ioan. quæ communiter per gloſſ .tenetur, quòd pro parte tantum ceſſio fiat, vt hac glo. per legem allegatam in ea.Doct.tamen C.de duobus.re.l.j. diſtinguũt circa hoc, tamen quia imperfectè diſtinguũt,ideo ego examinabo hanc q̃ſtionem per tres quæſtiones.Prima eſt, inquantum cedatur vni ex pluribus tutoribus.Secunda,inquantum vni ex pluribus correis.Tertia,inquantum vni ex pluribus fideiuſſoribus, vel mandatoribus.

7 †Circa primam,ᵃ aut conuenitur ex dolo proprio, vl' communi, & tunc non debet fieri ceſſio in aliquo l. ſi plures.ij. ſupra de adminiſtr.tuto.Aut conuenitur ex culpa, & tunc aut ex culpa propria tãtũ,& in nullo fit ceſſio.Aut ex culpa alterius tantum,& in totũ fit ceſſio.Aut ex culpa cõmuni,& fit ceſſio pro ea parte, quæ contingit contutorem tantum , vt ſupra commod.l. vnde quæritur.& l.ſi plures,ſupra de admini.tut.& l.cum pupillus.ſ.de tutel.& rat. diſtrah. Facit l.cum poſſeſſor.ĵ.de cenſib. & l.q̃ſitũ.ſ.de peculio.& ad legem Rhodiam,de iact.l.j.& 2.§.æq̃ſſimum.

8 †Circa fm,ſcilicet circa duos reos,dic,aut ipſi ſunt obligati ex mera liberalitate.quia nihil ad eos pro illa obligatione peruenit,& tũc in nullo fit ceſſio,niſi ſint ſocij.l.in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandum.ſ.ad legem Falcidiam,ꝑ q̃ legem tenet hoc Gul. Aut ſunt obligati ex alia cã,& tunc aut ſunt plures correi ex cõtractu vel quaſi,in quo venit dolus,vel culpa,& de illa obligatione tractatur:& tunc idem dic,quod ſ.proxime dixi in plurib. tutorib. Aut ſunt obligati alias:vt puta qa acceperunt pecuniã mutuo,vel quia promiſerunt ex cã emptionis,vel ſimili,& ſic de tali oblĩone primitiua tractatur,nõ de ea,q̃ deſcendit rõnẽ doli , vel culpæ,& tunc aut negotium pertinet in totum ad conuentum,& in nullo fit ceſſio. Aut in totum ad alium correum.& in totum fit ceſſio. Aut ꝑtinet ad vtroſque cõiter,& fit ceſſio tm̃ ꝑ illa pte,ꝑ qua pertinet tm̃ ad illum correum,ꝑ leges ſ.allegatas, & per id quod no.gl.in l.vir vxori.§.fi.ſ.ad Velleianũ. & quod dixi vobis in l reos.in prin.ſ.de duob.reis.reprobata in omnibus prædictis diſtinctione gl poſita in d.l.ſi plures.videlicet.an ſit renũciatum beneficio diuiſionis.vel non per rationem Dy. ſupradictam

9 †Circa tertium caſum , ſcilicet , circa plures fideiuſſores Dy.tenet illam diſtinctionem,ſcilicet ſi eſt renunciatum beneficio, fit ceſſio inſolidum,al's pro parte.Puto,quod iſta diſtinctio non ſit vera.Nam poſito ꝙ beneficio diuiſionis ſit renunciatum,ſi opi.Dyni eſſet vera,iſta actio,quam creditor habet contra fideiuſſores, haberet in ſe illud onus annexum,quod actionem inſolidum teneretur cedere contra alios.Iſta ergo cũ trãſit ad fideiuſſorẽ, cui facta eſſet ceſſio.l.Pomponius.§.cum quis.de acquir.poſſ. & l. apud Celſum.§.de autoris.& quod ibi notatur,de doli exceptio.Si igitur fideiuſſor ageret ex actione ſibi ceſſa inſolidum ꝯ alium fideiuſſorem,diceret iſte ſecundo cõuentus , cedas mihi actiones inſolidum contra alios,& ſic haberet neceſſe cedere cõtra ſeipsũ & ſic peteret pro parte ſua quod redditurus eſſet contra l. dolo facit.ſupra.de doli exceptione.Et ſic eſt eadem ratio in pluribus fideiuſſoribus,quæ eſt in pluribus tutoribus.Dic,ergo,quod fideiuſſori contra principalem ceditur inſolidum , contra fideiuſſorem vero fit ceſſio pro parte fideiuſſoris,vt dicam infra proxime Quod hoc ſit idem in fideiuſſorib.qđ in tutoribus , quaſi tenet

10 gl.in d.l.cum is & l.cum fideiubeat.ſ.de fideiuſſoribus.

11 ¶†Quæro,iuxta hoc pone quòd ſunt tres rei , vel tres tutores , vel fideiuſſores,& vnus ſoluit inſolidum,an ſaltem pro duabus partibus cæterorum fiat ceſſio inſolidum?Gl.q̃ eſt hic,dicit ꝙ ſic,& bene. Et rõ,quia tale ius debet cedere,quale eſt apud eum.l.Stichum.§. pen.ĵ.eo.& l.2.C.de fideiuſſori.& hoc etiam tʒ gl.& Cy.ibid. C.đ duob.reis.l.2.Attamen Iac.de Are.hoc intelligit,qñ alij duo ſunt ſoluendo.Nam ſi alter eorum ſoluendo non eſſet, tunc deberet inuicem periculum communicari,arg.in l.verum. §. ſi cum tres, ſupra pro ſocio,& l.ſi plures,ſ.de admi.tut.ſecũdum intellectum Azo.ita etiam tenet Old.& Cy.tangit in l.ſecunda.C.đ duob.reis

11 ¶†Sed q̃ro, quando ille, cui eſt facta ceſſio contra alios duos inſolidum,agit contra vnum inſolidum ex actione ceſſa , an debeat illi actio ceſſa cedi contra alium?Dicit Dy.ꝙ ſic, quia etiam vtilis ceſſa poteſt cedi,vt ſ.ad Trebellianum.l.j.§.de illo.& l.ex aſſe.& ibi nota eodem tit.& l.emptor.& ibi no.C.de hær.vel actio-

12 ne vendi.¶†Quæro quinto,ᵇ quæ actio debeat cedi? Reſpõdeo

b perſonalis,& hypothecaria contra principalem, & contra fideiuſſorem.C.de fideiuſſorib.l.2.& l.cum alter.& ſ.de fideiuſſorib. l.fideiuſſores.§.idem reſpondi.& l.cum is.Item debet cedere officium iudicis,quod cedi poteſt.vt l.ſi minoris.ſ.de admi.tuto.& l. quod ſi minor.§.ſi.ſupra de minoribus. Item puto quod debeat cedere naturalem obligationem tm̃ ſi illam ſolam habet,quia cedi poteſt.l.ſi eius,ſupra ad Trebellianum.Sed quæro iuxta prædi-

13 cta,†an in hac ceſſione requirantur illę ſolennitates.quæ ponuntur in l.per diuerſas,& in l.ab Anaſtaſio.C.mandati.Reſpond.nõ,

14 vt expreſſe dicitur in text.in d.l.per diuerſas. ¶†Sexto quæro quid ſi creditor dictas actiones non poteſt cedere?Reſpon.vt plene dixi in d.l.ſi ſtipulatus.§.ſi ex duobus.ſupra.de fideiuſſoribus. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Ale.¶Circa primam.Idem no.Bart.& bald.in lege prima C.de tranſact. poſt Cynum.

b Alexand.¶Quinto quæro.Vide quæ dixi poſt bartolum in l.per diuerſas. C. mandati.

LEX LXXVIII.

1 *Solutio non reconciliatur commiſtione nummorum,q̃n ſunt recepti mala fide.*

Si alieni. Commiſtione nummorum reconciliatur ſolutio h d.Opp.ꝙ miſtione non efficiantur recipientis.l. idem Pomponius ſcribit ſi frumentum.ſ.de rei vend.& Inſtit. de rer.diui.§.quod frumentum. Solut. ſpecialie eſt in nummis propter ſingularia præcepta.l.ſingularia.ſ. ſi cer.pet.

1 ¶†Quæro,hic loquitur quando bona fide accepit Quid ſi accepit mala fide? Reſpond.commiſtione nõ recõciliari ſolutionẽ, nec dominium ſibi acquiri,arg.l.de cõ.§.ſi qs.ſ.ad exhib.l.& rogaſti.in fin.ſ. ſi cer.pet. & l.ſed & ſi pater.in fin.ſ.ad Maced.

LEX LXXIX.

Pecuniam. Per aſpectum quæritur dominium rei ſolutæ.h.d.

LEX LXXX.

Prout quiſque. Quælibet obligatio diſſoluitur eo modo,quo ligatur.h.d.¶Opp.de l.ſicur. & l. in omnib.ſ.eo.Sol.ꝙ hic,in fi.dicit, põt diſſolui,nõ negat qn & aliis modis poſſit diſſolui,vt puta,confuſione, vel aliis modis.

LEX LXXXI.

1 *Solutio,quæ confertur in perſonam adiecti,eſt facti mere , & ideo hæredi eius ſolui non poteſt.*

Si ſtipulatus. Hæres adiecti non poteſt ſolutionẽ recipere.h.d.Quæro.quæ eſt rõ? Dicũt quidam,ꝙ morte adiecti vr̃ reuocatum mandatum,quod gl.reprehendit , &

a bene,vt habes in gl.ᵃDic ego,ꝙ ratio eſt iſta:quia ſolutio prout in perſonam adiecti confertur,eſt mere facti, ideo ad hæredem non tranſit.l.qui hæredi.in prin.ſ.de condi.& demon.Dixi in l.cũ qui. §.qui ſibi.ſ.de verb.oblig.

ADDITIO.

a Alex.¶Habes in gl.Adde gl.& Doc.in l j.in fi.C.de anna.excep.

a §.Si lancem. ᵃRes indiuidua quo ad ſolõne poteſt qbuſdam ex hæredibus ſolui mandato iudicis h. d.& eſt pulcher caſus,& menti tenendus.Quidam dñt per hũc tex quod actio depoſiti non naſcitur,niſi dolo commiſſo.Sed glo.dicit & melius,quod obligatio,& actio ad rei reſtitutionem ſtatim naſcitur facto depoſito:ſed actio ratione doli non oritur,niſi dolo commiſſo.Quod dic vt habes in glo.

ADDITIO.

a Alex.¶§.Si lancem.Iſtum tex.tene menti ſingulariter in fin.ad id,quod no.Bal per illum tex in auth.data,C.de dona.ante nuptias de depoſitario , qui in iudicio fecit inquirere deponentem,cum vellet ei reſtituere depoſitum,vtrum expẽſæ factæ in iudicio debeant reſtitui depoſitario,vbi dixi,quod ſic.Et facit quod no Bart. in l.ſi reus paratus.ſupra de procur.ſecundum Imo.hic,& omnes ſed Bald.in auth.contra qui propriã.in fin.C.de non nu. pecunia tenet,ꝙ ſi in prima citatione confiteatur,reus non condemnatur in expenſis , vt ibi patet in corpore.Ad quod vide not.per Bald,in l.non ignorat.C. de fruct. & lit.expen.

LEX LXXXII.

1 *Procurator cenſetur reuocatus,ſi poſt mandatum effectus eſt ribaldus.*

Si cum

a **Si cum Cornelius.** a Pctm̄ ď soluēdo tertio ex interuallo appositum idē operať ꝙ simplex mandatū.h.d.hæc singularis lex.& menti tenenda, quā
b nescio alibi.No.tex.ibi,nec cām b habuisset,&c.No.ꝙ dixi ī summario.Facit ad hoc s̄.de do.l.hoc iure.§.si qs dederit.Op.s̄.l.vero ꝓcuratori.So.aliud ī adiecto tpe stipl'onis ꝯctæ,aliud in isto pctō ex interuallo apposito,qđ diç,vt dixi d.§.si qs dederit.Item op.C. de iur̄ do.l.2.& l.cū maritus.§.fi.s̄.ď pac.do.Sol.ibi ille, cui debat solui,fuit stipulatus:hic secus.Vlt.ex hac l.no.duo.Primo,hēs hic casum qst.not.s̄.de pac.l.j.ꝙ si promittis,ꝙ mihi dabis, illi tertio
c nullum ius quæritur.c Itē † p finē huius legis determinat Dyn. &
1 alij Do.ꝙ si post mandatum factum,ꝓcurator est factus quidam
d ribaldus,vel inimicus.d vel al's cōdōnem mutauit in deterius, ꝙ vř eo ipso reuocatum mandatum,vt hic,& l.cum quis.in prin.s̄.
e eo.tit.Et hoc tenet Cy.e C.de fur.l.falsus.in 1.q.

ADDITIONES.

a Ale.Si cum Cornelius.Limita hanc legem ſm Io.And.in addi.Sp in tit.de deposito.in rub.nisi creditor iam acceptauit illum debitorē,quia tunc non potest mandans illud mandatum reuocare per l.si ego.s̄.de neg.gest.Adde ꝙ idem tenet Pau.de Ca.hic,Ang.& Ale.in l.qui vsumfructum.s̄.de verb.oblig. Bal.in l.fi.C.de noua.

b ¶Ibi,nec cām.No.ꝙ pctm̄ inutile operatur idem,quod simplex mandatum. quod no.ſm Bal.in l.pen.C.de act.& obl.Sed contra illum tex.Bal.in l.3. C.de contrah.& com.stip.inducit illum tex.Adde Bar.in l.si cum fundum.de pact. & ad hanc legem vide omnino Bar.in d.l.j.s̄.de pac.hic alle.& tex.in l.si cum tuam pecuniam.C.de contrah.& com.stip.

c Pom.¶Ius q̄ritur.Vide Fel.in c.cæterum.de rescr.& Ale.conſ.18.ad fi.vol.2. vide ibi Do.& intellige quod illi tertio nullum ius q̄ritur,sed vř adiectus ad recipiendum solutionem,vt per Ale.conſ.95.vol.3.& ibi ponit per q̄ verba videatur quis magis adiectus ad recipiendum solutionem,q̄ sibi aliqua quæratur obl'o.& ibi ponit,an possit renouare sine nouo mādato eius, cui q̄sita est obligatio,nec aliud facere,exemplificando,vt ibi p eum.

d Alex.Vel inimicus.Adde Bal.& Imo.in l.qui ita.§.qui sibi.s̄.de ver.obl.& omnino Bar.in l.in confirmando.s̄.de confir.tu.Bar.in l.falsus.C.de fur.Bal.in l. mādatū.& in l.cū mandati.C.man.& Bal.in l.pater.§.fi.s̄.de test.tu.& ibi Cy & Bal.& facit quod no.in c.j.de ꝓcur.li.6.& Bar.in l.liberto.§.largius.s̄.de annu.leg.Et limita,nisi debitor habeat facultatem soluendi dño vnum, & procuratori,seu adiecto aliud,qm̄ per mutationem status in ꝑsona ꝓcuratoris,vel adiecti,non intelligitur mutata voluntas dñi,& sic nec ptās soluendi illi.Casus est no.in l.Stichum.in §.vsumfru.vbi hoc no.Ang.s̄.e.Et dic etiā vt hēs post Bar.s̄.e.in l.cum quis.& quæ dixi in d.§.qui sibi.& ad bar. hic per istum tex.adde Bal.in d.l.pr.vbi istud intelligitur esse verum quo ad debitores scientes conditionem deterioratam.Sed quid si effectus fuerit furiosus? Idē dicas ſm Bal.in l.j.C.de senten.& adde,quod si mutat statum incompatibilem mandato,vel in quo potest dñs minus, quàm prius,reuocatur mandatum,secundum Bal.in d.l.mandatum.& ibi ponit multos casus.

e Clau.de Seyssel.¶Et hoc tenet Cy.Alias concordantias vide per Fel.in c.ex parte decani.de resc.

LEX LXXXIII.

Si tuo seruo. Qui soluit debitum naturaliter tantum, nō repetit.h.d.

LEX LXXXIIII.

Egisti. Op.de l.cum quis.§.de peculio s̄.e.Sol.intellige principium huius legis,ꝙ lis pendet,vel absolutus est dñs quia in peculio nihil erat,vel soluit certam partem non sufficientem ad debitum:secus si soluisset totum,vt in contrario.

LEX LXXXV.

Solidum. Ibi,non minus quantitate,quàm die. Dic ideo si offeratur post diem,non teneor recipeř sine interesse,secundum Iac.de Arc.

LEX LXXXVI.

1 *Procuratori litis solui non potest,nisi aliter esset generalis.nu.3.*
2 *Procurator constitutus ad exigendum,quando possit solutionem recipere.*
3 *Procurator ad lites habet actionem iudicati directam,& dominus vtilem sine cessione.Item habet actionem iudicati,si habet mandatum generale.*
Tutor habet administrationem generalem,etiam ad lites.
4 *Procurator ad lites potest executionem sententiæ,in qua fuit procurator,petere,si in mandato dř,ad lites præsentes,& futuras,nō virtute simplicis mādati.*
5 *Procurator ad lites simpliciter constitutus,potest petere executionem sentētiæ ante mandatum latæ.*
6 *Forma libelli,quando procurator ad agendum constitutus, non ad solutionem recipiendam agit.*

1 **Hoc iure.** Procuratori litis non ṗt solui,nisi ad hoc datꝰ sit.h.d.no.lex.¶No.ꝙ † ꝓcuratori litis ñ ṗt solui.Simile in l.sed si tm̄,s̄.de pac.Secundo no.ꝙ ꝓcuratori non datur actio iudicati.Ad primum dictum op.de l.4.C.de noua. & C.
a de sol.l.inductum.Soluit Iac.de Arc.a ibi fuit datus procurator ad exigendum,quod verbum importat,ab inuito extorqueř. vt l.fideicōmissa.§.si rem.s̄.de leg.3.iō ei ṗt solui.Hic fuit datus simpl'r ad agendum,ſm eum.quod satis placet.†Tñ contra hoc op.de
2 l.3.s̄.sol ma.& quod ibi not.vbi verbum exigendi,non continet, quod possit recipere solutionem.Rñ.mādatū de exigendo,qñq; fit seruo,vel alij,q in iudicio eē ñ ṗt, & tunc sine dubio refert ad id,s.vt sol'onem possit recipere,nam ad actum iudicialem nō ṗt referri.qa seruus ñ pōt experiri in iudicio,vt s̄.e.l.si qs seruo.Aut refert ad liberum,& tunc aut refertur simpliciter, aut cum adiuncto primo casu intelligitur quod possit agere,& solutionē recipere.d.l.4.C.de noua.& in d.l.inductum.de solutio.Aut ꝓferř cum adiuncto,& tūc aut adiungiř actui experiūdi in iudicio,vt si dico, facio te ꝓcuratorē ad agēdū.exigēdū.&c.& tunc sine dubio im, portat,vt solutionē possit recipere,aliàs nihil īportaret. Aut adiungiř verbū recipiēdi solutionē,vt facio tē ꝓcuratorē ad exigēdū,& solutionē recipiendū,&c.tūc sine dubio verbū exigēdi,nō continet,ꝙ possit solutionem recipere,quia pp expressionē alterius apparet proferentem noluisse sub illo verbo,ad exigēdū,cōprehendi,ꝙ possit solutionē recipere.& ita loquitur l.3.supra so.
3 mat.¶† Item opp.de l.cū qs.§.si debitorē.& l vero procuratori s̄.eo.Sol.ibi loquiř in gñali ꝓcuratore omniū bonorū:hic loquitur in procuratore ad litem tm̄:& ideo dico quod si procurator esset ad lites,& aliàs gñalis,ei non posset solui ex vigoř illius mādati quod hēt ad lites,sed ex vigore gñalis mādati ei posset solui vt in p̄riis.Hoc etiā apparet in tutore,cui licèt litis exercitium sit mandatum,tm̄ ei ṗt solui ex vigore gñalis administrationis.l.qđ
4 si forte.§.j.supra e.¶† Venio ad scdm̄ dictum,dř hic ꝙ procurator non habet actionē iudicati immo hēt,licèt ope exceptionis repellatur vt l.si procurator.supra de procura.vbi dř,ꝙ habet actionē iudicati,licèt exceptione repellatur.Potes dicere quòd ibi loquitur de exceptione facti,vel intentionis.Vel dic,ꝙ ꝓcurator hēt actionē iudicati directam,vtilis aūt cōpetit dño sine cessione.l.in cāæ.in fi.s̄.de procura.ideo procurator agens iudicati, exceptione repellitur.Et quod hic dř,ꝙ ei actio iudicati non dař
b ītelligo ope exceptionis,& hoc plus placet,b quia reperio eē,qñ procurator est condemnatus,quod ipse tenetur directa,& dñs vtili.l.4.§.si ex ꝯuentione.s̄.de re iud.& ibi no.in vlt.gl.& tamen cōstat,quod in procuratorem actio iudicati non dař,d.l.4.in prin.ď
5 re iud.¶† Contra hoc opp. de l.2.& 3.s̄.de admi.tut.Solut. tutor habet administrationem generalem non solum ad lites, & ideo potest actionem iudicati intentare ex vigore gñalis administrationis sibi concessæ.Idem dico in procuratore,qui habet mandatum ad lites,& aliàs haberet generale mandatum.Nam ex vigore istius mandati generalis posset actionem iudicati intentare, & hoc perpetuo tenē menti.Nam semel in ciuitate ista dicebam, ꝙ procurator ad lites non poterat petere,quòd sententia mandaretur executioni: hoc tñ intelligo verum,qñ petit executionē sententiæ,in qua ipse fuit procurator.nam sententia lata,finitum est eius mandatum ita loquitur hic.& iam nouā litis incepit esse. Sed sñias latas añ mādatū sibi fcm̄,si video qř ñ possit peteř mādari executioni vł qř actionē iudicati intētare ñ poss̄t,cū istū.dic respectu possit dici lis,& litis exercitium est mādatū.Et idem dico,si esset factus procurator ad lites præsentes,& futuras, ꝙ petere possit executioni sñiam mandari,& actionē iudicati intētař,ex vigore mandati ad lites futuras,non ex vigore simplicis mandati,pro hoc facit qđ no.gl.& ego clarius dixi in l dāni,§.si is qui victnas.
6 supra de dam.infe.Et hęc sunt multum vtilia † ad formationē li-
c belli.c nam procurator,qui est ad agendum,& nō ṗt sol'onem,recipere,debet ꝯcludere in libello,reum condemnari sibi.l.j.C.de sen.& ad dandum,& soluendum dño,vel alij legitime recipienti pro eo.Nam si peteret reū ꝯdēnari ad dādū sibi,nō ꝓcedeřt libel
d lus,nisi in casu,in quo posset sol'onē recipere,d vt dcm̄ est supra & eodē mō,qñ procurator intentaret actionem iudicati, vel peteret executionem sñiæ:sed si sibi non pōt solui, dēt petere cogi ad soluendum domino.Pro hoc facit quod dixi in coniuncta ꝑsona,in l.vero procuratori,s̄.e.ti.

ADDITIONES.

a Ale.Iac.de Are.Itē cum Bar.cuius opi.est verior,tꝫ Bal.in l.falsus,C.de fur.& in l.j.C.quib.res iu.non no.& in l.quod quis.in prin.C.de ꝓc.& in l.nam & nocere.& ibi Ang.s̄.de pac.Et adde tex.in l.solutum.§.solutam.s̄.de pig.act. & no.in l.fideicommissa.§.si rem.ff.de leg.3.Contrariam tenet Spe.in tit.de proc.§.vt aūt.ver.verum ad euitandas.per tex.& gl.in d.l.4.sed opi.Bar.est verior.& facit l.verbū exactē.de verb.sig.& vide Bal.in l.4.mel magistri.in l.e.antiqua.s̄.de pac.& ibi Ale.Et adde ꝙ exigere ēt verificatur in sponte soluēte, vt in d.l si cùm dotem.§.si post.sol.ma.vide ibi Imo.& vide Bar.in l.1.C. de sent.& hāc l.limita,nisi procurator habeat liberam administrationē illius causæ,quia tunc poterit transigere,& fortius solutionem recipere vt in c.q. ad agendum,de procu.lib 6.in fi.Secus si in instrumento continetur,Concedimus in prædictis plenā & liberam administrationem,quia tunc intelligetur liberam,solum super instantia, non super causa. Nec ṗt solutionem recipere,vt singulariter dixit Bar.in l.qui Romæ.§.Callimachus de ver.ob. Et prædicta vera,qñ habuit administrationem certæ causæ specialiter nominatæ,secus si fuerit constitutus procurator ad cām,quam talis est habiturus cū tali,quia tunc intelligitur solum de lite,seu instantia,& quo ad illa tantum dř talis habere liberam administrationem,secundum Bar.in d.§.Callimachus quod bene no.& pūngit Raph.hic,tamen non firmat.

¶Adde,an habens mandatum ad agendum,& exigendum possit recipere a sponte soluente,Pau.de Cast.conſ.47.

b Ale.¶Plus placet.Adde qđ hř ī l.si procurator meꝰ,& qꝫ ibi no.Bar.s̄.de ꝓc.
c Ale.¶Formationem libelli.Vide in gl.in l.rescriptum.s̄.de pact.
d Ale.¶Solutionem recipere.Idem tenet Bar.in l.sed si tantum.s̄.de pact.

LEX LXXXVII.

Quodlibet. Op. de l. si is cui. §. fi. ij. e. ti. Sol. q dicitur hic quodlibet debitum, itellige q possit ab inuito exigi. nam si est debitum, quod non possit exigi, non videtur mandatum quod exigatur.

LEX LXXXVIII.

1 *Extraneus non tutor acquirens ex re pupilli, ipsi pupillo acquirit in subsidium. Negotiorum gestori quando solui possit.*
2 *Procuratori constituto ad vendendum solui potest.*
3 *Pupillo acquiritur indistinctè per tutorem ex re pupilli, etiam si nomine pupilli non contrahat.*

a Filiæ. a Ex re pupilli p extraneū ñ tutorē sibi ñ q̄rit, nisi in sub
b sidium, h. d. & ē notabilis lex. b ¶ † Op. de l. q aliena nego
1 tia. §. q̄q̄. de neg. gest. & l. q hominē. §. si nullo. s. e. & l. si qs offerenti in prin. s. e. Sol. dñt qdā, hic ignorauit debitor soluēs istū esse negotiorū gestorē, in ꝯriis sciuit. Sed certe iste tex. loq̄t ēt ī sciēte, vt in fine legis patet. Quare gl. in verb. liberatos, soluit aliter, qd hic solutū est negotiorū gestori ex posteriori ꝯctu, ibi ex pcedēti. Ita dicit d. gl. sed qd vult dicere gl. ista? Resp. hic solutū ē ex posteriori ꝯctu, s. celebrato cū mere negotiorū gestore: ibi ex pcedente cum gestore negotiorū nō ꝯcto, ista est vera solutio, q̄ no. Nā de pcuratore, an sibi possit solui, habuistis multa spāliter in l. hoc iure. s. e.
2 ti. † Itē habuistis, q pcuratori dato ad ꝯhedū pt solui ex vigore illius ꝯctus. Qui. n. mādat qd ꝯhat, vr̄ mādare q recipiat solutionē. s. eo. l. q seruus. & iō q hēt mādatum ad vendendū, hēt mandatū ad solutionē recipiēdā: sed de negotiorū gestore in nulla pte habes expssum sicut hic. Aut. n. soluit negotiorū gestori illud, qd aliàs debebatur dño absque facto sui gestoris, & nō pt solui ei, d. l. q aliena negotia. §. q̄q̄. s. de neg. gest. & l. q hominem. §. si nullo. s. eodē. cū simil. Aut debebat dño ex ꝯctu celebrato cum ipso gestore, & tūc aut soluēs ignorabat hoc ad dñm ptinere, & indistinctè liberatur, vt hic. Aut sciebat, & tunc aut gestor est soluēdo, & liberat: aut nō est soluendo, & nō liberat, vt hic. Et hāc doctrinā nescio alibi ita bene, sicut habemus hic. Vltimò opp. qd isti argentarij indistinctè teneat pupillæ, qa ex re pupilli q̄rit sibi actio paliū. l. si vt pponis. C. de rei ven. ergo fuit illi pupillæ q̄sita actio incon
3 tinenti. Quidā hoc fatēt. Alij dñt, & hoc tȝ gl. † hic, q illud est verum ī tutore, p quē q̄rit pupillo ex re sua indistinctè, ēt si pupilli nomine nō ꝯheret: sed p extraneū, ñ q̄rit pupillo, nisi in subsidiū. hic est notabilis casus in l. nostra. Hoc ēt tenet Iac. de Arena C. quando ex fac. tut. l. 2. & ibi ipse hoc notat, q tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Filiæ. Vide ad huius legis intellectum l. vero. & quod ibi scripsi, s. e. Bal. in d. l. qui aliena. §. quamquam. s. de neg. gest.
Pom. ¶ Istum tex. allegat do. Ale. cons. 37. vol. 3. quod mater & auia non est legitima administratrix bonorum filij, vel nepotis.
b Ale. ¶ Not. l. Et no. hic tex. quod mater nō est legitima administratrix bonorū, vt allegat Bal. in l. alienā. C. de proc. Et de intellectu huius legis vide Bal. post Bar. in l. si vt proponis. C. de rei ven. bene potest esse commissoria, i. sibi cōmitti administratio bonorū, tam per tutores, quàm per alios, in l. si mater. & ibi Bal. C. ad Velle. & vide in d. l. qui aliena. §. quamquam. de neg. gest. ad de quod pulchre consuluit Bal. cons. 329. 4. lib. pro quadam Ducissa.

LEX LXXXIX.

1 *Clausula generalis refertur ad specificata tantum, si hoc fieri potest salua ratione recti sermonis.*
2 *Clausula ista, confiteor me habuisse & habere, quid importet.*

Si ex pluribus. Ista est bona lex, & breuiter h. d. Clausula ḡnalis restringitur ad specificata tantum
1 si hoc pōt fieri salua rōne recti sermonis. ¶ † Oppo qd cl'a ḡnalis referatur ad omnia, vt j. ti. j. l. plurib. Sol. hic pōt referri ad specificata tm̄: salua rōne recti sermonis: ibi secus. Ita debet intelligi qd notat in l. emptor. §. Lucius. s. de pact. & ibi plene dixi. & in l.
2 Aurelio. §. Caius. s. de li. leg. ¶ † Vlteri⁹ q̄ro, ista verba, ꝯfiteor me
a habuisse, & hr̄e & c. qd importent. Vna gl. a hic dicit, q important remissionē p pactū, & est gl. sup verb. Caio Alia gl. in hoc eo. §. in verb. pponēt. dicit, qd ista verba hn̄t vim cuiusdā ꝯfessionis factę sub spe futuræ numerationis, & iō ītra 30. dies posset opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. & est fi. gl. huius prin. Quid dicemus? Respondeo, & dico, qd in casu nostri §. nō videt facta spe futuræ numerationis: quod apparet: quia dixit accepto tulisse, cu
b ius acceptilationis natura b est, vt quis confiteatur se accepisse, licet nō acceperit nec pōt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Casus est infra. de accep. l. si accepto latum §. j. & iō dicit donationē p acceptilationē fieri. l. mortis cā capit. in fi. s. de do. ca. mortis. secus esset in alia simplici confessione.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vna gl. Adde Bar. in l. fi in stipulat. s. de don. & qd ibi dixi. & vide Bal. in l. in cōtractib. in 3. q. in prin. C. de non nu. pec. & in l. pecuniæ. C. de solut. & ibi inter alia dicit, q talis confessio probat naturalem numerationem si nō potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. & Vide Bar. in l. si ita stipulatus. § Chrysogonus. s. de ver. ob. & Pau. de Ca. hic, q clare loq̄t, & distiguit.
b Alex. ¶ Cuius acceptilationis natura. Facta acceptilatione non pōt opponi exceptio ñ numeratæ pecuniæ, & circa ea q̄ hic dicit Bar. vī forte cogitādū, per id quod ipsemet no. in l. Aurelio. §. Caius. de lib. leg. in ver. ideo pro declaratione. & vide Bar. & Imo. in d. l. si accepto latum. §. j. hic alleg. vide eum.

§. Lucius Titius ex duobus. Ille qui habet mandatum recipiendi solutionem ex certa causa, non potest ex alia causa recipere. h. d. ¶ Op. q debitor possit eligere in quam causam vult. s. e. l. j. Dicit gl. illud verum in creditorē psente: sed hic miserat pcuratorē in vnam cām tm̄, ideo in aliā cām non pt sibi solui. Ista sol. ē optima. Vel dic, soluens volebat cām eligere ex interuallo, quod non licet. Cum enim præcessisset petitio limitata, vt solueret in certam cām, & fuerit secuta ĭdeterminata solutio dēt limitari secundum præcedentem petitionem. l. si defensor. §. j. s. de interro. act. & Inst. de inuti. stip. §. pterea.

§. Lucius Titius duabus. Simplex solutio referē ad cām antiquiorem, si vtraq; est vsuraria, licet vna grauiorib. prægrauetur vsuris. h. d.
a ¶ Op. a q debeat inspici causa grauior: vt s. eo. l. j. cum l. seq. Rn̄d. hic vtraq; causa erat vsuraria, nec attenditur q vna prægrauetur maiori pondere vsurarum, quod est no. Item opp. q hic nulla sit causa vetustior: quia quælibet est contracta eadem die, vt hic dr̄. Sol. Nō debet inspici dies obligationis contractæ, sed dies solutionis quod tene menti.

ADDITIO

a Ale. Op. Vide Bal. in l. Imperator. de sta. ho. qui allegat gl. istam pro singulari. Et no. quod in instrumentis si opus est, debet apponi hora, ne vagetur in incerto. Et ita alle. Bal. in l. pscriptione. C. si contra ius, vel vti. pu. Vide Bald. in l. petens. C. de pac. q si reperiantur aliqua instrumenta confecta in eodem die, & cum eisdem testibus, præsumuntur facta incontinenti vnum post aliud. Et ad hanc gl. bene facit, quod no. Bal in l. si quis eum. de vulg. & pup. Et de hoc. an expediat in instrumento apponere horam, vide Ioā. And. in addi. Spe. de instr. edi. §. breuiter. in addi. inci. hora, & c. quod no.
Clau. de Seyssel. ¶ Adde vltra allegata p Ale. hic, quod no. Bar. in l. j. in positiōe casus, & ibi oēs alij tangunt, s. sol. mat. dū dñt de instrumentis factis eodem die instrm dotis pferri, tanq̄ psūptū fcm ante. & bonus est tex. in c. pen. circa prin. de rescr. in 6. & sequitur Bal. in c. capitulum sanctæ crucis. de rescr. & in l. j. C. ne lic. in vna eadē que cā. & in l. fi. C. de edi. di. Ad. tol.

LEX XC.

Filius. Solutio facta ei hæredi, qui postea per in integrum restitutionem est absolutus, liberat debitorem. h. d.

LEX XCI.

1 *Promittens mihi pro alio me mandante, est tutus contra me doli exceptione.*

Si debitor. Per nouationem debitor inuitus, & ꝯdicens
1 poterit liberari h. d. No. † q ille, qui promittit
a mihi pro alio, a me mandante, est tutus contra me doli exceptione. Tene menti.

ADDITIO.

a Ale. Mihi pro alio. Vide quod no. Bal. in l. fi. C. de const. pec.

LEX XCII.

Si mihi. Manumissio similis est morti. h. d. Opp. de l. si hoīē. s. de ædi. edic. Sol. Manumissio non est similis morti per omnia, vt ibi. Item op. de cō. inde. l. Neratius. Sol. vt ibi.

LEX XCIII.

1 *Pactum vnius ex duobus reis, quando noceat alteri.*
2 *Cessionarius quando agit, si non apparet ex libello, an agat actione vtili, vel directa, debet exprimere qua actione agit.*
Exceptio quædā potest opponi contra directam, quæ non pōt opponi cōtra vtilē.
3 *Instrumenti cessionis quando fieri debeat copia ante litem contestatam.*

Si duo rei. Obligatio principalis per confusionem extinguit accessoriam: secus in alia æque principali. Item cui ad idem competunt duæ actiones, debet exprimere quam intentat. hoc dicit. ¶ Opp. de l. si duo. supra de arb. † vbi pa
1 ctum vnius alteri nocet. Sol. hic non erant socij, ibi sic. Quod dic vt plene dixi supra de duobus reis. l. ex duobus. ¶ Circa hanc le
a gem formant quidam quæstionem, a † vtrum quando cessiona
2 rius agit, debeat exprimere vtrum agat vtili, vel directa? & Vber. de Bobio dicebat, quòd debebat exprimere per hanc legem. Idē tenet Dyn. in l. si mihi. in princip. supra de lega. j. & assignat rationem: quia potest esse quòd contra vtilem obstaret exceptio, quæ non obstaret contra directam & econtra. Hoc vltimum, quod pt esse, q exceptio, quæ obstaret directæ actioni, & non vtili, & ecōtra ponit Dynus in c. pro possessore. de reg. iur. lib. 6. & no. per gl. in l. quoties. in princip. supra de admi. tut. probatur per tex. in gl. ī l. cum mancipium. circa fin. supra de ædil. edic. de qua quæstione habes in Spe. de procul. §. sequitur. vers. sed si quæritur an talis. & ver. seq. Ego tamen consuetus sum dicere, quod ego ñ video qualiter

ADDITIO.

a Alex. Formant quidam quæstionem. Quando alicui cōpetunt duæ actiones an cogat exprimere qua agit, adde Bartol. in l. naturaliter. § nihil commune supra de acquir. poss. alle. Cy. in l. fi. C. commu. de leg. & vide Bar. in l. Gallus. in §. si eius, in fi. s. de lib. & posth. & in l. j. in prin. in fin. s. de eden. & quod debeat exprimere, tenet Bal. in l. j. in fi. C. de act. & obl. & in l. si quis in rem. supra de procu.

liter hoc possit procedere. Nã ille q̃ intentat directas actiones, itẽ tat eas procuratorio noĩe cedẽtis, l. plane. §. fam. ercis. ille q̃ intentat vtiles, licet narrationẽ fundet ex psona alterius, tamen cõcludit reũ ɔdẽnari, sibi, vel simpl̃r, vel suo noĩe, qđ est idẽ. Quod probatur. C. de procur. l. q̃ stipendia. Vñ non possum videre q̇ ex libello non appareat, q̇ intentet directã, vel vtilem: sed si ex libello non apparet, tenerem opinionem prædictorũ. ¶Sed posset quæ-
3 ri† an de instr̃o a cessionis debeat fieri copia ante litis ɔtestationẽ?
a Istã q̃onẽ disputauit Iac. But. & determinauit sic. Aut agit directo noĩe cedẽtis, & tũc q̃ agit procuratorio nomine, debet ante oĩa facere fidẽ de instr̃o cessionis, sicut alius procurator simplex: q̃ al's sua psona non est legitima. Aut agit vtili nomine suo, & tunc non dẽt facere copiam. Et istã quæst onem ponit Specula. vř mihi in tit. de cessio. actio. §. j. in fi. ver. vtrũ agens.

ADDITIO.

a Alex. Instrumento. Vide Bar. in l. qui stipendia. C. de procur. Adde tu & vide de hoc late per Are. & mod. in c. j. extra de probationib.

LEX XCIIII.

Si is cui. Numeratio pecuniæ alienæ liberationẽ, vel obl̃onẽ nõ parit, nisi ea ɔsumpta, vel domino satisfacto: creditor tñ agẽs id restituere tenet̃. h. d. ¶Op. s̃. eo. l. si alieni. Sol. hæc suppletur per illã: q̃ hoc est verũ, nisi nummi essent ɔmisti. ¶Itẽ op. q̇ fideiussor possit agere anteq̃ ɔueniat̃: q̃ id sibi abesse vř, in quo est obligatus. l. si mandato. §. i. s̃. mand. Sol. illud verum est, q̃ñ mediante obligatione fideiussoris, debitor est liberatus, vt lege ɔtraria. & l. si is, qui negotia. s̃. mand, sed hic per talem obligationẽ fideiussoris, debitor non liberatur, ergo &c.

1 *Debiti appellatio simpliciter refertur ad id, quod exigi potest.*
2 *Mandatum de soluendo simpliciter, refertur ad debitum quod exigi potest,*
3 *Testator mandans reddi cuicunque debenti recipere, non intelligitur mandasse de eo, qui exceptione repelli potest.*

1 a §. Flauius. a Solutum simpliciter, vř solutum in cãm efficacem, & mandatum de soluendo, ad causam efficacem vř directum. h. d. iste §. Not. tex. ibi, quia non verisimile, &c,
1 †No. quod appellatio debiti simpliciter facta refertur ad debitũ, quod potest exigi: aliud non dicitur debitum proprie sed abusiue
2 l. fideiussor obligari. §. fideiussor. s̃. de fideiuss. †Vltimo no. b quòd
b mandatum simpliciter de soluendo refertur ad debitum, quod potest exigi. Contra primum oppono de l. quibus. §. dominus. s̃. de condi. & demon. So. ibi verbum debiti, refertur ad seruum, qui non potest teneri ciuiliter. vnde de necessitate debet intelligi de
3 naturali. Vltimo iste tex. in fi. †facit ad quæstionẽ de eo, qui mã-
c dauit in testamento suo reddi cuique debẽti recipere, q̇ ex illo testamento non debet audiri creditor, qui exceptione poterat repelli, forte propter cursum decennij, ex forma statuti huius ciuitatis. Pro hoc l. legaui. & ibi dixi s̃. de libe. legat.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Flauius. Vide not. Bar. in d l. j. circa fi. s̃. si cer. pet.
b Alex. Vltimo no. Vide tex. in l. hoc iure. §. si quis seruo. s̃. de donatio. Fallit vbi debitum non posset verificari, nisi in naturali debito. l. qu bus diebus. §. dominus. de condi. & demon.
c Alex. ¶. Facit ad q̃onẽ. Si testator mandat solui oĩa debita, an veniant debita pscripta, vide Bal. in d. l. id quod pauperibus. C. de epi. & Cler. & illud etiam tenet, & sequitur. Lud. in d. l. fideiussor obligari. s̃. de fideiuss. Sed cu us veritatem est videndũ, an præscriptio tollat ipso iure actionem. de quo per Bal. & Ang. in l. 1. C. si aduersus creditor. & quod ibi dixi. Et hic adde Imo. in c. fi. de pscr. ptio. vbi tenet cõtra Bar. & Pet. de anc. in d. c. si pp tua debita. de rescriptis in 6. & sequitur idem in c. ad nostrã. ij. de iureiurando. & vide in c. ad aures. ij. de pscr. & dic, vt per Ang. in l. æquit. §. si viam. s̃. de vsuca. & Bar. in extrauaganti ad reprimendũ. in verb. & figura. in fi. Adde quòd cum testator mandat solui debita, q̇ debet intelligi de efficac bus, Pau. de Cast. consi. 245.

LEX XCV.

1 *In obligatione alternatiua, quando electio est creditoris, vna perempta, illa quæ superest, quando possit peti.*
2 *Debitor propter culpam suam priuatur facultate eligendi, & transfertur in creditorem.*
3 *Alternatiua in obligatione si res, quæ periit, erat pretiosior, quid petatur.*
4 *Mora commissa in vna ex rebus alternatiue debitis, nõ vř commissa in alia re.*
5 *Alternatiua in obligatione si electio est debitoris, & vna res perijt, quando creditor possit petere super existẽtẽ, vel æstimationẽ mortuæ, & cuius sit periculũ. Et quid quando vtraque res perijt.*
6 *Fideiussor debitoris, decedentis sine hærede, tenetur de æquitate, quando desijt esse spes actionis, & de rigore hæreditate iacente.*

a Stichum aut Pamphilum. In obligatione alternatiua a sine culpa debitoris altera re perempta, in superstite obl'o tñ durat. Idem si vilior periit eius facto, & per interitum alterius postea ɔtingẽtẽ liberat̃ debitor à directa: sed ad æstimationẽ prioris vtiliter couenitur. h. d. ¶Ista lex diuiditur. Primò, q̃ñ erat electio creditoris. Secundò, q̃ñ erat electio debitoris. Secunda ibi, quod si promissoris &c. Itẽ sc̃da subdiuidit̃ in tres partes. Prima, quando vna ex rebus alternatiue debitis periit sine culpa ɔmissoris. Sc̃da q̃ñ periit culpa promissoris. Tertia, quando vna periit culpa promissoris, alia sine culpa. Secunda ibi, Enimuero. Tertia ibi, Tametsi alter. vbi in tex. ibi nõ commiserit stipulationem, i. non fuerit in mora. ¶Examinemus hoc principium per particulas. Ex primo dicto no. q̇ quando est electio creditoris, vna re perempta, illa quæ superest, põt peti, nisi mora pcesserit, quia tunc mortuus, tñ põt peti. Op. q̇ possit peti etiam mortuus, l. si seruum §. fi. s̃. de verb. obl. Solu. ibi loquitur quãdo decessit post moram: sed istud principium, q̃ñ ante moram decessit. Secundò op. q̇ q̃ñ decessit post moram, possit creditor petere eum, qui superuiuit, quia licet ei variare, l. si quis stipulatus sit Stichum. s̃. de verb. obl. Sol. Istud debet intelligi quãdo præcessit electio, & debitor fuit in mora per litis contestationem, ita quòd creditori variare non licet, alias posset variare, & eligere viuentem vt l. contraria. Posset etiam intelligi hoc quando aliquis esset creditor ex testamento, quo casu facta electione variare non potest, l. huiusmodi. §. Stichum. s̃. de leg. j. Habes ergo
1 hic† quando electio est creditoris, Aut vna ex reb. perit ante electionem. & ante morã, & solus, qui superest, potest eligi, vt hic innuit. Aut post electionem, & post moram, & tunc aut creditor habebat facultatem variandi, & tunc adhuc poterit variare petendo viuentem, vel mortui æstimationem, l. si quis stipulatus fuerit Stichum. s̃. de verb. obli. Aut non habebat potestatem variandi, & tunc solus ille, qui est mortuus, poterit peti, sicut si solus fuisset in obligatione, vt in hoc principio. ¶Venio ad secundam partem, dicitur hic, qui superest, æquè potest peti. Contra, in alternatiuis vtrunque debet peti, l. vbi autem. §. si quis illud. s̃. de verb. obl. Sol. ibi quando vtraque res superest: hic quando vna erat interempta. Contra hoc oppono de l. cum res, §. qua ratione. s̃. de leg j. Solut. fateor, quod ille tñ, qui superuiuit debet peti, vt dictum est, tamẽ ille promissor, cuius erat electio, liberatur soluendo mortui æstimationem, vt l. contraria. Item opponitur, & videtur quòd debitor sit liberatus per vnius interitũ absque sui culpa, per l. hm̃oi. §. Stichum. s̃. de leg. j. & l. statuliberum. §. fi. s̃. de le. 2. Glo. in verb. æque, dicit hic, quòd hoc est verũ quãdo vna ex rebus periit ante electionem debitoris, secus si post, vt legibus contrariis. Aduertatis leges contrariæ loquuntur, in vltima voluntate, in quam electione facta statim fit executio à iure, & transfertur dominium in legatarium, merito ad eum spectat periculum interitus. Sed in cõtractibus non sic, & iõ re perempta debet perire ipsi debitori, cuius est dominium, vt C. de pignora. actio. l. pignus facit. s̃. de leg. 2. l. si is cui. Sustinendo tamen gloss. dico, quòd loquitur glo. quando res periit post electionem debitoris, & moram creditoris, & sic merito ad eũ spectabat periculum. ar. in prin. huius legis. & l si seruum, §. sequitur. s̃. de verb. ob. ¶Venio ad versiculum Enimuero. & in isto ver. est quædam gl. super ver. interim, quæ intricat istum textum, qui de se procedit clare, & plane: ideo de illa gl. non curo. Oppo. ad tex. nam s̃m hoc sequeretur istud inconueniens, quòd si mortuus esset longe pretiosior, non posset peti eius æstimatio, & sic delictum debitoris cedet ad ɔmodum eius, quod est ɔ̃ hoc principium in fine. Breuiter gl. intelligit, vt ista absurditas euitetur quod eo casu, quo mortuus erat maioris p̃tij, illo casu poterit peti. Et hoc colligitur ex r̃one huius tex. ibi q̃ñ id pro petitore
2 in pœnam promissoris &c. Ex quo nota, q̇† debitor propter culpam suam priuatur facultate eligendi, & transfert̃ in creditorem. Secundo opp. de l. cum res. §. qua r̃one. s̃. de leg. j. Sol. ibi res periit
3 absque promissoris culpa. Quæro circa istum versi. †q̃ñ mortuus erat pretiosior, quid petet creditor? Vř, quòd possit petere solum viuentem, vt hic in tex. ibi, quamuis interim non alius &c. Sed m hoc sequitur istud mirabile, quod petendo viuum ɔsequetur æstimationem mortui. Vel melius dico, quod petam mortuum, vt eius æstimationem ɔsequar. Sic in l. si seruum. in fi. s̃. de verb. obli. & quod hic dr̃ in tex. q̇ potest peti solus ille, qui viuit, intellige q̃ñ mortuus erat vtilior, & istud pla et. ¶Venio ad versi. tametsi alter. Op. & videtur quod alia re mortua absque sui culpa mero iure possit conueniri propter culpam admissam in prima, l. si seruũ, in prin. s̃ de verb. ob. So. istud est verum, q̃ñ vna res tñ debebatur
4 hic q̃ñ plures debebantur alternatiue. ¶†Ex quo nota, quod mora commissa in vna ex rebus alternatiue debitis, non videtur cõmissa in alia re. quod tene menti. ¶Vlterius ad hunc ver. opp. dicitur id quod datur de dolo. Contra in l. mora. s̃. de verb. oblig. Sol.
5 vt ibi, & l. si fideiussor. s̃. de dolo. ¶†Reassume ergo, quando est electio debitoris. Aut periit vna de rebus alternatiue debitis, aut vtraque. Primo casu, aut periit ante electionem, vř post. Si ante aut absque sui culpa, & tunc creditor potest petere solum eum qui superuiuit, vt hic: debitor vero potest soluere ęstimationem mortui. d. l. cum res. §. qua ratione. s̃. de leg. j. Si vero sui culpa, tunc aut res quæ periit, erat vilior, & solum per illum q̃ superest, potest peti & solui, vt hic in versi. enimuero. Aut erat pretiosior, & tũc potest peti etiã mortuus. vt eius æstimationem consequat̃, vt ex ratione

ADDITIO.

a Claud. de Seyssel. ¶Alternatiua. Istud procedit nedum in alternatiua rerum, sed etiam in alternatiua factorum, vt pulchre declarat Are. consi. 121. in fi.

tione huius tex. colligitur. Si vero periit post electionē, tunc aut erat res debitæ ex testō, & pereunt periculo creditoris, cuius erant iā factæ, d. l. hmoi. §. Stichū. de leg. j. & l. statuliberū. §. fi. s. de leg. 2. & l. apud Aufidiū. de optio. leg. Idē intellige nisi culpa debitoris perierit, & tunc tenet lege Aqlia, qa rē a iena interemit. Si vero erat debitor ex ɔ̄ctu, tunc aut post electionē creditor fuit in mora recipiēdi, & idē, qa perit periculo creditoris, vt hic notatur in d. gl. qđ intellige nisi debitoris culpa intercesserit, vt dixi in l. q decē. in prin. s. eo. Si vero creditor nō fuit in mora tunc perit piculo debitoris, cuius erat, vt s. dictū est. Sc do casu, qñ ambæ res perierunt, tūc aut vtraq; periit culpa debitoris; & tunc trāsfertur electio in creditorē, vt hoc versi. enimuero. Aut vna periit sua culpa, alia sine culpa, & tunc aut fuit culpa pmissa in re, q vltimo loco periit; & illa tn̄ debit de stricto iure peti, sicut si sola fuisset in obligatione, argumento huius legis, coniuncta l. si seruum. in fi. s. de verb. obl. Si vero culpa commissa fuit in re, quæ primo periit, tunc re scđo casu perempta, deb tor liberatur mero iure, sed actione de dolo
6 tenet, vt hic. in fi. Vltimo vos habetis hic in fine huius ver. ꝙ † fideiussor tenetur de æquitate, quando deb tor sine hr̄de decessit. Contra, immo vr̄, ꝙ teneatur de rigore l. mortuo. s. de fideiussori. Sol. illud est verum hæreditate iacente, quæ sustinet pson̄a defuncti, merito de rigore fideiussor accedens tenetur. Sed hic loquitur qñ desiit esse spes additionis, quo casu dicunt bona vacantia, nec est persona vera, vel ficta, in quam obligatio sustenteturi ideo dicitur de æquitate teneri, l. si sine hærede in prin. de admi. tut. Facit ad hoc qđ no. per Doc. in l. intelligere. C. de lui. pigno. Quæro dicitur hic, ꝙ qñ debitor decessit sine hærede, fideiussor tenetur, an de nouo possit intercedere fideiussor, qui ante non intercesserat? Et dic, vt dixi in l. postquam. in prin. vt leg. nomi. cauea.

1 *Aditio hæreditatis extinguit obligationem iure confusionis, quando hæres per hoc non damnificatur.*

2 *Successio extinguit obligationem iure solutionis, & habet vim solutionis.*

3 *Deb tor, qui tenetur directa inefficaciter, si succedit ei qui tenetur vtili efficaciter prima directa confirmatur.*

4 *Except. o Velleiani extinguitur, quādo mulier, quæ intercessit, succedit reo principali.*

§. Aditio. In isto §. ponuntur tres effectus aditionis hæreditatis. Nam qñque obligatio extinguitur iure cōfusionis, qñque extinguitur iure solutionis: qñque obligationē confirmat. ¶ Ex primo dicto no. ꝙ † aditio extinguit obligationē
1 iure confusionis, quod est verum, qñ per hoc hæres nō damnificatur, nec est necesse ei, vt hēatur loco solutionis ad euitandū dānum, vt dixi s. de fideiuss. l. Vranius. & l hæres à debitor. §. fi. s. eo. ti.
2 ¶ Ex secundo dicto no. † ꝙ successio extinguit obligationem iure solutionis, quod est ideo, quia hic tractabatur de ponenda ratione inter hæredes & legatarios pro dedu ēda Falcidia, vel Trebellianica: & ideo nisi vim solutionis haberet hæredes damnifica
a rentur: quia naturalis obligatio a alias effectum habere non potest, nisi fiat solutio: merito loco solutionis cedit. l. si et, supra de euict. & quod dixi vobis in d. l. Vranius. ¶ Ex tertio dicto not. † ꝙ
3 quando ille, qui tenetur directa inefficaciter succedit ei, qui tenetur vtili, & efficaciter, prima directa confirmatur, sicut enim principalis extinguit accessorium, l. si duo. in fine. s. e. & l. generaliter. s. de fideiuss. ita directā extinguit vtilem, vt hic, & l. si hæres. in prin. s. ad Treb. Ratio autem, quare illa exceptio extinguitur, est,
4 quia cessat eius æquitas. ¶ Vlterius no. † quòd quando mulier intercedens succedit reo principali, extinguitur exceptio Velleiani. Ratio: quia cessat eius equitas. Ad istud Oppon. immo quando fideiussor succedit principali, extinguitur accessoria, & remanet principalis, d. l. si duo, in prin. s. eo. & d. l. generaliter. de fideiuss. Solu. intellige. ꝙ mulier hic intercessit, principaliter in se obligationem suscipiendo, vt gloss. dicit. Item oppon. quod ab initio non valet, tractu temporis non confirmatur. l. quod initio. de reg. iur. Gl. soluit. Vel melius dic, vt notatur per Dyn. in cap. non firmatur. extra de reg. iur. lib. 6.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Naturalis obl'o. adde qđ no. voluit Bar. in l. is cui hr̄di. de cōd. indeb.

1 *Propter beneficium restitutionis in integrum, quod principali competit, conseruatur oblig tio fideiussoris, ne extinguatur successione.*

2 *Obligatio fideiussoris ita demum successione extinguitur, quando per hoc conditio creditoris non fit deterior, & quomodo hoc procedat. nu. 3.*

3 *Beneficiū restitu. in integrū cōpetēs principali, quando transeat ad fideiussorē.*

4 *Fideiussor succedens fideiussori cū beneficio inuentarij, non potest uti beneficio inuentarij, quod obligatio non sit extincta.*

a §. Quod vulgo. Iste est difficilis §. multum, & inuersi. Et econtrario, hēt duplicem lr̄am. F̄m vnam est ibi vna tantum negatio. f̄m aliam est ibi negatio duplex Prout est vna negatio. iste §. diuiditur in duas partes. Prima loquitur quando fideiussor succedit debitori efficaciter obligato. Secunda loquitur qñ fideiussor succedit debitori tuto exceptione trāsitoria ad hæredes, non ad fideiussores. Secunda ibi, & econtrario

&c. f̄m istam pone casum, & lege literam tex. ibi, duntaxat. dicit gl. in d. ver. duntaxat, id est omnino, subaudi, ita ꝙ nulla obstet exceptio, vt in fine eiusdem gl. ¶ Venio ad ver. ɔ̄trario, prout est vna negatio tm̄, tex. dicit sic, econtrario non pōt dici tolli fideiussoris obl'onem, &c. f̄m quā lr̄am ista pars diuiditur in duas partes. Prima ponit dictum. scđa exemplum. secunda ibi, nam si minori, &c. Sed f̄m aliam lec. prout est hic duplex negatio, tex. dicit sic, Econtrario non pōt dici non tolli fideiussoris obl'onē, &c. & f̄m hanc lect. legitur duob. mod. Vno mō, quòd primo loquatur iste ver. ɔ̄trio, qñ fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali, nō transitoria ad hr̄des, neque ad fideiussores. Secundo istud probat per simile, qñ fideiussor succedit debitori tuto exceptiōe personali transitoria ad hr̄des, non tamē ad fideiussores, vt beneficium restōnis in integrū. Ista lect. tangitur hic in glo. paruula super verbo. defensionem. Alio mō legi pōt, quòd totum loquatur vno casu, & primo ponat dictum in genere, secundo exēplū, & ista lec. tangitur in gl. super verb. ɔ̄trario. ¶ In tex. ibi, retinere, id est, ɔ̄seruare f̄m Io. vel Impedire quominus sortiatur effectum suū, sicut dicitur in vulgari, teneas ipsum, ne faciat tale qđ, id est. impedias ipsum, f̄m Rog. Ita apostillabat dn̄s Oldr. ¶ Aduertatis primam lecturam, prout est vna negatio tm̄, tenet Rogerius, ex
1 qua no. † ꝙ pp beneficium restōnis in integrum, qđ cōpetit principali cōseruatur obligatio fideiussoris, ne extinguatur successione. Cōtra istam lect. opp. de lr̄a, quę dicit, retinere fideiussoris obligationem. sed Roge. exponit retinere id est impedire quominus sortiatur effectum suum vt dixi. Item ɔ̄tra istam lec. opp. de lr̄a, q̄ dicit in fine, quòd auxilium restōnis fideiussori ɔ̄petit, dicit Roge. verum est, si cōueniatur vt heres, sicut si cōueniatur, vt fideiussor, Item ɔ̄ istam lec. est alia lec. huius §. prout est hic duplex negatio. Sed ad istam lec. r̄ndet Roge. quod n̄ est bona. Alij tamē per hanc literam, prout est duplex negatio, damnant opinio. Roge. & etiā pp verbum retinere. & pp d. finem huius §. & sic tenent opinionē directe cōtrariam. ꝙ beneficium restitutionis, quod competebat principali noncompetit quin extinguatur obligatio fideiussoris
3 ¶ † Ad hanc lect. opp. & videtur quod beneficium restitutionis n̄ transeat ad fideiussores. l. minor. s. de procurato. & C. de fideiusso. minorum. l. 1. & 2. Soluunt quidā. quòd illud verum est, nisi fideiussor succedat minori. Et istam opi. tenent gl. & quasi oēs. Alij dicunt, ꝙ hoc debet intelligi in illis casibus, in quibus beneficium transit ad fideiussorē, vt si dolus creditoris intercessit, vel alias, vt notat in legib. ɔ̄prijs. Sed licet ista lectura esset vera in se, tn̄ non hēret dubiū, quid diceremus: Cōiter tenet opinio gl. Mihi vero vr̄, ꝙ quælibet opinio pōt esse vera in suo casu. Nam tu debes scire, ꝙ tūc demum successione extinguitur obligatio fideiussoris, qñ per hoc ɔdō creditoris deterior nō fit, l. hæres à debitore. §. ꝙ si hic seruus, s. de fideiussor. l. debitor. s. de separatio. Ad proposi
b tum licet beneficiū restōnis non transeat b ad fideiussorem, tn̄ si fideiussor esset habiturus regressum contra minorem, minor posset assumere defensionem ꝓ fideiussore suo: & vti ɔ̄ creditorem inuitum beneficio restitutionis. l. idemq;. §. gn̄aliter. s. man. secus si non esset habiturus regressum. Et isto casu intelligo opi. glo. & aliorum, qui dn̄t obligationē fideiussoris extingui: quia per hoc conditio creditoris non fit deterior, qm̄ ipsemet, vel eius hæres, posset creditorē eius excludere ab actione intentata ɔ̄ fideiussorem. Sed si poneremus, ꝙ fideiussor non erat habiturus regressū ɔ̄ minorem, tunc minor non posset assumere eius defensionem, & vti suo beneficio, vt dixi f̄m Dy. in l. Marcellus. s. de fideiuss. Et isto casu sit vera opinio Roger. ꝙ fideiussoris obligatio non extinguatur, & ꝙ non habet beneficium restitutionis, vt fideiussor:
3 ratio est, ne per hoc fiat deterior conditio creditoris. ¶ † Reassume ergo sic: Aut fideiussor succedit debitori efficaciter obligato, & sine dubio extinguitur fideiussoria, vt hoc §. in prin. cum simi. Aut succedit debitori naturaliter tantum obligato, & sine dubio non extinguitur obligatio fideiussoria, vt l. hr̄s à debitore. §. ꝙ si hic seruus. s. de fideiuss. Aut succedit debitori obligato naturaliter, & ciuiliter, sed tuto exceptione, tūc aut erat exceptio, quę transit ad fideiussorem, & hr̄dē, & sine dubio extinguitur obligatio fideiussoria: qa per hoc n̄ fit deterior ɔdō creditoris. Aut erat exceptio, q̄ nō trāsit neq; ad fideiussorē, neq; ad hr̄dem, & idē: qa extinguitur accessoria: qa per hoc non fit deterior ɔdō creditoris, vt hic in versic. & ɔ̄trio, f̄m vnam lec. Aut erat exceptio, quæ transit ad hæredē, nō ad fideiussorem, vt beneficium restitutionis
4 & tunc in hoc sunt opi. quas concorda. vt s. dixi. ¶ † Vltimo, for
c mo quæstionem, c fideiussor succedit debitori efficaciter obligato, & fecit inuentarium, nunc si cōuenitur, vt fideiussor, dicit, ꝙ obliga-

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quod vulgo. Et no. gl. hic in ver. duntaxat. quæ vult, ꝙ appellatione rei veniunt fideiussores, quam damnat Lud. in l. j. s. de fideiuss.

b Alex. ¶ Non transeat. Hoc bene no. pro limitatione d. l. j. s. de fideiuss. secundū Pau. de Cast. ibi, sed hic tenet contrarium.

c Alex. ¶ Formo quæstionem. Adde quæ no. dixi post Barto. in d. l. generaliter.

obl'o fideiussoria est extincta, qa succedit principali: si cōuenit vt principalis hrs, dicit, hrditas nō est soluẽdo, & fecit inuẽtariũ: qri tur qd iuris? Dy. posuit hāc qōnē s. de fideiuss. l. gnalr. & determinat, φ fideiussor n̄ possit vti ista exceptione, φ eius obl'o sit extincta. Nā p hoc fieret 9dō creditoris deterior, qđ eē n̄ dēt d. l. debitor. de separa. & l. hrs. §. qđ si hic seruus. s. de fideiuss. & hoc §. Praeterea bn̄ficiū vni 9cessum n̄ dēt ad alterius iniuriā extēdi, l. impuberi. s. de admi. tu. Hoc idē tenet Cy. in l. scimus. §. in 9putatione circa prin. C. de iur. delib. & Spe. in ti. de fideiuss. §. j. ver. itē pone.

1 *Obligatio naturalis pacto & iureiurando tollitur ipso iure.*
2 *Iuramentum necessarium tollit solum obligationem ciuilem, & habet illam vim, quam habet sententia.*
3 *Restitutio in integrum tollit obligationem ciuilem, non naturalem, & quando per eam tollatur obligatio fideiussoria.*
4 *Obligatio naturalis est inducta de iure gentium.*

a 1 §. Naturalis[a] obligatio. Naturalis obl'o † pacto, & iureiurando tollit ipso iure qd prodest fideiussori. h. d. ¶ Op. fm gl. de l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pact. Solutio, Pactum obligatorium 9rio pacto tollitur ipso iure: secus in pacto liberatorio. Rō, qa prōptiores &c. l. Arrianus. s. de act. & obl. Cōtra hoc extra gl. opp. & vr̄, φ p iurm sola obl'o ciuilis tollat, sicut p snīam: qa eiusdē ptātis est. l. 2. s. de iureiu. 9iūcta l. Iulianus. s. de 9d. inde. So. intelligo istā de iureiurā do volūtario delato a parte parti, & sic hēt 9sensum. Facit l. qui iu
2 rasse, in fi. de iureiu. † Secus in iuro necessario: qa tunc haberet eā dē rōnē, q̄ hēt res iudicata. ¶ Itē op. s. pximo ver. vbi bn̄ficium r̄stōnis nō prodest fideiussori. Sol. Aliud est in beneficio restōnis, vt ibi: aliud in pacto vel iureiurando vt hic. hoc voluit dicere Iurisc̄osultus, cum hic posuit hunc §. post p̄cedentē: qđ apparet: qa
3 ēt hic loqt̄ ī minore, cui fcm̄ est pactum. Sed 9 hoc † fortiter op. Nā p restōnē ī itegrū cogit qs liberar̄ pupillū, & sic deuenit ad pactū: ergo p9ns fideiussor liberat̄, vt hoc §. tac. d. Are. & Cy C. d fideiuss. mi. l. 2. circa fi. variāt multū ī sol'one h9 §. dicētes, φ p restōnē ī itegrū n̄ tollit obl'o, sed psona eximit̄. Qđ n̄ placet, cū tale bn̄ficiū ad hrdes porrigat̄, l. n̄ solū. s. de in integ. rest: ergo psona tm̄ n̄ eximit̄. Vel dn̄t ipsi, φ hoc casu erit idē, qđ est qn̄ principalis sine hrde decessit, quo casu fideiussor tenet̄ licet principalis n̄ sit, vt s. ea. l. circa fi. prin. Quicqd ipsi dicāt, tex. hēmus hic. q soluit hāc 9
b rietatē. Dico, φ p restōnem integrum tollit̄ ciuilis[b] obl'o & r̄manet nālis: sed p pactū tollit̄ ēt nālis, φ pdest fideiussori. Et hoc volunt dicere isti duo §§. & hoc pbat̄ ī l. 3. §. sed vtrum, s. de minori. Et si dicis, φ p restōnē deuenit ad pactū, ergo &c. Rn̄. φ ī pcō dēt exprimi, ne porrigat̄ ad fideiussorē, vt d. §. 3 vtrum. De hoc dicā, j. de accepti. l. & p iusiurādū. §. si legatorum. Itē posses dicere, nōne bn̄ficiū restōis est ex æqtate, sicut pactū l. j. s. d min. Sol. Illa æqtas est limitata quatenus se porrigit ad maiorē, n̄ quatenus porrigit̄ ad fideiussorem, vel ad partē. Ita ēt pactum qn̄ limitaret̄ sic, n̄
4 porrigit̄ ad fideiussorē, vl' ad aliū. ¶ Vltimo † dr̄ hic nālis obl'o, q̄ro quo iure sit inducta nālis obl'o? Gl. dicit de iure gētium. l. a. Bar. disputauit de hoc, Inst. de actio. in prin. Breuiter pro ista gl. habemus casum. j. de reg. iur. l. cum amplius. in fin. licet ipse non allleget hanc gl. nec illum tex.

CONCORDANTIA.

☞ ¶ Naturalis obligatio. Pro saluatione Bar. in hoc §. & in quo arguatur de 9tradictione, vide concordiam, quam posui ad l. Iulianus verum debitorem. s. de cond. indeb.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Naturalis. Limita & intellr̄, vt p Bar. in l. q. exceptionē. s. de cōd. indeb.
b Ale. ¶ Tollitur ciuilis. Vide Bar. & no. in l. vbicūq;. de fideiuss. Sed Bar. contrarium tenet. in l. Iulianus. de cond. indebi.

1 *Filius si stipulatur sibi, aut patri, in casu quo patri acquirit, stipulatio valet.*
2 *Pater si stipulatur filio eo casu, quo patri non potest quæri, stipulatio valet, & filio quæritur vtilis.*

§. Quæsitum. Tūc pr̄ adiicit̄ à filio ad solutionē cū pr̄i actio nō q̄rit̄, sed filius indistinctè à pr̄e adiicit. h. d. ¶ Circa principium q̄ro. qn̄ est hoc, φ p filiū stipulātē nō q̄ritur actio pr̄i: Rn̄deo qn̄ filius in castrēsi peculio stipulatur.
1 ¶ † Quæro, quid si filius stipulatur sibi, aut patri, in casu in quo patri acquiritur? Quidā dn̄t, quod stipulatio n̄ valet, Gl. dicit 9. &
2 bene, vt hēs ī ea. ¶ Item q̄ro, † qn̄ pr̄ stipulatur filio, eo casu, quo pr̄i nō ptacquiri, an stipulatio valeat? Gl. dicit φ non. Sed nō dicit verum immo illo casu filio acquirit̄ vtilis, l. quocūq;. §. j. s. de ver. ob. & dixi plene in l. quod dicitur. e. tit.

1 *Vsumfr. cū est stipulatus qs sibi aut Titio, quare Titio capite minuto, solui possit*
2 *Vsusfructus iam constitutus, an tollatur capitis diminutione, remissiue.*

§. Vsumfructum. Iste §. est aliquantulum intricatus Primo, loqtur, an possit solui adiecto capite minuto. Secundo an possit solui, vel causa cōdōnis implendæ dari ei, qui repræsentat personā adiecti rōne administrationis. Tertio, an hoc possit fieri in psona eius, q repsentat persona adiecti rōe dn̄ij. Scda ibi, nā & si furiosi. Tertia ibi, cæterum, q seruo. in tex. ibi, cum capite minutus erit dari. Si ergo in id tps pt conferri, ergo talis casus superueniens, non est de modis tollēdæ obl'onis, vt s. de vsufr. l. Titio. & de vsufr. leg. l. vsumfructum cum
1 moriar. Ad primum dictum † oppono de l. cum qs. in prin. s. eo. Dn̄t quidā, φ hic fuit spālr̄ actum φ pro capite minuto posset sol ui, sed illud est diuinare. ¶ Itē est 9 tex. qui dicit, stipulari possum⁹ &c. & non dicit, φ sic fuerit fcm̄, sed quia sic pt fieri. Vel dicit gl φ est spāle in vsufructu. Ista nō placet. Aduerte, φ qn̄ stipulor vsumfructum mihi aut Titio, alius est vsusfructus in persona Titij, & alius in persona mea, l. stipulatio ista. § si qs ita. s. d ver. ob. & iō ne auferatur facultas soluendi aliā rē, iō durat facultas, φ possit sibi adhuc solui. Item est alia rō fortior. Nam vsusfructus nō q̄rit̄ dn̄o per mediam personam procuratoris, l. q ita. §. j. & ibi no. s. ad Tre. & iō cum stipulor mihi, aut Titio vsumfructum, non videor stipulari sibi, vt procuratori meo, iō capitis diminutione ista facultas
a soluendi non tollitur. Vel dic, φ hic fuit a minutus capite p emã-
2 cipationem, & sic statum suum mutauit in melius. ¶ † Quæro vtrum vsusfructus iam 9stitutus tollatur capitis diminutione? Gl. dicit, φ sic secundum Hug. Tu dic, vt hēs hodie in l. corruptionē C. de vsufru. ¶ Venio ad secundam partem, & opp. de l. Lucius. § tutelæ. & §. fi. s. de admin. tut. So. Aliud est soluere tutori debitum, aliud est dare causam implendæ conditionis, vel ei soluere, vt adiecto. Item oppo. de l. si seruus, supra eod. Sol. illa intelligitur secundum istam.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vel dic φ hic fuit. Per capitis diminutionē tunc dr̄ status in melius mutari, qn̄ obuenit ppter emācipationē, vt hic in gl. in ver. nō intercidit. Et no. φ casu isto, pupillo soli solui nō poterit, quod Bal. dixit esse sing. φ no. ad istū tex. dū vr̄ velle, φ ita demum possit impleri cōditio in personam tutoris si in vtilitatem pupilli fuerit versum, vide Romanum post bar. in d. l. Iulian⁹. s. de cōd. indeb. qui dicit, quod hic debet sabaudiri, maxime

§. Si creditor debitoris. Sola peruentione rerum facta ad creditorem non liberatur debitor, nec fideiussor. h. d. Opp. & vr̄ φ liberetur fideiussor vel debitor saltem ope cōpensationis, vt inst. de act. §. in bonæ fidei. Quidā fatentur istud cōtrarium, φ nō liberat̄ ipso iure, sed ope compensationis. Tū potes dicere, φ non liberatur ipso ope compensationis, eo quod illud quod ad eum puenit, apud eum non durauit, sed coactus fuit restituere.

§. Dolo. Perceptione rei omnes liberantur, sed perceptiōe pretij non liberat̄ possessor rei. h. d. Ad istam legē facit s. de pet. hær. l. etiam. §. pe. quod dic vt ibi. Facit ēt quod dixi in l. locum §. condemnatio. s. de tab. exhib.

1 *Ex interuallo agi potest, vt actio cedatur.*
Cessio, an petatur fieri iure actionis.

§. Si mandato. Qn̄ obligationes sunt dispares, soluēs ēt ex interuallo pōt petere, φ sibi actiones cedantur. h. d. & hēt multum de fundamento l. modestinus s.
1 eo. In tex. ibi, tutori, q neglexit 9uenire debitorē pupilli. Not. † φ ex interuallo agitur, vt actio cedatur. Nota secundo, quo iure actionis cessio petitur, quod plene examinabo in d. l. Modestinus s. eo. Item opp. de d. l. Modestinus. s. eo. vbi dr̄, φ ex interuallo nō potest fieri cessio. Sol. hic obligationes sunt dispares, ibi Pares. Ista sol. est vera, & plene ibi dicam.

a §. Si creditor[a] à debitor. Iste §. est bn̄ no. Si creditor n̄ pt ceder̄ actiones mandatori, vel fideiussori, exceptione cedēdarum actionum repellit. h. d. Opp. de l. si stipulatus. §. si ex duob. s. de fideiuss. Solue, vt ibi plene dixi. Quæro, dr̄ hic sua culpa qd si sine sua culpa accidit, ne possit actionē cedere? Sol. si hoc 9tingit p snīam iniustā, q̄ creditor haberet 9 se, idē, qa exceptio rei iudicatæ transit ad mandatorem, & fideiussorem, l. exceptiones. s. de excep. non ergo debet opponere exceptionem cedendarum actionum, sed exce. rei iu Sed si alias sine culpa sua accidisset, sibi tunc ei nō imputatur vt plene dixi in d. §. si ex duob.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si creditor. Adde Bar. cons. 308. lib. 1.

§. Si inter emptorem. Gl. opponit de l. cum empt. s. de rescin. ven. Sol. vt in gl.

LEX XCVI.

1 *Debitor soluens pupillo, licèt ipso iure sit liberatus, tamen pupillus si est læsus restituitur.*
2 *Pupillo contra tutorem subuenitur actione tutelæ, & qualiter contra debitorem. 3.*
4 *Contra debitorem pupilli, qui fraudem participauit cum tutore, succurritur pupillo per interdictum fraudatorium.*
Interdictum fraudatorium, est speciale interdictum, & non accipitur pro interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.
Interdictum fraudatorium, de quo in l. si postulante, supra ad Treb. accipitur p interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.

Pupilli. Delegatio tutoris liberat debitorē pupilli, ita demū si fuerit fcā bona fide. h. d. & ē bona lex, & eius prin-
1 cipium est singulare & nescio alibi. ¶ † Op. & vr̄ φ debitor soluēs

sit ipso iure liberatus, l. q̄ si forte. §. i. s. e. & l. Lucius. §. fi. & §. tutele. s. de admi. tut. Sol. Illud est verū, qñ soluit bona fide, secus si mala fide, vt hic. Cōtra hoc op. qa si bona fide soluit debitor, subuenit pupillo p tit. C. si aduer. solu. Sol. dñt qdā, q̄ ibi loqt, qñ soluit pupillo cum tutoris auctoritate, secus si ipsi tutori. Truffa ē, p l. et C. si tutor, vel curator inter. Vnde fateor ɔriū, qa licet ipso iure liberet, tñ pupillus p̄t restitui, si est læsus. ¶ † Quero in casu huius l.
a qualiter subuenit pupillo ɔ̄ tutorē. Certe p actionē tutelæ, & hoc sine dubio. ¶ † Scd̄o q̄ro, qualiter subueniat pupillo ɔ̄ debitorē? Rñ. vel ipso iure quasi prima obl'o nō sit sublata, qñ debitoris superuenit dolus, vel qñ bona fide p restōnē in integ. ¶ Tertio q̄ro
a a † qualr subuenit pupillo ɔ̄ creditorē tutoris, q fraudē p̄ticipauit. Hic dr̄, q̄ subuenit interdicto fraudatorio. Sed qđ interdictū istud sit dubitatur. Nā quidā dñt, q̄ hoc interdictum nō reperitur alibi & dñt hoc interdictum olim sic fuisse. Gl. in verb. interdicto rep̄hendit, & dicit, hoc inuenimus in l. si postulāte. in prin. s. ad Tre. licet de hoc aliquis titulus non reperiat. Alij dñt, q̄ istud interdictum fraudatorium per se nō est interdictum, sed est titulus. s. de his q̄ in fraudē creditorum. Ioan. in arbore vr̄ voluisse, q̄ istud sit interdictum per se, & huic interdicto fecit specialē cellulā. Rofr. et in libellis suis prosequitur interdictum hoc specialr. Vnde ego puto, q̄ istud interdictum nō sit spāle nec alibi r̄periat, q̄ hic. Nec ob. si dicis, q̄ hic loquitur de interdicto de his, q̄ in frau. cred. quia istud hēt locū, qñ qs alienauit res suas, sed hic tutor alienauit rem pupilli. Nec obst. d. l. postulāte. quia fateor q̄ ibi interdictum fraudatorium accipitur p īterdicto, de his q̄ in fraudem creditorū, & hoc vr̄ tenere et Iac. de Are. Si igit̄ vis intelligere hāc l. q̄ creditor participauit fraudem cum tutore, & propter illam fraudem conueniatur, de necessitate dicemus, q̄ est spāle interdictum, quod ē hic, & nō est alibi tex. sed in gl. C. si ven. pig. ag. l. j. C. de iure fisc. l. 3. in gl. mag. Sed si velimus dicere q̄ creditor participauit fraudē cum debitore soluente, qa & ille debitor in fraudem alienauit r̄s suas, posset hic accipi interdictum fraudatorium pro illo, scilicet de his, quæ in fraud. cred. & isto respū illa lec. procederet, sed præcedens plus placet.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Tertio quæro. No. de interdicto fraudatorio. & adde Bal. in d. l. j. C. si ven. pig. agat. & ibi ponit libellum.

1 *Transactio facta à tutore non potest à pupillo rescindi, parte inuita, parte volente sic, quo ad omnes effectus.*

2 *Transactio, in qua pupillus est læsus, rescinditur etiam parte inuita.*

3 *Actio extincta non potest resuscitari, s. directa, sed vtilis sic.*

4 *Agi quando à transactione receditur, an possit actione prima, & qualiter.*

§. Cum pupilla. Transactione rescissa, ex qua inducebatur exceptio, tollit excep. effectus p
1 trāsactionē inductus. h. d. † No. hic, q̄ trāsactio fcā à tutore nō p̄t rescindi à pupillo, aduersa parte inuita. Scd̄o no. q̄ parte volente
2 p̄t rescindi quo ad oēs eius effectus. † ¶ Aduertatis op. q̄ ista pupilla possit istā trāsactionē rescindere, l. j. & 2. C. si aduer. transac. Sol. Verum est, si esset læsa: qa hēret in integrum restōnē, sed hic nō fuit læsa, immo negotium fuit vtiliter gestum: ergo &c. l. nam postea. §. si minor. s. de iureiuran. Et licet gl. dicat, q̄ hoc sit iō, qa ipsa non fecit, sed tutor: tñ ista rō nō est bona, qa eodē mō restō dat, siue tutor interueniat, siue nō, l. et. C. si tut. vel cura. inter. Dic
3 ergo, q̄ est iō, qa non fuit læsa. ¶ Ad s̄m opp. qđ † actio nō cōpetat: qa actio semel extincta nō p̄t amplius resuscitari. l. qui res. §. areā. j. e. Dicit gl. in ver. liberata. q̄ hic actio prima sublata est exceptione, nō ipso iure. qa si ipso iure, non posset resuscitari, vt in ɔrio. Glossa mouet hanc q̄nē. C. de trans. l. si diuersa. in verb. agi. Mihi vr̄ q̄tū ad casum legis propositæ, quod glossa non dicat verum. Nā hic magistratus tenebatur ex delicto & actiones descendentes ex delicto tollunt̄ p pcm̄ ipso iure, l. si tibi. §. quædā. & l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. s. de pcis. Dico ergo, qđ textus voluit directo soluere, q̄ actio vtilis restituitur quæ prius fuerat directa, & sic qđ dr̄ q̄ actio extīcta nō resuscitat̄ fateor, eadē, sed vtilis sic, vt
4 hic, & videbitis ī d. §. areā. Dic ergo tria † verba, qñ recedit̄ à trans-
a actione an possit agi actione prima a vel qualiter. Dic, aut per transactionē fuit sublata actio ope exceptionis, aut ipso iure. Primo casu, p̄t agere prima actione vt hic, s̄m istam gl. q̄ dicit verū in se. Aut fuit sublata ipso iure, & tunc aut est talis actio, q̄ nō pōt partium cōuētione restaurari, vt actiones descendentes ex delicto; & tunc à lege restituitur prima, vt hic. Aut pōt restaurari partium conuentione, & tunc debet agi cōdictione sine cā, vel ob causam, vt se ponat in pristinam obligationem, l. si quis accepto. & quod ibi no. s. de condictio. causa data.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Actione prima. Si de consensu partium receditur à transactione, an agatur actione prima. adde bar. in d. l. si diuersa. & scripsi post Sal.

1 *Periculum nominis cessi pertinet ad cessionarium, si superuenit post cessionem, si tempore cessionis, ad cedentem.*

Periculum nominis venditi ad quem pertineat, remissiue.

a §. Soror. a † Periculum nominis cessi p̄tinet ad cessionariū
1 h. d. ¶ Op. s. so. ma. l. si cū dotē. §. si mulier. Dicit gl. Spāle est ibi in dote. Tu dic, Aut loqueris de periculo inopiæ subsecutæ post cessionē, & loquitur iste §. Aut loqueris de piculo inopiæ subsistentis t̄pe cessionis, & loqt̄ ɔria lex. & quod plene dixi in l. qui satisdare. supra de fideiussor. in nomine vero vendito, cuius sit periculum, dic vt in l. si nomen, & l. seq. supra de hæ re. vel actio. vend.

CONCORDANTIA.

¶ Pro saluando Bar. in hoc §. soror, vide concordantiam, quam posui ad l. prætoriæ, 2. j. de prætoriis stipu.

ADDITIO.

a Ale. Soror. Vide bar. per istum tex. no. in l. p̄toriæ. 2. j. de præto. stipulatio.

§. Cum eodē. Dr̄ hic, q̄ pretium conuertitur p rata in quemlibet creditorem. Contra supra eo. l. in his. §. Imperator. Sol. vt ibi, & dic vt ibi dixi.

LEX XCVIII.

1 *Euicta re pro pecunia in solutū data agitur prima actione, & hoc fauore dotis.*

2 *Limitatio ad titulum de reputationib. quæ fiunt in iudi. resti. in integ. vt non habeat locum, quando minor fuit circunscriptus dolo creditoris.*

Casus, in quibus ex futuris in præteritum æstimamus.

Qui res. Euicta re p alio debito in solutum data, prima actione agitur, nisi dolus creditori imputetur. Itē ad liberationem sufficit rē p̄fecte solutam ex postfacto creditoris fieri. h. d. Valde singulare principium est hoc, & diuiditur in quatuor partes. Primò, qñ res data in solutum euincit̄, & recipiēti eā in solutum non potest dolus, vel culpa imputari. Scd̄o qñ potest ei imputari culpa. Tertiò, qñ p̄t ei imputari dolus. Quartò, qñ res data in solutum ab initio creditoris perfecte nō efficitur. Secūda ibi, diuersum. Tertia ibi, huic applicatur, Quarta ibi, rem autem.
1 ¶ † No. ex primo dicto, quod euicta re pro pecunia in solutū data agitur prima actione. Cōtra in l. si p̄dium. C. de euictio. & l. eleganter. in prin. s. de pig. act. huius timore dicit Dy. qđ gl. q̄ est hic intelligit, q̄ fuit data in solutum res pro pecunia, non dicit verum sed Dy. intelligit, qđ dos erat in specie, & sic fuit soluta res pro re.
a Sed hoc vr̄ ɔ̄ tex. Iac. de Are. alr̄ dt, vt dixi in l. a si qs aliā. s. eo. Tu dic hic eē spāle fauor̄ dotis, ar. eius qđ no in l. si cū dotē. §. si mulier. s. so. ma. Ideo dixi, q̄ iste est casus singularis, nec credo esse alibi: Istā mām tractaui plenius in l. si qs aliā. s. e. ¶ Venio ad ver. diuersum. Opp. q̄ quis teneatur re euicta ex ordinario iure, vt s. de euic. l. minor. & l. si cum venditor. §. si is. Huius timore gl. intelligit hunc ver. qñ libertus donauit alicui fundum, iō re euicta non tenet̄ de euictione, qa fuit donatio. l. ad res donatas. s. d ædil. edi. Certe s̄m hoc iste ver. nō hēret dubitationē, nec faceret aliqd ad p̄missa, nisi sustinēdo gl. velis dicere, q̄ donō hic īcipit à p̄missione, & soluit libertus: vñ re euicta, al's tenet̄ de euictione, vt no. in l. Aristo. in fi. supra de do. sed qñ reuocat̄ p Fauianā de euictione, nō tenet. Et hic ē singularis casus tñ licet hæc lec. i se possit sustineri, ñ tñ ɔgruit lr̄æ i proposito. Nā s̄m hoc, res q̄ debet̄, soluitur. sed mā huius legis ē, qñ soluit aliud p alio. iō alij ponunt hic casum, q̄ libertus suo creditori, cui debat decē dedit in solutum rē valēte viginti in fraudē patroni. Vñ illud, qđ vз vltra decē, reuocat p̄ronus actione Fauiana, & tñ creditor non p̄t agere actione prima, vt hic. Sed ɔtra hoc op. de l. si quis aliā. s. e. vbi parte euicta agit̄ actione prima. Sol. Fallit illud, qñ euincit̄ p actionem Fauianā vt hic. Rō p̄t esse, s̄m qđ dt Dy. qa creditori p̄t imputari culpa in eo qđ recipit à liberto rem maioris p̄tij pro minore. Vñ pp sui culpā hoc ɔtingit. Nā sciēdo suas ɔdōnes, hoc debuit cogitar̄, vt l. q cum alio. j. de re. iur. & iō dico, si creditori ñ p̄t imputari culpa qa p hoc ñ dēbat verisilr̄ credet̄ p̄ronū fraudari, tunc duraret prima actio, re euicta, d. l. si qs aliā. s. e. vl' agere de euictione si ē promissum. vt l. fi. s. đ ɔd. ob cau. ¶ Venio ad ver. huic applicat̄. hic hēs q̄ licet minor restituat̄, ñ tñ restituitur actio creditori. Contra C. de rep. q̄ fin. ī iud. ī integ. rest. l. j. & l. in cāæ. j. ī fi. & l. seq. s. de min. Huius timore qdā dñt, q̄ istud, qđ hic dr̄ ī hoc tex. huic applicatur, &c. applicatur principio legis, ñ proximo p̄cedēti rñso. & sic cū ɔrio ɔcordat. Certe hoc ñ vr̄ de mēte Iuriscōsulti. Est, n. violat̄
2 lr̄ā. Vñ dic s̄m gl. q̄ applicat̄ p̄cedēti rñso. Ad † ɔtrariū rñdeo, b q̄
b hoc iō, qa minor fuit circunscriptus dolo creditoris. qđ no. quia p hoc litat̄ tota illa mā de reputationib q̄ fi. in iud. ī īte. rest. Nec hēs hunc casum i terminis nisi hic. Sed rōne hēs in multis locis, arg. ad hoc. l. si Titius. s. de fideius. Facit l. pp veneni. §. neptis. ad Syl. ¶ Venio ad ver. rem aūt. Dr̄ hic, q̄ soluendo rē castrēsis peculij, vr̄ soluere rē alienā. Cōtra, j. de cast. pecu. l. hr̄ditate. §. pater. in prin.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Vt dixi in l. Hic est speciale fauore dotis, & etiam idem tenet Bal. in l. libera. C. de sen.

b Poma. ¶ Ad contrarium respondeo No. ex ista doctri. quòd in omnibus casibus in integrū resti tutio minori non nocet, & prodest alteri, quia illa nocet & non prodest, quando læsio causatur ex dolo illius tertij, & vide Ale. in l. j. §. nunciatio. in fi. ff. de ope. noui nuncia.

prin.& in fi.Gl.nõ soluit.Dy.dicit,q in prin.illius §.libertas tenuit propter præsens ius patris:in fine vero debet intelligi sm istã legẽ ¶Itẽ op.de l.qui rem.in fi.C.de euic.Sol.ibi in vẽditione, in qua non requiritur,q quis faciat rem accipiẽtis:sed sufficit,q tradat, nisi esset in dolo,l.seruus quem.in fi.ff.de act.empt.Quæro, vtrũ sint plures casus,in quibus ex futuris in præteritum æstimamus? Gl.multos enumerat.dic vt in gl.

§.Mihi decem dari. Causa leuior vel durior adiectionem nõ vitiat.h.d. ¶Op. non potest esse plus in accessorio, quam in principali,l.hi qui accessionis.ff.de fideiuss.& l.Græcè.§.illud.eo.ti.Sol.nõ põt esse plus in accessoria obligatione.vt in contrariis:sed hic loquitur in adiecto,in quo nulla obligatio fundatur.

1 *In alternatiua summarũ,id,qd minimũ est,est in obligatione,& ibi de ratione.*
2 *Pœna in obligationib.quãtitatis,nõ põt esse maior sorte,nisi datio conferatur ĩ personam alterius:qa tũc nõ est mera datio.sed hẽt naturã obligationis facti.*

§.Qui stipulatur. Iste est difficilis §. Primo loquitur, qñ pp adiectum stip'o est ɔdõnalis,& hoc coll'r ex dictione,si.Scdo,qñ est ɔdõnalis, & hoc apparet ex mẽte exp'ssa.Tertiò,qñ de hoc nihil appart.Quarto ponit vnũ casũ,qñ adiectus adiicit ad maiorẽ ɋtitatẽ,ɋ pricipalis.Scda ibi,& iõ Tertia ibi at vbi.Quarta ibi,ɔ̃.¶Op.ad fin.qa ĩ accessorio ñ pt eẽ pl' l.Grece.§.illđ.ff.đ fidiu.& Inſ.đ fidiu.§.nec pl'.Solue vt dixi ff.px.Nã hic in adiecto,q nõ apponit ad obl'onem. ¶Itẽ op.
1 †qñ alternatiua cadit inter summas,sp minor est in obl'one.l.inter stipulãtẽ.§.si stipulãte.& l.si ita stipulatus fuero decẽ,aut qnq; de verbo.obl. Sol. ibi eidem debebant solui decem aut quinque hic diuersis.Ita dicit gl.& bñ.Rõ,in alternatiua summarum iõ minimũ est in obl'one:qa inter summas ñ cadit affectio:sed vbi affectio caderet,vtrũque eẽt ĩ obl'one,vt ff.ti.j.l.si is cui decẽ.& ibi dixi.Sđ hic rõne adiecti pt mea interesse, Forte facilius soluerẽ vni alteri decẽ,ɋ tibi quinq;,vel pp affectionẽ,ɋ habeo ad personam adiecti:qa anteɋ rẽstituat tibi,aliqđ ɔmodũ sentiet:vl' p p aliã rõnẽ: sed vbi ẽ eadẽ psona,ista affectio ñ cadit.¶Extra gl.opp. ad fin.
2 rñsum.& vr,† q in ɋtitatib nõ possit pœna eẽ maior sorte:quia sic esset in fraudẽ vsurarũ,l.cum allegas,C.de vsur.hic dr ɔ̃riũ: qa si nõ soluo quinq;,pmitto dare decẽ.Sol.illud in oblonib. dãdi mere:sed istud nõ vr mera datio,qñ cõferr datio in psonã alte-
a rius.Vel si dicas,q sit mera datio,tñ hẽt eandẽ nãm,a quã hẽt obl'o facti,vt vidistis ĩ l.liber hõ.in fi.ff.de ver.ob.& l.si pœnã.eo.ti. Et p hoc pñt vsurarij facere fraudẽ,vt dicãt sic,promittis dare Titio decẽ hinc ad pascha:& si ñ dederis,pmittis mihi viginti noĩe pœnæ?Nã tũc nõ vr adiectum in fraudem vsurarũ,p hãc legẽ,vl. rñ.Quæro,postquã quinque sunt soluta adiecto,reliqua quinq; qualiter petentur:nã adiectus nõ habet actionẽ principalis,stipulator ñ vr hẽre actionẽ,qa illa quinq; vltra vr stipulatus alteri,nõ sibi:Rñ.stipulator principalis hoc petet:qa ĩterẽ sua,vt soluat suo pcuratori:ɔstat aũt hũc adiectum esse pcuratorẽ suũ,qd appart: qa eũ ɔuenit actione mãdati,l.liber hõ.§.fi.de verb.ob.& l.stipulatio ista,§.si qs insulã,e.ti.Sed si nõ esset pcurator suus hrẽt maius dubium,idem tamen videtur cum competat actio neg. gest. nisi aliud appareat.

CONCORDANTIA.

¶Qui stipulat.Pro ɔcordia aduerte,tertij psona,qñ ĩ psonã suã collata est,pœna adiecta dationi quãtitatis.operat,vt nõ censeat adiecta in fraudẽ vsurarũ.ita Bart.in hoc §.q stipulat.& in l. liber homo.2.ff.de ver.ob.Cõtrarium innuit sm doc.Alex.in add.in l. cum seruus.ff.de cõd.& dem.in l.rogasti.§.si tibi.ff.si cer.pet.Solutiones plures dari pñt,quia satis ampla est mã.Sed breuiter in d.l. cum seruus.& in d.§ si tibi.nõ loquitur qñ obl'o ɔferẽ in personã tertij:vt hic Bar.Vel aliter omnia amplectendo:aut illa pœna nõ ɔcernit aliqđ ɔmodũ stipulatoris,seu creditoris:sed solum cauti eidẽ est,ne sit in damno rei mutuatæ,& tũc pcedat prima opi. exẽpla ponit Bar.in d.§.si tibi.& in d.l.cum seruus.Aut aliquid accedit creditori.puta promittis dare decem vel aliquid sibi,& pcedat scđa opin.Et hãc distinctionem quasi vbique sentit Bar.

ADDITIO.

a Ale.¶Hẽt eãdẽ naturã.Et sic nota cautelã singularẽ.si vis facere q vsura possit excedere sortẽ.Et p ista litã no.p Bar.in d.l.stipulatio ista.j §.alteri.đ ver. obl.& eã q no.Bar.in l.cũ seruus.de cõd.& dem.& in l.rogasti.§.fi.ff.si cer.pe. & hoc seqt.Ang.licèt d.Io.hic distinguat in cõsueto fœnerari, vel non vide qđ no.Mod.inst.de actio.§.oẽs aũt.Tu de hoc vide Bal.restringẽtẽ ĩ l.cũ allegas.in v.op.C.de vsuris.cum quo concordat Ro.in l.stip'o ista.§ alteri.Rap. in d.§.alteri.t3 opi.Bar.hic,nisi stipulatus essem dare pcuratori meo , qa videor stipulari mihi in d.l.stipulatio ista,§.si quis insulã.& vide tñ glo. ibi in ver.hæres hẽbit.Rõ in l.sed & si.ff.si qs cau.t3 opi.Bal.in cõsueto fœnerari.Et p hac cautela est tex.in.fi.C.de cõtrah.emp.iuncta l.j.C.de pac.pig.

§.Mihi Romæ. Iste §.diuidit in tres partes.Prima loqtur in obl'onemista dãdi,& faciendi Scda,qñ in obl'one mere dãdi.Tertia,qñ in oblone mere facti. Secunda ibi,liberaretur.Tertia ibi,at vbi.

§.Si seruus. Hunc §.habuimus in l.j.ff.de stipulatio.seruo

1 *Obligationem extingui aliud est,& aliud obligationem cessare.*
2 *Obligatio extincta nunquam suscitatur.& nu.3.remissiue.*
3 *Area pmissa,cui ædificiũ est sup impositũ,põt peti.licèt æstimatio dẽat pstari.*

§.Aream. Hũc §.habuistis expeditũ in l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de ver.obl.Nam hic hẽ is eadem argumenta,& easdẽ rõnes,quas habuistis ibi:& hr h.d.Exẽptio spẽi debitæ de rerũ nã:vel cõi cõmercio,obl'onẽ perimit,nec reuiuiscit impedimento submoto: translatio vero in corpus integrale obl'onẽ nõ perimit,sed res ipsa dẽt peti,æstimatio vero pstabitur
1 creditori.† Nota,aliud est obl'onem extingui , aliud est obl'onẽ
2 cessare.De hoc dixi in l.2.§.j.ff.de verb.obl.Scđo no.q †obl'o extincta nunquã suscitatur.Tertio no q area pmissa, cui ædificiũ est sup impositũ,pt peti,licèt æstimatio dẽat pstari. ¶Op. q si iterum factus est seruus,iterum possit peti.l.si chorus.§.h.ff.de leg.3. Sol.Põt peti ex noua voluntate,nõ ex prima,& ista est vera. Item
3 opp.† q actio extincta resuscitet,l.pupillus.§ j.ff.eo ti & l.quis. §. si mulier.ad Vellei.& l.2.§.fi.ff.si ex nox.cau.aga.& l.si cũ qs.§.fi.j.đ fur.Dicit gl.ista est rl'a,ɔ̃ria sunt specialia. Tu dic vt plene dixi in repetitione l.Mæuius.§.duorũ.de leg.2.Itẽ opp.de l seruum filij. §.si areæ.supra.de le.j.Sol.Aliud in legato areæ, vt ibi:aliud in pmissione areæ vt hic.Vltimo,qa gl.in verb.perpetuum,alleg.hic qđã pro ɔcordia,ɋ sunt ɔ̃ria,ideo vide gl & eã corrige,ɋ incipit, potest determinare.ibi,& j.de fur.l.si cum.§.fin Dic,q ista ɔ̃dicit, ideo debuit eam ponere cum aliis,in qb.fallit rl'a.Item in d.gl.ibi, de ser.vrb.pđ.l si qs ædes.Dic in istis duab.legib.de capit.di.l.2. & d.l si qs ædes,non fallit rl'a.Vnde debuerunt poni sub concordantiis,quæ faciunt regulam.

LEX XCIX.

1 *Pecunia,quæ communiter in ciuitate currit,in dubio videtur promissa.*
2 *Moneta si in ciuitate sunt duæ,quarum respectu dicitur solidus,& libra,& alia sit moneta antiqua,alia noua intelligitur promissio facta ex qualitate rei, iuxta consuetudinem ciuitatis.*
3 *Vna pecunia pro alia solui põt,dummodo creditor aliquod dãnum non patiatur*
4 *Debitor in pecunia minuta,potest soluere in florenis, ita stante consuetudine, quæ seruanda est,licet de iure non.*
5 *Expensis cõib.s.soluentis & creditoris,debet moneta approbari.*
6 *Moneta si est mutata,& solutio debet fieri,de qua moneta fieri debet.*
7 *Existens in mora non soluendi,non tenetur de interesse.quod consistit in dãno.*
8 *Pecunia grossa per minutam æstimatur.*
9 *Augmentum vel diminutio monetæ,quæ modico tpe durauit,non attenditur.*
10 *Mutuaui,vel in dotem dedi libras centum in florenis,& venit tẽpus restõnis quod tps attendatur in æstimatione,an tẽpus solutionis,an tempus dationis? Depositum si est factum apud te decentum libris ĩ florenis,cum teneris,reddere sub eadẽ æstimatione teneris reddere,si fuit dictum.alias in cõi æstimatione.*

a Paulus respõdit^a creditorẽ. Alias incipit,credi
1 torẽ. †Quæro. qñ promitto tibi centum libras,de qua pecunia videor promittere? Rñdeo de moneta,ɋ currit in ciuitate,cuius respũ. dr solidus , &
2 libra,l.nũmis,de le.3.Sđ qro,†qd si in ciuitate sunt duæ monetæ, quarum respectu dicitur solidus & libra,vt est Florentiæ? Nã qñque dicitur solidus,& libra respũ florenorũ minutorum antiquo
b rum,de qb valet florenus auri xxix.solidos.Item est alia moneta eorum noua,vel floreni noui,de quia valet florenus tres libras,de qua intelligetur,si promitto tibi centũ libras:Rñdeo, sm ɔsuetu
c dinẽ ciuitatis,& verisimilitudinẽ iudicabũt ista.Qđ dico sm ɔsuedinem ideo dico:qa,est ibi ɔsuetudo, q in pãnis, & in serico app'o solidi,& libræ,referatur ad florenos minutos antiquos , & in aliis reb.intelligatur de florenis nouis.Itẽ qđ dixi,& verisimilitudinem,dico,qa si intelligeremus appl'onẽ solidi,& libræ, referri ad monetam nouam cõtingeret,q res magni pretij daretur pro modico:vel eɔ̃,si intelligeremus de moneta antiqua , contingeret, q res vilis ptij,daretur pro magno. Vñ debemus sp inspicere hanc verisimilitudinẽ ex qualitate rei,l.sp in stipulationib.& ibi no.de reg.iu. & facit pro hoc l.Imperatores.ff.de ɔ̃h.emp. ¶Scđo quæro,
3 †vtrum possit debitor vnam pecuniam pro alia soluere.Hic,iurisconsultus vr velle,q nõ,si creditor est ex hoc sensurus aliqđ incõmodũ:ergo à ɔ̃rio sensu,si nullum incõmodũ est sensurus creditor,vr velle,q debitor possit soluere vnam pecuniam palia. Sđ ɔ̃:qa aliud pro alio inuito Creditore solui non põt.l.2. §.1.ff.si cer. pe.& l.eum à quo.C.e.tit.Vñ dixerũt qdã,vt gl.dicit,q sp cũ creditor non vult , dr sentire incõmodum:qa fit ɔ̃ voluntatẽ suam, iõ sibi solui non poterit arg.Insti.de actio.§ ɔ̃terea.Certe non credo quòd Iurisconsultus senserit hic de tali commodo. Præterea Iurisconsultus dicit hic damnum,quod est diminutio patrimonij, vt l.2.&

ADDITIONES.

a Paulus respondit. Vide de materia Iaso.in l.2.§.j.ff.si cer.pet.
b Alc.Alia moneta.An autem quis teneatur accipere monetam pro ea æstimatione,quæ est taxata a publico.dic q sic,alias punitur,vt no.Bar.in l.qui falsam.j.de fal.Allegat tex.in l.j.C.de fal.mone. vbi vide quid sit moneta falsa, & qua pœna puniatur eam expendens,vide l.ege Cornelia.eo.ti.de fal.
c Alex.Secundũ consuetudinem.Adde Bar.in l.semper.de reg.iur.

vt l. 2. & 3. ṡ. de dã. infe. Sed licet nõ impleať volũtas creditoris, ñ tñ pro hoc minuiť eius p̃rimonium: ergo &c. Unde alij dñt, φ co
a giť recipeř, a si aliqđ dãnũ nõ patiť. Ad id, qđ dř, φ aliud &c. rñdeo φ nõ vř solui aliud pro alio fictione huius legis, immo idẽ vř sol ui, licet alia sit forma, ar. l. si qs argentum in prin. C. de donatio nib. & l. 1. in fi. & l. Titiæ amicæ, de auro & argẽ. leg. Declaro: hęc pecunia debet esse talis, φ p̃beat suã vtilitatẽ in forma æqualř, si
4 cut in mã l. 1. ṡ. de ꝯh. emp. † Et iõ si tu debes mihi Bologninos đ argẽto, & tu dares mihi aliã monetã argẽtẽã eiusdẽ ligæ, hoc est, eiusdẽ bonitatis ĩ mã, licet esset diuersæ formæ, tñ idẽ vř solui, vt
b legib. p̃riis. Sed si tu dařs monetã alterius mãæ, bq̃ nõ esset eiusdẽ ligæ, de iure posset creditor licitẽ refutare: quia aliud, ꝓ alio solui nõ p̃t, vt dcm̃ est. Vñ qđ hic dř in tex. in aliã formã, intelligatis tñ de eadẽ materia. Igiť, si tu q̃ debes pecuniam minutã, velles da
c re florenos, ᶜvel econtra, licite possem recusare de iure licet de ꝯ suetudine obseruetur ꝯriũ in ciuitate ista, & in multis aliis: vt no. in l. si qs argentum. C. de donationib. cui ꝯsuetudini debemus sta
5 re, l. Imperatores. ṡ. de contrah. emp. ¶ † Quæro, qñ moneta ap ꝓ batť ab his, qui appositi sunt à cõi, oportet φ aliqđ expẽdať, cuius expensis debet fieri, an soluentis, vel creditoris? Rñdeo expensis
6 cõib. l. 4. §. 1. ṡ. finiũ regundo. ¶ Quæro, † quid ᵈ si moneta est mu
d tata, de qua moneta dẽbit solui? Rñ. ᵉhæc mutatio põt duob. mo
e dis contingere: vel qđ mutetur materia, vel forma, ita φ in bonitate aliqua mutatio cõtingit: vel quod non mutetur materia, vel forma, sed mutať eius bonitas, in hoc φ florenus auri, vel alia moneta de argento grossior valeret plus hodie, q̃ cõsueuerat. Primo mõ dñt nr̃i Doc. & bñ, si quidẽ de moneta antiqua reperiať, & eius cursus non est reprobatus, poterit & debebit de illa moneta antiqua solui. Sed si nõ reperiatur, vel eius cursus est totaliter reprobatus, dẽt solui æstimatio illius monetæ antiquæ, l. eleganter, §. q re. probos. supra de pig. act. & est exp̃ssum in c. olim cãm, de cẽ si. & no. p Cy. in l. minorũ. C. in quib. cau. in integ. resti. nõ est ne
f ces. Scdõ mõ ꝯtingit mutatio vt dixi, & hic est aduertendum, si quidẽ debitor non est in mora, tunc liberatur, soluendo illã monetã absq; dubio: qa variatio nulla cõtingit circa bonitatẽ rei intrinsecam. Nã in cadẽ forma, & mã redditur, ẜm quod debet. l. res in dotem. ṡ. de iure do. & l. cum quid. ṡ. si cer. pe. sed ꝯtingit mutatio respũ æstimationis, quod non imputať debitori, qui nõ est in mora, l. vinum. ṡ. si cer. pet. Sed si debitor fuisset in mora, diceres tu incontinenti oẽ detrimẽtũ inde cõtingens à tpe moræ perti
7 net ad eũ. d. l. vinũ, & istud ẽ subtile, & difficile videre. ¶ † Aduertatis, nã vos scitis φ qñ qs est in mora in nõ soluẽdo, ipse nõ tenetur de interesse, qđ cõsistit in lucro: sed de interesse, quod cõsistit in damno, l. si sterilis, §. cũ p vẽditorẽ, de act. emp. Mõ videamus in casu ꝓposito: vtrũ creditor sit dãnificatus, quasi pecunia minuta sit minus bona, in sui æstimatione: an vero ꝑdiderit lucrũ, quasi si ab initio habuisset illã pecuniã, emisset ex ea plures florenos, q̃ posset emere modo, & sic fuisset lucratus tm̃. Nã si hoc esset interesse, nõ attẽdereť, d. §. cũ per venditorẽ. Aduertatis, res dř deteriorari, qñ eius æstimatio respũ pecuniæ esset vilior, d. le. vinum. ṡ. si cer. pet. & iõ in cæteris specieb us, quæ æstimanť per pecuniã, l. si ita. ṡ. de fideiussor. illud est facile videre, sed in pecunia, q̃ non æstimatur p res, d. l. si ita. est videre, vtrũ vna pecunia p aliã æsti
8 metur. Bř † mihi vř, φ pecunia auri, vel argenti grossa æstimetur per minutã, & hoc apparet ad sensum. Minuta aũt nunquam æstimatur p grossiorẽ. nõ. n. possum dicere, φ p florenum æstimetur vnus nummus paruus, & p ꝯñs nec duo, nec tres, & sic de singulis in infinitũ. Aceruus autem nummorum, vel vna summa nũmorum bene posset ęstimari, p florenum: sed ipsi nummi singulariter considerati nõ: & hoc patet ad sensum. Itẽ probatur, Illa res dicitur æstimare aliam, q̃ ẽ ꝯuertibilis & ꝑmutabilis in aliã quamcunq;, l. 1. ṡ. de cõtrah. emp. Sed moneta parua est permutabilis in omnem maiorem: ergo per illam æstimatur maior: sed moneta magna nõ est ꝯuertibilis in omnem minorem: ergo per monetã maiorem non æstimatur minor. Modo ad ꝓpositũ, si debes mihi cẽtũ libras pecuniæ minutæ, dico φ pecunia mutata non dř deteriorata respectu æstimationis suæ: qa nõ habes aliqđ quo æstimeť: iõ creditor diceret amisisse lucrum, nõ aũt passum fuisse dãnum: merito hoc non imputabitur debitori, d. §. cum p venditorem. Nec obl. nummis. de in lit. iuran. quia licet in nummis veniat interesse extra rẽ, verũ est in eo qđ nõ ꝯsistit in lucro. Sed si tu poneres, φ ego deberem tibi dare centum florenos auri in calendis Ianuarij & florenus valebat tunc quatuor libras, nunc cum soluis valet minus, dico quòd à tempore moræ pertinet periculum ad debitorem, d. l. vinum. Ratio; qa cum florenus æstimeť p pecuniã minutam, & æstimatio floreni est mutata, apparet φ florenus est deterioratus in æstimatione, sicut dicimus in vi
9 no, & in aliis spẽb. Idem dico de qualibet moneta grossa, q̃ p minutã æstimatur. Vnum tñ volo † te scire, φ augmentum, vel diminutio æstimationis floreni, vel alterius monetæ, q̃ modico tpe durauit, vt vna die, duob. vel plurib. dieb. vel qñq; nõ est attendẽ
10 nda, l. prætia rerum. circa finem, & qđ ibi no. ṡ. ad leg. Fal. ¶ † Sed q̃ ro, quid si ego mutuaui tibi, vel in dotẽ dedi centum libras in florenis, nunc vis mihi reddere: an ego cogar recipere, vel tu dare in re in eadem æstimatione, q̃ erat tunc: an in ea, q̃ est nunc tpe solonis? Rñ. Ista verba, soluo centum libras in florenis, hoc est dicere istos florenos do tibi in solutum pro centum libris, l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. ṡ. eo. & ideo non possunt peti nisi cẽtum libræ, sicut si aliqua res esset data in dotem æstimata, l. cum dotem, C. de iure do. & l. si æstimatis, ṡ. sol. mat. & damnum & lucrum in florenis contingens pertinet ad eum, qui recipit, ideo illa verba non operantur aliquid. Sed quid esset in deposito, si depono apud te centum libras in florenis, qđ teneris reddere: Breuiter dico idem. Nam hic ego videor tibi illos florenos vẽdeř ꝓ illis centum libris, & pretium apud te deponere, l. certi cõdictio. §. fin. & l. seq. ṡ. si cer. pe. Facit l. si ex pretio, C. si cer. pe. Sed si fuit dictum depono apud te centum libras in florenis, hoc pacto, φ reddas in florenis sub eadem æstimatione, tunc sub eadem æstimatione debent reddi ꝓbatur in l. pe. §. mãcipia. ṡ. sol. mat. Sed si nõ esset dictum in eadem æstimatione, puto φ debeant reddi in æstimatione communi, quæ esset tẽpore, quo debet fieri solutio, l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. ṡ. eo. ti.

CONCORDANTIA.

☞ ¶ Aduertatis pro concordia aduerte, quod ratio interesse consistens in lucro cessante in nummis ꝑ moram, haberi p̃t, ita Bar. & cõiter alij in l. nummis, de in litem iurã. ꝯrium tenet ipse Barto. in hac l. Paulus. Sed soluit hic do. Alex. quem vide.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Cogitur recipere. Adde quod no. Bal. post Petrum in l. non amplius. §. fi. de le. 1. Quid si relinquo alicui vigenti libras Bologninorum Bononiensium qa istud est genus sub certa spẽ inclusum, nõ põt fieri solutio de Mutinẽsib. licet sint eiusdem valoris, & materiæ. Idem de argento, nisi aliter se hẽat cõsuetudo per no in d. l. si quis argentum, secundum Imo. Item si pecunia currit pariformiter, hoc non erit de iure, ex quo est paritas materiæ, & non interest creditoris, per l. quæ extrinsecus. de ver. obl. Et huic legi adde quod no. Bar. in l. 1. in fi. de aur. & ar. le. & dicit Bar. in l. talis. scriptura. in fi prin. referendo ibi Dy. de le. j. φ si pecunia debet, vt spẽs vt pecunia quæ est in tali sacco, vel bursa, non p̃t fieri solutio alterius pecuniæ, licẽt etiam esset eiusdem materiæ, & formæ. quòd bene no.

b Ale. ¶ Alterius materiæ. Adde Bal. in l. diuortio. in §. ob donationes, ff. so. ma. & quod no. Bal. in d. l. fi. in 4. q. C. de cõp. cum Bar. hic ad literã transit Pet. de Anch. in cle. si beneficiorũ decima. ad fi. de deci. quem omnino vide, vbi multa & diuersa ponit in materia. Et ad q̃nem de pœnis legalib. vel statutorũ, quam ibi ponit Pet. videlicet de qua moneta solui debeant, vide Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. & in d. l. fi. in prin. C. cõm. de le. & ibi ẽt, qđ in cõtractib. De ista materia vide per Ol. in cons. 13. & cõs. 38. & in cõs. 168 text. in cle. fin. de deci. Bal. in l. illud. in fi. C. de sac. san. eccl. Spe. in ti. de sol. §. nũc aliqua. ver. fi. & ibi Io. And. Ant. de But. in c. quãto. de iureiur. & Alberi. de Ros. in l. cum quid. ṡ. si cer. pet. ¶ Adde quod Ro. tñ cõtrarium eius, quod cõsuluit Ol. in dictis consiliis, eius cons. 123. de quo etiam vide Abb. cõs. 57. in 2. lib. De quo valore monetæ debet solui officiali, cum moneta tẽpore dati officij valebat in no pretio, & tẽpore solutionis alio, vide Bal. cons. 138. 1. vol.

c Pom. ¶ Dare florenos. No. de cõsuetudine obseruari in multis ciuitatib. q. equid sit de iure, φ diuersa pecunia in forma, solui possit aurea pro argentea & econtra, & minuta pro grossa. Et adde, φ non solum multæ ciuitates, sed generalis totius mundi cõsuetudo ita obseruat. ita no. dixit Bal. in l. libera. C. de fem. & interlo. om. iud. ẽt de mente eiusdẽ. & in l. 2. §. j. ṡ. si cer. pet. Quod intellige verum, nisi creditor propter hoc esset passurus damnum, forte qa esset profecturus longinquas & remotas partes per tex. nostrum hic secundum Laudẽ. in tract. suo monetę. & l. 3. §. 1. & in l. cũ quid. ṡ. si cer. pe. quod no.

d Ale. ¶ Quæro quid. Et adde no. per Bar. & Bal. in d. l. si quis argẽtum. C. de dona. & per Bar. in l. acceptam. in xvij. q. C. de vsur.

e Ale. ¶ Rñdeo. Vide in l. cum quid. & in l. quod te. ff. si cer. pet. Et de materia in d. l. vinum, per Bal. in l. illud. in fi. C. de sac. san. ec. & in l. 2. C. cõia de lega. per Cano. in c. quanto. de iureiur. & in c. cum olim. de cẽsi. & in Cle. si beneficio. de deci. Et vide quod ipse Bar. no. in l. nummis. de in litem iuran. & Spe. in ti. de sol. §. nũc aliqua. ver. fuit. & hic per Ang. & pulchre in c. pe. de cẽsi. & vide quod no. Bar. in l. vbi aũt nõ apparet. in fi. in prin. de verb. ob. & quod not. in materia Bal. in l. voluntas. C. de fideic. vbi si quis se cõfitetur habuisse cẽtum libras, an intelligatur de grossis vel minutis, & quid si tibi do centum libras in pecunia minuta. ṡ. e. in d. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. vide oĩno Ang. in l. æris prætia. C. de col. æris. lib. x. & q̃ no. Bal. in l. quicunque. ad fi. C. de ser. fug. & de hac mutatione monetæ, quod tẽpus inspiciatur, vide no. per Dy. l. vxori suæ. in prin. de leg. 3. Pone, mercatores ementes pecunias pro certa quantitate pecuniæ, si ꝓ ista mercantia volunt soluere florenos ad illam rationem, quam valet florenus in mercantiis, secundum consuetudinẽ regionis, an debeant audiri, licẽt mercantiam pro pecunia emerint, Angel. dicit, quod sic, in l. ęris. C. de colla. æris. li. x. & ibi adde quod no. Bal. in l. fi. C. de non nun. pe. sed qđ si sit debitor alicuius in certa quantitate pecuniæ currentis, in loco, & illa postea per superiorẽ sit reprobata, & alia noua fiat, an libeřř đbitor? Dy. p illũ tex. in addi. i d. l. in rõne §. diligẽter ṡ. ad l. Fal. tñ φ sic Sđ Ro. in addi. dicit, φ cõiter teneť cõtrariũ & ita tñ cõtra Cy. & adde φ no. Bar. ĩ d. l. cũ qđ. & Ia. Bu. in sua disputatione. inci. iuris q ẽ talis, q dã colonus.

f Poma. ¶ Secundo mõ. Et de ista materia, qñ mutatur valor pecuniæ in plus vel minus, vtrum attendi debeat tempus initi contractus, vel solutionis. vide Fran. de Are. cons. suo 11. vbi pulchre tractat hanc materiã. Videas præterea Bal. in l. fi. C. de non nu. pe. & Old. cons. suo 168. Ad intelligentiã horum q̃ dicuntur hic per Bar. & ṡ. per eundem, in l. quod te. in prin. vers. iuxta hoc moueo vnum dubium. ṡ. si cer. pe. vbi aliter quàm hic locutus est, & vide etiam Are cons. 84. & 103. & Soc. in vj.

LEX C.

1 *Prorogatio iurisdictionis de loco ad locum fieri potest.*
2 *Locus contractus non inspicitur, vt quis conueniri possit, sed locus destinatæ solutionis.*

Quæro. Solutio pertinet ad illos, q habent administrationẽ
loci, vbi est facienda: nec locus ꝯctæ obligationis ĩ
1 spicitur, nisi aliud actum sit hoc dicit. Per †istam legem fundanẽ
duæ opi.doct. Prima est, Multæ sunt spẽs prorogationis iurisdi-
ctionis, quæ ponuntur in l.2.§.sed si iudex.supra de iud.sed dubi-
a tat, an possit fieri prorogatio de loco ad locum? a Doc.inducunt
hanc legem, & sic. Ita refert Cy.C.de epis.audien.l.si qui ex con-
sensu.& vide Gul.de Cun.in d.l.2.§.sed si iudex, Secundò inducit
2 †ad aliud. Vos scitis, ꝙ ibi qs vr̃ cõtraxisse, vbi est fiẽda solutio,
& ibi potest conueniri.l.ꝯxisse.supra de actio.& obli.Sed dubita-
tur, vtrum in loco contractus possit conueniri. Gl. videtur velle,
ꝙ non.C.vbi conue.qui cer.loc.da.pro.l.j.& s̃ q̃d bo..aut.iud. pos.
l.3.Alibi gl.vacillat in l.eum qui.§.Iulianus.supra de constit. pec.
b Veritas est ista: ꝙ locus contractus non inspicitur, b & ibi nõ p̃t
conueniri, sed solum locus solutionis faciendæ inspicitur, nisi a-
liud actum sit, casus est hic. Et hanc legem allegat ad hoc Pe.de
Bellaperti.in d.l.contraxisse.de act.& oblig.

ADDITIONES.

a Alex.¶Ad locum. An posit fieri prorogatio de loco ad locũ, adde quod no
in c.litigantes.in gl.de offi.ordi.in 6.& de materia prorogationis vide Inn.
in c.secundo requiris.de offi.dele.Spe.in tit.de oblig.§.prorogari. & §. fi.Et
cõtra istud tenet Bal.in l.j.C.de iurisd.om.iud.per Bar.& alios in l.fi.de iust.
& iur.& Cy.& Bal.in l.fi.de iurisdi.om.iudi.& Bar.in l.2.in fi.princi. de iudi.
Bar.& alios in l.fi.de excu.tut.

b Alex.¶Non inspicitur. Adde ꝙ etiam poterit conueniri in loco cõtractus, si
ibi domicilium habeat, textus est expressus, secundum Bald.ibi, in l.hr̃s ab-
sens.in §.fi.s̃.de iud.& ibi in gl.de hoc in c.j.§.pen.de foro compe.in 6.Facit
quod notatur in l.j.s̃.de eo quod cer.loc.& ad Bar.hic.vide Cyn.in l.j.C.vbi
de cri.agi.opor.vbi Cy.plene, & Bar.& ibi dixi in l.2.s̃.de bon.auto.iud.pos-
siden.gl.in c.Romana.§.cõtrahentes de foro comp.lib.6 & gloss.in l.j.de eo
quod cer.lo.Et adde, ꝙ ratione destinatæ solutionis sortitur quis forũ, etiã
quoad consecutiua contractus, vt damnorum datorum, & expẽsarũ, quę ve
niunt accessoriè, vt in c.dilecti.de foro comp.& ibi Abbas.

LEX CI.

Paulus respondit, non ideo: Solutũ, q̃d p̃õt repeti, ñ parit li
berationẽ.h.d. Quæro vtrũ hoc, q̃d hic dr̃, sit verũ, siue pignus
sit obstrictũ pro illa nãli oblõne, siue nõ? Gl.ponit opi. Veritas est
ꝙ hoc debet intelligi, qñ pignus erat obligatum pro illa naturali
obligatione, vel non. Ita videtur probari s̃.eo.l.si pupilli.

LEX CII.

1 *Creditor non cogitur recipere oblationem factam incongruo loco, & tempore.*
2 *Debitor creditoris expulsi de ciuitate propter partialitates, si exigatur ab illis qui in ciuitate remanserunt, quando liberationem consequatur.*
3 *Debitor exactus ab existentibus in ciuitate si postea conueniatur à creditore, satis est ostendere ordinationem ciuitatis factam super exactione facta.*

Creditor Si creditoris vel tutoris culpa non p̃cessit, peri-
-culum pecuniæ pertinet ad debitorẽ vel pupil-
1 lum.h.d.†Oppo.post oblationem est periculum creditoris l.qui
decem.in prin.s̃.e.Sol.Hic creditor noluit recipere: quia cõgruo
loco, & tp̃e non offerebatur. Ista est vera solu. Alij dñt, ꝙ istud est
2 spãle, cũ Respub.aufert.prima placet. Ista† lex inducitur per do.
a in ar.ad q.a quotidianam: Expulsa est vna pars de ciuitate, illi qui
remanserunt, exigunt omnes debitores illorũ exititiorum, vtrũ
b per hoc debitores soluentes sint liberati? b Et vr̃ ꝙ non, per hanc
legẽ, & p l.qui hoĩem.§.si nullo.supra e. ti. Itẽ quia periculum ca
sus fortuiti pertinet ad debitorẽ.l.incendium.C.si cer.pe.In con-
trarium vr̃, ꝙ sint liberati.l.Paulo Callimacho.in fi.supra de leg.
3.& l.liberto §.Lucius.supra de annu.leg.Istam q.mouerũt Doc.
antiqui.s.Vber.de Bobio, & Alber.Pap.& Dy.et ponit, & dicit d̃
bitorẽ liberari, facta solutione cõitati per d.l.liberto.§.Lucius. d̃
annu.leg.& l.Paulo Callimacho.in fi.de lega.3.Non ob. hæc lex,
quia hic fuit accepta pecunia, vt debitoris: sed in quæstione pro-
posita fuit accepta pecunia in iniuriã creditoris ergo nõ d̃et no-
cere debitori.l.si merces.§.culpæ.supra loca.& l.pe.in pri.s̃. solu.
ma.& hoc qñ bona non sunt publicata, aliàs non esset dubium
per l.bonorum.de ver.sig.ita dicit Dy.Spe.ponit hanc q.in tit.de
obl.& sol.§.2.ver.illud aũt quæritur, in princi.& ibi vr̃ se referre,
Aut Respublica habebat bona debitoris obligata, vel nõ. Tu ve
ro dicas sic, aut Respublica hẽbat bona illius creditoris, cuius de
bitor est exactus, obligata ex aliquo ꝯtu, vel ex aliqua causa, &
tunc nõ est dubiũ ꝙ solutione facta Reipublicæ, debitor liberaẽ.
l.nomen.C.quæ res pign.ob.pos.Si vero non habebat obligata,
tunc aut bona illius creditoris erant publicata ex aliqua iusta cã,
& idem: quia non est dubium, ꝙ creditor soluens liberatur: quia
fiscus hr̃ loco hæredis, l.si debitori deportato.j. de fideius.& l.2.
C.ad le.Iul.de vi.Si vero bona ñ erãt publicata, vel erãt publicata
ĩiuste, tunc: Aut respub. exegit ĩ ĩiuriã debitoris: aut ĩ ĩiuriã credi
toris: Aut simpliciter exegit, non habita ꝯtẽplatione ad iniuriam
alicuius. Primo casu, est periculum debitoris, vt hic. Secundo ca
su est periculum creditoris.l.si merces.§.culpæ.s̃. loc. & l.pen. in
prin.solu.mat.ita loquitur.l.Paulo Callimacho.in fi.de leg.3.& l.
liberto.§.Lucius.de annu.leg.Si vero accepit simpliciter: quia ac
cepisset cuiuscunque fuisset: tũc. Aut erat species debita, aut quã-
c titas. Si species, est periculum creditoris: c si quantitas, est pericu
lum debitoris. Hoc probatur in l.lectos.& l.seq.s̃.de peric. & cõ-
mo.rei vend.& in gl. Ad idem l.fi.in fi.de pig.acti.Facit l. Lucius.
s̃.de euic.& l.itẽ si verberatũ.§.j.s̃.de rei vend.¶Itẽ q̃ro, an sit idẽ,
si pecunia exigereẽ ab aliquo priuato? Certe nõ q̃a tũc debitor ñ
3 liberareẽ. Rõne collige ex l.2.in fi.cũ l.seq.s̃.si qs cauti.¶†Tertio
d q̃ro, d vtrũ d̃bitor qñ hanc exceptionẽ opponit creditori, ꝙ ip-
se fuit exactus à Republica, debeat probare se exactũ p vim an ve
ro sufficiat ad executionem debitoris ostendere ordinamẽtum
ciuitatis, factũ sup hoc pęnale, & graue? Certe puto ꝙ sufficiat or
dinamentũ ostẽdere. Est.n.iustus timor, l.fi.§.j.& §.seq. s̃. q̃d met.
cau.& l.j.§.q̃ onerandæ.s̃.qua.re.act.nõ da.versi & in summa. Fa-
cit quod no.C.de transac.l.interpositas. Ad idẽ optime facit s̃.ex
quib.cau.in posses.ea.l.Fulci.§.quid autem sit latitare.

ADDITIONES.

a Poma.¶Ad quæstionẽ. Vide aliquas remissiones per Alex.in l. liber[illegible] in pri.
s̃.sol.mat.& vide Alex.consi.57.ad fi.in j.vol.& Pan.cons.21.vol.2.& Barb. 42.
vol.j.& Fel.in c.j.de sponsa.Barb.in c.j.de off.deleg.& ibi Fel.in c.j. & Pari.
consi.60.& Anch.con.64.& Aret.cons.87.& Bal.351.in 5.parte, vide etiam ad
hæc Bal.in l.nouissime.ff.q̃d fal.tuto.auto.& Anch.cõ.64.in 2.dub.& Pau.de
Ca.vbi limitat.consi.329.in 4.dub.

b Ale.¶Debitores soluẽtes sint liberati. Et facit tex.in l.maritus.s̃. solu.ma.&
no.Bal.ĩ l.falsus.circa fi.C.de fur.& no.Bar.ĩ tract.de tyrãnide, in 7.q. & q̃d
no.voluit bal.in l.2.C.q̃d met.cau.& in l.nõ prius.C.qñ fi.vel priua. per Gui.
de Suza, in q.inci.pone quòd de facto, quidã de p̃te eccl.&c.& per Cyn.in l.
cũ te, j.C.quod met.cau.& per Bal.in l.si te bonis.C.de iur.delibe. Ad mate
riã adde, quod no.Bal.per illum tex.de pace Constan.in ver.sententiæ quo-
que.vbi dicit quòd sententiæ per Imperatorẽ latæ contra rebelles occasiõe
rebellionis, rescinduntur facta pace, secus si non occasione rebellationis,
sed aliter iustè sunt latæ, puta ex cã mutui, vel depositi. Et ille §.est valde no.
ad exititios ciuitatũ, vt sciamus qui p̃cessus cõtra eos facti rescindanẽ eis
ad ciuitatẽ reuersis, vtrũ dicti tales expulsi posint cõueniri in domicilio, de
quo sunt expulsi, vide p Bal.in l.2.C.de iurisd.om.iud.Et p̃dictis adde Bal.no.
in l.fi de in integ.rest.Et eo casu quo teneanẽ dicti exititij cõparere, an pos-
sint cõparere per procuratorẽ, vide Ange.plene in q.Bono.&c.in 3. & 4.q.in
prin.& adde hic q̃ no Imo.& Mod.in l.recusare.in §.si quis alio.ff. ad Treb
¶Adde an exititiorum, vel bannitorum debitores liberentur soluendo fisco
Bal.consi.299.2.lib.Et an bannitus posit citari ad ciuitatem, ad quam est ex
bannitus, vide Bal.consi.338.j.lib.

c Alexã.¶Periculũ creditoris. Ad hoc optime faciunt no.p Dy.in l.si qs vxo
ri.§.apud Labeonem.j.de fur.& ibi Bar.

d Alex.¶Tertio q̃ro. No pro debitoribus bãnitorũ, qui soluunt fisco vel came
rę, & cõtingit pluries de facto Adde, ꝙ si iussu magistratus soluit, p̃sumiẽ co
actus soluisse s̃ de acq.re.do.l.liber hõ, & ibi Ang.p Dyn.in l.liber homo.in
prin.s̃.d̃, hæ inst.faciũt no.in l.cũ te C.q̃d me.cã.& no.voluit Bart.in l.si mu-
lier §.j.ff.rer.amo.& Bal.in l.falsus, C.de fur.Et ꝙ istud statutũ inducat iustũ
metũ, tenet Bal.ĩ l.oẽs.in fi.s̃.ad Treb.& vide Host.& mod.ĩ c.j.de of. deleg.

1 *Sententia in causa appellatiõis quòd valeat, licet non dicatur bene iudicatum, vel male.*

§.Cùm de sorte. Pecunia cedit in cãm expressam à
1 soluente h.d.¶†Not.nouum mo-
a dũ p̃nunciandi in cã appellationis. Nam nõ pronunciauit a hic,
bene iudicatum, vel male, sm̃ formam datam in l.eos.C.de appe.
Sed aliter dixit. Ad hoc facit, q̃d dicã in l.cũ apud Sempronium.
j.iudi.sol.Facit l.Aufidius.& ibi gl.s̃.de leg.3.

ADDITIO

a Alex.¶Pronunciauit. No.ꝙ licet in causa appel.non pronuncietur bene, vel
male iudicatum, tamen valet sententia. Idẽ tenet Sal.in l.eos.C.de appe.ver.
iuxta prædicta quæro.

1 *Liber & scriptura recipiẽtis solutionem probat, in quam causam ipse recipit.*

§.Valerius. Solutum in dubio cedit in causam antiquio
1 -rem.h.d.No.istum §.† ꝙ ex libro, & scriptu-
ra recipientis solutionem probat, in quam causam ipse recipit
si aliud non apparet.

§.Titius mutuam Quod in cãm indebitam est so-
lutum, cedit in debitũ.h.d. Vide
glos.in verb.solutũ esset.q̃ incipit, facit ibi.C.de fideicõ.l.j.sed ibi
spãle fauore vltimæ voluntatis, & alimentorum: hic aũt in odiũ
vsurarum. Itẽ ibi l.cũ de in rem verso.s̃.de vsu. Solue vt ibi.

LEX CIII.

1 *Solutio pecuniæ, in quam causam dicatur facta.*
2 *Causa dicitur grauior sex modis.*
3 *Pecunia redacta ex venditione pignorum, in quam causam dicatur facta.*
4 *Creditor debens pecuniam suo debitori, an possit illam compẽsare, in quam causam vult.*

Cùm ex pluribus Ego dixi vobis s̃.eo.l.i.ꝙ Dy.ibi
1 fundabat istã mãm.¶†Sed ego
pro declaratione præsentis materiæ, & eorum, quæ no.gl.in l.j.s̃.
eod.& quod ibi no.Dyn.Et pro declaratione eorum, quæ no.C.
eod.l.j.debes videre, ꝙ quandoque dubitatur, in quam causam
debeat

debeat querti pecunia soluta: quandoq; dubitatur de pecunia ex pignorum vẽditione redacta. Circa primum dico, Aut sunt plures causæ principales: aut plures causæ vsurariæ: aut est vna causa principalis, & vsuraria in seipsa. Primò casu: Aut debitor soluens soluit per procuratorem, aut per seipsum. Si per procuratorem, Aut habebat mandatum limitatum ad soluẽdum in certam causam, & in aliam causam nõ potest intelligi solutũ, vt s. eod. l. si ex pluribus. §. j. Aut non habebat mandatum limitatum, & tunc idẽ quando soluit p seipsum. Si vero soluit, p seipsum, & tunc, Aut elegit in quam causam soluit, & creditor cõsensit, vel tacuit, aut non elegit. Primo casu, siquidem causa, quam elegit, continebat debitũ in illã cedit, vt s. e. l. j. ĩ pri. & l. prox. in prin. Si vero continebat indebitũ, perinde est ac si non elegisset, vt s. l. proxi. in fi. Si vero non elegit, tunc aut creditor ipse elegit in quam cãm acciperet debitore ɔsentiente, & in illã cãm cedit, vt s. e. l. j. §. j. & hoc si cã est certa: sed si electio causæ esset dubia, recurrimus ad cãm antiquiorẽ, perinde ac si nulla electio esset facta, vt s. l. prox. §. pe. Si vero vnus elegit, & alter ɔtradicit, & tunc impeditur solutio, vt s. eo. l. j. in fi. cum l. seq. & tunc debitor habebit offerre, & consignare in quam causam vult, vt liberetur, l. obsignatione. C. eod. titu. Aut neuter aliquid dicit, & tunc aut vna causa est grauior altera, & cedit in causam grauiorem,[a] vt supra eo. l. in his. Causa at
a grauior † consideranda est circa quatuor. Nam quædã causa dicitur grauior, quia lædit statum, vel famam nostram, vt causa famosa, & in istam in dubio semper primo intelligitur solutum, vt s. eo. l. si quid ex famosa. & d. l. cum ex pluribus. & dico plus, quòd si inter istas causas esset vna grauior altera: quia per vnam solutionem quis custodit famam suam, p aliam custodit membrum, vel vitam, certe intelligitur solutio facta in grauiorem cãm, ar. l. j. j. de bo. eorum, qui mor. sibi consciue. Quandoque dicitur cã grauior, quæ respicit nostrum patrimonium, vt quia est pœnalis vel vsuraria, & in ista post præcedentẽ, prius itelligitur solutum. s. eod. l. cum ex pluribus. tamen in hoc aduertendum: quia si vna cã continet maiorem pœnam pecuniariam, quam alia vel maiores vsuras, ista grauitas, quæ est in maiori, vel minori quantitate, non inspicitur, vt l. si ex pluribus. §. si s. eo. Tertio dicitur causa grauior respectu validioris obligationis, vt puta: quia vna debet sub pignoribus, & hypotheca: & alia sine, & ista videt soluta post illas, d. l. cum ex pluribus. s. eod. titu. Item si debeo cum fideiussore l. & magis. s. eod. tit. Quarto dicitur causa grauior respectu affectionis: quia in vna causa teneor pro me, in alia pro alio. Certe in illa, qua tenor pro me, videtur solutum post præcedentes, vt s. eodem l. cum ex pluribus. & l. & magis. s. eod. ti. Quinto, dicitur cã grauior respectu facilioris exactionis: quia vna potest exigi ĩcontinenti: quia habet forte paratam executionem, alia non, & ĩ istam videtur prius solutum post præcedẽtes, d. l. si quid ex famosa. & hac lege. Sexto dicitur cã grauior, hoc est grauioris quantitatis. & istud non attenditur. l. si in duabus. j. de regul. iur. Si vero nulla causa est grauior altera: tunc aut vna est antiquior, & cedit in antiquiorem, vt s. cod. l. in his. §. fi. & d. l. cum ex pluribus. in fi. & s. eod. l. proxima. §. penult. Et intelligo cãm antiquiorem, non inspecto tempore contractus, sed tempore, quo debet fieri solutio. l. ex pluribus. §. fina. supra eod. titu. Si vero est nulla antiquior tunc in quamlibet causam pro rata cedit, vt s. eodem, l. illud. & l. pupilli. pen. dum tamen in causam quæ continet debitum naturalem tantum, in dubio non videatur solutum. l. si is cui. §. fina. s. eo. titu. Secundo casu principali, quando sunt plures causæ vsurariæ, aduerte, Aut ex vna causa debetur naturaliter, ex alia ciuiliter: aut ex vtraque ciuiliter. Primo casu, videtur in dubio solutũ in causam, qua ciuiliter debetur l. in his. §. Imperator. s. cod. Secũdo casu, quando ex vtraque causa ciuiliter debebatur, tunc aut vna cã erat antiquior alia, & in illam prius cedit. d. l. si ex pluribus. §. fi. si non erat antiquior, tunc cedat in qualibet cãm pro rata, d. l. illud. s. eo. tit. Tertio casu principali, quando est vna cã principalis. & vsuraria: tunc si vsuræ debẽt ciuiliter, & naturaliter, priꝰ vr solutũ in vsuras, quã in sortem: sed si debẽtur naturaliter tantũ, prius in sortem d. l. in his. §. Imperator. s. eod. & l. si vsuras. C. d vsur. ¶ † Restat videre[b] de pecunia redacta ex venditione pignoris. Isto casu distingue. Aut creditor vult illã conuertere prius in debitũ, pro quo pignora nõn sunt obligata, & non potest: vt s. e. ti. l. Paulus. §. j. & ibi no. & in l. pupilli. §. pe. s. eo. Aut vult cõuertere in causam, pro qua pignora sunt obligata, & tunc aut vna cã est antiquior altera, & in illam debet conuerti, conuertendo priꝰ in vsuras quàm in sortem, vt s. cod. l. pupilli. § pe. Si vero vna cã non erat antiquior altera: tunc, Aut istæ cãe erant æqualis summę in sorte. aut disparis. Primo casu, cedit in quãlibet cãm æqualiter, non attenta disparitate vsurarum, d. l. in his. §. Imperator. s. e. Si vero quantitates erant dispares, tunc cedunt pro rata quantitatis sortis. vt l. pupilli. §. pen. s. e. tit. semper tamen conuertitur dicta quantitas prius in vsuras, quã in sortem, etiã si vsuræ essent debitæ naturaliter tñ, d. l. in his. §. Imperator. ¶ † Quæro circa hanc
a cãm qd de pecunia q̃ creditor dꝫ suo dbitori, an possit sibi cã compensare in quã cãm vult? Resp. si quidẽ creditor habebat bona debitoris obligata, per gñs nomen suimet, tunc pt ipse soluere sibiipsi, & puto q pt imputare in quã cãm vult, sicut dicimus ĩ pecunia ex venditione pignoris redacta, & idem dicerem in pecunia exacta à debitore debitoris, cuius nomen erat obligatum, l. nomen. C. q̃ res pig. ob. pos. Eadem. n. est ratio. Sed si nomẽ obligatum non erat, tunc illa pecunia non cedit in solutum, nisi opposita compensatione, vt no. in l 3. s. de compen. Et sic erit in electione debitoris, in quam cãm cõpensationem opponat.

ADDITIONES.

a Poma. In causam grauiorem. Vide Alex. consi. 2. vol. 4. Et ad hoc vide Barto. consi. 37. vol. 1 & Are. 5. & Alex. consi. 85. volu. 3. vbi ponit & pulchre declarat hoc & Soc. consi. 293.

b Paris. ¶ Restat videre Vide Ange. hic, Imo. Pau. de Cast. Alexã. & Ias. in l. 2. de hær. instit.

LEX CIIII.

Ante restitutam. Opp. de l. fi. §. sin autem auaritiæ. C. ɔmu. de leg. Respon. hic loquitur ĩ alienatione necessaria: ibi in voluntaria, arg. ad hoc s. eod. l. reo. Vel aliter, speciale est istud fauore dissoluendarum obligationũ, vt l. Arrianus. s. de act. & oblig.

LEX CV.

1 *Tempus, quod datur à lege miserationis causa soluere debenti, est arbitrariũ, præterquã in tribus casibus, scilicet, in re iudicata, in constituta pecunia, & in dote.*

2 *Euentus conditionis non constituit quem in mora.*

Quod dicimus. No. tex. ibi, nec .n. cum facco. & c. dĩcitur hic cum aliquo, scilicet, temperamento. ¶ Quæro, quid sit istud temperamentum? Dicit glo. q est decem dierum, l. promissor. s. de consti. pec. Vel est tempus in arbitrio iudicis, quod magis intellectu percipitur, quã exprimi possit, vt s. eo. l. ratum. & l. j. §. item si ita. s. ad leg. Falc. & ista est vera. Vnde debetis scire, q est quoddam tempus quod inest obligationi, & illud producit exceptionem, sic vt ante diẽ male agat.
1 Quoddam † est tempus: quod miserationis gratia indulgetur so-
a lum. & istud non impedit[a] quem agere, nec compensare. l. si cũ militi. §. fina. s. de compen. quia tex. facit istam distinctionem. De isto vltimo debetis scire, quòd à iure reperitur limitatum in duobus casibus, vel forte tribus. Primus in re iudicata. l. fin. C. de vsu. rei iud. & s. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. Secundus, in cõstitu pecunia, l. promissor. s. de constitu. pecu. Tertius, in dote. l. vnic. §. exactio. C. de rei vxo. act. In cæteris casibus istud tempus ẽ in arbitrio iudicis, vt hic, & Insti. de inut. stipu. §. fi. ¶ Vltimo † per
2 hanc l. & eius rationem non dicimus, q euentus conditionis nõ constituit quem in mora: quia absurdum est dicere, q in eo puncto, quo quis obligatur, teneatur soluere vt hic. De hoc dixi in l. quoties in diem. de verb. oblig. & scripsi in l. ita stipulatus. eo. tit. in q. illa, stipulatio incipit à præcedenti conuentione, quæ nõ habebat diem.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Non impedit. Vide bar. & Imol. in l. ita stipulatus. in prin. & quæ dixi s. de verb. obli. in j. q. bar.

LEX CVI.

1 *Facultas soluendi adiecto non tollitur per simplicem renunciationẽ, nec per partis receptionem.*

2 *Facultas soluẽdi adiecto, adiecta ex post facto, tollitur simplici reuocatiõe vniꝰ.*

Aliud est. alus quæsitum ex conuentione, nõ tollit vniꝰ partis reuocatione, † secus in mãdato. De hoc dixi s. e. l. vero procuratori. ¶ Op. ad primum dictum de l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. s. eo. tit. Sol. † Per litis contestationem potest tolli facultas soluẽdi adiecto, vt ibi no. per simplicem renunciationem non, vt hic, nec etiam per partis receptionem, l. cum decem mihi. in prin. supra. eo. titu. ¶ Secundo, oppo. ad idem de l. si cum Cornelius. supra eod. ti. Respon. quòd ibi loquitur, quando conuentio de soluendo alteri fuit facta ex postfacto sed hic quando inest ipso tempore contractæ obligationis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Aliud est. Adde Bar. in l. si cum fundum. s. de pact. & in l. hoc iure. § penu. j. de don. vbi limitat hanc legẽ, nisi fieret pactum gratia creditoris, per d. l. hoc iure. §. si quis dederit.

LEX CVIII.

1 *Scholaris veniens ad mortem, pecuniam quam habet ad campsorem, si faciat alicui monasterio promittere, ipso conualescente reuocatur promissio.*

Ei qui mandato. Duas partes habet, & finis eius est aliquãtulum fortis. Præterea, in primo casu huius l. fuit mandatum alicui, quòd stipularetur, & stipulatus est: in secundo fuit mandatum, quòd sibi solueretur, nec fuit solutum. ¶ Contra primum dictum oppo. de l. si cum Cornelius. supra eo. titu. Respon. ibi fuit factum pactum inter creditorem, & debitorem, q tertio solueretur, vnde illi tertio nullum ius fuit quæsitum, sed hic ille tertius fuit stipulatus, vnde ius fuit

a sibi q̃situm.¶Itē opp.s̃.a de leg.3.l.cū q̃s decedēs.§.j.Sol.& aduerte,q̃a est difficile,& vtile 2rium.ibi ille tertius adhibitus, fuit stipulatus sibi contemplatione legati,quod sibi faciebat testor,vel 2tēplatione dōnis cā mor.& iō sicut legatū,& donatio p̃t reuocari;sed hic fuit stipulatus simpl'r,nō 2tēplatione legati, vel donationis cau.mort.Et p hoc pōt determinari qō,q̃ fuit Bononiæ 2 fratres prædicatores.† Quidam scholaris b veniēs ad mortē,hēbat pecuniā penes cāpsorē,& fecit eā p̃mitti fratrib⁹ p̃dicatorib⁹: mō ille euasit,fratres p̃dicatores volebant pecuniā. Pro eis facit hæc lex in prin.Cōtrariū ē veritas,q̃a eis fuit fcā p̃missio 2tēplatiōe cuiusdā relicti,qđ scholaris facere volebat,si decederet,quo relicto finito finit p̃missio.d.l.cū q̃s decedēs.§.j.s̃.de leg.3.¶Venio ad secūdā p̃tē.Opp.de l.si ego §.si res.s̃.de iure dot.Dicit glo.j.sp̃ale in dote,& dic plenius,vt ibi.Itē opp.s̃ de do. causa mor.l.

1 b

c mortis c causa.§.Titia.Glo.soluit,ibi mādatū fuit collatum post mortē,hic vero fuit collatum in vita,& ista est vera. Sed 2tra hoc vr̃ tex.iste ad literam,sed gl.legit.text.transpositiue, vt verba illa, post mortē meā,determinent verbū,soluitur.q.d.iussi, q̃ sibi solueretur in vita,ei ñ recte soluit post mortē meā,& s̃m hoc nō obst. aliud 2rium de l.si vero ñ remunerandi.§.fi.& l.seq.s̃.mād.Itē op. de l.cum pr̃.§.Mæuio.de leg.2.dicit gl.ibi fuit mandatum collatū in vita,tñ effectus eius extēdebat post mortē:iō ibi eligit quædā media via,vt ibi patet.quam gl.tene menti. Sed licet istæ solutiones veræ sint in se,tñ faciūt violētiā lr̃æ,q̃a illa verba,post mortē vñr determinare verbū,soluere.Vnde q̃dā alij dn̄t, q̃ licet mandatū 2ferat post mortē,tñ morte finit.Ad 2ria rñ.Prio ad l.mortis cā.§.Titia.s̃.de dona.cau.mor.alle.ĩ d.gl.j.quia ibi speciale est in do.cā mor.Eodē mō rn̄deo ad d.l.si vero nō remunerādi.§.fi. & l.seq.Sed istæ sol.nō sunt bonæ,q̃a regula est, q̃ mādatū colla-

d tū post mortē d nō finiat morte,vt legibus 2riis.Quare dic,q̃ iste tex.voluit dicere,q̃ si mādaui solui post mortem meā, ei non recte soluitur,me inuito,qđ apparet, q̃a finita est voluntas, sicut in aliis mandatis simplicibus,mādatū morte finit, q̃a finit volūtas. Et sic rō hic posita in fi.q̃a mādatū morte dissoluitur,ñ refert ad mādatū,de quo s̃.prox.dixerat:sed ad subauditū,vt dixi s̃.

ADDITIONES.

a Alex.¶Item opp.s̃.Adde bal.in l.fi.C.de consti.pecu.quòd si constitui solue re id, quod Titius reliquit in testamento,si Titius reuocat testamentum,nō teneor.d.l.cum quis decedens.§.j.

b Ale.¶Quidā scholaris.Et facit,si fœnerator in testō promisit vsuras restituere,deinde recōualescit,& eas vult retinere,an possit.Tex.in l.si pr̃.de iure do.facit,q̃ sic.De quo per Cy.in l.g̃naliter.C.de non nu.pec.& vide bar. in l.cū q̃s.§.codicillis.de leg 3.& ad q.bar.hic,vide bar.in l.madatū.C.māda.

c Alex.¶Mortis.Adde Bar.in l.2.§.sed si quis.s̃.de do.& vide Bal.in l.mandatū. C.mand.& in c.ex parte decani.de rescrip.

d Alex.¶Post mortē.Vtrū mandatū conferri possit post mortē meam, de hoc vide late per Ang.in rep.huius l.per eūdē.in dispu.sua, Astensis miles.in j.dub. & ibi dicit,q̃ sic,dūmodo mādās cū hr̃de decesserit,alias extinguit,quoniā cū hæc sint bona vacātia,nō repræsentant personā defuncti,sicut hæreditas l.j.§.an bona.j̃.de iur.fisc.Et sic talis p̃curator nec noīe dn̄i veri,nec dn̄i putatiui repræsentati per hr̃ditatē,posset actū gerere.Casus est singu.s̃m eum in l.j.s̃m vnam lect.C.de act.& obli.Item dicit de facto fuisse iudicatū Florētiæ in fauorē egregij militis d.Pau.de Serui Et vide Bar.in l.j.s̃.de don.

De acceptilationibus. Tit.iiij.

¶Continuationem huius rubricæ collige ex l.j.s̃.tit.j.

LEX PRIMA.

a Acceptilatio. a Dr̄ hic,per mutuā interrogationem.Contra, immo non est nisi vna interrogatio,& vna rn̄sio.l.& vno.§.j.j̃.eo.ti.Glo. in verbo,interrogationem,dicit,s.interrogantis,& interrogati.vult dicere,mutuam interrogationem.s. per mutuam verborum expressionem,& interrogantis,& interrogati.Vel dic q̃ h.d.inspecta nouatione,quæ regulariter acceptilationem præcedit,& sic est duplex interrogatio,vna creditoris in nouatione, alia debitoris in acceptilatione.¶Itē dr̄ hic, ab eodē nexu,& sic innuit q̃ liberent debitor,& creditor.Cōtra,creditor nō est obligatus,ergo ei nō contingit liberatio,vt s̃.de ver.ob.l.decē.& s̃.ti. j.l.si decē.Dicit gl.in debito est q̃dā obl'o,qua vnus tenetur, & alius tenet.vnde statim cum liberatur ille,qui tenetur,dicitur liberari ille q̃ tenet.Allega.l.cū in antiquiorib.C.de in.delib.sed ista lex,cum in antiquiorib.nō facit aliq̃d,sed bñ faciunt aliæ leges, quas alle.gl.videlicet l.j.§.non ãt.s̃.de exer.& l.quoties.§.sicut,de admi.tut.& eas alleg.Azo in sum.huius ti.Alij dn̄t,q̃ vterq; inuicē debebat.Dicit gl.qđ hoc non placet,q̃a essent duæ acceptilationes.Ia.de Are.dicit,qđ in vno debito q̃libet tenetur. Nā debitor tenet dare,creditor accipere.l.fideicōmissa.§.si rē.de leg.3.Et isto respectu p̃t dici,q̃ vterq; est debitor,& vterq; liberatur.

ADDITIO.

a Alexan.¶Acceptilatio.An acceptilatio probet solutionem, vide in l.Aurelio.in fi.de lib.leg.& Bar.& Bal.in l.j.C.de reuo.his,q̃ in frau.cre.Et an acceptilatio per appositionē diei vitietur,per Bar.in l.in diem.j̃.eo.An acceptilatio facta per procuratorem non habentem speciale mandatum habeat vim pacti, Bar.q̃ sic,in l.an inutilis.in prin.j̃.eo.Ista verba cōfiteor me habuisse, acceptumq; tuli,non probant numerationem,& vidētur dicta potius ad solennizandum acceptilationem,quàm ad aliud,vt no.Bar.in l.si in stipulatū. s̃.de donatio.& vide Bar.in l.si ex pluribus.in prin.s̃.tit.proxi.

LEX II.

1 *Pupillus,in eo quod concernit suum commodum,potest obligari.*

2 *Pupillus soluendo,liberatur consumptione secu. ã.*

Acceptilatio æquiparatur solutioni,cui postea secuta est consumptio.

a Pupillum. Op.gl.cum dēat p̃cedere obl'o per Aq̃lianā stip'lonem, qūo poterit obligari pupillus? Dicit

1 gl.q̃ poterit obligari,cū fiat ad suum cōmodū.Et sic no.†qđ pupillus p̃t se obligare,qñ eēt cōmodū suū.Gl.tñ vr̃ alibi dicere,qđ ex tali obl'one pupillus obligat̃ nāliter tñ,q̃a nālis est efficax ad tollēdas p̃cedentes obl'ones,q̃ nālis postea tollet̃ p̃ acceptilatio-

2 nem.Ita no.in l.obligari.in prin.s̃.de aut.tut.†Oppo.pupillus nō liberaret̃ soluēdo.l.qđ si forte.§.fi.s̃.tit.j.ergo nec p̃ acceptilationem,vt j̃.e.l.in diē.Rn̄d.pupillus ñ liberaret̃ soluēdo;verū ē,nisi consumptione secuta. Acceptilatio ergo æquiparat̃ solutioni, cui solutioni secuta est postea 2sumptio.ita debet intelligi hic.

ADDITIO.

a Pom.¶Pupillum.Et pro confirmatione huius glo.facit text.in l.cum hi.§.eã trāsactionem.ff.de transac.& facit in proposito gl.quam ibi sequitur Bal.in l.cōtra iuris ciuilis regulas.in prin.s̃.de pac.Facit etiam cōtra Ro.cōsi.554. & Ang.consi.vlt.quorum quidem dicta ponit Barb.in cons.suo 25.in 2.volu. vbi de forma illa,alleg.glo.in l.quæcunque.C.de bon.quæ lib.& vide etiam Barb.in rub.de rebus eccle.non alienan.

LEX III.

1 *Acceptilatio facta per procuratorem,vel procuratori,requirit speciale mādatum nec sufficit generale.*

2 *Procurator non potest facere,nec recipere acceptilationem.*

1 Per procuratorem. †Quæro quod mandatū requiratur? Respon.quidam dicunt,speciale mandatum,& ista est vera.Alij dicunt,q̃ sufficit generale mandatum cum libera,& ista non est vera.Nam tutor habet g̃nale mandatū cū libera,vt no.in l.mandato g̃nali.s̃.de p̃c. & tñ nō p̃t accepto ferre,vel ei accepto ferri,vt l.& per iusiuran-

2 dum.§.tutor.j̃.e.Sed q̃ro,† q̃ est rō, q̃ per procuratorem non p̃t nobis q̃ri liberatio per acceptilationē?Dicā j̃.eo.l.& per iusiurandum.§.tutor.j̃.e.tit.Item quæro,vtrum acceptilatio inualida p̃p defectū procuratoris habeat vim pacti?Dicā j̃.eo.l.an inutilis.

LEX IIII

1 *Solutio non pōt fieri sub conditione,conditio tamē pōt apponi effectui solutiōis*

Acceptilatio potest fieri sub cōditione,quādo cōditio apponitur effectui ipsius acceptilationis.

2 *Acceptilatio per appositionem diei est nulla.*

In diem. Opp. de l.qđ in diē,j̃.eo.tit.Sol. acceptilatio non recipit diē,vel 2dōnē expressam,vt hic , sed tacitā sic,vt in 2rio.Secūdo op.sol'o p̃t fieri sub 2dōne.l.sub 2dōne. s̃.tit.j.ergo eodē mō acceptilatio,q̃ eius exemplo est inducta.Ad

1 uerte,dicas sic,†Sol'o,p̃ut est actus,ñ p̃t fieri sub cōdōne.s.quia vere statim soluit̃,sed effectus liberationis p̃t 2ferri sub conditione,vt lege 2ria.Ita hæc verba acceptilatiōis ñ p̃nt esse 2dōnalia, vt habeo,acceptumq; fero,si Imperator venerit in Italiam, vt gl. exemplificat:sed si dicerē sic,habeo acceptūque fero pure,hoc acto,q̃ ista acceptilatio liberet te,si Imp̃ator venerit ĩ Italiā,certe credo,q̃ ista acceptilatio valeret exēplo sol'onis,vt lege 2ria. Vñ dēs inspicere vtrū 2dō apponat̃ ipsi acceptilationi, an effectui,vt videmus in sol'one.Nā ipsi sol'oni,vel acceptilationi non p̃t apponi,q̃a sibi fit repugnātia,seu 2dictiō.qđ.n.ego receperim in p̃nti,vel in p̃terito,& q̃ hoc idē p̄deat ex futuro euētu, 2diction̄ ñ recipit 2dōnē,vel diē,sed effectus liberationis bñ p̃t pēdere ex futuro,vt s̃.dixi.¶Quæro,dr̄ hic,q̃ acceptilatio non re-

2 cipit diē,†vtrum acceptilatio sit nulla p̃ appositionē diei,an annulletur appositio diei,& acceptilatio remaneat valida?dicunt quidā acceptilationē remanere validā exemplo sol'onis.Alij dicūt,aliud in acceptilatione,aliud in sol'one quantum ad hoc.Rō quia in sol'one creditor hēt vere,merito 2tingit liberatio incontinēti,sed in acceptilatione non habet vere. Et ista placet mihi ratio:quia qñ in acceptilatione apponit̃ dies,vel conditio ē peccatum in forma,q̃a ipsa forma est conditio,vt s̃.dixi,merito nullam liberationem parit,vt j̃.e.l.an inutilis.in prin.

LEX VI.

1 *Verba liberationis generalia referuntur ad omnes obligationes.*

1 Pluribus. Acceptilatio g̃nalis refertur ad oīa,nisi appareat esse sensum de certis h.d.Not.† q̃ verba liberationis g̃nalia referuntur ad omnes obl'ones,vt hic,& dixi s̃.ti.j.l. si ex pluribus.§.j.Plenius dixi in l.Aurelio.§.Caius.s̃.de lib.leg.

LEX VIII.

1 *Acceptilatio peccans in forma nō hēt vim taciti pacti:secus si peccat in mã. Peccatum in forma est maius,quàm in materia.*

2 *Acceptilatio facta per procuratorem non habentē speciale mandatum habet vim pacti,nisi faciens sciret non valere.*

An inutilis

a An inutilis. a Hic est duplex lra. Vna negatiua, alia affirmatiua, & fm vtranq; h.d. Si acceptilatio peccat in forma, ñ hẽt vim pacti, secus si peccat ĩ mã. Secundũ vnã lec. hẽt vim pacti, fm aliã nõ. ¶Quæro, q̃ est verior lectura? Gl. hic disputat, finalr & bñ fm oẽs determinat, Aut † acceptilatio peccat in sui forma, qa sub ɔdõne, vel in diẽ, vel inter absentes, & ñ habet in se tacitũ pactũ, vt hic. Aut peccat in mã, & tũc hẽt in se tacitũ pactũ, vt ĩ. ea. l. § acceptũ fieri, & l. si acceptolatũ. ĩ. e. Not. g. ꝙ maius est peccatũ in forma, q̃ in mã. ¶Quæro, qd † si est peccatũ in cã efficiẽti, qa facta est ꝑ procuratorẽ non habentẽ spẽale mandatũ: vt s̃. e. l. 3. Certe puto, ꝙ vim pacti habeat. Pro hoc induco. s̃. de pc. l. quacũq; rõne. Et pdicta intellige, nisi faciẽs acceptilatio nẽ fuerit prudẽs, sciensq; nõ valere, non facturus si sciret valere. & de hoc oportet, qđ ɔstet. Nã licet non p̃sumat̃ ignorare ius, tñ qa ius vult hãc cõuentionẽ in casibus p̃dictis saltẽ valere iure pacti, p̃sumitur hoc sciuisse, & ꝙ voluisset hoc mõ valere, prout valere potest. De hoc dixi plenius de verb. obl. l. j. §. si quis ita.

ADDITIO

a Alex. ¶An inutilis. Vide Bal. in l. non codicillum. C. de testa. per Canoni. in c. significasti. de homicid.

§. Seruus communis. Seruus cõis, qui q̃rit obligationem, potest quærere obligationis liberationem. h. d.

§. Acceptum fieri. Opp. de l. si acceptolatum. ĩ. e. & l. cũ emptor. s̃. de resc. in. vẽd. Sol. Non potest tolli per acceptilationem potestate acceptilationis, sed vi pacti sic, vnde habet vim pacti. Item opp. ĩ. eo. l. & per iusiurandum. §. & si fideiussori. Solue, vt ibi. Item oppo. C. de trãs. l. vt responsum. Dic vt ibi.

1 *Acceptilatio tollit obligationem ciuilem.*

2 *Acceptilatio dicitur de iuregentium per fictionem.*

§. Filiusfamilias. Oblo ciuilis tollitur ꝑ acceptilationẽ, non p̃toria. Itẽ sublata principali, tollunt̃ accessoriæ, vndecunque inductæ. h. d. ¶Opp. de l. si quis reum. §. idem Iulianus. de li. le. vbi pr̃ põt liberari ꝑ acceptilationem. Sol. verũ est iure pacti, nõ iure acceptilationis. Ratio: quia ñ tenetur ciuilr, sed de peculio. Sed ɔ̃ hoc op. ĩ. prox. rñso, vbi dñs liberatur per acceptilationẽ, licẽt dñs tenet̃ de peculio. Sol. Dñs accepto ferendo ipse sibi, non potest liberari iure acceptilationis, sicut nec pater, vt hic, sed per acceptilationem factam à seruo liberato seruo, q tenebat̃ verbis, per ɔ̃nam quandã liberatur,

1 dñs, vt hic. idem esset in patre, vt s̃. prox. respõso. ¶ † Item opp. à

a ꝙ actus ciuilis tollat oblõnẽ iurisgentium, vel de iure prætorio, vt videmus in nouatione, vt s̃. de noua. l. j. Solu. Nouatio tendit ad eundem effectum, ad quem tendit prima obligatio. s. ad obligandum: ideo quælibet oblo patit̃ se perimi, & nouari per aliam oblõnem, sed acceptilatio directo tendit ad perimendum. Vnde nõ potest ꝑimere, nisi oblõnem, quę de iure ciuili est verbis inducta. ita no. hic. & inst. quib. mo. tol. ob. § j. Dicitur hic, † quod

2 acceptilatio est de iure gentium. Contra, immo est de iure ciuili introducta à Gallo Aquilio l. & vno. §. j. ĩ. eo. tit. Sol. Dicunt quidã, iure gentium approbato. Hoc non placet. non eñ potuit approbare ius gentium id, quod non cognouit. Vel dic, dicit gl. ꝙ ẽ iuris gentium propter pactum, quod habet in se. Ista est satis bona: vel aliter est iuris gentium per fictionem. Nã acceptilatio est imaginaria solutio, sed solutio de iuregentium est vt s̃. de cura. furio. l. consilio. in fi. & s̃. ti. j. l. pen. ergo, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Item opp. Acceptilatio non perimit obligationem iurisgentiũ, nisi deducatur in stipulationem, animo nouãdi factam. Et de rõne vide bal. post gl. in l. fi. C. eo. & vide Sal. post gl. & Iac. but. in l. actione. C. de transa. in prin.

LEX IX.

Pars. Istam legem, & sequentem declara vt dicam ĩ. eo. l. & ꝑ iusiurandum. §. j.

LEX XII.

Quod in diem. Opp. de l. acceptilatio. & l. in diem. s̃. eo. Sol. hic habet diem, vel conditionem tacitam, secus in die expressa, vt ibi.

LEX XIII.

1 *Iuramentum non inducit obligationem, præterquàm in libertis, sed per iuramentum obligationem iam inductam cogitur obseruare.*

a Et per iusiurandum. a Opp. ꝙ nõ est cõtractũ verbis, nec potest tolli verbis, vt s̃. eo. l. an inutilis. §. acceptum fieri. Sol. Obligatio, quæ contrahit̃ iureiurando, contrahitur verbis. Ita dicit gl. Iac. de Aret. videtur

1 dicere, quod hoc non sit verum, † quia iuramentum obligationem non inducit, sed obligationem iam inductam quis per iuramentum cogitur obseruare. Sed hoc puto verum in omnibus, præter quàm in liberto. Nam libertus solo iuramento obligatur, vt plene dixi s̃. de fideiussoribus. l. si quis pro eo. in princip.

ADDITIO.

a Alex. ¶Et per iusiurandum. Adde Bar. in l. qui iurasse. in prin. de iureiuran.

1 *Actus postquàm est promissus vel constitutus, ab itinere separari non potest acceptilatione.*

2 *Vsusfructus formalis dicitur pars fundi, non vsusfructus causalis.*

3 *Item dicitur pars fundi integralis.*

Acceptilatio quando valeat, & quando non, tam in obligatione diuidua, quã indiuidua: ponit regulas.

§. Si id, quod in stipulationem. Legã text. vsq; ad §. eum q. & postea tradã vobis rlas, per quas apparebit declaratio istius mãæ. ¶Op. de l. loci. §. j. s̃. si ser. vend. & l. q sella. in princ. s̃. de

1 ser. rust. pdi. † Solu. ab initio põt separatim constitui iter ab actu: sed postquã actus est cõstitutus, vel promissus, nõ p̃t ab itinere separari ꝑ acceptilationẽ, vt hic. ¶Vlterius oppo. ad §. illud. & vr̃,

2 † ꝙ vsusfructus sit pars fundi, vt s̃. de vsufruct. l. 4. ergo vr̃ qđ possit ꝑ acceptilationẽ tolli. Sol. Lex ɔ̃ria loquit̃ in vsufructu formali, qui dr̃ pars fundi: hic loquit̃ in vsufructu cãli, qui erat in oblõne, q vsusfr. causalis non dr̃ pars. Præterea cũ acceptilatio fit de vsufr. fit de vsufructu formali, ꝓut est separatus à ꝓprietate: sed ille nõ erat in oblõne: sed erat in oblõne vsusfr. causalis. Sed cõtra hoc op. ex gl. s̃. de fideiu. l. si à reo. vbi fideiussor p̃t accedere ĩ vsufructu, licẽt principalis ꝓmiserit fundũ: ergo apparet ꝙ non est aliud. Sol. Aliud ẽ in actu oblõnis: qa ꝓmittendo vsumfructũ hr̃ respectus ad cãlem, vt vniat̃ cũ ꝓprietate, q cãlis erat in oblõne: sed in actu liberationis, cum tractatur de separatione & proprietate, de necessitate hr̃ respectus ad formalem, q in oblõne ñ

a erat. Possumus ẽt soluere a alio mõ ɔ̃riũ de dicta l. 4. s̃. de vsufru. vt dicamus, ꝙ vsusfr. est pars fundi, scilicet integralis: qa ex vsufr. & proprietate constituitur fundus, sicut cementa, & paries, ẽ domus, vt hic dicitur. Sed illud qđ tex. hic dicit, ꝙ qui accepto facit debet totum, vel partem accepto facere, debet intelligi de parte discretiua, vt tertia, quarta, quinta &c. vt ĩ. e. l. pars. vel de aliqua parte certa, vt puta, de tali dimidia à tali parte sic confinata. Sed ɔ̃ hoc videt, qd hic dicit̃ in tex. vel parietem, vel diætam. in eo, qđ dicit diætam. ẽ qdã pars discretiua: ergo vr̃, quòd possit accepto ferri. Sol. Intellige de diæta, quæ per se nõ consistit, nec cohæret solo, ita qđ partem discretiuã nõ facit: sed magis est q̃dam accessio, seu superficies, vt vidisti in l. si duo. §. Labeo. s̃. vti possi. ¶Venio ad §. si qs vsumfructum. Opp. de ꝑcedenti §. Nam sicut se habet vsusfructus ad fundũ totũ, ita habet se vsus ad vsumfructũ: ergo ista acceptilatio hic nõ debet valere, sicut in præcedentibus dictũ est. Præterea fm hoc remanet fructus sine vsu, qđ esse non potest, l ꝑ seruũ. §. i. s̃. de vsu & habi. Huius timore dicit gl. ꝙ licẽt tollat̃ vsus per acceptilationem, tamen remanet eius commoditas. Certe fm hoc ista acceptilatio nihil releuaret, Quare gl. dicit, ꝙ ista remissio valet ad hoc, ꝙ proprietarius possit aliis cõstituere vsum: & ego, qui prius habebã vsumfructũ, habeo cõmoditatẽ vsus, & vsusfructus in eo qđ superest, al's nihil habeo, si nihil superest. Sed fm hoc nõ tenebit iure acceptilationis extinguentis vsum, sed magis iure cuiusdã permissionis ꝓmittendo alium pręferri mihi qđ satis placet. ¶Sed de vno dubito, an idem sit in pręcedentibus, ut videar ꝓmittere debitori meo, ꝙ alij ɔstituat vsũfructũ, vel iter, ꝑ acceptilationes p̃dictas? dñt quidã. ꝙ sic. qđ mihi vr̃ oĩno ɔ̃ mẽtẽ tex. qui facit expressam dñiam inter ista & ideo Iac. de Are. dicit ꝙ sit aliud hic, & aliud in præcedentibus. Ratio, acceptilatio fit verbis, ideo in ea verba multũ attendunt̃. Sed q̃n ego ꝓmitto vsumfructum, & postea tu liberas me ab vsu, saltem acceptilatio cũ oblõne ɔcordat cũ verbis: quia vsus erat in verbis oblõnis, sicut in verbis acceptilationis: sed in præcedentibus secus. Nam si ꝓmisisti mihi fundũ fm verba vsusfructus in oblõne nõ venit. Item si ꝓmisisti viam fm verba, iter in obligatione ñ est. ita dicit Iaco. de Are. ¶Venio ad §. si is qui hoĩem. Opp. de l. si vnus. §. sed si ɔ̃naliter. s̃. de pac. Sol. Dñt qdã. hic voluit in totũ re-

3 nuntiare oblõni ibi nõ. Alij † dñt, aliud in acceptilatione, vt hic: aliud in pacto, vt ibi. Et ista est vera ratio, qa acceptilatio est imaginaria solutio. Vnde sicut ꝑ solutionẽ vnius tota obligatio soluit̃, ita ꝑ acceptilationẽ, vt hic. ¶Itẽ opp. de l. hoĩe. s̃. de opt. lega. So. Aliud in repudiatione, vt ibi: aliud in acceptilatione, vt hic ꝑ rõne prædictã. ¶ Vltimò ex p̃dictis in mã acceptilationis collige aliquas regulas negatiuas & aliquas affirmatiuas. Primo videlicet, ꝙ valet acceptilatio partis in obligatione diuidua, vt hic, in verb. plane. Secunda, quòd valet acceptilatio, quando fit de omnibus partibus integralibus, vt hic in versi. si autem iter & actus. Tertia, quòd valet acceptilatio, si fit de toto integrali, vt in §. illđ. Quarta, quòd valet acceptilatio, si fit de eo, quod non est in obligatione, tamen potest solui creditore inuito, vt in §. si is qui hominem. Do regulas nega. Prima, Non valet acceptilatio partis in obligatione indiuidua, vt hic, in §. j. Secunda, Non valet acceptilatio eius, quod non est in obligatione, vt in §. illud. Tertia, Non valet acceptilatio vnius partis integralis, eius quod est in obligatione

ADDITIO.

a Alex. ¶Possumus etiam soluere. Vide Bar. in l. qui vsumfructum. s̃. de ver. ob.

obligatione, vt d. §. illud. In quo tñ distingue, Aut acceptilatio cõcordat cũ obligatione saltem verbis, aut non, vt supra dixi.

§. Eum qui fundum. Opp. de l. si vnus. §. illud. s. d. pac. Sol. Aut dolus est commissus, & potest accepto ferri, vt in contrario. Aut loquimur de dolo committendo, & non potest accepto ferri ꝑ rationẽ positã in tex. & quia esset contra bonos mores.

§. Si Stichum. Si acceptilatio non valet in expresso, nõ valet in tacito. Op. de l. si vnus. §. sed si stipulatus. s. de pact. Respondeo, ibi stipulatio erat pura, & sic acceptilatio valet in expresso: hic vero in expresso non valuit, quia in rerum natura non erat tẽpore existentis cõditionis.

§. Si fideiussori. Acceptilatio interposita super obligatione verborum, ꝑ consequẽtiã tollit obligationem alio modo contractã. hoc dicit. ¶ Opp. s. eod. l. an inutilis. §. acceptum fieri. Solu. hic consequitur quod per se non posset, & sic per cõsequẽtiã quod principaliter non posset. Opp. j. proxi. §. Solue vt ibi videbitis. Item opp. j. ea. l. §. qui ita. Solu. vt ibi videbitis.

1 *Acceptilatione potest liberari vnus, ita quod ad alium non porrigatur.*
2 *Acceptilatio facta fideiussori, quando prosit principali.*
3 *Acceptilatio facta fideiussori, quare non porrigatur ad fideiussorem.*
4 *Acceptilatio facta reo in casu huius §. non porrigitur ad fideiussorem, licet fideiussor liberetur per aliam regulam.*
5 *Fideiussor, qui est liberatus acceptilatione, ita quod ad reum principalem porrigatur, à reo non repetit, ac si soluisset.*

§. Si legatorum, & §. Qui ita. Gl. variat in intellectu istorũ §. Acceptilatio facta fideiussori pendẽte cõdõne, cuius existentia non fingit quẽ retro obligatũ, non ꝓdest principali. h. d. ¶ Opp. s. ꝓxi. §. vbi acceptilatio facta fideiussori ꝓdest principali. Dicit gl. in verbo, debebuntur. hic in ꝑsona fideiussoris tm̃. vult dicere, Hic fuit actũ, ꝙ acceptilatio eẽt ꝑsonalis nec porrigat̃ ad reũ principalẽ. Istam sol. tene menti. Nam in ti. de lib. leg. l. 4. §. j. habes ꝙ semp cum quis nõ vult acceptilationem porrigi ad principalem, debet liberare fideiussorem pacto, non acceptilatione. Sed
1 hic habes, † ꝙ ẽt acceptilatione põt liberari vnus, ita ꝙ nõ por-
a rigat̃ ad aliũ. Quod satis placet, a quia hoc video in solutione, q̃ fieri põt vni, ita ꝙ nõ porrigat̃ ad aliũ, l. in his. §. j. s. tit. j. ergo idem in acceptilatione, quæ est imaginaria solutio, vt j. eod. l. si ex plurib. & s. de noua. l. si rẽ. §. si duo. Sed licet ista solutio sit vera in se, tñ ñ ꝯgruit literæ, q̃ est in hoc §. q ita, q aliã rõnẽ assignat, s. ne res liberet̃ acceptilatione antiquiore, q̃ sit obl'o. Dat ꝗ glo. aliã sol. vt ponatur casus hic, ꝓut ponit ĩ l. pe. s. de fideius. Sꝫ istius casus positio nõ est bona: qa ſm hoc acceptilatio eẽt inutilis. Quare gl. dr, ꝙ est spãle in legato ꝯdõnali. Videte, hoc nihil est dicer̃. vt j. px. §. q ita, ꝗ vera ẽ ista, reus nõ pt liberari ꝑ acceptilationẽ fideiussoris antiquiorẽ obligatione: sed ĩ legatis qs dr̃ obligari existẽte ꝯdõne nec retro fingit obligatus. l. j. §. j. s. ad Sylan. & l. si mr̃. §. eãdẽ cãm. de excep. rei iud. merito acceptilatio facta fideiussori ad reũ nõ porrigitur. Idem in §. q ita. Nã obligatio q̃ pẽdet ex ꝯdõne potestatiua, nõ trahitur retro cõdõne existẽte, l. potior. in prin. & l. j. s. q pot. ĩ pig. ha. sed hic loqtur in cõdõne potestatiua, l. qd Titio credidero, dare spõdes, merito cum hodie sit obligatus reus, nec fingit̃ retro obligatus, acceptilatio antiquior nõ pt ꝓdesse: secus eẽt in ꝯdõne casuali: qa tunc retro fingeretur obligatus, & liberatus, l. sub ꝯdõne. s. de sol. ita debetis ĩtelligere istã mãm: & eodem
2 mõ intelligite j. e. l. si ex plurib. Ideo assumite hic tria verba, † qñ acceptilatio fit fideiussori, Aut acceptilatio est nulla & principali ñ ꝓdest, vt l. pen. de fideiu. aut est aliqua, & tunc aut tpe factæ acceptilatione principalis erat obligatus vere, vel ficte, vt qa sub ꝯdone, q̃ retrotrahitur, & acceptilatio ꝓdest principali, vt supra ꝓxi. §. & j. co. l. si ex plurib. qđ intellige, nisi contrarium actũ sit expresse, vt hic ſm vnam solutionẽ. Aut non erat tunc obligatus vere, vel fictẽ, vt in legatis, & in contractib. sub cõdõne potestatiua,
3 & ad eum non porrigitur liberatio. Casus est hic. ¶ † Quero quẽ est rõ, ꝙ porrigatur ad ipsum fideiussorem, cui est facta, & nõ ad alium? Dicit Old. qa nõ est tantæ potẽtię acceptilatio respectu alius, ad quẽ solet porrigi ꝑ ꝯnam, quantæ est respectu principalis: & ideo dr̃, quod quandoq; principalis liberatur ipso iure: sed ille ad quẽ porrigitur ꝑ cõsequentiam, ope exceptionis, l. rescriptum §. plerunq; s. de pac. Itẽ est rõ nãlis: qa actus violentus non est tãtæ potentiæ, quantæ actus naturalis, sed vt fideiussor liberetur, cui est facta acceptilatio, est actus naturalis, sed vt porrigatur ad
4 reum, est actus violentus, ideo non est tantæ potẽtiæ. ¶ † Sed q̃ro quid econtra si facta esset acceptilatio reo ĩ casu istius. §. an porrigat̃ ad fideiussorẽ? Rñ nõ virtute acceptilationis ꝑ rõnes ꝓdictas: sꝫ puto ꝙ fideiussor liberaretur ꝑ aliã regulã quia fideiussor non pt teneri pro eo, q nullo mõ est obligatus, l. fideiussor obligari. in
5 princip. s. de fideiussor. ¶ † Quæro, quid si fideiussor est liberatur acceptilatione, ita ꝙ porrigatur ad reum principalem, an ipse põt repetere à reo, ac si soluisset? quod videtur, quia acceptilatio hẽt vim solutionis. Certe de hoc habetis tex. q distinguit in hoc, in l. idẽque. §. fi. cum l. seq. s. man. Ad rationẽ cum dicis, acceptilatio habet vim sol'onis rñde, vt gl. dicit in simili in l. duobus. §. a fideiussore. s. de iureiu. vbi dicitur, ꝙ iurm̃ habet vim solutionis, & iurm̃ fideiussoris prodest principali, & tamen non poterit repetere. Dic vt ibi in gl. quia est notabilis ad hoc multum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Satis placet. Põt acceptilatio fieri principali cum hoc, quod non transeat ad fideiussorem, & hoc sequitur Imo. in l. si hæres pecunia, ad Treb. vbi etiam Ro. licet Ang. contrarium tenuerit, sed Fulg. in l. 1. ad fi. C. de transa. tenet contra istam gl. cõtra quã etiam hic tenet Cuma. per tex. in l. si quis reũ s. de lib. leg. sed rñde vt ibi per Bar. & adde gl. & Bar. in l. si cum exceptione. §. Labeo. s. quod me causa. & Bar. in l. à sententia. in pr n. j. de appella.

1 *Tutor, curator, & similes, non possunt accepto ferre, & quare.*

§. Tutor. Nunquam potui videre, quæ rõ mouit iurisc͠osultum ad dicendũ hoc. Sed quæramus quæ est ratio
1 † ꝙ tutor & curator, & similes non pñt accepto ferre, cum eis possit solui. l. vero procuratori. s. ti. j. & l. quod si forte. §. j. eod. tit. Possumus dicere, hæc acceptilatio est imaginaria solutio, & sic est q. dã solutio ficta. Alia fictio ẽ, ꝙ tutor, & curator, & ꝓcurator, hñr loco dñi. vt s. ꝓ ẽptore. l. q fundũ. §. si tutor. Itẽ dẽs scire, ꝙ aliqđ fieri pt ad fictionẽ, qñ illud fieri commode pt, arg. l. qa rõ. s. de cõd. inst. & dixi hoc in l. si is q pro ẽptore. s. de vsucã. sed isti pñt nouare, & sic non erunt tot fictiones, merito lex non ꝑmittit eis acceptilationem, nisi prius nouetur. ¶ Secundo q̃ro: q ẽ rõ, qđ tutor, & curator non pñt liberari acceptl'one? Possumus dicere ꝙ acceptilatio est actus ciulis, iõ alteri per alterum non pt q̃ri directo. l. ea q̃ ciuiliter. s. de acquir. rerum do. Sed videmus ꝙ procurator ñ quærit domino directo l. rescriptum. in fi. supra de pact. nec tutor pupillo. l. quoties. in prin. de administra. tut. Ista rõ non placet: ꝑ l. 3. in fin. supra eodem, vbi per procuratorem potest quæri per acceptilationem, si habet procurator speciale mandatum, & tamẽ per procuratorem non potest quæri actio directa. Quare potes dicere, ꝙ est rõ, ne duæ fictiones concurrant, vt s. dixi Sed ista eadem rõ impediret procuratorem habentem spãle mãdatũ. Quæ ergo est rõ? Rñ: quia sic placuit Iurisc. Nam non video aliquam rationem vrgentem.

§. Ex pluribus. Istum §. declara, vt dixi in l. ex duobus. s. de duobus reis.

LEX XIIII.

Nisi consentiat. Si in acceptilatione venit aliud, quam sit in obligatione, non valet. hoc dicit. De materia huius legis, dic, vt dixi s. l. prox. §. j.

LEX XV.

Si is qui Stichum. Adiectio vltra debitũ acceptilationem non vitiat. hoc dicit.

LEX XVI.

Si ex pluribus. Acceptilatione facta vni ex pluribus reis debendi, cæteri liberantur, sicut solutione. h. d. Opp. gl. de l. 2. §. si tamen. s. de verb. obl. Dicit gl. hic fuit facta acceptilatio in rem: ibi in personam. Sed dic vt ibi: quia ibi nõ sunt duo rei, vt ibi not.

§. Si iudicati. Opp. de l. & per iusiurandum. §. si legatorum supra eo. Gl. soluit duobus modis. Tu dic vt ibi dixi.

LEX XVII.

Qui hominem. Pars vnius ex reb. alternatiue debitis põt ꝑ acceptilationẽ ab obl'one subduci. h. d. Aduerte, qa ẽ difficilis. ¶ Opp. qa quinq; solutis in nulla pte ꝯtingit liberatio, l. si ita stipulatus. §. q decẽ. s. ti. j. l. 2. §. 1. s. d ver. ob. & l. si ñ sortẽ. §. si dcẽ. s. d ꝯd. ĩd. Hui⁹ timor̃ hęc lex legit̃ duob. modis. Primo: qa sit alternatiua legis, ñ hoĩs: & sic loquat̃ ĩ obl'oe simplici, ñ alternatiua: vt qa đbebas mihi hoĩẽ simpl'r, vl' đbebas đ cẽ simpl'r, & ſm lĩ ñ obstãt ꝯria q loquũt̃ ĩ obl'one alternatiua. Alio mõ legit̃, & ista ꝯgruit magis huic lr̃æ, ꝙ hic loquat̃ in obl'one alternatiua. Sꝫ gl. ñ soluit hoc ꝯriũ bñ. nec hic nec alibi: iõ dic, ꝙ in aliđ sol'ne, vt in ꝯriis: aliud ĩ acceptilatiõe, vt hic. Rõ, solutio ꝑtis ñ parit liberationẽ, ne si solueret̃ pars in alia re, sequeret̃ incõueniẽs, qđ ponit ĩ l. executione. §. ꝓ parte. s. de ver. ob. qđ incõueniẽs nõ põt hr̃e locum, qñ quis liberatur ꝑ acceptilationẽ, vt hic. Idem in eo, qui à parte absoluitur per sententiam. l. 2 §. si tamẽ hominem. s. de verb. ob. & ibi Pe. hoc tenet, & ibi dixi.

LEX XVIII.

1 *Officium iudicis, & actio in rem nouari potest.*
2 *Obligatio, & acceptilatio, quando hoc agitur, nouari potest.*
3 *Verba superflua apposita in contractu ad maiorem declarationem, non iuuant contractum.*

Et vno.

§. Eius

§. Eius rei. a No. ex hac lege, † quod officium iudicis, & actio in rem potest nouari: quod qualiter intelligatur, infra dicam ti. j. l. j. Secundo nota, quod † obligatio, & acceptilatio, quando hoc agitur, potest porrigi ad omnes obligationes, etiam quas quis ignorauit, si hoc agatur. ¶ Op. † quod hic sint aliqua verba superflua. Gl. Inst. quibus mo. tol. ob. §. j. hoc fatetur, tamen non est incongruum, quod in contractibus apponantur aliqua verba superflua ad maiorem declarationem. l. quod dubitationis. infra de reg. iu. Sed Scaeuola b reprehendit Gallum Aquilium de superfluitate, & breuitate in illa forma testamenti, quod dedit in l. Gallus. supra de lib. & posth. Opp. quod res mea non potest promitti mihi, l. nemo rem suam, de verb. oblig. Dicit gl. hic non promittitur res mea, sed pretium rei meae.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Eius rei. Vide quod no. Bar. post gl. in l. Aurelius. §. Maeuia supra de lib. leg.
b Ale. ¶ Sed scaeuola. Adde gl. & ibi bar. in l. vt responsum. C. de transac. quod no.

LEX XIX.

Si acceptolatum fuerit. Opp. §. eo. ti. l. an inutilis, in princip. Solue, vt ibi dicitur.

LEX XX.

1 *Numeratio non requiritur, vbi acceptilatio interponitur, & ei non potest opponi exceptio non numeratae pecuniae.*

a Si accepto fuerit. † Not. quod vbi apponitur acceptilatio, non requiritur numeratio, & ei non potest opponi exceptio non numeratae pecuniae. Et adde hanc legem pro casu ad id, quod dixi supra ti. j. in l. si ex pluribus. in prin.

LEX XXIII.

1 *Statuto fi ante quod nullus possit emere frumentum sub poena, an idem de venditore statutum intelligatur.*

Si ego. Resoluta vna parte contractus, totus contractus resoluitur. h. d. ¶ Opp. de l. cum emptor. supra de resci. ven. Dicit gl. hoc non contingit natura acceptilationis, sed magis potestate conuentionis. ¶ Item opp. a de l. si conuenerit. supra de pact. sol. glo. hic erat res integra: ibi non. Vel tu dic breuiter, quod ibi remisit pretium animo donandi: hic non. Et eodem modo solue contrarium de l. si tibi habitationem. supra loca. ¶ Item op. de l. sed Celsus. §. si fundus. supra de contrahen. empt. Sol. vt in gl. Vltimo no. b hanc legem ad quaestionem, † cauetur statuto, c quod nullus possit emere frumentum sine licentia officialis, de venditore nihil dicit, an idem videatur statutum in venditore? Hic tex. cum similibus facit quod sic. Pro hoc C. de indi. vidui. l. fi. vbi statutum in muliere, intelligitur de viro. Pro hoc videtur expressum C. de cupres. ex luc. Daph. l. j. lib. xj. contrarium facit C. si quis alte. vel sibi, l. vlt. Sed si rationes legis consideras non est contra.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Item opp. Et vide omnino Bar. post gl. in l. si conuenerit. hic alleg.
b Barb. ¶ Vltimo no. Nota, quod statutum loquens de venditore, habet locum in emptore, vide Bar. in l. fi. C. de ind. vidui. Bal. in l. nemo. C. de sac. san. eccle. & l. si conuenerit. supra de pac. hinc est, quod si naturalis non succedit patri, nec pater filio naturali, vide tex. & ibi Bal. in auth. licet. C. de natural. liber.
c Ale. ¶ Cauetur statuto. Adde Bal. in l. vnic. §. fi. C. de cad. tol. & ibi dixi. & l. nemo martyres. C. de sac. san. ec. & dic quod do. abb. Sicut in c. ... gl. ibi in verbo, ab excõicatione, vers. secundo ex gl. extra loca. dicit, Collige ex gl. quod poena apposita in vno ex correlatiuis, non extenditur ad reliquum. vbi gl. vult quod poena apposita in vno ex correlat. nisi conductori, non extendatur ad locatorem. Et ad idem est alia gl. ... in cle. j. de consan. & affin. vbi apponitur poena contrahenti matrimonium cum moniali. & eadem poena replicatur in ipsam monialem, quasi poena apposita in masculo non habeat locum in ipsa foemina contrahente. Et vide ibi gl. in ver. contra. refert tamen quod hic Bar. in d. l. fi. tenet contrarium. Vnde facit distinctionem no. & concludit idem Abb. quod aut non est omnino eadem ratio in correlatiuis, & non debet poena extendi, vt patet & no. in c. super. de vsur. vbi poena apposita mutuanti ad vsuras, non extenditur ad recipientem, quia non est eadem ratio, vt ibi no. & ... refert quod voluit Bar. in d. l. fi. licet hic simpliciter loquatur. Aut est eadem ratio, puta vt frumentum, vel simile non vendatur sub poena, & tunc eadem sic emptori & venditori & c. vide ibi per eum, & vide, quod dixi post Bar. in d. l. nemo. C. de sac. san ec. & vide Pe. de Anchar. in cle. j. de haer. & vide Bal. in l. j. C. de ser. coma. vide Bar. in l. bona fides. supra de act. em. & Bal. in l. dolum C. de peri. & com. rei ve. & Bal. in auth. quod semel. C. quo. & quando iudex. & vide post Sal. quod dixi in l. propterandum. §. j. C. de iud. adde an correlatiuorum sit idem ius, Bal. cons. 13. lib. 2.

De praetoriis stipulationibus. Tit. V.

LEX PRIMA.

Praetoriarum. Haec lex diuiditur in partes quatuor. Primo, ponit diuisionem stipulationum. Secundo quaelibet partem diuisionis prosequitur. Tertio, dicit qualiter debent interponi. Quarto, ad cuius iurisdictionem spectat cognitio super eis. Secunda ibi, iudicialis. Tertia ibi, stipulationum. Quarta ibi quod si fit. ¶ Op. hic ponitur praetoria vt genus, iudicialis vt species: sed istae sunt species coaequaeuae. l. 5. supra de ver. ob. & Inst. de diui. stip. ergo male dicit hic. ¶ Et e. mo. op. de cõib. Dicit gl. diuersimode accipitur iudicialis. & cõis hic, quam ibi, gl. hic & in d. l. 5. de ver. ob. & Inst. de di. stip. prosequitur suum errorem. Non. n. bene intellexit diuisionem stipulationum, vt dixi in d. l. 5. Sed quantum ad propositum dico quòd eodem modo accipitur praetoria stipulatio hic, & ibi, scilicet quae est introducta ab edicto praetoris. Ad contrarium, dum dicis, ergo est species coaequaeua ad iudicialem, respondeo quod ibi ponitur diuisio stipulationum in genere, sed hic diuiditur solum illa species diuisionis stipulationum praetoriarum, & iudicialis ibi accipitur vno modo, scilicet inuenta à iurisconsulto, vel ab aliis peritis viris, non à praetore, sed hic loquitur de iudiciali, hoc est de inuenta à praetore, vt iudicium sit ratum: merito est quaedam species istius generis subalterni, quod est praetoria stipulatio, & eodem modo dico de cõi. ¶ Item op. species stipulationum sunt quatuor, vt hic. ibi dicitur quod est vna tantum, quare male. Respondeo ibi diuiduntur omnes stipulationes, hic vna tantum.

1 *Stipulatio iudicialis debet dici omnis stipulatio praetoria, quae respicit effectum sententiae.*
Item stipulatio de nouo opere demoliendo.
2 *Cautionalis stipulatio large potest dici omnis stipulatio.*
3 *Stipulatio cautionalis à iudiciali in quo differat.*
4 *Stipulationes praetoriae seu cautionales habent instar actionum quia ab initio extorquemus & principaliter peti possunt, ita etiam stipulatio rem ratam haberi.*
5 *Contrahens tanquam procurator cogitur vel ostendere mandatum, vel cauere de rato.*
6 *Stipulationes praetoriae non nouant primam actionem, sed illam nouationem faciunt, quam facit litis contestatio & sententia.*
Stipulationes, quae ex necessitate interponuntur non nouant, nisi expresse agatur.
7 *Stipulatio legatorum interposita, hoc acto, vt nouatio fiat, quid nouet.*
8 *Stipulatio, rem pupilli saluam fore, interposita, nouat actionem tutelae.*
9 *Stipulatio, rem ratam haberi, nouat conditionem indebiti, quae competeret contra procuratorem.*
Condictio indebiti non datur, quando solutio fit in ... iudice percipiente.
10 *Stipulatio damni infecti interposita animo nouandi, nouat interdictum, quod vi aut clam.*
11 *Exceptio, an nouetur.*
12 *Stipulationes de iudicio sisti, & aliae, quare dicantur communes.*
13 *Facere quem securum, & facere quem cautum, idem importat.*
Promittens facere quem securum, liberatur promittendo per simplicem stipulationem.

§. Iudiciales. Dicitur hic, quod stipulatio iudicialis dicitur quae interponitur, vt sit ratum iudicium, vel iudicatum solui, &c. contra stipulatio iudicatum solui, interponitur vt sit rata sententia, non vt sit 1 ratum iudicium. Dicit gl. concedo, quod hic accipitur pro sententia, † & ideo omnis stipulatio praetoria, quae respicit effectum sententiae debet dici iudicialis: & ideo stipulatio de no. ope. nun. interponitur de opere demoliendo, quatenus per sententiam apparebit iniuste aedificatum: & ideo quia respicit effectum sententiae, ideo dicitur iudicialis l. stipulatio § habet autem. supra de oper. no. nun.
2 ¶ † Item dicitur hic cautionales, &c. Contra, omnis stipulatio potest dici cautionalis, vt infra ver. & sciendum Sol. Concedo quod largo modo sumendo omnis stipulatio potest dici cautionalis: sed hic accipitur stricte. ¶ Quaero, in quo differt cautionalis à iudiciali? Res. quia cautionales non interponuntur 3 respectu alicuius sententiae, sed iudiciales sic. ¶ † Item dicitur hic, quod istae cautionales habent instar actionum. Quaero, quid est hoc dictum? Dicit gl. quia sicuti per actionem agimus, vt quid nobis detur, vel fiat, & ab inuito extorquemus, ita istas stipulationes exigimus ab inuitis. Fallit in stipulatione rem ratam haberi, quae non exigitur ab inuito. l. inuitus. §. poena. supra de procur. vbi causatiue cogitur cauere quis de rato, si vult admitti, non praecise. Dyn. reprehendit hanc gl. Nam nec aliae stipulationes, de quibus hic loquitur, exiguntur ab inuito, vt patet in stipulatione legatorum, quam non cogitur praestare ille, qui vult pati immissionem in possessionem. Idem in stipulatione damni infe. l. praetor. in pri. supra de dam. infe. quare Dy. sustinendo gl. dicit, quod gl. habuit hunc intellectum, quod omnes stipulationes, de quibus hic loquitur, possunt principaliter peti: & ideo habent instar actionis, praeter quam stipulatio rem ratam haberi, quae non petitur principaliter, sed per modum exceptionis quis eam consequitur. ita voluit dicere gl. Credo quod gl. habuerit hunc intellectum, tamen ego puto, quod idem sit in stipulatione, rem ratam haberi, quod in aliis vt possit principaliter peti. Nam hic non loquitur in stipulatione rem ratam haberi, quae interponitur in iudicio. Illa. n. vel esset iudicialis: quia respicit effectum sententiae: vel esset communis, quia respicit processum, & sententiam, sed loquitur, de ea, quae interponitur extra iudicium: vt puta, quando soluitur procuratori, vel quando interponitur super alio actu, qui fit extra iudicium, vt apparebit ex eadem gl. Po-
4 a ne, † contraxi tecum tanquam cum procuratore, vel solui tibi tanquam procuratori, possum agere contra te, vt ostendas te procuratorem, vel caueas de rato. Casus est hic, vbi dicitur, cautio habet instar actionis, hoc est, potest exigi ab inuito per officium iudicis. Probo, ille qui vendidit tanquam creditor, debet docere se creditorem esse. l. j. C. cred. euic. pig. non deb. ita quod probabit vt procurator, oportet docere se procuratorem esse, & ibi Iac. But. hoc tenebat. Item, ille qui vendidit nomen vt creditor, debet probare se creditorem esse. l. si nomen. supra de haer. vel act. vend. Item ille qui locat vt vsufructuarius, debet docere
5 se vsufructuarium. l. si quis domum. § j. supra locat. Ergo † eodem modo procurator, qui contrahit vt procurator, debet docere se procuratorem, vt hic; vel caueat de rato, vt hic, & l. j. C. de procura. & ideo non est dicendum quod id, quod dicitur hic, fallat in stipulatione

ADDITIO.

a Alex. ¶ Pone contraxi tecum. Adde Bar. in l. procurator, qui pro euictione. supra de procu. & ibi Bal.

ſtipl'one rem ratam haberi: quia eſſet dicere, ꝙ Iuriſcōſultus ma
6 le diceret hic. ¶Item dr̄ hic, †fiat nouatio. q̄ro, quæ nouatio fiat per iſtas ſtipulationes? Duplex eſt opi. Quidā dicunt, ꝙ fit nouatio, hoc eſt nouæ actionis adiectio, ꝙ prima nō tollat̄, ſicut in nouatione, q̄ fit per litis ꝯteſt. & per ſn̄iam, vt dixi in l. aliā. ſ. de nouatio. Alij dicunt, quod fit nouatio proprie. Prima opinio eſt vera. Nā iſtæ ſtipulationes, q̄ ex neceſſitate interponunt̄, nō nouāt; niſi expreſſe agat̄. l. pe. ǰ. e. probatur in l. ſi Stichū. §. legata. ſ. de noua. Quæro, poſito ꝙ eſt actum, ꝙ interponat̄ animo nouandi, qd
7 nouabit̄ per iſtas ſtipl'ones? Et † primo q̄ro de ſtipulatione legatorum, qd nouet, quando hoc agitur? Reſpond. nouat actionem ex teſtamento in euentum ꝯdōnis, vel diei, in d. l. ſi Stichum. §. legata. ſ. de nouatio. Gl. dicit verum, ꝙ nouat in euentum conditionis, q̄n legatum erat conditionale. Item in euentum diei, quādo hoc eſt actum. Poteſt enim agi, vt obligatio in diem nouetur
8 incontinenti, vt dixi in d. l. ſi Stichum. § legata. †Item hæc ſtipulatio pōt interponi ſuper legato puro. l. hæc ſtipulatio. in pri. & l.
9 etiā. ſ. vt leg. no. ca. & tunc nouaret incontinenti ſine dubio. †Secundo, hic videamus in ſtipl'one de tutela, qd nouet, ſi hoc agit̄. R̄nd. iſta eſt ſtipulatio, rē pupilli ſaluam fore, quæ nouat actionē tutelæ, quę dēt oriri tutela finita. l. ſi pupillus. ſ. de no. quod dic, vt ibi fuit dictū. Tertiò videamus in ſtipl'one, rem ratam haberi, qd nouet? Dicit gl. quòd nouat conditionem indebiti, quæ cōpeteret contra ſuum procuratorem, ſi ſtipulatio non eſſet interpoſita. l. ſi ſine, in pri. ǰ. rem rat. haberi. Ex hoc habes ꝙ nō loquitur đ ſolutiōe, quæ fit in iudicio, iudice præcipiente. Nam tunc nō haberet locū ꝯdō indebiti, vt videbitis in d. l. ſi ſine. & ꝓbatur in d. l.
10 j. C. de cond. ind. ¶†Quartò videamus de ſtipulatiōe damni infecti, quid nouet, quādo hoc agitur? Gl. dicit, quod per hanc nouatur interdictum, qđ vi aut clam, cōpetens, aut cōpetiturum, ſi facias opus, qđ mihi noceat, ꝓ quo illud interdictum cōpeteret, & iſta eſt bona opi. Alij vt Mar. & Io. Azo. & Hug. dn̄t nouari actionem legis Aquiliæ, vel in factum, q̄ cōpeteret, ſi illa ſtipulatio nō eſſet interpoſita: qđ nō vr̄ verum. Nā ſtipl'o dāni infecti nō porrigitur ad ea damna, pro quib. poſſet agi lege Aquil. l. fluminū. §. ꝑterea. de dam. infe. Alij dn̄t, qđ nouat̄ q̄dam exceptio, quæ cōpetit damnum paſſo, ꝯ dominum domus ruinoſæ, vt non al'r dominus tollat, niſi omnia tollat; & de damno futuro, & præterito
11 caueat. l. prætor. in fi. & l. ſeq. ſ. de dā. infe. ¶†Not. mirabilem gl. ſm̄ quā habes, quòd nouat̄ exceptio. Examinemus hic. an ſit ve-
a rum. a Nouatio eſt vnius obl'onis in aliam transfuſio, vt ſ. de noua. l. j. ergo exceptio non nouatur: quia nō eſt vnius obl'onis in aliam transfuſio. Glo. in l. reſcriptū. §. ſi pacto. ſ. de pac. dicit, ꝙ pactum ꝓducit iſtos effectus. Nam tollit nālem, & elidit ciuilem & obligat quem nāliter non petere. l. vnus. §. pactus ne peteret. ſ. de pac. Modo illa naturalis obligatio, quæ ineſt in pacto, pōt nouari. ita dicit gl. in d. l. reſcriptum. §. ſi pacto. Aduertatis, licet illa nālis obligatio poſſit transfundi in aliam obl'onē per nouationem tn̄ alij effectus reſultantes ex pacto, non pn̄t transfundi in aliam obligationem. Præterea, ponamus quòd eſt exceptio, quæ non oritur ex pacto, ſed ex alia æquitate. l. qui æquitate. ſ. de dol. exceptio. quo nouabitur iſta? Videte: dico, ꝙ nō pōt proprie nouari, hoc eſt, in aliam obl'onem transferri, ſed pōt per ſtipulationē ꝯtam tolli illa æquitas, quæ exceptionem producebat, vt in exēplo poſito hic in gl. Habebam exceptionē, vt dominus nō tolleret rudera, niſi omnia tolleret, & caueret de dāno præterito, & futuro: certe interpoſita ſtipulatione damni infecti tollitur illa ęquitas, qua inducebatur illa exceptio, & iſta dr̄ nouatio. Vide in ſili: Hēbat maritus exceptionem, ne ꝯueniatur, niſi inquātum facere pōt, promiſit ſoluto mr̄imonio animo nouandi: certe tollitur ęquitas, quæ exceptionem producebat. Idem in muliere, quæ cauit ſecundo, quæ perdit exceptionem Velleiani. Idē in hærede, q̄ cauendo perdit exceptionē legis Falcidiæ. l. vlt. C. ad leg. Falci. Et eodem mō dico in eo, quod dixi ſ. ti. j. l. & vno. §. j ꝙ officium iudicis, & rei vendicatio nouantur nō ꝓprie. ꝙ ſit vnius obligationis in aliā trāsfuſio, cum offm̄ iudicis, & rei vendicatio nō præſupponant obl'onem: ſed dn̄r nouari, hoc eſt nouā actionem induci, per quàm illa æquitas, per quam officium inducitur perimitur. Et idē dico in rei vendicatione. Alij vero dn̄t, ꝙ nouatur qđdam interdictum, qđ datur ei, q̄ damnum paſſus eſt, per quod dominus cogitur aut rudera tollere, aut ædes ꝓ derelicto h̄re, quod vocatur interdictum de ruderib. tollendis: de quo habes in l. prætor, in fin. ſ. de dam. infe. Et iſta poteſt eſſe ſatis bona. ¶ Venio ad §. cōes. Dr̄ hic, quod cōes ſtipulationes fiunt in iudicio ſiſtēdi cā.
12 ¶†Quæro, quare vocantur cōes? Gl. r̄ndet tribus modis. Primo quia partim reſpiciunt proceſſum iudicij: partim reſpiciunt ſententiam. Iſta eſt bona, vt patet in exemplo hic poſito đ iudicio ſiſti. Alij dn̄t, quòd dn̄r cōes ideo: quia interponuntur tam ab actore, q̄ à reo. De hoc poſſumus ponere exemplum ꝑ auth. generaliter. C. de epiſ. & cle. & C. de lit. cont. auth. libellum. Sed hoc non placet, ꝙ hæc lex exemplificet per illas, q̄n illæ non ſunt cautiones ꝑtoriæ à ꝑtore inductæ, de q̄b. tractat hic ti. Sed poſſumus ſuſtinere, vt dicant̄ ꝑtoriæ: q̄a ab inuitis extorquentur, vt intelligit prima gl. huius l. Alij dn̄t, ꝙ dn̄r cōes, q̄a interponunt̄ tā in iudicio q̄ ex iudiciū. Sed nō placet, q̄a illæ, q̄ īterponunt̄ ex̄ iudiciū. non ſunt ꝑtoriæ, de q̄bus hic ti. tractat. ¶Venio ad ver. & ſciendū. dr̄
13 hic, †vt q̄s cautior ſit, & ſecurior. vides, ꝙ idē vn̄r īportare iſta verba, facere me cautū, & facere me ſecurū. & ſubiicitur ī tex. interpoſita ſtipl'one, & ſic fideiuſſor n̄ req̄rit̄. Alibi verbū cautiōis
b cū fideiuſſ. accipitur, l. ꝑtor. §. deinde. b de ope. no. nun. & ſ. q̄ ſatiſ. cog. l. j. Et ex h. d. Iac. de Are. in q. illa, ſi ꝓmiſi te facere ſecurū, liberor ꝓmittēdo ꝑ ſimplicē ſtipl'onē q̄a verba cautionis ī dubio intelligūt̄ de eo, qđ minus ē, ſed hic verificat̄ ī ſola ſtipl'one, ergo &c. Habes de hoc gl. in l. ſi mandato Titij. in fi. ſ. mandati.

ADDITIONES.

a Ale. ¶An ſit verū. Vtrum exceptio poſsit nouari, vide hic, & no. Bart in l. ita ſtipulatus. in. ſ. op. vltimæ partis, de ver. ob. & Ang. in l. ſi inſulam eo. ti.

b ¶Deinde. Vide Alex. in l. j. ſ. qui ſat. cog. An ſi promitto liberare fideiuſſorē ab obl'one, quā recepit ꝓ me, erit remediū, vide ſing. Bal. in l. 2. C. de ſent. q̄ ſine cer. quāti. Et qđ eſt ſecuritas, vide Bal. in auth. agricultores. C. q̄ res pig. ob. poſ. & hic adde Bal. in l. ſancimus. C. de ver. ſig. & Spe. de emp. & ven. §. j. ver. ſed qđ ſi in inſtr̄o. vide Ang. in l. Papinianus. §. ſi quis mortis. ſ. đ inoffic. teſt. & Pau. de Caſt. & Bal. in l. j. ſ. qui ſatiſ. cog. Et Adde, ꝙ ſi promitto te facere ſecurū, an liberer ꝑ ſimplicē ꝓmiſſionē, qđ tex. l. j. ſ. q. ſa. cog. vr̄ ꝓbare ꝙ teneor dare fideiuſſ. vel pignora. qđ intelligit Ang. verū, q̄n poſt ꝓmiſſionē factā per aliquē ego promitterē te facere turū, & ſecurū q̄a tunc intelligitur cum fideiuſſore, vel pignore, aliàs nihil importaret. l. qui bis idē. ſ. de ver. ob. de quo ibi vide per eū. hoc ēt tenet Ange. hic, & eſt tex. in l. prætor. §. hoc interdicto. in fi. ſ. de ope. no, nun. vbi per Ro. quem vide. Adde, quid ſi ſtatutum dicat, inter affines fiat compromiſſum, recepta ſecuritate, an debeat intelligi cum fideiuſſoribus, vel pignoribus. Bald. conſi. 153. lib. 5.

1 *Satiſdatio cum fideiuſſore ſex caſibus pro euictione requiritur.*
2 *Euictio quando imminet, fideiuſſores non ſolum pro illa dantur, ſed generaliter pro quacunque alia euictione.*
Cautela per quā venditor cogitur ſatiſdare, ꝙ emptor faciat ſibi moueri q̄ōnē.
3 *Fideiuſſor an principaliter petat̄, q̄n euictio imminet, an vero ope exceptionis.*

§. Stipulationum.

Opp. de l. ꝑtor. §. deinde. ſ. de ope. no. nuncia. Solue, vt ibi. Item op. de l. j. in prin. ſ. de ripa muni. Solue. vt no. ea. l. §. j. Tertio op. de l. ſi finita. §. de cæteris. ſ. de dāno infe. Sol. qđ hic dr̄ de ædibus, intellige de ædib. priuatis: ſecus de publicis, vt l. ꝯria: & ideo gl. quæ hic intelligit de ædib. publicis, vel priuatis, non bene loquit̄, ſm̄ Dy.
1 ¶Venio ad §. ſtipl'o duplæ. †Op. ꝙ req̄rat̄ a ſatiſdatio cū fideiuſſ.
a l. ſi poſt. C. de euictio. Dicit gl. illud verū, q̄n in limine ꝯtus imminet euictio. Et ſic ſunt duo caſus. Vnus, q̄n hoc cōuenit, vt hic dr̄ in tex. Alius q̄n euictio īminet in limine ꝯtus, d. l. ſi poſt. C. de euic. & l. pe. ſ. de peric. & ꝯmo. rei vendi. Itē eſt tertius caſus in l. j. in fi. C. de bo. mater. q̄n pr̄ vēdit de bonis filij, licèt q̄dā Doc. aliter intelligāt. Quartus caſus eſt, q̄n vēditio ꝑ reſcriptū Principis ꝯſit. maretur, arg. l. vniuerſa. C. de prec. Impe. offe. Quintus caſus eſt,
b quia debet ſatiſdare, ſi eſt ꝯſuetudo, l. qđ ſi nolit. § q̄a aſſidua, b ſ.
2 de ædil. ædi. & l. ſi prius. §. j. ſ. de aqua pluuia arc. †Sed quæro, q̄n imminet euictio, an dabuntur fideiuſſores tm̄ ꝓ illa euictione q̄ imminet, an ḡnaliter quocūq; modo euinceretur? Dy. dicit quocunque modo euinceretur, arg. l. fi. §. j. ſ. de reſcin. ven. & idem te-
c nent Doc. c in d. l. ſi poſt. C. de euic. licet gl. non declaret in d. l. pe.
d §. j. de peri. & ꝯmo. rei vendi. Secundum hoc d inuenta eſt fraus, per quam venditor cogetur ſatiſdare: quia emptor facit ſibi moueri q̄ōnē, tunc non coget̄ emptor ſibi ſoluere ꝑcium, niſi ſibi ſatiſdetur ꝓ omni euictione: ſed an contra iſtam fraudem ſit aliqđ
3 remedium dicā cras. ¶†Vltimò quærit gl. q̄n imminet euictio, vtrum fideiuſſor petatur principaliter, an verò ope exceptionis ꝯ petentem prerium, quod vltimum eſt verum, vt in gl.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Op. quòd req̄ratur. Quando debeat caueri de euictione; adde ēt vltra h c no. per Bar. aliquos caſus no. per gl. in l. qui rem. C. de euic.

b Alex. ¶Quia aſsidua. Adde l. ſi fundus. ſ. de euic. ſecundum gl. in §. quod aūt. in Auth. de fideiuſſo. & ibi in tex. ponitur alius caſus, in quo ſatiſdat̄ de euictione, qui reaſſumitur in d. l. ſi poſt. C. de euic.

c Alex. ¶Tenent Doc. Adde bal. in l. non idcirco. C. de contrahen. emp. & Bar. in d. l. ſi poſt perfectam.

d Barb. ¶Secundum hoc. Not. Fraudem contra venditorem, vt ſatiſdet de euictione antequam euincatur. Vide tex. & ibi Bal. ſ. de eui. l. euictio.

1 *Summatim cognoſci, quando dicatur.*
2 *Sententia latæ poteſt addi, vel detrahi à prætore viuo, quatenus procedit de mête prætoris mortui.*
3 *Sententia, qua quis iubetur ſatiſdare, vel non ſatiſdare, quando ſit interlocutoria, & quando diffinitiua.*
Iudicis officium in bis, quæ expediuntur eius officio, ita durat poſt latam ſententiam, ſicut ante, ſi æquitas ſubeſt.
4 *Sententia interlocutoria poteſt per iudicem reuocari, quando non ſit executa, vel quando non trabit ſecum executionem, & tunc poteſt partib. volentib. vel ex iuſta cauſa cognita.*

§. Quòd ſi ſit aliqua.

Hic ponitur tertia ps, in qua ponitur, cuius ſit iuriſdictio ſuper iſtis ſtipulationib. ¶Diuiditur hic §. Primo loquitur quando

do moueť ꝯtrouersia tpe stipulationis interponēdæ, & an dēat ī-
terponi? Secundo qñ moueť post stipulationē interpositā, vel añ
s. qualiter debeat interponi. Secūda ibi, sed & si quid. Dr̃ hic, ꝙ
summatim ꝑtor cognoscit. Cōtra, immo plene. l. 4. §. si forte. ꝟ. de
dā. infec. dicit gl. quidā dnt, hic fallit qñ fit missio ex secundo de-
creto. Vel aliter, ibi non quæriť, an sit satisdatū vel non, sed qa ñ
est satisdatū, dubitať an missio sit faciēda. Et bona est ista solutio.
Circa summariam tñ cognitionē, dic vt no. in l. 3. §. sciēdū. ꝟ. ad ex
hib. Ita dicit gl. Sed certe ꝑ id qđ dr̃ ibi, nullum intellectum ha-
a betis. Do. Io. Fagioli de Pisis, fecit de hoc vnū pulchrū tractatū,[a]
quē Spe. ponit đ verbo ad verbū, in ti. de. off. iu. dicatis vt ibi. Dy-
dat hic vnā suā doctrinā in duobus verbis, & dat talem rľam, &
dicit ꝙ rľa est, ꝙ vbicunq; agiť de cā, sup qua sñia lata tribuit ius
finale. & aufert plenum ius vni, & dat alteri, ibi desideratur plena
causæ cognitio: sed vbi eꝫ nō desideratur plena causę cognitio,
sufficit semiplena. l. 2. ꝟ. quis ord. in bono. poſ. ser. & l. 3. §. si cā co
b gnita. ꝟ. de bo. poſ. ita dicit Dyn. Tu dic,[b] si† lex dicit summatim
1 cognosci in casu, in quo sñia lata non parat plenum præiudiciū,
tunc summatim intelligiť tam in ordine, quā etiam in probatio-
ne: quia sufficit semiplena probatio, forte ēt ꝑ iuramentum. l. the
saurus. ꝟ. ad exhib. Et ideo in primo decreto non requiritur ple-
na probatio, vt no. in Auth. de exhib. & intro. reis. §. suscepto. Idē
dico in causa alimentorum, in qua cognoscitur summatim, sed
remanet causa filiationis. & idē in simil. Sed si lex vtitur isto vo-
cabulo, summatim, in causa, quæ plenum ꝑiudiciū parat, tunc in-
telligitur summatim quo ad ordinem: sed probationes reqͥrunť
plenæ. l. de submersis. C. de naufra. li. 11. Et ita intelligiť ca. sæpe. đ
verb. sig. in cle. & ideo in secundo decreto, qđ parat plenum pre
iudiciū, requiritur summaria cognitio, tñ probationes debēt es-
se plenæ. l. 4. §. si forte. ꝟ. de dam. infe. & plene dixi in d. l. si finita. §.
Iulianus. & l. Fulcinius. §. j. qb. ex cau. in poſ. ea. & hoc modo de-
bet intelligi d. l. 3. §. si causa cognita. ꝟ de bon. poſ. & l. 2. ꝟ. qs ord. ī
bo. poſ. ser. Qnq; lex nihil dicit circa cognitionem, & tunc intel-
ligiť de plena cāæ cognitione. l. iudices. C. de iud. nisi essent cāæ
breuiores, vt in auth. nisi breuiores. C. de sentē. ex breui. reci. Ad
ꝯm dictum op. & vr̃, ꝙ postquam sñia lata, iudex est functus offi-
cio suo, nec pōt addere, vel detrahere. l. iudex. & l. Paul[9]. de re iu.
Huius timore iste ver. legitur duob. modis. Primo, ꝙ hic dicatur
addi, vel detrahi añ stipulatiōem interpositam, & ante iussum fa-
ctum de ea interponenda, & dicať addi vel detrahi, vel immutari
ei, quod prætor mortuus dixit. & sic non obstat ꝯtrarium. Sed ad
2 istam lec. op. de l. in cōuentionalib. de ver. ob. So. † verum est, ꝙ
nō pōt addi vel detrahi, sab alio quàm à prætore, sed à ꝑtore sic.
Vel al'r. & melius, ñ potest addi, vel detrahi. ēt à pretore viuo, nisi
quatenus procederet de mente ꝑtoris mortui, d. l. si finita. in pri.
ꝟ. de dam. infec. Et ita pōt intelligi hic. Secundo modo pt intelli-
gi, ꝙ hic addatur, vľ detrahatur post iussum factum à ꝑtore, ante
stipľonem interpositam. ¶ † Ad ꝯria respondeo, quòd functus
3 est officio suo, verū est, in sñia diffinitiua: sed ista ē interlocuto-
ria, per quam iudex iubet satisdari,[c] vel non satisdari, ergo &c. l.
c quod iussit. ꝟ. de re iu. ꝯm hoc vr̃, quod iste ver. dēt intelligi, quan
do satisdatio petiť incideter. Nā si peterēť principľr, ista esset sen-
tētia diffinitiua, q̄ decideret illā cām, tñ ēt si esset diffinitiua puta
rem idem: quia in istis, q̄ expediuntur mero iudicis officio, ita du
rat officium iudicis postquam semel iudicauit, si subest æquitas,
sicuti prīo, vt apparet hic. & d. eod. l. pe. & dixi plene in l. ꝙ iussit.
circa fi. ꝟ. de re iud. Tertio mō ꝑt intelligi, ꝙ hic addať, vel detra-
hatur post stipľonem interpositā. Sed tunc op. vr̃, ꝙ hoc iudex ñ
possit facere. l. & si quis §. fi. ꝟ. si quis cau. Solut. dico, ꝙ nō potest
post stipulationē interpositam, nisi volentib. partibus, vel nisi cā
cognita propter iustū errorē, vel aliam cām, d. l. sed & si qs. §. fi.
4 & j. eo. l. pe. quod no. multū. Hēs † enim, dꝙ sñia interlocutoria
d pōtest ꝑ iudicē reuocari e añquàm sit executioni mādata, d. l. qđ
e iussit, sed postquàm est executioni mandata, nō potest reuoca-
ri, nisi volentib. ptib. vel nisi cā cognita ex iusta cā. Ita no. hic. Vi
de glo. in verb. vel addi. q̄ incipit, addiť añ eam. ibi. item quid. quā
gl. no. multum. Plenius dixi in d. l. qđ iussit. ꝟ. de re iudi. Quod hic
dr̃ ꝙ qñ interlocutoria est mandata executioni, fcō hominis, idē
f puto quādo secū trahit executionē: vtputa, iudex pronunciauit[f]
te non audiendum, vel non esse admittendum ad probandum,
& similia, quæ hois executiōnē nō requirunt. Cum. n. à lege fiat
executio. nō poterit reuocari, nisi, sicut hic, causa cognita, vel ꝑ-
tibus volentib. l. si is. ꝟ. de le. 2. & l. apud Aufidium. in fi. de opt. le.
Quarto potest intelligi hic, ꝙ iudex addit, vel detrahit; addit, qđ
dicit aliqua partium, quod satis potest procedere, arg. l. de die in
prin. ꝟ. qui sat. cog ¶ Quæro, quid si mutata est in aliam formam
quàm prætor dixit? Rñd. tunc non erit prætoria, vt hic gl. & ple-
nius dixi in l. in conuentionalib. ꝟ. de verb. ob.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Pulchrū tractatū. Quō intelligatur summatim, vide plene Bart. in ex
trau. ad repriman ver. summariè. & ibi plene in d. l. à Diuo Dib. in §. si super.
de re iu. & ꝑ eūdē in l. iudices. C. de re iu. & in l. si cōstāte. in j. q. ꝟ. so. ma. Post
ꝑdicta adde, ꝙ vbi ñ reqͥriť libellus, reqͥriť ꝓcessus ordinarius, ꝯm Bal. in c. j.
§. insup. de proh. feu. al c. ꝑ Fed. & vide qđ no. Bar. in l. nec qcq̄. §. de plano. ꝟ.
de off. ꝓc. & leg. & ibi dixi. Et adde, ꝙ in istis cāis summariis, in qb. procedit
sine figura iudicij, publicatio attestationū ē necessaria. c. si, a cōtrario sensu.
de hær. li. 6. qđ no. ad ea q̄ no. in d. l. ꝓlatā. C. de sen, quod tñ intellige, qñ ille
cōtra quē sunt ꝓducti testes, hoc petit si aūt hoc nō petit, nō vr̃ necessaria
q̄ a'sꝑ videnť nota iudici dicta testiū, vt no. gl. in d. c. fi. de hæ & in cap. quali-
ter. §. dēt. de accu. & quod hic per Bar. dr̃, ponit Spe. in ti. de of. iud. §. postre
mo. ver. 5. & in ver. 6. & seq. & no. Bar. in l. 3. §. sciēdū. ꝟ. ad exhi. Et si à statuto
fit métio, ꝙ cā cognoscať summariè, q̄ probatio reqͥratur, & an tūc in sum
marijs requirať plena ꝓbō, & ad materiā vide Bal. in l. j. C. vt in poſ. leg.
b Bar. ¶ Tu dic. Allegatur Bar. sibi contrarius in l. à D. Pio. §. si super reb. de re
iud. & in extrau. ad reprim in ver. sūmariè. & in l. ita stipulatus. de verb. ob.
c Alex ¶ Iubet satisdari An sententia, qua pronunciatur satisdandū esse, vel ñ
esse, interlocutoria sit, vel diffinitiua. Et ad no. hic per bart. bene facit quod
no. doc. in c. fi. de re iud. in illo artic. an sentētia super possessione sit diffini-
tiua, & no. bal. in rub. de re iud. C.
d And. Bar. ¶ Habes enim. Not. sententiam interlocutoriam post executionem
non posse reuocari, vide contra, l. pe. ꝟ. e. vbi præcipit iudex, quod importat
necessitatem. l. j. §. j. quod iussū, ergo non requiritur cōsensus partium.
e Alexā. ¶ Reuocari. Tene mēti, quæ interlocutoria ꝑt reuocari, &c. & facit ꝙ
hic dr̃ ad no. in l. ad principem. in fi. j. de app. & not. hanc gl. ꝙ sñia interlocu
toria lata. q̄ aľs ñ ꝑt reformari, nec corrigi, pōt tñ de cōsensu partiū, vt all.
bal. in l. si diuersa. de transa. secus tamen in diffinitiua, vt ibi per gl.
f Alex. ¶ Iudex pronunciauit. Sequitur Pau. de Cast. in l. quod iussit, de re iud.
Et per hoc dicit, ꝙ nō pōt reuocari interlocutoria, qua pronunciatur non
esse procedendum super libello tanquam inepto, vel si absoluitur pars ab in
stātia. Nā trahit secum executionem, quia facit, vt non speretur amplius dif
finitiua super causa illa, sicut quando est facta executio per hominem. Adde
bar. in d. l. quod iussit. in quibusdam lec.

LEX II.

1 *Factum indiuiduum quando venit in stipulationem stipulatio transit ad quelli-*
bet hæredum insolidum.
2 *Stipulatio, quæ continet quantitatem, diuiditur inter hæredes promissoris.*
Dictio, quamuis, aduersatiuè ponitur.
3 *Stipulatio iudicatum solui ante sententiam continet quantitatem incertā, sed*
post sententiam, certam.
4 *Promittere iudicatum solui, & solui iudicatum idem est.*

1 Prætoriæ. †No. ꝙ qñ in stipľone venit fcm̃ indiuiduū, ad
quēlibet hr̃dū transit insolidū. l. 2. §. ex his. ꝟ. de
2 ver. ob. & l. 4. §. fi. & l. in executione. §. secunda ad opus. e. ti. †Secū
do no. ꝙ stipľo, q̄ ꝯtinet q̄titatē, diuidiť inter hr̃des promissoris, l.
2. §. j. ꝟ. de ver. ob. & d. l. 4. §. fi. & qđ hic in tex. dr̃, q̄uis possit dici, ad
3 uersatiue ponit. non correctiue. ¶ Opp. † & vr̃ ꝙ stipľo iudicatū
solui, contineat certam quantitatē, l. iudicatū solui. j. ti. 2. Sol. Cō
tinet incertam quantitatē añ sñiam sed post sñiam certā q̄titatē,
4 vt ibi. † Vltimo no. ꝙ idem est, ꝓmittere a iudicatū solui, & ꝓmit
a tere solui iudicatū, vt hic, ꝯm diuersas lr̃as. Nam qdam habent iu
dicatum solui, & quidam solui iudicatum. Hoc tenet Pet. & Cy. re
fert, C. vnde legitimi. l. fi. in j. q.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Idem est promittere. Adde Imo. in l. j. §. si quis ita. ad fi. ꝟ. de ver. ob. &
Bal. in l. Iulianus. ꝟ. qui sat. cog. vbi quærit, an sit idem promittere soluere cō
demnationem, quod esset, si ipse idem promitteret soluere iudicatum.

1 *Aduersatiuæ natura est, aduersari præcedentibus.*
2 *Contrahitur in iudiciis tam in litis contestatione, quàm in sententia.*
3 *Hæres representat personam defuncti pro ea parte, pro qua est hæres.*
4 *Conuentus rei vendicatione, si decedit pluribus hæredibus relictis, & vnus so*
lus possideat, an & quando ille solus conueniatur.
5 *Reo defuncto ante litē cont. quando solus possidens conuenitur super libello cō*
tra defunctū porrecto, proceditur liquidato ī processu quo solus possideat.
6 *Vnus hæredum possidens insolidum post litem cont. cum defuncto, sicut potest*
insolidum ex eadem instantia contra defunctum condemnari, ita actor po
test nouam instantiam reincipere.

§. Sed si vnus. Iste §. est subtilis, & diuidiť in partes tres,
ꝯm lect. veriorē, & cōem. In prima dece
dit quis rei vēdicatione ꝯuentus añ lit. ꝯte. & q̄riť qualiter hr̃s,
q totā rē possidet in rei vēd. ꝯdēnetur. In scda, qualiter hr̃s ꝯdē-
netur in stipulatione iudicatū solui. In 3. decedit reus post litem
ꝯt. in rei vend. & q̄ritur qualiter ꝯdēnetur hæres, q totū possidet
in rei ven. Secūda ibi, inq̄tū. Tertia ibi, sed si lite. Lectura, quā s.
posui, fuit lectura Mar. alia ē Io. & Azo. & hi discordāt à ꝑdictis,
& dnt ꝙ ēt post lit. ꝯtest. possessore defuncto ille solus hr̃s teneť,
qui possidet. & hunc ver. sed si lite, intelligūt in stipľone iudicatū
solui. ¶ Et iō ꝑ ista q. declaranda videamus rōnes pro vtraq; par-
a te, & finaliter cōcludemus[a] id, qđ nobis videbiť. Mar. & Al. dñt,
qđ si possessor ꝯuentus rei vend. decedit añ litis cōtestationem,
ille solus hæres teneť, q possidet. Si post litis ꝯtestationem, quili-
bet tenetur ꝓ hæreditaria portione, licet vnus possideat. Et ita in
telligunt hanc legē. Pro eis vr̃ casus in l. si possessor. ꝟ. de rei vend.
vbi tex. no. dicit, ante iudicium acceptū. Præterea hic text. dicit,
sed

ADDITIO.

a Alex. ¶ Finaliter cōcludem[9]. Sa. in l. ꝓ hr̃ditariis. in 11. op. C. de hær. act. dt q̄
lite cōt. cōueniuntur ꝓ parte hr̃ditaria, ex illo quasi contractu, l. instantia

1 sed si lite ꝯt.&c.& † sic ponit dictionē aduersatiuā, sed cuius nā est aduersari pcedētib.l.2.s̄.ne qs eū,q ī ius voc.& ibi no.& l.hoc am plius.§.de his autē.s̄.de dā.infe.ḡ in pce §.dixit,qn̄ decessit an̄ litis ꝯtest.vt aduersatio sit bona.Præterea actiones hr̄ditariæ trāseunt ad hr̄des ꝓ hr̄ditariis,portionib.l.ꝓ hr̄ditatiis.C.d hær.act.Vn̄ si possessor decedit an̄ litis ꝯt.solus ille hr̄s,q possidet,tenet:qa defunctus nulla obl'one tenebat,cū nulla obl'one sit obligatus,q rei vēd.ꝯuenit,vt Inst.de act.§.j.Sed cū decedit iā lite ꝯtest.cepit teneri defunctus ex illo quasi ꝯctu,q celebratus est in illa ꝯtestatione. l.3.§.idē scribit.s̄.de pecul.merito ad hr̄es trāsibit pro hr̄ditariis

2 portionib.Ita dn̄t Mar.& Al.¶Sed op.† q ista rō nō sit vera.Nā in d.§.idē scribit,dr̄,q quasi ꝯhit in iudicio ꝯ sn̄iā,nō ꝯtestatione.Rn̄det ista gl.& illa dicit verū,nā ꝓ litis cōtest.qs obligat ei,q in sn̄ia deuenit,& sic vtroq; casu quasi ꝯhit,vt ꝓbat hac gl.cōiuncta cū illa.qd̄ no.¶Quarto ꝓbāt ipsi,in eo,q dolo desiit possider,distinguit.Aut decessit an̄ litis ꝯtest.aut post,vt s̄.de rei vē.l.cum aut.& hr̄des post litis ꝯtest.tenet oēs,licet nullus possideat,ḡ eadē rōne hic illi,q nō possidēt,tenebūt.Istæ rōnes sunt eorū.Ad leges ī cotrarium allegatas rn̄dēt,q oēs illas intelligunt ī eo,q decedit an̄ litis ꝯtestationē,vt in gl.Tn̄ ista rn̄sio est imperfecta,vt ostēdā allegādo istas leges pro alia pte,vt j̄.dicā.Alij,vt Io.Azo,& Hugo, dn̄t q ēt si decedit post litis ꝯt.ille q possidet,solus tenet.Pro eis facit s̄.de rei vē.l.si possessor.Certe ibi decedit ante litis cōte. vt ibi dr̄ in tex.Itē pro eis facit s̄.ꝯmo.l.sed mihi.§.hr̄s.Dicit Mar.& Al. ibi decedit an̄ litē ꝯt.ista nō est bona solutio.Nā ibi in d.§.hr̄s defunctus erat obligatus ad rē restituēdā ex ꝯctu,ḡ quilibet hr̄dum dēt teneri pro pte,sicut Mar.dixit in eo q decedit post litē cōtestatam.Sed pro Mar.Rn̄.q illud ibi speciale in ꝯtib.bonæfidei: sed rei vēdicatio nō est de istis.ergo &c.nec obligatio,q orit ex illo quasi contractu,qui celebrat in iudicio.Hoc tetigi,in l.4.§.Cato. s̄.de ver.ob.& Doc.tangunt in l.pro hr̄ditariis.C.de hær.act.Tertio facit ꝓ Io.in l.plures.s̄.de vi,& vi ar.Sol.Dicit Mar.ibi decessit an̄ litis ꝯtest.Non vr̄ vera ista sol.eadē rōne quia ibi defunctus tenebat obligatione,& actione ꝑsonali,hoc est interdicto vn̄ vi.ergo debuit transire ad hr̄des,sicut Mar.& sequaces dn̄t in eo,q decedit post litē ꝯtest.Sed rn̄.pro eis ꝑ ea,q notantur per Dy.in l.qui fundum.§.si tu ex parte.s̄.ad leg.Fal.vbi dicit,q ibi iō:qa actio ꝑsonalis habet ꝯcomitantiā cum rei vend.& iō trahit ab ea, vt ꝯ illū detur insolidū,q possidet:sed nos n̄ possumus sic hic dicere ī illa obligatione,q orit ex litis contestatione.Nā ista habet ortū per se separatum,& distinctum à rei vendic.nec orit simul cū ea.Itē facit pro Ioan.& sequacib.quia si possessor lite cōtestata desijt possidere sine dolo & culpa,est absoluendus : & econtra si incœpit possidere est damnandus.l.sinautem.§.i.s̄.de rei vē.ꝑ qd vr̄ q hr̄s qui est eadem persona cum defuncto qui desiit possidere , nullo mō teneat,& ille,qui incepit possidere,teneatur insolidum.Ad hoc

3 respondet glo.† pro Mart.multum notabiliter,q illud,quod dr̄ hæres est eadem ꝑsona cum defuncto,est verum,pro ea parte , ꝓ qua est heres,pro alia pte dr̄ extraneus vt probatur in l.cum à matre,C.de rei vēd.Simile dicimus in seruo, qui repræsentat ꝑsonā domini pro partib.dominicis,pro aliis est extraneus l.seruus cōis sic omnium.s̄.de stipul.ser.Et iō si ad vnum ex hr̄dib.ꝑuenit tota possessio,est perinde,ac si peruenisset ad extraneum pro portionibus,pro quibus non est hæres,& ideo ex illo iudicio teneri nō pōt.Vnde gl.tenet opi.Mar.& Al.idē Dy.hic.& Cy.in l.pro hr̄ditariis.C.de hær.act.Sed cōtra ꝑdicta facit:qa si ad vnum ex hr̄dib. ꝑuenit tota possessio facto testatoris, vr̄ sua culpa desiisse possidere,q culpa venit post litē ꝯt.l.si homo.s̄.de rei vend.Sed si ꝑuenit sine facto testatoris,non vr̄ q aliqd sit hr̄dib.imputandum,qa desierunt possider absque sui,vel defuncti culpa,ꝑ ea,q dicta sūt s̄.Videte gl.magnam,q vltimo vr̄ istud ꝓbare.Mihi vero vr̄,q qn̄

a res ꝑuenit ad vnum facto testatoris,vel hæredum, q non debemus distinguere,vtrum lis fuerit contestata,vl' non , maxime fm iura hodierna,iuxta q per solam libelli oblationem fit res litigiosa,vt in auth.litigiosa,C.de litig,iō si testator legaret vni rem adhuc tenetur hæres.l.3.& Auth.nunc si hæres. C.de litig. Idem ergo si vni ex hæredibus prælegat,quoniam pro alia portione dicitur extraneus,vt dixi. Qn̄ vero peruenit ad vnum absque facto defuncti,vel hæredum,tunc fateor,q illi,qui non possident,non pn̄t conueniri:desierunt enim possidere absque dolo , vel culpa. Sed tamen ille,qui possidet insolidum,ex eadem instantia insolidum conueniri nō posset, quia illa obligatio instantiæ nō tenet eum,nisi pro hæreditaria portione,vt s̄.dictum est.Reassume igi

4 tur ꝑdicta sic.† Qn̄ cōuētus rei vēdi.decedit relictis pluribus hr̄dibus.Aut cōueniebat vtili,quasi dolo desijsset possidere,aut conueniebatur:quia vere possidebat.Primo casu:Aut decedit ante litis contest.& hæredes tenentur actione in factum:aut post,& tūc quilibet tenetur vtili,l.cum autē.s̄.de rei vendi cum l.pceden.Secundo casu,si possessio ꝑuenit ad quemlibet ex hr̄dib.pro hr̄ditaria portione,non eēt dubium,sed si peruenit ad vnum tm̄, seu ad aliquos,tunc dic:Aut ille reus decessit an̄ litis cōtest.aut post.Primo casu,aut ꝑuenit ad vnum tm̄ facto testatoris,& quilibet ex hr̄dib.tenet,d.l.3.& auth.nunc si hr̄s,C.de litig.Aut absq; testatoris,vel hr̄dum facto,& tenet solum ille,q possidet, vt hoc §.ī pri.& de rei vē.l.si possessor.Si vero decedit post litē contest.tunc aut possessio ꝑuenit ad vnum facto testatoris,vl' hr̄dū,& qlibet tenetur ꝓ pte hr̄ditaria,vt hac gl.& d.l.3.& d.auth.nūc si hr̄s. Si verò ꝑuenit absque facto testatoris,vel hr̄dum,tūc ille, q possidet ex eadē,tenet pro parte hr̄ditaria tm̄:alij,q nō possidēt,absoluūt, vt

b s̄.dictū est.¶Quæro,dixi b † q ante litis ꝯt.reo defuncto,ille sol'

5 q possidet tenet aliquo casu,an sup eodē iudicio procederet porrecto ꝯ defunctum.Vr̄,q non : quia pro aliis partibus personam defuncti non repræsentat,vt dictum est.In contrarium vr̄, quia iste tex.aliàs nullam cōtineret dubitationem.Puto,q sup eodem libello procedatur,tn̄ debebit in processu liquidari qūo ipse possideat insolidum,licet ipse sit hæres ꝓ parte, & hoc mō cum eo

6 fiet litis cōtestatio per istum tex.¶† Scdo q̄ro,dixi q post litis ꝯtestationē reo defuncto,ille qui possidet insolidum,ꝯdēnat solū pro hr̄ditaria portione eadē instātia:qd si actor velit nouā instātiā reincipere?Dy.vr̄ tenet,q possit.In ꝯrium facit C.qūo & quā.tu. auth.qui semel.& in corpore vn̄ sumit.Puto Dyn.verum dicere. Nā q semel actionē ꝓponit,cogit ī ea ꝑsistere ꝯ eundē:sed nihil ꝓhibet ꝯ aliū dirigere petitionē suā,& renūciare primæ,vel non renunciare,l.3.in fin.suprà.de duob.re.ita in proposito,cum libellū do ꝯ possidētē īsolidū,do libellū,tāq̄ ꝯ possessorē.nō tāq̄ hr̄dē. l.de eo.i fi.ff.ad exhi.& sic ꝯuenio eū tāq̄ extraneum ¶Venio ad

c fin dubium,de stipulatione,vt ponit in tex.Quæro,qualiter isti hr̄des ꝯueniāt in stip'one?Iuriscōsultus hic n̄ determinat.Vna gl. dicit,q reus principalis,& fideiussor tenet insolidum,hr̄des verò pro parte.Et istud dicit gl.parua sub verbo,non ꝯmittat.Alia glo. mag.in fi.dicit aliter.Aut ꝓmissor decessit an̄ litis cōtestationem & ille qui possidet,tenet insolidum,sed condēnatur pro parte: alij qui non possident,tenent & cōdēnāt pro partib.tantum: post litis vero cōtestationē oēs tenet pro partib.tm̄.Et dicit gl.q ī hoc omnes concordant.Mihi vero vr̄ aliter,q hæc stipulatio eatenus teneat quemlibet ex hæredibus quatenus tenet ipsa actio principalis:& inquantum in primo iudicio quilibet heredum condemnatur,in tantum hac stipulatione tenentur. Tex.est in l.pœnales. §.Iulianus.supra ad leg.Falc.Rationem huius dixi in l.4.§.Cato.s̄. de ver.ob.Facit.l.in depositi.s̄.depo.Scdm hoc totus iste §.loquit in conuento rei vēdicatione.Licèt prædicta sint vera, posset aliter intelligi,q hic §.loquatur fm pcedentia, qn̄ quis conueniebatur in interdicto,de operis noui nuncia.in quo venit res. hoc est operis restitutio,quæ actio cum sit in rem scripta.l.fin.de ope.no. nun.eadem ibi dicenda erunt,quæ dicta sunt in rei vendicatione.

ADDITIONES.

a Alex.¶Res peruenit.Circa ista vide Ang.& Imo.in d.l.si cum hominem. in fi. s̄.de fideiuss.dixi in l.1.in prin.s̄.ad Treb.

b ¶Quæro dixi.Vide Ang.qui tenet hic contrarium.

c Alex.¶Quæro qualiter.Vtrū defūcto reo post litis cōtest.possit actor de nouo incipere cōtra hr̄dē,& illi primo iudicio renūciare,quod tene męti ad no. in l.edita.C.de eden.& adde no.ꝑ Imo.in l.pœnales.s̄.ad l.fal.i prin.Et facit ad ea quæ hn̄t in l.si cū hominē.s̄.de fideiuss.& vi.de Bal.in l.seruus.s̄.de inf.

LEX IIII.

1 Satis qui dedit,& fideiussor effectus est nō soluendo,iterū nō tenetur satisdare

a Prætoriæ. a Concor.sunt in gl.† Quæro quid in eo , q tenet satisdare ex ꝓmissione,& satisdedit,& fide-

1 iussor est factus nō soluēdo,an iterum teneatur satisdare?Certe puto.q n̄: quia periculum inopiæ subsecutæ ptinet ad creditorē.

b l.pupilli.§.soror.b s̄.de sol.Aliud est in istis ꝑtoriis stip'onib. q interponūtur offō iudicis.Nā finita prima fideiussione, adhuc subest æquitas,quę inducit offi.iud ad faciendum eā iterum interponi:sed qn̄ ꝓmisi satisdare,& satisdedi,finita prima obl'one , nulla remanet actio,ꝑ quā possim cogi ad iterum satisdandum.

CONCORDIA.

¶Non soluendo.Pro cōcordia aduerte,mouet qō per legatariū ꝯ hæredem,deuentum est ad transactionem,in qua legatarius ꝯtentatur de quadam delegatione nominis cuiusdam debitoris heredis.Sed ponamus,quòd iste debitor efficiatur non soluendo an periculum nominis pertineat ad legatarium?Bar q sic ita summando.l.pupilli.§.soror.s̄.de sol.Contrarium tenere allegatur in hac l.ꝑtoriæ.Tu dic,regula est,de qua ī d.§.soror,sed spāle in hac l.prætoriæ.& hic per Bar.assignatur rō specialitatis, & ideo non meretur argui de contradictione.

ADDITIONES.

a Alex.¶Prætoriæ.Vide Alex.remissiue in l.2.in prin.& ibi An.& Ang.in l.si ab arbitro.qui satis.cog.

b Ale.Soror.Idē tenet Ang.in l.si ab arbitro.qui sat.cog.& Bar.in l.3.circa.fi.de fideiu.& quid in fideiussore tutoris,vel cura.vide gl.& ibi per Bal.in l. mulier.C.de iur.dot.

LEX V.

1 *Quid vertatur in causæ cognitione ad hoc,vt domino quæratur sine cessione.*

In omnibus prætoriis. Ex stipulatione ꝑtoria per procuratorem quæritur actio

Actio domino sine cessione eã cognita, sicuti ex ꝯtractib. institorijs s. h. d. ¶ Op. & vr ꝙ indistinctè ĩ pꝛtoriis q̃rat̃ dño sine cessione. l. 1 c aæ, in fi. de pc. & l. si ꝓcuratore. c. ti. Sol. Dicit Ia. de Are. illud ẽ verũ in stip'onib. interpositis in iudicio: secus si essent interpositæ ex iudicium. qa tunc ñ datur dño sine cessione, nisi cã cognita

2 ita loqr̃ hic. ¶ † Quæro, qd vertat in cãæ cognitione: intellige, si ꝓcuratoris copia haberi ñ possit, ita ꝙ nõ p̃t cedere pp eius absentiã, vel morte, sicut dicimus ĩ istitor, l. j. ĩ fi. s. d̃ist. & hic, ĩ fi. & l. dãni. & ibi no. s. de dãno infe. & C. de actio. & obl. l. j. & sic vides, ꝙ inter pꝛtorias stipulationes interpositas extra iudicium. & alias q̃tum ad acquisitionẽ nõ est d̃ria. Scđo q̃ro, qualiter hæc stipulatio fuit cõcepta: Dicit gl. j. intellige, ꝙ procurator fuit stipulatus dño ad instar tutoris, vel curatoris: secus si sibi nomine domini. quia tunc indistinctè sibi q̃rit, sed dño cedere tenetur actionẽ mandati. Videte, si ꝓcurator stipularet̃ ipsi dño, stip'o esset ipso iure nulla, vt no. s. de verb. obl. l. stip'o ista, §. si qs ĩsulã. & ibi dixi. Facit qđ no. in l. j. s. de stip. seruo. Simile vides ĩ sñiã, q̃ nõ valet, si conferatur in personam domini absentis. l. j. C. de senten. Vnde intellige hic, qñ procurator est stipulatus sibi nomine domini, aliàs nõ valet.

LEX VI.

In omnibus prætoriis. Vides hic, ꝙ licèt de nã pꝛtoriarũ sit, vt ꝯmittat̃ ad interesse, l. 2. §. incertam. s. eod. tamen si pœna apponitur, committit̃ ad pœnam, nec desinit esse prætoria: qa pœna apponit̃ loco interesse de mente prætoris, vt hic, & j. eo. l. fin.

LEX VII.

1 *Satisdare qui tenetur de iure prætorio potest dare pignora.*
2 *Satisdare qui tenetur, vel fideiubere, arbitrarium est iudici, an obliget bona sua. Consuetudo obseruat, ꝙ qui satisdat, vel fideiubet, obliget bona sua, remissiue.*
3 *Fideiussorem dans, qui non possidet bona immobilia, an liberetur.*
4 *Promittens idoneè cauere, non satisfacit promissioni, obligãdo omnia bona sua.*

Prætoriæ. Hæc lex legitur in gl. duob. modis: ſm vnã lec. dicit, in pꝛtoriis stip'onib. ñ p̃t qs dar̃ pignora, vl̃ depositum facere loco fideiussoris, sed fideiussores tenet̃ dar̃ ſm aliã lect. dicit, ꝙ nõ cogit̃ qs dar̃ pignora, vel facer̃ depositum pro fideiussore, p̃t t̃n si vult. In tex. ibi fungit̃, i. fungi põt, scđm vnam lecturam, vel fungitur, id est, fungi cogit̃ p̃t t̃n si vult ſm aliã lect.

a ¶ Opp. ad primã le. ad e l. ꝓmissor. §. fi. s. de cõst. pec. Sol. aliud, † cũ
1 promitto satisdare, & sic teneor ex mera cõuentione, vt ibi. aliud cum teneor ex edicto pꝛtoris, vt hic. istã lec. t3 prima glo. Istud idẽ tenent j. de reg. iur. l. in eo. §. nemo. p gl. C. de lit. cont. auth. offerat̃ vbi t3 ꝙ qs nõ põt dare pignora, vel facere depositũ si vult. Et q tenẽt hoc, assignãt rõne: quia pꝛtorię stip'ones sunt ita limitatę, & ita certa forma est eis data, a qua nõ est recedendũ. Et hoc vidi qñ que tenere Iac. Bu. Hæc opi. nõ est vera, per l. 1. §. iubet aũt pꝛtor. s. de colla. bono. & quorũ leg. l. fi. §. si legatarius. q̃ leges exp̃sse loquuntur in pꝛtoriis stip'onib. Pro hoc vr̃ tex. in l. habere. §. 1. j. de

b ver. sig. nec ob. hæc lex. quia debet exponi, b fungit̃, i. fungi cogit̃. Et istud tenet secunda gl. hic & s. q satisd. cog. l. 1. & in auth. de exhib. & intr. reis. §. suscepto vero libello, & hoc tenebat Mar. Sil. ꝙ puto verum, per l. plus cautionis. j. de re. iu. ¶ Vlterius opp. ꝙ nõ requiratur fideiussor, vt s. eo. l. 1. §. stip'onum. Sol. R'r reqrit̃ fideiussor, sed fallit in casib. vt ibi. ¶ Itẽ op. ꝙ qñq; pignora de necessitate requirantur, vt ĩnst. de satis. §. si vero aliquis. Dñt qdã, ibi speciale, qñ dñs satisdat pro suo ꝓcuratore: vel verius, ibi nihil d̃r de pignore ꝙ tradatur. sed d̃r de hypotheca, vñ cogit̃ bñ quis obli-

2 gare bona, non tamen pignora tradere, vt hic. ¶ † Quęro, an hoc sit verum indistinctè ꝙ qs cogatur obligare oĩa bona sua cum fideiubet, vel dat fideiussorẽ: gl. nõ determinat, puto hoc esse arbitrio iudicis remittẽdũ, vt s. e. l. 2. in fi. q iudex arbitrari dẽt, qñ dominus pro suo procuratore satisdat, vt in d. §. si vero aliquis. Item qñ quis non tenetur, nisi ad simplicem cautionem, l. filio. s. vt le.

c no. ca. Et hoc indistinctè approbat cõsuetudo, c vt semper bono-
3 rum obl'o interseratur. ¶ † Quæro, quid si dat fideiussorẽ aliquẽ,
d q nõ possidet ĩmobilia, an sufficiat? d Dy. remittit ad nota. in Aut.
4 de exhib. reis §. sancimus, dic vt ibi. † An aũt sit idẽ, si aliquis ꝓmisit cauere idoneè. vtrum tunc sufficiat nuda ꝓmissio cum hypotheca bonorum? Gl. paruula vr̃ dicere, ꝙ sic, in l. si mãdato Titij.

e in fi. supra mand. Sed non puto verum, e quia promissio cum hypotheca d̃r nuda promissio. d. l. filio. & qui tenetur ad nudam ꝓmissionem tenetur ad hypothecam. vt s. dixi. Debet ergo verbũ idoneè. aliquid operari. Aut ergo gl. illa non bene dicit aut aliter debet intelligi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Opp. ad primã lect. Qñ qs tenet̃ satisdare, vtrũ liberet̃, si vult dare pignora. & nõ fideiussores? Gl. sũt cõtrariæ, vt hic, & p Bar. in d. l. j. quas gl. t̃n Do. ibi post Bar. vñr cõcordare, vc3, ꝙ gl. hæc, & similes ꝓcedãt, qñ simp̃r ꝓfertur verbũ, satisdare, à lege vr̃ ab homine, secus si dicatur, satisdetur cum fideiussore, quia tunc forma est seruanda, & tunc ꝓcedunt gl. contrariæ facit l. Paulus. s. de sol. & l. si. §. deteriorem. de vsu & hab vel hic loquit̃, qñ creditor velit, contrariæ gl. loquuntur, quando creditor nolit, cogita. Vide etiã Bal. in d. aut. offeratur. & dicit sin. Bar. ꝙ si ꝑtãs tenetur satisdare ante introitum officij, ꝙ si est idoneus, soli cautioni cum hypotheca bonorũ credit. Ita dixit in l. quicũq;. C. de fun. patrim. li. xj. dicit et sing. Bal. in l. sciẽdũ. j. quorũ. app. ꝙ si statutũ dicit satisdationẽ p̃stari, ſm qualitatẽ p̃sonæ ꝙ nõ est honestæ vitæ, & ꝓbatę fidei. sufficit sola cautio, & ad q. Bar. hic an ĩ satisdationib. pꝛtoriis partes possint facere, ꝙ det̃ pignus pro fideiussore, vide gl. in l. j. C. de fideius. & ibi Bal. ꝙ sic: & tunc non erit prætoria, sed dicet̃ cõuẽtionalis, vt p gl. & Bar. in l. 1. in fi. & in l. in cõuẽtionalib. s. de verb. obl. An aũt parte inuita hoc fieri possit. Ia. But. in d. l. j. de procu. & in d. l. j. qui satisd. cog. tenet ꝙ nõ, vide Cy. in d. l. j. C. de procu. & ibi etiam Flo. qui limitat, qñ lex vteret̃ ver. satisdare, seu cauere, sed vbi lex expresse diceret de fideiussore. tunc secus esset, quæ limitatio fuit Sal. ibi in fi.

b Alex. ¶ Debet exponi. Idẽ tenet gl. in l. 1. C. de procu. Vide ibi etiam quod dixi in l. prima. qui satis. cog.

c Alex. ¶ Approbat cõsuetudo. Idẽ Bar. in l. si pri°. in 7. q. s. de ope. no. nũ. & Imo. & Pau. de Ca. in l. diuortio. §. interdum s. sol. ma. et Ang. in l. j. s. qui sat. cog. Facit tex. in §. si quis autem pro pecuniaria. Auth. de sac. san. epis. Sed cõtra tenẽt Mod. in d. l. si prius. & hoc, quia per tex. in d. l. filio. vt leg. no. cau. apparebat illã cautionẽ mediocrẽ, & nõ nudam, & primã opi. t3 Bar. in d. l. 1. in fi. qui sat. cog. & vide ibi Ale. Et quis teneatur cauere cum pœna, vide gl. in d. l. 2. §. si dubitetur. s. de iud. & dixi in l. sancimus. C. de verb. sig. post Bal. & Bar. j. eo. l. fi. & dixi post Bar. in d. l. j. in fi. qui satis. co.

d Ale. ¶ An sufficiat. Vide quæ dixi in l. si. in prin. qui satis. cog.

e Alex. ¶ Non puto verum. Hoc tenet Spe. de pig. & aliis cautionib. & ibi per Io. Cal. & Bal. in l. executorem. C. de exec. rei iud. Pau. de Cast in cõs. 38. incip. in Christi nomine amen. præfatum testamentum, & vide in cons. 236. circa fi. qñ dicat̃ cõgrua cautela. Quando dẽt cautio præstari arbitrio iudicis. Qualiter debet arbitrari, vide Bal. in l. fi. C. de pe. hæ. & in l. sancim'. C. de verb. sig. Adde Old. cõs. 68. vbi dicit ꝙ Papa semel in consistorio dixit, ꝙ cum dicitur idonea cautio, non sufficit obligare fundos.

LEX VIII.

Paulus. Ad euidẽtiã debetis scire, ꝙ hr̃s institutus sub ꝯdõne p̃t petere bonorũ pos. l. 2. §. si sub ꝯdõne, s. de bo. pos. ſm tab. ¶ Op. de l. iter oẽs. s. q. satis. cog. Huius timor̃ hæc lex legitur duob. modis. Primò, Paulus no approbando qđ sequtur. Alio mõ, Paulus notat reprobando, qđ sequitur, vt gl. clare dicit, q̃ d̃t bñ ĩ oĩb. p̃terq̃ in fi. & ibi, dum dicit, ꝙ vbi agnouit bonorum poss. nõ satisdat, & c. quia gl. est contra d. l. inter omnes nam sine dubio tenetur satisdare, vt ibi.

LEX IX

In prætoriis. Opp de l. de dic. in prin. s. q satis. cog. Dñt q dã, ꝙ ibi loquitur in stip'onib. interponẽdis hic in stip'one iã interposita. Tu dic, siue sit stipulatio interposita siue interponenda, prætoris est interpretatio. t̃n in his, quæ pertinent ad præparatoria iudiciorum, interpretatur ꝓ actore. d. l. de die in aliis interpretatur, put ei suggerit æqtas. Opp. s. de pact. l. veterib. & l. stip'o ista. §. in stip'onib. s. de ver. obl. Sol. Aliud in cõuẽtionalib. stipulationib. vt ibi, aliud in pꝛtoriis, vt hic, vt dicit tex. in l. in conuentionalib. s. de ver. ob.

LEX X.

1 *Stipulatio secunda quando continet idem, quod prima, non valet.*
2 *Nouatione facta, an prima obligatio tollatur ipso iure, vel ope exceptionis.*
3 *Nouatio qualiter, & quando præsumatur tam in stipulationib. prætoriis, quã conuentionalib.*
4 *Nouatio fit ope exceptionis, si promitto tibi dare decem in foro Maij, & postea promisi dare decem in foro Augusti.*
5 *Nouatio non dicitur facta, si post datos fideiussores, alios dem, nisi prima obligatio sit renouata, & de ea facta mentio.*

Valerianus. Ista lex est difficilis, & subtilis, & aliàs incipit: si p̃ses. & h. d. in stipulationib. pꝛtoriis interuentu nouæ p̃sonæ, nouatio non præsumitur ipso iure, sed ope

1 exceptionis. ¶ † Op. ꝙ scđa stipulatio non valeat. l. q bis. suprà de ver. ob. Dicit gl non valent ambæ, qa ex vtraq; nõ p̃t exigi ĩ solidũ t̃n vtraque valet, & hẽt effectũ. Tu dic verius, vt ibi dixi, ſm Iaco. de Are. quia scđa non valet, qñ ꝯtinet t̃m, q̃tũ prima: hic vero ꝯtinet aliud, ideo valet scđa. Item op. de l. iudex. s. de re iu. Solu. hic loquitur in sñia interlocutoria, ibi in diffinitiua. Certe idem puto

2 si ista eẽt diffinitiua, ſm qđ dixi in l. 1. in fi. c. tit. ¶ † Oppo. & nunc intro mãm nouationum, q̃ mãm ꝓmisi me dicturum hic: & vr̃, ꝙ per nouationẽ tollat̃ prima ipso iure, ñ ope exceptionis, put hic d̃r, vñ vr̃ obstare l. 1. s. de noua. Insti. qb. mo. tol. obl. §. p̃terea. Dicit gl. hic pꝛtor voluit facere istã nouationẽ, & nõ ꝯhentes: nam si ꝯhentes voluissent. prima esset ipso iure sublata. Contra hoc op. qa imo stipulator hoc voluit, cum interuẽtu nouæ p̃sonæ ſm ista tp̃a p̃sumebatur nouatio, vt C. de noua. l. fin. & Insti. qui. mod. tol. ob. §. præterea. Sol. dicit gl. in verbo. voluerit. distingue tres casus Aut agitur exp̃sse ꝙ fiat nouatio, & fiet. Aut nec exp̃sse, nec tacitè & vtraque obligatio remanet. & nõ fit nouatio, l. 4. §. si ex cõuentione s. de re iudi. Aut agitur tacitè, & tunc remanet vtraque sed prima ope exceptionis remittitur, vt hic, nisi sit actũ, ꝙ remaneat, ar. l. si fideiussor. in prin. s. q sat. cog. Istud ꝙ gl. dicit, ꝙ qñ tacite agitur, non fit nouatio ipso iure, est ꝯ tex. & gl. s. de nouatio. l. 1. & 2. prout loquimur ſm hæc tempora. Et iõ Gul. de Cu. dicit hanc gl. dicere verum in stipulationibus prætoriis, nam in conuentionalibus, siue agatur tacitè, siue expresse, fiebat nouatio. Ita notat ipse

ipse in l.rescriptū.§.si pacto,ſ.de pact.qđ satis placet.Pet.tñ, vt refert Cy.C.de noua.l.vlti.dicit,ꝙ hoc est ideo, qa stipl'o interponit̄ cū aliis psonis,ideo nouatio ipso iure non p̄sumitur, ꝙ non placet: quia interuentu nouæ psonæ magis de facili dēret p̄sumi nouatio,d.§.Præterea.Insti.quib.mo.tol.obl.& d.l.vlt. C. de noua.& ĵ.dicā.¶Itē op.ꝙ nullo mō fiat nouatio,nisi agat̄ expressè, l. vlti. C.de noua.& d.§.ꝑterea.Gl.q̄ est hic,dicit vnum mirabile ꝙ in mō faciendi nouationē nihil est imutatū,qa tacite, & exp̄sè poterat fieri olim & hodie:sed in mō p̄sumendi nouationē fieri tacitè,est imutatū.facilius.n.p̄sumebat̄ olim, & difficilius hodie. Et hoc t3 Iaco.de Rauē.& dicebat esse suā opinionē,vt refert Cy.in l.vlti.C. de nouationibus.tñ qcquid dicat,est contra casum.d.l. vlti. & d.§.
3 ꝑterea.& contra id,ꝙ tenet gl.in l.ij.ſ.de noua.& ideo dico, quod
a hodie est immutatū,quia nouatio non fit, nisi expressè agatur. ¶†Et ideo pro declaratione p̄sentis materiæ, si queris qualiter & quando præsumatur nouatio, a dic, Aut loquæris secundum iura antiquissima ante tp̄a Digestorum:& tunc siue addebatur,siue detrahebatur,interuentu cuiuslibet nouæ psonæ,præsumebatur nouatio.& đ iure isto fit mētio in l.fi.C.de noua.& in d.§.ꝑterea. & ibi glo.Aut loquimur ſm tempora Digestorum,& tunc in stipulationibus ꝑtoriis non fiebat nouatio ipso iure, nisi expressè ageretur hoc à partibus,vt hic:sed fiebat ope exceptionis. Si vero lo-
b quimur in stipulationibus b conuentionalibus,tunc Aut secunda continet plus quam prima,aut minus, aut tantundem, aut aliud prorsus.Primo casu,præsumebat̄ nouatio.Secundo casu,non p̄sumebat̄,vt l.qui vsumfructū.ſ.de ver.obl.& l.si pupillus. §. q actū.ſ. de noua.qđ intellige,quando secunda continebat minus re.Si vero continebat minus tp̄e,dic,vt dicā ĵ.in q̄stionib.Tertio casu,qñ ꝯtinet tātūdē,tūc aut īteruenīebat noua psona, & p̄sumebat̄ no-
c uatio,c nisi esset actū,ꝙ essent duo rei,vt l.3.in pri.ſ.de duo.re.Aut non interueniebat noua psona,& nō p̄sumebat̄ nouatio, vt l.sciendemus.in pri.ſ.de ver.ob.Quarto casu,non p̄sumebat̄ nouatio, nisi exp̄sè hoc ageret̄.l.fundū Cornelianū.ſ.đ nouat.Si vero loquaris ſm iura hodierna Codicis,nūq̄ p̄sumit̄ nouatio, nisi hoc actū sit exp̄sè,l.vlt.C.de noua.& d.§.ꝑterea.tñ vbicūq; olim p̄sumebat̄
d nouatio tacitè,hodie nouatio d fit ēt ope exceptionis, vt no.in d.l. ij.de noua.Prædicta oīa sunt vera in stipulationib.coæqualib.Sđ si vna eēt stipl'o prīcipalis,alia eēt pœnalis,an fiat nouatio, dixi ple-
4 ne in l.ita stipulatus.circa ꝯria vltimæ ptis.ſ.de ver.ob.¶†Quæro quid si ego promisi dare decē ī foro Maij,postea ꝑmisi dare decē ī foro Augusti,an poteris agere ex prima stipulatione. Dicit gl. ꝙ nouat̄ p̄ma,ope exceptionis.Contra,cū scda ꝯtineat min⁹ tp̄e, cū ꝑmittat̄ in tp̄s longius, ergo ñ p̄sumitur nouatio.d.l.q vsūfructū. Rñ.illud verū,qñ continet minus re,sed si continet minus tēpore qa promittitur in tempus longius,semper videtur fieri termini ꝓrogatio.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo.ſ.de verb.oblig.me-
5 rito nouatio fit ope exceptionis.¶Vltimo † q̄ro,qs dedit fideius-
e sorē de iudicio sisti,& iudicatum solui,postea iterato dedit alios fideiussores,vtrū videat̄ e à prima obl'one recessum,vt primi fideiussores sint liberati?Vr̄ ꝙ sic ope exceptionis per hanc legē. Sed nō puto Nā hoc dēt intelligi,qñ oblatio principalis est renouata,& noui fideiussores dati,& iō puto,quod ille,qui primo rñdet accusationi,& dedit fidiussores,si iterato respondeat,& promittat,& iterato dēt alios fideiussores,primi sunt liberati ope exce.per hanc l.Sed si post primos fideiussores datos,alios daret,& iterum alios daret,nulla facta mentione primæ obligationis, tunc primi fideiussores non essent liberati,& secundi eis accederent, arg l. si Titius.ſ.de fideiuss.

ADDITIONES.

a Alex.¶Præsumatur nouatio Qualiter,& quando fit nouatio, vide quod not bal.in l.pecuniā.si cer.pet.in fi.& quæ no.bar.in l.pacta nouissima.C.de pact.

b Alex.¶Loquimur in stipulationibus.Et adde, ꝙ semper ex consensu partium potest restrīgi effectus stipulationis nouantis, & nouatæ, videlicet non fiat ipso iure nouatio,vel similia,ſm gl.no.quam ibidem no Bart. in l.in personā §.j.ſ.de pac.& ibi est sin.gl.volens,ꝙ stipulatio nouās tolit primam ipso iure quando simpliciter in personam transfunditur,secus si cum alia misceatur ꝑ istum tex.sed Bar.ibi tenuit contrarium.

¶Adde plures limitationes per Alex.in l.si diuortio.ſ de ver.ob.

c Alex.¶Præsumebatur nouatio.Bar.idem tenet in l.qui bis idem. & in l.scire. debemus.in prin.ſ.de verb.ob.& Bar in l.ita stipulatus.eo.ti.in oppo.vlt.par. tex.ad intellectum l.duo societatem.& in l.singul.ff.si cer.pet.& vide in materia quæ remissiue scripsi in l.delegare.ſ.de nouat.

d Alex.¶Hodie nouatio.Contrarium tenuit Bar.in l.certi condictio.§.si nummos,in duobus locis.si cer.pe.& forte melius Iac.de Bel.in sua dispu.quę incip.in Christi nomine,cauetur lege municipali,& l.postquam liti. C. de pac. & Iac.Bu.in l.fi.C.de noua.& Ray.in l.si pacto quo pœnam.C.de pac.& Gul.d Cu.& Bal.in l.rescriptū.§.si pacto.ſ.de pac.& Fulg.i d.l.fi.& Bal.in d.l.rescriptum.Idē tenet Imo.& Cu.& Pa.de Ca.hic.& idē tenet Imo.in d.l.delegare. ſ.de noua.& Ful.in d.l.certi condictio.& Cy.& Ray.in d.l.fi.& Imo. Cum.& Pau.de Ca.in d.l.2.ſ.de nou.& vide omnino Ang.in rep.l.j.C.de iudi Et qđ dixi,ꝙ ꝑ interuentū nouæ personæ,nō fiat nouatio tacitè,probatur ſm quosdā per d.l.fi.ibi,vel aliā personā adhibuerit.& ibi, nihil penitus prioris cautelæ innouari.Nā dictio,nihil,est vniuersalis negatiua.l.si is ꝙ ducēta.§.vtrū.ibi,nihil.ſ.de reb.dub & in l.2.ſ.cōm.diui,& dictio,penitus,importat idem,qđ omnino.l.2.C.de edi.di.Adri.tol.Archi,in c j.de supp.negli.præla.libr.6.sed ita est, ꝙ negatiua iuncta dictiōi,omnino,idē est,qđ nullo modo.l.i naue Saupheij cū gl.in verb omnino.supra loca.ergo,&c.l.q vsumfructum.C. de verb. obli.

e Alex.¶Vtrum videatur.Quando primæ obligationi adiiciunt̄,vel adduntur fideiussores noui,an sit facta nouatio,adde ꝙ pro opi.Bar.est text. cū gl.i l.4. §.si ex conuentione.in gl.in ver,pignora.ſ.de re iu.& ibi limitat Pa.de Ca.ni si in scđa datiōe fideiussoris diceret̄,de istos fideiussores,vel ista pignora,ꝗ a qđ prius erant,per l.si rem.§. omnes, de pig.actio.& vide Bald.in l.no uatiōe C.de fideiu.& Imo.hic in 12.limita.& vide q̄ dixi in d.l.4.§. si ex conuentione.adde q̄ sensit Bal.per no.in hac lege,consi.144.li.j.vide Rom.con.121.

LEX XI.

1 Prætoriis in stipulationibus,an quis cogatur pœnam promittere, est arbitrariū.
2 Iudex quibus casib.arbitretur pœnam promittendā in stipulationib. prætoriis.
3 Promissio facta,de stando de expensis iuramento,vel dicto tuo,an valeat. Reductio ad arbitrium boni viri non datur,quando aliquid est commissum in liberam voluntatem nisi dolus interuenerit.
4 Interesse,an sit triplex,vel vnum tantum,remissiuè.

In huiusmodi. Op.d.l.ñ āt.ſ.de arbi.Gl.dt ꝙ ista lex ꝑtinet ꝗsi li ū,ꝙ certa pœna īserat̄, nō āt, ꝙ
a si omitteret̄,stipl'o vitiet̄.Facit ad hoc ſ.e.l.ī oīb.la 2.Querit gl.a v-
1 trū† qs cogat̄ ꝑmittere pœnā?& arguit gl.ꝓ,& ꝯ & multū solēni-
b ter,vt in ea p3 final'r d terminat.ꝙ qs pœnā ꝑmittere bñ cogatur, nisi velit,l.ij.§.fi.ſ.q sat.cog.& l.sđ & si qs.§.fi.ſ.si qs cau.idē t3 gl. ī d.l.2.§.fi.q sat.cog.Mar Sil.dicebat īdistīctè,cogēdū certā pœnā ꝑmitter̄ hodie,ꝑp ꝯsuetudinē,l.ꝙ si nolit.§.qa assidua.ſ.de edi.edi. & idē tenebat Ia.Bu.Alij dicebāt distīguēdū,an hæc stipl'o iter ponat̄ sup re estimabili,& loqtur ista gl.an sup re īæstimabili,& cogatur promitter̄ certā q̄titate,l.procurator ad exhibendū §.fi.ĵ.rē ra.ha.& l.4.ĵ.đ cust.re.Alij,vt Ol.dñr,hoc totū relīquēdū arbitrio
c iudicis;c l.in fi.ſ.e.ti.Mihi vr̄,ꝙ oēs bñ sentiāt.Vñ dico sic,an pœna dēat inseri,vel nō,hoc est arbitrio iudicis relīquēdū,l.i.in fi.e.
2 ti.hoc āt†dēt iudex arbitrari in casib.Primo, si interponatur sup re īæstimabili.d.l.ꝓcurator ad exhibēdū.§.fi.Scđo,qñ sufficit nuda
d cautio sine fideiussore,qa h̄re fideiussorē est difficile. Ita dt glo.d no.ī l.j.§.quis.ſ.si cui plus quā per leg.Fal. Tertio, qñ hæc stipl'o interponat̄ ad purgandū morā,seu ad euadendū aliquam pœnā, vel obl'onem,in quam incidat, tunc æquū est, ꝙ certa pœna promittatur,& magna.Ita dicit gl.no.in l.3.in fi.ſ.de aliu.mu.ca.fac. Quarto,si ē ꝯsuetudo,l.ꝙ si nolit.§.quia assidua.ſ.de ędil. edi.& l.si pignori.in fi.ſ.de pign.act.& l.si prius.§.j.ſ. de aqua plu.arcē.Que
3 rit†Dy.scđō,qđ si in stipulationibus ꝑmisi stare de expensis, &
e interesse,tuo dicto,vel tuo iurō,an valeat, & qđ operat̄ talis stipulatio?Certe valet,& si arbitrabit̄,bñ stabitur suo dicto,alias reducetur ad arbitrium boni viri,l.hæc venditio,ſ.de contrahen. emp.
* & l in personā.§.gnā'r ĵ.de re iu.Ita dicit Dy.*Spe.de ꝓba.§.videndum.versi.quid si ibi dicitur.vr̄ dicere, ꝙ talis cōuētio nihil operetur Do.Cy.in l.si quis in conscribēdo C.de epis.& cler. dicit quod talis ꝯuētio nō valet:quia per hoc quis īuitaret̄ ad delinquēdū, l. conuenire.ſ.de pac.do.Non obst.l.iusiurandum,quod ex conuētione,ſ.de iureiur. quia post debitum contractum bene possum alicui deferre iurm̄ licèt de debito ꝯhēdo iurm̄ deferri non pōt, ar.eius qđ dicimus de pacto legis ꝯmissoriæ, san interponatur ab initio,vel ex post scō,l.quamuis,alias incipit,Calipodius.ſ.de sol. Non

ADDITIONES.

a Alex.¶Quærit glo.Adde Bar.in d.l.2.§.fi.per Bal.in l.sancimus.C.de verb.sig.

b Alex.¶Pœnā promittere.Vide Bal.in l 3.in prin.de condi. ob cau. & in l. vniuersa.C.de preci.impe.offe.& in l sancimus.C.de verb.sig.& in l. executorē. C.đ exce.rei.iud.Ang.& Imo.& Pau de Ca.i d.l.diuortio.§. interdum.sol.ma. & Imo.in l.si prius.de ope.no.nū. Bart.in d.l.2. §.fi.& Inst.de act. §.actionum, per Moder.gl.in l.2.§.si dubitetur.ſ.de iud.

c ¶Arbitrio iudicis.Vide Bar.in d.§.quamuis.& no.Bal.in l.vniuersa.C.de preci.mpe.offe.& Bal.in l.sancimus.C. de verb.sign. & in l. 4.in princ.de condi. ob causam.

d Alex.¶Dicit gl.Est alia gl.in l.2.§.si dubitetur.ſ.de iud.quæ est sing.ſm Ange & Imo.in l.diuortio.§.interdum.ſ. sol.mat.& sequtur Ro.consi.41.in vlt. dub.

e Alex.¶Quærit Dy secundo.Adde Bal.in l.j.C.de sen.quæ pro eo,quod interest.& in authen.iubemus.C.de iudic.& quod not.Barto.in l.Theopompus.de dot.præleg.Iac.But.& Bal.in d.l.iusiurandum,quod ex cōuentione.& per do. Bar.in consi.168.incip.quidam habens bona communia. & aliquid per Imo. in l.custodias.§.j.&§.fi.in fi.de pub.iud.& Ant de But.in c.finem litibus,de do lo.& contu.& in c.2.de fide instru.& Spe.tit.de teste.§. restat.ver.hoc tamen. ibi,23.Sed an istud pactum transeat ad singularē successorē. vide Gul.de Cu. in l.cum deb toris C.de iud.in fi.Et quid in successore vniuersali.per Rom.in l.sed eximendi.§.fi.ſ.ne quis eum qui in ius voc.est.Et istud facit,an valeat pactum,vt stetur priuatæ scripturæ,de quo per Imo.in c.cum P.tabellio.de fide instr.per Bald.in l.Imperator.de statu homi.& quod dixi post Bal. in l.nuda, ſ.de do Et illud dictum Inn.refert etiā Bal. in l. de qb. ſ.de leg.b.& Ang.in l. pactum inter hæredē de pac.ſ.& vide Ro.in l.j.ſ.de iureiur.& in l.j. §. fi. ſ. de ver.obl.Et istis adde Bal.in l.sed & si quis.§.quæsitū.ſ.si quis cautioni. & Bar. in d.l.iusiurandum,quod ex conuentione.§. fi.& d l. si quis in conscribendo. C.de pac.& Ioan.And.in titu.de proba.§.fi.vers.quid si de hoc.

* Clau.¶Ita dicit Dy.An autem tunc hęres iurare, aut declarare poterit,(vide Alexan.consi.54.volumine 2.

Non obst.l.Theopõpus.de dote ꝑle.quia illud in vltimis volũtatibus,& hoc tenet Pe.Alij dñt,ꝙ id qđ dt Dy. ꝙ reducat̃ ad arbitriũ boni viri,non procedit pp verba stipl̃onis,ꝓmitto stare dicto tuo vel simplici verbo tuo,vel tuo iuro,q̃ verba important merã voluntatem,ideo non est locus reductioni ad arbitrium boni viri,l.cum quidã.de lega.ij.l.fideicõmissa.§.quaq̃.de leg.iij.& l.vtrum.§.j.s̃.de re.du.& l.fideicõmissaria.in fi.s̃.de fideicõ.lib. Quid dicem⁹? Puto ꝙ si ꝓmitto stare simplici tuo dicto,seu verbo,vel tuo iuro,ꝙ istđ me nõ obliget,ᵃquin ego possim hoc reuocare,antequã tn̄ declares.Casus est in l.si qs iusiurãdũ.C.de reb.cre.& iureiu.vbi erat fcã declaratio in iudicio,q̃ hẽt vim stipl̃onis l.cũ ostendimus.§.fi. s̃.đ fideiuss.tut.& tñ potest reuocari,multo magis si hoc est fcm̃ extra iudicium.Sed postq̃ qs declarauit,dico, ꝙ valet eius declaratio: tñ dẽt reduci ad arbitriũ boni viri,l.si libertus,s̃.de oper.libe.& no.in l.pe.s̃.de arb.& l.si cũ ea.C.de dot.promiss.& ꝙ ibi no.per gl.& per Doc.Nõ obst.si dicis,ꝙ ꝑ hoc inuitat̃ quis ad delĩquẽdũ: qa arbitriũ boni viri tollit contrariũ.Nõ obst.si dicis,ꝙ qñ cõfertur ĩ simplicem voluntatẽ,non habet locũ arbitriũ boni viri: quia semper intelligitur,dum tñ dolus absit,l.creditor.§.Lucius.s̃.mãd.sed dolus præsumeretur, si pl⁹ debito arbitraretur,ergo &c.Vltimo hæc
4 †lex facit fm̃ Dy.ᵇꝙ sit triplex interesse,s.singulare,cõe, & conuẽ
b tionale.Videtis hic,ꝙ ꝓmittitur certa q̃titas pro interesse. Alij dñt quod hic est casus in contrarium,scilicet quod non est nisi vnum interesse,hoc autem æstimatur diuerso modo, quandoque æstimatione singulari,quandoque communi, quandoque æstimatione conuenta,vt hic.Et hoc Pla.consueuit tractare , C. de sentent. quæ pro eo,quod interest.& Dy.ponit in c.mora.de reg.iur. libr. vj.& glo.ponit in l j.in prin.supra de actio.emp.

ADDITIONES.

a Alex.¶Me non obliget.Roma.in l.1.ne quis eum,qui in ius voca.& in l.qui bona,§.quidam.de dam.infe.& ante eum Guliel.de Cun.in l.cũ debitoris,in fin. C.de iudi.In discursu videtur tenere,ꝙ ista conuentio non transeat ad hæredem.Et nota ꝙ Papa non potest facere, ꝙ stetur dicto partis contra aduersarium,tex.est 3.quæstio 9.c.indicas.

¶Et ad Bar.hic,adde domi.Maria.Soci.in c.dilecti.in gl.3. de foro compet.Et adde, ꝙ inquantũ Bar.hic dicit,quod ꝓmittẽs stare dicto,vel iuramẽto alicuius super expensis,potest promissionẽ reuocare ante factam declarationem, quod domi.Alex.in cons.130.col.fi.ver.nec etiam prædictis.in primo volu.dicit communem opinionem esse contra Bar.in hoc,quem vide,& adde Soc. in consi.24.vbi quòd dictum Barto.hic circa istam reuocationem , quod potest fieri quando iusta causa superuenit.& vide Alexan.in d.consilio 130.& ibi an requiratur partis præsentia in dicta reuocatione.

b Alex.¶Facit secundum Dy.Nota,quod arbiter præsumitur in dolo,si enormiter lædit.Et sequitur Bal.in l.1.C.de his quæ pœ.no.in rubri.C.de pœna iud.qui mal.iud.per Bar.in l.societatem.§.arbitrorum.s̃.pro socio.Et cũ Bart.transit ĩ hoc domi.Anto.de Butr.in c.finem,de dolo,& contumacia.& Bald.in c.1. §. item sacramenta. de pace iur.fir.Allegat no.per Bal.hic, quòd si enormiter lædit,præsumitur in dolo.

a Rem pupilli,avel adolescentis saluam fore.Tit.vj.

ADDITIO.

a Alex.¶Pupilli.No.ꝙ paria sunt promittere tutelã saluam fore, & rem pupilli fore saluam;l.3 C.de tut.& cur.qui satis non ded.& Bal.in l.1.eo.titu.

LEX PRIMA.

1 *Actione tutelæ agitur,tutela finita.*
2 *Tutor datus à iudice maiore non satisdat:secus datus à minore.*
3 *Tutor vt possit administrare,quæ requirantur.*

1 Cum pupillo.Quæro,qñ†ꝑt agi tutelæ actione Gl.dicit,quod tutela. finita. l.nisi finita.s̃.de tu.&ra.dis.Quæro,†an oĩs tutor tẽeat̃ satis-
2 dare?Gl.đt ꝙ sic,nisi sit testamẽtari⁹,vel datiu⁹ ex inqsitione,vt Inst.de satisd.tu.& cura.§.j.Alibi vr̃ gl.velle, ꝙ indistinctè omnis tutor satisdet,vt no.C.de tut.& cura.qui satis non ded.l.j.Alibi glo.distinguit,& melius. Aut quis est datus ex ĩquisitione à iudice maiore,& non satisdat:aut à iudice minore,& tunc sic,vt nota.in Authen.vt hi qui ob.hab.perhib.res mino.§.finali.De hoc per Cyn.C.de tutoribus,vel curatoribus,qui satis nõ
3 ded.super rub.¶†Quæro,quæ requiruntur ad hoc vt tutor possit administrare:Dicit glo.quod satisdet in casibus prædictis.Item,ꝙ iuret bene administrare:vt in Authen.vt hi qui oblig.habi. perhi. res mi.§.fin.Certe & alia plura requiruntur,vt not.s̃. de leg .tut. l. legitimos.eo addito,quod defensionem promittat secundum formam legis vlt.§.defensionem.C.de admi. tu. & ibi de hoc ꝑ Doct.

LEX II.

1 *Proprium melius est,quàm commune.*
2 *Actio vtilis acquiritur pupillo ex stipulatione Notarij, sine cessione in stipulationibus prætoriis.*
3 *Actio vtilis,nobis quæritur sine cessione in stipulationibus cõuentionalibus per Notarium,vel alium officialem publicum.*
4 *Notarius quando stipulatur nomine alieno,debet dicere,promittis mihi Notario tanquam publicæ personæ,stipulanti nomine,& vice omnium.*
Notari⁹ p̃sumitur stipulari tanq̃ publica ꝑsona,& noĩe omniũ,quorũ itereſt.

1 Si pupillus.Cum l.seq.No.ꝙ†melius est propriũ quã cõe: & ideo hic fit,vt stipuletur pupillus ꝑ se,vel per seruũ,vt sibi quæratur directa.Nã qñ stipulat̃ ꝑ aliũ , q̃rit̃ sibi vtilis
2 & apud aliũ est directa.¶Quæro†vtrũ ex stipl̃one Notarij adq̃rat̃ pu
a pillo vtilis sine cessione?Et tex.hoc nõ exprimit.Dy.đt,ꝙ sine ces
3 sione,& nihil allegat.Habes tex.in l.j C.de magistra.ꝯue.¶†Quæro,cum hoc sit verũ in stipulationibus ꝑtoriis,& iudicialibus,ꝙ ex
b ꝯtu Notarij nobis q̃rit̃ vtilis qđ ĩ ꝯuentionalib.ᵇDe hoc sunt opiniones.Inn.in c.dudũ.de ꝯuer.ꝯiug.tenet, ꝙ hoc nõ hẽat locũ in ꝯuentionalib.qa oẽs leges,q̃ đ hoc loquũtur , loquũtur ĩ ꝑtoriis,& iudicialib.vt hic,& l.ñ enim al̃r,& l.his verbis.s̃.de adop.Idẽ vr̃ tenere gl.Io.And.ĩ c.quãquã.đ vsu.li.vj.Gl.nr̃a vr̃ ꝯriũ tenere, ꝙ ĩdistĩctè ꝑ Notariũ q̃rat̃,dũ ponit hũc casũ ĩter alios qb.q̃rit̃ vtilis,& no.ĩsti.đ inuti.stip.§.si qs alij.Idẽ tꝫ Dy.in l.j.§.exigere.đ magi.ꝯuẽ. Idẽ tꝫ Gul.de Cu.in l.nõ em̃ al̃r.s̃.đ ado.& alle.l.Caius. s̃. de vsu.q̃ lex ꝑt facere vno mõ intelligẽdo.Quid dicemus?Teneo indistin-
c ctè,ꝙ ꝑ stipulationẽ Notarijᶜ vl̃ cuiuscunq; alterius officialis publi
d ciᵈpossit q̃ri nobis actio vtilis.De notario ꝯstat hic,& l.ñ em̃ aliter & l.his ver.s̃.alle.De aliis officialib.ꝓbatur in Authẽ. vt sine ꝓhib. ma.credi.& debi.§.quia vero.& ibi notatur,& in Authẽ.de execu. & q̃ ꝯue.& reꝯue.§.j.& ibi no.vñ sumit̃ auth.libellũ.C.de lit.ꝯtest. & ibi ẽt no.& in Auth.de litig.§.ad excludẽdas.vñ sumitur authẽ. gñaliter.C.de epis.& cle.& ibi ẽt no.& in Aut.đ hær.ab inte. ue.§. ex his.vñ sumitur authẽ.matri & auiæ.C.qñ mulier tute.offi.fun. ꝑt.& ibi ẽt no.Præterea, ꝙ idẽ sit in ꝯuentionalib.probo. Nam in mõ acq̃rẽdi nõ est dñ̃a inter stipl̃ones ꝯuẽtiõales,& ꝑtorias ĩterpositas ex̃ iudiciũ:sed in ꝑtoriis interpositis ex̃ iudiciũ nobis q̃rit̃ ꝑ Notariũ,vt Inst.đ sat.§.si vero aliqs.ergo idẽ in ꝯuentionalib.Et hoc puto verũ.Puto tñ,ꝙ cõsiliũ sit, ꝙ si Notarius est pñs , facias tibi cedi:quia ad hoc cogetur.l.possessio.§.& si possessio. supra de
e acqui.pos.si veroᵉnõ posset hr̃i,tũc sine dubio ꝯpeteret tibi vtilis sine cessiõe.l.1.in.fi.s̃.de inst.l.j.C.de act.& obli.& not. in l. damni infecti.in fin.s̃.de damno infec.& dixi s̃.in ti. t.l. in omnibus ꝑto-
4 riis. 1.†Quæro,quando Notarius stipulatur, vtrum est necesse ꝙ dicat promittis mihi Notario tanquam publicæ personæ recipiẽtĩ nomine omnium, quorum interest,&c.respondeo fateor, ꝙ si non stipularetur tanquam publica persona, non posset alij quærere.Sed ego præsumo,ꝙ si stipularetur tanquam Notarius, quòd præsumatur stipulari tanquam publica ꝑsona,et nomine omniũ, quorum interest.vt l. cũ post.§. 1.de admi.tut.et l.vlt.de insti.

ADDITIONES.

a Alex.¶Stipulatione Notarij.Adde Bald.in l.pen. C.de execu.rei iudi. Facit l. quoties,in prin.de admin.tuto.

b Alex.¶Quid in conuentionalib.Vtrum in conuentionalib. quæratur vtilis ꝑ Notarium sine cessione,sicut in ꝑtoriis,vide etiam per Doc in l.pen.s̃. si quis cau.Et adde de hoc gl.sing.& meliorem de corpore iuris,fm̃ Ang.in l.huiusmodi.in prin.ff.de leg.j.& Inst.de inuti.stipu.§.si quis.& in l.pe.s̃.de neg. gest, & facit qđ no.gl.in l.multũ.C.si qs alt,vel sibi.Bal.in l.j.C.ꝑ quas ps.nob.acq. dicit,ꝙ si est cõsuetudo,ꝙ Notarius stipuletur,ꝓcedat opi. Bart. alias nõ.Et dicit Bal.in l.si quis emancipatũ.C.de dona.ꝙ si Notarius recipit contractũ, & cõstitutiõe precarij ꝑ me,acquirit mihi directũ dñium,ꝑ l.j. C. per quas pers.nob.acqui.Et adde Imo.in l.stipulatio ista,§.alteri.de verb.obl. qui tenet opi.Bar.Imo.in l.hmõi.de leg.j.& per Ant.de But.in proœ.Gregor.

c Alex.¶Per stipulationem Notarij.Quid in arbitro stipulante pœnã ꝑ ꝑte parẽte laudo,an valeat.Gl.tenuit ꝙ sic,in l.litigatores.§.ꝙ ait ꝑtor.s̃.de arb.& se quit Ang.in l.v.§.fi.de ver.ob.& ibi plene tenet idẽ Imo.hic,& in c. dilecti, de arbi.Sed Spe.tenuit cõtrariũ ĩ ti.de arbi.§.j.ver.sed quid si stipulatus est,quia eius non interest,ergo &c,dic,vt in l.stipulatio ista.§.alteri.s̃.de ver.obl.cum similibus.Istam opinionem sequitur Imol.in d.c.dilecti.de quo vide in d. l. v. §.fina.per Alexan.

d Alex.¶Officialis publici.Per stipulatiõe nũcij,vel alterius publici officialis nobis acq̃ritur stipulatio vtilis.Et quid de Notario,iudice,vel sacerdote.vide Bal.in l.j.§.huius studij.de iusti.& iure.& Bal.in auth.gñaliter.C.de epi.& cler.& Bal.in l.postquã liti.C.de pact.vbi omnino vide Bar.in l. possessio. §.j. de acq.pos.& Imo.in d.c.j.de eo , q mit.in pos. cau.rei ser.Facit c.quanq̃, de vsur.lib.vj.& in c.cum pridem.de pac.& quod no.Bal.& Ang. in l. eum ꝑ quo per illũ tex.s̃.de in ius vocan.Et quid si iudex sibi stipuletur,an acquirat partibus,vide Guid.de Suza.in l.si quis maior.C.de transact. Et ꝙ etiam quærat̃ absenti,tenet gl.in auth.matri,& auiæ.C.quando mulier officio tu.fun.po.in verb.velle.& dixi in l.j.causæ.de ꝓcu.& vide omnino Bal.quãdo iudex stipulatur,in l.j.C.per quas person.nob.acquir.Pe.de Anch.in c.j. de noui ope.nũciat.dicit,ꝙ si illud gereretur in præsentia iudicis,aduersario non præsente, ita demum præiudicat gerenti officiũ,si iudex ad hoc tendat,vt suum impendatur officium,& nõ alias.Alleg.no.per Cy.in d.auth.sacramenta. Et cũ Bar. etiam hic tenet in l.si aliter.de ado.& in l.j.§.exigere.de magi. conue. ꝑ Lud. in l.stipulatio ista.§.si stipuler.de ver.obl g. Bal.in l.2.in fin.vt in pos.leg. & d. Ant.in procem.Decre.per Bar.in l.si qs vxori.§.fugitiuũ.ĩ. de fur. Sed an iudex quęrat non subdito,vide in l.j.§.si qs.de ver.ob.& vide Spe.in tit. de arb. §.j.ver.sed quid si stipulatus,& no.Ang.& Imo. in l.j.§ fin.& ibi dixi,de verb. oblig.Quis autem possit tabellionem creare,vide per Inn.in c.cũ P.tabellio, & Spe.in tit.de instr.edi.§.restat.ver.quis autem posset.vt not.Bar.in l.nec nõ de adop.Adde quis possit creare Notarios,Old.cons.75.& an eius stipulatio ne agi possit sine cessione , & quid quando in instrumento est iuramentum & præceptum guarentigiæ,vide Roma.consi 76.

e Barb.¶Si vero.V.de late do.Ant.in proœ.Decre.

LEX IIII.

1 *Ea quæ sunt stricti iuris recipiunt extensionem.*

2 *Tutor quare cogatur gerere.*

3 *Tutor, qui non gessit, potest conueniri hac stipulatione.*

1 a Non quasi. §. Illud. Not.† ꝙ ea, quæ stricti iuris sunt extensionem non recepiunt. Nam hic vides, ꝙ qui promittit rē pupilli saluam fore, non teneť nisi ad id qđ venit in actione tutelæ directa: non ad id, qđ venit in actione vtili. Facit ad hoc l. si prægnans. & l. vaccæ. ś. de euic. & de leg. j. l. non quocunq;

2 §. Iulianus. cum sua gl. † Secundo no. tex. eius, qđ q̃rit Dy. in l. j. in prin. ś. de admini. tu. quare cogitur tutor gerere: qa ēt non gerēs teneť vtili. Vbi dantur plures rõnes, vnam habes hic. Et ad hoc, vt possit teneri ex stipl'one rem pupilli saluam fore, q̃rit gl. an teneať vtili ex stipulatione? Quidā dnt, ꝙ sic, vt Mart. & gl. dicit. ꝫ, & bene.

3 Quæro, qđ, † si tutor q̃dam gessit q̃dā non, an pro non gestis teneať hac stipl'one? Puto ꝙ sic, quia tenetur directa, arg. l. si tutor. in prin. ś. de auto tu. coniuncta l. j. in prin. ś. de admi. tut. & hoc §. tene menti hunc §. quia notabilis est.

ADDITIO.

a ¶Extēsionē nō recipiūt. Adde Are. ī c. at si clerici. §. de adulterijs. extra đ iud

a §. Hanc stipulationem. aNot. ꝙ tutor pt̄ cōueniri demum finita tutela, sed curator statim. Cōtra. ś. de admi. tut. l. actus. Solue. vt plenè not. C. de adm. tut. l. aduersus. Dic vt ibi plenè: quia longa materia.

ADDITIO.

a Alex. ¶Hanc stipulationem. Ad hunc tex. vide Bar. in l. ita stipulatus. in 2. q. de verb. ob. Et de isto tex. facit festum Bar. in d. l. ita stipulatus.

§. Si tutor. Quæro, ꝯ quē agetur? Dicit gl. ꝯtra defensorem eius, vel contra curatorē datum bonis. Et hoc vltimū placet. Id vero qđ dř de defensore, q venit in iudicio noīe capti ab hostibus, procederet, si ille captus reuerteretur. Si vero ibi moreret, qđ gestum est, nō valeret, vt ĩ. quæ sen. sine appel. re. l. j. in fi. argu. ad hoc in l. si seruus communis Mæuij. §. seruus capto, supra de stipul. seruo.

1 *Vna actio in aliam deuoluitur, quando actoris interest.*

§. Si quis curator. Opp. ꝙ etiā si non gerit teneatur, l. 2. in fi. de cu. bo. dan. Glo. dicit aliud in curatore dato bonis, vt ibi. aliud in curatore adulti; vt hic. Vel dic fm Cy. ibi gessit ex voluntate: hic ex necessitate, arg. l. 4. §. ī eum. de admi. rer. ad ciuita. pertin. Quæro, quæ est rō differentiæ inter tutorē & curatorē? dic vt in gl. Quæro quid est hoc dictum, sed in se reuoluitur? Duæ sunt opi. vna, id est, sæpius stipulatio cōmittitur: scilicet, quoties male gerit, & ita est vera. Alia vt dicamus reuoluitur, id est, obligatio vna deuoluitur in aliam vltimam. Verbi gratia pro mala administratione tenebar tibi dare centū, statim cum non exigo illa centū, prima obligatio conuertitur in illam secundam, quia non exegi, & sic de singulis. Sed hoc nō placet: † qa

1 vna actio deuoluitur in aliam ita demum, si actoris interest, l. diuortio. supra de neg. gest. sed hic actoris nō interest: ergo, &c. quare tene primam. Sed ad illam opp. de l. si duo. ś. de arbit. Sol. ibi mera pœna: hic interesse.

LEX VII.

a Seruum. aOpp. de l. 1. in prin. ś. de verb. obl. Sol. fallit hic vt hic dicitur per glo. & dixi plene in d. l. j. in prin. supra de verb. obli.

ADDITIO.

a Alex. ¶Seruum. Non est alibi, secundum Bal. in l. donatarum. C. de acqui. poss

LEX VIII.

1 *An procurator ad litem, teneatur satisdare, & an inuentarium facere.*

a Et si ad species. Quæro, vtrum curator datus ad litē teneatur satisdare? Gl. dicit ꝙ sic, per hāc

1 legem, quam tene menti. † Sed an teneatur facere inuentarium? Gl. tenet ꝙ non, in l. de creationibus. C. de epi. aud. argu. ad hoc l. nulli. §. cum autem. C. de episc. & cle. & arg. l. hoc iure. ś. de sol. Nā cum procurator ad lites non possit solutionem repetere. d. l. hoc iure ergo non debet facere inuentarium. qđ fit postquam recepit d. §. cū aūt. Alij dnt, ꝙ tenetur facere inuentariū, qa saltē ad eū puenīūt instrā cāæ, ar. huius l. & l. chirographis. in prin. ś. de adm. tu. & l. tutores. C. de adm. tu. & illa instrā dēt ponere ī inuētario. Alij distinguūt. Aut loqmur in curatore actoris, & tunc qa ad eū debet puenire instrā pupilli, dēt facere iuētariū. Aut loqmur in curatore ex pte rei, & tunc qa nō habet aliqñ aliquid facere, nisi negare non dēt facere inuentariū. Hāc distinctionē ponit Old. sed nō placet, qa q̃nq; ex parte actoris non sunt instrā: sed solum testes pducunt, & fiunt interrogationes: ex pte rei sunt q̃nq; instrā, sed de ꝯsuetudine non faciunt inuentarium. De hoc Spe. de actore ab vniuersitate. ver. puberes autem indistinctè, & ver. seq.

ADDITIO.

a Alex. ¶Datus ad litē. Curator ad lites an satisdet, & an faciat inuentariū vid qđ dixi post Bar. in d. l. de creationibus. & Bal. in l. nulli. hic alleg. Bald. in l. ꝗ habet. §. si pupillus. ś. de tu. & Bar. in l. si hæreditas. in prin. C. de test. tut.

LEX IX.

1 *Nomina debitorum sunt in patrimonio.*

Cum pupillus. Innuit hic, ꝙ nomina non sint in patrimonio. Contra ś. de verb. sign. l. bonorū

1 Sol. fateor, ꝙ † nomina sunt in patrimonio, sed ea, q̃ à debitore debent exigi, non sunt in patrimonio, & eo respectu sic loquitur hæc lex. Quæro, vtrū vsurę veniāt in hanc stipl'onem. Quidam ꝙ non. Tu dic contrarium, vt in duabus legibus seq.

LEX X.

1 *Fideiussor simpliciter acceptus tenetur ad vsuras, quæ veniunt officio iudicis ex natura actionis.*

1 Si postea. Cum l. seq N. o. † ꝙ fideiussor simpliciter accept' tenetur in vsuras, quæ veniunt officio iudicis ex natura actionis. De hoc in l. quæro. supra loc. & l. centum Capuæ. ś. de eo quod certo loco. & ibi dixi.

LEX XII.

Si plures. Hæc lex diuiditur. Primo ponit vnum dictum, ꝙ fideiussor vnius tutoris non habet beneficium diuisionis. Secundò respondet cuidam tacitę obiectioni quare secus sit in pluribus tutoribus. Tertio format vnam obiectionem, & ei respōdet, quare secus in fideiussoribus aliorum. Secunda ibi, nec q̃sque. Tertia ibi, cæterum. & est pulchra & notabilis lex ista. Op. ś. de fideiuss. tu. l. pupillus. Sol. ibi erant plures fideiussores diuersorum tutorum, hic erat vnius tantum tutoris fideiussor.

Iudicatum solui. Tit. vij.

1 *Stipulatio iudicatum solui interponitur ante litem contestatā, & post, quando procurator interuenit post.*

2 *Cautio iudicatum solui, præstatur à quocunque conuento nomine alieno.*

3 *Procurator non cauet iudicatum solui, quando habet mandatum, & dominus eum in mandato releuauit.*

Procurator non cauet de rato quando est certum de mandato.

Fideiubere potest quis pro absente, & ignorante.

4 *Procurator releuatus à domino, debet tamen nuda cautione promittere iudicatum solui, licet consuetudo non obseruet.*

Fideiussor iudicatum solui, an accipiatur sine principali.

Per litis cōtestatione quis obligatur instan iæ, nō autē ad id. quod venit in sñia.

5 *Procurator quando promittit, & principalis fideiubet pro eo, contra dominum fit prius executio, nisi sit procurator in rem suam.*

6 *Dominus, qui releuauit à satisdando, si non est soluendo, procurator tamen cauet de iudicio sisti.*

7 *Procurator ī instrumēto pcuratoris, an possit releuari à cautione de defendēdo.*

Promissio de defendendo in prætoriis stipulationibus resoluitur, vt videatur se promittere facturum, & curaturum.

8 *Promissio iudicatum solui facta per procuratorem, non prodest substituto ab ipso, nisi dicatur, quòd promittit procuratori, & substituto ab eo.*

¶Gl. cōtinuat. Dixit de pťoriis stipl'onibus in gñe, & prosecutus est vnā spēm. nunc proseqť aliā spēm. Et circa rub. quæruntur plu

a ra. aPrimo, † quando debet interponi ista cautio? Dicit gl. ante li

1 tis ꝯtestationem. l. de die. §. si seruus. ś. qui sat. cog. Idē no. Inst. eo.

b ti. §. si vero. qđ intellige, bnisi procurator interueniret post litis ꝯtest. qa tunc etiam interponeretur. vt l. 2. C. de consor. eiusdem litis. & no. in l. Pōponius. §. ratihabitionis. ś. de pc. & l. nihil. C. e. ti.

2 ¶Scdō † q̃ro à quo dēt pstari ista cautio? Dicit gl. olim à quocun

c que suo vel alieno noīe cꝯuento reali, vel psonali actione, hodie non præstatur ab eo, qui suo nomine conuenitur, vt Inst. de satis

d da. in prin. & § sed hodie. dIn eo, ꝙ dicit, ꝙ olim præstabatur à cōuento suo nomine personali, non dicit verum, vt dixi vobis fm

e Dy. in l. si cum hominem. ś. de fideius. Tertio quæro, evtrum † præ

3 stetur ista cautio à procuratore, q habebat mandatum? Gl. dicit, ꝙ sic, vt C. de satis. l. j. in fi. & fideiubet pro suo procuratore dominus, si est præsens, si vero esset absens, procurator inuenit sibi fideiussores. Primū quod dicit, siue hēat mādatū, siue non, est verum licèt

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quæruntur plura. In quo differat ista cautio, & clausula de re defendenda ab illa de iudicio sisti. & nunquid pcurator teneatur eā pstare, vide q dixi post Bar. in l. filiusfam. qui satisd. cog. Et quomodo debeat fieri instrm in hac cautione, vide Bar. in l. j. de in lit. iur. Sed quid in forēsi, qui recessurus est insalutato hospite, si nihil possidet, an habeat hanc cautionem præstare. vide Bal. in auth. ei qui. in prin. de bo. auto. iu. pos.

b Alex. ¶Qđ intellige. An aūt sit drīa inter stip'onē iudicatum solui & stip'onē solui iudicatū, vide Bar. & ibi dixi in l. 2. in prin. ś. de pt. st. p. de clausulis iudicatū solui, de re defendēda, & de iudicio sisti, vide no. p Bar. & ibi oio Pau. đ Ca. ī l. si eū hominē. ś. de fideiu. & dixi in l. Grecè. in prin. ś đ fideiu. vbi dixi. ꝙ q pmittit defendere, pmittit sistere, & adde Pau. de Cast. ī l. indicatū so. ĩ. e.

c Alex. alieno nomine. Si alius defendat suo noīe, nam tunc non tenetur satisdare. tex. & exemplum habes in l. si cum vno. si ex noxa ca. aga sc

d Alex. ¶Sed hodie. Adde gl. & qđ ibi no. in l. si procurator. ś. de proura.

e Alex. ¶Tertio quæro. Sed pone, ꝙ aliquis promisit sistere iuri, vtrū videatur promittere iudicatum solui, dic ꝙ sic, & etiam sistere promittere videtur. Gl. eit, quam ibi multū no. Ang. in l. si commissa. ĩ. rē ra. ha. Quid si promisit parere mandatis curiæ, an sit idem. vide Bal. in l. eum pro quo. ś. de in ius voc.

licet sit secus in cautione de rato,q̃ non p̃stat̃, cum est certum de
mãdato,vt C.de ꝓcurat.l.j.& ĩ.ti.j.l.ne satisdatio. Rõnẽ dic,vt no.
in l.nõ solum.§.qui alieno.s̃.de procuratorib.& per Doc.in l.j.C.
de procuratoribus.Scd̃m ꝙ dicit,si absens est dñs , procurator si-
bi inueniat fideiussores,dicit Dy.est verum,nisi esset à dño releua
a tus[a] ꝑ promissionẽ factam notario recipienti noĩe quorum ĩtere-
rit,ꝓut ↄsuetudo ẽ.& tex.dicit Inst.de satis.§.si vero aliquis,& isto
casu dr̃ dñs fideiussor:q̃a ẽt pro absente,& ignorante p̃t q̃s fideiu-
4 bere,l.fideiubeẽ.s̃.de fideiussorib.& l.ex mãdato.§.j.s̃.mãd.¶†Sed
circa hoc q̃rit̃,an saltem nuda cautione teneatur procurator pro
mittere,licet sit à dño releuatus?Spe.in ti. de satisd.§.expedito.cir-
ca prin.tenet,quod non.Sed ↄ̃ hoc facit: quia obl'o fideiussoris
ñ p̃ot esse sine principali,l.fideiussor obligari,in.prĩ.s̃ de fideius.
sed hic non est principalis,ergo dñs non p̃ot dici fideiussor.Qui
dam volentes sustinere istam opi.dñt,ꝙ hic fideiussor accipit̃ sine
principali,vt no.ĩ l.2.§.j.s̃.q sat.cog. & ita loq̃t̃ l.si Barsatorã.C.de
fideius.sed hoc non est bene dcm̃:quia sp̃ale est in cautione de iu
dicio sisti,vt dicatur fideiussor:sine principali,vt no. in d.l.2.§.j.s̃.q
sat.cog.& ita loquitur d.l.si Barsatoram,sed nostra lex loq̃t̃ in cau
b tione[b] iudicatum solui,in qua req̃rit̃ principalis,& fideiussor,vt s̃.
ti.ij.in l.p̃toriæ.Vñ alij volentes hoc sustinere dñt,ꝙ ꝓcurator est
principalis q obligatur ꝑ litis cõtest.in qua quasi ↄ̃hit̃,l.3.§. idem
scribit.s̃.de pec.& not.in l.ij.§.fi.s̃.tit.2.Hoc nõ est bñ dcm̃.Nam ꝑ
litis ↄtestõnẽ q̃s obligatur instãtiæ,nõ autẽ obligat̃ ei,ꝙ in sñĩa ve
nit ꝙ apparet:q̃a in procuratorem nõ fit executio, l.Plautius.s̃.de
ꝓc.l.4.in prin.de re iud.hic autẽ loq̃tur in cautione iudicatum sol
ui,in qua nullo mõ ꝓcurator reperitur obligatus, & sic esset fide-
iussoria sine principali,Alij volentes hoc sustinere,dñt,ꝙ hoc nõ
est mirum,ꝙ fideiussor sit sine principali,sicut aliàs,qñ principa-
lis sine hr̃de decedit.l.Sitchũ:aut Pamphilũ.circa fin.prin in ver.
tametsi.s̃.de sol.& l.si sine hr̃de.s̃.de adm.tu.Sed hoc nõ est bñ di
ctum:quia ab initio nõ p̃ot ↄ̃hi obl'o fideiussoria sine principali,
licet ex postfacto possit qñque sustineri. Ita no.s̃.depo.l.j.§.idem
Põponius.Probat̃ in l.postq̃, in prin. vt leg.no.cau.Dy.hic nõ be-
ne se firmat,dicit tamen,ꝙ est arg.ꝙ ꝓcurator ipse debeat cauere
nuda cautione.s̃.de vsuf.ea.re.quæ vsu ↄsu.l.trib.& arg.l.filio.& l.
si qñ .§.1.s̃. vt leg.no.ca.d.Cy.in l.1.C.de satis.mouet istam q.&di
xit me audiente,ꝙ ista fuit prima q̃o,q̃ fuit sibi ↄmissa , postquam
rediit de Bononia, & determinauit,ꝙ ꝓcurator dẽt cauere iudi-
catum solui,vt sic ipse sit principalis,dñs vero fideiussor. Hoc ꝓ-
bat per d.§.si vero aliq̃s.Insti.de satisda. vbi dicit, ꝙ dñs fideiubet
ꝓ ꝓcuratore suo:ergo ꝓcurator est principalis. Pro hoc supra de
ꝓc.l.minor.vbi dicitur,minori,&fideiussorib.succurritur:ergo ap
ret,ꝙ ꝓcurator est obligatus.Iac.de Are.tangit hãc q. infra eodẽ
ti.l.si ad defendendũ.&ibi dixit sic,Modus releuandi ꝓcuratorem
c p̃ot esse duplex.Vnus modus,ꝙ dñs ꝓmittat ꝓ ꝓcuratore suo,no
tario recipienti nomine eorum , quorum intererit, & det vnum
fideiussorem ipsi notario:tunc sufficeret,ꝙ esset principalis, & fi-
deiussor,vt d.l.si ad defendendũ.ĩ.e.melius facit,licèt ipse ñ alleget
l.si defunctus.ĩ.de ꝓc.Alio mõ releuat̃, ꝙ dñs ipse ꝓmittat simpli
citer,nec det fideiussores,tunc nõ sufficit,sed ꝓcurator debet ca-
uere nuda cautiõe l.j.§.exigere.s̃.de magist.ↄue,ꝙ mihi pl3,vt d.l.
tribus.de vsuf.earũ rerum,q̃ vsu.ↄsu.& l.si qñ. §.j. s̃. vt leg.no.ca.
hoc sentit glo.in l.3.§.q̃uis.s̃.si cui plus quam per leg.Fal. licèt ita
d sit[d] de iure,tñ etiã in multis partibus ↄsuetudo obseruat ↄ̃riũ,nec
5 vidi vnquam obtineri suꝑ ista exceptione.¶†Quærit Cy.qñ ꝓ-
e mittit ꝓcurator,& principalis fideiubet ꝓ eo,in quẽ prius fiet exe
cutio?Dicit Dy.re vera dñs est principalis, & iõ ↄ eũ fiet prius exe
cutio,& ↄtra ꝓcuratorẽ in subsidium,vt in Auth.d̃ fideiuss.ĩ prin.
§.1.Facit ad hoc s̃.de pac.l.fideiussoris.cũ l.seq.& l. de die. §. qui
mulierẽ.s̃.qui sat.cog.Qd̃ intellige,nisi esset ꝓcurator in rem suã,
6 arg.p̃dictarum legũ.¶†Quæritur, quid si dñs, q ꝓcuratorẽ suum
f sic releuauit,nõ est soluendo,nec possidet immobilia?Rñd.ſnõ vr̃
idoneus fideiussor,vt no.in Auth.de exhi.& introire.§.sancimus.
& saltem nõ p̃ot releuare ꝓcuratorẽ suum à cautione de iudicio
sisti,q̃a ipse dñs si esset p̃ns,cogeretur eã p̃stare.l.sciendum.s̃. qui
7 satis. cog.¶†Quæro.vtrum possit releuari ꝓcurator in instr̃o ꝓ-
g curationis à cautione d̃ defendẽdo?Spe.in ti.de satis.§. expedito,
ver.itẽ q̃ritur.vr̃ dicere,ꝙ non:q̃a si dñs promittit se defendendo,
ꝙ debebat facere ꝓcurator,promittit factũ alienũ;ꝙ nõ p̃t,debet
ergo dicere sic:Promitto me facturum,& curaturũ ꝙ defendet,&
sic procederet ↄ̃riũ:puta,ꝙ ꝓmittendo de defendendo simpl'r
sufficit.Nã in p̃torijs stip'onib.talis promissio resoluit̃,vt videatur
promittere se curaturum,& facturũ,vt dixi in l.quoties. s̃. de ver.
8 ob.& l.stip'o ista.in prin.eo.ti.¶†Sed q̃ro, vtrum promissio ista
facta ꝑ ꝓcuratorem sufficiat substituto ab ipso ꝓcuratore?Rñ.nõ
l.si ante acceptum.ĩ.eo.ti.& ideo cõsuetudo est, vt dicatur,ꝙ ipse
promittit pro ipso procuratore,& pro substituto ab eo,&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶Releuatus.Nota[illegible] cautelam,quam tradit Ang.in l.filiusfa.qui satisd.cog.quę [illegible] si dominus est multum longinquus à loco iudicij ꝙ poteris opponere, ꝙ ille do[illegible]s,qui fideiussit pro procuratore,non possidet im[illegible]mobilia,& si ea possidet in loco longinquo à iudicio,& eum retulit in l.sciendum.§.possessor.eo.tit.quod no. quia de facili poteris euadere iudicium,si petis à procuratore actoris præcaueri de iudicio sisti & iudicato soluendo in causa reconuentionis.

b Alex.¶Loquitur in cautiõe.Sed quid si procurator comparet,& ad vnum arti.in causa an debeat satisdare,allegatur gl ꝙ non in l.miles.§.decem.in prin.de re iudi quam allegant Doct d.l.filiusfamil.qui satisd.cog.

c Alex.¶Vnus modus.Modum releuandi procuratorem de satisda.vide ĩ.vt dicit Bar.in d.l.si defunctus.§.j.Quid autẽ si daret in releuatione fideiussorem alterius fori,& promitteret per iudicẽ,seu notariũ alterius fori.vide sing.ꝑ Cy.&per Bal.in l.2.C.per quas perso.no.acq.Et de isto modo releuandi,vide Aug.in l.fideiussor obligari.in prin.de fideiussorib.& Ful.in d.l.filiusfamil.qui satisd.cog.Adde Io.And.in addi. Spe,tit.de proc. § vt autem.ver.sed nunquid talis.

d Clau.de Seys.¶Licet ita sit.Istam tamen opi.sequitur Aret.consi.154 .& ibi etiam in 2. dub.ponit de simili quæst.vide etiam aliquid per Pau. de Cast.in l.5.§.satisacceptio. s̃ de verb.obl.per Soc.consi.62.vbi loquitur in casu statuti.

e Alex. ¶Quærit Dy.Quando principalis fideiussit pro procuratore de iudicato soluendo,an habeat beneficium excussionis.Et adde ꝙ tales personæ proprie dñr expromissores,vt no gl.in l.in eo.in prin de re iud.&no.in l.2.in prin.q satisd cog.vide q̃ nota.ĩ. ꝓx.& quod dixi in rub.post Bar s̃.de fideiu.Et an hẽat locũ beneficiũ excussionis in fideiussore iudicatum solui.Bal.in l.cum eorum C.de sen.vbi dicit,ꝙ non requiritur excussio.Contrarium tenuit ipse,& rectius in l.fi.C.de vsu.rei.iu. Quid in institore gl. tenet, quòd habet locum §.si quis igitur.in Auth.de fideiuss. Adde quòd licet pater conuentus de peculio habeatur loco fideiussoris iudicatum solui , tamen non habet in eo locum beneficium excussionis , vt nota. Bar. & Doc. in l.cum filius. in prin. de verb. obl.

f Alex.Rñ.Adde Bar.in d.l.sciendũ.in fi.princ.& ibi Bar.& in l.prætoriæ vlt.ad fi.de præto.stip.bene facit l.j.s̃.de in ius vocan.per Ang.in l.filiusfa.qui satisd.cog.&in l.si defunctus.de procu.

g Alex. ¶Spe. in tit. Adde Bar. in l.j.in fi.C. de satisd. & quod ibi dixi,& quid hoc operetur, vide Bar.in l.si defunctus. s̃. de procu.Adde an stante statuto, quòd nullus procurator, vel defensor rei audiatur, nisi primo satisdet,debeat admitti procurator pro quo dominus fideiussit,Ro.consi.62. & ibi ad apostillam Alexan. supra. in verbo, vnus modus.

LEX PRIMA.

1 *Sententia lata contra principalẽ,non exequitur contra fideiussorem contractus sine nouo processu.*
2 *Sententia lata contra principalem,quod exequatur contra fideiussorem iudicatum solui sine nouo processu.*
Dictio statim,significat summariam cognitionem sine ordine iudiciario.
3 *Executio sententiæ latæ contra principalem,quòd fiat contra fideiussorem de iudicio sisti,si stipulatio sit facta in iudicio,& nisi steterit tempore debito,secus si per sententiam.nu.6.*
Instrumenta garentigiata exequuntur, etiam si continent incertam quantitatẽ, declarata tamen prius quantitate.
Clausula de defendendo,si hẽt certũ & limitatũ tempus,meretur executionem.
Clausula de dolo meretur executionem,& remittit,
4 *Stipulatio,rem ratam haberi,an mereatur executionem,remissiue.*
5 *Fideiussor iudicatum solui,executione contra ipsum facta , potest contra principalem impetrare excutionem sine processu ordinario.*

IN stipulatione.Op.de l.cedere diẽ. ĩ. d̃ ver.
sig.Dicit gl.fateor ꝙ dies ce
dit,sed ñ venit.gl.ñ d̃t verũ.Nã tp̃s qd̃ dat̃ iudicatis mi
serõnis gr̃a indulget̃ sol'oni,nec impedit diẽ obl'onis
cedere & venire,l.si cũ militi.§. fi.s̃.de cõpen.sed l.cedere diẽ, lo-
quit̃ de die,quæ inest obl'oni.¶Op. ꝙ ante sñĩam cedat dies, l.cũ
q̃rebat̃.ĩ.e.Sol.hic loq̃t̃,cũ stipulatio ↄmittitur ex cl'a, ꝙ verbum
sonat.Sed clausula de defendendo,vel d̃ dolo malo, p̃t ↄmitti an-
te sñĩam,vt l.ↄ̃ria &probatur ĩ.eo.l.iudicatum solui.¶Quæro,dr̃
1 hic,sed exactio in tempus reo principali indultum differt̃.†vtrũ[a]
a sententia lata ↄ̃ principalẽ possit mandari executioni contra fide-
iussorem,sine nouo processu?Gl.in l.vlt.C.de vsu.rei iu.simpl'r di-
cit,ꝙ sic.Idem Iac.de Are.s̃.de fideiu.l.si quis pro eo. §.si nũmos.
tamen ſm omnes illud non habet locum in fideiussore ↄtractus,
sed in fideiussore iudicij.& ꝙ in fideiussorem contractus non fiat
probatur in l.grege.§.si cum defensore.s̃.de pig.& l.à sententia.in
prin.ĩ.de appel.& C.de his qui ad eccl.confu.l.præsenti.§.adiicien
tes.Hoc tenet Old.& Spec.in tit.de execu.sen.§.seq̃tur versi.quid
si sententia lata est contra defensorem. hoc tenuit Garsias,& do,
Io.And.in c.1.de iniu.& dã.dat.lib.vj.& Cy.in d.l.vlt.C. de vsu.rei
iu.Gul.de Cu.in l.2.in fin.s̃.qui satis.cog.Vnde teneo hoc pro ve-
ro,quòd in fideiussorem contractus non fit executio sine nouo
processu.Sed an in fideiussorem iudicij.de hoc sunt opin. & ideo
hoc reuoco in dubium: & quæro an in fideiussorem iudicatum
solui fiat executio?Gl.dicit,quòd sic in d.l.vltim. C.de vsu. rei iu.
& videtur tex.hic in hac lege. Præterea, si aliter diceres , seque-
retur

ADDITIO.

a Alex,Quæro vtrum.An sententia lata contra principalem,posset postea fieri executio contra fideiussorem,& quid econtra:an si sit lata contra fideiussorem,videatur condẽnatus principalis,vide Bal.in d.l.fi.C.de vsu rei iud.adde quæ no.in l cum filius.de ver. obl.Et in simili, quid in fideiussore rem ra. hab.vide Bar.ĩ.ti.j.in l.si fine. § cum autẽ ad fi.Quid in fideiussore de defendendo,vide ĩ.eo.l.si quis.§ si plures.& Gui de Suza, in d.l.p̃nti.C.de his qui ad eccl.confu.& Bal.in l.duobus § igitur qui iurauerit.s̃.de iureiu.in l.grege.s̃.de pign.hic alleg.& vide gl.in c.j.de iureiu.lib.6.& Arch.11.q.1.c.quidam & Imo in l.à sententia.in prin.de appel.& aliquid per eum in l.duobus.de duo.re, & plene.per Bal.Insti.de satisd.§.fi.vbi tãdem residet cum Bar.per Bal.no.in addi. Spe, in tit.de Senten.& Bal.in l.fideiussor.alias est l.2 in §.si.alias.est l.3 siue in duplum cum §.seq.s̃.qui satis.cog.

retur iſtud, quod res abiret in inſinfinitum. Nam cōtra fideiuſſorē
dares de nouo libellum, & ipſe reſponderet per ꝓcuratorē, & da
ret fideiuſſorem iudicatum ſolui, & tunc iterum haberet neceſſe
dare libellum ꝯtra illum fideiuſſorem, & ſic de ſingulis vſque in
infinitum, & nunquam fieret executio, & iſta eſt vna opi. Alia fuit
opi. Odof. ꝙ in fideiuſſorem iudicatum ſolui, ex cl'a, qđ verbū ſo-
nat, fiat executio ſine nouo proceſſu, vt hic. & in d.l.vlt.§.fi.C.de
vſur.rei iud. ſed ex cl'a, de defendendo, vel de dolo non poſſit fie-
ri executio ſine nouo proceſſu. Quod apparet: quia non habet ex
peditam quantitatem, ſed committitur ad intereſſe, qđ eſt incer-
tum: quod ſecus eſt in clauſula iudicatum ſolui. j. eo. l. iudicatum
ſolui. ij. Et hoc tenet Gui. de Cu. in l. 2. in fi. & l. ſe. ſ. q ſat. cog. per il-
lum tex. Alij ſunt, qui dicunt ſimpl'r, quòd in fideiuſſorem iudica-
tum ſolui, non fiat executio. Et hoc dicebat Ia. But. per d.l. duob.
§. igitur ſi quis iurauerit. ſ. de iureiur. vbi ipſe dicebat eſſe caſum.
a Præterea, pōt eſſe, ꝙ fideiuſſor habeat aliquas exceptiones, ᵃ quas
nō habet principalis. l. idemque. §. gñal'r. ſ. mand. & plene no. in l.
fideiuſſor. §. quædam. ſ. e. ti. Præterea, res inter alios acta, &c. vt C.
res inter alios acta, &c. hoc tenebat do. Ray. & dicebat eſſe caſum
in l. iſta, vbi dř, ꝙ cedit dies ſtipl'onis, non dicit ꝙ ſententia man-
detur executioni. Quid dicemus? puto qđ ꝯ fideiuſſorē iudicatū
ſolui, acceptū in iudicio, ex cl'a, qđ verbū ſonat, fiat executio ſine
nouo proceſſu. hoc probo per tex. dictæ legis vltimæ, §. fi. C. de v-
ſur. rei iud. vbi dicit ſtatim, ex quo verbo ſic arguo. Verbum ſta-
b tim, ᵇ ſignificat ſummariam cognitionem, abſque ordine iudicia-
rio, vt C. vnde vi. l. momentaneæ. ergo apparet quòd non debet
fieri nouus proceſſus ordinariè. Præterea verbum, ſtatim, ſeu cō-
feſtim, importat, vt non requiratur noua ſententia, vt in Auth. de
inceſt. nup. §. 1. & ibi no. ergo, &c. Præterea; non eſt dubium, quòd
c confeſſio facta coram iudice meretur executionem ᶜ abſque no-
ua ſententia. l. j. C. de confeſ. ibi, cum & ſoluere cogeris. & l. ſi debi
tori. ſ. de iudic. Sed iſte, qui in iudicio promiſit iudicatum ſoluere
iam eſt confeſſus ſe debere illud, quod iudicabitur: ergo, &c. Præ
terea debitum eſt liquidum iudici, ergo meretur executionem. l.
2. C. de execu. rei iud. Non obſt. d. l. duob. §. igitur ſi quis iurauerit.
nec illud quod dicitur, quòd fideiuſſor poſſet habere exceptionē
quam nō habebat principalis, quia hoc ꝯcedo, tamen hoc exami
nabitur in illa ſummaria cognitione, quæ fit tpe executionis. l. à
diuo. §. ſi ſuper reb. ſ. de re iud. & ſic fideiuſſor nō læditur. Nō ob.
ꝙ dicitur, res inter alios acta, &c. quia hoc nō eſt verum indiſtin
ctè, ſpecialiter qñ actum eſt cum alio, te volente, & ꝯſentiente. l. ſę
pe. de re iud. Nō ob. hæc lex, q̄ dicit in ſtipulatione, &c. qa fateor,
ꝙ ſñia lata ꝯtra principalem nō mandatur executioni ꝯtra fideiuſ
ſorem, ſed ſtipulatio qua fideiuſſor obligatus eſt iudicatum ſol-
d uere declarata per ſñiam, illa meretr̄ executionem, ᵈ ſicut ſñia. Et
iſte eſt caſus in lege noſtra. Vnde aduerte modum, quo executio-
3 nem petes, vt patet ex prædictis. Quæro † an ͤ in fideiuſſorem de iu
e dicio ſiſti fiat executio? Gul. de Cu. ꝙ nō, in d. l. 2. in fi. ſ. qui ſat. co.
Reperi, ꝙ do. Io. Fagioli de Piſis in quadam ſua diſputatione te-
nuit ꝯ per l. ſancimus. C. de fideiuſ. ꝙ mihi ſatis placet duob. ꝯcur
rentibus. Primo, ꝙ certa pœna ſit promiſſa ſi nō ſteterit iudicio, ſi
ſtipulatio habet certam quantitatē, & liquidam. Scdō, ꝙ ſit appo
ſita certa dies ſiſtendi in iudicio. ita loquitur d. l. ſancimus. Qđ ꝓ-
bo: qa tex. ibi dicit, ſtatim, ergo &c. vt ſ. dixi de verbo, ſtatim. Item
tex. ibi dicit omnimō perſoluat, quæ verba denotant executionē.
Si verò haberet diem limitatam, tamen non haberet certam pœ
nam, ſed ꝯmitteretur ad intereſſe, adhuc dico idem ꝙ mereat̄ exe
cutionem per rōnes, quas dixi ſ. in fideiuſſore iudicatum ſolui: qa
vr̄ cōfeſſus ſe debere intereſſe, ſi nō ſteterit. Et ſi dicas, qūo meret̄
executionem, cum quantitas non ſit certa? Rñ. in ipſa executio-
ne certificabitur, & declarabitur iſtud intereſſe, ſicut apparet, qñ
fertur ſñia incerta in vniuerſalibus iudiciis, qa certificabitur in e-
xecutione, vt no. in l. 1. in prin. in 1. gl. mag. ſ. de eden. & ſic debet
intelligi l. j. C. de ſen. quæ ſine cer. quāti. Et ita etiam practicamus
quotidie in inſtris garentigiatis, ſeu cōfeſſionatis, q̄ merentur e-
xecutione ex forma ſtatutorum Italiæ. Nā ſi nō ꝯtinēt certā q̄tita-
tem merent̄ nihilominus executionē, declarata prius, & limitata
q̄titate. Si verò nō ꝯtinent diem ſiſtendi in iudicio nō merentur
executionem. Caſus eſt in l. 3. in fi. j. eo. Rōnem ibi dicam inconti
f nenti. Idem dico de cl'a, de defendendo. Nam ſi habet certum, &
limitatum tempus, in quo debeat defendere, meretur executionē
al's non, vt j. e. l. 3. in fi. & ibi dicā. In cl'a vero de dolo, dico ſimpl'r
mereri executionem, vt dicam ſtatim j. eo. l. 3. in fi. In oībus caſib.
g ꝓdictis, in quibus dixi executionē mereri, intelligo ſi ſit talis ſti-
pl'o interpoſita in iudicio coram iudice, aliàs ſecus, arg. l. 2. C. de
execu. rei iud. & l. minor xxv. annis, cui fideicōmiſſum. ſ. de mino.
Rō: qa tunc non eſt liquidum iudici, nec vr̄ confeſſio facta corā
iudice. Quæro, quid de ſtipulatione rem ra. ha. an mereatur exe-
4 cutionem? dicam j. rem ra. ha. l. ſi ſine. § j. ¶ † Quæro, quando fide
5 iuſſor iudicatum ſolui eſt exactus, † facta ꝯ eum executione, vtrū
ipſe habeat neceſſe agere ꝯ dñm via ordinaria, ſ. actione mādati,
h an verò poſſit ꝯ dñm impetrare executionem? Reſpon. ſic, ʰ ſine
6 proceſſu ordinario. tex. eſt in l. fi. C. de vſur. rei iud. Id † qđ dixi, ꝙ
in fideiuſſorem iudicio ſiſti fit executio, intellige, ſi nō ſteterit tpe
debito in iudicio: non ſi per ſñiam fuerit iudicatum: quia per ſen
tentiam liberatur vt l. Græcè. §. & poſt litem. ſ. de fideiuſ.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Habet aliquas exceptiones. No. ꝙ fideiuſſor poteſt opponere ex perſona ſua aliquas exceptiones quas non poteſt principalis. tene menti hoc. Et ꝙ poſſit opponere fideiuſſor contra exceptionem ſententiæ, tenet Bal. poſt Ia. Bu. in d.l. ſi. §. 1. ver. quæro nunquid in iſta lege. cum ſeq de vſu. rei iudi.

b Alex. ¶ Verbum, ſtatim, ſignificat ſummariam cognitionem. &c. Idem dicas de verbo, illico, & quanto citius, & q̄ celerrime. l. ſi quis. & ibi Bar. C. depo. & de dictione, ſtatim vide Bar. tex. & ibi Imo in d. l. diuortio. ſ. ſol. ma. Illis adde omnino Ang. in Auth. de litigio. circa prin. Adde Bar. in l. Imperator. j. de iure fiſ. Quid de verbo protinus, vide no. in l. 2 per Bal. C. vt lit. pen. & ibi quid ſi in inſtrumento apponitur verbum, protinus & inſtrumentum iſtud ſit pœnale, iudex illico producto eo poterit ſine aliquo proceſſu & ſolemnitate illum condemnare. & de iſta dictione eſt tex. in l. 3. §. in amittenda. de acq. poſ. adde an fideiuſſori de iudicio ſiſti ſit offerendus libellus, Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de fideiuſ. §. ſequitur. in j. add.

c Alex. ¶ Meretur executionem. Adde Bar. in l. j. ad fi. ſ. de confeſ.

d Ale. ¶ Meretur executionem. Ang hic, & ēt Bal. in l. duob. § igitur ſi quis iurauit. ſ. de iureiu. Adde tu, & limita hoc dictum Bar. vt hēs per Maria. Soc. in c. dilecti. ij. a. j. de foro comp. & in c. eo. ti. & Pe. de Anch. in rep. reg. ea quæ. q. 22.

e Alex. ¶ Quæro an. Vide Bal. in l. qui crimen. in vj. q. C. qui accu. non poſ. Plene per Iac. de Bel. in diſputatione quam ponit in l ſancimus. in 2. q. C. de fideiuſ. & vide quod no. in l. eum pro quo. de in ius vo. & in l. 2. §. fi. qui ſat. cog.

f Alex. De clauſula. Vide Bar. in l. proinde ſi occiſus §. notandum. ſ. ad leg. Aquil.

g Ale. ¶ Intelligo. Adde Bar. & quod ibi dixi in l. tale pactum. § qui prouocauit. ſ. de pac.

h Alex. ¶ Reſpōdeo. ſic. An aūt ſi fideiuſſor capiatur pro debito, poſſet per eundā iudicem facere capi principalem incidenter, licet alias non eſſet ſuus iudex. Bal. videtur vel e ꝙ ſic, in fideiuſſore iudicij, non autem contractus ſecundum eum, no. vt in l. eum eorum. C. de ſen. & in l. fi. C. de vſu. rei iud. & quod ibi dixi. poſt Bal. in fi.

LEX II.

1 *Fideiuſſio iudicatum ſolui, quod perit inſtantia perempta.*
2 *Acta pertinentia ad litis deciſionem, non pereunt inſtantia perempta.*
Acta pertinentia ad litis ordinationem, vide infra nu. 3. & 8.
3 *Acta pertinentia ad ordinationem litis inſtantia perempta, pereunt, quo ad effectus futuros: ſecus quo ad effectus conſummatos.*
4 *Acta facta in vno iudicio, quando faciunt fidem in alio.*
5 *Teſtes examinati in vna inſtantia non faciunt finem in alia, ſi nō ſunt publicati.*
Teſtes examinati, in vna inſtantia, ſi non ſunt publicati, pñt per iudicē alterius inſtātiæ publicari in caſib. in quib. fidem facerēt ſi eēnt publicati. & j. nu. 10.
Teſtes recepti corā arbitro faciunt fidem in alia inſtantia, ſeruata diſtinctione, l. fi. C. de Arb.
Teſtes examinati corā iudice in vna inſtantia, faciunt fidem in alia, ſi tenditur ad eundem finem inter eaſdem perſonas.
6 *Teſtes examinati in vna inſtantia, faciunt fidē in alia inſtantia, inter diuerſas perſonas, in illis caſibus in quibus ſententia lata inter alios præiudicat.*
7 *Teſtes examinati in vna inſtātia, quādo poſſunt in alia produci, & examinari,*
8 *Acta pertinentia ad litis deciſionē, vt ſñia, an pereant perempta inſtantia.*
9 *Accuſato aliquo de crīe publico, & tribus examinatis, tam ad defenſam, quam ad offenſam, ſi inſtantia ſit perempta, accuſator ſuperueniens, ſi vtatur teſtibus ad offenſam, tenetur etiam recipere teſtes ad defenſam.*
10 *Teſtes examinati in vna inſtantia parte præſente, & publicati in contumaciā in alia inſtantia, contra eaſdem perſonas præiudicant, ſecus quo ad alias perſonas licet per alium iudicem poſſint publicari.*
Tertius appellās ꝓ ſuo intereſſe, an poterit iterum teſtes producere, remiſſiuè.

1 Cum lite Perempta † inſtantia, liberatur fideiuſſor iudica-
tum ſolui. h. d. ¶ Quæro, qualiter lis perierit? Di-
2 cit gl. lapſu triennij. & iſtam tene. Vlterius † dicit gl. quod finita cā
a triennio, prima acta ᵃ non valent. Doc. dñt, aut ſunt acta pertinen-
tia ad deciſionem cauſæ, vt cōfeſſiones, & atteſtationes, & ſñ'ia; &
tunc non pereunt. ſed proſunt ēt in ſcda l. iubemus. C. de libe. cau
ſa. & l. cum antea. §. fi. C. de arb. & l. vlt. de teſt. & no. in l. properan-
dum. §. & ſi qdem. per gl. in verb. iudicij. C. de iud. hoc in atteſtatio
nibus videtur eſſe verum, ſm Iac. de Arc. ſi in prima inſtātia dicta
teſtium fuerunt publicata; al's ſecus. l. geſta. C. de re iud. Et ita in-
telligit ipſe gl. quæ eſt ſ. quæ in frau. cred. l. 3. circa fin. Et ita refert
Cy. C. de iud. l. properandum. §. & ſi quidem. ver. ſecundo quæri-
tur, pone. Inn. tamen videtur velle ꝯtrarium, extra de teſt. capitul.
Albericus. ſed j. dicā, Aut ſunt acta pertinentia ad litis ordinatio-
nem, vt

ADDITIO.

a Ale. ¶ Prima acta. Quæ acta pereant perempta inſtantia, vide Bal. in l. 2. C. de eden. & in l. properandum. per Cy. C. de iud. & quid ſi finita eſt iuriſditio delegati, quia reuocatus eſt, an acta pereant, & de nouo ordinarius cognoſcat, & an ex eiſdem actis. Vide Bal. in l. edita. in 8 & 9. q. C. de eden. & vide no. verbum Bal. in l. 2. C. de fru. & lit. expen. & in d. l. geſta. C. de re iudi. & vide Bal. in ti. de pac. Conſtan. in verb. in cauſis. & ibi de citatione, an pereat & ibi omnino videas, vide quæ dixi in l. j. C. de fru. & lit. expen. Et an iuriſdō delegati pereat perempta inſtantia vide gl. & Doc. in c. pen de iudi. & Ang. & Imo. in l. iudex in prin. de re iudi. vide Bar. in l. 2. §. j. ff. vi bon. rap. Vide Inn. in c. quamuis. de re iudi. & in c. cauſam. de teſti. et quod no. Bal. in l eos. C. de falſ. Adde Bal. in d. l. properandum. § & ſi quidem. & Inn. in c. conſuluit. de offi. dele. Quid autem ſi propter ineptum libellum ſecuta eſt abſolutoria, dic quòd omnia pereunt, ſecundum Bal. in l. 2. C. de fruc. & lit. expen. Et adde quod ſemper acta, & ſententia lata inter alios contra tertium aliquale præiudicium inferunt, licet non plenam probationem ſecundum gl. in l. ſi duo patroni. in prin. de iureiu. & in l. 4. in prin. de app. Bar. in l. admonendi. de iureiur.

nẽ,vt libelli oblatio,citatio,& fideiussorum datio,& ista pereunt.
ita loquitur hic.& ita dẽt intelligi ꝙ no.in l.si vt proponis.C.qũo
&qñ iud.& ibi per Doc.& hoc t; In.extra de testi.c.cãm,el j.¶Sed
3 †q̃ro,licet acta pertinẽtia ad litis ordinationem pereãt, an pereat
effectus eorum? Verbi gratia p litis ↄtestõnẽ qs effic̃ malęfidei,&
actio perpetuat̃,Itẽ trãsit in hæredẽ.Itẽ fit litigiosa res,an perẽpta
instantia peant oẽs isti effectus,gl.in l.ij. C.de fruc.& lit expen.di-
cit,ꝙ sic,sed in d.l.properandũ.§ j.dicit ↄ̃rium. & ista est vera, q̃ ẽt
t; Inn.in d.c.cãm.Probatur ergo ex prædictis,ꝙ acta pertinẽtia ad
ordinationẽ litis pereunt perempta instantia. quo ad effectus fu-
turos,licet quo ad effectus iam perfectos,& consummatos,rema
neant illa acta,& eorũ effectus,& ista pro huius legis lectura scho
4 lasticis sufficiant.†Vt aũt p̃dicta oĩa clarius intelligantur,quęro,
a vtrũ ᵃacta facta in vno iudicio,faciant fidem in alio, de quo p gl.
& Cy.C.de eden.l.is apud quẽ.& l.si vt proponis. C. quom.& qñ
iud.Tu dic,qñq; quæritur,an actum sit, quandoque quæritur de
effectu actorum.Primo casu cum quęritur,an actum sit,& acta fa
cta in vno iudicio faciant fidem in alio quocunque, & inter quas
cunque personas: postquam enim Notarius reduxit in publico
instrumento,sic libellum datum sic litẽ ↄtest.sic responsum,sic iu
ratum sic sententiatum,& similia,in quocunque iudicio,& inter
quascunque personas,de hoc quæritur,hoc publ.instrumentum
facit fidem,vt C.de re iu.l.gesta.& C.de proba.l. cum res. & extra
de proba.c.qm̃ contra.& isto respectu nunquam perempta instã
tia pereunt acta:semper.n.probant sic actum esse. Quandoque q̃-
ritur de effectu actorum, & tunc scias, quòd quædam sunt acta,
quæ pertinent ad litis ordinationẽ: quædam ad veritatis indaga-
tionem,quædam ad litis decisionem.Primo casu, dico ꝙ dicta a-
b cta habent quosdam effectus,qui respiciunt ᵇipsam instantiam,&
isti effectus siue sint perfecti, siue perficiendi, pereunt perempta
instantia.Et ita loquitur hic,exemplum datio libelli,& litis conte
statio,& datio fideiussorum,& similia,habent effectum, ꝙ ex his
potest perueniri ad diffinitiuam, & hic effectus est de futuro, &
perit,vt hic.Nec obst.ꝙ dixi s̃.de re iudi.l. cum quærebatur,quia i-
bi instantia non perierat,qa sentẽtia erat nulla.Item hñt effectũ,
ꝙ amplius dilatorię vel declinatoriæ non possunt opponi.l fi.C.
de excep.l.Pomponius.§.ratihabitionis.s̃.de procu.&iste effectus
erat perfectus,nihilominus perit.l.hos accusare.§.hoc beneficio.
j̃.de accu.Habent etiam quosdam effectus,qui respiciunt potius
causam,quam instantiam,vt ꝙ actio perpetuetur. quòd res fiat li
tigiosa,ꝙ possessor sit malæfidei,& isti effectus remanent, vt s̃.di-
c xi.ᶜtamen isti effectus se non extendunt ad alias personas, l.cum
notissimi.§.sed & si quis.C.de pręscrip.xxx.ann & ibi not.& C.de
præscr.long.tẽp.l.j.Item non extendunt se ad instantiam, quæ fit
ex alia cã.l.fiscus.in q̃one.j̃.de iu.fis.ibi est casus,& ibi dicã.Exten
dunt ergo se solum ad aliã instantiã,ex eadẽ cã,& inter easdẽ pso
nas,vel q̃ habebant loco eiusdem. Quædam sunt acta, q̃ pertinẽt
ad veritatis indagationẽ,vt testes,& ↄfessiones. Videamus primo
5 de† effectu testium.ᵈEt dic,ꝙ si non sunt publicati,nõ faciunt fidẽ
☞ in alia instãtia.ſm Iac.de Are.l.gesta.& ibi no.C.de re iu.verũtñ
d in his casibus,in quibus si essent publicata,facerent fidẽ,vt statim
dicam in illis casibus põt peti ẽt à iudice alterius instantiæ,vt illa
e dicta publicet.ᵉEt ita intelligo dictum Inn.in c.Albericus,ex̃ d te-
stib.nisi esset aliqua iusta cã impediendi publicationẽ. c. ↄstitutus
in p̃sentia.de testi.& ibi est casus. Si vero testes sunt publicati, tũc
hñt duplicẽ effectũ.Primò,ꝙ eis credatur.Scd̃ò,ꝙ alij testes non
f recipiantur. Primus effectus durat in alia instantia ᶠinter easdem
psonas.ſm gl.C.de eden.l.is apud quem.nõ inter alias,nisi loco e-
iusdẽ hẽant,vt ibi not.Tu dic, aut sunt recepti ab arbitro,& tunc
faciunt fidẽ in alia instantia.l.cum antea.in fi.C.de arbi.seruata di-
stinctione,q̃ ponit C.de testib.l.fi.Si vero sunt recepti corã iudice
tunc faciunt fidẽ inter easdem psonas in cã ciuili, non seruata di
stinctione d.l.fi.C.de testi.& l. gesta.C.de re iu.& ita tenet Inn.ex-
tra de test.c.cum in tua,licet gl.videatur dicere ↄ̃.in l.properandũ
g in fi.C.de iud.Et hoc tenebat Iaco.But. quod intellige ᵍsi alia cã tẽ
dit ad eundem finem,aliàs dic,vt dicã in l.2.§.j.j̃.vi bo.rapt.& bñ,
h & hoc in ciuili.In cã verò criminali ʰan faciãt fidem dicam in l.2.
6 præalleg.§.j.vi bo.rap. Si vero quæris, an † faciant fidem inter a-
lias personas,do regulam;ꝙ in illis casibus, in quibus sententia la
ta inter alios aliis præiudicat,in illis præiudicant illæ probationes,
casus est s̃.de iureiu. l. sed & si possessori. §.fi.& l.seq. & hoc tenet
Inno.extra de testibus.c.cãm. & idem consuluit Dy. & dixi in l.si
mater.§.fin.de execu.rei iudi.Et idem dico de confessione.l.iube-
7 mus.C.de lib.cau.Sed†contra prædicta facit de excus.tut.l.spado
nem § qui absolutus,&de vac.mu.l.j.§.qui excusatione.Ideo qui-
dam limitant prædicta vera esse in his quæ cursu tẽporis non mu
tuantur,alias & inter easdem personas non faciunt fidem, vt di-
ctis legib.& ita dicit Dy.in d.§.qui absolutus.&Cy.in l.si vt propo
nis.C.quomodo & quando.iud.sed non bene loquuntur. Nam i-
bi in primo iudicio probatur tunc liberos viuere, & ideo si in se-
cundo quęreretur,an illo tempore liberi viuerent,illa prima acta
ꝓbarent inter easdem personas,vt dictum est.Sed quia in scd̃o iu
dicio quæritur,an tunc viuant liberi,& sic de alio, q̃ fuerit dictũ
in primo,ideo in hoc non ꝓbant. Immo & si in eodem iudicio
testis diceret,ꝙ vidit iam sunt anni,viuere liberos non sequeretur
ergo hodie viuũt,ex dictis legib.Secũdus effectus s.an in alia istã
tia possint de nouo ꝓduci sup eodẽ, non obst. publicatione facta
in prima,dicã j̃.vi bo.rap.l.2.§.j.qa, Aut testes producunt̃ ad eun-
dem finẽ &non pñt,aut ad alium finẽ.& pñt,vt ibi dicã. Quædam
8 †sunt acta pertinentia ad litis decisionem, vt sententiæ,& ista v-
trum aliis prosint,vel noceant,nõ est nr̃a mã hic,sed supra.l.sæpe.
de re

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæro vtrum.Materiam istam plenissime tractaui in l.2. C.de eden. Et ibidẽ vide Ias.Adde Bal.in l.consuluit.de offic.deleg.

b Alex.¶Qui respiciunt.Et ad materiam adde, ꝙ licet confessio domini in vna cã præiudicet in alia:secus est in cõfessione procuratoris,secundum Cõpo.& Io.And.in c.p inq̃sitionẽ de elect.sequitur Inno.in c.j.vt lit non contest.confessio in vno iudicio nõ præiudicat alleganti cõtrariũ in alio.Gl est no.in Auth. item possessor.& in corpore. C.qui po.in pig.ha.& vide Bar.& Bald.in l.2.C.de eden.&id q̃d ibi dixi.& an confessio vnius in vno iudicio præiudicet alteri in casu,quo sententia lata cum vno nocet alteri,vide Bar.j̃.prox.& per do.Ant.in c.q̃uis de re iudi.Et ibi per Ab. & vide Bar.in l. si perlusorio.§.j.de appel.& vide quæ dixi in l.sæpe.in 3.q.de re iudi.

c Clau.¶Vt s̃.dixi.Istud est verum,quando perit instrumentũ lapsu tẽporis,secus si propter delicta patris,licet annullaret acta:quia tunc in fauorem illius non remanerent isti effectus:ita singulariter Bal.in c.ex tenore.de rescrip. faciunt quæ dicit Alex.in l.2. C.de eden. & in l.cum mora.per Bar.post gl.ibi.C.de transac.

d Alex ¶De effectu testium. Vide Bal.in addi. Spe.in ti.de Instru.edi.in vlt.col.in ver.acta.& per do.Ant.in c Albericus.de testi.ibi tenet contra Bar,& plenius per eum in d.c.causam.j̃.e.ti.videlicet ꝙ iudex alterius instantiæ non possit iudicare,ad finẽ,vt in alia instantia fidem faciat.sed debent testes iterum produci,nisi mortui essent secundum distinct.l.fi.C.de test.& in c.in p̃ntia.extra eo.tit pro quo alle.tex.in c.cum causam.eo.ti. in fi.cum gl.in verbo,iure voluerunt & tenent Bal.& Sal.in l.gesta.C.de re iud.per d.l.fi.de testi.do.Ab.in c.cum causam.tenet opi.Bar.hic.& dicit,ꝙ tex.ibi intelligitur in arbitro. & inducit alia satis leuia.Idem tenet Imo.in d.c.cum causam. motus ratione, ne facultas probationum angustetur.per l.quoniam.in fi.C.de hæreti.Sed Bar.in d l. gesta. tenet contrarium eius quod hic.Nam vult ibi, ꝙ attestationes non publicatæ,nullo modo faciant fidem in alia instantia,nec possunt publicari per iudicem alterius instantiæ.& idem videtur velle Cy.post Iaco.de Are.in d.l.properandum.in §.fi. & Bar.in l.j. cum duab.seq.s̃.quæ in frau.cre.qui ita intelligit gl.ibi.in l.3.Facit quod no.glo.& Bar. in l.solam.C.de testib.& Bar.in l.secunda.C.de eden.& expresse hic tenet Iac.de Mat. & Bal.in d.l.fi.C.de testi.& Cy.ibi transit cum Bar.hic.Placet mihi opi.do.Ant.& sequacium.per d.c.cum cãm.cum gl Bene facit quod no.gl. & Bar.in l.admonendi.de iureiu.in ver.quæro quid si dicta testium.Ex quo infertur,ꝙ quando attestationes nõ sunt publicatæ,illud quod dicitur in arbitro in d.l.fi.hẽt locum in iudice ex identitate, rationisque maioritate.Sed quando sunt publicatæ corã iudice,non habet locum quod dicitur in d.l.fi.quia attestationes indistinctè faciunt fidem in alio iudicio.c.causam.j̃. de testi.& d.l.gesta.secundum Iaco.But.& Bar.in d.l.fi. & Bart.in l.per hanc. ad fi.C de temp ap.&in d.l.2 C.de eden.& hic Inno.in c cum in tua.de test.& in d.c.cum causam. Ful.& Pau.de Ca.in l.2.C.de eden.& Bal.in d.l.fi.vbi assignauit bonam rationem differentiæ, licet ipsemet Bal.& Ang.in l.2.C.de eden. & in d.l.properandum. §.fi.teneant contrarium,scilicet quòd habeat locum distinctio d.l.fi.vt not.glo.in d.l. properandũ. §.fi.& nõ bene,vt ibi etiam per Cy.& Ang.& ita intellige no per Cy.in d.l.2 C.de eden. & hoc etiam tenet late Bart.in l.2. §.j.ff.vi bo.rap.Sed an attestationes non publicatæ in causa principali faciant fidem coram iudice appellationis, dixi post Sali.in d.l.2. C. de eden.& tenui quòd sic. Et dicit Bal in l.si quis in hoc genus.C. de epis.& cler.quòd confessio spontanea de crimine non facit fidem in alio iudicio, si in primo confessus fuerit absolutus,alle.Inn.in c.mulieri.de iureiu.Facit quod dixi in l.interdum.§.j.ff.de fur.Et quid in testibus examinatis in loco longinquo, vide Bar.in l.2. C. de naufr.lib. 11.& quod no.in l.cum ab initio.& in l.sed si quis ex signatoribus.quemadmo.test.ape. vide Inno.in c.cum in tua.de testi & Bal.in d.l.2.C.de eden.& istis adde Bart. in d.l.admonendi.in versi.quæro quid si dicta testium.s̃.de iureiu.qui dicit,quòd dicta testium recepta contra alios,faciunt semiplenam probationem,si modo non possunt examinari:aliàs secus. Et in materia ista vide glo. & Bar.in l.res hæreditarias.j̃.de cri.expil.hæ & Bal.in d.l.gesta.in j.col.& in materia.adde gl.& no.ibi per Doct.in ca.cum dilectus.de or.cog.& ibi in acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario & Inno.in c.fi.eo ti.an probationes factæ in dilatoriis probent in principali ? Et videtur dicere,ꝙ non,nisi in confessione.Ad quod vide d.Ant.in c j.de proba.& not. per Bar.in d.l.2.ff.vi bo.rapt.& quod dixi Inst.de act.§.sequens.

e Ale.¶Dicta publicet.Ista sing.limita in casu proprio,per Barto.in l.eos circa prin.infra. de fal.& adde Bar.in l.fi.& Bal.C.de testibus.vide quæ dixi ad ea quæ dixit hic Bar.post Abb.in c.causam.de test.

f Ale.¶In alia instantia.Et mutato statu personæ,vt est glo.,not. & ibi Bar. in l.si filio.2. supra so.ma.

g Ale.¶Quod intellige. Aliàs secus, vt dicit Ang de Ful.in l.2.C.de eden.per c. veniens. ij.de testib.& do.Ant.in c.cãm.j̃.de testi.sed Bar.in d.l.2.§ j.j̃.vi bo.rap.hoc reprehendit,rñdet ad d.c.veniens.& propter hoc Cy.& Bal.in l.2.C.de eden.dicunt,& melius, ꝙ acta in vna cã,faciunt fidem in alia inter easdem personas, vt ibi per eos. aliàs secus, qñ præcedens causa sic se habet ad secundam,ꝙ lata sñia in vna parit exceptionẽ rei iudicatæ in alia.secus in cõfessione,vt ibi per Bal.& istud etiam probant iura alle. per Bar.in d.l.2.vi bo.rap.in ver.quæro vtrum.iunctis hic no.per eum, in versi. venio ad lect.Pla.& istud teneo,quia regula est, ꝙ cui nocet sententia, nocẽt acta, vt hic etiam per Bar.tamẽ Ab.dicit.ꝙ probatio facta in causa desperata.& sic iniqua,in alia sententia non parit exceptionem rei iudicatæ, sed non placet ex prædicto c.veniẽs.& vide Abb.in d.c.causam.

h Poma. ¶Criminali.Sententia inter alios lata aliis præiudicãte, præiudicãt & acta.De quo Bar.in l.2.C.de eden.& Ro.& Ful.in d.l.sed & si,possessori. & facit bonus tex.in d. l.Iulianus.s̃.de manu.quẽ no.ad hoc Bal.in c.dño guerrã.§.ad hoc.in tit.hic finitur lex. Ex hoc habes inferre,quòd cùm sententia lata super nullitate processus,vel instrumẽtorum,faciat fidem quo ad omnes,vt dicit Imo.in c.ad nostram.de proba.do. An.in c. pe.in ver.secundus principalis casus.de re iud.ꝙ ita ẽt omnia illa acta nullitatis faciũt fidẽ quo ad omnes alios,ex quo procedit argumẽtum à sententia ad acta. Reliqua circa hoc,vide per do.Ale.& vide Mathesil.not.cxv.& seq.Et dum Bar. hic dicit idẽ in cõfessione,vide Alex.consi.19.in princ.vol. 4.& 95.in prin.vol.j.& vide quæ posui in d.l.si mater.§.fi.

de re iud.& C.qui.res iudi.non noc.l.j.¶Iuxta pmissa qro, Aliqs fuit de publico crimine accusatus,& fuerunt recepti testes ad offensam,& defensionem,deinde perit instãtia,supuenit de nouo ad accusandum quidam,qui suam iniuriam prosequitur,& dicit se ignorasse,an testes recepti in prima faciant hic fidẽ? Et vr̃ ꝙ testes ad offensam prosint,qa ꝯdemnatoria si fuisset lata in primo, sufficeret huic secũdo accusanti,testes verò ad defensam vñr nõ
9 posse induci,quia absolutoria lata huic non præiudicaret, l.sicuti.§.iisdem.de accu.Sed dico,† si accusator vult vti testib.ad offensam,cogitur admittere testes ad defensam,l.petendæ.C.de temp. in integ.rest.peten.& qa non pt ꝑ parte ratũ hr̃e,l.in cãæ.in prin. s̃.de proc,& qa dẽt vti adminiculo autoris,cũ sua cã.l.Põponius.
10 §.cum quis.de acq.pos.¶†Secundò qro,certũ ẽ ꝙ in illis casib. in quib.snĩa est lata ꝯ vnum,alteri nocet,est verũ, si est lata ꝯ Pñtem,secus si ꝯ ꝯtumacem.l.Papinianus.§.meminisse.in fi.& l. qui repudiantis.de inof.test.& C.de pig.l.præses.Pone ergo, ꝙ testes sunt recepti parte præsente,qñ iurauerunt,sed in illorum publicatione pars fuit contumax,quid erit in alio iudicio? Certe quan
a tum ad easdem personas non est dubium,ꝙ præiudicãt,a sed q̃tũ ad alias personas vr̃ ꝙ examinatio p̃iudicet, sed non publicatio, quia facta parte ꝯtumace,sicut non præiudicaret sentẽtia, fm ea quæ dicta sunt,& sic esset necesse, ꝙ ad istas partes iterum publicentur.ꝙ põt fieri etiam ab alio iudice,vt dictum est.Prędicta faciũt,pone ꝙ tertius,cuius interest,appellat; an poterit iterum testes producere,forte tangam in l.à sententia.j̃.de appel.

ADDITIO.

a Alexã.¶Quod præiudicant.Et per hoc videtur ꝙ testes producti contra Titium super nullitate processus,vel instrumenti,aut similium,probent quo ad omnes, sicut prodest omnib.sententia contra Titium lata,secundum no.per Inn.& Io.And.in c.nostra. de procu.& expressius per Ant.de Bu.in c.penul.versicu.secundus principalis casus.de re iudica.& in c.causam quæ.el 2.qui fil. sint legi.& Imo.in l.sæpe.de re iudica.& est tex.in c.inter dilectos.& quod ibi not. Abb.ad id,qđ dicit hic Barto.de fide instrumẽ. Et an confessio in vno iudicio præiudicet in alio,vide quæ dixi s̃. proxi.& in princi. huius legis in contrarium facit l.si perlusorio.§.j.in versicu.quare his,et quod ibi no. de appellat.et l.à sententia.§.j.Et pro solu.dic, quòd aut qui confitetur, erat principalis in causa, qua litigabat, et procedit dictum Barto.hic,et in d.l.2.in fin. C. de ed n. videlicet, ꝙ præiudicat quo ad omnes eos, quibus præiudicasset sententia. facit l. posthumus,§.si quis ex his.s̃.de inoff.testamen.et quod no.in d.c. causam, qui fil.sint legi.Sed si quæris,an confessio sua præiudicet alteri,tunc procedit opin. Bartol. in d.l. si perlusorio.Et ita vt dixi,volunt do.Anto et Abb.in d.c.pen.de re iudi.quicquid dixerit Cy.in d.l.vnica.in 7. quæstio. C.de confess.Si autem ille, qui erat in lite, non est principalis,ad quem causa pertineret,exemplum in casibus l.sæpe.supra de re iudicat. tunc videtur quod confessio sua præiudicet scientibus & patientibus eum esse in lite non confitendo per modum contentiosæ iurisdictionis. d.l. sæpe. et ibi dixi in q. Et per hoc videtur clarum quod dixi s̃.eo.in apost.in prin.de testib.productis &c.

CONCORDANTIA.

☞¶De effectu testiũ.Pro ꝯcordia aduerte,ꝙ dicta testium examinatorũ redacta in scriptis ꝑ tabellionẽ,sed nõ publicata,pñt publicari corã alio iudice,corã quo noua instãtia est inchoara.Ita Bar. ĩ hac l.cũ lite.& Bar.ĩ l.solã.C.de test.post gl.Cõtrarius allegãt in l.gesta.C.de re iud.tu dic,ipse Bar.fm suas distinctiones vbiq; se saluat,nã in hac l.cũ lite.dicit,aut sunt tales testes,q ĩ certis casib. fecerũt fidẽ in alia instãtia,corã alio iudice,quo ad alias ꝑsonas, & tũc pñt publicari ꝑ illũ,& ita ꝓcedat opi.affirmatiua.ex aũt illos casus ꝓcedat opi.negatiua.Vel etiã fm quod ipse dicit in d.l. gesta,opi.affirmatiua procedit,qñ corã successore,& sic in eodẽ tribunali;secus,quando corã alio prorsus separato,& in diuersa iurisdictione.Posset ẽt fieri saluatio,faciẽdo differẽtiam inter receptos per arbitrum, & iudicem,vt sensit Bar.Hanc vide ꝑ subtilem Docto.do.Fran.Are in c.causam,quæ.de testi.

LEX III.

Si qui ad aliquem. Ista lex qualiter debeat intelligi, declarabitur j̃.e.l.cum apud Sempronium,ideo non insisto.

1 *Actio vtilis nobis quæritur per negotiorum gestorem,ratihabitione secuta in illis casib.in quib.quæritur per procuratorem.*

2 *Coniuncta persona non est procurator,& factum per eum non præiudicat domino,nisi ratihabitione secuta.*

§.Stipulationem. Hic §.diuidit̃. Primo dicit,ꝙ pñt istã stipl'onẽ vtiliter exigere,ꝓcurator,tutor,&curator.Scdò format aliquas q.circa ꝓcuratorẽ.Tertiò format q. circa tutorẽ.Quarto format q.circa curatorẽ.Scda ibi procuratorem.Tertia ibi, sed & qđ de tutore. Quarta ibi,sed & curatorem.¶In tex.ibi,stipulari pñt.dic,i.exigere vtil'r, ita ꝙ vtilẽ ex stipl'one acquirant ei cuius ꝑsonam in iudicio repsentãt vt supra,de proc.l.in cãæ.§.vlt.& l.si procurator.ita dicebat Old.
1 ¶†No.in vers.sed & si ratum,ꝙ in illis casib. in qb.ꝑ procuratorem q̃rit̃ vtilis, in eisdem q̃rit̃ ꝑ gestorẽ,ratihabitione secuta. Itẽ in vers.sed & si forte.ibi,vir vxoris noĩe,dic.s.interuenit, & cautionem iudicatum solui recepit.¶No.tex.i bi,ꝙ.n.eis,&c.tex.ibi, cauẽdum, quasi nũquam fuerit cautum:secus si verus ꝓcurator cautionẽ recepisset,& dñs litem inchoaret. Nã tunc cum transi-
2 ret cautio in dñm,ñ esset de nouo cauẽdũ,vt s̃.de ꝓc.l. ĩ cãæ.§.
a fi.& l.si procurator.No.†etiam ex isto ver.ꝙ ꝯiuncta persona a nõ est ꝓcurator,& sic facit ad id,qđ dixi vobis, ꝙ ꝯiunctæ ꝑsonę nõ possit solui,vt dixi in l.vero procuratori.s̃.de sol.Op.de l.si ante acceptum,j̃.e.ti.Sol.vt ibi.Scdò op. ꝙ ꝯiunctæ ꝑsonæ possunt agere sine mandato ergo vr̃ idẽ in eis,ꝙ in procuratorẽ.l.sed & hæ.in prin.s̃.de proc.& l.maritus C.de procu.Sol.licet mandatum non exigat̃ tñ eorũ factũ ñ p̃iudicat dño,nisi mandet,vel ratũ hẽat,vt C.q.res iud.nõ no.l.j.& hic in tex.& iõ cautio recepta ꝑ eos, non trãsit in dñm,qđ secus esset in vero procuratore.vt dixi sup tex.

ADDITIO.

a Alex.¶Cõiuncta persona.Cõiuncta ꝑsona dicitur procurator,sed improprie fm gl.in l.sed & hæ.& iõ bene dicit Bal.in l.j.C.de procur.ꝙ cõiuncta ꝑsona nõ põt agere tanq̃ procurator, per istum tex.& ibi no.Bal.in l.j. C.de act.Et ꝙ statum loquens in procuratore,non verificetur in cõiuncta persona, vide Bal.in l.j.C.qui.res iudi.nõ noc.& an procurator in rem suam dicatur ꝓprie procurator,vide gl.in l.j.in prin.C.de procu.& Bal.in l.qui stipendia. C.eod.

1 *Tutor,an & quãdo tutorio nomine dicatur facere,ad hoc vt pupillus teneatur.*

2 *Iudex actum faciens,an requiratur quòd sciat se iudicem,remissiue.*

3 *Tutor habetur vt extraneus in his,quæ non sunt de administratione.*

§.Sed & quod de tutore. Ibi,administrabat,i.administrare poterat de
a iure a Et no.† Notabilẽ casum.ver. sed & si quidẽ,ꝙ illud qđ facit
1 tutor est necesse ꝙ faciat tanq̃ tutor,vt pupillus teneatur.Contra hoc opp.de l.post mortem.§.j.& ibi no. s̃.qñ ex fcõ tuto.& l.cum post.§.j.s̃.de admi.tut.Sol.qñ tutor ignorat se tutorẽ,tũc sine dubio ñ facit,vt tutor.l.añp.s̃.de eo q ꝓ tu.ne.gessit. Sed qñ scit se tutorem datũ;si qdẽ facit mentionem officij, vt quia dixit,talis tutor,licèt ñ dicat tutorio noĩe,tñ tutorio noĩe facer̃ vr̃.d.l.cũ post §.j.de admi.tu.l.vlt.s̃.d isti.Si vero ñ facit mentionẽ de offõ.si qdẽ ꝯct' celebratur sup re ptinẽte ad pupillũ,vr̃ ĩ dubio facer̃ tutorio
b noĩe,si vterq; ꝯhentiũ sciret ipm tutorẽ, d.l.post mortẽ, §.j.& ꝙ ibi not.s̃.qñ ex fcõ tuto.secus si alter ꝯhentiũ ignoraret,vel aliud exprimeret,vt hic.Tutius ergo est, ꝙ semper in omnibus actibus apponatur,tutorio nomine.Facit ad p̃dicta qđ dixi in l.j.§.nuntiatio.s̃.de no.oper.nuncia.& l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.s̃.de
2 ver.ob.†In iudice autem,an requiratur, qđ sciat se iurisdictionẽ
c habere,dic vt dixi in l.multũ.s̃.de ꝯdi.& demon.¶Ex ver.si tutor.
3 not.†ꝙ quo ad res,q̃ non sunt de admin.tuto.ipse habetur vt extraneus.Facit ad hoc s̃.de admi.tutor.l.vel in ptes,& l.si duo,& s̃. de sol'o.l.q̃ro.Cõtra hoc opp.de l.ĩter tutores.s̃.de admi.tut.Sol'o aliud ex parte conuenti,vt ibi:aliud ex parte agentis,vt hic.

ADDITIONES.

a Pom.¶De iure.Vide Bal.in l.post mortem.ff.quando ex fa.tu.aga.
b Alex.¶D.l.post mortem. Vide Bal.in l. qui in aliena. §. si is qui. de acq.hære quando tutor,& similes præsumãtur facere nomine officij, vel proprio ad de quæ no.Bal.in l.post dotem.in iij.& melius in 5.lect.sol.ma.& in l.1.§.nũciatio.de ope.no.nun.vide Bar.in hac materia hic,& in d.l.post dotem.in 5. lec.& in d.l.post mortem,quando ex fac.tu.& in d.l.1. §. nunciatio. & in l.q mihi donatum s̃.de do.& Bal. in l.fi.s̃.si quis cau.variat. de quibus omnibus vide Ro.in d.l.post dotem. qui tenet opi.Dy.contra quem tenet Bar.ibidem in 6.lec.& in omnib' aliis locis prędictis,dic vt ibi dixi.Adde tu ad Bart.hic d.Maria.Soc.in c.1.de libel.obl.art.7.q.12.& ibi quod tutor agendo pro pu-
c pillo debet libellum tutorio nomine pupilli proponere,vide ibi.
Barb.¶In iudice.Et vide tex.& ibi Ange.in l.2.§.j.supra de iud.

1 *Dictio,potest,magis actum,quam potentiam denotat.*

§.Si reus. Vsque modo Iuriscõs.tractauit de ꝑsonis,q̃ possunt istã stipl'onem recipere,quę stipulatio hẽt in se tres cl'as,vt j̃.e.l.iud.sol.Hic incipit tractare de prima,s.cl'a đ defendẽdo, & de hoc tractat̃ hic in duab.ll.seq.¶Opp.ad ver.ob rem.fm hoc ista stipl'o nũq̃ cõmitteret̃,qa semper existeret aliquis,q eum defenderet,cum quilibet extraneus admittatur ad defendendum
1 vt j̃.e.l.iã tñ.§.nũc videam'. † Rñ.Illud,qđ hic dr̃,existere p̃t intelligatis.i.existat de facto,vt sic verbum,p̃t, denotet actum, magis q̃ potentiam.l.3.§.si quis sic acceperit.s̃.de statu lib.Vel al'r.& melius dico,ꝙ tunc videbit̃ nõ posse extare, qñ fcã solẽni requisitione cõsanguineorũ,& amicorũ,nullus est,q eũ defendat [illegible] mam l.item ait p̃tor.§.fi.& l.seq.s̃.ex qb.cau.ma.& [illegible] s̃.qb.ex cau.in pos.ea.& hoc sentit gl.& Do.tenent.

1 *Mora cõmissa in non defendendo põt purgari vsque ad sniam.& ibi [illegible].*

2 *Noua instantia opus est contra fideiussorem de defendendo.*

3 *Facultas purgandi moram perimitur post solutionem.*

Mora non purgatur executione facta à lege siue ab homine.

§.Si plures. Mora cõmissa in nõ defendendo potest purgari vsq; ad sniam,post sniam vero, vel solutionem purgari nõ põt.h.d.Et iste est valde no. §. & allegaui ipsum multũ fortiter in mã l.si insulã.s̃.de verb.obl.¶In text.in l.ij. aũt. ꝓxi.seq.ibi,absolui dẽt,dic.s.ab obseruati one iudicij.l.iam tamẽ.
1 ¶In tex.ibi solutũ ẽ.ꝙ est falsum,& iniquũ.Not. primo; ꝙ post
a †lit.cõtest.põt purgari mora.Cõtra hoc opp.a de l.si insulam.de verb.

ADDITIO.

a Paris.¶Contra hoc op. Et nq.ꝙ dispositio huius §.hẽt etiã locũ in reo principali,vt vult Bar.in l.si insulã.in ij.op vltimæ partis.s̃.de ver.ob.& ita est ibi tenendum,& ponderat ibi do.Pet.de Bezu.& sensisse videtur hic Bart.
b Clau.¶Trussæ sunt ista tamen satis probatur ex no.per bar.in d.l. si insulam circa vlti.oppo.j.partis

ver. obli. Gl. non so. dñt quidā ibi. in ɔ̃ctibus, hic in iudicijs, vel ibi loquitur in principali conuento: hic in fideiussore. Truffę sunt. Sol. ergo dicit Pe. & idē sequebaẽ do. And. de Pis. in rep. d. l. si insu
a lam. a hoc iō, qa stip̃lo citius ɔ̃mittiẽ, q̃ deãt, iō ĩ alio releuareẽ, vt vlteriori tpe admittaẽ purgatio. Declaro hoc, q̃n quis tenetur ad factum, nō cōmittiẽ stip̃lo ad totale itereſſe, niſi cũ trãſierit tm̃ tẽ pus, quo factum illud perfici potuerit. l. ſi ſtipulatus eſſem abste. & stip̃lones nō diuidũẽ. §. plane. de ver. ob. vñ hic ñ dẽret stip̃lo b
b ob rẽ non defenſam ɔ̃mitti, niſi tranſierit tm̃ tps, ꝙ iudicium poterit perfici. Sed quia iſtud eſt incertum, vel forte epectare eſſet longum, iō ɔ̃mittiẽ stip̃lo ab ipſo initio ad intereſſe totale, & qa reus in hoc grauaẽ, & iō admittiẽ purgatio longiori tpe, ſ. vſque
2 ad ſnĩam. ¶Scd̃o no. † ꝙ ɔ̃ fideiuſſorem de defendendo opus eſt noua inſtantia. Nam hic vides, ꝙ ɔ̃ eum fit de nouo, litis conteſt. Contra hoc opp. de eo ꝙ dixi vobis s̃. eo. l. j. Sol. hic non erat limitata certa dies, qua deberet ſiſtere, & defendere: iō cũ citius ɔ̃mittatur stip̃lo longiori tempore admittiẽ purgatio, vt dictũ ē. Ne ergo auferaẽ reo facultas purgãdi morã ſuã, ẽm bñficiũ huius l. requiritur ꝙ de nouo fiat proceſſus. Auferretur. n. ſibi, ſi hæc stip̃lo haberet paratã executionẽ, ſed ſi eſſet limitata certa dies, tunc puta rẽ, ꝙ haberet excutionẽ, & non admitteretur purgatio vltra li. cō
3 te. vt dixi s̃. e. l. j. ¶Tertio, in d. l. iã † tñ, in prin. no. ꝙ facultas purgandi moram perimitur poſt ſol. factam, & iō dico, ꝙ poſtq̃ facta eſt executio ſiue à iure, ſiue ab hoie, tollitur facultas purgandi moram, vt hic, & l. qui ob rem. s̃. de condit. indeb. quę concord. cum iſta. & plene dixi in d. l. ſi inſulam. s̃. de verb. obli.

ADDITIONES.

a Alex. ¶L. ſi inſulam. Et ibi Bar. in 2. oppo. 2. partis.
b Alex. ¶Non deberet ſtipulatio. Adde Bar. in l. ſtipulationes. in 5. q. s̃. de ver. obl.

LEX V.

Iam tamen.

§. In hac ſtipulatione, quia plures.

Stipulatio ſemel cōmiſſa ad intereſſe totale, vlterius non committiẽ. h. d. Opp. ĩ. e. l. fi. Sol. intellige hic, q̃n eſt cōmiſſa ex vna clauſula ad totale intereſſe, & ꝙ totũ exigaẽ: ſecus ſi nihil exigatur, qa prima purgetur, vt s̃. l. 3. in fin. vel ſi non exigatur, niſi pro parte, d. l. fi. ĩ. e. ti. Tunc enim alia clauſula poterit cōmitti in alia parte.

1 *Fideiuſſor quando venit ad defendendum, tenetur ſatiſdare.*
2 *Non ſufficit quem dicere ſe paratum defendere, & ſatiſdare, ſed debet cum effectu ſatiſdare.*

§. Nunc videamus.

No. tex ibi, ſi vero extrinſecus &c. qa eſt no. tex. Itẽ no. caſum
1 in verſ. ꝙ ſi qs eũ, &c. ¶† Quæro, q̃n fideiuſſor venit ad defendẽdum, vtrũ dẽat ſatiſdare, Tex. dicit hic, ꝙ nō, & hoc vr̃ teneẽ Rog. ĩ. proxi. §. ſi ex fideiuſſorib. Gl. tenet. hic ɔ̃riũ, & ẽt ibi, qd̃ placet, qa tales fideiuſſores, nō hñt mãdatum de defendendo, ſed de ſoluendo, vt ĩ. ea. l. §. in hac ſtip̃lone hoc tractaẽ. iō tãq̃ extraneus dẽt ſatiſdare. Sed q̃ro, hic tex. diſtinguit, aut offert ſe defenſurũ cum
2 ſatiſdatione, aut ſine, † vtrũ ſufficiat: ꝙ qs dicat ſe paratũ defendere, & ſatiſdare, an vero ē neceſſe ꝙ hẽat fideiuſſores ad manus? Et puto, ꝙ ſic, nec ſufficiat verbo tm̃ offerre. l. ſeruus ſi hæredi. in fi. s̃. de ſtatu lib. arg. s̃. de ſol. l. q decem. §. idem rñſum. in fi. circa qd̃ dic, vt s̃. d̃ ope. no. nun. l. p̃tor ait. §. ſi qs paratus. Item dr̃ hic, iſtius stip̃lonis nullã p̃tẽ ɔ̃mitti. Quæro, quare dicit, nullã partẽ? Dic vt in gl. in d. verb. nullam partem.

§. Si ex fideiuſſorib.

Quæro: qd ē hoc deĩn, cæteraque eadẽ eẽ, hic ſunt tres opin. vna Hug ſcđa Io. & q̃libet iſtarũ eſt vera, Tertia fuit Roge. & illã reprobaui s̃. p̃xi. & de hac tractabiẽ ĩ. e. l. ſi ante acceptum.

1 *Defendens aliquẽ ſine mãdato, & ſuccumbens, an, & quando expẽſas repetat.*
2 *Defendens aliquẽ cum mãdato, an & quando ſumptus factos repetat.*
3 *Defendẽs q̃n obtinet, an recuperet expẽſas à principali, actione mãdati vtili.*

§. In hac ſtipulatione hoc tractatur.

Iſte eſt notab. §. & in multis locis allegaui in verſ. qd tñ. &c. & eſt glo. multarum legum, & eſt male intellectus iudicio meo. ¶Nota text. ibi, quaſi iuxta mandatum, &c. dr̃ hic, ꝙ ſuccubuit, repetit ꝙ ſoluit, nō tñ repetit ſumptus. Cōtra qa etiã illud ꝙ ſoluit, non vr̃ poſſe repetere. Nam ſnĩa nō ligauit dñm, vt ĩ. e. l. ſi añ. & l. Plauti⁹. ſupra de procu. & l. 4. in prin. ſupra de re iud. Sol. nō repetit quaſi eum liberauerit ab obl̃one priſtina, qua tenebaẽ, ſed repetit negotiorũ geſtorũ actione, l. de qua re. §. ſi. s̃. de iud. ita dẽtis intelligere
a hic. Itẽ dr̃ hic, ſi obtinuit, repetit ſumptus. ſecus ſi ſuccubuit. Cōtra, C. mand. l. ẽt & s̃. de p̃c. l. q p̃prio. §. litis. Dicit gl. ibi loqẽ de habẽte mãdatũ, hic de eo q mandatum non habet. Contra hoc iterum oppo. quia ẽt ſi non hẽt mandatum ſufficit negotium vtiliter eſſe cæptum. l. ſed an vltro. § j. s̃. de neg. geſt. Sol. gl. hic ñ bñ exprimit, ſed alibi dicit, aliud in ɔ̃ctib. aliud in iudiciis. Ita no. in l. ex parte. in prin. s̃. fam. erc. Pet. vero in d. l. etiã vr̃ tenere, ꝙ idẽ ſit qd̃
1 in iudiciis, non tamen vltra declarat † nos declaremus iſtam mãm ſic, & primo videamus de eo, qui defendit ſine mãdato, gerendo negotia alterius. Dic q̃nq; ɔ̃ſtat ꝙ vtiliter defendit, licèt ſuccubuerit, qd̃ p̃t eſſe, quia intereſt rei, vt ſnĩa ɔ̃dẽnatoria deẽ p̃ stip̃lonem de euictione. l. vtique. s̃. de rei vend. & l. at q nã. §. cum me. s̃. de neg. ge. Iſto caſu ſine dubio ſumptus repetenẽ, qa vtiliter geſtum eſt vſque ad fi. d. l. ſed an vltro. §. j. Item p̃t ɔ̃tingere, ſi expediebat reo magis defendere, quàm ſnĩam pati in non defenſum, vt cauſa noxa. & dam. infec. iſto caſu ſir̃ repetenẽ expenſæ. l. prætor. §. his verbis. s̃. de bo. aut. iud. poſ. Et idem dicemus, hic. ſi fortè erat pœna promiſſa, ſi non defenderetur, longè maior, quam ſit id quod eſt iudicatum. Nam conſtat, ꝙ vtiliter geſſit, licet ſuccubuerit. Q̃nq; vtiliter geſſit ab initio, ſed inutiliter finiuit; qa ſuccubuit, & hoc p̃t ɔ̃tingere, ſi ab initio propoſitæ actionis nō debebat reus ɔ̃demnari, ſed pẽdente iudicio aliquid ſupuenit, propter qd̃ reus fuit iuſte condemnatus, qd̃ ɔ̃tingit in caſib. nota. in l. ñ p̃t s̃. de iud. & iſto caſu expenſæ factæ vſque ad id tps, quo vtiliter gerebatur, repetuntur, ſed expenſæ factæ poſtea nō repetũnẽ, arg. l. ſi quis inficiatus. s̃. depoſi. Quandoque conſtat quod inutiliter cœpit, & inutiliter finiuit, qa ſuccubuit, & tunc expenſæ nō repetuntur. Caſus eſt hic. Et ſi diceret iſte defenſor, ꝙ ab initio ipſe habebat iuſtam cãm ignorãtiæ, nō propter hoc diceret vtil'r cœpiſſe. Nam debuit conſiderare anteq̃ ad defenſionẽ accederet diligenter. l. q in alterius §. j. ĩ. de reg. iu. Nã licèt iſte alium defendat, tñ finaliter tendit ad actionem quærendã ſibi ɔ̃ alium, & ideo debuit ſibi ab initio diligenter proſpicere. d. l. qui in alterius. §. j. In dubio ergo ſnĩa declarat ipſum nō vtiliter ab initio cœpiſſe, & ita loquitur hic. Scđm hoc, ſi q̃ris an drĩa ſit inter iudicia, & ɔ̃ctus. dico ꝙ non in effectũ, ſed in iudiciis eſt hoc plus, qd̃ apparet ſnĩa, ex qua declaratur inutiliter ab initio geſtũ, quòd ñ eſt in extraiudicialib.
1 ¶Scd̃o quæro † de eo, qui defendit cũ mandato, an repetat ſumptus litis? Br̃ dic, aut iſte defendit vtil'r, quia obtinuit, & ſine dubio repetit expenſas. caſus eſt hic: ſed ſi inutiliter, quia ſuccubuit tũc aut habuit ſp̃ale mãdatũ ad defendendum in tali cauſa, & repetit. l. etiam. C. mand. & l. qui proprio. §. litis. s̃. de procu. & s̃. mand. l. q mutuam. §. fi. & ibi no. & l. j. §. ſi procurator. s̃. ſi quis ius dicen. non obtemp. Si vero habebat mandatum ad ſoluendum, non ad defendendum, tunc eſt idem, qd̃ ſi nullum habebat mandatũ vt hoc §. Si vero habebat mandatum ad defendendum, & ad ſoluendum tunc ſiquidem aſſumpſit ab initio defenſionem iniuſtam calumnioſè, & euidenter, ſumptus litis non repetit, alias repeteret. l. nō ē ignotum. C. de admi. tuto. Facit s̃. de leg. 2. l. qui ſolidum. §. ẽt Rõ qa ex eo ꝙ hẽbat neceſſe ſoluere, incũbebat ſibi de neceſſitate, ꝙ iuſtitia debiti examinareẽ, & ſic nō vr̃ ſe defenſioni ſp̃ote offerre, ſicut in p̃cedẽ. caſib. Sed ſi habuiſſet mãdatũ ad defendendũ g̃nale tm̃, tũc puto eẽ idẽ, qd̃ q̃n mandatũ nō hẽt. Nã ĩ hoc mãdato g̃nali, nō venit, vt inutiliter defendat. l. ſi p̃curator. s̃. de ɔ̃d. ind. Sed ɔ̃ p̃dicta op. Nã q̃n vincit, recuperat expenſas à victo, p̃ l. properãdũ §. ſiue aũt alterutra. C. de iud. ergo ñ vr̃ poſſe agere ɔ̃ prin. Solu. intellige hic, q̃n nō potuit recuperare expẽſas, forte quia aduerſari⁹
3 hẽbat iuſtã cãm litigãdi. Quæro, in caſu huius §. † q̃n obtinuit, qua actione expenſas repetet? Gl. innuit, ꝙ vtili mandati, q̃ſi iuxta mandatum fecerit, licet mandatum non fuerit, vt dicit text. quod eſt notabile verbum, arg pro hoc s̃. mand. l. fin. §. fin.

ADDITIO.

a Alex. ¶Repetit ſumptus. An defenſor ſuccũbens repetat ſumptus, Adde Bar. in l. 2. C. de neg. geſt. & in l. 3. §. pe. s̃. de contra. iud. tut.

1 *Iudex officium ſuum non impartitur in pertinentibus ad partis vtilitatem, niſi parte petente.*
2 *Defenſores plures admittuntur, quando quis conuenitur pluribus actionibus.*
3 *Procurator accuſati de pluribus criminib. inter quæ erat vnum, quo ingerebaẽ pœna ſanguinis, admittitur in aliis.*
4 *Heredes plures ſuccedẽtes, p̃ iudicio cœpto cũ defuncto, tenẽtur daẽ vnũ defenſorẽ.*
5 *Hæredes plures creditoris nō cogunẽ ſimul agere niſi natura negotij aliud exigat*
6 *Procuratores plures ſi conſtituantur ex parte rei cum clauſula, quod non ſit melior conditio occupantis, an vnus admittatur, remiſſiuè.*

§. Si tamen plures

1 Hic eſt no. §. Not. tex. in eo † qd̃ dicit, deſiderante hoc, ſ. actore, ꝙ in his q̃ p̃tinent ad vtilitatẽ partis, iudex nō dẽt interponere ſuũ offm̃ niſi ad partis petitionẽ. Facit s̃. de iud. l. ad p̃emptoriũ. Pro hoc s̃. de dam. infe. l. 4. §. hoc aũt iudicium & ibi hunc paſſum plene examinaui. Secundo no. ꝙ ex parte rei defenſio non poteſt diuidi in
a plures. Tertio no. qd̃ ex parte actoris actio poteſt diuidi. ¶Op. d̃ l.
2 om̃um. a s̃. d̃ p̃c. Sol. dicit glo. mirabil'r † q̃n aliqs ɔ̃uenitur, plurib. actionibus

ADDITIO.

a Alex ¶Op. de l. omnium. Sed an quis poſſit agere p̃ plures p̃curatores; an iudex debeat ipſos admittere, vide Bal. in l. 1. C. de conf. & in l. nostra. de p̃cu. & Bar. hic. adde Bal. in l. fi. s̃. ſi plu vna ſen. & in l. 2. s̃. de exer. & in l. non tñ. ſupra de procu. Sed quid in tempore, ſi actor velit conſtituere procuratorem ſolum pro duobus caſibus, & non ad totam cãm, an reus debeat audiri? Guid. de Suza. quod no. l. 3. C. de procur. Vtrum aũt poſſit quis accuſari de plurib⁹ criminibus vnico libello, vide l. libellorum. §. ſi. de accuſ.

ctionibus,tūc pn̄t interuenire plures d̄fensores ꝓ qualibet actione,sed si ꝯuenitur vna,tūc defensio illiꝰ n̄ dēt scindi in plures. ita loqt̄ hic,ꝙ tene mēti ad q.q̄ vidi de fcō.Vnꝰ accusabat d̄ pluribꝰ cribus,inter q̄ erat vnū,ꝙ ingerebat pœnā sanguinis:ꝯparuit ꝓc. iudex ꝓnūciauit ipm nō eē admittēdū pꝑ illā pœnā corporalē, ſm māṁ,q̄ dixi ĩ.de pub.iu.l.pe.§.ad crimē.Certè malè fecit.Nā

3 †d̄buit eū admittere ĩ aliis crībus,q̄ penā sanguinis n̄ ingerebāt, qa ista d̄fensio ꝑt scīdi,ar.d.l.oīum.& ĩ.ad Turp.l.j.§.si plura. ¶Se

4 cūdo op.s̄.d̄ ꝓc.l.si qs cū ꝓcuratorio noīe.§.vnius.Br†si iudiciū

a ē ceptū cū defuncto.cogūt̄ hr̄desᵃ dare vnū defēsorē,vt hic,alˀs n̄ viderent̄ defēdere.Sed si nō ē ceptū cū defuncto,tūc cū p l.xij. tab.diuidat̄ actio inter hr̄des,poterit iudiciū diuidi,vt in l.ꝯria.&

5 ita ibi gl.vr̄ sentire.¶Tertio op.†ad id,ꝙ d̄t de hr̄dib. actoris.ꝙ cogāt̄ simul agere,vt s̄.d̄ ædi.edi.l.ꝙ si nolit.§.si plures.& s̄. fa.er. l.si familiæ.Sol.Istud ē verū,nisi nā̄ negocij exigat,ꝙ p vnū agat̄ vt in legibus ꝯriis,licet gl.alleget istas leges pro concord. Itē op. de l.huiusmodi.§.finali,supra de lega.primo.Solu.plures hr̄des n̄ coguntur simul agere,vt dixi:sed si simul agunt,tūc cogunt̄ age-

6 re vna actione,vt l ꝯria.¶Vlti. iste §.facit,ꝙ † si ex parte rei constituantur plures procuratores insolidum, ita ꝙ nō sit melior cōditio occupātis,vt moris est,ꝙ talis procurator non dēat admit-

b ti.ᵇ Circa ꝙ dic,vt determinat̄ hodie p Canonist.in ca.si duo. de proc.lib.vj.vt tangam infra eo.l.si ante acceptum.

ADDITIONES.

a Alex.¶Coguntur hr̄des.Ad ista Adde Bal.in l.si prædiū.C.de ędi.act.& quod no.Bar.in l.4.§.Cato.in x q.de verb.obl.

b ¶Nō debeat admitti.Facit ꝙ no.Bar.in ĵ.si maritū.ĵ.de adul.vide Bal.in l.si qn̄ C.de testibus.& vide in l.pluribus.s̄.de ꝓc.& gl.no.ij.q.vj.c.forma.

LEX VI.

Iudicatum. Istam materiā de re defendenda habuistis expeditā s̄.l.proxi.§.pe.& vsque huc,materia d̄ re iudicata,incipiet statim.ĩ.l.proxi.

LEX VII.

1 *Procurator,pro quo fuit satisdatum,potest reuocari.*
Satisdatio pro procuratore,non facit rem non esse integram.

2 *Stipulatio iudicatum solui,quare facilius committitur,quando contingit mutatio personæ,tam ex parte actoris,quàm ex parte rei.*

3 *Mutatio conditionis defensoris ex parte rei,an possit fieri post litem contestatā.*
Procurator post litem conte.sine causæ cognitione non pōt reuocari eo inuito,

4 *Mutata cōdōne defensoris ex parte rei,fideiussores dati per defensorē liberāt.*

5 *Fideiussores dati per conuentum suo noīe si postea facit procuratorem in iudicio non liberantur.*

6 *Mutatio iudicij qualiter fiat,quando mutatur,mutata conditione defensoris,vbi quòd altero de tribus modis.*

7 *Procurator,qui satisdedit,si aliū substituit virtute mādati,satisdatione extinguitur si virtute iuris sibi quæsiti substituit,tunc non extinguuntur satisdationes.*
Procuratores plures si sunt constituti à domino,cum clausula,quòd nō sit melior cōditio,&c.& quòd vnus cœpit &c.si vnus cœpit causam,& satisdedit: alius illam terminet,extinguitur satisdatio.

Si ante acceptum. Ista est difficilis lex,sicut est aliqua,q̄ sit in isto libro,&diuidit̄ ĩ partes tres.Primo ponit vnum dictum bimembre. Secundo ponit rōnem.Tertio ponit duas illationes ex rōne.Scd̄a ibi,nam vt ꝯmittatur.Tertia ibi,& ideo.Et hr̄ h.d.ĩ summa.Mutata ꝯdōne d̄fensoris rei de hn̄te mādatū in nō hn̄tē,vel ꝯ,vel in ipsum principalē,actore sciēte.stipl̄o iudicatū solui ꝯmitti nō poterit:secus actore ignorante.h.d.¶Op.& vr̄.ꝙ postq̄ ꝓ ꝓcuratore fuerit satis-

1 datum,† nō possit reuocari:qa res nō est integra.l.si defunctus.s̄. de ꝓc.Sol.satisdatio īpedit reuocationē tacitā,q̄ fit morte.l.si defunctus:& quo ad illā reuocationē facit rē nō eē integrā: sed nō impedit reuocationē expressam.ita no.in l.an̄ litē.s̄.de ꝓc.& q̄tū ad hoc satisdatio nō facit rē nō esse integrā.Nā satisdatio ē qd p̄parratorium ad iudicia:& p̄paratoria nō faciunt rē desinere esse integram.l.si pecuniā.s̄.de ꝯd.ob cau.¶Secundo op.dr̄ hic in prin.stipl̄onem ꝯmitti.Cōtra arg.à diuisiōe,aut dicis stipl̄onē ꝯmitti ex cl̄a de re iud.& male dicis:qa talis sn̄ia n̄ ligat dn̄m,l.Plautius.s̄.de ꝓc.& p ꝯns,nec fideiussores datos ab eo.Aut dicis ꝯmitti,ex clausula de re defendēda,& male dicis:quia fuit defensum,vt hic dr̄ ĩ tex.Aut dicis ꝯmitti ex cl̄a de dolo,& male dictū est:qa nullus dolus interuenit.Huius timore lex ista trib.modis intellr̄. Quidā vt Rog.dn̄t,ꝙ committitur ob rem non defensam.Alij,ꝙ committitur ob cl̄am de re iu.Hu.ob cl̄am,de dolo,istæ lec. tāgūtur in gl. mag.in verb.acceptū.Ro.dicit,ꝙ hic committitur stipl̄o ob rem nō defensā.Nec obest,ꝙ hic dr̄,ꝙ hic res fuit defensa, qa verum est,sed mutata fuit ꝯdō p̄sonæ iō non vr̄ defendi.Ista opi.est falsa qa extraneus penitus veniens ad defensionē, impedit istā stipl̄onē cōmitti.l.iā tn̄.§.nūc videamus.s̄.eo.ergo multo magis, si idē defendat,licet qualitas mutet̄.Vn̄ legitur alio mō ſm Io. ꝙ hic ꝯmittatur ex cl̄a iudicatum solui.Ad hoc qd̄ dr̄, ꝙ hæc sn̄ia non ligat dn̄m,dicit Io.hoc est in odium reuocantis, q nō certiorauit actorem.ista opin.Io.placet,sed n̄ responsio. Nā hæc sententia lata ꝯ talem procuratorem reuocatum actore ignorante,ligat Reum,sicut si nō esset reuocatus.l.si ꝓcuratorē,de proc.& ibi no & l.j.C.q satis.cog.& ibi no.& ista est vera opi.ſm oēs.Tertia opi. fuit Hug.q dicit ꝙ hic cōmittitur ex cl̄a de dolo.Ad illud, qd̄ dicitur,ꝙ hic nullus dolus interuenit,rn̄detur,ꝙ dolus est procuratorem reuocare,nec certificare de hoc actorem.Sed hoc nō placet. Nā stipl̄o ob cl̄am de dolo,ꝯmitti̇̄ ad interesse.l.iudicatū solui.& ibi no.ĩ.e.& l.nouissima.e.tit.Sed cum sn̄ia liget eum eodem mō quo ligaret,si procurator reuocatus nō esset,vt s̄.dixi;ergo n̄ iterest actoris.Præterea,cum ista stipl̄o ꝯmittatur ad totale interesse ex cl̄a iudicati,vt s̄.dixi,n̄ p̄t ꝯmitti ex cl̄a de dolo, vt ĩ.eo.l.cum ꝗrebatur.Vn̄ datur alia responsio,ꝙ hic fuit ꝯmissus dolus ex pte rei,vt pro se daretur sn̄ia. Nec hoc multum placet. Nam hic dolꝰ non habuit effectum, si ponamus ſm p̄cedentem lec. esse latam sn̄iam pro actore.Præterea,rō q̄ hic ponitur in tex.nam vt ꝯmittatur,&c.locum nō haberet.teneamus ergo opi.Io.ꝙ hic loquatur de cl̄a iudicati.¶Sumus expediti de primo ver.venio ad versi.ꝙ si qs.Op.de prin.huius legis.Sol.dicit Rog. ꝙ qn̄ actor scit stipl̄o n̄ ꝯmitti̇̄ ob rē nō defensam,quamuis n̄ defendat̄: qa non est illud iudicium,in quo fideiussores se obligauerunt,& sic istud non defendi,ꝯmitti̇̄ in alio iudicio,quam in eo, in quo fuit fcā ꝓmissio: sed in prin.licèt sit aliud iudicium,tamen est,qd̄ ıputė̄ reo,q ꝓcuratorem reuocauit.Ista gl.Rog.ꝓsequit̄ opi.suā,quā s̄.reprobaui. iō dicas ꝙ s̄.in prin.legis,sn̄ia tenet eas personas,quas teneret, si reuocatio secuta nō esset:secus in hoc ver.qn̄ actor sciuit,qa tūc sn̄ia reū nō ligat,ideo fideiussores nō tenent̄. Quid aūt velit dicere Rog.cùm dicit,ꝙ est aliud iudicium,declarabo vobis. ¶Venio ad ver.nā vt ꝯmittatur,op.de prin huiꝰ,vbi mutatur ꝯdō personæ tn̄ stipl̄o ꝯmittitur.So:dicit gl.ꝙ illa rō nō est sufficiens:sed est rō: quia qn̄ actor fuit sciens,reus qui reuocauit procuratorem, non fuit in dolo,sed in prin.legis fuit in dolo,ſm Hug.Ista gl.prosequit̄ lec.Hug.q̄ s̄.reprobaui.iō dicas,ꝙ in prin.n̄ vr̄ mutata ꝯdō ꝓcuratoris,cum eo.mō reus ligaret̄ per sn̄iam, sicut primo.¶Venio ad ver.& iō opp.s̄.de his q no.infa.l.seruus.vbi est idē iudicium,& tenet̄ si fideiussor vel procurator succedit dn̄o.Sol.gl.nō soluit.Alij dn̄t,ꝙ remanet idē iudicium quo ad principales personas, vt ibi: non quo ad fideiussores,vt hic.Tu dic,ꝙ licet idem iudicium, tamen non est eadem ꝯditio p̄sonæ,ꝙ req̄rit̄ ad hoc,vt hæc stipl̄o ꝯmittat̄.¶Venio ad vlt.rn̄.& hinc pendet totum.Opp.de l.Iulianus s̄.q̄ sat.cog.vbi si ꝯtingit mutatio de nō hn̄te ad hn̄tem mandatū, stipl̄o n̄ extīguit̄.Dicit gl.ſm quosdā,ꝙ hic mutatio ꝯtigit an̄ litis ꝯte.probatur qd̄ per tex.qui dicit ante acceptū:ibi post.& eodem mō soluat̄ s̄.de ꝓcu.l.in causæ.§.fi.hæc solˀo nō est vera. Nā post lit.ꝯt.maior dr̄ mutatio fieri,quā ante,& iō facilius deberet extingui,ſm gl.in d.l.Iulianus.Præterea dicit Dy.in d.l.Iulianus. dr̄.petiturꝰ fundū,& sic apparet ꝙ lis n̄ erat ꝯtestata,cū vtat̄ participio futuri tp̄is:sed erat ꝯtestāda.Preterea hęc sol.erat ꝯ casum l.j.§.fi.s̄.q. mo.pig.vel hyp.sol.Soluamꝰ ego istud ꝯriū eo.mō,quo soluemꝰ

a ĩ.ꝓxi.¶Op.de l.ĩ cāç.aᵃ.§.si ex pte,s̄.d̄ ꝓc.& de d.l.Iul.Sol.ad d.l.Iul. ſm quosdā,ibi loquit̄ ĩ stipl̄one d̄ iudicio sisti:hic in stipl̄one iudicatū solui.Quę lec.an sit vera,q̄tū ad illā legē,examinetis,vt ibi:tn̄ q̄tū ad istā legē,n̄ est bona sol.Nā cautio de iudicio sisti, facilius extīguitur,q̄ cautio iudicatū solui.l.Græcè,§.& post litē.s̄. de fideiuss.Vn̄ si ista extinguitur mutatione p̄sonę,multo magis extinguitur illa.Sed ꝓut illa lex ītellr̄ ĩ cautione iudicatū solui , ꝓcederet oppositio de illis duab.leg.Sol.ibi loqt̄,qn̄ ꝯtingit mutatio ex pte

b actoris:hic qn̄ ꝯtingit ex parte rei.ᵇistam tꝫ gl.hic,& ibi oēs tenēt eā,sed videre rōnē est difficile.Gl.ponit hic duas rōnes p̄ncipales. Prima,qa in l.nr̄a p̄sona mutata n̄ defendit legitimè,in legib.ꝯriis legitime est in iudicio.Ista rō est falsa p ver.& iō, in eo,ꝙ loqt̄ de ꝓcuratore,q hr̄s extitit dn̄o. Itē est ꝯ vltimū rn̄sū cū fit mutatio de n̄ hn̄te ad hn̄tem mandatū,vl' cū defensor succedit dn̄o ĩ oīb. istis casib.legitimè d̄fendit,& tn̄ stipl̄o n̄ ꝯmittitur.Vn̄ gl.assignat aliam rationē:qa in legib.ꝯriis n̄ potest imputari dn̄o,vel eius ꝓcuratori quare iterū n̄ exegit cautionē:quia esset nimis graue reo, quod toties ab eo exigeret̄ ex facto ipsius actoris.Sed hic p̄t ei imputari,nam mutata p̄sona dēt petere cautionē de nouo,cū mutatio p̄sonæ ꝯtingat facto ipsius rei,& sic est quid reo imputetur. Ista n̄ est vera,nā ꝓut hic loquitur de morte, cum procurator reo hæres extitit,non est quid imputetur reo qn̄ decessit. Vnde glo. ĩ d.l.Iulianus,ponit duas alias rationes Prima, quando mutatio cōtingit ex parte actoris,non dicitur mutatio proprie. Nam quando nullum habebat mandatum,non poterat agere, & sic iudiciū nullum,merito quod nullum est non potest mutari , sed ex parte rei potest fieri defensio etiā sine mandato, & ideo valet iudicium & ideo superueniente mandato dicitur mutari iudicium , quod erat aliquod. Hæc ratio sic intellecta non videtur vera, per l. iij.§.sed & si forte ex liberis.s̄.eo.vbi ex parte actoris erat aliquod iudicium

ADDITIONES.

a Alex.¶Op.de l.in causæ.Contrarium tenet Pau.de Ca.in d.l.Iulianus.

b ¶Ex parte rei.Quod singulariter limita ſm Ang.in d. l.Iulianus,q.sat.cog. qn̄ ageret actiōe famosa,ꝑ tex.in l.seruus.in fi.s̄.d̄ infa.vide ibi latius per eū.

iudiciũ: q̃a ꝯiuncta ꝑsona agebat, & tñ ſupueniẽte mãdato, vel ra
a tihabitione nõ extinguiť.ᵃ Vñ nõ placet iſta rõ, licèt gl. videatur
b illã velle ſuſtinereᵇ in d. l. Iulianus. d. Marti. Sil. intelligit iſtã rõnẽ alio modo, vt dicamus ſic, ex parte actoris nõ põt q̃s venire in iudiciũ, niſi actoris noĩe: & ideo ſupueniẽte mãdato, vel ratihabi-
c tione retrotrahiť,ᶜ & fingiť negociũ ſemp ad actorẽ ꝑtinuiſſe. l. ſi pupilli. §. itẽ q̃rit. ſ. de neg. geſt. merito ſtip̃lo cõmittiť: quia nulla variatio: ſed ex pte rei pt q̃s venire ad defendendũ alium ſuo noĩe, vnde ſupueniẽte mãdato, cũ defendit alieno noĩe, & ſic cõtingit mutatio, nec poteſt retrotrahi, cũ ei⁹ noĩe nõ ſit geſtũ ſm
d iſtã rõnẽ ſequereť q lex ᵈ iſta non haberet locum, niſi cum aliq̃s venit ad defendendũ ſine mãdato, ſuo noĩe, aĩo nouãdi: ſecus ſi veniret vt procurator, licet nõ eſſet, vel ſi veniret ad defendendũ tanq̃ gerens negotia rei: quia tũc ſuperueniens ratihabitio, vel mandatum rei, trahereť retro, & nulla cõtingeret mutatio, ſecũdũ eũ: qđ tenet Gul. de Cu. in d. l. Iulianus. Hoc non placet mihi, ꝑ iſtũ tex. qui loquiť gñaľr. Præterea, qñ aliquis defendit ſine mãdato ꝑ ſnĩam ꝯ̃ eum latam, ipſe ſolus defenſor obligatur, & ꝓ illa fideiuſſor interceſſit. Sed qñ ſuperuenit mandatum, ſnĩa ligat dñm. l. Plautius. ſ. de ꝓcu. Et ꝓ iſta obl̃one fideiuſſor nõ interceſſit, merito nõ dẽt teneri. nec curo ſi ipſe defenſor interuenit tanquam geſtor negociorum: quia fideiuſſor nullum habuit reſpectum ad illã obl̃onem, quæ oritur ex illo negocio geſto: ſed ſolũ ad obl̃onem, quę oritur ꝑ ſnĩam, quæ mutatur pp ſuperueniens
2 mandatum. Dic ergo. † q rõ vera eſt: ᵉ quia qñ contingit muta-
e tio ex parte actoris, nõ mutať ille reſpectus, cuius reſpectu fideiuſſor interuenit. Nã ipſe ſemp promiſit reſpectu iuris, qđ eſt, vel erat apud actorẽ: & ſiue iudiciũ exerceat ꝑ actorẽ, vel eius ꝓcuratorẽ, vel ꝑ eius ꝯiunctã ꝑſonã, ſemp illud ius actoris in iudicio deduciť: ſed quando ꝯtingit mutatio ex parte rei, mutatur iſte reſpectus, cuius reſpectu fideiuſſor ꝓmiſit. Ecce ĩ exẽplis legis noſtræ, qñ hñs mandatũ dedit fideiuſſores, ꝓmiſerunt fideiuſſores reſpectu ſnĩæ, q̃ ligaret dñm, & refert in ꝓcuratorẽ, ſecuta reuocatione mandati, ſi iſte reſpũs nõ mutatur: quia actor ignorauit, nõ extinguiť ſatiſdõ: ſecus eſt ſi mutať, quia actor ſciuit: quia tunc ſnĩa nõ tenet, niſi illũ defenſorẽ ſine mãdato. Idem in alio exemplo, qñ procurator hr̃s extitit dño: nã reuocatũ eſt mandatũ, cũ ipſe idẽ rei ſuæ procurator eẽ nõ poſſit, & ſic in eũ, tanq̃ in ꝓcuratorẽ ſnĩa ferri nõ põt. Idẽ in tertio rñſo, qñ dedit fideiuſſorem defenſor ſine mãdato, nõ intercęſſerunt fideiuſſores reſpũ ſnĩæ, q̃ ipſum defenſorẽ tm̃ ligaret, ſecuto mandato ligat dñm, & ſic ñ eſt illa ſnĩa, ꝓ qua interceſſit: merito ſatiſdatio extinguitur. Ad vnum tñ aduerte, q illa verba ſolutionis gl. q in ꝯtrariis cõtingat mutatio ex parte actoris, hic ex parte rei, ſunt bona, quantum ad caſum legum ꝯ̃triarum. Sed tu potes loqui gñalius, ſm Pe. vt dicamus, q ibi ꝯtingit mutatio ex parte recipiẽtis ſatiſdationem: hic ex parte ſatiſdãtis. Per hoc volo dicere, q ſi actor dediſſet ſatiſdationem ſm formam auth. gñaľr. C. de epiſ. & cler. & ſm formam auth. libellum. C. de lit. ꝯte. ſi ex eius parte ꝯtingeret mutatio, ex-
3 tingueretur datio fideiuſſoris: q̃a mutareť reſpectus. ¶ † Vlterius opp. de l. 3. §. ſtip̃one. ſ. e. Sol. eodem modo, ibi ex parte actoris ꝯtingit mutatio, hic ex pte rei. Itẽ op. ſ. de iud. l. licet. Sol. ibi de ſatiſdatione nihil dicit. ¶ Expeditus de ꝯ̃riis, venio ad quæſt. Primò q̃ro hic dr̃, ſi ãnte iudicium, quid ſi poſt lit. conte. cõtingat hæc mutatio: Gl. dicit idem ꝑ rõnem, q̃ ponitur in tex. Alij dicunt ꝯ̃, quia poſt ꝓhibere nõ pt. Ita dr̃ in gl. j. Pro cuius decl̃õnẽ duo ſunt vi-
f dẽda. ᶠ Primo, an poſt litẽ cõteſtatã poſſit fieri ex parte rei iſta mutatio: Rñ. q qñ incipit defendere ꝓcurator poſt litem conteſtatã ñ pt ꝛuocari eo inuito ſine cãæ cognitione: ſđ eo volente pt reuocari, ẽt ignorante actore, vt no. in l. ſi ꝓcuratorem. in fin. ſupra de proc. in ñ. vlt. glo. ſed qñ ab initio defendit aliquis ſine mandato, tunc puto q aduerſario inuito nõ poſſit fieri poſt lit. cõt. iſta mutatio. Nã cũ ille defenſor cœpit eẽ obligat⁹ actori, iſta actio nõ pt
4 auferri ab initio. l. ſi Stichũ. ĩ fi. ſ. đ noua. ¶ † Hoc p̃miſſo venio ad aliud, vtrum ſi contingat mutatio ex parte rei poſt lit. cont. liberentur fideiuſſores? Dicit q ſic, vt hic dicit gl. & eſt tex. in l. j. in fi.
5 ſupra. qui. mo. in pig. vel hypo. ſol. ¶ † Quæro quid ſi dñs ſatiſdedit pro ſeipſo in caſib. in quib. ſuo nomine conuentus olim ſatiſdabat, vt dixi vobis in l. ſi eum hominem. ſupra de fideiu. ſi poſtea dat ꝓcuratorem, an fideiuſſores teneantur? Gl. hic in vlt. parte legis, ſuper verb. ſatiſdederit, dixit ſtip̃lõnẽ non extingui, & bñ dicit: q̃a non mutatur ille reſpectus, cuius reſpũ interceſſit fideiuſſor. Nã ipſe interceſſit ꝓ ſnĩa q̃ teneret dñm: ſed ſnĩa lata in procuratorem tenet dñm, ergo ſecus ſi ſuperueniſſet defenſor ſine
6 mandato. ¶ † Vlterius q̃ro, nos hẽmus hic in pluribus glo. q per talem mutationem mutatur iudiciũ. Ita no. in gl. in verb. ꝯmitti. & in j gl. mag. q̃ eſt ſuper verbo acceptum. poſt prin. Idem dicitur in vlt. mag. gl. circa prin. Quid dicimus aduertatis, iſta mutatio pt fieri altero de trib. mo[dis], & hoc ñ decl'it Do. alicubi. Vno mõ ſm q̃ no. in l. mutari. ſupra de procur. quaſi omnia acta de nouo fiant, licèt vno momento. & ſic recipio libellũ, ꝓut receptus fuit, & ſic litẽ ꝯteſtor, & ſimil. Rñ iſto caſu dr̃ mutari iudicium, hoc eſt iſtãtia, & hoc caſu extinguereñť ſatiſdationes tã ex pte actoris ꝑ ex q̃te rei. l. 2. ſ. e. l. 3. §. ſed & ſi forte ex liberis. in fi. Deberet ergo iſto caſu ex ĩtegro promitti, vt dictis legib. Q̃nq; fit iſta mutatio ꝑ ceſſionẽ iuris inſtatię, vt no. ĩ d. l. ĩ cãç. §. ſi ex pte. ſ. de ꝓc. Et rõ huius ceſſionis eſt: q̃a ad hoc vt ſnĩa valeat, reqriť q ꝓcedat libellus, & lit. ꝯte. l. prolatã. C. de ſent. Vñ ſi vn⁹ eſt effect⁹ dñs inſtatiæ, ſnĩa ñ pt ferri ꝯ̃ aliũ, niſi ad illũ aliũ ꝑtineret ius inſtatiæ, & iõ fit iſta ceſſio iſto caſu. Si ex pte actoris fiãt, ñ extinguunť ſtip̃lones, quas ipſe recepit, vt ibi ſec⁹ ĩ ꝓmiſſionib. quas feciſſet, vt ſ. dixi: ſđ ex pte rei extingueret ſatiſdatio. vt hac l. tñ diceret idẽ iudiciũ & eadẽ inſtãtia. & q in iſtis gl. dr̃, q ñ ẽ idẽ iudiciũ, dẽt intelligi, hoc eſt, ñ eſt eadẽ ſnĩa, pp diuerſitatẽ effectus, vt dixi ſ. Tertio mõ fit iſta mutatio
g hoc mõ.ᵍ Procuratori ꝯpetit directũ ius inſtãtiæ,: dño ꝯpetit vtile, pt dñs ꝓſeq eadẽ inſtãtiã reſpectu iuris ſui vtilis abſq; aliqua ceſſione ſibi facta. l. Paulus. ſ. de proc. & l. dñs litis C. de app. ex pte vero rei pt ꝓſequi ẽt qlibet, ſi ad eũ ius inſtãt. & nõ ꝑtineat: quia qlibet põt venire ad defendendũ l. iã tñ. §. nunc videamus ſ e. & iſto caſu ẽt dr̃ idem iudicium, hoc eſt, eadẽ inſtãtia. Et q hic diciť, eſt aliud iudiciũ debet intelligi, id eſt, alia ſententia pp diuerſitatem
7 effectus. ¶ † Vlterius quæro quid ſi ꝯtingat mutatio hoc mõ: quia procurator qui ſatiſdedit, ſubſtituit alium, an extinguentur ſtip̃lones? Rñd. Aut procurator ſubſtituit alium, ex virtute mandati ſibi facti de ſubſtituẽdo, & tũc ille ſubſtitutus vř ꝯſtitutus à dño. l. j. circa fi. ſ. de ꝓc. & iõ ſicut mutatione perſonæ procuratoris extingueretur ſatiſdatio, ita his. Sed ſi procurator ſubſtituit eum ex vir-
h tute iuris ſui ſibi q̃ſiti per ꝯteſtationẽ, tunc non extinguiť,ʰ ſicuti qñ reus ſatiſdedit ꝓ ſeipſo, & ipſe idẽ dedit ꝓcuratorẽ. vt no. hic in gl. & dixi ſ. & iõ dico, qñ reus dedit plures ꝓcuratores, hoc ad-
i iectoiᶦ q non ſit melior ꝯditio occupantis, ſed q ꝑ vnũ cœptũ fuerit, alius poſſit proſequi, & ſi lis fuerit cœpta ꝑ vnũ, q dedit fideiuſſores, ſi poſtea fuerit ꝑ aliũ terminata, extinguiť fideiuſſoris datio: quia ille alius ſuperueniens eſt datus à domino, non à procuratore, & iõ eſt ſatiſdandum pro alio ſuperuenienti. ¶ Vlt. circa iſtam materiam, q̃ mutatio faciat extinguere iſtam ſtipulationẽ, diſtingue vt dicam plene ĩ. e. l. cum apud Sempronium.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Non extinguiť. Silicet ſtip̃lone, &c. & male, ſm Ang. ibi, quem videas.

b Alex. ¶ Suſtinere. Tu adde ſm Ang. ibi dicentem ſe neſcire, quis ſpiritus reuelauerit illi glo. hoc, vide per eum.

c Alex. ¶ Retrotrahitur. Et ſic no. in d. l. Iulianus. cum gl. per quam colligitur, q per dationem legitimi procuratoris dominus videtur ratũ habere, quod geſtum fuit per falſum procuratorem.

d Alex. ¶ Sequiť, q lex iſta. Et hoc ẽt clarius t3 Ange. in d. l. Iulian⁹. reprobando gl. ibi per ea, quæ dicit Bar. hic. Nam illa gl. videtur velle, quod in procuratore rei, eo quia iudicium tenebat, etiam ſi agat ſine mandato, quod ſi poſt ratificetur, non trahatur retro. Nam dicit Ange. hoc eſſe contra generalitatem l. licèt. ſuprà de iudi. vide Bal. in d. l. Iulianus. in fin. prin.

e Alex. ¶ Rõ vera eſt. Et de hoc eſt no. gl. in d. l. Iulianus in addi, q̃ ibi cõiter tenẽt Doc. Addũt tñ, q pt alia rõ aſsignari, videlicet q omnis ꝓcurator veniẽs ex parte actoris, ſemp allegat mandatũ, & venit tanq̃ procurator. iõ mãdatũ ſuperueniens non alterat conditionem ꝑſonę, immo ipſam verificat, ſi ex parte rei venit ſine aliquo mandato, & non tanquam procurator, mãdatũ ſupueniens bene alterat eius conditionem, & ideo extinguitur ſtipulatio fideiuſſoria, quod ſatis placet, ſed nõ vř de mẽte Mart. Sil. vt refert Bar. ſupra ꝓxime.

f Alex. ¶ Duo ſunt videnda. Vide Bal. in l. 3. C. de appel.

g Alex. ¶ Hoc modo. Adde quod no. Bar. in l. ſi procuratori pręſentis. de ver. ob. & Bart. in d. l. mutari, ſupra de procu.

h Alex. ¶ Non extinguitur. Sed quid ſi fiat mutatio rei, eo quia ingreditur monaſterium, vel det ſe in arrogationẽ. vide ꝑ Doc. in d. l. Iulianus. qui ſatiſ. cog. ad hoc bene facit l. 3. & quod ibi no. de cur. bo. dan. An autem iſte ſubſtitutus poſſit reuocari à procuratore. vide Bar. in d. l. poſt litem. in fi. ſ. de procu.

i Alex. ¶ Hoc adiecto. Adde Bar. in l. ſi quis, in fine. ſupra eodem.

LEX IX.

a **Iudicatum ſolui.** ᵃ Hanc legem declara vt in glo.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Iudicatum ſolui. Sed an iſta lex dẽat intelligi de obſeruatione, & obligatione, vide in d. l. ſi reus paratus. de procu.

LEX X.

1 *Præſens dicitur, qui eſt in ciuitate, vel in hortis.*

2 *Procurator quan[d]o tenetur ſatiſdare, poteſt petere dilationem ad faciendum cõparere dominum, vt pro eo ſatiſdet, ſi dominus eſt præſens.*

Defenſor non impetrat dilationem ad faciẽdum comparere dominum, ſed ipſe[me]t debet ſibi inuenire fideiuſſorem.

a **Si ad defendendum.** ᵃ Iſta eſt bona lex. Quæro, qñ hoc eſt, q dñs teneať ſatiſdaŕ ꝓ ſuo ꝓcuratore. Rñ. qñ dñs eſt pñs in ciuitate, vľ in hortis, ſecundũ gl. in l. pñs. & l. & qui in foro. de ꝓc. Secus ergo ſi dñs eſſet abſens. Sed q̃ro, qđ ad propoſitũ, vtrum dominus ſatiſdet vel alius:
1 Aduerte, † hoc eſt vtile propter dilationes. Nã ſi procurator cum mandato

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si ad defendendum. Adde Ang. in l. filius, vbi notab. practicam tradidit. ĩ. qui ſat. cogan.

mandato peteret dilationem ad faciendū cōparere dn̄m, vt pro
eo satisdet, daretur sibi iste terminus, si assereret dn̄m esse præsen
tē: al's secus. Defensor verò sine mādato nō p̄t istam dilationem
impetrare: qa ipsemet debet sibi inuenire fideiussorem. Ita intelli-
git hanc l. Iacob. de Are. Quæro, an sufficiat illa satisdatio, quam
dn̄s facit in instrumēto procurationis? dic vt dixi s̄. eo. super rub.

LEX XI.

Si seruus. Opp. gl. de l. si quis tibi seruum, C. de euic. Sol. Ibi
decessit ante litis contestationem, hic post. Et eo
dem modo soluitur l. si seruus, supra de euic. Rationem huius vi-
de, vt no. in gl. supra de rei vend. l. vtique.

LEX XII.

Si reus. Oppo. infra eodem, l. vir bonus Dic vt ibi videbitis.

LEX XIII.

1 *Stipulatio semel commissa ad totale interesse non potest amplius committi: se*
cus si ad particulare.
2 *Stipulatio ob rem non defensam, quando committatur, & impediatur commit-*
ti, & mora possit purgari vsque ad sententiam.
3 *Exceptiones quæ impediant litis ingressum.*
4 *Opponendi exceptiones impedientes litis ingressum practica.*
5 *Stipulatio de defendendo, extinguitur lata sn̄a, sicut fideiussio de iudicio sist*
i.

Cùm quærebatur. Ista lex diuiditur in partes quin-
que. Primò ponit vnam q. Secū-
dò ostendit dubium qōnis. Tertiò facit vnam allegationē in qō-
ne. Quarto qōnem determinat. Quintò ponit vnam nouam q.
Scd͡a ibi, dicebā. Tertia ibi, ecce enim. Quarta ibi, proinde viden-
dum. Quinta ibi, perinde & si fortè. vsq; ad §. fi. & br̄ h.d. Diffiniti-
ua lata ꝯ contumacem, extinguit actionem competentem ob rē
non defensam, nisi super ea fuerit prius lis contestata. Item quo-
cunque modo desinat actio competere, vel lis fuerit terminata,
stipulatio ob rem nō defensam finitur. ¶No. tex. ibi, vnam clau-
sulā. dic, i. vnam verborum conceptionem. Item ibi, vna clausula,
idest, ad vnum interesse committatur. Dyn. vel dic, vna cl'a, idest,
vna verborum conceptio. Itē ibi, cōmitti possit. & vr̄ ꝙ nō. ecce
enim, &c. vt in tex. sequit̄. Item tex. ibi, cęperat non defendi. & iō
cum non videat̄ ꝯmissa ex cl'a ob rē non defensam, constat com
missam esse ex cl'a iudicati. ¶Oppo. C. de secund. nup. auth. sed &
si quis. Sol. ibi obl'o sæpius committitur à lege, non ex pacto. Itē
opp. ĩ. tit. 1. l. si procurator. & l. non quasi. §. si quis curator. s̄. tit. 1.
1 Solu. † stipl'o semel commissa ad totale interesse, non p̄t amplius
cōmitti, vt hic: secus si esset cōmissa ad interesse, particulare. Qd
dic, vt plenè dixi in l. si sic. s̄. de ver. obl. Tangā ꝓut ad p̄sentē legē
pertinet, ĩ. eo. l. fi. Itē op. dr̄ hic, ꝙ ob rē nō defensam stipl'o com-
mittitur cū sup ea fuerit lis ꝯtestata. Cōtra, immo cōmittit̄ statim
cū non defendit̄: vt s̄. eo. l. 3. §. si reus. So. vere cōmittitur: sed secu-
ta sn̄a creditur non cōmissa fictione iuris, nisi fuerit lis contesta-
2 ta, & ita loquit̄ hic. Sed op. † ꝯ hoc, litis contestatio non impedit
purgari morā stipl'onis ob rem non defensam, immo quocunq;
defendente, vsq; ad sn̄am extinguitur, l. 3. §. fin. & l. iā tn̄. §. nūc vi-
deamus. s̄. e. sed ille, in quē fertur ex sn̄a ex ermodicio, vr̄ com-
parere, & se defendere, quia eius absentia, Dei repletur p̄n̄tia, l. ꝓ-
perandum. §. sin autem reus. C. de iud. ergo & post lit. ꝯtest. secuta
sn̄a extinguitur stipl'o. Sol. qn̄q; post rē non defensam quis non
ꝯparet ad defendendum, vel verè vel fictè, & tunc stipl'o commit
titur cum effectu, d. l. 3. §. si reus, s̄. eo. Qn̄q; cōparet ad defendēdū
fictè, & tunc extinguitur stipl'o ita demū, si lis nō fuerit ꝯtestata,
vt hic. Qn̄q; comparet ad defendēdum vere, & stipl'o ob rē non
defensam extinguitur: nisi sup ea fuerit lata sn̄a, vel solutio facta,
d. l. iam tn̄, in prin. Quæro, hic dr̄, ꝙ requiritur litis contestatio, su
per quo reqritur litis ꝯtestatio? Gl. vacillat, dic ꝙ requirit̄ litis cō
a testatio super stipl'one ob rem nō defensam, vt patet ex tex. Vlt. a
3 † aduerte ad vnum, dr̄ in c. j. de lit. cont. libr. 6. ꝙ exceptio rei fini-
tæ impedit litis ꝯtestationem: sed in hac l. in ver. proinde & si for
te, colligitur, ꝙ exceptio solutionis, transactionis, & acceptilatio
nis est exceptio rei finitæ: ergo litem ꝯtestari impedit. Et de exce-
ptione transactionis non est dubiū, l. eleganter. §. si quis post. s̄. de
condi. inde. & l. fratris. C. de transa. Idem puto de exceptione solu
tionis & acceptilationis, & de qualibet alia, per q̄ ꝯcluditur acto
ri actionē nō competere. Hoc probatur. Primo p istam legē quæ
dicit istas esse exceptiones rei finitæ. Scd͡o probatur per l. si pupil
li. §. videamus. s̄. de neg. gest. vbi dicitur, sine actione nemo expe-
ritur. impedit ergo lex ipsum experiri, & sic impedit ne quis expe
riatur, ne agat. impedit ergo litis contestationem. Simile videtis
in l. nam postea. in prin. s̄. de iurciu. vbi prętor dicit, actionem nō
dabo, idē est dicere, ꝙ non patiar eum agere: & ideo exceptio iu-
risiurandi impedit litis contestationem. Hoc tamen ita demum
est verum, si istæ exceptiones possunt probari incōtinenti, aliàs si
requirant altiorē indaginē, reseruarentur post litē contestatā. Ita
4 nota. in d. l. nam postea. in princip. supra de iureiur. Est † tamen
aduertendum in modo proponendi istā exceptionē. Nam debet
quis dicere, Dico, ꝙ non potes agere, quia non habes actionem
secus si diceret, Dico ꝙ non foues iustitiam, quia solui: quia tunc
non opponeretur ad processum, sed magis ad merita causæ. ¶Vl
5 timo nota † hic, quod sicut fideiussio de iudicio sisti extingui
tur lata sententia, l. Græcè. §. & post litem s̄. de fideiuss. ita fideius-
sio de defendendo.

ADDITIO.

a Vltimo. Adde Bar in l. postquam liti. C. de pact. Io. And. in tit. de execu. sen.

§. Si fuero. Mutatio actionis, vel rei, impedit stipulationē
iudicatum solui, committi. h. d. ¶Op. ꝙ postq̄
vna actio fuit semel ꝓposita, non potuit alia proponi, vt in auth.
qui semel. C. quom. & quan. iud. Sol. Dic. ꝙ ista stipulatio fuit in-
terposita ante libellum. Vel dic, ꝙ post libellū productū fuit inter
posita. Et loquit̄ hic s̄m iura antiqua, s̄m q̄ licebat mutar̄ vsq; ad
litis ꝯtestationem. l. edita actio. C. de edendo. Vel dic, ꝙ actio non
fuit mutata, sed fuit alia actio cumulata, s̄m materiam d. l. edita.
& super actione cumulata fuit iudicatum, merito non committi
tur stipulatio. ¶Item op. de l. & an eadē. §. actiones. s̄. de exceptio-
ne rei iud. vbi variatio actionis nihil operatur. Solu. dic ꝙ hic fuit
variata actio, & res: vel fuit variata actio, & causa, licet non res, se
cundum gl. vel verius, sufficit si fuit variata actio tantum, si super
ea nominatim fuerit interposita stipulatio: secus si stipulatio fue-
rit interposita simpliciter super causa, quia tūc procederet illud,
quod dicit glo.

LEX XIIII.

Si ex duobus. Opp. de l. ex clausula. Sol. Fateor, ꝙ con-
tra quemlibet fideiussorem stipulatio
committatur insolidum, tamen ipsi habent beneficium diui-
sionis.

§. Quotiens. Bonus §. est. Et not. quod quando fideius-
sor repetit à domino id, quod soluit, de-
bet docere dominium liberatum, vel cauere de eo defendendo,
quod nota.

LEX XVI.

1 *Soluere paratus non cogitur suscipere iudicium.*

1 Ex iudicatum. Not. quod qui paratus est soluere, non
cogitur suscipere iudicium, † vt hic, &
l. si debitori. s̄. de iud. & l. si reus. supra de procur. Quæro, quid est
hoc dictum, neque enim est æquum, aut iudicio, &c. Gl. se inuol-
uit. Ista est veritas, vt dicas, non est æquum iudicio astringi, sci-
licet iam incœpto, aut ad institutionem compelli, scilicet noui
iudici.

LEX XVII.

Ex clausula. Opp. & vr̄, ꝙ ex clausula doli non commit-
tatur insolidum, vt infra eod. l. nouissima.
Solu. quod hic dicitur, insolidum, declarat tex. quia pro parte li-
tis potest cōmitti, & pro parte non. Item dicitur insolidum respe-
ctu fideiussoris: quia quilibet tenetur insolidum, licèt habeat be-
neficium epistolæ, non autem intelligas insolidum, hoc est ad
totale interesse, quia istud non habet locum in clausula de dolo,
licet habeat locum in alijs clausulis, vt vidistis in l. cum quære-
batur. s̄. eod.

LEX XVIII.

1 *Exceptio, quæ competit patri, & patrono, ne conueniatur actione famosa, im-*
pedit litis ingressum.
2 *Exceptio, quæ competit contra aliquem, propter rem, quam habere sibi non li-*
cet impedit litis ingressum. & qualiter. nu. 5.
3 *Exceptio solutionis, & acceptilationis, impedit litis ingressum.*
4 *Exceptioni fori non videtur renunciatum per satisdationem iudicatum solui*
præstitam.

a Vir bonus. a Ista est notabilis lex. ¶Opp. s̄. eod. l. si reus.
Huius timore sunt hic plures opi. seu lec. Pri
ma, ꝙ ibi loquitur, qn̄ quis non cogitur se defendere priuilegio
1 personali competenti ipsi reo: hic vero, † qn̄ quis non cogitur
se defendere propter naturam actionis intentatæ, vt quia ꝯ patrē
& patronum intentabatur actio famosa. Vel ratione rei petitæ, vt
quia Iudæus petebat mancipium Christianum, vel petebatur li-
ber improbatę lectionis. Ista sol. est satis bona, secūdū quam not.
ꝙ ista exceptio, quę competit patri, & patrono, ne intentetur
actio famosa, impedit litis contestationem, quia tex. hic dicit, præ
2 tor iudicium accipere non cogat. ¶Item no. † ꝙ illa exceptio, q̄
competit contra hæreticum, vel Iudæum, vel contra alium pe-
tentem rē, quam sibi habere non licet, impedit litis contestatio-
nem

ADDITIO.

a Alexan ¶Vir bonus. Vide quod no. Bar. in l. non videtur. de iudi. & l. j. s̄. de re iudicat.
& ibi vide.

2 nẽ, a ẜm hanc lec. q̃ tene mẽti pp statuta terrarũ, q̃ prohibent non subiectos, & nõ allibratos hr̃e possessiones in territorio. Secũdo modo legitur ꝙ hic intelligit, qñ lis erat finita transactione, solutione, vel acceptilatiõe, l. cũ q̃rebatur. §. proinde & si forte. s. e. Et
3 ita intelligit Io. qđ no. qa ẜm hoc est expressum hic, ꝙ † exceptio solutionis, & acceptilationis impedit litem ꝯtestari. Nã hæc gl. se refert ad illos casus, qui ponunt̃ in d. §. pinde. & sic oẽs illi casus, qui ibi ponuntur, impediunt litẽ cõtestari. Alij soluunt ꝯ aliter, & dn̄t: Refert an exceptio superueniat post satisdationem datam, & quis dẽt defendi, vt lege ꝯtria: an competebat tpe interpositæ satisdationis, & tunc nõ dẽt defendi, vt hic. Ad istam lecturã, videlicet ad primum mẽbrum, op. s. e. l. hæc stipulatio. vbi qñcunq; superuenit cã, pp q̃ qs nõ dẽt defendi, stipl'o cõmittit̃. Sol. Ibi loquitur in cã peremptoria, q̃ ius agentis perimit, vt solutio, & transactio & sil'ia. sed d. l. si reus. loquit̃, qñ superuenit quoddã bñficiũ
4 tpale, & personale. ¶Item ad ẜm membrum op. qa † si exceptio competebat tpe interpositæ stipulationis, satisdando vr̃ renũciare; quia promittit iudicatũ solui, & per ꝯñs promittit defendere, & sic defendere dẽt, aliàs stipulatio committitur. Sol. Glo. de hoc dubitat infra, qñ appellã. sit. l. fi. an per satisdationem iudicatũ solui, videatur renunciatum exceptioni fori, vt ibi patet. Veritas est, qđ non vr̃ renunciatum, nisi expresse quis renunciet. Casus est in auth. offeratur. C. de lit. ꝯtest. De hoc tangitur per Cy. C. de spor. l. vltima. circa finem. facit s. si quis in ius voca. non ier. l. i. Quarto mõ legit̃ ista lex, ꝙ hic superuenit cã in persona ipsius defensoris pp q̃ ipse defendere non cogebatur: q̃ cãe ponunt̃ in l. mutus. §. fi. cum l. seq. s. de procur. & tunc ad ꝯtrium respondetur, ꝙ ibi superuenit exceptio in ꝑsona principalis: hic in ꝑsona defensoris. Quinto mõ legit̃ in legato, qui hẽt ius reuocãdi domum, vt l. 2. §. legatis. s. de iudi. Contra istam lect. posset opponi qa vr̃ per satisdationem huic beneficio renunciare: sed non est verum, vt s. di-
5 xi. Reassume ergo † materiam huius legis, sic. Aut supuenit exceptio, quare qs non cogatur suscipere iudiciũ in ꝑsona ipsius defensoris; aut superuenit in reo principali, & hoc secundo casu: aut superuenit exceptio ex natura actionis intentatæ, vel rei petitæ: aut superuenit ex priuilegio personali competenti ipsi reo, & hoc secũdo casu. Aut tale priuilegium cępit competere ex post facto, aut competebat ab initio, vt ex prædictis patet.

ADDITIO.

a Alexand. ¶Impedit litis contestationem. Not. de exceptionibus litis ingressum impedientib. adde no. Bal. in l. exceptionem. ad fin. C. de probationib. Et ad materiam adde, quod exceptio transactionis, exceptio solutionis, exceptio acceptilationis, & exceptio rei finitæ, item quando cautum esset hoc modo, videlicet, non detur actio, & similia, item exceptio iurisiurandi impediunt litem contestari: quod vltimum limita, & amplia, vt dixi in l. 2. in fin. ff. de iureiurand. Item limita vt ibi dixi, quando impeditur litis ingressus, in l. postquam liti. C. de pact. quod dupliciter etiam limita. Primo, quando non fuit facta mentio litis pendentiæ, vt consuluit Petrus de Anchara. apud Ferrariam, in consil. 6. incipente, apud Ferrariam. Item nisi exceptio peremptoria esset notoria. quia in notoria non attenditur iuris ordo. cap. vestra. de coha. cleri. & mulie. ita tenet Archi. & sequitur Lapus, & do. Card. in c. super literis. de rescri. Itẽ vbi opponitur, quia statutum est obscurum, ita no. tenet Inn. in c. cum inter. de consue. & sequitur Bald. in d. l. postq̃ liti. Item si opponitur exceptio, tua non interest, secũdũ Bar. in l. posthumus, in §. si quis ex his. ff. de inoffi. test. & vide quæ ibi dixi. Item si opponitur exceptio, tibi non cõpetit ius agendi, secundũ Bal. in l. mater. ff. de inoffi. testa. Item si statuto sit cautũ, ꝙ non soluens collectas non audiatur. c. quia frustra. de vsu. & not. Bart. in d. l. nam postea. & Ange. in l. scire, C. de bo. vacan. lib. 10. post hoc tamen videbitis omnino Bart. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Item exceptio solutionis, vt dicit tex. & Bartol. l. semel. C. de apoc. publ. libr. 10. Item exceptio cessionis bonorum ita Alber. & Angel. in d. l. ex contractu. C. de bon. auth iudi. pos. alleg. text. singu. in l. item si vnus. de arbi. in prin. Item exceptio, ꝙ quis allegat contraria, vt dixit no. Angel. in l. fi. C. de codi. facit c. solicitudinem. de appel. Item exceptio inuentarij. Pro hoc alleg. do. Bar. in l. cum fideicommissum. ff. de confes. & Bal. in l. j. C. de iuris & facti ign. Item exceptio pacti de non agendo, vt dixit Inn. in c. j. de lit. conte. in 6. Item pactum de non adeundo iudicem. l. dedi. in princip. de condi. ob cau. Item exceptio loci non tuti. c. ex parte. de appel. Item exceptio, quia tutela est finita, & sic non poterit conueniri vt tutor. c. ex parte M. dominę de appel. Item exceptio, ex qua patet actionem non competere actori. Ita dicit Bar. in l. cum quærebatur. ff. eod. & ita dicit debere intelligi c. 1. de lit. contest. libr. 6. Item exceptio laudi homologati. Ita not. Petr. de Anchara, in d. c. per tuas. de arbitr. & per l. cum antea. C. eod. titu. Idem dicit in laudo arbitratoris, quod habet vim, vt in Auth. vt diffe. iudic. §. si vero. c. Quintauallis. de iureiur. Item exceptio præscriptionis. Ita dicit Bald. in l. aditus. C. ne de stat. defunct. & vide Bald. in l. fina. C. de edic. diui Adr. tol. & in l. exceptionem. ad finem. C. de probatio, & in d. l. postquam liti. & ibi connumerat decem, de quib. per Petr. de Anchara. in d. c. j. & no. dictum Archid. in c. vt circa. de electio. in 6. vbi dicit, quòd omnis exceptio peremptoria, etiam non notoria impedit litis ingressum, si opponens offerat se incontinenti probaturum, l. 3. §. ibidem. supra ad exhiben. de quo dicto dominus Abb. in d. c. super literis. de rescrip. facit maximum festum. Vtrum autem præscriptio impediat litis ingressum, posuit Bartol. in l. fina. supra pro suo. Et adde quod not. in l. j. §. fina. ibi, longo. ff. ad Tertul. Host. quòd sic. Ioan. Andr. contra. Allegat Guli. in Specul. dicentem, curiam Roma. contrarium seruasse. Et licet domin. Dominicus multa verba effundat, potest sic concludi, quod aut præscriptio opponitur ad processum, & opponens offert se probaturum & tunc procedit opinio Hosti. ita tenet Bartol. in d. l. fina. pro suo. Et adde not. text. & ibi Barto. in l. j §. final. ibi, longo. &c. supra ad Tertul. alias procedit opinio Ioan. Andr. per l. emptor. C. de præscriptio. long. tempo. Quid autem in sententia præcepti reus confessus est debitum coram iudice, & recipit præceptum de soluendo, vtrum possit opponere exceptionem litis finitæ, post decem dies, intra quos non fuit appellatum? Do. de Ro. decis. 7. de lit. contest. in antiq. concludunt ꝙ non. quia ex sententia pręcepti oritur actio, vt no. in l. fin. §. necessitate, C. de bon. quæ liber. Vtrum autem procedat in causa matrimoniali? Doctor. tenent quod non: quia sententia in talibus causis non transit in rem iudicatam. c. lator. & capitu. consanguinei. de re iudicat. Quod limita quo ad partem: quia nedum diffinitiua sed etiam interlocutoria transit in rem iudicatam, quo ad partem respectu probationis factæ in alia causa domi. Anton. in capitul. cum dilecti. de electionib. dicit esse ibi casum meliorem de iure, quod dictum limita, nisi emanassent tres sententiæ. Glos. est prægnans secundum Abb. in c. fraternitatis. in verb. fornicatio, de frigi. & malefic. quod dictum gloss. ea sic intellecta, non est verum, & id reprehendit dominus Anton. ibi, & est ratio: quia nullum vinculum potest facere, quòd illud quod non est matrimonium, sit matrimonium. Vnde forte posset dari alius intellectus, quia licet dixerit gloss. quòd post tres sententias in causa matrimonij non posset appellari, nihilominus poterit quærelari, maxime si esset notorium de iniustitia, vt est gloss. in c. fraternitatis. Quæ omnia tene menti, quia vtilia sunt. Item adde ad prædicta, quod dicit Bald. in captul. primo. de controuer. inter Episcop. & vasal. capitul. vnic. in verb. annua. ꝙ exceptio præiudicialis ad processum, quæ respicit non solum merita causæ sed merita iurisdictionis, litem non finit contestari, quia oppositum eius infert hoc, quod nota. Item adde, quod nota. Bald. in titu. de pace Constan. in §. item volentibus. per illum tex. dicit, quòd exceptio pacti iuramento firmati impedit litis ingressum. Idem si non sit iuratum, sed factum lite pendente, argument. ff. de pactis. in l. tale pactum. §. qui prouocauit, & in l. postquam liti. C. eod. tit. & C. de fideius. l. 3. & quod not. Io. Andr. in c. j. de lit. conte. in nouella, in 6. Item adde, quod Io. An. in l. fi. de libel. obla. videtur velle post Inno. videlicet, quòd licet exceptio peremptoria non impediat litẽ contestari, nisi sit de priuilegiatis, de quibus in c. j. de lit. contesta. in 6. & supra dictum est: tamen istud fallit, quando esset notoria. Idem voluit Spec. in tit. de excep. §. dicto de dilatorijs. ver. vt autem. & sequitur do. Ant. in c. fina. de libel. obl. Posset tamen dici secundum Io. de Imo ibi, ꝙ hoc procedat in exceptione excussionis: quia ista concludit ius agendi non cõpetere: iõ põt opponi ad processum per no. ꝑ Bar. in l. cũ quęrebatur. ver. vlt. aduerte. ff. eo. Secus, quando non concluderet ipso iure actionem non cõpetere. Et per hoc respondetur ad prædictũ dictũ. Ioannis Andreæ. & ẽt dico ꝙ Spe. non vr̃ illud firmare, quia contra istud dictum arguit d. d. c. j. de lit. conte. in ver. dictũ tamen Inn. in se est æquum. & vide quæ dixi in d. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtilita. pub. & dixi in l. Arethusa. in fi. de sta. hom. quod allegatio iuris communis, vel municipalis impedit contestationem litis, quia non indiget probatione: secus vbi est quæstio facti. capitul. 1. de lit. contestatio. & istæ exceptiones impediunt litis ingressum, si opponens offert se incontinenti probaturum: alias non, secundum Guidon. de Suza. in l. 1. C de iur. & fac ignoran. His etiam adde, quod no. Bar. in l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confu. videlicet, quòd vbi est permissum homicidium à lege vel statuto, vel aliquid aliud, talis exceptio impedit litis ingressum, & accusatio recipi non debet, quod no. Item dicit Bal. in l. 2. C. de formul. quod exceptio ineptitudinis & omnis exceptio, quæ non requirit probationem, impedit processum, quod not. Bartol. in d. l. 1. C. de litis contestatio. Item dicit Bald. in l. peremptorias. C. senten. rescindi non pos. quòd exceptio laudi impedit processum. Item in exceptione, de qua in auth. præsente. C. de fideiussor. secundum Bal. ibi, eo. etiam modo exceptio, tu frater nõ confers bona, quæ habes in commũni, ideo agere nõ potes, impedit processum, per l. posthumo. & quod ibi no. Bar. C. de col. Adde ad id, quod dixi supra, referendo opinio. Ioannis Andreæ, & domini Anton. in capitul. final. de libel. obla. quod idem sequitur domi. Anto. in c. super literis. de rescrip. & in c. ex parte. de foro compe. & in c. j. de ordin. cognit. & in c exceptionem. & in c. pastoralis. de exceptio. Ludo. Roma. in l. si vero. §. de viro. in 32. fallen. supra solut. matrimo. In contrarium facit: quia si speciale est in exceptione rei iudicatæ, d. c. 1. de lit. contes. in 6. cuius probatio est promptissima, resultãs ex sententia, quæ inducit notorium: ergo in cõtrarium dẽt esse ius cõe: quia tamen nullus tenet contra dictam opinionem, ideo illa sequenda est, secundum Ludo. in d. §. de viro. Item exceptio, quod ego sum accusatus ab alio de aliquo crimine, vel absolutus, impedit litis ingressum, l. senatus. secundum Bar. ibi, de accusa. Et de exceptione inuentarij, de qua dixi supra, &c. adde Bal. in l. fi. §. si præfatam. C. de iure delib. Et quid si opponatur exceptio, quòd durat tempus conficiendi inuentarium, an impedit litis ingressum, vide Bar. in d. l. fi. §. donec. Quid in exceptione, quę de euictione tenet actio, &c. Dic vt per Bar. in l. instrumenta, C. de fid. instru. & iu. ha. fisc. li. x. Quid de exceptione, quod continentia causæ non potest diuidi? Dic quod impedit litis ingressum. vide in l. nulli. in ver. audientia præbeatur, secundum eum ibi. C. de iudi. Item vbi lex prohibet, & annullando procedit, vel à lege, aut à statuto fuit tempus præfixum ad agendũ, iam elapsum: vel præscribitur iudicio, semper resultat exceptio impediens litis ingressum secundum Bal. in l. j. in 3. oppo. C de edic. diui Adr. tol.

¶Adde, an elapso termino assignato ad opponendum omnes exceptiones dilatorias possit quis opponere ante litis conte. exceptiones litis contestationẽ impedientes, de quib. in d. c. 1. Spe. in ti. de dilatio. § j. ver. item quæritur. & ibi Io. An. & Abb. in c. pastoralis. extra de exceptio. do. Alex. alleg. Pe. de Anch. cons. 6. ego habeo 16. incip. viso processu. in cons. 6. vide de exceptione inuentarij. Et de istis exceptio. vide Pau. de Ca. consi. 63. Et exceptio rei finitæ, quomodo differat ab exceptiõe rei iudicatæ, & transactionis, vide Fel. consi. 165. & 283. Et ꝙ exceptio requirens altiorem indaginem, debeat admitti, cum quis offert se incontinenti illam probaturum, voluit Ro. consi. 244.

LEX XIX.

Nouissima. Hæc lex diuiditur in tres partes. Primò loquitur ad quæ tempora porrigatur stipulatio doli. Secundo, ad quas personas. Tertio ponitur declaratio primi dicti. Secunda ibi, itaque. Tertia ibi, doli autem. Hoc dicit. Clausula doli committitur pp dolũ commissum ab initio stipulatiõis vsq; ad finem iudicij, ex dolo principalis & hæredis eius, & etiã extranei, si pœna fuit adiecta. ¶Tex. ibi, factum demonstrat. quasi diceret, continet dolũ futuro tpe cõmittendũ. Vel dic ẜm Iac. de Are. demonstrat cessationem doli perpetuo permanẽtem, quasi nec nũc, nec in futurum ꝯmittatur dolus. Item ibi, ad principiũ stipulationis, & nihilominus ad mediũ & ad fi. vt s. dictu est. ¶Opp. & vr̃, ꝙ si hęc stipulatio pro vno dolo sit commissa pro alio futuro cõmitti nõ possit. l. cũ q̃rebat̃ s. e. Sol. Ibi loquitur in stipl'one ob rem non defensam, quæ ad interesse totale cõmittit̃: hic in stipulatione doli, quæ committitur solum ad illud, qđ interest in præsenti, dolũ non esse commissum. Vnde si pp tuum dolum, aliquo tempore res est dilata, vel aliquas expensas feci, ad illud solũ interesse committitur stipulatio doli. Vltimo vide gl. in versi. tẽpus, q̃ incipit, post stipulationem. ibi, l. verbũ erit. So. Hic factum pteritum erat finitum, ideo sub futuro non cõprehenditur: ibi non erat

erat finitum, vt ibi no. per Dy. Item opp. ꝙ stipulatio simpliciter interposita nunquam committatur pro facto extranei. l. stipulatio ista. in princip. supra de verb. ob. Solue, vt ibi, & in ea. l. §. si qs. & ibi dixi. & ita intelligas hanc legem.

LEX XX.

1 Sententia debet ferri in defensorem, quando defensor comparet.
2 Iudex appellationis reo absoluto, & actore appellante, qui fouet causam iustã debet actorem condemnare, & non simpliciter dicere, benè iudicatum & malè appellatum.
3 Cautio interposita corã iudice primæ cãæ, nõ cõmittitur corã iudice appell'õis.
4 Si in cautione interposita coram iudice primæ causæ, non est expressum nomen iudicis, an committatur in causa appellationis.
Instantia causæ appellationis diuersa à instantia à prima.
Actio oritur ex sententia appellationis confirmante, non ex prima confirmata.
5 Stipulatio iudicatum solui interposita coram vno iudice, cuius successor iudicauit, quando committatur.
6 Satisdatio præstita coram ordinario, proprio nomine non expresso, durat corã eius delegato.
7 Stipulatio de iudicio sisti mutato iudice, ita extinguitur sicut stipulatio iudicatum solui, & quid de stipulatione de rato. 8.
9 Stipulatio interposita secundum consilium Claudij, positum in fine huius legis, non cõprehendit iudicem appellationis nec collegam, sed successorem sic.
10 Defensor, qui promittit iudicatum soluere, non cogitur promittere in causa appellationis, sed pro substituto sic.
11 Satisdatio iudiciorũ, qua mutatione extinguatur, & quid de mutatione rei, si actio mutatur de iudice, & de psonis litigãtiũ, ac ẽt de mutatione instantiæ.

a Cùm apud. a Fideiussor acceptus in prima cã, non tenetur in eo, qđ iudicat̃ in causa appellationis, si aliud actũ sit. h. d. Ista est notabilis lex, & habeo hanc l. pro sin-
1 gulari lege. vide tex. ¶No. sñiam† eẽ ferẽdã in defensorẽ, vt hic, & l. liberto. §. fi. ̃s. de nego. gest. & l. j. C. de sentẽt. Item no. ex eodẽ
b verbo, ꝙ reo absoluto, si actor appellat, b & fouet iustam causam
2 †iudex appellationis dẽt reũ condẽnare: nec dẽt simpl'r pronũ-
c ciare, c bñ appellatum, & malè iudicatum, ẽm formã l eos. C. de appel. Hoc probat̃ hic. & no. in l. Ofilius. ̃s. de le. 3. & l. chirographis. §. j. & ibi no. ̃s. de adm. tut. Facit ad hoc ̃s. de so. l. creditor. §.
d j. qđ tene menti. d Tertio not. †ꝙ cautio interposita coram pri-
3 mo iudice primæ cãæ nõ cõmittitur corã iudice appellationis.
4 ¶Quæro † ergo e pro huius declaratione, qđ si in stip'one non
e est expressum nomẽ iudicis, an cõmittat̃ in causa appellationis? Mar. Sili. disputauit hanc q̃st. & determinauit, ꝙ cõmittat̃: quia q̃tum ad ista, quæ respiciũt dilatorias exceptiones, cã appellatiõis vr̃ eadẽ cum prima, l. ita demum, C. de pc. Sed dare istos fideiussores respicit exceptiones dilatorias, l. Pomponius. §. ratihabitiõis. ̃s. de procur. ergo &c. Ista fuit opinio. Marti. Sili. sed dñs Gul. de Cu. dicit, ꝙ ista lex loquitur, qñ reus qui satisdedit, fuit absolut⁹, & actor appellauit: secus si ipse fuit condẽnatus, & ipse appellasset: quia fideiussor ipse teneretur, ne sit in sua ptãte se & suos fideiussores liberare, l. ne in ptãte. ̃s. de arbi. Ita not. Gul. in l. Iulianus. ̃s. qui satis. cog. Dñi gl. ord. in l. 2. C. de proc. tenet indistinctè qđ in cã appellationis non cõmittĩ, & hoc ibi text. videt̃ pbare, qui simpliciter loq̃. Pro hoc vr̃ tex. Inst. de satisdati. §. si vero aliquis. in fin. Probat̃ p rõnẽ. p mutationẽ instantiæ liberantur fide-
f iussores, l. 2. eo. titu. sed cã appellationis f dr̃ alia instantia à prima qđ apparet, quia post publicationem noui testes recipiuntur, qđ non posset fieri, si eẽt eadẽ instantia, vt colligitur ex l. vlti. iuncta gl. C. de testib. & l. per hãc. C. de tẽp. appe. & ibi per Doct. Non obstat qđ dicit Mar. Sili. quia quãtũ ad exceptiones dilatorias vr̃ eadem causa appellationis cum principali: quia hoc fateor, & ideo qui hoc non petiit in prima, nõ põt hoc petere in scđa, sed non quãtum ad ipsas satisdationes. Separata enim est exceptio, seu pe-
g titio satisdationis ab ipsa satisdatione. g Non obstat d. l. ne in potestate, quam Gul. allegat: quia imputet sibi actor. qui nõ petiit ẽ nouo satisdari in causa appellatiõis, in quã defensor non audiretur sine noua satisdatione, l. 2. C. de proc. & in d. §. si vero aliquis. Insti. de satis. Hoc apparet per rõnẽ. Nã si iudex appellationis cõdẽnat, oritur actio ex ista sñia condẽnatoria, non ex prima quãtuncunq; confirmata, l. furti. C. de his qui no. infa. & no. in l. eos. C. de appel. sed pro illa sñia non satisdedit, ergo &c. Fateor tamẽ, ꝙ si reus victus appellasset, & appellationem nõ fuisset prosecutus, ꝙ fideiussores tenerent̃: qa tunc ex sñia prima oritur actio nõ ex scđa, in qua iudex cõfirmat primã, qa appellationem non est
5 psecutus, l. fi. C. de tẽp. appella. ¶†Quæro, pone ꝙ corã vno iudice fuit satisdatũ, iudicauit successor eius, an stip'o cõmittatur? vr̃ ꝙ non, l. 3. in prin. ̃s. eo. & hic. Tu dic br̃. Qñq; post interpositã satisdationem est recessum à primo iudice. & itur ad alium iudicẽ alterius tribunalis. & tunc stipulatio non cõmittitur, d. l. 3. in princ. ̃s. eo. Qñq; itur ad aliũ iudicem eiusdẽ tribunalis, fortè ad collegã, vel successores: tunc est aduertendũ, an in stip'one fuerit adiectum ppriũ nomẽ iudicis, & tũc stipulatio non cõmittĩ, nisi eẽt adiectum, q ve in eius locũ successit, vt hic. Si vero ppriũ nomẽ nõ fuit expressum, tunc stipulatio cõmittĩ: qa idẽ iudex vr̃, & idẽ iudiciũ, l. pponebat̃. ̃s. de iudi. & hoc vr̃ tenere Spe. in ti. de
6 offi. iu. dele. §. excipi põt, ver. sed qđ si plures? ¶† Quæro, satisdedi apud iudicẽ ordinariũ, pprio noĩe nõ expsso, ꝙ demũ cãm delegauit, an fideiussores teneant̃? Rñdeo sic, qa vr̃ idẽ iudiciũ. l. vbi
7 cœptũ. ̃s. de iud. & qđ ibi no. ¶Quæro, † hic loquit̃ de stip'one iudicatũ solui, qđ de stip'one iudicio sisti, an mutato iudice extinguat̃? Rñ. idẽ qđ in ista, vt i Auth. de his q ingre. ad appel. circa
8 pri. tetigi in l. Græcè. §. post litem. ̃s. de fideius. ¶Quæro, † qđ i stipulatione de rato, vtrum mutato iudice extinguat̃: Dyn. consuluit ꝙ extinguit̃, nec durat in cã appellationis, p legẽ istã, & inst. de satisd. §. si vero aliqs. & pbatur p tex. in d. l. 2. C. de pcu. q lex loq̃
9 simpliciter de qualibet satisdatione. ¶Quæro, †posito h ꝙ esset
h cõcepta stipulatio ẽm ɔsiliũ Claudij positum in fi. huius legis, an cõmitteret̃ stipulatio in cã appellationis? Rñdeo, ista verba dñt, ꝙ ve in eius locũ substitutus erit: credo, ꝙ nõ ɔprehẽdant iudicem appellationis, q est maior, nec collegã, sed solũ successorẽ, vel delegatũ in eius locum positũ. arg. l. verbis ciuilibus. ̃s. de vulgar. &
10 pupilla. ¶Quæro, † vtrũ defensor, qui satisdat, cogatur adiicere in stip'one, pmitto soluere iudicatũ p hunc iudicem, vel per iudicem appellationis? Vr̃ ꝙ sic, nec aliàs esset frustra consilium huius legis. Br̃, de substituto cogitur promittere, vt Instit. de satisdatio. §. si vero aliqs. sed de iudice appellationis non, sicut nec cogitur causam appellationis prosequi. l. inuitus. C. de proc. ¶† Vl-
11 timo, i quia vidistis hic ꝙ iudicis mutatione qñq; extinguitur sti-
i pulatio iudicatum solui, & de multis aliis mutationib⁹ ̃s. vidistis.
k Pro declaratione huius distingue, k cũ q̃ritur, qua mutatione extinguitur satisdatio iudiciorum, distingue. Aut contingit mutatio rei petitæ, & extinguitur satisdatio, l. cũ q̃rebat̃. in fi. ẽm vnam lec. ̃s. e. ti. Aut cõtingit mutatio actionis, ppositæ, & tunc: Aut fuit mutata actio tm̃, & nõ cã, & tũc: Aut fideiuss' fuit datus simpliciter aut expressè in illa actione, vt dixi in d. l. cũ q̃rebat̃. §. fi. Aut cõtingit mutatio iudicis, & tunc aut mutatio contingit p modum cuiusdam recessus, quia recedo ab vno iudice, & vado ad alium: aut p modum appellationis, aut p modũ cuiusdam subrogationis, Primo casu stip'o extinguit̃. vt l. 3. in prin. ̃s. eo. tit. quod intelligo, si vado ad alium iudicẽ alterius tribunalis: secus si irẽ ad collegã primi, qa tũc dic, vt dicã in tertio casu, qñ p modũ subrogationis

ADDITIONES.

a Alc. ¶ Cum apud. Adde quod hæc lex ẽm Bal. in l. fi. in x quæst. C. de cõtrahẽ. emp. non procedit in iudice, coram quo petita esset reductio ad arbitrium boni viri. Et ẽt pro intellectu huius legis vide in Spe. de off. dele. §. fi. ver. fed q̃ritur. & in ti. de accu. §. qñ ãt. & Cano. in c. q̃relã. de ele. in c. cam q de testi.
b Pom. ¶ Actor appellet. Vide Fel. in c. cũ cam, de re iudi. & Imo. consi. 36. in fi. & Alex. cõsi. m. vol. v. vbi limitat, nisi prima sñia foret condẽnatoria.
c Alex. ¶ Simpliciter pronunciare. Potest autẽ iudex appellationis reformare sentẽtiã male latam, vt not. Cy. l. omnem. C. qñ prouoc. non est necesse & in l. j. C. ne liceat tertio prouoc. Ad materiam adde Bart. in l. eos. C. de appel. & quia Bar. allegatur contrarius, vide Moder. in d. l. si expressum. ̃j. de appell. in q̃st. q incipit. Quarto videndũ est de modo sententiandi. & late Ioã. And. in Spe. in ti. de sen. §. vt aũt. & no. Lud. in l. j. ad fi. de re iud. Dixi post. Bart. in l. j. in fi. C. qñ puo. nõ est necesse. Et pro hoc l. Aemilius. ̃s. de mino. & c. significauit. de exceptio. Facit l. si. quod cum eo. & quod scribitur per Imo. in l. i summa. ̃s. de re iud. in prin. & ibi gl. & adde Bar. in l. eos. C. de appel.
d Alc. ¶ Tene menti. Adde hic textũ, quem ibi ad hoc no. Abb. in c. cum Ioan. de fi. inst. ibi dicit Abb. in vlt. col. ꝙ iudex põt reformare sñiam. nõ solum ad petitionẽ appellatis, sed ẽt ad petitionẽ appellati. Sed vr̃ dicendũ, ipsum appellatum per taciturnitatẽ confirmasse sñiam, vt l. fina. C. de sentẽ. quæ sine certa quã. qđ no. Adde qđ Panor. in c. cũ causam. extra de re iud. dicit cõtra Bar. esse gl. in l. pses. C. de sen. q dicit ꝙ iudex appellationis in firmando sententiã, a qua reus fuerat absolutus, vr̃ taciẽ illum condẽnare, ita quòd non est opus alia condẽnatione, & illam gl. dicit secutũ Cal. in c. significauit extra de excep. & in cap. Ray. extra de test. latius ibi vide.
e Barb. ¶ Quæro, ergo. Et no. gl. valde no. 6. q. 3. cap. quod bñ q dixit per istam l. quod etiam si fideiussor iurasset, nõ tenetur in causa appellationis, ẽm Bal. in l. Iulianus. versi. secundo. quæritur. ̃s. qui satis. cogan.
f Pom. ¶ Sed cã appellationis. Bal. aũt distinxit in d. l. Iulianus. versi. secundo q̃ritur. ꝙ aut iudex appellationis simpl'r confirmauit sñiam primam, & tunc tenet̃, aut addit, & tũc non tenet̃, & ẽ vtile ẽm eũ in cã criminali, in que dat fideiussor. An in cã appellationis fiat executio in fideiussores, vide eũ omnino i d. l. Iulianus. ̃s. q sat cog. & vide Bar. q allegatur sibi contrarius in hoc, an noui testes possint recipi super nouis capitulis, in l. per hanc. hic alleg.
g Alexa. ¶ Ab ipsa satisdatione. An satisdatio debeat præstari in cã appellationis, adde Bal. in l. eos. §. cautione. qui est §. fi. in prin. C. de appell. qui idem tenet qđ Bar. hic, pręterquã in satisdatione de causa appellationis prosequẽda, per illum tex. & Saly. in l. 2. C. de pcu. secutus verba Iac. But. qui ibi tenet idem, qđ Bar. hic. Adde Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de satisdando. §. expedito. ver. hoc autem.
h Barb. ¶ Quæro, posito. Sed hoc cõsiliũ Claudij non facit ad ppositum legis & sic Scæuola male, & inepte hoc allegasset, quod non est credendũ, ideo si credo ꝙ Bar. hic verũ dicat. Postea reperi, qđ ita tз hic d. Frã. Ti. quẽ omnino vide.
i Barb. ¶ Vltimo. Adde Bal. qui notanter loquitur in l. Iulianus, qui satisd. cog. & gl. ord. Insti. de satis. §. j.
k Alex. ¶ Distingue. Ad intellectum istorũ hic, vide aliqua per Cyn. in l. 2. C. de procu. Et vtrum extinguatur virtus iuramenti calumniæ, & de materiã plenè per Bal. & Ang. & ibi. de materia. ̃s. qui satis. cog.

tionis. Secundo casu, qñ p modũ appellationis, idẽ: qa extinguit satisdatio, nisi aliud sit expresse actũ: vt in Auth. de his qui ingre. ad appel. in prin. & ibi no. & C. de ꝓc. l. 2. & Inst. de satisd. §. si vero aliqs, reprobata distinctione Guil. de Cug. & Mar. Sili. vt s. dixi. De quo ẽt tangit Cy. in d. l. 2. Tertio casu: Aut fuit expressum nomẽ ꝓpriũ, & extinguit datio fideiussoris: Aut nõ fuit expssum, & non extinguitur; qa idẽ ẽ iudiciũ, d. l. proponebat. s. de iudic. & l. vbi cœptũ. & ibi no. e. ti. qđ no. in Spe. de iudi. deleg. §. excipi. ver. sed qd si plures. Qñq; ꝯtingit mutatio circa personas litigantiũ, & tunc aut ꝯtingit mutatio circa substantiã psonæ, aut circa qualitatẽ. Primo casu, aut illa psona repræsentat eandem, q̃ prius litigabat, vt quia eius hrs, vel eius procurator, & stipło nõ extinguitur. l. 2. in fi. de præto. stip. qđ no. in l. si ante acceptum. in gl. super verbo, satisdederit. s. eo. ti. Si verò illã personã non repræsentat, tunc satisdatio extinguitur, l. iam tñ. §. nunc videamus. & §. seq. s. eo. tit. Scdo casu, qñ ꝯtingit mutatio circa qualitatẽ, dic: Aut contingit mutatio eius, q̃ recipit satisdationẽ, & non extinguitur satisdatio, l. in cãæ. §. si ex parte. s. de ꝓc. & l. Iulianus. s. qui sat. cog. Aut ꝯtingit circa pſonã satisdantis, & tunc aut ex tali mutatione non ꝯmutaẽ effectus sñiæ, & satisdatio non extinguitur, l. si ante acceptũ. j. rñ. s. eo. tit. Aut mutatur effectus sñię, & tunc extinguit satisdatio. d. l. si añ acceptum. ij. respon. & per omnes alios casus illius legis. & l. j. in fi. s. quibus mod. pig. vel hypo. sol. Quandoq; contingit mutatio instantiæ, & tunc datio fideiussoris extinguit, l. 2. s. eo. tit.

LEX XXI.

1 *Stipulatio iudicatum solui semel commissa, an iterum committatur.*

Si vnus. Lex nostra primo ponit duo dicta. Scdo rñdet cuidam tacitę obiectioni. Scda ibi, quoniam in vnius &c. In fine huius legis summat seipsam hoc mõ. Hæc stipulatio ex duabus clausulis potest committi contra diuersos: sed contra eundẽ nõ, sed ꝓualet cã iudicati. h. d. ¶Opp. de l. cum q̃rebatur. s. eo. So. tex. in fi. vult soluere: quia ꝯ eundẽ non pñt committi istę duæ clausulæ, vt ibi. licet ꝯ diuersos sic, vt hic. Et ideo vt ista mã
1 tibi liqueat, distingue: cũ quæritur, vtrum † stipulatio iudicatum solui semel cõmissa iterum ꝯmittatur, Aut quæritur de iterõne ex eadem cl'a: aut ex diuersis. Primo casu, nõ cõmittitur amplius q̃ semel, vt s. eo. l. iam tñ. §. in hac. Fallit in hac clausula de dolo: vt s. e. l. noui. ss. ima. Et est rõ: qa ꝯmittitur ad particulare interesse, vt ibi vidistis. Scdo casu, aut quæritur de iterõne ꝯmissionis quo ad effectum exactionis: aut de iterõne fm rigiditate iuris. Primo casu, aut ꝯ eundem, & semel ꝯmissa iterum nõ ꝯmittitur: vt hic, & d. l. cum quærebatur. s. e. Aut ꝯ diuersos, & tunc aut consecutus est totum interesse, & amplius non ꝯmittit, & ꝯmissa non exiget: vt s. e. l. si ex duob. §. quoties. Aut est ꝯsecutus partem, & tunc pt pluries ꝯmitti. d. l. si ex duob. & l. ex iudicatum. & hac l. in prin. Secundo casu, qñ quæritur de iteratione fm rigiditatem iuris, tũc dico, ꝙ põt sæpius ꝯmitti: vt hic in fin. Sed dubitatur quæ præualeat: Et in hoc est aduertendũ, postq̃ cl'a, ob rem nõ defensam, est ꝯmissa, aut res incipit defendi postq̃ super ista cl'a est iudicatum, vel solutum, aut añ. Primo casu præualet cl'a, ob rẽ nõ defensam, vt l. iam tñ. in prin. s. eo. Si ante, & tũc, Aut post litis ꝯtestationẽ, aut añ. Si post, aut incipit defendi verè, & præualet cl'a iudicati: vt hic in fi. & l. 3. in fi. s. eo. Aut incipit defendi fictè, & præualet cl'a, ob rẽ nõ defensam, l. cum q̃rebat. Si verò añ litis contestationem defenditur, sine dubio pręualet cl'a iudicati, d. l. 3. in fi. s. eo. tit.

Rem ratam haberi, & de ratihabitione. Tit. viij.

¶Duas partes habet hæc rub. Primò, rem ratam haberi, hoc est de illa stipulatione rem ratam haberi: secundo dicit de ratihabitione, hoc est, qualiter possit habere rem ratam.

LEX PRIMA.

a Cum quis. [a] Qñ cõuenitur ille, cui exceptio rei iudicatæ competeret, si verus procurator excegisset, stipło de rato committitur. h. d. Text. ibi, pro domino, exponit Dy. i. pro eo, q stipulatus fuit
b de rato. [b] ¶Opp. ad id quod dicit de cõfideiussore; stipulatio ista committitur ad interesse, l. si commissa. j. eo. & j. l. proxi. sed con fideiussoris nõ intẽest, si alter fideiuss. conuenitur, l. vt fideiussor. s. de fideiuss. ergo hæc stipło nõ ꝯmittit. Sol. intellige, quod isti fideiussores erãt socij, & sic qđ in fine dicitur de duob. reis, referaẽ ad vtrũq;. Vel aliť dicas ꝙ text. & gl. hic habuit respectum: quia si fideiussor conuenitur, deberet sibi cedi actio, ideo molestaretur ille qui prius fuit absolutus fm Dy. sed præcedens solutio magis placet. Et prędicta sunt vera prout ponimus hic, ꝙ iste cõuentus fuit absolutus. Item possemus ponere, qd iste conuentus fuit cõdenatus, & soluit: tunc sine dubio interest eius, ne fideiussor conueniatur. Nam fideiussor conuentus haberet regressum ꝯ principalem debitorẽ, sed iste fideiussor primo cõuentus, qui soluit, ad hoc, vt possit repetere per actionem mandati, debet principalem debitorem defendere. vt s. tit. j. l. si ex duobus. §. quoties. & sic ei' interest fideiussorem non conueniri. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Cum quis. Qũo debeat cauere ꝓcurator rẽ ratam haberi, vide bonum tex. in l. non solum. §. qui alieno. de proc. Et ad materiam ratihabitiõis, vide Bal. in l. obseruare. §. post hæc. ff. de off. procon.

b Alex. ¶De rato. Vide dñam inter ratum, & firmũ per Bar. & Sal. in l. id quod pauperib. de epis. & cle. & vide q̃ dixi in l. si quis maior. C. de trans. Et formæ huius cautionis vide per Bar. in l. procurator, cũ peteret. j. eo. & Cy. in l. j. C. de proc. Et no. ꝙ ista stipulatio cõmittitur, quãdo promittit potius facere, quã curare ꝙ dñs habeat ratum, & non facit. ita no. Bald. in ca. j. §. ad hæc. in tit. hic finitur lex. deinde inci. consue. quod not.

LEX II.

In stipulatione. Vos habetis vnam magnam gl. q̃ non tendit, nisi ad positionem casus, & habet hic tex. duas lect. principales. Secunda ibi circa fi. gl. ibi, secũdo pone casum. tñ fm primã expositionem literæ, lect. huius legis variatur quatuor, vel quinque modis: tamen tu tene secundã expositionem literæ, quæ est clara, & plana.

LEX III.

1 *Minor, qui non habet curatorem, potest procuratorem constituere.*

2 *Procurator minoris siue verus, siue falsus, ad iudicia satisdans dominum ratũ habiturum, non cogitur satisdare: quòd si minor peteret restitutionem in integrum, dabit quanti ea res erit: secus in procuratore recipiẽte solutionem.*

Minor non potest renunciare beneficio restitutionis in integrum.

3 *Minor compromittens, & promittens pœnam si non parebit sententiæ, petendo restitutionem in integrum, non incidit in pœnam.*

Promittens sententiam arbitri habere ratam, si petit eam reduci ad arbitrium boni viri, non incidit in pœnam.

Cùm minor. Ista est no. lex, & diuiditur in partes quatuor. Primò loquiẽ in procuratore vero minoris. Secundo in procuratore falso minoris. Tertiò dat ꝯsilium circa verũ procuratorẽ. Quartò dat cõsilium circa falsum ꝓcuratorẽ. Secunda ibi, idemq;. Tertia ibi, & iõ. Quarta ibi, mandato vero, &c. ¶Tex. ibi. alioquin si nõ cõueniat. dic, id est, si hęc clausula de pstando interesse, si restõ petatur, non apponereẽ. Itẽ ibi, consentiat, id est, ratum habeat. Itẽ ibi, dari oportebit de iure communi minore non habente ratũ, nec petente restitutionem.
1 ¶†Opp. & vr, ꝙ minor non possit constituere ꝓcuratorem, l. neque. C. de ꝓcu. Dicit gl. dic, ꝙ hic ꝯstituit cum autoritate tutoris, vel curatoris. Vel dic, ꝙ illa in iudicio, sed ista ex iudiciũ, dicit gl. hæc pt esse vera, si ponis minorẽ non hẽre curatorem. Nam sicut ipse posset solutionem recipere, l. si curatorẽ. C. de in integr. rest. eodem modo poterit ad hoc procuratorem constituere, argu. l. diuus. §. fi. & qđ ibi no. s. qui pe. tut. & l. etiã. §. absens. s. de manu. vindi. & qđ nota. ex de restitut. spo. c. ex parte. ¶Quæro duo. Primò, qd velit dicere tex. ibi alioqn si non conueniat, &c. Glo. va-
2 cillat. tu expone fm qd dixi circa tex. ¶†Scdò q̃ro, an cogaẽ ꝓcurator falsus, & ẽt verus cauere cum hac adiectione, ꝙ si minor petit restitutionem in integrum, dabit quanti ea res erit? Quidã, vt Old. dñt procuratorem falsum debere cauere, nisi consentiat, vt hic, & fm hoc verus procurator astringiẽ plus q̃ falsus, fm eũ. Sed Rog. dixit, minus intelligũt q hoc signant, q. d. malus intellectus est, ꝙ plus astringatur verus procurator, quã falsus. Io. vero posuit hic gl. suam breuem sic. non per oĩa rectũ consilium dat, q. d. non est ratũ procuratore nolente cauere: cùm non compellatur. Vñ gl. dicit procuratorem verum, & procuratorem falsum posse cogi præstare istam cautionem, si minor petat in integr. restitui, & causatiuè, vt eis aliter non soluatur, nisi caueãt. Prædicta vera, nisi debitor nõ curet caueri sibi: qa tũc nõ caueẽ, nisi conueniatur, &c. & ita loqẽ iste tex. Alij dñt, ꝙ ista est mala lr̃a, & corrupta. Gl. tñ residet in pcedẽti, fm q̃ habes notare, ꝙ procurator minoris, verus, vel falsus, cogaẽ cauere, si minor petit restõnem in integ. qđ no. qa hæ oppositiones faciunt adhuc ad mille ĩstrumenta: & hoc probatur p Dy. & Spe. de procu. §. rõne quoq; ꝯstituentis. ver. itẽ qđ constituẽs. Iac. de Aret. tenet ꝯtrium. Nã nõ dẽt defensor, vel procurator cogi ad illud, ad qđ non cogeretur principalis, præterq̃ quo ad illã cautionẽ, de qua loquitur l. sed & hæ. §. defendere. j. s. de procu. & l. minor. §. qm. eod. ti. sed ipse minor ñ cogeretur renunciare beneficio restõnis: immo non valet, si renunciaret, l. si intra. & ibi no. C. de in integ. rest. & l. si iudex circũuẽto. s. de mino. & l. doli exceptio. ver. diuersum. s. de noua. Ego puto quòd gloss. ista dicat verũ in casu suo, scilicet in solutione. Nam non cogitur quis soluere procuratori, nisi caueat præstita cautione. Ratio, quia minori posset taliť soluere ꝙ beneficiũ restitutionis cessaret, scilicet soluendo iudicis autoritate, l. ait pror. §. permittitur. s. de mino. Vñ p aduentũ procuratoris non dẽt eius cõditio fieri deterior, vt vidistis in l. 2. §. defendi. ver. sed puto. s. ex quib. cau. in pos. ea. sed ĩ procurat. q venit ad litigãdũ, puto ꝙ verũ dicat. Ia. de Are. ꝙ nõ cogaẽ pstaẽ istã cautionẽ. q̃ ñ cogeretur pstare principalis qđ dico ĩ ꝓcuratore vero, idẽ ĩtelligo ĩ ꝓcuratore

tore falso.¶†Vltimo Dy. inducit hanc l. in arg. q si minor ꝯpmittit in arbitrũ,& ꝑmittit pœnã, si nõ parebit sñiæ, q petẽdo restõnẽ in integrũ, nõ incidit in pœnã. Idẽ dico si aliqs ꝑmittit se habiturũ ratã sñiam arbitri, & eã petit reduci ad arbitriũ boni viri, nõ incidit in pœnã. Nã ratã hẽt q hoc petit,& iõ dẽt expsse adiici b q nõ petet reduci ad arbitriũ boni viri, q clausula qd opet, no. p Dy. in l. qdã cũ filiũ. §. de ver. ob. & c. scienti. de reg. iu. lib. 6.

ADDITIONES.

a ¶Vltimo Dy. inducit. Adde, q Pau. de Ca. dicit verba bar. esse notãda, dũ ât q ꝑmittens ratã habiturũ sñiam arbitri nõ incidit in pœnã, si petit reductionẽ. Dicit tñ q Ang. tꝫ cõtrariũ, per gl. in l. tale pactũ. §. j. §. de pac. quę dicit, q ille q ꝑmittit stare sñiæ iudicis, & nõ venire cõtra, vr renũciasse bñficio appellandi, ergo & bñficio reductionis ad arbitriũ boni viri. Non obstat iste tex. qa hic illa ꝓmisio pt referri ad drĩam mandati, q nõ veniat cõtra ex illo capite, nõ aũt q ñ veniat cõtra rõne iniqtatis sñiæ, sed qñ actus gerit per seipsum, non potest fieri respectus, nisi ad iniquitatem sñiæ, vel laudi. vñ ꝓmittendo nõ venire contra, vel acquiescere, censetur promisisse non petere reductionem ad arbitrium boni viri rõne iniquitatis, alias nil operaretur ipsa promissio, ideo non debet distingui, an succumbat vel non, sicut si expsse renunciasset dictæ appellationi, & hoc placet, dicit Paulus, quicquid dicant bar. & Dy. licet eorum dictum frequentius allegetur. Tu adde quod dictum bar. in primo sequitur bal. consi. 92. lib. j.

b Parif. ¶Expresse adiici. Vide Cur. consi. 90.

1 *Appellans habet sententiam ratam, & illam confirmat tanquam sic latam, non tanquam bene latam.*

a **§ Falsus.** a No. notabilẽ tex. † q ille q appellat, habet ratã sñiam. Rõ: quia al's non cõpeteret sibi ius appellãdi, nisi sñia esset aliqua, l. si expssim. §. de app. vñ ꝯfirmat sñiam tãq̃ sic latã, nõ tãq̃ bñ latã. Facit l. Põponius scribit. §. de neg. gest. An ât appellãdo vidaẽ qs approbar sñia nullã: dic vt d. l. si expssim. ¶Dr hic, cũ ad auxiliũ cõe. Quæro qd vult dicer auxiliũ cõe. Dicit gl. cõe oĩum ꝯdẽnatorũ, vel cõe rei, & ꝓcuratoris. Quero, qd b si decursũ b sit ad auxiliũ spãle restõnis in integrũ? Dicit gl. idẽ, vt §. ꝓxi. qa illud auxiliũ est ꝯ ius commune: secus si esset secundum ius commune, qa peteret in iudicio, vel ex iudiciũ. Gl. nõ habuit malum respectum: sed verba sua nõ sunt generalia. Ideo est aduertendũ, an aliqs venit ꝯ, ea rõne, qua posset, et si verus ꝓcurator litigasset, & nõ videt ĩprobare, vt hic & in prin. huius legis: secus si venit contra ea ratione quasi ver⁹ procurator nõ sit.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Falsus. De intellectu hui⁹ §. vide Imo. ĩ d. l. nemo pt. de le. j. & Bar. post Bald. in l. j. C. de arbit. & in l. posthumo. C. de coll. per Bar. & Bal. & vide Bar. & docto. in l. si tutor. C. in qui. cau. in integ. rest. & Bart. in l. 2. C. si ex fal. instr. & ibi per gl. & Bal. & an appellando videar fateri iudicem à quo fuisse iudicem meum, vide Bal. in l. eos. in prin. in vlti. col. C. de appel.

b ¶Claud. ¶Decursum. De veritate huius dicti, vide per Ale. in l. sciendum. §. de ver. ob. versi. iuxta hoc qrit Bar. an si iurauit minor. De eo autem, qui petit reductionem, vel dicit laudum nullum, Are. consi. 90. & cons. 100.

LEX IIII.

1 *Dominus videtur habere ratum, quando facit illud, quod non potest facere, nisi quod factum est à procuratore, ratum sit.*

Procurator. In hac l. gl. põit casum duob. mo. Op. q cautio de rato hodie possit ꝯmitti: qa dñs iurat de calũnia, vt in aut. principales. C. de iura. cal. ꝯ vr hẽre ratũ fcm à ꝓcurator. Gl. in l. ꝓxi. in ver. ꝯprobãs. rñdet: certe post iurm pt procuratorem reuocare, & ei ꝯdicer. Tu dic, vt not. & melius in l. Põponius. §. sed & is. §. de ꝓc. & vide gl. in d. l. ꝓxi. sup ver. pseqretur, quæ incipit, qliter quis. ibi, sed arg. ꝯ sed in oĩb. est reperire fauorẽ, vel aliam iustam cãm. ¶†Quæro, qñ dñs videat habere ratum? Respond. qñcunque facit illud, quod facere non potest, nisi illud sit ratum, quod factum est à procuratore, vt in exemplo hic posito. facit l. pro hrde. §. Papinianus. de acqu. hær.

LEX VI.

a **Tutore.** In cã suspecti ꝓcurator ex pte ri cogit cauer de rato. Op. & vr, a q ex pte actoris pstet ista cautio: sd ex pte rei sufficiat cautio iudicatũ solui, l. non solum. §. q alieno. & §. seq. §. de proc. Sol. speciale ẽ in cã suspecti tutoris, & in qbusdã aliis, q ponunt in §. si status. & §. seq. in d. l. nõ solũ. Rõ, qñ p cautionẽ iudicatũ solui, est cautũ actori, nõ dẽt interponi cautio de rato. Quid enim interest sua dñs hẽat ratũ, vel nõ, sibi soluit? Certe nihil. Sd qñ dño nõ est cautũ vt in cã status, vel suspecti, vt hic tunc etiam ex parte rei debet caueri de rato, vt hic.

ADDITIO.

a Alex. ¶Opp. & videtur. Quando procurator rei, non tantum procurator actoris. Adde Bar. in l. de pupillo. §. meminisse. §. de ope. noui nunc.

LEX VII.

Si is cui. Hæres nõ pt ratũ habere qd factũ est nomine defuncti, in his, quæ ad hæredem non transeunt. h. d. Oppo. de l. si quis offerenti. §. pen. §. de sol. Sol. ibi in his, quæ ad hrdem transeunt. hic in aliis, vt no. per Dy. de reg. iur. c. ratum. in pen. q. lib. 6. & l. Pãtonius. §. de acq. hæ. dicã plenius. §. e. l. bonorũ. Itẽ op. de d. l. Pãtonius. Sol. speciale in restõne in integrum.

LEX VIII.

Procurator. Propositio actionis, cõtra quam exceptio rei iudicatæ non obstaret, si dominus verus egisset, non facit stipulationem de rato committi. hoc dicit.

1 *Defensor ex necessitate potest exceptionem ex sua persona proponere: intellige de necessitate causatiua.*

2 *Coniũctus meus si petiit rẽ ab extraneo, cui ego vendidi, & teneor de euictione, ego possum comparere, & petere compromissum vigore statuti, quod inter coniunctos fiat compromissum, remissiue.*

3 *Compensatio ex debito naturali, opponi non potest.*

1 **§. Si procurator.** Hic est multũ singularis. §. & h. d. Defensor † ex necessitate, a pt exceptionẽ ex sua ꝑsona opponere. ¶Aduerte Op. & vr, q post quã dñs rcepit pecuniã à ꝓcurator, videat hre ratũ fcm ab eo. l. qdã. §. de euic. & l. indebitũ. C. de ꝯd. ind. & sic postea nõ pt ĩprobare. Sol. Intellige hic q post ĩprobationẽ fcãm fuit sibi solutũ. ¶Itẽ op. q ista exceptio doli, q ꝯpetit principali, ꝯpetat et ipsi ꝓcuratori, l. qd enim. §. Iulianus. §. e. Sol. Dicunt qdã, vt Iac. de Are. hoc b eẽ verũ, q et ꝓcuratori ꝯpetat b: qd mihi nõ placet. Nã exceptio doli, q ꝯpetit ratihabitione fcã postea post ĩprobationẽ, ꝯpetit ipsi procuratori, sicut dño, vt l. ꝯria. & no. in l. dispẽsatorẽ. circa fi. §. de Sol. Sed hæc exceptio doli nõ causat ex ratihabitione. Nõ. n. põt hẽre ratũ: qa termini sunt mutati, l. si indebitũ. §. e. l. bonorũ: sed causat ista exceptio ex debito nãli, qd ipsi dño, nõ procuratori, competit. Contra hoc opp. si ꝯpetit dño, & non procuratori, ꝯ dñs q defendit procuratorẽ nõ poterit vti ista exceptiõe, cũ nõ dẽat melior ꝯditio esse procuratoris seu defensoris, quã dñi, l. minor. §. qm. §. de procu. Rñ. ibi loqt in defensore volũtario: hic loqt in defensore necessario, necessitate tñ causatiua: qa si procuratorẽ nõ defenderet, procurator hẽret rgressũ ꝯ eũ, vt hic dr. Vñ pt exceptionẽ proponer ex ꝑsona sua. Simile in l. deniq;. §. gñalr §. man. & facit l. sed & si lege. §. itẽ si res. in fi. §. de pe. hç qd nota.
2 per Dy. in l. Marcellus. & ibi dixi, §. de fideiu.† Per hoc ego deterc minaui, c q si ꝯiunctus meus petiit rẽ ab exneo, cui ego vendidi, & cui de euictione teneor, q ego ꝯparẽs possum peter: q fiat cõpromissum ex vigore statuti loquẽtis de qõnib. ꝯpromittẽdis inter ꝯiunctos. In ꝯriũ fortiter facit l. vẽditor. §. de iud. qd dic vt in d disputatiõe d mea, q incipit, ꝯsiliũ ciuitatis Pisanæ dcreuit. ¶Quæro, dr hic, q stip'lo ꝯmitti, ad qd ꝯmittat? Dñt qdã, ad sumptus litis tm̃, l. si sine iudice. §. cũ aũt. & §. Marcel. §. e. Gl. dicit, q ꝯmittat ad totã quantitatẽ, & ad totũ itẽresse, & hoc vr velle text. hic, tñ
3 plenius dicã ĩ d. §. cũ aũt. & §. Marcel. ¶†Secundo qro. certũ est q ꝯsecuta absolutoria à vero debito, remanet debitũ nãle, vtrũ ex tali debito possit opponi ꝯpẽsatio, fm gl. hic in ver. exceptione. & hic vr casus, q ꝯpẽsatio possit oppõi, hoc tenebat Dy. Doc. e oẽs nri tenẽt ꝯ, per d. l. quo enim. & qd ibi notat. Ad hanc l. rñdẽt, q hic est exceptio doli, e nõ ꝯpensatiõis. Nã ꝯpensatio est debiti & crediti ꝯtributio, & sic oportet q actor & reus ĩuicẽ sint debitores, & creditores: hic aũt ẽ vnũ debitũ qd petit, & de q exceptio opponit. Ita tenẽt Doc. C. de ꝯpẽ. l. ex cã. & ibi plene vide Cy. ¶Quæro, vtrum dñs iste possit suscipere defensionẽ isti⁹ ꝓcuratoris eo ĩuito? Gl. q est hic, dicit q nõ. Sed ꝯ hoc op. de l. solutionẽ. §. de sol. Rñ. ibi loqt qñ suscipiebat aĩo nouandi, & volẽte actore: sed reo ĩuito secus, vt ibi dixi. Itẽ ꝯ hoc op. gl. de l. si ꝓcurator. §. de ꝓc. Gl. ñ soluit. Dicas, q ibi ambo ꝯcurrũt ĩ iur iã qsito dño: hic loqmur ĩ iur qrẽdo, qñ ꝓcuratore ĩuito ñ pt qri dño. Ita ĩtelligit dcm Io. Quero, an isto casu cũ ꝓcurator ñ patiat dñm dfender, possit ager ꝯdictiõe ĩdebiti, vl sine cã ꝯ dñm? Rñdeo ñ: qa dãnũ illud sentit sua culpa, & damnum, quod qs sua culpa, &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Defensor ex necessitate. Et vide quod no. dixit Bal. in l. quoties. ad fi. C. de precib. Impe. offe. & in l. tam mandatori. C. de non num. pec. Et quis dicatur defensor ex necessitate, vide Bal. in l. 2. C. de pac.

b Alex. ¶Competat. Adde gl. & Bar. in l. cum his. §. fideiussor. & in l. interdum. & ibi Bal. de condictio. indebi.

c Alex. ¶Determinaui. Ad hãc qõnẽ vide Bal. in l. j. C. vbi in rem actio. & post Bal. ibi, quę dixit Bar. in d. l. vẽditor. per Bal. in l. emptori. C. de euictio. Pet. de Anc. in c. significasti. de foro cõp. An ât clericus defendens actorẽ possit declinare fo[illegible] gl. ponit xj. q. j. c. clericũ. Spe. in ti. de primo decreto §. restat. ver. quid [illegible] & Gul. de Cug. in d. l. cum clericis. C. de epis. & cle. Adde qd dicit Bal. in [illegible] qua. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. q pr in casib. in quib. ex delicto filij pt damnum pati, poterit impune declinar forum, licet filius forte clericus hoc non posset. De quo per eundem in l. reos. C. de accu. & Bar. in l. pe. §. ad crimẽ. de pub. iud. & ad Bar. hic, vide Gul. de Cug. in auth. clericus. C. de epis. & cle. & gl. x. q. j. c. clericum.

d Alex. ¶Disputatiõe. Qõ, q Bar. adducit, alias incipit, Pisanæ ciuitatis cõsiliũ decreuit. & est scdã ĩ ordine. ¶Vide ibi Tho. Diplo. in addit. ĩ verbo, Pisanæ.

e Alc. ¶Exceptio doli. Sed hoc non vr verum p no. p Bald. in l. 2. C. si aduer. sol.

§.Si quis à procuratore. Nota.tex.ibi, ſed Labeo &c. Opp. ꝙ procurator
ex parte rei non caueat de rato,ſed ex parte actoris. l.non ſolum.
§.qui alieno.ſ.de proc.Sol.Speciale in cauſa ſtatus:vt dixi. ſ. eo.l.
a tutore.¶Oppo.quod[a] in cautione de rato non cogatur quis inſe
rere certam ſummam,l.fin.ſ.de pret.ſtip.Sol.hic ſpeciale,quia in-
terponitur ſuper re inæſtimabili.Vltimò not.quod iſta ſtipulatio
committitur eo ipſo,quod dominus ratum non habet.de quo di
cam j.eod l.quo enim.§.j.

ADDITIO.

a Alex.¶Opp.quod.Vide in l.iuſiurandum,quod ex conuentione.cum duab.ſe.
in glo.mag.ad fin.de iureiuran.

LEX IX.

1 *Actor vniuerſitatis,ſi conſtat de mandato,non cauet de rato,& nu. 11.*
2 *Actor pupilli poteſt conſtitui,vel quod tutor ipſum conſtituat,& iudex decretũ*
interponat,vel quod iudex ipſum conſtituat ad tutoris petitionem.
3 *Cauſa requiritur in actoris conſtitutione.*
4 *Actor pupilli non cauet de rato,ſi conſtat de mandato tutoris, decreto iudicis*
& quod cauſa ſit legitima.
5 *Actor pupilli,quando eſt conſtitutus à tutore,cauet tutorem ratum habiturum*
quando à iudice,cauet pupillum ratum habiturum.
6 *Pupillus factus adultus poteſt ratum habere factum ab actore.*
7 *Bona actoris conſtitui à tutore ſunt tacite obligata ipſi pupillo.*
8 *Actor vniuerſitatis quando conſtituitur,non requiritur decretum ſuperioris,ni*
ſi in pertinentibus pariter ad ſuperiorem,& vniuerſitatem.
9 *Actor vniuerſitatis conſtitutus decreto ſuperioris,& procurator conſtitutus à*
pupillo cum autoritate tutoris,reuocatur ſine ſuperioris decreto, & procura-
tor à ſolo tutore.
10 *Decretum ſuperioris in conſtitutione actoris,præſumitur interueniſſe , quando*
conſtat vniuerſitatem fuiſſe de mandato ſuperioris congregatam.
11 *Curator datus bonis abſentis debet dari à iudice , à creditoribus datur bonis*
quando aliquis ceſſit bonis.

Actor. In hac l.Iuriſcõſultus facit mẽtionẽ de quatuor pſo-
1 nis,quarũ pma tenet cauere de rato,tres nõ. ¶†Op.
de l.itẽ eorũ.§.actor.ſ.qđ cuiuſq; vniuerſit.Sol. ſi ɔſtat de mãdato
actoris vniuerſitatis,nõ cauet de rato,vt hic, ſecus ſi non conſtat
2 vt in contrario.¶†Venio ad quæſtiones, & primo circa actorem
a tutoris,quæro qualiter ɔſtituatur?[a] Rñdeo, dẽt cõſtitui ſolẽniter,
& cũ decreto,vt Inſtit.de curat.§.fin.& ita dicit hic gl.circa princ.
b ſed j.ead.l.circa mediũ.dicit, ꝙ modus ɔſtituendi eſt,ꝙ præcedat
mandatum tutoris & ſequatur decretum [b] iudicis, hoc eſt, quòd
tutoris mandatum interueniat:& quòd tutor ipſe cõſtituat acto-
rem cum decreto iudicis, videtur probari in text.hic,dum dicit,a-
ctor à tutore datus,quaſi ipſe tutor det. hoc videtur probari in l.
ſolet.ſ.de tutel.vbi tutor dat permittente iudice. In contrarium
videtur,ꝙ ipſe iudex dẽt dare ad petitionẽ tutoris.l.ſi actor. C. de
appellatio.licet gl.ibi alr ſentiat.& in d.§.fin.Inſti.de curat. & hoc
ſentit hic gl.parua,ſuper verbo.datus.dũ dicit,id eſt,dari petitus.
quaſi iudex det ad petitionẽ tutoris.Veritas eſt,ꝙ vtraq; practica
eſt bona,vel ꝙ tutor ipſe ɔſtituat actorẽ,& iudex interponat de-
cretũ,vl' qđ iudex ipſe ɔſtituat ad petitionẽ tutoris , vt no.gl.in l.
neque.C.de procu.eo autem abſente non poſſet ɔſtitui, vt C.qui
3 da.tut.poſſ.l.curatorem.¶Scđo†q̃ro,vtrum requiratur cã ĩ ɔſtõ-
c ne actoris?Dico ꝙ ſic,[c] vel cauſa neceſſitatis pp infirmitatem,vel
abſentiam neceſſariam.vel cauſa voluntaria , probabilis tamen,
vt propter honeſtatem,vt in muliere,vel alia egregia perſona,l.đ-
creto.ſ.de admi.tut.& d.§.fi.Inſti.de cura.& qđ not.in pdicta l.cu
4 ratorẽ. C.qui da.tut.poſ.¶†Hoc pmiſſo quæro,vtrum talis actor
dẽat cauere de rato?Gl.dicit hic,quod quãdo conſtat de manda-
to tutoris tm̃.& non de iudicis decreto,tunc omnino debet caue
re.Ita loquit hic dum dicit text.actor à tutore datus, nec aliqd di-
cit de decreto.Si vero de vtroque conſtaret:tũc nõ caueret , arg.
l.j.C.de proc.& l.ne ſatiſdatio.j.eo.ti.Roffr.in libellis ſuis, in ti.de
actio.ex ſtip.rem rat.hab.dicit,quòd actor omnimodo debet caue
re , etiam ſi conſtet de decreto:& dicit:quod hoc tenuit quidam
ſuus Doctor qui vocatus fuit Carolus.Pro hoc facit iſte tex.q di
cit omnimodo.Et rationem dicit inter actorem,& alios,q hic no
minantur:qa actor ɔſtituitur à non dño , alij à domino. ¶Oldra.
dicit idem,ꝙ etiam ſi conſtat de mandato,& de decreto,debet ca-
uere actor:Ratio: quia in conſtitutione actoris requiritur cã , vt
dictum eſt.Vnde ſi cauſa eſſet ſubreptitia,decretum eſſet nullum,
l.cum vero.§ ſubuentum,ſ.de fideicommiſ.lib. & l.j.§.hæc verba.
j ne vis fiat ei.Vnde adhuc eſt dubium de mandato , an ſit validũ
mandatum actoris,licet conſtet de decreto,& de mãdato : innuit
ergo,ꝙ ſi de cauſa conſtare legitime, ꝙ tunc non caueret , & iſta
5 ſ. a opi.placet mihi multum.¶†Quæro,de quo[d] cauet iſte actor
d tutoris?Gl.dicit.quod debet cauere,quòd minor ratum habebit.
Et ſecundum Rog.debet promittere certam ſummam pecuniæ ſi
minor reſtõnem petat,vt l.3.in princi.ſ.eod.tit. De hoc ſecundo
dic,vt dixi ibi.Tamen de primo dubitatur,& videtur quod non dẽ-
beat cauere,quòd pupillus ratum habeat, ſed quod ratum habe-
bit tutor,qui cum conſtituit,l.2.in princi.de curat. bon.dan. Pro
hoc facit,quia non dicitur ipſe actor agere , immo tutor agit per
actorem,l.vnica.C.de acto.à tu.dan.Videte:dubito in hoc,tamen
finaliter pro modo dicerem:aduertendum ad modum conſtituẽ-
di.Nam ſi quidem tutor ipſe conſtituit cum decreto Iudicis,tunc
teneatur cauere rem ratam tutorẽ habiturum d.l.2.§.j.de curato.
bo.dand.niſi forte eſſet dubiũ de tutela: nam tunc ſicut ipſe tutor
tenetur cauere,l.vulgo.ſ.de admin.tu.ita actor ɔſtitutus ab eo:qa
tm̃ durat officium actoris quantũ durat officiũ tutoris: & eiſdem
modis regulatur:vt no.in d.l.neq;.ſi vero actor eſſet conſtitutus à
iudice,petente tutore,tunc ipſe gerit negotia pupilli,& pro pupil
lo,tutoris periculo.tũc puto,ꝙ iſta gloſ.procederet , quòd caue-
ret rem ratam habiturum pupillũ.Hoc eſt vtile ſcire : qa quando
tutor vult releuare in inſtrumento actoris, actorem ab onere ſa-
tiſdandi,tunc ſi promittit pupillũ ratũ habiturũ id, quod faciet a-
ctor,cũ debeat promittere ſe ratum habiturũ. Tutius tamen eſt,
quod promittat ſe & pupillum ratum habiturum,vt ſic compre-
6 hendantur tam tutor, quã pupillus. ¶†Quæro,quando poterit
pupillus ratum habere?Reſpondeo,factus adultus.l. ſi pupillus in
7 princi.de noua.¶†Quæro vtrũ bona iſtius actoris ſint obligata[e]
e pupillo ꝓ adminiſtratione? Reſpondeo ſi qdem eſt ɔſtitutus à tu
tore.tunc ipſe gerit contemplatione tutoris,non pupilli.d. l. vni-
ca.C.de act.à tu.dand.& arg.l.mandaſti.ſ.de nego.geſt.ideo bona
tunc eſſent tacite obligata,ſicut bona tutoris: vt C.de admin. tut.
l.pro officio.Pro hoc facit ſupra de priui.cred.l.dabimus.§.j.& qđ
ibi not.Facit C.de iud.l.ꝓperandũ.§.fi. & hoc ſufficit circa primũ.
f ¶Venio ad actorem[f] ciuitatis:Primo quæro,[g] qualiter conſtitua-
g tur?Gloſ.dicit,quod in iſtis non requiritur ſolennitas quaſi dicat
decretum ſuperioris non exigitur,vel ſi exigitur, præſumitur in-
8 terceſſiſſe,quod eſt notabile dictum.Videamus†primũ , dum di-
cit,quod decretũ non requiritur, contrarium no.in d.l. nullis. ſ.
quod cuiuſque vniuerſit.no.per l.j. de ſer. Reipu. ma. & illud te-
net Dyn.Gul.de Cug.in d.l.nulli.tenet contrarium,ſcilicet ꝙ non
requiritur decretum ſuperioris,ſed ſufficiat ipſum decretum de-
curionum,hoc eſt ipſa ordinatio,& ɔſtõ decurionum,l. item eo-
rum.§.ſi decuriones.& §.actor.ſ.quod cuiuſque vniuer.no. & ita
loquitur ti.de decre.ad.ordi.fa.& C.de decr.decurio. Præterea di-
cit ipſe,ea quæ reqrunt ad ɔſtõnẽm alicuius actus,reqrunt ad de-
ſtructionem,vt in auth.de defen.ciui.§.interim,& l.ſi vt proponis
C.de nu.& đ rep. & de iud.de mori.ſublat.aut.eɔ ſi filij.Sed ego vi
deo,quod in reuocatione actoris vniuerſitatis ſufficit ſolum de-
cretũ đcurionũ d.l.itẽ eorũ.ergo & in ɔſtitutione. Nõ obſtat d.l.
j.C.de ſeru.Reipub.ma.quia ibi loquitur in actu odioſo,ſcilicet in
h alienatione rei propriç, [h] in qua requiritur decretum ſuperioris
Ita dicit ipſe.& hoc puto verum.quod tenet Inno. extra de proc.
c.vlti.& de iura.calum.ca.cũ cãm.& eſt magni effectus. Nam ſi ſu
i perior eſſet excommunicatus,[i] tũc poſſet ɔſtitui actor, ſeu ſyndi-
cus ab vniuerſitate.ĩmo plus,qđ ſi interponeret decretum ſuũ ſu
perior excõicatus,licet nõ fuerit neceſſe de iure,tñ non valet ɔſti
tutio

ADDITIONES.

a Alex.¶Qualiter conſtituatur.Vide aliquid per Bar.in l.ſi actor C de appellat.
b Ale.¶Sequatur decretum.Adde qđ legitur,& no.maxime per Bar.in l.omnes
C.de epiſ.& cle.Sed ad quẽ pertineat inuenire actorẽ,ſeu curatorẽ,an ad mi
norem,an ad aduerſarium,& an ad iudicẽ ſpectet illũ dare adulto ad lites,
nemine petente,& qñ tutor hẽt cum pupillo lites,vide de iſtis per Bal. i l.mu
tus.§.is q.ſ.de procu.& actor à tutore cõſtitutus debet producere actoriam
& tutoriam ſimul,& quãdo vtrunq; ſimul op.ꝓ parte,vide Bal.ſ. de neg. ge.
in l.q aliena negotia.§.quãq.Item an poſsit minor curatorẽ & actorẽ peten
dum cogi p debitores,vel creditores,vide Bal.in l.ait ptor.§.j.ff.de mino.vbi
dicit,ꝙ ſic.Et an actor poſſet cõſtitui ad futura,vide Bar.in l.item eorũ.§. ſed
ſi ita.ff.qđ cuiuſq; vni.nomi.& ibi Bar.intelligit prædicta, ꝙ aut eſt datus ab
vniuerſitate,& põt,quia intelligit actor,i.ſyndicus,aut eſt datꝰ à priuato , &
non poterit.Si autem datur ad cauſas ſimpliciter , intelligitur ad præſentes.
c Ale.¶Dico quòd ſic.Contrarium dixit Bar.in l.neque tutores,C.de procur.&
ibi dicit,quòd cauſa non eſt neceſſaria.
d Pon.¶Quæro,de quo.Adde quod no.Bar.in l.ſolet.ff.de tutelis.
e Ale.¶Sint obligata.An bona actoris ſint obligata pupillo,vel adminiſtratori
vide Bal.in l.properandum §.ſi.C.de iud.
f Barb.¶Venio ad actorem,Qualiter inſtruat actor vniuerſitatis, vide d. Abb.
in c.j.de ſyndic.vbi allegauit Bar.hic,& l.2.C.de decur.lib. 10. vide Ioan. de
Imo.in c.ſi de proc.Bal in l.1.C.de ſer Reipub.ma.
g Alex.Primo quero.Qualiter conſtituatur actor ciuitatis,vide Bald.p illũ tex.
in l.oẽs.in fi.prin.C.de epiſ.& cle.& vide Bal.in l.neque.C.de proc. ad fin. Et
de hoc an requirat decretũ,vide p Bal.in l.j.C.de ſer.reipu.ma.& dicit Bal.in
l.ſi cautiones.C.qui accuſ.nõ poſ.ꝙ vbi fit ſyndicus alicuius collegij perſo-
narũ,nõ requiritur authoritas iudicis,quia eſt mãdatũ priuatum,nõ publicũ
ſecus in ſyndico ciuitatis,vel caſtri,quia eſt publicus.Adde Bar.& Imo.in l.j.
§.ſi nãt collegiũ.p illũ tex.ad Tre.& Imo.i c.petitio.ĩ gl.đ ꝓc.& Bal. refert in
d.l.nulli.ſ.qđ cuiuſq; vniuer.no.Imo.in c.ſi.de ꝓc.& Bar.in l.2.C. de leg. li.x.
h Ale.¶Rei propriç.Item de reb.quç ſeruando ſeruari nõ pñt,ſm Bal.ĩ d.l.nulli
ſ.quod cuiuſq; vniuer.no.& Imo.in l.j.§.ſi autem collegium.ad Trebel.
i Ale.¶Excommunicatus.Vtrũ ſi ſuperior eſt excommunicatus,poſsit decretũ
interponere,& vtrum habeat vocem in numero decurionum, vide Inn. in c.
null de elect.& in c.conſulti.de proc.& reaſſumpſit Bal.in l.item.§.actor. ſu-
pra quod cuiuſque vniuer.no.Barto.in l.omnes populi circa fin.1.q.princ.de
iuſti.& iur.

tutio talis actoris,& syndici,d.c.vlt.de ꝓc.& Ibi ꝑ Inn. Prædicta vera,qñ ꝯstituit̃ syndic⁹,seu actor ad ea,q̃ pertinẽt ad vniuersitatẽ tm̃:secus,si ptinet pariter ad vniuersitatẽ,&ad superiorẽ,vt no. in Spe.de syndici.§.j.ver.itẽ qd̃ est ꝯstitutus.Facit extra,de resc.c.
9 edoceri. ¶Sed iuxta ꝑdicta formo vnũ dubiũ.Pone,ꝙ est ꝯstitut⁹ syndicus.vel actor decreto superioris.Vel pone in alia mã:ꝙ pupillus cõstituit ꝓcuratorẽ autoritate tutoris ſm formã l.neq;.C.
a de proc.an tutor sol⁹ a poterit reuocar̃,vł̃ vniuersitas sola?Gu.de Cu.ſm rõnẽ suã,q̃ s̃ recitaui,vr̃ tenere ꝙ nõ possit reuocare.Et ꝓ hoc facit optime tex.in l.si,quis mancipiis.§.si impubes:s̃.de institoriis tñ ibi idẽ Gu.dicit aľr:videlicet,ꝙ solius tutoris r̃uocatio sufficiat,ꝑ l.si ꝑ epľam.s̃.de acq.hæ.Non ob.d.§.si impubes:q̃a ibi loquit̃ in institore,cuius mandatum nõ finit̃.Hoc ẽt tenet Inn.ex̃.d testib.c.ad hæc.q̃ erat olim extrauagans,posita hodie in c.ꝑsentiũ de testib.lib.6.vbi dr̃,ꝙ Abbas solus pt̃ reuocare syndicũ ꝯstitutũ ab eo,vna cũ capľo.Rõ,q̃a ẽt ipse solus hẽt exercitiũ actionis,sicut & tutor,d.l.si ꝑ epľam.Et iõ in hoc aduerte,an ille q̃ reuocat,
10 hẽt solum exercitium,& tunc solus reuocar̃ pt̃ aliàs non. ¶†Vlterius venio ad ſm,dr̃ hic in gl.et si decretum requirat̃,ꝙ ꝑsumit̃
b decretum.ᵇdñs Old.dicit ꝯ̃riũ:q̃a est solennitas extinseca,l. q̃cunque.s̃.de publicia.in rẽ actio.& dixi in l.sciendum. s̃.de verb. ob. Et ꝓ ista gl.vr̃ casus extra de his.q̃ fi.à pla.c.ea noscit̃,vbi dr̃ ꝓ illd̃
c qd̃ facit platus,ꝑsumit̃ facere cum consensu capituli ᶜſm gl.& In. ibi tñ audiui ꝙ doc.moderni aľr hodie illud capľum intelligunt vt nõ ꝑsumat̃:qd̃ placet magis.possumus tñ sustinere istã glo.isto mõ.Vos scitis,ꝙ vniuersitas nõ dẽt coadunari,nisi de mãdato superioris,vt l.2.C.de decur.li.x.& l.fi.C.de legationi.e.li. Vñ si apparet vniuersitatẽ esse coadunatam,& hoc de mandato superioris posset dici,ꝙ ꝑsumat̃ decretum,imo ipsum coadunare ad hoc
11 & hoc ꝑmittere,ẽ ipsum decretum,ar.d.l.solet.s̃.de tute. ¶†Hoc ꝑmisso q̃ro,an talis actor debeat cauer̃ de rato,vel syndicus? Rñ. aut ꝯstat de mãdato,& nõ tenet̃ cauere:aľs secus.d.l.itẽ eorũ.§. actor.An ãt in instrõ syndicatus reqrãt̃ nõĩa ꝯstituẽtiũ,dicã vobis ĩ.de albo scrib.l.i.¶Venio ad tertiũ,s.ad magr̃atum,seu magr̃m vniuersitatis.Et br̃ ĩ eo dico idẽ ꝑ oĩa,qd̃ ĩ actore,& syndico ciuitatis.vt l.ciuitas,& qd̃ ibi no.s̃.si cer.pet.Qualr̃ ãt possit esse vniuersitas, vel collegium sine actore,tagã vobis ĩ.de colle.illici.l.j. ¶Venio ad quartum:dr̃ hic,ꝙ curator datus bonis ꝯsensu credi-
12 torum nõ cauet. †Quæro,vtrum in tali curatore requiratur decretũ superioris?Gl.hic in fi.dicit,ꝙ nõ.In contrarium vr̃ tex.in l. 2.circa prin.s̃.de cur.bon.dan.Pro ista gl.facit l.vlt.s̃.de cura. bo. dan.Sol.quando curator datur bonis absentis, requiritur quod detur a iudice, l.secunda,supra de cur.bon.dan.& ibi dixi. Sed si datur bonis alicuius,qui cessit bonis, tunc potest dari a creditorib.d.l.fi.de cura.bo.dan.

ADDITIONES.

a Ale.¶Tutor Solus.Si pupillus constituit ꝓcuratorẽ autoritate tutoris,an solus tutor possit procuratorem reuocare.Adde,quod no.Bar.in d.l.si ꝑ epistolam.& d.l.neque.C.de proc.Adde Innocen in c.bonæ.in gl.in verbo.tenere. de postu.præla.vbi ponit,an ꝓcurator constitutus à capitulo possit reuocari per singulos de quo etiam per Bal.in l.2.in 17.q.C.de seruitu.

b Alex.¶Præsumitur decretum.Vtrum decretum ꝑsumat̃ intercessisse,adde tñ quod Bal.in d.l.nõ enim aliter.de adop.dicit no.ꝙ vbi decretũ qd̃ est necessarium ad confirmationem actus reperitur interpositum,semper præsumit̃, quòd cognitio,& ordo iuris præcesserint,nisi contrarium probetur in decreto fori contentiosi,vt no.in l.j.C.de fide inst.& iure hastæ fisc.li.x.& vide Doc.in d.c.cum dilectus.de consue.& quod no.Bar.in l.j.C.de eden. & dicit Bal.in l.ꝑses.C.quomodo,& quando iud.quod decretum præsumitur solenniter cum causæ cognitione interpositum,all.hic notata.Et an decretum ꝑsumatur interpositum ex iustis causis,vide Bal.in l.fi.C.de præd.min.& quod ibi dixi.Et adde Bald.in l.quæcunque.§.j.s̃.de publ.adde quæ posui in l.sciendum.ĩ.de verb.ob.

c Alc.¶Cõsensu capituli..Fed.de Senis in cons.208.& Compost.in c.cum dilectus.de consue.tenet illã gl.dt tñ hoc Compost.ꝓcedere,si partes referãt gõné,an cõsensus interuenerit,aľs secus Inn.& Aegi.quos vr̃ sequi Io.An.dñt, ꝙ aut sit cõtradictio añ inuestiturã,& non ꝑsumit̃ consensus,aut post,& ꝑsumitur,l.j.cum ibi no.C.de fid.inst.& iure hastæ fis.li.x.nisi contrarium ꝓbetur.Idem dt,qñ opponitur cõtra procuratorem constitutum ab abbate q̃a añ sniam non ꝑsumitur consensus,secus post,d.Ant.ibi ẽt dicit,ꝙ si in instrõ continetur,quòd interuenit consensus,& tunc ꝑsumitur.l.j.cum ibi not. C. de fid.inst.& iur.hastę fis.& vr̃ tex.in c.tertio loco de prob.Si vero in instrõ nihil continetur,& nihil opponitur,tunc ꝑsumitur cõsensus ſm qd̃ dicit Cõpost.Si vero negatur,tunc aut sumus in actib.in q̃b.sufficit tacitus consensus,& ꝑsumitur,vt in ca.ea noscitur.de his q̃ fiunt à pla.Si vero reqritur expressus consensus,& dicit tunc,ꝙ in actib.in quib.est dare quasi possessioné ꝑsumitur ꝓ possessore.si sit tanquã reus,ar.c.cũ venissent.de inst. Sed si stat tãq̃ actor nõ ꝑsumitur,nisi possessio sit antiqua.facit c.illud.de ꝑsum. in aliis ãt actib.dt,ꝙ nõ ꝑsumitur cõsensus,nisi forte fcm̃ sit antiquũ,iuxta no. ꝑ Inn.in c.innotuit.de eo q̃ fur.ordi.susce.Cõtra tñ istã distinctioné multũ facit tex.in c.1.& 2.de his q̃ fiu.à pla.vbi exp̃sse subscriptio requiritur. Item tex.in c.1.de reb. eccł.non alie.in 6.vbi tractatus nõ ꝑsumitur, secundum qd̃ dñt Doc.antiqui ibi, si mõ cõtradicãt illi de capľo debito tp̃e,vt in c.2 eo.ti. Si vero cõtradicatur extraneo,tũc secus.Sed Abb.in d.c.ea noscitur.aľr. dt Iõ ad hoc vide oĩno Abb.Sic.in d.c.ea noscit̃.& ad materiã vid̃ qd̃ no.Bar. in auth.si quis in aliquo C.de eden.& vide Lud.in d.l.sciendũ.de verbo.ob.

LEX X.

Interdum. Dicitur hic,ꝙ extra iudicium ꝑstatur ex conuẽtione:q.d.in iudicio ex necessitate.hoc vult dicere,ꝙ extra iudiciũ ex p̃te eius,cui cauet̃,& cauẽtis dr̃ ex conuentione:q̃a quãtũcũq; caueatur de rato,nõ tenetur vẽdere,vel ẽhere:sed ĩ iudicio est q̃dã necessitas causatiua ex parte cauentis quia non auditur,nisi caueat. Item ex parte eius,cui cauetur:q̃a hẽt necesse se defendere,vel pati.

LEX XII.

1 *Actus si geritur me absente & ego cognoui,& taceo,quando videor probare.*
2 *Ratum habere quis potest absente parte.*

Quo enim tutiore loco.

a
b §.Rem haberi. ᵃQuæro,q̃õ fiat ista approbatio.ᵇ Dicit Rog.nõ ĩprobare,ratihabitioni par est.Contra istam gl.vr̃ tex.in l.ꝓcurator ad exhibendum.in fi.s̃.e.
c tit. vbi non approbare,est improbare.Ad idẽ ĩ.ꝓxi.§.Tu dic sic.ᶜ Qñq; gerit̃ aliq̃s actus me p̃nte,& in hoc vtrũ ꝑsens videat̃ ꝯsentire,vel dissentire,non est nr̃a mã sed de ea habes ꝑ gl.in l.filiusfamilias.§ inuitus.s̃.de proc.& l.Caius.s̃.de pign.act.& per Dy.in c.is qui tacet.de reg.iur.li.6.& ꝑ Cy.C.de procu. l.inuitus.& ego
1 plenius in l.q̃ dotis.s̃.sol.mat.Qñq;† gerit̃ aliquis actus me absente:tunc si ego cognoui,& taceo,an videar approbare, vel improbare,est nr̃a mã,ĩ qua dic:Aut geritur aliquis actus pertinens ad acquisitionem,& ad mei cõmodum,& tunc non improbare, ẽ
d approbare.ᵈl.si absentis,C.si cer.pe.& ibi per gl.& doc.& hoc casu pt̃ verũ dicere Ro.Qñq; gerit̃ actus, qui põt respicere meum ꝑiudicium,vel respicit:& tunc qñq; superuenit simplex scientia,&
e eo casu nõ approbare est improbare,ᵉl.ꝓcurator.in fi.s̃.e.ti.& ĩ. ꝓx.§.Qñq; superuenit sciã cũ aliq̃ actu:vt cũ ꝑsẽtatione literarũ, vł̃
f instrĩ,& dñs recipit,& tunc ᶠnõ ĩprobare ẽ approbare:ᵍ gl. si filius
g s̃.ad Mac.facit ext.a,de proc.c.j.in cle.& ĩ.fur.aduer.nau.cau.sta. l.j.§.fi.ꝑdicta.fallunt in l.fi.s̃.qui & à quib & l.in spõsalib.s̃.de spõ.
2 ¶†Quæro,vtrum quis possit hr̃e ratum ʰabsente p̃te? Rñ.sic, vt
h no.in l.Põponius scribit.s̃.de neg.gest.

ADDITIONES.

a Paris.¶Rem haberi.Vide Soc.in l.qui agnitis.s̃ de excep.

b ¶Approbatio.Quid si litem incœpisti absq; mandato, deinde lite pendente dedi tibi mãdatum,an videar ratum habere ante gesta.Tex.est cum gl.qd̃ sic in l.Iulianus.s̃ qui sat.cog & ibi vide.Adde,quid si mãdato reuocato patiar procuratorem agere,an videar de nouo ipsum constituisse,vide Ro.cons.76

c Ale.Tu dic sic.Quando committatur stipulatio rem ratã haberi,vide gl. fin. & ibi Bar.in l.id quod pauperibus.C.de epis.& cler.

d Ale.¶Est approbare.Istis adde,quæ dixi post Bar.in l.j.s̃.de proc. secundum Inno.etiam Bal.in l.si tutor.C.in quib.cau.in int.rest.non est neces.istis adde l.ne in arbitris.C.de arb.& q̃od ibi no.Bal.post Bar.ista limita no.per l. si filius.& ibi Bal.in fi.C.de pet.hæredit.& ista sequitur Abb.in c.nonne. de præsump.ad fi.istis adde no.per Ioan.And.in c.j.ad fi.de despon.impub.lib.6.

e Ale.¶Est improbare.Et quid si quis producit scripturam,q̃ dicit me obligatum ego nihil contra ipsam oppono,an videar approbare?Iac. de Are. dicebat ꝙ sic,vt refert Bal.in l.fi.C.si cer.pet.sed Bal.ibi videtur tenere cõtrariũ & vide Bal.in l.si ex cautione.in 4.q C.de non nu.pec.quod no bene.

f Poma.¶Et tunc cõcor.l. Titius s̃.de pig.& Vide Matt.notab.22.& Pan.cõs.7. in 1.dub.vo.2.& Fel.in c.cum M.Ferrariensis.in ver.fallit tertio de constit. & Ale.cons.147.vol.2.& Cæp.cau.sua.25.

g Ale.¶Est approbare.Cautela tamen est in hoc casu,Matt.de Matth.in 21.not. ꝙ literæ præsententur coram testib. qui sciant tenorem literarum, & testes ibi stent donec ille apparuerit,nihil tamen alleg.

h ¶Ratum.Adde Alex.cons.126.circa fi.vol.5.

§.Iulianus. Oppo.de l.dispensatorem.in fi.s̃.de sol.Sol. Ibi quo ad actionẽ nõ põt haberi ratum, quod semel reprobaui.hic quo ad exceptionem sic.quo plene dic, vt ibi dixi.

LEX XIII.

Si commissa. Op.imo vr̃ q̃ ĩ interesse nõ hr̃ rõ lucri. l. si sterilis.§.cũ ꝑ venditorẽ.s̃.de act.emp. Sol. Ibi petit̃ interesse pp nõ fcm̃:hic pp male factum,malè.n. fecit agere tanq̃ procurator,cũ nõ esset.Ita no.ſm Gul.de Cun.ibi.

LEX XIIII.

Si quis vni. Hic habes,ꝙ æquiparat̃ stip̃ľo remratã haberi,& amplius non peti,quo ad ea,quę hic dicuntur.quo ad alia tñ differunt vt videbis.ĩ.l.prox.¶Secundò habes hic,qualiter accipit̃ quasi ꝑ totum corpus iuris,vbi dr̃ de duo
a bus reis siᵃ sunt socij.Nã intellr̃ in hoc tex.ꝙ sufficit, si sunt socij eiusdem obligationis,& ꝙ omne commodum,& incommodũ, quod contingit ex obligatione,sit commune,vt hic.

ADDITIO.

a Alex.¶Duob.reis.Qualiter in iure intelligantur duo rei,adde glo.& ibi Bar. in d.l.si duo.in prin.si quis cau.&hic est signandus casus,secundum Ange. Et adde quæ no.Ang.in l.si expressum.s̃.de appel.

LEX XV.

1 *Verbum,peti,quando verificetur per simplicem petitionem,& quando requirat litis contestationem.*

1 An mitius agatur cum lege, quàm cum homine.
Arbiter de iure Digestorum non est minister legis.
3 Promittens non contrauenire, vel controuersiam non mouere, quoquomodo contraueniat, vel controuersia fiat stipulatio committitur.
4 Promittens non petere, vt stipulatio committatur, quid requiratur.
5 Quæstionem qui tenetur non mouere, si ex dispositione legis intelligitur per litis contestationem, si ex dispositione hominis, etiam ante litis contestationem.
Verbum quæstio, quandoque pro propositione dubitabili, quandoque pro tortura accipitur.
6 Promittens causam, vel litem non mouere, qualiter intelligatur.
Promittens in ius non vocare: per solam citationem contrauenit.
Promittens habere licere, contrauenit per solam controuersiæ motionem.
7 Maritus si legat vxori multa, si dotem non repetierit: si ipsa recipit dotem ab hærede sponte soluente, & sciẽte, q̃ conditio videatur defecta.
8 Promittens soluere certam quantitatem, & iurans, si compensat totum, non incidit in falsum.
9 Excommunicatus non potest compensationem petere.

Amplius non peti. Ista est valde solẽnis lex, & est multum singularis. ¶Nota tex. ibi, hic enim nõ petit, &c. Et bř h. d. Petitio cum cõtestatione, solutionis receptio, & ꝯpensatio stipl'õne amplius non peti, ꝯmittere faciunt: secus si neutrum eorum interuenit. ¶Op. q̃ sine cõtestatione, & solutione hæc stipl'o ꝯmittat̃, vt s̃. e. l. ꝓcurator. in fi. & l. quo enim. §. 1. & §. fi. s̃. eo. ti. Sol. Aliud in stipulatione rẽ ratam haberi, q̃ citius ꝯmittit̃, vt in ꝯtrariis: aliud in hac stipl'one, q̃ ꝯmittit̃ tardi⁹. Nec ob. s̃. l. ꝓx. vbi æquparãt̃ istæ stipl'ones, qa quo ad aliud ibi loquitur. ¶Op. q̃ verbum, peti, verificetur per simplicem petitionem factam extra iudicium. l. si decem cum petiero. s̃. de verb. obl. Sol. Dicit gl. aliud, ibi, & aliud hic. Ex hoc † nõ haberes intel-
1 lectum. Quare dico sic. Quandoque verbum, peti, a refertur ad
a eum cui ex petitione debet acquiri: & tunc verificatur ex simplici petitione extra iudicium, vt in lege contraria. Quandoque refertur ad eum, qui ex petitione debet obligari, & tunc requiritur litis contestatio, & aliter non verificatur, nisi ex litis contestatione vel ex aliquo actu, & ex his quæ hic ponuntur. ¶Item oppon.
* s̃. de in ius voc. l. quamuis. Sol. ibi libertus tenetur in ius nõ vocare: vnde ex simplici citatione pœna committitur, hic autem tenebatur non petere, & sic illa lex, quamuis, quam gl. allegat, vere non debebit assignari pro contraria. ¶Item opp. C. de transactio. l. si quis maior. Gloss. dicit solue vt ibi, nam ibi fuit promissum non contrauenire: quo casu stipulatio committitur quocunque modo veniat contra, hic autem fuit promissum amplius non peti. ¶Item oppo. contra de solu. l. cum decem mihi. §. j. & §. fin. gloss. non soluit. Dicit Dyn. quòd ibi ignorans factum falsi ꝓcuratoris fuerat litem contestatus: hic sciens. Ita dicit Dyn. quod no. quia secundum hoc, totum hoc, quod dicitur in hac lege, intelligitur in sciente: quod satis placet. Vel dic quantum ad contrarium, quod ibi non agitur de stipulatione committenda, quia non fuit ibi promissum amplius non peti, sed agitur ibi de debitore non liberando. Item oppo. de l. Papinianus. §. meminisse. supra de inoffic. testam. & de bon. libe. lege in seruitutem, §. petiisset. & lege qui cum maior. §. accusasse. & C. de his quibus. vt ind. lege alia, in quibus videtur: quòd requiratur, vt quis persistat vsque ad sententiam ad hoc, vt incidat in pœnam. Glo. non soluit.
2 Dyn. dicit, † illæ leges habent locum in penis legalibus, hic autẽ
b in pœnis conuentionalibus, & sic mitius agitur b cum lege, quàm cum homine. l. Celsus. supra de arbit. Ita etiam dicebat do. Odof. Quidam Docto. reprehendunt hanc, immo dicunt, quòd durius agitur cum lege quàm cum homine. leg. si libertus. supra de iure patron. Nec obstat. l. Celsus. quia mitius agitur cum lege quàm cum homine ministro legis. Nam ibi loquitur de iudice, vel de arbitro qui est minister legis, & ideo cum eo agitur durius: quia quando ipse offenditur, offenditur lex, & homo: secus in homine simplici. Ita refert Cyn. in l. si quis maior. C. de trans. & l. in criminali. C. de iurisd. omn. iudic. Istud dictum non placet: Nam arbiter non est minister legis, secundum tempora istorum, cum ex eius sententia non oritur actio, neque exceptio. Nec ob. d. l. si libertus, quia debes scire, q̃ est quædam pena, quæ respicit annul-
c lationem c ipsius actus, & in hoc durius agitur cum lege, quam cum homine: quia lex potest facilius annullare, quam dispositio hominis. vt d. l. si libertus. & q̃d no. in l. ea lege. C. de ꝯdic. ob cau. Quædam est pena extrinseca, in ista durius agitur cum homine, quã cũ lege, vt probatur ex hac lege, & in contrariis, & sic teneo solutionem Dy. Sed ꝯtra hoc facit fortiter C. de plus peti. l. vni. vbi est pœna legalis, tamen petere dicitur vsque ad litis contest. Sol. specialis casus est ibi, ideo quia delinquit in duobus, scilicet in exigendo cautionem de dolo: & plus petendo. ¶Item oppo. supra de verbo. obligat. l. stipulatio ista, §. j. ibi, sed quatenus, &c. vbi sufficit qualis qualis controuersia. Solut. Aliud in stipulatione habere licere, vt ibi: aliud in stipulatione, amplius non peti,
3 vt hic. Habes expeditam istam gloss. † Et ideo, vt tibi liqueat ista materia, dic clarius. Quandoque interponitur stipulatio rẽ ratam haberi: & tunc quando committatur vidistis s̃. e. l. procurator ad exhibendum. §. fi. & l. quo enim. §. j. & §. Iulianus. Quandoque qs promittit nõ ꝯuenire, & tunc ꝯmittitur quoquomodo ꝯuenien do. l. si quis maior. C. de trãs. Qñq; qs promittit controuersiam nõ
d mouer, d & tũc quoq; ũo fiat ꝯtrouersia, committitur stipulatio siue ante litis contest. siue post l. diuus. & l. sed & si. §. ante litem. s̃. de pe. hær. siue agendo, siue excipiendo. l. non solum. §. si status, s̃. de
e procu. Facit l. si controuersia. C. de euictio. e Quandoque † quis
4 promittit non petere, & tunc dic, vt hac lege. Aut verbum, peti, refertur ad creditorem, aut debitorem. Aut hoc venit in obligatione legali, aut in conuentionali: vt supra dixi. Fallit in casu l. j. C.
5 de plus peti. quia ibi propter duplex delictum. Quandoque † qs
f promittit quæstionem non mouere. f & istud est dubium. Nam glos. in l. 3. & 4. C. fin. regun. videtur intelligere quæstionem per litis contestationem alibi in l. qui fidem, supra de transac. videtur intelligere quocunque modo moueatur cõtrouersia, etiam ante litis contesta. dubito. Finaliter possumus dicere, q̃ qñ verbũ, quæstionis profert̃ à lege, tunc intelligatur ꝑ litis ꝯt. vt d. l. 3. C. fi. reg. Si

ADDITIONES.

a Alc. Verbum peti. No. ad q. positã per Bal. in l. j. in prin. C. de lit. contest. & ibi de verbo postulare, vide Bald. in l. eum. & in l. si libertus. ff. de iure patr. & in auth. habita. ad fi. reprobat opi. Bar. & dicit quòd aut verbum, petere, profertur respectu obligationis, & tũc habet locum d. l. si decem. aut respectu iudicij, & tũc habet locum ista lex. & dicit Bal. no. in l. ab eo. C. q̃uo. & qñ iud. q̃d qñ verbum, petere, apponitur in præparatoriis, vel admonitoriis, nõ requiritur litis contestatio, & ideo si promittis mihi vbicunque fuerit petitum nõ requiritur litis contestatio. De verbo, postulare, per Bal. in l. fin. in §. illud. in prin. C. de temp. appell. & Bal. dicit etiam in l. si. in vlti. col C. de bo. auth. iu. pos. quòd qñ verbum, petere, ordinatur ad interlocutoriam, intelligitur per libellum, vbi vero ad diffinitiuam, requiritur litis contestatio. Adde Bar. in l. Titia. de cond. & demon. & dicit Sal. in l. si quis maior. C. de transf. rñdens solutioni bar. quòd verbũ peter semper vř referri ad creditorem. ideo dicit q̃ si verbum, petere, negatiue profertur, habet locum d. l. si decem cum distinctione, de qua ibi per eũ & dř istãter petere ille qui cũ aliqua importunitate petit, s̃m Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de app. ver. sed nunquid simul. in fi. Clau. ¶Item opp. Istud verum, nisi esset adiectum verbum, qualitercunq; ad hoc pondero gl. mag. in l. qui fidem. de transactio.

b Alex. ¶Mitius. agitur. An mitius agatur cum lege, quàm cum homine adde q̃ no. Bar. in l. si insulam. de verborum obligationibus. in fi. j. partis, & quòd opi. Bar. sit vera, probatur in l. si quis maior. C. de transact ibi, vel interpellando iudicem. iuncta l. qui cum maior natu. s̃. de bo. lib. & no. Bart. in d. l. si quis maior. contra autem barto. videtur tex. in d. l. si quis. secundum Ray. in d. l. in seruitutem. supra de bon. lib. videtur dicere, quòd est speciale odio deierantis. Vel ibi non dixit petere, &c. hoc placet, licet Bal. & Salicet. in d. l. si quis maior. teneant aliam solutionem, scilicet quod d. l. si quis maior. loquitur, quando promisit non contrauenire. Pet. in d. l. si quis maior, dicit, quòd ibi speciale est ratione periurij, vt ibi dicit Cy. Et hic adde d. Ant. in ca. si diligenti. de for. comp. vide quæ in materia no. Bar. in l. in criminali. C. de iur. om. iu. & illud quod dicitur, quòd mitius agatur, &c. limita vt per Sal. in l. j. in 3. q. C. de infa.

c Alex. ¶Respicit annullationem. Hoc dictum potest procedere respectu iudicis superioris inhibentis, quia durius agitur in alienatione rei quo ad nullitatem actus, cum lege, quàm cum homine, iuxta no. in c. Raynaldus. de test. in l. filius. §. diui. de leg. primo, sed respectu mandati principis ita annullat illud, sicut lex, vt no. Inn. in c. fi. de acc. & idẽ no. in d. c. Ray. & Io. And. in c. cõstitutus. de conces. præb. pro quo facit cap. vt nostrum, de appel. & c. si soli. & cap. si capitulo. de conces. præb. lib. 6. & gl. in c. si eo tempore. de elec. lib. 6. & ita per prædicta tenet Abb. limitando Bar. hic, in cap. dilectus. de præben.

d Alexand. ¶Non mouere. Quando quis promittit controuersiam non mouere, adde l. Lucius. §. tres hæredes. ad Treb. & ibi Barto. in l. prima. C. si aduer. vend. Et quid importet, vide bar. in l. cum postea. C. de pac. & adde l. 1. & ibi Bal. C. de testib. & in l. j. in prin. C. de præsc. lon. tem. & d. Ant in c. si diligenti. de for. compe. & per bal. in l. causas. C. de transa. & vide in seq. apost. vt plene per Sal. in l. qui fidem. supra de transac. & bart. in d. l. j. ¶Adde, & vide late per Alexan. consil. 177. col. j. in 5. volu.

e Alexand. ¶C. de euic. Et est gl. in l. j. §. si vero. per illum tex. de lib. exhib.

f Alex. ¶Quæstionem non mouere. Adde Bar. in l. j. C. de prescri. long. temp. Et ibi etiam de querimonia, plene vide per Sal. in d. l. si quis maior. & ibi de eo, qui promisit se non moturum quæstionẽ, vel imbrigaturum vide Bald. in d. l. non solum. §. si statuta. s̃. de proc. & no. q̃ si promittis quæstionem, vel cõtrouersiam non mouere, sp poteris petere omnia, quæ veniunt ex natura cõtractus. vt in l. quæro. §. inter locatorem. s̃. loc. Adde Bal. in l. j. in vlt. col. C. de vsufr. Et quid si ꝓmisit non turbare, dic quod contrauenit etiam resistendo, vt no. in l. extat. s̃. quod met. cau. & no. Bal. in l. 1. C. de test. ver. item turbatio. Quid autem si promisit firmum, vel ratum habere, vide singu. Bartol. in d. l. id quod pauperibus. C. epis. & cle. Et quid si promisit molestiam non inferre, vide Bal. in l. prima. C. de nundi. & in l. prima. C. de his, quæ pœn. nom. & in l. prima. C. de vsur. & Pau. de Ca. in proposito huius quæstionis, in cons. 190. & Imo. in l. Lucius. § tres hæredes. s̃. ad Treb. Et quid si promitto non agere, vide bal. in l. si quis maior. C. de trans. & do. Ant. in c. si diligenti. de for. compe. quem omnino videas. Cyn. & Fran. Tig. in d. l. si quis maior. & quæ ibi scripsi remissiue. Quid autem si promisit defendere de iure, & de facto, vide bald. in l. stipulatio ista. in prin. de ver. ob. Et adde, q̃ si quis promittit non contrauenire committitur stipulatio etiam si excipiat, vt est gl. in terminis in l. q bona. §. cum inter. & ibi no. de dam. infe. bar. in l. si vnus. §. pactus. s̃. de pac. nor. in c. constitutus. de rescr.

a Si ꝓfertur ab homine,[b] tunc intelligitur etiam ante litis cõtest. vt
b no.in d.l.qui fidem.& l.Lucius.§.tres hæredes.ad Trebel. licèt qñ
que hoc verbum quæstio,in iure aliter assumatur.Ponitur n.quæ
stio,i.dubitabilis propositio.l.quæstionem.C.de fideicõmis.& l.vl
6 ti.C.de pac.cũ simi.Quandoque † ponitur pro tortura:vt in tit. de
quæst.C.& ff.Qñque quis ꝓmittit causam,vel litem non mouere
& tunc qualiter intelligatur,dic vt C.de transa.l.causas. & l.j.in fi.
C.de test.Quãdoque quis promittit in ius nõ vocare,& tũc com-
* mittitur per solam citationem*.l.quamuis.ff.de in ius vocã. Quã-
doque promittit habere licere, tunc etiam committitur per so-
c lam controuersiæ motionem,[c] l.stipulatio ista,§.j.de ver.ob.& hic
not.in fi.gl.Vnde intelligas,ꝙ notarij non sine causa apponunt in
instrũis,& promisit non mouere quæstionem,litem,& controuer-
siam,&c.¶Venio ad versi.si vero soluta,&c.Dr hic,quod per solu
tionem factam extra iudicium,committitur hæc stipulatio. Con-
tra,per actum factum volenti non incidit qs in pœnã.l. quamuis.
in fi.ff.de in ius voc.& de reg.iu.c.scienti.li. 6.vnde per solutionẽ
factam volenti recipere à volente,videtur non committi pœna.
Præterea,tutus exceptione peremptoria,& fauorabili,soluẽs sciẽ
ter videtur donare.l.j.ff.de condictio.inde.l.qui exceptionem. eo.
ti.& l.si quis delegauerit,ff.de noua.Vnde iste, cui erat facta pro
missio amplius nõ peti,erat tutus exceptione:merito soluẽs sciẽ-
ter vr donare,nec ad pœnã põt agere:sed hic dr ꝯriũ, ergo male.
Sol.ad vtrunq; dico,ꝙ hoc dẽt intelligi in eo, q soluebat ignorã-
ter ꝙ apparet ex ꝯtinuatione ꝑcedẽtis legis,ad cuius declarationẽ
facta est hæc lex.nã ibi fuit factũ pctm,amplius ñ peti,vni ex duo-
bus reis,& ab alio peti.Ita hic intelligo,ꝙ ab alio ignorante solue
7 batur:secꝰ si à sciente,ꝑ rõnes ꝑdictas.¶†Quæro[d] pro declaratio-
d ne,[e] maritus legauit[f] vxori multa,si dotẽ nõ repetierit, mõ ipsa re
e cepit dotem ab hærede spõte soluẽte,& sciente, vtrũ ista vxor vi-
f deatr dotẽ recepisse,& repetisse, & sic ipsa videatr defecta cõditio?
Vr ꝙ sic,ꝑ hũc tex.In ꝯriũ facit ꝙ mõ dixi:qa solutũ est à sciente.
Sed ñ ob.qa qd supra dixi,hẽt locum in eo,cui est factũ pctm,am
plius non peti,ex quo ipsi reo acquirit exceptio: sed hic non peti,
venit in conditionem,ex quo soluẽti nulla exceptio q̃rebatur, sd
adhuc soluere tenebatr, immo est qd imputetr mulieri cũ debuerit
denunciare se paratam liberare hæredẽ acceptilatione,vel cauere
de nõ petẽdo.l.mulier.in prin.ff.de ꝯd. inst.& l.mutianæ.ff.de ꝯd.&
demon.¶Venio ad ver.nã & si qs hic habes,ꝙ ille q ꝯpensat, vr
8 soluere.Item ille cui ꝯpensatr,vr petere.¶†Iuxta primum quæro,
g aliquis ꝓmisit tibi[g] soluere certam quantitatẽ,& hoc iurauit,gnũc
h ꝯpensat totum,nunqd per hoc liberatr à periurio?[h] Br vr dicere,ꝙ
nõ,extra de iureiur.c.ad nostrã,qa iuramẽtum dẽt impleri ĩ forma
* specifica.*Ego puto ꝯrium.Nã ꝯditio dẽt impleri in forma spe-
cifica,sicut iuramentum.l.qui hæredi.in prin.& l.Mæuius.ff.de ꝯd.
& dem.Sed ego video,quòd iussus dare,seu soluere implet condi
tionem compensando.l.si peculium.§.1.ff.de sta.lib.ergo.&c.Præ-
terea,si ego impedior iusta de causa facere quod promisi,nõ sum
periurus,l.vlt.ff.qui sat.cog.sed si ego non soluo tibi, quando tu
debes mihi tantundem,ego impedior à te:quia ideo tibi non sol-
uo,quia tu non soluis mihi:vnde quasi facto tuo impeditus non
debeo esse periurus.Hanc rationem facit tex.in l.3.circa prin.ver.
9 inde quæritur.ff.de statulib.¶†Circa secundum[i] quæro,[k] excom
i municatus non potest petere,sed potest excipere,vtrum possit cõ
k pensationem obiicere?Hic vr tex.ꝙ non; qa q compensat, petit.
Pro hoc facit l.quoniam Alexandrum.C.de adult.hoc tenet Old.
& Iaco.de Are.& Innocen.& Ber.extra de excep.c.cum inter. pos
sumus etiam dicere per hanc legem,quòd ille, qui opponit com-
pensationem debiti soluti,incidat in pœnam statuti loquentis de
eo,qui petit debitum solutum,vt hac lege probatur.

ADDITIONES.

a Poma.¶Si profertr,&c.Vide Raph.Cu.cons.17.cons.51.& 60 & Ale.cons.11. in 3.dub.vol.1.& de istis verbis quæstionem,& controuersiam,vide text.in l.si tibi.C.de lib.cau.& in l.cui necessitas.ff de lib.cau.& ad hoc ẽt vide Barb. cõsi. 12.vol.1.vbi ponit de verbo,molestia,contradicere,cõtrauenire, & defendere,& Alex.cons.138.vo.1.& pulchre Fel.in c.causam q̃.de rescr.& Pan. cõs. 43. vol.1.& in nr̃a.in 4.no.de rescr.& Ale.cons.52.vo.2.vbi ponit de verbo, molestia,& controuersia.& Pan.in c.1.de appel.vbi ponit de verbo, quærimonia.& in c.sæpè contingit.eo.ti.vbi ponit de verbo,lis.in vlt.no.& Fel.in c.in præsentia,de prob.vbi ponit de verbo,molestia,in vlt.no.& Ale.cons.151.co.fi.vo.2.& cons.142.eo.vo.2.col.fin.& Pan.& quæ ibi addidi, & in ca. quærelam. de iureiu.& ibi Fel.vbi ponit de verbo,quærela.& Ale.cons.34. vol.1. vbi ponit, an per solam supplicationem,vel citationem dicatur quis contrauenire, & Fel.in c.1.in fi.de app.& Ale.cons.9.vo.3.vbi loquitur,ꝙ statutũ prohibens moueri quæstionem, intelligitur tam excipiendo, quam agendo. & vide etiam ipsum cons.82.vol.3.vbi sentit secus esse, si statutum loqueretur per verbum, peto,& Parid.in tract.de syndi.in verb.in c.quidam.vbi ponit de verbo,molestia.& Roma.consi.312.vbi ponit de verbo,quæstio.

b Alex.¶Ab homine.Vide de his verbis,& quam plurimis simil.per Cyn. Bal.& Sal.in l.si quis maior.C.de transa.& ibi quam plurimas remissiones dedi.

* ¶Citationem.Adde Maria.Soc.in c.significantib.in prin.de libel oblat.

c Ale.¶Motionem.Quid si promitto non agere,vide gl.in d.l.si postea quàm.ff de pecul.& in c.si diligenti.de foro compet.Bal.& Sal.in d.l.si quis maior. C. de transa & Bal.in l.nã posteà.in pri.ff.de iureiu.& Par.in discursu in l. si pri. in 8.op.j.partis.ff.de ope.no.nun.vbi videtur tenere, ꝙ idem sit in pacto nudo de non agendo,quod est in pacto de non petendo.

Clau.¶Quid autem si quis promisit non contrauenire, qñ committatur hæc promissio,vide Pan.& Are.ĩ c.2.de accu.Item de verbis,agere, petere, postulare,vide Bal.in rub.de postu.prælat.

d Barba.¶Quæro.Adde Bal.in contrarium in l.1.C.de leg.

e Paris.¶Pro declaratione.Vide Ias.in d.l.j.Pau.de Cast,consi.248.

f Maritus legauit.Bal.hanc q.mouet in l.1.C.de leg.& in l.1.C de his quæ pœnæ no.in q.inc.pone testatorem.& in q inc.quid tamen si hæres, & vide quæ no. Bar.in l.inuitus.ff.de regu iu.Ang.hic dicit quòd opi.Bar.est vera, si vxor non prædixit se paratam accepto ferre hæredi.sed si ꝑdixit;& nihilominus hæres soluit,vera est opi.Bald.& vide Bar.in aliquibus lec.in repe. auth. hoc locum. C.si secun.nup.mulier.vbi quærit,quid si in terminis huius q mulier alteri cessit actionem de dote,an dicatur egisse,& incidat in pœnam, cõcludit quòd non,vt in l.debitor.& in l.verbum exacte.de verbo. sig.Adde ꝙ Paul.de Cast. non placet op.Ang.sed dicit esse distinguendum,Aut præcessit petitio vxoris etiam extraiudicialis,& tunc si hæredes sponte soluunt, vxor perdit legatũ per istum text.ita intellectum.Aut non præcessit petitio vxoris, sed oblatio hæredum,& tunc secure poterit repetere,etiam si non fuerit protestata,& etiam si non obtulit se hæredes liberaturam,non perdit legatum, & ita dicit consuluisse Florentiæ,de quo eius consi.244.

g Poma.¶Et hoc iurauit.Et ad hoc vide Rom.in l.eum,qui §.j.supra. de iureiuran.& d.Alexan.consi.91.inci.visis actis mihi.versic. secundo prĩcipaliter moueor.lib.secundo.& vide Matth.no.suo.54.alias consi.d.Alexan.est 11.in 2.vo. & Felin.in cap.veniens.in tertio not.de testib.& aliquid per Barba.consi.3. in tertio dubio.volumine 2.& Panor.in c.ad nostram. de iureiuran. & in c. cum dilectus.de ord.cog.& Are.cons.100.& Alex.91.volu.2. vbi reprobat Bald. & Fel.in d.c.ad nostram.vide Ang in l.si debitor & quod ibi posuit,ff. qui pot.in pig.hab.Et multa de exceptione compensationis,vide per Felin.in ca. suborta.de re iudi.

h Ale.¶Liberatur à periurio.Vtrum iurans soluere si compensat liberetur à periurio;adde quod hic etiam allegatur tex.in c.ex parte 2.de cle.non resid. vbi fictè residens non dicitur periurus.adde Imo.post Bart.in l. Iulianus. infra de condi.& demon.Pro hoc facit,quia virtute iuramenti agitur, & non obstat exceptio,dolo facis,ca.debitores.& ibi doct.de iureiur.Bal.in.auth.& qui. in fin.C.de bo.auth.iud.pos.Sed certe contra Barto.videtur text.in c. ad nostrã. & ibi Docto.el 2.de iureiu.Pro quo facit,quod dicimus, quód si aliquid facere tenemur ex iuramento,possumus præcisè compelli, nec liberamur soluendo interesse,vt scripsi post Bart.in l pecuniam.ff.de cond.ob.causam.Et ad id quod ponit hic Bar.vide Moder.in l.fi.ff.à quib.app.non licet. in q. an si statutum permittit opponi exceptionem solutionis, possit opponi exceptio acceptilatiõis.Sed Ioan.Fab.in §.in bonæfidei.Instit.de act. videtur tenere expres. scopi. Bart.ꝙ non incurrat periurium,nec excõicationem,quo ad pœnæ cõmissionem euitandam,fit compensatio ipso iure absque eo, quòd opponatur l.si ambo,de compens.sicut in debito vsurarum.l.cum autem.ff.de compen.& no.in l.si quis.eod.tit.quia vbi nulla petitio,ibi nulla mora.l.lecta. in fi.supra si cer pet. Adde circa hoc vnum,quod habes in l.4.§.soluisse,supra de re iudic. Adde an excommunicatus possit compensare, Federic.de Senis,consil. 113.& 106.

* Claud.¶Forma specifica.Istud tenetur communiter quicquid dicat Bart.vt refert Alex.cons.91.lib. 2.& contra Bar.tenet Roman. in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de ver.ob.vt refert Clau.de Aquis ibi.

i Poma.¶Circa secundum.An excommunicatus possit,&c.vide Alexan.consi. 12.volum.2.& quod compensans dicatur petere,vide Alex. consil.24 in princ vol.4.Adde tamen Bal.in d.c.cum inter.vide quæ posui in l.fin.C.de eden.& vide Fel.in c.cum inter R.de elect. vide Roma. consil.71.co 2.& capram. consil. 19.col.fi.

k Alex.¶Quæro.Adde Bal.in l.cum Papinianus.C.de sen.in fi. Sed Bar contrarium tenet in l.2.de excep.Bal.in d.l.quoniam Ale.& vide Pau.de Ca.hic,& in cons.64.vbi parificat agere,& compensare.Adde ꝙ compensatio non sit proprie exceptio,Ro. consi.76.& ad Bal.hic adde Alex. in consi.12. co.pe.versic. præterea in 2.volu.

LEX XVI.

1 *Procurator,qui promisit rem ratam dominum habiturum ad quid cõueniatur.*

1 Si indebitum. Quæro,† quando promisit procutator rem ratam dominum habiturum, ad qd possit agi contra eum?Rñ.si quidem trãsiuit tantum tp̃s,quo dñs potuit habere ratum,potest agi ad interesse.l.procurator.in fi.eo. tit.& l.quo enim.§.Iulianus.& l.si cõmissa.Et hoc si est certum.Si vero est dubium,tunc potest agi ꝯ procuratorem, ꝙ dñs ratum habeat,& tunc lite contestata super hac stipulatione erit commissa stipulatio ad interesse,& poterit agi contra ipsum procuratorem ad interesse:& hoc modo potest intelligi hic, vt dignoscatr quid sit faciendum,non ꝙ hæc sit conclusio libelli,sed venit consecutiue.Nam si dominus ante litis cont.ratum hẽat,ipse conuenitur:aliàs si non hẽbit ratum,certum est commissam esse stipulationem contra procuratorem.Eodem modo potest intelligi ff.de act.emp.l.Iulianus.§.si quis colludente.vbi tex.videtur ponere similem modum petendi.

1 *Dominus rem,quam procurator alienauit.si ipse ignorans vendidit,an dominus possit venditionem procuratoris ratam habere,& ratihabitio retrotrahi.*

§.Si procurator. Bonus §.est.Factũ eius,q cãm habet à me, censetur factum meum h.d. iste

1 §.Nota quod dixi in summario¶Quæro†qd si dominus ignorãs

vendidit,& post factam alienationem à procuratore sciuit,& hēt ratum an ista ratihabitio sufficiat? Gl. dicit vr̄ q̄ non. Nam nō dēt nocere ei, cui prius vendidit. In ꝯ̄rium vr̄: q̄ sic, cum ratihabitio retrotrahatur,& non allegat aliquid. Not. istam gl. multum: quia ista qō est quotidiana,& q̄ ratihabitio retrotrahatur non obstante actu medio, s. vendōnis, vr̄ probari in l. si quis offerenti. §. fi. s̄. de so.& l. cum decem mihi. §. j. & 2. eo ti.& ibi per Iac. de Are. tangit ista qō. In contrarium, q̄ retro nō trahatur, facit q̄a actus medius interueniens impedit ratihabitionem trahi retro. Nam tunc dēt ratum hr̄i, vt retrotrahatur, cum ille actus possit celebrari: vt j̄. e. ti. l. bonorum.& de ap. reci. l. j. §. j. Sed postquam res erat effecta domini j. i. alterius, non posset talis actus geri per dn̄m in præiudiciū
a alterius, ergo &c. Et hoc tenebat a Old. & d. Rayn. & Gul. tangit hanc q. in simili, in l. aliena. in prin. s̄. de pig. ac. & determinat idē, quod ratihabitio non præiudicat ei, cui res primo erat vendita, vel pignorata. l. si partem. in fi. quemad. ser. amit. & l. potior. in fi. s̄. qui pot. in pig. hab. Hanc partem teneo. Ad l. si quis offerenti. & l. cum mihi decem. nemo r̄ndit, sed ego r̄ndeo j̄. eo. l. bonorum.& dic. vt ibi. ¶Quærit gl. quid si dn̄s vendidisset an̄ sn̄iam latā inter procuratorē,& eum à quo petebat? Dicit glo. idem,& bene. Nam idem est dicendum, quod dixi s̄. proxima quæstione.

ADDITIO.

a Poma. ¶Et hoc tenebat. Et pro isto dicto Bar. bn̄ facit quod not. Ang. & ibi sequuntur oēs in l. petēs ad limitationem gl. ibi, C. de pac. in prin. qd̄ licet fcō declaratorio, &c. vide quæ ibi per eos no. & facit quod no. Pau. de Ca in l. qui à latronib. §. j. in ver. Itē per istū tex. s̄. de test. & vide Are. conf. 172. co. j. vo 2. vide Ale. ēt in l. j. C. qui admit.

LEX XVII.

Cum debitore. Op. de l. in causæ. in prin. s̄. de procu. v. bi non potest pro parte haberi ratum, & pro parte non. Gl. non soluit. Dicūt quidam, ibi loquitur in ve
a ro procuratore: hic in falso. Vel dic, non potest pro parte a ratum haberi procuratore inuito, vt lege contraria, sed eo volente,& ad eius commodum sic: vt hic.

ADDITIO.

a Ale. ¶Pro parte. An quis possit pro parte tantum habere ratum, vide aliquid per Bar. in l. cum quæritur. s̄. de admi. tu. per Bar. in l. obseruare. §. post hæc de off. procon. & leg. vbi plene habes per Bal. materiam ratihabitionis.

LEX XVIII.

1 *Stipulatio, quæ ad particulare interesse committitur, potest sæpius committi,*
2 *Expensas quisquis fecit in aduocatis, potest petere.*
Quis petit id, in quo damnificatur.

1 Si procurator. Stipulatio,† quæ ad particulare interesse committitur, potest sępius committi. h d. ¶Opp. quòd ratum pro parte haberi non possit. l. 4. §. Cato. in fi. s̄. de verb. obli. Gloss. ponit hic plures solut. dic, vt ibi. Item opp. q̄ stipulatio semel commissa, amplius committi non possit, vt l. si duo. s̄. de arb. & l. cum quærebatur. s̄. titu. j. Sol. hic committitur ad particulare interesse, in ꝯ̄rio secus, quod dic vt dixi in l. si
2 sic. s̄. de ver. obl. ¶†Vlt. ex hoc tex. no. quòd quis a repetit expen-
a sas, quas facit in aduocatis.& hoc prout exponitur, aduocat, i. ad uocatis ministrat. ¶Item no. q̄ quis repetit id, in quo damnificatur, ex eo quòd à suis negotijs auocatur, secundum aliam expositionem eiusdem literæ.

ADDITIO.

a Alex. ¶No. quod quis. De hoc per Bar. post gl. in l. 1. s̄. de alie. iud. mu. cau. fact. & vide hic per Pau. de Cast. quæ not.

LEX XXI.

1 *Procurator constitutus apud acta, non debet cauere.*

a Ne satisdatio. a Cautio de rato non interponitur, cū est certum de mandato: secus in cautione iudicatum solui. h. d. Rō est in promptu: quia cautio de rato interponitur ex parte agentis. vnde reo est cautum, cum est certum de mandato; quoniam si est absolutus, possidet,& habet exceptionem: secus est in procuratore ex parte rei: quia licèt actor vincat, adhuc tamen actor vadit quærendo quod petijt. De hoc per Doc. in l. j. C. de proc. & vide gl. in l. non solum. §. qui alie
1 no. s̄. de procur. ¶† Vltimo not. q̄ procurator constitutus apud acta non debet cauere. De hoc in l. j. C. de satisd.

ADDITIO.

a ¶Ne satisdatio. Vide Ro. sing. 354. inci. Reuerendus dominus.& consi. 63.

LEX XXII.

1 *Indebitum solutum per sententiam, non potest repeti per cōdictionē sine causa.*

Si sine. Hæc lex vsq; ad §. si procuratori, diuiditur per, Dy. in duas partes. Prima loquitur in procuratore falso exigente vsq; ad §. cum aūt,& ibi in procuratore vero. Item hæc prima pars diuiditur in quatuor partes. Prima loquiē de ꝑcuratore falso exigente indebitum extra iudiciū. Scd̄a loquiē de falso ꝑcuratore exigente debitū ex iudiciū. Tertia de ꝑcuratore falso exigente indebitum in iudicio. Quarta de ꝑcuratore falso exigēte debitū in iudicio. Scd̄a ibi, q̄ si ꝑcurator debitā. Tertia ibi, q̄ si procurator ꝑ iudicē. Quarta ibi, q̄ si debitā. ¶Op. j̄. ea. l. §. cū aūt. So. qd̄ hic dr̄ de ꝑcuratore, intelligas, s. falso, vel ad alia ꝯstituto, ita q̄ non habebat mandatum: sed in §. cum aūt. loquitur de procuratore vero. ¶Itē op. q̄ ꝯ ꝑcuratorē nunq̄ dēr ꝯdictio indebiti, sed ꝯdictio ob cām. l. fallus. C. de fur. Sol. intellige hanc legem s̄m distinctionem, q̄ ponitur in l. falsus. §. j j̄. de fur. & l. cum quis. §. si debitorē. s̄. de so.& hęc no. in gl. ¶Item op. q̄ nouatio nō fiat, nisi hoc exprimaē. in l. vlt. C. de noua. ergo ꝯdictio indebiti non tollitur per istā nouationem. Quidā fatetur ꝯ hodie. Tu dic, q̄ hæc ꝯdictio indebiti nouaē hoc est, eius natiuitas impediē. Ita ēt intelligitur l. j. post princ. s̄. de p̄t. stip. & sic de hac lege nihil hodie corrigitur. ¶Itē dr̄ hic, q̄ agitur ex stipulatu. Contra, immo certi ꝯdictione ex stipulatione. dic, vt in gl. ¶Venio ad ver. q̄ si procurator ꝑ iudicē op. de tex. ad seipsum. Nam primo dicit, non agi secundo dicit ꝯ. So. dicit gl. primo loqtur de rigore: scd̄o dicit de æquitate. Sed est videndū: vn̄ descēdat iste vigor: vn̄ ista æq̄tas. Gl. d̄t, rigor apparet ex rōnib. positis in tex. quia negotiū nō pertinet ad dn̄m, iō non p̄t ratū hr̄e,& quia nō interest stipulatoris q̄ ratū habeatur. Nam cum sit soluta, autoritate iudicis etiā dn̄o ratū hn̄te, nō posset repetere l. j. C. de cond. ind. Aequitas vero insurgit ex hoc: quia licet nō hēat ꝯdictionē indebiti ꝯ dominum habentem ratū tn̄ hēret ꝯdictionē sine cā. l. si fideiussor. §. in oībus. s̄. mand. Ita di-
1 cit gl. hic. Tenet† ergo ista glo. q̄ indebitū solutū per sn̄iam possit repeti ꝑ ꝯdictionē sine cā. Idē tenet in d. §. in oīb. & l. j. C. de ꝯd. ind. Doct. tenent ꝯ,& bn̄: quia tunc posset repeti ꝯdictione sine cā, qn̄ per hoc non infringitur sn̄ia, sed eius cā deuenit ad nō cām. vt l. si fullo. s̄. de cond. sine cau. Nam si fui tibi ꝯdemnatus: & solui æstimationem: q̄a rē non restituebam, sed res postea ꝑuenit ad te, tūc causa deuenit ad non cām,& agendo non dico sn̄iam nullā, vel male iudicatū, imo dico bn̄ iudicatū, tn̄ cā illa deuenit ad n̄ cām. Idem si dolus actoris interuenerit. l. si ꝑcor. §. Marcellus. s̄. de iud. Item si illa exceptio, per q̄ apparet indebitum, non potuit examinari in primo iudicio, vt dixi in l. j. §. j. s̄. quod vi aut clā. hoc tenēt
a Doc. in l. j. C. de ꝯd. ind. Hoc esse verum probo ꝑ hunc tex. a Nam si verum esset, q̄ dn̄s ratum habens teneretur ꝯdictione sine cā de rigore ꝯmitteretur stipulatio; quia interest soluentis; q̄ dn̄s ratū habeat. Vnde ista rō gl. non est vera, Quæ ergo est rō istius æquitatis? R̄n. quia procurator, qui obtinuit, non potest allegare illā pecuniam fuisse indebitā: & sic se obtinuisse ꝑ iniuriosam sn̄iam. l. si seruus pluriū. §. j. s̄. de leg. j. ¶Expediui principiū omisso ver. quod
b si debitā. vn̄ venio b ad d. ver. quod si debitā. Dr̄ hic, q̄ fideiussor tenetur insolidum. idē dictū est s̄. prox. ver. quod fideiussor tenetur. Quæro ad quātum? Gl. dicit, in id, qd̄ stipulator actori præstiterit, vel circa iudicium expenderit, quod quidam exponunt actori, id est procuratori falso, s̄m Iac. de Are. & Old. Certè ista expositio vera est in se, tn̄ huic gl. non congruit, quia j̄. dicitur, quod hæc est opi. Rog. sed exponendo hoc modo esset ꝯtra opi. Rog. quam habuisti in l. procurator ad exhibēdum. §. 1. s̄. eo. vbi dicitur, quòd solum in expensis committitur stipulatio. Vnde alij exponunt istam gl. sic, in id quod stipulator actori præstiterit, id est, domino postea agenti, secundum hoc posset esse opi. Rog. tamen tex. congruit magis præcedenti opinioni.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Probo per hunc tex. Adde omnino quæ dixi post Bar. in l. Iulianus verum debitorem s̄. de condi. indeb.

b Alex. ¶Vnde venio. Sed an isto casu, quia falsus procurator per sententiam exigit debitum, liberetur debitor, vide Bal. in l. falsus. C. de fur.

1 *Procurator, de cuius mandato dubitatur, cauet de rato.*
2 *Solui potest procuratori, de cuius mandato dubitatur, si cauet de rato.*
Exactori publico non creditur, nisi ostendat mandatum,& literas.
3 *Procurator falsus si egit & succubuit, postea dominus egit & obtinuit, stipulatio committitur ad totum, quod dominus exegit, & nu. 10.*
4 *Procurator falsus quando egit, & succubuit, stipulatio de rato contra ipsum, & eius fideiussorem ad quid committatur, & nu. 11.*
5 *Stipulatio de rato committitur ad sumptus litis tantum, quando verus procurator egit, & succubuit: postea dominus egit, & obtinuit.*
6 *Procurator verus qui egit, & qui obtinuit, si dominus postea egit, & obtinuit, stipulatio non committitur, nisi procuratori fuisset solutum.*
7 *Procurator verus qui egit, & obtinuit, si postea dominus egit, & succubuit, si procuratori fuit solutum, stipulatio committitur ad expensas litis tantum.*
8 *Procurator quando egit, & succubuit, sic & dominus, stipulatio committitur ad expensas litis.*
6 *Procurator si egit, & obtinuit, postea dominus egit, & instantia perempta est, stipulatio committitur ad expensas litis.*
12 *Procurator falsus quando egit, & obtinuit, & dominus egit & succubuit, ad quid stipulatio committatur.*
13 *Stipulatio ad quid committaur quando procurator egit, & obtinuit, & quid si dominus egit, sed litem ad finem non perduxit.*
14 *Actio descendens ex stipulatione rem ratam haberi, est ciuilis, licet per prætorem inducta.*
15 *Stipulatio rem ratam haberi, si est interposita in iudicio, habet executionem paratam, si extra iudicium, est opus nouo iudicio.*

§. Cum autem. §. Iste diuiditur in duas partes. Primo loqē, qn̄ non hn̄s ratū factum veri procuratoris, obtinuit. Secundo, qn̄ succubuit. Secunda ibi, Marcellus. & q̄libet istarū partiū habet duas lec. Primo, qn̄ procurator verus egit,

egit,& obtinuit.Scđo,quãdo procurator verꝰ egit, & ſuccubuit:
dñs vero nõ hñs ratũ egit,& obtinuit,ĩ iſtis duob.caſib.Scđa pars
ſil'r hẽt duas lec.qñ procurator verꝰ egit,& ſuccubuit:vel qñ egit
1 & obtinuit,ſed dñs poſtea agẽs ſuccubuit.¶†Anteq̃ intrẽ gl. op.
tu ĩtelligis hũc §.in vero ꝓcuratore. Cõtra,verꝰ ꝓcurator nõ ca-
uet de rato,l.ne ſatiſdatio,s̃.eo.ti.ſed hic dr̃, ꝙ cauet de rato,ꝯ &c.
Sol. licet hic eſſet verus procurator,tñ dubitaẽ de mandato,ideo
fuit p̃ſtita cautio.Ita ĩtelligit gl.hũc §.& s̃.e.l.ꝓcurator ad exhibẽ-
2 dũ.§.j.& s̃.de iureiu.l.al's. ¶†Secũdo op.ꝓcuratori,de cuiꝰ mãda-
a to dubitaẽ,ẽt cũ cautione de rato nõ p̃t ſolui,[a] vt in auth. đ colla-
torib.§.eos aũt.ita tꝫ gl.ĩ l.nõ ſolũ.§.q alieno.s̃.de proc. & Cy.C,
de proc.l.j.in viij.q.ſed hic dr̃,ꝙ procuratori cauenti de rato fuit
ſolutũ,ergo &c.Rñdeo,poſſumus diceẽ ꝙ nõ cogiẽ qs ſolueẽ ꝓ-
curatori,de cuiꝰ mãdato dubitaẽ,vt ibi, ſed ſpõte bñ p̃t ſolueẽ, vt
hic.Ad hoc facit s̃.e.l.ĩterdum.Br̃,iſtud vr̃ ꝯ principiũ iſtiꝰ legis in
verſi.ꝙ ſi procurator ꝑ iudicẽ.vbi loq̃ẽ qñ exegit ab ĩuito,ñ à ſpõ
te ſoluẽte,& ꝯ l.iij.§.j.s̃.eo.& ꝯ l.procurator ad exhibendum. §.j.&
b ideo credo,[b] ꝙ poſſit ſolui procuratori,de cuiꝰ mãdato dubitaẽ,ſi
de rato cauet.Nõ obſtat d.§.eos ãt.qa ibi loq̃ẽ ĩ exactoẽ publico,
cui nõ dẽt credi,niſi oñdat mãdatũ & literas publicas vt l.j. C.de
mand.Prin.Nec obſt.quod ibi dr̃ ĩ tex.ex priuatis negotiis,&c.qa
ibi loq̃ẽ in exactore publico ad exigẽdum id,qđ pertinet ad publi
cũ,vel ad priuatum.Vñ mãdatũ publicũ p̃tendebat, & ſic dẽt in-
telligi gl.in d.l.nõ ſolũ.§.q alieno.ſecus qñ p̃tẽdit mandatũ priua-
tum,vt hic,cum ſi. ¶Itẽ opp. & tunc intro glo.mag.in verb. hoc
caſu,de l.ꝓcurator ad exhibẽdum.§.j.s̃.e.vbi dr̃, ꝙ ſtipulatio com
mittitur ad totũ.Sol.Scđm Rog.illa intelligitur ſm̃ iſtã, vt ibi no:
ſed Io.dicit al'r,& melius,ꝙ ibi ꝯmittiẽ ad totũ,vt pꝫ ĩ text.legis ꝯ-
riæ in verſ.ſed cum debitor.Nec obſtat hæc lex:qa ibi loq̃tur in ꝓ-
curatore falſo,cui põt imputari cur exegit ab inuito, hic loq̃tur
in procuratore vero,cui nõ p̃t imputari,ſi dñs nõ obtinuit:qa cõ-
tingit vel culpa debitoris,vel iudicis iniuria: ſed ſolũ litis impen-
3 dia p̃nt ſibi imputari:qa iſta debitor euitare non potuit. ¶†Quæ-
ro de duab.q̃õnib.q̃ ſunt in d.gl.ſuꝑ verbo,hoc caſu. Primo quã-
do falſus ꝓcurator egit,& ſuccubuit, dñs poſtea egit & obtinuit
ad qd ꝯmittatur ſtipl'o?Dicit gl.ad totũ,qđ dñs exegit:& nihil alle
4 gat,probatur in l.3.§.fi.s̃.e.¶†Secundo q̃ro,retẽto eodẽ themate
procurator falſus egit,&ſuccubuit:deinde dñs egit, & etiã ſuccu-
buit,ad qd ꝯmittiẽ ſtipulatio de rato ꝯ falſum procuratorem, &
eius fideiuſſorẽ?Io.dicit,ꝙ ſimiliter ꝯmittitur ad totum intereſſe,
qđ probat ꝑ tres rõnes hic in gl.Primo ſic,qñ verꝰ procurator e-
git,poſtea dñs nõ hñs ratum egit,tunc ſiue obtineat dñs, ſiue ſuc
cumbat,ad tantumdẽ committitur ſtipulatio,vt hoc §. & §. Mar-
cellus.ergo eodẽ modo in falſo procuratore.Sed conſtat,ꝙ ſi dñs
obtinuiſſet ꝯmittereẽ ſtipulatio in totũ,vt dixi s̃.in proxi.q̃ſt.ergo
&c.Præterea,ſufficit ab initio intereſſe,vt l.q autẽ.§.j.s̃. ſi quis cau.
Sed pone,quod debitor,q̃ fuerat abſolutus veẽ, erat debitor in cẽ
tũ,ſtatim dño agẽte incipit intereſſe ſua in cẽtum, ergo licèt dñs
poſtea ſuccumbat,ad tota cẽtum dẽt agi.Præterea,iniuria facta v-
ni,alij nõ debet prodeſſe,vel obeſſe,vt hoc §.& l.exceptione.s̃. de
fideiuſſ.ſed hic,dñs,q poſtea egit,ſuccubuit ꝑ iniuriã iudicis:ergo
iſta iniuria non debet prodeſſe procuratori, vt teneaẽ ad minus.
Iſtę ſunt rationes gl.in ver.hoc caſu.q̃ incipit, ſcilicet cũ debitor
ſicut ergo non agitur,&c.Iſtud tꝫ gl.s̃.eo.l.procurator ad exhibẽ-
dum.§.i.in fi.primæ gl.magnæ,prout ibi dicit.maxime, hoc tenet
expreſſe in d.l.alias.s̃.de iureiu.Doct.cõiter tenet ꝯrium,& bñ.Nã
ſtipulatio de rato non cõmittitur,niſi ad id,qđ intereſt,vt s̃.eo l.ſi
commiſſa,& l.in ſtipulatione:ſed ſi ego ſum abſolutus à dño, & à
vero procuratore,non intereſt mea,niſi in ſumptibus, ergo ſolũ
ad ſumptus committetur.Pro hoc vr̃ caſus ĩ.eo.l.fi.in prin. Præte
rea,ſi reus fuit abſolutus à dño,non p̃t dicere ſe abſolutũ ꝑ iniu-
riam iudicis.l.ſeruus plurium.§.j.s̃.de leg.j.& quod no.in l. ſtipula
tio iſta.§.ſi qs forte.s̃.de ver.obl.& ſic non poteſt allegari ꝯ procu
ratorem,ſua intereſſe in toto debito.Pręterea qñ ex poſt fcõ deſi-
nit intereſſe,& ceſſat dãnum de p̃terito,non ſufficit ab initio inte
reſſe,vt l.ſi eum.§.qui iniuriarum.in fi.s̃.ſi quis cau.ſed hic ſecuta
abſolutoria ceſſat dãnum de p̃terito:ergo,&c. Et per hoc apparet
rñſum ad oẽs rõnes Io.Non.n.obſtat prima ratio: qa non proce-
dit illa ſimilitudo inter procuratorẽ falſum, & verum, ꝑꝑ diuerſi-
tatem rationum.Non ob.ſcđa ratio:quia non poteſt reus docere
ſua intereſſe in toto debito,quia diceret contra ſentẽtiam pro ſe
latam. & quia ceſſat dãnum de præterito,vt dixi. Et eodem mõ ñ
obſtat tertia ratio:qa nõ poteſt allegare ſentẽtiam latã pro ſe eſſe
iniurioſam.Nõ obſt.l.procurator ad exhibẽdum.§.j.s̃.eo. per quã
gl.hoc tenet in d.l.alias.s̃.de iureiur.qa ibi loq̃ẽ:qñ falſus procura
tor obtinuit,& exigit,& dñs ſuccubuit, merito intereſt debitoris
in toto eo qđ ſoluit ꝓcuratori:qõ nr̃a loquiẽ, qñ falſus ꝓcurator
ſuccubuit,& ẽt dñs.Sed ſi velles intelligere quęſtionẽ iſtius gl.ibi,
dũ dt,q̃ æq; inſolidũ dẽt committi,ẽt vbi ego dñm iniuſtè ſuꝑaui
&c.ꝙ procurator falſus me vicerat,tunc iſta gl.diceret verũ,ꝑ d.l.
procurator ad exhibendum.§.1.¶Et ideo pro declaratione huius
materiæ debes aſſumere quatuor ꝯbinationes in ꝓcuratore vero,
5 & quatuor in falſo.In vero† ꝓcurarore prima conbinatio eſt, qñ
verus ꝓcurator primo egit, & ſuccubuit,dñs poſtea egit, & obti
nuit,certe ꝯmittiẽ ſtipul'o ad expenſas litis tm̃,vt in d.§. eũaũt, ſm̃
6 vnã lec.†Scđa conbinatio eſt,qñ verus ꝓcurator egit,& obtinuit
& dñs poſtea egit,& ſil'r obtinuit,tunc vr̃ idẽ,ꝙ ſolum ad expen
ſas litis ꝯmittaẽ ſtipulatio iſta, vt in iſto noſtro §.ſm̃ vnã lec.Hoc
tñ intelligo,qñ illi ꝓcuratori fuerat ſolutum:quia habebat mãda
tum ad ſolutionem recipiẽdãm,& ſic ſentit gl.al's in nullo ꝯmitte
retur ſtipulatio.Nã ẽt ſi ipſe dñs egiſſet, & obtinuiſſet, non facta
ſolutione,non obſtaret ſibi exceptio rei iudicatæ.l.euidenter s̃.đ
excep.rei iud.ſic non debet nocere ſi egit verus procurator,& ob
tinuit,& ſic ſtipulatio nõ cõmittitur.j.eo.l.ſi procurator. Idem ſi
ſoluiſſet illi vero procuratori non habenti mandatum ad recipiẽ-
dam ſolutionem. Nam tunc hæc ſtipulatio non poſſet ꝯmitti.iõ
quia dñs egit,& iudicatum vel ſñiam ratam nõ habuit per ean-
dem rõnem:ſed bene põt cõmitti,quia non habet ratam ſolutio-
7 nem,ſi ſuper hoc fuit cautum.†Tertia conbinatio eſt, qñ procu-
rator verus egit & obtinuit,& dñs egit,& ſuccubuit:& tunc com
mittitur ſtipl'o ad expenſas litis tãtum, vt hic in verſi. Marcellus,
ſm̃ vnam lecturam.qđ intellige ſi procuratori fuit ſolutum,& hẽ-
8 bat mandatum ad hoc:alias ſecus vt s̃.dixi. ¶†Quarta conbina-
tio eſt,qñ procurator verꝰ egit,& ſuccubuit,& dñs ſimiliter egit,
& ſuccubuit,nõ põt cõmitti ſtipulatio,niſi ad litis expẽſas, vt hic
9 in verſi.Marcellus.†Poſſumus addere [c] q̃ntam conbinationem,
c qñ procurator verus egit,& obtinuit, ſiue ſuccubuit, ñ curo ; &
dñs poſtea egit,nec obtinuit,nec ſuccubuit, ſed lis pendet. vel ꝑ
empta eſt inſtantia,vel alio mõ finita rei interitu, iſto caſu non ꝯ-
mittitur ſtipulatio,niſi ad expenſas.Ita põt intelligi hic,verſi.Mar-
cellus,ſecundum vnam lect.quam tangit hic gl. ſuper verbo,ami
10 ſerit.¶†Videamus de falſo ꝓcuratore & in eo prima conbina-
tio eſt,quando falſus procurator egit & ſuccubuit,dominus egit,
& obtinuit, cõmittitur ſtipl'o ad intereſſe totale,ad id quod domi
no eſt ſolutum,& ad expenſas.l.iij in fi.s̃.eo.tit. & not. hic in glo.
11 †Secunda ꝯbinatio eſt,qñ falſus ꝓcurator egit,& obtinuit,dñs ẽt
egit & obtinuit,& idem quia ad totũ intereſſe committitur, argu.
d.l.3.in fi.s̃.eo.tit.Tertia ꝯbinatio eſt,quando falſus ꝓcurator egit
& ſuccubuit,dñs egit,& ſimiliter ſuccubuit, & in hoc ſunt opin.
& vidiſtis ſuper hac gl.Ego tenui,ꝙ ſolũ ad impenſas cõmittitur
12 vt in l.fi.in pri.ĩ.eo.ti.†Quarta ꝯbinatio eſt, qñ ꝓcurator falſus
egit,& obtinuit,dñs egit,& ſuccubuit,iſta ſubdiſtinguitur in duos
caſus.Aut iſte falſus procurator exegit indebitum, & ſtipl'o de æ-
quitate committitur ad totũ intereſſe:ſed de rigore ad nihil vt s̃.
hac l.verſi.quod ſi procurator per iudicẽ Aut iſte procurator exe
git debitum,& tunc ſunt opin.in l.procurator ad exhibendum. §.
j.s̃.eo.tit Veritas eſt,quod ad totũ intereſſe committitur,& ad to-
tum id,qđ illi falſo procuratori eſt ſolutum,d.l.procurator ad ex-
13 hibendum.§.j.& s̃.ver.proxi.quod ſi debitam.†Quinta conbina
tio p̃t eſſe,quãdo falſus ꝓcurator egit,& obtinuit,ſiue ſuccubuit,
dñs poſtea egit,nec ad finem litem perduxit, iſto caſu ſi quidem
ꝓcurator egerat,& exegerat ſtatim cõmittitur ſtipulatio ad totũ:
qa in toto ĩtereſt rei ſtatim,cum nõ habetur ratũ,d. l. procurator
ad exhibendum.in fi.& l.quo enim.§.1.& §.Iulianus.s̃.eo.ti. In ca-
ſu tamen ñ p̃t ex ea ſtipulatione agi,niſi poſt ſñiam,vt d.l. procu-
rator ad exhibendum.in fi.s̃.eo.ti.ſed ſi procurator egit,& nõ exe
git,tunc ſtatim cum dñs agit, committitur ſtipulatio ad litis im-
penſas:& ſi poſtea plus impendet,vel dominus exigeret, ad plus
ꝯmitteretur,d.l.ſi ꝓcurator.s̃.eo.tit. quod dixi in domino agente
idem intelligas in eo,qui haberet ab eo cauſam,l.ſi indebitũ.in fi.
s̃.e.Secus ſi ageret alius,qui ab eo cauſam non haberet,vt ĩ. eo.l.
proxima.¶Reſtat in gl.vna qõ.Procurator verus egit, & exegit:
dñs ſil'r egit,& exegit,vtrum dñs poſſet repetere à vero procura-
tore illud quod ipſe exegerit?Gl.hic ſuper ver.ne iniuria. in fi. te-
net,ꝙ nõ:quia ſi dñs hoc conſequeretur à debitore, & à procura-
tore,eſſet iniuria:& ſic quidam intelligunt iſtum text.Iſta lectu.re
prehenditur per l.ſi quis negocia. s̃.de nego. geſt.& per l. qui
proprio. §. procurator vt in cæteris. s̃. de procur. & per l.ex
d mandato. in princip. s̃. manda. ¶ Contra omnia [d] prædicta
Op...

ADDITIONES.

a Alex.¶Non poteſt ſolui.Vtrum poſsit ſolui procuratori cauẽti de rato, de cu ius mandato dubitatur,vide per Doc.maxime Mod.in l.j.C. de procur. & ibi Bal.in fi dicit,ꝙ non.& ibi plene dixit Bal.in l.nõ ſolum.§.qui alieno.s̃. de ꝓcu.aliquid per Imo.in l.apud Iulianum.§.vtrum.s̃.ad Trebel.

b Alex.¶Et ideo credo.Bar.hic tenet cõtra cõem opin.videlicet, ꝙ poſsit ſolui ꝓcuratori,de cuius mãdato dubitaẽ cũ cautiõe de rato.& pro ſua opi. facit qđ no.Spe.in ti.de cõiuncta ꝑſona.& qđ retuli in l. vero ꝓcuratori.s̃. de ſol.

c Clau.¶Poſſumus addere.Ex iſtis omnibus conbinationibus apparet,ꝙ qui ha bet mandatum,etiam ſi promittat de rato,nõ obligatur,quamuis dominꝰ nõ ratificet,niſi quo ad exceptionem,de quo vide per Are.conſ.40. & latius cõſi. 100.vbi ponit etiam quid ſi iurauit facere ratificare.

d Alex.¶Contra omnia.Vide etiam omnino hic,quæ habes per me in l. ſi quis maior.C.de tranſac.vbi not.

op. venire ꝯ de facto non facit stipl'onē cōmitti. l. ꝯtinuus. §. cum quis. ſ. de ver. ob. Sed ſi verus ꝓcurator egit, dn̄s non p̄t poſtea agere de iure, ergo egit de facto, vn̄ nō debet cōmitti. Gl. q̄ eſt poſita ſup verbo, impenſas, fatet, ꝙ hæc ſtipl'o eſt huius nāæ, ꝙ cōmittitur, et ſi aliquis ſolum de facto agat. Mihi vr̄, ꝙ hic non agatur de facto, immo de iure; quia res iudicata cum procuratore nō perimit actionem dn̄o cōpetentem ipſo iure, ſed ope exceptionis Præterea, poſito ꝙ eſſet actio perempta ſolutiōe, adhuc agit de iure, quia valet & tenet inſtantia, licet n̄ habeat actionē. l. cū putarē ſ. fam. erc. & ex. de re iud. c. Abbate ſane. lib. 6. Non tn̄ p hoc impugno, quin et ſi agat̄ de ſcō tātū vt corā iudicē incōpetēti, vel ex alia cā, ꝙ committat̄ ſtipl'o ſalte ad ſumptus. l. vbi. C. de tranſa. Non ob. l. ꝯtinuus. §. cum quis. ſ. de ver. ob. vt ibi dixi. ¶Itē op. ſn̄ia ꝯ ſn̄iam eſt ipſo iure nulla l. j. C. qn̄ prou. n̄ eſt neceſ. ſed hic ſi ꝓcurator primò obtinuit, vel ſuccubuit, nō p̄t valer̄ ſn̄ia lata poſtea cū dn̄o, ꝯ primā, vel ēt ſm aliquos modernos in d. l. j. C. qn̄ ꝓuo. nō eſt neceſ. So. d. l. j. dēt intelligi qn̄ ex eadē inſtantia feruntur duæ ſn̄iæ. qa, tunc prima tm̄ valet: ſecus ſi ex duab. inſtātiis quia tunc pōt valere vtraq;: vt hic, & ſ. de exceptio. rei iud. l. duob.

4 & q̄d ibi not. in glo. ¶†Pro declaratione huius māæ quæro duo. Primo; vtrum actio deſcendens ex hac ſtipl'one ſit ꝓtoria, vel ciuilis? Rof. in libellis ſuis ſuper hoc ti. dicit. ꝙ eſt ciuilis, ſ. certi ꝯdictio ex ſtipl'one: vel actio ex ſtipulatu. & iō dr̄ prætoria hæc ſtipl'o: quia p ꝓtorē eſt inducta, eo ꝙ quis cogat̄ eam ꝓſtare, nō ꝙ actio ſit ꝓtoria. Pro hoc facit ſ. de poſ. hær. pe. l. j. & q̄d no. ¶†Vltimo q̄ro, an ſtipl'o rē ratā h̄ri, hēat paratā executionem ꝯ fideiuſſorem? Vr̄ ꝙ ſic, ſicut in ſtipl'one de iudicio ſiſti: vt dixi ſ. ti. 1. l. 1. In ꝯrium vr̄, ꝙ debeat nouo iudicio agi. ſ. eo. l. procurator ad exhibendum. §. 1. ibi, ſed cum debitor ex ſtipl'one agere cœpit, &c. & ſ. ea l. circa prin. ibi, exiſtimo ea actione cum eo agi. & ſic innuit nouū iudicium eſſe inchoandum. Breuiter dico, aut iſta ſtipulatio interponitur extra iudicium, & eſt opus nouo iudicio. ita loquitur ſ. ea. l. in prin. nec p̄t fieri executio, arg. pro hoc ſupra de re iud. l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. Sed ſi eſſet interpoſita in iudicio, tūc puto quod haberet paratam executionem per rationes, quas dixi in ſtipulatione iudicatum ſolui. ſ. eōd. tit. l. j. & per rationes, quas dixi in ſtipulatione de iudicio ſiſti, & ſimilibus.

1 *Factum nomine defuncti, poteſt ratum haberi per hæredem.*

1 §. Si procuratori. †No. ꝙ fcm̄ noīe defuncti pōt haberi ratum per heredem. Contra, ſ. e. l. ſi is, cui. Sol. vt ibi dixi, & dicam j̄. eo. l. bonorum. ¶Opp. ſi iſte fuit verus procurator, ſtipulatio non p̄t cōmitti, niſi ad impenſas, vt ſ. ꝓx. §. Sol. Intellige, ꝙ ꝓcurator erat funditus falſus. vl' ſi erat verus erat reuocat⁹ morte dn̄i, & ſoluēs ſciebat eū mortuū, alias eſſet liberatus. vt l. cum quis. §. j. & l. diſpēſatorem. ſ. de ſolutionibus.

1 *Stipulatio ſimplex, intelligitur de hæredibus.*

§. Si in ſtipulatione. Hūc finē intelligit gl. in ver. per imprudentiam. ꝙ per imprudētiam ſtipulatoris committebatur, promittente committente dolum. Et intellige, ꝙ dolus fuit in hoc commiſſus: quia fuit in ſtipulatione adiecta dictio tm̄, vt Lucium Titium tm̄ ratum habiturum. Nam†ſi hoc non eſſet dictum, ſimplex ſtipl'o de hæredib. intelligeretur, vt vidiſtis de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. in prin. Vnde propter hoc clauſula doli non poſſet committi.

§. Si procurator. Not. Iſtam regulam, q̄ ponitur hic, ibi plerunque autem, &c.

1 *Mutatione perſonæ extinguitur cautio de rato.*

1 §. Qui patris. †Mutatione perſonæ extinguit̄ cautio rē ratam haberi: & iō in ſtipulatione ſunt cōprehēdēde ꝑſonæ, ad quas veriſil'r iudiciū dēt trāſire. h. d. ¶Ad euidentiam ſcias, ꝙ ex iniuria facta filio cōpetit actio iniuriarum p̄ri, ſeu auo, q eum hēt in p̄tāte; & ipſi filio: tn̄ p̄r ſeu auus hēt exercitiū vtriuſq; actionis. Scdo ſcias, ꝙ p̄re mortuo, filio emancipato inſtantia iſtius actionis iniuriarum trāſit ad filium, quamquā non ſit hr̄s: vt j̄. de iniur. l. ſed ſi vnius. §. filio. Hoc præmiſſo, pone caſum in terminis, vt litera iacet. ¶Not. quod mutatione perſonæ cōuentis extinguitur cautio de rato. & iō de neceſſitate dēt

a alia perſona comprehendi. ¶Op. de l. non ſolum. §. ſi pater. ſ. de proc. So. ibi agebat ipſe p̄r: hic alius procuratorio noīe ꝓ p̄re, de cuius mandato dubitabat. Iſta ē vera ſolutio. ¶Quæro circa hāc legem quam actionem intētabat iſte procurator? Dicunt quidā quod intentabat actionem iniuriarum prætoriam competentem patri pro iniuria facta filio. Alij dicunt, quod intentabat actionem iniuriarum ex lege Cornelia, q competit ipſi filio. Primam opin. tenet gl. 2. huius §. & gl. magna ſuper verbo, filij. Nā cum hic procurator ageret noīe p̄ris, nō pōt dici, quod intentet actionem ex lege Cornelia, quæ p̄ri non competebat ſm iſtam glo. Vel verius dico, ꝙ hic intentabatur actio ex lege Cornelia cōpetēs filio: ſed quia p̄r illius actionis hēbat exercitium, iō procurator patris intētabat illam actionē. ſicut poterat ipſe pater. Et iſtam puto veram. Nam ſi iſte procurator egiſſet actione competenti ipſi patri, illius actionis inſtantia non tranſiret in filium. ſed poſt litem conteſtatam tranſiret in hæredem, aut mortuo patre extingueret̄, l. iniuriarum. j̄. de iniur. l. ſi eum. § qui iniuriarū. ſ. ſi qs cau. & ideo hoc intelligitur, ꝙ hic intentabatur actio competens filio, cuius exercitium competit p̄ri. Ita intelligo glo. hic ſuper verbo, ad filium. Quærit gl. vtrum ſufficeret, ſi in ſtipl'one diceretur, promitto ratum habiturum eum ad quē ea res pertinet? Dicit glo. quod non quia illis verbis ſolum hæredes cōprehēdunt̄, & bene dicit glo.

ADDITIO.

a Alex. ¶Comprehendi. Vide gl. Bal. Ang. & Imo. in l. 2. §. fi. ff. ſol. mat.

LEX XXIII.

1 *Forma ſtipulationis interponendæ de rato.*

Procurator cum peteret. Iſta eſt no. lex, & clara. Br̄ h. d. Fcm̄ falſi ꝓcuratoris nō facit āmitti ſtipl'onē de rato ab alio interpoſitam. No. tex. ibi. nā in ſtipl'one cauet̄, &c. no. q̄d dixi in ſummario. Scdo

1 no. †formā ſtipl'onis interponēdæ de rato, licèt Cy. de hoc diſputet in l. j. C. de proc. al. eg. bene hanc legem. debet tamen in hac forma ſtipl'onis adiici clauſula doli, ꝙ ꝓmittat dolū malū abeſſe, abfuturūq; eſſe, vt ſ. l. prox. §. ſi in ſtipl'one. Itē dēt adiici qn̄q; ꝑſona alterius, ad quē iudiciū p̄t veriſimiliter trāſire: vt ſ. l. prox. §. fi. Quærit gl. vtrum hoc caſu ſaltem hæc ſtipulatio committatur ad expēſas? Gloſſ. dicit quod non, & aliud eſt in vero procuratore, vt vidiſtis ſ. eo. l. ſi ſine. §. cum autem.

LEX XXIIII.

1 *Defectus ſuperueniens quando impediat ratihabitionem.*

2 *Ratihabitio non impeditur quando defectus impediens ratihabitionem ſuperuenit, & poſtea ceſſauit.*

Filium qui habuit ex concubina, & poſtea duxit vxorem, qua mortua vult ducere concubinā, poteſt, & matrimoniū primū n̄ īpedit legitimationē filij nati.

3 *Factum nomine defuncti, an poſſit haberi ratum per hæredem.*

4 *Abbas pōt rata habere geſta noīe alterius, qui poſtea ingreſſus eſt religionem.*

5 *Geſta nomine prælati tanquam prælati poteſt ſucceſſor in prælatura habere rata: ſecus ſi nomine prælati tanquam priuatæ perſonæ.*

6 *Geſta nomine vnius canonici, non poſſunt habere rata p ſucceſſorē ī canonicatu*

1 a Bonorum. †Hæc lex dr̄et ſcribi lr̄is aureis. Br̄ hoc intendit, ſi ſuperuenit defectus ex parte ratum habētis ratihabitio impeditur: ſecus ſi ex parte gerentis. No. legem, & nota bn̄, & menti tene verſiculum, an aūt, &c. ¶Opp. de l. cū decē mihi. §. j. ſ. de ſol. Gl. nō ſoluit. Tu dic, ibi tpe quo ratum hēbatur, poterat geri negotiū: qa poterat ſolui pro reo obligato, licet fidiuſſor eſſet liberatus. ¶Scdo oppo. C. ad Mac. l. fi. & l. ſi filius. & de

b aliis legibus, quæ dn̄t ratihabitionem [b] retrotrahi, & mandato comparari

ADDITIONES.

a Alc. ¶Scribi literis. Et vide quod per hanc legem dicit d. Ant. in c. cū veniſſet. in fi. de reſti. ſpol. & limita vt per Bal. in l. Labeo. de iureiu. & aliter vt per An. & Pau. de Ca. hic, & Iac. But in l. 1. C. qui adm. & aliter vt per Ang. in l. ſi is q̄ pro emptore. & ibi Imo. de vſuca.

Claud. ¶Adde quòd per hanc l. Alc. in l. quod meo. in prin. determinat duas notab. q. & vide etiam Pau. & Præpo. in c. præterea. 2. de app.

b Alex. ¶Ratihabitionem. Vtrū ratihabitio retrotrahatur, & mandato cōparet̄ vide Bar. & Bal. in l. obſeruare. ſ. de of. proc. & limita vt per Bar. in l. ſi vxor. §. ſi quis vxorem. j̄. de adult. & vide Ang. in l. ſi ego. ſ. de neg. ge. Sed vtrū mandatum ſuperueniens poſt actum cœptū, & non perfectū, retrotrahatur ad geſta, tex. eſt no. ꝙ ſic, in l. Iulianus. vbi no. per gl. & Doc. ſ. q̄ ſat. cog. ſecus ſi actus eſſet iā conſummatus, vt in l. ſi vero nō remunerādi. in §. ſi poſt creditā. ſ. mā. & voluit Bar. in d. l. ſi vxor. §. ſi qs vxorē. de adul. & voluit Ang. & Bal. in d. l. Iulianus. q̄d ſignanter mādat notari. Itē adde ꝙ mandatum ſuperueniens ita demū trahitur retro, vt ſ. dixi, & ratificatio inducit̄, qn̄ mādans ſciuit iudiciū inchoatū eſſe, alias nō vr̄ ratificare, ſi ignorat, p l. ſi quis ita. §. fi. ff. de teſ. tu. ſm q̄d voluit ſing. Io. And. in addi. Spe. in ti. de proc. §. j. vbi ēt alle. d. l. Iulianus. Et in iudiciis qualiter ratihabitio poſſit operari, vide no. per Ang. ī l. ſi d. functus ſ. de proc. Et an hæc ratihabitio retrotrahat̄ ēt ī caſib. ī quib. req̄rit̄ ſpāle mādatū. Io. And. dicit, ꝙ ſic, in c. cupiētes. de ele. in 6. ꝓbat̄ p tex. in c. j. d̄ hom. e. li. & no. Doc. in l. licèt. ſ. de iud. & in l. fi. C. ad Mace. Et ad mādatū, adde quæ dixit Arch. in c. conſtitutiōne. de ver. ſig. li. 6. quod ſi autoritas epi, q̄ dēt ineſſe ſtatuto per capitulū ſcō, à principio defuerit, ꝙ epiſcopus notificāde ſtatutū capituli, illud non cōfirmat, quia eſt diuiduū oē id, q̄d req̄ritur ad ſolēnitatē. Ita refert Bal. in c. j. in pri. de ali. feu. paterni. ad hoc vide melius no. per. Bar. in l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. ſ. de acq. hær. & in ſupradicta materia vide q̄ ibi dixi. Ad limitationē huius regulæ, vide Bar. ī d. l. ſi pecuniā. de neg. geſt. C. ſed vtrum reprobatio retrotrahatur, & ratihabitioni æq̄paretur, vid Bar. in l. Pōponius. j. ſ. de neg. ge. Et an ratihabitio retrotrahatur in ꝓiudiciū tertij, vide no. per Bar. & Bal. in l. ordo. in fi. C. de exe. rei iud. & Bar. hic. Et ad de ꝙ vbi l. requirit mandatū pro forma, nō æq̄paratur ratihabitio mandato, ſm Bal. no. in l. pe. de exec. rei iud. & no. ꝙ ratihabitio nō trahitur retro in ꝓiudiciū iuris iā q̄ſiti ex ſn̄ia, ſm Bal. in auth. ei qui, C. de tēp. appel. & vide no. in materia per gl. Bar. & q̄ ibi dixi, in l. ſi tutor. C. in qb. cau. in int. reſt. n̄ eſt neceſ. per Bal. in l. ſi vxor. C. de cond. inſert. & vide per iſtam legē in materia no. gl. in c. ratihabitiōē. de reg. iu. in 6. vide plene Iac. de Bel. in l. fundum, ſupra de ſer. ruſt. prædio. & per Io. And. in d. regula, ratihabitionē. de regulis iuris. Sed q̄d de illo brocardo ſcientiæ, an fiat paria, à principio ſcire, & poſt ſcire. & peti, vide Bal. in l. cum ancillis. in fi. C. de inceſt. nup. & quantum tps req̄ratur ad ratificandum, vide in l. ratum. ſ. de ſol. Vtrū ratihabitio trahatur retro, vide Barto. in l. aliena. in principio ſupra de pig. ac. & Bar. in l. ſi fundus, §. j. ſ. d̄ pigno. & in l. quid ergo in princip. de his qui no infa. ¶Adde, an ratihabitio retrotrahatur, & quando tertio poſſit præiudicare, bald. conſilio 90. 1. ip.

comparari.Sol.Dicit Dy.hic,& in c.ratihabitionem de regu.iur.
lib.6.& Cy.in l.vlt.C.ad Mac.ꝙ istud est iō:quia potest hic ratum
a habenti imputari culpa tacitæ repudiationis,nā tacendo a per cē
tum dies,vr̄ repudiare.l.j.§.ita aūt.s̄.si tā.test.nu.extā.facit qđ no-
tat̄ in l.si ego.s̄.de neg.ge.Istud nō placèt mihi : quid enim si mor
tuus est iste,cuius nomine petita est bonorū possessio : certe nul-
la culpa potest sibi imputari , tñ hæres non potest habere ratum,
l.si is cui.s̄.eo.Præterea hic sunt duo.Primum est ius petendę bo-
norum possessionis,& de hoc loquitur Dyn. quia vr̄ tacitè repu-
diare.Secundum est,agnitio facta per istum gestorem,& ista nun
quā fuit repudiata:quia de hac non dicitur.Constat. n.ꝙ si semel
repudiasset,non posset postea ratum habere, l. dispensatorem.in
fi.s̄.de so.Sed ego video,qñ q̄s expresse repudiauit primū ius,sup
quo actus est celebratus,non impeditur ratihabitio. d.l.cum de-
cem mihi.§.2.l.si quis offerenti.§.fi.s̄.de so.ergo hic non impedit̄
propter tacitam repudiationem.Sol.Ego quantum ad signata ꝯ-
b ria dico,ꝙ b ratihabitio retro trahitur,qñ ratum habetur tempo
c re,quo c negotium pōt geri,secus si defectus superueniat,ita lo
* quitur hic.Sed ꝯ * hoc opp.de d.l.cum decem mihi. §. 2.& d.l.si
quis offerenti.§.fi.So.licet dubitem,hic superuenit defectus ex le
gis dispositione:ibi ex dispositione hominis. Ratio , quia in his,
quæ respiciunt nullitatem ipsius actus,durius agitur cum lege,q̄
cum homine.l.si libertus.de iure pat.& dixi in l.amplius.s̄.eo.tit.
Et ideo ꝓ declaratione huius materiæ distingue,qñque superue-
nit defectus ex parte gerentis:quandoque ex parte ratum haben
tis,quandoque ex parte rei.Primo casu , ratihabitio nō impedit̄,
vt hac l.2.rñd.Secundo casu,aut superuenit defectus ex legis dis-
spositiōe,& ratihabitio impeditur,vt hac l.j.rñ.& l.seq. in fi. Aut
superuenit defectus hominis facto , & tunc aut q̄s vult ratū hr̄e
in præiudicum eius,q̄ gessit illum actum,qui ratus hr̄,& tūc non
impeditur ratihabitio.l.cum decem mihi.§.2.s̄.de sol. Aut in p̄iu-
diciū tertij.& tunc aut ille tertius fingit̄ vna ꝑsona cū gerente,&
idē,q̄a p̄t ratū haberi.Exemplū in duob. reis in d.l.si q̄s offerēti.in
fi.s̄.de sol.Aut est persona prorsus extranea,& in eius p̄iudicium
non potest ratum haberi.l.si partem.§.fi.s̄.quemadm.ser. amit.&
l.potior.in fi.s̄.q̄ potio.in pign.ha.Ita intelligitur quod dixi in l.si
indebitum.§.fi.s̄.eo.tit.Tertio casu,qñ superuenit defectus in re,
super qua aliquid agat̄,ratihabitio impeditur, l.necessaria. §. ꝙ si
pendente.s̄.de peri.& ꝯmo. rei ven. & l.eum,qui ita.§.fi.s̄.de ver.
2 ob.& l.quotiès.s̄.de noua.¶†Sed q̄ro , q̄d si defectus impediens
ratihabitionē superuenit,& postea cessauit,an impediat̄ ratihabi
tio?Rñ.non.sufficit.n.extrema esse habilia, non curo de medio.l.
existimo.s̄.de verb.ob.& l.sed & si in ꝯdōne.§.solemus.s̄. de hær.
inst.facit qđ dixi in mā fictionis translatiuæ,in l.si is qui ꝓ empto
d re.s̄.de vsuc.¶Et per hoc possumus determinare q̄ōnem , d Ali-
quis habuit concubinā,& filiū ex ea , postea accepit vxorē,quæ
mortua est,nunc vult accipere concubinam in vxorē,an mr̄imo
niū intermediū impediat legitimationē filij primo nati? Et per p̄-
dicta vr̄ dicendū,ꝙ non,& ita vr̄ ponere ꝓ cōstanti in quadā sua
disputatione Rich.Mal.quā disputationē ponit Io. An. in merc.
3 suis,s.in c.sine culpa.de reg.iu.lib.6.¶†Quæro, vtrum factū no-
e mine defuncti e possit haberi ratū p hæredē?Dy.tractat in c. ratū
in pe.q.de reg.iur.li.6.& ibi determinat,ꝙ aut fuit gestus actus, q
non solet transire ad hæredē,& non potest p hr̄dē ratus haberi.l.
is cui.s̄.e.& arg.huius l.in prin.Aut est actus transitorius ad hære
dē,& pōt p ꝓcuratorem ratus hr̄i.l.si is cui.s̄.e.& l.si sine.§.si ꝓcu
4 ratori.ita dicit ipse,& bñ. ¶† Quæro, vtrum gesta noīe alterius
possint haberi rata per Abbatem monasterij, qđ ingressus est po
stea?Rñ.ꝙ sic,sicut dicimus de patre arrogatore. s̄.de so.l.si quis
5 offerenti.§.si creditor. ¶†Quæro , vtrū f gesta noīe p̄lati possint
f rata haberi p successorē in p̄latura?Dy.dicit,ꝙ sic,in d.c.ratum.in
vlt.q.si fuit gestū noīe prælati tanq̄ p̄lati,& sic cōtemplatione ec-
clesiæ,vel dubitatur,ar.eorum q̄ s̄.diximus de hærede q̄ repræsen
tat defunctū.vt l.annua.§.vlt.de annu. leg.secus si noīe p̄lati tan-
q̄ priuatæ ꝑsonæ:q̄a ratū alius hr̄e non pōt , qđ eius eius noīe ñ ē
gestū.l.si pupilli.§.sed si ego.s̄.de ne.ge.quod satis placet.Quærit
g vltra g Dy.vtrum †gesta noīe vnius canonici possint rata haberi
6 per canonicum,q̄ ei postmodum successit?Inn.dicit ꝙ nō. Nam
in iurib.canonici succedit capitulum,licèt alius succedat in præ-
benda.Ita no.per Inn.extra de electio.c.quod sicut, in glos.super
verbo,consentire.quod est notabile.non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Alex.¶Nam tacendo.No.quòd tacens,& permittēs labi tempus, vr̄ tacitè re
nunciare iuri suo l.1.C.in quib.cau.in inte.rest.non est neces.Quod intellige
verum in iure quærendo,sed in iure quæsito cursus præscriptionis non indu
cit consensum renunciantis,vt no.in l.fi.j.eo.& no.Bal.in l.1.C.de in inte.re-
sti.min.& etiam vide quæ dixi post Bar.in l.si quis arbitratu.de ver.ob.& est
tex.in l.alienationis verbo,de ver.sig.Quo ad primum dictum hic alle.Bar.in
l.fi.C.in quib.cau.in inte.rest.& l.facta.§.si quis bonorum.s̄.ad Trebel. quam
ad hoc alleg.Bald.in l.1.C.quando non pe.vbi dicit,quòd in iure obtinendo
cursus temporis habet vim efficacissimæ repudiationis.

b Barb.¶Dico quòd.Et adde Bal.qui hanc materiam limitat no.in l.fin. C.ad
Mace.& in l.obseruare.§.fi.ff.de of.proc.

c Alex.¶Habetur tempore quo.Limita vt per Bar in l.1.C.qui admi.

* Clau.¶Sed contra hoc tamen limita nota ter procedere in actu,quem quis
pro alio facere potest,vide Bal.sing.in c.cum inter.extra de ele.

d Ale.¶Determinare q̄ōnem.Vide Bald.in l.cum quis C.de natu.lib. & Imol.&
Bal.in l.plane.§.vxor.so.ma.Vide tex.no.in c.tanta.qui filij sint leg.vide Pau.
de Cast.in l.Pomponius.§.quæsitum.s̄.de acqui.pos. & ibi dixi post Imo.facit
quod not.Bar.in l.eum qu .s̄.de statu homi.& vult allegare Io. And. in mer-
cu.in reg.sine culpa.

e Ale.Nomine defuncti.Et vtrum hæres possit ratificare ꝓ defuncto , & quod
possit.est tex & ibi Bal.in l.si ab vno.de neg.gest.
¶Adde quod no.Bar.in l.cum decem mihi.s̄.de sol.

f Alex.¶Quæro vtrum.Adde no.in l.si tutor.C.in quib.cau.in inte.rest. non est
necess.

g Barba.¶Quærit vltra. Vide Bal.in l.generaliter C.de reuo.don.vbi illud di
ctum Inn.& Bar.hic alleg.vide quæ dixi in d.c.quod sicut.

LEX XXV.

Pater. Ista est notabilis lex,& breuiter hoc intendit.Qñ quis
succedit ei,quem promisit ratū habiturum, successio
pro ratihabitione habetur.h.d.notabilis lex,& menti tenenda.Et
facit ista lex,ad ea quæ dixi in l.cum vir.circa fi.s̄.de vsuca.

1 *Præscriptione 30. annorum totus soluens, an repetat.*

§.Procurator. Defectus superueniens ex parte ratum
habentis ex legis dispositione impedit
1 ratihabitionem.h.d.& est aliquantulum difficilis.†No.hic argu.
sm̄ gl.ꝙ tutus exceptione præscriptionis 30.ann.si soluat,repete
re potest,arg.s̄.de adm.tut.l si pupillus,vbi dr̄,ꝙ p̄scribens similis
a est soluēti.Cōtra,liberatus tempore adhuc remanet obligatus a
nāliter.l.obligationū fere.§.placet.de ac.& ob.& de fideius.l. vbi-
cūq;.& ibi no.& s̄.de neg.ge.l.at q̄ natura. in prin.& ibi no. ergo
soluens non repetit.Sol.dicit Dy. qđ licèt tp̄e non tollatur natu
ralis:tollitur tñ oīs eius effectus,& sic potest repeti solutū,vt hic.
Idem tenet Cy.C.de iur.& fac.igno.l.cum quis.Sed Gul.de Cu.in
l.j.in fi.s̄.quod quisque iuris.videtur dicere simpliciter , ꝙ rema-
neat naturalis cum suis effectib.Spe.tangit de hoc de p̄scrip.§. 1.
ver.quid si mihi debebas decem. Mihi videtur circa hoc dicen-
dum.Quando quis liberatur tempore ex conuentione, quia vo-
luit esse obligatus vsque ad tantum tempus,nō vltra. & tunc ista
conuentio habet vim pacti.l.eum,qui ita.§.qui ita.s̄.de verb.ob-
lig.merito naturalis obligatio tunc tollitur,& ciuilis remanet,si-
cut per pactum.l.si vnus.§.pactus.s̄.de pac. Quandoque quis libe
ratur tempore,quia tenetur actione tēporali,& tunc dico,ꝙ tolli
tur ciuilis tantum,& remanet naturalis.d.l.at qui natura. in prin.
& quod ibi not.s̄.de nego.gest.Quandoque quis tenetur actione
b perpetua:sed liberatur b triginta,vel quadraginta annorum præ-
scriptione , tunc dico , quod liberatur à ciuili, naturalis vero re-
manet , quàm ius ciuile tollere non potest,vt Institu. de iure na-
turali gent.& ciui.§. sed naturalia quidem. tollitur tamen omnis
effectus eius obligationis naturalis l.sicut,& l.omnes. C.de præ-
script.30.ann.vbi dicitur,sit plenissima munitione securus,& sic
omnis effectus naturalis obligationis tollitur.Et hoc vltimum te
nent vltramontani,vt refert Cyn. in l. vltima. C. ex quibus caus.
ma.Nec obst.prædictis l.si quis postquàm.s̄.de fideius. quia eam
intellige,vt ibi dixi. Qualiter ergo hanc legem intelligemus? Di-
c co ꝙ possumus c eam intelligere secundum primum modum ,
quando liberatus est tempore ex conuentione , tunc cum tolla-
tur naturalis,non impeditur ciuilis,sed competit repetitio.¶Sed
contra istam lecturam opponitur, quia actus medius impediens
superueniens facto hominis non impedit ratihabitionem, vt di-
xi s̄. l. proxim.Solu.Quæ ibi dixi,habent locum , quando super-
uenit actus medius post celebratum actum , de quo rato haben-
do tractatur:hic factum hoīs,hoc est,conuentio ipsa præcessit il
lud,qđ postea secutum est,solutum ex iuris effectu. Secundo mō
pōt intelligi hoc, qñ quis liberatur tp̄e.i.actione tp̄ali.Sed tunc
obstat,

ADDITIONES.

a Ale.¶Remanet obligatus.Vide late Bal.in l.cum quis.C. de iuris & fac. ign.
& in quæstiōe,statuto cauetur,& in c.si quis per triginta.si de feu.fue. cōtro
uer.inter dom.& vasal.Imo.in c.fi.de præscript. tenet contra dicta per Bart,
hic,de quo plene per d.Antonium,& Imo.in c.ad aures, de præscrip.Et vide
Host.in c.significauit,de cens.vbi dicit,quòd si cōtra censum fuerit præscri
ptum,poterit nihilominus de nouo induci census,quasi non fuerit in totum
sublatus.Vide moderniores,de hoc,vt per Imo.in c.fin.de præscr. & in c.ad
aures.eo.tit.& Bal.in auth.ad hæc.C.de vsur.Et limita secundum Bal.& Ang.
in l.bene à Zenone.C.de quadr.præscr. nisi statutū diceret.omnis obligatio
& actio.ad hoc vide Bar.in l.sequitur.§.si viam,de vsuca.& ibi dixi,referne-
do Bal.in d.l.cum quis,& per Ang.in rep.l.primæ post medium. C.de iud.&
in statuto inducente præscriptionem,an tollat naturalem,vide no.Bal.in c.
ecclesia S.Mariæ,de const.

b Ale ¶Sed liberatur.Adde Bal.in l.si pœnæ.s̄.de cōd.inde. qui dicit,quod li-
cèt in contractib.p̄scriptio,idest,lapsus p̄fixi temporis à iure nō tollat natu
ralem obligationem,vt hic, tamen dicit ipse, secus in delictis in quib.p̄scri-
ptio ipso iure perimit obligationem:quia lex dicit, causam in totum abo
leri,d.l.sed si vnius.§.si ante.de iniu.

c Ale.¶Dico quod possumus.Not. etiam ꝙ p̄scriptio non tollit ius ipso iure,
sed ope exceptionis,vt no.Bal.& Ang.in l.1.C.si aduer.credi. vide quæ ibi di
xi,& per Bal.in l.fi.in 2 opp.C.de edi.diui Adr.tol

obstat.quia cũ remanet nãlis obligatio,ergo repetitionem impe dit indebiti.Solue,vt in l.error.C.ad l.Fal.& l.cum quis.C.de iur. & fac.ign.Rñd.hic non repetit,quia fuit solutum falso procuratori,cui nullo modo debebat:& ideo cõcedo,qđ si dñs superueniret,& defensionem istius procuratoris sibi soluẽtis susciperet, posset doli exceptionem opponere,vt l.procurator ad exhidendũ.§.j.s̃.e.Tertio modo a potest intelligi,ꝙ si est liberatus tpe prę scriptionis triginta,vel quadraginta ann.tunc non potest repeti, cũ oẽs effectus naturalis obligationis sint sublati. Et hoc prout hr̃ respectus ad iura hodierna,tñ illa lec. nõ congruit bñ huic legi:quia ſm hæc tpa fforũ.pſcr.30.an.erat incognita,vt no.in l.qui occidit.§.j.s̃.ad leg.Aqui.& l.Iulianus.aliàs incipit,nõ solũ.ex qb. cau.ma.& in auth.vt ecclesia Ro.gaud.pſc.100.an.§.j.Facit quod dicam in l.oĩb.s̃.de diuer.& tempora.præscri. Non sunt hic alia.

ADDITIO

a Barb.¶Tertio modo.Adde Bal.in l.cum quis.C.de iur.& fac.ign.& in q.statuto cauetur,& c.j.§.si quis per triginta.si de feu.fue.cõtr.in vsi.feu.& vide Io. de Imo.in c.fi.de præscr.vbi tenet contra illa,quæ hic Barto.dicit,plenè per Ange.in repe.l.j.C.de iud.& per d.Ant.& Io.de Imo.in c.ad aures,de præscr. Bald.in auth.ad hæc.C.de vsur.vide d.Abb.in rub.de pręscri.& vide Host.in c.significauit de censi.vbi dicit,ꝙ si census fuit impositus,& postea fuit præscriptum,ꝙ poterit de nouo induci, quasi non ex toto fuerit extinctus, & vide quæ ibi dixi.

LIBER XLVII.

De priuatis delictis. Tit.j.

¶Gl.continuat,dictum est s̃.de obligationibus descendentibus ex contractibus,sequitur videre de actionibus descendentibus ex delictis:quia ex delictis qñq; oriuntur actiones,& obligationes ad priuatam vtilitatem.Item oriuntur qñq; accusationes priuatæ,qñq; oriuntur accusationes publicæ. Præmittit hic de priuatis delictis:quia maiorem conformitatem habent cum præcedentib.In sequentib.libris dicit de publicis iudicijs.

LEX PRIMA.

1 *Actio descendens ex delicto,quando non detur contra hæredes,licet dolus committatur ex contractu sine delicto.*

2 *Condictio furtiua oritur ex delicto,non ex varijs figuris causarum.*

Condictio furtiua datur contra hæredem etiam in eo,quod ad eum nõ peruenit, & est speciale.

3 *Actio pœnalis qñ detur contra hæredem,in actionibus descendentib.ex delicto*

4 *Actio pœnalis descendens ex quasi delicto,eodem modo datur cõtra hæredem, quo datur descendens ex delicto.*

5 *Actio pœnalis descendens ex delicto,an detur contra successorem prælati,si prælatus tenebatur nomine dignitatis:si vero nomine proprio, non datur nisi inquantum ad eum peruenit,& prælatura est locupletata.*

6 *Hæredes iure naturali tenentur satisfacere de delicto defuncti quando actio est pœnalis ex parte rei,& rei persecutoria ex parte actoris,& quid quando est pœnalis ex vtraque parte.*

7 *Confessio defuncti vera,in criminalibus nocet hæredi:secus ficta, nisi in casu l. 3.infra de bo.eo.&c.*

8 *Hæredes vsurarij tenentur etiam de iure ciuili ad restitutionem vsurarum.*

9 *Interpositio primi decreti habet vim litis contestationis,ad hoc,vt faciat actionem transitoriam contra hæredes.*

10 *Actio ad exhibendum,an possit intentari in eodem libello cum rei vendicatione,remissiuè.*

Ciuilis constitutio. Hr̃des delinquentis nõ tenẽtur actione pœnali,hæredib.vero delictum patiẽtis pęnalis actio datur & in delictis noxa caput sequitur.h.d.Hęc lex diuiditur in tres partes principales. Primo loquitur, qñ accusationes ex delicto transeunt ꝯ hæredem.Secundo,qñ transeunt ad hæredem.Tertio,qñ transeunt ꝯ hæredẽ, mutata ꝯdõne.Secunda ibi, hæredem.Tertia ibi,non tñ.Hæc prima ps diuiditur in duas partes.Prima loquitur de actione pœnali. Scda de persecutoria. Secunda ibi.sed quamuis.¶Op.s̃.de nauti.fœn.l.fi.Sol. ibi de actionib.pœnalib.q̃ descendunt ex ꝯtu:hic vero ex delicto.Scđo oppo.de l.ex ꝯtib.s̃.de act.& obl.Sol.dicit gl.ibi loquitur, qñ delictum committitur circa ꝯtũ:loquitur hęc lex,qñ delictum com a mittitur extra ꝯtũ.Ita dicit gl.Aduertite,† videre gl.C.ne ex delic.defun.l.j.quæ ponit quosdam casus speciales, in quibus dicit actiones descendentes ex delictis non dari ꝯ hæredes, licet dolus committatur ex ꝯtu.seu delicto.Idẽ no.in l.si hominem.§.datur s̃.depositi.¶Veritas est ista,si quidem delictum venit purgãdum per actionem descendentẽ ex ꝯtu,transit ꝯ hæredem.Ita loquũt l.ex ꝯtib.& l.ex depositi.s̃.de acti.& obli.& d.l.si hoiem.§.datur. cum si vero dolus venit purgandus per aliam actionẽ, quã ex ꝯtu,tũc siue dolus sit commissus in ꝯtu,siue ex, nunquã datur ꝯ hæredem.Ita loquitur Inst.de perpe.& tẽp.actio.§.aliqñ.& oẽs casus enumerati in d.l.j.C.ne ex delic.defunc.& in d.§.datur.¶Itẽ opp.& vr̃,dictum hæredem teneri,vt C.ne ex delic.defun.l.j.Sol. post lit.cõtest.non tenetur,nisi de eo qđ ad eum peruenit.& hoc modo loquitur hic,& sic concordat cum illa. Sed ꝯ hoc op.j̃.ad

2 l.Iul.repetun.l.2.Sol fallit ibi ſm diuersas lec. ¶†Item op. de l.ĩi ꝙ fure.in fi.s̃.de ꝯdi.fur.vbi ꝯdõ furtiua datur etiam in eo,ꝙ non peruenit.Dicit glo.ibi,ꝙ condictio furtiua non oritur ex delicto, sed ex varijs figuris causarum,qđ est falsum,l.si mulier.§.fin.s̃.rer. amo.& l.si ambo.§.quoties.s̃.de comp. dicendum est ergo,ꝙ fallit ibi pp frequentia furtorum, vt arg.j̃.de pœ.l.aut facta.§.fin.& hoc tenent Dy.Ia.de Are.& omnes.Item extra gl.op.s̃ ad Sylla.l. Caius Sol.dñt quidam,ibi loquitur,qñ delictum committitur in

a non faciendo,tunc a pœna transit ad hæredes: hic qñ delictum committitur in faciendo.Ego puto,ꝙ sit truffa:quia hoc non habet rationem,quare veritas est ista,ibi pp non vindicatam mortẽ defuncti,fuit inflicta pœna ipso iure : qđ apparet:quia possessor conueniri potest a fisco petitione hæreditatis.l.j.C.de his quib. vt indig.& no.in l.in cognitione.s̃.ad Syll.& sic non agitur ad pœnam imponendam,sed ad pœnam à iure impositam exigẽdam, merito transit ꝯ hæredẽ.Simile habetis in l.cõmissa.s̃.de publi.&

b l.3.§.quod aũt b s̃.qđ quisq.iur.†Et iõ reassume br̃.Aut pœna im

3 ponitur ipso iure à lege,& transit ꝯ hæredem, vt dictum est.Aut imponitur ab hoĩe,& tũc aut delictum committitur circa ꝯtũ, aut extra ꝯtum:si circa cõtractum, Aut purgatur per actionem descendentem ex ꝯtractu,aut per aliam, vt dictum est.Si extra ꝯctum,tũc aut lis erat contestata,& datur ꝯtra hæredes.l.j.in prin. C.ne ex deli.defun.Fallit in l.2.j̃.ad leg.Iul.rep.ſm vnam lec. Aut lis non erat cõtestata,& tunc datur ꝯ hæredem in id, qđ ad eum peruenit,& non vltra.Fallit in condictione furtiua. Item fallit in

c d.l.2.j̃.ad leg.Iul.repe. c ſm aliam lec.tñ in hoc est dr̃ia, qñ lis nõ est ꝯtestata ꝯ defunctum:si quidem actio,quæ cõpetebat ꝯtra defunctum,erat ciuilis,illa eadẽ dabitur ꝯtra hæredem, d.l.si pro fure.in fin.Si vero erat prætoria, si quidem actio denominabatur à delicto,vt vnde vi,& vi bonorum raptorum,& similes.& nõ dabuntur ꝯtra hæredem illæ actiones,sed actio in factũ.l.2.in fi.j̃.vi bo.rap.& de vi & vi arm.l.j.in fi. Sed si nõ denominantur à delicto, tũc dantur ꝯtra hæredem in id,qđ ad eum peruenit.d.l.j.C.ne ex

4 deli.defun.¶†Circa hoc habemus aliqua quærere.Dixi ꝙ nõ datur actio pœnalis contra hæredem in actionibus descendentib. ex delicto,quid in descendentibus ex quasi delicto? Rñ:idem, vt s̃.de iud.l.si filius.in fi.cum l.seq.¶Quæro,quid in delictis,q̃ purgantur per offiñ iudicis,qđ deseruit actioni intentatæ? Dic, vt s̃. de rei ven.l.si in rẽ actum sit.Item qro, si actio pœnalis est facta transitoria in hæredem,an per ꝯtõnem transeat ad hæredem hæred.dico ꝙ sic,etiam lite cum hær.non cõtestata.l.videamus.qđ

5 me.cau.¶†Quæro, vtrum detur ꝯ successorẽ prælati d ista actio

d pœnalis?Vr̃ ꝙ non.Nã hic dicit,cęteros qdẽ successores,&c.Veritas est ista,si quidem ꝑlatus tenebatur ex delicto suo noĩe, non dignitatis noĩe.vel prælationis;puto, ꝙ in sequentem nõ detur, nisi inquantum ad eum peruenit.& quatenus est locupletata ꝑlatura sua.Ita habes in l.licet.§.ex furtiua cã.s̃.de pec.sed si prælatus tenebatur noĩe dignitatis,tũc successor tenebitur insolidũ:qa est eadem dignitas.ita intelligo extra de or.cog.c.cũ dilectus.& qđ

6 ibi no.per Inn.¶†Item hic dr̃,ciuilis ꝯstõ est.Quæro,quid de iure canonico?Dicit glo.idem. Contra hoc vr̃,ꝙ de iure canonico teneatur hæredes satisfacere de delicto defuncti,vt extra de rapt. c.j.& de sepul.c.j.& no.in c.quanquam de vsur.lib.6.Sol.Quædã sunt actiones pœnales ex vtraq; parte,& illæ non transeunt contra hæredes aliquo iure,nisi ſm distinctionem præcedentẽ. Quædam sunt actiones pœnales ex parte rei,sed persecutoriæ ex parte actoris,tunc hoc casu differt ius ciuile à Canonico.Nam de iure ciuili non datur,nisi quatenus ad hæredem peruenit:sed de iure Canonico dantur insolidum.d.c.j.de rap.& qđ ibi per Doc.no

7 ta.¶†Item quæro:d.xi,nisi sit lis cõtestata cum defuncto: quid si

e fuit e confessus ſ in iudicio?Certe vr̃ idem, etiam si hoc esset con

f fessus in iudicio criminali.ita tenet Specu.in tit.de accu.§.j.versi. quid

ADDITIONES.

a Barb.¶Tũc.Et vide q̃ dixi in c.fi.de sepul.& ibi d Abb.& Bal.in l.j.C.de dolo.

b Alex.¶§.quod aũt.Adde Bal.in rub.de priui.do.ad istum tex.limitãtem istam materiam.in fi.& sentit gl.in fi.& Ang.ibi pro intellectu huius materiæ.

c Alex.¶Ad leg.Iul.repe.Itẽ lita,nisi pœna veniret imponẽda p viã exceptionis,tex.secundum vnum intellectum in l.3.§.quod autem. quod quisque iur.

d Alex.¶Successorem prælati.Vtrum successor in prelatura teneatur,adde qđ notatur in c.cum dilectus.de ord.cogni.& Bald.in l.j.C.ne ex del.defun.per Ant.de Bu.in cle.j.§.quibus.de priui.Cy.in l.j.§.procurator.si quis ius dicẽ. non obtem.per Io.And.in c.j.vt lite non contesta.

e Barba.Quid si fuit.Et vide Bal.in l.2.C.qui accu.non pos.& l.j.C.ne ex delict. defun & l.is apud quem.C.de eden.

f Alex.¶Fuit confessus.Et sic no.ꝙ si latro cõfitetur se mihi subtraxisse.& ante condẽnationẽ moriatur,talis confessio nocet hæredi.Adde Bal.in l.vnica.C.ne ex deli.defun.vbi dicit quod idem erit sine confessione, si sit cõclusum in causa.Et vide Imo.in l.defuncto eo.de pub.iud.& quæ dixi post Bar. in l.interdum §.qui furem.j̃.de fur.Item adde, ꝙ sola oblatio libelli absq; litis contestatione videtur facere pœnam transire ad hæredem. Gl.est sing.secundum Ang.in §.pœnales.Insti.de perpe.& temp.actio. Adde post Spec.Io. And.in addi.in ti.de accu.in quarta parte.l.j.ver.quid si latro.

quid si latro. Quod satis puto verũ in ꝯfessione vera, nã in ꝯfessione ficta secus regulariter, l. eius qui delatorẽ, ĵ. de iure fis. fallit in casu l. 2. in prin. ĵ. de bonis eorum, qui ante sent. mortẽ sibi
8 ꝯsci. ¶† Vlterius quæro, ã vtrũ de iure ciuili hæredes vsurarij b
a teneantur ad restituendas vsuras? Vr ꝙ non, nisi quantum ad eos
b. peruenit: quia ex delicto agitur, vt hic. Contrarium est verũ. Nã vsuræ non repetunt per actionẽ descendentẽ ex delicto, sed per ꝯdictionẽ indebiti, vel sine cã. l. si non sortẽ, in prin. s. de cond. in-
9 deb. & no. per Inn. extra de vsur. c. Michael. ¶† Vlterius quæro, quid si non est lis contestata, sed processum est contra contumacem ad primum decretum, an habeat vim contestationis, vt faciat actionem transitoriam ꝯ hæredes? Vr ꝙ non. l. j. in fi. ĵ. de requi. re. sed ibi loquitur in delictis publicis, in quibus non sufficit contestatio, sed requiritur snĩa. l. ex iudiciorum, ĵ. de accusat. Sed in actionibus ciuilibus puto ꝙ sufficeret ad faciẽdum actionem
c transitoriam ꝯ hæredes, per l. vt perfectius. C. de anna. except. c vel saltem ad faciendum, quod possit petere restitutionem in in
d teg. quia per defunctum stetit, quominus d lis contestaretur. l. j.
10 s. quib. ex cau. man. ¶† Vlterius in versicu. sed quamuis. dicitur rei vendicatione tenebuntur re exhibita, & sic innuit, ꝙ actio ad exhibendum, debet præcedere rei vendicationem, nec possint ꝓponi in eodẽ libello. De quo dic, vt s. ad exhib. l. j. & l. qui de inofficioso. in fi. magnæ gl. s. de inof. test. & in l. j. de interro. act. & per Cy. C. de rei ven. l. ordinarij. in j. quæst.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Vlterius quæro. Allegauit istud dictum Pau. de Ca. in rub. ff. de acq. hære. vide quæ ibi dixi.

b Alex. ¶ Hæredes vsurarij. Vtrum hæredes vsurarij teneantur ad restituẽdas vsuras, dic ꝙ sic. & vide Bal. in l. j. C. ne ex deli. defun. & in auth. ad hæc. C. de vsur. ver. quid dicetur hr̃e. & quod sing. consuluit Fed. consi. 11. Et quod dixi in l. quamuis. C. si penden. app. Post Bar. vbi dixit, ꝙ inquiritur contra vsurarium post mortem. Et adde quod Io. And. sing. in tit. de cõfes. in §. postremo, ver. sed nunquid confessus. dicit, quod si defunctus cõfessus fuit se mille habuisse per rapinã, & ꝓmittat episcopo soluere illis, quib. apparuerit dẽre; ꝙ absq; ordine iudiciario poterit Episcopus declarare creditores, & quãtitates, à quo nõ poterit appellari, nec de enormitate dici, & talis declarata cõfessio poterit exeq. cõtra hr̃dẽ, lꝫ nihil ad eũ peruenerit, qa nõ ex delicto agitur, sed ex confessione. Et sic limita c. fi. de sepul. & hoc sequitur do. Ant. in c. cũ speciali. §. j. de appel. & quod no. Bald. in l. furti. C. de furt. dicit tñ, ꝙ de iure canonico tã iudiciali, q̃ pœnitentiali, hæres defuncti tenetur iuxta vires hæreditarias pro delicto defuncti, licet nihil ad eũ peruenerit. Adde, an hæredes vsurarij teneant ad restituendas vsuras, Abb. cõs. 113. 2. libr. Et an bona vsurarij sint obligata illis, qui soluerunt vsuras, vide Fed. consi. 221.

c Poma. ¶ De anna. excep. Et pro hoc facit text. in l. constitutionibus, supra de actio. & obli. de quo Ioan Fab §. pœnales. Insti. de actio.

d Alex. ¶ Quominus. Et sic no. quòd si quis est in mora, vel subterfugio litis cõtest. perinde est, ac si lis esset contestata, adde tex. in l. si eũ. §. qui iniuriarum, si quis cau. ff. & quod no. in c. 1. de elec. li. 6. Pro hoc facit, quia si per factum, & cauillationes aduersarij fit, quòd tempus labatur, nusquam præscriptio currit. l. contra minores. C. de inoff. testa. in l. intra vtile. de mino. & in l. si cũ ipse institueret. de excusa. tuto. & ita no. Guido de Suza. in l. sancimus. C. in quibus causis in integ. resti. non est neces. & in l. petendæ. C. de tempo. in integrum rest. & in d. l. si eum. §. qui iniuriarum. & Bal. in auth. habita. & etiam cum Bar. hic concordat Bald. in l. 1. in ver. vlt. C. ne ex deli. defun facit quod no. Bar. in l. j. §. sed & Aristo. &c. quod vi aut clam. Vide quæ dixi post Pau. de Cast. in d. §. qui iniuriarum. Adde an cum instantia labitur dolo aduersarij, detur restitutio, Roma. consil. 220.

1 *Actio iniuriarum non intelligitur esse in bonis nostris ante litis contestationem, quia competit ad vindictam.*
2 *Actiones pœnales competentes defuncto, tanquã vni de populo, non transeunt ad hæredes, nisi lite contestata.*
3 *Actiones pœnales si cõpetunt ad vindictam, nõ transeũt ad hæredes, nisi lite contestata. Si vero competunt ad rem familiarem, tunc transeunt ad hæredes.*
4 *Ius accusãdi criminaliter ex delicto priuato, an trãseat ad hæredes. remissiuè.*

1 §. Hæredem autem. †Quæro, quæ sit rõ differẽtiæ inter actionẽ iniuriarũ, & alias? Gl. dicit, ꝙ actio iniuriarum nõ intelligitur esse in bonis nostris, scilicet ante litis contestationem. l. iniuriarum actio. ĵ. de iniur. Sed quare non est in bonis nostris sicut aliæ actiones pœnales? Respond. quia competit ad vindictam, sed aliæ pœnales prosequuntur rem familiarem, non vindictam. Quomodo autẽ cognoscatur, dicetur infra vi bo. rap. l. 2. §. 1. vbi de hoc per Dyn.
2 ¶† Circa istam regulam dicas sic, a quædam sunt actiones pœ-
a nales, quæ competebant defuncto, tanquam cuilibet de populo, & illæ non transeunt ad hæredem, nisi lite ꝯtestata. l. si cui, ĵ. de
3 verbo. signific. † Quædam sunt quæ competebant sibi tanquam propriæ, & illæ si quidem cõpetunt ad vindictam, non transeunt
b ad hæredes, nisi lite contestata, vt hic in fi. & in d. l. iniuriarum, b ĵ. de iniur. Si vero competunt ad rem familiarem, tũc regula est, quod transeunt ad hæredes, vt hic, & Institutio. de perpe. &
4 tempo. actio. §. j. Fallit in l. hæc actio. s. de calumniatorib. ¶† Possumus hic quærere, quid de iure accusandi criminaliter ex delicto priuato, vtrum transeat ad hæredem? Vidistis in l. ex iudiciorum, ĵ. de accusa. sed an transeat ad hæredem, dicam ĵ. eo. l. fi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Dicas sic. Vtrum actiones ex delicto transmittãt ad hæredes actiuè, vide Bal. in l. 1. C. ne ex deli. defun. & Bar. no. in l. fi. ĵ. eod.

b Clau ¶ Et l. iniuriarum. Vide circa hoc quod dicit Alex in l. rei iudicatæ, in prin. s. sol. mat. vbi hanc legem limitat.

§. Non tãtũ. Quæro, in quo sequitur noxa caput? Respõdeo, vt ꝯ eũ agat actione illa apud quem seruus est, vel ipsum eundẽ, si liber est effectus, vt Inst. de noxa. §. oĩs aũt. Sed in criminalib. qñ ꝯtingit mutatio ꝑsonarum de vno statu ad alium, dic vt in l j. ĵ. de pœnis.

LEX II.

1 *Puniri, an quis debeat pro pluribus delictis, quando sunt plura adiecta ex parte inferentis, & recipientis in personam. & nu. 5.*
2 *Iudex, qui facit citari aliquem ad respondendum positionib. sub certa pœna, & iterum facit citari, non potest eum, nisi ter, punire.*
3 *Actiones si sunt plures ex vno tantum facto descendentes, quando ex vna solum agi possit. remissiuè.*
4 *Delictorum quædam nominata, quædam innominata.*
6 *Vulnerans plurib. vulneribus, ex quibus sequitur homicidium, potest accusari de vulnerib. & iudex hoc pati debet, si maior pœna imponitur pro vulnerib. quàm pro homicidio.*
7 *Delicta plura quando tendunt ad eundem effectum, vt in insultu, & percussione quis non punitur nisi de insultu.*
8 *Percussione secuta statim nata est actio iniuriarum cum insultu, quæ tamen confunditur cum percussione.*
9 *Pœna si pro insultu imponitur maior quàm pro percussione, in eo quod plus excedit, delinquens punitur.*
Punitus pro vulnerib. quare non potest puniri pro homicidio, vel contra.
10 *Coadunans gentem, si mittit illã ad certum locũ, non punitur nisi pro vno actu.*
Percutiens aliquem, vno ictu, vel simul pluribus alapis, vel percussionibus, an pro vna, an vero pro omnibus debeat puniri.

Nunquam plura. Hæc est vna no. lex. Gl. hanc l. diuidit in duas partes. Primo ponit r̃lã. Scdo ꝓbat eã octo exẽplis: sed in veritate ñ ponit octo exẽpla: qa vnũ exponit dcm̃ hic, qđ nõ ẽ exẽplũ r̃læ, sed est vnũ dictũ circa ꝓdicta: iõ diuide in quatuor partes. Primo ponit r̃lam. Scdo ꝓbat eã quatuor exẽplis. Tertio format vnã qõ. circa ꝓdicta. Quarto, redit ad r̃lã, & ꝓbat eã trib. aliis exẽplis. Scđa ibi, q ergo hominẽ Tertia ibi, itẽ q̃sitũ, Quarta ibi, itẽ si qs. ¶ Circa istã mãm ĩtẽdo tenere hunc ordinẽ. Qñq; plura delicta ꝯmittũt ex pte ĩferentis, & recipiẽtis, circa ꝑsonã: & de hac mã tractabo hic. Qñq; plura delicta ꝯmittũt ex parte ꝯmittẽtis circa rẽ: & de hoc non dicam hic principal̃r, sed dicã ĵ, ti. j. l. inficiando. §. infans. Qñq; committuntur plura delicta verbo, de hoc dicam in l. itẽ apud Labeonem. §. ꝯuiciũ. ĵ. de iniu. Qñq; ꝯmittit̃ vnũ delictũ ex parte inferentis, sđ
a est pluralitas a ex pte recipientis, vt si aliquẽ pcutio, cũ bidente, vl̃ forcipe, de hoc dicã ĵ arborum fur. cæs. l. si gemina. Qñq; ꝯmittuntur plura delicta ꝑ plures ꝑsonas cõmittẽtes. de hoc dixi ĵ. de sica. l. si in rixa. Qñq; cõmittũt plura delicta ꝑ plures ꝑsonas recipientes. de hoc dicã in l. si plures. infra. arb. furt. cæs. Quandoque cõmittit̃ vnũ factũ tm̃, ex quo resultant crimina plura, de hoc dixi in l. senatus. infra de accus. & l. si adulterium cum incestu. infra
1 de adulte. † Modo ad propositum redeamus, quando sunt plura delicta ex parte inferentis in personam. Oppon. de l. fin. C. de mo. mulcta. vbi dicitur quòd non põt imponi pœna, nisi ter. dicit gl. ibi in extraordinariis criminib. hic in ordinariis. Hoc non placet nã crimẽ furti, de quo loq̃ hic, punit̃ extraordinem, & crimẽ iniuriarũ, & quasi oĩa priuata delicta, vt ĵ. l. ꝓxi. & ĵ. tit. j. l. fi. & l. fi. ĵ. de iniu. Vñ dicit gl. alibi, ꝙ ibi loq̃tur in mulcta. Hoc dicit glo. in l. qcũq; C. de ser. fug. & illam tenet Iac. de Rau. iõ qa si iudex hẽret ĩ mulcta nimis largas habenas posset partẽ multum grauare. Dy. vero al̃r soluit, & dicit, ibi loq̃ in delicto, qđ nõ vertit̃ ad alicuius iniuriam. sed habet tm̃ coerctionem morum. Iac. de Bel. in quadã sua disputatione dicit aliter, ꝙ debet intelligi, qñ contumacia cõtinuat̃ circa idem tunc iudex nõ põt mulctare vltra ter: secus si
2 circa diuersa, arg. huius l. Et iõ † si iudex facit citari aliquẽ, ꝙ cõpareat in iudicio ad respondendum positionibus sub certa pœna & iterum facit citari, nõ p̃t imponere pœnã nisi ter. Sđ si ex diuersis causis fuerit citatus, quoties delinqueñt, posset imponi pœna. Istæ tres sol. placẽt mihi, si coniunctim accipiãtur, vt dicamus sic ibi loq̃ in mulcta, q̃ imponitur ꝓ delicto qđ nõ vertit̃ in alterius iniuriã principal̃r, q̃ ñ p̃t imponi nisi ter, quando illud delictũ cõmittit̃ circa idẽ, ita loq̃t ibi: al̃s quoties deliquerit, toties puniatur vt hac lege. Secundo opp. de l. nemo. ex his. §. quoties. supra de regul. iur. & l. q seruum. & l. plura. s. de act. & obl. Solu. hic plures actiones descendũt ex diuersis factis: ibi ex vno facto, ideo vna tm̃ agi

ADDITIO.

a ¶ Est pluralitas. Et si quis fuit cum vna comitiua, quam coadunauit ad occupandum castrum, & in pugna interuenit homicidium an coadunator teneatur duplici pœna, scilicet lege Iulia de vi, & de homicidio, vide in l. quoniam. & ibi Bal. C. ad legem Iul. de vi. vbi omnino. vide, in 1. q.

agi potest.Contra hoc op.de l.cum ex vno.s.de act.& obl.l.j.j.vi
3 bo.rap.Sol.† qd dixi ex vna tantū agi,intelligi pōt, nisi quatenus
plus sit in vna,quàm in alia. Ita dicit gloss.an sit verum,dic vt dixi
in l.j.§.dixerit aliquis.s.de pub.& ibi plene per Dy. ¶Item opp.s.
loca.l.si vulneraueris,& de act.& ob.l.qui seruū.§.si is. Ista gl.sol.
uit, ꝙ ibi est vna ex delicto,alia ex ꝯctu: hic ambæ ex mero deli-
cto.Præterea ibi ambæ sunt persecutoriæ: hic saltem altera est
pœnalis. Tu dic verius, ꝙ ibi ambæ dantur ex eodem facto:
hic diuersis factis,vt dictū est in solutione ꝑcedentis ꝯrij,sm Dy.
a & Oldra.¶Item opp.a de l.inficiando.§.infans.j.tit.1. Solu.dicit
gl.ista lex loquit,qn sunt diuersæ species delictorū: secus si sunt
plura delicta eiusdē speciei: quia non puniuntur nisi ꝓ vno,vt in
ꝯrio.Istud dictū gl.reprehēditur per Dy.per.l.quicunq;.C.de ser.
fug.& j.tit.j.l.inter oēs.§.fi.quare dicit Dy.qn sunt diuersæ spēs
b delicti,punitur toties,b quoties delinquit.vt hic.Sed si sunt eædē
spēs, ita demū agi pōt pro qualibet vice,si sæpius agētis interest,
vt d.l.quicunq;.& d.l.cū inter oēs.in fi alias generaliter ageret ꝓ
vna vice tm̄,vt d.l.inficiando.§.infans.mihi vr̄ ꝙ Dy. & gl. dicāt
ꝯ illam l.inficiando.§.infans.nam ibi est vnum furtū tm̄,iō meri
to ꝓ vno agit: sed si essent plura furta etiā si essent mille, ꝓ mille
c agerentur,c vt hic,& in d.l.inter oēs.in fi.& in d.l.quicunq;.Sed ꝓ
Dy.& gl.ꝙ sint plura furta,vr̄ tex.in l.quamuis,j.tit.j. circa prin.
4 pro quarum legum solutione debes aduertere, ꝙ † sicut in ꝯcti
bus sunt quidā ꝯctus nominati,& quidam innominati, ita in de-
d lictis sunt quędam delicta nominata, d quædam innominata, vt
no.j.ad Turp.l.& in priuatis quædam enim delicta hn̄t nomina
à iure,vt furtū.Nam ex animo lucrandi,& ex contrectatione col
ligitur vnum, qd appellatur furtum. Item homicidium ex per-
cussione,secuta examinatione,vocatur homicidiū.Item de adul
terio,nam ex illa fornicatione, habito respectu ad matrimoniū
colligitur hoc nomen,qd appellatur adulterium. Alia sunt deli-
cta īnominata,vt ꝑcutere, verberare,domū ītroire, & sil'ia.l.lex
Cornelia.j.de iniur.Ista enim sunt nomina actus,nō delicti: quia
possum percutere etiam sine delicto,& ingredi domum etiam si-
ne delicto:sed non possum committere furtum,& adulteriū sine
delicto. Hoc præmisso, licèt pluries ego contrectem rem tuam
accipiendo furtum,prout est nomen iuris,vnum furtum est. Ita
loquitur d.l.inficiando.§.infans.Sed si tu acciperes furtū ꝓ con-
trectatione sola, fateor ꝙ sępius contrectatur. Et hoc modo dr̄
fieri sæpius furtum,hoc est,sæpius fit ille actus, ex quo sequitur
furtum:tn̄ quia animus est magis continuatiuus,quàm reiterati-
uus,proprie dēt dici vnum furtum.Ita debet intelligi l.quāuis.j.
ti.j.Sol.vt ibi.¶Item opp.de l.sed si surripuit.j.tit.j.Sol. vt ibi. Itē
opp.s.ad leg.Aquil.l.illud.§.fi. Sol: dicit gl. hic fuerunt ista plura
delicta commissa ex interuallo:secus si simul,& semel. Vide hanc
glo. quæ esset notanda,si esset vera.Ista gl. si esset vera destrueret
totum mundum: Nam si percuterem aliquem pluribus per-
cussionibus simul,non tenerer nisi de vna, qd est ꝯ text. hunc in
prin.ibi,dum dicit,plura delicta cōcurrentia, ergo fuerunt simul,
plura facta.Ad d.l.illud,rn̄det Dy.& bene, quòd ibi plura delicta
tendūt ad vnum finalem effectū, hoc est plura vulnera ad vnum
homicidium.Secus si quodlibet effectum per se tenderet ad suū
effectum,vt percussisti aliquem plurib.percussionib.nam ex plu-
ribus percussionib.teneberis.Ita dicit Dy.& bene.¶Venio ad se-
cundam partem,& opp.de l.qui seruum.in fi.s.de act.& obl.Qui
dam dn̄t,ꝙ hic potest agi actione legis Aquiliæ in eo,qd plus est
in ea,quam in ꝯdōne furtiua.Alij,vt Hug.dn̄t,ꝙ hic agitur insoli
dum ex vtraque, quia ex diuersis factis descendunt. Præcedens
opi.cōiter tenetur,vt no.Insti.si quadr.pau.fe.dica.§.fi. & l.licet,
§.fi.s.nau.caup.stab.Secundo opp & vr̄,quod in condictione fur
tiua inspiciatur quanti plurimi fuerit à tpe furti facti. vt j. titu.j.l.
inficiando.§.infans,dic,vt in gl.¶† Venio ad aliquas quæstiones
5 qn̄ plura delicta committuntur ab eodem ꝯ eundem in persona,
dixi,ꝙ si tendunt ad eundem effectum,vna pœna tm̄ imponitur:
exemplum in pluribus vulneribus, ex quibus sequitur homici-
dium.Hoc dictū gl.intelligit,si fiant eodē tpe,secus si ex interual
lo:Puto quòd gl.bene intellexit,sed male locuta est. Immo debe
mus dicere, Aut oīa ista fiunt eodem impetu,aut non, d.l.illud,
ad l.Aquil.Per hoc concludo, ꝙ si ego vulneraui te ex ꝓposito,
nolens plus facere,tn̄ ꝓp aliquod dictum,vel factū à te, superue
nit impetus,ꝓp quem te occidi,tenebor de vulnerato, & de oc-
ciso:quia nō eodem impetu,licèt incontinenti:& ęꝯ,si te vulne-
raui:& persecutus sum te per plures horas,& finaliter occidi, te-
neor de occiso tm̄,licèt ex interuallo: quia eodem impetu.l.qd
ait.§ final.j.de adul.& sic debes intelligere oīa exempla huius le
6 gis.¶† Quæro circa e hoc,qd si volo te accusare de vulnerib.nō
e de occiso? Dico,quòd possum facere.l.ꝑtor edixit.§.j.j.de iniu.tn̄
iudex non debet hoc pati, vt ibi dicitur: quia si esset punitus de
vulneribus, non posset puniri postea de homicidio: & ideo pu-
to,ꝙ si esset maior pœna de vulneribus,quàm de homicidio, vt
pluries contingit in ciuitate ista,tunc iudex pati debet, quod ac
cusem de vulneribus. Non enim vnum delictum ob aliud deli-
7 ctum debet minuere pœnam,vt hic,in princip.¶† Secundo po-
f ne exemplum,qn̄ tendunt ad eundem effectum in insultu,& per
cussione.Nam non punitur nisi de percussione tantum,vt not.in
8 l.qui de crimine.C.de accu. & arg.d.l.illud.¶† Iuxta hoc quæro,
g vtrum g secuta percussione, declaretur ex insultu actionē natā
non esse,an vero fuerit nata,sed cōfundit ꝑcussione? Vr̄, ꝙ non
fuit nata ex insultu.l.verum,j.titu.j.Sed certe ibi non fuit nata a-
ctio furti,quia ad illā requiritur limitatus animus lucrandi,q ibi
non fuit:sed ad accusationem sufficit adesse simpl'r animum iniu
h riandi.Et ideo statim facto insultu,nata est actio iniuriarum, h q̄
tn̄ cōfundit secuta percussione,tanquā accessorium cū suo prin
9 cipali.l.gn̄aliter.s.de fideiuss.Et † ex hoc dico, ꝙ si de insultu eēt
maior pœna,q̄ de percussione, ꝙ posset puniri de insultu.Nam
principale non extinguit accessorium in eo, quod accessorium
adfert plus vtilitatis, quàm ipsum principale, l.hęres à debitore.
§.ꝙ si hic seruus.s.de fideiussor.& l.debitor.s. de separa. Puto, ꝙ
hoc possit fieri in eadē instantia,vel diuersis,quia si est accusatus
de vulnere,potest accusari de insultu in eo,quod plus est:quia in
eo non est facta confusio.Dices tu, hoc est contra id, qd dixi:
ꝙ si quis est punitus de homicidio, non potest puniri de vulneri
bus,vel econtra.Respondeo: quia si punitur de homicidio, ho-
micidium tanquam genus comprehendit omnia vulnera præce
dentia,ideo punietur de cæteris, & si est punitus de vulneribus,
non punietur de homicidio: qa homicidiū non est nomē actus
sparati à vulnerib. sed de vulneribus omnibus est punitus: ergo
illa vulnera amplius in iudicio deduci nō possunt. Sed si insultus
esset separatus à percussione, merito licèt pœna sit secuta ex
vno,potest ex alio sequi,quatenus non est facta confusio. Pos-
11 sent † dari plura exempla, puta si quis coadunauerit gentem,
& mi-

ADDITIONES.

a Alex.¶Item opp.Adde Bar.& quæ ibi no.in l.vulgaris, infra de fur.vbi omnino vide,
& quæ ibi dixi.

b Alex.¶Punitur toties.Ad hunc locum etiam faciunt ea,quæ in proxima additione ex
plicantur,maxime ibi,Adde,quod Bal.in l.si quis non dicam,&c.

c Alex.¶Pro mille ageretur.Et ad materiam vide Bar. in consil.incipien.Anto. commi-
sit adulterium,&c.& post eum Cyn.& vide Pet.de Anchara.in clement.1.§. quibus.de
priuileg. late distinguentem post Iacob. de Are.& Iacob. Butri. & ponit verba fere
omnia illius consil. Bartol. per longam, & latam distinctionem: & dicit sic, ꝙ aut
sunt plura facta, aut plura delicta respicientia diuersas species delictorum, & habet
locum C.de fur.l. aduersus. Idem si respiciunt diuersas personas, quæ idem consi-
lium non participauerunt,idem etiam si respiciant diuersas res, vt in l.agraria. de ter-
mino mo.Aut factum est vnum,& dicta plura & habet locum C. de accusat.l. qui de
crimine. cum not.per Doctor.ibi: aut sunt plura facta, & vnum delictum,& hoc cō
tingit quando primo durante, secundum sequitur iterato circa idem, & in eadem
specie criminis,& tunc vna tantum pœna imponitur,vt in l.ei qui,infra de fur.& ita in
telligitur gl.in d.l.vulgaris.eod.titul. Istud est verum secundum Bartol. & Salic. nisi
pœna esset soluta ex primo delicto,vel saltem lis esset contestata ante delictum. hoc
enim casu iterando nouum adulterium, iteratur pœna.l.si diuturno, infra de pœnis.
Ex quo concludit cum gloss. in d.l.vulgaris. & istud est verum, etiam si pœna pe-
cuniaria interponatur, & de materia etiam per Bartolum,& doctor.in l.quid ergo.
§.pœna grauior, supra de infam.Adde quod Bald. in l.si quis non dicam rapere. in
vers.item nota aliam differentiam,C.de episco.& cler.dicit,ꝙ in pœnis constitutis ex
multiplicatione eiusdem actus non resultat multiplicatio pœnarum, secus in pœna
ministerio iudicis infligenda. Facit quod habetur in l. inficiando. §. infans.infra ti-
tul. primo. Et quando ex vno facto resultant plura crimina, vel vnus lædit plures,
quot pœnis teneatur, vide in regula, delictum, de regul. iur. in 6. & Petrus de An-
chara. in d. clementi. j.& vide Bartol. in d. consilio. Et si statutum dicat, quòd pu-
niatur pœna manus, an debeat intelligi de ambabus, vide Bartolum.C.de primic. l.
præclaram.libro duodecimo, vbi tenuit, quòd sic, per gloss. ibi Sed adde quod ip-
se not. in l. vulgaris. de furt.& ad materiam Bartol.hic, vide Ioan.And.in Specul.de
senten.versicul.sed pone.& Bartol.in l.senatus,& in l.sequen infra de accus.Adde, an
qui vno ictu plura infert vulnera,pluries debeat puniri, Bald. consilio 166. 5. libro.
Et an præstans auxilium pluribus teneatur vna pœna, vel pluribus, vide Bartolum
consi.132.

d ¶Delicta nominata. Nota, quòd quædam sunt delicta nominata, & quædam inno-
minata,sicut in contractibus. not. Bartol. in l.senatus, infra de accusatio. & in l.1.§.
vnde quæritur.de public.& in l.j.infra ad Turp. & Bald. in l.non ideo. versiculo quar
to quæritur.de accusatio.C. Bartol.in l.si quis id quod. §.1.& l.si familia, supra. de
iurisdict omn.iudic. in versicu.per hoc concludo, quod si ego vulneraui te ex propo
sito, quando dicatur vnum delictum, & quando plura, vide Bartol. supra proxi.&
quæ no.Bald.in authen.sed nouo iure.C.de ser.fugi.& Bald.in l.aduersus.C.de fur.& vi
de j. eod.

e Alex.¶Quæro circa.Bene faciunt no.per Bar.in l.senatus.de accusa.& in l.prætor edi
xit.j.de iniur.& vide Spe,in tit.de accus.§.j.versi. sed vulneratus. cum seq. & in termi-
nis tenet Bal.in l.quicunque.C.de ser.fug.Idem sequitur Bald.in l. cum ancillis. C. de
incest.nup.

f Alex.¶Eundem effectum.No.ꝙ si produxi testes, & instrumenta falsa in probatione
vnius causæ,non dicitur commissum,nisi vnum delictum falsitatis, secundum Bal.in l.
quicunque.C.de ser.fugit. Et si statutum punit portantem arma,& Titius percussit te
cum armis,an puniatur de delicto armorum,& de percussione,Bal.ꝙ non,in l.aduer-
sus,C.de fur.vbi vide.

g Alex.¶Quæro vtrum.Et an quis puniatur de insultu,& percussione: adde tamen q̄
si insultus sequitur post percussionem,punitur pro vtroque secūdum Bal.in d. l.aduer
sus.C.de furtis.& ibi quid si in inquisitione dicitur, quod quis percussit,& insultum
fecit,ita etiam testes dicunt,nec apparet quis prius, & posterius, an poterit puniri de
vtroque? Et dicit quòd non,immo etiam si essent ista verba, postea vulnerauit, non
sufficit,secundum Bald.& Imo.in l.quoties.§.si quis.de hære.insti.quod singu. notan-
dum est.

h Alex.¶Actio iniuriarum. Adde quod no.Bal.in c.j.§.similiter.quib.mod.feu.ami.& per
Bal.in l.respiciendum.§.delinquunt,infra de pœnis.

& miserit illã ad aliquẽ locum, certe cum isti actus tẽdant ad eũdem effectum, nõ punieẽ nisi ex vno l. 3. ꝭ. ad le. Iul. de vi. ¶ † Seqꝭ
11 videre, quãdo sunt plura delicta tẽdẽtia ad diuersos effectus. Cir
a ca quod q̃ro,[a] quid si aliquis percussit aliquẽ vno ictu, vel simul pluribus alapis, vel pluribus pcussionibus, an debeat puniri pro omnibus an pro vna? Et ẽm gl. hic vr̃ ꝙ pro vna tm̃, & non ꝓ oĩbus: quia sunt plura delicta eiusdem speciei, vt no. hic in glo. magna, circa fi. Sed illã gl. reprobaui, iõ de ea non curo. Præterea, qđ vna pœna tantum inferatur, videtur velle alia gl. quæ est hic sup verbo, occiderit. quæ dicit: Aut fit hoc eodem tempore: aut ex interuallo: sed illam glo. reprehendit Dyn. vt dixi. & ideo dicit ipse, quòd cum ex plurib. istis delictis sequũtur plures effectus, quòd plures pœnæ veniant imponendæ. l. 3. de termi. mo. Nec obst. infra de iniu. l. prætor. §. si mihi plures, quia recte intelligendo, facit pro: nã debet illas plures iniurias q̃s coniungere in eo. libello, tñ ex qualibet per se pœna imponitur l. non est nouum. ſ. de actio. emp. & dicitur in d. §. si mihi plures. Pro hoc l. si adulterium cum incestu, infra de adul. Si enim cum ex vno facto sequuntur plura delicta, punitur ex quolibet, vt ibi, multo magis si ex pluribus factis sequuntur plura delicta. Nec ob. l. illud. supra ad leg. Aquil. vt supra responsum est: quia ibi plura facta tendebant ad eundem effectum. Et ita tenebat Dy. Iac. de Are. dicit aliter in l. item apud Labeonem. §. conuicium, ꝭ. de iniur. vbi dicit ipse aduertenda esse verba statuti. Nam aut dicunt, puniri pro quolibet vulnere, & pro qualibet alapa, seu pro qualibet percussione, & tunc fateor dictum Dyn. Aut dicunt si quis alapauerit, vel percusserit, & tũc pro omnibus imponitur vna pœna, quia est vnus actus alapandi seu percutiendi, licèt sint plures alapæ, d. l. item apud Labeonem
b §. conuicium. vbi ex pluribus verbis fit vnum conuicium. [b] Ego
c teneo opinionem[c] Dyn. per iura allegata per eum. Nec obst. d. §. conuicium. quia quæstio nostra loquitur in legibus, seu statutis, quæ puniunt delictum sub nomine alicuius actus, vt pro percussione, & pro vulnere, &c. seu, si quis percusserit, &c. nõ curo. Sed d. §. conuicium, loquitur in quodam delicto, quod recipit nomẽ à iure. Appellatur enim conuicium, aliqua oratio, seu vociferatio significatiua iniuriæ alterius, vt ibi. Vnde omnia verba ibi ꝓlata tendunt ad eundem effectum: secus si tenderent ad diuersos
d effectus, vt ibi dicam. Nec ob. ratio,[d] quæ mouit eũ, quando statutum dicit, si quis alapauerit, vel si quis percusserit, quod vna sit percussio: immo in veritate sunt plures percussiones, licèt simul factæ. l. ter enixa. ꝭ. de verb. sig. & l. lex Cornelia, §. fi. ꝭ. de iniur. Ad quod facit l. scire debemus. supra, de verb. oblig. cum suis simil. & hoc obseruat consuetudo. Prædicta vera nisi per impositionem vnius pœna consumeretur: vt puta, si essent duo crimina simul commissa: & ex quolibet illorum deberet imponi pœna mortis. Non enim posset occidi, nisi semel, & ideo semel tantum punieẽ. l. vulgaris. in prin. ꝭ. tit. j. & ibi dicam. Cætera autem pertinẽtia ad hanc materiam, dicam in locis consuetis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Circa quod quæro. Vide quod no. bal. in l. aduersus. C. de fur. & l. quoties, C. vbi senato. vel clariss.

b Alex. ¶ Vnum conuicium. Vide Bar. in d. l. item apud. §. sed quod adiicitur. ſ. de iniur.

c Barb. ¶ Ego teneo opi. Et idem voluit idem Bar. in l. si gemina arbor. ꝭ. arbo. furtim cæsa. & vide Io. An. in c. delictum. lib. 6. in mercu. vbi disputat. & vide eũdẽ post Spe. in ti. de sen. ꝓla. §. 2. vide q̃ remisi ad Bal. i l. q cũq; C. đ ser. fug.

d Alex. ¶ Nec obst. rõ. Et ad materiã adde Bal. in con. incip. in Christi nomine, ex insultu & percussione, &c. in quo consuluit ꝙ Titius fecit insultum cum bastono cõtra B. & eũ percussit, ꝑpter qđ rumor factus ẽ in ciuitate, quod puniẽ de vulnere, itẽ puniẽ de cõcitatione rumoris, ex forma statuti volẽtis quẽcunq; cõcitantẽ hoĩes ad rumorẽ, seu clamantẽ ad arma, tali pœna puniri, eo q̃ nõ cõfundit vnũ crimẽ cũ alio, per hanc l. nunq̃. & C. de accu. l. q de crimine. & alle. C. de sepul. vio. l. qui de crimine. & alleg. C. de sepul. vio. l. q sepulchra. ibi. geminum vr̃ facinus, &c. & q̃ no. Bar. in d. l. senatus. de acc. & vide q̃ dixi in l. si quis ingẽnũ ꝭ. de cap. Idẽ dicit bal. in d. l. aduersus. per illã legẽ, & ꝙ si statutũ ĩponit pœnã de liga, & tractatu, & plures fecerunt ligã, & tractatũ postea ex interuallo ꝓcesserũt ad actũ ad quẽ finaliter intendebat, ꝙ puniunẽ de vtraq;, ꝑp interuallũ t̃poris faciunt no. per bar. ſ. e. l. 4.

LEX III.

1 *Hæc lex loquitur de priuatis delictis.*
2 *Furti nomine agi potest criminaliter.*
3 *Pœna ordinaria pro delictis, in quibus pœna certa non est apposita, dicitur illa, quæ consueta est apponi.*
4 *Iudicium criminale dicitur, quando quis agit ad pœnã applicandam fisco, vel inferendam parti in corpus.*
Iudicium ciuile dicitur, quando agitur ad pœnam sibi applicandum.
5 *Actio ciuilis, an tollatur per criminalem, remissiue.*
6 *Extraneus quilibet quando poterit accusare de istis criminibus priuatis.*
7 *Extranei qui dicãtur in hac materia, et qui possunt accusare in crimin. priuatis.*
8 *Accusandi ius in priuatis delictis, non transit ad hæredem vt hæredem, sed hæres pro suo interesse bene poterit accusare.*
9 *Dãni dati noĩe, vbi hẽat locũ lex Aquilia, quis poterit criminaliter accusari.*
10 *Accusatio priuata pro rapina habet locum vno casũ.*

1 Si quis actionem. In hac lege nõ sunt ꝯria. ¶ † Sed quæro de quibus maleficiis loqꝭ hic? Respondeo de priuatis: de duplicis crim non est dubium, ꝙ quis se subscribit, l. si cui. in prin. & l. libellorum. in prin. & §. j. ꝭ.
2 de accu. ¶ † Quæro, an pro furto possit agi criminaliter? Gl. dicit, ꝙ non, nisi contra furem nocturnum. Sed contrarium tenet gl. ꝭ. de fur. balne. in l. 2. & bene. Nam contra furem nocturnum augetur pœna, l. aut facta. §. tempus. ꝭ. de pœ. tamen de vtroque potest accusari, vt infra titu. j. l. fi. ¶ Quæro. hic dicitur, ad ius ordinarium remittendus est. Sed quod est istud ius? Glo. dicit ꝙ id quod olim erat in tit. de formulis. Vel dic, ad ius ordinarium. id est ad pœnam ordinariam dupli, vel quadrupli. Tu dic, & verius, id est
3 ordinem, qui est in publicis iudiciis. ¶ † Quæro, quid in crimine iniuriarum, & in aliis, in quibus nõ est certa pœna apposita, quæ sit ordinaria? Dicit gl. arbitrio iudicis, vt no. in l. iniuriarum æstimatio, ꝭ. de iniuriis. Et puto quod sit ordinaria pœna illa, quæ pro illo delicto consueuit apponi, d. l. quid ergo. §. pœna grauior
4 ſ. de his, qui notantur infam. & l. hodie, ꝭ. de pœnis. ¶ † Quæro, quomodo cognoscam, vtrum sit iudicium ciuile vel criminale? Respondeo. Aut quis agit ad pœnam applicandam sibi, & est iudicium ciuile. Aut agit ad pœnam applicandam fisco, vel inferẽdam parti in corpus, & tunc est iudicium criminale: ita no. hic, & in l. 3. in prin. ſ. de sepulch. vio. ¶ Quæro, qualiter fiat ista subscri
5 ptio? Dic vt dixi in l. si cui. in prin. ꝭ. de accu. ¶ † Quero, an ciuilis actio tollatur per criminalem? Dic vt dicitur in l. 2. §. j. ꝭ. vi bo. rap.
6 ¶ † Quæro, a vtrum de istis criminibus priuatis possit accusare
a quilibet extraneus? Glo. quæ est hic, videtur dicere quòd nõ. Dy. intellexit hanc gl. quando ex delicto venit pœna imponenda pecuniaria, alias quilibet de populo posset accusare. Ita dicit Dy. ita no. gl. ꝭ. de popu. actionibus, super rubr. & notatur etiam in fi. C. de litigio. quòd qualiter intelligatur, dicam super rub. ꝭ. de popu.
7 actio. Quæro, dicit gl. ista, quòd extranei non admittũtur quero qui dicantur extranei? Respondeo, intelligo, quantum ad propositũ, quòd admittantur omnes illi, q propter illam iniuriam videntur iniuriam pati, vt consanguinei, & affines, qui ponũtur in l. lex Cornelia. circa pri. ꝭ. de iniur. & quod ibi no. in gl. Vel dic aliter, omnes illi admittuntur, qui in eum inuiti testimonium dicere non coguntur, l. j. & quod ibi dixi, ꝭ. de accusa. Et per hoc apparet soluta quæstio, an ius accusandi de priuato crimine tran-
8 seat ad hæredem. † Et dico ꝙ non transit ad hæredem vt hrđe, q̃a nõ erat in bonis defũncti. l. iniuriarum, ꝭ. de iniur. sed hñ põt accusare hrs tanquã ꝑsona, cuius interest, & qui prosequitur propriam vindictam, cum prosequitur iniuriam defuncti. l. j. §. 2. ꝭ. de
9 iniur. ¶ † Quærit gl. an pro dãno dato, vbi habet locum actio le-
b gis Aquiliæ, possit quis accusari criminaliter? [b] Et constat, ꝙ si dãnum est datum per vim, habet locum accusatio legis Iuliæ de vi publica. Sed quæstio nostra debet intelligi, quando damnum est datum leuissima culpa, q̃ venit in l. Aq̃lia. l. in lege Aquilia. ſ. ad le. Aquil. vtrum tũc possit accusari criminaliter? Cy. in l. si quis nõ dicam rapere, circa fi. C. de epis. & cle. videtur tenere, ꝙ non. Sed habuistis ꝯrium no. in l. respiciendum. §. delinquunt, ꝭ. de pœnis. & ibi dixi vobis. Probatur ſ. de legib. l. j. ibi, sponte, vel ignoran-
10 tia, &c. & quod ibi no. in gl. ¶ † Quæro, an pro rapina habeat locum accusatio priuata? De publica constat ꝭ. ad leg. Iuliam de vi publica, & priua. Glo. non declarat istud veritas est ista, ꝙ in casu potest esse pro rapina accusatio priuata, l. si quis ex domo, ꝭ. tit. j. & no. in l. infamem. ꝭ. de pub. iud.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæro. Vtrum de istis criminibus priuatis possit accusare quilibet extraneus, late per Bal. in rub. C. de acc. vbi tenet cõtra Bar. & Bal. in l. aduersus. C. de fur. Et an accusatio furti, & vtrum ius accusandi transeat ad hæredem, vide Ba. in l. j. vlt. col. C. ne ex deli. defun. tenet contra Bar. hic.

b Alex. ¶ Accusari criminaliter. An ista accusatio sit publica, vel priuata, & q̃d si accusans de crimine priuato, non probet de interesse suo adde Ioã. And. in add. Spe. de accu. vide oĩno Bal. in ca. j. §. iniuria. de pace iuramen. firman. & Bal. no. in l. ea quæ. C. de condi. indebi. dicit, quòd pro damno dato vi, aut clam; agitur criminaliter. dic gl. esse no. & ibi subdit, quòd ista pœna criminalis, non crescit per inficiationem.

a De furtis. a

¶ Dixit ſ. de priuatis delictis in genere, sequitur videre in specie: sed quia delictum furti frequentius committitur, ideo de furtis præmittit.

ADDITIO.

a Poma. ¶ De furtis. Circa istam rub. vide Bar. in con. 291. inci. vr̃ dicendũ. vbi dicit quòd accusans de furto debet dicere rẽ ad se pertinere, & illam possidere, vide ibi. & vtrum possit cõmitti furtũ in re immobili, vt detur inquisitio, vide Lud. Ro. in cõ. 142. & vide eundẽ Lud. Ro. in cõs. 273. de eo qui furaẽ lapides palatij, si dicatur committere furtum. ¶ Alex. Vtrũ furtum etiam capitale dicatur priuatum delictum, dicit gl. ꝙ sic, in l. pen. de condi. ob cau. vide quæ dixi in l. 3. ꝭ. de bon. dam. in fi. apostillæ mag. & no. Bald. in l. j. C. ne ex deli. def. Quæ autem dicatur robaria. & quis sit deprædator, dixi post bar. in l. capitalium. §. famosos, de pœ. vbi etiam quis sit prædo, &c.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Furtum ex sola cogitatione non committitur.*
2 *Argumentum ab etymologia vocabuli non valet*
3 *Contrectare, est rem de loco ad locum remouere.*

FVrtum Ponit tres deriuationes furti. Prima ē à tempore. Secunda est ab aīo. Tertia est ab actu corporeo. In ver. sola cogitatio. pone ca-
1 sum. † Quæro, vtrum ex sola cogitatione quis ꝯmittat furtū? Vr̄, ꝙ sic, quia furtum dr̄ à fraude. & sic ab animo. Iuris
2 consultus determinat ꝯrium. Not. † ergo, quòd argumentum ab
a etymologia a vocabuli, non est validū. Et pōt esse ratio, quia hic repugnat diffinitio sequens. Simile in l. j. s̄. de tut. & in l. 2. §. appellata. s̄. si cer. pet. & Insti. de testa. in prin. Dixi in l. j. s̄. de test. in pri
b in ver. furtum ponitur diffinitio furti. b Dr̄ hic, ꝙ furtum est con
5 trectatio. † Quæro, quid est contrectare? Respondeo, est de loco ad locum amouere, l. 3. §. si rem. s̄. de acq. pos. Item dr̄ hic, lucri faciendi, quid si non intendat lucrari sibi, sed alteri. Respond. sufficit, l. si quis perferendum. in prin. j̄. eo. Cætera circa hanc diffinitionem, dic vt in gl.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Ab etymologia. Quando procedat argu. ab etymologia, adde Bar. l. j. de acq. pos. in rub. sol. mat. & scripsi post Bar. in d. l. j. Adde eundem Bar. in l. 2. §. appellata, s̄. si cer. pet.
b Alex. ¶ Diffinitio furti. Et quia hic dicitur, inuito domino, limita in casu no. in l. si quis seruo. C. eo. Idem intellige sane, per no. per Bal. in l. mala fide. C. de cōdi. ex lege. & in rub. C. de condi. ob tur. cau. & in l. incendium. C. si cer. peta. & quæ scripsi in l. eos qui. C. de fur. & pulchre declarat Archidiaconus 14. q. 5. c poena e. vbi omnino vide. & ibi quid in dubio. per Bar. in l. inter omnes. §. recte, j̄. eo. Et quis sit fur manifestus, vide j̄. eo. l. si quis in seruitute. & per Cy. & Bar. in d. l. falsus. & quod ibi Bal. in 3. oppo.

LEX III.

1 *Delictum dicitur manifestum, quando quis deprehenditur in ipso delicto, vel aliquo actu propinquo ad delictum.*
Adulterium dicitur manifestum, quando quis deprehenditur in domo alicuius pulchræ mulieris.
Homicidium dicitur manifestum, quando aliquis reperitur mortuus, & quis fuerit visus effugere cum gladio euaginato.
2 *Fur vt dicatur manifestus, non requiritur eius captura, sed sufficit, ꝙ fuerit visus cum re, & fuerit acclamatum.*
3 *Vsuralius manifestus, qualiter quis dicatur.*
4 *Famosus fur, qualiter intelligatur remissiuè.*
5 *Initium dicitur illud totale tempus, quo tulit ad locum destinatum.*
6 *Statuto stante, quòd Potestas teneatur aliquid fiacere in principio sui officij, qualiter intelligatur principium: vbi ꝙ prima pars, id est, primus mensis.*
7 *Fieri aliquid in principio plateæ dicitur, quod fit in pria parte, ea diuisa in duodecim partes.*
Communis vsus loquendi attenditur.
8 *Principium rei dicitur à parte superiori: pars ad quam descendit cursus aquæ, dicitur finis.*

1 Fur manifestus est. Ex hac lege † no. ꝙ delictum dicit esse manifestū, qn̄ qs deprehéditur in ipso delicto, vel aliquo actu propinquo ad delictum. Ita vides hic, si deprehenditur quis cum re furtiua, licet non fue-
* rit visus furari, est manifestus * fur. Idem dico, si aliquis deprehēditur in domo alicuius, vbi pulchra mulier est, certe facit hunc a
a dulterium manifestum. a Ita debet intelligi l. capite quinto, j̄. de adulte. Item si aliquis fuerit visus effugere cum gladio euagina-
b to, b & reperitur aliquis mortuus, certe ex hoc est homicidium
2 manifestum, quid talis fecit. ¶ † Secundo q̄ro, an ad hoc ꝙ fur sit manifestus, requiratur apprehensio, seu captura? Quidam dn̄t ꝙ sic, per hanc legem, sed contrarium est verū, quia sufficit, quòd fuerit visus cum re, & contra eum acclamatum l. si quis in seruitute, §. j. j̄. eo. no. per Cy. C. de fur. l. falsus. in 2. opp. ¶ Ista lex facit ad quæstionem. Dicit decretalis, quòd non valet testamentū vsu
3 rarij manifesti. † Quæro, quis dicatur vsurarius manifestus? c vr̄
c ꝙ requiratur apprehensio, vel acclamatio cōtra eū in ipso actu, vt hic. Gl. tamen dicit aliter, ex̄ de vsur. c. vsurarū. & c. q̄q̄. vtrobique in ver. manifesti. lib. 6. vbi dicit, ꝙ ille est vsurarius manifest⁹, qui tenet altare paratum ad mutuandum, vel de hoc est cōfessus, vel conuictus. Tu de hoc dicas, qn̄q; q̄rit̄, vtrum qs dicatur deliquens seu peccator manifestus, vt fur, vsurarius, vel alio mō respectu certi, & limitati delicti, & tūc requirit̄ apprehensio, seu acclamatio ꝯ eū, in ipso actu delinquēdi, vel in his q̄ sunt ꝓxima delicto, vt in istis legibus. Qn̄q; q̄ritur, vtrum aliquis sit manifestus peccator alicuius delicti in genere, & tūnc non sufficit ꝙ faciat semel, aut bis illud delictum, sed requiritur ꝙ stet publicè paratus ad istud delictū faciēdum, vt facit meretrix in prostibulo, vel vsurarius ad banchum: l. palā. in prin. s̄. de ritu nup. & qđ not. in d. ca. vsurarum. Item si non facit ita palam, sed quasi; vt puta, mutuat in camera sua cuilibet volenti, ar. d. l. palam. & l. 3. circa prin. s̄. ad
4 Mace. Ita intelligo hāc māam. Famosus † āt fur q̄liter ītelligat̄ vidistis. ī l. capitaliū. §. famosos. j̄. de poe. & sic est ďria inter manife-
5 stū, & famosū. ¶ † Vlterius no. j̄. e. in l. q̄uis. illud qđ dicit gl. ī ver. initio, ꝙ initiū appellat̄ illud totale tp̄s, quo tulit ad locū destina-
6 tū. Istud facit † ad q̄nē, dicit statutū, d ꝙ Ptās teneat̄ aliqd facere,
d seu aliquā inq̄sitionē, ī principio sui officij. q̄ro q̄uo ītelligit̄ ī principio sui officij? Hic vr̄ gl. ꝙ principium ītelligat̄ ꝑma dies. vt hic, & l. quo destinauerit. j̄. e. Et ꝓ hoc vr̄ tex. s̄. de aqu. quot. & æsti. l. 1. §. æstatē. & d. §. seq. In cōtrariū vr̄ ꝙ principium dicat̄ vsq; ad medium sui officij, à medio retro dicatur finis, vt no. s̄. si qs ius dicē. n̄ obtem. l. j. Br̄ puto dicendū sic, ꝙ prīcipiū dicat̄ ꝑma pars rei, & iō si res, de q̄ agit̄, hēt diuisionē, & distinctionem partiū, intelligo in principio, i. in j. parte. C. de iud. authen. ad hæc. Nam iudicium diuiditur

ADDITIONES

* Claud. ¶ Est manifestus. An deprehensus in itinere, dicatur deprehensus in actu, vide per Bal. in c. proposuisti. de appella.
a Alex. ¶ Adulterium manifestum. Per. Bar. in l. 2. in fi. de adulte. vide j̄. eo. l. si quis in seruitute. per Cyn. in d. l. falsus. C. eod. & ibi etiam Bart. in prin. & sequitur etiam Bald. in d. l. falsus. in 4. op. vbi idē tenet qđ Bar. Bene facit qđ habet̄ in l. si quis adulteriū. j̄. de adulte. Et Spec. in titu. de præsum. §. j. & Bal. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. in fine. & in terminis Ioan. Andr. in titu. de probat. §. 1. versiculo 13. de quo Imol. in l. fin. supra de hæred. institu. & per Bald. in l. fin. C. de probatio.
b Alex. ¶ Gladio euaginato. Hoc approbat Bal. in l. neque natales. C. de probatio. Et quod dicit Bart. hic de gladio euaginato, reprehendit Ang. in l. fin. in princ. quod met. cau. C.
c Alexan. ¶ Vsurarius manifestus. Quis dicatur vsurarius manifestus, adde pulchrum dictum Bart. in l. 1. §. apud Iulianum, s̄. de ædil. edi. & in materia vide quod not. Bart. post glo. & quæ notaui post Bald. in l. cum allegas. C. de vsur. Et ad hoc vide Bal. in l. 1. ver. 8. quæro. C. de testamen. & in l. 1. C. de fal. causa adiec. leg. & not. Modern. Instit. de act. §. ex maleficiis. & §. quadrupli, Et de multis fraudibus, quas excogitant fœneratores ad hoc, vt sui contractus non dicantur fœneratitij; tetigit Ioan. Andr. in c. ex literis, de iniur. & in c. ad nostrā. de empt. & vendi. ideo quia infinitæ sunt constitutiones synodales, prouidetur de modo conuincendi vsurarios. Et adde quod consuluit Ange. in cōsil. 10. quod incipit, in causa prædicta est hoc ordine procedendum. quod ille etiam dicitur manifestus vsurarius, qui per diœcesanum pronunciatus esset publicus vsurarius. Et potest hoc facere quando vsurarius est testibus superatus de tali crimine, aut vsurarius est etiam confessus coram episcopo ipsum crimen, vel contra ipsum laborant notabilia argumenta, fama concurrente, vt extra de vsur. in c. cum tu. Et hoc tenet Guli. extra de vsur. c. 1. libro 6. alias si diœcesanus, istis non concurrentibus, pronunciaret, non esset vsurarius manifestus, secundum eum. Item ille est vsurarius manifestus, quantum ad hoc, vt testari non possit, si coram sacerdote, & testibus publicis fatetur se vsurarium, & vsuras mandat restitui forte librum rationum tradens. Pro hoc facit, quod dicit Ioan. Andr. in c. quamquam. de vsur. in versicu. manifeste. Non igitur sufficit ista extraiudicialis confessio coram testibus tantum facta, vel etiam coram sacerdote, nisi mandatum intercederet de restituendo vsuras saltem per assignationem librorum rationum: sed ista tria requiruntur copulatiue, vt apparet ex prædicta glos. secundum Ange. Item dicit Ang. in d. consi. quod ad hoc, vt manifestus vsurarius non possit testari, requiritur, quod tempore quo testatur, fuerit manifestus vsurarius: secus si ante & post ipsum pœnituit, aut ante mortem fuerit occultus fœnerator, & post mortē incœpit esse palam, quia testamentum valet, & probat per text. in d. c. quamquam. dicente, quod nullus manifestorum vsurariorum intersit testamentis. postea subdit ꝙ testamenta vsurariorum manifestorum facta non valent. Vnde qualitas mandati, iuncto versic. nemo, significat secundum tempus verbi. ff. de noxa. in l. in delictis. §. si extraneus. & in l. j. §. quod ait. s̄. quo bo. secundū eū, qđ no. ī practica. Adde qđ no. Bal. in l. 1. C. de exce. rei iud. & in l. posthumo. in fi. đ cōtratab. & in l. j. C de fal. cau. adie. le. Item an ille, qui probatur per coniecturas vsurarius, dicatur vsurarius manifestus & dicatur satis probatū, licet non per s̄. dictas probationes? Bal. per gl. ibi in l. cū proponeret. de lega. 2. tenet ꝙ sic. Allegat, quòd habetur in c. vlt. de succes. ab intesta. Tu etiam potes secundùm Imo ibi allegare, quòd habetur in c. cum in diœcesi. de vsur. & per gl. in c. 2. & 2. eo ti. Quis dicatur vsurarius manifestus per An. in q. Astensis & Bal. in l. j. C. de sac. san. eccl. in lec. & in repe. & Cy. dicit in l. ea quidem. C. de acc. quòd vsurarius manifestus dicitur ille, qui in præsentia decē testium fœnerauit Et vide no. per Bar. in l. interpositas. C. de transac. Et qualiter per famam & argumenta probetur quem esse vsurarium, vide tex. in c. cum in diœcesi. de vsur. & no. per Fed. consi. 11. Et no. quòd licet probetur quem esse vsurarium, nō tamen per hoc potest rescindi cōtractus factus cum eo, nisi probetur eū vsurarium fuisse in illo contractu, secundum Bal. in l. interpositas. in prin. C. de transa. & dicit Bal. & Cyn. in l. j. C. de proba. ꝙ si vnus, qui erat consuetus fœnerari viginti pro centenario, mutuauit mihi centum, quæ sibi solui, an præsumatur vsuras habuisse, & dicunt, quòd non. Et quomodo probetur quem vsurarium, adde Bal. in l. cum allegas. C. de vsur. & in l. j. §. similique modo, C. de Lati. liber. tollen. & in l. scripturas. C. qui potio. in pig. ha. & in materia vide Bal. in l. 1. C. de tasta. vbi no. loquitur. Et an per solam confessionem, quia in iudicio quis confessus est se vsurarium, probetur vsurarius manifestus. vide Bal. no. in l. j. ad fi. de confes. Sed quòd per coniecturas non probetur quis esse vsurarius, no. in l. duos. C. de appel. Sed an in genere si sibi probanti resultet commodū, admittetur qui testificatur talem sibi mutuasse sub vsura, vide Bal. in l. dictantib. C. de testa. Et ille qui mandat restitui vsuras, si reperiatur aliquas habuisse, non conuincitur vsurarius, alle. Fed. in cons. 62. Adde de d. consi. Ange. x. & de materia per Bal. consi. 17. 2. lib. Et ibi an possit pronunciari manifestus à iudice laico. & consil. 162. secundo libr. & consi. 465. 4. lib. per Fede. consi. 8. Et an per confessionem de restituendis vsuris quis probetur vsurarius, vide per eundem consi. 64. per Ab. consilio 113. & de eo quod tenuit Barto. quomodo intelligatur principium, vide Petr. de Ancha. consi. 97. vbi approbat doct. Bar.
d Alex. ¶ Dicit statutum. Vide aliquid per Barto. in l. 4. in fi. C. de tempo. appel. per Bald. in rubr. ff. de rerum diuisio. & Ale. in l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtemp.

diuidit in tres partes. Principiū vsq; ad ꝓtestationē inclusiue: medium ad ꝯclusionem causæ: post ꝯclusionē vsq; ad sniam intelligitur finis. Vnde in principio intelligitur, i. in prima parte. Facit l. si quis in princ. testa. de leg. 3. Nā ibi intelligitur in principio, i. in primo capite. Eodem modo si quis diceret, in principio seculi, intelligit de prima ętate, q̄ fuit ab Adā vsq; Noe, quia sic ē diuisum seculum per ætates. Sed qn̄que res, de qua agitur, non habet partes, vt in casu ꝓposito, vt qn̄ fit furtū. Nam q̄to tpe fuit furtum, ignoratur, & quanto tempore duret fur cum furto, ignorat. ideo intelligit de pria die. Ad ꝓpositū, cū statutū dicat, ꝙ Ptās teneat facere aliquid in principio officij sui, & offm ptātis duret sex mensibus, intelligā in primo mense: quia hēt sex principales ptes. Itē si duraret anno, intelligerē in principio, i. prima pte, id est, in pri-
7 mo mēse, qa annus hēt partes 12. † Sed qd dices in re corporali, ad quā refertur hæc appellatio principij? Rn̄deo, q̄libet res corporalis diuiditur in diuisione legali in partes duodecim. l. seruum. §. hr̄ditas. s̄. de her. insti. iō dicā fieri in principio plateæ illud, qđ fit in j. parte, ea diuisa in duodecim partes, & in fin. dicam fieri id, qđ fit in vlti. parte. Prædicta vera, nisi cōis vsus loquēdi alr se hr̄t, qđ certam partem appellaret principium, tunc standū est cōi vsui. l.
8 1. in prin. s̄. de flu. † Sed q̄ro, à qua parte faciemus principiū? Certe à parte superiori, inferior autem pars ad quā descendit cursus aquæ, dicitur finis. arg. l. j. in fi. s̄. de aqua plu. arcen. Vlterius opp. ad l. proxi. Sol. vt ibi videbimus.

LEX VII.

1 *Quilibet potest occurere ad capiendum delinquentem.*
2 *Laicus potest capere clericū delinquentē, vt eum ducat ad iudicē, non vt ipsum detineat.*
3 *Defendere aliquem offensum, & eum iuuare quilibet potest.*

Si quis in seruitute. Hic ponitur nouus casus fm gl. Op. ad prin. s̄. l. prox. vbi videtur, ꝙ sufficiat aliquem capi tota illa die, antequam perferat ad locū destinatum. Duæ sunt solutiões. Vna, ꝙ hic loquitur, qn̄ qs isto medio tpe mutauit statum. & hoc tenet glo. in l. præcedenti. Alij dn̄t, ꝙ istud principium corrigitur per ver. idem Pomponius. ita dicit gl. hic, & hāc solu. tenet Dyn. quasi mutatio cōditionis personæ nil releuet, vt l. j. j̄. de pœ. Possumus sustinere gl. vt illud, qđ facit mutatio diei, faciat mutatio status personæ. Non obst. l. j. j̄. de pœ. qa ibi loquitur in pœna iam commissa, in qua non nocet mutatio status: hic in pœna cōmittenda, seu alteranda. Vlterius
a opp. a de l. in omnib. causis. j̄. de reg. iur. Gl. non soluit. Dyn. dicit hic, qđ pt aduersario imputari culpa: quia fuit nimis timidus: ibi nō. Vel vis infert ab alio, qđ hic fur nō facit. Vltimo no. fi. huius
1 legis, ibi, q̄libet transiens, &c. Ex quo hēs, † ꝙ quilibet potest occurrere ad apprehēdendum delinquentē. Simile vidistis. s̄. ea. l. 3.
2 ¶ † Iuxta hoc q̄ro,[b] vtrū laicus possit capere clericum delinquē-
b tem? Puto ꝙ sic, vt eum ducat ad iudicē, nō vt ipse eum detineat, argu. l. ait ptor. §. si debitorem. de his quæ in frau. cred. & l. capite quinto. j̄. de adul. & qđ no. Inst. de actio. circa prin. hoc tangit In-
3 no. in c. vt famæ. extra de sen. exc. Vltimo † ex hoc tex. dico ꝙ quilibet potest iuuare, & defendere aliquem offensum: nam si quilibet potest me iuuare ad defensionem rerum, vt hic dicit tex. multo magis potest me iuuare ad defensionem personæ.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vlterius oppo. In omnibus casibus, quibus quis pōt capere furē, vide Bar. in l. j. C. vnde vi. & ad intellectū huius legis, vide s̄. eo. l. fur est manifest°.
b Alex. ¶ Iuxta hoc q̄ro. Vtrum laicus possit capere clericū delinquentē, & ipsum ducere ad Potestatē, ad de Bal. in l. si qua per calumniā. C. de epi. & cler. & dixi post Bar. in d. §. si debitorem. & no. Bar. in l. similes. de exhiben. reis. & ꝑ Can. in c. cum non ab homine de iudi. Lap. alle. 126. aliás 122. vide nota. per Ang. & Doc. in l. j. s̄. ne quis eū & quod ne Inn. in c. si qn̄. de offi deleg. Adde quod Bal. in c. j. §. si quis. de pa. iu. fir. dicit, ꝙ capi possunt clerici delinquentes, vt præsententur episcopo. & ibi eum omnino videas. Alleg. Inn. & Ioan. And. in c. vt famę. de senten. excom. & hoc in ipso actu delinquendi, vel immediate post, sed ex interuallo nemo pōt eos capere, nisi ex concessiōe epi, vt no. extra de iud. c. cū nō ab hīe. Sed d. Ant. in d. c. cū non ab hoīe. in hoc tenet contra Host. in d. c. vt famæ. sed Inn. tenet contra dn̄m Anto. Adde tamen ꝙ clerici, vel monachi in sacris cōstituti nō pn̄t capi, etiam per iudicem ecclesiasticum pro debito ex contractu, vel quasi. no. Io. And. in c. si clericus. de sen. excō. in 6. Ad quod allegatur tex. in c. lator. de pignor. & in c. vt famæ. de senten. excom. Secus si fit debitor ex delicto, vel ex cōtractu ratione doli, vt in c. 1. de deposi. & hoc ibi tenet do. Anto. sicut etiam videmus in Doctorib. in l. medicos. C. de profes. & medi. libr. x. & eorum filijs, & vxoribus. Et ideo dicit Bald. An. & Imo. in l. quid ergo. §. si hæres. de leg. j. ꝙ pr̄ inueniens clericū adulterātē cū filia si ipsum occidit, nō incurrit pœnam canonis. Vide c. si vero. i. ad fi. de sen. excom. & adde no. Bar. hic, vide no. ꝑ Mod. in l. de pupillo §. meminisse. de no. ope. nun. Et in hac materia ad Bar. hic, adde quod pro bono publico quilibet potest capere fugientem. l. generali. de decur. lib. x. & bene facit tex. in l. fi. C. de male. & mathema. & no. per Bar. l. neminem. C. de exhibere. sed interest Reipublicæ, vt delicta nō remaneant impunita, ergo quilibet pōt capere clericū, vt eū præsentet suo iudici, vt in Auth. de defen. ciui. §. nos igit. & i auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatē. Sed aduerte qa cōtra doctrina do. Abb. in c. cū nō ab homine, facit tex. in d. c. si vero, in fi de senten. excom. vbi expressè dr̄, ꝙ nō licet clericum inuētum in adulterio, vel stupro capere, & ei violentas manus imponere, nisi sint personæ quædā coniunctæ, quæ ibi notatur. Et quamuis posset ad illum tex. rn̄deri, quod proce

dat qn̄ clericus non est in fuga, vel nō est verisimile, ꝙ fugiat, hoc tn̄ mult° restringit illā rōnem, cū in dubio manifestum est, seu verisimile, ꝙ deprehensus in maleficio timore ne captus ponatur ad torturā, ꝙ ipse fugiet, vt est c. s. fus no. in c. vt famæ. s̄. alle. & ad hoc facit tex. in l. j. ff de bon. eorū qui mortē sibi consciuerunt. & ibi per Bar. vbi probatur quòd accusatio è iustus metus accusato, si fugit, pp quem ille qui fugit, præsumitur fugisse. eadem rōne faciet ꝙ verisimile sit accusatū dēre fugere. & si custodiat, qa iustus timor ꝓsumit mouere quēlibet ad faciēdū, vt euadat à periculo, vt patet in toto ti. qđ me. cau. Vn̄, qa deprehēsus in crimine ꝓsumitur fugitiuus, & legis dispōsiēs regula, dēt adaptari ad ea, q̄ cōiter cōtingunt. l. nam ad ea. s̄. de legib. Vn̄ si tex. ille in d. c. si vero. voluisset in illo casu, quo clericus non posset fugere, vel nō esset verisimile, ꝙ fugeret, nō licere eū capi, nō erat simpliciter ponēda regula negatiua, cū iste casus cōtingat de facto, & sic quodāmō cōtra naturā dephēsionis in delicto ꝑsonali, sed debet poni regula affirmatiua, cū ista exceptiōe, sicut fit cōiter in delictis ꝓhibitis. Vn̄ nō placet itellectus ille ad illā decretalē, & vr̄ potius distinguēdum, vt distinguit Abb. in d. c. si vero, vt dicamus. aut clericus reptus i delicto cōtinuat delictū, si nō desisteret à delicto, nisi caperet ꝑ laicū, tūc liceat vn cuiq; laico capere eū, & ligar, si alias nō posset ꝓpulsare iniuriā, fm Inn ibi. Pone exēplum, qn̄ clericus fugeret cū re quam surripuit, nec ex solo clamore dimitteret rē, tunc enim laico licet capere eum, quia cōtinuat delictū. Vn̄ tūc sola captura nō est ꝓ malefficio puniendo, sed dr̄ fieri pro defensione rei, uel personæ, & hoc sp fieri pt vt dictū est. Et ista rōne pōt concedi, ꝙ si familia inueniat clericū de nocte, possit ipsum capere, & præsentare epō fm Abb in loco præalleg. & in d. c. vt famæ. eo. ti. Pōt etiā assignari alia ratio, quia si clericus permitteretur abire noctis tpe, malum remaneret impunibile, quia nō posset postea cognosci, l. si is qui rem. in prin. & ibi no. j̄. eo. Aut clericus deprehensus in delicto desistit ab eodem, & tunc ꝓbabilior vr̄ esse opi. Host. q̄. quis fugiat, vel sit verisimilis fuga, ꝙ nō posset capi ꝑ laicū, & sic per laicū puniatur. Et illa cōclusio ꝓbatur forti rōne, quia tex. in c. vniuersitatis. de sent. excō. dicit, ꝙ ꝑlatus non posset verberare clericū per se, q̄. tūcūq; subsit necessitas verberādi, per aliū ꝑ ꝑ sed non potest executio committi laico per prælatū. Si ergo nō permittitur laico verberare clericum de mandato prælati, ēt qn̄ aliter crimen nō pt puniri, multo fortius laico nō permittit clericū caper ꝓpria autoritate. nō est tn̄ verum, ꝙ si clericus fugiat, delictū remaneat impunitū, qa cōtra ipsū licet absentē, poterit proced multipliciter. iuxta ea. q̄ hn̄r in c. veritatis, de dolo & cōtu. Itē hēbit locū remissio ad petitionē iudicis, in cuius loco deliquit, iuxta no. in cle. pastoralis, de re iud. vel si clericus alibi cōstituat domiciliū. ibi poterit de hoc delicto accusari. l. j. & ibi hr. C. vbi de cri. agi oportet. & no. in c. fi. j̄. tit. prox. Non ob. dictum Inn. in d. c. si vero. & dom. abb. hic, in secūda rōne adducta per eum, quia dico, ꝙ termini nō sunt pares. Nam illad arg. bene valet. licet defendere priuatum, multo fortius publicum. vel circa publica. 23. q. 3. c. fortuito. &c. non inferenda. Sed non valet istud argum. licet defendere priuatū, ergo l3 ad vtilitatē publicā capere malefactorē, vt puniatur, quia per hoc Respublica nō defenditur, sed potius procuratur vtilitas publica, capiēdo defensionē ꝓpriē, id ē, pūt repellit iniuriā, q̄ iferri vellet.

LEX IX.

1 *Condictio furtiua extinguitur ipso iure, re furata restituta, & dominus sit ipsam consecutus.*
2 *Pactum si factum est in non agendo furti, ex noua cōtrectatiōe. nascit actio furti.*
3 *Furtum qui fecit Florentiæ, si reperitur Mediolani cum furto, an possit puniri.*

Et qui furti. Hæc est multū notabilis lex. Diuidit in tres partes. Primo ponit vnū dictū. Secundo ponit aliud. s. quod sit offm iudicis, qn̄ primo agitur contra furem rei vendicatione. Tertio, quod sit offm iudicis, qn̄ prius fuit actū ꝯdictione furtiua, & tunc agitur rei vendicatione, Scd̄a ibi, sed si eam. Tertia ibi, ꝙ si ex condictione. Tex. ibi, decreuisset, id est, decrescendo peruenisset, seu permāsisset, fm Ia. de Are. De proprietate cognoscit, s. in qua licet iudici, quod ex arbitrio æquum videbitur, decernere, vt Insti. de actio. §. Præterea. ibi, ꝙ si ex ꝯdictione. vbi nullum iudex potuit exercere arbitriū, cum nō sit arbitraria: & sic non coegit petitorem ad remittendā rei vendicationem. ibi sustulerit nunc aūt conuenit rei vendicatione, quæ est arbitraria. in ea erit offm iudicis quod sequitur ibi, vt aut omnino, &c. Opp. ad principium de l. inter omnes. §. fi. & l. si dn̄ium. j̄. eo. Sol. hæc intelligitur fm illas. l. licet nisi res ad dominum sit reuersa, vel do-
1 minium mutatum. Item vr̄, † quod re restituta extinguitur cōdō ipso iure, vt j̄. eo. l. si pignore §. cum furti. Sol. verum est si cōsecutus fuisset qs rem, secus si æstimationem, vt hic. ¶ Vlterius opp. & videtur quòd ista cautio sit superuacua, seu ista remissio, cum habeat exceptionē. Sol. vt in gl. ¶ Vlt. opp. ad fin. de l. eius rei. s̄. de rei vēd. vbi vr̄, ꝙ ille, qui soluit litis æstimationem efficiatur dominus adeo quod non possit conueniri rei vendicatione. Sol. hic in fure & sic in male fidei possessore, q̄ n̄ habuit cām ab actore: ibi secus. Et intelligo hic, ꝙ tempore solutæ æstimationis non erat possessio penes furem, alias secus, vt no. ꝑ Dy. in c. pro possessore ex de regu. iur. lib. 6. in v. q. Vel si dicis, quòd erat penes furē. intelligo actore ignorante. Ita dicit Iac. de Ra. vt no. per Cy. C. de ꝯd. fur. l. j.
1 in 4. q. dixi in l. litis æstimatio. s̄. ꝓ emp. ¶ † Vlterius quærit gl pone ꝙ feci tibi pactum de nō agendo furti, vtrū ex noua contrectatione oriat actio furti? Vr̄ ꝙ nō, vt hic. Cōtrariū determinauit gl. qa n̄ eē natā actionē, vel esse natā & sublatā esse, paria sunt. l. si aari. §. de verb. obl. sed si non esset nata ab initio, nasceret furti actio ex noua contrectatione. l. j. C. de noxa. & l. serui & filij. eo. ti. & l. 3. s̄. rer. amo. ergo, &c. Præterea pro hoc vr̄ casus s̄. eo. l. si quis vxori §. si quis iurauerit. Ita dicit gl. Cōtra istam gl. vr̄ alia gl. in l. cum qui §. in popularibus. supra de iureiu. & l. qui iurasse. §. 2. eod. tit. & l. si à re

àte. de excep. rei iud. Dn̄t quidā, hāc gl. dicere veritatē, & alias gl. esse falsas. Tu dic illas, & istā esse veras: nam hic loquitur qn̄ post factum interuenit nouus actus. s. contrectationis & aīus lucrādi, merito actio furti nascitur: sed gl. ꝯriæ loquūtur, qn̄ nullus actus de nouo superuenit, sed durat qđ antiquitus erat. Pro hoc induco d. §. si quis iurauerit. ¶† Vlt. hæc lex facit ad qō. ꝙ si aliquis fecit furtū in ciuitate Florentiæ, & hic deprehendatur cum furto, ꝙ hic non possit puniri: qa assidua ꝯtrectatione actio furti non nascitur postquàm in principio nata fuit. Dicam ĩ. e. l. si dominium.

LEX XI.

Is cuius. Istam regulam glossat hic Iurisconsultus, & in legibus seq. Sed gl. limitat hanc regulam, & declarat in l. manifestissimi, in 1. gl. C. eo. dic vt ibi.

LEX XII.

1 *Actionem nemo ex iniquitate sua consequitur.*
2 *Rapina, vel violentia est delictū, qđ cōmittitur in personam, furtum vero non.*
3 *Actio triticaria competit furi.*

1 a Itaque fullo. No. † ꝙ ex iniquitate sua nemo cōsequit̄ a actionē. ¶ Opp. de l. j. §. si prędo. & l. bonafides. §. j. s̄. deposi. l. ita vt si fur. s̄. commo. Gl. sol. ꝙ ibi ex contractu suo, non ex iniquitate, & sic non est cā proxima actionis, sed remota cā iniquitatis. Item op. de l. 1. §. b qui à me vi, s̄. de vi & vi ar. Gl. mag. no. soluit. & sic innuit, c ꝙ † rapina, vel violentia sit delictū, quod committit̄ in personā: furtū vero non cōmittitur in personā, qđ no. de quo plene dicam, in l. licitatio. §. quod illicite. s̄. de pub. Istud dictum licet sit verū in se: tn̄ solutio ꝯrij non est vera: qa idē est in violētia, qđ in furto. l. 2. §. generaliter. ĩ. vi bo. rapt. Ideo glo. in d. l. j. §. si prædo. dat ibi aliam solutionē, q̄ licet habeat apparentiam, tn̄ non congruit rationi positæ hic, s. nemo de improbitate sua consequitur actionem, &c. Et ideo alibi soluit aliter, & sic qđ in d. §. qui à me vi. agitur furti ad possessionem, quæ sibi vi arrepta est, quod potest, nē hēat actionem ex improbitate sua, sed auferentis: hic non pōt agere fur furti actione ad duplū, vel quadruplum, quæ actio furti datur ad interesse agentis, vt legibus, cōtrarijs: sed hoc interesse non est sine sua improbitate. ergo &c. Et ideo † si fur vellet possessionem repetere actione triticaria, posset. l. 2. s̄. de triti. Et ita intelligunt quidam, l. inficiando. §. infans. ĩ. eo. & ibi aliquid tangam. Hanc sol. ponit gl. de reg. iur. l. cum par. §. j. Cy. tangit, & non ita clare, C. eo. l. si. in prin.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Nemo consequitur. Vide post Cy. Bal. in d. l. j. C. eo. in fi. prin.
b Barb. ¶ Itē op. de l. j. §. Vide Bar. in cons. 250. inc. statuto castri Plebis. vbi cōsuluit, quod faciens furtum nō dicitur facere delictum personale. alle. istā gl. hic. Et vide, quot modis dicitur delictum personale, si statutum dicit, ꝙ bannitus pro delicto personali possit impune offendi.
c Ale. ¶ Et sic innuit. Et adde Bal. in l. si eū exceptione. §. 2. qđ met. cā. Et an furtū sit spoliatio, vide hic & in l. rē q̄ nobis. & in l. si rem mobilē. s̄. de acq. pos. & in l. si coloni. C. de agri. & cē. l. fi. & in l. Sticho libertas. in prin. de statulj.

LEX XIII.

Is cui ex stipulatu. No. ꝙ id, qđ dr̄. s̄. eo. l. cuius interest, intelligitur si interest ratione possessionis vel iuris realis: secus si rōne actionis personalis. Ita gl. istam legem intelligit. Vtrum autem hic debitor actionem cedendo liberetur? Dic vt in gl.

LEX XIIII.

1 *Actio furti non datur ei, cuius interest ratione actionis personalis.*
2 *Emptor licet non possit rē accipere propria autoritate, etiam pretio soluto, & non dicatur bonæfidei possessor, tamen non tenetur actione furti*
3 *Quando periculum est venditoris, an actio furti debeat cedi emptori. remissiue.*

Eum qui. Hæc est multū no. lex. Dr̄ hic, ꝙ emptor actionem furti non habet. Contra, quia sua interest
1 non surripi, ergo &c. l. is cuius interest. s̄. eo. Sol. † Hic interest ratione iuris personalis, non ratione iuris realis, vel possessionis, vt
2 dixi s̄. l. ꝓxi. ¶† Scđo op. ad fi. legis, de l. si ex stipulatiōe. s̄. de acq. pos. vbi dicitur, ꝙ non licet accipere rem propria authoritate,
a pretio soluto. Sol. concedo, ꝙ non licet a accipere, & non dicitur bonęfidei possessor, immo prędo, vt ibi: tamen furti actione non tenetur: quia non interest venditoris, vt hic. Item dicitur hic, qđ
3 emptori debet cedi actio: quia eius periculū est. Quæro † quid b
b si est periculum venditoris? Dic vt in l. venditor ex hæreditate. in fi. s̄. de hæreditate vel actio. vendita.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quòd nō licet. No. ꝙ si subtraho rem mihi debitā, non tn̄ teneor furti in quadruplū, sed ꝓdo sum, & hoc tenet Bar. ĩ d. l. si ex stipulatiōe. Adde text. in c. dudū ecclesia Rothomag. de ele. vbi ille qui nactus est possesionē bn̄ficij sine authoritate superioris, dr̄ fur, & latro, & tene méti, ꝙ licet statutum loquat̄ de prædone vel fure, nō verificabit̄ in istis, vt colligitur in d. c. dudū.
b Alex. Quæro quid. Vide Bar. in l. si quis vxori. §. item Labeonē. ĩ. eod. vbi hoc colligitur. Et adde, quæ no. in d. l. ex stipulatione. Et quis dicatur prædo, vel fur, vide quæ habes post Bar. in l. capitalium. §. famosos, ĩ. de poe.

1 *Colonus est dominus fructuum, postquam sunt percepti, & à terra separati.*

1 §. Præterea. Opp. ꝙ † colonus sit dn̄s fructuū. l. si apes. §. fi. & l. fullo. §. frugibus. ĩ. eo. Gl. dicit, hoc est verum, postq̄ fructus sunt ꝑcepti, & separati à terra, vt in ꝯrijs, aliàs autem secus, vt hic. Et h. d. glo. in colono partiario, & in colono qui collit nummis. Quod an sit verū, dicam ĩ. eo. l. si apes. §. fi.

1 *Depositarius, licet teneatur de làta & latiori culpa, habet tamen actionem furti pro re deposita sibi furata.*

§. Is aūt apud quē. Ex improbitate ergo sua depositarius actionē furti non cōsequitur. Contra ĩ. e. l. qui vas. §. si ego. Gl. dat duas sol. scđa est vera: qa hic depositarius cōmisit furtū vtendo re, vel interuertendo possessio nē dn̄i, per vsum eius: in ꝯrio commisit furtū alij cedendo, ita qđ
1 dn̄o retinebat possessionē. Ista est veritas, vt dicā in ꝯrio. ¶† Quæro cum depositarius teneatur de lata culpa, & latiori. l. quod Nerua. s̄. deposi. & C. deposi. l. j. an illo casu ipse habeat actionem furti? Vr̄ ꝙ non, quia dolo comparatur. Contrarium est veritas, nā verus dolus furis præponderat culpę depositarij. l. item si obstetrix. in fi. s̄. ad leg. Aquil. Ita tenet Iac. de Are.

1 *Euenire qđ pōt in odiū furis inspicimus, licet verisimiliter res ad hoc nō tēdat.*

1 §. Papinianus tractat. † Not. ꝙ in odiū furis inspicimus illud, qđ euenire potest, licèt verisimiliter res non tendat ad hoc. Facit l. diuortio. s̄. de neg. gest. Brocardum istud bene solui s̄. de verbo. oblig. l. inter stipulantem, §. sacram.

§. Idem scribit. Dicitur hic, ꝙ creditor poterit agere actione furti. q̄ro, ad quantum, vtrum duplabitur creditum, an æstimatio rei subtractæ? Glo. in ver. agere potero, circa hoc distinguit plene, & vide eam quæ incipit. insolidum, & no. eam. ¶ Secundo quærit gl. qūo potest hic agi actione furti ad decem, cum essent decem debita? Et videtur ꝙ debeat agi ad duplum. s. ad 20. gl. fatet̄: quia qui petit 20. petit 10. Vel dic, ꝙ seruus valebat tn̄ quinq;, iō agebat̄ ad decē actione furti. nam illud quod dr̄ ꝙ debet duplari debitū, est verū, qn̄ res subtracta valèt plus, quàm debitum valeat, & ita vr̄ hic sentire Old.

1 *Furtū vnū dicit̄, quātū ad actionē pœnalē, licet plures res simul subtrahantur.*
2 *Statutum, quòd pro primo furto quis fustigetur, pro secundo auricula amputetur, pro tertio suspendatur, non verificatur in subtrahente plures res.*

§. Idem dicit. Op. quòd occasione cuiuslibet in totum agatur, vt s̄. ea. l. §. Papinianus. Solu. hic simul factum fuit, & ideo dr̄ totum furtum vnum. ita dicit gl. quā
1 no. & menti tene. ¶† No. ꝙ si plures simul subtrahuntur, dr̄ vnū
a furtum quātū ad actionē pœnalē. a Et hoc † facit ꝓ statuto, quo
2 cauetur, vt pro primo furto fustiget̄, ꝓ scđo amputet̄ auricula, ꝓ tertio suspendat̄. ꝙ si simul plures res furetur qs, totū dicat̄ vnū furtum. ¶ Vlterius quærit gl. quare non operatur ibi in §. Papinianus, tn̄ alter retentus, q̄tū & hic alter amissus, vt s. ꝓ parte ibi agatur? Rn̄det gl. qa ille q remansit, remanet ꝑiculo creditoris. hic vterq; transit in ꝑiculū furis. Ista rō non est sp̄ vera: quia periculo creditoris perijt, ita demū, si perit sua culpa, vel si hoc esset actū, vnde rationem assigna, quæ ponitur in tex. d. §. Papinianus.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Actionē pœnalē. Vide Bal. ĩ auth. sed nouo iure. C. de serui. fug. & vide Bar. in l. si familia. s̄. de iu. omn. iud. & Bal. in l. quid ergo. §. qđ ait ꝑtor. de his qui not. infa. Itē quid si eodē tp̄e quis interficit plures hoīes, an dēat puniri pœna statuti punientis faciētē plura homicidia, vide quæ ibi not. dn̄r ꝑ Bal.

§. Idem Pomponius. Quæro, quid si cōmodatarius non fuit in dolo, vtrum hēat actionē furti? Dic ꝙ est electio dn̄i, ꝯ quē agat. l. fi. §. j. C. e. tit.

1 *Actionem furti non habet ille, cuius interest ratione obligationis personalis.*
2 *Pater æquiparatur fideiussori.*

1 §. An pater. No. † vbi interest rōne obligationis ꝑsonalis, qs furti actionē non habet, vt hic, & s̄. ea.
2 l. in prin. & s̄. l. proxi. Secundo no. † ꝓ patre, q æquiparat̄ fideiussori, vt hic, & habetis in l. cum filiusfa. in prin. s̄. de ver. obl.

1 *Pater habet quasi dominium in filium, & ideo ei datur vendicatio.*
2 *Filiofamilias furto subtracto, patri datur actio furti, ad æstimationem operarum perditarum, & hæc duplabitur.*
3 *Mater non potest agere actione furti pro filio furto subtracto.*

§. Si filiusfamilias. Op. pater non habet in filium dominium, nec possessionem: quia liber homo non possidetur, ergo &c. vt s̄. proxi. Rn̄. dicit gl. huius timore, quod habeat actionem furti pater, hoc est, accusationem criminalem, non ciuilem. Ita no. Insti. de obli. quę ex delic. nasc. §. interdū. Ista so. est ꝯ tex. qui expressè dicit, de actione fur-
1 tiua. Ad ꝯrium rn̄deo sic, † pr̄ non hēt dn̄ium, vel possessionem, concedo: sed hēt quasi dn̄ium, ideo datur vendicatio patri. l. j. §. ꝑ
2 hanc, s̄. de rei ven. ¶† Itē op. ꝙ nō possit agi furti, cū liberum corpus non recipiat æstimationē. l. liber hō. s̄. ad le. Aqui. ergo nō reperitur quod dupletur, vel quadruplet̄. Dn̄t quidā. ꝙ duplabitur illud pro q̄to iurauerit se nolle carere illo filio. Et istam sol. tenet gl. in l. vt tn̄. s̄. de ser. corru. tn̄ hæc gl. reprobat eam, & bene, quia in actiōe furti non hr̄ rō lucri, vel affectiōis, vt dicit gl. quare soluit aliter, ꝙ duplabitur æstimatio operarum perditarum à pr̄e ꝑ furtum.

furtū.Istā sol.tenet Dy.istā ēt tenet Cy.C.e.l.si qs seruo. & istā teneatis.Itē op.j̃.e.l.mater.Sol.† mater nō pōt agere actione furti, vt ibi,sed pater sic.Et rō est duplex:q̄a mater nō habet ius ptātis ī filium.Item matri ope nō debentur,secus in patre.

1 *Vendito equo,an videatur vendita sella.*

§.Nō solū. Quærit gl.vtrū possit p ꝯdictionē incerti commodatarius repetere illā suā detētionē? Dicit gl.ꝙ sic.Hoc,qđ dr̄ de ꝯdōne incerti,rephēdit p gl.C.e.l.fi.§.sđ cū ī sc̄dā,& illa verior.Dixi in l.Aqlius.s̄.de dona.& l.rē q̄ nobis.s̄.de

1 acq.pos.†Iste §.facit ad qō.si vēdo tibi equū,an videor tibi a vē-

a dere frenum, & sellā,& sil'ia?hic vr̄ ꝙ sic.dic vt l.ædiles aiūt.ī pri.s̄. đ ędi.edi.& p Gul.đ Cug.in l.si vt certo.§.vsque adeo.s̄.commo.

ADDITIO.

a Ale.¶An videor tibi.Vendito equo,vr̄ vendita sella,& adde ꝙ nō solum veniet sella,sed ornamenta q̄ erant in equo tēpore venditionis,& ante p duos dies;d.l.ædiles.§.vendidi.quod bene no.& vide quæ dixi in d.l.si vt certo, §. vsque adeo,s̄.com.Istis adde quod no.Bal.in l.2.C.de ædil.act.

1 *Nuncius potest quis esse in re sua.*

2 *Accipiens rem perferendam tenetur de periculo rei,si suscepit custodiam, & pretium accepit.*

3 *Mandatarius,quando teneatur de leuissima culpa.*

4 *Fideiussor quando est sibi factum mandatum quòd soluat,non tenetur, nisi de dolo,& lata culpa.*

a §.Si epistola. aNo.tex.ibi,& si custodia eius.& in ver. fin ge,&c.No.qđ dr̄ ī prin.de dn̄io epistolæ,ad quē ptineat,ꝯcor.sunt vt in glo.Sc̄do no.ī vers.sed si interfuerit.

1 †ꝙ qs pt eē nūcius ī re ,ppria;nā hic vides,ꝙ qs portat literas ad sui vtilitatē.Hoc tāgit p la.de Are.in l.j.§.nunciatio. s̄.de no.ope.

2 nun.& ego dixi ī l.iuste.s̄.de ac.poss.Tertio no.† ꝙ ille q̄ accipit rē pferēdā,tenet de piculo rei in duob.casib.si suscepit custodiā:

b & si accepit pretiū.Ita vides hic.Contra qđ op.bꝙ mādatarius te

c neat ēt de leuissima culpa,cl.à ,pcuratore.C.mand.† Sol.quicqd

3 dicat,ista est veritas,qn̄q;in mādato venit aliqđ,qđ requirit exactissimā diligētiā,vt facere ,pcuratorē ad iudicia, tunc ,pcurator

d tenet de leuissima culpa,d q̄a vr̄ asserere se peritū in illa peritia, q̄ in iudicio reqrit,suscipiendo mādatū.Ita loqt d.l.à ,pcuratore.& qđ no.p Dy.in c.imputari.de re.iur.lib.6.Qn̄q;mādatur aliquid, qđ requirit diligētiā nō tātam,& tunc tenetur de lata & leui, q̄a ita diligentē vr̄ se asserere,,put illa res,cuius mādatum suscepit, rqrit.l.ī re mād.C.mād.qn̄q; mandatur aliqđ qđ nullam requirit diligētiā:q̄a oēs scirent facere,vt portare vnā literā, seu epistolā, vel aliqđ aliud de vno ad aliū,& tūc nō tenet,nisi de dolo & lata culpa,nisi ptium susceperit,seu custodiā in se receperit, vt hic.Si-

4 mile ī mādato,†qđ vr̄ fieri fideiussori,ꝙ soluat.Nā fideiussor nō tenetur,nisi de dolo & lata culpa.l.fideiussor. circa princip.supra manda.Facit bene l.2.supra de pig.circa istud vlt.ita debetis intelligere hanc legem.

ADDITIONES.

a Barb.¶Si epistola.Vide Doc.in c.cum dilecti.de dolo & contu.vbi dicunt ꝙ citatio potest committi proprio nūcio rei,& potest committi parti allegāt Bar.hic,& in d.l.iuste vide d.c.cum dilecti.vbi Papa commisit nuncio rei.

b Ale.¶Contra quod opp.Quid in mero executore,vide Bal.in l.si seruus legatus,§.eum qui.de leg j.

c Ale.¶Leuissima culpa.De qua culpa teneatur procurator,& quid in nuncio vide Bal.in l.à procuratore.C.man.

d Ale.¶Leuissima culpa.Vide Bal.in l.qđ Nerua.ff.deposi.ver.tertio quæro.

LEX XV.

Creditoris.§.Dominus. Not.ꝙ dt,quasi pignoris loco. Quæro circa hoc quid si cadat à possessione,vtrum habeat hypothecariā?Certe non quia hic in tex.dicit,quasi pignoris,non pignus proprie. ad quod facit supra de lega.j.l.quod si nulla.

LEX XVI.

Ne cum filiofamilias. Op.ꝙ sit ciuilis cōstitutio, vt in §.hi qui.Inst.de obl. q̄ ex deli.nas.sol.vt in gl.Item opp.in l.si quis vxori.§.sed si filius.j̃. eo.Sol.ibi de castrensi,vel quasi castrensi.

LEX XVII.

a Serui& filii. aVide ꝙ nō pōt agi furti ciuiliter;sed an possit agi furti criminaliter,dic vt in l. respiciendum.§.furta domestica,j̃.de poe.

ADDITIO.

a Ale.¶Serui & filij.Vide hic,quod inter dominum & seruum non oritur obligatio,quid inter Abbatē & monachū.Vide Bal.in l.cū affirmes,C.de li. cau.

§.Illud quæsitum. Iste §.legitur duob. modis in glos. Primo in bonæ fidei possessore,& pro ista lect.faciunt multæ sol.ꝯriorū, & pro hoc facit etiam hic tex.q̄ dicit de vsuca.q̄ vsucapio in dn̄o vero non caderet. Secundo modo,legitur hæc lex in vero dn̄o,pro qua facit hic text.qui expresse in dn̄o loquitur.Ponamus ergo casum , vt litera iacet: & in ꝯriis expediemus.Op.C.eo.l.apud antiquos.§.sinautem designat.Sol.hic loquitur in bonę fidei possessore,ꝙ apparet ex eo,ꝙ dicit de vsucapione:ibi vero loquitur in vero dn̄o, & qđ hic dr̄ in tex.plurib.locis,dn̄o,expone,idest,bonæ fidei possessore.Ita ītelliguntur quasi oēs gl.hic positę.Sed prout intelligeres hanc lēgē in vero dn̄o,ad d.l.apud antiquos respō. prout hic dr̄ in sc̄da sol.quia ibi seruus fuit postea reuersus apud verum dn̄m: hic nō. Sc̄do opp.j̃.ad leg.Aquil.l.si seruus seruum.§.serui.2.rn̄so. Solu. hic glos.vno modo,ꝙ aliud in Aquilia, aliud in actione furti,per rationem,quam hic assignat,ibi soluit aliter & melius:iō tene illā solu.Itē opp.s̄.ead.l.in prin.vbi dicit ꝙ dn̄s nō hēt actionē furti ,p furto serui.Sol.prout intelligis hic,in bonæ fidei possessore, nō ob.cōtrarium,,put intelligis hic in vero dn̄o,tunc gl.soluit,ꝙ intelligat de furto,qđ ꝯmisit dum esset apud ēm bonæ fidei possessorem:tunc enim,cum dn̄s non posset eū seruum coercere, cessat ratio,quæ ponitur in prin̄.legis.

LEX XIX.

1 *Aestimatio rei furatæ,furto probato,probatur per iuramentum actoris.*

2 *Vas argenteum quando petitur,debet poni in libello,de qua liga.*

3 *Libellus procedit,quando in eo aliquid certum ponitur,licèt adiiciatur clausula,& plus.*

Clausula,& plus,adiecta in libello nihil operatur,nisi postea probetur aliquid certum.

In actione. No.modum formandi libellum, qualiter res certa debet poni in libello. Oppo.le.j.§.si quis argentum.s̄.depo. Dicit gl.aliud in deposito,vbi deponēs potuit sibi ,puidere,qđ nō est in furto.Sed tūc opp.qūo poterit duplari, vl' quadruplari,si nescit pōdus alicuius vasis?Rn̄.ꝙ hic dr̄,sufficit quantum ad dandum libellum.nō quātū ad ꝯdēnationē ferendā

a nisi postea in ,pcessu declaretur ade pondere, vt no.in d.§.si quis argentum.vt hic in vlti.gl.in princ.huius l.super verb.dēt , puto,

1 ꝙ licet in actione depositi,pcederet quod dictum est:tn̄ † contra furem ,pbato furto,de æstimatione statur iuramento actoris. C. vnde vi.l.si quando,dicam in l.quidam tabularum,j̃.e.¶Vlterius

2 quero,† cum materia argentea sit diuersarum specierum,alia est enim liga Perusina,alia liga Senensis,& alia est liga Venetorum: vtrum debeat ponere in libello.de qua liga sit?Respon.sic,hoc enim totum pertinet ad declarationem materiæ,& si hoc ignoratur,non potest sciri æstimatio,l.cum aurum.supra de auro & arg.

3 lega.†Vltimo no.quòd hic dicitur in tex.aureos tot, pluresve,ꝙ admittatur libellus,quando pono aliquid certum, & adiicio clā

b illam,& plus,tamē ista clausula,pluresue nihil operatur,bnisi postea probetur aliquid certum,l.cum furti,s̄.de in lit.iur.

ADDITIONES.

a A'e.¶In processu declaretur.In processu potest & debet libellus ambiguus declarari,vide Bar.in l.inter stipulantem,§.j.de ver.obl.& in l.non solum.§. sed vt ,pbari.de ope.no.nun.

b ¶Nihil operat.Ista verba,plus minus,apposita in libello, nihil operant,vid oino tex.& Bal.in l.Publia.§.Titius,j̃.depoſi.Et de libello,vide in simili đ hac incertitudine Inn.in c.ex parte abbatissæ de priui.gl.in c.cū inter vos dudū de ver.sig.De ista aūt dictione,plus vide Bal.in l.ab hostib.§.sed qđ simpliciter.ex quib.cau.ma.& ff.si qs cau.in l & si post tres.Adde an procedat libellus,ꝙ talis surripuit,& celauit aio furandi & cōtrectādi res,& bona,q̄ ascēdunt ad æstimationem centum saluo errore calculi,Bal.cons.106.j.lib.

§.Qui rem. Op.de l.si tem.§.si s̄.de præscri.verb.& l.si vēdidero.in fi.j̃.eod.Sol.quod hic dicitur, non possidebat,intellige si aliquo tempore creditor cœperit possidere:debitor tamen postea rogauit à creditore precario, & sic creditor saltem ciuiliter possidebat,Alij,vt Irn.dicunt etiam si nunquam creditor possedit,committit furtum debitor, quod potest procedere quando specialiter erat obligatus vt videbitis j̃.eo.l.si is qui.in prin.

LEX XX.

Cum æs pignori datur.

§.Si bona fide. No.casum.in quo fit furtum, & ꝯpetit actio furti,& nō est res furtiua.De hoc vide gl.in l.sequit,§.si rē,s̄.de vsuc.Op.de l.si de eo.§.fi.de ac.poss. Sol.alio casu ibi loquitur,ita dicit gl.qđ declara.nā ibi dr̄,ꝙ rei ,ppriæ qs non est clādestinus pòssessor;nec dr̄ clādestina possessio: ita hic nō dr̄ furtiua possessio,nec res furtiua,& iō si ꝯueniret interdicto,vti possidetis,vel vtrobi,iste dn̄s non posset sibi obiicere ꝙ possessio ista sit clandestina,sed bene teneret furti.Op.de l.2.§. hac actione.j̃.vi bo.rap.Sol.ibi non fuit in dolo:quia putauit sibi licere.Op.j̃.e.l.qui iniuriæ.§.fin.Respon.ibi hēbat ex causa lucratiua ille,cui res est subrepta,ita ꝙ sua nō interat,si res est subrepta,secus si sua interesset,vt ibi patet.Vlterius op.ꝙ vsucapio hic fit interrupta ꝑ naturalem interruptionem.l.naturaliter,s̄.de v. suc.Sol.hic non interrumpitur vsucapio:quia res fit furtiua, sed propter interruptionem possessionis: posset ergo de nouo incipere possidere,& vsucapere.

LEX XXI.

1 *Pluries ad vxorem alicuius qui accedit,vna tantum pœna tenetur.*

2 *Actio furti nascitur ex assidua contrectatione quandò res iterum reuertitur in potestatem domini.*

3 *Statuto stante quòd si quis percusserit aliquem cum sanguine in platea manus si bi amputetur: aliquis percussit Titium in platea cum sanguine, pluribus percus sionibus, an sibi debeant ambæ manus amputari.*

Vulgaris. Hæc lex diuidit in tres ptes. Primo ponit q̄ō. Secūdo, rñsio Offilij, & eius rō & illatio. Tertio ponit rñsio Iurisc̄osulti autoris huius l. & ,pbō p exēpla. Scđa ibi. Offilius, Tertia ibi, sđ verū. ¶No. tex. ibi, Nā & q aurē, &c. pro declaratione huius tex. quæro, qualr̄ iste ver. Nā & q aure īducit̄ ad ,pbōnē determinationis Iurisc̄osulti? Rñ. ꝙ s̄m qđ sentit gl. & Dyn. cū iste tex. dicat, eiusdē rei manifestus fur erit, & non manifestus, vr̄ dicere, ꝙ de aliis nō est fur. l. cū ꝑtor, s̄. de iudi. ¶Opp. de dicto Offilij ad dictū Vlpiani. Soluit gl. Offilius loq̄t de rigore, sed Vlpianus loq̄t de æqtate. Puto ꝙ Offilius nō dixerit verū, nec de rigor̄ nec de æqtate. Nō ob. rō sua: qa q aurē alicuius tetigit, &c. qa illđ loq̄t in toto integrali, qđ ɔsistit vno spiritu, seu vna elemētatione, nec diuidit̄: sed qó nr̄a loq̄t in toto, qđ ɔsistit in ptib. separatis & qđ diuidit̄, vt aceruus frumēti. Ad idē opp. ȷ̄. de incen. rui. nau. l. 2. §. Senatus Sol. ibi est alius casus, preterea ibi in toto periit dño vnde de toto interest. ¶Itē op. dr̄ hic in fi. ꝙ eiusdē rei fur est manifestus, & nec manifestus. Cōtra immo ex prima ɔtrectatione tm̄ tenet̄, l. ei q, s̄. e. Dicit gl. in ver. fur erit, fateor, ꝙ ex prima tm̄ ɔtrectatione tenet̄, sed tn̄ plura furta sunt. Nā ex qualibet ɔtrectatione ē vnū furtū, sicut plura sunt adulteria, si pluries accedis ad
a vxorē alterius, tn̄ vna pœna tm̄ imponet̄ a reo. Ita dicit d. gl. q̄ incipit, immo vr̄, ꝙ tm̄ ex prima ɔtrectatione, & c. Ista sol. duo dicit primo ꝙ plura furta sunt: sed illud est ɔ̄ casum l. inficiādo. §. ifans. ȷ̄. eo. Nec ob. l. quis, s̄. e. vbi dr̄, ꝙ sæpè furtū fit: qa intelligo, i. sæpe
1 ɔtrectat, tn̄ vnū furtū est, vt dixi s̄. ti. ij. l. cū nūq̄. dicā ī d. §. ifans. †Se
b cundo dicit b gl. ꝙ si pluries ad vxorē alterius accedis, vna tm̄ pœna imponet̄, ɔ̄ hoc hēs gl. in l. mariti, §. sex mēsiū, ȷ̄. de adul. l. si diutino, ȷ̄. đ pœ. Rñ. fateor, ꝙ ex quolibet coitu nascit̄ accusatio legis Iuliæ de adul. qa nūquā plura, & c. vt s̄. ti. 1. l. nūquam. Sed qa pœna nō est reiterabilis, qm̄ pœna capitis imponitur ,p adulterio. l. quāuis adulterij. ī fi. C. de adul. ,p tāto dicit gl. ꝙ vna tm̄ pœna imponit̄. Ita debet intelligi ista gl. Licet ergo gl. ista, in ista pte dicat verū, tn̄ solutio in se ad ɔ̄riū n̄ est vera, vt patet ex ꝑdictis. Vñ d. gl.
2 soluit † alio mō, de l. ei qui, s̄. eo. cū dicit, ꝙ assidua cōtrectatione nō nascit̄ actio furti, verū est, nisi res iterū reuertat̄ in dñi ptāte, vt ȷ̄. e. l. inter oēs. in fi. sed hic fuit ɔtrectatio facta, & res dimissa ī dñi ptāte, postea iterū ɔtrectata, merito ex qualibet nascit̄ actio furti, arg. l. seq̄t̄. §. itē Labeo, s̄. de vsuc. & hoc tenet Dy. & hoc vos teneatis. ¶Opp. cum oēs res hic fuerint ɔtrectatæ: ergo pro oīb. competit actio furti, cum furtum sit, &c. vt s̄. e. l. 1. in fin. Rñ. licèt oēs res fuerint contrectatæ, non tn̄ fuit aı̄us lucrandi, nisi in vna re tm̄. s. in exportatis, vt ȷ̄. l. ,px. §. j. requirit̄. n. animus lucrādi, vt ɔpetat actio furti. l. j. in fi. s̄. eo. ¶†Quæro, statutum est in hac ciui-
3 tate. ꝙ si quis percusserit aliquē cum sanguine in platea, amputet̄ sibi manus: mō quidā percussit aliquē pluribus percussionib. cū
c sanguine, an debeant sibi amputari c plures man⁹. Habui hāc q̄ō. đ fcō. Ista gl. facit, ꝙ nō, sed ītellecta vt dixi vobis: hoc. n. ideo fuit, quia pœna non recipit reiterationem: hic nō sic, qm̄ manus sunt duæ, vita aūt est vna. Vñ vr̄ dicendum, ꝙ si quidem statutum dicit, amputetur manus simpl'r, & indefinite, non dicit, q̄ manus. s. dextra, vel sinistra, & tunc poterunt amputari ambæ. Sicut. n. genus ɔ̄ñalissimū, vt pœna, quæ est in quantitate, recipit multiplicationē, ita hic genus subalternum recipit multiplicationem, donec durat, arg. l. in rōne. 2. §. diligenter, supra ad leg. Fal. Sed si dicit manus dextra, hic est aduertēdum, si quidem illa plura delicta præcesserunt, antequā de aliquo fieret ɔdēnatio, tunc sufficit amputari vnā manū ,p oīb. sicut hic dr̄, arg. eius qđ dr̄, ꝙ si vnus ser-
d uus committit plura delicta, vna datione d illius indiuidui, dñs liberatur. l. si quis à multis, supra de noxa. & supra ti. j. l. nunquam plura. ver. sed si seruus. Sed si primo facta esset condemnatio de vno delicto, postea committeret ille aliud delictum, tunc posset iudex alterare pœnam, vt amputaretur altera manus, cum illa pœna amputationis manus dexteræ non posset amplius imponi. l. hos accusare. §. omnibus. ȷ̄. de accu.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Vna pœna tantum imponetur. Adde no. in l. inficiando, §. infans. ȷ̄. eo. vide Io. Cal. & Io. de Lig. in consi. inci. vnum, an multiplicanda pœna. & alio inci. in q̄one huius thematis rei, &c. & no. Bar. in l. nunquam plura. & ibi Imo ȷ̄. de priua. delict. vide gl. & ibi Bal. in l. mariti, §. sed mensium, ȷ̄. de adul. & gl. & Bar. in l. si diutino, ȷ̄. de pœ. & gl. & Bar. in d. l. mariti. §. sex mensium. videlicet, quòd tot dicuntur delicta, quoties luxuriatum est, & sequitur Bal. in c. j. §. quibus. de priui. quem videas. & vide Barto. in l. ei qui. s̄. eo. & quæ dixi in d. l. nunquam plura, & vide gl. 2. q. 7. murationes. & 27. q. 1. c. virginibus. Adde vt per Bal. consi. 246. j. lib. & melius consil. 373. lib. 2. vbi ponit de intelligentia statuti, quod pro tribus furtis quis damnetur ad furcas.

b Barb. ¶Secundo dicit, Adde d. Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. vbi singulariter loquitur. vide bar. in l. j. §. vnde quæritur. de publ. gl. in l. pe. de act. & obl. s̄. gl. in c. imitare, vj. q. j. tex. in c. sicut. de testib & ibi do. Abb. & ibi dixi tex. in c. ad apostolicæ. de reg. iur. lib. 6. & ibi Arch. Bar. in consi. inci. Antonius commisit d. Ped. de Anch. in consi. 4. vbi singulariter sequitur d. Abb in c. sicut dignum de homici. Dy. in l. nunquam plura delicta. de priua. deli. Io. de Imo. in d. §. vnde quæritur.

c Ale. ¶Debeant amputari. Vide q̄ no. Bar. in l. si gemina. ȷ̄. arbo. fur. cæsa. & per Doc. in l. si fugitiui. & seq. C. de ser. fug. & vide qđ no. Bar. in l. sanctio. in fi. ȷ̄. đ pœ. & qđ no. Bal. in l. vni. ver. sed nunquid. C. de sent. q̄ pro eo, quod interest.

d Ale. ¶Vna datione. Vide quæ dixi post Bar. in l. nunquam plura, s̄. ti. j. Sed qđ si statutum dicat, ꝙ amputans manum dexteram puniatur in dextera, q̄ in delinquente postea non reperitur, an poterit iudex mutare pœnā? Bal. vr̄ dicere quòd sic, in c. j. §. iniuria, ver. furtū, de pac. iur. fir. in q. incip. quæro, qualiter debeat puniri ille, qui abscidit alicui manum. & vide Bart. & quæ ibi dixi in l. hos accusare, §. omnibus, s̄. de accu. Sed quid si statutum punit eruēté oculum, an includat non videntem? Dic, ꝙ non includitur in statuto, secundum Bal. in l. conuenticula, de epis. & cle. cum Bar. hic transit Imo. & Ang.

§. Si is qui. Differt iste §. à p̄cedēti: qa s̄. fuit exportatio tm̄ ī parte: hic fuit exportatio ī toto: tn̄ animus furandi fuit in parte. ¶Opp. ȷ̄. ,pxi. §. Sol. vt statim videbitis.

1 *Veritas circa eādem rem magis inspicitur, q̄ opinio, secus si circa diuersas res.*
2 *Contrectatione rei, quando fiat furtum totius, vel partis.*

1
a §. Si quis æs surripuit. † Dr̄ hic, ꝙ inspicit̄ poti⁹ veritas, q̄ opinio: a sed in §. p̄cedēti, & seq. dr̄ ɔ̄, ꝙ inspicitur potius opinio, q̄ veritas. Sol. dñt Do. hic, ꝙ inspicit̄ potius veritas: qa est circa eādē rem: in d. §. preced. & seq. inspicitur potius opinio, quia est circa diuersas res. Ita dñt Doc. ad leg. Iul. de vi. l. qm̄ multa. Dixi in l. diuus. ȷ̄. ad leg. Cor. de sica. vel s̄m gl. magis rationabiliter in hoc §. fuit error circa qualitatem, qui error non facit cessare animum furādi: sed in §. p̄ced. & seq. fuit error circa dñium, & facit cessare animum furādi. Cōtra hoc op. de l. in actione. in fi. s̄. eod. Sol. ibi sciebat ius alienum esse, licet suum crederet. & eodem modo rñ. s̄. eod. l. proxi. in fin. ¶Item opp. ȷ̄. in ver. sed si ansam. vbi error in dñio non impedit furtum. Sol. ibi loquitur in toto integrali non diuiso de se, nec p furem: ideo pars accedit: & error in dominio non excusat ab illa
2 parte. Et ideo est aduertendum † ,p declaratione materiæ: qñq; totum ɔtrectat̄, sed pars exportatur, tunc illius partis tm̄ fit furtū siue sit totum: qđ consistit ex partibus separatis, vt hac l. in princ. & ȷ̄. in ver. sed & si de naui, &c. siue sit totum integrale consistēs ex partibus cohærentibus, vt s̄. l. proxi. in fi. Qñq; totum exportatur, sed animus non est in toto, tunc aut animus errat in qualitate rei, & totius fit furtum, vt in hoc §. si quis. Aut errat ī dñio, & tūc aut erat totum integrale, & totius fit furtum, vt in d. ver. sđ si ansam. & ver. sed & si de naui. Aut illud totum ɔsistebat ex partibus separatis, & illius partis tantum in qua animus fuit, fit furtum, vt in istis §§. dicitur.

ADDITIO.

a Alex. ¶Quam opinio. An in delictis inspiciatur potius veritas, quam opinio, & econtra, adde pulchram dist. Bal. in l. si quis seruo. C. de fur.

1 *Regula, ꝙ affectus puniatur etiam si nō sequatur effectus habet locum ad actionem criminalem, non ciuilem.*
2 *In casu huius l. quis nō potest puniri criminaliter pro furto, sed extraordinariè. Intrans domum alicuius animo furandi simpliciter, & non cum affectu furandi aliquam rem præcisè, punitur extraordinariè.*

a §. Qui furti. a Opp. quod delictū habeat̄ pro facto, l. si qs nō dicā rapere. C. de epis. & cler. Sol. illa mā
1 † scilicet punitur affectus et si nō sequatur effectus, habet locum quantum ad accusationem criminalem, vt in ɔ̄rio, non quātū ad ciui. actionem, vt hic. Ita no. s̄m Iac. de Ra. & Pet. vt refert Cyn. in d. l. si quis non dicā rapere. in 3. op. & in l. si quis ad se fundum. in
2 4. q. C. ad leg. Iul. de vi. † tn̄ in casu huius l. non crederem ꝙ posset puniri criminaliter de furto: quia non habuit affectum furandi aliquam rem p̄cise, sed intrauit animo furandi simpliciter: ideo
b punitur extra ordinem, b tanquam de extraordinario crimine. l. pen. in prin. ȷ̄. da extraor. cri.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Qui furti. Allegat istum tex. Bal. in l. si qs ad se. 2. no. C. ad leg. Iul. de vi. & adde gl. no. in materia, & ibi Bal. in l. si constiterit. C. si. regun.

b Ale. ¶Extra ordinem. Vide quæ dixi in l. pe. de extraor. cri.

§. Item si quis. Gl. intelligit, quòd totius est fur, quādo contrectauit vt omnes tolleret. Ista expositio videtur contra tex. ibi, licet soluerit vt tolleret singulas, &c. Puto gl. dicere verum. & quod dicit tex. licet soluerit, vt tolleret singulas, intelligo, hoc est, singulariter quamlibet rem, n̄ oēs simul, forte qa si omnes simul portaret, viderentur, &c.

§. si duo. Simile habetis in l. ita vulneratus. in fi. s̄. ad legē Aquiliam.

LEX XXVI.

1 *Coloni qui habeant condictionem furtiuam.*

Si apes.

§. Item constat. Oppo. de l. cum in plures. §. messem, s̄. loc. Huius timore gl. distinguit inter colonum, q colit nummis, & colonum partiariū. Vide glo. in ver. nūmis, q̄ incipit, hoc est, & ibi, dum dicit, ipse solus, &c. dic vt s̄. diximus.

ximus. In eo qđ gl. dicit, ꝙ fructus pcepti à fure, sũt coloni, q nũmis colit, dicit male: nã tales fructus ita demũ efficiunt coloni, si sunt pcepti ab eo, vel ab alio eius noĩe, vt ĩ. e. l. si seruus cõis. §. locaui. sed fur nõ pcipit iure coloni, ergo &c. Præterea fructuari⁹ habet plus iuris q̃ colonus, & tñ fructus nõ efficiunt sui pcepti à fure: ergo nec coloni. l. si fur. s̃. de vsufr. Ex hoc sequit, ꝙ colon⁹ talis ꝯdictionẽ furtiuã nõ hẽt, & sic male dicit gl. Nõ ob. iste text. qa hic nõ dr̃, ꝙ fructus pcepti à fure sunt coloni: sed dr̃, ꝙ colonus hẽt actionẽ furti: qa sua ĩterest. Interest ãt coloni ĩ hoc: qa fur nõ accepisset, q̃ primũ fruct⁹ fuissent pcepti à colono, vel ab alio suo noĩe, fuissent sui, vñ ẽ ĩpeditus colonus p furẽ, & istud ẽ suũ interesse, & ista ẽ vera rõ tex. q̃ tenet Iac. de Are. In eo verò ꝙ ĩtelligit gl. de eo q ꝯduxit ad nõ modicũ tps, dt verũ: qa ille hẽt vtile dñiũ. Itẽ in eo ꝙ gl. intelligit d. §. messem. ĩ colono partiario hic, & ibi. ñ dicit verũ: qa ibi dr̃ ꝙ agit ex locato: ergo loqt in eo, q colit nũmis. Nã partiarius ageret actiõe ꝓ socio. l. si merces, §. vis maior. s̃. loca. & l. cũ duobus. §. si ĩ coeunda, s̃. ꝓ socio. Præterea gl alibi ñ facit differentiã inter colonũ partiariũ, & eũ q colit nũmis. l. eũ q. §. ꝑterea. s̃. e. ti. Sed illa gl. nõ dicit verũ in eo, qđ dicit fructus q pcipiunt p furẽ, effici coloni. ¶ Pro huius igit declaratione debes scire, ꝙ reperiunt coloni quadruplicis gñis. † Quidã ꝯducũt ad nõ modicũ tps, & isti sine dubio habẽt actionẽ furti, & ꝯdictionẽ furtiuã: qa habẽt vtile dñiũ. Quidã ꝯducũt ad tps modicũ, & isti q̃nq; nũmis colunt, q̃nq; dant pẽsionẽ in alia mã vt tantum de frumento, vino, & oleo, nõ ĩspecto eo qđ percipit ex fundo. Q̃nq; est colonus partiari⁹, & inter istos est differẽtia: qa primus agit locati, scđs præscriptis verb. agit, quasi ex ꝯctu innominato, licẽt q̃nq; appellet locatio. vt l. si olei. C. loca. tertius agit actione ꝓ socio, vt d. §. vis maior. Itẽ duo primi nullo modo faciunt fructus suos, nisi ab eis, vel eorũ noĩe sint percepti. d. l. si seruus. §. locaui. ĩ. eo. & ideo si surripiant, non habẽt ꝯdictionem furtiuã: qa nõ efficiunt dñi, sed hñt actionẽ furti: qa sua⁹ interest, vt hic. Tertius eodẽ mõ, si hẽt actionẽ furti, nõ ꝯdictionẽ furtiuã: tñ differt à pcedẽtibus, qa nõ hẽt actionẽ furti, nisi ꝓ parte sua, qa ꝓ illa dimidia sua interest, alij hñt actionẽ furti insolidum.

LEX XXVII.

1 *Notarius potest scribere instrumẽtũ ĩ tabulis de cera, vel de ligno, et facit fidẽ*
2 *Statutum, ꝙ habens instrumentũ à decẽ libris supra, teneatur illud insinuare, cõprehendit instrumentum de decem libris, licẽt non sit exigibile.*
3 *Debitor potest petere à creditore, vt sibi reddat instrumentum debiti soluti.*
4 *Actor tenetur edere reo, ad exceptionem fundandam.*
5 *Instrumentum cancellatum, & inane, probat debitum præcessisse.*
6 *Creditor tenetur liberare debitorẽ per acceptilationem, si debitor petierit sibi reddi instrumentum debiti soluti, & creditor non haberet ipsum.*
7 *Creditor, qui reddit instrumentũ debiti soluti debitori, potest cogere debitorẽ facere instrumẽtũ, per quod appareat debitum præcessisse, & debitũ soluisse.*

a Qui tabulas. [a] Not. tex. ibi, ꝙ si iam erant inanes, qa solutũ, &c. Pro declaratione legis. & glo. q̃ro primo, quid vult dicere tex. circa principiũ, dũ dicit, si tanti interfuit? Rñ. dicũt quidã, forte quia pars debiti erat soluta, & sic ꝓ illa parte interest, hoc est falsum: quia ẽt toto debito soluto dr̃ ĩteresse, vt in ver. quod si iam. Dicendum est ergo, quòd hoc ideo dicit: quia si forte aliæ probationes essent de parte, vel de toto, ñ interesset in tantum. ita intelligit gl. quod an sit verum, dicam in continenti in seq. §. ¶ Quæro, q̃n debitum est solutum, quid duplatur? Gl. respondit, & bene, quòd totum quia possibile est sua ĩteresse in totum, quod ibi continetur, vt ĩ. eo. l. fullo, vel sarcinator. in fin. ¶ † Hoc præmisso habes notare. Primo, quòd si Nota-
1 rius scriberet instrumentum in tabulis de ligno, vel de cera, ꝙ faceret fidem, vt hic in prin. & l. j. in prin. s̃. de bo. poss. ſm tab. & l. in
2 commodato, §. sicut, s̃. commo. & ibi per Gul. de Cug. † Secundo no. hic argu. ad statutum cõis Perusij, quo cauetur, si quis habet instrm̃ donationis, testamenti, vel codicillorum à decem libris s̃. teneatur insinuare, vt intelligatur ẽt à decem libris, si tanta quantitas est promissa, vel legata, non inspecto, vtrum debitor sit soluendo, vel non soluẽdo, vt videbitis hic. Licẽt em̃ debitor soluendo non esset, possibile tñ est, quòd perueniret ad pinguiorẽ fortunam: & sic verum est, quod instrumẽtũ est de tanta q̃titate,
3 quanta ibi contineatur. ¶ † Tertio, tu hẽs hic, quod debitor põt à creditore petere sibi reddi instrm̃ debiti soluti, vt hic, & C. de cõ
4 di. sine cã. l. dissolutæ. † Ex hoc habes casum cõtra Azo. qui dicebat, ꝙ actor non edit reo ad exceptionem fundandam. Ita no. in l. j. §. edenda, s̃. de eden. & l. fi. C. de eden. Certè hic est casus, ꝙ reus petit ab actore sibi reddi instrumentũ debiti, vt possit fundare ex
b ceptionem suam, s. se soluisse. ¶ Vlti. habetis[b] hic, † quòd per in-
5 strumentũ, [c] quanquam cãcellatum, & inane, probetur debitum
c præcessisse, nam hic ideo retinet creditor instrm̃, vt possit proba
6 re fuisse debitum. Et videbitis ĩ. eod. l. fullo, vel sarcinator. † Quæro, circa hanc materiã q̃n debitor petit sibi reddi instrumentum debiti soluti, & creditor non haberet ipsum, ad quid condemnabitur creditor? Certè, vt eum liberet per acceptilationẽ. l. ab oib⁹

d §. j. s̃. de le. j. ¶ Vlterius q̃ro, [d] q̃n creditor † reddidit instrm̃ debiti.
7 vtrũ possit cogere debitorem facere instrm̃, p qđ appareat debtum pcessisse, & debitũ soluisse. Certè sic, aliàs esset captio creditoris, vt hic videtis. Probatur C. de fid. instr. l. plures apochis.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Qui tabulas. Adde tex. in c cum dilecta, de confir. vtili, vel inutili vbi fuit scriptum priuilegium in papyro, vide ibi d. Abb. post alios.
b Barb. ¶ Vlt. hẽtis. Adde d. Pet. de Anc. in c. cũ pridẽ. de pac. vbi dicit tex. optimũ, quẽ allegauit Bar. hic, & adde Bal. in l pecuniæ, C. de solu. & q̃ ibi remisi.
c Ale. ¶ Per instrm̃. No. ꝙ instrm̃ cancellatũ probat, olim debitũ fuisse, & psumitur satisfactum Adde Bar. in l. in offerendis, C de app. & ẽt. no. Bal. in rubr. C. de fid. instr. ver. iuxta hoc q̃ro. no. Bar. in l. pluribus, s̃. de his, quæ in test. delen per Bal. in l. fullo, §. qui tabulas, ĩ. e. & facit qđ no. Bar. de snia cãcellata, in l. acta, de re iud. & Bal. in l. emãcipatione. C. de fid. instr. Tu vide oĩno Bal. in l. j. §. ille aũt, C. de Lati lib. tol. Adde quod voluit Bart. conf. 220. quòd liber rationum mercatorum cãcellatus. dicatur communis inter ipsos & creditores, & debitores, quia licet sit cancellatus, tñ probat debitum præcessisse.
d Alex. ¶ Vlterius quæro. An debitor possit cogi instrm̃ facere, vide Bart. in l. si finita, §. eleganter, de dam. inf. & in l. 2. s̃. sol. m at. & in l. dedi. in prin. de cond. ob cau. & quod no. d. Io. in d. l. huiusmodi. §. si ita. de leg. j. vide Bar. & Bal. in l. nostram prouisionem, C. de test. & no. extra de testi. c. significauit, & in c. Albericus, extra de testi. & l. sicut datam, C. de libe. cã. & dixit Bal. per illum text. in l. fi. C. de pac. conuen. quod q̃n procurator edidit instra dño, cogitur dñs ipse facere instrm̃ de suscepto. & hic adde, quod dicit Bar. in l. plures apochis, & sequitur ibi Bal. C. de fide. instr. & vide Bart. & Bal. in d. l. nostram, C. de testa. Adde quod etiam debitor potest cogere hæredes creditoris, vt faciant sibi instrumenta quietationis, de solutis defuncto, vel quòd reddant instrumẽta cancellata, vide Bal. con. 149. vol. j. Et an creditor teneatur facere generalem liberationem debitori, vide per eum conf. 369. eod. vol. j.

1 *Aestimari, an dẽat quanto minus creditor venderet nomen debitoris propter instrumentum subtractum, quod habebat executionem paratam, & tunc non potest, nisi per testes probari.*

§. Inde potest quæri. In hoc versi. forma casum. Dictum est s̃. prox. ꝙ duplatur illud, quod ꝯtinet in instr̃o, si mõ tm̃ intersit, inde q̃ro, &c. No. ergo ꝙ si sunt aliæ probationes de debito nõ videt interesse. Contra hoc oppo. quia aliæ probationes pñt deperire, ergo vr̃ in totum interesse, vt s̃. eo. l. cum, §. Papinianus. Dicit Hug. ista verba Iuriscon. quæ dñt, sed nihil mihi vr̃, &c. quòd male sibi vr̃. Ita dicit Hug. Rationes ergo præcedentes sunt meliores. Alij, vt Placẽ. dñt, ꝙ bene vr̃ Iurisconsultus locutus, & quicquid est dictum s̃. ẽ dictũ philosophicè, & disputando: hic vero loquit determinando, sed nihil vr̃, &c. Dy. & d. Oldr. vñr tenere opi. Hug. Glo. tenet opi. Plac. hic, & s̃. in 3. gl. Ego credo gl. dicere veritatem. Primo p tex. huius legis. Secundò per casum in l. qdã tabularum, ĩ. eo. vbi est expressum, ꝙ si tpe furti essent aliæ ꝓbationes, non vr̃ interesse. Non ob. d. §. Papinianus, l. eũ, s̃. eo. qa ibi agit de æstimando iur, quod habet in re: hic de iure æstimando, quod habet extra rem. Præterea ibi inspicitur quod euenire põt. s. mors serui, q̃ põt contingere sine culpa creditoris: sed ꝙ aliæ probationes pereant, nõ põt contingere sine culpa creditoris, qui habet in sua potestate
1 agere cõtra suum debitorem. ¶ Quæro, † quid si habebat instrumentum, & testes: subtractum est instrm̃, qđ habebat paratã executionem, ſm formam statutorũ: vel saltẽ habebat ꝓbationem, paratã de iure cõi, nonne creditoris interest? Certè puto ꝙ sic, ꝙ debeat æstimari sua interesse, quanto minus venderetur illud nomen, pp illas probationes subtractas, argu. l. j. § si hr̃s. ad Treb.

1 *Delens instrumentum animo lucrandi sibi, vel alteri, tenẽt furti, si animo iniuriandi, & nocendi creditori, tenetur damni iniuriæ.*
2 *Proiiciens aquam, vel oleum in loco, vbi est instrumẽtũ, tenetur lege Aquilia.*
3 *Interdictũ de tabulis exhibẽdis, est præparatoriũ interdicti, quorum bonorum.*

§. Sed si quis. Dr̃ hic, ꝙ qui corrumpit tabulas tenetur actione furti. Contra s̃. ad leg. Aquil. l. si qs testamentũ. §. fi. Sol. dicit Rog hic subauditur ꝙ non amouit, scili-
1 licet tm̃, & hanc tenet Dy. Alij dñt, ꝙ † q̃n qs delet instrumẽtũ animo lucrãdi sibi, qa erat obligatus in illo instr̃o, vel aĩo. lucrandi alij, quem diligebat, arg. l. si quis quid perferendum, ĩ. eod. tit. tunc tenetur furti: quia deletio illa non põt fieri sine contrectatione: sed si non fecit aĩo lucrandi, sed aĩo iniuriandi, & nocendi
a creditori, [a] tunc non tenetur furti, sed damni iniuriæ. ita debetis
2 intelligere. ista. n. est vera. Puto etiam, † ꝙ si quis sine contrectatione deleret, vt quia deiecerat oleum, vel aquam, in loco vbi instrumentũ iacet, ꝙ tunc non tenetur furti, sed lege Aquilia, ſm p cedentem solu. ¶ Secundo, dr̃ in ꝓxi. l. sed si surripuit. ꝙ delendo nihil ad pœnam adiicit. Contra s̃. tit. j. l. nunquam. Sol. glo. duob. mod. & bene. Primo, hic duo facta fuerunt eodem momento ibi separatim: quod satis placet, quia illa duo tendunt ad vnum, & eundem effectum. Vel dic, quòd nihil adiicit, scilicet ad pœnam, bene tamen tenetur noua actione, scilicet ex lege Aquilia. & est etiam

ADDITIO

a Claud. ¶ Et nocendi creditori. Ad hoc vide Alex. conf. 127. lib. j. vbi etiam ponit, quando ex contrectatione instrumentorum furtum committatur.

3 etiā bona sol.¶†Itē hētis hic, ꝙ pōt agi interdicto quorum bo-
norum.Cōtra,interdictū quorū bonorū,nō cōpetit ꝯ debitorē,
l.vlt.§.quorum bonorum.Solu.expone qđ dicit,quorum bono
rum.i.interdicto de tab.exhi qđ est præparatoriū illius interdicti.

LEX XXXII.

1 *Instrumento deleto,in quo erat debitum conditionale, an agetur ad totum, & an fiet executio statim,remissiuè.*

2 *Damnum quando datur culpa,modus probādi interesse.habetur in hac l. & in l.argentarius,§.cum autem,§.de eden.*

3 *Interesse probatur per iura mentum,quando damnum est datum dolo, vel furtum factum.*

Quidam tabularum. Ista est no.lex, & pulcherrima.In hac lege hēs casū expressum,ꝙ si tpe furti facti sunt aliæ ꝓbōnes,non dr̄ interesse.
1 †Quæro,qn̄ deletū est instrm̄,in quo erat debitū ꝯdonale, vtrū agetur ad totum,& an fiet executio statim?Dic,vt in l. Aquil. §.d
2 letū.§.ad l.Aql.& dixi in l.locū,§.ꝯdēnatio.de tab.exh † Quæro, vtrum sint alij modi ꝓbandi interesse,quā illi q ponunt̄ hic, & in l.argentarius,§.cū aūt,§.de edē.Rn̄.in l.Aqui.si ponimus dānum esse datū culpa,non puto ꝙ sint alij modi ꝓbandi,nisi illi qui po
3 nuntur his legib.Sed†qn̄ furtū est factū,vel dānum esset datū dolo, tunc crederē ꝙ ꝓbato furto,ꝓbaret̄ interesse per iurm̄,vt no. in l.i.§.hoc interdictum,§.de vi & vi arm.& C.vnde vi.l.si quādo. quæ probatio aduersus principalem debitorem non sufficeret.

LEX XXXIIII.

1 *Actio furti manifesti est prætoria,& non datur contra opem præstantem furi, nec talis est fur manifestus.*

2 *Homicida non dicitur,qui præstat opem homicidio,licèt puniatur de homicidio & dicitur homicida de iure Canonico.nu.4.*

3 *Percussor non dicitur,qui præstat opem percussori,licet teneatur de percusso. Præstans opem ad maleficium,qualiter puniatur.*

Is qui opem. Ista est no.lex,& aduertas,vt intelliga arg. qđ hic facit iurisconsultus debes sic intelli-
1 gere.†Actio furti manifesti ē p̄toria,vt Inst.de perpe. & tēp. act. §.i.& edictū reqrit,vt si qs teneat̄ illa actione, ꝙ sit fur manifest⁹, sed ille qui p̄stat opem,nunq̄ est manifestus,immo quod plus est nunq̄ est fur:quia nō ꝯtrectat,vt hic dicit gl.& ꝓbat̄ Inst. de ob.q̄ ex deli.§.interdū.merito nunq̄ pōt teneri furti manifesti.Dico ēt, ꝙ si comprehendat̄ in illo actu p̄stādi opē,ꝙ non est fur manifestus,immo nec fur,vt dixi,merito illa actio nō competit. ꝯ cum. Ad hoc opp.de l.hæc verba.§.de adult.Rn̄.vt dixi, verba edicti [illegible] ꝯcepta in persona,vt fur manifestus teneatur illa actiōe furti manifesti;nō aūt dicebāt illa verba,ꝓ furto manifesto, sed dicebant,fur manifestus:sed p̄stans opē nō est fur,ergo &c.facit l.aut qui aliter.in fi.§.qđ vi aut clā.l.si seruū,§.amouisse.§.de acqui.hę. merito ille qui p̄stat opē,non punit̄ illa actione,sed ista.†Ex hoc
2 sequitur,a quòd ille qui præstat opem homicidio, b non est homicida,licèt teneatur de homicidio.†Item qui præstat opem p-
3 cussori,non est percussor,licet puniatur de percussione,vt mani
4 feste probatur in glo.huius legis.†Canonistæ tamē q̄tum ad repellendum aliquem à ministerio altaris,appellant homicidam il
5 lum,qui pręstat opē homicidio,qđ exploretis ab eis.¶†Quæro circa hanc legem,in casibus in quibus p̄stans opem comprehenditur:vel quia verba essent præscripta in rem: vel hoc esset lege
c expressum,qualiter puniatur c præstans opem.Cy.tangit C.de Nili agge.non rump.l.j.ibi nil determinat. tn̄ referūt quidam quòd
d Dyn.consuluit. ꝙ opem præstans d puniatur media pœna eius, qua punietur principalis,per hanc legem.quæ determinatio est mala per l.is cuius ope.§.de adul & per l.nihil,§.de sica.facit l.j.§. incidit §.ad turp.Ray dicebat,aut agitur ciuiliter, & ē verū dictū Dy.vt hic,Aut agitur criminaliter, & tunc eadem pœna puniat̄, vt dictis legib.& d.l.si quemquam C.de episco.& cler. quod non placet. Pone in casu nostræ legis quod principalis fur non fuit deprehēsus certe in tm̄ tenetur opē præstans, in q̄tum principalis, l.sępe.circa fi.de ver.sig.Quid ergo dicemus?Videte domini:ego dico,quòd regula est, quòd præstans opem punitur eadem pœna,qua principalis punitur:vt ll.§.alle.Fallit in casu.l.raptores, C. de rap.vir.& in d.l.j.C.de Nili agge.non rump.quia sic est ibi ex-
e pressum.Item fallit, e quando quātitates,propter quas pœna de-
f bet augeri,vel minui,reperiuntur diuersæ f in persona facientis,& opem præstantis,vt hic,quod tamē intellige, vt statim dicam ad hoc vt cessent contraria.Pro cuius declaratione debetis scire, ꝙ quædā sunt qualitates, ex quibus augentur, quæ superuenerunt præter propositum delinquentium,ex post facto,extra ipsum delictum:vt deprehensio,de qua hic dicitur:& tunc quilibet punit̄, sm̄ quod illa qualitas inest in eo,vt hic:pp qđ dico,quod si principalis offendens est condemnatus in plus:quia negauit, vel qa fuit contumax:certe si opem præstans fuit confessus,vel præsens non condemnabitur in plus,propter contumaciam principalis: quia in eo istæ qualitates cessant.Quædam sunt qualitates, quæ insunt ab initio tpe delicti,sm̄ propositum delinquentiū: & istæ quidem insunt in personis delinquentium.Exemplū,principalis
g occidens erat filius,opē p̄stans g erat extraneus. isto casu opē p̄stan-

ADDITIONES.

a ¶Et ex hoc sequitur.Adde Alex.cons 140.vol.2.

b Alex.¶Homicidio.Tene menti pro statuto,an præstans opem homicidio,dicatur homicida.adde, quod dixit Bar.in l.nihil,§.de sica.

c Alex.¶Qualiter puniatur.Quæro qualiter puniatur præstans opem,vide Bar.in l.furti,§.ope.§.e.& quod no.Bar.in l.non solū,§ si mandato,maxime ad fi.§.de iniu.Et Bar. in l.non ideo minus.C.de accu.Sed qualiter debet in accusatione dici, vide omnino Bar.in l.omnes.de agri.& censi.lib.xj.vbi dicit,quòd debet dici quòd sciens fecit.Item no.quod Inn.in c.continentiam de cle percus.dicit, quòd illi,qui sunt simul, videntur vnus alteri dare auxilium,quod est no.& reassumpsit Bal.in c.j.de benefi.frat.& dicit ibi Inn.quòd qui stat armatus cum aliis,licèt nullum actum faciat, dicitur facere opem.quod dicit Bal.menti tenendum.l.raptores,C.de epis.& cleri & in l.j.C.de ser.fu. Et vide Bal.in l.j.in vlt.char.C.vnde vi.in repe.in quib.locis tenet idem quod Inn. vbi §.Et statutum dicens,si quis occiderit,non verificabitur in dante opem,d l.nihil interest,& ibi Bal.§.de sica .adde etiam hic,quòd ille dicitur opem præstare,qui suis verbis robur præstat, & aduersariis timorem incutit,secundum Inn.in c.j.de homi.& generaliter vide Bar.in d.l.in furti.§.ope.& in l.si is qui rem pignori,§.si tu Titium.in fi. §.eo.& bal.in l si familia,§.de iur.om.iud.& in l.j.C.de ser.fugit.Et an distinguatur,an faciens facturus esset,vide Ang.l.j.de eo per quem fac.erit.Et quis dicatur præstare fauorem,vide bal.in l.ob hæc verba,§ de infa.Et quid si in principali pęna ex postfacto augmentatur,vel minuitur.Quid in præstante opem,vide quod no.barto. in l. libertis quos.§.posthumis,de ali.leg.& dicit bar.in d.l.raptores,C.de epi.& cl.&ibi bal.& bar. in l.j.C.de rap.vir.in quibusdā lec. ꝙ si aliquis accusatur de auxilio, debet deduci quo tpe delicti præbuit auxiliū,sed qd si præstatur auxiliū nō crimini sed criminoso? Dic vt in cle.j.de pœ.& quid si statutū dicit,si quis suis manibus occidit, an puniatur opē præstans. Habes,ꝙ nō in.d.c.cōtinentiam,& adde,quòd tamē diceretur pręstare opē secundum bar.in l.cuiusque,§.ad leg.Iul.maie.Et quid si in accusatione dicatur, alter alteri præbuit auxilium,de quibus intelligatur,vide Bal.in l.ancillæ,C.de fur.& faciūt no.per bar.hic in fi.Et an quis associando simpliciter dicatur præstare auxilium, vltra prædicta vide l.j.C.de his.qui latr.& tex.in d.l.j.de rap.vir.& bal.in d l.raptores.ad fi.& quòd habetur in cle.j.de pœ.Et qualiter punitur,qui præbet auxilium,consilium,& fauorem,& vide bonum tex.13.q.5.cum homo.& in c.si quis.cum seq.& 23.q.vlt.ca. qui aliorum.& tex.de pœ distin.j.in c.periculose.Et si occidi aliquem, an socij puniantur, qui mecum erant,vide Inn.de homi in c.sicut dignum & Hosti.eod.tit.§. quia pœna ibi,quid ergo.per Io.An.de elec.in c.cupientes,in vi.adde quod no.Bar.in l. si vendidero,§ cum captor,§.eo.& l.fi.§.de sica.& in l.fullo,ij.§.eo. Et an præstans testimonium pro aliquo dicatur præstare auxilium,vide bart.in l.post legatum,§.his vero , in fi.de his quib.vt indi.Et §.dictis adde,quòd licet aliquis sit præsens,& assistat alicui simpliciter,nō dicitur opem præstare,vt in l.j.§.si in eo,& ibi bar.§.ad Syl.Et si statutum punit certa pœna committentem maleficium,an verificetur in præstante consilium , & auxilium,dic vt per Gui.de Suz.in sua q.inci.pone quæ sunt de facto, statutum dicit, quòd qui facit,&c.adde,quòd etiam ille,qui mecūm stat à remotis armatus, si per eū efficiar audacior,& offensus timidior,dicitur pręstare opem mihi,bal.in l.non ideo minus,C.de accusa.An præstans opem teneatur pœna pacis ruptæ,sicut principalis, vide Io.And.in addi.Spe.in ti.de treu.& pa.§.j.in vlt.addi.& Imo.in l.si stipulatus fuero, de ver.oblig Et ad materiam vide omnino Ang.hic,qui limitat in hoc materiam, & bal. in l.j.C.de Nili agge.non rump.& Ange.& Sal.in l.j.C.de rap.vir.& requiritur,vt opem præstans sit in dolo.bar.in l.sæpe.in fi.de verbo signi & dat Ang.practicam in auth. de test.in §.si vero absint,ad probandum me non præstitisse opem:quia debeo producere testes,qui deponant se fuisse pręsentes in homicidio,& non potuisse me pręstare opē quin ipsi vidissent.Facit quod no.per Can.in c.ex tenore,de testi.Adde,quomodo quis dicatur opem præstare,Bal.consi.220.3.lib. Et qualiter tenearis,si quis venit ad te dicens,volo Titium interficere,& tu respondeas facias cito,aliter res tibi non bene succedet.vide Ang.consi.22.Et an assistens cum armis,dicatur opem ferre, vide Ro. cons. 117.Et qualiter quis dicatur dare auxilium bannito,vide Pa.de Ca.cons.296. Et qualiter puniatur parans venenum causa occidendi,vide Bal.con.121.5.libr.Et qualiter puniatur associans ad delictum,licet ipse nihil commiserit,per eundem consil.436.libr.j.

d Ale.¶Opē præstās An pręstās opē teneatur de dāno dato ab aliis,vide bar.post gl.in l.j.§.si quis nō homines,§.vi bon.rap.Et de materia huius legis vide per Imo.& Innoc. in cap.sicut dignum,de homi.& gloss.in cle.j.de pœ.in verbo,defensant,& vide omnino Bal.in l.ob hæc verba,de infa.Item, an procedatur vt contra præstantem opem , si quis consentiat in maleficio,tractat Bar.in l.si is qui.in fi.§.e.

e Poma.¶Item fallit.Item limita,nisi sequeretur strages multorum.ita Ang.hic. & Barb. in c.j.de offi.deleg.Item limita,quando præstitissem simplicem opem: vt puta,quia omnino illi sine me fuissent sufficientes ad faciendum dictum,& sic per me non est auctum delictum.ita Ang.hic,& in l.in furti,§.ope.§.eo.& Barb.vbi § & do.Ang. de Ari. in addi.ad Ang.in tract,male.in gl.in verbo,semper assistit dicto maleficio.& Cep. cōs. 27.Limita & alio modo,vt per d.Ang.§.post Bal.in l.j.C.de cast.pec.& opi.Bar. hic tenent communiter Cano.in c.j.de offi.deleg.in 3.membro.gl.ibi,scilicet d.Ant. de But. Car.& Imo.& Cæpo.& Pau.Fel.& Mod.Pan.ibi,& Fel.in c.sicut dignum,de homi.

f Alexan.¶Reperiuntur diuersæ.An qualitas,quæ est in faciente , dicatur etiam esse in præstante opem,quid in mandante,vide Bar.in l.non solum,§.si mandato, ver. quæro vnde oritur,§.de iniu.& omnino Bar.in l.verum,infra de parri.& Bal.in l. non eo minus,de acc.C.Et quando pœna talis minoratur propter talem qualitatem, an videatur inesse in prestante opem,vide bar.in l.qui seruo § item placuit,§.eod.& istis adde bal. in l.j.in 4.contrario.C.de rap.vir.& vide bart.in l.ob hæc verba supra de infa.& in l. cū mulier,sol.mat.Et vide Mod.in c,j de offi.iud.del.Adde,an mandans ita puniatur sicut executor,stante statuto, quòd nullus corporaliter puniatur. nisi lege municipali caueatur,& alio statuto caueatur,quòd occidens occidatur,ita ꝙ statim moriatur.bal cōsil.523.li.in antiq.& lib.j.in nouis.

g Poma ¶Opem præstans. Vide Pau.& Doc.in c.j.de offi.dele.in 3.membro.gl.ibi & ibi Barb.& Fel.in c.sicut dignum.de homi.& vide quod per istam deci.decidit Io. Fab. in §.aliæ.Inst.de pub.iud.& tenet contra.tamen aduerte Are.in §.ope.Inst.de obli.quæ ex deli.& in trac.maleficiorum.in gl.ver.Sempronium mandatorem An autem cōtra administrationem attendatur qualitas,quæ est in delinquente,dic quòd non,vt per bal. in l.qui seruo,§.j.§.eo.& Are.vbi §.& Fel.in l.j.C.de rap.vir. Quæ autem sit ratio diuersitatis cogita.mihi videtur,ꝙ neutro casu, id est quòd neque ad augēdum, neque ad minuendum debeat attendi qualitas,quæ insit personę delinquentis.Nec ob.l. vtrū §.ad leg.Pomp.de parri.qui qualitas ibi non inerat personæ , sed inerat delicto. Et ita sentit bal.in d.l.j.in 3.no.C.de rap.vir,

stās punit̄ in plus pp qualitatē īherētē ipsi filio pricipali.l. vtrū.ad leg.Pōp.de parri.& iō dico,ꝙ si popularis pstaret opē nobili,ꝙ punitur ī pl⁹ fm statuta hui⁹ ciuitatis:vel si ciuis pstaret opē forensi,ꝙ puniret̄ in plus,pp qualitatē inherentē principali delinquēti.Quę dā sunt qualitates,q̄ insunt tpe delicti rōne loci,vel tpis,vl̄ psonæ ei⁹,in quē deliquerūt.Exēplū,ego pstiti tibi arma ad homicidium ɔmittēdū de die,tu ɔmisisti de nocte:vl̄ ego præstiti tibi opē stādo ad tui securitatē ex plateā,vl̄ ex ecclesiā,& tu ɔmisisti in ecclesia: vel ego præstiti tibi opē,hoc est,arma ad interficiēdum Titiū,qn̄ erat priuatus:tu interfecisti eū qn̄ erat in dignitate positus,vtrum opē prēstans puniat̄ in plus,pp illas qualitates inhærētes ipsi delicto?Ista q.iacet ī hoc,an pstans opē obliget̄ ex delicto tūc cū opē prēstat,an tūc cū delictū pficitur?Certe tūc , cū delictū perficitur, vt j̄.eo.l.qui seruo.ver.pl⁹ Pomponius.& l.si qs vxori.§.neque verbo.j̄.eo.et vl̄ gl.velle alibi:ꝙ obliget̄ ex delicto ,ꝓpter mandatum, seu ꝓpter p̄cedentem opem.Ita sentit glo.in l.j.§.persuadere.s̄.de ser.cor.& Insti.eo.§.ope.Si ergo tunc obligetur,ḡ in præstāte opē insunt illæ qualitates:qa de nocte in cœpit obligari ex delicto , & in platea,& in homine,& in dignitate videtur deliquisse,sicut prīcipalis:& ideo æquali pœna punietur. De hac ope dicam aliqua j̄.e.l.in furti.§.ope.& d.l.qui seruo.§.fina.

LEX XXXV.

Si quis perferendum. Vides hic, ꝙ si duo delinquunt circa idem,& in vno subest qualitas augmentandi pœnam,in alio cessat, in vno augmentatur qualitas,in alio non.Opp.& videtur, quod ille qui accepit rem perferendam,non teneatur furti: quia non facit animo lucrandi,ergo &c.l.j.§.fi.s̄.e.Sol.nō facit animo lucrandi sibi,sed alij.vn̄ sufficit quod faciat animo lucrandi alteri.

LEX XXXVI.

Qui seruo. Qui præstat opē furto irregulari , nō tenetur furti,nisi furtū regulare sequat̄.No.tex.ibi,tūc tn̄ incipere teneri.¶Ad primū dictū opp.de l.Neratius. §. quāuis. s̄.de ser.cor.dicit gl.ꝙ ibi secuta fuit fuga,hic non.hoc nō est verū vt patet in ver.plus Pōponi⁹.Veritas est,quòd ibi fuit secuta fuga, & ille qui psuaserat,recepit seruū fugientē,vnde furtū regulare ɔmisit retinēdo eū,merito furti tenet̄,arg.l.eos.C.eo. ¶Itē opp. de l.cōsilij.j̄.de reg.iur.Solu.gl. tūc de malo consilio quis obligatur de dolo,qn̄ nō cadit in speciale nomē maleficij , & interest eius, cui cōsilium est datum.Sed hic nō interest eius : qa fuga nō est secuta,& si esset secuta,daret̄ alia actio specialis.s.serui corrupti: merito cōpetit de dolo.In eo,quod gl.dicit hic, quòd fuga nō est secuta,dicit male,vt patet in ver.plus Pōponius.Sol.ergo sic,ibi loq̄tur qn̄ ipse cui datum est cōsiliū malū,vult agere cōtra dantē:hic vero qn̄ vult agere alius,in cui⁹ ꝑniciē est datū ɔsiliū.Facit ad hoc l.quòd si cū scires.s̄.de dolo.Itē oppo.seruus fugitiuus facit furtū sui ipsius:ergo ille q persuasit,vl̄ præstare opē furto,& sic obligat̄ l.j.C.de ser.fug.Gl.soluit trib.modis.Primò,verū est,ꝙ seru⁹ fugiēdo facit furtū sui,si alius eū apprehēdat,al's secus.Cū.n. nō sit qui principal'r teneat̄,nō pt qs teneri accessoriè tāq̄ præstās opē. Ista sol.nō est vera in se,p §.itē placuit.j̄.ꝓxi.Illud tn̄ qđ dicit gl. ꝙ pstans opem tenet̄ accessoriè,qualiter procedit,dicā in seq.§.Scđo modo soluit,ꝙ fit furtū ad impediendā vsucapionē,nō quo ad alia.Tertia sol.est,ꝙ ideo hic non sit furtū:qa seruus hic non aufugit,& sic ɔtrectatio nō est secuta.Hāc reprobaui: qa fuga fuit secuta,vt in ver.plus Pōponius.quare sol.fm La.de Are.ꝙ seruus fugiēdo facit furtū sui:tn̄ hoc vocatur furtū irregulare: qa inter furem, & rē subtractā debet esse diuersitas:sed in seruo fugitiuo est vnū, & idē,fur,& res furata:iō furtum irregulare est,& iō q pstat opē,n̄ tenet̄ furti,Secus si esset furtū regulare:vt in versi. sed si alius.& in ver.plus Pomponius.vbi dr̄ ꝙ ille,q psuadet,vel mādat maleficiū ɔmitti,nō obligatur,nisi tūc cū maleficiū cōmittitur. Facit l.si qs vxori.§.neq; verbo.j̄.e.qđ tene mēti.¶Quæro,qn̄ quis psuadet alicui ꝙ fugiat,vtrum est necesse ꝙ hēat animum, ꝙ capiat̄ ab alio Gl.hic videtur dicere,ꝙ n̄:sđ sufficit ꝙ sit secuta rapina , vel furtū ab alio.Ista opi.videtur probari in l.verum.j̄.eo. tit.& ideo glo. vl̄ velle,ꝙ qs habeat animum quòd rapiatur ab alio ; non dico ab alio certo,sed ab alio in genere.Ita intelligitur glo.j̄.l.proxi.& l. in furti,§.ope.j̄.eod.titu.

1 *Præstans opem dicitur teneri accessoriè:quia factum accedit facto.*

2 *Qualitas præstantis opem maleficio,cuius vigore augetur pœna, non principalis minuentis attenditur.*

§.Item placuit. Hēs , ꝙ licet principalis non teneatur, punietur tn̄ pstans opē. Contra,prestās opem accessoriè tenetur,vt hēs s̄.in prin.legis,& ꝓbat̄ in l. non iō minus.C.de accu.Si sic,ergo nō potest teneri nisi teneat̄ principalis.l.Græcè,§.illud,s̄.de fideiusſ.Sol.Quantū ad istū §.dico,ꝙ principalis tenetur n̄ali obl'one l.sed si dānū,alias l.peculiū.§.siue aūt.& §.seq.s̄.de pec.ergo ei potest accedere obligatio,vt teneatur quis accessoriè efficacius.l.pupillus.s̄.de verbo,oblig.& hoc vl̄ innuere text.in l.si quis id quod.§.fin.de iur.omn.iud. vbi nullo modo

1 principalis tenetur,& tamen præstans opē tenetur.¶† Pro cuius

a declaratione,adētis scire,ꝙ præstās opem dr̄ teneri accessoriè, nō ꝙ obligatio accedat obligationi:qa q̄libet obl'o est p se principalis,qđ apparet:quia vno soluente, alter nō liberat̄: vt d.l.si quis id qđ,§.fi.& l.seq. & potest in plus teneri vnus q̄ alius, l. is qui opē,s̄. e.sed dr̄ teneri accessoriè:quia,fcm̄ accedit facto. Non.n.quis potest pstare opē alteri facto,nisi illud fcm̄ fiat,l.si is qui,§.si tu Titiū, j̄.e.& ideo merito sufficit principaliter,fecisse illđ fcm̄ ad hoc, vt pstans opē teneat̄,nec requirit̄ principalē esse obligatum.Non. n.

2 obligatio accedit obligationi,sed fcm̄ facto.¶† Iuxta hoc pone, ꝙ in ɔmittēte maleficiū est qđā q̄litas,pp q̄ pœna est minor:ī pstāte opē vero,qđā est q̄litas,pp q̄ pœna ē maior.Exēplū,nobilis præstitit opē populari delinquēti,vel forēsis præstitit ciui opē, tenebi

b tur^b ne in minus præstās opē?Certe n̄ immo qualitas, q̄ ē in psona ei⁹,semp inspicit̄,nec minorabitur pp psonā pricipalis delinquētis,vt hic,& l.si quis id qđ.ī fi.& ,ꝓbat̄ j̄.ad l.Pomp.de parri.l.j. vbi si aliqua de ɔiūctis psonis mādaret extraneo , vt interficeret ɔiūctā psonā,sil'r tenetur đ parricidio,vt ibi p3,dū dicit, cuiúsve dolo malo,&c.& differt hęc q.ab eo,qđ dixi heri in l.is qui opē,s̄.eo. quia ibi dixi,qn̄ in principali delinquēte erat qualitas, q̄ augebat: hic qn̄ in principali est qualitas,quę minuit. Ista tene menti.

ADDITIONES.

a Barb.¶Pro cuius declaratione.Ang.in l.j.C.de Nili agger. nō rūp. dicit dictū Bar.verū in se,sed est qualitas maleficij.facit ipsemet Bar.no.in l.j.ff. de in lit. iur.vbi dicit caute'am,vt fideiussor intercedat in omne id , quod venit ex processu,ergo illud,quod crescit propter contumaciā,venit ex processu.& vide qđ idem Bar.no.in l.libertis quos,§.posthumus,s̄.de alimen.legat.

b Alex.¶Tenebitur.De præstante opem,an teneatur vt principalis, vel accessoriè,dic per Bar.in l.sed si vnius permissu.in vlt.q.j̄.de iniu.& ibi quid in mandante.& idem tenet Sal.in d.l.j.C.de rap.

§.Idem Pomponius. Op.de pri.hui⁹ legis.Rn̄. hic aufugit cum reb.& sic est secutū furtū r'are:quia aliđ est ɔtrectās,& aliđ res ɔtrectata. & hoc est,qđ dicit tex.quia opem & consilium contrectatori tulerit,&c.

1 *Duo interfecerunt vnum,an quilibet teneatur de homicidio.*

2 *Accusationis,vel inquisitionis formandæ ratio,& vt aliquis teneatur de auxilio,& de vulnere.*

1 §.Si duo. No.§.ꝙ quis tenetur đ ope,& auxilio inuicē præstito.Facit ad q̄st.†Duo interfecerūt vnū, q̄ritur vtrū quilibet teneatur đ homicidio,& auxilio īuicē prestito? Hic vl̄ eē tex.ꝙ sic.Br̄ ego determinaui p hunc modū.Q̄n̄q; plures ɔmittūt vnū maleficiū,vt vnū homicidiū,vel furtum vnum,vt oēs simul subtrahēdo trahē,tunc quilibet tenetur vt principalis, vt s̄. eo.l.vulgaris.§.pē.& l.ita vulneratus.circa fi.s̄.ad leg.Aqui.& ideo

a non potest teneri accessoriè.l.gnal'r,as̄.de fideiu.Et licèt posses dicere duo facta fuerunt,& homicidium:& auxilium:dico ꝙ oīa ista tēdunt ad vnum effectum,& ideo vna pœna īponitur.l.illđ.ī fi. s̄.ad leg.Aqui.Q̄n̄q; plures ɔmittunt maleficia diuersa:vt puta,furātur diuersas res,vel vnus facit vnum vulnus ī capite, & alius in

b brachio,tunc quilibet potest teneri^b vt principalis de vulnere,vel de furto suo,& vt opē præstās vulneri,vl̄ furto alteri⁹,& hic ē ca-

2 sus ī nr̄o §.Aduerte† tn̄ hoc scđo casu,qual'r formetur accusatio vel inquisitio.Nā si ego dicerē: Titius ꝑcussit Caium in capite, & Mar.in brachio,& ad prædicta ɔmittēda præstiterunt adīuicē auxilium,& fauorem,ex hac accusatione n̄ potest sequi ɔdemnatio đ auxilio:quia n̄ expmitur qual'r præstiterunt auxilium,vl̄ fauorem & ideo cum verba debeāt ītelligi in benigniore ꝑtem.l.pses.đ pę. ītellige,ꝙ ꝑcutiendo pstitisti mihi opem,seu auxiliū,& ego tibi pstiti sil'r auxilium percutiendo,& sic act⁹ meus fuit auxilio tibi, & tuus mihi:sed cum de isto actu ego punior vt principalis,n̄ puniar tāquā præstās opem:sed debet dicer̄ accusatio,vl̄ inqsitio,ꝙ vnus præstitit opem alteri,assistendo vnus alteri,vt habilius ɔmitteret, & sic præstitit opem per alium actum,quā per illum , de q̄ principalis accusatur:ergo &c.vt hic.Sed si in accusatiōe,vl̄ inquisitione diceretur,auxilium præstitit,& ɔsilium,& fauorem,ex eo,ꝙ dicit ɔsilium posset puniri tanquā præstans opem: quia persuadens vl̄ præstare ɔsilium,quod est præstare opem,vt ꝓbat̄ per totā hāc legem,l3 tex.videatur īter opem & ɔsilium facer̄ dr̄iam,vt j̄.e.l.in furti,§.ope,& §.ɔsilium,& ibi dicā,& istud consilium de necessitate præsupponit alium actum quam illum,de quo accusatus merito potest puniri.Ita debetis intelligere.Tene menti.

ADDITIONES.

a Alex.¶L.generaliter.An damnatus propter furtū,seu propter fracturā ostij, vl̄ condemnatus pro violentia cōpulsiua.Pau.de Ca.in cons.33.incip.In Christi nomine,visa q.&c.Adde,quando plures committant maleficium,qualiter teneantur,Bald.consi.29.4 lib.& consi.310.4.lib.per Alex.15.j.lib.

b Alex.¶Tunc pōt teneri.Adde,quod no.Bar.in l.si in rixa.ver.datur his regula j̄.de sica.& vide quod no.bald.in l.non ideo minus.C.de accu.in ver. sed iuxta hoc venit quæst.cum vers.seq.& limita vt dixi no.post bart.in d.l. si in rixa. per Ang.in l.si reos.in prin.de duob.reis.

LEX XXXVII.

Si pauonem. An autem requiratur, ꝙ ille qui persecutus est, supposuerit eum, qui cœpit, dic vt i gl. & dixi s. l. proxi. §. item placuit.

LEX XXXVIII.

Mater De materia huius legis, & præceden. l. si filius. dic vt dixi s. eo. l. eum qui. §. si filiusfamilias.

LEX XL.

1 *Animus & non factum quando inspiciatur.*
2 *Coitus cum meretrice de iure est impunitus.*
3 *Rapiens per vim meretricem non tenetur tit. de rapto,*
4 *Faciens pacem cum aliquo, & promittens eum non offendere sub pœna, si cōmittit adulterium cum eius vxore, non incidit in pœnam.*
5 *Furtum qui fecit ei, cum quo pacem fecerat, non dicitur pacem rumpere. Furtum non est iniuria in personam.*
6 *Retinens mulierem causa libidinis circa viginti horas, nō tenetur de plagiario. nec de priuato carcere: secus si vltra viginti horas.*

a b **Verum est** a Dr̄ hic, quod īspici dēt animus, bn̄ factū. Cōtra s. e. l. vulgaris. §. si qs æs surripiat. † Sol. ibi
1 præter animū suū incidit in eādē spēm delicti grauiorē, q̄ cogitaret, iō inspicit̄ euentus: hic vero incidit in aliā spēm delicti, q̄ cogitaret, iō nō inspicitur euētus, vt dixi i l. diuus. ī. de sica. ¶ Scdō op. gl. ī. e. l. fullo. §. q ancillā. Pl'es sol. dātur, illa est vera, hic erat meretrix: ibi nō, ideo hęc cā q̄re istud faciebat, licet eēt mala, tn̄ erat à iu
2 re impunita: qa coitus † cū meretrice à iure est impunitus c vt l. j. d
c ꝯcub. Sed cā pp quā surripuit: est punibilis de iure, iō si facit vltra, cum ab initio daret operā rei illicitæ, tenebit. ¶ Quæro, ꝓ reb. sub tractis nō tenetur furti, an actione legis Aqui. teneatur? Rn̄. ꝙ sic, quasi videatur dedisse occasionē dāni. l. q occidit. §. i hac, s. ad l. A-
3 qui. ¶ Hęc lex facit ad tria. † Primo, ꝙ ille q rapuit per vim meretricē, nō teneatur pœna illius ti. de rap. vir. & no. in l. j. in pri. C. de ra.
d vir. Secūdo facit, d ꝙ si † tu fecisti pacē cū aliquo, & ꝓmisisti eū nō
4 offendere, & postea ꝯmisisti adulteriū cum vxore eius, an incidas
e in pœnā? e Gui. de Suz. determinauit ꝙ nō, ꝑ hāc legē: quia nō facit animo iniuriādi, sed causa libidinis, & sic nō facit causa vindicādi, seu retractādi inimicitiā iam sopitā: sed si faceret causa vindicādi: quia forte ipse passus est similē iniuriā, de qua facta est pax, tūc sine dubio incideret in pœnā. Contra istā determinationē facit in feu. tit. q̄ fuit prima causa bn̄. amit. §. ꝓterea. & §. seq. vbi vasallus ꝑdit feudum pp adulteriū cū vxore, vl' cū filia dn̄i, sed ibi in vasallo q ꝓmittit dn̄o fidelitatē. Isti vero faciētes pacē nō ꝓmittūt nisi solumō nō offendere occasione ꝓcedētis brigæ. Facit, qd̄ dixi in l. aut facta. §. cā. ī. de poe. † Et eodē mō facit, si aliqs facit furtum ei,
5 cū q̄ fecerat pacē, quod n̄ icidat i pœnā: qa n̄ facit animo vindicādi, sed aīo lucrādi. Pro hoc facit: quia licet furtū sit iiuria, seu offensa, nō est offensa i ꝑsonam, vt no. i l. itaq; fullo. s. eo. & dixi plene s.
6 de publicanis. i l. licitatio. §. quod illicite. † Itē facit hæc lex, quod si aliquis liberam mulierē tenuerit causa libidinis, non possit accu ri de plagio, seu de priuato carcere: sed hic loquitur de meretrice sed in alia muliere libera per vim detenta, putarem aduertendum vtrum detinuerit eā ꝑ xx. horas, vel nō. l. capite quinto. ī. de adul.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Verum est. Et quomodo probatur animus, vide gl. in l. apud Celsum. in pri. s. de dol. excep. & l. Fulcinius. §. prætor. ex quib. cau. in pos. eat. & vide ibi Bar. vbi dedit remissiones Bal. Ang. ibi, & vide Ioan. And. in c. frustra. de reg. iur. lib. vj. in mercu.
Claud. ¶ Adde ꝙ Alex. conss. 113. vol. 2. tenet per istum tex. ꝙ per raptū filiæ non rumpitur pax, nec rapiens, etiam si sequatur vulnus in ipso raptu, incidit in pœnam. & male secundum addit. ibi.
b Alex. ¶ Inspici debet aīus. Vide Bal. in l. si quis non dicā rapere. de epis. & cle.
c Alex. ¶ Est impunitus. Et an, & qn̄ coitus cū concubina sit licitus, vide tex. no. in l. si vxor, in pri. de adul. ī. & quid si erat nupta, & hic adde gl. & Bar. i l. 1. C. de rap. vir. vide not. glo. & Barto. in l. qui adulterium. C. de adul. vbi ponit de meretrice nupta.
d Barb. ¶ Secundo facit. Adde d. Pe. in c. petitio. de iureiur. Bal. in c. j. in prin. de pa. tenen. vbi allegauit dictum Host. in c. si de immu. eccl. vide Ang. i l. si cū exceptione. §. satis clementer. qd̄ met. cau. Ang. hic tenet contra Bar. Io. An. in regula, frustra. lib. vj. tenet idem, qd̄ hic dicit Bar licet Bar. non faciat de eo mētionē. Bal. in c. j. §. si de pa. tenē. Ludo. Ro. i l. licitatio, §. qd illicitē ff. de pub. vbi tenet contra Bar. & idē sequtur d. Io. de Ang. in rub. ff. de adul. & vide eundem in c. j. de fur. alleg. in rub. vide Lud. Ro. in cons. 255. vbi alle. Bar. hic.
e Alex. ¶ An incidas in pœnā. An adulterare vxorem alicuius sit offensa, & hoc intelligit hic Ang. quando cōstat ꝙ solum ad finem libidinis, alias secus, quia præsumptio degenerat contra libidinem facientem, argu. l. 1. C. de sica. vbi. n. actus ad plura delicta potest se habere, odio delinquentis, fit interpretatio cōtra eum in partem duriorem, Alleg. no. per Dy. in reg. in obscuris. de reg. iur. in vj. & hic addo bonū arg. in c. cum voluntate. de sen. excom. & Bal. in c. 1. in prin. quib. mod. feu. amit. Et de ista q, vide per Io. in reg. frustra. in mercu. per Pa. de Ca. in l. qui seruū. de verb. ob. dicit hic Ang. quod credit bart. intelligere, quando detinet causā libidinis, & ꝙ nihilominus dicto bart. videtur contrariari l. pe. iuxta fi. ī. de plag. Adde quod dicta bar. sequitur Rom. cōsi. 183.

LEX XLI.

Qui iumenta. Gl. quærit, si sic facit furtum, quid duplabitur, vel quadruplabitur? vtrum prætiū rei vel ꝓtiū vsus? Hic sunt opi. Quidam dn̄t, ꝓtiū rei, quidā ꝓtiū vsus: & ista scd̄a opi. est vera. & gl. tenet eam hic, & Inst. e. i pri. Pro l' facit qd̄ no. s. d ꝯd. fur. l. qui furtum circa fi. gl. & hoc t; Cy. C. de ser. fug. l. j. j. q. Quero, vtrum res efficiatur furtiua? vr̄ ꝙ n̄: quia ... fit furtū rei, sed vsus ipsius. Præterea res n̄ desiit eē i ꝑtāte dn̄i: ḡ n̄ icipit eē furtiua. l. sequitur, §. Labeo, s. de vsuc. quia ꝑ istum cōmodatarium dn̄s possidet, sed si postea interuerteretur possessio, tunc inciperet res furtiua esse, & non procederet vsucapio, vt d. §. Labeo.

LEX XLIII.

a **Si seruus.** Dr̄ hic, quod actio ē vulgaris formula. Cōtra, Insti. ade act. in pri. dn̄t ibi quidam. & ibi tex aliud erat olim actio, aliud hodie: qd̄ nō est verum, quia actio erat idem oli qd̄ hodie. l. nihil, s. de act. & obli. Sed solēnitas, & forma impetrandi ē sublata hodie ꝑ ti. C. de formu. & respū illius solēnitatis i sta actio appellat̄ formula vulgaris. ¶ Itē op. actio descēdēs ex delicto nō dat̄ de peculio. l. j §. cū seruus. s. de his, q deiec. vl' effu. hic dr̄ ꝯriū. Sol. ex hoc habetis intellectū huius legis. dētis scire, ꝙ ex edicto nau. cau. stab. descēdit actio q̄nq; ex recepto. & sic ex ꝯtu vt qn̄ est ꝑditū aliqd absq; fcō exercitoris, nautæ, vl' cauponis, & iō tūc datur actio de peculio, q̄ durat intra annū, ēt suo manumisso, vt hic. Q̄nq; illa actio descendit ex delicto, vt si res periit facto nautæ, cauponis, & tunc non datur actio de peculio, sed noxalis, quæ actio sequitur caput serui. Ita loquitur hic. Probantur prædicta s. nautæ, caupones, stab. l. licèt, §. possumus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Contra, Inst. Ad intellectum tit. de formulis, vide bal. in l. edita in prin, C. de eden. & no. bal. in l. si prædium. in pen. col. C. de ædil. act.

LEX XLIIII.

Falsus. Lex ista i sui principio ē subtilis. Op. de toto ti. de ꝯdi. ind. vbi soluēs per errorē hēt ꝯdictionē indebiti: & sic transfertur dn̄ū: quia nemo rē suā ꝯdicit. Dicit gl. hoc dēt itelligi qn̄ quis labitur i ꝑsona. asserebat. n. se eē Titiū, cū n̄ eēt, vt ī. eo. l. si quis vxori, §. cū Titio. Dicit Dy. ista sol. n̄ ē necessaria, immo siue labitur in persona, siue n̄, nūq̄ transfert̄ dn̄ū in falsū creditorem sciētem, vt hic, & l. qm̄. in pri. s. de ꝯd. fur. Nō ob. ti. de ꝯd. īd. Nā nemo ꝯdicit rē suā, ꝓterq̄ à fure. l. fi. s. vsuf. quēad. cauea. sed ꝯ furē degenerat omnis actio, & sic ꝯ eū poterit dari ꝯdictio indebiti. Sd̄ gl.
a cōiter tenēt qd̄ pri⁹ dixi: vt hic no. & d. l. qm̄. Mihi vr̄ dicēdū sic. a Q̄nq; falsus creditor simulat se creditorē, & sic suo facto inducit debitorem ad soluendum indebitum, isto casu facit furtū pecunię vt hic dicit tex. & d. l. qm̄ in prin. de ꝯd. fur. Vr̄. n. soluere sub ꝯdōne si est creditor. Q̄nq; ipse n̄ simulat se, sed debitor errat absque facto creditoris, & soluit ei indebitum sua sponte, non creditoris suggestione: isto casu videtur soluere pure, & simpliciter, & transfertur dominium. Et hoc mō pōt loqui alia opi. & sic intelligitur
b totus ti. de ꝯd. ind. b Vltimo vide gl. j. q incipit, vr̄. n. sub quadā, &c. ibi. l. ꝙ meo. §. j. Solu. vt ibi. & d. l. si me in vacuam. s. de acqui. poss.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dicendum sic. Idem dicit Bar. in l. quoniam, s. de cōd fur. facit ad materiam l. falsus, C. de fur. & l. si procuratori falso, s. de condi. ob cau.
b Poma. ¶ De condict. inde. No. ad declarationem totius titu. de condi. inde.

1 *Solutio facta falso procuratori, quando liberet debitorem, & ipse solutionem recipiens teneatur furti.*

1 **§. Falsus.** Hic est no. §. Op. de l. qui mihi donatum. s. de don. Sol. vt ibi ꝑ 3. ¶ † Quæro, qn̄ fiant numi ꝓcuratoris? Gl. q est hic, dicit in duob. casib. Primo, qn̄ credo eū ꝓcuratorē in rē suā. Scdō, qn̄ hoc agitur vt sui fiant, & ipse facit me liberari. Et ex istis gl. in l. si ꝓcuratori falso. s. de ꝯd. ob cau. & l. falsus. C. eo. distinguit sic. Q̄nq; soluitur falso ꝓcuratori, vt ipse portet creditori, & tunc sine dubio fit furtum ꝯtrectādo, vt hic. & isto casu hēt locum actio furti, & ꝯdictio furtiua. Q̄nq; soluitur falso ꝓcuratori, credēs eū ꝓcuratorē in rē suā, & tūc hēt locū cōdictio indebiti. l. creditoris. C. de cō. ind. Q̄nq; soluitur ꝓcuratori, vt faciat liberari debitorē, & tūc habet locū condictio ob cām: Et ita intel-
a ligitur d. l. si ꝓcuratori falso. Ista distinctio a vera est in se: tn̄ ꝙ hic sit intellectus illius l. si ꝓcuratori. nō est verū. Nā hęc dist. loqtur, qn̄ dat̄ cōdictio ob cām, iō quia non fecisti me liberari, ſm quod ꝓmisisti. ita loqtur hæc dis. sed d. l. si ꝓcuratori. loqt̄ quando quis soluit ꝓcuratori falso, vt ꝓcuratori simpl'r, quo casu vr̄ agi iter soluentem, & ꝓcuratorē recipiētem, ꝙ debitor statim liberetur, si re
b cipiens est ꝓcurator, vel ꝙ dominus hēat b ratum, & sic liberetur ratihabitione, nec transfert̄ dn̄ū in ꝓcuratorem, sed creditur ꝑ ꝓcuratorē transferri in dominū, d. l. q mihi donatū. s. de do. iō ratihabitione nō subsecuta, cōpetit ꝯ ꝓcuratorē condictio ob cām: qa nō fecit dominū ratū hr̄e, ſm qd̄ tacite conuentum fuit. Item pōt agi furti, quia illam pecuniam inuito debitore contrectauit. ita loquitur d. l. si ꝓcuratori falso. ¶ Op. de l. ij. §. 2. s. ꝓ empt. Sol. ibi soluit falso

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Ista distinctio. No. ad intelligentiā l. si ꝓcuratori falso, s. de cōd. ind.
b Poma. ¶ Vel quod dominus habeat. Sed si quis retinuit scripturas debitorum vel postea etiam ab illis expetit, an committat furtum, vide Raph. Cu. cōs. 43.

uit falso procuratori, sciēs eū esse falsum, qđ examina vt ibi, & l. dispēsatorē, s. de sol. Cætera q̄ ptinēt ad hāc materiam, non dico hic, dic plene p Doc. in l. falsus. C. e. & in d. l. si procuratori falso.

a **§. Sed & si is.** Quæro q̄ est rō huius §. Dicit gl. qa breui manu. vr̄. n. solutum ipsi creditori, qñ soluit alteri eo mādāte, & sic vr̄ ipse ɔtrectare. qđ tene mēti. Ista aūt fictio nō potest habere locū contra absentē. l. qui decē. §. idē rñsum. s. de sol. Facit qđ no. in l. singularia. s. si cer. pet.

ADDITIO.

a Ale. ¶Sed & si is. Per istum tex. dicit Bar. in cons. inci. in inquisitione proposita solum, &c. quòd si vnus testis deponat Titium centum mutuasse Sempronio, alius deponat ꝙ Titius de mandato Sempronij numerauit alteri, ꝙ isti testes sunt contestes ad probandum esse numeratum Sempronio.

§. Si quis. Op. de l. si quis vxori. § cū Titio. j. e. Sol. ibi mentitus est circa substantiā psonę; hic circa qualitatē. Itē dr̄ hic in fi. si alia actio nō sit. Cōtra, semp est alia actio generalis. l. certi cōdictio. in prin. s. si cer. pet. Sol. nō intelligitur de alia actione generali, sed de alia speciali. Itē opp. qa cōpetit alia actio s. certi ɔdictio specialis ex mutuo. Dicit gl. ꝙ pt esse ꝙ non ɔpetit vt ī seruo, & filio. Alij dicūt, ꝙ nō ɔpetitur certi condictio spālis ex mutuo. ꝙ dic, vt solet dici ī rub. s. si cer. pet.

1 *Statutum puniens im:rantem rem alienam, punit illum qui sciuit rem alterius licet ignorauerit dominum.*

2 *Furtum non fit in re, quæ non habet dominum.*

3 *Furti ad hoc vt quis non teneatur, sufficit, ꝙ putet non subesse dominum.*

4 *Recipiens redditurus, si nescit cui reddat, licitè retinet, si pro derelictis haberi putauit, si autem non putauit, tunc tenetur dare pro anima.*

5 *Animus manifestatur per protestationem.*

6 *Pretium inuentionis rei, quando quis petere possit.*

§. Qui alienum. Quādoq; res aliena iacet in publico, absq; custodia perdita casu, vt hoc §. Qñq; iacet in publico proiecta spōte: vt in §. si qs spōte. Qñq; iacet proiecta volūtate coacta, vt §. si iactū. ¶No. tex. ibi, nec. n. fur-
1 tū fit, &c. † Itē no. tex. ibi, nec hic vr̄. No. in prin. §. p statutis diuersis. q̄ dñt, si qs intrauerit, vel occupauerit rē alterius, ꝙ nō est necesse, ꝙ qs sciat dñm. Sufficit. n. scire rē alterius esse. Facit ad hoc
3 l. aut q aliter. §. si qs dū putat. s. quod vi aut clā. ¶† Scđo no. ꝙ rei, q̄ ñ hēt dñm, ñ fit furtū: qa repugnat diffinitio, cū non posset fieri
3 inuito dño. Tertio no. † ꝙ sufficit ꝙ qs putet ñ subesse dñm: rō ē tunc, qa ɔtrectatio nō est fraudulosa. Sed istū text. intelligo, ꝙ qs dicat se putare motus aliqua rōne, aliàs ei nō crederet, cum iuris psumptio sit ɔ eū. vt C. vnde vi. l. cum q̄rebat. dicā. j. e. l. inter oēs.
4 §. rectè. & j. e. l. si iactū. ¶Vlterius no. † ꝙ ille q accipit redditurus nō tenet furti. Sed circa hoc qro, qđ si non reperit cui reddat, an pt sibi licite retinere eā. Rñ. si qđ e putabat eā habitā p derelicta, pt licite retinere & vsucapere eā titulo p derelicto, vt s: pro derelicto p totum. Sed si ñ putauit hoc, dēt eā dare pauperib. pro ani-
a ma a eius cuius fuit, argum. in auth. oēs peregrini. C. cōia de suc.
5 † Habetis pterea hic de libello, q ponit ꝙ p protestationē manife
6 stat animus. Vlti. † habes hic, ꝙ qs nō potest petere pcium inuentionis, qđ no, Cōtra hoc vr̄ tex. in l. idē & si. §. si tibi ob indiciū. s. de ɔd. ob turp. cau. Sol. Quādoq; res pdita est iā inuenta, & tūc ñ possum petere pretium inuētionis, vt hic. cū. n. debeo facere gratis, accipiēdo pecuniā, turpiter facio, vt l. pe. s. de cō. ob turp. cau. Si vero nō est inuēta, sed inueniēda, tūc possum petere ptium inuentionis. l. 2. §. fi. s. ad leg. Rho. de ia. & d. §. si tibi ob indiciū. Puto ēt ꝙ si pro re tua inuenienda aliquid expendi, tenearis mihi ad illud reddēdū actione negotiorū gestorū.

ADDITIO.

a ¶Pro anima. Adde quod voluit Fede. cons. 107.

1 *Iactu quando præsumatur, ꝙ quis rem habeat pro derelicto.*

1 **§. Si iactum.** No. est iste §. No. ex §. isto, † ꝙ qñ qs scit rem, q̄ proiecit pitură, habere pro derelicto vr̄. Opp. ad hoc s. de acq. re. do. l. quā rōne. §. fi. & l. q leuadæ. & l. 2. §. fi. s. ad leg. Rho. de ia Sol. gl. no. hic, ex qualitate proiiciēdi apparet animus: vt puta, qa proiecit librū apertum: sed si proiecit inuolutum in pānis sericis, ñ psumeret habuisse illū animū, qđ tene mēti, qa
a est multū no. Itē op. rei q̄ nō possidet, ñ fit furtū. a vt l. hæreditariæ j. e. sed res ista iactata non possidetur. vt l. rē q̄ nobis. de acq. poss. ergo, &c. Sol. rei, q̄ nō possidet, nec vnquā fuit à dño possessa, nō fit furtū, vt rei hæreditariæ, vt ibi. Sed hic dñs habuit iā possessionē, licèt tūc nō habeat. Ad hoc facit, qđ no. p Do. in l. si abducta. C. eo. Vlti. no. fi. §. ibi. ꝙ si putans, &c. ꝙ si aliqs iterrogat, qd cogitasti, putasti ne rē habitā pro derelicto? potest rñdere, Circa hoc nihil tunc cogitaui. qđ est notandum, ad multa.

ADDITIO.

a Ale. ¶Non fit furtum. Qualiter rei nō possessæ fiat furtum, no. plenè per Bart. in l. sed nec legatarius. de cōd. fur. & in l. si abducta, & ibi Bal. C. de fur. & qđ in suscipiēte rem, q̄ mihi cecidit, an faciat mihi furtum, vide Imo. in l. interdum. §. 1. s. de acq. pos. & vide quod no Bal. in d. l. fi. C. vnde vi.

LEX XLVI.

1 *Socius vtens re cōmuni aliter, quàm ad vsum destinatum, dicitur furtū facere.*

1 **Si socius.** Opp. de l. merito. s. pro soc. Sol. † Dic ꝙ in dubio non psumit furtum facere rei cōis, licèt hoc posset facere. Hoc qđ dixi, ꝙ non præsumitur, est verum, qñ vtitur re ad eum vsum, ad quem est destinata, secus si vteretur aliter, ita ꝙ socio auferretur commoditas partis suæ. d. l. merito. & l. Sabinus & l. si ædes, & quod ibi no. s. communi diui.

LEX XLVII.

Inter omnes. Actio noxalis nō extinguitur, licèt ex post facto desinat interesse. h. d. Aduertatis, op. & vr̄ ꝙ si desinit interesse, extinguatur actio, l. vbi, s. de eden. & l. qui aūt. in prin. & qđ ibi no. si qs cau. Solu. Hic in actionib. merè pœnalib. ibi in actionib. q̄ dāt ad interesse. ¶Op. & vr̄, ꝙ nō sint similia manumissio, & mors l. si hominē. de ædil. edi. Sol. quō ad q̄dā sunt similia: quo ad q̄dā dissimilia. ¶Itē opp. & vr̄, ꝙ sit idē in ɔdictione furtiua, l. siue, §. fi. & l. & iō. s. de ɔd. fur. Solu. qđ hic dr̄ in tex. re extincta durare ɔdictionē furtiuā, intellige sine facto dñi furtum passi, aliàs secus, vt in ɔriis. ¶Op. vltimo de l. fullo si actione. j. eo. Solue, vt in gl.

§. Si seruus. Iste §. vsque ad §. rectè. h. d. Plurib. competit actio furti, si plurium interest. Gl. in verb. hoc amplius etiam debitor. opp. vide eam, quæ incipit, & ita pluribus ibi, l. si plures. Expone vt ibi.

1 *Ignorantia in delictis ad commodum ignorantis allegari potest, non ad incommodum, & nu. 4.*

2 *Iudex si inquisiuit contra aliquem de furto, & dominus rei subtractæ comparet coram iudice, & dixit furtum fuisse factum eo volēte, an inquisitus liberetur ab actione furti.*

3 *Fur inquisitus si dicat, ꝙ putabat dominum permissurum, quando liberetur.*

4 *Occidens bannitum non habet necesse docere se sciuisse ipsum bannitum.*

5 *Positionib. in maleficiis non est rñdēdū per verbum credit, sed de veritate.*

1 **§. Recte.** Hic est notandus §. & breuiter h. d. † In delictis licèt allegare ignorātiā ad commodum ignorantis non ad incommodum tene menti. ¶Op. de l. si qs seruo alieno suaserit. C. eo. Sol. spāle est in casu illo. Item opp. de isto tex. ad seipsum. dicunt quidā, ꝙ Pomponius corrigitur per finem nostri §. & hoc placet. Alij dicunt, ꝙ Pomponius loquitur in casu d. l. si quis seruo. qđ non placet: quia illa est constitutio noua, q̄ Pomponius ignorauit, vt probatur Insti. de ob. quæ ex deli. nasc. §. placuit. Alij dicunt, ꝙ furtum fit, sed non habet locum actio furti. Nec hoc placet: qa repugnat difinitio. Non. n. fit inuito dño, ergo non est furtum: licèt hic gl. teneat istam opin. & male: sed melius dicit inst. eo. §. placuit. ¶Quæro circa hanc legem, primo de volūtate domini, vtrum in dubio præsumatur volens, vel contradicēs Dicit glo. & bene, ꝙ in dubio præsumitur contradicere, vt j. eo l.
2 qui vas. §. vetare. ¶† Iuxta hoc quæro. iudex a inquisiuit contra a-
a liquem de furto comparet dominus rei subtractæ coram iudice & dicit illud factum fuisse ex voluntate vtrum propter hoc ille liberetur ab actione furti? Videtur ꝙ sic, per hunc tex. & hoc disputando tenuit Iacob. But. & dicebat sic. Officium iudicis inquirentis succedit in locum partis, vt l. properandum, §. & si quidem. C. de iud. & l. si ob causam. C. de euic. sed furtum est delictum priuatum, vnde non posset accusare alius inuito domino: eadem ratione iudex, qui repræsentat personam domini, non poterit inquirere domino inuito, & contradicente. Breuiter quicquid ipse dicat vos debetis scire, quòd ex eo quod fit priuato quæritur ius reipublicæ ad vindictam. l. licitatio, §. quod illicitè, supra de public. sicuti ex facto serui, & filij, quæritur patri, & dño. l. veluti. s. de iusti. & iure. & leg. postliminium. §. filius. j. de cap. Modo ego video quod confessio serui, vel filij in his, quæ dependent ex factis eorum, non nocet patri, vel domino, nisi appareant alia indicia, l. q̄ro. in fin. supra de ædil. edic. & l. cum probatio. supra de proba. & ibi no. facit quod no. in l. 2. supra si ex no cau. aga. ita confessio i-
b stius dñi non præiudicat b iuri publico, nisi appareant aliqua indicia de suo consensu, vt qa erat sibi cōsanguineus, vel amicus, & res erat parua, vel consuetus erat talia concedere, & similia, a-
c liàs quis de facili euaderet vnum furē: quod esset absurdum, c Ad id quod Iacob. Butr. dicebat, ꝙ iudex inquirens assumit officium partis, cōcedo: non tamē officium partis principalis iniuriatæ, vt dixi

ADDITIONES.

a Alex. ¶Iudex. No. istam q. & adde Bar. in l. transigere. C. de transa. Bene facit, quod no. Bar. in l. j. §. & post operis. de oper. nou. nun. & quæ in simili no. Bar in l. j. §. vsque adeo. in prin. j. de iniur. & quod ibi dixi. & cum dictis Bar. vr̄ satis concordare Bal. in l. fallus. C. eo.

b ¶Non præiudicat. Adde quod no. Bal. in l. falsus. in 3. opp. C. e. & quæ not. Bal. & Ang. in l. qui iure familiaritatis. s. de acq. poss. & Bal. in l. si fine. in 3. q. C. ad Velle. & omnino Bald. in l. 1. in vlt colum. C. com. de leg. versi. item si testator. & l. transigere. C. de transact. & vide omnino Sal. in d. l. si non conuicij. C. de iniur.

c Claud. ¶Absurdum. Sic ergo ista confessio facit aliquod indicium, de quo vide per Alexan. consil. 24. volum. 2. vbi etiam ponit, an ad hoc vt faciat indicium requiratur partis præsentia, vel iudicis, & cons. 1. volum. 3. Pan. in cap. dudum 2. de elec.

3 dixi in l.ij.§.si publico.ff.de adul.¶†Quæro circa volũtatẽ furis, qđ si fur dicit se putasse dñm consensurum? Gl. dicit hic, ꝙ credit furi quãtũ ad hoc, vt liberet ab actione furti: sed ad hoc, vt teneat actione alia, inspicimus vtrum debuerit credere. Pro hac gl. facit Inst. de actio.§.aliq. vbi in his, q̃ depẽdẽt ex volũtate nostra, statur dicto nr̃o cũ sacramẽto, sed ſm hoc nũq̃ puniret aliqs fur de furto: qa semp diceret, cre... dñm pmissurum. Bř gl. Inst. de obli. q̃ ex del... §. placuit. dicit melius. Aut qs habuit rẽ ab initio dñi volũtate, vt qa dñs sibi commodauit æquum, vsque ad villam, tũc de facili pt credere dñm pmissurũ in iter longius: sed si ab initio subtrahit domino ignorante, tunc non est credẽdum furi. Hoc satis
a placet. Tamen breuius [a] possumus dicere ꝙ ꝯ furem est præsumptio iuris, ꝙ ipse credit dominum non permissurum, cum nemo præsumatur iactare rẽ suã, & pecuniã suam: vt ff. eo. l. qui vas. §. ve-
b tare. & ideo nisi fur ondat aliqua indicia [b] verisimilia, pp q̃ sit credendum ipsum putasse dñm permissurum, nõ crederetur ei. Nec obst. gl. in d.§. aliq. qa illud verum est in his, in qb. non est iuris pſumptio ꝯ asserẽtẽ, arg. C. de iniur. l. si non ꝯuicij. ¶Vltimò hunc
4 §. allego ad duo valde notãda. †Primum est, ꝙ si tu interfecisti ali-
c quem bãnitũ, quẽ licèt occidere, vtrum habeas [c] tu necesse docere, te sciuisse ipsum esse exbãnitũ tpe, quo occidisti? Puto ꝙ non, immo ẽt si ignorabas iusta ignorantia, & credulitas tua pt tibi allegari ad incõmodũ tuũ. Casus est hic, & Inst. e.§. placuit. Facit l. genero. ff. de his, q no. infa. Sed ecõuerso, ad commodum tuum pt allegari, dicendo, putabã eũ exbãnitũ, cũ ipse nõ sit, qđ dic vt l.
5 pe. ff. de adul. Secundo dicebam per hanc legẽ, † ꝙ in maleficiis ñ debet responderi positionib. per credit, & non credit, sed dẽt rñ-
d deri de veritate, d sic est, vel nõ est. Nam vides, ꝙ in maleficiis credulitas non inspicitur ad incõmodum accusati, sed veritas, vt dicit tex. ibi, se facere sciuit, & ibi per ꝯrium, &c. Et debet respondere de veritate, nõ de credulitate. De hoc dixi plene in l. Marcellus. ff. rerum amo.

ADDITIONES.

a Ale.¶Tamen breuius. Vide Inn. in c.2. de const. vide Bal. in d. l. falsus. & no. qđ licet iuramentum sufficiat ad probandum ignorantiam, vel ea quæ pendent ex animo nr̃o, adde tñ post Bar. hic, ꝙ istud fallit, nisi aliqua præsumptio iuris esset contra iurantem, vt no. Io. And. post Inn. in d.c.2. de consti. faciũt no. in reg. pſumitur. in 6. & per Pau. de Leaz. in cle. cõstitutus de ele. & vide gl. in cle. 1. ad fi. in vers. quam cito commode poterit. de pœn. & vide Io. And. in d. c.2. & Bar. in l.2.§. si à pupillo, pro emp. & plene not. in c. significasti. ff. de ho. & dicit Bal. in l.2.§ pe. in fi. ff. si quis cau. quod si notificatio dilationis fuit facta ad domum; statur iuramẽto tuo, quod ad tui notitiam nõ peruenit, adde gl. in c. dudum. 2. extra de ele. in ver. furtum.

b Clau.¶Indicia. Adde pro hoc optimum tex. in l. falsus. §. qui alienũ. ff. eo. quẽ ad hoc dicit melio em de iure, Are. in l. interdum. §.1. ff. de acq. pos. vide etiam qđ ponit Alex. in l.j.§. fi. si quis ius dic. non ob tem. & cons. 114. volu. 1. cons. 115. vol. 4. d. Clau. in l. ... in fi. ff. de acq. pos. & aliquid in l.1.§. per procuratorem eo. ti. & quod in simili ponit Bar. in l. ... §.1. ff. de itine. actuque priua. Imo. in l. Celsus. ff. de vsucap.

c Ale.¶Vtrum habeas. Vtrum occidens exbannitum debeat habere pretium statuti, licèt nesciret occisum bannitum esse, vide Bar. in l. omnes populi. de iust. & iur. in 5. q. prin. vide quod no. Bar. in l. genero ff. de his, qui no. inf.

d Ale.¶De veritate. In maleficiis debeo respondere de veritate, sic est, vel non est. Facit quod no. Bal. in l. de ætate. §. nihil. in vlt. dic. ff. de interro. act.

§. Si furtiua. Op ff. e. l. ei q. Sol. Ibi fuit assidua ꝯtrectatio, nõ ĩterrupta: hic vero fuit interrupta.

LEX XLVIII.

1 *Actio furti nascitur ex assidua contrectatione, si contingat mutatio dominij.*
2 *Furtum faciens Florentiæ, si reperitur hic Mediolani cũ furto, potest hic puniri.*
3 *Arbitratores si cœperunt cognoscere tanquam arbitri, & postea assumpserunt tertium, cuius interuentu videtur nouum compromissum, poterunt redire ad viã arbitratoris.*
4 *Tertius si eligitur ab arbitris, non dicitur nouum compromissum, nec dr̃ arbiter secus si eligitur à partib. quia dicitur arbiter, & est nouum cõpromissum.*

Si dominium rei. Interuentu noui dñi assidua ꝯtrectatione nascitur actio furti. h. d. in summa. ¶Op. & vr̃, ꝙ assidua cõtrectatione nõ nascat actio furti, l. ei q. ... e. Sol. dñt quidã, hoc ideo, qa ex prima ꝯtrectatione nõ habet actionem, & sic hæc lex pcedit clare in legatariis: put vero loquitur in hæredib. & bonorum possessor. & in patre adoptiuo, nõ habet actionẽ ex noua ꝯtrectatione: sed ex veteri. Ita ĩtelligit Roge. hic, cuius opi. tenet gl. in l. si abducta. C. eo. Sed ista opi. Roge. est ꝯ mentem huius l. & glo. reprehendit eã hic, & etiã in l. sed
1 nec legatarius. ff. de cõd. fur. Ad ꝯrium resp. † assidua cõtrectatione non nascit actio furti noua. verum est, nisi contingat mutatio dominij, vt hic. Ista vera est. Habebit ergo hæres, bonorum possessor, & pr̃ duas actiones furti pro eadem re: vnã p contrectatione facta in vita defuncti: aliam p ea, q̃ est facta postquam ad eum p-
2 uenit dñium, & istud est valde no. Et aduerte, Aliqs † fecit furtum Florentiæ, reperit hic cum re subtracta poteritne puniri hic? Cõmuniter diceret, ꝙ non, de iure: quia assidua contrectatione non
a nascitur actio furti. Sed ꝯ dico [a] per hanc legem, nam sicut mutatione dñij nascitur noua actio furti ad pœnam applicãdam parti, sic mutatione territorij, & iurisdictionis noua nascit actio seu accusatio furti ad vindictã publicã, p istã legẽ: nota & tene mẽti. ¶Op. Rei nõ possessæ ñ fit furtũ, l. hæreditariæ. ff. e. sed istã rẽ nũq̃ possedit hæres, ergo nõ fit furtũ. Respon. qñque quis nunquam possedit rẽ facto furis, & tũc nõ impedit nasci actio furti, vt hic, & l. si abducta. C eo. & ibi gl. Qñq; nũq̃ possedit rẽ: iõ qa ñ apprehẽdit absq; fcõ furis, & tũc ñ nascit actio furti, d. l. hæreditariæ. Vlti.
3 Dy. inducit ĩ arg. hãc legẽ ad q. † ꝙ si arbitratores ĩcœperũt cognoscere tãq̃ arbitri de iure & postea assumpserunt tertiũ, ꝙ ĩter-
b uentu [b] nouæ psonæ videat nouũ ꝯpromissum, & ideo possunt ředire ad vias arbitri, vel arbitratoris, & eligere aliã viã pcedendi: sđ lex ista facit multũ à lõge. De hoc ponit Dy. & ibi dixi, in l.3. ff. đ test. mi. & in Spe. tit. de arb. §. sequitur. ver. qđ si compromissum.
4 †Vtrũ aũt assumendo tertiũ, videat nouũ ꝯpromissum cẽ? Vos
c debetis scire, ꝙ qñ terti[c] assumit ab ipsis arbitris, vel à iudice, ꝙ ñ est nouũ cõpromissum: certè nec ille tertius est arbiter, sđ est quidam tertius assumptus ad ꝯcordãdũ eos, adeo ꝙ ipse nõ debet sen-
d tentiare, sed arbitri [d] cogentur sententiare ſm consilium suum, l. nõ distinguemus. §. pen. ff. de arbi. & qđ no. in gl. & clarius in Spe.
e ti. de arb. §. fi. ver. sed nũq̃d iste tertius. Si vero ille [e] tertius assumeretur à partib. tunc satis puto, ꝙ ille tertius sit arbiter. & nouum
f compromissum videatur, arg. l. Pedius. in fi. ff. de arb. facit ad hoc [f] ff. de iust. & iur. l. ius ciuile. hoc autẽ est verum de iure cõi, iura tñ municipalia in quibusdam locis dicunt assumendum tertium arbitrum. tunc quia ius municipale, appellat eum arbitrum, dicendum est, ꝙ est arbiter, & cogetur sententiare.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sed contra dico. Adde, quod contrarium consuluit Io. de Lign. Bar. de Sal. Bal. Gaspa. Cal. adde Bal. in l.1. de confess. qui tenuit cum Bar. si res nõ est vendita, & eam secum habet ꝙ no. Bal. in l. cũctos populos. ver. iuxta hoc tertio quæro, dicit statutum. C. de sum tri. & fi. cath. & dicit Ang. quòd vidit disputari opi. Bar. hic, per plures assessores, & est vtilis reipub. tamen dicit, ꝙ huiusmodi opi. de rigore iuris communiter reprobatur. Nam si per mutatioñe territorij in contrectatione continua committeretur nouum furtũ, variari posset ex mutatione locorum etiam furti qualitas, & sic respectu vnius loci esset fur manifestus, si ibi deprehensus esset, respectu alterius non contra l. 3. §. si cũ trib. se. ff. eo. nisi sustinẽdo Bar. dicas, secundum eum, quod iterũ cõditio furis fuerit mutata, vt de seruo liber factus sit in itinere, vel nisi dicas, ꝙ immo furti actio nõ sit nata, vt in dictis iurib. vel qa in ipso initio fur fuerit eo animo, vt se in alio territorio transferret suæ securitatis causa in his trib. casib. tenet opi suam Ang. sed opi. Bar. tenet Bal. in l. si abducta. C. eod. & Spec. de compe. iu. adi. §.1. in ver. sed pone, quidam Lucanus ibi, præsertim si spolia. & Gul. & Bal. in d. l. qui fure. ff. de sta. ho. Contrarium consuluit Old. & collegium Bononiense, pro quib. vide tex. in c.1. de rapt. & l. inficiando. §. infans. ff. eo. & no. Bar. in l. nunquam plura, in ver. item opp. de l. inficiando. ff. ti. 1. & quod dixit gl. no. in l.1. § nemo. C. de anna. exce. & verior vr̃ hæc opinio, nisi in vagabundis. l.4. §. ait prætor. & quod ibi Bar. de dã. infe. & qđ not. in d. l. si abducta. vel nisi prorogauerit iurisdictionẽ. Item nisi per contrectationem primo loco factam non esset nata actio furti priuato. Exemplum in l. falsus. §. q. alienũ. & in l. inter oẽs. §. rectè. ff. eo. Item nisi eodem die furtum in aliud territorium cõtrectasset, per l. quid enim ff. eo. quod no. Cy. in d. l. vulgaris. ff. eo. & in l.1. de crimi. fal. tamen potest puniri de cõtrectatione, quia cælare res alienas est delictum, l.3. §. sed & si qui merces. ff. de crimi. stellio. & hoc casu est delictum innominatum, secundum Bar. in l. nunquam plura. ff. de priua. deli. Idem tenet Bar. in l. sed nec legatarius. de cõd. fur. licet bal. & Sal. teneant contrarium in d. l. si abducta. C. de fur. Et omnino adde quod bal. in c.1. §. iniuria seu furtum. de pac. iur. fir. quæsiuit, aliquis cum armis fecit rapinam Perusij, postea cum re rapta captus est Mediolani, vtrum debeat puniri tanquam latro, an tanquam simplex fur, cum ibi non fecerit rapinam, an nullo modo? vide ibi omnino bal. vbi etiam quærit, an iudex, qui habet ius commune, & statuta, possit seruare ius commune tantum. Et adde, ꝙ opi. bar. hic sequitur d. Ant. in c.j. de rapto. & tenebat Fran de Alb. de Are. p l. inficiando. §. infans ff. eo. & idem d. S. Iustius de Peru. alleg. l. verum. in prin. de mino. & in l.j. C. de noxa. & l.3 in prin. ff. rerum amo. & gl. in l. de his. C. de fur. & quod no. bar. in l. si C. eo. & per Ang de Are. in trac. malef. in vers. & veste cœleste, qđ est verũ, si contrectat rem, non pretium ex ea, l. qui vas. §. si. ff. eo. per Can. in c.1. de rap. ca fi. de fur. vide omnino Ang. hic. Adde ꝙ opi. bar. dicit Bald. de iure veram, sed ꝙ de facto non seruatur, eius cons. 150. v. lib.

b Alex.¶Quod interuentu. Sed quod assumpto tertio possunt arbitratores redire ad viã arbitramenti, vr̃ velle Bar. in d. l. neque natales. in fi. C. de probatio

c Ale.¶Videatur nouum. Vide quæ dixi in l. itẽ si vnus § principaliter. ff. de arbi. Adde quod bal. in l. fi. in x. q. C. de contrah. emp. dicit, licèt tertius assumatur, tamen pœna compromissi coram eo locum habet. & an ille tertius dicatur arbiter, no. per bal. in l.1. in 2. opp. C. de his, quæ pœn. no. Et ad bal. hic, & de bar. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. & in tract. ad reprimen verb. posit. p Ro. in ru. đ arb. & no. Bal. in l. nec codicill. in fi. C. de test. & no. Bal. in l. 1. C. de fur. & Ang. in l.j. & 2. ff. de iud. & Ant de But. in c. Quintauallis de iureiur. & Guid. de Suz. in l. si qui ex consensu. C. de episc. aud. & no. ꝙ etiam assumpto tertio, possunt arbitri redire ad viam arbitrament, vt videtur velle Bal. in l. neque natales. in fi. C. de proba. Adde, an tertius assumptus dicatur arbiter. Pet. de Anch. cons. 277. Et an tertius electus habeat eandem potestatem, quam alij duo. vide Bal. in cons. 16. 5. lib.

d Barb.¶Sed arbitri. Vide istud dictum allegari in c. suspicionis. de of. delega.
e Barb.¶Si vero ille. Adde bar. in l. Item vnus. § principaliter. de arb.
f Barb.¶Facit ad hoc. Pondera, quia immo vr̃, quod sit ordinarius, vel quasi, per id quod voluit gl. in d. c. suspicionis.

LEX XLIX.

1 *Dominus auferendo rem suam à fure, non amittit actionem furti.*
2 *Cõdemnatio, licèt quis dicat rem maioris ponderis, & reperiatur minoris, nihi*

lominus sequitur in minori.
3 *Vas, de quo est contentio, debet exhiberi testibus, vt illud recognoscant.*

Qui vas. Opponit, vr ꝙ dñs offerendo rem, perdiderit ius suum, l. extat, ff. qđ met. cau. & l. si qs in tantũ. C. vñ vi. Gl. dat multas sol. sed vltima sol est vera. Nã hic dr, ꝙ non obstante violentia furti, debet condẽnari ad pœnã, circa quam nullum delictum commissum est auferendo rem: sed secus esset in ꝯdictione furtiua, circa quam delictũ fuit ꝯmissum auferendo rem
1 quia cõdictio furtiua est in re, †& iõ auferẽdo rem amisit ius suũ sed actio furti est extra rem. Et hanc opin. tenet Cyn. C. vnde vi. in d. l. si quis in tantam. Item op. ꝙ quis non teneat dicere pondus,
2 vt ff. e. l. in actione. So. hic spõte dixit. ¶†Ex hac lege no. duo. Primũ est, ꝙ si quis dicat rem maioris ponderis, & reperiatur minoris, ꝙ nihilominus debeat sequi ꝯdẽnatio, prout reperitur, sicut cum peteret decem, & non probat, nisi in quinque, debet in parte cõdemnari, & in parte absolui, vt C. si aduer. rem iudi. l. j. & qđ ibi
3 no. ¶†Quæro, qñ est ꝯtentio de aliquo vase, vtrum actor possit petere, vt illud vas exhibeatur, vt testes illud cognoscant; & videatur de pondere vasis, & qualitate materiæ? Tex. iste facit, ꝙ sic. Tu dic, vt dixi in l. cum si exhibuissent. §. 2. ff. de publica.

1 *Cælans furem, qualiter teneatur, & an illum indicare teneatur.*

§. Qui furem. Quæro, qualr teneatur cælans furẽ? Aduerte, qñq; quis cælat furẽ, hoc est seruũ fugitiuũ, & tunc non est dubiũ, quin teneat furti, cum distinctiõe
1 tamen, de qua ĩ. proxi. §. facit l. j. in prin. ff. de ser. fugi. †Qñq; qs cælat aliũ furẽ tunc aut cælat eũ cũ re furtiua, & tũc tenet furti tanꝗ pstans opẽ furto. vt C. e. l. eos. sed si cælat furẽ simpliciter, nõ tene
a tur furti. sed tenet pœna illius tit. ĩ. de recepta. Vlti. videtis hic, ꝙ qs non cogit indicare furẽ. hoc est verũ, ꝙ nõ cogitur à parte, vel à lege vt hic, sed à iudice potest cogi, vt no. in l. ciuile est. C. eo. l. idem & si. §. si tibi ob indicium. ff. de condi. ob turp. cau.

ADDITIO.

a Barb. ¶Vltimo videtis. Adde Bar. in d. l. ciuile. & doc. in c. qui cum fure. de furt. & gl. j. q. iij. c. ex his.

a §. Vetare. aNon ꝯsentire, est vetare. Ista materia tangit hic p gl. & plenius in l. filiusfa. §. inuitus. ff. de procur. plenius per Dy. in c. qui tacet. de reg. iur. li. vj. & per Cy. in l. inuitus. C. de procu. Dixi plenissimè in repe. l. quæ dotis. sol. matr.

ADDITIO.

a Alex. ¶Vetare. Et istum tex. limita non habere locum in filio, vel alia persona ratione cõiunctionis, secundũ Bal. in l. si fine. C. ad Velle. & ibi late de materia, & vide Bar. in l. si cum dotem. §. pe. sol. ma. & Bar. in l. j. ff. de eden.

§. Si ego. Op. de l. eũ. §. is autem, apud quẽ. ff. eo. ti. & §. idem Põponius. Gl. nitit soluere ibi. Tu dic, vt statim dicã. ¶Item op. ff. nau. cau. stab. l. sed & ipsi. Gl. sol. vno mõ. Tu dic, & aduerte, ꝙ qñque res puenit ad furẽ ab initio ꝯ dñi voluntatẽ, & tunc nunꝗ hẽt actionem furti, occasione illius rei, l. itaque fullo. ff. eo. Qñque res puenit ad furẽ ab initio dñi volũtate, vt quia est sibi commodata, locata, vel simili modo cõcessa, & tunc aut ipse est fur eiusdem rei, respectu proprietatis eiusdẽ, quia dñm priuat voluit proprietate, & tunc actionem furti non hẽt. & ita loquitur d. l. eũ. §. is aũt. apud quem. & §. idẽ Pomponius. ff. e. t. sed si est fur respectu vsus, vt quia alij commodauit, tunc poterit agere furti. Casus est hic. Ratio: qa hoc secundo casu cõmodatarius non priuat dñm possessiõe. l. qui vniuersas, §. fi. ff. de acq. pos. Et ita tenẽt Doc. C. e. l. fi. circa prin. facit quod no. Insti. đ ob. q ex deli. §. furti. ¶Op. dicitur ĩ. ver. idẽ & in pecudibus. Contra, immo fœtus pecorum
a statim efficiuntur bonæ fidei emptoris: vt ĩ. prox. ver. ex furtiuis. Rñ. illum ver. idẽ & in pecudibus. referas ad prin. §. non ad proximum præcedentem casum. ¶Item op. de l. si aliena. §. fi. ff. de vsuc. Sol. Quidam dñt, ꝙ illa corrigitur per istã. Tu dic, ꝙ ibi fuit conceptum apud furis hæredem, qui erat bonæfidei: hic fuit ꝯceptũ apud ipsum furem. ¶Quæro, q̃ est rõ qñ partus est natus apud bonæfidei possessorem, ꝯceptus apud furem est furtiuus, sed non nascitur actio furti? Rñ. q est in vtero q̃tũ ad sui bommodum hr pro nato. l. q in vtero. ff. de sta. ho. sed de ꝯmodo partus est, ꝙ nõ possit vsucapi, & sic dñium ñ immutat. l. gñalr. §. fi. de fideiꝯ. li. iõ est furtiuus à fure erit contrectatus: sed ꝙ actio furti ꝯpetat, hoc non est ad ꝯmodũ partus: iõ q̃tũ ad actionẽ furti non vr ꝯtrectatus. Circa pertinentia ad hanc mãm, dic plene, vt per gl. & Doct. in l. si ego. §. partus. ff. de pub. in rem act. & C. e. l. ancillæ.

ADDITIO.

a Alex ¶Statim efficiuntur. Adde Bar. & quod no. dicit Bal. in l. ancillæ. C. de fur.

1 *Pretium in vniuersalibus succedit loco rei.*

a §. Cum fur. Op. de l. si res. ff. de iure dot. Gl. nõ soluit. Dñt qđã, ibi spãle: vl ibi ponit casus ꝯ. Dic tu, aꝙ in
1 vniuersalibus† iudiciis ptium succedit loco rei, sicut in petitione hæreditatis, & in fideicommissis vniuersalibus. l. si rẽ & ptiũ. & qđ ibi, no. de pet. hær. ff. & l. Imperator. §. fi. cũ l. seq. ff. de lega. 2. sed dos est quoddã vniuersale, sicut hrditas, peculiũ, & filia. l. qđ dr. ff de ipẽ. & ibi no. dixi plenius ff. sol. ma. sup rub. in q̃st. illa, quid sit dos.

ADDITIO.

a Alex. ¶Dic tu. Hic est arg. pto dicto Bar. in l. j. C. de confes. vbi vide.

LEX LI.

In furti actione. Op. de l. si quid fur. §. qui lãcẽ. & l. tabulas. ff. eo. Gl. dicit subaudi hic, tñ q. d.
a sit in electione actoris qđ duplet. Dic tu ꝙ duplat interesse verũ & cõe, non singulare, hoc est affectionis. Pro cuius rei gratia debetis scire, ꝙ qñque quis vult agere furti rõne dñij rei subtractæ, & tunc fit duplatio, vel quadruplatio respectu veri dñij, vt hic. Item respectu interesse. l. qui tabulas. & l. si quis vxori. §. pe. & l. si vendidero. in pri. ĩ. eo. qñque quis vult agere furti respectu alterius interesse, & tunc sp duplat, vel quadruplat illud interesse, d. l. si vendidero. §. j. Sđ si q̃rat, quod est illud interesse quod duplatur? Rñdeo nõ loquimur de interesse singularis affectionis, vt hic, sed de alio interesse, & extra rem, & etiã ꝯsistente in lucro, sine alterius iniuria: quia bene venit duplandum, d. l. si quis vxori. §. pe. licèt quædã opi. sit hic in glo. quæ innuit contrarium, & male.

ADDITIO.

Alex. ¶Duplatur interesse. An in maleficiis interesse possit excedere duplum, vide Bar. in l. j. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.

1 *Auxilium maleficio, qualiter quis dicatur præstare.*
2 *Opem præstare maleficio dicitur, qui præstat auxilium ante maleficium, & tenetur eadem pœna, qua delinquens.*
3 *Præstans auxilium in ipso actu, quo maleficium committitur, dicitur opem præstare, & eadem pœna punitur.*
4 *Præstans auxilium post maleficium, non tenetur tãquam opem præstans, sed tenetur ex illo tit. C. de his, qui latro. nisi prius præstiterit consilium, nu. 5.*
5 *Impediens familiam capere malefactorem, tenetur lege Iulia de vi.*
7 *Consilium præstans dicitur opem præstare largè non strictè.*

§. Ope. Ad id, qđ hic dr, inimicitiarũ tñ cã. op. de l. q iniuriæ. ĩ. e. So. hic sciebat alios facturos furtũ certos, vel incertos non curo: ibi secus. Simile habuistis ff. eo. l. qui seruo. §. plus Põponius & l. si pauonẽ. ¶Circa legem istam essent q̃renda duo. Primò, de ꝯsilio. Secundò, de ope. Materiã de consilio ponit Dy. in c. nullus ex consilio. ex̃ de reg. iur. lib. vj. & gl. in l. ꝯsilij ĩ. de reg. iur. dicam plene in l. nõ solum §. si mãdato. ff. de iniu. & de auxilio,
a & ope, dicam hic aliqua. Aduerte, a dẽs scire ꝙ † lex punit qñque
1 opem, & auxilium simpliciter datum alicui, nõ ꝯtemplatione certi actus, vt puta, dicit statutũ, quicunque dederit opẽ, vel auxiliũ exbannito, puniatur in tñ. Qñque punitur auxilium respectu cer
b ti actus, b vt puta, qui dederit auxiliũ ad maleficium ꝯmittendum. Primo casu auxilium intelligit multum latè pro quolibet adiutorio, siue mutuet pecunia, siue pariter associetur, siue quid aliud faciat, qđ ad eius vtilitatẽ pertineat. Hoc pbatur in l. 4. in prin. ĩ. ad legẽ Iul. maie. ibi, cuiusve opera, &c. Tñ circa hoc est aduertendũ quia qñque præbet tali auxiliũ sciente superiore, implorãdo simpliciter misericordiã, vt si procuro hic, ꝙ aliquis rebanniat, istud est licitum regulariter, vt l. quidã. ff. de reb. dub. & l. in metallum. ĩ. de pœnis. & l. diui. Fallit in eo, qui esset damnatus pro crimine læsæ maiestatis, pro quo non licet supplicare, l. quisqs. §. denique. C. ad leg. Iul. maie. Qñque hoc fit corã superiore in via iustitiæ, vt qa peto pronunciari bannũ nullum, vel peto cessari, allegans aliquẽ casum iustitiæ, & pone ꝙ succũbã, an ego qui fui procurator, vel
c aduocatus in curia, videor pstare c auxiliũ? Ad hoc facit qđ ponit multũ latè Inno. ex̃ de sen. exꝯ. c. q̃tæ. in gl magna. Qñque præstat auxilium extra iudicium ignorante superiore, vt mutuando pecuniã, vel aliud adiutoriũ, & tũc punit, ve d. l. 4. ĩ. ad leg. Iul. maie.
2 Et hoc de primo. ¶Venio ad fm, & dẽs scire, † qñq; qs pstat auxi
d lium ante maleficium, vr si pstat ferramenta, d vel scalã, cã faciẽdi furtum, vel pecuniã cã inueniendi assassinũ, vel domũ, vbi stet ad talia faciendũ, & silia. & tunc vr pstare opẽ maleficio, vt ĩ. eo. l. si pignore. §. q ferramenta. & l. vtrũ. ĩ. ad leg. Pompe. de par. & ĩ. de adul. l. q domũ. & iste punietur eadẽ pœna, qua principalis delinquens, habita tñ distõne qualitatis, fm qđ dixi in l. is, q opẽ. ff. eo. In accusatione tñ, q̃ fieret de tali auxiliante, non est necesse, ꝙ ponat tps illius auxilij antea pstiti, sed sufficit tps delicti, & locus delicti, qa illo tunc oblatur, vt ff. l. q seruo. & ibi dixi. & ĩ. e. l. qs vxori.
3 §. neque verbo. Qñque† qs pstat auxiliũ in ipso actu, quo maleficiũ ꝯmittitur, assistendo malefactori, vt habilius ꝯmittatur, & tunc idẽ punitur tanꝗ præstans opẽ, & eadẽ pœna, semp cũ distinctione, quam

ADDITIONES

a Bar. ¶Aduerte. Adde Ang. in l. j. C. de Nili ag. non rump. vbi reprehendit istam distinctionem Bar. vide Sal. in l. j. C. de rap. vir. vide quę dixi in c. sicut dignum. de ho.
b Alex ¶Certi actus. Adde eundem Bart. in l. sciente creditore. ĩ. ad leg. Pomp. de parri. vbi per illum tex. dicit, ꝙ etiam mutuans pecuniam, non dicitur præstare opem seu fauorem. Idem dicit Bar. in d. l. 4. ĩ ad leg. Iul. maie.
c Videor præstare. ¶Aduerte, quia Bar. in l. post legatum. §. sunt qui. de his quib. vt indig. tenet ꝙ aduocatus, vel fideiussor banniti dicitur præstare auxilium, vel opem.
d Alex. ¶Præstat ferramenta. Adde tamen, quòd si concedo arma, vel famulatum tibi dicẽti te ire in villam, & iuisti ad occidendum hominẽ, non teneor, vt præstans opẽ, ideo oportet constare de scientia, l. quicunque. & ibi Bal. C. de ser. fug & vide Bar. in l. omnes C. de agr. & censi. lib. xj. Et de materia præstantis auxilium, vide plene Sal. in l. j. C. de rap. vir.

ne,q̃ dixi in d.l.q opē.s̃.e. ꝓbat̃ in l.j.C.de rap.virg. q̃ est no.lex ad
4 ista.Qñque præstatur†auxilium post maleficium, [a]vt puta quidā
a p̄stitit auxilium homicidæ ad euadendum: vidi iā aliquos assesso-
res illos punire,tanq̃ p̄stātes opē homicidio,arg. d.l. raptores.Sed
mihi non placet,nā si bene respicis hanc l. requirit̃, ꝙ præstet̃ au-
xilium ad ipsum homicidium,seu maleficium cōmittendum, sed
in q.nostra non fuit p̄stitū auxiliū ad ꝯmittendū, sed ad euadendū
& iō puto,ꝙ teneatur ex illo tit. C.de his,q latro.&c.l.j.& vlti. Vel
5 si impediret†familiam[b]capere,tenetur lege Iulia de vi.vt in l.lege
b Iulia,infra ad leg.Iul.de vi pub.& ī Auth.vt omnes obe.iud.§.pē.
dixi in l.2.in fi.infra ad leg.Cor.de sica.Hoc probat d.l.raptores.q̃
punit aliter istos,qui prestant auxilium ad euadendum,q̃ eos,qui
6 p̄stant auxiliū ad maleficiū ꝯmittendū. Prædicta†vera nisi p̄cessis-
set consiliū ante:puta facias,quia ego adiuuabo te ad euadendum
q̃a tunc illa spes data est in auxilium ad maleficiū ꝯmittendum,vt
7 hic dr̃.¶†Quæro vtrū[c]ille,q dat ꝯsilium,videatur p̄stare opē?Rñ.
c tex.in l.qui seruo.versi.Idē Pōponius.s̃.eo.vr̃ dicere,ꝙ sic, sed hic
vr̃ dicere ꝯ. Br̃,large sumendo oēs qui dāt ꝯsilium,dant opem, est
enim quoddam adiutoriū, & q̃dam ꝯfortatio, ista talis impulsio,
& ꝯsiliū:sed stricto modo loquendo differt cōsiliū ab ope,vt hic
& l.sæpe.j̃.de verb.sig. Alia plura circa opē dic,vt dixi in d.l.is q o-
pem.s̃.eo.& l.qui seruo.per toram legem.

CONCORDIA.

¶Ope.Pro ꝯcordia aduerte,à bāno,vt extrahat̃ bānitus, qñ aliqs in-
stat,an dicat̃ p̄stare opē,& sic puniat̃ pœna,q̃ imponit p̄stantib⁹
fauorē,vigore statuti.Bar.ꝙ sic.in l.q̃sq̃s.C.ad leg.Iul.maie.Cōtra
allegat̃ sentire ī hoc §.ope. Tu dic.rl'r q solū supplicat Principi,vt
extrahat̃ à bāno,non delinqt,fallit in crimine læsæ maie.Et ita illā
specialitatē alleg.Bar.in hoc §.ope.pp enormitatē criminis. Adde
ad Barto.l.post legatum.§.sunt qui.ff.de his qui.vt indig.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Post maleficium. Adde Bar.per illam l.in l.3 §.si quisquam.ad Syll.& adde Bal.in l.non ideo minus.in pe.col.de accu.

b Alex. ¶Impediret familiam. Vide Bar.in l.furti. j̃.e. Bal.& Ang.in l.2. C.de his qui latr.& in l.non ideo minus. C. de accu.in pe. col.& quid de receptante rē furatā, vel ipsum furem,vide Bar.in l.furtum j̃.eo

c Alex.¶Quæro vtrum. An præstans consilium,videatur præstare opem,Saly in l.1. C.de ser.fug & habes ibi,quomodo,& quando quis teneatur de consilio. Adde Bar.in l.non solum.§.si mandato.de iniur. in versi. quæro, vtrum in persuadente.& in fi.illius §. Adde,an præstans consilium dicatur præstare opem, Bal.consil.220. 3.libr. & Barto. co. Cl.165.

LEX LIII.

1 *Actio in factum pro furto facto per patrē filio,datur in patrē, non actio famosa,*
2 *Filius subtrahens patri,an puniatur pœna corporali si pro furto imponitur pœna corporalis.*

Si quis vxori. Op.dr̃ hic,ꝙ vxor tenet̃ rerum amotarum. Contra C.e.l.fi.§.fi.Sol. Intellige rerum amotarum,hoc est in factū,pp res amotas,secundū Iac. de Are.& no.in lege contraria.Itē opp.de.l.& iō,ij.rñ.s̃.rerum amo. Gl. sol. ꝙ seruus,ibi non commisit furtum quia erat bonæfidei,iō tāquā p̄stās opem mulieri,non pōt teneri:hic vero fecit furtum. ¶Item opp.ad id,q̄d dicit de consilio,& vr̃ ꝙ tex. sibiipsi ꝯdicat.Sol.dn̄t q̄dā ꝙ sequens rñsum corrigit præcedens. Vel verius,primum lo
1 q̄t qñ fi.ius castrēse peculiū non habebat: ſm qñ habebat.†Opp. ꝙ in patrē actio famosa non detur.Sol.fateor, ꝙ non datur actio furti,nec alia actio famosa:sed datur actio in factum.Vltimo tene menti distinctionem positā in gl.& in l.sequit̃.§.si rē.s̃.de vsuc.cir ca q̄d vide q̄d no.Cy.in l.j.in viij.opp.C.de seru.fugi.& q̄d dixi in d.§.si rē.Principiū huius legis inducebant quidā ad q.ꝙ qñ ꝓ fur
2 to imponit̃ pœna corporalis,puniat̃†filius subtrahēs p̄ri,q̄m hēt vnde soluat,s.corpus suum,sicut cum habet castrēse peculiū:sed de hoc habuisti tex.in l.respiciendum.§.furta.infra de pœn.

§.Si Sulphurariæ. Circa m̄am huius §.dic,vt habuisti s̃.eo.l.si apes §.j.

1 *Bidellus an teneatur si alius,quàm famulus scholaris capiat librum dimissum.*

a §.Apud Labeonem. [a]Hic §.est singularis, nec reperitur alibi.Circa §. nostrū q̄ritur,vtrum iste venditor siliginis,liberetur cedendo actionem. Quidā dn̄t,ꝙ sic,vt Roge.nec aliquid allegat,sed ꝓ eo alle. Dy.s̃. e.l.eum q.in prin.& l.cum quis.§.si debitorē.s̃.de sol.& l.si quis ser uo.Alij dn̄t ꝯ.nam si iste siliginarius erat debitor in genere, ergo non liberatur interitu.ita dicit gl.in verb.actionē. Ad leges con-
trarias rñdet Dyn.quia in l.eum qui,erat debitor speciei, merito
b interitu liberat̃,si sine culpa[b]desinit possidere. Ad d.§.si debitorē. & ad d.l.si quis seruo.respondet,ꝙ ibi fuit mandatum speciale de soluendo certæ personæ:hic autem fuit mandatum generale; vt quia non designata certa persona cui solueretur. Ista opin.est glo. & Cyn.& ista satis placet. ar. pro hoc s̃.de solut. l.qui hominem.
1 §.si nullo.†Vlterius ista[c]lex inducitur in arg.pro scholari: scilicet
c si alius, quam famulus suus vadat ad Bidellum pro libro, & ipse sibi tradit,nū liberetur Bidellus.Ita dicit Dy. & non plus dicit.sed certe hic §.loquitur in eo,qui est debitor generis,sed Bidellus est debitor speciei certę: & ideo est aduertendum qñq̄ scholaris recedit,& assignat librum Bidello specialiter,& tunc videndum est cui Bidellus reddidit.Aut.n.reddidit famulo ꝯsueto,aut socio consueto,ita ꝙ sibi culpa non potest imputari, & non tenetur.l. eum,qui.§.fi.& l.argentum.s̃.commo.Et idem puto eadem ratione,si reddidit alteri aportanti aliq̄d signum, cui deberet Bidellus verisimiliter credere.Sed si librum nō assignauit Bidello,sed sim
d pliciter posuit in scholis.[d]an teneatur Bidellus? Text.vr̃ ꝙ sic,in l.j.in fi.s̃.nau.cau.stab.Sed certe ille titulus loquitur ꝯ nautas,caupones,stabularios,specialiter contra ius commune,vt l.3.in fi.e. tit.& ibi no.& habuistis,s̃.eo.l.qui vas.§.si ego. Vnde cum Bidellus non sit de illis,de iure communi non tenetur:sed magis dicerem in eum debere dari actionem, ſm distinctionem l. dominus horreorum.in prin.s̃.loc.& l.ex diui.C.loc.

ADDITIONES.

a Claud.¶Apud Labeonem.Ad intellectum gloss.hic positæ super verb.actionem,vide Alex.post Bar.& alios in l.cum fundus.§.seruum tuum.s̃.si cer.pet. & in l.si debitori s̃. de condi.ob cau.& Are.post Ro.in l.si ex legati causa.de verb.obl.

b Alex ¶Sine culpa.Adde Bal.in l.falsus.C.eo.

c Barb.¶Vlterius ista.Et vide gl.fin.secūdum Mod.in ca.significauit.de appel. vbi iudex citat per priuatum nuncium,si eidem dat sigillum,& ibid. Ant.dicit notab.de eo, qui mittit annulum.quod limitat,nisi ille qui importat,potuisset sibi subtrahere, l.j. C.de Lati.liber.tol.c.ecclesia.2.vt lite pen. Item limitat., quando mittentes erant soliti talia facere,aliàs secus,secundum eum.quod Moderni ibi limitant, nisi esset consuetudo loci:quia tunc non attenderetur consuetudo vnius,ar. l quod si nolit,§. quia assidua,de ædil edic.

d Alex.¶Posuit in scholis.Sed quid si scholaris ad domum propriam Doctoris sui legentis,librum portauit,& ibi relaxauerit, nec aliter custodiri mandauit, & sit perditus,an Doctor teneatur?Dic ꝙ non.Ita tenet Bal.in auth.habita ad fi. C. ne fi.pro pat, & est tex.per arg. à speciali, in l.j.§.idem Pomponius.libr.24 scribit,parui.s̃.nau.cau. stab.quia Doctor tenetur ad legendum, non ad custodiendum librum, Et ad istas q bene facit gl.no.in l.rogasti.in prin.in ver.alij.s̃.si cer.pe.Quid autem si in domo amici mei reposui rem meam,vel aliter eam custodiri mandaui,si sit perdita,an teneatur? Dic,ꝙ non,secundum Cy.& Bal.in l.inuitus C.de procu.& est tex.in l.si ego. in fi.ibi, & si custodia marito competierit,&c.de iur.do.& Io.And.in rubr.deposi.in addi.Spec. qui alle.tex.Insti.quib.mo.re contrahi.obl.§ præterea,& hic in l.j.in prin.s̃.depo.Bal. etiam ponit in d.auth.habita.C.ne fil.pro pat.in fi.&.no.Bal.in l.certi, C.loc.& ibi Cy. & Bal.in l.filiusfa § inuitus. de procu.nisi ratio coniunctionis sanguinis inducat tacitum consensum,d.l.si seruus communis.de do.inter vir.& vxo.Et ita reperio ꝙ transit Ro.in l.quæ dotis.sol.mat.in fin. Sed ego considero,ꝙ in d l.si ego.erat ratio coniunctionis:quia maritus & vxor sunt coniuncti.l.manifestissimi,§.fi. C.de furt. & tamen ibi non præsumitur consensisse.Pro opin. communi facit:quia est speciale in nauta,& caupone.l.j.§.recipit,s̃.nau.cau.In cōtrarium videtur esse ius commune,quod not.

1 *Custos carceris,q dimittit aliquē de mādato Rectoris,nō tenet̃,sed ipse Rector.*
2 *Promittens,vel dans aliquid iudici,vt pro se ferat sententiā,tenetur pœna falsi:secus si promittit de conseruando eum indemnem.*
3 *Rector potest licitè relaxare carceratum,quem facto bannimento, non reperit ad cuius instantiam,& pro qua causa esset carceratus.*

1 §.Si fugitiuum. Hic est etiam bonus,& singularis casus.Aduerte circa†legem istā. Primo no.ꝙ custodes carcerū qui aliquos dimittūt de mandato Rectoris,non tenētur:sed tenetur Rector,cuius mandato dimittit̃:sed si qua actio dari dēat,dabit̃ ꝯ ipsum,qui facit dimitti.vt l.ne quis. j̃.de custo.reo. Vlterius dr̃ hic,ꝙ dat̃ actio in Duumuiros, vt ipsi cedāt actionē.Cōtra,immo actio ꝯpetit ipso iure ex stipl'one istorū officialiū sine cessione,l.j.§.exigere cautionē.s̃.de magist.ꝯue. Sol.dicit gl ꝯcedo de vtili:sed hic loquitur de directa.Doc.dicūt, & bene,ꝙ lex ꝯ̃ria loquitur,quando officialis stipulatur nomine alterius,& ad vtilitatem alterius: secus si stipuletur ad cautelam, & defensionem sui.tūc nulla actio competit,nisi cedat̃,ita loquit̃ hic.¶Sed quæro,q̃ cautio fuit ista, quam Duumuiri receperūt? Glo.dicit,ꝙ ista fuit cautio de rato.potius puto,ꝙ ista fuit cautio de ꝯseruando Duumuiros indēnes, vel de defendendo eos. l. cū idem eandē.s̃.de pet.hær.q̃ gl allegaui in l.is à quo.s̃.de rei vend.
2 & ſm hoc habes hic casum satis pulchrum. Tu habes,†ꝙ qui iudici dederit aliquid,vel promiserit sibi ad hoc, vt habeat sn̄iam, incidit in pœnam falsi,vt ..ad leg,Cor.de fals.l.j.§.j. Sed illud dēt intelligi,qñ ꝓmittit̃ aliquid,per q̄d sibi acquirat̃ ita loq̄t̃ l.j.&ij.s̃.
a de cal.Sed si promittitur tm̄ defensio de conseruando [a]eum indemnem,tunc non incidit in crimen falsi,vt in hac lege.Tertio, vos habetis hic in fi.ꝙ si Duumuiri non receperunt fideiussores, ꝙ ipsi Duumuiri nullo modo teneantur.Contra, qui incaute dimittit seruum alienum detentum in carcere, tenetur ei,cuius interest,arg.in l.mancipia.circa fi.C.de ser.fug.& l.fi.in fi.j̃.de cust. reo.Sol.debes hanc legem intelligere,ꝙ iste seruus, vt fugitiuus detinebatur in carcere,& ignorabatur cuius esset.l.Limenarchæ s̃.de ser.fug.& sic cuidam reposcenti fuit redditus tanquam ꝓ
3 prius,cum alius contradictor vt dominus non apparet.†q̄d not. ꝓ Rectore, q qñ aliquē reperit in carcerib. nec reperit̃ cā quare sit ibi,si factis bannimentis nō reperit̃ aliqs, qui faciat eū detineri,poterit eum licite relaxare,vt hic,& ego iam pluries fieri feci.

ADDITIO.

a Alex.¶De conseruando.Iudex antequàm sententiam ferat,potest petere sibi caueri de indemnitate:intelligas tamen secundum Bald.in l.j.C de condi. ob tur. cau. vt ibi per eū,quod sing.tene menti.Et q̄d à syndico,vide Bar.in l.si à reo.§. fin ff.de fideiuss.& in auth.nouo iure.C.de pœna iud.& Bar.in l.j.in fi.de calumnia per Bal.in l.constitit.de pœ.iud.vbi etiam dicit,si dederis pignus.Adde gl.& Bal.in l.j.C.de magist. conue.vide Pau.de Cast.in l.cū pro quo,ad fi.de in ius voc.& ibi Bal.in lect.antiqua.

§.Si

§.Si quis de manu. Quod hic dicit, alius, intelligas, siue alius sit ab eo suppositus, si ue non. l. in furti. §. ope. s. eo. & ibi dixi.

§.Si quis massam. Quæ erat ratio dubitandi? Dicit gl. ratio est: quia videbatur quod desi isset esse dñs per specificationem. Sed hoc non est verum: quia non specificauit bona fide. Et ista ratio est generalis ad totum §. Præterea in massa, & in proculo, est alia ratio: quia potest reduci ad aliam rudem materiam. l. adeo. §. cum quis. s. de acquir. rerum domin.

§.Neque verbo. Dy. ponit casum per l. si is qui simulabat. j. eo. de hac lege vidistis. s. eo. l. qui seruo. in prin. & in §. plus Pomponius. tene menti.

§.Si quis asinum. Ibi furandi animum, i. non soluendi quod pro tali vsu consueuerat dare.

§.Cum Titio. Hoc est verum, si erratur in persona, secus in qualitate personæ. l. falsus. §. si quis nihil. s. eod.

§.Si maiora. Hanc materiam habes. s. de dolo. in l. arbitrio. §. dolo cuius. s. de dolo.

§.Si linea. In hoc, quod dicit hic de margaritis, quod debet dici numerus, debes intelligere de margaritis grossis, quæ venduntur ad numerum: sed de margaritis minutis debet dici pondus, vel mensura, sicut in vino, frumento, & similibus, quia est eadem ratio.

a §.Si quis iurauerit. [a] Intellige hunc §. secundum ea, quæ dixi s. eo. l. ei, qui.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si quis iurauerit. Vide Bal. in l. fi. in 3. opp. in prin. C. eo. & in d. l. ei qui.

1 *Furti in actione non habetur ratio lucri percipiendi, cum alterius iniuria.*

§. Si seruus. Hic est bonus §. op. quod in actione furti non habeatur ratio lucri. l. si is cui. §. j. j. eo. Gl. soluit
1 multum no. † non habetur rõ lucri percipiendi cũ alterius iniuria, vt in contrario: sed hic percipitur sine iniuria alterius. Hoc tenet Dy. s. de dã. infe. l. Proculus, & oẽs. Et sic gl. quæ est in l. j. C. de sen. quæ pro eo quod inter. quæ dicit, quòd hodie indistinctè habetur ratio lucri, non dicit verum, immo hodie distinguitur, sicut & olim.

1 *Conditio existens non trahitur retro in legatis.*
2 *Pretium rei verum dicitur, quanti vẽdi põt scienti cõditionẽ, & qualitatẽ eius.*

§.Si statuliber. Op. de l. inter oẽs. in prin. s. e. Sol. hic extitit conditio ante aditam hæreditatẽ, & sic non potuit cõmitti furtũ, & hæc est vna lectura. Et secundum hanc lect. hæc lex non haberet dubiũ, ideo dñt alij, quod hic fuit res subrepta post aditam hæreditatẽ ante tñ quã adiretur iudex conditio extitit, vel res perijt, & sic obstat contrariũ. Sed gl. rñdet, quod hic extinguitur actio furti condictione furtiua: sed lex contraria loquitur in actione pœnali. Alij vt Cy. sequendo Vltrã. quod hic loquitur, quando desijt interesse ex cã, quæ retrotrahitur; ibi vero secus. vt arg. pro hac sol. j. l. si vendidero. §. si Titius. ver. quod si pecunia. Ita no. per Cy. C. de fur. l. fi. circa princ. Hoc
1 non placet, † quod in legatis conditio existens trahitur retro, l. si mr. §. eã dẽ. s. de exce. rei iudi. & l. j. §. j. s. ad Silla. iõ tene sol. gl. Item opp. de
2 l. si vendidero. §. cũ aũt. j. e. So. fateor, † quod consideratur verũ pretiũ rei; sed verũ pretium est quanti res vẽdi põt homini, qui sciat cõdõnẽ, & qualitatẽ eius, vt hic, & l. mortis causa capimus. §. fi. s. de do. cau. mor.

LEX LIIII.

a Si quis ex domo. Hæc est singularis lex, [a] nec hẽt cõcordantẽ. Opp. j. vi bo. rap. l. j. & Insti. vi bo. rap. in prin. vbi qui rapit vi, tenetur furti, dicit Placen. Sol. speciale est in ista rapina, quæ cõmittitur sine violentia psonæ, cũ persona non inuenitur. Hoc non placet gl. & iõ dicit, quod hic dr, actionẽ furti tolli, intellige per exactionẽ, quæ est facta per actionẽ vi bon. rap. aliàs secus. Itẽ scias quod Placẽ. per hãc legẽ fundabat vnam suam opinionẽ, quod raptor nõ tenetur furti manifesti, ẽt si ipse deprehẽdatur sed ipse dicit contra casum l. si vendidero. §. cum raptor. j. eod. Vltimo
b scias, quod gl. dicit quod hic est casus specialis [b], in quo rapina est priuatum crimen. Ita habuistis in notab. j. de publicis iudi. l. infamem.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Hæc est singularis lex. Habes hic an robaria posset fieri absenti, ad quam legẽ se ita remittit Bal. in c. j §. si duo. de pace tenen. & vide Bal. in l. si quis in tantam. C. vnde vi & Bal. in d. l. j. vi bo. rap. Et hanc leg. alle. gl. & Bar. in l. infamẽ, in prin. de pub. iud. Vtrum raptor teneatur furti manifesti, maxime si deprehendatur, vide glo. in l. Mar. de ver. sig. quæ dicit quod rapina requirit raptorem, rapinam, & rem raptam

b Alex. ¶Casus specialis. Vide casum specialem, in quo rapina est crimen priuatum, & vide Bar. no. in l. si in furti. s. tit. j.

LEX LV.

Qui iniuriæ causa. Op. de l. in furti. §. ope. s. e. Sol. ibi habuit animum, vt furaretur res
a ab alio certo, vel incerto, vt ibi dixi, aliàs secus [a].

ADDITIO.

a Claud. ¶Aliàs secus. Sequitur Alex. consi. 104. versi. tertio non ob. l. qui iniuriæ vol. j. vbi etiam aliter limitat.

§.Si seruus. Hic §. est aliquãtulum difficilis. Dr hic, quod hæc actio furti euanescit, si desinat actoris interesse. Contra de l. inter oẽs. in prin. s. e. dicit gl. expone, furti actionẽ idest cõdictionẽ furtiuam, Ista expositio nõ põt sustineri. Nã cõdictio furtiua datur solũ dño, nõ cõmodatario, l. j s. de cõd. fur. & l. fin. §. sed cũ in scdam. C. eo. Dicẽdum est ergo put no. in lege cõtraria, quod ibi loquitur, quando agitur actione furti ratione dñij: secus si ratione alterius interesse. l. fullo actione. j. eo. Rõnem aũt diuersitatis cogitetis per vos. hodie aũt istud pcederet sine scrupulo, cũ cõmodatario non detur actio furti, nisi cõueniatur cõmodati, d. l. fi. C. e. Vnde si dñs est paratus actionẽ remittere, nunquam vr nata actio furti cõmodatario. Itẽ opp. quod istę actiones inuicem tolli debeant cõpẽsatione. quatenus concurrunt. l. j & 2. s. de compẽ. Sol. hic licèt ex vtraque pte debeatur quantitas, tñ ex vna pte est datio pro noxa in solutũ: & iõ quodãmodo spẽs vr dẽri, cũ sit in electiõe debitoris, merito cõpẽsatio non pr obijci. Vide gl. in verbo, furti actionem. quę inci. l. cõdictionẽ. ibi, sed quare, &c. Contra hoc vr tex. in l. si seruus cõis. j. j. e. ideo intellige hanc gl. vt ibi dicã. ¶Circa secundum rñsum quærit gl. quæ est rõ, quod ex contrectatione serui cõmodatarij non nascatur actio furti: sed ex cõtrectatione ipsius cõmodatarij oriretur? Gl. non rñdet. sed dic quod põt esse ratio secundum Doc. quia quando commodatarius contrectat, est persona, quæ põt obligari cõmodanti, cui danda est actio. sed quando seruus contrectat, non est persona, quæ põt obligari commodatario dño suo, cui tunc daretur actio. Certę ista ratio procedit secundum hęc iura hodierna, & cum non debeat dari actio commodatario, sed ipsi commodanti, si vult, d, l. fi. C. eo. dicendum esset hodie obligari commodatarium ex persona serui.

LEX LVI.

Si pignore. §. qui ferramenta. De materia huius §. dixi supra eod. l. in furti. §. ope.

LEX LVII.

Cum creditor. Hæc est etiam notanda lex. ¶Contra hanc legem op. C. vi bo. rap. l. 3. Dicũt quidam hic loquitur in dubio, arg. l. merito. s. pro soc. sed ibi loquitur in casu certo: quia constabat, quod habebat animum lucrãdi. Videte, ista sol est vera in se quantum ad actionem furti, quod in dubio non vr auferre aĩo lucrãdi sibi, sed vt incumbat pignori suo:
a sed quantum ad pœnam l. si quis in tãtam. [a] C. vnde vi. vel ad pœnam edicti diui Marci in l. extat, quod met. cau. & l. creditores. j. ad leg. Iul. de vi priua. Ista sol. non est bona: quia non licet sibi ius dicere, etiam vt pignori incumbat: quare dicit gl. quod hic accepit ex conuentione, vel iudicis authoritate. Et hanc sol. tenet Cy. in l. si quis in tantam. in 6. contrario, C. vnde vi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si quis in tantam. Vide ibi gl. Bar. & Doct. qui hoc tenent, & vide omnino Bar. in d. l. iij. in prin. C. de pig. in sua lect.

LEX LVIII.

1 *Fur nocturnus potest propria auctoritate capi, & ad iudicem duci*
2 *Liber homo an possit se dare alteri, vt eũ torqueat ad inueniẽdũ crimẽ, cõtra gl.*
3 *Ciuilis actio quando tollatur per criminalem, remissiuè.*
4 *Iudex maleficiorum potest cognoscere incidenter de causa ciuili descendente ex eodem facto, de quo criminaliter cognoscit.*
5 *Libellus pro damno dato, peto eum puniri & condemnari, & rem mihi restitui, procedit: quia videtur intentata accusatio criminalis, & incidenter imploratum officium iudicis.*

Interdum fur etiam §. Qui furem.

a Iste est no. §. & nõ est alibi. Hẽs hic, [a] † quod licèt capere furẽ, & duce
1 re eũ ad iudicẽ. Cõtra, nemo dẽt sibi dicere ius. l. extat. s. quod met. ca. & l. si quis ĩ tãtã. C. vñ vi. & l. vl. C. de exhi. reis. So. Speciale ẽ hic, quia si non liceret capere, ipse aufugeret. & pro hoc facit s. eo. l. si quis in seruitutẽ. §. fi. & l. capite quinto. j. de adul. & l. ait pętor. §. si debitorẽ, de his quæ ĩ frau. cre. & C. de Iudæ. l. nullus. Ista ẽ vna sol. & vera.
b Alij dñt, [b] quod hic fuit datus dño: vel ipsemet se dedit, si erat liber, vt eũ torquerẽ, & crimen inquirerẽ, nõ quod darem iudici, sed ego dedi, l. cũ seruus. s. de cõd. ob cau. Inquantũ gl. dicit de seruo, verũ di
2 cit per d. l. cũ seruus. sed inquãtũ dicit† de libero hoĩe, vr mirabile, quod, ista gl. tenet, quod liber hõ põt se dare alteri, vt eum torqueat, ad crimen

ADDITIONES.

a Ale. Habes hic. Vide quæ per istum tex dicunt Bar. & Bal. in l. si ab hostib. sol. ma. § j. & scripsi Inst. de actio. § fuerat. Et vtrum iudex inquirens posset damnare inquisitum ad restituendum damnum passo, vide Ang. in l. si vacantia. in vlt q. C. de bon. vacan. lib. x. & vide Bart. in l. si defuncto. in fin. j de pub. iud. & l. pen. s de calumniatorib. & Bald. in l. 2. ad fin. C. de eden. Adde quod not. Bald. in l. quod eu tandi, C. de condictio. ob tur. cau. & in l. si quis ad se fundum C. ad leg. Iul. de vi. & quæ ibi dicit. An quilibet possit capere malefactorẽ, dic quod sic, si commisit crimen publicum, pro quo quilibet posset accusare, l. generaliter. & ibi Bar. C. de dec. li. x. Sed pone, latro accusatus confessus est se palam furtum, & plura delicta fecisse, deinde suspenditur, an ista confessio prosit alijs quam accusatori, quo ad bona furto subtracta? Io. And. in add. Spe. in tit. de accu. in 3. parte. §. j. ver. quid si latro, in ver. de ætate. §. j. in ver. sed extat alia quæstio. videtur dicere, quod solum accusatori, si per viam inquisitionis fuit actum. de quo dic. vt per Bal. in l. 2. ad fi. C. de eden. & Ang. in l j. s. tit. j. & Bal. in l. j. C. de iud. in l. pe. & in l. mercalem. C. de condi. ob. turp. cau. per Bar. in l. 1 s. de priua. deli.

b Barb. ¶Alij dicunt. Adde do. Pe. de Anch. in c. fi. de de rap. vbi mulier contrahit eum raptore. alle. no. hic, & Cy. in l. neminem. C. de exhi. re. Cy. ibi remittit se ad Dy. Ins. de act. in prin. Tu salua istam gl. vt intelligatur, quod iudex torqueat. & non priuatus.

crimen inueniẽdũ. Nã vr̃ cõ: qa nemo est dñs membrorũ suorũ, l.
a liber hõ. s. ad le. Aquil. Præterea ptãs torquẽdi a ẽ meri imperij, l.
defensores. C. de defen. ciui. & in auth. de test. §. si vero ignoti quidam. qđ tenet Gul. de Cu. in l. Imperium. s. de iurisd. om. iud. sed ea, quæ sunt meri imperij, nõ possunt pactis priuatorũ cõcedi, l. priuatorũ. C. de iur. om. iu. ergo male dicit gl. Præterea, quis nõ põt se cõmittere priuato, vt sibi faciat iniuriam. l. 1. §. vsq; adeo. j. de iniur. & ibi dicam. vnde in libero hoïe puto, qꝫ ista gl. nõ dicat veritatẽ. Scdo hẽtis notare. † qꝫ p criminalẽ accusationem tollitur ciuilis. Cõtra. C. qñ ciui. act. cri. præiudi. l. j. Glossæ dñt spãle in casu huius §. qñ sic ciuilr, & extraordinario modo duxit ad iudicẽ. Ita
b tenet glo. hic, & vbiq;. Dicã in l. 2. §. 1. j. vi bo. rap. Tertio habetis; b dr̃ hic, qꝫ pecunia subrepta fuit restituta de mandato iudicis, hoc est p̃sidis, vel præfecti vigilum, inq̃tũ loquit̃ de p̃side, est planum: sed inq̃tum dicit de præfecto vigilũ, vr̃ cõ: quia de re ciuili cognoscere non pt. l. 3. §. j. c s. de off. præfe. vigi. Rñdeo in hoc est mirabi
c
4 lis §. iste, † qꝫ iudex maleficiorũ cognoscat de re ciuili, qui de re ciuili cognoscere non pt, l. solemus. § latrunculator. s. de iudic. tñ incidenter poterit cognoscere de qõne ciuili descendente ex eo dẽ facto, de quo crĩaliter cognoscit, iubẽdo rẽ restitui, hic ẽ text.
5 & in l. 3. §. si dicatur. s. si. re. Et p hoc dico † qꝫ qñ format̃ libellus seu accusatio de dãno dato, vel de robaria facta, dicendo, peto eũ puniri, & cõdẽnari, & rẽ mihi restitui, seu damnum emẽdari, qꝫ talis libellus procedit, nec vr̃ intentari ciuilis, & crĩalis, in eodem libello, cõ l. interdũ. j. de publi. iudi. sed videor intentare crĩnalẽ tm̃,
d & incidenter implorare offm̃ iudicis, vt incidẽter faciat d rẽ mihi restitui, seu dãnũ emendari, fm formã huius §. & d. §. si dicatur. Sic intelligo l. medicus. j. de var. & extraor. cog. & l. pe. s. de calum. & l. qđ euitãdi. C. de cõd. ob tur. cau. cum multis sim. Facit ad hoc, qđ not. p Cy. C. ad legẽ Iuliam de vi. l. si qs ad se fundũ. Sed cõ hoc op. de l. defuncto. §. j. de publ. iudic. Rñdeo, cõ ipsum delinquentem cõ quem iudex maleficiorum põt criminaliter cognoscere, cõ eundem potest cognoscere in ciuili incidenter, vt hic: sed contra tertiam personam non, vt lege contraria. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Potestas torquendi. Bene facit quod no. Bar. in l. alia. §. j. s solu. ma. vbi Bald. & Ang. reprehendunt istam gl. quod not.

b Clau. ¶ Tertio habetis. Adde Bal. in l. j. C. de app. Ias. in l. j. §. fi. s. de offi. eius cui mand. est iurisd.

c Ale. L. 3. §. j. Et per Saly. in l. si quis ad se fundum. C. de leg. Iul. de vi. & ibi no. per Cyn. & Bal. Et circa hoc vide Are. in c. qualiter. & quando. 2. §. fi. de accus.

d Alex. ¶ Vt incidenter faciat. Iudex maleficiorum potest incidenter cognoscere de cã ciuili, facit l. quoties. C. de iud. facit qđ econuerso no. in l. nullum. C. de testi. & ibi Bar. & no. Inno. in c. cum oportet, de accu. & dicit hic Bar. in eo libello. Adde eundem in l. j. C. quando actio ciui. & adde quia Bald. in l. si de possessione. C. vnde vi. tenet contra Bar. dicens qꝫ in criminali non venit incidenter interesse, nisi in casu huius §. Et adde ad materiam Bal. in d. l. si quis ad se fundũ. & in l. cũctos populos. ver. incidenter iuxta hoc quæro, an ex vi statuti, &c. vltra medietatem repetatur. C. de sum. Tri. & fide cat. & per eundem in l. j. C. si a non comp. iud. & in l. 2. §. hoc edicto. j. vi bo. rap. per Barto. & Bal. in l. qui de crie. C. de accu. qui dicunt qꝫ in criminali non põt venire cõdemnatio ad restituendum rem ablatam, nisi, quando de maleficio constat per confessionem, & nõ alias, & qa iudex inquisitionis põt incidẽter cõdẽnare ad restitutionẽ, secũdũ Bal. in l. ea quidem. C. de accu. & de mã. adde tex. in l. pe. C. si aduer. libe. & ibi not. Bar. in l. si liberti. C. de admi. tu. Et adde ad materiam in l. j. s. fi. reg. Et an econtra iudex in causa ciuili possit cognoscere incidenter de causa criminali, dicit Bart. qꝫ sic, in l. hoc iure, §. fi. de aqua quot. & æstiua.

LEX LXI.

Si is qui rẽ. Opp. de l. in actione. §. qui rẽ. s. e. Gl. hic, in ver. liberatus, non soluit. Sol. ibi hẽbat retentionẽ occasione debiti: idem & hic, qñ hẽt retentionẽ ob aliã cãm occasione debiti. ¶ Item opp. s. e. l. cum res pignori. §. j. sed ibi hẽbat causam ab alio, q̃ a fure, fm Dy. puta ibi intererat sua retinere pp actionem de euictione, facit qđ no. j. eo. l. qui iniuriæ. §. fi.

LEX LXIII.

Si seruus cõis. Hæc lex diuidit̃ in sex ptes. Prima loq̃tur in seruo cõi surripiente. Scda de seruo pignorato. Tertia de seruo redhibito. Quarta de seruo certo empto mandato alicuius. Quinta de seruo deposito. Sexta de seruo commodato. Scda ibi his etiam, &c. Tertia ibi, idem dicendum. Quarta ibi, qđ vero ad mandati actionem. Quinta ibi, euidẽtius. Sexta ibi, circa cõmodatum, vsq; ad §. locaui. ¶ No. tex. ibi, idq; cõi diuidundo, &c. cõtineri, &c. quia no. est tex. ¶ Opp. de l. falsus. §. fi. s. eo. Sol. actio furti non nascit̃, immo nata extinguitur, si aliqs dñs efficeret̃ ptis: vt lege cõria, sed nascit̃ actio cõi diui. vt hic. Contra hoc vr̃ iste text. scdo rñso. vbi dicit, qꝫ si partẽ suã alienauit, remanet actio. Sol. intellige qꝫ partẽ suam alienauit socius, nõ ille, cui erat furtũ fcm̃. Nã si ille alienaret, non hẽret cõi diuidundo: quia alienauit: nec hẽret actionẽ furti: qa fuit dñs partis, vt d. l. falsus.

§. His etiam illud. Hoc est verum, nisi sciens dederit, vt j. in ver. quod si sciens.

§. Idẽ dicẽdũ. Not. text. ibi, nisi quid in his amplius sit. Opp. de l. si hæres generaliter. s. de lega. j. Sol. gl. dicit, aliud hic: quia hic sua sponte hrs se obl'auit: aliud in contrario: quia obligauit se de necessitate, vt hæres. Sed certe idẽ
a est ibi, qđ hic, vt ibi not. ¶ Quæro, quid vult a dicere illa litera dũ dicit, nisi quid in his. &c. Pro cuius declaratione debetis scire, qꝫ qñque in æstimatione damni, vel datione p noxa, est plus quàm sint fructus: quia seruus valet plus quàm sint fructus, tunc nõ cogitur restituere fructus, opposita compensatione: idem, & si tãtũ sit in sola noxæ deditione, quantum sint fructus, & plus est in æstimatione damni: si vero sit tantum in æstimatione damni, quantũ est in fructib. minus aũt est in noxæ deditione, tunc non potest obijcere compensationem pp facultatem, quam hẽt dñs dãdi p noxa. Ita dicit gl. hic. Cõtra istam gl. & tex. vr̃ alia gl. in l. q iniuriæ. §. j. s. e. Possumus dicere, qꝫ illa intellr fm istam, videlicet qꝫ noxæ deditio tunc impediat compensationem, qñ in æstimatione serui est minus, quã sit debitũ. Certe istud non vr̃ verum: qa speciei ad quantitatem non admittitur compẽsatio. l. si cõuenerit. de pig. act. & ideo non est curandũ q̃tũ sit in æstimatione serui, siue modicũ, siue multum. Quare Ia. de Are. dicit, qꝫ ista gl. non dicit verũ simplr, & qđ hic dr̃ in tex. nisi qd in his amplius, &c. exponit, in his, s. negotijs: quia sciens furẽ dedit, vel furẽ nõ esse p̃misit: vt j. seq. Ita intelligit Ia. de Are. Videte, credo qꝫ ista gl. posset sustineri, qñ ex vna pte est debitũ quantitatis simplr, ex alia parte est debitũ q̃titatis, & speciei alternatiuè, vel est debitũ quantitatis, sed est spẽs i solutione, vt in cã noxali. Si quidẽ qs vult obijcere cõpensationẽ simplr, & vult cõpensare inuito tali debitore, non pt. Ita loquitur gl. in d. l. qui iniuriæ. §. j. Sed si vult obijcere cõpẽsationẽ cõdõnalr hoc mõ, si elegeris mihi soluere quantitatem, oppono tibi cõpẽsanẽ, tunc nõ pt opponi. Et ita loquitur ista gl. Hoc p̃bat̃ p duas leges no. ad hoc. Prima est l. si debeas decẽ. s. de cõpẽs. vbi loquitur in debito alternatiuo, & C. si maior fac. alie. rat. l. j. vbi loquitur in debito quantitatis, quando species est in solutione.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quæro quid vult. Adde quod no. voluit Bar. in d. l. fi. s. de cond. indeb.

---

1 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
2 *Leuissima culpa venit in actione mandati contraria.*
3 *Actione depositi cõtraria, q̃ dat̃ depositario cõtra dñm, venit leuissima culpa.*
4 *Commodati in actione contraria non venit nisi dolus solum.*
5 *Ambasiatoribus communitatis captis, vel mortuis, an communitas teneatur ad emendam, si ambasiata non fuit procurata, & portauerint res non necessarias ad ambasiariam.*

1 §. Quod vero ad mandati. † Not. ibi tex. iustissime enim, &c. Primò nota qꝫ officium suum nemini dẽt esse dãnosum. Ad hoc
2 op. gl. C. de dolo. l. 1. Solue vt in gl. Scdo no. † & tene menti: quia
a alibi non reperies, qꝫ in actione mandati a cõria, venit leuissima
3 culpa. † Tertio hẽs hic, qꝫ in actione depositi cõria, quę dat̃ depositario cõ dñm, venit leuissima culpa, qđ alibi nõ reperies. Et qꝫ veniat leuissima culpa, probatur: quia dñs ad id tenet̃, ad qđ tenentur hoïes diligentiores, istud autẽ vt scitis, est leuissima culpa, & plene dicam in l. qđ Nerua. s. deposi. & dicã in l. cõtus. j. de reg. iu.
4 Quartò no. † qꝫ in actione commodati cõria, non venit nisi dolus
b tm̃, vt hic, & habetis in l. in reb. s. cõmoda. ¶ Vltimò b hæc lex in-
5 ducit̃ in arg. ad q̃st. † de ambasiatorib. c qui fuerunt capti, vel in
c itinere mortui, an cõe teneat̃ ad emendã? Hæc qõ fuit Bononiæ de facto in persona do. Io. And. legati, qui missus ad curiã, in reditu fuit captus, & derobatus, tũc legatus voluit scire, vtrũ de iure teneat̃ emendare dãnũ. Et oẽs Doc. dixerunt qꝫ sic, de curialitate, nõ de iuris rigore, l. inter cãs. §. nõ oĩa. s. mã. & ibi no. Sed alius antiquus Doctor reperit, q tetigit istã q. multũ solẽniter, vt Io. Fasioli de Pisis, cuius additionẽ habui de libro dñi Cyn. & dicit primo vr̃, qꝫ non debeat fieri emenda de iure, l. inter cãs. §. non oĩa. s. mãdat. Præterea, ambasiatores habent certum salarium, ergo &c. l. idemq;. §. idem. ver. sed & si ad vecturas. s. man. Præterea, cum debeat facere istas operas suo sumptu, & suo periculo. l. suo victu. de oper. lib. Præterea debuit cogitare hoc posse euenire l. si quis domum. §. j. s. loc. In cõrium: quia officium suum non dẽt esse sibi damnosum, vt hic: & s. quẽad. test. ape. l. sed si quis ex signatorib. Præterea officium legationis est munus necessarium, l. 1. §. 1. s. de muneribus

ADDITIONES.

a Alexan. ¶ Actione mandati. Idem videtur probari in actione mandati contraria. vt no. Bar. no. in l. quod Nerua. s. depositi. ver. 8. & ver. sed quæro, in versi. nono principaliter quæro. vide in l. 3. §. miratur igitur. s. nau. cau. stabul.

b Barb. ¶ Vltimo. Ad Ang. in q. exorta guerra. vide Doc. in c. cum pro causa. de procu. vide quæ allegaui in facto Iudæi sancti Io. vbi fuit passus furtum in pignorib. qꝫ liceat capiant vsuras ex mutuo, tamen non tenentur de periculo casus fortuiti.

c Alex. ¶ De ambasiatorib. An ambasiatorib. captis, vel derobatis debeat emendari damnum, adde quæ dixi post Bar. in l. legatum. s. de adi leg. Adde qđ Bal. in c. j. an agnatus vel filius. in fi. quæsiuit, si dũ vasallus vadit ad seruitia domini derobatur in itinere, an dominus teneatur sibi in aliquo emendando, & respondet qꝫ non: quia in hoc contractu non venit casus fortuitus: sed discretus dominus bene faceret compatiendo sibi, si iuuaret eum saltem in remittendo, iuxta gloss. l. inter causas mandati. §. non omnia. s. mand. hic alleg. & vide per Odof. in l. 1. C. de leg. & per Inn. in c. sicut de iureiu. sicut si lucraretur, domino lucraretur. & ad hanc q. benefaciunt no. per Bar. in l. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest. in q. an habenda sit ratio interesse extrinseci, per Spe. in tit. de iud. §. specialiter. ad fi. & facit quod no. docto. in l. quoniam. C. ad leg. Iul. de vi. Vide ad hanc q. l. socium, qui in eo. ff. pro socio.

mune.& ho.& l.munerum.§.legati.ergo ñ dēt ei esse nociuū in aliquo l.post legatū,§.aduocatū.s̄.de his qui. vt idi.& l.cū postulassem.in fi.§.de dā.inf.Et per hoc vr̄ esse rn̄sum ad oīa iura ꝓria,q̄ loquunť de procuratorib.quorū offiñ ē voluntariū.Finalr̄ distinguit sic do.Io.Aut illa ambasiata fuit procurata,& tunc nō dēt sibi emēdari,sicut nec procuratori,d.l.inter cās.§.nō oīa. Pro hoc
a induco s̄.de exc.tu.l.tria onera a.ibi.non affectata, & qđ ibi no. Si vero nō fuit procurata ista ambasiata, & tunc aut portabat res ñ necessarias ad ābasiatā,vt puta pp pōpā sui duxit plures equos,q̄ dēret,vel alias res,tunc ñ dēt sibi emēdari,vt hic: quia est quod sibi imputeť,vt hic,in ver.hæc ita puto vera,&c.Si vero portauerit res necessarias ad ambasiatam,tunc ista dēnt sibi emēdari, l.cum duobus.§.dāna.& §.quidam sagariā.s̄.pro socio,qui tex.probant istam distinctionem.Ita determinat ille solēnis Doctor: sed hoc est verum,si dictæ res perierunt,nō alias perituræ:secus si alias perituræ fuissent naturaliter, vt in dictis legibus probatur, secundū eundem do.Io.Fasioli de Pisis.

ADDITIO.

a ¶Tria onera.Facit tex.in l.vniuersi.C.de leg.li.x.& l.qui data opera.ex quib.cau.ma.

1 *Dominium ex contractu emptionis,& venditionis non transfertur, nisi pretiū sit solutum vel habita fides de pretio.*
In contractibus innominatis,an habetur fides de pretio.
2 *§.Venditæ.Instit.de rerum diuisio.habet locum in omni contractu.*
3 *Dominus permittendo colonum fructus percipere ante solutam pensionem,videtur fidem habere de pretio,seu de mercede.*

§.Locaui Solennis §.est iste.Dr̄ hic,ꝙ ꝯuenit,quod fruct⁹ essent pignori.Contra,immo ēt sine ꝯuentione sunt pignori l.in ꝓdiis s̄.in qb.cau.pign.tac.ꝯhitur.Sol.Dñt qdā, ꝙ verū est,ꝙ fructus sunt tacite obligati ꝓ mercede:sed tñ ista tacita obligatio non sufficeret,vt eius cā dñs haberet furti actionē. Requiriť.n.ꝙ res fuerit expresse obligata.l.si is q.j̄.eo.& ideo hic ponit ꝙ fuit expresse ꝯuētum.Gl.hoc reprobat, & dicit, ꝙ tacita obligatio sufficit ad hoc,vt competat actio furti. l. q seruum.§. si is cui.s̄.de actio.& obl.& ꝙ hic dicit,ꝯuenit,s.cā dubitationis tollendæ.Idē tenet in d.l.si is qui.Contrarium vr̄ tenere s̄.eo.l.in actione.§.fi.s.ꝙ requiratur expressa obligatio, & istam opin. verā puto,per d.l.si is,qui.in prin. Et ꝙ tacita obligatio nō sufficiat,est tex.in l.interdum accidit.s̄.eo.vbi apparet ꝙ vxor nō habet actionem furti pro re dotali,licet sit sibi tacite obligata. Non obstat l. qui seruum.§.si is.s̄.de act.& obl.vbi dicit,ꝙ colonus surripuit aliquid ex fundo,& tenetur furti.Nam ibi intelligo, ꝙ surripuit aliquid ex fructibus pertinentibus ad dominum,quod apparet,quia ibi subiicit de actione legis Aquiliæ,quæ dño non daretur pro fructibus,qui essent effecti coloni.Ita intelligo legem istam ꝫm istā gloss.quæ dicit tacitam sufficere ad actionē furti. Et gl. quæ est j̄. eo.l.si is,qui in prin.non dt verum.¶Item dicitur hic,in versi.sđ & si tu.quod si emptor fructus percipit,incidit in causam furtiuā. Contrà emptor percipit bona fide,&iusto titulo.ergo nō facit furtum,quia non contrectat animo furandi, & sic fructus non sunt furtiui.Huius timore dicit quædam gl.hic,dic vt s̄.eo.l.falsus. §.si is qui indebitum.Et vult dicere, ꝙ hic emptor percepit præsente colono,& sic colonus ipse vr̄ percipere.d.§. si is qui indebitum. Hoc non placet,quia secundum hoc tam in primo casu,quam in secundo fieret furtum ab ipso colono,respectu pignoris: sed tex. & gl.hoc hic non vult:quia primo casu fit furtum respectu pignoris,in secundo respectu dñij.Dicēdum est ergo,quod ipse emptor sciebat fundum locatum, & fructus percepit obligatos. Et ita in-
a telligit Iac.de Are. ¶Tertio a dicit̄ hic colonus percipiendo fructus facit eos suos.Cōtra non soluto pretio,vel mercede,nō trāsferť dñium,vt Insti.de rer.diuisio.§.vēditæ.Sol.intellige,ꝙ hic erat ꝓtium solutum,vel fides habita de pretio.Ita dicit gl.in verbo,facere,q̄ vide.& no.bene.Videamus an ista gl. dicat verum in se.Se
b cundo,an dicat b verum quo ad istum §. Innuit in se,quòd nō solum quo ad ꝯtum emptionis,& venditionis,sed etiam in aliis ꝯtibus debeat pretium esse solutum,vel fides de eo habita: vt hic
c vides in ꝯtractu locationis:idem in contractibus innominatis c tenet gl.in l.cum proponas.C.de dol.in gl.super ver.remansit.Contrariū tenet gl.C.de pac.l.traditionibus.in j. gl.& C.de re. permu. l.j.quod solum in ꝯtu emptionis & venditionis habeat locum d. §.venditæ.alle.in gl.sed in aliis transfertur dñium,ꝓtio ēt nō soluto,vel fide de pretio non habita Puto istam gl.dicere veritatē, reprobatis aliis,per tex.in l.3.s̄.de pigno.ac.vbi si redditur res pignorata non recepta solutione,vel habita fide de ea , non remittitur pignus & sic non transfertur ius qđ erat apud dantē.Non ob.d.§.
1 venditæ.†quia intelligo ibi,vēditionem large pro quolibet ꝯtu, ex quo dēt trāsferri dñiū,& sic large,l.statu liberi à cæteris.§. fi.s̄. de statu li.Ad ꝓdicta facit l.procurator.§.planc.s̄.de tribu.& quod ibi no.& per Doc.in l.in ciuile.C.de rei ven.¶Scđo videamus an
d ista gl.dicat verum quo ad d.§.vēdiæ.Et inquātū d gl.dicit ꝙ mercessit soluta,non dicit verum: quia illo casu iam dñj nō interest & sic non haberet actionē furti:sed in eo quod dicit, vel de ꝓtio
2 fides habita,dicit bñ:†quia dñs permittebat colono fructus percipere,antequam sibi pensionē solueret,& istud ꝑmittere est hr̄e fidem de pretio,seu de mercede:vt no.in d.§.vēditæ.& in d.§.pla
3 ne.¶†Quarto dr̄ hic,quòd qñ fructus percipiuntur ab alio, quā à colono non efficiuntur coloni.Cōtra s̄.e.l.si apes,§.j.vbi fruct⁹ percipiuntur à fure,& efficiūtur coloni.Sol.gl.dicit,hic alius percepit ex voluntate coloni:ibi ꝯ voluntatem:videte ꝫm hoc colonus efficeretur citius dñs,qñ fructus percipiuntur ꝯ eius voluntatem,q̄ qñ fructus percipiuntur eius voluntate, qđ est absurdum. & iō dico,ꝙ in d.l.si apes,fructus non efficiuntur coloni, vt ibi dixi.¶Quinto op.ꝙ fructus efficiantur emptoris: nā cum colonus haberet ius ꝑcipiēdi eos,& faciēdi suos,ꝑt hoc ius in aliū trāsferre,l.in ædibus.§.j.s̄.de do.& l in vēditione. in prin. & §.j.s̄.de bo. auto.iud.pos.Rñ.illud est verū,qñ colonus haberet ius percipiēdi fructus simplr̄,& esset merces soluta:sed mercede non soluta, ñ vr̄ ꝙ hēat ꝑtātē vēdēdi fructus alteri,cū dēant remanere in fundo obligati dño ꝓ mercede.Ita debetis intelligere legē istam.

ADDITIONES.

a Barb.¶Tertio.Ad se sing.gl.de qua Saly.facit festum in l.traditionib. C.de pac. ex qua no.quod colonus,qui nummis colit,non facit fructus suos,nisi soluat,vel habeat fidē de pretio.

b Barb.¶An dicat. No.ad illud quod hic dicitur, an in contractu innominato habeatur fides de pretio,vt in venditione ꝙ si tenemus,ꝙ in venditione in dubio trāsferatur dominium,inter contractus nominatos, & innominatos nulla est differentia. si tenemus ꝙ in dubio non videtur velle transferre dominium,vt in hoc §.videtur probari, tunc procedit differentia.

c Alex.¶Innominatis.Immo fallit in contractibus innominatis,secundum Bal.in l.traditionibus.C.de pactis.Et adde gl.& Bart.in ver.3 opp.l.j.s̄.de rerum permu.& Bal.in d. l.j.C.de rerum permu.licet Bal.teneat cōtra Barto.ibi,& Sal.in d l.traditionibus,& hoc per tex.in d.l.Sabinus.s̄ de contrah.emp.

d Alex.¶Et inquantum.Esset videndū quod no.in l.ede C.locati.per illum tex.&in d.l.si seruus Mæuij §.fi.de stipu.ser.& Bal.in l.traditionibus.C.de pact.& Bal.in l.z. C.de re. permu.tenet contra istam gl.etiam quo ad casum huius §.sed Bal.in l.licet, in 3.op.C. loca.tenet istam gl.videlicet quòd fructus efficientur coloni,nisi mercede soluta, vel habita fide de ea.

LEX LXIIII.

1 *Præstans opem furto irregulari,non tenetur actione furti.*
2 *Præstans opem ad euadendum delinquenti,& sic delicto iam consummato, nō videtur opem præstare maleficio.*
3 *Receptans furem cum re,dicitur opem dare furto,& tenetur furti,quia semper fur furatur donec contrectat.*

Furtum. Op.s̄.de ser.corru.l.j.in prin.& §.persuadere.Gl.dicit,intellige ꝙ hoc fecit in odium domini , vel vt eius irā euitaret,non vt seruus aufugeret.Hoc est truffa.quare dic
1 †ꝙ hic,iō qa hoc,s.aufugere,est furtum irregulare,iō ꝓstans opē huic furto irregulari,ñ teneť furti,nisi furtū sit subsecutū, vt s̄.eo.
2 l.qui seruo.Et facit iste tex.ad id quod dixi s̄.e.l.in furti.§.ope.†ꝙ ille,q ꝓstat opē ad aliquē euadēdum, nō vr̄ ꝓstare opē maleficio iā facto,vt dixi.Sed ꝯ hoc vr̄ l.eos. C.eo.vbi receptauit eum post
a furtum factū,& teneť tanq̄ ꝓstās opē.Sol.Illud,a qđ dixi,hēt locū
3 in delicto iam ꝯsummato,ꝑfecto, & finito†.Sed d.l.eos.loquiť in furto.qđ delictū,licet sit consummatū,tñ adhuc durat:qa fur semper furatur,donec rē ꝯtrectat,l.inficiando, §.infans.j̄.eo. ideo recipiendo furē cū re,dat opem furto:quia illo tempore cum furē recipit,facit furtum,ideo tenetur.

ADDITIO.

a Alex.¶Sol.Illud nota ad intellectum l.eos qui à seruo.C.eod. & ideo punitur recipiēs rem furatam,sicut ipse fur.l.crimen.& ibi Bald C. d leg.Iul.de vi

LEX LXV.

1 *Sententia sola sine causa an infamet,remissiuè.*
2 *Condemnatus ex lege municipali,vel inquisitione,an sit infamis,remissiuè.*

a Non poterit. Hoc intellige,nisi cā a cognita pœna fuerit aucta,vel minuta,l.quid ergo, §.pœna gra-
1 uior,s̄.de his qui no.infa. ¶†Quæritur,an sñia sola sine causa infamet?Gl.tāgit hic,& in l.fi.j̄.de publi iud.dic,vt ibi.¶Consueuit
b quæri b,an†ꝯdemnatus ex lege municipali,vel ex inquisitione sit
2 infamis.Dic vt dixi in l.infamen.de pub.iudi.

ADDITIONES.

a Alex.¶Nisi causa.Vide Bar.in l certi conditio.in prin.si cer.pet. vbi ponit remedium quomodo posset fur euitare infamiam.

b Alex.¶Consueuit quæri An condemnatus ex lege municipali,vel inquisitione,sit infamis,& dic,vt dixi in l.infamen.j̄ de pub.iud.

LEX LXVI.

1 *Dominium rei legatæ recta via transit in legatariū fictè à tempore mortis,verè à die aditæ hæreditatis.nu.3.*
2 *Legato facto de re heredis,eius dominium non transit in legatarium,nisi traditione facta.*

1 a A Titio. †No.ꝙ dominium rei legatę,directa via transit in legatariū.Contra hoc oppo.de l.cum vero,§.fi.de fideic.

ADDITIO.

a Alex.¶Directa via.Et licet dominium transeat,non tamen transit possessio gl.est & ibi Bar.in l.j.§ veteres.s̄.de acq.pos.in dona.cau.mort.in qua transit à die mortis dominiū ipso iure,tex.est ibi,vide no.per Bar.j̄.eo.
Claud.¶Adde an istud habeat locum in relicto facto in diem,tex.in l.Sempronius Attalus,& ibi Bar.& Doc.s̄.de vsuf.leg.cum concor.ibi positis & de materia, quando trāsfeat dominium rei legatæ,per Bar.& alios post eum,in l.j.s̄.de leg.j.

fideic.lib.Solue vt ibi.¶Itē op. de serui.l.Papinianus dicit gl. sol-
ue vt ibi:quia ibi testator legauit rē hr̄dis,nō ipsius testatoris.tūc
enim nō trāsit dn̄ium in legatarium,nisi traditione facta,vt ibi;&
in l.si quis inquilinos.§.cum seruum.s̄.de leg.j.& not.in l.si hære
dis seruus,eo.tit.& ibi plene dixi:licet gl.aliter dicat in l.2.C.cōm.
2 de leg.tñ reprehenditur p Doc.¶†Quæro,dr̄ hic,ꝙ dn̄ium recta
via transit in legatarium:à quo tēpore transit?Rn̄deo fictè à tem-
a pore mortis a l.1.& 2.C.com.de legat.verè a die additæ hæredita-
tis,l.si tibi homo.§ cum seruus.s̄.de lega.j.

ADDITIO.

a Pom.¶Tempore mortis &c.Volens probare,ꝙ per aliud tempus possedit aliquam rē titulo legati,debet probare quāto tempore mortuus sit ille,qui sibi legauit,vt per do. Alex consi.46.ad fi.volu.3.

LEX LXVII.

1 *Scholaris,q retinuit pullos alienos,aīo cōedēdi,si pn̄ia duct⁹ reddidit,nō tenet̄.*
2 *Pœnitentia in foro conscientiæ,accipitur pro sola animi contritione,sed in foro nostro,quando res potest reponi in pristinum statum.*
3 *Delicto consummato,an sit locus pœnitentiæ,plena distinctio.*
Peccatum in spiritū sanctū nunquā remittitur:quia est nunquā velle pœnitere.
4 *Pœnitentia,an habeat locum in delictis non consummatis,in contractibus,in vltimis voluntatibus,remissiue.*

a Qui ea mente. a Breuiter hoc intendit.Qui tenetur ex
delicto actione pœnali originaliter,
non liberatur pœnitentia. In l.si quis non dicam rapere. C.de e-
pis.& cle.Doc.solebāt tractare de hac materia, ego hic tractabo,
an sit locus pœnitentiæ ¶Opp.de l.sequitur.§. item Labeo. s̄.de
vsuc.dicit gl.ibi vendidit,& sic non tradidit,& sic non contrecta-
uit,vnde delictum non fuit ibi perfectum, hic sic. hoc est falsum
quantum ad legem illam.Dic ergo,vt ibi no.quia ibi ex pœniten
tia purgatur vitium rei:quia desinit esse furtiua.si rediit in dn̄i po
testatem, aut nō liberatur fur ab actione pœnali furti. ¶Secundò
opp.s̄.de ser.fug.l.j.§.j.Soluit gl.ibi ignorauit ipsum esse fugitiuū,
qui receptauit,& sic fuit in culpa:hic in dolo:hoc est ꝯ casum il-
lius legis.in prin.vbi dicit,ꝙ est fur.Alij dicunt,quòd ibi loquitur
in mulcta: hic in pœna,quod nō placet,quia cū ibi sit certa quan
titas statuta,non potest propriè dici mulcta.l.aliud. j̄. de ver.sig.
Quare dic,quòd ibi delinquit quis incitatus à re,super qua delin
quitur:quia seruus fugitiuus iuit ad eum,vt eum retineret.&ideo
1 dicerem†quod si in domo veniunt pulli alieni, & tu scholaris re
tineas eos mala fide animo comedendi, postea pœnitētia ductus
reddis,ꝙ admittitur pœnitentia.Item opp.s̄.de in ius voc.l.quis.
Sol.ibi spāle.Rō spālitatis est,vt quidē dn̄t:quia ibi pater, vel pa-
tronus non læditur.Vel melior est rō ista. ꝙ cum statuatur ibi ali
quod speciale ꝯ filium vel libertum,facilius admittitur pœniten
b tia.ista potest esse ratio.¶Item op. b de l.si conuenerit.s̄.de iurisd.
om.iud.Solu.illa lex nihil ad propositum,nam ibi loquitur in fa-
cto inualido in quo locus est pœnitentiæ:hic vero loquitur in de
lictis perfectis,& consummatis.¶Vlterius opp.de l.j.C.de crim.
stell.Gl.q̄ est hic dicit,fallit ibi. Tu dic melius,ꝙ ibi nō fallit,sed se
quens pœnitentia facit cessare p̄sumptionem præcedentis doli.
Nam primo videbatur decipere:nunc cum omnibus satisfaciat,
apparet,ꝙ non habuit animum decipiendi.¶Item op.de l.si adul
terium cum incestu.§ j. j̄.de adult. Solue eodem modo:quia ibi
pœnitētia sequens declarat ab initio delictum non fuisse,vt ibi di
xi.¶Item op.C.ne tutor.vt cura.vecti.condu.l.j.Solue eodē mo-
do ibi pœnitentia sequens facit cessare præsumptionem doli in
p̄terito.Vel aliter ibi statutū est spāliter ꝯ tutorem aliquid,ideo fa
cilius admittitur pœnitentia,vt s̄.dixi de filio & liberto.prima ta-
men placet.¶Op.de l.j.§. dixerit.versi.quod si fecerit.de publ.Di-
cit glo.fallit ibi.& hoc satis placet.Rō fallendi est: quia ibi rema-
nent aliæ actiones,per quas actori est consultum,vel actio ex illo
edicto de publ.non est,ab origine pœnalis,vt ibi patet. ¶Item op.
s̄.quod me.cā.l.si cum exceptione.§.satis clementer.Dicit gl.fal-
lit ibi. Tu dic,ꝙ ibi loquitur in actione,quæ ab origine nō est pœ-
nalis,& ideo satisfaciendo , & pœnitendo pōt quis facere ne in
pœnam incidat:hic vero actio ab initio est pœnalis,& est cōmis-
sa commisso furto ¶Item opp.de l.cogitationis pœnam.j̄.de pœ.
Sol.hic loquitur in delicto perfecto,& cōsummato: ibi in eo qui
c cogitauit c tantum,& non perfecit,& sic non est nostra materia.
¶Item op.C.de sum.Tri.in epistola,inter claras.vbi dicit,ꝙ eccle
sia nunquam claudit gremium redeunti.Sol. Dy.in c.peccatum.
extra de reg.iu.lib.6.dicit,ꝙ aliud est de iure diui. in foro ꝯscien-
tiæ,aliud est de iure nostro in foro seculari.Rō dicit Dy. q̄a de iu
re diuino facilius delinquitur,s.sola cogitatione,& deliberatiōe,
& ideo,quia facilius delinquitur,facilius ei remittitur. Sed de iu-
re nr̄o,quis non delinquit cogitando.¶Item op.C.de aposta.l.hi
qui sanctam?Sol.licet ibi loquatur in delicto ecclesiastico. tñ ibi
loqtur in delicto puniendo in foro ciuili , non in foro ꝯscientiæ,
2 merito nō admittitur ibi pœnitētia.Præterea debes scire, †ꝙ aliter
accipit̄ pœnitentia hic,alr̄ in foro ꝯsciētiæ.Nā hic accipitur pœ-
nitētia qn̄ res p̄t reponi in pristinū statū: sed in foro conscientiæ
accipit̄ p sola animi ꝯtritione.Sed pœnitētia,de qua hic loqt̄,nō
hēt locū ī d.l.hi q sanctā.vbi res ad pristinū statū reduci n̄ p̄t.¶Itē
op.de l.ex hoc edicto.§.pen.s̄.de alie.iud.mu.cau.fac.Sol.dicit gl.
ibi loquitur in extraordinariis criminibus:hic vero in ordinariis
hoc est contra l.j j̄.de extraord.crim.Dicit gloss. quòd ibi actio,
quæ oritur ex delicto,oritur ad interesse. sed quia ex pœnitentia
desinit interesse,merito pœnitentia admittitur: hic vero loquitur
in delictis,in quibus oritur actio ad pœnam.Item opp.in auth.vt
iudi. sine quoquo suffra.§.sic igitur.circa fi. Gl. vbi in verb. nō e-
mendātes.dicit,quod ibi fallit.Mihi videtur quod ibi nihil sit spe
ciale.Nam ibi dicitur, quod nisi admoniti se emendent, puniun-
tur:vnde ibi delictum non est perfectum,nisi cum admoniti non
emendauerint,merito est locus pœnitentiæ.¶Item op.C.de nō
num.pec.auth.contra qui propriam, & in corpo. vnde sumitur.
in Auth.de trien.&semis.Sol.dico eodem modo,quòd delictum
ibi non fuit consummatum,nec in pœnam incidat:quia pœnituit
antequam partem aggrauaret probatione. ¶Item op. s̄.de inoff.
testa.l.Papinianus.§.meminisse. & C. de his quibus vt indig.l.alia
causa. Respond.ibi delictum omnino non est perfectum : ante-
quam sit deuentum ad sententiam,merito est locus pœnitentiæ.
hoc probatur in l. qui cum maior. §.accusasse.s̄. de bo.lib.& l.in
seruitutem.§.petiisse.eod.tit.& sic debet intelligi C. loc.l. condu-
ctores.& l.non ab re.C.vnde vi. Vltim.opp.de nouo iure.C. de
pœn.iudi.qui male iudi.So.ibi est speciale.Ratio:quia illa delicta
scilicet corrumpendo iudicem,committuntur ita occultè , ꝙ ex-
pediat reipublicæ concedere veniam alicui,vt producat ea in lu-
cē.Et eodem modo responde ad l.edicto.j̄.de iure fis.& C. de his
3 qui se deferunt,per totum tit.lib.x.¶†Reassume ergo br̄ q̄tū per
tinet ad mām nostrā,an delicto perfecto, & ꝯsummato sit locus
pœnitētiæ?Distingue,aut loqmur de iure diuino,&ꝯsciētiæ: aut
humano.Primo casu est loc⁹ pœnitētiæ,& in d.epistola.inter cla-
ras.& p Dy.in d.c.pcm̄.& hoc indistinctè.Sed ꝯ,nōne d̄t apostol⁹
qui peccauerit in spiritū sanctum,nunq̄ ei remittetur : ergo & in
foro

ADDITIONES.

a Paris.¶Qui ea mente,Vide ad hanc legem,do.Ang.consi.34.

b Alex ¶Item opp.Adde in materia, ꝙ si statutum punit facientem actum cum exercitio,non comprehendit facientem actum, & illum non exequentem,vt est gl. in c.auaritiæ.de elec.in 6.quam ibi ita declarat Domi.Sed in materia pone,ꝙ lex punit conatum,an puniatur sicut & factum principale,vide per Spe.in tit.de accu. §.j. versi. quid si.& in materia est tex.in l.j.§.fi.& ibi per Ang.s̄.quod quisque iur.in l.j.de extraor.cri. & quod hēt in l.aut facta.§.euentus.j̄.de pœ. Cui adde ꝙ in crimine læsæ maie. & patriam impugnare volentis.punitur solus conatus,secundū Ang.in d.l.j.in fi.quod quisque iur quod reassumit Arch.17.q.1.si ergo.& no.in l.si quis non dicā rapere.C.de epi. & cle.vbi late per Bal.& in materia vide Cyn.in l.is,qui cum telo.de sica.Adde,ꝙ Spe. in locis præalle.videtur sing.dicere,ꝙ omnia iura,& ll.punientes conatum,tanquam factum principale,sunt hodie correcta per generalem constitutionem,de quo per Bar. in l.j.§.diuus.de sica.& per Inn.in materia in c.perpetuo.de ele.lib.6.Et tene menti multum gl.no.& Bar.in l.si s̄.de re.diuis.Adde, an stante statuto quod qui adulterium nixus fuerit capite puniatur, & aliquis sentiens rumorem aufugiat, debeat capite puniri,Bal.consi.306.3.lib.

c Alex.¶Qui cogitauit.Quando in delictis hēat locum pœnitentia,de qua in hac lege, ad quod vide Bald.in l.j.C.de plus peti.& in l.si quis in suo.C.de inof.test. & Io.And. de iur.pat.c.cum laici,super j.gl.in qua ponuntur casus,in quib.non consummato delicto pœnitendo quis euadit pænam. Et sunt quidam casus in quibus pœnitentia non prodest,vt in hæretico.de hære.c.ad abolendam.& in c.excommunicatus,§.credentes. In crimine læsæ maie.l.quisquis.C.ad l.Iul.maie. In conciscente sibi mortem.ff.de bo. eo.l.3.j.respon. In extrahente fugientem in ecclesiam. C. de his qui ad eccl. confug, in l.si Item in casu huius legis, qui est nouus casus. Adde, quòd pœna,quæ imponitur ipso facto, vel ipso iure , nunquam imponitur pro actu imperfecto: sed pro consummato,nec sufficit imperfectus actus in atrocioribus.secundum Pau.de Leaz.in cle.j.de statu mona.in gl.& similiter no.in c.perpetuo.de elec.li.6.& est arg. contra in l.j. §. remouet. s̄. de postul.& not.in l.sed & partus.quod me causa. Vide Bal. in l.j.C. de cond.ind.ponit Bal.in l.si quis non dicam rapere.C.de epi. & Cle. Quando autem dicatur imponi pœna ipso iure,vel ipso facto.vide in l.j.s̄.de infa. Et adde quòd l. si is qui cum telo.cum si.non habet locum in pœnis statutorum,secundum Bald.in l.j.§.diuus.j̄.de sic.& in l.si fugitiui.C.de ser.fugi.& in l.si quis non dicam rapere.C.de epis.& cler.& in materia vide gl.& ibi Bal.in l.si constiterit.C.fi.reg. vbi dicitur, ꝙ quando agitur ciuiliter requiritur factum consummatum. Et no.ꝙ si statutum puniat volētem violare, intelligitur,i.voluntarie violātem, secundum gl.in l.fi.& ibi Bar.s̄.de re. diui. quod no.& ibi dixi.Et dixit Bal.in l.data opera.C.qui accu. non pos. ꝙ vbi imponitur personalis pœna,requiritur actus consummatus:secus in minori pœna, quia tunc sufficit actum inchoatum esse.Et vide,quando dicatur actus inchoatus,& quando cōsummatus,& an mandans teneatur de attentatis mandatarij, per Bal.in l.non ideo minus.de accu.& adde tex.& ibi Bar.in l.qui seruo. s̄.eo.Et an accusator, vt euitet pœnā talionis posset pœnitere etiam in crimine hæresis,vide Bar.in l.fi.C.de accu.& statutū dictans,ꝙ si quis accesserit ad castrum.non comprehendit illum,qui est in via,& non peruenit ad castrum,secundum Bal in l.cum te.C.de do.ante nup. Et de ista materia plene per Iac.de Bel.in d.l.si quis non dicam rapere.& Io.And.in d.regula,in pœnis,in merc.& do.Ant.de eo, qui mit.in pos.causa rei ser.in c.1. Et quid si statutū punit euntem ad ecclesiam capiendam,an comprehendat euntem prope ecclesiam, & metu aduersariorum recedentem,& non,audentem capere.vide Bal.in q.incip.accusatus de vi turbatiua,in fi.Item quando est pœna imposita ipso iure,nunquam habet locum pœnitentia.Ita dicit Bal.in auth.habita.C.ne fi. pro pat. gl.in d.cle.j.de statu mo.Adde tex. gl.& Bar.in l.si fugitiui.in ver.deprehendantur.C de ser.fu. Adde quod voluit Io.And. in addi.ad Spe.in rub.de cōst.ꝙ stante statuto, ꝙ si quis fuerit inuentus portare bladū extra districtum,illud amittat,& animalia,ꝙ si quis inuentus fuerit reuertendo , quia pœnituit,quòd debet minus puniri.

foro ɔscientiæ est aliqđ delictum, qđ ex pœnitētia nō remittitur. Respon. & dicūt Theologi, & ēt magister Sn̄iarū: ꝙ peccare in Spiritū sanctū, est nunquā velle pœnitere, & sic est vltima despera tio, merito nō remittit, cū nūq̄ pœniteat. Scđo casu, aut ex pœ̄ntia declarat in p̄teritū nō fuisse delictū: & admittit pœnitentia. l. j. C. de cri. stel & l. j. C. ne tu. vel cura. vecti. ɔdu. & l. si adulteriū cū incestu. §. j. ff. de adul. Si vero nō declarat tūc aut ē tale delictū qđ p pœ̄ntiā non p̄t reduci in pristinū statū, vt homicidiū, & similia, & sic in dubio pœ̄ntia non admittit, d. l. hi, q sanctā. C. de apost. Si vero p̄t reduci in pristinū statū, & tunc aut qs deliqt, incitatus à re, sup qua deliqt, & admittit p̄ntia. l. j. §. j. s̄. de ser. fug. Aut delinquit aliàs, & tūc aut ex tali delicto oriebat actio ad iteresse, aut ad pœnā. Primo casū locus ē p̄ntię, si p eā desinit interesse. l. ex hoc edicto. §. pe. s̄. de alie. iu. mutā. cau. fac. Aut oriebat ad pœnā, & tunc aut illa actio erat pœnalis ab origine, & nō admittit pœ̄ntia, vt hic, cū si. Fallit in l. quis. s̄. de iius vocā. & in auth. nouo iure. C. de pœ. iudi. q male iud. Rōnes dixi s̄. Aut actio nō erit pœnalis ab origine, & tūc locus est pœ̄ntiæ. l. j. §. dixerit. ver. qđ si fecerit. s̄. de pub. & l. si cū exceptione. §. satis clementer. s̄. qđ met. cau. Et p̄dicta in
4 delictis iā ɔsummatis. † In delictis vero nō ɔsummatis dic, vt dr̄ p Cy. C. de episc. & cler. l. si qs nō dicā rapere. Sed an in ɔ̄ctibus sit locus p̄ntiæ, dic vt p Cy. & gl. in l. sicut. C. de act. & obl. In vltimis voluntatib⁹, dic vt plene dixi in l. si qs in prin. testi. s̄. de leg. 3. & p Dy. in c. quod semel placuit. extra de reg. iur. lib. 6.

LEX LXVIII.

Si is qui rem. Dr̄ hic, sp̄ali. Quæro, vtrū ad actionē furti reqrat sp̄alis obligatio? Vr̄ ꝙ sic, vt hic, & l. ab eo. C. de ser. pi. da. man. Alij dn̄t, ꝙ sufficit gn̄alis oblo. Hoc tenet hic gl. & qđ hic dr̄ sp̄ali pactione, i. expressa, & hoc placet. tacita aūt nō sufficeret, vt dixi i l. si seruus cōis. s̄. e. §. locaui.

§. Si is cui. Dic plene in l. si dominium. s̄. eo. tit

1 *Furtum est nomen iuris, & non est furtum, nisi sit animus furandi in faciente, & ideo fieri faciens non tenetur furti.*
Faciens corrumpi album prætoris, licèt principalis non sit in dolo tenetur.
2 *Maleficium constare prius debet, quando proceditur contra aliquē de auxilio, vel ope ad maleficium.*
Contumacia principalis delinquentis non nocet auxilianti.

§. Si tu Titium. Videtis hic, ꝙ si ille, q accipit, nō ē in dolo; & ille q facit accipi, nō tenet fur
1 ti. Cōtra hoc opp. s̄. de iur. om. iud. l. si qs id qđ. §. fi. Solu. ē † ista, vt
a alias dixi, furtū est nomē iuris: a qa est ɔtrectatio rei alienæ, &c. & ideo nisi sit anim⁹ furādi in faciēte, nō ē furtū: si furtū nō ē factū, nō p̄t dici opē p̄stitā esse furto. Sed in ɔ̄rio est nomē actus, vt puta, si quis corrūpit albū p̄toris, &c. Nam siue dolo, b siue sine do-
b lo albū corruptū sit, verè corruptū est, & iō p̄t quis teneri faciēs corrumpi, tanquā p̄stās dolū ad corrūpendū albū, vel tāq̄ faciēs corrūpi, licet principalis faciēs nō sit in dolo. ¶ Contra hoc opp. ff. ad Cor. de sica. l. nihil. cū sua gl. Nā ibi homicidiū est nomē iuris, & principalis faciens ibi nō fuit in dolo, & tn̄ tenetur tanq̄ p̄stās opē. R̄n. licet ibi faciēs nō sit in dolo, tn̄ n̄ imped ī, qn sit homicidium: sed hic pp defectū doli impedit ꝙ non ē furtū, vnde n̄ p̄t qs teneri tanq̄ p̄stans opē. Nā, vt dixi vobis, ille q p̄stat opē, tenetur necessario: qa est necesse ꝙ factū accedat facto, licet oblo oblōni nō accedat. dixi s̄. eo. l. q seruo. ¶ Itē opp. de l. qui seruo. §. itē placuit. §. eo. & l. si qs vxori. in prin. s̄. eod. Sol. ibi cōmittitur furtum, licet nō nascat actio, vel oblo furti; vn̄ p̄t teneri tanquā
2 p̄stans opē, hic vero furtū nō ɔmittit. ¶ Vltimo ex isto §. no. † practicā maleficiorum. qn̄ pcedit ɔ̄ aliquē, ꝙ ipse p̄stitit opē, vel au-
c xilium ad aliqđ maleficium, oportet ꝙ prius ɔstet c de maleficio principali, & oportet ꝙ ɔstet in processu, q fit ɔ̄ auxiliātē. Licet. n. p̄cipalis sit ɔtumax, vel alio mō ɔ̄ ipm de maleficio ɔstet: tn̄ nō nocet auxiliāti. l. denūciasse. §. fi. ff. de adul. & ibi dixi. Tene mēti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Nomen iuris Adde quod legitur, & no. ibi per Doct. in d. l. j. §. fecisse. s̄. de eo per quem factū est.
b Alex. ¶ Nam sine dolo. Adde quod in simili no. Bar. in l. si quis obrepserit. in j. q. ff. de fal Et ad ista vide Bal. & Imol. in l. cum mulier. s̄. sol. mat.
c Alex. ¶ Quod prius constet. Ita, quando iudex procedit contra aliquē tanq̄ auxiliū p̄stantem, dēt primo in ipso pcessu cōstare principalē deliquisse. Et no. b̄n istud dictū, quia oēs sequunt. & ita tenet, & practicat, maxime id, qđ dr̄ in fi. & concord. l. j. §. item illud sciendū. ad Syl. Itē adde quòd tunc non sufficeret confessio principalis. fm Bal. in suo consi. quod incipit, in Christi nōie de accēso delicto. Et hoc repetit Ang. & Doct. ante Sal. in l. j. C. de rap. virg. quis. n. esset facta pbatio contra principalē, nō hēt obesse opē p̄stanti nec sn̄ia lata contra eū. l. si veteris. C de fid. inst. Est ergo necesse cōtra ipsum probare furtū p̄cipale & opē. Et hoc vltimū tenet Bal. in l. iuris. in fi. C. q. b. res iudi. nō noc. Vide Pet. de Anch. in consi. 206. in fi. & Sal. in d. l. j. C. de rap. virg. & vide Bar. in cō. 245. Et an absoluto principali posset qs condēnari de auxilio in fauorē, vide Bar. in l. adulter. §. si eo tēpore. ff. de adul. Adde an cōfessio princ. palis delinquētis noceat accessorie delinqnti Bal. consi. 35. lib. v.

§. Si stipulatus. Vidistis s̄. e. l. is, cuius interest. & l. itaq; fullo. & l. seq.

LEX XIX.

Inficiando. Opp. ad fi. & vr̄, ꝙ requirat cōtrectatio omnimodo. l. 3. §. si rem. s̄. de acq. pos. So. fate or cōtrarium. & quod hic dicitur in fi. pro suo habere destinauit. intelligo, & contrectauit. Hæc est vera solu: aliæ sol'ones dantur in gl. q̄ veritatem nō ptinēt, & ɔ̄riantur. d. §. si rem.

§. Si Tibi. In actione furti hr̄ ratio interesse, quod est extra rem. h. d. De hoc dixi in l. furti. in prin. s̄. eo.

1 *Fur potest recuperare possessionem ab alio fure de iure, remissiue.*
2 *Delicta, quæ committuntur negligendo extra personam circa rem, qualiter cognoscatur, an sint plura, vel vnum.*
3 *Delicta plura si committantur circa rem extra personam, in faciendo, an puniātur pro vno delicto, vel pluribus.*
4 *Vendens vinum vltra prohibitionem vna die pluribus personis, pro plurib. delictis punitur.*
5 *Statuto stante quòd ludens ad azardum puniatur, si vnus vna die lusit cum pluribus p̄sonis, & pluries vicit, & pluries perdidit, punitur pro vno delicto.*
Ludus dicitur perfectus, & habetur pro absoluto, quando lusores recedunt.
6 *Statuto stante quòd quis non possit ducere vltra tres famulos, quòd si ducit viginti punitur pro vno delicto.*
7 *Statutum disponens, quòd nemo possit ducere ad conuiuium vltra decem personas sub pœna, si habuit triginta, vnum est delictum.*
8 *Statuto stante, quòd ad nuptias nō possint inuitari, nisi duodecim dominæ, si pater, & filius ducunt vxorem simul, non poterunt inuitari vigintiquatuor.*

a **§. Infans.** Hic est bo. §. & br̄ hoc intendit. Pro toto tp̄e furtū vnum ē, anisi fuerit possessio interrupta. Item ī actione furti inspicitur quanti res plurimi fuerit à principio, à tēpore furti facti. h. d. ¶ Op. ad hanc l. vr̄ quòd plura furta sunt. l. q̄uis. s̄. eo. R̄n. plura furta sunt, hoc est, plures contrectationes, tamen in veritate vnum furtum est continuatum p plura tp̄a. Sic expresse patet in hoc §. in pri. & in fi. ideo semel p̄t agi furti. ¶ Itē dicitur hic, quòd duo furta plura sunt, qn̄ possessio fuit interrupta ab alio fure, & tamen semel tm̄ potest agi furti. Cōtra. s̄. tit. j. l. nunquam plura. R̄n. fm veritatem sunt plura furta: qa verè fuit possessio interrupta: sed fm fictam possessionem nunquam videtur perdidisse: quia eam poterat recuperare. l. si quis vi. in princi. & l. non videtur. s̄. de acq. pos. & ideo videtur vnum furtum, merito semel tantum potest agi: sed in contrario sunt plura delicta
1 verè, & fictè. ¶ Iuxta hoc quæro, dixi, ꝙ † fur potest recuperare possessionem ab alio fure: quo iure? Tex. hic dicit, quòd eam recuperat ab altero fure, nec dicit quo iure. Gl. ff. eodem. l. qui re sibi commodata. §. j. dicit quòd recuperabit de facto. Ego dico, ꝙ ēt de iure pōt recuperare, vt ibi dicā. ¶ Modo circa istum §. quia vos videtis hic, ꝙ continuatio temporis, non seqtur pluralitatē delictorum: iō q̄ro circa hanc legē, qn̄ fiunt delicta circa rem extra p̄sonā, qūo possum cognoscere, an sint plura delicta, vel vnū & sic an veniant imponendæ plures pœnæ, vel vna? Circa quod debes aduertere: quia quædam delicta committuntur negligendo, q̄dam faciendo. † Circa primū scias, ꝙ in delictis, q̄ negligen-
2 do committunt, si quidē pcessit dispositio, seu pceptū de faciendo, & si non fiat, imponat pœna, tunc dr̄ esse cōmissa negligentia, qn̄ est elapsum tp̄s statutum in dispositione: vel si non est appositū; qn̄ est elapsum tp̄s statutum in dispositione: vel si non ē appositum, qn̄ est elapsum tp̄s tm̄, qđ commode potuit explicari. Sed si inciperet à ɔditione, tunc diceret esse ɔmissa negligentia, qn̄ desiit posse dari, vel fieri. l. ita stipulatus. s̄. de verbo. obliga. & l. si ita

ADDITIO.

a Alex. ¶ Furtum vnū est. Et ista faciunt ad q. ꝙ si qs sit dānatus ad stādū ī carcerib. ēt vltra decē dies possit appellare, qa grauamē est cōtinuū. Ita dicit Bal. in l. 2. C. de epis. aud. ver. 2. q̄ro. vbi alle. Spe. in tit. de appe. §. restat. ver. sed qđ tu dices. cū ver. seq. B̄n facit l. 2. ff. ex quib cau. maio. facit gl. magna in l. 2. C. de ser. & aqua. B̄n facit, qđ no. Bar. i l. p̄tor. § fi. de ope. no. nū. Idē tenet Io. An. in c. dilec. 2. de resc. & c. vbi d̄t, ꝙ quoties interlocutoria hēt actū executiuū, vt in casu illi⁹ c. qa tūc sp grauatus appellare pōt, sed illud dicit eē verū do. Pet. de Anc. qn̄ qs grauaret pluries super eodē p diuersas, seu plures interlocutorias qa tūc à quolibet sp poterit appellar' al's fm eū seqret absurdū qa si quis ē dānat⁹ in perpetuū, vel ad tp̄s ad stādū in carcerib. sp posset appellare, quod nō ē dicēdū. Sed aduerte, qa Bal. post Spe. expresse tenet cōtrariū, vt s̄. dixi. sed post cogitaui, ꝙ illud dcm̄ Bald. nō vr̄ oīno verū. Nā videmus, ꝙ si qs est d natus vltio supplicio, statim efficit seruus, & sic sp grauat l. q vltimo. de pœ. & tn̄ solū intra decē dies p̄t appellare, vt patet ex ibi not. per Bar. & similiter ē in dānato de furto, qui efficit infamis. l. nō p̄t. s̄. eo. & l. furti. in prin. s̄. de infa. p̄t tn̄ solū appellare intra decē dies, vt no. Doc, in d. l. furti. facit qđ no. in l. si. si à nō cōpe. iud. C. & c. pastoralis. §. j. de appe. iō dicemus, ꝙ neq, à sn̄ia lata exp̄sse, ꝙ aliqs sit infamis, possit sp appellare, & iō vr̄ opi. do. Pet. mihi verior, qꝫ opi. Bal. cū Spe. trāsit Ang. in auth. hodie. C. de appel. & Mar, Sil. in suo tract. cōcord. & Math. in suo tract. de carcere Bal. ēt in l. j. ad fi. C. sn̄iam rescin. nō pos. Et p sentētia Bald. b̄n facit qđ idē no in l. vis eius. C. de pb. Tu intel ige, vt per Bal. in d. l. j. C. sen. rescin. non pos. adde, qđ no. Ant. de Bu. in c. fi. de fur. Adde ꝙ Ang. cō. 256. dicit, ꝙ sentētia perpetui carceris est nulla, & à iure ciuili reprobata, & ꝙ taliter dānatus potest agere iniuriarum contra magistratum, etiam si habeat arbitrium plenum.

& l. si ita stipulatus essem abs te. & l. si insulã. & l. ɔtinuus. §. itẽ qui insulã. cũ si. e. tit. Hoc tenet Inn. extra de pbẽ. c. extirpãdæ. hoc ẽt ꝓbat̃ p iura s. scripta. Hoc pmisso dico, ꝙ si aliqs fuit negligẽs p lõgissimũ tps, totũ hoc est vna negligẽtia, & meret̃ vnã pœnã, nisi ex pluralitate terminorũ statutorũ inducerent̃ plures negligentiæ. Probo primum, aliqs negligit vindicare mortẽ defuncti, vel negligit petere curatorẽ patri furioso, vel negligit redimere patrẽ captũ ab hostibus, totũ hoc, est vna negligẽtia l. j. C. de his qb. vt indig. & C. de epis. & cle. auth. si captiui. & C. de epis. audiẽ. auth. liberi furiosi. & ideo si syndicus comitatus, q maleficia tenetur denũciare, staret p plures mẽses, nõ dicerent̃ tot negligentię cõmissæ, quot mẽses fuerũt, sed vna tm̃ negligẽtia. Dixi pdicta vera, nisi pluralitas terminorũ statutorũ aliud induceret. Exẽplũ in
a auth. a credentes. C. de hæret. vbi p primã ɔtumaciã excõicat̃, postea si fuerit ɔtumax p annũ, plus punit̃. Simile ĩ missione ĩ possessionẽ, q̃ fit in actione reali. Nã ꝓ prima ɔtumacia fit missio, si ẽ posteaɔtumax intra annũ, nõ audit postea, nisi de proprietate. l. si qs. §. sed & si qs. C. de psc. xxx. ann. & ideo si p iudicẽ, vel p legem essent statuti certi termini ad aliqd faciẽdũ. ꝓ quolibet termino posset dici vna negligẽtia, & vna ɔtumacia, & ꝓ qualibet imponitur noua pœna. † Q̃nq; cõmittunt̃ plura delicta faciendo. Hic
3 est aduertendum; qa qdã sunt delicta momentanea, qdã sunt; delicta successiua. Momentaneorũ exẽplum est, aliquis ꝓduxit plu
b res b testes falsos, vel euulsit plures terminos, c punietur ne ꝓ quo
c libet? Dy. tangit hoc in l. nunquã plura. s. tit. j. & ibi dicit sic, si qdẽ plures testes producant̃ ad vnũ effectũ, vna ẽ ꝓductio, & ꝓ vno tm̃ delicto puniẽtur, arg. l. illud. s. ad leg. Aqui. & qd dixi in d l. nũquã plura. s. tit. j. Sed si ꝓducant̃ ad diuersos effectus, tunc ꝓ quolibet punientur, arg. l. agraria. j. de termi. mo. & in d. l. nunq̃ plura. s. ti. j. Idẽ dico, si testis dixerit falsum, super diuersis articulis, si illi articuli tendũt ad vnã ɔclusionẽ & vnã victoriã, vnũ delictũ est; si tẽderẽt ad diuersos effect9, essent plura. Idẽ dico d̃ euellẽte terminos, si quidẽ essent pl'es lapides ĩ vno loco, vnus termin9 diceret̃ euulsus, tũc ꝓ vno termino tm̃ puniret̃: qa tẽdũt ad eundẽ effectum. Sed si illi lapides essent in diuersis locis, tunc ꝓ quolibet puniret̃: quia tẽderent ad diuersos effectus, d. l. agraria. Quædam
d sunt delicta, quæ hñt cãm successiuã, d & hic aduerte, qa istorũ
e delictorũ qdã sunt, in qbus animus plurimũ operat̃. e Exẽplum, in hæretico, vt in d. auth. credẽtes. Item exẽplum in furto, vbi re-
f quirit̃ animus lucrandi. Itẽ exẽplũ in retẽtione possessionis, f vbi requirit̃ animus l. iij. in prin. s. de acq. pos. In istis ꝓ toto tpe vnũ maleficiũ est. casus est hic, nisi possessio interrumpat̃. Ad idẽ facit s. de vsucap. l. si is q pro emptore. § pen. & l. qui bona fide. §. fi. de acq. pos. Et ideo, si ego accusarẽ te ꝙ tu occupasti, vel tenuisti p vim aliquã meã possessionẽ: vel tenuisti p vim aliquã ciuitatẽ, vl' castrũ ɔtra dñm: vel retinuisti seruũ meũ: si p plures annos eũ retinueris, vnũ delictũ est, nisi ista retẽtio esset interrupta, vt hoc §. & l. quicunq;. C. de ser. fugit. Quædã sunt, in qbus animus nõ tm̃ opat̃, sed magis actus corporeus, vt portare arma, vel portare vestes sericas, & similia, & q̃ actũ psonæ merẽ ɔcernunt, tunc puto, ꝙ ista naturaliter interrumpãt̃, & tũc debeamus dicere ꝙ ꝓ quolibet die sit vnũ delictũ, l. foramẽ. s. de serui. vrb. præd. Facit s. eod.
4 titu. l. quo destinauerit. & de ope. lib. l. j Quidam sunt actus, † qui hñt quãdam successionẽ ex reiteratione: verbi gratia, ꝓhibitum ẽ, ne vinũ vẽdat̃ vltra octo denarios ꝓ qualibet fogietta, seu mẽsura, tota vna die vẽdidisti. Certe puto, ꝙ quot personis vendidisti, & quot mẽsuras singulariter vẽdidisti, tot sint delicta. l. cũ mãcipium. s. de ædil. ædic. & l. scire debemus. s. de ver. obl. † Sed pro
5 hmõi declõne q̃ro, dicit statutum, si quis luserit ad azardum, puniat̃ ad tm̃: mõ lusi vno sero cũ pluribus. pluries vici, & perdidi, an videant̃ pluries ludi, & plura delicta? R̃n. ex pluralitate vincendi, & pdẽdi, nõ sunt plura delicta: sed puto ꝙ totus iste dicat̃ vn9
g ludus, g donec sit habitus ꝓ completo, & absoluto, recedẽtibus lusoribus. l. ɔ̃ctus. C. de fi. instr. Nec. n. possum dicere perfecte vicisse, donec ludus nõ sit pfecte cõplet9; qa adhuc superest spes pditionis. Multa. n. pñt accidere, p quæ pecuniam, q̃ vici pdã, & recedat à me. l. naturalẽ. & l. in laqueũ. s. de acq. re. do. facit l. qui cũ maior. §. accusasse. s. de bon. liber. & l. in seruitutẽ. §. petiisse. eo. ti. & ideo aliud est hic, q̃ dixerim s. in vẽditione vini: quia ibi in persona cuiuslibet, & in qualibet mẽsura, est perfecta vẽditio, nec superest spes rescindendę illius vẽditionis. Item circa ludum dico, ꝙ ex pluralitate psonarum, cum qbus vna simul ego ludo, non dñr plura delicta. Nam illæ psonæ, cum quibus ego ludo, nõ dñr offensæ à me, sed magis offendit̃ Respublica, ideo vnum est deli-
6 ctum. l. si plures. j. arbo. fur. ce. † Eadẽ rõne dico, dicit statutũ, ꝙ nullus possit ducere vltra tres famulos, & aliquis duxit viginti. Certe vnum delictũ est, nõ aũt ẽ vnũ delictũ ꝓ quolibet famulo vltra numerũ debitũ ducto: sed ꝓ oĩbus est vnũ, cũm ipsi non offendantur ex tali ductione, sed magis Respublic. quæ & vna of-
7 fenditur ab vno ducente vltra numerum. † Et eadẽ rõne, si statutũ dicit, ꝙ nemo possit habere ad cõuiuiũ vltra decẽ psonas, sub certa pena, certẽ si hbuit xxx. vel xl. vnum delictũ est, ꝓ oĩbus, q̃
8 excedũt numerũ, vt dictũ est. ¶ † Iuxta hoc q̃ro, de q̃one, q̃ vidi de facto Pisis. Dicebat statutũ, ꝙ ad nuptias nõ pñt ɔuitari, seu ĩuitari, nisi duodecim dñæ, modo qdã ducebat vxorem, ipse & filius. vtrum possint inuitari xxiiij. dominæ, tanquam sint duæ nu-
h ptiæ. an, xij. tantum? R̃n. licet h duo sint matrimonia, & isto respectu possint dici duæ nuptiæ, tamen quia fit vno tempore simul quo ad solemnitatem, vnicæ nuptię dicuntur. l. patris & filij. s. de vulg. & pupil. & quod ibi no. Et hæc sufficiant.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Exemplũ in auth. Ista faciũt ad no. in d. l. si quis id qd̃. cũ si. & in l. si familia. de iur. om. iud. & quod no. Bar. j. de sepul. vio. in l. 3. §. si plures.
b Alex. ¶ Exemplũ est aliqs ꝓduxit plures. Quid in accedente pluries ad vxorẽ alterius, vt in l. vulgaris, s. e. Dic, ꝙ punit̃ vna pœna tm̃. Et si statutũ dicit, ꝙ retinẽs vxorẽ alicuius puniatur in centum, vnus retinuit per duos mẽses continue, multiplicabitur vna pœna, s̃m Bald. in l. si duo. ad fin. §. j. s. de arb. Itẽ ad materiam vide Bar. in l. libellorum. de accu. & Bar. in l. Pomponius. de neg. gest. & quod dixi post Bar. in l. nunquam plura. de priua. delic. Vide quæ dixi post Bart. in d. l. vulgaris. Adde, ꝙ omnia commissa in vna rixa, puniunt pro vno maleficio, etiã quo ad omnes; vt no. Bar. in l. hos accusare, §. lege Iulia. de accu. & Bar. in l. j. in fi. C. vnde vi. & Bald. in l. cum rationibus. in 3. & 4. q. C. qui accu. non pos. vt no. hic. Ang. & s. retulit ad id, qd̃ dicit hic Bar. de ꝓducente plures testes falsos. Adde Bal. in l. quicũque. C. de ser. fugit. & ibi q d si cum testibus producit instrumenta falsa, & ibi etiã quid in muliere reperta cum vestibus prohibitis.
c Ale. ¶ Plures terminos. Hoc intelligit verum hic Ang. si eodem tempore terminos euulsit, seu testes produxit: quia identitas tpis facit idem esse delictũ vt no. gl. in l. j. C. vnde vi. Secus si diuersis temporibus, quia diuersæ erunt pœnæ. & plures, l. vulgaris. in prin. s. e. optime ad leg. Aqui. l. illud, §. fi.
d Alex. ¶ Causam successiuam. Dicit hic Ange. ꝙ dicitur vnum delictum quo ad pœnã, sed sunt plura respectu tẽporis procedendi, & aliorum, vt no. bar. reprobãdo gl. in l. eum qui. §. in popularibus. de iureiur.
e Ale. ¶ Animus plurimum operatur. Adde ibi Pet. de Anch. con. 5.
f Claud. ¶ Retentione possessionis. Vide ad hoc pulchra similia per Fel. in ca. accedens. ij. vt lit. non contest.
g Alex. ¶ Dicatur vnus ludus. Fallit, nisi vnus à bancho ludi recesserit, qui mutato proposito redeat, licet incontinenti dicitur bis delinquere. l. j. §. si rẽ, s. depo. secundum Ang. hic. Idem in deponente arma mutato proposito, & ea reassumente, secundum eum. Idem dicit si statutum non punit ludẽtẽ, vel arma ferentem, sed inuentum cum armis, vel ad ludum, quia tunc si quis pluries inuenitur, pluries punitur, licet sit continuatus ludus, quia ad inuentũ fit relatio. l. q d ergo. in prin. de infa. s. facit C. de ser. fu. l. si fugitiui serui. adde hic Bal. in l. quicunque, C. eo. ti.
h ¶ Respon. licet. adde quod Ang. hic contrarium tenet, quem videas.

LEX LXX.

Hæreditariæ. Nõ hẽt qs p aliũ, quod per se habere nõ põt. h. d. cũ duab. ll. seq. ¶ O p. de l. eos. in fi. C. de vsur. Gl. hic dat duas sol. vt in ea habes. Aliã sol. dat glo. in l. Labeo. in fi. s. de vsuc. De hoc per Dy. in c. qd alicui non l3. d̃ re
a gu. iur. lib. vj. Quæro, a q̃ est rõ, ꝙ rei hæreditariæ nõ fit furtũ, nisi in istis casibus? R̃n. furtũ est ɔtrectatio rei alienæ inuito dño &c. sed res hære ditaria nan hẽt dñm, ergo &c. Sed in istis casibus est persona cõmodatarij, creditoris, & vsufructuarij, qui rep̃sentant personã dñi, & ideo fit furtũ in his casibus rei hæreditariæ.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quæro. Vide per gl. Ang. & Bar. in l. fi. C. vnde vi. & quod no. Bar. post gl. in l. sed nec legatarius. de condi. fur. vbi omnino videas.

LEX LXXIII.

Si is, cui commodata. Opp. de l. rei cõis. s. ꝓ soc. & l. q seruũ. §. si is. s. de act. & obl. So. qd̃ hic dicit, furti. dic, idest, ɔdõne furtiua. Nã actio furti pœnalis nõ tollitur p psecutoriã, licet hodie forte secus, vt gl. dicit. ¶ Quæro, quæ sit rõ, ꝙ actio cõmodati tollat̃ per ɔdictionẽ furtiuã ipso iur: sed ɔdictio furtiua per actionẽ commodati ope exceptionis? R̃nd. quia ɔdõ furtiua est plenior, vt gl. dicit.

§. Eius rei. Hic est §. not. & est gl. multarum legum. Opp. de l. cum es pignori. §. j. s. eod. Sol. bene potest agere actione furti bonæfidei possessor, sed nõ quod æstimetur dominium, ac si res esset sua. ¶ Item oppo. & videtur ꝙ etiam habeatur lucri ratio. l. si quis vxori. §. pe. s. eo. Sol. ibi loquitur in lucro quod percipitur sine alterius iniuria: secus in lucro, quod pcipitur cum alterius iniuria, a vt vsucapiendo, vt hic: quod ẽ no-
a tabile multum.

ADDITIO.

a Alex. Alterius iniuria. Not ꝙ nõ dr̃ interesse meũ, si ego lucrum, qd̃ capiebã cum alterius iniuria, amitto. Adde gl. in l. si quis vxori. §. pe. s. e. quam ad hoc no. alleg. Bal. in l. parentes. in pri. C. de testib. vbi dicit, ꝙ quis non dicitur nocere fisco, licet quærat ipsum priuare lucro sibi adueniente cũ damno, vel ĩiuria alterius. Et ad hoc addе no. per Bar. in l. j. ver. venio ad vltimam partẽ, de sent. q̃ ꝓ eo quod interest. Adde tñ, ꝙ qñ lucrum est radicatum, priuatio lucri dr̃ damnũ, s̃m Bal. & Cy. in l. cum te. C. de don. ante nup. Et ad not. hic, ad. le Bal. in l. fi. in prin. in 3. opp. C. eo. Et priuare fiscum pœna sibi debita, nõ dr̃ læsio, sed sola duritia dr̃, s̃m Bal. in l. milites. in fi C. de testa. mil. Adde glo. Bar. & Doc. in l. 3. §. Labeo. de acq. pos. & quod dr̃ hic, de lucro radicato, add quia verius no. in l. j. §. si quis. ff de itine. actuque priuato. Adde Bart. in l. si is qui pro emptore. ver. venio ad ver. quod si seruus, s. de vsuc.

LEX

LEX LXXIIII.

a Sempronia. Quęro, qd ɔtinebāt isti libelli? Duæ sunt gl. prima dicit, ꝙ erat libell⁹ repudij. Alij dicunt ꝙ erat libellus, quo cōtinebat̃ quidam debitor Sempronię, qui postea aufugit propter hanc oppositionem. ista secūda placet. Secūdo quæro, vnde nascatur actio ista furti? Glo. dicit ex eo, quod legit istum libellum. Hoc non est verum. l. si quis vxori. §. neque verbo. s. eodem. Dicendum est ergo, quòd ista actio furti nascatur ex furto, & ex contrectatione ipsorum libellorum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Duæ sunt gl. Vide Bal. in l. si ea. C. qui accu. non poss.

LEX LXXVIII.

Qui re sibi commodata.

a §. Si quis alteri. a Dr̃ hic, ꝙ fur prior nō potest agere. ɔ̃ s. e. l. inficiãdo. §. infans. Dicit gl. ꝙ ibi recuperauit de facto. Videte dñi, immo pōt fur possessionē recuperare de iure, vel ɔdictiōe certi, vel triticaria. s. de ɔd. tritic. l. 2. Circa hoc vide qđ no. ꝑ Cy. C. eo. l. fi. circa pri. No. ibi, & si honesta, &c. Vlterius dr̃ hic in fi. ꝙ p̃t agere ɔ̃ vtrūq; ɔdictiōe furtiua. Cōtra C. đ ɔdi. fur. l. j. So. Gl. in ver. ɔdonē. dt, ꝙ hic dēt distingui, aut prius fuit ɔsecutus rem à primo, & nō tollit ɔdictio furtiua ɔ̃ aliū. Aut fuit pri⁹ cōsecut⁹ ęstimationē, & tūc cōdictio tollit̃. Ista gl. ē corrupta scriptoris vitio, & vult dicere totū ɔ̃riū, & dēt dicere sic, aut prius fuit consecut⁹ æstimationē, & nō tollit̃ cōdictio furtiua: aut prius consecutus fuit rem, & tunc tollitur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si quis alteri. Bal. no. in l. ab Anastasio. in ver. extra quæritur. C. mand. alhunc tex. f̃m eum valde no. quòd fur habet remedium ad recuperandum possessionem contra furem. Adde etiam Bal. in d. l. fi. C. eo. & est tex. in c. in literis. de rest. spo. adde Sal. & Cy. in l. 1. C. de cond. fur.

LEX LXXIX.

Qui saccum. Op. furtum ñ cōmittitur sine aīo. l. j. §. j. s. e. hic dr̃ ɔ̃rium; ergo male. Rñ. licèt hic nō sit animus principl'r furandi saccum, accessoriè est tamen talis animus. Simile habetis s. eo. l. eum qui. §. non solum. Item istam legē habetis canonizatam in decretis, 50. dist. c. qui saccum. Vlti. not. casus, in quibus sine affectu committitur furtum. Vide glo.

LEX LXXXI.

Si debitor. Puto tñ circa hāc legē, ꝙ si debitor antequam ɔdēnet̃, parat⁹ sit soluer̃ debitū, ꝙ liberet̃ ab actione furti. l. fullo. §. qui ancillam. ĩ. e. & l. q iniuriæ. §. j. s. eod.

LEX LXXXII.

1 *Furti quando agitur ratione dominij, æstimatur dominium: quando ratione interesse, æstimatur interesse.*

1 Si vendidero. Ibi, cum autē. No. † ꝙ qñ agitur actione furti ratione dominij, æstimatur dominium: quando agitur ratione interesse, ipsum interesse æstimatur. Tene menti. De hoc plene dixi s. eod. l. in furti.

1 *Raptor dicitur fur manifestus, si contra eum clametur, seu deprehendatur.*

2 *Opem præstans raptori, non dicitur fur manifestus, nisi deprehendatur.*

a a §. Cum raptor. a Hic est bonus & sing. tex. Ibi, furti, si manifesti. ¶ † Quæro vtrum omnis raptor sit fur manifestus. Quidam dñt, ꝙ sic: quia publice, & manifeste rapit. Veritas est in ɔ̃riū: qa ad hoc vt qs sit fur manifestus, req̃rit̃ ꝙ dephēdat̃, vel post eū clamet̃, nec sufficit sola visio, vt s. e. l. 3. & l. si qs in seruitute. Vñ raptor ita demum erit fur manifestus, si ɔ̃ eum clametur, seu deprehēdat̃. ¶ † Vlterius, hic dr̃ ꝙ ille, qui præstat opē raptori, ñ tenet̃ furti manifesti. Cōtra ĩ. vi bo. ra. l. j. Gl. dicit fateor, ꝙ tenet̃ furti, nec manifesti, licèt Placen. dixerit ɔ̃. sed furti manifesti non tenet̃, nisi dephēdat̃. Istud vltimū, qđ glo. dicit, non est verum. Nam etiam si deprehēdatur opem præstare, non ē manifestus fur, vt dixi s. eo. l. is qui opem. Non habetis hic alia.

ADDITIO.

a Alexan. ¶ Cum raptor. Quæro, vtrum raptor sit fur manifestus, vide s. eod. l. si quis ex domo.

§. Si Titius. Iste §. ē no. Primo loqtur, qñ falsus ꝓcurator indebitum r̃cipit. Scđo, qñ recipit debitum. Tertio ponit quasdā q. circa p̄dicta. Scđa ibi, ꝙ si pecunia. Tertia ibi, falsus aūt. Vide lr̃am. Hic dr̃, quod noīe eiusdē quantitatis hēt locū ɔdictio īdebiti & ɔdictio furtiua, Contra, ɔdictio īdebiti p̄sup ponit dñium eē trāslatū. l. fi. s. vsuf. quēad. caue. vbi nemo condicit rem suam, &c. sed cōdictio furtiua p̄supponit dñium non esse translatum. l. j. s. de cond. fur. Sol. cōdictio furtiua fuit nata tempore solutionis, quo tēpore soluens erat dñs, sed condictio indebiti nascitur tp̃e ratihabitionis, quo desinit esse dñs. Sed cōtra hoc op. si desiit esse dñs, ergo extīguitur ɔdictio furtiua. l. & ideo. s. de cōdict. fur. So. hic desinit eē dñs absq; suo f̃co, ergo ñ extīguit̃ dicta cōdictio furtiua, d. l. & iō. ¶ Itē op. dicitur hic in 2. rñso, ꝙ per ratihabitionem extinguitur actio furti. contra in l. inter omnes, in princ. s. eod. Solu. Hic desiit interesse ex causa, quæ retrotrahitur, ibi non. Vltimo circa materiam huius legis dic, vt in l. falsus, s. eo & l. si procuratori falso. s. de cond. ob cau.

§. Qui rē Titij. No tex. ibi, dñium nō fuerit, neque possessio. Op. ꝙ ille, q nō hēt dñium, vel possessionē, habeat actionē furti. l. is q. in prin. s. eo. & l. rē inspiciēdā. s. eo. Sol fateor, ꝙ hic tex. dēt suppleri, ꝙ nō habebat ius in re, nec ad eum pertinebat periculum rōne custodiæ. Vltimò q̃ro, dr̃ hic, ꝙ habet locū cōdictio indebiti, & cōdictio furtiua: ad qđ denī illæ actiones? Azo. in summa de cōd. ind. in §. dat̃. dicit, ꝙ condictio indebiti tm̃ datur ad possessionē, quæ statim fuit translata in illum falsum procuratorem: sed condictio furtiua datur ratione dominij ipsi soluenti: & sic diuersis respectib. istæ condictiones dantur.

LEX LXXXIIII.

Fullo & sarcinator.

§. Qui ancillam. De hoc dic, vt in l. verum. s. eodem.

1 *Instrumētū debiti si reperitur concellatum, probat debitū præcessisse, & solutū.*

2 *Condemnatio licèt reperiatur cancellata, & pecunia soluta, tamē præsumitur quod condemnatio præcesserit.*

1 §. Qui tabulas. Hic est bonus §. & no. No. tex. ibi, qa ex his debitū. &c. Ex quo habes † ꝙ ꝑ instrumētū cācellatū ꝓbat̃ debitū solutum. ¶ Quæro, an hoc sit verum? Rñ. si qdem a tabulæ cācellatæ reperiunt̃ penes creditorē, illæ tabulæ ꝓbāt debitū p̄cessisse. & solutum esse. Hoc mō p̃t intelligi hic. Sed si reperiūtur penes debitorē, tunc si debitor esset p̄sona domestica creditoris, ñ ꝓbat̃ debitū solutū, nisi ꝓbaret illud sibi redditum. l. j. §. ille aūt. C. de lat. lib. tol. Sed si ñ esset domestica p̄sona, ꝓbat̃ debitū solutum. l. si chirographum. s. de ꝓba. & no. ꝑ Iac. de Are. & Cy. in l. si de possessione. C. de ꝓb. eadē rōne si instr̃m cācellatū reperitur penes tertiā p̄sonā, p̄sumitur debitum p̄cessisse,

2 & solonē esse facta, vt s. e. l. q tabulas. † Et ꝑ hoc iā dixi duo verba. Primo, ego solui pro Titio condemnationem, & reperitur ɔdemnatio cancellata, & pecunia soluta in camera cōis. Certe, licet sit cancellata cōdemnatio. tñ p̄sumitur cōdemnatio p̄cessisse. Præterea totā die in curia episcopi per instrumentum cancellatum redditum debitori, probatur debitum esse solutum.

ADDITIO.

a Alex ¶ Rñ. si quidem. Qūo ꝓbet̃ instr̃m cancellatū, vide in l. Labeo. s. de pac. & ibi dixi. & qđ ibi no. Bar. in l. qui tabulas. s. e. & qđ ibi dixi. Bart. hic sentit, ꝙ illa sit plena ꝓbatio, videlicet si instr̃m cancellatū reperiatur penes debitorē q̃ ñ sit domestica p̄sona, ꝓbet̃ debitū eē solutū. Idē sentit Bar. & expsi⁹ Fulg in d. l. Labeo. & do. Ant. in c. clerici. 2. vt lite pēdēte. & Cy. in d. l. si possessione. Cōtrariū sentit gl. in l. postq̃. i. fi. gl. magnæ. de pac. q̃ ibi seq̃tur Gu. de Cu. Bal. & Iac. Bu. tenent, ꝙ si debitor erit p̄sona suspecta, poterit deferri sacr̃m ī supplemētū ꝓbōnis, vt no. gl. & Bal. in d. §. ille. Pau. de Ca. in l. Labeo. aliter dicit Puto opi. Bar. esse veriorē ꝑ istū tex. & d. l. si chirographū. in ver. liberatus. vbi p̄supponitur, ꝙ ista p̄suptio sit tāta, vt inducat liberatiōē in effectu. Et ad p̄dicta adde, ꝙ notarius nō tenetur reddere instr̃m debiti debitori, sed creditori. ꝑ gl. & Doc. in l. ꝑtor circa pri. in ver. meū. ff. de edē. & debito soluto creditor tenetur dare instr̃m debiti debitori. l. dissolutæ. C. de cōdi. sine ca. & hic Adde Ang. in l. si vnus. post Cy. C. de testa. & discrepat Ang. ibi ab his quæ dicit Bar. vide Io. And. & d. Ant. in c. accepimus. de fi. inst. Adde ꝙ Bart. sequitur Bal. consi. 281. lib. j. de quo vide per eundem consi. 203. lib. 4.

LEX LXXXV.

Si quis ex bonis. In fi. ibi, vna facti, id est, iudicij facti super furto simul commisso.

LEX LXXXVII.

§. Is cuius interest. §. Item is cui. Op. dr̃ hic, ꝙ is q habet ex testō actionē, ñ hēt actionē furti. Cōtra s. e. l. si dñium. & l. si is q rē pignori. §. j. Sol intellige hic, q res erat sibi legata sub conditione, vel non erat res hæreditaria, vt no. in d. l. si is qui. §. j. s. eod.

LEX LXXXIX.

Creditori. De hoc dic, vt plene habuistis not. in l. eum qui §. idem scribit. s. eo.

LEX XCI.

1 *Actio furti non oritur cōtra domesticos furātes, si est modica res, quæ subtrahit̃.*

Si libertus. No. istam legem, ꝙ si isti domestici furantur, nō oritur actio furti. † quod est verum, si res modica subtrahitur. l. respiciendum. §. furta. domestica. ĩ. de pę.

LEX XCII.

Fullo actione. De hoc dic, vt in l. inter omnes. s. eod. & l. qui iniuriæ. §. j. s. eo. tit.

a §. Nemo. a Exēplum ponit glo. per l. impuberem. §. ĩ. e. d. ¶ Op. ĩ. de parri. l. vtrum. Rñ. hic debes intelligere in eo, qui nō p̃t facere furtū propter defectum consilij & intellectus: quod ideo non pōt teneri tanquam præstans opem furto: quia non est talis persona, quæ posset fingi, quod faciat furtum, sed in lege ɔtraria, alia ratione non poterat cōmitti parricidium.

ADDITIO.

a Barb. ¶ §. Nemo. vide Bal. in l. j. C. de ser. fug.

LEX XCIIII.

1 *Furti agitur criminaliter, & quæ pœna imponatur, remissiue.*

a Meminisse. a Hæc lex est bona, ex qua habes, † ꝙ ꝑ furto
1 agit criminal'r. Et qualiter imponat ista pœna criminaliter, vidistis ꝟ. de pę. l. capitalium. §. famosos.

ADDITIO.

a Ale. Meminisse. No. hic, quod ꝑ furto ṗt q̃s extraordinarie puniri criminaliter. Bal. in l. si post. in gl. s̃. ti. j. Adde Pe. de Anc. cõs. 109. in vltimis verbis.

De tigno iniuncto. Tit. iij.

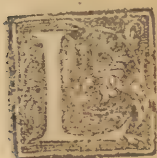
a ¶Gl. cõtinuat rubricã. a Dic vt habetis in ea. Supra dictum ē de furtis in gñe: sed quia q̃dam sunt in specie, ideo ponit tit. de tigno iniuncto. Itẽ dicit gl. ꝙ rub. ponitur materialiter. Vel potes dicere, & addere de furto, pro tigno iniuncto. Et hæc verior & patet in pri. l. j. ꝟ. eo. quod est vtile propter ea, quæ ꝟ. dicam.

ADDITIO.

a Alex. rubricam. Practicam huius tit. vide in Spe. in tit. de conse. eccle. vel alta. ver. & quod, &c. & ibi videas.

LEX PRIMA.

1 *Actiones quod dentur contra eum, qui dolo malo iniunxit tignum alienum in muris suis.*

Ex xij. tabularum. Opp. de pri. hui' legis ad fi. R̃n. nõ põt vẽdicari res tãquã à possidẽte, vt in princ. sed tãquã ab eo, q̃ dolo desiit possidere sic, vt in fin. ¶Itẽ nõ possum te conuenire, vt omnino restituas. vt in prin. sed vt con-
2 tra te iuretur in litẽ sic, l. q̃ res. in fi. s̃. de sol. ¶† Quæro, quot actiones dent̃ contra istum, qui dolo malo coniunxit tignum alienum in ædibus, vel muris suis? Glo. dicit quinque, scilicet actio furti, cõdictio furtiua, actio de tigno iuncto, & actio ad exhibendum, & rei vendicatio. Sed quæro, an vna istarum per aliam tollatur: Dicam ꝟ. l. proxima.

LEX II.

1 *Actionum quinque competentium pro tigno alieno iniuncto, qualiter vna per aliam tollatur.*

2 *Actiones plures quando se habent tanquam excedentia & excessa, vna per aliã non tollitur.*

3 *Tignum alienum iniunctum ædibus, licèt ab ædibus separari possit sine deformitate vel damno: tamen agi non potest vt separetur.*

Sed & si proponas. Op. s̃. de l. ꝑx. in prin. Sol. non potest vendicari, vt eximatur, vt ibi. sed vt iuretur in litem sic, vt hic, & l. qui res. in fin. s̃. de sol. Scdò oppo. extra gl. ꝙ per actionem tigni iniuncti tollatur rei vendicatio, vt Insti. de re. diui. § appellatione. Gl. ibi soluit, quod hic fuit actum, ñ tamen ex actum, & sic nõ tollitur electione vna istarum actionũ
1 ꝑ aliam. sed perceptione. ¶† Quæro, cum quinque actiones ꝯpetãt ꝯ istum, vt vidistis s̃. eo. l. proxi. quomõ tollatur vna per aliam? Gl. in l. in rẽ. §. tignũ. s̃. de rei vend. tractat plenius istã mãm, ĩq̃ alibi, & ẽt in d. §. appellatione. dicit, quod rei vẽdicatio, & actio ad exhibendum, & cõdictio furtiua, tolluntur adinuicẽ: quia sunt rei persecutoriæ. Itẽ tollitur actio tigni iniuncti, in eo ꝙ in isto duplo cõtinet ipsam rem, non in pœna, actio vero tigni iniuncti tollit persecutorias perceptione, cum in illo duplo insit res, vt dictum est. Actionem vero furti non tollunt dictæ actiones rei persecutoriȩ, nec actio de tigno iniuncto tollit actionem furti, nisi in eo simplo, quod est pœna; eo. modo actio furti, cum sit merè pœnalis, ñ tollit persecutorias, sed tollit actionem tigni iniuncti in eo quod est pœnalis. Pe. de Bellap. in eo, quod dicitur de istis actionib. pœ-
2 nalibus dicit contra glo. Nam quando sunt duæ † actiones pœnales quæ habent se, vt genus & species, tũc verum diceret gl. quod vna tolleretur ꝑ aliã, quatenus cõcurrũt. l. j. ꝟ. vi bo. rapto. sed quãdo se hñt vt excedentia, & excessa, tunc vna ꝑ aliã non tollitur in aliquo. l. j. §. in tutela. s̃. de tute. & ra. distr. & l. si adulterium cũ incestu. ꝟ. de adul. & dixi in l. j. §. dixerit aliquis. s̃. de publica. Sed actio de tigno iniuncto ad actionẽ furti, hẽt se tanquã excedens, & excessum Nã ṗt esset tignũ iniunctũ, & furtũ nõ esse commissum, & ꝯ ẽ furtum cõmissum, & tignum non esse iniunctum. ita dicit ipse. Tu tene glo. Nam ista actio non est proposita, nisi pro tigno, iuncto furtiuo, seu pro furto de tigno iuncto, vt patet in prin. huius legis cum gl. super rub. & sic habent se, vt genus & species. Nã furtum est genus, furtum tigni iniuncti est species. Sed contra hoc op. Nam ego video, quod ille qui iniunxit bona fide, & sic non ꝯmisit furtum, vt ille qui habet iniunctum tenetur, vt not. hic in gl. & d. §. tignum. ergo non est verum, quod semper requiratur furtum factum. Et respõdeo, de natura actionis tigni iniuncti, secundum verba legis 12. tabularũ, req̃rit̃ furtũ, vt hic patet, & illđ qđ gl. no. est ex extensione, & interpretatione ꝑ alias leges, non ex verbis l. 12. tabularum. Cætera circa istam mãm dic, vt no. in d. §. ti-
3 gnũ. ¶† Quæro, quid a si tignũ ṗt à domib. vł à muris separari si-
a ne deformitate, vel sine dãno, an posset agi vt separet̃? Pe. dicit, ꝙ sic, quia cessat rõ huius legis, ergo &c. ar. l. adigere. §. q̃uis. s̃. de iur. pat. Mihi vr̃ ꝯ, vt s̃. e. l. prox. §. tigni. vbi dr̃, ꝙ tigni appellatione cõtinentur tegulæ &c. Et q̃s dubitat, ꝙ tegula posset accipi sine deformitate, & alia poni? Certe nemo. Ad suã rationẽ cum dicit cessat rõ, dico, ꝙ nõ cessat rõ. est enim alia rõ, q̃a tegulæ per se non cõsentur. l. rerum mistura. s̃. de vsuca. & l. eum qui ædes. eo. tit.

ADDITIO.

a Alex. ¶Quæro, quid. Vide in l. 2. C. de rei vendi.

Si quis testamento liber esse iussus fuerit. Tit. iiij.

a ¶Gl. continuat a vt in ea habes. Item dicit glo. ꝙ hæc rub. non ponitur material'r, sed significatiue, vel ponit verba edicti. Hoc non placet, vt ꝟ. e. l. j. §. non autem. vel ponit summarium tituli. De istis duabus tene quam vis, vt dicam in d. §. non autem.

ADDITIO.

a Alex. ¶Gl. continuat. Formam autem libelli vide in Spec. de furtis. §. j. ver. pone plerunque.

LEX PRIMA.

1 *Præfectus Romanus non liberatur à debitis dolo cõtractis, nec illi qui festinãt ad delinquẽdũ, propter pacem fiendam de proximo, debẽt gaudere beneficio.*

Si dolo malo. §. Hæc autẽ actio. Quæro, quæ est ista actio? Dñt q̃dam, actio in factũ, q̃ descẽdit ex quolibet edicto. l. 4. §. an tñ s̃. de dã. inf. & l. fi. s̃. de eo ꝑ quẽ fac. erit. Alij dñt, ꝙ est ꝯdictio ex lege, vt s̃. đ ꝯd. ex lege. l. j. qđ non placet: q̃a illa lex intell'r, q̃n actio introducit̃ noua lege, scilicet ciuili, secus si ṗtoria: q̃a tũc sp cõpetit actio in factũ in dubio, vt dictũ est. Quæro, vbi est ṗtoris edictũ in hac mã? Dñt q̃dã, ꝙ est in rub. qđ nõ placet, vt dixi sup ea. Alij dñt, ꝙ nõ hẽmus verba edicti: sed eius mentẽ, vt hic in prin. qđ satis placet. Quæro, dr̃ hic, ꝙ ꝑ tali furto cessat actio furti ciuilis, qđ ĩ actione furti manifesti, quæ est ṗtoria? Glo. dicit idẽ, licèt Marti. dixerit
1 ꝯrium. Vlt. no. † istum tex. ꝯ dñm ṗfectũ a de vrbe Romana, q̃ coro-
a nat Imperatorẽ. Nã de cõsuetudine tunc Imperator satisfacit oĩb. creditorib. illius, & cũ à debitis liberat: & ipse ṗfectus quando sentit aduentum Principis audacior factus, ꝯtrahit multa debita propter spem liberationis fiendæ à Principe, vt ab istis debitis ñ đeat
b liberari. Itẽ facit b iste tex. ꝯ eos, q̃ sentiũt pacẽ ꝑmulgãdã đ ꝑximo & ꝑpterea festinãt ad delinquendum, propter spem immunitatis.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Contra præfectum. Adde quod no. per Bar. post Gul. in l. contra legẽ. s̃. de legi. contra eos, qui sciunt edictum futurum, & incontinenti vendunt frumẽtũ, vt non teneantur, vide ibi cũ no. & vide tex. & ibi dixi, in c. penu. de excel. prælа. tex. in l. & qui data, supra ex quib. cau ma. & remisi in tex.

b Alex. ¶Item facit. Adde Lud. in l si vero. §. de viro. in 22. fall. sol. matr.

1 *Lata culpa dolo non æquiparatur in maleficijs, vbi tractatur de pœna corporali, & etiam vbi tractatur de pecunia, & lex expresse dolum requirit, secus si non requirit dolum.*

2 *Statutum imponens pœnam pro aliquo facto, quando requirat dolum vel latam culpam.*

Vocabula quæ habent in se dolum.

3 *Accusatus de turbata possessione, accusatione, inducta ex forma statutorum, an absoluatur, si doceat se ingressum aliqua ratione, ita quod dolus malus absit.*

§. Non autem. No. tex. ibi, sed culpa dolo &c. Ex q̃ no. ꝙ lata culpa æq̃parat̃ dolo in maleficijs. Sed ꝯ ꝟ. ad le. Cor. de sic. in l. in lege Cor. ¶Pro huius declaratione
1 † sunt gl. variæ. Vna est in l. in actionib. s̃. de in li. iur. quæ dicit, ꝙ v-
a bi tractatur de pœna corporali, lata culpa a non æqparetur dolo, vt l. ꝯria: alias secus, vt hic. Ista non est ṗfecta sol'o. Nam ẽt vbi tractat̃ de pœna pecuniaria, lata culpa nõ æq̃parat̃ dolo, vt supra, ne vis fiat ei. l. j. §. si q̃s iõ, & qđ ibi no. & ꝟ. vi bon. rap. l. 2. §. hac actiõe. Vñ gl. in d. l. ĩ l. Cor. đt, ꝙ ĩ crĩalib. lata culpa ñ æq̃parat̃ dolo, vt ibi: in aliis secus, vt hic cũ si. Hoc nõ placet: q̃a ẽt hic, ĩ crĩalib. loq̃t̃, l3 agat̃ ciuil'r. Ad idẽ l. j §. j. s̃. si men. fal. mod. dix. & l. vbi s̃. de eden. vñ gl. alibi dicit veritatem, ĩ l. magna negligentia. ꝟ. de ver. sig. quã gl. cõiungas cũ gl. d. l. ĩ actionib. & dicas sic, Vbi tractatur de pœna corporali, lata culpa nõ æq̃parat̃ dolo, d. l. in l. Corn. ꝟ. ad l. Cor. de sic. & not. in d. l. in actionib. s̃. de in li. iu. Vbi vero tractatur de pœna pecuniaria, siue sit crĩalis accusatio, siue ciuilis actio, dic aut
b lex expresse b req̃rit dolũ: & lata culpa æq̃parat̃ dolo, vt ꝟ. vi bo. ra. l. 2.

ADDITIONES

a Ale. ¶Lata culpa. Adde Bar. in d. l. quod Nerua. & quod ibi dixi, quæ habentur in l. respiciendum, §. delinquunt, infra de pę. Et est casus no. in l. 1. cũ ibi not. s̃ quod quisque iur.

b Ale. ¶Aut lex expresse. Ita etiam tenet Ang. ĩ l. si mora. sol. matr. & ibi per Bald.

l.2.§.hac actione.& l.j.§.si quis ideo.s̃.ne vis fiat ei.& no.in d.l.magna negligentia. Aut lex expresse dolum non requirit,& tunc lata culpa æquiparatur dolo,d.l.j.§.j.s̃.si men.fal.mo.dix.Sed hæc solutio videtur contra istum tex. Nam expresse hęc lex requirit dolũ vt patet in rub. & in prin. eiusdem legis. & in prin. huius §. & tamen lata culpa æquiparatur dolo. Sol. dico, ꝙ non habemus verba edicti in hoc tit.& ꝙ in verbis edicti non fiebat mentio doli, licèt iuris referendo mentem edicti dixerit hoc, alias oporteret te dicere quòd hoc procedit ex extensione Iurisconsulti. magis quam
2 ex natura verborum edicti. ¶†Iuxta hoc quæro, quid si pro ali-
a quo facto per statutum imponitur[a] pœna, vtrum pro illo facto re
b quiratur dolus,[b] vel sufficiat lata culpa? Respon. si statutum facit expressam mentionem de dolo, non sufficeret lata culpa. Idem si tractaretur de pœna corporali, vt dictum est. Sed si loquitur simpliciter, hic est aduertendum, nam quædam sunt vocabula quæ important dolum: vt puta, dr̃ si quis fecerit furtum, vel falsitatem, vel similia, quæ habent in se dolum.l.j.s̃.de fur.& l.nec exemplum.C. de fal. tunc lata culpa non sufficeret. Quædam sunt vocabula quæ non important dolum in se. Et hic aduerte, aut statutum punit a-
c ctum, qui infertur principaliter[c] in personam, vt si quis pcusserit aliquẽ, tunc requiritur dolus, quia talis iniuria non potest inferri in personã sine effectu facientis,l.3.j̃. de iniur. Si vero punit actũ, qui infertur in re, tunc puto, quòd lata culpa ęquiparatur dolo, vt
d hic.& l.j §.1. supra si men. fal. mod. dix. cum si. Et per hoc dico,[d] in accusatione de turbata possessione, inducta ex forma statutorum, an debeat quis absolui, si doceat se ingressum esse aliqua ratione, ita ꝙ dolus malus absit? Assessores communiter dicunt siue iustis, siue iniustis rõnib. absoluendus est, quia cessat dolus. l. j. in fi. j̃. de abigeis.& l.igitur.§.j.supra de libe.cau. Sed in legibus illis est rõ: quia requirebatur dolus, ideo putarem aduertenda esse verba statuti. Nam si dicunt, si quis turbauerit aliquem in possessione sua, vel molestauerit aliquem, vel per similia verba, quæ denotant actum illatum in personam, vt molestiam, vel turbationem illatam in aliquem, tunc requiratur dolus, per ea quæ supra dixi: & tunc veniet absoluendus, nisi probetur dolus. Sed si punit actum illatum in re, vt puta, si quis ingressus fuerit in possessionem alterius, vel si quis occupauerit possessionem alterius, vel turbauerit, & tunc non requiritur dolus, sed sufficeret lata culpa, per ea quæ supra dicta sunt. Pro hoc Institut. vi bo. rap.§. quia tamen.& per l.si qs in tantã.C.vnde vi. Aliud est dicere, si quis turbauerit aliquem in possessione sua, & aliud est dicere, si quis turbauerit possessionem alicuius, & ideo tunc non excusaretur, si non esset motus rationibus iustis.

ADDITIONES.

a Alex.¶Per statutum imponitur. Quando statutum imponit pœnam pro aliquo facto, an sufficiat lata culpa, vide Bal.in l.j.s̃.de legi, vide Ang.in l.in actionibus. s̃. de in lit. iur.vbi respondet Bar.quia si statutum non fecit mentionem de dolo, dicit Bar. quòd subauditur. Contrarium ibi tenet ipse per tex. in l.si quis aliquid.§ qui abortionis. de pœn.& ita secutum fuit collegium Paduanum.

b Ale.¶An requiratur dolus. Vide remissiue quæ dixi in l.3 §.fi.s̃.ne quis eum qui in ius vo.Et dicta hic p Bar.sequit̃ pcise Bal.in l.j.C.de nox.adde Bal.in l.data opa C. q acc. non pos.ver.item statutum præcise punit homicidium, & quę dixi post Bar. in l.quod nerua.deposi.

c Alex. ¶Infertur principaliter. Ad hoc bene faciunt no.per glo.& Doc.in l.3.§.fi.in verbo.cesset.s̃.ne quis eum, qui in ius voc.licet Bal.in l.in actionib.de in lit.iu.& in repe.c.2. de const.li. 6.teneat contrarium, scilicet quòd tam lata culpa, quam dolus debet puniri. Cogita.& Bal.videtur seq.Ro.in d.l.in actionib.vide Doct.in d.c.2.de cõsti.

d Alex.¶Et per hoc dico. Hanc quæst.format Bart.in l.iuste.in fi.de acq.pos. Et ideo dixit Ang.ibi, quod requiritur dolus, & ignorantia iuris, quæ est iniusta, vt in l.liberorum §.notabitur.cum ibi no.de infa.non facit eum puniri. Ita dicit ibi no.Ang.in l.si quis id quod.per illum tex.in §,doli.de iur.om.iu.& Barto.& Ang.in l.sicut.in fi.de pręs.30.an. vide gl.in l.plagij.2.C d̃ plag.quæ vult, quòd quælibet causa etiã iniusta, excuset à dolo præsumpto, & ibi Bal.& Bar.in l.pen.j̃.de adul. Si autem lex non requirit dolum, vide quæ no.Inst.de ac.§.Pœnales.& id quod tenet Bar.in d.l.iuste.in fi.de misso in possessionem.& consi.inc.in q.vertente in curia.& Pe.de Anc.in consi.117.Et quod no.Bar. in l.in actionibus.de in lit.iur.& adde bonum tex.in l.si quis aliquid ex metallo. §.qui abortionis.j̃.de pæ. & d. §.limita.per d.l.3.§.si senatus de sicar. Istis adde quæ dixi post Bartol.in l.respiciendum.§.j.ff.de pœnis. Adde alios casus similes in l.qui cœtu.ad leg. Iul.de vi.in prin. Collige rõnẽ ex no.ĩ l.omne delictum.§ exploratores.de re mil.& in §.qui in acie.& in §.si calligati.& in l.pe.de incen.rui.nau. Et quando lex requirit dolũ non tamen excusabitur quis à culpa. quia ex ea punietur criminaliter. casus est in l.2. §.hac actione.j̃.vi bo.rap. Hoc dictum fuit Bart.in l.pe.j̃.ad leg.Iul.de adul.vbi etiam allegat concor. Adde Bar.in l.si mulier §.j.ff.re.amot.vbi dicit, quòd si statutum punit amouentem rem, intelligitur, etiam si sine dolo: secus si furtim. Istis adde no. per Bar. in l.fi.j̃.de adul.& dicit Ang.in l.si vacantia.C.de bon.vacã.lib.x.quòd semper in facto illicito præsumitur dolus.l.j.C.de sicar.ideo dicit, quòd non est necesse, quòd in inquisitione dicatur, dolo commisit, &c. Facit quod no.per Bar.in l.nec exemplum. C. de fal.& quòd no.in l.dolum.C.de dolo. Facit quod dicitur in l.iniuriarum j̃.de iniur.& Bal. in auth.habita.C.ne filius p pa.dicit ꝙ vbi qualitas exprimenda in libello tacite inest ex natura facti procedit libellus absque expressione illius qualitatis, vide ibi. & dicit Bal.in l j.de confe.ꝙ in furto, & homicidio semper inest dolus. Et decis.Bar.hic limitat notabiliter, vt colligitur ex no. per Gul.de cug.in l.extat.quod met. causa. Et ad quæst. tactam in prin.huius ver.adde, quòd vbi sumus in materia actus, qui indifferenter potest esse factus cum dolo, & sine dolo, tunc quælibet cã iniusta excusat à dolo. vnde titulus quæs.Bar.hic ẽ, an accusatus de turbata possessiõe inducta à statuto dẽat absolui, si dicat se ingressum aliqua rõne, ita quòd dolus absit? Et dicit, quòd sic, si statutum loquatur in personã, vt quia dicat, si quis turbauit aliquẽ in possessione.&c. Et ad no. per Bar.hic vide glo.in l j.ff de itinere. actuque priua.super ver.vsus sit.quæ videtur velle, ꝙ ad hoc, vt quis excusetur à vi, sufficit probare aliqua causa motum esse, quæ si vera foret, ipsum releuaret à lata culpa, & per consequens à dolo, & per consequens à pœna. Sed dic, ꝙ ad illam glo.posset responderi, quòd in pœnis pecuniariis tantum procedit arguendo de lata culpa ad dolum.l.in lege.& ibi Bart.ff.ad leg. Cor.de sica si vbicunque imponitur pœna pecuniaria, sufficit nedum lata culpa, sed etiam leuis. ad hoc vt cadat in pœnam, vt visum fuit in præcedenti apostilla. ergo illa glo. non facit aliquid ad propositum. vnde stante statuto, quòd homicida occidatur, intelligitur de doloso, & culpabili, & non casuali: quia statutum debet glossari secundum ius commune. l.2.cum ibi no.C.de noxa. Adde quòd no.do.Floria.in c.lator.de homici.vbi refert accidisse de facto, quod duo in vna naui erant.& alter cum ligno.in quo erat ferrum ad incidendũ ramos arborum, casu percussit socium, & mortuus est: dicebat statutũ, quòd de homicidio puniatur. dicit fuisse consultum, & bene, ꝙ non tenetur de homicidio, si alias sibi adhibuit diligentiam: quia statutum debet intelligi de homicidio doloso, & culpabili alleg.no.in d.l.2. Adde no.in c.nostra.de iniur.adde quod dixi in l.respiciendum.§. delinquunt ff.de pœ.& no.expresse Cy.& Bal.in d.l.2.C.de nox.& Bal in l.data opera. C. qui acc.non pos.Ang.in trac.de malefi.in ver.quas si non soluit intra decem dies, amputetur sibi manus. Sed vtrum procedat libellus, accuso te, eo quòd culpa occidisti talem. Bal.in l.quæ fortuitis.C.de pig.act.tenet quòd sic. quia intelligitur de latissima, hoc est dolo, & dicit Bal ibidem, ꝙ si statutum punit delictum, nec de [illegible] facit mentionem, quòd nec nos facere debemus.l prospexit s̃.qui & à quibus. nisi per statutum atrox pœna imponeretur, quo casu saltem lata culpa requiritur. Vide tamen no.per Bart.in l.j.C.de stator.lib.12.& Bal.in l.quicunque.C.de ser.fug.qui videntur concordare huic dicto, vt apparet j̃.eo.l.Labeo .in appostilla magna, circa prin. Et ad materiam adde Bart. hic in fi. ꝙ nedum lata culpa, sed leuis sufficiet ei, vbi esset pœna pecuniaria, secundum Bal.in d. l.data opera.in fi.vide Bal.& Pau.de Cast.in l.j. de litig & Bal. in l.3.§. quod prætor, ne quis eum qui. & do. Ant.in c.2.de const per Bal.in l.j.& in l.& si seuerior C.de infa.& limita per Sal.in l.2.C.de noxa, Adde an iusta causa excuset à pœna turbationis possessionis. Pe.de Anch.consi.126.Bal.consi.381.lib.1.& an homicidium requirat dolum, si statutum dicat quòd occidens occidatur, vide quæ posui in l j C.de ser.fug.

1 *Actio introducta in subsidium, non habet locum contra eum, qui de iure ordinario potest coerceri.*
Dominus nõ potest concedere represalias contra vniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere.
Communita non potest concedere represalias propter factum sui subditi, quem potest iure ordinario coercere.

1 §.Habet itaque. Iste est pulcher tex. No. hic ĩ ver. qd tñ † ꝙ actio introducta in subsidiũ non habet locum contra eum, qui iure ordinario potest coerceri. Et iõ puto ꝙ sicut de iure communi dominus non posset concedere represalias contra vniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere, eadem rõne non potest ciuitas, seu cõe concedere represalias pp factum sui subditi, quem potest iur̃ ordinario coercere. In ar. hoc induco, non determino. Ad hanc legem op. j̃.e.l.fi.solue vt ibi.

§.Si seruus purè. Op.Inst.de noxa.§.si seruus. Solu.ꝯ dñm non ptagi actione ordinaria, sed hac actione sic. Itẽ ꝯ, ista actio nõ est intro ducta, nisi ꝯ eum, q liber eẽ iussus est, vt hac lege, in prin. Sol. ẽt ꝯ eum, q est legatus, inducitur per extensionem Iuriscõsulti, vt hic.

§.Ante aditam. Supra exposita sunt verba, si quis testamento liber eẽ iussus fuerit, nunc exponuntur verba, ante aditam hæreditatem.

1 *Actio subrogata, an sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur.*

1 §.Hæc actio. No. hunc tex. ibi, nã si in locũ.&c.¶Quæro vtrũ hoc sit verum ĩdistinctè, † ꝙ actio subrogata in locum alterius, sapiat eius nãm. Istã mãm tetigit Ia. de Arc.in l.q id.ĩ prĩ.s̃.de do.& modicum dixit.d.Cy.tetigit eã.C. de rei vxo.ac.l.vnica.§.& oẽs qdẽ euẽtus.gl.aliq̃tulum dicit ĩ l.certi ꝯdictio.s̃.si cer.pet.ĩ gl.magna ĩ ver.ex oĩ cã: circa si. Quidã alij ex ordinarij Doc.ẽt distinxerunt. Mihi vr̃ latius, & clarius dicen-
a dum sic. Qñque vna[a] actio subrogat̃[b] in locũ alterius p modũ sup
b pletionis: qa actio producta certis casib.ñ ꝯpetebat, vñ suppletur alia in illis casib.in locũ deficiẽtis actionis. Qñq; hoc fit p modũ substitutiõis: qa ĩ locũ alterius actionis extĩctæ alia ĩtroducit̃. Qñque

ADDITIONES.

a Barb.¶Quandoque vna. Adde quod no.in l.certi condictio.si cer.pe.per Bar.& Ang.& Cy.in l.j.C.de rei vxo.act.

b Ale.¶Subrogatur. Et hanc materiam sequitur Cy.in l.si creditori.post gl.de le. j. & per Dy.in l.quod debitori.s̃.de do.cau.mor.& Ang.& Bar.etiam ponit Ista Pe in d.l.si creditori.& Bal.in l.si eum.§.qui iniuriarum.si quis ca. Et ad materiam, quod subrogatum debet esse eiusdem naturæ, &c. vide no.per Bal.in l.parabolani.C.de ep.& cle.vbi dicit, ꝙ non potest in locum iudicis subrogari iudex, qui eligi non potest ad illud, Vtrum autem inhabilis posset constitui ad substituendum, vide in clem. religiosus. de proc.& ibi per docto. Facit ad quæst. Passagium debetur ponti, qui postea fuit destructus, & reponitur, an nouo ponti debeatur, vide per Bal.in l.2.C. de priu.fis. Item facit ad quæst. an episcopus succedens in executione in locum executoris negligentis debeat seruare formam impositam per executorem primi executoris. de quo vide Bal. ꝙ sic. in l.fi.C.si manc.ita fue.alie & no.Bal.in l.fi.C.vnde le. Quod si potestas est aliquo casu substitutus capitaneo, ꝙ tamen debebit seruare tempora assignata Potestati, per statutum, non tempora assignata capitaneo. Quod no.bene.

quæ fit per modum cumulationis; quia actioni iã inuẽtæ, & natę
alia actio cumulaẽ eodẽ casu, & ad idẽ. Primo casu, aut q̃ris vtrũ
sapiat eandẽ nãm. circa id, qđ actio trahit ex nã efficiẽtis, seu in-
troducentis eã, & tũc ita demũ sapit eandẽ nãm, si sunt ijdẽ effe-
ctus, secus si diuersi. Exẽplũ in hac lege. Ista actio est introducta
ad supplendã actionem furti ciuilẽ, vt s̃. e. l. j. §. j. cũ ista sit p̃toria vt
hic, illa est ciuilis: & hęc parit diuersos effectus, pp inuentores va
rios, nam vna est perpetua, alia est temporalis. Idẽ in sim. legib. al-
legãdis j̃. Aut quæris, an sapiat eãdem nãm quo ad alia? & dico ꝙ
sic regulariter, vt hic, & l. pe. s̃. si quadru. pau. fe. dica. & l. queadmo
dũ. §. magistratus. s̃. ad leg. Aq. C. ad l. Aq. l. de pecoribus. Fallit pri
mo in his, pp q̃ prima actio non ꝯpetebat, vt apparet in hac lege
cũ si. Nam hæc lex hẽt locũ in casu, in quo non hẽat locum actio
furti. Item fallit in his, quæ in actione subrogata spãliter sunt ex-
pressa, vt ꝓbaẽ in hoc §. & s̃. ea. l. §. j. cũ sua gl. Nã hic spãl'r est sta-
tuta poena dupli. iõ ñ hẽt eãdem nãm, q̃ hẽt actio furti, vt si dep̃-
hendatur, sit poena quadrupli, qa hic poena spãliter est exp̃ssa, vt
no. s̃. § j. in gl. sup verbo, ciuilis, qđ no. pp multa statuta. Secundo
a casu a principali, qñ actio subrogaẽ p modũ substitutionis in locũ
actionis extinctę, hic aduerte. Aut ista substitutio fit à lege, aut ab
homine. Primo casu, aut fit ꝯ ius cõe, & non habet eandem nãm
spãlẽ quo ad vitam, vt apparet in actione vtili rescissoria restitu
ta, l. in honorariis. ver. sed cum recissa. s̃. de act. & ob. l. fi. C. ex qui.
cau. ma. Sic intelligo l. j. & 2. C. si aduer. trãsa. Aut substituiẽ ſm ius
commune, & tunc aut ad idem, & sapit eandem nãm, vt C. de rei
vx. ac. l. vni. §. j. 2. & 3. & Inst. de act. §. fuerat. Aut circa diuersam rẽ
& tunc nõ sapit eandem nãm, si rei diuersitas diuersitatẽ rõnum
b inducat. l. cum in fundo b. §. si fundus communis. s̃. de iure do. Aut
substituiẽ per hominẽ, & tunc aut quæris, an sapiat eandem nãm
quo ad executionẽ, & dico ꝙ nõ sapit eãdem nãm si prima habe-
bat executionem paratam, vt C. de exec. rei iud. l. si cãm. & l. 4. §. si
ex ꝯuentione. s̃. de re iu. Si vero q̃ris quo ad alia, dic vt no. in l. aliã
s̃. de noua. Tertio casu principali, qñ subrogaẽ per modum cumu
lationis, tunc aut accumulatur accessoriè, aut principaliter. Prĩo
casu sapit eius nãm: l. si eũ. §. qui iniuriarum. s̃. si quis cau. & l. j. §. si
quis sub cõdictione. vt leg. no. ca. Aut accumulatur principaliter,
& tunc aut ex diuersis principiis, aut ex vno. Si ex diuersis princi-
piis, tunc ñ sapit eandem nãm r'l'r. & diuersa principalia intelligo
siue oriantur ex diuersis factis. l. 3. §. idem scribit. s̃. de pec. & l. tu-
tor. s̃. de fideius. siue ex eod. facto, diuersis tamen obligationibus.
l. rei cõis. s̃. pro soc. & l. duobus. §. colonus. s̃. de iureiu. cum si. Pręł
dicta vera, quãdo cumulatio ista fit per legem. Idem si fiat ab ho-
mine. l. item illa. §. quod adiicitur. s̃. de const. pec. & d. l. 4. §. si ex cõ
uentione. s̃. de re. iu. & l. si creditori. de leg. j. & l. fideicommissa. §.
plerunque. s̃. de leg. Fallit in l. qui id quod. s̃. de do. Ratio est, ne ex
c liberalitate sua, &c. l. ne ex liberalitate. de re iud. Si vero c descen-
dit seu accumulatur ex iisdem principiis, tunc aut vna accumula-
tur propter aliam, aut quælibet per se principaliter. Primo casu, il
la quæ propter aliam accumulatur, sapit eius naturam. l. vt tm̃. in
prin. s̃. de ser. corr. quod intelligo de natura, quam ipsa actio pri-
mordial'r habebat, non de ea quæ superuenit ex accidenti. l. item
veniunt. §. cum p̃diximus, s̃. de pet. hæ. Item præterquam quo ad
infamiam, vt no. in l. certi ꝯdictio. in prin. in d. magna gl. in verb.
ex omni causa. in fi. s̃. si cer. pe. Si vero quælibet propter se prin-
cipaliter cumulatur, tunc nulla sapit naturam alterius. l. cum filiꝰ.
§. variis. de le. j. & l. j. & 2. C. comm. de le. & Inst. de leg. §. nostra aũt
vbi tres actiones accumulantur propter legata principaliter, &
quælibet habet propriam naturam.

ADDITIONES.

a Alc. ¶ Secundo casu. Dicas ꝙ quando succedit per locum à remotis, non potest assu-
mere naturam iam extinctæ actionis: quia quemadmodum illa est extincta, ita ista, di
cit, Bal. in l. pactum qđ dotali in 18. q. C. de colla.
Berb. ¶ Et vide vnum sing. dictum, quod dicit gl. in ista materia, in l. certi condictio, s̃.
si cer. pe. Bal. in l. vnic. §. j. C. de rei vxo. actio.
b Poma. ¶ L. cum in fundo. No ꝙ subrogatum nunquam sapit naturam eius, in cuius lo
cum subrogatur, quando in eo est diuersa qualitas. Et vide Ale. consi. 160. vol. 3.
c Ale. Si vero. Etiam pro hoc est gl. in l. certi condictio. in j. gl. ff. si cer. petat. quam Bar.
dicit ibi no. & non reperiri alibi ita expresse.

a §. Scæuola ait. a Dictum ẽ s̃. prox. §. ꝙ ista actio pertineat
ad furta. mõ quæritur, vtrum propriè ad
furta pertineat. & respondetur vt in tex. ¶ Op. ꝙ rei nõ possessæ
ñ fiat furtũ. l. falsus. §. si iactũ. s̃. de fur. So. vt ibi. Itẽ op. ꝙ aditio trãs
ferat possessionem in hæredẽ. l. cum miles. s̃. ex quib. cau. maio.
So. vt ibi. Item op. de l. qui à seruo. in fi. s̃. de ac. & ob. Sol. ibi hære
ditas nõ possidetur proprie, sed improprie, quod dic vt dixi supra
b de vsuc. l. si is qui pro emptore. super ver. ꝙ si seruus. b Quæro, v-
trum ista actio habeat locum in commissis post additam hæredi-
tatem, añ apprehensam possessionẽ? Hic vr̃ ꝙ sic. Contrarium est
veritas, cum statim seruus sit liber addita hæreditate, vt supra ea.
l. §. añ additam, qđ est verum, si libertas sit relicta pure: secus si sub
ꝯdõne, vt j̃. eo. l. fi. & s̃. ea. l. §. sed si fideicommissaria. ¶ Vlt. quęro,
ad quid Scæuola hoc dixit hic? R̃ndeo: quia dictũ est supra istam
actionẽ pertinere ad furta: hic declarat ꝙ ĩ proprie dixit furta, vn-
de magis propriè dixisset pertinere ad intercepta, qm̃ iacẽte hæ-
reditate non fit propriè furtum.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Scæuola ait. Vide Bal. in l. 3. C. fam. ercis. nam hæreditas bene continet in se iu-
ra, & dominia. l. j. § j. s̃ eo. & no. Bal. in rub. C. fam. ersci.
b Claud. ¶ Ver ꝙ si seruus. Adde glo. fi. in l. eius qui, quam ibi not. Bart. & Doct. s̃. si cer.
pet. & ibi Lu. Ro. allegat tex. quem dicit singularem in l. gerit. s̃. de acquiren. hæred.

LEX III.

1 *Statuto stante, quòd Potestas possit procedere de maleficijs commissis retro per annum, an poterit cognosci de maleficio secreto, quod in notitiã peruenit post annum, reliquit cogitandum.*
2 *Ignorantia excusat aliquem à pœna, sed an conseruet ius alicui, est dubium.*

a Labeo. a Oppo. supra proxi. de l. si Paulo antequam. Sol. ibi
diu in seruitute post furtum factum, licet dominus
ignorauerit: hic autem statim furto facto peruenit ad libertatem.
1 ¶ † Quæro, dicit statutum, quòd potestas possit procedere de
maleficiis commissis retro per annum: contingit, quòd fuit com
missum quoddam maleficium occultum, vt puta fuit factum v-
num instrumentum falsum secretè, quod in notitiam peruenit
post annum an de hoc possit procedi? Videtur de hoc tex. quòd
sic, in l. annus, supra de cal. & supra quod vi aut clam. l. semper. §.
hoc interdictum. In contrarium videtur hæc lex proxi. pręcedẽs,
quæ incipit, si paulo ante quam. Pro quo facit supra de diuer. &
tem. præsc. l. fin. vbi ignorantia non impedit currere præscriptio-
nem. In hac q. dubito, & est de facto modo in his terminis: dimit-
to nunc, quia volo melius cogitare. Ad vnum tamen aduerte,
2 † quia an ignorantia excuset aliquem à pœna, de hoc non est du
bium, quòd sic, vt dixi in syndico, in simili, in d. §. hoc interdictũ.
Sed an ignorantia conseruet ius alicui, de hoc loquitur quæstio
nostra, & de hoc est dubium.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Labeo. Si statuitur terminus accusatori, & post terminum tantum venit in no-
titiam eius, an adhuc accusare possit, vide Ale. post Bal. in l. fi. C. de dolo. & vide quod
no. Bal. in l. genero. ff. de his qui not infa. vbi tenet quòd non: quia paria sunt, præ-
scripsisse, & absolutum esse, vt probatur in l. sed si vnius permissu. §. si ante. de iniu. Pro
quo facit ista lex, quod no. in d. l. genero. Nec ob. quòd delictum remanet impunitum:
quia omne illicitum non punitur, per l. j de infa. Nec ob. §. hoc interdictum. hic alleg.
quia ibi non agebatur ad vindictam, sed de infamia: actiones autem ad vindictam nõ
sunt in bonis nostris à principio, ideo non est aliquod incommodum. l. cum emanci-
pati. §. emancipatus. de colla. & vide quod no. Bar. in l. eum qui, §. in popularib. in vlt.
q. de iureiu. Et faciunt ista ad no. per Bal. in l. j. si quis cau. vbi quærit, quid si à iudice
datus est terminus parti, an currat à tempore dati termini, an vero à die notificatio-
nis, & scientiæ. & dicit, quòd à die scientiæ. Facit quod no. Bar. in l. Labeo. s̃. de iureiu.
& facit tex. in l. pupillo. §. meminisse. & ibi per Lu. de ope. no. nun. Et ad q. Bar. hic, vide
Bar. in l. j. C. de strat. libro. 12. & facit, qđ dixit Bald. in l. quicunque. C. de ser. fu. vbi di-
cit, quòd statutum puniens aliquem de delicto, debet intelligi si scienter delinquit, nõ
si ignorãter. Vide ad ista Bal. in l. fi. C. de dolo, & facit tex. in l. j. quod vi aut clam. & ha-
beẽ in l. si quis in graui. ad Syl. & vide in l. cura. qui mili. non pos. lib. 12. & in l. j. C. de ef-
fra. lib. x. & Ang. hic est tex. 50. dist. c. nulla Bal. in cõsi. 152. qui all. gl. 11. d. c. quicunque.
& vide Bal. in l. id quod pauperibus. de epis. & cle. vbi dicit, quòd tempus statutum e-
xecutori non currit ignoranti, in quo etiam tenuit Bar. ꝙ non, in l. quinquaginta. s̃. de
excu. tu. In termino vero præfixo à statuto hoc modo, videlicet, ꝙ de delicto non pos
sit cognosci post sex menses, intellige, siue delictum fuerit occultum, siue manifestum
quia à die delicti connumeratur tempus, non à die scientiæ. Tex. est in l. fi. & ibi Bal.
C. de dolo. Istis adde Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & quæ dixi in l.
3. de cal. & quod dixi post Bar. in l. fi. de præsc. lon. tem. Adde Pau. de Ca. & quosdam a-
lios Doc. quos ipse all. in cõs. 17. inci. Potestas suprascriptus nõ habet in syndicatu suo.
li. j. Et dicunt ꝙ quædam sunt crimina, quæ per diligentem inuestigari potuissent, seu
per inuestigationem generalem potuissent in notitiam potestatis deuenire: quia non
fuerunt occulte facta, tunc si iudex in hoc non fuerit diligens. ignorantia non impedit
tẽpus statuti currere: quia cum potuit scire &c. imputatur sibi, l qui potest. j̃. de re. iur.
in c. fi. de elec. Quædam sunt crimina occulte commissa, vt crimen falsi, quæ nõ potuis
sent per generalem inquisitionem reperiri. & tunc talis ignorantia conseruat ius inqui
rendi, l. semper §. si quis. s̃. quod vi aut clam. & est bonus tex. in c. fi. qui matri. acc. pos.
sed per do. Fran. de Albergot. de Are. cons. suo inc. super infrascriptis dubijs consultus,
&c. distinguitur. Aut delictum erat respectu personæ delinquentis, & delicti incogni-
tum, vt in crimine falsi: tunc non currit terminus. Aut delictum erat notum, sed perso
na ignorabatur delinquentis, & tunc currit terminus. Et hanc distinctionem dicit pro
bari in hac l. cum hic no. per Bar. & Lu. de Vrb. in l. j. §. occisorum s̃. ad Syll. dicit, quòd
licet Bar. hic non decidat, ꝙ ipse decidit in d. l. eum qui. §. in popularib. s̃. de iureiu. ꝙ à
die delicti commissi currit tempus, secundum Bal. ibi, & in d. l. genero. tenet cõtrariũ:
quia in producenda libertate currit pręscriptio ẽt in ignorante, l. si partem. § si per fun
dum. quemad. ser. amit. & quia paria sunt, quem esse absolutum, vel præscriptum, immo
fortius ẽt si post tempus fieret confessio, non posset fundari inquisitio. Sed de hoc vl-
timo scripsi in l. absentem. j̃. de pœ. & in l. sed si vnius permissu. §. si ante. de iniur. quem
tex. all. Bal. pro se. Lu. in d. § occisorum. respõdet ad d. §. si per fundum. quòd ibi loqtur
in præscriptione extraiudiciali: secus in præscriptione facti, vt ibi tenet Bal. & Pe. de
Anc. in c. canonum statuta. ver. sed si alij habent. Bar. tenet, ꝙ ista tempora currant à tẽ
pore scientiæ. vide Bal. in l. quandiu. C. qui admit. & no per eum in l. iuris. in fi. eo. ti. Et
similiter in statuto dicente, ꝙ instrumenta debeant intra certum tempus insinuari, in-
telligitur à tempore scientiæ, & ignorantia præsumitur, vt declarat Bal. in l. pe. de peri.
tu. Et vide quæ dixi post Bal. in l. quandiu. C. qui admit. & in l. fi. C de dolo. & mod. in c.
tua nos. §. j. de homi. Adde, ꝙ licet dicat in fi. huius legis, dubium esse, tñ in l. quinqua-
ginta, de exc. tu. dicit tẽpus præseruari ignoranti, & ius. quod etiam ibi tenet glo. adde
an terminus currat officiali ignoranti crimen commissum, Pe. de Anch. consi. 5.

Furti

Furti aduersus nautas,caupones,stabularios. Tit.V.

1 *Tres differentiæ inter hunc titulum,& tit.nau.cau.stabu.*
2 *Actio in factum oritur ex hoc edicto.*

¶Gl.q̃rit,q̃ est dr̃ia inter hũc ti.& ti.s̃.nau.cau.stabu. Quidã ponũt
hic vnã dr̃iam,q̃ dr̃iam rephẽdit,vt habes in gl.sed in rub.illius ti.
1 gl.ponit alias tres dr̃ias.Prima est:† qa ibi tractatur de actione in
fcm̃ q̃ est ex ꝯctu.s.ex recepto,& de ea,q̃ ẽ ex quasi maleficio; hic
de ea,q̃ est ex maleficio tm̃.hæc est bona dr̃ia.Preterea ibi loquit̃
qñ arguit̃ fcm̃ certæ ꝑsonæ.l.pe.§.j.e.ti.hic qñ fcm̃ certæ ꝑsonæ ñ
arguit̃.Itẽ ibi totũ duplũ.est ꝑna:hic ĩ isto duplo simplũ ẽ rei ꝑ-
secutio.Ita dicit ibi gl.Sed certè puto ꝙ gl.potius voluit dicer̃ ꝯ-
riũ ꝙ hoc totũ sit pœna,ad instar actionis furti:ibi in vno duplo
ꝯtinet̃ simplũ.Rof.in libellis suis super hoc ti.dicit, ꝙ inter titulũ
istũ,& illũ,nulla est dr̃ia.Et si dicas,quare fecit duos titulos? Rñ.
quia hic tractabat de qbusdam furtis spãl'r, & iõ voluit facere ti-
tulum spãlẽ,q̃ in alio ti.ponuntur incidenter.Hæc opi.mihi mul-
2 tum placet,sed opin.gl.communiter tenetur.¶†Quæro,q̃ actio
oriatur ex hoc edicto?Quidã dñt,actio furti manifesti,vel nõ ma
nifesti,aduersus nautas,caupones,stabularios.Dyn.& Roff.intel-
ligunt hic,quòd agatur actione in factum aduersus nautas, cau-
pones,&c.

LEX VNICA.

Actio ciuilis furti potest competere aduersus nautam,vel eum qui conuenitur
1 *ex suo furto:sed si quis ex hoc edicto vult agere,semper erit prætoria.*

In eos. Primo ponit mẽtẽ edicti vsque ibi, ad ver.
nauigandi.Quæro,q̃ est illa actio? Dicit gl.
ꝑmo casu,qñ ipĩ faciũt furtũ,ẽ actio ciuilis:qa ex eorũ
fcõ ꝯueniũt̃.Scđo casu qñ ꝯueniũt̃ ex fcõ alieno,ẽ ꝑ-
toria actio,ex quasi delicto,vt institutio.de ob.quæ ex quasi deli-
1 cto.§.pen.Glo.†dicit verum in se, quòd actio furti ciuilis potest
competere aduersus nautam,vel eum,qui conuenitur ex suo fur
to:sed si quis ex hoc edicto vult agere,semper erit prætoria, arg.
pro hoc,l.j.in prin.& §.dixerit aliquis.s̃.de publ.& s̃.nau.cau.stab.
l.& ita.§.ex hoc edicto.

1 *Caupo non tenetur de facto viatorum.*
2 *Non improbare est approbare.*
3 *Hospitari quis non tenetur,nisi in casu aduenientis multæ militiæ.*
Hospes postquam posuit signa hospitij,tenetur hospites recipere, nisi ex causa multitudinis,vel alia.
Notarius excusatur à confectione instrumẽtorũ,ꝑꝑ multitudinem cõtractuum
4 *Hospitatus,si in mane dicit sibi pecuniam subtractam in hospitio. qñ credatur sibi,& quod contra hospitem non iuratur.*
5 *Hospitatus,qui dedit valisiam hospiti,& dicit sibi subtractum de valisia, an ei credatur,& de remedio*

1 §.Serui. Gl.signat vnum ꝯrium.Dic vt in gl.†No.ꝙ de facto
viatorum caupo non tenetur.Contra in l.j.§.fi. &
l.sicut,s̃.nau.cau.stab.So.ibi recepit saluum fore,hoc est, fuerũt
2 sibi assignatæ,& ipse recepit:hic nõ.†Scđo no.hic, ꝙ qui nõ im-
probat approbat, qđ dic vt dixi in l.quo.n.§.j.s̃.rem ra.ha.Itẽ dr̃
a hic,ꝙ qs non p̃t repellere [a] ĩter agentes.Contra.l.j.in prin.s̃.nau.
cau.vbi dr̃,ꝙ est in eorum arbitrio nõ recipere.Solu.dicit Gul.de
Cu.ꝙ ab initio est in eorum arbitrio non tenere hospitium,vl'sta
3 bulum,vel similia,vt lege ꝯria.Nõ.n.qs cogit̃ † recipere hospites
regulariter,nisi in casu aduenientis multæ militę,l.j.C.de meta.li.
12.& l.2.& facit C.de episc.& cle.l.j.sed postq̃ qs cœpit tenere ho-
spitium,& qs posuit signa hospitij, tunc hospites cogitur reciper̃
vt hic,& facit l.in cõmodato.§.sicut.supra cõ.nisi ex cã recusar̃t,
vt ꝑꝑ multitudinem hospitantium,sicut dicimus de Notario , q
b licet cogatur facere [b] instr̃a,C.de coll.fun.pa.l.placuit.li.11.tñ ex-
c cusatur [c] ꝑꝑ multitudinem ꝯctuum,vt in auth.de Tabe.circa me.
4 ¶†Quæro,qd si hospes intrauit hospitium,& in mane dicit sub-
tractã sibi eẽ pecuniã,vel alias res,sed ꝓbõnẽ nõ hẽt? Hãc qõnẽ
& seq.ponit Rof.in ti.s̃.nau.cau.stab.& Gul.in l.j.s̃.nau. cau.stab.
licet nõ alleget Rof.sed Ia.de Are,& dñt ipsi,ꝙ si est ꝯsuetudo, ꝙ
credatur hospitãti vt ẽ in qbusdã partib.tũc ei creditur, & seruat̃
ꝯsuetudo:sed qñ consuetudo ñ apparet,est vidẽdũ de ꝯdõne ho
spitãtis,vt si est homo malæ condõnis,vel non:& de conditione
d hospitati,vt si est qdã peregrinus, [d] q vadit Romã,vel ad Sanctũ
Iacobum:& de q̃titate pecuniæ,q̃ dicit se amisisse,& de modica q̃
titate creditur suo iur̃o ꝑꝑ ꝑdictas ꝑsumptiones.Est.n.verisil'e, ꝙ
tã tã pecuniã portauerat,ꝙ sibi sufficiat ꝓ eũdo,& redeundo , ar.
l.admonendi.s̃.de iureiu.& l.bonæ fidei.C.de iureiu.Mihi vr̃, ꝙ li-
nõ sit verum.Nã caupo vel stabularius nõ tenetur nisi de fcõ suo
& eorum quos in naui,vel caupona sua hẽt,qñ nõ recepit saluũ
fore,vt hic.Vñ posito,ꝙ sint oẽs illæ ꝑsumptiones,tñ nulla ꝑsum
ptio est,ꝙ magis fecerit hoc caupo,vel alij familiares sui,q̃ alij via
tores.Vnde ꝯ eum non video,ꝙ possit deferri iur̃m.Qđ autem sit
e remedium,dicam ĩ.¶Scđo q̃ro,[e] qd si † hospitatus dedit caupo
5 ni valisiã,vel fardellum,& in mane dicit,aliquid sibi subtractum
de valisia?Dicit Rof.si quidem valisia fuit data signata,& sigillata
& reddit̃ sigillata,ñ hẽt hospitatus de quo ꝯqueratur. Si verò ñ
fuerit data sigillata,vel reperitur non sigillata , tunc eodem mo-
do recurrẽdum est ad præsumptionem, vt supra immo plus hoc
casu,cum ꝯstet de maleficio,stabitur iur̃o hospitati,ar.l.si qñ. C.
vnde vi.Ita dicit Rof.& Gul.hoc sentit,arg.l.semper.§.in hoc in-
terdicto.s̃.qđ vi aut clã.Mihi vero vr̃,ꝙ qñ valisia reddit̃ sigilla-
ta,quòd ipse dicat verum.cessat.n.omnis suspicio, quando signa
non sunt mutata,l.vltima.C.de edi.di.Ad tol.Sed quando reddi-
f tur disigillata tunc non credo,ꝙ stetur eius iur̃o.[f] Nam d.l. si qñ
& l.semper.§.in hoc interdicto.loquuntur in eo, q dolum com-
misit,& hoc constat,vt ꝓbatur ex̃ qđ met.cau. c.vlt.sed hic nõ ꝯ-
stat,vtrum ipse caupo fecerit,an alius,& sic nõ ꝯstat an conuenia
tur ex facto suo,vel ex quasi maleficio ex facto alterius, vñ leges
illæ non hñt locum.vnde probari debet rectè,qd sit in valisia , l.j.
§.si cista.s̃.deposi.& ibi nota.Sđ qualiter poterit fieri ista ꝓbatio?
In hoc dico,ꝙ datur consilium à lege,quia iudex habet sup hoc
ꝑtãtem tormentãdi familiares domus,& alios,q erant in domo,
& procedendi super hoc summatim,vt C.de naufra.l quoties.&
g l.de submersis.eo.ti.Et ita de facto obseruaui,[g] cum Pisis mihi oc
currisset de facto.

ADDITIONES

a Alex.¶Non potest repellere. Caupo tenetur recipere hospites,nisi ex causa, vide quæ dicit Bar.in l.mariti.§.j.ĩ.de adul.& multas fallẽtias vide in l.j. vel 2.in apostilla magna,s̃.nau.caup.stabu.

b Ale.¶Cogatur facere.Adde Bar.in l.munerũ.§.iudicandi.ĩ.de mun. & hono. Itẽ limita,vt dicit Bar.in l.j.de tab.li.11.& ipse no.post gl.l.fin.§.fin. de eo per quẽ fac.est.& Bar.in l.sꝑ.§.si in sepulchro.s̃.ꝙ vi aut clam. ꝑ Cy.in l.fi.s̃.ne qs eũ q in ius voc.per Ang.Bal.& Pau.de Cast.in l.si duo §.fin.s̃.si qs cau. Et an Notarius nolẽs facere instr̃m possit priuari officio,Bal.vr̃ velle ꝙ sic,in l.ꝓ-uidendũ.C.de postul.& Io.And.in c.sicut,ne cleric.vel monac.& vide no.per Bar.in rub.de fide inst.Adde gl.in l.argentarius.in prin.s̃.de eden.

c Ale.¶Tñ excusat̃.Limita nisi Notarius esset adeptus dignitatem, scđm bal.ĩ l.nec patronis.C.de ope.liber.& vide Io.An.in addi.Spec.in rub.de inst.æd.

d Ale.¶Quidã peregrinus.Vide bar.in l.j.§.si cista.s̃.depositi.& qđ no.Doc.ca no.in c.j.de commo.& bar.in rub.C.deposit.& quod no.Bar.in l.actionibus, ad fi.s̃.de in lit.iur.Adde ꝙ hospes nõ tenet̃,nisi ꝓbet̃,ꝙ eo sciente imposita est in hospitio,vt est gl.l.j.in ver.in nauẽ.s̃.nau.cau.stab.& Bal.in l.certi.C.lo.

e Ale.¶Secundo quæro.Et quando hospitator,vel nauta teneatur ad res perditas,& an contra eum præsumatur,vide Bal.in l.j.C.loca.& vide de omnibus in Spe.in ti.de fur.§.j.ver.pone.& ibi vide.

f Ale.¶Eius iur̃o.Vide Bal.in rub.C.depo.& in l.1.C.loca.& No.in d.l.1. §.si cista.ff.depo.& posuit Lu.in l.in actionib.s̃.de in lit.iur.& Bald.in l.certi.C.lo.

g Ale.¶De facto obseruaui.No.quia quotidie seruatur,ꝙ scilicet tormẽtãt familiares cauponum,adde Bar.in l.j.in prin.de offi.præfe.Vigil.facit qđ not. Bar. in l.domini horreorum.s̃.loca.Spe.videtur tenere contrarium in titulo de fur §.j.ver.pone.Adde videndum Pet.de Anc.cons.289.

Si familia furtum fecisse dicatur. Tit. Vj.

¶Ad euidentiam debes scire, ꝙ iste titulus non inducit nouam actionem,sed est quædam additio,per quam pæna minuitur , vt infra videbitis.

LEX PRIMA.

1 *Dominus,qui sciuit delictum fuisse cõmissum ꝑ familiã,qñ teneatur suo noĩe.*
2 *Edictum,si famil.furt.feciss.dic.an habeat locum in liberis hominibus non habentibus dominum.*
3 *Serui plures de vna familia si accusantur criminaliter , non habet locum l.j.si famil.furt.feciss.dicatur.*
4 *Plures homines liberi si accusantur criminaliter,an habeat locum edictum , si fami.fur.fecis.dicatur.*
5 *Plures domini,si iusserunt vni vt faceret aliquod maleficium,vna pœna an præstari debeat ab omnibus.*

Vtilissimum. Opp.de l.si familia.& l.q̃ties.ĩ fi.
ĩ.eo.vbi dñs deliqt,& tñ hẽt bñ-
ficium huius edicti. Gl.nõ soluit.Sol.hic loquit̃,qñ do-
min⁹ deliquit circa ipsum maleficium ꝯmissum : ibi qñ
ex postfacto deliquit,desinẽdo dolo possidere.¶Item op. de leg.
2.§.1.& l.si ex duob.s̃.de noxa.& l.4.§.cum dñs, eo.ti. Solue vt ibi,
1 ¶Circa hanc legẽ q̃ro†primo,qñ dñs sciuit,vtrũ ipse teneat̃ suo
noĩe? Gl.rñdit.Aut dñs iussit:& tũc etiam ipẽ tenetur suo nomine
& ẽt noĩe seruorũ, d.l.2.§.1.& d.l.si ex duob.s̃.de noxa.Aut sciuit
tm̃,& tunc suo noĩe ñ tenet̃ sed tenet̃ noĩe seruorũ,nec hẽt bñfi-
cium huius edicti,& ita loquitur hic.Intellige hoc, nisi in illis ca-
sibus in quibus ex sola scĩa quis punitur,de quib. vidistis ĩ.ad leg.
Põ.de parri.l.vtrũ.ĩ fi.¶Quæro,hic loqtur de furto,& damno,qd
de iniuria illata ĩ ꝑsonam?Certe vr̃ secus.l.si familia.ĩ fin.s̃.de iuris.
om.iud.vel verius idẽ in iniuria,vt ibi patet,& tex.expone , vt ibi,
qđ hic tenet Dy.¶Quæro extra gl.qd si vna familia hominum li-
berorum deliqsset,an sufficeret tm̃ ꝑstari, q̃tũ si liber fecisset? Dy.

2 ꝙ sic, vt ipse no. in l. sp. §. j. s. qđ vi aut clā. Contra dico, † ꝙ illud edictum est statutum in fauorē dñorum: vñ in liberis hominib. q nō hñt dñm, cessat rō hui⁹ edicti. Hoc ēt apparet: qa si essent plures serui diuersorū dñorū, ꝓ quolibet dr̄et pstari solida pœna. vt j. de iniu. l. si plures. & no. in d. l. si familia. in fi. gl. magnæ, s. de iuris. om. iud. ¶ † Quæro, vtrum ista lex hēat locū, qñ plures serui đ vna familia accusant criminaliter? Rñd. ꝙ nō. Primo ꝑ tex. d. l. si familia. Nā qñ agit ad vindictam publicā, nō hēt locū edictū istud vt ibi dr̄. Scđo ꝓbo ꝑ rōnē. accusatio, ex qua iponeret pena pecuniaria, nō cadit in seruū, al. hos accusare. §. oīb. j. de accu. sed dr̄et illa pena ꝯuerti in corporalē, q̄ caderet in seruū. d. §. oīb. in fi. Sed qñ tractat de poena corporali, nō hēt locū istud edictū, qđ est introductum in fauorem dñi, ne cogat nimiū soluere: & sic vbi de soļone nō tractat, nō hēt locū. Ex pdictis ēt † apparet, ꝙ qñ plures hoīes liberi accusant criaľr, nō hēt locū istud edictū, qa agit de vindicta publica. d. l. si familia. Tu habes hic, ꝙ qñ dñs sciuit, & iussit, tenet insolidū suo nomine ꝓ vno iussu: † q̄ro, qđ eē, si plures iusserunt vni, vt faceret aliqđ maleficiū, an debeat vna pstari pena ab omnib. qđ vr̄ per tex. in d. l. si familia. Sed certè ibi loqtur tm̄ in familia seruorum; sed si plures liberi iusserunt vni, qlibet tenetur insolidum, nec vnius solutio alium liberaret, l. si plurium seruus, & ibi no. s. de noxa.

3 (margin, at "Quæro")
4 (margin, at "Ex pdictis")
5 (margin, at "iussit")
a (margin, at "niaria")

CONCORDIA.

☞ ¶ Aduerte, ꝙ Bar. allegatur contrarius in hac l. j. sed in quo videatur contrarius, & pro eius saluatione vide concordātiam positam ad §. omnibus. l. hos accusare. j. de accusationibus.

ADDITIO.

a ¶ Nō cadit in seruum. vide Bar. in l. hos accusare. §. omnib. j. de accu. vbi cōtrarium videtur ipse tenere, scilicet ꝙ poena pecuniaria cadit in seruum, licet ipse contrarium hic teneat.

1 *Pœna si imponitur respectiue ad aliam, intelligitur cum omnibus qualitatib. illius pœnæ, ad quam fit relatio.*

§. Cum plures. Si fm iudiciū ita se hēt ad primum ꝙ ꝯdēnatoria lata ī primo, & ex actiōe secuta, tollat, fm interim differt, & cumulatio impedit. h. d. No. nouā rľam impediēdæ cumulationis, q̄ dixi in summario, q̄ Dy. nō ponit in c. nullus plurib. de re. iur. lib. 6. nec Pe. in l. edita actio. C. de eden. De hac regula fecit mentionem in l. naturaliter. §. nihil cōe. s. de acqu. poss. in repetitione, q̄ feci de illo §. ¶ Quæro, dr̄ hic in l. 2. pœnæ nomine duplum, & cōdictionis simplum, quid si familia fecit furtum manifestum? dicit gl. dēt pstaŕ quadruplū, sicut si liber homo fecisset. † Ex hoc tex. cum gl. no. ꝙ qñ vna pœna imponitur respectiuè ad aliam, intelligitur cum omnibus qualitatibus illius pœnæ ad quam fit relatio. Et per hoc erat hoc anno qō. Dicit statutum, ꝙ nobilis puniatur pœna quadrupli eius, in quo puniretur popularis: contingit ꝙ nobilis deliquit de nocte, vel in platea vbi pœna augmētatur queritur, vtrum debeat quadruplari pena simplicis maleficij, an vero pena maleficij sic qualificati? Et hic ē cas⁹, ꝙ pœna maleficij sic qualificati quadruplicet, qa ad illā refertur cū oīb. suis qualitatib. a In ꝯriū facit l. in furti, in prin. s. de fur. De hoc plenè scripsi in l. sanctio legum. j. de poe.

1 (margin, at "ber homo")
a (margin, at "illā refertur")

ADDITIO.

a Ale. ¶ Omnib. qualitatib. Adde quod no. in l. j. in prin. j. de receptator.

LEX III.

1 *Pœnam quando vnus ex pluribus debet, alius rem, alius æstimationem ex dispositione legis, an solutione vnius alij liberentur.*

Quotiēs. Hæc lex est difficilis, & diuidit in duas partes. Primo, an soļo dñi prosit hñtib. cām à domino. Secundo an solutio habentium cām à dño, prosit dño. Scđa ibi, ꝙ si prius. Nunq̄ legi istā legē, ꝙ non daret mihi laborem. ¶ Opp. & vr̄ ꝙ solutio dñi non prosit manumisso: qa hēt titulū lucratiuum: vt j. sequitur in ea. l. Sol. dicunt quidam, ꝙ hic fuit manumissus data pecunia. certè nō placet, qa seruus cum ex suo facto, & ex delicto conueniatur, non pt̄ habere regressum ꝯ dñm, & iō nō video qđ operet datio pecuniæ, vel nō. Alij dñt, ꝙ iste ver. idemque erit refertur ad casum subauditum. quasi dicert, ꝙ soļo dñi prosit emptori duntaxat, subaudi, non donatario: & qđ sequitur, idem erit in manumisso, subaudi, ꝙ in donatario. Et in hoc glo. residet. Tu potes dicere, ꝙ prin. legis loquitur qñ dñs soluit, cui⁹ soļo ꝓdest manumisso. Scđa pars legis loqt. qñ manumissus soluit, cuius solutio nō ꝓdest dño. Sed ꝯ hoc facit, ꝙ dr̄ in hoc prin. ꝙ ꝓdest emptori duntaxat, quasi diceret, non hñti cām lucratiuam: sđ manumissus hēt cām lucratiuā, ergo &c. Vnde sic dicerem, aūt dñs soluit anteq̄ alienaret, & tunc cum illa soļone oēs serui sunt liberati, ꝓderit postea manumisso, vel alienato quocunque titulo. Si vero dñs soluit post alienationem, tunc non prodest nisi emptori duntaxat. ita intelligo hanc legem. non. n. factum dñi ꝓdest ei, q̄ hēt cām ab eo, si ipsius dñi nō interest, vt no. in l. rē alienā. s. de pi. actio. ¶ Venio ad scđam partē. Opp. ꝙ soļo manumissi prosit dño vt supra de noxa. l. de illo. in fi. & l. seq. Sol. ibi cum vnus seruus delinquit, hic qñ delinqt tota familia. Rō, quādo vn⁹ deliqt, à quocūq; soluatur, illi⁹ delicti, & psonę noīe seu ꝯtēplatione soluitur secus qñ delinqtur à familia. ita loqtur hic. Et eodē mō rñde ad l. si seruus nauē. §. fi. s. de fur. ad qđ facit l. q seruum. s. de interro. ac. ¶ Opp. de l. ēt. §. pe. s. de pe. hær. Vna gl. dicit hic, solue vt ibi. Alia glo. magna intrat in vnā distinctionē satis lōgam. Timore huius ꝯrij, ꝙ nec clare, nec bñ expedit: iō tu dicas; Qñq; qs tenet ad rē & ad pœnam promissam ex ꝯuentione, tunc an solutio vnius tollat obligationem alterius non est nr̄a mā hic, licèt gl. tangat: sed plenè examinaui in l. si ita stipulatus. in ꝯriis vltimæ partis. supra de verbor. obli. Qñq; † vnus a dēt rē, & alius pœnā, vel alius æstimationē ex dispositione legis, & ista est mā nr̄a, in qua dic: Aut actio est realis, vel mista cum illa, qua vterq; tenet: & tunc aut primo cōsequor rē, & postea nō possum agere, ad æstimationē. l. Stichum. §. dolo. s. de sol. & l. ēt. §. pe. aliàs est sub l. nec vllam. s. de pe. hæ. Aut Primo consequor æstimationem ab vno: & tunc: Aut ille, à quo exactum est, fuit conuentus, & exact⁹ rōne doli, aut fuit exactus rōne doli, sed nō ꝯuentus: aut fuit conuentus rōne doli, sed non exactus: aut neque ꝯuētus, neque exactus rōne doli. Primo casu qñ fuit conuentus, & exactus rōne doli, puta quia dolo desiit possidere fuit ꝯuētus, & exactus: & tunc aut possessor, q postea ad rē ꝯueniret, esset habiturus regressum ꝯ ipsum soluētē, & iterū ad rē non poterit agi arg. huius legis, & no. in d. l. ēt. §. pe. s. de pet. hær. Aut nō esset habiturus regressum, & poterit agi ad rē ꝯ possessorem, d. l. ēt. §. pe. & d. l. Stichum. §. dolo, s. de sol. Scđo casu qñ fuit exactus rōne doli, sed non conuentus, exemplum, egi ꝯ possessorem, & sic fuit conuentus ratione possessionis: sed quia nō restituebat, fuit facta exactio æstimationis, & sic exact⁹ pp dolum, & tunc ad rē nō poterit agi, d. l. Stichum. §. dolo. Tertio casu, qñ fuit conuentus rōne doli, sed non exactus, exemplum, egi ꝯ eum, q dolo desiit possidere, nō fuit exactus per sn̄iam: sed deuenimus ad transactionem, vel pactum, & tunc proderit possessori, vt non possit ꝯueniri, si haberet cām à me siue eēt habiturus regressum ꝯ me, qa emptor, siue nō, qa donatarius. l. si tibi. §. pactū ꝯuentum. s. de pa. Si vero nō haberet cām à me, tunc secus. l. si vnus. §. ante oīa, de pac. & l. Nam postea. §. fi & l. seq. supra de iureiur. Quarto casu, b qñ nec ꝯuētus, nec exactus rōe doli, sed forte soluit rōne culpæ, vel aliàs, & ꝓderit possessori, si hēt cām ab eo. aliàs secus, ꝑ iura ꝑalle. Qñq; cōtingit, ꝙ actio, qua vterq; ꝯuenit, est actio psonalis, & tūc: Aut competit ad spēm, & eadē est adhibenda distinctio, vt no. C. de condic. furti. l. j. per gl. licèt Cy. aliter ibi dixerit, Aut cōpetit ad q̄titatem, & tunc aut quantitas debetur simpľr, aut respectu certæ speciei. Primo casu, à quocunque soluatur, nō pt̄ ab eo, vel ab alio peti, vt s. de re iud. l. si quis dolo. §. j. Scđo casu, aut quātitas debet respectu vnius speciei determinatæ, & soļo facta ab vno liberat oēs, l. de illo. in fin. s. de noxa. & l. si seruus nauē. in fi. s. de fur. Aut debet respū plurium spērum, vt vnius familiæ, & tunc aut q̄ris, an vnius soļo facta ab vno ꝓsit aliis, & hēt locū mā legis nostræ: in qua dic, Aut ille alius, contra quem vis agere, est eiusdem conditionis, cuius erat primus soluens, vt puta, quia est alius dominus socius ignorans, sicut prim⁹, & illi proderit, l. si familia. j. eod. & ibi videbitis. Aut non est eiusdem cōditionis, vt quia est alius dominus socius, qui soluit sciēs, licèt primus eiusdem conditionis fuerit ignorans, & dic vt j. eo. l. si familia. Aut est alius hñs cām à dño, & tūc distingue: Aut primò soluit añq̄ eū alienaret, vel manumitteret, & prodest omnib. hñtib. cām ab eo, ēt si hēret titulum lucratiuū, vt hac lege, ī prin. ver. idemq; est. Aut soluit postq̄ eū alienauerat, vel manumiserat, & tūc non ꝓdest, nisi ei, qui hēt titulū non lucratiuū, vt hac lege, in prin. Si vero ille primo soluit, q hēt cām à dño, q̄ ipse dominus: & tunc aut soluens erat talis, q hēbat regressum ꝯ dñm, & ei⁹ soļo ꝓdest dño: aut nō, & tūc secus, vt hac l. ver. q si pri⁹. Qñq; ꝯtingit, ꝙ vnus ad æstimationē ꝯuentus est actione personali, & exactus, & ꝯ aliū agit ad rē actiōe psonali, & tūc, Aut ille, q cōuenit ad rē, hēt cām à primo ꝯuento, & ñ pt̄ ꝯueniri, l. illicite. s. de reb. cor. Aut ñ hēt cām ab eo, & tūc secus. exēplū, si ego egi ꝯ cōmodatarium: & habui æstimationē, potero agere ꝯ possessorem rei, licèt postea habita re, tenear illi reddere æstimationem, l. si fullo. s. de ꝯd. sine cā. & l. in ꝯmodato. ī fi. s. cō. & ꝑ Dyn. in c. ꝓ possessore. de re. iu. li. 6. Vltimo gl. magna est corrupta vitio scriptoris, vide eam, & corrige eam ibi, in non sociis, si ab vno rē peto, &c. debet dicere si ab vno penam peto, & ab alio rem nihilominus peto. Non habetis hic alia.

1 (margin, at "de verbor. obli.")
a (margin, at "mationē")
b (margin, at "iur. Quarto casu")

ADDITIONES.

a Ale ¶ Quandoque vnus. Quando vnus debet rem, & alius pœnam, an per executionem factam contra vnum, alius sit liberatus, sed quid si vnus tenebatur ad interesse, alius ad pœnam, vide Bar. no. post gl. in l. fi. s. de eo ꝑ quē fac. est. & vide Bar. in l. semper. § si in sepulchro, s. quòd vi aut clam.

b Ale. ¶ Quarto casu. Et faciunt ista, an iudex faciendo litem suam, si soluit, liberet principalem, vide quæ dixi post Ang. in l. pe. §. fi. ne quis eum, qui in ius voc. &c. & in l. si quis dolo. § j. supra de re iud.

LEX V.

Si familia communis. Ista lex diuidit ī tres partes. Primò loqt. quādo familia

milia plurium delinquit vno sciēte, ñ tñ iubēte. Scđo qñ delinqt vno iubente. Tertio, repetit qđ dixerat in principio. & circa illud determinat vnam qōnem. Scđa ibi, & si seruus. Tertia ibi, si ergo. Ver. qđ ille. legitur in gl. duob. modis. Tene q̄ vis: qa vtraq; est bona. Op. ad prin. & vř ꝙ ille, q sciuit, nihil reperat à socio. l. si ex duobus. s̄. de noxa. Sol. ibi loquit in iubente: hic in sciēte simpl'r. ¶ Venio ad scđam partem. dř hic, si mō cum eo quoq; ex lege Aqlia, vel ex lege 12. tab. agi pt. Quæro vtrū aliquo casu possit seruus de-
a linquere, quo nō agat̄ in dñm sociū ignorantē? Gl. hic a se inuoluit circa hoc, & ponit multos casus, & notabl'r loq̄t sic. Aut ille q est ignorans non possidet, nec dolo desiit possidere, & nō tenetur l. quoties. §. ptor. s̄. de nonxa. & isto casu ɔst si soluisset, ō repeteret qa sponte soluit, nō ex necessitate. Aut possidebat eum, & tūc aut seruus deliquit coactus ab altero, & dño inuito, ita ꝙ al'r facere ñ poterat, & tunc dñs ignorans non tenet̄, qa nullū est delictum serui. Aut potuit aliter euadere, & tunc aut deliquit delicto leui, & idem, qa alter socius nō tenet̄, cum seruus in hoc deberet dño parere. Si vero ɔmisit delictum atrox, tunc tenet̄ seruus: qa deliquit seruus: quoniā parere non debuit seruus in hoc, l. 2. §. is, qui. supra de noxa. Ita colligitur hic ex gl. nostra.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Gl. Per istā gl. videtur limitanda gl. in l. liber homo. ad legem Aquil. vbi in atrocibus, filius vel seruus non tenetur parere domino, vel patri: alias si pareant, tenentur. hoc est verum, nisi alias essent perituri, si non fecissent. Ita videtur gl. multum no. hic. Adde quod no. Bar. in l. si seruus. s̄. de noxa.

a Arborum furtim cæsarum.[a] Tit. vij.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Arborum furtim cæsarum. Practicam huius tit. vide per Spe. de iniu. §. 2. ver. itē qui incidit, vel decidit arbores plures

LEX PRIMA.

a Si furtim. [a]Hanc legem declara per ea, quæ dicta sunt in lege prima, §. dixerit aliquis. s̄. de publica. tangam in l. j. ȷ̄. tit. j.

ADDITIO.

a Alex ¶ Si furtim. Et quando est sylua incisa, et ligna exportata, an competat remedium huius tit. vel legis Aquiliæ, vide Bal. in l j. C. ad leg. Aqui.

LEX V.

Cædere Vide gl. in verb. secuisse, quæ incipit, sed qualis. ibi, sic enim prætor. Dic, immo fuit lex 12. tab. vt s̄. e. l. j. & ȷ̄. eod. l. furtim. §. si quis radicitus. Item vide gl. ibi sed certè prætor intelligebat. Nota istam gl. ꝙ licet lex vtatur verbo pñtis temporis in puniendo actum, intelligitur de tempore præterito plusquamperfecto.

1 *Emphyteutæ, & feudatario competit hæc actio.*

§. Is cuius Opp. de l. item Mela. §. fi. ad leg. Aqu. So. ibi habet vtilem, ita hic iste vsufructuarius haberet istam actionē vtilē. Sed tūc op. de eo, quod hic dř de emphyteuta. †Rñ emphyteuta, q habet dñium vtile, habet istam actionem directā, qđ tene menti, qa actio legis aquiliæ directa, & ista actio directa
a competit emphyteutæa, feudatario, & similibus. quod no. Bar.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Competit emphyteutæ. adde tex. in l. sed et proprietas, s̄ ad leg. Aquil.

LEX VI.

Si plures No. fm Dy. ꝙ ex pluralitate delinquentium pœna delicti multiplicatur. Qđ dic, vt plene dixi in l. si in rixa. ȷ̄. ad leg. Cor. de Sica. & dixi s̄. ti. j. l. j. Scđo no. ꝙ ex pluralitate eorum in quos delinquitur pœna non multiplicabitur. quod nō dico hic, quia hora non patitur. Dicam in l. 3. §. si ad plures. ȷ̄. de sepul. viola.

§. Si radicibus Circa hoc de istis radicibus, dic vt in l. j. C. de interdic. Facit quod dixi in l. de pupillo, §. meminisse. de no. ope. nunc. Ad fi. huius legis op. Inst. de re. diu. §. si Titius. & l. adeo. §. fi. s̄. de acquir. rer. dom. Gl. ponit multas sol. Tene primam, vel secundam.

LEX VIII.

1 *Statuto stante, ꝙ si alicui est domus diruta, sibi damnum emendetur: damnū nō dicitur probatum, licèt probetur domus diruta, & quòd tantum valebat.*
Damnum domus dicitur, quod superest deducto valore soli, & deductis cemētis.

Facienda No. hunc tex. in prin. Per hoc dicebā in quadam q̄stione: dicit statutum castri Plebis, ꝙ si est alicui diruta dom⁹, ꝙ sibi dānū emēdet̄: mō qdā, cui erat dom⁹ diru
1 ta, †probauit, domū esse dirutā, itē probauit, ꝙ domus tñ valebat ego dixi ꝙ iste ñ ꝓbabat q̄tū erat damnū qa ñ ē dānū totus valor domus, seu rei, sed illud quod superest deducto valore soli, & deductis cementis, dicitur damnum, vt hic. Et habes similem text.
a in l. cum emptor. a§ fi. de dam. inf. quod not. ad formationem articulorum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Cum emptor. Idem dicit Bar. in d. l. cum emptor. §. fi. ȷ̄. de damno infec.

LEX X.

1 *Delictum si ex parte inferentis est vnus actus, & ex parte recipientis resultāt plures, an vna pœna, vel pluribus puniatur.*
Percutiens cum bidente, vel forcipe, an vna vel pluribus pœnis puniatur.
2 *Percutiens vno ictu aliquem in capite, si postea descendit in brachium, postea in crus, pro pluribus punitur.*
Percutiens aliquē vno ictu in plurib⁹ digitis pro plurib⁹ percussionibus punitur.
3 *Osse fracto, si exinde sequatur vulnus in alia parte corporis, pro duobus vulneribus punitur delinquens, si agitur de vulnere: secus si de osse fracto.*
4 *Insequens fugientē, si fugiens cecidit, & in cadendo se vulnerauit, tenetur quasi eum fecerit vulnerari.*
5 *Percutiens aliquem in ceruellaria, si percussio ceruallariæ fecit vulnus in fronte vel in capite, videtur vulnerasse.*
6 *Percutiens aliquem cum cultello bis in eodem loco, si statutum considerat percussiones, punitur pro duobus: si vulnus pro vno vulnere.*
7 *Accusatus pro pluribus percussionibus, condemnatur pro duabus, si pro pluribus & pluribus, pro quatuor.*
Cautela, quòd in accusatione ponatur pluries.

a Si gemina. [a]Quærit glo. quare fuit facta ista lex? Dicit gl. est vtile scire propter legē saltui datam, vt arbore succisa, certa pœna prestetur. Quid vult dicere, propter legē saltui datam? Dic, hoc est, propter statutum factum super saltibus
1 seu prædiis, & isto vocabulo vtitur l. 2. C. de noxa. ¶ †Venio ad tractandum materiam nostram, qñ ex parte inferentis est vnus a-
b ctus, ex parte recipientis resultant plures, vtrum veniat[b] imponēda vna pœna, vel plures? Exemplum, aliquis percussit te cum bidēte, vel forcipe, an puniatur vna pœna, vel pluribus? Et videtur ꝙ vna ꝑ hanc legem. In contrarium videtur, quòd pluribus: quia actus debet considerari respectu recipientis. l. j. in fi. ȷ̄. de iniur. & l. si adulterium cum incestu. ȷ̄. de adult. & l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi. Præterea resultant plures effectus, ergo ꝓ pluribus punitur. l. nunquam p'ura. s̄. de priu. delic. So. licet dubitetur, tamen est aduertendum. Quandoque lex, vel statutum ponit actum non illatum in alterum, sed prout fit, seu agitur ab agente. Verbi gratia, statutum dicit, Si quis sagittauerit in rure, puniatur in decem: & si quis admenauerit alicui, puniatur in quindecim, tunc si vno iactu semel aliquis sagittauerit plures sagittas, si vno ictu admenaret cum bidente, vnus esset actus & ꝑ vnico actu puniretur: quia solum actum agentis lex respicit, ar. ꝑ hoc l. tria onera. s̄. de excus. tut. Quandoque punitur actus à lege, prout in alio infertur, vt dicit statutum si quis percusserit aliquem in hoc est dubium propter opin. Iac. de Ar. de qua fecit mentionē in l. nunquam plura delicta. s̄. de priua. delic. qui distinguit. Aut statutum dicit, quòd pro percussione, seu pro vulnere, & tunc
c quot sunt vulnera pro tot punietur. Aut dicit,[c] si quis percusserit & punietur, pro vno tantum: quia vnus est actus percutiendi. Sed
d ego puto[d], quòd puniatur pro pluribus: quia cum lex puniatur actum, qui infertur in alterum, non potest considerari ex parte agentis, quin etiam consideretur ex parte patientis, & ideo pro pluribus punietur, per iura supra all. facit ad hoc l. Titia. §. fi. s̄. de ver.
2 oblig. & l. pluribus. in princ. Et prædicta vera, †si ista fiant vnico ictu. Sed si fierent successiuè, vt percussi aliquem in capite, & descendit in brachium, & postea in crus, plura sunt facta successiue, licèt in vno momento, argu. l. ter enixa. ȷ̄. de ver. si. & l. Arethusa. supra de statu homi. in fi. Idem dico si vno ictu percussi in plurib. digitis: nā ex diuersitate locorū dñr percussiones diuersæ. l. de pupillo, §. qui nunciat. supra de op. no. nū. facit l. si seruus seruum. §.
3 recepisse. supra ad le. Aqu. Sed si percussi†aliquem in vno loco, & fregi os, & os fractū fecit vulnus in alia parte corporis, an puniat̄ pro vno vulnere. an pro duobus? Respon. duo vulnera sunt, vnū primo, aliud subsequēter, l. si seruum. §. si mulier. supra ad leg. Aq. Hoc si agat̄ de vulnerato, secus si de osse fracto ageretur: quia tūc non posset puniri de vulneribus, quia vulnera præcedentia tēdūt ad illum effectum, scilicet ad frangendū os, & iō de solo illo punietur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si gemina. Ad hunc tex. vide quod no. Scribit Bar. in l. vulgaris. in fi. de fur.
b Alex ¶ Verum veniat. De hac q. per Io. And. in add. Spec. in ti. de senten. §. species. ver. sed pone. Cy. & Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. & Bal in l. si familia. supra de iurisd. om. iu. & Spec. de contu. §. nunc dicemus. ver. sed pone iudex. & Io. An. in reg. delictum. in mercu. Sed quid si aliquis proiicit aquam putridam, & in facie, & in gula, an puniatur de facie, & gula, Bal. in d. l. quicunque, ꝙ sic, & per Dy. in l. quod dicitur. ȷ̄. de verb. ob. & in simili per Pau. de Leaza in q. incip. episcopus monuit.
c Barb. ¶ Aut dicit. No. contra Iac. de Are. vide Bar. & quæ ibi remisi, in l. nunquam plura ȷ̄. de priua. deli. vide ibi Ange. vbi tenet opi. Io. And. in c. delictum de regu. iur. lib. 6° in mercu.
d Ale. ¶ Ego puto. Sed Flor. in l. 4 s̄. ad leg. Aquil. dicit, quòd communiter tenetur opinio Iac. de Arc. & Mod. vide Iac. de Bel. C. vt intra certum tempus. in q. 3. princ. in q. quæ incip. quæstio disputata est, lege municipali cauetur, &c. Adde videndum Ang. consi. 190.

4 niret.l.illud.§.fi.s.ad leg.Aq.¶†Quæro quid si te fugaui,ᵃ& cum
a fugeres cecidisti, & cadendo vulnerasti te in aliqua parte corpis
an teneat quasi vulnerauerim? Rñ.nõ,sed quasi vulnerari feceri.
l.qua actione,§.proiude.& l.itẽ si obstetrix.§.si seruũ.& l.si ex pla
5 gis.§.j.ad leg.Aqui.ꝙ no.†Quæro quid si ego percussi aliquem in
ceruellaria,& percussio ceruellariæ fecit vulnus in fronte, vel in
capite,an videar vulnerasse? Puto ꝙ sic.l.itẽ Mela.in prin.s.ad leg.
6 Aqui.quod apparet.qa teneor directa Aqlia.Sed†qro, quid ecõ
uerso percussi aliquem bis in eodẽ loco cum cultello,vno impe-
tu,an puniar pro duob.vulnerib.vel pro vno? Rñdeo, ꝯsideranda
sunt verba statuti.Aut statutũ imponit pœnã pro vulnere;& tũc
veritas est,ꝙ vnũ vulnus est;&vna scissura licet ampliata ꝑ secũdã
ꝑcussionẽ.Aut imponit pœnam pro ꝑcussione, & tunc,quia plu-
res sunt ꝑcussiones, & pluries ictus; pro pluribus puniet;l.nunq̃
7 plura.s.de priu.delic.¶Quæro†,quid si accusatorᵇdicat,ꝙ percus
b sit aliquẽ pluribus percussionibus,de quot intelligatur? Certe de
duabus ad minus,l.vbi numerus.s.de testib.nec possumus intelli-
gere de plurib.l.si ꝓses.& l.interpretatione,j.de pœnis. Sed si di-
c ceret,pluribus,& plurib.percussionib.puniretur pro quatuor,ᶜar
gu.dictæ legis.Et hoc cõiter obseruatur,veruntamen magis pro-
prius modus loquendi esset, vt diceremus, percussit pluries:quia
cum dico pluribus intelligitur vno impetu , & vno ictu , sed cum
dico pluries,intelligitur de diuersis ictibus.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæro quid si te fugaui.Idem dicit Bal.in l.de pecoribus.C.ad le.Aqui.quòd si de percussione facta cum sanguinis effusione non potest fieri concordia.& ego te proieci in terram,ex quo super lapidem capite læso fregisti caput, cum sanguinis effusione,quòd de hoc poterit fieri concordia,& de hoc no.per Bar. in l.sed si vnius permissu.§.j.j.de iniu.Adde,quid si cum equo quem calcaribus præmebam,te fugientem cadendo pessundaui.exiuit sanguis,eo quia pede ferrato equi,facta sunt duo vulnera,an hoc erit vnum maleficium,vel plura,vide Bal.consi.119. Adde Aret. plenius loquentẽ consi.347.in 2.dub.

b Alex.¶Quid si accusator.Si dico,percussisti me pluribus percussionib.de quot intelligitur.Quid si dicatur multis percussionibus,vide Bar.in l.j.§.hoc rescriptũ, ad Sil. qui dicit ꝙ verificatur in duabus vel tribus.De quo in gl.in c.ad nostram.de reb.eccle.nõ alie.vide tex.in c.Christiano.33.dis.vbi no. quòd licet duo dicantur plures, non tamen plurimi sunt.Ita no.Abb.in d.c.ad nostram.quòd libellus in quo fit mentio, quòd me pluries percussisti,intelligatur de duobus vulneribus,tenet Bal.per illum tex. in l.fidei commissa.§.si quis decem.de leg.3.& in l.si post tres s.si quis cau. & dicit Ang. per illum tex.in Auth.de trien.& semis.in §.& quod sæpe,cum gl.in ver.filiorum.quòd si testis dicat,quòd plurimis vicibus percussit, intelligitur de tribus ; si vero dicat, pluribus , intelligitur de duabus, Et vide quæ scripsi in l.3.§. ex pluribus.supra de acqui. possess.

c Clau.¶Puniretur pro quatuor.Istud reputat singulare,Are. in materia famæ in consi. 103.sequitur Rom.consi.301.de quo etiam per eum. consi. 490.& Are. in l.diuortio.§. quod in anno.supra sol.mat.

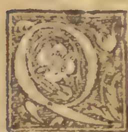
LEX XI.

Qui agrum. Vide gl.q̃ incipit de arboribus in fi. immo
dicas;ꝙ ibi competebat actio de damno fu
turo ideo transit ad emptorem:hic pro damno præterito ante vẽ
ditionem,& ideo remanet penes venditorem.

Vi bonorum raptorum. Tit. viij.

LEX PRIMA

1 *Statuto stante quod pro homicidio imponatur pœna centum , si aliquis sit punitus per statutum.an possit per legem Corneliam accusari? Et an per statutum sit sublata pœna iuris communis. Et imposita pœna statuti,imponi non potest pœna iuris communis.*

Vi rem. Qñ duo delicta ex eodem fcõ descen
dentia se hñt vt genus & species,pœ-
næ tolluntur inuicem,quatenus concurrunt.h.d. Op.
ꝙ pro rapina agatur furti manifesti.s.de fur.l.si vendi-
dero.§.cum raptor.sed hic dicitur contrarium:quare male.So.in-
tellige ꝙ hic in rapina non fuit deprehensus,vt quia iuit coaduna
tis gentibus ad domum alterius,& neminem inuenit, vt l. si quis
a ex domo.ᵃs.de fur.per quam legem debet poni casus hic. ¶Item
opp.de l.prætor.§.j.j.de iniur.Sol.ibi qualibet actio competebat
ad vindictam,vnde vna per aliam tollitur simpliciter: hic vero v-
traque persequebatur rem familiarem.Quod plenè dic per Dyn.
1 in l.j.§.dixerit aliquis.s.de publica. & plenius ibi dixi. ¶†Quæro,
b statutoᵇcauetur,ꝙ pro homicidio sit pœna centum, mõ aliquis
c est punitus pœna statuti,vtrum poterit accusari lege Cornelia de
sicariis ,an puniatur in eo,quod plus est? Dy.ponit istam q.hic,&
Cy. ponit eam in l. qui sepulchra. C.de sepul viola.Breuiter ista
2 qō habet duo dubia. Primo,an per legem nouam,ᵈ s.an per statu
tum sit sublata pœna iuris communis,ꝙ quidam dicunt,arg.l.qui
cũ vno.§.qui post desertionem.in fi.j.de re milit. & arg.s.ad legẽ
Aqui.l.j.vbi per legem Aquiliam fuit omnibus legibus anteriori-
bus derogatum.Ita hic fiet per statutum.Sed contrarium est veri-
tas,l.quoties.s.de actio.& obligatio.Non enim videtur à l. veteri
recessum,nisi nominatim sit dictum.Facit C.de noua.l. fin. Idem
si apparet aliquibus præsumptionibus tacite voluisse à lege anti-
qua recedi,quia tunc accusatio ex lege antiqua tolleretur saltem
ope exceptionis,vt habuistis notatum s. de nouati.l. 2. Facit s.de
adimen.lega.l.4.Et ideo cum in multis ciuitatibus Italiæ sint statu
ta,quæ dicunt,ꝙ vbi pœna non est determinata in statuto,proce-
datur de similibus ad similia, &vbi non reperitur simile, recurra-
tur ad ius commune:ex hoc apparet ,quòd volunt pœnam iuris
communis in subsidium imponi.vnde putarem tunc pœnam iu-
ris communis sublatam esse per legem nouam , in qua pœnã ex-
presse imponit.Sed dubium est,vtrum postquam imposita est pœ-
e naᵉper statutum,an possit imponi pœna iuris cõmunis? Et in hoc
omnes concordant,ꝙ non.Nam vtraque actio tendit ad vindictã
& ideo indistinctè vna tollitur per aliam,l. prætor edixit. §.j.j. de
iniur.Nec obstat hæc lex cum similibus,quia istæ actiones perse-
quuntur rem familiarem,vt dixi.

ADDITIONES.

a Alex.¶L.si quis ex domo.Quomodo fit rapina. vide tex.in d.l. si quis ex domo . quæ est singularis.

b Ale.¶Quæro statuto.An per pœnã statutariam sit sublata pœna iuris communis.addo Io.An.in Spe.de pœna te.liti.in fi.& Bal.in l.j.in 11.opp. C.de sum.tri.& Bal.in l.data opera.C.qui accu.& in l.placet C.de sacros.ecc.& in l.& si seuerior.C.de infa.& quod no. Inn.in c.j.de const.& quod Bar.in l.sanctio.j de pe.& quod no. Inst de act.§. quadrupli.& ibi vide quæ dixi,& in l.quicũque.C.de ser.fug.post Bart.& Bal.in l.eos.C.de fur. & dicit Bar.in rep. l quid ergo.§ pœna grauior.s.de infa.& in l.non est nouum. s.de legib.& indistinctè pœna statuti est sequenda,& ñ pœna iuris cõis & est rõ quia potestas iurat seruare statuta,& iuramẽtũ obligat in forma specifica.c.ad nostrã.j.de iureiu. & vide Spe.& Io.An.in add.Spe.in ti. de pœna te.liti.§.fi.& de hoc vide ꝑ Sal.in l.q de crimine.C.de accu.no.per Bar.in l.sanctio legum.in prin.de pœn.& Bal.in d.§.pœna grauior.vnum verbum per Imo.in l.3.de pub.iud.& quod pœna statuti faciat cessare pœnam legis communis.tenet Bal.in d.l.data opera.cuius opinionem sequitur etiam Pet. de Anc.in c.canonum statuta.ver.quæro.vtrum sicut statutum secundum. & vide per Imo.in l.cum mulier s.sol.mat.ver.item non obstat & Io. And.in add.Spe.in ti. de fur. & vide no.per Bar.Doc.in l.j.de ope.no.nun.Adde ꝙ iudex,qui iurauit seruare statuta potest moderare pœnam in minorem,quam sit imposita à statuto,prout consuluit Ro. consi.429.Et an per pœnam statutariam sit sublata pœna iuris communis,vide Bal.consi.220.3.volum.

c Pom.¶Cauetur,ꝙ pro.Sentit ergo Bar.ꝙ tale statutum valeat, & Idem sentit Pano. in c.de causis.de off.del.Sed contrarium sentit idem in c.licet,de pœ.& in c.fi. de const. & ibi vide addita,& vide etiam Fel.in rub.extra de homic.& Seueri.in l.omnes populi.ff. de iust.& iur.& Are.consi.58.& seq.

d ¶An per legem nouam.Vide ad hæc Pan.cõsi.91.vol.j.Cæpo.14 & Barb.29.vol.j.& Ro. 117.Anc.in c.canonum statuta de const.& Pan.in c. de causis.de off.deleg.vbi sequitur Bar.& ibi vide alios,& vide Alb.de Ro.in j.par.statutorum,q.8.vbi dicit,ꝙ tota mundi obseruantia est, quòd per legem nouam sit sublata antiqua. & tenet etiam hoc Ang. de Aret.in tract. malefic.in glo.& caput eius à spatulis amputetur.& ibi d.Ang. de Arimino.& Ang.Are.in §.quadrupli.Inst.de act.in ver.an autem pœna. & Moder.Papien. in d.c.de causis.

e ¶Postquam imposita est pœna.Idem tenet in omnibus Pan.in c.de causis.de offi.dele.limita tamen istud quod dicitur quando imponitur ad vindictam, &c.ꝙ nõ seruatur quoties vna pœna maior est propter impotentiam iudicis,qui non poterat imponere maiorem.Ita Are.in c.de his.de acc.Are.adde Pau.de Lea.in d.c de causis.

LEX II.

Prætor. Quæro,quot capita habet istud edictũ? Rñdeo tria.
duo ponuntur hic,tertiũ in l.ꝑtor,§.j.j. eo. ¶Quæ-
ro,q̃ est differentia inter ista capita? Et Rñdeo, differentiã inter pri
mum caput, & 2m, dic vt in glo.tertium differt ab istis manifeste.
¶Quæro,vtrum in quadruplo insit simplum? Respondeo,sic indi
stinctè,licet aliter dixerint.

1 *Actio ciuilis,& criminalis,quando procedunt in eodem fonte, non possunt simul concurrere,nisi etiam se competunt ex diuersis factis ratione maioritatis.*

2 *Accusatio criminalis principaliter,& restitutio rei ablatæ ciuiliter.vel expensarum per officium iudicis,possunt simul intentari.*

Actio ciuilis principaliter,& accusatio criminalis incidenter,nõ possunt simul intentari.

3 *Sententia lata in causa ciuili,quando faciat præiudiciũ in criminali,vel ecõtra.*

4 *Sententia absolutoria lata in causa criminali super vno facto , non prohibet accusationem super eodem fiendam à tertio.*

5 *Probationes factæ in instantia causæ ciuilis,an ꝓsint in cã criminali, vel cõtra.*

6 *Testes producti in causa ciuili,an possint produci in causa criminali super eisdem articulis,vel econtra,& in alijs.*

§.Hoc edicto. In hoc §. iacet tota lectio nostra. Primò
ponit vnum dictum Scdò,ponit opinio
nem quorundam,circa vnum dubium descendens in edicto. Ter
tio ponit determinationem illius dubij.Secũda ibi.neq; dẽre.Ter
tia ibi,sed vtilius.& legitur iste §.in gl.tribus modis.Prosequamur
primo lecturam Io.tanq̃ veriorẽ,fm q̃ hr h.d.Qñ ex eodem facto
oriũ ciuilis,& criminalis,prohibeẽ quis eas simul intentare:sed v-
na peracta poterit ad aliam redire.pone casum.Quæsitũ fuit qua
re prætor fecit hoc edictum,cum ꝯ raptores competeret accusa
tio legis Iuliæ de vi? Rñdetur ꝙ prætor per hoc edictum introdu
xit actionẽ ciuilẽ:licet ei cõpeteret:cuius bona sunt rapta,accusa
tio crĩalis,ꝑ legẽ Iul.de vi.¶In ver.neque dẽre,q̃ritur vtrũ ꝓposi
ta actionẽ ciuili,impediatur quis proponere actionem crimina-
lem

lem per legē.Iul.de vi.Quidā dicebāt ꝙ nō.¶In ver.sed vtilius Iurisconsultus respōder,ꝙ interim donec pēderet actio ciuilis, nō pōt quis intentare criminalē accusatiōnē,tñ post latā sententiam super ciuili,non prohibetur intentare actionem criminalem.h.d. Vide tex.ibi,cōsuluit ꝑtor.Dic,actionem ciuilem inducendo, licèt accusatio criminalis antea cōpeteret,vt statim seqt̄. ¶Itē ibi, experiri.dic scilicet criminal'r.Itē ibi,neque dr̄e.dic , criminaliter Itē ibi,publico iudicio.dic,ꝙ est casus datiui.Vide tex.ibi,præiudicari.Dic ēt interim.Ibi,priuata fiat.dic,si interim pēdēte actione vi bonorum rap.proposita.Ibi,denegandam actionem dic, i.accusationem.Ibi priuatā ꝓsecutionē,dic,i.actionē vi bonorū rap.
a ciuilē,& hoc ea finita,ſm Io.¶Opp.eligēdo a ciuilē interim nō ꝑ iudicat̄ in criminali,vt l.rerum amotarum actio,s̄.rer. amo. Sol.
1 ſm Dy.†hic loqt̄ qñ ciuilis,& criminalis actio descēdunt ex eodem facto:ibi qñ ex diuersis.Hæc nō vñr vera per l.j.C.qñ act. ciui.ꝑiu.criminal.ꝓut ibi loquitur de liberto, q cōuenit̄ ciuil'r de operis,& accusatur ex lege Viscellia,quæ iudicia oriuntur ex diuersis factis,etiā ꝯ l.p̄ses.C.de plagi.Possumus dicere sustinēdo Dy. ꝙ illæ leges loquuntur,qñ sunt duo facta se inuicem contingentia,ita ꝙ snīa lata in vno,pareret exceptionē rei iudicatæ in alio.Sed sol.Dy.loqtur qñ sunt duo facta penitus separata.Videte dñi,ciuilis,& criminalis ꝓhibet̄ ꝓponi eodē tpe rōne ꝑiudicij:qa absolutoria lata in vno potest parere exceptionē rei iudicatæ in alio.Ita intelligit do.Dy.in c.nullus plurib.de re.iur.li.6.& ī.dicā, & isto respectu verum dicit Dy.qa qñ oriuntur ex diuersis factis separatis,ista regula nō est impedimēto.Prohibet̄ ēt ꝯcursus,ciuilis,& criminalis rōne maioritatis,l.ꝑ minorē.s̄.de iud.& l.fi. C.de ord.iu.& isto respectu non dicit verum Dy.qa ciuilis & criminalis nō pñt ꝯcurrere,vt dictis legibus.Non ob.d.l.rerum amotarū, qa intelligo eā ſm aliā lec.ibi positā.¶Secundo opp.ꝙ pñt simul intētari,vt C.q accu.nō pos.l.q crimen. vbi simul;, & semel peto quem puniri & condemnari Mihi in expensis, & sic ꝓponit criminalis in eo,ꝙ venit pœna applicanda fisco:& ciuilis ī eo,ꝙ pęnæ veniunt applicādæ pti,vt no.ī l.3.ī.de sepul.vio.Sol. dñt qdā ꝙ ibi loquitur qñ ciuilis & criminalis oriūtur ex eadem lege, tūc pñt simul intētari:al's secus.Et ita dicebat do.Iac.But.Hæc sol. nō placet.Nā cum regula sit,ꝙ ex quocunq; maleficio pōt qs accusari criminaliter,eodē pōt agi in factū ciuil'r.l.qui noīe. ī. de fal. & s̄.pro soc.l.nec qcq̄.ergo semp posset proponi ciuilis,& criminalis:quia ex eadem lege.Præterea prædictæ rationes, quia absolutoria lata in vna potest parere ꝑiudicium in alia,& etiam rō maioritatis,habent locum,siue ex eadem l.siue ex diuersis:vñ †dico
2 sicut al's dixi,si aliqs velit intētare ciuilē actiōnē,& criminalē accusationem,nō pōt,vt hic,& l.interdū.ī.de pub.iud.Sed si vellet ītentare accusatiōnē criminalē principal'r, & petere restitutionē rei ablatæ incidenter,ꝑ officium iudicis,vel restitutionē expensarum,bñ posset.Ita loquitur C.qui accu.non poss.l.qui crimen.& l.interdum.§.qui furem.& ibi dixi,s̄.de fur,& l.qđ euitandi. C. de ꝯd.ob tur.cau.& l.4.§.si dicant̄.s̄.si.regū.& l.pe.s̄.de cal.& l.medicus.ī.de var.& extraor.cog.sed si qs vellet principal'r intētare ciuilē & criminalem,accessoriè non posset,cum in ea requirantur ꝓbationes lucidiores,l.sciā.C.de ꝓb.¶Vlterius oppo.dr̄ hic , ꝙ peracta vna ꝑt ad aliā redire,cōtra in l.ꝑtor edixit.§.j.ī.de iniu.So. ibi vtraq; cōpetit ad vindictā scilicet,ciuilis & criminalis:hic vero ciuilis prosequitur tm̄ rē familiarē,qđ qual'r intelligat̄,dicā ibi.¶Sumus expediti de lectura.Io.venio ad lect. Plac. ſm ꝗ hoc
b breuiter dicit.Absolutoria lata in ciuili parit exceptionem rei iudicatæ in criminali causa:secus ecōtra.In prima parte non muta tur casus,sed in 2.& 3.est variatio.Videte,est ne vera lec. Placen. Certe non,nec reperio aliquē q teneat eam:quia est contra omnem rationem.Nā si absolutoria lata in ciuili parit exceptionem rei iudicatæ in criminali,ſm eum,multo magis absolutoria lata in criminali,in qua fit examinatio plenior,pariet exceptionem in
3 ciuili,& sic magis deberet eꝯ:tene ergo lectu. Io. Pro † declaratione tū lect.Plac.qro,vtrū snīa lata in vna,pariat præiudicium ī alia?Respond.Aut vtraq; tā ciuilis,ꝗ criminalis tendit ad vindictā & sententia lata in vna parit præiudicium in alia,siue fuerit condemnatoria , siue absolutoria,l.ꝑtor edixit.§.j.ī. de iniur.Si vero ciuilis actio prosequitur rē familiarem,tunc aut super vna fertur absolutoria,sup facto quasi crimen nō sit commissum,aut sup iu
c re,quasi non sit probatum: aut est lata absolutoria simpliciter. Primo casu obstat exceptio rei iudicatæ,primo ꝑ text.in l.præses C.de plac. Secundò per rationem:quia qcunque illud quod est examinatum,& decisum in vno iudicio,venit examinādū in secundo obstat exceptio rei iudicatæ.l.si qs cū totū.§.plane. & §.si ancillā.s̄.de exceptio.rei iudicatæ.Et hoc tenet Dy.ī c.nullus pluribus de reg.iur.lib.6.& etiam alij Doc.Si vero absolutoria fert̄ super iure quasi non probato, non obstat exceptio rei iudicatæ. arg.supra,de iureiur.l.in duobus.§.quod reus,versic.à fideiussore & §.si quis iurauerit.& lege finali eodem. titulo. & hoc etiam tenēt dcī Do.ī dcis locis.Dy.ī d.c.null⁹ plurib.& Cy.ī l. 1.C.qñ ciui.act.cri.ꝑiu.Aut dubitat̄,& tūc vr̄ p̄ria facie iudicatū eē sup fcō

d vt no.in l.fina.supra de iureiur.& l.j.§.si fideiussor iurauerit. d s̄. quarum re.actio nō datur.Sed certè istæ leges loquunt̄ in iur̄o. Tñ in snīa mihi ꝯrium visum est , ꝙ in dubio quis videatur absolutus:quia non probatū,ꝑ l.Iulianus.in prin.& quod ibi not.s̄.de cond.indeb.vbi videtur casus,& in l.procurator ad exhibendū. §.1.s̄.rem ratā habe.& l.si inter me & te.in fi.s̄.de exceptio. rei iudi.Ratio differentiæ inter iusiurandum & sententiam est,primò: quia iusiurandum hēt vim solutionis,qđ ñ est in snīa. Scdo,quia ille,q iurat,iurat de eo qđ scit & de facto suo, vnde pōt rectè scire,& iurare esse factū,vel non esse factum,vel esse cōtractum,vel non contractum.Iudex vero iudicat de facto alieno, iō nō purè potest dicere factum esse,vel non esse factum,vel esse contractū, vel non esse contractum,argu.l.cum falsum.s̄. de acqui.hæredit. Si vero sequeret̄ snīa condemnatoria sup vna,tūc nullo mō ꝓhibetur ad aliam redire.Casus est hic,ſm lec.Io.& veram , vt C.qñ ciui.actio præiudi.crimi.l.j.Prædicta vera , qñ iudiciū est finitum snīa diffinitiua: sed si esset finitum abolitione , tunc nullo modo impediretur intentate aliā actiōnē,l.j.C.de gene.aboli.facit C.de fide instru.l.2.& l.si docueris.C.de fal.¶Quæro,absolutoria lata super facto,parit exceptionem rei iudicatæ in alia accusatiōe,vt
4 s̄.dixi,†an hoc sit verum,ēt alio agēte,seu accusante?Vr̄ quod sic l.denunciasse.§.fi.ī.de adul.Sed ibi spālis est casus in muliere : vñ ꝯrium puto alio accusante,vt hic.& est casus C.de accus.l. qui de crimine,cū gl.sua in eo,ꝙ ꝑmittit ꝙ accusatione intētata ab vno super crimine,pt intētari accusatio ab alio super alio crimine, ex eodem facto,non ab eodem.Rō:qa qñ ab eodē, absolutoria lata in prima pt parere exceptionē rei iudicatæ in secunda: quod non
5 hēt locum,qñ ab alio.& illa est rō illius legis. ¶†Quæro, vtrum
e probationes factæ in vna istarum cārū prosint in alia?Rr̄,Aut probationes sunt factæ ad absolutionē,& prosunt in alia,d.l.præses.& l.1.C.de plagi.Aut factæ sunt ad cōdemnationē, & tunc aut ꝓbationes sunt factæ in causa ciuili principaliter circa delictum , & ñ prosunt in causa criminali.Ita tenet glo.in l.si quis ad se fundum C.ad leg.Iuliam.de vi.& ꝓbat̄ in l.3.§.idē diuus.s̄.de testibus.ibi,testib.non testimoniis.Et est rō: qa in criminalib. requiruntur probationes luce meridiana clariores:qđ dico,nō faciūt fidē , intelligo,s.plenā,tamē adminiculantur,ar.l.qro.in fi.s̄.de Ædi.edic.& l. capite quinto.ī.de adul.Aut probationes sunt factæ in causa ciuili super aliquo adminiculo ad crimen, vt super dominio , & faciunt

ADDITIONES.

a Alex.¶Op.eligēdo.Si pro crimine agitur ciuiliter,an posset ꝓ eodē agi criminaliter,adde Imo.ī l.interdū.ī.de pub.iud.& Bar.no.in l.prætor. §. fi.ī. de iniu.& qđ no.gl.& Bar.ī l.ex morte.C.ad leg.Aq.l.& vide Bar.ī l.si ab eo. ff. de calū.& in l.quod euitādi.C.de cōd.ob turp.cau.Adde tamē;ꝙ si agatur ciuiliter,nō pro delicto,sed pro debito,poterit pro eo quod accideri in dicta cā ciuili,agi criminaliter.& interim supersedetur in ciuili,puta, si ad ꝓbādū ꝑ duxi testes,quos tu accusas de falso.Ita dicit Bal.in l.si qs testib. C. de testib. & not.in l.satis aperte ꝑ Cy. C.de falsis.& in l.1.C.q accu.Et de hac materia, qñ ciuilis actio possit accumulari cū criminali,vide Bal.ī d.l.j.ver. sed cōtra hoc.C.de appellatio.& ibi ponit nouā cōclusionē,videlicet vbi quis venit dānandus ad mortē,procedit ciuilis & criminis accumulata.Et ibi ēt dicit, illa regula qñ ciuilis accusatio &c.nō habet locum in iudice inquirēte , & vide Bal.in l.edita.in repe.Perusina.ibi,quid si vult primo libello renunciar̄. C. de eden.Vide Bar.& ibi dixi post eum,in l.interdum.§.qui furem. s̄. de furt.

b Alex.¶Absolutoria lata.An absolutoria lata in ciuili pariat exceptionē ī criminali,& cū Bar.hic & Cy.cōcordat Bal.ī l.ex morte.C.ad le.Aq.l. gl. & Bal.ī dicta l.1.C.ad leg.Fauiā de pla.dicūt ꝙ absolutoria ī ciuili,nō ꝑiudicat ī criminali,nisi in ciuili icidēter fuisset deductū crimē,& fuerit lata absolutoria exclusiua criminis.De quo ꝑ Imo.Io.And.in d.c.de his.de accu.& ꝑ alios in c.cū dilect⁹.de purg.can.ꝑ Im.in l.interdū.de pub.iu.Vide aliq̄d per Bar.in l.si duo §.idem Iulianus.s̄.de iureiu.Adde an absolutoria lata, qa nō probatū , pariat exceptionem rei iudicatæ, si de eodem crimine accusetur,Ro.cōs.223. vbi dicit,quod iura quæ allegat Bar.non probant intentionem suam.

c Clau.¶Absolutoria simpliciter.De hoc est gl.quam sequitur Ale. in l.si duob⁹. §.colonus.de iureiuran.

d ¶L.j.§.si fideiussor iurauerit.Adde Bar.in l.Iul.versi debitorem.s̄. de cōdi.ind.

e Ale. ¶Quæro vtrū.Cōfessio ꝺ crīe in ciuili an ꝑiudicet in criāli,vide Spe. de cōfes.§.nūc videdū.ad fi.vbi etiā dicit idem,ꝙ Bar.hic ꝑ d.Ant.in c.cām q̄. de test.& vide Bal.in aut.nouo iure.in fi.de pę.iu.q̄ male iud.Et ꝙ acta facta in ciuili cā,faciant fidē in causa criminali,vide bal.in l.quod euitādi. C. de cō. ob tur.ca.ꝑ Bar.in l.j.C.de eden.per Inn.in l.interdū.de pu.iu.per Cy.in l. j. ad fi. qñ ciui.actio p̄ęiu.cri.Bal.in l.negāda.C.q accu.nō pos.& vide Abb.in c.at si clerici.in pri.de iu.& limita per Bar.& dixi ibi post eū,in l.pe.C.de cal.& Abb. in d.c.at si clerici.de iu.d̄t,ꝙ cōfessio facta in iudicio ciuili ꝑiudicat in criminali,alleg.In.in c.inq̄sitioni.de ele.Cōfirmat̄ ex his,q tradūt Inn.& Doc.in c. cum dilectus.de ord.cog.vbi dicit Inno.ꝙ cōfessio facta in iudicio sūmario facit fidē in plenario,facit optime gl.& ꝙ ibi ponūt doct.mod.in c.veniēs.2.ꝺ testib.hoc est verū;si cōfessio fiat principaliter in iudicio ciui. Sed qđ ecōtra si fiat incidenter, declarat Bal.singula.in l.mercalē.in fi.C.de cōd.ob tur.cau. vide ad materiam qđ ipse scribit in d.l.1.in fi.C.de re iu.& vide Abb.in c.cām, q̄.2.de testi.& vide Bal.in d.l.si qs ad se fundū.C.ad leg.Iul.de vi. & facit tex. & ibi Ia.de But.in l.2.C.de eden.& quod no.Bar.in l.locum, §. si quis dolo. de tab.exhi.Et an acta facta in vno iudicio,faciāt fidem ī alio criminali,adde qđ no,Bal.in l nā postea,in §.si minor.ff.de iureiu.& Bar.in extrauagan.ad reprimendum;in vers.summariè.ad fin.De his latius dixi in d.l.2.C.de edendo.

ciũt fidẽ in criminali, d.l.j.& l.pſes.C. de plag. Aut ꝓbatiões ſunt factæ ĩ criminali,& tũc ꝓſunt in ciuili,qđ intelligo inter eaſdẽ ꝑſonas.l.is apud quẽ.C.de edẽdo.& ibi no.& l.cũ antea.circa fi.C. de arbi.Itẽ inter al's pſonas,qbus ꝑiudicaret ſnĩa,vt dixi ĩ l.2.ſ.iu. ſolu.Sed vr̃ ꝙ dẽat diſtingui. Aut ſm̃ iudiciũ tẽdit ad eundẽ finẽ cũ prĩo,& faciũt fidẽ:aut ad aliud,& tũc nõ faciũt fidẽ.niſi de nouo examinẽt,vt ex̃ de teſtib.c.veniẽs.& no.p gl.&Inn.ex̃ de ord. cog.ca.cũ dilectus.vbi ꝓbationes factæ ſup exceptione, ñ ꝓſunt ſup actione,niſi de nouo probeť.Dico,quòd illa diſtinctio,an ad eundẽ finẽ tendãt,an ad aliũ,mihi nõ placet ĩ ꝓpoſita qõne.Sed puto ſic dđm.Aut prĩæ ꝓbationes fuerũt factæ in cã, vbi ſufficit ſũmaria cognitio:vel fuerũt factę nõ ſeruato iuris ordine, vt añ lit.ↄteſt.ſup aliqua dilatoria,& tũc nõ faciũt fidẽ ĩ alia cã ẽt inter eaſdẽ pſonas:hic eſt caſus in d.c.veniẽs.& ita põt ĩtelligi qđ no. in d.c.cũ dilectus.qa illæ exceptiones fuerũt dilatoriæ. Secus puto in ꝓbatione facta ſuper exceptione perẽptoria. Pro hoc:quia ẽt victoria ſup exceptione qñq; facit fidẽ in actione,vt dixi in l.q Romæ.§.duo fratres.ſ.de verb.ob.& ita vr̃ intelligere Inn.extra de or.cog.c.ſup ſpoliatione.circa fi.gl. magnæ.

6 ¶ Quero,† qđ ſi ille,qui ꝓducit teſtes ĩ vna cã,velit eoſdem,vel alios ꝓducere in alia cã ſup eiſdẽ articulis,an dẽat audiri? Vr̃ ꝙ non, ĩuito eo,ↄtra quẽ ꝓducunť.l.fi.C.de teſtib.& qđ no.in l.ꝓperandũ. circa fi. C. diu.Aduerte,ĩ vna & eadẽ inſtãtia poſt didicita teſtificata, ñ pñt teſtes ꝓduci ſup eiſdẽ articulis,vt in auth.qui ſemel.C.de ꝓba.& in auth.de teſt.§.qm̃ vero.Si vero eſt alia inſtãtia,ſi quidẽ eſt ſup eodẽ,& ad eundem finẽ,tũc aũt teſtes fuerũt prĩo recepti coram arbitris,& ẽ locus diſtinctiõi,l.fi.C.de teſti.Si vero fuerũt recepti corã iudice ordinario,tũc ĩdiſtinctè primis atteſtatiõib. eſſet ſtã-dum,dimiſſa diſtin.d.l.fi. C.de teſt. qa dicta taliũ teſtiũ ſemper faciunt fidem.l.geſta.C.de re iud.& ita tenebat Iac.But.& Inno. tenet ex̃ de teſti.c.cum ĩ tua.licèt gl.aľr ſentiat ĩ d.l.ꝓperãdũ.ĩ fi.C.d iu.Si vero alia ĩſtãtia tẽdat ad aliũ finẽ,vt in caſu legis nr̃æ, tunc indiſtinctè pt qs ꝓducere nouos teſtes, & ẽt teſtes antiquos ſup eiſdẽ articulis,vt extra de teſt.c.veniẽs,& ĩ d.c.cũ ĩ tua.& ibi not. per gl.& p Inn.¶Venio ad ꝫ.lect. antiquorum,ſm̃ q̃ breuiter h.d. Donec pt agi criminaľr, nõ pt agi ciuiľr.Iſta lect. ponit ĩ gl. ſuper ver.qdã putãt & hæc lect.nõ applaudet lr̃æ.Præterea lex vr̃ velle indiſtinctè ꝙ qs poſſit eligere quam vult.ſ. vel prius ciuilem,vel prius criminalem.l.j.qñ ciuilis actio crim.præiudi.& l.interdum. ĵ. de pub.iu.vbi prius ciuilis pt ĩtẽtari,& ſic iſta lect. non vr̃ vera. Sed ↄ:quia pro iſta lectu.vr̃ caſus in l.prætor edixit.§.j.ĵ.de iniur. Rñ.ſm̃ ꝙ gl.ibi exponit tex.nihil facit.Vel dic,ꝙ ſpãle eſt in lege Corn.de ſicar.vt non poſſit fieri ꝑiudiciũ p actionẽ ciuilem iniuriarum,vt ibi dicã.Itẽ ꝓ iſta le. vr̃ caſus in l.j.ſ.fi.& l.2.ſ.ad Car.& C.vbi cã fiſc.l. Rñ. hic loquiť qñ ciuilis & criminalis competũt ↄ eundem delinquẽtẽ,quo caſu poſſum eligere q̃ volo: ſed ↄtria

a loquűť, a qñ volo iutẽtare ciuilẽ ↄ aliũ,q̃ ↄ delinquẽtẽ:quo caſu ñ poſſum viuo delĩquẽte,ſcđm Ia.đ Are.& no.Cy.C.de fi.inſt.l.fi.

ADDITIO.

a Alex.¶Contraria loquuntur.Adde Ia.Bu.in l.ſi ex falſis. C.de trãſ.& in l.fi.C, ſi ex fal.inſtr.ſequitur Imo.in d.l.diuus.de re iu.in q.an viuente illo,qui principaliter falſum commiſit,poſſit primo & principaliter agi cõtra illũ,q. vſus eſt falſo inſtrumento,quod tenuit Bal.in d.l.fi.C.de fide inſtru.ad fi.

1 *An teſtes præſumantur rogati,ſi dr̃,vocatis,& rogatis ,licèt non dicatur , ad hoc,& cũ dicitur inſpectis & cognitis verbis teſtamenti,dẽt ĩtelligi,ad hoc.*

1 a §.Homines No.eſt §.iſte,& facit ꝙ † qñ in inſtrõ dr̃,teſtib.vocatis,& rogatis,& non dr̃,ad hoc,a non valet.qa dẽnt eſſe rogati ad hoc.Sed dic,ꝙ pſumunť eſſe roti ad hoc,vt ſcripſi in l.ſciendũ.ſ.de verb.obl.Itẽ facit ad hoc l.de his.ſ.de tranſ.q̃ dicit,ꝙ non pt tranſigi,niſi inſpectis, & cognitis verbis teſtamenti.dẽt intelligi,ad hoc.Et hoc examinaui in l.qui Romæ.§.duo fratres.ſ.de ver.obl. quod eſt notandum ad multa.

CONCORDANTIA.

¶Homines.Pro concor.aduerte, Tranſactio facta ſuper depẽdẽtibus ex teſtõ alicuius,non valet,niſi in ea dicatur,viſis & cognitis verbis teſtamenti.Bar.in hoc §.hoĩes,Ang.in l.q Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.ob.alleg.Bar.ↄtrari in l de his.ſ.de tranſ.Et idem tenuit Bar.in d.§.duo fratres.in q.4.& iſtam opi.ſeqtur Ang.ↄſil. 94.& iſta 2.opi.eſt cõis,ſm̃ d.Ale.in §.duo fratres. primam tenuit Lud.Ro conſ.403.Tu dic ꝙ Bar.dẽt ĩtelligi in hoc §.hoĩes. ſm̃ ꝙ ſe declarat in d.l.de his. & in d.§. duo fratres. quia ille ſatis dr̃ inſpexiſſe,& cognouiſſe,qui vere ſcit, intelligitur mente, & occulo intellectus.Poſſet etiam ſubtiliter dari alia ſolutio , quam ſenſit d.Alex.in conſi.11.in illo verbo,quandocunque,&c.

ADDITIO.

a Alex.¶Non dicitur ad hoc.Vide Bar.in l hr̃edes palam.§.in teſtamẽtis,de teſt.

1 *Stante ſtatuto,ꝙ ſi quis produxerit falſos teſtes puniatur,habet locum in producente vnum.*

a §.Sed & ſi vnus No.ar.ſm̃ Dy.ꝙ ſi ſtatuto cauetur. a ꝙ † ſi quis produxerit falſos teſtes,

1 &c.habeat locum etiam ſi vnum falſum tm̃ teſtem produxerit vt hic,& ĵ. eo.l.ꝙ ait prætor.& ſ.de nego. geſt.l.3.§.j.in eo quòd dicit negotia,id eſt,negotium,facit.ſ.de lib.ho.exhi.l.3.§.hæc verba.& de leg.3.l.qui concubinam.§.ſi Stichus.ſecundum Dy.

ADDITIO.

a Ale.¶Statuto caueť.Vide Bar.in l.3.§ negotia.ſ.de ne.geſt. Idẽ tenet Bal.in l.Gallus.§. qđ ſi is ſ.de li.& poſthu.in fi per gl.ſi.ibi.Adde Bar.in d.l.negotia.de neg.geſt.& l.j.ſ.de procu.Pe.de Anch.in c.relatũ.2.de teſta & in c.j.de lit.conteſt.& vide gl.in cle. 2.de teſtio.Et iſta faciunt,ſi teſtator mãdauit bona ſua diſtribui inter pauperes per Titium ꝙ. Titius poſſet diſtribuere in vnum tantum.Sed contrarium voluit Bar. per ea, quæ ibi habentur in l.2.de optio.leg.Item faciunt ad id,quod dixi poſt Bar. in ſimili de proteſtatione facta corã vno vicino tantum,in l.de pupillo. §.ſi quis ipſi prætori .de ope. noui nuncia.Adde quæ not.Bal.in l.2.C.de condi.inſer.& Bal. in l.iubemus §.ſi autem. C.ad Treb.& vidẽ no.per Bal.in l.quicunque.C.de ſer.fug.vbi no.quærit in caſu quæſt.Bar. hic,quid ſi produxi teſtes,& inſtrumenta falſa,an ſit vnum falſum?& tenet ꝙ ſic Et ad Bart.hic adde Imo.idẽ dicentem in d c.relatum.vbi alleg. Albe.de Roſ. in 2. parte ſtatutorum.in q.22.& idem dicit econtra,per illum tex,& vide Bar.in l.fi. in ver.ſed quæro.ĵ.de qõ.Adde ꝙ contra hæc facere videntur,quæ conſuluit Old.conſi.142. factum tale eſt,Teſtator habens, ꝙ ſi teſtator inſtituat poſthumum,vel poſthumos, & deinde ſubſtituat,& caſu quo contingat eſſe plures,& moriantur in pupillari ætate , ſuperuiuente præmorienti ſubſtituto,& ſi omnes mori contigerit in pupillari ætate , vel alias quandocunque ſine hæredе ex ſuo corpore, A. & B.ſorores ſuas eiſdem poſthumis ſubſtituit æquis portionibus,& contingat ꝙ vnus ſolus naſcatur,& moriatur,ꝙ ſubſtitutio euaneſcit,nec reſoluitur pluralitas in ſingularitatem.

1 *Genere poſito,non ſequitur poſitio ſpeciei:ſed contra ſic.*

§.Doli mali. No. hic,ꝙ genus continet in ſe ſuã ſpeciẽ. Nã dolus eſt genus,& continet in ſe dolũ,

1 q fit vi,& q fit ſine vi. Secundo no. † quod ad poſitionem generis non ſequitur poſitio ſpeciei,ſed ad poſitionem ſpeciei ſequiť poſitio generis.l.ſi quid.§.interemptum.ſ.de leg.3.& l.inter agnatos.ſ.vnde legitimi.

1 *Coadunãs principalis homines,tenetur de damno,quod ipſe dedit,& de eo.quod dederunt alij.*

2 *Coadunatus non tenetur etiã in foro conſcientiæ,niſi de damno per ipſum dato.*

a 1 §.Si quis homines non. a No.ꝙ ille,† q eſt principalis & homines coadunauit,teneť de damno,quod dedit ipſe & đ damno qđ dedit alius.

2 Item no.† b ꝙ ille;qui eſt coadunatus,nõ teneť de dãno,niſi de eo

b quod dedit ipſe,nõ de eo,quod dederunt alij.quod tene menti in foro ↄſcientiæ.Et ſic dicit gl.hic eſt ar.ꝙ Comes Albertus nõ teneatur de dãno dato àbannitis,ſi ipſe nõ dedit dãnum.Rõ:qa ipſe

c non coadunauit,ſed dedit eis opem.c Vlt.opp.de l.3.§.ſed & qui.ĵ. ad leg. Iul. de vi publica. dic, quòd ibi eſt factum tantum , quod ſufficit ad naturam accuſationis. Sed hic non eſt factum tantum,quod ſufficiat ad naturam iſtius edicti.ſecundum Dyn.

ADDITIONES.

a Alex.¶Si quis non homines.Ille,qui coadunauit homines,ſi dederit dãnũ, tenetur de damno ſuo & coadunatorũ,quos adunauit.Si vero coadunatus dec iñ dãnũ,teneť de dãno tm̃ ſuo,& vide p Inn.in c.ſi.quod met.cã.& in c.nr̃a.de iniu.& de dãno dato.& vide Bal.ĩ l.nõ ideo minus.in x.q.C.de ac.& ad Bar.hic adde Bar.gl.tex.& Doc.in l.qm̃.C.ad leg.Iul.de vi.& Bal.in l.1.C. de ſer. fugi. & ibi quis dicat caporalis,& principalis,& adde l.j.in hoc, & ibi not. de ſer. cor.An aũt ſi aliqđ dãnũ paſſus ẽ coadunat' poſſit ipſe illud repetere à caporali vid in d.l.qm̃.Adde quo mõ teneat coadunator Bal.conſ.29.4.lib.

b Poma.¶Item no.Vide Alex.conſ.103.vol.j.vbi pulchre loquitur declarãs materiam huius ti.per totum.

c Poma.¶Dedit eis opẽ.Vide Bal.cõſ.138.in 4.par.& pulchrũ conſ.Pe. de Anch. 158.inc.ex narratis,vbi pulchre ponit qua pœna teneantur tales raptores, maxime rerum eccleſiæ.

§.In hac actione intra annum. Iſtud,qđ dicitur,quod intereſſe non quadruplatur,intelligas de intereſſe affectionis,l.ſi ſur ti actione.ſ.de fur.coniuncto §.& generaliter.ĵ.eadem lege.

§.Hæc actio etiam familię. Iſtum §. & ſequentẽ examina vt in gl.

1 *Occidens bannitum,cuius bannum non tenebat,excuſatur à pœna homicidij,ſed aliter mulctabitur.*

§.Hæc actio vulgo. Not.text.ibi,ſed aliter mulctabitur,&c.facit ad id, quod dixi,

1 ſ.ſi quis teſta.libe.eſſe iuſ.fue.l.1.§.2. Item † facit ad quæſtionem de ex bannito , cuius bannum non tenebat , vt licèt quis excuſetur à pœna homicidii , tamen aliter mulctabitur , vt dixi in l.pen. ĵ.de adult.

1 *Genitiuus de neceſſitate importat dominium.*

2 *Aliud eſt dicere,in bonis , & aliud ex bonis,remiſſiuè.*

§.In hac actione non vtique. Dictum eſt in edicto , ſine cuius bona rapta, &c. modo quæritur vtrum genitiuus,cuius,denotet dominium.& hoc intendit hic Iuriſconſultus.Ex quo not.† ꝙ

1 genitiuus de neceſſitate non ſignificat dominium. Habes de hoc in l.2.ſupra de relig.& ſumpt.fu. & ſupra nau.cau.ſtabu.l.j.in prin. & §.ait prætor.Dixi de hoc ſupra de ope.no.nunc.ſuper rub. Secundo no.differentiam † inter in bonis & ex bonis, de quo habes

2 in l.rem in bonis.ſupra de acqui.rer.dom.& Inſtit.hoc cod.titu. §.ſane in hac actione.

1 *Quando*

1 *Quando plus puniatur clam faciens, quàm palam.*
2 *Familiaris pro modico furto non potest conueniri actione furti, sed actione vi bonorum raptorum.*
3 *Conuentus actione vi bo. rap. non potest referre actori quæstionem dominij.*

a §.Et generaliter. Glo. signat vnũ ar. in ɔ̃riũ. Dr̃ hic, ꝙ plus delinqt a q facit palã, q̃ q facit clam. Cõtra in l. fi. s̃. de rit. nup. & l. pupillus. §. sane. s̃. de auto. tuto. & l. nõ intell'r. j̃. de iure fisci. & l. nõ existimo, supra de admi. tuto.

1 Gl. nõ soluit. Dyn. dicit, † Aut id, quod fit, est oĩno prohibitũ per legem, vt furtũ, & similia, & tunc magis puniẽ palã faciens, quam clã, vt hic. Aut nõ ẽ oĩno prohibitum, vt mr̃imonium, & vẽditio & tũc magis puniẽ clã faciẽs, vt ĩ ɔ̃riis, ẽm Dy. Tu dic lati⁹, vt not. Cy. C. de sum. trin. l. nemo clericus. in fi. ¶Op. hic innuit, ꝙ pro re deposita, et si nõ intersit, habet locum actio vi bonorum raptorum, sed j̃. statim in ver. si quis igiẽ innuit, ꝙ ad hãc actionẽ reqri tur ꝙ intersit agẽtis, saltẽ modice. Huius timore iste §. ibi vtilius dicẽdum est, &c. legiẽ duob⁹ modis. Prĩo, ꝙ hic loquaẽ, q̃n actio furti cessat pro re deposita: qa nõ interest tũc. Ad ver. si qs igiẽ. r̃n. dũ diciẽ. interesse sua, vel modice, subaudi maxĩe. Ista est vna lect. ĩ gl. Scd̃o mõ legiẽ, qd̃ dr̃ ĩ isto ver. vtilius dd̃m, & tamẽ si cessat

2 actio furti ob rẽ depositã, intelligas † rõne p̃sone, vt qa libertus, vel familiaris, qui ꝓ modico furto nõ p̃t ɔ̃ueniri furti, sed actiõe bonorum raptorũ, p̃t ɔ̃ueniri ꝓ modico ĩteresse. Ista sc̃da ẽ vera simpl'r. Sed posset ne prĩa sustineri? Vr̃ ꝙ nõ, qa si ñ intereẽt sua ñ esset qd quadruplaret, & ista actio daẽ ad quadruplũ, vt supra e. l. j. in prin. ergo nõ ɔ̃petit, si simplũ nõ reperiẽ. Sed possumus dicere, ꝙ simplum est æstimatio rei, vt s̃. ead. l. §. in hac actione. Nec

3 † p̃t ɔ̃uentus referre actori q̃õnẽ dñij, l. si quis emptiõis. §. sed hęc super illis. C. de p̃scri. xxx. anno. & hoc modo ꝓcedit ista lec. Sed si poneres, ꝙ actor ɔ̃fiterẽ rem sibi depositam, & non interesset sua, non video qualiter ista actio posset competere sibi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Plus delinquit. An puniaẽ quis delinquẽs palã plus, quã clã, & quod dicatur crimen occultũ, vide tex. hic, & Arch. in ti. de hæreticis. c. in fidei. li. 6. & Doct. in l. nemo clericus. C. de sum. tri. & Arch. in c. perpetua. de elec. li. 6. & qd̃ ibi habes, quid de maleficio cõmisso de nocte, &c. Et facit ad declarationem eius quod dicit Bar. in l. fi. si qs test. liber esse ius. fue. Istis adde Iaco. de Bel. in l. fi. de ritu nup. & vide q̃ no Bar. in l. non intelligitur. §. tacite. j̃. de iure fisci. Adde, ꝙ ibi iudicis, vel superioris autoritas requiriẽ semper, & tali autoritate nõ interueniẽte dr̃ fieri clã. Et casus est ẽm Bar. in l. 2. C. de his, q ex public. rõnib. li. x. & ibi vide. Et de dictione, clam, & de dictione, palã, vide in l. si adulteriũ cũ incestu. j̃. de adul. Et ad eãdẽ materiã vide Bal. ĩ l. ea qdẽ. C. de accusatiõi. & qd̃ ibi dixi p Mod. in rubr. extra de eo, q furtiõ rd. susc. & no. ĩ l. j. j̃. ad le. Iul. de ambitu & qd̃ no. Bal. ĩ l. cũ frem. C. de his quib. vt indi.

§.Hæc actio. No. ꝙ actio ex delicto, q̃ denominatur ab ipso delicto, non daẽ ɔ̃tra hæredes, etiam in eo quod ad eos peruenit, qu dixi in l. j. de priuat. delict.

LEX III.

1 *Actio vna quando datur cõtra plures, negligentia adhibita contra vnum, quã do præiudicet contra alios.*

Si seruus. Q̃n vna actio daẽ ɔ̃ diuersos, negligẽtia adhibita ɔ̃ vnũ p̃iudicat ɔ̃ aliũ. h. d. No. tex. ibi, qa cũ quocunq;, &c. Sed dr̃ hic, si actum est cum dño, non p̃t agi cũ manumisso, an hoc est verum, siue dñs fuerit ɔ̃dẽnatus, siue absolutus? Dicit gl. ꝙ si dñs fuit ɔ̃dẽnatus, & soluit, sine dubio hoc est verũ. qd̃ dic vt dixi in l. quoties. s̃. si fa. fur. fe. di. Itẽ si fuit absolutus, l. licet. §. fi. s̃. nau. cau. sta. Op. C. de inof. test. l. ɔ̃ maiores. Gl. ñ so. Dic, ibi non erat negligẽs, sed prosequebatur illud ius, quod credebat sibi ɔ̃petere. Præterea ibi erant plura remedia: hic vnum tñ licèt ɔ̃ diuersos. ¶Scd̃o op. de l. itẽ. in pri. supra de alie. iu. mu. cã fa. vbi neglig"etia ɔ̃ vnum, ñ p̃iudicat ɔ̃ alium. Huius timore dic tria

1 verba. q̃nq; est † vna & eadẽ actio numero ɔ̃ competit ɔ̃ diuersos, tunc negligentia adhibita ɔ̃ vnum, p̃iudicat ɔ̃ aliũ, vt hic: q̃n que sunt actiones diuersæ, & tunc: aut ɔ̃petunt ɔ̃ diuersos ex dispõne ɔ̃hẽtium, aut ex dispõne legis. Prĩo casu, vtrum negligen-

a tiaa adhibita ɔ̃ vnum, p̃iudicet ɔ̃ alium, dic vt dixi ĩ l. cũ qs. §. si qs pro reo. s̃. de sol. Scd̃o casu, aut negligẽtia adhibita ɔ̃ vnum, tollit illud, qd̃ erat cã dandæ actionis ɔ̃ alium, & tunc ɔ̃ alium p̃iudicat. l. fi. C. de his q à non do. ma. Aut non tollit illud, qd̃ est cã dandæ actionis ɔ̃ aliũ, & nõ p̃iudicat. l. itẽ. in prin. s̃. de alie. iud. mutã. cau. fa. & ibi de hoc p gl. Ex hoc patet, ꝙ falsa est gl. C. quod me. cã. l. 3. q̃ dicit, ꝙ si est emptor liberatus p̃scriptione ñ p̃t agi ɔ̃ me. tu inferẽtẽ. Nã cum dñium ñ sit cã actionis qd̃ met. cã, sed metus nõ debet tolli actio, quod metus cã, præscriptione dñij. d. l. item, & ita tenent Doc. in d. l. 3. & bene.

ADDITIO.

a Alex. ¶Vtrũ negligentia. Vtrum negligẽtia quo ad vnũ, præiudicet quo ad alium, vide in l. hrs. & quod ibi Bar. s̃. de condi. & demonstr. & Bal. in l. cõtra maiores vigintiquinque. C. de inof. te. & quod no. Bar. in l. si prius. s̃ de ope. no. nun. Similiter, & diligens in vno præsumitur diligens in alio, vt no. Bart. in l. fi. C. de his, qui à non domino manu.

LEX IIII.

1 *Tres homines faciunt collegium, & etiam vniuersitatem.*

2 *Turba fit ex centum hominibus: multitudo põt esse maioris, vel minoris ñueri.*
3 *Duo homines faciunt congregationem.*
4 *Decem homines faciunt populum.*
5 *Gens dicitur ex minori numero decem, & verificatur in quatuor, vel quinq. Gens, & populus est idem.*
Statutum puniens coadunantem gentem, habet locum in coadunante quatuor, vel quinque.

a Prætor. Hic ponitur tertium caput edicti p̃toris. No. quot homines faciunt turbã. a Oppo. de l. Neratius. j̃. de

1 verb. sig. † Sol. ibi loquiẽ de collegio, qd̃ fit ex tribus. Et idem in vniuersitate dicit gl. p illã legem ĩ l. sicut §. fi. supra quod cuiusq; vniuer. no. Et in familia, ita no. in l. de testõ. §. fi. j̃. de ver. sig. hic loquitur de turba. ¶Scd̃o oppo. Insti. de iu p̃so. in fi. Gl. non soluit.

2 Tu dic, † ꝙ hic expõiẽ, qd̃ sit turba: ibi verò exponiẽ, qd̃ sit multitudo, q̃ p̃t esse maioris, & minoris numeri, vt ibi not. ¶Quæro, quot homines faciunt cetũ? Certe hic habes in textu, ꝙ idem est dicere, cetum hoĩum, & turbã hoĩum. ¶Quæro, quot homines

3 † faciunt ɔ̃gregationẽ? Glo. q̃ est ex̃ de elec. c. j. dicit, ꝙ duo homi-

4 nes faciunt ɔ̃gregationẽ. Quæro, † quot hoĩes faciunt b populũ?

b Credo, quòd ad minus requiranẽ decẽ, ita no. gl. ex̃ de elec. cap. j. Pro hoc ista lex. & l. oues. j̃. de abig. cõiuncta l. rerum mixtura. s̃.

5 de vsuc. ¶† Quæro, qd̃ de gente, quot homines faciunt gentem? nam vidi q̃õnem de facto in ciuitate ista Perusina, in qua dicebat statutum, si quis coadunauerit gentem, &c. R̃n. est idem, ꝙ populus. quod ꝓbaẽ s̃. de iust. & iure. l. oẽs populi. ɔ̃iuncto §. omnes populi. Insti. de iu. na. gen. & ciui. Nã in vno loco dicitur gens, & in alio dicitur populus, & ponuntur pro eodem, ergo. &c. Puto tñ ꝙ si quis coadunauerit hoĩes eqtes minori numero, diceretur gens, forte quatuor, vel quinq; armati, d. l. oues. j̃. de abig.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Faciũt turbã. Quot homines faciant turbã, vel collegium, vide in rub. j̃. de coll. ill. adde Inn. in c. j. de ele. qui tenet, ꝙ duo cõgregationẽ, tres collegiũ, decẽ populũ, viginti turbã, quatuor vel quinq, porci gregẽ, decẽ oues gregem, & est gl. in d. c. j. Quid est populus? vide Bal. in l. etiã. C. de execu. rei iu. & quot faciant cetum, vide Cy. & Bal. in l. j. qd̃ ibi Bal. de tu. & cu. illustriũ personarum. Et decem faciunt parochiam. 13. q. 2. ca. vnio. vide Bar. in l. sicut. s̃. quod cuiusq; vniuer. nom. & quid in familia, vide Bal. in l. iubemus. §. finau tem. C. ad Treb. & gl. no. x. q. j. c. j ponit de his, q̃ hic dñr, & vide Bart. in l. j. s̃. de ꝓba. Quot faciant gentem, & quot faciant exercitiũ, vel legionem vide gl. & Doc. in l. 2. C. de infa. Et quot faciant gentem, vide Bal. in l. j. in fi. de iust. & iu.

b Poma. Quæro, quot homines faciunt. Primo vide ad hæc aliquid per ¶ Ale in l. fi. C. de testa. mili. vbi ponit quot homines faciunt villam.

1 *Locus vbi maleficium est commissum inspicitur, non mandati delicti.*

§.Hoc autem edicto. Not. ad istud quod dixi tibi, ꝙ dẽt inspici locus, vbi

1 † maleficium est cõmissum, nõ locus vbi quis mandauit ɔ̃mitti maleficium, vt hic. Facit l. si vt proponitur. s̃. de fideiusso. & ibi dixi. Dicam in l. non solum. §. si mandato. j̃. de iniur.

1 *Statuto stante, ꝙ si quis coadunauerit gentem, puniatur, habet locum, etiam si per spatium distant vnus ab altero.*

§.Hoc edicto. Dr̃ hic, si intra turbã fuit, &c. ɔ̃ s̃. §. pxi. vbi sufficit, et si est absens. Gloss. dicit, ꝙ turba potest ɔ̃tinere magnũ spatiũ, vñ reqriẽ, ꝙ qs sit in turba, licèt nõ sit in eodẽ loco, vbi dãnũ daẽ. aduerte, & tene menti. Dicit

1 statutum, si qs † coadunauerit gentẽ, reqriẽ ne, ꝙ oẽs sint coadunati in vno loco, vel in vna domo, vel in vna ecclesia? R̃n. nõ. Sufficit enim si sint coadunati, licèt distent per magnum spatium. Ita videbitis hic in hac glo. & ideo si vnus famulus staret in vna domo, & alius in alia, & sic de singulis, esset coadunatio, licèt sint in diuersis locis. Sed licèt gl. soluat istud contrarium multum notabiliter, tñ Iac. de Are. soluit istud ɔ̃rium aliter, & sic s̃. §. proxi. loquitur de eo, qui commisit dolum in coadunatione turbæ, hic cum esset in turba, dolo fecit, vt damnum daretur. Fateor tamen, quòd idem locus non debet sic strictè accipi pro eo puncto, vt latius examinabo in l. 1. §. ex incendio. j̃. ti. j.

1 *Offenso licet clamare, succurrite succurrite.*
2 *Plures determinationes quando respiciunt vnum verbum, qualibet per se determinat verbum.*

1 §.Si quis aduentu. † No. ꝙ licet a misericordiã cla-

a mare offenso, dicendo, & clamã-

2 do, succurrite. ¶† Itẽ no. ꝙ q̃n plures determinationes respiciũt vnum verbum, q̃libet p se determinat verbum, nec se determinant inuicem istæ determinationes. Declaro, dr̃ in edicto prætoris, Prætor ait, cuius dolo malo in turba damnum, quod datum, vel factum esse dr̃. Istud participium datum, vel factum esse, hẽt istas duas determinationes, ꝙ sit datum in turba, & ꝙ sit datum dolo malo: tñ non requiritur, vt turba sit coadunata dolo malo, vt hic. Quod tene menti ad multa.

ADDITIO.

a Alex. ¶No. ꝙ licet. No. ꝙ offenso l3 clamare, succurrite. Quid de clamãte ad arma, vide Bar. in l. capitaliũ. §. solent. j̃. de pœ. & ad Bar. hic facit quod ipse no. in l. vt vim. de iust. & iur. s̃. adde Bar. in l. prohibitũ. C. de iur. fis. lib. x.

l Dicta

1 *Dicta in vno capitulo, quando intelligantur repetita in sequentibus.*
2 *Statuto stante, ꝙ iudex teneatur dare quamlibet sententiam cum consilio sapiẽtis, licet per aliud statutum dicatur, ꝙ in certis causis procedat summariè in illis etiam tenetur dare cum consilio.*

§. Eritque hæc differentia. No. hic, ꝙ dicta in pcedenti capite, in subsequẽti nõ intelligunt̃ repetita. a Nã verba, coactis hominib⁹, nõ intelligunt̃ repetita, vt hic ĩ ver. raptũ ẽt nõ coactis, &c. Contra s̃. ad leg. Aql. l. queadmodũ. in fi. & Insti. ad leg. Aqui. §. ex hoc capite. R̃n. dicta in pcedẽti capite, q̃ ptinẽt ad dispõnẽ, in sequenti intelligunt̃ repetita, vt in ꝑrius: secus in his, q̃ ptinẽt ad facti narrationẽ, vt hic. b ¶ Cõtra op. b ꝙ ẽt ea, q̃ ptinent ad facti narrationẽ intelligunt̃ repetita ĩ seq. vt ĩ. tit. j. l. j. in prin. cõiuncta l. 3. §. qđ ait ptor. e. tit. Br̃ dic. Qñq; lex disponit circa plura in diuersis orõnibus, & tunc dictũ in vna orõne, nõ intelligit̃ repetitũ in alia orone, circa facti narrationẽ, c vt hic. Qñq; lex disponit circa plura ĩ eadẽ orõne, ita ꝙ oĩa illa regunt̃ ab eodẽ verbo, tunc dcm̃ ĩ vno, intelligit̃ repetitum in alio. ita loquitur l. j. §. j. ꝯiuncta l. 3. ĩ. tit. j. §. qđ ait prætor. Nã cum oĩa ab eodẽ verbo reguntur, qualitas q̃ respicit illud verbum, respicit ipsum vniformiter quo ad omnia. d Ita debetis intelligere hunc articulũ. Pro hac solõne. s̃. de fund. inst. l. Seiæ. §. Caio. 1 † Latius ergo in ista materia distingue sic, vtrũ dicta in vno capite intelligantur repetita in seqñtibus. Dic, Aut est vna lex habens plura capitula: aut sunt plures leges separatæ, & distinctæ. Primo casu, Aut quæris de his, q̃ ptinent ad facti narrationem: aut de his, q̃ ptinent ad iuris dispõnem Primo casu, aut illa plura capitula inseruntur sub diuersis orationib. & non intelliguntur repetita in sequentibus. l. 2. in princ. s̃. e. & hoc §. Aut inseruntur e sub eadẽ orõne, & intelliguntur repetita. l. j. in prin. cõiuncta l. 3. §. deinde ait ptor. ĩ. tit. j. arg. l. Seiæ. §. Caio. s̃. de fun. inst. Scđo casu, qñ q̃ris, q̃ ptinẽt ad iuris dispositionem, & tunc aut dicta in pcedentib. sunt ꝯ ius cõe, & exorbitant à iure communi, & non intelligunt̃ repetita ĩ sequẽtib. arg. ad hoc l. vxori. §. vxori, đ leg. 3. & qđ no. p gl. in l. talis scriptura. in fi. de le. j. Facit ex đ de reg. iu. c. q̃ à iure cõi, li. 6. & l. qđ vero, & l. in his. s̃. de legib. & per hoc posset f determinari q̃stio, quã disputauit Iac. de Bel. in vno capitulo statutorum, quo cauetur, ꝙ hẽat locum in præteritis & futuris. Certe hoc exorbitat à iure cõi, cum nã legis sit dare formã futuris negotiis. l. leges & ꝯstitutiones. C. de legi. & iõ ĩ sequentib⁹ nõ intelliguntur repetita. Et ita determinat Iaco de Bel. licèt per al's rationes. Et ei⁹ disputationẽ hẽtis ĩ Auth. vt cum de app. cog. circa prin. Si vero non exorbitãt à iure cõi tunc aut q̃ris, vtrum ĩtelligant̃ repetita in sequẽtibus capitulis ꝓximis, & ĩtelligunt̃ repetita, g gl. quẽadmodum. in fi. supra ad leg. Aquil. & Insti. de le Aql. §. ex hoc tñ capite. & ĩ. de adul. l. mariti. §. hoc ꝗnquẽnium" Aut q̃ris, vtrũ intelligant̃ repetita in aliis capitulis distãtibus mediatis à pluribus aliis capitulis, & non intelligunt̃ repetita, vt Insti. de re. diui. §. itẽ lapilli. & ibi no. p gl. quã no. bñ. Et hoc est verũ nisi prout statim dicã in diuersis legibus separatis Scđo casu prĩcipali, qñ sunt diuersæ leges, seu diuersa statuta: aut vna lex procedit p modum regulæ, & in oĩbus aliis intell'r repetita, arg. l. regula. circa fi. de iu. & fac. ig. Exemplum in l. de vno quoq;. s̃. de re. iu. vbi ponit̃ regula, ꝙ in vnoquoq; negotio dẽt pars citari. superuenit postea l. 2. C. de sen. ex breu. rec. q̃ tradidit formã, qual'r feratur sñia, & ñ repetit de actiõe ptis, & certe illud intell'r repetitũ, ꝗa in alia leg. p modum regulæ ẽ traditũ. Et p hoc Old. disputauit vnã qõnẽ, Dicebat primũ statutũ, h † ꝙ iudex teneat̃ dare q̃libet sñiam cũ ꝯsilio sapiẽtum. Demũ aliud statutum dicebat, ꝙ in 2 qbusdã casib⁹ iudex dẽat ꝓcedere sũmariè. Certe intell'r repetitum, ꝙ iudex dẽt sñiam cum ꝯsilio sapiẽtum: ꝗa illud primum statutum pcedit p modũ regulæ. Si verò nõ ꝓcedit p modum regulæ, & tunc, aut vña lex venit ad interptationẽ alterius, & tunc oĩa, q̃ dñr in l. interptata, intelligunt̃ repetita in l. interpretante. l. nihil. supra de ꝯiun. cum emanc. lib. & in Auth. de filiis añ instru. dot. na. §. j. Si vero vna lex non procedit ad interpretationem primæ, tunc dicta in vna, non intelliguntur repetita in alia. l. j. §. meminisse. & §. quid tamen, supra de vent. inspicien.

ADDITIONES.

a Alex ¶ Repetita. An dicta in præcedenti capite, intelligantur repetita in sequenti, facit l. si qs filiũ. §. fi. C. de inoff. test. & ibi per Doc. & vide Bart. no. in l. fi. de reb. dub. per do. Ant. in cle. j. de supp. neg. pla. & omnino bart. in l. doli. in princ. de ser. cor. vbi qualitas seqñes refertur ad omnia pcedẽtia. do. Ant. & Imo. in cle j. approbant omnia dicta per bar. hic. & adde q̃ not. gl. in c. cũ singula. in ver. prioratibs. de pb. li. 6. & quando dictum in vno intelligatur repetitum in alio, vide aliquid per Bal in l. j. C. de legit. hæredibus.

b Barb. ¶ Contra hoc oppo. Pondera, ꝗa d. Gul. de Perusio rñdit ad partes in quodã cõs. inci. duo sunt principaliter inquirẽda. ꝙ dictũ Bar. procedit in dictis, seu capitibus statutis separatis, nõ cõnexis, nec se contingentibus.

c Clau. de Seyssel. ¶ Narrationẽ. Istud limita & intellige, vt per Are. con. 144.

d Cla. de Seyssel. ¶ Quoad omnia. Idẽ in vno adiectiuo posito post duo substãtiua no. Bar. in l. ex tat in prin. s̃. quod met. cau.

e Poma. ¶ Aut inseruntur. Vide Alex. cons. suo 2. in prin. vo. 2. & Imo. 145. & Ale. 56. vo. 2. vide ẽt Are. con. 73. & 144. & seq. & vlt. ad fi. vbi limitat, qñ non esset eadẽ rõ. ver. Ia. de Bel. Ad hæc vide Are. in d. l. talis scriptura. Alex con. 43. incip. in cã & lite inter Christophorũ. in 3. vol. Pau. de Cast. con. 393. inc. no. primo ad euidentiam. & Pau. de Cast. consi. 1. vo. 2. & Alex. con. 48. inc. super extractione. vo. 1.

f Barb. ¶ Et per hoc posset. Adde bonam gl. in cle. 1. in versi. curã. de supp. neg. pl. & ibi vide do. Io. Et quando sentẽtia debeat ferri cũ cõsilio sapientis, vide q̃ plene no. remittendo tamen, in l. j. C. ne lic. in vna & eadẽ cã tertio prouo. Ad Bal. vide Old. q. ita disputauit. Facit qđ not. bart. in l. j. § 2. ff. ad leg. Fal. & in l. omnes populi. de iust. & iur. & x. q. 6. art. pri.

g Alex. ¶ Intelligantur repetita. Et hoc est verum in his, q̃ sunt expresse disposita: secus si sunt subaudita, vt no. Bal. in lect. antiq. in l. j. in prin. in gl. in ver. si quis, & ibi remisi. s̃. quod quisque iur.

h Alex. ¶ Old. disputauit. Vide bonã gl. in cle. j. in versi. curam, de sup. neg. pl. & facit quod no. Bar. in l. j. §. 2. s̃. ad leg. Fal. & in l. oẽs populi. in 3. q. vj. art. prin. Contratiũ vñr velle Bal. & Ang. & Imol. in l. cohæredi. §. qui patrem. de vul. & pup. q. si bñ considerent, nõ obstant. Tu vide no. Bald. in l. j. C. ne lic. tertio prouo. & d. Ang. in cle. j. de sup. neg. pl. vide gl. in cle. sæpè. in ver. non obstan tib. de verb. sig.

§. Hæc autem actio. Aduerte, gl. in hac lege signat ꝯrium, & non soluit. Vide gl. in verb. refertur. q̃ incipit, sic, ĩ. ibi, sed arg. ꝯ &c. Sol. hic agitur rõne dñij: ibi rõne alterius iuris, quod q̃sque hẽt in re, vel ex re. arg. l. si vendidero. §. j. supra de fur. Non habetis hic alia.

§. Docereque Facit ad ea, q̃ dixi in l. denunciasse. §. qđ tamen. ĩ. de adul. dic vt ibi.

LEX V.

Non prodest. De hoc dic, vt l. qui ea mente. s̃. de fur.

LEX VI.

Quod vi. Op. & vr̃, ꝙ sufficiat reuerti in potestatem violẽtiam passi. l. certè. §. Iulianus, s̃. de pcar. & ibi not. Sol. intellige, ꝙ hic fuit vi possessum aliquid mobile, ita ꝙ cadit in vitium furti: aliàs secus, vt in contrariis.

De incendio, ruina, naufragio. Ti. IX.

LEX. I.

Prætor Dicitur hic, dãniue quid ĩ his rebus de disse dicetur. Quæro vtrum sufficiat dicere tantum, vel reqratur ꝓbatio? R̃n. ꝙ dicit dicet, subaudi, & probetur, vt not. in l. prætor, in pri. supra ti. j. & l. j. in pri. supra si quadru. paup. fecis. dica. qđ ẽ verum, & tene menti ad multa.

1 *Dictio, ex, denotat causam remotã, licet regulariter denotet causam proximã. Idem in dictione, de.*
2 *Equo vulnerato in bello, licet postea moriatur in ciuitate, debet emendari, ac si mortuus esset in bello.*

§. Ex incendio. Nõt. † ꝙ dictio, ex, hic significat cãm remotã: exponit̃ enim, ex incendio, id ẽ, pp incẽdiũ: regulariter ẽ ꝯ, ꝗa denotat cãm ꝓximã. l. nõ dubiũ. C. de le. & l. j. C. si ser. exter. & l. eo tpe. in fi. s̃. đ pec. & l. j. §. eueniet s̃. de ꝯiun. cum eman. li. eius. Simile ĩ dictione, de, q̃ denotat cãm remotã. l. si finita. §. j. supra de dã. infe. ibi, de eo opere, &c. cum gl. a sua, licet reg'r denotet causam ꝓximã, a vt supra dixi. † Vltimo 2 ver. quẽadmodum ꝯsueuit induci ad qõnẽ de equo vulnerato b in bello, ꝗ postea morit̃ ĩ ciuitate, an dẽat emẽdari, sicut si fuisset mortu' ĩ bello, fm pactum fcm̃ cũ stipẽdiariis. Et hic ẽ arg. ꝙ sic. Facit l. ait lex. & l. huic scripturæ. s̃. ad leg. Aql. & l. dãni infecti. §. Sabini. s̃. de dã. infe. Ita dicit Dy. Vltimo vide gl. super versic. si suspicio. in verb. habeat. q̃ incipit, nõ ergo &c. ibi, §. his quoq;. Sol. dic vt ibi, quia ibi in odium denunciatoris superuenientis. Item vide d. gl. ibi. qđ dr̃. Sol. dic, ibi. Item ibi, l. si, qs fumo. & l. quis. Sed ibi est legis suspicio; hic hominis, nõ habens adminiculum iuris vt infra, de pẽn. l. absentẽ. fm Dyn. in ead glos. ibi, sed ibi soluens. Dic, ꝙ ibi loquitur in accusatiõe criminali, hic in actione ciuili.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Causam proximam. Idẽ dicit bar. de dictione, si, q̃ denotat cãm proximam, d ctio vero, ab, denotat remotã. Ita dicit Bar. in l. non dub ũ. C. de legibus. vbi videas. & Bal. in l. ex hoc iure. s̃. de iust. & iur. & Anc. in c. si pp tua, đ rescri. lib. 6. & gl. in c. pen. § fi. de offi. delega. in 6. & no. in l. qua actiõe. §. Celsus. s̃ ad leg. Aqui. Adde de istis dictionibus Old. consi. 48. plenè.

b Alex. ¶ Ad qõnem. No. qõnem de equo vulnerato in bello, ꝗ postea moritur in ciuitate, an debeat emẽdari, sicut si mortuus esset in be lo. facit quod no. Bar. in l. qđ ait lex. de adul. quod no. bene. & ad hanc q. vide in l. bello amissi. s̃. de excusa. tut. in lec. antiq. & ibi Bal. not. loquẽtẽ. Idẽ in c. j. quib. mod. feu. amit. & quod no. Bal. in l. j. C. de nund. & in l. transigere. C. de trãsacti. & in l. dãni. §. Sabini. s̃. de dam. infe. & Bar. in l. item Mela. §. si plures. s̃. ad leg. Aquil. & in l. non solum. §. sed vt probari. s̃. de oper. no. nunc.

1 *Quando ad actũ requiritur certus locus, & certũ tẽpus, illud debet probari.*

1 §. Item ait prætor. In fi. cum l. 2. Not. † ꝙ qñ ad aliquem actum requiritur certus locus, & certũ tps, debet istud probari, a vt hic. qđ tene menti,

ADDITIO.

a Alex. ¶ Istud probari. Adde Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. de oper. no. nun. & ibi allegat illum tex. & no. Bar. in l. j. in prin. de aleatoribus.

LEX

LEX III.

1 *Ablatiui absoluti verificantur in præsenti.*

Quo naufragium.

1 a §.Deinde. No.† ꝙ ablatiui absolutiali licet sint præteriti tẽporis verificant̃ in p̃senti.nã dr̃ hic,rate , naue expugnata,& tñ sufficit si fiat,dum expugnatur. quod tene mẽti.

ADDITIO.

a Alex. ¶Ablatiui absoluti. Vide l.si quis id quod. versi. quod si dum proponitur. & ibi doct.s̃.de iurisd.om.iud.

1 *Receptans bannitum ignoranter non tenetur pœna statuti.*

1 §.Non solum. No.ꝙ iste,qui recipit exbannitum ignoranter† nõ tenetur pœna statuti,vt hic. pro hoc j̃.de recep.l.2.&de pœn.l.Metrodorum,& quod ibi dixi.

§.Quod ait prætor. Istum §. intelligatis secundum qđ habuistis in l. si alius.§. est & alia exceptio.s̃.quod vi aut clam.

§.Senatusconsultum. Vide gl.in ver.omnium,quę incipit,& merito.

LEX IIII.

1 *Maleficium æstimatur leuius,& grauius,respectu rei,& personæ.*
2 *Nobilis qualiter puniatur plus,quàm ignobilis.*
3 *Processus quando fit contra rapientem ex naufragio,debet apponi de valore rei vt possit certificari de pœna.*

1 Pedius §.diuus Antonius. Not.text.ibi,† ne quid aut durius. No.ex hoc §.ꝙ maleficiũ æstimat̃ grauius , & leuius respũ rei raptæ.Idẽ respũ p̃sonæ rapiẽtis. ¶Op. circa primũ, †vr̃ ꝙ plus puniat̃ nobilis,ã ꝗ ignobilis.vt C.de epis.& cler.l.p̃sbyteri.Gl.non soluit.Tu dic;vt per Cy.de sum.tri.l.fi.& dixi j̃.de pœn.l. quædã delicta.¶Quæro,factus†est processus ꝯ̃listũ rapientẽ ex naufragio, ꝙ abstulit rẽ:& tamen de rei valore non apparet, q̃ pœna erit ipo̅ nẽda?Certe ꝯsiliũ est,ꝙ rei valor ponat̃ b in processu,vt simus certi vtrum pœna maior,vel minor debeat imponi.Nam si valor rei non apponit̃,tunc assumimus pœnam,q̃ est minor,vt j̃.de pę.l.si præses.& l.interpretatione.&l.hæc enim.s̃.de suspe.tu.quod tene menti propter statuta huius ciuitatis, quæ limitant pœnã actionis furti,secundum valorem rei subtractæ.

ADDITIONES.

a Alex.¶Puniatur nobilis.An puniatur magis nobilis,per Bal.in d.l.fi. post Cy. & plene in c.cum quidam.de iureiur.per Iac.de Bel.in d.l.præsbiteri,per gl.45.dist.non cogantur.& vide Bar.& gl.in l.fi.s̃.de re.diui.

b Alex.¶Rei valor ponatur.No.ꝙ in inquisitione debet apponi æstimatio rei furatæ,adde Ro.in l.si quis id quod.s̃.de iuris.om.iu.in l.magistratibus.e.ti.Adde Bal.consi.106. lib.j.vbi ponit,an procedat libellus in quo narratur,ꝙ talis animo furandi subtraxit tot res,& bona quæ ascendunt ad valorem centum,saluo errore calculi. & concludit, ꝙ non procedat.

LEX V.

Si quis ex naufragio.

a §.De eo quoque. a No.hunc §.ex quo tu habes, ꝙ ex naufragio dr̃ fieri,quod fit trepidatione naufragij,& sic parum ante naufragiũ, vt s̃.prox.l. in prin. Item quod fit in ipso naufragio ,vel statim post,vt hic. Et eundẽ intellectũ hñt ista verba,rate,naue expugnata. hoc est. n. participium præteriti t̃pis,& tñ requiritur ꝙ fiat in ipso actu instantis expugnationis;vel modicum ante,vel modicum post , vt hic,qđ est mirabile.Non dico nunc plus.Ista sufficiant ad præsens.

ADDITIO.

a Alex.¶De eo quoque.Facit iste tex.ad q.de qua dixi in l.3.§.armis deiectum.s̃.de vi & vi arma.

LEX VII.

1 *Dominus ex delicto famulorum non tenetur,nisi quando delinquunt in ministerio,in quo eorum opera vtebatur.*
2 *Dñs qñ teneatur de robaria facta in suo territorio,& qđ de villa,vel castro.*
3 *Agens contra villam,vel contra dominum pro robaria commissa in territorio,qualiter probabit damnum contra eum.*
4 *Quilibet de villa,an insolidum teneatur,quando villa tenetur de robaria commissa in territorio,*
5 *Collecta si dẽt imponi vniuersitati pro robaria commissa in ipsius territorio, imponitur pro viribus patrimonij.*
6 *Rapiens sæpius ex incendio,ruina,vel naufragio,punitur tanquam latro.*
7 *Testis in casu huius tituli examinatur ante litem contestatam.*

Ne quid. In prima parte huius rescripti dr̃,ꝙ possessores locorum,vbi fit naufragium,non debent aliquid recipere,& ab eis põt repeti. Quæro inquãtum ꝯ̃ eos datur iudiciũ istud?Gl.dicit,ꝙ in quadruplum, si ibi rapuerint,vt s̃.e.l.j.in prin.
a ¶Quæro, qđ si illi,quorũ opera vtunt̃,vt coloni, & alij positi ad custodiã illius agri,vel villę,recipiunt,qual'r dñi locorũ tenebũt? Gl.dicit,ꝙ forte eodẽ mõ:ar.Insti.de obl.q̃ ex quasi deli.nas̃.§.fi.
1 Istud non placet mihi.† Nã dñi nõ tenẽtur ex delicto suorum famulorũ,nisi qñ ipsi delinquũt in ministerio,in quo eorũ opa vtebat̃ dñs,vt si publicanus p̃posuit familiam ad exigẽdum vectigal, de delicto ꝯmisso circa exactionẽ vectigalis,tenet̃,nõ de alio,vt s̃. de publica.l.j.§.familiæ.Item ille q̃ p̃posuit aliquẽ cauponæ,tenet̃ de delicto facto in caupona,si circa illud delinquit̃,p̱ titulũ, furti aduersus nau.cau.Vñ puto,ꝙ de facto colonorum ñ teneat̃ dñs: sed si poneres aliquẽ esse p̃positũ ad custodiã totius territorij,ne furta & robariæ ꝯmittãt̃,tunc tenet̃ de facto istius rapiẽtis:q̃a delinqt circa id,ad quod p̃po ſitus est.¶Scđo quæro, b an dñs loci
b
c teneat̃ de robaria facta ibi p̱ extraneũ?Gl.in verb.à possessorib.dicit c ꝙ sic,si fuit sciens,& tenet̃ in simplum:q̃a dñs tenebat̃ ad custodiã sui loci.l.j.§.fi.C.de fal.mo.& de his,q̃ latro.occul.l.2.§.dñi et p̃dio
2 rum.Vide istã gl.q̃ est multũ no.q̃ incipit,rapiẽtib.†Quæro,& r̃-
d uoco d in dubium vtrum dñs teneat̃ de robaria facta in territorio suo?Itẽ q̃ro de villa,vel castro & comitatu, an teneatur? Tex. & gl.in auth.vt nulli iud.§.qñ verò.dicit,ꝙ nõ tenet̃,& ibi ẽt hoc vr̃ tenere do.Ia.de Bel.in ꝯ̃riũ facit iste tex.d.gl.hic vr̃ distinguere mirabil'r,ꝙ sciẽs teneat̃ in simplum,ignorãs ñ,quasi teneat̃ ad custodiã vt dictum est.Hoc examinemus.Primo in eo,ꝙ dicit dñm teneri de quo dño loq̃t hic,an de dño possessionis vnius, vt fortè de quodã rustico,an de dño vniuersali,vt de dño castri,vel villæ,vel de ipsa vniuersitate? Tex.hic vr̃ dicere,de dño agri dũ dicit inter fines agri,& j̃.seq̃t,à dño quoq; possessionis,&c. Credo, ꝙ de vtroq; posset intelligi,de dño agri,si ipse est sciẽs,intellige,& p̱hibere valẽs,vt s̃.si fam.fur.fe.di.l.1.§.pe.Et iõ si ipse erat hõ ita modicæ potẽtię ꝙ hæc p̱hibere ñ poterat,ñ tenebit̃.& eodẽ mõ dico de dño vniuersali castri,vel villæ,vel de ipa vniuersitate , si factum eẽt ipsis sciẽtib.& p̱hibere valẽtib.ꝙ teneat̃ in simplum, vt hic no.qđ est mirabile:q̃a al's sola sciã ñ facit quẽ teneri de maleficio, nisi interueniat iussus.l.1.s̃.si fam.fur.fe.di. & ibi dixi.& l.si sciente creditore,de parric.& qñ delinquitur,sua sola sciã faciet ip̃m teneri ciuil'r:criminaliter vero non tenet̃,nisi in ca sib. quos dixi in l.sciẽdũ.j̃.de p̃uar.Facit ad hoc C.de hære.auth.si vero dñs t̃palis.Et intelligo vniuersitatẽ hanc scire,qñ maleficium factum est ita palã,ꝙ sciuit maior p̃s vniuersitatis.l.qđ maior.j̃. ad mun. & l.aliud.j̃.de reg.iur.§.refertur.Sed tu dices,qualiter rñdebis ad hunc tex.qui dicit,intra fines agri?Rñ.agri.i.villæ.simile in l.sciẽdum.2.rñ.s̃.qui satis.cog.Vel accipias proprie, & sic ꝯgruit vtrique dicto.Vides ergo qualiter tenet̃ de iure cõi. ¶Sed in multis p̱tib.Italiæ sunt statuta de hoc,ꝙ cõia comitatuum teneat̃ emẽ-
3 dare dãnũ in territorijs eorum:q̃ro tunc,† quando agit̃ ꝯ̃ villam vel ꝯ̃ dñm,qualiter probabitur damnum contra eum?Dicunt quidam,quòd per iur̃m.l.si qñ.C.vnde vi.Doc.determinant contrarium:quia illa lex loquitur,qñ agitur ꝯ̃ ipsum delinquentẽ,secus qñ alius ꝯuenitur ex quasi maleficio p̱p alterius delictũ,l.1.s̃.qñ ex fac.tu.& ibi per Dy.& per Cy.in d.l.si qñ.C.vnde vi.Dixi vobis in l.j.supra fur.aduer.nau.cau.stab. Probabitur ergo eodem mo-
4 do,quo ibi dixi.¶†Quæro,quãdo tenetur villa, vtrum teneatur quilibet de villa insolidũ? Et vr̃ ꝙ sic , quia in delictis quilibet de villa insolidũ tenetur,l.si quis id qđ.§.fi. & l.seq.s̃.de iuris.om.iudi.cũ si.Dy.determinauit ꝯ̃riũ:q̃a vno soluẽte , oẽs liberãtur : qm̃ ex delicto alterius tenet̃,l.ex maleficijs.§. is quoq;. s̃.de act.& ob.
e ¶Sed quæro , e in vniuersitate†debet imponi collecta pro soluẽ-
5 da ista ꝯdemnatione,qualiter imponetur, an imponetur per solidũ,& librã,an p̱ capita?Et vr̃,ꝙ p̱ capita: q̃a vniuscuiusq; par delictũ est.ergo,&c.l.si queq̃.C.de epis. & cle.In ꝯ̃riũ,ꝙ imponat̃ p̱ q̃titate patrimonij,facit l.1.C.de mun.pa.li.x.& l.fi.C.de nauf.lib. 11.h.d.Dy.esse verius.Idem vr̃ tenere Spe.ti.de rap.§.j.ver.sed pone,inter statuta.Tetigi in l.aut facta,ĩ fi.j̃.de pę.Plenius examina
6 ui in l.4.§.actor.s̃.de re iudi.¶Venio ad ver. de his autẽ, † & oppo.de l.Pedius,s̃.eod.Rñ.ibi loquitur in eo , q̃ semel tñ tale delictum

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæro, quid.No.qualiter teneatur dñs de delicto familiæ suæ,vel coloni.Sed nũquid q̃s tenet̃ de facto sui domestici?Dic ꝙ no ; vt extra de resti.spo.in c.cum ad sedẽ.& quod no.Bar.in l.j.C.de epis.& cler.Doc.in l. ad inuidiã.C.quod met.cã.Istis adde Bal.in si seruus seruum.§.Proculus.per illum tex.& ibi Flo.s̃.ad leg.Aqui.Nã per istum tex.& per l.videamus,s̃.loc.limitantur hæc dicta,nisi famulus deliquisset in re,cuius custodia spectabat ad dominum.Et de omnibus vide do.Ant.in d.c.cum ad sedem.de rest.spo.

b Alex.¶Secundo q̃ro.Adde ꝙ no.Bal.in c.j.in §.conuenticula.de pa.iu.fir. vbi dixit,ꝙ exigentes pedagia debent tenere itinera tuta.Vñ s̃m eũ;si fiant aliq̃ robariæ in eorũ curia,territorio,seu districtu ab eis possesso, vbi exigũt pedagia à transeũtib. tenentur restituere,& malefactorẽ exhibere.alle.glo.c. tex.& Arc.ita no.33.q.5.si quis peregrinos, quod est not. s̃m eum. Adde quod no.scribunt Inn.& Doc.in c.si.quod me.ca.ꝙ dictum alle.Bal.in l. qui accusare.C.de edẽ.& retuli s̃m Bar.in l.iniuriarum.de iniu.Et istud dictum Inn.no. Bal.in l.fi.C. de pœna iud.qui male iu.& dicit Bal.in l.fi.de cap.ꝙ si fiat robaria prope castrum , obtinẽs castrum tenetur succurrere,& prohibere ne fiat. Adde Lud.Ro.in l.1.§.j.s̃.de pub.

c Alex.¶Gl.dicit.Adde Io.And.in regula,non debet,in mercuria.

d Alex.¶Quæro,& reuoco.An villa,& castrum teneantur de dãno dato, Dicit Bal.ꝙ sic,in l.si quis non dicam rapere,C.de epi.& cle.nisi qñ villa nõ posset custodire,vt quia de nocte damnum fieret per vnum ostium quod no.

e Alex.¶Sed quæro.Vide Inn.in c.grauem.de sen.excom

ctũ ↄmisit: ille verò qui pluries ↄmisit, puniret̃ tãq̃ latro, vt hic, &
j̃ de pen. l. capitaliũ. §. famosos. ¶Item dr̃ hic, vt facilior sit proba
tio, de hoc apud p̃fectũ dẽt testari. q̃ro qualr̃ fiet ista testatio? Di-
cit gl. in verb. testari, ꝙ dẽt hoc corã testib. notificar̃. Hæc expõ ñ
vr̃ vera: q̃a p notificationẽ factã p̃ñtib. testib. maleficiũ nõ ꝓbat̃,
l. metũ, C. qđ me. cã. sed tex. hic dicit, debere lr̃ fieri, vt sit facilior
ꝓbatio. Iõ alij ĩtelligũt hoc verbũ, testari, i. apud eũ testes ꝓduce
re, & sic casus erit spãlis, in quo testes ꝓducunt̃ ante litis ↄte. qđ sa
tis placet, ar. l. de submersis. C. de naufr. lib. 11. vbi dicit, ꝙ istæ cãę
a dẽnt examinari leuato velo, a hoc ẽ summariè. ¶Dr̃ hic, vel vin-
7 cti, vel sub fideiussorib. ad p̃sidẽ remittantur. †Quæro, de quo p̃-
side hic loquatur? Dicit gl. in verb. remittãtur. de præside cui sub
est actor, vide gl. & sic est casus spãlis, in quo reus sequitur forum
actoris. Doc. dñt ↄ̃ istã gl. ꝙ immò mittit̃ ad præsidẽ eius ꝓuincię
in qua deliquit, fm̃ Ia. de Ra. & Pe. & Cyn. refert. C. vbi de cri. agi
op. auth. qua in ꝓuincia. ĩ 4. q. qđ magis placet: tñ tenẽdo lec. gl.
b allegabã istũ tex. ad q. b Ciuitas ista facit statutũ, ꝙ q̃cũq; offen-
c derit Perusinũ, c in quacũq; p̃te mũdi, possit puniri hic, an valeat
☞ tale statutũ. Determinaui ꝙ non: q̃a facit statutũ de eo, quod ad
suã iurisdictionẽ non p̃tinet. Fallit in casu huius legis, fm̃ lect. gl.
Facit, qđ notatur p Inn. ex̃ de for. ↄp. in c. significasti. Tu dic ꝓut
dixi plene in rep. mea. l. cũctos populos. C. de sum. tri. & fid. cath.

CONCORDIA.

¶An valeat tale. Pro concordia aduerte, nũquid iudex huius ter
☞ ritorij possit punire testẽ alterius territorij: & Bar. in l. nullũ. C. de
testib. vr̃ dicere, ꝙ sic, ibi semota fori præscriptione. & in hac l. ne
quid, in fi. ↄ̃riũ vr̃ determinare in l. cunctos populos, in 8. q. C. de
sum. tri. & fide cath. Solutionem dat Bar. inferendo ẽt ad statuta,
in d. l. cunctos populos, vt regulariter sit contrarium. Fallit autẽ
in pluribus casibus specialibus, dic vt per eum.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Leuato velo. De istis causis, quæ debent examinari leuato velo, Bal.
in l. 2. C. de spor.
b Barb. ¶Ad q. Adde do. Ant. & Mod. in c. postulasti. de fo. compe. Bal. in l. cun-
ctos populos, præalleg. & in l. fi. ff. de iurisd. om. iu. & vide aliã fallentiã in l. nõ
dubito j̃. de cap. quæ est sing. fm̃ do. Io. in c. postulasti. de fo. comp. Idem in de
fectum denegatæ iustitiæ, vide Bar. in l. cunctos populos.
c ¶Offenderit Perusinũ. An valeat statutũ, ꝙ occidens puniat̃ in qualibet par
te mundi? Adde gl. no. in c. j. de priui. in 6. ver. ex empto. & Bal. in l. fi. s̃. de iuri.
om. iu. & no. Bar. in l. fi. C. de iud. & vide Bar. in l. cũ vnus. §. pe. s̃ de bo. aut. iu.
pos. & per do. Ant. in c. postulasti. de for. compet. & Bal. in l. cunctos populos.

LEX VIII.

1 *Retentione quis consequitur, quod iure actionis consequi non potest.*
2 *Dominus agri non potest retinere animal inuentum dare damnum in agro.*

Ratis. Op. & vr̃, qđ de damno p̃terito teneri non dẽat, cũ nõ
fuerit in culpa: sed hic fuit casus, cui non põt prouide
1 ri. l. ↄ̃ctus. j̃. de reg. iu. ergo, &c. Sol. hic ↄsequitur retinẽdo † iure
retẽtionis. qđ iure actiõis ↄsequi nõ posset, fm̃ Dy. Facit qđ no. ĩ
l. Celsus. §. sed & si ratis. s̃. ad exhib. Et est rõ, q̃a cũ q̃libet sit ĩ pari
2 cã, potior ẽ ↄdõ retinẽtis, & c. l. si seruũ. §. sequit̃. s̃. de ver. ob. †VI-
timo ẽ ĩ ar. ista lex, ꝙ si ĩuenio pecus tuũ dãs mihi dãnũ ĩ meo, ꝙ
ipsum possum retinere. Sed de hoc hẽs casum, ꝙ nõ p̃t retineri, ĩ
l. Quintus. §. quãuis. alr̃s est l. q̃uis. s̃. ad l. Aquil. Et est rõ: quia dño
a prædij est consultum alia actione, q̃ per retentionem. Dic vt ibi. a

ADDITIO.

a Alex. ¶Dic vt ibi Latius per Bar. in l. hoc amplius. §. de his, de dam. infe. vbi vi
deas Bal. in l. 2. C. de ser. fug.

LEX IX.

a Qui ædes. a Opp. j̃. eo. l. si fortuito. Sol. Intellige hic casu,
culpa tñ p̃cedẽte. Circa mãm huius legis, qua
liter imponat̃ pœna incendiarijs, Cy. ponit vnã distinctionẽ satis
longam. C. qui accu. nõ pos. in l. data opera, dic vt ibi. Vltimo no.
ꝙ pro culpa pœna criminalis imponitur. De hoc dixi in l. respi-
ciendum. §. delinquunt. j̃. de pen.

ADDITIO.

a Alex. ¶Qui ædes. Circa istam legem vide do. Ant. in c. 2. de const. vbi alle. istũ
tex. & ibi do. Ab. & Bar. in l. j. de offi. præfec. vigil.

De iniurijs, & famosis libellis. Tit. X.

LEX PRIMA.

a INiuria. §. iniuriã. a Op. & vr̃, ꝙ actiones ex
delicto sporiantur ex re
non ex verbis, vt Inst. de ob. q̃ ex delict. na. in prin. So.
quod ibi dicit, ex re, dic, idest ex ipso maleficio.

ADDITIO.

a Alex. ¶Iniuriã. Formã libelli vide in Spe. de iniu. §. iniuria & no. Insti. de act.
in prin. & Bal. in l. iniuriarũ. j̃ e. De pœna leuis iniuriæ. vide Bal. in l. atletas.
§. item si quis. de infa. s̃.

1 *Infamare defunctum, est iniuria hæredis.*

1 §. Et si forte. Nota, ꝙ † quando aliquis infamat defun-
ctum, est iniuria hæredis.

1 *Iniuria licèt sit per partem remissa, tamen iniurians potest accusari, & condẽ-*
nari criminaliter ad pœnam imponendam, fisco applicandam.
2 *Iniuria quãdo possit fieri in volentẽ, id hoc, vt iniurians nõ puniatur. & nu. 7.*
3 *Pactum factũ per rusticum, ꝙ si inueniatur in vinea, ꝙ possit percuti, nõ valet.*
4 *Cõsuetudo, quæ est Pisis, ꝙ offendes dẽat se ponere in manu inimici, ẽ cõtra ius.*

§. Vsque adeo. Notabilis est §. opp. ꝙ iniuria fit ĩ volẽ
tẽ, vt C. đ rap. vir. l. vni. §. pęnas aũt. ibi
siue volẽti, &c. Sol. ibi iõ: q̃a p̃sumit̃ subducta, & decepta, vt not. p
1 Dyn. ĩ c. sciẽti. de re. iu. li. 6. Quæro, pone ꝙ † iniuria est remissa
a p p̃tẽ, vtrũ poterit accusari criminalr̃, a vel iudex inq̃rere, vt impo
nat pœnã applicãdã fisco. Vr̃ ꝙ ñ. l. nõ solũ. §. j. j̃. e. & inst. de iniur.
§. fi. s̃. ad Syl. l. 2. In ↄ̃riũ est veritas, p istũ tex. q̃a ista remissio ꝓdest
tm̃ quo ad actionẽ ↄpetẽtẽ ipsi r̃mittẽti: secus quo ad vindictã pu
blicã. Facit j̃. ad l. Iul. de vi pub. l. q̃ cœtu. §. q̃ vacãtẽ. & de pac. l. iu-
2 risgẽtiũ. §. si paciscar. & ita tꝫ Dy. ¶Sđ q̃ro, † ꝓxĩe dixi, q̃ñ iniuria
b est remissa q̃d si b ab initio q̃s recipit alapã, vel aliã p̃cussionẽ vo-
lũtariè, an poterit ex hoc accusari ad pęnam applicãdã fisco? Et vr̃
ꝙ ñ, q̃a ĩ volẽtẽ ñ fit iniuria, vt hic, & l. 3. j̃. e. In ↄ̃riũ facit iste tex. ĩ
prin. videte dñi, ista est veritas. Q̃ñq; q̃s patit̃ ĩferri in corp⁹ suũ id,
qđ de iur̃ pati ñ p̃t, vt aliq̃d p qđ corp⁹ suũ scĩdat̃, vel os frãgat̃, vl'
silr̃a: hoc. n. si ipse sibimet facer̃t, puniret̃, vt j̃. de bo. eo. q̃ ant. sen.
mortẽ sibi ↄsci. l. fi. §. si q̃s aũt. Eodẽ mõ ñ p̃t alij p̃mittere hoc: q̃a
nemo est dñs mẽbrorũ suorũ, vt s̃. ad l. Aq. l. liber hõ. isto casu po
terit crĩalr̃ accusari, vt hic, ar. dictarũ legũ, Q̃ñq; q̃s p̃mittit id, qđ
sibi licet p̃mittere. s. vt sibi det̃ alapa, vel aliq̃d., p qđ corp⁹ ñ frãga
tur, neq; destruat̃, tunc nullũ eẽt maleficiũ, iõ nõ posset accusari
ad vindictã publicã. l. fi. j̃. e. sed ↄsensus eius sibi p̃iudicat quo ad
ciuilẽ actionẽ iniuriarũ, ita loq̃t̃ hic. Permisit. n. filius se hic vendi,
qđ nõ poterat, facit qđ no. p Gul. de Cu. s̃. de pa. in l. si vnus §. si pa
3 cta, q̃ turpẽ. Prædicta vera, si voluntas adest t̃pe quo p̃cutit̃. †Sed
q̃d, si ĩ initio adest volũtas, sed tũc cũ p̃cutit̃, abest volũtas? v. g. p-
c mittit tibi rusticus, c ꝙ si eũ ĩuenies in vinea tua, ꝙ possis eum ver
berare, certe t̃pe verberationis nõ adest volũtas, iõ tale pactum ñ
vꝫ. l. nõ est singulis j̃. de re. iu. & l. gñalr̃. s̃. đ ver. ob. q̃m̃ ↄtinet tur
pe. s. ꝙ maleficiũ posset ↄmitti. Et per hoc apparet, ꝙ q̃dã ↄsuetu-
4 do, q̃ ẽ Pisis, ẽ ↄ̃ ius, vꝫ, † ꝙ offendẽs dẽat se ponere ĩ manib. ini-
mici, & ꝙ inimicus possit ei facere signum in manu, vl' ĩ vultu. Nã
ñ p̃t se de iure ↄmittere ĩ manib. inimici, & pati hoc ĩ corpus suũ.
De quo est exp̃ssum ex̃ de sent. excõ. c. ↄtingit. e. l. j.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Accusari criminaliter. In quo est veritas p istũ text. Si remissa est iniu-
ria, an possit ĩiuriãs crĩaliter accusari. Facit ad no. j̃. de fur. ĩ l. inter oẽs. §. re
cte. & ibi Bar. & vide Bar. in l. 1. §. si ea. de ven. in pos. mitt. & qđ not. Bald. post
Bar. in l. transigere. C. de trãs. in l. 1. C. de aboli. & qđ ibi Bar. & faciunt no. in
l. nõ solũ. j̃. e. ti. Et an per recõciliationem, & pactũ fcm̃ inter dñm, & fideles
ciuitates intelligantur cassata banna, & condemnationes, vide Bal. in l. filius
à p̃re. s̃. de li. & posth. in §. fi. & qđ dixi ĩ l. j. de iure fis. vbi videas. & no. p Bal. ĩ
l. si q̃s ĩ hoc genus. C. de epi. & cle. Adde ĩ materia huius apost. Ang. cõsi. 256.
b Ale. ¶Quid si. Et faciũt in simili no. in d. l. inter oẽs, §. recte. de fur. & vide Cy.
de epis. & cle. in l. raptores. & vide ĩ l. interdũ. §. j. de fur. Et an fiat iniuria in
volentẽ, adde qđ dixit Bal. in l. oẽs populi. ĩ q. de Barbitõsore. Et adde l. lege
Cornelia. §. plane. j̃. de sica. Et q̃d si aliquis, qui debebat suspẽdi, fecit se toxi
cari, vide Bal. in l. 2. ver. sed q̃ro, pone. C. q̃ test. fac. pos. vide ad materiã Bar.
in d. l. interdum. §. 1. & qđ no. Ang. in l. quãuis. s̃. de in ius voc. & Doc. in c. ve-
niens. de iureiu. Bal. in c. 1. si autem inter pares. de leg. Conrad.
c Alex. ¶Permittit tibi rusticus. An valeat pactũ qđ facit rusticus, ꝙ si inuenio
eum in vinea mea, possum eũ verberare, adde qđ dicit Bal. in auth. sacra. C. si
aduer. ven. dicẽs, ꝙ nõ valet pactũ, ꝙ liceat vindictã facere, vel rũpere pacẽ,
qđ no. & vide qđ no. in l. cũ dõnis. C. de trãs. & ibi Bal. An valeat cõsuetudo,
ꝙ offendẽs dẽat se ponere in manibus inimici, vide Bar. in l. sed si vnius p̃mis
su. §. p̃tor. j̃. e. & gl. & ibi Bar. in l. pe. vbi dixi s̃. de arb. valet tñ statutũ p̃mit-
tens competentem vindictam, fm̃ Bal. in l. is penes. C. depo. Adde, an valeat
statutum permittens vindictam, Ang. consi. 255.

§. Quoties. Opp. Inst. de perpe. & temp. actio. §. non au-
tem omnes. Sol. vt in gl.

1 *Iniuria si fiat clerico, famulo, vasallo, ciui, an cõpetat actio ep̃o, dño, vl' ciuitati.*

§. Idem ait. No. ꝙ hic licet filiafa. sit nupta, adhuc rema-
net in p̃tãte p̃ris, vt hic, & l. si vxor. C. de ↄd. in
ser. transit enim in p̃tãtẽ mariti, quo ad opera, & seruitia marita-
1 lia, vt no. Inst. ad Tertul. in prin. ¶Quæro, † q̃d si fiat iniuria famu
a lo, an competat actio dño, vel si fiat iniuria clerico, a an cõpetat
actio

ADDITIO.

a Ale. ¶Iniuria clerico. Si fiat iniuria clerico, an cõpetat actio ep̃o, & sic de fa
mulo. Sđ q̃d si fiat ĩiuria colono, vl' vasallo, an cõpetat dño? Dico, ꝙ duplex
iniuriarum actio oritur. s. quæ fit vasallo ad bursale commodum eius, & ista
nõ cõpetit dño sine mãdato. Alia ẽ iniuria, q̃ cõcernit dñm de ĩteresse appli
cãdo sibi dño, & istã sibi põt intẽtare. Ita tenet Inn. in c. dilecti. de ap. Bal. in
c. j. § iniuria. de pac. iu. fir. & vide oĩno gl. de priui. in c. accedẽtib. An aũt p̃la
tus possit remittere iniuriã illatã suæ ecclesiæ, vide Bar. ĩ l. q̃ accusare. C. de
edẽ. gl. in d. c. accedẽtib. Cano. & ibi maxime Abb. in c. parochiã, & in c. cõ-
tingit C. de sen. excõ. dũ tradit̃ hic, ꝙ de iniuria viri nõ dat̃ accusatio vxori,
&c. dic qđ fallit in vxore accusante de morte mariti, vt no. Bal. ĩ l. 2. ver. sup
tertio. C. q̃ accu. nõ pos. Et si fiat ĩiuria vni cõsorti, vr̃ toti cõsortariæ facta,
vt no. Bar. C. de agri. & cẽs. in l. cũ scimus. & not. in l. lex Cornelia. in prin. &
qđ ibi dixi j̃. e. & l. seq. §. si q̃s. j̃. e. & vide ĩ l. aut facta j̃. de pœn. & ad materiã
Inn. in c. licet. de ꝓb. Adde, ad quẽ p̃tineat actio iniuriarũ facta monacho
an ad Abbatẽ monasterij, an ad sup̃iorẽ. Fed. cõs. 213. & 209. An iniuria facta
fratri dicat̃ facta sorori, & ecõtra, vide Ale cons. 89 2. vol. & consi. 24. vbi, an
iniuria facta vni de agnatione censeat̃ facta omnibus, & consi. etiã 112. 2. vol.

actio epo? vel si fiat iiuria ciui, an ɔpetat actio ciuitati? Et vr̃ ꝙ sic, qa dñi iniuriā patiunt̃ per tales, & extra de re iu. c. ad aplicę. lib. 6. & ibi gl. super verb. offendere. In ꝓriū vr̃ determinandū, ꝙ aut fit iniuria famulo in ɔtumeliā dñi, vel clerico in ɔtumeliā epi, vel ciui in ɔtumeliā ciuitatis, & tūc dño ɔpetit actio iniuriarū ciuilis, quasi pro iniuria illata sibi. j. e. l. itē apud Labeonem. §. pe. & fi. sed si nō fit in ɔtumeliā dñi, tūc secus, vt ibi. Crĩal'r aūt dñs bñ posset accusare, qa sua interest. Item si fiat iniuria colono. De hoc ꝑ Inno. extra de appe. c. dilecti. & extra de sent. excom. in c. contingit.

LEX III.

a Illud. No. tex. ibi, cum. n. a &c. Item no. tex. ibi, aut dum certat, &c. Istam legē habes canonizatum 15. q. 1. c. illud. Not. hic licere hoib. inuicem certare, & hēs s̃. ad l. Aqui. l. qua actione. §. si qs in colluctatione. Quærit gl. vtrū in dubio præsumat̃ fieri ꝑ iocum. Gl. dicit, ꝙ nō, nisi probet̃. Habes in l. si non cõuitij. C. eo.

ADDITIO.

a Alexan. ¶Cum enim. Vide in l. aut facta, de pœn. & Imo. in l. respiciendum, eo. tit. An autem prælatus possit remittere iniuriam siue capitulo, vide Bal. in d. l. qui accusare.

LEX IIII.

Si cum seruo. No. istū casum, qui quotidie euenit ꝑ manib. Est aūt rō, qa non habui animū pcutiendi te. Item, qa dabā operam rei licitæ, quia percutere volebā seruum meum. Sed quid si volens percutere illum, quem non licebat mihi percutere, & percussi te. Cogitabis super hoc.

LEX V.

1 *Consanguineus, an possit esse testis de iniuria facta consanguineis.*
2 *Potestas, an possit esse iudex de iniuria facta familiæ.*

Lex Cornelia. Opp. & vr̃, ꝙ hēat locum actio iniuriarum in istis casib. vt j. ea. l. §. illud. Gl. fatet̃ ɔ̃rium, qđ ista, & illa actio hēant locum. ¶Sed tunc opp. ergo ista est superflua, ɔ̃ in j. ɔst. Cod. §. qb. Sol. Ista nō est superflua, qa inter illam, & istā multæ sunt dr̃iæ, vt gl. dicit. Vlterius venio ad fm caput ad vers. qua lege cauet̃. ibi, ꝑprius ve eorū. Contra in l. nō facile. §. affines. ver. gradus. s̃. de gra. Sol. qđ hic dr̃ proprius ve eorum, non referas ad affines, in quib. non est gradus, vt gl. dicit. ¶Item op. s̃. de iu. l. priuatis. & de arb. l. quinetiam. Sol. Dñt qdam hic in criminali, ibi in ciuili. Certè ista actio est ēt ciuilis, vt videbitis. j. eo. l. ꝑtor. §. j. Dic ergo, ꝙ hic loquitur. qñ agitur de delicto ɔmisso circa ꝑsonā, quo casu siue crĩal'r siue ciuil'r agat̃, nō ꝑt
a esse iudex ɔsanguineus, vel affinis, vt hic: ibi, qñ de tali delicto a ñ agit̃. Et est rō fm gl. quia qñ iniuria fit vni de cognatione, toti co
1 gnationi vr̃ fieri. Pro qua gl. facit l. j. cū l. 2. de li. cau. qđ not. † Et ꝑ hoc dicimus, ꝙ licèt ɔsanguinei possint eē testes ꝑ ɔsanguineis, vt no. in l. parētes. C. de test. & s̃. de test. l. lege Iulia. tñ in tali crĩe testes esse nō pñt: qa vñr esse testes in cā propria: qa oīb. vr̃ esse fa-
b cta iniuria b per hunc tex. non tñ dr̃ fieri iniuria toti cognationi, vt per hoc cuilibet ɔpetat actio iniuriarum ciuilis, qa non competit, nisi ei, q hēt ipm ī ꝑtate. vt l. j. ī fi. s̃. e. sed ꝙ ꝑ hoc admittere t̃ ad crĩal'r accusandū, licet sit priuatum crimen. Tetigi in l. fi. s̃. de pri. deli. Op. de l. senatus. s̃. de off. ꝑsi. Sol. ibi in subsidium vsq;
2 ad lit. ɔte. ꝑt esse iudex, ne actio peat. ¶† Vlt. facit c hæc lex, ꝙ ptās
c non potest esse iudex de iniuria facta familiæ. qđ dic, vt dixi j. de pę. in l. si qs forte. §. j. Qualiter aūt formetur libellus in actione iniuriarum ex lege Cornelia, dicemus in l. iniuriarū æstimatio. j. e.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Tali delicto Cum sit iniuria vni de cognatis, adde quod dixit Bald. in l. 1. C. de rap. vir. ꝙ si fiat iniuria vni de domo, intelligitur facta iniuria toti casatæ, & ideo nullus de casata poterit testificari. vide Bald. per illum textum, in l. 1. C. si quacunque prædit. pote. versi. in duobus locis, Bartol. in l. eum scimus. C. de agr. & cens. libr. 11. & vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbor. oblig. & quod not. Bart. in l. 3. §. si tutor. s̃. de suspec. tu. & dixi in l. de pupillo. in §. si quis ipsi prætori. supra de oper. noui nuncia. & quid de iniuria facta vni ex transuersalibus, vide Bald. in capi. 1. §. similiter. quib. mod. feud. amit. & quod dixi in d. l. si tutor, in §. si tutor inimicus. supra de suspe. tut.

b Poma. ¶Facta iniuria. Vide Alex. consi. 115. volum. 4. & Fely. in c. literas. de præsumpt. & aliquid per Barba. consil. 2. volum. 2. & Alexan. 70. vol. 1. & consi. 99. eo. vol. 1. & Bal. in c. nonnulli. de rescript. & consi. 41. in 5. part. & Ana. in c. petens. de homi. & Alexand. 24. vbi idem dicit in cognatis. volum. 2. & consil. 64. volum. 3. vbi ponit de eo, qui est offensus in propria persona, & vult deponere, & dicit illi non credendum, etiam si sit in articul. mortis constitutus. & vide Alexand. consil. 98. volum. 3. vbi dicit, quòd si quis stuprat aliquam, ꝙ facit iniuriam familiæ eius. Adde eundem Alexand. l. si ita stipula. fuero per te. s̃. de ver. obl.

c Alex. ¶Vltimo facit. Adde Cy. latius in l. j. C. ne quis in sua ca. & traditur in l. qui iurisdictioni. s̃. de iurisd. om. iud.

1 *Quilibet de familia potest prohibere aliquem ne domum ingrediatur, & si ingreditur, habet actionem ex lege Cornelia,*

§. Lex itaque. Op. dr̃ hic, hospitio. Contra j. ꝑxi. §. in fi. Sol. intelligas hic receptus, nō tñ ad mo-
1 mentum, sed vt ibi habitaret ꝑ tꝑs. Ex quo no. † ꝙ nō solū dñs do
a mus, a hoc est principalis habitator domus, & caput familiæ, sed
b quilibet de famil. b ꝑt ꝓhibere aliquē, ne domū ingrediat̃: & ɔ̃ ingredientem eo inuito, habet actionem ex lege Cor. Op. ad id, qđ dicit de l. proxi. Solu. hic loquitur, quando colonus habitabat in fundo conducto: secus si non habitaret, vt j. proxi. §.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Domus. An appellatione domus habitationis veniat capana, vide quæ dixi in l. plerique. ff. de in ius vocand.

b Alex. ¶De familia. Quilibet de familia potest prohibere, ne quis ingrediatur domū, & si interim ingrediatur, potest agi actione iniuriarum, tex. j. ea. l. in vers. & tamen dicendum. & j. eo. l. si iniuria. & s̃. de fur. in l. vulgaris. §. qui furti.

1 *Scholaris, quando constituat domicilium in studio, vbi ꝙ quando habet animum reuertendi nunquam contrahit, in dubio per decennium.*
2 *Habitatio perpetua dicitur etiam, quando est non modicum tempus.*
3 *Actio legis Corne. quando detur habitanti partim in vna domo, partim ī alia.*
4 *Statutū puniēs facientem insultum ad domū alterius domus, qūo intelligatur.*
5 *Citatio si debet fieri ad domum, facta ad apothecam non tenet.*

§. Si tamen in fundum. Iste §. diuidit̃. Primo ponit dictū Labeonis. Secūdo rñsionē dicti. Tertio ponit vnā ďterminationē gñalē circa ꝑmissa. Scđa ibi, ego puto. Tertia ibi, tñ igit̃. ¶Primo op. ad rōnē Labeonis vr̃ ꝙ qs possit hr̃e domiciliū ī plurib. locis. l. assumptio §. viris prudētib. j. ad muni. & l. si qs à plurib. Sol. dico, ꝙ Labeo, q dicit quē nō posse hr̃e domicilium ꝑ oēs villas suas, intellexit de habitatione: qa qs nō potest habitare in plurib. Vill s: nō intellexit de domicilio, ꝓut accipit̃ in ti. ad muni. vel si de illo intellexisset, male dixisset, & de hoc fuit rephēsus ab Vlpiano, vt patet in exēplo de eo, q est Romæ cā studiorū. Itē si intellexisset de habitatione, simil'r rephēdit̃ de hoc, vt patet in fi. §. ¶Ad fm dcm̃ op. & videtur, ꝙ male reprehendatur Labeo, quia dñs fundi locati nō habeat actionē ex lege Cor. vt s̃. ꝑx. §. So. Dñt qdā, hic fundus colebatur ꝑ oparios, suos quos mittebat in fundum dictim: at s̃. colebatur per colonum ꝑpetuum. Vel ibi loquitur de colono ꝑtiario, hic de eo qui nummis colit. Et istæ sol. ponuntur in gl. sup verb. colebatur, q sol'ones non hñt in se rōnē. Alij dñt, ꝙ Labeo rephendit̃ in rōne sua, nō in dicto. Alij dñt, ꝙ hic dñs colebat ꝑ se supra ꝑxi. per alios. Et istæ aliæ sol. ponuntur in gl. sup ver. qa nō possit. Tu dic fm Ia. de Are. nō refert ꝑ quē collebatur, sed supra ꝑxi. loquitur qñ colonus habitabat ī fūdo, merito sibi ɔpetit ista actio. Sed hic loquitur, quādo colonus non habitabat in fundo,
1 sed ibi dñs qñq; habitabat. ¶Venio ad ver. ponamus. † Oppo. ꝙ
a scholaris habeat a domicilium. l. 2. C. de inco. Sol. Dicit glo. ɔ̃rium loquitur, qñ scholaris stetit ꝑ decennium Dyn. dicit, ꝙ hoc non est verum; qa ēt si ꝑ mille annos staret, sꝑ habet animum reuertēdi ad domum, & sic nunquā ad locum studij vr̃ cōstituere domicilium, arg. s̃. de leg. 3. l. qsitum. §. 1. & l. nihil. j. de cap. Videte, Spe. vr̃ tenere gl. nr̃am in tit. de reo. §. j. versi. porro scholari. Tu dic, ꝙ qñq; est certum ꝙ scholaris figit sedes suas, nec habet animū recedēdi, tūc sine dubio ɔstituit ibi domiciliū. l. domiciliū. j. ad muni. Qñq; est certum, ꝙ habet animum redeundi. & tunc si per mille annos staret, ñ ɔheret domicilium. fm Dy. & bñ. Qñque est dubium, & tunc ex cursu decem annorum ꝓsumit̃, ꝙ inde noluerit recedere. & ꝙ ibi domiciliū ɔhat, & hoc teneatis. ¶Vlterius venio ad vltimū dictū, & vr̃ ꝙ in vltimo dicto Labeo bñ dixerit, nā habitatio perpetua nō pōt esse in pluribus locis: sed hic reqrit̃ ha-
2 bitatio ꝑpetua, ergo &c. † Intellige habitatio ꝑpetua, hoc est, non ad modicum tꝑs. Ita exponit̃ s̃. fur. aduer. nau. cau. stab. l. j. §. pe. Ex hoc ɔcludo, ꝙ si quis in qbusdā locis habitat in æstate, in quibusdam in hyeme, in quibusdā in vno anno, & in quibusdā in alio, & sic per introitum in illam habitationem habet actionē ex l. Cor. Op. qa istud vr̃ ɔ̃ id, quod hic dr̃, ꝙ ad meritoria, vel stabula nō ꝑtinet, quia a in his qs habitat ad tēpus. Rñ. in meritoriis & stabulis ñ vr̃ qs stare cā habitādi, & qescendi ibi: sed magis cā lucrādi, &
3 laborādi. † Et ideo reassume sic, quædā est domus, in qua quis per petuo habitat, & pro ista sine dubio habet locum lex Cor. vt in §. domum. s̃. vers. & si dñs, ɔpeteret tñ ista actio alteri inhabitāti colono, vel fili, vt ibi. Quædam ē domus, in qua quis habitat ad tꝑs & ad tꝑs nō habitat. & dic, aut habitat ibi causa laborādi, & qrendi & non tamen ibi quiescit cum familia, & tunc non habet locum ista actio: aut ibi cum familia sua quiescit aliqñ licet non tūc qe-
4 sceret cū ibi est introitū, & habet locū ista actio, vt hoc. §. Vltimo
b † Ista mā inducitur in arg. ad duas qōnes. b Prima, dicit statutū, si quis

ADDITIONES.

a Alex. ¶Scholaris habeat. Adde Bal. in l. quæsitum. de leg. 3 & quod not. Ange. in consil. quidam Victor de castro. vbi dicit, quòd sola habitatio non facit quem de foro, nisi appareat, ꝙ ibi habitās vero animo vel præsumpto incolatum contrahat. Et de vero animo dicitur constare, vbi stetit per decennium, vt no. gl. in l. ē verū. C. de incol. lib. x. Itē præsumitur, si ibi habitaret cū maiori parte suarū fortunarū. l. hæres absens. & ibi glo. mag. de iu. & in l. ciues. C. de incol. & videtur hic voluisse no. Cy. in l. 2. vbi sena. vel clarif. quod no. Inn. de foro comp. c. ex parte. de hoc aliquid per Io. And. in prin. Decreta. & latius habetur in c. si quis contra, de for. compe. vide Bart. in l. 2. vbi de cri. agi opor. & do. Ant. in c. quod clericis de fo. comp. & vide canoni. & maxime Abb. in c. fi. de paroc. & vide Bar. in l. prædia. de fun. instr. & vide Imo. in d. l. ex facto. la grande. de hære. inst. do. Ant. in c. quod clericis. de for. comp. Adde an quis dicatur sortiri forum ratione incolatus, Bal. consi. 212. 4. lib.

b Alex. ¶Ad duas q. Nunquid habebit locum in domo cōi, vide Bald. in duabus primis quæstionibus. & ibi dixi in l. 1. qui testa. face. pos. vbi ēt vide, quid si est offensus filius vel vxor, de quo per Bal. & Ang. in l. 1. §. domini. ff. ad Syl. Adde Barto. in d. l. domum. et quod dixi in l. 2. s̃. de cloa. Et an verificetur in domo conducta, tex. est in d. §. domum. Et quid si statutum dicit, ꝙ non possit capi in domo, an possit capi in apotheca, vide Pau. de Cast. in consi. inci. In Christi nomine amen, viso puncto prædicto, &c. qđ est 41

quis fecerit insultũ ad domũ alterius,puniatur certa pœna.Certe domus intelligitur vt hic dr̃.Facit ĩ.de adul.l.qui domum,& s̃.de
6 alea.l.j.§.domũ.Scd̃a qỏ est,† ꝑmititur in q̃busdã casib. à iure, &
a ẽt à statutis,ꝙ citatio fiat ad domum a. Mõ q̃rit̃ vtrũ citatio facta ad stationem vel ad apothecã,valeat?Hic vr̃ esse tex.ꝙ nõ,in ver. tm̃ igit̃ ad meritoria. & est tex.expssus in l. 1.§. 1.s̃.de lib.agn.In c̃rium facit ĩ.eo.l.itẽ apud Labeonẽ.§.quicium aũt.sed ibi soluet.

ADDITIO.

a Alex.¶Ad domum.Vtrum citatio facta ad stationem valeat vide Bar.in l.4.§.toties.de dam.infec.& quod no.Bar.in l.plerıq;.s̃.de in ius voc.& in l.j.de li.agn.& Bar.in l.meminisse.ff.de off.procon.in prin.& Bar.in l.cum quidam.de fun.instr.& Bal.in l.iusiurandum & ad pecunias.s̃.de jureiur.

1 *Iuramentum quando possit referri in criminalibus.*
2 *Positionibus in criminalibus quis tenetur respondere,remissiue.*

a
b §.Hac lege. a Quæro,vtrum reus possit hoc iusiurãdũ si bi delatũ referre? b Et vr̃,ꝙ nõ in l.Marcellus.
1 §.fi.s̃.re.amo.Sol.† Quædã sunt delicta,de quib.ꝑt eẽ certus reus & non actor, vt de furto. & isto casu reus non ꝑt referre actori, d.l.Marcellus.Quedam sunt delicta,in quib. vterq; ꝑt eẽ æqualr̃ certus,vt in iniuria facta de die ĩ facie,& tũc ꝑt equalr̃ referri,ar. l.delata.C.de iureiu.Sed si iniuria diceretur facta de nocte,vel ĩre tro,vel ꝑ proiectionẽ lapidis,& sic à longe,ita ꝙ actor nõ ꝑt esse certus,tunc non permittitur relatio,d.l.Marcellus. De hoc, vtrũ in criminalib.possit iurm̃ deferri,no.per gl.in l.3.s̃.de iureiu.& vi
2 distis in l.maritus.ĩ.de quæstionib.¶Vltimo hæc lex facit,† ꝙ in criminalib.debeat quis rñdere positionib.Tetigi in l.inter oẽs.§. recte.s̃.de fur.Plenius dixi in d.l.Marcellus,s̃.rer.amo.

ADDITIONES.

a Barb.¶Hac lege.Aliqui allegant istum tex.contra gl.in c.tam literis, de test. quæ voluit,ꝙ in causa criminali ciuiliter mota, non defertur iuramentum; sed hic dicitur contra.cogita pro solutione.
b Alexan.¶Delatum referre. Quãdo hoc iuramentum possit referri,&c.vide Bar.in l.iusiurandum & ad pecunias.in §.prætor.post prin.s̃.de iu.iur.

1 *Indicare dicitur quis accusando.*
2 *Crimẽ q̃ñ non cõmittit̃ ĩ certã ꝑsonã,tunc accusatio cõpetit cuilibet de populo*

a §.Si quis librum. a Hic incipit tractare de secũda par te rubr. s. de famosis libellis.Primo ponit verba Senatusconsulti.Secũdo exponit aliqualiter illa verba ĩ sequẽti.l.qđ Senatuscõsultũ.¶Op.ĩ isto §.dr̃, vti de ea re agere liceret,& sic innuit,ꝙ est actio ciuilis:sed in l. qđ Senatusconsultum,dr̃ ꝙ est accusatio criminalis.So.expone,agere hic,idest, accusare,ẽm Ia.de Are.¶† Quæro circa istũ §.dr̃ hic,ei q indicas-
1 set,dat̃ ꝑmium.qualr̃ qs dẽt indicare,sufficit ne ire ad iudicẽ, vel
b ad notarium,& dicere sibi? Certe nõ.Nã indicare b dr̃ quis accusando.l.ĩdicasse.ĩ.de ver.sig.qđ tene menti, ꝑp multa statuta. Ad d.l.qđ Senatusconsultũ,op.vbi dr̃,ꝙ est publica accusatio ex hoc Senatusconsulto.Contra,quia non iuratur in litẽ,vt ĩ.de pu.iu.l. j.Sol.vt ibi dixi.¶Itẽ op.ꝙ actio ciuilis ꝑ criminalẽ ñ tollit̃.l.fi.C. de ord.iud.Sol.Ibi intentabat̃ vicissim,hoc est,vna ab vno,alia ab alio:sed hic vtraq; ab vno eodẽ.¶Itẽ op. C.q̃ñ ciu.ac.cri.p̃iud. l.j.&l.2.§.j.s̃.vi bo.rapt.ẽm lec.Io.Sol.hic loquitur, q̃ñ ciuilis, &
c criminalis ꝑtinent ad vindictã: c ibi q̃ñ ciuilis ꝓsequit̃ rẽ familia
2 rẽ.Hoc ꝓbatur ĩ.l.ꝓx.§.j.& ibi statim dicã.¶Vltimo no.† ex hac lege,ꝙ q̃ñcunq; est crimen,qđ nõ cõmittit̃ in certã ꝑsonã,tũc ac
d cusatio ꝯpetit cuilibet d de populo,vt si dicat statutum.Quicũq; male dixerit Deo,vel portauerit cultellũ,vel de nocte iuerit,vel similia,q̃ non cõmittuntur in certã ꝑsonam.Dixi in l.j.ĩ.de pub.iu.

ADDITIONES

a Alex ¶Si quis librum.Ad intellectũ huius §.& eius materiæ,vide quæ dixi in l.diuus.ĩ.de cust.reo.& alle.iste tex.cũ gl.in c.tum ex literis,de in inte.restit. per aliquos,ꝙ in causa criminali ciuiliter mota, non defertur iuramentum.
b Alex.¶Nã indicare.No.ꝙ dicitur indicare qui accusat, ꝙ facit pro statuto. Adde quod no.s̃ de cond.ob tur.cau.in l.3.§.fin.& facit l.si barsatoram.C.de fideiuss.& l.si pignore.s̃.de fur.in §.furem.Et de cuius substantia debent solui ista præmia,an malefactoris,an rei communis?Dic,vt per Ang.in report. & Bartol.in l.Corn.in fi,per illum tex.s̃.ad Syl.dixi in l.diuus.ĩ. de cust.reo.
c Alex.¶Ad vindictam.Quando actio ciuilis, & criminalis tendunt ad vindictam,vna tollit aliam,quod intellige,si integra pœna fuit imposita,alias secus,secundum Bal.in l.nullum.C.de testib.
d Alex.¶Competit cuilibet.Adde tex.in l.Manichæos.C.de hære.& vide in l. item apud.§.cui.& ibi Bar.ĩ.eo & ibi videas.

LEX VIII.

1 *Quando de delicto agitur ciuiliter,an debeat inseri locus, & tempus secundum formam libellorum.*

a Prætor edixit. a Op.ꝙ procedat libellus incertus, vt s̃.l. proxi.Solu.Fallit ibi,vbi non cogitur dicere ꝑsonã passi iniuriã:sed ꝑsona inferentis iniuriã semp dẽt dici,vt hic.Istã est vera.Alij dñt,ibi in accusatione criminali:hic in actione ciuili.Truffa est.Nã multo magis in accusatione criminali dẽt quis ponere certum.l.libellorũ,infra de accu. Alij dñt,ꝙ dẽt dicere certum, s. genus iniuriæ.qđ in idẽ recidit cum prima.
1 ¶† Quæro,vtrũ q̃ñ de delicto agitur ciuiliter,dẽat inseri locus,& tps,ẽm formam l.libellorum.ĩ.de accu.Rofr.q̃ñ format libellum super actione iniuriarũ,non ponit locum,vel tps. Spe.ti. de iniu. & dam.da.cum format libellum in actione iniuriarum,ponit locum,& tps:sed cum format libellũ in actione legis Aquil.de dam no dato,non ponit.Cy.in l.si non conuicij.C.eo.nihil tetigit,vbi ponit mãm de iniu.Tu dic,ꝙ q̃ñcũq; agitur ciuiliter aliqua actione,q̃ infamat,tunc debeo ponere certum,ponendo tps, & locũ, vt hic,& l.itẽ exigit.s̃.de dolo.& in c.tuæ.extra de procu. Et intel
b ligo siue infamat b de iure,siue de facto.Hoc dico per iura,q̃ volunt,ꝙ ẽt in exceptionibus continentib.delictũ,inserat̃ locus, & tps,c.ꝑntium.extra.de testi.li.6.dixi in l.j.s̃. de exce. Sed si ẽ actio ciuilis.q̃ non infamat,tunc nõ cogit̃ qs dicere locũ,& tps:q̃a tũc cessat rõ huius legis,& l.itẽ exigit.s̃.de dolo.Nã tex.dicit,q famosam actionẽ,&c.Et sic eadẽ rõ est,q̃ñ nõ est famosa, q̃ in alijs ciuilibus descendentib.ex ꝯctib.in quib. nõ inseritur locus & tps, vt s̃.de eden.l.j.in prin.& ibi no.in glo.magna. Et ex hoc sequitur,ꝙ cũ actiones descendentes ex quasi maleficio,non infament,non est necesse,ꝙ inserat̃ locus,& tps.Probo fortius.Certũ est, ꝙ persona delinquentis dẽt exprimi in libello,vt hic,quasi agatur ex delicto,qđ infamat:sed si agit̃ ex quasi delicto non cogor certam personã delinquentis exprimere.l.licet.§.fi.s̃.nau.caup.stab. & qđ ibi no.facit ad hoc l.si cũ exceptione.§.in hac actione.qđ me.cã.

ADDITIONES.

a Alex.Prætor edixit.Facit ad q.de qua per Ang.in l.1.de lib.& posth.
b Alex.¶Siue infamat.Adde Bar.& Doct.in l.edita.C.de eden.& Bar.in l.an eadem,§.actiones.s̃.de exce.rei iud.& quod no.s̃ art.in l.per procuratorẽ.ff.de obseq.à lib.& libe.par.& patr.& in l.viro.s̃.sol.ma.& in l. j. §. hoc interdictũ. s̃.vti possid.& adde Bal.in d.l.edita.in 4.opp.& etiã in 28.& omnino in c.1.in prin.quib.mo.feu.ami.& Bar.in l.Neratius.ad leg.Aqui.& per Do.de Ro.decis.26.Et adde,ꝙ aliqui dicebant,ꝙ iura,per quæ se fundat Bar. hoc non probant,sed potius possent retorqueri contra eum.& ad c.tuæ, de procura.rñdent,ꝙ ibi constabat delictũ esse mere criminale,videlicet in crimine adulterij,ex quo perueniebatur ad separationem thori.In cõtrarium etiã valde aliquid per Ful.in prin.de eden.& Bal.l.licet s̃.nau.caup.stab.Adde, an in libello,in quo intentat̃ actio famosa,debeat apponi tempus, Bal. cõs. 317.li.1.

1 *Actio ad vindictam,quando dicatur competere,& quando ad rem familiarẽ.*
2 *Titulus C.quãdo actio ciui.præiudi.crim.an habeat locũ in priuatis criminib⁹.*
3 *Differentia inter actionem legis Aquil.& actionem iniuriarum.*
4 *Agens ad interesse non tenetur exprimere in libello certam quantitatem.*
5 *Iudex potest libellum non continentem certam quantitatem, reiicere.*
Contra agentẽ actione iniuriarũ potest opponi,ꝙ iniuria non est atrox.
6 *Pater,qui fecit atrocem iniuriam filio,potest accusari criminaliter.*

a §.Si dicatur. a Iste §.bonus est,& solẽnis.& diuiditur in ꝑtes quatuor.Primo ponit duas q.& responsiones.Scd̃o opponit,& soluit.Tertio ponit aliam q. & rñsionẽ. Quarto silr̃ ponit aliã q.& rñsionẽ.Scd̃a ibi,at q.Tertia ibi, quid ergo de lege.Quarta ibi,qd ergo si qs.Prima pars legit̃ vno mõ, ẽm gl.alio mõ ẽm Ia.de Are.in 2.& 3.ꝑte legitur vniformiter, ẽm oẽs.in 4.parte legitur duobus modis,ẽm gl.tertio mõ,ẽm Iaco.đ Are.Et ẽm gl.iste §.h.d.Si actũ est actione ciuili,quæ competit ad vindictam,tollitur accusatio criminalis: secus si ad rem familiarem ciuilr̃ sit actum.¶Op.s̃.vi bo.rap.l.2.§.j.& C.q̃ñ actio ciu.cri. ꝑiu.l.j.Solonẽ habetis in tex.hic loquitur,q̃ñ vtraq; competit ad
1 vindictam,ibi q̃ñ altera ꝓsequit̃ rẽ familiarẽ.Pro hac † solut. est
b vidẽdum,q̃ñ actio b dicat̃ ꝯpetere ad vindictã,& q̃ñ ad rem familiarem?Dy.s̃.l.ꝓx.dicit sic,nõ est dubiũ,ꝙ accusationes criminales sunt proditæ ad vindictam.l.licitatio.§.qđ illicitẽ.s̃.de publi.& l.fi.s̃.de priua.deli.& l.fi.s̃.de fur.& ĩ.e.l.vlti.sed de actionibus ciuilibus dubitat̃. Sed dic.Aut agit̃ ꝓ delicto circa rem æstimabilẽ commisso,& non dicit̃ ꝓdita ad vindictã,sed ad persecutionem rei,vel damni rei familiaris,licèt rõne delicti detur,vt in actione vi bo.rap.& legis Aql.& furti.Aut agit̃ pro delicto circa rẽ inæstimabilem commisso,& tunc dr̃ ad vindictã prodita,vt in actione iniuriarum,vt hoc §.s̃.l.prox.& l.pœnales,ad leg.Fal.Ita dicit Dy. Hoc displicet in pr̃io mẽbro,& vr̃ c̃ casum huius §. Nã hic agitur de delicto circa seruũ ꝯmisso,& tñ si agitur iniuriarũ, dr̃ ꝯpetere ad vindictam.Item displicet in scd̃o memb.q̃a pro furto filij põt agi actione furti.l.cũ qui.§.si filius s̃.de fur.& tamẽ ꝯstat, ꝙ actio furti prosequtur rẽ familiarem.l.j.s̃.vi bo.rap. Contra Dy. facit ẽt s̃.đ li.ho.exhi.l.3.§.j.Dicam igit̃,vt dicit glo.nr̃a no.in ver. magis puto,in l.2.§.emancipatus fili⁹.s̃.de colla.bo.Nã q̃ñq; ago ad æstimationẽ ꝯtumeliæ,& iniuriæ:q̃a dico, pro tãto nollẽ esse passus talem iniuriam, & tunc dicitur prodita ad vindictam. Aut agitur ad æstimationem damni simplicem, vel peto illam æstimationem duplari, vel quadruplari: & tunc dicitur quis prosequi rem familiarem. Hoc probatur expressẽ hic,in versi.quid ergo de lege. Nam cùm damnum sit diminutio patrimonij, & rei familiaris,vt supra de damn.infect.l. damnum. merito qui prosequitur

ADDITIO.

a Alex.¶Si dicatur.Istum tex.limita,vt per Bar.in l.non impossibile.s̃. de pact. & limita omnino,vt per Moder.in c.de his.de accus.
b Alex.¶Q̃ñ actio.Quãdo actio dicat̃ prodi ad vindictã, & quãdo ad persecutionem rei,vel damni,per Imo.in l.interdum. de pub.iud.per Bar.in l.1.C.q̃ñ ciuilis actio præiu.cri.Imo.& ibi gl.in l.pro hærede.§.fi.in gl.fi.de acqu.hær.

quitur emendationẽ dãni, ꝓsequtur rẽ familiarẽ. ¶Op. ad uer. qđ ergo si quis. & vñ, ꝙ in actione iniuriarum veniat æstimatio damni, vt C. eo. l. dñm. Sol. vt dicam ĩ. e. l. itẽ apud Labeonẽ. §. si qs seruo. Ista est lect. quã tenet gl. In vlt. rñ. huius §. gl. ponit vnã aliam lect. q̃ non ꝓsequor: qa nullius est effectus. Ista lec. gl. licèt in se sit vera, tñ nõ applaudit lræ: nam lra hæc non q̃rit, vtrum si actum ẽ vno iudicio, posit agi alio: immo pro cõstanti ponit, ꝙ non posit agi alio, sed per vnum alteri ꝑiudicaẽ. Sed qđ tex. est, an prætor debeat hoc ꝑmittere, ꝙ ꝓponatur actio iniuriarũ, p q̃ ꝑiudicetur
a accusationi legis Cor. & iõ ſm Ia. de Aret.[a] lex ista bř hoc intendit. Nõ dẽt prætor ꝑmittere actionẽ ciuilẽ ꝓponi, p q̃ præiudiceẽ accusationi criminali ex lege Cor. de sicar. descendẽti. Versi. atq; solemus. In hoc ver. potes legere vniformiter ſm omnes, vt dixi. Itẽ põt mutari, ꝓsequẽdo lec. Ia. de Are. & sic pone casum. Contra. nõne est licitũ itẽtare primo q̃ vult, ciuilẽ, vł criminalẽ. l. ꝓx. & l. 2. §. j. s̃. vi bo. rap. & C. qñ ciu. actio crim. præiud. l. j. Ad hæc rñdet Iurisconsultus vt in tex. vide tex. ibi, publicam executionem, id est, vindictam hominis occisi. Iac. de Are. in versi. quid ergo d lege non mutatur casus. ¶Opp. & videtur, ꝙ posset intẽtare prĩo quã vult. l. 2. §. j. s̃. vi bo. rap. & C. qñ ciu. ac. cri. præiud. l. j. Resp. ibi. qñ ciuilis, & crĩalis nõ præiudicant adinuicẽ, nisi interim: qa altera proseqẽ rẽ familiarẽ: sed hic, qñ præiudicant inuicẽ. Cõtra hoc op. s̃. l. prox. Sol. dico, ꝙ est spãle in lege Cor. de sicar. & veneficis, vt pretor nõ debeat permittere intentare actionem ciuilẽ, p q̃ ei præiudicetur: secus si esset alia accusatio criminalis. Et hoc ꝓbaẽ expresse hic in fi. huius §. vbi innuit, ꝙ alij accusationi posit præiudicari, preterquã accusationi legis Cornelię de sicariis, & hãc lect. puto verã, & verissimam. ¶Pro declaratione primo quæro,
2 †an ille ti. C. quando ciui. act. cri. præiu. hẽat locũ in priuatis criminibus? hic tex. facit quod non. Sed tu dic vt no. in d. l. j. C. quan
b do ci. act. cri. præiu. Quæro, quæ [b] differẽtia† est inter actionẽ le
3 gis Aql. & actionẽ iniuriarũ? Gl. đt differentia est in formatione libelli: quia qñ ago actione legis Aqliæ, debeo exprimere certã q̃titatem damni: sed quando ago actione iniuriarum, non debeo certam quantitatem exprimere. Vide gl. in verb. sarciaẽ, quæ incipit, & ideo cessat, quam no. Si ista gl eẽt vera, destruerẽtur multi libelli, cum in eis dicaẽ, peto mihi dãnũ emẽdari, cũ dãnũ non æstimetur in libello. Videte, id qđ gl. dicit de actione legis Aqliæ, nõ puto eẽ verum de necessitate. Nã actio legis Aql. ꝯpetit ad in
4 teresse. † & qui agit ad interesse, nõ cogitur certã quãtitatem exprimere ĩ libello. l. certi ꝯdictio. & ibi no. s̃. si cer. pe. Et ego tenui in l. quidã. & in l. stipulatiões nõ diuidunẽ. s̃. de ver. obl. sed quod dř de actione iniuriarũ, an dẽat exprimi certa quãtitas, dicam ĩ.
5 e. l. iniuriarum æstimatio. ¶Præterea† no. hic in ver. nec enim pt̃or ferre dẽt, &c. ꝙ iudex põt istũ libellũ sua autoritate reiicere. Facit. s̃. de iure do. l. si extraneus, & l. si seruus. C. de his qui ad ecc. confu. Itẽ no. ꝙ ista exceptio, ꝙ iniuria nõ est atrox, potest oppo
6 ni ante litis ꝯt. ¶Circa fi. huius §. quæro, † quid si pr̃ filio in pote
c state constituto fecit atrocem iniuriam, [c] Certum est, ꝙ non potest agi ciuiliter, vt hic, an criminaliter poterit accusari? Et puto ꝙ sic, arg. ĩ. de pen. l. respiciendum. §. furta domestica. & ĩ. ad legem Pompe. de parricid. per totum.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Iac. de Are. No. ꝙ iudex nõ potest permittere aliquẽ agere iniuriarũ ciuiliter, ne tollaẽ accusatio legis Cor. de sic. & adde Bar. in l. qđ ergo. §. pœna grauior. ad fi. s̃. de infa. & in l. j. C. qñ ciui. act. cri. præiu. per Imo. in l. interdũ. ff. de pub. iud. vbi Imo. & gl. hunc text. volunt intelligi, qñ finito iudicio primo intentato ad vindictam, nunquã in perpetuum posset agi criminaliter, quod no. & adde Imo. in d. l. pro hærede. §. fi. vbi est alia gl. in fi. de acq. hære.
b Alex. ¶Quæro, q̃. Adde Bal. in c. j. §. iniuria. de pac. iur. fir. qui dicit, quòd iniuria, q̃ nõ cadit in speciale nomẽ delicti, tamen cadit in atrocitatem facti, poterit dupliciter puniri. & ibi tu omnino videas, & vide Cy. in l. dominum. C. e. Et an posit cedi actio iniuriarũ, vide in l. fi. C. de hære. vel ac. ven. Et an dicatur in bonis nostris, dic, vt in l. 2. §. emancipatos. s̃. de col. bon.
c Alex. ¶Atrocẽ iniuriã. Quæ aũt dicaẽ atrox iniuria, vide no. in c. solet. & ibi ꝑ Imo. de sent. excõ. & qđ no. in c. lras. de resti. spo. & legiẽ, & no. Gul. in l. sed si hac. §. prætor ait. s̃. de in ius voc. & vide ĩ. l. ꝓxi. & Inst. e. §. atrox. & adde qđ no. Bar. in l. non solũ. §. fi. ĩ. eo. An autem percussio manu vacua sit atrox iniuria, vide Inst. de act. §. pœna. Sed quid si aliquid occidit aliquẽ manu vacua, an teneatur, sicut de gladio? Dic, quòd sic. dum tamen cum dolo. l. qua actione. §. j. ad leg. Aqui. ſm Iac. But. & Bal. in c. j. §. iniuria, prope fi. de pac. iur. fir. & Bald. in l. neque. C. qui accu. non poss. vbi tamen dicit, quod vulnus est grauior offensa.

1 *Alternatio inducit incertitudinem, & incertitudo vitiat libellum.*
2 *Libellus, & sententia alternatiua admittuntur, quando actor non potest certum exprimere.*

1 **§. Quod autem.** †Not. ꝙ alternatio inducit incertitudinem. Scđo no. ꝙ incertitudo vitiat libellũ. ¶Op. ꝙ valeat stipulatio alternatiua. l. vbi aũt. §. qui illud, s̃. de ver. obl. & in l. inter stipulantẽ. §. si stipulante. eo. tit. Sol. istud verum in his, quæ procedunt ex volũtate ꝯhentiũ. Idem ĩ legato, quod consistit ex mera voluntate leganris: hic in libello
2 qui datur inuito. ¶Item ꝯ, † quia libellus, & sententia alternatiua admittuntur, l. eum qui certarum, in fi. s̃. de verb. ob. & Inst. de act. §. curare. Sol. istud est verum, quãdo actor non potest exprimere certum, quia non est eius electio: sed hic potest exprimere certum, d. l. vbi autem, §. qui illud, s̃. de ver. oblig.

1 *Si ex pluribus actibus vnus effectus sequitur, ille solus punitur, si plures, ex quolibet punitur.*
2 *Accusatus in vno libello de pluribus delictis, potest pro omnibus sub vna summa condemnari, & etiam distinctè pro quolibet.*
3 *Si ex pluribus iniuriis factis vnam tantùm quis prosequitur, potest aliam prosequi, si reus non opponit, & cogitur actor omnes ponere in vno libello.*

§. Si mihi. Op. de l. non est nouũ. s̃. de act. em. Glos. nõ sol. Tu dic, ꝙ cogitur omnes proponere in vno libello. tamen ex qualibet sequitur cõdemnatio, ac si proponereẽ in diuersis libellis. d. l. non est nouũ. & qđ ibi no. ¶Opp. de l. illud
1 §. j. ad leg. Aql. Sol. aut † ex pluribus actibus seqẽ vnus effectus, & solus ille punitur, vt ibi. Aut sequũtur plures effectus, & tunc ex quolibet punitur, ita loquitur hic. Et per hoc §. iste inducitur ad illam q. de eo, qui dedit alicui plures alapas simul, de qua dixi in l.
2 nunquã plura. s̃. de pri. delict. ¶† Quæro, aliquis est accusatus in vno libello de pluribus delictis an cuilibet delicto sit attribuẽda distincta summa in condemnatione, an pro oĩbus vna summa? Cy. ponit hanc q. C. e. l. si non conuicij. in 12. q. Breuiter quicqđ ipse dicat, puto esse verissimum, ꝙ vtrumq; iudex potest facere.
3 Hoc probatur expresse in l. j. §. j ĩ. q sent. sine app re. ¶† Secundo quæro, cum plures iniuriæ essent simul factæ, tñ vnam quis est prosecutus, postea vult prosequi aliam, an possit? Rñ. quod omnes iniurias ponere cogitur in vno libello & hoc est faciendum reo postulante: sed si reus nil diceret, tunc iudicium procederet, & in diuersis libellis hoc posset petere, arg. ꝓ hoc s̃. iud. sol. l. iam tamen. §. pen.

1 *Vulnus dicitur, quando scissura, seu separatio fit in corpore.*
2 *Tumefactio dicitur vulnus, quando eius causa est facta scissura.*

1 **§. Rem atrociorem.** Dicitur hic in fi. † si vulnus illatum sit. Quæro, quid dicaẽ
a vulnus? Rñd. vulnus [a] dř, qñ fit scissura, seu separatio in corpore. Hic est tex. ad literam in l. si seruus seruum. §. rupisse. s̃. ad leg. Aq.
2 Sed q̃ro, quid si factus est tumor, seu tumefactio, vtrum dicatur vulnus? Rñ. si quidem est tumor, cuius causa sit facta scissura, seu separatio intrinsecus, licèt non appareat, vel oportet quòd rumpatur, quia facit saniem, tunc etiam dicitur vulnus, d. §. rupisse.

ADDITIO.

a Ale. ¶Vulnus. Quod dicatur vulnus mortale, vide Bal. in c. j. qui. mo. feu. ami. in prin. & vtrum appellatione vulneris veniat vulnusculum, vel fractura, dixi post Bar. in l. denunciasse, §. quid tamen. de adul. s̃. Et de scindente vestem alicui, vide Bar. in l. Gallus. §. ille casus. de libe. & posth. & quod habetur per Inno. in c. nuper. de sent. excõ. vbi ponit de capiente frenum equi clerici, seu de scindente vestem, an sit excommunicatus.

LEX IX.

1 *Scindere vestes est iniuria in corpus.*

Sed est quæstionis. Nota hunc tex. ꝙ qñ scindiẽ vestimentum, dř iniuria fieri ĩ cor
1 pus. † Contra s̃. de his qui deie. vel effu. l. j. §. hæc autem verba. So. in illo edicto requiritur, quòd sit nocitum corpori, quod non fit scissis vestimẽtis: hic autem sufficit iniuriam fieri corpori, quod fit scissis vestimentis. De hoc plenè dixi in l. licitatio. §. ꝙ illicitè. s̃. de publican.

LEX XI.

1. *Mandauit si quis aliquem percuti, tenetur lege Corne. de iniuriis, directa.*
2. *Statutum loquens de faciente, an loquatur in fieri faciente.*

Non solum. Op. ꝙ ille, qui fecit mandato alterius, nõ teneatur. l. liber homo, supra ad leg. Aqui. So. ibi in persona, quæ habebat necesse parere, & delictũ erat leue:
1 vt statim dicam ĩ. in §. mandato. ¶ † Quæro vtrum iste qui mandauit percuti aliquem, teneatur iniuriarum, lege Cor. vel teneaẽ iniuriarum, prætoria? Gl. dicit, ꝙ teneatur prætoria: quia non facit directe, sed per consequentiam, l. lex Cornelia. § illud, supra e.
2 †No. gl. quòd si statutum loquitur de faciente, nõ porrigitur ad fieri facientem. Quidam tamen reprehendunt istam gl. per l. sed si vnius permissu. §. seruus meus. ĩ. eo. Breuiter, Cy. tractat hoc in l. non ideo minus. in v. q. C. de accus. Quantum ad quæst. dico, ꝙ ista gl. non dicit verum: quia immo tenetur lege Cornelia directa, nam si verba legis Corneliæ respicis, sunt scripta in rẽ ex pte offendentis, in personam vero ex parte offensi. Sed in eo quod dicit, pulsatũ impersonaliter, apparet quòd est in rem ex parte offendentis, l. aut qui aliter. § penul. & fi. suprà, quòd vi aut clam & l. hæc verba. infra de adult. sed ex parte iniuriam passi non continetur quod patitur iniuriam, per consequentiam. l. lex Cornelia. §. illud, supra eod. dicam tamen de hoc plenius infra ea. l. §. si mandato meo.

1 *Obligatio ex delicto est de iure gentium, & in ea est obligatio naturalis.*
2 *Remissio iniuriæ, non requirit partis præsentiam.*
3 *Iniuria non videtur remissa ex eo solo, quòd quis tanquam bonus Christianus fuit confessus peccata sua.*
4 *Absolutio ab excommunicatione si est facta cũ pacto, q̃ si de cætero fuerit inobediens reincidat in excommunicationem, illud pactum non tenet.*

§. Iniuriarum actio.

Opp. q̃ actio iniuriarum fit ex delicto, non ex bono & æquo,
Insti. de obli. quę ex delict. nascũ. in prin. Solu. ibi loqr̃ ex pte rei,
nã cãtur ex delicto: sed ex parte actoris ex bono & æquo. Vel di-
1 cas, q̃ ex parte rei est æquitas, q̃ ipse puniar̃. Et per hoc dico, † q̃
a in obligatione ex delicto inest obligatio nãlis, a vel de iure gen-
2 tium, q̃ apparet: quia est ex bono & æquo, vt hic vides. ¶ † Opp.
b quòd non sufficiat b remissio patientis tantũ, sed requirar̃ vtrius-
que cõsensus, l. Põponius scribit. de neg. gest. So. illud q̃ hic dr̃, est
verũ ab ipso initio, quo tpe sufficit dissimulatione sola ñ reuoca
re ad animũ, ex post fcõ vero reqrit̃ remissio al'r, s. cũ pœnitẽtia
ptis ita no. Inst. e. circa fi. Vl' al'r, Sicut ex bono & æquo ista actio
est ĩducta, ita eadẽ æqtate, sola remissione & dissimulatione, ẽt si-
ne ptis pœnitẽtia tollir̃ actio ĩiuriarũ ab initio, vel ex postfcõ. ita
c vr̃ velle hic tex. c Et p hoc dt gl. in d. §. fi. Insti. e. d q̃ si aliqs ĩ testõ
d suo remisit iniuriã, & postea ↄualuerit, nõ pt agere actiõe iniuria
3 rũ. ¶ Quæro † iuxta hoc, ego ↄuentus actiõe iniuriarũ facio ad
mei defensionẽ talẽ positionẽ, q̃ tu post illã iniuriã receptã fuisti
ↄfessus, tanq̃ fidelis Christianus peccata tua, tu confiteris hoc, an
ex hoc sit pbata iniuriæ remissio? Gul. de Cug. tãgit in l. si tibi. §.
q̃dã. s. de pac. Veritas ẽ, q̃ ñ vr̃ remissa actio ĩiuriarũ: qa de neces-
sitate ad salutẽ aĩæ suæ nõ tener̃ remittere actionẽ iniuriarũ, sed
e bñ tener̃ remittere rancorẽ, e quẽ hẽt in animo ad offendẽdũ ita
dicit Gul. Ego reperi in libro ĩniarũ, dr̃ in orõne dñica, Dimitte
nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris,
&c. Ex hoc colligir̃, q̃ sicut mihi non dimittitur nisi petã: ita non
teneor dimittere inimico meo, nisi petat. Tamen vtrũ hoc sit ve-
rum vl' nõ, non affirmo: tñ si esset verũ, esset determinatio pdictæ
q. qa non teneor tibi remittere, si à me nõ petis. Vltimo iste §. fa-
4 cit † ad q. Isti officiales eccl'iæ ↄsueuerunt facere pacta, & ↄuen-
f tiones cum rebellibus redeuntibus ad obedientiam, hoc mõ: libe
ramus & remittimus vobis omnia delicta, & oẽs ſñias, oẽs pœ-
nas spũales, & tpales, quas incurristis vsque in pñtem diem, hoc
acto, q̃ si de cætero similia attẽtabitis, reincidetis in oẽs istas sen-
tentias, q̃ro an valeat ista adiectio, vt possint in dictas ſñias rein-
cidere? Et vr̃ q̃ non. nam istę obl'ones ex delicto, bñ pñt tolli pa-
cto: sed non pñt reuiuisci pacto, vt hic, & l. si vnus. §. pactus ne pe
teret. s. de pact. vidi magnã q. de hoc. Non examino modo.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Inest obligatio naturalis. Vide Bar. in l. j. de condict. indeb. & l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. sed qualiter cognoscatur, an quis reuocet ad animum iniuriam sibi factam, dicit Bal. in l. quoniam. C. de testi. quòd ex verbis, & signis, iuxta glo in l. apud, in prin. s. de doli excep. nec est necesse, q̃ tunc dicat ad animum meum reuoco iniuriam secundum Gof. & Host. & do. Ant. in d. c. cum te, de re iudi.

b Ale. ¶ Non sufficiat. Vide circa hoc Bal. in c. j. §. iniuria. ver. quæro vtrũ iniuria. de pa. iur. fir. & in l. 2. ad Syl. & in l. ipsius. C. fa. ercis. Et an remissa iniuria videantur etiam remissa damna, vide Dy. in l. sed si vnius permissu. §. si ante. j. eo. & Bal. in l. si tibi. §. quædã de pac. & vtrũ remissio possit fieri absenti, vide Bal. in l. 2. C. de lib. & eo. li. ver. sed dubitatur. & ibi quid in patre. Et qualiter remittatur iniuria, vide Bal. in c. j s. alle. & plus dicit Bal. no. in d. l. filio quem pater. de lib. & posthu. videlicet quòd si aliquis salutauit inimicum suum, quòd videtur facta reconciliatio. alleg c. cum omnes. xij. q. j. & vide Bal. in l. in ipsius. C fam. ercis. item per tactum palmarum, vt est gl. quam ibi bene ponderat Bal. ad hoc, in l. j. in prin. s. de pac. & ibi Ang. Idem dicunt si fuerit probatum, quòd biberunt simul. idem per confessionem factam sacerdoti, & remissionem factam etiã in foro pœnitentiæ, videtur remitti actio iniuriosa, de quo vide Io. And. in ti. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. & Ant. de But. & Imo. in c. de his. de accus. & Bal. in l. 2. ad Syl. & in l. 2. C. de lib. & eo. lib. Vide remissiue de aliis modis remittendi iniuriam, quę dixi in l. j. circa prin. s. de pac. Et ad primum adde Bar. in l. si tibi. §. quędam. de pact. & in gl. Inst. eod. §. si quam. alleg. in authen. si dicatur. C. de testib. & in l. j. ad finem. C. commu. de lega.

c Alexan ¶ Hic tex. Et facit ad no. in l. j. s. eod. Et per quos actus probetur pax, vide in l. Athletæ. s. de excu. tut. in prin. & gl. allega. per Bar. sequitur Bald. in l. id q̃ pauperibus. C. de epis. & cler.

d Alex. Inst. eo. Istum tex. alleg. Bal. in auth. si dicatur. C. de test. & l. j. ad fi. C. commu. de leg. Adde Are. in l. 4. §. Cato. s. de verb. obl.

e Alex. ¶ Remittere rancorem. Et ad Bar. hic, adde Bal. hic no. distinguentem, Aut est facta plena remissio in foro pœnitentiæ, & cum iuramento, & prodest in foro iudiciali: quia potuit præsbyter pro alio acquirere. l. j. §. ius publicum. & quòd ibi Bart. de iust. & iur. maxime iuxta no. in l. non solum. §. liberationis. s. de libe. leg. it. Aut tantum rancor est remissus, & tunc actio iniuriarum, quæ datur ad pœnam & ad interesse, non dicitur remissa. Aut dubitamus, & tunc dicitur, quòd in dubio sufficit q̃ alterum remittatur. arg. de ser. vrb. præd. & ibi Bar. in l. si mihi. & in l. si dominus. & ad quæst. Bar. hic, vide Io. An. in addi. Spe. de instr. edi. § nũc aliqua & gl. ĩ l. 2. ad Silla. & dicit Bal. in l. in ipsius. C. fam. erc. q̃ per grata seruitia dicitur iniuria remissa, & ibi vide vtrum sufficit remissio facta verbis generalibus.

f Alex. ¶ Isti officiales. Vide Ange. in sua q. quæ incipit, exorta guerra. & Bar. in consi. incip. videtur mansor frater minor.

1 *Mandatum rei turpis non producit actionem inter mandatarium & mandantem, conducentem & conductum.*
2 *Mandator dicitur, qui mandat delictum committi propter seipsum mandantẽ ad satisfactionem voluntatis suæ, nulla data pecunia: conductor, qui facit data ad hoc pecunia.*
Persuasor dicitur, qui persuadet alicui propter ipsum, cui fit persuasio.
3 *Mandato, in atrocibus etiam delicto non secuto, quis extraordinarie tenetur, non si delictum est leue.*
4 *Mandans mandato secuto tenetur.*
5 *Mandatarius, an excusetur ratione ignorantiæ.*
6 *Mandatarius quando excusetur ratione mandantis, cui tenebatur obedire.*
7 *Delictorum quædã leuia, quædã grauia, quædã grauiora, quædã grauissima.*
8 *Mandans & mãdatarius, an teneãtur eadẽ lege, & an sit idẽ delictũ, remissiue.*
9 *Obligatio, qua tenetur mandans, an oriatur ex mandato, an ex delicto postea subsecuto.*
10 *Locus & tempus commissi delicti apponitur in accusatione, quando proceditur contra mandantem, non tempus mandati.*
Locus & tempus delicti cõmissi inspicitur quo ad augẽdã, vel minuendã pœnã
11 *Mandaui tibi vt mandares, an tenearis, remissiuè.*
12 *Mandatarius si diu stetit post mandatum sibi factum ad committendum delictum, an mandans teneatur.*
13 *Mandantis & conducentis differentia.*
14 *Delictum dicitur magis atrox, quando fit mediante pecunia, & pœna augetur vt in assassinis.*
15 *Persuasor à mandatore in quo differat.*
16 *Persuadens vt teneatur pro delicto facto à persuaso, an debeat distingui, an delinquens esset aliter facturus, vel non.*
17 *Persuadere, & dare consilium, est opem præbere.*
18 *Persuasio seu consilium quando fit circa id, quod non cadit in delictum, adhibetur distinctio, an dolo fecit, an non, & an erat aliter facturus, vel non.*
19 *Distinctio, an erat facturus an non, habet locum in mandatore.*
20 *Persuadens, seu dans consilium, an puniatur eadẽ lege, qua faciens, remissiue.*
21 *Persuasio, et consilium, quare non possint reuocari, sicut mandatum & cõsiliũ, quòd persuadens non teneatur.*
22 *Persuasionem consilium, instigationem, & instructionem non differre.*
Actus omnis, qui fit verbis gratia tantum facientis, potest dici consilium.

§. Si mandato meo.

Iste §. est no. & diuiditur ĩ partes quatuor. Primò loqtur in
eo qui mandauit extraneo, q̃ delictũ ↄmitteret. Scd'ò loquitur ĩ
conducente Tertiò in mandante subditis sibi personis. Quartò
loquitur in persuadente. Scd'a ibi, Proculus. Tertia ibi, idemque.
1 Quarta ibi, Attilicinus. ¶ † Op. & vr̃ q̃ mandans, nec ↄducens te-
near̃: qa rei turpis nullũ est mandatũ. & nullus est ↄctus, vt l. si re-
munerandi. §. rei turpis. s. mãd. & l. si reo, §. fi. s. de fideiussori. Sol.
nullũ est mãdatum, vel ↄctus est nullus, q̃tũ ad actionẽ pariendã
inter mãdãtem, & mãdatariũ, cõducẽtẽ & cõductũ: sed q̃tum ad
actionem pariendã ei, in cuius perniciẽ mãdat, vel aliqs cõducit
sic, vt hic. ¶ Oppo. in eo, q̃ dicit de filio, de l. liber homo s. ad leg.
Aqui. Sol. ibi in leuibus: hic in grauib⁹, dicã j. Opp. dr̃ hic in fi. al's
nolẽti. Cõtra in l. j. §. persuadere. s. de ser. corrup. So. dñt qdã, sub-
audi hic maximè. Alij dñt, ibi loqr̃ in delicto, q̃ sola corruptiõe
animi committir̃: hic in his, ĩ qbus reqrit̃ factũ, q̃ satis placet q̃tũ
2 ad legem ↄ·iam. j. tñ plenius dicã. ¶ Venio † ad mãm §. & p eius
a declarõne q̃ro, q̃ sit dr̃ia. a inter mãdantem, & cõducentẽ, & per
suadentem. de qbus loqr̃ iste §. Rñ. mãdator dr̃ ille, q mãdat deli-
ctũ committi pp seipm mãdãtẽ, & ad satisfactionẽ volũtatis suę.
nulla data pecunia. Conductor dr̃ ille, q hoc facit data pecunia.
Persuasor dr̃ ille, qui psuadet alicui pp ipsum, cui fit persuasio. Et
ideo non curo quibus verbis vtatur, siue dicat, mãdo, siue rogo,
* siue quibuscũq; verbis: si tñ hoc fit gr̃a eius, cui fit mãdatũ, seu p
suasio, istud nõ dr̃ mandatũ, sed dr̃ psuasio, * seu consilium, ar. p
3 hoc l. 2. s. mãda. ¶ Hoc pmisso q̃ro, † Circa mãdatum, seu circa p-
b sonam mandatoris, qd si aliquis b mandat, nec secutũ est malefi
cium, an tenear̃? Vr̃ q̃ nõ, vt j. eo. l. item apud Labeonẽ. §. si cura-
uerit. & j. de verb. sig. l. sæpe. in fi. & q̃ ibi no. & §. ope. Insti. de ob.
q̃ ex delict. nas. In ↄtriũ vr̃ q̃ sic, in l. j. in princ. j. de exordin. crimi.
Br̃, Aut est delictum atrox, & tunc ex solo mãdato quis tenetur,
vt exordinariè puniar̃, vt j. de exordin. crimi. l. j. non vt puniatur
ex ipso delicto, qd mandat fieri. Aut est delictum leue, & tunc ñ
tenetur, d. l. item apud Labeonem. § si curauerit, & ibi per Dyn.
¶ Sed

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæ sit differentia. Vide Bar. j. e. §. si. in fi. Qui autem dicantur consiliarij, socij vel aliter participes in delicto, vide in cle. j. de pœni. in glo. ma. & quod habeatur in l. j. C. si rector prouin. & plus deliquit mandans, quam consulens, vt dixit Bar. in l. j. C. de ser. fu. & vide ad prædicta Bal. in l. ob hæc verba s. de in fa.

* Claud. ¶ Persuasio. Quid autem si agatur contra me, tanquam contra mandantem, & probatur de persuasione, an debeam absolui, vide Alex consi. 128. vo. 4.

b Alexan. ¶ Quid si aliquis. Si aliquis mandat, nec secutum est maleficium, an teneatur? Quid autem si mandatarius solus attentauit, an mandans teneatur. Vide Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. Et quid si excessit formam mandati? Et ad Bart. hic adde Bal. in l. si quis id quod §. fi. & ibi gl. & Bart. & Doc. de iur. om. iudi. et hic adde Bal. in l. 2. de ser. fugi. Et quid in persuadente, vide Barto j. ea. l, §. fi. Adde an teneatur mãndans de maleficio, quod non est secutum, Bal. consi. 323. li. iiij.

a ¶Sed q̃ro,ᵃq̃n ē † secutū delictū,an teneat mā dās?R n.certū ē,ꝙ
teneat tā ipse q mādat,q̃ q mādatū suscipit,vt hic,nisi ille, q mā
datū suscipit,excuset.Ista aūt excusatio ꝯtīgit q̃nq; rōne pſōç ei⁹,
cui mādat qa mādatarius ñ putabat delictū. Q̃nq; rōne mādātis
cui debebat obedire.Circa primum dic.†Aut illud,quod manda
tur, poterat esse simpl'r licitū,& mādatarius excusat.v.g.mādaui
tibi,vt laborares in tali fundo,vel in tali domo,seu vinea, quā tu
putabas eē meā.Certè excusaris,vt no.in l.in rē.§.tignū. s̃. de rei
ven.Q̃nq; illud qđ mādatur,nō est licitū,nisi certæ pſonæ ex pri-
uilegio:vt puta,maritus p̃t occidere adulterum vilē,inuētum cū
vxore.Certè cum hoc sit ex priuilegio ꝯcesso pſonæ, non potest
b ħ mādar alteri,ᵇnisi forte filiis suis vt in l.Gracchus.C.de adu.Cir
6 ca ſm,† q̃n mādatarius p̃tendit excusationē:qa hēbat necesse pa
rere,hoc est verum in leuib.secus in grauib.l.liber homo.s̃. ad le.
c Aqui.& qđ ibi no.& l.si seruus.s̃.de act.& obl. Sed gratia huius ᶜ
7 †q̃ro,q̃ dicantur delicta leuia,ᵈ & q̃ grauia? Gl.tangunt in d.l.li-
d ber homo.& l.auxilium.§.in delictis.s̃.de mino.& ȷ̃.de acc.l.leuia
& de reg.iur.l.fere in omnib.& l.ad ea.eo.ti. Tu vero dic clarius,
ꝙ q̃dā sūt delicta leuia,q̃dā grauia,q̃dā grauiora,q̃dā grauissima.
Leuia delicta sunt illa,in qb.nō reqritur dolus,vt damnum iniu-
ria datum,d.l.liber hō,& ibi no.& s̃.hac ead.l.in prin.& ibi gl. Itē
est delictum leue illud,in quo reqritur dolus,tñ cōmittitur circa
modicā rē,vt furtum rei modicæ,d.l.ad ea.& ibi no.ȷ̃.đ regu.iur.
facit l.si libertus,s̃.de fur.& ȷ̃.de pœn.l.respiciendum.§. furta do-
mestica.Sunt ēt crimina leuia,de qb.ponitur exēplum ȷ̃.de accu.
d.l.leuia.Quædā sunt delicta grauia,vt crimina priuata,q̃ rquīrūt
dolum , & magnum p̃iudicium pariunt, & merentur magnam
pœnam,vt furtum rei magnæ.d.l.respiciendum.§.furta.& d.l. au-
xilium.§.in delictis.s̃.de min.& no.in d.l.ad ea.ȷ̃.de reg.iu.Idē pu-
to de qualibet iniuria,q̃ infertur pſonæ,ꝙ dicatur grauis, vt hoc
§.in eo,ꝙ dicit teneri filium,licet obediat patri,ex quo seqtur, ꝙ
est maleficium graue.Pro quo facit,qa q̃libet iniuria pſonalis est
grauior quauis reali.l.in seruorum.in fi.ȷ̃.de pœ.Quædā sunt deli-
cta grauiora,vt delicta publica,pro qb.nō imponitur pœna mor
tis.Quædam sunt delicta grauissima,vt delicta publica, pro qb.ī-
ponitur pena mortis,& in istis duob.loquitur gl.in d.l.auxilium.§.
8 in delictis s̃.de min.¶†Quæro,dixi,ꝙ tenetur mādās,& mādata-
e rius,an ᵉteneantur ea.lege,an sit idem delictum vtriusq;?De hoc
tetigi,s̃.ea.l.in prin..dicā in l.sed si vnius ꝓmissu.§. seruus meus.ȷ̃.
9 eo.¶†Quæro,vñ orit obl'o,qua tenetur mandans, an ex manda
to,an ex delicto postea subsecuto?Et vr ꝙ ex mādato,ad similitu
dinē ꝯctuum,vt in toto ti.s̃.mād.Ad idē in l.j.§.pſuadere,s̃.de ser.
f cor.In ꝯriū est veritas.¶Pro declaratione dēs scire,ᶠꝙ nos ñ loq
mur hic de obligatione, q̃ oritur inter mandantem, & mandata-
rium,q̃ nulla est,dixi s̃.in ꝯriis:& ita titulus mandati nil ad ꝓposi-
tum:sed hic loquimur de obligatione,qua qs tenetur ei,in cuius
ꝑniciē mandatur:vñ sicut cum mādo cū aliquo ꝯhi, celebrato ꝯ-
ctu illi obligor pp mādatum,nō ex mādato,ita hic obligor de de-
g licto pp mādatū nō ex mādato.ᵍHoc t3 gl.in d.l.j.§.pſuadere.s̃.de
ser.cor.p q̃ apparet rñsio ad illū §.Idē t3 Inst.de ob.q̃ ex deli.nasc.
§.ope.Hoc ꝓbat in l.si quis vxori.§.neq; verbo.s̃.de fur.& l.q ser-
uo.§.j.e.ti.vbi appet,ꝙ tūc tenet cū maleficium ē ꝯmissū.†Et ex lr
10 seqt,ꝙ ī accusatiōe dēt poni loc⁹,& tp̄s ꝯmissi maleficij:ñ aūt lo-
c⁹ & tp̄s mādati,ꝓbat s̃.vi bo.ra.l.p̃tor ait.§.hoc aūt edicto. Sic ēt
h ī spicitur locus,& tp̄s ꝯmissi ʰ delicti quo ad pęnā delicti augēdā,
vl' minuēdā,vt d.§.Et apparet,ꝙ ibi dēt puniri,vbi delictum est ꝯ-
11 missum,vt dixi in l.si vt ꝓponis.s̃.de fideius.¶Quæro, † qđ si ti-
bi mādaui,vt alij mādares an tu tenearis?dixi in l.1 §.incidit. ȷ̃. ad
12 Tur.& l.aut q aliter.§.fi.s̃.qđ vi aut clā. ¶Quæro,mandaui † tibi,
vt tu delinqueres,& diu postea tu commisisti delictum,an ego te
near?Inn.ponit istā q.extra de homi.c.ad audiētiā.& dicit,ꝙ sp te
i neat ⁱmādās nisi mādatū sit reuocatum tacite,vel expsse:vt qa fe-
cit pacē cū inimico suo,vel parētelā,ar.l.4.s̃.de adi.le. & hęc suffi
13 ciāt circa mādatū.¶†Venio ad ꝯductorē,q̃ro vtrū inter ꝯducē-
tē & mādātē sit aliqua differētia?R ñ.Prima dr̃ia ē,qa in ꝯductio-
ne dat pecunia,in mādato nō:tñ q̃tū ad eius pſonā,in q̃ delinqt,
nulla est differētia:sicut dicimus ī mādato licito.Si ego mādo tibi
aliqd ñ interueniēte mercede,est mādatū,& orit actio mādati in
ter te,& me:si interuenerit p̃tium,est locatio & ꝯductio , & actio
locati & conducti inter te & me,vt supra mā.l.j.in fi.sed q̃tum ad
eum,cum quo contrahitur,vel cum quo agitur,nihil ad proposi
tum:qa eodem modo obligatur per vnum,sicut p alium,& eodē
mō acqrit nobis p vnum,sicut p alium.s̃.de p̃s.ver.l.nālis. §. sed si
14 facio.in hoc tñ est plus:†qa q̃n aliqs facit, vel fieri facit median-
te pecunia,dr delictum magis atrox,& pp hoc pœna posset au-
k geri,& de facto videmus augeri in istis,q in vulgari dñr assassiniᵏ
ar.ȷ̃.de pœ.l.Cicero.& l.venales.C.q̃n prouoc.non est necesse. &
* vr expssum hodie,ex̃ de homici.c.1.*li.6.vnde hoc excepto, oīa
15 q̃ dixi s̃.in mandante & mandatario intelligas repetita in condu-
l cente & cōducto.¶Veniamus †ad persuasorem,& q̃ro vtrum ˡ
16 differat à mādatore?Certe sic, vt dixi ī 1.q. Nā pſuader est pp ipsū
m cui fit pſuasio.¶†Quæro,vtrū ī pſuadēte dbeamus distīguere,ᵐ
an ille , cui fcā erat pſuasio,erat alias facturus.vel ñ?Gl.hic ī vers
noleti.vr tenere,ꝙ nō,dū subaudit hic maximè.Idē in l.ꝯsilij.ȷ̃.de
re.iur.Idē t3 Dy.in c.nullus ex cōsilio.de re.iu.li 6.ꝯrium no. Inst.
de ob.q̃ ex delic.nascū.§.ope.& s̃.de ser.cor.l.j §.pſuadere.& l.sæ
pe.in fi.ȷ̃.de ver.sig.Quid dicemus?Quidā dñt ꝙ in maleficiis le-
n uib.dēt ⁿdistingui, vtrum erat al's facturus,vel nō.& ita loqt hic
tex.& gl.s̃.allegata.ī grauib.secus.& ita intelligitur dictum Dyn.
& gl.hic.Hoc ñ placet: qa hic loquitur in maleficiis grauib. qđ
appáret:qa iussus pr̃is ñ excusat filium.& iō nō est bonus iste ītel-
lectus.Alij dñt,Aut loqmur in maleficiis,q̃ cōmittuntur circa rē,
vt in furto,& tunc hēt locum dicta distinctio,erat al's facturus, vl'
non:& ita loquuntur glo.contrariæ.Aut in maleficiis.quæ com-
mittuntur

ADDITIONES.

a Sed q̃ro.Quandoq, excusatur ratione causæ,si est talis causa,q̃ à iure sortiatur effectū licet puniat,vt est tex.& Bar.ibi.& omnes Doc.in l.3 §.si procurator,ꝙ q.sq; iur.facit ad q.de qua ibi Ang.Et faciunt hæc ad q. an procurator teneatur tāquā principalis ad vsuras restituendas,vide de hoc Alexā.in d.l.3.§.1.quod q.sq; iur.vbi plene de omnib.aliis.Et faciūt hæc ad q. si statutum permittit alicui se vindicare,an possit aliis mādare?Et vr ꝙ non,per ea, quæ habes hic,quod vr tenere Bal.in l.accusationis.ver.adde ꝙ. C.ꝙ me.cau. & in ca.j.§.si vero.de pac.iur.fir.& in d.l.ad officiū.in fi.C.cō.diui.& in l.vt vin-de iust.& iur.& in rep.l.j.C.vnde vi.licèt Bal.cōtrariū dixerit in l.Gracchus,per illum tex.C.de adul.per Pet.de Anch.in repe.c.canonum statuta, de cōst. ad fi.ver.aliud est statutum.per Pau.de Ca.in l.si cum dotem.§. transgrediamur.sol.mat.per Lud.in l.3.§.si marit⁹.s̃.ad Syl.& in l.1.§.fi.in additio.de nou.oper.nūc atio.s̃.Adde ēt in primis,ꝙ punitis occisorib.tenetur mandans ſm bal.in l.2.ad fi.C.quorum appel.Et no.quod bal.in l.1.C.de ser.fug.dicit ꝙ in quadam inquisitione,in qua continebatur ꝙ famulus mandauerat dño,&c. fuit manifesta falsitas deprehensa.& idem dicit in similib.vt quod filius patri &c.Et an mandatarius cui fuit mandatum,vt iret in fundum mandantis,quia erat tunc alicuius alterius,excusetur,vide Bal.in l.non ideo minus in prin.C.de accu.& vide eum in q̃stio.sua,accusatus de vi turbatiua. Adde qđ dicit Ang.in l.liberorum,§. excusantur.s̃.de iis q notan.infa.quòd si potestas mandat alicui de familia,quòd torqueat aliquem in casu illicito,ꝙ licet teneatur mandans,non tamen teneatur mandatarius, quia facit vt executor. Facit quod no.Dy.in reg.si quis mandato.vers.& idem dici potest,de reg.iu. in 6.In contrarium facit quod no.Inn.in ca. pastoralis.in verbo,iustam.de off.del.& quod no.in c.cum in iure,e.ti.& in l.si quis vxori.§.si fugitiuū meū s̃.de fur.& istis adde qđ dixi in l.si sciente.ȷ̃.de parrid.

b Poma.¶Mandare alteri.Vide in c.quæ in ecclesiarum.de const.& in c.ad nostram.de proba.& Rom.cons.484.vbi ponit alia multa similia.

c Pom.¶Sed gratia huius.Quæ dicātur crimina leuia,& q̃ grauia, vide Cap. cons.11.q.6.& Alex.cons.202.vol.v.vbi ponit circa quæ dicatur grauis iniuria de quo ȷ̃ per bar & quòd dicatur leue crimen.

d Alex.¶Quæro,quæ dicantur delicta leuia.Adde quæ dixi s̃.eo.l.prætor.§.præterea,post Bar.& quæ no.Bar.in d.l.leuia.Et de grauib.vide in l.2.C.de episc. au.& secundum Io.And.in c.sedes.de resc.& in c.at si clerici.de iud.& in gl. in l.ad ea.de reg.iur.Et adde,ꝙ licet quis non teneatur parere in grauib.tñ si paret mitius punitur.Ita dicit Bald.no.& Sal.in l.seruos.per illum text.C. ad l.Iul.de vi.& vide sing.Ang.in l.3.§.j.s̃.quod quisque iur. Et ad materiam vide Bald.in l.j.C.qui ac.non pos.& dicit Bald.in l.si magnum. C.qui ac.non pos.quòd vulnus est grauis offensa.

e Alex.Quæro an.Vide Bal.in l.omnes populi.s̃.de iust.& iure.

f Alex.Debes scire.No.ꝙ semper oportet probare mandatum,vel consilium p̃cessisse delictum in tempore,vt no.bal.in l.1.C.de ser.fug.

g Ale.¶Non ex mandato.Et sic qualitas,q̃ est in mādante, nō est in mandatario.per Bal.in l.nō iō minus.C.de acc & ibi quid in p̃stante opē,& vide in l.si is qui opem.s̃.de fur.quod no.Bar.in l.verum.ȷ̃.de parricid.

h Ale.¶Commissi.Adde quæ dixi in l.si vt proponitur.s̃.de fideiu.Pet.de Anch. in rep.c.postulasti.de fo.cōp.& in materia vide no.per Bal.in l.metum.in fin. C.quod met.cau.

i Ale.¶Semper teneatur.Sed Pau.de Ca.in l.sancimus.C.de test.dicit cōtrariū esse benigni⁹,& æqui⁹,per l.vtilitatem,de confir.tu.vide l.si mādassem.s̃.mā.& ad hoc facit ꝙ in simili no.Bar.i l 3.§.vñ q̃rit.s̃.đ manu.In cōtrariū vr gl.in ver.nō tenetur.in fi.§.ope.Inst.de ob.q̃ ex delic. nas.& in l.j.§.persuadere.de ser.cor.& limita dictum Bar.vbi mādatū nō fuisset acceptatum , ſm Bal.in l. si literas.in fi.C.man.vbi vide,& bal in l.non ideo minus.in fi.C.de acc.

k Ale.¶Dicuntur assassini.No.cōtra assassinos , an aūt cōtra eos posset ad pecuniā q̃ acceperūt,vide Bal.in le.& Pau.in l.j.§.fi.ff.de eo p quē fa.erit. & ibi Ale.& vide i l.Cicero.ȷ̃.đ pœ.Et q dicāt assassini,vltra Bar.hic,viđ Arc.& Pe. de Anch.& doc.in c.j.de hom.in 6.& Alb.in suo dictio.in ver.assassini.& vide Ang.in l.qui sepulchra.C.de sep.vio.Et aliqd de assassinis vide p Bal. in l.j.§. hæc verba.qđ q.sq, iur.Adde assassinus quis dicatur,Bal.cons.83.vol.3.

* Clau.de hom.c.1.An istud c.1.habeat locum in omni eo,qui dat pecuniam ad faciendum occidi,vide Are.cons.165.

l Ale.¶Quæro,vtrū.Et dicit Bal.in l.j.C.de ser.fu.ꝙ magis delinquit mādans q̃ cōsulēs.Et de persuasore,instigatore,hortatore,autore,& fautore, vide pulchre Bal.in l.ob hæc verba,de infa.& in l.cū q s,de dolo.Et de suggerente,vide tex.in l.j.§.si curatores.& ibi Bal.in summario.s̃.de mag.conue.

m Ale.¶Debeamus distinguere.Vide Bal.in l.1.ver.secundo casu distinguitur. C.de ser.fug.& vide Bar.in l.fi.eiusdem tit.vbi limitat.

n Ale.¶Alias facturus.Qualiter cognosci possit,an mandatari⁹ eēt aliàs facturus seu nō,vide ȷ̃.in vl.apost.in fi.huius q.super ver.nisi gratia mandantis, & vide Bal.in l.metu.C.qđ met.cā.vbi dicit,ꝙ si mādatari⁹ fuisset alias facturus si tñ mādatarius fecit noīe mādātis,mādās tenet,ꝯll.c.cū qs,de sen.exc.li.6. & vide bal.in l.ob hæc verba.s̃.de infa.& vide Sal.in l.1.C.de rap. vir. in ver. q̃ro.an persuadens,vide qđ dixi in l.is q opem.in fi.mag.apost.s̃.de fur.& vide Inn.in c.quęrelam.de ele.in gl.in ver.subtractam vers.contra eum autem. Adde quando quis aliter erat facturus,quæ posui in l.1.C.de ser.fug.

mittūt circa psonā,& ista distinctio ñ hēt locū, & ita loqt ista gl. q vr psupponere hoc. Vide gl.in verb.noleti,q incipit,alias nolē ti,&c.ibi dū dicit,vt in furto,& sic psupponit,q in furto illa distin
a ctio sit adhibēda,in aliis nō ita vr sentire gl. Ego tenere a indistin ctè opi.Dy.q ista distinctio,sit aliàs facturus,vel nō,nō hēat locū Istud pbat j.ad Turpil.l.j.§.icidit,ibi aut q istigat,&c.& j.de adul.
17 l.hæc verba.ibi,suasit,&c.Præterea † psuadere,& dare csilium,est opē pbere.l.q seruo.ver.plus Pōponius.s.de fur.Sed in pstante o pē absq; dubio nō adhibet distinctio pdicta,ergo &c.Prædicta ve
18 ra,qñ psuadet illud b qd cadit in delictum.Si vero psuasio,† siue
b csilium fieret circa illud,qd in delictum nō cadit,tunc adhibet il la distinctio,Aut facit dolo aut nō,& an als erat facturus,vel nō, l.qd si cū scires.s.de dolo.& s.mandati,l.2.i fi.& l. si remunerādi.
c §.si tibi.cs.mādati,Ista aūt † distinctio,an erat alias facturus , vel
19 nō,nō hēt locum in mādatore:qa p certo psupponit, q nō erat
d facturus,nisi gratia mādātis,d vt s.dixi.¶Quæro , † an puniatur
20 eadē lege faciēs,& psuadēs,seu dās csilium?Dicam j.e.l.sed si v-
21 nius pmissū.§.seruus meus.¶† Quæro,quare ista psuasio,& istud
e csilium nō possint reuocari?e Videte,mādatū sola voluntate , & prohibitione reuocat:qa est verisimile,cum gratia mei facias, q statim cessabis cum phibuero.Sd psuasio,& csiliū fit gratia tui,& iō si ex meo csilio,& ex mea psuasione solū cōcepisti hoc facere
f oportet q tibi psuadeam cr iū, f q sim certus te mutasse proposi tum,als debeo denunciare ei,in cuius psonā dēt maleficiū cmitti,q se custodiat,ne offendat.Ita t3 Inn.in c.ad audiētiā.ex de ho.
22 ¶Quæro,vtrum † aliqua dña sit inter psuasionē,csilium,instiga tionē.& instructionē,& similia.Certe non.Oīs.n.actus, q fit ver bis tm,& fit gra faciētis,ñ gra csulētis,seu īstruētis,pt dici cōsiliū. vt pbat s.de fur.l.furti.§.csiliū.Sd qñ peruenit ad actum,tūc dici tur quis præstare opē,& auxiliū,d.l.in furti.§.opē fert.& ibi plene dixi de ope,& de auxilio.Prædicta vera,qñ tractatur de aliquo pu niendo,de maleficio cōmisso,mandato,vel persuasione præcedē te:sed si tractaretur de punienda ipsa persuasione, tunc distinctio nes,& opiniones prædictæ non habent locum, sed simpliciter pu nitetur.vt s.de ser.corru.l. 1.§.persuadere.

ADDITIONES.

a Ale.¶Ego tenerem.Sed aduertendum est,quia cōtra opi.Dy.& Bar.vr mul tū obstare ille sing.tex.in §.ope.& ibi gl.t3 cōtra Bar.Inst.de obl. quæ ex de lic.nasc.Sed opi.Bar.videtur sequi Io.de Lig.in c.mulieres.extra de sen.exc. quam etiam retulit Mathes.in suis no.dictis,no.76.plene et in d.l.j.de ra.vir.
b Alex.¶Persuadetur illud. Quid si dixi famulo meo,q talis fuit mihi iniuria tus,nunquam rēdeas domum,nisi aliquid sentiā:iste famulus interfecit iniu riantem,an per hoc videar mandasse?Vide Bar.in l si q s mihi bona,§.sed q d si mandauit,de acq.hær.
c Ale.¶Si tibi. Vide tex.& Bal.in l.j.de eo per quē fac.erit.
d Ale.¶Nisi gra mādantis.Vñ si fuisset alias facturus,videretur, & diceret p suadere,& pbatur ipsum alias facturus,si minatus fuerit se tale quid factu rum ante mandatum,vide q dixi in l.metum.C.quod met. causa. & qūo co gnoscatur,an esset aliàs facturus vel non,vide Ang in l.j.s.de eo per quē fac. erit.Bal.in l.data opera.C.qui accus.nōn pos.& in d.l.metum.
e ¶Possint reuocari.Qualiter persuasio,cōsiliū,& mandatum possint reuoca ri,adde gl.in c.cum quis.de sen.excō.lib.6.& no.p Pet.de Anch.in cle.j. de re iiū.& qd no.in l.j.in fi.de cōtrah.emp.& Pet.de Anch.in d.cle.j. sequitur opi. bar.hic,& Inn.in d.c.ad audientiā,& vide in c.mulieres.de sen.exc.& Bal.in l.nō 1ōminus.C.de accu.quæ no.& an si mandatarius executus est mādatum post multū tps intelligatur deliquisse sm formā mādati, & an tale mandatū possit tacite ruocari,& se rmittit ad Inn.i d.c.ad audiētiā.& ad bar.hic,& i l.mādatū.C.mā.ad fi.& in l.ob hæc verba.s.de infa.& vide bal.in Auth.sd no uo iure.C.de ser.fug.Et q d si aliqs istigat,vt pcutiat clericus,an de percussio ne teneat ex canone,si q s suadēte.xvij.q.4.Bal.Ang.& Cy.& Imo.in l.q, ergo de leg.j.tenent q sic.Adde q no.Bar.s.ea.l.ver.quæro,vnde oritur,&c.
f Alex.¶Persuadeam contrarium.Aduerte tñ secundum Bald. in l.non ideo mi nus.C.de accusati.q non debeo sibi denunciare personam,quæ debet ipsum offendere ratione scandali.& bal.idem dicit in l.mandatum.ad fi. C.man.& adde bar.in l.si pecuniam.§.seruum.de cond.ob causam.

1 *Stante statuto,quod bannitus non audiatur ciuiliter nec criminaliter , an si sit percussus iudex possit inquirere.*

a
1 §. Quanquam. Quæro , statuto a cauetur, † q qui non soluerit collectam,nō audiatur,neque in ciuili,neque in criminali:modo cōtingit. q nō soluēs collectā fuit pcussus,de qua percussiōe iudex inquirit, quæritur vtrū pos.
b sit?qd videtur:quia statutū denegat sibi audiētiā, b nō aūt denegat iudici,quin inquirat.arg.pro hoc l.j §.vsque adeo.s.eo.in contra riū videtur casus hic,nam si nō potest ipse cqueri,nec respublica conqueri potest.Et ita disputando determinauit Iac.Butr.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro statuto.Si statuto cauetur,q q nō soluit collectas,nō audiatur si alicui denegatur audiētia in ciuilib.& in criminalib.vr denegata inqsitio iudici qd est pp etuo no.& adde q no.in l.j.in prin.s.ad Treb.idē quod bart. hic.tenēt Do.in l.j.s.de his q sūt sui vr alie.iur.p gl.ibi in vers.id dño. & inc. vel quasi dño acqritur.ibi,quo ad cōmodū,&c.& pbatur in d.dnm.C.de in iu.Non ob.q d doq; permittitur iudici inquisitio in casib.in quib.nō cōpetit actio.vt patet ex rōne l.querela.C.de fal.quia pōt dici , quòd illud ex postfa cto non euenit,sed ab origine.Et ita transeunt Doct.in d.l.j.& ita ponūt Do. in l.quæsitum.de in ius voc.& Bar.post gl.in l.j.C.si tutor non gesserit,Sed cō tra hanc doctrinam vr facere tex.in c.ad nostram.,de iure iur quem in pro

posito allegāt Doc.in l.de pupillo.§.si & ibi dixi post Bar s.de ope.no.nunc. Item limita hoc dictum,vt per Ang in l.iurisgentium.§.si paciscar.de pac. I tem cōtra Bar.vr tenere Iac.But.in l.qui adulterium.C.de adu .& Ang.in l.si vacātia.C.de bon.vac.li.x.Sal.in l.ea quidem.C.de accusa. vbi distinguitur per Bar.facit quod ipse no.in d.l querela.C.de fal.& contra bal.vr gl.expres se in l.falsi.& ibi Bal.C.de fal.& in l.j.C.de cal.& in l.j.C. q acc.non poss per bald.in l.1.C.si à non compe.iud.plene per Angel.in d.l.si vacātia.in vlt.q.Et dixit bal.in c.1.in prin.in tit.hic incipiunt const. regni.q licet bannitus non posset audiri,tamen contra eum posset inquiri de delicto per eum commis so,vt no.in l.j.C.si tutor non gesse.& facit qd no.Bal.in l.non dubium. C.de legib.sm Iac.de Bel.in q.inci.statuto cauetur,qui dicit,q si adulterium com mittatur in vxorem illius talis non soluentis collectas,hoc non obstante po terit inquiri,& talis remissio pœnæ in casu isto non pōt fieri per pactum ,.l. trāsigere,C.de trās.ergo nec per statutum imo et si statutum diceret banni tum posse impune offendi,non posset offendi per modum adulterij,per tex. in Authē.de lenonib.§.1.Et rō est,quia ex hoc non tm iniuriatur maritus sed consanguinei,& respublica,vt l.j.§.vsque adeo.& in l.2.cum ibi no.s.eo. Vn de cum inqsitio fiat ob vindictā publicā.§.q si delinquentes.in Auth. de mā. prin.& pter iniuriā factā reipublicæ,l.licitatio.§.quod illicite: de publica. poterit inquiri & puniri.Et si diceretur,ergo idē esset in quolibet maleficio qd est absurdum,& contra mētē statuti.Rñ.q spāle est in adulterio.d.Auth. de lenonib.§.j.& vide Bar.i cō.inc.à dño Cy.de cast.sancti Pe.Et cū Bar.hic, trāsit Ang.qñ statutū facert delictū impunibile; secs si solū rmouert bānitū qrelādo,per gl.in l.qrelā.in gl.mag.C.de fal.& vide Bal.in l.cū mulier.so.ma. per Pe.de Anch.in c.nulli.de accu.vbi transit cum Bal.hic.adde,q opinionē Bar.secutus est Ro.cons.214.incip. Venerabilis,limitans,nisi talis fuerit per cussus ante tempus solutionis fiendæ de collectis,& effectus fuerit malpag' tempore quo,iudex debebat inquirere , quia iam ius erat acquisitum fisco quod malpagi negligentia tolli non potest,Alleg.Bal.in d.l. cum mulier. Et ibi vide aliquas remissiones vltra hic positas.Et cōtra Bar.est gl. q sequitur Pan.de eius dicto faciens mentionē,in c.nulli eporum.extra de acc.quia ex delicto acquiritur ius priuato,& reipublicæ,licēt priuatus nō possit agere. Pro hoc alle.q idē Bar.in l.inter oēs.§.recte.s.de fur.alle.et qd voluit gl.in c. 1.de iud.li.6.q iudex ex officio suo dēat repellere pcuratorē in criminali,& aliàs parte non opponēte valeat iudicium.
b ¶Audientiam.Facit qd no.Bar.in l.transigere.C.de trās.& in l. inter omnes. §.recte.s.de fur.& Bal.in l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cle. & latius per bal.in l.nō dubium.in vlt.q.C.de legi.& Bal.in l.j.§.Officius.s.ne quis eum q in ius voc.& Bar.in l.quæsitum.de in ius voc.& in l.j.§.qd aūt.de aleato. te net idem q hic.Vide Ale.in d.l.quæsitum.s.de in ius voc.vbi videas omnino Et ad hoc,an statutum denegans audientiam in ciuilib.videatur denegar in quisitionem iudici,adde quæ no.in l.1.in prin s.ad Treb.

LEX XIII.

Iniuriarum actio.

§. Is qui iure. No.quòd id,quod fit præcepto iudicis,nō cadit in actionem iniuriarum.

§. Idem Labeo. No.hunc tex.&c.Op.s.ea.l.§. si quis p iniuriā.Sol.ibi loquitur de parte , quæ procurat animo iniuriādi, vt aliquis vocetur ad tribunal iudicis. vel aliter,ibi cōstabat,q iudex sibi faciebat animo iniuriādi,quod in dubio non præsumitur. Vnde debet conueniri actione in factum ex quasi maleficio,non actione iniuriarum.

1 *Turbatiua pro violentia non est prodita accusatio criminalis publica.*
2 *Veneti ex longa consuetudine dicuntur habere iurisdictionem in mari eorum.*
3 *Interdictū,vti possidetis,cōpetit illi,q turbatur in iurib.& iurisdictionib.suis.*

a
1 §. Si quis me. a Doc.dicunt,† qñ pro violentia turbatiua nō est pdita aliqua accusatio publica. Ita dicit Iac.de Are.j.de re.iu.l.hoc iure.sed actio iniuriarum ciuilis
2 & et criminalis,vt hic.¶† Vltimo in l.sane si maris.No.p Venetis
b q dñt ex longa csuetudine se hēre iurisdōnē in mari eorū. b No.et
3 † q qñ aliqs turbatur in iurib.& iurisdōnib.suis,cōpetit sibi inter dictum vti possidetis,vt hic expresse dr in tex.

ADDITIONES.

a Ale.¶Si q s me.Pro intellectu istius §.est no.q p violētia turbatiua nō est p dita actio publica.Et vide in l.itē apud.j §.si q s bona.j.eo. Sed q turbās dr maleficiū cōmittere,qñ dolo,vel lata culpa,facit qd no.Bal.in l.si.C.si regū, Et q ciuis puniatur.alle.l.seruus.non oīb.ff.de act. & ob. Et q iniuriam fa ciens dicatur cōmittere maleficiū,hēs in l.sed si vnius permissū.§.qdam.j.eo. & Bal.in auth.sacra puberum.C.si aduer.vē.tractat multū notab.& in l. si q s in tantam.C.vnde vi.qui dicit,q statutum volēs,q de maleficiis non cogno scatur inter coniunctas personas,debet intelligi de maleficiis cōmissis circa personas,non circa res,vt in violētia possessionis,& in furto,quod no. Et q pro vi turbatiua sit prodita actio publica,tenet Bal.in l.momentaneæ.C.Vn vi.& sic contra Bar.hic.bar.in l.extat,s.quod me.cau.t3 idē,quod hic. Et idē Ang.& Imo.in l.cum filius.§.1.in prin.de verb.obl. & sic remanet magis cōis opinio,q p vi turbatiua nō est prodita accusatio de vi publica, cuius est a lia pœna,quā in actione iniuriarum,l.qui dolo.in fi.cum ibi no.j.ad leg. Iul. de vi.iuncta l.fi.j.eo.Si q s aūt vellet tenere opi.Bal.in d.l.momētaneæ,posset allegare tex.in l.hoc iure in prin.j de re.iur.vbi vide Bar. plene,& per Bal. in q.incipiente,accusatus de vi turbatiua.
b Ale.¶In mari eorū.Sd an in mari possint imponi passagia,vide bal.i l pe.C.d nau.fœno.& Ang.i l.fi.s.de vsur.& Io.de Pla.i l.diligēter.C.de aqductu.li.6.

LEX XV.

1 *Admenatio punitur ex vtili lege Cornelia,q ptinct ad oēm iniuriā manufactā.*

Item apud Labeonem.

§.Si

a §. Siquis pulsatus. aNo.hic,† de admenatione, bqđ te
1 ne mēti: q̄a nescirē forte tibi dare
b ꝯcordātia. Dř hic, vtili iniuriarū, q̄ro, qua actione? ꝑtoria vel ciuili? Glo. q̄ est hic, dicit ꝑtoria. Certe ꝑtoria tenet̄ directa. vñ đberet exponi, vtili, id est, efficaci. Vł dic proprie, ꝙ tenetur vtili ex lege Cornelia. q̄ pertinet ad omnem iniuriā manu factam, l. lex Cornelia. §. apparet. ꝭ. eo. secundum Ia. de Are.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si quis pulsatus. Pro declaratione huius, ad hæc vide aliquid ꝑ Cep. cōs. 77. & pulchre Bar. cons. 106. & Fel. in c. cum te. de re iu.
b Ale. ¶ No. hic de admenatione. Vide Ang. hic, & Ang. de Are. in tract. maleficiorum, in ver. admenauit. dicit Imo. in l. his verbis. §. illa institutio. de hr̄dibus instituendis, ꝙ per statutum puniens maledicentem Deo, ꝙ si q̄s ex communi vsu loquendi proferat verba, in despectum Dei omnipotentis, tamen punitur, q̄a talis vsus dicitur abusus.

1 *Verba iniuriosa multa faciunt vnum conuicium, & vnam vociferationem.*
2 *Statutum quòd pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur, qualiter ĭtelligatur verbum, & qualiter iniuriosum.*
Verbum, intelligitur vna oratio significatiua.
Oratio idem significās, si pluries repetatur, vnum est verbum: secus si orationes sint diuersæ.
Vna oratio continens plura tendentia ad diuersos effectus dicuntur plura verba
Vnum nomen continens tantum vnam significationem, dicitur vnum verbum.
3 *Verbum iniuriosum quod dicatur.*
Verbum iniuriosum dicitur, tu mentiris.
4 *Blasphemare & maledicere, qualiter differant.*
5 *Blasphemia est verbum iniuriosum.*

1 §. Ait prætor. No. hic, † ꝙ licet sit verborū pluralitas, tñ vnā vociferationē, & vnum ꝯuiciū facit, sicut multa verba faciunt vnā stipl'onē, l. Titia. in fi. ꝭ. de verb. ob. ita dicit Ia. đ Are. Et ꝑ hoc dicit ipse, qñ aliq̄s dat plures alapas simul debemus aduertere qual'r statutum loquat̄, vt recitaui tibi
2 in l. nūq̄ plura. ꝭ. de priua. deli. Pro cuius † declarōne, pōe, dicit sta
a tutum, a ꝙ pro quolibet verbo iniurioso q̄s puniat̄ ĭ certa q̄titate qual'r intelligat̄ verbū, & qual'r intelligat̄, iniuriosum? Ad primū dico, ꝙ verbum intelligat̄ vna orōne significatiua. hic ē casus, & ꝭ. eo. l. 1. §. verbis. Et iō puto, ꝙ si vna orō idē significās pluries repetat̄, ꝙ vnum verbum sit, vt ꝭ. de test. l. vnum. & l. cum pr̄. §. cum impfecta. ꝭ. de le. 2. & C. de test. l. testīn. Sđ si sint diuersæ orōnes significātes diuersa, tūc dñr plura verba iniuriosa. Vł si esset vna orō ꝯtinēs plura tēdētia ad diuersos effectus, d. l. Titia. §. fin. de ver. ob. & l. plurib. in prin. e. ti. Idē puto, qñcunq; apponat̄ vnum nomen tm̄ significatiuum, vt nomē meretrix, vł latro certē dēt intelligi, tu es. l. 1. ꝭ. đ hr̄d. ĭst. & l. verbum volo. C. de fideic. Sđ si in orōne apponeret̄ aliqua dictio ad qualificationē alterius, nō credo,
b ꝙ faciat verbum iniuriosum? bvt puta, dico ꝙ interfecisti aliquē
c proditoriē. Videamus q̄d sit verbum iniuriosum. c Rñ. qñcunq;
3 tibi impropero aliqđ maleficium ꝑ te cōmissum, vel aliqđ crimē ꝯmissum ꝑ te, vt probat̄ in l. 1. ꝭ. de obse. pat. ꝑst. Idē si tibi improperat̄ aliqua iniuria, in te vł tuos ꝯmissa. l. si inimicitię. ꝭ. de his q̄b. vt indig. & ibi no. & hoc puto verum, siue exprimat̄ maleficium, seu
d iniuria, siue in gn̄e dicā d latro, homicida, fur, & sil'ia, vt no. in l. 3.
e in prin. ꝭ. de lib. & posth. & iō puto, ꝙ si dř tibi, tu mentiris. e ꝙ est
f verbum iniuriosum: f q̄a tibi improperat maleficium. An tñ ĭ hoc sit distinguendum, an illud qđ improperatur, sit verum vel non,
4 dicā ĵ. e. l. eū q̄ nocētē. in prin. † ¶ Quæro vtrum inter blasphema
g re, & maledicere sit aliqua differentia? g Rñ. prout ista verba referuntur ad Deum, vł ad sāctos Dei, oē maledictū de his ē blasphemia, vt ꝑbat̄ ex̄ de malef. c. 2. & in Euāgelio, qñ princeps sacerdotum scidit vestimēta sua, & dixit, Audistis blasphemiam: q̄a filium Dei se fecit. Sđ ꝑut ista verba referūtur ab hoīes in vsu cōi, maledicere ē dicer̄ aliqđ mali de ꝑterito, vł ꝑnti. Blasphemar̄ ē optare
5 aliqđ malum in futuro, & iste est vsus cōis loquendi. ¶ † Sed q̄ro vtrum blasphemia sit verbū iniuriosum? Et puto ꝙ sic: primo q̄a dř ꝯ bonos mores ciuitatis, vt hic. Itē ꝑꝑ hunc tex. q̄ dicit, ad infamiā, vł ad ĭuidiā alicuius spectaret: in eo ꝙ dicit ad infamiā, loqt̄ đ eo q̄ dicit malum de ꝑnti, vel de ꝑterito: sđ in eo ꝙ dicit ad inuidiā loqt̄ de eo q̄ optat malum in futuro, ꝑꝑ inuidiā, q̄ ei habet.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dicit statutum. No. de statutis punientib. verba iniuriosa. & per Bar. in l. nūquam plura. ꝭ. de priu. delic. & Bar. in l. si quādo. C. de bo. vac. li. x. & Ang. in l. si non conuicij. C. de iniu.
b Alex. ¶ Verbum iniuriosum. Vide Bar. in con. incip. in causa vertēte inter do. Nico. & Saram eius filiam, & ad hic ꝑ Bar. dicta, adde Alb. in simili. in 2. par. statutorum. x. q. & quæ habes in l. si familia. ꝭ. de iur. om. iud.
c Ale. Verbum iniuriosum. Vide aliqua verba iniuriosa ꝑ tex. & ibi bar. in l. 3. in prin. ꝭ. de lib. & posth. & in l. turpia, in prin de leg. 1 & vide omnino Azo. in sūma. C. ex q̄b. cau. infa. vbi dicit, ꝙ si dixi te nō eē de legitimo m̄rimonio natū, vel calūniatorē, ꝙ dicor te infamare infamia facti. l. interlocutio. C. ex q̄b. cau. infa. irroga. Et vide quid sit diffamare, in d. l. turpia. de leg. 1. in princ. Adde, an iniuria, q̄ fit ꝑ scripturā dicat̄ verbalis. Rom. cōs. 378. & an inculpans aliquē de eo, quod non est verum, s. ꝙ portauerit aliquas merces nō bonas, teneat̄ actione iniuriarū, ꝑ eundem cons. 97. Et an si aliquē citari fecerit, tāquā cessantē, & fugitiuum, cùm non sit, teneat̄ actione iniuriarū, ꝑ eundem cons. 98. & vitans aliquē tāquam excommunicatū, qui de plurib fuerat ligatus, & doceat vna sentētia absolutū, non potest ab ipso recuperato excōmunicato conueniri actione iniuriarum, vt per eundem cons. 387.
d Poma. ¶ In gn̄e dicā. Dicit do. Are. in l. 3. ꝙ licèt hoc sit verū, ꝙ tñ grauior est iniuria qñ deuenit̄ ad spēm, q̄ qñ ē ĭn gn̄e dcm̄ ꝑ tex. & ibi Bar. in l. nō dēt. ꝭ. de dolo. Sed certe hoc mihi nō placet, q̄a qñ in gn̄e dicit, tu es fur, obiicit̄ q̄dā qualitas q̄ vr̄ inesse ꝑsonæ ex consuetud ne, & habitu, qđ nō seq̄t̄. si dicat̄ in specie, tu subtraxisti furto vestē Sēpronio. Pro Are. tñ facit ꝙ plus credit̄ trib. testib. in spē deponētib. q̄ plurib. in genere. Ita Nic. de Nea. in l. turpia. in prin. ꝭ. de leg. 1. & sequitur Ale. cons. suo. 148. vol. 2.
e Ale. Tu mētiris. Et si sit dcm̄, saluo honore tuo, vt dicit Bar. in l. si q̄s extraneꝰ in prin. ꝭ. de acq. hær. Sed quid si dicatur, tu dicis falsum, an sit verbum iniuriosum. Sal. ꝙ non, in d. l. de tutela. C. de in inte. rest. mi. & ibi limitaui hoc nisi dixerim, tu mētiris, q̄a prius mihi dixisti, ꝙ eram homicida, vt no. Bar. in l. q̄ omnia. vers. sed si aduersarius. de procu. Adde, ꝙ dicere tu mentiris, non est iniuria, quando ille qui dicit, facit defensionem suæ innocētiæ. ita dicit Bal. cons. 45. 3. lib.
f Poma. ¶ Est verbum iniuriosum. Immo hoc est verū ēt si diceret, tu mentiris saluo honore tuo. ita đt Bar. in l. si q̄s extraneus. in prin. ꝭ. de acq. hær. de quo Ale. in d. l. 3. & hic in apost. in l. turpia. ꝭ. de leg. 1. & Albe. n 2. par. statutorū. q. 43. & Alb. ĭ c. cū te. đ re iu. & ĭ c. eā te. ext. de iure iu. idem t3 licet cōsentiāt Spe. in ti. de aduo. §. ea nūc. in ver. sed hic tñ caue. & do. Præposi. in c. neq; dist. 90. & vide ēt Fel. in c. q̄ in ecclesiarum, de cōst. Aliqua etiā in ca. dilecti filij, de excep. & Bal. cōs. 45. in 1. parte. vbi ponit, an hoc sit verū, si dico, tu mētiris, tamen ad meam defensionem, cum tu improperas mihi aliquod delictum.
g Alex. ¶ Aliqua differentia. Quid sit blasphemare, vide post Bart. in l. turpia. de le. j. Ang. in l. his verbis. de hær. inst. & vide 24. q. 5. c. q̄ capit. & đ cle. male. ca. 1. & 2. & d. Bal. in l. fi. C. de re. cre. q̄ dicit, ꝙ faciēs iura scelerata, dř blasphemare. Et vide eūdē in l. ignorātia. ad fi. C. de cri. stellio. Et adde qđ Bal. no. in cōs. inc. in Chr̄i noīe amē, an dicatur maledicere, vel blasphemar̄ ille, q̄ dicit, maledetto sia Dio, vel, al despetto de Dio, & c. ꝙ sic, ꝑ tex. in auth. vt non luxu. contra naturā, & in c. 2. de maledi. & in l. 1. C. si q̄s Impera. maled. & 25. dist. in ca. qualis. Cōtrariū vr̄ ex cōi vsu lo quēdi, q̄a sunt ista verba potius iniuriosa, q̄ maledica arg. ꝭ. de hr̄. inst. l. quoties. §. si quis nomen, sm̄ Ang. Nō ergo omnis cōtumelia est blasphemia, vel maledictio, maxime sm̄ cōem vsum loquēdi istius patriæ Bononiensis, in his sermonib. sceleratis. & vide Im. in d. l. his verbis. §. 1. Quæ aūt sit pœna ꝑcutientis imaginem Dei aut sanctorum, aut scindentis imaginem ligni, vide tex. in c. fi. §. cæterum, de offi. or. li. 6. & Cy. etiam in l. q̄s. C. ad legem Iuliam maiest. plenius in l. ex senatusconsulto. ĵ. de sicariis. & an etiā puniri possit pœna mortis. Quæ aut sit pœna blasphemantis Deum, vide de maled. in c. statuimus. & 22. q. 1. si quis per capillum, vide q̄ dixi in l. dāni infecti stipulatio. §. Sabini. in addi. in c. Sabini. ꝭ. de dam. infe.

1 *Domum dicitur venire, qui iuxta domum venit.*
2 *Statutum puniens facientem insultum ad domum, qualiter intelligatur.*
Pertinentiæ domus, quæ sint.
Ad domum dicitur fieri, quòd fit prope per quinque pedes.
Circunstantiæ ecclesiæ sunt xxx. pedes circumcirca.
3 *Citatio facta ad apothecam, seu ad stationem, non valet. quia facienda est ad domum.*

1 §. Conuicium. Dř hic, ad domum, † q̄ro qual'r intelligat̄, ad domum? Certe nō debes intelligeŕ ꝙ domum intrauerit: q̄a tunc tenet̄ l. Corne. nō actione ꝑtoria. l. lex Cor. ꝭ. e. sđ sufficit, ꝙ venerit iuxta domū. Et ꝑ hoc đt Ia. đ
2 Are. † ꝙ statuta, q̄ dñt de faciēte insultū ad domū, verificat̄ in eo,
a q̄ venerit in pertinentiis domus, vt ꝭ. qđ vi aut cl. l. si vitem. §. si ad ianuā. & facit l. q̄ filium. §. 1. ꝭ. ad Tre. Glo. tñ alibi vr̄ dicer̄, ꝙ illud fit ad domum, qđ fit prope ꝑ q̄nq; pedes, vt no. in l. q̄dā Iberus. de seru. vrb. pdio. Facit ad hoc, l. q̄ sint ꝑtinētiæ domus, l. vlt. ꝭ. fi. reg. Decretistæ tñ hn̄t vnum decretum, quo ꝯtinet̄ ꝙ circunstātiæ ecclesiæ sunt triginta pedes circumcirca ecclesiam. ¶ Venio ad fin. §. in eo ꝙ dicit de statione. facit. n. ꝙ valeat citatio ad stationē, cu
3 ius ꝯrium tibi dixi in l. lex Cornelia. §. si tñ. ꝭ. e. Rō, quar̄ † citatio ē faciēda ad domum in qua habitat: q̄a est verisil'e, ꝙ ibi sit familia, q̄ ei referat, quę rō cessat in statione: sed hic siue conuicium fiat ei in domo, siue ad stationem, eadem ratio est quia non debet ei denunciari.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Faciente insultum. Quis dicatur facere insultū ad domū, vide Iac. de Are. Bar. & Bal. in l. cætera. §. hoc senatusc. de leg. j. & ibi post Bar. dixi:

1 *Conuicum etiam quando nō fit certæ personæ, punitur, si apparet, quòd sit dictū de aliquo licèt non exprimeret.*

1 §. Cui non sine. No. ꝙ † si ꝯuiciū ñ fit certæ ꝑsonæ, nō punit̄. Cōtra in l. lex Corn. §. fi. ꝭ. e. So. Ibi in famoso libello, hic in ꝯuicio. Puto tñ, ꝙ si appareret, ꝙ diceret de aliquo, licèt ñ exprimeret, vł diceret de quo, & intelligeret de alio, & hoc appareret, puniret̄, d. l. lex Cor. §. fi. ꝭ. e.

1 *Mādato solo, effectu non secuto, in leuiorib. quis non tenet̄: secus in grauiorib.*

a §. Si curauerit quis. aNo. ꝙ ex † mādato nō secuto
1 effectu, q̄s nō tenet̄. Quod ē verum in leuiorib. secus in grauiorib. l. j. ĵ. de exor. cri. Dixi in l. non solum. §. si mandato meo, ꝭ. e. vltimo vide gl. q̄ incipit, non sufficit, ibi, l. 3. §. sufficit, sed in quasi contractu: hic in delicto. Itē vide ĵ. ti. j. l. j. sed hic in delicto leui: ibi atroci: vt ꝭ. dixi.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si curauerit quis. Facit. l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler.

1 *Verberans clericum in habitu laicali, an sit excommunicatus.*

a 1 §. Si quis virgines. a Talis qs esse p̄sumit, ĩ quali habitu reperit: h. d. Facit ista lex † q̄ b ille, q verberat clericū, b quē credit laicū: q̄a vadit in habitu laicali q̄ non tenetur, vt no. in l. si ignorans. s̄. loc. & est text. qui allegat hanc legem, extra de sent. excom. c. in audiētia. in fi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si q̄s virgines. Adde plene Bal. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. & Sal. in l. quoniam multa facinora. C. de vi publi. seu priua.

b Ale. ¶ Qui verberat clericū. Qui percutit clericum non incedentem in habitu, nō tenet. Idē tꝫ Dy. in l. gerit. de acq. hær. Et p̄dicta vera, nisi percutiens sciuisset eum fuisse clericum, quia in pœnis prǽponderat culpa. l. qui occidit §. fi. ff. ad leg. Aqui. Sed quid si verberauit portantem habitum, & tonsuram, tñ non erat clericus, vtrum teneatur? Dy. vbi s̄. tenet. q̄ non. arg. l. fi. de crimi. expila. hær. & l. eum qui. §. si iniuria. j̄. e. & iō d̄r in c. j. quib. mod. feudum amit & ibi Bal. post gl. q̄ si quis insultat d̄nm, quem nescit esse dominū suum, non perdit feudum, nisi esset ignorantia crassa, & supina, q̄a paria sunt scire, vel scire debere, l. quod te. si cer. pe. Idē dicit gl. q̄ si concubuit cū vxore d̄ni sui, nesciens eam vxorem, quòd non perdit feudum. Item quòd cognoscens monialem, nesciens eam monialem non punit̃ tanq̄ de stupro monialis, quam gl. tene mēti, f̄m Bal. & facit l. si ignorans. s̄. loc. & j̄. de adulteriis. l. pe. q̄d dixi ibi, & q̄d dixi C. de ser. fugit. in l. quicunque. Et adde no. in l. j. s̄. de legat. & quod no. per Bal. in l. si quis non dicam rapere. vers. 2. casu. C. de episc. & cle. & cum Bar. concordat etiam Bal. in l. si qua per calumniam. in prin. vbi omnino vide. C. de epis. & cler. quod habitus faciat præsumptionem, tenet etiam Bal. in l. directis. C. de test. manumis. & ad istam materiam vide Io. An. in regula, cum quis, in mercuriali lib. Et qualiter probetur virginitas, vel non virginitas, vide Abb. in c. proposuisti. de probationi. Et vide bonā gl. 30. q. 5. quæ instruit patrem puellæ, ad probandum virginitatem. in c. hæc imago, quæ dicit, quòd si prima nocte reperta sint linteamina sanguinolenta, probatur virgo, vt ibi, & alia ratio in ver. seq. quæ dicit, si non fuerint reperta sanguinolēta, non præsumitur virgo, dic vt ibi, &c.

§. Aliud est. Not. tex. ibi, assidua etenim frequentia, &c.

§. Hoc edictum. No. tex. ibi, ea enim quæ notabiliter, &c.

1 *Propositio libelli in quo continetur delictum alicuius, est infamare.*

1 §. Si quis libello. † No. q̄ q̄n tu p̄ponis libellum cōtra aliquem, in quo ꝯtinet̃ delictum alicuius. propositio libelli est infamare eum, tene menti.

§. Idem ait. No. q̄ iniuria, q̄ fit officiali, vt officiali, p̄t vindicari per seipsum. Tetigi in l. lex Cornelia. ĩ prin. s̄. eo. vide ibi.

1 *Violētia pro ablatiua, vel turbatiua cōpetit actio iniuriarū, & ĩ ea venit restō.*

1 a §. Si quis bona. No. † q̄ p̄ violētia a ablatiua, vł ēt turbatiua, p̄t agi actione iniuriarū. Ita ēt vidi stis ĩ l. iniuriarū. §. si q̄s. s̄. e. Itē aduerte cū ista iniuria, de qua loq̄t hic, habeat cām manētē, cū semꝑ detinēs rē meā, mihi faciat iniuriā venit in actionē iniuriarum restō rei, ꝑ q̄dā ꝯsequētiā: q̄a dēt ab iniuria desistere, sicut in interdicto retinēdæ possessionis, per quandā ꝯñtiam venit restitutio, vt no. in l. clā possidere. §. qui ad nundinas. & l. nāl'r. §. nihil. s̄. de acq. possess. & no. per Inn. extra d̄ sent. excom. c. contingit.

ADDITIO.

a Ale. ¶ No. q̄ pro violentia. An autem pro violentia turbatiua, & ablatiua agi possit iniuriarū, vide in l. qui pēdentem. s̄. de act. emp. & no. q̄ ex vi ex pulsiua potest agi iniuriarum. l. vulgaris. s̄. de furtis. & no. Bal. in l. si quis ad se. in secundo notabili. C. ad legem Iul. de vi, vbi videas ea, quæ dicta sunt.

1 *Verbum, video, potest referri ad oculum intellectus.*

2 *Iudex an de omni iniuria inquirere possit.*

1 a §. Si quis sic fecit. † No. verbum, video, a referri ad oculum intellectus, sic l. si mihi à Titio. d̄ le. 2. & l. videamus. in prin. s̄. de vsuris. & l. videam⁹. s̄. de ĩ li. iura. cum si. & s̄. d̄ acq. poss. l. aāp. circa fi. Itē no. distinctionē huius §. Aut q̄s verberatur in iniuriā d̄ni: aut in iniuriā p̄priā. Itē allegant 2 q̄dā hunc §. † q̄ iudex p̄t de oĩ iniuria inq̄rere ꝑ offiñ suum, vt hic ibi, multa à p̄tore relinqui. &c. & j̄. §. p̄xi. & d̄r ibi iudicē dēre inquirere. Tu dic circa hoc, vt dixi. in l. 2. §. si publico. j̄. de adul.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Verbū, video. Facit ad no. ꝑ Bar. in simili d̄ teste, ĩ l. j. i pr. de no. ope. nū.

1 *Damni an in actione iniuriarum habeatur oratio.*

§. Si quis seruo. Op. & vř q̄ ĩ actione iniuriarū hēat̃ rō dāni. l. q̄ seruū. s̄. d̄ act. obl. Sol'o. Ista ĩ tellī'r f̄m illā. ¶ Itē op. de l. si colon⁹. s̄. arb. furtim cæs. Sol. vt ibi. Itē op. de l. d̄ñū. C. eo. sol. D̄nt q̄dā, q̄ ibi loq̄t in actione legis Aq̄liæ: hic iniuriarū, & sic est simplex rō. Alij d̄nt q̄ loq̄t ibi in actione iniuriarū, in qua dānū venit secūdario. Q̄d gl. rep̄hēdit: q̄a tunc agēdo vna repelleret̃ alia. Mihi vř, q̄ in actione iniuriarum hēat̃ rō dāni tñ diuersimodè, sicut in actione legis Aq. Nā si iniuria hēt actum manētē, hr̄ rō dāni: q̄a al's nō p̄t desisti ab ĩiuria, vt dixi s̄. §. si q̄s sic fecit iniuriā. Itē si nō hēt cām manētē. p̄t haberi rō dāni ꝑ quādā ꝯñtiam. cum hæc actio dēt ad æstimationē iniuriæ, hoc est, ad id 1 pro q̄to q̄s nollet esse passus talē iniuriā: & † in hoc p̄t ꝯsiderari dānū, v̄ intrinsecū, vt debilitatio serui, & expēsæ factæ in curando seruū: sed in actione legis Aq̄liæ venit ēt plus, q̄a veniūt dāna extrinseca, vt si hr̄ditatē amisit, l. ĩd Nerat. §. idē Iulia. s̄. ad le. Aq. & s̄. d̄ p̄d. fur. l. si p̄dicat̃. iō licet sit actū actione iniuriarū, p̄t agi l. Aq̄lia in eo. q̄ plus est: & si est actum l. Aquilia, p̄t agi iniuriarum in id, q̄d plus est. l. qui seruum. s̄. de actioni. & obligatio. vbi est casus. a ¶ Vltimo gl. op. a de l. illud. de acq. hęr. vbi eligendo vnum ius videtur alij renunciare. Solutio. Ibi sunt iura prorsus contraria, hic diuersa.

ADDITIO.

a Ale. Vltimo gl. op. Adde no. Bar. in l. j. in fi. s̄. eo. Et q̄ iniuria fcā famulo vel pastori intelligatur facta domino, tenet gl. & Bal. in l. si quis homicidii. C. de accu. Quid autem de iniuria facta socio itineris, Bal. in l. quoniā. C. de testib. vř velle, q̄ socius possit agere, si iniuriam reuocauit ad animum, alleg. hāc. no. Bar. in l. 3. §. si tutor de suspectis tutorib. s̄.

§. Item si liberum. Quæro, si fuit fcā iniuria p̄curatori, vel gestori negociorum vel familiari meo libero, an ꝯpetet actio iniuriarum? Rof. tangit hoc in libellis suis. Cy. tāgit in l. si nō cōuitij. in 3. q. C. e. ti. & Inn. in ca. dilecti. ex de appel. & in ca. ꝯtingit. extra de sen. excommu.

§. Si seruum. Opp. Inst. e. §. si cōi. Gl. ponit plures sol. vera sol'o ē. Aut fit ad suggillationem d̄norum, & loq̄t lex contraria. Aut non fit ad suggillationē d̄norū, & loq̄tur hic. Facit ad id q̄ dicā in l. 3. & si plures. j̄. de sepul. vio.

LEX XVIJ.

1 *Fieri faciens, an teneatur lege Cornelia, vel prætoria.*
2 *Mandans delictum, facto secuto, an dicatur ipse verè facere, vel interpretatiuè*
3 *Statutum, quòd producens exceptionē cōtra instrumētum, & nō p̄bās puniat̃ comprehendit dominum producentem per procuratorem, & non probantem.*
4 *Canonistæ considerant magis animum, quàm effectum.*
5 *Delictum mandantis, & facientis, an sit idem numero.*
6 *Mandans fieri delictum, an teneatur vt principalis, vel vt præstans opem.*

Sed si vnius permissu.

§. Seruus meus. Op. d̄r hic in fi. q̄ agit̃ de dāno dato. Cōtra in actione iniuriarum non venit dāni æstimatio. l. item apud Labeonem. §. si q̄s seruo. s̄. eo. Sol. 1 Intellige hic in fi q̄ agit̃ lege Aq. ¶ † Vltimo scias, q̄ q̄dā d̄nt, q̄ hic est casus cōtra gl. q̄ habuistis in l. nō solū. in prin. s̄. e. vbi dicit q̄ ille q̄ fieri facit, nō tenet̃ lege Cornelia: sed tenetur p̄toria, q̄ vř ꝯ hanc legē in eo, q̄ dicit, q̄ agitur inq̄tum iudici videbitur, & sic ex l. Cor. ꝯstitutionib. ĩ fi. j̄. e. Si. n. ageret̃ p̄toria ageret̃ inq̄tū p̄s æstimaret. vt no. in l. iniuriarum. j̄. eo. Veritas est, q̄ hic agitur p̄toria: q̄ apparet: q̄a hic agit d̄ns nō iniuriā passus in se, l. lex Cornelia. §. illud. s̄. e. Ad id q̄ dicit̃, q̄ tunc dēret agi inquātum p̄s æstima 2 ret. dicā j̄. eo. l. iniuriarum. ¶ Quæro circa hāc legē, † vtrum ille q̄ mādat aliq̄d fieri, secuto facto, dicatur ipse verè facere, vel dicatur facere interpretatiuè: vř, q̄ verè faciat, sicut ille q̄ aliquē percutit cum pila, vel sagitta, vere p̄cutit. l. item Mela. in prin. s̄. ad le. Aqui. q̄d apparet, q̄a tenetur directa leg. Aqui. vt ibi. ita eadē rōne ille q̄ ꝑ te alium p̄cutit, vere p̄cutit. pro hoc vř tex. s̄. de vi & vi arm. l. j. §. q̄d ergo adiicitur. ibi, cæterū si iussit, ipse vi deiecit, &c. licet gl. videat̃ illū tex. destruer̃: ꝑ hoc s̄. de ma. vin. l. pater. in fi. ibi cæterum ipse manumisit. pro hoc l. si quis id quòd, circa fin. s̄. de iurisd. om. iu. exp̄sse de sen. excō. c. mulieres. In ꝯriū facit s̄. de vi & vi ar. l. j. §. deiecisse. ibi facere vř. & l. si p̄r. s̄. de his, q̄ in fraud. cre. & ibi no. expressum s̄. ad leg. Aq. l. item si obstetrix, in prin. §. j. vbi ille qui per alium facit, non dicitur facere sed dicitur causam præbere. Quid dicemus? Istam mām alias tetigi in repe. l. si is q̄ pro emptore. s̄. de vsuc. in q. illa de fictione translatiua de p̄sona ad p̄sonam. Modo latius, & intelligibilius dico, quidam sunt actus, qui non possunt expediri ꝑ instrumentum separatum ab ipso corpore, vt adulterium tunc qui per alium facit, ipse vere non facit. & hoc voluit dicere gl. in d. l. j. §. q̄ties. s̄. de vi & vi arma. & C. de cad. tollen. l. vnic. §. ne aūt, interpretatiuè bñ p̄t cōmitti per alium, vt ibi dixi. Idē dico in falso, testimonio. cum. n. req̄rat actum p̄sonæ testificātis. ñ p̄ot p̄prie ꝯmitti ꝑ aliū, eadē rōne. Quædā sunt fcā, q̄ p̄ñt explicari ꝑ inst̄m separatum à corpore, vt percussio, homicidium, & simil. q̄ p̄ñt p̄petrari sagitta, vł lapide emisso. Et hic aduerte, q̄ñq; illud inst̄m, quo mediante talis actus p̄petrat̃, agit de necessitate, nec p̄t nō agere, tunc qui facit mediante tali inst̄o, verè facit. Ita loq̄tur l. Itē Mela. in prin. s̄. ad leg. Aq. Q̄ñq; illud ina st̄m quo mediante p̄petrat̃ actus, agit in virtute a libertatis suæ, vt si mādo hoī hñti intell̄m, p̄cutias, vł occidas talē, tūc ille liberè occidit, merito ip̄e verè facit: sed ego q̄ mādo, dicor p̄bere cām, q̄a mādatū meū ñ ē cā necessaria illius actus. Ita loq̄t d. l. itē si obstetrix. & multæ aliæ leges s̄. ad l. Aq. Mō ad p̄positū, q̄ñ ego mādo tibi aliq̄d q̄d post susceptum mandatum, tu hēs necesse facere necessitate ciuili: q̄a es obligatus ad hoc: vt puta. si mandatur tibi aliq̄d quod est honestū, vt si d̄ns mādat̃ seruo aliq̄d q̄d non cadit in graue delictū, & tūc, ille verè facit, cui⁹ mādato fit. Q̄ñq; ist̄m quo

ADDITIO.

a Ale. ¶ Agit in virtute. Vide q̄d no. Bar. ĩ l. si gemina s̄. arb. fur. cæsa. ibiq; q̄ro q̄d

a quo mediatè agit,de necessitate agit,dico de necessitate ciuili: a Hic est casus in l.pr.in fi.ff.de ma.vin.& s.qd q;sq; iur.in l.3.§.si p curator. Licèt.n.verba illius edicti loquât in psonã,qd qsq; iuris statuerit,&c.tñ hẽnt locũ ĩ eo,q; impetrauit p procuratorẽ.Cõ.n.
b mãdatũ de impetrãdo sit licitũ,ille pcurator de necessitate bimpetrauit,& sic dñs verè ĩpetrauit,& ẽ casus s.de adm.tu.l.ita aũt.
3 §.gessisse.Per hoc dicebã † in qõne de fcõ Assisij statutum dicebat,si qs pduxerit exceptionẽ aliq̃ ꝯ instrm ꝯfessionatũ nec pbauerit,puniat in tm: mõ qdã pduxit exceptionẽ ꝯ instrm p procuratore habẽtẽ mandatum ad hoc,nec probauit.dico q; ex verbis
c statuti dñs punit,cqa vere dñs pduxit:qa procurator tãq̃ instrm hoc fecit de necessitate,s.ciuili.Nã tũc dẽt ĩspici vtrũ verba statuti loquât ĩ psonã vl ĩ rẽ.Sd si mãdatum ñ eẽt licitũ,& iõ ille p quẽ qs fecit nõ fecit,hoc d necessitate nãe:qa liberum hẽt arbitrium nec ex necessitate legali:qa rei turpis nullum ẽ mãdatum,tunc ille q mandat,nõ fecit verè,sd interptatiuè.Ita loqt,l.j.§.deiecisse d vi & vi arma.& s.d his,q̃ in frau.cred.l.si pr.& d.l.itẽ si obstetrix.s. ad l.Aq.& oẽs leges,q hoc dñt,dẽnt intelli fm modum pdictum.
4 Nõ ob.c.mulieres,ex d sent.excõ.vbi dt,q; † verè fecit.Dicunt qdam Canonistæ verè fecit,s.q̃tum ad peccatum volunt dicere,q; Canonistę magis ꝯsiderant aĩum,quam actum:sd nos magis actũ quam aĩum,vt no.p Dy.in c.pctũr,ex de reg.iur.lib.6. & iõ quantum ad pcm mortale, in foro ꝯsciẽtiæ, ille verè facit:qa ꝯsistit in
5 aĩo,sd respectu actus,quẽ nos inspicimus,verè nõ facit.¶ † Hoc
d pmisso q̃ro,vtrum d mandãtis,& facientis,sit idem delictum numero? Istã qõnẽ ꝯsuluit Dy.& determinat q; sic. Cy.refert in l.nõ iõ minus.C.de accus.p l.j.C.si re.vel accus.mor.fuer.Mihi vr dicẽdum,q; ista qõ pt ꝯsiderari primo sic,vtrum sit idem delictum, id est,vtrum ex eodem delicto teneantur mandans,& faciens? & dico,q; faciens immediatè,fieri faciens pp mãdatum,vt dixi s.eo. l.non solum.§.si mandato. Scdo mõ pt intelligi,vtrũ sit idẽ delictum numero,hoc est,vtrum sit eadem oblo.Et ad hoc rñdeo q; non.Nam tot sunt oblones,quot sunt psonæ delinquentium.l.si plures.j.e.l.si qs id qd.§.fi.cum l.sequẽti.s.de iur.om.iud.cum similib. Tertiò pt intelligi,vtrum sit idẽ delictum,hoc est, vtrum eadem accusatione,vel actione puniatur. Et hic est aduertendũ: Aut loqmur in casib.in qb.ille q mandat fieri,verè facit,& tunc si ne dubio eadẽ lege punitur,ñ attẽto,vtrum verba sint scripta in rẽ,vel in psonã? aut loqmur in casib.in qb.ille q mãdat fieri,ñ facit verè,& tunc distingue:Aut verba sunt scripta in rẽ,aut in psonã l.hæc verba j.de adulte.& l.aut q aliter.in fi.s.qd vi aut clã. &
6 s.de acq.hær.l.si seruum.§.ptor ait.¶ Quæro vtrum † ille q mandat fieri,teneatur vt principalis,vel vt pstãs opẽ? Hanc qõnem tãgit Cy. in l.nõ iõ min.C.de accu.final'r nil ẽ dcm.Nã faciẽs ẽ prĩcipalis,mãdãs tenet vt mãdans:pstans opem,tenet vt pstans opẽ. Et omnia ista sunt distincta,& separata,vt dixi tibi in l. nõ solum. §.si mãdato.s.e.Et aduerte,qa oblonum,qb.isti tenẽt,quælibet p se ẽ principalis, nec oblo accedit obloni.licèt fcm accedat fcõ. Quod dic vt in l.q seruo.§.j.s.de furt.Sed qd de eo q pstat opẽ,an videatur verè facere? Dic vt dixi in l.is qui opẽ,s.de fur.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Necessitate ciuili.No.ad ti.s.ad leg.Aqui.& vide hic quæ no. per Ang. & quod no.Bar.in l.j.§.diuus.de fisca.

b Ale.¶ De necessitate.Adde no.p Bar.in l.3.§.si pcurator.quod q;sq; iur.& in l.fiis q p emptor.s.de vsuc.& Bal.in l.j.C.de sen.& Bal.in d.l.3.§.si pcurator. q; q;sq; iur.& Bal.in l.non iõ minus.C.de accu.in 7.q.vide no.Bar. in l. diuus.§. scriber.de fal.& vide Bal.in l.si familia,in aliq.b.lect.s.de iur.om.iu.Ang.hic & bal.in d.l.3.§.procurator,& ibi Ang.& Pau.de Ca & dicit Bal. per illũ tex. in auth.eo decursu. C. de dona.ante nup.quòd illud dicitur fieri in persona mea,quod fit meo nomine.

c Ale.Dñs punitur.Limita tamẽ hoc esse verũ,nisi lex,vel statutũ diceret q.cũ que per se,seu personaliter opposuerit. &c qa tũc ñ cõprehẽditur faciẽs p aliũ.Gl.est no.in cle.j.in ver.publicè.de vit.& ho.cle.& no.bal.in c.1.§. si quis decesserit,in ti.si de feu.fue.cõtro.inter do.& agn.& bal.in c.j.in fin.prin.in ti.qui.mo.feu.ami.& in c.j.§.iniuria.de pa.iu.fir.& per Bar.in l.per hanc.C.de ero.mil.an.lib.12.bene facit tex.in l.j.§.ne autẽ.in ver.suis manib.extruere.C de cad.tol.Pro hoc facit,quod no.Ioã.An.in c.sicut dignũ.de hom. vbi dicit q; si statutũ punit homicidiũ factũ manib.suis,nõ punit mãdãs,bñ facit text. de poe.dist.1.c.periculosè.Et dicit Bar.in l.quẽadmodũ.C.de agr.& cẽ.li.11.q; statuta puniẽtia faciẽtẽ delictũ,hẽnt locũ in mãdante,vigore extẽsionis, ne delictũ remaneat impunitũ.Adde,q; stãte statuto,q; homicida decapitetur, ita q; statim moriatur,q; mandans nõ decapitabitur.Idẽ cõsuluit bal. cons. 52.3.lib.Mediolani,vbi est tale statutum.

d Ale.¶ Quæro vtrum.Vide tex.in d.l.certe.§.j.de pca.p Ang.clare in tract.malef.in gl in ver.Semproniũ mãdatorẽ,& vide j.de adul.in l.hæc verba.& adde,quæ dixi in l non solum,in §.si mãdato.qa hic debebã ponere.s.eo Sed quæro,pone,accuso te,q; tũc me à possessione deiecisti.& in veritate ei,ci fecisti,an sufficiat? Dicit Inn.q; nõ,quod est verũ,si dico,q; per te fecisti; secus si simpliciter,fm Ioan.Mon.q ita no.in c q per alium de reg.iur.lib.6. vbi omnino videas,& vide omnino bal.in c.j.§.iniuria,in fi.de pa.iur.fir.& vide bal. de pac.Cõstan.in ver opizoni.& adde no.per bal.in l.j.C.de ser.fug.& in authẽ.sed nouo iure.e.ti.& in l.cũque,eo.ti.Vide Bal.in l.j.§.hc aũt.C.de cad. tol.& bal.in l.si familia.s.de iur.om.iud.& no.in l.nõ eo minus. C.de pcu.An aũt statutũ cõcedẽs pacẽ fieri pcussori,verificet in mãdãte vide no.p bal. in l.trãsigere.in fi.C.de trãsa.Istis et adde q; no.Bal.in l.accusationes.quod me. cau.Pro cuius intellectu vide et Bal.in c.1.§.si vero.de pa.iu.fir.& Lud. in l.si qs in graui.§ si maritus.s.ad Syl.& Cy.in l.2.circa vlt.qõ.C.vñ vi.& dixi post Bar in l.cũ fund⁹.de vi & vi arm & bar.in l.vt vim,de iusti.& iure, vide Bal. in l.ad offm;in fi.C.cõ.diuid.Et vide Bald.in auth.habita.C.ne fil.p patre.per tex.in l.quod sæpe §.si qs amico,de cõtrah.emp.& vide in l.Gracch⁹.C.de adul.& ibi Bal.Ad materiã vide Bar.in l.vtrũ.j.de parric.& bal.in l.fi.in princ. C.si à non compete.iudice.& bal.in l.peremptorias,C.sen.resc.nõ poss.

§.Quædam iniuriæ. Not.q; inspicimus psonam facientis iniuriam.

§.Cum seruus. Op.† q; q̃titas sola sit ĩ oblone: noxæ ditio sit ĩ sol'one,vt s.de re iu.l.miles. §.decẽ.g nõ ẽ ĩ ptãte dñi eum tradere verberãdũ.Sol.Dicit gl.hoc est verum actore postulãte.Alibi hẽs gl.q̃ indistinctè t3,q; ĩ qualibet actione noxali sit in ptãte dñi tradere seruum verberandum, vt liberet à noxæ deditione.Ita no.s.de mino.l.q; si minor.§.si seruus.Sd,Azo.in summa,C.e.ti.dicit,& melius,q; ĩ qualibet actione noxali,q̃ psequitur vindictã,dñs hẽt eã ptãtẽ, de qua hic dr,s.eũ tradere verberandum,vl dare eum p noxa. Et hoc vult iste text. dum dr,sed ĩ arbitrio dñi.&c. Si.n.reqreret q; actor hoc peteret nõ eẽt in dñi arbitrio.In aliis vero noxalib.actionib.q̃ non prosequuntur vindictam,sed rẽ familiarẽ,nõ hẽt dñs illã ptãte sed dẽt soluere,vel dare pro noxa,d l.miles.§.decẽ.s.de re iud. & sic glossa,q̃ est in d.l.q; si minor,§.si seruus.nõ bñ dicit.Habes ergo notare inter actiones,q̃ dantur ex fcõ serui noxal ter ad vindictam,& aliã noxalẽ,duas drias.Prima est illa de qua mõ dixi.Scda dria est qa ĩ aliis noxalib.absente dño puenit ad primum & fm decretum.d.l.2.§.1,s.si ex noxa.cau.agat.In ea vero,q̃ prosequitur vindictam absente dño,peruenitur ad diffinitiuã sñiam,l.sed est qõnis.§.atrocem.s.eo.

1 *Iudex vir bonus dr,& an valeat cõsuetudo Pisana,q; offendẽs ponat se in manib.offensi,& an si offensus excedat modum in vindicando,possit puniri.*

§.Pretor ait. No.q; iudex dr bon⁹ vir,vt fi,& l.ꝯtinu⁹, §.cũ ita.s.d ver.ob.& no.ĩ l.societatẽ.§. arbi
1 trorũ.s.p socio.& ẽ iste §.ĩ ar.† Cõsuetudo ẽ Pisis q; ille q facit alicui iniuriã,ponat se in manib.iniuriati,vt de eo sumat vindictam ẽt in psonã,q̃ ꝯsuetudo licet nõ valeat d iure,l.j.§.vsq; adeo.s.eo. tñ posito,q; valeat,si ille excedit modum in vindicando,pt puniri qa arbitrio boni viri dẽt hoc facere,arg.huius tex.

a §.Si ante iudicẽ. a Format Dy.talẽ qõnẽ hic. Fecistimi hi furtum,demũ posuisti te in manib: meis,& mihi rẽ restituisti,an per hoc tollat actio furti in duplum, vel quadruplum? Certè nõ,l.q ea mẽte.s.d fur.Nec obstat lex ista q̃a hæc actio proseqt vindictam:illa pseqt rẽ familiarem.

ADDITIO

a Ale.¶ Si ante iudicem.No.mirabilem.tex.q; instigans iudicem,vt iniuriantem sibi torqueat ex hoc videtur remisisse iniuriam,facit l.interdum.§.qui furẽ. s.de fur.& vide bal.& Doc.in l.ab hostib.§.j.sol.mat.

Poma.¶ Bal.in l.fi.ver.sed an qui luit.s.de in ius voc.alle.hũc tex.q; q luit in corpore,si postea veniat ad pinguiorem fortunam,non teneatur soluere,qa satisfactum est.facit gl.no.in c.sicut dignum,de homici.& vide gl.no. in l.fi. s.de arb.

1 *Furiosus loco absentis habetur remissiuè.*
2 *Pater potest remittere iniuriam factam filio.*
3 *Pater vilis non potest iniuriam factam filio remittere.*
4 *Pater vilis non potest filio substituere pupillariter.*
5 *Iudiciũ qñ trãsfertur de persona patris in filium,super eadẽ instãtia pceditur.*
6 *Actio competit patri pro iniuria facta filio emancipato.*

1 §.Filiofamilias. † In primo dcõ hẽs,q; furiosus hẽt loco absẽtis.Cõtra s.de pc.l.2.§. 1. Sol. vt ibi,& l.2.§.volũtatẽ.s.so.mat.¶ Venio ad ver.plane.No.ex isto
2 ver.† q; pr pt remittere a iniuriã factã filio.Qd no. pp statuta huius ciuitatis,q̃ minuũt pęnã pp pacẽ,seu cõcordiã.Op.q; nõ possit remittere in piudiciũ filij.l.1.C.de bo.mr.Sol.Ibi iõ: qa magis videtur iniuriam pati pater,quàm filius.l.isti quidẽ.s. quod met. cau.Itẽ opp.s.de inoffic.testa.l.Papinianus.Sol.ibi erat iniuria solius filij,quæ non transibat ad patrem,ideo per patrem non pt remitti,& vide circa hunc §.q; no.per glo.s.de pac.l.ĩ psonam.& In,
b extra de sent.exco.c.nõ dubium.¶ Venio ad ver. b interdum.No. q; qñ pater est vilis persona, non permittitur ei,q; remittat iniu
3 riam † filij.Per hoc ego dicebam in l.2.s.de vulga.& pupil.in mã
4 sub.pupil.qñ † pr est vilis,non pt filio pupillariter substituere.Sicut.n. aufert administratio bonorum filij in vita,ita in morte,vt hic

ADDITIONES.

a Ale.¶ Pót remitter.Hoc verũ,nisi iniuria fuisset fcã à personã coniuncta, vt not.in l.Lucius.sol.mat.Facit q; legit,& no.in l.Papinianus.s.de inof.test.& Imo.in d.l.Lucius.in fi.& ibi Lud.in vers.oppo. q; non possit remittere in pjudicium.Adde gl.& Bar.per illum tex.in l.in personam.s.de pactis.& no.In. in c.non dubium.de sent.excõ.& quid in tutore,& curatore,an possint remittere iniuriam factam de pupillo,vide bal.in l.pactum curatoris. C.de pa. & in l.præses C.de transa.vbi etiam ponit,an Abbas cum capitulo possit remittere iniuriam.

b Poma.¶ Venio ad ver.Pater potest remittere iniuriã illatã filio, nisi esset vilis persona.Contrarium tenet ibi Ang.quem vide omnino, nam si nõ interdicitur testari sibi,ergo nec interdicitur testari pro filio,quod tene menti.

hic, & l. fi. C. de senté. passis. ¶Venio ad ver. sed & si pr. Dr hic, ꝙ
5 † trásfertur iudiciũ de ꝑsona patris ad filiũ: quero an sup eadẽ instã
tia debeat procedi? Gl. determinat, ꝙ sic. l. tã ex ꝯtib. s. de iud. & l.
vnic. §. videamus. C. de rei vxo. actio. & bñ dicit ꝑ hũc tex. & in l.
sciendum. s. de actio & obl. ¶Venio ad fi. Gl. intelligit hunc text.
6 qñ filius fuit emãcipatus post iniuriã sibi factã. Quæro, † qd[a] si i-
a iuria erat facta à tpe, quo erat emãcipatus, vtrum ex tali iniuria
ꝯpetat actio iniuriarum patri? Gl. vr̃ ꝙ sic, Insti. eo. §. patit. Cy. hoc
tractat in l. si non conuicij. C. eo. in 4. q.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quæro quid. Adde Bal. in l. ex facto. §. si quis rogatus. s. ad Treb.

1 *Procurator omnium bonorum pōt agere, licet in mandato non sit dictum.*

a §. Procuratorem. [a]No. tex. procuratorẽ aũt & c. † ꝙ
1 ꝓcurator oĩum bonorũ pt agere
b licèt in mandato nõ sit dcm̃, ad agẽdũ, & dfendẽdũ, & c. vt hic, &
l. 3. §. 1. s. iud. sol. Et de hoc est casus ex̃ de procu. c. q gñal'r. li. 6. fa-
cit. de proc. l. qui proprio. §. fi. & l. nam & nocere. s. de pact. & per
Inn. extra de fideiusso. c. fi. circa prin. magnæ gl. de hoc in Spec. in
ti. de procur. §. j. vers. item generaliter.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Procuratorem. Ad istum tex. vide Bal. in l. reos. C. de accu. in q. an req-ratur speciale mandatum in criminalib. vt in l. seruum. §. publice. s. de proc.
b Potest agere. Vide l. in prouinciali. §. si ego. de ope. no. nun. & Imo. in c. fi. extra de proba. facit tex. in l. cum clericis. circa medium. C. de epis. & cler.

1 *Aduocatus cum diu absfuturus est alius est quærendus, non danda dilatio.*

§. Quod autem. Tene mẽti. Vos scitis, ꝙ pp absen-
tiã aduocati datur dilatio parti, l. ait
ꝑtor. §. fi. ex qb. cau. maio. Hoc aũt itell'e, si aduocatus ẽ r̃uersur' ð
1 ꝓximo, vt hic secus si † esset lõgo tpe absfuturus, tũc dẽret sibi a-
lium aduocatum q̃rere, argumẽ. hui' tex. Pro hoc j. de vac. & ex-
cus. mune. l. pe. §. fi. Demum no. tex. ibi, ad cuius inqt offm̃, & c. &
in vers. idẽ Iulianus. no. ibi, oĩb. n. q suo, & c.

LEX XVIII.

1 *Iniuriarum tenetur proferens verba, quæ reipublicæ manifestari nõ expediunt.*

a Eum qui nocentem. [a]No. rõnẽ hui' tex. Et ꝑ hoc
dñt Doc. ꝙ si nõ expedirent
Reipublicæ talia, q̃ ꝑ iniuriã dicunt manifestari, dẽret proferens
talia verba puniri. Verbi gr̃a aliqs dixit tibi, tu es cœcus, vel clau-
1 dus, † tunc teneret actione iniuriarum: qa Reipublicæ nõ interst.
b Sꝫ qd si dixit[b] alicui, tu fuisti mitratus, pro falso, vl' es spurius. Cer
te puto, ꝙ si est verum, nõ teneat, qa interest Reipublicæ ꝙ infa-
mia illius manifester, ne admittat ad testimonium, itẽ ne spurius
admittatur ad dignitates, quarum non est capax. Circa hoc vide
Cy. C. eo. l. si non conuitij. in 8. quæstione.

ADDITIONES.

a Poma. Eũ, qui nocentẽ. Ad hæc vide d. Ale. in l. 3. ff. de lib. & posth. qui dicit o-pi. Bar. hic, esse communem. & vide Ra. Cu. consi. 84. c. 2. & Old. cons. 23. & do-Præpositum in c. si gens Anglorum, dist. 56. & Pau. de Ca. in ꝓœmio Cod. & Fel. in c. j. de exceptio. & in c. dilecti filij de exceptio. & Ro. cons. 96. & seq. & vlt. cons. 44. & ibi addita. Ad hoc vide Ro. in l. si. ff. quod q. q; iuris, vbi dicit, ꝙ qñ obiicitur alicui cã, ꝙ interest Reipublicæ sciri, & est verum ꝙ si obiicit in iudicio, nunquam poterit agi actione iniuriarum allegat gl. in cano. si pec cauerit. 2. q. 1. Quãdo vero obiicitur extra iudicium dicit, quod si obiicitur animo corrigendi, ꝙ non tenetur. Alleg. c. cum illa. 12. dist. Si verò non habet causam obiiciendi, vt puta quia hoc est rixa dicit, & tunc licèt sit verum, ta men tenetur actione iniuriarum, qa licet sit bonum, hoc tamen est male di-ctum, sicut fuit bonum Christum occidi, tamen fuit male factum. & vide ad hoc Ang. in l. vestem. j. eo. & Albe. in 2. parte statutorum, inc. item statuto, & c. qui dixerat verba iniuriosa, & c. & vide tex. in c. cum te. de re iu. vbi pro mini ma re agitur actione iniuriarum. An autẽ prouocatus, qui dixit iniuriam te-neatur iniuriarum, tex. in d. l. si. ff. quod quisque iur. videtur facere, ꝙ non, & ita tenet Spe. ti. de acc. §. j. ver. sed quid si te vocaui latronẽ. & ibi Io. And. in addi. magna, sed Abb. in c. j. extra eo. ꝙ immo ꝓuocatus teneat, sed quòd mi tius puniat. Et vide ad hoc Ang. in l. vt vim. ff. de iust. & iure. & Bal. in repe. l. 1. C. vñ vi. & vide plura in materia in l. turpia. ff. de le. 2. in j. dic. Abb. in d. c. olim. de rest. spo. quod ille qui occidit aggressorem prouocantem, etiam si fugere poterat nõ debet puniri vt dolosus pœna homicidij, sed mitius, vel vt cul-pabilis. Et vide bal. in d. l. si non conuicij. & Anc. cons. 225. & vide ẽt Ro. in l. cum mulier. ff. sol. mat. & vide ẽt Ang. in l. itẽ apud Labeonem. §. quod ait. s. e. & in l. iniuriarum. §. si quis. s. eo. & Fely. in d. c. cum te. ad fin. vbi not. Vide ad hæc Soc. cons. 118.

Ale. Vide de hoc per Cy. in l. 3. de liber. & posth. & Host. in summa. de iniur. §. contra nos. & per cano. in ca. accedens, de pur. cano. per Old. plene cons. 53. incip. consueuit dubitari. per Azo. in sũma. C. de infam. & vide Bal. in l. con-stit. Codi. in prin. in 3. op. Et quando possit impune iniuria dici, vide remissi-ue per Ale. in l. si. quod quisq; iu. Et q d si dico, tu es periurus, ꝑ Ang. in l. 3. de li. & posth. & q̃ no. Bar. & Ang. in l. q oia. de ꝑe. s. & no. Gal. de Cug. & Pau. de Cast. & Bal. & Ang. in l. si. quod quisq; iur. & Old. in d. cons. And. de Iser. in ca. 1. §. ꝑterea. q̃ fue. prim. causa benefi. amit. ꝑ Cy. & Pe. & alios in l. si nõ conuicij. C. eo. & gl. 2. q. 1. in primis. ꝑ Abb. & alios in c. cũ te, de re iud.

¶Adde post cons. Old. Pet. de Anch. cons. 226. & Ro. cons. 116.

b Poma. ¶Si dixit. ad. de Cy. Pet. & Sal. & alios in l. nõ conuicij. C. de iniu. Glo. in cap. 2. q. 1. Io. And. in Spec. de iniur. post prin. Sal. in d. l. si nõ conuicij. d. Abb. & ibi dixi, in c. cum te. de re iud. Lud. Rom. in consi. 94. d. Pet. in cap. 2. de cog. vbi alleg. Old. in c. Quintana lis de iureiu. Old. in cons. 52. Host. in c. 2. de renun. Gul. Bal. & Ang. in l. si. ff. quod quisque iur. Io. And. in addi. Spec. in ti. de iniur.

a §. Si iniuria. [a]Qñ iniuria ꝯfertur in aliquẽ principal'r, in-
spicitur potius veritas, quã opinio: at cum ĩ-
fertur in aliquem n'per ꝯsequẽtiã, inspicitur potius opinio q̃ veri-
tas. h. d. ¶Op. j. ꝓxi. §. Sol. hẽtis in summario. ¶Itẽ op. de l. illud. §.
fi. s. e. Sol. ibi non habebat animum inferendi iniuriam alicui: hic
sic. ¶Itẽ op. s. ex qb. cau. in pos. eat. l. Fulcinius. §. ꝙ si aduersus. Gl.
nõ soluit sol. ibi latitatio nõ erat fraudulosa ꝯ illas personas, quas
fraudare nolebat sed hic erat animus iniuriãdi ꝯ eum, q fecit in-
iuriã. ¶Itẽ op. C. de hær. ist. l. si pr. Gl. nõ sol. Tu dic, licet ibi testa-
tor errauerit, hr̃s institutus nullũ passus est dãnũ, vñ ꝯ testatoris
ꝓpositum agere non potest hic vero licet inferens iniuriã errauc
rit, tñ iniuriatus passus est dãnũ, & iniuriã, & iõ agit, ne alterius
error sit sibi damnosus. ¶Itẽ op. de l. si ꝑ errorẽ. s. de iurisd. om. iud.
Sol. gl. ibi loqt ĩ actu, in quo reqrit ꝯsensus duorũ. hic ñ ¶Venio
ad §. cum aliquis. & op. de l. itẽ apud Labeonẽ. §. interdũ, s. eo. Di-
cit gl. aliud in seruo, vt ibi: aliud in filio, vt hic. Nã in seruo reqrit
ꝙ quis sciat cuius seruus sit, q est verũ, si dñs vult agere tanquam
sibi sit fcã iniuria. Et ẽ rõ: qa ad hoc vt ꝯpetat dño actio suo no-
mine, oportet, ꝙ ad iniuriã domini seruus sit pulsatus, vt s. e. l. itẽ
apud Labeonem. §. si qs fecit iniuriã, sed si iniuria fiat filio, vel v-
xori, etiam si nõ fiat ad iniuriam patris, vel viri, patri & viro cõ-
petit actio suo nomine.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si iniuria. Vide no. per Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. & in l. diuus, j. de sica.

LEX XXI.

1 *Tempus illatæ iniuriæ debet in libello inseri.*
2 *Aestimatio iniuriæ qualiter fiat.*
3 *Actor, qui agit iniuriarum, an debeat se referre ad damnum, an ad lucrum.*
4 *Quantitas certa an debeat exprimi in libello iniuriarum.*

1 Iniuriarum. Facit hæc lex ad ea, q̃ dixi in l. j. j. de pę. ¶Itẽ
facit, † ꝙ in libello debeat inseri tps factæ in-
2 iuriæ. Dixi de hoc in l. ꝑtor edixit. in prin. s. e. ¶† Quæro qualiter
fiet ista æstimatio iniuriæ? Gl. dicit, quòd aut agitur prætoria, & fit
æstimatio per iuramentum actoris. Aut agitur lege Cornelia, &
fit æstimatio officio iudicis. lege. constitutionibus. §. fin. infra eo.
Istam opinio. tenet gloss. in lege. lex Cornelia. in principio. supra
e. & Inst. e. §. pęna. Idẽ tenet Rof. & Cy. in l. si nõ ꝯuicij. C. e. in x. q.
Cõtra hoc vr̃ expss'e s. e. l. sed si vnius ꝑmissu. §. seruus meus. vbi a-
gitur ꝑtoria. & tñ æstimatur iudicis officio. Sol. illi, qui volunt su-
stinere hanc opi. dñt, ꝙ in ꝑtoriis æstimatur iniuria per iuramen-
tum actoris, taxatum tñ per iudicem: sicut diximus in iuramento
in litem. l. videamus. circa fi. s. de in lit. iur. Azo in summa tñ huius
tituli, vr̃ dicere, ꝙ idem sit in prætoria, quod in ciuili, & istam o-
pi. putarem veriorem de iure per d. l. sed si vnius. §. seruus meus. &
a per l. item apud Labeonem. §. ꝙ ait ꝑtor. ¶Secundò quæro, [a] re-
3 tenta illa opinione, † quòd æstimetur iniuria per iuramentum actoris, v-
trum actor debeat se referre ad dãnũ; hoc est, ꝙ dicat, potius vo-
luissem esse passus tm̃ dãnum q̃ pati tantã iniuriã, vel debeat se re
ferre ad lucrum: vt dicat noluissem eẽ lucratus tm̃, & pati tãtã in-
iuriam? Quidã dñt, ꝙ ñ dẽt referre se ad lucrum ꝑ l. si sterilis. §. cũ
ꝑ vẽditorẽ. de act. em. sed nõ obstat. Cũ. n. hic agat pp maleficium
4 hr̃ rõ cuiuscũq; interesse ẽt extrĩseci: vñ teneas gl. ¶† Tertio q̃ro
vtrum certa quantitas dẽat exprimi in libello, cum agatur iniu-
riarũ. Quidã dñt, ꝙ sic ꝑ istũ tex. cũ gl. sed gl. habuistis ꝯriã. s. eo. l.
ꝑtor edixit. §. j. ĩ gl. sup ver. sarciat. Br̃ puto sic dicẽdũ. Eo casu, quo
debet fieri æstimatio ꝑ iudicẽ nõ dẽt poni certa quãtitas in libel-
lo, qa ps nõ dẽt ponere pro certo illud, qđ nõ est in ea: sed si æsti-
matio debet fieri ab ipsa ꝑte, tunc in libello dẽt poni certa q̃titas.
l. vbi aũt. §. qui illud, aut illud, s. de ver. ob. & l. j. §. qa aũt. s. quo. leg.
Vltimo vide gl. in ver. iniuriarum æstimatio, q̃ inci. alias actio. ibi,
s. mand. sed ibi actio datur ad interesse, quo variato, variatur a-
ctio: hic vero agit ad vindictã, q̃ non variatur ex varietate ꝑsonę.
¶In ea glo. in fin. ibi, §. diui fr̃s sed ibi ex augmẽtatione rei crescit
æstimatio futura, sed hic ex augmentatione dignitatis nõ crescit
æstimatio iniuriæ iam factæ.

ADDITIO.

a Ale. ¶Secundò q̃ro. No. formam libellandi in actione iniuriarũ. vide Sal. in l. si non conuicij. C. eo. Et quid in partialib. iniustè se iniuriantib. nunquid te-neãt ad restõnẽ dãnorũ & æstimationis iniuriæ? dic ꝙ sic vt extra de iniu. c. vlt. per Imo. & Bal. in c. j. §. iniuria. de pac. iu. fir. Et vide Spe. in ti. de iniurijs. §. iniuria. no. Inst. de iniu. ĩ prin. Et ad dictum Bal. vide quod scripsi post Bar. in l. j. & 2. de incen. rui. nau. & d. Cy. in l. si non conuicij. C. eo. qui dicit, quod dẽt dici in libello, quòd verba prolata fuerunt animo iniuriandi, Ang. dicit, quòd ẽt sine illo v3. si non opponatur. l. fin. C. de anna. exce. Pro quo facit qđ no. bart. in l. nec exẽplũ. C. de fal. & dixi in l. j. si quis testa. li. eẽ ius. fu. & ad for mam huius libelli, adde Bal. in l. 2. in fin. C. de sen. q sine cer. quã. & ibi Sal. & ꝑ Sal. in l. atrocem. C. eo. per Spe. in ti. de iniu. circa prin. Adde an in libello in-iuriarum requiratur locus tempus, Ale. cons. 210.

LEX XXVII.

1 *In ponitur pro iuxta, causa euitandæ contrarietatis.*
2 *Testes quorum vnus dicit, factum in ostio, alius iuxta ostium, probant.*

Si ista

a Si statua. a Op.ff.de sep.vio.l.2.So.ibi erat in monumento,hic iuxta monumentũ,& sic ponit in,p iuxta.

1 ta.Et sic no.† q cã euitandæ grietatis in,ponit p iuxta.& iõ facit

2 ad pcordiã testium,quorũ vnus dixit,hoc † fuit in ostio,alius dixit iuxta ostiũ.De hoc dixi in l.Gallus.§.ille casus.ff.de li.& posth.

ADDITIO.

a Alex.¶Si Statua.Adde Bar.in d.§.ille casus.

LEX XXVIII.

1 *Actio iniuriarum an possit cedi.*

2 *An sit cessibile quod non est transmissibile.*

Iniuriarum. Op.q sit ĩ bonis nostris,quia eã exercemus per procuratorẽ,ff.e.l.sed si vnius permissu.§.idẽ ait,& si nepoti.Sol.quãtũ ad trãsmissionem nõ est in bonis

1 nrĩs,ĝtum ad al'a sic.& sic actio iniuriarũ pt cedi,vt hic no.& no.

a in l.a si nomen.ff.de hær.vel act.vend.& l.vlt.C.de hær.vel act.vẽ.

2 per gl.& ẽt ibi Cy.tangit.Sed opp.illud † qđ non est transmissibile,non est cessibile.l.ex plurib.ff.de admi.tut.sed actio iniuriarum non est transmissibilis,ergo non est cessibilis.Sol.lex ĝria loquit in eo,quod non est transmissibile simpl'r,sed hic loquitur in eo,quod fit transmissibile per contestationem.

ADDITIO.

a Alex.¶Et no.in l.No.per Cy.in l.fi.C.de hære.vel act.vend.sed an pro iniuria illata Abbati agat successor,vide Bal.in l.fi.§.1.C.de bon.quæ lib.vbi oĩno videbis.Vide gl.Inst.de act.in prin.in ver.debetur,in ver.item op.de l.iniuriarum,adde Io.An.in tit.de actio.& pet.in §.iuxta.ver.vtrum agens,vbi ponit,an actio iniuriarum possit cedi.

LEX XXXII.

1 *Magistratus qui conueniri non possint.*

a Nec magistratibus. a Op.C.ad l.Iuliã repe.l.iubemus.Sol.Quidam sunt magistratus sola dignitate sine administratione,vt qdã,q vocant Comites,Marchiones,& sil'es,& isti sine dubio possunt cõueniri,l.2.

b C.vbi sena.vel cla.Quidã sunt b hñtes dignitatẽ,cum administra

1 tione.isti si qdẽ delinquũt † in officio,pñt ?ueniri.l.iubemus.C.ad l.Iu.repe.& in Auth.vt diff.iud.§.si tñ.& ĩ Auth.vt iud.sine quo quo suff.§.necessitatem.in prin.Aut non delinquũt in officio,& tunc distingue,vt hic.Et de hoc per Doc.in l.pñs.C.de epi.aud.& plenius in l.senatuscon.ff.de off.præsid.

ADDITIONES.

a Ale.¶Nec magistratib.Hanc l limita,vt dixi in l.pars literarum.ff.de iud.

b Pom.¶Quidam sunt.Adde Doct.in c.legebatur.extra de ma.& obe.

LEX XXXIII.

Quod Reip. Pone exemplum in Ciuitate,in mitratis ob falsitatem.

LEX XXXIIII.

1 *Simul fieri dicitur,quòd fit successiuè.*

Si plures. No.tex.ibi,immo ẽt.Op.de l.si familia.ff.de iurisd.om.iu.Sol.Intellige hic,qñ erant serui plurium dñorũ,si.n.essent vnius dñi,tunc haberẽt bñficiũ.ff.si fam.fur.fe.

a dic.qđ dic.vt not.in d.l.si familia.Vltimo a not.tex.ibi,dum dicit,

1 aliquem simul cæciderint,q dr fieri simul,† quod fit successiuè vnum post aliud.Quod facit ad dicta testium,& intell'r actu successiuo,continuato tñ.l.antiqui.ff.si pars hæred.pet.& C.de testi.l.testium,& ibi per Cy.de hoc in 5.q.

ADDITIO.

a Pom.¶Vltimò.Qđ bene no.p saluando testes.vide gl.in l.in opis.ff.loca.vide ibi Bar.vide gl.in cle.1.de appe.& ibi d.Ant.& Io.de Imo.& do.Ant.illam alleg.in facto testis cuiusdam,qui tamen fuit mitratus Florentiæ,vide gl.in c.bonæ,in gl.fin.de elec.vide quæ dixi in c.cũ tu,de testi.& in d.c.bonæ,vide Bal.ĩ l.pactus.C.de pac.ver.nunc venio ad gl.Vide ad saluandũ testes,qđ dixit An.in c.translato,de const.vide c.1.de mu.pe.& ibi d.Abb.qui ad hoc alleg.illũ tex.cũ gl.vide canõistas in c.cum dilectus,de cau.pos.& Bal.& alios ibi,vide d.Abb.in c.præterea,de test.vbi alleg.gl.in c.nihilominus.3.q.9.

Si quis iniuriam. Quæro,vtrum debeat ad hoc fieri vnus processus tñ,vel duo vt sic ferantur duæ sñiæ?Rñ.vr q duæ sñiæ.Prima,in qua fiat ?demnatio pecuniaria.Scđa,in qua ?uertat pecuniaria in corporalẽ:iõ,quia soluere nõ pt,vel hoc fiat vno pcessu,vt cõdẽnet in pecunia,q si soluere non pt,fustiget.Pro hoc.C.vnde vi.l.non ab re.& l.cõductores.C.loc.De hoc p Cy.C.eo.l.si non conuicij.in xv.& xvj.q.

LEX XXXVI.

1 *Pater in casib.in quib.si non competit vsusfructus,non est legitimus author minori filio.*

1 Si filii nomine. Quæro,quæ est ratio huius l.q pater & eius filius cogitur satisdare.Dicit gl.quia pr nullum vsumfructum hẽt.† Et per hoc dico,q in casib.in quib.patri non competit vsusfructus,non est legitimus autor filio minori.Dixi in l.fi.§.j.ff.de ver.obli.

LEX XXXVII.

Constitutionib.§.Etiã. De hoc ver.dic vt dixi in l.iniuriarum.ff.eo.

LEX XL.

1 *Reseruatio,quam fecit iudex,q notarius possit conficere instrumenta,an valeat,cum eum damnat.*

c Diuus. a Op.de l.& si seuerior.& l.si Possidonium.C.de his,qui no.infa.Solu.ibi fuit pœna minuta cã cognita:

1 hic sine causæ cognitione.Et per hoc dicimus,† quod si iudex reseruauit notario ius faciendi instrumenta,si quidem facit causa cognita,valet:alias si sine causæ cognitione,tũc nõ valet:Pro hoc in l.si quis in principio testamenti.§.miles.de lega.3.& l.ex militari.de mili.testa.C.& ibi per Cy.

ADDITIO.

a Ale.¶Diuus.Et hic hẽs,q dãnatus actiõe iniuriarũ ẽ infamis,vt in l.decuriones.C.đ inf.qđ ẽ verũ,si fuit atrox,alias si c.cũ te,de re iu.& no.Bal.i d.l.decuriões.adde Bar.ĩ d.l.si qs ĩ pricipio testi.§.1.de le.3.& ĩ d.l.ex militari.ibi viđ

LEX XLV.

1 *Actione iniuriarum quando agitur criminaliter,pœna imponitur alternatiuè.*

2 *Procurator non admittitur vbicunque potest imponi pœnã corporalis.*

3 *Obligatus qui non dicitur,quando ei infertur pœna ad vindictam publicam,largè tamen dicitur obligatus.*

1 De iniuria. † No.qñ agit criminal'r actione iniuriarum,q̃ ẽ pœna.& videtis,q hæc pœna imponitur alternatiuè,fm qualitatẽ psonarũ.Ex qua lege cõiuncta l.fi.C.e.

2 † no.q vbicunq; est possibile pœnã corporalẽ imponi,nõ admit

3 titur procurator.¶† Quæro,vtrũ a ad pœnã,q̃ infert alicui ad vin

a dictã publicã qs dicat obligatus?Ad hanc qõnem rñd.q nõ:qa illa pœna infert offõ iudicis,vt Inst.e.§.ĩ summa.& sic nõ psupponit oblõnem.l.cũ postulassem.in prin.ff.de dã.infe.& l.q p collusionem.§.1.ff.de act.emp.Verumtñ largo modo sumendo obligationem,põt dici obligatus,& ita no.gl.in l.rescriptum.in prin.ff.de pact.in gl.super verbo,hypothecas.

ADDITIO.

a Alex.¶Quæro,vtrum.Adde Bar.in extrauag.qui sint rebelles,& vide quæ dixi post Bal.in l.reos.C.de accu.in addi.inci.de qua defensione.

De extraordinarijs criminibus. Tit.xj.

¶Glossa hic continuat rubricam duobus modis,vt habes in ca.

LEX PRIMA.

a Sollicitatores. a Op.immo debent puniri ac si perfecissent.l.si qs non dicam rapere.C.de epi.& cle.licèt gl.alle.eã,p concor.So.fm Pet.ibi peruenit ad actum facti:hic peruenit solum ad actum verbi.& fm hoc gl.q̃ est hic in ver.pp voluntatẽ,q̃ dicit,

b q peruenerunt ad colloquia,b vel ad basia,malè dicit,in eo q dicit basia,qa tunc punirent,ac si eẽt pfectũ delictũ,p d.l.si qs non dicã rapere.qa puenerunt ad actum facti.Item op.de l.q aut.ff.de his qui no.infa.Sol.vt ibi.Item op.de l.j.in fi.ff.qđ qsq;iuris.Dicit gl.ibi in atrociorib.hic in leniorib:Vel al'r,ibi loqtur in eo,qđ delictum non continet.Circa hoc Vide Cyn.in d.l.si qs non dicam rapere.in secunda oppo.Item opp.de l.cogitationis.ff.de pœnis.Sol.ibi non peruenit ad aliquem actum,sed hic peruenit ad actũ verbi.Vltimo distingue vt Doct.distinguunt in d.l.si quis non dicam rapere.C.de epis.& cler.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sollicitatores.Vide in hac materia,q̃ dixi in l.j.in fi.q qsq;iu.& ẽt materiã hui' l.hoc est de effectu,siue cõatu,ponit Bal.in l.si fugitiui.C.de ser.fu.& ĩ l.arborib.ff.de vsufr.in l.data opera.C.q acc.nõ po.& in l.q aũt operas.de ijs,q no.inf.& vide d.Ant.in c.j.de eo q mit.in pos.cau.rei ser.Spe.in ti.de acc.§.j.ver.qđ si post.& Ang.in l.j.in fi.q quisq;iu.& vide Bar.in l.1.§.diuus.& in l.fi.ff.de fic.& Bal.in c.1.§.iniuriæ.de pac.iur.fir.

b Ale.¶Colloquia.No.ẽt de colloquijs,& basijs.clericus tñ amplectẽs mulierem censet facere cã bñdicendi,xj.q.3.c.absit.Ad hoc vide no.per Bald.in l.si quis non dicam rapere.C.de epi.& cle.& gl.in c.ppetuo.de ele.lib.6.& Bal.in d.l.si quis non dicam rapere.tenet istam gl.q̃ reprehendit Bart.hic,potest dici,q si solum osculum interuenit,procedit illa gl.& Bal.secus autem si interuenit amplexus,& ita loquitur Bar.vide Bal.in d.c.j.quibus modis feu.ami.

a §.Qui puero. a Op.& vr̃,q pro stupro mulieris non sit pœna capitis,vt Inst.de publicis iudicijs.§.item lex Iulia.Solu.Intellige,q hic interuenit aliqua violentia interpellando,vel conducendo eam,vel committendo.alias secus,vt ibi secundum Iac.de Arc.

ADDITIO.

a Ale.¶Qui puero.Alle.iste §.per Bal.in l.si fugitiui.C.de ser.fu.quòd delictum non consummatum non punitur.

LEX II.

1 *Capitanei terrarum possunt videre statuta disciplinatorum:& si viderint aliquid,quod non spectat ad religionem,possunt dissoluere illud collegium.*

Sub prætextu. Per hanc legem puto,q Potestates,& Capitanei terrarũ pñt videre statuta,& ordinamenta istorum disciplinatorũ,& † si repererint ibi aliquid,

a qđ non spectat ad religionem,pñt illud collegium dissoluere. a

ADDITIO.

a Ale.¶Collegiũ dissoluere.No.q pp mala statuta licitũ collegiũ pt cassari.Et hoc dcm sequit Bal.in c.1.§.cõuenticula.de pa.iu.fir.vbi ẽt dicit,q cogẽtur ẽt isti edere sua statuta epõ,& epi cõtra malas cõuentiones hñt iurisdõnẽ à iure.d.§.cõuenticula,qđ no.fm Bal.ibi,& cũ Bar.trãsit Bal.in l.j.C.de monop.& in l collegium.C.de hæ.inst.Poma.¶Adde Bal.in c.2.de proba.vbi dicit,q potest iudex reuocare statuta dolosa sine superiore.alle.l.1.ff.de do.exce.& ambitiosa.de decr.ab or.fac.sed non al.istum tex.

LEX IIII.

1 *Partus quando dicatur animatus.*

DIuus. Op. & vr̃ ꝙ teneať l. Pompeia de parrici. qui aſi ſuum
filiũ interfecerit. l. j. ȷ̃. ad l. Pomp. de Parrici. Sol. dicit
a gl. a hoc fuit factum antequam partus eſſet animatus, & proce-
dit hæc lex, & ȷ̃. ad l. Corne. de ſica. l. ſi mulierem. qđ intellige, niſi
hoc feciſſet per pecuniã: qa tunc puniret̃ capite. l. Cicero. ȷ̃. de pę.
Si vero poſt partũ aĩatũ, tũc teneret̃ l. Pompeia de parri. vt ȷ̃. ad l.
Pomp. de par. l. j. Iſtam diſtinctionem de partu aĩato, hẽs extra de
1 homici. c. ſicut. 2. ¶ Quæro, † in quanto tp̃e dicatur partus anima
tus? Gl. hic videtur dicere, ꝙ poſt quadraginta dies, qđ eſt verum
in maſculino partu. Aliàs audio, quòd animatus partus dicitur
poſt 60. dies, hoc relinquo naturalibus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Sol. dicit gl. No. de pœna facientis abortũ, & eſt gl. 2. q. 4. can. conſu-
luiſti. ĩ gl. in ver. p abortũ. & in l. Cicero. ȷ̃. de pę. & tex. & gl. ĩ c. qđ vero. & c.
Moſes. 32. q. 2. & p Bal. in l. qđ dr̃. s̃. de lib. & poſth. & adde ꝙ ẽt teneť l. Aq. l. l. ſi
ſeruus. §. ſi mulier. s̃. ad l. Aq. vide plenè in l. pe. vbi latè, C. de ſica. Adde quali-
ter puniatur p̃bẽs & recipiẽs poculũ, licet non ſequať abort⁹: Bar. cõſ. 23. lj. 2.

LEX VI.

1 *Locupletes an cogantur vendere frumentum.*

a Annonam. a Quæro, † q̃ eſt pœna hominũ locupletũ,
1 qui frumentum nolunt vendere? Glo. dicit
nulla. nec enim vendere coguntur, nec puniuntur, ſi non vẽdũt.
Alij dicunt ꝙ homines locupletes non puniunť, ſi non vendunt
pretio iniuſto. l. 2. ȷ̃. ad l. Iul. de an. ſed iuſto pretio coguntur ven-
dere, vt hic, & l. j. §. cura carnis. s̃. de off. præfec. vrb. & ſi præcepto
non parerent, põt puniri, & hoc puto verum. De menſuris, ſ. de
adulterinis ſtateris dic vt no. in l. arbitrio. §. de eo. s̃. de dolo.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Annonã. Qñ quis cogatur vendere, vide in l. nec emere. C. de iure deli.
& qđ ibi dixi. plenè in c. 1. de emp. & vẽ. & p Doc. maximè Bal. in l. j. C. de epi.
aud. & tex. cũ gl. no. in c. ſicut. 17. diſt. & not. Bart. in l. j. §. cura carnis. de offic.
præfe. vrb. & vide gl. Bar. & Doct. in l. 3. s̃. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.

LEX VII.

1 *Monetam falſam expendens, qualiter puniatur.*
2 *Et qui animo furandi iuit, & non furatus eſt.*

a Saccularii. Ex principio a huius l. nõ. † ꝙ ille qui expendit
1 monetã falſam, nõ punit̃ l. Corne. de falſis: ſed
punitur pœna extraordinaria. Caſus eſt hic ſm vnam lectur. ꝙ eſt
2 verũ in caſib. enumeratis in l. lege Cor. ȷ̃. de fal. & ibi dixi. † Ex ſe-
b cũda b parte legis no. ꝙ ille qui vadit aĩo furandi, & non furatur,
licèt ciuiliter non teneatur. l. vulgaris. §. qui furti. s̃. de fur. tamen
extraordinariè punitur. Caſus eſt hic.

ADDITIONES.

a Alex. Ex prin. No. ꝙ qui ingreditur domum animo furandi, & non furatur,
punitur extra ordinem, nec alibi eſt melius quam hic, ſecundum Bald. in l. ſi
quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & Bar. in d. §. qui furti.
b Poma. ¶ Ex ſecunda. Adde Bal. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epi. & cle.

1 *Delicta debent puniri ſecundum morem prouinciarum vbi fiunt.*

a §. Sunt quædam. No. tex. in eo ꝙ dicit, more, ꝓuincia
rum, a &c. Not. in hoc §. ꝙ delicta
b debent puniri ſm morẽ b ꝓuinciarũ, vbi delicta committuntur,
1 † non ſm morẽ loci, vbi de delicto cognoſcitur, vt hic habuiſtis
per Dy. in l. ſi cui. in fi. ȷ̃. de accuſ. & per Cy. in l. cunctos populos.
C. de ſum. tri. in j. q. & per me plenius in repe. illius legis.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ More ꝓuinciarũ. No. tex. in eo, & c. ꝙ delicta puniantur ſm cõſuetudi
nẽ. Adde Bal. in l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epiſ. & cle. & in l. & ſi ſeuerior.
C. de infa. & in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de his qui no. infam. & in l. 2. in
fin. de noxa.
b Ale. ¶ Secundum morem. Vide Bart. in l. 1. C. de ſum. tri. & fide cath. & Bar. in
auth. qua in prouincia, C. vbi de cri. agi opor. & Bald. in l. 1. C. de aduoca. di-
uer. iudic. & in l. quicunque. C. de ſer. fugit.

De ſepulchro violato. Tit. xij.

LEX II.

SI ſepulchrum. Oppo. de l. ſi ſtatua. s̃. de iniur. Solu.
vt ibi.

LEX III.

1 *Ag. quando dicatur ciuiliter, vel criminaliter.*

a Prætor ait. a Oppo. ꝙ dicta pœna ſit x. pondo auri, vt C.
eo. l. qui ſepulchra. Sol. dicit glo. ibi qñ agitur
criminalr̃ ad pęnã inferendã fiſco. hic qñ ciuiliter ad pęnã inferẽ
1 dã parti. † No. ex hac gl. ꝙ tũc dr̃ ciuilr̃ agi, qñ parti dẽt applicari
b id, qđ petit̃, ſed qñ dẽt applicari fiſco, tunc dr̃ pœna criminalis. b
Alr̃ vr̃ dicere glo. ꝙ ciuilr̃ dr̃, agi qñ imponit̃ pœna pecuniaria:
c criminaliter qñ imponitur pœna corporalis. Ita not. c in l. ſi qua
per calumniã. C. de epi. & cle. & l. qui ſepulchra. C. eo. & l. j. C. qñ
ciui. act. crimi. p̃iu. ĩ gl. ſup ver. ciuiliter. & C. de his q ex pub. ra. l.
fi. lib. x. & l. obſeruare. §. proficiſci. in fi. magnæ gl. s̃. de off. procõ.
d & leg. Alibi vr̃ velle gl. d ꝙ qñcunq; agitur de crimine, ſiue ad pę
nam applicãdã parti, ſiue ad pœnã applicãdã fiſco, dicať agi criã-
liter: qa de criẽ agit̃. Ita no. in l. lex Cornelia. circa prin. s̃. de iniur.
e l3 ibi reprobauerim. Sed veritas eſt, qđ in hac gl. e dr̃, & oẽs tenẽt
hoc, & pro hoc c. tuæ. ex̃ de proc. Itẽ aduerte, qa hoc eſt verũ, qñ
f pęna infertur alicui ex accuſatione, & ſic applicatur fiſco f: ſecus
ſi fiſci noĩe aliqua actio moueretur, vt petitio hæreditatis, & ſi-
milia, quia tunc diceretur ciuilis. l. 1. C. de his, quib. vt indign. l. de-
ferre: & quaſi per totum tit. ȷ̃. de iure fiſci.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Prætor ait. Pro hoc vide clare Io. de Imo. in rub. de pub. iu. & do. Abb.
in rub. de iud & ibi dixi. & vide tex. ĩ c. p tuas. de ſimo. & in l. Caius. s̃. ad Sill.
b Ale. ¶ Pœna criminalis. Adde ꝙ d. Abb. Sic. ĩ rub. de iud. ver. tertio q̃ro, credit
cõtrariũ, videlicet, ꝙ ẽt qñ pęna applicať p̃ti, iudiciũ dicať criãliter ſp, p c.
p tuas, extra de ſimo. & in c. ſuper his, de acc. Vñ ipſe aliter dicit, videlicet, ꝙ
aut agit̃ pęna ordinaria delicti, ita ꝙ p illã puniať delictũ maiori pęna q̃ ſit
pęna ſtatuti, & tũc ſp dr̃ agi criãliter ſiue pœna applicetur fiſco, ſiue p̃ti. Si
vero agatur ad pęnã delicti non ordinariã, ſed accidentalẽ, & tunc ſp iudi-
ciũ ſit ciuile, ẽt ſi pęna applicetur fiſco. & inducit alia, de q b. ibi. Sed iſta ſua
doctrina aliquo mõ nõ ꝓcedit, eo qa qñ pęna applicatur p̃ti, agit̃ de cõmo
do priuato, & ex hoc pt3, ꝙ iudiciũ eſt ciuile, ita vr̃ dicere tex. in l. infamẽ. in
vlt. rñ. de publ. iudi. & bene facit tex. in l. qđ ſenatus. ff. de iniu. Vnde cõtra na
turã attributã legib. ẽ, ꝙ vbi pęna applicatur p̃ti, & hoc principalr̃ agitur, ip-
ſũ iudiciũ ſit criãle. Vñ puto dictũ Abb. ñ eẽ verũ, nec ẽ verũ ſm eũ, dũ dicit
ꝙ ſi pœna venit applicãda fiſco, dummõ nõ ſit ordinaria pœna delicti, dicit
agi ciuiliter, qa hoc ẽ cõtra l. ſi q̃s cũ falſo. ĩ prin. ff. ad l. Corn. de fal. vbi pa
tet, ꝙ ſi q̃s cõmittit cõtra iudicẽ, qui hẽt p̃tãtem ciuilem, & nõ criminalem,
ꝙ l3 remitti ad iudicẽ criminaliũ, ergo patet, ꝙ vbi iponit̃ pęna extraordina
ria. vt eſt in caſu huius l. non agitur ciuiliter. Non obſt. d. c. p tuas, quia poſſu
mus rñdere dupliciter, vc3, ꝙ ibi verbũ ſimpliciter, ſtat improprie, vel volu
ſentire, ꝙ illa pęna nõ applicatur fiſco, neq; p̃ti ĩ remoto ab offerẽda illa qa
ibi ẽ pęnæ ſpẽs. Ita dicit tex. formaliter in c. qualiter & qñ, in prin. de acc. &
in Euangelio ibi alleg. ad q̃ pęnam agitur ciuiliter, vt ibi dr̃. ẽt ꝓbat tex. in l.
3. §. tutor qui ad alimenta. ff. de ſuſpe. tu. & no. Bar, in l. j. C. vbi cauſ. fiſ. & adde
Bal. in l. j. C. de legi. per gl. vbi dicit, ꝙ iſtud qđ hic dr̃, verũ eſt, qñ pęna venit
applicanda fiſco ex delicto? ſecus ſi veniret applicanda ex illicito cõtractu,
quia tunc non dicitur accuſatio Dic vt ibi.
c Ale. ¶ Ita no. Adde ad materiam do. Ant. in rubr. extra de iud. & ibi Imol. poſt
gl. & vide Bal, in l. tranſigere. C. de tranſ. & Cy. & Bal. in d. l. ſi qua per calum-
niã. in prin, hic alle. Et ſi imponatur pęna pecuniaria applicanda fiſco, & alia
applicanda parti, dic pro parte q̃ applicatur parti, dr̃ cã ciuilis, vt colligitur
ſm Bal. in l. j. C. de iud. & ſm d. Ant. in d. rub. de iud. appellatur cã miſta, vt eſt
tex, & ibi not. in c. tuæ. de procu. & ibi ſcripſi poſt Imo. & vide s̃. in apo. poſi-
ta s̃. iſtam. Et ad cognoſcendum an ciuiliter agat. vel criminaliter ex forma
concluſionis libelli, vt ſi dico, accuſo te. Abb. in c. ſeries. de teſtib. ver. no. pri
mo. in fi. & ad hoc no. vide d. gl. in l. fi. de priua. deli. s̃.
d Ale. ¶ Velle gl. Et pro gl. eſt tex. quem ponderat ibi Barto. in d. l. licitatio. in §.
quod illicite. de publ.
e Ale. ¶ Qđ in hac gl. Eſt ſimilis gl. ĩ l. j. đ ſepul. vio. ꝙ ĩ l. aut dãna. ĩ prĩ. đ pęnis.
f Ale. ¶ Fiſco. Adde quod no. in l. ſi mihi & tibi. §. ſi ff. de leg. j. & Bar. latius in ex
trauag. ad reprimendum. in ver. non obſtantib. ad fi. vbi omnino vide.

§. Si quis in hæreditariũ. Nota, ꝙ teſtator po-
teſt iura ſepulchrorũ
vni hæredum applicare. Facit C. de leg. l. monumenta.

1 *Lex generalis tollit præceptum ſpeciale præcedens.*

1 §. Diuus Adrianus. No ver. quid tñ. No. † ꝙ lex ge-
a neralis corrigit ſtatutum a ſpe-
ciale p̃cedens. Facit ad idem C. de teſta. l. fi. licèt illa cũ violẽtia ad
hoc inducatur. Ibi. n. dr̃, ꝙ ruſtici obſeruẽt ꝯſuetudinẽ corũ in te-
ſtĩs ſuis ordinandis, quaſi innuat, ꝙ per l. hãc conſultiſſima, eſſet
ei ꝯſuetudini derogatũ, niſi ſpãlr̃ eẽt pro ea ſtatutũ. Cõtra hoc tñ
vr̃ caſus ex̃ de ꝯſt. c. j. lib. 6. Sol. iſtã q̃nẽ examinat Cy. in l. fi. circa
fi. C. de teſt. & l. 2. C. q̃ ſit lon. cõſue. in vl. q. principali, circa prin.
Cõiter tenemus. ꝙ dẽmus intelligere, ꝙ hic Imperator ſpãlẽ mẽ
tionem fecit de illis ſtatutis, vt no. in c. j. de conſti. lib. 6.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Statutum. An lex gñalis tollat ſtatutũ ſpeciale p̃cedẽs, adde Bart. in l. ſi
quis id quod. s̃. de iuriſ. om. iud. quod no. Bar. in l. inficiãdo §. infans, de furt.

§. Qui de ſepulchri. Op. & vr̃, ꝙ iſta actio nõ dẽt
ad intereſſe, ſed ad vindictã. l.
de ſepulchro. & l. quęſitum. ȷ̃. e. Sol. non datur ad intereſſe, ſed da
tũr ad vindictam propter id, quod intereſt.

1 *Plures poſſunt accuſare in publicis accuſationib. ſi eorum intereſt, vel ſi non fuerit oppoſitum.*
2 *Delictum ſi committitur in plures, an quilibet poſſit accuſare, vt pęna inferatur inſolidum ex perſona vniuſcuiuſque.*
3 *Plures ſi inferunt iniuriam vni, omnes tenentur.*
4 *Decẽ hoĩes contra decẽ hoĩes faciunt inſultũ, an dicatur plures inſultus qđ ſic.*

a §. Si ad plures. Gl. hic format vnã q̃nẽ, quam ſolue,
1 vt in gl. Per iſtã l. † ego dico, a ꝙ licet in
accuſationib. publicis non admittantur plures. l. ſi plures. ȷ̃. de ac
cu. hoc eſt verũ, niſi pluriũ interſit æqualiter, per hunc tex. Itẽ di
co, quòd ſi plures accuſauerunt, & non fuit appoſita exceptio,
quòd accuſatio procedit, l. accuſatoribus. C. de accuſatio. & ibi
2 not. Iuxta hanc l. quæro, † quando delictum committitur in
plures, vtrum quilibet poſſet agere, vel accuſare, vt pœna in-
feratur

ADDITIO.

a Ale. ¶ Ego dico. Et iſta faciunt ad no. in l. ſi quis, in fi. §. ſi. cum l. ſeq. s̃. de iuriſ.
omn. iudi. & quod not. Bar. in l. inficiando. §. infans. de fur.

ferat̃ insolidū ex persona vniuscuiusq;: Hic vř text.& gl.ꝙ non, sed inter oēs vna pœna. Pro hoc facit l.si plures.in prin.s̃.arb.fur.cęs. Mihi vř sic dicendū. Qn̄q; delictū cōmittit̃ principl'r in iniuriam eorū, ī quos cōmittit̃, & tūc qlibet hēt actionē per se insolidū.l.j.in fi.s̃.de iniu.& l.eum qui nocentem.§.si nupta.e.tit. Qn̄q; delictū cōmittit̃ principl'r circa res, & tūc oēs quorū ītereſt, hñr loco vnius, vt hic.& d.l. si plures.s̃.arb.fur.cę.& l.itē apud Labeonē.§.fi.cū l.seq.s̃.de iniur. ¶Per hoc reducamus in practicā dicit statutum si qs turbauerit possessionē, &c. plures sunt possessores vnius fundi, aliqs ingredit̃ possessionē illam, & turbat illā possessionē, vtrū qlibet ex dn̄is possessorib. possit agere ꝓ se, vt imponatur pœna insolidū ex pſona vniuscuiusq;. Puto aduertenda verba statuti. Aut denotant actū ꝓut infert̃ pſonæ, seu in pſonā: qa dicit statutū, si qs aliquem turbauerit in possessione sua, vel si quis turbauerit alicui possessionē, &c. & tunc cū verū sit quēlibet esse turbatū, quilibet poterit accusare insolidū: sicut cū vnus seruus verberatur in iniuriam pluriū dn̄orū, quilibet actione iniuriarū agit suo nomine, in d.l.itē apud Labeonē.ī fi.& ibi no.s̃.de iniu. Si vero statuta denotāt actū ꝓut infert̃ in rē, non habito respectu ad pſonā, vt qa dicit statutū: si quis intrauerit in possessionē alterius, tunc oēs dn̄i vnius pſonæ vicem repreſentant, vt hic, & d.l.si plu
3 res.s̃. arb.fur.cę. †Quæro, quid cę, qn̄ plures inferūt iniuriā vni? Certè sine dubio oēs tenentur, vt in l.si plures. s̃.de iniu. qd̄ plenè examinaui tibi in l.si in rixa.ȷ̃.ad l.Corn.de sica. Quæro, qd̄ si plures plurib. fecerūt iniuriam, & pono vnū exemplum. Decē hoīes fecerūt insultū ꝯ decem hoīes, punient̃ ne insultātes de tot insultib. quot sunt pſonæ insultātes? Credo ꝙ sic: qa certū est, ꝙ qlibet insultātiū facit insultū ꝯ quēlibet eorū, q sunt insultati, d.l.si plures.s̃.de iniur. ꝯiuncta l.si qs in graui.§. si cum oēs dn̄i. s̃. ad Sylla.

1 *Pœnitentia in hac actione admittitur ante litem contestatam.*
2 *Actio iniuriarum quando tollatur dissimulatione.*
3 *Actio iniuriarum an tollatur, si quis expresse renunciat huic actioni.*

1 §.Si is cuius No.†ꝙ admittit̃ pœnitentia ante litem ꝯteſtatā.ꝯ ȷ̃.de adul.l.si maritus.§.si negauerit. Sol.vt ibi. Itē op C.qui acc.non pos.l.accusatio.& l.si ea.e.ti. Veritas est, ꝙ ibi destitit postq̄ accusationē proposuerat, vnde postq̄ destitit nō ꝑt postea accusare.l.qui destitit.ȷ̃.ad Turp. hic vero accusationē non proposuit. ¶Itē op.de l.postq̄ liti.C.de pac.So.ibi litē inchoauit, & ei expſsè renunciauit: hic aūt solū dixit se nolle accusare. ¶Itē op.de l.non solū §.j.s̃.de iniur. Sol. dicit gl. aliud in actione iniuriarū q facilius remittitur. Nō placet: qa eo.mō tollit̃ actio iniuriarū, sicut aliæ actiones ex delictis.l.si tibi.§.qdam.s̃.de
2 pac. Nō ob.ꝯria, qa fateor ꝙ actio iniuriarum†tollitur dissimulatione, hoc est eius natiuitas impeditur, sed postq̄ est nata, tollit̃ si
3 cut aliæ actiones criminales, vt Inst.de iniu.§.fi.†Quærit gl. vtrū si qs renunciat expſsè huic actioni, an tollat̃. Io.dicit, ꝙ non, imò postea volēs agere audit̃, vt s̃.de pac.l.iurisgentium.§.si paciscar. Alij dn̄t ꝯ, quos puto verū dicere: quia actio iniuriarū nō ꝯpetit principaliter ad vindictā, sed ad priuatū cōmodū, & sic nō ob.§. si paciscar. De hac mā huius §.dic plenè, vt dixi in d.l.si maritus.§. si negauerit. Vl.vide gl.in ver.nollet.q̄ incipit, siue dicas.in fin.ibi ar.ꝯ s̃.de fur.l.q ea mēte, & de vi bo.rap.l.ñ ꝓdest. So. ibi ī delicto ne maleficia remaneāt impunita, ñ ē locus pn̄ię ex ꝑte delinquētis, hic ex ꝑte eius q petit puniri. Itē vide d.gl ibi §.Stichū. Sol.ibi fuit statī ius q̄ſitū ex sola electione: hic ñ, nisi secuta renūciatiōe.

LEX III.

1 *Cui est concessa securitas veniendi, videtur concessa securitas recedendi.*

a Vtimur [a] eo iure. Not.gl. in verbo, ambitus, q̄ incipit, i. circuitus, vel ambitus, &c. ꝙ
1 †si cui ꝯcessa est securitas veniendi, [b] videat̃ esse ꝯcessa securitas
b recedendi.& hoc puto verum: non enim venit securè ille, qui nō potest recedere.l.sciēdum.§.j.ȷ̃.de legatio.& l.de ætate.s̃.ad Trebel. De hoc tetigi in l.relegati.ȷ̃.de pœnis.

ADDITIONES.

a Poma. Vtimur. Vide d.Præp.in c.disciplina.dist.45.in prin.& Pan.in c.ego N.& ibi addidi, de iureiu. Ale.consi.46.vo.2.vbi quærit, an immunitas data conducendi res ad talem, intelligatur data & reconducendi, vide Fel.in d.c.ego N.in fi.
b Alex.¶Securitas veniendi. Ad materiam salui conductus vide in l. si ex lege. ad l. Iul. de adul. Adde ꝙ no.Bar.in l.j.ȷ̃.ad leg.Iul.maie.& no.Bar.in l.j.C.de naufra.lib.11.pe. illum tex.& qd̄ no.in c fi.de treu.& pace.& in c.statutum.§.j.de rescr.in 6.

LEX VI.

1 *Cōdemnatus de maleficio in minus propter qualitatē omissam, & soluit, an possit de nouo accusari occasione illius qualitatis, remissiuè.*
Perusinus delinquens in Ducatu, si in Ducatu conueniatur, & contumax sit, an primo processu pendente possit Perusij contra eum procedi.
2 *Perusinus delinquens in Ducatu, & ibi conuentus sit contumax, non potest coram iudice Perusino inquirente opponere exceptionem præuentionis.*
3 *Iudex Ducatus, qui incepit primo procedere ꝯ Perusinū in Ducatu delinquētē an possit ꝯtra iudicē Perusinū pariter ꝓcedētē opponere exceptionē pūctiōis.*
Interdictum vti possidetis cōpetit, quando aliquis turbatur in sua iurisdictione.
Remissio in delictis non fit secundum consuetudinem Italiæ.
4 *Accusans Perusinum delinquentem in Ducatu corā iudice Ducatus, an possit opponere exceptionē præuentionis coram iudice Perusino pariter procedēte.*
5 *Reus delinquens, qui in primo iudicio fuit contumax, si comparet, & contumaciam purgat, pōt exceptionem præuentionis coram secūdo iudice opponere.*
6 *Perusinus delinquens in Ducatu, si fuit contumax, & condemnatus an contra eum possit per iudicem Perusinum ꝓcedi non obstante dicta sententia.*
7 *Contumax qui duobus locis fuit, & pro eodem delicto fuit condemnatus, potest cogi vtranque condemnationem soluere.*

Sepulchri violati. Opponit̃, ꝙ absens reuersus possit iterū accusare, si doceat se ignorasse.l.si cui crimen.ȷ̃.de accu. Sol.ibi loquitur, qn̄ fuit reus abso
1 lutus: hic qn̄ fuit ꝯdēnatus, & soluit.†Hæc lex est ar. ꝙ si de maleficio est aliquis condemnatus in minus ꝑ aliquam qualitatē omissam, & soluit occasione illius qualitatis, non possit de nouo accusari. Qd̄ patet, quia ista accusatio datur ad plus, qn̄ dat̃ dn̄o, quam qn̄ extraneo, vt s̃.eo.l.3.§. qui sepulchri.& tn̄ hic simpliciter dn̄o denegat̃, si semel facta est condemnatio. De quo plenè dixi ȷ̃.de acc.l.senatus. Item est arg.ad qōnē, in qua pluries consului. Aliquis Perusinus cōmisit maleficiū ī Ducatu, ꝓceditur ibi ꝯ eū & est ꝯtumax. demū accusatur hic, q̄ritur an possit. Ista qō habet duo puncta principaliter. Primò an pendente primo ꝓcessu possit procedi hic in loco originis. Scdō an lata sententia condena
2 toria ibi ꝯ ꝯtumacem, obstet hic exceptio.†Circa primum, est vi
a dendum, an exceptionē [a] litis pēdentiæ, vel ꝓuentionis possit opponere ipse reus ꝯtumax? Et dico, ꝙ non. Cum.n.corā eodē iudice, coram quo cōtumax est, ipse non potest vti illa instantia, nisi suam contumaciā purgauerit, & expensas reficiat.l.sancimus. C.
b de iudi. multo minus poterit [b] vti bn̄ficio illius instantiæ coram alio iudice, & sic nō ꝑt vti beneficio l.vbi cæptū.s̃.de iudic. Præterea si hoc esset, sequæret ꝙ in eius ꝑtāte eēt eludere pęnā. Nā hic nō posset conueniri, quia ꝓcessus est alibi cæptus. ibi, nunq̄ ꝯpareret, & sic pœnę eluderet, ꝙ esset absurdū. ar.s̃. de arb.l.ne in pta
3 te.†Scdō est videndum, [c] an istā exceptionē possit opponere iu
c dex, qui primo incœpit, vt dicat per fm non posse ꝓcedi, cū ipse præuenerit? Rn̄deo, iudicib. ꝯcessū est iurisdōnē suā defendere.l. j.s̃.si qs ius dicē.nō obtemp. Et si quis turbat̃ in sua iurisdōne, habet interdictū vti possidetis, vt dixi in l.vlt.s̃.vti pos. facit l.sane si maris.s̃.de iniu.& ex̄ de off.dele.c.j. vn̄ si per ꝓcessū sedi iudicis processus

ADDITIONES.

a Ale.¶An exceptionē. An reus contumax possit opponere exceptionem litis pendētiæ coram alio iudice, vide per Ia.de Bel.disputatem in l.1.vbi de cri. agi opor.& Bal.in l.1.de le.j.& vide q̄ dixi post Bar.in l.vbi cęptum.de iud.& in l.quis.de dam.infe.& q̄ no.Bar.in l.cunctos populos.C.de sum.tri.& Bald. in d.l.1.C.vbi de crimi.agi opor. Et qn̄ opponi debeat exceptio litis pendentiæ, vide Bar.in l.peremptorias.ad fi.C.sen.rescin.non pos. Et ad Bar.hic. adde Bal.in d.l.senatusc.C.qui acc.non pos.qui idē tenet, & ꝙ ista exceptio ꝓuentionis dēat opponi añ li.cōte.tenet ī al. n auth.sed nouo iure.C.de ser.fu.& disputauit Ia.de Bel.in d.l.1.vbi de cri.agi opor.& Bal.in l.si plurib. de le.j.& ibi quid si in casu isto pœnā subijt in vno loco, an teneat̃ in alio. & hic adde Imo.in c.de his, extra de accu.vbi transit cū Bar.& adde ꝙ Bal.in c.sancimus ī ti.quo tp̄e miles inuest.petit.dicit, ꝙ sicut oīa reuocant̃ attētata appellatione pendente, ita attētata dolo omnia reuocant̃, vel male à partib.acta ꝑtinēt ad offm̄ iudicis, vt illa corrigat, & reformet, nec est sp̄ale in cāis appellationis, fm ipsum, qd̄ est no. Et adde ꝙ pēdēte lite in curia seculari sup cōtractu possū hēre recursum sup obseruatiōe iuri fm Bal.in l.j.C.de reb.cre. De materia vide ꝑ Bal.i c.j.de cōtro.feu.apud par.termin.ꝑ Pe.de Anch.in rep.c.postulasti.de fo.comp.in 6.& etiā vide Doc.in c.cum laicus.de fo.comp.
b Pom.¶Multominus poterit. Vide ēt Fel.in c.cū sit Rom.col.1.de appel.in fin. & Ale.consi.23.vol.3.& Soc.41.no.ꝙ regulariter conuentus sub vno iudice, si postea corā alio conueniat̃ sup eadē re, pōt opponi exceptio litis pēdētię ꝙ tn̄ hoc facere nō poterit, si fuit cōtumax corā primo iudice, ꝙ not.& idē uoluit Bar.in l.quis.s̃.de dā.infe.& vide Ale.cōs.11.in 5.du.vol.1 & Fel.in c.cū M.Fer.de cōst.& Pan.in c.ex tenore.in fi & ibi addi.de resc.& Fel.in c. qualiter.de iu.& ī c.cū sit ꝑnale.de fo.cōp ī ver.quarta declarō.& in c.j.co.fi.c.ti.
c Alex.¶Scdō est videdū. Adde quod dixit Bal.in l.si quis non dicā rapere. C.de episc.& cle.in l.2.C.vbi de cri.agi opor.& in l.nullum.ad fi.C.test.& in d.l.senatus.C.qui accu.non pos.& quid si per duos iudices inquiritur de eodem delicto, vtrū vnus debeat remittere cognitionē ad alterū, vbi nō apparet de ꝓuentione? Bal.in d.l.nullū.de testi. determinat ꝙ sic, aliàs se īpediunt. Quid si vn9 iudex ꝓuenit ī citatiōe verbali, alius ī reali, qa cæpit eū pſonaliter ꝑ delictū, quis erit potētior? Ad istā qōnē vide Bar.ī l.3.ȷ̃.de cust.reo.& ī l.1.de pœnis.& Bal.ī l.1.C.vbi de cri.agi opor. facit qd̄ no.Io.An.in c.j.de obli.ad ra. & Bar.ī l.diu9.ȷ̃.ad Turp.& qd̄ no.Bal.ī addi.Spe.ī ti.de cōt.§.sequit̃.in ver. sed pone.& oīno Bal.ī auth.sed nouo iure.C.de ser.fug.ver.sed pone, in ciuitate Perusij. Et vř ꝙ potētior sit iudex, q hēt reū captū, qa ꝑt ad libitum executionē facere, maximè si est pœna corporalis, & maximè cū hodie de cōsuetudine ñ fiat rmissio, vt no.Bar.ȷ̃.ꝑx.& ita ēt determinat Ang.d̄ Are.& doc.Mod. in trac.malefi.ver.iudex cōmisit, ꝙ Caius.& vide qd̄ dixi in l. si quis postea. de iud.& Bal.in l.senatusconsulto.C.qui accu.non.pos. Et q̄rit Bal.in d.l.nullum.C.de testi.quid si testis de crimine falsi pōtest puniri in duob.locis, an si fuerit punitus ī vno loco, excludat̃ alius locus. Et ibi tenet ꝙ sic, facit qd̄ no. Bal.in l.pe.de exec.rei iud.& Bald.& Doc.in l.si plurib.de leg.1. Adde ꝙ fm formā inquisitionis sine citatione non dr̄ ꝓuenire. Bal.in l.1.C.de confes. Sed ꝑ cōfessionē factam nō formato ꝓcessu dr̄ ꝓuenire. Bal.in d.l.si domus.§.1 ꝑ illum tex.de leg.1. Et de materia plene ꝑ Pet.de Anch.in repe.c.postulasti.de fo.comp.vbi oīno vide q̄ hñr in d.l.si plurib.in materia inquisitionis.de leg 1.& in l.de dic.§ iubet.qui sat cog. Adde qui sit potior, si duo iudices ꝓuenerunt ad condēnationē de vno delicto, s. iudex originis, & iudex cōmiss. delicti, Bal.consi.190.li.4.& vide Io.An.in addi.Specu.in ti.de comp.iudi-

pcessus primi impediret, quoquo mō ipse posset opponere, & i-pedire: impedimentum aūt est manifestum de iure cōi, ſm qđ fit remissio reorum, vt in Auth. vt nul. iud. §. si vero qs comprehēso rū. & l. si cui. §. fi. j. de acc sed ſm ɔsuetudinem Italiæ, ſm quam re-
a missio non fit a, non video, φ impedimentum primus iudex patiatur, & sic primus iudex impediri nō possēt. Libere. n. procedit
5 non obstāte processu scđi. † Tertiò est vidēdū, an ille, qui coram primo iudice accusauit, possit istam exceptionem opponere coram scđo iudice, ne corā eo pcedat, cum corā primo in accusando puenerit? Rñ. idē qđ s. si p hoc pcessus ei⁹ quoquo mō impediret, hret istā exceptionē: als secus, arg. ad hoc. j. de adul. l. 2. §. fi. cum l. seq. Sed nō video ad qđ pcessus eius impediat, cum in primo iudicio ille sit ɔtumax. Fateor tñ, qđ si reus in prīo iudicio cōpareret, & ɔtumaciā suā purgaret, tūc posset istā exceptionē opponere: qa cessarent rōnes pcedentes, & interest sua ne de eo. delicto sæpius ɔ eum qratur. l. pe. §. fi. s. nau. cau. stabu. & l. senatus. j. de accu. ¶ † Circa ſm, b qñ est lata snīa ɔ eū, tanq̄ ɔtumacem, an
6 b procedi possit corā secundo iudice? Istam qōnem disputauit Ia. de Bel. & eā ponit in solutione contrariorum in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & determinauit, φ possit iterum procedi, & condemnari, ar. huius l. vbi dr, φ litis æstimationem sustulerit. Si ergo primā condemnationem soluisset, hēret exceptionem ex ea. Sed ille q fuit vt contumax cōdemnatus, non soluit ɔdemnationem, ergo &c. Pro hoc ēt j. de cust. reo. l. diuus. ver. sic & diuus. vbi apparet, φ non obstante, φ quis sit ɔtumax exbannitus pro maleficio, nihilominus dēt de maleficio iterum ɔstare: sed ibi loquit de iure cōi, ſm qđ abñs nō pt ɔdenari ī criminib. grauiorib. l. absentē. j. de pę. sed de iure municipali, ſm qđ absens hr p ɔfesso, & pt ɔdenari, non eēt necesse facere nouum pcessum, vt ibi dixi: tñ puto veram determinationem d. Ia. Primo p l. euidenter. s. de exce. rei iu. vbi ñ pdest exceptio rei iudicatæ, nisi ei q ɔdemnationē solueret. Scđo ar. l. qui repudiātis. s. de inof. test. vbi snīa lata ɔ absentē ñ pt piudicare alteri nisi absenti. Ita hic p hāc ɔdemnationē non piudicat alteri iudici, quin possit pcedere: & ita pluries de fcō iudicaui assistēdo, & ɔsulēdo. ¶ † Quæro iuxta pdicta, qđ si ī duob.
7 locis fuerit ɔdēnatus tāq̄ ɔtumax de eo. maleficio, an possit cogi
c vtranq; ɔdemnationem soluere? Puto φ sic c, & imputet sibi cur hoc passus est, ar. ad hoc. s. rē ra. hab. l. si fine. §. cum autem. in eo, qui condemnatus est domino & procuratori, vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Remissio nō fit. No. φ ſm consuetudinē Italiæ nō fit remissio in delictis. Limita tñ vt p Bal. in l. 2. C. de ser. fug. Adde gl. in cle. pastoralis. de re iu. all. Bal. in l. j. C. de exe. rei iu. & cū Bar. hic cōcordat Bal. i d. l. j. C. de hær. inst.

b Ale. ¶ Circa secundū. Vide quod no. Bar. in l. si & amicis. j. de adul. Sed quid ecōtra si fuit punitus, & condēnatus in loco originis, an possit puniri in loco delicti. Bal. φ sic, in l. pe. C. de execu. rei iud. & ibi ēt vide. Adde do. Ant. in c. de his. de acc. & Imo. ibi, quē videas. vbi etiam ponit, si vigore statuti loci delicti, contumax habeatur p cōfesso, an possit virtute dicti statuti, & virtute dictæ confessionis in alio loco puniri? Et istis adde Fal. in l. si seuerior. C. de infa. adde qđ Bal. in pximo allegato cōsilio tenet, φ punitus in loco delicti non possit punjri in loco originis, & vide etiam quia contrariū sensit eius, quod hic dicit Bar. quòd si à duobus fuerit condemnatus in contumaciam, quòd ambo poterunt exequi, quia ipse Bar. aliter sentit.

c Alex. ¶ Puto φ sic. No. mirabile, quòd quis pōt pro eodē delicto bis cōdēnari, & bis fit executio. vide no. per Bar. in l. is qui reus, ad fi. de pub. iud. contra eisi vr velle Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. Bal. de hoc dubitat in l. si pluribus. de leg. j. Adde alium casum per Bar. in l. 1. in fi. C. vbi de cri. agi opor.

LEX X.

1 *Filius accipiendo pecuniam de morte patris occisi, an videatur adire.*

1 Quæsitum. Facit ad quæstionem, si † filius fecit pacem de morte patris, accepta pecunia, vtrū per
a hoc videat adire hrditatē. Vel pone, statuto a huius ciuitatis caue tur, φ occidēs ɔdēnet in certa q̄titate, cuius medietas applicet filio, an filius accipiēdo illā medietatē videat adire? Et habetis hic tex. φ non. & l. pro hærede. §. fi. s. de acq. hær. vbi est idem casus.

ADDITIO.

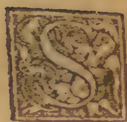
a Alex. ¶ Pone, statuto. Vide Bar. in l. filius, qui patri. de vul. & pupil.

LEX XI.

Rei sepulchrorum. Op. φ puniat in x. pondo auri, vt C. e. l. q sepulchra. Sol. qñq; pro sepulchro violato agitur ciuiliter, quandoque criminaliter, qđ dic, vt hic in gl. & l. qui sepulchra. C. eod.

De concussionibus. Tit. xiij.

LEX PRIMA.

SI simulato. Gl. ponit exēplum in nuncijs cōis. Quæro quis teneat hoc crimine? Dicit gl. φ qcūq; ɔcussionē itulit. hñs offiñ, vel ēt si ne officio. j. l. proxi. Quæro, quanto tempore, duret hæc accusatio? Certè quidam habent hic in text. oī tpe. & tunc ē hic speciale, φ ista accusatio est perpetua, ɔ regulam positam in l. quærela. C. de fal. Alij hñt huiusmodi tpe, & tunc nullum continetur spāle. Tenerem primam lec. ſm quam habes aliquid singularitatis. ¶ Quærit gl. quæ est pœna huius criminis? Dicit gl. φ est pœna extraordinaria. Tu dic, quòd est pœna secundum modum, qui dicetur j. l. pro xi.

LEX II.

1 *Opinio propria Accursii reperitur in paucis locis.*
2 *Statutū si punit aliquod maleficium publicū, an accusatio sit publica. remissiuè.*

1 Concussionis. Gl. ponit duas lec. Vna est Azo. Io. Hug. & aliorum glosat. Alia est Accursij, † & est propria opin. Accursij, quam no. quia in paucis locis reperies
2 suas proprias opi. Vide glo. 1. huius l. Facit † ad q. statutum punit aliquod maleficium publicum, vtrum accusatio ex illo statuto sit publica, vel priuata? ſm Azo. vr, quòd sit publica: ſm Accur. secus. quod dic vt in l. j. de pu. iud. & ibi dixi. ¶ Quæro, quot modis puniatur, qui hoc crimen commisit? Dic, vt hic in gl. & plenius in l. 1. s. de calum.

De abigeis. Tit. xiiij.

Quidam habent de ambigeis, alij hñt de abigeis: & ista melior, descendit enim ab abigo, abigis, i. subtraho, subtrahis.

LEX PRIMA.

DE abigeis. §. Quāquam. Videtis hic φ magis punitur ignobilis, q̄ nobilis. quod dic, vt j. de pœ. l. quædam sunt. & in l. Pedius, s. de incen. rui. naufra.

a §. Qui pecora. a Dr hic in fin. iustis rōnib. qro, quid si iniustis? Gl. in verb. iustis rōnibus. dicit idem. ar. s. de lib. cā. l. igitur. §. 2. ¶ Ad hoc op. Inst. vi bo. rap. §. quia tamen. So. hic ideo, quia ista accusatio requirit dolum: ibi secus. Et dic vt dixi s. si quis test. lib. esse iuss. l. j. §. j.

ADDITIO.

a Poma. Qui pecora. Not. mirabilem gl. φ iniusta causa, si tñ habet in se credulitatem, excusat à dolo. & facit quod etiam excusat à periculo mortis, put est gl. sing. in l. in hac. s. de cond. trit. & vide aliam no. glo. in rub. de arbitris.

LEX III.

1 *Abigeus qualiter quis dicatur.*
2 *Oues decem faciunt gregem, porci quinque, equi quatuor, vel quinque. Gentem faciunt homines quatuor, vel quinque.*
3 *Porci numerantur inter bestias minutas: equus, bos, & mulus inter grossas.*

1 Oues. Op. φ subtrahendo vnum, non est abigeus, vt s. e. l. j. §. j. Sol. Qñq; † qs surripuit totum gregē, & tunc sine dubio ē abigeus, vt hic. Qñq; surripuit vnum, vel alterū animal. & tunc aut surripuit sæpius, quasi artem de hoc faciendo, & est abigeus, vt hic, & l. j. s. Aut non surripuit sæpius, & tunc aut surripuit vnū ex animalib. grossis, vt equū, vel boue, & tunc abigeus est, vt hic. Aut surripuit vnū ex animalib. paruis, & tunc nō ē abi
a geus, vt s. e. l. j. §. sed & qui porcum. ¶ Vlt. a no. φ † in ouib. decē fa
2 ciunt gregē, b in porcis quinq; faciunt gregē, in equis nō dr hic,
b sed gl. dicit idē φ quatuor, vel quinq; faciūt gregē, qđ tene menti ad id, qđ dixi in l. ptor ait. §. j. s. vi bo. ra. φ quatuor vel quinque hoīes equites faciunt gētē, sed in peditib. reqrerent plures, vt ibi
3 dixi. ¶ † Vltimo no. hanc l. ɔiuncta l. j. §. sed & qui porcum. s. e. ad statuta, quæ distinguunt bestias minutas à grossis. Nam vides, φ porci numerantur inter bestias minutas: sed equus, bos, & mulus numerantur inter bestias grossas.

ADDITIONES.

a Poma. Vltimo. Adde quæ dixi in c. 2. de ord. cog. & Adde Bar. in l. sicut. §. j. ff. qđ cuiusq; vniuer. no. An. in l. sicut, §. in decurionib. ff. quod cuiusq; vniu. no.

b Ale. Faciunt gregem. Quæ autem sit differentia inter gregem, & armentum vide Bar. in l. fi. C. de mili. veste. lib. 12. vbi omnino vide, & his adde not. in c. 2. de ord. cog. & Bar. in l. sicut. §. j. s. quod cuiusque vni. nomi.

§. Receptatores. Opp. de l. j. infra titul. 2. Solue vt ibi dicam.

De preuaricatoribus. Tit. xv.

LEX I.

1 *Aduocatus, qui accepta pecunia vidit instrumenta vnius partis, deinde cum fuit pactum de quota parte litis, & animo & corpore illi assistit, an teneatur crimine falsi vel præuaricationis.*

a PRæuaricator. Quidam aduocatus a Florentinus promiserat præstare prōcinium in quadam cā, & pro hoc accepit certam pe-
1 cuniæ q̄titatem, & vidit instra oīa partis: † demum habuit aliam partē, & oīa secreta primæ ptis reuelauit scđæ pti: & facto pa-

ADDITIO.

a Alex. Aduocatus. Qua pœna punitur aduocatus, qui iustitiā sui clientuli reuelat alteri parti, sub pacto de quota litis, vide in l. j. j. ad l. Corn. de fal. & qđ no. Guid. de Suza. in l. prouidendum. C. de postu. Et an tit. iste habeat locum in procuratore, vide gl. & Fulg. in rub. C. de procu.

cto pctō de quota litis cū scđa, q̄ in veritate nō fouebat iustitiam, & fuit cū ea palā corā iudice, & corā eo petitionem dictauit, & ꝓduci fecit, & sñiam obtinuit, q̄ritur vtrum iste aduocatus commiserit crimen falsi? Dicebat̄ q̄d non: sed crimen ꝑuaricationis. Consului ꝯ. Nam crimen ꝑuaricationis est, q̄ñ tu es cum vna parte corpore, cum alia aīo, vt hic, & l. Athletas. §. præuaricator. ff. de his qui no. infa. sed in q. proposita in totū primā ꝑtē dereliquerat, & cū secunda erat aīo & corpore: ergo non est ꝑuaricator, sed crimen falsi cōmisit per tria. Primo, q̄a pecuniā accepit, vt faceret falsam accusationē, cum ꝑsciret se nō fouere iustitiam. vt l. j. §. j. ad l. Corne. de fal. scđo, q̄a faciendo pactum de quota litis, cum sciret iustitiā eum non fouere, facit societatē in necē innocētiū: q̄d incidit in l. Cor. de fal. vt d. l. j. §. j. ꝟ. ad l. Corn. de fal. q̄ vr̄ hr̄e locū, siue hoc fiat in accusatione criminali, siue in ciuili actione. l. ex senatusconsulto. ꝟ. ad l. Iul. de vi priua. licèt ꝯ hoc faciat C. ad l. Iul. repe. l. 3. Facit ad hoc, q̄d not. in l. j. §. j. ff. de calū. vbi disputat ēt gl. an hoc sit verum, siue ista societas fiat in actione ciuili, siue in actione criminali. ¶Tertio incidit in crimen falsi: quia reuelauit secreta partis. l. j. §. is qui deposita. ad l. Cor. de fal. & de pe. l. si q̄s aliq̄d. §. si q̄s instrumētū. itē incidit in l. Cor. de fal. q̄a p̄ obreptionē impetrari fecit & obtinuit sñiam, & sic incidit in l. si quis obrepserit, ꝟ. de fals.

LEX III.

1 *Præuaricationis crimē est publicū, q̄ñ accusator ē ꝑuaricatus in crīne publico.*
2 *Præuaricationis cognitio per replicationem fit.*
3 *Item per accusationem.*
4 *Primus accusator si accusatur de præuaricatione, & non conuincitur, hoc reo præiudicat, si fuit citatus, vt illi iudicio adesset.*
Sententia lata contra notarium de falso non præiudicat parti, si non fuit citata.
5 *Accusatore absoluto de ꝑuaricatiōe, ap̄li ñ poterit sup ꝑuaricatiōe redargui.*

1 Præuaricationis. No. † q̄ñ accusator est præuaricatus in crimine publico, crimen est publicum, aliàs est priuatum. Item no. ꝙ sup replicatione præuaricationis dēt pronunciari. ¶Op. † sup incidēti nō ꝓnunciat̄, vt C. de or. iud. l. j. hic dr̄ ꝯ. ergo male. Dicit gl. in verb. pronuntiatio. Spāle est hic, q̄d sup incidenti ꝓnunciat̄. Tu dic, ꝙ ista non est incidens, sed emergens. a Non op. ad processum. cū. n. me accusas, ego excipio non esse procedendū sup accusatione: quia sum absolutus de eodem crimine. Tu replicas, ꝙ fui absolutus p̄ ꝑuaricationem: vnde hic disputabat̄, an sit ꝓcedendū, vel non. Non enim disputabatur de meritis cāæ, sed de ꝓcessu. Et hic est vnus modus, quo de præuaricatione cognoscitur. s. per modū replicationis. ¶† Itē ē alius modus. s. per accusationem, hoc mō: tu accusas me, ego excipio, ꝙ fui absolutus: tu dicis me fuisse absolutū per ꝑuaricationē, & vis accusare primum accusatorē de ꝑuaricatione: certe pēdēte illa accusatione ꝑuaricationis supersedebit sup ista accusatione secunda. Istos duos modos ponit d. glo. hic, q̄ incipit, hoc spāle est.

4 ¶† Quæro q̄ñ b primus accusator accusat̄ de ꝑuaricatiōe, & ꝯuincitur. vtrum hoc ꝑiudicet reo? Rñ. ꝙ nō, nisi ipse fuerit citatus, vt illi iudicio adesset. l. denunciasse. §. fi. ꝟ. de adul. Pro hoc optimè facit gl. l. cū miles. ff. ex quib. cau. ma. Pro hoc facit, q̄d dicimus c de sñia lata ꝯ notarium de falso, ꝙ non ꝑiudicat pti, si non fuit citata. l. vteris. C. de fid. inst. Pro hoc q̄d no. per Cy. C. qui acc. non pos. l. j. in vlt. q. facit ēt quod not. per Cyn. in l. j. C. de aduo. diuer. iud. & per eund. Cyn. in l. si quis homicidij. C. de accus. Quæro, † quid si primus accusator de ꝑuaricatiōe fuit absolutus? Gl. dicit indistinctè, si ꝓnunciat̄ non ꝑuaricatū siue super replicatione, siue super accusatione, de cætero non poterit redargui de ꝑuaricatione. Ita dicit gl. & nihil alle. de hoc hēs casum ff. de collu. dete. l. fi. in prin.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Sed emergens. Vide Cy. & Bar. in l. si quis homicidij. C. de accusa.
b Ale. Quæro q̄ñ. Quid in aduocato cōdemnato de ꝑuaricatiōe, an noceat principali, vt illę defensiones ꝓbent cōtra principalē, vide Bar. i l. 1. in fi. C. de aduo. diuer. iud. vbi dicit, ꝙ ñ, & ī l. cū filius. ff. ver. ob. plenè, & ita ī d. l. j. p̄ Ia. de Are. Cy. & Bal. ī d. l. si q̄s homicidij. C. q̄ acc. & ibi ēt q̄d ī aduocato corrupto.
c Alex. ¶Q̄d dicimus. Vide Bar. & Bal. in l. j. de fideiu. & Bar. in l. denunciasse. §. fi. de adul. & tāgit Cy. in istis locis, q̄d de sñia lata cōtra falsos testes, & vide l. Lucius. ff. de infa. & Inn. in c. cām. post med. q. fil. sint leg. Idē tenet Bal. in l. fi. in vlt. col. C. de fi. inst. Sed an sñia lata contra aduersarium faciat fidē contra mandantem, vide Bal. in l. 1. in fi. C. quib. res iud. Et an sententia lata pro mandatario prosit mandanti, vide Dy. in reg. ratihabitionem. de reg. iu. libr. 6. per Bar. in l. adul. § si eo tempore. ver. 2. facit ad q. ꝟ de adul.

1 *Publicum crimen non dicitur, nisi aliqua lege caueatur.*
Si aliq̄s accusat̄ ex aliquo statuto, an dicat̄ accusatus de crīe publico, remissiuè.
2 *Pœna Turpilliani est quinque aureorum.*
3 *Accusans, & non prosequens accusationem, qualiter puniatur.*

a 1 §. Si ideo quis. a Duob. modis legitur iste §. † No. ꝙ crimē publicū nō ē, nisi aliqua lege caueat̄. Facit ad q̄nē, si aliquis accusatur ex aliquo statuto, vtrū dicatur accusatus de crimine publico, vel nō, de quo dixi in l. j. de pub. iu.
2 † Secundò no. ꝙ pœna Turpilliani b est quinq; aureorum. Cōtra
b ꝟ. de cust. reo. l. 3. Sol. ibi loquitur de pęna ꝯuētionali ꝯ eū, q̄ reum non exhibuit: hic de eo qui destitit. Scđo opp. C. q̄ acc. nō pos. l. q̄ crimen. Sol. Ibi loquitur in eo, qui non comparuit in termino statuto à iudice: hic in eo q̄ renunciauit exp̄ssè. Itē op. C. vt intra certū tps q̄ō cri. ter. l. j. So. ibi loq̄t in eo, q̄ passus ē tps labi tacite. Et iō vt tibi liq̄at ista mā ita distigue: Aut q̄s non accusauit, & nullo mō punit̄, vt hic fm primā lec. fallit in casib. in quib. tenet̄ vlcisci mortē defuncti. l. j. de his q̄b. vt indi. & l. cū mortē. cū si. ꝟ. de iu. fi. † Aut
3 accusauit, & tūc aut exp̄ssè destitit nō īpetrata abolitione, & punit̄ pęna quinq; librarum auri, vt hic: aut tacitè, tūc aut patiendo labi tempus statutum à iudice, & punitur extraordinariè. l. qui crimē. C. qui accu non pos. Aut patiendo tempus labi legale, & tunc punitur pęna posita in l. j. C. vt intra certum tempus cri. quæst. termi. punitur etiam quādoq; pęna conuentionali, d. l. 3. ꝟ. de custo. reo.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si ideo quis. Adde Bal. in rub. C. qui accu. non pos.
b Alex. ¶Pęna Turpilliani. De pœna accusantis, & postea desistentis, vide late per Bar. in l. j. ꝟ ad Turpil. §. si quis autem.

De receptatoribus. Tit. xvj.

LEX PRIMA.

1 *Statuto stante quòd fugiens ante familiā puniatur perinde ac si inuentus fuerit cum armis, & pro armis est statutum quòd pœnæ duplicentur de nocte, an fugienti de nocte pœnæ sint duplicandæ.*

a Pessimum genus. a Op. de l. fi. ff. de arbi. Sol. dicit gl. Speciale est in recipiente abigeum: hic in eo, qui recepit alios fures. Vel
b dic, ꝙ istud perinde, nō inducat oīmodā similitudinē, b q. d. sicuti punitur delinquens, ita receptator, non tñ ead. pęna, q̄d
1 est notandum. Dicit statutum, † ꝙ qui fugerit ante familiam puniat̄ perinde ac si inuentus fuerit cum armis, & pro armis est statutum, ꝙ de nocte pęnæ duplicentur, vtrum huic fugienti de nocte
c pęnæ duplicentur? c Et vr̄, ꝙ non, vt hic: quia dictio, perinde, non refertur ad qualitatem, vt eodem modo puniatur: tñ hoc nō puto verū, quia istæ diuisiones referuntur ad oēs qualitates. l. à filio. §. pe. ff. de alim. le. Non ob. hic: quia hoc est verum cā tollendæ ꝯrietatis. Simile de dictione, perinde, habes ꝟ. ad l. Iul. pec. l. sacrilegij. §. is autem qui furanti. & ibi gl. mag. dat multas concord.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Pessimum genus. Adde Bal. in l. fi. C. de oper. lib. vbi dicit, ꝙ recipiens, vel occultās delatorē, vel bānitū, ne capiat̄, non tenet̄ soluere pro eis. Q̄ñ āt, & qualiter puniat̄ receptator delinquētis. vide plene p̄ Flo. in q. sua inq̄situs in 2. dub. Caupo aūt dās bānito ad comedēdū, nō tenet̄ l. Seię. ff. de fun. inst. §. idē q̄sijt. Et ista pœna receptatoris est canonizata de pę. di. 2. c. aut facta. & vide q̄ hñr in eo. C. de fur. Et q̄s dicatur receptator, vide tex. in l. 1. §. quod autē ait prætor. de ser. cor. & no. in d. l. fi. Adde quod no. in rub. ff. ne quis eum.
b Poma. ¶Similitudinē. Et vide ad istum titulum Old. consi. 36.
c Ale. ¶Pœnæ duplicentur. Si statutum dicat, ꝙ pœnæ duplicentur de nocte, vide Bar. in l. hoc genus. ff. de cōd. & dem. & in l. j. §. lex Falcidia. ff. ad l. Falci. & in extrana. ad reprimen. in ver. perinde. & Ang. in l. finita. §. 1. de damno infecto.

1 *Qualiter quis teneatur, si non accepit latronem.*
2 *Ignorans, an teneatur apprehendere latronem.*

1 §. In pari. No. † ꝙ in duob. casib. q̄s tenet̄, si nō apprehēdit latronem, cū possit, videlicet, si accipit pecuniā, vel partē rerū surreptarū. Sed q̄d si gratis dimiserit eū ire? dicit gl. tūc sec9. istā gl. intellige in casib. q̄b. nō tenet̄ defendere territoriū
a suū fm ea q̄ dixi in l. ne q̄d. §. j. de incen. rui. nau. Itē ītellige ī eo, a q̄ nullo modo receptauit, q̄a tūc ille teneret̄ qui receptauit, p̄ l. j. C. de his q̄ latro. & ff. ꝓxi. §. In prin. legis dimisi vnā q. hic in prin. hēs
2 ꝙ receptator, &c. q̄ro, † an hoc sit verum b in sciente, & ignorāte?
b Dicit gl. in sciente tñ, ꝗ gl. no. & ꝑ ea est casus in l. 3. §. nō tñ. ff. de
c incen. rui. nau. & ꝟ. de pę. l. Metrodorum. Sed qualr̄ ꝓbabit̄, c ꝙ receptator hoc sciuit? Dicit gl. ꝙ hoc probabit, si est notoriū p̄ ꝑtā. q̄d tene menti ꝓ statutis loquentib. de receptantib. exbannitos.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Intellige in eo. Vide Bar. in l. oēs. C. de agri. & cēs. li. xj. & in l. j. ꝟ. de col. leg. illi. & l. j. §. 2. de incen. rui. nau & in l. Metrodorum. ff. de pę. & Bal. in l. data opera. C. qui accu. non pos. & Ang. in l. j. C. de Nili agge. non rūpē. & Doc. in c. quicunque. de hæ. lib. 6. & p Bar. in l. vnic. C. de lito. & iti. cust. li. 12 & Bal. in l. 2. de his q̄ latro. & in l. quicūnq;. C. de ser. fu. Adde ꝙ statutum puniens receptatorē incendiarij vel fugitiui, non habet locum in receptatore ignorante, vt etiam voluit Roma. consi. 47.
b Poma. ¶Quæro an hoc sit verum. Vide Soci. consi. 162. ibi limitat etiam in eo, qui coacte recepisset, & sine culpa.
c Ale. ¶Sed qualiter ꝓbabit̄. Vide Ale. cōs. 115. col. vl. vo. 4. & Fel. in c. 2. in prin. de excep. & Bar. in l. oēs. C. de agr. & censi. li. 11 & Barb. consi. 46. vol. 2. & Fel. in c. cū cōtingat. in ver. & quo ad incurrendū. de rescr. & Bal. cōs. 61. in 5. ꝑte. Barb. in c. cum vicesimū. & ibi Fel. in 3. no. de offi. deleg. & Are. consi. 121 Ro. 400. 72. vbi dicit, ꝙ cōstō puniens dantem incendiarij consilium fugam tentandi, debet intelligi de sciente, & Bar. & ēt in l. quemadmodū. C. de agr. & censi. lib. 11. & Nellum in tract. bannitorum, in 3. parte 2. prin. quæstionis, & tribus sequen.

LEX II.

1 *Statutū puniēs receptantē bānitū, an puniat eum qui recepit bānitum ignotum.*

eos

1
a Eos apud. Auerte, dicit statutũ,† q receptauerit exbannitũ, puniatur in certa q̃titate, an hẽat locum a in receptãte exbannitũ agnatũ, vel cognatum suum? Et hic vr̃ ꝙ nõ. Videte dñi, si q̃dẽ exbannitus est talis, q̃ põt impune occidi ex forma statuti, tunc dr̃ hostis ciuitatis: & sicut ꝑdit eũ ciuitas, ita eũ agnati, & cognati perdunt. l. postliminiũ. §. filius. sup. de ca. facit q̃d dixi in l. si adulterium cũ incestu. §. liberto. j. de adul. ꝙ si non ꝑt impune occidi, & sic non est hostis ciuitatis, tunc si q̃dẽ per statutũ est determinata pœna certa, illa pœna esset imponẽda. Nec ob. ista lex: quia hic loquitur de iure cõi, quo nõ est limitata certa pœna: tñ iudex, si vellet vti arbitrio ꝑ l. ibi ꝯcesso, ſm l. quid ergo. §. pœna grauior, s. de his qui not. infa. causa cognita posset pœnam minuere.

ADDITIO.

a Ale. ¶ An hẽat locum. An statutũ puniẽs recipiẽtẽ bãnitũ, hẽat locũ in receptãte agnatũ, vel cognatũ, Bal. in c. j. §. cõuẽticula. de pa. iur. fir. t3 idẽ q̃d Bar. hic, addit istud fallere, videlicet, ꝙ recipiens cognatũ bãnitũ, nõ tenẽr pœna de recepante cognatũ violatorẽ pacis, q̃a tunc eis non indulgetur nisi per ignorãtiam receptarent, & ibi oĩno videas. Adde Pau. de Ca. eius consi. 298. vbi t3, ꝙ si aliqui in capitulis pacis faciant capitula, ꝙ nõ dẽat vna pars dare auxiliũ, inimicis alterius partis, q̃d nõ debet intelligi de cõiũctis, quin illis possit impartiri auxilium, non obstante ꝙ sint inimici alterius partis. allegat not. hic. Item limita hanc pœnam in vxore recipiente virum bannitũ, q̃ impune potevit. ar. l. si cũ dotẽ §. sin autem in sęuissimo. ff. so. ma. & in l. j. C. de rep. & c. inter alia. de sen. excõ. Et ita tenet Spe. de do. inter vir. & vxo. §. fi. Item fallit, si talis bannitus infert violentiam receptatori, vt eum receptaret, vt not. Bal. per illũ tex. in l. in delict. s. circa prin. de noxa. & ibi sequiẽ Lud. in l. j §. in eo, qui. ad Syl la. de q̃one de qua hic per Bar. et vide Imol. in l. fi. j. de pub. iu. & dixit Cyn. & Bal. in l. j. C. de his qui latr. ꝙ minor pœna imponitur receptati ꝓximũ, vel patronum q̃ si alias non esset coniũcta persona, q̃d no. Et adde, ꝙ cõtra decisionem Bar. hic, facit quod no. Arch. in c. 2. de deli. puerorum.

De furibus balnearijs. Tit. xvij.

LEX PRIMA.

1 *Lex quando dicit aliquid fieri extra ordinem, intelligitur officio iudicis. Iudex ex officio potest inquirere contra fures nocturnos, & balnearios.*

1 Fures nocturni. Hic hẽs duplicem lr̃am, vno modo, extra ordinem audiẽdi sunt, hoc est, per officium iudicis. Scitis† .n. ꝙ vbi lex dicit extra ordinẽ, intelligitur iudicis officio. l. si cui legatum. iuncta gl. ibi, in verb. extra ordinem, s. de ꝯdi. & dem. Et ſm hoc hẽs ꝙ ꝯ fures nocturnos, & balnearios, ꝑt iudex inquirere ex suo officio. ¶ Venio ad l. 2. dicitur hic, quòd remittitur ad ius ordinarium, quid ẽ hoc dictum? Dicit gl. j. ad actionem ciuilem, vt puniatur in duplum, vel in quadruplum. Sed an grauius puniatur criminaliter? Gl. dicit ꝙ sic. l. fi. s. de priua. deli. Tu dic plene, vt dixi in l. capitalium. §. famosos. j. de pœ.

De effractoribus, & expilatoribus. Tit. xviij.

LEX PRIMA.

1 *Pœna quãdo non est limitata à iure, remanet imponenda officio iudicis, & si alias imponantur plures pœnæ alternatiue, cuius sit electio, nu. 2.*

a
1
b De his. §. Expilatores. a No. tex. ibi, idcirco &c.† ꝙ q̃n pœna nõ est limitata in iure, remanet imponẽda officio iudicis b q̃d tene menti. ¶ Opp. ꝙ nullus sit improbior fur, q̃ raptor, vt Instit. vi bo. rap. in prin. & l. si te. C. ex quib. cau. infa. irrog. Solu. fateor, sed debetis scire, ꝙ quidã est fur improbus, vt simplex fur. Quidam est improbior fur, vt ille qui expilat hæreditatem, vt hic. Quidam sunt improbissimi, vt raptores, vt l. ꝯria. Quæro, q̃n
2 †lex imponit plures pœnas alternatiuẽ, cuius debet esse electio?
c tex. hic vr̃ dicere, ꝙ sit electio iudicis. c ꝯriũ vr̃ tenere gl. in l. quicunq; C. de ser. fug. Cyn. variat. Nam aliud dicit in d. l. quicunq;, & aliud in l. si fugitiui. eo. ti. Tu vero dic sic. Q̃nq; verba legis sunt directa ad iudicem, q̃nq; sunt directa ad reum, q̃nq; sunt simpl'r ꝓlata. Si sunt directa ad iudicem, tunc est electio iudicis, hic est text. in
d l. si fugitiui. d C. de ser. fug. Nam tex. dicit, Aut pede amputato debilitentur, aut alia pœna afficiantur. &c. & sic verba referuntur ad iudicem. Si vero referuntur ad reum, tunc rei est electio, d. l. quicunque. ibi, reddat, & sic refertur ad reum. Aut sunt verba simpliciter prolata, & tunc dubito. Nam hæc lex vr̃ velle, ꝙ sit electio iudicis:
e tñ cum causæ cognitione dicit debere eligi. In dubio e putarẽ esse electionem rei, arg. l. interpretatione. j. de pœ. Similem distinctionem facit gl. in ver. l. vendicare. l. Lucio. s. de leg. 2.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Expilatores. Vide q̃ dixi post Bar. in l. reos. j. de cust. reo. Et adde, ꝙ exiẽs de carcere animo redeundi, non dr̃ fractor carceris, ſm Bal. in l. j. C. de ser. fu. q̃d no. pro retentis in palatio, qui recedunt, & statim redeunt, ꝙ non incidũt in pœnam, & vide de ista materia aut. si captiui. C. de epi. & cle. Adde Ro. consi. 193. de recedente de palatio & reuertente.

b Poma. ¶ Officio iudicis. Vide circa hoc Alexã. pulchre loquentem consi. 111. col. 2. & Alex. consi. 35. col. fi. ad fi. eo. vol.

c Ale. ¶ Electio iudicis. Et vide in d. l. quicunq;, & ibi et Bal. & vide Bal. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. Et limita vt no. ꝑ Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trini.

d Pom. ¶ Tex. in l. si fugitiui Hoc tũ limita, vt ꝑ Aug. in addi. ad Ang. in tra. male fi. in gl. in verbo, quas non soluerit, pro quo facit gl. in c. sicut, de homici.

e Clau. ¶ In dubio. Contrarium tenet Panor. in c. inter cęteras. de rescr. vbi etiã aliter limitat prædicta.

De crimine expilatæ hæreditatis. Tit. xix.

LEX I.

1 *Hæreditatis expilatæ pro crimine inducta est etiam actio ciuilis in factum.*

a
1 Si quis. Quæro, quæ est pœna a expilantis hæreditatem? †Habuistis in l. j. §. expilatores. s. titul. j. Quæro, vtrum pro isto crimine sit inducta aliqua ciuilis? Gl. hic dubitat. Veritas est, ꝙ sic, saltem actio in factũ vt plene not. in l. fi. C. eo.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Pœna. Quando committitur pœna expilatę hæreditatis, & tale crimen, an ante hæreditatẽ aditam, vel postea. & an concurrat cũ alio remedio, vide in l. 3. & ibi Bal. C. fa. erci. Et ad materiam huius legis, an statutũ loquẽs de furto habeat locum in crimine expilatę hæreditatis. Adde not. in l. de his. C. de fur. vide Bar. & Ro. qui ponunt hoc in l. gerit, de acq. hær.

LEX II.

Si expilatæ. Istam legem prosequere, vt in gl.

LEX IIII.

a Res hæreditarias. Op. ꝙ gesta a cum vno ex hæredib. nõ ꝓsunt nec nocent alteri. l. vl. C. quib. res iud. nõ nocet, & l. sæpè. s. de re iu. Dicit gl. verũ est, ꝙ alijs prodest quo ad ꝓsumptionẽ, nõ ꝙ habeat ꝓ plena probatione. & assignat mirabilem rõnẽ. Sicut .n. producẽti tibi testes nõ prodessent, nisi ꝑ te fuissent ꝓducti aduersario pñte, vel citato, vt l. si q̃n, in fin. C. de test. ita alia acta nõn pñt alij ꝓdesse. Alij dñt, ꝙ ꝓdest quo ad plenã probationẽ: q̃d posset esse verũ, si poneres istã cãm esse talem, ꝙ pro parte expediri non ꝑt: tunc .n. q̃libet socius posset in solidum rẽ in iudiciũ deducere. l. cões. s. de neg. ge. & l. si cum vno ex dñis. s. si ex nox. causa aga. & l. hæredes. §. si vnus, s. fam. erc. merito facta per vnum hæredem alij cohæredi prodessent: quia saltem in hoc habet mandatum à lege.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quòd gesta. Tene menti, quomodo intelligatur ꝙ gesta cũ vno ex hæredib. non noceant. nec prosint alteri, vide Bar. in l. j. quib. res iu. non no. & Bal. in l. 2. in prin. in j. col. eo. tit.

LEX VI.

1 *Scientia occidentis bannitum non debet attendi.*

Si rem hæreditariam. No. bonum casum. No. tex. ibi, & nihil mutat, &c. facit ad quæstionem, ego interfeci exbannitum, quem poteram occidere impune, an debeat distingui, vtrum ego sciuerim, vel non? Certè non. Nam scientia mea non debet attendi. † Dixi in l. inter omnes. §. recte. s. de furtis.

De crimine stellionatus. Tit. xx.

LEX II.

Stellionatus. a Op. de l. quid ergo. §. fi. s. de his qui notan. infa. Sol. vt ibi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Stellionatus. Qui teneãr hac pœna, vel ñ, vide Bal. in l. 2. C. de murile. li. 11.

LEX III.

Stellionatus accusatio.

§. Maxime. Opp. de l. qui duobus. j. de falsis. Sol. aliud si duob. vendidit: quia tunc incidit in falsum, vt lege contraria. aliud si duobus obligat, vel promittit, vt hic.

1 *Stellionatus crimine tenetur, qui vadit in plateam, & de re venali promittit plus debito, vt alij sic emant.*

a §. Item si quis. Dr̃ hic, si quis a imposturam, quid est hoc dictum? Dicit gl. id est bonis viris mendacia imposuit. hoc non placet, q̃a tunc tenetur iniuriarum: q̃a infamandi alterius causa hoc fecit, l. item apud Labeonem. §. ait prætor. s. de iniu. Vnde dicit, imposturam fecit, hoc est, imposuit pre
1 tium alicuius rei. Nam ibat in plateam, † & promittebat de frumẽto plus debito, vt alij sic emerent, vel in aliqua possessione promisit plus debito, in alterius detrimentum. Ita intellige hanc legem, quod est notandum.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Itẽ si quis. Hũc tex. vide alle. ꝑ Ang. in l. ob hęc verba. de his q̃ not. infa.

§. Qui merces. Op. de l. si is qui rẽ. in prin. s. de fur. Sol. intelligas hic merces nõ cẽ obligatas, vel

vel obligatas generaliter, & eas non tradiderat creditori: aliàs inci-
deret in crimen furti. vt l. ꝯria.

LEX IIII.

a **De periurio.** O p. ꝙ solum Deum habeat vltorem, l. 2. C. de re. cre. Sol. hic iurauit aliquo non deferente, vt alium deciperet. Sed lex ꝯria loquitur in eo, qui iurauit aliquo deferente ad litis decisionem. quod dic vt ibi per Cy.

ADDITIO.

a Alex. ¶ De periurio. Iudex secularis arg. istius gl. pōt declarate quem esse periurum. facit quod no. in c. testimonium. de testib. & in c. licet, de iurei. & quod no. Io. And. in c. cum C. laicus. de foro compe. in vj. & d. Ant. in c. cum sit generale. de foro compe. quod est verum, quando clarum est de periurio: secus vbi est dubium, quia tunc non posset. c. quanto. de iureiu. & de elec. c. venerabilem.

De termino moto. Tit. XXI.

LEX II.

1 *Pœna castigationis & verberum est remota à nobilibus.*

Diuus Op. de l. si qs id qđ. §. doli. s̃. đ iur. om. iud. So. intellige hic in fi. verbo fortuito, ꝙ in hoc fuit cas⁹ fortuit⁹: qa ignorabat illū lapidē eē terminū: tñ hēbat aīum furādi. & ideo opinio circa qualitatem rei ñ attēditur, vt s̃. ti. 2. l. fi. Alij dñt, ꝙ illud, qđ hic ī d. l. fi. dř, ignorantia & fortuito, dēt intelligi negligentia & culpa p̄cedente. l. q ædes. s̃. de incen. rui. nau. Hic in ver. nā si dř, qualr puniuntur splendidiores: q̄ro qualr puniunť alij, qui sunt ꝯdōnis inferioris? Rñ. i-
a ste tex. pōt legi duob. mod. Vno mō, vt distinguatur, vtrū [a] splendidior hoc facit cā sui, vel causa gerendi negotiū alterius, & tunc de aliis hoīb. inferioris ꝯdōnis nil dř hic. sed hæc lec. non placet:
1 quia † castigatio, & cædere verberib. ē pœna remota à nobiliorib. l. j. §. j. s̃. de effrac. & l. Pedius. s̃. de incen. rui. nau. legas ergo istā legē alr, vt in versi. si vero alij, incipiat loq de p̄sonis inferioris gradus, & apostilla sic tex. ibi, si vero alij, s. hoīes nō splendidiores. & sic alij, ē casus nominatiui pluralis. Ibi, negotium. s. p̄dictum occupādorum finium. Quod sequitur in tex. est clarum.

ADDITIO.

a Poma ¶ Vtrum. Adde Host. & Ioan. An. in c. ex literis de proba. vbi loquuntur de pœna euellentis terminos, vide Cy. & Saly. in d. l. j. C. de acc. & alios vide per domi. Abb. plene in d. c. ex literis.

LEX III.

1 *Pœna l. agrariæ, an habeat locū ꝯtra euellentes terminos, inter ædes, & ædes.*
2 *Pœna de qua in hac l. fisco & non parti applicatur.*
3 *Pœna quando imponitur à lege simpliciter, cui applicetur.*
4 *Producens plures testes falsos, si ad eundem effectum tendunt, vna pœna punitur secus si ad diuersos.*

Agraria. Op. & vř ꝙ nulla sit pœna pecuniaria statuta, vt s̃. eo. l. j. So. añ hanc l. nulla erat pœna pecuniaria statuta. sđ post hāc l. incipit pœna eē statuta. ¶ Itē op. de l. j. C. de acc.
1 vbi idē dř. s. qđ pœna pecuniaria non erat. Sol. dicit Ros. † si qs euulserit terminos inter ædes, & ædes, nulla est pecuniaria pœna statuta tempore antiquo, nec p̄ l. agrariā, q̄ loqť solū in agris vt ibi, licèt si euellantur termini inter agros: tunc sic, vt hic. Alij alr dñt, vt Cy. refert in d. l. j. C. de acc. & iō distingue, vt ibi per eum in
2 verb. vñ fm eū, hic in vlt. gl. ¶ † Quæro, cui applicetť ista pœna quinquaginta aureorū? Vř ꝙ fisco, quia tex. hic dicit, ī publico dari. In ꝯriū vř ꝙ p̄ti, qa hic đt actionē, & actio ē ius p̄sequendi in iudicio
a ꝙ sibi dēť. ergo ps petit qđ sibi dēť. Teneo ꝙ deť fisco, a vt hic dř.
3 Ad rōnē in ꝯriū rñdebo incontinenti. ¶ † Quæro, qñ lex imponit pœ-
b nā simplr, [b] cui applicetť ista pœna, vel fisco, vel p̄ti? Et vř ꝙ parti in oībus popularib. actionib. l. si cui. j̃. de verb. sig. & s̃. de sepul. vio. l. 3. circa prin. & no. ī l. si qs id qđ. s̃. de iur. om. iu. in quadā gl. parua. & vř tex. in l. fi. s̃. đ liti. In ꝯriū vř, ꝙ applicetť fisco, & vř teneť gl. ī l. iubemus. §. his quoque iudicib. C. de sac. san. eccle. & vř tex. in l. mulctarū. C. de mō mulc. & in feu. tit. q̄ sint rega. c. vni. & hic. Alibi vř velle, ꝙ medietas applicetur parti, alia medietas fisco. l. si vero plures §. hæc aūt. s̃. de his q deie. vel eff. l. lege Cornelia. in fi. s̃. ad Syl. & tangiť hic in gl. Dico sic. Qñque lex imponens pœnam introducit actionē, qñq; introducit accusationē, qñq; simplr lo-
c qť. [c] Primo casu, rľa ē, ꝙ applicať parti. l. si cui. j̃. de ver. sig. & l. 3. circa prin. s̃. de sepul. vio. & l. si qs id, qđ. s̃. de iuris. om. iu. Fallit si in le-
d ge aliter exprimeretur, vt hic. & l. fi. s̃. de liti. & l. lege Cornelia. [d] in fi. ad Syl. Qñq; introducit accusationē, & tūc applicatur fisco, d. l. mulctarū. C. de mo. mul. & d. c. vnico. q̄ sint reg. Facit ad hoc gl. in l. 3. in prin. s̃. de sepul. vio. nisi aliter exprimereť. Qñq; lex simplr
e loqť, tunc puto, ꝙ in dubio introducat accusationē, & pœnā fisco applicādā, [e] d. l. iubemus. 2. §. his quoque iudicib. C. de sac. san. eccle. & d. l. mulctarum. C. de mo. mulc. & d. c. vnic. q̄ sint reg. Vlti-
f mo [f] Dy. inducit † hanc legē, ꝙ si aliqs plures testes falsos p̄duxerit
4 ꝙ pro quolibet puniatur: tu distingue, an isti plures testes producuntur ad eundem effectum an ad diuersos vt dixi in l. inficiādo. §. infans. s̃. de fur. & l. nunquam plura. s̃. de priua. deli.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Detur fisco. Contrarium tenet Bar. in l. j. j̃. de pub. iud.
b Alex. ¶ Pœnam simpliciter. De hac materia vide Imo. in rub. s̃. de publ. iud. & Ale. in l. si quis id. quod. de iur om. iu. vbi habes, nunquid pœna, quæ pōt exigi ab emptorib. gabellarum propter fraudātas gabellas, applicetur eis. & ibi habes duas limitationes ad dicta per Bar. hic. & vide Abb. in rub. de iud. Et adde quod pœna imposita à iudice, intelligitur imposita, seu apposita in fauorem ipsius, vel ærarij. d. l. mulctarum. Et quid in pœna conuentionali, dic ꝙ in dubio videtur apposita loco interesse partis in fauorē ipsius, non vt applicetť fisco Ita dixit Io. An. in merc. in regula, bona fides. Alleg. l. si duo, §. pe. in fi. s̃. si quis cau. Et quod applicetur parti, est tex opt. in l. si quis maior. C. de trans. & ibi Bal. adde quod no. Imo. in rub. & in l. j. de pub. iud. & no. in l. si venerabilis. C. de epis. & cleric. Quid autē in pœna cōuentionali, dic vt dixi. & adde quæ dicit gl. & Bal. in l. j. C. de his, quæ pœ. no. videlicet, quod quando aliquis priuatur iure suo propter delictum, illud applicari debet aduersario. non fisco ad idem l. fi. s̃. de litigio. Adde an qđ exigitur à fraudantib. gabellas, applicetur eis, Bal. consi. 153.
c Alex. Simpliciter loquitur. Bal. in l. si venerabilis ecclesia. C. de epis. & cle. dicit si factū non cadit proprie in crimen, tunc ciuiliter, vt hic, & l. fi. de liti. Si autem cadit proprie in crimen, tunc criminaliter. l. j. §. expilatores, de effra. & in l. de periurio. de crim. stelio. s̃.
d Ale. ¶ L. lege Cornelia. Adde in l. j. §. fi. s̃. si quis ius dicent. non obtemp. vbi Bar.
e Ale. ¶ Fisco applicandam. Quid si pœna venit ex dispositione defuncti, cui applicetur, vide Bar. & quod no. ibi, in l. vxorem. §. hæres. de leg. 3.
f Pom. ¶ Vltimo. Vide quod no. Bar. in l. j. in prin. de proc. & vide Ioan. de Imol. in rubr. j̃. de publi. iud. vbi materiam tangit.

De collegiis illicitis. Tit. xxij.

a Quærit gl. quot constituant collegiū? [a] Et rñde, ꝙ tres, l. Neratius. s̃. de ver. sig. & dicit bñ. Vide tñ q̄ dixi. in l. p̄tor. post prin. s̃. vi bo. rap. Scđo gl. q̄rit, q̄ sit dřia inter collegiū, & corpus? Sol. Collegiū dř p̄prie, qñ simul habitāt: qa sic dictū ē, qm̄ simul colligūť. Cor-
b pus dř p̄prie, siue simul habitant, siue nō. [b] Habēt ex ꝯsuetudine alia noīa. Nā q̄dā collegia appellanť societates, vt s. qđ cuiusque vni. no. l. j. circa prin. Quædam appellantur fraternitates. Vnde illi de illo collegio dñr ꝯfratres, vt videtis in l. fi. j̃. eod. Quædā appellantur sodalitia, vt in l. j. in prin. j̃. eod. Vnde illi de collegio dicuntur sodales: habent etiam alia nomina quæ consuetudo eis attribuit secundum diuersitatem regionum. Non sunt alia.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Constituant collegium. Quot constituant collegium, & quid sit collegium vide Bal. in rub. C. pro soc. & hic adde bonam glo. in c. dilecta. & ibi Doc. de exces. præla.
b Alex. ¶ Siue non. vide quæ dixi in l. j. §. si autem. in prin. s̃. ad Treb.

LEX PRIMA.

1 *Collegia subsunt iudicibus secularibus, & milites collegia facere non possunt.*

Mandatis Not. ꝙ ad offm̄ præsidis spectat, ne sint ista collegia prohibita. Et ex hoc apparet, ꝙ collegia sunt sub istis iudicib. se-
1 cularib. † & hoc tenet Inn. extra de exces. præla. c. dilecta, in fi. magnæ gl. Secundo not. ꝙ milites nō possunt facere istas colligationes, & societates insimul. Contra hoc op. quia immo sunt legiones, & alæ militum, vt habes plenè in l. 2. s̃. de his qui not. infa. So. non potest fieri sine mandato Ducis belli: cum eius mandato sic, vt in contrario.

§. Sed permittitur. Nota, ꝙ pauperibus militibus cōceditur facere collegium causa p̄curandi ea, vnde debent viuere: ad alia effectus illius collegij extendi non potest, dicam j̃. eo. l. fi.

1 *Collegia, quæ pietatem respiciunt, sunt approbata.*

§. Sed religionis. No. ꝙ cā religionis collegia sunt p̄missa de iuř cōi, vt hic. & l. j. circa pri. s̃. ꝙ cuiusq; vni. no. & ibi no. Vñ collegia disciplinatorū, & ista col-
1 legia misericordiæ, & silr̄ia, q̄ pietatē respiciūt; sunt approbata † de iure cōi. ¶ Secundo not. ꝙ prætextu huius non debent tractari alia, q̄ respiciant ad regimē ciuitatis, & similia: & si hoc fieret, puniretur, l. 2. de extraor. cri. s̃. & dicā infra. eod. l. fi.

1 *Vniuersitatis quod est, an sit singulorum.*

§. Non licet. No. ꝙ qs nō pōt esse in plurib. collegiis: qđ qualr intelligať, dicā j̃. eo. l. fi. Secundo no.
1 ꝙ illud qđ est vniuersitatis, est singulorum. † qđ apparet: quia qlibet recipit partē suā. Ad hoc op. s̃. de rerū diui. l. in tm̄. §. vniuersitatis. & l. sed & si hac. § q manumittť. s̃. de in ius voc. Quidā dñt ꝯcedo, ꝙ q̄ sunt vniuersitatis, sint singulorū. Nec obst. ꝯria, quia in qualibet illarum statutum est propter magnū impedimentū. qđ aliàs esset. Ita dñt qdā, vt gl. refert. sed ista opi. non est vera. Nā qđ est vniuersitatis, nō est singulorū, qm̄ vniuersitas est p̄sona rep̄sentata per se. l. mortuo. s̃. de fideiu. Nec ob. iste tex. quia fateor ꝙ qñ dissoluitur vniuersitas quo ad oēs, vel quo ad vnū tm̄, res q̄ erant vniuersitatis, efficiunť singulorum, vt hic. Quæro, & reuoco in dubiū, quādo quis recedit de vniuersitate, de quib. reb. dēt habere partem? Gl. tangit hic. dicam de hoc j̃. eo. l. fi.

LEX

LEX II.

1 *Qualiter teneantur facientes collegia illicita.*

1 Qui illicitum. No. ꝙ illi q faciunt collegia illicita, † & sunt autores huius, tenentur l. Iulia maiestatis, vt hic in text. & gloss. Item tenentur l. Iulia. de vi publica, quasi hominib. armatis, & coadunatis hoc fecissent, vt hic dr̃ in tex. Item hæc est pœna actoris. Quæ autem sit pœna aliorum de collegio, videbitis j. prox. lege.

LEX III.

Collegia. No. ꝙ licet autores collegij puniãt tñ hoĩes de collegio non puniuntur al'r, nisi qa collegiũ, dissoluitur, vt hic. secundo no. qñ dissoluitur collegium, & res, quæ sunt in collegio, diuiduntur inter eos, vt dicam j. l. fi.

§. In summa. Nota regulam, ꝙ omnia collegia sunt illicita, nisi reperiantur permissa.

§. Seruos. Not. ꝙ serui pñt esse in collegio volente domino, non aliter. Et intellige, ꝙ sit tale collegium, cui status seruilis non repugnet, vt hic vides.

LEX IIII.

1 *Sodales vocantur etiam qui sunt de eodem collegio.*
2 *Collegia possunt facere statuta, & leges inuicem.*
3 *Simul habitãtes possunt facere collegiũ licitum, & sic poterunt facere syndicũ.*
Tres, vel quatuor scholares simul habitantes possunt facere collegium.
Oẽs, q habẽt multa facere, & tractare simul, possunt facere collegiũ approbatũ.
4 *Collegium, quot personæ constituant, remissiuè.*
5 *Collegia ex quibus causis constitui possint.*
Populus vnius ciuitatis, castri, vel villæ appellatur collegium de iure gentiũ, nec requiritur approbatio superioris, contra Innocentium.
Collectio ædificiorũ tẽdens ad æmulationẽ alicuius ciuitatis, dicitur reprobata.
Collectio ædificiorum ad hoc, vt dicatur ciuitas, castrum, vel villa, requiritur superioris autoritas.
Ciuitas non appellatur, nisi habeat episcopatum.
Princeps scribendo ciuitati, castro, vel villæ, videtur eam approbare.
6 *Collegia quæ fiunt cã religionis, vel misericordiæ, dicuntur licita de iure ciuili.*
Collegium causa religionis, si instituitur ita vt personæ dicãtur ecclesiasticæ, nõ potest institui sine autoritate summi Pontificis.
7 *Collegium Doctorum, vel scholarium est approbatum de iure ciuili.*
8 *Collegia plurium exercẽtium artes in ciuitate, sunt illicita.*
9 *Pauperes possunt facere collegium simul ad sustentationem eorum vitæ, si nõ conueniant, nisi semel in mense.*
10 *Leges quæ fiunt inter ciuitates, & Principes, & Barones superiorem cognoscentes, sunt prohibitæ.*
11 *Ciuitates, quæ de facto nõ cognoscunt superiorem in temporalibus possunt licitè facere confœderationem.*
12 *Collegia licita per quas personas regi possint.*
Collegij de esse est, quòd habeat rectorem.
13 *Laicus qñ possit eẽ rector vniuersitatis, vel collegij, in quo sint laici & clerici.*
14 *Collegium laicorum coram laico cõuenitur ecclesiasticorum corã ecclesiastico.*
15 *Collegium in quo sint clerici, & laici, coram quo iudice conueniuntur.*
16 *Personæ quæ possunt esse in collegio.*
Fœminæ possunt esse in collegijs, quæ celebrantur, vt dentur eleemosynæ.
17 *Monachus vel clericus nõ põt ingredi aliquod collegiũ, sine licentia superioris.*
18 *Collegijs quis in duobus quando esse possit.*
19 *Exire de collegio, quod quis intrauit, quando esse possit.*
20 *Collegia licita quas leges, & quæ capitula licite inter se faciant:*
Collegia possunt facere syndicũ, & coadunationes pro eorum iustitia cõseruãda.
21 *Collegia qualiter dissoluantur.*
22 *Collegio dissoluto, quid fiat de rebus ipsius collegij.*
23 *Collegij bona quando dissoluto collegio debent diuidi inter illos de vniuersitate, qualiter diuiduntur.*
24 *Priuilegia collegij, an pereant destructo collegio.*

Sodales. Quidam non hñt in text. nisi vsq; ibi, si aũt plebs: quia abinde. j. est interpretatio Græca. Diuiditur quia primo ponit qualiter vocentur qui sunt de vno collegio. Secundo dt, qd pñt facere inuicẽ collegiari. Tertio dt vñ pdicta habuerunt originẽ, s. à lege Solonis Græca. Quarto ponit interptatio illi⁹ legis Græcæ. Scda ibi, his aũt. Tertia ibi, sed hæc lex. Quar-
1 ta ibi, si aũt plebs. ¶ † No. ꝙ illi q sũt de eo. collegio vocãt soda-
les, vt hic in prin. vocãt ẽt ꝯfres, vt hic in vltima pte. Dixi s. e. sup
2 rub. ¶ † Itẽ no. ex scda pte, ꝙ collegia possunt facere statuta, & le-
gẽ iuicẽ iter eos, vt j. dicã. No. tertio ex pticula tertia, ꝙ pdicta sũ-
pserũt originẽ ex l. Græca. ¶ Sed q̃ro, qd ẽ hoc, qd dr̃ in tex. ibi. Nã
illicita est ea, &c. Gl. dat plures expositiones. Quidã dñt: illicita ẽ
ea, s. talis lex, vel talis. vel si hẽs in accusatiuo casu. s. illicitã eẽ eãdẽ,
intellige, s. legem, vel societatem. & ꝙ dicit illicita, dic, i. valde li-
cita. l. Gallus. §. ille casus. s. de lib. & posth. Vel dic illicita, i. nõ lici-
3 ta, q̃tũ eẽt ꝯ publicas ll. ¶ Ex vlt. parte not. ꝙ † simul habitãtes pñt
facere collegium licitũ, & sic possent facere syndicũ. Et fm hoc
hẽs casum illius quæst. q̃ format gl. in l. j. §. j. s. quod cuiusque vni.
nom. Vtrum tres vel quatuor scholares simul habitantes faciant
collegium? Certè sic, vt hic, dum dicit, simul habitãtes. Item quia
permittitur seniorib. p eorũ victu habẽdo, vt s. eo. l. j. 2. rñ. & hoc
put hẽs hic in litera, simul habitãtes. alij hñt ꝙ multi simũl habi-
taturi sunt. expone ꝙ oẽs q multa hñt facere & tractare simul pñt
facer collegiũ approbatũ de iure cõi, vt hic. & ista Inn. allegat ex.
4 de exce. pla. c. dilecta. ¶ † Venio ad mãm. a & prĩo q̃ro, quot psonæ
a ꝯstituãt collegiũ. Dic vt dixi s. e. sup rub. ¶ † Scdo q̃ro b ex qb. cau.
5 pñt ꝯstitui collegia? R'a est, ꝙ oĩa collegia sunt ĩprobata, nisi ap-
b pareãt pmissa, vt s. ea. l. px. §. ĩ sũma. ¶ Videamus ergo, ex qb. cau.
collegia de iure cõi sunt pmissa. Pro cuius euidentia dẽs scire, ꝙ
q̃dã collegia sunt pmissa d iure gẽtiũ, q̃dã d iure ciuili. De iure gẽ-
tiũ: collegiũ, qd appellat populus vnius ciuitatis, castri, vel villæ, l.
ex hoc iure. s. de iust. & iu. ibi ædificia collata agris termini positi,
&c. & hoc tẽet gl. ĩ l. j. §. j. s. qd cuiusq; vni. no. Inn. tñ in c. cũ ab ec-
cl'iarũ. ex. de offic. ord. vr̃ tenere, ꝙ ñ gaudeat priuilegio ciuitatis,
vel castri, vel villæ, nisi approbetur à superiore. Sed ñ puto, ꝙ ista
c approbatio, sit necessaria. cũ à iure gẽtiũ sit permissum. c itẽ à iure
ciuili nõ est reprobatũ, nisi qñ illa ædificiorũ collectio tenderet
ad æmulationẽ alicuius ciuitatis. l. opus. j. de ope. pub. & l. p puin-
cias. C. de ædi. pri. Et ista vera, q̃tum ad hoc, vt dicatur populus, q̃-
d tum vero ad hoc, vt illa ædificiorum collectio sit ciuitas, d vel ca-
strum, seu villa requireretur autoritas superiorũ. Nã in vsu nr̃o ñ
appellat ciuitas, nisi episcopatũ hñs, sed episcopatum hr̃e nõ pos-
set sine superioris autoritate, diceretur tñ castrũ, terra, seu cõmu-
e nantia fm modum diuersum loquendi, & populus esset, e seu col-
legiũ licitũ. Fatetur tñ Inn. ꝙ tale collegiũ ciuitatis, castri, vel villæ
eẽt approbatum eo ipso ꝙ superior sibi rescriberet tanquã ciui-
tati, castro, vel villæ. Ita dicit ipse, tñ vt puto, nulla confirmatio re-
6 quirit. ¶ Quædam † collegia approbãt de iure f ciuili, vt collegia,
f q fiunt cã religionis, vt s. e. l. j. §. sed religionis. vnde collegia disci-
plinatorũ, & collegia misericordiæ, & collegia iuuantium oppres-
sos, & similia sunt approbata de iure cõi. ¶ Sed ꝯ hoc obstat ex.
de reli. do. c. religionũ diuersitatẽ. li. 6. vbi nullum collegium cau-
sa religionis põt institui sine autoritate summi Pontificis. Sol. aut
quis vult instituere collegiũ causa religionis, ita ꝙ remaneãt p-
sonæ seculares, vt sunt collegia disciplinatorũ, & alia de qb. s. feci
mẽtionẽ, & sunt permissa de iure cõi, vt hic. Aut vult qs institue-
re collegium cã religionis, ita quod eccl'iasticæ psonæ efficiant,
& istud nõ põt fieri sine authoritate summi pontificis, vt in ꝯrio.
7 Itẽ est † approbatum de iure ciuili collegium Doctorum, g & scho-
g lariũ, vt C. ne fi. pro pa. auth. habita, & ex. de resc. c. añp. & de pc. c.
8 qa in causis. & c. fi. de mag. ¶ Itẽ approbata † sunt de iur cõi colle-
gia pluriũ facientium vnã artẽ in vna ciuitate, vel loco, vt hac l.
adeo qd dicit glo. in l. j. s. qd cuiusq; vni. nom. ꝙ omnes istæ artes
quæ enumerant j. de iu. ĩmul. . fi. hñt collegiũ approbatũ. Permit-
9 tit ẽt † de iure cõi pauperib. psonis h facere collegium simul. ad su-
h stẽtationẽ eorũ vitæ, dũ tñ ñ ꝯueniãt pl⁹ q̃ semel ĩ mẽse, vt s. eo.
10 l. j. §. j. Oĩa alia † collegia & oẽs aliæ sectæ, & colligationes sunt
pro-

ADDITIONES.

a Bar. ¶ Venio ad materiam. Et an populus possit facere ciuitatem sine consensu superioris, Barto. dicit quòd sic. Idem voluit in l. 2. de verb. sig. & vide, quod ipse voluit in extraua. qui sint rebelles. in ver. Lombardiæ. vide d. Ant. & Io. de Imo. in c. cum ab ecclesiarum. de offi. ord. Pet. in c. dilecta. de excess. præla. Allegatur Bar. sibi contrarius. Pondera si dici possit quòd aut loquimur quo ad priuilegia indulta à principe ciuitatib. & tunc non gaudeant tali priuilegio. Aut quo ad illa, quæ competunt ciuitati de iure cõmuni, tunc secus. Vide Paul. de Cast. in rep. l. ex hoc iure. de iusti. & iur. d. Abb. in cap. j. de priui. Ioan. de Imo. in c. cum ab ecclesiarum. de offi. ord. Bar. in l. j. C. de metropoli Beryto. li. xj. Quia eget enucleatiõe, põdera d. c. dilecta. Inn. dixit aut loquimur vtrum ciuitas possit ædificari simpliciter, & potest sine autoritate superioris. d. l. ex hoc iure. Aut qualificata, vt puta vt habeant priuilegium indultum ciuitati à principe, & tunc secus, nisi priuilegium proueniret à iure gentium. Aut loquimur de priuilegio ecclesiastico, vtrum requiratur superioris autoritas, vide inscriptionem c. j. de collus. deteg. extra, vbi dicitur vniuersis episcopis.

b Alex. ¶ Secundo quæro. Ex quibus causis possunt constituti collegia, Adde quod not. Bar. & quæ ibi dixi, in l. cum senatus. de reb. dubiis. vbi vide.

c Alex. ¶ Sit permissum. Collegia permissa de iure gentium, habes hic. & adde quod no. Barto. in l. si quis à filio. in fi. de le. j. & vide Barto. in d. l. cum senatus. de reb. du. Et adde quòd burgus dicitur vniuersitas approbata, secundum Barto. in l. si hæres. §. vicis. de leg. j. Idem Bar. in l. 2. de verb. sign. & quod ipse tradit in extrauag. qui sint rebelles. in ver. Lombardiæ. Vide per do. An. & alios in c. cum ab ecclesiaram. de offi. ord. & Ancha. in c. dilecta, de exces. præla. & Paul. de Cast. in reper. l. ex hoc iure. de iusti. & iure.

d Alexã ¶ Sit ciuitas. Quid sit de esse ciuitatis, vel castri, & villæ, vide in d. l. 2. infra. de verb. signi.

e Alex. ¶ Populus esset. In contrarium est tex. in Cle. si sumus. de sent. excom. secundum Ludo. in d. l. j. §. hoc autem, 2. de ope. noui. nuncia.

f Alex. ¶ Approbantur de iure, Collegia approbata de iure ciuili, in materia collegiorũ, vltra j. scripta, vide no. in c. fi. de reli. do. & Inn. de do. in c. inter dilectos. quę sunt collegia approbata, vide vltra hic scriptura, per Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. ver. tertio quæritur, quare vniuersitas scholariũ. adde, quæ dicantur collegia approbata. Abb. cons. 55. lib. j.

g Alex. Collegium Doctorum. Collegium doctorum, & scholarium est approbatum de iur. ci. Adde quæ no. l. fi. C. de iu. om. iud. per Bal. in d. aut. habita. & gl. d. l. fi. de iuris. om. iud.

h Alex. ¶ Pauperib. personis. Permittitur de iure pauperib. facere collegium illorũ, qui deseruiunt hospitali, ad curam pauperum. De quo vide Inn. in c. inter dilectos. de do. & quid in fraternitatibus, vide 54. distinct. c. si quis, & c. dilecto, hic alleg. & x. q. v. si clericorum: refert Bal. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. & in l. si quis ad declinandam, C. de epis. & cler.

prohibitæ:& ideo istæ sectæ q̄ fiūt ī ciuitatib. q̄ non fiūt sup his, q̄ hñt simul tractarī, itē istæ ligæ q̄ fiūt īter ciuitates & īter prīcipes,
a & Barones ñ valēt.ᵃ Ita tenet Inn. ī d.c. dilecta, ex. đ exce. pla. Nec obst. l. nō dubito. ꝭ. đ cap. & postli. reuer, vbi dr̄, ꝙ ciuitates inuicē fœderantᷣ, & colligantᷣ: qa istud ē verū, q̄ñ ciuitates aliæ ñ amicē, vel liberē, fœderantᷣ populo Romano habēti Imperiū: sed plures ciuitates, vel plures Barones, q̄ essent sub vno Rege, dño, vel Prīcipe, nō pñt inuicē facere illā fœderationē. Ista.n. sunt sodalitia, &
11 collegia ꝓhibita: vt §.eo.l.j. Et ex istis† colligiᷣ, ꝙ ciuitates Tu-
b sciæ,ᵇ q̄ non cognoscūt de fcō in tpalib, superionē, pñt inuicem simul fœderari tanq̄ liberæ. Sed plura castra, vel villæ, q̄ essent sub
12 vna ciuitate, vel vno dño, hoc nō possent, vt dictū ē. ¶† Quæro, ꝑ quas psonas regenᷣ ista collegia pmissa? Pro cuiꝰ declōnē dbes
c scire, ꝙ de eē collegij,ᶜ ñ est ꝙ hēat rectorē. Pōtem eē sine recto re, seu plato. Ita no. Inn. in c. cū nō ignores. ī gl. ī verb. vniꝰ. ex. de pbē. Tñ si volūt, pñt sibi inuicē rectorē facere. l.fi. C. de iurisd. om. iud. & §. de pac. l. itē magistri. & §.e.l. collegia. §. fi. ibi, curatores horū corporū, &c. & hac l. in eo, ꝙ pmittiᷣ inuicē facere leges. Sed
13 circa† hoc ᵈ dubitaᷣ, si ē collegiū clericorū, vel laicorū simul, vt
d est vniuersitas scholariū, & istæ vniuersitates disciplinarū, an pos
e sit fieri rector laicus?ᵉ Vr̄ ꝙ ñ: qa nullā pt hr̄e iurisdictionem ī clericos, vt in auth. statuimus. C. de epis. & cle. & ex de foro cōpe. c. si diligēti. Sol. Debetis scire, ꝙ quædam sunt collegia, quorum rectores hñt iurisdictionē, vt rector scholariū, & rectores artificū,
f vt d. auth. habita. & l. fi. C de iurisd. om. iud.ᶠ In istis nō pt̄ effici re
g ctor laicus,ᵍ ita ꝙ hēat iurisdictionē in clericos, q̄ sunt đ collegio, vt dictis iurib. fateor tñ, ꝙ si aliqs laicus eligeretᷣ, vt rector esset, tñ illi clerici essent ab eius iurisdictione exēpti. & iō nō coguntᷣ seruare mādata eius, qa nō pñt se subiicere eiꝰ iurisdictioni. Nec est nouū, ꝙ aliqui đ collegio sint exēpti, & priuilegiati. l.j. ꝭ. ad munícip. & ibi tangiᷣ ī gl. Quædā sunt collegia, quorum rectores nullā hñt iurisdictionē: sed magis hñt quādā peminētiam fraternalē, vt in istis collegiis, q̄ cā religionis celebrantᷣ. Nā priores eorū nō pñt ad ius aliquē eorū trahere inuitū, sed corripiūt ipsum volētem; & si ñ vult obedire, ñ pt̄ grauari vltra, nisi expellatur đ collegio. Ista ptās est similis illi ptāti, q̄ hēt frater maior, q dr̄ dñs domus. l. ꝓnunciatio. §. familiæ. ꝭ. de ver. sig. Itē exēplū ī collegio tenuiorū, q ad sustentādū eorū vitā faciūt collegiū. Nā rector illiꝰ collegij hēt illā curā, vt ꝯgreget, & vt inueniat ꝓ aliis: in istis dico, ꝙ ēt laicus poterit esse rector, & punire clericum delinquētē nō. n. punit eū vigore iurisdōnis, sed magis amore fraterno, vt di
14 ctū est. ¶ Quæro, corā† q̄b. ꝯuenientᷣ ista collegia, & corpora? Re spōd. corā superiorib. iudicib. secularib. si sint collegia seculariū, vt §.e.l.j. in prin. vel corā iudice eccl'iastico, si est collegium cleri
h corum, ʰvt d. auth. statuimus. & auth. clericus quoq; in lite pulsa:
15 tus. e.tit. S3 si† collegia sūt clericorū & laicorū simul, hic aduertēdū est: si qdē maior pars est laicorū, dicetᷣ collegiū laicorū, qm̄ maior pars trahit ad se totū. l. q̄đ maior. §. ad muni. & ideo posset ꝯueniri corā iudice laico, hoc dico, si pro reb. tpalib. ꝯueniatur. Nā de reb. spiritualib. iudex laicꝰ ñ se ītromittit, fm̄ iura Canoni-
i ca: si vero maior pars esset clericorū, ꝯueniretᷣ ēt corā iudice ecclesiastico, eadem rōne. Si vero eēnt æquales,ⁱ vel æqualis eorū ptās, vt est ī ciuitate ista collegiū misericordiæ, quo regiᷣ hospitale, vbi tātam ptātē hñt clerici, quātā laici: tūc puto, ꝙ dñt ꝯueniri corā iudice eccl'iastico, quasi pars clericorū dignior trahat ad se partē laicorum, arg. l. q cqd. §. cū partes. §. đ acq. re. do. & l. q̄
16 religiosis. §. đ rei vē. ¶† Quæro, q̄ psonæ pñt eē in collegio? Rñ. oēs masculi, & ēt fœminæ, si tñ illud, cuiꝰ cā collegiū celebratur, nō repugnet statui mulierū. Nam ī collegio Decurionū ñ posset esse mulier, vel in collegio Doctorū, l. fœminæ. ꝭ. de reg. iur. Est. n. eis docēdi, & iudicādi offiñ īterdictū, fm̄ Apostolū sed ī collegiis q̄ celebrāᷣ, vt denᷣ eleemosynæ, optimè pñt esse, sicut ēt viri, vt vi
17 demus ꝙ sunt collegia mulierum religiosarum. ¶† Quæro, vtrū monachus, vel clericus possit ingredi aliqđ collegium sine licētia superioris? Rñ. ꝙ nō, sicut nec seruus sine licētia dñi, vt §. l. pro xi. in fi. & qd habuistis notatū ꝭ. de reg. iu. l. ex penalib. & dixi in l.
k j. §. de stip. ser. ¶ Quæro, an ᵏ aliquis† possit eē in duob. collegiis?
18 tex. §. eod. l. j. § nō licet. vr̄ dicere qđ nō. Tu dic, ꝙ qdā sunt collegia, q̄ subalternantᷣ ad inuicē, & hñt se vt totū & pars, vt corpus, & membra. Exēplū, in vniuersitate nr̄a est tota vniuersitas, q̄ diuidiᷣ in membra, videlicet vniuersitas Vltramontanorū, & Citramōtanorum, & diuiditur ēt ꝑ nationes. Isto casu pt̄ esse quis ī toto, & in vno membro illius totius, sicut pōt esse qs de vno populo, & de vna ꝓuincia, vl' de vno burgo sub vna ciuitate, & sim. Quædam sunt collegia, q̄ hñt se, vt spēs separatæ. In istis ē aduertēdū: aut q̄ris, vtrū qs possit esse in vno collegio necessario, & in alio voluntario: & pt̄ poni exēplū, tu es ciuis istiꝰ ciuitatis origine, & sic es de collegio istius ciuitatis necessario, certe poteris effici alterius ciuitatis, vel collegij voluntarij, vt infra ad munici l. domiciliū. & l. assumptio. & l. nihil. Si verò q̄ris, an possit inesse pluribus collegiis voluntariis? dico, si qdē exercitiū eius, ad qđ vnum collegiū sit ē īpedimēto ad exercitiū alterius, ad qđ aliud collegium celebratur, tūc nō pt̄ eē ī plurib. collegiis, d.l.j. §. nō licet. §. eod. Si vero exercitiū vnius ñ ē īpedimēto ad exercitiū alterius, v.g. tu es

de collegio vniꝰ artis, qđ non ꝓhibet, ꝙ sis de collegio discipli̅n torū: certè cur fieri nō posset, nō video, arg. ꝭ. ad mu. l. assumptio §. viris prudētib. & l. libertus. §. pscriptio. e.ti. Facit C. de postu. l. qs
19 quis. & de asses. l. vlti. ¶† Quæro, vtrū quis possit exire de colle-
l gio,ˡ qđ intrauit, & aliud intrare sine ꝯdictione cuiusquā? Rñd. in collegiis istis voluntariis pt̄ qs libere ingredi: & pacta, seu leges collegij, quæ essent de admittendis tm̄ certis personis, & non vltra, essent leges īprobare l.j. C. de monop. nisi hoc fieret ex cā legitima, vt quia vellet ingredi aliqs rixosus, vel turbulētus hō. l. fi.
20 §. de offi. pc. Cæs. Itē exire pōt qs libere, vt §.e.l.j. ī fi. ¶† Quæro,
m super quib.ᵐ pñt facere statuta seu leges talia collegia? Rñ. sup his q̄ pertinēt ad artem suā: nō sup aliis. l. fi. C. đ iur. om. iud. & ibi no. & hac l. ita tñ, ꝙ nō faciāt inuicē legē, p q̄ aliis pìudicetur, vt puta, si faciunt legē, vt certæ psonæ possint tm̄ illam artem exercere, & nō alij: & quòd quibusdam doceatᷣ, & quibusdā non. Itē
n si faciunt pactum, vt opus ceptū ab vno, alius nō pficiat ⁿ istæ eorum leges sunt reprobatæ. d.l.j. C. de monop. Itē pñt facere syndicum, & eorū coadunationes ꝓ eorū iustitia ꝯseruāda, de his q̄ simul hñt facere, vt no. in l.j. qđ cuiusq; vni. circa prin. de aliis ve
21 ro nō vt dcm̄ est. ¶† Quæro, qualiter ᵒ collegia dissoluantᷣ? Rñ.
o q̄dam est dissolō, quæ fit oīb. de collegio volētib. vt §. ea. l. in fi. vl' oīb. mortuis nullo remanēte. l. sicut municipiū. §. fi. §. ꝙ cuiusque vni. & qđ no. in l. eius. ī fi. ꝭ. ad munici. Quædam est dissolō in vita, q̄ fit mādato superioris pp aliquod delictū collegiatorum: vt puta, si ptextu collegij liciti committātᷣ illicita. l. pxi. in prin. & l.
22 ij. tñ. §.e. & §. de exor. crim. l. sub ptextu. ¶† Quæro, quid fiet pde
p reb. collegij dissoluto collegio? Respondeo, qdā sunt collegia, q̄ pñt hr̄e in cōi, & nihil in particulari, vt collegia religiosorum, & in istis

ADDITIONES.

a Ale. Nō valēt. Itē sectæ in ciuitate, vt p Bar. vbi vide in tract. qui sint rebelles. in ver. occultæ & no. Bal. de pac. iu. fir. in c.j. in §. ad hæc, ibi qro vtrū apud fiscū. & bar. in extrau. ī ver. rebellādo. Et de istis sectis & cōgregatiōib. ꝓhibitis, vide tex. & ꝙ ibi bar. in l. nullus. C. de sum. tri. & adde bal. in rub. ꝓ socio. & de pa. Cōstā in ver. itē societatē. Itē sp psumūtᷣ feæ mala cā, nisi aliud ꝓbeᷣ. Ita đt Abb. alle. Vn in c. fi. de testi. cog. Et qualiter puniātur clerici faciētes cōiurōnes cōtra epm̄, vide ad hoc ibi gl. vide Bal. in l. collegiū. C. de hær. in sti. & ibi ēt Pau. de Ca. q ponūt de istis frnitatibꝰ. Et ibi pulchrā q. vide eū.
b Alex. ¶ Ciuitates Tusciæ. Ciuitates Tusciæ, q̄ nō recognoscūt superiorē, pñt fœderari. Adde, ꝙ dixi per illum tex. de pac. Constan. in ver. damna, ꝙ ligæ. & confœderationes faciunt vniuersitatem.
c Alex. ¶ De esse collegij. De esse collegij nō est, ꝙ habeat rectorē, vide Bal. q hoc imitat in auth. habita. imo vr̄ tenere cōtra Bar. ibi, ver. scđo q̄ritur. C. ne fi. pro pa. Adde Bal. in rub. C. pro soc. qui tenet idē quod Bart. hic, ēt si maior decessisset & subdit. quòd magis dignꝰ hr̄ loco ꝑpositi, & hic adde gl. & bar. in l. nulli, §. quod cuiusq; vniuer. no. & Bal. in l. §. j. e. tit.
d Pom. ¶ Sed circa hoc. Vide ad istam qōnem & seq. aliquid per Fely. in ca. ex literis. in j. no. de const. & Pau. in c.j. de loc. & Barb. in d.c. ex literis.
e Ale. ¶ Fieri rector laicus. Si in vniuersitate scholarium sunt clerici, an possit eligi rector scholaris, seu laicus, p Bal. in d. auth. habita. & ibiēt cuius ætatis dēat esse rector vniuersitatis, & dicit ꝙ xx. ann. Et ad primū dcm̄ vide Bal. in proœ. ffor̄um. §. hæc āt tria. Vide vnū verbū per Abb. in c. cæterum. de iud.
f Poma. ¶ C. de iur. om. iud. Vide Feli. in c. cum ordinem. de rescrip. An aūt collegiū, vel vniuersitas possit puniri, & accusari, & an teneatur ex delicto ad ministrantium, & an possit agere pro iniuria illata vni ex collegio, vel vniuersitate, vide Old. consi 65. in vlt. q. & consi. seq. 66. & Anch. 158.
g Alex. ¶ Nō pōt. Clerici nō iurāt in manib. rectoris laici, licet sint scholares. Sed quid si scholaris est pp inobediētiā priuatus de matricula, an possit aliquo mō amplius rematriculari, vide Bal. in l. acceptam. in xviij. q. C. de vsur
h Alex. ¶ Collegiū clericorū. Et hoc ēt sequitur Abb. Sicu. in c.j. de loc. per glo. ibi in verb. excōicatus. & vide ad materiā Bald. in d. auth. habita. Sed quid si sunt matriculati in diuersis artibus, corām quo conuenientur, vide Bal. in l. pe. in vlt. col. C. de consti. pec. ver. sed si aliquis est matriculatus.
i Alex. ¶ Essent æquales. Vide ad hoc quod notat Bar. in l. præcipimus. §. eo. C. de app. no. Bal. in d. auth. habita. C. ne fi. pro pa. vbi alleg. Spec. in titu. de reo, ver. Sed quid si scholaris clericus. & vide Io. de Lig. in ca. ex literis. de cōsti.
K Ale. ¶ Quæro, an. Et ista faciunt ad ea, q̄ no. dixi post Bar. in l. si cōsul. de ado. Et tūc corā quo possit cōueniri vide simpl'r. Bar. in l. vlt. C. de consti. pec. Sed cui collegio debeat quis magis obedire, vide Bar. in l. q̄ritur. ff. de statu ho.
l Alex. ¶ Quæro, vtrū. Et ista pñt te dubitātē rddere, q̄d si aliqs huius collegij volens ad aliud collegiū transire, facit se cācellari à matricula illius primi collegij, an gaudeat priuilegio illius collegij, vsq, quo ad matriculā alteriꝰ collegij positus fuerit? Et dic ꝙ sic. Casus est no. in l.j. §. fi. de bon. pos. quæ ex test. mil. q̄ est no. & illum tex all. Ro. sin. 7. & 9.
m Ale. ¶ Quæro, super quib. Quis aūt possit videre statuta eorū, & ea annullare, & si iniqua sunt collegia dissoluere, vide Bar. ī l. sub ptextu. §. de extraor. cri. & adde Bal. in l.j. C de monopo. & Inn. in c. cū accessissent. & c. cū oēs, de constit. Et dixi post Bar. in l. fi. de iur. om. iu. Et requirunt talia statuta confirmationem superioris fm̄ Bal. in d.l. fi. Et istis adde Bar. in l. oēs populi. in j. qō. prin. ff. de iust. & iur. & Bal. no. in auth. habita C. ne fil. pro pa. sed quod nō requirant confirmationem, tenet Bal. in l. repetita. C. de epis. & cler.
n Alex. ¶ Alius non perficiat. Adde quod no. Bar. in l. si quis à filio, §. fi. de leg. j & Bal. & Cy. in l. neque. C. de proc.
o Barb. ¶ Quæro qualiter. Adde. Bart. in d.l. sicut. §. fin. quod cuiusque vni. no, Bal. plene in c. imperialis de pace Constan. in vsi. feud.
p Alex. Quæro quid fiet. Adde Bar in l.j §. fi. §. de acq. pos. & ibi Ange. & d. Io. in d.l. sicut. §. fi. Vide Bar. in l. sicut in fi. quod cuiusq. vni. no. Adde de excessi. pl. in c. dilecta. & Doct. in l.j. §. fi. ff. de acq. pos. Quid aūt si maior pars renunciat collegio, siue societati. an minor pars conueniri possit, quæ remanet. & possit vti suo signo consueto vniuersitatis seu societatis, vide Bal. ī l. fi. C. ꝓ soc.

in istis dissoluto collegio remanēt apud superiorē,vl' cui ipse cō
cesserit:&ita fuit obseruatum,qn̄ fuit destructū collegiū tēplario
rum p summū Pontificē. Sunt.n.bona vacātia, & sic debēt fisco.
l.j.C.de bo.va.&l.j.j̃.de iure fisci.Quædā sunt collegia,q̄ pn̄t hr̄e
aliqd in particulari,& in cōi.Et hic est aduertēdū:qa q̄dam sunt
collegia q̄ hn̄t aliqd in remuneratione laborum,vt collegiū vni'
a ecclīæ.hn̄t.n.bona pp offm̄.& pp laborē,quē sustinet̄ p ciuib.&
parochianis,& tunc dissoluto collegio,siue in totū,siue quo ad
vnum recedentem,bona eos non sequuntur,sed remanent apd̄
ipsum collegium,vel eo in totum destructo remanent apud su-
periorem.Cessante.n.labore,debet cessare premiū l.Seio amico.
in princ.s̄.de an.leg.Facit ad hoc,qd̄ no.in d.l.sicut municipium
s̄.qd̄ cuiusq; vni.Quædam sunt collegia,q̄ hn̄t aliquid nō pp se,
sed vt distribuant inter alios,vt collegium misericordiæ,qd̄ hēt
bona,vt nutriat pueros,& alat infirmos,& tunc ēt destructo col-
legio non remanēt apud eos:& si aliquis abierit,nihil inde extra
hit.Non.n.hn̄t hoc pp eos,sed magis pp vtilitatem publicā ciui
tatis.l.ciuitatib.s̄.de leg.j.& illi de collegio sunt quodammodo
nudi ministri,apud quos nullum dēt remanere cōmodum.l.si qs
Titio.s̄.de leg.2.Qn̄que sunt collegia,q̄ hn̄t aliquid pp se:& hic
aduerte.qn̄q; est in cōi aliquid p se principl'r,& directo. Exēplū
in pecunia,quam simul ꝯferunt tenuiores, vt inde emat̄ aliquid
ad eorum victum,vt s̄.l.proxi.§.seruos.& s̄.eod.l.j.3.rn̄so. tunc si
aliquis recedit,vel collegium dissoluit̄,dēt recipere de ista pecu-
nia prout eum pro rata tangebat.l.j.in fi s̄.e. & isto casu propriè
intelligitur illa l.j.in fi.Eodem mō dico,si erat in cōi aliqua res d̄
putata ad propriū vsum eius,vt puta in fraternitate disciplinato
rum est vestis ad cuiuslibet proprium vsum deputata:certe ille, q
recedit,debet illam vestem sibi hr̄e,d.l.j.in fi.s̄.eo.Si vero habent
aliqua ad commoditatem vniuersitatis,nec respiciunt commo-
dum singulorum principaliter,vt sunt redditus & prædia, pascua
&nemora,q̄ hēntur ab vniuersitatib. ex quib.onera vniuersita-
ti incombentia ꝓsoluunt̄,isto casu si aliqs inde recedit,nihil inde
debet hr̄e.Rō,qa tex.in l.j.in fi.s̄.eo.dicit,ꝙ dēt accipere illud, ꝙ
ei competit ex rōne:sed hic ex rōne nihil competit, sed ipsi vni-
uersitati competit,ergo &c.Ad hoc facit.l.in tantum.§. vniuersi-
tatis.s̄. de re.di.& l.sed si hac.§.qui manumittit̄.s̄.de in ius vo. Et
ita obseruatur de facto.Si vero vniuersitas dissoluatur in totum
isto casu debet diuidi inter eos de vniuersitate,vt s̄.eo.l.5.in prin.
Et ideo q̄dā vniuersitates,qn̄ aliqs ingredit̄,spālē ꝗuetionem fa-
ciunt,vt si contingeret eū īde recedere,nil possit repetere,& ven
a3 dicare de reb.illarū vniuersitatum.¶†Sed quæro isto casu, quo
bona dēnt diuidi inter eos,vtrum diuidant̄ p capita,an p solidū
& librā? Rn̄. q̄dam sunt bona,quæ hēt vniuersitas ex collatione
eorum propria,& tūc dn̄t diuidi habito respectu ad modum,fm
quem ꝯtulerunt,d.l.j.in fi.s̄.eo.& qd̄ ibi no.in gl.Facit Instit. pro
soc.§.illud.Quædam sunt bona habita ex largitione aliorū,q le-
gauerunt,vel donauerunt,& isto casu dēt fieri diuisio,fm eū mo
dum,fm quē deseruiebāt oneri vniuersitatis,vt no.in l.incola.j̃.
ad munic.ar.ad hoc.s̄.ad Treb.l.quoties.& l. nonnunquā.& d.§.
illud.Insti.pro soc.sed oneri vniuersitatis deseruiebant illa per so
lidū & librā:& qa cū collectæ īponant̄ per librā,l.oēs.C.de ope.
pub.& ista bona minuebāt onera collectarū:ergo apparet,ꝙ per
solidum & librā deseruiebāt vniuersitati:igit̄ eodēmodo fiet di-
uisio.Si vero nō appareat,qual'r vniuersitas habuerit dcā bona,p̄
sumendum est,ꝙ fuerūt habita ex aliorū largitione. Ita tenet In-
no.extra de test.c.relatum.Quæro,destructo collegio, an pereāt
priuilegia ipsius collegij?Rn̄. qn̄ collegium destruitur per supe-
riorem pp illius collegij defectū,tūc peūt oīa ipsius priuilegia.l.
si vsusfr.s̄.qb.mo.vsusf.ami.Vr̄.n.pati maximam capitis diminu-
tionem,& sic ipsius iura in totū ꝯsumunt̄,l.cognitionū.in fi.j̃.de
var.& exor.cog.Qn̄q; collegiū nō destruit̄, sed dispergit̄.ver.gr.
vniuersitas hui⁹ studij tpe mortalitatis recessit totaliter,ita ꝙ nul
la erat vniuersitas studij Perusij.Vl' pone ꝑpter alium casum vni
uersitatem,vel collegium recedere,isto casu priuilegia,& iura n̄
pereūt,immo ipsa iura dicuntur retineri ꝑ illū locū,à quo deno
minabat̄ vniuersitas,fm opi.Moysi nō ꝓ gl.in l. sicut municipiū.
§.fi.quod cuiusq; vni.no.Facit ad prædicta,quod no p Inn.extra,
de oper.noui nunc.c.2.& de ver.sig.c.Abbate.in vlt.gl.

ADDITIO.

a Alex¶Habent em̄ bona.An bona diuidantur per solidū & librā,vide in l.4.§.
actor.de re iud.& in l.2.C.de an.& tri.lib.x.& in Spe.de censi.quem sequitur
Bal.in l.omnib.C.de vecti.& commis.

De popularibus actionibus. Tit. 23.

1 *Actiones populares tendunt ad vindictam.*
2 *Actiones populares dicuntur,quia cuilibet de populo competunt.*
3 *Pœnæ imponendæ gratia ex crimine priuato si pœna est pecuniaria, quilibet de populo admittitur:si corporalis,ille tantum,cuius interest.*
Accusatio,quæ oritur ex statuto imponente pœnam,dicitur priuata.
4 *Pœna cui applicetur,quando agitur actione populari.remissiue.*

a ¶†Gl.q̄rit,a vtrū actiones populares sint rei ꝑsecutoriæ,vel ten-
1 dāt ad vindictā?Dicit gl.ꝙ tendūt ad vindictā,& bn̄.¶†Scdo,q̄
2 rit gl.quare dn̄t populares?Dicit gl.qa cōpetūt cuilibet de popu
3 lo.¶†Tertio^b q̄ro,vtrū ꝓ pœna imponēda ex crimine priuato
b admittat̄ qlibet accusator?Gl.dicit,aut agit̄ ad imponendā pœ-
c nam corporalē,& tūc nō admittit̄ qlibet,sed ille tm̄ admittitur,
cuius interest:aut agit̄ ad pœnā pecuniariā,& tunc qlibet de po-
pulo admittet̄.Sed si plures veniūt,admittitur idoncior, qd̄ not.
multū pro statutis,q̄ īponūt ꝓ delictis pœnā pecuniariā,vt admit
d tatur ad accusandū^d qlibet de populo,qd̄ tene mēti.ar.ad hoc l.
qui sepulchra.C.d̄ sep.vio.Facit j̃.d̄ iure fis.l.j.ibi,vel ab accusa-
tione recessum,&c.ꝯiūcta l.3.§.fi.s̄.de ꝑuaricatorib. Facit ēt d.l.j.
j̃.de iur.fis.ibi,vel aduersus leges,&c.& ibi,vel rem l tigiosā, &c.
iuncta l.fi.de liti.& ibi per gl.q̄ idē dicit,ꝙ ista lex,&c.Nec obstat.
qd̄ not.s̄.de priua.deli.l.fi.qa illā gl.intellige fm istam,vt ibi dixi.
Nec ob.si dicis,ergo est accusatio publica,q̄ cōpetit cuilibet de
4 populo:quia nō est verum,vt dixi j̃.tit.j.l.j.†Quæro, cui applice
tur pœna,qn̄ agit̄ actione populari?Dic,vt dixi s̄. de term. mo.l.
agraria.Cætera,quæ sunt in hoc titulo prosequere per teipsum

ADDITIONES.

a Alc.¶Gl.quærit.Vide quod no.Bal.in l.pe.in 7.q. C.de exec.re.iud, Qui aūt
dicāt̄ de populo,vide q̄ scripsi post Bar.in l.in prouinciali.§.fi.de ope.no. nū.
b Barb.¶Tertio.Vide Bart.in l fi.de deli.priua.tn̄ Bal.cōtradicit in l.aduersus.
C.de fur.& d.Io.j̃.de publ.iud.l.j.vbi omnino vide.
c Alex.¶Vtrū pro crimine priuato admittat̄ quilibet de populo ad accusandū
vide Imo.in l.j.j̃.ti.j.Et an quando pœna veniat applicanda fisco,qlibet ad-
mittatur.vide in rub.C.qui accus.& gl.& Bal.in l.fi.C.de litigio.
Clau.¶Multos casus,in quib.qs admittit̄ ad agendū, vide p Fel.in ca.dilecti.
de maio.& obe.Et ad hāc materiā vide Pan.in c.cū P.Māconella. de accu. &
ibi Are.qui allegat Io.And.in addi.Spec.in tit.de accu.§.huic formæ.
c Alex.¶Non admittit̄.Adde Bald.& Pet.in l.si quis id,quod.s̄. de iur.om.iu.'ꝙ
pp offensam factam iurisdōi iudicis,vbicunq; à lege imposita est pœna.ꝙ
dicunt esse menti tenendum.
d Alex.¶Ad accusandum.Verum possit admitti,qn̄ pro delicto imponitur pœ
na pecuniaria,vide Bal.in l.aduersus.C.de furt.& in l.j.C.qui accu. Imol. in
l.j.j̃.tit.j.an forensis admittatur,vide Bal.& Imol.in l.si quis reus.j̃.tit.j. Sed
vtrū accusatio iniuriarū sit publica,qn̄ iniuria non hēt specialem titulū cri-
minis,vide Bal.in c.j.§ iniuria.de pa.iur.fir.& Bal.in l.j.tit.j.& in l.lex Cor
nelia in fi.s̄ de iniur.& in l.j.§.si quis.eo.ti.Adde Ro.con.52.

LIBER XLVIII.

De publicis iudiciis. Titu.1.

1 *Publica iudicia ideo dicuntur,quia cuilibet de populo competunt.*
2 *Iudicia publica,id est,accusationes.*
3 *Hic liber dicitur terribilis,quia terret homines.*

¶Gl.ꝯtinuat rub.ad p̄cedētia. Dcm̄ est s̄.de accusationibus q̄ pe-
cuniariter mouent̄,nūc ꝓseqt̄ de accus.q̄ mouent̄ in corpus. Et
qdā habet hic d̄ actionib.alij hēnt de accus.Si hēs de acc.dic tūc,
vt s̄.dixi:qa dcm̄ est s̄.de accu.pecuniariis,nūc ꝓsequit̄ de accus.
corporalib.Sed ista ꝯtinuatio nō est bona:qa ēt in præcedētib.di
ctum est de accu.q̄ mouent̄ in corpus.l.diuus.& l.vlt.s̄.de iniu.&
l.vlt.i de fur.& l.vlt.de priu.deli.& de exor.cri.p multas leges. Itē
& j̃.eo.l.2.tractat̄ de accu.pecuniariis,& ēt j̃. ad l.Iul. de ann.l.2.
vn̄ s̄.& j̃.tractat̄ de accusa.pecuniariis,& corporalib.vn̄ hæc ꝯti-
nuatio nō est bona.Quare alij hēnt in hac gl.de actionib.& ista
est melior:qa dcm̄ est s̄.de actionib.ciuilib.q̄ intentant̄ ad ptis ꝑ
fectū,nūc seqt̄ videre de accus.crim.q̄ mouent̄ ad vindictā. Et si
dicis,s̄.dcm̄ ē ēt d̄ accus.crim.Rn̄.nō dr̄ supra, de accu.principl'r
sed accessoriè:sed hic,& in toto isto libro,dr̄ de accu. principal'r.
Itē dat gl.aliā ꝯtinuationē.Dcm̄ ē supra,de priu.deli.seqt̄ hic de
delictis,seu de iudiciis publicis:vt in toto hoc lib.¶Quærit glo.
1 †quare ista iudicia dicet̄ publica? Rn̄.gl. dn̄r publica,qa cuilibet
de populo ꝯpetūt:vt Inst.eo.in prin.& l.j.§.ꝯns.supra de suspe.tu.
2 hoc declarabo j̃.e.l.j.¶†Quæro,quare dn̄r iudicia,cū in hoc tit.
nō tractet̄ de iudiciis,hoc ē de instātia:sed d̄ legib.qb. iudicia in-
tētant̄?dicit gl.expone,de iudiciis,hoc ē de legib.publicorū iudi
ciorū.Vel al'r,hoc ē de accu.publicorū iudiciorū.& ista est bona
expositio: sicut ēt in iudiciis ciuilib.sunt ꝑditæ actiones,q̄ sunt
ius ꝑseqūēdi,&c.vt Inst.de actio.in pri.Ita in crimin. ꝑditæ sunt
accusationes.h.d.tex.Inst.eo.in pri.tractat ergo totus iste liber d̄
accu.q̄ oriunt̄ ex delictis publicis,seu d̄ legib.qb.delicta publica
puniunt̄.Vlt.scias † ꝙ alibi dicit Imperator ꝙ iste liber ē terribi-
3 lis:terret.n.hoīes,ne delicta ꝯmittāt.l.2.§. septimus aūt. post pri.
ver.& post hæc.C.de vete.iure enu.Non hētis alia circa rub.

LEX PRIMA.

1. *Iudicia publicata quot modis dicantur.*
2 *Accusatio de falso instrumento dicitur publicata.*
3 *Accusatio ex lege Flauia de plagiariis est publica.*
4 *Lex Viscellia inducit publicam accusationem.*
5 *Accusatio ex senatusconsulto Turpilliano,est priuata.*
6 *Accusatio de suspecto tutore,non est publica,sed priuata.*
7 *Iudicium dicitur publicum tribus modis.*
8 *Statutum puniens iurantem per corpus Christi,dicitur inducere publicam accusationem:quia quilibet potest accusare,& infamat.*
9 *Lex agraria non dicitur publicum,sed priuatum iudicium.*

10 *Crimen*

10 *Crimen, de quo in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle. est publicum.*
11 *Statutum si alterat pœnam homicidij, falsitatis, & similium, an ex hoc tale crimen desinat esse publicum, & nu. 15.*
12 *Iuramento formiter p̄stito, nō orit̃ ex eo actio, sed ex cōtractu, sup quo p̄stat̃.*
13 *Actio ex consuetudine formiter inducta non oritur.*
14 *Crimen raptus dicitur publicum iudicium.*
16 *Iudicium nō dicitur publicū, licèt statutum restringat accusationem ex aliqua lege publici iudicij.*
17 *Accusare quilibet potest: ergo est publicum iudicium, non sequitur.*
18 *Statutum licèt inducat quòd de crimine quilibet possit accusare, non tamen dicitur crimen publicum ad effectum publici iudicij.*

NON omnia. Hæc lex diuiditur in duas ptes. Primo ponit rl'am, seu q̄dā verba ex quibus colligitur regula. Secundò ponit exceptionē à regula. Partes per se patent, & breuiter hoc. d. Omnia delicta sunt priuata, exceptis q̄busdā hic enumeratis. ¶Text. ibi, veniunt. perinde est, acsi diceret, oīa delicta sunt priuata, nisi ea q̄ ex legib. &c. Dy. No. ꝙ dixi in summario, & ꝓbat̃ hæc rl'a, & exceptio hic, & s̄. de p̄uari. l. p̄uaricationis. in fi. & Inst. eo. p totū. ¶Op. & vr̃, ꝙ sunt alia publica iudicia, quā ea, q̄ numerantur hic: vt lex Iulia de sacrileg. & resid. Rn̄. gl. s̄m Pla. ꝙ cū dicit de l. Iulia maiest. cōprehendit ēt de residuis, qđ satis placet. Posses ēt dicere, ꝙ oīa publica iudicia nō sunt hic numerata. ¶Itē op. lex Iulia repetundarum, & lex Iulia de annona, nō sunt iudicia publica: sed sunt iudicia extraordinaria, vt ȷ̄. ad l. Iul. repe. l. lex Iulia. §. hodie. & s̄. de extraor. cri. l. annonam. Rn̄. non repugnat, quin sint publica, vt hic, & ꝙ extraordinaria pœna īponat, vt ibi, hoc vult dicere gl. su
1 p verb. repetundarum. l cet nō alleget legē. ¶Ex gl. op. & vr̃, ꝙ sint alia iudicia publica. l. qđ senatuscōsultum. s̄. de iniurijs. Iac. de Are. vr̃ tenere, ꝙ iudiciū illud đ famoso libello, sit publicū, & hęc lex supplet̃ p illā, & ita sentit gl. ȷ̄. ad Turp. l. ab accusatione. §. fin. sed d. Azo intelligit melius, & dr̃ sic, ꝙ iudicia dn̄r publica q̄nq; q̄ ex lege publicorū iudiciorum descēdunt, & hoc mō sumit̃ hic. Alio mō dn̄r iudicia publica oīa, q̄ ad vindictā publicā ꝓponūt̃, & hoc mō oīs criminalis accusatio p̄t dici publicū iudicium, &
* hoc mō *sumit̃ in d. l. qđ senatuscōsultum. ita t3 Azo in summa, Inst. de publ. iud. in prin. ¶His expeditis venio ad q̄ones. Hic dr̃, ꝙ
a lex Cor. de testamētis falsis dr̃ publicū iudicium. a †q̄ro, qđ de a-
2 lio instr̄o fabricato falso? Dicit gl. ꝙ tunc nō est publicū iudiciū. Hoc probat per hanc legē, q̄ restringit se ad l. Cor. de test. Itē probat p l. Paulus. j. rn̄. s̄. de fal. & ȷ̄. ti. j. & l. 2. §. j. Azo fuit in ꝯria opi. & dicit, ꝙ pro quolibet instr̄o falso ꝯpetit. l. Cor. de fal. & est publica accusatio, vt Inst. e. §. Item l. Cornelia de fal. & s̄. de ꝯcus. l. 2. j. rn̄. & probat̃ C. qui acc. non pos. l. senatusconsulto. & l. si vt proponis. C. si reus vel accu. mor. fue. & l. si ad te. C. de fal. & plene not. C. de fal. l. eum qui. & ibi gl. & Doc. tenent istā opin. & bn̄. Nō obst. hæc lex: q̄a supplet de alijs instr̄is: vt dicit Azo. Item non obst. d. l. Paulus, vt gl. dicit. ¶Itē q̄rit gl. quid de l. Fauia de plagiariis, qđ de Viscellia, & de Turpi. & de crine suspecti tutoris, vtrum sint publica
3 vel priuata? Examinemus de quolibet p se, & videamus † primo, vtrum lex Fauia sit publica, vel priuata? Pla. dicit, ꝙ sit priuata accusatio: q̄a hic non numeratur. Azo ꝯ p l. plagij. C. ad leg. Faui. de plag. sed Pla. rn̄det, qđ ibi loquitur tn̄ q̄n liber hō plagio abducitur: secus in alijs. Sđ Azo dicit melius, & probatur inst. e. §. antep. & ēt apparet: q̄a illa lex Fauiana ponit̃, & enumeratur in hoc libro, vt patet ȷ̄. ad l. Fauiam de pla. q liber appellatur publicorum iudiciorum, l. 2. §. & post hæc. C. de ve. iu. enu. Nō ob. qđ dicit Pla. ꝙ hic nō enumerat̃: q̄a fateor, ꝙ hic nō enumerāt̃ oīa publica iu-
4 dicia: q̄a alia sunt. ¶Quæro de l. Viscellia. †Quidā dn̄t, ꝙ est publica accusatio: quia in Cod. ponitur inter publica iudicia. C. ad leg. Visce. Alij dn̄t, ꝙ nō est publica accusatio: q̄a nō ponit̃ hic. Hāc secundam partem vr̃ tenere Dy. sed Iac. de Are. vr̃ tenere, ꝙ sit publica accusatio. Nam reipublicæ interest, ne dignitatum ordo turbet̃, qđ respicit legem Iuliam Viscelliam. l. j. §. pe. s̄. de ven. inspi. & l. sup statu. C. de q̄ō. Videte, & aduertatis. Ego puto ꝙ sit publicū iudicium. Nā l. Viscellia punit libertum, q tanq̄ ingenuus dignitatē assumit. l. j. C. ad l. Visce. sed assumere dignitatē, q̄ qs hr̄e nō p̄t est crimen falsi. l. eos. §. fi. ȷ̄. ad leg. Cor. de fal. ergo, &c. & sic apparet, ꝙ illa lex punit crimen publicum: & licet illa lex sit noua, vel separata à lege Cornelia de falsis, tn̄ nō desinit esse publica accusatio, & crimen publicum, vt ȷ̄. latius dicam, & hoc vr̃ sentire gl. C. q̄n ciui. acc. cri. præiud. l. vnic. vbi solum furtum dicit ibi poni,
5 vt priuatum crimen. ¶†Quæro, vtrum accusatio ex senatusconsulto Tur. sit publica? Quidam dn̄t, ꝙ est publica, & est truffa. tex. est ꝙ ē priuata. l. 3. in fi. s̄. de p̄uari. Sed opp. nonne quilibet potest accusare de suspecto tutore, q incidit in Turpillianum. l. j. ȷ̄. de iu. fisc. ergo est publica accusatio, d. l. j. §. ꝗns. de suspe. tuto. & dixi s̄. in
6 rub. Resp. hoc non est verum, vt dicam ȷ̄. in seq. q. ¶†Quæro, vtrum accusatio suspecti tutoris sit accusatio publica, vel priuata? Dicit gl. ꝙ est publica, vt inst. de suspe. tu. §. ꝗns. & l. j. §. ꝗns. de suspe. tu. & in hoc residet glos. In contrarium facit, ꝙ potest in illo crimine interuenire procurator. l. non solum. in fi. s̄. de proc. ergo non est publicum crimen, vt ȷ̄. e. l. pe. §. ad crimen. Br̃, quantū ad hoc, vtrum possit interuenire procurator, & qualiter, dicam. d. §. ad crimen. Sed quantum ad propositum dico, ꝙ accusatio suspecti tutoris non est publica accusatio, quia nulla lege reperit̃, quod sit publica: ergo &c. vt l. 2. in fi. s̄. de p̄uar. & q̄a nō enumeratur hic, & est expressum ȷ̄. ad Turpi. l. j. §. suspecti. Non obst. d. §. ꝗns: ibi loquitur de accusatione suspecti tutoris ciuili, q̄n agitur ad remouendum, non de criminali, quando agitur ad puniendū dicam in d. §. ad crimen. Præterea non sequitur, quilibet p̄t accu-
7 sare, ergo est iudicium publicum. ¶†Pro cuius declaratione dēs scire, ꝙ iudicium dicitur publicum trib. mod. Vno modo largissimè, vt omne iudicium, quod fit ad vindictam, seu ad vtilitatem publicam dicatur publicum, & isto modo accipitur. ȷ̄. e. l. interdū & l. senatusconsultum. s̄. de iniur. & l. licitatio. §. quod illicitè. s̄. de
b publ. Alio modo dr̃ largè b q̄n quilibet de populo potest accusare, hoc mō accipit̃ in d. §. ꝗns Inst. de suspec. tu. & in d. l. quod senatuscon. s̄. de iniur. Circa qđ do tibi regulam vnam, quam nor. omne iudicium quod non respicit offensam certæ personæ principaliter, de illo potest accusare quilibet de populo: Exemplum.
8 †dicit statutum, si qs iurauit per Corpus Christi, puniatur in centū, & sił'a: ista nō respiciunt offēsā certæ p̄sonæ p̄ricipal'r, sđ malos mores, & q̄libet potest accusare. & ita loquitur d. l. quod senatuscon. s̄. de iniur. non autem iste talis punitur pœna infamię, sicut cōdemnatus de publico iudicio strictè sumpto. Tertiò mō accipitur publicum iudicium strictè & hoc modo accipit̃ in hoc libro, & hac lege, & ista sunt iudicia, de quib. damnatus statim efficitur infamis. l. j. s̄. de his, qui no. infam. Vnde non sequitur, quilibet potest accusare, ergo est publicum iudicium, prout accipitur hic, vt fiat infamis, & sit strictè publicum iudicium. Et ita sentit Azo in summa, Inst. eodem titu. Et si dicas, ego reperio, quòd dānatus crimine suspecti tutoris, est infamis. l. 3. in fi. & l. hæ enim. s̄. de suspe. tut. Respondeo, non est infamis ex edicto prætoris posito in l. j. s̄. de his qui notan. infa. qđ patet: quia in multis casib. dānatus, de crimine suspecti tutoris, non efficiatur infamis, vt ibi dr̃.
c ¶Quæro, quid c de lege agraria, †an est publicum iudicium?
9 Pla. in summa, de public. iudic. dicit forte quòd sic: quia hæc accusatio competit cuilibet de populo lege agraria. s̄. de term. mot. Sed veritas est in ꝯtrarium: q̄a ex lege agraria non est introducta accusatio, sed actio ad partis profectum, vt ibi videbitis. Sed nos loquimur de publicis iudiciis, q̄ intentantur ad publicam vindictam, & ideo non est ponenda in hoc titulo, sed in titu. de popu. act. Differt. n. popularis actio à publicis iudiciis. ¶Quæro, quid đ lege Rhemnia? Dic vt ȷ̄. ad Tur. l. j. §. j. ¶Quæro, qđ de crimine p̄-
10 uaricationis? dic vt in l. 3. in prin. s̄. de p̄ua. ¶†Quæro, quid đ crimine, qđ punitur p l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cler. Dn̄t quidam, ꝙ illud est crimen publicum, & per illam legē illud adijcitur huic legi, & ita dicit Iac. de Are. Br̃ ego dico, ꝙ hoc non est verum ꝙ per illam legem aliquid addatur huic legi: quia per illam legē punitur quoddam crimen sacrilegij sed crimen sacrilegij est numeratum hic, sub l. Iul. maiest. vt hic dicit gl. & apparet in processu lib. ergo patet, quòd nullum nouum publicum iudi. addit̃ huic
d legi p legē illam. Vlterius q̄ro, d statuto alicuius ciuitatis est alterata pęna homicidij, & falsitatis, & similium delictorum, an desinat esse crimen publicum, & iudicium publicum. Et huius q̄ōnis effectus est magnus pp l. pen. §. ad crimen. ȷ̄. eo. tit. Item pp infamiā, q̄ incurrit damnatus de publico iudiciò. Iac. But. disputando vnam q̄ō determinauit, ꝙ non desinat esse crimen publicum, licèt per statutum publicum sit alterata pœna, & hoc probat sic, Alterata est pœna l. Iul. de adul. p l. q̄uis. & in auth. sed hodie. C. de adul. & tamen

ADDITIONES.

* Clau. ¶Et hoc modo. Contra istud, ꝙ immo propriè dicatur publicum iudicium, tenet Are. in c. veniens. de accusationib.

a Alex. ¶Publicum iudicium. Quæ sint publica iudicia. & adde q̄n offendit̃ ecclesia, vel clericus, est publicum crimen. l. si q̄s in hoc. C. de epi & cle. & ibi p Bar. & ideo crimen simoniæ, est crimen publicum. l. si quenquam. eo. tit. & ibi vide Bar. & Bal. in rub. C. qui accu. non possunt. & Bal. in l. reos. C. de accu. adde gl. & Barto. in l. j. §. huius studij. de iust. & iur.

b Ale. ¶Dr̃ large. Vide in rub. s̄. e. ti. 1. & Bar. in l. lex Cornelia. in fin. s̄. de iniur.

c Ale. Quæro, quid. An accusatio de lege agraria sit publica, vide hic Imol. qui cōtrariū t3 & Bar. in d. l. agraria. Quid aūt in verberante aliquem, an sit crimen publicum, vide Bar. in l. lege Iulia. de vi. in 3. no. ad l. Iuliam de vi pub.

d Alex. Vlterius quæro. No. quando statutum limitat pœnam. vnum scias in materia. de qua hic, ꝙ si statutum imponit pœnam capitalem, non dr̃ publicum iudicium, q̄a statuta dn̄r leges priuatorum iudiciorum. Ita dicit Bal. in l. 2. C. qui test. fac. pos. & q̄d si pro pœna corporali imponitur à statuto pœna pecuniaria. vide Guid. de Suz. in l. transigere. C. de transa. & adde quod no. Bar. in l. infantem. ȷ̄. eo. & ad Bar. hic adde Bal. in l. reos. C. de accu. & in c. si quis alium. de pace tenen. Et ex his quæ Bar. hic voluit, vr̃ ꝙ statutum possit permutare pœnam homicidij, non pœnam pecuniariam, sed contrarium voluit Host. in c. fi. de accu. & Tancr. in sua compendiosa, & Imol. hic, & vide q̄ notat Bal. in c. 1. §. iniuria. de pac. iu. fir. & vide Bar. qui idē velle vr̃ in l. 1. s̄. vi bo. rapt. & in l. nunquam plura. de priu. delic. & no. p Bal. in l. transigēre. ver. iuxta istam primam. C. de transf.

tñ nemo dicit, ꝙ desinat esse crimẽ publicũ crimẽ adulterij, licèt pœna sit alterata ꝑ leges illas. Præterea, alterata est pena legis Iuliæ peculatus, & tñ nemo dicit, ꝙ desinat esse crimẽ publicũ. Itẽ alterata est pena l. Iuliæ repetundarũ, vt j. ad leg. Iul. rep. l. lex Iulia. §. hodie. & tñ nemo dicit, ꝙ desinat eẽ crimẽ publicũ. Itẽ probat̃ per d. l. si qs in hoc genus. & auth. ibi positam, C. de epi. & cle. Sed ꝯ hoc vr̃ casus in lege nr̃a: qa illa dñr publica iudicia, q̃ ex lege iudiciorum publicorũ descendunt: sed nunc vr̃, ꝙ nõ accuset ꝓ homicidio ex l. Cor. de sica. sed ex illo statuto. Præterea ꝯ Iac. But. vr̃
11 casus in l. 2. s. de ꝯcuss. fm opin. gl. sed fm opi. Azo. est casus ꝓ eo.
† Quid dicemus? a Aduerte, qñq; ꝑ statutũ, seu ꝑ aliã legẽ nouã
a efficit̃ aliqd delictũ, qd prius nõ erat delictũ. Exẽplũ, dt statutũ, si
b qs iuerit de nocte, in tãto puniat̃. De isto casu ille q̃ accusat̃, accusat̃ accusatione descẽdẽte ex lege municipali. Qñq; ꝑ statutũ, seu ꝑ aliã legẽ nouã inducit noua spẽs delicti, & nouũ nomẽ delicti, & tũc ex illa lege noua puniet̃. Hic est casus in l. 2. s. de cõcuss. fm ꝯtrarã gl. ibi. n. dr̃, ꝙ qdã falsitati nomẽ iposuit nouũ, s. ꝯcussio: & ideo nõ est publicũ iudicium, vt ibi notat̃. Qñq; statutũ nõ imponit nomẽ dlicti, sed solũm pœnã alterat, & tunc nõ accusat̃ ex statuto, seu ex lege illa noua, sed ex lege antiqua publicorũ iudiciorũ, cuius pœna ꝑ statutũ ex alterata. Probat̃. Nã hoc videmus in
12 iurõ, si aliqs iurat formiter † se emisse, vel locasse, dat̃ actio ex il-
c lo iurõ, ñ ex illo iurõ, vt s. de iureiu. l. si duo ꝑroni. §. idẽ Iulianus & §. seq. sd si iurat̃ iformiter, tunc dat̃ actio ex iureiurãdo. Ita ẽ in proposito, si statutum disponit sup certo delicto noĩato, aget̃ ex illa lege antiqua, ñ ex statuto, al's ageret̃ ex illo statuto. Præterea, si lex disponit sup certo ꝯtu, vt circa emptionẽ, locationem, & siles ꝯtus, tũc ex illis ꝯtib. agit̃: vt ĩ ti. de ꝯh. em. & ĩ ti. loc. & simi. sed si lex nouũ ꝯtũ ĩducit, agit̃ ex nouo ꝯtu ꝓdõne ex lege. Exẽplũ ĩ ꝯtu emphyteutico: vt C. de iu. emp. l. j. & Inst. loc. §. adeo. Si-
13 militer † Doc. dñt in l. 2. C. q̃ sit longa ꝯsu. in ꝯsuetudine, nã dñt: aut ꝯsuetudo disponit formiter, aut informiter, sicut in iurõ. Pro
14 lr̃ hẽs † exẽplũ Inst. e. ti. §. Itẽ lex Iulia de vi. & §. seq. vbi appet, ꝙ licet rapt⁹ virginis puniat̃ ꝑ l. raptores. C. de rap. vir. tñ dr̃ publicũ iudiciũ legis Iul. de vi. cuius pœna alterat̃ ꝑ d. l. raptores. Rõ: qa ñ inducit nouũ delictũ, nec nouũ nomẽ delicti, sed pena tm̃ altera-
15 tur sup eodẽ delicto. Nunc ad † ꝓpositum d si ꝑ statutum alterat̃
d pœna sup homicidio, nõ accusat̃ accusatione descẽdẽte ex statuto, sed accusabitur ex lege publicorũ iudiciorũ. s. ex l. Cor. de sic. cuius pena ẽ alterata ꝑ statutũ: sed si statutũ inducit nomẽ nouũ delicti, & nouã spẽm: vt puta, qa imponit falsitati nomen, baratariã, seu mogobellũ, tũc accusat̃ accusatione descẽdẽte ex statuto & dãnatus nõ efficiet̃ infamis, qa nõ est dãnatus publico iudicio.
16 ¶ † Quæro, qd si ꝑ statutũ seu aliã legẽ restringat̃ accusatio ex aliqua lege publici iudicij, vt ñ oẽs, s; certi possint accusare, desinit ne eẽ publicũ iudiciũ? Br̃ dico, ꝙ nõ. Casus est j. de falsis. l. le. Cor-
17 nel. a. 2. §. de partu. l. quãuis. C. de adul. † Ex hoc appet verificatũ id, qd s̃. dixi, ꝙ ñ ẽ bona ꝯñtia, qlibet ꝑt accusar̃: ergo est crimẽ publicum: quia non est verum, vt dixi, accipiendo publicum strictè, prout accipitur i hac lege, & in toto isto libro. Nã multi non ꝑñt
18 accusare, & tñ est crimẽ publicũ. ¶ Quæro, † in statuto dr̃, ꝙ qlibet possit accusar̃, vtrũ ex hoc qd dicit, qd qlibet possit accusare, sequatur ꝙ crimẽ sit publicũ, accipiẽdo publicũ, ꝓut hic dicit tex
e tus? Vr̃ ꝙ sic. l. 3. in fi. s. de ꝑua. Cõtra, puto, ꝙ ex hoc ñ sit publicũ iudiciũ qtũ ad effectus publici iudicij, de qb. videbit̃ ĩ ꝓcessu. Rõ qa hoc nõ dr̃ hic, nec in toto isto libro terribili: sed ẽ crimẽ publicum quantum ad alios effectus, assumendo publicũ alio mõ, ꝓut s. dixi. Itẽ qd dixi de infamia, dicã latius in l. infamẽ j. e.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶ Nõ oĩa. Pro ꝯcordia aduerte, ꝙ ꝯtus emphyteuticarius parit a ctionẽ ꝓdõnis ex l. j. C. de iure emph. ita Bar. ĩ hac l. j. co. fin. Contrarium tenere vr̃ in l. j. ĩ 3. q. prin. ff de ꝯd. ex l. Tu dic nõ est sibi ꝯrius, eo qa in hac l. j. loquit̃ fm cõem opin quã ẽt refert ipse in d. l. præall. l. 3 ipse postea sentiat ꝯ cõem opi. ꝑ veras rões, de qb. ꝑ eũ.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quid dicemus. No. sing. tex. in d. l. 2. fm d. Ioan. ꝙ si statutum ponit nomen delicti nouum, non est publicum delictum.

b Alex. ¶ Aduerte qñque. Vide Bal. in rub. C. qui accus. in ver. sed quæro, an forensis. & in ver. sed quid si statutum.

c Ale. ¶ Iura. Formiter. Adde Bar. in l. omnes populi, in 7. q. prin. ff. de iust. & iure. & in l. j. de cond. ex leg.
Ioan. Fran. Rae. ¶ Adde quod Bar. notatur sibi ipsi cõtrarius, de eo quod hic dicit, ꝙ ex cõtractu emphyteutico oriat̃ cõdictio ex lege nam in l. j. ff. de cõd. ex leg. vult, quod oriatur specialis actio, q̃ vocatur actio ex emphyteusi. de quo dic, vt no. in l. j. C. de iure emphyteutico.

d Alex. ¶ Nunc ad propositum. Adde Ioan. An. & Cau. in c. fi. de consuet. dixi in rub. de hom. consului pridie Perusij vbi viget tale statutum. vide Ange. in l. is qui cum telo. C. de sica. vbi tenet valere. Bal. in l. Gracchus. C. de adul. & in c. 1. s. iniuria, seu furtum. de pace iur fir. vide Scribentes in c. fi. de confes. & in c. 2. de deli. pue. Albe. de Ros. q. cxxij. in 2. parte statu. vbi tenet ꝙ Ang. in l. is q. cum telo. C. de sica. vide bar. in cons. 193. incip. quidã de Narmania fuit occisus. lib. 1.

e Clau. ¶ Contra puto. Vide in simili Pau. & Alex in l. pe. ꝯ de cond. ob caus. vbi ponunt, an si pro delicto priuato imponatur pœna mortis, efficiatur publi-

cum, determinant ꝙ non, per gl. ibi cum aliis concord. quas alleg.

LEX II.

1 *Crimen dicitur capitale, cuius pœna est mors ciuilis, seu naturalis.*
2 *Crimen etiam dicitur capitale, licèt duæ pœnæ alternatiuè imponãtur, videlicet vna capitalis, alia non.*
3 *Pœna capitalis imposita conditionaliter, facit iudicium capitale.*
4 *Augmentatio pœnæ si fiat, qualiter cognoscatur ꝙ fiat vigore eiusdem legis, vel officio iudicis.*
5 *Condemnatus pro falsitate, & in quanto pluri, si non soluerit intra x. dies, an si peruenit in fortiam cõis, & velit soluere condemnationem sine quanto pluri, vigore statuti, vt euitet amputationem linguæ, admittatur.*
6 *Statutum, per quod disponitur, quòd declinans iurisdictionem Potestatis possit impune offendi, inducit pœnam capitalem.*
7 *Excommunicatio non dicitur pœna capitalis, sed medicinalis.*
8 *Statutum, quòd bannitus à centum libris supra possit impune offendi, nõn inducit pœnam capitalem.*
9 *Damnatio ad perpetuos carceres dicitur pœna capitalis.*
Pœna perpetui carceris de iure ciuili non imponitur.
10 *Damnatus perpetuò ad opus publicum, qñ dicat̃ damnatus pœna capitali.*
11 *Publica iudicia, ex quibus pœna pecuniaria, infertur quæ sint.*
12 *Pœna abcissionis membri, est pœna capitalis impropriè.*
Autoritas tanta requiritur in imponenda pœna abscissionis membri quanta in iudicante super toto corpore.
13 *Digitus nõ dicitur membrum, sed officium membri: large tñ dicitur. ẽt mẽbrũ.*
Membrum dicitur à metior metiris, & dicitur quasi corporis pars, & dicitur quòd habet propriè officium.
Pars rei illa dicitur, quæ distinguitur per partes officiorum, seu ministeriorum.
14 *Statutum dicens, quod qui absciderit membrum alicui, simile sibi abscindatur si digitus est abscissus, digitus debet abscindi.*
15 *Debilitatio membri non est pœna capitalis.*
16 *Membrum dicitur debilitari, quando officium membri aliqualiter impeditur.*

a Publicorum. a Illa sunt iudicia capitalia, ex qb. ꝑdit̃ vita ciuitas, vel libertas, alia non. h. d. ¶ Et diuidit̃ hæc lex in tres partes, Primò, ponit diuisionẽ bimẽbrẽ. Scdò prosequit̃ primum mẽbrum. Tertiò prosequtur fm mẽbrũ. Secũda
1 ibi, capitalia. Tertia ibi, nõ capitalia. ¶ Et no. † ꝙ siue sit mors nãlis siue ciuilis, dr̃ crimẽ capitale: vt hic, & l. edicto. §. rei aũt capitalis. d bo. po. & l. sed si qs. §. rei, s̃. si qs ca. & j. de penis. l. rei capitalis & ẽt l. capitaliũ. ¶ Op. ꝙ exiliũ ñ sit mors. l. nemo. in fi. C. de episc. aud. & l. exiliũ. de interd. & releg. Dicit gl. ibi dr̃ exiliũ impropriè ¶ Op. de hac l. ad seipsam. Nã hic dr̃ in fi. ꝙ coerctio in corpus nõ est crimẽ capitale, sed mors est coerctio in corpus, ergo mors nõ est crimen capitalẽ. Sol. ꝙ dicit in fine coerctio dic, s. modica, alias est crimen capitale. ¶ His expeditis venio ad primum mẽbrũ s. ad crimina capitalia. ¶ Quæro hic dr̃ ꝙ ex gñe penæ dr̃ crimen
2 capitale, vel nõ. † qd bsi pro crimine imponuntur duæ pœnæ al-
b ternatiuæ, vna capitalis, & alia nõ, vtrum in dubio dicet̃ crimen capitale? Rñd. sic ꝑp vnam partem alternatiuæ, q̃ hoc continet. Sicut. n. legatum dr̃ ꝓdõnale, qñ vna pars alternatiuè, est pura, altera ꝓdõnalis. l. cũ illud. & l. cum ita legatum. qñ dies le. ced. ita hic erit crimẽ capitale totũ, cũ vna pena sit capitalis, facit, l. si ex toto
3 in fi. s. ꝗd le. j. ¶ Scdõ qro, † qd si nõ imponit̃ ꝑ pena alternatiuè, sed
c ꝓdõnal̃r: e qa dicit statutũ, ꝙ ꝓ homicidio qs puniat̃ in quinque libris, & si nõ soluerit ĩtra x. dies, puniat̃ ĩ capite: an sit crimẽ capitale. Dy. ponit hãc q. hic, & qdã hẽnt j. e. l. pe. §. ad crimẽ, & mouet eã ẽt in l. si qñ. §. hr̃s. s̃. de le. 1. & dicit ꝙ ẽ capitale. Rõ, qa pecunia ñ soluta remanet caput in oblĩone, l. 1. in fi. j. d pœ. l. j. §. itẽ si ita. s̃. ad l. Fal. Ita dicit Dy. & ita alij ꝑtranseunt. Contra hoc vr̃ tex. expsse in l. j. de in lit. iu. Videte, puto Dy. dicere veritatẽ. Nõ ob. l. j. de in lit. iu. qa ibi loquitur, qñ illa argumẽtatio venit ex officio iudicis, nõ ex nã obligationis principalis. Sed in casu nr̃o pena capitis venit ex virtute eiusdem legis, & eiusdem accusationis vnde
* ex eadem l. venit non iudicis officio. Hæc sol. probatur * per l. cẽ-
4 tum Capuę sup. de eo quod cer. loco. † Pro huius declaratione hẽmus videre primo, qñ cognoscemus vtrum augmentatio pœnæ

ADDITIONES.

a Alc. ¶ Publicorum No. q̃ sit pena capitalis. & ideo quærit hic Imo. an si statutum imponat pœnam capitis, verificetur in exilio.

b Alc. ¶ Quæro quid. Si alternatiuè imponitur capitalis, & non capitalis, an dicatur pœna capitalis, adde Bal. in l. reos. de accu. & Bal. in l. fi. de iniur.

c Alc. ¶ Sed cõditionaliter. Si pœna capitis imponitur cõdõnaliter, an crimẽ dicatur capitale, Bar. vr̃ velle contrarium in l. duob. §. idẽ rñdit. s. pro soc. & ad hec vide quæ dixi in l. v. i fideiussor. de sol. fm Bal. post Bar. ibi. per Imol. in l. ita stipulatus. de ver. ob. & Bal. in l. trãsigere, ver. iuxta istã. C. de trans. Vnũ tene mẽti, ꝙ eo casu, quo post lapsum tpis Respublica acceptasset pœnã pecuniariã, vr̃ renũciasse pœnæ capitali l. quis. 2. & ibi Bal. C. de vsuris & Bal. in l. data opera. C. q. acc. in lege, reos C. de acc. & Bal. in l. j. ver. scdõ qro, C. de hrd. & vbi qrit, si statutũ dicit, qd bãnit⁹ in ꝑsona ñ possit succeder & aliqs fuit bannitus in libris cẽtũ sub cõdõne, si venit in fortiã cõis, & nõ soluerit intra x. dies, furcis tradat, an possit succedere & ibi vi dicere quòd non.

* Clau. ¶ Sol. probatur. Contra illud tenet expresse Bal. in c. ex literis. in fi. reprobando Bar. hic, de constit.

ne fiat ex vigore eiusdē legis & accusationis,seu officio iudicis.
Circa hoc do vobis hāc doctrinam.Qn̄q; hoc exprimit̄ in lege,
ꝙ hoc fiat officio iudicis,tūc n̄ est dubiū.l.q̄cūq;.C.de ser.fug.Qn̄
que hoc nō exprimit̄ in lege,tūc si q̄dē ista augmētatio pœnæ i-
ducit̄ ex alia lege q̄ ex illa ex qua inducit̄ pria pœna,& tūc hæc p̄-
ma pœna debet inspici,nō hoc,qd̄ pt̄ augeri,vel minui,argu. ad
hoc s̄.de iniur.l.si quis iniuriam.& d.l.i.s̄.de ī lit.iu.Si vero indu-
citur eadem l.tunc aduerte,si quidem pœna primo loco imposi
ta trāsfundit̄ in scd̄am,ita ꝙ prima ꝑimit̄, & in scd̄am trāsfundit̄
tunc est verum qd̄ dixit Dyn.quia totū,qd̄ seq̄t̄,est pœna delicti,
cum prima pœna sit nouata,& in scd̄am trāslata.l.j.s̄.de pe. le. &
l.i.§.item si ita.s̄.ad l.Fal.& l.obl'onū fere.§.fi.s̄.de act. & obl.facit
l.qui cum vno §.qui post desertionem.de re mili.sicut est in casu
ꝓposito,si non soluerit,amputetur caput. Sed si prima pœna nō
a perimitur,sed auget̄:a exemplum,dicit statutū,puniat̄ in tātū, &
si n̄ soluerit intra x.dies,puniat̄ in quanto pluri. istud q̄tum plus
erit ne pœna delicti,an pœna contumaciæ:q̄a nō soluit? Dico ꝙ
tu dēs considerare hæc verba statuti. Nā qn̄q; soluere dēre intra
certum terminum,venit in dispōne,qn̄que venit in ꝯdōne tm̄,n̄
in dispōne.Exēplum in dispōne,dicit statutū, puniat̄ in tm̄,& ꝙ
dēat soluere intra x.dies.& si non soluerit,puniatur in quāto plu
ri. tunc si non soluerit,illud q̄tum plus est pęna ꝯtumaciæ. q̄a nō
soluit.d.l.j.s̄.de in lit.iu.& l.fi.C.de vsu.rei iud.Qn̄q; hoc nō est ī
dispōne,sed in ꝯdōne tm̄.Exemplum,puniat̄ in centū,& si nō sol
uerit intra x.dies.puniat̄ in q̄to pluri.& tunc quātum plus, est pę
na maleficii qualificati cum hac condōne , si non soluerit intra
x.dies,qd̄ apparet:q̄a cū n̄ sit in dispōne soluere intra x.dies, non
potest dici deliq̄sse ille,q̄ intra x.dies n̄ soluit:q̄a illd̄ qd̄ ē in ꝯdōe
nō est in obl'one aliqua.l.si quis sub ꝯdōe.j̄.si q̄s omiss. causa test.
Est ergo pœna maleficij,non pœna ꝯtumaciæ,arg.ad hoc l. in il-
la stip'one,si calendis,coniuncta l.si hō mortuus,de verb.oblig.
5 Hoc habui examinare infinitis vicib.& maxime Tuderti. Nā Tu
derti fuit quis ꝯdēnatus in certa q̄titate ꝓ falsitate, & in quanto
pluri,si non soluerit intra x.dies.& dicebat statutum , si peruene-
rit in fortiam cōis,amputet̄ sibi lingua:mō ille venit ī fortiā cōis
& volebat soluere sine quāto,& euadere linguā, & remanere in
carcere pro q̄to.Quærebat̄,vtrū possit,& sic q̄rebat̄,an illud q̄tū
esset pœna maleficij,vel ꝯtumaciæ.Item dicit statutum hic, ꝙ ꝓ
falsitate non possit fieri excōputatio ī apodissis:mō q̄rit̄ an pos
sit fieri in illo q̄to pluri?Et doctrinam habes ex p̄dictis.¶Vlterius
b q̄ro,b aliquis ex vigore statuti pp † aliq̄d delictū potest īpune of
6 fendi:Exemplum:dicit statutum,si q̄s declinauerit iurisdōnē Po.
testatis,vel capitanei,possit impune offendi,an sit pœna capitalis
ex eo,ꝙ pt̄ impune offendi?Vr̄ ꝙ nō:q̄a donec viuit,caput nō exi
mitur de ciuitate:q̄a pt̄ ire ꝑ ciuitatē,si aliquis eū nō offendit:er-
go,&c.vt hic dicit.Cōtrariū puto,ꝙ sit pœna capitalis. Nam illd̄
quod hic dr̄,per has em̄ pœnas caput eximit̄ de ciuitate,hoc est
ab his q̄ sunt iuris ciuilis:sed ꝑ istā pœnā,ꝙ possit impune offen
di,ꝑdit ea,q̄ sunt illius ciuitatis:q̄a nō obediuit ciuitati.l.amissio
ne.§.q̄ deficiūt.de ca.dim.ergo erit pœna capitalis.& hoc intelli
7 gas,vt j̄.dicā. ¶† Quæro,vtrum excōicatio sit pœna capitalis?
Gl.vr̄ dicere,ꝙ sic in §.minor.Inst.de ca dimi.dr̄. ꝙ excommuni-
catus eq̄parat̄ deportato.Cōtrariū dico,ꝑ tex.de sen.exc. c.cum
medicinalis.lib.6.vbi illa pœna excōmunicationis dr̄ medicina-
lis nō mortalis:q̄a illa pœna nō īponit̄ ꝑpetuo,sed vt a delicto de
sistat,& emendet qd̄ facit.Si l'e dicerem per statutum ciuitatis, vt
8 solet fieri,exbānitus à centum libris s̄.pt̄ offendi īpune,erit ne pę
na capitalis?Certè nō:q̄a īponit̄ vt delictum purget, & emendet
soluendo pœnā,& sic est pœna medicinalis nō mortalis.¶Sed qn̄
pœna imponit̄ declinanti iurisdōnem,pœna est perpetua , & nō
9 potest purgari:iō est pœna capitalis. ¶† Quæro,aliquis ē dānat⁹
c ad perpetuū carcerē,c an sit pęna capitalis?Certè licèt de iure no
stro q̄s nō debeat dānari ad ꝑpetuum carcerem,l.aut dānū.§. so-
lent.j̄.de poe.tm̄ si dānat̄ ad perpetuum carcerem, vel ī perpetuis
vinculis,erit pœna capitalis : quia æqparat̄ dānato in metallum.
10 Ita tenet Inn.in c.qual'r & qn̄.ex. de accu. ¶† Quæro, quidā erat
damnatus perpetuo ad opus publicū, vt erat q̄dā Bononiæ, qui
erat dānatus,vt dānatos ad mortem ipse cruciaret,an sit pœna ca
pitalis?Rn̄d. aut hoc fuit impositum in pœnā ī perpetuū , aut ad
tēpus.Primo casu,æqpparat̄ dānato in metallum: quia perpetuò
debet deseruire huic negocio,& sic est seru⁹ pœnæ , & est pœna
capitalis.Scd̄o nō,l.capitalium.circa prin.& l.q̄dā sunt, j̄. de poe.
& hæc sufficiunt circa istā primam particulam. ¶ Venio ad scd̄ā
partē,hic dr̄,ꝙ nō capitalia sunt,ex q̄b.pœna pecuniaria,aut co-
11 ercitio in corpus infertur.†Quæro exemplum, quæ sint publica
iudicia,in q̄b.est pœna pecuniaria:Rn̄d.hēs exemplū in l.2.j̄.ad
12 leg.Iul.de anno.¶†Scd̄o q̄ro,d vtrū mēbri abscissio sit pœna ca
d pitalis,vel non?Vr̄ ꝙ nō:q̄a illa tm̄ dn̄r capitalia,ex quib.mors nā
lis infer̄,vel ciuilis,vt hic dr̄: sed ꝑ mēbri abscissionem infertur
coercitio in corp⁹,& sic nō ē crimen capitale. In ꝯtrarium deter-
minat Dy.q̄a membri abscissio æqparat̄ morti alle.§.ad hoc ī Au

thē.de col.& no.in l.2.C.de of.eius q̄ vi.al.obti.Alij dn̄t ꝯ per hāc
l.nō obstant iura p̄alle.ꝑDy.q̄a loquunt̄ quo ad iudicis competē
tiā.Ille.n.pt̄ membrū abscindere,q̄ pt̄ auferre vitā:videlicet q̄ ha-
bet merum īperiū.n̄ tn̄ est capitalis pœna , & ita ꝑtrāseunt.Mihi
vr̄, ꝙ membri abscissio non sit pœna capitalis ꝓpriè loquendo:
q̄a ꝑ hoc caput de ciuitate nō eximit̄ ciuil'r:vt dixi s̄. qd̄ patet:q̄a
ille,cui amputat̄ manus,vel pes,pt̄ facere testm̄.l. qui manus.s̄. d̄
testam.Cum ergo nō ꝑdat ea q̄ iuris ciuilis sunt,ergo pœna capi
talis non est:sed largo mō loquēdo pōt dici,ꝙ sit pęna capitalis:
q̄a licet non īferat̄ mors toti corpori, tn̄ moritur membrum, qd̄
abscinditur:& hoc respū pt̄ dici pœna capitalis impropriè : & iō
tāta ptās , & autoritas requiritur in iudicante super membri ab-
scissione,quanta requiritur in iudicante super toto corpore, q̄a
13 requiritur merum imperium,vt legib.allegatis per Dyn.¶ † Sed
e quæro quid appelletur membrum, vtrum digitus e sit membrū.
Videtur ꝙ non.Tex.n.cum gl.in l.non sunt liberi.de stat.ho. ꝓ-
bat ꝙ digitus est offm̄ membri,non membrum. Ad idem l.idem
Offilius.s̄.de ædi.edic.vbi ponitur alternatiua inter digitū & mē
brum ergo sunt diuersa.Nā .n.cōiunctionis est, vt cadat inter di-
uersa,vt no.in rub.de iur.& fac.igno.& l.si is qui ducenta. in pri.
s̄.de reb.dub.Ad idem facit l.q̄ritur.§.si quis digitus.s̄. de ędil.edi.
In ꝯrium facit,quia eadem rōne diceremus,ꝙ neque lingua, ne-
que oculi,sint membra:quia sint partes capitis, & officium ipsi⁹
capitis p̄stant,qd̄ tn̄ vr̄ ꝯ l.si cui lingua.s̄.de ædil.edic.Quid dice-
mus?Ad hoc facit ex.de corp.vitia.c.j.Aduerte dico sic membrū
dicitur à metior metiris,qd̄ est partiri,&diuidere.vnde mēbrum
dicitur quasi corporis pars.ita dicit Hu.super verbo,metior.mo-
do si largo modo assumimus mēbrū ꝓ qualibet particula corpo
ris.q̄libet particula corporis dr̄ membrum. Nā sicut dicitur do-
domus,& q̄libet lapis est pars domus,vt no.in l.eum qui ædes. d̄
vsuc. ita ī proposito quælibet pars corporis potest dici membrū
largo modo sumendo,sed propriè loquendo illas appellam⁹ p̄-
tes rei,quæ distinguuntur per partes officiorum seu ministerio-
rum: ver.gra. domus habet plures partes,cameram , coquinam,
aulam.in vna manducatur,in alia dormitur,& istæ propriè dicū-
tur domus partes.l.si finita.§.ex hoc edicto.s̄.de dam.infect.vers.
sed & si in plures. ad idem facit l.j.C. de ædifi. priua.ibi, & ipsum
ꝯcameres.Mō in ꝓposito,illa dicunt̄ ꝓpriè mēbra,q̄ hn̄t diuersa
offā,vt pedes ad ambulādū,aures ad audiēdū,oculi ad vidēdū,&
manus ad palpandum,& simil. ista , & alia q̄ coadiuuāt officium
membr

ADDITIONES.

a Alex ¶Sed augetur.Si pœna augmentantur propter contumaciam,an dicantur pœna propter delictum?adde ꝙ si etiam illa non soluatur, venit puniendus capitaliter , vide omnino Bar.in l.j.§ fi.si quis ius dic.per Cy.in l.j.C.de cri.stel.& Bar.in l.& ideo.de cō pe.& Bal.in l.2.C.de requi.reis & in l.an inutilis s̄.de acceptila.Sed pone,ꝙ in lege, vel statuto nihil disponitur,sed iudex in sententia mandat solui sub pœna quanti pluris,an illud quantum,erit pœna delicti,vel contumaciȩ.& vide hic Ange. & Bal.in l. quicunque.C.de requi.re.Et an valeat talis sententia,vide Ang.& Imo.hic,& Bal.in l.cum spā lis iudex.C.de iud.& ad prædicta vide Bal.in l.2.C.de requi.reis.& Ang.in l.nemo carcerem.de exac.trib in prin.& Bal.in l.data opera.& in l.cū sit.C.de sepul vio.& Bald.in addi.Spe.in tit.de sen.& de hoc vide per Bal.in l.& in multis.C.de appel.per Bal.aliq̄d in l.3.§.fi.qui satis.cog.per gl.in l.3.cod.tit.ad supradicta vide Ange.de Are.in tract.suo malefi.in ver.si non solueris intra x.dies.

b Alex. ¶Vlterius quæro.Si ex forma statuti aliquis impune potest offendi, pœna est capitalis.Idem si apponitur pœna,ꝙ non audiatur Iac.But.dixit,quod si interuenerit ꝓcurator,non est capitalis.& vide Ang.in l.2.§.qui hoc dicit.s̄.de adul.& Barto.in l.data opera.C.qui accu.& in l.reos.in pe.q.de accu.

c Ale.¶Perpetuum carcerem.De damnato ad perpetuum carcerem.Adde ꝙ perpetuus carcer est perpetua seruitus.l.2.de lib ho exhi.facit l.Titio.§.j.de condict.& de.& vide quod no.Bar.in l.imperium.& ibi Bal.ff.de iu.om.iu.& per Bal. in l.j.C.qui accus.non pos.sed nunquid iudex secularis posset damnare ad perpetuos carceres?dic ꝙ non vt in l.seruos.C.de pœn.& in l.incredibile.eo.ti.& iō si ibi moreret̄ nō efficeret̄ intestabilis.ita dixit Ang.& Imo.in l.si q̄s mihi bona §.j.de acq.hæ Et ad oīa ista vide de his q̄ ad li.peru.non pos.in l.j.& Bal.in l reos.C.de accu.videtur tamen, quòd valet sententia perpetui carceris licet posset reuocari,secundum glo.in d.l.incredibile.& ibi.Bald. ¶Adde quod Bald.consi.480.3.lib.dicit,quòd sententia iudicis secularis ad perpetuos carceres est ipso iure nulla,in reliquis transit cum Bar.& In.

d Alex.¶Secundo quæro.Vide Cyn.in l.reos.C.de accusa.& in l.j.C de dilationi.& in l.si quis non dicam rapere,in x.opp.C.de epi.& cler.& in l.transigere.in q.4.C. de transac. adde Bal.in rub.C.de iu.fis.lib.x,& de pa.tenen.§.si quis alium.& in d.l.reos.& Saly. in d.l.transigere.in prin.Et an pœna fustigationis sit pœna capitalis,vide Bal.& Saly.in d. l.transigere.Quid de pœna tertiæ partis bonorum,vide gl.s̄. quod me.cau.in l.isti quidem.§.fi.quæ dicit,ꝙ non dicitur capitalis.quod Barto.reperit.s̄.de exc.tu.l.athletæ.§. dat remissionem.per tex.in l.j.C.de reis postu.lib.x.sed forte bene dicit gl.per tex.istū, qui dicit,ꝙ relegatio non est capitalis, & tamen potest retinere damnatus partes bonorum j̄ de interdi.& relega.l.3.in fi.

e Alex ¶Vtrum digitus.Vtrum digitus sit membrum,vide Bar.Bal.Mar.Sil.Sal.& Odof. in l.non sunt liberi.de sta.ho.vide Bal.in c.j.in prin.de no.for.fideli.& Bald.in auth.sed nouo iure.C.de ser.fug.Io.de Ana.in c.cum ex iniuncto.de hær.Bal.in l.reos.C. de accu Et an mammilla hominis,vel mulieris, & an barba,vel labia,& an digitus sint membrum,adde Bald.in l.data opera.C.qui accusare.Et an statutum puniens debilitantem membrum,puniat debilitātem membrum inutile,vide.Barto.in l.j.ad finem.C.de ædi. act.vbi autem & quomodo comprehendatur debilitatum membrum.vide Bald.in l.si fugitiui.C.de ser.fug & vide Mod.in c in quibusdam,de pœnis.vbi referunt, ꝙ si quis est damnatus ad mutilationem membri,intelligitur de manu.Allegat tex.in authen.de manda.prin.§.coges,iuncta gl.& facit text.in auth.vt nulli iud.§.j. Adde quòd digitus sit membrum,Bar.consi.200.inci.quæritur nunquid digitus.

membris ꝓpriè appellanť officia, nō mēbra, ꝓbať in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. vbi manus appellať mēbrū. Quid si aliquis priuať dente, nūquid diciť mutilatio membri, vel debilitatio? Dic ꝙ non, l. cui dens, de ædi. edi. Et dic prædicta vera, nisi de mēte di
14 ſponētis aliter appareat, vt aliàs dixi. Ver. g. †dicit statutum, qui absciderit alicui mēbrū. ſi'e mēbrū sibi abſcindať. modo, si absci dit sibi digitū, ſi'is digitus dēt sibi abſcindi ex relationis qualita-
a te, ar. ad hoc in l. nōnunq̄. ſ. ad Tre. Circa hoc a q̄ro, †vtrū debi-
15 litatio b mēbri sit pœna capitalis? R̄n. ꝙ non: quia ille, qui debili-
b tatur, non moriť. l. qua actione. §. sed & si quis seruum, ad leg. Aq.
16 & l. ita vulneratus, e. ti. ¶†Sed quæro, quid est debilitare, de quo loquunť quotidie statuta? R̄n. membrū dř tūc debilitari, q̄n officiū mēbri aliqualiter impeditur. l. item Offilius. ſ. de ædil. edi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Circa hoc. Adde cap. accuſaſti. de accu. & d. Abb. ibi, & ibi dixi istud non obstare, vide ibi.

b Alex. ¶Vtrum debilitatio. Vtrum pro debilitatione membri imponatur pœna capitalis, dic quòd non, & bene: quia non æquipollet morti, fallit tamen quo ad pœnam irregularitatis. c. ſi. de homi in 6. & hic adde c. accuſaſti, cum gl. ſi. & ibi Mod. de accuſa & vide Bal. in l. ſi digitiui. in ſi. C. de ser. fug. vbi habes post eum.

LEX III.

a **Publica.** a Quidā hn̄t in lr̄a, pimiť, alij hn̄t ꝑmittitur. Scd̄m primā lec. hēs, ꝙ mortuo accuſato, vel accuſata, accuſatio extinguiť. Scd̄m aliā lect. dř, ꝙ reo, seu accuſato, vel rea defunctis, actio permittitur. & sic durat & sic istæ lr̄æ ſunt ꝯtrariæ. ẜm primam lect. examinabo materiam. ꝭ. eo. l. defuncto. ẜm secūdam literam examinabo ꝭ. eo. l. accuſatore.

ADDITIO.

a Barb. ¶Publica. Adde Bal. qui notabiliter loquitur in l. j. C ex deli. defun.

LEX IIII.

Interdum. Pendente iudicio ſuper actione ciuili, non p̄t ꝓponi accuſatio criminis ſuper eodem crimine. h. d. iſta lex. ¶Op. de l. 2. §. hoc edicto. ſ. vi bo. rap. & C. quādo actio ciui. p̄iud. cri. l. j. vbi per actionem ciuilē nō p̄iudicatur criminali. Sol. In tm̄ p̄iudicatur, q̄a pendente vno iudicio non p̄t a-
a liud intentari, vt hic, ſecus eo finito, a vt ibi plene dicam. in l. 2. §. hoc edicto. ſ. vi bo. rap. & per gl. & Doc. C. q̄n ciui. ac. cri. p̄iud. l. j ¶Item opp. & vř ꝙ per actionē ciuilē nō p̄iudiceť crīali: ſed ꝯ̄ l.
b fi. C. de ord. iud. R̄n. ibi loqtur, b q̄n à diuersis partib. proponunť, vt puta, ab vno ciuilis, ab altero crīalis: hic vero quando ab eodē proponiť ciuilis, & crīalis. ¶Itē op. eẍ glo. de l. rerum amo. actio ob adulterium. ſ. re. amo. vbi illa quæ est ciuilis, nō differť p̄ aliā, q̄ est crīalis. Dicit Dyn. ꝙ hic loquitur, q̄n iſtæ actiones ciuiles & crīales descendunt ex eodē crīe: vt hic, secꝰ: ſi ex diuersis criminibus. Ita dicit Dy. hic & ibi. Ego ꝯſueui p̄ illā legem r̄ndere aliter, vt plene dixi in l. 2. §. hoc edicto. ſ. vi bo. rap. ¶Item op. eẍ gl. ſ. de iniur. l. p̄tor edixit. §. j. vbi dicitur, ꝙ iudex nō debet permittere, ꝙ per ciuilem præiudicetur criminali. R̄n. ẜm vnam expōnem, quā ibi ponit gl. illa lex non est ꝯ̄ria, ſed ꝯcordat: ſed ẜm lect. quā ibi ponit Iac. de Arc. est ſp̄ale in l. Corn. de ſica. vt ibi videbitis. ¶Venio ad aliam gl. & op. dř hic, furti, &c. Contra, ex furto n̄ descendit publicum iudicium. l. vlt. ſ. de furtis. ergo per actionem furti ciuilem non pōt fieri p̄iudiciū iudicio publico: q̄a ex ea non descēdit publicum iudicium: ſed hic diciť ꝯ̄riū, quare gl. dicit, hic ītelligas de tali furto, ex quo erit crimen publicū, vt in plagio ali-
c cuius serui, & benedicit. Sed potes dicere, c quòd hic publicū iudicium accipitur largius. s. pro quolibet iudicio criminali, quod ad vindictam publicam proponitur, vt dixi ſ. e. l. j. Materiam aūt huius legis diximus ſ. vi bo. rap. l. 2. §. hoc edic.

ADDITIONES.

a Ale. Secus eo finito. Finito iudicio ciuili pōt intentari criminale, de quo tamē hic Im.

b Barb. ¶Respondeo, ibi loquitur. No. quòd hic d. Io. retulit, quòd actio ad vindictā dicitur illa, ex qua nihil adest: actio de re familiari, quando aliquid adest. Dicit esse gloſſ. forte ſing. in l. 2. §. emancipatus. de col. bo. Tu vide Ang. & eundem in l. ſi ab hoſtib. §. ſi vir vxorem. ſ. sol. mat.

c Barb. ¶Sed potes dicere. No. ꝙ iſta lex procedit, quando vtraque actio principaliter intentatur, ſed ſi criminaliter intentatur principaliter, & ciuiliter vt puta, pro restōne rei incidenter admittitur. Caſus est ſingularis secundum d. Io. in l. interdum. §. qui furem. ſ. de fur. licet ſatis concordat l. 5. §. ſi dicantur termini ꝭ. ſi. reg. secundum eum.

LEX V.

1 *Accuſatus, quando poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare, vel alium.*
2 *Accuſatus proſequens ſuam iniuriam, quando poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem, qui etiam proſequitur ſuam iniuriam.*
3 *Nomen rei inter reos dicitur receptum, quando propoſitis exceptionibus dilatoriis, iudex pronunciat eſſe ſuper accuſatione procedendum, vel per litis conteſt. ſi dicta pronunciatio non præceſſit.*
4 *Litis cōteſtatio in criminalibus fit parte abſente, quia iudex interrogat, & ſup plet vices partis.*
Iudex faciat ſibi dari licentiam ab actore & reo, expediendi proceſſum.
5 *Accuſatus pōt ſuū accuſatorē reaccuſare, ſi nō opponitur, & valet proceſſus.*
6 *Infamis accuſat ſuū accuſatorē, vel ēt extraneū, q̄n ſuā iniuriā proſequitur.*
7 *Accuſatus & codēnatus, quādo poſſit poſt ſententiam ſuum accuſatorem reaccuſare, & pœna differatur, vel accuſationem inchoatam proſequi.*
8 *Mors ex cauſa poteſt differri.*
9 *Dies cōmiſſi criīs ſi apponitur in accuſatione, & nō probatur, reus abſoluiť.*
Diei variatio facit videri diuerſam rem eſſe, propter temporum varietatem.
10 *Reus qualiter probabit innocentiam, ſi dies commiſſi criminis, non ponitur in accuſatione.*
Iudex poteſt ad inſtantiam rei interrogare accuſatorem, vt ponat diem cōmiſſi criminis in accuſatione, vt reus certificetur, & eſt ſatis æquum.
11 *Accuſatio dicitur inchoata per ſolam inſcriptionem.*
12 *Bannito à ciuitate, ſi de nouo accuſetur, quando poſſit ſibi dari ſidantia à iudice, vt compareat ad ſe defendendum.*
13 *Seruus pōt procuratorē cōſtituere in illis caſibus, in quibus pōt eſſe in iudicio.*
14 *Detentus in carceribus ſi citatur, poteſt cōparere per procuratorem, & ſi non comparcat, eſt contumax.*
15 *Accuſans aliquē licèt pēdēte accuſatiōe puniatur, pōt tñ ſup accuſatiōe ꝓcedi*
16 *Accuſatus poteſt inſcribere accuſationem contra alium ante damnationem, & ante concluſionem in cauſa.*

☞ **Is qui reus.** Iſta lex ē difficilis ſicut aliqua, q̄ ſit in hoc libro, & nunq̄ vidi eā, quod nō mihi diffici-
a lis videretur. ¶Diuidiť principľr in duas partes. Prima loquitur a vtrum accuſatus poſſit accuſare ſuum accuſatorem pendente iudicio. Scd̄a, vtrum poſſit reaccuſare poſt ſn̄iam. Scd̄a ibi, illud. Itē ſcd̄a ſubdiuidiť in alias duas partes: q̄a prima loquiť, vtrum poſt ꝯdemnationem poſſit de nouo reaccuſare. Secūda, an poſsit proſequi accuſationes iam inchoatas. Scd̄a ibi, inchoatas plane. Bř hoc intendit. Receptus inter reos non pōt ſuū accuſatorē reaccuſare, b niſi fuerit abſolutus, ſecus ſi fuerit ꝯdemnatus pœna, q̄ auferat ciuitatem, vel libertatem poteriť tamen accuſationem inchoatam perficere. ¶No. tex. ibi ꝯſtitutionib. enim, &c. notabilia ſunt clara. ¶Oppo ad primam partē. & vř ꝙ q̄s poſſit reaccuſare ſuum accuſatorē. l. j. C. qui acc. nō poſ. Sol. Dicit gl. ꝙ nō p̄t eū reaccuſare de pari, vel minori crimine, ſed de maiori crie poſſet: vt lege ꝯtraria. Vide gl. q̄ incipit, ſ. accuſatorē ſuū. ¶Ad iſtud op. lenociniū eſt maius adulterio. l. athletas. §. ait pretor. ſ. de his, qui notant. infamia. ſed accuſatus de adulterio nō tñ reaccuſat de lenocinio. l. 2. §. extraneus. ꝭ. de adul. ergo ſol. p̄cedēs eſt falſa. R̄ndet gl. ꝙ ſol. præcedēs dēt intelligi ante nomē receptū inter eos: poſtea eīn nō p̄t reaccuſare ēt de maiori, d. §. exneus. & hic. Intelligit ergo gl. nr̄a, ꝙ nullo mō q̄s reaccuſat ſuū accuſatorem. poſt nomē rei receptum inter reos. Ita ēt ſentit gl. magna in diſtinctio-
c ne Roge. ibi poſita. Bř, non eſt dubiū, ꝙ lex noſtra loquitur c poſt nomē rei receptum inter reos, quia tex. dicit hic, is qui reus, &c. Sed tamen d. l. j. C. qui accuſ. non poſ. non debet ſic diſtingui: ſed dēmus ſic dicere. ibi loquitur quando accuſatus reaccuſat accuſatorem ſuum de crimine p̄iudiciali ad primum. q̄d pōt indiſtinctè: hic, vero loquitur, q̄n reaccuſat de crīe nō p̄iudiciali: iō quando crimen p̄iudiciale ꝓponiť, ex eo reſultat q̄dam exceptio perēptoria, vt in iſto exēplo glo. poſito in gloſ. d. l. j. C. qui accuſ. non poſ. & poſito hic in gl. vltima. Sed exceptiones peremptoriæ poſſunt opponi quādoq;, ante ſn̄iam. l. ſi maritus. §. p̄ſcriptiones. ꝭ. đ adul. ergo, &c. & illud teneas quicquid dicat Pe. Cy. & etiā Rog. hic. ¶Tertio op. de l. negāda. in ſi. C. qui acc. nō poſ. vbi indiſtinctè permittiť reaccuſatio. Sol. ſiquidem accuſatus vult reaccuſare ſuum accuſatorem, vt nō procedať ſuper accuſatione, non p̄t, vt hic. Si vero vult accuſare, vt differatur effectus illius accuſationis, hoc poteſt, vt l. ꝯtraria. Effectus illius accuſationis, ē q̄a poſt ꝯdemnationē poterit eū ꝓſequi, eſt caſus hic in fi. h. d. gl. 2. in fi. Venio ad al's gl. q̄ tangūt primā partē: & vř indiſtinctè, ꝙ accuſatꝰ poſſit accuſare ſuū accuſatorē. l. j. C. de calūniato. R̄ndeo: ibi n̄ accuſat: ſed officiū iudicis īplorat, vt puniať ille, q̄ calūnioſè accuſauit: Ita dicit gl. & optime hic, & ī l. j. C. q acc. nō poſſ. Vel dic, ꝙ ibi accuſando de calūnia ꝓſequitur, ſuā iniuriā ſibi factam in accuſando calūnioſè q̄d pōt, d. l. negāda. Vel dic, ꝙ ibi loqtur q̄n
d vnū crimē, q̄d refert, eſt ꝯnexū crimini propoſito: q̄d poteſt fieri vt ſtatim dicā. Quælibet iſtarū ſolutionū eſt vera. ¶Quinto op. d de l. 2. §. ſi publico. ꝭ. de adul. vbi referť crimē ēt poſt nomē receptū inter reos. Gl. magna hic dicit, ibi non accuſat, ſed excipit: Et ita no. ēt ī d. l. negāda. Iſta ſol. n̄ ē bona. Nā exceptio ē ꝓpriè actionis excluſio. l. j. ſ. de exce. ſed in d. §. publico, illa exceptio propoſita nō repellit accuſantē, ſed facit eū puniri: ergo hēt magis vim accuſationis, q̄ exceptionis. đt Pet. & bñ, q̄d ibi loqť q̄n crimē, ꝙ referť, ē ꝯnexū crimini prīo loco ꝓpoſito, ſicut ē adulteriū, & lenociniū eiuſdē adulterij. Et hoc vř ēt ſentire gl. i d. l. 2. §. extraneꝰ.
e quod placet. ¶Sexto oppo. e de l. negāda. C. qui accuſa. non poſſunt

ADDITIONES.

a Pom. ¶Prima loquitur. Et ſic no. contra aſſeſſorem, ſecundum Ang. qui facit mortuū ſuſpendi, & poterit puniri de iniuria, licet contradicat Io. de Imo. ſeruari de facto. vide quòd no. in l. 2. C. qui teſt. fac. poſ. & Io. de Imo. in l. defuncto. ꝭ. eod.

b Alex ¶Reaccuſare. An hæc lex habeat locum, ſi accuſator reconueniatur ciuiliter, vide Bar. in auth. & conſequenter. in ver. porro ſecundo, vtrum actor. C. de ſi. a.

c Alex. ¶L noſtra loquitur. Sed Bal. in l. j. C qui accuſa. tenet contrarium, vt ibi per eū.

d Alex. ¶Quinto op. Vide Bal. in l. neganda. C. qui accu. non poſſ. in quibuſdam lec.

e Alex. ¶Sexto opp. Sed an in caſu d. l. neganda. iudex poterit inquirere, vide no. per bar. in l. 2 §. ſi publico. ꝭ. de adul.

sunt. vbi indistinctè accusare ꝑmittiᵗ accusatorē suum de maio
ri crimine. Aduerte, qñ intellectus illius legis in nulla ꝑte, C. de-
claraᵗ, sed istæ gl. declarāt eam. illa lex, negāda p̄t intelligi duob.
mod. Primo, qñ accusatus vult reaccusare suum accusatorē, tūc
solutio ꝯrij est, ꝙ hic loqᵗ post nomē rei receptū inter reos, quo
casu nō p̄t reaccusare ēt de maiori: ibi vero loqᵗ añ nomē rei re-
ceptū inter reos: & ita intelligit secunda gl. huius l. hic in fi. Scđo
mō legitur lex illa, ꝙ ibi loqᵗ, qñ accusatus vult reaccusaᵗ extra-
neū, quo casu distinguiᵗ de minori, vel maiori, vt ibi: hic loqᵗ, qñ
vult reaccusare accusatorē suum. Ista lect. ponitur in gl. super ver
bo, inchoatas, ibi, porro. & p̄t esse vera. Et ſm hāc lecturā hēs, qđ
accusatus pōt reaccusare ex̃neū de crimine maiori, nō distincto
vtrū nomē receptum sit inter reos, vel nō. Contra hoc vr̃ tex. in l.
reum. C. de ꝓcuratori. ꝑ q̃ legē qdā damnant hanc opi. sed in, ve-
ritate ista opin. est vera. Nā suo nomine ēt accusatus receptus in-
ter reos p̄t accusare: secus si alium vellet defendere vel alio nomi
1 ne accusare. Probaᵗ in l. pe. in fi. ȷ̃. ti. j. †Pro declaratione istarum
glo. qa Doct. hanc mām non bene summarunt, vt hæc mā tibi li-
a queat, distingue.[a] Aut accusatus vult alium accusare ante nomen
receptum inter reos, aut post nomē receptum inter reos añ sñiā,
aut post sñiam. Primo casu. Aut accusando ꝓseqᵗ suā vel suorum
iniuriā, & p̄t indistinctè, d. l. neganda: aūt non, & tunc aut accusat
de maiori crimine, aut de minori, vl' pari. Primo casu p̄t, scđo ca-
su non p̄t accusare, vt procedaᵗ, sed p̄t accusationē proponere vt
differaᵗ d. l. negāda. In oīb. tñ casib. in qb. dicā ꝙ post nomē rei re-
ceptum inter reos pōt reaccusare, in illis p̄t reaccusare añ ꝑ iura,
b q̃ ȷ̃. proximè dicā. Scđo casu,[b] aut vult reaccusare suum accusa-
torem aut extraneum. Primo casu, aut reaccusat implorādo offiñ
iudicis, aut excipiēdo, aut reaccusando principal'r. Primo casu p̄t,
vt C. de Calum. l. j. Scđo casu, aut ē exceptio ꝑemptoria, & p̄t ꝓpo
ni: aut est dilatoria, & tunc secus, l. si maritus. §. p̄scriptiones. ȷ̃. de
adul. Tertiò casu, dñt qdā, ꝙ indistinctè nō p̄t reaccusare. Ita sen-
tit gl. hic, & Pet. & Cy. C. qui accu. nō pos. l. j. & ibi no. Tu vero di
stingue: aut crimen, qđ scđo refertur, est p̄iudiciale ad primum. &
p̄t d. l. j. C. q acc. nō pōs. Rō. qa ex hoc resultat q̃dā exceptio ꝑem
ptoria, vt s̃. dixi. Aut non est p̄iudiciale, & tūc aut crimē, qđ scđo
ꝓponiᵗ, est primo crimini ꝯnexum, & p̄t accusare. l. 2. §. si publico.
ȷ̃. de adul. & no. in §. ex̃neus. ead. l. Aut nō est ꝯnexum primo, &
tunc aut vult reaccusare, vt ꝓcedaᵗ, & indistinctè nō p̄t, vt hic, ni
si suā, vel suorū iniuriā prosequaᵗ, d. l. negāda. C. qui acc. nō pos.
Aut vult solum se inscribere, vt differaᵗ post sñiam & pōt d. l. ne-
ganda. ī fi. Si verò vult reaccusare extraneum, tunc stamus distin-
2 ctioni d. l. negāda. †Aut vult reaccusaᵗ de maiori, & p̄t īdistinctè.
Aut vult reaccusare de pari, vel de minori, & ñ p̄t nisi suā, vel suo
rum iniuriam ꝓsequaᵗ, p̄t tñ accusationē ꝓponere, vt differaᵗ, d.
l. neganda. ¶Expeditus de ꝯriis, venio ad q̄ones. Dixi, ꝙ p̄t reaccu
sare suum accusatorē, si suā, vel suorum iniuriā prosequaᵗ. Quæ-
ro, qd si primus accusator suam prosequaᵗ iniuriam, an scđs po-
terit reaccusare suā iniuriam ꝓsequēdo? Gl. hic dicit, ꝙ nō. Idē tʒ
gl. C. e. l. negāda. Odof. & Ia. de Bel. tenent ꝯtrarium, ꝙ indistinctè
accusatus p̄t reaccusare suum accusatorem, ꝓsequēdo iniuriam
suam, ēt si accusator primus prosequatur suam iniuriam. Allegāt
l. qui cum maior. §. si libertus. s̃. de bo. lib. & l. si qs in graui. §. vtrū.
ad Sil. Hoc ēt tenuit Guido de Suz. dicēs, ꝙ nō est ꝯgruū, ꝙ ꝑ l. assi
duis. C. qui po. in pig. hab. q̃ lex loqᵗ in ꝯctib. & sic in ciuilib. deter
mineᵗ iura q̃ loquuntur in criminalib. Dy. reperitur in quibusdā
additionib. ꝙ tenuit gl. in qbusdam ꝙ tenuit ꝯ Ia. de Ra. & Pet. te-
nent gl. vt refert Cy. in d. l. neganda. ꝙ sicut qñ neuter proseqtur
suam iniuriam, & sic sunt in pari cā, nō ꝑmittitur reaccusatio: ita
eadē rōne qñ vterq; ꝓseqtur suam iniuriam, qa in pari cā rema-
nent. Cōiter seruatur ꝯrium ꝑ oēs partes Italiæ, & maximè Bono
niæ. Iō aduerte, qñq; crimen, qđ scđo obiicitur, est ꝯnexum pri-
mo: qa tu accusas me, & ego te, de criminib. factis in eadē rixa, &
tunc non est dubium ꝙ reaccusatio admittaᵗ: qa ꝑꝑ vnitatē tpis,
vr̃ vnum fcm̃, & vnum delictum, vt no. gl. C. vñ vi. l. j. in fi. mag. gl.
& s̃. dixi, qđ qñ crimina sunt cōnexa, indistinctè permittitur reac-
cusatio, sed si crimina essent separata, vt qa accuso te de crimine
ꝯmisso hodie, & tu accusas me de crimine ꝯmisso ante, tunc hñt
locum p̄dictæ opi. Final'r tamen ego credo, ꝙ illud, qđ ꝯsuetudo
obseruat, sit verius, quā opi. gl. Ia. de Bel. & Odof. dñt verum, ꝑ le-
ges ꝑ eos allegatas. Ad ꝯtrarium rñdeo, & primo ad d. l. assiduis.
qa ibi, qđ scđo daretur, denegaretur primo: iō primo non auferᵗ.
Sed in q̄one proposita vtriq; ꝯceditur, ꝙ possit accusare, & ne-
mini aliqd aufertur, sed ibi alteri aufertur, si scđò ꝯcedeᵗur, cum
nō possit vtriq; ꝯcedi. Ad id qđ dr̃, ꝙ remanent in pari cā, vt dñt
Ia. Cy. & Pe. Rñdeo, ꝙ paritas cāę, qñ vterq; proseqtur suam iniu-
riam, non hēt eādē rōnem q̃ est qñ neuter prosequitur, qđ patet:
q̃a qlibet proseqᵗ vindictā ꝓpriæ iniuriæ, & iō proseqᵗ quodam-
modo ꝓprium interesse, & iō admittiᵗ recōuentio, sicut in ciui-
lib. l. cum Papinianus. & auth. & ꝯñter. C. de sen. & interlo. om. iu.
Nec obst. si dicis, q prior appellat, prior agat: qa credo ꝙ prius ter-
minabitur prima, q̃ scđa: sed sup vtraq; simul ꝓcedeᵗ, & poterit
vtraq; accusatio eadē die terminari, ſm mām ꝯūtionis, & recōuē
tionis, d. l. cum Papinianus. & authē. & ꝯñter. & no. in l. q prior. de
3 iud. ¶Dr̃ hic, post nomē rei receptū inter reos. †Quæro, qñ no-
c mē rei dicaᵗ receptū īter reos,[c] Gl. vr̃ dicere, ꝙ recipitur post litis
ꝯtestōnē. Ita no. ȷ̃. de adulteriis. l. si maritus. §. p̄scriptiones. & C. de
adulteriis. l. adulterā. Idē no. ȷ̃. ti. j. l. hos accusaᵗ. §. j. & l. absentē. ȷ̃. đ
pœnis. Pet. vero vr̃ dicere, qđ hoc fit ꝑ litis ꝯtestōnē. Sicut. n. ī ciui
lib. fcā litis ꝯtestōne, ñ pñt ꝓponi dilatoriæ exceptiones, ita in cri
minalib. l. peremptorias. C. senten. rescin. nō posse. Sed hoc nō vr̃
verum: qa reo absente nomen eius recipitur inter reos. l. miles. §.
2. ȷ̃. de adul. & l. adulterā. C. de adul. ergo nō fit ꝑ litis ꝯtestōnē, q̃
reqrit ꝑtis p̄ntiam. Alij, vt Ia. de Are. dicunt, ꝙ tunc dr̃ recipi inter
reos, qñ ꝯ reum incipit esse aliqua p̄sumptio, ita ꝙ se hēt necesse
purgare: sed certe p̄t eē, ꝙ ēt est ꝯ eum aliqua p̄sumptio añ ꝯtestō
nē, & p̄t esse, ꝙ nō erit p̄sumptio ꝯ eum vsq; ad sñiam. Dyn. vero
dicit, ꝙ tria sunt tpa, vnum añ litis ꝯtestōnē aliud post litis ꝯtestō
nē, quo recipitur inter reos, & est tertiū tps, quo recipitur inter
reos, qđ p̄t fieri absente ꝑte. Qual'r aūt & qñ hoc fiat non dicit.
Petrus dicit, ꝙ post litis ꝯtestōnē fiebat quoddam p̄ceptum, seu
p̄conium. Exēplū: pateat oīb. ꝙ talis accusatus ꝯparuit, & litē ꝯte-
status est, & dicit ꝙ hoc p̄conium est recipi inter reos: & dicit, ꝙ si
nō fieret ꝑ litis ꝯtestōnē, diceretur recipi inter reos: sed diuinare
est. Ia. But. dicit ꝙ porrigitur accusatio, & notarius ponit in filza
oēs citationes, quo ad reus ꝯpareat, reo ꝯparente ponit eum in li
bro reorum, & oēs citationes scribit in libro accusationū, & oīa
acta, & tunc dr̃ recipi inter reos: sed nihil est; qa multi notarij statī
scribunt in libro reorum omnia acta. Quaᵗ dico, ꝙ proposita ac-
cusatione proponuntur exceptiones dilatoriæ, videlicet, ꝙ accu
satio nō ꝓcedat, vos nō estis iudex, & sil'ia, & tunc discutitur, an
sup accusatione sit procedendum, & tunc nō dr̃ recipi inter reos
sed si pronunciat iudex esse ꝓcedendū, tñ dicitur recipi inter eos
& p̄t recipi absente reo, & ita loqᵗ hic, & in d. §. p̄scriptiones. Et đ
hoc est in l. accusatione adulterij. C. de adulte. Non obst. l. adulte-
d ram[d] C. de adul. qa intelligo aliter quā gl. videlicet ꝙ ibi erat ac-
cusatio inchoata ꝑ accusationis ꝓpōnē, sicut in fi. huius l. & erat
absens inter reos receptus ꝑ pronunciationem de quo s̃. dixi. Fa-
teor tñ, ꝙ si dicta ꝓnunciatio nō p̄cessit, litis ꝯtestō hēt vim rece
4 ptionis inter eos. ¶†Sed q̃ro, qūo cum s̃. dixerim, qđ litis ꝯtestō
e nō fit parte absente, qd est hoc ꝙ tota die videmus ꝙ accusatus
ꝯparet, & rñdet accusationi ꝑte abñte, & postea ꝓcediᵗ, cū ꝯtestō
dēat fieri ꝑ īterrogationē, & respōsionē vtriusq; ꝑtis. l. j. C. đ li. ꝯt.
Rñ. In criminalib. sup ꝓcessu iudex p̄t assumere, si vult, partes ac-
cusatoris, & eius partes sustinere, vt dicā ȷ̃. eo. l. pe. in prin. ita hic,
qñ iudex interrogat reum, sustinet partes accusatoris. Vñ ex in-
terrogatione iudicis, & responsione partis videtur facta litis ꝯte-
stō, per hoc, quia non refert in litis contestōne, an interroget iu-
dex, vel pars: gl. est Ber. ex̃ de dolo & contu. c. prout. & iō assesso-
f res, qñ cōparet accusator faciunt iurare,[f] ꝙ non proposuit aīo
calūniādi, & faciūt sibi dari licētiā expediēdi ꝓcessū, eo absente,
& eādē licētiam faciunt sibi dari à reo; sed si non esset data ista li-
centia. iudex posset interrogare absente parte, vt dicam ȷ̃. e. l. pe.

ADDITIONES. ¶†Quæro

a Ale. ¶Distingue. Vtrum accusatus possit accusare accusatoré suum, vide q̃
dixi post Bar. in l. 2. §. j. ȷ̃. de adul. No. tñ, ꝙ si accusatꝰ vellet accusare accusa-
toré suū corā iudice incōpetēti quo ad reaccusatū, ꝙ tūc hoc ñ poterit fieri
nec tunc hēt locum auth. & consequēter. C. de sent. Ita no. voluit Bar. ibi. Sđ
an reaccusans teneatur se inscribere eo casu quo prima accusatio nō tene-
bat, vide Bal. in d. auth. & consequenter. in ver. sed hic incidenter.

b ¶Secundo casu. Adde do. Ant. & alios, in c. j. de mu. pet.

c Alex. ¶Dicatur receptum inter reos. Qñ nomen dicatur receptū inter reos,
vide Bal in l. j. & in l. neganda. C. qui accu. & in l. quáuis. C. si pen. app & bart.
in l. 2. C. vt nemo priu. & ibi Fulg. & Bal. in l. cū mulier. sol. mat. in xj. oppo. &
ibi per Imo. & bar. in l. adulterij accusatione, ꝑ illum tex. C. de adul. ver. per
istā l. & vide ꝑ Bar. in d. l. q̃uis. vbi dicit melioré eē tex. ſm Ol. & Ro. ibi. Adde
Io. And. plene in Spe. in ti. de acc. §. j. ver. ité cótra agété. in addi. inc. receptū.

d Ale. ¶Non obst. l. adulteram. Facit quod no. Bar. in proxi. ver. & bal. in l. 1. ver.
quarto quæro. cum seq. C. qui accusa.

e Ale. ¶Sed q̃ro qūo. An si reus accusatus cōpareat accusatoᵗ absente īducaᵗ
litis cōtestō, Bar. hic, ꝙ sic, quē seqᵗ Bal. in l. j. C. q accu. facit quod no. Bart. s̃.
ꝓx. & Bal. in l. j. C. de lit. cont. & in l. perēptorias. C. sen. resc. non. pos. & vtrum
accusatus de furto, possit accusare de homicidio, Bal. in l. j. in 7. op. q acc. Ad
de, an si accusatus de plurib. delictis eodé libello, cōfiteaᵗ vnū, de aliis dicat
se nó culpabilé, ꝑ hoc fit lis cōtest. bar. cōs. 115. inci. super eo quod q̃ritur.

f Ale. ¶Facit iurare. No. ꝙ facias in princ. iurare accusatorem, ꝙ non accusat
aīo calumniādi. Adde Bal. in l. j. C de iura. calum. vbi idem tenet in reo. & no.
practicam hodiernam, ꝙ iudices faciunt sibi dari licentiā, tā ab accusatore,
quàm reo expediédi ꝓcessum eis absentib. Et facit quod no. Bal. in l. vt perfe
ctius. C. de anna. exce. & in l. 4. C. de acc. vbi hoc expresse dicit. Quid aūt si iu
dex moneret ipsum singulis dieb. & horis nó data iudici tali licētia? Dic ꝙ
reus posset de tali monitione appellare. qđ no. per Imo. in l. qui ante calēdas
de ver. ob. & Bar. in extraua. ad reprimen. in ver. ꝑ edicta. Pet. de Anch. in cle.
j. de fo. cōp. ad qué vide no. per Bar. in l. inter accusatorem. in fi. ȷ̃. e. talis pra-
ctica non est bona, vt per bal. in l. si qñ. C. de test. & ibi dicit bal. quòd p̄t dari
licentia iudici, ét absente ꝑte, quòd recipiat iurm testiū. Et dicit practicari
in causis criminalib. Et adde Pet. de Bellaper. in l statuliber. de statulib.

5 ¶†Quæro,q̄d si ista exceptio esset omissa:qa reaccuso meū accu
satorē,& ipse nō excipit an valeat processus?Dicit glo.ꝙ sic, in l.
reum.C.de procur.Idē in simili,no.in l.2.C.cōi diui.& in l.si man-
cipiū.§.j.s̃.de euict.Nō habetis hic alia circa primam partē.¶Ve-
nio ad secundam partē.Hic dr̃,ꝙ si ꝑ sñīam nō ꝑdiderunt ciuita-
tem,vel libertatē,pñt reaccusare de nouo.Opp.ille,q est damna-
tus de publico iudicio,est infamis,vt j̃.eo.l.infamē.ergo nō p̄t ac
6 cusare.l.q accusare.j̃.tit.prox.ergo male dicit gl.Sol.† infamis ñ
p̄t alium accusare,nisi accusatorem suum:alium vero nō,nisi suā
vel suorū prosequatur iniuriam.l.qui cum maior.§.si libertus, de
bo.lib.¶Scđo opp.ꝙ ille,q est semel calumniatus, nō admittiť i-
terū ad accusandū.l.si cui.§.iisdē.j̃.tı̃.prox.Sol.ibi loqť, qñ est ca-
lumniatus accusando,hic quando est calumniatus se defendēdo
tūc nō prohibeť ab accusando.¶Venio ad aliā gl.dr̃ hic,inchoa-
tas accusationes p̄t proseq.Cōtra,imo dicit tex.ꝙ ex euentu iudi
ciorum apparebit vtrum possit:qa si fuerit ꝯdemnatus,nō posset
inchoatā proseq.l.j.C.q accu.non poss.Hic,& ibi sunt multæ opi.
illa est vera,quod ibi crimen scđo loco propositum erat ad aliud
p̄iudiciale.Exemplum ponit glo.& ista est sol'o,& oēs sequuntur
eā.Itē opp.qūo poterit proseq accusationē inchoatā, si ꝑdiderit
vitā,vel libertatē,vel ciuitatē?Gl.dicit,est videndum an pœna sit
differēda,vel nō,vt prosequatur accusationē inchoatā.Gl.arguit
pro & ꝯ̃,final'r gl.dicit,aut imponitur ꝑ sñīam pœna mortis, & ñ
differť pœna.l.cum reis.C.de pœn.& iō accusatus ñ prosequitur.
De hac sñīa hæc lex non loqť.Aut non imponitur pœna mortis,
& tūc aut est tale crimen,qđ pōt proseq ꝑ procuratorem,& non
differť pęna.Aut est tale crimē,qđ nō p̄t prosequi ꝑ procuratorē,
7 & differť,& ipse stabit ad prosequēdū.Qñ ergo † q̄riť,vtrū post
sñīam accusatus possit reaccusare suū accusatorē, sic distingue.
Aut fuit absolutus,& sine dubio p̄t reaccusare,nisi ꝑꝑ aliud impe
diatur,vt hic in prin.& l.qui accusare.j̃.ti.j.Aut fuit ꝯdēnatus, &
aut illa ꝯdēnatio infamia non irrogat, & idē d.l.q accusare. Aut
irrogat infamiam,& tunc aut vult accusare extraneum, & nō p̄t
nisi suam,vel suorum iniuriam prosequatur.l.q accusare.j̃.e.tit.j.
sed inchoatas p̄t prosequi,vt hic,& in d.l.neganda.C.qui accu.ñ
pos.Aut vult accusare suum accusatorē,& pōt vt hac l.nō obstan
te,ꝙ sit infamis.Aut pœna ademit ei vitā,ciuitatē,vel libertatē, &
tunc de nouo non potest accusare.In accusationib.ante inchoa-
tis,distingue.Aut accusatio,ex qua fuit ꝯdēnatus erat præiudicia-
lis ad aliam,& non poterit prosequi illam.l.j.C.qui accu. non po.
Aut non erat p̄iudicialis,& tunc si est pœna,ꝑ quam ꝑdit ciuita-
tē,vel libertatē,poterit prosequi ꝑ se,vel ꝑ procuratorem,vt hac
gl.dr̃.Aut imponitur pœna mortis,& nō poterit prosequi, d.l.cū
reis.& l.si vindicari.C.de pœn.secundum gl.Sed Doct.in hoc pas
su oēs ꝯcordant cōiter in ꝯ̃rio.Rō:qa eadē rōne, ꝑ quā differť de-
portatio,q est mors ciuilis,ꝑ eādē debet differri mors nālis. Non
8 ob.l.†cum reis.& l.si vendicari.qđ enim ibi dr̃, ꝙ mors nō debet
differri,fateor nisi ex cā,vt ꝓbať in l.j. C.de bo. dam.& s̃.de pub.
l.fi.in prin.& l.ꝑgnantis.j̃.de pœ.& ita t3 Ia.de Ra.Pe.Cy.& Ray.
a & oēs,& hoc puto verum.Venio ad q̄ōnes [a] circa glo.Hic in vlt.
9 gl.poniť exēplū,ꝙ accusabā pro delicto ꝯmisso tali die:q̄ro,† cū
in accusatione de necessitate non debeat poni dies cōmissi cri-
b minis,l.libellorum.[b] §.j.j̃.tit.ꝓxi.Aliquis posuit diē,& nō ꝓbauit
diem,an debeat succumbere?Et vr̃ ꝙ nō:qa dies de necessitate ñ
c dēt apponi,d.l.libellorū.Cōtratium determinauit [c] Ric.Malumb.
d imputet.n.sibi [d] quia se ad diē astrinxit.l.habebat,in princ.de in-
stitor. Pro hoc,quia variatio diei facit videri diuersam rē esse ꝑꝑ
temporum varietatem:vt in c.abbate sane.ante finem,extra de re
iudi.li.6.Facit in arg.l.si non sortē.§.libertus.de ꝯd.inde.si facit vi
deri aliud maleficium,ergo & c.l.denunciasse.§.quid tñ.de adult.
10 & l.p̄tor.§.docere.s̃.vi bo.rap.& hoc puto verum.¶†Sed q̄ro cū
in accusatione non debeat poni dies criminis de necessitate,qūo
e reus poterit probare [e] defensionem suam,vt rectè ꝯcludatur? E-
xemplum,tu accusas me quod ego vulneraui te tali mense; Ego
volo me defendere,& probare ꝙ fecisti insultum,& sic volo pro
bare per meos testes,ꝙ feci ad mei defensionem:vel dico ꝙ feci
ad vindictam incontinenti,cum statutum hoc permittat, & pro-
duco testes ad probādum meam defensionem,quomodo testes
mei poterunt probare defensionem,cum testes tui ipsius accusa
toris probent,ꝙ ego te vulneraui,& testes mei dñt,ꝙ ego feci ad
meam defensionem?Potest.n.esse,ꝙ in vno mense fuerunt plu-
res rixæ,& vulneraui te insultatus à te,& alia vice feci non insul-
tatus à te. Vidi quosdam aduocatos,qui petunt, quod vulnera-
tus debeat exprimere diem,& horam ꝯmissi criminis,seu malefi-
cij, vt reus possit se defendere.Pro hoc, qa libellus debet esse ita
certus,ꝙ reus sit instructus,an velit cedere,vel cōtendere.l.1.in
prin.s̃.de edē.& ar.eius quod no.ca.l.§.editiones.s.ꝙ dēt edi dies
& ꝯsul,quando quis vult redarguere de falso,circa diem & ꝯsulē
& argum.etiā s̃.quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.j. Et hoc puto
satis æquum,ꝙ vbi æquitas mouerit iudicem,ꝙ ipse faciat inter-
f rogationē,[f] arg.l.pe.s̃.de inter.act.& arg l.certum.s̃. de ꝯfessis. &
l.prætor edixit in princi.de iniur.& debet iudex hoc facere, quia
in libello debent exprimi ea,per quę defensio non auferatur reo
l.3.§.j.supr. de eo quod certo loco.Si autem iudex accusatorem
nollet cogere ad hoc,tūc si quidem delictum probatur per meā
ꝯfessionem tantum,tunc intentio rei ꝯfitentis est optime funda-
ta:quia eius ꝯfessio debet intelligi ſm suam intentionem.l.si quis
intentione.s̃.de iud. & ideo debet intelligi ipsum esse ꝯfessum de
illo vulnere,qđ probauit postea ad sui defensionem se fecisse. Si
vero crimē probatur ꝯtra eum per testes,tunc si reus vult,ꝙ eius
exceptio ꝯcludat debet esse cautus informādo articulos,vt ꝯclu
dat,sic dicēdo,quòd vna tm̃ rixa interuenit inter me & te,in qua
fuerūt pñtes testes tales,in accusatione descripti.Itē ꝙ in illa rixa
ego fui prius insultatus à te.Testes ergo primi ex parte accusato-
ris hoc de facili probabunt.s.vulnus esse factū,si verum est:& alij
testes poterunt probare defensionem. c.cum Io.de fid.instru.In
dubio autem si non apparet de prioritate & posterioritate, quid
iuris sit,dixi in l.non solum.§.sed vt probari.s̃.de noui ope.nunc.
11 ¶†Item dr̃ hic,inchoatas.q̄ro, qualiter dr̃ hic prima accusatio
inchoata?Dicit Ia.de Are.hic per litis contestationem, ego puto
satis esse inchoatam per solam inscriptionem,d.l.neganda. in fi.
C.qui ac.non pos.aliàs inscriptio,quam permittit illa lex,nihil o-
12 peraretur.¶Vlterius quidam † determinant per glos. vltimam
huius,l.vnā notandam q̄ōnē.Quidā exbannitus est de ciuitate i-
sta in persona,accusatur de aliquo crimine de nouo hic, vtrum
13 iudex possit sibi dare licentiam veniendi? [g] Quidam dicunt de
g hoc esse casum in Auth. de mā.prın.§.neq; aūt homicidis.Sđ ni-
hil facit,qa loquitur de fidentia,q̄ datur à patre: sed qō nr̃a loqť
de ea,q̄ datur à iudice.Præterea ibi loquitur,qñ datur fidentia,vt
effugiat cognitionem delicti,qđ non potest fieri: hic vero de fi-
dentia,q̄ datť vt cognoscatur de delicto:& iō vr̃,ꝙ possit dari,per
hunc tex.cum gl.q̄ dicit,ꝙ illius,qui debet deportari, differť pœ-
na vt possit accusare,& permittitur ei stare in ciuitate.Old. dispu
tauit hanc quæstionem,& determinauit sic. Aut est tale crimen
in quo non admittitur procurator,& debet dari fidentia.l.j.§.re-
mouet.sup.de post. vbi deportatus remouetur à postulando,nisi
h propter se.Item probatur [h] per gloss.istam.Si verò est crimen,in
quo potest procurator interuenire,non potest dari fidentia, per
hanc gloss.Probatur per l.Papinianus exuli.supra de mino. Si e-
nim ibi esset certus casus de fidentia,tunc ille Iurisconsultus,qui
reprehendit alterum de insufficientia,deberet reprehendi ēt ipse
de insufficientia,cum tantū posuerit duos casus,in quib.aliū Iu-
risconsultum reprehendit de insufficiētia.Dico tamen,ꝙ fiden-
tia si datur,est seruanda.ita dicit ipse,licet dari ñ debeat.Ego aūt
dico,

ADDITIONES.

a Poma. Venio ad q̄ōnes.Vide Fel.in c.2.in ver.restringo,de resc.& in c.licet.
ver.quinto limita.de proba.& in c.cum ordinē de rescr.& Ale.cōs.22.vol. 2.

b Poma.¶Libellorum.Et istud t3 Flor.in l.si insulā.ff de p̄scr.ver.Et vide Fel. in
c.examinata.de iu.

c Ale.¶Contrarium determinauit.Hoc idē tenet Bart.in l.Pantonius.de acq.
hær.& gl.3.q.11.c.neganda.Bal.in l.1.C.qui accu.Bar.in d.l.denunciasse.§.qd
tñ.& in d.l.libellorū.ver.vnū tp̄s.& Bal.in d.l.1.C.qui ac.adde tñ,ꝙ si in libel
lo accusationis non sit apposita dies,sed in capitulis sic,licet non probeť,se-
quitur condēnatio,ſm Bal.in l.pen.C.de accu.sed si ponitur vna dies,& pro
batur de alia,non sequitur cōdemnatio. Bal.in l.2.C.de prob.

d Ale.¶Imputet enim sibi.Contra istam determinationem vr̃ tex.& Bart.ibi in
fi.in l.cū te.C.de prob.in versi.si astringo me ad probandum id,quod de ne-
cessitate ego non debebam probare,& non probo,mihi non nocet.

e Ale.¶Reus poterit probare.No.qualiter reus debet suam probare defensio-
nem,si in casu non debet poni dies cōmissi criminis,vide qđ no.in l.libello-
rum,per bar.& doct.j̃.de accu.& in l.Pantonius.de acq.hær.Et ad dictā de-
fensionem rei,bene facit quod reiteratio delictorum,vel pluralitas non præ
sumiť.Ita dicit Bal.ı̃ l.si duo.§.j.de àrb.ꝑ gl.in l.vulgaris.de fur. & quod no.
Bar.in l.inficiando.§.infans.eo.ti.& gl.in l.eum qui.§.in popularib.de iureiu.
& Bal.in l.3.de proba.& in l,in testamento.C.de test.& vide qđ dixi in l.diuus
de cust.reo.& Bar.in l.1.C.de confes.

f Ale.Faciat interrogationem.Adde quod Sal.per d.l.pe.q̄ nititur æquitati,di
xit quod non putat bene iudicem facere,si prius accusatorem ad certioran-
dū reum compellat,quā reus iudicē certiorasset de die,& tp̄e suæ absentiæ
vel alio simili,ꝑꝑ quod intentionem accusatoris vellet excludere,& hoc iō
ne quid malignaretur circa testes quod voluit æquitas,l.libellorum. quæ ac
cusatorem noluit arctari ad ponēdum diem vel horam,arg.d.l.j.§. editione.
s̃.de edē.Et pro hoc facit,quia petens sibi aliquid impleri,debet prius imple
uisse pro parte sua.l.Iulianus.§.offerri.de act.emp.& cōtra Bar.hic tenet Imo.
& forte melius, vide Bar.in l.1.in fi.C.de rē iud.

g ¶Licentiam veniendi.Vtrum iudex possit dare licentiam bannito,vt veniat
adde tex.in l.relegati,in fi.de pœ.& vide Io.An. in ti.de acc. in 3 par.in versi.
sequitur,& ver.si bannitus,& Gul.& Cyn.in l.1.§.non fuit,de dolo.& ibi dixi
post Bar.& vide omnino Bal.de pace Constan.in ver.sed dispēsari,&c Item
adde quod tex.in c.ex transmissa.de resti.spo.dicit quòd quis non teneť cre-
deř saluo cōductui,vt se cōmittat capitali inimico,& hr̃ in c.accedēs,vt li.ñ
cōte.vide Lud.in l.3.§.si seruus.de acq.pos.& in l.recusare.§.si qs alio.ad Tre.
& vide gl.3.q.j.hortamur.Bar.& Ang.in l.1.j̃.ad leg.Iul.mai.bar.in l.sed si hac
§.liberos.de in ius voc.dicit, ꝙ non potest dari securitas bannito veniendi
ad agendum.& vide gl.23.q.4.c.sicut.& in c.ex parte.j̃.de appella.& in c.ad a
postilice.de re iu.in 6.in gl.in verbo,tutum.

h Barb.¶Item probatur.Adde Sal.in l.cum indulgentiam.C.de sen pas.

a dico q̃ iudex potest dare indistinctè fidentiã, si velit, arg. huius l. cum sua gl. Nã inuestigando crimẽ, pñtia psonę multũ facit, qua trepidatione, quo vultu loquat. l. de minore. § tormenta. ĵ. de qõnib. & ideo cum sint quædam quæ p procuratorem non pñt expediri, iudex, si vult, põt dare fidentiã, Per hanc l. cum sua gloss.
13 ¶† Vlterius hẽs ex hac gl. q̃ in casib. in qb. seruus pt esse in iudicio, illis casib. pt dare pcuratorẽ ad accusandũ. p hanc gñalitatẽ, q̃ qcunq; hẽt actionẽ, in ea pt pstituere pcuratorẽ, siue sit seru⁹, siue liber. Facit l. sed si vnius. §. pe. s̃. de iniur. Pro hoc etiã s̃. rẽ rat. hab. l. 3. circa prin. Ad idẽ facit de manu. vindi. l. ẽt. §. absens. & qđ no. in l. diuus. §. fi. s̃. q pe. tut. & ex̃ de restit. spo. c. ex pte. Itẽ p hanc
14 † gl. hẽs, q̃ ille q̃ đtinet ĩ carcerib. bcõis pp aliq̃ pdenationẽ, si ci-
b tat ibi, & nõ pparet, ĩputet sibi, cum possit procuratorẽ mittere.
15 Hoc tãgã in l. 2. circa fi. ĵ. de custo. reo. ¶ Vlt. facit† lex nr̃a in arg. ad qõnẽ, aliqs accusauit aliquẽ, pendente accusatione accusator est bãnitus: an debeat sup accusatione pcedi? Hic tex. facit q̃ sic, ibi, ĩchoatas, &c. Dicã in l. Vranius. de fideius. ¶ Vlt. vide gl. super verb. inchoatas, & dic ibi, sed nõ infamatus, imo & si fuerit infamatus, cũ accusatio fuerit inchoata añ dãnationẽ. vt dcm̃ est s̃. in
16 gl. qñ accusabat accusatorẽ suũ. Itẽ illud† qđ dr̃, q̃ accusatus pt p aliũ ĩscribere accusationẽ añ dãnationẽ. dicit Pet. est verũ ante dãnationẽ, & añq̃, sit in cã pclusum, qđ satis placet. Pro hoc induco c. pastoralis. ex̃ de cau. pos. & pprie. & dixi circa hoc in l. naturaľr. §. nihil cõe. de acq. pos. Non habetis hic alia.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ ¶ Is q̃ reus. Pro pcordia aduerte, occasione citatiõis qñ iudex scit ĩpedimẽtũ rei citati, tñ citatus reus tenet ire. Si ãt ignorat iudex, tũc poterit peti rest. in int. aduersus actum gestum p eum. Ita Bar. in l. 2. s̃. si qs in ius voc. Cõtrariũ tñ ĩnuit in hac l. is q̃ re⁹. Tu dic, dẽt ĩtelligi in hac l. is q. qñ fuit incarceratus sui culpa, & erat cã parua, & cã impedimẽti erat lõgo tpe duratura, & ita pcedat scđa opi. Secus si impedimentum non erat sui culpa, & in causa ardua, & paruo tpe duratura. ita soluitur per do. Alex. in l. 2. iunctis his, q̃ hñr in l. 2. §. si quis iudicio. ff. si quis cau. Posset ẽt excogitari alia solutio, q̃ Bar. in hac l. is qui, loquitur qñ citatur ex cã criminali propter publicam vtilitatem, arg. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Prima autem opi. loquitur in ciuilibus.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quod iudex põt. adde q̃ Ange. in q. banniti in 5. q. dicere videtur contrarium, maxime in iudice, qui superiorem habet, & vide bar. in l. reos. in ver. item quæro, an procurator. C. de accu. Adde quòd bannitus habens securitatem ad tempus, semper tamen dicitur durare bannitus. vt no. bal. in l. pe. C. de cur. fur. Item per hanc gl. habes, quòd ille qui detinetur in carcere non potest citari, &c. Vide Alex. in l. quique litigãdi. ver. facit iste tex. de in ius voc. Et facit ista gl. an si aliquis bannitus est propter contumaciam in vno loco, ibi possit citari. Io. And. tenet, quòd non, in Spe. de accu. § tractandum. vers. quid si bannitus. & vide in Spe. ad fi. de sepul. vio. latius per Ange. in q. Bono. in 3. q. No. do. Ant. in. c. de his. de accu. Adde quòd Ang. consuluit de vno, qui erat in stantijs Florentiæ, qui fuit citatus ad sententiam, vt deberet mittere procuratorem, si commode poterat, aliàs esset contumax. vide eius consi. 65.
b Io. Fr. Ru. In carcerib. No. q̃ Bar. hic videtur præsupponere, q̃ citatio carcerati valeat, cuius cõtrarium videtur velle in l. 2. s̃. de in ius voc. de quo ibi vide.

LEX VI.

1 *Pœna est extincta reo defuncto*
2 *Pœna pecuniaria, an duret reo defuncto.*

a
1 Defuncto. a No. † q̃ defuncto reo, est extincta pena. Simile habuistis s̃. eo. l. 3. prout est ibi in litera perimitur. ¶ Op. de l. ex iudiciorum. in prin. ĵ. tit. j. Sol. Hic loquitur in reo defuncto ante sñiam: sed pria loquunt in reo defuncto post sñiam: tunc ẽt remanet pœna pecuniaria. In quibusdã casibus ẽt mortuo reo ante sñiam durat pœna: qui casus in illa l. enumerantur. Itẽ op. & vr̃ q̃ pœna duret indistinctè. l. defunctis. C. si reus, vel acc. mor. fue. & l. fi. ĵ. de bo. eor. Sol. Hic loquit in eo, qui moritur casu: pria loquunt in eis, qui se occiderunt, vel mortem sibi psciuerunt. Opp. & istud prium est in seq. §. & vr̃, q̃ pœna pecuniaria indistinctè duret. l. fi. C. si reus, vel ac. mor. fue. & l. 3. si pen. app. mors
2 interue. Aduerte. † circa hoc sunt opi. Quidam, vt Hug. fatentur priũ, q̃ hæc lex dẽt intelligi in pœna corporali: ibi in pecuniaria. Alij, vt Irn. antiquus gloss. dñt, q̃ hoc debet intelligi in pœna corporali, & in pecuniaria. Gl. hic non bene se firmat, sed ĵ. ti. prox. in l. ex iudiciorum, in fi. tenet expressè opi. Irn. Cyn. tangit hanc qõ. in l. vnic. C. ex deli. defun. & ibi dicit multa verba, & finaliter nihil pcludit. Ego teneo opi. quam tenet gl. ĵ. proxi. tit. in d. l. ex iudiciorum. in fi. q̃ hic intelligatur de pęna corporali, & pecuniaria. Hoc probo per d. l. ex iudiciorum ĵ. tit. proxi. in prin. quæ dicit, q̃ ex publico iudicio pœna non transit p hæredes, nisi facta cõdemnatione: sed in publicis iudicijs etiã est qñq; pœna pecuniaria, vt s̃. eod. l. 2. & l. 2. ĵ. ad l. Iul. de anno. ergo patet, q̃ p hæredes pœna pecuniaria non transit. Præterea est casus rectè intelligendo in l. eius q
b delatorẽ. ĵ. de iur. fis. Non ob. leges b priæ, videlicet l. vlti. C. si reus vel accu. mor. fue. & l. 3. C. si pend appel quia illę leges intelliguntur, qñ iam lata est sententia, à qua est appellatum. Simile habetis in l. 3. §. idem scribit, s̃. de pecu. vbi ex delicto non datur actio pro peculio, nisi condemnatione secuta. Ratio: quia secuta condemnatione iam incipit teneri ex quasi contractu, ideo transit p hr̃dẽ

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Defuncto. No. hanc l. quia facit contra illos, qui faciunt suspendi mortuos, de quo p Imo. hic, & Ale. in l. 2. C. qui testa. fac. pos. Adde, qñ hæredes teneantur ex delictis defunctorum. Io. And. in add. ad Spec. §. j. ver. quid si latro Paris. Vide Fel. in c. cum nobis. extra de rescri.
b Ale. Non obstant leges. Simile habetis in l. 3. §. idẽ scribit, s̃. de pecu. no. q̃ rõne quasi contractus, qui dr̃ celebratus inter defunctũ, & fiscũ, pœna in criminali transit in hr̃dẽ, fm Bal. in l. 1. C. ex deli. defun. & Car. in extrauag. q̃ sint rebelles. in ver. rebellãdo. & facit cõtra assessores, q faciũt mortuos suspẽdi, vt debeãt puniri đ iiuria. viđ qđ no. in d. l. 2. C. q test fa. pos. & ibi dixi, & p Imo. hic.

1 *Iudex maleficiorum potest contra principalem delinquentem de delicto principaliter cognoscere: & de restitutione rei secundario, & incidenter*

§. In quacunque. Notab. §. est iste. Pone casum. Reus principalis mortuus est: volo agere p hæredem ex hoc edicto, an debeo agere coram iudice causarũ ciuiliũ. Rñ. Iurisc. q̃ debeo agere corã iudice cãrum ciuiliũ. ¶ Op. si crimen est extinctum, ergo de eo non dẽt cognosci, vt s̃. proximè. Sol. Non dẽt cognosci criminaliter, sed potest cognosci agẽdo ciuiľr p heredem, in casib. in quib. potest agi p hæredem vtiľr, vt p defunctum, vel si ad hæredẽ aliquid peruenit. l. j. C. ex delic. de fun. Secundo, extra gl. opp. q̃ iudex maleficiorum debeat cognoscere de re restituenda. l. interdum. §. q furẽ. s̃. de fur. Sol. † Qñ prin
1 cipalis delinquens viuit, tunc iudex maleficiorum cognoscit principaľr de delicto. secundario, seu incidenter, de re restituenda, vt ibi, & l. solemus. §. latrunculator. s̃. de iud. Tene bene menti.

LEX VII.

1 *Condemnatus de maleficio publico est infamis, non tamen quo ad matrimoniũ.*
2 *Ictus fustium non infamat, nisi præcedat causa habilis ad infamandum.*
3 *Actio vi bonorum raptorum, quando descendat ex crimine priuato.*
4 *Damnatus de crimine publico, siue criminaliter, siue ciuiliter, an sit infamis.*
5 *Crimina, ex quibus actio ciuilis infamat, quæ sint, remissiuè.*
6 *Lex Iulia de vi priuata, infamat.*
7 *Damnatus ex inquisitione, an sit infamis.*
Condemnati, & mitrati sunt infames.
8 *Testis, qui dixit falsum testimonium, damnatur officio iudicis, & nõ infamatur.*
9 *Damnatus pœna alicuius statuti, est infamis, si vigore illius statuti reperitur damnatus de publico iudicio.*
10 *Confessus de crimine in iudicio, etiam sententia non secuta, est infamis.*
Confessus de crimine extra iudicium, in duobus casibus est infamis.
11 *Inquisitus de crimine, ante condemnationem soluat, ad hoc vt euitet infamiam.*
12 *Damnatus pro iniuria, etiam leui, est infamis.*
Cautela, vt talis ante condemnationem soluat, quia postea absoluitur.
13 *Imperator, Senatus, Papa, ac collegium Cardinalium, vacante pastore dispensat super infamia.*
Reges, & Principes iferiores ab Imperatore, nõ possunt dispensare sup ĩfamia.
14 *Ciuitas, q̃ nõ recognoscit superiorem, põt infamiam irrogare, ac cũ ea dispẽsare.*
Ciuitas non recognoscens superiorem, tantum potest in suo populo, quantum Imperator in toto suo imperio.

Infamem. Damnatus publico iudicio est infamis: secus si priuato, nisi sit tale crimen cuius ciuilis actio in☞famaret. h. d. Diuidit in duas partes. Primo, ponit vnũ dictũ in publicis iudicijs. Scđo, aliud in iudicijs priuatis. Scđa ibi, itaq; & est ista l. multum no. ¶ No. q̃ condemnatus de maleficio est infamis.
1 ¶† Dr̃ hic, q̃ damnatus pub. iud. est infamis. Contra s̃ de rit. nup. l. palam. §. si qua cauponam. Dicit gl. ibi est infamis in veritate, sed non hr̃ tanquam infamis quo ad matrimoniũ. & bene dicit. ¶ Itẽ op. ĵ. e. l. fi. vbi damnatus ex publico iudi. nõ est infamis. So. Ibi specialis casus est in patre. ¶ Item op. dr̃ hic, q̃ damnatus de priuato crĩe non est infamis. Contra dãnatus de crimine priuato cõiter coercet in corpus. l. vlt. s̃. de iniur. & l. vlt. s̃. de fur. ergo vr̃ infamis. l. ictus. s̃. de his qui no. infa. Dicit gl. q̃ hic dr̃, damnatũ intellige, ñ
2 punitum, tunc. n. esset infamis ex genere pęnæ. † Aduerte, licet qs sit punitus, & ex punitione sequatur ictus fustiũ, vel alia coërctio in corpus, nõ tñ ẽ ĩfamis, nisi cã pcedẽs sit talis, ex qua infamaretur, si ordinariè dãnaret, d. l. ictus. in j. gl. Vñ hic ñ curo, sit punitus vel nõ, qa ictus fustiũ nõ infamat, nisi pcedat cã habilis ad ĩfamiã inducẽdã. Itẽ dr̃ hic, nisi ad crimẽ ex ea accusatione descẽdat, &c. & sic innuit, q̃ crimen ex accusatione descendat. p, immo accusatio descendit ex crimine, vt Insti de obli. q̃ ex deli. nas. in rub. & nigro. & l. ex maleficijs. de act. & obl. Huius timore gl. exponit hoc duob. mod. vt in ea habetis. Item op. dr̃ hic, veluti furti, vi bo. rapt.
3 iniuriarum. Innuit, † q̃ actio vi bo. rap. descẽdat ex crimine priuato. Contra, immo descẽdit ex crĩe publico, cum raptus sit crimen legis Iul. de vi pub. vel vi priuata, vt ĵ. ad leg. Iul. de vi publ & priu. Dicit gl intellige de tali rapina, q̃ non cadat in crimen publicũ. l. si qs ex domo. s̃. de fur. vt si aliquis iuit ad domũ cã rapiẽdi, & nemi
a nẽ inuenit. ¶ His expeditis venio ad qõ. gl. ¶ Quæro, dr̃ a hic, dã-
4 natus† de crimine publico est infamis, an sit verũ, siue ciuiľr, siue criminaľr agat, cũ in crimine possit agi ciuiľr. l. qui noĩe. ĵ. de fal. Dicit

ADDITIO.

a Barb. Quæro, dicitur. Adde do Ant. & do. Abb. in c. at si clerici. de iudi.

Dicit gl. siue ciuil'r, siue criminaliter ꝯdemnet, ꝙ est infamis. Ita di cit gl. Quidã rephendunt hãc gl. Nã cũ in iudicijs publicis agatur actiõe in factũ ciuiliter. l. q noīe, ỹ. de fal. actio in factũ ñ infamat, iõ dat ꝯ pręm, vel patronum, q̃ non infamat. l. nõ dēt. s. de dolo. & iõ si ciuiliter ꝯdemnetur, nõ est infamis. Ita dicit Ia. de Ra. videte, actio in factum, q̃ dat ꝯ pręm, vel patronum, tpatur verbis, vt bonæ fidei mentio fiat. l. nõ dēt. in fi. s. de dolo. q. d ꝯ pręm ꝯcludit per medium bonæ fidei: quia bonæ fidei nõ ꝯgruit, ut ipse cum aliena iactura locupletet, iõ non infamat. Sed actiones in factum, q̃ ñ tēperant verbis, sed directo oriuntur ex delicto alterius: infamãt: qa sufficit ꝙ hẽant cãm publici iudicij, vt hic dr, licèt non sit publicũ

a iud. iõ gl. bene dicit. a ¶Itē dr hic, nisi sit crimen, ex quo actio ciui

5 lis infamat. Quæro, † q̃ sint crimina, ex quib. actio ciuilis infamat, & q̃ non? Tu hẽs hic gl. q̃ ponit exempla clarissime. Extra gl. ꝓcede.

6 do, & q̃ro † vtrũ sit aliq̃ crimen publicũ, ꝙ nõ infamet? Gl. vacillat de l. Iulia de vi priua. finaliter determinat, ꝙ infamat. Ita not. in

7 l. si pses. ỹ. de pę. ¶ † Itē q̃ro, b vtrũ dãnatus ex inq̃sitione sit ĩfamis

b gl. s. de susp. tu. l. 3. §. ꝓterea. vr tenere ꝙ nõ. & Dy. ibi dicit, ꝙ illa gl. non est alibi. sed idē tenet in l. vlt. C. de susp. tu. & l. j. C. de mõ mul. Cy. tenet opi. Dyn. in l. fi. C. de susp. tut. tali rõne. Q̃ñ iudex grauat reũ plus debito, vr super infamia dispensare. l. qd ergo. §. pœna grauior. s. de his q̃ not. infa. sed inquirendo iudex grauat reũ, q̃m de maleficijs non dēt sine accusatore cognosci. l. rescripto. §. si quis accusatorem. ỹ. de mu. & ho. Ex hoc ꝯcludit, ꝙ nõ sit infamis. Cõtrarium vr tenere Old. & And. de Pis. Ratio: quia nõ dēt inspici ordo ꝓcedendi, qa si hoc esset verum, nullus hodie cõdemnatus ēt per accusationē esset infamis, & qa cessat ordo antiquus, vt ỹ. l. ꝓxi. Ego al'r dico, & sic, q̃nq; quis est dãnatus ex inquisitione, & punitur aliqua coërtione, q̃ eũ infamat, & tũc est infamis, d. l. ictus fustium. Vnde illi, qui hodie mitrantur, puto, ꝙ sint infames, licèt mitrentur ex inquisitione. Si aũt nõ est punitus, sed solum ꝯdēnatus, aduerte: q̃nq; inquisitio permittit tanq̃ iudiciũ ꝑ se separatum

8 à iudicio pub. Exemplum † in l. nullum. C. de test. & qđ ibi not. in vlt. gl. vbi dr, ꝙ ille, qui tulit falsum testi. damnatur offi. iud. quia aures iudicis offendit, non autem l. Cor. de fal. sed solũ, quia aures iudicis offendit, offi. iud. punit: tũc non infamat. Rõ: quia non est dãnatus pub. iudicio, ergo non est infamis, vt hic. Si vero inquisitio

c succedit c directo in locũ accusationis pub. iudicij, tunc dãnatus est infamis. Et probo ꝑ text. cum gl. in l. athletas. §. calũniator. s. de his qui no. infa. Videbitis ỹ. eo. l. vlt. ꝑ locũ à speciali. Nã ibi est speciale in patre, ꝙ nõ efficitur infamis, ergo in ꝯrĩ ē ius cõe. Præterea, licèt varietur modus procedendi, non variatur pœna, vt expssũ est in l. ordo. ỹ. eo. Item pœnam ipsam lex imponit, q̃ ex ptãte iudicis non dependet. qa qõ facti in arbi. iudi. est, nõ iuris authoritas. l. j. §. j. ỹ. ad Turp. Præterea, non dispensat sup infamia ex modo ꝓcedēdi, sed aliter cã cognita. l. quid ergo. §. pœna grauior. s. de his qui no. infa. Præterea, verba edicti ptoris dñt, Damnatus pub. iud. est infamis. l. j. s. de his qui not. infa. Sed dãnatus ex inquisitione, ē damnatus pub. iud. ergo, &c. Succedit. n. inquisitio in locum accusationis. l. 2. §. si publico. ỹ. de adul. ergo eius nãm, & officium assumit, vt s. si quis cautio. l. si eum. §. qui iniuriarum. Nõ ob. ꝯria in l. j. C. si tut. non ges. qa ibi non dr, ꝙ non sit infamis. Nõ ob. gl. in ꝯriũ alle. quia dēt intelligi fm hanc dist. Non ob. qđ dr, ꝙ pp grauamē iudex vr dispensare cum infamia: quia grauamen consistens in or

9 dine procedendi, non dispensat cũ infamia, vt ỹ. eo. l. ordo. ¶ † Vlterius q̃ro, vtrum damnatus pœna alicuius statuti sit infamis? Cõiter aduocati dñt, ꝙ nõ quia ꝯdictio ñ infamat. l. cessat. de ac. & ob. sed in casu ꝓposito dãnatus ē ꝯdictione ex lege, ergo & c. Et istud

d dñt quidã Dy. sic tenuisse. d Aduerte, vt al's dixi, rl'a est. ꝙ dãnatus publico iudicio ē infamis l. j. s. de his q no. infa. & ꝓbat hac l. Si ergo aliquis dãnat ex forma statuti, videndum est, an sit dãnatus publico iudicio De hoc dixi . eo l. j. & si reperit dãnatus pub. iud. est

10 infamis. al's nõ. ¶ † Quæro vtrum ꝯfessus de crimine sit infamis, si non est secuta sñia? Gl. in d. l. ictus fustium. vr tenere, ꝙ sic. Idem Azo in summa. & idem vr tenere Inn. ex de pœ. c. super his, qđ vr ꝓbari ꝑ l. q̃m. s. de his. qui no. infa. In ꝯrium vr text. in l. si reus. s. de proc. vbi dici vr in tex. ꝙ ꝯfessus de crimine, nõ sit infamis. Aduerte, ꝯfessus de crimine extra iudicium in duob. tñ casib. ē infamis. Primus, si post ꝯfessionē secuta est castigatio, d. l. ictus fustium, cũ sua gl. Secundus, si hoc confitet pacifcendo de crimine, d. l. q̃m. & vr colligi ex verbis prætoris in l. j. s. de his qui no. infa. q̃ dñt, dãnatus, pactus ve, al's secus. Si vero ꝯfitetur in iudicio, nõ est infamis. Nã edictum ptoris requirit, ad hoc, vt quis sit infamis, ꝙ sit de crimine damnatus. l. j. de his qui no. infa. modo in accusatione criminali ꝯfessus de crimine non est damnatus, nec hr ꝓ dãnato. l. si cõfessus. ỹ. tit. 2. ergo non est infamis, sed in ciuilib. cũ ꝯfessus hẽatur pro ꝯuicto, & ꝯdēnato. l. j. C. de ꝯfes. dicerē cum infamen. Et sic intelligo glo. ꝑdictas, si possent ad hoc adaptari, alias male dicerent. Non ob. l. si reus. s. de procu. quia aliud est ꝯfiteri, aliud soluere. Ille. n. qui ꝯfitet, vel ꝯfitet, vt dãnet, vel vt hẽatur ꝓ dãnato: merito cum sit damnatus efficit infamis ex edicto ptoris. Sed si vult soluere, tunc non ꝯfitet, vt ꝯdemnet, vel ꝓ ꝯdemnato hẽatur: sed vt pp solõnem iudicium euadat, & iste nõ est infamis ex edicto ptoris: quia nõ est dãnatus, sed vr magis absolutus. absoluet. n. ab instãtia

11 iudicij, vt Inst. de ppe. & tēp. ac. §. fi. & iõ remedium est, † si aliquis

e dēt dãnari, vt soluat e ante ꝯdemnationem, vt iudicium euadat, & sic absoluet: quia soluit, & non erit infamis, d. l. si reus. s. de ꝓcu. & tene menti hanc practicam. ¶ Itē dr hic, dãnatus de crimine iniu-

f riarum est infamis. f † q̃ro, vtrum dãnatus de crimine iniuriarũ,

12 pro modicis verbis iniuriosis fiat infamis? Rñdet tex. videt ꝙ sic, in c. cum te. ex de re iudi. & iõ tunc ne aliquis sit infamis, erit remedium, ꝙ soluat antequã ꝯdemnetur, & tunc absoluet: quia sol

13 uit, d. l. si reus. ¶ Quæro, † quis possit super infamia dispensare?

g Rñdeo text. dicit, ꝙ solus Princeps, g vel Senatus. l. j. §. pe. s. de postu. Idē dicimus de Papa in terris ecclesiæ: quia pt cum infamib. dispēsare. Idē in collegio Cardinaliũ, vacãte pastore, secus ĩ Regib.

14 & Principib. Ita tenet Inno. in d. c. cũ te, de re iud. ¶ Quæro, † vtrũ ciuitas vna possit infamiã irrogare, vel sup infamia dispensare? Vr ꝙ nõ: quia ciuitas vna nõ pt facere statutũ sup his, q̃ nõ sunt suæ iurisdõnis. l. fi. & ibi no. s. de iuris. om. iu. & l. cum vnus. §. pen. s. de bo. aut. iud. pos. Sed causa infamiæ non est de iurisdõne ciuitatis,

h cũ sit reseruata Principi. l. j. §. pe. de post. ergo & c. Sol. dicerem h cũ q̃libet ciuitas Italiæ hodie, & ꝑcipue ĩ Tuscia, dñm non recognoscat, in seipsa hēt liberũ populũ, & hēt merum Imperiũ in seipsa, & tantã ptãtem habet in populo, quantã Imperator in vniuerso. l. hostes. & ibi no. ỹ. de ca. An autem tales infames possint confice re instra, dicam ỹ. ad leg. Iul. repet. l. eadem lege tenentur.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ ¶ Infamē. Pro saluatione Bar. in hac l. infamē. & in quo arguatur de ꝯdictione, vide cõcordiam, quam posui ad l. fi. C. de sent. passis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Bene dicit. Cy. & Bar. in l. si tutor. C. de interdi. matri. in fi. ꝙ confessus in actione ciuili famosa, est infamis.

b Ale. ¶ Itē quæro. De hac q̃ne, & solutione, vide in l. ēt furti. iuncta ibi glo. C. de fur. & Ang. in l. si vacantia. in fi. C. de bo. vac. li. x. & Bal. in l. ictus fustiũ. s. de infa. & ibi ēt Bar. in fi. Et adde Bal. in l. edita. C. de edē. & Spe. in tit. de sent. §. j. ver. quid de istis. ꝑ Sal. in l. ea q̃ dē. ver. q̃ pp. & ver. vltimo q̃ro. de accu. & Bal. in l. certa. versi. quid de condemnatis per inquisitionem. C. q̃ñ prouo. non est neces. & in l. j. C. de calum. & in l. fin. C. de susp. tuto. Gl. & Bart. in l. j. C. si tutor non ges. Et vide Bald. & Ang. in l. 2. de infa. & glossam in hac materia, in l. 2. C. de requi. reis. & gl. in c. super his. de accus.

c Ale. ¶ Inquisitio succedit. Adde, quod voluit Bal. in auth. item quæcunq;. in fi. de epis. & cle. dum dicit, ꝙ banniti, quamquam perdant ea, q̃ sunt iuris, tñ nõ sunt infames, nisi de fcõ. Facit quod not. in l. j. C. de mõ mul. & in l. iurisiurandi. C. de testib. dico tñ ꝙ tales damnati, fm veram opinionem, non sunt vere infames infamia iuris. quia bannum non est pœna, sed mulcta pp contumaciam. Et vide Ang. & Imo. hic ad fi. & Bal. in l. ictus fustium. de infa. Bal. per illum tex. & gl in l. fi. de requi. reis. Bal. in l. j. C. decalum. ¶ Adde Are. post Rom. in l. stipulationum aliæ. in prin. s. de ver. ob:

d Ale. ¶ Dy. sic tenuisse. Adde Bar. vbi scripsit, in l. j. s. eo. & ꝙ nõ sit infamis reperit Dy. cõsuluisse, vt refert Bar. in suo cons. inc. sed Io.; vbi dicit hãc esse cõem opinionem. & ibi ponit, an damnatus absens efficiat infamis. De quo ꝑ Spe. in ti. de sen. §. j. in ver. quid de istis. & quod hr in l. fi. de requi. reis. Et vide Bald. in l. j. C. de ser. Reip. manu. & quod not. Bald. in l. etiam. C. de furt. & in l. certa. C. quando prouo. vbi ēt de condemnato extra ordinem ex forma statuti. & Bal. in l. j. C. de cal. & in d. l. etiam. C. de fur. & plene per Bal. in l. cum mulier. s. solu. ma. & vide Bal. in addi. Spe. in tit. de sen. prola.

e Ale. ¶ Vt soluat. Quando q̃s inq̃ritur de delicto, ne efficiatur infamis, dēt primo soluere, & sic vide l. si reus paratus. de procu. Adde Bal. in l. j. C. de dolo. & Bar. in l. ea q. C. de cond. inde. in fi. & in d. l. si reus paratus. per Bal. in l. vtique. de rei vend. Vide aliam cautelam pro euitando infamiam in l. furti. s. de infa. in §. si quis alieno. in fi. vbi Bar. ver. quæro quid. in fi.

f Ale. ¶ Est infamis. Vide in l. decuriones, ex quib. cau. infa. irrog.

g Ale. ¶ Solus princeps. Vtrum princeps possit restituere infamē adde qđ Fran. de Pisis disputando dixit, ꝙ sic, nisi illa infamia sit contracta certo loco, quia de ea non videntur legumlatores considerasse, arg. l. cum Aquiliana. de trans. & alle. tex. optimum in c. dño guerram. in tit. hic finit lex Conrad. ibi, vel à rege, & fuit cõsultum Veronę per singulares viros. & vide per Arch. 2. q. 3. c. nõdum. per Pau. de Leaz. & per Inno. in c. veniens. de fil. presbyt. & aliquid in c. diuersis fallacijs. de cler. coniu. & in cle. si sũmus Pontifex. de sen. excõ. Archi. 22. q. 5. paruuli. Sed an possit peti per procuratorem, vide per Spe. in ti. de rest. in inte. §. si quis aũt. ver. quid de eo. ¶ Adde, ꝙ Bal. consuluit, ꝙ eps clericũ condemnatum de crimine falsi, non potest restituere famæ, quia restituere famæ, est ex reseruatis principi, adde eius consi. 300. lib. 3.

h Ale. ¶ So. dicerem. Quod an sit verũ, & an possit sup infamia dispēsare; adde ꝙ idē voluit Bar. in l. 3. in fi. de testi. Sed cõtrariũ voluit in l. j. §. de qua. s. de postu. & in l. acta. §. de amplianda. s. de re iudi. Adde, ꝙ ex verbis Bal. in l. ĝnalis. C. de sen. pas. dictæ cõtrarietates possēt reduci ad cõcordiã, vc3, ꝙ ciuitas pt restituere honorem illius loci, non autem famã simpliciter. Et ita ēt in hoc vlt. intelligitur, quod voluit in d. l. acta. & vide Bald. in §. iniuria. de pace iur. fir. & Bal. in l. 2. C. de pę. iu. & Bal. in l. cum mulier. so. ma. & Bal. in l. fi. C. de sen. pas. De hac quæstio. vide Inn. in c. cum te. ver. fi. de re iud.

Io. Fr. Ru. ¶ Adde circa istam contrarietatē, ꝙ vere Bar. non est sibi cõtrarius, nã & hic, & ibi, illud idē dicit, distinguendo, aut populus recognoscit superiorē, & pt restituere famæ, q̃ irrogatur ꝑ statutũ, non quæ per ius cõe, aut nõ recognoscit superiorem, & indistinctè potest restituere famæ, vel infamiã irrogare. & adde Ang. de Are. in §. j. Inst. quib. mo. ius pa. pot. sol.

Clau. ¶ Quod hic dr ꝑ Bar. limitat Pan. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iud.

LEX VIII.

Ordo. Not. ꝙ licèt varietur ordo procedendi, non tamen variatur potestas legis. tene menti,

LEX X.

1 *Absentis causa ad allegandas causas absentiæ,quilibet admittitur.*
2 *Trina citatio non sufficit ad aliquem condemnandum.*
3 *Lex ista qualiter intelligatur.*
4 *Trina citatio qualiter fiat.*
5 *Dilatio de qua hic,ampliatur in criminalibus,sicut in ciuilibus.*
Correctio legis non inducitur ex identitate rationis
6 *Reus quando citatur in criminalibus,satis est si citatur ad respondendum accusationi,vel inquisitioni,nec requiritur quòd in citatione inseratur tenor accusationis,vel inquisitionis.*
Consuetudo Perusina seruat,q in citatione inseratur accusatio,vel inquisitio.
7 *Reus si citatur ad domum,satis est in criminalibus.*
8 *Accusator in criminalibus necesse habet in quolibet termino,quo reus citatur, comparere,& accusare rei contumaciam,sicut in ciuilibus, nisi ex consuetudine iudex haberet licentiam procedendi.*
9 *Accusato non comparente quid faciet iudex.*
10 *Iudex quid sit facturus accusatore absente.*

Inter accusatorem. Difficilis lex est,& hēt duas lec.ī gl. Scdm primā lec.lex ista diuidit in duas partes principales. Primo,vnū dctm̄ ponit. Scdo,ponit aliud dcm̄ distinctum,& separatum à primo dicto,& ſm istā pone casū.Et ſm hāc lec.prīo not.†q qlibet admittiť,p absente,ad allegādas cās absentiæ,De hoc tñ dicā j.ea.l.pe.§.ad crimē. iō hic o-
2 mitto.¶Scdo no.†q trina citatio nō sufficit ad faciēdū aliquē ɔdēnari,& ſm hāc lec.hētis in lr̃a, nec.Scdm aliā lec. hæc lex diuidiť ī duas ptes.Prīo ponit vnū dcm̄.Scdo ponit effectū illius dicti, & ſm lr̃ detis hr̄e ī lr̃a,ne p triduū,&c.& ibi est scda ps.Scdm hāc lec.No.q absens post trinā citationē ñ ɔdēnať,si aliqs alleget cās
3 absentiæ:sec⁹ si ñ allegaret cās absentiæ.†Vides ergo,q hæc scda lec. ɔdicit prīæ.¶Pro declaratiōe q̄ro,q̄ istarū lec.sit verior?Quidā tenēt vnā,& qdā tenēt aliā,& gl.se ñ firmat.Tu vero dicas sic, si qdē intelligis nr̄am legē,q accusatio esset ,ppōsita de crīe,cuius pœna esset à relegatione s̄. in qua absens nō pt̄ dānari, tunc prīa lec.procedit sine scrupulo,qa post trinā citationē nō damnabitur reus,vel accusator.Si vero intelligas in crīe, cuius pœna est à relegatione j̄.in qua absens pt̄ dānari,hic aduerte,aut tu vis eū absentē ɔdēnare solum ex illa cā:qa ter citatus ñ ɔparet. & tūc ñ pt̄ fieri,& hoc mō ,pcedit prima lec.Si vero velles eum dānare:qa citatus nō ɔparet,& iudex ɔ̄ eū absentē de maleficio plenas ,pbōes inuenerit.tūc absens pt̄ ɔdēnari l.abñtē.j̄.de poe.nisi aliqs accusator iustas cās abñtiæ allegaret,qa tunc expectareť. vt hac l.& hoc
4 mō secunda lec.procedit.Procedo vlterius.†Dr̄ hic,nec post tri-
a duum p singulos dies,&c.q̄ro,qualr̄ fiat ista citatio?Tres opi.sūt. Quidā dixerunt,q citať trib.dieb.nouem vicib.s.p singulos dies ter.Alij intelligunt;q intelligať de nouē dieb.& per singulos dies citeť semel,& ita vr̄ sentire gl.vide gl.in verb.nec per triduū. quæ incipit,aliàs nec.¶Tertia opin.est Iac.de Are.q intellexit hanc l. alr̄.s.q per nouē dies citeť trib.vicib.& sic trib. citationib.& post singulas citationes expecteť p tres dies,& sic erunt nouē dies, & tres citationes,& expone textū sic,nec per triduū,s.expectatus p singulos dies,&c.Et hanc opi.vr̄ ēt tenere Spe.in ti.de act.§.j.ver.
b qualr̄ aūt in criminalib.fit citatio.Et hoc placet mihi,qa l.absentem.j̄.de poe.dt̄,q ad instar priuatorū iudiciorū fit citatio in crīalib.sed in priuatis fit citatio illo mō,s.per tres denunciationes,vel ,p oīb.vna.l.ad peremptoriū.cū l.seq.s̄.de iud.& l tres denunciationes.C.qūo & qñ.iud.ergo,&c.Hoc seruat ɔsuetudo.Ad ɔ̄dicta
5 facit quod not.C.de accu.l.si accusatorib.¶†Quæro vtrū ista dilatio triū dierū hodie sit ampliata,vt dēat esse decē dierū, vel 30. sicut in ciuili.l.properandum.§ j. C.de iud. & in auth. q semel.C. qūo & qñ iud.Gl.q̄ est hic vr̄ tenere,q sic. aduerte istud nō vr̄ eē verum.Nam ex identitate rōnis non inducitur legis correctio,vt ,pbať C.de app.l.præcipimus.&l.si vero.§.de viro. s̄.so. ma.& in
c auth.equas actiones.C.de sacros.eccle.cū ergo dilatio sit mutata ī ciuilib.non dēt intelligi mutata in criminalib.licet sit eadem rō. Rñ.dico hanc gl.dicere veritatem,nec fit mutatio per hominem sed per legem antiquam,q̄ dicit,q eodem mō debet dari dilatio
* in criminalib.sicut in ciuilib.*l.absentem.j̄.de poe. sed in ciuilib. danť 30.dies,ergo,& in criminalib.Ad hoc facit,qđ no.gl.in l.qđ vero.s̄.de legib.q̄ dt̄,q l.si qs seruo.C.de fur.quæ est lex noua.tra
6 hitur ad filium per legem antiquam.Pro declaratiōe†quæro,qñ
d citatur reus,ad quid dēt citari, & vtrum debeat ᵈ sibi mitti tenor accusationis,vel inqsitionis?Videte in ciuilib.vtrū libellus debeat mitti cū citatorio,est qō satis ,plixa,quam Cy.refert in auth.offeratur.C.de lit.cont.& cōiter tenemus q nō.Et idem dico in crīalib.Nam dico,quòd qñ debet quis citari,vt veniat rñsurus accusationi,non est necesse,q mittať copia,seu tenor accusationis.Probatur extra de accusa.c.licet in beato Petro.Contrarium tñ seruatur in curia perusina,pro cuius obseruatione est glo.ordinaria in
7 cap.2.extra de dilatio.¶†Secundo quæro,vbi dēt citari iste reus Dñt qdā,q dēt citari personalr̄,ita q ad eius notitiam perueniat. Et hoc refert Spe.tenuisse Odof.vt refert in ti. de accu.§.j.vers.sed nunqd sufficit.Veritas est,q sufficit,q citeť ad domū,vel alibi,ita
8 q verisile sit,q ad eius notitiā peruenerit.Hoc ,pbať j̄.de req.re l.j.¶†Itē q̄ro vtrū sicut in ciuilib.reqriť,q in quolibet termino actor repsentet se,& rei contumaciam incuset, vt reus sit ɔtumax,
e ita eodē mō sit necesse in crīalib.?Rñ.q ſm consuetudinē Italiæ, vbi iudex recipit licentiam ab accusante,& ab accusato perficiēdi processum,& sic iudex sumit locum accusatoris,vt dixi in l.is q reus,s̄.eo.ñ est necesse q accusator se representet,cū ibi sit iudex q̄ eius psonā repsentat,sed alr̄ est necesse,q se psentet, cum ī istis
9 procedať ad instar iudiciorum ciuilium,d.l. absentē. ¶†Vlterius
f q̄ro,accusato non ɔparente,qd faciet iudex.Rñ.si qdē ē crimē,in quo imponitur pœna à relegatione s̄. tunc iudex non procedit ad ɔdēnationē,sđ ,pcedit ad annotationē bonorū.l.j.j̄.đ req.re.In crībus vero quorū pœna ē à relegatione j̄.iudex examinabit testes,& ,pcedet ad ɔdēnationē,habita fide de maleficio, d.l.absentē.j̄.de poe.sed ſm statuta Italiæ, ēt elapso termino bāni, indistincte hr̄ pro confesso,& tanquā ɔfessus ɔdemnabiť. ¶Prædicta in
10 accusato absente,sed†qd fiet accusatore absente?Br̄ dico,q phť
g duo q̄ri.Prīo,qd fiet abñte accusatore,ɔ̄ ipsum accusatorē. Scđo qd fiet absente accusatore,de ipso processu? Ad primū dico,q si accusator absens est legitime citatus,poterit procedi ɔ̄ eū ad pœnam.de qua dixit tex.in l.q crimē.C.q accu. nō pos.Poterit ēt cognoscere de eius calumnia & de calumnia eū ɔdēnare,si est pœna à relegatione j̄.nec allegatio pro eo iusta allegať:qa tunc expectareť,vt hac l.Sed si est pœna à relegatione s̄.tūc fiet annotatio bonorū,sicut dcm̄ est in reo s̄.Si vero q̄ris,qd fiet de processu: Aduerte,de processu pt̄ iudex præsentem absoluere ab instātia.Itē pt̄ proseq ,pcessum,si vult absoluere,vel ɔdēnare eū,,put reperiet eū culpabilē,vt j̄.eo.d.l.pe.Dicam plene j̄.ti.j.l.libellorum.in fi.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶Inter accusatorem.Pro saluando Bar.in hac l. inter accusatorē & in quo videatur contrariari, vide concordiam quam posui ad §.hoc autem.in l.4.s̄.de dam.infe.

ADDITIONES.

a Alc.¶Quæro qualiter.No.de modo citandi,& vide Imo. in l.qui ante calēdas,de ver. obl.& quod not.Bar.in extrauag.ad reprimendum.in ver.& per edicta.Item not.quod statutum potest dare certum modum citandi, secundum Bal.in l.j. C. qūo & quando iud.per Bal.post gl.in l.si accusatorib.& ibi Cy.C.de accu.
b Alc.Placet mihi absentem potest citare iudex in criminalibus vna vice pro omnib. qđ tenuit Bal.in l.2.C.quomodo & quando iud.vbi sequitur Archid.
c Ale.in auth.Vide no.Bar.in d.auth.qui semel.
* Claud.¶Sicut in ciuilibus.Si ergo de ciuilibus fit argumentatio ad criminales,& econtra,vbi est eadem ratio,vt no.Are.in c.super his.in pen.notab.de accusa.facit l.qui testamento.§.mulier.s̄ de testa.
d Alex.¶Vtrum debeat.Vtrū in actione debeat mitti copia inquisitionis,vide per bart. in extrau.ad reprimendum.in ver.super dicto crimine.Pet.de Anc.in cle.j.de foro. cōpe.Imo.hic,& Sal.in l.absentem.C.de accus.Bal.in l.2.C.de exhi.re.Aliquid per Imol. in l.si finita.§.si plures.de dam.inf.sed gl.in c.præterea de dila.& 5.q.2.in c.si primates. tenet,q debet mitti.de quo habes plures remissiones in rub.C.de eden.& vide Bar.in extraua.ad reprimendum.in ver.super dicto crimine.Adde quòd Pan in d.c.licet, dicit dictum Bar.posse procedere,quando quis citatur de propinquo:alias secus per d.cap. si primates.5 q.2.Nō ob.d.c.licet,quia dicit, q ibi crimina fuerūt expressa in citatiōe.
e Alex.¶Sit necesse.Adde bal.in l.si tutor,C.de interdi.ma.vide Imo.hic.& bar.in extra uag.ad reprimendum.in ver.neglexerit.
f Alex.¶Vlterius quæro.Vtrum reus debeat personaliter citari,vel non,bart.in extrau. ad reprimendum.in ver.& p edicta bal.in l.& post.in prin.de iud.& ibi bar.& quæ dixi post eum in l.j.in pri.s̄.si quis ius dicē.& Sal.in l.absentē.C.de accus.& quæ dixi post bal.in l.j.C.de requi.re.bal.in l.si accusatoribus.C.de accus.
g Ale.¶Sed quid fiet.Quid fiet p iudice absente accusatore,adde bar.post gl.in l. Papinianus.§.j.de inoffi.est.& Imo.in c.licēt.de loc.& adde meliorem tex.in l.quamuis in dubitati.C.de adul.& bar.in extrauag.ad reprimendum.in ver.neglexerit,& Imo. hic.

LEX XI.

Seruus. Dicam cras in §.ad crimen.

LEX XII.

1 *Aduocati debent interesse disputationi,an rei sint examinandi , non examinationi,& quæstioni.*
2 *Processus factus contra reum,valet etiam si aduocati non fuerint adhibiti declarationi,an esset examinandus.*
3 *Feriæ vindemiarum,vel messium non seruantur in causis carceratorum.*
4 *Feriæ messium,vel vindemiarum hodie secundum statuta Italiæ,non porriguntur ad causas criminales.*
5 *Damnati ad mortem non possunt dilationibus inductis à lege, vel statuto, renunciare.*

a Custodias Diuidiť hæc lex.in duas partes.Primo loqť, q debent adesse examinationi reorum. Secūdo loquitur,quo tempore dēt fieri examinatio reorū.Secūda ibi, & feriatis.¶Primo opponitur ad principiū , & vr̄ q ɔsuetudo hoc nō obseruet,q ɔuocentur aduocati,qñ examināť rei.Dicit gl.intellige

ADDITIO.

a Alex.¶Custodias Hanc l.limita inq tñ vult,q aduocati debēt citari ad vidēdū indicia,nō hr̄e locū in testibus torquēdis.ſm Bar.in l.vnius.§.iudex,j̄.de quæstio.& ad hāc l.vide Bar in § reus.in ea.l.& in l.fi.e.ti.de qō.Adde q bal. consi.275.lib.3.dicit,q cum aliquis grauissime torquetur,bonum esset adhibere medicos,quia alij molles carne,alij duri sunt.

tellige; ꝙ uocentur pr̃oni cārum, non aduocati ipsius rei. Et ita
obseruatur Bononiæ. Ita dicit gl. & dicit verum etiam ꝙ olim ob
seruabatur. Istud dictum gl. vr̃ ꝓ l. si postulauerit. §. quæstioni. ȷ̃. de
adulter. vbi dr̃, ꝙ aduocatus ipsius rei dēt adesse qōni. Hoc etiam
gl. tenet in l. legis virtus. s̃. de legib. Br̃ veritas est ista, & obseruat
a cōis ꝯsuetudo, a †ꝙ examinationi reorum, hoc est disputationi, an
1 sint examinandi, & torquēdi, bene intersunt aduocati. Ita intellr̃
d. l. si postulauerit. §. qōni. sed ipsi qōni, & examinationi nō debēt
interesse. Ita tenet gl. in Auth. de testib. §. qa vero. in gl. super verbo
aduocatorum. & hoc vr̃ velle gl. C. de iur. cal. l. 2. circa prin. in gl.
super verbo vtriusque, dū dicit aduocatos non debere partes in
interrogationib. & r̃sionib. instruere. Hoc ēt probatur ad simili-
tudinem testium, quia partes adsunt iuro testium, non examina-
tioni, q̃ fit in secreto, & hoc puto verum, & cōsuetudo obseruat.
2 ¶Quæro, † qd si isti aduocati ad hoc nō fuerunt adhibiti, an pp
hoc vitiabitur processus, vel sententia? Puto ꝙ nō, arg. eius quod
not. in l. cum sententiam. C. de senten. facit quod no. in l. prima. C.
de senten. aduer. fis. la. ¶Venio ad secundam partē. opp. ꝙ diebus
feriatis nemo trahitur inuitus. l. j. & 2. s̃. de fer. So. Gl. intelligit hic
3 volente reo. Vel aliter, † illud qd̃ ibi dicitur, loquitur in personis
non detentis in carcere, quæ personæ non possunt occupari cir-
ca messes, vel vindemias. In istis aūt detentis in carcere, istæ feriæ
non obseruantur propter se, nisi forte diceremus obseruari prop
ter aduocatos, & alias personas, quæ debent adesse: tamen istud
erit speciale hic, ꝙ volente reo ēt accusatore inuito, procedetur
4 istis diebus feriatis. Item opp. s̃. de fer. l. si feriatis. Sol. † hoc intelli
go de feriis inductis ob necessitatem hominum, non in honorem
Dei, nisi in casu speciali, in l. prouinciarum. C. de fer. Sed hodie se-
cundum statuta Italiæ, communiter feriæ messium, vel vindemia-
rum ad causas criminales non porriguntur. ¶Vlterius dici-
tur, ꝙ istis diebus feriatis innocentes dimittat, nocentes differat:
quæro, quæ sit ratio huius diuersitatis? R̃ndeo: ratio forsan est: qa
cum ista examinatio fiat volente reo, & aliter non, vt dixi, istis fe-
b riis, & dilationib. potest renunciare b ad sui commodum, vt absol
uatur: sed ad sui damnum, vt citius condemnetur, non potest re
5 nunciare. Isti ergo, † qui damnantur ad mortem, c non videtur ꝙ
c possint istis dilationibus introductis à lege, seu à statuto, renun-
ciare, vt hic. Pro hoc facit l. non tantum. ȷ̃. de appel. Non tamen
hoc pro certo dico.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Consuetudo. Idem tenet Bar. in d. l. si postulauerit. §. quæstioni. versi. ad hoc ꝙ. & hic in ver. quæro quæ sit ratio. dicas, quod istud est diuinare, sed est no. fauore absolutionis, vt in simili, in l. fi. C. vbi sena. vel claris.

b Ale. ¶Potest renunciare. Adde quòd Bal in l. si accusatorib. C de accusa. videtur velle, ꝙ possit renunciari, & quod repertus in flagrāti crimine potest renunciare dilationib. suis: quia nulla debet sibi dari dilatio, secundum Bal. in l. vt vim. de iust. & iure. Vide gl. in l. ictus fustium. in prin. ff. de infa. Lud. in sing. in vlt. ver. vtrum reus possit renunciare dilationib. sibi datis, vt citius condemnetur? Et in eo quod tenet Bar. adde Bal. in l. j. C. de confes. & Bal. in l. pactum inter hæredem. s̃. de pac. vbi dicit, ꝙ non potest renunciare defensionib. Et idem Bal. in d. l j. plus dicit, videlicet, ꝙ si sit renunciatio iurata, non valet. Et in proposito vide quod no. Bald. in l. raptores. C. de epis. & cle. & in auth. habita. C. ne fil. pro pat. Sed contra Bartol. hic tenet Bald. in l. fi. ff. de fer. in quo vide Ro. in rub. de arb. Potest tamen reus in criminalib. renunciare exceptionib. declinatoriis fori, secundum Bal. in d. l. j. C. de pac. & Bal. in auth. iubemus. C. de iud. & vide gl. & Ang. in l. j. de furi. balne. & in l. j. C. qui accu. in ver. & præmitto. & Imo. hic. & Bal. in l. cum reis. C. de pœ. & in l. j. C. qui accu. non pos. & dicit Ang. in d. l. pactum inter hæredē. ff. de pac. quòd quando certum est reum nullam habere defensionem, quòd valet renunciatio. Vnde infert ibi, ꝙ quando iudex maleficiorum facit renunciare termino, & defensionibus debet facere reum cōfiteri se nullam aliam habere defensionem, quare renunciat, quia defensiones non habet. Vnde sentit ipse quòd ista renunciatio saltē sit vtilis quantum ad terminum, quantum vero ad defensiones, certum est eam esse inutilem, cum nullas defensiones habeat, vt ipse præsupponit, & sic videtur dicere idē quod Bar. hic. Pro certo ille tex. non probat opi. Bar. quia hic ñ differt probatio sententiæ condēnatoriæ: patet, quia reus non posset renunciare, nisi quia sic statutū est in casu isto. Vnde tex. iste per Bar. allegatus, non probat opi. eius, nisi intelligatur coniuncta gl. in verb. audiri. quam Bar. examinat hic in ver. fi. Qua quidem declaratione magis est violare istum tex. quam declarare. Et in proposito inquit Bal in l. j. C. qui accu. quòd reus non potest in criminibus renunciare defensioni, quæ resultat, & fundatur super iure gentium, sed executionibus quæ inducuntur à iure positiuo communi, vel statutario bene potest renunciare, alleg. gl. in l. si accusatoribus. s̃. alle. C. de accus. Aduerte tamen, quòd licet ipse Bal. dicat ibi, quòd illa excusatio tolli non potest, quæ funditus tollit crimen, tamen idem videtur dicendum, si modificaret pœnam, dummodo sit fundata in iure. ex quo videtur quòd conclusio Bar. hic, falsa sit, & vide quæ habes in materia in auth. iubemus. C. de iud. in casu prædicto Ange. quādo certum sit nullas reum defensiones habere, & sic per renunciationem termini non aufertur defensio. pro quo optime facit, quod dicit Bal. in l. j. ff. de requi. reis. qui ibi concludit, quòd statutum in causa criminali potest auferre reo defensiones, & exceptiones quæ respiciunt apices iuris, & non negotium principale. Et forte idem possit dici in renunciatione defensiōis. quia quamuis defensio competens sit introducta de iure ciuili: si tamen respiciat renunciationem criminis in totum non possit ei renunciari. Hoc probatur, quia appellatio formalis est introducta de iure ciuili, l. j. ff. de appel. & tamen illa renunciatio tolli non potest. l. nō tantum. ff. de app. Item pro hoc facit regula vulgaris l. liber homo. ff. ad leg Aquil. quæ habet, quòd nemo est dominus membrorum suorum. Sed quando certum est reum habere defensiones, tunc stat Ang. cum Bar. per d. l. pactum inter hæredem, sed si est dubium, dicit, quòd valet, si reus fateretur se non habere defensiones, per d. l. j. ff. de furi. balnea. Pro quolibet intellectu vide in d. auth. iubemus. C. de iud.

c Damnantur ad mortem. Vide latè Ang. in trac. malefi. in verbo, quia iudex statuit terminum. post prin.

LEX XIII.

Accusatore. Hic habetis tres literas, & s̃m vnam habetis
iudicante. alij h̃nt inchoata: alij iudicata. Se-
cundum primas duas literas, hæc lex dicit, ꝙ accusatore defuncto
a iudex pōt a processum prosequi, & ipsum finire, & terminare. Cō
tra hoc vr̃ expresse in l. libellorum. in fi. ȷ̃. tit. 1. & ibi dicam. Secun-
dum tertiā literam hēs, ꝙ res iudicata ab alio, pōt executioni mā-
dari per p̃sidem ēt accusatore defuncto, & non petente: hoc. n. fa
cit ex suo officio. Vide gl. quæ incipit, alias iudicante.

ADDITIO.

a Ale. ¶Iudex pōt. No. accusatore defuncto, ꝙ [illegible] p[illegible]secutio fit. facit quod no. Bar. in l. inter accusatorem. in fi. s̃ eo. an autem omnia acta facta cum ipso accusatote, ipso mortuo pereant. vide gl. vbi Bal. in l. j. C. si reus vel accu. mor. fue.

1 *Procurator quare non admittitur ad crimen publici iudicij, tam ex pacto rei, quàm actoris.*
Procurator damnatur, vel absoluitur, quando in eum potest cadere sententia.
2 *Accusator hodie ex forma statutorum, non punitur pœna talionis, nec ponitur in carcere.*
3 *Accusatio suspecti tutoris facta, vt remoueatur, est ciuilis, & in ea potest procurator interuenire, secus vt si puniatur.*
4 *Procurator interuenire potest in causa publici iudicij, quando pœna venit imponenda à relegatione infra. & quòd ita seruat consuetudo.*
5 *Procurator non potest interuenire in illis tribus casibus, in quibus absens ad pœnam mortis damnari potest.*
6 *Iudex potest de facto supplere, & quærere eius defensionem, vbicunque sententia potest in absentem ferri.*
Pro absente, etiam vbi ingeritur pœna mortis, quilibet potest causas innocentiæ allegare.
7 *Procurator an admittatur in criminalibus, vbi imponitur pœna pecuniaria.*
8 *Pater, dominus, & Abbas pro filio, seruo, & monacho potest pro se interesse in causa criminali comparere.*
9 *Statutū, ꝙ si accusatus declinauerit iurisdōnem potestatis, possit impune offendi non comprehendit superiorem pro clerico accusato, nec patrem pro filio.*
10 *Procurator in crimine capitali pro accusato detento, interuenire potest ad allegandum causas causæ, & sic seruat consuetudo.*
11 *Procurator in causa priuati delicti, si pœna imponatur à relegatione supra, nō potest interuenire.*
12 *Pœna quando imponitur pro delicto, arbitrio iudicis, illa pœna videtur terminata, quæ pro tali delicto consueuit imponi.*
13 *Procurator etiam ad vnum articulum in accusatione capitali interuenire non potest, si accusatus non est carceratus, & si est detentus ad omnem articulum, præterquam ad sententiam.*
14 *Procurator ex parte rei potest interuenire, si per statutum imponitur pro homicidio pœna pecuniaria.*
In causa publici criminis, procurator ex parte accusatoris interuenire nō pōt.
15 *Procurator an admittatur, quando in defectum pecuniariæ imponitur pœna capitalis, remissiuè.*
16 *Excusator cōparens pro accusato, quas excusationes proponere possit. & nu. 8.*
Proponens exceptionem excommunicationis, debet habere mandatum.
17 *Mulier vel minor potest cōparere excusatorio nomine accusati, dummodo opponat excusationem circa factum, & sine mandato.*
18 *Procurator in crimine publici iudicij constitutus, quas exceptiones proponere potest. vbi quòd dilatorias, quæ crimen non tangunt.*
19 *Procurator in crimine publici iudicij, potest opponere exceptionem tangentē delictum, si constat notoriè eam esse veram.*
20 *Procurator in criminalibus non potest opponere exceptionem peremptoriam.*
21 *Procurator in criminalibus non admittitur ad opponendum exceptionem dubiam de iure, licet non sit dubia de facto.*
22 *Exceptio dubia in iure, licet sit vera in facto, & seorsum à crīe publico examinetur, tamen non potest per procuratorem opponi.*
23 *Procurator in crīalib. si fuit admissus, q nō debuit admitti, an valeat ꝓcessus.*

§. Ad crimen. Hic §. diuidit̃ ĩ duas ptes. Prima loqt̃ d eo
q venit ad ꝓsequendū crimē publicū. Se-
cūda, de eo, q venit ad allegādas cās absentiæ. Scd̃a ibi, sed excu-
satiōes. Item prima subdiuiditur in duas partes. In prima loqt̃ de
procuratore ex parte actoris: in scd̃a de procuratore ex parte rei.
Scd̃a ibi, multoq; magis. Itē scd̃a subdiuidit̃ in duas partes. ¶Pria
ponit dcm̃, secūda effectum illius dicti. Scd̃a ibi, & si iustā. Br̃ h. d.
a In crimine publici iudicij ñ pt interuenire procurator a ad allegan
das cās cāæ, sed ad allegandas cās absentiæ admittet̃. Notabilia
hētis ex his, quæ dixi in summario. ¶Venio ad declarationē ma-
teriæ, q̃ est multū profunda, & hēt multas opi. & hēt modicas le-
1 ges. ¶Quæro primo, † antequā op quare procurator ñ admittit̃
ad crimen publici iudicij? Dicit gl. in reo potissime ē rō: qa ꝓcura
tor dēt dānari l. j. C. de sen. & iō ñ eēt ꝯgruū, ꝙ procurator dāna-
retur ad mortē, vel ad aliam pœnam. Ista rō nō ē bona: nā ꝙ dicit,
ꝙ ꝓcurator dānat̃, vel absoluitur, est verū, qñ ĩ ꝓcuratorē pōt ca-
dere

ADDITIO.

a Paris. ¶Interuenire procurator. Procurator non potest interuenire principaliter, secus incidenter. Barb consi. 2. vo. j.
Claud. ¶Adde, ꝙ nec procurator potest interuenire in crimine capitali ad protestandum de absentia iudicis secundum Bal. in c. plerunque. circa prin. de rescr.

dere ſnā:alias non,l.vlt.C.de iniu.& plene no. in l.nihil.C.de pro
cu.Pro hoc qđ no.ſ.de proc.l.ſeruū.§.publiee.facit l.3. C.de acc.
quæ ē ergo rō?Videte,ex parte rei aſſignant iſtę rōnes p Doc. Iu-
dicia non dēnt eſſe deluſoria l.ſi ptor.in prin.ſ.de iud. Sed ſi ꝓcu
rator interueniret ex pte rei , iam ſequeret iudiciū eſſe deluſoriū,
qa reus ſi videret ſe dānari,nūq̄ ɔpareret,& abſens ñ poſſet dāna
ri.l.abſentē.j.de pę.Itē alia rō,eſtne maleficia remaneāt impuni-
ta.l.ita vulneratus.ad le.Aqui.Adde aliam rōnē.iō nō admittitur
ꝓcurator etiā ex pte rei:qa ipſe diligētius defendet cām ſuā,quā
ꝓcurator.l.j.ī fi.ſ.ad Carb.Videamus rōnē ex parte accuſatoris.
Dicebat Ia.But. rō eſt:qa qñ crimen eſt publicum,& ſi accuſatio
competit cuilibet de populo nō pōt ɔſtitui ꝓcurator : & qa hæc
cā itá pertinet ad ꝓcuratorē,ſicut ad ɔſtituentē. l. licet & ibi not.
ſ.de procu.Hæc rō eſt bona.nō tñ eſt gñalis:qa ɔcludit qñ accuſa
ret tanq̄ qlibet de populo. Sed pone qđ accuſator accuſaret pro-
ſequēdo ſuā iniuriam,iſta rō ceſſat,d.l.licet.Quid ergo? Dñt alij,
rō eſt:qm̄ ſi accuſator reperiretur in calūnia,ɔdemnaret in ſilitu
a dine ſupplici.Itē accuſator dēt detineri in carcerib.a ſicut accuſa
tus,vt j.ad Turp.l.j.§.j.& C.de acc.l.fi.Vñ ſunt eædem rationes in
accuſatore,q̄ in accuſato dictæ ſunt.Satis hoc placet de iure cōi.
2 Sed cū hodie de iure ſtatutorum non puniatur accuſator in pœ
na taliōis,nec ponatur in carcerē accuſator,ſicut accuſatus, iſtæ
rōnes ceſſant.Sed alia rō eſt: qa veriſilr diligentius aget cām ſuā
per ſe,quā p ꝓcuratorē:qa q̄s ꝓprio dolore mouet ad agendū di
ligentius cām ſuā,quā alienam.l.2.§.fi.j.de adul.& ſic eædē rōnes
hñt locū ex parte accuſatoris,& accuſati.¶Opp.in crimine ſuſpe
cti tutoris pōt interuenire procurator.l.non ſolū.§.j.ſ.de ꝓc.ſed
crimen ſuſpecti tutoris eſt publicū,vt no.ſ.e.l.j.& probat in l.i.§.
ɔñs.ſ.de ſuſpe.tu.ergo male dicit iſte §. Huius timore dicit gl. hic
dēt intelligi de tali crimine publico cuius pœna ſit à relegatione
3 ſupra.†Quantū ad propoſitum,puto ꝙ hæc ſolo b non ſit bona.
b Nā qñq; accuſat aliqs de ſuſpecto , ſolū vt remoueat, tūc iſta cā
dr ciuilis,non crīalis:qm̄ p eā nihil applicat reipublicæ , vt l. 3 .in
prin.ſ.de ſep.vio.Itē agitur ad vtilitatē priuatā,ſ.pupilli ; ergo eſt
ciuilis:ſed § noſter loquitur qñ crīaliter accuſat qs. Et ꝙ hoc ſit
verū,ꝙ illa cā dicat ciuilis,Canoniſtæ hñt expreſſius q̄ nos.caſus
eſt in c.tuæ.de ꝓc.& de teſt.c.ex parte,& ibi gl. ſed ſi poneremus,
ꝙ tutor accuſaretur ſuſpectus , vt puniretur, tunc eſſet cā crīalis
quia agitur ad vindictā.l.j.§ fi.ſ.de ſuſp.tu.in fi.cū l.ſeq.& l.j. §.itē
ſolent.de off.præ.vr.& C.de admi.tu.l.niſi.& l.ſi liberti. tunc iſto
caſu non admitteret ꝓcurator,ſicut in accuſatione iniuriarū:ſed
ſicut nec in alijs accuſationib.priuatorū criminū , vt j. videbitis.
¶Scđo op.de l.ſed & hæ.§.j.ſ.de ꝓc.vbi libertus accuſat vt ingra
tus,vt reuocet ī ſeruitutē,& admittit ꝓcurator.& đt gl.co. mō, c
c ꝙ ibi pœna imponit ſupra relegationē:hic infra Hoc ñ placet ad
legem illā:qa ibi imponit pęna ſupra relegationē: qa ſeruitus eſt
mors.l.2.ſ.e.& l.capitaliū.j.de pœ.& l.ſeruitutem.& l.qđ attinet.
de reg.iu.Quare dic,ꝙ ibi qñ actio eſt ciuilis:qa ad partis cōmo-
4 dū redigit in ſeruitutē:hic loquit in crīalib.¶†Tertio op.de l.ſer
uū quoq;.§.publicæ.ſ.de ꝓcu.vbi dr, ꝙ vbicunq; abſens pōt ɔdē
nari,admittit procurator:ſed in qbuſdā crīnibus pōt damnari qs
abſens,l abſentē.j.de pę.ergo,&c.Huius timore gl. ſtat in ſol.pri
d ma,ꝙ hic §.reſtringat,qñ ī crīalib.d venit īponēda pęna ſupra re
legationē,ſecus ſi infra relegationē,ar.l.j.infra an p aliū cāæ app.
e vide illā legem.Iſtā opi.tenet gl. e in hoc §.ad crimē,& latius in d.
§.publice.& latius in l.j.j.an per alium cāæ app.Et hanc opi.tenet
Ia.de Are.Odof.Ia.Bu.& Gul.de Cug.do.Ray.& oēs quaſi. Ia.de
Ra.vr tenere ɔ̃riū,& eum ſequitur Pet.& Mar.Silim.quia Ia.dicit
ꝙ in crimine publici iudicij,vel nō publici,nō curo,nō poteſt in-
teruenire procurator,niſi qñ cā eſt pecuniaria.Vñ ſi pęna impo
neretur relegationis,nō poterit interuenire ꝓcurator:& illud,vſ
que,qđ ponit in l.j.j.an p aliū cau.app.ponit incluſiue ſm eos, &
p illum tex.hanc opi.ꝓbāt.Et ꝙ ponat incluſiue , ꝓbat ibi,dū đt,
capitalis.Nam capitalis cā eſt,q̄ adimit vitā,libertatē vel ciuitatē,
vt ſ.e.l.2.Et dñt ipſi,ſi exponeret excluſiuè,ille ver.ſed & ſi ea,ni-
hil importaret,qm̄ cum dicit,capitalis cā , oīa iſta comprehēdit.
Ita dñt ipſi.Præterea ꝓbatur per hūc tex. q.gñalr loquit de crīne
publici iudicij ꝓſequēdo,nec dicit de qua pęna.Itē ꝓbat p l.2.C.
de ꝓc.cū đt,rē pecuniariā,&c.ergo ſi nō eſt pecuniaria , nō pt in
teruenire ꝓcurator.Præterea dñt,caſus eſt in l.vl. C.de iniu.vbi ē
ſpāle in pſonis illuſtribus. ꝙ admittitur ꝓcurator ī crīne iniuria
rum,ergo in ɔ̃riū eſt ius cōe.ſed in crīe iniuriarum pt imponi pę
ra relegatiōis,vel alia infra relegationē,ergo &c.l.vl.ſ.de īiur.Ita
dñt ipſi.Cy.in l.reos.C.de accu.non dicit plus,niſi ꝙ opi.gl.ſeruat
per ɔſuetudinē Italię Ad d.§.publice.rñdet,ꝙ ille §.non diuiditur
in tres partes,ꝓut gl.legit,ſed totus ille §.loqtur in eo, q venit ad
allegandum cās abſentię.Iſta eorū opi.reprobat à nrīs modernio
rib.nā in d.§.publice.dr,innocentiā excuſantē , & ſic loquitur de
eo,q venit ad excuſandū innocētiā,nō ad excuſandas cās abſen-
tiæ, ſed ad allegandas cās cāæ.Et ita dicebat Ia.Bu. Ad l.j.j.an per
aliū cau.ap.rñdebat Ia.de Are.vide illum tex.dum dicit,capitalis,
& exponit ſic,tūc ſtrictè accipe,pro ea, q̄ vere ingerit pęnā mor
tis vel ſanguinis,vt C.de tranſa.l.tranſigere , poſtea addit de alijs
capitalib.q̄ ɔtinent damnationē in metallū, vel deportationē : in
ver.ſed & ſi ea.Ita dicebat Ia.de Are.Old.& oēs illi,qui tenēt opi.
gl.Non ob.hic §.ad crimen.q loqt gñalr : qa diſtinguit p alias le-
ges.Eodē modo rñdeo ad l.2.C.de proc.non obſt.l.vl. C.de iniu.
ɔiuncta l.vlt.ſ.de iniu.quia ad illam rñdet Gul.de Cu.ſic.Id qđ dr
in gl.nrā,ꝙ qñ pœna imponit à relegatione infra pt interuenire.
procurator intelligo in pęna priuatiua,vt relegationis. vel remo
tionis ab ordine,& interdictiōis,& ſimi.ſed qñ īponit pęna affli-
ctiua in corpus,vt ictus fuſtiū,& ſimi.tūc nūquā poterit interue
nire procurator.Ita loquunt ɔ̃ria.Et ſi dicis,qūo in l.ɔ̃ria.ſ.l.vlt.ſ.
de īiu.qñ īponet pœna exilij vl alterius interdictiōis.Rñ.ſufficit,
ꝙ poſſet imponi pœna afflictiua,& ꝙ ſit dubiū : & ideo cū crimi-
ne iniuriarū poſſit īponi pœna afflictiua arbitrio iudicis, ī dubio
ñ poterit īteruenire ꝓcurator.Quid dicem⁹:Cōiter teneam⁹ opi.
gl.nrorū,& minime immutanda ſunt,q̄ īterptationē certā ſp ha-
buerūt,& ſic iudicare.Tñ qd eſſet tenendum grā diſputatiōis , &
5 forte de iure,j.dicā.¶Sed prio q̄ro,†pone ꝙ ī cā,vbi īfert pęna
mortis,pt abſens dānari,ſicut ē in trib.caſib. Vnus ē j.ad l. Cor.đ
Sica.l.lege Cornelia.ver.& q hoc crimine.Alius ē.C.de pœ.l.nec
diu.& expſſe in quadā ɔſtōne Henrici Imperatoris,q̄ ipſe fecit in
ciuitate Piſarū,in qua ſtatuit ꝙ in crīne lęſę maie.abñs poſſet dā-
f nari,poteritne f tūc interuenire ꝓcurator?Dices tu.Caſus ē.j.ꝙ
ſic,in d.§.publicæ.Aduerte.Qñq; qs poteſt ɔdēnari abñs, tūc qli
bet q̄ vult allegar ꝓ eo cās īnocētiæ,admittit,vt ī d.§.publice ine
ēt iudex,ſi nemo allegaret ꝓ eo,dēt q̄rere de eius innocētia. l.j.ī
6 fi.j.de qō.& l.ſi non defendant.j.de pę.Et de iſta†rla, Vbicunq;
pt ferri ſnīa diffinitiua in abſentē,tūc iudex de fcō pt ſupplere,&
q̄rere eius defenſionē,vt in auth.qui ſemel.C.qūo,& qñ iud.& l.
ampliorē.C.de app.licèt gl.dicat ibi ꝙ ē ſpāle in cā appellatiōis,
& male dicit:qa hoc ē i⁹ cōe.Hoc ēt ſentit Inn.ī c.veniēs.ex.đ ac
cu.& ego dixi plene hoc ī l.4.§.hoc aūt iudiciū.ſ.de dā.īfe.ī repe.
mea.Tñ licèt qlibet admittat ad allegādū ꝓ eo cā innocētiæ,iſte
nō ē ꝓcurator,q hoc facit,ſicut dr in l.ñ tm̄ j.de app.Si.n.vellet
facer aliquē actū,p quē fieret p̄iudiciū reo abñti,ñ poſſet. Rō:qa
ad crimen publici iudicij fruſtra ꝓcurator interueniret,vt hic, &
in d.§.publice,ñ loqt de ꝓcurator,ſed gñalr de quolibet Nā ſi ꝓ
curator eēt,p̄iudicar poſſet dño,qđ tñ nulla lege repit. Et ꝙ hoc
ſit verū ꝓbat in l.i.j an p aliū cau.app. Nā in cā applonis ſnīa pt
ferri abſente pte.l.fi.§.illud.C.de temp.appel.tñ in cā applonis in
crimine capitali procurator non admittitur.Dic ergo,ꝙ in qōne
propoſita non admittitur procurator,qui poſſet domino obeſ-
ſe, & prodeſſe. Caſus eſt hic . & j.an per alium cauſa appellatio-
nis,

ADDITIONES.

a Ale.¶Detineri ī carcerib.Adde ꝙ de ptāte ordinaria Papa vel Imperator nō
pt ꝓcuratorē admittere ex parte rei.Tex.ē in c.veniēs. extra de accu.iō nec
delegatus pt c.j.de off.iud.li 6.iuncta gl.ī ver.crimina i.& iō nō tenet reſeri
ptū,ꝙ ꝓcurator admittat.l.fi.ſ.de iniur.& Imo.hic,ī cā tñ capitali admittit
ꝓcurator ad ꝓbōnē notorij,vt no.Bar.in l.2.C.vt nemo priua.Itē adde not.
p Bal.in l j.in prin.de dā.infe.& Bal.in l.elegāter.§.ſi dolo.ff de dolo.q dñt,ꝙ
ſi dubitat,an vulnus ſit letale,poterit īteruenire ꝓcurator ſub cōdōne, ſi ap
paruerit vulnus non eſſe letale,quod no.Itē vbi agitur de crimine poſt mor-
tē,vt damnet memoria hoīnis,admittitur ꝓcurator,ſm gl.34.q.5 c.ſanè.Pro
hoc,quia talis eſt ſnīa declaratória cum pœna in talibus criminibus, vt in l.
Iul.ma.& ſimilib.ſit impoſita iure,nimirū ſi admittatur procurator, vt in ſi-
mil.no.Bal.in l.reos.de accu. & in terminis Pet.de Anch.in d.l.ſeruum.§.pu-
blice.Item addē,ꝙ vbi admittitur procurator,condemnatur dñs cū procu-
ratore gl.& doc in l.nihil.C.de proc.& in l.2.C.de accu.& in l.ſeruus.§.publi
ce.ad fi.ſ.de procu.Itē adde.'& tene menti perpetuo.qdam dñt,ꝙ ad hoc,vt
admittat defenſor ī cā criminali,reqritur, quod nō tm̄ pœna ſit pecuniaria,
ſed ꝙ defenſor confiteatur contenta in inqſitione.alle.& tex & ibi no.in l.q
ſeruum.de interro.actio.Item qd ſi de iure cōmuni pœna ſit corporalis , vt
pro homicidio,ſed per ſtatutum facta eſt pecuniaria, vtrū poterit interueni
re ꝓcurator.vide Guid.de Suz.in ſua q.inc.q̄ſtio talis eſt,cōtinet ſtatuto ci-
uitatis.& Bar.in l.j.ſ.e.vtrū in actione populari ciuili admittat procurator'
vide Bal. ī l.aduerſus. & quod ibi poſt eū dixi,C.de fur.Et qd in tutore,vide
Bal.in l.reos.C.de accuſ.& in l.pē.C.de auto.præſtanda & vtrobiq; dixi poſt
eū.Et an jus accuſandi ex priuato delicto poſsit in alium cedi , vide p Bal.in
l.per diuerſas in 16. q. C. manda & quæ ibi poſt eum dixi.Adde quid ſi pœna
erat arbitraria & effecta eſt pecuniaria ponendo in banno, & ſi non compa-
ret an procurator poterit interuenire, vide Pet.de Anch.conſi.173.

b Puto ꝙ hæc ſo.Idem in priuato crimine, quando ex genere pœnæ rō eadem
eſt,vt eſt tex.in l.fi.in prin.& ibi Bal,C.vbi ſenat.vel clariſ.

c Poma.¶Eodem mō . Et qñ commuttatur pœna criminalis in pecuniariam,
vide Bald.in l.cum in fundo.§.ſi fundus.ff.de fundo do.vbi tenet, ꝙ poteſt in-
teruenire per illum tex.quia non conſideratur origo.

d Barb.¶Quando in crimi.Hoc tenet gl.in c.veniens.de accuſa.& 2 q.6.can.ſi
quando,& omnes doc.iuris canonici.

e Ale.¶Tenet glo.Et hanc cōem opi.ſequi videtur etiam Bar in l.fi. C.de iniu
rijs.Et de materia vide Cy.referentem plures opiniones in l.2. C.de procur.

f Alex.¶Poterit ne.Tūc bñ pt ferri ſnīa ī abñtē,an tūc admittat ꝓcurator , &
cōcludit,ꝙ nō.Vide Bar.in extrauag.ad reprimēdū.in verb. legitime.in prin.
& vide quod no.Bart.in l.is qui reus.in vlt.col.ſ.eo. & idem conſuluit. Dyn.
vt refert Io.And.in addi Spe.in ti.de procu.& d.Ant.in c. veniens. de accuſ.
Itē adde ꝙ regula huius §.fallit,qñ vniuerſitas accuſat,vel accuſat.ſm Bart.
in l.2.§.pupillis.ver.vlt.quæro.j.de accu.& gl.in l.ſed ſi hac.in glo.fi.de in ius
voc.& in materia huius.§.vide Imo.in c.licet in B.Pet.de accu.

a nis.l.j.Sed posset venire a tanquam quilibet ad allegandũ pro ab-
sente cãs innocentiæ criminis,vt in d.§.publicè.Hoc præmisso, ĩ
7 qõne,† q̃ est inter Vltramontanos,& gl.dico,ꝙ vr̃ ꝙ Vltramon.
dicãt melius q̃ gl.ꝙ in criminib.non posset interuenire procura
tor,nisi vbi imponit̃ pœna pecuniaria , & illud, vsq; ,ponitur in-
clusiue,casus ẽ ibi.& quia gñaliter loquitur hæc lex,ad d.§.publi-
ce.rñ.quilibet põt interuenire,ꝯcedo,ꝙ p̃t interuenire ad excu-
sandum eũ,nõ tñ tanq̃ ꝓcurator,vt posset dño obesse, & ꝓdesse.
Et hoc gr̃a disputationis sit dcm̃.Præterea casus ẽ s̃.de iniur.l.vlt.
ꝯiũcta l.fi.C.de iiu.Nõ obstãt rõnes Gul.vt dicã ĩ.ĩ seq.qõ.¶Op.
de l.reos.C.de accus.Rñdeo, ibi loquitur de eo,qui venit ad alle-
gandum cãs absentiæ,ẜm gl.¶Item op.de l.inter accusatorem.s̃.
e.So.eo.mõ:quia ibi venit ad allegãdum cãs absentiæ.Item opp.
de l.Lucius.ĩ.de app.& l.si cuiusdam.C.de accusa.& in l.seruus.s̃.
8 eo.& in l.sciẽdum.Sol.† dñt qdã,ꝙ illis legib. admittit̃ dñs ad de-
b fendendum seruum ꝓ suo interesse.Videte,fateor b hãc solõnẽ,
qđ dñs admittatur ꝓ suo interesse,eadẽ rõne pr̃ pro filio,Abbas,
9 pro monacho,arg.ad hoc s̃.de li.ho.exhi.l.j.Quod † est notãdũ
pp statuta quarũdã ciuitatũ,q̃ dñt,ꝙ si qs accusatus , vel inqsitus
de crimine declinauerit iurisdõnem Potestatis,vel capitanei,pos
c sit impune offendi.Quid ergo faciet c clericus inquisitus?Nõ de-
clinabit ipse,sed Abbas,vel superior : & eodem mõ pr̃ declinabit
10 ꝓ filio ꝓ suo interesse,& sic pœnã euitabũt.Possumus † ẽt dicere
alio modo,& est verũ,& ꝯsuetudo approbat. Accusati ponunt̃ ĩ
vinculis,& in vinculis agunt cãm,vt ĩ.ti.j.l.2.Mõ,qñ qs est in vin
culis,admittitur ꝓcurator pro eo ad allegandũ cãs cãæ : ergo in
d crimine d capitali per legẽ s̃.alleg.Itẽ probat̃ rõne:qa oẽs rõnes
supra dictæ cessant:qa iudicium nõ erit elusoriũ. Itẽ p alios. & p
se maturius defendet cãm suã,q̃ p se tm̃:quia alij magis poterunt
adesse , & iõ poterit interuenire ꝓcurator, ẽt in crimine capitali.
& hoc est verũ,& ꝯsuetudo approbat,licèt Odo.dixerit ꝯ.¶Quę
11 ro,dr̃ hic † publici iudicij,quid in accusatione priuati iudicij?Glo.
arguit ꝓ & ꝯ.final'r dicit idẽ,& sic tenet gl.idẽ in priuatis , dũmõ
imponatur pœna s̃.relegationem.Ita tenerem ꝯsulendo: qa hoc
seruat ꝯsuetudo.Sed gr̃a disputatiõis dico,& hoc omisi s̃.ꝙ si im
ponit̃ pęna relegationis,procurator non p̃t interuenire,casus est
in l.vlt.C.de iniur.ꝯiuncta l.vlt.s̃.de iniur. Nõ obst.rõ Gul.de Cu.
q dicit,ꝙ sufficit ꝙ sit possibile,ꝙ imponat̃ pęna afflictiua.Nã qñ
12 † imponitur pęna ꝓ delicto arbitrio iudicis, illa pęna vr̃ determi
nata,quæ ꝓ tali delicto ꝯsueuit imponi,vt no.ĩ §. pęna grauior.l.
qd ergo.s̃.de his q no.infa.Vñ põt esse talis ꝑsona,quæ debet rele
gari,& tñ nõ potest interuenire ꝓcurator. Pręterea pœna relega
tionis est qñq;,vt qs dẽat certo loco morari.l.relegatorum.circa
prin.ĩ.de interd.& releg.ergo eadem rõ est in relegato, q̃ esset in
deportato:qa nũquam veniret,vt poñeret̃ in certo loco.¶Scđo
13 q̃ro, † vtrum ad vnũ tm̃ articulũ possit ꝯstitui ꝓcurator in cã ca
pitali?Et ista qõ est in gl.hic.Dy.vr̃ tenere, ꝙ procurator possit cõ
stitui ad oẽm articulũ,p̃terquam quo ad sñiam.Spec.tangit in tit.
de proc.§.j.ver.sed nunquid.& est gl.ordina.extra de accu.c.licèt
e & Inn.hoc ponit in c.veniens.eo.ti.Br̃ puto,si ille ẽ in carcerib. e
potest ꝯstituere ꝓcuratorem ad oẽm articulum,p̃terq̃ ad senten-
tiam,vt dixi s̃.sed si nõ est in carcerib.non posset ꝯstituere ꝓcura
torẽ ẽt ad vnũ articulũ per rl'am:qa à quo remouet̃ genus, & q̃li
bet eius species.l.j.in fi.de suis & legi.Nã hic indistincte dr̃ , ꝙ ad
crimen publici iudicij prosequendũ,non p̃t interuenire procura
tor:sed examinatio vnius articuli est examinatio criminis : ergo
ẽt ad vnum articulũ tm̃ non põt constitui procurator.¶Quæro
14 extra † gl.qd si pro homicidio imponitur pœna pecuniaria p sta-
tutum,an poterit procurator interuenire?Br̃,ex gñe pœnæ iudi-
catur crimẽ capitale,vel nõ,vt plene dixi.s̃.e.l.2.cũ ergo pęna sit
pecuniaria,poterit interuenire procurator.Ita tenet Dy. hoc ve-
rũ ex parte rei.Sed an ex parte accusatoris possit interuenire pro
curator.est videndũ,an sit crimẽ publicũ,vel ñ, vt plene dixi s̃.e.
l.j.& si est publicũ non p̃t interuenire ꝓcurator simpl'r,nisi ẜm di
15 stinctionẽ l.licèt.§.j.s̃.de ꝓc.¶Quæro,† qd si in defectũ pęnæ pe
cuniariæ imponit̃ pęna corporalis?Rñdeo,vt dixi s̃.e.l.2.¶Quæ-
ro,& intro mãm legis nostrę,& tango scđam partẽ.Dic hic,ꝙ ex
16 cusationes absentiũ,&c.† qđ est officiũ istius excusatoris,quas
f excusationes ꝓponet?Inn.in c.veniens.ex̃ de accus.dicit sic.Qui
dam est simplex excusator sine mandato, & iste non potest ꝓpo
nere excusationẽ,nisi circa fcm̃,vt quia est infirmus,& fuit impe
ditus,& sil'ia,& de tali excusatore loqtur hic.& l.inter accusato-
rẽ.s̃.e.l.liberto.in fi.de neg.ge.Excusat̃ vero circa ius,vt puta, nõ
venit:qa non tenet̃ venire,vt tu es excõicatus, & similes excusa-
tiones circa ius nõ pñt proponi p simplicẽ excusatorẽ,sed opor
tet ꝙ hẽat mandatum.Probatur in d.c. veniens. & de dol. & cõt.
17 c.cũ dilecti.Aduerte,† ad euidẽtiã p̃mitte,ꝙ talis excusator, q ñ
g hẽt mãdatũ,non curat̃ an sit mulier, g vel minor,vt no.in d.§.pu
h blice.Itẽ nõ tenetur cauere de rato. h Ita no.in l.in eo qd.§.j.ĩ.de
18 reg.iu.& Inn.in d.c.veniens.Dic ergo † sic, ꝙ q̃dã sunt excusatio
nes necessariæ,& impediũt reum venire,velit nolit,vt puta,infir-
mitas,vel est ab alio incarceratus,vel nõ potest trãsire p iter. Istæ
cãę pñt allegari p quemlibet,nec reqrit̃ ꝙ caueat de rato:qa velit
i nolit,absens sic est. Quędam sunt excusationes probabiles i quæ
eũ excusant à veniẽdo probabiliter.posset tñ venire si vult,vt pu
ta:qa in illo loco hẽt inimicitias,& sic excusat̃ non veniẽdo.l.de
ætate,ad Tre.& de legationib.l.sciendum.§.j.tñ si vult venire,p̃t,
tunc talis excusator simplex non admittit̃ sine mãdato ad allegã
dum talẽ excusationẽ:qa nescit q̃d ille abñs velit.Quædã sunt ex
cusationes merè voluntarię,vt puta,tu nõ es meus iudex,hoc ca
su si vult reus,p̃t ꝓrogare iurisdõnẽ:iõ excusator nõ põt propo-
nere sine mandato,cũ hoc ꝯsistat in voluntate absentis.Ita dẽt ĩ-
telligi p̃dictum c.veniẽs.& dcm̃ In.¶Vide, ꝙ p̃dictarum excusa-
tionũ q̃dã pñt ꝓponi sine mãdato,q̃dam non.Quæro,ꝓcurator
habens mandatũ.quas exceptiones poterit ꝓponere in crimine
k publici iudicij?Aduerte,q̃dam kẽ exceptio dilatoria,ex quo nul-
lo modo crimẽ tangit,vt puta,dico ꝙ libellus non ꝓcedit, tu nõ
es meus iudex.Itẽ accusator ñ p̃t accusare, & simi.vt p totum ti-
tulum,q accus.nõ pñt.Ista pñt ꝓponi p ꝓcuratorẽ,per rl'am l.j.§.
vsus.s̃.de proc.Nec ob.iste §.quia loqt̃ tm̃ in istis exceptionib.p
19 quas crimen examinatur.Quędã † sunt exceptiones,q̃ licèt op-
ponant̃ ad ꝓcessum,tñ tangũt crimen.v.g.opponit̃ exceptio rei
iudicatæ,non põt procedi:qa de crimine iã est cõdẽnatus, vel ab
l solutus,vel ñ põt accusari:qa interfect⁹ poterat ĩpune occidi ex
forma statuti,tũc quid iuris sit,aduerte. Istam qõnem disputauit
Iac.de Are.& final'r sic determinauit.Aut est notorium illã exce-
ptionem esse verã,& admittit̃ procurator,aliàs secus, argum. ad
hoc in l.Fulcinius.§.si qs actione.qb.ex cau.in pos.ea.coniuncta
l.eo tẽpore.s̃.de pec.& qđ dicitur in solutione ꝯriarũ legum,arg.
pro

ADDITIONES.

a Poma.¶Sed posset venire.Idẽ tenet Bar.in dicto §.publice.& in extraua. ad reprimendum.in ver.legitimæ.& Arch.in c.qui generaliter.de procu. in 6.licèt Saly.in l.reos.C.de accusat.dixit fore suam nouam opinio. & hoc refert Imo.tenet Ant.in c.veniens.de accusatio.

b Alexã.¶Videte fateor.Adde Bal.idẽ tenentem in l.filius.de his q sunt sui vel alie.in l.reos.C.de accus.Adde Bar.in l.procurator.s̃.rem ratã hab. Et idem Sal.ĩ l.2.ver.oppono quinto.C.de accus.etiã Mod.in l.cum in vna.§.tutor.ĩ.de appel.& Bar.in d.l.2.quod no.Ang.in l.ab administratore.C.de legat.& vide no.Bar.in l.si quis sub conditione,s̃.de cond.inst.& vide Ang.in consi.38.inc.Rufinus.

c Poma.¶Quid ergo faciet.Vide Fel.in c.ecclesia S.Mariæ.in ver.secũda cautela est de consti.& Pan.in c.si diligenti.de foro competenti.

d Barb.¶Ergo in crimine.Et inquantũ l.seruus,s̃.eo.& l.Lucius,s̃.de appel.allegatur in gl.ꝙ dñs p̃t interuenire ad defensionẽ serui,ita pr̃ pro filio,iuxta no.in l.cum filiis.de ver.ob.Abbas pro monacho,ciuitas ꝓ suo ciue,arg.l.de iure,ĩ.ad muni.Vxor pro marito.c.non est nobis.de sponsali.l.j.§.per hãc. de rei ven.tenent Domi.de Rot.deci.283.d.Ant.in d.c.veniens.Et est vtile ad statutum,si qs decliner iurisdõnem potestatis bannientis, est cautela vt pater compareat pro filio.Et vide qđ voluit Bal.in l.eos.§.super his.C.de appel.Et vtrum in cã perpetui carceris possit interuenire ꝓcurator. Bal.in l. seruũ.§ publice,s̃.de proc.Et vtrum,qñ quis venit banniendus,cũ confiscatione bonorum,possit comparere per procuratorẽ,cõsuluit ꝙ nõ per gl.in §.relegati.Inst.qui.mo.ius pat.po.sol.Et vtrum poterit interuenire procurator ꝓ carcerato,Odof.tenet ꝙ non,Rich.de Saly.in d.§.publice.& Saly. in d.l.reos.d.Ant.in d.c.veniens.Sed communis opi.quam seruat consuetudo, est in contrarium,quam hic sequitur Bar.& domi.de Rota.in deci.201.

e Alex.¶Est in carcerib.Reus incarceratus põt se per procuratorẽ defendere, adde Bar.in l.nõ tm̃.s̃.de appe.& idem vtrum reus carceratus potest per ꝓcuratorẽ cõparere,Odof.& Guid.de Suz.tenẽt ꝙ sic,vt refert Gãdi.in trac.malefi.in l.si cuidã.C.eo.& Bal.in l.seruũ quoque.§.publicè.de proc.dicit,ꝙ ad quosdã actus poterit ĩteruenire.ad quosdã nõ,vt in actib personalib. vt ĩ tortura,sñia,& litis contestatione,vide eum in l.eos.§.super his.C.de app.& in l.reos.C.de accu. Et ađ merita cãæ,puta opponere exceptionem perẽptoriã,ꝓducere testes,instr̃a,& similia,dicit ẽt Bal.in d.§.publice.ꝙ forte peremptoriã non poterit opponere,sed dilatoriam sic.Spe.in ti.de proc,tenet,ꝙ ad merita cãæ admittatur,quod intellige,qñ reus est in carcere,secus si alius ꝓ eo,vt no.Cy.in l.reos.& ibi Bal.C.de accusa.Et hanc opi. ꝙ ad merita causæ indistincte possit admitti,tenet Io.And.in Spec.tit. de procu.§.j. & inquit ꝙ nõ solum ꝓcurator,sed quilibet extraneus, & fortius cõiuncta persona dẽt admitti ẽt ad plenam rei capitalis detẽti in carcerib.excusationẽ,vt per Po.de Anch.in d.§.publice.conclu.199.do.Floren.& Abb.in d.c.veniens. tenent contra Bar.& vide quod no.Imo.in c.dilectorum filiorum.vers.in eadem gl.ibi,vt patet in antiqua.de testi.cogen.& Bal.in l.3.C.ad leg. Flauiã de plagi.

f Ale.¶Officium.Vide quid debeat facere talis excusator,per Bar.in l.q̃ situm.ff.de re iud.& Bar.hic,adde Ang.in dispu.sua,Bono quidam,&c. & Bald.in l.reos.C.de accusa.Pau.de Leaz.in c.Raynutius.de testa.

g Ale.¶Sit mulier.Inn.in c.veniens.de accusa.& Ang.in l.exigendi. in princ.C.de procurat.

h Alex.¶De rato.Bal.in l.exigendi.C.de procur.in ver.tertio quæro hic,&c.& in l.reos.de accusa.

i Ale.¶Excusationes probabiles.No.ꝙ quãdo reus est in vinculis,põt in qualibet causa criminali interuenire procurator.Idem voluit Bar.in l.non tantũ.de appel. & vide apostillam seq.& Imo.& Mod.in l.cum in vna.de appella.& Bar.in l.reos,C.de accusa.& Bar.ĩ.ea.l.in ver.quæro.

k Ale.¶Aduerte q̃dam.Vide Bal.in l.j.qũo & quã.iud.& Bal.in l.reos.de accus.

l Alex.¶Impune occidi.Et sic in exceptione bãni, adde q̃ habentur in apost.in l.seruũ quoq;.§.publice.de ꝓc.Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iur.fir.Bart.& Bal.in l.vbi pactũ.C.de trãs.Et an qlibet admittatur,vt aliqs eximatur de banno ad impediendũ executionem banni,vide Bal.in rub.C.de iure fis.lib.10. & ad Bar.hic,adde Bal.in l.j.qũo & quan.iud.& Bal.in l.emptor.C.sen. rescin.non pos.in l.reos.in ver.vlterius quæro,an procurator.cum ver.seq.C.de accusa

ꝑ hoc.l.q cũ maior.§.libertus.de bo.liber.Hoc ẽt tenet Dyn.in l.
reos.C.de accu.& hoc tenet Iac.de Bel.in quadã qõ.q̃ diſputauit,
& ita ꝯſuluimus Piſis,d.Franc.tig.& ego, & ẽt ꝯſului in ciuitate i-
ſta,&addidi talẽ rõnẽ.Rõ huius eſt,qñ eſt notorium,ꝙ nõ dẽt ꝓ-
cedi,iudex ex ſe nemine petẽte dẽt abſoluere reũ.d.l.q cũ maior.
§.ſi libertus,& quod ibi no.s̃.de bo.lib.& quod no. in l.vbi pactũ,
C.de trãſa.Sed qñ eſſet dubiũ,tunc non admittit̃ ꝓcurator,ne fa-
20 ctũ ꝓcuratoris,poſſit reo noſcere,vt s̃.vidiſtis. Si vero†eſſet ex-
ceptio peremptoria, tunc ꝓcurator ſine dubio nõ poſſet interue
nire , quia diſcutit̃ crimen:qa ꝓnunciatur ſuper crĩe, nõ ſup ea.
21 l.j.C.de ordi.iud.Quæto†quid ſi eſt dubiũ de illa exceptione pp
ius,ñ pp factũ,vt qa nõ eſt dubiũ,an quis ſit exbãnitus, ſed eſt du
biũ,an ſit exbãnitus de iure, an poſſit interuenire procurator ad
examinationem illius exceptionis,& ad examinãdũ illud dubiũ.
Rñ.non.ſicut.n.cum eſt dubiũ ſuper facto nõ põt interuenire ꝓ-
curator,vt s̃.dixi,ita nõ potetit interuenire,ſi eſt dubium ſup iure:
qđ ꝓbo p l.cũ ꝓlatis.s̃.de re iud.& quod no.s̃.de legib.l. non poſ
ſunt.& C.de legi l.cum de nouo.&inj.conſti.Cod.§.qbus.vbi ex-
preſſe dr̃ dubietas ſup iure ꝯparatur dibietati ſuper facto,&ibi no.
22 in gl.¶†Quæro,qd ſi iſta exceptio dubia , q̃ dixi non poſſe exã-
minari p ꝓcuratorẽ,veniat examinanda ſeparatim à crimine?Iſta
eſt qõ de Ranageſe,q̃ fuit inter d.Iac.de But. ex vna parte,& Ia.de
Bel.ex parte alia,q̃ talis eſt. Quidã Ranageſe noĩe,fuit interfectus
filius eius accuſauit occiſores, illi excipiebant ꝙ poterat occidi,
qa erat exbannitus reperiebatur cancellatus de bãno, ſed erat du
biũ an cancellatio valeret:qa iudex maleficiorum modicum ſcie
bat.Cõſilium ciuitatis commiſit examinationẽ illius exceptionis
tm̃ collaterali:q̃rit̃,an poſſit ĩteruenire ꝓcurator corã collaterali.
Ia.But.diſputauit hanc q.& determinauit ꝙ ſic.Et rõ finalis, q̃ ip-
ſe fecit,eſt talis Exceptio q̃ tãgit crimẽ, qñcũq; venit examinãda
ſeparatim à crĩe,in ea põt interuenire ꝓcurator.l.j.& l. p̃ſes.C.ad
leg.Flauiam de plag.Sed iſta exceptio venit examinanda ſepara-
tim à crimine,qa tm̃ de ea cognoſcit collateralis,ergo,&c.Iac.de
Bel.diſputat ꝯ̃rium. Et rõ potiſſima fuit iſta.Illud qđ dr̃,ꝙ qñ ex-
ceptio,q̃ tangit crimẽ venit examinãda ſeparatĩ à crĩe,põt inter-
uenire ꝓcurator,ẽ verũ,qñ examinat̃ ad aliũ finẽ,q̃ ad examina-
tionẽ& đciſionẽ crĩis.ita loq̃t d.l.j.& l.p̃ſes.C.ad le.Flauiã đ plag.
Sed qñ qõ examinatur ſeparatim à crimine,tamẽ tẽdit ad exclu-
dendum crimen,ſeu tendit ad deciſionẽ criminis,vr̃ vna cã,& v-
num iudicium cum crimine, & coram eodẽ iudice debet exami-
nari.l.arbitro.& l.ſi ab arbitro.s̃.qui ſat.cog.& ĩ.à q.app.nõ licet.
l.fi.Pro hoc C.de iud.in auth.ad hæc.& ita fuit obtentum, & de-
terminatum,qđ ſatis mihi placet,& pro iſta parte multa ꝯſilia ve
23 nerunt.¶†Quæro, qd[a] ſi procurator non debuit admitti & fuit
a admiſſus?Rñ.hanc q.format gl.in l.q̃uis.C.de adul. & in hac q.du
bito.ego ꝯſueui dicere aliàs,aut procurator fuit admiſſus ex par-
te accuſatoris,aut ex parte rei.Si ex parte accuſatoris valet ꝓceſ-
ſus.Rõ,qa pars & iudex põt remittere accuſatori pœnam calum
niæ,& ſolũ pp pœnam calumniæ erat, ꝙ deberet admitti princi-
palis.Si vero ex parte rei,tunc non p̃t interuenire, niſi poſt cãæ ꝯ-
cluſionẽ d.l. quamuis.nũc dubito,& forte eſſet melius dictum, ꝙ
proceſſus nõ valeret.quia vna de rõnibus,quare procurator ac-
cuſatoris non põt interuenire, eſt, quia diligentius agit quis ſuã
cãm per ſe,quã per aliũ.Eſſet.n.in detrimentum reipublicæ ꝙ pp
ꝓcuratoris factũ reus abſolueretur.Præterea, pro hoc facit iſte §.
qui dicit ad crimen publici iudicij perſequẽdum fruſtra &c.& ſic
nullo modo p̃t interuenire:ſecus ſi poſſet interuenire.ſi nõ repel
leret̃ exceptione,quia tunc non eſſet fruſtra,& hoc,niſi poſt cãæ
ꝯcluſionẽ.d.l. quamuis.Non habetis alia circa hunc §.qui fuit re-
petitus per me Barto.die xxij.menſis Octobris.

ADDITIO.

a Alex.¶Quæro quid.Cy.in d.l.quamuis.poſt Fran.Accur.tenet iſtã opi. & Canoniſtæ no.in c.j.de iud.in vj.& tenent,ꝙ proceſſus valeat.& idem Do. de rota conclu. ſua clj. Bal.in l.ſeruum quoque.§.publicè.s̃.de proc.qui dicit,ꝙ proceſſus anteq̃ exceptio opponatur,ſp ſit validus,ſed in quacunque parte iudicij repellit procurator proſecutionẽ cãæ:ſicut in exceptione excommunicationis, quæ ſemper in quacunque parte iudicij repellit agentem,ſed iudicium prius habitum, ratum manet.c.pia.de excep. in vj.vide quod no.Bar.in l.eleganter.§.ſi quis poſt.de cond.ind.& dictam opi.Bal.tenet Io.And. in d.c.j.poſt Inn.Adde quod no.Bal.in l.ita demum.C.de ꝓc.vbi tenet idem, videlicet ꝙ proceſſus valeat,quamuis ipſe aliter loquatur in l.licet, C.de proc.vbi no.ẽt dicit,ꝙ poſt negationem,& litis conte.poteſt reus opponere ipſi iudici inquirenti, ꝙ non poteſt inquirere,&ſic de nullitate inquiſitionis opponere.Adde Bal.in l.reos.de acc.Ang. vero in d.l.tenet ꝙ iſta exceptio poteſt opponi poſt litem conteſtatam,niſi crimen eſſet liquidatum.de quo eum ibi vide.

LEX XIIII.

1 *Pater accuſat de morte filij ſine metu calumniæ,niſi calumnia ſit euidens.*
2 *Accuſatus de furto quod non commiſit,niſi infamatur.*
3 *Calumnia euidens,quæ dicatur.*

a Generi. [a]Sñĩa iniuſta patrẽ proſequentẽ necẽ filij nõ infa-
1 mat.h.d.†Not.ꝙ pr̃ accuſat de morte filij ſine me-
tu calumniæ.Secundo no.ꝙ iniuſta ſnĩa p̃ſidis patrẽ non infamat
Ad primum op.de l.pr̃,ĩ.de adult.So.de euidenti calumnia tenet̃
2 vt ibi,alias non,vt hic.Vltimo no.†ꝙ accuſatus de furto, qđ non
ꝯmiſit,nõ infamat̃.Gl.vlt.tenet ꝯ̃riũ,& dic plene, vt in ea notatũ
3 hẽs,& vide d.gl.¶Quæro,dicis †ꝙ pr̃ tenet̃ de euidẽti calũnia,q̃
dicat̃ euidẽs calũnia?Rñ.illa,q̃ appar̃t ex actis,vel legitimis p̃ſum
ptionib.probat̃ in l.licet.de leg.j.vbi dr̃ euidens,qđ ex p̃ſumptio-
nibus,& ꝯiecturis patet.Facit l.ſi qs locuples.de manu. teſt.g̃ ſnĩa
fuit nulla.Itẽ induco in ar.ad q.ſcitis,ꝙ ſeruus non infamat̃,qa fa
mã ñ hẽt.l.pe.§.fi.ĩ.de var.& extraor.cog.& mõ dic, ſi qs accuſat
ſeruũ,& calũnioſè de publico crimine infamat̃ : vt hẽs hic,quia
hoc eſt ſpeciale in patre,ergo in ꝯ̃rium eſt ius commune.

ADDITIO.

a Alex.¶Generi.Secundo no.inquantum alle.gl.l. ſi fœmina, C.ad turp. quæ ponit, qui veniunt appellatione ſuorum extra materiam ſuitatis.Ideo dic,Aut nos loquimur quo ad mandatum,& dic,vt in gl.ſecundum Bar s̃.l.proxi.Aut nos loquimur, quando quis venit ad defendendum,& dic vt in l.j.& 2.de lib.cau.& in l.j.in fi. cum ſeq.de iniu. aut principaliter venit quis agendo,& appellatione ſuorum,venient omnes emancipati.l.j. in fi.cum l.ſeq.de iniur.& ibi no.Ang.extra autẽ has perſonas ibi enumeratas, venient omnes vſque ad quartum gradũ,per l.pe.circa medium.C.de aduo.diuer. iu.& ibi Bal. ad hæc dicta vide omnino,4.q.ſi.c.j.& belliſſimè in propoſito inquit Spe. in tit.de aduo.§.obiicitur,& §.j.de accu.§.3.verſi.j.& 2.de reſcr.c.præſentia,in §. nomine quolibet impetrantis,& ibi etiam ponit, qui admittantur ad impetrandum reſcriptum abſque ſpeciali mandato,quos enumerat etiam Ang.in d.l.j. in fi.de iniur. Item vide quæ habẽtur in l.2.in fi.de acc.& in l.j.C.ſi rector prouin.& d.Ant.in c.de cætero.de teſt.& ad gl.in d.l ſi fœmina.vide Gul.s̃.de in ius voc.l.4.§. parentes , vide etiam late Bal.in l.j. C qui accu.

De accuſationibus,& inſcriptionibus. Tit.ij.

¶Continua Rub.ſic,Dictum eſt s̃.de pub.iud.verum quia publica iudicia exercentur per accuſationes, ideo ponitur rub.de acc. Itẽ qa in accuſationib.ponit̃ inſcriptio,ideo ſequit̃ de inſcriptionibus,de quibus habetis ĩ.eo.l.libellorum,& l.ſi cui.in prin.

LEX PRIMA.

On'eſt permiſſum. Quia lex ipſa gloſſatur per ſequentem,ideo hic nihil dico,ſed dicã in d.l.ſeq.

LEX II.

1 *Mulier de quibus criminibus poteſt accuſare.*
2 *Vxor poteſt accuſare de morte mariti.*
3 *Filij naturales ſpurij.& nefarij,admittuntur ad accuſandũ necem defuncti patris,& quo ad matrimonium dicuntur conſanguinei.& affines.5.*
4 *Filij naturales,& ſpurij,quòd poſſunt etiam accuſare de crimine publico in patrem commiſſo.*
6 *Coniuncta perſona,vt poſſit agere pro cõiuncta ſine mandato,vſque ad quẽ gradum intelligatur,quòd vſq; ad illum gradum,quo poteſt ſuccedere.*

Certis. Nota hanc notabilem legem.No.bñ tex.ibi,veluti ſi
1 mortem,&c.¶Op.dr̃†hic, ꝙ mulier non põt accuſa
a re, [a]niſi in iſtis criminib.Contra,in l.in qõnib.ĩ. ad leg.Iul.maie.
Solu.ꝙ hic dr̃,ꝙ mulier nõ põt accuſare,fallit in caſib.hic poſitis
Itẽ fallit in alijs caſib. pp immanitatẽ crĩs,q caſus ponunt̃ in glo.
per ordinẽ,quã vide.¶Itẽ dr̃ hic,de teſtõ paterni liberti.Sed quid
ad propoſitũ nonne de quolibet teſtõ põt mulier accuſare : vt s̃.
proxi.ergo ad qd fuit ĩpoſitus iſte ver.Sol.hic alia rõ videbat̃ im-
pedire mulierẽ:qa ꝯ eum inuita non poterat cogi dicere teſtimo
niũ:ergo eo mõ videbatur ꝙ nõ poſſet accuſare,ꝙ hic remouet̃.
Hęc rõ non eſt bona:ſi enim non poteſt dicere teſtimoniũ , ergo
minus vr̃ admitti ad accuſandũ,vt in prin.huius l. Quare dic ẽm
Ia.de Are.qđ hic ſenatuſcõſultum nõ fuit neceſſariũ : qa nõ ſolũ
põt accuſare ex hoc ſenatuſconſulto , ſed ẽt ex prin.legis de iure
2 cõi,ex p̃cedẽti rl'a.¶Quæro,†vtrum [b] mulier poſſit accuſare de
b morte mariti?Rñ. ꝙ ſic:nam de morte ſoceri p̃t:vt in prin. huius
l.coniuncta l.lege Iulia.s̃.de teſti.ergo multo magis de morte vi-
3 ri:qa eſt propinquor,d.l.lege Iulia.¶†Itẽ videtis hic,& s̃.l.ꝓx.qđ
c ſi qs proſequeret̃ ſuã vel ſuorũ iniuriã,põt accuſare.& text. dicit
d de liberis,& parentib.Quæro,†qd [c] de filia [d] nãli,vel ſpuria, vtrũ
admit-

ADDITIONES.

a Alex.¶Accuſare.Et ad materiam,quis poſſit accuſare, an adulatores , & facilis litigator,poſſint accuſare.Et videtur caſus,ꝙ ſic,in c.ſimiliter.in verb.litigantes.3.q.5.Quid de inimico,vide Ang.& Imo.& in l.is qui reus,s̃.ti.j.& gl.& Bar.in rub.C.de accuſ.Ad idẽ vide Ro.in ſing.37.Et accuſatio dicitur illaudabilis intentio,2.q.7.c.ſi qs epiſco.de quo vide no.in c.j.in gl.1.2.q.7 vbi accuſatores appellantur emuli,& d.c.ſi quis.alleg Abb.Mod.in c.ex parte.in fi.extra eod.

b Alex.¶Quæro vtrum.Per Bal.in rub.C.qui accu.& ibi dixi.& Cy.& Bal.in l.de crimine,eo.ti.Et quando quis admittatur ad vindicandam ſuorum iniuriam,adde gl. in c.j. §.hoc autem.qui feu.dare poſ.

c Alex.¶Quæro quid.Adde Bar.in l.cum ſcimus,C.de agric.& cenſit.lib.11.& Bar. per illum tex.in l.hos accuſare,§.omnibus.in vlt.col.ĩ.e.& Imo.in l.ex facto,§.ſi quis rogatus.ad Treb.Et facit,ſi ſtatutum dicit,ꝙ pœna remittitur,ſi offenſus habuit pacem à filijs offenſi , vtrum filius ſpurius poſſit facere pacem ? Concluditur,ꝙ naturalis poteſt,ſpurius non : & quia ius vendicandi mortem defuncti ſpectat ad hæredes.l. j. & 2.C.de his quib.vt indi.Sed tales non poſſunt eſſe hæredes,ergo &c.& vide Cy.& Bal. in l.quiſquis,C.ad leg Iul.maie.& ad Bar.hic adde,Bal.in l.j.C.qui accu. in ver.quo ad ſecũdũ. vide Bar.in l.id quod pauperibus, C. de epiſc.& cle.& in l.neganda.ad fin. C. qui accuſare.

d Poma ¶Quid de filia.Vide Fel.in c.in præſentia.de proba.& Alexan . in l.ex facto, §.ſi quis rogatus,s̃.ad Treb.& Arc.in c.canonum ſtatuta,de conſti.& vide Bal.in d.c. nonnulli,de reſcr.vbi pulchre declarat dicta Bar.hic.

admittatur ad vindicandū necem parētū? Bī hāc qō tangit Inno.
in c.nonnulli.in fi.extra.de rescr.circa fi. & ibi finalr̄ se nō firmat
Ego dico qđ filia vel pr̄ nālis,vel mr̄ nālis admittitur, ar.l.3.s̄.de
lib.cau.vbi vr̄ tex.sed de spuriis p̄t dubitari:quia filij spurij ñ sunt
nominandi filij,vt in authen.ex complexu.C.de incest.nup.& in
corpo.vnde sumitur.Itē dubito de filio sacerdotis,vel monachi:
quia illi sunt nefarij,& nō possunt demonstrare patrem. l. vulgo,
& qđ ibi no.s̄.de sta.ho. Finaliter ego credo oēs istos admittēdos
tanq̄ idoneiores, quasi propensiore dolore de hoc accedāt, ar.l.
4 2.in fi.j.de adul.Pro hoc ego†video,φ quo ad mr̄imoniū isti ta-
les nāles,& spurij dñr ꝯsanguinei,& affines,vt no.in l. non facile.
§.affines.s̄.de gradi.Præterea.leges loquentes de hac mā,loquūt
quodā vocabulo naturali.s.parentū,& liberorum, vt hic.Sed qñ
istis vocabulis vtitur,non attendimus dispōnē iuris ciuilis.l.tute-
las.s̄.de cap.dimi.Præterea iure naturali oēs liberi & legitimi nas
cebantur,vt in auth.qui.mo.na.effi.sui.§. liceat. Cū ergo lex vtat̄
vocabulo nāli,vt hic patet,& d.l.tutelas.ergo &tales liberi admit
5 tētur,arg.p̄dictorum iurium.¶Secundo quæro,†quid in aliis cri
minibus non mortis, vtrum possit accusare de publico crimine
commisso in patrem,vel similes personas? Hic.n.non loquitur,ni
si de morte,& de testamento.Certe puto quòd idē arg.l.j.& l.seq.
6 s̄.de lib.cā.ꝯiuncta l.lex Corne.s̄.de iniu.¶†Quæro, cum dicatur
in l.sed & hę.s̄.de proc.φ ꝯiuncta persona admittatur pro ꝯiuncta
a ad agendū sine mandato qualr̄ intelligitur ꝯiuncta persona,an in-
telligetur ne ſm istam legē? Certe satis vr̄ facere ad hoc,quod no.
b in l. si fœnina.bC.ad turp.tñ Inn.vr̄ dicere,φ ꝯiuncta persona in-
telligatur vsq; ad illum gradum,quo potest succedere. Ita notat
ipse in d.c.nonnulli.s̄.fi.de rescrip.& forte tenetur.

ADDITIONES.

a Ale.¶Coniuncta persona.Quæ dicatur coniuncta persona, Inno. in c. Michael. de fil. presby.in c.nonnulli.de rescri.φ filius spurius non potest sine mandato experiri, quia non dicitur coniuncta persona,& ad ea quæ no.Bar.hic, vide omnino Inn. in d.c.nonnulli.& Ang.in l.j.& 2.C.de lib.cau.& quod no. Spe.in ti.de adno. §.obiicitur.& §.j.& in ti.de accu.§.3.ver.1.& 2.vide l.si cui eorum.§.affinitates.de posthu.& ibi Bar.& Imo. in l.ex facto.§.si quis rogatus.ad Treb.Bar.& Bal.in l.cum alienam rem. C.de leg.Bal. in l.pen.§.egredientes.de aduo. diuer.iud. & in l.j. in fi.ff.de postu.& in l.j.& 3.de iud Imo & Bal.in l.j.C.qui accu.& aduerte,quia coniuncta persona,in linea transuersali nō dicitur vltra quartum gradum,tex.est in l.fi.§.quarto gradu. ff.de gra. affi. Qui autem dicantur proximiores consanguinei,recurre ad Bar.in l.si tertius.de aqua plu.arcen.& Bal.in l.exigendi.ad fi.C.de proc.Bal.in l.fi.§.fi.C.de fur. Et quod spurius non admittatur sine mandato,voluit Bal.in l id quod pauperibus.C.de epis.& cler. Bal.in l.cum acutissimi.C.de fideicom.Imo.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.& quæ dicantur necessariæ personæ,habetur in l.j.& 2.s̄.in ius voca.vt eant.& in l.benignus.de lib.causa.vide Bar. in l.lex Cornelia,in prin.ff.de iniu.& in l.cum scimus. C.de agri.& censi.lib.xj.adde,φ stante statuto,φ coniunctis vsque ad quartum gradum, & illis de domo,permittatur vindicta,φ spurius poterit vindictam sumere,vt voluit Bal.consi. 119.lib.5.

b Ale.¶L.si fœmina.Quæ ponit,qui veniant appellatione suorum,extra materiam suitatis.Ideo aut nos loquimur quo ad accusandum,& dic,vt in d.gl.secundū no.per Bar. hic s̄.prox.Aut nos loquimur,quando quis venit ad defendendum, & dic vt in l.j.& 2. de lib.cau.& in l.j.in fi.cum seq.s̄.de iniur.Aut principaliter venit quis agendo, & appellatione suorū,veniunt omnes enumerati.in l.j.in fi.cum seq. ff.de postul.& ibi Ang. no.& extra illas personas ibi enumeratas, veniunt omnes vsque ad quartum gradum, per l.petitiones.circa medium,C.de aduo.diuerso.iud.& ibi Bal.Ad prædicta vide omnino c. 1.4. q.fi. & notat. Specul. de aduo. §.obiicitur. & §. j.de accusatio. §. 3. versicu. 1.& 2. & de rescrip.præsen.§.ratione aūt impetrantis.vbi etiam admittuntur ad impetrandum rescriptum pro alio sine speciali mandato,quos enumerauit etiā Ange. In d.l.j.in fi.Item vide quod habetur in l.2.in fi.de accu.& in l.j.C. si rector prouin. & d.Ant.in c.de cætero. de test.& ad gl. in d. l. si fœmina. vide Gul.& Bar.in l j.post gl. s̄.in ius voc.vt eant.late per Bal.in l.j.qui accusa.

---

1 Pupillus maior infante,accusat de morte patris cum autoritate tutoris.
2 Adultus annorum viginti potest sine curatore accusare de morte patris-
Minor annis non potest testificari de crimine publici iudicij.
3 Nepos potest accusare de morte patris,& testamento aui.
4 Tutor quādo accusat de morte patris,& pupilli, dēt dicere,tutorio noīe pupilli.
5 Aduocatus cautus quando accusat tutor, dicit,talis tutor accusat.
6 Tutor potest accusare tutorio nomine pupillorum , & etiam tanquam consanguineus defuncti,licet teneatur eligere ad petitionem conuenti.
7 Syndicus vniuersitatis potest accusare syndicario nomine vniuersitatis.

§. Pupillis. Vides,φ pupilli p̄nt accusare de morte p̄ris cū
ꝯsilio tutorū,vt hic videtis. ¶Op.φ pupillus ñ
1 accuset,sed tutor.l.2.C.qui accu.non poss.Gl.†dat plures sol.sed
illa ē vera:aut pupillus est maior infante,& p̄t accusare cū autorita
2 te tutoris,aliàs tutor accusat. ¶Quærit†glo.qđ de adulto?aCerte
a dn̄t quidam;φ adultus poterit accusare,cū nō prohibeat̄,nisi pu-
pillus.Sed ꝯ̄ hoc facit l.in testimonium.s̄.de test.vbi minor 20.an
nis ad testimoniū nō admittitur in crīe publici iudicij.Hug.hic fa
tet φ ñ admittatur nisi sit xx.an.Hoc tenet Ia. de Ra. & Pet. vt re-
fert Cy.in l.2.C.qui accu.non pos.& Iac. Bu. & oēs:& Spe.in ti.de
3 accu.ver.sed quid de pubere.¶Quæro hic† p̄mittit exeq de mor
te aui,& de testō p̄ris,qđ ergo de testamēto aui, & de morte p̄ris?
4 Dicit gl.idē,& multo magis.¶Ex gl.†dr̄ hic,φ tutor accusat,q̄ro
tutor accusat,cuius noīe accusat? Tex.in l.2.C.qui accu.ñ pos.
vr̄ dicer̄,φ accusat suo noīe,ñ noīe pupilli.Cōtrariū vr̄ in l.Polla.
C.de his,qb.vt indi.vbi vr̄ dicere,φ accusat noīe pupilli, sed gl.in

dictis legib.exponit,φ accuset noīe pupilli.in noīe suo ad vtilitatē
pupilli.Ego dico,φ tutor p̄t accusare tutorio noīe pupilli. Casus
est in d.l.Polla.& l.tutorē.s̄.de his quib.vt indi.Nō obst.d.l.2.quia
fateor φ inscribit se noīe suo,tñ noīe pupilli accusat.Simile,φ v-
b nus accusat,alter se inscribit.l.vlti.C.de iniu.Et istam opi. b tenet
5 Richar.Malū.qđ puto verum de iure.Quid†ergo faciet aduoca
tus cautus,qñ tutor accusat?Rñ.dicet,talis tutor accusat, ñ dicet
tutorio noīe & ex hoc seruabitur vtraque opin.Si enim dēt accu
sare tutorio noīe,ex hoc φ dr̄ tutor intelligitur tutorio noīe.l.cū
post.§.j.s̄.de admi.tut.& l.post mortē.§.j.s̄. qñ ex fac. tuto. Sed si
non posset accusare tutorio noīe,intelligeret̄ proprio noīe, p̄ut
6 p̄t.¶Quæro,†quid si tutor accusat tanq̄ tutor pupillorū,& tanq̄
consanguineus talis defuncti,an admittetur talis accusati o? Cer-
te sic:quia ex vtraq; parte pōt accusare, sed ad petitionē ꝯuenti
tenetur eligere quo iure accusat,q̄a interest ꝯuenti:q̄a si tanq̄ tu-
tor accusat,nō tenet̄ nisi de euidenti calumnia,d.l. tutorē, & d.l.
Polla,pallegatis,sed si accusat tanq̄ ꝯsanguineus,tenetur de calū.
nia,sicut quilibet extraneus,ideo cum interest ꝯuenti,dēt eligere
l.si duo.s̄.de sol.Facit l. quoties.in prin.& qđ ibi no.s̄.de admi.tut.
7 ¶Vltimo q̄ro, † vtrū syndicus c pro vniuersitate possit accusare.
c Dy.ꝯsuluit in hac q.& determinauit,φ syndicus pro vniuersitate
nō pōt accusare syndicario noīe,sicut nec tutor tutorio noīe.Nā
æq̄parātur syndicus,& actor.l.j.§.qb.s̄.qđ.cuiusque vni. no.Itē æ-
q̄parat̄ actor & procurator.l.itē eorū.§.actor.itaque.eo.ti.sed per
procuratorē nō pōt quis accusare,vt s̄.tit. 1.l.pen.§.ad crimen,er-
go &c.Breuiter quantū ad propositū, puto φ syndicus possit ac-
cusare noīe vniuersitatis,sicut tutor noīe pupilli,vt s̄. dixi arg. ad
hoc l.orphanotrophos.C.de epi.& cle.Pro hoc ēt facit.l.tā colla-
tores.§.vt aūt.C.de re mil.lib.12.sed illa lex loquitur magis in syn
dico vniuersitatis accusatæ, quàm accusantis.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quid de adulto.Vtrum adultus possit accusare,adde no per Bar.in l.de pupillo in prin.de ope.no.nun.Gul.de Suza.in l j.C.de preci.impe.offe Bal.in rub C. qui accu. & in l.2.eo tit.Bar.in l.qui accusare,j.eo.An autem accusatio facta ab istis personis inhabilib.sit ipso iure nulla.vide Bar.in l.j.§.accusationem.infra ad Turp.adde Io.An.in tit.de accusatore.§.j.ver.sed quid de pubere.& ibi vide rōnem diuersitatis , quare minor ætas sufficit potius in accusando,quam in testimonium perhibendo.

b Barb.Et istam opi.Sed forte hoc non puto verum,quia interpretatio semper fit cōtra libellantem.Ghest sin.in c.in præsentia.extra de probatio.

c Alex ¶Vtrum syndicus.Adde Bar.in extrauag.ad reprimendum. in ver.legitime & vide gl.in l.sed si hac.de in ius voc.& Bal.in l.Polla.de his quib.vt indi.& in l 2.C.qui accu.& in l.seruum quoque.§.puplice.de proc.& in l.reos.C.de accus.Et qualiter respon debit interrogatoriis necessariis,no. in c.præsentiū.de testib.in 6.Ang.& Imol.in l.pe. §.ad crimen.de pub.iud.Adde quomodo conuenienda sit vniuersitas,si delinquit Ang. cons.165.Io.And.in addi.ad Spe in tit.de acc.§. j.ver.itē duos.vbi ita tenet,& dicit per complures fuisse consultum.quòd syndicus non potest nomine vniuersitatis accusare sed nomine suo ad vniuersitatis commodum.

LEX III.

1 Anni Domini,& Imperatoris nomen, non sunt apponendi in accusatione , si apponuntur in principio quinterni.
2 Dies commissi criminis non debet inseri in accusatione,& quando.nu.12.
3 Locus loci nō apponitur in accusatione,quādo factū de quo quis accusat̄, ē vniformiter punibile in quacunq; parte loci:secus si nō eēt vniformiter punibile.
4 Castra si sint duo eiusdem nominis sub vna iurisdictione debet locus commissi criminis expresso nomine demonstrari,sed si ad diuersas iurisdictiones,accusatio intelligitur de castro suæ iurisdictionis.
5 Locus commissi delicti appositus in accusatione,debet saltem per duo confinia demonstrari,nisi esset ita certus quòd alia demonstratione non indiget.
6 Locus,vbi quis percutitur,inspicitur,non locus,vbi quis moritur.
7 Balista sagittans in platea,si percussit existentem extra,libellans vtriusque loci meminisse debet.
8 Statutum si punit mittentem gentem contra aliquam terram vicinam, locus ad quem mittitur gens confinabitur.
9 Accusare volens aliquem,qui occupauit aliquam ciuitatem, ex quo delictū respicit vniformiter totam ciuitatem,necessario non requiritur demonstratio particularis loci ciuitatis.
10 Locus delicti quando requiritur quòd apponatur in accusatione delicti, quod committitur negligendo,vel omittendo.
11 Quod dicitur in hac lege de loco,& tempore,habet locum in adulterio, & in maleficio simili positiuo,secus in dissimili.
12 Dies commissi delicti inseri debet in accusatione , quando in illo die delictum est punibile.Idem in hora.
Accusans licet regulariter non teneatur apponere diem,& horam commissi delicti in accusatione,tamen ad partis petitionem iudex potest cogere declarare diem,& horam,vt reo sit defensio,non tamen cogitur probare.
13 Tempus percussionis, & nō mortis inseri debet in accusatione.
14 Tp̄s insultus quādo sit apponendū in accusatione,& quādo tēpus percussionis.
15 Vulnus si est factū ante Natiuitatem,& accusatio post natiuitatē,& dicitur hoc anno,hæc accusatio non comprehendit delictum factum ante natiuitatem.
Annus potest duobus modis intelligi.
Libellus intelligitur secundum intentionem libellantis.
16 In delictis,quæ habent causam continuam, seu successiuam sufficit exprimere annum vle mensem secundum quod delictum fit.

17 *Accusatio*

17 *Accusatio persona debet saltem exprimi per duas demonstrationes, nisi esset singularis nomen quod per se demonstraretur.*
18 *Accusatio quòd formetur in prima, vel in tertia persona non curatur.*
19 *Conclusio in libello criminali, regulariter non requiritur.*
20 *Inquisitio an debeat cõtinere annũ, diẽ, locũ, & tẽpus cõmissi delicti remissiuè*

a ☞ Libellorum. a Vidistis de materia, q accusare nõ possunt: hic incipit de materia accusationis. ¶Op. duob⁹ modis, & vř φ debeat ĩseri dies, & hora. l. aut q aliter. §. j. ſ. qđ vi, aut clã. Gl. nõ soluit. Dic vt ibi. ¶Scđo opp. φ psona nõ sit inserenda. l. iij. in prin. ſ. de app. Gl. non soluit. Dic, φ iõ non debet inseri psona: quia ex actis primæ causæ apparet psona cum qua lis est mota: hic vero nõ apparet persona, quæ accusat,
1 nisi in libello apponatur. ¶Quæro, vtrũ debeat† scribi anni Dñi & nomẽ Imperatoris? Gl. vř velle φ sic, vt hic, & no. in l. in causis. C. eo. arg. ĩ Auth. vt pp. no. impe. in prin. Veritas ẽ quòd text. hic hoc non decidit, nec vtimur ista solennitate: sed si anni Domini, & nomen Imperatoris scripta sunt in principio quaterni Notarij, videntur hic repetita, nõ tñ vtimur illa solẽnitate. ¶Dicit hic ꝯsul. qro de quo ꝯsule hic loquatur? Rñ. dicũt qdã de ꝯsule, apud quẽ accusatio ꝑducit. Hoc est falsum, vt apparet ex text. vbi accusatio ꝑducit corã ꝑtore, vel ꝑside, & tñ nomẽ ꝯsulis apponebat. Quare dic, φ hic loqt de ꝯsulib⁹ populi Ro. q hodie ñ sunt ĩ vsu.
2 & ita dicit gl. ¶Quæro de qua† die hic loquat? Rñdeo, de die da
b ti libelli, nõ de die ꝯmissi criis. Nã ille nõ dẽt inseri, b vt hac lege: sed dies dati libelli ĩ crĩalib. dẽt inseri ab accusatore, ĩ ciuili à reo vt ĩ Auth. de exhib. reis. §. suscepto. tñ ista solẽnitate non vtimur, sed Notari⁹ ipse scribit diẽ, ĩ qua accusatio porrigit, & istud suffi-
3 cit. ¶Extra gl. hic dicit, φ ponit locus, tps, & psona. Prio† ergo q
c ro, vtrũ in accusatione debeat apponi loc⁹ c loci, vt in tali domo, & in tali camera, an sufficeret solũ in tali loco? Vř φ sufficiat dicere ĩ tali domo: qa aliud ẽ dom⁹, & aliud est camera. l. j. §. eodẽ aũt tecto. ſ. ad Silla. & tñ hic ñ dř, nisi de domo. Bř dico, φ qñq; fcm̃, de quo qs accusat, est vniformiter punibile in quacũq; parte loci crimẽ fiat, tũc sufficit ponere domũ: nec habemus ponere locũ loci, vt hic. Sed si nõ esset punibile vniformiter, v. g. põt hõ ingredi palatiũ ciuitatis ĩ aula inferiori, sed in supiori non, sine pęna: tũc si qs vellet accusare me de introitu palatij, dẽt dicere, φ intraui superiorẽ aulã: & sic dẽt ponere locũ loci, vt ꝯcludat, argu. l. de
4 pupillo. §. q nunciat. ſ. de ope. no. nun. ¶Scđo† qro, hic dř, ciui-
d tas. qđ si sunt duo castra, vel duæ ciuitates eiusdẽ noĩs, d vtrũ debeat expresso noĩe demonstrari? Bř dico sic. si qdẽ vna tm̃ ciuitas ꝑtinet ad iurisdictionẽ iudicis, corã quo fit accusatio, intelligetř de illa ciuitate, castro, vel villa, q̃ ad eius iurisdictionem pertinet. Hoc ꝓbatur in l. q̃ ꝯditio. §. fi. ſ. de ꝯdi. & dem. Sed si ambo castra, vel ciuitates æqualiter spectãt ad iurisdictionẽ illius iudiciis, v. g. ĩ Ducatu sunt duo castra, & quodlibet vocat Gualdũ, & in ista ciuitate sunt plures villæ eiusdẽ noĩs, sed diuersificant ꝑ agnomẽ, tũc dẽt declarari, & certificari, ita φ certus sit libellus, de qua villa, vel ciuitate sentiat: aliàs libellus ñ valet tanq̃ incertus. & obscurus. l. ita fidei. circa fi. ỹ. de iure fis. licèt faciat ĩ ꝯriũ l. q̃ ꝯdõ. §. j. ſ. đ
5 ꝯdit. & đm. So. vt ibi. facit c. fi. ex de rescri. ¶Quero, dixi,† φ dẽt
e inseri locus, qualiter e debeat certificari? Communiter aduocati dicũt, qđ dẽt poni locus maleficii cert⁹, ponẽdo duo ꝯfinia. l. forma. ỹ. de censi. qđ puto verũ, nisi ille locus sua demonstratiõe esset
f ita certus φ alia demõstratione f nõ indiget, vt si dico, in palatio Potestatis, vel Capitanei, vel in ecclesia: nã tunc nõ eget alia demonstratione. l. j. circa fi. ſ. de do. ple. Ad idẽ l. hæc venditio. §.
6 huiusmodi emptio. de ꝯhend. empt. ¶† Sed qro, aliqs percussit Titium in platea, q postea moritur in alio loco: accusatur de ho-
g micidio, qs locus g debeat inseri? Rñ. locus percussionis, nõ loc⁹ vbi moritur: quia ibi vř interfectus, vbi est ꝑcussus. l. ait lex. ſ. ad l. Aquil. & l. j. §. ex incẽdio. ſ. de incẽ. rui. nau. & ex hoc statim sequtur ad multa. Nã si maior pęna imponit in platea, q̃ alibi, certe lo
7 cus, vbi quis ꝑcutit, inspicit, nõ loc⁹ vbi moritur. ¶† Vlteri⁹ qro, h
h quid si aliquis existens in platea cum balista, percussit aliquem extra plateã, quis locus inspicitur? Pet. in simili. C. vbi de cri. agi opor. l. j. vř tenere, φ debemus ĩspicere locũ, vbi erat ꝑcutiẽs, arg. d. l. ait lex. ſ. ad leg. Aql. Certe mihi ñ vř hoc ẽe verũ. Nã ĩ homicidio ĩspicimus locũ, vbi qs ꝑcutit: qa ex actu ꝑcutiđi qs punit, ex quo sequit postea mors. Dř n. homicidiũ à cęde seu à cædẽdo. l. ita vulneratus. ſ. ad l. Aquil. iõ inspicit locus, vbi qs ꝑcutit, sed in qõ. ꝓposita debemus aduertere ad verba statuti. Aut n. statutũ punit sagittãtẽ, vt si qs sagittauerit ꝯ aliquẽ, puniat in tm̃, tũc est verum dcm̃ Petr. qa actus sagittãdi fuit factus in loco, vbi erat ꝑcutiens, scilicet in platea, iõ ille locus inspicit. Si vero statutũ punit ꝑcutientẽ: qa dicit, si qs ꝑcusserit, puniat in tm̃, tunc actus percutiendi fit extra plateã, licèt sagittatio fiat in platea. Percutere em̃, est tãgere cutẽ, qđ fit extra plateã: iõ ille actus inspicitur, & ille locus, vbi qs percutit, iõ ille locus dẽt inspici. Puto tñ, φ de cautela
† sit φ vtroq; casu vterq; loc⁹ inserat. ¶† Itẽ qro, dicit statutũ hui⁹ ciuitatis, si qs miserit gẽtẽ ꝯ aliquam terrã vicinam, puniatur in tm̃, accusatio fit ꝯ mittẽtẽ gẽtẽ, quis locus ꝯfinabit? Si confinabimus locum vnde mittitur, esset nimis durũ. Si ꝯfinabit locus, per quẽ iuit gens, adhuc esset durũ: qa forte iuit gens per plura loca. Si ꝯfinabimus locũ ad quem iuit, forte ñ est locus delicti. Veritas est, φ locus, ad quẽ mittit cõfinari dẽt: qa in istis q̃ habẽt causam successiuã, tps, & locus ꝑfecti delicti dñt inspici. l. sp. §. annus. ſ. qđ
i vi aut clã. ¶Quæro, volo i accusare† aliquẽ, qa occupauit aliq̃ ci
9 uitatem, qũo formabitur accusatio, ita quòd ꝓcedat, cũ debeat inseri ciuitas & domus? Responde, qñ maleficium respicit vniformiter totam ciuitatem, nõ puto φ sit necesse, φ demõstretur loc⁹ particularis ciuitatis, arg. l. đ pupillo. §. q nũciat. ſ. đ ope. no. nũ. Prædicta ĩ maleficiis, q̃ cõmittunt ĩ faciẽdo. ¶Sed qđ ĩ malefi
10 ciis, † q̃ committunt negligẽdo, seu omittẽdo, qualr ponit loc⁹? Ego reperi Dy. dicentẽ in vno cõsilio, φ in aliis maleficiis nega-
k tiuis ñ dẽt apponi locus, & nihil allegat. Bř puto sic dcm̃, k negationes, seu priuationes ñ cognoscunt, nisi respũ habit⁹. l. si decẽ. đ sol. & l. decẽ. đ ver. ob. & ſ. de ius. & iu. l. manumissiões. Aut ergo illud, qđ est omissum, seu neglectũ, dẽbat fieri certo loco, vt syndicus

ADDITIONES.

a Poma. ¶Libellorum. An aũt ista lex habeat locũ, vbi summariè ꝓceditur, vide Ro. consi. 191. ad fi. & aliquid per Alex. consi. 71. vol. 1. & consi. 6. & 174. vol. 2. & 71 vol. 3. vbi gñaliter dicit ponendo exẽpla, vt ibi, φ qui agit ex delicto, debet specificare circa quod est commissum. Et an etiam habeat locum, qñ proceditur coram Principe vide Fel. in c. in causis. de re iud.

b Ale. ¶Debet inseri. Si tñ fuerit insertus, debet probari, vt no. maxime Bal. in l. j. C. qui accus. cum tps appositum sit de substantia probationis. l. ob carmẽ, ſ. de testib. quod intellige verum, nisi dixerit in fi. accusationis, φ non intendit se adstringere, nisi ad ea quæ sufficiunt ad victoriam causæ, vt no Ange. in l. in causis, C. de acc. per l. diuus. de re iud. & l. ꝑtor. §. docere, ſ. vi bon. rap.

c Ale. ¶Apponi locus. ¶Vtrum locus dẽat poni. Adde Bar. in l. de pupillo, §. q. opus. ſ. de ope. no. nũ. Quid aũt si quis commiserit maleficium in mari, quis locus confinabitur, vide Bald. in l. si testõ, ſ. de his quib. vt indi. Et quid si qs præstitit opẽ, vel auxiliũ, quis locus cõfinabit. vide Bar. in l. in furti, ſ. de fur. & vide ad hæc dicta, quæ habes post Bart. in l. qđ ait lex. §. j. ỹ. de adul. Quid ĩ mandante, quis locus, & dies, vide in l. non solũ, §. si mandato, de iniu. Adde, φ si accusatur testis de falso dẽt poni locus iuri non depositionis, fm̃ Bal. in l. j. ad fi. C. de sacrosſ. eccl. Itẽ in crĩe falsi proceditur, licèt locus non ponatur quia delictũ clandestinẽ cõmittitur, vt no. Inst. de publ. iud. in princ. & alibi nõ reperitur fm̃ Bal. in ca. j. circa fi. quib. mod. feu. amit. Et qñ testis cõmittit falsum tacẽdo veritatẽ, quis locus debet poni in libello. vide Bal. in l. ꝑsbyteri, C. de epis. & cle. & Bal. in l. illa institutio. de hæ. insti. & in l. 2. de epis. & cle. Et quid si maleficium est cõmissum in cõfinibus duarũ ciuitatum, vide Dy. & Bald. in l. 2. C. vbi de cri. agi opor. per d. Ant. in c. fi. in prin. de for. compe. & Bar. in l. iurisperitos, §. cum oriundus. de excus. tut. & ad materiã vide Bal. ꝑ istum tex. in l. j. C. vbi de cri. agi. opor. & in cons. inci. in puncto proponitur φ Titius accusauit Seium, &c. Bal. in l. actor. in vlt. col. C. de proba. Bal. in l. nullum, C. de testi. An in inquisitione requiratur locus, & tps, vide Bal. in l. iubemus, C. de ꝓba. Adde alex cõs. 151. & 172. inci. visis & opportune discussis. vers. causæ autem, vol. 2. vbi quæ sint ponenda in libello criminali per Roma. cõ. 60. vbi dicit, φ in mandato dato ad accusandum necesse est ponere & diem & locum commissi delicti.

d Ale. ¶Eiusdem nominis. Quid si sint duo loca eiusdem nominis, an vitietur, adde Bar. in l. quoties. ỹ. de verb. obl. & ista faciunt ad q. de citatione facta de vno, cum duo sint eiusdem nominis. de quo per Bald. in l. eum quẽ temere, ſ. de iudi. Et cum Bar. hic transit Ang. in l. si rem, ſ. de rei ven. vide Bart. in l. ita fidei. de iure fisci. in d. l. quæ conditio, §. fi. vbi aliter videtur loqui.

e Ale. ¶Quæro, qualiter. Adde Bar. in l. demonstratio. & ibi no. de cõd. & dem. Adde l. cũ pr. §. fi. de leg. 2. & ibi per Imo. & vide in l. j. de libe. & posth. Are. refert in suo tra. malefi. cõtrariũ fuisse in fcõ teriatũ hic Bononiæ, dũ ibi esset.

f Poma. ¶Alia demonstratione. Ad hæc vide Bal. & Mod. in l. si quis i fundi vocabulo. ſ. de leg. j. quib. adde Inn. in c. cũ ad sedẽ. de rest. spol. Et ex hoc infert Ang. Are. in trac. malefi. in gl. in verb. in platea c̃is, φ isto casu si apponerent cõfines in loco notorio, & erraretur, φ talis error nõ vitiaret inquisitionẽ. Et hoc est etiam de mente gl. in d. l. forma hanc tñ conclusionem vř limitare Ro. in l. certum, ſ. si cer. pet. vt non habeat locum, quoties tale quid pro forma requireretur, quod an sit verum, deponenti de illo articulo, an in his q̃ pro forma requiruntur sufficiat, adimplere per æquipollens, per Doct. in l. j. ſ. de lib. & posth. & Fel. in c. cum dilecta. de rescri. & vide addi. ad Ana. cõ. 18. & vide Ale. in l. hac consultissima. & ibi Ias. C. de testa.

g Ale. ¶Quis locus. Vide Cy. in l. qui de crimine, C. de accu.

h Alex. ¶Vlterius quæro. qñ quis sagittauit aliquẽ cum balista, quis locus inspiciatur, per Cy. & Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. per d. Ant. in ca. fi. de for. comp. Adde quæ dixi in l. a it lex ỹ. de adul. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cle. vide Io. And. in Spe. de inquisitio. §. nunc tractemus. in prin. Quid si aliquis rapuit puellam in vno territorio, & eã cognouit in alio. bal. in d. l. si quis non dicã rapere. in prin. C. de epis. & cle. Et quid sit in congregãte gentes in vno territorio, & in alio destruit ecclesiam, vide Bal. in l. j. C. de eunuchis. Adde, an maleficium incœptum in vno loco, & finitũ in alio, possit in vtroque loco puniri, Bal. consi. 201. 3. lib.

i Alex. ¶Quæro, volo. Vtrum in delictis negatiuis requiratur locus, φ sic. vide gl. in l. si mora. in ver. ne facta. solut. matri. quã Imo. dicit ad hoc no. vide Io. And. in Spe. de acc. in 4. parte Bal. in l. j. ad fi. de his quib. vt indig. vt in l. actor, C. de proba. & in l. præsbyteri, C. de epis. & cle.

k Alex. ¶Sic dicendũ. Si aũt nõ apparet dies accusationis porrectæ, vel inquisitionis formatæ, an vitietur processus, vide not. Bar. in extrauag. ad repri. in ver. inquisitiõis. Et an dies omissus in accusatiõe possit suppleri in ꝓbatiõib⁹, vide q̃ dixi post Bart. in l. j. §. idẽ scribit, ſ. depo. vide Bart. in l. si ꝑes, ỹ. de pœ.

dicus ciuitatis debebat denũciare maleficia ĩ curia Ptãtis,& malefactores ibi pñsentare: vel aliqs debebat facere custodiã in tali loco,& nõ fecit, tunc debet inseri loc⁹, vbi debebat fieri, qa est ibi omissum,& neglectũ, vbi debebat fieri,& nõ alibi: arg. ad hoc in ff̃ re mili. l. desertorẽ. §. si pñsidis.& §. seq. Si vero illud, qđ debebat fieri, nõ habebat locũ determinatũ, tũc nõ debet inseri locus: qa
11 nõ est. Nec obst. lex ista, † qa, vt videbitis statim ĩ. ea. l. ver. sed si aliud, istud qđ dr̃ de loco,& mẽse,& similib⁹ intelligit̃ in adulterio & maleficio simili, siue positiuo: secus si in dissimili, vt ibi videbi-
a tis. Et hæc sufficiant circa locũ. ¶ Circa tps a † qro, b hic dr̃ ꝙ men
12 sis, non dies, debet inseri, an sit verũ simplr̃? Rñdeo, aut factũ, de
b quo quis accusat̃, ẽ vniformiter punibile in quacunq; parte mẽsis, tunc nõ debet inseri dies: sed si in aliquo die illius mensis illđ factum nõ est punibile, tunc inseri debet dies: vel qualificatio iuris, ita vt ɔcludat illud esse delictum. V. g. Nã qđam sunt delicta in festo Sancti Herculani, quæ ĩ alio tpe nõ sunt delicta: tũc debet ĩseri dies. Idẽ dico de hora: qa p statuta terrarũ quædã sunt delicta aliqua hora, q̃ alia hora nõ sunt delicta, ideo hora debet inseri, aliàs nõ ɔcluderet ꝙ sit delictũ. argu. ꝓ hoc l. eũ actum.& qđ ibi no. ſ. de neg. gest.& l. actor. C. de ꝓba.& qđ not. in l. non solum. §.
c sed vt ꝓbari. ſ. de ope. no. nun. c & de rescri. c. fi. in Cle. Ad idẽ facit ſ. de incẽ. rui. nau. l. j. §. fi. Eo tñ casu, quo dixi, ꝙ qs nõ cogitur diem neq; locũ ĩserere in accusatione, ɔcedo qđ ad petitionem partis, iudex possit cogere declarare de qua die intellexit, vt reo sit defensio, vt dixi in l. is q reus. ſ. ti. j. nõ tñ per hoc accusator cogit̃ ad ꝓbãdũ diẽ: sed cogit̃ declarare, vt reus possit se defendere. Et hoc ẽ, qđ dicit tex. neq; aũt diẽ, neque horã inuit⁹ ɔphendet,
d &c. ¶ Quæro, aliqs d pcussit aliquẽ † vno tpe, ex qbus pcussioni-
13 bus ẽ mortu⁹ alio tpe? Certe debet ĩseri tps pcussionis. non mortis. l. dãni. §. Sabini. de dã. ĩfe.& l. huic scripturæ. §. j. ſ. ad l. Aqui. cũ
14 simi. ¶ † Sed qro, aliqs insultauit aliquẽ de die,& fugauit illum p magnum spatium, ita ꝙ eũ pcussit de nocte post pulsationem cãpanæ, qđ tps ponet̃ in accusatione? Gl. in l. q de crimine. C. eo. vr̃ velle ꝙ insultus ɔfundatur cũ percussione,& idem ibi Cy. qui ponit hanc qõnẽ, vt inspiciat̃ tps percussionis. Ego dico, ꝙ debem⁹ inspicere verba statuti qualr̃ dicãt: si qdem dñt, si quis pcussit, tũc inspicit̃ tps pcussionis. Sed pone, ꝙ dicat si qs fecerit insultum ɔ̃ aliquem,& secuta est percussio, puniat̃ in tm̃: tunc isto casu insultus punit̃ principalr̃: sed aggrauat̃ pp pcussionẽ: tunc dẽt poni locus insultus,& tps insultus, non locus,& tps percussionis, arg. eo
15 rum, q̃ ſ. dixi. Debet. n. inspici, quid punit lex, vel statutũ. ¶ † Quæro, aliquis pcussit aliquẽ p aliquos dies ante festum Natiuitatis: demum pcussus porrexit accusationẽ p aliquot dies post festum Natiuitatis,& dixit sic, talis accusat talem de eo, ꝙ hoc anno,& ꝙ de præsenti mense Decembris eũ pcussit,& c. cũ annus mutetur à
e die Natiuitatis, an libellus iste e ꝓcedet, ita ꝙ cõprehendat maleficium ɔmissum ante Natiuitatem? Vr̃ ꝙ nõ: qa nõ fuit hoc anno. Iac. de But. posuit hãc qõnem Insti. de act. in prin.& ibi dicit ipse. Debetis scire, ꝙ duplex est annus: vnus legalis, q est 365. dierum. l. cum hæres. §. Stichus. de statu li.& l. ita vulneratus. §. æstimatio. ſ. ad l. Aquil. Et isto modo loquẽdo qcqđ est factum ĩtra istos 365. dies põt dici factum hoc anno. Quidã ẽ ann⁹ cõis,& vulgaris, q denominatur à Natiuitate Dñi,& isto respectu nõ põt dici male
f ficium ɔmissum hoc anno. Cũ ergo verba libelli debeant intelligi f fm intẽtionẽ ꝓferentis. l. si qs intẽtione. ſ. de iud. intelligimus de anno legali, vt ɔprehẽdat maleficiũ, Istud tñ nõ vr̃ verum eẽ: nam ĩ accusatione debẽt ĩseri anni Dñi fm opi. gl.& si nos dicamus, ꝙ anni Dñi, q ponunt̃ ĩ principio quaterni ponant̃ in loco annorum, q debẽt inseri ĩ accusatiõe, ď necessitate seqtur ꝙ si dicatur hoc anno, dẽt intelligi hoc millesimo, q millesimus dẽt inseri in principio accusationis,& est insertus ĩ principio quaterni. ideo putarem ꝙ libellus istud maleficiũ nõ ɔphendat. Sed pone,
16 † ꝙ tenuit aliquis occupatã aliq̃ terrã per vnũ annũ,& ego volo accusare eũ l. Iulia maiestatis: quia tenuit ɔ̃ principẽ: sufficit ne dicere, ꝙ tenuit p annũ, an déo ẽt dicere mẽsem? Vr̃ ꝙ debeam dicere mẽsem, vt hic. Sed credo, ꝙ hoc qđ dr̃ de anno,& mẽse, ĩtelligi debeat de maleficiis momentaneis: sed in maleficiis, q̃ habẽt cãm cõtinuã, vel successiuã, credo ꝙ sufficiat annum exprimere, vel mensem, fm qđ ipse tenuit, arg. C. de hære. auth. credentes.&
17 auth. si vero dñs tẽporalis. ¶ Sumus † expediti ď tpe. Circa psonã quæro, qualiter dẽt exprimi? Rñd. Debet persona ita exprimi, ꝙ reddatur certa p duas demõstrationes: vt Petr⁹ talis, de tali loco. vel si esset ita singulare nomen, ꝙ redderetur certũ, sufficit. l. hac
18 ɔsultissima.& ibi no. C. qui test. fac. pos. ¶ † Quæro, vtrũ sit necesse ꝙ accusator formet libellũ in psona prima, seu tertia persona, vt ego talis accuso, vel talis accusat,& c. Hic est text. cũ gl. q non est curãdũ Ita dicit gl. super verbo, Titius.& in l. pe. C. e. in glo. in
19 verb. secretariũ. ¶ Vltimo qo. † ex l. ista, ꝙ ñ vr̃ ꝙ sit necesse in li-
g bello crĩali, ꝙ pars ɔclu. dat aliqđ g iudici,& quod dicat, quare petit talem puniri,& c. Sufficit enim, quod dicat talem commisisse maleficium. Pro hoc facit ĩ. ad Turpil. l. j. §. j. Vlterius esset videndum, quid de inquisitione, an debeat continere ista? De hoc dicã j. de adult. l. j. §. si publico. vbi de inquisitione tractabimus.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ ¶ Aduerte, ꝙ Bar. inuoluitur vitio ɔ̃dictionis, fm quosdã in hac l. libellorum. Sed in quo videatur contrariari,& pro eius saluatione, vide concord. positã ad §. fi. in l. q̃ ɔditio. ſ. de ɔdi.& dem.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Circa tps. Vide Ant. de Prato in consiliis Barb. ad fi. con. 13. vol. j.& Ale. pulchre lxxij. vol. j.& clxxiiij. vol. j. vbi dicit, quòd in accusatione debet poni tps certũ,& limitatũ nec sufficeret dicere, ꝓut de veriori tpe cõstabit. Et vide Bal. in c. ij. de confes. vbi ponit pulchra de tempore & loco.& Angel. consi. 178. vbi ponit quid in inquisitione.
b Ale. ¶ Quæro. Adde no. Bar. in l. non solũ. §. sed vt probari.& ibi Doc. de ope. no. nun.
c Poma. ¶ De ope. no nun. Et istud tenet Bellamera deci. 413.
d Alex. ¶ Quæro, aliquis. Quæro si accusatur aliqs qđ occidit hominẽ,& nõ dicitur quẽ, an sequetur cõdẽnatio, si accusatus confiteatur. vide in l. j. §. itẽ illud. ad Sy'. Dy. in l. ea q̃. C. de cõdict. indeb. Bal. in l. si cũ exceptione. §. i hac quod met. cau.& in l. data opera. C. qui acc. Sed quid si ñ apparet, q̃ persona ꝓduxerit accusationẽ, an possit sequi cõdẽnatio, Bald. quòd nõ, in l. pe. C. e.
e Ale. ¶ An libellus iste. Adde Bal.& Imo in l. diuortio. in pri. in vers. item si messes. per gl. ibi. ſ. so. mat.& Imo.& Lud. ĩ l. de diuisiõne. e. ti. in ver. ex opposito, de ista q̃st. Et qđ sustẽtet̃ talis libell⁹, vide Bal. ĩ d. §. itẽ si messes. in l. diuortio. sol. mat. per gl. j.& ibi no.& idẽ dicit voluisse Iac. But. Insti. de actio. in princ.
f Alex. ¶ Debeãt intelligi. Et sic no. quòd Bar. hic vult, ꝙ ẽt in criali verba libelli intelligant̃ fm libitũ libellantis, per d. l. si quis intẽtione. cuius contrarium voluit Ro. in d. l. diuortio. in prin. sol. mat. licet de Bart. mentionẽ non faciat. Vide Alex. in d. l. diuortio. reprehendentem Roma.
g Ale. ¶ Concludat aliquid. In criminalibus non requiritur conclusio libelli. Adde Bar. in l. q̃d ergo. §. pœna. ſ. de infam. vide Bar. in l. hos accusare. §. omnibus. ĩ. e.& Bal. in l. ij. C. de proba. Facit ad hoc, ꝙ licet causæ criminales expediant̃ per accusationem dicuntur tamen expediri officio iudicis, fm Bart. in l. Imperium. de iurisd. omn. iud. in ver. videamus ergo de mero. in quo nõ requiritur ꝙ concludatur parti, fm Bar. in l. j. ſ. de iurisd. omn. iu.
Claud. ¶ Quid aũt de rebus, circa quas assereretur delictum commissum, si non sint specificatæ, vide Alex. cons. 69. vol. ij.

1 *Libello malè concepto reus absoluitur ab instãtia iudicij, et si pars nõ opponat*
2 *Abolitio idem est quod cancellatio, vel est pronũciatio iudicis, qua pronunciat̃ non esse procedendum super libello.*
3 *Absolutio ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, vel diffinitiua, remissiue.*

1 §. Quod si libelli. † No. ex hoc §. ꝙ qñ libellus non ẽ bene ɔceptus, absoluit̃ accusat⁹ ab instantia iudicij. Et fm ꝙ vos videbitis, vr̃ hac lege, ꝙ nõ sit neces
a se, ꝙ pars a hoc opponat. Sufficit. n. ꝙ libellus sit male formatus,
b & ita obseruatur. b Quæro, qđ est dicere, aboletur? Dicit gl. j. can
2 cellatur. Et ista cancellatio fit à Notario diuersimode. Vr̃ dic, † ꝙ aboleri est illa pronunciatio, qua iudex ꝓnunciat, nõ eẽ proce-
3 dẽdũ pp ĩeptitudinẽ libelli. An aũt † ista absol'o ab obseruatione iudicij sit interlocutoria, vel diffinitiua, videbitis ĩ. e. l. Titia.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Necesse ꝙ pars. Adde Bar. in l. edita. C. de eden. Sed cõtrarium vr̃ per l. fi. ibi reo postulante. ĩ. eo.& ꝙ ibi gl. j.& quod voluit Host.& Ioã. And. post Inn. in c. fi. de pur. can. Ad quod vide oĩno Bald. in d. l. edita.& Ful. Bart. in l.& an eandẽ, §. actiões. ſ. de exceptio. rei iud.& quod dixi ĩ l. egãter. §. si qs post ſ. de cõd. ind.& Bar. in l. j. §. accusatione. ĩ. ad Tur. Bal. in addi. Spe. in tit. de sẽ.
b Alex. ¶ Obseruatur. Iudex potest reiicere libellum ineptũ. cõcordantiæ sunt in l. j. ſ. si men. fal. modum dixerit.

§. Item subscribere. Aduerte, ꝙ ista subscriptione nõ vtimur: sed Notarius ꝓ quolibet accusante subscribit. Qualiter autem debeat fieri hæc subscriptio, gl. hic dicit. Dicam ĩ. eo. l. si cui.

1 *Accusare aliquem de pluribus delictis simul, quando quis possit.*
2 *Statuto stante, ꝙ volens desistere ab accusatione, soluat communi tantum, qui accusauit aliquem de pluribus criminibus in vno libello, quantum soluet.*
3 *Accusatio duobus modis accipi potest.*

§. Sed & si aliud. Iste §. duobus modis legitur. Primo, ꝙ formet̃ sic q̃stio, nunquid, qđ dixistis in accusatione adulterij, ꝙ dẽt formari cũ illis solẽnitatibus, habeat locum talis solẽnitas in aliis criminibus? Dicit Iurisconsultus, qđ sic.& fm hãc lecturã br̃. h. d. Eodẽ modo dẽt formari libellus ĩ aliis criminib⁹ similibus, sicut & in adulterio. Scđo modo legitur alr̃,& h. d. Nõ solũ de crĩe adulterij. sed ẽt de pluribus aliis simul quis poterit accusari. ¶ Circa hanc scđam lect. quæro
1 † vtrũ qs possit accusare sil',& semel a quẽ de plurib⁹ delictis? Gl.
a quę est hic, vacillat,& dicit qđ Azo dt, ꝙ de diuersis delictis põt, de vno nõ l. q de crĩe. C. eo. vult dicere, qđ de diuersis delictis descẽdẽtibus ex diuersis factis, põt qs accusare vnum simul: sed de diuersis ďlictis ex eodẽ fcõ descẽdentibus, tũc quis nõ pt vnũ simul

ADDITIO.

a ¶ Simul,& semel. Dicit tamen Iac. But. in l. j. C. si reus vel accus. mort. fue. ꝙ si quis pluries accusatur in eodẽ libello, accusatio est nulla, contra quem est gl. lxxxj. dist. Maximianus.& qđ legitur,& no. ĩ l. si quis homicidij. C. eo. ti.& ad Bar. hic adde quod no. Bal. in l. eos. C. si cer. pet.& Bart. pro limitatione p̃dictorũ in l. j. §. accusatus, ĩ. ad Turp. Et an vnus possit a pluribus accusari in eodẽ libello, vel diuersis, vide in l. reos. in fi C. de adul. Cyn. in l. j. C. si reus vel accu. Adde quod no. Bart. in l. ij. §. fi. ver. item nota. ĩ. de adult. latius in l. hos accusare. § Iulia. ĩ. eo. Bal. in l. edita. C. de eden.& Alex. ibi.

mul accusare,d.l.q de crimine.Doctores tangunt,& gl.in d.l.q đ crimine.& nō bñ declarāt. Quid dicemus?Aduerte,qñq; alicui obiiciuntur plura delicta,q̄ puniunť eadē lege,& tunc de omnib. p̄t accusari simul,ar.l.non est nouum.s.de act.emp.& l.cū duob. §.si plures.s.pro socio.& fam.erci.l.hæredes.§.de plurib.ad idē.s. de iniu.l.prætor.§.si mihi plures.Si vero ista delicta puniuntur diuersis legibus,tunc bene fateor,φ p̄t de oib.accusari simul,hoc ē eodem tempore,sed nō eodē libello.arg.ad hoc l.non est nouū. & quod ibi no.s.de act.emp.Et prædicta vera, quando ex diuer-
2 sis factis oriuntur,secus si ex vno,d.l.qui de crimine, & ibi not.
a ¶Iuxta †hoc quæro,a dicit statutum,b φ qcūq; vult desistere ab
b aliqua accusatione,soluat tm̄ cōi, & possit desistere. Mō quæro: accusaui aliquē de plurib.criminib.vno libello,& volo desistere, an soluā pro vna accusatione,qa vnus libellus:an soluam ꝓ plurib.accusationibus,quasi tot sint accusationes,quot sunt crimina?Bř Iac.Butr.ꝯsuluit hanc qōnem,& dixit sic,& multum bene.
3 Hoc vocabulum,†accusatio,potest sumi duobus modis. Primò ſm φ accipiť in iure,& tunc accusatio est idem,qđ ius accusandi sicut actio est idem,qđ ius agēdi,ꝑsequendi in ciuilib.vt Insti. de actioni.in prin.Et hoc modo,quot sunt delicta,tot sunt accusationes:sicut quot sunt res in ciuilib.tot dñr actiones & obligationes.l.scire dēmus.§.pe.s.de verb.obl.& l.plurib.e.tit.Alio modo accipitur accusatio,pro libello,seu charta,in qua accusatio đ scribitur,& tunc dēt accipi pro vna accusatione,& sic dicit ipse, φ pars desistens dēt probare,φ cōis vsus loquēdi sit,φ ipsa charta in qua ponitur,dicatur accusatio,licēt sint plures accusatiōes. tamē appellať vna,& hoc loquendi vsu probato, soluat pro vna accusatione: alias tot dicerenť accusationes,quot sunt crimina.

ADDITIONES.

a Poma.¶Quæro.Facit quod voluit Bal.in l.cum rōnib.C.qui acc.non pos. & quod voluit Ang in l.ædiles.§.item sciendū s.de ædi edic.cum gl.sua & l.ēt.§.fi.de mi.

b Alc.¶Dicit statutum.Vide Bal.in l.ordinarij.in fi.C.de rei ven.& quod no.Bart.in l.si cum exhibuissent.in fi.de publicā.Bar.in l.j.in fi.mag.gl.C.vnde vi.Bal.in l.edita. in 13. q.C.de eden.Bar.in l.fi.ff.de test. versi.quæro,vtrum testamentum,plene Sal.in l.si quis homicidij.C.eo.& Bal.in l.j C.de fideiuſ.

1 *Accusationis repetitio intra 30.dies permittitur, abolitione generali facta à principe,vel a lege,secus si sit postulata à parte.*
2 *Accusatio quando est nulla,repeti potest ex integro intra tantū tempus,intra quod durat ius accusandi.*
3 *Accusatio si fuit porrecta per eum,qui non poterat accusare,& ob hoc facta fuit abolitio,poterit iterato repeti etiam post 30.dies.*
4 *Iudex,ēt reo nō postulante,pōt abolere nomē rei,si ei constat ipsum abolendū. Iudex in criminalibus potest assumere partes rei,& eius defensionem.*
5 *Iudex in casu huius §.potest accusationem prosequi.*
6 *Qualiter intelligatur φ reus intra 30.dies,possit repeti.*
7 *Iudex pōt ex officio per inquisitionē procedere,vbicūq; maleficiū ei inotescit.*
8 *Abolitio rei,quando permittatur accusatore impedito,*
9 *Instantia appellationis in causa criminali,quando perimatur accusatore mortuo appellatione pendente.*

§.Si accusator. Accusatore defuncto, vel alr̄ impedito,rei nomē aboleť,& intra 30.dies repetitio ꝯcedit.Tex.ibi,accusare.i.ꝑsequi accusationē.Iste est dif-
1 ficilis §.& gl.ipsum nō declat.¶Op. C de aboli.l.j.vbi post factā abolitionē nō ꝯcediť repetitio.So.gl.optime,quædam est abolitio priuata,q̄ postulatur ab accusatore,&in illa nō permittitur repetitio rei aliquo tpe,vt l.ꝯria.Quædā est abolitio gñalis,quæ fit à principe,vel legalis.q̄ fit à lege,vt in casu nostri §.& in l. abolitio,cū l.seq.j.ad Turp.tunc ꝑmittiť repetitio intra 30.dies.¶Ve-
2 nio†ad aliā gl.q̄ro,pone φ nomē rei est abolitū:quia libellus nō
a erat bñ ꝯceptus intra quātū tps p̄t repeti.a Quidā dñt intra 30. dies,vt hic.Et hoc vult dicere text.ibi,aliaue quædam cā.i.libelli male ꝯcepti,& sic referatur ad oīa.Gl.tenet ꝯriū, & bñ. Aduerte, lex ista,q̄ limitat terminū 30.dierū ad repetēdū, loquitur, qñ tenuit prima accusatio.l.aut priuatim.§.j.& ibi no.j.ad Turpi. Sed qñ accusatio fuit nulla,tunc p̄t repeti ex integro,hoc ē itra tm̄ tēpus,intra quātū durat ius accusandi.l.querela.C.de fal. & probať per tex.in l.accusatus.j.de adul.qđ videť sentire glo.supra ea.l.
3 ver.qđ si libelli & ēt hic.¶†Vlterius q̄ro,b qđ si nomē rei abole
b tur,i.ꝑnunciať nō esse ꝓcedendū iō:qa accusator accusare non p̄t,qđ iuris?poteritne repeti reus tm̄ intra 30. dies, vel semp? Vř φ tm̄ intra 30.dies hēat locū,qñ accusatio tenuit,vt hic,ibi,quominus accusare possit.Cōtrariū est veritas. Nā,vt dixi,ista materia de repetēdo reo intra 30.dies,hēt locū qñ accusatio tenuit, sed qñ qs nō potuit accusare,accusatio ñ tenuit,iō &c. Et iō dēs exponere,φ hic dř,quo min⁹ accusař possit.i. accusationē ꝑseq,
4 vt dixi sup tex.¶Dř hic,†φ ꝑnūciať nō esse ꝓcedendū postulante reo,q̄ro qđ si reus hoc nō petit,q̄ erūt partes iudicis? Dñt quidā,φ iudex tūc nō p̄t abolere ei⁹ nomē,ar.h⁹ legis,à ꝯrio sensu. Veritas est ī ꝯriū.Nā vt dixi,in crialib.ēt reo non postulāte iudex p̄t sumere ptes rei & ei⁹ defensionē.l.si nō defendanť.j. de pę. & l.j.in fi.j.de q̄st.iō poterit iudex,si velit, ꝑnūciare nō eē procedē-
5 dum.Itē q̄ro,†an iudex,si vult,possit cām istius accusatiōis pro-
c sequi,& ad finē ꝑducere?c Vř q sic.l.2.C.đ aboli.In ꝯriū facit hęc lex,& ita tenēt qdā.Alij dñt,vt Iac.de Are.φ hoc ñ ē verum:qa abolitio,de qua loqtur hic,ē abolitio legalis.l.aut priuatim.§.j.j. ad Tur.In hac ergo abolitiōe solū declarat iudex abolitū, nō āt abolitionē facit,cū lex ipsa abolitionē faciat,merito si vult ꝓcedere,nō p̄t,cum lex faciat abolitionē de reo,d.l.aut priuatim §.j. Nō ob.d.l.2.C.de abo.quia.n.loqtur in actore desistēte absq; iusta cā,merito lex abolitionem nō facit.ita dicit ipse. Puto ꝯrium.φ iudex possit prosequi hāc cām.Pro hoc habuistis text.ſm vnā le-
6 in l.pe.i pr.s.tit.j.Nec ob.hæc le⁹.,& si p̄es,vt j.dicā.¶Sed q̄ro†q.d est hoc dictū,φ intra 30.dies tm̄ iste reus p̄t repeti, nonne accusatio durat regulr̄.30.ann.l.q̄rela.C. de falsis. Qūo ergo finiť 30. diebus?Gl.ñ declarat.Pet.vt refert Cy.C.e.l.q de crīe,in.3.q.dicit sic.φ id,qđ hic dř de 30.diebus, loqtur de abolitione impetrata à principe,& ab eo ꝯcessa:secus si Princeps nō ꝯcesserit,tūc p̄t accusare intra tp̄s,intra qđ durat accusatio,d.l.q̄rela.sed certe non loqtur hic de abolitione ꝯcessa à principe,nec hoc dicitur in d.l. aut priuatim.§.j.ad Tur.quare Iac.de Are.dicit sic,Repetere,propriè est ad pristinā accusationē redire.Ita intelligit gl.j.ad Turp. l.aut priuatim.§.30 dies.Aut ergo qs vult repetere reum,hoc est primam accusationē ꝑseq,& hoc p̄t facere tm̄ intra 30. dies. Ita loqť hic.Sed ꝯtra hoc facit tex.q dicit,ex integro.&c.l.si quis repetere.j.ad Turp.& d.l.aut priuatim.§.30.dies.Si vero vellet de nouo accusare principalr̄,& per se, & tūc pōt intra tp̄s, intra qđ durat accusatio,d.l.accusatorus.j.de adul.Ita dicit,& bñ. Nec mireris qūo fiat translatio instantiæ inchoatæ per vnum in alium quia hic videtis s.de iniur.l.sed si vnus pmissu.§.interdū. & in §. fi.Sed ꝯ videtur fortiter id,qđ habetis s.ti.j.l.publicorum. put est ibi in litera,perimitur.vbi dř,φ pimiť instātia. Rñd.ibi loquiť in reo defuncto:hic in accusatore,ergo accusatore defuncto non pimiť instātia,si aliquis reum intra 30 dies repetere velit. Cōtra hoc vř tex.& glo.in l.fi.§.j.C.si reus vř accus.mor.fue. vbi dř, φ sicut perit instantia mortuo reo,ita perit mortuo accusatore. Et ꝑ hoc apparet esse verum,qđ s.dixi ī iudice,φ iudex potest hāc ac-
7 cusationem ꝓcere,si vult.l.accusatore.s.ti.j. Qđ dixi†de iudice puto esse veru,maximè ſm Canonistas,per c.j. & 2.ex de collusio.dete.& ēt ſm opi.quā teneo,φ vbicunq; maleficium innotescit iudici,p̄t iudex postea ex suo officio per inquisitionē ꝓcede-
8 re,vt videbitis in l.2.§.si publico.j.de adult.¶Procedo†vlterius,
d dř hic,accusatore defuncto,vel alia cā impedito.q̄ro,de quo d ī-pedimento dēat hoc intelligi?Gl.in d.l.aut priuatim.§.j.intelligit de tali impedimento,per quod duo anni labantur.Ita intelligit ī d.l.aut priuatim.§.j Credo sic esse dicendum.Aut est impedimentum verisimiliter recessurum de proximo,& talis abolitio rei nō permittitur.Aut est impedimentum duraturum verisimiliter lōgo tpe,& ꝑmittiť abolitio,de qua hic dř.Probať j.de legationi.l.
9 pe.§.fi.¶Quæro.hic loqť†accusatore mortuo durāte prīa instātia:qđ si accusator moriť pēdēte appellatione post latam sñiam.
e Dicit gl.e φ idem φ instantia appellationis perimiť.Ita no.s.tit.j. l.publicorum. Veritas est,Aut pēdebat appellatio: qa re⁹ erat absolutus,& accusator erat ꝯdemnatus ad pęnā talionis,& tunc eadē distinctio obseruať in accusatore,q̄ ī accusato,an sñia ademerit bōa ēt expsse,vř ñ,habuistis s.ti.j.l.defuncto,& d.l.publicorū.

ADDITIONES.

a Ale.¶Potest repeti.Quādo nomen rei est abolitum,an possit repeti accusatio,& in ea requiratur nouus libellus,gl.videtur φ nō,in l aut priuatim,& ibi Bar.j.ad Tur.quæ exceptiones possint in hac repetitione opponi,vide in l.hos accusare.§.j.j.eod.

b Barb.¶Vlterius quæro.Vide quod no.in l.vbi pactum.C.de transa.l.j.§.si mensor fal. mo.dixe.l.iudices.C.de iud.Ego in c.crimina.de collus.dete.tenui cōtra Bar. pulchris rationibus,vide ibi.& allegaui textum huic similem, per quem datur lumen ad istum tex.in c.fi.de collusio.detegen.in ver.ex integro super præmissis.vbi probatur, φ illa verba non inducunt contumaciā inquisitionis,Bar.& Io.de Ana.hic sequuntur Iac.de Are.vide quæ dixi in d.c.fi.

c Alex.¶Ad finem perducere.Vtrum iudex possit ex officio accusationem abolitam ꝑsequi:quid aūt si non esset abolita,sed accusator differt prosequi, an iudex ex officio possit prosequi?Dic φ sic,l.si accusatoribus.C.eo.l.quamuis indubitati.C.de adult.& est tex.in auth.de sanct.epis.§.si quis oratorij.Vel dic,quòd est verū in casibus in quibus iudex per inquisitionem procedere potest.alias nō.Ita intelligatur j.de mu. & ho. in l.rescripto.§.si quis accusatorem.Item si reus est in carcere.Nam vt protinus absoluatur,vel condemnetur,iudex ex officio pōt prosequi.l.j.j.de custo.reo. & etiam cogere partes,vt prosequātur,l.j.C.de abol.& vide no.per Bar.in l.si maritus.j.§.j.de adu. Et vtrum accusatore renunciante,iudex possit prosequi, adde quod iudex alteri mandare pōt,vt accusationem prosequatur circa pœnam talionis,tex.secundum Bar.in l.2. de dela.li.x.vbi dicit sic dicendum esse in omni casu,vbi publica vtilitas procuratur.facit quod no.Bal.in l.eum.j.eo.Et istis adde no.per Bald.in l.j.C.qui accus. & quæ not. Bar.in l.Titia.ad si.j.eo Adde Alex.consi.64.lib.j.

d Barb.¶Quæro de quo.Allegatur Bar.sibi contrarius in l.is qui reus.& in l.inter accusatorem.§.ult.j.& in l.4.§.hoc autem iudicium.de dam.infect.

e Alex.¶Dicit gl.Adde quod no.gl.& Bal.in l.fi C.si reus vel accus.mor.fue.

LEX IIII.

1 *Damnatus de publico iudicio,& sic infamis,potest accusationes inchoatas perficere:suum accusatorem accusare,& etiam extraneum,si suam, vel suorum iniuriam prosequatur.*
2 *Infamis dicitur nedum iudicatus,sed conuictus:*
Quicunq; repellitur à testificando,repellitur ab accusando.

1 Is qui iudicio Clara lex est.†Op.& vř q̃ dānatus de publico iudicio possit aliū accusare, vt s̄.ti.j.l.is qui reus.Solue vt ibi dixi,& ēt hic dico,q̃ accusatiōes īchoatas possit perficere.Itē suū accusatorem pt accusare,vt ibi:extra neum ñ,nisi suā vel suorū iniuriā psequat.Ita dicit gl.hic, & ibi. ¶Itē op.q̃ infames pñt accusare,vt j.ad leg.Iul.maiest.l. famosi. Sol.Infames pñt accusare in quibusdā casibus exceptuatis, de quibus videbitis j.e.l.qui accusare.Fallit si est infamis,iō qa dānatus pulico iudicio.tūc nō pōt accusare,nisi mortē suorum exequat. Ita dixit gl.quā tene mēti.an verum dicat,nō dico modo. Nō ha
2 betis hic alia.¶Itē dř hic,iudicatus fuerit.Opp.† q̃ nō est necesse
a q̃ sit iudicatus,sed sufficit[a] q̃ sit conuictus.l.testium.§.pe.s̄.de te. sti.Sol.Istud est verum,si tractet de repellendo aliquem à testimonio:hic tractamus de repellendo aliquem ab accusando. Vel dicit glo.eadem est æqtas,vt qcunq; repellit à testificando,repellat ab accusando.Ita dt gl.& optime,& qd dř iudicatus,subaudi, vel ɔuict⁹.Ad idē facit qd habuistis s̄.e.l.2.§.j.videbitis j.eo.l.q accu.

ADDITIO.

a Barb.¶Sed sufficit.Et propter hoc,cum reuerentia,ñ videtur q̃ gl. in c.j.de excess.& in c.super eo.j.de testib.bene dixerunt,vbi requirūt q̃ sit conuict⁹, & condemnatus de iure ciuili,per §.calumniator,in l.athletas,ff. de his, qui no.infa.Secus autem de iure canonico,quia sufficit q̃ solum sit conuictus, Facit l.accusator.ff.de præua.Nec ob.d.§.calūniator.quia loquitur quo ad irrogandū infamiā iuris,quo casu nō sufficit sola probatio. Facit gl.fi.in l. sed & si possessori.§.de.ff de iureiu.& dēt pponere,quod si quis esset inimicus, an sufficeret ad accusandū.Dic qd nō.Tex.est.est sing.3.q.j.ca.epi.ver.nulla. Ale.¶Vtrum requiratur,q̃ criminosus sit damnatus vt reuocetur ab accusando,vide etiam in c.super eo.j.de testi.& in c.j.de accu.per Modernos.

LEX V.

1 *Accusare prohibitus seruum,prohibetur accusare liberum.*
2 *Exbannitus non potest accusare exbannitum.*
3 *Excommunicatus opponit contra accusantem,q̃ est excommunicatus,& contra eum non potest de excommunicatione replicari.*

1 Seruos. Quia lex ista ponit qnque casus,iō non summo, & hēt bonū notabile.In ver.sed qui phibent.†No.mirabilē casum,q̃ ille qui prohibet accusare liberum,phibet accusare seruum.Seruus ergo licet sit infamis,hoc est,sine fama tamē
a pōt alteri obiicere,[a] nō potes me accusare:qa tu es seruus, tu es
2 infamis,tu es mulier.Et † ex hoc sequit, si exbannitus accusaret ab alio exbannito,pōt dicere,nō potes me accusare, quia es exbānitus:nec ille pōt replicare ɔ̃ accusatū,& tu es exbānitus,Tex.
3 est hic.Et idē † in excōicato.Nā excōicatus defendere pt se à me, si accusato eū,& poterit dicere,Nō potes accusare,quia es excōicatus:nec ego potero replicare ɔ̃ eū,dicēs,tu nō potes excipere: qa es excōicatus,vt hic.& ē casus ī c.cū dilecta,ex de resc.licet faciat in ɔ̃riū gl.in l.3.§.lege Iulia.s̄.de testi. qd examinaui plenè in l.cum mulier.s̄.sol.mat.pro hoc facit optime.l.libertus à patrono.s̄.de in ius vocan.

ADDITIO.

a Ale.x¶Alteri obiicere.Non valens agere potest excipere de incompetentia actoris.Vide per Flo.in l.3.§.lege Iulia.de testib.

LEX VI.

1 *Leuia delicta,vel atrocia,dicuntur respectu pœnæ.*
Lex Iulia de annona dicitur leue,& etiam graue delictum.
2 *Priuata delicta,in quibus leuior pœna imponitur,dicuntur leuia delicta.*
3 *Crimen de submersis nauibus,quando quis abstulit modicam rem,est leue.*
4 *Crimen abigeatus assumendo generaliter,non dicitur leue.*
5 *Cognitio custodum quando dicatur leue crimen.*
6 *Lenociniū viliū personarū,vel qñ adulteriū nō est perfectū,dicitur crimē leue.*
7 *Filius vel seruus quando non est obediens patri,vel domino,dicitur leue crimē.*
8 *Iniuria leuis,dicitur leue delictum.*
9 *Leue delictū dicit,ēt in reperto cū cultello ludere,& in reperto ire de nocte.*
10 *Ictus fustium quando imponitur in defectum pœnæ pecuniariæ,vel quia persona est vilis,dicitur leuis pœna,& consequenter leue delictum.*
11 *Verbum,de plano,qualiter intelligatur remissiue.*
12 *Practicam huius legis ponit,& quod in istis leuibus non debet fieri processus.*
13 *Statutum,quòd potestas non possit facere condemnationem,nisi fiat depositū à reo sub pœna librarum quinquaginta,non habet locum,quando potestas cōdemnauit in solidis viginti.*

1 Leuia. Hec lex ē aliqtulū difficilis. Pro declarāda hāc lege primo qro,† q̃ sint leuia crīa?Gl.q̃ est hic dicit, Leuia
a crīa a sunt,vtputa,lex Iulia de annona.ē ne verū?Videte,crīa dñr leuia,vel atrocia,fm qualitatē pęnæ.l.2.s̄.tit.j. Sed qñq; in accusatione legis Iulię de annona.īponitur pęna grauior.l.annonā.s̄. de exor.cri.ergo ñ ē crimē leue.Sed dic,q̃ ī l.Iulia đ annona,ponit in qbusdā pęna leuis,& ī qbusdā pęna grauis, d.l.annonam.s̄. de exor.cri.& l.2.j. ad le.Iul.de annona,& fm ñ saluabit gl.q a in casib⁹ intelligit,vbi īponit pęna leuis.Itē † ponit exēplū gl.ī priuatis crīb⁹.q̃ sint leuia.Hoc exēplū nō est verū simpl'r. Nā qñq; ī priuatis đlictis hō suspēdit,vt p furto.l.capitaliū.§.famosos.j.đ pe.Qñq; amputat manus,vt in auth.sed nouo iure.C.de ser. fug. Qñq; graui⁹ punit vt ī feu.de pac.iura.fir.§.iiuria,seu furtū. Tñ sustinēdo gl.ītellige ī priuatis crībus,vbi leuior pęna īponit.Itē dāt
3 gl.† exemplū ī crīe de submersis nauib⁹.l.de submersis.C. đ naufra.li.xj.Hoc ñ vř bonū exēplū.Nā p tali đlicto īponit pœna grauis,vt l.Pędius.§.j.s̄.de icē.rui.nauf.ergo &c.Sed potes ītelligere hoc,qñ qs abstulit modicā rē,& sic erit crimē leue,fm distinctio
4 nē d.l.Pędius.Itē ponit gl.† exemplum in crīe abigeatus.l.j.C.de abigeis.Hoc exemplum nō vř bonū gnal'r loquēdo.l.2.§.de abi-
5 geis.vbi īponit pœna grauis.Itē dat exēplū.† q̃ sit crimē leue, s. cognitio custodū.l.vnius.§.fi j.de qō.Hoc nō vř bonū exemplū vt videbitis.j.tit.pxi.l.nō est facile.Sed intelligamus de custodibus,hoc ē,đ custodientib⁹,nisi ponam⁹ q̃ aliqd facile fecerit circa psonas custoditas.l.j.C.de custo.reo.Itē si diceremꝰ de personis custoditis,si ɔmittant aliqd leue:qa erit crimē leue. Itē ponit
6 gl.† exemplū in crīe lenocinij.hoc exēplū nō vř verū.Nā lenociniū grauius est adulterio.l.athletas.§.ait prætor.s̄.de his q no. infa.sed adulterium ē graue crimē.l.auxiliū.s̄.đ mi.ergo &c. Sed sustinēdo gl.potes dicere,q̃ intelligat de lenocinio, cui⁹ adulteriū non est pfectū,vel đ lenocinio vilis psonæ,& si ē crimē exor.l.j.
7 s̄.de exor.cri.Itē dat † gl.exēplū ī l.nec quicquā.§. de plano.s̄.de of.pcōs.& legati.vt si filius pri,libert⁹ pñono,nō est obediēs:istđ est crimē leue,& de plano cognoscit,& ē bonū exemplū. Potes
8 † ēt ponere exemplū de iniuriis leuibus.l.nō solū. §. quāquā.s̄.đ
9 iniu.Vel † ponas exempla quotidiana,q̃ sunt in ciuitate:aliquis ē cū cultello repertus,vel repertus ire de nocte,vel repertus ludere,& sic ista talia sunt leuia crīa,đ qb⁹ista l.loqt.Tene mēti.¶Sed
10 † ɔ̃ hoc facit qūo appello crīa leuia ex leuitate pęnæ,nōne ictus fustium est grauior pœna,q̃ quis pecuniaria.l.in seruorū.j.de pę. Nō ergo ex leuitate pęnæ dēnt intelligi leuia,sed aliunde. So. intellige legē nostrā,qñ f istigatio fit in locū pęnę pecuniariæ. qa ille nō pt soluere.l.q æ.des.s̄.de incē.rui.nau.& s̄. de iniu.l.si qs in iuriam.vel erat talis psona cui illa fustigatio,pœna modica erat.
b ¶Quero quō b dēat intelligi de plano?† Gl.q̃ ē hic,dt,de plano.i.
11 sine libello.Vel fm alios,sine inscriptione,iteruenīēte tñ libello. Sed gl.dicit,q̃ ī oīb.ē necessaria īscriptio. Aduerte,text. facit expōnē huius verbi,de plano,ī c.sæpe ɔ̃tingit. de verb.sign.ī cle. & Doc.in l.nec qcq̃.§.de plano.s̄.de offi.pc.& leg. & bona ē expo si
12 tio gl.Ego † sic practicabāc hāc lege ī istis leuib. crīb. qa faciebā
c solū scribi,q̃ talis erat repert⁹ ad ludēdū,& statī postq̃ hoc fuerat ɔfessus,pcipiebā q̃ solueret tm̄;& si ñ pt soluere q̃ fustiget.Nō.n. dēt fieri pcessus in istis causis breuioribus,vt ī auth.nisi breuio-
13 res.C.de sen.ex bre.reci.Et p hoc feci † absolui hic quēdā Capitaneū.Dicit statutū,q̃ nulla ɔdēnatio fiat à Capitaneo,nisi prius fiat à reo depositū,sub pœna 50.lib.mō Capitaneus ɔdēnauit qndā in viginti solidis,nō facto prius deposito à reo,postea in syndicatu agebat ɔ̃ Capitaneū ad pœnā 50.libr.ex eo q̃ nō fecit de-
d positum fieri à reo,anteq̃ reū ɔdemnaret.Ego dixi,d q̃ non poterat agi ɔ̃ Capitaneū:quia in istis crimin b.leuib.non dēt fieri processus,nec requiruntur istę tales solēnitates, q̃ requiruntur in grauibus:& fuit absolutus per hanc legem.

ADDITIONES.

a Ale.¶Leuia crimina.Quę sint leuia crimina,& que sint atrocia, adde Bart.in l.nō solū.§.si mandato.s̄.de iniur.Ang.in l.si vacantia.in materia inquisitionis.C.de bo.va.li.x.& dicit gl.in l.3.s̄.de vi & vi armat. quod omnis violētia cōmissa cum armis appellatur immane crimen.& dicit Ia.Bu.in l.j.C. de his qui sibi adscri.q̃ nullū delictū,qd punit absque dolo,enumeratur in atrocioribus.sed inter leuia.Et idē Ang.hic,& dicit Ang.q̃ si cōis est opinio in regione aliqđ crimē esse leue,vt Florentiæ percutere cū pugno,semper dicitur leue nihil allegat,licet Bar.secundum eum in d.l.non solum.§ si mandato, dixerit q̃ delictum in persona sit graue.Sed ibi non reperio,quod Ang.aliquid dixerit,& dicit Bar.in l.solo.C.de lib. causa.q̃ omnis offensa,per quam filius posset exhæredari,dicitur grauis.Et exemplum de pugno, vide in l. quicunque C.de ser.fugi.
b Barb.¶Quæro,quomodo.Adde Io.in l.j.s̄.de arb.
c Barb.¶Ego sic practicabā.Et de istis leuibus vide,q̃ plenè dixi in tex.in l.2.§. si mř.ff.ad Tertu.& vide Bar.in d.l.non solū.§.si mandato.s̄.de iniu.& ponderaquia gl.in c.veniēs.de accus.allegauit istā legē q̃ in criminalibus potest interuenire procurator.& clarū est,quod hic imponitur pœna corporis afflictiua,sed dic,vt dicit Bar.quia ponitur in subsidium,vide quæ ibi dixi. Alex.¶No.practicam procedēdi in criminalibus.& licèt gl.hic sentiat, q̃ vbicunque pōt procedi de plano,nō sit necessaria inscriptio,tñ Io.And.dicit,q̃ de consuetudine istæ inscriptiones nō seruant,& sentit quòd hodie, nec expresse,nec tacitè habeat locū inscriptio,vt ipse no.in Spe.in rub. qui accus. quod improbat Bal.in l.qui crimen.C.qui accu.Et no.q̃ in criminibus leuibus non requiritur libellus,nec processus,sed in ordinariis bene requiritur libellus,& inscriptio etiam in modo inquirendi,vt no.Ange in .l.si vacantia de bo.vac.lib.x.& dicit Bar.in l.2.C.de spon.quòd si nuncius deliquit in officio,pōt absque processu priuari,quia in istis commissis coram officio iudicis,proceditur leuato velo.Et quòd ī istis solennibus credatur officiali, tenet Bal.in rub.C.de fide instru.ī versi.sed adhuc dubitatur.
d Alex.¶Ego dixi.Hoc etiam tenet Ang.hic.

LEX VII.

1 *Inscriptio & subscriptio quid differant.*
2 *Formæ subscribendi accusationi quatuor.*
Subscriptio in accusatione de consuetudine non apponitur.
3 *Opponens crimen per modum exceptionis,quando teneatur se subscribere.*
4 *Procurator quando possit interuenire si crimen opponitur per modū exceptionis*

Si

1 a Si cui. †Quero, vtrũ sit dr̃ia ĩter inscriptionẽ, & subscriptionẽ. Gl. dt ꝙ sic. Gui. de Suz. repr̃hẽdit gl. hãc, dicẽs, ꝙ ñ ẽ dr̃ia inter inscriptionẽ & subscriptionẽ. Br̃ gl. dt veritatẽ: qa inscriptio ẽ ipe libellus accusatorius ꝯtinẽs cr̃ia l. libellorũ, s̃. e. Sed subscriptio ẽ q̃ fit in fine, in quo se subscribit, &c. vt hic, & d. l. libellorũ. ver. itẽ subscriber̃. Tñ qñq; vnũ ponit̃ ꝓ alio. l. j. C. q acc. ñ pos.

2 b ¶Scdo † qro, q̃ dẽt eẽ forma istius subscriptionis? Gl. tractauit in d. l. libellorũ. ver. itẽ subscriber̃. Itẽ tractat̃ in hac gl. & quatuor sũt formæ, b q̃ ponũt̃ de subscriptione. Prima, ꝙ qs subscribat se pseueraturũ in cr̃ie vsq; ad fin. vt in hac l. Alia forma ẽ ꝙ qs subscribat se ita ꝓfessum eẽ sicut; scriptum ẽ, d. l. libellorũ. vers. itẽ subscribere. Tertia forma, ꝙ qs ꝓfiteat̃ se velle sustiner̃ silẽ pœnã, si in ꝓbõne defecerit. l. 2. C. d̃ fi. inst. & l. vl. C. e. gl. nõ firmat se hic, sed ĩ l. 2. C. de fid. inst. firmat, ꝙ dẽt scriber̃ ꝓut hic dr̃, neq; dẽt subscriber̃ se ꝓfiteri, ꝙ sustinebit pœnã talionis: qa hoc intell̃r, ẽt si non sit dictum. Idẽ no C. q acc. nõ pos. l. 3. tex. ex de ꝑ. c. tuæ. duas formas ponit, vt qs ꝓfiteat̃ se pseueraturũ vsq; ad sñiam, & se velle pati silem pœnã. facit c. sup his. ex̃ de acc. Et hãc formã seq̃t Spe. in ti. de acc. tñ fm ꝯsuetudinẽ nõ vtimur ista subscriptione: sed in

3 c curia Romana forte est in vsu. ¶† Quærit Dy. c vtrũ ille, q opponit crimẽ ꝑ modũ exceptionis, dẽat se ad pœnã talionis subscribere, vr̃ ꝙ sic: qa ille, ꝯ quẽ excipit, punit̃. l. 2. §. ex̃ neus. ĵ. de adul. Præterea, q excipit agit. l. j. s̃. de excep. Præterea, ꝓ hoc vr̃ tex. ĩ l. vl. C. d̃ fid. inst. In ꝯriũ vr̃, ꝙ actionis verbo ñ ꝯtinet̃ exceptio. l. verbũ oportebit, §. actionis, ĵ. de verb. sig. Præterea, qñ crimen opponit̃ ꝑ modum exceptionis, qs ñ punit̃. l. Lucius, s̃. de his q no. infa. & l. 2. §. si publico. ĵ. de adul. Et hãc ptẽ Dy. t3, & Cy. C. q acc. ñ pos. l. 3. in j. & 2. q. Nõ ob. l. fi. C. de fid. inst. qa ibi ꝓponebat̃ falsũ ꝑ modũ accusatiõis, ita dicit ipẽ. Mihi aũt vr̃ sic dđm. Qñq; exceptio cr̃is opponit̃ solũ ad repellẽdũ aliquẽ, tunc ñ dẽt qs subscriber̃ se: sed qñ opponit̃ nõ solum ad repellẽdum aliquẽ, sđ ẽt ad eum puniẽdum, vt in casu d. l. 2. §. ex̃ neus, tunc dẽt se qs subscriber̃, sicut ĩ accusatione: qa ẽ eadẽ rõ. Probat̃ in d. c. sup his. de ac. Et eodẽ mõ si

4 qr̃it, qñ crimen † opponit̃ in modum exceptionis, vtrum possit interuenir̃ ꝓcurator: qa dẽt distingui. Aut crimẽ opponit̃ ad aliquẽ repellẽdũ, & p̃t interuenire ꝓcurator, vt videmus in crimine suspecti tutoris. Aut opponit̃ ad aliquẽ puniendum, & ñ p̃t interuenire ꝓcurator, vt ex̃ de acc. c. sup his. in fin. Hoc tetigi in l. pe. §. ad crimẽ in primo & scđo ꝯrio. s̃. ti. ꝓx.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Differẽtia. Quę sit differẽtia inter inscriptionẽ & subscriptionẽ adde, ꝙ hęc inscriptio locũ hẽt, ẽt si vilissima persona, vt seruus, accusatur. Sed an tũc inscribẽs puniatur minori pęna, vide Bal. in l. 2. C. de fid. inst. & in l. qui crimen. in 2. q. C. qui accu.

b Ale. ¶Et quatuor sunt formæ. Adde Cy. Ang. & Sal. in l. 3. C. qui accu. adde ꝙ in hac pęna talionis hẽtur cõsideratio priuilegij. tex. est, & ibi Bal. in l. fi. C. vbi sena. vel clariss. Adde, ꝙ vbi de crimine agitur ciuiliter, ñ hẽt locũ inscriptio, vt no. bal. in l. 2. C. de fid. inst. & est tex. & ibi Doc. in l. momẽtaneæ. C. vnde vi. vide Spe. de acc. §. & qualiter. ver. porrò & de acc. in 4. parte in prin. Itẽ. no. ꝙ vbi procedit ꝓ materia inquisitionis, vel denũciationis, nõ requiritur inscriptio, secũdũ Bal. in d. l. qui crimẽ. C. qui acc. & ibi dicit, ꝙ omissio inscriptionis nõ vitiat processum. vide ibi gl. Et an in priuatis delictis requiratur inscriptio, Cy. ꝙ sic, in d. l. 3. vel, in d. l. 3. vel in l. 3. vel legẽ istã. in fi.

c Ale. ¶Quærit Dy. Adde Bar. in l. pe. s̃. ad crimen, s̃. ti. j. & Spe. in ti. de acc. § j versi. Itẽ. ꝙ non rectè, & dixi in l. leuia. s̃. eo. Et vtrum opponens crimen per modum exceptionis, debeat se subscribere, & quòd non, tenet Bal. in l. fi. in prin. C. de fid. inst. per gl. & Doct. in l. qui crimen, C. qui acc.

1 *Absolutus de crimine potest ab eodem, vel ab alio accusari, si doceatur de igno rantia, vel de præuaricatione.*
2 *Ignorantia probatur eo ipso ꝙ contrarium non probetur, vel per iuramentum.*
3 *Scientia probatur vel probando, quòd esset vicinus proximus accusantis, vel per publicam vocem, & famam.*
4 *Distinctio huius l. ꝙ habeat locum in absoluto per inquisitionem.*
5 *Absolutus à crimine opposito per exceptionem, quando possit iterum accusari.*
6 *Absolutus per transactionem, quando possit iterum accusari.*
7 *Accusari de nouo, quando possit absolutus per iuramentum.*
8 *Malus semel, quando præsumatur malus.*
9 *De p̃terito, qñ præsumatur in præsens, in his quæ solo temporis cursu mutantur.*
10 *De præsenti quando præsumatur in præteritum, remissiue.*

a §. Iisdẽ. a Absolutus nõ p̃t de eodẽ cr̃ie accusari ab eodẽ, vel ab alio, nisi fuerit ignorãs, & suã iniuriam prosequatur. Itẽ idẽ accusator ñ p̃t eũdẽ de cr̃ie accusare, nisi suã ꝓsequat̃ iniuriã secus in filio eius. h. d. vsq; ad §. idẽ Imperator. ¶Venio ad

1 primum dcm̃. Dr̃ hic, ꝙ absolutus, &c. Quæro, † q̃ sit b ista magna

b cã? Gl. dt, magna cã ẽ, si doceat d̃ p̃uaricatione primi. Hoc ñ vr̃ verũ: qa sola p̃uaricatio sufficit ad tollẽdã exceptionẽ rei prius iudicatæ. l. 3. s̃. de p̃uar. Dicit gl hoc qđ dixi, verũ ẽ si incipias ab ignorãtia: qa duo req̃rũt̃: sed si incipias à p̃uaricatione, sufficit vnũ tñ. Ita tenet gl. Br̃, siue incipias à primo, siue à scđo, vnũ tñ sufficit. Ita tenet gl. Br̃, siue incipias à primo, siue à scđo, vnũ tñ sufficit. Hoc ẽt probat̃. s̃. de lib. hom. exh. l. 3. §. si tamẽ & idẽ ibi Dy. & hic. Hoc ẽt probat̃. ĵ. de adul. l. si maritus. in fi. Facit qđ no. in l. q de cr̃ie, C. eo. sufficit ergo, ꝙ vel probet̃ p̃uaricatio, vel ꝓbet̃ ignorãtia ab eo, q suũ dolorẽ ꝓseq̃t, & ꝙ hic dr̃ in tex. & ex magna cã, subaudi, maxime, fm

2 vnã opi. positã ĩ glo. & est vera. ¶Itẽ † dr̃ hic, doceatq; se ignorasse. Quæro, quõ poterit docere de sua ignorãtia? Dicit gl. ignorãtia ꝓbat̃ eo ipso, ꝙ ñ ꝓbat̃ ꝯriũ. l. sup seruis. C. q mil. nõ pos. qa

c qlibet ignorare p̃sumitur. l. verius, s̃. de prob. vel doceat c de igno

d rantia suo sacro. Tene mẽti hãc gl. Quæro, d dicit † ipse se ignorasse, & iurat, ego volo probare f ꝙ sciuit quõ potero probare?

3 e Rñde, hoc probabo probando ꝙ erat proximus, & vicinus in loco: qa ex vicinitate loci p̃sumitur scĩa, c. quosdã, & c. quanto, ex̃

f de p̃sum. vel probando publicã famã, ꝙ erat publica fama de hoc in loco, vbi versabatur, hoc no. in gl. in l. v. C. de periculo tu. qđ

4 tene mẽti. ¶Quæro, † hic loquitur de absoluto ꝑ accusationẽ, qđ de asoluto per inquisitionem, vtrum hẽat locum d̃ stinctio hui9 l. Rñdeo sic: quia inquisitio succedit in locum accusationis, vt di

g cam g in l. 2. §. si publico. ĵ. de adul. Pro hoc optime facit tex. & qđ

5 ibi dr̃ ꝑ Inn. in c. cum dilectus, circa fi. ex̃ de elec. ¶† Quæro, qđ d̃ absolutis sup exceptione? Rñdeo, aut exceptio fuit proposita ad eundem finem, ad quem proponitur accusatio. s. ad puniendum, & tunc proceditur sicut hic, & l. quod in diem, §. si rõnem, s̃. de ꝑ pẽ. Si vero ad alium finẽ proponitur, tunc secus, arg. l. vẽdicantẽ

6 cum l. seq. s̃. de eui. ¶† Quæro, qđ si aliqs ẽ absolutus transactione? Gl. remittit ad no. in l. transiger̃, C. de trans. dicã in l. si marit9,

7 §. si negauerint, ĵ. de adul. ¶† Quæro, qđ de absoluto per iurm̃? Gl. remittit ad no. in l. eum q. §. in ppl'arib. de iur. iur. s̃. Dicã in l. ma-

8 ritus, ĵ. de qõ. ¶† Venio ad scđam partem dr̃ hic, Qui semel ẽ ma-

h lus, h sp p̃sumitur esse malus, & econuerso. Sed cõtra de l. cum te. C. de proba. Rñdeo, ibi loquitur in his, q̃ cursu solo t̃pis mutant̃ vt in ætate, arg. ad hoc l. spadonem, §. qui absolutus, & qđ ibi dici

9 cõsueuit. de exc. tu. In alijs † vero, q̃ solo cursu t̃pis non mutantur, dbes dicer̃ sic vtrum de p̃terito p̃sumamus in p̃ns t̃ps. Quędã sunt, q̃ de facili ꝑdũtur & nuda volũtate, vt possessio. De hoc dic vt in l. siue possidetis. C. de prob. Quædã sunt, q̃ nõ ꝑdũtur ita de facili, & tunc si qdẽ p̃ns quasi possessio rei hẽt se ꝯ illud, qđ r̃s fuit in præteritum, tunc dic, vt plene dixi in rep. l. si prius. s̃. de no. op. nun. Si vero p̃ns quasi possessio rei nõ hẽt se in ꝯrium ad id, qđ fuit in p̃teritum, tunc loq̃t lex nr̃a, & qđ no. ꝑ Dy. in c. semel malus. ex̃ de reg. iur. li. 6. Itẽ op. dr̃ hic, ꝙ delictum pr̃is, filio nõ nocet. Cõtra in l. qsqs. C. ad l. Iul. maie. Gl. nõ soluit. dic, ꝙ ibi est cas9

10 sp̃alis. ¶Dr̃ hic, nõ facile. Quæro, † quare dicit hic nõ facile? Rñdeo: qa si prosequtur suam, vel suorum iniuriã admitter̃. l. hi tñ, ĵ. eo. Itẽ vidistis ꝙ de p̃terito p̃sumit̃ in p̃sens, q̃ro an econuerso de præsenti p̃sumatur in p̃terito fuisse qualis est nunc? Dic plene, vt in l. j. §. si magistratus, ĵ. de mag. conuen.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Iisdẽ. Ad intellectum huius §. in secunda parte, ver. si tamẽ in eo, quod dixit ꝙ per calumniam semel me de vno accusauit, non potest me amplius de alio accusare. vide Ang. & Imo. in l. si is qui reus. in ver. in ea. & gl. ibi, in ver. aliud est. s̃. ti. j. Adde Rom. cõ si. 213. & 223. & Lancelot. in l. transigere. C. de transact.

b Barb. ¶Quæro quæ sit. Pro gl. hic posita vide Ro. in consi. 269. an probetur ignorantia per iuramentum.

c Barb. ¶Vel doceat. Vide aliam gl. Instit. de act. § nanque si cui. in verb. dicit, ibi quinto. Ias. in d. gl. in § sed iste. in quo complectitur d. § nanque si cui. Insti. eo.

d Barb ¶Quæro. Et adde gl. no. in l. j. s̃. de receptat. quod limita, nisi essent absentes, quia tũc excusatur ab eo qđ scitur publice. Casus in l. plane. s̃. de exc. rut. Idẽ si est infirmus, Bar. in l. is põt. s̃. de acq. hær. Vide Lud. Ro. in cons. 233. vbi disputat de absoluta præscriptione, aut sententia, si possit accusari, & illud delictum aggrauatur.

e Pom. ¶Dicit ipse. No. iuramẽto ignorãtiã probari, & eũ qui se ignorasse iurauerit, ex vicinitate, & publica fama redargui posse. Et de hoc an ignorantia possit iuramento ꝓbari, & de hoc ꝑ argumẽta, & cõiecturas probabiles redargui, est bona gl. in c. 2. in verbo, affectata. de tẽp. ord. in 6. & vide in l. 2. de const. Fel. ẽt in c. quosdã. de præsum. & in c. 2. de excep. & in c. pastoralis vers. nec ob. eo. ti. & Ale. cons. 71. vol. j. & 92. e. vol. & 105. vol. j. & Ias. in l. admonendi. de iureiu.

f Ale. Volo probare. Et sic no. ꝙ si lex dicit probari posse ignorãtiã. tamẽ post iuramẽtũ põt aduersarius ꝓbare cõtrariũ, gl. in c. 2. in ver. affectata. de tẽ. or. lib. 6. Et ad hoc ipsam allegat Im. in l. qui bona. §. qui dãn. s̃. de dam. infe. vbi eum videas. Et vide quod habes in l. 2. §. j. s̃ si ex nox. cã agatur. & facit quod habetur in l. si quãdo. C. vnde vi. & quod ibi dixi. Adde quod no. gl. in c. significasti, ĵ de homi. & quod dixi in l. si. s̃. de recep. Et adde ꝙ ignorãtia probatur per coniecturas, & sufficit, j. q. j. c. si quis quia, & c. j. & c. vt circa. de ele. in 6. & quod no. in c. præsumitur de re. iu. in 6. & vide ꝙ no. bal. in l. j. de legi. & in l. 2. s̃. de iur om. iud. & gl. in c. ad audiẽtiã 2. de rescr. in gl. mag. & Gof. in summa, de excep. § sed sciẽdũ, per c. pastoralis, ibi alle. per eũ. Adde tamẽ secũdũ Bal. in l. j. C. ad Mace. ꝙ licet ignorãtia probetur per sacramẽtum, tamẽ secus vbi tractatur de iustitia ignorãtię, vt ibi hẽtur. Et an positio ignorantiæ sit affirmatiua, vel negatiua, vide no. Bar. in l. ab eo. C. quomodo & quando iu. qui t3 ꝙ est negatiua.

g Pom. ¶Vt dicam. Vide ad hæc Alex. cons. 11. in v. dubio, vol. j. & Ana. cons. 17. & ad hoc fulchtẽ Are. cons. 58. & seq.

h Ale. ¶Semel ẽ malus. Qui semel est malus semper præsumitur malus, intellige in eodẽ gñe mali, secũdũ Bal. in l. Cassi9. s̃ de sena. & vide Bar. in l. si prius. in nona oppositione tertiæ partis, de ope. no. nũc. ꝑ Bal. in l. fi. ff. de hær. inst. ꝙ no. Doc. in c. insinuatũ. de simo. Benefaciũt no. per Bal. in l. ex persona. C. de prob. late per Iac. de Bel. in l. omni modo. C. de inof. test. & limita vt per Sal. in l. si minorẽ. C. de in inte. rest. & Bal. in l. non igitur dabit. C. ad exhib. Bar. in l. 2. de bon. poss. infan. vel fu. dela.

§. Idẽ Imperator. Ibi dẽt qs puniri, vbi qs d̃liq̃t. Quærit Dy. fm quas leges punit̃ an fm legẽ loci vbi deliq̃t: an fm legẽ loci vñ ẽ? Dy. determinat ꝙ dẽt puniri fm legẽ loci vbi deliq̃t. Ita determinat hic, & de hoc ꝑ Cy. in l. 2. C. de summ. tri. & fid. cath. & ibi hoc dixi in repetitione mea.

1 *Iudex cogitur remittere reum ad petitionem alterius iudicis, & quib. casib.*
2 *Iudex vn9 cogitur ad remittẽdũ reũ delinquentẽ alteri iudici per Imperatorem.*
3 *Laicus delinquens in ecclesia punit̃ per iudicẽ laicũ, nec ad Ecclesiã fit remissio.*
4 *Forensis captus per Potestatem Laudæ in territorio ciuitatis Mediolani, potest per Potestatem ciuitatis Mediolani repeti, tanquam indebitẽ captus.*
5 *Detetus in carcere per P̃tãtem pro aliquo delicto, põt ibi recõmendari ꝑ Capitaneũ, ꝓ alio delicto dẽt tñ prius processus P̃tãtis primo inchoatus expediri.*

6 *Committens delictum in ista ciuitate Mediolani,non potest pro delictis alibi cõ missis hic puniri,licèt aggrauent delictum hic cõmissum.*
Fur,qui hic Mediolani cõmissit vnũ furtum,& alibi cõmisit plura furta;qa fur ta alibi cõmissa qualificãt furtũ hic factũ,iõ acrius punitur, & suspẽdi põt.

a §.Cũ sacrilegiũ. a Quis dẽt prius suũ processum expe
dire,q̃ reũ ẽt p maiori crĩe ad iudicẽ
1 alterũ,remitter̃.h.d.¶Op.† φ iudex nõ cogat̃ remitter̃ reũ ad pe
titionẽ alterius iudicis , qm̃ par in parẽ ñ hẽt imperiũ.l.nã magi-
stratus.s̃.đ arb.& l.ille à quo,§ tẽpestiuũ.ad Treb.Dicit gl. spãle ĩ
duob.casib.Primus in naufragio.l.ne gd.de incẽd.rui.nau. Alius
casus est hic.Sed certè qual'r intelligat̃ d.l.ne gd.ibi dicã. Sed q̃tũ
ad legẽ nrã dico,φ hic nõ est spãle.Vel dicit gl.φ iudex hoc facit
ex vrbanitate,nõ ex necessitate. Cy.sequẽdo Pet.in auth. qua in
puincia.C.vbi de cri.agi opor.in 4.q.dicit,φ hoc ẽ truffa,sđ φ iu
dex hoc faciat ex necessitate:qa tex.ĩ §.si vero gsp̃hẽsorũ.ĩ Aut.
vt nulli iudi.& ponitur in auth.si vero criminis.C.de adul. quã al
le.gl.ponit verbũ iubemus,qđ est verbũ necessitatis, & hoc puto
2 verũ.¶Sed q̃ro,† p quẽ poterit cogi vnus iudex ad remitrẽdũ al
teri?Vr̃,φ nõ p aliũ iudicẽ:qa par ĩ parẽ,&c.& ita sentit gl. Sđ Cy.
sequẽdo Pet dicit,φ par cogat eũ:qa in hoc est maior.Sed hoc ñ
placet:qa tex.in corpore,dicit,φ dẽt adiri Imperator,cui' autho-
ritate hoc fiat, & punit̃ iudex, si nõ remisit malefactorẽ,& sic co-
3 get̃ p Imperatorẽ. ¶†Quæro,delictũ aliqđ est fcm̃ in eccl'ia, an
dẽat punire iudex laicus,vel ecclesiasticus?Certè iudex laic': nec
b dẽt fieri remissio b ad iudicẽ ecclesiasticũ.l.si qs in hoc, C.de epi.
c & cler.Et p hoc optimè facit extra de imm.eccl.c.immunitatẽ c
4 Scdo †q̃ro,aliqs est captus p rectores terræ vicinæ, in territorio
hui' ciuitatis, an talis nõ possit repeti p ciuitatẽ istã,cũ nõ potue
rit iure capi?Pro quo facit,l.φ capi nõ potuerit.l.qs sit fugitiuus,
§.idẽ Celius s̃.de ædil.edi.Dico,φ p̃t repeti,d vt extra de ver. sig.
5 c.ex parte.j.¶Vltimo † facit hæc lex.φ si Ptãs hẽt aliquẽ recõmẽ
datum in carcerib.pro aliquo delicto,φ Capitaneus p̃t facere eũ
ibi recõmendari pro alio delicto:ita tñ φ processus, Ptãtis prius
inchoatus nõ impediat̃,vt hic vides:qa tenetur remittere expedi
to prius processu criminis,de quo cognoscit.Dixi in q̃õne , quã
disputaui.Tangã in l.2.in fi.s.ti prox.Omissi hic vnam q̃õnẽ,quã
6 format Dy.¶†Quæro,si vnus fecit vnum maleficium in ciuitate
ista,&alibi plura maleficia ɔmisit,vtrum in ciuitate ista hic possit
puniri de maleficiis alibi ɔmissis?Vr̃ φ nõ p istum tex.& ita tenet
e Dy.istud dictum Dy.intelligo esse e verum,nisi in ciue istius ciui-
tatis,q rõne originis hic p̃t puniri de delicto ɔmisso alibi.l j. C.v-
f bi de cri.agi opor.Itẽ dcm̃ Dyni f intellige,φ delictũ alibi ɔmissum
non p̃t puniri principal'r hic:sed p̃t pœnã delicti hic cõmissi ag-
grauare.nã fures publici & famosi suspẽduntur.l.capitalium §.fa
mosos,j̃.de pœ.modo si aliquis alibi fecit plura furta,& hic vnũ
tm̃,tunc pp furta alibi commissa hic acrius punitur:qa suspendit̃.
Nam furta alibi cõmissa qualificant furtũ factum hic,vt acri' pu-
niatur:qa suspenditur.l.3 circa fi.C.de epis.aud.& l.seruos. C.ad
leg.Iul.de vi.& l.j.s̃.de iure pat.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cũ sacrilegium.Adde bal.in l.2.C.de ser.fug.qui dicit,φ si quis est indebitè captus,& in alieno territorio,& contra eum fuit sententiatum,vel fcã executio,φ omnia tenent,nisi fuerit appellatum.

b Ale.¶Remissio.Vtrum in delictis habeat locum remissio quo ad recognitionẽ,& quo ad executionem,vide Bal.in l.2.C.de ser.fug & in l.2. C.mã. & in l.fi.in prin.C.si à non compe.iud.vbi ponit ad quem iudicem fiat remissio. Adde Ang.l.hæres absens.& quæ ibi dixi.ff.de iud.Et de materia vide gl. & Do. in c.j.de rap.& gl.in cle.pastoralis.in §.quod si punitio.in gl. de more.de re iud.& Bal.in c.j.de cõtro.feud.apud pares termi.Et an iudex remittẽs possit cognoscere de causa,quare remittatur,vide Bar.in l.fi.§.fi.de pub,& Bar.in l.non dubito.de cap.& postli.reuer.& in l.cunctos populos.C.de summ.tri.& Imo.in l.pen.in prin.j̃.ti.j.plenè per Io.Cal.in rep.c.de illis.de rap.in j.q.& ibi per mod.Pet.de Anch.in rep.c.postulasti.de for.comp.& vide quod habes in l.à diuo Pio,§ sententiam s̃.de re iud.Et no.φ de consuetudine non fit remissio in delictis.dicit Bar.in l.sepulchri,C.de sepul.vio.& gl.in d.c pastoralis.& Imo.in l inter accusatorẽ,s̃.đ pub.iud.& Sal.in auth.si verò.de adul.gl. & Bar.in l.j.C.vbi de cri.Et hoc signanter limitatur per Bal.in l.pe.C.de exe cu.rei iud.nisi esset condemnatus.Et per quem possit peti remissio, vide ibi eum.Et quæ fuerit ratio,quare in delictis fiat remissio,vide Bal.in l.cum Archimedoram.C.vt in poss.leg.

c Ale.¶Immunitatem.Adde,φ si delictum est commissum in ecclesia,iudex laicus non potest ibi capere:sed episcopus,& debet eum tradere curiæ secularí,vt in auth.si quis ei,C.de adul.& ibi vide Cy.De hoc dicto Bar.vide Cy.in l.si seruus,C.de his qui ad eccle.confug.& Abb.in c.cum sit generale. de for. comp.Adde,quod Ro.sentit,φ nec episcopus potest facere capere in ecclesia clericum propter delictum,de quo eius cons.227.& 234.

d Ale.¶Potest repeti.Adde omnino Bal.in l.j.C.de ser.fug.& dixi post glo. in d.§.idem Celsus.& Bal.in l.sicuti §.Aristo.per illum tex.ff.si ser.vend.& qđ dixi post Bar.in l.quod ait,j̃.de adul.

e Ale.¶Intelligo esse.Delictum alibi commissum aggrauat pœnam delicti. Et v de quod no.multũ sing.Sal.in l.seruos, C.ad legem.Iul.de vi. aliquid in l.3. C.de epis.aud.vide Io.And.in addi Spec.in tit.de fur.in rub.Et hec est verum ẽt si dicta furta fuerunt etiã alibi punita , quia perseuerauit in delinquendo d.l.seruos.& ibi Sal.in d.l.3 de epis.aud.& in l.capitaliũ.§.solẽt,j̃.đ pœ. Et hoc tenebat Vbertus de Bobio.& cum Bar.hic,transit Pe de Anch in cle.j.de pœ. Adde qđ no.Bal.in auth.q semel.in ver.in gl.paucis q̃ro.C.qũo & qñ iud. Sđ aliter loquitur in l.j.C.de ædil.act.& adde Bal.in l.certũ,ff.si cer.pet. & vide Bal.in auth.sed nouo iure.C.de ser.fug.& vide ad hoc tex.in c.j.de cler.per.cus.& qđ ibi Doc.& vide Pet.de Anch.in reg.semel malus.in 6.vide Ange.in tract. maleficiorũ.in ver.ex stẽs Florẽtiæ.in prin.Et ad Bar.hic,& ad p̃dicta vide oĩno Lud.in cõs.140.inci.vt p̃missa cõsultatio clarã decisionẽ accipiant &c.& vide vnũ verbũ per Arch.,in c.cũ nõ ab hoĩe.de iud.in prin.Pe. de Anc. in c.canonũ statuta.in ver.q̃rit alibi idẽ Bal &c.extra de cõsti.vbi refert Bal. in d.auth.q semel.Itẽ ibi ponit,q dã occidit bãnitũ,postea nõ bãnitum, vide Bar.in l.Gracchus,C.de adul.vide eũ ibi.Adde qũo intelligat̃,φ furta ẽt punita aggrauẽt delictũ,quoddã consilium inter illa Bal.364.4.lib.

f Pom.¶Item dictum Dy.Vide ad hæc aliquid per Fel.in c.sicut.in gl.super verbo,adulterio.de testib.& Cæp.cons.78.& in auth.sed nouo iure.& Barb.cõs. 47.vol.j.& cons.11.& 23.vol.2.& aliquid per Ro.cons.236.& Are.64. vbi dicit, quod primum delictum potest allegari ad aggrauandum, & qualificandum omnia de processu facta,remissa,vel soluta.

LEX VIII.

1 *Cognito vno de contrariis,cognoscitur & reliquum.*
2 *Pauper dicitur qui non habet 50.aureos in bonis,& nu.10.*
3 *Mulier prosequẽdo suã,vel suorum iniuriã,accusare põt in casib. hic notatis.*
4 *Pupillus accusat cũ authoritate tutoris,& qñ suã vel suorũ iniuriã proseqtur.*
5 *Adultus maior annorum viginti,accusare potest,alias non,nisi sit pupillus.*
6 *Infamis,& sic damnatus de publico iudicio,admittitur ad accusandum,si suã, vel suorum iniuriam prosequitur,& suum accusatorem, & in casib. hic exceptuatis,alias non.*
7 *Infamis de facto non repellitur ab accusando.*
8 *Socius eiusdem criminis repellitur ab accusando.*
9 *Exceptio,φ sit socius eiusdem criminis,qualiter opponatur.*
11 *Accusatio si est facta à probibito accusare,an processus valeat,si non opponat̃.*

1 Qui accusare †Cognito vno de ɔ̃riis cognoscit̃ aliđ,
& ɔ̃riorum eadẽ est disciplina. Vel al'r.
Oẽs regulariter p̃nt accusar̃,nisi psonę hic phibitæ.h.d.No. tex.
2 j̃.ĩ l.nõnulli,ibi vt sunt q minus,&c.Ex quo hẽs,φ† paup a dr̃, q
a ñ hẽt 50.aureos in bonis.¶Quæro hic aliqua dubia.†Dr̃ hic , φ
3 mulier ab accusãdo repellit̃,an sit verum simpl'r? Sol.si suam, vl'
suorũ iniuriã prosequat̃,p̃t accusare.l.j & 2.s̃.e.ti.alias nõ, vt hic,
4 nisi in casib.notatis hic in gl.& no.ẽt s̃.e.l.2.¶Itẽ q̃ro, † de pupil-
lo,an sit verũ indistinctè?Rñ,aliqñ admittit̃ ad accusandum cum
tutoris autoritate,vt s̃.e.l.2.in fi.& ibi no.ẽt gñal'r,si suã, vl' suorũ
iniuriã prosequatur,vt j̃.e.l.hi tñ,& s̃.ti.2.l.mulieri,aliàs ñ,vt hic.
5 ¶Sed qd † de adulto?Rñd.p̃t,si est maior xx.ann vt no.s̃.e.l.2.§. fi.
ẽt no.hic,alias nõ admittit̃,vt hic.Nõ ob.l.q cũ maior.§.sed si mi
nor,s̃.de bo.q libe.& l.post legatũ,§.ætati.de his qb.vt ĩdi.qa ĩtelli
go de minore 25.an.maiore tñ 20.Hæc sol.ad illas leges nõ ẽ bo-
na.qa loquuntur ẽt de pupillo.Vñ leges illæ debẽt intelligi in ca-
6 su,in quo ẽt pupillus admittitur ad accusandum.¶†Item dr̃ hic,
b de infamibus an sit verum indistinctè, quòd repellantur b ab ac-
cusando.Rñdeo,qdã sunt infames de iure: qa ɔdẽnati publico iu
dicio,& isti non admittuntur,nisi suã,vel suorum iniuriam prose
quantur,vt hic,vel nisi in casib.exceptuatis.l.mulierem,j̃.eo.& l.
famosi.j̃.tit.2.& nisi ɔ̃ suum accusatorem:quia tunc damnati de
publico iudicio admittuntur ad accusandum suum accusatorẽ,
7 l.is q reus,s̃.ti j.Infames † verò c de facto,ñ repit̃, φ repellant̃ ab
c accusando,& de istis ĩfamib.de fcõ tãgit Spe.in ti.de acc. § j. ver.
sed qd de his.¶Item hic de eo,q hẽt plures accusatores,hoc exa-
d minabo in l.hos accusare.§.j.j̃.e.¶Quæro,vtrũ d sint alij, q repel-
8 lantur † ab accusando,quàm numerati hic. Gloss. ponit plures,
inter quos numerat socios eiusdem criminis.l.si filium. C.de lib.
9 cau.& benè dicit.Sed qualiter† poterit opponi exceptio,tu es so
cius criminis , nonne fm̃ hoc videt̃ excipiens confiteri crimen?
De hoc habes glo.quæ hoc declarat,in dict.l.si filium.& extra de
testi.c.j.lib.6.circa fi.p Io. And.& plures alios.Item qui repellant̃
10 ab accusando,vide Spe.ti.de accu. ¶†Item dicitur j̃.in l.nõnulli
quod pauper

ADDITIONES.

a Ale.¶Pauper.Adde bar.in l.si cõstãte,so.mat,alibi dr̃ diues,vl' pauper,fm̃ qđ iudex æstimabit,auth.p̃terea.C.vñ vir & vxo.licet aliter loquatur gl.in corpor̃ vñ sumit̃.In eximia verò paupertate dr̃ ille,q stat in hospitali.l.si qs ad declinãdã,C.de epi & cle.& vide qđ no.in Auth.de fid.instr.§.fi.Itẽ q̃titas dr̃ magna & parua iudicãtis arbitrio,vt in Auth.de iud.§.ne aũt,& vide qđ no. Arch.in c.fi.de test.in 6.Ang.hic,& bar.in l.societatẽ, §.arbitrorũ,s̃.p soc.& Host.in c.qđ sup his,de voto,&c.& bal.in d.l.si qs ad declinãdã,& gl.& bar. in auth.minoris debitor.C.q da.tut.pos.& in d.l.admonendi.Et qs dicat̃ testis paup,vide gl.no in Aut.de hæ.& fal.§.si vero absint,& ibi p Ang. Et dr̃ia est inter pauperẽ,& inopẽ,qa pauper est,q parũ habet inops q nihil,fm̃ Dy. & Pau.de Cast.in d.l.id quod pauperib.Et dr̃iam inter pauperem, & in penuria constitutum vide per Arch.in c.periculoso,de sta.reg.in 6.

b Ale.¶Quòd repellantur.Vtrum infames admittãtur ad accusandum , vide Cy.& Sal.l.si magnum,C.q accu.& bar.in l.2.§.si publico,in ver.vlterius q̃ro de adul.Can.in c.j.extra eod.vide s̃.no.in l.qui iudicio.

c Ale.¶Infames vero. Adde bal.& Imo.l.is qui reus,s̃.ti.j.per Spe.in ti de acc. §.j.ver.sed quid de his qui.Et Imo.in c j.& in c.omnipotens,extra eo.

d Barb.¶Quæro vtrũ.Facit si statuto cauetur,quod denuncians malefactorẽ, habeat præmium φ non comprehendatur socius criminis, vide Bar.in l.idẽ est.§.tibi,s̃.de cond.ob turpem cau.

Ale. ¶Adde bal.in rub.C.qui accu.& ibi gl.bar.in l.j.§.si seruus.de quæstio.& vide bal.in l.si magnum.C.qui accu.& in l.si filium.C.de lib.cau.

ꝙ pauper est, qui non habet 50. aureos in bonis, quod tene menti ad modum probandi paupertatem. hoc plene examinaui in l.
a si ꝯstante, in prin. ſ. sol. mat. in repe. quã feci. ¶Venio ad l. a hi tñ, & op. ad eã. ĵ. ea. l. §. fi. Rñ. Fallit in liberis, & libertis, vt ibi videbitis. Itẽ opp. de l. si maritus sit in magistratu. in prin. ĵ. de adul. Rñ. ꝙ ibi ẽt fallit, quod non potest accusare suam, vel suorum iniuriam prosequendo, vide gl. quæ incipit, vt mulier. ¶Opp. ſ. prox, Sol. fallit in istis ẽm quosdã, alij dñt quod isti etiã in grauibus criminibus cõtra eos commissis, possunt accusare. l. propter. C. qui accu. quod gl. nostræ non placet, exceptio crimine maiestatis & adulterij. Iac. de Aret. videtur hic dicere hoc esse verum indistinctè vbicunque atrox iniuria in istas personas infertur, vt mutilatio membri, vel simil. l. si adulterium cum incestu. §. libert. ĵ. de a-
b dult. Quæro, vos[b] †videtis ꝙ quædam personæ sunt, quæ ab ac-
1 cusando repelluntur quid si non fuit eis oppositum, an valeat ꝓcessus? Breuiter de hoc dicam ĵ. ad Turpil. l. j. §. accusationem, & ibi videbitis textum.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Venio ad l. An pr̃ possit accusar̃ filiũ, vide Bar. i. laudit ũ, i pri. ĵ. de fic.
b Barb. ¶Quæro, vos adde l. prætor. §. fi. ſ. de iniu.

LEX XI.

Hi tamen. §. Ab alio.

De hoc qualiter acusat⁹ possit ab alio accusari, vi debitis. ĵ. eo. l. senatus. De eo, cuius nomen est abolitum, qualiter possit accusari. vidistis ſ. e. l. libellorum. §. fi.

LEX XII.

1 *Officialis officio durante, potest accusari, non vt procedat̃, sed vt processus differatur, nec desinit esse officialis.*
2 *Exceptiõ, ꝙ quis non possit accusari: est dilatoria, & non opponitur, nisi vsque ad litem contestatam.*

a

Hos accusare.

a Vidistis qualiter accusatio dẽt formari. Itẽ, q̃ psonæ pñt accusare, & q̃ non: hic ãt incipit dicere, ꝙ psonæ pñt accus. & q̃ nõ. no. tex. ibi, legatũ ꝓuinciale. i. de ꝓuincia missum ad ciuitatẽ Romanã, seu ad prin-
1 cipẽ. ¶Op. † ꝙ ille, qui est ĩ officio, possit accusari, l. si adulteriũ cum incestu. §. ñ. ĵ. de adult. Sol. Põt accusari non vt procedatur, sed vt differatur, donec desinat esse officialis, & ideo in ciuitate ista Priores possunt accusari, non vt procedatur sed vt differatur, quousque desinant esse Priores. ¶Quæro, qđ si ista exceptio, nõ
2 possum accusari, †sit omissa, vtrum processus remaneat validus? Rñ. ista est exceptio dilatoria, & ideo p põt abiici, nisi vsque ad litẽ contest. seu quousq; nomẽ est receptũ inter reos, l. si maritus, §. pscriptiones. ĵ. de adul. ꝙ probatur ĵ. proxime.

ADDITIO.

a Alex. ¶Hos accusare. Limita vt per Bar. in l. marito. §. illud. ĵ. de adul.

1 *Exceptio, ꝙ quis non possit accusari, licet sit dilatoria, tamen si accusatio repe ritur iuxta l. libellorum in fi. poterit opponi.*
2 *Exceptio declinatoria, vel dilatoria, quando possit opponi post nomen receptũ inter reos.*
3 *Accusatus si post lit. contest. efficitur clericus, an possit opponere exceptionẽ dilatoriam iudicij. remissiue.*
4 *Receptio inter reos qualiter fiat, remissiue.*

§. Hoc beneficio.

Iste est valde not. §. Ego dixi ſ. ꝙ istæ exceptiones, ego non possum accusari. dẽnt opponi ante nomẽ rei receptum inter reos, ñ post. ¶Quæro ergo, qđ si istas exceptiones ego non opposui ante nomen receptum inter reos, demũ facta nominis receptione nomen fuit abolitum, & alius vult me repetere ẽm l. libellorũ. in fin. & ſ. l. pxi. in fi. an cõtra repetentem potero istas exceptiones
1 obiicere? Rñ. Iurisconsultus, ꝙ sic. h. d. ¶†No. ꝙ postq̃ nomẽ rei acceptũ est inter reos, istæ exceptiones, ꝙ quis nõ possit accusari, non pñt opponi, nisi abolitio sit facta, & de nouo repetatur. ¶Opp. de l. si quis repetere. ĵ. ad Turp. Dñt q̃dã, hic loquitur extraneo repetente: ibi repetente primo accusatore. Alij dñt ꝙ hic loquitur in dignitate superueniente post nomen receptũ inter reos: ibi vero in dignitate, q̃ competebat ante nomẽ rei receptũ inter reos: vñ imputet sibi, si nõ excipit añ. Quælibet istarum solutionum est vera: & iõ cõiunge eas simul, & hẽbis hãc doctrinam
2 satis bonã. Aut dignitas, ex qua †orit̃ ista exceptio dilatoria, seu declinatoria, cõiter superuenit post litẽ ꝯtestat. seu post nomen rei receptũ inter reos, & tunc indistinctè põt opponi ista exceptio, vt hic, secundum vnam lec. & argu. C. de ꝯfor. eiusdẽ litis. l. 2. Si vero ante nomen rei receptum inter reos erat illa dignitas, & non fuerit opposita exceptio: tunc aut vult eam opponere in eo dẽ iudicio, & nõ potest, l. si maritus sit. §. pscriptiones. ĵ. de adult.
a Aut vult eam [a]opponere cũ repetit̃ post abolitionem cõcessam, & tunc aut primus accusator repetit, & non põt opponere, vt l. si quis repetere. ad Turp. Aut est extraneus repetens, & pt opponi,
3 vt hic ẽm vnã lec. & ẽm †pdicta vr̃ hic casus, ꝙ si post lit. ꝯt. quis ẽ effectus clericus, vel præsbyter, ꝙ pt opponere exceptionem dilatoriam iudicij. Casus est hic ẽm illã lect. ꝙ dignitas superuenit post lit. ꝯte & hoc nõ examino hic, sed examinabo in l. j. in fin. ĵ.
4 de pœ. ¶Quæro, †qualiter fiat receptio inter reos? Dicit gl. post litẽ ꝯte. dixi plene in l. si, qui re⁹. ſ. tit. j. ẽt hic loquit̃ de repetito? an loquatur de repetito añ 30. dies, vel post? Quidam de repetito post 30. dies, sed tũc nullum esset dubiũ: qa tũc nõ posset repeti, nisi super nouo ꝓcessu, vt diximus in l. libellorũ. in fi. ſ. eo. Intellige gl. de repetito intra 30. dies.

ADDITIO.

a Barb. ¶Aut vu't eam. Et illam tex. sing. alle. Gul. de Cu. in l. eum qui. ſ. de consti. pe. Ange. in l. si quis postquam ſ. de iud. vide omnino.

1 *Si duo ab eodem accusentur, licet non possint accusari, si non opponatur, valet processus.*
2 *Accusari ab vno quando plures possint.*
Vnum delictum etiam dicitur, quando plura facta simul fiunt.
3 *Factum mandantis, & facientis intelligitur vnum delictum.*
4 *Accusari masculus, & fœmina in crimine adulterij non possunt simul.*
5 *Duo possunt ab vno de diuersis criminibus factis diuersis temporibus, duobus libellis accusari.*
6 *Plures si accusantur ab vno in eodem libello, cũm non possint, si nõ opponatur, iudicium procedit.*

§. Lege Iulia.

Op. fortiter, ꝙ possit qs ꝯqueri de duob⁹, vt ſ. e. l. qui accusare. ver. alij pp turpe. vbi
a innuitur ꝙ duo pñt accusari ab eodem. Tres sunt solutiões. a Prima, ꝙ vnus ñ põt accusare duos vno libello, sed pluribus sic. Alij dñt, quòd nec diuersis libellis pñt duo ab eodem accusari. Non
1 ob. lex ꝯria: quia ibi fuit factũ, licet fieri non debuerit. †Ex hac solutione no. ꝙ si duo accusantur ab eodẽ, licet non possit fieri, valet iudicium, si nõ opponat̃. Ad idem facit qđ no. in l. si accusatoribus. C. eo. l. j. C si reus, vel accusator mor. fuerit. Tertij soluunt, hic de diuersis crĩbus, ibi ex vno. Qualiter hoc dẽat intelligi, dicã
b incõtinenti. ¶Op. ꝙ vno[b] libello pñt accusari duo, l. q pupillã. §. fi. & l. vim passam. §. incesti. ĵ. de adul. Gl. soluit ibi, & intelligit ibi
2 in diuersis libellis. Bř, hoc est truffa. ¶†Veritas ẽ, c Aut qs vult ac-
c cusare plures de vno delicto: quia aliquid simul fecerunt, tunc ẽt si essent mille, possunt accusari vno libello regulariter. d. l. vi passam. §. incesti. & d. l. q pupillã. in fi. & C si reus, vel accusator mor-
d tu⁹ fuer. l. j. & ĩtelligo vnũ delictũ, d ẽt plura sil' facta: vtputa, plures pcusserunt vnũ diuersis pcussionibus sil', vnus cũ gladio, alius cũ baculo, vel duo se inuicẽ pcusserunt. totũ hoc reputo vnum factum, ad hoc, vt vno libello possint accusari. Textus vr̃ C. e. l. si quis homicidij, arg. ad hoc qđ no. C. vñ vi. l. j. in fi. mag. gl. Item ĩ-
3 telligo †vnum factũ mandãtis, & facientis. textus est in l. nihil, §. fi. ĵ. de adul. Facit C. si reus vel accu. mor. fue. l. j. & quod ibi notãt
4 Doc. licet se multum inuoluant, dicã in d. l. nihil. Fallit † ꝙ ſ. dixi in crĩe adulterij, vbi duo nõ pñt simul accusari, masculus & fœmina, l. si maritus sit. §. fi. de adul. & C. de adu. l. reos. Et rõ collig. ẽ
5 ex l. denũciasse. §. fi. ĵ. de adul. Si vero †vult accusare diuersos, e &
e de diuersis crĩbus, diuersis temporibus cõmissis, tunc duos põt, l. cum rationibus. C. qui accusare. & ſ. e. l. qui accusare. non tamẽ vno libello, vt hic. Plures vero non posset accusare, nisi suam, vel

ADDITIONES.

a Ale. ¶Tres sunt sol. Vide q̃ dixi in l. libellorum. §. pen. ſ. de adul.
b Barb. ¶Opp. ꝙ vno. Vide Doc. in c. 2. de accu. Quid si quis produxerit cõtra me quatuor testes falsos, & volo accusare eum, & testes? Dic quòd possum. vide Io. And. in Spe. de accu. §. j. ver. item quod non potest. & Ange. qui dicit ꝙ de facto Paduæ fuerunt producta consilia pro & contra. Dubiũ stat ĩ hoc an censeãtur plura delicta, an vnum. Vide etiam Are. in c. 2. de accusa.
c Ale. ¶Veritas est. Procedit cumulatio si non opponatur. Adde Bald. in l. cum rationibus. C. qui accu. Bal. in l. pen. ĵ. ad Turpil.
d ¶Vnum delictum. Quomodo cognoscatur, an sit vnum delictum, vel plura, adde Bal. in l. cum rationibus. C. qui accu. non pos. Et an mandans & faciens possint vno libello accusari, tanquam sit vnum factum, vide Bal. in d. l. cũ rationib. in j. & 4. quæst. & in l. j. C. si reus, vel accus. mor. fue.
e Alex. ¶Accusare diuersos. Sal. in d. l. si quis homicidij. C. eo. colligit ibi ex gl. ꝙ quis eodẽ libello potest accusare plures de diuersis criminibus simul, scilicet adinuicem sociatim commissis sed intellige simul, vt ſ. hoc §. per Bart. & dicit hic Ang. ꝙ qñ accusantur plures ad ꝓsecutionẽ suæ, vel suorũ iniuriæ, si delicta sint diuersa, ex diuersis factis, requiruntur diuersi libelli, sicut dicimus in ciuilibus, per no. per eũ in l. supra iter. §. Cassius. de aqua plu. arc. adde no. p Bar. in l. edi a. in q̃stione, an requirantur diuersi libelli. C. de edẽ. & hoc dictum ab alio expressius non legi. quod no. pro intellectu huius tex. in fi. & vide Alex. in l. si idem cum eodem. de iurisd. omn. iudi. ¶Adde ꝙ iste qui fecit hanc apostillam, non vidit Ale. in l. edita. quia dum Barto. ibi dicit de cumulatione, quando actiones sunt diuersæ numero & specie, dẽre ꝓponi diuersis libellis. Paul. de Castr. ibi dicit, immo eodẽ libello, per c. querelã de elec. & tot dicẽtur libelli, quot cãæ. Et ꝙ in eodẽ libello possint cumulari plures actiones ex diuersis causis ad diuersa, ẽt si non sint vniformes, & eiusdẽ generis, dicit ipse esse tẽx. in l. si idem cum eodem. de iurisd. om. iud. q. a illa lex nõ hẽret dubiũ, si loqueret̃ in diuersis libellis. Item dicit hoc esse manifestũ per iura, q̃ volunt petitorium & possessoriũ recuperãdæ, vel adipiscendæ possessionis, simul eodẽ libel lo cumulari, c. cũ ecclesia Sutrina, & c. pastoralis, de cã pos. & ꝓprie. Vñ pp hoc in d. l. edita, d. Ale. dicit, ꝙ opi. Pau. de Ca. est multũ substãtialis, & ꝙ suã opi. tenet gl. in cle. dispendiosam, de iudi. Sal. in l. si quis homicidij. C. e. ti. vbi dicit, ꝙ opi. Bar. iure non ꝓbat̃, & esse tex. cõtra ipm in d. l. si qs homicidij. iũcta gl. in ver. putauerit. in fi. cũ hac ẽt opi. dicit cõcordare val. ibi in repeti. Paduana, in 18. q. cũ quibus oĩbus ipse ẽt transire vr̃. Quòd vero qs possit vno libello diuersos ex diuersis causis cõuenire, tenuit Cy. in l. eo qđ a multis. C. si cer. pet. quẽ refert, & sequitur Ro.

Ro. cõs. 240. licet de prædictis præfati Doct. mentionẽ nõ faciãt. Quæ aũt sit ratio, ꝙ secus sit in crialibus, d. l. cũ rõnibus, collige ex dictis in d. cõs.

vel suorũ ꝓsequat̃ iniuriam, vt hic, & d. l. cum rationib⁹. tene ista
a menti. ¶ Quæro, quid si plures a accusantur vno libello, cum nõ possint accusari, nec est oppositũ, an ꝓcedat iudiciũ? Glo. hic ẽm vnam solutionem tenet ꝙ sic. Ad idem facit l. si accusatoribus. C. eo. & quod ibi no. In ꝯ̃rium facit l. si maritus. §. fi. ſ. de adul. vbi videtur, ꝙ nullum sit omnino iudicium. Sol. Potes dicere, quòd in illo crimine est speciale. Non habetis hic alia dicenda.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quid si plures. Adde Bar. in l. edita, & ibi Alex. C. de eden.

1 *Exceptio lenocinij, si opponitur ad defensionem potest opponi per seruum.*

§. Si seruus. Opp. de l. Domitianus. ſ. ad Turpi. & l. 2. ſ. ti. j. Sol. In custodia carcerali fallit Item oppo. C. de adul. l. qm̃. Sol. gl. fallit in illa exceptione lenocinij, quam li
1 ber põt opponere, & non seruus. Breuiter, † exceptio lenocinij si opponitur ad aggrauandum accusatorem, non potest opponi per seruum, vt ibi. sed si opponitur ad defensionem, tunc potest opponi per seruum, vt hic, & l. seruos. s̃. eod. tit.

1 *Seruus non potest accusari lege Iulia de vi, vt puniatur in bonis, in corpus sic.*
2 *Pœna capitalis, vel membri abscissio, cadit in seruum.*
3 *Seruus potest damnari in metallum.*
4 *Pœna deportationis, & relegationis, cadit in seruum, vt amittat spem habendæ ciuitatis, & libertatis.*
5 *Seruus põt damnari pœna pecuniaria, nõ tñ in amissione tertiæ partis bonorũ.*
6 *Pœna pecũiaria in gñe cadit in monachũ, nõ respectu oĩum bonorũ, vel quotæ. Iura loquentia in seruo, habent locum in monacho.*
7 *Pœna legis Pompeiæ de parricidiis, quando possit habere locum in seruo. Pater & mater possunt accipi duobus modis.*
8 *Spurius, vel spuria, admittitur ad accusandum de morte patris.*
9 *Pœna, quæ imponitur à lege, quando non cadit in seruũ, officio iudicis alteratur.*
10 *Statuto stante, qꝫ facienti sanguinẽ in platea, amputet̃ manus dextra, si delinquens nõ habet manum dextram, punietur extra ordinem arbitrio iudicis.*
11 *Pœna à lege inducta pro delicto, licet iudicis arbitrio ex causa imponatur, tamen accusatio erit ex lege illa, & non extraordinaria.*

a §. Omnibus autem. a Iste §. scholaribus vr̃ difficilis, sed mihi vr̃ vtilis, & clarus & diuidit̃ in tres partes: Primo, qñq; pœna non cadit in seruum: ideo qa non potest priuari bonis q̃ non hẽt. Quandoque pœna nõ cadit in seruũ: qa nõ p̃t priuari statu, quẽ ñ hẽt. Qñq; pœna ñ cadit in seruũ: qa in eũ verba legis nõ cadũt. Istis tribus loquitur hæc lex. Secunda ibi, idemq́, dr̃m. tertia ibi, item nec lex Põpeia. Quarto redit ad primũ ibi itẽ Cornelia. Quinto ꝯsulit in oĩbus ꝑdictis, ibi sed durior. Et sic quinq; particulas habet. ¶ Aduerte, vr̃ ꝙ istæ pœnæ cadãt ĩ seruũ, qñ hẽt aliqd, s. peculiũ, vt s̃. de peculio, per totũ. Sol. peculiũ nõ auferẽ dño. l j. & l. si filius. C. de bo. ꝓscri. ¶ Secũdo op. dr̃ hic, ꝙ serui lege Iulia de vi priuata accusari
1 nõ p̃nt. Cõtra C. ad le. Iuliã de vi. l. seruos, & l. si crinis. Rñdeo, † ñ p̃t accusari seruus, vt puniat̃ ĩ bonis, sed vt puniat̃ corporal̃r, sic: & iõ ẽ inspiciẽdã ꝯclusio, qa si dicis, quare peto puniri ĩ tertia pte bonorũ, nõ ꝯcluderes. Si vero simpl̃r peteres eũ puniri, intelligeret̃ de pęna corporali, ꝓut dñt ꝓcedẽtes leges s̃. alle. Itẽ dr̃ hic, ꝙ pœna capitis nõ cadit in seruũ, vt hic in fin. Sed ꝯ̃, qa in principio dr̃ ꝯ̃. So. Quidã hñt in lr̃a, ꝯuenit, qdã hñt in lr̃a, nõ ꝯuenit. Gl. dicit sic. Pœna capitis q̃tũ ad pęnã corporalẽ cadit in seruũ: sed q̃tũ ad adẽptionẽ bonorũ ñ cadit in seruũ. ¶ Itẽ opp. ꝙ pœna relegationis cadat in seruũ, l. 2. s̃. qui, & à qbus. & l. 2. C. d sepu. vio. Sol. q̃tũ ad pęnã corporalẽ cadit ĩ seruũ, sed nõ q̃tũ ad adẽptionẽ
2 bonorũ. ¶ Pro declaratione † q̃ro prĩo, vtrũ pęna capitalis de vera capitis abscissione loquẽdo, vel mẽbri abscissionis cadat ĩ seruũ? Rñdeo sic, vt hic, & l. si fugitiui. C. de ser. fug. & ĩ auth. sed nouo iure. C. eo. & d. l. si criminis. C. ad leg. Iul. de vi. & d. l. seruos, &
3 Inst. de pub. iud. §. item lex Cornelia de falsis. ¶ † Quæro, vtrũ pœna dãnationis in metallũ cadat in seruũ? Vr̃, ꝙ nõ: quia ꝑ pœnam dãnationis in metallũ perdit qs ciuitatẽ, & libertatẽ: sed seruus ñ p̃t perdere ciuitatẽ, vel libertatẽ ergo &c. In ꝯ̃riũ est veritas, d. l. si fugitiui. C de ser. fug. & l. aut dãnũ. §. fi. ſ. de poe. & si dicis, quid faciat dãnatio in metallũ seruo? Rñd. quia est magis astrictus, & affligitur in corpus ꝑꝑ onus metalli. itẽ ꝑdit spẽ libertatis ꝯsequen
4 dæ à dño, qñ est seruus pęnæ. Itẽ † q̃ro, vtrũ pœna deportatiõis, & relegationis cadat in seruum? Rñdeo, quãtũ ad hoc, vt perdat ciuitatem, vel libertatẽ, nõ cadit in eũ: qa ñ hẽt. Et hoc vult dicere iste tex. sed quãtũ ad hoc, vt ꝑdat spẽ hñdæ ciuitatis, & libertatis,
5 cadit in eũ. l. 2. s̃. qui, & à qbus. & l. 2. C. de sepulc. vio. ¶ † Quæro,
b vtrum pœna pecuniaria cadat b in seruũ? Rñdeo, q̃dam est pœna pecũiaria ꝑ respectũ ad bona serui, vt tertia pars bonorũ publicetur, vel oĩa, & ista nõ cadit in seruũ, vt hic in pri. Quædã est pęna pecuniaria in gñe, vt puniat̃ in cẽtũ libris, vel mille, & ista pœna non video, quare nõ cadat in seruũ: quia seruus potest habere pecuniam, quã dabit conniuentibus oculis dñi, vel alius dabit pro
6 seruo. l. 4. in princ. & §. j. & 2 s̃. de manumi. † Et idem dico in monacho, quia licet pœna pecuniaria respectu bonorum omnium vel quotæ partis bonorum nõ cadat in eũ: qa bona nõ hẽt, tñ pę

na pecuniaria in gñe bñ cadit in eum, qa alius p̃t soluere pro eo. Hoc tangitur in Spe. de reo. §. j. ver. sed an monachus. & Ioã. alibi vr̃ velle, ꝙ oĩa iura q̃ loquuntur de seruis, p̃nt trahi ad monachũ vt ex̃ de priui. ca. cum olim, sed ꝯ̃ ꝑdicta multum facit iste tex. qui dicit, Idemq; est dicendum in cęteris legibus, quibus pœna pecuniaria irrogatur. Sed ego intelligo, pecuniaria, s. publicationis bonorum omnium, vel certę partis: secus si imponitur certa pecuniaria pœna simpliciter, nõ per respectum ad certa bona. Si enim seruus potest se redimere, quare non potest redimere pœnã, non
7 video. ¶ † Item dicitur hic, nec lex Pompeia de parricid. Op. ꝙ cadat in seruum, nam seruus põt hr̃e & patrem & matrem. l. 3. s̃. de libe. cau. & de in ius voc. l. parentes. Sol. debes scire, ꝙ ista nomina pater, & mater, possunt accipi dupliciter. Primo, ꝙ sint significatiua cognationis, quę est de iure gentium, & isto modo non cadit in seruum: quia nõ hẽt cognationẽ, vt Inst. de seruili cog. in prin. Scdo p̃nt accipi, vt sint significatiua naturæ, vt p̃r dicatur generator, filius gñatus, & isto modo cadit in seruum, & ita loquitur iste tex. no. Quod autem ista verba p̃r, & mr̃, sint significatiua naturę, & nãliter personas designent, probatur in l. tutelas. s̃. de cap. dimi.
8 Et ẽm hoc † facit optime §. iste ad id qđ dixi. s̃. eo. l. 2. s. ꝙ filius spurius, & filia spuria admittantur ad accusandũ, & hanc l. ibi adiun-
c ge. ¶ Vltimo ibi, c sed durior. Not. mirabilẽ casum, † ꝙ qñ pœna
9 quæ imponitur à lege, non cadit in seruũ, tunc officio iud. altera
d bitur pęna. d Qđ ꝑpetuo tene mẽti † ad qõ. Statutũ dicit, ꝙ q fece
10 rit sanguinem in platea, amputabitur sibi manus dextera, ꝙ si non hẽt manũ dexterã, certe non cadit in eum ista pęna, & iõ punit̃ ex ordinẽ arbitrio iudicis, casus est hic. Doct. tangunt in auth. sed no
11 uo iure. C. de ser. fug. † Sed licèt alia pęna arbitrio iudicis imponatur, q̃ro vtrum erit accusatio ex illa lege antiqua, vel erit noua accusatio extraordinaria? Rñ. erit accusatio ex illa lege, casus ẽ ĩ d. l. si criminis. C. ad l. Iuliam de vi. coniuncto hoc §. & l. seruos. C. eo. facit quod dixi s̃. tit. j. l. j.

CONTRARIETAS, ET CONCOR.

¶ Omnibus. Pro concordia aduerte, qñ pęna pecuniaria venit applicanda fisco, puta centũ, lib. ꝑ aliquo delicto, an cadat in seruo delinquente Bart. ꝙ non, in l. j. s̃. si fa. fur. fe. dic. sed dicit, ꝙ dẽt illa pęna alterari in corporalẽ. Cõtrariũ vr̃ expresse in hoc §. omnib. aũt. ver. q̃ro vtrum pęna pecuniaria. Tu dic, ipse Bar. concordat, si bñ videat̃, qa in hoc §. oĩb. dicit ꝙ aut libellus criminalis ꝯcludit, ꝙ ꝯdẽnet̃ in tertia, vel aliqua pte bonorũ, quasi istud sit impossibile, vt aliqua bona hẽat ꝓpria: de peculio non est opus loqui, qa dño auferri nõ p̃t. l. j. & l. si filius. C. de bon. ꝓsc. & gl. in d. l. j. eo. tit. ita loquitur. Aut vero gñaliter loquit̃, ꝙ soluat tm̃ &c. & tũc procedat qđ dixit ĩ hoc. §. omnibus autem, quia aliter soluere poterit si habeat vt probatur in l. 4. in prin. & §. j. & 2. s̃. de manu.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Omnibus autẽ. Vide Fel. in cap. Rodolphus. de rescript.
b Alex. ¶ Cadat. Sed ꝙ nullo casu cadat in seruum, tenet Ange. hic, Sal. in l. 2. C. de accũate per Imo. in l. serui. ſ. de appel. & vide omnino Bart in l. j. s̃. si fa. fur. fe. dic. vbi dicitur tenere contrarium. Pro quo in l. j. de bo. liber. in princ. Põt n. si vult ad euitandam pœnam corporalem serui, soluere pro eo pœnã pecuniariã, p. l. agraria. de term. mot. iũcta l. itẽ veniũt. §. recte. de petitio. hęr.
c Barb. ¶ Vltimo ibi. Et sic facit ad questi. ꝙ manus incidatur, quid si non hẽt.
d Alex. ¶ Alterabitur pœna. No. de alteratione pœnæ imposita à lege, vel à statuto. & vide Bal. in c. j. de prohi. feud. alie. per Lotha. & quod not. in d. authe sed nouo iure. & in l. si fugitiui. C. de ser. fug. & l. 2. C. vt intra, certum temp. & Imo. in l. 2. s̃. de pub. iud. & quæ dixi in l. vulgaris. s̃. de fur. & quod no. Bald. in l. vnic. ver. sed nunquid pœna. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. Et quid si manus est arida, vide Bal. in d. l. 2. vt intra certum temp. & adde Io. Andr. in regula, in pœnis. in mercu.

LEX XIIII.

1 *Crĩa si ex vno facto resultãt duo q̃ se hẽnt vt gen⁹ & species, delinquẽs nõ potest puniri nisi ex vna lege tantũ: si vero vt spẽs separatæ, tunc ex vtraq; punitur. Exempla, quando ex vno facto resultant duo crimina, quæ se habent, vt genus, & species, & quando vt species separatæ.*
2 *Exceptio, quod quis sit de crimine accusatus, opposita contra accusationem secundo loco propositam, est dilatoria, & impedit processum.*
3 *Exceptionem opponendi contra secũdo accusantem, ꝙ accusatus sit de crimine accusantis, praxis.*
4 *Accusatus de delicto, quãdo poterit ob qualitatem omissam iterato accusari.*
5 *Accusatio secunda quãdo admittitur propter omissam qualitatem, quale erit officium iudicis, super secunda accusatione.*
6 *Facto deducto in iudiciũ, primo per modum cuiusdã qualitatis, an quis de eadẽ qualitate possit secundo accusari, remiss.*
7 *Accusato aliquo de eodem crimine à diuersis, tamen diuersitas est in loco, vel in tempore, quid sit faciendum.*

a Senatus. Hęc est vna solennis lex. Pro declaratione quęro exẽpla a legis? Gl. ponit exẽplũ in eo, qui occidit filium

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quæro exempla. Vide quæ dixi s̃ eod. in l. libellorum. §. sed si aliud. in prin. & id quod dicitur, de facto suo non est sæpius inquirendum, est verum post quam est condemnatus, ante sic, secundum gl. de hær. c. per hoc. in vj. & vide ad Bar. hic plenè per gl. & Bar. & Doct. in l. qui de crimine. C. eo.

filiũ.tenet.n.lege Corne.de sica.& l.Pompe.de parric,sed licet vtra
que lege teneat,tñ nõ pt vtraq; lege puniri,& qđ dicit gl.nõ tollit
vetus p nouã,verũ est quo ad originem, qm̃ vtraque lege tenet:
sed quantum ad executionem tollitur,vt dr hic in tex.Ad hanc ca
a sus positionem op.tex.dicit,ob idem crimẽ, sed casus positio pdi
cta loqtur de duobus criminibus,s.homicidio, & parricidio, licèt
ex vno facto oriatur:ergo ista positio casus literæ nõ cõgruit.Præ
terea ista casus positio vr falsa:qa quãdo ex vno facto oriunt duo
crimina,ex vtroque punitur,l.si adulterium cum incestu.j.de a-
dul.Sustinendo hanc lec.possumus dicere, q tex. applaudit. Nam
qđ dicit,ob idem crimen,intelligo,id est, ob idẽ factũ. Ad d.l.si a-
1 dulterium cum incestu,rñ.& aduerte,† qñque ex vno facto resul
tant duo crimina,seu duo tituli criminis, q se habent vt genus,&
species vt homicidium,qđ est genus,& parricidium, qđ ẽ species
b homicidij. b Isto casu non potest puniri,nisi vna lege tñ.Hic est
casus nota.ẽm hanc lec.& ad idẽ l.ptor edixit.§.j.s.de iniur. Si ve-
ro resultant duo crimina,quæ se habent,vt species separatæ & di-
stinctæ,tunc ex vtraque punitur:casus est in l.si adulteriũ cum in-
cestu.j.de adult.exempla de hoc possunt esse plura. Pone exẽplũ
in delictis noĩatis.aliqs interfecit vnum hominem ĩ ecclesia,& sic
vno actu homicidium cõmittitur,qa occidit hominem,& sacrile
gium,qa turbat diuina officia,l.si quis in hoc.C.de epi.& Cle.tunc
resultant duo crimina distincta,& separata,q ex vtroq; punietur.
c Itẽ pone exẽplum in delictis ñ nominatis:c qa extrahendo tibi cul
tellum de manu,vulneraui te,& sic derobaui te,tunc ex vno actu
resultãt duo crimina distincta,& separata,& ex vtroque venio pu
niendus,nec habet locum hæc lex:secus si illa duo crimina sese ha
bent vt genus & species,vt hic.Alij ponunt exemplum in eo, q fe
cit societatem contra innocentem , q tenetur lege Iulia de vi pri-
uata,& lege Cornelia de falsis,ẽm quosdam. Quod exemplum gl.
reprobat,vt in eadem habetis.Tertio potest poni exemplum ĩ eo,
qui accepit pecuniam ob negotium faciendum,vel non faciẽdum
qui tenetur l.Iulia repetundarum,& lege Corne.de falsis.hoc exẽ
plum est optimum:quia ex eodem facto non resultant plures titu
li criminis,sed vnũ crimẽ pluribus legibus potest puniri:vñ vna le
ge tantum potest puniri,& accusari,vt hic dr. ¶His sic præmissis,
antequam veniam ad alias quæstiones op.de l.cum ex vno.s.de a-
ctio.& oblig.Respõ.ibi loquitur qñ agitur ciuiliter , hic quando
agitur criminaliter ad vindictam.Illo casu cum ciuiliter agitur,po
nit Dy.distinctionem plenam,in l.j.§.dixerit aliquis. de publica s.
¶Item op.C.eo.l.q de crĩe.secundo responso.Sol.Dicunt quidam
A diuersis personis potest quis accusari diuersis legibus, d.l.qui
de crĩe,à contrario sensu,non ab vno & eodem,Tu dic,d.l.qui de
crĩe.loquitur.quando ex eodem facto plura crimina oriuntur,seu
tituli criminis,quæ se habent vt species separatæ: hic quando ex
eodem facto plura crimina non oriuntur, vel si plura crimina o-
riunt,habẽt se vt genus & spẽs,vt dixi.¶Item op.C. quando ciui.
actio crimina.præiudic.l.j.Solu.vbi vna actio erat ciuilis , alia cri-
minalis:hic vtraq; erat criminalis ¶Item op.C.ad leg. Flau.de pla.
2 l.j.Rñd.Ibi oriuntur diuersa crimina,s.plagium, & rapina.¶†Cir-
ca hanc legem quæro vtrum ista exceptio : ego sum de crĩe ab a-
lio accusatus,impediat processum accusationis scđo loco propo-
sitæ.& sic ẽ dilatoria:an vero ẽ exceptio perẽptoria, & veniat exa-
minanda,& determinanda per diffinitiuam sententiam.In gl.sunt
tres opi.Vna,q talis exceptio processum impediat , & est ista vera
per tex. q hic dicit, ne qs ob id crimen , pluribus legibus reus fie-
ret,non dicit,ne puniatur pluribus legibus,qa tunc respiceret cõ-
demnationem,sed hic dicit reus fieret, & sic nõ potest accusari,&
processus impedit.Ad idẽ l.pen.in fi.s.nau.cau.stabularij.vbi dicit,
q non debet de delicto eiusdem hominis sæpius quæri, & sic im-
3 pedit processum. Et†sic modus proponẽdi talem exceptionẽ ad
processum est talis:dico q hæc accusatio non est admittenda,nec
est procedendum,quia ab alio sum accusatus.Alij dicunt q ista ex-
ceptio processum non impedit,sed procedetur sup vtraq; accusa-
tione, sed facta ɔdemnatiõe super vna tollet accusatio super alia.
Hoc non est verum,quia contra tex.huius legis, vbi impedit pro-
cessum.Tertij dicunt,q ista exceptio impedit processum , quate-
nus pœnæ concurrunt,sed non quatenus pœna vnius l.aliã exce-
dit,l.pe.s.de act.& obl.& l.ita.§.fi.s.nau.cau.stab. Istorum opinio ẽ
falsa:quia in accusationibus,quæ dantur ad vindictam,non inspi-
citur,vtrum sit plus in vna,quã in alia: sed sumpta vindicta ex vna
lege,alia lege non potest puniri, l.prætor edixit. §.j. de iniu. vnde
proxi.opi.est vera:quia processum impedit,vt hic. Si quis tamen
esset ita stultus, q non opponeret eam ad processum,sed ad ɔdem
nationem, dicens , talem non esse condemnandum de hoc crĩe
quia ab alio est accusatus, tunc procederet secunda opinio,& iu-
dex procederet super quacunque vellet: sed facta condemnatiõe
super vna,non posset super alia condemnari. Expediui omnes gl.
4 ¶†Extra gl.qro,si vno diudicio est omissa vna qualitas, an possit
d propter illam qualitatem inchoari nouum?Exemplum,tu es accu
satus quod vulnerasti Titium,sed ibi non est dictum,q vulnus est
tale,q remaneat cicatrix,an propter cicatricẽ posset nouũ iudiciũ
inchoari,vel nõ fuit dictum in prima accusatione, q maleficium
fuit commissum de nocte,vel non fuit dictum , q ex illo vulnere
ille moriebatur.Rogo,q aduertatis:quia iste passus est mihi diffici
lis,Nam qñque secunda accusatio cum illa qualitate producitur
post primã añ nomen receptum inter reos, tunc iudex debet au-
dire scđm accusantem omissa prima accusatiõe.Iusta. n. causa est
admittendi secundum potius q̃ primum, qm̃ magis ponit verita-
tem,vt videbitis j.eo.l.si plures.& j.de adulteriis,l.2.§.fi. cũ l.seq.
Qñque illa scđa accusatio superuenit post nomen receptum in-
ter reos super prima accusatione,tunc idem,quia supersedebit su
p prima,& procedet sup scđa:quia grauior est, & piudicialis. Nõ
n.dẽt fieri piudicium p minorem maiori,l.p minorem. s.de iud.&
l.j.C.q accus.non possunt. Quandoque superuenit ista noua accu
satio post sententiã latam sup prima.Hic est aduertendum. Qñq;
prima sñia fuit absolutoria.& isto casu loquit l.in delictis.§.detra-
cta.s.de noxa.Et qd iuris sit tunc,dicam in l.denunciasse. §. qd tñ.
j.de adult Quandoque prima sñia fuit condemnatoria,& vr dice
re Spe.q nõ debeat admitti accusatio scđa,licet adiiciatur illa qua
litas vltra.ita tenet in titulo de accusat.§.j.circa prin.versi.qd si vul
nerasti. per vnam col.allegat l.prætor edixit.§.j.s.de iniur. vbi si a-
ctum est iniuriarum,non potest agi de occiso. Videte pro ista sua
opi.videtur casus in l.qui seruum.in fi. s. de actio.& oblig.In ɔriũ
e vr e casus expressus in l.vnde quæritur.in fi.s. commo.secundum
cõem lecturam. Quid dicemus? Crederem, q possit accusare de
nouo,propter illam qualitatem omissam in primo iudicio, & ac-
cusabit de toto crĩe cũ adiectione illius qualitatis,arg.d.l. vnde q̃-
ritur in fi.& arg.l.Iulianus.§.j.s.de ver.obl.& de sol.l.ẽt.& de lega.
f j.l.huiusmodi.§.ædes,& quod no. in l.& eleganter.§.non.solum.f
s.de dolo. Præterea, ego video, quòd factum procuratotis col-
ludentis

ADDITIONES.

a Alex.¶Dicit.& quid si per leges sequentes imponatur maior pœna , quam per præce-
dentes.dic q vtraque tenebitur,vt notabiliter decidit Bart. in l fi.C.de aquæd.li.xj.vide
in l.sanctio,j.de pœ.& quomodo cognoscatur,an maleficium eadem lege, vel alia pu-
niatur,vide Bal.in l.si quis non dicam rapere.in fin.de epis.& cleri.& Bald.in l.2.de pro-
ba.Et circa hanc materiam vide Ang.in l.si vacantia.post medium.de bo.vacan.lib.x.dũ
tractat de l.nullum.C.de testi.& quod no. Bar.in l.proxi.ad finem.& vide Bald. in l.cun-
ctos populos,C.de sum.tri.& in l.placet,C.de sacros.eccl.& in l.sepulchri de sepul.vio.
& quod no.Bal.in d.l.si quis non dicã rapere.C.de epis.& cler.&no.Bal.in l.& si seuerior
C.de infa. Adde etiam,quod si non est adhuc imposita pœna extraordinaria , poterit
imponi ordinaria.& vbi non est imposita integra pœna,potest iterato puniri, vt conclu
dit Bal.post gl.in l nullum, C.de test.Cy. ibi,& Bar.videtur velle contrarium.Item adde
casum,in quo quis duplici pœna punitur pro eodem,vt si fui condemnatus in centum
postea ex forma statuti debeam relegari:fui relegatus,vtrum repetam centum?Bal. in
l fi.C.de fideicom.libert.per illam gl.tenet q non ratione contumaciæ. Item an in duo-
bus locis possit quis puniri,vide Bal.in l.pe.C.de exce.rei iud.& in l. data opera , C.qui
accu.& in l.ancillæ,C.de fur.

b Alex.¶Homicidij.Adde Bar.in l.j.§.j.s.de oper.no.nun.& Bart.in l.doli,s.de verb.obl.
& Bar.in l.sanctio.j.de pœ.Et quando possit quis duplici pœna puniri,vide Bar.&Doc.
in l.j § qui aduersus ea,& ibi est tex.in materia.s.de postu. In criminalibus,vide Bar. in
l.j.§.dixerit aliquis.s.de pub.& istis adde gl.27.q.1.c.virginibus.& Bal.in l.placet,C.de
sacrosan eccl.& in l.cunctos populos.de sum.tri.& fid.cath.Et istis adde Sal.in l.qui cri
mine.C.de acc.& ibi per Bar.per Bal.in l.qui sepulchri,C.de sepul.vio. Et an si in foro
ecclesiastico quis fuerit punitus,puniatur in foro seculari,& vide per d.Anto.in c.tuæ.
de procu.& in c.de his.extra.de accu.&.vide Bar.in l.quid ergo,§.pœna grauior.de infa.
& in l.data,C.qui acc.circa medium.& in l.data,C.de don.an parricidium veniat appel-
latione homicidij,& sibi contrarius est in dictis iurib.

c Alex.¶Delictis non nominatis.Et de istis delictis innominatis vide Bart. in l. nunquã
plura.de priua.delic.

d Alex.¶Quæro,si vno.Si in accusatione est omissa qualitas,quæro an ex illa possit no-
num iudicium inchoari?Bart.hic,q sic,quod sequitur Bal.& vide per Bal.in l. 3.§.pen.
s nau.cau.stab.Et pro ista opi. Bar. fuit conclusum per collegium Perusinum apud
ciuitatem Assisij,sed Ang.impugnat opin.Bart.quem omnino vide,& Iac.But.consuluit
contra Bar.vt refert Bal.in l.& si seuerior,C.de infa.Adde, q si in inquisitione essent il-
la verba,super quibus omnibus,& singulis connexis,& emergentibus , dependentibus,
& extraneis,posset semper qualificari processus,de quo per Ang. in l.si vacantia , C.de
bo.vac.lib.x.& vide per Bar.in l.si præses,in fi.j.de pœ.& vide Bal.in l.in ciuilem, ad fi.
C.de furt.& in l.2.C.quib.res iud.non nocet.in fi.& adde secundum Inn.in c. cum dile-
ctus, de pur.ca.in gl.mag.in ver.& dicunt quidam, q absolutus ab inquisitione potest
accusari,quia ad diuersa tendunt,per Bal.in addi.Spe.in ti.de sen.Facit quod no. Bar.in
l.si maritus,§ sin autem extraneus.j.de adul.quod no.Bar.in l.si quis in hoc.C.de epis-
co.& cler.& ideo remedium est,q dixi in l.2 §.si publico,j.de adul.& vide Bal. in ter-
minis,in l.ea quidem.ver.quæro,an si iudex,&in l.si quis homicidij,& ibi per Cy.& gl.
C.eo & vide Doct.maxime in c.de his,de accusa.
¶Adde Alex.consi.121.incip.viso processu causæ inter Morafum, volu.j. Pau.de Cast.
consi.119.

e Alex. ¶In contrarium videtur. Sed Flor. in l.ita vulneratus,s.ad leg. Aqui.tenet opi.
Spec.contra Bar.per l.prætor edixit,hic alle.per Bar. in §.j. Et quòd de dicta qualitate
non possit amplius inquiri,dicit ipse, q est casus in l.sepulchri violati actio.ff.de sepul
vio.& etiam allegat hanc l.secundum primum exemplum gl.hic, & probat, pone pro
simplici vulnere est pœna irretractabilis apposita, puta amputatio auriculæ , certe est
inconueniens,quòd iterum possit inquiri,& puniri. Ad hoc ẽt facit,quod not.Bar.in l.
nunquam plura,de priua.delic.in ver.ad hoc quæro.nec iura But. obstant,quia agitur
de persecutione rei familiaris,& istis adde Saly.in l.qui de crimine,C.eo.in ver. item
iuxta prædicta quæro.

f Alex.¶Non solum.ad q. Bart. vide Bal.in l.j §. in tutela, in final.verbis.s.de tuto.&
rat.distra.

ludentis non debet nocere dño, d.l. & eleganter, §. si procurator, ff. de dolo. eadem rõne factum accusatoris omittentis illam qualitatem, non debet nocere fisco, & reipublicæ: quia prosequuntur suã vindictam. pterea, si de toto crĩe esset absolutus, & probaret pũaricatio, iterũ posset accusari sine dubio. l. j. ff. de pũarica. ergo eadẽ rõe si ẽ pũaricatũ ĩ ista qualitate: p hoc, qa priuilegiũ fisci ẽ qñ ista talia omittunt. fraude, & dolo pſumunt omitti, l. 2. §. j. ĩ. de iure fis. qđ maxime puto verum, si ille secundus, q addit illã qualitatẽ, prosequit suã, vel suorum iniuriã, & primũ processum ignorauit, l. si cui. §. j. ff. eo. Nõ ob. d. l. ptor edixit. §. j. ff. de iniu. & aduerte, quia ego intelligo illum tex. qñ in prima accusatione iniuriarum fuit expresse dictum, φ erat occisus, & sic qualitas fuit expressa in primo iudicio. licet vindicta esset minor p actionẽ iniuriarũ, quã p l. Corneliã: hic vero in primo iudicio qualitas fuit omissa. Vel dico etiam ibi, si illa qualitas nõ esset expressa in primo iudicio, sed solũ fuit dictum, φ talis percussit talem, φ non põt accusari. Secundo pp adiectionem qualitatis: qa ista qualitas mortis, de iure cõi non debat exprimi, qa illa lex Corn. de sicariis, non requirit φ percussus moriatur, sed sufficit quòd quis percusserit animo occidẽdi: ideo illa qualitas de occiso, si postea addatur, nihil operabitur: sed ſm formam statutorum, quæ requirit, φ aliquis verè occiderit, esset necesse, φ in primo iudicio de illa qualitate esset cognitum ad hoc, vt secundo non posset agi, seu accusari, argu. ad hoc qđ no. in l. j. & ij. C. si ex fal. instru. ¶ † Quæro quãdo ſcda accusatio admittitur pp illius qualitatis adiectionem, qđ erit officium iudicis super secunda accusatione? Aduerte siquidem pœna imposita in prima, habet similitudinem cum pœna imponenda in secunda ſm minus, & plus. Verbi gratia, cum pro vulnere simplici imponitur pœna centum, pro vulnere cum cicatrice, imponitur ducentorum pœna, tunc officium iudicis erit punire eum per secundam ſnĩam in tm̃ inquantũ fuit omissum in prima, ar. l. vnde quæritur. in fi. ff. cõmo. & l. Iulianus, §. j. ff. de ver. ob. cũ sim. Si vero pœnę prædictæ differũt specie: puta, pro vulnere simplici est pœna centum cũ cicatrice, est pœna manus, tunc offĩm iudicis erit cõdemnare ex ſcda integra: prima aũt pœna si nõ est soluta, nõ soluetur: qa deuenit cõdemnatio ad non cãm. Vel si est soluta, repetitur per cõdictionem sine cã. l. si fullo, ff. de cond. sine causa. & l. in commodato, §. fi. ff. cõmo. sed si essent istæ pœnæ differentes specie, & prima condemnatio exacta non posset repeti. puta pro vulnere simplici, debet fustigari, sed p cicatrice est pœna manus, si non est facta executio primæ, clatum est: sed si est facta iam executio, quid habebit facere, iudex punietur ne iste de eodem delicto bis? Vř absurdum. In hoc est cogitandum. ¶ † Quæro, quid c eẽ, c aliquod factum est deductum in primo iudicio per modum cuiusdam qualitatis, vtrum de eadem qualitate posset principaliter accusari, si de ea resultat crimen per se, dicam ĩ. eod. l. proxim. ¶ † Vlterius quæro, accusatur qs de eodem crĩe à diuersis, tamen est ista dĩa: φ vnus nominat locum vno mõ, alius nominat alio mõ, vel vnus ponit quædam latera alius ponit alia, quid erit faciẽdum? Vel pone, φ maleficium est reiterabile, nonne potest esse φ bis eodem mense ego percussi te eodem loco? Certe in istis casib. ego consulo, φ tu, qui formas exceptionem, declares in exceptione tua, & facias articulos ad probandum, qũo talis locus sit lateratus in prima accusatione: & locus lateratus in secunda accusatione est vnus, & idem locus, & quomodo talis rixa, de qua fit mẽtio in prima accusatione, & in secunda est vna, & eadem. Et hoc mõ faciendo, tu reus posses absolui.

(Marginal markers, left column: a, 5, b, 6, c, 7)

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Prosequitur suam. Et hic vide, an ex inquisitione de vulnere possit sequi condemnatio de morte, adde no. Bar. in l. nunquam plura. de priua. delic. in ver. quæro circa hoc quid &c. Bar. in l. damni. §. Sabinoi. de dam. infec.

b Alex. ¶ Quæro, quando. Bene faciunt quæ vo. Bart. in l. damni. § Sabibini. de dam. infec. Hic adde no. Bald. in l. 2. ver. eo modo, C. quib. re. iud. non no. & in aliquo nõ tenet Barto. hic.

c Alex. ¶ Quid eẽ. Sed no. φ potest iterum iudex punire, sed leuius arbitrio suo, arg. l. hos accusare. §. omnibus, ff. eo. Adde ... cons. 190.

LEX XV.

1 *Iudex non potest cogere reum accusare, nisi in crimine homicidij.*

2 *Iudex qui videt aliquem, qui vult delinquere, potest eum cogere, ne delinquat.*

3 *Accusans quem de damno sibi dato ab aliquo cum hominibus coadunatis, non potest illum postea accusare de coadunatione.*

a In eum. Non cogitur quis omittere actionem ciuilem, & pponere criminalem descendentem ex eodem facto Op. ff. de iniu. l. prætor edixit. §. j. Breuiter, ſm opi. gl. ibi positam, nõ ptradicit, sed ſm lec. Iac. de Are. ptradicit. Rñdeo, φ est speciale in lege Corn. de sicariis. non. n. debet permittere iudex φ per actionem ciuilem præiudicetur actioni legis Cor. de sicariis, quæ punit de occiso: est. n. mali exempli. ¶ † Quæro commissum est maleficium reus non vult accusare, an iudex possit eum cogere. φ accuset. Spe. ponit in tit. de accusator. §. j. ver. quid si nullus. & ibi vř dicere, quod non potest cogere de iure, per l. j. C. vt nemo inuit. &c. Sed dicit, φ bene faciet iudex, si coget. Breuiter dico, φ iudex non potest cogere, casus est hic. Fallit, vt puto, in crimine homicidij, in quo iudex potest cogere accusare, argu. d. l. prætor, §. j. ff. de iniu. ſm lec. Iac. de Are. & tex. est expressus, si gl. nõ destrueret ipsum, in l. si quis homicidij, C. eo. tit. Item probo per rõnem. ego video, φ lex punit hęredem, si non accusat: quia perdit hæreditatem defuncti, si eius mortem non vlciscitur. l. j. C. de his qb. vt indi. & p plures leges illius tit, ergo iudex potest ipsum cogere accusare ne delinquat. Hinc est, † φ si iudex videt, φ tu vis delinquere, potest te cogere, ne delinquas, l. j. in fi. ff. de offic. præf. vrb. & l. congruit. de off. præsi. sed in aliis criminib. non puto, φ quis posset cogi accusare. ¶ † Item pone, φ ego accusaui te φ mihi dedisti, damnum hoĩbus coadunatis. Istud qđ dixi, hoĩbus coadunatis, venit vt qualitas ad qualificandum istud delictum: qa dedisti damnum, an potero te accusare de coadunatione tantum, qđ est crimen legis Iuliæ de vi publica. l. vlti. C. ad leg. Iul. de vi. & videbitis ĩ. ad leg. Iul. de vi. l. j. Vel an potero te accusare de hoc, quod est deductum in primo iudicio per modum cuiusdam qualitatis? Breuiter puto, φ nõ. Qui. n. egit de toto, s. φ fecit damnum hoĩbus coadunatis, nõ potest postea agere de parte. s. de coadunatione, l. si quis cum totum. de excep. rei iud. Pro hoc ff. l. proxi. ne de eodem delicto quis bis puniatur. Non habes hic alia.

(Marginal markers: 1, b, 2, 3)

ADDITIONES.

a Barb. ¶ In eum. Et sic limitatur, quod dicitur, nemo inuitus contrahit, fallit enim illud in casu singulari l. 2. ĩ. de nund. secundum Lud. in l. 2. ff. solut.

b Alex. ¶ Accuset. Iudex potest cogere iniuriatum accusare. Adde q̃d Ioffr. in cons. incip. Titius aliquem interfecit, & filius interfecti timet accusare interfectorem propter suã potentiam, dixit φ Potestas qui non poterat procedere ex officio, nisi per accusationẽ bene facit, si cõpulerit istũ ad accusandum, quamuis l. non caueatur, quia expedit Reip. ne maleficia. &c. l. ita vulneratus. cum fi. ff. ad leg. Aquil. & propter scandalum multa cõceduntur, l. pe. ff de sicu. & quia si maleficium non punietur, res esset mali exempli, l. obseruandum, ff. de off. præsi. l. diuus ff. de re iu. Et si timet potentiam aduersarij, faciat dari sibi securitatem, l. præsenti, circa fi. & l. fi. C. de his qui ad ecc. confug. & vide quæ dixi in l. libellorum, §. fi. ff. eo. Ad Bar. hic, adde Spe. in ti. de accu. §. j. in prin. in ver. quid si nullus. Sed contra Bar. hic tenet Ang. & Raph. & Doc. in l. si quis homicidij. per tex. in d. l. diuus. ĩ. eo. & quod no gl. expresse. 22. q. j. can. si quis per capillum, & 2. q. 7. can. quapropter. & 13. q. 5. can. immolans.

LEX XVI.

1 *Accusare simul possunt plures, quorum omnium interest, alias, non, & iudex eligit vnum.*

2 *Accusatores plures quorũ interest, pñt oẽs vnũ procuratorem dare, aliter nõ.*

3 *Plures si accusarent vnum in casu, quo non possunt, si non opponatur, iudicium procedit.*

4 *Causa iusta magis amittẽdi vnum ad accusandum, quam alium, est quando ponit magis omnes circunstant ias maleficij.*

a Si plures. No. tex. ibi, vel alia iusta de causa. Opp. de l. 3. §. si plures, ff. de sepul. vio. vbi plures admittuntur. So. Ibi † pluriũ intererat principaliter, ideo plures admittuntur. Ideo si essent plures filij vnius patris occisi, omnes simul ad accusandũ admitterentur, quia cuiuslibet interest principaliter. Sed qñ duo veniunt, & nullius principaliter interest, tunc iudex eligit vnum: quia tm̃ interest eius, quantum alterius: & ita loquitur hic. ¶ Quęro qũo intelligatur hoc, si plures existant, an esset necesse, φ veniant plures simul: vel est necesse, φ vnus veniat? Rñd. hoc debet intelligi si plures veniant ante nomen rei receptum inter reos. Ita no. in l. qui de crimine, & l. reos, C. eod. ¶ † Quæro, quid si plures accusatores vellent dare vnum procuratorem, an possint? Innoc. φ sic, in c. sicut olim. extra de accusationib. sed non placet: quia aut omnium interest, & tunc quilibet potest accusare: si vero nullius interest, tunc potest dare procuratorem, l. licet, ff. de procuratori. ¶ † Quæro, quid si plures accusauerũt vnum, nec fuit exceptum? Rñdeo, Si non fuit exceptum procederet iudicium, l. si accusatoribus. & ibi not. C. eo. ¶ Item dicitur hic iusta causa. † Quæro, quæ erit ista causa? Rñdeo, si vnus ponit magis omnes circunstãtias maleficij, quàm alius, iusta causa erit magis admittendi istũ quam alium, l. 2. §. fi. cum l. seq. ĩ. de adul.

(Marginal markers: a, 1, b, c, 2, 3, d, 4)

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si plures. Et vide Bar. ibi in materia.

b Alex. ¶ Plurium intererat. Vide Bal. in l. j. C. qui accu. & quæ dixi ff. in l. libellorum, §. sed & si aliud, & Bal. in l. senatus, C. qui accu. non pos.

c Alex. ¶ Quæro, quomodo. Vide Bal. in l. 2. §. fi. ĩ. de adul.

d Barb. ¶ Quæro, quid. Vide Cy. in l. senatusconsulto, C. qui accus. nõ pos. Vtrũ vnus poterit accusare plures, vide l. hos accusare, §. lege Iulia. ff. eo.

LEX XVIII.

1 *Iudex potest statuere accusatori tẽpus, intra quod potest accusare, quo elapso potest pronunciare non esse audiendum.*

2 *Appellari à sententia, qua pronunciatur quem non esse audiendum, potest, & si non appellatur, transit in rem iudicatam.*

3 *Appellari à sententia interlocutoria habente vim diffinitiuæ, potest.*

4 *Sententia ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, vel diffinitiua.*

5 *Appellari à sentẽtia absolutoria lata ab obseruatione iudicij, an & qñ possit.*

Appellari ab interlocutoria, qñ nõ sperat diffinitiua, pot, vel quando grauamẽ per eam illatum non potest reparari per appellationem à diffinitiua.

6 *Absolutoria lata ab obseruatione iudicij, licet solenniter procedatur, & inscriptis feratur, tamen dicitur interlocutoria diffinitiuo modo prolata.*

7 Citatio

7 *Citatio partis quando requiratur, quando fertur absolutoria ab obseruatione iudicij, & quando cum à toto.*
8 *Iudex an possit statuere terminum accusatori ad accusandum, causa non cognita. & supra nume. 1.*
9 *Interlocutoria postquam non speratur diffinitiua, transit in rem iudicatam.*

Cū Titia. [a] Hęc ē lex solēnis, & in gl. legitur duob. modis primò in gl. mag. scdò ī gl. parua. & fm primā. lec.
pone casum. Titia accusauit aliquē, q̄ testm̄ falsificauerit fratris. &
quia libellus nō fuit bn̄ cōceptus, accusatus fuit absolutus ab ob-
b seruatione iudicij: deinde iudex statuit [b] terminum Titiæ, vt ac-
cusaret intra certum tps, si vellet, q̄ non accusauit, ideo iudex pro
nunciauit non esse audiendā, q̄rit̄ cū Titia nō appellauerit à iudi-
cis pronunciatione, an iterum possit accusare? & hic dicit q̄ non
1 ¶Ex hac l. no. † q̄ iudex pōt statuere tp̄s accusatori, intra qd̄ pos-
* sit accusare. Scdò no. * q̄ iudex elapso termino pōt pronunciare
2 eū non esse audiendū. † Tertiò no. q̄ ab hac snīa potest appellari.
Quartò no. q̄ si non appellatur, talis snīa transit in auctoritatē rei
iudicatæ. ¶His visis venio ad examinationem gl. & fm istam lect.
fuerunt datæ duæ snīæ. Op. a snīa interlocutoria non appellatur, l.
pe. quo. appe. non recip. & l. 2. j̄. de app. recipiē. hic dr̄ ꝯriū, quare
male. In gl. sunt tres opi. Prima, q̄ hic fuerunt duæ snīæ, & q̄libet
diffinitiua. Contra hoc op. q̄ duæ snīæ diffinitiuę nō pn̄t ferri cir
ca idem. Sol. verū est, q̄ duæ snīæ ꝯriæ n̄ possunt ferri circa idē; sed
consonantes sic. Certè istā opinionē non tenēt ibi doct. Vel aliter
duæ snīæ nō pn̄t ferri circa idē. verū est ex eadē instantia: sed ex di
uersis sic, l. duob. s̄. de exce. rei iud. Sed an sint diffinitiuæ, vel non.
3 j̄. dicā. Alij dn̄t, † q̄ istæ fuerunt duæ snīæ: & q̄libet īterlocutoria.
Ad ꝯriū rn̄deo: ab interlocutoria non pōt appellari. verum est, ni-
si habeat vim diffinitiuę: sed hic habet vim diffinitiuæ, ergo &c. &
ista ē opi. & ē satis bona, sed an sint interlocutoriæ j̄. dicā. Tertia
est op. gl. q̄ hic fuerūt duæ snīę, quarū prima fuit īterlocutoria ab
obseruatione iudcij. pp libellū malè ꝯceptū, & ab illa nō p̄t appel-
lari. Ita dicit gl. nr̄a. Pro examinandis istis op. habemus examinare
duo. Primū, cū hic duæ snīæ sint ambę absolutoriæ ab obseruatio
ne iudicij. Prima, absoluo te ab obseruatione iudicij pp libellū ma
lè conceptum. Scda, absoluo te, q̄a accusator nō p̄t accusare, quia
intra terminū te nō accusauit: quare non est vna diffinitiua, sicut
4 alia. † Vnde pro declaratione quæro, an snīa [c] absolutoria ab ob-
c seruatione iudicij sit diffinitiua, vel interlocutoria? Respondeo,
snīam esse diffinitiuam, pōt assumi duob. modis. Vno modo, quo
ad solēnitatē ti. C. de sen. ex breui. recitand. & isto respectu snīa ab
solutoria ab obseruatione iudicij, non est diffinitiua: quia non re
d quiruntur illæ solemnitates, [d] nec est necesse q̄ feratur in scriptis:
& isto respectu est interlocutoria, vt vr̄ in hac glo. & l. harum. s̄. si
ser. ven. & l. Iulianus. in prin. magnæ gl. s̄. de cond. inde & ad idem,
l. properandū. §. & si q̄dē. C. de iud. vbi dr̄, q̄ si liquet ex actis, absol
uitur diffinitiuè, alias ab obseruatione iudicij Facit l. diui. s̄. de libe.
causa. Secundo modo potest videri, an sit diffinitiua, hoc est, quæ
diffiniat causam imponendo finem, ita q̄ de cætero non agatur,
& isto respectu est quædam diffinitiua, quædam interlocutoria.
Interlocutoria verò est, qua lata, potest iterum accusare, vt absol-
uo te propter libellum malè conceptum, vel propter absentiam
accusantis. Nam p̄t iterum accusari. Ita loquitur hæc gl. & d. l. pro
perandum. §. & si quidem. C. de iudic. Quædam est absolutoria ab
obseruatione iudicij, q̄ imponit finem controuersiæ sic, vt de cæ-
tero agi n̄ possit, vt absoluo te, quia aliàs soluisti, vel quia occisus
poterat impunè offendi: & isto modo potest dici diffinitiua: quia
finem cōtrouersiæ imponit: ita loquit̄ scda gl. facit Insti. de perpe.
5 & tēpora. ac. in fi. ¶ † Quæro, vtrum à snīa absolutoria ab obser-
uatione iudicij possit appellari? Gloss. vr̄ hic velle dicere q̄ non, ni
si qn̄ est talis interlocutoria, q̄ causam diffiniat, q̄ de cętero non
posset agi. Ita dicit gl. Breuiter inquantū dicit gl. posse appellari, di
cit verum, vt hic: sed inquantū negat ab interlocutoria, quæ non
diffinit totam cām totaliter, non posse appellari, mihi displicet: q̄a
regula est, q̄ ab intelocutoria postquam non speratur diffinitiua,
possit appellari. Ita est tex. hic, prout habes in litera, quas ita tenet
gl. in auth. habita. C. ne filius pro patre. pro hoc l. ait prætor. §. per-
mittitur. s̄. de mino. & l. intra vtile. eo. tit Præterea, ab interlocuto
ria illa potest appellari, quando grauamen illatum per eam nō po
test reparari per appellationem à diffinitiua, l. arbitro. & l. si ab ar-
bitro. s̄. qui satisd. cogan. & l. 2. j̄. de appellationib. recip. vbi plene
dicam, & d. l. intra vtile. Sed quando alia diffinitiua non fert̄, tunc
non potest reparari per appellationem à diffinitiua illud grauamē
illatum per interlocutoriam: ergo ab ista interlocutoria poterit
6 appellari. ¶ † Quæro de duabus quæstionibus. Primò dixi, q̄ abso
lutoria ab obseruatione iudicij, non est diffinitiua respectu solen
nitatis. quid si iudex vult solenniter procedere, & sententiam in
scriptis proferre? Respon. ferre pōt, & erit interlocutoria diffiniti
7 uo modo prolata. ¶ † Quærò, vtrū qn̄ fertur sentētia absolutoria
c ab obseruatione iudicij, debeat iterū citari [c] pars? Aduerte, qn̄ ab-
soluitur reus ab illo termino, hoc potest fieri non citato actore, l.
& post. §. circūducto. s̄. de iudic. Sed qn̄ absoluitur à toto iudicio,
tunc est necesse q̄ pars citetur, vt no. Inno. in c. consuluit. extra de
off. dele. dic, vt ibi. Scdo modo legitur hæc lex, q̄ hic fuerunt duæ
snīæ tales. Prima, qua iudex statuit terminum ad probandum cri-
men, & ista fuit prima snīa interlocutoria. Scda snīa interlocuto-
ria fuit, qua iudex pronunciauit post terminū non esse proceden-
dum. hæc lectura colligitur ex quibusdam gl. paruis. Vide glo. sup
ver. minaretur. & alia est super versi. implesset. & potest esse bona.
8 ¶ † Quæro, vtrum [f] iudex possit statuere accusatori terminum ad
f p̄bandū, seu ad accusandū, ita q̄ de cętero nō audiatur? Gl. hic q̄
sic, & l. si ea. C. q̄ accu. non pos. Dy. hic, & in c. indultum. de reg. iur.
lib. 6. vr̄ dicere, q̄ accusatori potest statui terminus sine causæ co
gnitione: reo verò nō potest statui terminus ad suas defensiones,
nisi causa cognita, l. 2. s̄. de re iudi. Rich. Mal. videtur velle, q̄ nec
g etiam accusatori potest limitari tempus. [g] nisi causa cognita. Et
hoc vr̄ tenere gl. in l. j. C. vt nemo inui. qd̄ plus placet. Facit l. si q̄s
instituatur. §. j. s̄. de hær. inst. & l. mancipiorū. de optio. leg. & l. j. de
cura. bo. dā. Est autem iusta causa statuendi terminum, si vadis tu
me infamando, q̄ me accusabis de tali crimine: vel petes talem
possessionem, tunc est iusta cā statuendi terminū tibi. intra quem
accusare possis, alias non audieris, l. diffamari. C. de ingen. manu.
& hic dum dicit, arguere minaret̄, &c. Et pro hoc tex. C. de adulte.
l. ob

ADDITIONES.

a Alex. ¶Titia Materiam huius l. examinat Bar. in l. fi. C. qui accu. non pos.

b Barba. ¶Iudex statuit. Vtrum autem ista assignatio termini debeat fieri cum causæ cognitione? Dyn. in capitul. indultum, quòd debet, gloss in l. j. C. vt nemo inui. tenet q̄ non. Barto. hic dicit, quòd potest appellari. Dic, quòd vbi assignatio termini non est contra ius, tunc non requiritur causæ cognitio, sed vbi est contra ius, bene requiritur causæ cognitio. c. fi. de clan. despon. & c. fi. qui matrimo. accu. & ibi Moder. vbi eos vide.

* Claud. ¶Secundo not. An autem sit necessaria ista pronunciatio, & an ante illam possit mora purgari, vide Bal. in l. diffamari, C. de inge. manumis.

c Alexand. ¶Quæro, an sententia. Adde quòd gloss. in clemen. fin. de appellatio. tenet, quòd sententia lata super instantia causæ per iudicem appellationis, est interlocutoria, quia non diffinit eam, pro quo est gloss. in clemen. prima. de sequestr. possess. & fruct. Lap. dicit hoc verum, quo ad principale negotiū: secus quo ad instantiam. nam cum ipsum diffiniat, poterit illo respectu esse diffinitiua. & sic refert sibi ascripsisse Ioan. Andr. alleg. not. Specul. de offic. omn. iudic. §. deseruit, versicul. quid si opponens. vbi si reus absoluitur ab obseruatione iudicij, propter ineptam actionem, quòd dicitur interlocutoria. Et hoc ultimum tenet Ioan. Monach. post alios in c. examinata, de iud. per Archid. 20. distinct. §. j. in ver. abolitione. Pet. de Anch. in d. cle. fi. decidit secundum no. per Bar. hic, & ideo dicit, quòd si iudex appellationis, pronunciat super instantia, scilicet q̄ appellans appellare non potuerit, quia absorbet nō solū instantiā, sed etiam causam principalem, cum accedat ad naturam diffinitiuę, non interlocutoriæ, vide Roma. & quæ dixi ibi in rubric. de re iudi. & Bald. in l. 2. C. si aduer. rem iudica. & in authent hoc sacramentum. C. de iuramen. calumn. Item adde quòd Iacob But. & Bald. in l. properandum, §. & si quidem. C. de iud. & Bald. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. semper sine distinctione sequuntur gloss. d. l. harum. Sed Bartol. hic malè loquitur, & vide clement. fina. de appellationib. & not. in cap. auditis, de restitutio. in integrum. Et quòd sit interlocutoria, tenet Bald. in l. final. C. si tut. vel cura. & Bald. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. vbi dicit, quòd habet vim diffinitiuæ, quando per eam imponitur perpetuum silentium, vt in casu illius authen. alias autem est interlocutoria, vt vult ipse in eadem authentic. versicul. ibi, ab obseruatione iudicij Adde, an sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, propter libellum malè conceptum, vel eo, quia non probatum, sit interlocutoria, vel diffinitiua. vide Pau. de Cast. consi. 96. & 392. & Ang. consi. 95. & 190. & Pau. de Cast. consi. 119. De his sententijs absolutorijs ab obseruatione iudicij, vide Are. consi. 106. in 2. dub. & consi. 119.

d Alex. ¶Solennitates. Bar. hic non benè loquitur, & eum reprehendit Alexan. in l. iustè. de acq. pos. Adde, q̄ quælibet interlocutoria respectu illius actus potest dici diffinitiua. gl. repu. sing. in l. generaliter, C. de reb. cred. adde glo. in Auth. de litig. §. ad excludendas, & Bal. in l. intra vtile, s̄. de mino.

e Alex. ¶Iterum citari. Quando fertur absolutoria ab obseruatione iudicij, vtrum quis debeat citari, vide quod no. Bar. in l. nec quicquam, §. vbi decretum, s̄. de offi. procons. & in l. si opus nouum, s̄. de ope. no. nun. & vtrobique dixi.

f Alex. ¶Quæro, vtrum. Adde in primis omnino Bald. in l. diffamari, C. de inge. manu. & Imo. in cap. super eo, de appellationib & an iudex possit dare terminum ad prosequendum appellationem, sicut ad accusandum, vide Bald. in l. prima. C. vt intra certum temp. & text. in l. si ea, C. qui accusa. & ad Bartol. hic, adde gloss. & ibi Bartol. in l. Papinianus, §. j s̄. de inoffi. testamen. & quod no in c. cum in tua, qui mat. accu. poss. & vide Bald. in l. qui licitam, C. vt lit. pend. & Bald. in authent. ad hæc, de vsur. versic. lo. quæro, & not. q̄ nunquā iudex per suam interlocutoriam potest silentium imponere, si facta sit prius per iudicem ipsi, cui silentium imponitur, bina monitio, de qua in actione appareat, secundum gloss. singul. & ibi Angel. in authentic. de hæredi. & fal. §. j. & vide Bal. in l. prima. C. vt nemo inui. & vtrum à tali sententia, in qua imponitur silentium, possit appellari: & an sit interlocutoria, vide Baldum in d. l. diffamari, & Ang. in l. prima. C. vt nemo inui. & in l. & si post tres, supra si quis caut. & Imol. in l. insulam, prima regula, in verbo, obligat. de verborum obligationib. Angel. autem in d. l prima dixit, quòd iudex non potest non agenti alteram pœnam imponere, quàm silentium, nisi tutori, per l. tutor qui repertorium, § si deponi. de administra. tutor. & vide glo. & Doc. in d. l. diffamari, & Bart. in l. mancipiorum, s̄ de opt. leg. Ludo. in l. 2. de re iudica.

g Alex. ¶Limitari tempus. Adde Bald. in l. si ea, in prin. C. qui accus. & Bald. in l. minorib. C. de his quib. vt indign. & vide Imol. in l. stipulationum aliæ. de verbo. oblig. in princ. & vide do. Ant. in c. sua nobis, de appe. & Io. And. c. peruenit. 2. de appel. qui contrarium tenet, & ad hoc etiam Bar. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, de offic. procon. Et vtrum sententia lata ab obseruatione iudicij, sit interlocutoria. adde not. in c. examinata, de iudic. vbi dicunt, quòd debet in ea exprimi causa, & secundum domi. Ant. ibi aliter non valet, allega. §. oportet, in Authen. de iudic. & quod no. Ioan. Andr. in capit. finem litib. de dolo, et contuma. Quod an indistinctè procedat, ponit ibi Imol. et vide Bal. in d. l. si ea. in prin. C. qui accu.

l.ob commissa.in fin.& hoc tenet Innoc.in c.conquerēte.in gl.2. extra de off.ord.Item sunt aliæ causæ,vt no.in l j. C.vt nemo inui. Sed si iudex statueret istum terminum sine cāæ cognitione,tunc posset appellari, & per appellationē rescinderetur. ¶Vltimo not. ex lege ista,ꝙ interlocutoria postquam non speratur diffinitiua, transit in autoritatem rei iudicatæ:secus in alia interlocutoria,vt no.in l.quod iussit.š.de re iudic.in c.cum cessante.extra de appel.

LEX XIX.

1 *Instantia causæ criminalis,quòd non transit ad hæredes accusatoris.*
2 *Accusatoris hæres an admittatur ad accusandum,vt quilibet extraneus.*
3 *Quis non compellitur accusare plures,nisi in crimine homicidij.*

a 1 Diui fratres. a In prima parte no.†ꝙinstantia accusationis criminalis non trāsit ad hæredē accusatoris,
2 †an possit hæres tāquam quilibet exneus admitti?Dic vt vidistis š.e.l.libellorū.in fi.Itē dr† in scda parte,ꝙ non cōpellit quis
3 accusare plures, an hoc sit verum indistinctè?Respō.vt dixi š.eo.l. in eum.quia in crimine homicidij est speciale,vt si plures sint occisores,compellatur quis accusare omnes,vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex.¶Diui fratres.Vide in l.j.in fi.C.ex delict.defun.

LEX XX.

1 *An reus si moriatur non interposita appellatione intra decem dies, qui dantur ad appellandum,an idem sit ac si appellasset.*
2 *Sententia condemnatoria lata contra absentem vigore statuti,pœna tunc transit ad hæredem condemnati.*
Pœna quando infertur ipso iure sine condemnatione,tunc transit ad hæredem.
3 *Casus in quibus pœna transit ad hæredem.*

a Ex iudiciorum. a Bona ē lex,& diuiditur.Primo ponit vnam regulam in accusationibus criminalibus.Scdo ponit exceptionem.Tertio ponit vnam determinationem dubij dependentem ex prædictis.Quarto & vltimo,ponit vnam regulam in ciuilibus.Secunda ibi, exceptio. Tertia ibi, adeo.Quarta ibi,ex cęteris vero.sicut sunt istæ quatuor partes,ita quamlibet partem per se examinemus.Circa primam partē quæro,quid si lata sententia est appellatum,& pendente appellatione decedit reus?Certe de hoc tex.est,qui distinguit in l.3.C. si pendēte appellatio.& l.fi.C.si reus,vel accusator mortuus fuerit.¶Secū
1 do†quæro,b quid si reus decessit post latam sententiam intra de
b cem dies,qui dantur ad appellandum, non tamen est interposita
c appellatio?Dicit gloss.idem & forte ista glos.non reperitur alibi,c & ipsam simpliciter Dyn.tenet.vide glos.in versi. secuta.quæ incipit,qua secuta.ibi, si appellatum non est, est tamen intra tempus appellandi.qđ no.quia sic alibi nō inuenies.Ita dicit Dy.Ia.de Ra. est in contraria opinione.dicit ipse: si reus decedat interim intra tempus qđ datur ad appellādum,& ipse non appellat, verificatur principium legis nostrę,quia decedit lite cōtesta, & cōdēnatione secuta.Ad hoc igitur vt hæres hoc beneficium habeat, debet appellare,& appellationem prosequi,d.l.3.C.si pend. appel. & Cyn. hoc refert in l.fi.in 2.q.C.si reus,vel accu.mor.fue.quod satis pla-
2 cet.¶Quæro,pone†ꝙ fm statuta Italiæ profertur in absentem ex bannitum snīa diffinitiua,lite non contest.ex solo banno, vtrum
d mortuo reo,ad hæredem pœna transeat? d Breuiter videtur ,ꝙ non:quia tex.requirit duo copulatiue,s.ꝙ lis sit ɔtestata,& secuta snīa:sed in quæstione proposita non fuit lis contestata:ergo, &c. Dy non dicit plus.Breuiter in ɔrium est veritas: quia sufficit condemnationem esse secutam:ideo enim hic ponitur de litis cōtestatione,quia fm hæc iura aliter non potest fieri condēnatio.Probo hoc.ego video in casibus,in quibus infertur pœna à lege ipso iure sine condemnatione,ꝙ pœna transit in hæredem,l.commissa. š.de publica.vnde hæc lex respicit, & requirit ꝙ pœna cum defuncto inceperit, qđ fit regulariter lite contestata, & secuta sententia.Sed si poneremus casum, in quo non requireretur contestatio,sufficit sententia,Idē si reperiremus casum, vbi non requiretur litis contestatio, nec sententia,vt in casibus, in quibus pœna ipso iure infertur,vt dixi. ¶Venio ad secundam partem, videt ꝙ in crimine læsæ maiestatis non transeat pœna ad hrēdē, vt Insti. de publi,iudic.§.2.Sol.hæc debet intelligi fm illā,s.in duobus casi
3 bus,s.si contra Principem,vel Rempublicam. ¶†Quæro vtrum sint alij casus,in quibus pœna transeat ad hæredem mortuo accusato?Respond.sic, & glo.in ver.maiestatis.octo enumerat, sed qđ gl.dicit de septimo casu,s.de l. Lucius, dic vt ibi nota.Item quod dicit gloss.de §.cum absentem , ꝙ alio casu loquitur, dicit verum. Item adde ad gl.ibi,item alius,vt j.de bo.cor.l.fi. Item est alius casus š.de adi.leg.l.pe.§.Seia.¶Venio ad tertiam partem,& oppo.š. de sol.l.reo.Solu. gl. ibi loquitur in crimine non exceptuato. Vel aliter extra gl.ibi loquitur in alienatione necessaria,hic in alienatione voluntaria. vt not.in l. qui pœnæ de manumis.Item opp.de l.qui pœnæ.de manumi.Breuiter hanc materiā,qualiter possit fieri alienatio ab accusato,dic plene in l.post contractum.š. de don. & ibi dixi.¶Venio ad quartam partē.dicitur hic , ꝙ in alijs pœna incipit ab hærede lite cōte.quæro, vtrum sit verum,siue ciuiliter, siue criminaliter agatur?Opin.sunt in gloss. sed veritas est, ꝙ iste versi.vlt.debet intelligi,quando ciuiliter agitur. Ita intelligit gl.š. tit.j.l.defuncto.& ibi plene examinaui.

ADDITIONES.

a Alex.¶Ex iudiciorum.Nota ad materiam huius l. ꝙ licèt reus accusatus, per mortem liberetur quo ad personam,vt C.si reus, vel accu.mor.fue. tamen si hæres voluerit ad purgationem defuncti,quòd declaretur defunctum non commisisse delictum , potest hoc petere, per text. singul.in l.filio , §. Seia testamento , de adimen. lega. secundum Bald.in l.j. C.ex delict. defunct. & ad materiā huius l. vide Bald. in l j. C.ex delict. defunct.vbi not. gloss. Quid si reus decedat intra tempus appellandi , vide Bald.in d.l.j. & Bartol. in d. l. si qua pœna , de verbo. significatio.& Bartol. & Bald.in l.3.C. si pen. appella.Quomodo autem formetur sententia mortuo reo , seu quomodo , aut quibus verbis vtetur hæres pro defensione,vide Bald.in d.l.j.& quod habetur per Docto. in l. nulla,C.de procu.

b Alexand. ¶Secundo quæro. Vide Bald. Angel.& Imol.in l.qui à latronibus,§.j.de testamen.& Bal.in l.prima, C. ex delict. defunct.& Bald. in l. si quis filio , §. si eum, de iniust. testament.& Imo.in l.defuncto,š.de public.iudic.& hanc glo.approbat Saly.in l.si quis.ver.quæro si reus condemnatus,C.si reus,vel accus.Idem Bald.in l.3.C.si pen. app. mors inter. in ver.quæro,si deportatus.& vide Rapha.in l.fi.si pen.app.& plene per quendam Mod.nomine Aug.Aret.in suo tract.malefi.in vlt.verbo.

c Clau.¶Non repèritur alibi.Idē sentit gl.in l.si quis post accusationē.& ibi no. Bal.in l.fi. š.de testa.In contrarium facit tex in c.non solum,de ap.in 6.facit l.vxoris abortu.j.responsio.cum fi.C.de lib.& posth.& dicit Bal.expresse,ꝙ hæres teneatur appellare, in l.3.C. si pen.appe.mors inter.

d Alex.¶Pœna transeat.Breuiter sententia banni transit ad hæredem,sed Bald.contra in l.j.C.ex delict.defunct.& vide Bal & Imo. in l.qui à latronibus,§.j.š.de test.& Bald.in l. si quis filio,§.eius,de iniust. testa.& Bal.in auth.bona damnatorum,C.de bo.dam.& in l.data opera,C.de accus.vbi videtur sequi Host.Bar.contrarium tenet in l.pe.de condi. infer.& vide Bal.in l.j.& quod dicitur in l.Lucius,j.de iure fisci.

LEX XXI.

1 *Causa criminalis propter ciuilem,fisci fauore suspenditur.*
2 *Iudex non admittit exceptionem propositam causa differendi iudicium.*

Capitis. Oppo.de l.reum.C.de proc.Sol. Fallit hic fauore fisci.ad alterius enim vtilitatē causam agere nō pos-
1 set.†Quæro, quid est dictum,suspenso crimine?Respond. ꝙ criminalis causa propter istam dilationem differatur , licet causa aliàs criminalis faciat differri ciuilem,l.fi.C.de ord.iudi.tn̄ hic ecōtra,ciuilis facit differri criminalem fauore fisci,quod probo:quia quādoq; facit differri pœnam.& executionem pœnæ, vt in dilationibus iam inchoatis,sicut in accusatione.l.deferre.circa prin. j.de iure fisc.coniuncta l.is qui reus.š.titu.j.& quod ibi no.in vl.
2 gl.& hic.Hoc tamen ego puto verum,†nisi iudex videret quòd causa differendi proponeretur ista dilatio:tunc iudex non debe-
a ret admittere,a l.cum reis.C.de pœ.& l.fi.C.de fal.extra, de in integr.resti.c.sciscitata.

ADDITIO.

a Claud.¶Admittere.Pro hoc facit quod no.Bal.in l.peremptorias.C.senten.rescin.non pos.facit etiam c.pastoralis de app.& c.vt circa,§.pe.de elec.lib.6.& quod voluit Bar.in c.ad audientiam.de rescr.quem sequitur Alexā. in l. per hanc,C.de temporibus appel.vbi scripsit plene post eundem. vbi voluit ꝙ qui malitiose omisit opponere exceptionem in causa principali, non pōt postea eam opponere in causa appellationis, vide etiam eundem Alexā.in l. pen.š.de auto.tuto.& consi.66.vol.j.

LEX XXII.

Alterius. Op.immo videtur,quòd miles debeat remitti ad eum,sub quo militat,l.de militibus.j.ti.j.Solutio.dicit glo.intellige in milite,qui commisit crimen commune,& graue:secus si commisit delictum militare:quia tunc remittitur ad eum,sub quo militat,vt ibi.

De custodia,& exhibitione reorum. Tit. iij.

¶Dictum est supra de accusationibus,verū quia accusati custodiuntur & exhibentur,ideo ponitur hic ista rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Accusatus de crimine,quando veniat carcerandus.*
Confitens delictum,& etiam inculpatus de graui delicto,nedum detinetur, sed etiam ponitur in vinculis,aut cippis.
2 *Inculpatus de delicto,pro quo pœna corporalis in defectum pecuniariæ imponitur,debet carcerari.*
3 *Accusatus pro delicto,pro quo pœna corporalis venit imponenda in defectum pecuniariæ, non liberatur à carceribus dando fideiussores , vel faciendo depositum.*
4 *Accusatus pro delicto,pro quo in defectum pecuniariæ corporalis imponitur vt non carceretur,soluat pecuniam fisco sub conditione,si condemnabitur.*
5 *Confessus semel delictum sponte,non debet iterum confiteri:secus si metu tormentorum.*

Decu-

a De custodia. a Accusatus custoditur arbitrio iu
dicis, causis inspectis, quę hac l. po
nuntur. h. d. ¶Opp. & videtur, ꝙ debeat statim mitti in
1 vinculis, l. 3. ĩ. eo. Dicit gl. † Aut accusatus confitetur
de crimine, & statim ponendus est in vinculis, Aut non confitetur
de crimine, & tunc aut est valde graue scelus, quod obiicitur, &
ponetur in carcere custodiendus, vt ĩ. eo. l. diuus. Aut non est val
de graue scelus, & tunc adhibetur distinctio, quæ ponitur in hac
lege. Aduerte, quomodo est istud, cum nos videamus tota die, ꝙ
pro quolibet crimine, ex quo venit inferenda pœna in corpus.
quis carceretur: Iac. de Are. intelligit hanc legem aliter, & intelle
ctui suo applaudit etiam consuetudo, forte vt dicamus. Quando-
cunque venit aliqua pœna inferenda corporalis, quis debet per-
sonaliter detineri, nec alias pœnam eluderet, sed in hoc est diffe-
rentia, quia si ipse confitetur crimen, non solum ponitur in car-
cere, sed etiam ponitur in vinculis aut catenis, vel cippis, vt ĩ. eo.
l. si confessus. Idem si non confitetur, & est graue scelus ita loqui-
tur l. diuus. ĩ. eo. Si vero crimen non confitetur, nec est scelus ita
graue, tunc potest poni in carcere, non quòd vinculetur: sed com
mittatur custodiendus militibus, vel committatur fideiussoribus
qui erunt fideiussores de stando in certo loco, in quo accusatus
stabit, & inde non recedet, non autem erunt fideiussores de repre
sentando istam differentiam carceris, & vinculorum, facit tex. in
l. verum est. ĩ. de verb. sig. Pro qualibet ergo causa, ex qua venit
imponenda pœna corporalis, detineri debet. sed in modo detinē
2 di est differētia, vt s̃. dixi. ¶† Quæro, qđ si venit imponēda pœna
pecuniaria, & in defectum venit pœna corporalis imponenda, v-
trum tunc debeat personaliter detineri? Puto ꝙ sic: quia possibile
erit pœnam illam imponi ex hoc delicto, vt dixi s̃. ti. 2. l. 2. & ideo
3 tenendus est eodem modo quo s̃. dixi. ¶† Sed quid si vult dare fi
deiussores idoneos vel vult facere depositum de illa pecunia, in
qua venit condemnandus, an tunc est relaxandus fideiussoribus?
R̃ndeo, non est relaxandus fideiussoribus. Cum. n. pœna corpo-
b ralis debeat solui in defectum, si soluere non poterit pecuniariā
pœnam, possibile est ꝙ fideiussores efficiantur interim non sol-
uendo, vel pecunia deposita fortè periret, & si ille reus non esset
præsens, pœna deluderet. Et per hoc apparet responsum ad l. ne-
mo dubitat. ĩ. de reg. iu. quia fateor, ꝙ ille qui facit depositum, vel
dat fideiussores, est soluendo tunc, cum dat eos: sed non est certū
4 ꝙ erit soluendo tempore factæ condemnationis: quis † ergo erit
modus, si vult non detineri illo casu? Respondeo, ꝙ soluat pecu-
niam fisco transferendo dominium in eum sub conditione, si cō
demnabitur, l. sub conditione. s̃. de solu. Tunc. n. non potest acci-
dere, ꝙ pœna non sit soluta, quia non est deposita in specie, sed
iam soluta in quantitate, & sic perire non potest. ¶Vlterius pro
5 † examinatione gl. quæro, vtrum confessus de maleficio semel,
c sit necesse, ꝙ iterum confiteatur? c Dicit glo. ꝙ sic, vt hic, & in l. si
quis in ea. C. eo. Breuiter Fran. Acc. ēt hoc tenebat, sed Azo ĩ sum
ma, C. de confes. dicit, Aut quis confitet̃ crimen sponte, & sufficit
vna confessio, aut confitetur metu tormentorum, & requiritur
ꝙ perseueret in confessione. Hoc probatur ĩ. e. l. si confessus. Pro-
batur etiam ĩ. de quæstionibus. l. j. § quæstio. & §. si quis vltro. Ita
etiam sentit Cyn. in l. si quis in ea. C. eod. Et ita tenet Guido de Su-
za. & Odof. & ita seruat consuetudo.

ADDITIONES.

a Alex. ¶De custodia. Pro quo crimine quis sit carcerandus, & per quos debeat detineri, vide Bal. in l. 2. C. de epis. aud. & vide Bal. in auth si quis. C. de adul. vbi dicit, ꝙ iudex siue potestas potest committere, ꝙ in quocunque loco subdito ciuitati detineatur, donec mittat per ipso familiam, & si appellauerit reus condemnatus, in quibus carceribus debet mitti. Bal. latè in l. furti. in prin. s̃. de infami. & non soluit. sed Per. de Anch. ibi tenet, quòd debet stare in carceribus iudicis à quo, c. cum teneamur. de app. vide tamē Bar. in l. eos. §. super his, C. de app. & quod no. ipse in l. ab executore, C. quor. app. & Bal. in auth. si quis. C. de epis. aud. & adde quod Per. de Anch. in cle. frequens. de excess. præla. postea dixit, ꝙ si appellatur ab interlocutoria super captura, nec appellatur à diffinitiua, debet carceratus detineri per iudicem ad quem, quia tota iurisdictio est translata ad iudicem appellationis, ergo ad seipsum est deuoluta custodia, quia carceratio est de proces. facit l. is ad quem, C. de eden. vbi processus traditur ipsi, maxime cū ad ipsum spectet executio, si contingat per ipsum sententiam iudicis à quo, confirmari, & hoc not. in c. Romana. de app. in vj. & tenet Bart. in d. §. super his. Tu caue, quia pendente appellatione, nihil debet innouari, sed omnia debent reduci in modum, quo erant tempore latę sententiæ, & tunc si quis prosequitur ius quod tunc erat, non debet innouari secundum gl. no. in c. non solum. de app. in vj. & ideo videtur, ꝙ iudex possit & debeat remittere ei. hoc videtur velle Bald. in d. auth. si quis, & ita seruatur. facit qđ no. Inn. in c. vt famæ. de sent. excom. & per Mod in l. si expressum. de app. & per Bald. in l. minime, C. de appel. & vide Bal. in l. si quis post. de testa. & Ang. in d. l. more. ff. de fer. quem omnino videas. Item adde ꝙ si quis semel exiuit de carcere, perdit beneficium pro crimine, ꝙ datis fideiussorib. relaxetur. Gl. si. & ibi Ro. in l. lege Cornelia, s̃. ad Syll. & Bal. in l. 3. ad fi. C. de epis. aud. Et ad prædicta vidè omnino Bal. in l. j. C. de exhib. reis. Item adde, quod Bal. in auth generaliter, C. de epis. & cle. dixit, ꝙ nullo modo potest accusari iudex, qui ab accusato, vel inquisito non accepit fideiussores: quia forma est tradita à lege, per illum tex. bene facit l. j. de mag. con.

b Alex. ¶Debeat solui. Adde Bar. in l. nemo dubitat. de reg. iur. Et pro hac deci. facit text. in l. 4. §. ait. de re iud. & ibi omnino vide Ang. Adde ꝙ simplex tenuta, vel captura personæ, eo quia non soluit, non reuocatur, quod tene menti, etiam si præstat satisdationem, secundum Bar. in l eum qui. de priui. cred. & in l. si pecuniæ. vt in pos. leg. & prædictis adde quod no. voluit Bal. & ibi Ang. in l. qui satisdare. s̃. de fideius. & quod no. Bar. in l. solutionis, s̃. de sol. & vide plenius Bart. in l. item. §. j ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol & adde ad prædicta l. nec si forte, vt lega. no. cau. vbi habet̃. ꝙ quis non auditur volens sibi solui pecuniam alteri debitam, & conseruari indemnem soluentem. & ad hāc q vide quod no in l. si quis ab alio. in prin. s̃. de re iud. & vide Bar. omnino per illum tex. in l. statuliber, s̃ d. statulib Et de hac materia vide Bal. in d. l. data opera, C. qui accus. Et si statutum dicit, quòd volens sóluere pecuniam, perdat priuilegium, vidè no. Bal. in l. si apud. C. de ædil. act. Item adde, ꝙ si quis est accusatus de crimine capitali, & positus in vinculis, debet pristinæ libertati restitui, si constet eum non deliquisse, non expectata sententia. Idem in carcerato ob debitum, quem constat non debere tex est no. in l. nullus. ibi dum dicit, retineri de exhib. re. & no. Iac. Butr. in l. sed & si is. ff de in ius voc. & adde quod no. Bart. in l. si quis viduam. ĩ de quæstio.

c Ale. ¶Iterum confiteatur Vtrum si quis sit confessus semel de maleficio, sit necesse ꝙ iterū confiteatur, vide quod no Bal. in l. si quis in hoc. de epis. & cler. & dicit Inno. in c. conquęrente. de offi. ord per hanc legem, quòd confessus de crimine non potest puniri nisi sequatur sententia. limita. vt per Bald. in l. j. C. ex delic. defun. & adde Bart. in l. pen. ĩ. de quæstionib. talis confessio debet esse specificata, secundum Bal. in auth. sed nouo iure C. de ser. fug. & cum Bar. transit Spe. in ti. de confessis §. effectus. ad fi. vt refert Ang. in l. j. de confes. licet gl. contra in l. j C. de confes. secundum eum, & ibi vide Bar.

LEX II.

1 *Abolitio generalis non refertur ad carceratos.*
2 *Statutum, quod banniti possint rebanniri soluta certa pecunia non trahitur ad bannitos, qui sunt carcerati.*

Si seruus. In causis capitalibus seruus ex vinculis causam
dicit, nisi pro eo dn̄s, vel extraneus satisde-
derit: ad quod admittentur etiam postquam seruus fuerit vincu-
latus. h. d. In §. solet, ponitur bonus casus. Not. ergo ex lege nostra
1 illud, quod dixi in summario. † Secundo no. ver. dubitationem au
get, ꝙ abolitio generalis non refertur ad eos, qui sunt in carceri-
2 bus, quod præstat argm̄ ad quæstionem, † ꝙ quando fit statutum
ꝙ exbanniti possunt extrahi de banno soluta certa quantitate, nō
porrigatur ad exbannitos, qui sunt capti, & carcerati. Dicam de
a hoc ĩ. ad Turp. l. Domitianus Item op. ĩ e. l. prox. a Respō. ꝙ istud
quod hic dicitur de fideiussoribus, non habet locum vbi est gra-
ue scelus. Item op. & videtur, ꝙ serui non possent accusari de cri-
mine capitali l. hos accusare. §. omnibus. s̃. ti. j. Sol. vt ibi dixi. Item
videtur, ꝙ in crimine capitali non admittatur alius, l. pen. §. ad cri-
men. s̃. ti. 2. Sol. vt ibi dixi. Item quod hic dicitur de satisdatione,
intellige de satisdatione de stando in certo loco, vt dixi s̃. proxim.

ADDITIO.

a Claud. ¶L. proxi. de ista materia vide late per Fely. in c. legebatur. de maio. & obed. vbi ponit multas concordantias.

1 *Vocatus ad iudicium ob vnam causam, non potest propter aliam vocari.*
2 *Citatus pro duabus causis, quando pro vtraque debeat comparere.*
3 *Iudex si citat aliquem, qui propter iniustam causam non tenebatur comparere & tanquam contra contumacem procedit, processus est ipso iure nullus, si iudex hoc sciebat: aliàs per appellationem irritatur.*
4 *Carceratus ex vna causa, quando possit ob aliam ibi recommendari.*
5 *Recommendatio vna carcerati, si fit pro executione, & secunda fiat per processum, quando secunda impediat executionem primæ.*
6 *Carceratus iniuste, quando possit pro causa iniusta ibi recommendari.*

1 §. Qui exhibendi. Hic est valde no. §. † Qui propter
a vnum crimen detinetur a vel ad iu
dicium euocatur, propter aliam causam euocari non debet. h. d.
¶Opp. de l. sed & si quis, §. illud, s̃. si quis cau. Sol. pro crimine an-
te admisso non potest citari, vt hic, secus in crimine cōmisso post
vt l. ꝯria. cum enim ex suo delicto, & sua culpa accidit, ꝙ de nouo
trahat̃ ad iudicium, est quid sibi imputetur. ¶Scđo op. de l. qui de
crimine. C. de accu. Duæ possent esse solutiones, & vtraque est ve
rissima. Prima, citatus ob vnam causam non potest citari ob aliā
pro illo eodem termino, vt hic, & l. quicunque. in prin. s̃. de in ius
voc. Sed pro alio sic. Vnde vna die rn̄debit alteri causæ, quod pōt
fieri, d. l. q đ crīe. Et ita intelligit gl. & bn̄. Vel aliter, ibi loqt̃, qn̄ ci-
tat̃ corā eodē iud. hic vero qn̄ citat̃ corā diuersis iudicib. & ēt ē
vera sol. Itē op. de l. ꝯ pupillū. §. is q ad maius, s̃. de re iudi. Rn̄deo,
ibi loqtur qn̄ vnū tribunal est maius altero, tūc ad illud debet ac
cedere: hic vero loquit̃, qn̄ ista tribunalia sunt ęqualia. vide gl. in
2 ver. non recipiuntur, q̃ incipit, s. cum in prima causa. ¶† Pro hui9
b declaratione, b licet aliàs dixerim in d. l. ꝯtra pupillum, §. is, qui
c ad maius. tamen ex hoc distinguitur, qn̄ quis citatur c pro dua-
bus causis, vtrum pro vtraq; debeat rn̄dere: dic sic, Aut causa ali-
qua pro-

ADDITIONES.

a Alexā. ¶Detinent̃. Ponit hic Ang. q. vnam, de qua per Ro. in l. stipulatio ista, § inter incertam in prin. de ver. obl.

b Barb. ¶Pro huius declaratione. No. pro d. §. is qui ad maius tribunal, vide gl. & Doc. & ibi Bar. vbi plene dixi. in c. cum parati, de app. vide Dom. in c. si episcopus, 16. distin. vide Bar. in l. 2. §. j. ff. si quis cau. vbi pulchre loquitur.

c Alex. ¶Qn̄ quis citatur. Quęro, si citatus est aliquis pro duabus causis, vtrū ad ambas teneatur respondere? & si procedatur, an processus sit nullus? & quid si accusatur corā diuersis iudicib. de eodē crīe, coram quo cōparere tenetur? vide Bal. in l. senatusc. C. qui acc. & de hac materia p Gul. de Cu. & Bal. in l. ij. §. j s̃. si quis caut.

quapp quã citat, emergit facto suo post primã citationẽ, & tunc imputet sibi, qa in vtraq; rñdere tenet, d.l. sed & si quis, §. illud ff. si quis caut. Aut vtraq; cã emergit ante, & tunc aut citat corã eodẽ iudice, aut corã diuersis. Primo casu, in vtraq; rñdere tenet, l. quī de crie C. de accus. Scđo casu, aut vnũ auditoriũ est maius altero, tunc dẽt accedere ad majus auditoriũ, d.l. ꝯ pupillũ. §. is q ad maius. §. de re iu. Aut auditoria sunt æqualia, & tunc aut vna cã est tẽpore peritura, alia nõ. & ad illud dẽt ꝯparere, vt hic, aut nulla cã est peritura tpe, & tunc aut vna cã est maior, & grauior altera, & ad illã tenet rñdere, l. ꝯtumacia, §. 1. ff. de re iu. Si vero causæ sunt æquales, tunc siquidem citationes processerunt successiuè vna post aliã debet ꝯparere corã primo, vt hic, & l. quicunque, ff. de in ius voc. Si vero processerunt simul citationes, tunc est locus gra-
a tificationi: quia dẽt ad vnã quã vult prius accedere argumento. l. si quis in graui, §. si cũ oẽs, ff. ad Syl. Vbicũque autẽ dixi, vnã causam pferendam, intelligas, non vt alia cã simpliciter relinquatur, sed pendente necessitate primæ citationis, non rñdeat alteri cãæ, postea ad aliam cãm rñdeat. Ita dicit gl. hic, & in d.l. qui de crie, C.
3 de accu. ¶ † Circa hoc quæro, qd si iudex ꝯ talẽ, q ꝑ iustã cãm ñ tenebat ire processit tanq̃ ꝯ ꝯtumacẽ, an valeat processus, vel sit ipso iure nullus? Rñ. si qdẽ iudex cãm istã sciebat, tũc processus ẽ nullus ipso iure, alias deberet irritari per appellationem. Ita not.
b per gl. in l. quæsitum, ff. de re iudi. & ibi tetigi. [b] Facit quod dixi
4 in d.l. ꝯ pupillum. §. is qui ad maius. de re iud. ¶ † Vlterius quæro[c]
c vtrum positus in carceribus ex vna causa, posset ex alia causa ibi recommendari? Pro qua quæst. examinanda, sciendum est, quòd quandoque quis ponitur in carceribus ad executionem criminum faciendam: quandoque quis ponitur in carceribus ad processum, donec processus expediatur. Circa primum est aduertendum. Quandoque vtraque executio debet esse corporalis, quandoque vna corporalis, & altera pecuniaria, quandoque vtraque pecuniaria. Primo casu aduerte. Quandoque causa propter quã primo incarceratur, habet extinguere executionem secundæ causæ, v.g. primo est carceratus propter vnam condemnationẽ capitis: secundo carceratur propter vnam condemnationẽ furcarum & isto casu debet aduerti, vtrum executio fiat propter illud crimẽ quod erat grauius & ideo illa recommendatio præualebit, quæ fit propter grauius crimẽ. Probat in d.l.j. §. fi. nihil noua. app. pen. Si vero executio facta ex prima causa, non absorbet executionẽ, quæ debet fieri ex secunda: quia primo est recommendatus propter vnam ꝯdemnationem, quæ punit in amputatione manus: secundo recommendat propter ꝯdemnationẽ, q punit in amputatione pedis, tunc ẽt prima recõmendatio ꝑualebit, vt prius executio illius ꝯdemnationis fiat. Itẽ scđa valebit, vt facta executiõe ꝯdemnationis primæ, fiat executio ꝯdẽnationis scđæ, ẽt si fiat à diuersis iudicibus, l. si cui. in fi. ff. ti. j. Qñq; vna executio est pecuniaria, alia corporalis: verbi gratia recõmendatus est quis in carceribus qa dãnatus in capite, alius facit eũ ibi rꝯmẽdari pro pecunia, vel vt reddat rationem alicuius administrationis, tunc isto casu, si quidem habita modica dilatione executionis pœnæ corporalis, poss̃t esse ꝯsultum ei, qui petit executionẽ eius pecuniariam, ꝯcedetur illa dilatio: aliàs secus, l. j. C. de bon dã. facit l. fi. circa prin. ff. de publ. ... Quãdoque vtraque executio ẽ pecuniaria, verbi gratia, vnus facit poni aliquẽ in carceribus ꝓ debito: alius facit ẽt ibi reꝯmendari pro eodẽ debito, vel ex forma statuti, vel iure ꝯmuni ſm l. j. C. qui bon. cede. pos. & isto casu sine dubio vtraque recommendatio tenet. Nõ enim est aliquid quod repugnet, sicut enim in vna re possunt mitti plures creditores, & vna res obligari pluribus, l. si finita. §. si plures. ff. de dam. infec. & l. cum vnus. ff. de bon. auto. iud. possi. ita eadem ratione hic. Videamus ergo quando recommendatio fit in processum, seu propter processum, & hic aduerte. Quandoque vterque processus est criminalis, & hic semper præualet recõmendatio prima, vt super ea prius procedatur, etiam si sit crimen leuius l. si cui. in fi. ff. tit. j. recommendatio vero secunda valebit, vt finita prima causa procedatur super secunda, vt hic not. ſm gl. & l. qui de crie. C. de accu. & hoc siue fiat ab eodem iudice, siue à diuersis iudicibus, d.l. si cui. in fi. ff. tit. j. Quandoque vtraque causa est pecuniaria, tunc dicas idem quod ff. dixi in citatione verbali. Quãdoque vna causa est pecuniaria, alia corporalis & criminalis, tunc præfertur criminalis ciuili, l. per minorem. ff. de iud. & l. fi. C. de ord. iud. quod intellige, nisi causa pecu-
5 niaria esset tempore peritura, vt hic. † Tertio est videndum, quid si vna recommendatio est facta pro executione, alia est facta pro processu, vtrum secunda recommendatio impediat primam executionem. Breuiter absque dubio, vt dixi, vtraque recommendatio valet, quatenus inuicem se non impedirent, sed si se inuicem impedirent, non. Exemplum, pro pœna capitis est recommendatus quis, & accusatur de alio crimine, ex quo imponitur pœna capitis: certe executio prima differtur, si causa, super qua debet secundo cognosci, erat delictum grauius, quam esset primum delictum, l. j. in fine. ff. nil no. app. penden. quod tene menti: quia poterit vobis esse vtile, quando velletis facere differri primam executionem. Modo habetis quando quis pòtest in carcere recommẽdari, & ex qua causa, & ea quæ dixi, per alios ñ dicuntur. Predicta
6 vera, qñ vna incarceratio fuit facta iustè. † Sed pone, [d] primo fuit
d incarceratus iniustè, an potest propter aliã iustam cãm recommẽdari: ibi videatis in disputatione mea, quæ incipit, Lapus.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Locus gratificationi. Adde Ang. in d.l. contra, §. j. de re iudic. & Ang. in l. senatus con. C. de accu.

b Alex. ¶ Et ibi tetigi. Adde Bar. in l. 2. in fi. ff. de in ius voc.

c Alex. ¶ Vlterius quæro. Vtrum quis possit recommendari in carcerib. vide in l. si cui. §. cum sacrilegium. ff. de accu. Bar. & Doc. in d.l. j. ff. nil. no. pen. app. Bal. in l. sed si hac. de in ius voc. vide Raph. in d.l. j. nil no. & vide Ang. in l. nemo carcerem. in fi de exac. trib. Adde an quis possit recommendari in carceribus. & cautelam ne recommendetur, per Bar. consi. 384. lib. 2.

d Ale. ¶ Sed pone. Adde Bar. in l. sed eximendi, §. item si quis, ff. ne quis eum, & Bal. in auth. & qui. C. de bo aut. iud. pos. & Bal. in l. legata inutiliter, de lega. 1. & Bal. in l. fi. §. pe. & fi. post Bar. ff. quod met. cau.

LEX III.

Diuus Pius. Istã legem intelligas de fideiussoribus, de nõ separãdo se de loco, vt dixi plene ff. e. l. j.

LEX IIII.

1 *Puniendus ille, qua pœna veniat, qui nõ exhibuit reũ, quem promisit exhibere.*
2 *Fideiussor, qui promisit de iudicio sisti, tenetur sistere vsque ad sñiam, si simpliciter promisit, si vero qñcunq; curiæ placuerit, tunc etiam post sententiam.*
3 *Promissor, qui promittit representare aliquem reum de pœna capitali, dẽt promittere certam pœnam, quæ non excedit modum taxatum in l. eos, C. de modo mulct.*
4 *Pœna promissa per eum, qui promisit sistere reum causæ capitalis de consuetudi ne applicatur fisco.*
5 *Fideiussor, qui promisit reum sistere, cogitur exhibere post sex menses.*
6 *Pœna promissa per fideiussorem de exhibendo reum, si non exhibet, exigitur à fideiussore officio iudicis.*

1 Si quis reum. Hæc est bona lex. In tex. ibi, pœna pecuniaria † plectitur. Dic q̃ erat quãta fuit promissa, vel quãtũ est ꝯsuetudo, vel quãtũ iudex decreuit ab initio, vel arbitrio iudicis, vt ff. in vers. sed si neque, quem hic iunge. Tex. ibi statuet, & hoc qñ sine dolo: si vero cum dolo, tunc habet locum
a ver. puto tñ, &c. quem hic in fin. l. habẽs. ¶ Vides ergo[a] legem istã quæ ponit dist. suã perfectã, qualr veniat puniendus ille, qui non exhibet reum, quem promisit. Contra hoc op. ꝙ qs veniat puniẽdus in sĩlitudine supplicij, qua pœna dẽbat puniri ille, q dẽbat exhiberi. l. ad ꝯmentariensem, C. e. & ff. e. l. milites. Sol. hic loquitur in
b fideiussore, qui se obligauit, qui ex suo ꝯtu non põt seb obligare
c ad penã mortis, l. liber hõ. [c] ff. ad l. Aquil. sed ꝯria loquuntur in officiali, quẽ lex ad hanc penam obligat. Itẽ op. de l. 2. C. ad Turp. Rñ.
2 illa debet intelligi ſm istã. ¶ Circa hanc l. formãtur aliquæ q. † Primo, vsq; ad quod tempus fideiussor tenetur repręsentare istum? Glos. dicit, vsque ad sententiam, non post, l. Græcè, §. an ergo, ff. de fideius. & ita dicit gl. Videte, ego puto quòd gloss. dicat veritatem, quando fideiussor est simpliciter receptus de iudicio sisti. Lata. n. sententia nõ est necesse, quòd amplius sistat, sed requiritur quòd talis fideius. sit in mora ante sententiam, vt in legibus contrarijs:
d sed quando fideiussor accipitur de præsentãdo [d] eum quandocunque curiæ placuerit, tunc isto casu non est simpliciter fideiussor de iudicio sisti. Cum ergo persona rei etiam post sentẽtiam requiratur, vt in eum possit fieri executio; credo, quòd teneatur sistere, aliàs tenetur pœna, quæ hic ponitur. Sicut dicimus in eo, apud quem res deponitur in sequestrum: quia tenetur sequester ad illam reddendam ei, cui iudex iudicauerit l. si oleum, ff. de dolo. & l. proprie, ff. deposit. & l. sequent. & l. ei apud, §. in sequestrum.

ADDITIONES.

a Alex. Vides ergo. Vide Bar. in l. j. ff. eo. & Bal. in l. j. C. de exhi. reis. quod no. Ro. in l. j. C. si cer. pet. & quod dixi secundum Ang. in l. more Romano, ff. de fer. & vide Ang. in l. si quis post, ff. de test. & text. in c. si clericos, de sentent. excom. in 6. & per Abb. in rub. de fideius. Et ibi quid si aufugit principalis à pœna mortis, ad quid teneatur fideiussor. Adde quod consuluit Bald. de eo, qui fideiussit pro famulo, qui alium vulnerauerat, & famulus aufugit, & vulneratus mortuus est, qualiter fideiussor teneatur, vide eius consi. 304. j lib.

b Alex. ¶ Non potest se. No. ꝙ fideiussor non potest se obligare ad pœnam mortis, vide Pe. de Anch. in rub. de fideius. & ibi Imo. & leg. & no. in c. cum homo, 24. q. 5. & per Doc. in l. sciendum, §. pe. qui sat. cog. vide Bal. qui alle. illum tex. in d. c. cum homo, in l. j. C. ne fideius. do. den. in l pen. C. de pac. & Bal. in l. quoties. in prin. ff. de nox. & omnino Bal. de pac. Const. in verb. ab vniuersitate. & ad materiam, vide quod no. in l. sæpe, de re iudi. & Bar. in l. quoties, ff. de noxa.

c Pom. ¶ Liber homo. Et ad hoc bene facit gloss. iuncto text. in c. cum homo, 24. q. 5. de quo Bal. in l. j. C. ne fil. pro pat. & in l. quoties. ff. de noxa. & in l. qui crimen, C. qui accusa. non pos. Dixit tamen Bal. in tit. de pac. Constan. in ver. ab vniuersitate, quòd licèt de iure sit verum, ꝙ in criminalibus vbi ingeritur pœna sanguinis, nõ admittitur fideiussor, quod tamen in multis locis de consuetudine contrarium seruatur, & vide Raph. Cum. consi. 32. & Cæp. 25.

d Alex. ¶ Præsentando. Si quis promisit præsentare qñcunque placuerit, vide quæ no. dixi in l. Græcè, §. & post litem. ff. de fideius. & Bart. ff. e. l. Et ad hoc quod no. Dy. in l. continuus. § cum quis sub hac de verb. obli. vbi tenet contra Bar. ibi, vt refert Bal. in l. qui de crimine, C. de accu. & vide aliquid per Ro in d. l. Græcè, & in l. si finita, in prin. & ibi per Alex. in prin. de damn. infect. Adde, si quis promisit præsentare curiæ quandoque voluerit, Ro. consi. 137.

3 questrũ.c.ti.¶†Quæro,vtrũ fideiussor iste cogaẽ ꝓmittere certã
a pecuniæ q̃titatẽ?Dy.vr̃ dicere,ꝙ non ,l.2.s̃.de præ.stip. Bꝛ̃ in istis
causis,vbi pęna corporalis vertiẽ, cũ ibi nõ cadat æstimatio inter
esse, dẽt qs ꝓmittere certã pęnã,vt ꝓbaẽ ꝑ tex.s̃.rẽ ra.ha.l. ꝓcura
tor ad exhibẽdũ.§.fi.Sed q̃ro,q̃ta erit ista q̃titas ?Gl.hic dicit, ꝙ il-
la q̃titas nõ põt excedere modũ positũ in l. eos. C. de modo mul.
4 ¶†Itẽ q̃ro,cui applicabiẽ ista pęna pecuniaria ? Hic repiẽ q̃dã ad-
ditio Dy.q̃ vr̃ dicere,ꝙ applicetẽ actori si fuit pñs, & fuit stipulatꝰ,
l.si ꝓcurator.s̃.si qs cau.sed ꝯsuetudo obseruat , ꝙ istæ pœnæ ap-
plicenẽ fisco,sicut qñ ꝓcurator stipulatur,applicanẽ dño & semꝑ
5 hr̃ respectus ad ꝑsonã dñi,d.l.si ꝓcurator.s̃. si qs cau. ¶† Quæro,
intra q̃tũ tp̃s iste fideius.cogatur hunc exhibere?Dy.dicit , ꝙ post
b sex menses,l.sancimus,[b] C.de fideius.Videte , lex illa loq̃tur in fi-
deiussore de iudicio sisti , sed hodie ista fideiussio fit alio modo?
q̃a ꝓmitrit repꝛ̃sentare ꝑtẽ statim,& renũciat expꝛ̃sse bñficio d.l.san
c cimus,[c] & alijs bñficijs,q̃ fideiussorib.cõpetunt,& ita ꝯsulo, ꝙ fa-
6 ciatis.†Quæro,vtrũ pœna ista dẽat exigi ab isto fideiussore, dato
sibi libello ꝑ sindicũ cõis, & secuta snĩa : vel si iudex hoc faciat ex
suo officio ? Hic vr̃ in fin.ꝙ iudex faciat ex suo officio.quod satis
puto esse verũ.Facit in ar.quod no.in c.ad nostrã. extra de iureju.
vbi dr̃,ꝙ in quærendis bonis fiscalibus iudex potest ex suo officio
procedere,arg.ad hoc C.de bon.vacan.l.j.li. 10.

ADDITIONES

a Ale.¶Quæro,vtrũ.Sed quid si fideiussor ꝓmisit ꝙ staret, vel pareret mandatis iudicis?Dic,ꝙ etiam expirat lata snĩa,ſm Bal.in addi.Spec.in ti.de reo.in prin.ver.sed quid si quis facit,ꝙ no.Dy.in d.c. cum quis.Et ad prædicta vide omnino Cy.hic,& quod no.ibi pulchre ꝑ Bar.in disp,sua in l.pe. C. de fideius. Et si fideiussor p̃sentauerit principalẽ & postea aufugerit de carcere,an sit liberatus.Bal.quod sic,in l.qui crimen.C.qui acc.Et de eo,qui promisit præsentare,an liberetur vnica præsentatione,vide omnino Pau. de cast.in l.ij.§.fi.s̃. qui sati.cog.vbi omnino videas . Sed an si in casu huius l.promittatur certa pœna in magna quantitate,an valeat,si excedat modũ.d.l.eos.C. de mo.mul. Bal.ꝙ sic,in l.qui crimen,in 8.q.C.qui accus.& etiam videtur tex.hic.
b ¶L.sanc mus.Et intellige secundum l.pe eo.tit.& ibi vide Bar.
c Sancimus.Vide Bal.in l.si pacto quo pœnam in fi.C.de pac.Bal. & Ale.in l.2.§. j.ff.qui satis.cogan.

LEX V.

1 *Confessus de crimine non habetur pro condemnato:secus in ciuilibus.*
2 *Confessio facta super processu inualido,an sit sufficiens ad condemnationem.*
3 *Confessio extraiudicium non est potens ad condemnandum.*

a Si confessus.[a] Videtis hic,ꝙ † ꝯfessus de crĩe nõ hr̃ pro ꝯ
1 demnato? Contra.C.de cõfess.l. 1.Rñ.ibi in
ciuilib.hic in criminalib.¶Itẽ opp.de l.proinde.§.fi.ad l.Aqui.So.
vt ibi dicit gl.Sed est veritas,ꝙ q̃tũ ad onus faciẽdæ probatio-
nis ab aduersario,hr̃ ꝓ ꝯuicto,vt in ꝯ̃rio,sed nõ quo ad ꝯdẽnatio
nem:dẽt.n.ꝯdemnatio seq,vt hic.Itẽ op.s̃.de ꝯfess.l.Iul.Sol. ibi ex̃
2 iudicium.¶Circa hanc l.formo vnam q.no.ponamus, † ꝙ pro-
cessus est inualidus rõne accusatoris, vl̃ alia rõne reus est cõfes-
sus crimen,vtrum ex sola ꝯfessione,posito ꝙ processus sit inuali-
b dus,[b] possit ꝯdemnari?Gl.nr̃a iuris ciuilis vr̃ dicere,ꝙ nõ,in l.si fi-
liũ.C.de lib.cau.Inno. tenet expresse ꝯ̃ ex̃ de accu.c.qualr̃,& qñ.
3 † Bꝛ̃ veritas est qñq; qs ꝯfiteẽ ex̃ iudicium,& tunc ex illa ꝯfessio-
c ne, nõ p̃cedẽte ꝓcessu,nõ p̃t ꝯdẽnari,vt videbitis in l.capite q̃nto
j̃.de adul. Facit qđ no.[c] in l.ictus fustium.s̃.de his q no.ĩfa.Ad i-
dẽ,j̃.l.prox.in prin.Sed si confitetur in iudicio tunc aduerte.Aut
confitetur delictum principalr̃,& ꝑ se,aut ꝯfitetur , delictum per
q̃dã ꝯ̃nam incidenter.Primo casu põt ꝯdẽnari.casus est hic,& qđ
no.Inn.in d.c.qualr̃,& qñ.ex̃ de acc. facit ex̃ de accu. cap. j. lib.6.
d Secundo casu,non potest condẽnari,[d] nisi præcederet processus.
ita loquitur gl.in l.si filium.C.de lib.cau.Ad hoc facit quod dicã
in l.2.§. si publico.j̃. de adul. videlicet qñ aliqs ꝯfessus est crimen
super exceptione,vel aliter conuictus,an debeat condemnari.

ADDITIONES.

a Ale.¶Si confessus.Ad ista vide quæ dixi in l.j.C.de confes.etiam pulchre Spec. in ti. de accu.§.j.ver.quid si latro.Et ibi per Io. And. & ibi an iudex possit condemnare confessum,licet de illo crimine non ageretur.vide Bal.in l.ictus fustium.ff.de infa. & C.eo.ti. in l.j.& l.si seuerior,etiam Arch.in 2.q.j.in primis.& in Spe.de teste.§.iam de interrogatorijs.ver.sed nunquid quæritur ab eo . Et an contra confessum in iudicio requiratur alius processus , vide Bald.in l.mercalem. C.de cond. ob tur.ca.& Cyn.de confi.in l.j.in 2.q.
b Ale.¶Sit inualidus.Vide Inno.in c.per inquisitionem.de elec.& in c. cum super,de confes.& Bald.in l.magistratib.s̃.de iur.om.iudic.& Bald.in l.1.in fina.verbis, de iur. om.iudic & Bald.in l.quoties.C.de iud.& in l.iusiurandum quòd ex conuentione , s̃. de iureiu.& in l.mercalem.C.de cond.ob tur.cau.Et adde d.An.& Abba.in c.at si clerici,de iudic.& d.Ant.in c.cum olim , de rescr. vide etiam quæ dixi post Barto. in l. certi condictio.§.si nummos,si cer.pe.Et adde, quòd etiam in ciuili confessio facta super libello inepto valet,secundum quod voluit Bald.in l.2.ad fi.C.de re iud. Si tamen confessio facta esset non in forma iudicij,non valet,vt per glo in l.iubemus C. de li.cau.& ad Bart. hic etiam adde ea,quæ per illum tex.not.Barto in l.si debitor.§. si in venditione , quib.mo pig.vel hypo.sol.Item ex processu nullo quis potest damnari , si sequatur confessio,c.qualiter,& quãdo.de acc & Inn.in c.2.de confes.Itẽ intellige, nisi confessio resultet ex morte confitentis,quo casu cum non possit aliter condemnari, habetur pro condemnato.tex.est,& ibi hoc tenet Bal.in l 2.C.qui test.fac. pos & de quæstione , de qua hic per Bar.adde per Spec.in ti.de teste.ver.sed nunquid. Arch.2.q.1.c. multi , & cap.in primis.& vide Ang.in l si vero,§ de viro.solu.matri.Et hæc faciunt contra ea , quæ voluit do. Anto.in c.examinata.de iud.qui ibi etiam reprobat Imo.per ea quæ voluit Inn. in d.c.qualiter,et Barto.hic,et vide quæ dixi in l.Publia.§.j. depo. et pro opi. Barto.est tex.in c.Pisanis,de rest.spo.quem no.all.Barto.in auth.offeratur.in fi.C.de li.contest.Et vide quæ in simi.no.Bal.in l.j.in prin.s̃ de eden.Et prædicta intellige secundum gloss. not.j̃. de quæstio. in l pe. Et ad prædicta vide omnino Flo.in q. sua inci. inquisitus.in decis.primi dub.et vide quæ dixi in l.libellorum.in q.qualiter debet exprimi persona, s̃.ti.1.et bal.in l. item exigit, de dolo , et cle.consti,de elect. et Bald. in l.1. si men.fal. mod.dix.Et quid si emanat ficta confessio super inepto processu , vt quia vigore statuti contumax habetur pro confesso,vide bal.in l.2 .§.si actor. C.de iu.ca. et dixi in l. absentem.j̃ de pœ,Et vide bal in l.ictus fustium, de infa.Et adde quod bal.in l.1. C.de iudic.dicit,quòd vbi proceditur contra confessum , non requiritur ordo iuris tanquam super notorio.Alle.bal.in d.c.per inquisitionem.Et prædicta etiam sunt vera , vbi quis confitetur in casu,in quo inquiri non posset,c.euidentia de accu. & vide Ang. in l.j ff. de confe.Et limita prædicta,nisi confessio emanaret post actum factum, puta post sententiam vt no.bal.in l.debitor,in fi.C.de hær.act.& quod dixi in l.non tantum , de appel.Contra hoc facit quod vult bal.& Ang.in l.2.de lib.& post & ibi refert Ale. Item adde,quod Ang.in disp.Astensis miles.dicit,quod confessio generalis inducit notorium, vt voluit Spe.in ti.de cri §.iam de notorio,ver.notorium , lib.3.& bald. in l. properandum,in fi.princip.C.de iud.Et quid si instantia est finita, postea est confessus, vide bald. in l.properandum.C.de iud.ad hoc adde gloss.in cap .ex pœnitentibus.l. dist. & est additio.
c Alex.¶Facit quod no.Adde quod confessus non potest opponere de ineptitudine libelli,secundum Bal.in l.2.C.de re iud.per c.Pisanis,de rest.spo.& idem Bal. in l.cũ mulier.ff.sol.ma.& in d.l.mercalem..C.de condi.ob tur.cau.& vide Bar.& ad hoc not. vide Doc.in cap.at si clerici,in prin.de iud.adde,vt per Bal.cons.149.4.lib.
d Ale.¶Condemnari.An ex inordinato processu possit quis condemnari,cum Barto. hic tenet Bal.in l.1.ff.de iur.om.iu.& in l.qui iurasse,de iureiur.all.not.in l.ait prætor.§. permittitur,de min.Contrarium videtur velle idem Barto.in l.2. §. quod obseruari, C. de iur.cal.& in l.vnica.C.de confes.vbi alle.Inn.dicere contrarium eius , ad quod alleg.per Bald.in c.per inquisitionem.de ele.Sed contra istam doct. videtur f... e ... communis doctrina Doc.in c.j de accu.in 6.vbi dicunt non valere confessionem , vide bonum dictũ Bal.in l.j.in fi.prin.& l.properandum,C.de iud.vbi vult,quòd perempta instantia ratione confessionis iudex possit condemnare,& est addi.Adde,ꝙ Ang.consi. 176. tenet gloss. in d.l.si filium,& dicit se alias etiam obtinuisse in sindicatu cuiusdam d. Ray. Lanfran. de Pisis,Potestatis Perusij.qui quendam absoluerat,a confessione facta, super ineptitudine libelli:denuo inquisitionem formauerat,& in sindicatu molestabat.

LEX VI.

1 *Confessione facta coram iudice remittente , quis non potest condemnari ab eo, cui remittitur.*
2 *Confessio de crimine facta per monachum coram Abbate,quód non probat coram legato,ad quem fit remissio.*
3 *Confessio facta coram incompetenti iudice non prodest ad condemnationem coram competenti.*
Confessio per hæreticum corã inquisitore eum remittente ad iudicem secularem pro exequendo,non probat.
Iudex exequens non tenetur stare processui iudicis remittentis ad executionem, sed potest de nouo cognoscere,& crimen examinare.
4 *Bãnitus captus statim de iure communi non debet puniri;sed debet ex integro, de crimine cognosci:quia non habetur pro confesso:secus si de municipali.*
Fuga quid operetur,remissiue.
5 *Bannito capto si producatur bannum,& quòd bannitus confiteatur,quòd est ille talis qui reperitur bannitus,& condemnatus pro tali crimine,& tali tempore potest executio fieri.*
6 *Denunciator potest constitui à iudice vel ab vniuersitate habente merum imperium, non mixtum.*
7 *Denunciare non potest,qui non potest accusare.*
8 *Denuncianti delicta grauia non creditur.*
Denunciator si ponitur ad denunciandum illud,quod re ipsa,& vere inuenit,in delictis non grauibus creditur eius denunciationi.
Denunciatori misso ad referendum illud. quod reperit ex auditu,& fama aliorum,non creditur,nisi ad inquirendum.
9 *Denunciator non tenetur se subscribere,sicut accusator;& si non probat denunciatum,non tenetur pœna talionis,sed extra ordinem.*
10 *Iudex super denunciatione duobus modis procedere potest.*
Contra denunciantem possunt opponi exceptiones,quæ opponuntur contra accusantem,& quando.
11 *Absolutoria lata super denunciatione vel inquisitione prodest reo,sicut lata super accusatione.*
12 *Denunciator si maleficium,quod ignorauit,non denunciauit,non punitur.*
Denunciator non denuncians maleficium occultè commissum,intra tempus statutum excusatur.
13 *Denũciator si nõ fuit negligẽs,licèt præueniaẽ ab iniuriato,vel aliter,nõ puniẽ.*
14 *Denunciator non tenetur denunciare illas personas,quas nõ tenetur accusare.*
Nec illas personas,in quas inuitus testimonium non dicit.
Iudex procedens super crimine,denunciato,põt denunciantẽ in testẽ assumere.
15 *Delictum an possit probari per instrumentum,remissiuè.*

Diuus Adrianus. Hæc est vna no.lex.Denũciatorib.
nõ est credẽdũ quo ad cõdẽnatio-
nẽ,sed ex eis põt ꝓcedi ad inq̃sitionẽ: & veritate comperta iudex
absoluet,vel cõdẽnabit denunciatum.¶Et diuidiẽ hæc lex in tres
partes.Nã in prima dicit , ꙗ denunciatio nõ prodest quo ad con-
demnationẽ,& hoc probat duobus exemplis.Secundò dicit ꝙ de
nunciatio prodest,vt perueniaẽ ad inq̃sitionẽ,& hoc probat duo
bus rescriptis.Tertiò dicit quale debet esse iudicis officium super
processu,quẽ facit sup inquisitione.Secũda ibi,sed & caput. Ter-
1 tia ibi,& iñ cũ qs.¶Ex prima parte legis hẽtis,† ꝙ ex confessioni
bus factis corã officiali remittẽte,nõ põt quis ꝯdẽnari ab eo , cui
2 remittitur,qđ facit ad multa,q̃ occurrunt quotidie.† Specialiter
facit ad vnũ dubiũ.Abbas sancti Pet.cepit monachos suos,q con
fessi

fessi sunt crimen coram eo: demũ eos remisit ad legatum cũ eorũ
cõfessionibus, quærebatur, an ex illa confessione essent ꝯdemnã-
di à legato? Dictum fuit, ꝙ non. casus est hic. Sed dicetis vos, non
esse dubium, ꝙ istæ confessiones nõ prosunt ad aliquem ꝯdem-
a nandum, tanquam factæ coram iudice non competenti, a l. 2. C. si
à nõ compe. iu. per totum. & extra de iud. c. at si clerici. Sed posset
3 dubitari, quid † de cõfessione facta coram iudice cõpetenti? Exẽ-
plum inquisitor hæreticæ prauitatis processit ꝯ quẽdam, & eum
cõdemnauit de hæresi, & eum tradidit iudici seculari, an iudex se
cularis debeat credere illi snĩæ, & illi processui, & sic executioné
facere: an vero debeat de nouo formare processum? Tex vr̃, quòd
debeat executionem facere. ĩ. eo. l. non dubium. Gul. de Cu. tãgit
hanc quæst. in l. magistratibus, s̃. de iur. om. iu. Finaliter veritas est
ista: quia casus est, ꝙ iudex non habet necesse illi processui con-
b sentire, sed potest de nouo facere[b] processum, & de nouo crimen
examinare, & ſm qđ sibi videbitur, poterit eum punire, vt in auth.
de san. epis. §. si vero crimen. ¶ Vlterius, vos videtis hic in ver. sic
4 & diuus Pius, † ꝙ annotati non debent haberi pro cõdemnatis,
sed debet ex integro q̃ri. Pro hoc dicit Dy. not. ꝙ nunquam alibi
c inuenies ꝙ exbanniti [c] non debeant statim puniri cum capiunť.
& nõ habentur pro confessis, nisi cõtineať in l. municipali, sed de
bet quæri de crimine, quasi de re integra, licèt multum faciat ꝯtra
eos fuga. Videte dñi, quid opereтur fuga, non dico hic, sed dixi in
l. lege Cornelia. s̃. ad Syll. & si ibi ñ dixi, alibi repetã. Spe. tãgit hoc
dubium in ti. de acc. §. sequiť. ver. sed pone. & ibi videtur dicere i-
dem. Quæ verba sine dubio vera sunt ſm iura cõia, sed ſm statu-
ta ciuitatum Italiæ; ſm quæ exbanniti hñr pro cõfessis, & snĩa ferť
in eos tanquam in cõfessos, tunc cum sint capti post ꝯdemnatio-
nem ñ est opus nouo processu, sed sola executione. Et hoc plu-
5 ries practicaui, † ꝙ exbannito producto coram te, facias reperiri
d bannum, & facias cõfiteri, [d] ꝙ est ille talis, q reperitur exbannitus,
& cõdemnatus pro tali crĩe, & tali tempore, & facias postea exe-
cutionem quando vis. ¶ Vlterius de istis denunciationibus q̃ra-
6 mus aliqua, Primo q̃ro, † qs possit ꝯstituere istos denunciatores?
Rñ. qlibet iudex, vel vniuersitas, quæ haberet merum imperium,
non mixtum. Nam isti pñt denunciatores constituere, vt s̃. de of.
p̃fe. vr. l. j. §. q ęs. facit C. de curios. l. j. li. 12. Facit ad hoc lex ista. & l.
ab accusatione, §. nunciatores. ĩ. ad Turp. & l. ea qdem. C. de accu.
7 ¶ † Secundo q̃ro, qui possint cõstitui denunciatores? Br̃, circa
hoc do vnam regulam, ꝙ qcunque non potest esse accusator, il-
le nõ potest esse denũciator. Vnde illi qui non admittunť ad accu
sandum, q ponunť s̃. tit. j. l. q accusare, illi nõ admittunť ad denun-
e ciandũ. Hoc ponit tex. [e] & gl. Bernard. in c. in omni. extra de testib.
8 ¶ † Tertio quæro, qs sit effectus denunciationis? Et vr̃, ꝙ denun-
ciatio habeatur pro plena probatione. Crediť. n. nuncio, & crediť
officiali in officio, l. sed quis dec. C. de Fal. l. magis puto. §. ne tñ. s̃.
de reb. eo. In ꝯtriũ vr̃ tex. huius legis in prin. 2. rñso. & C. de curio-
sis. l. j. li. xij. & l. ea qdẽ. C. de accusationib. Br̃, quãtũ ad propositũ,
ista est veritas. Quędã sunt maleficia grauia, & in istis denuncia-
torib. ñ crediť, nec alteri iudici coæquali crediť, vt s̃. dixi. Hoc ꝓ-
batur hic, & l. j. C. de curiosis. & p̃alleg. l. ea qdẽ. Quædã sunt male-
ficia ñ grauia, & hic aduerte: qñq; poniť denũciator ad denũciã-
dũ illud; qđ re ipsa ĩuenit, & vere, & illud qđ vidit ipse. Exẽplũ, mit
tiť aliqs ad perscrutandum ꝑ ciuitatem ludentes, vel portantes ar
ma. & similia leuia, & in istis creditur tali officiali referenti se sic
f inuenisse. [f] Ita loqť l. j. §. q̃æs. s̃. de offi. p̃fec. vrb. facit s̃. ti. j. l. leuia. Si
vero officialis nõ mittiť ad referendum illud qđ vidit, sed illud qđ
r̃perit ex auditu, & fama aliorum, tũc isti officialibus ñ crediť, sed
sufficit ad inq̃rendũ, ñ ad puniendũ. Ita põt intelligi ista lex & simi
les s̃. alleg. Quantũ vero ad inquisitionẽ faciendã super ista denũ-
9 ciatione, tunc talis denũciatio prodest, vt hic. ¶ † Quæro vtrumq;
g ille, qui denunciat, dẽat se subscribere, sicut ille q accusat? Br̃ tex.
habetis ꝙ nõ, in l. ea quidẽ. C. de accu. & extra de accu. c. super his.
Sed dicetis vos, hoc est ꝯ hãc legem in fi. vbi si nõ probat, puniť.
h Et idẽ dr̃ in l. ab accusatiõe. § nũciatores. [h] ĩ. ad Turpil. Sol. fateor,
ꝙ denunciator, q nõ ꝓbat punitur, qa debet ad probandũ assisteŕ
denunciationi vt hic, & d. l. ab accusatione. §. nunciatores. sed nõ
punitur ad pœnam talionis, sed puniť extra ordinẽ, vt hic dr̃. Hoc
10 probať extra de calũ. c. fi. & qđ ibi no. ¶ † Vlterius q̃ro, qđ sit offi
cium iudicis sup denunciatione? Ego dico, ꝙ iudex super denun-
ciatione põt ꝓcedere duob. modis. Vno modo sup denunciatione
simpl'r ꝓcedendo, & isto casu possent opponi: oẽs exceptiones, q̃
ꝯ accusatorẽ possent opponi: dicẽdo, talis ñ ẽ legitimus denũcia
tor. & similia, vt s̃. dixi. Põt ẽt iudex procedere per inquisitionem
quam facit propter illam denunciationem, tunc illæ exceptiones
ꝯ personam denunciatoris cessarent. Hoc probatur per tex. extra
11 de simo. c. licet Heli. ¶ † Vlterius q̃ro, vtrũ absolutoria lata super
denunciatione, ꝓsit reo, licet absolutoria lata super accusatione?
vt dixi in l. si cui. § iisdem. s̃. ti. j. tex. vr̃ hic velle, ꝙ nõ. Nam si bene
respicias tex. si iudex non reperit veritatem maleficij sic denuncia
ti debet pronunciare illum denunciatorem non bene denunciasse:
se: non dicit, ꝙ dẽat reum absoluere, vt dr̃ hic, Irenarcham minus
retulisse, &c. Final'r credo idem iuris esse, siue qs absoluať sup de-
nũciatione, siue sup accusatiõe, siue sup inqsitione, vt dixi in d. §.
iisdem, ꝑ identitatem rationis. Non obstat tex. iste, qa tex. iste tm̃
loqť de ꝓnunciatione, q̃ fit respectu ipsius denũciatoris, vt sic ip-
se veniat

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Competenti. Sed adde, ꝙ ista talis confessio facta coram incompetenti iudice operatur, ꝙ cogatur existere inter reos, nisi diceret se aliter intellexisse, secundum Inn. in c. per inquisitionem. de elec. facit quod ipse no. in c. cum dilectus. de succ. ab intest. & per oẽs in c. at si clerici. de iud. & Ang in l. magistratibus. de iur. om. iud. & Ang. in l. j. C. de confes. & ibi Bal. & adde, ꝙ licet delictum sit notorium etiam per confessionem, nunquam tamen potest exequi à iudice incompetenti, secundum Bal. in l. magisteriæ, C. de iur. om. iu. Et an compellatur persistere in tali confessione, vide Bal. in l. in bonæfidei. C. de reb. cre. in ver. item quæro. & in l. clarum. de auth. præstã. & Bal. in l. j. de cõfes. vbi dicit, ꝙ facit indicium. & vide de his latius per Alex. in d. l. magistratibus. post Doc. ibi.

b Alex. ¶ Nouo facere. Contrarium tenet Ang. in l. j. C. de exhi. re. per c. præsidẽtes. extra, de hær. & c. vt inquisitionis. e. tit. in 6. vt no. Inn. in c. pastoralis. de off. del. & in c. cum in iure peritus. eo. ti. & sic cũ ibi legi tenui opi. contra Bar. & ẽt cõtra Bar. tenet Ang. per d. c. vt inquisitionis & Imo. in c. j. de offi. ord. & est etiam additio.

c Alex. ¶ Exbanniti. No. ꝙ alibi non reperies, ꝙ banniti non sunt statim puniendi, nec statim hñt pro cõfessis. vide Bal. in l. error. ad fi. C. de iu. & fac. igno. & in l. ita demũ. C. de ꝓcur. & in l. 2. §. fi. C. de iu Cal. & Bar. in l. q cũque. C. eo. & ibi vide gl. in l j. & ibi Bal. post Cy. C. de requi. re. & Bal. in l. neganda. C. q accusa. & Adde ad hãc materiã. Bar in l. illicitas. §. fi. de off. præsid. Et quæ contumacia requiratur, vt quis banniri possit, vide Bar. in l. j. §. fi. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Et qualiter reuocetur, vide quæ dixi in l. relegati, ĩ. de pœ. Item istis adde quæ no. in l. j. ĩ. de req. re. in gl. mag. in prin. & adde glo. in l. j. §. fi. in gl. mag. in . rin. si quis ius dicen. non obtem. vbi dicit ꝙ mulcta non potest peti iure actionis in factum. Et ad hoc omnino ibi Bal & vide practicam banni per Gan. in c. 2. de cõst. & qđ no. Pa. de Leaz. in ꝓœ. Cle. & vide ĩ. de req. re. in l. j. & latè Ang. in disp. inci. duo adinuicem litigantes. Adde ꝙ Io. And. in addi. Spe. loco alleg. per Bar. format q. de eo, qui fuerat per iudicem condemnatus ad truncationem capitis, ob contumaciam, ꝙ nihilominus se reperiatur, potest de sua innocẽtia docere, secundum Guidon. de Suza. in l. seruum, § publice. de procurato.

d Alex. ¶ Facias confiteri. Not. quòd iudices faciunt bannitos confiteri se esse tales, de quibus in banno, vt inde exequi possint condemnationem absque alia noua commissione. Adde quod voluit Bar. in l. inter stipulantem. §. j. in fi. de verb. obl. & in l. demonstratio falsa. in fi. de cond. & dem. & quod dixi in l. j. §. imperator. in fi appost. magnæ. ĩ. de iu. fis. Sed Bal. in consi. suo breui incipiente, cum apparet de condemnatione Petri Gilidini. de dali loco, licet non sit articulatum de corporis vnitate si non constat plures eiusdem nominis esse, non præsumitur pluralitas, aliàs sequeretur sentẽtiam tanquam obscuram semper non valere, quod est ridiculum. Facit ad hoc l. quid tamẽ, ff. de arb. & l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. Et vbi est nominis conformitas, ibi est corporis idẽtitas, nisi aliter probetur de reb. dub. l qui habebat Flaccum. de manu testa. l. qui habebat seruum. Ad idem quod no. in l. qui iurasse, §. si pater. de iureiu. & eo. ti. l. eum qui. §. in popularib. vbi non præsumitur pluralitas, & ad hoc facit quod no. Cy. & Bal. in l. si qua per calumniã, C. de epis. & cle. & dicit ꝙ Bar. hic loquitur de cautela, & si aliter intellexisset, non plene considerasset hunc pũctum, sicut speculatori accidit. Et viđ Bar. in l. j. C. si vnus ex plurib. app. & ita etiam ꝙ in nomine non præsumatur pluralitas, reperitur consuluisse Angel. & vide ad materiam, quæ dixi in l. is qui reus. s̃. de pub. iud. Et de hac pluralitate non præsumenda, no. pulchre per Iac. But. in l. 2. C. de erro. aduo. & ibi Bald. de quo etiam per eum in l. edita, C. de eden. & dixit Bald. in l. fin. C. de reb. cred. ꝙ non præsumitur quem testamentum fecisse, nisi semel tantum. tamen in hoc vide quod no. Bar. & Bald. in l. 2. C. de testa. Et de hac pluralitate vide quod not. Bart. in l. neque natales. C. de proba. facit quod simpliciter not. Bart. in l. 1. in fin. quemad. test. aper. & Bald. in l. in exercendis, C. de fid. instr. & vide quod not. Imo. post Bar. in l. scire debemus. in fi. prin. de verb. oblig. & non præsumitur nisi vnicum dominium, & vnicus contractus, & sic vnitas. c. cum Ioannes. de fid. instr. secundum Bal in l. 1. C. quando proᴝoc. & in nomine hominis non pręsumitur pluralitas, nisi ostendatur. & ita sufficit allegare nomen sine cognomine. l. si rem. in versi. licet in petendo. & ibi not. Barto. ff. de rei vendic. Item non præsumitur pluralitas, nisi ex propositionibus partium contrarium appareat: vt puta; quia vna pars loquitur de contractu solenniter facto alia pars dicit solenniter non factum & sic de alijs actibus contrarijs: vel si vnus de facto vno dicit, alius de alio. Ità intelligitur per Iac. But. & Bald in l. 2. C. de bon. pos. secundum tabu. & ibi etiam Barto. & dicit do. Ant. in cap. in præsentia. esse ibi text. in ver. verum, quod actuum multiplicatio non præsumitur. Idem But. in l. optimam, C. de contrahen. & commit. stipu. & no. Bal. in l. conuenticula. de epis. & cle. Adde an pluralitas præsumatur, Bal. consi. 78. v. lib. vbi reprehendit Bar. hic.

e Alexan. ¶ Hoc ponit tex. Adde, quod denunciatores debent in principio eorum officij iurare, secundum Angel. in l. si vacantia. in princip. de bon. vacan. lib. x. Item adde, quod qui non potest accusare, poterit tamen denunciare. l. j. & ibi Bald. C. si tu. non gess. Et an denunciator puniri possit, Adde quod non punitur, etiam in casu, de quo per Baldum in l. secunda. C. de erro. aduoca. & vide omnino Salyce. in l. ea quidem. C. de accusatio. Item punitur pœna falsi, l. lege Cornelia. & ibi Barto. infra de falsis. & punitur in expensis, secundum Baldum in lege sancimus, in secunda quæstione. C. de iudicijs.

f Alex. ¶ Inuenisse. Quæro, statutum dat præmium accusatori, vtrum id habeat denunciator? Guid. de Suz. in q. statutorum. ins q. quæ incipit. sed pone statutum est Regij, quod accusans ludentes ad taxillos, &c. dicit quod sic, arguendo ad vtrunque partem. alle. de iure patr. l. eum qui. §. non tantum l. j. §. incidit. ad Turp. & quod dicit Specul. in tit. de inquisi §. nunc tractemus qualiter. ver. ex quo de vi. cum seq. facit C. de accu. l. si quis. & text. bonus in d. l. eum. ff. de iure patr. Non ob. de bo. li. l. qui cum maior. §. accusasse. & in l. seruitutem. §. petijsse, & quod habetur in l. j. C. si tu. nõ gess. quia istud est verum inspectis verbis edicti, quæ hic non sunt limitanda, quia statuta recipiunt distinc. & determinationem legis. l. creditori. j. respon. qui po. in pigha. l. sed si lege. §. vt gradatim. de mu. & ho. vide Sal. in d. l. ea quidem. C. de accu. & Ang. hic, & Bald. in l. j. C. de oper. li. & Specul. & Ioan. And. in tit. de renun. §. j. Sed an isti denunciatores possint corrigere errorem suum, vide text. quod sic, in c. præterea. de test. cog. Item not. quod isti denunciatores denunciare maleficia non debent, quæ non sunt commissa eorum tempore, ar cap. episcopus. 35. q. 6. & an possint esse testes super eo quod denunciant, vide tex. in c. in omni. de test. & not. Bart. ĩ. ea. l in fi. Adde, an si statutum det præmium denuncianti maleficium, illud habere debeat sindicus denuncians. Bal. consi. 102. v. lib.

g ¶ Quæro, vtrum. Vide Bar. in l. ab accusatore. §. nunciatores. ĩ. ad Turp.

h Alex, ¶ Nunciatores. ĩ. ad Turpil. & ibi vide Bar.

se veniat puniẽdus, vl'ñ: sed respectu rei denũciati, tex. iste nõ d't.

12 ¶ Vlterius, circa lrãm nrãm q̃ro, † qd a si talis denũciator nõ de-
a nũciauit: q̃a malefactores ignorauit: Rñ excusatus ẽ, l. si i õ. C. d his q. vt indi. Sed qd si nõ denũciauit intra tps sibi statutum q̃a malefi-
b ciũ fuit cõmissum occulte, & clã? Rñ. ñ venit puniẽdus, b l. annus. s. de calum. & l. 1. §. occisorũ. s. ad Syll. & l. sp. §. hoc interdictum. s.
c qd vi aut clã. ¶ Quæro, qd si talis denũciator nõ denũciauit p̃ue tᵘ ab alio, forte ab iiuriato accusãte? Certẽ si ñ fuerit negligẽs ñ
d punit, d l. edicto. §. cum ante. j. de iu. fis. & l. 1. §. elegãter, de lib. ag.
13 ¶ † Vlterius, q̃ro, an denunciatores isti teneãt denunciare e deli-
e ctum illud, de quo ñ venit imponẽda pœna? De hoc dic, vt dixi s. d
14 publica. l. fi. §. diuᵘ quoq;. dixi in l. si qs in graui. §. 2. s. ad Syl. ¶ † Itẽ q̃ro vtrum isti denunciatores teneant denunciare omnem perso nã delinquẽtẽ? Rñ puto, q nõ: q̃a illã psonã, quã denunciator nõ pt accusare, ñ tenet denunciare, l. pe. & vlt. C. q accu. non pos. & p multas leges illius tituli, & ẽt illas psonas, in qua inuiti testimo niũ nõ dicũt, nõ possunt denunciare, qm̃ denunciatio habet vim accusationis, & attestationis, d. c. in omni. ex de test. Et ex hoc qd dicit, denunciationem hr̃e vim testis, si iudex pcedit super crimi ne denunciato per inq̃sitionẽ, pt dictum denunciãtẽ in testẽ ad-
f mittere, f qd nõ est in accusatore, vt in c. licet Heli, extra de simo.
15 ¶ † Vlt. no. ex hac l. i pri. fm Ia. de Are. q delictũ nõ pt pbari p in strumentum, de quo dicam plene in l senatuscõsultũ, circa prin. j. ad Turp. Vidistis plene de denunciatione.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæro, q.d. Adde tex. & ibi Bal. in l. 1. C. de pri. carc. Adde tñ, q ẽt po stea qñ scit, tenetur denunciare, l. j. cũ ibi nõ. per bal. C. de fal. mo. & Bal. in l. j. de his q. latro. occu. & ibi quando præsuma tur scire. & qd no. Bald. in l. j. §. occisorum. s. ad Syll.

b Ale. ¶ Puniendus. Adde, q contrarium vult Bal. in l. duob. §. fi. de iureiu. & Sa ly. in l. ea quidem. C. de accu. & dicit Bal. no. in l. 1. C. ad Macedon. q requirit, q cõstet de dili gẽti inquisitione syndici denunciantis. Sed quid si statutum dicit, q teneatur intra tres dies denunciare maleficia ptestata? dic q incipit dies currẽ à die ptestata, ñ à die cõmissi maleficij, l. fi. & ibi Bal. de neg. gest.

c Ale. ¶ Quæro, quid. Si denunciator præuentus est ab aliquo, &c. adde Bal. in l. fororẽ. C. de his qui. vt indi. & ibi ẽt Bar. & adde ad materiã, quod pulchre no. Bar. in l. 1. §. accusatorẽ. ad Turp. & vide qd ipse no. in l. cũ q.dã. §. quod di citur. ff. de acq. hær. & quod no. bal. in l. si qs non dicã rapere. C. de epis. & cle. vbi ẽt dicit, q tales denunciatores tenentur de exactissima diligentia. Et ad Bar. hic, adde Sal. hoc idẽ tenẽtẽ in l. ea quidẽ. C. de acc. sed Rom. in l. pe. ff ad Syll. dicit, q si aliquis minus bene denunciauerit, licet præuenerit denuncia torem, ipse denunciator tenetur ad interesse Reip. ita tenet Al. de Ros. in q̃stion ib. suis vt ipse refert. Sed quid si aliqui, vt quilibet de populo denuncia uit, postea creatus est sindicus, & iterum non denunciauit, an incurrat pœ nam statuti? Dic, quòd non secundum Bal. & Imo. per illum tex. in l. si quis hæ res. ff. de iniust. rup. & irri. test. Et coram quo iudice teneatur denunciare, vi de Bal. in l. 1. C. de pri. carce.

d Pom. ¶ Nõ punitur. Vide Ale. cõs. 64. vol. 3. vbi infert ad pulchrum casum, ver. ex hoc quod vult. vide aliqua ad hæc p Fel. in c. in nomine. de test. & in c. ve niens. in prin. eod. tit.

e Ale. ¶ Teneantur denunciare. Sed vtrum teneantur seipsos denunciare? Dic, q non, fm Bal. in l. 1. in fi. C. in quibus cau. in integ. rest. non est necessa. & hic adde gl. & Sal. in l. ea quidem. C. de accusa.

f Ale. ¶ In testem admittere. Vtrum iudex possit admittere denunciantem in testem, adde quòd Saly. in l. ea quidem. C. de accu. dicit ea quæ dicit Bar. hic esse vera, si iudex non procedit super denunciatione, sed inquirit propter denunciationem, & famam ad eius aures reuerberantem, ita quòd quodam modo sub dissimulatione transiri non potest. Et ita loquitur tex. in d. c. licet Heli. alle per Bar. hic, sed vbi super denunciatione procedit, tunc denuncia tor debet probare per testes idoneos, & non per se, quod patet, quia si denũ ciator non probat, incidit in pœnam. vt no. Bar. s. ea. l. & per consequens non est legitimus testis.

LEX VII.

Solent. De hac remissione dic, vt dixi s. tit. 1. l. si cui. in fi.

LEX IX.

De militib. Vidistis de hoc s. ti. j. l. fi. i pri. & videbitis in l. 1. & 2. j. de re mili.

LEX XI.

1 *Iudex secularis, cui traditur damnatus ab inquisitore, non tenetur stare proces sui inquisitoris, sed potest ex integro processum facere.*

a Non dubium. a Vide gl. 2. q̃ incipit, al's cõstituerit. ibi, i. pronunciatum est, vult dicere probatũ vel vult dicere. i. pnunciãdum. Et fm istã lrãm, fm q̃ videbitis q
1 remittit executio, facit q † iudex secularis, cui traditur cõdẽnatus ab inquisitore, dẽat solũ exequi, & punire sine alio pcessu, vt dixi in l. diuus. in prin. s. eo. Sed pt rñderi, hoc est verũ respectu remittẽ tis. Nã remittẽs, solũ executionẽ remittit: sed ille cui remittitur, ñ hẽt hoc facere necesse, sed potest de nouo facere processum. Et est expressum in Auth. de sanc. epis. §. si vero crimen. De quo ple ne p Gul. s. de iur. om. iud. l. magist. Et hoc in criminalib. in ciuilib. autem dic, vt l. à diuo Pio. §. j. s. de re iud.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Non dubium. ¶ Quid si tempus non est appositum, intra quod debeat denunciari, q debeat hoc fieri? Et quid si ad eius notitiam finito officio, vel ante peruenerit, an possit purgare moram? Vide Bal. in l. cum ancillis. C. de inte. nup. Et ad materia in simili, dic, vt habes in l. fi. s. de iur. om. iud.

LEX XII.

Milites. Nota casum, in quo ex delicto commisso sine dolo quis puniatur ad mortem.

LEX XIII.

1 *Qui ruptis carcerib. fugiunt puniuntur de effractione carceris, illa pœna, quasi maleficium vere commisissent, propter quod in carcerem sunt missi.*

a In eos. a Vos habuistis s. qual'r puniãt psonæ q̃ ñ custodierũt
b bñ, nũc seq̃t vider, de psonis custoditis b † Et not. hãc
1 l. q illi q ruptis carcerib. effugiunt, puniuntur de effract. carceris illa pœna, in qua punirentur, si vere illud maleficium cõmisissent pp qd in carcerẽ sunt missi. Videbitis j. de effracto. l. j.

ADDITIONES

a Ale. ¶ In eos. No. ex hac l. q est pœna cõtra frãgẽtes carcerẽ. Et iste tex. vr̃ de struer id, qd no. voluit Bar. in l. j. j. de bo. eo. q mor. sibi consc. tex. in l. milites agrũ. §. pe. ad fi. de re mil. & de pœna effractoris carcerum, vide Ang in l. j. de effrac. & Spe. & Io. An. in ti. de præsum. § 2. ver. violentia. & ver. q.d de frangen tib. Et adde, q exiens carcerem inueniens aperta ostia, nõ tenetur pœna car ceris effracti, fm Ang. per illum tex. in l. verum. 2. s de fur. & in d. l. j. de effra. & quod no. in l. fi. s. eo. per Bar. sed bal. in cõs. qd incip. in Chri nomine punctus, & artic. q. talis est, an fugiens, &c. dicit, q dum hic dr̃, q aufugiens de carce re hẽt pro confesso, est verum, si pro spãli inquisitione erat in carcere, secus si pro generali. immo si pro spãli est, requiritur q ad hoc vt habeatur pro cõ fesso, quod aufugerit cum conspiratione, vt hic. Si vero sine, tunc non hr̃ p cõfesso, sed punitur pro motu iudicis, vt no. Gu de Cu. in l. succurritur. ff. ex q. cau. ma. & ibi Bal. in l. admonendi. s. de iureiu. Et an q latitat, ne carceret, dicatur aufugere, dic, q non, secundum Bal. in l. j C. de ædi. ac. vbi dicit, q.d si aufugiẽs de vna clausura remanet in alia, an dicat aufugisse? & qd de mu liere, q aufugit cã euitãdæ libidinis? vel si mulier exiuit cum licentia custo dis cã explicãdi rẽ. & an custos possit ei dare lniam. Itẽ q.d si exiẽs carcerẽ cito reuertat, an dicatur aufugere. Dic, q fm Bal. in l. j. C. de ser. fu. de mate ria vide Can. in c. à nobis. de apost. adde cõs. Bal. 130. 1. li. quod inc. primus qõ nis artic. & adde Io. An. in add. ad Spe. in ti. de præsum. in 1. add. mag. vbi ẽt pon't, q.d si contra instrm pductũ ab actore opponitur falsitas, & accusatur notarius, q aufugit, eius fuga an noceat actori, & fuga faciat quem hr̃e pro confesso? vide Old. cons. 65. incip. hic agitur.

b Ale. ¶ Custoditis. Adde, q si reperitur aliquis mortuus in carcere, tenetur iu dex, secundum gl. in l. cum ita. §. spẽs. s. de le. 2. & l. quemadmo. §. magistratus. & ibi Flo. s. ad l. Aq. Vtrum autem ciuiliter teneantur tales custodes ad de bitum fugiẽtis? Mat. dicit referens ita tenuisse Gul. de Cu. in l. quoties. C. de exa. trib. q sic. & qdẽ ex illa l. & vide C. e. l. ad cõmẽtariẽsem. & quod ibi bal. vbi dicit, q hæc lex hẽt locũ in custode castri & vide q̃ dixi. s. e. l. si q.s. & Old. in cons. 72. inci. q.dam, &c.

LEX XIIII.

a Non est facilè. a No. hãc legẽ, & tene mẽti. Et no. ver. interdum q si vnus de custodib. fugit cum persona custodita, q parcitur alteri custodi remanenti.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Non est facile. Vide hunc tex. allegari per Rom. in no. 31. Nota hanc l. ñ est facile. summe no. Bal. in l. si q.s filio exhæredato. §. eius. s. de iniust. rup. test. Adde, quòd hic est casus singularissimus, q custos carceris non tenetur de facto socij, & hoc iõ, quia iuste confisus erat de socio. Quod no. pro castella nis, qui sæpe sunt proditi à socijs, vt nõ teneantur de facto sociorũ. qd tene menti. An autem fuga vnius fugientis, sola. sit sufficiẽs pbatio contra cõmẽ tariensem. bal. in cons. incip. in Christi nomine, pũctus & articulus qõnis, &c. dicit q nõ, q̃a fuga vnius & contumacia, non nocet alteri, nisi commentariẽ sis esset in dolo, & lata culpa. l. quoties. C. de exac trib. lib. x. quod no. Dy. in l. 1. C. qñ ex fac. tut. Et pdicta probatio non extenditur ad aliũ, in quo par cul pa non requiritur. Ad qd l. j. s de iureiu. & l. eius qui. j. de iur. fis. & l. qui repu diantis. in fi. s. de inof. test. & vide gl. no in l. cũ ita legatur. §. spẽs. de le. 2. & ad de Bal. in l. ad commentariensem. C. e. & gl. in d. §. spẽs. Alle. Ang. Areti. in suo tract. malefi. in ver. qui iudex dictum Titium detineri fecit, &c. Adde quãdo custos carceris teneatur de facto socij, Bal. cons. 26. 3. lib.

Ad legem Iuliam maiestatis. Tit. iiij.

¶ Dixi s. in genere. s. de publicis iudiciis, nunc sequitur in specie: & primo incipit dicere de grauiorib. criminib.

LEX PRIMA.

1 *Fides data hosti, & inimico ciuitatis à priuato. nõ est seruanda, sed data à ciui tate, sic.*
2 *Securitas, alia est de iure gentium, quæ conceditur legatis, & ambasiatorib. a lia, quæ datur per iura ciuilia, vt euntib. ad nundinas.*
Ambasiatores, & legatos offendens, punitur.
Statutum quod dat securitatem venientib. ad nundinas, non comprehendit bã nitos, nisi expresse dicat.
3 *Securitate data alicui, & sociis secum venientib. an Iudæus includatur: & qui intelligantur socij remissiue, & tamen ibi nihil dicit.*
4 *Securitate data alicui veniendi, an videatur data securitas recedendi. remissiue*
5 *Securitas si est data eundi, & redeundi, an videatur data pro vna vice tantum, vel pro plurib.*
6 *Pace facta inter duas ciuitates, si aliquis de vna ciuitate alium offẽdit, videtur quod incidat in crimen læsæ maiestatis.*
7 *Congregans gentem in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana, non tenetur le ge Iulia maiestatis, sed lege Iulia de vi.*
8 *Mittens nuncium, vel literas hostib. incidit in legem Iuliam maiestatis.*

a PRoximum ^a No.gl.j. q̄ inc.i.eos q acceperint &c.& ponit hic duas lecturas, &
vtraq; est notanda,vt j̄.dicā.Tu habes hic,ꝙ crimē læ-
b sæ maiestatis est illud,q̄d fit aduersus securitatē ^b popu
1 li Romani. Cōtra hoc oppo.† ꝙ impune hostis populi Romani
possit offendi:& fides data hosti non est seruanda, l.j.§.nō fuit.s̄.
de do.R̄n.fides data à priuato,hosti,& inimico ciuitatis, non est
seruanda, vt ibi:sed fides data à ciuitate,vel à magistro exercitus
2 est seruāda,vt hic,& l.cōuētionē,in prin.s̄.de pact.¶† Circa hanc
legē,q̄ro,de qua securitate loquatur hic?R̄n.debes scire, ꝙ q̄dā
est securitas,q̄ dat̄ iure gētiū,vt legatis & ambasiatorib, & isti de
iure gētiū habēt securitatē,& nemo impunè potest eos offende-
re,l.fi.j̄.de legatio.& l.sanctum.s̄.de rerum diui. Quædā est secu-
ritas,q̄ dat̄ p iura ciuilia.Exēplū,q̄cūq; vadit ad nundinas, nō dēt
inqetari,l.vnic.C.de nundi.tunc securitas,q̄ dat̄ per iura ciuilia,n̄
porrigit̄ ad hostes,l.mercatores.C.de cōmer.& mer.& iō licèt sta
tuto huius ciuitatis dēt̄ securitas veniētib.ad nundinas,nō tn̄ po
terunt venire exbāniti huius ciuitatis,ex vigore illius securitatis,
nisi expressè sit actum,ꝙ banniti possent venire.Et ita p̄t intelligi
hic,ꝙ si à populo Romano detur expressè securitas hostib.est ser
3 uanda fides.† Quæro,fuit data securitas ^c per hāc ciuitatē cuidā,
c & sociis suis,secum veniētib.mō cū illo veniebat q̄dā Iudæ⁹, &
fuit capt⁹,& derobatus,an illa securitas porrigat̄ ad istū, & qual'r
d intelligat̄,^d & sociis suis.Nō dico nunc:q̄a pēdet de facto, sed tā-
4 gā in l.itē apud Labeonē.§.tenet̄.s̄.de iniur.¶† Tertiò q̄ro, si est
data securitas alicui veniendi,an videat̄ data securitas recedendi
5 Istā q.tetigi vobis s̄.de sepul.viol.l.vtimur.dic vt ibi.¶† Quartò q̄
ro. data est alicui securitas eundi,& redeundi an intelligatur ista
e securitas p vna vice tātum,^e an pro plurib.do.Old.disputauit q̄-
dā q.in simili,& ex illius sol.possumus soluere hāc sic.Q̄n̄q; secu
ritas fuit determinatè petita,& determinatè data. tunc q̄ō n̄ hēt
dubiū:q̄a stamus certo,l.ↄtinuus §.cum ita.s̄. de verb. obl. Q̄n̄q;
illa securitas,fuit determinatè petita,& indeterminatè data,tunc
intell'r illa indeterminata concessio s̄m determinatā petitionem,
vt Inst.de inut.stip.§.p̄tereà.& l.si defensor.§.qui interrogatus.s̄.
de inter.act.Q̄n̄q; fuit indeterminatè petita,sed fuit determinata
concessio,& tunc stamus ↄcessioni determinatæ,l.j.s̄.de sol.sicut
iudex,q indeterminatum iur̄m taxat,& limitat,l.videamus. §. pe.
s̄.de in lit.iur.est.n.in p̄tāte iudicis limitare indeterminatā petitio
nē.Itē est in p̄tāte eius ↄcedere,vel nō.Si vero fuit indeterminata
petitio,& indeterminata ↄcessio,tunc intelligitur pro prima vi-
f ce tātū,^f l.boues.§.hoc sermone.j̄.de ver.sig.cum si. Ita dicit Old.
Prædicta intelligo vera,nisi ↄcessio sit facta p certa cā: vtputa,ↄ-
cessa est securitas veniendi,& redeūdi pro pace fiēda:tūc dēt intel
g ligi,ꝙ possēt ire & redire,^g donec pēdet iste tractatus pacis, argu.
l.ↄtinuus.§.itē q insulā.s̄.de verb.obl.Facit l.veteres.cū l.seq.s̄. de
itin.actuq; priua.& hæc sufficiant circa primā securitatē.Itē p̄t in-
6 tell'i hæc lex in securitate,hoc est, q̄n̄ † duæ ciuitates faciūt pacē
insimul,& ↄcordiā.Hæc est lōga mā.Q̄n̄ aliqs offendit aliquē de
ciuitate,cū quo est facta pax,vr̄ ꝙ incidat ī legē Iul.maiestatis, vt
7 hic dr̄:sed q̄a lōga est mā,nō dico hic.¶† Itē dr̄ hic, ꝙ armātur
hoīes,q̄ro aliqs ↄgregat gentem in alia ciuitate ,quam in ciuita
h te Romana,an incidat in leg.Iul.maiestatis? Dicit gl. ꝙ nō habet
locum in alia ciuitate:^h q̄a cum hic dicat de vrbe intelligit̄ de ciui
tate Romana,nō aūt intelligit̄ de alia & allegat suas leges. Sed ad-
uerte,ꝙ q facit ↄgregationē gētis ī alia ciuitate,tenetur leg.Iu. d̄
8 vi.l.j.cū seq.j̄.ad leg.Iul.de vi.& l.vl.C.ad l.Iul de vi.† Vltimo no.
ꝙ illi q mittūt nuncium,vel literas hostib.incidunt in hanc legē,

ADDITIONES.

a Ale.¶Proximū.De eo,q facit contra securitatē datā,vide Bar.in l.3.j̄.de sic.
b Ale.¶Securitatē.No.ꝙ statutū cōcedēs gn̄al'r absolutionē his,q delinquūt,
non extēdit̄ ad deliquētes in crīe læsæ maiestatis,vt voluit Ang.in dispu.in-
ci.exorta guerra.de quo per Ale.l.de pupillo,§.si in plurib,de oper.no. nun.
c Ale.¶Securitas.De saluo conductu vide Bar.in l,is qui reus.s̄.de pub.iu.& vi
de Bal.in hac materia.in l.præsenti.C.de his qui ad eccl.confu.
d Ale.Intelligat̄.Quā'r intelligatur,& sociis suis,& sic q̄n̄ cōceditur alicui se-
curitas cū sociis,q cōp̄hēdantur,vide q̄d no.Bal.in l.spadonē,§.dē aūt.s̄.de
excu.tut.per Ang.in l.vtimur.de sepul.vio.vbi bellissime loq̄tur in materia.
e Ale.¶Vna vice tantum,vide do.Abb.Sic.plenè distinguentē.in c.innouamus
quod est c.vlt.extra de treug.& pace.
f Ale.¶Prima vice tantum.Idē Bar.in l.dotis.s̄.de iure do.& Ang.in l.vtimur.
de sepul.vio.& in l.Græcè.§.& post lit.s̄.de fideius.
g Ale.¶Ire & redire.Adde,ꝙ saluuscōductus datus vsq; ad tēpus,nō intelligi-
tur pro vna vice tm̄,sed quoties voluerit accedere p̄p t̄pis adiectionē.& ita
dēt limitari Bar.hic,per l.sicut in annos.s̄.q̄b.mo.vsusfr.ami.s̄m Rapha. in l.
si mihi & Titio.de ver.ob.p ibi no.per bar.& Ang.in l.vtimur.s̄.de sepul.vio.
Io. Cal.in dispu.sua incip.ex octo studentibus.vbi facit mentionem de dis-
pu Old.& pro hoc l.Græcè §.& post litem.s̄.de fideiu.& vide pro intellectu
d.l. boues.j̄ d̄ ver.sig.in proposito nostro,omnino Bal.in l.inuitus.C.de p̄c.
h Ale.¶Alia ciuitate.Sed q̄n̄ ciuitas nō recognoscit superiorē, esset idē q̄d in
ciuitate Romana,p no.per Bar.in l. p̄xi.& vide q̄ dixi in l.si q̄s pro [illegible] de fide-
ius.& adde quod habes per do.Nellū de s.Gem.in suo trac.bānitorū.in i.par
te secūdi tēporis.q̄15.q refert no.cōsiliū Bal.vide per Mod.in l.si familia. s̄.

de iur.om.iu.Addeq̄n̄ cōmittatur crimen læsæ maiest.Old.cons.43.
i Ale ¶Mittunt nuncium Quid de his q portāt l̄ras,vide bar.in l.j.§.incidit,ad
Turp.Et nota,ꝙ in hoc crimē incidit,q facit,Papa viuente,de Papatu cōuē-
ticulā,s̄m Io.An.in c.veniens,de test.itē nota,ꝙ non subditus nō incidit in cri
mē,vt no.Bal.in l.2.C.de fal.mone.& tenēs castrū rebellatū,vel cōcitās popu
lū cōtra rēp.n̄ incidit in hāc pęnā,vid̄ in l.j.& 2.& ibi Bal.C.de sedit.adde q d
de his,qui spoliant nuncios apostolicos,an incidāt in hoc crimē.Ro.cōs.365
Et ꝙ nō subditus non committat crimen læsæ maiest.vide quæ in facto con-
suluit Old.cōs.44.Et an positus ad confinia,qui fuit inobediens,dicatur inci
disse in hoc crimen,vide bal.cons.139.1.lib.

LEX III.

1 *Ecclesia Romana damnat omnes,qui dicunt se Reges Siciliæ.*
2 *Exercitum præparans sine iussu superioris incidit in legem Iuliam maiestatis.*
Ciuitates Italiæ possunt præparare exercitum contra suos subditos.
3 *Hac lege tenetur non solum qui fecit,sed etiam qui facere curauit.*

1 Lex 12. Tab. No.istos casus,q̄a sunt multum communes.
¶Ex hoc,q̄d habes hic,dic † ꝙ ecclesia Ro-
mana ↄdēnat oēs istos,q dicunt se Reges Siciliæ, q cum nō hēat
2 regnū licitè,incidunt in legē Iuliā maiestatis.¶† Scdò nota,ꝙ il
le,q p̄parat exercitū sine iussu superioris,incidit in legē Iuliā ma-
iestatis.Sed hodie ciuitates Italiæ possunt licitè præparare exerci
tum ↄ̄ subditos,& inimicos suos,cum dominum n̄ recognoscāt,
3 vt videbitis in l.hostes.j̄.de capt.& postlimi.reuers. † Itē nota,ꝙ
n̄ solum ille,qui fecit,sed qui facere curauit,tenetur hac leg.

LEX IIII.

1 *Auxilium & fauorem dans hostib.tenetur lege Iulia maiestatis.*
2 *Mutuans pecuniam,dicitur auxilium præstare,& fauorem.*
Statutum puniens dantē auxiliū,& fauorē alicui,cōprehēdit mutuātē pecuniā
3 *Auferens reum confessum condemnatum, vel condemnandum è manib.fami-*
liæ punitur lege Iulia maiestatis.
Reus si non erat confessus vel condemnatus, eripiens eum punitur ad mortē.
Auferens reum de manu familiæ generaliter,qualiter puniatur remissiuè.
4 *Interficiens reum captum à familia qualiter puniatur remissiuè.*

1 Cuiusque. Nota.† ꝙ q̄cūq; dat auxilium hostib. & fauorē
2 tenetur lege Iul.maiestatis.† Itē nota, ꝙ q̄cūq;
a mutuat ^a pecuniā,dr̄ auxilium p̄stare & fauorē.Ex quo ha es, ꝙ
si statutum dicit,ꝙ q̄cunq; dederit auxilium & fauorē tali,punia
tur in tm̄:si q̄s mutuat pecuniā,ille dr̄ p̄stare auxilium. & fauorē.
De hoc auxilio & fauore qualiter intelligat̄ req̄rit magnā inda-
ginē.Dicā ī l.in furti.§.ope.s̄.de fur.¶Itē no.tex.ibi,itē q ↄfessum.
3 † Ex quo habes qualiter debet puniri ille,q abstulit à familia ^b ali-
b quē ↄdēnatū vel ↄdēnādum,cum esset confessus de crimine.inci
dit.n.in legē Iuliā maiestatis,vt hic,q̄d tene mēti Si vero aliqs eri
pit aliquē nō ↄdēnatum,vel confessum hēris casum spāle, ꝙ dēt
puniri ad mortem,vt in casu l.fi.de malef.& mathe. In aliis autē
c casib.qual'r puniatur eripiens,^c habes in corp.Authē.vt omnes
4 obe.iud.prouin.§.arripiat.Sed † si q̄s interfecerit captum à fami-
lia reum,qualiter puniatur? Dyn.tangit in l.in laqueum. s̄.de acq.
re.do.Iac.de Are.hoc disputauit.Tāgā in d.l.in laqueum.& l.eius-
dem.§.fi.j̄.ad leg.Cor.de sica.

ADDITIONES.

a Ale.¶Mutuat.Mutuans pecuniā,dr̄ præstare auxilium.Et ad hoc vide quæ di
xi in l.fi.s̄.de pub.iud.
b Ale.¶Familia,Qualiter punitur,q abstulit à familia aliquē cōdēnādū, vide
Bal.in l.Addictos.C.de epis.aud.& ibi Cy.& vide q̄ scripsi in l.3. §.trāsfugas.
j̄.de sic.& q̄d no.Are.Inst.de ac.§.pęnales,& adde q̄d no.Inn.in c.sanè.de of-
fi.dele.& Do.in l.addictos.C.de app.& vide Bar.in extraua.ad reprimēdum.in
ver.tāgit.Quid aūt de eo,q receptat,vel occultat bānitū,vel debitorē, ne ca
piat̄.Bal.in l fi.C.de ope.liber.dicit spāle eē in casib.illi⁹ l.fi.& aliarū,q̄ ibi ci-
tat;alias q̄d nō tenetur ad debitū,nisi vi eximat,vt s̄.ne q̄s eū,q in ius vo.al's
titulus eēt supfluus.& vide q̄ hēs in rub s̄.ne q̄s eū,q in ius voc.ē, vi eximat.
An teneāt̄ ad debitū custodes carcerū creditorib.vide q̄ scripsi in l.fin.s̄. ti.j.
c Ale.Qualiter puniatur eripiens.Vide Bar.in l.j.§.is vr̄ in fi.s̄.si q̄s dicē.& vi-
de Bal.in l.sed eximendi,§.item si quis.s̄.ne quis eum,qui in ius vocat.

LEX V.

1 *Aurifex reficiēs calicem iam cōsecratum,non incidit in legem Iuliā maiestatis.*
2 *Vendens calicem non consecratum,non incidit in legem Iuliam maiestatis.*

1 Non contrahit. † No ꝙ aurifex,qui reficit calicē iā
ↄsecratum,vel alius ecclesiā iā ↄse
2 cratā,nō incidit in legē Iuliā maiestatis.¶Itē ille,† q vēdit calicē
non cōsecratum nō incidit in legē Iuliā maiestatis:al's si est con
secratus,vēdere n̄ p̄t,l.sancimus.C.de sacros.eccl.

LEX VII.

1 *Infamis in crimine læsæ maiestatis accusat,& testificatur.*

1 Famosi. † Vides,ꝙ infames admittuntur ad accusandum ī
hoc crimine:sed an admittantur ad testificādum?
Resp.sic,vt j̄.eo.l.p̄x.& quod ibi statim dicam.

1 *Delinquens contra Principem verbo,vel facto,qualiter puniatur.*
2 *Minæ alicuius ex qualitate personæ,inducunt iustum metum.*

1 §. Hoc tamen crimen. No.tex.ibi,nec lubricum &c.no.† Aut q̄s delinq̄t ↄ̄
Principē verbo,& hēt locū l.j.C.si q̄s Impe.male. Aut q̄s delinq̄t
aliquo facto,vel tractatu,& tunc si est de capitib.exp̄ssis s̄. l.j.2.3.
quarta.tunc debet puniri,vt ibi.Si vero non est de illis capitibus,
tunc

a tūc dēt puniri inspectis qualitatib. quę hic ponuntur. ¶† Vlterius no. arg. vtrum minę alicuius inducant iustū metū. Certe ex qualitate personæ minantis inducitur iustus metus, aliàs non, vt hic, & l. j. C. si quis Impera male. & gl. no. in l. metū. C. quod metus causa.

LEX VIII.

1 *Famosi, & alij, qui non habēt ius testificādi, nec accusandi, qualiter admittatur.*

a **In quæstionibus.** aVides ergo, ꝙ illi, qui aliàs ad accusandū, vel ad testificādum, nō admit
1 tuntur, tamen admittunt in hoc crīe. ¶† Quæro, bqualiter dēt in
b telligi: ꝙ famosi, & alij, qui non hēnt accusandi ius, nec testificandi, admittunt in hac cā? Resp. de testimonio loquor. Quædam est cā, q̄ repellit aliquē à testicādo: qa lex timet ne dicat mendaciū p̄ reū: fortè, qa est suus inimicus: & isto casu non admittet ēt in istis crībus exceptuatis. Quidā sunt, q repellūtur à testimonio pp aliquā cām, q̄ nō respicit singul'r inimicitiā, & odiū accusati, & isti
c admitterent. Hāc distinctionē facit c. per tuas, cextra de simon. Itē
d dr̄, dꝙ in qōnibus lesæ maiestatis admittunt istæ personæ, quæro, vtrū admittātur ad ꝓbandū qdā alia adminicula. Exemplū, in crimine lesæ maiestatis volo ꝓbare, ꝙ rector prouinciæ nō admisit successorē venientem. benè certè admittent isti testes, qd ille noluit admittere. Sed an admittantur isti ad probandum adminicula, s. ꝙ ille, qui venit, erat legitimus successor: certè non admittuntur: quia admittuntur ad probandum ea, quæ respiciunt tātum delictum, non autem ad probandum adminicula. Ita dicit d. cap. per tuas. extra de simo. quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ In q̄st. Aduertatis, qa vbicunq; admittunt isti tales, admittunt sine tormentis quo ad accusandū; secus qn̄ admittunt ad testificandū, qa tūc nō admittunt sine tormentis. ita sing. voluit Inn. in c. cū P. Manconella, extra de ac cusat. in gl. prima. & vide Bar. & ibi dixi, in l. ex libero, de quæst.

b Ale. Quæro. Et pp hoc sing. dixit Bal. in auth. si testis ꝓductus dicat. C. de test. ꝙ si statuto caueē, ꝙ infamis posit ꝓbare adulteriū, q. licet adulteriū nō possit esse sine matrim. ꝙ nō poterunt tales infames ꝓbare mr̄imoniū. Et hæc faciūt disponēte statuto, ꝙ stet iuro dānū passi, q nō stet iuro suo. Et vide ī hac qōne, & in multis similibus, Bal. in d. auth. si testis ꝓductus dicatur. C. de test.

c Ale. ¶ Per tuas. Aduertatis fm Ang. hic, ꝙ illud ibi non dr̄, nec hoc ibi placet, qa si admitterētur ad factū, i. ad accusandū, ergo admittunt ēt ad ꝓbādū oīa adminicula, sine qb. accusatio sua nō sortiret effectū, l. ad rē. & l. ad legatū. s. de ꝓcur. c. veniēs. de accu. credit tñ Bar. dicere verū in his adminiculis, q̄ nō sunt de substātia ad fundaméta accusationis. Et ad Bar. hic adde bñd. de Plu. in l. etiam. §. absens. in fi. s. de ma. vin.

d Poma. ¶ Itē dr̄. Pro limitatione tex. huius vide Feli. in c. ad nostrā. de ꝓbat. & vide Are. consi. 29. in 6. dubio. vbi sequit, licet postea cōtrarium pūgat in l. si seruū. in prin. s. de ver. ob. & in c. at si clerici §. de adulterijs. de iu. & vide Fel. in c. per tuas. & Bal. & Feli. in auth. si testis productus dicatur. C. de testib.

LEX IX.

Eorum. Op. C. de bo. libe. l. j. & l. 4. j̄. de interd. & rele. So. vt hic in gl. & dicemus in l. 3. de interd. & releg.

LEX XI.

a **Is qui in reatu.** aQualiter autem feratur sententia cōtra mortuum in crimine lesæ maiestatis, & si
b mil. plene habes Insti. de hære. ab intest. b§. per contrarium.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Is qui ī reatu. No. qn̄ posit dānari memoria alicui⁹ defuncti, vt bōa publicent, & vide q̄ dixi in l. qui crimé. qui acc. nō pos. Sed quāto tépore duret facultas accusandi post morté delinquētis, vide tex. in l. 2. C. de aposta. & ibi Bar. dicit, ꝙ facultas puniēdi, & accusandi hæreticū mortuū, finit quinquennio. Sed idē dicas in delinquēte in pricipis maiestatē, fm gl. méti tenenda in l. Manicheos. C. de hæretic. Sed an dēat mitti cadauer ad iustitiā, qn̄ vnus semetipsū interfecit, vide Cy. & But. in l. 2. C. qui testam. fac. pos. licet Bal. ibi dicat, ꝙ hoc posint facere iudices, si volunt. De hoc latè p Ang. & Imo in l defuncto. s. de pub. iud. & Bal. in l. j. C. ex delic. defun. & Ang. in l. fi. C. si reus, vel acc. mor. fue. facit l. 1. & 2. & quod ibi Bart. de cadauer. puni. Modus autē sñīæ est vt ꝓnunciet qué esse hr̄ticū, & ꝙ p consequens eius memoria dānetur. Et multos casus, in qbus dānat memoria, vide enumeratos per gl. i l. ex testamēto, C. de test. man. Et excōicatus, & vsurarius pronunciatus, an posit q̄ri post morté, vide Bal. in l. principaliter. 1. C. de lib. cā. Et casus, in qbus dānetur memoria, enumerat etiam gl. j. in ver. extinctum. C. si reus vel acc.

b Ale. ¶ Ab intestato. Dic alias de hære. quæ ab intest. vbi gl. ponit. quando quis posit post mortem accusari.

Ad legem Iuliam de adulterijs & stupro. Tit. v.

¶ Continua rubricam, quia crimen adulterij est grauius crimen: quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio vero cō mittitur in corpus, vt primæ ad Corinthios 6. c. circa fi. iō ponit hic rub. ad legem Iuliam de adul. ¶ Quæro, qd cōtinebat lex Iulia de adul. Rñd. eius pręcepta, & capitula habes s. de min. l. auxilium.

LEX PRIMA.

Haec lex. Op. & videtur, ꝙ si hoc est verū, ergo ab autore debet denominari. & sic debet denominari lex Augusta, non lex Iulia: cum autor suus vocetur diuus Augustus, ergo &c. vt Instit. de donatio. §. aliæ. Sol. vt in gl. duobus modis. Vel dic, & ista est vera, quòd ille qui hanc legem inuenit, vocabatur Iulius. Nec ob. quod hic dicitur, quia quilibet Imperator vocatur diuus Augustus. De hoc per Cy. C. eod. titu. super rub.

LEX II.

a **Ex lege Iulia.** aIsta lex tractat quasdam exceptiones, quę ponuntur contra crimen adulterij. & primò ponit de quadam exce. de qua videbitis j̄. eo. l. denunciasse. & no. tex. ibi, peregisse autem.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Ex lege Iulia. No. cōtra accusatoré criminaliter obijcit exceptio lenocinij, de quo p Dy. in .viro. soluto matrimonio. & in reg. in pari. de regu. iur. in sexto. Itē dico, ꝙ pt opponi exceptio criminosa de inhabilitate psonæ, puta ꝙ est excōicatus, vel infamis, facit l. quos prohibet. s. de postulan. Ita tenet Imo. in dicta l. viro. vbi ipse subdit, ꝙ ista sunt vera de iure ciuili, sed de iure canonico dicit, ꝙ cōtra accusatoré ad ipsū repellendū potest obijci de quolibet crimine, vt in c. j. extra, de accus. plene in l. is qui, s. de pub. iudi.

§. Marito. De hac exceptione videbitis j̄. ad Turpi. l. qui desistit. & l. abolitionem. C. de adult.

1 *Lenocinium est d plex.*

1 **§. Lenocinii.** Hic loquit de tertia exceptione, s. lenocinij: & in hac lege ponūt † duę species lenocinij: vnū manifestū, qn̄ maritus dat operā vt vxor sua adulteret, vt īde aliqd lucret: sed a species lenocinij, qn̄ vxorē adulterā retinet. & de his duabus speciebus loquit hic §. Hic quidā hēnt, nō infligit. alij habent, infligitur. Opp. de vna litera ad aliam. Sol. vt in gl.

1 *Exceptio lenocinij est dilatoria & dēt opponi ante nomē rei receptū inter reos.*

§. Qui hoc dicit. Op. de l. si vxor. §. iudex. & §. fin. j̄. eo. Sol. ille §. intelligit fm istū §. qa post nomē rei receptū inter reos, nō pt obijci hæc exceptio. itē opp. s. sol. mat. l. cū mulier, & l. si maritus. §. pscriptiōes. j̄. e. & C. e. l. ita no
1 bis cordi pudor. Rñ, † ista exceptio lenocinij est dilatoria, nō pemptoria, iō op3 opponi añ nomē rei receptū inter reos, vt in d. §. pscriptiones. Cætera circa hāc exceptionē dicā j̄. ea. l. §. si publico.

1 *Exceptionem lenocinij an extraneus possit obijcere.*
Vxoris & extranei lenocinium obijcientium, quæ sit differentiæ ratio.
2 *Exceptio lenocinij qualiter, & quando possit opponi.*
3 *Crimen quando possit puniri per viam inquisitionis.*
4 *Inquisitio quæ fit ad priuatam vtilitatem, ad crimen inueniendū, fit tripliciter.*
5 *Inquisitio generalis ad crimen inueniendum fit tripliciter.*
6 *Inquisitio potest fieri ad crimen puniendum.*
7 *Iudex potest inquirere propter denunciationē officialis, & excusat à calumnia.*
8 *Iudex, qui incidenter cognouit de crimine, pt de illo per inquisitionē cognoscere.*
9 *Iudex vbicunque ex inquisitione generali comperit aliquē deliquisse, potest super eo crimine inquirere.*
10 *Iudex inquirit de crimine coram eo facto.*
11 *Iudex potest inquirere in criminalibus, in quibus quis potest accusare sine metu calumniæ.*
12 *Annus, mensis, & locus requiruntur in inquisitione & aliæ solennitates, sicut in accusatione præterquam inscriptio.*
13 *Conclusio non requiritur in inquisitione: & clausula, super quibus omnibus intendit, de consuetudine ponitur in inquisitione.*
14 *Exceptiones contra iudicem inquirentem possunt opponi omnes, quæ possunt opponi contra accusatorem, præter exceptionem, quia habet magistratū, & quòd habeat plures reos delatos.*
15 *Iudex inquirens post didicita testificata, potest testes de nouo producere.*
16 *Iudex inquirens non potest assumere partes accusatoris prosequentis suam, vel suorum iniuriam, nisi quando suum officium est principaliter offensum.*
17 *Iudex super notorio crimine procedit per inquisitionem.*
18 *Crimen excipiendo deductum, quando possit puniri. & num. 20.*
19 *Exceptio falsi opposita, an tollat accusationem falsi. & num. 21.*
Crimen, quod obijcitur per viam exceptionis, quando dicatur causam contingere.
20 *Exceptio proposita super crīe, quando tollat accusationem super eodem facto.*
22 *Excipiens de crimine, an ponat locum, & tempus remissiuē an teneatur se inscribere.*

a **§. Si pubico.** aExceptio lenocinij opposita à muliere inter reos recepta, maritum non repellit, sed eum puniri facit: sed si obijcitur ab extraneo, nihil importat. h. d. ista lex, & habeo hunc §. & eius mām multū pro subtili. ¶ Diuidit iste §. in quatuor partes. Primo ponit vnum dictū. Scdo illationē ex dicto. Tertio determinat vnam q. ex pdictis dependentē. Quarto ponit aliud dictū. Secunda ibi lenocinium igitur. Tertia ibi, vnde

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si publico. In materia inquisitionis, vide Ang. in repe. l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. x. Et adde quod Bald. in l. 1. § magistratibus de magi. conue. dicit, quòd licet potestas teneatur inquirere, tamen excusatur si non fuerit denunciatum: & hoc si non sit notorium, & tenet Bald. in l. data opera. C. qui accus. quòd pro leui culpa non imputatur, & ibi vide eum in materia incendij. Item adde quòd contra producentem falsum testem, vel instrumentum iudex potest inquirere, secundum Cyn. in l. vbi. C. de fal. & est tex. in l. iubemus. C. de prob. Item not. quòd contra ludentes & blasphemantes licet pr̄sidi & episcopo inquirere de iure, l. alearum vsus. C. de aleato. Item contra iniurias factas scholaribus, vt in auth. habita. & ibi Bald. C. ne fi pro pa. Quando sit licitum inquirere, & vtrum episcopus possit inquirere de adulterio quo ad pœnam imponēdam vide quod dixi post Bar. in rub. C. eo.

Poma. ¶ Si publico. Pro declaratione huius §. vide Fel. in c. dilecti filij, versi. ad aliud. de exceptio.

a de queri potest.Quarta ibi,extraneus aũt.¶Op.& vr̃,a ꝙ exceptio
lenocinij maritum accusantem repellat, vt l.ita nobis cordi pudor.C.eo.& l.cum mulier.s̃.sol.ma.Sol.illud verum,qñ ista exceptio obijcitur ante nomen rei receptum inter reos:secus postea.
b ¶Item ad idem opp.de l.viro,b atque vxore.s̃.sol.mat. Rñ.Ibi loquitur,qñ agitur ciuiliter.Tunc.n.illa exceptio, vel replicatio lenocinij est perẽptoria,& merito post litis cõtest.venit examinanda,vt ibi.Sed qñ accusat̃ crĩal'r,tũc illa exceptio lẽocinij ẽ dilatoria,ideò dẽt ꝓponi añ nomẽ receptũ ĩter reos.Qũo aũt hæc exceptio hic sit dilatoria,& ibi sit peremptoria,ex teipso ꝓpẽdas , qm̃ ibi perimit cãm,hic differt. ¶Venio ad ver.extraneus. Et opp. &
1 vr̃ † ꝙ quilibet extraneus possit opponere except.lenocinij, vt C. eo.l.qm̃ Alexandrũ.Gl.in verb.nec maritum. soluit duobus modis.Primò,hic opponebat̃ hæc exceptio post nomẽ rei receptum inter reos, ibi ante:& ista est vera. rationẽ dixi s̃.Dat gl.aliam sol. ꝙ lenociniũ põt opponi dupliciter , vel ꝙ maritus cõsensit vxori adulterar̃.vl' post adulteriũ ipsam retinuit, & ipsius vitiũ approbauit,& hæc exceptio semꝑ p̃t opponi,vt in ꝯrio. Tertio mõ soluit ꝙ duxit vxorẽ ꝯdẽnatã d̃ adulterio,tũc p̃t opponi tm̃ ante rei nomẽ receptũ ĩter reos.Ego miror multũ de hac scd̃a sol'one: qa ẽ ꝯ hũc §.q h.d.nã p̃cedẽs,§.loqt̃ de crĩe lenocinij,qñ vir ꝯsensit vxori adulterare:& tñ extraneus nõ p̃t hãc exceptionẽ opponere post nomẽ rei receptũ inter reos.Itẽ est ꝯ hũc §.q loqt̃, qñ vir tenuit dep̃hẽsam,& dãnatã in adulterio , & tñ hæc exceptio nõ p̃t opponi ab exñeo.quar̃ tene p̃cedẽtẽ sol.¶Itẽ opp.s̃.de §.si publico.ad ver.exñeus.Sol aliud in muliere obiiciẽte marito,aliud in exñeo.Rõ differẽtiæ est ista si mulier obiicit marito lenocinium ꝙ eius võlũtate fecit,p̃sumit̃ mulier seducta à marito,l.raptores. C.de rap.virg.iõ tãq̃ prosequẽs suã iniuriã,admittit̃ ad hãc exce. q̃ hẽt vim accusationis,qm̃ ex ea maritus punit̃,& hoc ẽt post nomẽ rei receptũ inter reos,& vt plene dixi in l.is,q reus.s̃.de pub. iud.& in l.neganda.C.q acc.non pos.Hoc aũt in exñeo nõ p̃t dici:qa ex hoc extraneo ñ est illata iniuria,si maritus fuit leno vxoris suæ.Præterea,si nos diceremus de alia exceptione lenocinij,ꝙ
3 vxorẽ adulterã retinuit,adhuc p̃t obiici à mulier̃ ad maritũ puniẽdũ,qm̃ hæc duo crĩa se ꝯtingũt adinuicẽ:qa vnũ ab altero descẽdit,iõ admittit̃ mulier ad hoc ꝓponẽdũ,vt dixi in d.l.is q reus. & est istud crimẽ ꝯmissum inter easdẽ p̃sonas:qm̃ illa mulier,q̃ accusat,est illa,q̃ ab accusatore retẽta est.Sd̃ in extraneo nõ possumus hoc dicere,qa licèt illa crimina se inuicẽ ꝯtingãt, tñ inter diuersas p̃sonas ꝯmittũt̃,qm̃ lenociniũ respicit vxorẽ,& eius iniuriã,& iõ p̃t opponi à muliere,sed nõ ab extraneo accusato,cũ eius p̃sonã nõ respiciat.¶Pro declaratiõe hui⁹ distingue,
2 † Aut exceptio lenocinij obiicit̃ marito agẽti ciuiliter:aut obiicitur ei accusanti criminal'r.Primo casu p̃t sꝑ opponi,l.viro atq; vxore,s̃.sol.matr. Scd̃o casu,aut obiicit̃ ante nomẽ rei receptũ inter reos,aut post. Primò p̃t obiici à quolibet extraneo,nisi sit seruus accusatoris, l. qm̃ Alexãdrũ,C.eo.Aut obiicit̃ post nomẽ rei receptũ inter reos & tunc aut obiicit̃ ad repellẽdum maritum accusatorẽ, & tunc ñ p̃t fieri,vt hoc §.& s̃.prox.Aut ad ipsum maritum puniendum: & tunc aut à muliere,& p̃t:aut ab extraneo,& opponi ñ p̃t.¶Op.dr̃ hic,ꝙ sine accusatore fuit punitus.Cõtra sine accusator̃ nemo dãnat̃,vt l.rescripto.§.si qs accusatorẽ,j̃.de mu.& ho.Dicit gl. ꝙ r'la est,ꝙ sine accusatore nemo punit̃,fallit hic,& in aliis casib.no. in gl.q̃ vide.Pro declarãda gl.hẽmus videre duo. Primò qual'r cri-
c mẽ possit puniri ꝑ modum inqsitionis.c Scd̃ò,qual'r possit puni-
3 ri ꝑ modum exceptionis.Circa primum,cõis doctrina gl.est,† ꝙ r'l'r de crimine nõ p̃t inqri.Fallit in casib.notatis hic.Idẽ no.in l.3. §.p̃terea,s̃.de suspe.tut.Idẽ sentit Spe.ĩ ti.de inq.§.2.Idẽ sentit Dy. hic,& cõiter oẽs Doc.¶Ego tñ in hac mã̃ vidi vnum dictum d. Nico.de Mat.in quadã sua disput. qui vr̃ mihi,ꝙ tetigerit meli⁹ veritatẽ huius mãæ,quã alij:iõ sequendo eius doctrinam , & ad-
4 dendo aliqua debetis scire,† ꝙ quædam inquisitio est,quæ fit ad priuatam vtilitatem,& ista aliquando fit ad crimen inueniendũ, & aliquando fit ad crimẽ puniẽdum.Ad crimen inueniẽdum fit tripliciter.Primò,faciendo denunciatores,& alios officiales,q d̃nunciant maleficia, q̃ ꝯmittunt̃,de qb.vidistis plene s̃.tit.2.l.diuus Hadrianus,& in l.j.§.qes.s̃.de off.p̃fc.vrb.& l.j.C.de curiosis.li.12. Qñq; fit ista inquisitio ꝑ inspectionem oculorum.Vadit.n.iudex p̃sonaliter,& inspicit quædam,l.fi.C.de cust.reo.& l.iudices.C.de
d episc.aud.Tertio modo d fit ꝑ inqsitionẽ gñalẽ,in qua inquirũt̃ latrones,& alij malæ ꝯditionis,& famæ,l.congruit.s̃.de off.præsid.
5 † Ista tñ ĩquisitio gñalis p̃t fieri trib.modis gñal'r.Primo mõ gñalis quo ad p̃sonas,& quo ad delicta,vt qa iudex inqrit à testib.si ẽ in ciuitate ista aliquis homo malæ conditionis,vt fur,latro,homicida,&c. Qñq; est gñalis de p̃sonis,de delictis vero est spãlis, vt puta,si est in ciuitate ista aliqs,q fecerit tale crimen.De ista inquisitione scd̃a potest intelligi l.j.C.de pri.deli.& l.fi.C.ad l.Iul. de vi. & j̃.ad l.Iul.pecul.l.4.§.1. Põt etiam esse gñalis quo ad delicta,spãlis quo ad p̃sonas.Exẽplũ,inqro ꝯ tutorẽ de suspecto,tũc interrogabo an ꝯmiserit in administratione dolũ,vel culpã,vl' negligẽtiã,& sic crĩe nõ exp̃sso.ita p̃t intelligi l.hæ enim p̃sonæ.in princ. & qd̃ ibi no.in gl.s̃.de susp.tut.& c.fi.ex de pur.cano.Isti sunt tres modi ad inueniẽda maleficia nõ puniẽda,qa ex neutro istorũ se-
6 qt̃ ꝯdẽnatio,sd̃ solũ crimẽ inuenit̃.Qñq; † fit ĩqsitio ad maleficiũ puniẽdũ,& hic aduertẽdũ est,licet gl.& Dy.hic teneãt, ꝙ r'l'r ĩqsitio ista ñ p̃t fieri,tñ veritas al'r se hẽt qa leges q̃ hic ponũt̃, vt cas⁹ spãles,faciũt r'lã,vt j̃.dicam.Nã scitis,ꝙ ñ ꝑmittit̃ alicui d̃ facili ac-
e cusar̃,l.si cui,in prin.s̃.d̃ acc.ita ñ ꝑmittit̃e de facili iudici inqr̃r̃:sd̃ in qbusdã casib.in qb.de facili ꝑmittit̃ accusatio,sine metu calũ-
7 niæ,ex eisdẽ rõnib.inqsitio de facili ꝑmittit̃.Do ergo r'las. † Pri-
f ma est,ꝙ iudex p̃t ĩqr̃r̃ ꝑꝑ officialis d̃nũciationẽ,f l.diu⁹.s̃.ti.2.& l. ea qdẽ.C.d̃ acc.& C.d̃ curiosis.lib.12.l.1.& l.j.C.de cust.reo. Hui⁹ rõ ẽ,qa sicut tutor excusat̃ à calũnia rõne officij, si ẽ instigatus à
g mr̃e,& ab aliis ꝯsanguineis,g & aliis affinib.l.tutorẽ.s̃.d̃ his qb.vt ĩdi.ita eadẽ rõne iudex excusat̃ à p̃sumpta calũnia ꝑꝑ offãlis d̃nũ-
8 ciationẽ.Scd̃a reg ẽ. † Iudex p̃t inqr̃r̃ ꝑꝑ incidẽtẽ cognitionẽ.R'la n.ẽ,ꝙ vbicũq; iudex ĩcidẽter cognouit de crĩe,d̃ illo crĩe ipse p̃t ꝑ inqsitionẽ cognoscer̃,tex.ẽ hic.Probat̃ optimè in l.pe. C.si ad-
9 uer.li.Simile vides,ꝙ ꝑꝑ incidẽtẽ relationẽ crĩs,qs excusat̃ à me-
h tu calumniæ,l.q cum maior.§.si libertus.s̃.de bo.li. † Tertia r'la est,ꝙ

ADDITIONES.

a Barb.¶Opp.& vr̃.Circa materiam inquisitionis vide Tanc. in rub.in 2.parte, vbi tractat de inqsitione & in primo ponit tredecim casus, in quib. est permissa de iure ciuili,deinde arguit pro & contra.Vtrum de iure cano.sit inqsitio de iure permissa,& q̃ tũc reqrãtur,& qs sit eius effectus,vide Bal. in c. j.§.iniuria.de pac.iur.fir.& vide quod no.in c.j.vt ecclesiast.benefi.

b Ale.¶Opp.de l.viro.Vide ꝑ bar.in l.si maritus.§.p̃scriptione.j̃.e.vbi glos.

c Ale.¶Per modum inquisitionis.No.materiam inquisitionis,& adde Bal.in l.j. C.qui admit.& Bar.in l.congruit.de offic.præsi.Quid autem sit inquisitio,vide Bar.in l.transigere.C.de transa.& Bal.in l.ea quidẽ.C.de accu.Et adde, ꝙ eo tempore quo finiretur accusatio,est impedita inquisitio,vt no.Bar.in l.q̃rela.C.de fal.& tene mẽti quod gl.2.q.5.c.præsbyter,si à plebe,in gl. q̃ incip. hic colligitur, ꝙ nunquam iudex per viam inquisitionis procedit, nisi prius citato offenso,an velit accusare,qui maius & potentius ius habet ideo præferendus iure communi,l.quamuis indubitati,C.e.l.j.§.denunciare.de vent.ĩspi.facit l.Senatusconsulto.& ibi hoc no.dicit Bar. C.qui acc.quod satis hoc videtur de mente Bar.& maxime in ver.vlterius, cum inquisitus assumit partes accusatoris.Et ita puto debere intelligi hoc quando inquireretur ad vtilitatem priuatam,alias dic vt hic per Bar.Adde ad materiam no.j̃.e.in l.3. & vide quod legitur & no.in c.j.vt eccle.benefi.vbi gl.magist.& vide Bar.in extrauag.ad reprimendum.in ver.per inquisitionem.& Ang.in repetitione l. si vacantia.C.de bo.vac.lib.x.& Bar.in l.fi.j̃.de q̃st.Et aduertatis, ꝙ iudex añq̃ inqrat,debet assignare terminum volẽtib.accusare.d.c.p̃sbyter si à plebe.2. q.4.& vide gl.2.q.6.c.si qs de plurib.Itẽ adde ꝙ in causis ciuilib.nõ hẽt locũ inquisitio,nisi in cã vsurarũ,vt no.Inn.in ca.ad nostrã de iureiu.& nisi in cã suspecti,vt C.de ꝓc.l.eũ.& s̃.de susp.tu.l.3.§.p̃terea.& l.j.eo.ti.vbi dicit,ꝙ in inquisitione vr̃ esse necessarius libellus,nisi vbi personæ vnius fauor,vel ipsa pietas,iudicem ad ciuilẽ inquisitionẽ adducũt,vt no.per Cy. in l. mulierem. C.si mãci.ita fue.alien.qd̃ dictũ nõ est alibi in iure.Bal.in c.j.§.si tres,vel p̃les ver.est.n.duplex.de pace tenẽda & eius viol.Itẽ nisi fauore fisci s̃m Bal.in l.fi. de bo.vaca.lib x.Itẽ fauore miserabilium personarum,secundum Cy. in d. l. mulierẽ.si manci.ita fue.alie.Itẽ Bal.in l.sancimus.2.C.de sac.san.eccl.dixit,ꝙ in ciuilib.fauore ecclesiæ admittitur inquisitio,& est spãle ibi,in aliis secus. Alle.Inn.in c.ad nr̃ã.de iureiu.2.& in criminalib.& in ecclesiasticis idẽ,per illum tex.in l.si qs in hoc.C.de epis.& cle.post Bar.in materia.per Io.And in c. fælicis.de pę.& Bal.in l.iubemus.C.de ꝓb.& qd̃ dixi post Bar. in l. aut facta. §.fi.j̃.de pæ.Adde ꝙ in vsurarum cã posit procedi per inquisitionẽ, voluit Bal.cõs.lxvj.3.lib.

d Ale.¶Tertio mõ.Ex his ergo tenet Bar.hic,ꝙ si inuenitur aliquis occisus, & nescitur à quo,vnde iudex inquirendo gñaliter inuenit Titium occidisse,ꝙ ex testib.receptis suꝑ tali inquisitione gñali,non poterit eum condemnare, qa istud nõ est iudiciũ,cũ nõ sit fundatũ cõtra aliquem,& iõ subseq dẽt inqsitio spãlis:& vide Bar.in l.fi.in fi.j̃.de q̃st.& sequitur Bal.in c.j.§.iniuria,vel seu furtum,de pac.iur.fir.

e Ale.¶Nõ ꝑmittit̃.Sed vtrũ in cã inqsitionis,vbi iudex procedit ex officio suo habeat locum condemnatio expensarum,vide per do.Ant.post gl.in c.dilecti,ad fi.de dolo.& contuma.Cy.in l.sancimus.C.de iud.

f Ale.¶Officiali denunciationem,Quo casu si iudex non inquirat , facit litem suam secundum Bal.in l.iubemus.C.de probat.

g Ale.¶Aliis cõsanguineis.bal.in l.athletas.j̃.de fal.& bal.in auth.ad hæc.de vsu.vbi dixit,ꝙ inquirens excusatur à præsumpta calũnia,vide Bal in l.j.in fi.l. C.ne qs in sua cã,& in l.edita.C.de eden.& quod no. bart.in l.si maritus.§.j. j̃.eo.& bal.in l.iubemus.C.de ꝓba,& Inn.in c.cũ clamor.de test.& Adde,ꝙ si qs de delicto ciuiliter punitus fuerit,talia acta operãt̃ vim denũciationis,& famæ,adeo,ꝙ postea ex illis actis tãq̃ ex denunciatione,vel fama iudex posset crĩaliter inquirere,s̃m bal.in l.quod euitãdi C.de cond.ob turpem cãm.

h Ale.¶Tertia regula.Sed aduertatis,quia bal.in d.l.edita,voluit,q cqd hic dicit bar.& Inn.in c.bonæ,de elec.ꝙ ex probationib.receptis super gñali inqsitione,posit seq condemnatio.Adde bal.in l.iubemus , C de prob.& quod no.Bar.in l.fi.j̃.de quæstionibus,& contra Bal.in d.l.edita, tenet simpliciter Abb.Sicu.in c.graue,de præben.Sed quid si aliqs est absolutus ab inquisitione generali,an posit contra eum inquiri specialiter?Bal.ꝙ sic,in l.fina. C.de pœn.iud.Et ad hæc dicta vide bal.in l.ea quidem.C.de accu.Pau. de Leaza. tenet opin.Inn.in cle.constitutionem,de elec.& vide bal.& bar.in l.j.s̃.de suspe.tut.& Ang.in l.libellorum.s̃.de acc.& vide casum in c.fi.de collu.detegẽ. vbi iterum inquiritur contra primo inquisitum.Et in materia inqsitionis,vide aliqua q̃ dixi, & scripsi immediate post ti.de reg.iur.& post barto. hic, in ver.vlterius scias quando crimen,&c.

est,ꝙ iudex pōt ꝓcedere p̄ inqſitionē,pp p̄cedētē generalē inqui
sitionē.Vbicūq;.n.iudex in gn̄ali inqſitione cōpererit aliquē deli
qſſe,in eo dē casu pōt ad inqſitionē spālē descendere,& illū reum
ꝯdēnare. Et ita d; intelligi d.l.ꝯgruit.tex.ꝓbat expſſe in l.4. §.j.ad
l.Iul.pecu.Ita pōt intelligi Auth.de collatorib.§.iubemus. Vide si
mile in accusatore si accusator reperit in testō eius, cuiꝰ hr̄s est,ꝙ
talis fecit tale delictū,excusat̃ à p̄sūpta calūnia,si accusat illum de
quo testator dixit, & hoc pp notificationē testatoris,l. qui cum
maior.§.fi.s̃.de bo.li.& l.mater.C.de calū.ita hic,& in præcedēti.
Alia regula est, pp notificationē factā iudici, pp incidētē cogni-
tionē,vel pp gn̄alē inqſitionē,p̄t inqrere,& descēdere ad spālem
10 inqſitionē.†Quarta regula est,pp magnū dolorē seu magnam
a offensam.Vbicūq;.n.crimē ꝯmittit̃ corā iudice,de illo p̄t iudex p
spālē inquisitionem ꝓcedere.Hoc probatur in calūniatore.C.de
cal.l.j.& in falso teste,l.nullum.C.de testib.& in falsa charta,l.pe.
C.de proba.& idē in aliis delictis,si qua delicta coram iudice cō
mittunt̃,de q̄bus tangā in l.eos.j̃.de fal. Vide simile in accusato-
re.Maritus de adulterio vxoris,mater de morte filij,& similes ꝑ-
sonæ ꝯiunctæ,sine metu calumniæ accusant pp nimium dolorē,
11 l.fi.s̃.de pub.iud.& l.mater.C.de calū.cum si.†Quinta regula b est,
b ꝓpter immēsum crimē.Sunt.n.quædam crimina ita enormia,in
quib.potest quis accusare sine metu calumniæ,vt in falsa mone-
ta.l.j.C.de falsa mone.& no.in l.athletas.§.calumniator.s̃.de his,
qui not.infa.Item in omnibus criminibus, in quibus sine metu
calumniæ admittitur accusator,in illis potest iudex inquirere.Et
facit l.si quis in hoc.C.de epis.& cler.ita debetis intelligere.Et sic
iudex inquirēdo,habet magis largas habenas,quam credatis, &
hoc de iure communi:sed de iure municipali in quibusdam ter-
ris sunt statuta,ꝙ indistincte iudex possit per inquisitionem pro-
12 cedere.¶† Quæro,vtrum in inqſitione debeant poni annus,mē
sis, locus, & aliæ solemnitates,quæ ponuntur in l. libellorum. s̃.
tit.2.Gl.Insti.de pub.iud.circa prin.videtur dicere,ꝙ non.Innoc.
c expressissime dicit,ꝙ delicta particulariter non sunt exprimēda c
in inquisitione,nec locus.ita dicit in c.fin.extra de pur.can.&di-
cit aliud in inquisitione,aliud in accusatione.d.Iaco.But.Insti.de
act.circa prin.dicit,quòd eadem solemnitas requiritur in inqui-
sitione,quæ requiritur in accusatione,præterquā in solennitate,
inscriptionis ad pœnam talionis,quia illa cessat ibi. & ita loquit̃
Insti.de pub.iud.in princ.ita dicit ipse.Nam cū ista inquisitio suc-
cedat in locum accusationis,& iudex vices accusatoris sustineat
merito erit eiusdem naturę,cuius est accusatio,l.j.§.hæc actio.s̃.si
quis test.lib.ius.esse fue.Ad dictum Inno.nō r̄ndet, q̄a de eo non
facit mentionem.Ego hoc dictum Iac.But.puto verū.Nō ob.di-
ctū Inn.ī d.c.fi.q̄a loq̄t̃ q̄n inqſitio fit spālis quo ad ꝑsonas, gn̄a-
lis quo ad delicta,& fit ad aliquē remouendum,nō ad puniendū
* criminaliter.* & hoc idem est de iure nostro, d.l.hæ.n.cū sua gl.
s̃.de suspe.tut.Nam eadē rō est,ne q̄s in tāto crīe vaget̃ cū alieno
13 dispendio,l.prætor edixit.in prin.s̃.de iniur. ¶† Tertio quæro,d
d vtrum inquisitio debeat habere ꝯclusionem? Respon.nō est ne
cessarium,ꝙ in inquisitione ponat̃ ꝯclusio,sicut nec ī accusatio-
ne,l.libellorum.s̃.de accu.Cōsuetudo tamen obseruat,ꝙ ponūt,
& ꝯcludunt sic,super quib.oīb.intēdit ꝓcedere,& punire reper-
e tum culpabilē s̄m formā iuris, seu statutorū.e Q̄d not. q̄a sicut ī
accusatione pōt intentari noua lex,ita in inquisitione:q̄a potest
dicere, intēdit punire culpabilem repertū s̄m formā iuris ciuilis
14 vel statuti.¶†Quæritur,vtrū ꝯ̃ iudicē inq̄rentē possint opponi
f illæ exceptiones, quæ possunt opponi ꝯ̃ accusatorē? Puto ꝙ sic,
excepta exceptione illa,& magistratum h̄ēt.Cū. n.ideo ꝑmittat̃
inquirere,q̄a h̄ēt magistratū,nō dēt esse eadē cā admissionis, &
repulsionis,l.cū is.§.j.s̃.de condi.inde.& l.q̄ hoīem.§.fin.s̃. de sol.
Item puto,ꝙ illa exceptio,ꝙ h̄ēat plures reos delatos,de qua lo-
quitur l.qui accusare.s̃.de accus.nō h̄ēat locū ī iudice inq̄rente,
nam pp officiū in eo cessat turpis suspicio.l.3.s̃. de offi.presi.& l.
fi.C.ad legem Iul.repetun.alias autem exceptiones puto inquirē
ti posse obiici.Pro hoc optime facit ex̃ de cle.ꝯiug.ca.diuersis.&
quod ibi no.vbi dicitur.ꝙ inquirenti p̄t opponi,ꝙ est inimicus,si
15 cut potest opponi accusatori,vel testib.¶†Vlterius q̄ro, vtrum
ī īquisitione testes possint examinari post didicita testificata, vel
g de nouo produci?Inno.tenet ꝙ sic,g in ca. cum clamor.extra de
test. quia cessat metus subornationis,cū s̄p iudici testes fuissent
aperti.Ego plus dico,ꝙ in qualibet cā crīali iudex ex suo officio
etiam post aperturā testiū,p̄t testes de nouo recipere, tam ad of-
16 fensam,q̄ ad defensam,l.i.in fin.j̃.de q̄st.& tangā ibi.¶ † Vlteriꝰ
q̄ro,cū in inquisitiōe iudex assumat p̄tes accusatoris,vtrum pos
sit assumere p̄tes accusatoris ꝓsequētis suā, vel suorū iniuriā,vl
simpl'r partes accusatoris cuiuslibet?R̄ndeo,cū inqſitio nō ꝑmit
h tatur ad priuatā partis vtilitatē,vt s̃.dictū ē,nō p̄t assumere p̄tes h
accusatoris prosequētis suā,vel suorū iniuriā,nisi q̄n suū officiū
est principl'r offensum,vt in falso teste,& calumniatorib.& simil.
Hoc autē scire est magni effectus pp multa,ad quæ admittuntur
illi,qui ꝓsequunt̃ suā,vel suorū iniuriā,& alij nō.& hæc sufficiāt

17 de inqſitione.nā Sp.de h̄ modicū tractat.†Vlt. sciās ꝙ q̄n crimē
esset notoriū,iudex potest indistincte procedere per inqſitionē,
l.ea quidem.C.de accu.& gl.hic dicit,& materiā de notorio crīe
dic per Spec.in tit.de noto.cri.Tangā aliq̄d in l.ab accusatione.§.
i nunciatores.j̃.ad Tur.¶Vlterius q̄ro,i vtrū superueniente accu
18 satore cesset inquisitio?Dicam in l.3.§.fi.j̃.eo. Venio ad secundā
k materiam de exceptione criminis.†Quæro,vtrum k quod hic &
de exce

ADDITIONES.

a Alex.¶Quarta reg. Adde Bal.in l.si quis obrepserit,circa fi.j̃. de fal.& ꝙ leuato velo tunc possis procedi absque processu, ponit Bald.in l.2.C.de spo.cap.euidentia,per d. de acc.

b Poma.¶Quinta regula.Adde aliam regulam, quæ tribuit iustam causam accusandi, vel inquirendi super publica fama.Ita dicit Imo.in l.quoties.§.si quis nomen.s̃.de hære.insti.& vide ad hæc Ang.de are.in tract.malefi.in gl in verb.hæc est quædam inquisitio,&c.& ibi addi.

c Alex.¶Exprimenda.¶Adde Bar.in extraua.ad repr.in ver.per inquisitionem.& Bal. in l.edita,C.de eden.in repe.Paduana,videtur tenere contra Bart.hic,& Bal.in l.illa institutio,de hæ.insti.dicit,ꝙ in inquisitione de falso debent poni locus,& dies,& vide in l.2.in prin.C.de eden.& in l.edita,eo.tit.& Saly.l.ea quidem.C.de accu.vbi tenet ꝙ requiratur in inquisitione speciali,vel generali.adde Cyn.in l.j.C.vbi conuen.qui cer.lo.& Bal.in l.j.C.qui accu.& in d.l.ea quidem.Sed vtrum in inquisitione requiratur litis cōtestatio?Inno.ꝙ non in c.cum olim,de testib.versi.item quia hic.Secus videtur, quando quis executorem admittit ad inquisitionem prosequendam,secundum eam,quod no.& vide omnino Bal.in c.j.§ iniuria,in ver.seu furtum,de pac.iur.fir. vbi voluit, ꝙ debet lis contestari,si habet promotorem,& vide Io.An.in c.vl.de for.comp.in nouel.& Inn.& d.Anto.in c.quoniam.§.sunt & alij,vt li.non cont.& Bald.in l.j.in fin.C.vbi de cri.agi opo.& in l.neganda.C.qui accu Et an vbicūque iudex procedit ex officio, requiratur lit.cōt vide per Inn.& An de But.in d.c quoniam.§.sunt & alij. & vide An.in l.si vacātia C.de bo.va.li.x.& Inno.in c.2 de rest.in inte.

* Clau ¶Criminaliter.Vide ad hæc quod no.Bal.in rub.extra de iud.& in c.super literis,de res.

d Alex ¶Tertio quæro.Vide Bar.in l.rerum. s̃.rerum am.& Bal.in l.edita C.de eden.& Bar.in l.libellorum.s̃.de accu.Bal in l.si quis se.C.de accu.& de hac clausula,super quibus omnibus,&c.vide Bal.in l.j.C.qui accu.& in l.& si seuerior.C.de infa.& in l.etiam.de proba.& Bar.in l.cunctos populos.C.de summa Trini.

e Ale.¶Seu statutorum.Vide Bald.in l.j de cōfes.Et an teneat libellus tanquam dubius propter dictionē, vel?Dic,ꝙ forte sic,quia pōt impropriari pro,&:& vel. pro,id est.l.2. C.de adul.facit l.si olei.C.loc.aliquādo illa copula, &, resoluitur in disiunctiuam pro, vel.vel pro,id est.l.j.ff.de pac.& ibi gl.in ver.placitus,& consensus.

f Alex.Quæritur vtrum.Adde Sal.in l.ea quidem.C.de accu.vide Bal.in l.licet,C.de procu.in ver.an post litem contestatam.

g Alex.¶Inn.tenet ꝙ sic.Quod in inquisitione testes possint produci post didicita testificata.idem tenet do.Ant.& Io.And.in c.qualiter,& quādo.de accu.secus secundū eos si iudex procederet ad instantiam accusatoris,secus in parte,vt not.dicit Bald.in auth. qui semel,circa fi.C.de proba.& vide ibi Bar.& Bald.in l.ea quidem,C.de accu. & vide Ang.in l.si vacantia,post med.C.de bon.vac.li.10 & Spe.in ti.de inquisi.§ nunc tractemus.ver.sed nūquid publicatur,& Bart.in l.4 §.hoc autem iudicium de dam.infec.& vide omnino Imo.post Bar.in l.inter accusatorem.de pub.iu.& Bart.in extraua.ad reprimen.in ver.neglexerit,& in auth.qui semel.C.de proba.dicit,ꝙ licet agens criminaliter renunciauerit probationibus,vel licet conclusum sit in causa,tamen possunt semper examinari testes.Ita dicit ibi.& vide quæ dixi post Bar.in auth.qui semel s̃. de proba.Adde Are.in c.cum dilectus,de accu.

h Alexā.¶Assumere partes.An iudex possit inquirere in locum accusantis prosequentis suam,vel suorum iniuriam,vide quod no.in l.neganda.C.qui acc.& no.in l.is qui reus. s̃.de pub.iud.& vide Ange.in l.si vacantia,post medium,de bo.vacan.libr.x. vbi etiam circa primum dicit,ꝙ si iudex vult aliquem absoluere,debet citare offensum ad contradicendum,alias talis absolutio non præiudicat offenso,quin accusare possit,& forte etiam secundum eum iudex in sindicatu tenetur.Tu etiam in absolutione facias citare syndicum,de cuius præiudicio agitur. Vide etiam quæ scripsi in l.senatus. circa prin.de accu.& ad Bar.hic adde Bal.in l.ea quidem,de accu.& adde quod no. Bar.in l. inter omnes.§.recte.s̃.de fur.

i Ale.¶Vlterius quæro.Vide do.Franc.de Are.in c.2.extra de testi.& vide j̃.immediate post tit.de reg.iur.

k Alexā.¶Quæro,vtrum.An crimen possit puniri per viam except.vide Saly. in l.si magnum,versi.sed nunc quæritur.C.qui accu.& Bar.in l.qui accusare s̃.de accu.& ad gl. hic quæ reputatur sing.vide gl.& Bal. in l.falsam,in fi.C.si ex fal.instr.& in l.fi.eo.ti.& in l.fi.in prin de fide instr.Et quid si contra accusatum,vel inquisitum oppositum opponatur,ꝙ testes sunt falsi, & producitur accusatio contra eos, an supersedeatur in prima inquisitione,vide Cy.& Bald. in l.j.C.qui accu.& Bald. in l.j.de quæstionib. & Sal. in l.si docueris,ver.vlterius quæro.C.de fal.& quod no.Bart.in d.l.vl de fal.Ex opposito adde hic dictis,quando crimen est notorium,iudex potest procedere per inquisitionem,de quo per Inn.in c.bonæ,de ele.Et declara,vt per Bald.in l.ea quidem,in fi C. de accu.& an possit contra aliquem procedi de homicidio notorio,omisso tramite ordinario,vide Bal.in c j § iniuria,in ver.seu furtum,de pac.iu.firm.Et an circa famam procedatur iuris ordine non seruato,vide Inn.in c.cum in tua.de spōs.Et an in notoriis requiratur citatio,vide Bald. in l. præsbyteri,de episc & cle.Dixi in l.emptorem, de act.em.Et istis adde Inn.in c.statuimus,de off.dele. & Bal.in l.addictos,de epis. aud.Et q̄n in notorio requiratur ordo iudicij,vide Bal.in l.post quā,de pac.& no.Bartol. in l.j.§.fi.de var.& extraor.cogn.& Bar. in l.ab hostibus,§ sed quod ff.ex quibus causis ma.dicit tamen Bal.in l.j.C.de Iudæ.ꝙ in notoriis proceditur iuris ordine non seruato,alle. Inn.in ca.fi.de cohab.cle.& mul.quod hr̄ in l.si confessus,de custo.reo & Bald.in l.properandum,in fi.prin.de iud no.Ang.in l.si vacantia,in versi. venio ad secundum articulum in prin.de bo.vacan.lib.x.& Bal.in l.ea quidem,vbi plene,C.de acc.Et de materia notorij vide Sal in d.l.ea quidem,aliquid per gl.& Bal.in l.ciues.C.de app. & per gl.in c.per tuas,de cohabi.cle.& mulie.Et vtrum inquisitum sufficiat citari ad domum?Dic, ꝙ personaliter debet citari,aut per edicta publica,vt sing.voluit Inn.in c.si aduersariꝰ, ver.item no.ꝙ licet,de eo qui mit.in pos.cau rei seruan.& vide Doc.in l.j.de requi. re. Et an in inquisitione requiratur citatio,Bal.ꝙ sic in l.4.§.j.de condictio.ob turpē cām vide quæ dixi in l.de vnoquoque.de reiud. Pone,quòd iudex contra inquisitum tulit sententiam.postea petitur reuocatio sententiæ,an iudex sit citandus?Innoc.in capi.nostra,de procura.tenet quòd sic,in gl.fi.circa fin allega.c.cum speciali,circa fi.de appel. Recurre ad Ale.in d.l.de vnoquoque,de re iud.& est addit.

de exceptione lenocinij, q̄ ista exceptione probata punit̃ maritus, sit verum in aliis exceptionibus criminũ, vt falsæ chartæ, & similib. Dicit gl. q̄ non: q̃a exceptio lenocinij tollit accusationem lenocinij, sed exceptio falsi non tollit accusationem falsi. Examinemus hanc gl. Dy.
16 †dicit hic finaliter, q̄ per exceptionem falsi nõ tollit̃ accusatio falsi. Vr̃ probari per l. sed & si exceptio, s̃. de iuic. Item facit pro glo. quia hic tm̃ de lenocinio dr̃: ergo &c. l. si vero. §. de viro. s̃. sol. mat. sed c̃ gl. facit C. de prob. l. iub. mus, & c̃ fal. l. vbi. & j̃. de fal. l. diuus Pius. Sed potest dici fm̃ Iaco. quòd ibi in modum ordinariæ accusationis proponebatur exceptio falsi, q̃d vr̃ bene dictum. Ad dictã l. vbi, potest r̃nderi per literã, quę ibi dicit, nec accusatori tm̃, &c. Ad l. diuus Pius, põt r̃nderi, q̄ loquatur in eo falso, q̃d sine accusatore punit̃, vt in falsa charta, vt dcm̃ est. Si. n. nemine opponẽte posset puniri, multo magis aliquo opponente in modum excep. Concludo ergo sic. Aut crimen ĩ modum exceptionis obiectum, & probatum, poterit puniri sine accusatore, aut non, vt ex p̃dictis patet. ita dicit Dy. Pet. aliter dicit, vt refert Cy. ĩ d. l. vbi, C. de fal. vbi recitat istam opi. dicit enim ibi ipse quòd exceptio põt opponi qñq; ad repellendum accusatorẽ, qñq; potest opponi ad eum puniendum. Primo casu, nunquã
a punietur ille, c̃tra quem exceptum est, arg. ad hoc in l. Lucius, a s̃. de his qui no. infa. q̃d no. hac gloss. Si vero opponitur ad eum condemnandum, tunc poterit eum condemnare. ita loquit̃ hic. Vnde dicit ipse, q̄ ista exceptio, quæ opponitur hic, opponebat̃ ad hunc finem, vt condemnaretur, & ita intelligit hũc text. C. eo. in l. 2. Dictum Pet. non est verum, per l. quoniã Alexandrum. C. e. vbi dicit, quòd seruus non potest exceptionem lenocinij opponere. rõest, quia seruus nõ potest dominum accusare, eadem rõne nec exceptionem opponere, ex qua dominus veniret puniendus: sed si hæc exceptio simpliciter opposita nõ faceret dñm puniri, opponi posset à seruo, sicut à libero, l. seruos, s̃. de accus. q̃d
20 tñ illa lex omnino prohibet. Concludo ergo, † q̄ quocunq; modo sit opposita ista exceptio lenocinij, facit accusatorem puniri? Quid dicemus? Br̃ nos habemus de hoc tex. in iure canonico, ex
b tra de excep. c. j. in fi.[b] vbi dicitur, q̄ si crimen, q̃d obiicitur, cãm contingit, de qua agitur, q̄ tunc potest iudex ex eo punire, aliàs secus. Intelligo autem istud crimen contingere cãm, si respicit illud idem factum, de quo principaliter agitur, & easdẽ personas: vtputa, testis dicit falsum in causa c̃tra me: excipio, q̄ est falsus testis. Item p̃duxisti falsum instrm̃ c̃ me: excipio q̄ instrm̃ est falsũ vel dico q̄ feci adulterium te volente. Cum ergo exceptio contingat id, de quo agitur, & easdem personas, iudex potest punire vt hic: sec⁹ si diuersas personas c̃tingeret, vt hic in ver. extrane⁹. tunc enim iudex ex vigore eiusdem exceptionis non posset punire. Sed fateor, q̄ ex hoc, & cognitione habita, posset inquirere iterum, & super inquisitione punire ex nouo processu, & ita ob-
21 seruatur. ¶† Vlterius quæro pro declaratione gl. vtrum exceptione proposita super eodem facto, tollatur accusatio super eodem facto? Br̃ ista q̃ õ põt intelligi tripliciter. Vno modo, vtrum exceptio tollat accusationem pendente iudicio, & puto q̄ non: sicut inquisitio non tollit accusationem, vt dicam in l. si maritus. in fi. j̃. eod. ita nec exceptio, vt ibi dicã. Facit l. sed si ante, s̃. de excep. & quod ibi dicã. Scd̃o põt intelligi, vtrum exceptio tollat accusationẽ, postquã absolutio secuta est super exceptione. Ad q̃d r̃n. vt dicam in l. duobus. s̃. de excep. rei iud. & aliquãtulum tangã in l. qui Romæ, §. duo fratres, s̃. de verb. obl. Tertio modo potest intelligi, vtrum exceptio tollat accusationem postquã obtentum est super exceptione, & hic dico q̄ super exceptione potest obtineri duob. mod. Vno modo, q̄ accusator simpliciter repellatur, & isto casu non præiudicatur in accusatione, qm̃ ad alium finẽ tendit. nã sicut ciuilis, & criminalis nõ tolluntur exceptione, ita vna aliam non impedit, l. j. C. quando ciui. act. cri. præiu. Qñq; est secuta victoria super exceptione, quia accusator punitus est, tũc gl. vr̃ dicere, q̄ exceptio nõ tollat accusationẽ, vt hic, & l. nullũ, circa fi. C. de testi. sed gl. ibi reprehendit̃ à Doc. & bene. Cũ enim
c ista sint duo iudicia[c] ad vindictã tendentia, vnũ indistincte tollitur pp aliud, non attento vtrũ sit plus in vno quã in alio, l. prætor edixit. §. j. s̃. de iniur. Circa prędicta tanguntur multa, q̃ faciunt ad
22 hæc extra de pur. can. c. pe. ¶† Quæro, vtrum qñ opponitur crimẽ per modũ exce. debeat poni loc⁹? Dic vt in l. j. s̃. de exce. Itẽ an in exce. cr̃is dẽat se q̃s inscribere, dixi in l. si cui. in prin. s̃. de accu.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In l. Lucius. Vide omnino quæ late scripsi post tit. j̃. de reg. iur. Et adde bonum tex. in c. 2. circa fi. extra de ord. cog. Ad id, quod deducitur per modum exceptionis, no. Bar. in l. j. §. sed & si is, de ope. no. nun. pro quo optima gl. iuncto tex. in l. circa, de prob. Et ideo sequeretur, q̄ iudex pronunciare possit super non exceptis, quando reus probauit contra libellum actoris, vtputa contra agentem rei vendi. reus non probauit se dominum esse, an iudex debeat pronunciare q̄ dominium habeat ad eum spectare? ad hoc faciunt no. per gl. in l. à sententia, j̃. de app. & ibi tex. & no. Inn. in c. ex conquestione, de resti. spol. Adde etiã Bal. in l. hæreditas, C. de pet. hær. facit l. si inter me & te, s̃. de exce. rei iud. & ista disputatio non habet locum in duplicibus iudiciis. l. si defunctus, §. fi. de proc. & in vti possidetis. gl. est multum not. in l. j. in verbo, precario, & ibi Bart. C. vti poss. gl. in l. Pomponius, §. et siis, de p̃c. de quibus latius vide Bald. in l. cũ Papinian⁹ C. de sent. & interlo. om. iud. & quod legitur & no. in l. sed & si possessori, in princ. s̃. de

iureiu. dixi etiã post Bar. in l. si cum. §. j. de excep. rei iudi. & ad Bar hic vide no. in l. Lũcius, s̃. de infa. & vide Can. in c. j. de except. plene per Pet. & Cy. in l. j. C. de fal. posset tamen non absurde dici, q̄ sit hoc verum quo ad pœnam ordinariam non imponendã sed quo ad extraordinariam sic, arg l. nullum, C. de testi. secundum d. Flo. in q. sua inc. inquisitus, in decisione primi dubij, & vide etiã Ba. in l. si confessus, s̃. de cust. reo. adde id quod no. Bal. in auth. statuimus, ver. sed iuxta hoc, C. de epis. & cleri. vbi dicit, q̄ non refert, an quis de crimine nondemnetur, an per exceptionem conuincatur; alleg. c. super eo. de test. & de app. l. si cum. & ita dicit consuluisse Fede. Adde prædictis gl. no. in c. cum super, in ver. non extitit, de conces. præb. ex qua colligitur mirabile dictum, videlicet, q̄ crimen confessatum per viam exceptionis, etiã in ciuili iudicio põt puniri, sed Io. And. ibi contra. quia exceptionem obiiciens non fatetur. ca. cum venerabilis, de excep. Item quia crimen exceptum non debet puniri, cum ad hoc nõ agatur, & modus agendi inspiciendus sit c. 2. de ord. cog. & optime in c. super his, de accu. d. Ant. dicit ibi in gl. saluari posse, quando crimen est connexum ei, de quo agitur, iuxta not. in c. j. de excep. c. 2. de confess. Nec ob. primum arg. Io. And. quia id, quod est in ipsa exceptione, excipiens bene fatetur, licet non fateatur tacite inclusum, vt no. Doc. in d. c. cũ venerabilis. d. Abba. dicit, quod sibi placet dictum domin. Anto. quando actum fuisset in principali iudicio criminaliter: sed quia glo ibi loquitur, quando actum erat ciuiliter: ideo dicit durum esse tenere gl. maxime per id, quod habetur in d. c. super his, & remittit similiter se ad no. in cap. 2. de confes. maxime per eum. adde quod not. Bar. in d. l. si confessus, de custo. reo. Et de hac materia vide etiam aliquid per Barto. in d. l. præsbyteri. C. de epis. & cle. & in auth. nouo iure. C. de pœna iu. & per Ro. in l. mulier, s̃. sol. mat.

b Alex. ¶ De exceptione. c. j. in fi. Contrarium videtur tenuisse Bart. in l. j. §. sed & si is, s̃. de ope. no. nun. & ibi vide quæ dixi in §. in operis.

c Alex. ¶ Duo iudicia. Vide Bar. & Bal. in d. l. nullum, & Bal. in d. l. vbi, in fi. C. de fal.

1 *Accusatores plures si concurrunt ante nomen rei receptum inter reos, idoneiorem eligit iudex.*
Præferendi idoneiorem in accusatione causa est, quando alter colluderet, vel esset infamis.
2 *Vlterior præfertur propinquiori in accusando, quando adiecit aliquam qualitatem, qua mediante accusatus acrius punitur.*
Accusatus à pluribus opponere potest, vt non possit pluries de eodem crimine accusari.
Primus accusator põt dicere, quòd secundus accusator non debet admitti.
3 *Adulterium probatur ex præsumptionibus, vt si videres duos in camera, vel in lecto.*

1 §. Si simul. † No hic, q̄ id q̃d dr̃ s̃. §. prox. de accusatorib. q̄ simul pluribus c̃currẽtibus p̃tor idoneiorem eligit. dẽt intelligi plurib. venientib. ante nomẽ rei receptum inter reos, vt hic ĩ ver. ĩ tñ, & ver. sed & quoties. hoc ẽt no. C. q̃ accu. l. q̃ de cr̃ie. Itẽ in l. si plures. s̃. de acc. dr̃, q̄ iudex ex causa præfert vnum alteri. Certe cã ponit̃ hic, q̃a si reperit vnũ colludere, vel esse infamen, præfert alium. Et ex hoc dico, q̄ si propinquior accusat occisores simpl̃r, alius accusat illos adiecta aliqua qualitate, per quã puniuntur acrius, tunc iudex põt vlteriorem præferre propinquiori, si apparet iudici illã qualitatem esse verã, argu.
2 huius l. Item not. † q̄ si ego accusor à pluribus, habeo exceptionẽ sine dubio, vt nõ possim accusari pluries de eodẽ cr̃ie. l. si cui. §. iisdem. s̃. de accu. & l. qui de cr̃ie. C. de acc. Sed nunquid prim⁹ accusator potest dicere secundus accusator nõ dẽt admitti? Sed certe hic vr̃ tex. q̄ sic, vt seq. l. nisi ergo pater, &c. Dicam latius j̃.
3 l. prox. ¶† Itẽ dr̃ hic, p̃bationib. instruẽte. q̃ro qualr̃ probabitur
a adulterium? R̃n. nõ põt probari directo aliqua rõne: quia si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tñ quid facerent: sed dico q̄ probatur ex præsumptione, vt in c. p̃terea, extra de testib. & de presum. c. literis. & c. tertio loco. Tene menti prædicta.

ADDITIO.

a Alexã. ¶ Probabitur adulterium. Qualiter probabitur adulterium, adde Bart. in l. 2. §. j. s̃. eo in ver. quod ait lex, in prin. & in l. j. de extraor. cog. & Bar. in l. j. in prin. de fur. Bene facit, quod no. Bal. in l. neque natales, de prob. in ver. sed contra. Et q̃uo probetur aliquam esse meretricem, vide Bal. in l. 2. de collu. detegen. Et adde, q̄ testes deponentes de adulterio, tenentur reddere rationem nõ interrogati. De quo vide Barto. in l. capite quinto j̃. e. Qualiter probetur aliquam mihi esse vxorem, vide quod scripsi j̃. eod. l. si vxor, §. sed & si ea. ad quod recurre, & ibi no. Bar.

LEX. IIII.

1 *Duo quando admittũtur ad aliquid, donec vnus præoccupet, tempora vtrique cedunt.*
2 *Duobus si sunt concessæ literæ super præbenda, quam intra mensem duxerit acceptandam, mensis quando incipiat currere.*

Si maritus. Ad euidentiam huius legis d̃betis scire, q̄ gl. dicit hac eadem l. §. j. scilicet, quæ sint tempo-
1 ra accusationis adulterij. Et no. † princi. huius legis ad multa, q̄ quando duo possunt admitti ad aliquid, donec vn⁹ præoccupet, vtrique cedant tempora. Et sic facit ad materiam l. cum qui, & l. contra maiores, C. de inoffic. testamen. quòd antequàm vnã accusationem intentare incipiat, in vtraque tempora currunt. Fa-
2 cit etiam † ad quæst. duobus sunt concessæ literæ de præbenda vacatura, quam intra mensem duxerit acceptandam, à quo tempore incipiat currere mensis? facit ad hoc C. qui admit. ad bono. possess. l. fin. Nam debemus sic distinguere, Aut admittuntur ordine successiuo, & loquitur illa l. fin. aut admittuntur pariter, licèt locus sit præoccupationi, & habet locum lex ista. Non habetis alia.

1 Maritus

1 *Maritus superueniens processu pendente super accusatione inchoata ab extraneo, illi præfertur, & etiam admittitur absolutione secuta.*
2 *Inquisitione inchoata si accusator superuenit ante latā sententiā, an cesset inquisitio.*
3 *Accusatore superueniente non tollitur inquisitio, quando iudex ex forma statutorum indistinctè potest inquirere.*
4 *Accusator potest opponere contra iudicem inquirentem vt procedat super inquisitione, & idem in iudice, coram quo porrecta est accusatio.*

§. Si ante extraneus. Hic est notandus tex. Aduerte in isto §. no. duo. Primò, quòd
1 † maritus superueniens pendente processu super accusatione inchoata ab extraneo pfertur extraneo. Scdò no. ꝙ etiā marito superueniente post absolutionē secutā admittitur. Ratio, quia suam iniuriā prosequitur, & ideo sufficit si doceat se ignorasse de primo pcessu, licet de præuaricatione non doceat, vt pbatur hoc text. & dixi in l. si cui. §. iisdē. ſ. de accu. ¶ Opp. de sepul. vio. l. sepulchri violati. Resp. ibi reus accusatus ꝯdēnatus fuit in primo iudicio, & condemnatus soluit, ideo alius superueniēs, qui prosequitur suā iniuriā, repellitur ne quis de eodē delicto bis puniatur. hic vero primo
2 iudicio fuit absolutus. ¶ Vltimo, † ista lex inducitur per Dyn. ad quæst. ꝙ inchoata inquisitione, superueniente accusatore ante la-
a tam sententiam cessat inquisitio. a Istud tenet Dyn. in c. factū legitime. extra de reg. iur. lib. vj. & ita habent etiā quidā hic, per eum. Alij habent per Dy. in l. in prouinciali. ſ. de oper. no. nun. & quidā habent per eum in l. pen. ſ. de suspe. tut. Cy. C. de accus. in l. ea quidem. in fi. videtur tenere ꝯ̄rium. Prima ratio eius est ista. Qñ, auxilium extraordinarium est introductū causa adiuuandi ordinariū, vnū p aliud non tollitur, l. j. §. per hanc. & ibi no. ſ. de rei vend. Sed istud est huiusmodi, ergo, &c. Resp. & dico, ꝙ illo casu ordinariū non tollit extraordinariū, s. quātū ad originē, sed quantū ad executionē secus. pfertur. n. auxiliū ordinariū. Hoc apparet ex notatis in l. cū in scdo. ſ. de iniusto rup. test. Scda ratio, quā ponit Cy. est talis. Quando sunt duo auxilia, quæ tendunt ad eundē effectū, non refert qualiter fiat. l. Gallus §. si eius. ſ. de lib. & posth. & l. cū seruus.
b de verb. obl. Resp. dico, ꝙ accusatio, & inquisitio nō tendunt b ad eundē effectū, ſm opi. multorū, q dñt ꝙ per inquisitionē non infamatur ꝯdemnatus, ſm vero aliā opi. illorū, q dñt, ꝙ dānatus p inquisitionē infamatur, sicut dānatus p accusationē. Resp. vt statim pximè dicā. Tertia rō est, qa lex magis ꝯfidit de iudice, q̄ de parte, ergo, &c. Sed ad istā rationē respondeo, ꝙ vbi accusator est, erit hoc plus, qa erit accusator, & erit etiā iudex, q pōt defectū accusatoris supplere. l. 2. C. de aboliti. ita etiā in precedenti ratione vr̄ dicendū, ꝙ non tendūt ad eundē effectū, cū habeamus hic plus, s. accusatorem, & iudicē. Et sic rationes Cy. non ob. Dy. Quare post multa vr̄ dicendū sic. Si quidē inquisitio est inchoata ad petitionē accusatoris superueniētis, vel ad eius inuestigationē, vel est inchoata ac-
c cusatore negligente, & retardāte, c tunc non admittitur accusator superueniens, arg. huius l. & ſ. eo. l. 2. in fi. Ad hoc facit quod no. in Spe. de accu. §. fi. ver. fi. in fi. Si vero ista non possent opponi accusatori superuenienti, si quid accusator superueniens prosequatur suam iniuriam, prefertur, vt hoc §. & l. si cui. §. iisdem. ſ. de accus. nisi iudex videat, quod accusator superueniat causa transigendi, aut colludendi super crimine, vt ſ. eo. l. prox. Si vero suā iniuriam non prosequitur, tūc similiter, dico accusatorē esse preferendū pendēte iudicio per illā rationē qa superueniente auxilio ordinario, cessat extraordinariū. l. in prouinciali. ſ. de ope. no. nun. & qd no. per Dyn. in d. c. factū legitime, extra de reg. iur. lib. vj. nisi ex hoc appareat iudici accusatorē venire aīo colludendi, vel transigendi super crimine, vt ſ. l. prox. ideo putarē in istis casibus, ꝙ iudex licitè posset de hoc interrogare accusatorē, an intendat illi accusationi renunciare, ꝙ erit fortè ſm statuta terrarū, & si hoc repererit, nō admitteret eum, vt ſ. l. px. † Prædicta vera de iure cōi: sed cum p for-
3 mam statutorū quarundā terrarū inqsitio sit auxiliū ordinariū: d
d qa indistinctè pmittitur iudici inqrere, etiā nō existentib. illis causis, quas dixi in l. 2. §. si publico. ſ. e. tunc dicerē accusatorē superuenientē non tollere inqsitionē præcedentē, sicut nec aliā accusationem legitimè institutā. ¶ † Quæro reus potest obiicere istā ex-
4 ceptionē, ne pcedatur sup inquisitione, qa supuenit accusator, vt hac l. & l. si cui. §. iisdem. ſ. de accus. Sed an poterit eam opponere accusator? Casus videtur ꝙ sic ſ. l. px. Certè non vr̄ dubiū, quando iudex nollet admittere sup accusatione. Sed vt nostra quæstio sit dubia, pone inquisitionē fieri à capitaneo, accusationē porrigi coram potestate, vnde potestas admittit accusatorē: vtrū ille accusator possit opponere corā capitaneo, ne pcedatur sup inqsitione? Videtur, ꝙ nō: quasi sua non intersit, cū sp sua accusatio admittatr̄.
e Contrariū puto. e Nā si capitaneus prius illum reū puniret, tunc obstaret illi accusatori exceptio rei iudicatæ. l. sepulchri violati ac cusatio. ſ. de sep. vio. & accusator ex sua accusatione nō posset reportare sententiā, ideo sua interest. Idē puto in iudice, quod iudex ipse coram quo proposita est accusatio, potest opponere alteri iudici inquirenti, ne procedatur super inquisitione, quando illa causa pendet coram eo. Interest. n. sua, vt defendat suā iurisdictionem. l. j. §. si quis ius di. nō obtemp. facit c. duo. extra de offi. ordin.

ADDITIONES.

a Alexā. ¶ Cessat inquisitio. Vtrum superueniente accusatione ante sententiam cesset inquisitio. adde Inno. in c. super literis, de rescri. qui dicit, quod tanquam extraordinariū cessat, & plene Ang. in l. si vacantia, post medium. C. de bo. vacan. lib. 10. vide Spe. lib. 3 in tit. de inquisi. in §. nunc videndum, & Io An. ibi. Et sciatis, quòd si inquisitio est magis præiudicialis respectu debitæ qualitatis, quam sit accusatio, præfertur accusationi. 6. q. 2. c. si quis. Gui. de Suza. in l si quis in hoc. C. de episco. & cle. & Saly. in l. ea quidem, ver. sed quia propter denunciationem. de accus. & Bal. Ang. & Rapha. in l. si seruus plurium §. si quis ante, ver. in tex. ſ de leg. j Et an formata inquisitione offensus possit insistere, & comparere, & illam infirmare, Bal ꝙ sic, in auth. nunc si heres, de litig. Sed quid si offensus dicit iudici, nolo accusare, sed demū inquisitione formata vult. an audiatur. Bal, quòd non, in l. accusatorem. C. qui accus. & in l. ea quidem, de accu de quo vltimo vide quæ dixi in l. senatus. post Barr. de accusa. & vide Bal. in d. l. ea quidem. & vide gl. & Bal. in l. j. de lib. & eorum lib. & Bal. in addi. Spec. in tit. de accusa. An autem absente accusatore contrahatur eremodicium, vide Inn. in c. licet in beato Petro, de accus. & q̄ habentur in l. libellorum, de accus. in l. inter, de publ. iud. & tex. in §. prohibemus, Auth. de col. & dicit Bal. in d. l. si quis in hoc ꝙ debet differri inquisitio, non ꝙ veniat, vel venire possit accusator, vide Bal. in d. l. edita. C. de eden. vbi quærit, an possit cumulari. Et vltimo scias, an accusator superueniens possit coram alio iudice accusare, quam corā illo, qui iam instituerat inquisitionem, vide Bal. in l. ea quidem, ad fin. de accus. & vide Bar. in l. ea lege, ad fi. & ibi scripsi, & vide Bar. hic versus fi. Et an inquisitio dicatur remedium iudiciarium, vel extraordinarium. vide Bal. in l. nullum, C. de test. & in l. vbi, de fal.

b Alex. ¶ Non tendunt. Adde quod idem voluit Innoc. in c. cum dilectus, extra de purg. can. in gl. sua mag. in ver & dicunt quidam, vide ſ. l. proxi. §. si publico.

c Alex. ¶ Retardante. vide quæ dixi post Bar. in l. libellorum. §. fi. ſ. de accus.

d Poma. Auxilium ordinarium. Vult Bar. ꝙ inquisitio de iure communi sit remedium extraordinarium de quo Doc. in rub. extra de iudi. ad hæc etiam vide Angel. de Ari. in addi. ad Ang. in trac. malefi. & Car. Alex. in c. cum speciali. de appel. & Barb. in cap. j. de offi. ord.

e Alex. ¶ Contrarium puto. Sic not. ꝙ accusator superueniens pendente inquisitione, pōt accusare corā alio iudice. & idem tenet Bal. in l ea quidem. in fi. C. de acc. Et ibi etiā an accusator, vel inquisitor repellatur ope exceptionis, vel ipso iure.

LEX VI.

a Inter liberas. a Quærit gl. quæ est pœna adulterij? Certè pœna adulterij est C. e. l. quāuis. & auth. ibi posita, quod est verū ſm iura noua: sed ſm iura antiqua, est alia pœna. l. si quis viduam. ȷ̄. de qōnib. Item quæro, q̄ est pœna stupri, & quæ incestus, & quæ lenocinij, dic vt in gl.

ADDITIO.

a Alexan. ¶ Inter liberas. Adde secundum Ang. ꝙ de iure poli serui cōtrahunt matrimonium. vt in l. cum ancillis. C. de incest. nup. & in l. serui. C. eo. & ideo proponi poterit accusatio adulterij, secundum eum in tex. ibi, procedit. Adde secundum ꝙ stuprantes ancillas, aliàs sclauas, quibus in domibus vtimur, non imponuntur pœnæ ordinariæ stupri cōmissi in libera l. fi. de offi præsi. Et etiam secundum eum dicit Iac de Are. ꝙ etiā puniri poterunt vtili accusatione legis Iuliæ de adulteriis: sed non erit illa accusatio publica, sed priuata Et secundum eum tene menti, quòd etiam erit alia pœna stuprantis sclauam, de qua ibi per eum: sed ius accusandi non competit cuilibet de populo.

1 *Cōsensus patris nō requiritur in his, in quibus patri nō acquiritur vsusfructus.*

a Filiusfamilias. a Nota ergo ex hac lege casum ꝯ̄ gl. quę est in l. fi. §. necessitate. C. de bon. quæ li.
1 † ꝙ in publicis accusationibus filius admittitur sine ꝯsensu patris vt hic, & l. post legatū. §. si filius. ſ. de his quib. vt indig. & hoc tenet Dyn. quia in his, q publici iuris sunt, nō curat patria ptās. l. nā qd. ſ. ad Treb. Spec. variat, nam in tit. de accu. vr̄ tenere istud idē. in ti. de actore, vr̄ tenere ꝯ̄rium. & illi qui dicūt ꝯ̄rium, dicunt ꝙ hæc lex corrigitur, vt hic tangit per gl. ſm vnam opi. Veritas est, ꝙ iste §. nō corrigitur: nam tunc est verū, ꝙ patris ꝯsensus requiritur, cum agitur de rebus, in quibus patri quæritur vsusfructus: aliàs secus, vt no. in d. §. necessitate, ſm vnam lect. vera est opi. gl. pro qua est hodie casus in c. fi. extra de iudic. libro. vj.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Fliusfa. Filiusfamilias in publicis iudiciis admittitur sine consensu patris. Verumtamen aduerte, quia si esset verum, sequeretur ꝙ de omni crimine priuato, de quo agitur criminaliter, filius posset accusare sine cōsensu patris, cū patri tunc nihil quæratur, sed fisco applicetur. l. agraria, de ter. moto. quod est falsum, nisi absente patre accusaret, vt no. in l. Cornelia. §. lex Cornelia. ſ. de iniur. & nisi pater sit vilis persona. l. sed si vnius permissu, §. filio. eod. titu. Vnde dic idem in crimine publico, ꝙ in priuato, quia etiam pro crimine publico potest agi ciuiliter ad interesse l. qui crimen. C. qui accu. Vnde in publicis criminibus sicut in priuatis, quæri potest, & quæritur vsusfructus patri, secundum Ang. hic, qui dicit se de facto ita obtinuisse. Sed Bal. post Bar. in l. filius. de his qui sunt sui, vel alie. iur. dicit, ꝙ non requiritur cōsensus patris, nisi ex forma statuti alias requireretur, aliter obligaretur pater ex delicto filij, & vide Bal. in l. pen. C. de nox. & in l. cum oportet. §. fi. ad fi. C. de bo. quæ li. & vide Dy. Bal. Ang. & Imol. in l. fi. § fi. de verb. obl. in l. quoties, ȷ̄. de nox.
¶ Adde an valeat accusatio filiifa. cum consensu patris, Bal. consi. 69. v. lib.

1 *Accusari an ex eadem causa plures vno libello possint, quòd sic.*

§. Maritus. Quæro, quid est quod hic dicitur, quoniam ea causa non cedit in numerum, &c. Respō. quia suam iniuriā prosequit, ergo &c. l. hos accusare. §. lege. ſ. de accusa. ¶ Quero, vtrum ex eadem cā in eodem libello possint ac
1 cusari plures? Gl. † hic videtur tenere ꝙ non, sed dicit ꝙ requirūtur plures libelli. Hoc etiam tenet ȷ̄. l. proxim. in fin. & l. vim passam. §. fin. Contrarium est verum, vt no. per gl. C. si re. vel accusa. mot. fue. l. j & probatur in l. proxi. in fi. & l. vi passam. § fi. ȷ̄. eo. Et hoc tenet Dyn. per rōnē, arguendo de ꝯ̄tibus ad delicta. l. omnem

nem.s.de iud.& in auth.vt omnes obe.iud.prouin.§.hęc considerantes,& l.2.§.fi.s.de custo.reo. Sed in actibus videmus, quòd plures obligati eadem obligatione possunt conueniri eodem libello vt in Auth.de duobus reis.§.sin autem. & C. de duobus reis.auth. ibi posita.ergo idem in delictis. De hoc dixi l. hos accusare.§.j.s. de accusatio.

LEX VII.

1 *Dotata qualiter intelligatur.*

Qui pupillam. Not.tex.ibi,despōsatam,vel destinatam vel in testamēto denominatam, arg.ad statutum,qd dicit,ꝙ mulier dotata nō succedat, ꝙ intelligatur de
1 dotata† à patre,vel si est tradita nuptui, desponsata, seu destinata
a sub certa dote,ᵃvel si dos est constituta in testamento, vt hic. Pro
b hoc facit.l.cum plures.ᵇ§.cum tutor.s.de admi.tut.

ADDITIONES.

a Ale.¶Certa dote. Adde Bar.in l.Titio centum.§.Titio genero,de condition.& demon strationi.

b Ale.¶Cum plures.Idem ibi Bar.& And.de Pisis in c.j.de prohi.feu.alie.

§.In libro. Quod dicit,simul,intellige eodem libello, vt dixi s.eo.l.proxi.in fi.

LEX VIII.

1 *Insultus ad domum,videtur fieri etiam ad domum conductam.*

Qui domum. Nota.ꝙ dr̃ in fi.ꝙ appellatione domus cōprehenditur habitatio.quod facit ad statuta,quæ dicunt,si quis facit insultum ad domum, vt intelligatur
1 domus,siue sit propria,siue sit cōducta,vt hic,†& l. lex Cornelia. §.domum.s.de iniur.Insti.de iniur.§.domum.

LEX IX.

1 *Puniri vbi debeat qui ordinauit venetijs ad aliquem occidendum Paduæ , & q præstat domum ad colludendum de maleficio,tenetur.& nu.2.*

Et si amicis.§.Sed & si. Nota casum istū,& facit in arg.ad qōnē, ꝙ si aliqs tractauit,& ordinauit hic,ꝙ aliquis interficeret,qui fuit postea inter
a fectus ᵃFlorentiæ,†ꝙ de isto tractatu,& ordinatiōe p̄t puniri hic.
1 & intellige,ꝙ puniat de ordinatione , & tractatu aliter facto,quā in mente sua,quia sola cogitatio non punit. Hoc aūt speciale est in mandatore. Vtrum aūt puniat in loco mandati: vel in loco delicti,dicam in l.non solum.§.si mandato. s.de iniur.Item prædicta vera in eo,qui ordinauit cum alio,vt ab alio quis occideretur,sed ipse ordinauit hic, ꝙ occideret alium ipsemet, & alibi occidit,vr̃ ꝙ pœna tractatus pp sequens homicidium sit extincta. l. illud. in
b fi.s.ad leg.Aquil.& arg.eius,quod dicimus de insultu,ᵇpercussiōe secuta,no.in l.qui de crimine.C.de accu.Sed potest r̄nderi,& non malè,ꝙ istud est verū,si de homicidio esset punitus,& condemna
c tus,vel posset puniri,& condemnari,sed si est contumaxᶜin loco, homicidij perpetrati,ita ꝙ ex homicidio pœna non potest habere effectum,tunc satis probabiliter potest dici , ꝙ ex tractatu veniret puniendus, tunc enim principale extinguit accessorium,qn̄ principale hēt accusationis vim,alias secus.l.hæres à debitore.§.ꝙ
2 si hic seruus.s.de fideius.Vltimò no.†ꝙ ille, qui præstat domum aliquibus,vt commode possint loqui de maleficio committēdo;
d vr̃ dare auxilium,ᵈ& fauorem,vt hic.ꝙ tene menti.

ADDITIONES.

a Ale.¶Postea interfectus.No.contra facientes tractatum,vt quis occidatur,vt c.j.de homic.lib.6.& punitur mandator, licet homicidium non sequatur. vide quæ dixi in l. sed sciendum,de parrici.& vide Aret.in trac.suo malefi.in ver.existens Flo.in vlt.q.

b Ale.¶Dicimus de insultu.No.limitationem ad l.qui de crimine.C.de accus.& ad l.illud.s.ad l. Aqui.& vide etiam bonam gl. & Bar.ad limitationem d.l.illud, in d.l.qui de crimine,& vide Bal.in c.j.§.iniuria,de pace iura.fir.qui dicit,ꝙ si quis vulnerauerit aliquem in vno territorio,& in alio occiditur,ꝙ vbique potest puniri,Cyn.& Ray.ꝙ in loco vulneris,in l.j.C.vbi de crimine,& vide omnino Bal.in d.§.iniuria, ad limitationem notoriorum,in d.l.qui de crimine,& quod consuluit do. Fran. de Aret. apud ferrariam, vt habes recitatum per Mod.in d.l.si familia.de iu.om.iud.

c Ale.Contumax.Si aliquis est contumax in loco homicidij,potest puniri in loco tractatus,& vide Bar.in l.sepulchri,de sepul.vio.

d Ale.¶Dare auxilium.De præstante auxilium,& fauorem,vide Bar.in l.furti,§.ope s.de fur.& in l.cuiusque.s.ad l.Iul.maie.

LEX X.

Mater autem familias.

§.Mulier. Quærit gl. vtrum ob hoc euitetur pœna adulterij,si est publi.meretrix,vel lena,& est nupta? Dic ꝙ non:sed euitatur pœna stupri.dicam j.eo.l.si vxor.

LEX XI.

Miles qui cum adultero.

§.Ea quæ. Per istum §. dicunt quidā.ꝙ receptio inter reos, fiat aliter,quam per litis contestationem: quoniam absente ns inter reos potest recipi,vt hic. De hoc dic,vt dixi in l.is qui reus.s.de publ.iudi.

1 *Accusatione deserēs nō solū ab accusando repellit̃, sed qui destitit à professione qua professus est se accusaturum,& vir non lucratur dotem,nisi se subscribat.nu.2.*

a §.Socer. ᵃOpp.& vr̃.ꝙ ista lex nullā recipiat dubitationem. nam qui semel destitit,accusare iterū nō pōt, vt s. eo.l.2.§.j.Sol.fateor c̃rium,sed hic non dedit libellū: sed lex c̃ria loquitur,qn̄ dedit libellum,in quo dicebat se velle accusare ī futurum,non ꝙ accusaret modo.ita dicit Dy. ¶Vlterius dicit hic, ꝙ maritus non iniquè repellitur,q̃ro à quo repellit̃?Dicit glos.ꝙ
1 repellitur ab accusando,s̄m hanc lec.†Nota,ꝙ ab accusando repellitur nō solū ille,qui destitit ab accusatione,sed ēt ille q destitit ab illa professione,qua est professus se accusaturū.ᵇqđ est no
b tādum.An aūt,q destitit ante litis contest.incidat in Turp.Gl.tangit hic,& Dy.dicā in l.in senatusconsul tum.§.qui post.j.ad Tur Itē p̄t intelligi,qđ hic dr̃ non iniquè repellat à petitione dotis.&
2 hoc vr̃ quæri in tex.& † hoc est verū,qn̄ nisi vir accuset & se in
c scribat,dotem non lucrat̃,ᶜvt in auth.vt lic.ma.& auię.§.quia verò plurimas.ver.si de adulterio.& no.in l.consensu.C.de repu.

ADDITIONES.

a Alex ¶§.socer.Iste §.habet tres no.intellectus.& de eius intellectu vide late per Bal.& Mo.in l.Lucius.so.mat.& ibi Ro.& per Bal.& Imo.in l.cum mulier.e.tit.& ibi dixi.

b Alex.¶Se accusaturum.Adde c.licet,secundum Mod.de accu.quem text.ibi ponderat Panor.& quod no.Alex.in c.meminimus.ad fi.de accus.

c Alex.¶Non lucratur.No.ꝙ maritus non accusatus,nec se inscribens accusationi de adulterio,sed simpliciter excipiens de adulterio,non debet lucrari dotem.Bal. contra, & ibi per Imo.in l.cum mulier.ff.so.ma.& vide Ro.in l Lucius.eo.ti.& sic contra Bar. est cōis.op Dic vt per Alex.in l.cum mulier.so.mat.cons 189.nu.10.li.6.

a §.Quidam. Nota,ꝙ dies,quib.qs est in custodia,nō cōputantur.ᵃEt hoc iō est verū:qa ista cā p ꝓcuratorem non poterat agitari:aliàs secus.l.Papinianus exul.s.de min.Et habuistis no.in l.is qui reus.s.de publ.iud.

ADDITIO.

a Ale.¶Non computantur.vide Bald.& Imo.in l pe.§.ad crimen.in 7.limit.s.de pub.iu. vbi vide per Barto.

1. *Libellus potest dari die feriata.*

2 *Reus pōt dare exceptiones die feriata,nō tamen terminū ad eas proponendas.*

3 *Maritus qui dedit vxorem in tutricem filiis in testamento,quam dationem postea cassauit,an vxor possit admitti vt legitima.*

§.Sexaginta dies. No.tex.ibi quoniā de plano quoque,&c.¶Op.gl.s.si qs ī ius voc.
1 nō ier l.2.§.fi.Dicit gl.speciale est hic.Et sic not.† casum mirabilem,ꝙ libelus p̄t dari die feriato.Et ītelligūt Doc.esse verū ī qua libet cā ēt in ciuili,vt no.in Spe.de feriis.§.seq̄t.ver.2.ibi,itē quolibet tpe libellus,&c.Ad hoc facit C.de feriis.l.j. Et per hoc ego semel habui de fcō,cum cā erat agitata dieb.feriatis,ꝓnūciatum fuit ꝓcessum esse nullum vsq; ad dationē libelli exclusiue: quasi
2 datio libelli tenuerit.† Itē plus dico, ꝙ sicut libellus p̄t dari die
a feriatoᵃ p actorē,eadē rōne exceptio possit dari p reū die feriata. l.nō dēt.de re.iu.Terminus tn̄ ad ꝓponendas exceptiones nō p̄t dari feriata die.Nā cum terminus dēat dari, & litari cā cognita, vt l.2.s.de re iudi.nō p̄t dari die feriata. ¶Vltimò fine huius §.al
3 leg.Dy.†ad q.maritus dedit vxorem in testō tutricem filiis suis, postea cassauit illam particulā,vtrum vxor possit admitti ad tutelam tanquā legitima?Hic vr̃ ꝙ sic,nā licèt excludat̃ à testamentaria tutela,tn̄ remanet aliud ius cōe.s.ꝙ sit legitima,arg.huius tex. & alle.ēt.l.j.§ quib.s.de suc.edic. Cōtrariū determinauit per l. scire.§.j.de tut.& cur.da.ab his.& l.cum hic.§.si cū lis de trāsac.& s. quarum re.act.nō da.l.j.§.exceptiones.Sed ego puto Dyn.dicere verum,si ideo illam particulā cassauit,quasi eam indignam reputans,Sed si illam particulam cassauit volens intestatus decedere quantum ad illam tutelam,tunc secus,argu.l.cancellauerat.s. de his quæ in test.delen.Et quid in dubio,collige ex ibi notatis.

ADDITIO.

a Alex.¶Dari die feriato.Vide quæ dixi post Bart.in l.j.§.nunciato.de oper.no.nun.& in l.nec quicquam.§.de plano.de off.procon.& no.Bar.in l.diuus s. de feriis.& vide gl.in l.2.s si quis in ius voc.non ier.& Bar.& Bal.in rub.de in ius vo.& bal.in l.j.§ q.qui admitt.cum his quæ habes in dictis locis.& gl.& bal.in l.iure.C.eo.s. de adul.alias de in ius voc.per bar.& gl.in l.1.in verbo.compellendi.s.de fer.& bal.in l.fi.C.de feriis.& est tex.in c.placita secularia.15.q.4.& dicit no.bal.in d.l.j.§.op.C.qui admitt. ꝙ sola oblatio libelli possit fieri,sed si vltra oblationem requireretur,vel fieret aliqua petitio,per quam petatur aliquid dari,non potest illud fieri.Et intellige,quòd libellus potest dari die feriato ipsi iudici,nō autem parti,vt tenuit Host.quem refert do.Ant. post.Inn. in c.2.extra de dil.& vide bal.in l.2.C.de sac.san.eccl.& in d.l.j.C.qui admi. Et huius ratio forte est,quia datio libelli non habet vim lit.contest.& sic alicuius principij.l.liberius aduersus.cum ibi no.s.de in ius voc.& no.gl.& Imo.in c.fi.extra de iudi. & faciūt ea,quæ habentur in c.j.de lit.contest.Adde gl.in l.j.in verbo,compellendi s. de feriis. quam ad hoc alle.Spec.in tit.de libel.conce.§.videamus.circa prin. Adde, ꝙ executio sententiæ bene potest fieri die feriata ob hominum reuerentiam,vt in d.ca fi. de iud. Quid autem tempore feriarum repentinarum?Io.An.in d.c.fi.tenet quòd sic.In cōtrarium videtur gl.in clem.sæpe.de ver.sig.quā ad hoc alle.do.An.in d.c.fi.quam ibidem videtur sequi Imo.In feriis vero in honorem Dei,tenet idem Fed.de Senis suo cons. 139.Sed circa hoc vide bonam distinctionem Io.An.in addi.Spe.in tit.de lib.conc.§.nunc restat.alias,nunc dicendum.ver.25.Adde Io.And.in addi.ad Specu.in titu.de lib.cōc.§.nunc videamus.in verbo,sexaginta.vbi ponit,an in quo est locus præuentioni, sufficiat si offertur libellus die feriata?Et an citatio,quæ non tenet , perpetuet iurisdictionem.Et inquantum alleg.Fed.adde quod est cons.144.Quo vero ad q.Bar.vltimo formatam, vide quod in terminis consuluit Bal.cons.175.inqi.testator in testamēto.j.vol,

Matrimonium si aliquis contrahat cum minore xij. annis, & deinde aliam maiorē ducat, & illa moriatur pubescente minore, matrimonium nō confirmat.

§. Quærebatur. Istam legē inducit Dyn. in ar. ad q. Vos. scitis, ꝙ si aliquis ꝯhit sponsalia, vel ma-
1 trimonium cum minore xij. annis, † ea pubescēte tacite matrimonium ꝯfirmat, l. si vxor, §. si minor, ꝭ. eod. Sed pone, ꝙ sponsus antequā puella pficeret xij. annum, duxit aliam vxorē q̄ ē mortua; q̄rit, an illa puella pubescente, matrimoniū reconualescat. Dy. ꝙ non: quia illud est verum, si spes primi matrimonij non fuit finita. Pro quo facit ꝭ. de ꝯd. ob causam. l. qđ Seruius. & qđ ibi no. sed per ſm matrimonium fuit spes primi matrimonij finita: hoc ergo nunquā reconualescit. l. qui res, §. areā, ꝭ. de sol. Ita determinat Dyn.

a b §. Defuncto. a Op. b ꝭ. de vētre ī pos. mit. l. anp. Rñ. vt plene not. C. de fal. l. j. & ꝭ. de Car. edi. l. j. §. pen.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Defuncto. Vide Hippo. de Marſ. in l. j. §. no. 34. ff. de quæst.
b Alex. ¶ Op. No. ꝙ licèt maritus pbet vxorē adulterasse, tñ filius natus in matrimonio censēt natus ex eodem patre. Et ita alle. Old. in l. filiū. de his q. sunt sui, & Bal. in rub C. de pb. & Bal. in l si vicinis, C. de nup. & ſm Bald. in l. si matre. de suis & legi. qui etiā ita decidit. Adde, ꝙ idē decidit Bald. conſ. 58. 3. lib.

§. Volenti. Vxor nō repudiata nō pt de adulterio accusari. h. d. ¶ Op. ꝭ. e. l. vim passā, §. nupta. Sol. vt ibi. Scđo op. C. eo. l. quauis. So. qdā dñt, ꝙ ibi loquitur in certis personis. Alij dñt. ꝙ ista per illam corrigitur. Quidā alij dicūt, ꝙ illa ſm istam debet intelligi, hoc est, post matrimonium solutū: & qđ ibi dicit connubia, dēt intelligi, secundo cōtracta. tene quam uis. Itē op. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia vero plurimas. posita C. e. auth. nouo iure. Dicit gl. per illam auth. corrigitur ista lex: quia ēt constante matrimonio de adulterio potest accusari, vt ibi dicitur.

§. Licet mulier ei. Adultera secundo nubens, nō potest accusari, nisi prius conuicto adultero. hoc dicit.

1 *Fama publica excusat à dolo.*

a §. Mulier. Hic §. est notandus. Fama excusat a à dolo, nisi habuerit originē ab eo, q pp famā se vult excusa-
1 re. h. d. iste no. §. ¶ † No. ex isto §. ꝙ fama publica excusat quem à dolo. Pro hoc facit l. 1. ī fi. ꝭ. de abige. & quod ibi not. & ad l. Flauiā de plag. l. plagij. Tñ ad hoc vt fama hic quē excuset, vr̄ requirere hæc lex duo. Primo, ꝙ fama ista longo tpe fuerit, vt hic, ibi, longo tpe, &c. Gl. dicit, i. vel x. vel xx. annis. hoc aūt, q̄to tpe dēat durare fama, dicam ꝭ. de qōnib. l. de minore, §. tormenta. Tetigi vobis in l. Labeo. de supel. leg. tñ quantum ad propositum spectat, quanto tpe mulier debeat expectare virum, dic plene C. de repud. authen. sed hodie. Secundo, vr̄ requiri ad famam, ꝙ non sit fama procurata, seu immissa ab eo, qui procurat eā: sed debet esse immissa ab alijs personis fide dignis, vt hic dicit. Dicam in d. §. tormenta.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Fama excusat. Fama publica excusat à dolo. facit text. not. in l. illud. de lib. cau. & no. Bar. in l. cum quidam, §. quod dicitur. de acq. hær.

1 *Testator si legat fratribus centum, si eum in tali loco sepelierint, & facto defuncti, ibi non potest sepeliri, fratres debent habere legatum.*

§. Rem. Non vr̄ in culpa, qui dimittit eam. quā retinere nō pōt, vt hic. Dy. inducit hūc §. ad q. † Quidā reliquit
1
a fratrib. a pdicatorib. centū, si eum sepelierint in tali loco in ecclesia ille occidit seipsum, vel est repertus excōicatus, ita ꝙ non pōt sepeliri in sacro: an fratres debent habere legatum, licet ibi eum non sepeliant? Determinauit Dyn. ꝙ sic, cū facto defuncti & eius culpa hoc acciderit, vt hic. Nec obst. ꝙ non sit impleta conditio, sub qua legatum est relictum: quia illa conditio est impossibilis, quæ legatum non vitiat. l. obtinuit, ꝭ. de condi. & demon.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quidam reliquit fratribus. Quòd relinquens fratrib. si eū sepelierint, si se occidit, ita ꝙ non pōt sepelliri in ecclesia, debēt fratres nihilominus habere relictū. Contra hanc conclusionem Bar. determinat Cuma. p text. illū in l. cū tale, §. falsam. de condi. & dem. in 2. rñ. Adde quod not. Bar. l. apud Iulia. §. fi. de leg. 3. De hac q. per Bal. in l. j. C. de inst. & subst. sub cōd. fac. in 11. q. & Imol. in l. testō, 2. de cond. & demon. & ibi Bar. facit l. quæ sub cōditione, §. quoties. ad fi. de cond. inst. quæ vr̄ contra Raph. & vide Bal. in l. si quis ad declinādam, C. de epis. & cle. in simili qō. & in l. j. C. de his, quæ pę. no. in vlti. no. & per Io. de Imo. in c. filius. de testa. ver. no. ꝙ interdum.

LEX XII.

1 *Suasor, vel mādās, vel fieri faciēs, an teneat ex propria significatione verborū.*

a Hæc verba. a Hæc est solennis lex. No. ꝙ hic dicit litera, hæc verba ptinent ad eū, qui suasit. & sic innuit, ꝙ ille qui suasit, vel mādauit, & fieri fecit, tenetur ex propria
1 verborū significatione, † nō ex interpretatione. Cōtra hoc b op.
b de l. j. §. deiecisse, ꝭ. de vi & vi ar. vbi dr̄, ꝙ ex interpretatione tenet ille, qui fieri fecit. Sol. est ista. q̄nq; verba legis sunt scripta in rem, tunc p ppriā significationē cōprehēdūt ēt eū, q fecit fieri, vt hic. dicit. n. adulteriū, stuprū ve factū iudex nō impunitum relinquat. & sic lex respicit factum, & factū punit. Q̄nq; verba legis sunt scripta in personam, v. g. si qs vim fecerit, tūc ille, qui vim fieri fecit, ñ proprie facit, sed ex interpretatione. l. j. §. deiecisse, ꝭ. de vi & vi ar. Hanc distinctionē facit tex. in l. aut qui, §. fi. ꝭ. quod vi aut clā. Iac. de Arena tetigit hoc in l. si seruum. §. amouisse, ꝭ. de acqui. hæred. ¶ Item not. hunc text. in eo, quod dicit, suasit: & sic innuit, quod suasio facta etiam ei, qui aliàs erat facturus, veniat punienda. quod dicam in l. non solum, §. si mandato, ꝭ. de iniur.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Hæc verba. Vide late de materia Ias. in l. si quis id, quod. ver. Nono no ex tex. ff. de iuris. om. iud. quem omnino vide.
b Alex. ¶ Contra hoc. Vide Bar. in l. non solum, §. si mādato, ꝭ. de iniu. & in l. sed si vnius permissu, §. j. eo. ti. & Bar. in consi. 101. inci. Girardus de Tuderto, minor. in j. vol. in j. dub. & Bar. in . transfigere. in fi. de transa. & Bart. in l j. de fer. fug. & in l. j. C. de sent. & Bal. in l. non ideo minus, C. de accusa. & in c. 1. §. fi qs decesserit. si de feu. fue. contr. inter dominum & agn. & Bal. in ti. de pace Constan. in ver. Opizoni. & ibi Bal. in l. qui sepulchra, C. de sepul. vio. & vide Bald. in d. l. sed si vnius permissu. & Ang. in l. 3. §. si procurator, ff. ꝙ quisque iuris.

LEX XIII.

1 *Accessus ad concubinam alterius, est punibilis, si concubina est talis, quæ retinet nomen honestæ mulieris: alias secus.*
2 *Patronus retinens concubinam, accusat accedentes ad eam de stupro.*
3 *Mulier iniusta qualiter dicatur, ad gl. remittit.*
4 *Accessus ad mulierem, quæ fuit vulgaris, postea stat innupta sine viro, est impunibilis.*

1
a Si vxor. Circa primū rñsum nota, † ꝙ accessus ad ꝯcubinā a alterius, est punibilis, q̄n illa ꝯcubina est talis. q̄ nomē matronæ, hoc est honestæ mulieris, non pdebat, vt q a erat ꝯcubina patroni sui: aliàs est coitus impunitus, sicut in alia meretri
2 ce, nisi ponas ꝙ violēter fuerit factus coitus. ¶ † Quærit gl. vtrum isto casu patronus possit accusare de adulterio, vel stupro? Quidā de adulterio, alij de stupro, & hoc puto verum: quia adulteriū pro
3 priè cōmittit in nuptam. l. inter liberas, §. j. ꝭ. eo. ¶ † Venio ad ij. rñsum. dr̄ hic mulier siue iusta, siue iniusta. Quæro qualr̄ intelligat
b de muliere iniusta? Gl. dat tres b expositiones: & q̄libet est bona: tñ aduerte, quia ſm tertiā expositionē, ſm quā exponit iniusta, i. nō legitima: dic, ꝙ nō posset accusare iure mariti, sed iure extranei,
c vt ꝭ. proxi. §. ¶ Venio ad tertiū c rñsum. dr̄ hic, ꝙ vir qui hēt vxorē q̄ fuit vulgaris, pōt accusare de adulterio. Contra C. de adul. l. qui adulteriū. & l. si ea. Gl. dat hic tres sol. Vna, ꝙ ibi non erat vxor, & ista cōiter tenet ibi. Aliā sol. pōit, & hoc plus placet. & multi Doc. tenēt ipsam, ꝙ ibi loquitur in ea, q̄ licèt esset vxor, tñ cōstante matrimonio erat meretrix: hic loquitur in ea, q̄ iam fuit meretrix, tñ
4 facto mrīmonio incœpit esse honesta mulier. ¶ † Vlti. no. ex hoc tex. ī fi. ꝙ ea, q̄ semel fuit vulgaris si postea stat innupta sine viro, accessus ad eam est impunitus. & ſm hoc delictū remanet impunitum. Ad id, quod opp. gl. de l. ita vulneratus, ꝭ. ad leg. Aquil. Rñ. propter vilitatem vitæ, delictum habetur pro non delicto.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Accessus ad concubinam. Not. ꝙ licet habens coitum cum concubina soluti, non possit accusari ab eo, qui eam tenet. hoc tñ fallit. nisi esset concubina patroni, per istum tex. no. Adde tñ, ꝙ iusta cā exhæredationis est, si filius cōcubuit cum concubina patris, vel econtra, §. aliud quoque. in Auth. vt cū de app. cog. & no. plene in c. Quintauallis. de iureiur. Et quæ pœna sit rapienti p vim meretricem, vt eam per vim cognosceret, vel ea potiri possit, vide tex. in l. verum, ij. de fur. & no. Math. in suis no. not. incip. no. Cy. quid aūt de eo, qui cognoscit seruam vide in l. pe. ꝭ. eo. & l. miles, § pe. eo. ti. & vide quæ dixi in l. inter liberas, ꝭ. eo. Quid in habente rem cum famula libertinaria, vide in l. q adulterium. & ibi gl. & Bar. C. e. Et quid in muliere, quę meretricis more viuit, & quid si patronus coeat cum ancilla, seu sclaua, vtrum ex hoc sit consecuta libertatem, vide quæ habes in l. sed si hac, §. si liberta, ꝭ. de in ius vocan.
b Alex. ¶ Glo. dat tres. Vide gl. & Bar. in l. si ea. & l. quæ adulterium. et vtrobique glo. no. & in l. si mulier, C. eod. & ibi Bal. & vide Io. And. in rub. de iniu. & dam. dato. in addi. Specu.
c Barb. ¶ Venio ad tertium. An puniatur adulterium commissum cum nupta meretrice, vide Ang. in l. si ea. & in l. quæ adulterium, C. eo. Cy. in l. 1. de rap. & ibi Ang. Sal. in d. l. si ea. Bal. in l. pe. C. de iudi. c. j. de adul. & ibi Mod.

1 *Remittit omne ius quod habet, vel habere sperat, quid sit.*

a §. Diuus. Not. ꝙ dicit, neq; spem, ad id, qđ pluries dixi. anā pluries in instrō dr̄, remisit omne ius, qđ habet, & habere sperat: quid est dictum, sperat? Certe spes proprie dr̄ ex
1 aliqua causa de præsenti, † vel quæ habebat depēdentiā de præsenti. sic hic spes matrimonij dr̄, quando sponsalia sunt contracta de præsenti: secus si non essent ꝯtā sponsalia. Nam tunc non diceret spes matrimonij, vt ꝭ. ea. l. §. si quis vxorē. Pro hoc l. quod Seruius. ꝭ. de condic. ob causam. Pro hoc optime in l. 1. ꝭ. de statulibe. Vn-
b de illa verba, b remittit omne ius, quod habet, vel quod habere sperat, debent intelligi, habere sperat, scilicet ex causa de præsenti, ꝙ tene menti. Et hoc pluries consului.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Pluries dixi. Vide bar. in l. qui Romæ, §. duo fratres. ꝭ. de ver. ob. & bal. in l. pactum, C. de col. & bar. in l. post emancipationem, § j. de lib. leg.
b Barb. ¶ Vnde illa verba. Adde quod no. in l. 1. C. de pac. l. si ita, ꝭ. de aur. & ar. le.

1 *Probari quid debeat ad hoc, vt aliquis puniatur de adulterio.*

§. Sed & si ea. Not. quando accusas aliquem de adulte-
1 rio, ad hoc † vt ille puniatur de adulterio, sufficit,

a sufficit ꝓbare, ꝙ illa mulier habebat̃, & tractabat̃ vt vxor. Non. n. requirit, ꝙ sit vxor verè: & hoc q̃n accusas iure ex̃nei. Sed si vis accusare iure mariti, oportet ꝓbare, ꝙ vere sit vxor alias nõ potes accusare iure mariti. ita dicit iste tex. quẽ tene mẽti. tñ aduerte, eo ipso ꝙ ꝓbas, ꝙ ipsa habebat̃ & tractabat̃ vt vxor. p̃sumit̃ vxor. l. i li berę. s̃. de rit. nup. & l. in ꝯcubinatu, de ꝯcubinis. Si ergo ex alia parte, s. ex parte accusati rei, fieret probatio ad probandum, ꝙ illa nõ poterat esse vxor, ñ releuat quin ꝯdemnetur de adulterio: sed debet probare, ꝙ non tractabatur, nec habebatur, vt vxor. & hoc ꝓbato, reus absoluetur: vnde scias facere articulos, tam ad probandum adulterium, quam ad defensionem. qđ tene menti.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Sufficit probare. No. ꝙ ad probandũ ꝙ aliqua sit vxor, sufficit ꝓbari ꝙ habebat̃, & tractabat̃ vt vxor. Et vide Ang. in l. j. de qõ. & no. in c. illud. de præsum. & Bal. in l. non ignorat. C. qui accu. & in l. si eius. C. eodem. & Bart. in l. in cõcubinatu in prin. & ibi gl. de concub. An aũt p instrm̃ dotis probet̃ m̃rimoniũ, vide Bal. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & Petr. de Anch. quem sequit̃ Bar. in cle. j. de ꝓb. Et vide Io. An. in c. ex tenore. qui filij sint legi. & quod not. Bal. in l. filium. de his qui sunt sui. & vide in c. veniens. de verb. sig. & vide Ro. in no. suo 54. & Bal. in l. neque sine nuptijs. versi. vno modo. & versic. seq. C. de nup. & Bar. in d. sp. sua incip. Quidam h̃ns filium naturalem, &c. Nam instrm̃ non fit principaliter sup m̃rimonio. & licèt vir & vxor inuicẽ se appellet, nõ ꝓbat̃ plenè m̃rimoniũ, licèt p̃sumat̃. c. illud. de p̃sum. & ibi hoc idẽ tenet Bart. Host. & Io. And. Sed ꝙ nõ ꝓbet̃ p verba enunciatiua m̃rimonium. nec p aliq̃ possessionẽ m̃rimonij, tꝫ Inn. in c. ex parte. de rest. spo & Bal. i. l. ñ ep̃s. C. de ꝓba. & Bal. in l. 2. de seruitutib. in versic. nunc de quinto puncto. & in l. 2 ad fi. de exec. rei iud. & in l. 1. de priui. do. Et ad probandũ m̃rimonjũ, an stet̃ iuri ciuili, vł canonico, vide Bal. in l. & si cõtra ver. istud scias. C. de nup. vide Bar. in l. si liũ. de his qui sunt sui vel alie. iur. Qualiter aũt ꝓbetur concubinatus, vide in auth. de trien. & semisse. §. cõsideremus. & Bal. in l. 3. de lib. & post. in prin.

§. Iudex. Vides ergo, ꝙ exceptio lenocinij agrauat maritũ, non mulierem releuat: qđ est verũ post nomẽ rei receptum inter reos, vt vidistis s̃. e. l. 2. §. si publico. ante nomen vero receptum inter reos. dico ꝙ exceptio lenocinij repellit maritũ ab accusando, non tñ mulierẽ liberat, vt videbitis j̃. l. prox. §. j. & l. si maritus. §. præscriptiones. ĩ. e. ti. & ibi dicam.

1 *Accusans iure mariti, debet probare ꝙ tpe adulterij commissi esset maritus.*
2 *Confirmatio sequens non operatur, vt de tempore antecedenti maritus possit accusare iure mariti.*
3 *Ratihabitio vt retrotrahatur, intelligitur in his, quæ nomine nostro gesta sunt, sic rebus integris existentibus.*
4 *Pacefacta cum aliquo pro se, & suis complicibus, & sequacib, si vnus ex complicibus offendatur antequam ratum haberet ratificatio sequens nõ porrigit. ad illud delictum.*
5 *Probandi practica quòd aliquis per vim aliquam cognouit, quæ sit.*
Verbum violenter, & omnia verbalia possunt intelligi actiuè & passiuè.
Idem in verbo per violentiam.

1 §. Si quis vxorem. Ex isto §. not. ad hoc, ꝙ † quis accuset iur̃ mariti, op3 ꝙ tpe adulterij cõmissi esset maritus: & iõ sic deberet poni in libello, ꝙ tpe cõ-
2 missi adulterij erat eius vxor. ¶ Scđo not. ꝙ † ꝯfirmatio sequens non operat̃, vt de tpe antecedẽti possit accusare. Cõtra hoc facit j̃. proxi. §. si quis planè. Sed r̃nd. ibi loq̃t̃ de ea, q̃ ab hostib. ẽ reuersa, & sic fictio postliminij fingit eã retro fuisse in ciuitate: sed in istis trib. primis casib. loq̃t̃ q̃n fictio non vendicat sibi locum. Cõtra hoc op. & nõ vr̃ benè dictũ: nã q̃n concubina nupsit amasio, retro fingitur fuisse vxor, & filij legitimantur, vt Inst. de nupt. §. fi. & l. pe. & antepe. C. de natu. lib. Sol. ibi trahitur retro quo ad legitimationẽ liberorũ, non quo ad alia. ¶ Item op. ad ver. vel in filiata. Ratihabitio sequens retrotrahitur, vt C. ad Maced. l. fi. ergo con-
3 sensus patris dẽt retrotrahi. R̃nd. † illa regula, ꝙ ratihabitio retrotrahat̃, loq̃t̃ in his, q̃ noĩe nostro gesta sunt: sed hic m̃rimoniũ cõtractũ p filiã, noĩe p̃ris non fuit ꝯtum. Vnde illa regula, ꝙ ratihabitio retrotrahat̃, ad hũc casum non porrigit̃. Vel aliter, ratihabi-
a tio retrotrahitur, verũ est existentib. rebus integris, ª secus si alia
4 mutatio superuenit, arg. l. bonorum. s̃. rem rat. hab. † Et hoc indu-
b cit Dy. ᵇ in argu. ad q̃onem, c si qs fecit pacẽ, p se, & suis cõplicib.
c & sequacib. demũ vnus ex complicib. fuit offensus antequam ratum hẽret, ꝙ ratihabitio sequens nõ porrigat ad delictũ ꝯmissum
d ante ratihabitionẽ. Hoc non examino mõ. ¶ Vltĩo volo d uos scire vnum. Aliquis accusauit al quẽ, ꝙ p vim cognouit q̃dã mulie-
5 rẽ, qualiter dẽt verba ꝯcipere: Vidi quosdam, q sic dixerunt, ꝙ cognouit talẽ violẽter. Certè nõ b̃ndicit, q̃a verbum, violẽter, pt intelligi actiuè & passiuè. Nã põt intelligi, ꝙ fecit violenter: vel quia fecit vim mulieri: vel quia passus fuit vim ab ea, nam ista noĩa verbalia pñt intelligi actiuè & passiuè. l. filiusfa. s̃. de testib. & l. 3. & ibi no. s̃. de duo. reis. Idem si diceret, cognouit talẽ p violentiã, iõ dẽt dicere in libello expresse, ꝙ talis cognouit talẽ passam ab eo vim, committendo adulterium, vt dicitur hic, & l. vim passam. j̃. cod.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Reb. integris. Limitatio ad iura dicẽtia, ratihabitionẽ retrotrahi, q̃a talis ratihabitio impedit̃ p p mediũ inhabile interueniẽs, d. l. bonorũ, rẽ ra. ha. & no. Bar. & Bal. in l. j. C. qui admit. & Bar. in l. si is q̃ p emptore s̃. de vsu. & Bal. in l. obseruare. §. p̃ficisci. de off. pc. & in l. fin. C. ad Mace. & vide no. in l. eũ actũ. s̃. quod [illegible] & in l. matrẽ. C. de ꝓb. & p Bar. s. ap. & Imo. in l. nõ solum. §. sec. vt

probari. de ope. no. nun. & in c. mandatum. de rescrip. & in c. si eo tpe. de elec. in 6. & in cle. 1. de rescrip. vbi per Io. Et adde, ꝙ si quis apponat custodes, ꝙ p custodiã longi tẽporis intelliget̃ mãdatũ custodiẽdi interuenisse. l. si filius. C. de pet hær. & ibi Bar. & l. qui in aliena. §. sed & si non adierit. de acq. hære. Et ap Bar. hic. vide Cy. & Bal. in l. j. C. p quas personas. Ang. in l. j. C. de acq. pos. & vide ad prædicta Ang. in l. si ego, de neg. gest. post Iac. de Are. ibi in addit.

b Barb. ¶ Et hoc inducit Dy. Tene menti. Vide Bal in l. fi. C. ad Maced. & vide qđ no. Ang. in l. q̃ religiosis. s̃. de rei ven. videlicet an pax facta cũ principalibus, videatur facta cũ adhærentibus, & in auth. de hær. & fal. in prin. & in l. j. C. si rector prouinciæ. & l. is qui opẽ. s̃. de fur. & vide tex. in c. ad apostolicæ. de re iud. in 6. & no. dictũ. Inn. qui laudat fidelitatẽ ecclesiæ, quã in pace fienda sem per præponit adhærentes, & vide text. sing. s̃m Mod. in c. j. de postfu. præl. vbi in larga interpretatione veniunt adhærentes, sicut in stricta.

c Alex. ¶ Ad q. Facit gl. in l. j. §. deiecisse. de vi. & vi arm. adde Bal. in l. fi. ad Mace. Et qui dicãtur sequaces, & cõplices, vide tex. s̃m Bal. sing. in l. vnica. c. si rec. ꝓuin. & ibi Bar. ad q. de qua per Bar. hic, vide Pau. de Cast. in l. bonorum. s̃. rẽ ra. hab. Et qui dicantur cõplices & qui sequaces, vide quæ scripsi in d. l. vnica. Adde, qui dicuntur complices adhærentes, & sequaces Ang. in consi. 255

d Ale. ¶ Vlt. volo. Adde Bar. in l. 2. in fi. s̃. de duo reis. & in l. scio quosdã. s̃. de manu. test. pro hoc facit gl. 1. in prin. in l. j. C. de proc.

Claud. ¶ Pro huius dicti confirmatione vide quod no. Alex. in l. quod meo. in prin. s̃. de acquiren. possess.

1 *Minor 12. an. excrescendo penes maritum in ætatẽ legitimam, incipit esse vxor.*

a §. Si minor. ª No. ꝙ † illa q̃ est minor 12. annis excrescẽdo
1 penes maritum in ætatem legitimã, incipit esse vxor, qđ intellige nisi spes spõsaliorũ eẽt soluta, vt dixi s̃. e. l. miles. §. q̃rebat̃. No. tex. ĩ §. sed & si qua. in fi. ibi, aboleuit. n. &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si minor. Q̃uo autem puniatur, qui puellam minorem 12. annis desflorauit, vide Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. & Io. And. in c. j. de desponsl. impub. in 6. in nouel.

§. Idem dicendum. Nota tex. ibi sero enim accusat.

LEX XII.

1 *Mandatores pactionum illicitarum, eadem pœna tenentur, qua ipsi facientes.*

1 Is cuius ope. No. ergo, ꝙ † isti mandatores istarũ pactionum illicitarum tenẽtur eadem pœna, qua tenentur ipsi facientes. quod tene menti.

1 *Exceptio lenocinij est dilatoria non peremptoria.*

§. Si vir. Vides ergo, ꝙ lenocinium mariti non excusat mulierem, licet ista exceptio repellat maritum ab accusando, si opponatur ante nomen rei receptũ inter reos. Et ex hoc
1 patet, ꝙ † ista exceptio est dilatoria, non peremptoria, licet gl. dicat contrarium j̃. l. proxi. §. præscriptiones. & ibi dicam.

§. Iure mariti. Opp. & vr̃, ꝙ ille q̃ accusat iure mariti, teneatur de calumnia, vt C. eo. l. q̃uis. & l. iure mariti. & l. auxiliũ. s̃. de min. Gl. dat plures sol. Breuiter iũge primam cũ vltima, & erit vera. Aut accusat post lx. dies, & tunc tenet̃ de calumnia maritus, q̃a ñ accusat iure mariti, sed iure ex̃nei. l. miles. §. sexaginta. s̃. e. ti. Aut accusat intra lx. dies, & tunc non tenetur de calumnia præsumpta, vt in ꝯriis, sed de euidenti calumnia benè tenetur, vt hic. Quæro, quod priuilegium hẽt pater & maritus: dic vt in gl. & bene.

LEX XV.

1 *Duo quando habent æquale ius, an sit locus præoccupationi.*

a Si maritus. ª Tenementi istud prin. q̃n duo hñt æquale ius, & est locus præoccupationi, si vnus impeditus est, impeditur socius. ita vides hic, quod est no. Quid ergo dices? In ciuitate Ista Potestas Capitaneus q̃libet hẽt equalem iurisdõnem in maleficiis, est ne locus præoccupationi? † Itẽ in quibus
1 dã terris vidi, vt Pisis, ꝙ duo dñi hñt iurisdõnem, videlicet vt ille q preoccupauerit, ille sibi hẽat cognitionem de maleficiis. Vacante ergo officio Potestatis hic, poterit ne præoccupare Capitaneus? Hic vr̃ tex. esse, ꝙ non. Cogitabis tamen.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si maritus. Adde. c. si duo, de proc. in 6. & quod hẽs in l. 2. de verb. obl. Adde. bar. in l. 3 per illum tex. de offi. præfec. vig. & Ang. in l. si vacãtia. de bo. Vac. lib. x. & quod no. Bar. in l. 2. § & quidem. ad Tertul. & vide Bar. in l. j. de of. Procon. & adde ꝙ Ang. hic cõtrarium tenuit per l. j. de offi. ꝓcon. quod est verum, nisi prioris iudicis aliquid interesset, vt quia debet habere sportulas.

1 *An aliud sit quem esse ciuem, vel haberi pro ciue.*

§. Legis Iuliæ. Aut est absens cã reipublicæ. & in alia ꝓuincia. aut in eadem. Primo casu aut fuit absentia procurata, & sibi non prodest: aliàs prodesset, vt ꝯ eũ nõ ꝓcedat. Scđo casu, pt ꝯ eũ ꝓcedi, vt ibi dr̃, & hic est vna de allegationib. q̃ pñt fieri per accusatorem, vt dixi in l. pe. §. ad crimẽ. s̃. de
a pub. iu. Itẽ no. ª in hac lege. aliud † est quem esse absentem, aliud ẽ
1 vice absentis hẽri: vt aliud est merx, & aliud est haberi loco mercis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Item no. Facit tex. in l. rei iudicatæ. s̃. sol. mat. cum si. vbi aliud est quem esse patrem, & aliud hẽri pro patre vel loco patris esse. & facit tex. in l. interdum. §. qui tutelam. ff de fur. & in l. j. C. de his, qui sub modo,

cis.l.mercis.ff.de ver.sig.& aliud est remissio, aliud ē vice remissio
his hri,l.ptor.§.j.s.de ope.no.nū.Pro hoc s.de suis & leg.l.j.ī prin.
Et sic facit ad qō.ꝙ aliud est quē esse ciuē,aliud loco ciuis hri.Ad
uerte in his,q̃ sunt facti vere,aliud est tale esse,aliud est heri ꝓ ta-
li,vt hic,aliud est esse absentem,& aliud hēri ꝓ absente, vt hic dr.
Nō.n.posset facere lex,ꝙ ille q est pn̄s esset vere absens:sed pt fa
cere,ꝙ hēat ꝓ absente.l.in bello.§.factæ.ff.de cap.& postli.reuer.
Sed in his,q̃ sunt iuris,idē est eē talē,vel hēri ꝓ tali,nisi rōne ꝯrie-
tatis aliud dicat.Exēplū,dicit statutū,ꝙ filia nupta in oīb.hēat vt
sui iuris.Ego dico,ꝙ ista est vere sui iuris:qa statutū pt hoc facer,
vt in Auth.ꝯsti.q de dig.p totā ꝯsti.& in auth.sed epālis dignitas.
C.de epi.& cle.Et idē dico in oīb.q̃ sunt iuris,vbi lex dicit,ꝙ factū
hēat ꝓ nō facto:qa vere nō est factū quo ad id qd iuris ē:qa obl'o
nō nascit.l.nō dubiū.C.de leg.sed si ex eo resultaret ꝯrietas, tūc ē
a aliud eē talē,& aliud hēri ꝓ tali.Exemplū[a] filiusf.in cast.pec.hr vt
pr̄fa.l.2.s.ad Maced.nō est vere paterfa.qa n̄ pt eē ꝓ parte pr̄fa.&
ꝓ parte filiusf.qa sic resultaret ꝯrietas,qd esse nō dēt.l.si pariter.in
fi.s.de lib.cā.Hoc dico plenius ī l.si is,q ꝓ ēptore.s.de vsuca.¶Ad
ꝓpositū,si statutū huius ciuitatis dicat,ꝙ aliqs hēat ꝓ ciue,qd im
portet ista verba?hic esset vidēda duo. Primo,an ex hoc ille sit ve
re ciuis:& ex pcedētib.pt colligi,& dixi plene ī d.l.si is q ꝓ empto
re.sed nūc nō examino.Scdō est vidēdū,posito ꝙ esset vere ciuis,
b qd importet hēri ꝓ ciue?Rn̄.[b] in his q̃ ciuitas ista posset ꝯcedere
ciuib.hēret ꝓ ciue,& vt ciuis tractabit:sed in his, q̃ hn̄t ciues isti⁹
ciuitatis aliūde, q̃ ex ꝯcessione ciuitatis: vt puta rescripto princi-
pis,vel Papæ,tūc nō haberet,nec tractaret ꝓ ciue.Hoc ꝓbo pl.co
dicillis.§.fi.s.de le.2.vbi dixit testator,ꝙ volebat volūtatē suā hri
ꝓ legitimè fcā.illa verba importāt,ꝙ solennitas testī videat dimi-
nuta,q̃ veniebat autoritate legis.l.nemo pt.s.de leg.j.lō cū ciuitas
c ista[c] hēat priuilegiū à summo pōtifice, vt ciues huius ciuitatis nō
possint trahi ad iudiciū extra ciuitatē,istud priuilegiū non trahit
ad terras subditas,quarū ciues hn̄r ꝓ ciuib.huius ciuitatis.sed ha
bet locum tantum in veris ciuibus huius ciuitatis.

ADDITIONES.

a Barb.Exēplū.Et no.ꝙ vr sentire hic bar:ꝙ filius nō poterit emācipari ad vnū
actū.vide q̃ plene addidi ad Bal.ī l.seniū.C.de test.& vide bar.in l.3.§.si eman
cipatus,s.de cōtratab.vbi ponit de scholari, vide bal.ī l.2.C.de iur.an.aureo
b Ale.¶Resp.vide bar.ī l.si is q pro emptore.de vsuc.& bal.in l.si non speciali.C.
de test.& Bart.in l.Deo nobis.C.de epi.& cle.per Iac.de Bel.in Auth.q.b.mo.
nat.effi.sui.in sua dispu.& quod no.bar.in l.3.§.si emancipatus.ff.de contrata
bu.& bal.in l.si Rufinus.ver.itē not.C.de test mil.Nā tale statutū nō facit qué
hēri ꝓ ciue quo ad originalia.de quo vide bal.in auth.sed oīno.C.ne vxor ꝓ
ma.& vid bal.in l.siue possideris.de ꝓb.bal.in l.pignus.de pig.act.dicit ēt bal.
in auth.ad hæc.de vsur.ꝙ statutū dicēs talē hēri ꝓ ciue originario, denotat
fictionē nō aūt veritatē,& dixit bal.in l.ciues.ver.qrit gl.C.d app.ꝙ applōne
ciuiū nō veniūt nisi ciues originarij,nō ciues ex priuilegijs,vbi agit de odio,
secus si de fauore bal.ī l.cū in adoptiuis §.q̃ in filio.ī prin.C.de adop.dixitꝙ il
le ordo q seruat ī officijs,in ciuib.origine,seruat ēt ī ciuib.ex priuilegio.Ad
de tex & ibi bal.in l.1.ad leg.Iul.mai.& bal.in l.oēs ppl'i.ff.d iust & iur.Et q.s,di
cat ꝓprie ciuis,vel de patria,vide bald in l.si non speciali.de testa.& bart.in l.
3.§ hæc verba de neg.ge.& d.Ant.in c.ex parte in prin.de spon.Adde quæ pul
chre consuluit bal.consi.269.incip.visa petitione.lib.4.& Rom.consi.62.
c Claud.¶Ciuitas ista.Adde Ale.consi 178.vol.1.

1 *Desistere,seu rēnūciare ꝓcessui iā īchoato,an īpediat iudicē ꝓseq sup eodē ꝓcessu.*
2 *Desistere seu renunciare,& pacisci,seu transigere super processu, quando faciat reum haberi pro confesso.*
3 *Renūciare processui,seu ab eo desistēr,an faciat desistētē incidere in Turpillianū.*
4 *Desistēs ab accusatiōe,vel processui renūciās, an admittitur ad iterū accusandū.*

☞ §.Si negauerint. Iste §.hēt duas lec.principales.Pri-
ma in eo,q renūciauit an̄ accusatio-
nē ꝓpositā.Scda in eo, q̃ renūciauit post accusationē propositā.
¶Dr hic,ꝙ ille q negauerit,nō audit postea & sic innuit ꝙ pactū
de nō accusando de adulterio valeat.Cōtra ī l.trāsigere.C.de trā-
sa.Dicit gl.hic nō fuit trāsactio,nec pactū,sed fuit qdā illicita repu
diatio.Et est rō:qa repudiādo,accusator vr̄ dicere se nō hēre ius.
l.si aduersarius.C.de fid.instr.qd nō fit p transactionē.Videte dn̄i,
ista sola nō placet mihi.Nā ista rō bn̄ ꝯcluderet inter renūciatio-
nē & trāsactionē:sed in pacto simplici est eadē rō, q̃ ī renūciatiōe
nā paciscēdo sine pecunia, reus n̄ dr̄ crimē ꝯfiteri.l.furti:§.pact⁹.
s.de his q no.infa.sed d.l.trāsigere,dicit trāsigere,vel pacisci, & sic
loqt de pacto simplici & de trāsactiōe.Quid g̃ dicemus?dico ꝓut
lex ista ītelligit in eo,q negauit post accusationē ꝓpositā,ꝙ hic n̄
* audit:iō qa desistēdo* est īfamis.l.q destiterit.ff.ad Turp.& l.2.§.j.
s.e.& C.q acc.nō pos.l.accusationē.transactio ibi nunq̃ valuit.d.l.
trāsigere.vn̄ nō obs.illa lex:sed ꝓut hæc lex ītelligit ī eo, q desistit
a an̄ accusationē ꝓpositā.Sol vt dicā ff.px.ꝯrio.¶Opp.de l.3.[a] §.si
is.s.de sepul.vio.Sol.plures dant.Vna e ꝙ ibi distulit, hic oīno de-
stitit.ista bona ē ī se.Vel al'r,hæc ītell'r fm̄ illā ꝙ nō audit; s.si est ab
alio puēt⁹,& hoc ītelligēdo,qd dixit se nolle ageī an̄ accusationē
b ꝓpositā,& fm̄ hoc nō ob.d.l.trāsigere.Alij,vt Io.dn̄t spālē[b] in crīe
adulterij,vt q dixit se nolle agere,de cætero nō audit.Hāc op.ꝓut
veram probant per casum s.eod.l.miles.§.socer.Itē probatur per
rationem.ille enim qui negligit vindictam domus suæ, quodam

mō in crimen lenocinij incidit, vt habuistis in l.2.§.2.s.eo.Scdm
hoc rn̄det ad d.l.transigere.ꝙ nō valet trāsactio,cū ille q transigit,
repelleret,nō ex vigore trāsactionis:sed qa suspectus est in accu-
satione.¶Vlterius op.de l.q destitit.ff.ad Turp.Sol.illa lex facit ꝓ.
¶Itē op.de l.si qs libellos.C.de ap.Rn̄deo,ibi fuit iusta pn̄tia, hic
1 iniusta.eo.mō rn̄det ad legē,nōnū q̃.s.de col.bo.†His visis,q̃ro de
quatuor qōnibus.Prīo q̃ro,vtrū istud desistere,seu renūciare pro
c cessui iā inchoato,īpediat iudicē[c] ꝓseq crimē sup eodē ꝓcessu?
Rn̄.Aut est crimē,sup quo licet trāsigere,& tūc īpedit iudicē,ꝓse
q crimē sup eodē ꝓcessu,& hic est casus in d.l.transigere.& l.fi.s.
de præuari.Si vero nō licet trāsigere, tūc iudex sup eodē processu
2 poterit crimē ꝓseq.l.2.C.de abol.¶†Scdō q̃ro vtrū istud desiste-
d re,seu renūciare,& pacisci seu transigere,faciat reū hri ꝓ ꝯfesso?[d]
Rn̄.Aut sunt casus,in qb.licet trāsigere, & nō hr̄ pro ꝯfesso reus.
l.fi.s.de præua.& d.l.trāsigere.Aut sunt alij casus,& tūc aut desistit
accusator recepta pecunia à reo,& hr̄ reus pro ꝯfesso, alias secus.
3 l.athletas,§.fi.& l.seq.s.de his,q no.infa.† Tertio esset vidēdū, an
istud desistere,seu renunciare,faciat incidere in Turp.desistētē; &
hic esset vidēdū,aut renunciauit an̄ accusationē ꝓpositā,aut post
accusationē an̄ li.ꝯt.aut post lit.ꝯte.desistat.Primo casu nō incidit
in Turp.l.miles.§.socer.s.e.Scdō casu & tertio dic, vt in l.in Sena-
4 tuscōsultū.§.q post.ff.ad Turp.†Quartò ē vidēdū, vtrū ille q desti
tit,siue renūciauit,admittat iterū ad accusandū,& hæc est nr̄a mā
in qua distingue.Aut loqmur in casibus, in qbus licet trāsigere,&
de cætero nō admittet,d.l.trāsigere. Aut in casi.in qbus non licet
transigere,& tūc aut renūciauit an̄q̃ accusatio ꝓponeret,aut post.
Prīo casu,si qdē est ab alio puētus, nō admittit ad accusandū ite-
e rū.l.3.§.si is.s.de sepul.viol.Si nō est puētus[e], admittet ad accusan
dū,vt ibi.Fallit in crīe adulterij,vt hic.& probat in l.miles.§.socer.
s.e.Scdō casu,qn̄ desistit post accusationē ꝓpositā, tunc de cæte-
ro nō poterit accusare,nec audit:nō ꝙ pactio illa de desistēdo va-
luerit,sed repellit pp suspicionē,& pp infamiam.d.l.qui destitit,ff.
ad Turp.& l.accusationem.C.qui accu.nō pos.¶Vlt.quæro, vtrū
hoc sit verum de iur.can.dic de hoc,vt no.per Inno.extra de col.
detegen.c.crimina.dic vt ibi.

CONTRARIETAS.

☞ ¶Si negauerint.Aduerte,ꝙ faciens pactum post delictum com
missum ante accusationem propositam de non accusando,repel
litur ille paciscens ab accusando.Ita Bar.in l.transigere.C.de tran
sac.Contra videtur in hoc §.si negauerint.

CONCORDIA.

Pro concordia.Tu dic ꝙ prima opi.intelligitur in casibus, vbi po
test trāsigi,vel pacisci.Scda opi.intelligit in casu,qn̄ fuit facta tran
sactio,vel pactū,in casibus à iure prohibitis,& non præuenitur ab
alio.Ita ipse Bar.concordat in hoc §.si negauerint.quasi in fi.

ADDITIONES.

* Claud.Quia desistendo.Contra istud tenet Are.in c.licet in beato.de accusa.
a Al.¶Op.d l.3 Ad hoc vid gl.& qd no.ibi,i l.iu i getiū.§.si paciscar.ff.de pactis.
b Ale.Dicunt spāle.Adde qd no.Bal.in l.transigere.C.de transac.vbi dicit, ꝙ li-
cet accusator non possit renunciare accusationi,tamen ex renunciatione di
citur confiteri se ius non habere,& sic confitetur reum innocentem, & istud
præiudicat sibi soli,& ibi vide per eum post Bar.
c Al.¶Impediat iud.Vtrū accusatiōe renūciata p accusatorē,possit iudex ꝓseq.
adde q̃ dixi post bar.in l.libellorū.§.fi.d accu.aliq d p Mod.in c.licet.de accu.
d ¶Pro cōfesso.Adde,quid si accusatus de adulterio, cōponit pro pecunia cū
iudice,an per hoc videatur confessus crimen,Pau.de Cast.consi.119.
e Ale.Præuētus.Sed aduerte,qa vr̄ ꝙ oīno repellat ab accusando,fm̄ Bart.in d.
l.transigere.ēt si dicit,ꝙ trāsactio fcā an̄ accusatiōnē de crimine,d quo nō pt
trāsigi,repellit transigentem ab accusando,& v.de no.in l.libellorum.§ fin.s.
de accu.& gl.& Bal.in l.accusare.C.de accu.& bar in d.l.miles.§.socer.s.e.&
Mod.in c.fi.de accu.& gl.in l.iurisgentium §.si paciscar.s.de pac.vbi per Bar.

1 *Minor 25.annis non accusat de adulterio:alias sic,si est maior 20.annis.*
2 *Exceptio nulla potest obijci prosequenti suam,vel suorum iniuriam.*
3 *Exceptio lenocinij pōt opponi minori,ante nomē receptū inter reos.sed post non.*
4 *Accusatori quæ exceptiones opponi possunt.*
5 *Minor 25.annis,quibus casibus tanquam maior admittatur in iudicio.*

§.Lex Iulia. Minor nō pōt accusare de adulterio, nisi de
ꝯmisso cū vxore sua,& in eo de facili calūnia
1 nō pr̄sumit.h.d.†No.in prīa pte,ꝙ minor 25.ann.non pōt accusa-
re de adulterio,& est spāle in hoc crīe:al's de publico crīne pt ac-
a cusare,si est maior 20.[a] an.l.2.& l.q accusare,& ibi no.s.de acc.Se-
2 cundò†hētis,ꝙ suā iniuriā prosequenti nulla exceptio obijcitur.
Contra s.ea.l.in prin.vbi obijcit ei,ꝙ est magistratus.Huius timo
re dicit gl.ꝙ duæ exceptiones,s.ætatis & lenocinij, nō obijciūtur
3 minori:sed cæteræ exceptiones sic.Aduerte,istud†qd gl.dt,ꝙ ex-
ceptio lenocinij nō obijcit minori,est verū sicut nō obijcit maio
ri,s.post nomē rei receptū iter reos:sed eo casu,quo potest obijci
maiori,pt obijci minori:qa est doli capax,& in eo cadit delictū,er
go in hoc dlicto punie,vt maior.l.impuberē.ff.de fal.& l.auxiliū.

ADDITIO. §.in

a Alex.Maior 20.Adde Io.And.in add.ad Spec.in ti de accu.lib.j.§.j.versicu.sed
quid de pubere,& ibi quare minor 25 ann.non admittitur ad testimonium,
nisi sit maior 20 & tamen admittitur ad accus.

§. in delictis, ꝯ. de minoribus. †Pro declaranda hac gl. aduerte, quędam sunt exceptiones, quæ merè respiciunt personā accusatoris, & istæ non opponuntur suā iniuriam ꝓsequēti. casus est hic. Fallit in illa exceptione, ꝙ sit magſtratus, vt hac l. in prin. Rō: qa magistratus pōt esse reo terribilis, & ēt qa hoc reipublicæ p̄iudicaret. l. q accusare. ꝯ. de acc. Quędā sunt exceptiones, q̄ respiciūt ipsum delictū tantū, vt exceptio p̄scriptionis, vel alia, q̄ respicit delictū, & ista pōt opponi cuilibet accusatori, vt dicit gl. & bene. Quædā est exceptio, q̄ respicit personā accusatoris, & accusati mixtim, vt q̄n filius, vel libertus accusat patrē, vel patronū, vel seruus dn̄m, & istę exceptiones p̄nt obijci, ſm ꝙ vidistis in l. hi tn̄. §. j. ꝯ. de accu.
5 Si aūt †vultis scire ī qbus casibus minor 35. an. tanq̄ maior admittat in iudicio, videte Inn. ex̄ de resti. ſpol. c. ex parte. in gl. sup verbo, minor. Vlt. j. in §. minorē. vide gl. in ver. agit. q̄ inci. sic ꝯ. de mino. l. 3. & c. ibi, arg. ꝯ. & c. Sol. vt no. in d. l. 3. §. minorem ꝯ. de min.

1 *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, possunt opponi vsque ad sententiā.*
2 *Exceptio lenocinij, est dilatoria, & nō pōt opponi post nomē receptū inter reos.*

a §. Præscriptiones. a Hic est bonus §. multum. Opp. C. senten. resc. in. nō poss. l. peremptorias. Gl. dicit, fateor hoc esse verū in exceptionib. dilatorijs: perem
1 ptoriæ †vero p̄nt opponi vsq; ad sn̄iam, sicut in crīalib. hæc est vera opinio. Alij dn̄t, ꝙ in crīalibus perēptoriæ debēt opponi ſp an̄ nomē rei receptū inter reos. hoc nō placet: qa idē modus ꝓcedēdi in crīali est, sicut in ciuili. l. absentē. j. de pœnis. Præterea defensiones reorū pergrunt q̄nq; post sn̄iam. l. j. ī fi. de q̄. multo magis ante sn̄iam. Quod ēt apparet: quia in crīalibus danē plures dilationes, quàm in ciuilibus. l. pecuniarijs. ꝯ. de ferijs. iō tene primā solutionē. Sed ꝯ hoc opp. de l. 2. §. si publico. ꝯ. eo. Sol. Dicit gl. speciale est in lenocinio, q̄ exceptio licēt sit peremptoria: tn̄ post receptū
2 nomē rei inter reos nō p̄t opponi. Hoc non est bn̄ dictū: †qa exceptio lenocinij nō est perēptoria: qa per eā delictū nō perimit, sed accusator ab accusando repellit, & sic tantū pſona reijcit, vt ꝯ. l. ꝓxi. §. j. & l. si vxor. §. iudex. & sic non est perēptoria, sed dilatoria: iō
b dēt opponi ante nomen receptū inter reos. Itē b dixi, ꝙ codē mō proponit exceptio in crīalibus, sicut in ciuilibus. Contra, in ciuilib. exceptiones dilatoriæ ꝓponunt tantū ante litē ꝯtes. l. exceptionē. C. de ꝓb. & in l. fi. C. de excep. & l. Pomponius. §. ratihabitioni. ꝯ. de pe. sed in crīalib. proponunē post lit. ꝯtes. quo ad nomē recipiendū inter reos, qd̄ fit post lit. ꝯte. vt no. hic. ꝯ. ea. l. §. j. & l. absentē. j. de pę. & l. adulterā. C. eo. & l. hos accusare. §. j. ꝯ. de acc. ergo apparet, ꝙ dilatoriæ opponunē post lit. ꝯte. Dyn. fatetur, ꝙ hoc est plus in crialibus, ꝙ vsquequo recipit nomē inter reos, p̄nt dilatoriæ exceptiones opponi. Videte, ista q̄ō pēdet ex illa, q̄n dicaē nomen rei recipi inter reos: de quo dixi in l. is. qui reus, de publ. iud. Nam tenendo opi. Dyn. ipse dicit veritatem: sed tenendo aliā opi. quam ibi tenui, dic idem esse in criminalibus, quod in ciuilib. De hoc dixi ibi, ideo hic non insisto.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Præscriptiones. Adde quod no. bal. in l. absentem. ad fi. de pœ. & bal. in l. non dubiū. in vlt q. C. de leg. & bal. in l. perēptorias. C. sen. resc. in nō pos. & in l. j. C. q. accus. & gl. & bal. in l. adulterij C. e. & bal. & Ang. i l. 1. C. si aduer. cred.
b Ale. ¶Item. Vide bal. in l. j. §. accusationem. circa prin. j. ad Turp. & bal. in rub. qui accu. Quid autem in declinatoriis, vide bal. in l. j. C. qui accus.

a §. Si quis adulterum. a Hic est bonus casus: & pluries fecit me dubitare. Op. j. ad Tur. l. j. §. accusationem. dicit gl. verum est, ꝙ nihil agit: sed necesse habet petere absolutionem. De hoc dicam in lege cōtraria sed quantū ad ꝓpositū hoc spāle puto in adulterio, ꝙ iste libellus non procedit, etiam si non opponat: sed in alijs puto, ꝙ si non opponatur, iudicium procederet. l. si accusatoribus. & ibi not. C. de accusationib. & Dy. ꝯ. de accu. l. hos accusare. §. lege Iulia.

ADDITIO.

a Barb. ¶Si quis adulterum No. ineptum libellum nihil operari. adde ꝙ etiā nō interrumpit præscriptionem, vt eleganter colligitur in l. accusaturus j. eo. Ad de quod no. in l. j. §. j. ꝯ. si men. fal. mo. dixe.
Ale. Vide quæ dixi in l. absentem. in fi. j. de poen. Adde tamen ad hunc tex. ꝙ ad tori separationem bene potest fieri accusatio eodem libello. gl. 2. q. v. c. statuit quem tex. alleg. Lud. in no. 276. inc. tu scis ꝙ adulter.

LEX XVI.

1 *Denunciationem fieri extra iudicium sufficit.*

a Qui vxori. a Diuidit cū l. seq. Primò ponit vnum dictum. Scdō, circa illud format quinq; q̄ōnes p ordinē, vsq; ad §. quærit. in d. l. seq. & ista est solēnis materia. & d. l. seq.
1 denūciasse, est gl. huius legis, q vxori. †No. q sufficit denunciationē seu ꝓtestationē fieri extra iudiciū, qd̄ tene mēti. Idem no. p gl. ꝯ. de ver. ob. in l. qui Romæ. §. coh̄des. in gl. parua. super verbo, testato. Idem no. in l. fideiussor obligari. §. fi. ꝯ. de fideiu. in glo. super verbo, reus. facit ꝯ. de libe. agn. l. 1. circa prin.

ADDITIO.

a Barb. Qui vxori. Adde, ꝙ hic fallit in casu eleganti in l. cum postulassem. ꝯ. de dam. inf.

LEX XVII.

1 *Libellus non habet vim denunciationis.*
Mora nisi præcedat, quis non tenetur de interitu rei, nisi à die litis contestationis, non autem à die libelli.
Libellus datur, vt quis deliberet, an velit cedere, vel contendere.
2 *Venditori scienti litem motam, an sit denunciandum, quòd scit.*
Regula, eum qui certus, quando habeat locum.

Denunciasse.

a §. Quid ergo a si non quidem. No. † ꝙ libellꝰ nō hēt vim
1 denūciationis: & iō si aduertatis bn̄, oēs leges, quæ tractāt materiā moræ, dn̄t ꝙ nisi p̄cedat mora, incipit teneri de interitu à die litis ꝯtes. nō dn̄t à die libelli dati, vt no. in l. mora. ꝯ. de vsur. & l. ꝙ te. ꝯ. si cer. pet. & l. vinū. e. ti. & l. ī hac. ꝯ. de tritica. Et p̄t esse rō: qa an̄ litis ꝯte. nō dr̄ qs petere, sed velle petere, l. amplius. ꝯ. rē ra. ha libellus. n. tibi offerē, vt deliberes, vtrū velis cedere, vl̄ cōtēdere. in aut.
2 offeraē. C. de lit. ꝯtest. & l. j. ī pri. ꝯ. de edē. ¶Scdō hēs hic alia no. † ꝙ licet qs sit certus, tn̄ dēt ei denūciari. Qd̄ facit ad q. q̄ ponit gl. in l. emptor. C. de euic. vtrū vēditori sciēti litigiū dēat ei denūciari, q̄ q. tractat ibi Cy. multū leuiter ꝯ Dy. ī c. eū q certus. ex̄ de re. iu. li. 6. vbi Dy. post multa dicit. Q̄nq; dn̄ciatio ē de substātia, & tūc simplex scīa n̄ sufficit: ita loq̄t hæc lex. Q̄nq; sola scīa ē de substātia n̄
b denūciatio, & tūc ī istis casibꝰ denūciatio n̄ ē necessaria, b l. j. ī fi. ꝯ. de ac. emp. & l. j. §. si intellr̄. ꝯ. de ædi. edi. In dubio dt Dy. p̄sumendū vr̄, sciam potius esse de substātia, q̄ denūciationē, cū denunciatio fiat, vt qs certificeē, & ī isto casu dubij loq̄t d. rl̄a, eū q certus ē, amplius certiorari n̄ oportet, & c. ista verba licet videanē multū pulchra, hēnt tn̄ modicū saporis. In isto casu dubij, Dn̄i, dico īspicien
c da eē verba legis. Q̄nq. dn̄ciatio fit solū ad hoc, vt qs sciat c aliqd, & tūc n̄ reqriē denūciatio in sciēte. l. j. de act. emp. Q̄nq; reqriē ad hoc, vt qs faciat, vel nō faciat aliqd de nouo, ꝑp id qd̄ scit. Isto casu reqriē denūciatio. casus ē hic. Nā maritus dēt denūciare vxorē ne nubat, & ꝙ abstineat à nubēdo: qa intēdit eā accusare, vt hic
d dr̄. Nā ex sola scīa: ꝙ vir vult accusare vxorē, d non inducit illa denūciatio, ne nubat. Mō ad ꝓpositū in mā emptionis & venditionis, l. j. C. de pe. & cō. rei vēd. dicit, ꝙ emptor dēt denunciare venditori, ꝙ vēditor veniat ad susc̄piēdū iudiciū, & ad eū defendendū: nō ergo fit ei denunciatio solū vt sciat, sed vt aliud fiat p̄ter illud qd̄ scit, iō denunciatio reqriē. casus est hic, qa ex sola scīa venditoris, ꝙ mouet litigium, nō īducit denunciatio, ꝙ vēditor veniat ad defendēdū ꝓut dt d. l. j. de pic. & ꝯm. rei vend. iō dn̄ciatio reqriē.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Quid ergo. Adde casum no. ꝓ isto dicto, in l. libertus. §. j. de in ius vocā. & facit ꝙ potest die feriata produci, vt no. dicitur. in §. sexaginta. in l. si miles. ꝯ. eo. qua die potest contestari. sed fallit in casu, l. j. C. q̄n libel. prin. datus. Alex. ¶Adde bal. & Ang. in rub. ꝯ. de in ius voc.
b Alex. ¶Necessaria. Vide Bart. in l. 2. §. voluntatem. in vltimis verbis. solu. mat. & ibi omnino Bald. & bar. in l. non solū. §. fi. de ope. no. nun. & vide q̄ ibi dixi.
c Ale. ¶Vt quis sciat. No. qa facit ad materiā denunciationis siedēi venditori in causa euictionis, in quo vide Ang. & Imo. in l. cū ex cā. de verb. obl. Et in q. hic posita per Barto. vide eum in l. emptor. C. de euic. & in l. j. C. de peric. & commo. rei venditæ.
d Claud. ¶Accusare vxorē. vbi ergo reqriē denūciatio ad illū effectū tm̄, vt aliꝰ efficiaē certꝰ, nō ē necessaria alia denūciatio: & hoc ē verū ēt si reqraē à statuto, vt dicit Ale. consi. 24. vbi alleg. alias cōcordātias ad hāc doctrinā, vol. 4.

1 *Causa in denunciatione requiritur.*

§. Quid ergo si tantum. No. ꝙ ī denunciatione, seu ꝓtestatione requiri
1 tur cā: nec vr̄ ꝙ sit necesse ꝙ specificeē cā, † sed gn̄alr̄ ponaē. Fallit ī nunciatione noui operis vbi nō dēt īseri cā, nisi petaē, l. j. ī prī. & ibi no. ꝯ. d ope. no. nū. Huc passum d īsertione cāe tractabo, cū tractabo mām protestationis. ¶Vltio in hoc §. dicit Dy. ꝙ habemus gl. corrup. ī verbo, non additā, q̄ incip. qa non dixit. ibi, no. admitti denunciationē, & c. dicit, ꝙ est corrupta vitio scriptoris: qa dēt dicere no. n̄ admitti. Sed non possumus dicere gl. dicere veritatē, n̄ admitti denūciationem sine cā, s. expssa, & specificata, qa sufficit ꝙ in gn̄e fiat mentio de adulterio. Sed si oīno omitteret, tūc non
a valeret, vt dicit tex. a Itē vide gl. ibi, sed arg. ꝯ. ꝯ. de act. emp. l. j. in fi. sed hic denunciatio est de substantia. dixi in præcedenti ver.

ADDITIO.

a Alex. ¶Dicit tex. Item vide gl. ibi ſm Ang. cōtra de act. emp. ꝯ. in fi. Sed an denūciatio sit de substantia, dixi in præcedenti versi.

1 *Dies non debet inseri in accusatione & si inseratur, an debeat probari. remissiuè.*
2 *Accusatus de delicto cum aliqua qualitate, si qualitas non probatur, sed delictum, an sequi debeat condemnatio.*
3 *Variatio temporis vel loci, an faciat videri delictum.*
4 *Mensis quando tantummodo est appositus in accusatione, potest tamen declarari dies commissi criminis, nec id est mutare tempus.*
5 *Adiectio, vel detractio qualitatis in delicto, quando mutat actionem.*
6 *Absolutoria si est secuta propter qualitatem adiectam, & non probatam, an delinquens possit iterum accusari illa qualitate detracta.*
7 *Qualitate non adiecta in prima accusatione, an delinquens possit de nouo cum illa qualitate accusari.*

§ Quid

a §. Quid tamen. a Pone caſum. Ego vidi ꝙ ſufficit, ꝙ cā inſeratꝰ in gñe. ſed quid ſi in denun
ciatione inſeruit cām limitatè. dixit.n.ꝙ accuſat talem de adulte-
b rio b commiſſo cum tali. Dicit Iuriſcõſultus ꝙ tũc hẽt illã neceſſe
ꝓſequi, nec pt proſeq aliã ex vigore illius denũciatiõis. h.d. ¶Iſte
1 §. facit, † ꝙ nõ dẽat inſeri dies in accuſatione, l. libellorũ. ſ. de acc.
tñ ſi accuſator inſerit diem, dẽt illũ ꝓbare, vt dixi in l. is, qui reus.
c ſ. de pub. iud. Itẽ iſte §. inducitꝰ † in arg. c ad qõnem quotidianam.
2 Aliquis accuſauit aliquẽ de ꝑcuſſione cũ ſanguine, vel de ꝑcuſſio
ne de nocte, vel de alio delicto cũ alia qualitate, q̃ qualitas non ꝓ
batur: ſed probatur tm̃ delictũ, qa ꝓbatꝰ ꝑcuſſio, ſed nõ cũ ſangui-
ne; vel de nocte, vtrum ex illo delicto poſſit ſequi ↄdẽnatio? Iſtam
qõnem ponit Cy. C. de proba. l. 3. & ibi vr̃ tenere, ꝙ nõ poſſit ſeq
condemnatio per hãc legẽ, & l. ꝑtor. §. docere. ſ. vi bo. rap. Gul. de
Cu. ponit eam in l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his, q not. infa.
& ibi vr̃ dicere ꝙ poſſit ſequi ↄdemnatio; arg. l. bouẽ. §. aliqñ. ſ. de
ædi. edi. Alij conſueuerunt dicere, ꝙ illa qualitas dẽt detrahi pen-
dente iudicio, & hoc modo ſequetur condemnatio de delicto, l.
7 in delictis. §. ſi detracta. ſ. de noxa. Mihi aũt vr̃ dicendum, Qñque
illa qualitas, quæ non probatur, facit ceſſare propoſitam actionẽ,
ſeu accuſationem, & tunc dẽt ſequi abſolutio. Ita loquitur d. l. pre
tor. §. docere. Nã niſi hoĩes ſint coacti, vt ſit factum in turba, non
hẽt locum illa accuſatio. Qñq; illa qualitas non facit ceſſare accu
ſationem propoſitam, & tunc qñq; alterat factum, ſeu crimẽ: qa
facit illud eſſe aliud factum: tunc niſi qualitas probetur, non põt
ſequi condemnatio caſus eſt hic. Qñq; non alterat factũ tunc ex
eodem ꝓceſſu pt ſequi ↄdemnatio caſus eſt hic. Tñ hic eſt aduer-
tendum. qa ſi effectus ↄdẽnationis ẽ diuerſus pp illã qualitatẽ, dẽt
detractio illius qualitatis fieri pendente iudicio, aliàs non pt ſeq
condemnatio, l. in delictis. §. detracta. ſ. de noxa. Nec ob. l. bouem.
§. aliqñ. quam alleg. Gul. de Cu. quia ibi verba petitionis pñt adap
tari ad redhibitoriam, ſicut ad actionẽ quanto minoris. Nã quod
nihil eſt, minus eſt, vt ibi patet. Ita debetis intelligere hanc mate-
riam. ¶Pro declaratione tñ oportet nos videre, quæ ſunt illa quę
3 mutant delictum, & alterant actionẽ. Aduerte bene. † Primo ergo
d quæro, vtrum variatio d temporis, vel loci, faciat videri aliud de-
lictum? Vr̃ ꝙ ſic. C. de teſtib. l. teſtium. & qđ ibi no. in gloſ. Facit ad
hoc ſupra de incen. rui. nau. l. 1. §. final. In contrarium probatur ſic.
Duo rei non poſſunt conſtitui, ſi teneantur ad diuerſa. l. ſi id quod
ſ. de duo. reis, ſed diuerſitas temporis, vel loci, non impedit con-
ſtitutionem duorum reorum, l. ex duobus. j. & l. eandem. in fin. ſ.
de duob. reis. ergo, &c. Rñdeo, quoddam ẽ tẽpus, in quo aliquid
fit, & iſtud facit videri diuerſam rem eſſe, & diuerſum factum, d.
l. teſtium. & l. j. in fi. ſ. de incen. rui. nau. Quoddam eſt tp̃s, in qđ cõ
fertur effectus alicuius rei, vt puta ſolᷣonis effectus, & iſtud non fa
cit videri rem diuerſam. Itẽ dico de loco, per eadẽ iura. Nunc ad
propoſitum, ſi ego dicerem, ꝙ Titius interfecit, Seium tali die, &
probaretur de alio, nõ poſſet ſequi cõdemnatio, quia alia res eſt,
nec poſſet fieri detractio: quia eſſet nouam rem in iudiciũ deduce
re, & non eſſet adijcere, vel detrahere qualitatem primam. Sed ſi
ego poſuiſſem in libello accuſatorio diem effectus, ꝙ ex tali vul-
nere tali die eſt mortuus poſt vulnus illatum: tunc diem iſtum poſ
ſum mutare: quia non facit videri nouum delictũ, neq; alterat ip-
4 ſum per iura præallegata, & idẽ dico in loco. Per † ea tñ q̃ dixi, nõ
denego quin qñ menſis eſt tm̃ præpoſitus, non poſſet declarari
dies illius menſis. quia illud non eſt mutare tp̃s, ſed magis declara
re, & limitare. hoc aũt poſſe fieri, dixi in l. is qui reus. de pub. iudic.
e ¶Videamus vltra, vtrum adiectio, e vel detractio, qualitatis im-
5 mutet actionem? † Nã qualitas nõ immutat ſubiectũ, ſed an actio-
nem immutet, vt faciat videri nouã actionẽ, dubito. Sed tñ aduer
te. qñq; lex diſponens ſuꝑ certa qualitate delicti imponit pœnã ꝑ
ſe, & non reſpectiue ad pęnam q̃ imponitꝰ ꝓ delicto ſimplici, tunc
inducitur noua actio, & noua accuſatio? Exẽplũ, ꝓ ꝑcuſſione ſim
plici eſt actio iniuriarum: ꝓ ꝑcuſſione facta hoĩb. coadunatis, eſt
actio legis Iuliæ de vi, q̃ ẽ alia pęna, l. 2. C. ad leg. Iul. de vi. illa ergo
qualitas, coadunatis hoĩb. inducit actionem nouã: idẽ in parrici-
dio: quia punit homicidiũ ſub illa qualitate: quia filium occidit, &
eſt noua accuſatio, vt habuiſtis in l. ſenatus. ſ. de accu. ſed ſi pœna
pp illã qualitatẽ augeretꝰ, vel minueretꝰ reſpectiue ad pęnã, q̃ impo
nitur pro delicto ſimplici, tũc nõ eẽt noua actio, vel accuſatio, ſđ
eſſet adijcere qualitatẽ veteri actiõi. Exẽplũ, actio legis Aqliæ datꝰ
in ſimplũ, & ↄ negantẽ in duplum. pp negationẽ ergo augetꝰ pœ-
na ad duplũ eius, qđ erat primo, qm̃ pęna imponitur reſpũ ad pri
mã, nõ ꝑ ſe ſimplr. Idem aliud exẽplũ, ꝓ delicto ſerui tenetur dñs
tñ ſi fuit ſciẽs, exigetur inſolidũ, ſi fuit ignorans, pt liberari à pęna
dãdo ſeruũ ꝓ noxa. Iſtæ qualitates nõ diſponũt ꝑ ſe, ſed reſpiciũt
primã pęnã, iõ dñr adiectiões, l. ĩ delictis. §. ſi detractæ. ſ. đ nox. Idẽ
in ↄctu, ꝓ ↄctu ſerui dñs tenetꝰ actione ex ↄctu, & ſi iuſſit tenetꝰ in-
ſolidũ prima actione; qa iuſſit. ſi ñ iuſſit, de peculio tenetꝰ, ſi ñ ẽ pe
culiũ, tenetꝰ quatenus eſt in rẽ verſum, & ſic iſtę qualitates diſpo-
nũt circa primã actionẽ, & circa exactionẽ eius qđ veniebat in j.
actione, & iõ ñ dñr nouę actiones, ſed adiectiones primarũ actio
nũ, l. filius. ĩ fi. ſ. de ĩ rẽ verſo. & l. 3. §. cui ↄgruit. ſ. de peculio. no. ĩ l.
* 3. in fi. ſ. de exe. Mõ ex ꝓdictis * hẽs ꝑpẽdere statĩ, vtrũ ſtatuta ꝑ pp
f aliq̃ qualitatẽ imponant pęnã, vt ſi nobilis interficeret popularẽ,
puniatur in tantũ; tunc eſſet noua accuſatio. Si verò dicerẽt ſtatu
ta, pœna quadruplicetur, tũc eſſet adiectio nouæ accuſationis, &
iſta qualitate probata, vel non, ſcies quid habes facere detrahere,
6 vel non. ¶† Quæro, ſi abſolutoria eſt ſecuta pp qualitatem adie-
ctam, nõ probatam, an põt de nouo iterum accuſari detracta illa
qualitate? Et videtur ꝙ non, l. in delictis. §. ſi detracta. ſ. de noxali.
In ↄrium ꝙ ſic, in l. habebat. in prin. ſ. de inſtitor. Breuiter dico ſic,
ſi quidem abſolutio eſſet ſecuta ſuper facto: quia factum nõ erat
probatum, tunc concedo, ꝙ de nouo non poteſt accuſari propter
qualitatem. l. ſi quis cum totum. §. ſi ancillam. ſ. de excep. rei iud.
& l. egi. eo. tit. ſed ſi propter illam qualitatem tãtum fuiſſet ſecuta
abſolutio, cum factum eſſet de ſe verum, tunc ſi quidem aliqs cõ-
uenitur ex delicto alterius cõcedo ꝙ iterum nõ poteſt accuſari, d.
§. ſi detracta. Sed ſi ↄueniretꝰ ex proprio delicto, tunc valde bñ poſ-
ſet accuſari de illo facto. ar. d. l. habebat. in prin. & ſ. ſi fa. fur. fe di. l.
j. §. j. & facit ad hoc arg. quod no. in d. §. ſi detracta. ¶Vlterius quæ-
g ro, g pone † ꝙ qualitas in primo iudicio non fuit propoſita, vtrum
propter illam qualitatem poſſet de nouo accuſatio intentari? Cer
te ſic, ſi ex primo iudicio ſuper facto ſimplici eſſet ſecuta cõdem-
natio, dixi in l. ſenatus. ſ. de accu. Sed ſi ex primo eſſet ſecuta abſo
lutio, hic eſt aduertendum. ſi quidem iſta talis adiectio, quæ de no
uo fit, alterat delictum, quod quando fit, patet ex his quæ ſ. vidi-
ſtis, tunc ſine dubio põt accuſatio de nouo proponi: quia alia res
eſt, l. cũ q̃ritur. ſ. de excep. rei iud. ſed ſi nõ alterat delictũ, ſed alte-
rat accuſationẽ, ſeu ↄdẽnationẽ, tunc aduerte vt dixi ſ. Aut fuit ſe
cuta abſolutio: qa nõ factũ, & nõ põt de nouo accuſari. Aut ideò
fuit ſecuta abſolutio: qa illa qualitas, q̃ fuit neceſſaria, nõ fuit pro-
poſita, tunc poteſt de nouo accuſari, l. habebat. in prin. ſ. de inſtit.
& l. 1. §. j. ſ. ſi fa. fur. fe. di. Fallit ſi ex delicto alterius conueniatur
quis, l. in delictis. §. ſi detracta, ſ. de noxa.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quid tamen. Adde Bar. in conſi. 209. inci. viſo proceſſu. accuſatur quis ꝙ cogno uit virginem: confitetur, ꝙ tentauit, vtrum poſſit condemnari ex proceſſu propter confeſſionem: decidit, ꝙ non, nec cogitur accuſator interim accuſare, vide ibi.

b Alex. ¶De adulterio. Quid de qualitate ſuperueniente perſonæ, vt ſi canonicus ſit effectus epiſcopus, an cognoſcetur de his, quæ fecit canonicus, vide Bald. in l. j. §. ſolent. j. quando appel. ſit.

c Alex. ¶Inducitur in arg. Vide Ale. late in l. diuus. de re iudi. & ibi vide Bar. qui in iſta probatione qualitatis non aliter loquitur quam hic, de quo per Alex. ibi, vide plene de hac quæſtio. cum ſua materia per Bar. in diſpu. ſua, incip. iure municipali cauetur, ꝙ ſi aliquis percuſſor, &c. & no. Bar. in fi. in l. ſi quis, non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. & per Bart. & Imol. in l. diuus. ſ. de re iudica. per Bald. in l. j. C. ſi ex fal. inſtrument. & Salycet. in l. 2. C. ad leg. Iul. de vi. Flo. in d. §. ſi detracta. Bald. in d. l. 3. C. de probatio. & in l. edita. in verſicul. item principaliter quæritur in Peruſina reper. C. edend. & vide Bartol. in l. eum qui. & qđ ibi dixi, de iureiur. Bald. in l. contra negantem. C. ad leg. Aquil. Quid aũt ſit qualitas, & in quib. conſiſtat in materia iſta, vide plene Bal. in l. ea quæ. C. de condit. indebit. & Bald. in l. 2. C. de repu. & in l. j. de confeſ. & prædictis adde Bald. in l. j. in verſic. ſed cum quæritur. C. qui accu. & Bal. & Imo. in l. Titia. ſol. mat. & Ioan. And. in addi. Specu. in rubr. de accuſa. in vlt. parte. & Barto. in l. is qui reus. in verſicul. venio ad q. ſ. de pub. iud. & Bald. in l. & ſi ſeuerior. C. de infam. & quæ dixi poſt Bartol. in l. 3. §. hoc autem ſ. de itin. act. pri. Sed vtrum qualitas omiſſa in libello poſſit ſuppleri in probatione, vide quæ dixi in l. libellorum. de accuſa. & latius in l. j. §. idem ſcribit. ſupra de po. & Bald. in l. 3. C. de infam. & vide ad prædicta quæ not. Bartol. in l. edita. C. de edend. Sed pone ſtatutum requirit probari vulnus, & probatur ꝙ quis alium percuſſit cũ enſe & cum ſanguinis effuſſione, tamen non cõtinetur in ſcriptura, ꝙ fecerit vulnus, an ſufficiat. vide Bald. in d. l. edita. Item adde, aliquis accuſat aliquẽ de pluribus criminibus, quod an facere poſſit, vide in l. libellorum. §. ſed ſi aliud. ſ. de accuſa. An ſi vnum ex his non probet, ſuſtineat pœnam accuſatoris non probantis, vide Inno. in c. penul. de elect. & vide Bald. in l. 2. C. de proba. Sed pone, aliquis accuſatur de iniuria ſimpliciter, & probatur iniuria, non tamen probantur cicunſtantiæ aggrauantes iniuriam, an ſequi poſſit condemnatio in ſimplici iniuria? Cyn. ꝙ ſic, in l. ſi non conuicij. C. de iniur. & ſequitur Bar. in l. ſenatus. ſ. de accu. & vide Bald. plene in l. 2. C. quib. res iud. non noc. & Bald. in l. ex hoc. §. fi. nau. cau. ſtab. & Bar. in l. quid ergo §. pœna grauior. de infa. & hic. Et quid ſi ſtatutum punit vulnus cum cicatrice deformi, & probatur de ſimplici cicatrice, an ſufficit: Dic ꝙ non, quia duplex eſt cicatrix deformis, & non, vt not. in l. fi. & ibi Flo. ſupra de his qui deie. vel effud. & facit l. ex hac lege. ſupra ſi quadru. paupe. feciſſ. dicat. Et no. quòd cicatrix propriè eſt, quæ poſt ſanatum vulnus remanet, & deturpat. 2. q. j. accuſatus. de quo vide Bald. in l. ſi quis in metallum. C. de pœn. Et quid ſi accuſo plures de vno delicto, vel pluribus, & probo contra vnum, vide Bal. in l. edita, in fin. C. de eden. Et quid ſi accuſatur aliquis de ſanguinis effuſione poſtea probatur ꝙ vna tãtum gutta. ſanguinis exiuit, dic ꝙ non ſufficit, ſecundum gl. in cap. cum illorum. de ſenten. excom. cum ſanguinis effuſio non intelligitur in gutta. Vnde dicit Bal. in l. pe. C. de ædi. actio. ꝙ ſtatutum puniens vulnus, intelligitur de magno vulnere, & non vulnuſculo, aut ſgrã ſignatura, vel ſciſſura. Et no. Ang. in l. ſi pignore. §. qui furem, ſ. de fur. & in l. j. ad ſi. ſupra ad Silla. & in l. j. §. ſed ſciendum. ſupra de ædi. edi. qui dicit, ꝙ tunc punitur quis extra ordinem, arbitrio iudicis. Facit quod not. Bald. in l. 2. verſic. quæro quid ſi. C. quo. appel. de leui tortura. & Bald. in d. l. j. §. ſed ſciendum. de ædi. edi. ¶Adde Bartol. conſi. 109. & 177. & 214.

d Alex. ¶Vtrum variatio. Vide Bald. in l. 2. de proba. & in l. j. C. qui accu. & Bar. in l. is, qui reus. in ver. venio ad quæſtionem. ſ. de pub. iud.

e Alex. ¶Vtrum adiectio. Adde Bal. in l. j. C. qui accuſa.

* Clau. ¶Modo ex prædictis. bene faciunt ad prædicta quæ volunt gl. & Doct. in l. ſtipulatio. §. alteri. ſ. de ver. ob. & in l. vnic. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt profer. & vide ad materiam, an ſi agatur vt accuſetur quis de eo, qđ mandauit fieri delictum, & propter id ſolum, qđ ſuaſit, an poſſit ſequi condemnatio, vide Alex. conſi. 128. vol. 2. & cõſi. ſeq. vide etiam Ro. conſi. 110. vbi firmat opinionem Bar. quatuor fundamentis.

f Alex. ¶Vtrum ſtatuta. Vide Bar. in l. ſanctio legum. j. de pœnis.

g Alc. ¶Vlterius quæro. Vide Sal. in l. qui crimine. C. de accu. Adde Pau. de Caſt. conſi. 119.

1 *Denunciatio, & protestatio, an possit fieri per procuratorem, & requiratur speciale mandatum, remissiue.*

§. Sed & si per procuratorem. Vtrũ denunciatio, seu protestatio, a possit fieri per procuratorem: † & nunquid requiratur speciale mandatũ? Dy. tractat in l. de pupillo. §. nunciatio. s. de no. ope. nunc. & ea. l. §. qui procuratorio. & ibi hoc tetigi. Facit l. aut qui aliter. §. j. s. quod vi, aut clam. & l. j. §. j. s. de lib. agno.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Protestatio. Vtrum protestatio fieri possit per procuratorem, & an requiratur speciale mandatum, vide in l. de pupillo. §. nunciatio. de operis no. nun.

1 *Damnato adultero, non est damnata adultera, nec condemnato qui produxit falsos testes, de necessitate sequitur quod sint falsi. Et licet notarius sit condemnatus de falso, non praeiudicat domino, ad quem pertinet instrumentum.*

2 *Sententia lata pro vno socio criminis, regulariter prodest alteri.*

§. Quaeritur. Op. ꝙ mulier non sit absoluta de adulterio, vt j. de proxi. in fi. Solu. absoluta est, donec durat nupta, vbi dicetur. Tene menti legẽ nostrã. Primo, ꝙ in maleficiis a ita cõnexis, & ita ꝯiunctis, sicut est adulterium inter adulterum, & adulteram: † tñ condemnato vno non est cõdemnatus alius. Ex quo habes, quòd licet producens falsos testes b sit condẽnatus, non sequitur de necessitate contra testes, ꝙ ipsi sint falsi. Et eodem modo licet notarius condemnatus sit de falso instrumento, nõ praeiudicat dño, ad quem spectat instrumentum. Vel si est condemnatus de falso vnus ex correis stipulandi, non praeiudicat alteri, l. si vteris. C. de fide instr. ¶ Vltimo habes hic casum specialem de sñia absolutoria, † quae lata pro vno socio non prodest alteri, socio eiusdẽ criminis regulariter, fallit in muliere vt hic. Qđ facit ad quaestionem, quam dicam in l. proxi. §. si eo tempore.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In maleficiis. In maleficiis etiam connexis, condemnato vno ex sociis, non sequitur condemnatio alterius. Et per hoc in facto fuit iudicatum, ꝙ praeoccupata iurisdictione contra vnum ex sociis non fuit praeoccupata contra alios, vide quae dixi post Bar. j. l. proxima. & vide Cy & Bal. in l. j. C. qui accusa.

b Ale. Falsos testes. Adde Bar. in l. Lucius. de his qui no. infa. & l. 2. de praeuaricato. & ibi dixi. & Bal. in d. l. 2. de praeuari. in l. 1. C. de fal. & in l. j. C. qui acc. & in l. j. C. ne filius pro patre. & Bar. in l. cum filius. de verb. obl. & vide Bar. in l. duobus. de duobus reis.

LEX XIX.

1 *Bannitus an possit conueniri in loco, à quo est bannitus. quòd sic.*

Adulter. Vide gl. super verb. poena alia. Dicit gl. vt relegationis, vel similis. innuit ergo ista gl. ꝙ relegatus a non potest conueniri in eo loco, vnde relegatus est. Quod facit pro bannito, ꝙ non possit conueniri. vbi, vnde exbannitus est. † Sed ꝯtrarium est veritas, quare dic, vt no. in l. eius. circa fi. j. ad munic.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quod relegatus. Vtrum bannitus possit conueniri in loco, vbi fuit bannitus, vide Ludo. in l. reaccusare. §. si quis. ad Treb. & adde Ang. in sua q. incip. Bononiensis quidam est bannitus.

Pom. ¶ Ad quaest. Bart. vide aliquid per Alex. in l. reaccusare. §. si quis alio. s. ad Treb. & Alex. consi. 72. vol. 2. vbi dicit, ꝙ comparere tenetur per procuratorem.

1 *Causa priuilegij superueniens lite pendente non prodest.*

Clericatus superueniens accusatione pendente, an excuset reum. remissiuè.

2 *Malefactore absoluto, an videatur absolutus mandator.*

§. Si eo tempore. Iste §. facit in argu. † ꝙ cã priuilegij a superueniens lite pendente nõ ꝓsit licet prodesset subsistens ab initio, & sic facit, ꝙ clericatus superueniens non excuset reum, cuius ꝯrium vr̃ sentire gl. s. de accus. l. hos accusare. §. hoc bñficium, de quo dicã vobis. j. de poe. l. j. ¶ Secundo facit ad quaest. † quandã, quã Dy. ponit in c. ratihabitionẽ. extra de reg. iu. lib. vj. vtrum absoluto b malefactore videat absolutus mandator? Et ibi distinguit Dy. Aut absoluitur ideo, qa pronũciatur delictum non fuisse commissum: aut absoluitur, quia pnũciatur ipsum non fuisse in culpa. Primo casu prodest mandatori, secundo non. Alleg. Dy. de iureiur. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si ei qui. Istud est dictum Dyn. In eo, ꝙ dicit, si absoluitur, quia non erat in culpa, & sic pronunciatur super iure, non super facto, dicit bene. Probatur j. ad leg. Corne. de fica. l. nihil interest. & quod c ibi nota. in gl. nam licet furiosus absoluatur, nihilominus mandator tenetur. Sed in alio membro, quo dicit pronunciationem absolutoriam latam super facto prodesse mandatori, male dicit secundum Richar. Malumb. quia hoc determinauit ipse in publica disputatione, per hanc legem. nam hic vides delictum ita coniunctum, sicut est adulterium inter adulterum & adulteram, & tamẽ absolutoria lata pro vno; non prodest alteri, nisi in casu speciali mulieris nuptae tempore, quo committitur adulterium vt hic dr̃. Non obst. d. l. duobus. §. à fideiussore, qa ibi loquit̃ in iuramento, quod habet vim solutionis, vt ibi dicitur. Aliud in sententia, quia d sententia lata pro fideiussore non prodest principali, d l. aduersus, s. de arbit. Ita dicit Richar. & bene.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Causa priuilegij. Causa priuilegij superueniens lite pendente non excusat. vide in c. fi. extra vt lite pendente.

b Alex. Vtrum absoluto. Vide Bal. in l. iuris ad fi. C. quib. res iudi. non noc. & Bar. in l. j. §. si quis vltro. j. de quaestio.

c Alex. ¶ Nihilominus. Adde, quòd idem tenuit Bar. in l. furioso, & in l. fi. de re iud. & in l. aduersus. de arbi. sed cõtrariũ voluit in l. ex duobus. de duob. reis. in 4. q. & in l. amissi §. fi. de fideiuss. vide Bal. in d. §. si de fideiuss. Bal. in l. non ideo. ad fi. C. de accus. & Io. And. in regula ratihabitionem. No. quòd ob causae connexitatem vnius confessio praeiudicat alteri. gl. li. x. dist. c. ordinatos. & vide quae not. s. l. proxi. §. fi. An autem absoluto principali, possit cõdemnari quis de auxilio & fauore? Dic ꝙ sic. text. est no. in l. eos. C. de fur. & vide Ang. post Bar. in l. is qui reus. s. de publ. iud. & Bal. in l. iuris, ad finem. C. quib. res iudic. non nocet.

d Alex. ¶ Principali. Vide Bar. in d. §. à fideiussore. & omnino in l. fi. §. fi. ff. de iureiur.

1 *Scholaris, qui iurauit non exire ciuitatem sine licentia creditoris, si cum licentia exeat, an possit vltra exire. Et an factus monachus, & liberatus à debitis, si exeat, reincidat in obligationem.* 2.

§. Nupta. Not. cessante causa cessat effectus. istum tex. inducit Dy. in arg. ad q. † quidam scholaris iurauerat creditori suo non recedere sine eius lñia de studio qui scholaris habuit lñiam à creditore eundi mutinam, & iuit, & reuersus est; vtrũ posset de nouo recedere. & Dy. dicit, ꝙ nõ, ar. huius lrae: qa illa lñia vr̃ esse ꝯcessa, quandiu illud ire, & redire fiat, ñ vltra. ad hoc facit l. plane. s. de ope. lib. Tu vero distingue in hac q. vt dixi in q. securitatis, in l. j. s. tit. j. ¶ Scđo † inducit per Dy. in arg. ad aliã qõ. Aliquis factus est monachus, pp quod liberatus est ab oĩbus debitis, & monasterium tenet̃ p auth. ingressi. C. de sacrosa. eccl. qrit̃ si monasterium exeat, an reincidat in oblĩonem? Vr̃ ꝙ sic, qa illa liberatio sibi prodest, quandiu manet monachus. & haec qõ determinat̃ p Dy. per l. seruus effectus. & ꝙ ibi no. s. de actio. & oblig.

LEX XX.

1 *Appellatione patris, non venit auus: & si pater ingrediatur monasterium, filij efficiuntur sui iuris. quòd sic.*

Patri. Quaero, qd est dictũ simul cum filia? Rñ. gl. duobus modis, & vtraq; expositio est bona. Itẽ j. proxi. in l. sic eueniet. no. tex. ibi, in sua. n. ptãte, &c. Not. † ꝙ appellatione prĩs non ꝯtinet̃ auus, hoc tñ vr̃ verũ in ista mã sic odiosã: aliàs sic, qñ eximitur ex ptãte, l. iusta. s. de verb. sig. & sic facit ista lex, & l. qsqs. C. ad leg. iu. maie. q̃ loqr̃ in prẽ, ñ hẽat locum in auo. ¶ Venio ad d. l. sic eueniet. Op. ꝙ filiusfa. possit hr̃e aliquẽ in ptãte, qa põt esse tutor, vt inst. de testa. tut. in prin. sed tutor hẽt in ptãte pupillum, l. j. s. de tute. ergo, &c. Sol. ille, q̃ est in ptãte alterius, nõ pt̃ hr̃e aliũ in sua ptãte, verũ est in ptãte eiusdem speciei: sed ptãte separata ab illa, in qua ipse est, bene potest hr̃e vt lege ꝯria. Vltimò haec lex facit ad qst. si pr̃ ingrediatur monasterium, an filij efficiantur sui iuris? Puto ꝙ sic a: qa ipse efficitur ptãtis alterius totaliter, ego aliũ in ptãte hr̃e non pt. Efficitur. n. potestatis alterius eiusdem speciei, immo maioris: quia quicquid quaerit, monasterio quaerit, & velle suum posuit in velle monasterij.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Puto, ꝙ sic. Cõtrarium tenet Bal. in l. j. §. j. in prin. C. de bonis quae libe. Adde Bar. in l. patre furioso. post Gulie. s. de his qui sunt sui vel alieni iuris.

LEX XXII.

1 *Domus qualiter intelligatur.*

2 *Qui potest occidere, potest contumeliis afficere.*

Nec in ea lege. a No. tex. ibi, sed domus. Itẽ no. ver. sed qui occidere. item no. tex. ibi, ꝙ plerunque, &c. † No. qualiter intelligit̃ domus, s. pro habitatione, vt hic, & l. si amicis. §. j. s. eo. & iõ sufficit, ꝙ in domo habitet, licet ñ sit sua sed ꝯducta, vel gratis accepta, l. lex Cornelia. §. domum. s. de iniur. Item non sufficeret domũ esse propriam, nisi habitaret ibi, l. prox. §. j. Scđo † nota b ꝙ ille, q̃ pt̃ occidere multo magis põt contumeliis afficere. Hoc est notandũ ad statuta, q̃ ꝑmittunt aliquos occidi impune. Nam si possunt occidi impune, multo magis c poterũt impune verberari, & contumeliis affici, vt hic, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Nec in ea l. Notã, ꝙ pater non potest occidere filiam adulteram in domo aliena. Item requiritur aliud, de quo in l. nihil. j. eo. Item requiritur, ꝙ sit nupta; secus si vidua, per tex. huius l. in 2. responso. hoc firmat Ang. Aret. in suo tract. malefi. in versi. che hai adulterato la mia dona. Sed quid si filia est ignominiosa, & pater vilis persona, vide Bar. in l. proxi. §. Illud. Et an possit occidere socium criminis, vide Bal. in l. j. C. vnde vi. in versic. vj. quaero, &c. Et vtrum patri liceat occidere agnatum inuentum cum filia, vide not. in c. si vero. j. de senten. excomm.

b Poma. ¶ Secundo no. Vide do. Ant. in c. fi. de consuetu. & in c. j. de temp. ordi. in 6. Bal. in l. ex hoc iure. de iust. & iu. vide tex. in c. sicut dignum. § j. de homic. & ibi dixi.

c Ale. ¶ Multo magis. Vide Ang. & Ale. in prin. & in l. in suis. de lib. & posth. Et an statuta, quae permittunt aliquos occidi impune, dicantur permittere verberari, & contumeliis affici, vide Cy. in l. j. ad finem. C. quae sit longa consue. & Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. & no. per Bal. in l. j. ad finem. C. de exhib. & introdu. reis. in l. pen. ad finem. C. de priua. car. Adde Bal. in l. 3. in fi. s. de adimen. leg. & Bal. in repetitio. l. in suis. & ibi Ang & Imo. s. de liberis & posthu. & do. Ant. in c. fi. extra de consuet. in j. fall. & Io. An. in addit. Spe. in tit. de consue. §. j. in fi. & Imol. in l. si vero. §. de viro. soluto matr.

Claud. ¶ De ista regula, cui licet, quod est plus, &c. quomodo debeat intelligi, vide Aret. in l. 2. in fi. de leg. j. & Alex. in l. transigere. C. de transact.

LEX XXIII.

1 *Statutum, quod liceat viro occidere vxorem deprehensam in adulterio habet locum, si deprehenderit eam in camera, in actibus venereis.*

2 *Adulterium probatur, probando praeparatoria veneris.*

Quod

a Quod ait lex. a Tex.ibi,ociosum,idest, ñ sine causa,vel
sine ministerio,ſm Ia.de Are. & sic habes
1 hic,quid sit verbũ, ociosum. Quærit gl.quæ dicũtur res veneris,
b Gl.rñdet multum benè.In ciuitate ista b ẽ statutum, ꝙ liceat viro
occidere adulterum deprehẽsum cũ vxore sua: certè intelligitur
deprehensus si reperiretur cum vxore in camera,in istis rebus ve-
2 nereis.†Item no.ista talia præparatoria Veneris:quia per ista ve-
c risimilia probatur adulterium, c vt dixi s̃.e.l.2.in fi.& dicam j̃.l.ca
pite quinto.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quod ait lex.Fallit si reperiatur cum clerico eam osculante: quia præsumitur facere causa charitatis.gl.11 q.3.c.absit.Vide Bal.in l.quid ergo.§.si hæres.de leg.1.

b Barb.¶In ciuitate ista.Adde gl.in l.j.C.de collu. deteg.& vide Bal.in c.j.quib. mo. feud. amit.vbi dicit libellus,talis iacuit cum vxore talis,concludit adulterium. quod est no. allegauit gloss. notabilem super verb. delictum.in l.Caij Cassij.de fideicom.lib. Et cum Barto.transit hic Ang. Tu vide text.in c.omnino. in versic. sic vt cum illa carnaliter.35. dist.

c Pom.¶Adulterium.Vide Ro.consi.167.& ad hoc Ale.cons.24.vol.2.& Fel.in c.fi.de foro com.& pulchre Ale.cons.75.vo.3.vbi pulchre hoc extendit & declarat.

1 *Incontinẽti fieri in maleficijs dr̃,quod fit vno impetu,licèt duret per horã rixa.*
2 *Initium quo ad locum & tempus inspicitur in delictis.*
3 *Locus homicidij,& non locus incœptæ rixæ,inspicitur, quãdo initium & finis delicti sunt illicita,secus si initium fuit licitum.*
4 *Accipiens aliquem in personam,& portans eum extra plateam,qui ibi cum pcussit,punitur tanquam percutiens extra plateam.*
Insultans aliquem in platea,& insequens extra plateam,& ibi eum percutiens punitur de percussione extra plateam.
5 *Stante statuto,quòd quis possit ingredientem suam possessionem,in ipsa possessione offendere,si aggredior ingredientem,& ipsum fugiẽtem prosequor extra possessionem meam,& ibi percutio,non punior.*

a §.Quod ait lex. a No.hunc tex.in fi.quia est notabilis
1 valde.¶Itẽ no.†ꝙ in maleficijs, dicit̃
b incontinenti fieri, quod fit vno impetu, licèt duret per horam b
2 illa rixa.¶†Scd̃ò no.ꝗ inspicitur initium c quo ad locum, & quo
c ad tp̃s. Nã videtis hic,ꝙ patri permittit̃ occidere domi suæ tm̃,vel
generi sui,vt s̃.l.ꝓxi.§.ius occidendi.Itẽ incontinenti tãtum licèt
occidere:& tñ hic hẽs,ꝙ si illo fugiẽte per horã alibi interficiat̃,
3 vr̃ in illo loco,& illo tunc,i.illo tp̃e interfectus.Sed †ꝯ omnia ista
ꝑcedentia ad homicidiũ,cõfundunt̃ cũ homicidio, & homicidiũ
tm̃ inspicitur.l.illud.in fi.s̃.ad leg.Aqui.& ideo vr̃ ꝙ inspicere de-
beamus locum homicidij non locum,vel tp̃s incęptæ rixæ, vt di-
xi in l.libellorũ.s̃.de acc.Ad hoc rñdeo, ꝙ ista sunt vera,qñ vtrũ-
que,& initium & finis, fuerunt illicita. Nam tunc inspicimus fi-
* nem.& hoc est fauore * rei,ne de vtroq; puniatur: sed qñq; prin-
cipiũ est licitum,& hẽt cãm licitam,tũc illud principium inspici-
mus,vt hic.Pro hoc facit optimè l.qui cum maior.§.j.s̃.de bo.lib.
4 Et hoc facit ad multa.†pone, quidã cępit aliquem in personã in
platea,& portauit eũ extra plateã,& ibi percussit eum, an puniat̃
d tanquam percutiens in platea d? Iste tex.facit ꝙ sic,tamen in con-
trarium est veritas,vt apparet ex prædictis.Itẽ si aliquis insultaret
e alium in platea, & fugaret eum extra plateam e, & ibi eum per-
f cuteret,nõ percuteret in platea.Sed pone f alium casum. cauetur
5 statuto†huius ciuitatis,ꝙ ꝗs possit offendere alium ingrediẽtẽ in
possessionem suam in ipsa possessione sine pœna: modo aggre-
dior illum ingredientem possessionem meam, & illum fugiẽtem
prosequor extra possessionem meam, & ibi eum percutio, certè
g licitè percutio, g seu occido, vt hic. Ratio: quia initium fuit lici-
tum.Tene prædicta menti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quod ait lex.Iste §.not. limitatur & declaratur per Alex. in l plerique. de in ius vocan.vbi reprehendit Bal.in l.cunctos populos.C.de summa trin.& fi.cath.qui inducit istum tex.ad quæst.not.

b ¶Per horam.Adde Bal.in l.j.C.vnde ui.in lect.

c ¶Inspicitur initium.Ad materiam,quando initium temporis spectatur,vide q.notabiles quas ponit Bal.in l.si tutor.s̃.de tutel. & ra. dist.

* Claud.¶Et hoc est fauore.Vide Ale.consi.73.in vlt.dub.volu.3.

d Alex.¶Percutiens in platea.Adde quod Io.And in addit. Spec.in tit. de accus §. fin.in 3. parte,in additione,quæ incipit,Old.quærit.tenet contrarium alleg.pro casu l.quis sit fugitiuus.§.idem Celsus.de ædil.edicto.& idem tenet Ang.hic.vide Bal.in auth. item nulla.ad fi.C.de epi.& cler.& in l.si quis non dicam rapere.e.tit.

e Alex.¶Extra plateam.Hæc faciunt ad quæstionem,statuto cauetur,ꝙ iudex inquirat in loco maleficij,& vnus in vno territorio est captus, in alio territorio est spoliatus: quis dicatur locus maleficij,vide Bal.in c.1.§.iniuria s̃.de pace iura.firma.in versi.iniuria, seu furtum.& vide Bar.in l.1.de incen.rui.naufra.& in l.libellorum.s̃.de accus.Adde ẽt quòd dicta per Bar.hic,faciunt ad quęstionem, quam posuit Bald.in l. cunctos populos circa medium.de summa trin.videlicet,ꝙ licet quis pro delicto ciuili non possit in domo capi:si tamen fuerit captus extra domum,& aufugerit in domum,ꝙ poterit licitè extrahi ratione initij.& vide Cyn.in auth.si quis.C.eo.& no.per Bar.hic adde Bal.in l.1.C.vbi de crim.agi opor.& faciunt not.per Barto.in d.l.libellorum:& ibi dixi,s̃.de accu.Et quid si in cõfinibus ciuitatis est factum maleficium,quis cognoscet,& puniet? Bal.in l.1.C. vbi de cri.agi oport.dicit,ꝙ iudex vtriusque loci.& voluit Dy.& Bart. in l.iurisperitos.§.cũ oriundus.de excu.tuto & vide Io.An.in regula,in obscuris.in mercu.in 6. Et qd si testis ad inquisitionẽ sui iudicis falsum deposuit coram iudice non suo, corã quo dẽt accusari,vide Io.An.in Spe.de crimi.fal.in prin.Et an quis,cum sequitur fugientem,& eum in alio territorio cępit,possit puniri, vide Bald.& Flo.in l.sicuti.§.Aristo, ff.si ser. vendi.&

Bar.in l.si cui.§.fi.ver.secundo quæro.s̃.de accu.& Ange.in l.nemo carcerem.de exact.tri.li.x.Itẽ adde ꝙ iste tex.facit ad q.disputatam per Rich.Mal.videlicet, ꝙ criminales causæ debeant tractari,aliàs terminari intra lx.dies,& si non fuerint terminatæ, potestas incidat in pœnam.modo pendente quæstione criminali,incidit quæstio falsi,quia testes redarguuntur de falso,ita ꝙ quæstio principalis non habet suum finem, an potestas veniat puniendus? Certè iste text.facit,quòd non:arguendo de tempore ad locum l.vinum.si cer.pe.Benè facit l.intra vtile.ff.de min.& l.petendæ.C.de temp.in integ.rest. & ibi no.& quod habetur in l.properandum.in prin.C.de iudic.Et pro hoc, quod not. Bald.in l.1.C.de iur.cal. & expressè Cy.Ray.& Bal.in l.1.C.qui accu.& not. in simili per bal.in l.contra maiores.C.de inoff.test.& in terminis refert bal. dictam disputationem in l.fi.C.de fid.instr.

f Barb.¶Sed pone.No.quòd Bar.innuit,ꝙ si licet offendere impune,licet occidere. vide tex.in capitu.fi.de homi.li.6.Bar.in cons.135.inci.statuto castri Plebis.lib.1.facit gl.Insti. de iniur.§.in summa.vide plenè d.Bened.de Plumb.in l.testamento.§.1.s̃.de ma.test.

g Ale.¶Licitè percutio.Adde ꝙ Io.And.in addi.ad Spec.in tit de accu.§. fi. in 3.parte,in addi.magna,quæ incipit,Old.quærit:tenet contrarium.in addi.hic,ꝙ hic dicitur videamus. ver. illius.alleg.pro casu l.quis sit fugitiuus.§.item.& §.idẽ Celsus.s̃.de ædi.edi.& idem tenet Ang.hic,& vide Bal. in auth.item nulla.in fi.de epi.& cle.& in l. si quis non dicam rapere.eo.tit.Ex opposito no.& facit ad quæst.capti in domo, sed cœpit fugam extra domum.Contrarium tenet Bal.in l.plerique.de in ius vocan.

LEX XXIIII.

1 *Pater potest magistratum inuentum cum filia occidere.*
Magistratus durãte officio põt accusari,quando accusatio est tempore peritura.
Maritus non potest occidere magistratũ inuentum in adulterio cum eius vxore.
2 *Pater,& maritus non possunt occidere adulterum inuentum cum vxore, quando vxor est ignominiosa,vel ducta contra legem.*
3 *Maritus vel pater si est vilis persona,non potest occidere adulterum inuentum cum vxore,vel filia.*

1 Marito quoque. §.illud. Quæro, † vtrũ patri li-
ceat occidere magistra
tum inuentum cum filia sua? Dñt quidã ꝙ non: quia magistratus
non potest accusari iure mariti.l.si maritus.in prin.s̃.eod.& l.hos
a accusare.s̃.de acc.Ego dico contrarium, a nam ꝙ magistratus nõ
potest accusari verum est, nisi accusatio tempore esset peritura,
tunc enim secus.d.l.hos accusare. & l.senatus. s̃. de offi.præsid.in
tantum, ꝙ si esset causa, quæ contestatione non perpetuaretur,
ageretur causa vsque ad sententiam, vt no.in l.sed & si restituat̃.
§.sed & si dies.s̃.de iud.nunc ad propositum,ius occidendi adulte
rum est tempore periturum:nam nisi ille tunc occidat, nõ potest
occidere postea: vt supra l.proxi.in fi.Sicut ergo potest accusare,
si accusatio est tẽpore peritura: ita poterit interficere, cum istud
ius occidendi sit tempore periturum.Prædicta vera in patre:mari
to vero non licèt magistratum occidere: quia non est turpis per
2 sona magistratus. ¶† Quæro, vtrum si vxor est ignominiosa,
vel deducta contra legem,an liceat occidere adulterum marito,
vel patri? Videtur ꝙ non:quia non potest accusare iure mariti,l.si
vxor.§.si quis plane.& § sed & si qua.supra eo.ergo non potest oc-
cidere.Et hoc est verum,licèt gl.dicat contra,& male.j̃. ad muni.
l.pe.§.fi. b Quæro † quid si ipse maritus est vtilis homo, vel pater,
3 vtrum liceat adulterum occidere? Respõ.non, quia si est vilis per
sona,non potest accusare iure mariti.l.3.s̃.eo. & ibi not. glo. ergo
non licet ei occidere.

ADDITIONES.

a Alex.¶Dico contrariũ.Vtrum pater possit occidere magistratum inuentum cum filia. adde no.in c.si vero.j.de sen.excom.de marito concludit Bar.ibi ꝙ non.

b Claud.¶L.pen.§.fi.Quid autem si mulier esset prægnans,an liceat patri eam occidere, vide Bar.in l.Imperator.s̃.de stat.hom.

LEX XXV.

1 *Confessio facta extra ius,facit indicium ad torturam.*
2 *Testis deponens de adulterio probat,si dicit,quòd inuenit adulterum solum, vel osculantem,vel tangentem.*
3 *Priuatum carcerem committere quando quis dicatur.*
4 *Retinens aliquẽ vltra viginti horas,qñ dicatur committere priuatũ carcerem.*
5 *Tenere aliquem in priuato carcere,an sit offensa in persona,remissiue.*

a Capite quinto. a Opp. ꝙ testimonium,de quo loquitur
hic,non releuet aliquid,nã testis non p̃t
dicere nisi quòd vidit eum captum,& dicebat̃, ꝙ erat deprehẽsus
in adulterio,& sic erat testimonium de auditu,qđ non valet.l. te-
stium.C.de testi.Dñt quidam speciale hic,ꝙ testimonium de audi
tu valet.Placen.dicebat,hoc testimonium non multũ approbo,l.
b metum.C.quod met.cau.gl.dicit,ꝙ testes dicent,b ꝙ viderunt eũ
captum,& quod audierunt eũ cõfitentẽ,ꝙ fuit captus:ꝗa fuit de-
c prehensus in aduterio: c & sic cõfessio sua ex̃ iudiciũ valet,vt pos
sit

ADDITIONES.

a Alex.¶Capite quinto.Hanc legem alleg.Bar.in l.admonendi.de iureiu.ꝙ confessio facta absente parte,inducit semiplenam probationem.

b Ale.¶Testes dicent.Adde Bal.in l.in bonæfidei.s̃.de reb.cred. & adde ꝙ cõfessio facta extra iudicium,est sufficiens ad pœnam extraordinariam imponẽdam,l.ictus fustium, de infa.Item adde ꝙ in criminalibus confessio facta in actis in alio iudicio, est sufficiens ad formandam inquisitionem,secundum Bal.in l.mercalem.de cond.ob tur.cau. facit l.nullum,de test.

c Alex.¶In adulterio.Et adde,ꝙ ad hoc vt dicatur probatum adulterium, debet probari matrimonium fuisse,aliàs succũberetur,secũdum Bal in l.ita demũ.C.de ꝓc.ad fi.facit quod no.Bar.in l.si cui.§.j de leg.1.& vide Bar.in l.2.in prin.de fur.& in l.2. §.fi.s̃.eo.& Ang.in l.j.s̃.de extraor.cri.vide Bar.in l.2.§.item Labeo.de aqua plu.arc.

1 sit poni ad torturã,non φ faciat plenã ꝓbationẽ.|† qđ tene mẽti.
a Tenet ergo glo.φ confessio facta a extra ius.est sufficiens indiciũ
b ad torturam.qđ non placet,b arg.l.q̃ro.in fi.š.de ædil.edicto.Facit
quod not.in l.Fulcinius.§.j.š.ex quib.cau.in pos.ea.¶Circa legem
nostram quæro,q̃ sunt sufficientes probationes adulterij? Gl.hic
* dicit,& bene,φ sit inuentus in rebus venereis.No.ergo,* † φ si te
2 stis dicit,φ eũ inuenit in reb.venereis, vt q̃a inuenit eũ in camera
solũ,vel osculantem,vel tangentem, quod ista sufficiunt ad pro-
bationem adulterij.vt hac glo.Canonistę hñt expressius, extra de
test.c.præterea.& de præsump.c.literis.& c.tertio loco.¶Vlterius
3 no.†hãc legem ad aliud,qñ aliquis dicatur aliquẽ detinere in pri
uato carcere,de quo habemus titu.de priua. car. c.Breuiter,circa
hoc aduerte tria verba.Quidã priuati sunt, qui hñt ius capiendi
& detinendi,vt dñs seruũ & pater filium,l.j.& 2. C.de pat. potest.
& š.de lib.ho.exhi.l.3.§.j.& 2. & isti sine dubio priuatũ carcerem
non committunt,tãgitur in l.j.C.de priua.carce. Quidã sunt, qui
hñt ius capiendi non detinendi,& isti ita demũ videntur commit
c tere carcerem priuatum,si vltra viginti horas detineant.c Hic ẽ ca
sus in lege ista.Vnde si aliquis capiat falsificatorẽ monetæ ex for-
ma.l.j.C.de fal.mone.vel si caperet furem ex forma,l.itaq;.ad leg.
Aqui.& l.si quis in seruitute.circa fi.š.de fur.& in similib.casib.nõ
p̃t retinere vltra viginti horas, aliàs diceretur committere priua-
tum carcerem.Idem dico de eo, qui capit debitorem fugiẽtem,l.
ait prætor.§.si debitorem.š.de his q̃ in frau.cred.Ad quod facit qđ
no.Insti.de act.in prin.Quidã sunt.qui non hñt ius capiendi, nec
retinendi, in istis ẽ aduertendũ ob q̃ cãm aliquem capiãt. Si enim
capiunt,vt vulnerent,& occidant incontinẽti, inspicimus solum
illud delictũ,propter quod capiebant,l.illud.š.ad leg. Aquil.sed si
ex interuallo occiderint,tunc de vtroq; tenenẽ, s.de priuato car-
4 cere,& de occiso,l.nunq̃.š.de priuatis delictis. ¶†Quæro,vtrum
tenere aliquem in priuato carcere sit offensa in personam?Dic de
d hoc per Inn.extra de sen.excom.c.nuper,in prima gl. d

ADDITIONES.

a Poma.¶Quod confessio facta.Vide Panor.consi.25.in fi.vol.j.& Ro.in c. olim ex literis.de rescr.& ibi Fel.in ver.j.& Ias.in l,magistratib.š.de iuris.om iud & Arc.in cap.at si clerici.de iud.& Ale.consi.24.vol.2.& ibi dicit,φ tale officium debet probari per duos testes.vide etiam Bal.in l.quoniam.ff.de his qui no.infa.

b Alex.¶Quod non placet.Vtrum confessio extra iudicium sit sufficiens indicium ad torturam,adde quod idem voluit Inn.in c.sicut.de testib.& Bald.in l. ictus fustium.de infam.& Flor.in c.at si clerici.de iud.& do.de Ro.decis.j.de confes.in nouis.& vide Bar.in l.admonendi.de iureiu.& ad materiam vide gl.in c.quam sit graue.de exces. prælat.vbi etiam Inn.& Imo.in c.per inquisitionem.de elec.& in c.qualiter & quando. de accus.& in c.dilecti.de ord.cogn.& in c.2.de confes.& do.Anto.in c. at si clerici.contrarium voluit,dicens talem confessionem idẽ operari in criminali,qđ in ciuili,quia confessio extra iudicium facta secũdũ terminos c.si cautio.de fi.instr.facit plenam fidẽ.qđ tñ ibi reprobat Imo.Item ista faciunt,an confessio facta in curia iudicis,probet delictũ,de qua Bar.in l.fi.j.de prob.Et faciũt quæ scripta sunt in l.senatus.in prin.ad Turp.|& in simili dicit Ang.in repe.l.si vacantia.C.de bo.vacan.lib.x.videlicet,cautus iudex non accipiat diffamationem rei culpabilis in camera, sed in tribunali.Inn.tamen in c.cum in tua. de spons.& matr.ad fi.dicit, φ iudex ex officio recipit informationes infamiæ. & de notorio nulla partis citatione facta in camera.Facit qđ no. Bald.in c.j §.inter pares.de lege Conrad.in feu.Et de confessione in camera,vide aliquid per Bald.in l.ictus fustium.de inf.Et φ confessio extraiudicialis faciat plenum indicium,tenet Bal.in l.j.de confes.fal lit in delictis,quæ pertinent ad iudicium ecclesiæ,in fauorem animarum, secundũ Bal. in l.j.C.de falsa cau.adiect.Item adde φ gl.hic singulariter dixit,φ licet alias confessioni factę in tormentis nõ dẽat stari,l.j.§.diuus.j̃.de q̃õni.fallit,nisi de eodẽ processerit bina confessio extraiudicialis. Item probat hic gl. q̃a licet alias non ꝓbet vna confessio extraiudicialis: tamen si est geminata,probat.Et facit dictum Bar. in l.cum scimus.C. de agric.& censi.li.11. Sed an confessio facta à subdito extra territorium coram suo iudice,probet:vide qđ hẽs in l.fi.š.de iuris.om.iu.Itẽ adde, φ hanc gl.allegauit Bart.in l. fi. circa iudicia specialia.j̃.de q̃õ.Adde, qñ confessio extraiudicialis iuncta cum argumentis sit sufficiens ad condemnandum Bal.consi.122.lib.1.

* Clau.Non ergo.Istud habet locum quando agitur ciuiliter:secus qñ agitur criminaliter, vide Mathesil.notabil.117.

c Alex.¶Detineant.Adde quod no.per gl.in c cum nõ ab homine,de iud.Et qñ aliq̃s aliũ capere possit vide plene Bar.in l.cũ eo,j̃.ad leg.Iul.pec. Et an quis possit tenere bannitum,qui potest impune offendi in priuato carcere,Bal. φ sic, in l.j.de priua carcerib.Et ad id quod dicit Bar.hic,de capiente debitorẽ fugitiuũ,adde Bald. in auth.immo.C.de act.& obl.Et scias,φ si aliq̃s posuerit in carcere priuato aliquẽ,φ põt carceratus aufugere si vult,nec tenetur de fracto carcere.dictum fuit Ro.in d.l.admonendi, de iureiu.

d Alex.¶In j.gl.Vide Ro.in l.licitatio.§.quod illicite.š.de publ.

LEX XXVII.

1 *Victus victori condemnatur in expensis,etiam in criminalibus.*
2 *Causa cum committitur consulenda,cuius expensis committatur.*

Si postulauerit. Opp.hic innuit, φ seruus est accusatus
de adulterio, dum dicit,seruo adulterij
accusato,& j̃.innuit aliũ esse accusatũ:cum dicit,tantam pecuniã
adulterum,&c.sed duo accusari simul de adulterio nõ possunt.l.
reos.C.eo.& l.si maritus.in fi.š.eo.ergo male.Huius timore legit̃
hæc lex duobus modis.Vno modo,& hæc lec.ponitur in fin.gl.φ
accusatur mulier de adulterio,& seruus accusatur de auxilio, seu
de consilio qđ p̃t,vt j̃.eo.l.nihil.in fi. Alia lec.est, φ hic solũ extra-
neus accusabat̃, & non seruus.& φ hic in lra dr̃,in seruo adulterij
accusato,legunt sic,vt punctuetur post dictionem,seruo. & φ dr̃,
adulterij accusatio, dic, s. aliquo alio. Alij habent literam vt hic,
sit adulteram,quæ litera nullo mõ congruit: iõ gl. non ꝓsequitur
eam.Retẽta ergo hac,φ seruus non fuit accusatus,tũc opp.φ ille,
qui in testem eum ꝓduxit,solũ debeat soluere ꝯdẽnationẽ,l.quo
niam.C.de testib.quidam fatentur ꝯrium, s φ tantum debeat sol-
uere accusator,si succubuit; quantum accusatus, scilicet qñ ipse
succubuit,& ille qui succubuit,debet soluere.pro hoc facit j̃. ea.
1 l.§.penul.Ista lect.est vera,† habito respectu ad fin.scilicet tempo-
re diffinitiuæ sententiæ, in qua victus victori in expensis condem
natur,ẽt in cã criminali,sm opi.veram.prout est casus in l.fi.,C.de
fruct.& lit.expen.& facit l.qui crimen. C.qui accusa. non poss.de
qua opin.dicam in materia, j̃. ad Turpil. l.j.§.j.sed principium le-
gis nostræ loquitur, qñ quis debeat soluere illo tunc, cum peti-
tur torqueri.Quare alij dicunt, φ quilibet soluit totam condem-
nationem,scilicet accusator totum pretium serui,& accusatus to
tum pretium serui,quod est contra casum: j̃.ea.l.in fi.Alij dicunt
φ vterq; soluit dimidiam,& hãc lec.tenet gl.j̃.ea l.§.pe.in fi. & C.
e.l.verba.Ad d.l.quoniam non respondent.tu vero rñde sic, aliud
est in productione testis,aliud cũ seruus petit̃ torq̃ri.Rõ: quia in
productiõe testis ille solum p̃stat cãm,q produc it: sed qñ quis pe
tit aliquẽ torqueri,præbet causam vterq;,tam producẽs,quam ẽt
accusatus: ꝯ quem oportet φ appareant aliqua indicia, antequã
perueniatur ad torturam,l.j.in prin.& per multas leges, j̃.de quæs.
hoc facit optime l.4.§.j.š.fin.regun.vbi expensæ mensuratori de-
2 bent solui de cõi. Et iõ qñ † committitur quæstio consulenda sa
a pienti cuius expensis debeat committi, tunc distingue. a Aut iu-
dex sentiebat pro vna parte,& alia pars petit consilium sapientis,
tunc debet committi expensis illius,qui petit cõsilium,qm ille so
lus p̃bet cãm huic commissioni.Si vero iudex visis allegationib.
vtriusq; partis super quæstione dubitat,tunc si q̃õnem ꝯmittit cõ
sulendam sapienti, debet fieri expensis cõib. qm vtraq; pars præ-
bet cãm ꝯmissioni.Et idem dicas in similibus actibus,qui fiunt in
iudicio,per ea quæ dixi š.& facit l.generaliter.§.his de præsentib.
C.de iureiur.Tene menti.

ADDITIO.

a Alex.¶Tunc distingue.Adde l.eos.& quod ibi habetur.C.de app.in l.fi. C.de priu.agen. in re.lib 12.& quod no.gl.in l.eos.§.pe.de vsur.& in hac q̃õ.Adde Io.And.in tit.de assessore.§.salarium.l.4.C.de sta.& imagi.& no.in c.statutum.§.assessorem. de rescri.in 6.& no.Bald in l.hac lege. C.de sen.ex bre.recit.& in l.2.C.de eden.& in l.generaliter.§. his de præsentibus,ver.deinde not.C.de reb. credi.& ideo dicit Bal.in d.l.eos.§. apostolos. de app.φ apostoli debent dari expensis petentis.& cum Bar.hic.tenet Bald.in l.3.C.eod. & inquantum dicit,& visis allegatis,vide Bar.hic,in l.ille aut ille.de leg.3.Et ad materiã circa expensas fiendas,vide l.prætor.§.j.š.e.tit.& Bar.in l. 3.§. defendi.š.ex quib.caus.in pos.ea.vbi habes post eum.

§.Sed dispiciamus. Dr̃ hic, φ bonæ fidei possessorĩ
& creditori dat̃ hæc actio: Con
tra in l.j.š.ad Silla.& de ædi.edic.l.sciendum.§.deinde.Gl.non sol-
uit;sed dic,ibi lex loquitur de dño:hic de eo,ad quem ea res perti
net.quæ verba sunt latiora.Item opp.de l.non solum.§.quæritur.
š.de procu.Rñ.ibi actio quæritur per hominem: hic vero dat̃ per
legem.Item op.& vr̃,φ ista pœna debeat diuidi inter dominum,
& bonæ fidei possessorẽ,l.furtiuã:š.de furtis.Gl.quæ est hic cõce-
dit ꝯrĩu.Sed istud est ꝯ istũ tex.in quo totũ tribuit̃ bonæ fidei pos-
sessori.dđm ẽ ergo,φ ibi loquit̃ in eo,φ ẽ mera pęna,vñ vnicuiq;
duplicatur, ꝓut sua interest: hic vero loquitur in pretio vero rei,
qđ solum bonæ fidei emptori datur,vt hic.qđ intelligo,qñ nõ ap-
paret dominus:quia tunc iste præferetur, l. bona fides. š. deposit.
Istud autem quod hic dicitur,φ soluitur creditori, intelligas cre-
ditori eius.l.inter omnes.in fi.š.de furtis.
1 *Actio in factum,an ex sententia interlocutoria oriatur.quòd sic.*

§.Si liber homo. Quæro,ad quid detur ista actio vti-
lis:Respõ.ad æstimationem opera-
rum amissarũ,& amittendarũ,qñ liberũ corpus non recipit æsti-
mationem,l.ex hac.š.si qua.pau.feci.di.& l.qua actione.§.j.š.ad l.
Aquil.Itẽ hic dr̃, datur actio vtilis:quæro, quæ sit ista actio vtilis?
Quidam dñt,φ ꝯdictio ex lege,vt j̃.l.prox.sed ꝯdictio ex lege hẽt
locũ,qñ in lege nõ ẽ exp̃ssum de alia.l.j.de ꝯdi.ex lege:sed in lege
est exp̃ssum,φ ex snĩa iudicis dat̃ actio in factum seu iudicati, l.4.
per totã legẽ.š.de re iudi.quidã dicunt, φ hæc ꝯcurrit cũ illa. Alij
dñt,φ sunt casus diuersi,& hoc placet:si eĩn iudex præcepisset pe-
cuniam dari,haberet locum actio in factũ:sed hic loq̃t̃,qñ iudex
non p̃cepit:vel si æstimauit istũ liberũ tanq̃ seruum,& sic snĩa iudi
1 cis non præcessit.Et hoc no.† φ ex snĩa interlocutoria iudicis ori
tur actio in factum,vt plene dixi in l.à diuo Pio.§.j.š. de re iudi.

§.Haberi quæstionem. Huc usq; habuistis, qñ
petitur torqueri seruus
extranei: hic quando petitur torqueri seruus proprius accusati,
& etiã quando petitur torqueri seruus extranei.Op.š.qui & à qui
bus.l.prospexit.Dicunt quidã, φ hic dicit de seruis extraneorũ
haberi q̃õnem qđ est verum si & ipsi sunt traditi ad vsum mulie-
rũ.Alij dicunt,& melius,φ illud qđ in d.l.ꝓspexit.deficit de seruis
extraneorum, suppleatur hic; vel d. l. prospexit loquitur quan-
tum

tum ad impediendam libertatem, vt non possit manumitti, qđ in seruis extraneorum nō hēt locum, sed solum in propriis, & hoc puto verum. Gl. summat hanc mām, C.eo.l.non solum verba.

1 *Aduocati an debeāt eē præsentes examinationi testiū & responsioni positionū.*

a §.Quæstioni. Quær aduocat⁹ debeat īteresse qōni, dixi in l.custodias, s̄.de pub.iud. qa dēt intellī, hoc ē examinationi, an dēat torqueri. Et eo.mō φ hic dr̄, φ prōni possint īterrogar̄, itell'o, i.interrogatoria facer̄, fm q̄ examinat̄ iste, q erit testis ,pductus: De istis īterrogatoriis hēmus ex de test. c.2.li.6.& in Spe.in ti.de teste.ad hoc φ aduocati, & ptes debeant

1 īteresse examinationi testiū, †facit iste tex. sed ɔsuetudo seruat φ iuro sint p̄sētes ptes ñ aūt examinationi, qa illa dēt fieri in secre-

b to, l.si qñ.C.de testi.& ibi no.& ita obseruat̄. Itē allegat̄ b ista lex,

c an qñ rñdet̄ positionib. per ptē, debeat esse aduocatus præsens c sed in quibusdam terris hoc obseruatur, in quibusdam non, vnde serua consuetudinem. Sed mihi placet, φ aduocatus debet esse p̄sens, serua tamen cōsuetudinē.

ADDITIONES.

a Ale.¶Aduocatus. An & qñ examinationi testium debet aduocatus esse præsens, vide Bar. in l.j.C.de sac.san.eccl.& scripsi in l.custodias.de publ.iud.

b Barb.¶Item allegatur. Adde Host.& alios in c.pastoralis.de iud.

c Ale.¶Aduocatus præsens. An aduocatus dēat esse p̄sens qōni, qñ pars rñdet positionib. Adde, φ aduocatus nō dēt partē instruere, vt no.gl. & Bar. in l.2. de iur.cal. Et adde no.fm Host. in c.dilecti.de iudi. φ iudex poterit interdum ɔmittere aduocatū rñdere positionib si videt reū, nimis simplicē, q posset decipi in rñsione, facit c.pastoralis.eo.tit.quod seq̄tur Imo.& Doc.in d.c.dilecti.& vr̄ velle Inno.& Doct.in d.c.pastoralis.& refert ēt Bal.in l.2.C.de iu.cal.in prin.& vide Abb.in c.pastoralis.in fi.de appell.vide Doc.in c.2.de confess.in 6.& vide Bal.tenentem, φ non debeat esse præsens in l.proxime.s̄.de his quæ in testa.delen.& in l.non solum.s̄.de procu.quod limita nisi pars sit persona rustica, siue idiota.ita dicit Hostiē.in c.dilecti, de iud. Ita tenēt communiter Cano.in c.pastoralis, e.tit.de iu.& vide Bar.in l.custodias.s̄.de publ.iu.& Bar.in l.,px.in l.non solum s̄.alle.

§.De eo quoque. Vr̄ in isto §.φ seruus alicuius dicatur esse, in quo hēt vsumfructum vel ei bona fide seruit. Cōtra in l.j.§.qui seruū.s̄.ad Syll. & ca.l. §.serui appellatione.& § sed in eo. Ad vtrunq; rñdeo, ibi tractatur de pena inferēda seruo, & iō sigñatio dñi restringit̄: hic vero loqt̄ de veritate indagāda, & ideo significatio dñi extenditur.

1 *Filiofamilias delinquenti publicatur proprietas quàm habet.*

2 *Bona patris si publicantur, publicatur perceptio vsusfructus, quam habet in bonis filij.*

§.Iubet. Quæro, dr̄ hic φ publicabit̄. Quærit gl. in verb. publicos. an fisc⁹ dabit ptium serui publicati? Dicit φ

1 sic: dic vt in gl. Vlterius iste §.facit ad q.de filiof.†delinquente, v-

2 trum publicetur proprietas eius, quā hēt: & facit φ sic. †item si publicantur bona patris, vtrum publicetur vsusfruct⁹ perceptio quam hēt pr̄ in bonis filij. Ego hanc q. latius examinaui in l.si fini

a ta.§.si de vectigalib.a s̄.de dam.infect.

ADDITIO.

a Ale.¶§.si d vectigalib. Sđ ibi nō ponit hāc vlt.q. Et istud vltimū limita, nisi pr̄ patiatur capitis diminutionē, per q̄ vsusfructus amittatur. Ita vult Bal. limitādo pdicta in l.corruptionē.C.de vsufr.in vna additione.& vide Bar. in l.3.§.sed vtrum.s̄.de minorib φ deportatis, vel publicatis bonis alicuius, ego ñ priuer vsufructu vide tex.s̄.de pig.l.si superatus.per Bal.in c.1.de controuer.inuesti. Nō obst.l.lex vectigali.de pig.vide tñ ibi. Ale. vbi latè ponit.

1 *Dicto testis cum tortura creditur, non ei quod dixit sine tortura.*

2 *Testis potest corrigere dictū suū incōtinēti, & anteq̄ cum partib. loquatur.*

Assessores boni, quando testis in dictis variat faciunt quod vnum tantum dcm̄ repetatur.

1 §.Sed & si negauerint. †No.φ licèt testis anteq̄ torqueat̄, dicat vnum, & postq̄ torquet̄, dicat aliud, ē ei credēdum, qđ tene mēti. Scđò no.

a

2 ex hoc tex.vbi vr̄ casus expssus, φ testis possit corrigere † dcm̄

a suum. vt si primo dixerit mēdacium, postea possit dicere veritatē Gl.tñ in Auth.de test.§.qa vero, vr̄ dicere, φ posset corriger̄ dcm̄ suum incōtinēti: sđ si iret, & loqret̄ cum ptib. ñ posset postea corrigere dcm̄ suum. ita no.ibi, & ita cōiter obseruat̄. Sđ illa gl. loqt̄ in correctione dicti. quā facit testis sponte. Sed si metu tormētorum vellet corrigere dcm̄ suum, puto ei stādum sp ante publicationem p hunc tex. tñ boni assessores faciunt φ nō repetitur nisi vnum dictum, s.illud quod dicunt post tormenta.

ADDITIO.

a Ale.¶Corrigere dcm̄. Et qñ, & qūo possit corrigere dcm̄ suū, vide Bar.& qđ ibi habes in l.eos.j̄.de fal.& no.φ si testis vnū dixit sine tormentis, & aliud in tormentis, statur vltimo dicto, vt hic vult Bar. quē seq̄tur Bal.in l.3.C.eo.ti.& bar.in d.l.eos. Et qđ si in tormētis non pseuerauerit vide bal.in l.fi.de q.

1 *Victus victori an debeat condemnari in expensis in criminalib.*

§.Si reus. Opp.φ fiscus soluat ptiū, & sic æstimati ñ dēt, vt no.in §.iubet.s̄.ea.l. Rñ. fiscus soluit ptium serui, qđ ē post torturā, & iō fit æstimatio, vt sciat̄ qtū valebat plus an-

2 te torturā. Vlt.no.hic quasi casum φ in crīalib.† Victus victori debeat ɔdemnari ad expēsas, & ad alia damna. sicut in ciuilib.l.nō ignorat.C.de fruct.& lit.expen.& facit quod dixi s̄.ca.l. in princ. & vr̄ tex.fm vnam lect.in l.fi.C.de fruct.& lit.expen.facit l.qui crimen.C.qui accu.non poss.

LEX XXVIII.

1 *Condictio ex lege habet locum in istis legib.antiquis.*

1 Quod ex his. No.φ ti.de cōdictione ex lege, hēt locum †in legib.antiqs, & tñ l.j.C.de qd ex le. dr̄ φ si ex noua lege causatur obl'o, hēt locum ɔdictio ex l.& sic istæ leges ffōrum dñr nouæ leges. Dic.vt ibi.

LEX XXIX.

Mariti. Hæc lex corrigit̄ hodie p auth.vt lice.matri, & aui. §.quia vero plurimas.vers.si de adulterio. positam. C.eo.tit.auth.sed nouo iure.

1 *Receptans aliquem semel si ille aliquid peraidit, talis receptans non tenetur ex titulo nautæ, caupon.stabul.*

2 *Nomina verbalia significatiua alicuius officij, quod quis sua authoritate assumit, non verificantur in vno actu.*

3 *Nomina verbalia significantia delictum, verificantur in vno actu.*

1 §.Qui quæstum. †Iste §.facit ad quæstionem. Aliqs est hospitatus aliquē semel: tunc ille talis semel receptus aliquid perdidit quæritur an ille talis hospitator teneatur ex illo tit.nau.caup.stab. Gui.de Suza. tenet φ sic,

2 per hunc tex. Ego †ɔsueui dicere ɔrium: qa ista nomina verbalia, quæ sunt significatiua alicuius officij, quod qs assumit sua authoritate, vt mercator, & hospitator, & similia, non verificantur ex actu vno: sed requirunt assiduitatem, l.j.§.j.de tributoria: & iō nō tenetur illa actione directa sed vtili sic, vt ibi dicit̄. Dixi plenè in

3 l.legatis seruis.in prin.de leg.3.& ibi videatis. Sed† in istis nominibus, quæ sunt significatiua delicti, vt effractor, raptor, expilator & similia, vno actu verificantur, vt hic. Plenè dixi in prælleg.l.legatis seruis in prin.

1 *Si stetit in adulterio per triennium, à quo tempore incipiet tempus.*

§.Sex mensium. Iste §.legitur duob.mod.in gl. Pone casum. Aliqua cōmisit adulterium, pp qđ fuit dimissa à viro suo: q̄ritur, sex mēses a quo tempore incipiunt curreī? Rñ. si qdē ista repudiata durauerit vidua, incipiūt currere à die cōmissi criminis: si vero nupsit scđo. à die diuortij. Hæc lec.ponit̄ circa prin.gl.in verb.cōmiss.criminis.quæ incipit, de adulterio.vide eā ibi, sed in adultera hic incipit ponere casum. & ibi dum dicit, j̄.,px.§.dic hæc eadē lect.ponit̄ j̄. ea.gl.ver.vel verius. Secundo modo legitur ista lex in d gl.vt ponat casum sic, q̄ro, à quo tpe incipit currere tps sex mēsium: Rñ. iurisćōsultus, φ si qdē fuit vidua illa, quæ ɔmisit crimen, à tempore criminis ɔmissi: si fuerit nupta a tpe diuortij. hęc lect.ponit̄ in d.gl.ibi.vel forte loquitur de stupro in vidua.&c. hæc lec.nō placet glo.& benè. Et rō est quia in accusatione filiæ viduæ non sunt statuta tēpora sex mensium, in quibus vir accuset intra lx.dies iur̄ mariti, & intra a-

1 lios quatuor mēses iure extranei, l.nec ea.§.j.s̄.e. ¶†Quærit d.gl.

a a in fin. quid si aliquis stetit in adulterio continuo per triennium à quo tēpore incipiemus tempus? Dicunt quidam à principio, vt l.ei, qui.s̄.de fur. Alij dicunt, φ ab vltimo, & sic videtur dicere gl. φ de quolibet adulterio possit accusari. No.benè hanc glo. quæ gl.vr̄ contra id, quod no.in l.vulg.s̄.de furt.

ADDITIO.

a Barb.¶Quærit d.gl. Vide quæ remisi ad l.quicunque.C.de ser.fug.& Bal.

§.Hoc quinquennium. Not. φ tps statutum in fine legis, vr̄ φ porrigatur ad omnia capita legis. De hoc tangam s̄.vi bono rap.l.prætor.§.si quis aduentu.

1 *Præscriptio statuta accusationi criminali, interrumpitur per solam libelli oblationem: secus in ciuili.*

2 *Interruptio, quæ fit per dationem libelli, non prodest nisi interrumpenti.*

a §.Quinquennium. a Not.ex lege ista, φ præscriptio

1 † statuta accusationi criminali

b interrumpit̄ p solā ,ppositionē libelli, b & sic ppetuatur. Ad quod facit j̄.,px.ver.ibi postulationis dies prima, & s̄.eo.l.miles.§.sexaginta. quod secus est in ciuilib. vbi requiritur citatio, vel litis con

2 testatio, quod est notandum. Itē ex ver.seq.no † φ ciuilis interruptio, q̄ fit p dationē libelli, nō ,pdest nisi interrumpenti. plenè no. in l.sicut.C.de præsc.30.anno. Contra hunc §.opp. φ tēpus accusationis alterius prosit alteri accusanti, vt j̄.eo.l.quinquennium. Sol.vt ibi dicam.&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quinquennium. Quod est spāle, vt delicta non remaneant impunita ita vulneratus ad l.Aquil. Vide Bar.in l.naturaliter.s̄.de vsuc.& ibi Doc. Vide Bal.in l.j.ver.no, in l.j.C.quando libel.prin.dat.&c.gl.fi.in l.2.§.fi. s̄.si qs in ius voc.non ierit.& aliam gl.15.q.4.c.placita secularia.

b Ale.¶Propositionem libelli. Per solam dationem libelli interrumpitur præscriptio in criminalib. Bal.contra distinguendo in l.j.C.quando lib.prin.dat.&c. De hoc per Roma.in l.j in princip.de arbi.per Bartol.in l.naturaliter ad fin.de vsucap.

1 *Dictio autem, aduersatur his, quæ sunt eiusdem generis.*

§. Eum autẽ. Quæro, an post qnquẽniũ dẽt accusari lege Iulia đ adul. vl̃ dẽt accusari l. Iul. đ vi publica, vl̃ priuata? Rñ. qdã dñt l. Iul. de vi. sđ gl. đt lege Iul. de adul. & hoc ĩnuit ista aduersatiua aũt, &c. đt. n. eũ aũt, qđ no. Ex hac glo.
1 no. †sigñatio hui⁹ ꝯiũctionis: aũt, ẽ aduersari. vt l. hoc ampli⁹. §. đ his aũt. s. đ dã. infe. & eius nã ẽ aduersari his, q̃ sũt eiusdẽ generis vt hac gl. & iõ si dicerẽ sic: scholaris, legũt Petr⁹ aũt currit ĩtelligetur. Petrus. s. scholaris, vt aduersetur his, q̃ sunt eiusdem generis.

LEX XXX.

Pater. Op. de l. fin. s̃. de pub. iud. Sol. intellige hic de euidenti calumnia, vt plenè dixi in l. is cuius ope. §. fi. s̃. e.

1 *Idem est dicere, ex die diuortij, quòd à diuortio.*

§. Sexaginta. Dr̃ hic lx. dies à diuortio, sed s̃. l. ꝓx. §. sex
1 mẽsiũ dr̃, ex die diuortij. †& sic ẽ idẽ dicere ex die diuortij, & à diuortio. Et sic vr̃, ꝙ in vtroque continetur
a tempus de momento ad momentum, al. j. §. biduum. & §. seq. j̃. qñ app. sit. quod tene mẽti pro statutis.

ADDITIO.

a Ale. ¶Ad momentum. Vide Mod. in d. §. biduum. iuncto eo, quod dr̃ in §. dies. Sed qñ dicitur ex die, ꝙ non comprehendatur de momento ad momentum, tenet Bal. in l. fi. de iure do. impe. vide Bar. in l. ex hoc iur. in prin. de iust. & iu.

LEX XXXI.

Quinquennium. Not. ꝙ istud qnquẽniũ ẽ ꝯtinuum quoad ꝓcessum, sed est vtile quo ad initium. ¶Op. s̃. de l. mariti. versic. hæc amplius. vbi tps accusationis alterius, nõ ꝯnumerat̃. Br̃. ibi loquitur qñ secundus accusator nõ detulit accusationi primi, imo ab accusando eum remoueri fecit: hic vero loquitur qñ accusationi primi detulit, ipse tñ postea nõ est ꝓsecutus, vel est ꝑuaricatus.

LEX XXXII.

1 *An producens falsos testes, & ipsi testes possint eodem libello accusari, quod sic.*

a Nihil. aIbi. nõ tñ &c. Dy. ꝯsuluit vnã qõnem, † an ꝓducẽs falsos testes, & ẽt ipsi testes possint eodẽ libello accusari. Et determinauit, ꝙ sic, per l. j. C. si reus, vel accu. mor. fuer. & ibi p Cy. de qua quæstione vr̃ hic casus. facit j̃. de fal. l. Athales. Ad hoc facit gl. l. si post. in prin. s̃. eo. in fi. magnæ gl.

ADDITIO.

a Ale. ¶Nihil. Vide Bar. in l. hos accusare. § lege Iulia. s̃. de accu. & per istũ tex. dicit Bal. in l. iuris. ad fi. quib. res iud. nõ noc. ꝙ sententia lata contra occisores non præiudicat mandatorib. Et no. ex hoc tex. ꝙ plures possunt accusari eodem libello, & vide Bar. in d. l. hos accusare. §. j. s̃. de accu.

LEX XXXIII.

1 *Testes sicut ante litem contest. non debent recipi, ita nec debet aliquis torqueri.*

a Si quis adulteriũ. aNo. dicit hic Iac. de Are. ꝙ sicut ante litis ꝯtestõnẽ ñ dẽnt recipi testes
1 ita nec dẽt aliqs torqueri † ante litis ꝯtestõnẽ in ꝑiudiciũ alicui⁹ accusandi. Quæro, quid vult dicere tex: in ꝑiudiciũ eius? Gl. đt vno modo, & benè. Item exponit secundo modo, & malè, l. seruos §. fi. s̃. de accusat.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si quis adult. Et facit q no. Bar. in l. fi. j̃. de quæstionib. an qs possit torqueri ante publicatas attestationes, vide Bal. in l. milites. de quæst. Ex oppo. hanc legem allegat Bar. in l. maritus. in vers. vlt. j̃. de quæst.

1 *Ciuitas si fuit damnata ad destructionem muri, an perpetuo murus debeat esse destructus.*

§. Si quis adulteriũ. Hic dr̃, ꝙ diuortium fcm̃ dẽt durare ꝑpetuo, Cõtra j̃. de pœ. l. sine ꝑfinito. Sol. ibi tps pp imperitiã fuit omissum, vt ibi dicã. Facit
1 †ad qõnẽ, aCiuitas vel castrum fuit ꝯdẽnatum, ꝙ destruerẽt̃ muri & fuerunt destructi, an possint reponi? Dy. dicit, ꝙ fuit determinatũ, ꝙ ñ, qa qđ hic dr̃, dẽt intellˀi, ꝙ sint destructi ꝑpetuo. Facit l. seruus, C. de pen. vbi dãnatus seruus in vinculis stare, intellˀr perpetuo. & ibi Cy. hoc ponit. Cõtra hoc vr̃ in ca. ex literis, extra de ꝯstõnib. Sol. si pœna imponit̃ ob ꝯtumaciã, tunc cessante ꝯtumacia
b cessat & pœna, bd. c. ex literis. & ibi Inn. hoc tenet. Sed si ob aliã causãm pœna imponitur, tunc loquitur p̃cedens determinatio.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Facit ad q. Ciuitas fuit damnata ad destructionẽ murorũ, an postea poterit reficere. Facit quod no. in l. opus. C. de ope. pub. & Bar. & Ale. in l. pmisceri. j̃. de acq. pos. & vide Bar. in l. seruus. C. de pẽn. Et vide de ista q. per Ang. in l. in numerationib. s̃. de sol. per Imo. in l. si fideiussor. in §. meminisse. de leg. 1. Et tangit Pet. de Anch. in c. 1. de vsur. in 6. facit tex. & ibi Bar. in l. sicut. §. superuacuã. qb. mod. pig. vel hypo. sol. Et adde, ꝙ per c. ex literis. quod hic allegat Bar. dicebat Bal. in l. 2. C. de post. ꝙ bannũ, quod fertur ex cõtumacia, banni. to cõparente in legitimo termino reducit̃ ad simplicem citationẽ. quod intellige, vt per eũ in l. ita demũ. C. de procu. & no. in l. absente. de pẽn. Pom. ¶Vide aliqua in simili adducta per Ale. & Doc. in l. si fideiussor. §. 1 de le. 1. & vide Fel. in d. c. ex literis. in ver. secunda declaratio. & ibi Barb. & Ale. cõ. 30. incip. ex allegatis. vers. non obst. bannum. vol. 2.
b Ale. ¶Cessat & pœna. Cessante contumacia, cessare debet pœna. l. j. §. pater. j̃. de coll. bo. & no. Bal. & Doc. in l. publ a. §. 1 depo. c. ex literis. de cõst. Et qñ pœna imponitur, an p̃sumatur imposita ob crimen, an p p contumacia? do. Ant. & Io. de Ligna. in d. c. ex literis. dicit ꝙ ob crimen p̃sumitur imposita. al- leg. Inn. in c. cum bonæ. de æta. & qual. sed Imo. dicit. ꝙ Inn. hoc non dicit, ꝙ hoc dictum non est verum. per l. si præses. & l. si de interpretatione. in rõne sui j. de pœn. & hoc dicit satis voluisse Goff. & Io. And. post eum in d. c. ex literis. Pro cuius intellectu vide Bal. in l. acceptam. in 9. q. C. de vsur.

LEX XXXV.

1 *An per porrectionem libelli malè concepti, interrumpatur præscriptio.*

Accusaturus. Hæc est bona lex. & h. d. Per porrectionẽ libelli malè ꝯcepti nõ interrumpit̃ p̃scriptio adulterij. ¶Op. s̃. de arb. l. qa arbiter. & l. si is, cui. s̃. de lega. 3. Gl. nõ soluit. sed rñdeo, ibi totum ius suum ꝯsumpserat ille, q volebat mutare, & variare: hic verò secus. ¶Vlterius dr̃ hic, si tepo-
a ra largiant̃, qro, de quib. tpib. loquitur? Gl. dat tres rñsiones. Primò, ꝙ loqt̃ de tpe statuto à iudice, l. Titia. s. de accu. & hæc est satis bona. Alia ꝙ loquat̃ de tpe 30. dierũ, de quo loquitur l. libellorum in fi. s̃. de accu. Sed ista est falsa, & reprobatur in d. l. libellorum. in fin. Tertia solutio est ꝙ hic loquitur de tpe quinquennij de quo loquit̃ l. quinquẽniũ. s̃. eo. & ista est bona. Sed ꝯ opp. per porrectionẽ libelli fuit accusatio ꝑpetuata. l. mariti. §. quinquẽniũ
1 s̃. eo. Sol. ibi libellus erat benè ꝯceptus, hic malè. ¶†Sed ꝯ hoc op p o. ego video, ꝙ p̃scriptio interrũpitur p solã citationẽ, l. cũ notis-
b simi. C. de p̃sc. 30. ann. b ergo multo magis per dationẽ libelli, licet
c malè ꝯcepti. cCirca hũc passum hẽtis gl. in auth. offeratur. dC. de
d lit. ꝯt. & ibi se nõ benè firmat, & ponit varias opi. iõ dico sic. Quedã est p̃scri. q̃ p dationẽ libelli interrũpit̃, & in illa inspicit̃, vtrum
e libellus sit ebenè ꝯceptus vel non. Casus est hic, ꝯiuncta l. mariti.
f §. quinquennium. s̃. eod. Quædã est p̃scriptio, q̃ p solã citationẽ f
g interrũpitur, vt p̃scriptio 30. ann. & in illa inspicit̃, an citatio g sit benè facta nõ curo vtrum libellus sit benè ꝯceptus, vel nõ, l. cum notissimi. C. de p̃scrip. 30. ann. Et ita loqtur opi. illorũ in d. Auth. offeratur. Quædã est p̃scriptio, q̃ per solã litis contestationem interrumpitur, l. 2. in fi. s̃. ꝓ emp. & in ista inspicimus, an lis sit benè ꝯtestata, vt in d. authen. offeratur. secundum aliam opin. & l. si pater. C. ne de sta. defun.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quæro, de quib. & vide ꝙ no. Bar. in l. edita. C. de eden. & Bal. in l. accusatione. C. qui acc. non poss. Adde ꝙ Ale. in l. quicquid astringendæ. de verbo. obl. alle. hunc tex. ꝙ appellans rectè appellat, si dicit habeas pro expressis cãs grauaminis vsque cras, quia dabo tibi in scriptis, si tamen illa dies sequens sit intra tempora appellandi. & ita dicit hoc vltimum tenere Bal. in l. 2. C. de epis. aud. & Ang. & immo in d. l. quicquid astringendæ, idem velle.
b Ale. ¶Xxx. ann. Adde Bal. in l. si mater. C. ne de sta. defun. & in l. cum notissimi. C. de præscr. xxx. ann.
c Ale. ¶Malè cõcepti. Vtrum per libellũ malè conceptũ interrumpatur p̃scriptio. adde Ale. l. iuste. ff. de acq. poss. ad fin. Et quid in minus solẽni citatione, adde Bal. in l. & post edictum, de iud. & no. q̃ dixi in l. cum notissimi. C. de p̃s. 30. ann. & dicit bal. ꝙ nõ reqrit̃ perẽpto riũ edictum ad interrumpendum, sđ sufficit vnica citatio, & cũ bar. hic, trãsit Bal. in l. edita. C. de eden. Adde an per citationẽ minus solennẽ interrũpatur p̃scriptio, bal. cõs. 147. 1. lib.
d Ale. Auth. offerat̃. Et ibi bal. q aliter loqtur & vide Bal. in l. j. C. ex deli. defun.
e Pom. ¶Libellus sit. Vide Fel. in c. causam quæ. de testib. in vers. fallit primò. & in d. c. illud. in ver. 2. declaratio. de præscr. & Are. cons. 30. & vide Alex. cons. 5. vol. 5. Et dicit, ꝙ etiam in casib. in quib. sola citatio interrumpit præscriptionem, intelligi debet, dummodo citari faciens ipse comparuerit in termino citationis, & debitum suum fecerit.
f Ale. ¶Solam citationẽ. Vide bal. in l. j. C. de fru. & li. expen. vbi dicit, ꝙ ẽt in p̃scriptione, q̃ interrumpitur per litis cõtestationẽ, si libellus fuit ineptus, cuius vigore secuta fuit absolutoria, omnia perimuntur, & etiam interruptio.
g Ale. An citatio. No. ꝙ citatio nulla ñ ĩterrũpit p̃scriptionẽ, & an cõparitio sequẽs citationẽ nullã, validet eã, adeò ꝙ interrũpat p̃scriptionẽ, vide bal. in l. j. §. 1. & ibi no. de fer. Adde bal. in Aut. oẽs. C. si vt se ab hrd. abst. & in Auth. offerat̃. C. de lit. cõt. vbi ad hoc alle. ista gl. sđ certè gl. ibi expsse t3 cõtrariũ arbitror bal. ibi esse corruptũ. & vide Ale. in d. l. j. de fer. in prin. & tenendo, ꝙ spõtanea cõparitio validet citationẽ, tũc qro, an sola cõparitio sequẽs interrũpat, an solũ cũ deuẽtum est ad litis cõtestationẽ, pt. n. esse interuallũ magnũ inter cõparitionẽ, & litis cõtestõnẽ, & obiectionẽ dilatoriam, q̃ obiectio p̃scriptionẽ interrũpit. c. cũ dilectus. de ord. cog. & in hoc Pe. de Anch. in l. j. de fer. tenet, ꝙ p solã spõtaneã cõparitionẽ interumpatur, quia hẽt vim citationis, & maiorẽ, vt patet ex his q̃ hñr, & no. in d. §. 1. in c. fi. de elect. in 6. quod ẽ no. Adde Bal. in addi. Spe. in ti. de cita. & ibi no. dixit, ꝙ meminit se legisse, ꝙ citatio realis interrumpat præscriptionẽ. Et ad p̃dicta dicit bal. in l. ꝓperadũ. §. & si q. dẽ. C. de iud. ꝙ si citatio nõ fit legitimè fcã, snĩa lata contra actorẽ sit ipso iure nulla. Et an libelli oblatio cum executoris missione corã arbitro, interrumpat p̃scriptionẽ, si cõpromissum nõ tenet, vide Gui. de Suz. in l. cũ antea. C. de arb. & tenet ibi ꝙ nõ, p l. si p̃r. C. ne de sta. defun. & ad Barto. hic, vide Ale. in rub. ff. de in ius voc. cum concor. Adde, ꝙ citatio gñalis, & indiscreta interrrumpit præscriptionẽ. & facta ẽt in alio loco quàm domicilij p̃scribẽtis, vt voluit bal. cõs. 167. 1. lib. Et an per oblationẽ inepti libelli, per eundẽ in addit. ad Spe. in ti. de citatione. Clau. ¶Adde in materia quod dicit Ale. in l. scire. §. si à fure. s̃. de verb. obl.

LEX XXXVII.

Filiumfa. Nota. ꝙ in publicis iudicijs potest esse filius sine p̃ris voluntate, vt hic, & habuistis in l. inter liberas. §. filiusfamil. s̃. eo. & ibi dixi.

LEX XXXVIII.

1 *Hæc lex in adulterio simplici est correcta, non in adulterio, cum incestu.*
2 *Pœna incestus, est pœna adulterij.*

3 Tuniri

3 *Puniri quis poteſt de adulterio, & inceſtu, vel de ſtupro, & inceſtu.*
4 *Stuprum eſt ſpecies ſeparata ab adulterio & inceſtu, & committitur in viduã vel in virginem.*
5 *Quid operetur quod quis teneatur de adulterio & ſtupro, vel ſtupro & inceſtu cum æqualis ſit pœna.*
6 *De quo errore intelligatur in hac lege.*
7 *Mulier contrahens matrimonium contra ius gentium nõ excuſatur: contra ius ciuile ſic.*
8 *Coitus, qui fit ſine colore matrimonij, eſt punibilis, & qualiter.*
9 *Coitus prohibitus de iure gentium, vel naturali, ſub colore matrimonij, quãdo ſit punibilis, & quando non.*
10 *Ignorantia quòd maximè præſumatur in muliere, & minore in matrimonio.*
11 *Contrahentes inceſtas nuptias qua pœna puniantur.*
12 *Contrahentes matrimonium in caſu prohibito, quorum vnus ſciuit, alter ignorauit, ſciens punitur, ignorans non.*
13 *Error iuris in contrahente matrimonium, qualiter probetur.*
Error iuris debet allegari, et nõ ſufficit ꝙ appareant præſumptiones ſufficiẽtes,
14 *Poſitiones de errore fieri debent.*
15 *Excipiens de præſumptionibus erroris, videtur errorem allegare.*
16 *Delinquens ignoranter, excuſatur, quando delictum non committitur principaliter in iniuriam alicuius: ſecus ſi comitteretur.*

Si adulterium. Hæc ẽ bona lex, & ſubtilis, & difficilis.
Si cõmittiẽ adulteriũ cũ inceſtu mulier
puniẽ, vt vir. Idẽ ſi cõmittiẽ ſtuprũ & inceſtus: ſed ab inceſtu ex-
cuſaẽ pp ignorantiã, q̃ p̃ſumiẽ in muliere minore, & ſtatim pęni-
tẽte. h. d. vſq; ad §. Impatores. ¶ Diuidiẽ principl'r in tres partes,
vel quatuor. Primò loquiẽ, qñ cõmittiẽ adulteriũ cũ inceſtu. Se-
cundò, qñ ɔmittiẽ ſtuprũ & inceſtus à maſculo. Tertiò, qñ ɔmitti
tur ſtuprũ & ĩceſtus à muliere ſub colore mr̃imonij, Quartò, qñ
maſcul⁹ aliqual'r excuſaẽ. Quintò, qñ in totũ liberaẽ. Scđa ibi, ſtu
prũ. Tertia ibi, quare mulier. Quarta ibi, nõnunq̃. Quinta ibi, fra-
tres deniq;. ¶ † Op. ad primã ptẽ, imò al'r puniẽ mulier q̃ vir. vt ĩ
1 auth. ſed hodie. ɔiuncta l. q̃uis. C. eo. So. In adulterio ſimplici hæc
lex eſt correcta, ſed in adulterio cũ inceſtu, nil eſt innouatũ p illa
iura, ar. ad hoc j̃. l. pxi. §. p̃ſcriptione. & §. inceſti. ¶ Quęrit gl. q̃ eſt
pęna inceſtus? † Gl. dicit, ꝙ eadẽ pœna eſt ĩceſtus, q̃ eſt adulterij,
2 vt hic colligiẽ, & habuiſtis notatũ in l. inter liberas. §. j. s̃. eo. nõ ha
betis alia circa primã partẽ. ¶ Seqtur §. ſtuprũ. vbi eſt ſecũda pars,
& eſt difficilis §. & legiẽ duob. mod. in iſtis gl. Primo ꝙ hic loqtur
ſimpl'r de adulterio, & ĩceſtu. Secũdo mõ, ꝙ loquaẽ de ſtupro & ĩ
ceſtu. Et ꝙ hæc lex loqẽ de adulterio & inceſtu, primò facit tex. q
dicit, an adulterij pœna ſufficiat. Huic lect. applaudit gl. ſuper ver
bo, ſtuprũ. & gl. ſup verbo, filiã, & gl. ſup v̈bo, ɔcurrãt. Scđo mõ
legitur hæc lex, vt dixi de ſtupro & inceſtu. Pro hac lec. facit tex.
q dicit ſtuprũ. huic etiam applaudit gl. ſup verbo, adulterij. & glo.
ſuper verbo, duplex. & gl. ſup ver. errore. Quæro igiẽ, q̃ iſtarũ lec.
ſit vera? Rñ. hic loqtur de ſtupro, & inceſtu. De adulterio. n. & in-
ceſtu non p̃t loq: qa cũ nupta nulla cadit excuſatio, vt j̃. ea. l. verſ.
3 fratres. ¶ † Vlterius q̃ro p declarõne legis, vtrum de vtroq; deli
cto puniaẽ, ſ. de ſtupro & ĩceſtu: vl' de adulterio & ĩceſtu? Gl. dicit
ꝙ ſic, & bñ. Et hoc vult dicere tex. hic, ibi: qa multũ ĩtereſt, vbi ſol
uit hanc q. qa vr̃ velle, ꝙ qñ facit ſciẽter, puniatur de vtroque. Fa
cit l. q de crimine. C. de acc. ¶ Contra hoc opp. de l. ſenatus. s̃. de
acc. Sol. ibi dicit ob id crimen: hic vero ſunt diuerſa delicta, licet
a ex eodem facto. deſcẽdãt. Cõtra hoc [a] op. de d. l. ſenatus, put lo-
quiẽ in parricidio, & homicidio, q̃ ſunt delicta diuerſa, & tñ non
põt qs puniri de vtroq;. Rñ. illa delicta hñt ſe vt gen⁹, & ſpẽs: ſeu
delicta, de qbus hic loqẽ, hñt ſe vt excedentia, & exceſſa. ſeu ſpẽs
ſeparatæ. Sed ɔ̃ hoc op. de d. l. ſenat⁹. put hic loqẽ de ſtupro & in
4 ceſtu. Nã ſtuprũ vr̃ gen⁹ ad oẽm coitũ illicitũ. † Rñ. ñ ẽ verũ. imò
ſtuprũ ẽ ſpẽs ſeparata: qa ñ ɔmittiẽ, niſi in viduã, vel in virginem,
vt habuiſtis. s̃. e. l. ſtuprum. §. j. & l. inter liberas. §. j. ¶ Dixi, ꝙ teneẽ
5 de vtroq;. ſ. de adulterio & inceſtu, ſeu ſtupro, & ĩceſtu. ¶ † Quæ-
ro, qd releuat đ vtroq; teneri? Si n. ẽ æqualis pęna: qa ẽ pęna capi
tis, nil releuat teneri đ vtroq;, cũ ſemel tñ poſſit decapitari. l. vul
garis. in pri. & ibi dixi s̃. de fur. Rñ. iſtud eſt vtile. Primò, quia ſi ſe
quatur abſolutoria ſup vno, poterit ab alio crĩe accuſari. l. qui đ
crĩe. C. de acc. Itẽ ſi ſequaẽ ɔdẽnatoria, pdeſt in hoc: quia ẽm tpa
hæc nõ erat pœna capitis, ſed minor, vt no. in l. ij. §. miles. s̃. đ his,
qui no. ĩfa. & l. ſi qs viduã. j̃. de qõnibus. & j̃. đ re mili. l. q cũ vno.
§. adulterij. & iõ pdeſt ẽt ſcire pp ſtatuta ciuitatis, q̃ hodie mino-
rẽ pęnã imponũt p adulterio. Itẽ qñ iſta delicta ſũt ſil' ɔiũcta, v-
6 nius pęna augeẽ pp aliud, vt j̃. e. l. px. ¶ Itẽ dr̃ hic, † errore & c. q̃-
ro de quo errore loqẽ hic? Dicit gl. de errore facti iuſtiſſimi. Alij
dñt de errore iuris, & tũc dic. ꝙ loquiẽ de errore q declarabitur ĩ-
ferius. ¶ Quæro qd vult dicere ɔtumacia iuris, & ɔtumacia ſan-
guinis? Rñ. vult dicere, ꝙ ſciebat ius, & ſciebat parẽtelã, & vtrũq;
ɔtẽnitur. Nõ hẽtis alia hic, circa hãc ptẽ. ¶ Seqtur tertia pars, q̃ ĩ-
7 cipit, quare mulier. Ex hoc not. † ꝙ ſi mulier ɔ̃hit mr̃imonium ɔ̃
ius gentium, puniẽ, ſed ɔ̃ ius ciuile excuſaẽ. Opp. & vr̃, ꝙ ẽt quan
do ɔ̃hit ɔ̃ ius gẽtiũ, excuſeẽ mulier. j̃. ea. l. ver. fratres. Sol. hic hoc
fecit ſciẽter, volẽs ɔ̃here mr̃imoniũ, ſed in ver. fratres. fecit igno
ranter ɔ̃hendo matrimonium, qđ credebat ſe ɔ̃here licitè. & hoc
eodem modo de ea. q̃ ignoranter fecit, debet intelligi ver. nam
ſi ſola, qui poniẽ hic, vt j̃. dicetur. ¶ Expeditus de tertia parte, ve-
nio ad quartam, quæ incipit, nonnunq̃. Hic nõ habetis alia, nam
eius materiam. j̃. proxi. §. dicã. ¶ Sequitur quinta pars, quæ inci-
pit, fratres. & diuidiẽ in partes quatuor. Primò. ponit reſcriptum,
qñ quis excuſatur pp ætatem. Secundò, ponit aliud reſcriptum,
qñ quis excuſatur pp pœnitentiam oſtẽſam per diuortiũ. Tertiò
poniẽ aliud reſcriptum, qñ qs accuſatur pp pęnitentiam oſtẽſam
p ſupplicationem. Quartò Iuriſconſultus reaſſumit oĩa p̃cedẽn-
tia. Scđa ibi, iidẽ Imperatores. Tertia ibi, iidem Pollioni. Quarta
ibi, inceſtũ aũt. ¶ Opp. de l. qui ɔ̃. C. de inceſt. nupt. Huius timore
gl. diſtinguit hic, dicens, ꝙ ibi errauit in facto: hic in iure. Et anne
ctit gl. vnum verbũ ꝙ in inceſtu, ſi quis errauerit in iure naturali
vel gentiũ, nullo modo excuſaẽ, licet aliqual'r releueẽ. Hoc dictũ
nõ placet mihi per tex. in ver. iidem Imperatores. Nã mr̃imoniũ
ɔ̃ctum cũ nouerca eſt illicitum de iure gentiũ: qa illa mr̃imonia
dñr de iure gentium illicita, quæ ſunt prohibita rõne ɔſanguini-
tatis, vel affinitatis. Ita intelligit Azo in ſumma, C. de inceſt. nupt.
8 & in ſumma, de interdicto matri. in prin. ¶ Et ideò p † declaran
da iſta materia, volo vos ſcire, ꝙ hẽtis tres gl. in hac mã. Vna eſt
hic, alia eſt in l. q ɔ̃. C. de inceſt. nup. Alia eſt, q̃ eſt pfectior, & me-
lior, in Auth de inceſt. nup. §. j. ſed tñ non bene declarat. Ideò pro
q huius declarõne [b] volo te ſcire, ꝙ qñq; coitus fit ſine colore ma
trimonij, tunc iſto caſu puniẽ indiſtinctè iſte talis coitus: & puto
ꝙ puniẽ ẽm illud, qđ eſt in veritate. non ẽm illud qđ putabat. ſi e-
rat ɔſanguinea, punieẽ de inceſtu, ſi nupta, punieẽ de adulterio,
qñ dabat ab initio operam rei illicitæ, & erat ĩ dolo ar. s̃. de fur.
9 l. vulgaris. §. ſi quis ex. & s̃. de iniur. l. cũ, qui. §. ſi iniuria. Qñq; † iſte
talis coitus fit ſub colore mr̃imonij, & hic eſt aduertendum. Aut
tu q̃ris, vtrũ ipſe puniatur l. Iulia de adult. & ſtupro, & de inceſtu.
Aut tu quæris, an puniatur ex conſtitutionib. q̃ puniunt ɔ̃hentes
nuptias inceſtas. Primo caſu, aut ipſi ſciuerũt ius, & factum, & pu
niuntur vt hic in §. ſtuprũ. ibi, ɔtumacia iuris & ſanguinis, & c. qa
puniẽ. de ſtupro, & inceſtu, vt hic dr̃: aut ignorauit vterq;, & ſunt
excuſati. vt l. q ɔ̃. C. de ince. nup. & hoc put hic dicit, errore iuris
matrimoniũ illicitè ɔ̃hatur. Aut ignorabat factum, & ſciebat ius,
& tunc idẽ ꝙ excuſeẽ, vt hic, put dr̃, errore, d. l. q ɔ̃. C. de ince. nup.
Aut eɔ̃ ſciebant factũ, & ignorabãt i⁹ & in iſto caſu ſi quidem mu
lier eſt, excuſatur, vt hic in ver. fratres & in verſ. quare mulier, ibi,
nã ſi ſola, & c. ſi erat maſculus, tũc aut minor, & excuſaẽ, d. ver. fra-
tres. aut maior, & tunc ſi ſtatim cum cognouerit, eũ pęnituerit, q̃
pęnitentia oſtẽdiẽ p diuortiũ, vel p ſupplicationẽ, ei parcitur ſil'r,
vt hic in verſi. ijdẽ Pollioni. & in ver. ijdẽ Imperatores. Aut ſtatim
non pœnituit. & tunc punitur, ſed mitius, vt in ver. nõnunquam.
Aut dubitatur, vtrum ſciuerit, vel ignorauerit, & tunc aut mr̃imo
nium eſt ɔ̃ctum clã, & p̃ſumiẽ ſcĩa. l. vlt. s̃. de rit. nup. & l. j. C. de in-
10 terd. matr. ẽm intell'm gl. quem ponit hic, & ibi. Aut fecit palã. † &
tunc præſumiẽ ignorãtia, d. l. vlt. de rit. nupt. q̃ maximè p̃ſumiẽ in
muliere, & minore in eo, quem ſtatim pęnitet facto diuortio, vel
11 ſupplicatione porrecta, vt viſtis hac lege. Si vero † q̃ris, qualiter
c quis puniatur illis ɔſtõnibus, q̃ puniunt inceſtas nuptias, eſt aduer
tendum: quia in hoc ẽ triplex pęna, vna eſt ꝙ mr̃imonium nõ va
leat, & iſta indiſtinctè hẽt locum, & nõ excuſaẽ ignorantia, vel ęta
te. l. j. C. de interd. matr. & hac l. ver. fratres. vbi oĩno p̃cipiunt ɔiun
ctionem diſtrahi. Alia eſt, p quã adimiẽ lucrum, ſeu a lucro repelli
tur. & in hac l. diſtinguitur. Aut fuit ſciẽs, & hẽt locũ illa pęna: aut
ignorãs & tũc aut fuit ignoratia iuſta, & à pęna excuſaẽ, aut iniu-
ſta ignorãtia, & tũc ñ excuſaẽ. l. q ɔ̃. C. de ince. nup. Et ex hoc ſeq-
tur,

ADDITIONES.

a Alexã ¶ Cõtra hoc. Vide plenè gloſſ. in Auth. de inceſt. nupt. vbi ponit quid ſit inceſtus, & quid nefarius coitus. & vide gl. Inſt. de nupt. §. ſi aduerſus.

b Ale. ¶ Huius declaratione. Ex his dictis habes, quis coitus ſit prohibitus, & quis ſit permiſſus, & quid in nouerca, & vide glo. Inſt. de nup. §. ſi aduerſus. Quid in alio ſimplici fornicatore, vt ſolutus cum ſoluta? Quidam dicebant, ꝙ iſta ſimplex fornicatio non erat prohibita de iure ciuili, ſed de iure canonico tantum, & ideo erat crimen eccleſiaſticũ. Allegant Fed in con. Sed poteſt ſaluari dictũ Fed. in fornicatione presbyteri, vt no. in c. eos 32. diſt. Item poteſt ſaluari in puro concubinatu, qui nõ eſt prohibitus à iure ciuili, vt ff. de cõcu. p totũ. Sed regulariter oĩs alia fornicatio puniẽ, not. Bar. in l. j. de cõc. Quid ĩ Iudæo habẽte coitũ cũ Chriſtiana, an puniaẽ à iudice ſeculari, vel eccleſiaſtico? vide gl in c. ſæpe. 28. q. j. & quod hr̃ in c. in Archiepatu. de ra. & cõſuluit Io. Cal. in ſuo con. quod ponit in tit. de fo. compe. in conſi. 12. & repetiit ſub titu. de iud. & Pet. de Anch. in conſi. 14. & Io. And. in c. gaudemus. de diuort. quæ not. Et qua pœna puniatur Iudæus habens rem cum Chriſtiana, & qua pœna habens rem cum brutis, & qua pœna puniatur mulier faciens officium hominis, vide quæ dixi in l. cum vir. de adult. & gl. in c. inter opera charitatis. de ſpõ. dicit ꝙ crimẽ meretricij ſub diſſimulatione pertranſit, & tamẽ meretricari eſt peccatum mortale. 32. q. 4. in c. meretrices. Quid in habente rem cum beſtiis. vide tex. in cap. ſi mulier. alias, mulieri. 16. q. j. quem pro ſin. all. Ro. in l. ſi vero. §. de viro. in 36. aliàs 46. fal. ff. ſolu matr. Adde, ꝙ Oldr. cõſi. 333. dicit, ꝙ Iudæus cognoſcẽs Chriſtianũ debet puniri extraordinariè, & dicit, quòd illi Iudæo pro quo ipſe cõſuluit, fuerũt inciſa virilia.

c Alex. ¶ Si vero quæris. Adde gl. in verb. nouerca. & Bald. in l. auunculo. s̃. de cõdic. ſine cau. & Io. And. in c. ex tenore, qui fil. ſint legi. & quæ no. in l. fi. j̃. eod. Et an filij ex illegitimo matrimonio nati, ſeu alias illicito inter ignorantes ſint legitimi? vide ſing. Bald. poſt gl. in l. qui contra. C. de inceſt. nupt.

tur, ꝙ si errarent in iure, qñ esset ignorantia iniusta, nihilominꝰ tenerentur pœna illius l. q ꝰ. C. de incest. nupt. Tertia est pœna, ꝑ quam punitur & in persona, & in bonis: & illa pœna nõ habet locum, nisi tales nuptias ꝯxerit dolose, & scienter: & ideo q̃cunq; ignorãtia ab illa pena excusaret. Ita loquitur d. aut. incestas. C. de
12 incest. nup. & auth. de incest. nup. §. j. & qđ ibi no. ¶ † Quærit gl. a
a qđ si vnus sciuit, & alter ignorauit? Dic vt not. hic, & in l. qui ꝯtra C. de incest. nupt. q̃ in sciẽte hẽt locũ, vt s̃. dixi. ignorans excusat,
13 vt ibi, vt s̃. dixi. ¶ Vltimo, † ex hac l. no. duo. Primò, qual'r iuris error probatur: & hẽs, ꝙ probatur ex istis qualitatibus: quia fecit palam, & statim cũ fuit sibi dictũ, dimisit. vel erat minor, ex istis præsumit̃ error iuris, vt hic, & in ver. fres. & §. incestũ. plenè dixi ĩ l. 2.
b s̃. de confes. ¶ Secundo no. b † ꝙ nõ sufficit ꝙ appareant ꝓsum-
14 ptiones sufficiẽtes ad probationẽm erroris, nisi etiã error allege-
c tur. c Hoc dicit hic in ñ text. notabiliter ibi, vtiq; si error allegat̃, &c. Vñ memẽto ꝙ facias positionẽ erroris, qđ ꝑpetuo tene mẽti.
15 ¶ † Vltimo possemꝰ d ẽt dicere, ꝙ ille q faceret exceptionẽ de ꝑ-
d sumptionibus erroris, tũc hoc faciẽdo videret̃ allegare errorem; sicut dicimus in libello, l. oẽs. §. Lucius. s̃. de his quæ in frau. cre. ¶ Hic vr̃, ꝙ ex pœnitentia qs ꝯsequat̃ impunitat̃ delicti. Cõtra s̃. de fur. l. qui ea mẽte. Sol. hic pnia ostẽdit, & declarat in præteri
16 to nõ fuisse dolũ: ibi verò secus. ¶ Vltiõ † q̃ro, ego video, ꝙ ꝑp ignorantiã qs excusat̃, sed an puniat̃ alia pœna extra ordinaria? Vr̃ ꝙ sic, l. respiciendum. §. delinquunt. j̃. de pœ. & l. 2. §. hac actione. s̃. vi bo. rap. In ꝯrium est ista lex, nisi in casu, vt s̃. dixi. Sed rñdeo, quãdo delictum nõ ꝯmittitur in iniuriam alicuius principaliter, tũc si cessat dolus, nulla pœna venit imponenda, vt hic: secus si ĩ alicuius iniuriã respiceret principaliter, vt j̃. co. l. pe. & ibi tangã.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quærit gl. Et adde Bal. in d. l. qui contra. C. de incest. nupt.
b Alex. ¶ Secundo no. Iuris ignorantia, vel error non sufficit, nisi allegetur. Idem gl. sing. in cle. appellanti. de appel. In noto io. vide quæ dixit Alex. in l. j. post Bal. C. vt quæ desunt aduo. vbi omnino vide. adde Bal. in l. super longi. C. de præscri. lon. temp. Et an sufficiat allegare postquam est conclusum in causa, vide Doc. in cap. peruenit, de empt. & vend. & ibi an iudex possit supplere. Et an consuetudo debeat allegari, vide Bal. in l. veniam, de in ius voc. & no. in l. si quis non dicam. de episc. & cler. & in l. quicunque. C. de ser. fug. Et dum hic tangitur de iure præsumptionis, vide Bar. & in scripti, in l. j. de except. Et quotuplex est præsumptio, vide gl. magnam in l. si. quod met. cau. & glo. in c. is qui. de spon. & facit §. iidem Pollioni. j̃. ea. l. ad ea quæ no. refert Alex. in l. à diuo. § si super rebus. de re iud. Et bonum dictum de cõsuetudine, vide per Bar. in rep. l. de quib. x. q. prin. s̃. de legib. vbi dicit, ꝙ creditur excellentissimo Doctori, vsquequo probetur in cõtrarium. Adde ad Bar. in hoc ver. secundo quæro. Rom. consil 177. vbi pulchram limitationem ponit.
c Pom. Error allegetur. bene facit dictum Io. Andr. & Comp. in c. cum dilectus. de consue. per tex. in c. ea noscitur. secũdum vnum intellectum magis cõiter approbatum. de his quæ fi. à præla. sine cõsensu c. & quod no. gl. in cle. appellanti. de app. & Io. And. in c. 2. vt li. nõ cõte. Et pro horum declaratione. vide do. Alex. in l. qui in aliena. versi. extra gl. no s̃. de acq. hæ. vide etiam Alex. in cons 136. vol 2. & seq. 37 & Rap. Cu. cons. 6. & 43. & Alex. cons. 113. vol. 4. & Ro. consi. 51. in prin. & 72. & Alex. cons. 1 vol. 5. & vnum verbũ Fel. in c. quæ in ecclesiarum. ver. limita quarto. de cõsti. & in c. intimauit. de testi. in ca. afferte. in 3. no. de præsump & in c. quia verisimile. eo. tit. & in c. de quarta. de præscri. & Cæp. consi 6. & 39. & in c. si. de præscrip. & Barb. consi. 50. vol. 1. & cons. 62. eo. vol. & Ant. de Prato in consiliis Barb. ad fi. vol. j. & Fel. in c. j. de re iud. & in c. inter cæteras. e ti. & ad fi. & Barb. cõs. 8. vol. 2. & cõs. 16. vol. 2. & cõs. 35. eo. vol. 2. & cõs. 45. eo. vol. 2. & cõs. 70. eo. vol. Ro. cons. 76. & 143. & no. Fel. in c. cum ordinem. de rescri. & Are. in ca. inquisitionis. § tertiæ dubitationis. de acc. & cõs. 112. in fi. & Fel. in c. ad hæc de acc.
d Alex. ¶ Vltimo possemus. Qui facit exceptionem de præsumptionibus erroris, videtur errorem allegare. Pro hoc facit quod no. Bar. in l. j. s̃. de exceptiõ.

a §. Imperatores. a Tene menti hunc casum: quia bonꝰ casus est.

ADDITIO

a Imperatores. Vide Fel. in c. cum dilecti filij, de exc. & s̃. in l. si adulterium. §. iidem Pollioni. vide Fel. in c. cum ordinem. de rescr. & in c. fi. de præscr. & in c. afferte. vbi late de præscri.

1 *Filius potest patrem bannitum occidere stante statuto, quòd bannitus possit impunè offendi.*

§. Liberto. No. text. ibi, nam cuius famæ, &c. Dyn. dicit ꝙ argu. huius §. dici potest, quòd si contineatur in statuto, quòd exbannitum quis possit occidere, quòd nõ ideo
1 eius vigore † filius poterit occidere patrem exbannitũ, sicut nec libertus patronum, nec vasallus dominum. Pro hoc facit in aut. de incest. nup. §. j. de obse. patr. præst. l. pe. facit l. mutus. §. manente s̃. de iure do. Sed aduertatis, ista quæstio fuit semel facta Tuderti, & cum esset commissa cuidam collegio, fuit consultum, ꝙ filiꝰ potuit patrem impune occidere, nescio per quæ iura. & hoc pu-
a to verum, ꝙ filius tunc possit patrem occidere impunè. Nam licèt hic libertus reperiat patronum in adulterio, remanet tamen patronus, & habet iura patronatus: sed non sic in exbannito, qui efficitur hostis, & transfuga ciuitatis. l. amissione. §. qui deficiunt. s̃. de cap. dimi. & sicut is perditur ciuitati, ita perditur filio l. postliminium. §. filius. j̃. de capt. & postlim. reuer. Ad quod facit l. milites. circa fi. j̃. de re mil. & est casus expressus s̃. de relig. l minime.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Puto verũ. Sal etiã tenet ꝙ sic, in d. l. j. C. de his qui parẽt. vel lib. occi. vt ibi plenè per eum. [illegible] Imo & Ang. de Aret. in l. [illegible] ad fi. de verb. obl. vbi concludunt, filium posse interficere patrem hostem ciuitatis. Et dicit ipse fuisse in facto, in Bal. [illegible] Et facit ad qõnem in Bar. hic [illegible] l. minime. ff. de religio. Et qui cecidit pro patria, in æternum creditur viuere. Inst. de excus. tut. §. sed si in libello. & no. Bar. in d. l. mi

nime. Adde, quòd propter hoc, ꝙ filio liceat occidere patrem hostem ciuitatis, Abbas consuluit, ꝙ filius talis possit testari, & sit liber à patre, & eius cons. apparet 103. lib. j. in cip. placet mihi secunda. vers. secunda facit.

LEX XXXIX.

1 *Dispensandi potestatem habens cum spuriis, & incestuosis, an poterit spurium, & incestuosum simul legitimare.*

Vim passam.

§. Præscriptione. Hic not. §. facit ad quæstionem, quæ fuit disputata Bononiæ. Legatus ha-
a bebat potestatem dispensandi cum spuriis, a & incestuosis. † Mo
1 do quidam erat spurius & incestuosus simul & semel, quia natus ex consanguinea vxorata, an possit dispensari? Hic videtur quòd non: quia ea, quæ dicuntur in separatis, non habent locum in simul iunctis. Et hoc dixi in l. 2. in prin. s̃. de verb. obl. & l. si ita. s̃. de liber. & posthum.

ADDITIO

a ¶ Spuriis. Repone adulterinis. & Paulò post ibi, spurius, pone, adulterinus, vt s̃. de verb. obli. l. 2. in prin. j̃. alleg.

LEX XLI.

Probationes factæ nulla dilatione data, valent.

a In crimine. Op. ꝙ in criminalib. dentur plures dilationes. l. fi. s̃. de fer. dicit glo. speciale est in adulterio, vbi nulla datur, vel saltẽ dat̃ vna tñ. Secundũ istã lec. gl habes ex hac l. casum, ꝙ probationes factæ, non data dilatione ad probandum, valeant. Nam hic vides, ꝙ in crimine adulterij nullę dantur dilationes ad probandũ, & tñ in eo fiunt ꝓbationes. l. 2. ĩ fi. s̃. e. &
b l. capite quinto s̃. e. Ergo apparet b ꝙ ꝓbationes factę sine dilatio
c ne c data, valẽt. † Pro hoc alle. Iac. de Are. j̃. de q̃st. l. vnius. §. cogni
1 turũ. d Ad qđ facit qđ no. Spe in ti. de dil. §. videndũ. ver. vtrum. Sed
d ſm istam lec. q̃ro; vsq; ad quãtum tp̃s poterit probare accusator? Vr̃ dicendum, ꝙ possit probationes inducere, quoad durat instãtia causæ criminalis, hoc est, intra totum biennium l. fi. C. vt intra tp̃s. nisi ex cã vellet iudex dilationem statuere, vt hac lege dicitur & hic posset esse vnus modus legẽdi: alias si aliter diceres, ista lex ꝯtineret absurdum. Alij vero timẽtes absurditatẽ huius legis, quæ absurditas in hoc ꝯsisteret: si. n. per totũ biennium posset ꝓbationes inducere, ergo cã adulterij esset longior: sed leges faciunt causam adulterij breuiorem: l. quinquennium. s̃. eo. ꝯiuncta l. querela. C. de fal. huius timore legunt hanc legem al'r, ꝙ hic nõ loquat̃ de his dilationib. q̃ dant̃ ad probãdum: sed ea, q̃ dat̃ ad accusandũ ſm l. Titia. s̃. de accu. & l. si ea. C. qui acc. non pos. & ponũt casum sic. Ad accusandũ, seu ad proponendum accusationem nulla dat̃ dilatio, cũ sufficiat dilatio legalis. hoc verũ, nisi iudex statuerit ex cã aliud. hanc lec. ponit Pet. quam Cy. refert C. de dila. l. j. versi. mõ accedamus &c. vtraq; lec. est bona. ¶ Item dr̃ hic, nisi dilatio det̃ ad exhibendas personas, quæ est ista dilatio? Rñ. ꝙ est ista dilatio, q̃ datur per legem secundã, C. de exhib. reis. Hic non habetis alia.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In crimine. Bal. dixit per hunc tex. in l. j. C. qui accu. quod in criminali non dantur dilationes ad probandum.
b Barb. Ergo apparet. Valet probatio, nulla data dilatione. Vide d. Abb. in c. licet causam. de probat. in prima gl. & vide do. Card. in capi. in causis. de testib. Bar. in l. vnius. §. cognitiurum. ff. de quæst.
c Ale. ¶ Sine dilatione. Probationes factæ nõ data dilatione ad probandum, non valent. & adde do. Anto. in c. licet causam. extra de prob. Et ibi tenet, ꝙ possunt istæ probationes fieri vsque ad conclusionem in causa. per ea quæ habentur in c. auditis. de procu. & in c. cum dilecti. de fide instr. Bal. in l. si quando. & in l. cum nobis. de arb. & Barto. in extrauag. ad reprimendum. in ver. sine figura. Bald. in l. fi. s̃. de fer. tenet indistinctè per hanc legem, valere probationem, sine termino dato, imò & post terminum secundum eum, nisi opponatur, de quo in l. j. §. initium. s̃. de postulan.
d Ale. ¶ § cogniturum. Et ibi vide Bar.

LEX XLII.

Si is qui ius. Not. ꝙ illi, qui impetrãt ius annulorum aureorum, habentur vt liberi. Cõtra hoc tñ facit, s̃. de excus. tut. l. cum ex oratione. Gl. non soluit, sed ibi apparet solu. si bene inspiciatis.

LEX XLIII.

1 *Interficiens non legitime exbannitum, an puniatur.*

a Si ex lege. a Hæc lex quotidie allegatur hic in fin. & est duplex litera, vna est, ne is: alia est sine ne. iõ reuoco in dubium hanc literã. Aliquis sciẽs aliquam repudiatã non iuste duxit cã in vxorem: vtrum ꝯmittat adulterium: ſm vnã literã committit adulterium: ſm aliam literam non. Sed gloss. concordat istas lr̃as, vt si habetis, nõ committit, dic, verum est, vt puniat̃ ea pœna qua puniuntur alij adulteri: sed mitigatur: quia sub colore qualisqualis matrimonij fuit factum. Si habetis hic affirmatiuam, tunc idem: sed non punitur tanta pœna, quanta puniretur si sub colore matrimonij non esset factum. ¶ Hæc lex allegatur

ADDITIO.

a Alexand. ¶ Si ex lege. Ad hanc legem vide quod no. bald. in ca. 1. in princip. quib. mod. feud. amit.

1 gat † ad qõnē adeo eo, q̄ interfecit non ltrē exbānitū, & dñt, ſi in-
a terficiēs hoc ſciebat, tunc punit: ſecus ſi hoc ignorabat, ꝑ hãc l. ita dicit Dy. Pro hoc ꝙ ſciens puniat, facit l. 4. §. ꝯdēnatū ſ. de re iudi. & ibi ponit & voluit hic Dy. ꝓ alia pte, ꝙ ignorās nō puniat: qa deceptus eſt auctoritate publicæ ſcripturæ. Facit optime ſ. de vēt. inſp. l. j. §. cæterum, & ibi hoc ēt ponit Dy. in d. l. ḋ ætate. §. ex cā. ſ. ḋ iter. ac. & l. qs ſit fugitiuus. §. apḋ Labeonē. ſ. de ædil. edi. Mihi tñ vř vt al's dixi vobis, ꝙ in caſu, in quo ſciuit, dicit verum Dy. ſed in caſu, in quo ignorauit, dico ꝙ ñ punit tāq̄ de homicidio facto doloſe: ſed qa fuit in culpa, ꝙ ñ vidit bānū, adhibēdo ꝯſiliū, vtrum bannum fuit rectè latum, tunc ex iſta culpa puniretur. l. 2. §. hac actione. ſ. vi bo. rap. ĵ. ad l. Cor. de ſica. l. lege Cornelia, & qḋ ibi dicā, & l. reſpiciēdum. §. delinquunt. ĵ. de pe. maximè cum ignorantia, ſeu error iuris, ſit lata culpa. l. liberorum. §. notatur. iuncta gl. in verb. nō iuris. ſ. de his q no. infa. præterea, ſi ille q ꝯhit cū alio, ēſt in culpa, niſi diligēter exploret ꝯditionē pſonæ. l. q cum alio. ĵ. de re. iu. multo magis q alium occidit ꝑ eius ꝯditionē, de hac ꝯ
b ditione dēt eſſe certus. ᵇPro hoc facit optimè l. q in alterius. ĵ. de reg. iur. vbi ille q agit, ſp eſt in culpa, niſi de ſuo iure benè deliberet, ēt ſi ageret ex perſona alterius.

ADDITIONES.

a Alé. ¶ Allegatur ad qõné. Adde Bal. in l. noſtrã, C. de teſt. & in l. j. ff. de teſt. & qḋ no. Doc. in l. huiuſmodi, §. ſi ita legatū cui. de leg. 1. per Ange. in l. ex iudicati, C. ſi ex fal. inſtru. & per Ro. poſt Ang. in l. duo, ff. de acq. hær. & Io. And. in tj. de accuſationib. §. nunc ſequitur, ver. quartum mēbrum. & Bal. in l. iuris. C. qui admitti. Adde quod no. Bar. in l. non ſolum de ope no. nun & ibi tangit Ale. & quod dicit Bar. in l. j. §. & parui. quod vi aut clam. & vide Bal. in c. dño guerrā in ti. hic fi. lex Conra. vnum tenemēti perpetuo, quod ſing. voluit Sal. in l. nullum. C. de iud. ꝙ ſi aliqs eſt bānitus, & ſtat in ciuitate, & toleratur, ꝙ ſi aliqs occidit ipſum, punitur nō obſtante ſtatuto. & vide Ang. in d. l. ſi duo. & d. Ant. in c. quia circa. de conſan. & affi. Facit, quod no. gl. de tabellione cōdēnato poſtea tolerato, in auth. de tabel. §. 1. ver. nō pōt. Et ad q. Bart. hic facit qḋ no. Bar. in l. libertas. de ſta. ho. & retuli in l. 3. §. transfugas. de ſica. Et quid ſi occiditur deſcriptus in banno, qui erat cancellatus, ſed ignorabatur, Ang. in l. filio. de lib. & poſth. dicit, ꝙ impunè potuit offendi. Faciunt no. per Bar. in l. nō ſolum, §. morte. de ope. no. nun. & Bal. in d. l. noſtram. de teſt. vide Ale. in l. 3. §. ſi ſeruus. de acq. poſſ. qui examinat, quid ſi occiditur bannitus qui appellauit, appellatione pendente. adde Bal. in l. 1. C. ſi à non competen. iudi. vbi vide plura no. Et facit quod voluit Ang. in l. j. ad fi. de his quæ in teſtamen. delen. & cū Barto. hic tranſit Bald. in l. ex morte. ad legem Aquiliam. & Guid. de Suza. in q. incip. In ciuitate ſtatutum eſt, ꝙ ſi aliquis offendit. tenet ꝙ non punitur, & vide Bal. in l. eum qui. de adul. & in d. l. j. C. ſi à non compe. iud. & in l. 1. C. de pœn. per Bar. in l. 2. ff. ſi qs in ius voc. per Sal. in l. ſenatus. de his q ſibi adſcri. ſp bal. in l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem. de ædil. edi. per Io. And. in regula, quod quis. in mercu. & Sal. in l. eum qui duas, C. de adul. Adde an occidēs bannitum, qui habebat ſaluum conductum, puniatur, Pau. de Caſt. conſil. 24. de quo etjam per Ang. conſ. 187.

Barb. ¶ An occidens bannitum, ſi bannum non tenuit, veniat puniendus, vide Bal. in l. 2. ſ. ſi quis in ius voc. non ie. Bar. in l. 4. § cōdēnatū. de re iud. & l. 3. §. ſi ſeruus. de ac. poſ. Bal. in l. qui à latronib. ſ. de teſta. & ibi Mod. Bal. in aut. quæ ſupplicatio. C. de preci. impe. offe. bal. in l. j. ſ. de legib. & Ang. in l. cum vero, ff. de fideicom. lib. & d. §. ſi ſeruus. vide bal. in l. ex morte, C. ad l. Aquil. vbi allegauit bar. hic. Ang. in l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. de ædil edi. & l. genero. & ibi Iac. But. bal. in l huiuſmodi, §. ita, ff. de leg. j.

b Clau. ¶ Certus. Vide in ſimili Ale. cōſ. 114. vol. 1. cōſ. 63. & conſ. 271. volu. 3.

Ad leg. Iuliam de vi publica. Tit. vj.

LEX PRIMA.

1 *Arma non licet habere de iure, licèt conſuetudo non obſeruetur.*
2 *Arma portare nō licet ēt defēdibilia hodie, licet de iure pmittebat aliqb. caſib.*
3 *Vēdere arma nō licet, niſi illis quib. eſt permiſſū, ſed cōſuetudo hoc nō obſeruat.*
4 *Armatos qui habet homines, non tenetur de publico delicto.*
5 *Statuto ſtante quod condemnatus de violentia non appellat, an condemnatus, quia habuit homines congregatos in armis dicatur de violentia condemnatus.*

a LEge Iulia. ᵃTractat hic de iſtis armis iō formattres qõnes. Prīò, vtrū
1 liceat habere arma, † Tex. eſt hic, ꝙ ñ liceat habere arma. niſi rōne itineris: vel venationis: hodie vero indiſtinctè ñ licet hēre arma, vt Auth. de armis, & ꝑ totā illā ꝗſtōnē ſed illam ꝗſtōnē
2 vſus cōis ñ approbat. † Scḋo q̄ro, ᵇ vtrū liceat
b portare arma? Rñ. triplex ius eſt. Nā de iure ffōrum, ſi qdem aliqs vult portare arma extra ciuitatē, eūdo ꝑ itinera, tunc pt vt hic: ibi itineris. Aut vult portare ꝑ ciuitatē, vel in aliquo loco, in quo ſit adunatio gētium, aut in aliquo loco, vbi ſit forum iudicij, & hoc
c nō licet, c vt hic ī l. 3. §. 1. ĵ. e. & l. q dolo malo §. j. Sḋ ad hoc ē aduertendum, ꝙ illud eſt verum de armis offendibilib. Nā iſtæ leges ꝓhibentes non loquuntur niſi de telo, qḋ eſt ad nocendum, vt in eis apparet: ſed arma defendibilia nō reperit ꝙ ſint ꝓhibita portari, per hæc iura, immo ēt offendibilia pt portare ille, cui expedit ĵ. eo. l. pe §. fi. Et hoc de iure ffōrū, ſed de iure Cod. indiſtinctè nō licet arma portare, niſi de principis licentia. C. vt armorū vſus. l. j. lib. 11. de iure vero Authenticorum exprimitur plus: quia exprimuntur etiam arma defendibilia, vt ſcuta, & ſil'ia, vt in Authē. de armis. §. pe. Fallit in gladiis paruulis, qui non ſunt in vſu nocendi, & qb. qs in ꝓlio non vtitur: ſed ſunt ad incidendum panē vel ad temperandum calamum, & ſimilia, vt in Auth. de armis. §. pe. Ad-
d uertendum eſt d in hoc, ne fiat fraus, ne qs dicat ſe portare cultellum aptū ad incidēdū panē, cum ſit ad offendēdum: qa tunc talis cultellus armorum appellatione continetur, cum ſit talis q nocere pt, vt ĵ. eo. l. armatos. & l. pe. §. telorum. ſed ꝑ ſtatuta ciuitatū nō punit ille q portat, niſi cum eis ſit inuentus, de qua inuētione dixi ſ. de acq. poſ. l. j. i prin. & tāgunt Doc. in l. licet. C. de acq. poſ.
3 ¶ † Tertio eſt videndum, vtrum liceat vendere arma? Tex. ĵ. l. 2. vř ꝙ ſic, ſed hodie eſt correctū: qa nemini licet facere arma, vel vēdere, niſi pſonis deputatis ad hoc, d. Auth. de armis. & no. C. de fabri. lib. xj. ſuper rub. tñ ꝯſuetudo, ſm ꝙ vos videtis hoc nō appro
4 bat. ¶ † Quæro, vos videtis hic ꝙ q homines habuit in armis, hac l. tenetur, vtrum poſſit puniri de publico delicto: qa homines habuit in armis, & quia habuit arma? puto ꝙ nō: qa iſta duo tendūt ad eundē finē. Nā arma nō hñr, niſi vt habeāt homines in armis: ergo & c. vt l. illud. in fi. ſ. ad l. Aql. & qḋ no. in l. nunquā plura. ſ. de
5 priua. delic. ¶ † Vlterius, q̄ro, dicit ſtatutū cōis Tuderti, ꝙ dānat⁹ ꝓ violētia non pt appellare: aliqs fuit ꝯdēnatus, qa habuit homines ꝯgregatos in armis, vtrum dř ꝯdēnatus ꝓ violētia? Text. vř ꝙ ſic hic, & in l. fi. C. e. Nā, vt videtis, tenet l. Iulia de vi. Sed puto ꝯ, qa ad hoc, vt violētia ſit facta, impetus reqrit, cui reſiſti ñ poteſt. l. 2. ſ. quod met. cau. Sed hic nullus impetus factus fuit in alium, ergo ñ pt dici violētia, ē tñ q d ꝑparatoriū ad violētiā, iō punit hac leg.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Lege Iulia. No. bene, ꝙ ēt ꝓ vi turbatiua procedit accuſatio ex hac lege, ſm bal. no. in l. momētariæ, C. vnde vi. vide quod ibi dixi & Bart. in l. iniuriarum, §. ſi quis iniur. & quando habeat locum, vide bar. in l. crimen. C. eod.

b Ale. ¶ Scḋo q̄ro, vtrū liceat portare arma iuxta hoc dubitatur, quid ſi ſtatutum punit violentiam cum armis, vel ſine, an comprehendat mulieres. bald. per illum tex. iuncta gl. in l. ſi conſtante, §. fi. ſol. mat. dicit quòd ſic. quod not.

c Ale. ¶ Non licet. No. quòd ille q portat arma vetita, dēt illa perdere. Itē portās arma pſumitur hēre malū animū, niſi portet ligata & licitum eſt portare arma, vt quis ſe defendat à latronib. & ad placitum cōis, vel comitis, eſt licitum portare arma, vt eſt gl. in c. 1. § ſi quis ruſticus. & ibi bal. de pa. tenen. & no. Lud. in no. 266. Sed vtrum ſit licitum portare arma pro occidendo bannitos? Dic quòd ſic, vt determinat Nellus de Sancto Gemi. in ſuo tractatu bānitorū, hic Bono diſp. & ſequitur Ro. in l. 3. §. ſed vtrum. ad Syl. Et nota quod qs punitur ſi ducat ſecum ſeruos armatos. l fi. & ibi bal. C. eo. Et an ſit licitum facere, ve vendere arma, ponit hic ĵ bar. in ver. 3. eſt videndum.

d Barb. ¶ Aduertendum eſt. No. ꝙ ꝓhibitus portare arma, non videtur prohibitus portare gladium ad incidendum panem, gl. fi. in authen. de armis. & vide bar. in conſ. incipiente. factum ſic proponitur, vbi conſuluit de gladio acuto quis percuſſit cum gladio acuto, & exiuit ſanguis, & loquitur ibi de cultello magnanimi Petri Apoſtoli percutientis, & amputantis auriculam ſerui. & loquitur ibi de ſanguine, qui poteſt exire ſine percuſſione.

LEX III.

1 *Iniuria trib. modis ſit alicui exiſtenti in domo, vel caſtro.*

In eadem cauſa ſunt.

§. Eadē lege. Trib. mo. fit iniuria mihi exiſtēti in domo
1 vel caſtro † meo. Primo mō, expellēdo me ꝑ vim: & hoc vult dicere cum dicit deiecerit. Alio mō dādo mihi ꝓliū, licet me nō poſſit vincere: & hoc vult dicere expugnauerit. Tertio mō, faciēdo aliquē redimi, dicendo depdabor te, niſi dederis mihi tātā pecuniā: & hoc vult dicere ꝯcuſſerit, hoc ē, ꝑ vim pecuniā extorſerit. l. j. ſ. de ꝯcuſ. Nā oēs iſti talia faciētes, & q adhibēt homines, vt hæc fiāt, hac l. tenēt: & hæc lex facit ꝯ Peruſinos q mittunt gētē ad talia faciēdum extra ciuitatem, quia tenentur hac l. vt ĵ. l. prox. ibi homines ac comodauerit.

LEX V.

Qui cetu.

§. Si de vi. Opp. ꝙ hoc ſit ſupfluū: qa idē dř in prin. & in fi. Gl. ſol. ꝙ in prin. reſpicit ad alterius poſtul'onē, poſtea decernit ꝓprio motu. ¶ Op. ꝙ ſit in arbitrio actoris eligeř prius ciuilē vl' crīalē accuſationē. l. j. C. qñ ciui. ac. cri. ꝑiu. Quidā fatent ꝯ: ſḋ hic iō ſic dř: qa accuſatio de vi prius erat inſtituta. Vel dic ſm Dy. ꝙ hic ꝓponebat crīalis accuſatio ab vno, & iudicium ciuile ab alio. ¶ Itē opp. C. de ap. l. j. vbi dř, ꝙ cā ꝓprietatis & poſſeſſionis ſil' agitari nō poſſit: hic vř ꝯ. Solu. Quidā dñt, ꝙ iſta duo, vz, poſſeſſione, vl' dñio, ꝓ vno ponunt. Vel exponamus vt gl. ḋt dñio. i. ꝓprietate. & qḋ ḋt, poſſeſſione. i. ꝓ iure poſſeſſionis, vt vſuſfructus, vl' emphyteuſis, & ſil'ia. ¶ Itē op. de l. ordinarij. C. ḋ rei vē. & C. de īterd l. incerti. So. e. mō. Vl' poſſum⁹ intelligeř, & erit alia lectura, & ꝯcordat cū illa, vt dicam⁹, qḋ hic dř, ſi ḋ vi & poſſeſſiōe hoc ē, de violēta poſſeſſione, ſeu violēter turbata, & qḋ ſequitur, vl' dñio. i. ꝓprietate, & ſm hoc ponit hic ordinē petitorij, & poſſeſſori. Ita loqt gl. ſ. de iu. l. ſi de vi. ¶ Tertio mō pt legi, ꝙ cū aliqs ꝯueniret īterdicto recuperādæ poſſeſſionis, vl' interdicto retinēdæ, vt interdicto vti poſſidetis, & opponebatur exceptio dñij, dř certè, hic, ꝙ prius cognoſci dēt de vi, ſeu de violēta poſſeſſione, q̄

de exceptione,hoc aũt qual'r dẽt intelligi, ꝙ exceptio dñij repel-
lat agẽtẽ possessorio,dixi in l.nãliter,§.nihil cõe,ꝭ.de ac.poss.

1 *Transactio facta de raptu an valeat.*

a §.Et si pater. Quæro,vtrũ remissio facta ꝑ prẽ valeat? a Dicit gl.dic vt in l.si maritus,§.si negauerit
1 ꝭ.ti.j.Ccertè ibi dr̃ de adulterio,ñ de raptu.¶†Quero vtrũ valeat
transactio fcã de raptu?Gl.mouet hãc q.in l.trãsiger, C.de trãs.&
ibi ponit opi.qdã ꝙ sic:alij ꝙ ñ:allegat l.j. C.quib.ex cau. ser.ꝓ p̃
mio lib.ac.sed Doc.ibi tenẽt,ꝙ ñ p̃t trãsigere.Ego puto ꝯrium ꝑ
d.l.transigere.vbi non excipit̃,nisi adulteriũ:ergo licet transigere
Itẽ ꝓbo ꝑ l.pen.C.quib.ex cau.ser.pro p̃mio lib. acci. inducendo
eam,prout inducit Io.An.Præterea rõ,quare nõ p̃t transigi de a-
dulterio,est propter frequentiam,quæ ratio in rapina cessat. Nõ
obstat l.j.§.pe.C.de rap.virg.quia fateor,ꝙ transigẽs punit̃ ex ꝑte
accusatoris:quia nunquam sibi permittitur:sed ex parte accusati
benè licet transigere.

ADDITIO.

a Ale.¶Valeat.Vide no.in l.j circa prin.ꝭ.de iniur.

LEX VII.

1 *Officialis non admittens appellantem,tenetur lege Iulia de vi.*
2 *Mittens aliquem mitratum ad aliquem iudicem,tenetur hac lege.*
3 *Verberans aliquem,in trib.casib.incidit in crimen publicum.*
Primo si verberat ambasiatorem.
Secundo si hominib.coadunatis.
Tertio si verberat animo occidendi.

a Lge Iulia de vi. a Tene menti † istud principium: ꝗa
1 isti tales officiales q nõ admittunt ap
2 pellantes tenentur hac lege,& ꝯdemnati erunt infames.¶†Scdõ
no.tex.ibi,aut qd in collũ iniecerit,ꝙ qñ aliqs mittit aliquẽ ad ali
quẽ iudicẽ,seu epm cũ mitra in capite,ꝙ tenet̃ hac l.¶Tertio,ad
3 ver.item quod ad legatos.† not.ꝙ si aliqs verberat aliquẽ,nõ est
crimẽ publicum,nisi trib.casib.Primo,quando aliqs esset amba-
siator,vt hic,secundo,qñ appellasset,vt hac lege.Item qñ hoc fa-
ctum esset hominib.coadunatis.vt ĩ.eod.l.q dolo,§.pe.& ĩ.ti. 1.l.
2.& C.eo.l.4.Itẽ quando aliquis hoc fecerit animo occidendi, li
cet non occiderit,vt ĩ.ti.2.l.1.§.1.

ADDITIO.

a Ale.¶Lege Iulia de vi.Officiales non admittẽtes appellantes, tenentur hac
lege,& sunt infames.Item adde ꝙ puniuntur pœna capitis, s̃m Bal.in l.si qs
filio,§.is qui,ꝭ.de iniusto test.Pet.de Anch.in cle.1.de excessib.pla.dicit, ꝙ in
criminalib.s.vbi agitur de pœna capitali,tenẽtur pœna huius legis,& pœna
de qua no.in c.cum dilectus.extra de ord.cog.in gl.j.In cã ciuili punitur 30.
ponderib.auri.l.quoniam iudices,C.de app.clericus antem deponitur. 2. q.
6.c.decreto.Ita dicit d.Pet.post Bar.in d.l.quoniam iudices,C.de appe.

LEX VIII. ET IX.

a Lege Iulia. Cum seq l.armatos.a De hoc dicam ĩ.e.l.pen.
§.telorum.

ADDITIO.

a Poma.¶L.armatos.Vide Bar.in cons.suo 106.statuto cauetur, ꝙ percutiens
aliquẽ cum armis,puniatur certa pœna.q.dã percussit cũ dentib.decidit, ꝙ
non incidit in pœnam statuti allegauit istam legem,& l.pe.§.1.ĩ.e.vide ibi.

LEX X.

a Qui dolo. Not. contra priores huius ciuitatis,qui minan-
tur rectoribus.ne iudicent,sicut debent,quia te-
nentur hac lege.

ADDITIO.

a Ale.¶Qui dolo.Vide Bar.in l.1.in prin.ĩ.de sica.

LEX XI.

1 *Telorum & armorum appellatione quid contineatur.*

Hi qui ædes.

1 §.Telorum. Dicunt quidam,quòd † Appellatione armo
rum, continentur tantum arma offendibi
a lia:per hanc legem:a sed non est verum,quia hic dicit,telorum,&
fateor,quòd appellatione telorum non continentur arma offen
dibilia:sed appellatione armorum continẽtur ẽt defendibilia.l.
armorum,infra de verborum significatione & dicitur in Aut. de
armis.expresse.

ADDITIO.

a Ale.¶Per hãc legem.Et in l.j.§.j.& quod ibi dixi,ꝭ.de vi & vi ar.Adde, ꝙ licet
veniunt lapides, & fustes,& alia ad nocendum apta, tame illud est impro-
prie,s̃m Ang.in l.si pignore,§.furem,ꝭ.de fur.vbi vide tex & sequitur Lud.in
l.j.§.occisorum.in prin.ꝭ.ad Sil.& ideo non comprehenderentur in statuto,
vt est gl.sing.in cle.j.§.qa vero in verbo.arma.de sta.mõ.& vide tex.in d §.oc
cisorum.& si mittitur officialis ad inquirendum arma portantes, non venit
scholaris habẽs penniferum cum temperatorio nec rusticus habens cultel-
lum ad incidendum panem,s̃m gl.in verb minores.in Auth.de armis. §.fi. &
no.Bar.in l.1.ꝭ.eo.Item no.ꝙ appellatione armorum proprie nõ continentur
arma ad defendendum sed ad offendendum,& quæ sunt apta ad nocendum
quod no pro statuto quia non venit lorica & scutum vt fuit de mente Bar.in
l.j.ꝭ.eo.& Ro.in d.§.occisorũ.Quid aũt si sint arma ad offendendũ. & ad de-
fendendum.vide Bar.in l.pediculis.§.argento.ver.item facit ꝭ.de aur.& arg.
leg.Pet.de Anch.in d.cle.1.

Ad legem Iuliam de vi priuata. Tit. vij.

LEX PRIMA.

1 *Publicatio bonorum in crimine,non fit ipso iure,sed per sententiam.*
2 *Damnatus ex hac lege non potest esse iudex,& quando opponatur hæc exce-*
ptio,quòd iudex sit infamis,remissiuè.
3 *Processus factus per iudicẽ infamẽ,an teneat,si non fuit oppositum,remissiuè.*

1 De vi. a Op.ꝙ ille.q aufert aliqd ex naufragio, teneat̃
l.Iulia de vi publica,vt ꝭ.ti. 1.l.3.in fi.Sol.ibi cũ
armis,hic sine armis,¶†Item q̃ro,vtrum ista publica
tio bonorũ fiat ipso iure,vel per sñiam? Hic sunt opi.
b sed puto b veram illam opi.ꝙ ꝑ sñiam.non.n.dicit tex.publicata
sunt,sed dicit publicantur,qđ denotat,per sñiam.l.in crĩali, C.de
2 iur.om.iud.¶Dr̃ hic,in eum ordinem sedeat,&c.& sic dr̃ hic, †ꝙ
damnatus hac l.nõ põt esse iudex.q̃ro,de hac exceptione , q̃ op-
ponit̃ iudici,qa nõ põt eẽ iudex,qa infamis Rñdeo,vt dixi in l. q.
3 dã ꝯsulebant,de re iu.¶ †Quæro,si hoc non opponitur, an ꝓce
dat iudicium? Dic vt no.in Spe.de iud.dele.§.excipi potest.ver.sed
nunquid infamis.

ADDITIONES.

a Ale.De vi.An ista accusatio,de qua ĩ hoc ti ꝓcedat ẽt ꝑ vi turbatiua.Bal.no
ꝙ sic in d.l.momentariæ.C.vñ vi.Bar. cõtra,in l.iniuriarum,§.si qs. de ĩiur.
b Barb.¶Sed puto.Vide quod no.in l.iubemus & ibi Bal.C.de sacrosan. eccle.

LEX III.

1 *Conuocati tenentur hac lege,sicut ille qui conuocauit.*
2 *Vis ablatiua,vt committatur,non requiritur quod homines sint vocati, secus*
in vi expulsiua.

1 Nec interest. Not.†tex.ibi,nec minus,&c. Ex quo ha-
bes ꝙ conuocati tenentur hac lege, &c.
2 eodẽ mõ tenent̃,sicut & ille qui ꝯuocauit.¶†Secundo no. ꝙ qñ
committitur vis ablatiuà,non requiritur ꝙ hoĩes sint coaduna-
ti:secus videtur in vi expulsiua,vt ĩ eo.l.si quis aliquem.

LEX IIII.

1 *Coadunans gentem ne aliquis dicatur ad iudicium,committit vim priuatam.*
2 *Arripiens condemnatum de manu familiæ,tenetur lege Iul.maiest.*
3 *Occidere bannitum,qui producitur in ius,an liceat.*

Legis Iuliæ de vi. Not.bene hanc legẽ, nã tota die
de facto occurrit. Nam ille dr̃ cõ-
1 mittere†vim priuatam,qui facit coadunari gentem , ne aliquis
producatur ad iudiciũ.Simile in auth.vt omnes obe.iud.prouin.
2 §.arripiat.Sed qñ† quis arripit aliquem condemnatũ ad mortẽ,
tenetur l. Iulia maie.l.cuiusque,ꝭ.ad leg.Iul.maie.facit l.addictos,
3 C.de appel.& l.addictos,C.de epis.aud.An autem liceat †occide
re exbannitum,qui producitur in ius? Dy.ponit in l.in laqueum,
ꝭ.de acq.rer.do.Dicam.ĩ.ti.j.l.3.in fi.

LEX VII.

1 *Accipiens rem sibi non debitam,qualiter teneatur,remissiuè.*
2 *Decretum,vt habeat locum,requiritur,quod probet quod intrauerit possessio-*
nem,& animo possidendi.
3 *Dolus non requiritur,vt habeat locum decretum,de quo hic.*
Differentia est inter temeritatem,& dolum.
4 *Sententia an requiratur,vt ius credendi perdatur.*

Creditores. Hæc lex habet eundem text. quẽ habet l. ex-
tat,ꝭ.quod met.cã.& ibi hoc decretum plene
declaratur.¶Oppo.ꝭ.de fur.l.qui vas.circa prin.Solũ.vt ibi.Item
oppo.ꝭ.de his,quæ in frau.credi.l.ait prætor,§. si debitorem. & l.
nullus,C.de Iudæis.Respon. ibi non poterat haberi copia iudicis
erat enim periculum si expectaretur , quòd iret ad iudicem, ideo
permittitur ꝙ sua authoritate faciat.¶Vlterius opp. de l.j. §.redi-
guntur ꝭ.quorum leg.Sol.vt ibi vidistis,quia ibi loquitur in re va
cante à nemine possessa.¶Item op.de l.si quis in tantam, C. vnde
vi.Dicit gloss.illa est magis generalis quam ista.Item oppon. C.vi
bo rap.l.3.Dic,de hoc vt dicam in l.creditoris,ꝭ. de fur.Item opp.
de l.generaliter,C.de decu.Sol.speciale est ibi , quãdo non potest
1 haberi copia iudicis.Quærit†glo. quid si aliquis accepit aliquam
rem nõ sibi debitam? Gl.de hoc disputat in d.l.extat,ꝭ. ꝙ met. cau
2 dic vt ibi.¶Extra gl.†quæro de duabus quæstionibus. Primò,ad
hoc vt habeat locum istud decretum,vtrum sufficit probare,ꝙ in
trauerit possessionem tantum an habeat necesse , & probet ꝙ in-
trauit,& ꝙ animo possidendi intrauerit.Pro primo tex.in prin. vr̃
esse,ꝙ sufficiat,ꝙ probet solum introitum,sed puto, ꝙ debeat in-
a telligi etiam de possessione vt possideat , vt apparet ex verbis de
3 creti,ibi temere possidere.¶Secundo q̃ro,†vtrũ requirat̃ dolus,
vt habeat locum istud decretũ? Certe vr̃ ꝙ nõ:quia tex. dicit teme
re,& dr̃ia est inter temeritatem,& dolum,seu calumniam.l.j.§. q̃ri
4 possit ĩ.ad Turp.¶†Vltimo dr̃ hic,ius crediti ñ hẽat : q̃ro,vtrum
ad hoc

ADDITIO.

a Alex.¶Debeat intelligi.Adde Bar.in l.j.ꝭ.si quis test.liber esse iuss.fue.

ad hoc requiratur sententia, vt quis perdat ius crediti? Respond. puto, ꝙ ex hoc decreto quis habeat exceptionem ipso iure. Item habeat actionem, ne iure crediti priuetur. Pro hoc induco l. metum, §. sed quod prætor, ſ. quod metus causa.

LEX VIII.

Si creditor. Differt hæc lex à pcedenti: quia ibi loquitur de pœna, quæ imponitur ciuiliter ex decreto hic loquitur de pœna, quæ imponitur criminaliter.

Ad leg. Cor. de sicariis de veneficis. Tit. viij.

LEX PRIMA.

1 *Potestas si procurat cum suo iudice, vt ferat sententiam iniustam, tenetur lege Cornelia de sica. Et idem si priores facerent, vt potestas ferret.*

Lege Cornelia. Circa hanc legem q̄ro, quid ē hoc dictū, ꝙ quis falsum iudicium pfitetur? Dicit glo. vt
1 proferret falsam sententiam. Scdm hoc † hēs, si vnus magistratus, vt puta potestas, facit cum iudice suo, vt ferat malam snīam, tenetur lege
2 Cornelia a de sicar. Idem si priores hoc facerent cum Ptāte, vt falsam sententiam ferret: quia tenentur hac lege. Item tenentur lege Iulia de vi publica, vt ſ. ti. 2. l. qui dolo malo. Alij exponunt, ꝙ quis falsum iudiciū pfiteretur, id est falsum testimonium pferret. & secundū hoc, hēs casum ꝯ Ptātes, & Rectores terrarum, qui cogunt testes per tormenta, vt dicant falsū: quia tenentur hac lege Cornelia de sica.

ADDITIO.

a Alex. Lege Cornelia. Nota ꝙ Potestas non potest cogere iudicem, vt ferat malam sententiam: immo si facit, tenetur. Bene facit quod notat Inn. in ca. pastoralis. in ver. iniustam. extra de offi. dele. Facit C. de decul. omnes. vide Barto. in l. qui dolo. & in l. j. ſ. ad leg. Iul. de vi publica. & adde, ꝙ Bar. in c. j. de pa. tenē. in prin. dicit, ꝙ falsus testis debet puniri ea pœna, quam subiret reus de crimine intentato pœna capitis, vel furcarum: quod no. Item istum text. alleg. etiam Bald. pro sing. in c. j. §. iniuria. in fi. de pa. iur. fir. ꝙ falsus testis in causa criminali, puta homicidij, punietur tāquam homicida, si deposuit contra innocentem dolo malo, per text. hic sing. ibi, ne quis falsum dicat. Et de pœna testis, vide etiam Bal. in l. præsbyteri, C. de epis. & cle & Bald. in l. 2. C. de reb. cred. & in l. data opera. in ver. his ad solatium interpositis. C. qui acc. & opt. no. per Bart. hic, adde Ang. de Are. in trac. malefi. in ver. consensu & deliberatione om. iud.

1 *Statuta non puniunt animum, nisi sequatur effectus.*
2 *Animus occidendi qualiter probandus sit*

§. Diuus. No. hunc §. qui ponit duo dicta vsq; ibi, & ex re. & in ver. & ex re. ponit qualiter fiat probatio animi. Tex. ibi, cucuma, & est quædam pars freni. vt C. nul. lic. in fre. eq. lib. xj. Contra hunc §. op. de ꝯsuetudine, que non seruat hoc p totam Italiam. ad hoc rn̄det Spe. licet lege caueatur: tamen de consuetudine non seruatur, vt no. in Spec. de acc §. j. vers. quid si primo. Iaco. de Ra. rn̄det ar. Dicit. n. ꝙ lege Cor. tenet̄, tn̄ minus punitur: quia nō est secutus euentus, q euentus ꝯsideratur in deli
1 ctis. l. aut facta. §. euētus. ī. de pę. Dn̄i, † quicquid ipsi dicāt, veritas
a est ista, a per Italiam maleficia puniunt̄ fm statuta, nō fm leges: & iō cum statuta dicant, si qs occiderit, & statutū illud nō verificat̄, nisi morte secuta, ideo animus occidendi nullo modo attendit̄. Simile videtis in l. Aquilia. vbi dicitur, si quis occiderit. l. ij. ſ. ad l. Aqū. si aliquis non occiderit, sed aliàs mortis causam præbuit, n̄ tenetur directè l. Aquil. quia verba hoc nō sonāt. l. ité obstetrix. in prin. ſ. ad l. Aql. Et videbitis no. ī. eo. l. nihil. sed in l. Cor. de sica. erat expressum de eo, q habuit animum occidendi, merito ista l.
b tenetur: b Ita debetis intelligere istam legem. ¶ † Secundò quero
2 qualiter animus occidendi probabitur? Dicit text. hic ex qualitate percutiendi. ita pbatur etiam C. eod. l. j. ij. & iij. Debemus. n. inspicere prius propositū, vtrum hoc faciat ex proposito, an fiat ex rixa vel ex quodā īpetu, vt hic apparet. Item si in rixa fiat, dēmus
c inspicere cum quo pcussit, an cum gladio, c an cum baculo, vel lancea: & si cum lancea, aut cum ferro, aut cum hasta, vt gl. dicit. & si cum bastone, aut percussit in capite, aut in alia parte corporis. Ita no. glo. in c. significasti. in fi. extra de hom.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Veritas est ista. Vide Bar. in l. j. ī. de var. & extraordi. cri. vide Bal. in l. si quis non dicam rapere, C. de epis. & cle. Host. in summa. de pœnis. § in quibus. per Io. And. in regula, in pœnis. in mercu. per eundem in c. perpetuo. de elec. in vj. in nouella: per Bal. in l. si fugitiui, C. de ser. fugi. & in l. arboribus, §. Iulianus, ſ. de vsufru. & in l. data. C. qui ac cus. & in l. qui autem operas, ſ. de his qui not. infa. per d. Ant. in c. j. extra de eo, qui mit. in poss. cā rei ser. Spe. in tit. de accu, §. j. in ver. quid si primo. & per. Bar. & Bald. in l. is, qui cū telo. C. eo. & per Bal. in c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. Lud. in l. damni, §. Sabini. de dā. in fec. Ex opposito, no. qualiter sit derogatum legi Corneliæ, per statuta. & dum hic dicit, ꝙ statutum hoc nō verificatur, nisi morte secuta, adde Bar. in l. senatus, ſ. de acc.
b Clau Ista l. tenetur. Vide circa hoc Ang. Pa. de Ca. & Ale. in l. j. ſ. quod quis. iur.
c Alc. ¶ An cum gladio. Sed quid si occidi, aliquem manu vacua, an debeam puniri, acsi cum gladio eum occidissem? Dixi in l. præterea. ſ. de iniur. & de ista materia vide in d. c significasti. 1. ver. no. ꝙ moderamen. & etiam in gl. fi. & istis adde tex. & ibi Bal. in l. j. C. de emen. ser. vbi quid si calce percussit. & vide ad prædicta Bal. in c. j. §. iniuria. ver. q̄ro, aliquis cum armis, de pac. iur. fir.

§. Item diuus. De materia huius §. vidisti in l. marito. ſ. ad adul. & l. si adulterium. §. Imperatores.

LEX II.

1 *Pater accusare potest filium pro graui delicto in ipsum commisso, pro leui non.*

§. Inauditum. Quæro, quid vult dicere tex. inauditum filium? Dicit glo. inauditum filium, id est suppositum filium, ita ꝙ non est filius, & sic non potest eum accusare, & dicere ꝙ erat filius. Intellige si erat doli capax, quando fuit suppositus vt filius: quia forte pater erat absens. Hæc ex vna expositio gl. Alio modo ex ponit gl. inauditum, id est non accusatum, vl' inauditum, id est committentem aliquid inauditum, id est graue scelus contra patrem. Sed contra hoc opp. ꝙ quis non possit accusare personam ita coniunctam. l. hi tamen. §. j. ſ. de ac-
1 cus. Si quæris. † an filius possit accusare patrem, dic vt d. l. hi tamē. Sed si quæris, an pater possit accusare filium, tunc si quidem delictum esset graue, & commissum contra ipsum patrē, potest ipsum accusare, vt hic. Sed si delictum esset leue, vel commissum contra alios, pater accusare non posset. l. propter. & l. si magnam. C. qui accu. non pos. ¶ Item opp. ꝙ patri liceat occidere filiam. l. nec in ea. in fi ſ. de adul. Solu. in casu illo licet occidere: in aliis secus secundum hæc tempora: licet olim indistinctè licebat occidere. l. in suis. de libe. & posthu Non habetis alia.

LEX III.

Eiusdem legis Corneliæ.

a §. Adiectio. a Vides, ꝙ triplex est species veneni, vt ī text. apparet per totam legem, quæ tractat d medicamentis, & venenis. ¶ Opp. de l. si quis aliquid. § qui abortionis. ī. de pę. vbi ille qui dedit, tenetur & punitur vltimo supplicio. Solu. hic à principio dedit medicamentum causa conceptionis, & sic causa rei licitæ: sed ibi causa abortionis, & sic causa rei illicitę. & hanc legem, de qua opp. alleg. gl. pro concor.

ADDITIO.

a Alex. Adiectio. Et ita limitatur dictus §. qui abortionis. Et ita loquitur Flor. allegando istum tex. pro multum not. in sua q. inquisitus quidam. in vltimo dubio, & vide ꝙ talis dicitur proditor, secundum Bal. in l. fi. C. de sum. tri.

1 *Bannitum qui occidit in manibus familiæ, an teneatur.*

a §. Transfugas. Vides ergo, ꝙ transfugas & hostes quis pōt licitè occidere. a ¶ Statutum est, b ꝙ
b † possit exbānitus impunè occidi, & fuit captus à familia: quero,
1 vtrum in manibus familiæ posit impunè occidi: Dy. ponit hāc
c qōnem in l. in laqueū. ſ. de acq. re do. & ibi se non bene firmat. Finaliter vr̄ dicere, ꝙ melius est ꝙ ipse puniat̄: quia homin̄ de familiæ manibus arripuit, vt in aut. vt omnes obed. iud. proui̅. §. arripiant. & l. legis Iul. ſ. tit. j. quàm ꝙ puniatur de occiso qm̄ bannitus erat. Iac. de are. disputauit hanc quæstionem, & determinauit sic, quòd nō posit occidi: & hoc probatur sic, per casum huius legis hostes licet occidere: vt hic, sed postq̄ hostis est captus, nō potest occidi: sed debet seruari. l. & seruorum. ſ. de stat. ho. ergo exbannitus, postq̄ est captus non pōt occidi. Ita dicit ipse, cuius determinatio mihi placet. primò: qa hoīes positos in carceribus non licet occidere. l. fi. ſ. de cust. reo. Sed iste, q est à familia detentus, vel ducitur, pōt dici incarceratus. l. qui neque. §. j. ī. de verbo. sign. ergo &c. Præterea illi q veniunt ad ciuitatē, d necessitate dicuntur habere securitatē interim à lege, vt dicimus in legatis. l. fi. ī. de leg. & ſ. de iud. l. 2. §. legatis. vt ēt dicimus, in testib. qui testimonij causa in iudicio vocantur, d. l. 2. §. legatis. ibi, itē his qui testimonij. ſ. de iud. Sed iste qui dr̄ à familia, venit de necessitate: ergo, debet habere securitatē. Ille ergo, qui occidit ipsum, facit ꝯ securitatem datam à lege, & sic incidit in legem Iul. maie. Facit ad hoc l. vlt. C. de malefic. & mathe.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Licite occidere. Et ad de, ꝙ per istum tex. dicit Ang. in cons. nos Carolus, ꝙ assassini possunt à priuato occidi, si constat de eorum crimine. & vide Bal. in l. si quis nō dicam rapere, C. de epis. & cler.
b Barb. ¶ Statutum est. Et an poterit occidi à priuato in manibus familiæ, vide d. Pet. de Anch. in c. cū iuramento. de homi. vbi tenet, ꝙ non. & ibi voluit Bal. in l. 3. ff. de stat. homi. vide Doc. in d. c. cum iuramento. & in c. fi. de Iu. & Manichæis.
c Alex. ¶ Manibus familiæ. Si bannitus interficitur dum est captus à familia, an occidēs teneatur? Ang. per illum tex. in d. l. Publius. §. j. de condi. & demon. tenuit opi. Dy. quòd possit offendi. & Imo. ibi tenet contrarium sequendo Bar. hic. Quid autē si non interficiatur, sed eripiatur, vide no. tex. & ibi per Bar. in l. cuiusque. in fi. ſ. ad legē Iul. maiest. & de quæstione Bar. hic, vide Bal. in l. libertas. de statu. homi. per illum tex. ibi, seruare, nec occidere. qui tenet idem quod Bar. hic, secus dicit ipse, si esset captus à priuato. Et ita intelligit dictam l. in laqueum. Et ibi quid iuris, si occidatur bannitus citatus, dum cōparet. Et tenet. ꝙ possit impune offendi, nisi sibi sit data securitas, & de ea constet occidenti. Sed quid si duceretur cum timore, ne arripiatur eis, ipsum occidant, an impune faciant? Et vide Bal. in l. addictos, C. de epis. audien. per Flor. in l. quemadmodum, §. magistratus. & in l. si seruus, ſ. ad legem Aqui. per Bal. in l. fin. C. de malefic. Quid autem si quis occidat vnum, qui ducebatur ad furcas, vtrum teneatur de homicidio? Vide bal. in l. fideicommis. §. si quis. de leg. 3. vbi concludit, quòd non.

LEX IIII.

1 *Rectores torquentes reum, vel testes contra iustitiam, vt ex hoc aliquis moriatur, tenentur hac lege.*

a Lege Cornelia. Vides ergo ibi, quod licet lege permissum non sit, quod rectores, a qui torquent te-
1 stem, † vel reum contra iustitiam, vt ex hoc aliquis moriatur, tenentur hac lege, vt hic etiam vidistis s. eo. l. j. in prin. & §. j.

ADDITIO.

a Alex. Quòd rectores. Rectores tormenta inferentes contra iustitiam puniuntur, vide Bar. in l. quæstionis, j. de quæstio. & Bal. in rubr. C. de pœn iud. qui male iudic. Idem si exequuntur sententiam criminalem, pendente appellatione: quia decapitantur, secundum Bal. in l. si quis filio, §. hi qui, s. de iniust. test. & Bal. in l. addictos, C. de episc. aud. adde Bal. no. in l. j. C. ex delic. defun. & tex. no. in l. lege Iulia, §. hodie, j. ad leg. Iuliã repe. & dixit Bal. in rub. de pœ. iud. C. & in l. j. eo. ti. quod si iudex de facto aliquem suspẽdit, punitur simili supplicio. Si autem de facto torquet, tenetur iniuriarũ, puniendus pro motu iudicantis, quod no. ibi Bal. in ver. quæro, vtrum iudex, qui nõ admittit defensionem de facto torquens, quomodo puniatur. vide etiam Bal. in l. decuriones, C. de qõ. & vide Sa. in l. fi. C. de pœn. iud. qui ma. iud. Adde qualiter teneatur iudex de eo, qui moritur in tortura, Bal. consi. 336. lib. 4.

§. Cum quidam. De hoc videbitis infra eodem, le. in lege.

1 *Absens tribus casibus damnari potest vltra relegationem.*

§. Et qui hoc crimine. No. hunc ver. vide gl. quæ incipit: quia non veniunt, &c. Gl. non dicit verum, immo puniuntur lege Corne. de sica. & hic est casus specialis, in quo absens damnatur in pœna, quæ est
1 vltra relegationem. † Et quod pœna sit vltra relegationem apparet ex præcedentibus, & etiã j. ea. l. in fin. Alium casum habetis. C. de pœnis. l. ne diu. Habemus hodie tertium casum in quadam constitutione Henrici Imperatoris, quam promulgauit Pisis, in qua continetur, quod in crimine læsæ maiestatis absens põt dãnari.

LEX VII.

1 *Lata culpa in pœnis corporalibus non æquiparatur dolo.*

In lege. In pœnis corporalibus lata culpa non æquiparatur dolo: sed mitius punit. h. d. Op. s. i. le. Co. §. j. Rñ. quod hac l. ñ punit vt hic, sed punit extra ordinem iudicis offõ minori pœna, vt ibi, & l. respiciendum, §. delinquunt, j. de poe. ¶ Viterius opp. & videtur, quod nullo modo puniantur pp latam culpam.
a l. si adulterium cum incestu. §. nonnunquã a & §. iidem Imperatores, s. de adul. Rñ. hic loquitur de delictis, quæ principaliter in alterum committuntur: in l. vero contraria loquitur de delictis, quæ personam alicuius principaliter non respiciunt. Nam pp stuprum, vel incestũ, nõ dr offendi aliquis principaliter. l. nec in ea, §. j. de adul. Item opp. de l. j. §. j. s. si mensor fal. mo. di. vbi lata culpa æquiparatur
1 dolo. † Rñ. vt gl. dicunt hic, & in l. in actionib. circa pri. s. de in lit. iur. & ponit ẽt in l. si culpa, s. de rei ven. tñ veritas est, prout dixi in summario, quod in pœnis corporalibus lata culpa non æquiparatur dolo: In aliis aũt quid iuris sit, dicã in l. j. § j. s. si quis test. liber esse iussus fue. Dic vt ibi dicam. Hic nõ hẽs alia.

ADDITIO

a Alex. ¶ §. Nonnunquam. Vide etiam ibi bar.

LEX VIII.

Si mulierem. De hoc dic plene per gl. in l. diuus, §. j. de extraordi. crimi.

LEX IX.

1 *Furem nocturnũ si eum non cognosco, & si non possum eum dimittere sine periculo personæ, vel rerum, possum occidere, & etiam diurnum, si non cognosco, alias non.*
2 *Possum occidere hominem pro defensione rerum mearum.*
3 *Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, dicitur fieri, quando aliter à periculo rerũ, vel personæ, quis no possit se tueri, & damnum sit irrecuperabile.*
4 *Possum te interficere, si aliter effugere non possum, quin me percutias.*

a Furem. a Op. quod indistinctè possit occidi, dũmodo cum clamore testificetur. vt l. itaq; s. ad leg. Aquil. dicunt quidam, quod hic dr si parcere ei, &c. subaudi maxime. Alij dicunt, quod il la lex loquitur sm rigorem legis xij. tabu. hæc sm æquitatem Iu-
1 risconsultorum, quæ æquitas præualet. Alij dicunt, † & ista est vera opi. quod furem nocturnũ ego possum indistinctè occidere, si non possum eum dimittere sine periculo personæ, vel rerum: sic pp res licet hominẽ occidere, & hoc in fure nocturno. Sed fure diurno non est periculum: quia si ego eum cognosco. potero rehabere. pp hoc dicunt Doc. nostri, attenta ista ratione, quod si de nocte cognoscerem furem, non liceret eum occidere, & econuerso, si de die eum non possem cognoscere, eum tanquam furẽ noctur-
b num, licet occidere. Ita tenent Doc. C. eod. l. si vt allegas. b Habes
2 ex l. ista, † quod pro defensione rerum mearum ego possum hominẽ
3 interficere. Pro hoc aliàs dixi, & dico nunc. Dr in l. j. C. vñ vi. † quod
c quis potest repellere vim vi, cum moderamine inculpatæ tutelæ. c Quomodo intelligitur cum moderamine: Gl. ibidẽ ponit multa verba, sed text. in l. scientiã. §. qui cũ aliter, s. ad leg. Aquil. hoc declarat. dicit. n. sic. qui cum aliter se tueri non possent, tunc. n. dr inculpata tutela. Hoc aũt intellige sic, cum aliter se defendere non posset à periculo rerum, vel personæ. Vnde nõ debeo pati, quod me dãnifices in aliquo, si damnũ esset irrecuperabile: alias secus, vt
4 hic. † Et ex hoc consequit aliud, quod si non possum effugere, quin me percutias, nisi ego te interficiam, possum te interficere. per hac legem, cum si. Ratio est: cum enim quæ fit [illegible] personalis sit maior quauis reali, l. in seruorum. in fi. j. de pœn. & propter iniuriam realem irrecuperabilem possum occidere: igitur multo magis pro personali. quod tene menti.

ADDITIONES

a Alex. ¶ Furem. Hanc l. & similes volentes occidi posse furem nocturnum pro vitando periculo rerum, limita, nisi immineret periculum perditionis rei vilis: quia tunc non est licitum occidere, nec vulnerare l. si ex plagis, § tabernarius ad leg. Aquil. Et dici potest res vilis à duobus aureis j. si enim parcitur famæ hominis pro re vili l. si oleum, §. fi. & l. seq. s. de dolo. multo magis vitæ parcendum est. Ad quod optime facit l. si adulterium. §. liberto. s. de adul. secundum Mat. in suis no. cxlij. & vide extra de homicidio c. suscipimus. & istud est etiam dictum Bal. in l. j. C. locati. & Are. Insti. de act. §. j. ver. in gl. in iudicio.

b ¶ L. si vt allegas. Et ibi etiam dicit Bal. & Doc. quod etiam si cognoscã furem diurnũ, sed non possum aliter res furatas habere, quia est discessurus, quod possum occidere eum. Et ideo dicit, quod debitor fugitiuus, si telo se defendat, potest occidi.

c And. Barb. ¶ Quòd quis Et contra istam decisionem est casus sing. secundum do. Abb. in ti. de homi. & vide quæ ibi dixi.

LEX XIIII.

1 *Delinquens circa res in plus, quam cogitaret, qualiter puniatur.*
2 *Delinquens in plus circa personam offensam, qualiter puniatur.*
3 *Animus, & cogitatio in pœnis spiritualibus magis inspicitur, quã effectus.*
4 *Delinquens in plus quàm cogitaret circa alias personas, punitur.*
5 *Offendens alium per quandam consequentiam, an puniatur si non habebat animum offendendi, & cum non tangat.*
6 *Percussione facta alicui, per quam, quis offenditur in consequentiam, si non apparet de quo cogitauit, quid in dubio.*
7 *Delinquens in plus, si incidit in aliam speciem delicti, quã non cogitauit, qualiter puniatur.*

a Diuus. a Pro declaranda hac l. quero exemplum & tria exẽpla põt poni. Primũ, qñ aliquis non habuit animum delinquendi, tñ deliquit. Certè iste nõ tenetur, vt hic, & l. j. §. diuus s. eo. hic tñ an puniatur mitius pp culpam, & qualiter, dixi vobis s. eo. l. in lege, & videbitis j. de pœ. l. respiciendum, §. delinquunt. Secundo mõ põt poni exemplũ in eo, qui habuit animum delinquendi, tñ non perfecit delictum. Nã punitur sm animum, nõ secundum effectum. vt s. eo. l. j. §. diuus. Sed contra hoc opponit gl. j. de pœ. l. cogitationis. Rñdet gl. ibi stetit in finibus cogitationis: hic peruenit ad actum. Item op. de l. j. in fi. s. quod quisque iur. Solu. ibi loquitur in leuioribus: hic in grauioribus. Vel aliter, impetrare rescripta non est delictum. ideo non facit ad propositum. Itẽ opp. de l. qui falsam. j. de fal. Sol. ibi potuit delictum perficere, & noluit: hic non potuit. Hæc contraria tanguntur hic in glo. & materia ista expeditur per multos in l. si quis non dicã rapere, C. de episc. & cleric. & tangitur s. de extraor. cri. l. j. & ibi dicam, Tertio. põt poni exemplum de eo, qui voluit delinquere, & tamen deliquit plus, quã vellet, vt cum vellet tãtũ percutere, interfecit, vel aliquid aliud, quid iuris sit tunc? Gl. nec hic. nec alibi tangit. Doc. tangũt in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iul. de vi. quã materiam vo-
b lo expedire per plures rationes. ¶ Primo quæro, b quid † si aliqs
1 deliquit plus quàm cogitaret circa res, distingue tres casus: quia aut delictum, qd facere proposuerat, ad hoc tendit, & tunc inspicitur delictum seu euentus, & nõ animus. l. quoniam, C. ad l. Iul. de vi. & iõ ibi violẽtia punit sm euentum: qa verisil'r illud delictũ
c tendit ad verbera, & homicidia & similia. Vnde si aliquis c proposuisset mittere incendiũ in domo vna, & pp ter hoc essẽt combustę plures aliæ, tenetur de omnibus: quia illud incendium ad hoc tẽdit verisil'r, vt domus contiguæ comburantur sil'r. l. j. § ex incendio, s. de incen. rui. nau. Si vero delictum nõ tendit ad hoc, & tũc aut delinquit in plus circa candẽ rem & inspicitur euentus. l. vulgaris. §. si quis æs, s. de fur. Et ideo si qs furaretur vas consecratũ, cũ putaret non consecratũ, tunc inspicit qd est secutum, non quod putabat. Si vero delinquit in plus circa diuersas res, tunc inspicit
2 animus, nõ euentus. d. l. vulgaris, §. sed & si qs ¶ † Secundò qro, quid si aliquis delinquit in plus circa personam offensam? Hic ẽ aduertendum. Nam qdam leges videntur velle, quod inspiciatur animus. l. item apud Labeonem § si qs virgines. s. de iniur. & quod no. in l. si ignorãs. s. loc. In contrarium vr l. eum qui nocentẽ. §. pe. s. de iniur. Et istam vltimã partem veram puto. quod inspiciatur euentus. Non obst. §. si quis virgines: quia ibi in nullo habuit animũ committendi aliquid punibile. Credebat, eñ illas virgines esse meretrices, quas appellare non est punibile: sed nostra qstio loquitur in eo

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Diuus. No. hic, quando aliquis deliquit plus, vel minus quã cogitauerit, de quo vide per Bal. in l. si quis non dicam rapere. de episc. & cler. & circa istã materiam generaliter, vide[?] [illegible] an in delictis inspiciatur opinio, vel veritas, vel econtra, vide pulchram distinctionẽ Bal in l. si quis seruo C. de fur. & no. per Bar. per totam hanc legem. & Io. And. in regula, qui quis. in merc. & quæ dixi post Bar. in l. item apud, §. si quis virgines, s. de iniur. [illegible] & aliquid etiã per Io. And. in regula, quod quis, in fi. in merc.

b Poma. ¶ Primo quæro. Vide alleg. per Cæpo. cons. 303. cons. [illegible] & seq. & cons. 36 & Ang. cons. [illegible] Constantius & Are. in l. si quis mihi bona, § [illegible] & consil. 80.

c Poma. ¶ Vnde si aliquis. Adde late Sal. in l. quonia, C. ad leg. Iul. de vi pub[?].

a in eo, q ab initio ꝓposuit delinquere. Nō ob. a † gl. l. si qs ignorās.
3 s. loc. qa illud intelligo esse verum in pœna excōicationis, seu in quauis alia pœna. s. spirituali, vbi animus, & cogitatio magis īspici tur: sed in pœna temporali euentus inspicit̃. Prædicta vera, qñ delinquit quis in plus circa personam ipsam, quæ principal'r offende-
4 batur, sed si delinquit † in plus circa personas alias. istud pt esse dupliciter. Vno mō: ꝙ vtraque personā offendit, vt cū vellet percutere vnum, percussit duos. tunc de vtroque tenetur. l. scientiam. §. q aliter. s. ad l. Aquil. Facit d. l. eū, qui nocentem. §. pe. & fi. s. de in-
5 iur. Si vero † nō offendit aliū tangendo eum, sed per quandā consequentiam, vt puta, faciendo iniuriam filio, vel vxori, ꝑ ꝯñam facit iniuriam patri. vel marito, & tunc vr̄ ꝙ animus inspici deberet potius, q̃ euētus. fm qd dr̄ in d. l. eum qui nocentem, §. pe. & fi. s. de
6 iniur. ¶ † Sed de vno posset dubitari, qsi ñ apparet de quo cogitauerit, quia percussit quendam, nec aliquid apparet vtrum cogitauerit de patre, vel de viro: vel vtrum sciuerit hoc, s. habere percussum patrem, vel maritum, qd in dubio? Rñ. sufficit de hoc non cogitasse, vel nesciuisse hoc, d. l. eū q nocentem. in fi. s. de iniur. & facit optimè tex. in l. falsus. §. si actum. in fi. s. de fur. ¶ † Quæro, qd si
7 delinqt in plus, incidendo in aliam speciem delicti? Hic aduerte si quidem delictum qd principaliter facere proposuit, tendit ad illū finem qui secutus est, tunc inspicimus euentū. Casus est no. in l. fi.
b s. de cri. expi. hære. & extra de homi. c. fi. b li. 6. Facit l. quoniā multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. Si vero ad hoc nō tendebat delictū, ꝙ principaliter facere nō proposuerat, tunc non tenet̃. l. verum. s. de fur. l. q iniuriæ. in prin. eod. ti. tene prædicta menti.

ADDITIONES.

a Claud. ¶ Non obst. Vide circa istud Are. consi. 147 in 2. dub.
b ¶ De homicid. c. fi. Ad intellectum huius c. v. de Alex. in l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandaui. s. de acq. hær.

LEX XV.

a **Nihil interest.** a Op. de l. item si obstetrix. in prin. s. ad l. Aquil. Sol. aliud ī l. Aq. & aliud in l. Cor. Rō est, qa lex punit expresse eum, qui habuit animum occidendi, licet nō occiderit, sed in lege Aquil. dr̄ expresse, si quis occiderit. q̃ verba non verificantur in dante opem. qd tene menti. ¶ Scd̄o q̃ro exemplum eius, qui mortis cām præbuit? Dicit gl. pone exēplum in illo, qui posuit gladium in manu furiosi, vt se, vel aliū occideret. Ita dicit gl. Sed opp. cum enim furiosus non teneatur, l. infans. s. eo. & ī ti j. l. pen. §. fi. & l. diuus, s. de off. p̄si. ergo vr̄, ꝙ p̄stans opem non possit teneri. l. si is qui, §. si tu Titium, s. de fur. Dic, vt ibi dixi, & l. is qui opem, e. ti. & l. si quis vxori. §. neque, de fur. & no. p gl. in l. si quis id, qd. §. pe. s. de iur. om. iud.

ADDITIO.

a Alex. Nihil interest. Vide in l. j §. diuus. s. e. & Bar. in l. si is qui opem. in prin. de fur. ¶ Adde ad intellectum huius l. Alex. consi. 140. vol. 2.

LEX XVI.

Qui cædem. Op. de l. decurionum. C. de pœnis. vbi vanæ voces populi non sunt exaudiendæ. Rñdet Dy. pp tumultum populi non occidetur ille, qui non est culpabilis, vt l. ɔ̃ria: sed pœna pōt benè accelerari. Casus est hic.

LEX XVII.

1 Occidendi causa aliquem si plures iuissent, licet tantum vnus percussit, omnes tamen puniuntur.
2 Ictus in l. Cornelia inspicitur ad hoc, vt videamus quem animum habuit occidendi, vel non: sed in lege Aquilia, vt videamus ex quo ictu mors sit secuta.
3 Si delinquunt plures, & tractatur de puniendo alios delinquentes propter illos delinquentes omnes tenentur de vno, & pro vno reputantur.
4 Villa, quæ tenetur sub pœna capere malefactores, si plures fecerunt in villa maleficium, & villa non capit eós, tenetur tantum vna pœna.
5 Præstans auxiliū duobus cōmittentibus homicidiū vna tantum pœna tenetur.
6 Mandās pluribus, vt faciant vnum homicidium, dr̄ vnum delictū, & nō plura.
7 Plures delinquentes si habebant officium publicum, & tractatur de ipsis puniendis, omnes tenentur pro vno delicto, & vna pœna tenentur.
8 Commentarienses quatuor, qui præerant carceribus, si extorserunt pecuniam, omnes tenentur pro vno quadruplo.
9 Plures non officiales, quādo delinquunt, si æqualiter, omnes tenentur: si inæqualiter, quilibet punitur secundum qualitatem facti sui.
10 Plures quādo delinquunt, nec apparere potest cuius ictu percussus sit mortuus, an omnes puniantur, & qualiter.
11 Vulnera illata vulnerato post primum vulnus mortale, dicuntur mortalia, licèt ex se non sint.
12 Cautela in formando Inquisitionem contra plures delinquentes.
13 Percussus quando superuixit, & per interuallum temporis postea decessit, an præsumatur mortuus ex vulneribus.
Medicorum ad iudi ium recurritur in contemplatione percussionum.
Dicto vnius periti statur, quando plures haberi non possunt.

Si in rixa. Videtis, ꝙ oportet cōtēplari ictus vniuscuiusq; vt ille, qui occidit, teneatur, alij non. ¶ Opp. ꝙ ictus non sit contemplādus: sed animus, vt s. eo. l. j. §. diuus. & s. eo.
1 l. diuus. Gl dicit, ꝙ ideo Iurisconsultus dicit hic cautè, in rixa: † qa
a si iuissent ex proposito occidendi, oēs tenerentur, a licet vnus tātum percussierit. Ita dicit gl. tua in ñ. Intelligit ergo vt vides, quòd hic non fuit ex proposito. Sed q̃ hoc facit: quia dicit in hoc collectorum. ergo vr̄, ꝙ ad hoc fuerunt coadunati, & ex proposito fuerit factum. Rñ. intelligo collectorum in hoc, ex quodam accidenti, nō ex proposito, vt euenit in rixa. Ita debet intelligi hic. Sed adhuc obstat ɔ̃riū. licet non præcesserit propositum per tempus. pt esse ꝙ ab illo tempore tunc quilibet habuit animum occidendi:
2 & iō ñ dēt inspici ictus, sed animus, vt in ꝑallegata l. Rñ. dico, † ꝙ ictus inspicit̃ ad hoc, vt videamus quem animū habuit qs occidēdi vel nō, l. j. §. diuus. s. e. Aduerte. istud dictū gl. vr̄ verū de iure cōi in l. Cornelia, in qua habet̃ plus respectus ad animum, quam ad actum, sed in l. Aquilia, q̃ magis respicit actum, quam animum inspicitur, vt videamus ex quo ictu secuta est mors: non vt videam⁹ animum principaliter. l. itē Mela. §. sed si seruum plures. s. ad l. Aql. Quærit gl. qd si nō pōt apparere cuius ictu perijt? dicit gl. omnes tenentur, vt d. l. itē Mela. §. sed si seruum plures. ita dicit gl. Contra istam gl. vr̄ gl. in d. l. item Mela. §. sed si seruum plures. s. ꝙ in dubio debent absolui, p l. absentē. j. de pœ. Dy. in c. in obscuris. circa fi. regulæ. lib. vj tenet istam gl. Alij doc. Moderni dnt, ꝙ si qdē maleficium fuit factum ex ꝓposito, loquit̃ gl. ista: alias si non ex proposito loquitur gl. ɔ̃ria, vt si ñ apparet cuius ictu periit, oēs dēnt absolui, & hoc verum in l. Corne. q̃ reqrit dolū, sed in l. Aquilia, in qua venit leuissima culpa, tunc oēs tenentur. d. l. itē Mela. §. sed si seruū plures. Et hoc tenet Cy. C. ad leg. Iul. de vi. l. qm multa. in vlt. q. I. stud dictum satis procederet de iure cōi, fm qd punitur animus, li
b cet homicidium nō sequatur: sed fm iura municipalia, b q̃ puniūt homicidium tm̄ secutū, ista verba sunt valde dubia. 15 ꝓ declaratione huius materiæ de pluribus delinquentibus, ad euidentiam
3 dēt is scire, † qñ plures delinqūt, qñque tractat̃ de puniēdo alios ꝑ illos delinquentes tunc oēs illi cōmittentes vnū delictū reputāt̃ ꝓ vno. l. cum exhibuissent. §. fi. s. de publi. & l. j. p totum. s. si fam. fur. fe. di. fallit in casu l. si familia. s. de iuris. om. iudi. Et p hoc possu-
4 mus determinare qō. † Villa tenet̃ capere malefactores: tenet̃ etiā denunciare: & si nō fecerit, certam pœnā soluat. Contigit, ꝙ plures fecerunt vnum homicidium. villa non cepit eos, tenebitur ne pluribus pœnis ꝓ quolibet homicidio, vel vna tm̄? Dy. determina
c uit ꝙ vna tm̄ teneat̃ pœna, nō tm̄ p rōnem p̄dictā, sed per illā: quia statutum, qd loquitur indefinitè, æquipollet vniuersali, & iō cū dicit, si non ceperit malefactores, resoluitur, id est, si oēs malefactores non ceperit, ergo &c. l. si plures, s. de leg. 3. & l. si pluribus, s. de
5 leg. 2. Ita determinauit Dy. ¶ † Scd̄o facit ad illud, Vnus p̄stitit au-
d xilium duobus cōmittentibus homicidium, d punit̃ ne pro quolibet homicidio pœna sua, quasi cuilibet per se p̄stiterit auxilium, & sic præstiterit duo auxilia? Et consuluit Dy. ꝙ tm̄ vna pœna te-
e neat̃. e per eandem rōnem: qa statutum, qd dicit, si qs dederit auxilium malefectori, resoluitur in vniuersalem, hoc est malefactoribus omnibus. Pro hoc ēt facit regula, quam s. tradidi, qa cum tractatur de puniendo alio pp maleficium cōmissum à pluribus, illi plures hn̄r pro vno, vt s. dixi. Sed q̃ hoc facit s. si fam. fur. fec. dica. l. j. §. j. vbi si dn̄s fuit sciens, tenetur pro quolibet seruo, nō tm̄ pro vno: sed iste præstans auxilium fuit in dolo, ergo &c. Rñ. illa lex facit pro. Si enim dominus conuenit̃ suo nomine pro suo iussu, vnius est iussus, & vnum maleficium reputatur: sed si conueniretur nomine serui, tunc teneretur pro quolibet seruo. Pro hoc facit quod habuistis s. tit. j. l. 3. vbi coadunans tenetur, & tamen hic dr̄ coadunans non tenetur, nisi vna lege, id est, pro vno delicto, non aūt tenetur pro quolibet coadunato. Et per hoc potest solui qō,
6 † quòd si quis mandauerit pluribus, vt faciant homicidium vel aliud delictum, vt sit semper vnum delictū. per ea quæ s. dixi: secus si mandaret, vt facerent diuersa delicta, tunc pro quolibet delicto
7 teneretur, nec est nostra mā. † Qñq; tractat̃ fcd puniēdis ipsis pluri
f bus delinquētibus, & tunc qñq; isti plures delinquētes hēbāt offi
g cium publicum, tunc oēs hn̄tur pro vnó, g & vna pœna puniunt̃, l. si multi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Omnes tenerentur. Adde Bar. in l. j. §. diuus, s. eo. & Cy. in l. is, qui cum telo. C. eo. Adde Bal. consi. 80. lib. 6.
b Alex. ¶ Iura municipalia. Adde Bar. in l. j. §. diuus. s. eo. Bar. & Bald. & ibi dixi in l. is qui cum telo, C. eod. Et an habeát locum in eo, qui emit venenum, vide Bar. in l. j. ī. ti. j. ad de Alex. consi, 14. vol. 3. & Bal. consi. 121. lib. v.
c Alex. ¶ Dy. determinauit. Adde Bar. in l. si cum exhibuissent. in fi. & quod ibi dixi s. de publican.
d Alex. ¶ Committentibus homicidium. An tot pœnis affligatur, quot fuerunt malefactores, adde Bal. in l. cum rationibus, C. qui accu. nō pos.
e Alex. ¶ Teneatur. Vide Bal. in l. qui seruo, §. fi. s. de fur. faciunt ea, quæ habentur in l. is, q opem. eo. ti. Et de hac materia vide quæ no Bar. in l. nunquam plura, s. de priua. deli. Io. And. in Spe. in ti. de pœ § j. & quod tangit Bal. in l. cum rationibus. circa fi. C. qui accu. & in Spe. in ti. de homi. versi. sed pone. & in tit. de teste. § j. ver. sed quid si quis in rixa, per Arch. 2. q. vlt. c. fi. per Inn. de homici. c. sicut dignum. Dy. in regula, in obscuris. Cy. & Sal. in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iul. de vi. & quod dicit Bal. in l. j. C. ad Sylla. & Bal. in d. l. edita. in ver. decimoquarto quæritur, C. de eden.
f Alex. Quandoque tractatur. Et adde, ꝙ concitator societatis tenetur de homicidiis in pugna commissis, & etiam homicida de eodem tenetur, vt no. gl. & Doc. in l. quoniā C. ad leg. Iul. de vi.
g Alex. ¶ Hn̄r pro vno. Bar. in l. aufertur. §. fi. de iur. fis. & in l. magistratus a l muni-

l.ſi multi.ſ.de publica.& l.tres tutores,de admi.tut.& ibi no. tan-
gã vobis ĩ l.ſacrilegi capite,§.j,ad leg.Iuliã pecu.†Et ex hoc vidi ſe
mel in ciuitate iſta quatuor commentarienſes;q̃ præerãt carceri-
b⁹ q̃ extorſerunt aliquã pecuniã indebitè,& ſm formã ſtatuti de-
bebãt ꝯdemnari in quadruplo,certè omnes debebant cõdemnari
9 in vno†quadruplo,nõ q̃libet per ſe,vt ſ.vidiſtis.Qñq; plures de-
linquentes,& cõmittẽtes vnum delictũ nõ ſunt officiales, & hic
aduerte:ſiq̃dem omnes æqualr̃ delinquũt,oẽs æqualr̃ puniunt̃,l.
ita vulneratus.in fi.ſ.ad legẽ Aq̃l.& l.ſi pl'es,ſ.de iureiu.& l.ſi plu-
res.ſ.arbo. furtim cæſarũ. & l.3.ſ. tit.j. & l.vulgaris.§.ſi duos.ſ.de
fur.Si vero delinquũt ĩæqualr̃,& tũc q̃libet punit̃ ſm qualitatem
delicti ſui,& ad hoc factũ vniuſcuiuſq; dẽt ꝯtẽplari vt hic , & l.itẽ
a Mela.§.ſꝫ ſi ſeruũ plures.a ſ,ad leg.Aq.Datis hic regulis,ad†ꝓpoſi
10 tũ accedamus.Plures ꝑcuſſerũt vnũ, & ille mortuus eſt. Dñt do-
ctores.Aut ex propoſito,& oẽs tenet̃:al's ſecus. Dic,vt dixi vobis,
ꝓpoſitũ ſm ſtatuta Italiæ nõ ita attendit̃ , ſicut factũ:iõ dẽm⁹ di-
cere ſic.Qñq; apparet cuius ictu d̃ceſſerit,iſto caſu ſi q̃dẽ inferens
vulnus mortale ꝑcuſſit primò,alij inferẽtes alia vulnera ꝑcuſſerũt
ſcd̃o,tũc q̃libet tenet̃ de occiſo,Nam iſta vulnera ſecundò illata,
licet in hoĩe ſano nõ eſſent mortalia,tñ in hoĩe iã debilitato ꝑ pri
mũ vulnus mortale,mortalia ſunt, l.qua actione.§.ſed ſi q̃s ſeruũ
ęgrotũ.ſ.ad leg.Aq.Ad idẽ facit l.ita vulneratus. in prin. eo tit.Si
vero ꝑcuſſerunt prius illi q̃ intulerũt vulnera nõ mortalia, tunc te
net̃ de occiſo tm̃ ille q̃ intulit vulnus mortale, ſi ex illius ictu ꝑijt
b vt hic,& d.l.itẽ Mela.§.ſed ſi ſeruũ plures.Tñ aduerte:b q̃a ille , q̃
c primo ꝑcuſſit,poterit puniri tanq̃ præſtans auxiliũ c homicidæ,aſ
ſiſtendo ſibi ad maleficiũ cõmittẽdũ,l.in actione.§.ope.ſ. de furt.
poteſt puniri ẽt quaſi coadunãs ad hoc,ſ.ad homicidiũ cõmittẽ-
dũ,vt ſ.ti.j.l.3.& ſufficit ẽt ſi ſolus vnus eſſet ad hoc coadunatus,
l.3.§.ſed & ſi vnus.ſ.vi bo.rap.Et per hoc ſcies qualr̃ debes forma
d re inquiſitionẽ,d & accuſationẽ.Si vero ñ põt apparere q̃s primo
& q̃s poſt percuſſerit,dic vt ĩ.dicã.Qñque nõ poteſt apparere cu
ius ictu q̃s deceſſerit,& hoc põt cõtingere duob.modis.Primò:q̃a
nullũ vulnus per ſe erat mortale, ſed vulnera vtriuſque ſimul iun
cta erãt mortalia:iſto caſu oẽs puniunt̃ de homicidio: q̃a oẽs oc-
e ciderũt,d.l.itẽ Mela.§.ſi plures e trabẽ.ſ.ad l.Aq̃l.& l.ita vulneratus,
in fi.e.tit.arg.ſ.arbo furt.cæſ.l.ſi plures.Hoc tenet Inno. in c.ſigni
ficaſti,ex̃ de homicid. Qñque nõ poteſt apparere cuius ictu ꝑie-
rit,q̃a ignorat̃ q̃s eorũ illã percuſſionẽ fecerit, Cõſtat.n. ꝙ oẽs ꝑ-
cuſſerunt,ſed nõ cõſtat q̃s eorũ illã percuſſionem fecerit,quæ eſt
mortalis,nec cõſtat de prioritate,vèl poſterioritate, & iſto caſu di
co,ꝙ oẽs puniẽtur,nam omnes præſumũtur ſimul vulneraſſe,ſi-
cut alibi,vbi de ordine nõ apparet, præſumunt̃ ſimul deceſſiſſe, l.
ſi inter virũ.& l.ſed & in illo.ſ de rebus dubiis. & ideo oẽs tenent̃
d.l.itẽ Mela.§.ſi plures trabem.& §.ſed ſi ſeruum plures.ſcd̃o rñſo,
& d.l.ita vulneratus,in fi.ſ.ad legem Aq̃l.& ꝙ dixi ſ. proximo mẽ
f bro,qñ nullũ vulnus erat per ſe mortale. Sed hic inſurgit dubiũ,f
an hoc ſit verum in ſtatutis,Nã d.l.item Mela. §.ſed ſi ſeruum plu-
res dicit,ꝙ ſi nõ apparet omnes,quaſi occiderint,tenent̃.ergo nõ
tenent̃ de occiſo:cum dictio,quaſi, ſit nota diminutionis.Et hoc
Dy.vr̃ tenuiſſe in quodã ſuo cõſi. Mihi autem hoc nõ placet, ſed
dico,q̃d dictio quaſi,eſt expreſſiua veritatis,ibi,q̃m verũ eſt om-
nes occidiſſe,cũ omnes ſimul percuſſerĩt, & percuſſiſſe ſimul præ
g ſumant̃,vt ſ.dixi.Et ꝙ iſtud ſit verũ g apparet ex d.§.ſed ſi ſeruũ plu
res.j.rñſo.vbi dr̃,ꝙ ille,cuius ictu deceſſerit,quaſi occiderit,tenet̃.
certè illud,quaſi eſt veritatis expreſſiuũ, & ita ibi in rñſo ſecũdo.
11 Debetis ergo†eſſe inſtructi, qñ formatis accuſationem,ſeu inq̃-
ſitionẽ,vtrum accuſetis vnum de homicidio,& alios dediſſe auxi-
lium & fauorẽ,an vero dicatis oẽs homicidium cõmiſiſſe ſimul,
12 vt ex prædictis põt ꝑpendi,¶†Poſſumus quærere,q̃d ſi aliq̃s per
h cuſſit aliquẽ,q̃ poſtea per interuallũ h deceſſit,vtrũ ex illis vulne-
ribus præſumat̃ deceſſiſſe?Gl.C.de emẽ.ſeruo.l.j.vr̃ dicere,ꝙ in du
bio ſi ſurrexit,& ambulauit poſt triduũ nõ vr̃ deceſſiſſe ex illis vul
nerib.Tex.eſt ẽt extra.de cle.percuſ.c.2.q̃ dicit,ꝙ ex diuturnitate
tp̃is non præſumit̃ deceſſiſſe ex illo vulnere. Iſta poſſent eſſe vera
in dubio,ĩ caſu certi ſtaremus certo,& in hoc, & in cõtemplatio-
ne ꝑcuſſionũ eſſet recurrendũ ad iudiciũ medicorũ, l.ſemel.C.de
i re mi i.li.xij.& l.j.§.j.de vent.inſp.& l.cõparõnes i C. de fide inſtru.
& exp̃ſſe ĩ hoc caſu,extra de homici.ſignificaſti.Et ſi plures medi-
ci ñ reperient̃,ſtamus dicto vnius,vt in auth.de nõ alic. §. q̃d aũt.
¶Habetis ergo ex prædictis expeditã mãm de plurib. delĩquẽtib.
Mãm vero de plurib.ꝯ quos delictũ cõmittit̃, dicã in l. ſi plures.ſ.
arbo fur.cæſa.Mãm vero de pluribus delictis ab vno cõmiſſis vni
co actu,habuiſtis tractatã in l.ſenatus.ſ.de accu.& l.ſi adulterium
cũ inceſtu. ſ. de adul.Sed mãm de plurib.delictis cõmiſſis ab vno
pluribus actibus,dixi in l.nõnũq̃ plura.ſ.de priu.deli.Prędicta quę
dixi de pluribus delinquẽtib,ĩ hac lege , intelligas quo ad crimi-
nalem accuſationẽ,ſꝫ quo ad actionẽ ciuilem dicã ſ.quod vi aut
clam.l.ſemper.§.ij.Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Pom.¶§ Sed ſi ſeruum plures.Pro intellectu d.l.item Mela §.ſed ſi ſeruum plures.ſ.ad

l.Aq̃l.vide Ro.conſi.401.vbi dicit,ꝙ procedit,vbi conſtat de initio delicti.

b Barb.¶Tamen aduerte.Vide quæ dixi in c.presbyterum.de homici.

c Alex.¶Præſtans auxilium.No.de eo,qui punitur tanquam præſtans auxilium.Et adde Bar.in l.qui ſeruo,ſ.de fur.&Sal.in l.j.C.de rap.vir.in ver.ſextò quæro.

d Alex.¶Formare inquiſitionem.Adde quod hæc verba,aſſiſtendo,&c.debent apponi in inquiſitione.alias n.ſi diceretur ꝙ vulnerauit,& auxilium homicidio præſtitit, nec diceretur,aſſiſtendo homicidio,nõ puniretur tãquam præſtans auxilium homicidio , niſi per actum vulneris.Et ita intelligitur per no.per Bar.hic,niſi diceretur, ꝙ præſtitit cõſilium.Ita dicit ſing.Bar. in l. qui ſeruo,§.fi. ſ.de fur.limita tamen iſta per no. pulchre per Bal.in l.data opera.C.qui acc.vbi dicit, ꝙ ſi Titius rixabatur cum Seio cognato,& frater Seij ſuperuenit & occidit Titium,aſtante & præſente Seio non puniretur Seius etiam de auxilio:quia Seius primo venerat , nec frater eius de voluntate ſua ſuperuenit.quod bene no.

e Alex.¶§.ſi plures.Vide in c.ſtatutum.de reſcr.li.vj.& de elec.c.cupientes,§.cæterum.in gl.in ver.qui culpabiles.li.vj.& 42.diſt.c.quieſcamus. in gl.fi.Rayn. in ſumma de homicidio.§ quid ſi plures.Spe.in ti.de leg.§.iuxta.ver.quid ſi quis.

f Pom.¶Sed hic inſurgit dubium.Ad hoc vide Alc.conſ.15.in j.vol.& 46.vol.4. & Anch. 216.inci.in Chriſti nomine nos.Bar.de Sal.& d.Præpo.in d.c.quieſcamus.42.diſ.& Cęp. 41.& addidi ad Ana.59.& Ale etiam 50.vol.j.& Cæp cau.ſua.2.

g Clau.¶Et ꝙ iſtud ſit verum.De iſta materia vide Alex.conſi.15.vol.j. vbi in multis tenet contra Bar.&conſi.14.vol.3.conſi.46.vol.4.

h Alex.¶Per interuallum.Vide Bal.in prooemio Digeſtorum circa prin. & vide omnino no.Bal.in l.ſi ab hoſtibus,§.j.ĩ.ſol.ma.& Imo.& Bal.in c.j.quib. mo.feu.amit. & quod no.Can.in c.ſignificaſti.ij.de homi.Quid aũt ſi bos, vel equus venditus, moritur intra triduum poſt venditionem,quid iuris?Vide Io.An.in addi. Spe.in tit.de emp. & ven.§. ſciendum ver.& no.ꝙ in vendi.Ang.& Imo.in l.ſi quis cum aliter.de verb.obl.Bal in l. 2.in 3.q.C.de reſcin.vendi.&opinionem Io.An.ſequitur Flor.in l.paciſci.ſ.de pac.Idem Abbas in c.iniuſtum.de re.per.

i Alex.¶L.comparationes.Vide quod habes in l.duo.de re iud.&Raph.in l.Imperatores. eo ti.Et ad prædicta vnum ſing tene menti , ꝙ ſententia lata ſecundum dictum periti in arte,nunquam tranſit in rem iudicatam,ſecundum do.Ant.in c.propoſuiſti.extra de proba.qui refert Io. An.ita tenentem in addi.Spe.in ti.de homi §.j.ver.ſed pone,ꝙ vulnerauit,&c.imo talis ſententia alio melius dicente poſſet retractari.Ex quo poſſet inferri,ꝙ ſententia lata de conſilio ſapientis,nunquam tranſit in rem iudicatam,ſed ſemper alio melius conſulente poſſet retractari.Et vide Bal.in d.l.ſi ab hoſtib.ſupra ſol. mat.& do.Ant.in c.quod trãſlationem.de offi.leg.Et quando plures ſunt periti, an ſit ſtandũ dicto peritioris,vide Bal.in rub.de controuer.inueſt.vbi dicit,ꝙ ſic.& vide Bar.in j.cõſt. Digeſtorum,in fi.prin.& l.j.in prin.ſ.de vent.inſp.& in l.Theopompus.de do.præleg.& in l.fi.ſ.de præto.ſtip.& Bald.in l.hac edictali,§.his.illud,C.de ſecun. nup.,& vide plene per Mod.in c.ſignificaſti.ij. de homi. Quantum ad primum dictum, vide Ro. in conſi. 232.incip.pro prima diſcuſſione.& vide Lud.in l.cum quidam, §.quod dicitur.de aqui. hære.Et adde,ꝙ ſententia etiam lata ex præſumptionibus nunquam tranſit in rem iudicatam.De quo hẽs poſt tex.in l.ſi quis adulterij.C.de adul.&poſt Bar.in l.j.C.ſen.reſcin. non poſ.Et poſt quæ ſententia pro pœna corporali trãſeat in rem iudicatam, vide quæ habes poſt Bar.in l.non tantum,ĩ.de app.

Clau.¶Ad hanc q.Vltra Alex.adde adde Ang.& Mod.in l.ſi quis cum aliter: & ibi Alex. in fi.ſ.de verb.oblig.

Ad leg.Pompeiam de parricidis. Tit.ix.

LEX PRIMA.

1 *Qui emit venenum cauſa dandi,licet non dederit,punitur.*

LEge Pompeia. Hæc lex diuiditur in quinque partes,vt dicit gl. Primò dicit de eo qui occidit aſcendentes.Secundò de eo,q̃ occidit collaterales.Tertiò de eo q̃ occidit affines. Quartò de eo qui occidit illũ, cui debetur reuerentia patronalis.Quintò de eo qui occidit deſcendentes.ſecunda ibi,fratrem.Tertia vbi,vxorem. Quarta ibi,patronum. Quinta ibi,ſed ſi mater. ¶Dicitur hic,ꝙ tenet̃ pœna , quæ eſt legis Corneliæ de ſica.cõtra ĩ.eo.l.fi.C.eo.l.j.& Inſt. de pub.iud.§.alia.Gl.q̃ ẽ hic,dat multas ſol.Sed iſta ſo.mihi placet de iure antiquo , q̃ occidebat aſcendentes.puniebatur pœna ſpeciali: alij puniebantur l.Corne.de ſica,vt ĩ.e.l.fi.quæ lex diſtinguit,&declarat iſtam.Hodie vero indiſtinctè omnibus imponitur pœna vna,quæ ponitur
1 in d.l.j.C.eo.&l.pen.ĩ.eo.& Inſti.de pub.iud.§.alia.¶†Vltimò no.
tex.huius legis in fi.ꝙ qui emit venenum vt daret alicui , licet nõ
a dederit,punietur perinde ac ſi dediſſet.a quod no. contra illos mo
nachos,qui dicuntur voluiſſe venenare Abb.ſancti Petri.

ADDITIO.

a Alex.¶Ac ſi dediſſet.Sed contra Bar.tenet Sal.in l.j.C. de ſica.& Mod. in rub.& etiam d.l.fi.de patr.qui fil.diſtra.

LEX II.

Frater. No.caſum,in quo ex ſola ſcientia quis punitur.Hoc declarabo ĩ.eo.l.vtrum.

LEX III.

1 *Legis eſt,quod ex ſententia eius eſt.*

Statuto non veniunt ea,quæ comprehenduntur ex ſententia & mente.

Sed ſciendum. No.bene hunc tex.quòd licèt faciat mẽtionem de his q̃ ſunt in gradu vlteriori, non refert ſe ad eos,qui ſunt in gradu propinquiori , ſecundum verba,nec ſecũdum mentem,ſeu ſententiam, niſi extendatur per Iuriſconſultos habentes authoritatem extẽdendi.Ita dicit gl.quã no.Iſtud dictum gl.quæ dicit ꝙ ante Martianum non continebãtur illi, qui ſunt in pari,vel propinqori gradu,nõ placet mihi. Nã

non

non posset facere Iurisconsultus, nec Imperator, ꝙ illud quod
primo non continebatur in snia, nunc contineatur, sed bene pôt
a extendere,[a] si vult, non ꝙ in snia illa contineatur, l.3.in fin.cum l.
seq.ff.de legi.tut. Facit ad hoc ff.de vsufr.ea.rer.quæ vsu consu.l.2.
in fi. Dico ergo, ꝙ ante continebatur ex snia, quæ snia per Martia
b num est declarata. Quæro ergo, [b] nunquid illi, qui occidunt eas
personas, quæ comprehenduntur ex sententia, non ex verbis accusentur
lege Pompeia de parricidijs, an accusabuntur ex lege
1 ista? Mart. respon. ex illa Pompeia: quia illud,† quod est ex sententia
legis, est ex lege, l. nominis & rei. §. verbum ex legib. ff. de verb.
sign. Aliud ergo est, esse ex lege, & aliud ex verbis legis: & in statutis,
in quibus, secundum quosdam, non recedimus à verbis, istæ
personæ, quæ comprehenduntur ex sententia, non continentur:
quia non continentur verbis, sed sententia & mente.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Potest extendere. Vide gl. in §. alia. Inst. de pub. iud. & gl. in ver. solenni pœnæ, in
l. j. C. de his qui paren. vel liber. occid. Et an iste titulus habeat locum in agnatis, & cognatis,
&c. vide Sal. in d. l. j. cum gl. qui tenet, ꝙ non & dicit ipse ꝙ pęna parricidij, de qua
in d. §. alia non est in vsu hodie, sed decapitantur.
b Alex. ¶ Quæro ergo. Sed nunquid dicatur parricida ille, qui procurat malam captionem,
puta carcerem fratri suo, ita ꝙ veniat saltem priuandus feudo? vide Bald. in c. 1. §.
denique, quæ fuit prima causa benef. amit. & ibi omnino vide. & adde not. in l. & si amicis.
de adul. Item not. ꝙ aliud est, esse aliquid ex lege, & aliud ex verbis legis. quod no.
pro statutis. quia non comprehendunt mentem legis. & vide Bal. in l. si quis non dicam
rapere. in fi. C. de epis. & cler. & quod no. Bar. in l. contra, ff. de legib.

LEX IIII.

1 *Pater, & mater sponsi, an contineantur appellatione soceri, & an appellatione vxoris contineatur sponsa: ꝙ sic, ex interpretatione.*

Cum pater. Hæc lex continuatur cum pręcedenti, & ponit vnam rationem dicti in præcedenti lege.
pone casum sic; Quæritur, quare sponsa continetur ex sententia
1 legis? Respon. in hoc sic, ꝙ pater & mater sponsi† continentur appellatione
soceri: sicut spōsi, vel sponsæ filiorum continentur appellatione
generi, eadem ergo appellatione vxoris cōtinetur spōsa.
Quæro, vtrum hoc sit ex propria significatione verbi, vel ex interpretatione?
Respō. ex interpretatione, l. non fine. C. de bo. quę
lib. & l. lex Iulia. ff. de fund. dot.

LEX V.

1 *Filius, qui adulterat vxorem patris sui, perdit priuilegium filij. idem si committat alias causas ingratitudinis ideo pater illum occidens, non tenetur de parricidio: sic & econtra.*

a Diuus. [a] No. tex. in fi. ibi, nam patria potestas. ¶ Opp. ꝙ pater debeat totaliter excusari, vt l. marito. ff. de adul. So. ibi
loquitur quando eum inuenit in rebus venereis. ¶ Item oppo. ꝙ
debeat excusari indistinctè. vt l. in suis. ff. de lib. & posth. Sol. hic interfecit
vt latro, non vt pater. ita dicit glo. Vel verius, illud verum
de iure antiquissimo, quod ius est hodie sublatū, l. 2. ff. de his qui
sunt sui, vel ali. iur. Item vr̃, ꝙ debeat puniri pœna legis Pompeiæ,
quæ est maior deportatione, vt ff. e. l. pe. & vidistis ff. e. l. j. Dic quòd
ab illa pęna pater excusatur pp̄ filij adulterium. Filius ergo, qui adulterat
1 vxorem† patris sui, perdit priuilegium filij. Idem habes in
b Auth. vt cum de app. cog. §. cās. [b] & qd̄ hic dr̄ de adulterio nouercæ,
idem de illo filio, qui commisit aliquas cās ingratitudinis, propter
quas potest exhæredari, vt perdat priuilegium filij, nec propter
eius mortem habet locum lex Pompeia. Item probatur alia
ratione: quia pp̄ illas cās perdit ius alimenta petendi. l. si quis à liberis.
§. si quis ex his. ff. de lib. agno. Et denegare alimenta, est necare.
l. necare. eo. titu. ergo patet, ꝙ pp̄ oēs illas cās pater excusatur à
pœna parricidij. Item puto, si pater cōmitteret aliq̃ cām, pp̄ q̄ pōt
à filio exhæredari, ꝙ perdet ius paternum, & filius patrem occidens,
non tenetur pœna parricidij. Idem dico de collateralibus.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Diuus. Adde ꝙ ita punitur occidens patrem spiritualem, sicut occidens patrem
naturalem, de pœ. dist. 1. c. aut facta. in gl. in verb. parentem ve. ibi, multo fortius qui cō
tra, &c. Vide Bar. in l. inauditum in prin. ff. tit 1.
b Alex. ¶ §. causas. Qui adulterat vxorem patris sui, perdit priuilegiā filij: & occidens filium
talem, non punitur pœna parricidij. Sed quid si esset bannitus, vide Bar. in l. si adulterium
cum incestu. in fi. ff. de adulte.

LEX VI.

1 *Qui per alium facit, fingitur per seipsum facere.*
2 *Popularis, qui mādat nobili, quòd faciat homicidium, vel ei præstet auxilium, punitur pœna, qua punietur nobilis.*
3 *Scientia sola, quando quis punitur.*

a Vtrum. [a] No. tex. ibi, perinde, &c. & vide gl. fin. q̄ incipit, at
1 plus puniunt. ¶ † Quęro, qūo ē hoc, qd̄ lex dt, ꝙ q̄ plus puniunt. Sed si
per aliū facit. p se facere vr̃, l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi arma. Sed si
ipse occidisset, nō tenetur lege Pōpeia de parricidis. Qūo ergo
tenetur hac pœna: Hęc glo hic miratur, & Insti. de pub. iud. §. alia.
& Azo in summa huius tit. Adde cām admirationis. Nā est q̄dam
fictio, ꝙ qui per alium facit, per se ipsum facere vr̃, & in fictionib.
requirunt extrema habilia, vt no. in l. 2. C. de inof. do. & pbatur ff.
ad leg. Aqui. l. huic scripturæ. cum ergo non potest facere parricidium
per se, qūo potest fingi fecisse per alium? Rn̄d. fictio requirit
extrema habilia, s. in genere suo, non in casu illo, de quo loquimur
sufficit ergo, ꝙ ille qui mādauit hoc, vel fuerat pscius, potuit
pmittere parricidiū in gn̄e in parentes, vt plenè scripsi in l. si is q̄
p emptore. ff. de vsuca. circa fictionē translatiuam. Et istam legē
2 in parte ista induco ad q. Si popularis † mandat nobili, ꝙ faciat
homicidium, vel ei pstet auxilium, punietur pœna, qua punietur
b nobilis, [b] licèt ipse sit popularis, vt in hac lege casus est, quia inspicitur
qualitas, quæ est in faciente, nō qualitas quæ est in mādāte,
vel auxiliāte. Hunc passum de diuersitate qualitatum inter faciētem,
& auxiliantem, & simil. dicam in l. is, qui opem. ff. de furt. ¶ I.
c tem dicitur, quod hic conscius tenetur de parricidio. Contra,
3 quia de scientia sola quis nō debet puniri. l. culpa caret. ff. de reg.
iur. & c. non est sine culpa. de reg. iur. lib. vj. gl. huius timore, dicit
hic conscij, subaudi, & participes, & nihil allegat, forte mota est
per illud, quod no. in aliis legibus. Contra hanc glo. videtur ca-
d sus in l. ij. ff. eod. Sol. si volumus sustinere glo. dicamus sic, [d] quod
ex sola scientia quis non debet puniri, nisi quando maleficiū dēt
cōmitti in personam cuius potestati est subiectus, vt si seruus est
sciens de morte domini. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Syl. vel in filio, si
fuit sciēs de morte patris, vt ff. eo. l. ij. Idem de vasallo, si fuit sciēs
de morte domini, eadem ratione. Idem de eo, qui fuit sciens de
e turbatione ciuitatis suæ, [e] vel de alio commisso in ciuitatem suā,
f vel in Principem. l. quisquis sin fin. ad leg. Iul. maiest. In aliis autem
videtur, quod non sufficit sola scientia, nisi sit particeps delicti,
& no. hic, & d. l. culpa caret. & in d. c. non est sine culpa, sed cōtra
hanc glos. videtur text. fortiter Instit. de publ. iud. §. alia, vbi ponit
g de consciis per se, & de participibus per se, sed possumus [g] eā
intelligere secundum distinctionem præcedentem, licet videatur
fieri violentia illi literæ.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Vtrum. Vide Ang in l. j. C. de Nili agg. non rum. vbi non allegauit istam legem
contra Bar. dixi in c. sicut dignum, §. fi. de homi.
b Alex ¶ Qua punietur nobilis. Contrarium tenet Bal. in l. non ideo. de accusationib.
c Alex. ¶ Conscius tenetur. An conscij puniantur, adde Bart. in l. j. §. in eo, ff. ad Syl.
d Alexan. ¶ Dicamus sic. Vide quod no. Bar. in l. omnes. C. de agri. & censi. lib. 11. & quod
no. Bar. & quod ibi dixi in l. metum, § sed licet. ff. quod met. cau.
e Alex. ¶ Ciuitatis suæ. No. ꝙ sciens proditiones concitantes, & non reuelans, tenetur pęna,
&c. sed Bald. apud Florentiam, de do. Donato de Barbadoris, consuluit contrarium.
& ideo dicit, ꝙ anima Bar. & omniū, qui eum sequuntur, cruciatur in inferno. & no. cano.
in c. fi. de his qui fil. occi. Et de hac reuelatione, vide etiam quod no. Io. And. in c. Petrus.
de homi. & Spe. in ti. de leg. §. iuxta. in ver. ꝙ si amici. & quod dixi post Bart. in l. in
ciuile, C. de fur. videtur tamen, ꝙ pater non tenetur reuelare filium, per text. in l. milites
agrum, §. desertorem, de re mili. Et an ex simplici cognitione, siue ordinatione de faciēdo
tractatum, quis debeat puniri, vide in l. & si amicis, ff. de adul. Et his adde Bar. in l. j.
§. occisorū, ff. ad Syl. Et no. ꝙ si statutum punit tractatum facientem, non requiritur con
sumatio delicti. ita dicit Abb. Sicu. in c. tua nuper. extra de his, quæ fi. à præla. per text. &
gl. ibi. & quod no. Bal. in l. aduersus, C. de fur.
f Clau. ¶ L. quisquis. Circa hoc vide Pan. singulariter exponentem & limitantem in c. j.
de rest. spo. & pro ista materia facit etiam quod no. idem Pan. in c. quanto. de sen. excō.
& in c. sicut dignum. de homi. & Ange. & August. ibi in addi. in tract. malefi. in verb. che
me hai tradita la mia &c.
g Barb. ¶ Sed possumus. Adde Bal. in c. j. de off deleg. pro isto vlt. dicto Bar.

LEX VII.

1 *Auxilium dare dicitur, qui mutuat pecuniam.*

a Si sciente. [a] No. hāc legē, ꝙ † qui mutuat pecuniam ad ista
1 talia, videtur dare auxilium, & fauorem. simile
b habuistis in l. 4. ff. ad leg. Iul. maie. Vlt. no. gl. [b] in ver. cauerint, quæ
dicit, & no. arg. contra proxenetas.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si sciente. Adde tamen ꝙ gl. in c. sicut quædam. & ibi Arch. 14. dist. dixit, ꝙ si quis
haberet procuratorem, vel factorem ad banchum pro mutuandis pecunijs sub vsuris,
ꝙ tales procuratores, vel factores non tenentur ad restitutionem dictarum vsurarū
Et ad hoc facit quod no. Bar. in l. non solum, ff. de sic.
b Alex. ¶ No. gl. Et ad gl. adde Inn. & Io. And. in c. Michael. de vsur. Vide Lapum alleg. 14.
& Ro. no. 275.

LEX IX.

1 *Dormiens delinquens, an puniatur.*

Pęna parricidii. Hic possumus formare quæstionē de
1 dormiente, † qui dormiendo alium
percussit. Dicam alibi, & vr̃ ꝙ teneatur. vt l. si seruus seruum, §. si
fornicarius, ff. ad leg. Aquil. in ꝯrium vr̃ ꝙ non, quia parcendum
est vitio nāli. l. fluminum, §. vitium, ff. de dam. infect. Sol. sm̄ Gul. de
a Cu. [a] nam aut iste talis sciebat hoc euenire sibi, & tunc sibi debet
prouidere, vt iaceat solus, vel vt nemo sit in camera sua, & si non
fecit, est in culpa, & propter culpā tenetur: sicut putator arboris,
qui non admonuit transeuntes l. 4. §. j. ff. tit. j. & l. si putator. ad leg.
Aquil. Si vero hoc non sciebat sibi euenire, tunc ei parcitur: nam
dormiens æquiparatur furioso. l. j. §. j. ff. de acq. pos. & ibi no. sed furiosus
non tenetur. l. infans, ff. tit. j. ergo &c.

ADDITIO.

a Gul. de Cu. Vide Bar. in l. vt vim, ff. de iust. & iur. & eundem in repe. l. j. C. vnde vi. Et vide
Per. de Anch. in cle. j. extra de homi. & vide Flo. in d. § si fornicarius. & Gul. de Cu.
in l. diuus, ff. de offic. præsi. & vide gl. 15. q. 1. c. sanè. & c. merito. & vide Rom. in l. j. § adipiscimur.
de acq. pos.

Ad legem Corneliam de falsis. Tit. x.

LEX PRIMA.

1 *Testis accipiendo pecuniam, vt verum dicat, committit falsum.*

Oena legis. Diuiditur in tres partes. Primò loquitur de eo, qui verè falsum commisit, & in hoc ponuntur septē, vel octo casus. Scdō loquitur de eo, qui commisit quasi falum. Tertiò ponitur pœna falsi, & quasi falsi. Scđa ibi, ad testamenta. Tertia ibi, pœna. Et dic, prima pars loquitur in scribente falsum: vel in eo, qui tradi
1 dit dicta testiū falsa iudici. De falso teste dicā infra. ¶Quæro † qd
a si quis accipit pecuniā, vt dicat testimoniū verū? a Dic, tenet̄ pena falsi, sicut dicimus in iudice, qui accipit pecuniā, vt veram sniām det, l. 2. ff. de cōdi. ob tur. cau. Ratio est: quia deponētes testes debēt facere gratis nō ob pecuniā, vt j. pxi. §. ergo, &c. Nā quicquid dēt fieri gratis, si fit per pecuniam, turpiter fit, vt no. in l. 4. §. si tibi. ff. de condictione ob turpē cām. Contrarium vr̄ notare Inno. in c. licet cām. extra de prob. sed intelligo, vt habetur in l. diuus. ff. de re iud.

ADDITIO.

a Alex. ¶Verum. Testis accipiens pecuniā, vt verum testimoniū dicat, punitur. & adde, ꝙ est verum ēt si pars sponte offerret, secūdū Iac. de Bel. in auth. vt iud. sine quoquo suff. §. j. & tex. in l. deuorum, C. de re mili. lib. 12. Et adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud. qui tenet idem qđ hic. licet Imo. contra, vt ibi per eū. Et vide, an testis, qui non venit citatus ad testificandum, possit puniri de falso, & per Innoc. in c. j. de cri. fal. faciunt not. in l. præscriptione. in fi. C. si contra ius vel vti. pub. Et de pœna testis dicentis falsum, vide Ang. in l. j. ff. de sica. & vide Bal. in l. data opera. C. qui accu. Ad Barto. hic, adde ꝙ in teste, qui non accipit pecuniam, sed promisit certum testificari, secundum Bald in l. data opera C. qui accu. Et ad gl. & Bar hic, adde Cy. in l. si quis. in 11. q. C. de testi. & Spec. & Io. An. in titu. de testi. cog. ver. sed quid si testis. & Imo. in l. diuus. Item his, quæ dicit hic Bar. de iudice, adde Bald. in l. j. C. de condi. ob tur. cau. & Barto. in l. si quis vxori §. si fugitiuū, ff. de fur. qđ tū limitat esse verum de iure ciuili: secus de iure canonico, secundum Gl. xj. q. 3. c. qui recte. & vide Bal. omnino in c. j. si de inuest. inter do. & vassal. lis ori. Et adde, ꝙ ille, qui celeriter antequam articulus legatur, respondit, præsumitur falsum dicere. Casus est sin. 5. q. 5. c. illud, quem alle. Ro. in suo consi. 420.

2 *Testes vt non veniant ad perhibendum testimonium, qui facit, tenetur lege Cor. de fals.*

§. Sed & si quis. Habes hic, ꝙ siue iudex accipiat pecuniam ob recipiēdum, vel remittendum
a testimonium, tenetur lege Cornelia de fal. a Idē si testis recipit pecuniā, vt dicat testimoniū, vel nō: qa tenet̄ lege Cornelia de falsis.
b ideo b si aliqs facit, † ꝙ testes nō veniāt ad deponendum testimo-
1 niū, tunc assessor faciat processum ꝯ testē, q accepit pecuniam ob testimoniū nō dicendum: qa tunc poterit eum condemnare lege Cornelia de falsis. Huius timore ductus veniet ad testificandum.

ADDITIONES.

a Clau. ¶Tenetur lege Cornelia de falsis. Fallit si fecit sibi caueri de indemnitate secundum Bar. & ibi Alex. in l. si quis vxori, §. si fugitiuum, ff. de fur.
b Alex. ¶Ideo. Vide Bal. l. presbyteri, C. de epi. & cle. in l. data opera, C qui accu.

a §. Qui in rationibus. a Istum §. debetis intelligere qñ aliquis commisit falsum in ali
b qua re, scriptura, b vel consignatione quæ aliquam fidem faciebat vel probationem saltem semiplenam, vel indicium: aliàs secus, vt no. in l. damus. C. eo. in gl. super verbo, priuatas.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Qui in rationib. Istum tex. no. alleg. Bal. in l. Titio, ff. ad muni. De abradente nomen alterius, & ponente, nomen suum, & ꝙ inscribens falsum in libro rationum, puniatur, vide Bal. in rub. C. de fid. instru. in ver. sed quæritur si subscribit falsum. Et similiter producens scripturam priuatam, potest puniri de falso. l. fi. & ibi Bal. C. de fid. instru. & in l. si quis, C. eo. & vide primum consi. Pau. de Ca. circa hanc materiam Adde ꝙ Bal. cōsi. 192. 2. lib. consuluit per hunc §. quendam, qui cancellauerat quendam condemnatum de libris, in lib. publico, esse de falso puniendum.
b Claud. ¶Scriptura. Quid autem si illa scriptura, quam quis falsificat, erat iniusta, an falsificās cui fiebat iniustitia, puniatur, & quomodo vide Pan. in c. olim ex l. teris. de rescr.

1 *Aduocatus, vel procurator, qui instrumenta vnius partis ostendit alteri, tenetur crimine falsi.*

a §. Is qui deposita. Not. bonū casum contra notariū, a q
1 aduocatum, † vel procuratorem, instrumenta vnius partis ostendit alteri, vt teneatur crimine falsi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Contra notarium. Vide tex & Bar. & ibi dixi post eum, in l si quis aliquid. §. pe. ff. de pœn.

1 *Priuilegium militis se non extendit ad ea, quæ per alium expediuntur.*

Ad testamenta. Hic incipit secunda pars, in qua incipit tractare de crimine quasi falsi.

¶Aduerte, opp. ꝙ milites possint testari quō velint, & quō pos-
a sunt. l. j. ff. de test. mil. ergo ibi potest alium sibi adscribere. Rñ. † priuilegium datū militi, nō habet locum nisi in his, q p ipm militem sunt expedienda. Ad ea vero, q expediunt̄ per aliū, priuilegiū militis se non extendit, vt hic, & l. in fraudem. §. si quis se, de testa. mili.

1 *Subscriptio specialis quæ dicatur.*
2 *Mandatum speciale qualiter intelligatur.*

a §. Inter filium. a Opp. de l. filius. ff. eo. & l. diuus. §. j. Huius timore gl. distinguit plenè, vt in ea habetis. ¶Item opp. ꝙ filio parcat̄ indistincte, vt C. de his q sibi adscri. l. j. Dicit gl. solue, vt ibi. Veritas est, ibi loquit̄ in hæreditate, q erat filio delata, ēt nullo cōdito testō: hic vero loquit̄ de legato. Vnde si filius de hæreditate plus sibi adscriberet, quā ei ab intestato deberet̄, esset eadē rō, q in legato. Itē dr̄ hic, ꝙ subscriptio fit qñq; ge
1 neraliter, qñq; specialiter. Quæro, q † dicat̄ b subscriptio specialis:
b vtrum ē necesse ꝙ exprimat̄ psona legatarij, & res legata, an sufficit simplr̄ noīare personam, dicēdo, Qđ Titio legaui, approbo? Gl. se non firmat. Veritas est, ꝙ sufficit noīare simpliciter personā legatarij. Hoc probat̄ hic dū dicit, qđ illi dictaui, & recognoui, approbo. licet gl. ꝯdicat, s. ꝙ tunc sit generalis subscriptio. Sed est ꝯ hunc tex. ibi dum dicit, dictaui & recognoui. &c. & ꝯ gl. l. 2. C. eo. Sufficit. n. ꝙ psona simplr̄ nominet̄: secus si gñaliter diceret, Quæ in testō dictaui, approbo & ꝯfirmo: quia illa est gñalis subscriptio. Putarem tñ ꝙ ista gñalis subscriptio haberet vim specialis subscriptionis, qñ testm̄ haberet vnum solum capitulum. l. 2. ff. de libe. &
2 posth. Tene tñ † menti hanc gl. ad qōnem in casib. in quib. debet hr̄e procurator speciale mādatū, qualiter debet intelligi speciale mandatum, vt no. s. de neg. gest. l. Pomponius an debeat exprimi causa & persona, cum qua dēt lis agitari: an sufficiat causam exprimere simpliciter. prædicta faciūt ad hoc, qđ dixi in l. si qs mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær. & scripsi in l. filiusfa. de do. & Doc. ponunt in l. j. C. etiam per proc. in inte. rest. agi. pos.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Inter filium. Hic videtur tex. secundum Ang ꝙ tabellio pōt scribere instrumentum in fauorem sui, patre volēte, & specialiter per subscriptionem instrumētū cōfirmātē Et ꝙ filius tabellio potest scribere volēte patre, instrumētū cōtra p̄ t ē. in fauorē filij, dum tamē pater subscribendo faitē gñaliter instrumentū cōfirmet. Nā nō sufficit voluntatē expressam probare per testes. ff. eo. l. filius. secū lū Ang. hic ad hoc vid. l. si pater, cū ibi no. ff. eo & quod ibi dixi. Vtrum aūt notarius possit scribere proprium instrumētum, vide Bal ꝙ sic. in l. si consul. præali. & in l. si quis. de testa.
b Ale. ¶Quæro, quæ dicat̄ Et vide quæ dixi p hoc, in l. prætor. ff. de ope. no. nū. post Bart.

1 *Pœna sibi adscribentium in testamento, habet locum etiam in testamento nuncupatiuo.*
2 *Hæres, qui scripsit testamentum, & postea dedit notario, vt conficeret instrumētum, qui de eo fuerat rogatus, an teneatur pœna falsi. quòd non.*
Pœna falsi habet locum in scriptura propria, quando sic fit scripta, quòd probet.
3 *Hæres si scripsit testamentum manu propria, & dedit notario, qui in eadem schedula dixit, actum, &c. & mortuus est, & fiat statutum isto tempore mortalitatis, ꝙ schedulæ factæ manu alterius, & subscriptæ à notario publicentur, quòd poterit petere, vigore illius statuti quòd publicetur.*

§. Ex illa quoque. Legitur vno mō, ꝙ sit §. alio mō ꝙ non sit §. Gloss. legit hunc text.
1 duob. mod. Quærit † gl. vtrū pœna adscribentis sibi in testo hēat
a locum in testō nūcupatiuo. a & nō sol. Aduerte, Odof. tenebat ꝙ nō. Nam testm̄ nuncupatiuū coram testib. promulgatur, & oēs testes sciunt, qđ in eo ꝯtinet, vnde ita de facili falsitas in eo cōmitti non pōt. Hoc tangit Spe. in tit. de instr. edi. §. instrm̄. ver. qd ergo si testator. Dy. determinauit ꝯ ar. ff. eo. l. diuus. & l. impuberē, §. qui codicillos, vbi apparet, ꝙ tenet̄ ille, qui sibi adscribit in codicillis nec ibi dr̄, ꝙ sint celebrati in scriptis. Et pro hoc facit C. de testa. l. dictātib. vbi vr̄ permissum dictare, sed scribere nullo modo est pmissum. Præterea ēt in testō nuncupatiuo vr̄, ꝙ subsit ratio falsitatis, sicut in testō in scriptis. fm opi. de consuetudine approbata, q dicit ꝙ testamentū probatur per instrm̄: vt no. C. de fideic. l. vlti. & l. 2. C. de testa Cy. in l. j. C. de his, qui sibi adscribunt in testō, vr̄ tenere idem, dicendo sic, Si quidem est testm̄ nuncupatiuum, qđ pbatur per instrumentū, tunc est eadem ratio, quæ in testamēto in scriptis: secus si esset testm̄ nūcupatiuum, qđ probaretur p testes: qa tūc cessat ratio, q est in testō in scriptis. Ita dicit Cy. qđ placet.
2 Et ita vult dicere Dy. & ideo ꝯcludo, ꝙ † si hæres scripsit totum testm̄ manu sua, & ipsum tradidit notario, qui de hoc fuerat rogatus, tunc hæres in pœnam falsi non incidit: qa testm̄ nō pbat̄ per suam scripturā, sed p scripturā notarij, & pœna falsi haberet locū qñ quis scripsit sic, ꝙ illa scriptura probet, & fidem faciat vt ei ste
3 tur. ¶Quæro, hæres † scripsit testm̄ defuncti, & tradidit notario, & notarius in eadē schedula subscripsit se, dicens, actū sic. &c. de-
b mum moritur notarius. b Factum est statutū isto tempore mortalitatis, ꝙ illæ schedulæ aliorum manu scriptæ & subscriptæ à notario publicentur, vtrum hr̄s poterit petere istā schedulā publicari? Vr̄ ꝙ non, nisi sit filius: qa subscriptio gñalis nō v3, vt ff. eo. l. §. iter filiū, vñ ipse vr̄ incidisse in pœnā falsi: qa ex illa scriptura hodie vigore

ADDITIONES.

a Alex. ¶Testamento nuncupatiuo. Vtrum possit quis sibi adscribere in testamento nuncupatiuo, vide Bald. in d. l. dictantib. & Io. And. in Specu. de instru. edi. §. instrumentum. ver. quid ergo. & Bal. in l. si testator. C. de his qui sibi adscri. Et hæc pœna non punitur sibi adscribens sub duabus conditionibus Tex. est sin secundum intellectum Barto. in l. diuus. §. fi. ff. eo. Adde Bal. consi. 386. 1. vol de eo qui legatum patri adscripsit.
b Alexand. ¶Moritur notarius. Et quid fiendum de instrumentis completis, mortuo notario, vide Spec. in tit. de instrumen. edi. §. ostenso. versi. quid si aliquis tabellio, cum seq. Adde Ro. consi. 185. in vlt. dub.

gore illius statuti probat̃ testamentū. Contrarium credo. Nam illa scriptura ab initio non fuit facta, vt ex ea probaret̃ testamentū, nec vt ex ea ageret̃: lex ergo superueniens, quæ illam scripturam validat, nō debet scribenti nocere, argu. pro hoc optim. j̃. eo. l. de eo. §. fi. Facit l. iubemus. in fi. C. de testa.

§. Vt tutores. Hic ponit de alio quasi falso. Ille ergo, q. est obligatus pupillo, si rationē nō reddit punitur perinde ac si falsum commisisset.

1 *Contrahens cum fisco non est excusatus à tutela.*

Fiscus est magis priuilegiatus quam pupillus.

§. Sed ad illos. Quæro, qd vult dicere text. excusationes admisisse, sed fraudes exclusisse, Gl. in prī. ponit duas expositiones. aliam ponit in fi. & illam tertiam teneatis, vt dicatis sic. Princeps non admittit excusatiouem à tutela, qa quis est obligatus fisco, sed excludit fraudē, quæ esset, si esset obli-
1 gatus pupillo, & ꝯheret cum fisco. ¶Quæro, †an ille q ꝯhit cum fisco, habeat ꝓpter hoc excusationē à tutela? Gl. arguit pro & ꝯ. & finaliter tenet ꝙ n̄. & hic est casus, & idem in l. coloni. C. de excusa. tu. Nec ob. l. j. C. ne tu. vel cur. vectig. cōd. vt ibi. Vltimo no. ꝙ est magis priuilegiatus fiscus, q̃ pupillus, vt in gl.

1 *Nobilis succedens ĩ aliqua actione alicui populari, nō ꝓhibet̃ illa vti ꝑ statutū, quod disponit, ꝙ nullus nobilis possit recipere cessionem contra popularem.*

§. Sed & si iure. Tene menti hunc casum. Dicit statutū,
1 †ꝙ nobilis nō possit recipere cessionē ꝯ popularem, & habes tit. ne liceat po. C. Sed qd si succedit nobilis in aliqua actione iure hæreditario contra popularem? Certe non incidit in statutum. casus est hic.

a **§. Pœna falsi.** [a]Hic ponitur tertia pars de pœna falsi, & quasi falsi. Op. ꝙ sit pœna damnationis in metallum, vt j̃. de poe. l. si quis aliquid. §. q viui testamentū. Sol. ꝙ hic dr̃ de deportatione, habet locum in homine nobili in dignitate posito, in quo est pœna deportationis, sed ĩ alio plebeio est pœna damnationis in metallum: in seruo est vltimum supplicium,
b vt hic. ¶Dicit̃ hic falsi, vel quasi falsi. quæro qd est [b]istud, quasi falsum? Dicunt q̃dam, ꝙ quasi falsum est, quādo quis nō facit falsum instrumentum, sed vtitur eo. Ista expositio quantum ad hanc legem non est bona, vt j̃. eo. l. falsi. §. ordine. quia pro illo minor pœna imponitur: sed in se vera est expō, quare exemplū ṗt eē de eo, q sibi adscribit in testō vt vidistis s̃. hac, ea. l. §. ad testamenta. & j̃. e. l. diuus. Vel est exemplum de tutore, vel curatore, vt dixi s̃.

ADDITIONES.

a Claud. ¶Pœna falsi. Vnum no. qđ singulariter dixit Bal. in c nonnulli, de rescrip. ꝙ licèt statutum dicat, aliquem puniri tanquam falsarium, non tamē punietur pœna legis Corneliæ de falsis, sed arbitrio iudicis, & idem ibi sentit Pan. per illum tex. sed est tex. in oppositum, in l. diuus, cum ibi not. j̃. eo.

b Alex. ¶Quæro quid est. Vtrum is, qui vtitur instrumento falso, incidat in cām falsi. vide Iac. de But. & Bal. in l. iubemus. § sane, de sac. san. eccl. & gl. in auth. de non alie. §. quia vero verisimile. in verb. proferre.

LEX II.

1 *Aperiens literas quando teneatur pœna falsi.*

Qui testamentū. Dicit̃ hic, ille q testm̃ amouet, celit, subiicit, recitat, &c. tenet̃ pœna falsi. Contra j̃. eod. l. falsi. §. j. Sol. Intellige istā ſm illā, ꝙ mitius puniat̃. Item op. j̃. de pę. l. si quis aliquid. §. testamentum. Sol. ibi testm̃, qđ fuit subtractū, erat nullū ipso iure. ¶Itē dr̃ hic, qđ ille qui resignauit testamentum, id est sigilla apperuit, hac lege tenet̃: q̄ro †qd de
1 eo, q aperuit aliquas lr̃as. Rn̄. siquidem alienas literas aperiret, &
a aduersario mittētis oñderet, tunc incidit in pœnā falsi, vt s̃. l. ꝓxi. §. is q deposita. si apperuit ipsemet, & vidit, non aliis ostendit. tunc n̄ puto ꝙ incidat in pœnam falsi. qđ apparet: qa est speciale in eo, qui aperuit testm̃: si punietur aliter ex̃ ordinem crīe stellionatus. Pro hoc facit optimè extra de offi. dele. c. cum olim magr̃.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quæro quid. De pęna apperiētis lr̃as, vide oīno Bar. in l. Titio. j̃. ad mu. Ro. consi. 365. & qđ hr̃ j̃. eo. l. Paulus. adde qualiter puniat̃ aperientes literas,

LEX III.

Qui ignorans. De hoc vtrum ille, qui produxit instrumētum, posset postea dicere nullum, vel falsum, dixi plenissimè in l. post legatum. in prin. & §. j. s̃. de his, q. bus vt indi. Nā hic vides, ꝙ si ignorans produxit, possit postea dicere falsum, vel nullum. Dic plenè vt ibi dixi.

LEX IIII.

a **§. Si quis cum falso.** [a]Nota hic turpia lucra extorquenda esse ab hæredibus. concord. sunt in gloss.

ADDITIO.

a Alex ¶Si quis cū falso. Et no. hic casum, ꝙ filius delendo testm̃ pr̄is, priuat̃ sua legitima. & eli rō, qa vr̃ istū ꝓhibere testari. ergo &c. l. j. & ꝑ totū, si quis ali. test. ꝓhi. licet secus sit, qū filius adscribit sibi ĩ testō, ꝑ l. proxi. §. fi. & ibi no. C eo. &, ibi dicit Ang. in d. l. proxi. § si pronus. dicit tn̄, in hac q. non figo pedes.

LEX VI.

1 *Interdictū de tabulis exhibendis, vel hæc lex. in quo testō imperfecto hẽt locū.*

2 *Notarius, qui confecit instrumentum falsum, quod propter aliud vitiū erat nullum, an possit de falso puniri.*

3 *Testis, cuius dictum non valet, si deponit falsum, an puniatur.*

4 *Testis non iuratus, si deponit falsum an puniatur.*

5 *Testis deponens extra articulum, non dicitur peccare in forma, & deponens falsum punitur.*

Si quis legatum. Hæc est bona lex: Si legatū est inualidum rōne rei legatæ, vel alterius vitij inuisibilis, adscribens pœna falsi tenetur: secus si vitium esset visibile. h. d. no. prin. No. tex. ibi, nam & falsum testm̃ id demum recte dr̃. Op. ad prin. ꝙ si delictum nō habeat effectum, nō sequitur pœna. l. j. §. fi. s̃. quod quisq; iur. Sol. ibi in leuiorib. sed hic in atrocibus. Item vr̃, quòd interdictum de tabulis exhib. habet locū pro quolibet testō quātumcunque nullo, vel nō iure facto, vel imperfecto. l. j. §. siue autem. s̃. de tabul. exhib. & l. 2. §. j. s̃. quemad. test. aper. Dicit gl. illa lex debet intelligi ſm istam: quia ibi loquitur de testō nō iure facto, vel imperfecto, quātum ad præteritionem, vel exhæredationem, tn̄ testm̃ habet debitā formam testamenti. s. solennem numerū testium, & similia, alias interdictū de tabulis exhibendis nō haberet locum. Alij vero aliter dicunt, ꝙ pro testō falso & imperfecto, si vtrūque cōcurrit, n̄ haberet locū nec ista lex, nec interdictum de tabu. exhiben. vt hic. Sed qn̄ testm̃ eēt falsum, & ꝑfectū: vel verū, & imperfectum, haberet locum vtrūque. ita dicūt
1 quidam. †Mihi vr̃, ꝙ debeamus dicere sic. Qn̄que testamētum est imperfectum imperfectione volūtatis: qa testator incœpit facere testm̃, & nō perfecit morte præuentus, vel alia causa, tūc nō habet locum nec ista lex, nec ēt interdictum de tab. exhi. Ita loquit̃ hic tex. Facit l. si is q. & quod ibi no. s̃. de testam. Quādoque testm̃ est imperfectum, propter defectum solennitatis, tn̄ voluntas perfecta fuit, & isto casu, si qdē ibi adscribit̃ aliqd, ad qđ sufficit testm̃ imperfectum, vt puta, inter liberos. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. vel ēt alias. d. l. hac ꝯsultissima. §. si quis aūt. & in casu l. vltimæ, s̃. de reb. eo. & in casu l. j. C. de fideicōmiss. & in casu l. in testō. s̃. de fideicōmiss. libert. & in relictis ad pias cās ſm cano. vt in c. re-
a latū, extra đ testa. tūc casu isto, puto ꝙ habeat locū interdictū[a] de tabul. exhib. & ēt hæc lex: quia quo ad hoc hr̃ pro testō, vt dictis legib. & hoc casu pōt loqui d. l. j. §. hoc interdictū. de tab. exhib. & l. 2. §. j. s̃. quemad. testa. aper. qa cum ille actus contineat interesse, oportet quòd illud, quod petitur, mea intersit exhiberi. Si vero illa voluntas imperfecta nihil contineat validum ad aliquid, tunc nō habet locum hæc lex, nec interdictum de tabu. exhib. & hoc mō pōt intelligi hic. Si vero fuit voluntas perfecta, sed est testm̃ inualidum, & nō ex defectu solennitatis, sed ex alio defectu intrinseco vt ex cā exhæredationis, vel præteritionis, vel alterius testamenti, vel propter capitis diminutionem testatoris, tunc habet locū interdictum de tab. exhib. & etiam hæc lex: patet hic in prin. & le-
b gibus ꝯriis. ¶Hoc præmisso, [b]hæc lex inducitur per Dy. ad quæ-
2 stionem. †Notarius fecit [c]instrm̃ falsum, qđ instrm̃ ꝓpter aliud vi-
c tium erat nullum, quæritur vtrum notarius possit de falso puniri? Hic, in ver. cæterū, ē arg. ꝙ nō & j̃. de pę. l. si quis aliqd. §. testamētū. ad idē j̃. e. l. impuberē. §. j. & §. sed & si ei seruo. Contra, ꝙ sic. s̃. de extraor. cri. l. j cū sim. & hac l. in prin. Nā tabellio peruenit ad aliquē actū, & ad perfectionē instri, quamuis sit inutile nec ex eo posset aliquid peti & sic dēt puniri, ex quo scienter fabricauerit, & hæc est ipsa veritas, dicit Dyn. Vult ergo dicere ipse quod licet delictum non sit perfectum, tn̄ sufficit ꝙ inchoauerit, cum hoc sit de delictis atrociorib. solet dici in l. si quis nō dicā rapere. C. đ epis. & cler. Cy. format hanc quæstionem. C. de sepul. viol. l. j. & n̄ stat in terminatione Dy. sed dicit sic, ſm Vltramontanos. Aut vitium est visibile, & notarius non punitur de falso. Aut vitium est inuisibile, & tunc punitur de falso, per hanc legem: sed hoc non vr̃ bene dictum, per principium huius legis, vbi ponitur de vitio visibili: quia legauit rem sacrā, vel fundum Albanum. Nā satis ex ipso legato hoc visibile est, & tn̄ punietur, quid dicemus? Richar. Mal. disputauit hanc qōnem, & dicit sic. Quandoque est peccatum in materia, & non in forma: & substantia, & propter hoc instrumentum redditur nullum, & tunc fabricans falsum instrm̃ tenetur, vt hac l. in prin. & facit l. j. C. de sepul viol. Quandoque est peccatum in solennitate instri, & tunc quædā est solennitas instri qua cessante, instrm̃ non habet formā suā. Exēplum, si ibi non est dies, & ꝯsul. & isto casu non punitur tāquā de falso, & hic ē casus hic

ADDITIONES.

a Alex. ¶Locum interdictum. Adde Bar. in l. quid ergo. §. cum autem. s̃. de infa.

b Pom. ¶Præmisso. Adde l. dam⁹. C. e. q̃ facit cōtra ea, q̃ hic dn̄r, qa qn̄ istrm̃ est nullū nemini nocet, & vidꝰ Tācr. in rub. 8. in x. q. & vide qđ no. in c cū cā. đ test. Vide Soc. cōs. 62. & 8. & ṗc. vbi loq̃t in teste, & vide Fel. in c. ex tenore, ĩ ver. cęterū, vbi refert Bar. hic, extra de rescr. & vide ēt omnino ad hæc Ias. in l. 2. C. de bo. pos. ſm tab vbi loqtur in teste deponente aliqd falsi extra negotiū principale, super quo fuerat productus.

c Alc. ¶Notari⁹ fecit. Si notari⁹ fecit instrm̃ falsū, qđ al's erat nullū, an puniat̃ đ falso? vide Bal. in l j. C. de sepul viol. & q̃ no. Io. And. in reg. n̄ ē sine culpa. ad fi. in ver. vos dētis scire, ꝙ &c. addꝰ Bal. in l. si post. C. de iu. & fac. ign. & dicit Bal. in l. si quis testib. C. de test. ꝙ licet alias qn̄que illud, qđ est falsum, dicat̃ nullū l. Paul. de verb. sign. tn̄ propriè illud dicitur nullū, ꝙ nō valet, licet sit verum, illud dr̃ falsum, ꝙ non est, sed si esset, aliquid esset, vt est hic tex.

hic, prout loquitur de testo imperfecto non signato. Si vero e ibi aliud vitium extrinsecu, pone no interuenit tutoris auctoritas, & simil. tunc notarius punietur de falso, p hac lege, prout loqtur de testo defectiuo ex ca præteritionis. Ista verba sunt satis bona, sed p hoc non apparet rnsum ad rone Dy. qui dicit, ex eo q incepit, licet non perfecerit det puniri, cu sit de delictis atrocib. ideo ego vtor alijs verbis, non recededo multu à prædictis. Vos detis scire, q instrm ptinet quæda quæ pertinent ad notariu, & ista est solennitas instri. Queda sunt q pertinent ad partes, & ista est solennitas pctus. Aduerte, appello instrm ipsam chartã ptinentem id qd partes faciunt. Cotractu vero appello, id qd partes faciunt, vt emptionem venditionem, & locationem, & similia: non autem appello pctum ipsum instrm, seu chartam. Aut ergo instrumentu est inualidu: hoc est pctus qui continet in instro, est inualidus, sed instrm
a in se het debitã forma,[a] & suas solenitates, & tunc indistinctè notarius committit falsum, siue defectus iste sit visibilis, siue inuisibilis. Casus est hic, in prin. Perfecit. n. ipse notarius in eo, qd est in se. Qnq; instrm est nullu, pp defectu ipsius instri, tunc si quidem est nullum omnino, ita q ex eo nullu piudicium possit alteri parari, tunc non punitur de falso. Casus est hic, prout dicit de testo non signato. Ro: quia notarius non perfecit, qa noluit, cu posset perficere, ergo non punitur. l. qui falsam. j. e. Sed si ex hoc posset aliqd piudicium parari, vt qa licet non esset publicu esset tale, q posset peti q publicet: vel si procederetur ad coparatione, vel ad aliqd aliud tunc notarius puniet, hic est tex cum gl. C. e. l. damus. ¶Iux
3 ta hoc qro, qd in teste, [b] qui deponit falsum testimoniu, cu eius
b dictu non valeat, vtru puniat? Dns Richar. Mal. in dicta disputatione sua dixit idem de teste qd in istro. Aut. n. dictu suum est nullum ex defectu formæ v. g. testis non deposuit in iudicio, sed corã quodam notario dixit: scribe, q ego testificor sic: tunc in casu isto no punitur argu. huius legis: quia testimonium istud non est testimonium. Ad qd facit qd no. in l. hac consultissima. §. pen. C. de testa. Sed si dictum testis haberet debitam formam, sed alias esset inua-
4 lidu tuc puniret, vt hic. ¶Quæro † pro huius [c] declaratione testis
c deposuit non iuratus, dicet ne hre formam debitã? Vr q non. l. iurisiurandi. C. de testi. prium dicit ide Rich. Mal. Nam iurm potest remitti à partibus, vt not. in l. j. s. de fer. ergo apparet, q iurm non est de forma, vel de substantia testimonij. Præterea dicit ipse, iurm non est introductum in fauorem iudicis, sed partium: qd apparet quia si in fauorem iudicis esset introductum, partes non possent remittere: ergo testes, dicendo falsum testimoniu, licet non iurati etiam aures iudicis offendunt. l. nullum: C. de testib. ergo merito
5 punientur. ¶Quæro, † quid [d] si testis deposuerit aliquid extra
d articulum, vt pp hoc non valeat, vtrum istud testimoniu dicatur peccare in forma? Cy. tãgit in l. j. C. de sepul. vio. sed no examinat.
e Puto quòd non peccet in forma, quia dictum [e] testis extra articulum, ideo non valet: quia in eo deponere videtur non iuratus: ideo est eadem ratio, quæ est in q. præcedenti.

ADDITIONES.

a Alc. ¶Debitam formam. Adde quæ dixi in l. fraudé. §. neque. instrumeta. j. de iure fisci.
b Alc. ¶Quid in test. De teste deponente falsum nulliter, vide Bart. in l. damus. C. eo. Adde Bal. in l. fi. in fi. C. si ex falsis instr. & Io An. in reg. non est. in fi. in mercu.
c Barb. Quæro pro huius. Vide per Io. And. in regula, non est sine culpa. in mercu. & Bal. in l. iurisiurandi. C. de testib. ad fi. & in rub. si de inuesti. feu. fue. controuer. & Cy & Bal. in l. j. C. de sepul vio. Io An. in c. cum cãm. de testib. tenet, q testis non iuratus, falsum deponens, punitur de falso. per Bal. in d. l. j. C. de sepul. vio. sed quid si iurauit, non tñ corporaliter, vide Bal. in l. j. in fi. C. si ex fal. instr. & hic adde quod no Bal. in l. ex his. C. de test. mil. & Guid. de Suza. in c. testimonium. de testi.
d Alex. ¶Quæro, quid. Quid si testis deponit extra articulum, an peccet in forma, vide quod dixi post Bar. in l. Lucius. s. de infa. & no. per gl. & Bar. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus s. de iureiur.
e Poma. ¶Quia dictum testis. Adde Bart. in rub. si de inue. contr. fue. in vsib. feud.

1 *Filius æquiparatur vero creditori, & non patronus.*

§. Si patronus. Op. de l. j. C. de his, qui sibi adscri. Sol. ibi in filio: hic in patrono. Hæreditas enim patris est magis debita filio, q hæreditas liberti patrono. Ex hoc
1 † habes, q filius æquiparatur vero creditori, & non patronus. vid
a gl. a in ver. n. pos. q incipit, secus in filio. in fi. gl. d hac gl. dixi vobis i l. si patronus. s. de dona. tame quædam gl. est in l. 3. C. de iur. & fac. igno. quæ dicit, quòd id quod dicitur, q hæreditas patris filio debita est, debet exponi, id est quasi debita per tex. in l. fi. §. j. de cur. fur, & ibi no. & est etiam tex. in l. sed quia plerunque. s. pro socio.

ADDITIO.

a Alex. ¶Vide glo. adde glo. in l. 3. in prin. s. de bon. liber. & tex. in l. fin. versi. si enim patronus. & ibi gl. & Bal. C. de inoffic. testa.

LEX VIII.

a Quicunque. [a] Opp. C. de fal. mone. l. j. & ij. Gl. quæ est hic, non soluit. Breuiter, si aliquis falsat monetã ciuitatis, punitur, vt ibi: si falsat monetam Principis, aliter punitur vt in eo. tit. l. 2. Illi enim, qui aliter radunt, vel tingunt, puniuntur, vt hic dr, & extra de iureiur. c. quanto.

ADDITIO.

a Poma. ¶Quicunque. Tu pondera, quia tex. in c. ad falsariorum. de fals. acrius punit falsificantes literas, quam vtentes falsis literis. ergo iste tex. est exorbitans quo ad expendentem, ergo non debet extendi extra casum expressum. ergo non bene dixit Salic. in d. l. 2.

LEX IX.

1 *Aurifex faciens aurum, & argentum, de minori liga quam ciuitas requirat, punitur de falso.*
2 *Prohibere qui potuit aliquem facientem falsam monetam, & non fecit, tenetur pœna falsi.*
3 *Expendens falsam monetam, an teneatur hac lege.*
4 *Emens bona fide nummos falsos, an teneatur lege Corn.*

1 Lege Cornelia. No. † Cõtra aurifices, q faciunt auru,
a & argentum de minori liga, [a] quam ciuitas requirat, vt puniant de falso. Ad id qd dr, argenteos, nummos adulterinos, pflauerit, dic, pflauerit, i. de nouo fecerit: alio mo pflauerit, i. factos & bonos destruxerit, hoc mo pot puniri de fal-
2 so, si facit dolosè, vt illos nummos occultet. Tertio habes † q q pot phibere, & no prohibuit, tenetur hac pœna: & ro pot esse: qa facere nummos adulterinos lædit principal'r Rempubl. & io, pcij debent indicare, aliàs puniunt, sm ea q dixi s. tit. j. l. vtrum. vel dicamus spãle in istis atrocioribus criminibus, vt l. Iul. maiestatis. & l. qsquis. in fi. C. ad leg. Iul. maie. & in crie parricidij. d. l. vtrum. & in falsa moneta, vt hic, qd dixi in d. l. vtrum. magis placet. ¶Quæro.
3 † vtrum [b] ille qui expedit falsam monetam, teneatur crie falsi. Hic
b vr casus, q sic. & hic in ead. lege exprimitur, &c. tñ credo, q tunc demum cõmittit falsum, & incidit in legem Corneliã de falsis qn expendit nummos nominatos hic, s. plumbeos, vel stãneos, al's n incidit in lege Corne. de falsis, sed punit exordinariè. l. saccularij. circa prin. & ibi no. s. de exordi. cri. Et per hoc plures feci euadere a pœna legis Corne. de falsis ¶Item dr hic, dolo malo, &c. quæro
4 quare dicit dolo malo? Rn. † qa pot emere qs bona fide causa calculandi ronem, & tunc no tenet lege Corne. de fal. tñ illi nummi calculandi no debent esse forma publica percussi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Minori liga. Adde Bar. in l lege Cornelia. & l. qui falsam. j. eo. tit.
b Alex. ¶Quæro, vtrum. Vide d. Abb. in c. quanto. de iureiur. vbi sequitur hoc dictum: sed pondera: quia videtur q hic ponatur gratia exempli, quo casu non restringitur regula Salic. in l. 2. C. de fal. mo. & vide do. Abb. in c. ad falsariorum. extra de crimi. fal. quæ sit falsa moneta, vide Bar. in l. qui falsa. j. eo. Adde, q no punietur expendens falsam monetam, quam accipit ab alio secundum Cy. C. de fal. l. maiorem. & vide Cy. C de fal. mo. in l. j. & Adde do. Abb. in c. quanto. de iureiur.

1 *Syndici, qui accipiunt pecuniam, vt aliquem falso denuncient, tenetur pœna falsi eodem modo ciues, qui procurant, vt aliquis falso denuncietur.*

a §. Qui delatorem. [a] No. huc §. syndicos comitatus, q
1 accepta pecunia aliquem † denunciant falso. Item cõtra ciues, q faciunt aliquem denunciari falso, vt teneantur pœna istius leg is. quod tene menti.

ADDITIO.

a Alex. ¶Qui delatorem. Not. contra denunciatores non denunciantes delicta, prout in veritate commissa sunt, quia incurrunt pœnam falsi, de quo per Bal. in l. duobus. §. fi. s. de iureiur. & facit ad no. in l. diuus. s. de custo. reo. & Bar. in l. ab accusatore. §. nunciatores. ad Turp. adde plene per Alex. consi. 104. lib. j.

LEX X.

De eo. Scilicet filio, vel seruo, & dicit glo. puta, Titio. & dic, s. pri, vel dño. Hic dr, q committit in legem, sed per quem, an per patrem, vel per filium? Dñt qdã q filius & seruus incidunt in pœnam: qa filius adscribedo acqrit sibi, cum dicat quodammodo bonorum patris dns: vnde suum cõmodu. Item seru⁹ ex hoc sperat commodum. Alij dnt, q tenet illa pœna pater, vel dns. Aduerte, ista est veritas. Prima opinio habet locu, qn pater & dns non iussit, arg. j. eo. l. impuberem. §. ite non continetur. versi. imo magis. Secunda opinio habet locum, quando pater, vel dominus iussit, secundum Iac. de Arc.

1 *Notarius rogatus si confecit instrumentum pro eo, cui ipse postea successit, ille potest vti, & illud conficere.*

§. illud constat. Hic est no. casus, & menti perpetuo tenendus. Op. j. de curio. l. 2. §. in filiis. Gl.
1 non rndet. Br hic tractatur de odio, ibi de fauore. † Per istam lege
a determinant Doct. [a] vnã no. qo. Quidam notarius fuit rogatus de quodã instro cuiusdam Sempronij: demu notarius, qui est rogat⁹, successit illi Sempronio, an notarius ille, q est modo hæres, possit illud instrm cõficere? Dyn. dicit, quòd sic, & illo instro vti potest. Ita dicit Dyn. per hanc legem. Sufficit. n. quòd ab initio fuit rogatus pro alio, vt hic. quod tene menti.

ADDITIO.

a Alex. determinant Doct. Si notarius rogatus successit roganti, an possit illud instrumentum conficere? Certe sic, quod no. Io. Ang. in regula, cum quid. in mercu. in 6. dicit, quidam notarius procurator meus, ad probandum de iure meo produxit in iudicio instrumentum sua manu scriptum, an valeat? Dic. q sic, si instrumentum est confectum ante exercitium procuratoris. Et idem si potestas necessitate sui officij. Idem si pars non esset specialiter non. inata, sed in consequentiam. Et dicit, q ista quæstio non tangitur per aliquos in iure ciuili: sed Pet. de Anch. ibi dicit, q imo tangitur per Dy. in hac lege, Vbi dicit esse casum.

LEX XI.

1 *Pater an possit conficere instrumentum de contractu filij, & quid econtra, quòd non, si est in potestate.*

1 Si pater Per hanc legẽ dñt Doc.† ꝙ si pr̃ est tabellio, p̄t facere instr̃m ꝓ filio emancipato. Sed an possit conficere instr̃m ꝓ filio a in ptãte existẽte in aduentitijs? Vr̃ ꝙ sic, sicut pōt in castrensib. vt hac lege. Circa hoc tñ dic. vt j. eo. l. impuberem. §. j. Sed ꝯ hoc opp. de l. parentes. C. de testib. Rñd. & dico, ꝙ licet pr̃ nõ possit testificari ꝓ filio, pōt tñ tãquam notarius instr̃m filij scribere. Ratio: quia hoc instr̃m scribit de mandato partium, & sicut partes consentiendo pñt patrẽ in iudicẽ, & in arbitrũ eligere, l. quin ẽt. s. de arb. ita pñt partes eligere patrem in notarium, quæ rõ cessat in teste. Quæro, an econuerso filius possit esse notarius & instr̃m scribere de contractu patris? Text. videtur ꝙ non, s. l. proxi. in prin. quod est verum in filio in potestate, vt ibi vidistis. De quo per Dy. in l. quid dicemus. §. fi. s. de auct. tu. & in Specu. de instru. edi. §. postremò. ver. item ꝙ est domesticum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Instrumentũ pro filio. An pr̃ possit cõficere instr̃m pro filio & ecõtra, vide s. eo. l. j. §. inter filiũ. Et an filius in cã patris cõficiat instr̃m, vide Spec. in tit. de instr. edi. §. instr̃m. ver. item ꝙ est domesticũ. de hoc 3. q. 5. c. cõsanguinei. 35. q. 6. c. in summa. 2. q. 4. in summa 4. q. 3. §. item. quod no. Io. And. in Spec. in tit. de instr. edi. §. instrumẽtum. ver. quid ergo. & gñaliter, an persona domestica possit conficere instrumentum pro domestico, & amico suo, vide Bald. in l. instrumenta, ad fi. C. de proba. & vide in l. vxori. j. eo. Adde, an pater possit conficere testamentum, in quo filius factus est executor, Bal. consi. 212. lib. 1.

a §. Et cum matri. No. casum, ꝙ filius potest conficere instrumentum a pro matre. Ratio: quia nõ est in ptãte matris, sicut s. proxi. dixi de filio emancipato.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Conficere instrumentũ. Adde ꝙ videtur, ꝙ non, quia non potest testificari pro matre. l. parentes. C. de testib. vnde instr̃m non scribitur, vt ibi dixi.

LEX XIII.

1 *Mutatio nominis, an fieri possit.*

a 1 Falsi nominis. a Opp. C. † de mutat. nomi. l. j. Rñd. dẽtis scire, ꝙ nomina imponuntur ad hoĩes recognoscendos. C. de inge. man. l. ad recognoscẽdos. Aut ergo ista mutatio nominis fit fraudulosè, & ad alium decipiendum, & tunc mutans nomen punit̃ lege Cornelia de fals. Aut fit ob aliam cãm, non fraudulosè, & tunc fieri pōt, vt ibi. Nam qñ quis mutat statum, sp̃ mutatio nominis fit, puta qñ efficit̃ miles, vel Doctor.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Falsi nominis. De ista mutatiõe noĩs, vide Bal. in rub. primæ cõsti. Codi.

§. Ordine Opp. ꝙ tanto tp̃e dẽt vacare, q̃to tp̃e pœna durauit, vt j. ad mun. l. ordine. in prin. So. dñt qdã, hæc intell' s̃m illã. Alij dñt. Aut fuit ꝯdemnatus de crimine qđ infamat, aut de alio. Gl. ista rep̃hendit: qm̃ lex Cornelia, cũ sit publicũ, iudiciũ infamat. ¶ Vltimo gl. soluit, & dicit sic, Ad nouũ honorem non pōt quis aspirare, nisi tanto tp̃e vacaret, q̃to tp̃e durauit pœna: sed veterẽ vacantẽ incontinenti recuperat, cum pœna cessauerit. Contra hanc sol. vr̃ tex. in fi. vbi loquitur de honore creando de nouo. Rñ. ꝙ licet possit creari decurio, intelligo tñ ꝙ debet vacare tãto tp̃e, q̃to tp̃e pœna durauit. Ita intelligo le. istã. Sed op. si iste est infamis, ergo nullo modo potest eligi ad dignitates, libr. 2. C. de dignita. li. 12. Gl. est in l. quid ergo. §. pœna grauior. a s. de his qui no. infa. intelligit, ꝙ pœna fuit aucta, vel minuta, ita ꝙ videtur cum infamia dispensatum. Ita intelligit hunc tex. gl. ibi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Pœna grauior. Et gl. in l. 2. in prin. j. de decur. licet gl. contrarium senserit in l. 3. in ver. certis rationib. C. de infa. & Cy. in l. 2. in prin. C. de infa.

LEX XIIII.

1 *Filius emancipatus nõ excusatur propter iussum patris: sed si sit in potestate, sic.*

1 Filius. No. ꝙ filius † emancipatus nõ excusat̃ ꝑ iussũ patris, sed filius in ptãte existens excusaretur, & etiã seruus. Dicam j. ea. l. §. fi. vidistis s. e. l. j. §. inter filium.

1 *Si notarius scribat instrumentum, quod pertinet ad eum, & ad alium, idest ad commodum suum, & alterius, an sit illi standum.*

Et quid si notarius scribat se & alium obligatos insolidum, an huic instrumẽto credatur. nu. 2.

§. Sequens quæstio. Hic est not. §. Aduerte, pro declaratione text. q̃ro, qñ aliquis adscribit ibi & Titio legatũ, vtrũ aliqđ acqratur Titio? Iuriscõsultus hic nõ dicit, gl. determinat, ꝙ acquiratur Titio, & Titio portio sua, & portio alterius per ius accrescendi, & istud est verum. Nam text. videtur loqui, ꝙ legatum non valeat, qñ persona illa, in qua principaliter consistit legatum, subducit̃ tanq̃ falso adscripta: sed qñ aliquis adscribit sibi, & Titio, persona Titij non subducit̃ tanq̃ falso scripta. Et ex hoc habes sol. multarũ q̃onum. † Notarius 1 scripsit a instr̃m, qđ pertinet ad eum, & ad aliũ, idest, ad commodũ a suum, & ad commodum alterius, stabitur ne illi instrumento? Rñd. aut illud instr̃m respicit directo personam notarij, per consequentiam ad alium porrigit̃, & tunc in parte illa valet, vt puta si stipularetur seruitutẽ fundo cõi, vel aliquid aliud faceret, ex quo commodum deberet habere socius, licet non esset noĩatus: sed si notarius adscriberet noĩatim sibi, & alteri, ita ꝙ instr̃m substantialiter in se, & in aliquo principaliter ꝯciperet, tunc q̃tũ ad se nõ 2 valet, sed q̃tũ ad aliũ sic. Casus est hic nota. ¶ † Scđo facit ad quæstionem, q̄ vidi de facto. Quidam notarius scripsit se, & alium esse obligatos insolidũ; q̃ritur, an huic instr̃o credat̃? Certè ꝯ se credi- b tur, b alias non, l. non putauit. §. si quis sua manu. s. de bo. pos. contra tab. Item inq̃tum istud instr̃m faceret pro ipso notario, vt ipse notarius ex eo possit correum conuenire istud instrumẽtum nullum effectum haberet, vt hic, & videbitis. j. proxi §.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Notarius scripsit. Qñ notarius possit esse rogatus [illegible], quod sibi cõmittitur. vide Bar. in l. ex stia. de test. tu. & in l. seruus cõis. 1. s. de stipu. seruor.

b Ale. ¶ Contra se creditur. Sed contra se valet. l. impuberem. s. eod. in fin. & ibi Bart. & vide quæ ibi dixi in l. j. §. inter filiũ. s. eo. Et ꝙ notarius possit scribere instrumentum contra se, tenet Bal. in auth. contra qui propriam. in fi. C. de nõ nu. pec. & ꝙ non possit in suum fauorem scribere tenet Bartol. in l. j. C. de his qui sibi adscri. & in l. consul. s. de adop. & in l. seruus. de test. Adde, ꝙ notarius possit scribere instrumentum contra se, Bal. consi. 43. 3. lib.

§. Maritus. Hic est difficilis §. in tex. & diuiditur in quinque partes. Primò ponit Thema, & q̃onem. Scđò ponit duo euidentialia ad solutionem. Tertiò ponit solutionem q̃onis. Quartò ponit vnũ dictum ꝯ solutionẽ, & illud soluit. Quintò ponit aliud dictũ, & illud determinat. Scđa ibi, rñdi. Tertia ibi, ergo. Quarta ibi, an ideo teneri. Quinta ibi, an ideo nõ denegam⁹. ¶ Ad euidentiam præmitte, ꝙ si maritus manumittat seruum dotalem, valet manumissio: tñ sol. mat. tenetur mulieri reddere quicquid eius occasione ad eũ peruenerit, vel dolo malo fecerit, quo minus perueniret. l. dotalem. s. so. ma, & l. si vero. § j. & §. dabit. eo. tit. Ita dicit Dy. ¶ Op. ad primum, & vr̃ ꝙ filius emancipatus se adscribens teneatur: vt s. e. l. j. in prin. Huius timore ver. hic & filium emancipatũ. legitur duob. mod. Vno mõ, ꝙ filius emancipatus adscribens se hæredem p̄t petere bon. pos. [illegible] tab. & in hoc differt à patrono, vt hic, & C. eo. l. j. licet qdã habeãt cã ꝓ scđa: tũc ad prin. huius legis rñ. ꝙ ibi loquit̃ in legato: hic in hæreditate, q̄ erat sibi debita, si alius non instituatur. Vnde secus puto, si hr̃ditas sibi debita nõ esset. Nec ob. qđ dr̃, ꝙ filius p̄t p̃terir: q̃a licet possit præteriri, tñ ab intestato succederet pri. itẽ intellige ꝙ sibi scribat illam partẽ tm̃, quã ab intestato hr̃et: alias incideret in legem, sicut qñ si bi legatum adscriberet eadẽ rõne. Itẽ legitur scđo mõ d. vers. & filium. vt loquatur de bo. pos. data filio patroni in bonis liberti. De hac lec. non curo, teneatis primã. ¶ Itẽ dr̃ hic in fin. ꝙ ille, q adscribit sibi cũ onere fideicommissi, nõ p̄t petere legatum. Cõtra s. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. meminisse. & l. legatarius. s. de excu. tu. l. j. §. sed si legatũ. s. si quis aliq. testari prohi. vel legatario datur petitio, vt alij restituat. Solu. ibi delictum legatarij non faciebat legatum ꝓ nõ scripto: sed faciebat ipsum legatariũ ĩdignũ: q̄ ĩdignitas non attẽditur, cũ alij dẽat restituere: sed hic legatũ efficit̃ ꝓ ñ scripto. Sed tunc op. q̃uo ꝓ nõ scripto remanet cũ onere apud hr̃dẽ, ꝯ l. j. §. j. C. de cad. tol. Rñ. veritas est, hic legatũ primum est pro nõ scripto: quia præsumitur testõrem hoc nõ dixisse, deducit̃. n. legatum tanq̃ falsum: vt s. proxi. §. merito remanet fideicõmissum qđ ab hr̃de debetur: sed in lege ꝯtraria legatum erat pro non scripto ex defectu personæ legatarij, non ex defectu voluntatis defuncti.

LEX XV.

1 *Ignoranti non parcitur in delicto falsi.*

2 *Falsum verè requirit dolum, non quasi falsum.*

3 *Ignorantia excusat à delictis, in quibus verus dolus requiritur.*

4 *Valet statutum, quo cauetur, quòd quis non possit allegare illius ignorantiam.*

a 1 Diuus. a Ista lex tota tractat de isto quasi falso. No. † ex isto prin. ꝙ ignorãti ñ parcit̃ in hoc delicto. Contra hoc op. C. de his, qui adscribunt sibi in test. l. pe. Rñ. ibi fuit ignorãtia, & priuilegiũ militiæ. Itẽ opp. de l. j. C. de his qui sibi adscri. in testa. Sol. ibi in filio emãcipato, in quo est sp̃ale, vt vidistis s. l. ꝑxi. in fi. Tertiò op. sic. falsũ reqrit dolũ. l. nec exẽplũ. C. e. ergo ꝑ ignorãtiã dẽt excusari ab isto dolo. l. si qs in graui, §. si qs ignorans. s. ad Syl. & l. si qs id quod. §. doli. s. de iurisd. om. iud. Gl. soluit. dicit. n. ꝙ nõ licet ignorare istud edictum, sed istas leges sic. hoc nihil est dicere. quare dic † vt in d. l. nec exemplum. C. eod. vbi dr̃, ꝙ falsum re- 2 quirit dolum. quia verum est in eo, qđ ẽ verè falsũ: secus in eo qđ est quasi falsum, vt hic, & in l. j. in fi. s. e. Et sic apparet rñsio ad alia 3 ꝯria. † Nã ignorantia excusat à delictis, in quib. verus dolus requiritur: sed in isto delicto non requiritur verus dolus, ergo &c. Dic 4 de hoc per Dy. in c. ignorantia. de reg. iur. lib. 6. Ex hoc † habes, ꝙ valet statutum, quo cauetur, ꝙ quis non possit allegare ignorantiam illius statuti, sicut hic fit.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Diuus. Vide ad hanc l. Dy. in reg. ignorantia. de reg. iur. in 6. in fi. princ. ibi, ex hoc habes, ꝙ valet statutũ, quo cauetur. ꝙ quis nõ possit allegare ignorantiam illius &c. Adde, ꝙ prius videtur dixisse Bald. in l. j. sub fi. ver. sed an valeat statutũ. s. de legib. videlicet, ꝙ valet statutum dictans, ꝙ quis non possit allegare ignorantiam. de quo late per Ro. in l. de pupillo. §. nunciationi. de oper. no. nun. & ad dictum Bar. hic, vltra istum tex. adde text. quẽ omnino vide, in Auth. in medio litis. §. pe. & tex. in l. sicut. in fi. C. de præscr. 30. ann. & tamen vide Bal. in l. vnic. in prin. C. de cad. tol. & tex. in Auth. vt fa. no. consti.

§. Scribere

Scribere. Vides ergo, ꝙ qui sibi adscribit per filium, vel ꝑ seruū, tenet̃ hac lege. hoc ē, verum q̃n filius, vel
seruus adscribit eo mandante, vt habuistis no. s̃. e. l. de eo in prin.
Sed op. verba edicti sunt scripta in personā. Dn̄t enim, si quis sua
a manu adscripserit, vt s̃. in prin. a ergo eū ꝙ facit ꝑ aliū, non cōpræ
hendit. l. aut q alr. in fi. s̃. qd vi aut clam. & dixi in l. hæc verba. s̃. de
adult. Rn̄. possumus dicere, ꝙ ista verba huius §. scribere. sunt ver-
ba edicti diui Claudij, & hoc videt̃ sentire gl. parua in seq. § planè.
versi. nec gn̄alem, & c. q̃ est sup verb. dari. q̃ dicit, ꝙ vsque illuc du-
rant verba edicti. & s̃m hoc ista non est interpretatio iurisconsul
ti, sed cōstō Principis, vel aliter, puto quod interpretatio Iuriscō-
sulti incipit hic, scribere aūt, &c. Ad ꝯrium rn̄d. ꝙ vr̃ facere per se
q facit per aliū. s. ꝑ fictionē. & ita dicit hic. Dicit. n. videri, & sic per
fictionem, non aūt ꝙ verbis cōprehendatur, vt in ꝯriis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Supra, in prin. Et ad idem posset argui de tex. in l. si per aliū. in prin. s̃. ne quis eū, qui in ius voc. est, vi exi. sed pōt responderi per Bar. in l. j. in princ. s̃. de eo, per quem fac. eri, t videlicet, ꝙ non comprehendatur faciens per alium, nisi hoc sit expresse in l. cautum. & vide quod no. Bal. in l. nihil. in prin. s̃. de sicar.

§. Plane Vides, ꝙ specialis subscriptio prodest ad euitandā pœnam, & ad capiendū relictum: sed gn̄alis subscri
ptio prodest tantum ad pœnam euitandam.

1 *Subscriptio generalis facta à patre, vel domino, quo ad omnia prodest filio, vel seruo: secus in extraneo subscribente, nisi quo ad euitandam pœnam.*
2 *Subscriptio schedulæ fienda à partibus, qualiter fieri debeat, vt teneat.*
3 *Notarius, qui occupatus commisit alij ad scribendum instrumentum, in subscriptione dicat: quæ suprascripta sunt inter talem, & talem & c.*
4 *Notarius quando in fine instrumenti facit vnam subscriptionem, dicendo, quòd supra rasum, vel cancellatum & c. debet facere subscriptionem specialem.*

1 **§. Itē Senatus** †No. ꝙ gn̄alis subscriptio prodest quo ad oīa, filio vel seruo scribēte: secus in ex-
neo scribente, q a nō ꝓdest, vt hic, in versi. qd̄ tamen. & s̃. eo. l. j. §.
inter filium. nisi ad euitandum pœnā, vt s̃. eo. ver. nec gn̄alē, & C.
2 eo. l. si testōr. Istud prodest † ad infinita. Aliqs scripsit vnā schedu-
lā in qua ꝑtinent̃ q̃dā facta in fauorē sui, & in fauorē mei, ego sub-
scripsi me dicens, omnia dicta approbo, & mea volūtate esse scri-
a pta dico, & ꝯfirmo. valet ne ista schedula ꝯ me? Rn̄. n̄, a sed dēt seq
subscriptio spālis. hoc mō dicēdo, qd̄ factum est de tali ꝯctu inter
me, & talē approbo. Ista. n. dr̃ spālis subscriptio, vt dixi s̃. e. l. j. §. in-
3 ter filium. † Item q̃n notarius est multum impeditus, & ipse nō pt
scribere, pt alij ad scribendū ꝯmittere, ar. l. j. s̃. de offi. ei⁹ cui man. ē
iurisd. & C. de iure delib. l. fi. §. sin aūt dubius. ibi, vel scribere impe-
ditus, & c. Certè si ille notarius postea in fi. se subscribit, dicendo,
ꝙ oīb. quæ suprascripta sunt, ipse interfuit, & de illis fuit rogatus
dēt facere subscriptionem spālem dicendo, oībus q̃ supra scripta
sunt inter talē, & talē; nō autē dēt facere gn̄alē ꝑ hāc legē, nisi ꝯ-
4 mitteret filio suo, vt ꝑ hanc legem Item facit ad aliud, ꝙ † q̃n no-
b tarius b in fi. instr̃i facit vnā subscriptionē dicendo, ꝙ s̃. rasum, vel
cancellatum est, & c. s̃m formā l. j. s̃. de his q̃ in test. delen. Certè ē
vtile, & forsan necessarium, ꝙ faceret subscriptionē specialē, aliàs
c subscriptio gn̄alis, c nō porrigeret̃. d ad ea, de quibus esset dubium
d an esset manu sua facta per hanc legem.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Rn̄. non. Bal. contrarium tenuit in Auth. si quis in aliquo. versi. vlterius dicamus. C. de eden. & vide Ang. & quæ ibi dixi post Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obl. vide Bar. in d. auth. si quis in aliquo. in ver. certè, si ille est notarius postea in fi. se subscribit, dicendo & c. vide Bar. in l. quædam. §. nihil s̃. de eden. & Inn. in c. quoniam contra. de prob. & Io. And. in ti. de instru. edi. §. instrm. in addi quæ incipit, in gl. & adde Bal. in auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. & vide Bald. in l. testamenta, C. de testa. & qd̄ not. Bar. in l. cum sn̄iam. C. de sen. & qd̄ ibi dixi. & in cle. j. de offi. dele. & tenet Bald. contrarium in auth. si quis. C. de eden & Ang. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obl. vbi per ipsum vide de subscribente, an sit idem ac si totam scripturam fecisset. idem ponit in l. cum antiquitas. C. de testa. Item vide Dom. de Sancto Gem. in c. si pro te. notab. 1. de rescrip. in 6. vbi vult fore satisfactum statuto requirenti propriam scripturam, si facta est per tertiam personam, de voluntate tamē obligati. Adde de subscribente se schedulæ, Pau. de Cast. consi. 330. & 350. Ro. cons. 303. Et de notario, qui commisit alteri instrumentum scribendum, vide Pau. de Cast. consi. 220. & Bal. consi. 85. 2. lib & 442. 3. vol.

b Alex. ¶ Q̃n notarius. Et ista intelligas, vt per Bar. in l. j. §. & ideo. s̃. de his quæ in testa. delen & Bar. in l. si vnus. C. de testa. & in l. fi. C. de edi. diui. Adde quod no. Bar. in l. tabularum. §. j. quib mo test. aper. & vide tex. cum gl. no. in c. cum venerabilis. extra, de relig. do. qui ēt voluit, ꝙ vbi in aliquo instrumento est aliquid suspectum, nulla fides adhibeatur. & contra Bar. hic tenet Bal. in d. Auth. si quis in aliquo. C. de eden. & Bal. in auth. cōtra qui propriam. C. de non nu. pec. dicit, ꝙ qui se subscribit, videtur totam scripturam scripsisse, text. est in l. cum antiquitas. C. de test. ¶ Adde, ꝙ non statur verbis notarij de cancellatione, vel rasura, vt voluit Pau. de Cast. consi. 38.

c Poma. ¶ Subscriptio generalis. De hoc, an sufficiat generalis subscriptio, vel requiratur specialis, vide quæ ponit do. Alex. in l. quæ dotis. in vers. sed subdit, ibi Bal. s̃. sol. mat. & vide eundem consi. 167. in prin. vol. 2. & Fel. in c. quoniam contra. ver. limita 6. de proba. & Barb. in c. si quis presbyterorum in 5. no. de reb. eccl. non alie. & Ias. in l. cum antiquitas. ad fi. C. de testa. & Pau. de Cast. consi. 350.

d Alex. ¶ Non porrigeretur. Circa hoc vide quæ dixi post Imo. in l. quæ dotis. in fi. solu. mat. Et circa prædicta scias, ꝙ subscriptio debeat esse vltimus actus, & per illū scriptura accipit perfectionem. & ideo si volo agere ex aliqua scriptura & c. per alium scripta vno tempore, & subscripta per te alio tpe, debeo facere mētionem de tempore subscriptionis. quia ex tunc recipit vigorem contra te, non à tpe, quo fuit scripta. & ita inducebat Florentiæ semel d. Nell, in l. hac consultissima, in princip. C. qui testamen. fac. pos.

Ita refert ibi Pau. de Cast. Adde, quod in simili no. Bar. in l. repetita. s̃. de fid. instr. & adde quod no. dixit Bal. in l. si quis eum. §. sed si suo testō. s̃. de vulga. & pup. vbi dixit, ꝙ si actus durauit per plures horas, notarius in instrumento debet apponere horam, in qua contractus fuit habitus pro perfecto, non horam, in qua contractus habuit initium. quod no. Et de eo qui pluries se subscripsit, vide tex & gl. in l. Lucius. s̃. de li cau. & Spe. in tit. de confes. § 1. ver. quid si primo & c. dixit contrarium eius, quod primo dixi. & adde quod dicit Bar. in l. testamentum. C. de test.

§. Quæri tamen debet. Pone casum, qd si aliqs adscripsit sibi d mādato
testōris: puta, filius, vel seruus, qui necesse habebant ei parere, an
ista necessitas obedientiæ eū excuset? Rn̄det̃, iusta excusatio & ho
nesta est, vt excuset̃ à pęna, nō tn̄ hēbit legatū. Tex. ibi, subsequē-
di, i. obediendi necessitas, subaudi excuset. Et sic apparet, ꝙ loquit̃
in filio, vel in seruo, qui hn̄t obedire necesse, & in aliis quę j̃. dicet̃
honesta, nunc rn̄det. Item ibi, ꝙ non sit concessum. q. d. satis est,
ꝙ excusentur quo ad pœnā, licet non capiant legatum, vt probat̃
C. de his qui sibi adscri. l. vlt. & s̃. §. proxi. & s̃. eod. l. proxi. in prin.
& not. s̃. eod. l. j. §. inter filium. cum seq.

a **§. Matri quoque.** a Ex hac ergo lege vos hētis, ꝙ excusat̃ à pœna falsi, qui sibi adscri-
psit pp gn̄alem subscriptionem: spālis vero sufficeret ēt quo ad
capiēdū, vt s̃. §. planè. Itē pp necessitatē obediendi. Itē pp iuris er-
rorē, vt in muliere, vt hic in masculo secus. vt vidistis s̃. ea. l. i prin.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Matri vtroque. Habes in text. ꝙ mulier potest scribere testamentum, licet in eo non possit esse testis, & no. Bar. j̃. eo. l. impuberem. in prin. & tex. & ibi hoc no. Ang. in l. si quis legatum. §. si patronus. s̃ eo. Item potest scribi per seruum & filium, & omnem infamem, vt s̃ eod. l. j. §. inter filium. Item potest quis suum testamentum scribere manu sua, l. 2. C. de his qui sibi adscr. per Bar. in l. seruus. s̃. de testa.

§. Si quis duobus. Opp. s̃. eod. l. j. §. ad testamenta. & s̃. e. l. in prin. Rn̄. hic loqtur in eo qui
sibi adscribit sub ꝯdōne: in ꝯrio sibi adscripsit purè. Sed ꝯ hoc op.
j̃. e. l. impuberem. §. j Rn̄. hic in eo, qui sibi adscribit sub duab. cō-
a ditionibus: a ideo parcitur sibi quo ad pœnam, & quo ad capien-
dūm: ibi vero adscripsit sub vna conditione tm̄, & hæc est vera
omnes aliæ sol. quæ ponuntur in gl. diuinationem continent.

ADDITIO.

a Alexan. ¶ Duabus conditionibus. Not. ꝙ adscribens sibi sub geminata conditione non punitur. quod etiam sequitur Lud. in l. si vero. §. de viro. sol. mat. in 3. fal. & l. j. in princ. s̃. de ver. ob.

Paris. A Limita, vt per Ias. in l. fi. in 5. no. C. de pact.

LEX XVI.

1 *Celans aliquid simpliciter, vt verum non appareat, incidit in pœnam falsi. Itē qui extruncat bullas ex literis papalibus. nu. 2.*

a **Paulus.** a Vides hic in prin. ꝙ qui subtrahit instr̃m, nō inci-
dit in pęnā falsi, nisi in testō: secus i alio instr̃o. Con
tra j̃. ea. l. in fi. ibi, surripuerint. Gl. soluit, & benè. Ex furto solo nō
incidit qs in pœnam falsi: sed si qs furat̃, & corrumperet instr̃m,
ponēdo illud in ignē, vel alio modo destruit, tunc pro quolibet
instr̃o subtracto, & ita destructo, quis incidit in falsum, ita loquit̃
1 finis. † Item vides in hoc §. qui celat aliquid vt verū nō appareat,
b incidit in crimen falsi, b Hoc debes intelligere in eo, qui celat ali
quid simplr̃, vt nemini appareat. secus si celaret ꝯ vnam ꝑsonam
2 tm̄, l. 3. §. si quis dolo. s̃. de tab. exhi. Itē dr̃ hic, resignauit. Not. † ꝙ
quicunq; detruncaret bullas de literis papalibus, vel de aliis lite-
ris, in pœnam falsi incideret, vt hic. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Paulus. Vide quæ notantur, & quæ ibi dixi in l. in fraudem. §. quoties. j̃. de iure fisci. & quod no. gl. in l. si quis affirmauerit. s̃ de dolo. & ibi Bar. & q̃uo possit criminaliter agi contra surripientem instrumenta, vide glo. quam ibi sequitur Bal. in l. instrumenta. C. ad exhib. Et ad intellectum istorum vide Ang. & Imo. in l. j s̃. de pub. iud. & quando celans instrumentum puniatur de falso, vide plenè Bal. in l. eum qui. C. eo. & in l. fi. C. de eden.

b Alexā. ¶ In crimen falsi. Qui celat aliquid vt verū non appareat, incidit in falsum. adde bonum tex. in c. olim. de rescript. laté in c. licet. extra eo. & ꝙ ibi no. in gl. j. magna.

LEX XVII.

Cum quidam. Pro non scripto. ergo istud remanet apud hæredes cū onere suo, de quo dic.
vt in l. filius. in fi. s̃. eo.

LEX XVIII.

1 *Vir tabellio potest instrumentum pro vxore conficere, non autem testificari.*

a **Vxori.** a No. dicit hic Dy. ex isto princ. ꝙ vir tabellio potest
1 † conficere instrumentum ꝓ vxore sua: sed nō posset esse testis, tanquam domestica persona. Rationem differētiæ
inter testem, & notarium, dixi s̃. eo. l. si pater.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vxori. Maritus tabellio potest conficere instrumentum pro vxore, quod sequit̃ Ang. in l. si pater. in fi. s̃. eo.

1 *Testis, qui vltro se offert, est suspectus, & eius dictum non valet.*
2 *Adscribens se fideicommissarium, vel executorem in testamento, non potest postea recusare: & dicitur executor datiuus.*
3 *Ingerans se licet præsumatur suspectus: tamen probatio in contrarium admittitur, cum non sit præsumptio iuris, & de iure.*

§. Qui

1 §. Qui se filio. Hic est no. casus. No. tex. ibi ɔsensisse, &c. No. †ex lege nr̄a ar. optimū, ꝙ testis, qui vltro se offert, sit suspectus, & eius dictum non valet, vt hic, ibi, ꝙ vltro tutelam, &c. Facit l. q̄ oīa. §. j. s. de ꝓc. Dixi in l. post legatū. §.
2 hic vero. s̄. de his qb. vt indi. Secundo no. arg. qđ dicit gl. †ꝙ si aliqs adscribat se fideicōmissariū, & executorē in testō, n̄ pt postea
a illā fideicōmissariā recusare. ꝼm hoc ille, ꝗ se a adscribit fideicō-
b missariū, erit executor datiuus, b non executor testamētarius, de quo executore datiuo loquitur l. 3. s̄. de ali. & ciba. leg. Vlti. not. ꝙ
5 ille qui sponte se ingerit, †præsumitur suspectus: tamen nō est ꝑsumptio iuris, & de iure: quia admittitur probatio in cōtrarium. Casus est hic, ibi, si idoneus esse approbetur. Tene menti.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Qui se. Vide q̄ plene no. ad Bar. in d. §. his vero. & ibi alleg. d. de Rot.
b Alex. ¶Executor datiuus. Adde bar. in l. ex snia. s̄. de testa. tut. & qđ not. Ioan. And. de instr. edit. § instrumentum. ver. quid ergo.

LEX XIX.

1 *Delinquere qui inchoauit, & non perfecit: quia noluit, excusatur.*
2 *Moneta falsa dicitur illa, q̄ fabricatur à nō hñte ptātē fabricādi à Principe.*
3 *Moneta facta ab habente auctoritatem, vt non dicatur falsa, debet esse talis in forma, qualis est in materia, deductis expensis cudendi.*
4 *Monetam quis tenetur recipere pro æstimatione taxata à publico, aliàs punit.*

1 Qui falsam. No. ꝙ ille qui inchoauit †delinquere, & n̄ ꝑfecit: qa noluit, excusat: secus si non ꝑfecit: qa n̄ potuit. De quo ꝑ Doc. in l. si qs nō dicā rapere. C. de episc. &
2 cler. & dixi in l. qui ea mēte. s̄. de fur. ¶†Quæro, q̄ dicatur moneta falsa? Rñ. q̄ fit ab eo qui nō habet auctoritatē faciendi à princi
3 pe. l. 2. & vlt. C. de fal. mon. Secūdo †quæro, qualiter dēat fieri fieri moneta ab eo, qui hēt auctoritate faciēdi, ne al's dicat moneta falsa, & adulteratiua? Inn. in c. quanto, ex̄ de iureiu. dicit, ꝙ mone-
a ta debet esse talis in forma, a qualis est ī mā, deductis expensis cudendi. & hoc obseruat consuetudo. Sed text. legis videtur dicere ɔ̄ quia moneta dēt esse talis in forma, qualis est in materia, n̄ deductis exepēsis cudēdi. & sic vr̄, ꝙ expēse cudēdi dēat fieri de pu
b blico. b l. j. circa pri. & ibi gl. s̄. đ ɔ̄hē. ēp. Quæro, vtrū †aliqs cogat
4 recipere monetā ꝓ ea æstimatiōe, q̄ taxata ē à publico? Cas' ē hic
c ꝙ sic, & si n̄ recipit, punit, vt ē cas' C. đ vet. numis. ꝑt. l. vlt. c li. xj.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Talis in forma. Quæ dicat falsa moneta, & qua pœna puniatur eā expendens, vide Bar. & quæ ibi dixi, in l. lege Corne. s̄. eod. ¶Adde plene ipsum Alex. consi. 104. j. vol.
b Alex. ¶De publico. Ista faciunt ad no. per Bar. in l. Paulus. de sol.
c Alex. ¶L. vlt. Adde omnino Bar. in l. fi. hic alleg.

LEX XXI.

1 *Donans, vel obligans rem duobus, tenetur pœna falsi, si est adiecta clausula, ꝙ de dicta re nemini ius dedit &c. vel dixit se alteri non donasse &c. talis tenetur pœna stellionatus.*

a Qui duobus. a Opp. s̄. de cri. stel. l. 3. Breuiter ibi vendidit rem alteri obligatā: hic vero vēdidit rē alteri venditam. Et aduertatis, istā legē ego ītell go stricte, ꝓut ia-
b cet, ꝙ qs vēdidit b rē†duob, in diuersis ɔ̄ctib': secus putarem, si ī
1 duobus diuersis ɔ̄ctib. rē donaret, vel alios ɔtractus faceret. Nam licèt incidat ī crimē stellionatus, l. 3. s̄. đ cri. stel. n̄ icidit in crimē
c falsi. & qđ dic c de aliis ɔtractibus, ꝙ nō incidit in crimē falsi, est verū, si nō dixit aliquid de donatione prima, vel de obl'one: sec' si interrogatus dixit se non donasse, vel non obligasse alteri pri', & mentitus est: quia incidit in crimen falsi: vt j̄. eo. l. si à debitore & ideo aduerte, si in instr̄o est posita illa cl'a, ꝙ de dicta re nemini ius dedit, pp ꝙ ꝑiudicium fieri possit &c. tunc si alteri donauerit prius, vl' obligauerit, punit pœna falsi: vt j̄. e. l. si à debitore.

ADDITIONES.

a Alexā. ¶Qui duobus. Adde ꝙ hæc lex non vēdicat sibi locū in feudante rem duob', scđm Bal. per illū tex. in c. si quis fecerit. quo tpe miles. & vide ad materiā huius l. bal. oio, in c. j. §. si facta. si de feu. defun. fue. cōtr. & intellige hāc legē, qn̄ primus emptor nō cessabat i solōne ꝑtij, alias secus ꝼm Odof. q̄ ita no. in l. vēditor hæreditatis. de hær vel act. vē. & refert Bal. in l. quoties. C. de rei ven. ꝓ hoc facit l. quamdiu. de distr. pi. Itē nō habet locum in pignorante rē duobus, scđm Bar. ī l. si qs. s̄. de pig. act. Et vtrū petēs iterū debitū solutū puniatur pœna falsi, vide Bal. in l. j C. de condic. inde. Itē limita vt per Ange. & Imo. in l. à diuo. §. si post. s̄. de re iud. & in §. sed si emptor.
b Poma. ¶Quod quis vendidit. Ad limitatiōnē huius legis vide omnino Alex. in l. à diuo Pio. § sed si emptor. s̄. de re iudi.
c Barb. ¶Et quod dico. adde Bal. in c. cum Ioannes. de fide instr. vbi limitat, nisi reuelaret illam obligationem: vide ibi.

LEX XXII.

1 *Pupillus non potest esse notarius, licèt possit ad scribendum adhiberi.*
2 *Mulier potest adhiberi ad scribendum.*
3 *Pupillus non potest eligi notarius, vt post pubertatem, vel factus maior, officium tabellionatus possit exercere.*

a Impuberem. a Opp. de l. pupillū. j̄. de re. iu. Sol. hic in eo pupillo, q nō ē doli capax, nec ꝓximus pu
1 bertati. ¶†Quæro, an pupillus possit esse notarius? Dñt quidam, ꝙ sic, ꝑ hāc legem. Dy. & alij Doc dñt ɔ̄. Nā offin̄ notariatus ē publicum offīn. l. gñal'r. C. de tab. sed īpuberes ad talia officia admittī nō pñt. l. 2. §. impuberes. de iure immu. & l. 2. in fi. de regu. iu. ergo &c. Nō obst. hæc lex: quia hic loqt̄ de eo, ꝗ adhibebat ad scribēdū n̄ ad publicandū, ad qđ pt adhiberi seruus: vt s̄. de test. l. ser-
2 uus. & j̄. e. l. ver. itē n̄ ɔtinet. Itē pt †mulier adhiberi ad scribendū
3 vt no. s̄. e. l. diuus. ver. idē in filia. ¶†Quæro, vtrū b pupillus possit
b eligi notarius, vt post pubertatem, vel factus maior, possit tabellionatus offin̄ exercere? Rñ. tex. & vr̄ velle, ꝙ tpe quo eligitur qs ad offin̄, debeat esse idoneus. l. excusantur. §. j. s̄. de excu. tut. & extra, de rescrip. c. si eo tempore. lib. vj.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Impuberem. Vide Dy. & bar. in l. j. §. si impuberes. s̄. ad Sylla.
b Poma. ¶Quæro, vtrū. Et facit in simili l. si filius. de leg. ꝑst. & facit quod dicit d. Pet. ī c. si eo tpe. hic alleg. si qs facit testm̄, si postea cāt..., an recōualescit.
1 *Pater an possit adscribere filio in potestate in aduentitiis.*

a §. Si ei filio. Op. ꝙ n̄ inspiciat euētus, sed sufficit adscriptio. l. si quis legatū. s̄. eo. in princ. Dñt qdā. hic illud legatū erat quasi ɔdōnale: Ibi purū. Nihil ē, quare dic, ibi ad scribebat directo sibi: hic ꝑ obliquū. Rō, quia qn̄ adscribit directo, solum īspicit qđ sibi adscribat, & nō curat, vtrum ei q̄ratur, vel nō. Sed qn̄ sibi adscribit per obliquū, senatus n̄ inspicit adscriptionē, qm̄ sibi adscribit, sed inspicitur euētus, an ei q̄rat, vel nō. ¶ Venio ad ꝼm, hic dr̄, ꝙ filio emancipato potest pr̄ adscribere.
1 †Quæro, vtrum hodie b possit adscribere filio in ptāte ɔstituto, ī
b aduētitiis, cū pr̄i n̄ q̄rat ꝓprietas? Quidā ꝙ sic. Gl. ī ver. ī adoptionē, ꝙ nō: qa saltē pr̄i q̄rit vsusfructus, q̄ gl. signa. Cōtra hāc glo. vr̄ ꝙ no. s̄. de auct. tut. l. j. vbi vr̄ dici, ꝙ valeat quo ad ꝓprietatem, nō quo ad vsūfructū, ꝙ qdā dñt, sed nō puto hoc verū. Cū. n. nomē filij quasi falsum subducatur. l. filius. §. sequēs. s̄. eo. nihil ex illo legato pt d̄beri alicui, vt ibi. Pro hoc facit tex. j̄. ea. l. §. si dñs. vbi ille qui adscribit, nullo mō dēt suū ɔmodum aspicere. Fateor tamē, ꝙ si pr̄ adscribendo filio dixisset, ita ꝙ ipsi pr̄i nō q̄rat vsusfruct', tūc excusat pr̄, qa esset eadē rō q̄ in emācipato. ¶Venio ad versi. sed & si ei. Op. ꝙ inspiciat animus, nō effectus: l. diuus. s̄. ad l. Cor. de sica. Gl. non sol. Rñ. hic loquitur đ quasi falso, quod nō potest committi adscribēdo alij, nisi adscribenti queratur, & iō cū ad ꝑfectionē delicti requirat euētus acqsitionis, iō inspicit euētus, nō animus: sed in lege ɔ̄ria ad perfectionē illius delicti, sufficit anim' cum aliquo actu, vt colligitur ex verbis legis Corne.

ADDITIONES.

a Alex. Si ei filio. Per hunc tex. dicit Cy. ꝙ si quis credens occidere hominem, occidit asinum, non punitur, & fuit de facto secundum Ang. hic.
b Alex. ¶Quæro vtrum. Pater non potest adscribere pro filio in aduentitiis, in quib. patri quæritur vsusfructus, & hoc quia in consequentiam sentit lucrum. Ita habes hic gl. quā nescio alibi. Et facit ad qō. vtrum quādo clericus adscribit legatum ecclesiæ suæ, possit, & valeat: in quo scias, ꝙ licet clericus nō possit esse tabellio. l. vniuersos. C. de decu. lib. x. & c sicut. extra, ne cler. vel mo. tamen valeat si fuit, secundum Bal. in d. l. vniuersos. bene facit l. si quis decurio. & ibi no. C. de fal. & iō videtur, ꝙ tale legatū valeat, cum clericus possit esse testis in cā ecclesiæ. c. cū nuncius. extra, de testib. & quòd teneat, & non puniatur pœna falsi adscribentium in testō, tenet Pau. multum not. in c. cum inter. extra. de re iud. licet in contrarium faciat gl. de qua hic cum clericus in cōsequentiā videatur lucrū sentire, Cogita. Et ad id, quod dixi de sacerdote, vel clerico, adde Bar. in l. seruus. s̄. de testa. Et gl. in c. vt officium. §. ad conscribendas. in verb. permissa, de hæret. in vj. dicit, quòd potest vetera extendere, noua facere nō postquam est clericus. & Imo. in l. f... lsa. §. sed si cui. s̄. de condic. & demon. & ibi dicit Bald. per illum tex. quòd tabellio effectus Doctor, nihilominus tanquā tabellio poterit conficere instrumentū, & Cy. in d. l. si quis decurio. & Bar. hic. vide quæ dixi in l. j. §. inter filium. s̄. eo. Adde, an pœna adscribentis habeat locum in testō nuncupatiuo, Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de instr. edi §. posthumo, ver. quid ergo.
1 *Pater vt possit euitare pœnam, cum scribit testamentum, in quo filius est hæres institutus.*

§. Eadem & de filio. Dyn. dicit hic, ꝙ q̄dam mulier hñs gñum ex filia præmortua instituit nepotem hr̄dē, isto gñe pr̄e istius nepotis scribēte testm̄: & addidit in fine, & testm̄ scriberet ad sensū cuiuslibet sapientis: & in eodem testō illum nepotē hr̄dē instituit. Iste gener accusabatur de falso. quia adscripsit hr̄ditatē filio suo. dicit Dy. ꝙ dedit
1 ɔsiliū, †ꝙ pp illa verba posita ī fine testi, pr̄ q̄ scripserat testm̄, adiiceret illa verba, ꝙ filiū, vel nepotem quo ad testatricē instituebat sub ɔdōne, si emanciparet ab eo patre: & sic euasit pœnā pr̄ adscribens. ita dt Dy. Aduerte, mihi vr̄, ꝙ cū ipse pr̄ prius incideret in quasi falsum, Dy. dedit sibi ɔsiliū, ꝙ incideret in verum falsum: nam ꝑ illa verba, ꝙ testm̄ scriberet ad sensum sapientis, ista extrinseca nō pñt addi, vt dixi plene ī l. illa institutio. s̄. de hær. in sti. & l. ex ea parte. in pri. s̄. de ver. obl. & no. in l. si mandato Titij. s̄. mand. in fi. & iō apponēdo illa verba, incideret in verū falsum. Sđ rectius ɔsiliū eēt, ꝙ ipse emanciparet filiū suū ante aditā hr̄ditatē, & sic cū sibi pr̄i nihil q̄reret, nō incideret in falsum, nec puniret. & si vult dicere tex. in isto §. & đ filio postea emancipato &c.

§. Qui codicillos. Opp. ꝑ ɔfirmationē codicillorum mihi nihil acquirit, cū codicilli remaneāt firmi, vt inst. de cod. §. sed cū ante. Sol. hic loquit ꝼm iura antiq̄, ꝼm q̄ codicilli ante facti erāt nulli, nisi expresse ɔfirmarēt. hodie vero cum ꝑfirmationē adscribēti nihil q̄rat, non incideret in crimen falsi. Venio ad ver. hæc ita. Quæro, qđ vult hoc dicere, & op. ꝙ siue volente, siue nolēte testatore, illa adscriptio nihil valeat. l. diuus. s̄. e. qdā dñt. ꝙ iste versi. hæc ita, nō dēt eē hic. Alij dicunt

dicũt, ꝙ dẽt esse, nec dẽt vacare, & rñdent ad ꝯria, ꝙ ista talis adẽ
ptio libertatis, si est facta sine testatoris voluntate, seruo nõ no-
cet, & incidit in pœnã adscribens. Sed si est facta cum dñi volun-
tate, valet quo ad ꝑiudicium serui, nõ quo ad commodũ adscri-
bentis. hoc tamen placet, si de voluntate dñi probaretur al'r, quã
ꝑ illã adscriptionẽ. Nã cũ illa adscriptio subducatur, vt falsa, non
pt prodesse adscribenti, nec alteri, l. filius. §. sequen. s. eo.

1 *Adscribens in testamento contractum pro se, incidit in pœnam falsi, ex senten-
tia senatuconsulti.*

§. Qui liberti. Quid vult dicere, ꝙ nõ teneẽ verbis, sed
snĩa senatuscõsulti? Gl. dicit, ꝙ verbis te
nent illi, qui adscribũt res æstimabiles: sed libertas nõ est res ęsti
mabilis: ergo, &c. Cõtra hoc facit ĵ. ꝓx. §. vbi ille, qui adscribit li-
bertatem teneẽ, licèt libertas sit res inæstimabilis. l. libertas. ĵ. de
re. iu. rñ. ergo al'r. in senatuscõsultũ incidit ille, qui sibi adscribit ĩ
1 testõ † legatũ vel fideicommissum, vel aliquid ptinẽs ad vltimã
voluntatem, sed assignatio liberti ñ ꝓprie ptinet ad vltimã volũ-
tatẽ. l. assignare. s. de assign. lib. ergo & c. & iõ dicerẽ, ꝙ si aliqs ad-
scriberet in testõ ꝯtũ ꝓ se, ꝙ ipse incideret ĩ pẽnã falsi ex snĩa se
natusconsulti, nõ ex verbis, vt hic. Facit qđ no. in l. hæredes palã,
in fi. s. de testa.

1 *Natura casus datiui, sibi adscribit.*
2 *Notarius potest conficere instrumentum, in quo ipse alteri obligetur.*
3 *Pater an possit scribere instrumentum pro filio, remissiuè.*

§. Qui autem Quæro quõ nõ teneẽ verbis: nõne sibi
aliquid adscribit? Rñ. tex. in l. j. §. ad testa-
mẽta. s. e. & l. diuus. ĩ prin. s. e. loqẽ de eo q̃ sibi adscribit legatũ, vel
fideicõmissum: sed exhrdatio nõ est legatũ, vel fideicommissum
1 ergo & c. Præterea nã casus † datiui, adscribit sibi, & c. est vt signi-
ficet per modũ acquisitionis: sed ille q̃ adscribit exhæredationẽ,
nõ sibi adscribit aliquid positiuũ, qđ acqrit: merito nõ contineẽ
a verbis, nec snĩa. Vlt. notandũ a † ex hoc tex. Dy. dicit, ꝙ notarius b
2 possit instr̃m scribere, quo ipse obligeẽ alteri, non quo alter obli
b getur sibi. Facit l. vxori. §. j. s. eo. l. nõ putauit. §. si quis sua manu. đ
bo. pos. ꝯtab. & quia ei ꝯ se ẽ adhibẽda fides. l. Publia. §. fi. s. depo-
3 siti. An † aũt pr̃ notarius possit scribere instr̃m ꝓ filio, dixi s. e. l.
pr̃. & tangitur ꝑ Dy. in l. qđ dicimus. in fi. s. de aucto. tuto.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Vlt. no. Et pro hoc facit l. sciendum. ĩ ver. si qs se scripserit. s. de verb.
ob. & ibi no. Ang. in repe. in prin. & cæteri Moderni sequuntur, & maxime d.
Ale. quem oĩno videas.

b ¶ Quod notarius. Notarius pt scribere instr̃m cõtra se, & vide qđ no. bar. ĩ l.
filius. §. seqñs qõ. s. e. Et q̃d fit in testõ, vide bar. ĩ l. seruus. s. de test. & adde q̃
no. voluit bar. in l. ex sententia. de test. tut & in l. seruus cõis. s. de stip. ser.

LEX XXIII.

1 *Falsum quot modis dicatur.*
2 *Statutũ, quod dãnatus de falsitate nõ admittatur ad officia, intelligitur de fal-
sitate strictè.*

a Quid sit falsum Alias est, immutet, & tunc est pla-
na al's est imitetur, & tunc expo-
ne, qa conaẽ lr̃as facere eadẽ forma, qua facit alius, & subscribeẽ
1 nomen suũ ßm Ia. de Are. ¶ † Opp. oĩs immutatio veritatis ẽ fal-
b sum, vt in auth. de instr. cau. & fide. circa princi. Rñ. falsum, b vno
modo dr̃ largissime, & istud est oẽ, qđ non est verũ siue dolose di
caẽ, siue sine dolo, & hoc mõ sumũt dialectici, & ꝓbatur in l. si is
qui ducenta. §. vtrũ. s. de reb. dub Scđo mõ dr̃ falsum largè, oĩs im
mutatio veritatis, q̃ in se habet dolũ, d. auth. de instru. cau. & fide.
circa pri. Facit l. nec exemplũ. C. eo. & hoc modo loquendo oĩs
ille, qui cõmittit dolũ, posset dici, ꝙ cõmittat falsum: sed hoc nõ
2 est verum quãtũ ad accusationẽ đ falso. Tertio † mõ dr̃ falsũ stri-
ctè, & tũc illud dr̃ tm̃ falsũ, qđ incidit ĩ aliqđ caput legis Corne-
liæ de falsis. Casus est hic. Vñ ñ puto, ꝙ pro quolibet dolo, & ꝗ
libet deceptione quis incidat ĩ falsum, vt puniaẽ l. Corn. de fal. vł
in capitulis expressis in hoc tit. Et puto, ꝙ statuta, q̃ dñt ꝙ condẽ
natus ꝓ falsitate: nõ admittiẽ ad officia, & siĩa, dẽant intelligi de
ꝯdẽnato pro falsitate ex aliquo cap. quod numeraẽ ĩ hoc titulo.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quid sit. Adde Sal. in l. nec exẽplũ. C. eo. vide Ioã. de Imo. in cõsi. 104. ad quod
alleg. istũ tex. cũ dicto Bar. & vide gl. in c. ne quis arbitretur. 22. q. 2. quæ melius loquiẽ,
& vide gl. in c. in memoriã, 19. dist. & in l. nec exẽplũ. C. de fal.

b Alex. ¶ Rñ. falsum. Quid sit falsum. adde Bar. in d. l. nec exemplũ. & Bal. in d. §. vtrum. ꝑ
illum tex. dicit, ꝙ large instrumentũ simulatũ dicitur falsum. qđ etiã intelligit proce-
dere in statutis. cuius cõtrariũ sentit hic Bar. Et an nõ solẽne, & falsum æquiparentur,
vide quod no. Bal. in l. non dubiũ in 7. opp. C. de test. Et ille q̃ dicit tibi, falsum dicis, nõ
dicitur tibi inferre iniuriã: qa non intelligitur, ꝙ dicis ex proposito falsum, secundum
Sal. in l. de tutela. C. de in integ. rest. mino. Adde ꝙ qs põt ẽ mentiri sine dolo. ita dicunt
Mod. in l. qs sit fugitiuus §. idẽ Celsus. s. de ædi. edic. vbi vide. Adde Alex. consi. 13. libr. j.

LEX XXIIII.

Desistere ante sententiam in crimine falsi licet.
Accusans, mandans, & faciens, possunt in eodem libello.
3 *Instigatio non releuat accusatorem à pœna, nisi accusaret ex necessitate officij,
vel fuisset facta personis, quibus verisimiliter deberet credi.*
4 *Syndici coitatis denunciantes maleficia ad alterius instigationẽ, nõ excusantur.*
5 *Iudex in sententia qua reũ absoluit, potest accusatorem condemnare, stante sta-
tuto, quod non probans accusationem, condemnetur.*

Athales In crĩe falsi pt qs liberè desistere añ snĩam secundũ
gl. Et in hac l. ponit Dyn. casum. Quidam instituit
duos in 11. vnciis: filiã in vna. Athali reliqt libertatem. Item duas
vncias dãdas ab illis hr̃dib. Cætera sunt clara. ¶ Opp. de l. post le-
gatum. §. an libertas. s. de his qb. vt ind. Sol. ibi testimonium tituli
1 hic vero dixit q̃da verba, s. se ꝓbaturum, qđ tñ nõ fecit. Itẽ † op.
ĵ. ad Tur. l. j. §. incidit. Rñd. dicit gl. spãle in hoc crĩe, vt añ sentẽtiã
liceat desistere. Ista est vera, licèt gl. videaẽ al'r dicere in l. Lucius.
ĵ. ad Turp. & ibi dicã. ¶ Item op. de d. l. post legatũ. §. sunt q putãt,
s. de his qb. vt indi. Rñd. legẽ istã intellige, ꝙ ibi perseuerauit vsq;
2 ad snĩam: hic nõ. ¶ Ex hac l. † no. primo, ꝙ vr̃ hic esse casus illius
qõnis, an mandãs, & fieri faciẽs possint in eodẽ libello accusari.
Et hic vr̃ casus ꝙ sic: quia inscribit sil', & sel', ꝯ scriptorẽ, & ꝯ Pro-
culũ coheredẽ. Pro hoc l. nihil. in fi. s. de adul. & per Doc. in l. j. C.
3 si reus, vel accu. mor. fue. ¶ † Scđo no. a ꝙ instigatio serui nõ rele-
a uat accusatorem à pœna: quod tene menti. secus esset in eo, qui
accusaret ex necessitate officij: qa tũc istæ instigationes eũ à calũ
nia releuarẽt. l. tutor. s. de his q. vt indi. Itẽ puto, ꝙ secus cẽt si istę
b instigationes fuissent factæ à psonis, qb. dẽret verisil'r credi. b l. q
4 cum maior. §. pe. & fi. de bo lib. & ista no. † ꝓ syndicis cõitatis, q
denunciant maleficia ad aliorũ instigationẽ. dẽt. n. eis ĩstigantib.
5 credi, vel nõ credi ßm qualitatẽ personarũ † Tertio not. in hac, l.
casum istius qõnis. dicit statutũ, ꝙ q nõ ꝓbauerit accusationem,
ꝯdẽnetur in decẽ libris, vtrũ in eadẽ snĩa, qua absoluit reum, pos
sit iudex ꝯdẽnare accusatorẽ: Casus vr̃ hic ꝙ sic. ibi, pronũciauit,
& Maximillæ partẽ & c. Ad quod facit C. de calum. l. j.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Secundo not. Vtrũ instigationes releuent accusatorem à pœna. Quod no. pro
syndicis cõitatis, q. instigati denũciãt. Et no. gl. in l. Polla. de his q. vt indig. Et istis om-
nib. adde Bar. post glo. in l. athletas. §. calũniator. s. de infa. Vtrũ aũt si iudex inquirat ad
denunciationẽ syndici faciat litẽ suã, sicut si motu ꝓprio ingreret? Bald. videtur velle
ꝙ sic, in l. j. §. si præses s. de magi. cõue. quod no. licèt cõtrariũ videatur expressum in l.
2. §. si publico. s. de adul. Et dicit Cy. ibi, ꝙ fama, seu indicia, releuent iudicem q̃tuncũ-
que indebite ꝓcedẽtẽ, & inqrẽtẽ, vt ibi per eos in 12. q. Et dicit Bal. in l. fi. C. de prob. ꝙ
semiplena probõ releuat accusatorẽ à calũnia, nisi reus contrariũ plene ꝓbet. Et dicit
bal. in l. fi. C. de testi. ꝙ testes examinati extra iudiciũ per syndicũ super inqsitione sua
nullã fidẽ faciũt indici. ipsum tñ excusant, alle. gl paruã, q̃ reputat multũ not. in l. si ea
qõ. in verb. hẽret. C. de his qb. vt indi. dũ dicit, in domo, nõ in iudicio. Et de iudice per
calũniam inquirente, vide Bal. in l. j. C. de re iud.

b Alex. ¶ Credi. Et no. Bar. in l. j. in prin. in fi. s ad Turp.

LEX XXV.

1 *Nuncij facientes falsas relationes hac lege puniuntur.*
Actio in factum oritur ex publicis iudiciis.

a Qui nomine. a Nota † ꝯ nuncios facientes falsas relatio
1 nes, & citationes falsas: puniuntur enim
hac lege. Secundò no. ꝙ ex iudiciis publicis oritur actio in factũ
ciuiliter, vt hic, & l. nec quicquam. s. pro soc.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Qui nomine. Allegatur ista lex. per Guid. de Suza. ꝙ si aliqs se fecit notarium,
q nõ erat teneẽ oĩb. rogatib. eũ de instrumẽtis ad interesse. facit ĵ. e l. eos. §. fi. C. de ta
l. generali. & l. fin. C. de magi. cõuẽ. Item no. ꝙ nũcius curiæ, citãs aliquẽ falso, sine mã-
dato iudicis, similiter puniaẽ pœna falsi criminaliter, & ciuiliter ad interesse partis cita-
tę, vide Cy. bal. & Sal in l. fi. C. de req. reis. quod no. per Mode. In st. de act. §. quadrup. Et
adde, ꝙ in citatione dẽt apponere de cõmissione iudicis, & sufficeret eius sigillum se
cundũ Inn. in c. qm̃, de ꝓba. vide bar. & q̃ ibi dixi in l. j §. cura. s. de offi præfe. vrb. dicit
tamẽ Inn. in d. c. qm̃ cõtra. in vers. citatur. ꝙ si de relatione nũcij publicè apparet, suffi-
cit, licèt non appareat de commissione. Et quòd requiratur commisso iudicis, tenere
videtur bar. & Iac. de are. in l. cum clericus. C. de epis. & cle.
Clau. ¶ Nũqd aũt si aliqs fecit præceptũ nõie principis, cũ mãdatũ nõ hẽret, & fecerit
sine dolo, nõ asserẽs se mãdatũ habere à principe, an puniatur ista pœna, vide tex. ꝙ nõ
in c. in causis. de elec. & ibi Pan. vide Alex. in l. sub prętexto. j. C. de transa.

LEX XXVI.

Si quis patris. No. dicit gl. ꝙ pp delictum patris aufertur
hæreditas nepoti. Contra dicit gl. s. de se-
na. l. emancipatũ ĩ fi. & s. de ĩ ius vocã. l. adoptiuũ. ĩ fi. Gl. ñ sol. Sol.
vt no. s. đ iur̃ pat. l. diui. & ꝑ Dy. ĩ c. nõ debet aliquis. de re. iu. li. 6.

LEX XXVII.

1 *Vnius testis dicta in vna causa, faciunt fidem contra eundem testem testifican-
tem in alia causa.*
2 *Vltimo dicto testis facto cum tormentis statur. & nu. 4.*
3 *Testis potest se incontinenti corrigere, si iustã causam correctionis alleget, &
hoc iudici videatur.*
4 *Quando testis variat in dictis, an stetur primo vel secundo.*
5 *Testimonia falsa quæ dicantur, quæ varia, & quæ diuersa.*
*Testis nõ dicitur varius, quando variat circa aliquas demonstrationes, vt circa
pronomẽ, vel agnomẽ: sec⁹ si variat circa locũ, vel tps cõtractus, vel delicti.*
6 *Testis ꝓductus, & examinatus in vna cã, si in alia cã super eodem articulo exa
minatur, & dicat: dico prout dixi in alia cã: an valeat, est in arbitrio iudicis.*
*Consiliũ pro teste, qui primo examinatus, iterũ examinatur, vt petat sibi prius
testificatum exhiberi.*
7 *Dictum testis primum, etiam non publicatum, debet testi, qui secundo examina
tur, eo requirente, exhiberi.*
*Testis in secundo testimonio dicat, prout sibi videtur modo, & si apparuerit ali
ter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit & c.*
8 *Testis quando dicit extra iudicium: scio hoc tantum, & non plus, quòd scriba
tur eius dictum coram testibus.*
9 *Diuersitas inter vnũ testẽ, & aliũ, reducitur ad cõcordiã, secus & vnius eiusdẽ.*

Eos

a Eos qui. ªHæc lex diuiditur in tres partes. Prima loquitur de
eo, qui dixit varia & diuersa testimonia, eodem tpe
& corã eodẽ iudice, & in eadem causa. Secũda loquitur de eo, cu-
ius testimonium variat ab eo, qđ alias dixit extra iudiciũ. Tertia
de eo, cuius testimonium suum variat ab alio eius testimonio,
quod alias dixit in alio iudicio. Secunda ibi, & eum qui contra si-
gnum. Tertia ibi, de impudentia eius. ¶Op. ꝙ tertium respõsum
sit superfluum, cum dicat idem, quod in primo. Gl. vult dicere, ꝙ
in j. responso dixit testimonia varia, & diuersa pro eadem parte, su
per diuersis articulis: sed in 3. responso dixit varia, & diuersa testi-
monia pro diuersis partibus. s. pro actore, & reo, in eadem tamẽ
instantia. Vel dic, vt dixi diuidendo: principium legis loquitur, qñ
dixit varia testimonia, & diuersa in eadem causa, inter easdem ꝑ-
sonas, sed tertium respõsum loquitur, qñ variauit inter ꝑsonas di
1 uersas, in diuersis causis, seu instantiis, qđ est no. † ꝗa licèt acta fa
cta in vna causa non faciãt fidẽ in alia cã, inter diuersas ꝑsonas
vt no. in l. is apud quem. C. de eden. tñ dicta vnius testis in vna cã
b faciunt fidem ᵇcontra eundem testificantem in alia causa. quod
tenet Inn. extra de testi. c. veniẽs. ¶Ad secundum responsum op.
ꝙ debeat stari vltimo dicto, vt s. de adul. l. si postulauerit. §. rõ, ver.
2 sȝ & si negauerit. Breuiter: † ibi vltimum dictum est factum cum
tormentis, ideo illi vltimo dicto statur, hic vero ipse idẽ sine tor-
c mentis variauit. ¶Itẽ op. ᶜad idẽ testi licet incõtinẽti se corrigere
vt no. in Auth. de test. §. ꝗa vero. in gl. mag. & est casus extra, de te
3 sti. cog. c. ꝑtereà. Rñ, † ꝙ testis pt̃ se incontinenti corrigere, si iustã
causam erroris, & correctionis alleget, & hoc iudici videatur, sed
quãdo simpliciter dicit diuersa, nec dicit hoc se facere animo cor
rigendi, tunc hr̃ vt testis varians, ideo punitur, ita debetis intelli-
gere legem nostram, & l. qui falso. s. de testi. ¶Opp. ad idem, & vr̃
quòd debeat stari primo dicto, & dictum suum secũdum ñ ener-
uat. nec primum tollit l. generaliter. C. de non nu. pe. & extra, de
testi. c. sicut. Resp. ibi fm dictum testis fuit dictum post publica-
tionem, & extra iudiciũ, non in forma testimonij, lex vero nostra
hic loqt̃ qñ vtrunqȝ dcm̃ fuit in iudicio, & in forma testimonij, &
4 iõ † ꝓ declarõne dp̃ntis mãæ debetis reassumere sic. Qñqȝ testis
d variat in eadem causa, & inter easdem personas, & tunc aut secũ
dum dictum est cum tormentis, & statur secundo, aut sine tor-
mentis, & tunc aut dicit hoc animo se corrigendi aut non, vt pa
tet ex ꝑdictis. Quandoqȝ testis variat in iudicio ab eo quod dixit
extra iudicium, & tunc aut primo testificatus est in iudicio, scdo
dicit contrarium extra iudicium, & tunc statur primo dicto, d. l.
generaliter. C. de non nu. pe. & d. c. sicut. extra, de testib. Aut pri-
e mo dicit extra iudicium, postea ꝯrium ᵉdicit in iudicio, tunc puni
* tur vt falsarius, vt hic in 2. responso. Aut profert varia * testimo-
nia, & diuersa, & inter diuersos, & tunc punitur vt falsarius, vt hac
5 l. in 3. responso. & ita intelligas. ¶† Quæro, q̃ dicantur testimonia
diuersa? Quidam dñt, i. falsa. Vel dic, i. varia, vel. i. aduersa. Ita dicit
gl. Pro huiusmodi, declaratione dẽs scire, ꝙ falsa testimonia dñr,
qñ ꝯ veritatem qs dt falsum dolose. Varia testimonia sunt, qñ
vnum dicit in vno articulo in alio artic. aliud dicit. De his duob.
ponitur in d. l. q falso. & intellige, ꝙ sit ista varietas circa ipm ne-
f gotium ᶠprincipale, vel circa circunstãtias ipsius negotij principa
lis. Nã si ista varietas eẽt circa aliquas demonstrationes, vt circa
pronomen, vel agnomen vnius ex partib. vel circa locum origi-
g nis vnius ex partib. nõ diceretur ᵍpp hoc varius testis, ar. l. his ver
bis. in fi. s. de hæ. inst. & l. pe. de reb. du. Sȝ tunc diceretur varius, qñ
variaret circa locum contractus, vel etiam circa ips̃ ꝯctus, vel de-
licti. Ad quod facit, quod no. C. de testib. l. testium. & l. ob carmẽ,
* * in fi. s. de test. Aduersa & contraria dicuntur dicere illi, q dñt ꝯ-
patibilia, vt puta in vno articulo dixit vnum in alio articulo dixit
aliđ ꝙ ẽ ĩpossibile ꝯcurrere cũ primo. Facit ad hoc qđ no. ꝑ Inno.
ex̃ đ test. c. ꝑterea. ĩ fi. & ĩ Spe. de test. §. j. ver. itẽ ꝙ testes sũt varij. &
6 ver. itẽ ꝙ aliqđ. ¶† Quæro ꝓ decl'one hte stis deposuit semel sup
h vno articulo, & producitur iterum in alia cã sup eodẽ articulo, v-
trum sibi sufficiat dicere: dico me tãtũ scire, quantum dixi in alia
i cã, an valeat i tale testimoniũ, vl' dicit, dico qđ dixi ĩ alia cã. Breui
ter

ADDITIONES.

a Ale. ¶Eos qui. Habes arg. ex hoc tex. quod tabellio faciens diuersa signa in diuersis instrumentis, licet dicat se ignoranter fecisse, punitur pœna falsi. quod no. & ita Bal. in l. cõparationes. C. de fide inst. An autem signum sit de solennitate, vide Bar. in proœ. fforum Et ad prædicta vide Bar. in l. ad testium. §. si quis ex testib. s. de test. & quod s. no. de no tario mutante, & vtente diuersis signis, tenuit Bal. post Ia But. in proę. C. & Gul. de Cu. in d. l. comparationes, & adde quæ no. Inn. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, de ver. obl. qđ liceat notario mutare signum alterius notarij, dummodo fiat in fraudem, tenuit Bal. in l. j. C. quæ res ven. non poss. Itẽ adde, ꝙ si inter duos mercatores est contentio de signo, ꝙ qui agit, lite pendente, non potest vti tali signo. Bal. in l. j. C ne lic. po. Ex opposito, & ad materiam huius legis, adde omnino Ang. in cons. 172. quod incipit quædam do. Margar & in cons. 189. & adde Abb. in c. literis. per illum tex. de prob. & ibi gl. & vide Bar. in l. qui per salutem. in fi. de iureiu. & in auth. at qui semel. de prob. & adde quòd Bal. per istam l. in c. j. §. si enim domino. quid sit inuest. dicit. ꝙ licèt testis extra iudicium vel coram iudice dicat se non interfuisse, tamen in iudicio debeat cogi ad respondendum veritatem, & statur illi responsioni, licet Bar. no. contrarium in hac l. eos. & male, secundum eum, & contra Bar. consuluit bal. in quodã suo consil. paruo allegando glos. in d. c. cãm quæ. & tex. in d. c. j. quid sit inuest. & incipit cõ. in Christi nomine amen. licèt assessores post Bar. sicut cæci credant plus sibi, quam gl. & veritati, & adde Pet. de Anc. in cle. testib. de test. & Ant. de But. in c. cũ in tua. eo. ti. Et an examinationes factæ in vno iudicio faciant fidẽ in alio, vide Bar. hic, & gl. ord. in c. causam quę. de testib. & firmat d. Ant in c. veniens. eo. ti. in gl. pe. & Host. & Mod. in d. c. causam quæ & ponit in l. j. in prin. ff. si men. fal. mo. dix. & in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pe. & in l. 2. C. de fru. & lit. exp facit quod idẽ Bal. nõ. in l. 3. C. de sen. quæ sine cer. quãt. & quod no. in l. de qua re. §. fi. & ibi per gl. ff. de iu. Adde quod cõ. Bal. est mihi 467. li. 2. incip. pũctus & Ang. cons. 307.

Po. ¶Ista lex quæ loquitur in testib. hẽt locũ in notario variante notam instrumẽti, ita Alex. cons. 89. vol. 3.

Paris. ¶Vide Ale. cons. 108. in xij no. vol. 2.

b Ale. ¶Faciunt fidem, Singularis limitatio ad id quod dicitur, ꝙ acta facta in vna cã, nõ faciunt fidem in alia, & vide tex. in c. per inquisitionem. extra, de elec. Et facit ad hoc l. si pro lusorio. §. j. de app. Adde Ant. de But. in c. cũ in tua. de testi. & in simili Fed. in cõclu. 358. in c. iure.

c Barb. ¶Itẽ opp. Vide Inn. in c. præterea. de test. cog. & Bal. in l. edita. C. de eden. dicit, ꝙ testis, & etiam pars, potest errorem suum incontinenti reuocare, etiam circa probationem erroris. Et istis adde no. Bal. in auth. at qui semel. C. de prob, in ver. sequitur modo videre de iisdem testibus repetendis, &c. Et quando testis loquutus est cũ aliqua partiũ, nõ dicitur incõtinẽti corrigere, secũdũ gl hic alle. in §. illud de test. & in d. c. ꝑterea.

d Ale. ¶Pro declarõne. Et intellige, quãdo variat in negotio principali: secus si in quibusdã circunstãtiis. Ita dicit Spe. in ti. de test. §. 1. & Bal. in l. his verbis. de hære. instit. Idem cũ primo deponit de credulitate, secundo de veritate, statur sequenti. Ita Bart. in l. qui bona. §. si quis. de dam. infe. & Bal. in l. de tutela. C. de in integ. rest. Ex opposito, quãdo testis variat, cui dcõ stãdũ sit, & an possit variare, vide qđ no. Bar. in l. quicquid adstringendæ. in fi. de verb. obl. & Bal. in l. si postulauerit. §. pe. s. de adul. Et vide omnino quæ no. dixit Bar. in l. qui bona. §. si quis stipulatus, & quod ibi dixi, de dã. infe. Et dic, ꝙ testis vacillãs punitur de falso, vt ẽ gl. 4. q. 3. c. qui falso, facit l. qui falso. s. de test. & qđ ibi dixit gl. Et vide Bar. hic, quãdo in diuersis causis: vide Bal. in l. gesta. C. de re iu. Et adde quod dicit Bal. in l. 3. C. de adul. ꝙ si testis dicit vnũ primò, aliud secundò, statur dicto primo. Sed in l. gesta, de re iu. dicit, ꝙ si testis deponit sine iuramẽto, postea cũ iuramẽto, statur dcõ iurato, & adde quod no. Bar. in l. q per salutẽ s. de iureiu. Et adde quod dicit Bal. no. in l. præsbyteri. in prin. C. de epis. & cle. ꝙ testis nõ põt corrigere dictum suũ nisi corrigat, anteq̃ alloquatur partẽ, vel ante aperturam ꝓcessus, secũdũ Inn. de acc. c. cũ dilecti. & vide quod no. Bar. in l. imperator. s. de stat. ho. Adde de teste, qui primò dicit credere, secũdò affirmat, Ang. cõ. 274. & quãdo testes. dicãtur vacillãtes in substãtia, per Bal. cõ. 411. 3. lib. & eo. lib. qñ dicantur varij, aut contrarij cõ 85. Et ꝙ stetur dicto secundo iurato, non primo tenuit cons. 465. & vide de prædictis Ro. cons. 406.

e Ale. ¶Postea contrarium. De hoc mẽbro, vide Bal. in l. nullum penitus. C. de testi. & in c j. quid sit inuest. vbi dicit de hoc esse casum singularem. sed ẽt est casus, in titu. de no. feu. c. j. §. notandum & cum opi. Bar. hic, etiam tenet ipsemet Bar. in l. si quis in graui. §. si quis moriens. ad Syl. contrarium tenuit bal. in l. gesta. C. de re iud. & in l. nullum. C. de test. vide Sal. in l. si quis decurio. C. de fal. nisi dicas saluãdo bar. ꝙ ista confessio extraiudicialis fuit legitimè recepta. ¶Adde quod vbi vnum deposuisset in iudicio inualido, aliud in valido, valet quod dixit in valido: vt est gl. in c. cum cãm inter Archiepiscopũ de test. & Spe. in ti. de test. §. j. vers. quid si contrarius.

† Clau. ¶Aut profert varia. Istud singulariter limitat Pan. in c. inquisitionis. de acc. & ponit plenè de materia Are. in c. per tuas. de proba. & con. 71.

f Pom. ¶Ipsum negotium. Vide etiam Barb. cons. 70. vol. 2. & Ale. 54. vol. 1. & in simili 70. eo. vol. 1. & 78. volum. 1. & 94. eo. vol. 1. & 78. & Anch 65. & Ias. in l. 2. de bo. poss. secundũ tab. & in l. neque natales. & in ver. 4. limit. C. vnde legi. & Bal. in l. testium. C. de testib. & Ale. cõs. 174. vbi dicit, ꝙ testes dicuntur contestes, quando concordant in eundẽ finẽ rei.

g Ale. ¶Non diceretur. No. & adde gl. in c. dudum. vers. substantia. de conuer. coniu. in c. cum ecclesia. in ver. vacillasse. & ibi limitat Ant. de cau. poss. & plenè in c. nihil. de verb. sig. no. bal. in l. 1. C. de test. & in l. qui sententiam. C. de pen. cùm concor. ibi assignatis, & scripsi alias post Bar. in l. ob carmẽ. §. fi. s. de test. & dicit no. d. An. in c. 2. in fi. de reg. iu. ꝙ licet testes in aliquo modico cõtradicant, non per hoc dicuntur varij, per id', quod ibi no. gl. 2. & vide exemplum, & tene menti. Et prędictis adde Bal. in c. 1. §. si autem domino, super gl. in verbo, reminisci, in ti. quid sit inuest. qui dixit no. ꝙ qui non reminiscitur mõ põt reminisci cras, & hoc verbum est multum no. in depositionib. testium qui in vna causa dixerunt se non recordari, in alia deposuerunt super facto, quod bene no. Adde quæ dixi secundum Bald. in l. quid tamen. §. si arbiter. s. de arb. & Bar. & Doc. in l. qui bona. §. si quis. de dam, infect.

† Clau. ¶Et l. ob carmen. Adde ad hoc quod no. Inn. & Io. And. in c. fraternitatis. de test. vbi volunt ꝙ quando instrumentũ cõtinet aliquid falsum, qđ non est circa substantialia vel connexa, nihilominus facit fidẽ, quos sequitur Pau. de Cast. in l. si ex falsis. circa fi. ver. in ea. gl. ibi, item no. & c. C. de transac. adde Ias. pulchrè in l. j. s. de offi. eius. melius facit qđ ibi no. Bar. in 2. lec. vbi vult, ꝙ ad hoc vt testis puniatur de falso, requiritur ꝙ dixerit falsum super substantialibus negotij. & refert Inno. ita tenere in d. c. fraternitatis. idem tenet Iac. But. in l. Lucius. supra de infamib. et sequitur ibi Angel. et multum exclamat idem Angel. consil. 194. incipien. visis processibus. Ad hoc etiam adde ꝙ dicit Anto. de But. in cap. cum causam. de testib. post Specu. in titul. de teste. §. j. versicul. item quòd aliquid addit de suo. vbi in fine. dicit Bu. quòd quamuis testis falsum dicat super non substantialib. tamen valet eius dictũ. Ad hoc ẽt faciunt quæ no. Ant. de But. & Panor. in c. cum olim, de ver. sig. idẽ tenet Are. cõ. 60. & Ale. con. 5. vol. 1. & cõ. 105 vol. 2. ad idem etiam quod dicit Panor. in c. ex literis. per illum tex. de fid. inst. & vide ẽt Bal. in c. cum adeo. de rescr. & Ale. cons. 122. vol. 2. Itẽ ad aliud aduerte: quia quando rusticus deponit falsum, iudex debet aduertere, quòd nisi appareat, ꝙ ex malignitate hoc fecerit præsumitur potius quòd fecerit ex simplicitate, vt no. pulchre Ang. in §. & quoniam. in auth. de testib. & per Io. And. in c. cum Ioannes. de fid. instr. Bal. in l. testium. C. de testi.

h Paris. ¶Pro declaratione. Vide Fel. in c. cum in tua, extra de test. & Hip. Marsi. in l. ex libero. no. ix. ff. de quæstionib.

i Ale. ¶An valeat. Vide Bal. in l. fi. C. de testi. facit quod no. Bar. in l. j. s. si cer. pet. versicul. idem dico si esset auctoritas, &c. Sed quid si prima examinatio fuit nulla aliquo defectu, postea testis iterum examinatus dicit, dico per omnia vt dixi s. in prima examinatione, vtrum hæc secunda examinatio, laboret eodem morbo, quo prima Bartol. no. determinat in l. legata inutiliter. de leg. 1. Et ad Bar. hic, adde Bal. in l. iurisiurandi. C. de testi. & cum Bar. hic, simpliciter transit Pet. de Anch. in cle. testib. ad fin. de testi. & bal. in l. gesta. C. de re iud. opi. Bar. videtur vera per l. Theopompus. & quod ipse Barto. scribit, s. de do. præle. vide Flo. in l. j. s. de test & adde Bal. in l. nullum. C. de test. & in c. j. §. notandum. de no. feu. Et ad Bar. hic adde Pau. de Cast. in cons. 206. inci. In Christi nomine amen. super primo dubio dicendum est, ꝙ cum diuersitas, in 2. dub. Ex opposito adde, quòd contrarietas testis extra iudicium, & in iudicio detrahit fidei. c. per tuas. de proba. & eo. ti. c. sicut. & de præsump. c. literas. de testib. c. cum causam. vbi gl. & in c. veniens. et vide d. Ant. in c. cum in tua. de testi. et contra Bar. est gl. in l. 3. §. Sabino. de testi. et gl. in d. c. per tuas. in ver. adulterij. et Spe. et Io. An. in ti. de teste, §. 2. quid si idem testis. et in §. opp. versi. quid si prima depositio. et Ang. hic, et Io. And. in mero in c. non est. in 6. et Flo. in l. qui falso. de testi.

ter, hunc punctum nõ reperio tactum, sed puto, φ sit in arbitrio iu
dicis admittere istã testificationẽ, si vult, sicut alias testator testm̃,
qđ ante fecerat inualidum, pt ↄfirmare sine aliqua expssione ver-
borum ↄtẽtorũ in primo testõ. l. j. §. sed si filiusfa. s. de le. 3. & l. qdã
ex liberis. §. testõ. s. de bon. pos. sm tab. & l. qrebatur. de test. mili.
Sed si iudex nollet tale testm̃ admittere. qđ, pt, si vult, videat ipse,
qua trepidatione, & qua ↄstãtia loquatur. l. de minore. §. tormẽta:
j. de qõnib. tunc do istud ↄsiliũ testi, φ ipse petat illas testificatio-
nes sibi prius exhiberi, vt de dicẽda veritate possit informari, ar. l.
7 cum si exhibuissent. §. 2. s. de pub. & qđ ibi dixi. Sed qđ † si testimo
nium, qđ primo dixerat, nõ erat adhuc publicatum? Rñ. hoc non
obstãte, pt ipsi testi oñdi: qa quãtũ ad ipsum testẽ eius testimoniũ
ñ ẽ secretũ, sed sp fuit publicum: sicut dicim⁹ de iudice inqrẽte, vt
in c. cũ clamor, ex̃ de test. & dixi in l. 2. §. si publico. s. de adul. ↄsulo
tñ sp testi, φ in scđo testimonio verba ista apponant, φ ipse dicit
put sibi vr̃ mõ, & si apparuerit aliter dixisse in alia cã, ex nũc cor
rigit hoc dictum sm, & reducit ad dcm̃ primum, cum illo tpe me
lius recordaret. ¶† Vlt. no.ª bonum ↄsilium ex hac l. 2. rñso. qñ
8 a hẽs testẽ, q dicit extra iudiciũ, ego scio hoc tm̃, & nõ plus, facias
scribi dcm̃ eius, vel facias dici corã testib. qa si aliud diceret in iu-
dicio, puniret de falso: tñ homines cauti, q dubitant ne producã-
tur in testes, si interrogant, rñdẽt, qñ ero in iudicio dicã id qđ mi-
9 hi videbit: & bñ dñt, ne postea incidãt in falsum. Itẽ scias, † φ illđ
qđ dicit tex. hic in. prin. q diuersa inter se testimonia &c. ñ intelli
gatis de diuersitate testimonij inter vnũ testẽ, & aliũ: qa illa diuer
sitas reducit ad ↄcordãtiã, vl̃ stabit dignioribus. vt l. ob carmẽ. s. de
test. in fi. Sed intellige, φ testimonia vnius & eiusdem testis erant
inter se diuersa, & varia tunc enim habet locum hæc lex.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vlt. no Adde φ hoc etiam sequitur Pet. de Anc. in cle. testib. de testi. ad fi. Pro quo facit gl. in l. Fulcinius. §. quid autem sit latitare. s. ex q. cau. in poss. ea, qui vult contrarium probari extra iudicium, sed contrarium voluit sub dubio forte, gl. in c. cum causam, de testi. Item scias, φ dictum vnius testis va rij, nunquam reducitur ad concordiam, sed semper punitur, quod sing. no. In contrarium tamen no. Bar. in l. j. in prin. s. de ope. no. nun. & vide Imo. in l. inter stipulatem in prin. de verb. obl. Ex opposito, qđ mirabile dictum est, oppositum tenuit Bal. in l. nullum. C. de testi. & cano. in c. cum causam, de testib.

a Qui se pro.ª milite. No. ↄ eũ, q se appellat Doctorẽ, cum non sit Doctor.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Qui se pro. No. ex hoc §. φ appellans se doctorem, cum non sit, punitur pœna falsi, quod intellige esse verum, si doctorem se appellat, & aliquẽ actũ facit doctori congruentem, secus si simpliciter se doctorem appellat, l. si q s. C. de aquędu. li. 11. & ita limita hunc § & l. qui sub ptextu. C. de sac. eccl. quia non punietur pœna falsi, sed extraordinaria. Adde Bar. in l. reddatur. C. de p fes. & med. li. x. & qđ no. Bar. & Bal. in d. l. q sub ptextu. & in l. data opera. & ibi omnino vide. C. q. accu. Sed quid de eo qui abradit nomen alterius, & ponit suum, vide Bar. j. ad muni. l. Titio. & no. vide tex. & ibi gl. & Bar. in l. 3. s. ad l. Iul. maie. & adde, φ quis non est habendus pro doctore, licet receperit in signia, si alia non interuenerunt. ita vide in l. sed si hac. §. patronum. s. de in i' voc. Pom. vide Fel. in c. tertio loco. de probat. & Ale. pulchre cons. 5. vol. 3.

LEX XXVIII.

1 *Debitor si dicat fundum nemini obligatum, & si appareret contrarium, quòd liberaret, an incidat in falsum, si apparet obligatum.*

Si à debitore. Gl. ponit exẽplũ pluribus modis, & vltimũ magis placet: sed pt esse vtrunque bonũ.

1 Quæro, † qđ si dixit fundum nemini obligatum eẽ, & si apparet ↄtrium, promisit eum liberare: modo apparet contrarium, teneẽ
a ne de crimine falsi? Certè nõ puto, ª si luat ante sententiam: aliàs secus, arg. C. de cri. stel. l. j. & C. rem alie. ge. l. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Certe non puto. Adde quæ habentur in l. si creditor. C. eodem.

LEX XXVIII.

1 *Producens accusationem falsam contra Titium, quando possit à Titio accusari de falso, vel de calumnia.*
2 *Schedulam falsam qui dedit notario, vt poneret in actis, stante ita consuetudine, & eius vigore sententiam reportauit, quando teneatur pœna falsi.*
3 *Acta notario bona fide scribente, pars quæ dictando scienter, & dolose omisit facere scribi quædam, tenetur de falso.*
4 *Iudex ex officio potest punire illum, qui per obreptionem aliquid impetrauit.*
Iudex quando possit ex officio inquirere delinquentem coram se.
5 *Iudex cãrum ciuiliũ, an possit de delictis corã se cõmissis inquirere, remissiuè.*

a Si quis obrepserit. ª Dr̃ hic, Si qs obrepserit psidi, nihil agit. Cõtra, imo sñia v3, sed ope restonis rescindit. l. diuus. s. de re iud. So. vt ibi dixi. & no. l. si p
b tor. §. Marcell⁹. s. de iu. Quæro, aliqs b † pduxit falsã accusationẽ
1 vtrum ex hoc possit accusari lege Cornelia de fal. Quidã Docto. dñt, φ nõ, sed debet accusari tãq calumniator, vt j. ad Turp. l. j. §. j. Gl. vr dicere ↄtrium. s. de cal. l. j. circa prin. & s. de ↄcussi. l. 2. & pro gl. videtur casus hic in fi. Breuiter, puto φ diuersus est modus accusandi. Nam in accusatione tua tu potes ↄcludere, φ accusaui te calumniose de falso crimine, & non vero: qa nõ pbaui, & tunc e pœna calũniẽ, q est ex l. Rhemia l. j. §. j. ad Turp. nõ est pprie lex
Cor. de fal. Ita loquuntur pdicti Doc. Sed si vellem accusare te, φ tu porrexisti falsam accusationem ↄ me, pp qđ obtinuisti à ptore me citari, & ↄ me procedi fecisti, & sic p obreptionẽ à prætorẽ im
2 petrasti, tũc ẽ pœna falsi. Casus ẽ hic. ¶† Sđo qro, qđ qõ. q habui de facto, pone, φ ↄsuetudo est in ptib. qbusdam, φ ptes dant notario schedulam, quã r ipse debeat mittere in actis, vt est Florentiæ, &
c Tuderti. qdam ps c dedit notario quandã schedulam ↄtinentem falsum & notarius credens, bona fide sic fuisse, in actis publicis il lam schedulam scripsit, ex hoc pars obtinuit sententiam p se, an ex hoc possit puniri de falso? Aduerte, aut accusatur iste talis de falso, hoc est, φ fieri fecit falsum instrm, & hoc non est verum. Nam cum notarius, q scripsit, nõ fuisset in dolo, non fecit falsum instrumentum, ergo nec ego feci fieri. l. is, qui. §. si tu Titium s. de furt. Aut tu vis eum accusare, eo φ obrepserit ptori, & per obreptionem habuit sñiam pro se. & tunc de falso punietur. Casus est hic, & est falsum, tum quia obrepserit ptori, tum etiam ex eo, φ falsam scripturam porrexit notario, vt eam registraret, & scriberet inter veras, vt extra eodem. tit. c. licèt ad regimen. ver. illos quoque. S3 ↄ hoc vr̃, tex. C. plus vale. qđ agi. l. fin. Sol. Ego fateor, φ illa schedula, q qs dedit notario, est falsa: s3 φ instrm qđ scripsit notarius bona fide, sit falsum, hoc ñ est verum, & de hoc qri mus, & ideo istud, qđ in d. l. fin. ponitur falsum, alibi dr̃, φ est qdã deceptio. l. 2. C. de re. alie. non alie. Ista sunt vtilia scire, qa in statuto ciuitatis Tuderti, in qua ciuitate fuit ista contentio, ↄtinetur si quis fecerit fieri falsum instrm, puniatur magna quantitate, p aliis falsitatib. puniatur quãtitate minori. Aliud ergo est, si accu-
3 saretur de obreptione falsi. aliud, si accusaretur quòd fecit fie-
d ri falsum instrumentum, vt dixi. † Quæro, cum d ps dictaret qdã acta

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si quis obrepserit. De intellectu huius legis vide no. in l. pscriptione. C. si contra ius, vel vti. publ. & extra de resc. c. super literis, & limita hanc legẽ procedere circa decisiua, secus circa narratiua, & accidentalia, secundum Bal. no. in l. si vt proponis. j. C. quomodo, & quando iudex. Et vide omnino in l. si legib. C. si contra ius vel vti. pub.
Pom. ¶ Ad istã legem pro declaratione, vide Fel. in c. nonnulli. §. j. in ver. posset etiam. de rescr. & ibi apost. ad Panor. in ci. l. si quis obrepserit, in c. fi. eo. ti. incip. abutentes.
b Paris. ¶ Fallit, si matri præiudicat. ita Cor. cons. 182. in litera. eo. volum. 4.
Ale. ¶ Quæro aliqs. Et ad hanc l. adde quæ habes in l. diuus. in princ. s. de re iu. Ex opposito, si qs produxit falsam accusationem, an possit accusari ex l. Cor. de fal. adde Bal. no. in l. 1. ad fi. ver. vltimo qrit. C. q. accu. Quid si accusatio non est falsa sed illicita? Dic, p non punitur de falso. sm Bald. in l. 2. C. qui acc. Et adde φ si quis solitus est facere falsas accusationes, punitur etiam in lingua secundum Bal. in l. data opera. C. qui accus. Sed contra Bar. hic, tenet Bal. no. in l. quicunque. C. de ser. fug. Sed quid in obrepẽte prætori in ciuilib. & producente petitionem per calumniam an possit criminaliter puniri? vide Bal. in l. si tibi. C. de lib. cau. & quod ibi dixi. Quid autem si quis iniuste accusauit & super accusatione lata est sententia iniusta, & cõdemnatus est occisus, an accusans puniatur? Vide Pet. de Anc. in c. accusasti. de acc. Et quid ĩ teste, vide cap. sicut, de testi.
c Alex. Quædam pars. Si pars dat schedulam falsam notario, q debeat ponere inter acta, an punitur de falso. Adde quæ dixi in prox. q. & consuluit Bart. in cons. suo. Tudertinus quidam. Et adde, φ si reperitur φ notarius aliter scripserit, q fuerit de consensu partium, præsumitur per errorem fecisse, non dolo, vt no. Bar. in l. quoties. §. j. s. de hær. insti. nisi contrarium ex coniecturis appareat. Et dicit Bal. in l. j. C. de sacros. eccl. φ vbi vnum verbũ potest importare falsitatem & non falsitatem, semper interpretatur, vt falsum non importet adde tamen l. nec exemplum. & quod ibi Bar. C. eo. & quod no. Bar. in l. prædia s. de acqui. pos. & dixi post Bar. in l. si librarius. j. de reg. iu. In contrarium tamen facit quod no. Bar. in l. 2. §. si quis neget, dum alle. l. cum præcib. s. quẽad. testa. ape. Et ad excusandum notarium à falso vide Bar. in l. 1. C de confes. in ver. sicut modo sequitur &c. Dicit tamen Bal. in l. maiorem. C. eo. φ vtens instrumento falso, præsumitur illud fecisse fieri falsum. Item notarius non punitur de falso si narrat aliquid fuisse factum ante confectum instrumentum, quod tamen factum non fuit, secundum Bal. in l. ex his. C. de test. mil. Et si notarius de consilio sapientis apposuit, non committit falsum secundum Bald. in l. captatorias. in ver. op. C. de test. mi. Adde an notari⁹ dicatur falsarius, cũ dicat in præsentia deponentis, talis confessus est se habuisse depositum, cum re vera tunc nullum fuit depositum. Bal. con. 28. 3. lib. Et de schedula vide qđ consuluit ipse Ale. cons. 74. j. lib.
d Ale. ¶ Quæro, cum. Cum pars dictet notario acta, & scienter omittat necessaria & notarius bona fide scripsit, an puniatur de falso? φ non puniatur, tex. ẽ no. & quod ibi dixi. in l. in fraudẽ. §. quoties, ff. de iur. fis. Et adde quod dixi post Bar. secũdũ Bal. in l. si ex cautione C. de nõ nu. pe. Et pro notario ẽt facit, qa si non fuit in dolo, non punitur, vt s. eo. l. diuus. Et excusatus est, qa credidit schedulæ. l. fi. s. e. & vide quod no. gl. in l nihil. s. de fic. & Bar. in l. si is qui rem. §. si tu Titium, de fur. & vide Ang. hic, & dicit se tenet contra Bar tamẽ in effectu vr̃ idem concludere quod Bar. Et cum Bar. hic transit Abb. Sic in c. quanto. de his quæ fiunt à pla. fine consen cap. & bal. in l. iubemus, ad fi. C. de sacrosan. ecc. Adde, φ in notario requiritur dolus, & potius psumitur error q dolus. Vnde consuluit bal. cum quidam notarius scripsisset, actum in par. latorio monialium, cum re vera illic non esset, sed tantum moniales ibi con uenerant, φ non cõmisit falsum. Item cum scripsisset, psntib. septem monialib. cum re vera non essent nisi quatuor, φ nec per hoc erat falsarius, qa anteq discederent tres moniales, post tractatum dixerunt notario, scribatis, nos sumus cõtentæ de eo, quod faciet. Abbatissa. Vñ dicit Bal. φ illa verba fcã in persona Abbatissæ, dicuntur esse psentes. vide eius cõ 114. 3. lib.

acta notario ſciēter,& doloſe omiſit facere ſcribi q̄d ñ neceſſaria, & notarius bona fide ſcripſit inſtrm̄,vtrū iſte teneaṫ,q fecerit fieri falſum inſtrm̄?Hāc q.& ſuperiorē habui de fcō.Vr̄ q̄ ñ, qa notarius ñ eſt in dolo,vt ſ.dixi,ꝯriumreſt veritas.Nā ea,q̄ ſ.dixi hn̄t locū in faciēte plus vel aliter ſcribi,quā ſit.Vñ ſcriptura principalis fit à notario,merito ſi ipſe ñ facit falſum, ille q fecit fieri ſcripturā,nō facit fieri faſum,vt d.§.ſi tu Titiū.Sd̄ q.nr̄a loqṫ in omittēte:qa actus omittēdi principal'r radicaṫ in ipſo dictāte,& iō ipe dr̄ faceṙ omitti,pp q̄d inſtrm̄ eſt falſum,hoc ē,ñ ꝑtinet totū verū & iō cū ē in ꝑſona hoc radicatū principal'r, eius tm̄ ꝑſona inſpiciṫ & ipſe punieṫ,nō notarius,ar.ad hoc l. pſbyter. C.de epiſc. &
3 cle.Facit l.ea q̄ ꝯmēdādi,ſ.de ꝯh.emp.¶†Quæro, vtrū à iudex ex
a offō ſuo poterit puniṙ iſtū,q p obreptionē aliq̄d impetrauit? Hic vr̄ tex.q̄ ñ,in fi.ibi,ſi accuſatus fuerit &c.& ēt i pri.ibi,ſi accuſat⁹ & ſic ita demū poterit puniri,ſi fuerit accuſatus.In ꝯriū facit l. 2. §.ſi publico.ſ.de adu.& rſa,q̄ dedi ibi:qa de delictis factis corā iudice,ipſe p̄t iq̄rere,& hoc puto verū.Circa q̄d dēs ſcire,q̄ qñque delictū fit coram iudice in offenſam iudicis,ñ in actu iudiciario: vt puta,ſi dr̄ ſibi verecūdia,ſi pcutiṫ ipſe,vl' ei⁹ familia,iſte ñ ē act⁹ iudiciari⁹:tūc an poſſit ipſe iudex ꝓcedere ex ſuo offō,vidiſtis i l. lex Cornelia.circa prin.ſ.de iiur.Qñq; i actu iudiciario fit aliqua iniuria ſeu aliq̄d delictum corā iudice vel à ꝑte,velà notario, vl' à teſte,vel ab aduocato,& tunc iudex ex ſuo offō poterit punire
b l.j.C.d̄ cal.b& l.Athales.ſ.e.& l.falſi.§.j.ſ.e.Ad q̄d bn̄ facit,q̄d no.
5 p Inn.ex̄ de pen.c.vlt.&antep.¶†Sed q̄ro,q̄d ſi tale delictum fit corā iudice cārū ciuiliū,vtrum ipſe poterit de hoc puniṙ vl' dēat ad iudicē maleficiorum remittere?Videbitis ſtatim j̃.e.l.diuus.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro vtrū, iudex ex officio ſuo poſsit eū, q obrepſerit punire,& quę ſint pœnæ obrepentis iudici,& an ſit pœna falſi,vide in l. ſi q̄s.ſ.de reb.e.in l.q cūq;.C.de ſer.fug.per Bal.Et quis dicatur obrepere,vel ſubrepere &c.vide Bal.in l.j.C.ſi nup.ex reſc.petant.& in l.& ſi legib.C.ſi contra ius. vel vtilitatem pub.vbi omnino vide ad materiam obreptionum &c.

b Alex.¶C.de calum.Adde Bar.in l.2.§.ſi publico.ſ.de adulte. & vide in l.proxi. in fin.& Angel.hic.

LEX XXX.

a Lege Cornelia. aIntelligatis in eo,q pfecit ſigillū adulterinum dolo malo,punitur.l.nec exēplū.C.eo.ti.Et iō aurifices,q faciunt ſigillum, in quo imprimunt ſignum publicum,vel q̄d eſt auctoritatis magnæ,tunc ſtatim ill̄d ſignum exprimunt in cera,& ponunt in charta,& omnib. oſtendunt,vt appareat,q̄ bona fide fecerint.

ADDITIO.

a Ale.¶Lege Cornelia.Adde quod no.Bal.ſ.ea.l.in l.Cornelia.

LEX XXXI.

1 *Producens falſa inſtrumenta,poteſt vſque ad ſententiā de errore ſuo docere. Cautela vt producens inſtrumentum falſum interrogetur , an velit vti dicto inſtrumento.*

2 *Interrogato an velit vti inſtrumento,vel atteſtationib.iudex dat terminum ad reſpondendum,an velit vti.*

3 *Falſum inſtrumentum,vel falſas atteſtationes qui produxit,ſi abſtinet ab vſu, excuſatur,niſi procurauerit fieri falſum,vt teſtes dicerent falſum.*

4 *Iudex quilibet,coram quo fit falſitas,non poteſt de falſitate punire ſed remittit ad maiorem.*

Diuus. Op.hic dr̄,q̄ vera nō poſſunt ꝓbari.Cōtra immo vera in dubio pſumunṫ,ſi ñ p̄t ꝓbari ꝯrium.l.cum p̄cibus.C.de ꝓbat.Sol.inſtrā prima facie videbāṫ falſa.l.iubemus. C.
1 de probatio.& l.pbemus.C.eo.de fal.Quæro,intra † quantum tē
a pus a p̄t docere iſte,q̄ p errorem talia inſtrā protulit?Reſp.vſque ad ſententiam.l.error.C.de iur.& fac.igno.iō eſt practica,q̄ tu aduerſarius ꝯ quem tale inſtrm̄ producit,proteſteris ei,q̄ ſi ipſe vtitur tali inſtrō,q̄ eum accuſabis de falſo, tunc aut ipſe deſiſtet ab vſu,& illi inſtrō nunquam adhibebitur fides.l.ſi vteris. C. de fide inſtru.Aut ipſe non deſiſtet,& tunc ipſe punietur.l.ſi falſos. C.e.
2 tit.¶†Sed q̄ro,q̄d ſi ille,cui fit talis proteſtatio,dicat, ego vtor iſto inſtrō quatenus apparet verum,& ſi non apparet verum,ꝓfi-
b teor me non vſurum. Reſp.iudex b debet ſtatuere terminum ad deliberandum an velit vti iſto inſtrō vel non.l.Titia.ſ.de accuſa. & l.mancipiorum.de op.leg. Q̄d dixi de iſtrō,idē dico de atteſtationib.vt ſi poſt publicationē atteſtationum apparet,q̄ teſtes falſa dixiſſent,tunc producens dicat ſe nolle vti illis atteſtationib.& pœnā falſi euitabit,cum pro ſolo vſu tenebatur pœna falſi,vt hic
3 & d.l.ſi falſos.C.eo.†Iſtud q̄d dixi,q̄ ſi abſtinet ab vſu,excuſatur à pœna,eſt verum,niſi ꝓcurauerit,vt diceret falſum.l.ſi falſos. C.
c eodē.Vltimo q̄ro,c vtrum †q̄libet iudex,coram quo fit talis falſi
4 tas,poſſit punire?Tex.in l.nullum.C.de teſti.d vr̄ dicere q̄ ſic,ibi,
d data cunctis iudicib.&c.In ꝯrium vr̄ tex.hic,q̄ ille demum poſſit de tali falſitate punire,qui aliàs habet auctoritatem puniendi, a-
e liàs dēt remittere ad maiorē iudicē,vt hic.Et hoc puto verum, e vt in Auth.de teſti.ibi,& iudices ſi quidē,&c.Facit q̄ no.p Inn.ex̄ de pęn.c.pe.& melius in c.dilectus.e.ti.per eundem.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro,intra quātū tp̄s.Poteſt vtens falſis inſtr̄is docere ſe erraſſe,vide in Spe.in ti.de inſt.edi.§.dicendum reſtat.ver.quid ſi actor.Et an producens ſcrip.priuatam,poſsit de falſo de facto puniri, ſicut producens publicam, tenet Bal.in l.j.in prin.C.de fid.inſt.Facit quod no.Bar.in l.j.in prin.C.de iur calum.Et an producens falſum inſtrm̄,poſsit officio iudicis puniri , & quid de falſo teſte,vide Cyn.q̄ ſic.in l.vbi falſi crimen.C.eod.ti. Et quot modis dicantur acta falſa,vide gl.in c.in memoriam.28.diſt.Et adde,q̄ fabricans falſum inſtrm̄,teneṫ pœna falſi,ēt ſi nō vtaṫ eo.Sed ille q vtitur,non,niſi pertinaciter vtatur,ſecundum Cy.vbi clarius,in l.ſi falſos.C.de fal.vbi etiam ꝓducens plures teſtes pecunia corruptos punitur.Et quando præſumatur ꝓducere falſos teſtes bona,vel mala fide,vide Bal.in l.fi.C.ſi minor ſe mai.dix. & in l.fi.C.ſi ex fal.inſt.Et multis modis cognoſcitur de crimine falſi , iuxta nota.in l.ſi ex falſis.C.de fal.Adde de falſificante priuatam ſcripturā,Bal. cō. 231. libr.j.Pau.de Caſt.conſ.151.

b Ale.¶Reſ.iudex.Cum bar,idē t3 Lap alleg.ſua.117.alias 118.quamuis contrarium teneat Spe.& malè,in fi.de inſt.edi.§.nunc aliter.ver.ſed pone. Et adde Bar.in l.2.ſ.de eden.& vide Bal.in l.j.& in l.ſi ex falſis.C.eo.& in l.ſi aduerſarius.C.de fid.inſt.& gl.& Bal.in l.fi.C.de eden.

c Pom.¶Vlt q̄ro,Vide Iaſ.in l.j.§.j.ſ.de off.eius.& Bal.in l.fi.C.ſi ex fal.inſt.vbi dicit,quod qui proponit capitulum falſum, & ſuper eo inducit teſtes falſos poteſt de falſo puniri abſque alia interrogatione.

d Pom.¶L.nullum.C.de teſti.Vide ad hæc latè,& pulchrè Fel.in c præterea,de offi.de'e.& Anc.conſ.179.in vlt.dub.

e Alex.¶Puto verum.Adde quod no Bar.in l.ſi quis obrepſerit.circa fi.ſ.eo.& ibi de hoc per Ang.& vide per Inn.in c.dilectus filius.de iniur.& dā.dat.& in c.2.de fal.& quod hr̄ in l.2.C.eo.& videtur dicere Bal.in l.2.C.vt lit.pen. q̄ vbi coram iudice producit quis inſtrumentum pęnale,abſque proceſſu poterit puniri.& hic adde Ang.in l.3.C.de iud.Ex oppoſito,ad materiam.l. nullā. C.de teſt.intellige verum in delegato ab inferiore a principe,per gl. in cle. de of.deleg.& ibi per Moder.Adde,q̄ Abb.Sic.in c.j.extra de cri.fal.tenet cōtrarium eius,quod hic tenet Bar.Et quid ſi teſtis dixit falſum coram iudice, coram quo partes litigabant per errorem,an dēat puniri?vide Io.An.in addi Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.ſed quid de delegato.

LEX XXXIII.

1 *Allegans falſas leges,punitur pœna falſi.*

2 *Allegans apoſtillas alicuius Doctoris,quæ non erant,punitur pœna falſi , niſi publicè in ſcholis dicebatur,quod erant tales.*

3 *Allegare leges correctas quando quis poſſit.*

1 Si quis. Nota ex hac lege , †q̄ qui allegat falſas leges, puniṫ pœna falſi.Facit C.de Iuſt.Co.ꝯfir.§.falſi. ¶Quæro, q̄d eſt dictum,nullo auctore? Dicit gl.quoniam iſta ꝯſtitutio nunquam fuit facta,vel eſt facta ſed eſt correcta.Ita dicit gl.Not.hanc
2 legē † ꝯ eum,q allegat apoſtillas,& dicta tanquā aliquorum Doctorum,q̄ tm̄ ñ ſunt,& hoc qñ nunquam habuerit ab aliquo:ſed ſi publice dicebatur in ſcholis,q̄ erant dicta talis doctoris, tunc
a talis allegans excuſaretur.Itē oppo.a q̄ leges abrogatas, & † cor-
3 rectas quis poſſit allegare,& ꝓducere,vt in Auth. vt cū de appe. cog.circa prin.Sol.Aut quis vult allegare leges correctas ad deciſiones cauſarum q̄ habuerunt cām de p̄terito,ſ.tpe , quo leges correctæ vigebant,& p̄t allegare,vt ibi. Aut ad deciſionē cārum futurarum,tunc aut vult eas in argm̄ inducere,tunc ſi q̄dē incertę ſunt in corpe iuris,p̄t fieri hoc,vt in c.auctoritate.ex̄ de conc.pb. lib.6.vbi Papa alle.leges correctas in argu.Aut ñ ſunt in corpore iuris inſertæ,& tunc ñ licet aſſumere argm̄ ex eis,vt C. de lati.lib. tol. l.j.circa princi.& allegans teneṫ pœna falſi,d.§.falſi. C.de iuſ. Codic.cōfir.Si vero q̄s vult allegare leges correctas ad deciſionē cārum,tunc teneṫ pœna falſi,vt hic.Et hoc no.ꝯ eos, qui allegāt & oſtendunt iudici ſtatuta,& reformationes correctas.

ADDITIO.

a Ale.¶Item opp.Adde Bar.in l.omnes populi.in fi.ſ.de iuſt.& iur.& per d.Ant, & Imo.in c.j.de conſt.qui dn̄t,q̄d ad deciſionem cauſarum futurarum poteſt allegari lex correcta,ſi trāſiuerat in contractum ñ ſubiecti,per no.per Inno. de iudi.in c.nouit.Itē in arg.pōt allegari ēt ſi non ſit talę ius correctum clauſum in corpore iuris, qñ allegatur per habentem poteſtatem legis condē. dæ.xj.q j.c.volumus.& c.quicunque.& per gl.in c.fuerunt.7.diſt.& no.in d.c. nouit.de iudi.in ver.quicunque.Adde Bal.in l.vnic. C. de iuſtinia.Codi.confir.ver.In tex.ibi,falſi criminis.& ibi ēt q̄d de ſtatuto correcto. & vide Bar. in l.vnic.C.de Lati.li.tol.Et dicebat Paul.de Caſt. in d.l.vnic.C.de Iuſt.Cod. confir.in ver.no.in verſic.hunc igitur.poſt Bal.ſe conſuluiſſe, ſecus per illum text.quòd per noua ſtatuta ſublata non ſint vetera expreſſa,& ſi vnum ſit deciſum in veterib.ſtatutis,quod non in nouis aliquo modo expreſſum ſit, q̄d tunc prouiſum per vetera non intelligitur eſſe ſublatum,& decidi poteſt ſecundum vetera ſtatuta.& ibi vide Bal.de iuſti.Cod.confir.in §.hunc igitur in æternum &c.quod no.Et an poſsit allegari ad caſus præteritos, vel pendentes eſſet videndum quod no.Bar.in l.omnes populi.in 5.q.princi.& l.leges & conſtitut.C.de legib.vbi Doct.

¶Ad legem Iuliam repetundarum. Tit. xj.

LEX II.

1 *Actio ciuilis in factum datur ex omnib.publicis iudiciis.*

2 *Actio in factum ex hoc titulo,intra annum datur ad quadruplum: poſt annum in ſimplum.*

3 *Annus,qui datur ad intentandum hanc actionem in factum contra officialem,incipit à die finiti officij,& contra eius hæredem à die,quo incipit eſſe hæres.*

4 *Actio ista datur in officialem, nedum pro delicto commisso per ipsum, sed etiã pro acceptis per eius comites, & socios, quos exhibendo liberatur.*
5 *Actio ista qualiter detur contra hæredem.*
6 *Officialis, qui non potest conueniri, nisi tempore sindicatus, tamen ad domum suã poterit perpetuo conueniri.*

DAtur. Op.& vr̃ ꝙ ex publicis iudiciis ñ teneãt hr̃des.l.ex iudiciorum.s̃.de acc.Sol.fallit ĩ, ista l.vt ibi, no.Itẽ op.j̃.e.l.lex.§.hodie.So.ibi loqt̃ de pęna qñ agit̃ crĩal'r, hic qñ agit̃ ciuil'r.Hæ duæ opi. sunt in
1 fi.gl.¶†Quærit gl.q̃ est ista actio, q̃ dat̃ in hr̃dẽ? gl.d̃t, ꝙ est actio ĩ fcm̃, vel ꝯdictio ex hac lege.Prima magis placet: qa ex oĩb.publicis iudiciis actiones ciuiles in fcm̃ dãt̃, l.q noĩe.s̃.ti.j.& l.nec qcq̃
2 s̃.ꝑ soc. ¶† Sđ q̃ro, ad qd dat̃ ista actio? Rñ.intra annum ad quadruplũ, post annum, in simplum: vt s̃.de cal.l.1.& C.eo.l.j.Sđ q̃ro,
3 cui applicat̃? Dic vt in gl.¶†Scđò q̃ro, qñ incipit currer̃ iste annus? Rñde, à tpe depositi officij.l.pe.C.e.licet qdã aliter dicant.In hr̃de vero incipit currer̃ tps a die, quo hr̃s eẽ incipit vt hac lege.
4 ¶†Quæro, a ꝑ qb.delictis det̃ ista actio? Rñ.ꝑ delicto cõmisso per ipsum officialem principalem, & pro delicto commisso per eius comites, & socios, vt s̃.ꝑx.& j̃.eo.in l.comites.Et aduerte.qa ꝑ quo acceperunt Comites, socij, & familiares, ñ solum ipsi accipiẽtes pñt ꝯueniri, d.l.in comites.j̃.e.sed ẽt ipse officialis principalis, vt C.e.l.j.tñ exhibẽdo illum accipiẽtẽ, ipse dẽt liberari. l. cũ si exhibuissent.s̃.de publ.& ibi dixi.¶Vlterius q̃ro, qualiter ista a-
5 ctio det̃ ꝯ hr̃des? †Rñ.triplex est opi.dicit gl.Nã qdã dñt dari ĩtra annum ꝯ hr̃dẽ si fuerit lis ꝯtestata cum defuncto, & sic ẽ spãle hic cũ rl'r dẽat dari ꝑpetuo.l.1.C.ex delictis defun.& l.ex iudiciorũ.in fi.s̃.de acc.Scđa opi.ẽ, ꝙ hr̃s tenet̃ insolidũ intra annũ, si ad eũ nihil ꝑuenit.Et ſm hoc erit hic spãle, qa rl'r in aliquo teneri nõ dẽt l.j.C.ex deli.defun.& l.j.s̃.de priua delic.Vides ergo, ꝙ istę duę opi.quasi sibi ꝯ dñt adinuicẽ: qa in prima est spãle, vt mitius teneat̃ hr̃s, q̃ aliàs ꝯsueuerit ex aliis delictis: ſm aliã hr̃s tenet̃ ĩ plus, q̃ al's ꝯsueuerit.Tertia est opi.Azo.q dicit, ꝙ sp tenet̃ hr̃s intra annum, ẽt de eo qđ ꝑuenit ad eum, & sic erit spãle cum dẽret teneri ꝑpetuo: & istud est tolerabilius đt gl.Ista opi.Azo.vt puto, dẽt gñaliter intel'li, vt teneat̃ intra annum de eo qđ ꝑuenit, & de eo qđ ñ ꝑuenit: & sicut est spãle ꝯ eum, vt teneat̃ de eo qđ ñ ꝑuenit. ita est spãle, pro eo, vt de eo qđ peruenit, teneat̃ tm̃ intra annum, ñ post. Hoc satis mihi placet.Ad istã ergo lec.Azo.& ad opi.Hug. op. ꝙ ſm hoc sequeret̃, ista incõueniẽtia, ꝙ teneret̃ in lõgius tps hr̃s q̃
b defunctus, vt in gl.sol.gl.& ꝯcedit op.¶Vlterius op.bC.vt oẽs iu.tã ciui.q̃ mil.l.j.vbi dr̃, ꝙ lis dẽt terminari intra 30.dies. Sol.& est notabilis sol.illa lex loqt̃ qñ ꝯuenit̃ in patria, ĩ qua offm̃ exercuit:
6 secus si in domo ꝑpria ꝯueniat̃.Hæc est vna sol.† & bona, ſm q̃ hẽs, ꝙ officialis forẽsis ĩ ciuitate ista, licèt ñ possit ꝯueniri, nisi tpe syndicatus, tñ ad domum suã poterit ꝯueniri ꝑpetuo, & qñcunq;
c ꝑ delictis, & excessib.ſm mãm actionis, vt hic.Alij dñt,c ibi de his q administrauerunt in prouincia aliena hic de eo, qui administrauit in prouincia sua, & est etiam bona sol.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro.Qualiter teneatur rector, pro delicto officialis, adde Bar. in l.j.§.familiæ.s̃.de publica.& l.interdum.§.fin.
b Pom.¶Vlterius opp.Vide omnino Bal.in tract.de synd.in 3.q. vbĩ tenet omnino contrarium, & quod no.in c.aduersus consules, de immu.eccl.
c Ale.¶Alij dicunt.Quando officiales non possunt conueniri, & quomodo, & vtrum possint conueniri in patria, vltra hic dicta per Bar. adde, ꝙ Bal.tenet contra istam gl.in l.obseruare.§.proficisci.s̃.de offi.proconsu.per suas rõnes Et intellige dictum Bar hic ſm Fran.de Gall.in c.pe.de iud.extra, nisi in loco officij facta fuissent proclamata, vt oẽs q vellent petere, &c.comparerẽt.& post terminum per iudicem syndicantem sit pronunciatum in contumaciã non comparentium, & absolutus sit officialis, arg.l.si eo tempore.C.de remi.pig.& c.si.qui matri.acc.poss, Nec ob.auth.qui semel.C.quomodo & quando iud.quia illa loquitur ante lit.conte. & in alio casu.& ita dicit se obtinuisse de facto.Pro quo facit l.senatus s̃.de acc.& l.licet.s̃.nau.cau.stab.l.si quis cũ totum.§.si ancillam.s̃.de exce.rei iu.cum sim.& vide Bal.in l.3.C.quo.appel.& in l.3.§.eodem mõ.s̃.nau.cau.sta.& qđ no.glos.in auth.vt iud. sine quoquo suf.§.necessitatẽ.Adde, ꝙ licet stante statuto, ꝙ officialis teneatur pro familia, recipit interpretationem à iure cõi, s.nisi familiam exhibeat.Ita Ro.cõs.11.& vide ad materiam per eundem cons.15.

LEX V.

In comites. Gl.intelligit hãc legẽ duob. modis. Primò in comites.i.ꝯsocios, & socios hui⁹ criminis Bñ dicit cõsocios & socios: qa si esset ꝯsocius tm̃, rl'r ñ teneret̃. l.vtrum.s̃.ad l.Pom.de parri.& ibi vidistis.& l.lege Cornelia.s̃.ti.1. Alij dicunt comites, id est, socios in officio.

LEX VI.

1 *Notarius si delinquit in officio notariatus faciendo instrumentum falsum, vel*
2 *aliter, eius instrumentis non creditur.*
Notarius damnatus ex aliqua lege, ex qua efficitur infamis, si conficit instrumenta, an valeant, & nu.4.ponit decisionem.
3 *Infamis non potest testificari, & repellitur ab omni officio, tamen potest esse tutor, & curator, & etiam arbiter.*
4 *Tabellionatus non est dignitas, sed munus.*
Excommunicatus an possit instrumenta conficere? remissiue ad Canonistas.

Eadem lege tenentur.

§.Hac lege. Quæro vtrũ dãnatus hac l.vel simili, possit esse notarius, & publica instr̃a cõficere? Ad-
1 uertatis, † si qdẽ notari⁹ deliqt in officio notariat⁹, faciẽdo falsũ instr̃m, vel aliã falsitatẽ circa offm̃ notariat⁹, tũc eius instr̃is non credit̃.l.si aliqd.C.de suscep.& arc.lib.x.& no.in l.si qs ex argẽtariis.§.j.s̃.de ede.nec curo, vtrũ eẽt ĩfamis notarius, vel nõ, vt puta, dãnatus ex inqsitione, ſm opi.quorundã vel ex forma statuti, đ qua opi.dixi ĩ l.infamẽ.s̃.đ pub.iudi.Nã satis est, ꝙ sciẽter, & dolosè ĩ offõ falsũ ꝯmisit.Si vero notarius fecit falsitatẽ, nõ in offõ notariat⁹, tũc Inn.vr̃ dicere, ꝙ instr̃a facta ꝑ eũ nõ valeãt, vt ipse no.in c.fraternitatis. ex̃ de hæretic.tñ ego tunc idẽ puto, ꝙ dicã
2 statim de aliis infamibus.¶†Quæro ģ simpl'r, vtrũ notarius dã-
a natus a ex aliqua cã, q̃ eũ facit infamẽ, possit ꝯficere instr̃a publica? Vr̃ ꝙ ñ.nã notarius vr̃ quodãmõ testis.l.Domitius.s̃. de testa.
3 Sđ†infamis nõ p̃t testificari, vt hic, & in l.3.§.lege.s̃.de testi. ergo &c.Pro hoc l.2.§.miles.s̃.de his q no.infa.& ibi gl.q̃ dicit ibi, ꝙ ĩfamis repellit̃ ab oĩ dignitate, & ab oĩ officio publico, sed notariatus est offm̃ publicũ l gñali.C.de tab.libr.x.& no.in l.si quis.ex argentariis.§.j.s̃.de edẽ.ergo &c.Præterea dr̃ in l.j.C.de man.pri. ꝙ tabellionatus est dignitas: sed infamis repellit̃ ab omni dignitate, vt l.2. C.de dign.li.12.ergo &c.In ꝯtrariũ facit, qđ alibi dicit̃
b ꝙ offm̃ tabellionatus nõ est dignitas.b sed est munus.l.fi. in prin. C.qui mili nõ poss.li.12.& ibi gl.j.sed ĩfamis nõ repellit̃ à munerib.l.nec infamis.C.de decur.li.x.& C. de his, qui nõ imple. stip.l.j.& de infa.l.j.lib.x.Præterea video, ꝙ infamis p̃t esse procurator, & arbiter, vt Inst.de exce.§.fi.& l.Pedi⁹.s̃.de arbi.Itẽ p̃t esse tutor, vel curator, ſm Azo.in summa triũ librorum Cod. super d.tit. de inf.& sentit hoc glo.in l.athletæ.s̃.de excu.tut.in prin.& est casus ĩ l.j.§.sed est ęquissimũ.s̃.de post.& §.fi. vbi ĩfamis admittit̃ ꝑ suo pupillo.& adulto ad postulãdũ: ergo eadẽ rõne poterit esse tabellio.Pręterea, infamis potest eẽ curialis.i.nuncius curiæ.d.l.nec ĩfames.

ADDITIONES.

a Ale.¶Vtrũ notari⁹ dãnat⁹.Vide in l.& militib.C.de tẹst.mil.& in l.2.§.miles, s̃.de infa.& tex.in l.si aliqd.C.de suscep.& arca.li.x. Et adde, ꝙ idẽ ẽt cõsuluit Bar.& facit qđ no.in c. si sciscitatus.de resc.vbi infamis nõ retinet offm̃, & in d.l.si aliqd.C.de susce.& arc.ꝑ Ang.Et an possit esse ꝓcurator, vide Bal.in l.eũ q.C.de ꝓcu.& p̃dictis adde Bal.in l.in exercẽdis. C.de fide inst. & in l.1.C.de test.in l.& militib.C.de test.mili.& in l.si qs ex argentariis.§.j. de eden.& in l.Cassius de sena.& in l.Barbarius.de off.p̃t.& per Bar.in cons.suo inci.ser Io.&c.& gl.in auth.de tabel.§.pen.& Bal.in l.2.de sen.& no.Bald.in l.2.C.de summa tri.& vide oĩno Bald.in c.inter pares.in prin de lege Conradi. & vide qđ hr̃.in c.ꝑterea.de testi.cog.& Bal.in l.infamẽ.in fi.de publ.iud.& viđ Bal in l.iubemus.§ sanè.C.de sac.eccl.circa prin.& Spe.in ti.de inst.edi.§.restat.ver.qd si tabellio.Et dicit Bal.in d.l.in exercẽdis, ꝙ cõdẽnat⁹ de falso, vl' de hr̃si, vel lege Iulia repetundarum, vel qa contra ordinationes legis fecit offm̃, vel ꝑꝑ aliqđ crimẽ, ꝑꝑ qđ ꝑdit publicã auctoritatẽ, tũc priuat̃ offõ, & idẽ subdit no.si fuisset bannitus dictis de causis, ad qđ viđ Bar.in l.si i6.s̃.de eui.An aũt instr̃a, de qb.fuit rogatus, possit redigere in publicã formã, dic ꝙ sic.tex.est in d.l.si qs ex argentariis.§.1.s̃.de eden.Ad qđ adde Bar.in l.ad testium.in prin.s̃.de test.& Bal.in d.l.si qs ex argẽtariis.§.j.q idẽ firmat cũ bar.& no.gl.in auth.de tabel.§.j.in ver.si vero p̃ter.in fi.glo.& auth.de fid.inst.§.qđ si tabellio.Et hic dicta hẽnt locũ, si in offõ post cõdẽnationẽ fuerit toleratus, qa tũc nõ vitiãt̃ instr̃a post cõdẽnationẽ cõfecta, vt no.glo.in d.§.si vero vel nisi priuatus fuerit post sñiam â cõfectione certorũ instr̃orum, qa alia bñ poterit cõficere, ſm ja.de Bel.ibi.Itẽ ad hoc bñ facit, qđ dixi in l.fi.s̃.de adul.& bar.hic, ad fi.& facit.l.2.C.đ numer.& actuar.lib.xij.Itẽ fallit, si ex cã fuisset sibi reseruata istr̃orũ cõfectio, vt no.in d.l.& militib.C.de test.mil.hic vide Ang.& in materia, vide Bal.in d.l.in exercẽdis.& in l.si vteris.C.de fide instru.Et Io.An.ĩ rl'a semel mal⁹, in mer.& Bal.in l.q depositi.ad fi.& gl.in d §.si vero.ĩ Aut.de tab.all.ꝑ fin.Bal.ĩ d.l.iubem⁹.§.sane.& in l.j.C.de iu & fac.ign.& in auth.habita.C.ne fil.ꝑ pat.vbi dixit, ꝙ talis error p̃sumit̃ añq̃ ꝑ sñiã terminet̃.Et ad intellectũ gl.ĩ d.Auth.de tab.§.pẽ.vide Bal.in l.nihil.C.de vin.li.& idẽ ponit in l.2.de sen.qñ notari⁹ de fcõ de falso dãnat⁹, r̃putabat̃ cõi opinione habilis.Per Bar.hic, vide Pau.de Cast.in cõs.222.inc.in Xp̃i noĩe amẽ.ꝑ ponit̃, ꝙ ĩ fcõ in cã ꝑducitur, in j.dub.& eũdẽ Pau.in cõ.216.inc.in Xp̃i noĩe amẽ.sup.1.dub.dicẽdũ ẽ, &c.in 3.dub.¶Adde, an dãnat⁹ possit instr̃a cõficer̃ Bal.cõs.388.3.lib & cons.60.4.lib.vbi exp̃ssè cõcludit, ꝙ nullus ĩferior à principe possit talẽ dãnatũ restituere.Et idẽ tenet cos.30.eo 3.vol.
b Ale.¶Nõ est dignitas.Vtrum notariatus offm̃ sit dignitas, adde ꝙ est ars.l.medicos.C.de profe.& me.li.x.vbi etiam scientia legalis est magisteriũ.l.j.s̃.de iust.& iu.& cõsuluit Ang.in cons.s̃.dicto.& ad bar.hic, vide no.in l.cur eorũ.in prin s̃.de postu.Et vtrum iudex possit ꝓhibere notario. ne cõficiat instrumentum, & quid si non obstante prohibitione cõficit.& qs possit tollere hanc prohibitionem, adde no.per Pau.de Leaza.& Pet.de Anch.in cle.fin.de exces.p̃l.& alibi melius nõ legi Et de hoc vltimo, qñ qs est remotus ab offõ tabellionatus, qñ possit restitui, & ꝑ quẽ, vide bal.in l.nihil C.de vind.li.Sed qua pœna puniatur ille, qui est priuatus, & adhuc vtitur officio tabellionat⁹ vide bal.in l.data opera.C.qui accusare.Et an possit notario damnato reseruari factio instrumenti, vide Cyn.barto.& Doct.in l.& militib.C.de test.mil.Adde, ꝙ notariatus non sit dignitas, tenuit Ang.cons.282.& ideo spurius p̃t eẽ notarius, si tñ in aliquo eius fama vacillaret, instr̃a ab eo fcã ñ hẽrẽt tãtã fidẽ q̃tã alia instr̃a confecta à non spuriis, vt per Ang.in d.cons Quòd non sit dignitas, Old.cons.75 vbi, dicit, ꝙ quilibet episcopus, vel ordinarius potest creare tabellionem in suo territorio, quia vile officium.Et an veniant appellatione artificum, vide Ang.cons 33.

mes.d.l.j.C.de infa.ergo &c.Quid dicemus? Pro hoc ēt habemus ḡdā gl.& tex.in l.3.§.q̄ri pt.de susp.tu.vbi vř dicere.ꝙ q est suspe ctus pp delictum commissum alibi quā in tutela n dēt pp hoc remoueri a tutela:eadē rōne hic infamis pp delictū commissum alibi,q̄ in officio notariat⁹,nō dēt ab isto officio seu munere remoueri propriè loquendo. Dubito in hac qō.tñ finaliter dico sic. An
†oīa scias,ꝙ tabellionatus offm̄ non est dignitas,sed munus.l.fi.i prin cum sua gl.C.q milit.ñ pñt.& d.l.j.C.de mā prin.loqr de notario principis assumpto ad scribendum negotia principis, tūc ille notarius,q eligit̃ p principē,hēt dignitatē nō tñ offm̄ notariat⁹ in se est dignitas,simplr sumēdo notarium. Dico ergo, ꝙ infamis ñ pt exercere offm̄ tabellionatus,qđ hēat in se dignitatē.l.2.C.de digni.vel qđ hēret officiū aliqđ iniunctū ex publico,vt ꝙ eēt notarius in banchū,vel sīlia,vt no in d.l.2.§.miles.s.de his q not.inf. sed si ipse à partib.volentib.assumat̃,vt faciat publicū instrm̄,ñ video,qd repugnet,qñ dicatur publicū munus, & est seruus publi-
a cus,qđ munus infamibus nō remittit̃,sed eis magis a ꝯpetit.& sicut pt assumi arbiter à partib.volentib.ita pt assumi notarius à ptib.volentib.Itē sicut infamis assumptus iudex à partib. volentib. & ñ opponētib.valet eius iudiciū,vt dixi in l.qdā ꝯsulebāt.s.de re iud.& no.in Spe.de iud.dele.§.excipit̃.ver.itē ꝙ si piturus, & infamis.& ver.seq.hoc aūt maximè puto esse verū,qñ nō obstāte infamia ipse ē in possessiōe notariatus, & bonæ famæ, tunc pp multitudinē gestorū p eum dēt valere l.Barbarius s.de offi.pto.& C.de sen.l.2.Nec ob.ꝙ infamis ñ pt esse testis, qa in testimoniū quis vocat̃ ab vna parte alia inuita:sed nos loquimur in ꝯtu, q celebrat̃
5 vtraque parte mādante.Vltimo†eēt videndū,an excōicatus[b] pos-
b sit instrumenta conficere.De hoc interrogabis Canonistas.

ADDITIONES.

a Pom.¶Sed eis magis.Vide Bal.in l.2.§.miles.s.de infa.& ibi Ang.& Bal.in l.si quis ex argentariis.§.j.de eden.& ibi Ang.vide Imo.in c.sciscitatus.de rescrip.& ibi d,Host.do. Abb.& alios in c.cum dilectus.de fide instru.

b Alex.¶An excōicatus.Verū aūt excōicatus possit instrumenta cōficere,vide per glo.& Doc.in c.decætero.de sent.exc.Inn.in c.pia.de exce.in 6.Fed.de Senis cō.71.no.Bar.in auth.credentes.C.de hær.per Io.An.in nouella.in d.c.pia.per Bar.in consi.incip.existēs publice excōicatus.& Bal.in rub.C.qui acc.& per bal.in l.in exercendis.C.de fide instr.

§.Lege Iulia. In fi.vtrum magistratus possit accipere munus,dicam j.l.proxi.

LEX VII.

1 *Esculenta,& poculenta licitè à iudice accipi possunt.*

Lex Iulia de repetundis.

§.Apparet. Op.& vř,ꝙ nullo modo liceat accipere, vt in Auth.scriptū exemplar.per totā constitutionem,& in Auth.vt iudi.sine quoquo suffra.fiant.Solu.gl. quæ est in l.plebiscito.s.de offi.psid.dicit,ꝙ istæ leges,quæ aliquid accipe-
1 re permittunt,hodie corriguntur.†Gul.videtur velle, ꝙ corrigan
a tur præterquam quo ad esculenta, & poculenta.[a] nā illa licet accipere,& hoc videtur determinatum hodie in c. statutum.§.insuper.extra,de rescrip.lib.vj.

ADDITIO.

a Ale.Et poculenta.Not. ꝙ iudex potest accipere esculenta, & poculenta , & vide quod no.Ang.in l.datur.s.eo.

a §.Hodie. No.tex.[a]ibi,quid enim &c.

ADDITIO.

a Alex.¶No.tex.Adde qđ no.bar.in l.qōnis.j.de qō.& alleg.bal.in l.addictos.C.de epis.au di.& vide Bar.& quæ ibi dixi in l.lege Cornel.s.de fica.& istum tex.declara,& apostilla, vt per bal.in rub.de iudi.ver.quæro nūquid iudex qui nō admittit.&c.& secundum Ro. in l.cum mulier.s.sol.mat. tex.iste in sui dicto est sing. sed delictum commissum calore iracundiæ,quæ habuit etiam ortum aliunde,q̄ ab eo,quē offendit,est iusta cā,ꝙ ego mitius puniar.Patet hoc:quia pro tali homicidio dēt de iure cōi imponi pœna mortis naturalis.l.3.C.de epi.aud.ibi homicida quod fecit semper expectet &c. tamen hic imponitur p tali homicidio pœna deportationis. Adde ꝙ cōmittens maleficium nō animo deliberato,sit mitius puniendus,bal.cons.437.3.li.

LEX VIII.

Quod contra legem. No.Istud est vitiū quasi reale, quod impedit vsucapionem,vt no.in l.vitia.C.de acqui.poss.& l.Pomponius.§.cum quis. s.de acquir.poss.

Ad legem Iuliam de annona. Titu.xij.

LEX I.

Constitit. Hic est casus specialis,in quo seruus potest accusare dominum.

LEX II.

Lege Iulia. In fi.alias est pœna legis Iuliæ de annona,q̄ vi distis in l.annonam.s.de extraord.crimi.

LEX III.

1 *Ciuitas potest pretium iustum statuere frumento.*

1 Imperatores. Aduerte,vides hic,† ꝙ ciuitas non pōt statuere pretiū frumento.Contra s.de offi.p fect.vrb.l.j §.cura carnis.& l.j.C.de episc.audiē.Rñ. ꝙ ñ pōt statuere pretium ñ iustum,vt hic: ptiū aūt iustū pōt statuere,vt in ꝯriis

¶Ad legem Iuliam peculatus.[a] Titu.xiij.

ADDITIO.

a Alex.¶Adde quòd committens maleficium non animo deliberato , sit miti⁹ puniendus,Bal.consi.387.lib.3.

LEX I.

Lege Iulia.§.Ne quis. Ista lex est ī argm̄ ꝯ illos officiales qui habent Florenos ī sigillo,& ī illo sigillo aliqs Florēos non bonos immittunt.

LEX III.

1 *Exbannitus ex eo maleficio,ex quo debet sequi deportatio,non pōt esse arbiter.*

a Peculatus. [a]Dicit Dyn.ꝙ ista lex est ar. ꝙ bannitus ex eo
1 maleficio,ex quo deberet seq deportatio, nō possit esse arbiter.Nam illa verba,arbitratu &c.ius significant.l.illa verba.j.de verb.sig.sed deportatus amittit pristina iura, vt hic: ergo &c.dicam in l.illa verba.j.de verb.sig.

ADDITIO.

a Ale.¶Peculatus.Hic habes tex.ꝙ pœna interdictionis aquæ,& ignis,est hodie trāslata in pœnā deportationis.& no.gl.in l.Gall⁹.§.& quid si tm̄.de lib. & posth.fallit in casu,vt ibi per Ang.& Imol.

LEX IIII.

1 *Inquisitio primò potest fieri generalis,secundò specialis.*

Lege Iuliapeculatus tenetur.

a §.Mandatis. [a]Hic est notabilis tex. ex quo habes† prīo
1 ꝙ pōt fieri inquisitio gn̄alis tā de delictis, q̄ de delinquentibus.postea peruenitur ad inquisitionem specialē de eo,qui inuentus est culpabilis ī inqsitione gn̄ali,&hoc dixi in l.2.§.si publico.s.de adul.Tene menti.

ADDITIO.

a Alex.¶Mandatis.Allegatur ista lex in pri.iuncta gl.qđ donatū maiestati existenti in aliquo loco,sicut fit maiestatibus facietibus miracula , intelligitur donatū Deo immortali.iō non acquiritur illi,in cuius loco est illa maiestas depicta. Fuit ista qō de facto,& eā disputauit Abb.Saxi⁹ de Falciato, qui dictus est d.Frāc.de Assisio,qui ita determinauit & eā disputauit etiā Paduæ. Ang.& incipit illa disputatio,in refulgenti palatio.Facit l.statuæ.de vsufruc. & vř velle Bal.in Auth.hoc ius porrectū.de sacrosan eccl.quē sequitur Petr. de Anch.in cle.2.de rel.domi.& idem Bal.in l.deberi.C.de fideicom.liber.

§.Non sit locus. Nota text.ibi,qđ enim sepelire, &c.

LEX V.

1 *Sacrilegium quæ faciunt committi.*

Diui. Contra, imo sacrilegiū fit,nā locus facit sacrilegiū,† l.
1 aut fcā.§.locus.j.de penis,dt gl.subaudi hic tm̄,q.d.etiā
a sacrilegium[a] ē.& ad hāc expositionē dat gl.multas ꝯcordantias. Alij dnt alr,& Doc.cōiter tenēt,ꝙ loc⁹ facit sacrilegiū:qđ verū ē si sacrū inde auferat̃,vt hic,& l.ꝯria:ergo duo oportet concurrere,vt sit sacrilegiū,videlicet,ꝙ sacrū auferat̃,& de sacro loco.Sed
b sm̄ canones sec⁹ est:[b]qa sufficit vnū tm̄.[c]alleg.gl. 17.q.4.in c.qs-
c quis.sed iura nr̄a sunt in ꝯriū,vt videbitis.Itē quod glo.dicit ar.ꝯ. C.de epi.& cle.Dic ar.ꝯ s.ꝯ canones cū iuribus nr̄is ꝯcordet.

ADDITIONES.

a Alex.¶Etiā sacrilegium. Sacrilegium est, qñ sacrum aufertur de sacro. Et qñ dicatur sacrilegiū.qñ furtum,adde gl.& Bart.& Doc.in l.3.C.de fur.& ibi Bal.an statutum loquens de furto,habeat locū in sacrilegio,determinat ꝙ sic.Et quotuplex sit sacrilegiū vide j.e.l.sacrilegij.2.De iure vero Canonico auferens sacrū de sacro,incidit in furtū & sacrilegium,& pōt isti pœna,vel alia puniri,secundū Archi.de conse.distin j.c.corpora,qui alle.tex.optimū.23.q.3.qđ ergo.ponit Lud.in notab.suis,notab.321.

b Alex.¶Secus est Vtrum autem familia sacrilegi repellat̃ ab actibus legitimis.Inno.determinat ꝙ sic in c.venerabilem.de elec.

c Pom.¶Vnum tm̄ Vide Inn.in c.præterea.de sent.excōm Bal.in l.si nondum. C.de fur. & Pan.in c.cū sit gn̄alc.de foro.cōpe.Car.Flo.in cle.j.in prin.in j.q.de pæ.& con.16.inc. præponitur clericus.& dicit Bal.ꝙ si reperiatur hoc verbum sacrilegium in aliqua dispositione,ꝙ debet interpretari,vt ibi per eum.pro cuius dicto bene facit quod ponit Pan.in c.ex literis.in pe.no.de consti.& ibi Fed ad si & ibi etiam addidi.

LEX VI.

Sacri legii pœnam §.Is aūt. No.hunc text.dr hic, tenet̃ perinde,ac si eēt ꝯdenat⁹ furti manifesti.Cōtra,ille ql pstat opē furto,ñ tenet̃ ꝯdōne furtiua.l.pinde.s.d ꝯd.fur.sed fur manifest⁹ tenet̃ cō
a dictione furtiua:ergo ñ ē pinde ꝯdēnat⁹.Dicit gl.pinde[a] ꝯdēnat⁹ s.criālr,ñ ciuilr & ista est bona.Vel dic,perinde ꝯdemnatus,non tamē per oīa.Et ad istā expositionē dat gl.multas concord. q̄ gl.
b no.pro statutis,& ēt p legib.vbi dr̄,ꝙ pinde hr̄.qđ ītellige,[b] ñ tñ p oīa,videlicet,si eēt aliđ statutū ī eod.volumine,qđ illi ꝯdiceret. Nā tunc dēt p illud restringi vt hic,& in oīb.ꝯcor.alleg.hic in gl. quas tene menti.Hic dr̄,ꝙ tenet̃ in quadruplum, non distinctio clam,

ADDITIONES.

a Alex.¶Dicit gl.perinde.Vide Bar.in l.j.s.de excep.& in l.hoc genus.s.de condi.& demon.& in l.j.§.lex Falcidia.s.ad leg.Falc.& in extraua.ad reprimendum.in ver.perinde,vide Ang.in l.si finita.§.si.de dam.infe.& Imo.in d.l.hoc genus.& Rom.in l.si quis vi.in prin.de acq.pos.

b Alex.¶Quod intellige.Idem Bart.in l.j.de recep.& in l.in quattam, circa med.s.ad l. Falc.adde quod habes in l.non tantum.s.de re iud.

clam, vel palam. Contra ꝟ de iu. fis. l. aufertur. §. q aliqd. Rñ. ille q accipit pecuniam iam incorporatam in fiscũ, tenetur indistinctè in quadruplum non distincto clam, vel palam acceperit, vt hic, & d. l. aufertur. in fi. de iu. fisc. & C. de his, qui ex pub. ra. l. j. & l. defensionis facultas C. de iur. fis. lib. x. sed qñ accepit pecuniam, nõ incorporatã in fiscum, vt puta a debitore fiscali, in fraudem fisci, tunc tenetur in duplum: vt lege contraria.

LEX VIII.

Qui tabulam. No. contra eos qui scripturas factas ĩ muro, aliquid continentes, destruunt.

LEX IX.

1 *Sacrilegium est triplex.*
2 *Ecclesia dicit res consecrata publicè: cõsecrata priuatim dñr oratoria priuata.*

Sacrilegi. Op. dr̃ hic, ꝙ sacrilegi capite puniuntur. Contra s̃. eo. l. lege Iul. §. mandatis. Solut. Omnis pœna q̃
1 ibi imponitur. est capitalis. ¶ Quæro † quotuplex a sit sacrilegiũ?
a Glo. dicit ꝙ est triplex. Primum est, qñ accipitur sacrum de sacro consecrato publicè, vt hic dr̃. Secundũ est, qđ appellat quasi sacrilegium, qđ est qñ accipit̃ de aliquo ꝯsecrato priuatim, vt hac l. 2. rñ. Tertiũ genus sacrilegij ponitur ĩ fi. gl. de quo dr̃ in l. j. 2. &
2 3. C. e. ¶ Circa istã. l. quæro, † quæ sint res consecratæ publicè vł priuatim. Gl. dicit multa verba. Tu dic, ꝙ res consecrata publicè dr̃ eccl'a, q̃ est ꝯsecrata ad publicũ vsum oĩum. Sunt etiam q̃dã eccl'æ priuatæ, vt oratoria, q̃ nobiles hñt in domib. eorũ, & fraternitates, & tunc ista dñr ꝯsecrata priuatim ꝑ se tm̃, ñ ad vsũ aliorũ.

ADDITIO.

a Alexã. ¶ Quæro, quotuplex. Dixi s̃. eo. in l. diuus. Quot autem modis fiat ipsum sacrilegium. vide no. per bal. in l. 3. C. de fur. & ibi etiã qualiter sacrilegium sumatur in statutis, an secundum ius ciuile, an secundum ius Canonicum: vbi etiam dicit, ꝙ familia sacrilegi repellitur de legitimis actibus. Pro quo est dictum Inn. in cap. venerabilem, de ele. Et quid de illo, qui percutit imaginem Dei. quòd debeat mori, tex. est sing. in ca. si canonici. de offi. ord. in 6. Adde, an sacrilegi possint vbique, & à quocunque capi. & an sint remittendi ad loca delicti, bal. consi. 124. 2. lib.

1 *Massarius cõis qualiter teneatur de pecunia, quam habet apud eum.*
Et qualiter teneantur plures, qui peculatum commisserunt. nu. 2.

§. Labeo. Vidistis s̃. ꝓxi. determinatum, quid sit sacrilegiũ hic Iurisconsultus quærit, quid sit peculatus, & adducit diffinitionem Labeonis. Ex hoc hẽs, † ꝙ Massarius cõis
1 l. Iulia peculatus nõ tenet̃, sed tenet̃ l. Iulia de residuis, si quid apđ eũ remãsisset de pecunia cõis. Hic dr̃, ꝙ ille crimen peculatus cõmittit, cuius periculo res nõ fuit. Quæro, † quid si plures pecula-
a tum commisserunt. Rñ. crimen peculatus, vt videtis, cõmittitur ab eo, cuius periculo res nõ fuit, & sic ab eis, qui officiales ñ fuerunt: & ideo quilibet tenetur in solidum. l. j. C. de condicti. fur. & l. si quis id quod, §. fi. s̃. de iurisd. om. iud. sed si essent officiales, qui pecuniam publicam subtraherent, & sic tenerentur l. Iulia, de residuis: vt s̃. e. l. lege. § l. Iulia. & tunc omnes tenentur vna pœna. l. si multi. s̃. de publican. & s̃. de administra. tuto. l. tres tutores, dixi in l. fi. s̃. ad legem Cornel. de fica.

LEX X.

2 *Recipiens pecuniã fisco debitã, vt det fisco post annũ, tenet̃ l. Iulia de residuis.*
3 *Capi personaliter, qñ quis possit tã pro debito, quam pro crimine, & a quo.*
Capiendi debitoris in domo cautela, vt pro aliquo cõtẽptu iudicis condẽnetur, quia tunc poterit in domo capi, & carceratus pro debito ibi recõmendari.
4 *Cessio bonorum in causis fiscalib. admittitur, quando quis non fuit contumax in soluendo.*

Cum eo. Alias est §. Labeo. & est bonus §. Nota modos exigendi à debitore fiscali, Nota quòd dicit, corpus
1 retinẽdo. ¶ Ex hac l. not. † ꝙ ille qui accepit pecuniã fisco debitã, vt det fisco, nõ tenet̃ l. Iulia đ residuis, nisi post annũ. Et ex hoc apparet solutio ꝯrij. s̃. e. l. sacrilegii. §. eodẽ capite. Nam ibi non accepit pecuniam, vt referret fisco, sed accepit pro se, fingens se creditorem fisci. ¶ Secundo, no. ꝙ debitor põt personaliter capi ꝑ
2 debito fiscali Circa qđ † quæro, vtrum, a & quando qs possit ca-
a pi. b Circa quod dico, si quidem quæris, an possit capi à priuato,
b tunc pro debito pecuniario regulariter capi non potest. l. nõ est singulis. ꝟ. de reg. iur. Fallit in casu l. ait prætor. §. si debitorem. s̃. đ
c his quæ in frau. cre. pro crimine vero in ipso actu c criminis, vbicũq; crimen capitale committit̃, vt crimẽ, ꝙ ingerit pœnam corporalẽ, ꝑt quis personaliter capi à quocũq; priuato: vt C. de rap. virg. l. j. & l. si quis in seruitutem in fin. s̃. de fur. & l. capite quinto. s̃. de adul. dum tñ ducatur ad iudicẽ ĩtra tps statutũ. d. l. ca. quinto. s̃. de adul. Ad idem facit C. de mal. & math. l. fin. & l. j. C. de fal. mo.
d Si vero quæris, an possit capi a iudice, d seu iudicis autoritate, & pro cã criminali, indistinctè ꝑt capi, & ẽt de domo extrahi, vt C. de offi. diue. iud. l. j. & no. ꝟ. de regu. iur l. nemo de domo. & quod
e nota. in l. pleriq;. s̃. de in ius vocan. Fallit in muliere, e d. l. j. C. de offic. diuer. iu. & auth. ibi posita. Si vero quæris, an possit capi ꝑ cã pecuniaria, tunc aduerte, aut est debitum fiscale, & potest personaliter capi, ita loqt̃ hic: nõ tñ in carcerib. ponitur. l. nemo carcerẽ. C. d exac. trib li. x. nisi ꝑsistat in ꝯtumacia, vt ibi dicit̃. Si vero ꝑ debito priuato, & tunc si aliquo tpe fuerat in iudicio, & de sistendo iuri promisit, & ñ stetit, dẽt capi: vt in auth. de exhi. reis. §. siue ro ẽt quidam. & C. quomodo & qñ iud. l. consentaneũ. & ibi no. sed si in iudicio nunq̃ fuit, & cautionem non dedit: tũc iudex nõ cogitur eum facere capi, nisi prius eum citet, d. l. consentaneum. & ibi no. ꝑt tamen, si vult, eũ facere capi, vt veniat, non vt in carcerem ponat: vt no. in d. l. pleriq;. s̃. de in ius voc. dũ tñ de domo nõ extrahat, vt ibi dicitur. Ponere vero in carcerib. nõ potest ꝑ debito iudex, nisi eũ, qui cõdemnatus est, l. j. C. qui bo. ced. pos. à quib.
3 carcerib. liberatur cedendo bonis, vt ibi dr̃. Et iõ † est f cõsilium,
f ꝙ qñ debitorẽ tuum non potes facere capi: quia nunq̃ exit de domo ꝙ tu facias eum condemnari de contemptu mandati: & si cri-
g minaliter fisco tenetur, g poterit ẽt; capi in domo. quia pro criminali capitur, vt dictum est, & d. l. pleriq;. de in ius vocan. & no. in d. l. nemo de domo. ꝟ. de regul. iur. & sic poterit in domo capi. Et cum erit in carceribus positus poterit ibi pro debito pecuniario in carcerib⁹ recõmendari, sm̃ materiã, q̃ dixi vobis s̃. in l. 2. in fin
4 de custo. reo. ¶ † Quæro iuxta ꝓdicta, an in causis fiscalibus bo-
h norum cessio admittat̃? h Istam q̃st. tangit Cy. C. qui bo. ce. pos. l. j. in j. q. & ibi dicit, si quidem fuit contumax in soluendo, tunc nõ. admittitur cessio bonorũ, alias sic, d. l. nemo carcerẽ. C. de exact. trib. lib. x.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quæro, vtrũ, An possit quis capi ꝑ debito, vide per Mod. Inst. de actio. §. j. per Inn. post d. Ant. in c. 2. de pig.
b Poma. ¶ Possit capi. Vide ad hæc aliquid per Rom cons. 224. vbi ponit, an statutum permittens capi debitorem, vel debitoris debitorem sit cõtrarius cõmune, & an comprehendat debitorem ex legali causa, & an tali statuto gaudeat forens, & vide Soc. consi. 221.
c Ale. ¶ Ipso actu. Vide Bal. in l. generaliter. C. de decur. lib. x.
d Ale. ¶ Capi à iudice. Vide Bald. in l. consentaneum. C. quõ & quando iudex. vbi dicit ꝙ in criminali semper incipi potest à captura. Idẽ potest dici in ciuili, ratione suspicionis & ibi etiam dixi post bar. ꝙ in criminali possit incipi à captura, tenet Bal. in l. 2. C. de his q̃ latro & ibi etiam ponit de pœna inde bitè capientis. Adde, quæ sint necessaria; ad hoc, vt quis possit quem facere ꝑsonaliter detineri pro debito; Ro. cõs. 241. & 320. Bal cõs. 40. cũ seq. 49 j. lib.
e Poma. ¶ Fallit in muliere. Quæ non ꝑt capi pro crimine à iudice. & sequitur do. Pet. in c. 2. de pig. sed in debito. ideo dicit tunc esse recurrendum ad aut. hodie nouo iure. C. de cust. reo. ego late dixi in d. ca. 2. & ibi saluaui Barto. à morsu isto.
f Barb. Et ideo est. Adde hic Io. de Imo. post do. Pet. in ca. 2. de pign. & quæ ibi dixi.
g Alex. ¶ Fisco tenetur. Cautela ad hoc, vt quis possit facere capi debitorem suũ qui nunquã exit de domo. quod sing. no. & vide plenè Insti. de act. § fi. & sequitur Ang. in l. pleriq;. de in ius voc. & not. Rom. in l. 4. §. prætor. s̃. de dãno infe. & Pau. de Cast. in l. contumacia. s̃. de re iud. & ibi habes.
h Alex. ¶ Cessio admittatur. An in causis fiscalibus admittatur cessio bonorũ, Vide Bar. in l. j. de ces. bon. & bal. in d. l. j. C. qui bon. ced. pos.

Ad legem Iuliam de ambitu. Tit. 14.

LEX VNICA.

1 *Lex Iulia de ambitu cessat in curia Romana.*
Simonia non punitur, vt debet.
2 *Pecuniam, etiam palam, non licet dare, pro habendo honore cum administratione, sed sine administratione sic.*
3 *Honorem precibus petere, quando liceat. remissiue.*
4 *Mitrati conuincendo alios, releuantur ab infamia, & admittuntur ad honores.*

1 Haec lex. No: † ex hac l. ꝙ in curia Romana cessat lex Iulia ambitus: qa hæc oĩa pertinẽt ad Papã, & hoc quo ad ipsum Papã. Sed vtinã hoc obseruaret̃ quo ad ipsos, q̃ sunt adhærentes Papæ, Et ideo sciatis, ꝙ Decretistę fecerunt multas ꝙstiões, tñ in tractatu de simonia, q̃ est idẽ, qđ ambitus, nullam nouam ꝙstiõẽ fecerunt Rõ: qa simonia nõ punit̃, vt dẽt. ¶ Oppo. ꝙ liceat dare pecuniam ꝑ habendo honorem. l. hoc iure. s̃. de dõatio. & l. j. §. j. ꝟ. de polli.
2 † Gl. dicit, dare palã licet, sed clã, & in secreto nõ licet, vt hic. Istđ
a tene mẽti. Istud verũ est ꝑ honore sine administratione: a qa tunc licet dare pecuniã palã: sed pro honore cũ administratiõe nullo modo licet dare. Ita loquit̃ ti. vt iud. sine quoquo suffra. b per to-
b tum. ¶ Querit † gl. vtrum liceat precibus petere honorem, vel qđ
3 si alius dedit pro me ignorante pecuniam? Dic vt in gl. Vltiõ † te-
4 ne menti, qđ dr̃ hic. ꝙ q conuicerit alium, restituit̃ in integrum, quod est vtile scire ad multa ꝑ multis mitratis, qui sunt in terra ista, vt conuincendo alios releuentur, & admittãtur ad honores, si ex illa causa fuerint mitrati.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Sine administratione. An liceat aliquid dare pro cõsequendo honorẽ, vide no. in l. Barbarius. s̃. de offi. præto.
b Clau. ¶ Vt iudi. sine quoquo suffrag. Adde ꝙ ille, qui dat pecuniam, vt hẽat talem honorem cum administratione, præsumitur habere animum malefaciendi & indebitè lucrandi, vt no. Bar per illũ tex. in l. 2. C. de murileg. l. br. x. facit tex. in §. item si propter inimicitias. Inst. de excusa. tutor.

§. Item is, qui. Op. s̃. ad l. Iuliã de vi publ. fi. Sol. ille qui instituit nouum vectig. etiã si nõ exigit, tenet̃ hac l. & constitutionib. principũ positis C. not. vectig. l. fin. Sed si instituit, & exercuit, tũc etiã tenet̃ l. Iulia: vt lege contraria.

1 *Pœna legis Iuliæ de ambitu, est duplex, & vna exacta, alia tollitur.*
2 *Ingrediens domum iudicis studiosè vt captet beneuolentiam, tenetur lege Iulia de ambitu.*

§. Et

1 §. Et si quis. †Habes hic tres casus, in qb. lex Julia ambitus habet locum. Quæro vtrum sit alius casus, Gl. addit quartum casum, vt C. eo. l. j. dic vt ibi. Quæro, quæ fuit ista lex iudiciaria? Dicit gl. q̄dam lex, quæ fuit fcā ad interpretationē legis Iuliæ ambitus. ¶Quæro, quæ sit pœna huius legis? Rñ. duæ sunt pœnæ: vna est cētum aureorum, de qua loquitur hic: alia est pœna quadrupli. l. fi. C. ad l. Iul. repe. tñ vna exacta tollitur alia, cū vtraque competat ad vindictam. l. prætor. §. j. s̄. de iniu. ¶Quæro,
2 vtrum † hoc sit verum indistinctè, q̄ ingrediens domum iudicis hac l. teneatur? Rñd. non, nisi quis studiosè intrauerit, vt captet cū eo familiaritatem. vt ei faueat, quod tene menti.

Ad legem Flauiam de plagiarijs. Titu. xv.

LEX PRIMA.

1 *Statutum an valeat, quòd capiens hoīem, & duces in fortiam cōis, hēat tantum.*

a Si liberum. Vides hic, a q̄ emptor, & venditor hominis liberi, tenentur hac l. ¶Quæro
b ciuitas b facit statutum, quicunque duxerit talem hominem captum in fortiam communis, habeat tantum à
1 communi, an valeat statutum? Videtur q̄ nō. † quia est ꝯtra bonos mores, & est delictum emere, vel vendere liberū hoīem, vt hic, & hoc est verum, nisi ille sit hostis ciuitatis: quia tunc pōt statui pretium capienti. l. non omnes. in fi. ff. de re mili.

CONTRARIETAS.

¶Si liberum. Aduerte p̄coniū, q̄ qcunque ceperit malefactorem & p̄sentauerit, hēat puta centum, valet. ita Bar. in l. cum nauarchorum. C. de nauic. li. xj. Contrarius tamē allegat̃, ſm d. Alex. in addi. ibidē in hac l. j. ad l. Flauiā de plag. volens q̄ n̄ valeat statutū: qa est ꝯ bonos mores, nisi esset hostis ciuitatis. l. nō oēs. §. fi. de re milit.

CONCORDIA.

¶Pro ꝯcordia. Tu dic q̄ posset diuersificari casus: qa aliud est p̄conium de capiendo, qd̄ sonat iurisdictionē; & aliud est statuere, q̄ statuta aliqñ fiunt à non habentib. iurisdictionem. vt hr̄ in l. oēs populi. s̄. de iusti & iur. cum si. Et si dicat̃, nonne p̄supponit Bar. iurisdictionem in statuentib. dum statuunt sup captura? Rñdetur, q̄ nō, cum ēt populi, & villatenses, q̄ nō habent iurisdictionē, immo ēt priuati possint capere, vt ducant ad superiorem, de quo per Bal. & alios, in l. fi. C. de exhi. reis.

ADDITIONES.

a Poma. Vides hic. Adde d. Abb. in c. j. de fur.

b Ale ¶ Quæro ciuitas. An valeat statutum q̄ quicunque duxerit hominem in fortiam cōis habeat præmium à cōi. Et adde, q̄ valet statutum, q̄ quicunque cœperit bannitum si est bannitus, efficiatur ciuis, vt no. Bal. in l. j. C. qui. ad li. procla. non lic. quem vide. facit optime quod no. Bar. in l. j. in fi. prin. s̄. de iust. & iur. & vide Bar. in l. cum nauarchorum. in fi. C. de nauicu. lib. xi.

LEX IIII.

1 *An incidant in l. Flauiam, qui gnanos, & nanos, & cantores donant, quòd non.*

a Lege Flauia. a Quæro, qūo faciunt isti cardinales, seu magni dñi, qui vnum nanum, vel vnum cātorem, vel vnum aptum seruitorem sibi inuicem donant, † an inci-
1 dant in hanc legē? Rñ. non: quia non dant eos, vt eos sua libertate priuent: sed donant, vt ita sint liberi, & stent liberè apud alium, sicut liberè stabant apud donantem illo volente: & sic cum non faciant dolo malo, non tenentur hac l. vt s̄. de li. homine exhib. l. 3. §. j. & §. sequ.

ADDITIO.

a Bar. ¶Lege Flauia. No. pro dominis dantib. seruitores sibi inuicem, vide d. Ab. in c. 1. de fur.

a Non statim. Quæro in hac l. qūo cognoscatur[a] plagiarius à fure? Circa hoc sunt duæ opi. Vna est gl. in l. si abducta. C. de fur. q̄ dicit, q̄ ille est plagiarius, qui hēt in ꝯsuetudine faciendi hoc. scilicet seruos alienos subtrahere & sibi hr̄e. Alia est opi. s̄. e. l. j. & Azo ī summa huius ti. dt. Aut hēt animū celandi dño, & tunc dr̄ plagiarius: aut nō hēt animū celandi dño sed tm̄ sibi vult habere, & tunc non dicit̃ plagiarius, sed fur, hac lege. & hæc opinio communiter tenetur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quomodo cognoscatur. Differentia est inter furem, & plagiarium, vide per bar. in l. si abducta. C. de fur.

§. Lege Flauia. Qui ergo hoīem liberum subtrahit & celat, dr̄ plagiarius. Et tempore, quo erā hic in studio, quidam erant condemnati lege Flauia de plagiarijs ex eo quòd vnum iuuenem subtraxerunt.

¶At senatuscons. Turpillianum. Titu. xvj.

LEX PRIMA.

1 *Calumnia aliud est, & aliud temeritas,*
2 *Accusatio ex lege Rhemnia, an sit publici iudicij.*
3 *Pœna calumniæ in habentibus pœnam ordinariam, est similitudo supplicij in alijs arbitrio iudicis imponitur.*
4 *Tres modi procedendi super calumnia.*
5 *Iudex intra quantum tempus poterit super calumnia procedere.*
6 *Calumnia qualiter probetur, & an præsumatur contra non probantē: & nō est præsumptio iuris, & de iure.*
Fama publica inducit iustum errorē, vt quis excusetur à calumnia, vel si est dictum à personis fide dignis.
Iudex antequam condemnet de calumnia, debet dare terminum ad faciendū defensionem.
7 *Iudex quando pronunciat super delicto, an lex pronunciet de pœna.*
8 *Iudex ante sententiam potest augere, vel minuere pœnam, post non.*
9 *Iudex si statuat pro delicto minorē pœnā, quā deberet, an lex suppleat maiorē,*
10 *Clausula, saluo, & reseruato, & c. adiecta in cōdēnatiōe, q̄d operetur, remissiuè*
11 *Iuramentum calūniæ licèt excuset à calūnia præsumpta, nō tamē excusat à condemnatione expensarum propter temeritatem, vel propter contumaciam.*
12 *Calumnia quando apparet euidens in parte, & in parte non, qualiter quis condemnatur in expensis.*
1 *Condemnatio expensarum debet fieri in criminalibus officio iudicis.*

Accusatorum. Primò, dicit accusatores tripliciter delinquere. Secūdò, illa tria delicta enumerat. Tertiò prosequit̃ illa tria delicta per ordinem. Secunda ibi, calūniari. 3. ibi, calūniatorib. & ibi vsque ad §. præuaricatorē, pōit de calūniatore. ab inđ vsque ad §. si qs aūt. ponit de p̄uaricatore. Tertio, in §. si quis autē ab accusatione. ponit de tergiuersatore, vsque ad fi. legis. Et ista pars q̄ incipit, calumniatorib. diuiditur in tres partes. Primò, dicit calumniatorem puniri. Secūdo, ponit modum procedendi. Tertiò, modum & effectum pronūciandi. Secunda ibi, sed non vtiq;. Tertia ibi, nam si quidem. In §. quæri potest. no. text. † q̄ aliud est
2 calumnia, aliud est temeritas. ¶Circa legem istam † quæro, vtrū accusatio ex l. Rhemnia sit publici iudicii, vel priuati? Glo. quæ est hic in verb. ab accusatione. vr̄ dicere, quòd publici iudicij. Dy. vr̄ repræhēdere istā glo. dicēs, q̄ licèt ex publico crīe descendat, tamen est priuata. l. 3. §. fi. s̄. de p̄uar. Sed certè illa lex nō loquitur đ calūniatore, sed loquit̃ in desistente. Sed p̄ Dy. ꝯ gl. vr̄ casus exp̄s sus in l. palā. §. si qua calumnia iudicio. s̄. de ritu nup. Sed gl. ibi rñdet, q̄ non vr̄ damnari publico iudicio, quantū ad impediendas nuptias: sed quantum ad alia sic, ita ibi dicit gl. quam gl. puto esse veram, cum pœna calumniæ sit similitudo supplicij, & similitudo pœnæ. Sed si non esset publicū iudicium, sicuti primum, non eēt
3 æqualitas pœnæ. † Secundò, quæro, quæ sit pœna calumniæ? Gl. in verb. calumniatorib. dicit, & bene, similitudo supplicij ī his, scilicet, quæ habent pœnam ordinariam. In his vero quæ habēt pœnam ex̄ordinariā, tunc est p̄ iudicis motu. l. fi. C. de acc. cum sim.
4 ¶Venio † ad secundam par. circa q̄ q̄ro, qs sit modus a p̄cedendi
a in crīe calumniæ? Et hic aduertatis, circa hoc, hic sunt multæ glossellæ. Sed veritas est, q̄ vnus est modus procedēdi proposita accusatione ordinaria. & iste modus ponitur in gloss. huius §. calumniatorib. in verbo, irrogatur. quæ incip it, est ergo publica. in fin. & no. in l. athletas. §. calumniator. s̄. de his q̄ not. infa. & hoc non est dubium. Alius est modus procedendi, q̄ iudex ex suo officio mercenario ante sñiam latā sup crīne p̄posito, cognoscat de calumnia, & de ipsa p̄nunciet in ipsa sñia, cū pronunciat in principali. Iste modus ponitur in l. j. C. de calumnia. & iste modus tangit̃ hic, in gl. huius §. super verbo. incipit. ibi, vel absoluto reo, scilicet destinatione, &c. Tertius modus procedendi est, q̄ post reum absolutū iudex inquirat de calūnia ex suo officio nobili, & de calūnia cognoscat. Quòd hoc sit verum, p̄bat̃ p̄ hunc tex. hic, qui h. d.
b clare, & rotunde, non calūniando tex. Probat̃ p̄ rōnē. b qa cū istud delictum cōmittat̃ corā iudice, merito de hoc ipse poterit inquire
5 re ſm r̄ɫas, quas dedi in l. 2. §. si publico. s̄. de adulte. ¶ † Sed circa hoc q̄ro, intra q̄tum tp̄s poterit hoc facere iudex? Gl. vidētur velle dicere incōtinēti. nō ex interuallo. Ita dicit gl. in d. verbo, incipit. q̄ inc. incontinenti. Mihi aūt vr̄, q̄ debeamus sic dicere. Si quidem q̄ris de mō p̄cedendi, & p̄nūciādi ex officio iudicis mercenario, tunc fateor qd̄ dicit gl. q̄ incontinenti iudex dēt hoc facere, condēnare scilicet eadē die. l. Paulus. s̄. de re iud. Si q̄ris de alijs modis, p̄cedendi, s. per accusatiōnē ordinariā, vel per inq̄sitionē, tunc ego puto, q̄ ista accusatio duret tanto tp̄e, q̄to tp̄e durabit delictum principale, seu accusatio principalis, sup qua calūnia est com-

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quis sit modus. Modus procedendi in crimine calumniæ, qualis sit. vide no. per bar. in l. Athletas. §. calumniator. s̄. de infa. Sed an si me falso accusasti, possim ne vti remedio, de quo in hac l. sed etiā l. Corn. de fal. accusare, vide bar. in l. si quis obrepserit. in prin. s̄. de fal. ¶ Quæro, an reo condemnato, possit de accusatoris calumnia inquiri? Istā q. dicit d. meus nō reperiri tactā in iure: tamen dicit q̄ nō, ex p̄ite huius l. & senatusconsulti: quia hic loquitur absoluto reo. Vnde dicebat, q̄ bene poterit inquiri contra accusatorem eo, q̄ obrepserit iudici, & condēnari l. Cor. de fal. iuxta d. l. si quis obrepserit. de fal. & ita interrogatus respondit. & tunc dicebat se aliud in terminis non reperire: in contrarium tamen facit gl. in l. athletas. §. fi. de infa.

b Alex. ¶Per rationem. Vide ad ista bal. in l. neganda. C. qui accusa.

comm ſſa cum iſta ad eius ſimilitudinē deſcendat vt dictum eſt ſ.
6 ¶Vlterius ꝓcedo,†qualr̄ ꝓbabit̄ calumnia?a In hoc ſunt opi. Nā
a qdā dn̄t,ꝙ eo ipſo,ꝙ nō ꝓbatur,eſt ꝓbata calumnia,& hoc vr̄ ꝓ-
bari in tex.C.de calūniato.l.q nō probaſſe.immo illa lex ꝓbat ꝯ-
triū,ſed ꝓbat̄ in l.j.C.de aduoc.diuer.iud. Nec obſt. iſta lex, q̄ dicit,
ꝙ ille,qui nō ꝓbat.ñ pſumit̄ calūniari:qa hic loq̄t̄ in caſib.& pſo-
nis exceptuatis.Ita tenet Io.cuius opi.gl.ſeq̄t̄ hic. & in d.l.q ñ ꝓ-
baſſe. Alibi gl.dicit melius in l.athletas.§.calūniator.ſ. de his q no.
infa.vt dicamus ſic.In caſi.exceptuatis,q hic in gl. ponunt̄,ñ pſu-
mitur calumnia ꝯ ñ ꝓbātē,al's rl'r ꝯ ñ ꝓbantē ē pſumptio calūniæ
ſed nō eſt pſumptio iuris & de iure:qa admittit̄ ꝓbatio in ꝯriū. Et
hoc eſt qđ dicit hic tex? Pōt.n.eē,ꝙ oſtēdet errorē iuſtū. Puto aūt
b ꝙ ſit error iuſtus publica fama.b l miles.§.mulier.ſ. de adult. Vel ſi
eſſet dcm̄ à pſonis fide dignis, vt dixi in l.Athales.ſ.de fal.& hoc
puto verū.Nō obſt.qđ Cy.no.de aduo.diue.iud. l. j. in 3. q.vbi de
hoc tāgit.Et iō iudex añq̄ ꝯdēnet de calūnia dēret dare pti termi-
7 nū,ad faciēdū ſup hoc ſuā defenſionē.¶†Venio ad tertiā ptē.ibi
nā ſiqdē.Dr̄ hic,ꝙ ſi iudex ꝓnunciat ſup delicto,ꝙ lex ꝓnunciat
c de pœna. Quæro,vtrumc hoc ſit verū ſimplr̄.Rñ.& aduerte bñ,q̄-
dā ſunt delicta,q̄ hñt nomē à iure,& ex vi nominis ꝯprehendit̄ de
lictū,vt furtum,falſum,calumnia,plagium,& ſil'a,& in iſtis ſi qdē
eſt à iure impoſita pœna certa,tunc ſufficit iudicē ꝓnunciare de-
lictū eſſe cōmiſſum,& ita loq̄t̄ hic. Nam tunc ſuccedit lex,q̄ ꝓnun
ciat ſup pœna. Sed ſi pœna ordinaria à l.nō eſſet impoſita, tunc i-
dem,& ſuccederet pronunciatio legis ſup ea pœna, q̄ cōiter con
ſueuit imponi pro illo delicto,vt no.in ſimili in l.qđ ergo.§.pœna
grauior.ſ.de his qui no.infa.& in l.hodie.j. de pœnis. Quædā ve,
d ro ſunt delicta innominata,d vt ſi iudex pronunciet te ꝑcuſſiſſe Ti
tium,vel te incidiſſe arbores Titij, vel te ꝯbuſſiſſe domum,iſta ta-
lia ſunt magis noïa fcī, q̄ delicti,qm̄ pōt eſſe, ꝙ tu vulneraſti ſine
delicto,incidiſti ſine delicto,ꝯbiſſiſti domum ſine delicto,vñ ſunt
magis noïa fcī,q̄ delicti,& in iſtis, ſi iudex pronunciat te percuſſiſ
ſe,& ſil'a,non vr̄ pronunciatum ſuper delicto: qa hoc de neceſſi-
tate delictum non includit,& iō magis eſſet abſolutus quam ꝯdē-
natus,niſi iudex adiiceret pœnam,& diceret doloſè,vel culpabilr̄
te ꝑcuſſiſſe,& hoc probat iſte tex.ibi dum dicit,ſi ita ꝓnunciaue-
rit,nō probaſti,pepercit ei. Nam nō probare,pōt eſſe cum dolo:&
e ſine dolo,& iō vr̄ abſoluere e in dubio. Sed ſi dt calūniatus es,tunc
cū calumnia de neceſſitate ꝯcludat dolū,in dubio vr̄ ꝯdēnare.ita
probat iſte not.tex.quē text. multum no.Iā.n. vidi hoc deduci in
practicā pp ignorantiam aſſeſſorum cum eſſet dubium de delicto
q̄ pœna eſſet imponenda:pronunciauit aliquē deliquiſſe,non tñ
pœna impoſuit,& ſic ſuccedit lex in pœna. qualr̄ aūt dēat illa ꝓ-
nunciatio fieri,ſ.vidiſtis.¶Sed ꝯ pdicta vr̄:qa ñ eſt in ptāte iudicis
iudicare,immo de neceſſitate tenet̄,& cogit̄,vt l.munerum.§.iudi
candi.j.de mune. & hono. Glo.in ver. facti qdem q̄ſt.ſoluit ꝙ in
ptāte iudicis eſt,donec cogat̄. Vel alr̄,& melius.iudex hēt in ptāte
ſua abſoluere,vel ꝯdemnare:non aūt habet in ptāte ſua pœnā ſta-
8 tuere:qa illa ſtatuitur à lege.¶†Sed ꝯ hoc op.quia in ptāte iudicis
eſt pœnam augere,vel minuere.l.quid ergo.§.pœna grauior.ſ.de
his qui not.infa.Rñ.añ ſententiam eſt in poteſtate iudicis pœnā
augere vel minuere,poſt ſnīam vero hoc ñ pōt. Ita debetis intel-
9 ligere hanc l.¶†Sed iuxta hoc quæro,fquid ſi iudex ſtatuit mino
f rem pœnam: quam deberet,vtrum lex ſuppleat maiorē pœnam?
Rñ.quædā eſt pœna,quæ infligitur à lege ipſo iure,vt pœna infa-
miæ, & ſimil. & in iſta nihil valet diſpō iudicis, niſi cā cognita;vt
ſ.de fur.l.non pōt.& in l.diuus.ſ.de iniu. Quædam eſt pœna,quæ
imponitur facto hoīs,& in iſta iudex añ ſnīam pōt augere,vel mi
nuere:poſt ſnīam vero functus eſt officio ſuo,& amplius non pōt
ſe intromittere exigendo maiorē.l.iudex.ſ. de re iud.& qđ no.in
hac gl.tñ in hoc eſt aduertēdum,quia ſi cā cognita minueret, tūc
ñ faceret litem ſuam,nec puniret̄ ipſe,vt d.§.pœna grauior.al's ſe-
10 cus.¶†Sed quero,qd ſi iudex apponit in fi.ſnīæ iſtam cl'am,quas
ꝯdemnationes damus,& proferimus ſm formā iuris & ſtatutorū
& ſi in aliquo eſſent vltra,vel intra pœnas a iure ſtatutas, ex tunc
ad formam ſtatutorum, & iuris reducimus,an hæc cl'a aliqd ope-
ret̄?Ia.de Bel.diſputauit hāc qōnē,& ego ſcripſi in l.iudex, ſ.de re
iu.¶Venio ad ver.quæri poſſit.Per hunc text.pōt determinari illa
11 qō,†an ſacrm̄ calūniæg excuſet ab expenſis.Et glo.j.vr̄ hdicere,ꝙ
g ſic,in auth.de iudi.§.oportet.Facit quod no.C.de iu.l.properandū
h §.ſin aūt reus.& ibi per Doc.in auth.gnal'r C.de epiſ.& cler.& tan
gitur p Gul.de Cu.in l.3.§.2.ſ.de iureiu.Et br̄ veritas eſt iſta. Iurm̄
calumniæ excuſat à præſumpta calumnia;vt d.l.3.§.2. de iureiu. &
ſ.ſi mul.ven.no.in poſ.cal.cā eſſe dica.l.j.§ j. Aut ergo quis vult cō
demnare aliquem in expenſis ꝓpter calumniam, & tunc nō pōt:
quia propter hoc calumniæ iurm̄ excuſaretur, vt dixi,niſi de eui
denti calumnia appareret. Aut vult condemnare in expenſis prop-
ter contumaciam.ſm formam l.ſancimus. C. de iudi.& d.l. pro-
perandum.§.ſin autem reus,& pōt:quia iurm̄ non excuſat à con-
tumacia,ſed ſolum à calumnia. Aut quia quis vult ꝯdemnare ali-
quem in expenſis propter temeritatem,quod vr̄ poſſe fieri,l.eum
quē temere.ſ.de iudi.& Inſt.de pœna teme.liti.ī prin.& tunc vr̄ ꝙ
fieri poſſit:quia iuramentum licet excuſet à calumnia,ñ tñ excu-
12 ſat à temeritate,q̄ eſt ſeparata à calumnia. Caſus eſt hic. ¶†Iuxta
hoc q̄ro,quid ſi apparet euidens calūnia in parte iudicij,& in par
te ñ,vt puta,poſt productos teſtes,vel inſtrumenta à reo, & actor
reperit manifeſtè ſe ñ habere ius, qd fiet? Rñ. quidam ſunt caſus,
in qb.qs pōt deſiſtere,& renunciare,qñ vult iuri ſuo.vt in ciuilib.
& criminalibus quibuſdam,vt habuiſtis.ſ. de fal.l.Athales.& in i-
ſtis caſib.pro eo tpe quo fuit in euidēti calumnia, condēnabitur
in expenſis,pro anteriori non l.ſi quis inficiatus.ſ.depoſi. Debuit
n.incontinenti deſiſtere.l.ſi adulterium cum inceſtu.§. ijdem Pol-
lioni.ſ.de adult. In caſib vero,in quib.deſiſtere nō licet, vt ſunt fe-
rè omnes accuſationes criminales , vt videbitis ſtatim in §. accu.
ſationem.& per totum iſtū titulum,tunc nō impetratur ſibi, qua-
re non deſtitit:qm̄ non licet ei deſiſtere,ſed debet impetrare abo-
litionem, & ſi ue concederetur ſibi,ſiue non, ab expenſis excuſa-
retur. Sed ſi abolitionē non impetraret,tunc eſſet præſumptio ca-
lumniæ,d.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.j.de adul. Scđm iſta ergo
13 ꝯcludit̄,ꝙ in crīalib.fiet ꝯdemnatio expenſarum.¶†Quero.vtrūi
i hoc ſit verum cōiter? Dr̄ ꝙ ſic.l.q crimē.C.q acc. nō poſ. Iac.But.
diſputauit hanc qōnē,& determinauit, ꝙ expēſæ nō veniunt re-
ficiendæ iudicis officio mercenario in crīalib. licèt poſſint via or
dinaria peti p actionē in factū. Et mouebat̄ iſtis rōnibus. Non eſt
dubiū ꝙ refectio expēſarum ſuccedat in locū decimæ partis litis
q̄ olim pſtabatur,vt Inſti.de pœna teme.lit.§.hæc aūt.ſed præſtatio
decimæ partis nō hēbat locum in crīalibus.ergo nec præſtatio ex
penſarum,q̄ eius loco ſuccedit. Preterea dicit ipſe,caſus vr̄ in l.nō
ignorat.C.de fru.& liti.expē. Et gl.vr̄ hoc tenere in ꝓœmio Inſt.
ibi,per lrīos tramites calumniantium iniquitatem expellat. ſuper
verbo,tramites,in fi. Qđ ēt perſuadebat tali rōne. Ciuilis,& crīalis
nō poſſunt ſimul agitari.l.interdum,ſ.de pub.iud.ſed ſi de calum-
nia condemnaretur crīaliter, & condemnaretur in expenſis ciuili
ter,ſimul & ſemel:ergo ſimul & ſemel procederet iudicium ciui-
le,& crīale. Non obſtat l.qui crimen.C.qui acc. nō poſ.quia ibi fit
condemnatio in expenſis rōne contumaciæ, nō rōne calumniæ.
Et ita intelligit gloſſ.in l.fin. C.de acc. Ita dicebat ipſe? Aduertatis
communiter tenetur contrarium, quòd expenſæ veniant officio
iudicis.

ADDITIONES.

a Ale.¶Probabitur calumnia.Adde ſing.ꝙ præſumitur calumniator, ſi accuſator conuer ſatur cum reo,ſecundum Bar.j.e.l.§.præuaricatorē, quod no. An contra non probantē præſumatur calumnia,vide Bar.hic,& adde in propoſito gl.& Bal.in l.j.C.de plus pet.& Bal.in d.l.qui non probaſſe.C.de calum.& ibi etiā ponit no.q.an ita puniatur quis rōne calumniæ,quæ conſiſtit in iure,ſicut rōne calumniæ, quæ conſiſtit in facto,& vide tex.& ibi gl.& Bar.in auth.nouo iure.C.de pœ.iu.qui malè iud.& in l.non ignorat.C.de fru.& lit.expen.

b Ale.¶Publica fama.Fama excuſat à calumnia. Idē dicas quando quis inſtigaretur,vt no.Bal.in l.Athales.ſ.de fal.& in l.fi.ſ.de hær.inſti.Et de hoc latius & melius.per Bal.in d.l.qui non probaſſe.C.de calum.¶Poma.Ad hæc vide quæ ponit d.Alex.in l.cum quidam.§.quod dicitur.verſi.& ſic facit iſte tex.ſecundum Bar.&c.ſ.de acq. hære.& in cōſi.105.vol.4.& Panorm.conſi.78.vol.4.& Fely.conſ.118.

c Ale.¶Quæro,vtrum. Vide Bar.in l.eius qui delatorem.in fi.j.de iu.fiſ.& Bar.in l.j.in fi. C.de pœ.iu.qui,&c.No.ꝙ ſufficit iudicē pronunciare in criminalib.ſuper facto, vt hic. Idē dicas,ſi agatur de crimine ciuiliter.l.viro atque vxore.ſ. ſol.ma & l.decuriones. & ibi Bal.C.de infa.Item in actione deſcendente ex contractu,l.emptor.in prin. ſ.de iud. Et l.quid tamen.§.j.ſ.de arb.cum ſimil. & ad iſtum tex.vide & adde l. ſi te.& ibi Bar. & Doc.C.de infa.& Bar.in l.3.C.de ſent.& do.Gozadi.in rub.ff.de iud.

d Alex.¶Delicta innominata.Et de iſtis delictis nominatis,& innominatis, vide Bar.in l. nunquam plura.de priua.delic.

e Ale.¶Videtur abſoluere. Quando videatur iudex abſoluens accuſatum , abſoluere ēt accuſatorem,vide no.per Bal.in l.j.in prin.C.de calum.

f Ale.¶Quæro Quid de clauſula,dicimus,& pronunciamus ſecundum formam iuris & ſtatuti , vide bar.in l.poſteaquam.de re iud.

g Alex.¶An ſacramentum calumniæ. Vtrum ſacramentum calumniæ excuſet ab expēſis, adde Bar.in l.qui ſolidum.§.ēt.de leg.2.Bal.in auth.generaliter.ver.6.op & in auth. ſed hodie nulla. C.de epiſ.& cle.adde ꝙ quotieſcunque expenſæ ſunt in ſtipulationē deductæ,nec iuramentum,nec alia iuſta cā excuſat. Gl.eſt reputata ſing.in l.3.§.ſi rē.de leg.3. ſed aliam allegat Bal.in auth.ſed hodie nulla.C.de epiſ.& cle. quam non reperio. Vtrū aūt iſtud iuramentum calumniæ,ita excuſet à calumnia , quin poſſit de calumnia agi criminaliter,vide omnino Bal.in l.ſi tibi.de lib.cau.& hic adde Bal. in l.non ignorat.C. de fru.& lit.expen.& his quæ dixi ſ.ad Bar.hic adde no.per Bar.in auth.generaliter.de epiſ.& cle.& Iac.de Bel.in auth.nouo iure.C.de pœ.iud. ſcripſi poſt Imo.in d.l. qui ſolidum.

h Ale.¶Videtur. Vide quæ habes poſt gl.& Bar.in l.eum,quem temere.ſ.de iud.

i Ale. Quæro vtrum. An in criminalib.fiat condemnatio expenſarum , adde Sal.& Bal.in l. fi.C.de fru.& lit.expen.Cano.in c.calumnia.de pœ.Et quid in cā inquiſitionis,an poſſit,& quō,vbi proceditur ex officio,vide per d.Ant.in c.dilecti. ad fi. de do. & contu. & Cy.in l.ſancimus.C.de iud. Adde Bal in l.ſi poſtulauerit. in prin.de adul.& adde ad Bar. hic quod tangit Bal in auth.generaliter.C.de epi.& cle. Et quid in iudice calumnioſe inquirēte per Bal.in d.auth.generaliter.Et adde iſtis ēt Bal.in auth.ſed hodie.C.de epiſ. & cle.Et quid quādo proceditur ad denunciationem,vide Bal.in l.ſancimus.in xij q.C. de iud.& in xiij.vbi de iudice inquirēte,ꝙ teneatur ad intereſſe partis,vide Bal.in rub. de pœ.iudi.in prin.& quæ dixi poſt Bar.in l.Athales. ſ. de fal. & Bal.in l.nō ignorat. C. de fru.& li.expen.& ibi ēt de q.bar.de qua hic Ang.ēt in l ſi vacantia.in vlt.q.C de bo. vac.lib.x.Fama tamen vel iudicium excuſat iudicē ſecundum bal.in l.j.C.qui acc.& hic adde Bal.in l.qui crimen.C.qui acc.Et ꝙ iudex,male inquirens teneatur parti ad intereſſe,ſeu ad expenſas,& ēt puniatur criminaliter,tenent Cy.& bal.per illum tex.in l.ſeueriter. C.de excu.tut.& quid de inſtigante,vide j ea.l.§.incidit.

iudicis.& de hoc vr̃ casus ſm secundam lec.in fi. C.de fru.& lit.ex
pen.& de hoc per Canon.ex̃ de pę.c.calũniã. qđ vr̃ tenere Inn.in
c.cum oporteat.in fi.mag.gl.extra,de acc.Quòd hoc sit verũ pro
bo:q̃a iudex,qui de crimine cognoscit,poterit ex suo officio con
demnare criminosum ad restituendam rem,seu damna,q̃ aliàs ve
nirent in actione ciuili,vt s̃.de fur.l.interdum.§. qui furem,& s̃.fi.
reg.l.3.§.si dicantur,& de varijs,& extraord.cogn.l.medicus.& C.
de ɔd.ob tur.cau.l.quod euitandi.cum similib.Dicam in d.l.inter-
dum.§. qui furem. s̃. de fur. Et de prædicta quæstione est casus in
fi.l.postulauerit.§.fi.s̃.de adul.& ibi,tetigi.

1 *Crimen præuaricationis an sit publicum.remissiuè.*
2 *Præuaricator punitur extra ordinem.*
3 *Tribus modis proceditur super præuaricatione.*
4 *Præuaricatio qualiter probetur, & præsumitur quando accusator cum accusato conuersatur.*

§.Præuaricatorē. Vidimus de primo, s. de calumniatore:videamus de secundo,s.de præ
1 uaricatore.¶†Quæro,vtrum crimen præuaricationis sit crimen
2 publicum?Dic vt in l.3.in prin.s̃.de præua.†Secundò quæro,qua-
liter puniatur præuaricator?Rñd.extra ordinem.l.2.s̃. de preuari.
3 †Tertiò quæro,qualiter procedatur super præuaricatione? Rñd.
trib.mod.Primo,procedatur per modum replicationis:vt puta, si
ego accuso te de crĩe,de quo es absolutus,& tu excipis de senten
tia absolutoria:ego replicabo de præuaricatione,d.l.3.s̃.de præua
ric.Scđò põt ẽt de hoc cognosci principaliter accusando:vt d.l.3.
& hic.Tertiò,põt ẽt cognosci inquirendo,qđ apparet: quia hoc
delictum committitur coram iudice, ergo &c. ſm regulas datas
4 in l.2.§.si publico.s̃.de adul.¶†Quæro, qualiter probetur præua
ricatio?Rñd.modus clarus esset probare per testes, qui dicant ac-
cusatorem colludere cum reo. Veruntñ puto, ꝙ si iudex videat
accusatorem cum reo vti, & inuicẽ conuersari,istud sit sufficiens
indicium,ꝙ iste sit præuaricator.Probo:quia ex accusatione con-
sueuerunt oriri inter accusatorem,& accusatum inimicitiæ capi-
tales.l.si inimicitiæ capitales.s̃.de his quib.vt indi.& in l.3.s̃.de adi.
leg.Si ergo reus ex hac accusatione non indignatur, præsumitur
collusio:sicut vir præsumitur leno,qui ex adulterio suæ vxoris nõ
indignatur.l.mariti lenocinium.cum si.in prin.s̃.de adul.

1 *Desistens ab accusatione qualiter puniatur.*

a §.Si quis aũt. a Hic incipit tractare de tertio, s.de tergiuersatore.¶Quæro vtrũ, accusatio Turpillia-
na sit publica,vel priuata?Dixi in l.j supra.de public. iudic.& quæ
sit pœna Turpilliani.& est quinq; librarum auri.l.3.in fi.s̃.de præ-
uaric.Sed ad hoc oppo.ꝙ desistenti pœna imponatur extraordina-
1 ria.l.qui crimen.C.qui acc.non pos.So.†Qñq; aliquis desistit ex-
præsse,& manifestè,& tũc punit̃ pœna Turpilliani,vt hic, & hoc
est,qđ dicit tex.in hac l.j.in prin.s̃.eo.ibi,in vniuersum ab accusa-
tione desistere,&c.i.in totum. Qñq; qs non expresse desistit, sed
tacitè,& hoc trib.mod.contingit.Nam qñq; terminus statuit̃ ab-
senti,& ipse non venit, & tunc punitur pp ɔtumaciã pœna extra-
ordinaria,non pœna Turpilliani.l.q crimẽ.C.q acc.nõ pos.Qñq;
statuitur terminus pñti ad prosequendum,& non prosequitur, &
tunc vr̃ desistere,& punitur pœna Turpilliani.l.si ea.C.q accu.nõ
pos. Qñq; nullus terminus statuitur à iudice, sed ipse accusator
intra tp̃s statutũ à lege non ꝓsequitur intra biennium, tunc puni
tur pœna illius titul.C.vt intra cert.temp.quæstio criminal.termi.

ADDITIO.

a Alex.¶Si quis autem.No.de pœna accusatoris desistentis,& vide per Bar.in l.3.s̃.de præ
uaric.& j.eo l.§.suspecti.& quod ibi dixi.& j.e.l.quæsitum.& d.l.qui crimen.

§.Abolitio. De hoc videbitis in l.abolitio.& l. sequen.infra eod.titu.

§.Si plura. Iste §.facit ad plures qõnes.Vna est talis, vtrum
de plurib. criminibus quis possit accusari vno
& eodem libello.Item facit ad aliud.Si statutum dicit,ꝙ volẽs de-
sistere,soluat tm̃ pro qualibet accusatione:vtrũ intelligatur quæ
libet accusatio per se pro quolibet delicto: vel vna accusatio intel
ligatur,i.vnus libellus, licet in eo plura contineantur delicta. De
his duab.dixi in l.libellorum.§.pe.s̃.de accu.Item facit, vtrum ex-
bannitus pluribus exbãnimentis debeat pluries exbanniri,vel suf-
ficiat vna exbannitio pro omnibus exbannimentis. Dyn. format
hanc quæstionẽ hic.Dixi de hoc in l.de pupillo.§. si pluribus.s̃.de
operis noui nunc.

1 *Desistens ab accusatione inualida, sine abolitione,incidit in Turpillianum, excepta muliere,& minore.*
2 *Accusatione proposita ab eo,qui accusare non potest,valet,si non opponatur.*
3 *Accusatus de crimine,de quo accusari non poterat, accusatio procedit, si non opponitur.*
4 *Plures si accusantur eodem libello,iudicium procedit,si non opponatur.*
5 *Syndicus tenetur denunciare maleficium,etiam,si nulla pœna imponatur.*
6 *Accusatus si respondendo accusationi negat se esse culpabilem,iudex non debet admittere istam responsionem.*

§.Accusationē. Primò ponit vnum dictum. Secundò,
ponit dictum Papiniani,qđ vr̃ sibi ad-
uersari.Tertiò ponit aliud dictum Papiniani, qđ videtur sibi con-
sonare.Quartò ponit determinationem, & ɔclusionem omnium
præcedentiũ.Scđa ibi,at quin Papinianus. Tertia ibi, at quin idẽ.
1 Quarta ibi,merito. ¶†Not.ꝙ a qui desistit ab accusatiõe inualida
a sine abolitiõe,incidit in Turpillianũ,excepta muliere, & minore.
Op.de l.si fœmina.C.eo.Solue,vt dicam j̃.eo.l.mulier. ¶Item op.
de l.quærebatur.j̃.e.Sol.vt ibi.¶Itẽ op.de l.auxilium.s̃.de min.Gl.
soluit hic & benè,ibi volebat restitui, vt posset accusare sine me-
tu calumniæ,qđ non licet:q̃a restitueret̃ aduersus dolum p̃sumen
dũ in futurũ:sed hic vult restitui:q̃a desistit,qđ p̃t fieri,qm̃ restituit̃
aduersus dolum præsumptum in præteritum.Ad hoc facit qđ no.
2 per gl & p Dy.in l.j.§.aduersus.s̃.de noui ope.nun. ¶†Circa legẽ
b istã extra gl.q̃ro,si personæ b ꝓhibitæ accusare,q̃ ponunt̃ in l.q ac
cusare.s̃.de ac.accusant,an accusatio sit nulla, ẽt si nõ excipiatur,
vel sit opus exceptionẽ proponi?Tex.hic in ver. at quin Papinia-
nus.vr̃ velle ꝙ debeat exceptio ꝓponi.dicit em̃ ꝙ ista accusatio
p̃t hr̃e effectum.Pro hoc ẽt facit:quia vt videtis,necessaria est abo
c litio,& sic vr̃,ꝙ tenuerit accusatio, & hoc puto verũ.Istæ.n. sunt c
exceptiones,q̃ debent proponi añ li.ɔte.de q̃b.loq̃tur l.si maritus.
3 §.p̃scriptiones.j̃.de adul.Eodẽ modo dico,†qñ quis accusatur de
crĩe de quo non põt accusari pp temporum cursum: nam debet
proponi exceptio,vt hoc §.in prin.ibi, qui præscriptione poterat
submoueri.Probatur in d.l.si maritus.§.p̃scriptiones.Idem dixi ti-
4 bi,ꝙ †qñ plures accusantur eo.libello,procedit iudicium, si non
opponat̃.l.si accusatorib.C.de acc.& ibi not. Sed certè ibi loq̃tur,
qñ plures accusant vnum,cũ non possunt:q̃a tũc ꝓcedit iudiciũ,
si nõ opponat̃.Tetigi in l hos accusare.§.lege Iulia.s̃ de acc.no.ẽt
ſm vnam opin.q̃ est tertia opi.gl.in l.j.C.si reus vel accu.mor.fue.
Fallit in crĩe adulterij.l.si maritus.§.fi.s̃. de adulte. ¶Iste §.facit ad
5 qõnem,de qua vobis pluries dixi,†Cõmittitur in Comitatu ma-
d leficium,ex quo nulla pœna dẽt imponi,an syndicus d debeat de
nũciare?Et iste tex.ĩ prin.ibi.eɔrio mouet,&c.facit q sic: q̃a quale
cunq; sit maleficiũ,in cognitione iudicis est, an mereatur pœnã,
vel non:sed non est in cognitione syndici,vt hoc §.in prin. qđ te-
ne menti.De hac qõne dixi,& dicam in l.fin.§. diuus.s̃.de public.
e ¶Item facit e ad aliam qõnem.†aliquis reus comparet in iudi-
6 cio responsurus accusationi,& audita accusatione ipse respõdet,
& negat se esse culpabilem,debet ne iudex admittere istam respõ
sionem?Rñd.non,quia reus debet respondere super facto, vtrum
fecerit,vel non fecerit id, super quo accusatur.Nam illud, vtrum
sit culpabilis,vel non spectat ad iudicem, vt hic, & s̃:ead.l.in prin.
Pro hoc facit optimè extra,de purgatione cano.c.fi.

ADDITIONES.

a Alex.¶Nota,ꝙ.Qui desistit ab accusatione inualida,an incidat in Turpillianum.& qđ
si aliquis desistit ab accusatione inepta,tenet Ang hic, ꝙ non incidat in Turpillianum,
in quo dicit ita iudicatũ fuisse Perusij.Vide Bal.in l.j.§ hæc verba.s̃. quod quisque iur.
b Ale.¶Si personæ.Quæro,si personæ ꝓhibitæ accusare,accusant,an accusatio sit ipso iu
re nulla,sine alia oppositione?Et dicitur ꝙ non.Angel.tamen hic videtur dicere,ꝙ quo-
ties accusatio esset inepta,tunc talis ineptitudo reddat iudicium retro nullum.l.si patro
nus libertum.de iureiur.& dixi in l.eleganter.§.si quid post.de condi. indeb. ꝙ accusa-
tio ab initio absque exceptionis abiectione sit ipso iure nulla.Sed de hoc no. per glo.&
Doc.in l.libellorum.§.quod si libelli.s̃.de accusa.
c Ale.¶Istæ enim sunt.Vide Bal.aliter loquentem,in rub.C.qui accu.eo.ti.& Bart in d.§.
præscriptiones.& in l.absentem.de pę.& Ro.in l.j.§.occisorum.s̃. ad Syl. et Bald.in l. si
eum,in prin.s̃.si quis cautio.Vide Are.in l.si Titius s̃.de ver.obl.et in c.1.de accus.
d Alex.¶An syndicus.An syndicus teneatur denunciare maleficium, ex quo etiam nul-
la pœna imponitur?Et dic ꝙ sic.dicit tamen Bal.in l.2.C.vt nemo priua. ꝙ syndicus nõ
tenetur denunciare,vbi non est maleficium:quia frustra denunciaret,quando iudex ꝓ-
cedere non potest,per illum tex.et hic adde Bar.in l si quis in graui.§.maritus.s̃ ad Syl.
et ibi latè per Ro.et cum Bar.concordat Sal.in l.ea quidem.C.de acc. et Bar.in l.diuus.
ad fi.s̃.de cust.reo.in contrarium facit quod no.Bal.post gl.in l.decuriones.C.de infam.
et adde l. seruus.et ibi Barto.C.de his qui ad eccl.confu.Et ideò facit,an syndicus tenea
tur denunciare maleficium casu commissum.in quo Bal.in l.data opera. C.qui accus.in
ver.quæro,vtrum.dicit, ꝙ sic:quia illud est maleficium præter legem:secus dicit in ma-
leficio commisso ad sui defensionem:quia id fit lege permittente.et limita, vt per Ang.
in d.l.2.C.vt nemo priua.
e Alex.¶Item facit.Reus nõ potest respondere,dico me non esse culpabilem et idẽ consu
luit Bar.et Fran.Tigri in consi,quod incip.super eo quod quæritur,vtrum potest is, etc.
nec allegauit ipse istam legem.et vide Bal.in l.j.C de lit.cont. vbi idem. Secus in iudice:
nam sufficit,ꝙ iudex pronunciet quem esse culpabilem, licèt non condemnet, vt dicit
Bal.in l.si quis non dicam rapere.C.de epi.et cle. et cum Bar.transit in auth. contra qui
propriam.C.de non nu pec.vbi omnino vide.et cum Bar.transit simpliciter Ro. in l.j.§.
si quis simpliciter.de verb.obli.

1 *Accusatio suspecti tutoris,quando possit demandari.*
2 *Accusatio suspecti tutoris,non est publici iudicij.*
3 *Desistens ab accusatione Turpilliani,non incidit in Turpillianum.*
4 *Accusans senatusconsulto Turp.non est accusator,sed delator.*

a §.Suspecti. a Suspecti accusatio tm̃ dẽt à præside examinari.& desistens ab ea, vel ab accusatione Tur-
pilliana,in hoc senatusconsultum non incidit.h.d. Aduertatis, cõ
tra hanc l.oppo. qđ de suspecto tutore possit cognosci à quolibet
delegato.l.cognitio.in prin.s̃.de officio eius,cui mand. est iurisdi.
l.j.§.an autẽ.s̃.de susp.tut.Gl.dñt post multa verba in legib.ɔ̃rijs, s.
quòd

ADDITIO.

a Alex.Suspecti.Adde quod no.Bal.in l.2.s̃.de pœna iudi.qui male iudic.

ꝙ præses solus pronunciat. & nullus alius excepto legato à ꝓcõ-
sule, & ꝑtore. & sic illud, qđ hic dř, ꝑses ꝓuinciæ, ponať largè, vt
cõprehendat ēt istos legatos proconsu. is, & ꝑtoris. Ia. Baldui. dice
bat aliter. Quædã est remotio, q̃ fit à iure, eo ipso ꝙ qs postulatur
suspectus: & de hoc ꝑt cognoscere q libet d legatus. l. cognitio. in
prin. š. de officio eius cui mand. est iurisdi. Quædam est remotio,
quæ fit ꝑ diffinitiuam sñiam, & illam ꝑt facere solus præses, vt hic.
Istam opi. Ia. Bal. Dy. tenuit semel, cum legeret pro Frã. Accur. d. l.
cognitio. do. Fran. in seq. die legit. tit. de iurisd. om. iudi. vbi reuol-
uit eandem materiam meri & mixti Imperij. & tenuit gl. sui patris
tunc quidam scholaris recessit de scholis, & iuit ad do. Dy. & dñs
Dy. incontinenti misit per scholas, ꝙ volebat disputare illã quæ-
stionem, & tenere opi. Ia. Baldu. & reprobare opi. gl. Et istam dissẽ
sionem audiui oretenus à d. Cy. & refert ipse in l. fi. C. de suspe. tut.
1 in lec. Superuenit postea Mart. Sili. qui tetigit veritatem huius q̃õ
nis, nõ tñ ꝑfecit vsquequaq;. Veritas est, Vos debetis scire † ꝙ ac-
cusatio suspecti fit ad duplicem finem. qñque ad remouendum tu
torem: qñq; fit ad puniendum. Accusatio, q̃ fit ad remouendum
bñ ꝑt demãdari quo ad cognitionẽ. Ita loqť d. l. cognitio. in princ.
š. de offi. eius cui mand. est iuris. Remotio aũt est duplex, vt dice-
bat Ia. Baldu. vna q̃ fit à lege, eo ipso, qđ postulatur suspectus. l. qđ
si forte. §. j. š. de solu. & C. de suspe. tut. l. eum quem. & istam remo-
tionem posset benè iudex delegatus declarare, quia lex ipsa facit.
Alia est remotio, quæ fit per sñiam, & illa non ꝑt fieri à delegato,
nisi sit delegatus proconsulis, vel pretoris, d. l. j. §. an aũt. š. de susp.
tuto. Qñque fit accusatio suspecti tutoris ad puniendum, & de
ista accusatione solus præses ꝓuinciæ cognoscit. casus est hic; nec
de hac ꝑt cognoscere legatus prætoris, vel procõsulis. Qñq; ēt ip
se prætor de hac nõ cognoscit, sed ad præfectũ, vel præsidẽ remit
tit: vt l. j. in fi. cum l. seq. š. de susp. tut. & l. j. §. item solent. š. de off. præ
fec. vrbi. Et ꝙ iste §. debeat sic intelligi apparet ex materia, in qua
iste §. est situatus, scilicet in accusationib. criminalib. ad vindictam
2 publicam, & ista est veritas. ¶ Vlterius procedo, † dicitur hic, qui
desistit à crimine suspecti, nõ incidit in Turpillianũ. Cõtra, crimẽ
suspecti est publicũ iudicium. l. j. §. consequens. š. de susp. tut. ergo
a desistens incidit in Turpillianum.[a] Sol. nego primũ: q a nõ est pu
blicũ iudiciũ, & iõ nõ punitur ꝑ senatusconsultũ Turpillianũ, sed
aliàs extra ordinem: vt l. & in priuatis. & l. si quis repetere. §. j. ȷ̃. e.
tit. Et ꝙ non sit publicum iudicium, dic, vt dixi in l. j. š. de pub. iud.
3 & in l. damni. š. de dam. infec. Dicitur hic, † qui desistit ab accusa-
tione Turpilliani, non incidit in Turpillianum. Contra š. ead. l. §. j.
vbi desistens ab accusatione simpliciter, incidit in Turpillianum.
Huius timore quidã variant lect. huius l. & fatentur ꝯriũ. s. ꝙ inci-
dant in Turpillianum: & quod hic dicitur, ꝯ desertorem, &c. in-
telligunt desertorem milit. Hæc opi. est falsa: quia Turpillianũ est
crimen priuatum. l. 3. in fin. š. de præuaric. iõ desistens à Turpillia-
no, in Turpillianum non incidit, vt hic, & ȷ̃. eod. l. & in priuatis.
4 Quæro, † hic dř, qui accusat hoc senatusconsulto, non est accu
sator, quid est hoc dictum? Glo. dicit non est acusator, vt desistens
incidat in Turpillianum, sed bene est accusator aliàs. Sed posse-
mus fortè dicere aliter. Qui accusat hoc senatusconsulto, non
est accusator, sed magis delator, deferens in fiscũ cãm ciuilẽ, & pe
cuniariam. Hoc videtur probari in l. j. ȷ̃. de iure fis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Incidit in Turpillianum. Et de ista pœna senatusconsulti Turpilliani vide omnino Io. And in add. Spe. tit. de accu. §. quinto tractandum est. vbi multorum opi. refert, & aliqui sunt casus, & personæ, quæ non incidunt, vt in l. mulier. ȷ̃. eo. & in l. in senatusconsultum. §. eos, & l. diuus. & l. quærebatur & in l. & in priuatis. ȷ̃. eo. & dicitur in l. j. de collu. dereg. ꝙ qñ causa est allegata ante lit. cont. nisi actio sit famosa autoritate rei, ꝙ licitum est desistere. Item in causa criminali licet desistere per gratiam intelligas, & sic intelligitur ȷ̃. eo. l. mulier. lite vero non contestata non licet desistere, nisi autoritate iudicis, & consensu rei, nisi per talem accusatorem reus sit infamatus, & positus ad tormenta. Sic intelligitur l. 2. C. de abolit. & adde no. per Bar. in l. quæsitum. ȷ̃ eo. & vide in materia no. per Bar. in l. transigere. C. de transa.

1 *Instigantes ad accusandum, tenentur de crimine calumniæ, & Turpilliani.*
2 *Instigator potest accusationem prosequi, etiam accusatore desistente.*
3 *Nuncij, quorum medio fiunt tractatus maleficij, puniuntur.*

§. Incidit. Hic est notabilis tex. vides ergo, ꝙ tres puniũtur,
scilicet mandans, & ille ꝑ quem factum est man-
datũ, & mandatarius, & ēt puniuntur isti instigatores & submittẽ-
tes. Opp. gl. de l. Athales seruus. š. de fal. Sol. vt ibi. Item oppo. de l.
ob hæc. š. de his qui notan. infa. Sol. vt ibi. Item oppo. extra gl. de
l. aut qui aliter. §. pe. š. qđ vi aut clam. vbi iste, per quem quis man-
dauit, non tenetur. Sol. hic loquitur in delictis grauibus: ibi in le-
uib. & dicam plenius in l. non solum §. mãdato. š de iniur. ¶ Istis
1 ꝯrijs expeditis, ex hac lege † no. & tene menti, ꝙ de crimine Turpi.
& calumniæ, tenetur non solum falsus accusator; sed omnes isti
a submittentes, & instigantes.[a] Secundo not. † ꝙ instigantes & mã-
2 dantes ꝑñt prosequi accusationem, ēt principali accusatore desi-
stente, qđ est notandum. quod apparet ex eo, ꝙ instigator, vel mã
dans incidit in Turpillianum, si non probat, & non prosequitur,
vt hic. Dices tu, Iste text. hoc non dicit, imo incidit in crimen ca-
lumniæ, vel Turpilliani ꝑ calumniam vel desistentiam ipsius ve
ri accusatoris, vt dicit hic text. ibi, nisi subornatus accusator pro-
bauerit. Sed certè hoc nõ obstante dico, ꝙ ꝑt ꝓseq. Casus ē in l. in
3 senatusconsultũ. in prin. ȷ̃. eo. qđ tene mẽti. ¶ † Vltimò no. [b] illud,
b quod dicitur de isto nuncio per quem mandatum tale est factum.
& nota contra nuncios, per quos fiunt isti tractatus maleficiorũ,
c vt puniantur. & sic est casus pro gl. quæ dicit, no. arg. contra pro-
d xenetas.[c] l. si sciente. š. de parricidijs.[d]

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Et instigantes. Non solum falsus accusator, sed etiam omnes submittentes, & instigantes tenentur hac pœna. & ipsi etiam mandantes quæstionem prosequi accusatore non prosequente, & vide Bal. per illum text. in l. in senatusconsultum. §. an ad eos. ȷ̃. eo. & gl. in l. ob hęc verba. š. de infamib.
b Alex. ¶ Vltimo no. De portatorib. literarum continentium prodimenta, & traditiones, &c. & quid de illis qui committunt eis literas, vide in l. j. š. ad l. Iuliam maies. Idem dicit Bal. in portante literas scienter, secundum eum in l. j. §. ne autem C. de cad. tol.
c Poma. ¶ Contra proxenetas. Bal. in c. j §. similiter. de controuer. inuest. in feu. tenet contra illam gl. vide ibi no.
d Ale. De parricidijs. Vide Bald. & Ang. in d. l. si sciente. & Bald. in l. 3. §. si procuraror. š. ꝙ quisque iur. in reportatis antiquis, licet Bal. in cõtrariũ teneat in c. j. §. similiter. de cõtrouer inuesti.

1 *Pronunciatum extinguitur per appellationem.*
2 *Procurator fisci, non debet citari ad prosequendam causam appellationis in causa criminali, sed accusator ipse prosequi debet.*
3 *Iudex, à cuius sententia appellatur in causa criminali, an debeat citari ad defendendam eius sententiam: remissiuè.*

§. Reus. No. ꝙ † per applõnẽ extinguiť ꝓnunciatum. Op. gl.
1 ꝙ ñ extinguať, sed suspẽdať. l. furti. §. j. de his qui no.
infa. & C. de temp. ap. l. fi. §. illud. Gl. dicit illud esse verum de fictio-
ne iuris. Alibi tenet gl. ꝯrium, s. ꝙ verè non extinguatur, sed suspẽ
a datur.[a] l. tale pactum. §. qui prouocauit. š. de pact. Pro quo facit l.
qñ multa facinora. C. ad leg. Iuliã de vi. & l. præcipimus. ante me-
dium legis. C. de appe. Veritas est, ꝙ in totum extinguitur, vt pro
batur hoc §. qđ apparet: quia secuta condemnatoria sñia oritur
actio ex sñia confirmante, non ex prima, vt no. C. de appell. l. eos.
in prin. & ꝙ in totum extinguatur tenet gl. hic, & in d. l. furti. & l. j.
2 š. de re iud. ¶ † Vltimo vides hic casum, ꝙ accusator debet prose-
qui appellationem. Pro hoc consului semel in curia ducatus. Ali-
quis condemnatus appellauit, vtrum ad prosequendam appella-
tionis cãm debeat citari procurator fisci? Et vř ꝙ sic: quia fisco est
b ꝯdemnatus. Contrarium determinaui[b] ꝑ hãc l. q a accusator ipse
debet prosequi cãm appellationis, vt hic, & l. fi. C. si reus, vel accu.
mor. fue. & si pend. appel. mors inter. videtur enim constituisse lex
talem accusatorem syndicum, & procuratorem fisci, ad istã cãm.
Præterea, probatur per rationem. nam inter fiscum, & priuatum,
est iudex procurator Cæsaris: sed inter priuatum & priuatum, est
iudex præses: vt C. vbi cau. fisc. per totum, sed causæ criminum, li-
cet tractetur, de pecunia applicanda fisco, debent coram præside
tractari. l. j. C. vbi cau. fis. & sic patet ꝙ tractatur inter priuatos, &
3 hoc est verum. ¶ † Quæro vtrum[c] iudex, à cuius sententia appel-
c latur, debeat citari qñ appellatur à causa criminali, vt iudex veniat
ad defendendum sententiam suã? Inn. ponit in c. cum speciale. ex-
tra, de appel. Dicam in materia de appellationib.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Sed suspendatur. An per appellationem extinguatur pronunciatum, dic vt per Bald. in repe. l. tale pactum. § qui prouocauit. de pact. & per alios in l. qui à latronib. š. de testa. Et ꝙ non extinguatur, sed suspendatur, probatur de iureiu. c. veniens. & de re iudi. c. cũ inter, & de app. c. sæpe. §. qđ si. & 2. q. 9. can anteriorum. §. illud. ver. orientalis. & c. si à iudice, de app. in 6. & vide Spe. in ti. de ap. § nunc breuiter. in prin. sicut literarum. & per Can. in c. pastoralis. de off. dele. Fallit autem cõis conclusio in sententia excommunicationis, quæ trahit secum executionem, nec appellatio extinguit, nec suspendit pronunciatum. c. pastoralis. de ap. & no. Bar. in l. si de proprietate. & ibi gl. C. si à non comp. iud. Item alio modo videtur limitare Io. An. in c. is cui. de sen. excom. in 6. & vide plenè Bal. & alios in l. si causa cognita. C. de transa. & vide Bald. in l. j. C. ex deli. defun. & facit nor. quæst. quam posuit Bal. in l. j. alias 2. de execu. rei iud. & vide Bald. in rub. C. de appel. & Imo. & sequaces in l. j. ȷ̃. de ap. Quid autem in appellatione ab interlocutoria, vide Bal. in l. furti. §. j. in fi. š. de infamibus. Quid in restitutione, vide in l. illud sciendum. ȷ̃. de ap. & vide quæ habes in l. eos. de re iud. Adde, an per petitionem consilij sapientis ita extinguatur, vel suspendatur quemadmodum per appellationem, Ro. consi. 215.
b Alex. Contrarium determinaui. Si accusatus, & condemnatus ad pœnã fisco applicãdã appellat, & sñia feratur absolutoria, nõ citato ꝓcuratore fisci, valet quod tene menti.
c Alex. ¶ Quæro vtrum. Vtrum iudex, à cuius sententia appellatur, debeat citari, & qũo: vide qđ dixi in l. de vnoquoque. š. de re iud. & adde Bald. in l. edita. ver. 13. quæritur, nunquid. ibi, hinc est quòd quando, &c. C. de edẽdo, & in l. sancimus. C. de iud. & adde quod Sal. in l. si quis. C. si reus vel acc. mor. dixit, ꝙ si iudex per modum inquisitionis processit in causa appellationis, non est citandus. l. eos. §. super his. C. de ap. & per alias rationes, quas ibi vide per eum. & in materia vide omnino Bal. in rub. C. de iud. ad fin. & in l. per hanc. C. de temp. app. & Inn. in c. olim. in fi. de accu. Adde an iudex citandus sit, à cuius sententia appellatur, Ro. consi. 343.

LEX II.

1 *Desistens ab accusatione ciuili, non admittitur ad accusandum criminaliter super eodem facto.*

1 Qui destiterit. Lex ista habet duas lec. & vna est bona,
& alia melior. No. ex vna lect. † ꝙ qui de
a stitit ab accusatione ciuili, non admittitur[a] ad accusandum
criminaliter super eodem facto. quod tene perpetuo menti.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Non admittitur. An autem si quis protestatur se accusaturum, postea desistit à tali protestatione, an amplius audiatur. tex. est no. ꝙ non, in l. miles §. si socer. & ibi Bald. š. de adul. vide eundem Bar. in l. si maritus. §. sed si negauerint. e. tit. de adul.

LEX III.

a **Et in priuatis.** a Quæro, quid vult dicere, & in priuatis, & extraordinarijs criminibus? Gl. ponit plures expositiones. Tene primam, vt priuata dicantur nominata, extraordinaria dicantur innominata.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Et in priuatis. Circa hoc, quod hic dixit gl. quod in causa ciuili tractus in iudicio per calumniam potest puniri criminaliter, vide Bal. in l. si tibi. C. de lib. caus. & vide quod habetur in l. stellionatus, s̃ de crimin. stel.

LEX IIII.

Mulier. Opp. de l. si fœmina. C. eo. plures solutiones dantur in gl. Tu potes tenere de duab. vnam vel ꝙ mulier hic destitit pacto: in contrario destitit pœnitentia. Vel aliter hic loquitur in crimine falsi, in quo licet desistere. l. Athales seruus. s̃. de fal. & ibi no. & vtraque sol. est bona.

§. Post abolitionem. Oppo. j̃. eo. l. si quis repetere. Sol. Hic loquitur in abolitione priuata: secus in publica.

LEX V.

1 *Desistens ab accusatione quando incidat in Turpillianum.*

Quæsitum. Op. & vr̃ ꝙ desistens ante lit. ꝯte. teneat̃ crĩne Turpil. vt j̃. eo. l. in senatuscõsultũ. §. qui post.
a Huius ꝗrij timore fuerunt opin. a inter Io. & Azo. ex vna parte, &
1 Hug. ex alia parte. dicit Io. † ꝙ desistens ante lit. ꝯtestationem incidit in Turpillianũ, i. in sñiam Turpilliani, d. l. senatusconsultum. §. qui post. Hug. dicit ꝯ̃. pro hoc alle. l. istam. Sed Io. ad istam l. rñ. ꝙ ñ tenet verbis, sed sñia. Itẽ facit pro Hug. quia ante litis ꝯtestõ. non dr̃ quis agere, sed ager̃ velle, l. amplius non peti. s̃. rẽ ra. ha. Ad hoc p̃t rñderi, ꝙ hoc verũ ẽ in ciuili: sed secus in criminali. Itẽ ꝓ Hu. facit l. miles. §. socer. s̃. de adul. sed ibi libellum nõ dedit. Itẽ facit pro Hug. s̃. de in ius voc. l. libertus. & l. q̃uis. sed ibi tex. loquit̃ in casib. in quib. licet desistere. Itẽ facit ꝓ Hug. l. sine metu. C. de adult. Sed ibi loquitur in personis, q̃ p̃nt desistere. d. l. in senatusconsultum. §. eos. j̃. eo. Quid dicemus? Gl. cõiter tenet opi. Io. per d. l. miles. §. socer. s̃. de adul. & l. j. C. ad Turp. & Dy. ẽt, sed Cy. in d. l. j. C. eo. dicit, ꝙ post datum libellum, & post datum fideiussorem de prosequenda lite, incidit in Turpillianum, vt ibi: secus ante lit. conte. quam opi. refert gl. in l. j. C. vt intra certum tp̃s qõ criminal. term. Mihi aũt vr̃
b sic dicendum, b quidam sunt casus, in quib. licet desistere ex qualitate personæ accusatoris, vt s̃. e. l. j. §. acusationem. in fi. & d. l. in senatuscõsultum. §. eos. Quidam ẽt sunt casus, quib. licet desistere ex qualitate delicti. l. Athales seruus. s̃. de falsis. Et de istis nõ est quærẽdum, an incidat in Turpillianum. & hoc modo p̃t intelligi hic. Quidã sunt casus, in quib. non licet desistere, & tũc est aduertẽdũ de tpe. Quoddam est tp̃s post litẽ ꝯte. & tunc nullo mõ licet desistere, vt s̃. e. l. in senatuscõsultũ. §. qui post. & hoc ẽm oẽs. Quoddã ẽ tp̃s añ litis ꝯtestõnem post datũ libellũ, & post datũ fideiussorẽ de prosequenda lite: & tunc ẽt non licet desistere, vt l. j. C. ad Tur. & qđ not. in l. j. C. vt intra certum tp̃s qõ cri. ter. Quoddam est tp̃s ante datũ illum fideiussorẽ, post ꝓductã tñ accusationẽ: & hic est aduertendum: aut reus est iam citatus, vel nõ: vt reo citato, nullo mõ liceat desistere, vt in auth. qui semel. C. q̃uo & qñ iud. ꝯiuncta l. absentem. j̃. de pœ. ante citationem vero licet desistere, ẽm qđ in ciuilib. licet. Quoddã est tp̃s ante accusationẽ propositã, tñ postq̃ quis minatus ẽ se accusaturum, licet de hoc dederit libellum præsidi, vel principi, s. ꝙ volebat accusare, non ꝙ accusabat, & tunc indistinctè licet desistere, vt s̃. de adul. l. miles. §. socer. & hic.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Fuerunt opin. Desistens ante litem contest. non incidit in Turpillianum, & vide in materia quæ dixi in l. j. §. suspecti, ad fi. s̃. e. post Bar. & latè Cy. & Doct. in l. j. C. eod. per Io. And. in addi. Spec. in ti. de accu. in 3. par. §. quinto tractandum. in ver. 1. & vide quæ no. Bar. in l. si maritus. §. si negauerint. s̃. de adul. in ver. 3. & Bald. in l. 1. C. vt intra certum tempus. & doc. in c. licet. de accu. plene per Bald. in l. accusationibus. in vlt. col. C. qui ac cu. & Ang. in rub. C. de in ius voc. per Bal. in l. 1. C. qui accus. dicit ꝙ accusator post litis contestationem potest cogi per iudicem persistere in accusatione, nec aliquo modo potest desistere, nisi obtenta absolutione, sed antequã reus respondeat, bene põt desistere.
b Alex. ¶ Sic dicendum. No. ꝙ differentia est inter desistentem penitus ab accusatione, & differentem processum, ita ꝙ labatur instantia, & eum qui est contumax intra tempus instantiæ differendo processum, vt no. declarat Bal. in l. qui crimen. C. qui accus.

LEX VI.

Ab accusatione destitit. Id ẽ, expresse deposuit ꝓ actũ accusatiõi ꝯriũ. l. q̃situm. s̃. de adul. & j̃. prox. §. Potes etiam ponere exemplũ Bart.

§. Destitisse videtur. Scilicet, tacite. Circa hunc §. dic vt dixi s̃. e. l. j. §. si quis aũt.

1 *Syndici, & alij officiales, qui necessitantur denunciare, non tenetur, nisi de euidenti calumnia.*
2 *Syndicus denũciãs si non ꝓbat, & ꝙ sit in euidẽti calũnia, punitur extra ordinẽ.*
3 *Notorium dicitur, ꝙ hẽt cãm permanentem: manifestum, causam momẽtaneã.*

§. Nunciatores. Notabilis §. est pro syndicis cõitatis. Quæro, exemplum huius l. Glo. ponit in curiosis, & in alijs officialib. qui sine inscriptione hñt denunciare. l. ea quidem. C. de accusa. & C. de curiosis. l. j. lib. 12. ¶ Scđo circa l. nostrã q̃ro: quia hic est duplex litera, qđã hñt assistere, qđã
1 hñt abstinere, q̃ litera est verior? † Rñ. & ꝓ hmõi declaratione præmitto vobis, ꝙ isti syndici, & cæteri officiales, qui denunciant ex
a necessitate officij, non tenent̃ nisi de euidẽti calũnia. a l. tutorẽ. s̃. de his quib. vt indi. & l. post legatum. §. aduocatũ fisci. e. tit. Hoc p̃misso, si qdẽ habes assistere, tex. stat ꝓpriè: qa debent ꝓbare crimina q̃ intẽdũt: alias punirent̃ de euidenti calũnia. Si hẽtis abstinere, silr̃ ꝓcedit: quia p̃nt abstinere, nec punient̃ de p̃sumpta calumnia,
2 sed punientur de euidenti calũnia. ¶ † Quæro, qualr̃ punient̃ syndici? punientur ne de crimine Turpilliani? Glos. vr̃ velle ꝙ sic: sed veritas est, ꝙ non puniuntur Turpilliano, sed puniunt̃ ex ordinẽ.
3 l. diuus §. fi. s̃. de cust. reo. ¶ † Dr̃ hic, notorijs, q̃ro q̃ dicãtur crimina notoria? Tractatum de notorijs criminib. non hẽmus in iure
b nr̃o, sed Canonistæ hñt b tractatum longum, & Spec. ponit tit. de noto. crim. & est modus procedẽdi per se de notorio crĩne. quod dic, vt in tit. de no. crim. & Cy. C. de acc. l. ea qdẽ. tãgit aliqualiter. Tñ q̃tum ad ꝓpositũ nr̃m ẽm Doc. nr̃os, notoriũ dr̃ ꝓpriè illud, qđ habet cãm ꝑmanentem. Illud vero, qđ hẽt causam momentaneam, dr̃ magis manifestum, q̃ notorium. l. ciues. & ibi notatur: C. de ap. Hoc probat tex. ĩ auth. qui semel. C. q̃uo & qñ iud. vbi ꝓponere edicta põt facere aliquid trãsire in notoriũ: qa hẽt cãm permanentẽ. Sed vox ꝑconis paucis innotescit: qa hẽt cãm momentaneã. Et ꝓ hoc facit qđ no. s̃. q sat. cog. l. si vero. §. q ꝓ rei. Sed Canonistæ dñt alr̃. ¶ Sed circa hoc instatur, si crimina notoria sunt denunciata, ad qd dẽt assistere nũciator? Rñ. põt intelligi notoriũ ꝓprie, i. valde manifestũ. tunc hẽt necesse assistere vt ꝓbet esse notoriũ. ¶ Itẽ p̃t intelligi notoriũ, vt dicat̃ notoriũ ipsa denunciatio, q̃ inducit crimen in notoriũ, & tũc dẽt assistere, vt ꝓbat crimẽ. & istæ duæ expõnes tangũtur hic, in gl. j. & in gl. sup verbo assistere.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Calumnia. No. de pœna denunciatoris desistentis, & vide Bar. in l. diuus. 2. de custo. reo. s̃. Et quid de syndico, vide j̃. & facit quod no. Bar. in l. in senatusconsultum. § an ad eos. j̃. eod.
b Alex. ¶ Sed Canonistæ habent. Quæ dicant̃ crimina notoria, & an super istis criminib. valeant probationes factæ ordinario tramite omisso, dixi in l. 2. § si publico. s̃. de adul. & Bar. hic. vide omnino Inn. in c. statuimus. de offi. deleg. & plene in c. fi. de coha. cle. & mu. & dicit Io. An. & ibi d. Ant. in c. cũ speciali. §. 1. de app. ꝙ delictũ dicitur notoriũ, si quis de delicto conuictus est per testes, contra quos nihil opposuit, vel per sentẽtiam, à qua non appellauit, vel si fuit confessus, & confessionem non impugnat.

§. Calumniæ. Opp. ꝙ teneatur crimine iniuriarum, nõ de calũnia. l. lex Cornelia. §. si quis librũ. s̃. de iniur. & l. quod senatusconsultũ. eo. tit. Gl. fatetur, ꝙ punitur crimine iniuriarũ, nõ crimine calumniæ. Sed ẽm hoc nõ faceret ad hunc tit. iõ gl. dicit, vt talis q de hoc, &c. q. d. ille, qui in illa accusatione calumniatur, crimine calumniæ punitur, & sic apparet, ꝙ illud est crimen publicum. Sed certè ego dixi in l. j. s̃. de pub. iudic. ꝙ crimen, de quo loquitur d. l. qđ senatuscõsultum, non est publicum iudicium, eo modo, quo appellantur publica iudicia in l. j. s̃. de pub. iud. Sed tñ hæc lex non probat, ꝙ in d. l. qđ senatusconsultum. illud crimen sit publicum: quia etiam qui calumniatur in priuato crimine, punitur de calumnia, vt no. in l. j. §. j. s̃. e. tit.

LEX VII.

Si quis repetere. Vos habuistis in l. libellorum. §. fi. s̃. de acc. & videbitis statim j̃. e. in l. aut priuatim. §. fin. ꝙ post abolitionem impetratam licet repetere reum intra 30. dies. modo quæritur vtrum tpe, quo reus repetitur, possint obijci exceptiones, quæ ante obijci non poterant? Rñdetur hic in tex. contra hunc tex. habuistis casum s̃. de accu. l. hos accusare. §. hoc beneficio. Sol. vt dixi ibi: hic non repeto.

1 *Conueniri iniuriarum an possit qui contra me egit ciuiliter, & calũniosè. ꝙ sic.*

§. Si stellionatus. Vides ꝙ in priuatis criminib. non habet locum senatuscon. Turp. sed punit̃ offõ iudicis extra ordinẽ, vt hic, & in l. & ĩ priuatis. s̃. e. & in l. j.
1 §. suspecti. s̃. e. ¶ † Querit gl. aliquis egit ꝯ̃ me ciuili actione calumniose, an possit cõueniri actione iniuriarum? Vr̃, ꝙ non: quia in ciuili iuratur de calumnia, & per hoc tollit̃ actio iniuriarum, q̃ competit pro calumnia, vt Inst. de pœna teme. litig. §. j. In ꝯrium vr̃: qa etiam in criminali iuratur de calumnia, vt C. de iur a. cal. l. j. sed in crĩnali quis p̃t de calumnia accusari: ergo ẽt in ciuili. Rñdeo, ꝙ in actione iniuriarũ p̃t ꝯueniri. Casus est ĩn l. item apud Labeonem. §. si qs non debitorem, s̃. de iniur. & l. si creditor. & l. si iniuriæ. s̃. de iniur. Non ob. qđ dr̃ de iurõ calũniæ: quia fateor ꝙ excusat à calumnia præsumpta, non ab euidenti, vt dixi s̃. e. l. j. §. quæri potest.

LEX VIII.

Abolitio. Hic iuriscõsultus incipit tractare scđam partem rub. s. de abolitionib. Not. id qđ dicit text. qđ est no. ꝙ triplex est abolitio, scilicet publica, legalis, & priuata.

LEX X.

1 *Abolitio quid sit.*

Aut priuatim. §. Triginta dies. Quæro, an per abolitionem publicam recedat̃ totaliter à prima instantia? Gl. hic vr̃ dicere, ꝙ nõ: qa ista repetitio fit redeundo ad primã instantiã: nec. n. totaliter prima accusatio perimit̃. Vide gl. in verb. rei q̃ incipit, licentia. ibi,

tia.ibi,& nota &c.Cy.in l.j.C.de abo.dicit ꝙ ista gl.ē falsa,ꝑ l.libel
1 lorum.ver.ꝙ si libelli.s̄.de accu.Dicit.n.† ꝙ abolitio nil aliud est, q̄ nomen rei aboleri inter reos,& eum à iudicij instantia absoluere.Et hoc vr̄ probari j̄.eo.l.si interueniente. circa fi. Pro hoc etiā diffinitio abolitionis,quam ponit gl.C.de aboli.in rub.tñ hoc nō obstāte puto glo.verū dicere.Nam rei nomen abolet̄ ꝑ publicam abolitionem,& per legalē,cū licentia redeundi ad accusationem intra triginta dies,& sic cum licentia repetēdi.Non est ergo abolitio simplex,sed ꝯditionata:merito ad eandem instantiam p̄t redire. Hoc probat hic tex.& gl.dicit ēt in d.l.libellorum.in fi.s̄. de accu.

LEX XI.

a Quærebatur. a Qñ quis accusationē non ꝓsequit̄; q̄a iudex exceptionē t̄pis obstar̄ ꝓnūciat,ī Turpillianū non incidit.h.d. f̄m verā lec.Op.de l.j.§.accusationem.s̄.e. Gl.dat plures sol.Br̄ teneatis istam,ꝙ hic omisit prosequi cām;q̄a iudex pronunciauit illam exceptionem obstare. & ista exceptio habet vim abolitionis,merito in Turpillianum non incidit.

ADDITIO.

a Alex.Quærebatur.Qui desistit eo,quia iudex pronunciauit non esse procedēdum,non incidit in Turpillianum.Et quando quis dicatur desistere,vide glo. no.& ibi Bar. in l. Papini.§.j.s̄. de inof.test.

LEX XII.

Si interueniente. Qui reū nō repetit publica abolitione interueniēte. in senatusconsultū non incidit.h.d.Hic vr̄ tex.ꝙ per abolitionem instantia extinguatur,& ꝙ reus à iudicio eximat̄.Sed vt dixi vobis in l.aut priuatim. in fi.s̄.eo.ista exemptio fit sub ꝯdōne,nisi intra 30.dies repetatur.

LEX XIIII.

1 *Tutor accusare potest nomine pupilli,& debet dicere quòd accusat causa pupilli,& pro pupillo.*

Diuus. Vide gl.in verb.pupilli cā.quæ incipit,non noīe,&c. videtis hic gl.q̄ dicit,tutorem nō posse accusare nomine pupilli.† Sed ego tenui vobis ꝯ̄rium in l.2.§.fi.s̄.de accu. tñ
1 ex hac l.habetis practicam,vt tutor dicat se accusare cā pupilli,& pro pupillo,licet non dicat,nomine pupilli.

LEX XV.

1 *Instigator dicitur,qui probationes accusatori parat.*
2 *Delictum quomodo, & quando probari possit per instrumentum.*

In senatusconsultū. Not.text.qui dicit,hoc aūt verbum,peregissent.dēt ergo accusationem peragere nō solum qui accusat,sed ēt instigator,vt hic, & dixi s̄.e.l.j.§.incidit.¶Quæro,quid vult dicere tex.ibi, quinque chirographū?Gl.exponit duob.mod.Vno mō, ꝙ loquatur in chirographo.in quo ꝯtinet̄ se daturū pecuniam si accusaret, & iste dr̄ instigator,& punitur,vt s̄.e.l.j.§.incidit.Et alio mō dicit gl.chirographum quo ꝯtinebantur ꝓbōnes,ꝑ quas delictū poterat ꝓ-
1 bari.Ita no.hic ī l.j.gl.in fi.Ex hac gl.no.† ꝙ instigator dr̄, q̄ parat accusatori ꝓbōnes.Vidistis.s̄.eo.l.j.§.incidit.¶Scd̄ō no. f̄m hanc
a lec.ex ista gl.ꝙ delictū p̄t ꝓbari ꝑ instr̄m.a Hāc q̄ōnem disputauit Ia.de Are.quam refert Cy.in l.pe.C.de prob.ꝙ ꝑ instr̄m possit probari delictum,vr̄ casus not.hic & no.in l.ꝯ̄ negantem.C.ad legem Aqui.& C.quor.ap.non reci.l.2.In ꝯ̄rium vr̄ tex.in d.l.diuus.s̄.de cust.reo.& s̄.de testib.l.3.§.idem diuus. ibi, testib.non testimonijs
2 esse credendum.Dic br̄,† quoddam est maleficium, qđ cōmittit̄ ꝯ̄hendo,& illud p̄t ꝓbari ꝑ instr̄m,vt hic.facit s̄. de his q̄ not.infa. l.q̄m.& C.de sep.vio.l.j.Si enim facimus societatē ob aliquē accusandum,vel nō accusandum, certè poterit probari ista societas ꝑ instr̄m.Quædam sunt delicta,q̄ al̄r committunt̄,& tūc si volo producere instr̄m ad probandum aliqđ adminiculū circa delictū: vt quia volo probare,ꝙ dedisti dānū in re mea, ad ꝓbōnē dñij produco instr̄m,tunc possum.Idē ad probationē adulterij ꝓduco instr̄m,quo probatur matrimoniū.hoc p̄ōt fieri.l.ꝯ̄ negātem, & qđ ibi not. C.ad l.Aquil.Sic posset intelligi,l.2.C.quor.appel.non recip.Hoc etiam modo posset intelligi hic. Si vero volo probare ipsum maleficium directo per instr̄m, vt quia cum tu percuteres aliquem,ille dixit notario,scribas,ꝙ talis me percussit,tūc delictū ꝑ instr̄m non p̄ōt probari.d.l.diuus.s̄.de cust.re.& l.3.§. idem diuus. s̄.de testib.quia iudex dēt audire testes,qui dicant hoc, vt in auth. apud eloquentissimum.C.de fide instru.& in d.§.idem diuus.

ADDITIO.

a Ale.¶Per instr̄m.Vtrū đlictū possit ꝓbari ꝑ instr̄m.adde no. ꝑ Inn.in c.statuimus.de off.dele & Bal in l.cōtra negātē.C.ad leg.Aqui.& in l.2 s̄.de ferijs.Et vtrū per priuatā scripturā probet̄ delictū,vide Bar.in l.nō intelligit̄. §.tacite. j̄.de iur.fis.& dicit Io.And.post Host.in c.cū ad sedē.de rest. spol. ꝙ violentia p̄ōt probari per instr̄m.Sed Io.And.in mer.in regula,semel malus.de reg. iur. in 6.disputando tenet,ꝙ nō p̄ōt ꝓbari,nisi instr̄m cōfectū fuerit de volūtate partium.Adde gl.in c.cum in ecclesijs.de maio.& obe.Et de hoc Bal.post Cy in l.fi.C.de prob.& hoc durum.adde & vide c.his q̄.de maio.& obe.&c. con. stōnem. de ver.sig.in 6.Sal.in l.singuli.C.de acc.Dicit tñ Bal.ꝙ istud fallit,nisi ēēt notorius officialis,quo casu crederet̄ sibi de delicto f̄m eū in rub.C.de fi. instr.in ver.sed adhuc dubitatur,sed cōtumacia bene probatur per istr̄m,f̄m Bal.in l.1.C.quorum appel.de quo vide per Io.And.in rub.de instr. edit.

1 *Iudex inquirens si est in euidenti calumnia,incidit in Turpillianum.*
2 *Instigatione cuius iudex inquirit,tenetur pœna Turpilliani.*
3 *Qui hodie ex forma statutorum accusant,incidunt in Turpillianum.*

§. An ad eos. Circa istam leg.quæro de duab.q̄ōnib.Pri-
1 mo,† An ꝯ̄ iudicem,inquirentē de maleficio habeat locum senatusconsultum Turpillianum?Et tex.hic videtur ꝙ sic ibi,extra ordinem cognoscunt. Sed gloss. volens hoc euadere,exponit,cognoscunt,i.cognosci postulant,& sic non loquitur de iudice.Quid dicemus?Br̄ iudex inquirens ex necessitate officij,à calumnia præsumpta excusatur, vt patet ex omnibus regulis,quas dedi in l.2.§.si publico.s̄.de adul.ergo excusatur à pœ-
2 na Turpilliani,nisi sit in euidenti calumnia,vt proxi.¶† Secundo
a quæro,a an ille, cuius instigatione iudex inquirit, teneatur pœna Turpilliani?Et hic est tex.ꝙ sic.ibi,extra ordinem cognoscunt,i.id est,cognosci postulant.Et sic isti tales condemnabuntur in expensis,sicut principales accusatores,arg.ad hoc s̄. proxi. & supra eo.
3 l.j.§.incidit. ¶† Item not. ex hac lege arg.contra illos, qui hodie ex forma statutorum accusant,vt incidant in crimen Turpilliani.

ADDITIO.

a Alex. ¶Secundo quæro. An ille,ad cuius instigationem iudex inquirit, teneatur pœna Turpilliani,& vide gl.in l.ob hæc verba,s̄.de infamib.

§. Eos. Opp.C.de adult.l.abolitionem.& de l. qui cum maior. §.sed si minor.s̄.de bonis lib.Sol.Speciale est vt prædixi,s.maritus,& patronus excusantur à calumnia,nisi sint in euidēti calumnia,vt vidistis s̄.de adul.l.si vxor.§.fi.ita hic,si sunt in euidenti calumnia,qñ desistunt,quia euidenter constat, ꝙ possunt ꝓbare maleficium,& desistūt:vel desistunt per pecuniam,& sic per
a calumniam,& tunc incidunt a in Turpillianum, vt legib. contrarijs.alias secus,vt hic:veruntñ alij,vt Azo,legunt hanc legem alio modo,vt ponitur in fin.gl.quæ lect.est vera in se tñ non congruit literæ: quia text.non quærit,vtrum possit accusare, vel non, sed vtrum incidat in Turpillanum,vel non.

ADDITIO.

a Ale.¶Et tunc incidunt.Hæc sol.nō sapit,cū dicta distinctio loquatur in. obrone,sed immo vr̄ potius dicendum per hunc §.ꝙ qui non p̄t accusare, desistēdo nō incidat in Turpillianum,fateor hoc,sed in quantū dicit ꝙ maritus nō p̄t accusare,id verum puto,si consideratur,vt maritus,alias non arg.l.adiget̄ §.quāuis,s̄.de iur.pat.Vnde ad propositū qñ maritus accusat vxorē de adulterio.Aut accusat iure mariti,& tunc,quia consideratur,vt maritus,puto verū,ꝙ sicut nō p̄ōt accusare,sic desistendo nō incidit in Turpillianū.& sic loqtur.l.is cuius.§.fi.s̄.de adul.& ꝓbatur hoc,q̄a sic diceremus, ꝙ nō teneat̄ de calumnia,vt dicit gl.mag.in prin.l.iure mariti.C.de adul.cum priuilegium dicat cōtra ius cōe.l.1.ad muni.Itē hoc vr̄ ꝓbari in d.l.iure mariti. ibi dū dicit, cū præterierint dies isti,&c.vbi includit clare,ꝙ solum qñ intra 60. dies accusat,releuat̄ à calūnia,secus si post.Aut accusat iure extranei post lx.dies,& tenet̄ de calūnia cū extraneꝰ teneat̄.Nec ob.iste §.q̄a cū accusat iur̄ extranei, non consideratur,vt maritus,sed vt extraneus agit,&c.ar.s̄.de proc. q. duos.

1 *Accusator post mortem rei debet prosequi crimen propter bona.*

1 §. Si propter mortem. No.ex hoc tex.† ꝙ accusator ēt post mortem rei dēt prosequi crimen ꝑꝑ bona.qđ est in casib.in quib.non tollitur crimen morte,quos casus habuistis, s̄. de accusationib.l.ex iudiciorum.Vltimò,vide gl.super verbo,non ideo ibi, sed argu.ꝯ̄ s̄.de rei vend.in l.sin autem.§.si homo.Sol.dic vt ibi.Item ibi, in l.fi.§.j.Solue,vt not.per Dyn.in l.& in totum.s̄.de impe. in reb.dot.fa.& per Cy.in l.ad Comparandas.C.mandati.

a §. Qui post. a Hic vr̄ text.ꝙ ante lit.ꝯtestationē quis non possit desistere, nisi sit impeditus. Sed Hug. subaudit,maximè.Alij non subaudiunt. Dic vt dixi s̄.e.l. quæsitū.

ADDITIO.

a Alex ¶Qui post.Adde vt per Spe.in tit.de accu.in 3.parte.§.quinto loco.versi.sed contra.& ibi Io.And.

§. Quanquam. Hic est bonus & not. casus. Hic § consueuit cōiter allegari pro casu in q̄ōne
a pulcherrima.Statutum hic est, a ꝙ cōmittens homicidiū ꝯdēnet̄ in mille,& stet ad confinia per 20.annos à die factæ cōdemnationis.Contigit, ꝙ vnus fecit homicidium, & pendente primo decennnio iterum aliud homicidium cōmisit, quæritur vtrum decennium f̄m incipiat à die finiti decennij primi,an à die condemnationis super secundo latæ.Et dñt quidā hic esse tex.ꝙ à die condēnationis latæ super secundo,non inspecto decennio primo.Ita dñt quidam.Hanc quæstionem vidi ter disputatam. Primò, quidam antiqui disputauerunt, & postea disputauit eam Iaco.But.& Ra.de For.in diuersis terminis,sed punctus erat idem. Vos debetis scire,quod species non recipiūt duplicationem.l.Lucius.§.impu-
b berem.s̄.de lega.2.& l.plane.§.j.s̄.de leg.j.Modo ad propositum b istud

ADDITIONES.

a Alex.¶Statutum hic est.Quæstio pulcherrima est ista,vide quod no. Inno.de elec.c.cum in cunctis.& tex.no.in l.aut damna,§.si quis.j̄ de pœnis, & Instit. de inju.§.sed hodie.& vide in simi.q.no.per gl.in cle.1.de magi. & ēt vide Io. And.in præalleg.c.cum in cunctis.§.clerici sanè,& in addi.Spec.in tit.de pœnis.in fin.princ.Et quod de dilatione data alicui per legem,an confundatur cum dilatione conuentionali,vel incipiat à die primi termini conuentionalis,vide Bal.in l.fi.C.de repu.hære.Item facit tex.in l.capite quinto.s̄.de adul. & qđ in simili no.Bar.in l.fi. §.quoties,de publ.
b Alex.¶Ad propositum ¶ Adde no.in simili per Bart.in l.si ita stipulatus essem dos te.s̄.de ver.obl.vbi allegat ista iura.

istud decennium, quo quis dēt stare ad ꝯfinia, p̄t poni q̄q; vt spēs. Ver. grā, stet adꝯfinia ꝑ decē annos à die cōdemnationis factæ, & tūc ponit tps, vt spēs. Loqt̄.n. ita de illo decennio, & ñ de alio. Ita procedit dicta determinatio, q̄ à die ꝯdēnationis scđo factæ, currat decēniū fm. Non obstat, q̄ decennium primum, nō sit finitū.
a eēt.n. aliud decēniū. l. si vsusfruct⁹ mihi in bienniū. ṡ. de vsufr. leg. Sed si tēpus apponit simpl'r, & indeterminatè, vt puta, stet ad ꝯfinia, ꝑ decenniū. nec dicit, de quo decennio, tunc vr̄, q̄ debeat incipere nouum decenniū à die finiti decennij primi, & tps quo fuit ad ꝯfinia, ꝑ p aliud, ñ imputet illi tpi, arg. ꝑ hoc. l. seruus, qui testō. §. j. ṡ. de statulib. ista videtur mihi veritas.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si vsusfructus. Vide ibi Bar.

LEX XVI.

1 *Statutum, q̄ banniti pro maleficiis, soluta certa quantitate rebanniantur, habet locum in carceratis.*
2 *Statutū, q̄ banniti hēant securitatē durāte guerra, nō extēditur ad carceratos.*
3 *Statutū, quod soluēti condemnationem intra decem dies relaxetur quarta pars, extenditur ad carceratos.*

a Domitianus. aHabui semel de facto hāc qōnē: † factum fuit statutū bin ciuitate Pisana, q̄ exbanniti
b liberent à bāno, soluendo certā q̄titatē taxatā fm qualitatē maleficij, pro quo erant exbāniti. Mō q̄dā exbānitus erat positus in carcerib. q̄ro, vtrū ex vigore illius statuti dēat relaxari? Ego dicebā, vr̄ q̄ ñ ꝑ casum huius l. Ad idem tex. in l. 2. ṡ. de cust. reo. Puto, q̄ ve-
c ritas sit in ꝯriū. Pro cuius euidentia dētis scire, cq̄ ista gn̄alis abolitio ñ dimittit crimen, qa ex eo crīe p̄t repeti ab eo. vt l. si quis repetere, & l. aut priuatim. §. fi. ṡ. e. & iō carcerati ñ relaxant, ne iudiciū finiat: qa si relaxarent, fortè fugerent, & sic iudiciū eēt frustratoriū: qa postea non possent repeti. Hæc est rō hic. Sed pone in speciali abolitione, postquā repeti nō p̄t quis, ver ū est, q̄ nō p̄t repeti ab eodem, vt ibi, sed ab alio sic. l. hi tñ. §. fi. ṡ. de ac. & l. mulier. i fi. ṡ. e. & l. j. C. de abol. Et certè illa abolitio spālis porrigeretur ad carceratos. l. fi. circa prin. C. de abol. ita dico in ꝓposito, cū ꝑ tale statutū exbannitus, soluendo certā q̄titatē, dimittatur de bāno, & ei dimittit crimē, ita quodammodo ipse repeti nō p̄t, merito talis reformatio porrigit ad talē exbannitum carceratū. Sed si esset facta reformatio, ꝑ quā quis total'r de banno non eximit, ita q̄ de
2 lictū non remittat, sed differat. v. g. † tpe guerræ est fcm̄ statutū, q̄ exbāniti hēant securitatē durāte guerra, tunc talis reformatio ñ extendit ad carceratos, ꝑ hāc l. ¶ Vltimò dicit Dy. q̄ lex ista in ar.
3 † q̄ si cauetur statuto, q̄ soluens intra decem dies hēat bn̄ficium quartæ partis, q̄ istud ad carceratum non porrigit. Sed veritas est in ꝯrium, vt dixi ṡ. quia bn̄ficia, ꝑ q̄ pœna tollit ad carceratos pertinent: secus in beficiis, per quæ pœna differtur, vt ṡ. dixi.

ADDITIONES.

a Bar. ¶ Domitianus. Adde Ioa. And. in tit. de ob. & vide Bal. in rub. de trāsa. vbi pulchrè loquitur super ista lege. vide omnino.
b Ale. Statutū. Limita tñ ista, nisi essent exbanniti, vel carcerati ob crimen falsi vt no. dixit Bar. in l. Lucius. j. e. & de hac eadē q. de qua hic per Bar. vide per eū. in rep. l. si is q. ꝑ emptore. ṡ. de vsuc. & in l. oēs populi. in v. q. ṡ. de iust. & iu. l. cum lex. ṡ. de legi. & in l. 2. ṡ. de cust. reo. & vide per Io. An. in Spe. de obl. & so. §. j. ver. disputauit Fran. &c. & hic adde Ang. in l. libellorum. §. fi. ṡ. de acc.
c Alex. ¶ Debetis scire. An iudex inquirens, & desistens, incidat in Turpillianū, & idem in iudice falso inquirente, adde Bar. in d. §. si publico.

LEX XVII.

1 *Statutum de carceratis relaxandis, vel rebanniendis, non cōprehendit carceratos vel bannitos de crimine falsi.*

Lucius. Ad crimina, in quib. ex vtraque parte incumbit onus probandi, abolitio nō porrigitur. h. d. Op. de l. si interueniente. ṡ. e. vbi qs nō cogit repetere accusationē post abolitionē. Sol. Ibi loqt in crīib. ad q̄ abolitio se extendit: hic secus. Sed ꝯ hoc vr̄: qa in crīe falsi licet desistere, ēt sine abolitione. l. Athales. ṡ. de falsis. Rn̄d. duas sol. possumus dare, q̄ ibi est speciale, s. qn̄ loquitur de crīe falsi, s. testimonij, vt ibi. Vel al'r, ibi loquitur in eo, q nō accusauit, sed q̄dā verba dixit, s. probaturum se, & ista fortè est melior. Nā regulariter vr̄, q̄ in crīe falsi nō admittit desistentia, q̄d apparet: qa in quibusdā personis est speciale, vt possint desistere, vt ṡ. eodem, l. quæsitum. & l. mulier. & l. j. §. accusationem. ver. at qui. ṡ. eo. & istud putarem verius. Vel al'r dicere possumus sustinendo hanc opi. quam ṡ. dixi mō, q̄ oēs ll. q̄ dicūt q̄ in crimine falsi licet desistere, sunt veræ, quantum ad hoc, vt non perdam cōmodū ex illo testō, vel scriptura, quam dixi falsam. l. Athales. ṡ. de inof. test. & l. alia. C. de his qb. vt indi. Sed quantum ad Turpillianū nō licet desistere sine aboli-
a tione ꝯcessa ex certa scientia, vt j̄. dicam. ¶ Itē op. C. de fal. l. si docueris. Dicit gl. ibi ex certa scientia fuit cōcessa generalis abolitio vel spālis, vt porrigat ad crimen falsi, al's secus. ¶ Quæro, quid de abolitione spāli? Rn̄. idē: quia nō p̄t in istis crīib. ꝓcedi. l. fallaciter. §. fi. C. de abol. Secundum hoc habes ar. imò est casus quasi, q̄
1 † statutū, q̄d fit de carceratis relaxādis, nō porrigitur b ad carcera-
b tos ob crimen falsi, nisi hoc spāliter sit dcm̄, vel senserint de hoc statuentes, vt ṡ. dixi. Idē si sit statutū de aliqb. rebanniendis, vt nō porrigatur ad exbannitos de crimine falsi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Sine abolitione. An in crimine falsi concedi possit abolitio, adde Bal. in l. fi. in fi. C. de abolitio.
b Alex. Nō porrigitur. Statutū, q̄ carcerati relaxentur, nō includit carceratos de crimine falsi Adde, q̄d' no. dixit Gul. de Cu. in l. sed si ex parte. §. q̄. q̄. ṡ. q̄d' cū eo. per illū tex no, q̄ si alicui ē cōcessum priuilegiū, q̄ non teneat rn̄dere creditoribus suis vsque ad decem annos, quod nō extēditur ad debitores ex cā delicti. Et pro hoc ṡ de re iud. l. si reū, & quod no. gl. in auth. de mand. prin. §. quid si delinquentes, in ver. vti nocentes, per illum tex. Et adde q̄ vr̄ trahi ad carceratos quoscūq;, ēt ob enorme scelus fm Bal. in l. 3 C. de episco. aud. vbi vide Bar. & ad Bar. hic, adde Ang. in l. libel orū. §. fi. ṡ. de accu. vbi ēt q̄ non porrigitur ad delicta liquida per l. fi. C. de abol. & ibi Bal. & Doc. & Bar. hic loq'tur Pet. de Anch. in c. canonū statuta. in ver. sed aliter quærit Bar. de const. Et adde quod dixi in l. de pupillo. §. si in plurib. ṡ. de ope. no. nun. Adde an indulgentia facta bannitis trahatur ad carceratos, quod consuluit Bal. in ciuitate Brixiæ. consi. 255. 3. lib.

LEX XVIII.

Imperatores, &c. Vides hic in prin. q̄ abolitio spālis ñ p̄ot peti, nisi cā cognita, & aduersario ꝯsentiēte, q̄d dic, vt in l. fallaciter. C. de aboli. in vltimo ver. hēs q̄ impetrata spāli abolitione, tunc conceditur repetitio. Cōtra ṡ. e. l. mulier. in fi. & l. j. C. de abol. Rn̄d. hic loquitur qn̄ abolitio spālis fuit concessa absque causæ cognitione: & ita intelligit hæc gl. ibi vero fuit concessa abolitio specialis causa cognita.

De requirendis reis. Tit. xvij.

¶ Continua rubricam sic. dcm̄ est ṡ. de variis, & diuersis delictis. Itē dictum est ṡ. qualiter procedatur ꝯ accusatorem non prosequentem, vel prosequentem, sed calumniosè. Sequitur videre qualiter procedat ꝯ reū. Sed quia reus qn̄que est contumax, ideo præmittit qualiter procedat ꝯ reū ꝯtumacem, vt in hoc tit. Qn̄que vero: quia reus est præsens, ponit qualiter procedatur contra reum ad
a criminis examinationem, vt j̄. tit. de q̄stionib. a Post maleficium vero inuentum ponit qualiter procedatur ꝯ reum ad pœnæ impositionem, vt j̄. tit. de pœnis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ De qōnib. al. in l pe. in x. q. ue execu. rei iud. vr̄ tenere opi. Cy. & Bal. in l. fi. de iur. om. iud. in v. q. & Io. Cal. in repe. c. illud. in 8. q. de rap. &c.

LEX PRIMA.

1 *Dictio, sin autem: pro certe ponitur,*
2 *Absens crimine capitali damnatur tribus casibus.*
3 *Practica procedendi ad annotationem bonorum.*

1 Diui Seueri. † Sin aūt, ponit pro certè, nō aūt aduersatiuè. ¶ Dr̄ hic, q̄ absens non dānatur. Cōtra j̄. de pœ. l. absentem. Sol. ibi in pœnis à relegatione j̄. hic in aliis pœnis à relegatione ṡ. vt dixi in d. §. ad crimē. l. pe. ṡ. de pub. iud. Sed opp. C. de pœnis. l. ne diu. Sol.
2 regulariter † absens crimine capitali nō dānatur, fallit vt ibi. Item est alius casus in l. lege. §. Idem diuus. ṡ. de fica. Tertius casus est in crimine læsæ maiestatis, vt in ꝯstitutione extrauaganti Imperatoris Henrici. ¶ † Quæro, quis aerit modus procedendi ad annota-
3
a tionem bonorum? Rn̄. Principaliter citatur fm formam l. inter. ṡ. de pub. iud. & ipso existente in ꝯtumacia, tunc. n. bona describunt & annotant in fiscum. vt hic: sed post annotationē sibi hoc notificabitur, vt j̄. prox. §. & si venerit intra annū, bona recuperat, post annum

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quæro quis. & facit ad intellectum auth. bona dānatorū. C. de bon. dā. Vnū no. q̄ bona mobilia cēsent esse eiusdē territorij, vbi reperiuntur: qa populo, seu fisco illius loci cōfiscant. tex. fm Bal. sing. in c j. §. si vero. de pace ten. Et de ista forma annotationis bonorū, vide Spe. in ti. de acc. § qualiter. & gl. in l. 2. C. si pen. app. mors interue. & an hodie ista annotatio valeat, vide Bal. in d. c. j. §. si quis. de pace ten. in gl. Adde, q̄ in bonis banniti licitū est cuique damnū dare, vt est gl. no. in vsi. feu. in c. j. in ti. hic finitur lex. in verbo. sopone circa mediū. & no. Bar. in l. vt vim. ṡ. de iust. & iu. Sed Bal. dicit. in d. c. j. q̄ illa gl. nō est vera in banno Imperiali, q̄d' est diffidatio q̄dam, in auth. cassa. C. de sacros. eccl. & dicit, q̄ nec lege, nec æquitate hoc cauetur. Imo si iudex hoc vellet in sna dicere, non posset. Hoc no. quia vt dicit alibi tex. bona nō delinquunt, vt in auth. vt nul. iud. §. j. & qa ēt bannito ius redditur de bonis suis, vt in l. Papinianus exuli, de min. Sed fallit in feudo, vt d. c. j. & ibi subdit, an valeat statutū quod banniti possint diffinitiuè damnari. de quo dicendū est, vt ꝑ Io. An in c. veritatis. in fi. ṡ. de dol. & cōtu. in nouel. & ēt q̄rit gl. in d. c. j. vtrū Potestates terrarum possint aliquē bannire? & dicit q̄ sic, & q̄ operatur idem q̄ bannum regis, licet Rex sit maior quolibet Ptāte, licet gl. in sti. qui mo. sus pa. pot. sol. §. relegati. dicit, q̄ bannū operetur fm qualitatē delicti; q̄ gl. dēt intelligi, qn̄ per statutū, vel cōsuetudinē loci, damnū succedit loco diffinitiuæ, per interlocutoriam in sua natura stantē, nunquam inducitur maxima capitis diminutio, l. q̄d ergo. §. q̄d tamen, ṡ. de infa. & Bal. in d. c. j. & ibi vide per eū q̄ bannum nō afficit res positas extra territoriū. Et ad id quod dixi. ṡ. an potestas possit bannire, adde quæ dixi post Bar. in l. Imperium. de iur. om. iud. & ad prædicta vide omnino Bal. in l. j. C. de hær. insti.

annum vero perdit bona:non tñ pro cõfesso hr̃ de delicto,sed ipso veniente semper dẽt delictũ examinari.l.diuus.vers. sic & diu⁹.
a s̃.de cust.reo. Hæc sunt vera de iure cõi,sed ex forma statutorum a ciuitatũ Italiæ contumax,& exbãnitus,hr̃ pro confesso, & postea de crimine non auditur,vt s̃.dixi in d.l.diuus.versic.& diuus.

ADDITIO.

a Ale.¶Statutorũ.Sed pone,ꝙ pro homicidio per statuta imponitur pęna,mille librarum.Titius cõmisit homicidium,& quia fuit contumax, fuerunt annotata eius bona,cõparet iste post annum,de quo hic dr̃, & vult soluere mille libras,& recuperare bona,an possit? Dixit And.de Pisis ꝙ sic. alleg.ff.de pecu.l.eo t pe.& l.1.§.fi.ff.de his qui mor.sibi consciuer.quia si venisset,ñ potuisset in plus dãmnari,vnde nec latitare censetur in eo,in quo non poterat/cõueniri,fm eũ,ꝙ ẽ no.fm Bald.in c.j.§.iniuria.de pace iur.fir. Sed vtrũ ex eo,ꝙ quis est bannitus,intelligantur bona publicata,vide Bart.& Doct.in l.eius q. s̃.de testam.&quod ipse no.in l.si is qui.C.qui test.fac.pos.& no.in l.2.j̃.de bo. dam.Et de istis bannitis vide quod hr̃ in l.diuus.s̃.de cust.reo.&Ang.hic,& in sua dispu.incip.duo adinuicem litigantes.Bald.in l.j.C.de hær.inst.dixi in l.j. s̃.de bonis dam.aliqua,quę hic habẽtur.Itẽ q̃rit Ang.in d.auth.vt nulli iud.§. fi.ad fi.stante statuto ꝙ bannitus cõtumax habeatur pro confesso, deinde cõdemnetur,an possit post sententiam fieri executio in eius bonis, si bannitus vult esse in banno,& non soluere,& dicit ꝙ non. vide ibi, & benẽ vr̃ dicere. Et adde,quod licet bona confiscentur,non tamen occupantur, nec de facto incorporantur ante sententiam,vt in cle.j.de hęret.vbi per Pau.de Lea.in gl. ałs facit,quod no.Ang.in l. si vacantia.C.de bo.vac.lib.x.Ad qõ.Ang.s̃.dictã, an bannitus possit cogi ad satisfaciẽdũ in pecunia,si vult esse in banno, vide Bal.latius in auth.bona damnatorum.C.de bonis dam.

2 *Facta annotatione bonorum,debet reo notificari.*
Terminus banni currit à die notificationis,non dati banni.
2 *Modus citandi existentem extra territorium est,quòd scribantur literæ iudici,in cuius teritorio est citandus.*
3 *Iudex an possit citare aliquem sibi subditum existentem extra territorium per nuncium,vel per literas.*
4 *Imperium dependet ab ecclesia.*

§.Præsides. Hic vers.ponit ꝙ postquã facta est annotatio, dẽat absẽti notificari.Tex.ibi,annotatos.loq̃t de notificatione,q̃ fit post annotationẽ iã factã. Et no.ꝙ dicit,sed
1 & literas,&c.qa est pulcherrimus modus.¶†No.hic a,ꝙ postban
a notationẽ,dẽt annotatio reo notificari,& sic arg.ꝙ terminus bã-
b ni currat à die notificationis,ñ à die bãni dati,sicut hic annus currit à die notificationis,ñ à die annotationis.In hoc tñ serua ꝯsue-
2 tudines,& statuta ciuitatum.¶†Scdò nota modũ citandi eum, q est in alieno territorio,ꝙ scribãt lr̃æ illi iudici, in cuius territorio est reus,vt ipse iudex illi reo notificet,& hic est tex. notabilis ibi,
3 sed & literas,&c.Facit†ad quæstionẽ illã,& vtrũ iudex istius ciuitatis possit citare aliquem extra territorium suũ existentẽ ꝑ suum nũciũ,vel ꝑ lr̃as.Decretalis dicit,ꝙ nõ,ex̃ de senten.& re iudi.c.pastoralis.in Cle.vbi Papa reprobat sñiã Imperatoris latã Pisis, vbi ꝑ edicta citauerat Regẽ Robertũ existentem in terris ecclesiæ,& sic in alieno territorio.Dicit.n.Papa,ꝙ ipse Papa dẽbat reqri ab ĩperatore,vt citaret regem in suo territorio,nõ aũt potuit ipse Imperator citare.Cy. disputauit istã qõnẽ Senis, & dicit ꝙ ista citatio, q̃ fit verbo,vel ꝑ edicta ꝑt fieri de eo,q est in alieno territorio. C. de de epis.& cler.l.oẽs.§.verũ si apparitor.vbi vr̃ casus,C.de offi.ꝑfecti vrb.l.2.Citatio vero talis capiendo ꝑsonã, nõ posset fieri,vt in auth.vt nul.iudi.§.si vero qs ꝯprehensorũ,posita C.de adu.auth.si vero crĩs.Sed ad illã Decretalẽ dicit ipse, ñ ꝑt dari rñsũ in pace,
c sed ꝑtranseat cũ aliis errorib.Canonistarũ.Ita dicit ipse. Ego ꝯsueui tenere illã decretalẽ,tanq̃ existens in terris ecclesiæ, dicẽs eã eẽ verã de iure.Nã dẽtis scire,ꝙ q̃nq; sunt plures iudices habẽtes iurisdõnes separatas,tñ illæ iurisdõnes hẽnt depẽdentiã ab vno Prĩcipe.vt diuersi ꝑsides diuersarũ ꝑuinciarũ ꝯstituti à Principe, vel ab vno rege,tũc vn⁹ ꝑt citare ĩ territorio alteri⁹, verbo. Ita loq̃t d. l.oẽs.§.verũ si apparitor. cum si.quasi hoc videat ꝑmissum ab illo Principe,q eos ꝯstituit.Facit ad hoc in ar.l.q̃ro.s̃.d̃ sol.& s̃.d̃ admi. tut.l.Titiũ.§.tutores.Quidã sunt habẽtes iurisdõnes separatas, & distictas,ita ꝙ vna ab aliañ depẽdet,nec sunt sub eodẽ dño,vt Pa-
d pa & Imperator,tũc vn⁹ ñ ꝑt citare in territorio alterius.Ita loq̃t d.c.pastoralis.sed dẽt reqrere illũ iudicẽ, in cuius territorio est,vt illũ citet,vt hic dr̃,& hoc prout tenemus illã opi. quã tenuit Dantes,prout illã ꝯperi in vno libro quem fecit,qui vocat̃ Monarchia in quo libro disputauit tres q.quarũ vna fuit, an Imperium depẽdeat ab ecclia,& tenuit ꝙ ñ,sed post mortẽ suã,quasi ꝑꝑ hoc fuit
4 dãnatus d̃ hr̃si.Nã ecclesia tenet:ꝙ †Imperiũ depẽdeat ab ecclia pulcherrimis rõnib.quas omitto. Tenẽdo,istd̃ ꝙ Impiũ depẽdeat ab ecclia.rñ.alio mõ,&dico,ꝙ vnus iudex possit citare in territorio alterius iudicis,cui ñ subest.vt in d.§. verum si apparitor. cum si.Sed in territorio illius iudicis maioris,à quo hẽt iurisdõnẽ, ꝑꝑ eius reuerentiam,non ꝑt citare,ar.s̃.de dam.infe.l.4.§. si tam vicinum.& quod ibi dixi.Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Põm Not.hic.Adde Bal.in auth.si omnes.C.si vt se ab hæredi.abstĩ.
b Pom.¶Quod post.Vide Alex.in l.de pupillo.§.nunciationẽ de ope.noui nun. & Bal.& Lud.in l.j.ff.si quis cau.& Bal.in rub.ff.de excu.tuto.& in l.2.C.vbi in rem actio.& in l.eos.§.apostolos.C.de appel.& Bar.in l.Labeo.s̃.de iureiur.& Bal.& Mod.in l.quandiu.C.de admi.
c Alex.¶Canonistarum.Bal.in l.pe.C.de exce.rei iud.vbi vr̃ tenere opi. Cyn.& Bal.in l.fi.C.de iu.om.iud.in v.q.Io.Cal in repe.c.1.in ix.q.de rapto.&dic vt ꝑ do.Car.in cle.pastoralis.in ver.nec illud,de re iu.Secũdò no modũ citãdi,ad de Bal.in l.consentaneũ.C.q̃uo,& q̃ñ iud.vbi dicit,ꝙ modus citandi absentes est ꝑ lr̃as ałs vox nuncij sine literis,cito euanescit,& nõ est bene tuta citatio fm Host.& istæ lr̃æ debent mittiad domũ citati,arg.ff.de institor.l.sed & si pupillus.§.ꝑscribere,& vide ibi.Põt ẽt citari ꝑ edicta,& schedulã, q̃ affigat̃ in ꝑtorio,vel in forib.cõitatis illius territorij,terrę,& loci,& si est iudex ecclesiasticus,ad fores ecclesię catedralis,vt in c.cãm. de elec.in cle.Nã ta'is citatio inducit quodammõ notoriũ,iõ lex reputat eũ solennẽ.Et hoc est,qđ dr̃ ꝑ uisum in l.2.§.j.de orig.iur.in ver.ꝑ rostris.fm Bal.in d.l.cõsentaneũ.Adde qđ legitur,& no.per Bal.in l.cunctos populos.C.de summa Tri.& Inn.in c.ex literis.de excef.pl.& qđ no.& legit̃ in gl.l.4.§ ꝑtor,de dã.infe.facit qđ no. Arch. de ele.in c.j.& qđ no.de postula.pl.in c.j.Et adde ꝙ absens si citat̃,& nõ reperiatur defendens,dẽt tũc fieri citatio vicinorũ amicorũ,& affiniũ.l.fi.de pu. iudi.no.Inn.in c.si aduersarius,de eo q̃ mit.in pos.cau.rei ser.& Bal.in l.vt perfectius.C.de anna.excep.Pau de Ca.in d.l.sed & si pupillus.§.ꝑscribere,de institor.& Imo.in c.ex parte decani.de rescr.facit qđ dixi de vagabũdo in l.j.in fi.C.vbi de crim.agi opor.Et de edicto citatorio,quod ponit ad fores palatij vide in cle.1.de iud.& q̃ solẽnitas seruet̃ in citatione absẽtis, vide Inn.de ele. in c.cũ nobis olim.in gl.sed nunquid.in c.j.in gl.vt lit.nõ cõt.Et qualiter ciuitates sint citandæ,vide de concef.pb.c.si capitulo.li.6.& ibi ꝑ Io.And.&no.in l.nõ põt j̃.de reg.iu.&an in crimine sufficiat citatio ad domũ,vide Spe de accu.§.qualiter.in ver.sed nunquid sufficit.Facit c.veritas.de do.& contu.&est arg.l.absentẽ.j̃.de pœnis.per Io.And.in reg.præsumitur. in merc. Et dicit Bal. in d.l.cunctos populos,& alle.Inn.in d.c.ex lr̃is.de excep.pla. ꝙ suspectus de fuga,& de recessu,ꝑt citari ꝑ schedulã affixã colũnæ, licet ad eius notitiã ñ perueniat,qđ not.& in crĩalib.ẽt vide ꝑ Bald.in l.2.C.de anna.except.&per Bar.in l.inter accusatorẽ. de pud. iud.Et de ista citatione per edicta q̃ñ fieri possit,dic vt ꝑ Bar.ĩ d.l.j.vbi dixi in 2.q.j̃.de ap.reci.& ꝑ Bar.Inn.in l.4.§.ꝑtor. s̃.de dam.infe.Et an in delictis iudex possit citare delinquẽtẽ extra territoriũ existentẽ,vide no.ꝑ d.Ant.& Im.in c.fi.de fo.cõp.& ibi dicit Inn.ꝙ iudex delicti,vel cõtractus nullo mõ ꝑt exñtẽ extra territoriũ citare, q̃ñ nõ fuit ꝑuentus.facit qđ ipse Inn.no.in c.2.de dil.Itẽ adde qđ no.Doc.in c.fi.de fo. cõpe. Adde plene Bar.in extraua.ad reprimẽdũ.in ver.per edictũ.vbi plene de materia.& vide aliq̃d ꝑ d.Ang.in l.si vacantia,post mediũ.C.de bo.vac.li.x.&adde qđ Ang.in sua dispu.inci.Bon.suæ ciuitatis,in 2.q.determinat nullã citationẽ tenere extra territoriũ.Fallit in quinq; casib.Primo si citat̃ q.s ꝑ edicta.clem. pasto.de re iud.Scdo,si fiat citatio,nõ vt aliq̃d faciat,sed pro simplici intimatione.Tertio,q̃ñ iurisdõ citantis nõ est coarctata.Quarto, vbi iurisdõ citãtis nõ cohæret territorio,vt in iudice delegato,qui poterit citare in omni loco vbi delegans.Quinto in iudice habente notionẽ,vt arbiter,vt in l. sed interpellatur.s̃. de arb.Adde Spe.in ti.de accu. §. qualiter.ver.sed nũquid sufficit Itẽ poterit citare gñaliter,si quis velit aliquid opponere, puta in insinuationib.vel similib.fm Bal.sing.in l.testamẽta.C.de testam.Et de materia per Ang. & Sal.& Pau.de ca.in l.fi.ff.de iur.om.iud.& per d.Ant.in d.c.fi. de fo. cõpe.& per Io.And.in c.Romana.§.contrahentes.s̃.de foro compe.lib.6.
d Ale.¶Nõ ꝑt citare.An Imperiũ dependeat ab Ecclesia,& Papa maior sit Imperatore,quo moriente succedit Papa in Imperio, ita tex.no.in cle.pasto. de re iu.Adde ꝑ Bal.de pa.Constan.in ver.cõcessimus.q̃rit,vtrũ Imperiũ successione,vel electione cõferatur.Finaliter cõcludit,ꝙ electione,c.venerabilẽ. §.in super,de ele.& de pac.in c.accipimus.dicit,qđ ex cã Papa ꝑt principẽ deponere.can,alius.15.q.6.& in auth.de defensorib.ciui.§. interim.ibi.nõ habẽte, &c.& in auth.de colla. §.& hoc custodiri,& ibi vide late per eũ,quis eligat principẽ,& vtrũ quilibet possit eligi in principẽ?qđ no.Sed vtrum Papa possit priuare principes seculares hñtes ꝑtãtẽ eligẽdi Imperatorẽ ipsa ꝑtãte, & an ꝑꝑ eorũ negligẽtiã Papa possit eligere sibi Imperatorẽ,vide no. per Doc. in c.ad apostolicæ.de re iud.in 6.& qđ no.ff.de legib. in l.nõ ambigitur. vbi ꝑ glo.Cy.Bar.& Bal.& oĩo vide Bal.in ti.de pac.constan.in d.verbo, concessimus,& in ver.in noĩe Christi.& ver.inuestituram recipiente.vbi dicit, ꝙ regnũ Siciliæ est ecclesiæ Romanæ. Pone ergo, ꝙ Rege vacante Papa contulit plures comitatus regni,plurib.Comitib.in feudum.deinde creauit ibi Regẽ q̃rit̃ nũq̃d illi Comites teneantur facere fidelitatẽ ipsi Regi tanq̃ eius vasalli & ibi determinat in d.ver.cõcessimus,& in ver. inuestiturã recipiente ꝙ sic, fm Odof.maxime per tex.ibi.& ad ꝑdicta vide de pa.Constan. in ver.in Christi noĩe.in fi.illius ti.in vlti.q.et quod no Bar.in l.naturaliter.de vsuc.& istam qõnẽ,an Imperium dependeat ab ecclesia, disputauit Iac.de Bel.in authẽ.de fid.instr.§.j.vide in c.nouit.de iud.& quod no.Bart.in extraua. ad reprimendum.in ver.totius.& ꝙ no.Inn.in c.licet.de fo.comp.Bal.in l.j.de sum. trin.Et an Papa sit maior Imperatore,vide per Bal.in proœ. Digestorũ, & quod no. in c.nouit.de iud.per Inn.¶Adde Are.consi.136.

1 *Bannito mortuo intra terminum banni,bannum totaliter extinguitur.*

1 §.Sed & Papinianus. ¶No.†ꝙ si exbannitus comparet intra terminum banni, bannũ extinguitur.Scdo no.ꝙ exbannito mortuo intra terminũ banni,bannum totaliter extinguitur.casus est hic notabilis.

LEX II.

Anni spatium. Hanc materiam de præscriptione decẽ annorum contra fiscum, dic plene in l. omnib.s̃.de diuer.& temp.præscrip.

LEX IIII.

Annus.§.In summa. Hoc est verũ de iure cõi, sed aliter obseruat̃ ꝑ statuta ciuitatum Italiæ,dixi s̃.eo.l.j.in prin.& l.diuus.s̃.de cust.reo.

LEX V.

1 *Descriptio bonorum,ne bona pereant,potest fieri in casibus, in quibus sequestratio est prohibita,*

Mandatis

Mandatis. Dr hic, bona obsignari. Quæro hic, quid est hoc dcm? Quidam dicunt, i. obsignari in publico. Alij dicunt, i. sub sigillo poni, vt non diminuātur. Per hanc
1 l. possumus dicere vnū. Scitis† ꝙ a regulariter sequestratio est ꝓ
a hibita: an ergo interim poterit fieri descriptio, ne bona pereant?
b Certè casus est hic,[b] quòd sic. & in l. j. §. pe. ff. de vētre in pos. mit. Nec obst. l. defensionis facultas. C. de iure fis. libro x. vbi innuitur contra, ꝙ non sit facienda descriptio: quia ibi loquitur in descri-
c ptione, quæ est idem, quod publicatio, vt describere c extra, vel ponere arma communis extra. alia est descriptio, seu nunciatio, quæ fit à notario per modum cuiusdam inuentarij, & ista potest fieri, vt hic, & l. j. §. pe. de ven. in pos. mit.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Scitis ꝙ. In ista materia vide plene quæ addidi ad Bal. in l. ab executione. C. quorum appel. non reci.

b Alex. ¶Casus est hic. Vide quod dixi in d. l. pe. ff. de vētre inspi. & vide Bal. in l. ab executore. C. quorū appel. non recip. & quod no bar. in l. si expressum. §. fi. de app. Et de ista descriptiōe vide l. cū dñi horreorū. ff. loc. Et pōt ista descriptio infringi vno casu s. nō seruata forma, de qua ꝑ bar. C. qñ & q b. quar. ps debe. l. j. li. 10.

c Ale. ¶Vt describere. An isto casu posset fieri sequestratio, vide quod not. per Bar. in l. post contractum. in fi. de dona.

1 *Sequestratio, vel tenuta si fit de re, quæ seruādo seruari non potest sine magno incommodo, illa debet vendi, & pretium seruari.*

a
1 §. Et intra annum. [a] Not. casum qñ† fit sequestratio, vel capitur tenuta ex primo decreto eius rei, quæ sine periculo seruari nō pōt, & sine magno incommodo, ꝙ res dēt vēdi, & precium seruari, vt hic, & l. is cui. §. quæri poterit. vt in pos. leg. & l. litib. C. de agr. & censi. lib. xj.

ADDITIO.

a Ale. ¶Et intra annū. Adde no. per Doc. plene in l. si q̄s cōductiōis. C. lo. bal. in l. si oleū. de dolo. & bar. in l. iteresse. de acq pos. & adde duos casus no. quos vide. Prim⁹ ē in l. Aristo. §. fi. ff. de iure deli. vt pt res tpe pitura alienari, nō obstāte seqstratiōe. fm hēs i l. ꝓ hrde. §. si q d tū. ver. sicut peritura. ff. de acq. hę.

1 *Exbannito non potest solui durante termino banni*

1 §. Curandum. Not. ꝙ† exbannito non potest solui durante termino banni. Casus est hic no. Oppo. de l. reos. ff. de sol. Sol. ibi loquitur in reo comparente: hic in reo absente.

De quæstionibus. Titu. 18.

¶Continuatio Rub. colligitur ex his quæ ff. dixi in proxima Rub.

LEX I.

1 *A tortura non est incipiendum sine indiciis.*
2 *Torturam incipere debemus a suspectissimo, & si omnes sunt suspecti, a debiliori & ab eo, à quo magis verisimiliter veritas haberi possit.*
3 *Contra testes non peruenitur ad torturam, nisi indicia præcedant contra reum, & an contra testes debeant esse indicia*

IN criminibus. Hæc lex diuiditur principaliter in tres partes. Primò loq-
a tur qualiter perueniatur ad quæstionem,[a] seu torturā.
b Secundò[b] loquitur, q̄ personæ debeant torqueri, & q̄. non. Tertiò, de effectu q̄onis, seu ꝯfessionis habitæ per tormēta. Secunda ibi, diuus Antoninus, & diuus Adrianus. Tertia ibi Antoninus Seuerus. Item quælibet pars in plures partes diuiditur: iō prosequar per particulas. In ista prima parte primò, Iurisconsultus dicit quædam generalia, postea descendit ad speciē. No. duo.
1 & primò, ꝙ non est inchoandum † à tortura.[c] Secūdo no. ꝙ tor-
c mentis non est vsquequaque credendum. In tex. ibi, fidem q̄oni adhibendam, subaudi, vt ei credatur. Et no. ꝙ hic dicit ī specie, ꝙ
d est incipiendū à tormentis,[d] qñ p̄cedūt indicia. Item dr qualiter,
e s. quòd debemus incipere à suspectissimo. Ad primum op.[e] quod dēm⁹ īcipere à tormētis, l. pri⁹ de se. ff. ad Sil. Sol. intellige ibi pri⁹, s. quam alij, nō priusq̄ habeanī indicia. Alij dnt ꝙ i d. l. prius, erat
2 spāle. & illā tenet Dy. Vlterius dr hic, † ꝙ dēmus īcipere[f] a suspe
f ctissimo: Contra, īmo vr ꝙ īcipiamus ab eo, q est magis debilis. l. vnius. in pri. ī. e. Rñ prius dēmus incipere a suspectissimo, vt hic. Si vero oēs sunt æqualiter suspecti, tūc dēmus īcipere a debiliori, vt l. ꝯria. Vel al'r, dēmus īcipere ab eo, q verisimiliter melius dt veritatē. Sed qñ nō ē magis verisimile de vno, q̄ de alio, tūc incipiem⁹ a magis suspecto, vt hic: sd p̄cedēs sol. magis placet. ¶Quæro, q̄re isti serui torqbāt hic? Rñ. duob. mo. pt itelligi. Vno mō, ꝙ torqbārur, vt testes ꝯ aliū. Alio mō, ꝙ torqbanī tāq̄ rei principalr accusati. Sed prima opi. vr verior per text. q dicit, ꝙ ad tormenta seruorum ita demum pueniat, cū suspectus est reus, & sic īnuit, ꝙ
3 aliud est reus, q̄ serui. Secūdū hoc† hēs, ꝙ ad tormenta testiū nō peruenit nisi p̄cedāt indicia ꝯ reū. Hoc, ꝓbat iste tex. quē tene mēti. Vtrū aūt ꝯ ipsum testē dēant esse aliqua īdicia, anteq̄ torqatur vt testis, dicā ī. e. l. ex libero. ī pri. De indiciis vero, quæ hēri dēnt ꝯ reū principalē, dicam in l. vlt. ī. eo. & dicā in ꝓsecutione tit.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quæstionem. Quid contineatur appellatione quæstionis, dic, vt in l. itē apud Labeonem. §. quæstionem. in ver. quæstiones, de iniur.

b Barb. ¶Secundò. Et posset dubitari, si est plene probatū de crimine, an liceat iudici ponere ad torturam? Vide Tancre. qui concludit ꝙ nō, in vj. rub. q̄ō. 23. Et si delinquens confiteatur, an possit poni ad torturam.

c Ale. ¶A tortura. Ad q̄d vide no. 15. q. 5. in c. præsbyter. §. fi. & in §. qñ. Et ꝙ à tormentis non sit incipiendum, adde Bal. post gl. in l. nullā. C. de insa. quod not.

d Poma. ¶Incipiēdū à tormētis. P̄cedentib. ergo indiciis nota quē debere torq̄ri. & vide Alex. cō. 52. vol. 3. & ibi dicit, ꝙ si p̄cedūt indicia super aliq b. crimib. ꝙ tñ q s nō poterit torq̄ri super aliis, super q b. indicia nō præcedunt. & Are. oino, & ibi addidi i tra. malefi. i gl. i verbo, publica fama p̄cedēte, &c.

e Alex. ¶Ad primū op. Et vtrum quis possit torqueri antē lit. cont. vide Bar. in l. si quis adulterium. ff. de adul. ver. post eū. & dicit no. Bal. per illum tex. in l. j. C. de iura. calum. ꝙ si quis petit aliquem torqueri, debet iurare se alias probationes non habere. ad hoc alle. l. edictum. ī. eo. vbi vide.

f Ale. ¶Debemus incipere. Qñ plures sunt torquendi, à quo debemus inchoare? & Vide Ang. in tra. malefi. in ver. nunc videamus de tortura. Adde Dy. in trac. suo de q̄ō & Ang. & Pau. de Lea. in commento c. grauis. de deposito.

1 *Domesticus pro domestico non torquetur.*
2 *Reus quando habet aliqua indicia pro se, contra eum debent esse grauiora, vt possit torqueri.*
3 *Practica probandi filiationem.*

1 §. Ad quæstionem. No. tex. ibi, nec facile, &c. † ꝙ nō dēt torq̄ri domesticus ꝓ dome-
2 stico, habetis C. de test. l. ēt. ¶Scdò no. † in ver. nec facile, &c. qñ reus habet aliqua indicia pro se, debent esse indicia magis grauia
a ꝯ se, ita ꝙ p̄pōderent, avt possit perueniri ad tormēta.[a] q̄d tene me-
3 ti. ¶Vlterius † no. practicā,[b] quā faciunt aduocati tota die. Faciūt
b enim primum articulum d̄ filiatione, ꝙ talis fuit filius talis alium articulum de quasi possessione filiationis, ꝙ pr habuit, & tractauit eum vt filium. Certè ex hoc secundo, s. ex probatione quasi possessionis, præsumitur ꝙ sit filius, nisi probet ꝯtrarium, vt hic, & l. non nudis. & l. non epistolis. C. de proba.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Quòd præponderent. Vide Fel. in ca. pertuas. de testi. Et testi in criminalib. non creditur, nisi ēt interrogatus reddat bonam rōnē d. cti sui. Ita Ale. cō. 65. vol. j. & vide Ana. 17. & Ale. cō. 65. ver. quod āt indicia, &c. vsq; in fi. vol. j. & cons. 11 eo. vol & Pan. in c. j. in j. no de confes. & Bal. con. 41. in v. par. & vide ēt hoc vlt. no. quod posui ad Bal. in l. certi condictio. §. si nummos. si cer. pet. Et ꝙ vnus testis, &c. vide Ale. cons. 179. col. j. vol. 2. vbi loquitur in teste saltē infami infamia facti, & vili, & malæ. opi. & famæ & Alex cons. j. vol. 3. & 89. vol. 3. vbi loquitur in socio criminis, præsertim, &c.

b Alex. ¶No. practicam. Quæ practica sit in filiatione probanda, an autem si sit probatū, ꝙ quis tenebat, seu tractabat vnā vt vxorem, an sit probatū matrimoniū, Vide latè & pulchre per Ang. in l. si vxor. §. sed si ea. & ibi dixi post eū ff. de adul. & no. ibi Bart. de probatione spurietatis vide Bal. in l. vulgo. de statu ho. & de filiatione, adde Bar in l. j. C. quo, bo. & vide Bart. in l. quidam cum filium. ff. de ver. ob. & in l. Lucius. ff. de condi. & demon.

1 *Dictum vnius testis integri est sufficiens indicium ad torturam.*
2 *Testes viles, quibus sine tortura non creditur, torqueri non possunt, nisi indicia præcedant.*
3 *Dictum vnius testis integri cum aliis indiciis, facit plenam probationem. Singula si non prosunt, an multa iuuent.*
4 *Dictum vnius testis cum fama, facit plenam probationem. Fama an faciat semiplenam probationem.*

§. Iidem Cornelio. Vides hic, ꝙ dicto vnius serui nō creditur. Et sic innuit ꝙ dicto plurium crederetur, Sed contra ff. in prin. vbi plurib. seruis non creditur sine aliis indiciis. Gl. fatetur contrarium. Sd quomodo hoc ꝓcedit, nōne dicunt gl. ꝙ vnus testis facit sufficiēs indicium ad torturā, vt no. in l. si quis. C. ad l. Iul. maie. & ī. e. l. maritus. & hic dr ꝯ.
1 Rñ. † dictum vnius testis integri[a] facit sufficiens indicium ad tor-
a turā, vt in ꝯriis. Sed iste erat seruus, vel infamis, vel vilis. Nā, vt dixi totum istud principium loq̄r in his indiciis, q̄ debent p̄cedere, antequam fiat tortura. ¶Item opp. nonne duo testes sufficiunt vbicunq;. l. vbi numerus. ff. de testib. Rñ. eodē mō duo testes integri
2 faciunt fidem sine aliis argumentis: † sed testes isti viles, q̄b. sine tortura nō creditur, nō dnt torqueri, nisi p̄cedant indicia, & iō si essent torti sine indiciis, eis non crederetur, vt dicit gl. Ad quod facit ī. proxi. §. & l. maritus. & l. pe. ī. e. & q̄d ibi dicā. Vlt. vides hic
b casum,[b] an dictum vnius testis cum aliis indiciis faciat plenam probationē? Hic vr casus, ꝙ sic glo. hr. in l. 2. §. j. ff. de exc. tu. ¶Pro hoc optimè ex de testi. c. de testi. & l. instrā. C. de probatio. Sed ꝯ p̄dicta facit ꝙ dicimus, q̄ nō prosunt singula, nec multa iuuant, vt C. qui

ADDITIONES.

a Alex. ¶Testis integri. Adde gl. & ibi dixi in l. fi. §. fi. tam. erc. & quod habetur ī. e. l. maritus. & ibi no. Bar. in d. l. admonendi, qui dicit, ꝙ est verum, si est integræ famæ, per cano. in c. veniens, extra de test. & vide gl. in l. si quis. ff. ad leg. Iul. maie. quam alle. Bar. in l. maritus. in prin. ī. e. Sed an faciat semiplenam probationem. vide Cy. & Bart. in d. l. si quis. & hic adde Bar. in tract. de q̄ō. & Bal. in l. mili es. C. de q̄ō & Pau. de Leaz. in commento c. grauis. de deposito. Et vide qualiter probantur indicia, Bar. in l. fi. infra. eo.

b Alex. ¶Vides hic casum. Vide Bar. in l. admonendi. de iure iur. & quod dixi in d. l. 2. in prin. ff. de exc. tu. & Spe. in ti. de noto. cri. §. fama. ver. infamia. & in tit. de teste. §. restat. ver. 25. inc. vni testi cum fama publica creditur in criminalib. Vide tamen gl. in c. veniens, ī. de testi. in ver. cum illorum. quæ contrarium tenet in criminalib. & illam reputat sing. Io. de Imo. in l. interesse. de acqui pos. & Cy. in l. fi. C. de quæstio. tenet idem Bal. in l. 2. §. j. in prin. de execu. tut. per Imo. in l. fi. de hære. insti. & no. bené.

C. q̃ numero tu.l.j.& qđ ibi no.Rñ.bř.Qñq; plura tēdūt ad perficiendū vnū totū,tūc q̃ nō prosunt singula,multa tñ iuuāt.Exemplū,paries p se,vel tectū per se,nō facerēt domū vnā,sed sil' iuncta,sic.Itē instr̄m sine testib.& eͤ non facerēt testm̄,sed simul iūcta faciunt testm̄.Ita hic,cū oīa ista tēdant ad faciendū vnū totū, i.ad faciendā fidem iudici,tūc q̄ nō prosunt singula, multa iuuāt. Sed qñ tendunt plura ad pficienda diuersa tota,tunc q̃ nō psunt singula,nec multa iuuāt.Exemplū m̄ale,vnus paries, vel domus iūcta cū testib.vni⁹ testi,nihil ad ppositū,ita loqr̄ l.j C.qui nu.tut.
4 Nā vna tutela,& duo liberi nō faciūt vnā excusationē, qa ad diuersas excusationes faciēdas tēdūt.Per hoc† dđm eēt,ꝙ dicto vnius testis cū publica fama dēret credi,ᵃtenendo opi.q̃ gl.tenet ī l.3.§.diuus s̄.đ testi.f.ꝙ fama faciat semiplenā pbonē,& ꝙ not.ī l. in bonæfidei.C.de reb.cre.& de iureiu.& l.admonēdi.s̄. de iurei. qđ no.p gl.extra,de app.ca.j.Tñ an hoc sit verū,ꝙ fama faciat semiplenā probationē,tangam j̄.e.l.de minore.§.tormenta.

ADDITIO.

a Ale.¶Deberet credi.An fama cum dicto vnius testis sufficiat.Gl.est ꝙ non in crīalib.illa est gl.in c.veniens.de testib.quā ibi dicit Imo.sing.& ibi tenet eā Abb.vbi vide,& dicit ēt Imo.illā gl.esse singularē in l.interesse.de acq.hæ.

1 *Testis,qui non debuit examinari,examinatus non facit indicium.*

§.Diuus Antoninus.

Hic incipit secunda pars q̃ tractat de personis,q̃ debēt
1 torqueri,& q̃ non.No.ꝙ† testis qui nō dēt examinari, examinatus non facit indicium.Videbitis j̄.ea.l.§.Antoninus Seuerus. & videbitis in l.maritus.j̄.eo.

CONTRARIETAS.

¶Diuus Aduerte,examinatus qui nō debuit examinari nō probat nec facit īdiciū.ta Bar.hic ī §.diu⁹.& ī l.diu⁹.§ j.j̄.e. ꝯriū tenere allegat ī l.marit⁹.j̄.e.& in q.sua disp.inci. iudex maleficiorum.

CONCORDIA.

¶Pro concordia.Tu dic,ꝙ Bar.in d.l.diuus.non firmat pedem, sed se remittit ad dicta per eum in d.l.maritus.& ibi distinguit, fm̄ q̃ distinctionē potest colligi secunda solutio.quia aut impedimentum testis erat pp reuerentiam personarū,& tunc examinatus ñ facit indicium,vt in d.l.maritus.Idē si examinaret̄ rōne ordinis: quia añ lit.cō.non citat l.si qñ.C.de testib. & ita procedat prima opi.de qua in d.l.diuus. Aut impedimentum testis erat ppætatē, & tunc faciat aliquale indicium.Idem si pp inimicitias leues, vel pp famam malam impediret̄,vt per Bar.in d.l.maritus. & ita procedat secunda opi.de qua in d.l.maritus.vide d.Alex.in cons. 24. Panor.in c.j.de confes.col.fi.

§.Diui Fratres.

Opp.j̄.ea.l.§.si quis dicatur. Solu. nō debet torqueri,vt hic,nisi prius constet an venditio fuerit imaginaria,vt ibi,& dic vt ibi dicam.

1 *Vnus de vniuersitate ferre testimonium pōt in causa vniuersitatis.*

1 §.Seruum municipum.

No.ar.ꝙ vn⁹ †de vniuersitate pōt ferre testimoniū in cā vniuersitatis.Qđ dic,vt in l.ī tiñ.§. vniuersitatis. s̄. de re.diui.& ibi per Doc.Cy.tangit.in l.parētes.C.de testib.

1 *Qui non cogitur inuitus contra aliquem testificari,non potest in eum torqueri & tortus non facit indicium.*

a 1 §.Si seruusᵃ bona fide.

Not. bonū text.ibi, addita rōne,&c.Ex quo hēs† ꝙ ī eum,in quem quis non cogitur testimonium dicere inuitus, in eum nō pōt torqueri,& sic tortus fortè non faceret indicium.

ADDITIO.

a Ie x.¶Si seruus.Adde Abb.in c.ex literis.de testibus.

a §.Seruumᵃ mariti.

Contra hoc opp.gl.s̄. ad Silla.l.j. §. si vir.Gl.non soluit.Tu dic fm̄ Dy. hic,& ibi fauore ampliandæ probationis statuitur cōtrarium.ad hoc facit l.ī seruo.s̄.de statulib.& quod ibi not.

ADDITIO.

a Ale.¶Seruum.Aduerte,ꝙ Accursius non adducit p cōtrario.l.j.§.si vir.sed p concor.quare puto quod Bar.malè dicat & hic.& ibi.quia vbiq; torquetur, seruus.In §.si vir.de morte vxoris vir torquetur,hic in caput vxoris,nec pōt saluari bar.nisi forte dixeris eū habuisse hic in tex.nō posse torqri. Cogita.

1 *An qui desinit esse meus domesticus possit testificari de his quæ facta sunt dum erat domesticus.*

§.Idem Mummio.

Aduerte.q̃ro,aliquis erat meus famulus tpe celebrati ꝯtractus, nunc cum dēt testificari,desiit esse meus famulus, q̃rit̄ vtrū possit testificari p me?Rñ. qñq; licet desinat qs eē meus domestic⁹,
1 †tñ remanet debita reuerentia,vt seruus meus manumissus,q remanet libertus,vel filius q est emācipat⁹,tunc ad testificādū ñ admittitur:vt s̄.§.px.ibi,sed nec libertū,& l.lege Iul.s̄.de testib. Qñq;
a desiit esse domestic⁹,ᵃ& nulla reuerētia debita remanet:tūc qđ pt p me testificari.Casus ē hic,& in l.seruos.C.e.ti.Pro hoc facit qđ videbitis statim j̄.proxi.§.sed quid si ecōtra tpe contractus non erat mihi domesticus,nunc est domesticus.Et dicam j̄.proxi.§.

ADDITIO.

a Clau.¶Domesticus.Vide Alex.cons.5.vol.1.

1 *Cōditio testis inspicitur tpe depositionis,nisi cōditionē suā in fraudē mutauerit*

2 *Accusare si quis facit se de eodem crimine,de quo accusatur reus,vt non testificetur,cogitur tamen testificari.*

3 *Testis qui tempore contractus non erat meus domesticus, si postea efficiatur meus domesticus,an poterit testificari pro me.*

4 *Iudicem illum si impetrasti,quem habebam in testem contra te,vt in causa nō possit testificari,tunc possum petere,vt alius iudex detur.*

Si seruus ad hoc erit.

Ad euidentiā debetis scire,ꝙ liberi hoīes non ita de faci-
1 li torquentur,sicut serui,vt j̄.e.l.ex libero.No.hūc casum,† Illud n.dr̄ in l.3.§.leg.Iul.s̄.de testib.& ibi gl.ꝙ si inspicitur ꝯdō testis,q̃ ē tpe,quo deponit,est verū,nisi testis ꝯdōnē suā mutauerit ī frau
a dē testimonij.Casus ē hic ī vtroq;§.ꝙ ē no.ad multa. Vos scitis.ᵃ
2 ꝙ socij & pticipes† crīs non admittuntur ad testificandum.C.de lib.cau.l.si filium.& vidistis ī l.q accusare.j̄.de ac.Mō aliqs,vt à testimonio subducat̄,fecit se accusari de eodē crīe,certè hoc ñ nocebit:qa nihilominus testificabitur,ar.huius l.& j̄.e.l.cū qs.¶ Itē
b possem ᵇponere exēpla,ᶜForma † vnā q̄ōnē,Aliqs tpe ꝯtus nō
c erat meus domesticus,nunc est effectus meus domesticus, an p
3 me poterit testificari?Hic vr̄ ꝙ sic.In ꝯtrium alle.Dy.s̄.de test.l.3. §.lege Iuli.qa dēt inspici tps pn̄s, vtl.peto.§.frater.s̄. de le.2.& l.
d si cognatis.s̄.de reb.dub.Bř ista est veritas.Qñq; testis ᵈ mutat cōdōnē suā absque opera alicuius ex ptib.tunc īspicit̄ tps,quo testimonium pfert,d.§.leg.Iul.& l.notitionē.§.instr̄orū.s̄. de ver.sig. Qñq; mutat ꝯdōnem facto alicuius ex partib.tunc ei cuius facto
e ꝯdōnem mutat,nō pt pdesse ᵉ talis mutatio,vt hic ī eo q emit aliquē seruū,& fecit fieri eum suū,hoc nō posset sibi pdesse:nocer̄ aūt bñ posset sibi,d.§.lege Iulia.Fateor tñ vnū,ꝙ si q̃litas superueniens eēt qualitas,q̃ posset mutari de facili,dēt fieri mutatio qualitatis.Nā si ē factus seruus dn̄i,dn̄s cogit̄ eū vendere.l.si postula-
4 uerit.§.iubet.s̄.de adult.Ita dicam,† si impetrasti iudicē delegatū illum,quem habebam testem contra te,vt sic in cā testificari nō
f posset,tunc possum petere,vt detur alius iudex: quia illum volo in testem producere.Casus est in c.dilecto,ᶠextra de testibus.

ADDITIONES.

a Alex.¶Vos scitis.In proposito vide Spe.& Io.And.in ti.de teste.§.j.ver.quid si qua.& quod no.Bar.& Bald.in l.quoniā liberi.C.de testib.& ibi de socio.qđ no.Mod.in c. significasti.in q.xv.de hom.& adde Bar.& Ange.in tract.de q̄ō. vide in c.veniēs.de testib.Dy.vero in suo tractatu de q̄ōnib.dicit,ꝙ inculpatio quam facit socius criminis de aliquo in casibus.in quib.pōt de sociis interrogari,de quib.no.in l.fi.C.de accu.facit indicium ad torturam,vt j̄.ea.l. §.cum quis latrones,& in l.edictum.j̄.eo.& j̄.ea.l.§.diuus.in fi & Cyn.in d.l. fi.C.de accu.vide j̄.§.cum quis.

b Poma.¶Itē possem.Tangit per d.Pet.in c.literis.de test.& ibi allegauit Spe. tāgitur in l.fi.ff.de prob.vide Bal.in l.ēt.C.de testib.Spe.in ti.de teste.§.j.vers. quid si tpe.& ver.seq.Et de famulo recedente,vide Bar.in l.fi.ff.de don.inter vir.& vxo.& Old.cō.101.vide Bal.in d.l.ēt.C.de testi.& in l.seruos.eo. ti.& dixi in c.in lrīs.de testib.Bal.in c.2.de test.Pondera:qu;a remanet reliquiæ famulatus,ideo nō dr̄ integer remanente affectione,vide Sal. in l.testiū.C. de testib.cōsului ꝙ non est integer testis,vide c.cū I.& A.de re iud.ad fi.

c Alex.¶ Ponere exēpla.Quale tps cōsideretur in notario,an tps quo fuit publicatus cōtractus,an ante,vide in l.j.C.de testib,gl.no. in c.vt offīn.de hæ.i 6.& no.bar.C.de decu.l.vniuersi.& no.s̄.de test.i l.seru⁹.in fi. Quid si statutū dicat,ꝙ instr̄a notarioꝝ q̄ sunt matriculati habeāt executionē, an sufficiat ꝙ notarius fuerit in matricula tpe rogationis,tpe vero iudicij,nō,vide bal. in l.2.C.de exce.rei iu.

d Alex.¶Qñq; testis.Qñ aliquis immutat cōdōnē,vtrū admittatur in testē,vr̄ nō.adde quod no.Bart.per illū tex.in l.vir mulieri.s̄.de don.inter vir.& vxo, & dicit Bald.in l.2.§. sed & si agant.per illū text.s̄.de iud.ꝙ si verbero aliquē data opera,vt tanquā inimicus nō possit in testē cōtra me pduci, nō pdest mihi.Adde,quod in simili dixi post Bal.in l.nullus.s̄.de testib.Adde Bar. in l.3. §.duæ cāæ.de Carb.edic.& Bar.j̄.ea.l.§.cū quis.Et adde,ꝙ si testis tépore depositionis erit integræ famæ post vero factus est infamis, vel econtrario,qđ tēpus attendatur.Dic,ꝙ inspicitur tēpus,quo tulit testimoniū,vt in d.l.duæ cāæ,de Carbo edi.facit q no.gl.in l.pe.C.de testib.& in l.furti.§ j.s̄. de infa. Et intellige nō solū tēpore iuri,sed depositionis.Vide Pau.de Leaz.in c.testimoniū.de testib.nec tēpus depositionis,seu iuraméti, quia ex vtroq; simul, non ex quolibet per se fundatur fides testimonij.Et licet dicatur,ꝙ trahitur depositio ad tēpus iuri,vt no.in cle.j.de of.deleg.tñ est verū quo ad verā,& implicitā pbonem,vt in l.hr̄des palā.§.sed si notā.s̄.de testa.vel illud est verū respectu veritatis,de qua sine depositione manifeste l qre non poterat. Qđ intellige,vt per Bal.in c.j.qui testes sint necessarij ad probandū feudi ingratitudinē.& vide quod no.Bal.in l.legis virtus.s̄.de legib.& in l.seruos.in fin. C.de testib.vbi quid si testis non idoneus tépore depositionis, post efficitur idoneus,& oīno vide Bar.j̄.e.l.j § cū quis.si testis post iurm̄ fuit excōicatus, & antequam deponeret fuit absolutus ab excōicatione,vide Io.Andr.in regula,fcm̄ legitime,de reg.iu.in merc.& Pa.de Lea.in c.testimoniū.de testib. vide remissiue in d.l.ad testiū condōnem.in fi.s̄.de testa.quod no.adde quo tempore inspiciatur conditio testis.Ang.consi.308.

e Ale.¶Non pōt prodesse.De famulo licentiato,vide Bal.in l.j.C,de epi.& cle. & quod ipse no.in l.2.de testib.& ibi etiā Bart.Et vtrum Bituarij in sindicatu possint esse testes pro Ptāte,vel ecōtrario.Et adde Pet.de Anc in c. dilecto. de test.& in c.accedens.ij.vt lit non cōt.& vide Sal. in aut.si testis productus dicatur.circa fi.C.de testib.

f Alex.In c.dilecto.Hoc limitat Inn.in d.c. dilect. nisi iudex suo iuro declararet se nihil scire in illa causa,quod not perpetuo.Vide quod in simili dixi g- in l fina.s̄.de testi.& in d.c.dilecto Bal.in l.ne in arbitris.C.de arb.vbi alle.d.l. fi.s̄.de testibus & in d.c.dilecto.

1 *Exceptio inimicitiæ capitalis īpedit examinationē testis,nō aliæ,quia res rua*

2 Exce

2 *Exceptiones oppositæ contra testem, qui examinari debet cum tormentis, antequam testis torqueatur, examinantur.*

a
1 **§. Si quis dicatur.** a Op. q † solũ vna exceptio ĩpediat eius examinationẽ, s. si dicat̃ eẽ inimicitiẽ capitales aliæ exceptiones non impediũt examinationẽ, sed reseruãt postea vt no. in l. 3. §. j. s. de testi. & est tex. in aut. si te-
2 stis ꝓduct⁹ dicat̃. C. d teſt. Sol. ĩ teste † q̃ dẽt examinari ſine tormẽtis, ꝓcedũt illa iura: sꝫ ĩ teste q̃ examinat̃ cũ tormẽtis, ante oĩa sũt examinãdę oẽs exceptiões, ne testis torq̃at̃ sine cã. Casus est hic.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si quis dicatur. No. q inimicus dẽt repelli à testimonio. Fallit ſm Dy. in d. l. filiæ. sol. mat. & no. per Bal. in auth. si testis productus dicatur. C. de testib. & in l. 2. §. sed & si agant, ff. de iud. & quod no. Io. An. in c. fi. de testi. & do. me⁹. in l. 4. §. illud. ff. si quis cau. & no. lita per istum tex. ad l. si quis. j. e. & ad l. vnius §. seruus. j. e.

1 *Testis examinatus, qui non debuit examinari, non facit indicium.*

1 **§. Antonin⁹** Hic ponit̃ tertia ps, ĩ qua dt d̃ effectu q̃onis seu ꝯfessionis habitæ p̃ tormenta. No. † Testis qui non debet examinari, examinatus no facit indicium, vt s. ea. l. §. diuus Antoninus. Videbitis j. eo. l. maritus.

1 *Confessioni factæ in tormentis statur, si in ea reus perseueret.*
2 *Confessio quando videatur facta formidine tormentorum.*
3 *Perseuerare in confessione quis dicitur, quando facta confessione reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & testibus confitetur.*
4 *Tortus non debet statim reduci in locum iudicij, vt ratificet confessionem, & intra quantum tempus est arbitrarium.*

1 **§. Diuus Seuerus** Nõ † stat̃ ergo cõfessioni factæ in tormẽtis. ꝯ s. de cust. reo. l. ꝯfessus. & l. q snĩã. C. d pę. Dicit gl. v3, si ꝑseuerat, al's ñ, vt hic & j. ea. l. §.
a si qs vltro. Vł a'r, a ibi loq̃t̃ de ꝯfessione fcã spõte, & sine tormẽtis: hic vero de ꝯfessione fcã cũ tormẽtis. Hæc placet iũcta cũ prima. ¶ Itẽ op. C. de ꝯfe. l. j. So. eo. mõ, ibi spõte: hic formidine tormẽto-
b rũ, iõ ñ stat̃, nisi ꝑseueret. ¶ Quæro, q̃ b ꝯfessio dicat̃ fcã p̃ tormẽ-
2 ta? R̃n. si ẽ fcã adhibita tortura, vł ẽ fcã p̃ torturã aliquo ligato, & ꝓcedẽtib. minis de ponẽdo ad torturã: ñ aũt q̃libet leuis territio facit videri ꝯfessionẽ factã ex formidine tormẽtorũ, sꝫ dẽt esse positus in tormentis, vł ductus ad ea. idẽ si esset in carcere, in quo de fame, & de frigore multũ patiebat̃: nã tunc formidine tormẽtorũ vr̃ fcã, ar. ad hoc s. de iniu. l. itẽ apud Labeonẽ. §. q̃nẽ, facit, s. d̃
3 vi & vi ar. l. 3. §. si qs aũt visis. ibi dũ dt, sufficit terror armorũ. ¶ Sꝫ † q̃ro, q̃ũ dicat̃ ꝑseuerare in ꝯfessione? Hũc passum declarat tex. C. de cust. reo. l. 2. q̃a op3, q post ꝯfessionẽ fcãm ĩ tormẽtis reducat̃ in loco publico iudicij, vbi corã notario, & ꝑsonis publicis ꝯ-
4 fiteat̃, vt ibi in tex. dr̃. ¶ Sed q̃ro, † dixi, q postea dẽt reduci, q̃ũ
c intellĩ dẽt istud postea? c Puto, q dẽt intellĩ arbitrio iudicis, q̃ dẽt arbitrari æquè vt reducat eũ illo tp̃e quo cessauit dolor tormẽtorũ. Si. n. statim reduceret eũ ad bãchũ instãtib. his dolorib. totum
d hoc vr̃ dcm̃ d formidine tormẽtorũ. Eadẽ. n. formidine dicere vr̃, ar. l. q̃d ait. §. fi. s. de adul. Quæro, q̃d si ista ꝯfessio fuerit fcã ñ ꝓcedẽtib. ĩdiciis? Dicã j. e. l. pe. ꝯ h' oppoĩ posset, q̃d dic, vt dicã. j. §. q̃oni.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Vł aliter. De quo p̃ Bar. in l. j. in fi. s. de cust. reo. & Bal. in l. vnica, C. de cõfess. & ad materiã huius legis vide Ang. de Are. in trac. malef. in ver. cõfes. in tormẽtis. Idẽ intelligas in cõfessione cã pietatis, q̃a illi nõ stat̃, nisi ꝑseueret. Ita dicit Vincẽ. & ibi refert Abb. in c. afferte. de ꝓsum. Et de cõfessis in tormẽtis vide omnino Bar. & ibi dixi, in l. 2. C. quod met. cã. Et no. q non prodest confitenti in tormentis reuocare suã confessionẽ, & q̃n apparẽt alia indicia manifesta. Ita dicit Bal. vbi vide, in l. sciant. C. de proba.

b Ale. ¶ Quæro, q̃. Adde & vide q̃ no. Bar. & Doc & ibi dedi multas concor. in l. 2. C. q̃d me. cã. & ẽt dixi post Bar. j. e. l. in §. si qs vltro. ad fin. & vide q̃d dicit Bal. in l. si qs hoc genus. C. de epi. & cler. & vide Bal. no. de effectu torturæ, & quãr ꝓbet, in l. si qs nõ dicã rapere. de epi. & cle. vide Im. in c. relatum, extra quod me. cã. & in c. cãm m̃rimonij. de of. del. Et ille dr̃ in cõfessione ꝑseuerare q̃ diuersis tp̃ib. cõfitetur, q̃d' no. in l. 4. ff. de pig. act. in vlt. gl. quã r̃fert bal. ĩ rub. C. de no. Cod. cõp. & in l. 2. C. q̃d' me. cã. & Bar. in tra. de q̃onib. Et adde q an qs cõfessus fuer't motu tormẽtorum, relinq̃t̃ arbitrio iudicis, q̃a sufficit ꝓbar̃ p̃ cõiectu ras, vt no. Bar. in l. interpositas. C. de trãsa. & iõ ad cognoscendum q̃d sit tormẽtum, & q̃n cõfessio sit facta in tortura, vide Pau. de Lea. & Pe. de Anc. in cle. 1. de hrc. in gl. & per Pau. in c. grauis. de deposito. & q̃ ꝓpriè dicantur tormenta Bal. in l. j. de cust. re. C. & Bal. in l. j. C. de his q̃ ad lib. pue. nõ pos. Et q̃ dicantur temperata tormenta. Bal. in l. vnic. C. de confess. & ibi dicit, q in dubio vr̃ facta confessio metu tormentorum, Item carcer est tormentum. vt no. Bal. in l. j. C. de his qui ad libe. perue. non pos. Item compedes fortes, l. j. & ibi Bar. de cust. reo. Adde, an in dubio cõfessio videatur facta metu tormentorum, Pet. de Anch. cõs. 23.

Ale. Istud postea. Et de dictione, postea q̃tum interuallum importet, & quia dr̃ q stat in arbitrio iudicis, idẽ no. Im. in l. q aliena. §. fi. de acq. hr̃d. vbi vide per Do. in c. cum M Ferrariensis. de const. & Bal. in l. interpositas. C. de transa. dicit, q stat in arbitrio iudicis, q̃n confessio dicatur facta metu tormentorum. Et q̃ dicantur tẽperata tormenta, est in arbitrio iudicis, ſm Bal. in l. 1. de confes. Et ibi ẽt ponit an in dubio confessio ꝓsumatur fcã metu tormẽtorũ, vel nõ. Et ibi ẽt quid de cõfessione facta in carcere. Quid si quis fuit tortus, vide Bal. in l. 2, C. quo. appel. Itẽ an terror vultus iudicis sit tortura, p̃ Bar. in trac. de q̃õ. & ad probandum torturã ñ metu illatã, dicit Bal. in l. legis virt⁹ ff. de legi. q tortura dẽt adhiberi corã honestis ꝑsonis, & non in secreto, audi tis primo r̃onib. vtriusq; partis. Et de materia tormentorũ, vide plene per Io. An. in rub. de reg. iur. in c cũ in cõtẽplatione, in antiq̃s & quod hr̃ 16. q. 1. in summa. & q̃d no. in c. 1. in gl. pe. de deposito. & q̃ impropriè sunt tormẽta vide in l. itẽ apud Labeonẽ. §. q̃onis. s. de iniu. & in l. j. §. q̃onẽ, ad Sil. vide Bal. in l. 2. C. quo. ap. & adde q̃d & dt bald. ĩ l. inter positas, quòd ita probatur ꝓbabilis suspicio tormẽtorũ, sicut ipsorũ illatio & adde ad ꝓbõnẽ illorũ tormẽtorũ, q̃d dicit Bal. in l. nouissime. s. q̃d fal. tut. aut sp̃ ꝓsumit terror iferri ab officiali. quod no. in l. 2. C. q̃d me. cã. Et q̃d si leuiter fuit tortus, vide Bal. in l. 1. & 2. C. quo. appe. & ibi an terror vultus iudicis sit tortura. Itẽ sufficit ꝓbar̃ quẽ fuisse detẽtũ, licèt de tormẽtis ñ ꝓbet̃ per no. per Bald. in l. falsus. ad fin. C. de fur. & Cy. C. quod met. cã. in l. 2. & Bal. in l. 1. C. ex deli. defun. Itẽ, q̃n vociferatum est in occulto. quis torquetur, & potest ꝓbari tortura p̃ famã. l. de minore. §. tormẽta. s. eo. ibi, cuius æstimationis, & hic adde Bar. in l. de pupillo. §. si qs ipsi prætori. s. de op. no. nun. ibi, vel eius cõtumacia. & ibi vide Bar. qualiter confessio ꝑseuerata possit renouari & vide Bal. & Sal. cõtrarios in l. fi. C. de prob. & no. q̃d dicit Bal. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. in ver. itẽ quæro q cõfessio in tormentis præcedẽtib. indiciis, si post reuocetur, nec ꝑseueret, facit semiplenam probationẽ, vt in ea cogatur ꝑsistere cum nouis tormẽtis. Ad quod vide q̃d ipse no. in l. fi. C. de prob. & Pau. de Lea. in cõmẽto c. gra uis. de deposito & Cy. in l. fi. C. eo. Quæro vtrũ semel tortus cõfitendo dicatur in confessione ꝑseuerare? Dñt Do. q tũc ꝑseuerare dr̃, q̃n tortus ñ in tormẽtis, sed extra tormẽtorũ loca, illa ñ vidẽs ꝑseueret, aliàs nõ vr̃ ꝑseuerare spõte, sed metu & ista nõ vr̃ propriè ꝑseueratio. De hac materia plenè hr̃ p̃ Io. An. in d. c. cũ in cõtẽplatione. de re. iur. in nouel. & ibi ẽt dicit, quod semel vel bis tortus in negando ꝑseuerans, pt̃ iterũ torqueri ex indiciis supueniẽtib. Et hæc materia examinat̃ per Cy. C. e. in l. fi. & p̃ Bal. in c. j. §. iniuria in ver. seu furtum. de pace iur. fir. Adde Bartol. supra eod. in l. j. §. diuus. & not. in d. l. j. §. diuus. & ibi ad fi. dixi. & in l. 2. de cust. reo. & dicta per Bart in d. l. 2. in fin. communiter tenentur. & vide q̃ dixit Io. An. q. c q̃d voluerint alij ibi, in c. olim de resc cum quo ibi transeunt Doc. Et q̃n qs dicatur ꝑseuerare, vide Ang. in trac. de q̃õ & Bal. in l. 2. C. quorum. app. & per Ang. & Imo. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. hæ. & Bal. in l. 1. de cõfes. & in c. 1. §. iniuria. de pace iur. fir. p̃ d. An. in d. c. cũ in cõtẽplatione. de re. iu. & Bal. in rub. C. eo. in fi. & de confess. in l. j. vbi no. Et adde, quod est opus quòd diuersis tp̃ib. confiteantur. gl. ẽ no. in l. 3. s. de pig. act. vt refert Bald. in rub. C. de no. Codi. comp. & in l. 2. C. quod me. cau. & bar. in tra. de quæstionib.

d Ale. ¶ Videtur dictum. Idem tenet Bal. & Ang. in l. 2. quod metus causa. Cy. in l. 2. C. de quæstionib.

§. In cã tributorũ. Iste §. pt̃ legi trib. modis. Vno mõ dic sic, Seruus cuius est omissa ꝓfessio pt̃ torq̃ri ꝯ omittẽtẽ, ẽt si sit seruus Reipublicę. Scd̃õ sic. Seruus Reipublicæ pt̃ torq̃ri ꝯ omittẽtẽ ꝓfessionẽ alicuius alterius rei. Tertiò sic. Seruus pt̃ torq̃ri, si ipse dicat̃ omisisse ꝓfessionem alicuius rei. & p̃ oẽs istos casus intellige esse omissam istam professionem in causa tributorum. & sic seruus est capitaliter puniẽdus. Opp. de l. licitatio. §. fiscus. s. de publica. So. Intellige hic de alio seruo alterius Reipublicæ, q̃ ciuitatis Romanæ.

1 *Tortura quando debet fieri super inquisitione gñali, vel speciali; qualiter fiet interrogatio.*
2 *Testis q̃n torquetur cõtra certã ꝑsonã, nõ dẽt de circonstantiis interrogari.*
3 *Testes qui examinantur sine tortura, examinantur limitatè super articulis.*

§. Qui q̃onem. Vides hic, q seruus tortus non dẽt de aliquo interrogari, sꝫ . px. §. dr̃ cõriũ, vbi seruus tortus pt̃ interrogari de se. Aduerte, † Q̃nq; sit inq̃sitio
1 gñalis: q̃a ꝯstat homicidium esse ꝯmissum, sed ignoratur à quo & tunc dẽt fieri tortura, vt dr̃ in hoc §. q̃ q̃onem. Sed q̃n sit inq̃sitio siue accusatio spãlis ꝯ aliquẽ, & torquetur in illum, tunc ille dẽt interrogari, vtrum sit ipse, vel alius, vt d. §. proximo. Sed opp. q̃n sit inquisitio gñalis. q̃ũ pt̃ fieri tortura, cum ꝯ eum nõ appareat indicia, & lex vult neminem torqueri, nisi appareant indicia ꝯ eũ l. j. s. eo? R̃ñdeo: in hac inquisitione gñali, dẽt prius ꝯstare maleficium esse ꝯmissum, vt hic, & l. si is q. §. si tu Titium. s. de furt. & est cas⁹ s. ad Syl. l. j. §. itẽ illđ itẽ dẽnt eẽ aliqua indicia ꝯ testes, q dẽat hoc scire, vel q̃a ipsi vacillant, vel q̃a alij dñt ipsos interfuisse. l. ex libero. in prin. & l. vnius. §. testes. j. eo. Nec ob. l. j. s. e. quia ibi loq̃t̃
2 in inquisitioue spãli, vel accusatione speciali. Circa ſm, † q̃n torq̃tur testis ꝯ certã ꝑsonã, licèt de illo interroget̃, de aliis circunstantiis non dẽt interrogari, vt puta interrogabo eum si Titius interfecit Seium, non tamen interrogabo eum noĩatim de mõ, sed dicam qualiter fecit istud, & q̃n, in qua parte corporis percussit, nõ autẽ interrogabo eum limitatè, vt percussit sic, vel sic, quia istud
3 esset suggestio, vt hic in tex. & hoc est verum † in illis, q̃ examinantur per torturam. Alij vero testes, qui sine tortura examinantur, examinantur limitate super articulis productis, vt in c. præsentium. extra de testib. in 6.

1 *Testi aliquid dicenti, extra articulum, quando credatur.*

§. Diuus Adrianus. Ver. & si dum, si nõ hẽtis, debet §. iungi cum fine ꝓcedẽtis §. Valet ergo ſm lect. hanc, dcm̃ eius qui dicit q̃d vltra, quã fuerit interrogatus. Sed contra. s. de pet. hæ. l. si qs libertatẽ. in fi. & l. si duo patroni. §. 2. s. de iurciu. no. in l. momentaneę. C. qui legi. ꝑso. videtur
a veritas est ista. a q̃n testis † interrogatus dicit vltra interrogationẽ
1 suã aliqua ꝓrsus extranea, & ad cãm ñ faciẽtia, tunc dcm̃ eius nõ valet: sꝫ si dicit aliqua facientia ad cãm, licèt sint ex articulũ tunc si

ADDITIO.

a Ale. ¶ Veritas est ista. An testis de alia re ꝓbet, vide in l. si quis. in fi. pr̃ de fal. Vide latè per Bar. in d. l. si duo. §. idem Iulian⁹. de iureiu. & ibi post Bar. & q̃d habetur in l. repeti. j. eod.

si quidem ipse iurauerit dicere veritatē sup articulis, illud qđ vltra dicit, non valet: quia illud deponit non iuratus. l. iusiurandi. C. de testib. Sed si iurasset dicere veritatē super tota cā, valeret dictum eius in his. q̄ adminiculanť ad cām, vt in c. pterea, & ibi not. ex de testib. Itē facit ad hoc, qa testis hic generaliter interrogatur: ideo quicquid dicit in illa tota generalitate, illud facit fidem: & hoc ꝓut iste ver. refertur ad præcedentem §. vt dixi. gl. tñ vř eum referre ad proxi. vt interrogatus de se, dixit de alijs consocijs, p̄iudicat socijs. Sed sm̄ hoc istud erit verum in illis casib. in quib. de socijs interrogatur, qui ponuntur in l. fi. C. de accusa.

1 *Confessio cum tormentis facta quando sit validior quam facta sine.*

a 1 §. Quæstioni. a Not. ꝙ fragilis est confessio † facta per tormenta. Contra. Imo cōfessio, quæ hř per tormenta, debet esse validior, vt in Auth. de testi. §. j. & no. in l. cum probatio. s̄. de probatio. Rñ. tres sunt casus. Qñque quis torquetur in se tm̄, & tunc est validior confessio facta sine tormentis, quàm cum tormentis, vt s̄. proximo §. diuus Adrianus, & hic, & j̄. §. si quis vltro. Qñq; quis de alio tm̄ interrogatur, & tunc est validior confessio cum tormentis, vt d. §. j. in Auth. de testib. & d. l. cum probatio. Qñq; torquetur in se, & in alium simul, tunc debilior est confessio cum tormentis, vt hic.

ADDITIO.

a Alc. ¶Q ōni. Confessio in tormentis per se non est valida, &c. limita tamen sing. vt dixi post Barto. in l. capite quinto. s̄. de adul. & vide aliqua notabilia per Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. & ibi ponit quid si non obstante tali confessione sponte facta, iudex absoluat de facto confitentem, an talis confessio aliquid operetur. & Paul. de Lea. in commento c. grauis. de deposito, & per istum §. Dy. in tracta. de qō. monet iudices, ne faciant cōfiteri reū per subtractionē, ipsum specifice de crimine certificādo, seu interrogando, quia debent in genere interrogare. Facit l. prius. & qđ ibi not. ad Sylla. & vide in l. si postulauerit. §. sed & negauerint s̄. de adul. vbi plenè ista notantur.

1 *Fallere hostes etiam mentiendo licet in bello licito.*

§. Præterea. Quæro, quid vertitur in causæ cognitione? Dicit gl. debemus aduertere, an sint inimicitiæ magnæ, vel paruæ: de quibus inimicitijs debet intelligi, vide per Inn. extra de accu. c. cum oporteat. Nam in bello licito † licitum est ēt mentiendo decipere hostes, 23. q. 2. c. dñs noster. & no. 22. q. 2. c. vtilem. vt habetis in gl. j. in d. c. dominus.

1 *Inimicitia superueniens facto eius, contra quē producit̄ testis, non repellit testē.*

§. Cum quis. Not. ꝙ si socius criminis ducit alium sociū ad iudicium, sibi pp hoc nō parcitur. Casus est hic. In ḡrium facit l. non oēs. §. fi. j̄. de re mil. Sol. Ibi plura interuenerunt. Nam ibi sponte confitebatur se reum, & q̄rebat veniā: quia alios producebat: hic vero non dicebat, nec allegabat se reū, imo mentiebatur. Præterea ibi demonstrauit plures, & cepit plures: hic vnum tantum. Præterea ibi cepit transfugas, & hostes ciuitatis: hic alium malefactorem, qui adhuc hostis ciuitatis non erat. Ego vidi in ciuitate ista. † cum quidam non haberet ꝯ eum, nisi vnum testem, vidi fieri hanc malitiam: quia dedit reus illi testi vnam alapam, postea cum ille testis contra eum procederet, contra eum opposuit, quòd erat suus inimicus. Contra istam malitiam habetis remedium hic. Nam inimicitia superueniens facto eius, contra quem producitur testis, non repellit testem omnino, sed hoc iudici committitur. a Ita vides text. hic in fin. facit quod dixi vobis s̄. ea. l. §. si seruus.

ADDITIO.

a Alex. ¶Iudici committitur. Item Bald. in auth. si testis productus dicatur. C. de testib: Quid si ante iudicium inceptum inter me & te vado & accuso testē tuum de crimine, vt sic non possit admitti contra me tanquam inimicus? Vide ibi per eum, qui alle. Bart. hic, & eum sequitur. & adde etiam Io. And. in c. fi. de testib. & hic adde Bald. in l. sed & si quis. ff si quis cautio, & quod dixi post Bar. s̄. ea. l. §. si seruus.

Pom. Bene facit ad Bar hic, quod similiter dicit Io. And. in c. fi. de test. & Bald. in auth. si testis productus dicatur. C. de testib. de eo qui accusauit aliquem, vt eum postea repelleret à testimonio, ꝙ sibi non prosit. Et sic nota, quòd factum à procuratore sibi non ꝓdest. facit tex in l. 3 §. subuenitur. s̄. ad Syl. quod not. Bal. de quodā Doctore in l. si vero in prin. s̄ qui sat. cog. Item adde, ꝙ ignorantia procurata nō prodest, quia est peccatū, sicut gl. in cle. j. de consang. & affi. & gl. in c. eos, in verbo, affectata, de temp. ordi. in cle. & gl. in c. fi. in §. vt autem. de off. del. in 6. quam no. Gem. ꝙ ignorantia procurata punitur, sicut &c. qđ no. Item no. ꝙ qui procurat adeo, vt citatio ad annullandā sententiā diffinitiuam ad eū non veniat, &c. Ita Imo. in c. ad petitionem. ad fi. de accus. per tex. in c. quoniam frequenter §. porrò. vt lit. non conte. Item adde tex. in l. cum delanionis. §. Sabinus. de fun. inst. & in l. cum ita legatur. & ibi Bar. ff. de le. 2. & qđ no. Imo. in c. irrefragabili. §. excessus. de off. or. Et ꝙ licet alias propter negligentiam capituli actio deuoluatur ad episcopum d. §. excessus. hoc tamen non habet locum, quando episcopus dictos excessus procurasset. Et pro istis adde tex. & quæ ibi ponit Alex. in l. si seruus plurium. §. 2. ff. de leg. 1. Hæc autem omnia intellige vera, quando quis ex malitia, & sic dolosè procurasset: secus si ex aliqua iusta causa. tex. no. in l. at qui natura. §. cum me absente. s̄. de neg. gest. & ita intelligit Alber. & Raph. Cu. in d. §. 2. Quādo aūt quis dicatur affectasse, vel procurasse, vide tex. in l. spadonem. §. fi. s̄. de excu. tut. de quo Ro. in singularib. suis, & vide ēt ad hæc, quæ ponit Ale. in l. nemo pōt. s̄ de le. j. post Bar. ibi. vide Ale. consi. 136. ad fi. vol. 4. & gl. in verbo, facta in l. athletæ. § dat remissionem. & ibi Bal. s̄. de excu. tut. et vide Fel. in c. cū M. Ferra. de cōst. & in c. 1. in prin. de testa. & in c. insup. in ver. quarto quæritur. de testib. & aliquid in c. intimauit. in ver. modo quæritur de test. & plenè in c. fi. ver. & quib. vsque ad fi. de test. Fel. in c. 2. de exce. & in c. cum inter R. eo. tit. in c. exceptionem. in ver. & ista exceptio. e. ti. & vide tex. in l. j. §. fi. s̄. ad Syl. & Bar. consi. 175. & 56. vol. 1. et Bal. in c. pastoralis. de rescrip. etiam tex. in §. itaque. iuncta gl. in verbo culpa Inst. ad le. Aq. et in c. sedes. in fi. et ibi Bal. de rescr. et Bal. et in c. cū adeo eo. ti. in prin. et Gē. i c. j. de reic. in 6. ver. q̄ro an iste tex, et Fel. in c. cū cōtingat. de rescr. ver. itē dū mō n̄ fuerit, Arc. cō. 54. & vid̄ Anc. in fi. đ resc. Ias. in l. si vero. s̄. q sat. co. Pan. in c. cū dilectus. de arb. Abb. in c. in p̄ntia. de ꝓb. Et vide Barb. in d. cōs. 56. vo. 1. Ale. in c. excellentissimus. 11. q. 3. & gl. in l. fi. de testib. & vide tex. in l. qui cōtra legum. C. de inces. nup. & Ale. cō. 99. vol. 1. Nic. de Nea. in l. athletæ. §. ampli⁹. s̄. de exc. tu. & Ab. in c. repellātur. de acc. & tex. in l. statuliberos. §. sed & si hæredis. ver. quod si non patitur. s̄. de statulib. & in l. spadonem. §. fi. s̄. de exc. tut. & Ale. consi. 129. col. fi. vol. 1. & Pan. in c. dilecto, de testib. & ad hæc etiam vide glos. in verbo, scienter. in c. fi. de of. deleg. lib. 6. Pan. in c. nouit. de iudic. glos. in cle. in verbo, scienter de cons. & affi. Fel. in c. intelleximus. ad fi. in versi. quinto. declarat de iudi. & Bartol. in l. quæritur. §. naturaliter. s̄. de adul. & Alexā. in l. j. C. qui admi. Ana. in c. 3. de accus. Bald. in c. testium. de testib. & Cæp. caut. 16. & trib. seq. & cau. 30. & 31. & Bald. in l. Imperator. supra. de statu ho. & Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. supra de his qui no. infam. & Fel. in c. si duob. col. fin. de appel. & Bartol. in l. si seruus. §. quod vero. supra de fur. & Seuer. in tract. de debi. suspe. & fug. in v. q. 1. partis princ. Bald. in c. si testiū. de testi. & quæ ponit Alexan. in apost. ad Bar. in l. 1 infra de pœnis in versi. iuxta prædicta quæro. & versi. quid si esset lata. Bal. in auth. si testis productus dicatur. C. de testi.

1 *Statutum, ꝙ banniti rebanniantur, an videatur indulgere, & restituere.*
2 *Præses quam restitutionem facere possit.*
3 *Iudex maleficiorum ex officio, etiam vbi quæritur de innocentia rei potest examinare testes à parte nō productos. (clusionem causæ.*
4 *Testes in maleficiis possunt recipi post publicationem testium, & ēt post com-*
5 *Defensiones factæ pro reo quando prosint mandatori.*
6 *Potestas non potest absoluere carceratum quem condemnauit, etiam constito, de eius innocentia, sed debet dare petitionem communi, vt eum absoluat.*
7 *Notarius, qui in actis dixit, talis confessus est sponte, licèt sit confessus in tortura, non est falsarius.*
Confessio facta in tormētis, si est perseuerata, dicitur sponte facta.

a §. Si quis vltro. a Hic ē §. multū nota. Si post sniā ex prima ꝯfessione lata de innocētia rei ꝯstiterit, dēt ꝯdēnatus restitui à Principe n̄ ab inferiori. h. d. Et cum tex. j̄. dicit, hac epistola, Iuriscōsultus ibi đt, eē notādū, ꝙ seruus restitutus, post sniam, ad dñm ptinet. Sđ ꝯ de l. aut dānū. §. seruos. j̄. de pę. & l. frustra. C. de sen. pas. Sol. hic fuit restitutus, hoc est in pristinū statū repositus: ibi vero indulgētia ꝯcessa. ita t; gl. in verb. ꝙ si. ex qua no. iūcta cū tex. ꝙ ista verba, potes itaq; decreti grām facere, licet nō sonēt indulgentiā, vł restōnē, in dubio tñ p̄smiť restō.
1 Ita ītelligit Iuriscō. & gl. in hoc rescripto. † Qđ no. qñ đt statutū b
b ꝙ bāniti rebāniāť, an vñr restitui, vel hře simpł'r indulgētiā? Et hic vř, qđ restitui p̄sumāť. De hoc ꝯsueuit dici ī l. fi. C. de sen. pas. Dicā j̄. de sen. pas. l. fi. ¶Hic dř, ꝙ p̄ses n̄ p̄t restituere. Cōtra ī l. in cāæ. §. fin. s̄. de mi. Sol. ibi rōne ætatis restituit n̄ alia. Alia sol. ē, ꝙ ibi in
2 ciuili: hic in criminali: sđ truffa est, † iō dic ꝙ q̄dā est restō, q̄ ꝯce-
c diť p offm̄ iudicis, & ex edicto p̄toris mortui, vł ex cā ętatis, vł absentiæ, & silium. & illā p̄t ꝯcedere p̄ses, vt in ḡrio. Quædā est, q̄ fit ex sola misericordia, & istā sol⁹ Princeps ꝯcedit, vt hic, in hoc §.
3 ¶No. tria mirabilia, † Primò quæro, ī q. quā disputaui, an iudex maleficiorum

ADDITIONES.

a Alex. ¶Si quis vltro. Ad materiam huius §. vide l. relega. & quod ibi no. j̄. de pœ. & per illum tex. dicit Bar. in l. 2. C. de sen. ex breui. recitan. quod princeps pōt suam sententiā corrigere. & ibi vide bal. vtrum Papa possit suam sententiam reuocare.
Pom. ¶Adde Rom. cons. 273. pro isto.

b Ale. ¶Dicit statutum. Statutum dicit, quod banniti rebanniantur, an videantur restitui vel hēre simplicem indulgentiam? Vide in l. fi. C. de sen. pas. & quod dixi, ibi, & adde quod Iac. de Bell. in c. domino guerram. in princi. post no. ibi in tit. hic finitur l. Conra. disputauit quæstionem de restituto per principem, vtrum recuperet bona alienata per fiscum, quæ fuerunt confiscata, & ibi refert Bald. vbi finaliter dicit quòd non, qa quædam sunt, quæ deueniunt in alium immediate per ipsam confiscationem, vt est text. & exemplum in authen. bona damnatorum, & ad illa intelligitur facta restō. Quædā sūt quæ veniunt mediatè per alium contractum, & in illis secus est, arg. l. j. C. ne fi. rem q̄ vend. cuinc. lib. x. & in c. quamuis. de rescrip. in 6. Sicut etiā diximus in legitimato post mortem patris, quòd, Aut legitimatur post aditam hæreditatem per legitimos, & non aufert eis bona. Aut ante, & tunc sic. vt no. Mo. de lib. & post. in l. Gallus. §. & quid si tātum. quod videtur contra prædicta. Tamen si hæreditas est adita ab agnatis, tunc ista acquisitio procedit per immediatam causam deficientis lineę legitimationis, & officio sui hęredis, quo ad suitatem rescinditur acquisitio, quasi natiuitate posthumi quod potest esse verum, quando Princeps, restitueret natalibus sed secus in restitutione, quā faciunt isti Comites: quia non videtur consensisse Princeps, quod auferatur eius priuilegio ius quæsitum alteri. l. quoties. C. de præc. Impe. offe. l. nec auus. C. de eman. liber. quia sic inciperet fieri edictum iniquum per principis priuilegium, ar. ff. de vul. & pup. l. ex facto. Et quod legitimatio operetur potentius quam ius commune, patet, C. de natura. lib. in auth. item sine legitimis, ibi Principis & legis dono. & facit extra de aut. et vsu palli. c. ex tua. C. de bo. vac. in l. si quando. et in l. Princeps bona. infra de ver. sign. Sed posito quod legitimatus restituatur ad bona vtrum agnati, qui medio tēpore possederunt, teneantur ad restitutionem fructuum perceptorum, vel in reb. hæreditariis? Respon. non. Pro hoc est tex no. in auth. de Nestorianis. C. de hęr. Bald. in c. domino guerram. præall. et idem Bal. in l. 1. C. de hære. insti. et in l. fi. C. de sen. pas. Et ad hoc not. vide quæ dixi in l. fin. j̄. de pœn. et Ang. in d. l. Gallus. §. et quid si tantum. vbi ponit quęstionem bal. in d. c. domino guerram. An restitutus à Rege impetret feudum, quod habuit à Rege, vel ab alio. vide in d. c. domino guerram, et ad hoc not. etiam in l. fratres. j̄. de pęnis. vide d. Abb. in c. inter quatuor. de ma. et obe. et Ant. de But. in c. quamuis. de resc. in 6. et vltra hic no. vide Bar. in l. absentem. j̄. ti. j. et dixit Bart. in l. quid ergo. §. pęna grauior s̄ de his qui no. infa. in ver. quæro vtrum.

c Alex. ¶Ideo dic. Vide Bal. in d. c. domino guerram. in prin. in tit. hic finitur lex Conra. vbi quæsiuit, Rex Franciæ condemnauit aliquem ad mortem, et dum duceretur ad patibulum, quorundam rogationibus eidem pepercit ipsum restituendo, quæritur an restitutum sit ei feudum? dic vt ibi per eum.

maleficiorũ poſſit ex offõ ſuo examinare teſtes à p̃te ñ ꝓductos:
& dixi ꝙ ſic,p l.2.C.de abo.& hoc vbi iudex q̃rit de p̃tis innocẽ-
tia,p̃te ñ poſtulãte.Pro hoc l.ſi ñ defendaꝛ.j̃.ti.j.de qua fecit men-
4 tionẽ in l.4.§.hoc aũt iudiciũ.s̃.de dã.infec.¶Scd̃o no.†ꝙ in cau
a ſis maleficiorũ p̃nt recipi teſtes,& ẽt poſt ꝯcluſionẽ a cãæ, & ẽt poſt
publicationẽ,vt hic,& eſt caſus.j̃.e.l.vnius.§. reus.ſm vnam lect.
5 & ibi no.Et audio,ꝙ Io.An.tꝫ hoc in c. f̃rnitatis.de teſt.†Tertiò
no.ad q.diſputatã p Ric.vtrũ d̃fenſiones factæ ꝓ reo ꝓſint mãda
b tori,b vł ꝯ̃.Et dic,aut reus recipiebat teſtes ꝓ vtroq;,& tũc vtri-
que ꝓdeſt,vt hic,ibi,vt ad certiorẽ ipſius de ſe ꝯfeſſionẽ ꝑuenires
&c.ſi aũt examinaret ꝓ vno tm̃,tũc ñ ꝓdeſſet alteri d.l.denũciaꝛ
c ſe.§.fi.& quod ibi dixi,s̃.de adul.Itẽ no.cad aliud, quod tota die
occurrit,ſi aliquis eſt in carcerib.condemnatus,& ante executio
6 nẽ ſñĩæ ꝯſtat de innocẽtia,certè †Poteſtas,q eũ ꝯdẽnauit,ñ p̃t eũ
abſoluere,vt hic in fi.ibi,princ.tñ teneꝛ dare petitionẽ cõi , vt ab-
ſoluat,vt hic.in fi.ibi, Quid igitur?Principi, &c.Nã cũ ſit ꝯdẽna-
tꝰ in pecunia,q̃ dẽt ꝑuenire ad cõe,merito cõe p̃t & dẽt abſolueꝛ.
Idẽ dico,ſi eſſet in pſona ꝯdemnatus:qa hoc p̃t fieri,& loquor d̃
d ciuitatib.q̃ nõ recognoſcũt d Principẽ.¶†No.ẽt hoc ead aliud ꝯ
7 tineꝛ in actis,ꝙ talis ſponte ꝯfeſſus eſt,tñ verũ eſt, ꝙ ꝯfeſſus eſt ꝑ
e tormẽta,erit ne notarius falſus?Et hic vr̃,ꝙ nõ,in prin.ibi,ſi qs vl-
tro &c.& j̃.ſeqꝛ ibi,cũ in tormẽtis ꝯſtiterit.&c. Et ſic dr̃ ſpõte ꝯ-
feſſus ille,q ĩ tormẽtis ẽ ꝯfeſſus,& ſm hoc dẽmus exponeꝛ ꝯſtite-
rit,ſ.de ꝯfeſſione illius ſerui.Et ſi dicis q̃ñ dr̃ ſpõte ꝯfeſſus, cum
f dt ꝑ tormẽta?Dic ꝙ ipſe pſeuerauit in ꝯfeſſione,fvt s̃.ea.l.§.diuus
Seuerus.& l.2.C.de cuſt.reorum vel aliter ſi ꝯfeſſus eſt in actu tor
turæ,hoc ñ poteſt dicere notarius Nec obſt.ibi,cõſtiterit, &c.qa
expone,ꝯſtiterit,ſ.de innocẽtia,& ſic ñ refert ſe ad confeſſionem
g ſed ad ſerui innocentiã,vt hic patet & no.bene gomnia p̃dicta.

ADDITIONES.

a Ale.¶Poſt cõcluſionẽ.Et põt eſſe rõ,q̃a cõcluſio in cã & renunciatio ꝓba-
tionum,idẽ ſunt,vt no.per Bar.& ibi dixi,in auth.iubemus.C.de iud.& gl. in
c.cum dilectus.de fid.inſt.Sed certè ſicut nõ p̃t in criminalib.expreſſe renun
ciari ꝓbõnib.& defenſionib.vt ẽſt gl.in l.pactũ inter hr̃dẽ. ff.de pact. ita nec
per cõcluſionẽ in cã.Vñ intelligerẽ dcm̃ Bar.hr̃e locum ſm ea q̃ ſcripſi poſt
Bal.in d.auth.iubemus,licèt Ang.in d.auth.videatur ſentire contra Bar. hic;
ſentit tñ Ang.ibi in vno cũ Bar.hic.ſ.ꝙ poſsit concludi in cauſis criminalib.
ꝓ q.b.vr̃ tex.ſm vnum intellectum,in l.quamuis indubitati.C.de adul. Sed in
cõtrarium facit rõ s̃.dicta.Et tꝫ Bald.in l.j.in ver.q̃ro quarto.de cõd.inde.C.
Sed p̃t dici,ꝙ tacitè p̃t cõcludi in cã criminali,puta ſi reus paſſus eſt labi oẽs
dilationes ſibi datas ad ꝓbandum,quo caſu nõ dẽt admitti amplius,l.fi.ff.de
feriis.& not.bald.in l.1. C.qui accu. Et quod dixit hic Bartol.intellige quòd
admittatur offõ iudicis.Sed quòd cõcludaꝛ in criminali cã,Bal.in d.l.1. verſ.
ſed hic dubitatur.immo dixit bar.per iſtum tex.in l.fi.s̃.de feriis.quòd iudex
dẽt perquirere ẽt reo nõ petẽte defenſionẽ ẽt poſt ſñiam.Adde omnino bar.
in l.diui fr̃es.j̃.de pœ.ver.vlterius q̃ro,vtrũ.& in l.2.§.ſi publico.de adul. per
bar.& Bal.in l.præſbyteri.C.de epi.& cle.per Bar.in l.pe.§.ad crimẽ.s̃.de pub.
iud.Et q.d de inſtr̃is,vide in l.diui fr̃es.& vide Bar.no.in l.j.de condi.ind. &
Bal.in aut.at q. ſemel,C.de ꝓb.Inn.in c.cũ clamor.de teſt.Bal.in l.edita.de e-
den.vbi no.vide Bal.in l.fi.s̃.de feriis.& q̃ ibi dixi.

b Ale.¶Proſint mãdatori.An ꝓbõnes factæ ꝓ reo ꝓſint mãdatori,adde Io.An.
in c.ratihabitionẽ.de reg.iu.in merc.& quod no.Bar.in l.adulter.§.ſi eo tẽpo
re.s̃.de adul.Et q.d de probationib. factis contra vnum ex inquiſitis vide d.
Ant.& Doc.in c.dilecto.de præb.

c Ale.¶Itẽ no.Vide no.in l.ſi q.s poſt.de teſt.vbi per Imo.& qd̃ no.Bal.in l.addi
ctos.C.de epiſ.aud.& in l.j.in vlt.col.C.de cõfeſ.& Imo.in l.is q. reus.& in l.i.
s̃.de pub.iud.& Sal.in l.j.C.q. accu.& Imo.& ibi no.in c.2.de pur.vul.& Inno.
in c.ſi qñ de of.deleg.& melius in c.paſtoralis.eo.ti.quẽ no.alle.Bal.in d.l.ad
dictos.ꝙ ſi iudex videt ſñiã iniuſtã,dẽt ſupſedere in executione.& vide Imo.
in l à diuo Pio.in prin.s̃.de re iu.& in c.2.in d.ti.de purg.vul.& ibi no.
Claud.¶Nunquid autem iudex poſsit minuere pœnam latæ ſententiæ vide
text.& ibi Cy.Bal.& Doct.in l.interdicta.C.de epi.& cle.

d Ale.¶Non recognoſcunt.Vide ad hoc s̃.de pub.iud.Bar.in l.infamen.& in re-
peti.l.omnes populi.s̃.de iuſt.& iur.

e Po.No.ẽt hoc.Vide Alex.in l.q. in aliena.§.fi.in vl.col.s̃.de acq.hær.& in conſ.
j.vol.3.Barb.conſ.6.vol.1.Ale.in d.§.fi.in apoſt.Ana.conſi.17.Barb.in c.cum M.
de conſ.Are.conſ.14.Et addè,quòd ſi poteſtas dicit alquẽ ſponte confeſſum
poſtea vero dicit ſe tortum,quòd incumbit onus probandi poſt ſpontaneã
& voluntariam confeſſionem.Ita Arch.in conſ.24.

f Claud.¶Perſeuerauit in confeſsione.Vide ad huius intellectum Are.in c.cũ
dilectus.de accuſ.& Fel.in c.conſanguinei.de re iud.

g Ale.¶Et no.benè.Et idem tenet Ang.in l.qui in aliena.§.Celſus.de acq. hæ.li-
cet hic de Bar.non faciat mentionem & tandem cõcludit quòd Aut erat con
feſſus in actu torturæ, & tunc punitur de falſo.Aut non,& non punitur.Et ꝓ
hac diſtinctione no.tex.in auth.ſácramenta,C.ſi aduer.vend.& l. ſi q.s maior.
C.de tranſa.vbi tex.apperit,ꝙ non dr̃ fieri ſpõte, quod fit metu, ſeu imperio
cogente.Sed quid ſi notarius in confeſſione illius tormentati exiſtentis in
tormentis non ſcribit,ſponte factam confeſſionem,ſed voluntarie factã fo-
re.Dic,quòd non punitur de falſo,vt dicit Bal.maxime in notabilib.iſtud eſ
ſe ſuum dictum in c.1.§.iniuria.de pace iur.fir.Et huius eſt rõ,quia licet volũ
tas ſit coacta,volũtas tñ ,vt j̃.de re.iur.l.velle ñ credit.& s̃.qd̃ me.cau.l.mu-
lier.§.pen.l.ſi patre cogente.s̃.de ritu nup.& vide ad prædicta no.per Bal. in
l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſ.& cle.cum ibi no.ad bar. hic vide Ang.
s̃.ea.l.§.diuus.& quod no.bal.& Ang.in l.4.quod me.cau.ſed Bal.in l.1. C.ex
deli.defun.dicit,quòd alio modo ſaluari non poterit,videlicet quòd nõ fue
rit tortus,vt ſic reſponderet de aliqua veritate ſuper alia re ,ſed poſtea ipſe
hoc confeſſus eſt,ꝙ no.& per eundem Bal in l.j.C.de conf.

LEX II.

Hæreditarii. Op.de l.j.§.prox.§.ſi qs dicaꝛ,vbi dẽt prius
examinari ad quem pertineat, anteq̃ torq̃a
tur hic dr̃ ecõuerſo.So.ibi erat in poſſeſſione ſerui ille,ꝯ quẽ pe-
tebaꝛ torq̃ri; iõ poſſeſſio faciebat cõtra eum pſumptionem: aľs
ſecus.Hodie etiam ſi cõſtaret cuius eſſet ſeruus,poſſet ſeruus tor
queri in caput domini.l.fi.C.e.ti.Ita dicit gl.

LEX IIII.

De inceſtu. De hoc videbitis j̃.l.prox.& ſeq.& vidiſtis in
l.ſi poſtulauerit,s̃.de adult.

LEX V.

1 *Pœna in adulterio variatur ſecundum conditionem perſonæ.*

Si quis viduam. Op.de l.quãuis.in fi. C.de adul. & aut.
ibi poſita,vbi non deportantur pp a-
dulterium.Gl.quædam dicunt quod alia pœna erat olim alia ho
die.Ita no.in l.2.§. miles.s̃.de his q notan.inf.& l.qui cum vno. §.
adulterij.j̃.de re mil.& l.Claudius.de his quib.vt indi.Alia gl.dicit
1 hic,†quod in crimine adulterij fit variatio penæ ſm condõnem
perſonæ,quia aliter punitur nobilis,aliter ignobilis.Et hanc opi-
nionem videtur tenere Cy.in l.contraria.

LEX VI.

Patre vel marito.

§.Cum de falſo. De hoc vidiſtis s̃.eo.l.hæreditarij.

LEX VII.

1 *Iudex an teneatur de eo qui mortuus eſt in tormentis.*

a Quæſtionis. a Dr̃ hic,q̃õnis modum,&c.Simile,j̃.eod.l.
1 de minore.§ tormenta.†Sed quid b ſi iudex
b torſit aliquem tantum,quod mortuus eſt l.aut damnum,§.j.j̃.ti.
j.Vr̃ dicendum iudicem teneri.Breuiter dico ſic.Si iudex exceſſit
modum conſuetum,& modum,qui debebat adhiberi ſm quali-
c tatem perſonæ tortæ ,tenetur:aliàs ſecus. c Hoc incidit mihi:qa
dum viderem iuuenem robuſtum,torſi illum,& ſtatim fere mor-
d tuus eſt,& ideo inſpiciendum eſt,d an poſſit iudici imputari culpa
& ſimilia,vt dicto contrario,& per Cy.in l.Gracchus.C.de adul.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæſtionis.Vide quæ dixi,in l.vbicunque.de interro.act.

b ¶Sed q.d.Vide p Bar.& Ang.in trac.de q̃õ.& Barto.in l.lex Cornelia, in prin.
s̃.de ſic.& Ang.in l.3.s̃.de adul.per Bar.in l.3.C.de adul.per Pau.de Lea.in cõ
mento.c.grauis.de depo.facit l.lege Iulia.§.fi.ad l.Iul.repe.Bar.in l.j.de ſic.

c Cla.¶Alias ſecus.Vide Bal.in l.1.de emẽd.ſeruo.& ibi Cy.& Sal.Q̃uo aũt pu
niatur iudex,qui iniuſtè aliquem torqueri fecit,vide Bal.in rub. C. de pœn
iud.q. male iud.& in l.decuriones.C.de quæſtio.Item an puniatur q. iuſſu iu
dicis in caſu illicito aliquem torſit, vide Ale.remiſsiuẽ in l.non ſolum.§.ſi mã
dato s̃.de iniuriis.

d Ale.Inſpiciẽdũ eſt.Adde Bal.in l Gracchus.C.de adul.& in l.j. C.de emẽ.ſer.

LEX VIII.

1 *Tortura ſubſidiaria eſt.*

2 *Tortura adhibetur in cauſis grauibus,& qualiter in pecuniariis,remiſſiuè.*

Edictum No.non ſemper quemlibet debere poni ad tor-
turam,ſed aliter fieri,& cum non ſufficit,ad tor-
1 mentum peruenire.†No.quod ad tormenta peruenitur in ſubſi-
2 dium,cum aliter veritas explorari nõ p̃t.† Itẽ no.tormenta requi
ri in cauſis grauib.Qualiter autem in cauſa pecuniaria peruenia-
tur ad tormenta,videbitis j̃.l.prox.

LEX IX.

1 *Differentia quantum ad tormenta,inter cauſas pecuniarias,& capitales.*

a Diuus Pius. No.ꝙ in ſubſidium in cauſa pecuniaria d̃-
uenit ad tormenta a ſeruorum.†Quæro,q̃
1 ſit b differentia quantum ad tormenta, inter cauſas pecuniarias,
b & capitales,& graues?Et dico,ꝙ in cã pecuniaria torqueꝛ tm̃ ſer
c ui,non liberi,c neque ſtatuliberi,vt in hac l.in fi.ſed in criminalib.
& grauib.etiam liberi torquentur,vt s̃.l.proxi.Item non ita de fa
cili peruenitur ad tormenta in cauſa pecuniaria, ſicut in cauſa
capitali,& graui,vt hic.

ADDITIONES.

a Alex.¶Deuenitur ad tormenta.Limita,niſi cã pecuniaria,& ciuilis, habeat
annexũ crimẽ,q̃a tũc deueniꝛ ad torturã.Tex.eſt,& ibi doct.in c.1. de depo
ſi.& vide notab. j̃.eo.in l.ex libero.An in cauſis pecuniariis quis poſsit po
ni ad torturã,& qñ dẽt poni,vide Bar.in d.l.ſi quis adulteriũ.ff.de adul.Ad-
de tñ qd̃ ſi agaꝛ de falſo ciuiliter,ſi p̃cedunt indicia,locus eſt tormentis.l.ſi-
cut falſi.& ibi Bal.C.de fal.Et de iſta materia vide omnino Doctores in c.gra
uis.de depoſi.per Imo.maxime in notabilib.& ibi vide not.ẽt Pau.de Lea.
Et ad materiam,vnã adde gl.15.q.4.in c.preſbyter.& vide Cy.in l.fin.C.de fal.

b Pom.¶Quæro,q̃ ſit.Ita ſingulariter Cy.in c.1.de depoſi. vbi vide per omnes
& quæ no.in tex.iſtius legis.

c Pom.¶Non liberi.Hoc limita,vt per Ale conſ.77.vol.j.& vide Abb.in c.j.col.
j.in vl.no.de depoſi.& Ale.conſ.62.vol.3.& Soc.conſil.219.vbi loquitur in cau
ſa vſuraria.

1 *Teſtis examinatus,qui non debuit examinari non probat nec facit indicium.*

§.Ex quib. Tex.ibi indicia ſine tormẽtis. Vľ aľr,s̃.dixit,qñ
depoſuit ſeruus contra dominum ſuper ipſo
1 facto;hic qñ ſuper aliquo indicio.†No.quòd teſtis,q non debet

examinari, examinatus non probat, nec facit indicium. l. j. §. diuus, & §. diuus Seuerus. s. eo. & dicam j. eo. l. maritus.

§. Deo. Duob. modis legit. Primò, qn qs est deportatus, an seruꝰ qui ante eius erat, possit ꝯ eum torqueri, & dicit ꝙ non, & isto modo ponendo casum, esset ꝯ l. j. §. item Mūmio s. eo. vbi seruus damnati torquet ꝯ eum. iō nō procederet. Scdo modo pt poni casus, ꝙ seruus non dñs fuit damnatus, & tunc nō pt haberi qō in dnm hic, & est bona ista lect. p l. extraneo. §. fi. j. e. Tertio modo potest poni, an deportatus in insulam possit vt seruus torqueri. Et dic, quòd nō qa remanet liber homo, & hanc tenet Dy. & tangit hic gl. in verb. habenda. in fi. ibi, Vel dic de libero & potest esse satis bona.

LEX X.

1 *Minor licet non admittatur in testem in criminalib. tamen tortus facit indiciū.*

De minore. Op. ꝙ minor torqueat: vt l. j. § impubes. s. ad Syl. Solu. non pt torqueri ea tortura, qua torquentur maiores: sed debet ferula, vel habena cędi, vt in ṗrio, & a no. C. de his quib. vt indi. & l. talis. in j. gl. Sed qro, a ad qd torquet 1 minor in cā criminali, cum ñ possit esse testis: vt l. in testimonium s. de testib. Rñ. & dico, †qd torquet vt faciat indicium, & sic erit casus, vbi ille qui non debet torqueri, tortus tñ faciat indicium de quo dicam j. eo. l. maritus.

ADDITIO.

a Alc. ¶Sed qro. Quæro ad qd torquet. Vide Gui. de Suz. in l. 1. C. de pci. Impe. offe. adde bal. in l. eos. C. de testib. quod no. & Bal. in d. l. talis. hic alle.

§. Tormenta. Not. de modo tormentorum, & de eorū moderamine, vt dixi s. eo. l. qōnis. Itē no. quod de domo rei non debet initium probationis assumi. l. nimis graue. C. de testi.

1 *Pars non potest mittere procuratorem instructum, sit iudex vult quòd personaliter compareat.*
2 *Iudex pro habenda veritate potest interrogare de circunstantiis etiam remotis, & se fingere velle quod non vult.*
3 *Examinans testes debet in actis scribere, quando aliquid dicunt trepidando, vel balbutiendo, vel aliter: quia constantia, & trepidatio, indicant aliud iudici.*
4 *Trepidatio, pauor, & variatio quando dant indicia ad torturam.*
Iudex cautus facit scribere in actis variationem, & trepidationem examinati.
5 *Fama est duplex, vna hominis, alia inter homines.*
6 *Fama inter homines est duplex.*
7 *Fama est communis opinio voce manifestata ex suspicione proueniens.*
8 *Communis opinio & cōis æstimatio sunt idem, quando voce manifestantur.*
9 *Manifestum, vel notorium dicitur id, quod communiter dicitur, ꝙ sit certum, & visum à populo.*
10 *Fama in quo loco debet esse.*
11 *Fama nō reqrit de necessitate locū, sed sufficit ꝙ sit cōis opi. eorū, ad quos spectat.*
12 *Fama totiꝰ ciuitatis reqrit in negotiis magnis, ī puis vero sufficit fama viciniæ.*
13 *Fama vt probetur, requiritur ꝙ sit cōis opinio eorum, vel maioris partis illius vniuersitatis ad quā spectat, & sic quot homines faciant famam.*
Decem vel viginti, homines quando faciant famam.
14 *Fama vt sit probata dēt esse opinio maioris partis hominum ciuitatis, vel viciniæ, vel etiam mulierum, secundum, qđ spectat principaliter ad quemlibet.*
15 *Fama dēt hře ortū à psonis honestis, & fidedignis ñ maleuolis neq; suspectis.*
Fama potest habere ortum etiam à vilib. quando habet originem ab alio actu, quàm à dicto personarum.
16 *Fama ex quo tempore debet oriri.*
17 *Fama qualiter possit oriri tempore contracti maleficij.*
18 *Fama tunc dicitur vana vox populi, quando suspicio non præcessit.*
19 *Fama qualiter probetur.*
20 *Fama dicitur probata, quando testes dicunt, ꝙ audiuerunt à maiori parte hominum, seu gentium istius ciuitatis, villæ, vel castri.*
21 *Testis qui dicit, ꝙ est publica vox & fama, non probat, si non reddit aliā rōnē.*
22 *Testis qui dicit: ꝙ est publica vox: quia audiuit publicè dici, non probat: quia debet dicere à maiori parte hominum ciuitatis.*
23 *Testis deponens super fama, dēt nominare à quibus audiuit, nec requiritur, ꝙ nominet oēs, sed satis est ꝙ nominet aliquos, & ab aliis de quib. non recordatur.*
24 *Famæ probatio non vitiatur, licet testes deponentes dicant se à diuersis hoc sciuisse, diuersis temporibus, & diuersis locis.*
25 *Fama potest probari negatiuè.*
26 *Fama si probatur ab vna parte affirmatiuè, ab alia negatiuè, statur testibus dignioribus & si sunt testes æquales, statur illi famæ, quæ præcessit ex verisimilioribus præsumptionib.*
27 *Fama si probatur diuerso tempore, puta maleficium factum vno tempore, & fama innocentiæ alio tempore, statur vltimæ famæ.*
28 *Fama quando contraria probatur respectu diuersorum locorum, si probationes sunt æquales, neutri creditur, alias inspicitur qualitas testium.*
29 *Testis examinatus super articulis, super quibusdam dixit se scire, & super quibusdam non, & super articulo de fama, dixit quòd erat publica vox, & fama ad quæ referatur, remissiuè.*
30 *Famæ effectus quid sit.*
31 *Statutum quòd in certis casib. sufficiat probare maleficium per publicam vocē, & famam, intelligitur de fama, quæ habet originem ex probabilib. causis.*
32 *Fama non diuiditur inter simplicem, & publicam.*

1 §. Plurimum. ¶No. ex hoc solemni §. j. id quod dicit ipsa vox. †Ex quo collige, quod si iudex a vult ꝙ pars veniat psonaliter ad rñdendum, ꝙ non sufficit mittere procuratorem quantumcunque instructum: qa præsentia psonæ, & cognitio vocis reqritur. dixi in §. ad crimen. l. pe. s. de pu. 2 iu. ¶†Scdō no. ꝙ j. dicit, cognitoris subtilis diligentia. Ex quo collige, ꝙ iudex potest interrogare pro inuestiganda veritate de circunstantiis quibuscunque, ēt remotis. Ad qđ facit, qđ no. C. de testib. l. testium. Pōt ēt se fingere velle facere, ꝙ nō vult, vt videat quem actum fecit reus, vel testis, qui examinat, & qualiter se gerit. hoc ēt probatur extra de præsump. c. afferte. & ista est cognib toris subtilis diligentia. ¶Item sequitur, qua quis constantia, b & trepidatione loquitur & sic vides, ꝙ constantia, & trepidatio in3 dicant aliquid iudici. Et ex hoc †dicit Inn. ex de prob. c. qm contra. quod ille, qui examinat testes, hoc debet facere scribi in actis: hoc dicebat trepidando, & balbutiendo, & siřia. Idem tenet Spe. c in ti. de teste. non recordor c in quo §. Et ex hoc †etiam hēs, ꝙ ēt 4 vbi alia indicia extrinseca non præcedunt, ex eo quod reus facit coram se loquendo trepidè, pauendo, & variando, pōt iudex hře indicia sufficiētia ad torturā. Ita vides hic. Et iō debet iudex examinator esse cautus, vt faciat dicta eius sic varia, & diuersa scribi in actis, & faciat scribere trepidationem & similia, ne ei possit dici, ꝙ fecit poni ad torturam, nō pcedētib. indiciis. De hoc dicam latius. j. eod. l. fi. Item dr hic cuius æstimationis, &c. exponit gl. in d verb. æstimationis, id ē famæ. d Ex hoc habes duo, Primò, ꝙ fama alicuius est indicium ad torturā, vt hic. Secundò no. ꝙ dicit in ciuitate sua. Ex quo not. ꝙ vř ꝙ debeat esse fama in ea ciuitate, de qua ipse est. De qua fama dicā in hoc §. & de aliis indiciis dicam j. eo. l. fi. qa oīa ista indicia faciunt ad illuminandam veritatē, vt hic dř. ¶Veniamus ergo ad videndum de fama. Et de hac fama modicum tractatur per gl. nisi quantum ponitur in l. 3. §. eiusdē quoque. s. de testi. De hoc ēt fecit vnum tractatum, in quo dixit modicum & bonum quidam, qui est vocatus dominus Thomas de Piperata de Bononia, & vbicūq; ipse aliqd dicit, ego dicam vobis. Spe. ēt in ti. de notorio crimi. ēt ponit de fama, & modicū 5 & non clarè. Pro declaratione† ergo debetis scire, ꝙ duplex est fama. Vna est fama hominis: alia ē fama inter homines. Fama hominis dř in bona parte: in mala parte dř infamia, de qua fama, & infamia habetis, j. de var. & ex or. cog. l. cognitio. §. j. & in ti. de his 6 qui no. infa. C. & ff. de illa nihil ad psens. †Quædam est fama inter hoïes, & ista ē duplex. Nā qdā est fama de vno homine in gñe bonitatis, vel malitiæ. Nā fama est, ꝙ est bonus, vel malus, ꝙ ē fur, vel latro, & de ista fama loquitur iste text. & l. capitalium. §. famosos. j. de pę. & l. ñ oēs. §. à barbaris. j. de re mi. cum si. Quædam est fama de aliquo facto particulari, vt quod tale quid sit, vel non, de qua loquitur l. 3. §. eiusdem quoq;. s. de testib. & alia iura mul7 ta. q j. alle. De istis duab. videamus hic. Et primò † qro, e qd est fae ma? Rñ. fama est cōis opi. voce manifestata ex suspicione prouef niens. Quare dico, communis opi. Rñ. ad differētiā f opinionis singularis

ADDITIONES.

a Alc. ¶Ex quo collige. Vide quod no. Spe. in ti. de prola. sen. §. j. & Bal. in l. q. bona. §. si alieno. in 3. q. s. de damn. infect. & ibi dixi.
b Alc. Qua qs cōstātia. Vide Ang. in tra. malef. in ver. nūc videamus. de tortura quem sequitur Bal. in d. l. presbyteri. C. de epis. & cle. vbi no. & bal. in l. 3. C. de testi.
c Alc. Recordor. Credo quòd voluerit Bar. adducere §. nunc tractādum, vers. hoc autem scias. vbi istud Spe. tractat.
d Alc. ¶Famæ. An fama faciat indicium ad torturam, vide j. eo. circa fi. & idē tenet bal. in d. c. 1. §. iniuria. de pac. iur. fir. vbi dicit, ꝙ sic, quando est euidens fama. quod bene no. quia vtile erit tibi.
e Alc. ¶Primò quæro. De hoc vide per Bar. in l. j. C. de test. & ibi dixi, & per gl. in d. l. testium. §. j. s. de testi.
Alc. ¶Quæ autem sit drīa inter famam, & rumorem, vide gl. in c. super eo. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ. & in d. c. si duo. 35. q. 6. quas alle. Card. in d. c. qualiter & quando. de accu. & ibi Host. & ad Bar. hic adde Bal. post Bar. in d. l. j. C. de infa. Et facit ad statutum quod habet, ꝙ requiratur psona bonæ opinionis, & famæ, de qua opinione, & fama intelligitur, & qūo, & de quo, p Iac. But. & Bal. in d. l. improbū. C. de infa. Et de diffinitione famæ per Bald. in rub. C. de prob. & ibi ēt de drīa inter famam & rumorem & per bal. in l. ea quidē. C. de acc. Et qd differat fama à cōi opinione per Spe. in ti. de noto. crim. §. sequitur. ver. 1. & 2. & quod ipse no. in tit. de proba. §. j. ver. illud autem sciendum. cōsequenter & ibi de effectu cōis opi. Quid autem differat notorium à fama, vide Bal. in aut. qui semel. C. qūo & qn iud. & Spe. in d. §. sequitur. & dum s dixi de drīa inter cōem opi. & famam, vide Bal. in d. l. ea quidē. Et adde ēt, ꝙ clamor populi est minor q̄ fama, & in l. decurionū. & ibi Bald. C. de pœn. Et de cōi opinione vide Bal. in d. l. Labeo. de supel. leg. quod no. hic. Et drīam inter notorium, & famam, vide hic per Bar. sed quod vulgi opi. fit idē q̄ fama, vř tenere Bar. in l. si cōstāte. in j. q. prin. sol. mat. & Bal. in l. vbi adhuc. C. de iudo. in ver. qrit gl. qūo pbetur, ꝙ vir vergat ad inopiam. Quid sit fama, notorium, rumor, & similia, plene per Io. Cal. in rep. c. in nřa. de coha. cle. & muli.
f Alc. ¶Ad differentiam. Et pro hoc est tex. cum gl. in l. apud Iulianum. §. Seio. s. de leg. 1. & vide tex. in l. fi. C. fine cen. vel rel. q.

singularis.l.cum quidã.§.qđ dr̃.s.de acq.hær.& l.Labeo.s.de supel.leg. Quare dico voce manifestata? Respon. quia aliàs nõ esset fama, sed staret ĩ noĩe gñis sui, s. opinionis cõis. Nã qñq; opinio cõis manifestatur vsu.l.Labeo.j.de supel.leg.& reb.ipsis, & factis l.de quib.s.de legi, in fi.tunc nõ dr̃ fama, sed dr̃ æstimatio vel opinio cõis. Fama.n.ẜm Hug.dr̃ à fando, hoc ẽ.à loquẽdo, & hoc posuit ipse sup verbo, famulor. Vñ nisi esset locutio, nõ diceret̃ fama.

8 Illud ergo qđ dñt multi Doc.& Thomas de Piperata, ꝙ fama, & cõis opinio, & cõis æstimatio sunt idẽ, ẽ verũ, qñ cõis opinio, & cõis æstimatio voce manifestant̃: al's secus, vt dictũ est. Quod dixi, ex suspicione, proueniẽs, hoc dixi ad dr̃iam manifesti.

9 †Nam si diceretur cõiter aliqd, qđ eẽt certũ, & visum à populo, illud eẽt manifestũ, vel notoriũ, nõ fama.l.ciues.C.de appe.& l.si vero.§.q pro rei.s.qui sat.co.& qđ dixi in l.ab accusatione.§.nunciatores.

10 j.ad Turp.Et hæc sufficiãt circa diffinitionem.¶†Quæro scđò, ĩ quo loco dẽt esse fama? Rñđ. fama de aliquo hoĩe in genere debet esse in loco suæ originis, vt hic, prout dicit in ciuitate sua, vel in loco illo, in quo ꝯuersat̃, & ĩ l.2.& ibi no.C.vbi đ cri.agi.opor. & d.l.nõ oẽs.§.à Barbaris.j.de re mil.& exp̃ssius ex đ elec.c.3. Sđ fama alicuius rei vel facti, & ponamus exẽplũ in delictis, quia in istis plurimũ q̃ritur de fama, vr̃ ꝙ debeat esse ĩ loco delicti.l.j.C. vbi de cri.agi opor.& in auth.qua in prouincia.& l.si cui.§.pe.s.

11 de accu.Br̃.† mihi vr̃, ꝙ fama nõ requirat locum de necessitate. Nam illud quod dixi s.de fama, ꝙ fama est cõis opinio, debet intelligi cõis opinio, s. eorum, qui hoc scire debent, & ad quos spectat de hoc scire, vt not.per gl.in l.cum quidã.§.qđ dr̃.s.de acqr. hær.& probabo statim. Nõne possemus dicere famam alicui⁹ rei in ista vniuersitate, vtrum aliquis scholaris studeat bene, vel malè: vel vtrum fecerit furtum alicuius libri, vel non:& tamẽ ista vniuersitas, nõ habet certũ locũ? Hoc ꝓbatur ĩ l.ĩ rõe.§.qđ vulgo. s.ad l.Falc.& l.filiusfami.§.ẜm vulgarẽ.s.de le.j.& l.vulgaris.ĩ pri. s.de fur.vbi dr̃.ꝙ vulgo dicitur, & in quo vulgo dr̃ illud. Rñ. ꝙ inter sapientes, & studentes, qui hoc debent scire. Item est quæstio vulgaris, i. vulgi, hoc est, inter studentes. De necessitate ergo non requirit locum, & vbicunq; reperies locũ.ibi non ponitur locus, vt significet locum, sed vt significet vniuersitatẽ, q̃ morat̃ ĩ loco. Vnde cũ dico, fama est in ciuitate ista, hoc est: inter homines huius ciuitatis: vel fama est in vicinia, hoc est inter hoĩes illus viciniæ.

a [a]Ad qđ facit l.inter oẽs.in prin.cũ sua gl.s.qui sat.cog. Item, ex eo qđ dixi, ꝙ dẽt esse cõis opinio inter eos, inter quos spectat hoc scire, non attento loco, apparet, quòd si aliquis ciuis huius ciuitatis mortuus est vltra mare, dum esset in exercitu ꝯtra Saracenos, vel in aliqua militia in parte longinqua, sufficit ꝙ sit fama in terra sua, in qua sunt homines, ad quos spectat scire de morte ipsius, vt in auth.hodie.C.de rep.& s.de adul.l.miles.§.pe.& l.vlti.s.de hære.instit.

12 ¶Item † ex eodem verbo, quod dixi, communis opi.eorũ, ad quos spectat hoc scire, hẽs, qñ req̃ratur fama viciniæ. Nã in negotiis magnis req̃ritur fama totius ciuitatis: vtputa, si esset vnus magnus hõ mortu⁹, vel qñ fit aliqd valde magnũ. sed in negotiis paruis sufficit fama viciniæ, seu ꝯtæ, d.l.cũ quidã. §.quod dr̃.in gl.& ex de præsum.c.illud. Et h.d.Thomas de Piperata, licet legẽ non alleget.

13 ¶Item ex eo, † quod dixit cõis opinio eorũ, ad quos spectat, &c.hẽs aliud, s. quot homines faciãt famam. Nã debetis scire, quòd illud quod dr̃ cõis opinio, dẽt intelligi oĩum vel maioris partis illius vniuersitatis, ad quam spectat, vt j.ad municip.l.quod maior.& l.aliud.§.refertur.j.de reg.iu.& iõ considerato numero personarum illius vniuersitatis, tot homines requiruntur, quot homines faciunt maiorẽ partẽ illius vniuersitatis. Non est ergo verum, qđ dr̃ quòd decem homines, vel viginti faciunt famã, nõ ꝯsiderato numero personarum, quę sunt in ciuitate, castro, villa, vel vicinia, in qua dicit̃ esse fama. Itẽ

14 ex eodem† verbo habes quòd non requiritur, quòd dicat hoc, maior pars hominum, qui sunt in ciuitate, mulierum, vel puerorũ & similia: sed sufficit, ꝙ dicat hoc, maior pars hominũ, s. decurionum, & consiliariorũ, ad quos spectat regimen ciuitatis.l.municipes.j.ad muni.& l.municipib.de ꝯdi.& demon. Et istud vr̃ mihi ponere Inn.ex de verb.sig.c.veniens.in gl.ministerium. Puto tñ, ꝙ in his, q̃ non spectant principaliter ad istos, qui regunt ciuitatem, sed magis ad alios particulares homines, ꝙ sufficiat esse famam in vicinia, seu inter mulieres, vel ad maiorem partẽ mulierũ quæ ꝯuersantur, ad quas spectat scire hoc, d.§.quod dr̃.¶Ter-

15 tio† q̃ro, [b] à quib.p̃sonis debet oriri fama? Dicit decretalis, ꝙ de-

b bet oriri à personis nõ maleuolis, neq; maleficis, sed à fide dignis vt in c.qualiter & qñ.extra de acc.ij. Istud ego puto verum. Hoc vr̃ probari per tex.in l.miles.§ pen.s.de adul.& ibi dixi vobis. Hoc tñ intelligo, qñ fama habet originem solum ex dicto personarũ: qa populus iõ credit, & iõ dicit: qa tales dixerunt. Oportet.n.illos autores esse tales, qbus dẽat fides adhiberi, vt nõ reprobent̃ eorũ p̃sonæ.l.si qs decurio.C.de fal.& C.de repud.auth.hodie. vbi dẽt explorari à magistro militũ. Sed qñ fama hẽret originem ab ali-

16 quo alio actu, q̃ à dicto p̃sonarũ, tũc p̃t hr̃e originem ẽt a vilib.p̃-

c sonis, vt dicã j.proxi.q.¶†Quartò q̃ro ex quo[c] tpe dẽt oriri fama? Quidã dñt ꝙ fama debet oriri ex tpe ꝯmissi maleficij, alias, fama est suspecta, sicut est suspectus testis, q ex interuallo reuertit̃ ad corrigendũ dcm̃ suũ, vt no.in auth.de test.§.qa vero.& dicã j. c.l.repeti.& dixi ĩ l.eos.ĩ pri.de falsis. Et istud posuit Hubertus de Gan.hoc ẽ truffa. Ego dico, ꝙ fama p̃t hr̃e originẽ tpe ꝯmissi maleficij & postea añ accusationẽ, & post accusationẽ, ẜm qđ. manifestat̃ cã, ex qua populus, vel vicinia in suspicionẽ, & credulitatẽ

17 deducit̃, ex qua postea credulitate dñt, ꝙ dcm̃ vocat̃ fama.†Dixi qđ p̃t hr̃e originẽ tpe ꝯcti maleficij. Quid.n.si ꝯ furẽ inuentũ ĩ domo, exiuit dñs, vl' famulus p plateã cridãdo, obuietis furi: ex isto actu; s. fugæ illius, & insecutionis alterius, orit̃ fama in ciuitate, ꝙ talis fecit furtũ, & ĩ isto casu videtis, ꝙ fama p̃t hr̃e ẽt originem à vili p̃sona. Sed vt verius loquar; nõ à vili p̃sona habuit originẽ, sed magis ab illo actu ex quo populus ĩ suspicionẽ deducit̃. Hoc ꝓbat̃ s.ad leg.Aql.l.itaq;. Sic p̃t intelligi l.capite quinto s.de adul. vbi qa aliqs visus ẽ, & dep̃hensus, & dicebat̃ ꝙ erat dep̃hensus in adulterio, ex illo actu insurgit fama in ciuitate, ꝙ talis iuit ad adulterandum. Põt ẽt oriri fama tpe ꝯcti maleficij; ex cã antecedenti. Exemplũ, aliquis erat primò hõ malæ cõdõnis, & malæ famæ, & ꝯsueuit furari, & similia facere: & qa hẽbat notã domũ, vbi ẽ fcm̃ furtũ, statim fcõ furto incipit rumor ꝯ eũ, & fama. Põt ẽt ex post fcõ insurgere fama ex aliquo actu manifestato, ex quo incipit qs credere, ꝙ fecit furtũ: qa repertus cũ reb.alicui⁹ defuncti & derobati, tũc ex illo actu cæpit rumor, & fama, ꝙ talis occidit illũ, & cũ derobauit. Et hoc ꝓbat̃ in simili in l.si adulteriũ.& similib.notatis in gl.s.đ adul. Et ista est ꝓpriè fama ex suspicione ꝓueniẽs,

18 qñ ista cã in suspiciõis p̃cessit istã famã, & istũ rumorem: alias† si ista suspicio nõ p̃cessisset, modicũ operaret̃ ista fama, d.l.miles.§. pe.s.đ adul.& j.dicã. Ista.n.fama est illa, q̃ dr̃ vana vox populi.q̃ nõ p̃cedit iusta cã huius credulitatis, vt C.de pe.l.decurionum. Et ꝙ ex istis actib.ꝓbent̃ indicia, & fama, ꝓbat̃ in l.3.s.ad Maced.ibi, sic agebat, sic ꝯhebat, sic muneribus fungebatur, &c. Nam ex istis

19 ibi præsumitur quòd sit homo sui iuris.¶†Quæro qualiter pro-

d batur fama?[d] Gl.in d.l.3.§.eiusdẽ quoq;.in pri.dicit quòd sufficit probari per duos testes, qui dicant maiorem partem populi hoc sentire. In eo, quod dicitur per duos testes, hoc placet mihi, nisi per

ADDITIONES.

a Ale.¶Illius viciniæ. Adde Bart.in l.j.C.de testa.ver.vltimò nota mirabilem.& in l.si quidem.in fi.so.mat.& in gl.ibi.

b Ale.¶Tertiò quæro. Et adde, quod Bal.in c.veniens.de testi.dicit quòd fama, q̃ nescitur à quo habuit originẽ, idẽ operatur quod dcm̃ vnius testis.alleg. l.miles.§.mulier.s.de adul. Bene facit l.Pantonius.de acq.hære. Adde bár. hic Bald.l.testiũ.C.de test.& adde ꝙ dixi in l.3.C.de ser.vbi dr̃, ꝙ illud, quod dr̃ à personis fide dignis, est iusta causa credulitatis, quod refert Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi p̃tori.in 8.q.s.de ope.noui.nun. Et cõis opin.vilissimorũ, ẽ nullius effectus, ẜm Petrum in tit.de reo.§.sequitur.in fi.quod omnino vide.

c Alex.¶Quartò q̃ro. Vide clarius Sal.in l.ea q.dẽ.C.de accu.in materia de fama, in ver.q̃ro, an fama.vbi tenet, ꝙ sufficit ꝙ superueniat accusatione pendente.de quo etiam vide Imo.& Bal.no.in l.si p̃t.de acq.hære.vbi vide.

d Ale.¶Quæro qualiter probat̃ fama. Vide oĩno 4.q.3.itaque. Vide Spe.de not. cri.§.famã, & ibi vide clar.us Adde, ꝙ q s põt certiorari de fama sine testib. minus solẽniter receptis, & sine ordine iudiciario.& duo de fama deponentes, an sufficiant, & quid si vnus testis ꝓbat de veritate ex vna parte, & vnus de fama ex altera. Itẽ per literas bonorũ virorũ ꝓbatur fama ẜm Inn.in c.cũ in tua, de desponsa.impube.ita refert Bal.in c.j.§.si duo homines, de pa.tenẽ. & ibi no.gl.& gl.3.q 3.can.sciant.& 35.q.2.c.si duo.& ibi per Archi.& adde ꝙ Imo.in c.licet.de accu.dicit, ꝙ fama bona, vel mala ꝓbatur per cõem auditũ.& pro hoc facit qđ no.dicit gl.9.disti.sane quippe.& vide bal.in l.couenticula.C.de epis.& cle. Qualr̃ autẽ ꝓbetur infamia, vide per Spec.ti.de inquisi.§.nunc tractemus.ver.quid sit ille.& Inn.de accus.c.cum oporteat. Et qđ si testis dicat aliquẽ esse malæ famæ, & cõis opinio est in contrarium, vide p Imo.in c.inquisitionẽ.circa fi.de elect.& in c.qualiter & qñ, de acc.vbi latè. & Bald.in l.Cassius.§.fi.s.de Sena. Et quid si vnus testis probat de veritate. q dicatur validior probõ, ẽt si duo per famam ꝓbarẽt, vide Bal.in l.2.in prin.s. de excu.tuto.& qđ no.Bar.in l.j.§ iidẽ Cornelio.s.e. Et qũo ꝓbatur cõis opinio, Bal.in l.j.C.de testa.& no.ꝙ facto probato fama adiicit quãdam qualitatẽ ꝓbõi veritatis, id est notorietatis.ẜm Bal.in auth.quod locũ.C.de colla.in fi.qđ no. Et adde ꝙ fama cũ antiquissima possessione, de qua in contrarium memoria non existat, hẽtur pro plena probõe, vel cõi possessione 30 annorum.ita dicit Bal.in l.at q natura.§.si cũ me absente.de neg.gest.& in l. in bonæfidei.in vlt.col.C.de reb.cred. Adde, quòd si probatur fama, & ex diuerso probat̃ fama contraria, nõ dr̃ fama probata.Bal.in l.sacrosanct.C.de epis.& cle.& in l.qui accusare.C.de edend.per Bar.& Bal.in l.si põt.s.deac. hære.& bene facit, qđ dixi in l de quib.de legib. Adde etiam quod Bal.in l.cũctos populos, de sum.tri.secut⁹ Inn.in c.sicut.de simo.dicit, ꝙ probõ famæ ẽ minus, q̃ probõ iudiciorũ. Adde ꝙ testis ẽt interrogatus super fama, vel infamia, dẽt reddere rõnẽ dicti sui, & sufficiẽter, alias nõ valet.ita Bal.in l.qd ergo.§.q̃situm.s.de infa.& Bal.in rub.C.de prob.& ẽt Bar.hic.& Bal.in l.3.C. de testib. Adde ꝙ ad probandũ infamia dẽt dilucide ꝓbari factũ, ex quo infamia orta est, vt dicit Bal no.in l.Cassius, s.de sena. ad qđ vide Bal.in l.j.ad fi.de testib. Et ad bar.hic adde bal.in l hr̃des palam.s.de testa. Et ad purgationem infamię vide no.per Spec.in tit.de inqui.§.j.vers.hoc autem scias.& in verb.quid si reus.& ad bar.hic adde quod Inno.in c.licet, de accusa.dicit, ꝙ fama bona vel mala probatur pro auditum, & rationem. In quo autem differat fama ab opinione, hẽtur per Io.Andr.in addi.Spe.in tit.de noto.cri.§.fama.ver.2.& s.no.in j.q.

per formã statuti requirerentur plures.Sed illud quod dicit gl.ꝙ
testis habet deponere,quod maior pars populi hoc sentit,intelli
ge prout dixi,s.maior pars populi,vel alterius vniuersitatis, vt di.
xi.In eo quod dicit sentire,an sit verum,põt dubitari. Nam depo.
nit de eo,quod nõ percipitur sensu.quod.n.popul⁹ sic intelligit,
non percipit̃ sensu,ergo vr̃ ꝙ testimoniũ nõ valeat.l. qui testamẽ
to.in fi.s̃.de test.& in l.j.in prin.s̃.de his q̃ in testa.delen. & quod
no.per Inn.in c.cum cãm,extra de testi. sed pro gl.vr̃ casus in l.si
arbiter.s̃.de proba.vbi vr̃ tex.dicere quòd testis debet deponere,
ꝙ est omnium opinio.Finaliter ego credo,ꝙ testis debeat depo
nere aliqd,quod percipiat sensu,vt d.legibus.& ideo vt testimo-
nium prolatũ,ſm gl.saluetur,oportet ꝙ reddat cãm sui dicti.s. di
co maiorẽ partem populi hoc sentire:qa audiui maiorẽ partem
populi sic dicere.Ita intelligo d.leg.si arbiter.& quod not.Inn.in
c.veniens.aliàs non esset probata fama.Nam maiorem partẽ po-
puli hoc sentire,posset cõprehendi ex alio,q̃ ex voce, & sic non
esset fama:vt dictũ est s̃.& probatur in d.l.Labeo.s̃. de supel.leg.
20 ¶† Quæro qd a si dicit testis,ꝙ audiuit hoc dici à maiori parte
a hominum,seu gentiũ istius ciuitatis? Certè est ꝓbata fama:quia
ex hoc colligitur,ꝙ maior pars populi hoc sentit.Nemo.n.præ-
sumit̃ dicere,nisi quod agitauit in mente.d.l.Labeo.s̃.de supel.le.
Sed si non adiiceret illa verba,ciuitatis istius,sed diceret, audiui à
b maiori parte ppl'i, b an sufficiat:vr̃ ꝙ sic,qa dẽt intelligi in dubio
de populo illius ciuitatis,in qua fert testimoniũ.l.q̃ cõdõ.§.fi.s̃.đ
ↄd.& dem.& l.si cum dies.l.si arbiter.s̃.de arbi.Contrarium puto
verũ:qa dictũ testis debet de necessitate ↄcludere.l. non hoc.C.
c vñ legi.& extra de ꝓba.c.in pñtia.c Sed istud dictũ nõ ↄcludit de
necessitate,vbi est fama ista.ergo &c.Sis ergo cautus, ꝙ testis di-
cat,ꝙ est publica vox, & fama. Interrogatus qũo scit,rñdit:quia
publcè dr̃ p ciuitatẽ,vel à maiori parte populi huius ciuitatis,ĩ ci
21 uitate,castro vel villa,vt dixi. ¶†Sed qd d si testis dicit ꝙ est pu-
d blica vox,& fama?Certè nõ probat,qa nõ reddit cãm p aliqđ,qđ
pcipiat̃ sensu.Nõ.n.dicit,se audiuisse à maiori pte populi, sed di-
22 cit,ꝙ hoc dr̃.Sed qd si dixit,ꝙ audiuit publicè dici.†Rñ.nõ suf.
e ficit:quia põt esse ꝙ vnus hõe publicè dicebat.Debet ergo dice-
re, audiui publicè dici à maiori parte hominum huius ciuitatis.
f ¶Quæro si testis f interrogatur,† à quib.personis audiuisti dici,
23 vtrũ dẽat de hoc interrogari,& ipse de hoc dẽat rñdere? Inn.đt
g ꝙ sic.g Nã cũ fama dẽat hr̃e originẽ ab honestis psõis,ñ posset sci
ri,an hẽat originẽ ab honestis psonis,vel ñ,nisi illæ personæ ma-
nifestentur.Ita ponit Inn.in c.qual'r & qñ.ex̃ de acc.& Spec.in ti.
de inqsitio.§.viso igitur.ver.sup ꝓbõne aũt vbi ponit verba In-
no.ad lrã:adeo ꝙ si testis neminẽ noĩaret;sed diceret se nõ recor
dari,eius testimoniũ nõ valeret:sed dẽt testis noĩare aliquem, &
postea dicere se audiuisse à plurib.aliis,de quib.dicit se nõ recor-
dari.nã ñ dẽt de his oĩb.recordari, cũ memoria hoĩũ sit labilis.l.
24 peregre,& ibi no.in prin.s̃.de acq.poss.Sed qd † si testes diuersi
dixerunt se à diuersis hoc sciuisse:quia vnus noĩat aliquos, alter
noĩat alios. Vel quid si ipsi diuersificant in loco : quia vnus dicit
se audiuisse in platea,alius in burgo?Vel quid si diuersificãt in tẽ-
pore:quia vnus audiuit tali die,ali⁹ dicit de alia die? Rñdeo pro-
pter hoc ñ vitiat̃ ꝓbõ.l.ob carmẽ.ĩ fi.& qđ ibi no.s̃.đ testi.& Inn.
h & Spe.hoc tenet in locis.s̃.all.¶Quæro vtrũ h possit† fama ꝓba
25 ri negatiue.vt puta Titiũ nõ fecisse?Rñdeo sic, nec dicor ꝓbare
negatiuã,sed affirmatiuam,ꝙ publica vox, & fama est Titium ñ
26 fecisse,d.l.arbiter.s̃.de proba.Quid ergo† si est probata fama ab
i vna pte affirmatiue,& ab alia pte negatiue? i Rñd.stat̃ testibus di
gniorib.Vel si testes eẽnt æquales,stat̃ illi probõni, seu illi famę,
q̃ ꝓcessit ex verisil'iorib p̃sũptiõib.ar.s̃. de test.l.ob carmẽ.ĩ fi. cũ
sua gl.& qđ no.p Spe.& Inn.ĩ p̃all locis,& ĩ ti.de no.cri.§.fama.&
27 qđ no.ex̃ de spõsa.c.cũ in tua.¶†Sed q̃ro,p̃dicta ꝓcedunt, qñ ꝓ
bata est fama eiusdẽ loci,& tpis.Quid si ꝓbata est fama ab vna p-
te commissi maleficij vno tpe,ab alia parte ẽ ꝓbata fama ĩnocẽ-
k tiæ alio tpe,q̃ p̃ualebit?Rñ.fama est ex opinione, k vt s̃.dcm̃ est:
sed opi.põt mutari,& p̃ualet vltima;vt s̃.de dã.infe.l. qui bona.§. si
quis stipulaturus.ita hic p̃ualebit fama vltima & est casus s̃. quis.
28 ordo in bo.pos.serue.l.2.circa prin.¶†Quæro,quid si ꝓbata est
fama ↄ̃ria diuersorũ locorum:vtputa,ĩ castro comitat⁹, vbi ↄmis
sum est maleficiũ,est fama ꝙ sic:in ciuitate ista est fama,ꝙ nõ;cui
stabitur magis?Rñdeo,dẽmus.n.ĩspicere qualitatem testiũ,& de
bemus inspicere cãs,ex qb.fama ꝓcedit,vt sciamus, quib.sit ma-
gis credẽdum:als si oĩa essent æqualia,putarẽ,ꝙ istæ ꝓbõnes sibi
inuicẽ derogarent,& neutri adhiberet̃ fides , d.l. ob carmẽ.in fi.
l & C.de fi.inst.l.scripturæ.facit extra đ prob.c licet.¶Quæro, l qd
29 si testis† interrogatus est super articulis, & super quibusdam est
testificat⁹,sup qbusdã dixit se nihil scire, sup vltĩo articulo de fa
ma dixit,ꝙ erat publica vox,& fama:vtrũ referat̃ ad ea,đ qb.dixit
30 se nihil scire?dic vt no.in d.ti.de noto.cri.§.famæ.ver.fi.¶†Vltĩo
m princ.pl'r q̃ro,qs sit effectus famæ.m De hoc hẽm⁹ gl.varias: q̃dã
vident̃ dicere,ꝙ fama faciat plenam fidẽ,vt no.s̃.de neg.gest.l atq
nã.§ cum me.& C.de prob.l.4.& de iu.do.l.vbi adhuc.alibi gl.vi-
detur velle,quòd facit semiplenam probationem,d.l. 3. §. eiusdẽ
quoque principis ff.de testi.& l.admonendi.s̃.de iureiurã. & l.in
bonæ fidei.C.de iureiuran.& extra de app.c.j.& facit quod no.in l.ij.

ADDITIONES

a Alex.¶Quæro quid.Si testis dicat,ꝙ audiuit illud.intellige à maiori parte eorum qui potuerunt intelligere,& cognoscere vt dicit d.Ant.de butri. in c. quod per nouale.de ver.sig.refert tñ bald. in l.j.C.de test.ꝙ si vnus testis deponit famã esse in vna pte ciuitatis,alius in alia,ꝙ nõ ẽ probata fama, & dicit Abb.in c.l3 ex quadã.de testib.quòd testes debẽt dicere se illud credere. Ita dicit per illũ tex.vbi đt,ꝙ ẽt dẽt dicere,ꝙ nõ audiuit ab vno, sed à pluribus,& quidem nõ suspectis,nec malę famæ.vbi oĩno vide,quid si testis dicat ꝙ audiuit dici à maiori parte pópuli,nec dixit illius ciuitatis.Idẽ not. tenet Bart.in l.3.§.eiusdẽ.s̃.de testi.sed cõtrariũ tenet Bal.in c.præterea.de testi.qa dicit,ꝙ dictum testis debet intelligi ſm subiectãm materiã,quod vr̃ contra in c.in pñtia.de prob.¶Adde,fama qualiter probetur, & vnde oriri debeat, Alex.consi.70.3.lib.

b Poma.¶Parte populi.Vide de hoc etiã Alex.consi.7.vol.3.in fi.vbi ponit ꝙ si esset dictum,quòd fama vigebat inter claros,&c.Et quid si testis nesciat dicere,quid sit fama.

c Poma.¶De prob.c.in præsentia.Vbi vide Fel.&vide etiam Alex.in l.j. col.j. C.de testi.& ibi Ias.in 2.& 3.no.& Alex.cons.70.vol.3.vbi ponit, quid si testis dixisset,quod audiuit à multis,vel publicè dici.

d Alexã.¶Sed quid.Adde Bar.in l.3.§.eiusdẽ.s̃.de testi.& in l.Labeo.de sup.leg. sed contra,tenuit Bal.in d.c.præterea.de testib.& in l.testium.in fi.C.de test. & in l.hr̃des palã.in prin.de testam.& vide ẽt Sal.in l.ea q.dẽ.in repe.C.de accu.& ibi Ang.& vide Ang.in l.2.C.ad Mac.licet Bald.in l.de quib.de legib.videatur sequi Bar.& Car.in d.c.cãm q̃.de test.Imo.& Anto.de But.in d.c.cum oporteat.de accu.& disputat plenè pro & contra Tancre.in sua compendio sa.q.x.& finaliter cõcludit idẽ,quod Dy.& vide Bal.in addi.Spe.in tit.de sen.prola.vbi vr̃ tenere cũ Bar.cũ quo simpliciter transit Floria.in l. si arbiter.s̃. de proba.& cũ Bar.in d.l.Labeo.& in l.3.in fi.de testi. & Imo.in c.cum oporteat.de accu.In contrariũ cõsuluit do.Gul.de Cremo.in suo quodam cõs.in ci.in Dei noĩe.in q.p̃dicta.& illud consiliũ subscripserunt Sal.& d.Fl.& multi alij,& dicit,quod Bal.dicebat & nõ refert vbi,ꝙ si adducantur decem testes,vel plures super fama,seu ẽt infamia,quòd fiet probõ sufficiens, ẽt si nõ sufficiens cã reddatur, licet alias si essent numero pauciores, exigerentur rõnes,& cãæ sufficientes.Et pro hoc ſm eum facit,quia tot faciunt populũ, iuxta no.in c.j.de ele.& Bar.in l.ptor.in prin.vi bo.rap.& sic ex tanto numero sermo publicus,& popularis hr̃,Pro hoc dicto alle.not.in l.3. §.eiusdẽ.s̃.de test.cũ gl.j.vbi vide,ꝙ numerus supplet fidẽ.Et ad istud adde no.Bal.in auth. quod locum.C.de coll.in fi.

e Alex.¶Vnus homo.Pro ista opposi.adducitur tex.in l.j. C. de his qui per me. iudi,non ap.iuncto c.fi.de app.vbi accipitur ibi publicè,corã bonis viris,& honestis,nõ autẽ publicè corã populo.i.tñ Sal.reprehẽdit Bar.in l.ea quidẽ. C.de acc.vide Roma.in l.de pupillo.§.si quis riuos.de ope.nou.nun.

f Alexã.¶Quæro,si testis.Qñ testis interrogatur,à quibus audiuisti,&c.adde Sal.ad idẽ,in l.3.§.eiusdẽ.s̃.de test.& Bar.in l.diffamari.circa prin.C.de ingemanu.& hic,dũ dicit,testẽ dẽre deponere à quibus audiuit,&c.Sal.in l.ea q.dem.C.de accu.dicit,ꝙ si testis nõ est interrogatus à quibus audiuit, sufficit ꝙ dicat,à maiori parte populi,& ille contra quẽ debet probare,p̃fertur, qa hæc fama p̃fert̃ inter nobiles personas.Pro quo vide qđ dixi in d.§.eiusdem.

g Ale.¶Dicit ꝙ sic. Vr̃ inferri quòd testis debet interrogari à quibus audiuit. Aduerte,quia Inn.in c.cũ oporteat.de accu.dicit,quòd interrogatus dẽt rñdere.als nõ ꝓbat,qa nõ stat in arbitrio testis iudicare,an illæ psonæ sint graues,& bonæ,vel fide dignæ.Et istud t3 ibi Io.And idẽ sequitur d.Ant.ibi,dicẽs ita seruari.Ita ẽt sequitur Abb.in ca.cũ cãm.de testib.& Ang.in l.ea quidem. C.de accu.Et põt rõ assignari;quia testis debet deponere ea quæ sunt perceptibilia intellectu etiã nõ interrogatus c.cum cãm.de testi.vbi per Inn. & p Bar.in l.solam.C.de testi.& ibi latius no.Bal.Sed ꝙ aliqs sit vir grauis, & fide dignus percipitur intellectu.ergo,&c.Et istam partem dicit Ant.in d.l.ea q.dem.tenere, & sentire Bar.& idem dicit Imo.in d.c.cum oporteat. Et ad idẽ alle.Inn.in c.qualiter.ij.de acc.vbi dr̃,quòd aliqs dẽt interrogari.Idẽ t3 Spe. in tit.de inquisi.§.viso.vbi alle.Inn.in d.c.qualiter.idẽ Sal.in d.l.ea quidem.in 7.seu 8.q.& Imol.in d.c.cum oporteat.vbi sequitur Inn.Adde Bar.in tract.testimoniorum,capit.Testis dicit aliquẽ esse dñm,& cãm,&c.ver.quędã sunt, quæ non solo,&c.vbi de iis quæ discursu aliquo,vel modico intellectu, vel magno discursu percipi possunt, disputat.Contra Inno.etiam consuluit Io. Cal.in suis consiliis,in cõsi quodã,sub ti.de testi.Aliqui Mod.sequunt̃ Inno. in d.c.cum oporteat.& in l.j.in prin.de ope.no.nun.& allegant Bal.in l.quid ergo,§.quæsitum.de infa.qui re vera hoc ibi non dicit,si bene consideretur.

h Alex.¶Quæro vtrum.Vide Bal.in l.j.C.de testib.& vide Bar.in l.in summa.§. Labeo.in fi.verbis,de aqua plu.arc.Bar.tñ ĩ l.si cõstãte.in j.q.j.partis,s̃.so.ma.dicit,ꝙ notorium nõ põt esse super facto negatiuo,vide bal.in l.ea quidem, C.de acc.Quid si probatur in specie mala fama,in specie de adulterio,in cõtrarium probatur bona fama in genere.vide bal.in d.l.ea quidem.in ver.tertio quæritur.an aliquis.& in ver.seq.& ibi etiam quæritur,an vigore statuti fama in maleficiis habeatur pro plena probatione,& si probatur maleficiũ per famam,& reus ꝓbat cõtrariũ per famã,q̃ probatio p̃fert̃.& an fama ꝓbetur per cõtrariã famam.vide Bal.plene per illũ tex.in l.j.C.ex deli. defun. Et ad materiam Bal.in l.q accusare.C.de edẽ.& Bal.in l.si tutor.C. de pi.tut.

i Poma ¶Negatiue. Vide aliquid per Ro.cõs.241.& vide Alex.consi.62. vbi loquitur,quando in genere possit esse probatum,quod quis erat bonæ famæ, sed qñ ĩ spẽ,cõtrariũ.& viđ ad hæc Fel.ĩ c.cũ cõtingat.de resc.& q̃ ibi posui. & Ro.consi.67.in fine.vbi ponit,an pauciores testes deponentes de infamia præferantur deponentibus de bona fama.

k Ale.¶Ex opinione.Vide Bal.per illum tex.in l.si mater.C.ne de sta.defun. Et quid si concurrunt in eodem tempore duæ famæ contrariæ,adde Bald.in l.j. C.de test.in 6.q.& quod no.Bal.in l.j.in 6.q.C.de epis.& cle.

l Alex ¶Quæro.Vide aliquid per Abb.in d.c.cum in tua.in fi, de testibus.

m Alex.¶Sit effectus famæ.Dixi in l.Celsus.ad fi.de vsuc.& quod no.Imo. in c. fraternitatis.de testib.& vide omnino Io.And.in Spec.de testib.§.nunc videndũ.ver.illud ãt.per d.Ant.in c.cũ cãm.de testi.& qđ no.Bald.in l.si defensor §.qui interrogatus.de interrog. act.& bal.in add.Spe.in ti.de sentẽ. prola.

a l.2.in prin.s.de excu.tuto.& quod ibi no.per Dy.a Alii videntur di
cere,ꝙ fama nullo mõ probet, ſed probationes iam factas confir
mat,vnde ſi ex vtraque parte eſſent probationes æquales,&-alte
ra pars haberet plus,famam illam vinceret,d.l.3.§.eiuſdem quoq;
principis,ibi conſentiens fama confirmat,& iõ dñt iſti,ꝙ vnus te-
ſtis,& fama nõ faciũt plenã ꝓbõnẽ: qa fama hẽt ɔfirmare ꝓbõnẽ
iam factam, ſed dictum vnius teſtis nõ eſt ꝓbatio,iõ nõ pt a fama
confirmari.Hoc tenebat Iacob.de Are.& And. de Piſis,& Iac.Bu.
idem,præterquam in cauſis breuiorib.vt argu.C.de ſen. ex breui.
reci.auth.niſi breuiores.Sed Dy.in d.l.excuſantur.in prin.s.de ex-
cu.tut.vr̃ dicere, ꝙ fama cum vno teſte facit plenam probõnẽ in
b ciuilibus,non in criminalibus,in qb.reqruntur probationes luce
clariores.Hoc idem tenet Cy.in l.fi.C.eo.& idem vr̃ tenere in l.4.
C.de proba.Mihi autem videtur dicendum.Quædam ſunt,in qui-
bus ſufficit ſic eſſe famam,licet in veritate ſic non ſit, tunc ſufficit
probatio famæ.l.Barbarius.s.de offi.præto. l.j.C.de teſt.& l.ſi arbi
ter.C.de ſen.Nam in dictis legib.non requiritur veritas,ſed ſufficit
fama,ꝙ ſic reputabatur.Ad idem s.ad Macedo.l.3.quandoque re
quirit probatio veritatis,ꝙ ita ſit.& tunc q̃dam ſunt, in quib.ipſa
fama,ſeu communis opinio veritatem,facit,& inducit,& tunc ſuf
ficit,ꝓbõ famæ.l.j.§.j.s.de flu.& facit l.Labeo.s.de ſupel.leg.& l.cũ
de lanionis.§.aſinam.s.de fun.inſtr.cum ſi.Quædam ſunt,in quib.
ipſa fama,ſeu communis opinio non inducit veritatem. Ex hoc
dico,ꝙ ſi qdem eſt fama probata ſolum in voce populi,nõ ꝓbata
aliqua præſumptione,ex qua dicta opinio, & fama originem tra-
c xerit,dico,quòd iſta ñ probat,ſed dr̃ magis vana vox c populi, quę
non eſt exaudienda.l.decurionum.C.de pœnis. Sed licèt nõ pro-
bet, tamen coadiuuaret probationem iam factam. l. 3. §. eiuſ-
dem quoque.in princ. ſupra de teſtib. Si vero iſta fama eſſet pro-
bata,q̃ trahit originem ex aliqbus p̃ſumptionib.legitimis p̃ceden-
tibus,tunc dico,ꝙ in qbuſdã caſib.facit plenã probationẽ,vt puta
in cauſis breuiorib.d vel modici præiudicij. Ita intelligo gl.in l.vbi
adhuc.C.de iure do.vbi ſufficit probatio famæ,qa eſt cauſa modi-
ci præiudicij,vt plene dico in l.ſi conſtante.in prin.s.ſo.ma.in j.&
ſecunda & 3.q.Item dico,ꝙ quandoque habet effectum,ꝙ tranſ-
fert onus probandi in aliam partem,vt in caſibus, in quibus com-
munis opinio,ſeu fama,conſtituit aliquem in poſſeſſionem alicu
ius qualitatis,vt libertatis, vel ſeruitutis, & ſimilium. l.ſi mater.C.
ne de ſtatu defunc.& l.2.C.ſi ſeruus,aut liber ad decu.aſpira.lib.x.
Vel aliter,iſta fama non facit plenam probationem,ſed an faciat
ſemiplenam,ita quòd probet cum vno teſte,dico,quòd debemus
cõſiderare illa indicia,& illas præſumptiones,ex quibus fama tra-
xit originem, qualiter vrgeant, & ſecundum qualitatem illo-
rum dicam iſtam famam facere ſemiplenam probationem, vel
non facere.Ita debet intelligi gl.ſuper verb.legitimis.in l.excuſan
tur.in fi.princ.de exc.tut.& d.l.3.§.eiuſdem quoque.s.de teſti.Et ex
hoc etiam habes perpendere, vtrùm fama ſit ſufficiens. indicium
31 ad torturam,vel non.¶†Quæro ſtatutum e huius ciuitatis in qui-
e buſdam caſibus dicit,quòd ſufficiat probare maleficium per pu-
blicam famam, qualiter intelligam de publica fama? Reſpondeo,
intelligam de fama, quæ traxit originem ex probabilibus cauſis,
quæ inducunt populum ad ſic credendum,& dicendum:aliàs nõ
eſſet fama,ſed magis vana vox populi,quæ non debet exaudiri,d.
l.decurionum.C.de poe. & ideo iudex ſit cautus. nam non credo,
quòd ſufficiat probare famam ſimpliciter.Nam debet intelligi de
32 fama legitima.¶†Vlt.quæro,f an ſit dr̃ia inter famam ſimplicem
f & publicam,& ſuſpicione.Tho.de Piperat.dicit quod non: quia
eo ipſo quòd dico,famam,intelligitur de fama publica,aliàs non
eſſet fama,vt patet ex diffinitione famæ,quam s.dedi.ſecus in cõ-
muni opinione,& in ɔmuni æſtimatione,quæ poteſt diuidi in pu
blicam & priuatam,vt s.dixi.

ADDITIONES.

a Alex.¶No.per Dy.Dicit Bal.& Imol.in l.is poteſt.de acq. hæred. quòd mala fama eſt ſufficiens ad inquirendum, & ſi ſuperuenit fama contraria non tollit inquiſitionem,ſi propter iſtam famam contrariam non poterat torqueri,de qua Bal.in l. ea quidem. C. de acc.& vide Spe.de noto.cri.§.fama.ver.fama,& de teſte,in §.reſtat. in ver. 25. creditur vni teſti.& dixi s.& per Bar.in l.admonendi.s.de iureiur.& vide Bal.de contro.inueſti.§.cum autem.vbi videtur velle,quòd vnus teſtis,& fama non faciant probationem, ſed præſumptionem.Et vide Bal.C.de teſti.in l.j.& in l.in bonæfidei.C.de re. cre. & iureiu.& in l.cunctos populos.& in l.2. in prin.s.de excu.tutor. & ibi etiam Dy. & vide in c.ex literis. de iureiur. Et adde qnod in factis antiquis ſufficit probatio per famam, ſecundum Bald.in auth.quas actiones.C.de ſacroſanct.eccl & in l.conuenticula.C.de epiſco.& cle.& in d.l.cum ſuper.C.de rei ven.& dixi in §.præterea.vbi Mod.Inſti.de act.& Bal in l.4.C.de probat.& in d.l.in bonæfidei.C.de re.cred.& in l.exemplo. C.de proba. & do.Anto.clarius in c.veniens.de teſtib. & do.Ioan.in c.cum cauſam. de proba. poſt Archi.16.q.3.inter memoratos.& expreſſe Cy.& Bar.in l.ſi quidem.C.ſolu. matr. vbi ẽt tenet,quòd in factis de longinquo loco,& antiquis, ſufficit probare per famam, vt eſt gl. ſingul. in l. at qui natura.§. cum me abſente. s.de neg.geſt quam ita ponderat Ang. s.qui.mo.pig.vel hy.ſol.in l. Titius.& dicit,quòd ita de facto obtinuit,& ſic intelligitur glo.ſecundum eũ in l.ſiue poſſidetis.C. de proba. & ita dixi.& de effectu famæ, & de probatione famæ in criminalibus,vide Bar.in l.j.§.ijdem Cornelio.in fi.s.eodem.vide not.dicta per Bal.de effectu famæ.in l.proprietatis. C.de prob.qui dicit, quòd ſi vnus plene probauit per teſtes,& alter probauit per teſtes & famam rite obtinebit.Et de effectu famæ,vide per Bal.in addi.Spe.in tit.de ſen.prola.

b Poma.¶Probationem in ciuilibus Vide Pau.conſi.203.in 1.du.volu.2.& vide ad hæc Feli.in c.veniens.in ver.tertia concluſio,de teſtib.& Anan.conſ.59.& Alex.143.vol.2.vbi ponit etiam quid in cauſa criminali.& 66.vol.3.vbi loquitur in ciuilibus difficilibus in ꝓbatione.& 70.eodem vol.vbi dicit de hoc quòd requiritur,quòd habeat originem,&c. vide Math.no.ſuo j.

c Ale ¶Vana vox.Dicit tamen Bal.in l.prouidendum.C.de poſtu.ꝙ qualitas hominis ꝓbatur per famam,vt puta virtus in homine,& nobilitas,& alia ſimilia. Itẽ ſufficit fama ad impediendum matrimonium,c.ſuper eo,de conſan.& affi.quod bene no.Item ad ſuſpendendum infamatum de vno,niſi de vno ſe purgauerit.2.q.5.præsbyter. & ſola fama probat iudicem eſſe conſuetum torquere homines coram ſe conquerentes,ſecundum Bar.in l.de pupillo.§ ſi quis ipſe.de ope.no.nun.in 8.q.

d Ale ¶Cauſis breuiorib.Fama in cauſis breuiorib habet vim plenę probationis.Ex hoc dicto infertur recte intelligenti,ꝙ in ciuilib.probatio per vnum teſtem idoneum intelligitur de plena probatione,ita vt non ſit neceſſario deueniendum ad alias probationes, nec iuramenti delationem,& idem ſentit do.Ant.in c.veniens.de teſtib. & in c.j.de app, & vide Bar.in l.j.C.quo bo.Et an dicatur fama iſta facere probationem, & quomodo, vide Bal.& Imo.in l.fi.s.de hæredib.inſt & Bal.in l.iubemus. C.eo. & ibi etiam quid de notorio.vide in l.cum quidam.§.quod dicitur.de acq. hær. vbi latius dixi. Et vtrum fama ſit ſufficiens indicium ad torturam & cum Bar.tranſit Abb.Sicu.in c.j.de depoſito. & dicit Bal.in l.3.per glo.ibi.C.de adu. quòd vbi teſtes præſumuntur ſcire veritatem,& eam non dicunt poſſunt torqueri:vt ibi per eũ,quod eſt no.Et dicit Cy.in l.fi. C.eo.tit. de quæſtio ꝙ fama nõ eſt ſufficiens indicium,niſi coadiuuetur alia coniectura, vel indicio,& vide Bar.in trac de qõ.& j.eo.l.fi.& qđ ibi dixi in apoſt.magna,& Bar.in l.j.§ ijdem Cornelio.s.e.vbi vide,& Imo,ponit in l.fi.s.de hæred.inſt.& Bal.in l. milites.C.de qõ.& ibi etiam quid de notorio.

e Ale.¶Quęro.ſtatutum.Adde Bal.in l.proprietatis.C.de prob. & An. de But. in d c.veniens.de teſtib.j.& ex dictis nota, ꝙ non ſufficit probare famam ſimpliciter. Ad quod vide not.per Doc.in l.fi.C.eo.& in l.cum quidam.§.quod dicitur.de acq.hære.& Sali.in d.l.ea quidem.C.de accuſ.Bal.Ang.& Sal.in d l.ea quidem,in x.q.tenent ꝙ ſi teſtis interrogetur ſuper fama:quare ſic opinatur,de eo,ꝙ ſic opinatur,non tenetur reſpõdere,per ea quæ habẽtur in l.ſolam.C.de teſt.Adde quæ no.Bal.in l.diffamari,circa prin.C.de ingenu.manu.& adde Bar.& Sal.in l.decurionum.C.de pœnis.& ibi Bal.& cum Bar.tranſit Bal.in d.l.proprietatis.C.de proba.ſed Bal.in l.vbi adhuc.C.de iur.do.in ver.quærit. gl.ſimpliciter videtur dicere ꝙ non ſit neceſſe interrogari vnde,vel ex qua cauſa habuit ortum.Ad quod videtur concordare Sal.in d.l.ea quidem,in x.q.quem retuli.& vide Sal. in d.l.proprietatis.in fi.Adde ꝙ fama non probat aliquem crimino ſum eſſe: quia maior eſt probatio indiciorum,quam famæ,iuxta no.per Imo.in c.ſicut. de ſimo.& Bal.in l.cunctos populos.& ibi aliqua vide de materia.C.de ſum.trinit.

f Alc.Vlt.quæro.Appellatione famæ intelligitur de vltima.& publica,quæ trahit originẽ ex probabilib.cauſis,ſecundum Bal.in d.l.proprietatis & d.An.in d c. veniens j.de teſt.

§.In cauſis. Op.de l.quicunque.§.fi.& l.cum ſeruum.C.de ſer.fug. Huius timore dicit gl.ꝙ controuerſia ſit quatuor modis,vide gl.hic,in verb.requiri.

LEX XI.

Etiam. De intellectu huius legis vidiſtis s.eo.l.diuus. in fi.& videbitis.j.eo.l.vnius.§.ſeruus.

LEX XII.

Si quis. De intellectu huius legis,dic vt s.eod.l.j.§.ſi quis dicatur.

LEX XIII.

Certo. Dic de hoc plene in leg.ſi poſtulauerit,s. de adulter.

LEX XIIII.

Statuliber. Op.de l.ſtatuliber à cæteris, in prin. s.de ſtatuli. Sol.vt plene dicam de intellectu huius legis. j.ti.j.l.j.

LEX XV.

1 *Liber homo productus in teſtem,an poſſit torqueri.*

Ex libero. Hæc eſt bona lex. No. quòd quando liber ho-
mo non vacillat,non poteſt torqueri, aliàs ſe-
cus.Quæro vtrum hoc habeat locum in cauſa ciuili? Gloſſ. dicit
1 quòd ſic.l.diuus,primò reſpon.ſupra eod.†Pro huius declaratio-
a ne q̃ro,an libera homo productus teſtis,poſſit torqueri?Circa hoc
debetis

ADDITIO.

a Ale.¶Quęro an liber. Quæ perſonę,& quando poſſint torqueri,ſi ſint inductę in teſtes adde glo.& ibi no.in l.nullum.C.de infa.& adde ad intellectum, quod in ſubſidium qõnis,quando haberi non poſſunt teſtes integri ſeu habiles,admittuntur teſtes nõ idonei, ne veritas occultetur,ſiue cauſa eſt criminalis,ſiue ciuilis ex crimine, vel ex contractu, aut quaſi,vt probatur in l.diuus.s.eo.iũcta authen.ſi teſtis productus dicatur.C.de teſt. & in c.forus.de verbo.ſign.Idem probatur in l.conſenſu.§.virum etiam.& §.ſeq.C.de repu.et in d.c.veniens,j.et in c.cum I.et A. de re iud.et in l.fi. et ibi no.C.de teſti.Hoc tamen debet intelligi,niſi teſtes idonei nõ eſſent ex defectu famæ,vel ſtatus: vt quia ſunt crimino ſi,vel infames de iure,vel de facto ſerui?quia nõ debent tunc admitti ſine tormentis,l.ob carmẽ.§ fi.de teſti.§.canonizata 4.q.3.§.item in criminali.ver.ſi autem rei. et in c.cum P.de acc.et idem tenet Io.An.in c.cum in contemplatione,de re.iu.hic alle. in antiquis.licet Bar. videatur tenere contrarium,ſ.ꝙ in cauſa ciuili non erunt torquendi liberi homines producti in teſtes,ẽt viles vel infames:ſecus autem quãdo non ſunt idonei alio reſpectu,quam ratione infamię,vel criminis,vel ſtatus:quia licet admittãtur in ſubſidium,admittuntur tamen ſine tortura,vt no.in d.l.conſenſu.§. ſuper plagis.et d.c.veniens.Pro hoc ẽt facit ratio c.cum dilecti.de elec.et in c.euidens.qui mat.acc.poſ.et hoc videtur de mẽte do.An.in c.ſuper.et in c.cũ à nobis.de teſt.licet Inn.ſenſerit cõtrarium in c.ex literis.de tran.vbi ſenſit ꝙ aduocatus admittitur in ſubſidium in teſtem prò clientulo,ſed debet torqueri.et adde quod no.Bar.in l.j.§.iidẽ Cornelio.s.eo.Vide quæ no.Imo.in d.l.ſi quis poſt.de teſt.et quod dixi in l.in qõnib.ad leg. Iul. ma. de forma autem torquendi teſtes vide j.e.l.vnius.§.teſtes torquendi.vbi per Bar.et per Bal.in l.data opera.verſi.et no.vbi teſtes torquentur.C.qui acc.vbi đt ꝙ ſufficit torquere duos vel tres teſtes factum ſcientes,quia tortura eſt refrenanda, De materia plene per Pau. de Leaz.in commento c.grauis.de depoſito.vbi late per eum quis poſſit torqueri.Et qđ in clericis,adde quod dicit notab.Bar.hic,& vide eundem in l.j.in prin.s.e.et gl. no. 15. q.5.c.præsby.et c.fi.Bal.C.e.l.iudices.

Debetis scire, Quidam sunt liberi homines positi in dignitate clericali, & isti non põt torqueri, sed aliàs de falso puniuntur. l. pbyteri. C. de epi. & cleric. Quidam sunt alij positi in alia dignitate, vel nobilitate, vel officio seculari, & isti possunt torqueri pro testimonio in vno casu tñ. s. si vacillant, & sic aures iudicis offendunt. l. nullum in prin. C. de testi. Quidam sunt alij testes in dignitate nõ positi, & tunc si quidem sunt diuites, & bonæ opinionis, non põt torqueri, nisi in duobus casibus. Primus est, si vacillãt, vt hic. Scd̃s, si conuincuntur de mendacio, eo ipso, ꝙ asserãt se non interfuisse negotio, & ab aliis conuincuntur ꝙ interfuerunt. l. vnius. §. testes. ĩ. e. Quidam sunt liberi hoĩes viles, vt artifices faciẽtes viles artes, obscuri, & ignoti forsan. & isti fm̃. quosdam nunquam admittuntur, nisi cum tormentis. vt ĩ auth. de testi. §. si vero ignoti. & §. si vero nõ hmõi, &c. & ibi gl. quod videt̃ tenere Azo in summa auth. Mihi vr̃, ꝙ hoc nõ sit benè dictũ per l. diuus. §. fi. s̃. eo. vbi deportatus in insulam, & ẽt statuliber, non torquet̃, sicut alij liberi hoĩes, & ꝯstat illos esse viles, & obscuros. Præterea tex. in d. §. si vero ignoti, ad hoc vt torqueant̃, requirit duo, ꝙ sint viles & ignoti: item ꝙ tentent corrumpere veritatem, & tũc põt torqueri: & iõ dico ꝙ isti viles hoĩes admittunt̃ ad testimonium sine tortura, nõ tñ adhibet eis tãtã fides, sicut aliis. l. 2. & 3. s̃. de testi. possunt tñ torqueri in casibus. Primò, si vacillant vt hic, & d. §. si vero ignoti. Secundò, si ꝯuincantur de mendacio. l. vnius. §. testes. ĩ. eo. Tertiò, qñ sponte vadunt ad dicendum testimonium, d. §. si vero ignoti. in verbo festinantes. & probatur v. q. v. can. illi qui.

1 *Minor non torquetur ad aliquem condemnandum, sed vt ex eius dicto sumatur indicium, & veritas inquiratur.*

1 §. De minore. Op. s̃. ad Sil. in l. j. §. impuberi. So. Minor ñ põt torqueri, vt ex eius dicto aliqs ꝯdemnet̃, vt hic: sed vt ex eius dicto sumatur indiciũ pp qd̃ veritas inqrat̃ benè põt torqueri. hoc est ferula, vel habena cędi, vt no. in l. talis in j. gl. C. de his qui. vt ind. & ad Senatu. Sill. d. l. j. §. impuberi autẽ.

LEX XVI.

1 *Testis reuersi dictum quando valeat.*

1 Repeti. Op. de l. vnius. §. ĩ. ĩ. eo. Sol. vt ibi dicam, & ibi apparebit intellectus huius legis. ¶ † Vlti inducit gl. hãc legem in arg. ad reuersionem testium, vide gl. j. q̃ ĩcipit, arg. ad reuersionẽ. de reuersione testis debes scire bř. Qñq; testis à iudice repe-

a titur, vt puta, vt dictum suum declaret, avel rõnẽ sui dicti reddat, &

b hoc põt iudex, b vt extra de testib. c. cum clamor. & not. in Auth de testi §. qa vero. in gl. ma. & arg. huius legis. Qñq; testis reuertitur suo motu, & tũc si reuertit̃ ĩꝯtinẽti, audit̃: secus si ex interuallo, vt no. d. §. qa vero. & cx̃ de testi. c. ꝑterea. & dixi vobis. s̃. de fal. l. cos.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Dictum suum declaret. Vide Ang. cõs. 296. Ex alia causa ẽt testes repetunt̃, vt per Ang. in trac. malefi. in ver. comparuerunt inquisiti.

b Alex. ¶ Potest iudex. An testis qui vult repeti, sit audiendus, vide Bar. in l. 4. §. hoc autem de dam. infe. in 3. q. Inquantum hæc lex inducitur, ꝙ testis cogitur declarare dicta sua, adde fortius ꝙ ẽt cogitur declarare declarationem dicti sui, secundum glo. no. 35. q. 9. c. graue. & not. Bar. in l. si quis intentionem. s̃ de iud. & l. inter stipulantem. in prin. de ver. obl. & dum Bar. hic dicit de teste, qui proprio motu reuertitur, vide gl. quæ nõ est alibi, in auth. de teste. §. quia vero. quod apertis probationibus non possunt testes repeti. Et ipsam alle hic Bart. vide de hoc in c. cum Ioannes. in gl. no. de fi. instr. Et vide quod dicit Bar. in l. veluti. ff. de eden. Quando testes repetuntur, an debeant iterum iurare, Bal. ꝙ non, in d. l. hæredes palam, §. si quid. in fi ff. de testa. In cõtrarium videtur casus in l. q. bona, in §. si quis stipulaturus. s̃. de dam. infec. Ad hoc vltimum vide quod dixi in l. per hanc. C de temp. ap. vide in Spe. de inquisi. § nunc vero. ver. sed nunquid publicat̃. Et ante publicationem, an possint testes induci, dicit Spe. quòd nõ, nisi ex cã, vt si nõ fuit primo examinatus, vel si nõ fuerit de omnibus recordatus, aliàs tanquam suspectus repellitur, in ti. de test. §. satis vtiliter. vers. sed nunquid ante publicationem. & vide quæ dixi in auth. at qui semel. C. de proba His adde etiam Spec. in ti. de inquisi. §. nunc vero. ver. sed nunquid publicatis, &c. Item repetuntur de nouo testes, si acta & attestationes sint peremptæ, vt in d. c. fi. de prob. cum materia & Bal. in l. veluti. ff. de edẽ. & per Bar. & Sali. in d. auth. at qui semel. Et de materia repetitionis istius, vide quæ no. Ian. in c. tuas. de testi. Et an testis possit repeti, vt reddat rationem dicti sui, vide Bal. in d. authen. at qui semel. C. de prob. & ibi plene per eum de hac repetitione. Repetuntur etiam testes si redarguãtur de falso, sicuti instrumenta, l. fi. & ibi vide Bal. in fi. C. de fi. instr. & dicit Bal. in l. fi. de re iu. ꝙ si iudex nõ plene interrogauit testem, fit repetitio, & hoc iudex potest ex officio secundum Bar. in d. l. 4. §. hoc autem. in 3. q. de dam infect.

1 *Reus quando de sociis possit interrogari.*

1 a §. Is qui. Op. de l. prius. s̃. ad Silla. gl. dicit, † ꝙ hæc est regula, ꝙ ñ debet de aliis interrogari, a qui de se ꝯfitetur, vt hic & l. fi. C. de acc. & fallit in casib. qui ponuntur in d. l. vlt. C. de accu. & fallit ĩ d. l. prius. s̃. ad Silla. Sed istud dicere fallit, ẽ leue. Sed mihi vr̃, ꝙ debeamus dicere sic. Quædam sunt delicta, quæ nõ committuntur principal̃r in offensam alicuius, seu odium, sed pp commodum committentiũ, vt falsare monetã, seu fabricare falsam monetã. Itẽ latrocinia facere: nã latrones nõ odiũt aliquẽ, sed diligunt æs alterius, & isto casu põt interrogari de sociis, vt probatur in l. diuus. s̃. de cust. reo. & l. prouinciarum. C. de fer. & l. fi. C. de male. &

b mat. b Ita intelligo l. qui vltimo. ĩ. ti. j. & ita intelligo l. fi. s̃. ad exhib. Quædam sunt delicta q̃ ꝯmittunt̃ princip̃l̃r in alterius iniuriã, & odium, & in istis ꝯfessus de se nõ dẽt interrogari de aliis, vt hic, &

c l. fi. C. de acc. Fallit in casu dicti l. prius. s̃ ad Sill. Ex ꝑdictis dico, c ꝙ fures possunt interrogari de sociis, & de receptatoribus & filĩbus, arg. d. l. diuus. s̃. de cust. reo. Ratio prædictorũ est, qñ cõmittit̃ delictum in alicuius iniuriã, q alios delinquentes põt accusare: sed ñ est ita in delictis, q̃ ñ ꝯmittuntur principal̃r in alterius iniuriam, iõ magis permittitur iudici inquirere.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ De aliis interrogari. An quis sit interrogandus de sociis, vide etiam Ang. in l. si filium. in fi. gl. magnæ. C. de lib. causa. Et quis possit interrogari de sociis, adde tex. & quæ ibi hñr in c. j. de cõfes. vide s̃. e. l. j. §. qõnẽ. & §. qõni. Et facit, an vnus ex delinquẽtibus possit contra alium testificari, de quo in Spe. de teste. §. j. ver. quid si quatuor. & qd̃ no. C. de acc. l. j. & per do. Io. de Imo. in c. significasti. de homici. Adde quod dicit Bar. in l. 2. §. pe. de iure fisci; quòd quis potest retineri, vt manifestet socios, vel mãdatores, vel aliud, quid faciat, quòd esset iusta causa carcerandi, & Ang. no. in l. & si certus. ff. ad Sill. vide quod dixit Spe. in ti. de inquisitione. §. 2. & dicit Sali. in l. ea quidem. C. de acc ver. sed quia propter denunciantes, quod licet dicto socij nõ credatur. l. fi. C. de accu. tamen dictum est solum sufficiens ad inquirendum. l. j. §. si quis vltro. s̃. eo. & vide gl. no. in l. fi. C. de acc & an faciant indicium, vt possint testificari socij criminis, no. gl. in l. si filium. C. de liberali causa. & Bar. in l. j. §. si seruus. s̃. eo. & gl. in d. l. si filium, dicit, ꝙ nõ facit indicium, & Sali. in d. l. fi. C. de accu. aliter distinguit, & in alia materia: quia aut torquendus est seruus, & potest interrogari de sociis. l. quicunque. C. de ser. fug. & l. j. s̃. eo. Aut est summus in criminibus; quæ sine sociis regulariter nõ committuntur, vt in falsificatiõe monetæ, & in crimine læsæ maiestatis, & interrogari potest. l. prouinciam. C. de feriis. Item quando tendit ad salutem communem omnium. l. fi. C. de malefi. & mathe. ꝙ no. secundum eum. & ideo dicit ipse, ꝙ in casibus, in quibus potest interrogari de sociis, tunc bene loquitur Bar. hic. vnde videtur quòd socius præiudicet sociis, & probet, & indicium faciat. ad hoc faciunt no. in l. maritus. s̃. eo. in quæstione illa, an testis, qui nõ potest examinari, examinatus faciat indicium, De quo vide no. per Spec. in ti. de accu §. j. & vers. item repellitur, qui fuit de sociis. De materia per Cano. in c. j. de confes. & omnino vide quæ dixi in l. j. §. si seruus. s̃. de apostilla, vbi alle. Dy. in tract. de quæstionibus.

b Alex. De malef. & mathe. Ad hoc facit gl. & quod ibi Bal. in l. nõ iõ minus. C. de acc. ꝙ in assassinatu põt socius interrogari de socio. cuius doctrina Bar. doctrina hic non posset esse melior.

c Pom. ¶ Ex prædictis dico. Vide Ale. cõs. 127. in fi. vol. 4. & Rom. 154. in fi. & Arc. 61. & vide Ale. cõsi. 89. vol. 3. vbi ponit pulchre de hoc, an socius criminis possit interrogari, & quibus casibus, & quam fidem faciat, & hic in apostil.

LEX XVII.

1 *Coniuncta persona potest esse testis pro coniuncta contra aliam coniunctam.*

Extraneo. §. De quæstione. No. ꝙ seruus communis torquetur, ꝑ

a vno domino contra dominum. Facit ad q̃stionem, vtrũ aliqua ꝯ-

1 iuncta persona possit esse testis ꝑ persona sibi coniuncta, † cõtra aliam personam æquè sibi cõiunctam, & hic vr̃ ꝙ sic. l. hoc quod placet. C. eo. tit. & vr̃ tex. in l. non solum. §. j. s̃. de ritu nup. & in Spe. de teste. §. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Facit ad qõnem. De hac qõne vide no. per Doct. in c. postremo, de appel.

§. De seruo. Op. de l. j. §. itẽ Mummio. s̃. e. So. ibi desiit esse domini, delicto ipsius domini: hic delicto serui. Non sunt alia.

LEX XVIII.

1 *Testes post publicatas attestationes in causa criminali possunt examinari ad offensam, quod consuetudo non seruat.*

2 *Tortura potest repeti, quando iudici videtur.*

3 *Animus & corpus in tormentis dicitur durare, quando propter tormenta non confitetur, nec habet animum confitendi.*

Vnius facinoris. De hoc dic, vt in l. j. §. j s̃. eo. ti.

§. Reus. Hic est bonus § op. s̃. e. l. repeti. in prin. Sol. illa intel-l̃r fm istam, vt ita demum possint repeti tormenta, si de nouo superueniunt indicia euidentiora primis. Ita intelligũt hanc legem Iac. de Arc. & Cy. C. e. l. fi. in fi. & ita tenebat d. Ray. Se-

1 cundum hanc lecturam † habeo casum hic, ꝙ etiam post publicationẽ testium in causa criminali possunt recipi testes ad offensam, quod apparet. Nam primò præcedebãt indicia propter q̃ fuit tor-tus, illa indicia nõ poterant apparere, nisi publicatis testibus, cũ

a super illis indiciis debuit disputari, vt vidistis in l. custodias a. s̃. de publ. iud. cum de nouo superuenerunt indicia, ergo de nouo fuerunt testes examinati. Ad defensam nõ est dubium, ꝙ post publicationem testium testes possunt de nouo recipi, vt vidistis s̃. e. l. j. ĩ fi. & videbitis statim in §. cognitorum. ĩ. ea. l. licet ista lec. sit no. tamẽ

b consuetudo non obseruat, b immo quæstio c repetitur indistinctè,

c cum iudici vr̃: & ideo intelligo legem nostram alio modo, & ita practicatur

ADDITIONES.

a Ale. ¶ In l. custodias. quando dicantur noua indicia, dic, vt si superueniant probationes diuersi iudicij, non eiusdem, arg. eorum quæ habentur in l. per hanc, C. de tẽp. app. Et cũ Bar hic trãsit Sal. in l. 2. C de cust. reor. vbi videas. Et quid si reus est conuictus per varias probõnes, an possit à iudice torqueri ad hoc, vt cõfiteatur, an possit appellare? Bar. videtur tenere ꝙ sic, in l. j. C. de iura. calum. & ita dicit de fcõ nunc iudices seruare. Et sic innuit illo casu reum in tormentis repeti posse. contrarium videtur tenere Ange. in l. & si certus s̃ ad Si. & Ang. in suo trac. de qõ. vide Bal. in l. milites. C. e. plene per Io. An. in regula, cum in contemplatione, in antiquis, de re. iu. per Dy. in tract. de qõ. Adde, ꝙ si reus est confessus in tormentis, potest postea semper repeti in tormentis, sine indiciis nouis: quia illa confessio facit semiplenam probõnẽ. & in ea cogitur persistere secundum quod no. Bal. in d. l. in bonæ fidei. ver. itẽ quæro de confessione. C. de reb. cred. & iureiur. Et de ista materia ẽt vide Bar. in tract. de quæstio. & Pau. de Leaz in præallè. commento c. grauis. de deposito.

b ¶ Non obseruat. Vide Ia. de Bel. in tract. de quæstio.

c Bald. ¶ Immo quæstio. Vide Ang. in l. fi. C. eo. Sali. in l. 2 C. de cust. re.

2 practicatur. † Quandoque apparent contra reum indicia leuia non multum manifesta & multum vrgentia: tunc quod de eo non debet repeti. Quandoque contra reum apparent indicia manifesta, & euidentiora, & multum vrgentia: tunc si in prima tortura nil dicit, & stat durus, poterit iterum torqueri &
a repeti. vt hic; & l. repeti. s. eo. sed hoc quod hic dicitur, euidentiorib. argumentis expono, euidentiorib. argumentis, quam sint alia argumenta leuia, quæ consueuerunt apparere contra reos: sed secundum primam lecturam expone, euidentiorib. argumentis. s. quæ fuerunt prima ar. contra reum habita.
3 † Dicitur hic, maxime si in tormentis animus corpusque durauerit. quæro quando durat in tormentis animus, & corpus? Respondeo quando propter tormenta non habet animum
b confitendi, nec confitetur.[b] sed quando confitetur; & non perseuerat, tunc non durat animus & c. & tunc potest repeti in quæstione: quod apparet ex eo quod tex. dicit, maximè.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Repeti. Adde Alex. consi. 5. ver. posito etiam quòd alij testes, & c. vol. 1.
b Alex. ¶ Nec confitetur. Sed quid si quis nunquam confitetur per tormenta, & tamen iudex habet vehementia indicia contra eum, quid debet facere iudex talis: debebit ne eum absoluere? Vide Sal. in repe. l. ea quidem. C. de accu. & in l. si hi qui adulteri. C. de adul. & in l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma. qui dicit quod debet dari abolitio, hoc est circunduci processus, vel etiam absolui in prima instantia, quod tene pro notabili dicto. vnum tamen not. quod si testibus & probationib. conuinceretur, debet condemnari, licèt per tormenta non confiteretur. Casus est sing. in l. qui sententiam. C. de pœ. & ibi dixi post Bal.

§. In ea causa. Dicitur hic, quod non facile, & sic innuit, quod quandoque ad tormenta procedatur non præcedentib. indicijs: quod potest esse in casu l. prius. s. ad Sil. regulariter contra, vt hic, & s. eo. l. j. §. j.

1 *In indicijs, quæ requiruntur ad torquendum testem, an debeat adhiberi illa disputatio circa indicia quæ requiruntur ad torquendum reum.*

§. Testes. Dicitur hic, nisi cum facto interuenisse dicuntur. quæro, à quo istos testes debent dici interuenisse facto, vt sit locus torturæ? Respondeo debet dici ab alijs testib. vt j. l. proxi. Sed quæro, vtrum sufficiat dici ab vno tantum ex testib. puto quod sic, si ille vnus sit dignior isto, qui se interfuisse negabat: quoniam vnus testis facit sufficiens indicium
1 ad torturam, vt dicam j. eo. l. maritus. Secundò † quæro, vtrum in his indicijs, quæ requiruntur ad torquendum testem, debeat adhiberi illa disputatio circa indicia, quæ requiruntur ad torquendum reum, vt dixi in l. custodias. s. de pub. iud. Respondeo quædam veniunt examinanda pro tortura testis, quæ causam principalem, de qua agitur, non tangunt: vt puta, an sit seruus, vel liber. Item an sit vnus de litigatorib. an non: & ista indicia prius examinantur, & excutiuntur. l. j. §. si quis dicatur. s. eo ti: Quædam sunt indicia, quæ comprehenduntur ex dictis, quæ causam principalem tangunt, tunc
a circa illa non debet adhiberi[a] disputatio cum aduocatis, sed committitur iudici. Ita debet intelligi hic, & j. l. proxi. & in Auth. de testib. §. si vero ignoti. & C. de test. l. nullum. Non habetis hic alia.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Non debet adhiberi. No. bene quod quando torquentur testes, non seruatur forma l. custodias. s. de pub. iud.

1 *Domesticus alicuius, licèt desierit esse, an possit pro eo testificari.*

§. Seruus in caput eius. Facit in arg. quod ille qui fuit
1 domesticus † alicuius, non possit in causa eius esse testis, & examinari, licèt desierit esse domesticus. De hoc dic, vt dixi s. eo. l. j. §. si seruus.

1 *Iudex debet dare terminum ad faciendas defensiones.*
2 *Defensio valet facta sine termino.*
3 *Testes in criminali ad defensam etiam publicatis attestationibus, examinantur.*

a §. Cogniturum. [a] Iudex debet dare parti terminum ad fa-
1 ciendum suam defensionem, licèt possit
b fieri defensio sine terminis. h. d. † No. quod iudex[b] debet dare terminum[c] ad fa-
c ciendas defensiones, seu statuere diem ad audiendas allegationes.
2 Facit C. de iud. auth. iubemus. Secundò no. † quòd defensio valeat si
3 ne termino, vt hic, in ver. quamuis. Tertiò no. † ex eo, quod dicit, quo-
d cunque tempore quo ad defensam etiam post publicationem[d] possunt recipi testes, vt hic, & l. j. in fi. s. eo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Cogniturum. Vide Bal. in l. in crimine. ff. de adult. & d. Car. in c. de causis. de test.
b ¶ Quod iudex. Vide Ang. in trac. malefi. ver. si iudex statuit terminum. in prin.
c Alex. ¶ Dare terminum. Adde l. 3. §. si ad diem. ff. de re mil. vide etiam Bar. & Imol. in d. l. custodias. § 1. s. de pub. iud. & Sal in l. 2. C. de custo. reo. & not. gl. in l. 1. § de furt. Bald. & Salic. in d. l. 2. C. de custo. reo. & ibi Bald. potest tamen iudex ex causa tollere, secundum Bal. in l. à procedente. C de dilat. quod omninò no. & vide Bar. in l. in crimine. s. de adul.
d Ale. ¶ Post publicationem. Eidem videtur sentire gl. in l. 2. C. de eden. & istum tex. alle. Bar. in l. si. in pe. q. j. eo. intellige si petatur. & vide Bal. in l. nouerint. C. vt intra cer. temp. Item potest ex causa iudex tollere, secundum Bal. in d. l. eum reis. C. de pœ. Et quid si est confessus, an audiatur reuocans, vide Bal. & Sal. in d. l. fi. C. de proba. in fi. vide Bal. in l. milites. C. eo. & s. ea. l. in prin.

LEX XIX.

Is cui. Ibi, nisi aliorum quæstionibus intelligo, quòd per alios de mendacio conuincatur, & dicatur interfuisse facto, vt dixi s. l. proxi. §. testes.

LEX XX.

1 *Dictum vnius testis idonei facit indicium ad torturam.*
2 *Indicia sequentia non confirmant torturam.*
3 *Testis examinatus, qui non debuit examinari, quando faciat indicium.*
4 *Iuramentum in supplementum probationis, an habeat locum in causis criminalibus, & quando aliud iuramentum, quod defertur à parte parti.*

a Maritus. Testis qui non debet examinari propter partis reuerentiam, examinatus non facit indicium, neque probat.[a] h. d. Not. tex. ibi, & testimonium vnius hominis, & c. Oppo. & videtur quòd debuit huic actori deferri iuramentum, qui habebat pro se vnum testem. l. in bonæ fidei. C. de iureiu. & l. admonendi. s. de iureiu. So. hic maritus non poterat scire veritatem de negotio, quia agebat ex persona alterius, & ex eo quod erat factum eo absente, vt
* dicit gl. quod in se satis placet. * Alia est, quod hic loquitur in criminalibus: sed leges contrariæ in ciuilibus. hæc non placet, quo ad legem istam quia etiam hic loquitur in ciuilibus: sed an in criminalib. sit locus delationi iuramenti, vel non, dicam statim. Tertia solutio est, & ista est vera, quòd ex dicto vnius testis defertur iuramentum, quando testis est idoneus: sed filius liberti non est idoneus testis: quia potest reuocari in seruitutem. l. final. C. de libert. & eorum lib. & ideo ex eius dicto non potest deferri iuramentum.
1 ¶ † Secundò opp. & videtur quod dicto vnius testis stetur. l. non oës. §. à barbaris. j. de re mi. Sol. statur, vt faciat indicium, non vt faciat probationem. Ad idem l. Theopompus, s. de dote præle. Sed ad hoc oppo. ergo debuit hic perueniri ad quæstionem ancillæ: quia pro se habuit vnum testem. Glo. dat plures solutiones, sed veritas colligitur ex duabus, s. ex prima, & vltima. Nam hic fuit reprobata quæstio propter duo. Primò, quia torta fuit ancilla pro domino. Secundò quia non præcedebat indicium. & illud quod dicitur, quod vnus testis facit indi-
b cium, est verum in teste idoneo.[b] sed hic non erat idoneus testis: quia erat filius liberti. Et quod vnus testis faciat indicium ad torturam habes gl. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. Facit quod notatur in l. in bonæ fidei. C. de iureiu. & l. admonendi. s. de iureiu. Et hæc est vera
2 sol. † Item soluit gl. alio modo: quia hic fuit prius habita quæstio, postea fuit examinatus testis, & sic indicium sequitur, & non præ-
c cedit, quod not. nam indicia sequentia[c] non confirmant quæstionem, seu torturam præcedentem. Vlterius opponitur extra gl. quod testis,
d qui non debet examinari, examinatus faciat indicium, d l. prima. §. im-

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Neque probat. Et sic not. quod potest appellari à tortura. & illicitæ torturæ, & etiam eius confessioni non statur, vt hic. & no. Bar. & Bald. in d. l. milites. in fi. C. eod. plene per Pau. de Leaz. in commento p. æ alle. c. grauis, de deposito. vbi omnino vide.
* Clau. ¶ Quod in se satis placet. Vide aliam concordiam per Alex. consi. 69. volu. 3. dicit tamen Bal. in c. 1. in tit. si de inu est. int. dom. & vassal. lis oriatur. quod ad hæredem institutum transit ius probandi per sacramentum, & sequitur ibi simpliciter Aluarot.
b Ale. ¶ In teste idoneo. Et sic si torquetur ille qui non debet torqueri, dictum eius adminiculatur. De quo vide Bal. in l. fi. de accu. & Bar. in l. 1. §. idem Cornelio. s. e. & ibi dixi.
c Ale. ¶ Indicia sequentia. Indicia secuta post torturam, eam non validant, & vide Ang. in suo trac. malefi. ver. nunc videamus de tortura, & no. Bal. in l. ea quidem. in pe. col. in versi. item quæro. de accu. & latè per Bal. in l. fi. C. de accus.
Pom. ¶ Indicia sequentia. vide Fel. in c. ad nostram. col. 1. de proba. & ad hoc etiam vide Ro. consi. 167. Fel. in c. clerici. de iud. ver. idem puto. ibi, propter imbecillitatem. Quid autem sit in illo, qui examinari non debet propter domesticitatem, vide Fel. in c. in literis. de testib. Anch. consi. 246. Alex. consi. 23. in 1. volu, vbi ponit, quid in famulo, & domestico. Cogita an loquatur ibi quando esset infamis, & domesticus simul? Vide Ias. in l. admonendi, de iureiu. vide Raph. Cu. in consi. 68 Ale. in cons. 127. ad fi. vol. 4. Fel. in c. 2. in 2. no. & in c. ex parte. in c. sicut. in vlt. not. in c. de cætero. de test. & vide Barb. consi. 47. volu. 2. & Abb. in c. j. col. pe. de confes. & Alex. consi. 174. col. fi. vol. 2. & Fel. in c. 2. de re iudic. & Alex. consi. 14. vbi ponit, quid in teste inimico constituto in articulo mortis. & Bal. consi. 4. in 5. par. & Fel. in c. in literis. col. fi. ad fi. de testi.
d Alex. Faciat indicium. An testis, qui non debet examinari, examinatus faciat indicium, vide l. lex Cornelia. & ibi not. Bar. s. de iniu. l. inuiti, s. de testib. dic vt per Bar. in l. admonendi. s. de iureiur. Vnum tamen tene menti, quod dicit Abb. in c. de cætero. de testib. qui tenet, quod laicus non possit in criminalib. testificari contra clericum, vt est tex. ibi, examinatus. tamen facit indicium. quod no. quia hæc dicta videntur contra illum tex. in ver. aliquatenus non sunt admittendi, iunctis his quæ habentur in c. at si clerici. de iud. in verbo, aliquatenus condemnandi. Sed potest responderi, quod licet non sint aliqui admittendi tamen admissi faciunt indicium, vt colligitur ex doctrina Bartol. hic Similiter etiam pro hoc facit ratio: nam ratio quare laici non admittuntur, est: quia laici sunt infesti clericis, & præsumuntur eos odio habere, vt 2. q. 7. laici. Sed respondeo: quod illa inimicitia, seu illud odium, quod habetur in genere clericis: quia laicus non videtur esse sufficiens ad repellendum à iudicio: patet enim, quia licet testes inimici in criminalib. exceptione repellantur: tamen inimicitia ista generalis non tollit quod non faciant aliquod indicium. ita Bar. in l. 2. de appe. reci. licèt Bal. ibi contra. Sic ergo dicamus: quia licèt sit laicus, non repellitur tamen à iure, secundum Inn. in c. cum causam de test. Et ad Bar. hic, vide Bal. in l. eos. C. de test. dicit etiam Bar. in c. j. §. sacramentum. de consue. recti feu. quod testis non legitimè examinatus non facit indicium. alle. Bal. hanc legem. Et dicit Bal. etiam si testis sit legitimus, tamen modus examinandi non sit congruus: vt quia non fuit interrogatus de causa, licet duo testes non interrogati faciant plenam fidem: putat tamen, quod vnus non faciat semiplenam probationem. Item si vnus testis non dicit plene factum, vt no. ff. de infa. l. Lucius. talis examinatio non caret qualiquali boni viri suspicione, cum iudex non iurauerit ad veritatem inquirendam. vnde no. quod modicus defectus impedit semiplenam probationem vnius testis, vt patet manifestè per multa quæ superius dicta sunt, quæ no. reliqua autem vide post Bar. in d. l. admonendi. ff. de iureiu. & dixit no. Bald. in d. §. sacramentum. quod testis inualidus sicut non facit semiplenam probationem, nec etiam faciet indicium. Et intelligo hoc maximè. s. quod adminiculetur probationi. Nam quædam sunt motiua indicia, non adminiculatiua, quæ minus sunt quam semiplena probatio, no. per Bal. in l. cum probatio. & in l. et matris. s. de probatio. Adde Bal. in l. 2. C. de epis. aud. vide omnino. Bald. in l. seruos pro domino. C. de test. in l. si quis ex argentarijs. §. fi. s. de edend. Et an quando sequitur tortura de aliquo, qui non debuit torqueri, dictum eius faciat præsumptionem, vide Bal. in l. fi. C. de accu. & no. quod ad probandum innocentiam, admittuntur testes domestici, vel minus idonei, secundum Specu. in titu. de inquisi. §. j. versi. sed nunquid. Et dum dicit hic Bar. quod testis infamis facit indicium, intellige, ad inquirendum, vt not. Bar. in l. cunctos populos. & ibi Bal. C. de sum. tri. & fide cath. in versi. sed & alia infamia. & vide Bal. in l. fi. C. de accu. & gl. C. de his quib. vt indi. l. si. c. veniens. & in c. præsentium. de test. Et quid importet istud qualequale, de quo hic per Bart. vide text. in d. l. item apud Labeonem. §. prætor ait. de iniu. l. 2. §. merito. ne quid in loco pub. Et istis adde Bart. in l. 2. in fi. de appe. rec. j. Et ad quid operetur istud qualequale, vide Bal. in l. si duo patroni. in prin. de iureiu. Et de isto vide Bar. in l. j. §. idem Cornelio. s. C. eo. & Bal. eo. in l. milites. & in l. 2. C. quo. app. non reci. et Doc. et gl. in l. quisquis. C. ad l. Iul. mai. Et no. quod ubi requiritur certus numerus testium, minor numerus facit indicium.

3 §.impuberis.§.ad Silla.& dixi §.e.l.ex libero.§.j.Pro cuius† declaratione debes scire, ꝙ testis qui non debuit examinari propter reuerentiam personarum, tunc examinatus nõ facit indicium, vt hic, & l.diuus.& l.j.§.diuus Seuerus.§.eo.Qñque testis non debet examinari propter ætatem,& tunc examinatus non facit indiciũ plenum, sed quale quale, d.l.j.§.impuberi.C.ad Silla. not. in l. talis, in gl.j. ad Silla. Idem puto de teste, q nõ debet examinari propter sexum, vt in muliere eadem rõne. Qñq; testis nõ dẽt examinari ꝑpter infamiam,& tunc examinatus facit indicium qualequale.l.q vltimo.j.tit.j.Qñq; non dẽt examinari propter inimicitiam, tunc examinatus facit indicium, vel non facit, ẽm qualitatem inimicitiæ, vt §.eo.l.j.§.pe. Qñq; testis non debet examinari ratione ordinis; quia ante litis contestationẽ, vel parte non citata: & tunc puto ꝙ non facit indiciũ.l.si quis adulteriũ.de adul.& C.de testib.l.si
4 quando.in fi.facit qđ dicam.j.eo.l.fi.¶†Vlt.quæro, an in crimina
a libus sit locus delationi iurisiurandi? a Gl.hic dicit, ꝙ non. Contra tenet gl.in l.3.circa prin.§.de iureiu.& C.de iureiu.l.in bonæfidei. Breuiter, quicquid dicant Doc.ego dicam illud, quod puto verũ. Aduertatis, qñque agitur de crimine ciuiliter, tunc si quidem est actio priuata, ẽ locus delationi iuri.vt l.3.in prin.ibi, siue pœnali, &c.& in l.si duo patroni.§.idem Iulianus.§.de iureiu.Sed si ageret actione populari, dic vt l.eum qui.§.in popularib.§.de iureiu.Si vero agit criminaliter, tunc aut loquimur de iuro deferendo à parte, aut de iuramento deferendo à iudice. Primo casu, si quidem accusabatur de aliquo iudicio publico, nõ est locus delationi iurisiurandi ante litis contestationem: quia negotium non est adhuc proprium accusantis.vt l.si cui.j.de ver.sign.sed post litem contestatam, idem: quia non est locus delationi iurisiurandi. Ratio est. Nam si quidem reus in litis contestatione fuerat ꝯfessus, non põt sibi deferri ad absolutionem: quia actor esset in manifesta caluñia, ergo &c.l.eum qui.§.in popularib.§.de iureiur.Item si negauerit, est verisimile ꝙ iterum neget.l.si cui.§.ijsdẽ.§. de accus.& ideo deferendo sibi iurm, vr calumniari. Præterea in iudicio publico qs vr nomine publico accusare, & cãm publicam agere.sed ille, qui agit cãm alienam, non põt deferre iurm, nisi ei specialiter sit mandatum.l.iusiurandum qđ ex conuentione.§.fin.& l.tutor.§.de iureiu.Præterea, si quis posset deferre iusiurandũ reo, iam tota materia Turpilliani esset destructa, qa daret licentia accusatori defe rendi iurm reo,& desistẽdi impunè.qđ tñ non pt sine abolitione. Et hoc est verum, ꝙ non pt deferri reo ad absolutionem, vt dixi. Sed an reus possit deferre accusatori ad ꝯdemnationem: vt quia dicit, volo esse ꝯdemnatus si accusator iurauerit? In hoc sunt opiniones inter Gul.de Cug.ex vna parte, q dicit, ꝙ non põt fieri: qa, de domo accusatoris nõ debet probatio recipi.l.de minore.§.tormenta.§.eo.ergo nõ debet stari eius iuro. Præterea in criminalib. debent esse probationes luce clariores.l.sciant.C.de probat.ergo &c.Sed istæ rões cõcludunt in iuro, qđ defertur parte inuita.iõ do.Ia.But.dicit, ꝙ põt deferri iurm accusatori ad condemnationẽ rei, ẽt in crĩalib.qđ patet, qa ille, qui defert iurm, vr ꝯfiteri sub ꝯdõne, si iurauerit.l.qui iurasse.in fin.§.de iureiu. sed confessio est probatio luce clarior.ergo &c.ita dicebat ipse, qđ satis placet. Si vero loqueris in iudicijs priuatis, tunc ante q̃ perueniatur ad iudicium, pt quis iurm deferre.d.l.3.in prin.ibi, siue pœnali,&c.argu.l. iuris gentiũ.§. si paciscar.§. de pact. Sed postquàm deuentum est ad iudicium, accusator nõ põt desistere, l.& in priuatis. & l.si quis repetere.§.fi.§.ad Turp.& ideo tunc dicerẽ, sicut in publicis. Si vero queris de iuro, qđ defertur à iudice in defectum probationis, tunc reo ad absolutionẽ benè pt deferri.vt l.ꝑsenti. C. de his q ad eccl.ꝯfu.& dr iurm purgõnis: accusatori vero ad condemnationem non potest deferri, quia requiruntur probationes luce clariores, d.l.sciant.C.de prob.& ita intelligatur gl.hic posita.

ADDITIO.

a Ale.¶Delationi iurisiurandi. An in criminalib.in defectum probationis possit deferri iuramentum, vide per Bar.in l.eum qui.§.in popularib.§.de iureiu.& in d.l.admonendi. eo.ti.Quòd autem in criminalib. deferatur iuramẽtum in supplementum probationis, qñ vnus est testis cum alijs indicijs, vide in c.fi.de iureiu.vide Bar. in l.lex Cornelia.§.illud.§.de iniu.& Ia.But.& Bar.in l.ait prætor.& in d l.admonendi.de iureiu.Bal.in l.iudices.C.de iud.& Bald. in l. in bonæfidei. C.de reb.cred.& ꝙ non deferatur aliquo modo facit qđ no.dicit Bal.in l.fi.in prin.C.si min.se ma.dixe. quia vbi requiruntur ꝓbationes luce meridiana clariores, non defertur sacramentum in defectum probationis. Et vide Bar.in l.eum qui. §.in popularib.de iureiu.& Bar.in l.fi.ff.de in lit.iur.dicit tñ Bal.ꝙ non iuratur in supplementum probationis, verum est super facto, sed super facientib.ad causam bene iuratur.Plùs dicit ibi Ro.ꝙ etiam in criminalib.iuratur in supplementum probationis, qñ est vnus testis cum alijs indicijs.Et vide omnino do.Abb.in c.fi.de iureiur. Pau.de Ca.in cons.224.& Bal.qui hoc sentit, in d.l.in bonæfidei.in versi. tertiò inspicitur.ad fi.legis, per Bar.post Rich.Ma.in l.3.§ de iureiu.& adde tex. in l. nam & postea.§. si damnetur.de iureiu.&c.& vide omnino Abb.in c.literis.de test.

LEX XXI.

1 *Confessio facta in tortura sine indiciis, non præiudicat, etiam si in ea tortus perseueret.*

2 *Citatus ad subeundam torturam si non venit, habetur pro confesso, & ponitur in banno, sicut haberetur ante comparitionem.*

a Quæstionis. a Ista lex legit in gl. multis modis. Nam primò ponit casus, ꝙ † ex confessione facta in tormentis qs nõ dãnat, & tũc exponit hẽdæ, i. habitę. Ista lect. est vera ĩ se.l.j.§.diuus.§.e.sed tñ ista lectura violat text.hic. Scdo mõ
b exponit b hñdæ, i.habitæ sine indicio, & tunc dt, ꝙ ex ꝯfessiõe fcã ĩ tormẽtis nõ ꝓcedẽte ĩdicio, qsnõ dãnat. Et ista ẽ no.lec. Etiã ĩtelligo istã lec.siue sit ꝯfessio habita a teste, vt §.l.ꝓxi.siue sit ꝯfessio habita à reo prĩcipali, eadẽ rõe. Et ita intelligo ẽt si ĩ tali ꝯfessiõe
c ꝑseueret. c Tertio mõ legitur ista lex, vt dicat sic, ille qui nõ vult venire ad subeunda tormẽta, ꝑp hoc non dẽt dãnari. Circa istam
2 lec.q̃ro, † aliqs citatus d ꝯparet, & dat fideiuss.& negat maleficiũ:
d Apparẽt ꝯ eũ postea sufficiẽcia indicia ad torturam, iudex nõ pt eum hẽre, qđ faciet iudex? Gl.dat hic remedium.s.ꝙ cogat eũ pignorib.captis, & mulcta indicta. Ita dicit gl.hic. Dñi, Istud est verum de iure cõi, ẽm qđ absens nõ pt dãnari, ẽt vbi est pœna pecuniaria, nisi de maleficio ꝯstet.l. absentem.j.de poe. sed ẽm statuta terrarum, ẽm q̃ absens ꝯtumax hr ꝑ ꝯfesso, dico ꝙ sicut ante cõparitionẽ si fuisset ꝯtumax, & pateretur se poni in banno, hẽretur ꝑ ꝯfesso, ita qñ citatus ẽ ꝙ veniat ad subeunda tormenta, & ẽ cõtumax, & patitur se poni in banno, dẽt hẽri pro ꝯfesso. Hoc probatur in l.cõsentaneũ.C.quõ & quando iudex.& l. properandũ. §.sin aũt reus.C.de iudi.in qbus dr, ꝙ sicut ꝯ ꝯtumacẽ ante lit. ꝯte. ꝓceditur ad missionẽ in possessionẽ ex primo & scđo decreto, ita pt ꝓcedi post lit.ꝯte.& ita iã pluries practicaui.qđ tene menti: quia est multũ notabile. Aliæ lecturæ sunt claræ, q̃ ponunt in glo.

ADDITIONES.

a Alex.Quõnis.Ista est not.lex. secundum vnam lect.scđum quã probat, ꝙ quoties iudex aliquem illicitè ponit ad torturam non præcedentib.indicijs, est præsumptio violẽtiæ, & etiam ꝙ omnis confessio facta post tormenta sit illicitè extorta:& ideo reo non præiudicat:quam etiam lect.sentit Bar.hic.

b Ale.¶Secundo modo exponitur.Quam lect.multi libri non habent, quod tñ intellige, qñ fuit cõfessus antequam fuit repositus in pristinam libertatem:quia est præsumptio, ꝙ sicut iudex eum illicitè torsit, ita ẽt ꝙ eum fecerit illicite ratificare, & metu futurorum tormentorum, vel præteritorum, ar.l.si cui.§.ijsdem.§.de accus.Vbi vero reus esset repositus in pristinam libertatem,& post rediret ad iudicem, & coram eo delictum fateretur, esset puniendus sine dubio.l.j.C.de confes.no.Bar.in l.si confessus.de cus.re.qđ no.Et istud quod §.notaui,& quod hic habetur, reputat multũ not. Imo.in l qui aliena. §.Celsus.de acq.hær.Et dicit ꝙ istud etiam sequitur Gandinus in trac.suo malefi.& poteris de hoc multum lucrum facere, vt no.Bal.in l.milites.C.eo.& adde Bar.& Doc per illum tex.in l.maritus.§.eo.in prin.Secus tamen esset, si aliter quam in tormentis confiteretur:quia tunc etiam non præcedentib.indicijs habetur pro confesso.c. j.& ibi not. de accu.in 6.Et ista etiam sequitur Pet.de Anch.in cle.j.de hom.sed Bal.in l. vnic.versi. tertiò oppono.C.de confe.simpliciter tenet contrarium, dicens, ꝙ confessio extorta nõ præcedentib.indicijs, si in ea perseueret reus confessus, valet.& alleg.gl.illius l. & gl.in l.j.§.diuus Seuerus, de qõ.§.cum quo Bal.videtur cõcordare.Pau.de Lea. in c.grauis, ad fi.de deposi.Et ad prædicta vide Matth.in suis notab.no.160.vel 161.Adde Bar.in trac.de quæstio.vbi tenet id, qđ hic ipse tenet, & glo.adde, ꝙ tortura indebitè facta à principio non vitiat reliquum processum valide postea factum. gloss.est no.& ibi Bald.in l.j.in fi. C.eo.ti.Adde plenius per eundem Alex.cons.5.1.lib.& cons.1.lib.3. Et an confessio facta in tormentis.si aliter non constet de crimine, sit sufficiens ad condemnationem, vide omnino Pet.de Anch.consi.23.inci.videretur prima facie.

c Claud.¶In tali confessione perseueret.Adde Ale.cons.5.& cons.93.vol.1. consi.144.nu.5. vol.2.consi.1.& cons.52.vol.3.Aug.in tract.malefi.in verb.fama publica præcedente.Alec. consi.180.nu.5.vol.2.

d Ale.¶Quæro, aliquis citatus.No.ꝙ si quis citatur,& dat fideiussorem, superuenientibus indicijs, debent capi pignora, scilicet, si non comparet personaliter.Plus sing. dicit Bal. in l.fi.C.de car.fur.ꝙ debet capi filius eius:quia verisimile tunc est, ꝙ comparebit,& cõfitebitur.c.afferte mihi gladium.de præsump.& faciunt quæ habentur ꝑ Bart.& ibi ẽt dixi, in l.fi.§.1.de his qui sibi mor.consci. & vide per Doc. in l.qui in aliena.§.fi.de acq. hær.Aduerte, quia posset esse aliud remedium, qñ crimen esset intentatum ciuiliter: qa procedetur ad missionem in possessionem sicut in ciuilib.arg.l.absentem. de pœnis.sed d.An.in c.tuæ.vt lit.non contest.tenet gl.fi.Io.An.ibi.& vide Bal.in l.absentem.prælle.

LEX XXII.

1 *Suspicionibus quis non damnatur, sed torquetur ad veritatem eruendam; & si tortus non confitetur, absoluitur.*

Cautela quando tortus absoluitur: quia non confitetur, nec constat de delicto, ꝙ iudex faciat scribere in actis, quòd tortura fuit habita cum moderamine.

2 *Inquisitione generalis de maleficio dicitur fieri, quando miles, vel alius officialis mittitur ad videndum hominem, vel vulnerat, & scribi facit.*

Vel quando fama procedit de aliquo magno delicto, & mittitur pro vicinis.

3 *Præsumptio maxima est contra repertum in mendacio.*

4 *Testes ita possunt torqueri in inquisitione generali, sicut in speciali.*

5 *Indicia sufficientia ad torturam quæ sint.*

6 *Indicia plura ad torturam an requirantur, vel sufficiat vnum, statur in iudicis arbitrio.*

7 *Indicium debet probari per duos testes.*

Vnus testis integer, qui deponit de maleficio ipso, facit indicium, aliàs secus.

8 *Parti debet dari copia indiciorum.*

9 *Indicia habita super inquisitione generali, non præiudicant reo, contra quem fit inquisitio specialis, si repetantur.*

a Qui sine. a Pone casũ, Cõtra aliquẽ ꝓcedit ꝑ inqsitionẽ, vtrum possit torqri? Rñdetur, ꝙ nõ, nisi ꝓcedẽtibus lĩtimis indiciis.h.d.Et sic hoc loquit, qñ ꝓcedit ꝑ inqsitionẽ. ¶Dr hic, nisi aliqbus suspicionib⁹, &c.& sic innuit, ꝙ ex suspicionibus quis dãnet. Contra j.tit.j.l.absentem.dt gl.† ꝙ ex suspicionib.

ADDITIO.

a Barb.¶Qui sine.adde Lud.Ro.in consi.8.inci.viso facto propositæ.Alex.¶Et not.ꝙ in ciuili non potest deueniri ad tormenta, nisi veritas aliter haberi non posset, nec in crimine, vbi nulla præcedit præsumptio.2.q.6.non solẽt §.e.l.diuus.& in d.l.ex libero.§.e. Ad primum dictum vide, §.eo.l.diuus, & no.in d.l.ex libero.

a n.b. quis torquetur ad eruendã veritatẽ,[a] non tñ ex suspicione qs dãnat. Iõ dico hic, ꝙ sunt qdã iudices stulti, q statim cũ hñt indicia ꝯ reũ, cogunt eũ ad ꝯfitendum. Certè hoc nõ dẽt fieri: quia cõdemnarent eũ ex indicijs & suspicionib. sed dẽnt adhibere tormenta cum moderamine, & ex istis veritatẽ inuestigare, & ita iã feci plu ries fieri. sed si habita tortura non inueniebatur verũ, absoluebam eũ, & hoc faciebã scribi in actis, Habita tortura cum moderamine non reperi eum culpabilem: & hoc ne tpe syndicatus possit dici, tu debuisti eũ torquere. ¶Sed quia hic de suspicionib. & indicijs fit mentio, iõ circa indicia aliqua videamus. Et ad euidentiã scias,
2 †ꝙ qñq; de maleficio fit inquisitio gñalis, nõ ꝯ certam personã. Qñq; de maleficio proceditur specialiter ꝯ certã personã. Primo casu anteq̃ ad inuestigationẽ aliquã ꝑcedat, dẽt ꝯstare de malefi-
b cio. l. si is q. §. si tu Titiũ.[b] s. de fur. & iõ rectores mittunt militem, vel alium officialem ad videndũ hoĩem mortuũ, & videndũ vulnera, & hoc faciunt scribi, vt super hoc possit postea inquiri. Puto tñ
c ꝙ sicut fama est sufficiens,[c] vt possit specialiter inquiri ꝯ aliquem,
d vt dixi in l. 2. §. si publico,[d] s. de adul. ita fama de maleficio est sufficiens, vt possit de maleficio fieri inquisitio generalis. Quid .n. si fama est, ꝙ fuit factum magnum furtũ, & non pt ꝯstare iudici directo de maleficio, benè sufficit fama, habita certitudine de maleficio, vel de fama, iudex pt mittere pro vicinis: nã vicini debẽt verisimiliter scire potius, quam alij. l. si ita. in fi. s. de fun. instr. no. in l. 3. circa prin. s. de test. & extra de ꝓsump. c. quosdam. & c. quanto. Et
* si qdẽ à vicinis * repererit aliquẽ, de quo sit suspicio, eũ ad se adducat diligenter, & eum interroget de circunstantijs multis, vbi stetit illa nocte, cum quo comedit, vel cenauit. Ista est enim subtilis cognitio, de qua dicit l. de minore, §. plurimum. s. eo. & tunc ex sermonibus, & ex voce, & ex trepidatione, seu constantia poterit contra eum aliquam præsumptionem habere, vel non habere.
e Nam si repertus erit in mendacio, erit maxima ꝓsumptio[e] ꝯ eũ. l.
3 vnius. §. testes. s. e. & extra de præsum. c. literas. Et in † hac inquisitione gñali poterunt testes torqueri. sicut in speciali, vt vidistis in
4 l. j. §. qui qõnẽ. s. eo. & iste est modus inuestigãdi maleficia. ¶†Ve-
f niamus ad indicia spãlia.[f] Pone, † ꝯ aliquẽ proceditur de aliquo
5 criẽ, q̃ sunt indicia, q̃ pñt esse sufficientia g ad torturã? Doc. cõiter
g dñt, & bñ, ꝙ de hoc nõ pt dari certa doctrina, sed relinqt arbitrio iudicis. l. 3. §. eiusdem quoq;. s. de test. ita no. p Doc. in l. vlt. C. e. tit. Sed ego dabo doctrinam, quam potero, & pone in terminis. aliqs accusatur de furto, ꝯ eũ pñt esse indicia, ꝙ est hõ malæ ꝯdonis & famæ, & consuetus facere similia. l. de minore. §. plurimum. s. e. l. nõ oẽs. §. à barbaris. j. de re mil. ꝙ ipse erat vicinus, & hẽbat notã domum illam: qa conuersabat ibi. Hic est casus in l. dñs horreorũ circa prin. s. loc. & ꝙ ipse post furtum factum aufugit, & se abscõdit. l. lege Cor. & ibi de fuga plenè dixi, s. ad Sil. & post furtum repertus est expendere pecuniam, cũ ante eẽt pauper hõ, & nec reperit vñ hẽat, vt ar. l. Quintus. s. de do. inter vir. & vxo. Item ꝙ illa res subtracta cedebat ad cõmodũ suũ & ñ alterius. v. g. instrm, qd ad eum pertinebat, non reperit. l. j. §. ille ẽt nouissimus. C. de Latinis lib. tollen. Item ꝙ res furtiua est reperta penes eum. l. in ciuile, & l.
h ciuile. C. de fur. Istæ tñ præsumptiones, q̃ sunt ꝯ reũ, pñt elidi[h], v. g. si res furtiua reperiat penes me, ostendo eũ à quo habui, vt dictis legib. & idem esset reperire in alijs indicijs similib. Item si confes-
i sus esset ex iudiciũ. l. capite quinto.[i] s. de adu. Itẽ si fuisset fugatus cum rumore, ꝙ hoc esset ꝑp furtum, seu ꝑp tale maleficium. l. itaque. s. ad. l. Aquil. & dixi in l. de minore. §. pe. s. eo. Possumus etiam
k ponere casum[k] in alio maleficio, vt in homicidio. Repertus ẽ hõ mortuus in aliquo loco, de quo aliquis inculpatur, possunt ꝯ eum apparere indicia, ꝙ erat suus inimicus. l. j. §. cum quis. Item ꝙ fuit
l visus[l] facere præparamenta ad hoc, vt emeret gladium, & similia & fuit visus illo sero per aliqua loca ibi vicina, cum non cõsueuerit ire, & sic de similib. quæ iudex arbitrio suo sciet inqui-
m rere, d. l. 3. §. eiusdẽ quoq;. non insisto. Sed quæro[m] vtrum requi
6 rantur plura † indicia, an sufficiat vnum indicium ad torturam? Leges oẽs videntur loqui in plurali. l. j. circa prin. s. e. ibi, alijs argumentis, &c. & l. vnius. §. j. s. eo. & hic, & l. milites. C. eo. Glo. videtur loqui in singulari, dum dicit, sed præcedente suspicione. & etiam in l. si quis. C. ad l. Iul. maie. vbi gl. dicit, indicium. Domini, licet leges loquantur in plurali, tamen hoc non cogit, vt debeamus intelligere de plurib. indicijs. l. 2. §. homines. s. vi bon. rapt. tñ vtrum sufficiat vnum indicium, vel plura, vt dixi, hoc stat in arbitrio iudi-
n cis,[n] d. l. 3. §. eiusdem quoque principis. s. de test. Nam possunt esse

ADDITIONES.

a Alex. ¶Eruendam veritatem. De his indicijs vide aliqua in c. tertio loco, de proba. & vi de Bar. & Ang. in trac. de quæstio. & quod no. d. Io. de Imo. in l. si quis post, s. de test. & s. eo. in l. de minore. §. tormenta. & quod dicit Barto. in l. vnica, ad fi. s. fur. aduer. nau. cau. stab. nisi sint indicia dubitabilia. & per Bar. in l. sciant. C. de prob.

b Alex. ¶§. si tu Titium. Adde quod dixit Bar. in l. si in fi de in lit. iur. ꝙ si aliquis modus esset probandi per iuramentum, ꝙ faceret semipleuam probationem in ciuilibus. Illud enim faceret indicium ad torturam. Quid si aliquis confessus est se promisisse Titio centum, vt eum de morte patris sui non accusaret, vtrum existente tali confessione possit poni ad torturam. Bar. in trac. de quæstionib. Bald. in c. j. §. iniuria. in vers. seu fur tum. de pac. iur. firm. dicit se putare, ꝙ si talis laboret infamia, possit poni ad torturam Nam vehemens infamia etiam sine aliquo indicio sufficit ad torturam, vt habetur extra de pur can. in c. si quis. per Innoc. ad hoc, s. de proba. l. cũ ꝓba. de ædi. edi. l. quæro. §. fi. & dicit Inno. in c. cum I. & A. de re iudi. ꝙ etiam admittuntur testes viles contra valdè diffamatum. Et ad intellectum huius quæstionis, vide quæ dixi in l. eius qui delatorem. de iur. fis. in prin. secundum Bar. vbi ẽt subdit Bal. ꝙ si quis mandauit Seio, vt interficeret Caium, & interfecit: sed tamen Seius dicit, ꝙ hoc non fecit exequendo mandatum, sed fecit motu proprio, qui erat eius, non autem tanquam mandatarius eius, an ei credatur? Et dicit, ꝙ multi Doc. mouent hanc q. extra de homicid. in c. ad audientiam. & non aliter clarè respondent. sed in d. §. iniuria. dicit, ꝙ præsumendum erit contra mandatorem, & recurrendum erit ad coniecturas, quia non est bonum testimonium delinquentis. l. fin. C. de accus. allegat etiam gloss. in l. pen. C. de fideius. dic, vt per eum in d. §. iniuria. & l. quicunque. & no. quod sing. dicit Bal. in l. fi. in vlti. col. C. de proba. ꝙ vbi probatio sit indicatiua, hoc est indicium, quod est minus, quã semiplena probatio, tunc est verum, ꝙ potest deueniri ad torturam: & ita demum deuenitur, si talis est vilis persona. & ita intelligit gl. in d. l. cum prob. in verb. deficit s. de proba. Secus si esset vir grauis, & bonæ famæ: quia qualitas præcedentis vitæ elidit huiusmodi indicium. l. non omnes. §. à barbaris. de re mili. c. cum in iuuentute. de præsum-qd no. Et an iudex ex vera, & infallibili conscientia, deficientib. alijs probationibus. torquere possit, vide Bald. in d. l. ampliorem. C. de appel. & dicit Bal. in l. 2. C. quo. appellat. post Io. An. quem ipse refert, ꝙ est in arbitrio iudicis, an indicia sint sufficientia. De quo vide Bart. in tracta. de q. in fi. qui sibi est contrarius. Vide plenè circa hoc Pau. de Leaz. in commento d. c. grauis. de deposito. Et adde ꝙ in occultis iudex debet esse facilior ad tormenta, secundum Bal in l. 3. C. de episco. aud. Ad quod facit quod not. in l. fi. C. de prob. & in l. si hi qui adulterij. C. de adul. quòd in his quæ communiter secretè fieri consueuerunt, proceditur ex con iecturis, & præsumptionibus vt traditur in l. final. C. de pericul. tutor. vbi gloss. not. & per Bald. in rubr. C. de proba. & de materia, quæ indicia requirantur, no. Pau. de Leaz. in commento d. capitul. grauis. de deposito. Et not. qualiter dari debet tortura ad purgationem indiciorum, vt dicit etiam Angel. in l. milites C. de quæstio. ꝙ probatio bonæ famæ purgat indicium. & vide Bar. in l. 3. §. sed si ex improuiso j. de re mili. & dicit Bal. in c. j. §. iudices vero, de pace iur. firm. ꝙ iudices non tenentur aliquem ponere ad torturam, nisi petatur per eum, cuius interest, alle. gl. in l. cum seruum, C. de ser. fug. retuli post Bar. in l. 4. §. in eum. s. de dam. infe. Adde qualia debent esse indicia ad torturam, eundẽ consi. 5. 1. lib.

c Alex. ¶Est sufficiens. Et vide no. in l. lege Corne. ad Silla.

d Ale. ¶§. si publico. Adde Bar. qui allegat illum tex. in l. j. §. item illud. ad Silla. & vide tex. qui est bonus, in d. l. lege Cornelia.

* Claud. ¶Et si quidem à vicinis. Vt puta: quia habebant notitiam domus, quæ est fracta tunc enim iudex debet esse facilis ad torturam, vt vult idem Bar. in l. domini horreorum. s. loc.

e Pom. ¶Erit maxima præsumptio. Vide Ro. consi. 8. col. 1. Fel. in c. literas. de præsump. & Barb. consi. 43. vol. 1. & 62. col. 1. volu. 3. vbi dicit, ꝙ in causa accusationis potest iudex ex officio suo tales interrogationes facere, etiam accusatore non petente.

f Ale. ¶Veniamus ad indicia specialia. Et scias in materia, ꝙ nulla alia indicia sunt sufficientia ad ponendum clericum ad torturam, nisi sit infamatus de crimine. Ita dicit do. Ant. & communiter omnes in c. j. de postul. Et qui sunt qui non possunt torqueri præcedentib. indicijs, vide post Bar. in l. j. C. eo. Et de ista materia vide aliquid per Sal. in l. sciant. C. de prob. & vide multum no. Bar. in l. 2. C. de fur. & per Bal. in l. metum. C. quod met. cau. post Bar. & quæ ibi dixi, & gl. in l. fi. C. fam. erc. in l. fi. s. de hære. insti. & in l. fi. C. de proba. & quod no. Bal. in l. excusantur in prin. de excusa. tuto. Cyn. in l. de tormentis. C. de quæstio. Bal. in l. neque natales. C. de probationib. & in l. j. C. de collu. dete. & in l. 2. C. de senten. quæ sine cer. quantita. & in l. data opera. C. qui accusa. & in l. 2. quor. appellatio. in l. seruos. C. de testib. & quæ ibi dixi post Bar. in tracta. de quæstio. Bart. in l. excipiuntur. ad Sil. quod not. Et adde, ꝙ stat in arbit. iudicis, quæ indicia dicantur sufficientia, secundum Bar. in l. 2. C. quo. appel.

g ¶Esse sufficientia. Et vide Bald. in l. non hoc. C. vnde leg. vbi dicit, quòd vbi aliquid frequenter, & facile ab alio contingit abesse, tunc est leue indicium: secus si frequenter, & facile non contingit abesse. quia tunc est graue indicium, Et indicia specialia, quæ sunt contra aliquem, vt possit poni ad torturam, vide in l. final. C. familiæ ercis cundæ.

h Alex. ¶Possunt elidi. Et qualiter purgantur indicia, & ad sequentem q. vide Ange. hic, & faciunt no. s. eo. in l. maritus. & vide post Barto. in l. 2. §. si publico, de adult. & ad q. de qua hic, adde Bald. in l. 2. C. de decu. & in l. 2. vt lit. pen. & vide per Innocen. in c. per tuas. de testib.

i Alex. ¶Lex, capite quinto. Quid si reperitur homo mortuus ante domum tuam, an sit præsumptio contra te? vide quod no. Bar. in l. i s. de via pub. Item an præsumatur interfectus à suo inimico. vide Spe. de præsum. §. j. Rom. ponit in l. j. §. hoc rescriptum. supra ad Silla. & Bartol. in tractat. de q. & si aliquis reperiatur mortuus in strata, præsumitur mortuus ab illo, qui multum frequentabat ibi, secundum Doc. in l. iusto. in prin. de vsucap. per illum tex. & vide qd no. Ang. in l. j. C. si quis impe. male. Bal. in l. j. C. de proba Et an fama sit sufficiens indicium ad torturam, vide in l. de minore. §. tormenta. supra eodem.

k Alex. ¶Ponere casum. Vide etiam per do. meum in l. metum. quod met. cau. & vide Bar. circa hoc in l. 2. in princ. de fur. & vide Bartol. in l. ædiles. de via pub. Et quid si reperitur homo mortuus, & nescitur à quo, sed probatur, quòd suus inimicus dixit se suam iniuriam vindicaturum, an ista verba sint sufficientia ad probandum homicidium factũ ab isto? Sal. tenet ꝙ non, in l. j. C. de his quib. vt indig. vide Bart. j. proxi. Cy. & Bald. in l. metum. C. quod me. causa. & Bal. & Imo. in l. fi. s. de hære. instit. Item quid si aliquis fuit minatus, & postea reperitur occisus, de quo dic, vt per Bald. in d. l. metum. C. quod met. causa, & ibi Ale. & Io. An. Spec. in tit. de præsump. §. j. versi. sed pone. per Anto. de But. in c. tertio loco, de probatio. & in l. fi. dicit Bald. & Imol. an si quis visus est exire cum gladio sanguinolento de domo alicuius. & ibi reperiatur homo mortuus, an illud sit sufficiens indicium. & vide Bal. in l. fi. C. de prob. vbi vide omnino.

l Pom. ¶Item ꝙ fuit visus. Vide Ale. consi. 14. in 4. vol. & Fel. in c. afferte. de præsumpt. & Alex. consi. 5. vol. 1. & Pau. de Cast. consi. 197. vbi ponit, an quis præsumptionibus et indicijs vrgentibus absque alia probatione possit corporaliter puniri.

m Ale. ¶Sed quæro. Et dicit gl. in l. 2. §. absens, in ver. sed causa. s. si ex nox. cau. aga. ꝙ indicium faciens semiplenam probationem est sufficiens ad torturam. ad quod facit, quod dicitur de confessis extra iudicium, vel coram incompetenti iudice, vt no. gl. in l. capite quinto. & ibi dixi. s. de adul. an sufficiat vnum indicium, vel plura, Io. An. in Spec. de præsum. §. species. ver. violenta. Et iudices maleficiorum practicant, ꝙ sufficit vnum ad torturam cõfitentium. & Ioã. And. de prob. §. fi. ver. 13. per Ia. de Bel. in auth. de exhi. reis in §. si vero. in fi. Bal. & Imo. in l. fi. de hær. inst. Et no. ꝙ quædam sunt indicia leuia: quædã quæ quomodo cognoscantur, & quid operentur, vide Bal. in l. non hoc. C. vnde leg.

n Pom. ¶In arbitrio iudicis. Vide Ale. cõ. 66. col. fi. vol. j. & 87. vo. 1. & cõ. 14. vo. 3. vbi ponit, quid in leui præsumptione. & 62. vol. 3. & ibidem dicit, ꝙ in delictis, quæ occulte committuntur, vt in crimine falsi, furti, & adulterij, iudex debet esse facilior ad torturã, quã in alijs. & ibi ponit, ꝙ indicia sufficiunt, & præsumptiones, & 89. vo. 3. vbi pulchrè loquit quæ indicia reqratur in criminalib. Et Aret. in tra. mal. in gl. fama publica præcedente.

esse quædam indicia gñalia,& remota,& ista non sufficerent, sine
alijs,vt puta est homo malæ cōditionis ; est indicium qualequale.
l.de minore.§.pen.s̃.eo. Istud puto non sufficere ad torturam sine
alijs indicijs , sed si esset vnitum istud indicium cum alio , vt quia
est homo malę conditionis,& cōuersabatur in domo illa. Certè
ista duo generant suspicionem,d l.dñs horreorum.s̃ loc.Sed si es-
set vnum indicium non remotum,sed propinquum tangens ne-
gotium de quo quæritur,vt vnus bonus testis de visu, de quo di-
a xi s̃.e.l.proxi.vel confessio extra iudicium, a vel captus ibi,& dici-
tur ꝙ est propter hoc.l.capite v.s̃.de adul. vel est res reperta apud
eum. Potest enim indicium vnum esse ita propinquum , ꝙ erit
sufficiens ad torturam Ita intelligo hanc gl.dum dicit,suspicione.
7 & gl.l.si quis.C.ad l.Iul.ma.¶†Quæro, qualiter debeat probari b
b indicium?Respō.ꝙ per duos testes.Gl.est in l.fi.C.fa.erc.Illud,c qđ
c dixi,ꝙ vnus testis facit indicium,est verum de vno teste, qui testi-
ficatur de maleficio ipso , sed quando non testificatur de malefi-
cio:sed de indicio quodam, dicens, ipse fuit tali nocte repertus
in loco ibi vicino,quando fuit factum furtū, istud indiciū dēt pro
[illegible] per duos testes, d nec sufficit probare per vnum, vt not.in l.
[illegible] fam.ercisc.Facit ad hoc s̃.de test.l.vbi numerus.¶†Quæro,
[illegible] de indicijs debeat fieri copia parti ? Respond. quòd sic.
[illegible] super his debeat disputari , merito debet fieri copia par
[illegible] §.cognitum.s̃.eo.& quod dixi in l.custodias. supra de
pub.iudic.Quæro , an f indicia † habita super generali inquisitio-
9 ne præiudicēt reo,'vt possit torqueri,quando fit inquisitio,vel ac-
cusatio specialis? puto quòd non : quia illi testes non fuerunt exa
minati ipso citato & ipso existente contradictore: ergo non præ-
iudicant sibi , vt C. de testibus l. si quando. Vnde debebat iterum
examinari post litem contestatam. Et facit ad hoc , quod dixi vo-
bis in l.si quis adulterium,in princ.s̃.de adulter. & hæc sufficiant.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cōfessio extra iudiciū.Et no.gl.& Bar.in d.l.capite qnto.& not.ꝙ cō-
fessio extra iudiciū,vel corā incōpetēti iudice,ē sufficiēs indiciū ad torturā
vide bar.& notaui ibi post eū in l.capite qnto,de adul.Itē si reperiret̄ res fu-
rata penes aliquē ,an sit sufficiens indicium,vide Bal.in l.ciuile.C.de furt. &
d.Io.de Imo.& Bal.in l.fi.s̃.de hæred.inst

b Ale.¶Debeat probari.Qualiter probetur indicium,vide per Bar.in l.fi.C.fa-
erc.qualiter testes debent deponere,vide in l.nō hoc.C.vñ leg. Itē adde s̃m
Io.de Imo.in l.cum proponeretur.s̃.de leg.2.qñ ex cōiectura,vel indiciis sur
git plena pbō.tunc tot requiruntur ad hoc probandum, quot testes requi
runtur ad probandum principale negotium factum, sed vbi per indicium n̄
insurgeret plena pbō,tūc dicas,ꝙ si testis deponat super facto directo,suffi
cit vnus testis idoneus,hoc est,ꝙ faciat indicium ad torturam dc̄m vnius de
ponentis directo super maleficio.l.3.cum ibi no.C.ad l.Iul.maje.& Bart.hic.
Si autem non deponat super maleficio,tunc requiruntur ad pbādum indiciū
duo,vt in d.l.fi.fa.erc.& Bar.hic.Ita dicit ibi Imo.licèt Bal.ibi s̃m eum simplr
dixerit,& male,tot testes requiri ad pbandum coniecturam , vel indicium
quot requirūtur ad probandum ipm̄ factum principale,& ipsam principalē di
spónē,per gl.ibi.& adde Bal.post gl.in l.excusant.in prin.de exc.tu.& ibi hēs
drīam inter indicium,& p̄sumptionem.& per eum in rub.C. de prob.quibus
adde Bal.in l.nō hoc.C.vñ leg.& qđ conferat pbō suspicionis , vide Cy.in l.
si quis decurio.C.de fal.& ponit Io.An.in addi.Spe.in ti.de teste.§.restat. ver.
sed pone,certe iudex.Adde qualiter indicia ad torturam dēant probari,eun
dem cōs.j.3.li.

c Pom.¶Illud.Vide Ale.cōs.173.col.j.vol.2.& ibi ponit,an tales qui non depo-
nunt de ipso facto,iungantur,vt probent & vide Bal.in c.veniens.j. ad fi.de
test.& cons.227,in v.par.

d Clau.¶Duos testes.Adde Ale.cons.v.cons.13.volum.i.cons. 180.vol.2.cum si.
Pan.notabiliter limitantem in c.cum dilecti.de elect.Ang,in tra.male.in ver.
fama publica præcedente.

e Ale.¶Quæro vtrū.An dēat fieri de indiciis parti copia hic hēs,ꝙ sic.& seq̄t
Ang.in l.si vacantia.C.de bo.vac.lib.x.Item dicas, ꝙ debet fieri copia inquisi
tionis,put no.plenius per illū tex.in l.2. C.de edend. & ibi vide q̄ dixi in l.2.§.
j.de iure fisc.Et ad ista adde Bal.in l.2.C.vt lit.pen.& vide Inno.in c.per tuas,
de rest.dicit Ang.in l.milites.C.eod.ꝙ probatio bonæ famæ facit purgare in-
dicium.Et qualiter purgentur indicia,vide Ang.in d.l.si vacantia,& Bart.in l.
2.§.si publico,s̃.de adul.Et quid de copia diffamationis per Ange.in d.l.si va-
cantia.Et dum dicit Bar.ꝙ debet dari copia indiciorū, an interim suspēdatur
tortura,vel differatur,vide ipsum Bar.in trac.de qō.& Pau. de Lea.in d.c.gra
uis.de deposito.No. ꝙ adminicula dicuntur vehementia indicia ,c.cum dile-
ctus.de suc.ab inte.& per Bal.in l.fi.fam.erc Et quid sit adminiculum, & quid
coniectura,& quid verisimilitudo,per bal.in l.ea quidem.C.de accusa. Adde
plene eundem Alex.consi.5.lib.j.

Paris.¶Quæro vtrum.Vide do.Ias.in l.2,ver,4.ex hac lege. C. de eden.

Pom.¶Vide Alex.in l.2. C. de eden. Hoc tamen non haberet locum in delictis
receptis super generali inquisitione, nisi illa postea reiteraret̄ in speciali in-
quisitione.Ita dicit Ang.in l.quæstionis.s̃.e.& vide Cæp.cōs.66.per totum &
seq.Bart.67. vol.1. & vide Pau.in c.j,col.j.de depo.& in c.cum in contempla-
tione,de re.iu.Et ꝙ testes debeāt examinari parte citata, vide Ale.consil.179.
vol.2.& Bal.in l.j.in vl.col.com.de le.& Ang.in l.milites.C.eo. & vide q̄ ponit
Bar.de vilibus,& in l.j.C.de sum.tri.

f Ale.¶Quæro an.Et an indicia habita super gñali inqsitione p̄iudicēt reo,ad-
de Ang.in d.l.si vacantia.& faciunt no.in l.maritus.s̃.eo.Et qđ dixi post Bart.
in l.2.§.si publico.s̃.de adul.Et istis adde Bar.in l.j.§.qui qōn̄.s̃.eo.Bar.in l.iu
bemus.C de proba.& Inn.in c.per inquisitionem.de elec.Bal.tñ in l.obserua-
re.§.proficisci.in 6.q.s̃.de offi.pcon.vr̄ dicere contra Bar.hic.Sed mihi placet
opinio bar.adde etiam ad bar.hic,Sal.in l.fi.ad fi.C.de qō.Et an testes recepti
super fama ad inquisitionē formādam prosint ad condemnationē , vide bal.
in add.Spec.in ti.de sen.in fi.& vide an testis faciat indiciū,s̃.in l.maritus,in
apost.Et an ad examinationē testiū dēt pars adesse,vide bar.in l.j.§.qōni.s̃.e.
& bal.in l.iubemus.C.de prob.& per Inn.i c.per inquisitionem.de elec.præal.

De pœnis. Tit. xix.

¶Quærit gl.quid est pœna ? Respon.vt in gl.

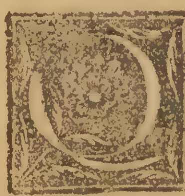
LEX I.

1 *Tempus delicti,vel tempus sententiæ , quando inspiciatur in imponenda pœna. & nume.3.*

2 *Electus Prior,licèt adhuc non intrauerit,si delinquit,habetur vt Prior ad pœnam minuendam.*

3 *Clericus quando quis est effectus post delictum commissum, à quo iudice puniatur an à seculari,an ab ecclesiastico.*

4 *Becheti,& fratres gaudentes,qui mutant habitum, si delinquunt,possunt puniri per secularem:debent tamen exauthorari,& priuari insignijs ordinis.*

Voties Hæc est lex notab. In imponendis
pœnis a tempus sententiæ inspicitur.
h.d.proinde s̃. dixit in gñe, hic in specie. ¶†Opp.
1 de l.statuliber.s̃.titul.j.Glo. dicit,fallit in statulibe-
ro.Tu dic,Quandoque mutatur conditio, & tem
pore delicti nulla suberat spes mutationis, tunc
loquitur hæc lex . Quandoque tempore delicti
nulla suberat spes mutationis status , & tunc debemus inspicere
statum mutatum,si hoc prodest reo,d.l.statuliber.& j̄.e.l.moris.§.
fi.Secus si reo obesset,vt ar.l.interpretatione.j̄.eo. Et ideo puto,
2 † ꝙ si aliquis esset electus Prior,licèt non intraret adhuc officium
nec intrasset adhuc,& delinqueret,sibi prodesset officium Priora-
tus ad minuendam pęnam,& haberetur,vt prior , aliàs secus , per
d.leges. Facit ad hoc l. statuliberi à cæteris.in princip.& quod ibi
b no.s̃.de statulib.¶Secundò op.b & istud ɔ̃rium est multū difficile
& opp.de l.pe.s̃.si ex nox.cau.aga. Dicit gl.hæc lex corrigit illam,
quod non placet:quia euitanda est legum correctio. Vel aliter di-
cit gl.in l. cōtraria,ibi loquitur in publicis iudiciis:hic vero loqui
tur in priuatis.Ista sol.videtur contra tex.legis contrariæ,ibi dum
dicit,iniuriam.ꝙ constat esse priuatum iudicium. Sed gl.intelligit
crimen iniuriarum eo casu, quo est crimen publicum. l. quod se-
natusconsultum.s̃.de iniur.licèt vt dixi vobis in casu d.l.qđ Sena-
tusconsultum.non est crimen publicum,eo respectu, quo dicitur
publicum iudicium,in l.j.s̃.de pub.iud.vt ibi dixi. Præterea ista so-
lutio est falsa.Nam ibi loquitur de actione noxali:sed pro publico
iudicio non datur actio noxalis, l. quis sit fugitiuus. §. noxa.s̃. de
ædil.edil.& l.hæc stipulatio.s̃.de ver.ob. Præterea non est verisimi
le quòd Iuriscōsultus hic loquatur in priuatis delictis, cum simus
in materia publicorum. Quare Dyn.sol.alio modo,& dicit,quòd
ibi inspicitur mutatio personæ quantum ad custodiam,vt in eadē
causa sisti non videatur quantum ad custodiam: quia aliter ser-
uus,aliter liber,l.2.C.de cust.reo.Ista solutio Dy.est contra tex. le
gis ɔ̃riæ:ibi enim dicitur de vindicta,non dicitur de custodia.Gul.
de Cun.dat aliam sol.& dicit totum contrarium. Ad glo. respon-
det, ꝙ ibi loquitur de priuatis delictis , hic loquitur de publicis.
Ratio est:quia delicta non hn̄t pęnā limitatam,sed imponit̄ ex or
dinē,l.fi.s̃.de priua.del.& l.fi.de fur.& l.fi.de iniu.Sed delicta publi
ca habent pęnas limitatas,ideo in eis inspicitur tempus delicti:Ita
dicit Gul.Huic sol.videbatur applaudere Iac.But.& etiam d. Ray.
Ista sol.videtur contra l.iniuriarum æstimatio.s̃.de iniu.& text.in
Auth.vt iudi.sine quoquo suf.§.pen.Præterea illud ꝙ ipse dicit, ꝙ
in criminib.publicis est pœna ordinaria,non est verum semper, l.
lege.§.hodie.s̃.ad leg.Iul.repet.l.annonam.s̃. de extraor.criminib.
3 Ideo † ego putarem sic dicendum , quòd non distinguamus cri-
men publicum à priuato , sed in omni crimine dicamus. Aut im-
ponitur pœna ordinaria , & limitata à lege, & loquitur hæc lex.
Aut imponitur pœna arbitrio iudicis , & tunc iudex in arbitran-
do imponit pœnam secundum tempus sententiæ. hic est casus in
l.pen.supra si ex no.cau.aga.Ratio est in promptu: nam cum pœ
na est certa, statim cum deliquit , fuit adstrictus ad illam pœnam:
c sed qn̄ imponitur pœna arbitrio iudicis , c non potest dici adstri-
ctus ad illam pœnam, nisi cum iudex fuerit arbitratus, vt C.de ɔ̃-
d hend.emptio.l.final.& ista puto vera. ¶Iuxta prædicta d quæro
de illa

ADDITIONES.

a Ale.¶Pœnis.Qñ ex vno delicto imponatur pęna duplex,vide Bar. in l.qd er-
go.§.pœna grauior.de his q. no infa.& vide post Bar.in l.seruatus.s̃.de accus.

b Ale.¶Secundò op.Vide in l.si quis in seruitutē.s̃.de fur.& vide de hoc cōtra
rio no.per Bar.in l.oēs populi,in v.q.prin.s̃.de iusti.& iu.in ver. iuxta prædi-
cta q̄ro,&c.Et istud quod dr̄,ꝙ in delictis inspicitur tp̄s delicti, vide no.in l.
j.§.an bona.j̄.de iur.fisc.& ponit Bal.in l.j.C.an seruus ex suo fac.& Bar. in d.
l.omnes populi.ver.iuxta p̄dicta quæro,qd in delictis.& in l.si quis in seruitu
tē,in prin.s̃.de fur & dominus Benedictus de Plūbi.in l.statuliberi à cæteris,
in prin.& ibi dixi,s̃ de statulib.bal.in l.propter.C de adul.

c Ale.¶Arbitrio iudicis.Sed istud videtur contra d.l iniuriarum.iuncto eo, qđ
no.bar.in l fi.s̃.de iniur

d Barb.¶Iuxta prædicta.Vide Io de Imo.in cōs.127.de effecto domino post de-
lictum,in cons.142.

a de illa quæſtione,cũ aliqs poſt delictũ eſt effectus clericus. à quo dēt puniri,vel à iudice ſeculari,vel à iudice eccl'iaſtico? Iſtã q̃ō. ponit Dy.in l.item Vlpianus.§.j.de exc.tut.Guid.de Suza.ponit in l. pe.ſi ex no.cau.aga.Spe.ponit eam in tit. de reo.d.Io. And. ponit eam multum late ex̃ de oblig.ad rat.c.j. Et quia iſta q̃ō eſt multum vulgata,non inſiſto in allegando,ſed venio ad deciſionem. Dy.vr̃ diſtinguere,&ꝑdicti Doc.videntur concordare.Aut fecit ſe clericũ in fraudem,& tũc iſta allegatio ꝙ é clericus,ſibi nõ ꝓdeſt,l.ſi maritus.§.legis.s̃.de adul.ibi,ſine detrectatione,&c.& l.hos accuſare circa prin.ibi dum non retractandi. &c.s̃. de acc. Aut eſt certũ q̃d fecit hoc ſine fraude.& prodeſt ſibi iſta exceptio,l.hos accuſare.§. hoc beneficio.s̃.de acc.Aut eſt dubium,& tunc ſi qdem erat accuſatus,vel diffamatus de crimine præſumitur hoc facere in fraudẽ, l.ſi.in prin.j̃.de bo. eo.q mortem ſibi ꝯſci.Pro hoc vide , l.adulter. §.ſi eo tempore.s̃.de adul & q̃d dixi:al's ſecus,vt ibi patet.Iſta eſt de
b terminatio Dy.ꝯcludit Dy.bꝙ ſi in fraudem hoc fecit, nõ prodeſt ſibi hæc allegatio.Sed qualiter poterit iudex ſecularis punire clericũ?Dicit Gul.& Iac.Bu.ꝙ degradari debet ab epõ ſuo.l.q cum vno.§.reus.j̃.de re mili.& auth.clericus.C.de epiſ.& cle.& ita determinatio Dyn.tota loquitur anteq̃ proceſſus ſit inchoatus contra eum:ſed ſi proceſſus eſt cõtra eum inchoatus,quid iuris, vel quid ſi eſſet lata ſnĩa,& poſt ſnĩam efficitur clericus? Vr̃ tex.cum gl.ꝙ ñ
c proſitciſta allegatio.l.ſi quis poſtea.s̃.de iud.vbi gl.exponit de clerico.& in l.cum quædam Puella.s̃.de iuriſd.om.iud.quod eſt verũ niſi ad illum clericatũ ꝑuenerit nõ ſuo motu,ſed forte tractus à ſuperiore.l.qui autem.in prin.s̃.ſi quis cau.& l.iuriſperitos. s̃. de excuſa.tuto.& l.tutor petitus.eod. tit.&s̃.de vac. & excu. mu.l.prætor.in prin.&l.idẽ Vlpianus.§.j.de exc.tut.Io.An.in c.j.extra de obli.ad rõcin.dicit,ꝙ iſtud eſt verum q̃tum ad executionẽ faciendã in rebus.ſed ꝙ perſona poſſit capi,& detineri in carcerib⁹, vel decapitari,hoc fieri nõ p̃t cũ perſona clerici omnino ſit exempta à manu iudicis ſecularis.Et quæ de clerico dicta ſunt , ipſe idẽ dicit de monacho,ſeu alio,q r'ларẽ ꝓfeſſionẽ fecerit,q quantũ ad mundum eſt mortuus,l.Deo nobis. C.de epi.& cle.Sed,vt ego dixi vobis,ꝯcedo ꝙ iudex ñ p̃t facere,niſi prius degradetur,vt dictum eſt, qa epi ipſam degradationẽ ñ facerent.Ex iſto inconuenienti ſeq̃t aliud inꝯueniẽs,ꝙ iudices ſeculares,licẽt ꝯ iuſtitiã faciunt iuſtitiã de eis,& eos puniunt. Prædicta vera,niſi faceret profeſſionẽ exiſtẽs in carceribus.Ita dicit ibi gl.Io.An.¶|†Itẽ ꝑdicta puto vera in
4 illis,q efficiuntur clerici,vel faciunt profeſſionẽ, ita ꝙ efficiunt religioſi,ſed in iſtis qui mutãt habitũ,& efficiunt becheti , ſeu mili-
d tes gaudentes,dpoſito,ꝙ hñt priuilegiũ,ꝙ ſint exẽpti à curia ſeculari,talis habitus mutatio nõ ꝓdeſſet ſibi:qa illa r'la nõ facit eũ clericũ,nec facit eum religioſum: ſed dat ſibi quẽdam modum viuẽ di:nã retinẽt propriũ,& retinent vxorem,& filios,& in illis ꝓpriè hñt locũ leges,q̃ dñt,ꝙ pp ꝯmutationẽ fori,ſeu pp priuilegiũ ſupueniens ad ſui procurationẽ,qs non excuſatur.l.ſi qs poſtea.de iudi.Et ita fuit obſeruatum de facto, tñ dẽnt exauthorari, 1.priuari
e illis inſigniis illius ordinis,l.qui cum vno.§. reus.j̃. de re militari. Et iſta ſufficiant,ſalua ſemper ſententia Canoniſtarum.

ADDITIONES.

a Alex.¶De illa quæſtione.Quando poſt delictum quis eſt effectus clericus,à quo debet puniri?vide Bar.in l.adulter.§.j.s̃.de adulte.& vide bar.& doc.in l.cum quædam puella. de iuriſdi.om.iud.& faciunt hic dicta,an ſi aliquis eſt effectus furioſus poſt delictum cõmiſſum quomodo debeat puniri:vide bal.in l.furioſum. C. qui teſt. fac.poſ. Et de hac quæſtione etiam,quid ſi non efficitur clericus,ſed alia perſona eccleſiaſtica , vide Fed. de Senis,in conſi.103.& quod legitur & no.in c.perpendimus.de ſententia excommunicatio.maxime per d.Card.Et quid ſi intrauit religionem, non tamen fuerat religioſus, vt quia erat intra annum profeſſionis ,dic ꝙ incontinenti eſt exemptus à curia ſeculari,nec etiam punitur vt clericus.&ſtatus eius eſt in ambiguo,an ſit futurus clericus. Vnde id quod ſibi ſecurum eſt,inſpicere debemus quo ad pœnam.l. ſtatuliberi.s̃. de ſtatulib.ſecundum Ang.hic.Et quid de laico debitore, qui per ſtatutum ciuitatis quinquennio præſcripſerit:nunquid contra creditorem,ſi poſt iſtud factus eſſet clericus , conueniatur in eccleſiaſtico foro,ita ꝙ non poſſit ſe tueri iſto ſtatuto?vide Io. An.in d.c.j.de excep.li.6.in nouel.Et ad prædicta adde Bald.in l.ſi crimẽ.C.de ord.cog.dicit tamẽ Bal. fin.in l.j.C.an ſeruus ex ſuo facto,ꝙ ſi quis vouerit ingredi religionem, poſtea commiſit maleficium:deinde ingreſſus eſt religionem,quòd certe indiſtinctè tunc poterit puniri à iudice laico,ſecundum opi.Dy. Et ꝙ non poſſit aſſumere clericatum poſt delictũ eſt tex.& ibi bald.in l.ſi quis dexurio.C.de dec.& ibi no.bal. Quid ſi clericus poſt illud delictum amiſit priuilegium clericatus,quis cognoſcet? vide bal.in l.affinitatis. in fi.C. com.de ſuc. Quid ſi iudex excommunicauit Titium ſub conditione , deinde pendẽte conditione Titius efficitur de foro alterius,demum venit conditio. an ſit excommunicatus?vide Io.An.in regula,cum ſint partium.in mercu. Adde an delinquens factus clericus debeat per laicum condemnari,Old.conſ.4.incipiente,quòd laicus.

b Ale.¶Cõcludit Dy.Vide bonum tex.in arg.in l.auia.§.fi.ff.de mune.&hon.in l.ſemper. §.diuus.j̃.de iure immu.

c Ale.¶Quod non proſit.Iſta faciunt an priuilegiũ ſuperueniens trahatur ad litem pendentem.Dic,aut eſt procuratum,& non extenditur.l.cum quædam puella.hic alleg.&in c.dilectus.vt lit pend.ſecus ſi non fuiſſet procuratum,vt eſt tex. bonus in l.1.§.qui autem,in prin & ibi no.s̃ ſi quis cautio.& facit d.l.tutor. in prin.& l. idem Vlpianus,in fi. de excu.tut.hic alleg.& ibi no.Bar.Et per hoc patet, ꝙ ſi dicat ſtatutum , ꝙ Poteſtas ſit iudex,hoc idem videtur,ꝙ procedat ſummariè,& de plano.pone ꝙ eſt inchoata cauſa contra mulierem,& cauſa pendente maritus eſt mortuus, certe quia ſuperuenit priuilegium,& non fuit procuratum,tunc extenditur ad ipſam cauſam pendentem,nõ obſtante d.l.cum quædam,quia ibi fuit procuratum recipiendo virum alterius domicilij,& vide extra vt lite pendente,c ſi,Dic vt ibi dixi poſt Pe.& Cy.& Imo.in l. ſi rem meam,de

verb.obl.&per Bal.in l.2.C.vt lit.pen.& l.adult.§.ſi eo tempore.s̃.de adul.& in l.Deo nobis.C.de epiſc.& cler.Nota quod dicitur hic de degradatione de qua in propoſito noſtro,vide no.in l.presbyteri,2 & ibi Bar.C.de epiſ& cle.in auth.cauſa,quæ fit cum monacho,per gl.& Bar.in l.quod ait.§.ignominie.s̃.de infa.vide ibi.

d Alex.¶Milites gaudentes.Adde quod no Bal.in c.j.de eo qui arma belli depoſuit. in vſib.feu.vbi dicit , ꝙ non mutauit ſtatum, ſed vere loquitur ibi de militibus gaudentibus quibuſdam immunitatibus,&vide in l.ſemper.§.j.de iure immu.Idem bal.in d.l.officiales.C.de epiſ.& cler.

e ¶Illis inſigniis.Adde Sal.in l.3.C.de infam.vbi no loquitur.

1 *Pœna corporalis in vilibus,non eſt maior quauis pecuniaria.*

§.Generaliter. Vides hic,ꝙ qui non poteſt ſoluere in pecunia,punitur in corpus.Sed ꝯ hoc opp. ẜm hoc punieť maiori pena:qa quælibet pœna corporalis eſt ma
a ior quauis pœna pecuniaria.l.in ſeruorum,in fi.j̃.eo. Huius timore dicebat Mar.Sil.ꝙ hæc lex & ſimiles,q̃ dicunt,ꝙ pœna pecuniaria cõuertitur in corporalem,ſunt veræ,q̃ñ iſte q ꝯmiſit delictum ſcienter ꝯmiſit,ſciens ſe non poſſe ſoluere pecuniam, vt hic dicit tex.ibi egentes deludunt.Hæc ſua opi.eſt ꝯ caſum l. qui edes.s̃.de incen.rui.nauf.vbi ꝯ eum q non deliquit dolo, pœna pecuniaria ꝯuertitur in corporalem. & q̃d hic dr̃, pœnam deludunt,dicit gl.
1 deludere dicuntur eo ipſo ꝙ nõ pñt ſoluere. Ad hoc † q̃d dr̃,ꝙ q̃libet pœna corporalis eſt grauior quauis pecuniaria,dico,ꝙ in ꝑſonis vilibus hoc nõ ꝯtingit, l.hę operæ.in fin.s̃.de ope.lib. Item opp.de l.illicitas §.fi.s̃.de offic.præſid. Solu.ibi loquitur in mulcta hic in pœna.

ADDITIO.

a Ale.¶Et maior quauis.Sed quid ſi partẽ pœnæ pecuniariæ ſoluere põt,an& q̃ñ luat pœnã in corpus?vide Bal.in l.cum ſit C.de ſep. vio Et de materia vide Bal.in l.ſi. s̃.de in ius voc.& in l.quicunque.C.de ſer fug.in ver.& propterea ſcias &c. & in ver.ſed dubitať,cũ ſe.Et an ſit opus ponere in libello,quòd ſi non poteſt ſoluere,luat in corpus , tenet Cy. ꝙ nõ,in l.j.in 17.q.C.de iniu.quem ſequitur Fed in l.ſi.s̃.de in ius voc. Et iſtis adde Bal. in l.3.C.de infa.verſi.venio ad ſecundum notabile.Idem tenet Sal.in l.& ſi ſeuerior.C. de infam.& Ang.in l.ſi quis id quod,de iuriſ.om.iu.& facit optime tex in d. l. decuriones.de infam.quod no.bene.

LEX II.

Rei capitalis. Habuiſtis in l.ſecunda.s̃.de publi.iud.

§.Conſtat. Quomodo procedat hoc,ꝙ præſes poteſt damnare ĩ metallum,quod plus eſt,&nõ põt deportare in inſulam,quod eſt minus?Tãgit gl.in l.illicitas.§.qui vniuerſas.s̃.de offi.pſi.Dy.ponit in c.cui licet,quod plus eſt. extra de reg. iu.in 6.Dicam in l.relegatorum.j̃.de interdi.& releg.

1 *Damnatus ad mortem ab eo qui damnare nõ poterat, non efficitur ſeruus pœnæ.*

a §.Eum. aNo.hunc tex.†ꝙ iſte qui eſt damnatus ad mortem
1 ab eo,qui damnare non potuit, nõ efficitur ſeruus pœnæ,& ſic teſtm̃ eius valeret,& q̃libet eius vltima volũtas.Hẽtis in l.ſi quis filio exhæredato.§.irritũ.& §.ſeq.s̃.de iniuſto ru.teſt.

ADDITIO.

a Ale.¶Eum. Vide Bar.in l.iudex.in prin de re iud. & vide in l.ſi quis filio exhæredato. §. irritum s̃.de iniu.rup.& irrit.teſt.

LEX III.

1 *Mulier prægnans non torquetur,nec decapitatur.*
2 *Tortura,& executio ſententiæ corporalis latæ in mulierem,quæ peperit, an differatur intra illos quadraginta dies purgationis.*
3 *Executio mulieris,quæ peperit,differtur quouſq; reperiatur nutrix,quæ nutriat fœtum,cui debet ſolui de publico,ſi aliunde pecunia non poteſt haberi.*

a Prægnantis. aNo.†quòd non dẽt fieri executio ad mor-
1 tem de muliere prægnante , nec debet torqueri:& ſic partus prodeſt mulieri. Contra de l. qui in vtero. s̃.de
2 ſtat.ho.So. prodeſt alij per q̃dam ꝯñam,non principałr.¶|†Quæro,vtrum dẽat differri pęna intra illos xl. dies,in qb. mulier iacet recens de partu,vr̃ quòd ſic.l.2.§.ſi nõ pp.s̃.ſi quis cau.Gl. nõ ſoluit,

ADDITIO.

a Ale.¶Prægnantis.Et ratio huius legis eſt,quia magis naſcitur reipub.quam pœnę.l.j.§. ſi ea.ff.de vent.in poſſeſ.mit.& vide ibi omnino Bart limita tamen vt per bal.in l.excuſantur.§.numerum.per illum textum no.de excu.tuto.non habere locum ,vbi eſſet effecta prægnans poſt captũrã quod nõ puto verum,quia purè habet locũ huius tex.ratio.ſ propter partum,& per nota.per Bar.& ibi dixi in d.l.2.§.numerum.Tertiò , quia ſi poſt partum differtur executio,dum ſtat in concubitu,ergo tanto magis ante. Et ratio huius legis eſt,quia magis naſcitur reipub.quam pœnæ.l.j.§.ſi ea.de ven.in poſ. mit. vbi vide omnino Bar.vtrum mulier iacens in partu debeat puniri.idem tenet d.Ale.in d. l.2.§.ſi non propter.& facit in materia l.inter ſtipulantem.§.fi.de verb.obl. Quando tamen differtur pœna,vide per Lud.Ro.in ru.in fi.ff.de iudic.& vide vnum no.in l.j.&ibi no,Bar.de bon.dam.& ibi vide gl.ordinariam.l.is qui reus.in gl.mag.de publicis iud.& ibi Bar.& Abb.in c.niſi ſpecialis,de officio deleg.Et nota,quòd vbi æquum videtur iudici propter veritatem alterius criminis indagandam , poterit ſemper differri pœna ſecundum Bar.in d.l.is qui reus.item hoc intellige verum: niſi iudi ci videretur quòd eſſet calumnioſa illa dilatio:quia tunc non dẽt ſupercedere.Ita no. voluit Bal.in l. pe.s̃. de accuſationibus.

uit. Dy. soluit valdè benè. dicit Dy. in hac l. ponunt duo casus. Primus, quod differtur executio in hoc non debet differri executio intra illos
xl. dies: quia cessat rō, quæ hic ponitur propter partū. alius casus est de tortura,
& tunc dēt differri, quia tunc cū sit debilis, moreretur, & iō iudex excedens modum puniretur. Debet ergo differre, donec sit fortis ad
3 torturā. Quæro † quid si pariat, nec reperitur qui puerū velit nutrire: [a] Rñ.
a si quidem nō reperitur propter defectum pecuniæ: quia non est qui velit sol
uere nutrici: & nutrix non reperitur gratis, tunc debet solui nutrici
b de publico, ne executio differatur, [b] ar. l. j. C. qui. ex cau. ser. pro prēmio lib. acci. & l. lege. §. ad Syll. sed si non reperitur nutrix aliqua propter defectum personæ, tunc debet seruari mater ad nutriēdū, donec nutrix reperiatur: quia est rō eadē in cōseruando eo iā nato, quæ erat in cōseruando eo dum erat in ventre, arg. l. sed & si is. §. an autem. ff. de Carbo. edi. & ita tenet Old. & ita dicit fuisse seruatum Paduæ.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Velit nutrire. An differatur executio pœnæ. vide in l. imperator. ff. de statu ho. Vide de materia quæ dixi post bar. j. eo. l. si quis fortè, in prin. & j. per bar. de dilatione executionis sententiæ criminalis posuit Bar. in l. 2. ff. de custo. reor.

b Clau. ¶ Differatur. Casus, in quibus executio sententiæ differatur in criminalibus, vide per Alex. in l. debitoribus. ff. de re iudic. & Cæpol. cautel. 1.

LEX IIII.

1 *Damnatus ad mortem si aufugit, peccat.*

2 *Aequalis est pœna nō accedētis ad cōfinia, quæ est eius qui postquā iuit, nō obediuit.*

3 *Probandi cui incumbit onus, quando aliquis contra aliquem dicit ipsum non seruasse confinia, & ille dicit quòd sic.*

4 *Licentiam reuertendi exuli vel bannito, cōcedit solus Princeps, vel ciuitas non recognoscens superiorem, vel ciuitas quæ habet licētiam condendi statuta. Item quilibet iudex est causa iusta, Quid sit dicere commeatum, remeatumque, scilicet eundi & redeundi. 5.*

Licentia si est data alicui eundi, an videatur data & reuertendi, remissiue.

Relegati. Nota textum ibi, & hæc ita &c. & ibi, & nemo pōt, &c. ¶ Op. & vr, quod dēat duplicari tps, non in ppetuū
dānari, vt j. e. l. aut dānū. §. quisquis. So. hęc intelligitur secundum illā: quia hoc est ve
a rum, quando duplicatio excederet decēniū. Vltimò nota [a] hanc le
1 gem ad qōnē. Primò dicunt Theologi, † quod si aliquis est dānatus ad mortē, & ipse aufugit, quod peccat. Hic vide tex. nam ille qui aufugit pœnam sibi impositam, punitur acrius: ergo apparet quod peccat.
2 ¶ † Vlterius no. quod æqualis est pœna non accedētis ad cōfinia, quę
3 est eius, qui postquā iuit, nō obediuit. Circa hoc † quæro, ego dico cōtra
b aliquem, quod ipse nō stetit ad confinia, [b] ipse dicit, quod nunquam rupit confinia, sed obediuit: cui incumbit onus probandi? Videtur quod illi relegato. Nā cū ab initio eēt in ciuitate, præsumitur ibi semper fuisse, nisi probet se exiuisse. l. siue possidetis, C. de proba. In cōtrariū probatur, quia dicit eū nō seruasse confinia, seu rupisse cōfinia, arguit contra eū delictum, vt hic patet: ergo ei incumbit probatio. l. eum qui. ff. de proba. & l. quoties. §. qui dolo. eod. tit. Breuiter dico hic, sicut dicimus de minoritate. Aut enim quis dicit se obseruasse, vel nō rupisse cōfinia ad fundādā suā intentionē, & ipse debet probare. Aut aliquis dicit ipsum rupisse, seu nō obseruasse confinia ad fundandā suam intentionem, vel exceptionē, ille debet probare. l. si minorē. C. de in inte. rest. mi. & quod nota. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cogant. & d. l. eum qui. ff. de proba. Item dr hic in fine,
4 † & nemo pōt, &c. Nota hunc textū, quod relegato, seu misso in exi
c liū nō pōt dare iudex licentiam veniēdi, vel quòd reuertatur, sed solus Princeps pōt, & non alius. & quod hic dicit, ex aliqua causa, intelligatis: quia cā iusta est voluntas principis. & idem intelligo in istis ciuitatibus Italiæ: quia ipsæ sunt principes sibiipsis: quia possunt exu
d li dare licentiam reuertendi. Idem puto de omnibus ciuitatibus [d], quæ habēt licentiam condendi statuta in istis negotiis magnis. Nā ipsæ pñt facere leges, vt exules reuertātur, tūc habebunt licentiā reuertendi authoritate legis, & authoritate principis, qui sibi cōcessit, quod possint facere leges, & statuta, arg. ff. quod vi aut clā. l. prohibere. §. planè. Itē dico, quod quilibet iudex pōt dare licentiā reuertēdi exuli ex cā iusta, vt puta, si est accusatus de maleficio, propter quod præsentia accusati requiritur, vt plenè habuistis in l. is qui reus. ff. de pub. iudi.
5 ¶ † Vlti. nota ex hac l. quod hic dr, nemo pt cōmeatū remeatūve, &c. quæro quid est hoc dictū? Gl. exponit cōmeatū, s. eundi spatiatū per mundū: remeatū, s. redeūdi ad domū. Vel possumus exponere aliter, vt dicamus cōmeatū remeatūve dare, hoc est, habere licentiā eūdi, & redeūdi. & secundum hoc faceret ad qōnē, an ille, cui est cōcessa licentia eūdi, videatur habere licētiā redeundi. quod tetigi vobis in l. j. in prin. ff. ad l. Iu. ma. dicam, ff. de sep. vio. l. vtimur. & ita remisi ibi.

ADDITIONES.

a Claud. ¶ Vltimò not. Adde gl. notab. in clem. pastoralis. §. isto igitur. in ver. per violentiam. de re iudicat. Ias. in repet. l. admonendi. ff. de iureiu. Nunquid autem post finitum tēpus confiniorum sine alia licentia possit talis confinatus reuerti, vide Bal. in c. ex literis. de constit.

b Alex. ¶ Ad confinia. De pœna non seruantis cōfinia, vide bal. in l. Possidoniū. C. de infa. & j. eodem. l. aut damnum. per Bar. & hic plene de pœna relegati, vel confinati. Quid de pœna banniti, quando reperitur in locis, vbi bannum habet? dic quod hodie punitur pęna deportationis, tex. est multum no. in l. mathematicos. in fi. de episc. audient. an duplicetur tempus, vide in l. ita stipulatus. j. de verb. oblig.

c Poma. ¶ No. hunc text. Intellige autem, quod voluntas principis est iusta causa in his quæ sunt iuris positiui, & in quibus ipse contrarium scribere pōt ex sola voluntate: secus in his quibus ex sola volūtate derogare nō potest, vt in his quæ sunt iuris gentium: in illis enim requiritur vera causa, non præsumpta. Ita declarat Abb. in c. quæ in ecclesiarū de constit. Ro. cons. 351. inci. quæritur primò, an domini Aueniončes ad fi. & facit tex. in l. si testamentum. C. de testa. vbi ad tollendum testm, quod est de iure gentium, non sufficit præsumpta causa, quæ præsumitur in principis rescripto. Et quod in rescripto principis pręsumatur causa, vide aliqua per Iason. in repe. l. quo minus. de flum. Et de plenitudine potestatis Papæ vide aliqua per Fely. in rubri. de constitu. & in c. j. in 4. fallen. eo. tit. & in c. quæ in ecclesiarū, vers. limita tertio. & in ver. quinta conclusio. & aliqua etiam per eum in c. cum inter R. priorem. de exce. & Ro. cons. 38. & Ana 80. & ibi addidi. & Alex. cons. 2. vo. 2. barb. in c. fi. de constitu. Et ad hæc omnino, an præsumatur causa in principe, Aret. consi. 164. & Ias. in l. si testm. C. de testa. & Alex. cons. j. vol. 2. vbi dicit, quod in principe præsumitur cā, quando dispensat contra ius diuinum. & con. vj. vbi dicit, quòd in principe legitimante pręsumitur cā, licet secus sit in alio inferiore, vo. 2. & ibidem dicit in cons. 87. co. fi. eo. vol. ibi etiam ponit quando princeps rescribit contra ius diuinum, & consi 74. vol. 3. vbi quærit, an si princeps fecerit aliquē incarcerari, præsumatur, quòd iustè fecerit.

Claud. ¶ In principe quod præsumatur cā, intellige in supremo, non in inferioribus, secundum bal. in l. si testamento. C. de testa. Item nisi princeps statueret contra ius diuinum, vel contra statuta consilij generalis. nam tunc causa non præsumitur, nisi appareat ex illis casibus, quibus licitum est principi contra illa statuere, secundum Abb. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & in c. cum venisset. de iudi. in c. 1. de cau poss. & propriet. vide Alex. cons. 2. circa finem, vol. j. & con. 94. eo vol. consi. 107. & cons. 218. vol. 2. Rom. consi. 436. & consi. 483. & consi. 499. in 1. col. & Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum. de consti.

d Alex. ¶ Omnibus ciuitatibus. Ciuitates non recognoscentes superiores sunt loco principis, & possunt dare licentiam bannito redeundi in patriam. Idem bar. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. Et istud singulariter limita, nisi bannitus, alios bannitos multos in fortiam ciuitatis, de qua bannitus est, poneret: quia tunc etiā alius iudex pōt dare licentiā. Tex. est no. in l. nō omnes. §. si j. de re mili. vbi bart. & no. Bar. in l. ambitiosa. j. de decre. ab ordi. fac. idē not. bar. in l. j. §. de qua re. ff. de posthu. Et facit ad no. per bar. in l. 4. in fi. cum simil. de ver. obl. Pro hoc quod not. bal. in l. 2. C. de consti. pecu. & l. pe. C. de dona. inter virum & vxo. bar. in l. j. §. pe. de postu. & in l. continuus. §. cum quis, de verb. obl. Et adde, quod si aliquis est bannitus ob contumaciam ipso purgante contumaciam debet rebanniri, tex. est not. in c. ex literis. de cōstitu. cū si. & in simili illū tex. alleg. not. bar. in l. si quis adulterium. §. primo. ff. de adul. per archid. 6. distinct. lapsis. no. bal. & Roma. in l. puto. §. si quis. ff. de postulan. & facit tex. in l. j. §. si frater. de colla. bon. vide pro huius declaratione quòd no. bar. in l. centesimis. in vltimis verbis. ff. de ver. obl. Quæ autem contumacia requiratur ad quem banniendum, vide bar. in l. j §. fi. ff. si quis ius dic. non obtempe. vide gl. valde nō. in clem. pastoralis. de re iudica. de eo, qui relaxatus iurauit redire, quòd non est periurus si non redit. do. Petr. de Flo. ponit in sua dispu. incip. inquisitus &c. Et no. quod per hanc l. dixit. Bal. in l. j. C. de nundi. quod banniti nō dicuntur affidati nundinis, etiam si iniuste sunt banniti. adde prædictis quod dixi in d. l. 1. §. fi. si quis ius dicēti non obtempe.

Poma, ¶ Vide. Alex. cons. 2. vol. 1. Roma. in simili, lix. in v. dubio. & Alex. xv. in versicu. & satis est. vol. 5. & ad hæc etiam vide vnum verbum Fely. in c. qm contra. in versicu. quartus casus, de probatio. & Barba. cons. 24. volum. 2. & 26. vol. 2. & d. Præpo. in c. ius ciuile 1. dist. & do. Alex. consi 136. vol. j. & 37. ad fi. vol. 1. vbi dicit, quòd in principe non seruāte contractum suum, præsumitur cā. Vide ēt Alex. cons. j. vol. v. vbi dicit, quod in Imperatore, & tenentibus locum eius, præsumitur causa. & consi 16. vol. v. & Roma. cōs. 436. vbi dicit, quòd in principe statuente aliquid generaliter: vel specialiter, seu motu proprio, præsumitur causa, adeo quod non potest probari contrarium: secus vero si statuerit ad postulationem partis, & vide barb. in c. quod translationem. de offi. lega. & Soci. omnino con. 266. vbi declarat.

LEX V.

1 *Absens, siue sit absens ante litem contestatam, siue post, quando damnari possit in criminibus capitalibus.*

2 *Absens ante litem contestatam, siue post, quando damnari possit in criminibus, in quibus est pœna à relegatione infra.*

3 *Contumacia sola quando sit plena probatio delicti.*

4 *Statutis duobus stantibus, quorum vno cauetur, quod contumax habeatur pro confesso, alio, quòd testis examinatus contra magnatem non possit redargui de falso. & testis examinatus contra magnatem fuerit contumax, an possit de falso condemnari.*

6 *Iudex absentem, etiam qui habetur pro confesso, condemnare non potest, quādo ipsi liquet id, de quo imputatur, non esse maleficium.*

* Absentem. *Hæc est bona lex. Primò ponit vnum dictū, Secundò ponit aliud dictum, quod videtur primo dicto cōtrarium. Tertiò, cōtrarietatem soluit. Secūda ibi, sed nec de suspicionibus. Tertia ibi, potest quis. No. tex. sanctius enim est, &c. ¶ Not. absentem in criminibus non damnādum. Contra C. de iudi. l. properandum. §. j. Sol. ibi in ciuilibus, in quibus absens damnatur post litem contestatam: hic in criminibus grauioribus, in quibus etiam absens post litem contestatam nō damnatur, secundū veram opi. quod tamen j. recitabo per quæstiones. ¶ Opp. de l. seruū quoque. §. publice. ff. de procura. Sol. ille intelligitur secundum istam. Item contra. C. eodem. l. ne diu. Sol. ibi speciale. Alia specialia dixi in l. j. in princip. ff. de requi. re. Item opp. C. de adulte. l. quāuis indubitati. secundum veram opi. Sol. sic. ibi accusatus, erat pręsens, & contra eum crimen erat probatum, sed accusator erat absens. Vnde ibi non profertur sententia in absentem, sed pro absente iam liquidato negotio. Item op. ff. ti. j. l. fina. Sol. vt ibi. Vlterius opp. C. de requi. re. l. j. Rñdeo, libellus benè potest dari contra absentem non quòd procedatur contra eum ad cōdemnationem, vt hic. Itē opp. C. de accusa. l. absentē. Sol. libellus non datur, scilicet, vt procedatur, sed vt requiratur. Et sic hoc modo itelligi dēt d. l. absentē. ¶ Venio ad secundum

ADDITIO.

* Claud. ¶ Absentem. Nunquid autem valeat statutum, quod quis possit criminaliter de delicto condemnari, vide Bal. in l. j. in j. quæst. C. quomo. & quando iudex.

a secūdū,hic habetis,q̄ nemo dēt dānari ex suspicionib. & p̄sum-
b ptionib. Cōtra C.de adulte.l.si hi qui adulterij.& in auth. vt lic.
ma.& aui.§.his quoq;.ēt illd̄ d̄t gl.ibi ē p̄sumptio legis,n̄ hoīs.Bo
na solutio ē,& est p̄sumptio iuris.& de iure.Vlterius hētis hic, q̄
ꝯ ꝯtumaces ꝓcedit more priuatorū iudiciorum.Cōtra,al'r dat̄ di
latio in priuatis iudiciis,al'r in crīalib.l.īter accusatorē.s̄. de publ.
iud.So.dic vt ibi:q̄a eodē mō fiūt citationes, & dāt̄ dilationes ad
veniēdū,vt ibi dixi.¶Itē op.ad idē d̄ l.fi.s̄.de feriis.R̄n̄deo,ibi loq̄t
de dilatiōe,q̄ dat̄ ad ꝓbādū,in q̄b.plures dāt̄ ī crīalib. q̄ in ciuilib.
¶Itē op.de l.j.§.diuus.s̄.ti.j.ꝯiūcta.l.j.C.de ꝯfes.Ex q̄b.apparet, q̄
al'r ꝓcedit in ꝯfessum in ciuilib.q̄ ī crīalib.R̄n̄.q̄ hic d̄t,more pri-
c uatorū iudiciorū,intelligatis n̄ p oīa;q̄a in multis ē d̄ria,[c] & patet
ex p̄dictis,vt j̄.dicā.¶Venio ad q̄ō.gl.Circa legē q̄ro duas q̄ōnes
in gl.& duas alias ex̄ gl.Prima est,d̄r hic q̄ in criminib.capitalib.n̄
1 p̄t dānari absens.Quæro,† vtrū hoc verū sit[d], siue sit absēs post
d litē ꝯtestatā,siue an e.Quidā d̄nt post litē ꝯtestatā posset dānari
absens.Pro hoc facit C.de adul.l.adulterā.& l.q̄uis īdubitati.Et ꝓ
hoc,q̄d d̄r hic in tex.s̄m morē priuatorū iudiciorū, s̄ð in priuatis
iudiciis hoc est,vt l.ꝓperādū.§.primo.C.de iud.igitur &c. Azo &
Hug.d̄nt indistinctē absentē n̄ dānādū ēt lite ꝯtestata,p hūc tex.q̄
ḡnal'r loq̄t & p l.j.C.de req.reis.Nō ob.d.l.adulterā:q̄a ibi n̄ d̄r,q̄
dānet̄,s̄ð q̄ inter reos recipit̄.Nō ob.d.l.q̄uis īdubitati,q̄a ibi reus
erat p̄ns,ꝯ quē s̄nia ꝓferebat̄ licèt accusator esset absens.¶Itē nō
ob.hic tex.q̄ d̄t s̄m morē priuatorū iudiciorum: q̄a ē verū in iu-
diciis n̄ grauib.in q̄b.ē pœna à relegatione j̄.& hoc de iure nr̄o.
Canonistæ vero dubito ne aliter dicāt d̄ iur̄ eorū: q̄d dic vt ī Spe.
2 de acc.§.seq̄t,ver.sed pone.¶Scd̄ò †q̄ro,d̄r hic, q̄ in criminib. in
q̄b.ē pœna j̄.relegationē,absens p̄t dānari,vtrū hoc sit verum, si
absens ē an̄ litis ꝯtestōnē?Dicit gl.q̄ sic siue sit absens an̄ litis ꝯte-
stōnē,siue post litis ꝯte.Ita dicit gl.hic.ꝯr̄iā gl.habemus. C.de di-
gnita.l.quoties lib.12.Ia.de Are.t3 ꝯr̄iā gl.p hunc tex.q̄ d̄t more
priuatorum iudiciorum,hoc ē.ciuilium iudiciorum.s̄ð ī ciuilib.n̄
ꝓcedit̄ ad s̄nīā lite n̄ ꝯt.ergo &c.Ita d̄t ip̄e,C.de ac.l.absentē.& i-
bi Cy.refert Ia.de Ra.Pe.& oēs moderni tenēt istā gl.& ego s̄p eā
tenui.Rō ī ciuilib.ꝯ ꝯtumacē sunt ꝓdita remedia primi & secun-
di decreti:in criminalib.grauib.sunt ꝓdita remedia annotationis
bonorum in crīalib.n̄ grauiorib.ista remedia annotationis bono
rum n̄ sunt ꝓdita,vt s̄.de reg.re.l.j.merito cū alia remedia n̄ ha-
beamus,ꝓuenit̄ ad s̄nīā,ēt lite n̄ ꝯt.Nō ob.hæc lex,q̄ d̄t,more pri-
uatorū iudiciorū:q̄a intelligas n̄ p oīa,vt s̄.dixi.¶Tertiò extra gl.
3 †q̄ro,d̄r hic,q̄ absens ꝯdēnat̄,vtrum sola ꝯtumacia sit plena ꝓba
tio de delicto,an vero alia ꝓbatio req̄rat̄?R̄n̄.q̄ dēt de crīe ꝯstare
p ꝓbōnes legitimas,sicut in ciuilib.q̄n̄ ꝯ absentē ꝓcedit̄ ad diffi-
nitiuā,vt ī auth.q̄ semel.C.q̄uō & q̄n̄ iu.ibi,p̄q̄sita veritate.&c.&
l.ꝓperādū.§.j.de iud.Q̄n̄ vero fuga,seu ꝯtumacia faciat quē ha-
beri pro ꝯfesso,vl̄ n̄,n̄ dico hic,dixi plenè in l.lege.Cornelia,s̄.ad
Sill.& hoc de iur̄ cōi:s̄ð s̄m statuta Italiæ ex sola ꝯtumacia h̄r pro
ꝯfesso,& h̄r ꝯtumacia ꝓ ꝓbatione legitima. Vn̄ vbi sunt statuta,
4 statuta seruabis.¶†Quartò circa hoc formo q̄ōnē,quā habui de
e fcō.Duo statuta sunt hic.Vnum,q̄d cōtumax habeat̄ pro ꝯfesso:[e]
Scd̄m q̄d testes examinati ꝯ magnates n̄ p̄nt redargui de falso ꝯ-
tingit q̄ testis examinatus est ꝯ magnatē,& ꝯ eū fuit de falso ꝓ-
cessum,& ipse fuit ꝯtumax,& passus est se poni in bāno, vn̄ habi-
tus est ꝓ ꝯfesso,an possit ꝯdēnari?Vr̄ q̄ sic.Primò,q̄a v3 ꝓcessus,
nā licèt agēs careat accusatione,tn̄ ꝓcessus de se v3,q̄d patet:q̄a
ex eo p̄t seq̄ ꝯdēnatio,licèt indebitè,vt C.de ꝯd.ind.l.j.& s̄.māda.
l.si fideiussor.§.in omnib.& est tex.s̄.fa.erc.l.cum putarē.& ex̄ de
re iud.abbate sane.ver.q̄n̄ & si petitū,&c.lib.6.Præterea,licet sit
p̄sumptio iuris,& de iure,q̄ talis testis n̄ dixerit falsum contra di-
ctum magnatem ex forma dicti statuti,tamen contra hanc p̄sum
ptionē haberi p̄t ꝓbatio in ꝯr̄ium p ꝯfessionē,vt in aut.de æqua-
li.do.§.aliud.& ibi no.& p Azo.in summa.C.de do.an̄ nup.& per
Cy.in authen.sed iam.eod.titulo.q̄a iste patiēdo se poni in bāno,
videtur confiteri,ergo &c.Præterea quando accusatio est extin-
cta,potest pati quis se conueniri,& se condemnari de facto, vt s̄.
ad exh.l.Iulia,§.quantum aūt.& de rei vēd.l.si post acceptum, &
quod

ADDITIONES.

a Ale.¶Hic habetis.Hunc tex.in l.absentem,in prin.alleg.Bal.in l.si tutor. C.de peri.tut.quòd d̄r liquidissima probō.præsumptio legis,vt est gl. in d.l.si tutor.de quo ibi vide Bal.& q̄ ibi scripsi.Nam probatur hic,q̄a in criminalibus sola suspicio nō sufficit,vt hic d̄r.& l.fi.C.de proba.& tamen sufficit p̄sum ptio iuris l.qui adulterij.C.de adul.Et eo.modo dicit esse,de probōne apparente ex cōiecturis,per l.imperator.ff.de lega.j.l.si quis locuples. de manu. test.Ad secundum hic habetis no.q̄ quis non debet damnari ex præsumptio-nib.vel indiciis,vt habetur per Bar. in l.admonendi.de iureiur. Sed videtur contra tex.in l.in lege Aqui.si deletum.ibi ad suspicionem.s̄.ad l Aqu.sed ibi non damnatur,sed solum fit quo ad examinationem,ad perpetuam rei memoriam.Et de materia in c.afferte.de præsump.& in c.cum contingat. de hæ ret.vide Bar.in l.quod Nerua.in 6.q s̄.deposi.

b Alex.¶Et præsumptionib. Vide in c.excommunicamus,cum gl.in verb condemnetur.de hæret.ideo dicunt Nic.de Mat.Bal.& Sal.in l.fi.in prin.C.de ꝓbatio.quòd ex indiciis indubitatis damnari quis p̄t.Ad quod facit quod no. Bal.& imo.in d.l.2.de hære.inst.& Bar.in l.2.s̄.de furtis in prin. per Inno.in c. quia verisimile.de præsump.& adde quod no.Bal.in l.siue possidetis. de proba.& vide omnino Bar.in d.l.inter accusatorem.s̄.de pub.iud.alle.per bal.in l.fi.C.de proba.in vltima col.vbi secundum eum,quando iudex condemnat ex non plena probatione,sed non potest condemnare;punitur corporaliter, secundum eum. alleg.Inno.in c.quia verisimile.de præsump.& quod no.bar. in d.l.quod Nerua.deposi.& etiam Bal.in l.non hoc.ad fi.C.vnde legi.& bal. in l.siue possidetis maximè ad fin.legis.C.de prob.& in l.fi.eo.t t.in vlt.coll.

c Alex.¶Est differentia.Item adde aliam differentiam inter iudicia ciuilia, & criminalia,positam per Bart. multum sing.in l.quid ergo.§.pœna grauior.s̄. de infam.vbi in criminalibus non requiritur litis contestatio , conclusio libelli,& similia.& bald.in l.cum mulier,in rep.supra sol.mat.Aliam ponit Bal. in l.j.C.de litis contest.videlicet,quod in ciuilib.absente parte lis non contestatur.secus in criminalibus.Et quod redigatur ad similitudinem ciuilium vide Bal.in l.j.C.ex delictis.def.Ad materiam vide omnino barto.in d.l.inter accusatorem.s̄.de pu.iu.& in quibus conueniunt processus ciuiles,& criminales,gl.no.Iust.de pub.iud.in prin.

d Alex.¶Hoc verum sit.An absens possit damnari,vide vnum casum, quando absens possit damnari,in l.3.& ibi Bar.s̄.de sica.Idem tenet Bal. in l.absenté. C.de accu.ver.octauo quæro.Dicitur hic,quòd in criminalibus , in quibus est pœna an absens possit damnari ante litem contestatā,vel post, vide do minum Ant.de But.magistraliter loquentem in ca.tuæ fraternitatis vt lit.nō contest.vbi idem tenet,& vide Barto.in extraua.ad reprimendum in ver.cōtestatur.vtrum autem cōtra absentem contumacem possit inquiri,vide Ang. in l.si vacantia.C.de bo.vac lib.x.& vide in l.is qui reus.de pub.iud. Et adde Ioan.And.in Specu.de accu.in 3.parte,in §.sequitur,in ver.sed pone,fuit accusatus & condemnatus capitaliter,& fuit pro confesso habitus per contumaciam secundum formam statuti si captus potest innocentiā suam purgare,quia non potuit vltra relegationem damnari,&accusatus probare potest oppositum,nec dicitur instantia perempta per lapsum longi temporis Facit quod dixi in l.2.§.quod obseruari.C.de iura ca'.Et qualiter contra absentem in criminali debet probari,est bona gl.extra de dolo.& cont.in c.veritatis.in gl.Et hunc casum,in quo quis absens damnatur, vide in ea.l.3.e.ti.& ibi vide Bar.& in proposito vide omnino bal.in l.pe.s̄. de quæstioni.& Sal.in l.absentem.C.de accu.hic alle.& vide Bart.in l.intra.s̄.de pub. iud.& in l.2.in fin.de requi.re.Et in criminalib.an procedi possit ad diffinitiuā lite non contestata vide gl.j.in c.j.vt lit.n̄ cont.vide q̄ h̄ñr in l.quæstionis.& quæ ibi dixi s̄. titu. j. Et ad hoc no.quod absens per solā contumaciā dānari posset vt per d.lo.in l.inter accusatorem.de pub.iud.

e Alex.¶Habeatur pro confesso.Adde quæ no.Bar.in l.sepulchri.ad fin.de sepu.viol.in q.vtrum contumax habeatur pro confesso.Adde tamen quod in casu habetur pro confesso.l.2.& ibi gloss.j̄.de iure fisc.immo dicit Barto.& Dy.in l.diuus.de custo.reo.quòd immo nec bānitus habetur pro confesso , & not. bald.in l.j.C.quomodo & quando iud.& vide Imo.in d.l inter accusatorem. s̄. de publi.iud.& ad statutum.quod contumax habeatur pro confesso,adde quod valet statutum,licet rigorosum,quod contumax puniri possit ad mortem,est gloss.in authen.de leno.§.si autem.secundum Spec.de fideiuss.§. j.ver sicu.sed pone.& ibi Io.And.& per Innoc.de dolo & contu.in c.veritas.& vide Bal.in feu tit.qui suc.tene.in c.j.ad fin.& dixi in l.2.C.quo.appel.& vide de ista ficta confessione quæ no.Bal.in l.error.C.de iur.& fac.ign.ad fin. & in l. ita demum.C.de procu.& in l.2.§.fin.C.de iura cal.quæ not.Barto.in l.eius q. de iur.fisc.& Bald.in l.j. C. vbi de crimine agi opor. & an stante dicto statuto sit opus,quòd pars accuset contumaciam absentis? Bald.quòd non, in l.si tutor.C.de interd.mat.Bar.in d.l.inter de pub.iud.& dicit bald. in l.2.§ penu. de iu.cal.quòd quando iudici apparet maleficium fuisse commissum,non potest contra absentem,qui habetur pro confesso, procedere. Idem si libellus non concluderet,vel esset ineptus in hoc.Idem etiā tenet bald.in l.certi condictio.in princ.ff.si cert.pet.& expressius bald.in addit.Spec.in titu.de accus. §.j.in versf.no.quòd accusatio.& in versf.no.quòd ibi libellus.& Bald.in l. error.C.de iur.& fact.ignorantia,& etiam tenet,quòd valet in ver.not. quod sententia contra istam fictam confessionem,ex qua tamen resultat notoriū. Et sic inducit in q̄stionem,an valeat sententia contra notorium iuris, & facti,de quo per Io.And.in c.Romana.de senten.excommu. in 6 ac etiā ibi per Innoc.& Bald.tenet,quòd sic in l.j.C.ne fil.pro pat.Et quædam de ista confessione ficta.vide per Doctor.maxime Pet.de Anch.in c.2.de confes.& no. in c.fi.eo.tit.in noue,post Inn. ibi vide.quæritur,nunquid si ante sententiā super ficta confessione ferendā expiret instātia judicij,an possit principaliter agi, vt feratur super dicta confessione sententia quòd isto casu valeat sententia super materia confessionis,& tenet Bar.in l.properandum.in princ.C.de iu. Contrarium videtur tenere Bal.in l.genero.s̄.de infa.& Bar.ibi. Et de ista ficta confessione vide glos.in c.nullus.de præsump.Item no.istud statutum intelligitur quòd habeatur pro confesso,quo ad aliquā qualitatem grauātem. rōne personæ,vel aliter,secundum Pet.de Anch.in consil.392. inc. in Christi nomine probata certi iuris scientia.in fin.Bal.contra in l.2.§.quod si actor.C de iur.cal.De hac ficta confessione,vide glos.in c.nullus.de præsum.Et an ista confessio ficta infamet,vide bal.no.in l.si tutor.C.de interd.ma.per illum tex.& in istis adde quod no.bal.in l.si quis non dicā rapere.C.de epi. & cler. & in l.trāsigere.C.de transf.& no.in l.j.C.de.postu. & vide bar.in l.non videtur.s̄.de iu.Istis adde bar.no.in l.2. de req.re.vbi dicit quòd bānito comparente intra terminum bāni bānum extinguitur.Et istis adde bar.in l.si ideo s̄.de euic.& adde glo.4.dist.quæ dicit neminem ex contumacia dānari debere, & adde quod alle.bal.in l data opera.& in d.l.qui crimen.C.qui accu.Et dum s̄. dixi,quòd talis confessio super libello inepto non præiudicat.tenet bar.in l. certi condictio.in prin.si cer.pe.expresse Bal.in add.Specu.in tit.de accus. §. j.versf.no.q̄ vbi libellus dicit,q̄ talis confessio ficta per cōtumaciā procedēs non potest.Idem bal.in l.error.ad fi.C.de iu.& fac.ign.Et de hac confessione vide q̄d singulr̄ no.bar.in l.is qui delatorem,in fin.prin.de iu.fis.& no.q̄ statutum quo cauetur,q̄ contumax habeatur pro confesso , intelligitur si ter fuit citatus, nec sufficit vna pro omnib.s̄m bal.in l.pe.ad fi.de const.pe. vbi ēt dicit.q̄ requiritur q̄ fiat mentio in sententia de contumacia, & secundū bal. in authen.cōtra qui propriam,in vlt.col.C.de non nu.pe.postquam qui habetur pro confesso,non auditur volens aliter respondere,vel se emendare,vel corrigere.

quod dixi vobis in l. si Titius. §. de verb. obl. ergo hic patiendo se poni in banno, poterit condemnari. In contrarium iudex debet quærere defensiones rei. l. j. §. ti. j. in fi. & l. si non defendantur. j. e. ergo & hic debuit quærere defensiones istius. Præterea, videtur tex. in d. auth. qui semel. ibi, perquisita veritate &c. vbi videtur, quòd semper quando proceditur ad diffinitiuam sententiam cõtra absentem, iudex debet quærere defensionẽ absentis. Facit ad hoc quod no. Inn. in capit. veniens, extra de accu. Quid dicemus? Aduerte: quia ista quæstio est multum notabilis, & dic sic. Quandoque liquet iudici quem non commisisse delictum, vel eum nõ esse culpabilem: & tunc iudex absentem non poterit condemnare. Quid enim si viderit viuum hominem, quem absens occidisse dicitur? Certè non condemnabit eum, etiam ex vera confessione non solum ex ficta. l. inde Neratius. in fin. & l. sequen. §. ad leg. Aquilia. & hoc est qđ dr iudicem debere quærere defensionem
a rei, vt §. tit. j. l. j. in fin. Quandoque constat aiudici de maleficio per hanc factam confessionem, sed constat iudici pro reo, quod poterat se tueri propter præsumptionem iuris, & de iure, vt in quæstione proposita: tunc puto quod iudex non possit eum condemnare propter fictam confessionem, quia ista ficta confessio tollit præsumptionem iuris, & de iure, quæ inducebatur per statutum, vt legibus supra alle. Debet ergo reus comparere & maleficium negare, & tunc contra ipsum non admittetur probatio. Quandoque constat iudici maleficium esse commissum: sed constat, quod re⁹ poterat se tueri aliqua exceptione vt puta exceptione temporis, seu præscriptionis. Isto casu dico idem, s. quod iudex poterit contra eum procedere ad condemnationem ex hac ficta confessione. Nam exceptio præscriptionis non facit maleficium non esse commissum, & nõ esse punibile, quod apparet: quia punietur ista exceptione omissa, vt l. si maritus. §. præscriptiones. §. de adult. Itẽ põt pati se cõueniri de facto, vt dictum est, sed patiendo se poni in banno hoc patitur, ergo &c. Concludo ergo ex omnibus istis
5 quod † contra absentem, qui habetur pro confesso, non potest procedi ad condemnationem, quando iudici liqueret aliquid, ꝑ quod apparet illud non esse maleficium: secus si ei appareret aliqđ, per quod poterat ille se tueri, maleficium tamen remanet com-
b missum, b vt ex prædictis apparet.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quandoq; constat. Adde Bal. in l. non dubium, C. de legi. Et istud etiam sequitur Ang. in l. j. de exce. in illo articulo, an exceptio notoria debet proponi. Ad hoc ille alleg. l. si plures. de accu. quod tamen intellige secundum eum ibi vt masculus, & fœmina simul ab eodem de adulterio accusentur, quo casu si lapsum est tempus accusandi, licet non opponatur, nõ procedit iudiciũ. allegat pro casu l. si maritus. 2. §. fi. de adul. vide tex. no. in l. si vnius permissu. §. si ante. de inju. quem in proposito nostro Bal. allegat. in l. genero, de his q. no. infa. videlicet quando constat iudici de maleficio, adde eundem Bar. in l. error. de iu. & fac. ign. C. & Bar. in l. 1. §. acccusationem. ad Turp. §. & vide qđ no. Bal. in l. querelam. ad fi. C. de fal. & cum bar. hic, trãsit Pet. de Anch. in c. canonum statuta. de const. in ver. circa ista contraria, & consuluit Bar. in conf. inc. dominus Cy. de Castro Sancti Petri, vbi etiam tenet, ꝙ valet statutum ꝙ testis non redarguatur conuictus de falso & sequitur Anch. in d. c. canonum statuta. ver. vlterius quæro, vtrum valeat statutum, & vide d. Ant. in c. veritatis. de dolo & contu. Et ad Bar. hic, adde Bal. in l. 2. ff. si quis in ius vo. & in l. si eum. in prin. maxime in lec. antiquã. §. si quis cautio. vbi limitat, nisi ex forma libelli appareat de impossibilitate accusandi; ar. l. 2. C. vt nemo priuat. & eius quod no. in l. 1. de officio assef. & sequitur Pet. de Anc. in d. l. si eum. in ver. ꝑterea præsumptio iuris, & de iure. Cum decisionẽ Bar. hic transit Pe. de Anch. in d. c. canonum statuta, in fi.
b ¶ Commissum. In ista materia vide Are. singulariter loquentem in l. si Titius de ver. obl. & in c. 1. de accu.

§. In accusatorem. Dic de hoc vt dixi §. ad Turp. l. j. §. si quis autem.

§. Refert. De hoc §. dic vt dicam in l. respiciendum. §. delinquunt. j. eo.

LEX VI.

Si quis forte. Not. hoc principium. Contra hoc oppon. ꝙ debeat differri. l. is greus. in fin. supra de pub. iudic. cum sua gloss. Sol. ibi differtur propter accusationem ante sententiam inchoatam, nõ autem differtur propter id, quod allegabat post sententiam. Item opp. C. de bon. dam. l. j. Sol. pœna differtur ad postulationem alterius, s. domini, vt sibi reddat rationem non ad postulationem damnati. Item ad idem oppo. §. ti. j. l. 1. in fi. Respon. pœna differtur motu iudicis vt ibi, non ad postulationem ipsius damnati. Vel aliter, ibi allegabat aliquid, propter quod ostendebat delictum non esse commissum: hic allegabat quædam extrinseca.

1 *Potestas an possit cognoscere de delicto commisso in eius famulum, vel officialem.*

a §. Si quos. a Not. bonum casum. Contra istum text. habetis gloss. de verbo ad verbum. supra de offic. præsi. l. senatuscon. vbi dicit gloss. quod si officialis committit delictum,
1 præses non potest cognoscere. † Sol. quandoque officialis delinquit in officio, & tunc rector potest eum punire. Casus est hic, & in l. 2. C. de spon. facit in Auth. de mand. princi. §. festinabis. & Authen. de quæstore. §. maximè. Si vero delinqueret extra officium in alium, tunc non potest iudex de eo cognoscere, vt no. in d. l. senatusconsul. quia esset suspectus iudex. Sed si crimen esset notorium, ita quòd rector non haberet nisi punire, tunc posset. Et ita potest intelligi hæc lex, quæ non loquitur, nisi de puniendo. Nõ enim dicit de procedendo aliquid. Facit ad hoc, quod nota. Spe. in tit. de compe. iudic. adi. §. sequitur. ver. item no. ¶ Quæro, quid si aliquis delinqueret contra officialem, & etiam famulum, vtrũ
b Potestas, b possit procedere? Hanc quæstionem disputauit Iacob. de Are. quam ponit Cyn. de verbo ad verbum. C. ne quis in sua causa ius sibi dic. l. j. & ponit determinationem suã in his verbis. Breuiter, si crimen quidem est notorium, ipse potest punire: quia cessat tunc ratio suspicionis. Sicut enim ab executore non appellatur: eadem ratione executor non postulatur, vt suspectus. l. fin. C. de senten. ita hic, cum solam executionem habeat facere de no-
c torio crimine, ar. ad hoc c l. ea quidem. C. de accus. & Canonistæ habent plenam materiam de notorio crimine. quod dic vt infrà Spec. de notorio crimine. Si vero crimen non est notorium, tũc si quidem delictum committitur circa officium principaliter, nõ circa personam suam, tunc potest procedere, & punire, vt hic, & aliis supra allegatis legibus. Si vero delinquitur circa personam, tunc non potest procedere. l. senatus. §. de offi. præsi. & l. lex Cornelia. §. de iniuriis. Ista fuit determinatio Inn. extra de pœnis. c. fi. & de ver. sign. c. ex parte, & ibi plenius.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si quos: Circa dilationes executionis sententiæ criminalis, vide qđ no. in l. 2. §. fin. §. de cust. reo. & gloss. mag. in cap. cum apud Thessaloniã. 11. q. 3. & omnino Sal. & Pau. de Cast. in l. propter insidias. C. qui accus. & omnino bal. & Pau. de Cast. in l. addictos. C. de app. & Rom. singu. & Ang. in l. 1. C. de bo. ꝓs. & Are. in §. pœnales. Inst. de act. & Ang. in l. si vindicari, per illum tex. C. de pœnis. & in auth. vt determinatus sit numerus cle. & Flo. in l. 4. §. sed si quis. ff. fi. reg. & bal. in l. j. in fi. an qui interfecit frẽ dñi sui, vide quæ dixi in l. ꝓgnatis §. e. ti. & Ro. in rub. de re iud. in fin. super glo. ordinaria in l. is qui reus. de pub. iud. An potestas possit cognoscere de officialib. suis delinquentib. Bar. etiam tãgit in l. lex Cornel. ff. de iniur. & vide in leg. magistratibus de iniur. & vide Bar. & Bal. in l. j. §. familiæ. ff. de public. & ibi no. ꝙ quando rector cognoscit in causa sui officialis, ab illa sententia non potest appellari. hic est tex. secũdũ vnam lect. & Doc. omnes in d. l. 2. C. quo. appel.
b Ale. ¶ Potestas. Adde quod no. Bar. in l. si quis obrepserit, circa fin. §. de falsis. Bene facit qđ habetur in c. 1. in tex. & gl. de pœnis in 6. & per Cano. in c. cum venissent. de iud. & ibi quid in prælato, an possit esse iudex, & testis in causa ecclesiæ, & Imo. in c. super. de testi. & in c. venerabilis. de censib. & vide glo. notabilem in verf. iudicari. 7 q. 1. in c. sicut alterius. quam not. allegat Imol. in c. cum contingat. de foro compe. & Spec. in tit. de compet. iud. add. §. sequit ver. item. no. & in tit. de iud. deleg. §. j. ver. sed nunquid possit legatus. Vide in c. ex parte. j. de ver. sig.
c Clau. ¶ Arg. ad hoc. Intellige nisi pœna esset aliquo modo arbitraria, per ea quæ volunt Canonistæ, & ibi in terminis Præpo. in c. proposuit. de appell.

LEX VIII.

Aut damnum.

§. Hostes. Ibi, quamuis plerique quando aliquis moritur in tormentis, an iudex puniatur, dic vt dixi in l. quæstionis, §. ti. j. & l. Gracchus, C. de adul. per Cy.

1 *Confinia rumpens debet stare duplicato tempore, & duplicatur illud quod superest.*

2 *Tempus, quo quis stetit in carcere, non computatur in tempore exilij.*

1 §. Quisquis. Not. text. ibi, sed duplicare. & ibi scilicet ne illud &c. Nota † quod ille, qui rũpit confinia,
a debet stare duplicato tempore, a & duplicatur illud quod superest. quod facit ad id quod dicitur Inst. de exce. §. temporales. vbi dicitur, quòd qui petit ante tempus, duplicantur induciæ. Et intellige quod duplicantur induciæ, quæ superesant per hunc textũ.
2 † Secundo not. quod tempus, quo quis stetit in carcere, non duplicatur. Ex quo potes notare, ꝙ tempus quo quis stat in carcere non computatur in tempore exilij, sed illud tempus computatur à tempore, quo accessit. l. relegati, supra eo.

ADDITIO.

a Aley. ¶ Duplicato tempore. Rumpens confinia debet stare duplicato tempore. & facit tex. ad quæstionem. Bar. in l. senatus. §. fin. ad Turp. Vide quod dixi post bar. in repe. l. si pecuniã, §. si cer. pet. & Adde Imo. de rumpente confinia, in l. si ita stipulatur. de ver. ob. §. & Imo. in d. l. si pecuniã. & l. ita stipulatus, &c. Et istis adde Bar. §. eod. l. relegati. & Bal. in l. si possidonium C. de infa. & adde quod rumpens confinia debet capi, & carcerari quousque finitum est tempus, quo cõfinatus fuit. l. oẽs, & ibi Bal. C. eo. ti. de pœnis. & tẽpus quo q̃s stetit carceratus non duplicatur, & vide quæ dixi post Bart. in d. l. si pecuniam ff. si cer. pet.

§. Solent.

§. Solent. No.tex.ibi,carcer enim, &c.sed Canonistæ seruant contrarium.

1 *Seruus potest effici plus seruus:& excommunicatus plus excommunicatus;& infamis plus infamatus.*

1 §. Denique. No ex hoc §.ſm glos.ꝙ seruus efficitur plus seru⁹:sic excõicatus põt plus excõicari,&† ĩfamatus infamari.Similem gl.hẽs in l.2.C.vt intra certũ tp̃s q.cri.
a ter.sic exbannitus p̃t iterum bãniri,a vt no.in Spe.de acc.§.sequitur.ver.qd si bannitus.¶Vltimò vide gl.in ver.reddendum, q̃ incipit,vt C.de sent.pas.ibi,§.si seruus sciẽte.Sed ibi fauore religionis:hic ex delicto.Vnde sic statuitur in odium domini patientis, vel tenentis talem seruum.

ADDITIO.

a Alex.¶Potest iterum banniri.An ãt iudex secularis posſit hodie ad ꝑpetuũ carcerem damnare,vide Bar.in l.2.s̃.de public.Et quando quis posſit in carcere detineri,vide Bal.in l.nemo.C.de epi.aud.

LEX IX.

1 *Clausula,has condemnationes proferimus secundum formam statutorum, & eatenus,quatenus esset vltra formam,cassamus,& annullamus, & ad formam reducimus ad nihil,operatur.*

a Moris[a] est aduocationibus.

§. Istæ fere. Hic dr̃,qđ sñĩa tenuit,nec iudex p̃t liberare sed remittit ad principem.Contra s̃.de iniust.rup.test.l.si quis filio exhr̃dato.§.sed & si quis fuerit.Sol. vt ibi. ¶Vlterius opp.de l.2.in fi.s̃.eo.titu.Sol.ibi loquitur in eo,qui nullam hẽbat iurisdictonem cognoscẽdi de cã illa:hic vero in eo,qui hẽbat ꝑtãtem cognoscẽdi,sed in positione pęnæ excessit,q̃ ipse postea mutare nõ pouit, vt hic vides tex.ibi,sed hoc nõ potest effi-
1 cere,&c.Ex hoc no.†hic casum,ꝙ iudices in fin.sñĩarum appo-
b nunt cõiter vnã clausulã[b] huius tenoris, Has ꝯdẽnationes proferimus ſm formã statutorum:& eatenus quatenus eẽt vltra, vel pter formã statutorũ,cassamus & annullamus,& ad formam statutorũ reducimus.Certè nõpñt hoc facere post iã latã sñĩam, vt
c hic vides.Cũ ergo p̃cesserit verbũ,c ꝯdemnamus eum in tm̃, illa clausula nil operatur.Præterea,illa clausula ẽ incerta,& incertitudinem continet:ergo non valet l.j.C.de sent.q̃ sine cer.quant. & ita disputauit Ia.de Bel.De hac clausula dixi plene in l.iudex.s̃.de re iud.¶Vltimò,vide gl.in ver.oẽs liberos,quæ incipit,vsque ibi, l.liberorum.Sol.hic agitur de priuilegio.ibi agitur de iure cõi.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Moris.Vide Are.cons.131.& Lau.De.in l.j.ff.de in ius voca.
b Alexã.Vnam clãm.Vide Bal.in l.nõ dubiũ.C.de leg.de intellectu huius text.
c Alex ¶Præcesserit verbũ.Vide tñ qđ no.in l.quid tñ.§.si arbiter.s̃.de arb.

LEX X.

1 *Damnatus ire in exilium,si antequam vadat,delinquat,vt exul punitur.*

a In seruorum. a Not.ꝙ statim lata sñĩa qs mutat statum. Contra s̃.de iniusto rup. te.l. si quis filio
1 hr̃dato.§.eius.Gl.soluit & bñ.¶Vlterius no. †ex hac lege ꝓ his, q ꝯdẽnantur in hac ciuitate: vt debeãt stare in exilio tanto tp̃e: ꝙ si anteq̃ vadant,deliquerint,puniũt vt exules.Casus est hic.

ADDITIO.

a Alex.In seruorum.No.ꝙ qui dẽt ire in exilium,si añquam vadat, delinquat, punitur vt exul.& vr̃ Ang.hic intelligere hãc legẽ,si postq̃ debuit ire delinquat.aliàs sua cõtumacia esset sibi proficua,quod est absurdũ,vt s̃.l.aut dãnum.§.quisquis,& s̃.e.in l.relegati.Idẽ si in locũ nondũ potuit peruenire, ad quem ire tenebatur casus est hic no.& §.hodie.Inst.de excep.Adde Imo. qui hoc prosequit̃,in l.ita stipulatus.de verb.obl.

1 *Pœna corporalis est grauior quauis pecuniaria.*

a §. In personis. a No.tex.ibi:quia solus.& sic no.† ꝙ pę
b na corporalis ẽ grauior quauis pecuniaria.Mãm huius §.hẽtis plẽè ĩ l.qd ergo.§.pęna grauior.s̃.de his, q no. if.& ꝑ Doc.ĩ l.si Possidõiũ & l.& si seuerior.C.de his q no. if.

ADDITIO.

a Alex.¶ In personis.Vide Bar.in l.j.in fi.s̃.e.& ibi oĩno vide. & vide Bart. in l.3.in prin.de test.Et nota,quòd omnis pœna corporalis,quãuis modica,est attendenda.quod limita singulariter per Bal.in l.j.s̃.eo.tit.& vide Iaco. But.in l.magistratib.ff.de iurisd.om.iud.& no.in l.presbyteri.C.de epis.& cle.& vide Bar.in l.leuia.ff.de accu.

LEX XI.

1 *Vxor subtrahens viro non accusatur criminaliter,si furtum est leue.*
2 *Furtum dicitur magnum,vel leue,secundum qualitatem rei subtractæ.*
3 *Persona domestica dicitur,quæ in domo moratur.*

a Respiciendum.[a]

b §. Furta. b Hic est bonus ĉasus.Not.hic,ꝙ licet fiat furtũ ab istis personis, tñ crĩaliter non veniunt puniendæ.
1 Idẽ dico† ĩ vxore subtrahẽte viro.l3.n. possit agi ciuil'r.l.j.& 2.s̃.
2 rerũ amo.tñ crĩal'r nõ pñt accusari,si furtũ est leue.Dr̃† autẽ fur
c tũ leue,[c]vel magnũ,ſm qualitatẽ,& q̃titatẽ rei subtractæ,vt not. j̃.de reg.iu.l.ad ea.Vltĩò no.hũc tex.q̃ dicant̃ personæ domesticę
3 q̃ repellunt̃ à testimonio,s.q̃ in domo morant̃,† isto modo quo dicitur hic.de hoc concordantiæ sunt in gl.in verb. mercenari⁹, quæ inc.no.&c.& habetis aliam glo.Inst.de testa.§.in testibus.& C.de test.l.etiam.& in Spec.de teste.§.j.ver.item excipitur, ꝙ domesticus est,& ver.seq.& vers.quid si testis domesticus. & ꝑ Inn. extra de testibus.c.in literis.

ADDITIONES.

a Ale.¶Respiciendum.Ad principium huius legis,vide Barba.in c.ex literis,de const.vbi alleg.plures concor.in c.sane.de of.del.
b Alex.¶§.furta.Et vide quod no.Bar.in l.si quis vxori.s̃.de fur. & in l.prætor.§.quid ergo,de iniuriis.
c Ale.¶Furtum leue.Quæ dicant̃ furta leuia,vide in l.leuia.s̃.de acc.& Adde l.si libertus.de fur.& bal.in l.pe.in fi.C.de fur.Adde bonã gl.in c.j.ti.quali. iurare dẽat vasal & bal.in l.2.C.de testi.in c.j.§. iniuria.in ti.de pa.iur. fir.Et ad istũ tex.vide no.q̃onem,q̃ posui post bar.in l.iniuriarum.§.j.s̃.de iniuriis.

1 *Delictum qualiter dicatur fieri proditoriè,& ex proposito insultus id est in alium saltus.*
Prodere,est vnum ostendere,& aliud in mente gerere.
2 *Maleficium qualiter dicatur committi impetu.*
3 *Maleficium factum in ebrietate,quando veniat puniendum.*
4 *Puniendus quando aliquis propter culpam latam,leuem vel leuissimã veniat criminaliter.& nu.6.*
5 *Delinquens per iuris ignorantiam,quando excusetur.*
7 *Percutere volens Titium,si percussit Seium,punitur.*

1 §. Delinquunt. Aduertatis,dr̃ hic,aut proposito.† delictum fit q̃nque ex proposito aũc dẽti & istud delictũ ꝯmittit̃ duob.modis.Vno mõ insultando.Est aũt
a insultus[a] in aliũ saltus,vt ꝓbat̃ in l.j.§.cũ arietes.s̃.si quadr.pau.fecisse dicatur,vt l.is q aggressorem.C.ad le.Cor.de sic.Alio modo ꝯmittit̃ ex ꝓposito proditoriè.Est ãt ꝓdere,vnum actib. ostẽdere aliud in mente gerere,vt no.s̃. de priu.del.l.j.& s̃.ad l.Iul. maiestatis.l.4.in pr.& iõ si veniẽs tecũ tãq̃ soci⁹ itineris,nulla interueniẽte rixa, te ꝑcutio,ñ possum dici ꝯ te fecisse insultũ.sed dicor hoc
b fecisse ꝓditorie, b quia aliud gerebam in animo, quàm illud qđ gerebam in actu.Pro quo C.de delato.l.fi.lib.x.Vel si sedens tecũ in mensa hoc faciebam,vel si cum tibi essem amicus, saltem inter te,& me nullus erat rancor,percussi te de retro. Secus si esses mihi inimicus,ita ꝙ esset rancor inter te,& me:& tunc te proditoriè non percutio:quia illud qđ facio in actib.ostẽdebam,s. me
2 tibi deseruire velle.¶†Sequit̃ in tex.aut impetu.dr̃ ꝯhi maleficiũ impetu, q̃n inter duos simul instãtes orit̃ subito rixa,seu ꝓpter verbum nouũ,vel cõtentionẽ nouiter emergentẽ, seu ꝑꝑ ebrietatẽ,vt hic dicit tex.Ad hoc facit l.si in rixa.s̃.de sic.& j̃.e.l.aut facta.§. qualitate.& tũc in illo maleficio nõ põt dici insultus cõmis-
3 sus.nec p̃t dici factum ꝓditorie,sed ĩpetu,& rixa. ¶†Sed q̃ro,an
c maleficium factũ in ebrietate[c] veniat puniẽdum? Hic hẽs text.ꝙ sic. Pro hoc j̃.de re mil.l.omne delictum.§ qui se.Venio ad ter-
d tium,[d]dicitur in tex.aut casu.istud,quod hic dr̃,casu, ĩtelligit gl. dum

ADDITIONES.

a Alexã.¶Insultus.De hac materia de insultu vide post gl.in l,qui de crimine.C. de accu.per Bar.in l.2.in ver.iuxta hoc quæro.s̃.de priua.del.& per d.Ang. in tra.maleficiorum.in ver.fecit insultum.in j.col.Et quid si quis simpliciter minatus fuit,sed non vulnerauit,vide tex.sing.in l.item apud.§.j.s̃.de iniuriis. & vide Bal.in c.j.§.similiter. qui.mo.feu.ami.& Ang.in l.si vacan.C.de bo.vac.lib.x.& Bar.in l.j.in pri.s̃.si quadru. pau. fecisse dicatur.
b Alex.an¶Fecisse proditorie.Quis dicatur proditor vide Bal. in ca.j.qui.mo. feu.ami. Et quot modis dicatur proditor,vide gl.46.dist.in c.clericus.& Io.An.in c.j. de homi. in 6.in nouel.quem refert Bal.in auth.itẽ nulla cõitas.C.de epi.& cle.Pet.de Anc.in cl.j.§.quia vero.de sta.mona.dicit,ꝙ proditor est,qui secreta sibi cõmissa reuelat.de pęn.dist.6.c.sacerdos.de pœ.& rem.c.omnis.& vide tex.2.q.7.can.plerunque.§.de his etiã. Alij modi ponuntur in d.c.clericus 46.dist.facit in l.si quis aliquid ex metallo.§.trãsfugæ.j̃.eod.titu.& de re mil.l.omnes.§.exploratores.& in §.prodirores.& vide Pet. de Anc.in c.j.de hom.vide l.2.& ibi Bal.C.quæ res expor.Bal.& Ang. in l.j.in princ.s̃. de pac.in prin.Item venenatio nõ est sine proditione,Bal.in l.cum fratrem. in prin.C.de his quib.vt in d.& in l.fi.in vl.co.de sum.tr.& fide cat.
c Alex.¶Factum in ebrietate.An delictum factum ab ebrio puniatur,sed nunquid contractus factus ab eo teneat,vide in l.dolum ex insidiis,C.de dolo.Adde, ꝙ Sal.in l.diuus Adrianus de sic.in fi.dicit,ꝙ Cy.in l.si quis non dicam rapere.C.de epi.& cle.dicit ciuilem,i.pecuniariã,non criminalem.s.corporalem pœnam imponi.l. qui ædes.s̃. de incend.rui.nau.Bar.secundum eum dicit corporalem imponi,sed minorem, per istum tex.cũ hic no.in gl.j.Hæc opi.placet Sal.vbi delictum cõcernit rẽ familiarem.d.l.qui ædes.Secunda opi.placet sibi,vbi delictum non concernit rem familiarem, de quo ẽt aliquid vide per Fl.in l.sed & si quęcunque.§.igitur iniuriam.circa prin.ad leg. Aquil. & per Bal.in l.data C.qui accu.& quid de eo qui propter superbiam,& indignationẽ deliquit,seu instrumentum lacerauit.dicit ꝙ punitur extraordinarie,vt sin. Bal.not.in l.j.C.de fi.inst.post Io.An.in c.accepimus.eo.ti.& ad Bar.hic.adde quod not.Bal.in.l.j. in repe.C.vnde vi.Et quid de dormiente,vide in l.pe.de parri.& vide gl.15.q.j.c. inebriauerunt,& c.sane.& in c.merito,quæ dicit,quòd mitius punitur,per Iac. de Bel. & Bal.in l.si quis non dicam rapere.C.de epis.& cle.Bal.in d.l.data opera. adde gl.13.q.4.& gl.fin.Bal.& Sal.vbi dicit ibi in d.l.dolum,Ro.in l.j.in prin.de ver.ob.& text.in d.c.sane.15.q.j.ca.Vnusquisque. 22.q.4.dicit,ꝙ non tenet promissio facta ab ebrio,An autẽ valeat contractus à muto factus? Dic ꝙ non 2.q.3.c.si quis mutus.Et qui dicit se calore fecisse,debet probare.vt de diuo.in c.ex literis.& ebrio.vide Ro.in d.l.j.in princ. de ver.ob.& in l.dolum.C.de dol.& ibi dicam latius,& hic per do.Bar.
Clau.¶ Adde Ang.in trac.malefi.in verb.scienter,& dolo.
d Alex.¶Venio ad tertium.Io.An.de hoc no.in c.accepimus.de fi.instr.No.hic de maleficio commisso casu,quia in materia differt casus fortuitus à casu improuiso,vt singul. per Bal.C.de sica.l.j.facit c.lator de hom.De hoc casu,an de improuiso,an de fortuito, vide l.j.s̃.de leg.& Bal.in d.l.si quis non dicam rapere,C.de epis.& cle.in ver.quæro cũ in fi.& vide in l.absentem.s̃.eo.tit.

a dum tñ ibi sit aliqua culpa, s. lata,^a leuis, vel leuissima: aliàs si nulla esset culpa, nõ puniretur. l. absentem. in fi. ſ. eo. tenet ergo gloſ. ꝙ pp culpã leuẽ, & leuissimã veniat puniendus crĩaľr. de lata nõ est dubiũ, l. in lege. ſ. ad l. Cor. de sic. Sed do. Cy. vř tenere ꝯriũ in l. si quis nõ dicã rapere. in fi. C. de epiſ. & cle. vbi dicit, ꝙ ꝑ leui, & leuissima culpa, nõ agiť criminaliter, sed male dicit, & ꝯ hũc text.
* Pro hoc l. qui ædes. * ſ. de incen. rui. nauf. tamen mitius punieť.
5 ¶ † Quærit gl. quid si aliquis deliquit ꝑ ignorantiam iuris? Gl. di-
b stinguit.^b Aut errauit in iure ciuili, aut naturali, vel gẽtiũ, qđ ꝑse
6 quere, vt ꝑ Dy. in c. ignorantia. de reg. iur. lib. 6. † Et q̃ dixi, ꝙ pro culpa leui, vel leuissima quis puniť: intellige ſm ea, quę dixi in l. si adulterium cũ ĩcestu. ſ. de adu. in pri. & l. ĩ lege, ſ. ad l. Cor. de sic. quia est verũ in maleficiis, q̃ in certã pſonã inferunť, vt hic: aliàs
7 secus, d. l. si adulterium cũ incestu. ¶ Vltimò pone, ꝙ volebã per
c cutere Titium, & percussi Seium, vtrũ puniar?^c Hic vř text. ꝙ ñ: quia si volebam percutere feram, & percussi hominem, non teneor. Certè veritas est in ꝯrium. l. cum qui. §. pe. & fin. ſ. de fur. & l. scientiam. §. pe. ſ. ad l. Aqu. Nec ob hæc lex: quia hic dabat operã
d rei licitæ,^d sed in q. nostra dabat operam rei illicitæ.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Culpa. s. lata. An delictum pro culpa cõmissum puniatur criminaliter vide ét l. cũ autẽ. §. capitalem fraudẽ. ſ. de ædi. edi. vide ét tex. in l. j. ſ. de leg. & ibi Cy. aliàs dic vt ibi per barto. Adde quod no. Dy. & ibi vide per Bar. in l. 2. ſ. de off. præfec. vigil. & bonũ tex. in l. capitaliũ. §. qui ob inimicitias. ibi, vel modice. ȷ. eo. & Ang. de Are. in trac. suo malefi. in ver. incẽdiario. Adde, ꝙ in quantum glo. hic dicit, de leuissima culpa puniri, intellige quo ad dãnum ex lege Aquilia, vt in l. leg. Aqui. 2. ad l. Aq. ſ. & adde casum fing. in quo lata culpa do lo æquiparatur, seu cõparatur in criminalibus, quo ad pœnam corporalem, in l. milites. ſ. de cust. re. & no. in l. pe. C. e. tit. & no. An. de Pisis in l. in actionib. in ti. de in li. iu. & ibi per alios. & vide Ang. in l. is qui cũ telo. C. de sic. & quod legitur, & no. per Pe. de Anc. in cle. j. de hom. & Cy. & Bald. in d. l. data opera. C qui accu. non poss.
* Clau. ¶ Pro hoc l. qui ædes. Immo d. l. qui ædes. facit pro Cy. & vide Pan. post Butr. in c. 2. de constitutio.
b Ale. ¶ Gl. distinguit. Vide Sal. in l. senatusconsulto. de his, quæ in testa. sibi ad scri. per Bar. in l. vlt. de pri. delic. per Bal. in l. ex morte. ad leg. Aq. per Bald. in l. pignus. de pig. act. per Ia. de Bel. in l. si quis non dicam rapere C. de ep. & cle & d. Ant. & Imo. in c. 2. de const.
Alex. ¶ Vtrum puniar. Bar. dubitauit in l. qui seruo. ſ. de iniur. Aug. hic dicit, ꝙ iura hic allegata per Bar. non probant. Vñ dicit ꝙ nõ tenetur iniuriarũ, quia cessat affectio iniuriandi, sed tenetur Aquilia, propter culpam. d. l. scientiam. Punietur ergo arbitrio iudicis, vt de delicto casu commisso, vt hic, & ſ. eod. l. absentem. §. si. secundum eum, vide quod no. Bar. in l. diuus. ſ. de sicar.
d Paris. ¶ Rei illicitæ. Vide Cæp. consi. 33. vide Ang. in l. si cum seruo. ſ. de iniu. Flo. in l. sciam, §. sed si defendendo. ſ. ad l. Aq. Doc. maxime Ias. in l. j. ſ. de leg.

LEX XII.

Quod ad statum. Hic est bonus tex. Op. ꝙ talis sententia non valet, quia continet expressum iuris errorem: qa cõdẽnat aliter, q̃ debeat. dicit gl. certè nõ ꝑtinet: qa pęna pt augeri, vel minui arbitrio iudicis. Ex genere ergo pęnæ, non ex cã fit ista mutatio status. Opp. de l. ictus fustiũ. ſ. de his qui no. infa. vbi debet inspici cã. Solu. qñ infertur pœna mortis, nunq̃ inspicitur cã: sed solum pęna. Casus est hic, sed qñ infertur alia pęna, tunc inspicimus pęnam, & cãm, vt l. ꝯtraria.

LEX XIII.

1 *Iudex quando possit augere, vel minuere pœnam. Et quando pœna est extraordinaria, qualiter dicatur augeri, vel minui, & nu. 2.*

a Hodie. ^a Opp. ꝙ iudex nõ possit mutare pœnam. l. j. §. j. ſ. ad
1 Turp. Rñ. † quædam sunt crimina ordinaria, quæ hñt pœnam ordinariam, tunc iudex potest augere, vel minuere,
b tñ cã cognita,^b l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his, qui not. in fa. sed si non hũt pœnã limitatã, tũc iudex ĩponit pęnã suo arbi-
c trio,^c vt videbitis ȷ. e. l. sanctio legũ. & ſ. de cri. stellio. l. 2. & l. lege.
2 §. hodie. ſ. ad l. Iul. repet. † Quærit gl. qñ pęna ẽ extraordinaria, quõ mõ dicať pœna augeri, vľ minui? Dicit gl. respectu ei⁹, qđ fieri cõ sueuit. Ita dt gl. hic, & d. l. qđ ẽ. §. pęna grauior. ſ. de his, q no. infa.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Hodie. Vide quod no. gl. & Bal. in l. nemo clericus. C. de sum. Trin. dicit tñ Bar. in l. j. C. ex delic. defunct. ꝙ vbi à lege, vel statuto ẽ statuta certa pęna pecuniaria, iudex non habet arbitrium, per l. si qua pœna, ȷ. de ver. sig. in fi. & in l. fi. in vlt. co C. de prob. & per Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. & ibi no. ff. de infa. Et qñ quis nõ delinquit, sed simpliciter facit contra pceptũ legis puniť arbitrio iudicis. gl. est in l. nemo martyres. C. de sacro. san. ecc. & ibi Bar. & Bal. l. leges. ff. de leg. ad id qđ dixi, an iudex habeat arbitriũ in pęnis statuti; vide Bal. in l. j. C. si aduer. delic. in quo ét vide sing. gl. in l. si qua pęna. ȷ. de ver. sig. & ibi illum tex. no. Bar. Et vide ibi, qñ iudex excedit modũ, an possit appellari, & d. l. nemo clericus, & per Bal. dicitur quod punitur magis nobilis, quam ignobilis.
b Pom. ¶ Cã cognita. Vide Ro. con. 429. vbi dicit hoc, ꝙ iudex cã cognita, &c. ꝓcederet etiã si ipse iudex iurasset se cõstitutiones seruaturum, quæ imponunt pro delictis certas pœnas, licèt regulariter non debeant esse mitiores.
c Alex. ¶ Suo arbitrio. An, si iudex habet arbitrium imponendi pœnam, possit appellari, vide Bar. post gl. in l. si qua pœna. de ver. sig. Adde quod dixit Imol. in c. j. de constit. propter terribiles casus licitum est leges transgredi. Bald. in c. j. quib. mod. feu. amit.

LEX XIIII.

1 *Vilis, an plus, quàm positus in dignitate puniri debeat.*

a Quædam. No. ꝙ plus punitur a positus in dignitate, q̃ vilis. Op. gl. de l. Pædius. ſ. de incen. ru. nau. §. j. &
1 l. 3. §. pe. ſ. de sic. cũ si. † So. Dic. Aut delictum cedit in derogationem officij, vel dignitatis, & tunc plus punitur existens in dignitate, quã alius, vt hic. Si vero non cedit in derogationem officij, vel dignitatis tunc aut tractatur de imponenda pœna corporali, & magis punitur minor, quã maior. d. l. Pædius, cum suis concordantiis. Si vero pecuniariter, tunc magis punitur maior, quã minor, l. properandum. §. sinautem vtraque. C. de iud. & probatur C. de conduct. & procur. domus Augu. l. j. lib. 12. Ita dicebat Dy. & do. Old. Aliàs aũt gñaliter loquẽdo quando paupertas, vel diuitiæ noceant, vel prosint, dic per Cy. C. de epis. & cle. l. si quis ad declinandam.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Plus punitur. An plus puniatur nobilis, quàm ignobilis, per Bal. in l. fi. C. de sum. Tri. & Cy. ſ. de incen. rui. nauf. l. Pędius, cum concord. Si vero pecuniariter, tunc magis maior, quàm minor puniatur.

LEX XV.

Diuus. Istæ leges, quæ dñt, ꝙ decurionib. istæ pœnæ non imponãtur, non seruantur per statuta terrarum, quæ generaliter loquuntur.

LEX XVI.

1 *Maleficium quot modis sumatur.*
2 *Et an stante statuto, ꝙ pro maleficiis commissis de nocte pęnæ duplicentur, non habet locum in verbis iniuriosis, nec in eo, qui dedit malum consilium.*

a Aut facta. ^a Ista lex ponit vnam materiam pulchram. Ex isto principio no. quòd quædam sunt malefacta, qdam maledicta, quædam malè scripta, quędã male consulta. Contra: quia omnia crimina dñr maleficia. l. ex maleficiis. in prin. ſ. de ac. ob. & Inst. de obl. quæ ex deli. nasc. in prin. Pro hmói
b declaratione dẽs scire, qđ ĩportat delictũ,^b qđ crimen. qđ dic, vt
1 no C. si adu. deli. l. j. Circa † maleficiũ^c dico, ꝙ qñq; sumiť large, &
c tũc oẽ maleficium ꝯphendit, siue fiat re, siue verbis, vt ĩ ꝯrio. Qñ
d que sũiť^d strictè, & tunc accipiť ꝑ eo, qđ ꝯmittiť fcõ, qa maleficiũ dř quasi male factũ. & iõ non cõprehẽdit maledictum, vel male
2 scriptum, vt hic. Et per hoc dico † ꝙ si statuto caueť, quòd in maleficiis ꝯmissis de nocte pęna dupliceť, ꝙ hoc ñ hẽbit locũ ĩ ver-
e bis ĩiuriosis,^e & si. qa ĩ tali statuto odioso dẽm⁹ accipe verba stri-
f ctè vt sit bẽignior ĩterptatio. l. ĩterptatione. & l. si pses. ȷ. e.^f Sic ĩ Macedoniano, cũ sit odiosũ verbũ pecũię, strictè accipiť, vt plene dixi ſ. de leg. j. l. talis scriptura. Quid de illo, q̃ consilium malũ dedit de nocte? Rñdeo, non duplicatur pœna, ideo quia de nocte principaliter: sed ideo qa debet puniri ea pœna, qua principalis delinquens, qđ dic vt dixi ſ. de fur. l. is qui opẽ. Non hẽtis alia.

ADDITIONES.

a Alex ¶ Aut facta. Vide Bal. in d. l. data opera. C. qui accu. non poss. quod dicatur maleficium. & in l. j. C. si aduer. delict.
b Alexã. ¶ Importat delictum. Excessus aũt comprehendit omne maleficiũ, vt dicit Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle. facit de exce. præia. per totum.
c Alex. ¶ Circa maleficiũ. Adde quòd ét delictũ cõmissum in nõ faciendo sit delictum. l. si mora. & ibi gl. & ibi dixi. ſ. sol. mat. & ibi vide domin. meum, & gl. in regula, delictũ in gl mag. de reg. iur. in 6. quæ declarat quid sit delictum cõmissum faciendo, & omittendo. & vide q̃ dixi in l. licitatio. §. quod illicite. de publican. & dicit Bal. in auth. sacramenta, in j. colum. C. si aduer. vend. ꝙ vis & metus est maleficium. dixi in l. iniuriarum. §. j. ſ. de iniur.
d Poma. ¶ Quãdoque sumitur. Vide Alex. consi. 77. ad fi. vol j. & addidi ad Pan. in c. 2. de male. in add. quæ incipit, dum statutum. & Alex. consi. 62. ad fi. vol. 3. vbi loquens in statuto declarat Bar. hic.
e Ale. ¶ Verbis iniuriosis. Vide do. Ang. in tracta. maleficiorum. in verbo, iniuriosè. & sic non comprehendit blasphemiã verbũ iniuriosum, Sed in contrarium gl. est inst. de ob. quæ ex delic. nasc. in prin. quæ incipit, sed nonne. in fi. & gl. in l. ex maleficiis. in prin. de act. & ob. Et ita communiter practicatur. & cõis opi. tenet contra Barto. quòd blasphemia sit delictum, habes tex. in corpore Auth. vt non luxu. contra natu. post prin. in tribus partibus illius tex. Et si duplicatur pœna in maleficiis: an duplicetur vbi verbo delinquitur. Colligitur ex no. per Pau. de Leaza, de pœnir. & rem. in gl. ordi. c. j. vide quæ no. Bal. in l. ignorantia. in fi. C. de cri. stel. in l. 2. C. de rebus cred. Et an maleficium comprehendat delictum in committendo, Bar. in l. omne. §. contumacia. in fi. ȷ. de re milit. & Bal. in l. ignorantia, C. de cri. stell & adde tex. no. in materia, in l. sed si vni⁹ permissu. §. quædam. de iniur. vbi iniuria, quæ committitur verbo, dicitur maleficium. & vide ad hoc Ang. Are. in tract. malefi. in dicto verbo iniuriosè.
f Clau. ¶ L. si præses. ȷ. eo. Istud limitat Alex. consi. 77. col. fi. vol. j.
1 *Facta pace inter te & me, ego percussi te, an sit rupta pax.*

§. Causa. Dř hic cã, &c. De hac correctione qs hẽat ptãtem corrigendi dic vt C. de emẽda. seruo. & emen. pro pin. ¶ Quæro, cum tu & ego essemus inimici, fecimus pacẽ, d̃mũ ego pcussi te, qrit an pax videať rupta? Bř dico, ꝙ considerãda ẽ cã. Nã sicut dicimus ĩ trãsactione, ꝑ q̃ recediť à lite. l. fris. C. de trãsa. & in iureiurãdo, qđ est finis litium. l. j. ſ. de iureiu. ꝙ videtur q⁹ contra sentẽtiam venire, & transactionem, quando agit ex causa ante decisa, & terminata. l. cum quæritur. ſ. de exce. rei iu. & l. si de certa. C. de transf. sed si ageret ex noua cã, non diceret venire ꝯ transactionem, vel sententiam, vt in dictis ll. Ita in ꝓposito, si ego percussi te ex causa præcedenti, propter quã fuerã tibi inimic⁹ de q̃ fuerat fcã pax, tũc rũpo pacẽ. Sed si ego te pcuterẽ ex cã supuenienti

nienti;de nouo,q̃a de nouo superuenit inter te & me rixa,ex ioco
1 Vel ex ebrietate,ñ rũpo † pacẽ,a sed de nouo facio,& ex noua cã
a nõ aũt retracto veterẽ cãm rumpendo pacẽ.Pro hoc facit qđ hic
dr̃, in maleficiis esse considerandam causam.

ADDITIO.

a Ale.¶Rũpo pacẽ.Si duo fecerũt pacẽ simul,postea se offenderunt ex noua cã
nõ dr̃ pax rupta.quod tene mẽti,q̃a hoc sequitur Bal.in c.j.de pace tenenda
& Ant.de But.& Imo.in c.2.de renun.Adde Imo. & Ant.de But.in c.cũ inter
P.Gaufridi.vbi tex.melior de corpore iuris,ꝓ ista parte.& quæstione,de re-
nun.& idem Pau.de Ca.in l.q. seruũ.ad fi.ꝑ illũ tex.s̃.de verb.ob.Et qñ ꝓsuma
tur ex antiqua cã,vide singula.Bald.in l.si ꝓdiũ.C.de ædi.actio.Dicebat ẽt si-
gnanter Bar.in l.q. seruum,de ver.ob.ꝙ si facta pace inter te & me,mihi super
ueniret iusta cã te offendendi,vt quia me offendisti,non dicor frangere pa
cem.Et ibi vide plures remissiones in materia,per do.meum & Bar.idẽ tenet
in l.quæro.§.inter locatorẽ.ff.loca.& vide in c.cum in iure.de renun.& in c.
cum inter P.Gaufridi.eo.ti.& quod no.Bal.in l.pactum.in 3.& 4.q. C. de col.
& Bar.in l.q. Romæ.§.duo fr̃es.i 6.q.s̃.de ver.obl.& i terminis Bal.c.j.in princ.
de pace tenẽda,Io.And.in c.fi.de immu.ec.in nouel & do.Ant.& Imo. in c. 2.
de renun.& Ro.in l.semel mora.sol.mat.Dicit ẽt Bald in d.l.si ꝓdium.ver. &
no.ꝙ C.de ędi.actio.quòd si promitto pro attinentib.quòd non offendent, ñ
intelligor promisisse pro inimicitiis,quæ essent inter eos.Et ad Bar.hic adde
dominum Ant.& Imo.in c.cum inter P.Gaufridi.in ver.item q̃ritur vide Bal.
fin.& Io.An.in regula,frustra.in mercuria.Pro hoc facit.quod no.do. Car.in
cle.j.§.verum.in 4.q.de hær.& Pau.de Ca.in d.l.qui seruum.de ver.ob.in fi.ibi
sed nouo facto.& in l.verum.& ibi in proposito no.Bar de fur.per Ro.latè in
l.licitatio.§.quod illicitè.de publi.¶Adde,an ex causa noua dicatur pax ru-
pta,vltra Ale.cons.115.4.lib.Ro.cons.183.& 258.
Clau.¶Adde Ale.cons.19,in j.dub.vol.j.vbi tangit quid si vna causa est iusta.
Ro.cons.183.& cons.258.

§.Persona. Circa ꝑsonã ĩferẽtis habuistis plenè tractatũ,s̃.e.l.j.ĩ prin.Circa ꝑsonã ei⁹,cui infert̃,puto i-
dẽ vt debeamus inspicere tp̃s ꝯmissi delicti.l. iniuriarũ.s̃.de iniur.

1 *Statuto stãte,ꝙ pro delictis commissis in ecclesia pœna duplicetur,& alio quòd pro sacrilegio certa pœna duplicetur,hæc pœna sacrilegij contra committentem non duplicatur.*
2 *Statutum,quòd pro maleficio commisso in palatio pœna duplicetur contra producentem falsam accusationem non duplicatur pœna,stante alio statuto imponẽte pœnam certam pro falsa accusatione.*
3 *Idem erit stantib.prædictis statutis,in proferente falsum testimonium.*

§.Locus Dicit statutũ,ꝙ si maleficiũ fiat in ecclesia, vel in domib.eccl'iæ penæ duplicẽt̃.Alio statuto cauet̃,
ꝙ si qs ꝯmisit sacrilegiũ puniat̃ in mille:aliqs ꝯmisit sacrilegiũ,a-
liqđ sacrũ de eccl'ia subtrahendo,duplicabit̃ ne pęna?Certè dico
ꝙ ñ.Nã cum sacrilegium ñ possit alibi ꝯmitti,q̃ in eccl'ia, vt hic,
& s̃.ad le.Iul.pec.l.diui.iõ ñ p̃t fieri duplicatio:q̃a illud dr̃ duplica-
ri,qđ al's erat simplãdũ.l.si cum exceptione.§.quadruplat̃.s̃.quod
me.cau.& l.hoc edicto.in fi.s̃.de pub.sđ simplũ ñ reperit̃ al's:q̃a a-
1 libi ñ p̃t ꝯmitti:q̃ in ecclesia,ergo ñ p̃t duplicari.†Præterea ꝯside-
ratio istius loci est habita in eo statuto,qđ punit sacrilegium, q̃a
alibi q̃ in loco sacro ñ p̃t ꝯmitti:si ex vigore alterius statuti,tu du
plicares penã,ergo bis hr̃et̃ ꝯsideratio istius loci,& sic bis punire
tur de eodẽ delicto,ꝯ l.senatus.s̃.de acc.& l.pe.§.fi.s̃.nau.cau.sta.Et
2 idẽ dico,dicit statutum hic,ꝙ † in maleficiis in palatio ꝯmissis pę
næ duplicent̃.Alio statuto imponit̃ pœna certa ꝓ falsa accusatio
ne,duplicabit̃ ne pęna?Puto ꝙ ñ,q̃a falsa accusatio ñ producitur
alibi:q̃ in palatio:ergo &c.ꝑ rõnes ꝓdictas.Nã illa verba,q̃ dñt, ꝙ
in maleficiis duplicẽt̃ pęnæ,debẽt intelligi de pœnis maleficiorũ
q̃ differenter ꝯmittuntur in quolibet loco,ñ de illis maleficiis q̃
3 ꝯmittũt̃ ĩ palatio,ita ꝙ ñ alibi.†Sđ qđ đ eo,q fert falsũ testimoniũ
in palatio,an pęna duplicabit̃?Vr̃ ꝙ sic:q̃a falsum testimonium p̃t
fieri ẽt ex palatium corã arbitris.Cõtra puto.Nã lex dẽt referri ad
ea,q̃ frequenter accidũt.l.nã ad ea.s̃.de legib.cũ ergo frequenter
accidit,ꝙ illud fiat in palatio,lex q̃ imponit certã pęnã ꝯ ferentes
falsa testimonia,habuit cõsideratione̅ loci in quo frequẽter fit.Et
iõ lex gñal'r loquens de duplicandis pęnis in palatio,nõ p̃t referri
ad illas pœnas,in quib.illius loci cõsideratio non est habita.

1 *Statuto stãte,quòd scholaris debeat tractari vt ciuis,si scholaris diu abfuerit,an debeat vt ciuis tractari.*
2 *Et an sero,vel mane dicatur dies,vel nox.*

§.Tempus: In hoc §.ꝯsiderat̃ tp̃s duob. modis. vno mõ q̃titate,alio mõ qualitate. Quantitate in pri-
mo exẽplo,in quo discernit̃ emãsorẽ à fugitiuo.Nã emansor est,
q vagat̃ modico tp̃e,fugitiuus ẽ q ꝓlixo tp̃e.l.3.§.emãsor.j̃.de re
mil.In scđo exẽplo ꝯsiderat̃ tp̃s qualitate, vc 3,an sit dies,vel nox.
1 †Circa primum formo tibi q̃õnẽa, Scholares dẽnt tractari hic,vt
a ciues:mõ q̃dã fuit scholaris,q stetit certo tp̃e q nõ est reuersus ad
studium q̃rit̃ an desinat esse scholaris,ita ꝙ possit vt forẽsis offen
di?Vr̃ ꝙ sic.Nã eo ipso,ꝙ ꝑdit ꝯsuetudinẽ reuertẽdi,vr̃ ꝑdere bñ-
ficum scholaris.l.nãlẽ.§.pauonũ.& §.seq.s̃.de acq.rer.do.& Inst.
de re.di.§.pauonum.& §.seq.Br̃,qñ scholaris recedit,& aliud exer
citium assumit;q̃a incipit ire,vt assessor,& incipit esse aduocatus
& tunc desinit esse scholaris.l.legatis seruis.§.si ex offõ.s̃. de lega.
3.Sed qñ istud non apparet,dico,ꝙ ex quãtitate tp̃is apparebit v-
trum desierit esse scholaris,vel non. Quantitas autem temporis
vr̃,ꝙ relinquatur arbitrio iudicis d.l 2.§.emansor.j̃.de re mil. Tñ
dico vobis,ꝙ hẽmus hoc limitatum,ꝙ ꝑ q̃nquennium nõ reuer
tẽdo,q̃s desinit esse in matricula,vt C.de primicerio.l.2.circa me
2 dium,& de dome.& prote.l.3.lib.12.¶Venio † ad scđm, b scilicet qualita
b tẽ tp̃is,q̃ro vtrum sero,vel mane dicat̃ dies,vl' nox?Ista q̃õ est mul
tum antiqua,& dñt isti antiqui, ꝙ in dubio assumatur mitior via,
vt intelligat̃ in dubio,ꝙ sit dies.Vñ lex dicit qñ sol est sup terram
dies est:& qñ ñ,tunc nox est.l.hæc verba.j̃.de ver.sig. mõ sero p̃t
esse qñ sol adhuc est sup terrã sed est in actu recedendi de proxi-
mo,& tunc iẽ dies:q̃a sol est sup terrã.Qñq; sol recessit & ñ ẽ sup
terrã,tñ de propinquo recessit,adhuc remanet aliqđ lumẽ ꝑꝑ cla
ritatẽ cęli,tunc est nox:q̃a nõ est sol sup terrã.Eo.mõ dico de ma
ne,Mane p̃t intell'i,qñ ñ est sol sup terrã,sđ de proximo venit:q̃a
cœlum iã albescit,tunc nox est.l.Titius.§.j.s̃.de lib.& posth.sđ sol
cum de proximo incipit esse sup terrã,tũc dies est Iõ ꝯsulo, ꝙ qñ
tu eris assessor,facias,ꝙ declaret̃ in accusatione, vel qđ testes de-
clarẽt,cum dñt de sero post occasum vl' añ occasum,& idẽ đ ma
ne añ solis ortũ,vl' post solis ortũ.Facit ad hoc l.j.C.đ cust.reo.Sđ
si nihil esset declaratũ,tunc in dubio intelligeremus in benignio-
rem partem.l.si præses & in l.interpretatione.j̃.e.tit.

ADDITIONES.

a Ale.¶Formo tibi q̃õnem.An scholaris,qui habet priuilegia, si recedit,& de-
mum reuertatur,gaudeat priuilegiis,vide in l.filio.per Bal.de lib. & posthu.
& ibi dom.meum.Adde quod dixi post Bart.in d.l.naturalem.§.pauonum, &
vide tex.in l.de constitutione.C.de aduoc.diuer.iud.& Ro.cons.354.& in l.si
vero. §. de viro.in 34.fallen.sol.mat.Adde Bar.cons.185.
b Ale.¶Venio ad secundum.Adde tex.& ibi Bar.in l.qui duos.§ hæc condictio
de manumis.test.Vide Io.And.in nouel.de homicid in c.sicut.faciunt ea,quæ
no.Bal.in c.1.§.porro.quæ fuit prima causa beneficij amit.& ibi refert quæ-
stionem,ꝙ Old.euasit quẽdam accusatum,qui dicebatur commisisse malefi-
cium de nocte,& testes deposuerunt vidisse per splendorem Lunæ , quia il
la nocte non fuerat lumen Lunæ,& sic fuerunt reprobati naturali ratione.
Ea aũt quæ fiunt de nocte,probabiliter ignorantur,sm̃ gl.s̃.quod met.cau.in
l.si cũ exceptione.§.hęc autem actio.& in l.more Romano.de fer.& not. per
Mod.in §.quadrupli.Inst.de actio.in prin.Ad hoc facit quod no.Bal. in l.solã.
C.de testib.& dicit bal.in auth.hodie.C.de appel.quòd appellatione diei ve
nit etiam nox.vide Doc.in l.Titius testamento.§.1.de li.& posth.& Bal.ibi,&
vide Arch.13.distinct.c.1.in fi.& Io.And.& Do.in c.consuluit.de offi. deleg.&
in c.si perfodiens.de hom.& quod no.Bar.in l.j.§.hoc autem.s̃.ad Sil. & Fed.
in cons.44.& quod legitur & no.in l.more.s̃.de feriis. Angel.in l.j. C.de cust.
reo.vbi dicit,quòd mane intelligitur post galli cantum, & sero intelligitur
nox,quando sunt tenebræ.alle extra de homi.c.si perfodiens. Quãdo autem
dicatur inter diem,et noctẽ,vide Bal.in l.2.ad fi.qui.res iud.nõ.no. An in sero
mane dicat̃,vide in d.l.j.§.hoc autẽ senatuscon.ad Sill.& vide Barto.in l.qui
duos.de testa.manu.Et quando dicatur dies.Et quando nox,adde no.in ti.C.
de emen.Iusti.Cod.& dicit Bal.in l.filio.ff.de l.be.& posthu. quòd si statutum
dicit, ꝙ scholaris nouitius soluat viginti pro matricula,si semel ea soluit,
deinde vadit per officia,& post reuertatur , ꝙ non tenetur iterum soluere.
De quò dic,vt melius per Bar.in suo cons.incipien.vniuersitatis nostræ statu
to.& illud refert,& sequitur Pau.de Ca.in d.l.filium.& vide no.per Bart. in l.
ex eo.in fin.s̃.de test.mil.& in l.per hanc.C.de aduo.diuer.iud. & per Bald.in
authen.habita.C ne filius pro patre & l.acceptam.in 9.quæstione.C.de vsur
& Petr.de Anch.in c.cum aliquibus.de rescri.in 6.& per Ang.in l.scriniarios.
C.de testa.milit.Adde de teste,qui dicit de nocte,quod vidit Ang.cons.194.

a §.Qualitate. a No.quòd punitur grauius, quod fit manifestè,quã illud,quod fit secretè.Contra, C.
de sum.Trin.l.nemo clericus.Dic vt ibi per Cy.Itẽ dr̃ hic in tex.à
grassaturis,qđ est hoc dictũ?Gl.exponit vno mõ : sed fateor, ꝙ p̃t
accipi illo mõ,vt dicit gl.sed hic accipitur aliter à grassaturis,i.ag
gressuris. nam aliter fit rixa sine aggressura, al'r cum aggressura,
vt dixi s̃.e.l.respiciendum.§.delinquũt.De istis qualitatib. an sit ĩ-
iuria atrox,vel non,dicam s̃.de iniu.l.p̃tor edixit.§.atrocem.

ADDITIO.

a Ale.¶Qualitate.Quid autem sit qualitas,vide per bald.in l.1.& ibi Ioan. Cal.
de confess.& in l.ea quæ.C.de cond.& demonst. Et quando puniatur magis
factum palam,quam clam,vide per Bal.in l.j.C.de sum.Tri.

1 *Iudex debet exprimere quantitatem furti in processu.*

§.Quantitas. No.ꝙ quãtitas discernit abigeum à fure: & sic in multis locis statutum imponit pœnã
1 furi,secundum quantitatem furti,ideo † tunc iudex debet expri-
mere quantitatem furti in processu,alias non posset punire nisi
pęna mitiori.l.si p̃ses.& l.interpretatione.j̃. eo.

§.Euentus. Tex.ibi,facta.subaudi puniantur,vt à sapiente secundum gl.Hẽs hic tex.ꝙ punitur factum à
dementissimo.Contra s̃.ad leg.Pompe.de parri.l.pe.in fin.& l. in-
fans.s̃.de sic. Sol.intellige hic dementem.i.temerarium.& subitũ
hominem non tamen habentem alienationem mentis. ¶Scđò
opp.de eo,quod dicit ipsemet tex.ꝙ euẽtus nõ dẽt ꝯsiderari.l.j.§.
j.s̃.de sic.Sol.secundum verba legis non consideratur euentus:vt
l.Cor.de sica.quia sufficit animus deductus in actum. tunc iudex
de æq̃tate sua per l.qđ ergo.§ pœna grauior.s̃.de his qui no.infa.
poterit pęnam augere,vel minuere considerato euentu.& ita in
telligit Ia.de Are.hunc tex.Item dicitur hic,quòd casus fortuitus
Contra fortuitus casus est,cui resisti non potest. l.contractus. j̃.

de re.iu.Ergo vř,ꝙ qs ex eo ñ debeat puniri,qa si hoc eẽt puniret
sine culpa,ꝯ l.aliud ẽ fraus.ĵ.de ver.sig.So·ītellige hic casum p̄ce-
dēte aliqua culpa.l.respiciēdũ.§.delinquunt.& ibi dixi vobis , s̃.e.

1 *Pœna quando augeatur,& quando minuatur propter multitudinem.*
2 *Vniuersitas,an possit delinquere,nu.4.*
3 *Vniuersitas non est aliud,quàm homines vniuersitatis,secundum philosophos, & Canonistas:sed secundum iuris fictionem sic.*
5 *Vniuersitas qualiter puniri possit.*
6 *Henricus Imperator damnauit,ciuitatem Brixiæ subiiciendam aratro:sed pœnã misericordia relaxauit.*
7 *Bonifacius propter delictum quorundam Templariorum,totum collegium ipsorum destruxit.*
8 *Vniuersitate damnata in pœna pecuniaria,tamen illi,qui non deliquerunt, non debent contribuere in solutione collectæ.*
9 *Vniuersitatis si oẽs homines iuerũt ad occidẽdũ hoĩẽ cãpana pulsata, & vexillo leuato,vniuersitas nõ dř fecisse,nisi deliberato proposito,& cõsilio fecerit.*
10 *Vniuersitas p̄t puniri ex delicto fcõ p hoĩes de vñitate,ex ratihabitiõe secuta.*
11 *Vñitas,ex fcõ officialis nõ tenet nisi mãdato p̄cẽdẽte,vel ratihabitione secuta.*
12 *Vniuersitate punita,quando possint puniri aliqui homines singulares.*
13 *Collecta,an imponatur per solidum,& libram,vel per capita,vniuersitate damnata remissiuè.*

1 §.Nonnunquam. De hoc hẽtis in l.qd ergo.§.pœna
grauior.s̃.de infamib. †Not. ꝙ pp
multitudinẽ delĩquẽtiũ pœna exacerbat qñq; totũ ꝯ qa pp mul
titudinẽ delinquẽtiũ pęna minuit.Quid.n.si oẽs huius ciuitatis,
vel saltẽ maior ps hoĩum delinquunt,minuet ne pœna? Dicit gl.
hic in verb.multis detrahẽdum ẽ seueritati, vbi strages multorũ
hoĩum iacet,l.q cædẽ.s̃.de sica. Ista.gl.vř ꝯdicer textui. qa in text.
multitudo ẽ cã augẽdi pęnã,sed,ĩ gl.ẽ cã minuẽdi.Rñdeo.qñque
delictũ ẽ cõmissum à multis,&hoc ꝯstat:& tũc pp multitudinem
pęna minuet:vt ĩ gl.Qñq; d̄licta ñ sũt ꝯmissa à multis,sꝺ ẽ dubiũ
ne ꝯmittãt pp multas psonas aptas ad hoc tunc exacerbat pęna,
ita loqt tex.¶Ista gl.inducit p Doc.ad q.de vniuersitate delinquẽ
te,vtrum mitius puniat.Ista q.ẽ multum subtiliis iudicio meo:nã
primò ẽ vďdm an vniuersitas possit delinquer?Scđo ẽ vidẽdum,
2 an possit puniri?Et ꝙ possit † delinquere,vř tex.in l.metum.§.ani
maduertẽdũ.cũ sua gl.s̃.qđ met.cau.& no.in l.sicut.s̃. qđ cuiusq;
vni.no.& ĵ.de re.iur.l.aliud.§.refert.& ibi gl.in ꝯrium vř tex. in l.
sꝺ si ex dolo.§.j.s̃.de dolo.Præterea vniuersitas est nomẽ iuris, &
ñ hẽt animũ,nec hẽt ĩtellectũ:ergo ñ p̄t delĩquer.l.j.s̃.si qua.pau.
fe.dicat.& in l.infans.s̃.de sic.& hoc vř tenere Inn.ex̃,de sent. ex-
cõ.c.grauẽ.Alij dñt,ꝙ vniuersitas p̄t delinquere omittẽdo.l.iube-
mus nullã nauẽ.C.de sacros.ecc.ñ ãt ꝯmittendo,p rões p̄dictas.
Horũ opi.refert Cy.C.vñ vi.l.si qs in tantã.in vlt.q.circa psonas.
Hoc ñ placet:qa video vniuersitatẽ delĩqr ꝯmittẽdo,vt ĩ auth.itẽ
nulla cõitas.C.de epis.& cler.& in feu.de pace tenẽ.c.j.& de stat.
ꝯ lib.ec.§.itẽ q̄cunq; cõitas.Quid dicemus? Bř ad intellectum hu-
3 ius qõnis debem⁹ vider,primo † an vniuersitas sit aliud, q̃ hoĩes
vniuersitatis?Quidã dñt,ꝙ ñ,vt no.in d.l.sicut. §.j.s̃.qđ cuiusq; v-
niuersitatis noĩe.& l.j.in fin.s̃.de col.illi.& hoc tenẽt oẽs Philo-
sophi & Canonistæ,q tenẽt ꝙ totum ñ differt realiter à suis ptib.
Veritas,ẽ ꝙ si q dẽ loquamur realr vere,& ꝓprie, ipsi dñt verum.
Nam nil aliud est vniuersitas scholarium,q̃ scholares: sed ꝟm fi-
ctionẽ iuris ipsi ñ dicunt verum. Nã vniuersitas representat vnã
psonã,q̄ est aliud à scholarib.seu ab hominib.vniuersitatis.l.mor
tuo.s̃.de fideiu.qđ apparet,qa recedẽtib.omnib.istis scholarib.&
aliis redeuntib.eadẽ tñ vniuersitas est.Itẽ mortuis oĩb. de pplo &
aliis subrogatis,idem est populus.leg.proponebatur.supra. de re
iud.& sic aliud ẽ vniuersitas,q̃ psonæ,q̄ faciunt vniuersitatẽ , ꝟm
iuris fictionẽ:qa est q̄dã psona rep̄sentata, d.l.mortuo. Hoc ẽt p̄-
4 misso,† q̄rit,an vniuersitas possit delinquere?Rñdeo,propriè nõ
p̄t delinquere:qa propriè nõ est persona,vt dcm̃ est,tñ hoc est fi-
ctum positum pro vero,sicut ponimus nos Iuristæ.Si q̄rat,an vni
uersitas delinquat.Dico, ꝙ sic.peccatum omissionis p̄t ꝯmittere
vniuersitas.Nã ipsa vniuersitas tenet aliqd facere, qđ si omittitur
vniuersitas omittit,licet hoc ꝯtĩgeret negligẽtia regẽtiũ vniuersi
tatẽ:tñ ipsa dř negligere.l.Iubemus nullã nauẽ.C.de sac.sanc.ecc.
ꝯiuncta l.si procurator.§.si tutorib.s̃.mã in fin.in delicto vero ꝯ-
misso,seu qđ ꝯmittitur faciendo,debes aduertere:Nã q̄dã sunt,q̄
tm̃ fieri pñt per ipsam vniuersitatem.vt facere statuta, dare iuris-
dictionem,imponere collectas,& similia:isto casu p̄t vniuersitas
delinquere,d.auth.item nulla ꝯmunitas C.de sacr.ecc.in auth.cas
sa,de statut.ꝯ libert.ecc.in princ.& §.item quæcunq; cõitas. Nec
n.põt dici,ꝙ aliquis priuatus hoc faciat,sed hoc facit ipsa vniuer
sitas, in qua est illud ius.l.oẽs populi.s̃.de iust.& iur.&l.fi.C.de iu-
ris.om.iud.Quædã sunt,q̄ nõ respiciunt ista iura residentia apud
vniuersitatẽ,vt ꝯmittere homicidum,vel facere violentiam,& si-
milia,& tunc vniuersitas non p̄t hoc facere proprie: qm̃ ista req-
runt psonã verã,d.l.sed si ex dolo.§.j.s̃.de dolo.Sed dř ꝯmitti im-
propriè p alios regẽtes ciuitatẽ,seu alios qb.ciuitas ꝯmisit vigore
statuti.l.j.in fi.cum l.seq.s̃.de acq.pos.& de liber.vniuersi.l.j.& ita
intelligo l.metum.§.animaduertendum.cum sua gl.s̃. quod met.
5 cau.& l.aliud.§.refert.cum sua gl.ĵ.de re.iu. ¶Hoc p̄misso † q̄ro,
a an vniuersitas a possit puniri?Doc. dñt,ꝙ sic, sed alterabit pęna p
hãc gl.Ita Cy.dicit in p̄alle.l.si quis in tãtã.sed d.Inn.t3,ꝙ vniuersi
tas nõ p̄t puniri criminalr:sed p̄t ꝯueniri ciuiliter.Ita dicit in c.di-
lectus.2.ver.item vniuersitas,ex̃ de simo.& d.c.grauem,de sentẽ.
excom.Mihi vř ꝙ dicat ꝯ casum in feud.tit.de pace tenenda,& iu
ra.fir.§.j.vbi dř ꝙ si ciuitas vel castrum deliquerit rumpendo pa-
cẽ,punit.Quid ergo dicemus?Aduerte rões q̄ mouebant Inno.
erant istæ.si vniuersitas puniretur criminalr,ergo punirent pupil
li,& infantes,qui nõ ꝯsenserunt:qđ esset iniquum.Præterea cum
mortuis omnib.& aliis subrogatis, ead.sit vniuersitas, ergo illi q
postea nascerentur,punirentur:qđ eẽt absurdum. Mihi vř sic di-
cendum ꝙ pro delicto nõ est dubium,ꝙ p̄t vniuersitas ꝯueniri ci
uilr in eo,qđ ad eam puenit,d.l.metum.§.animaduertẽdum.s̃.qđ
met.cau.& l.sed si ex dolo.§.j.s̃.de dolo.De eo vero qđ non pue
nit,an possit ciuilr,vel crĩalr ꝯueniri,puto idem iuris esse. In quo
dico sic,Quædam sunt delicta,pp quæ filius punitur propter pa-
trem , vt in crimine legis Iul.maiestatis,& in crimine hæresis: vt
C.ad leg.Iul.ma.l.quisquis.§.j.extra.de hæret.c.statutum.lib. 6. &
de pę.c.fœlicis.lib.6.tunc isto casu p̄t vniuersitas criminalr puniri
vt fuit factum de Carthagine,q̄ passa est aratrum,vt s̃.qui.mo.v.
6 susf.amit.l.si vsusfructus.†Et ego vidi sententiam b diffinitiuam
b Imperatoris Henrici , quam dedit ꝯ ciuitatem Brixiæ, q̄ fuit sibi
rebellis,in qua dicebat illã ciuitatem esse subiiciendam aratro, q̃
c pœnam ex misericordia relaxauit,e q̄ sñia diffinitiua est lex,vt l.2.
C.de leg.& in istis cessant rationes Inn.vbi pñt puniri paruuli pp
7 maiores,& descendentes pp ciuitates suas.Et ita fecit † Papa Bo-
nifacius:qa propter delicta quorundam Templariorum, totum
collegiũ Tẽplariorũ fuit destructũ:qa erãt hřtici.Quędã sunt de-
licta,in qb.filius nõ punit pp p̄rem,& hoc in casib.in quibus dixi
vniuersitatem delinq̄re,vniuersitas ĩpa puniet. Tñ ĩ mõ puniẽdi
est diffe-

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro,an vniuersitas.Adde Inn.in c.cũ ex iniuncto.de ope no.nun. & Doct.omnes in c.dilectus.2.de simo.& adde,ꝙ vniuersitas non dicitur contumax,anteq̄ congregari potuerit.l.j. C.de libe.vniuersi.Et an appellatione hoĩum veniat vniuersitas,dixi post Bar.in l.2.de ver.sig.ĵ. Qũo aũt vniuersitas posšit citari,vide in l.non p̄t,de re,iu.& in l.metum. §. animaduertendum est.s̃.quod met.cau.& quomodo debet citari,dixi in l.sicut.§.j.s̃.quod cuiusque vniuersi.no.Et an per contumaciam vniuersitas deponi possit,& priuari priuilegiis,no.de sen.excom.c.quod de his.&c.grauem.& refert Bald.in c.j. de milit.vas.qui cont.est.Adde quòd Bal.de pa.constan.in ver.vniuersitate.dicit,quòd ibi est text. quòd vniuersitas damnum dare dř.& quod maior pars facit,tota vniuersitas fecisse vř.l.quod maior.ĵ ad muni.Item si aliqui cõsiliarij,& antiani faciant,vř id facere ipsa vniuersitas,alleg.de vi & vi ar.l.si vi me. Et ideo videmus, ꝙ vniuersitas accusata respondet per syndicum suum habentem speciale mandatum à ciuib.C.de re mil.l.tam collatores.li.12.nec requiritur quòd illæ singulares personæ,q̄ delinquunt,nominentur in syndicatu,quia non constituitur syndicus nomine ipsorum,sed vniuersitatis, l.in tm̃.§.vniuersitatis.s̃.de rer.diui.Et no.quòd facilius fit inq̄sitio cõtra vniuersitatem,quã contra singulares personas quia delictum magnæ vniuersitatis non potest esse nisi notorium, & famosum,vt C.de of.rec.prouin.l.iustissimos & ar.extra de iudi.in c.exhibita.saluo eo quod no.Inst.de pub.iu.in princ. & in c.fin.de dolo.& contuma.Immo si iudex vult inquirere contra singulares personas,oportet quòd fama sit specialiter contra eos,& non per procuratorem,si causa exigat retentionem personæ.c.eos qui.de sen.exc.lib.6.& aliquando ista detentio est arbitraria,aliqñ necessaria.Adde quod Bald.de pa. Constã.in ver.si q ex parte.dixit notandum,quod ciuitas potest obligari per iusiurãdum,& sub iureiurãdo pacisci,licet ñ habeat animũ.Vnũ dicit,ꝙ hoc iurm est referendum ad animam ciuium per ea,q̄ no.Inn.de sen.exc.in c.grauẽ.Item adde p̄dictis.no.p Bar.p illum tex.in auth.itẽ nulla cõitas.C.de epis. & cle.& in l.humanum.C.de leg.& per d.Io.And.& Pet.de Anch.in c.dilectus filius.de simo.per Bar.in tract.qui sint rebelles.in ver.rebellãdo. ad fin. vide Bal.in l.j.§.i.quod cuiusque vniu.nomine.& Spe.in ti.de ac.in princ. ver. sed nunquid posšit.& Bal.in l.metum.§.animaduertendum.quod met.causa.& in l.ciuitates.quod cuiusque vniuersi.Cy.in l si quis in tatã. C.vnde vi.in ver.sꝺ pone.Et vide Bal.in l Polla C.de his qui.vt indig.& in l.data.C.qui acc.Bald. in l.ẽt.C.de execu.rei iud.in ver.& ego.bal.in l.sicut.§.si quid.quod.cuiusque vniuer.qđ & no.notat bal.in auth.ad hęc.in vlt.col.C.de vsuris.ibi,non consentientib.esset difficile.Vide no.per Inn.& Io.An.in c.j.de his q̄ fiunt à ma. parte ca.bal.in aut.sed omnino.ne vxor pro marito.ibi,criminaliter ergo punirentur pupilli.Sed qualiter fiet executio contra pupillum,vel vniuersitatẽ vide Bal.fin.in l.ẽt.C.de exec.rei in quod no.Adde, an vniuersitas posšit puniri & cõueniri, Ang.consf.160.& 196.vide etiam Old.in cons 166.& 315.

b Ale.¶Vidi sententiam.Adde quod no.bar.& quæ ibi dixi. in l. hæreditatem. ad legem Falcid.vide quod no.bal.in auth.habita.C.ne fil.pro pat.Et quod ciuitas interdicta,& condemnata,non redimat priuilegia ciuitatis , & quod ciuitas posšit damnari de crimine læsæ maiestatis , & bona dari in prædam tenet bal.in l.ex testó.C.de test.milit.ibi,vt si debet publicari.Adde, quod in cá capitali vniuersitatis potest interuenire procurator. Ita fuit decisum per gl.in l.sed si hac.§ si de in ius voc.& per Bal.in l.2.s̃ de acc.& vide in materia d.Abb.in c.1.de postul.præl.

c Clau.¶Relaxaui.Quid autem si ciuitas aliqua vt victa simpliciter se dederit sine aliqua pactione,alicui Principi vincenti,quid possit talis Princeps facere,vide Bal.in rub C.de dedit.liber.tollẽ.Quid autem si talis ciuitas , reuertatur ad obedientiam,an per hoc videantur remissa bãna.& aliæ pœnæ, vide Bal.& alios in l.filio quem pater.de lib.& posthu.

est dñia: quia si qdem pœna cadit ita in vniuersitatem, q̃ nõ in sin
gulos de vniuersitate: vt si dẽt publicari aliqua res vniuersitatis,
ipsa vniuersitas punietur, d. l. iubemus nullã nauẽ, C. de sacrosan.
eccle Sed si esset talis pœna, quæ æquè caderet in vniuersitatem,
& in singulos, vt est pœna pecuniaria: tũc si quidem est collegiũ,
vt collegiũ priorum, qui sunt numero decem, vel similium, non
puniuntur omnes de collegio: sed tantũ illi q̃ consenserunt. Ca
sus ẽ in l. j. circa prin. ff. de mag. cõue. in eo q̃ dicit, qui p̃sentes fue
runt, &c. Sed si esset collegiũ magnũ, & diffusum, vt est populus,
seu aliqua cõitas, tunc q̃a discernere consentientes à nõ consen
tientib. esset difficile, tota ciuitas, & tota vniuersitas puniret̃, vt di
ctã authẽ. item nulla cõitas: & de pac. iur. fir §. j. Si vero esset deli-
ctum, qđ non cadit in vniuersitatẽ ꝓpriè, vt homicidium, & rapi
na, & similia, tũc dico vniuersitatẽ puniri more priuatorum, si pe
na potest in vniuersitatem cadere, d. l. metum. §. animaduertendũ.
Sed si non posset cadere talis pœna, vt est pœna decapitationis:
(nam vniuersitas nõ p̃t decapitari, q̃a non hẽt caput verũ, sed fi-
ctum) tũc illa pœna alterabit̃ in aliã. ar. huius gl. & d. l. quid ergo.
§. pœna grauior. & l. hos accusare. §. omnibus, in fi. C. de accus. Di
ces tu, quare nõ amputat̃ illud caput fictũ, hoc ẽ quare nõ dissol-
uit̃ collegiũ, seu vniuersitas illa? Rñdeo, q̃a sequeret̃ illud incon-
ueniens, qđ dicebat Inno. q̃a punirent̃ non culpabiles. Dices tu,
Certè & in pœna pecuniaria illud cõtingit inconueniens: quia
collecta imponitur illis q̃ non deliquerunt. Certè, & in veritate
8 ego † ꝯcederẽ istud, q̃ licet superior totã vniuersitatẽ ꝯdẽnet, vt
dixi, tñ illi qui nõ deliquerũt, nõ dẽnt ꝯtribuere in solõne colle-
a ctæ a de iure, ar. d. l. j. circa prin. ff. de mag. cõue. Et hoc vidi in qua
9 dam sñia diffinitiua Imꝑatoris Hẽrici. ¶ † Vlterius quæro, oẽs ho
mines de ista vniuersitate iuerũt ad occidendũ quẽdã, vtrũ dicat̃
vniuersitas occidisse? gl. in l. sicut. §. j. ff. qđ cuiusq; vniuer. no. mo-
uet hanc qõnẽ, & nõ determinat: sed veritas est ista, q̃ tũc vr̃ fa-
cere vniuersitas, qñ deliberato proposito, & ꝯsilio hoc facit, aliàs
nõ dr̃ facere vniuersitas, sed dñr facere singuli. Casus est iudicio
meo, in l. semp. §. 2. ff. qđ vi aut clã. Et hoc vr̃ tenere gl. in l. aliud §.
refertur. ĩ. de re iu. Isto ergo casu nõ posset fieri inqsitione ꝯ vni
uersitatẽ, sed ꝯ illos hoĩes singulares, q̃ hoc fecerũt. Plus dico, q̃
si leuato vexillo, & pulsata cãpana, iuerũt ad hoc faciendũ, q̃ nõ
dicatur delinquere vniuersitas, si deliberatio non p̃cesserit, vt di-
ctis legib. & isto casu illi, qui eleuauerunt vexilum, & cãpanã pul
sauerunt, magis dñr incitatores p̃sonarũ, q̃ vniuersitas dicat̃ hoc
facere. De hoc loquit̃ C. de seditios. p totũ tit. Et isto mõ q̃ p̃rece-
dat deliberatio, intellige gl. in d. l. metũ. §. animaduertendũ. ff. qđ
10 met cau. Puto tñ, † q̃ posset sequi ratihabitio: qđ sufficeret ad pu
niẽdũ vniuersitatẽ, vt si p vim expulerint me đ Castro, & vniuer
sitas illud sibi retinet, d. l. sed si ex dolo. §. j. ff. de dolo. & l. j. §. deie-
11 cisse. ff. de vi & vi ar. qđ ẽt tenet In. in d. c. graue. ¶ † Quæro, an ex
delicto officialis teneatur vniuersitas? vr̃ q̃ non, quia vniuersitas
non vr̃ mandasse officiali, q̃ delinquat, l. si procurator. ff. de cond.
inde. Nõ ob. d. l. iubemus nullam nauẽ. q̃a ibi officialis negligit, ñ
faciendo aliquid, & iõ vr̃ q̃ ex fcõ officialis nõ teneatur, nisi secu
ta ratihabitione: vel mandato p̃cedente. De hoc tñ Cy. distinguit
b latius in præalle. l. iubemus nullam nauẽ. ¶ Quæro, b si est punita
12 vniuersitas, † an possint puniri aliqui homines singulares? Videt̃
q̃ nõ: q̃a ſm hoc de delicto eiusdẽ hoĩs bis q̃reret̃. Dico sic. Quæ-
dã sunt delicta, q̃ dñr fieri per vniuersitatem, vt dixi, & in illis sola
vniuersitas põt puniri, tanq̃ faciẽs: alij singulares poterunt puniri
tanq̃ instigatores. & fieri faciẽtes. l. j. §. incidit. ff. ad Turp. & l. hæc
verba. ff. de adul. cũ sim. Sed ĩ delictis, q̃ nõ fiũt ꝓpriè p vniuersi-
tatem, erit totũ ꝯ: q̃a facientes puniet̃ de delicto, vniuersitas vero
puniet̃ tanq̃ fieri faciens, vel tanquã ratũ hñs suo noĩe, vt ex p̃di-
ctis apparet. Et ex hoc hẽs practicam. ¶ Vltimò quæro, condem
natã vniuersitate, vtrum imponetur collecta per solidũ, & librã,
vel per capita? Dixi in l. 4. §. actor. ff. de re iud.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ In solutione collectę. Hanc autẽ doctrinam Barto. hic tenet & sequitur d. Abbas in c. dilectus. 2. circa fi. de sim. & in c. in Genesi, de ele. & tenuit Io And. in c. fęlicis. §. j. de pœnis. in 6. in nouella. & ibi Gem. multum no. & Card. Flo. in cl. j. super verbo, ciuitas. de pœnis. & Aug in consi. 163. inc. cum multitudo. Et per istam doctrinam Barto. inuenio consuluisse Pau. de Cast. cons. 86. inc. in causa Portij, q̃ cum homines eiusdem villæ posuissent ignem ad fenum certi nobilis, q̃ non sufficiebat ad hoc, vt procederet libellus, probare homines villæ ignem posuisse, nisi etiam probaretur q̃ hoc facerent animo deliberato. prius proposito, & consilio. & Io. de Ligna. in cle. j. de pęn. referendo Imo. & d. Car. in 2. q vbi per eum, alias se coram Papa defendisse ciuitatẽ Bono. dicendo, quòd proximis annis pro ciuitate Florentiæ etiam cõsuluit d. Fr. de Are. cõ. 164 inc sicut Ioannes dicit in Apoc. Et per hanc doctrinam debes limitare gl. in l. sed si ex dolo in pri. ff. đ dolo. quæ vult, quòd si per ciuitatem concurrunt homines ciuitatis, & committatur aliquod delictum, q̃ teneatur ciuitas quod debet intelligi si prius conuocato consi io, vt hic per Bart. & vide Fel. in c. cum oẽs. de const. & plene Ana. ad hoc in d. c. dilectus. & Anc. consi. 158. vbi declarat. Vide etiam Cæpol. consi. 19. & Anch. 165. & Old. 65.

b Alex. ¶ Quæro. Si est punita vniuersitas, an possint puniri homines singulares vide p Io. and. in ca. fi. de pœ. in 6. vbi dicit, quòd sic, quia quod debet vniuersitas non debent singuli, & econtrario. l. sicut. §. j. quod cuiusque vniuersi. Item potest vniuersitas teneri & non singuli. Ita dicit fuisse factum in ciuitate Viterbij, arg. l. semper. §. in sepulchro q̃ vi aut clam. quia alia pœna est in peccatis vniuersitatis, alia in peccatis singulorum vide l. ne quid. ff. de incen, rui. naufrag.

LEX XVII.

1 *Fratres minores, licèt non possint habere proprium, an possint petere ex causa alimentorum. remissiue.*

2 *Banniti, an æquiparentur deportatis, vel damnatis in metallum.*

a Quidam sunt serui. Op. & vr̃, q̃ dãnatis in metallũ possit relinq, a l. si in metallũ. ff. de his q̃ p ñ scrip. ha. & l. legatũ. ff. de ca. dim. Solu. q̃ hic dicit̃
1 fallit in cã alimẽtorum. vt ibi. Hoc † facit ad qõnẽ, an fr̃es minores, vel alij, qui nõ p̃nt ꝓpriũ hr̃e, saltẽ possint petere ex cã alimẽtorum, qđ dixi plene in l. seruos. ff. de ali. & cib. le. ¶ Scđò opp. dr̃ hic, q̃ deportati retinent ea, q̃ sunt iurisgentiũ: sed non ea, q̃ sunt iuris ciuilis ſm hoc ꝯ: q̃a ex ꝯctu iuris gẽtiũ orit̃ actio, q̃ est iuris ciuilis: & oblĩo ciuilis, q̃ est de iure ciuili, vt Inst. đ obl. §. j. ergo isti nunquam poterunt petere aliquid. Rñdeo, in istis, in quibus obligatio reseruatur de iure gentiũ. cõceditur eis habere actionem. l. si mandauero §. is cuius. ff. mãd. & de re iud. l. si victum. cũ sua gl. ideo illud, q̃ gl. dicit, q̃ p̃nt vendere, & emere, nõ est sine effectu: quia habebunt actionem, licet sint iuris ciuilis. Item op. q̃ nemo fiat seruus ex supplicio, vt in auth. sed hodie. C. de dona. inter virum & vxo. Dixi plene in d. l. victum. Rñdeo, q̃ illæ leges in hoc hodie corriguntur, qđ nullus dãnatus qui debet superuiuere efficitur hodie seruus: secus si nõ debet superuiuere, vt ĩ. eo. l. q vl-
2 timo, & ibi dicã. Vltimò † ista lex facit, quid perdant exbãniti, & vtrum æquiparent̃ deportatis, vel ad metallum damnatis? Non examino hic, sed examinaui in quæstione, q̃ feci de hoc

ADDITIO.

a Ale. ¶ Possit relinqui. Dãnato in metallũ, & deportato, an ad pias cas possit relinqui, vide Bal. in l. j. C. de sacrosan. ecc. ibi, quid hodie differat damnatus in metallum à deportato Et vide Bal. in l. cunctos populos. de summa Tri. de damnato ad mortem, qui fuit acceptus de manibus familiæ, quòd tamen remanet seruus. Et qualiter debet intelligi ista lex, vide in Spe. de acc. in procœmio. vide omnino in regula, peccati venia de reg. iur. libr. 6. ibi secundo opp. Dicitur hic, deportati. quid si fiscus non vult bona deportati, an poterit agere deportatus pro bonis illis? Vide Bal. in l. si vero. in prin. ff. qui sat. s. cog. Adde quæ posui in l. j. C. de sacros. ecc.

LEX XVIII.

a Cogitationis. a De hoc dic, vt per Doc. in l. si q̃s nõ dicã rapere. C. de epis. & cle. & per Dy. in c. peccati. ex̃ de reg. iur. lib. 6. & tangã in l. j. in prin. ff. de ex̃or. cri.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Cogitationis. Ad istam legem adde no. in ca. fęlicis. de pœnis. & quæ dixi in l. j. in fi. quod quisque iur.

LEX XIX.

1 *Iudex nemine defendente, potest ex officio inquirere defensiones rei.*

a
1 Si non defendantur. a No. † quod iudex potest inquirere ex suo offõ defensiones rei, nemine defendente, vt hic, & in l. j. in fi. ff. ti. j. & ibi dixi. Et sic facit, q̃ iudex in cã crĩali possit inducere testes à parte non ꝓductos. Et ita per hanc l. determinaui in qõne, q̃ disputaui Pisis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si non defendantur. De materia huius legis no. Bal. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quæst. & idem Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infec. & ibi vult q̃ quis potest innocentiam suam purgare iuramento à delicto, de quo fuit inquisitus. vide quæ dixi post Bal. in l. data opera. C. qui accusa.

LEX XXII.

1 *Aduocatus, vel Doctor antiquus, an possit seruire per substitutum.*

a In metallum. a Facit ad quæstionem, q̃ Doctor vel aduocatus antiquus possit seruire per sub-
1 stitutum. † De quo dixi in l. nemo est qui nesciat. ff. de duob. re. & l. continuus. §. cum quis. ff. de verb. obl. Doctores tangunt in l. j. §. ne autem. C. de cad. tol.

ADDITIO.

a Alex. ¶ In metallum. Vide Bar. in l. in furti, §. j. ff. de furt.

LEX XXIII.

1 *Damnatus in metallum ad tempus, intelligitur de decennio: si autem est damnatus simpliciter. intelligitur perpetuo.*

a Sine præfinito. a Hæc est lex no. & singularis, & forte ñ reperies sibi concordantem. Oppo. C. eo. l.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Sine præfinito. Iste est tex. sing. nã habemus alibi, q̃ vbi lex dicit, in diebus intelligitur in duobus. vt in l. inter illã. §. j. de ver. sig. & no. gl. in verb. calendas. in fi. in l. eum qui calendis. de ver. ob. vide Bar. in l. si quis adulterium. §. j. de adul. Itẽ dũ lex dicit de trib. terminis, intelligitur de tribus annis tm̃, vt est casus no. & Bar. ibi, in l. 3. § sed si ita. de ann. leg. Item vbi lex dicit per tẽpora intellig̃ı̃t̃ de duob. annis, vt no. gl. iũcto tex. & ibi Bal. in l. vsuræ per tẽpora. C. de vsur. q̃ non puto verum per istum tex. & glo. hic. in scđa solutione hoc sentit. sed contra istum tex. in l. quod si nolit. §. si quis ita ff. de ædil. edic. vbi in dubio intelligitur de duobus, vt ibi dixi. Item istum tex. limita non habere locum in interlocutoria, per l. fi. in princ. ĩ. eod. & hr̃ in l. j. C. de postul. Quid si lex dicat non multum tempus? Certe intelligitur per sex menses secundum vnum intellectum in l. excipiuntur, ff. ad Silla. vide Bart. omnino, in l. si adulterium. §. j. de adul. & Bal. dicit q̃ non est alibi, in l. j. C. de postu. Et vide ad beneplacitum iudicis, an intelligitur esse perpetuum, in l. sufficit, ff. de condi. inde. vide Dom. in c. fi. de resc. in 6. & in c. si gratiose. eod. tit.

co. l. seruus. Rñdeo, qñq; quis dãnatur in metallũ simpl'r: tunc intelligitur perpetuo, vt ibi. Quãdoq; dãnat̃ ad tps, sed tps nõ exprimitur, & tunc intelligitur de decennio. †Casus est hic nota. Quãdoq; dãnatur ad beneplacitũ iudicis: tunc dic vt dixi in l. centesimis. s. de ver. ob. & per Doc. in l. fi. C. de contrah. emp.

LEX XXIIII.

1 *Arma expulsi de ciuitate ob rebellionem, vbicunque sunt picta in sui honorẽ, destruuntur.*

1 Eorum. No. ꝙ quando aliquis est expulsus de ciuitate propter proditionem, vbicunque † arma eius sunt depicta in sui honorem, debent destrui.

LEX XXV.

1 *Diuturnitate temporis, an pœna aggrauetur, vel subleuetur.*

1 Si diutino. Oppo. & videtur ꝙ pp diuturnitatẽ temporis pœna aggrauetur, † l. aut facta. §. tempus. s. e. ti. Vera sol. est ista, q̃ tangitur in prin. glo. quædã sunt delicta momentanea, quæ reiterationem nõ recipiunt. & tũc q tale delictũ commisit antiquo tẽpore, & nũc de eo punitur, pœna debet aliqual'r subleuari. & ita loquit̃ hic. qđ intellige, si tempore recentis maleficij commissi de hoc non fuit cognitũ. Secus si in recenti tpe fuit cognitum, sed propter eius absentiam, & contumaciam pœna fuit dilata. l. 2. C. đ requi. reis. Quædã sunt maleficia q̃ licet sint momentanea, sunt tamẽ reiterabilia, vt in adulterio: si aliquis tenuisset aliq̃ vxorem suam in adulterio longo tempore, dẽt pp hoc acrius puniri. l. mariti §. sex mensium. & qđ ibi not. s. de adul. facit j. eo. l. capitalium, §. solent. & §. famosos. Quædam sunt delicta, quæ non sunt momentanea, sed hñt actum successiuum: vt qñ aliquis est fugitiuus, vel emansor, tunc pœna dẽt augeri, non diminui. l. aut facta. §. tps. s. e. ti.

LEX XXVII.

1 *Sententia diffinitiua lata si apparet de innocentia rei, potest absolui de gratia speciali.*

2 *Et post conclusionẽ causæ admittitur in criminalibus probatio per instrumẽta [illegible]*

a Diui fratres. Tene mẽti hanc l. & nunquã obliuiscaris. †No. ꝙ post sñiam diffinitiuã, si apparet de innocentia rei, põt absolui ex gr̃a spãli, vt hic, & dixi in l. j. §. fi. s.
1
b de qõ. qđ tene menti. ¶Scđo, no. casum,[b] in quo sñia rescindit̃ prætextu instrumentorũ de nouo repertorum. Contra hoc op. de l. imperatores. s. de re iu. So. non rescinditur de iure cõi, sed ex
2 principis bñficio sic. ¶† Ex hac lege credo, ꝙ post cõclusionem
c causæ, & post testiũ publicationem admittatur probatio[c] p instrumẽta in causis criminalibus: sicut dixi in testib. recipiendis in cã criminali, ꝙ possunt recipi post causæ cõclusionem, & testium publicationem in causis criminalibus, vt dixi in l. j. s. de quæst.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Diui fratres. Istum text. alleg. no. Bar. in l. in re furtiua §. j. s. de condic. fur. vide Abb. in c. 2. de pur. vulg. & istum tex. alleg. Bald. in l. error ad fi. C. de iur. & fac. igno. De reuocatione erroris iudicij, per eundem in l. diem proferre. § [illegible] arb. per Bar. & Bal. in l. 2. de sent. ex breui. reci. C.

b Alexã. ¶Not. casum. An in causis criminalibus postquam est cõclusum in causa admittatur probatio, habetur per Doc. & ibi dixi, in l. admonendi. de iure iu.

c Alex. ¶Admittatur probatio. Adde Bal. in l. j. C. de cond. in [illegible] quarto quæro, & habes in l. imperatores. ff. de re iud. in causa autem ciuili instrumenta non possunt produci postquam est conclusum in causa, nisi essent de nouo reperta, secundum Bart. in d. l. admonendi.

LEX XXVIII.

Capitalium §. Solent. Tex. ibi, se acclamationibus popularium accõmodare. i. acclamare, vt turbẽt populares, dũ falso clamãt foras, vl' ad arma.

a §. Nonnunquam.[a] Op. C. de seditio. l. j. dicit gl. illa lex debet intelligi fm istam. Tu dic, qñq; isti faciunt tumultum p lasciuiã, & tunc dẽt procedi eo ordine, q ponit̃ hic qñq; faciũt rumorẽ ex proposito, acclamãdo fortiter, ꝙ moriant̃ illi q regũt. & tũc hẽt locũ ti. de seditiosis.

ADDITIO.

a Alex. ¶Nonnunquam. Adde quod no. Bar. in l. constitutiones. de app. & no. de illo qui clamauit ad arma. Et quid de illo qui clamat, succurrite, vide Bart. in l. 4. §. adiectam. vi bon. rap. Et ad ista vide Bal. in l. 2. C. de eden. & in l. j. e. ti. & in l. fallaciter. C. de abol. de rumore in populo & tumultu clamante, vide gl. se. quæ incipit, bene facit, & vide ad materiam in l. obseruare. in fi. de offi. procon.

a §. Serui cæsi. [a]No. ꝙ sicut homines nobiles ex consuetudine non suspẽdunt̃, nec patiunt̃ istas viles pœnas, idẽ de aliis popularib. & diuitibus, & honestioribus.

ADDITIO.

a Ale. ¶Serui cæsi. Bene facit gl. xl. [illegible] incipit arg. & quod no. Bal. [illegible] nobiliores. C. de comme. & mercatoribus. & illud dictum [illegible] cadit super hac l. supra. §. non omnes. Ad istam §. adde quæ notat Bart. in l. 2. in fi. s. eo. & do. Abb. in c. pastoralis. in fi. prin. in vltimo no. extra de offi. deleg. & [illegible] nobilis puniatur tanquam vilis. vide Bal. in l nemo. ver. tertio opp. & videtur. C. de summa Trin. & fide catho.

1 *Lex præbet securitatem omnibus.*

a §. Ad statuas. No. text. ibi, cum enim leges omnib. hominib. &c. †Not. ꝙ leges omnibus præbẽt securitatẽ. Vñ securitas nõ põt postulari, nisi appareat causa. Non. n. præsumitur quis velle offendere aliquẽ, nisi cã appareat.

§. Grassatores. [a]Oppo. j. ea. l. §. famosos. Rñdeo, hic loquit̃ de aggressorib. tm̃, q maleficiũ nõ perfecerunt: sed contrarium loquitur de his, qui maleficium perfecerunt.

ADDITIO.

a Alex. ¶Grassatores. Vide gl. in §. nouissime Inst. de susp. tut.

§. Qui ob inimicitias. Materiam huius §. hẽs plene C. qui acc. l. data opera. per Cy. dicam in l. qui ædes. s. de incen. rui. nau.

§. In exulibus. De hoc vidistis s. eod. tit. l. relegati.

1 *Famosus latro, vel fur quis dicatur.*

a §. Famosos [a]§. noster intelligitur duob. mod. Vno mõ intelligitur, vt latro dicatur fur, q clam furatur. Alio modo intelligitur de latronibus, hoc est, de robatorib⁹ stratarum, qui hoc faciunt publicè. ¶Secũdum primam lect. op. de l. fi. s. de fur. & authẽ. vt nulli iud. §. pe. vbi pro furto quis non moritur. Sol. Aut est fur famosus, & suspenditur, vt hic. Aut non est famosus, & non suspenditur, sed aliter punitur, vt in contrario. ita dicit glos. hic, & in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. & in
b corpore vnde sumitur. ¶Item op.[b] quòd pro vno furto quis qnq; solidorum quis indistinctè suspenditur, vt in ti. de pace tenenda. §. si quis quinque solidos. in feu. Sol. concedo quòd per illam cõstitutionem sic punitur, & per hoc est recessum à leg. antiquis. Dicunt tamen quidam quòd per illam constitutionem quæ est in ti. de pace iur. firm. §. iniuria. in feu. vbi dicitur, iniuria, sed furtũ legitimè puniatur, videtur redire ad istas leges antiquas, licet gl. ibi finaliter contrarium teneat: tamen quicquid hodie fit in qualibet ciuitate Italiæ sunt statuta de hoc. Sed de iure communi tenerem illam gl. ¶Secundò opp. prout secundo modo legitur, & videtur ꝙ debeat puniri leg. Iul. de vi pub. l. 3. in prin. s. ad le. Iu. de vi pub. Sol. ibi quando semel tantum fecit: secus si esset famosus latro, tunc pœna augmentaretur propter illam qualitatem, vt
1 hic. ¶†Quæro, quis[c] dicatur famosus latro, vel fur? Dicunt qui-
c dam, illi qui hoc sæpius fecerunt. Ita dicit gl. in auth. sed nouo iure. C. đ ser. fu. quòd puto verum, si ꝯ eos de hoc fama publica laborabat, vt colligitur ex hac litera, dum dicit, famosos. Et intellige hoc de his qui perfecerũt delictum, aliàs secus, vt s. ea. l. §. grassatores. ¶Vltimo glo. dicit, quòd per Lombardiam aliter punit̃ furtum, quòd dic vt in gloss. & plenius in d. gloss. de pace iur. firma. §. iniuria.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Famosos. Et dicit iste tex. ꝙ ibi suspenduntur, vbi furtum fecerunt. Adde Sal. in auth. si vero, de adult. Bar. per illam text in l. j. C. de Nili agge. non rumpen. Et qualiter intelligatur ille tex. in ti. dum dicit, ad bestias damnati. vide gl. no. in l. 2. supra arbi. fur. cæsar.

b Alex. ¶Item opp. An pro furto quis possit suspendi, vide Barto. in l. leuia. in princip. de accusatio.

c Alexã. ¶Quæro quis. Quis dicatur famosus latro, vel fur. vide aliquid de materia per Bar. in l. secunda, s. de fur. Et si & alia species furandi, de qua in l. fi. s. de extraord. crim. Ange. hic dicit, quòd non intelligit famosos latrones, qui assidue furantur: sed vbi aggrediuntur cum armis, aut vi auferunt. de sepulchr. viola. l. prætor. §. aduersus eos, qui cadauer. vide gl. in l. aspiciendum. §. delinquunt. s. eod. & ibi quis sit latro. & per quos actus inducatur. & vide gl. in cap. inter alia. super verbo, publicus latro. de immu. eccle. in fi. & facit quis dicatur consuetus latro, & per quos actus inducatur. Et dicit Cy. in l. secunda. C. de reb. cred. quòd qui blasphemauit bis, vel ter, non dicitur consuetus blasphemare. Quid de vero, solete, vide Bar. in l. j. versi. quæro. & renoco. C. quomodo & quando iudex. Adde l. 3. C. de episc. aud. vbi dicit, quòd consuetus & famosus fur dicitur per vnum furtum. vide Bald. in d. authen. sed nouo iure. C. de ser. fug. ver. 3. not. per Mod. in c. fi. de fur. & per Bar. in l. secunda. s. de fur. Et nunquid pro multis paruis furtis quis tanquam famosus possit suspendi, vide Bald in cap. j §. iniuria. de pace iur. firm. Et differentiam inter latrones & fures, vide in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugit. & Inst. vi bon. rap. in prin. & no. canonistæ in cap. ex parte. extra de test. Et quid si statutum facit mentionem de robaria, vide per Bal in auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. & l. si te. C. de infamibus. Quis dicatur prædo, an qui accipit rem absque voluntate domini, etiam si sit debita. tex. est in l. si ex stipulatione. s. de acquiren. possess. & est gloss. in l. cum qui. in verb. non tenetur. de fur. & no. glo. in authen. nauigia, C. eo. Quis autem sit depopulator, & deportator, vide tex. in l. si ibi aduocatorum, C. de postul. dicit ibi Bald. quòd istud vocabulum est parum in vsu, & in paucis locis reperitur. Adde tex. in l. j. §. j. ff. de abigeis. not. etiam Bal. in l. frumentum. per illum tex. C. quæ res vendi possunt. & dicitur furtum esse genus, quòd continet sub se rapinam. Ita dicit Barto. in l. [illegible] § si quis iurauerit. de iureiurand. Et de differentia inter furem & latronem. vide in capit. ex parte. & quod ibi Doctores, de testibus, per Ange. in §. pen. in Authen. vt nulli iudi. & per Barto. in d. authen. sed nouo iure. & Bald. in authen. nauigia. C. de fur.

§. Maiores. Opp. contra §. nostrum. de l. presbyteri, C. de episc. & cler. Dic vt dixi s. eodem. l. quædam delicta.

LEX XXIX.

1 *Damnatus ad mortem, statim efficitur seruus pœnæ, & testamentum factum ab eo, non valet.*

2 *Damnatus ad mortem potest examinari contra alios ad aliquale iudicium.*

3 *Lex, qui vltimo. per auth. sed hodie. C. de dona. inter vir. & vxo. non corrigitur in damnato ad mortem.*

4 *Sententia excommunicationis, trahit secum executionem.*

5 *Sententia corporalis nõ potest mandari executioni, de cã quæ fit ab homine intra decem dies, qui dantur ad appellandum.*

Qui

a 1 Qui vltimo. Ibi statim. &c. No. † q ad mortem damnati statim efficiuntur serui pœnæ, vt hic, & vidistis s. e. tit. l. quod ad statum. & sic ista sñia trahit secum executionẽ, vt no. in l. si quis filio exhæredato. §. irritũ. de iniust. rup. test. & hac gl. & iõ istorũ dãnatorũ ad mortẽ nõ valet testam. Quod intel
b ligebin dãnatis ab eo, q habuit iurisdĩonem. l. 2. §. fi. s. e. Et puto hoc idẽ esse ẽt si euaserint, vt si essent abrepti de manibus familiæ post sñiam latã. In pñti nõ dico ita de bãnitis. dixi in quæstione, quam
2 disputaui de exbãnitis. ¶ † Vlterius no. q licet isti sint serui pœnæ, tñ pñt examinari ad aliquale indicium 9 alios, vt hic in fi. dixi in l. maritus. s. tit. j. ¶ Op. in auth. de nup. §. quod aũt posita. C. de don.
3 inter vir. & vxo. auth. sed hodie † Rñdeo, illud quod hac lege dr̃,
c hodie corrigitur in ingenuo: secus in liberto. Sed illud, qđ hic dr̃, q corrigitur, est verũ in dãnato in metallũ: sed in dãnato ad mor
d tem ñ corrigit lex ista, dsed remanet firma, vt no. in d. auth. sed ho
4 die. facit l. eius qui. & qđ ibi not. p gl. & Dy. s. de testa. ¶ † Vlterius lex ista inducit per gl. nostrã 9 Canonistas, q dñt, q sñia excõicationis, secum trahit executionem: & ideo ab ea ñ põt appellari, vt extra de appel. c. pastoralis: §. fi. qđ vr̃ 9 hanc l. cõiũcta l. si qs filio exhæredato. §. hi aũt. s. de iniusto rup. test. & quod no. p gl. C. si a ñ cõpe. iud. l. fi. Sed qcqđ gl. dicat, dico ego q sñia excõicationis est alterius nãæ, q̃ ista: quia illa est medicinalis, ñ mortalis, vt in c. j. extra de sent. excõ. li. 6. & ideo circa illam tene opi. Cano. vt no. in d. c. pastoralis. & in Spe. de appel. §. in quibus. versic. 17. & versic. seq.
5 ¶ Vltimo † quæro e circa hanc l. vtrũ sñia corporalis possit man-
e dari executioni intra decem dies, qui dantur ad appellandum? Vr̃ q nõ j. nihil noua. ap. pen. l. j. circa prin. & qđ ibi not. in gl. ĩ verb. nouari. ¶ In 9rium vr̃ hic tex. qui dicit, statim, & gl. dicit hoc super verbo, perdũt. & pro hoc vr̃ expressum in l. addictos. C. de epi. aud. per quas leges hoc tenet Guliel. de Cug. non ob. l. j. j. nihil no. ap. pen. qa ibi loq̃ in ciuilibus. Rõ diuersitatis est, sm eum: qa in criminalibus pt qlibet appellare pro reo. l. nõ tm. j. de appel. qđ in ciuilibus ñ est, in qbus nõ põt appellare, nisi tm ille, cuius interest. l. a sñia. j. de appel. Spe. vr̃ tenere 9rium in ti. de execu. senten. §. videndum. versi. porro. Br̃ debetis scire, q q̃dam est executio, q̃ fit iure, vt q efficiat seruus, vel infamis, & sñia: & tunc talis executio fit statim lata sñia, vt hic, & l. qđ ad statũ. s. eo. & l. furti. in prin. s. de his qui no. infa. Quædam est executio, q̃ debet fieri ab homine, & ista vt puto, dẽt differri post decẽ dies, d. l. j. & qđ ibi no. j. nihil no. appel. penden. Non ob. d. l. addictos. quia ibi fiebat executio ante & male faciebat iudex, q hoc faciebat: vl' forte renũciauerat appel
f lationi, f ideo permittitur aliis appellare. Et hoc vr̃ sentire glo. qđ
g solum executio iuris fiat intra decem dies g & hoc putarẽ verius de iure, sed de consuetudine seruat 9rium: quia illi decem dies nõ expectantur.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Qui vltimo. Damnati ad mortem efficiuntur serui pœnæ. Fallit si appellatum est Item fallit si sententia fuerit nulla. Item si per sententiam interlocutoriam sit appellatum. hoc voluit Bal. in l. j. C. ex deli. defun. Et dum ponit Bar. hic, quid in bannitis, vide Bal. in l. fi. C. si non a cõp. iu. Si dãnatus ad mortem euaserit, non poterit testari. Facit ad id quod no. Bal. in l. ex ea causa. s. de postu. & vide Barto. in l. si is qui. §. j. de testa. Bar. & Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccl. & quod no. Inn. in c. quærenti. de offic. deleg. & no. Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & Imo. in d. l. si quis filio. §. irritum. de iniusto testa. glo. & Doct. C. de don. inter vir. & vxo. in auth. licet hodie. & Bal. & Imo. in l. seruo legatõ. §. fi. de lega. 1. & Bald. in d. l. fi. C. si a nõ compe. iud. Et ad hæc vide Bart. pulchre. in l. si eius. s. de testa. & per Rom. in l. j. de re iud. adde Bar. in l. non tantum. de appel.

b Alex. ¶ Quod intellige. An damnati ad mortem possint facere testamentũ, vide pulchrè Bar. in l. si eius. ff. de test. & Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. tri.

c Alc. ¶ Hodie corrigitur. An hodie damnati ad mortem efficiantur serui pœnæ, vide in l. si quis mihi bona ff. de acqui hære.

d Claud. ¶ Lex ista. Idem de sententia priuationis officij, dignitatis, aut iurisdictionis, secundum Fel. in c. cæterum. de rescrip.

e Alex. ¶ Vltimo quæro. An sententia corporalis possit mandari executioni intra decem dies. adde Bar. per illum tex. not. in l. non tantum. de appel. vbi vide. Adde quod no. Bal. post Bar. in l. si quis. §. hi autem. s. de iniusto. testa. Per Bar. in l. si qua pœna. ff. de verbo. signifi. & Bal. in d. l. fi. si a non competen. iud. per Roma. in l. j. C. de re iudic. ibi breuiter debetis scire, quòd quædam executio, &c. vide quod not. in l. fi. C. si a non cõpeten. iud. Adde Bar. post Guli. in l. fur. §. j. ff. de furt. Bal. Ang. & do. Io. in l. qui a latronibus. §. j. ff. de testam. Bald. in l. obseruare. §. proficisci ff. de offi. proconsul. & in l. addictos. C. de episc. aud. & not. in c. si quando. de offic. deleg. Bar. in l j. C. ex deli. defunc. & quod not. Bar. in l. non tantum, infra de appel. Inno. in c. quærenti. de offic. deleg. Bar. in rubr. de re iud. iuxta fi.

f ¶ Renunciauerat appellationi. Istud dictum reputatur multum no. ad limitationem gl. no. in l. pactum, s. de pact. & dic. vt dixi in l. non tantum. de appel. per Bar. in l. custodias. s. de publ. iud.

g Claud. ¶ Decem dies. Ita etiam tenet Pan. in c. quærenti. de appel. licet glo. not. ibi, q statim possit fieri executio. vide etiam Bal. in c. j. circa fi. de offi. deleg. vbi idem tenet quod Bar. sed limita vt ibi.

LEX XXXII.

1 *Sententia refertur ab libellum.*
Lex minor in dubio videtur intentata.
2 *Libellus incertus ex circunstãtiis non declaratus, procedit in criminalibus: quia poterit in processu declarari.*
Libellus, accuso te quòd percussisti me cum ense, procedit, licet nõ dicatur in qua parte corporis, vel cum sanguine.
3 *Damnatus lege Iul. de vi priuata infamatur.*

a 1 Si præses. a No. q sententia refertur ad libellum. ¶ Secundò no. † q in dubio vr̃ intentata lex mitior, vt hic. Dicitur hic, si præses ita interlocutus, &c. Contra, ex interlocutoria quis nõ infamatur. l. verbum. & l. interlocutorio. C. de his qui no. infa. Sol. quod hic dr̃, interlocutus est, intellige diffinitiue. Ad hoc facit C. de senten. l. post sententiam. Contra hoc extra glo. op. primò prout loquitur in interdicto, ista sententia non põt dici diffinitiua: quia continet incertum. non. n. dicit circa quam rem vis sit commissa: & ideo non declaratur quid veniat in restitutione, ergo sententia nulla, vt C. de senten. quæ sine certa quanti. per totũ. Sol. debes intelligere, q hic dicatur vim fecisti, scilicet vim obiectam in libello, & sic per relationem ad libellum, vt l. ait prætor. §. j. s. de re iud. & quod ibi plene dixi. ¶ Item opp. ad idem prout hoc sententia refertur ad accusationem criminalem. Nam vis quædã est licita. quædam illicita, vt probatur in l. creditores. C. de pigno. ergo si iudex pronunciat, vim fecisti, non sequitur, ergo es puniẽdus l. j. § j. s. ad turpi. & ibi dixi. Respondeo eodem modo, quia hic dicitur vim fecisti, s. obiectam in libello, ita quod ad illam se retulit, vel expresse, vel ex præsumptione istius legis. ¶ Vltimò videtur quòd ista lex in fi. sui male dicat. vbi dicit, vtriusque crimina obiecta sunt. Contra in l senatus. s. de accu. vbi dicitur, quòd quis non potest accusari diuersis legibus. Solu. quod hic dicitur, vtriusque legis crimina sunt obiecta, id est, crimen quod potest vtraque lege puniri secundum diuersas circunstantias, vt si fuisti accusatus quod aliquem deiecisti, inferendo sibi violentiam, nec dixi cum armis, vel sine armis. & sic potest vtraque lege comprehendi se-
b cundum diuersas qualitates, tunc intelligitur mitior, b ita loqui-
2 tur hic. Ex quo no. † quòd i criminalibus procedit libellus per cir-
c cunstantias non declaratus, c & poterit postea in processu declarari: sed si non declarat, mitior intelligitur, vt hic. Sed si omitteretur aliquid de substantialibus, quæ requiruntur in libello. l. libellorum s. de accu. tunc libellus non procederet, vt vidistis in d. l. libellorũ
d §. quod si libelli. Ex hoc apparet, quòd procedit talis libellus, d accuso te quòd percussisti me cum ense, etiam si non dico in qua parte corporis. & etiam si non exprimo cum sanguinis effusione, vel
3 sine. ¶ Vltimò Hugo dicit per hanc l. † quòd dãnatus l. Iulia de vi priuata nõ infamatur: sed male dicit, & reprehenditur hic in gl. vt plene apparet in ea. gl.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si præses. No. tamen ad hanc l. q in enormibus iudex debet vti seueritate, non grauitate. l. dignus. ibi seuere vindica. s. de re iud. Ita dicit Bal. in l. ea quæ, in fi. C. de cõd. indeb. ex in l. respiciendum §. j. s. eo. Bar. in l. pedius. s. de incen. rui. nau.

b Alex. ¶ Intelligitur mitior. Adde Inno. in c. cum dilectus. in verbo. iustitia. de ord. cog. vbi vide.

c Alex ¶ Non declaratus. Adde quod in ciuilibus procedit, vt in l. j. §. si quis argentum, de posit. & quod ibi no.

d Alex. ¶ Procedit talis libellus. Et quod postea possit declarari in processu, adde in simili Bar. in l. j. j. de appell. . Adde Bal. in l. edita. C. de edendo. & allegat Bar. hic. & in primo consilio. & adde quod habetur in l. in delictis §. si detracta. de noxali. Vide de interlocutoria tex. in l. 3. §. cognoscit. de offi. præfe. vigi.

LEX XXXIII.

1 *Pœna quæ imponitur ad tempus, post tempus videtur remissa.*
2 *Verbis legis & edicti stare debemus.*

a 1 Fratres. a No. tex. ibi, quia temporaria coercitio, &c. Not. ex hac l. † q pœna q̃ imponit ad tps. post tps videtur remitti, vt hic, & l. Imperator. s. de posthu. Scđo no. † tex. ibi, dum dicit, ratio iuris, & verba 9stitutionis. Ex quo no. q dẽmus stare ver-
2 bis legi, & verbis edicti, vt hic, & l. j. §. si is qui nauem. de exer. & l. 9spexit. q & a qui. s. & l. qđ constitutum. s. de mili. testa. & l. 9stitutionibus, j. de municip. quod facit ad statuta.

ADDITIO

a Ale. ¶ Fratres. Iste tex. allegatur pro decisione cuiusdam no. quæst per Bal. in rub. de con di. ob turp. cau. in fi. videlicet, q si quis est bannitus tempore, quo imbursulabatur ad aliquod officium, & tempore quo extrahitur, est positus extra bannum, & sic rebannitus, tamen repellitur. Vide in simili Pau. de Leaza. in q. are in scrutinio. Itẽ alleg. Bal. in auth. sed omnino. & ibi not. C. ne vxor pro marito. Quid si tempore quo fuerant concessæ represaliæ ciuibus huius loci, erat bannitus, licet rebanniatur, non vtitur priuilegio represaliarum, quod not. Facit etiam, quòd si statutum dicit, quòd instrumenta notariorum matriculatorum habeant exceptionẽ, & tempore rogationis quis erat matriculatus, tempore iudicij non. de quo per Bal. in l. 2. de excep. rei iud. Prædictis maxime primæ quæstioni. adde bar. in l. vsusfructus in fi. de stipula. seruorum. vbi no. quando sit inseruiendum legis verbis, de quo late in l. non dubium. C. de legi. & Bar. in l. omnes populi. in 2 q. prin. de iust. & iur. & l. si constante. in 9. q. prin. solu. mat. per Bar. in l. contra. de legib.

LEX XXXIIII.

Seruus. §. eos. Ad euidentiam scias, quòd delator qui nõ perficit delationem, punitur, l. deferre. j. de iure fisci.

LEX XXXVI.

In metallum. Vidistis s. eod. l. qui vltimo.

LEX

LEX XXXVII.

In dardanarios. Vidistis in l.annonam, s̃. de extraordi. crimi.

LEX XXXVIII.

Si quis aliquid. Opp.& solue vt in gl.

a §.Autores. a De hoc vidistis s̃.eo.l.capitalium.§.solent.

ADDITIO.

a Alex.¶Autores.Adde quod no.bar.ad istum §.in l.constitutiones,versi. quære, qui sunt & versi.seq.j̃.de appel.

§.Qui abortionis. De hoc dic, vt s̃.de siccariis.l. 3. §. sed ex senatusconsulto.

a §.Testamentum. a Dic de hoc,vt in l. si quis legatum de falsis.

ADDITIO.

a Alex.¶Testamentum no.contra notarios secundum bal.in l.fi.C. de edendo & in l.fi.de pœna iudic.Adde tex.& ibi Bar.in l.j §.is qui.s̃.de fal.& hunc tex.allegat glo.in l.si quis testamentum.§.sed & si quis.s̃.ad leg Aquil.

§.Instrumenta. No.contra aduocatos,& notarios, qui instrumenta eis producta, & exhibita dant aliis.

a §.Miles. a No.quod ille,qui percutit seipsum, venit puniendus.sic j̃.de re mili.l.omne delictum.§. qui se vulnerauit.

ADDITIO.

a Alex.¶Miles.Et de hoc dixi in l.1.de bonis eorum,& in l.2.C.de his qui sibi mor.cōsci. & hoc est verum etiam in bannito, qui potest ab aliis offendi secundum bal. in l. j. de ser.fugi.

LEX XXXIX.

1 *Grauius punitur quod fit per pecuniam,quam quod fit sine pecunia*

1 Cicero. No.ꝙ†grauius punitur quod fit per pecuniam,quā quod fit sine pecunia.quod facit cōtra assassinos,a qui occidunt aliquem propter pecuniam. De quo dicam in l.nō solum.§.si mandato.& §.Proculus.s̃.de iniur.De materia huius legis,qualiter puniatur ille,qui facit aliquam abortiri, vidistis in l. diuus,s̃.de extraordi.crimi.

ADDITIO.

a Alex.¶Contra assassinos.No.de assassinis & aliis qui faciunt aliquid per pecuniam,vide quæ dixi in l 3.§ transfugas,de sicariis.& bar.in d.l.non solum.§.si mandato.s̃.de iniu. & bal.in l.non ideo.in prin.de accus.& vide quæ habentur in l.2.§.fi.s̃.de eo per quem factum erit.

LEX XL.

a Metrodorum. a No.hāc l.ꝯ eos,qui receptant exbannitos,de quo vidistis in l.2.de recepta

ADDITIO.

a Alex.¶Metrodorum.hunc tex.alleg.Ro.in no.suo.

LEX XLI.

1 *Pœna specialis si reperitur apposita super crimine,& etiā pœna generalis,quādo illa generalis trahatur ad specificata.*
2 *Pœna specialis & generalis,an imponatur eadem lege, aut diuersis,differentiæ ratio quæ sit.*
3 *Statutis stantibus duobus, quorum vno dicitur ꝙ testis possit de falso accusari intra mensem,alio ꝙ de falsitate possit intra decem annos accusari,testis non potest post mensem accusari,licet videnda sint verba statuti.*
4 *Statuto stante ꝙ pro delicto facto de nocte pœna dupliceiur:item in platea:item in festo.si delictum committitur de nocte in platea,& in festo,qualiter duplicabitur pœna.& nu.2.*
5 *Prædicto statuto,& facto stante.simplum duplicabitur.*
6 *Duplo inest simplum,nisi aliter appareat.*
7 *Statuto stante,ꝙ si nobilis offendat popularem, puniatur pœna quadrupli eius quo puniretur popularis:& nobilis offendat popularem de nocte in platea, & in festo,qualiter punietur.*
8 *Statutum de publicatione pœnarum,an habeat locum in pœnis non limitatis,sed quæ imponuntur arbitrio iudicis.*
9 *Statutum prædictum habet solum locum in pœnis existentibus in quantitate,nō in specie.*

a Sanctio legum. a Hæc est lex multum notab.Glo.intelligit hanc l. si multæ sunt pœnæ limitatæ à iure in delictis.est etiam in iure quædam clausula generalis quæ dicit,quod vbi pœna non reperitur limitata, imponitur arbitrio iudicis. l. 2. s̃.de crimi.stel.Certè ista clausula non porrigitur ad specificata.Ad istam lec.op.quia secundum hunc casum gl. illa clausula generalis non imponit certam pœnam, sed arbitrio iudicis. sed text. hic dicit, certam pœnam irrogat. ergo mala est positio casus glo.Respon.Immo est certa,quia illa videtur expressa,quam iudex declarabit:ar.ad hoc l.vnum ex familia: circa prin. s̃.de leg.2.& l.asse toto,supra de hær.insti.& l institutio.de condi. insti.quod no.Secundò ad hanc l.op.quia in fi. hic dicitur eadem lege, sed secundum hanc positionem casus diuersæ sunt leges, quæ loquuntur generaliter, vel specialiter.Huius contrarij timore dicit gloss.eadem lege, scilicet in genere, non eadem in specie. Ista lec.licet possit satis sustineri, tamē fecit magnam violentiam literæ.& ideo Dy.intelligit hanc alio modo,ponendo casum sic, pone quòd aliqua lex, vel statutum plura capitula habet, in quibus est imposita certa pœna:postea in fine est apposita clausula generalis,certè illa non porrigitur ad specificata. Ita intelligit Dyn.
b hanc l.quod mihi plus placet.Tamen ad hanc lect.opp.de l.j.§.j.b supra de oper.no.nun.& l.j.§.dixerit aliquis.s̃.de publica.So.quādoque pœna specialis,& pœna generalis imponuntur eadem lege,seu eadem constitutione habente plura capitula, tunc clausula generalis non refertur ad specificata,casus est hic.Quandoque imponitur in diuersis legibus, & constitutionibus pœna generalis,& specialis: tunc vtraque lex locum habet.ita loquuntur contraria. Plus quidam dicunt,scilicet quòd vtraque pœna habet locum quo ad originem,& quo ad executionem. hoc ipsi probant per l.iubemus.C.de sacrosanc.eccle.coniuncta l. non dubium. C. de legi.Nam in d.l.nō dubium.Pœna imponitur generalis annullationis contractus facti contra legem:in d.l.iubemus.imponitur specialis pœna alienationis contra legem, & tamen vtraque pœna habet locum etiam quo ad executionem. Horum opinionem refert Cy.C.de sepul.vio.l.qui sepulchra. Ista opinio videtur contra casum l.senatus. supra de accusa.secundum vnam lect. prout ibi loquitū de homicidio,& parricidio:& tamen ex vna tantum lege debet fieri executio,vt ibi dicitur,& ideo dom.Ray.de Forli.in quadam sua disputatione dixit vnum bonum verbum, quod si quidem pœna generalis imponitur per legem.& specialis per hominem,tunc vtraque concurrunt,etiam quo ad executionem,vt d.l.non dubium.coniuncta d.l.iubemus.Sed quando vtraque pœna venit imponenda per hominem, tunc quo ad originem habent locum,non quo ad executionem,l.prętor edixit.§.j.supra de
1 iniur.& l senatus.supra de accu. cum simil. Et ideo†ex prædictis habes recolligere quatuor verba, quando super eodem repe-
c ritur pœnac specialis.& pœna generalis,tunc si quidem pœna generalis est incerta,& arbitraria non refertur ad specificata, siue in eadem lege,siue in diuersis,vt hic secundum lect. gloss. Si vero vtraque pœna est certa,tunc aut vtraque pœna est in eadem constitutione,& generalis,non refertur ad specificata, vt hic, secundum lect.Dy. Aut imponitur diuersis legibus, & tunc aut vna pœna infertur à lege, & alia ab homine. & vtraque habet locum,etiam quo ad executionem. Aut vtraque ab homine: & tunc non habet locum quo ad executionem,sed quo ad originem sic,vt ex
2 prædictis patet. ¶†Quæro quæ sit ratio diuersitatis,vtrum istæ pœnæ imponantur in eadem lege,aut in diuersis legibus vel constitutionibus? Respondeo, ratio ponitur hic in fin. ibi, nec sane est verisimile delictum vnum,&c.quod declara: quia licet vna lex habeat plura capitula,tamen vnum ius est accusandi ex omnibus capitulis.Nec enim quot capitula habet,tot accusationes,seu tot iura accusandi nascuntur. vna enim est accusatio leg. Cornel. de fal. vel de sicariis,licet habeat plura capitula.& sic de singulis,vt patet de public.iudic.l.prima, & Institu.de pub iudi.per totum. & ideo eadem accusatio,seu idem ius accusandi, non debet habere ita varias & ita contrarias naturas circa idem delictum, & ita loquitur hic.Sed quando ex diuersis legibus imponūtur, tunc sunt diuersæ accusationes:& diuersa iura accusandi.ideo pnt se in plus & minus habere.¶Circa hoc,duo sunt hic statuta, vnum ꝙ testis possit de falso testimonio accusari intra mēsem tantum.Aliud est statutum,quòd qs possit accusari de falsitate intra decem annos.

¶†Quæro

ADDITIONES.

a Ale.¶Sanctio legum.No.paria esse aliquid esse certum,& certificandum.Idem habetur in l.certi condictio. ff. si cer.pet.vbi certi condictio datur ad certum,& certificandum.
b Alex.¶Oppo.de l.j.§.j.An clausula generalis trahatur ad specificata, vide quòd si eius est in vltimis voluntatibus.l.libertis quos.de alim.& ciba.lega. & ibi Bar.in l. doli clausula.de verbo.obliga.De hac materia vide bonū tex.in l.quoties.de actio. & oblig.& vide per Bar.in d.l.j.de sepul.viol.& per Cyn.& Bald.& Ang.& Sal. in l. qui sepulchra de sepul.viola.facit tex.in l.cum.s̃.de fur.& per Bal.in l.quid ergo.§ pœna grauior.de in famia.per Specu.in tit.de accus.circa prin.& vide dominum meum.videlicet Ang.de Aret. in tract.suo maleficiorum,in versi. caput à spatulis amputetur.Vide Bar.in l.senatus.de accusa.& in l.j §.j.de oper.no nun.& in l.doli clausula de verbo. oblig.& in l.1. s̃.vi bono.rap. Adde Bal.in l.si venerabilis ecclesiæ.de episco.& cler. Sed quid si per legem imposita est certa pœna specialis, & per statutum imponitur alia pœna specialis, dic, quod l statuti pœnæ statuti. Quid si statutum imponeret pœnam perpetuam banni pro vulnere, aliud statutum dicit, quod pro vulnere facto in palatio puniatur pœna centum,quis vulnerauit aliquem in platea, an debet vtraque pœna puniri. Habeo disputationem Do.Guid.de Suza.in quæstio.inc. pœna. de facto quidam facit insultum. Et quando per diuersas leges imponitur diuersa. vide per do.Ioan. in l.2. de publ.iud. & omnino Bal.in l.data opera C.qui accu.& in d.l.qui sepulchra. de sepul. viola.
c Ale.¶Reperitur pœna.Quando vna prouisio specialis deroget alteri minus speciali,& quomodo cognoscatur,vide Bar.in l.hac consultissima. C. qui testam. facere possunt, in prin.

3 ¶†Quæro vtrum [a] ex vigore illius statuti generalis vltimi, quis
a possit de falso testimonio accusari post mēsem? Et vř quòd sic: qa
cū istæ sint diuersæ leges, iudex p̄t eligere q̄ vult, gñalem, vel spe-
cialem, vt dictum est. Cōtrarium determinaui: quia prædicta sunt
vera, quando leges generales, & speciales ponunt diuersas accusa
tiones, seu diuersa iura accusandi: sed si hoc non faciunt, sed circa
vnum, & idem ius accusandi disponunt, tunc clausula generalis
non refertur ad specificata, quia esset iniquum, vt vna, & eadem
accusatio, seu ius accusandi esset annale, & perpetuū. & hoc vult
text. hic: vnde ad hoc debet respicere, vtrum illæ leges diuersæ in-
ducant diuersum ius accusandi, an circa idem disponant. hęc est
4 veritas. ¶†Vltimò, per ciuitates Italiæ sunt plura statuta, quæ in-
ducunt duplicationem pœnarum, vt puta, si quis percusserit in
platea, vel de nocte, pœnæ duplicentur. Item si in festo, vel in die
fori, pœnæ duplicentur. Quero, quid si aliquem percussi in platea
de nocte die festo, an ex qualibet qualitate fiat duplicatio? Hic vi
detur casus ꝙ non. Nam vt dixi vobis in l. denunciasse. §. quid ta-
men. s̄. de adult. ista statuta, quæ inducunt duplicationem, non
inducunt nouam accusationem, sed qualificant primam, mo-
do eadem accusatio non debet quem punire diuersis æstimatio-
nibus, & diuersis respectibus. casus est hic ibi, nec sanè, &c. In con
trarium videtur casus s̄. eo. l. aut facta. vbi dicitur, ꝙ in quolibet de
licto veniunt consideranda septem. ergo omnes istę qualitates cō
siderabuntur. Quid dicemus? Dicunt quidam, qui disputauerunt
hanc q. quòd non debet duplicari pluries: quia senatus censuit, ne
quis ad idem crimen pluribus legib. fiat reus, d. l. senatus. Sed cer-
tè d. l. senatus. nihil facit ad propositum: quia hic nō punitur diuer
sis legibus, sed vna, in qua habetur respectus ad diuersas qualita-
tes. Dicamus ergo sic. Quando per istas qualitates pęnæ augētur
non tamen per nomina multiplicatiua, vt dupli, tripli, quadrupli,
tunc omnes istæ qualitates considerantur, d. l. aut facta. Quando-
que pœnæ multiplicantur per ista nomina multiplicatiua, & tunc
licèt de iure debeat haberi respectus omnium, d. l. aut facta. tñ nul
la potest fieri duplicatio, quæ excedat quadruplum, vt Institut. de
act. §. omnes. vnde vsq; ad quadruplum poterit multiplicari, non
vltra. Nec ob. lex, quæ dicit, quòd eadem lege non debet quis pu-
niri varijs æstimationibus: quia concedo, varijs æstimationibus, s.
eodem respectu, sed diuersis respectibus, & diuersis qualitatibus
concurrentibus, benè potest variè puniri, & nihil est qđ repugnet
d. l. aut facta. Et de hoc dixi in l. fideicommissa. §. si quis decem, s̄.
de leg. 3. Item non obstat si dicas quòd tex. Inst. de actio. §. omnes.
loquitur, quando pœna per ista nomina multiplicatiua imponi-
tur: quia ibi loquitur ciuiliter, quæstio nostra quando criminali-
ter. Nam non recordor aliqua lege istam pœnam criminaliter im
poni. Vnde illarum legum argument. hoc dico ratione identitatis
rationis. l. omnem. & l. tam ex contractibus, supra de iudic. Præ-
terea, cum statutum sit quædam ciuium conuentio, l. j. s̄. de legi.
& pœna conuentionalis non possit excedere quadruplum, ergo
&c. vnde statutum simpliciter loquens, trahitur ad ius commune,
vt quadruplum non excedat, arg. infra de munerib. & honorib. l.
j. §. j. & C. de noxa. l. 2 ¶Sed quæro † iuxta prædicta quid duplica-
5 bitur? Respondeo, illud quod erat simplandum, vt supra quod
met. cau. l. si cum exceptione. §. j. & §. quadruplabitur. & §. Iulianus.
6 ¶Sed quæro, † [b] an in duplo insit simplum? Respondeo, in du-
b bio sic, nisi aliud appareat, l. hoc edicto. §. j. s̄. de publ. Vnde in quę-
stione prædicta aliquis deliquit de nocte, in platea, in die festo,
&c. si ponis quòd simplum sit centum: quia de nocte, erunt ducē-
ta: quia in platea, erunt trecenta: quia in die festo, erunt qua-
dringenta: & si esset alia qualitas, posset ascendere ad quingenta.
Quod enim dixi, quòd posset ascendere vsque ad quadruplum
ad plus, intellige illud quadruplum vltra simplū, vt patet in actio-
ne furti manifesti. Sed contra prædicta videtur d. l. si cum exce-
ptione. §. quadruplabitur. vbi dicitur, quòd debet quadruplari sim-
plum cum omni sua causa, sic ergo hic eadem ratio videtur, vt
sit simplum centum: propter noctem ducenta: propter locum,
quia in platea, quadringenta: hoc est, vt dupletur illud simplum
cum illa sua causa, scilicet noctis. & sic de alijs qualitatibus. Respō
deo, omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis ipsi
maleficio, & si bene respicis, illa qualitas loci cum incipit inesse,
non reperit maleficium commissum cum illa qualitate noctis,
vel alia, sed reperit eum in actu committendi. Nam eodem tempo
re istæ qualitates accidūt, vt dictum est. hoc p̄misso dēs scire, ꝙ il-
læ qualitates, quæ habent duplare, non possunt operari suum effe
ctum, nisi in eo qđ reperit duplandum. argument. supra de condi-
tio. & demonstr. in l. testō quidam scripserat. & de lega. 1. l. quidā
testamento. §. si tibi. sed istæ qualitates non reperiunt, nisi malefi-
cium simplex, vt est ostensum: ergo illius pœnam simplicem du-
plant, & non vltra. Nec sufficit, si illas qualitates reperit in fieri: im
mo oportet ꝙ eas reperiat in facto esse, secundum propriam signi
ficationem, vt s̄. de iurisdi. omn. iudi. l. si quis id, qđ. §. j. ꝙ si dum pro
ponitur. Præterea aut dices, ꝙ qualitas loci duplicat delicti pœ-
nam cum qualitate temporis, & tunc eadem ratione tempus du
plicabit propter locum, cū vtraque eodem tempore cōcurrat, &
sic esset repugnantia, & perplexitas. l. si Titius s̄. de condi. instit.
Præterea non est dubium, ꝙ prima qualitas solum inducat dupli-
cationem simpli sed hic quælibet: istarum qualitatum est prima,
cum eodem tempore concurrant, vt dictum est: ergo quodlibet
simplum duplicat. l. qui duos. in princi. s̄. de reb. dub. Præterea hic
constat saltem, ꝙ nulla istarum qualitatum est posterior altera. er-
go nulla inducit duplicationem respectu alterius, l. cū qui nouissi
mus, s̄. ad Treb. Facit qđ no. in l. eum actum, s̄. de neg. gest. in fi. per
glos. Sed si poneremus, ꝙ esset quædam qualitas, quæ inesset ipsi
maleficio post id perfectum cum omnib. qualitatib. tunc duplica
retur cum omni sua causa, etiam si excederet quadruplum, vt j.
tangam. Exemplum, dicit statutum, ꝙ p̄ negantem pœna duplice-
tur vel augeatur in quadruplo. certè istud negare, venit post male
ficium perfectū cū omni sua cā, & duplicatur illud totum tanquā
illud sit simplum, vt d. §. quadruplabitur. Sed poteris dicere, ergo
nec ipsa pęna maleficij simplicis duplicatur: quia ipsum maleficiū
cum illa qualitate in esse producitur. Sed r̃ndeo, sicut ignis præce
dit calorem quodam ordine nãæ licèt nō ordine t̄pis, & sicut ob-
ligatio p̄cedit actionē, l. licèt. §. ea obl̃o, s̄. de procur. qđ est quodā
ordine nãę siue intellectus: ita maleficium præcedit in nã, & intel
lectu omnes suas qualitates. Vnde puto, ꝙ si ex verbis apparet, ꝙ
aliquo ordine intellectus, vna qualitas præcederet aliam, licèt in
instanti t̄pis producerentur in esse, tñ tunc vltima qualitas dupli-
caret pœnam maleficij cum omnib. illis qualitatib. q̄ in intellectu
7 precedunt, vt ostendam inferius. Quero ergo; † pone, dicit statu-
tum huius ciuitatis, ꝙ si nobilis offenderet popularem, puniatur
quadrupli pœna eius, qua puniretur popularis offendens popu-
larem, contingit ꝙ nobilis offendit popularē de nocte in platea,
& die festo, queritur, quæ sit pœna eius, posito, ꝙ illius offensę
simplicis esset pœna centum? Respondeo, tota pœna quę impo-
neretur priuato habita ratione omnium illarum qualitatum, est
simplum. & illud totum quadruplabitur, & sic multum poterit
ascendere. Hoc probo primò ex significatione verborum, quę
habent respectum ad pœnam, quę imponeretur populari, quod
debet

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quæro, vtrum. Adde, quæ dixi in l. 2. in prin. s̄. de verbo. obli. post Bar. in l. quæsitum. §. pe. de fund. instruc. & qđ ibi dixi, sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, ver. circa hanc contrarietatem statuti. in ver. quoquequid si aliquem percussi in platea de nocte. nota, quia si statutum dicit, ꝙ pœna falsi duplicetur, si commissum fuerit in palatio, & aliquis obrepserit falsum iudici in palatio, an puniatur pœna falsi? Dic ꝙ non, quia dēt intelligi de tali falso, qđ posset committi in palatio, & extra, sed hoc poterit committi extra, ergo &c. Ita cōsuluit notāter Bar. in cons. 190. inci. Tudertinus quidā. & ibi vide ad no. p̄ Bar hic, an statutū de duplicatione pęnæ inducat necessariā accusationē. Adde Bar. in l. aut facta. §. locus. s̄. e. Et de duplicatione pęnarū, vide Bal. in l. cōtra negātē. C. ad legē Aquil. & ibi ꝙ duplum non simplum esset duplicandum. Et istis adde Barto. in l. 1. circa fin. s̄. si famil. fur. fecis. dica. & in l. Mæuius, §. duorum. de leg. 2. & Ang. hic, & Bar. in l. aut facta. §. j. s̄. eo. & in l. vulgaris. de fur. & Bar. in l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. & Bal. in l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest. in ver. restat quærere de pœnis. Non obstat si dicatur, ꝙ Insti. de actio. §. omnes autem. loquitur, qñ pœna per nomina multiplicatiua imponitur ciuiliter, quęstio nr̃a qñ criminaliter. Nā non recordor per aliquā legē, istā pœnā terminatiue imponi. Vnde illius legis ar. hoc dico, p̄pter identitatē rationis l. omnem, & l. tam ex contractib. de iud. Præterea, cum statutū sit quædam ciuium conuentio l. 1. s̄. de legi. & pęna conuentionalis nō potest, excedere quadruplum, ergo, &c. Vnde statutū simpliciter loquens trahit̃ ad ius cōe, vt quadruplum non excedat, argum. l. j. §. j. de munerib. & hono. & l. 2. C. de noxalib. Sed quæro iuxta prędicta, quid duplicatur? Respōdeo; illud qđ erat simplandum, vt s̄. qđ met. caus. l. si cum exceptione. §. j. & §. quadruplabit. & §. illud. Sed quæro, an in duplo insit simplum? R̃ndeo quòd sic, indubiè, nisi aliud appareat, l. hoc edicto. §. fi. de pub. vnde in inquisitione prædicta, aliquis de nocte in platea cōmisit delictū, erūt triginta, & si in die festo, erūt quadraginta, & si esset alia qualitas, posset ascēdere vsq; ad quadruplum. & ibi bar. dicit, ꝙ dēt quadruplari simplū cū oī sua cā. sic ergo, sicut vř vt simplum qñ p̄p noctem, vel quia in platea duplicetur, ita de alijs qualitatib. quia oēs istæ qualitates insunt eodem instanti temporis. Nam alia qualitas loci nō incipit reperire maleficium commissum cum illa qualitate noctis, vel alia si reperit eū in actu committendi. Nam eo tempore istæ qualitates accedūt, vt dictū ē.

b Alex. Sed quæro. Adde quæ dixi post Barto. in l. hæc actio, s̄. de calum. & adde Bar. in l. interpretatione, j̄. eo. Et adde Doctores in hac materia secūdum Bal. in c. j. §. si duo. de pace tenenda. quando ex legis dispositione petitur principale, vna cū pęna, & ex eadē lege, & ex eadē actione, tunc in pœna cōtinetur sors, secus si ex diuersis causis. Primū p̄bat̃ in l. hoc edicto. hic allegata. Scđm probatur in l. si pro fure, de condictio. fur. quæ doctrina est, qñ sors consistit in specie, & pœna in quantitate, quia non grauatur obligatio quātitatis per obligationem speciei, supra quod met. cau. l. si cum exceptione. §. qđ si homo. licet ille tex. posset induci in cōtrariū. Sed dic vt p̄ Bal. in d. c. 1. & adde gl. no. quam ibi ipse allegat. Et prædicta not. in pœnis, q̄ imponuntur per noīa multiplicatiua, sed qñ imponuntur à lege per nomina simplicia, nunquam inest simplum. C. de sent. quæ pro eod. l. 1. in fin. & ibi not & facit Insti. de actio. §. tripli. & ar. ff. de ver. obli. l. stipulatio ista. §. alteri. & qđ no. C. de ser. fug. & in l. pe. per Bal. & vide Bal. in l. contra negantem. C. ad leg. Aqui. & in l. hęredem. §. sed et. ver. quæritur. de calumniatorib. & in l. si cū exceptione. §. si quis nō restituat. qđ met. cau. Et adde, ꝙ si est incertum simplum, est incertum quod multiplicatur à simplo. ita Bal. in l. arbitrio s̄. qui satis cog. & vide Bar. in l. si cum exceptione. §. j. quod met. cau. Bar. j̄. eo in pen. q. & adde tex. & ibi Bal. post Bart. in l. j. de sponsa. Adde quæ consuluit Bald. cons. 269. 2. lib.

debet intelligi cum omnibus suis qualitatibus. Casus vr̃ s. si fam. fur. feci. dica. l. 1. in fi. & l. 2. cum sua gl. Nam illo edicto sufficit præstare quantum præstaret quilibet homo, si hoc fecisset, d. l. 1. & hoc intelligitur cum oĩb. qualitatib. suis, hoc est pro furto manifesto quadruplum, pro alio duplum. Pro hoc s. de parri. l. vtrũ, vbi præstans opẽ tenet pœna, qua tenetur principalis cum omnib. suis qualitatibus. Præterea regula est, qñ vna relatio fit ad aliquid, refertur ad illud, cũ omnib. suis qualitatib. vt s. de ali. & ciba. leg. l. à filio. §. testator. & intelligo de qualitate circa tps, & circa modum, & alia similia, vt ibi patet. Præterea hoc esse verum apparebit, rñdendo multis, q̃ possent dici in r̃rium, in quibus determinabo multas quæstiones ad hoc pertinẽtes. Non ob. qđ dictum est supra videlicet, q pœna simplicis maleficij duplicatur: quia illud est verũ, qñ statutum simpliciter loquitur per hæc verba, pœnæ maleficiorũ duplicentur, vel pœnæ duplicentur, & similia. Secus si dicit, puniatur pœna quadruplici eius, quo alias puniretur, & sĩlia verba, p rónes supradictas. & hoc probo esse verũ. Si fideiussor intercedit simpl'r, nõ tenet in augmento ꝯtingente obl'oni ex aliqua qualitate. l. j. cum si. s. de in litem iuran. Sed si fideiussor intercessisset promittendo iudicatum soluere, tenet in omni eo, qđ veniret in sñia, vt s. iudi. solui. l. iudicatum solui. Ita in proposito, istius statuti verba referuntur ad sñiam, hoc est ad illud, in quo puniretur: ergo illud totũ pro simplo hr̃. Et p̃dicta intelligo. qñ circa primas qualitates, quas dico cõputari in simplo, statutũ loquit p verba simplicia. s. pœnæ maleficiorum duplicentur, &c. & in alio statuto se referat ad id, quo puniretur, &c. Sed si circa omnes qualitates loqueretur eodem modo. s. q se referret ad tps sñiæ, seu punitionis, tũc pœna tm̃ simplicis maleficij duplicaretur, vel quadruplicaretur. Rõ: qa nulla dictarũ qualitatũ respicit maleficium añ alia in ordine tpis, vel in ordine intellectus, sed eodẽ tpe ꝯcurrũt vt dictũ est. Sed si poneremus q statutum circa aliquas qualitates loqueretur simpliciter: circa alias se referret ad tps punitionis, tũc illæ primæ qualitates computarẽtur in simplo, per easdem rónes. Itẽ p̃dictis vr̃ obstare l. itẽ veniunt, §. cũ prædiximus. s. de pet. hæ. & qđ no. s. si cer. pe. l. certi ꝯdictio. in prin. circa fi. 2. gl. vbi vr̃, q istæ qualitates non ꝯsiderentur. Rñdeo, quædam sunt qualitates, q̃ insunt ab ipso initio, & in illis procedit, qđ s. dixi. Quædam sunt qualitates, quæ ex post facto superueniunt, & illæ nõ attendunt, vt in ꝯrijs. Et iõ si statutum diceret, q pp negationem, vel pp ꝯtumaciam pœna duplicaretur, vel aliàs augeretur, dico q adiectio pœnæ, q̃ fieret pp illas qualitates superuenientes ex post facto, nõ veniret in illa duplicatione, vel augmẽtatione, per dictas leges. Sed qualitates, quæ insunt ab initio, bene pñt augeri p eas, q̃ superueniũt ex post facto vt s. dixi. Item prædictis vr̃ obstare l. in furti. in prin. s. de fur. vbi verum pretium duplicatur, nõ autẽ interesse singulare. Sol. ideo ibi non duplicatur: quia non venit in petitione: secus in alio interesse, qđ in petitione venit regulariter. Et iõ dico, cũ statutum dicit, q nobilis puniatur pœna quadrupli eius, qđ puniretur popularis, intellige regul'r: secus si in persona aliquorum tale maleficium haberet singularẽ pœnam. Itẽ ꝯ p̃dicta facit: qa s̃m hoc talis pœna excedit quadruplum, ꝯ §. oẽs inst. de act. Sol. non est verum: qa totũ illud primũ accipit pro simplo. Simile, vsura non parit vsuram, verũ est, nisi vsura redigatur ad sortem, vt s. mand. l. idemq;. §. deniq;.

8 ¶ † Quæro, an in pœnis, q̃ non sunt limitatæ, sed imponuntur arbitrio iudicis, hẽat locũ statutũ, qđ loquitur de duplicatione pœnarum: Vr̃ q non. l. Scio. §. medico. s. de annu. leg. Contrarium dico, & duplicabit id, qđ pro tali maleficio consuetũ est imponi ar. eius qđ no. in l. quid ergo. § pœna, s. de his qui no. infa. & s. e. l. nodic. Vltimò scias † q statuta q̃ loquunt de duplicatione pœnarũ,

9 non hñt locũ in speciebus. sed solũ in quãtitatib. l. Lucius. §. impuberem, s. de le. 2. & iõ si pro maleficio dr̃et amputari manus, certè si fieret de nocte, non duplicaretur. Et vide circa hoc qđ dixi in d. §. impuberem & in l. Mæuius. §. duorũ. s. de le. 2. vlt. & pe. q. Quid in tpe relegatiõis, an duplicet? Dic, vt dixi ĩ l. senatus. §. fi. s. ad Turp.

LEX XLII.

1 *Statuto stante, quòd pœnæ duplicentur, in duplo in sit simplum.*

a Interpretatione. In hac l. potes ponere casum per l. si præses. s. e. & j. tit. 2. l. 3. §. si quis. & per

1 l. hæc enim, s. de susp. tu. † Quæro dicit statutũ, q ex aliqua causa pœna duplicet, vtrũ in duplo insit simplũ? Rñdeo q sic, qa interpretatione legũ, &c. & vr̃ tex. in l. hoc edicto. in fi. de publ. & qđ met. cã. l. si cum exceptione. §. Labeo autem. in fin. & § quatenus. in princ.

ADDITIO.

a Claud. ¶ Interpretatione. Hanc legem intellige, q debet eligi minor pœnarum, non minima, quæ esset contemptibilis, secundum Inn. in c. de causis. de offi. deleg. & ibi Bal. itẽ per hanc legem probatur, q si per statutum, vel constitutionem imponeretur pœna capitalis, intelligeretur non de pœn. mortis, sed exilij. & ita vult glo. in l. j. C. ne Christia. manci quam pro singulari allegat Io. de Imo. in l. 2. s. de pub. iud. & refert Ale. in l. elegãter. §. qui reprobos. C. de pig. act. vide Ange. in tract. malefi. in glo. super verb. caput, & ita per hanc legem dicit gl. in l. pen. & ibi Bald. C. quæ res vendi non pos. gl. & Sali. in l. j. ad leg. Iul. peculat. Quid autem si statutum dicat, sub pœna personæ, vide Bald. in c. nonnulli. de rescri. & adde aliam gl. in l. nulli. C. de iniit. omn. iudi. in gl. fi. & in l. fin. C. de veter. numismat. potesta. lib. 11. & Sal. in l. 2. C. de fals. mon. facit quod no. Bar. in l. 3. s. de sus

pec. tutorib. vide omnino Arc. in c. qualiter & quando. §. si. de accusa. vbi loquitur qñ lex vel statutum vtitur verbo, capite. Ponit etiam ibi, quando lex dicit, maxima, vel acerbissima pœna imponatur, vel alio superlatiuo, quæ pœna sit imponenda, vide Alexand. consi. 104. vol. 1. & consi. 127. in vlt. col. vol. 3. De materia per omnes fere in d. c. qualiter, & quando. & Fel. in c. ex literis. de const. Adde Mathe. notab. 188.

LEX XLIII.

1 *Statuta ciuitatis, an sint annalia, vel perpetua.*

a Imperator. a Op. C. de postu. l. j. Sol. Ibi interdicit alicui artem suam solẽniter lite ꝯtestata, & cã cogni-

b ta, & data sñia diffinitiua: b hic vero simpl'r interloquendo interdicit alicui artem suã. Hæc opi. tenetur cõiter p Doc. hic. & in l. ꝯria.

1 & Inn. tenet cã in c. qđ translationẽ. ex de off leg. ¶ † Ista lex inducitur ad q. per quosdã, vtrum statuta ciuitatis sint annalia vel perpetua? Et vr̃ q sint annalia. Nã statuta firmantur iure Ptãtis, cuius officium durat anno tm̃. Contrariũ est dicẽdũ. Nã statutũ non dicit ius p̃torũ, nec pendet ex ptãte p̃toris, sed dr̃ ius ciuile. l. omnes populi. s. de iust & iur. Ergo est ꝑpetuũ, vt Inst. de perpe. & tẽp. act. circa prin. & §. j. ita dicit Dy. Mihi vr̃, q dẽamus aduertere ad duo. primò, an statutum sit perpetuũ. Et dico, q sic, siue sit factum à populo: qa est ius ciuile: siue sit factũ ab aliq o hñte ptãtem, vt ab epo, legato, & p̃fecto, Duce, Marchione, & sĩl. Casus est extra de offic. leg. c. fi. & de statu. ꝯ lib. eccl. fac. c. nos Federicus, in feud. Prout ibi dicit, de ptãtib. & rectorib. & simi. facit l. falso, C. de diuer. rescr. Secundò potest quæri de actione descendente ex statuto, & tunc aduerte, si qdẽ sit à populo, & tũc ẽ ius ciuile, & actio erit ꝑpetua, vt Insti. de ppe. & tẽp. act. Sed si statutũ sit ab aliquo præside, vt quotidie fieri videmus à Duce, Marchione, ab ẽpis, tunc actiões descẽdẽtes ex eis, si qdẽ sũt pœnales, durãt anno. Vr̃. n. ius p̃torũ, qđ ẽ factum à magistratib. ergo, &c. vt in tit. Insti. de perpe. & temp. actio.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ Statuta ciuitatis sint annalia. Pro ꝯcordia, aduerte nunquid actiones pœnales descẽdẽtes ex statutis sint pœnales, an perpetuæ. Bar. in l. stipulationum. ff. de ver. obl. dicit, q sunt annales, licèt statuta sint perpetua. Contrarius allegatur in hac l. fin. Tu dic, prima opi. procedit, quando agitur ciuiliter: secus si criminaliter. Ita Doc. in d. l. stipulationum. Posset etiam dari alia solut. secundum nouam considerationem do. Ias. in §. sed istæ. Inst. de actio.

ADDITIONES.

a Alex. Imperator. ¶ No. gl. in l. fin. s. de iniur. & adde do. Anto. & Card. Flor. in c. ex literis. de consti.

b Ale. ¶ Snia diffinitiua. Dic ergo, q sñia diffinitiua ẽ, q̃ ꝑpetuo durat, vt cõdẽnatoria. l. 1. & ibi no. C. de postu. Aut est interlocutoria, & tũc aut fert rõne cõtumaciæ, & ñ delicti. & tũc eatenus durat, quousq; cõtumacia purgat. c. ex literis, de cõstitutionib. l. 1. §. si frater. s. de col. bonorũ. Pan. in d. c. ex lr̃is. ver. in gl. 3. & Bar. in l. si q adulterij. C. de adul. In alia interlocutoria dicit Bal. in l. puto. §. j. s. de postulan. q nõ durat in tps successoris, qđ intelligit gl. ibi, qñ lata est sine cãæ cognitiõe, secus si cã cognita, & via ordinaria. Vide qđ hr̃ in c. cũ bonæ. de æta. & qualita. & ibi Inn. dicit, q suspẽsio facta ad tps, finit ipso iure post tps, sed si est facta vsquequo satisfeceris, tũc nõ finit ipso iure post satisfactionẽ, sed finietur lata sñia super ea. Et rõ est, quia multa cõtingere pñt, ꝓpter q̃ negaret satisfactio. & allegat d. l. puto. §. 1. de quo p Inn. in c. sicut alias. ad fi. de cohabitatio. cleri. & mulierum, q allegat ista iura. Vide Inn. in d. c. cũ bonæ. Sed, an legatus de latere posit legitimar quẽ inhabilẽ ꝑpetuo ad obtinẽdũ bñficiũ ecclesiasticũ? Spe. tenet in ti. de leg §. superest videre. ver. sed nũ q d, q nõ, p ista iura. Adde Bar. in l. 5. in prin. de ver. obl. & in l. j. in prin. s. de bo. pos. ti. gñali. & qđ no. Canonistæ, c. qm̃. in prin. vt lit. nõ cõtest. Et adde, q statuta, & oẽs leges cõditæ à magistratu, dñr ius prætoriũ, & ẽt constitutio Epi, dr̃ ius p̃torũ. & ꝓpterea si est pœnalis, nõ p̃t exigi post annũ vtilẽ. Insti. de perpe. & tpal. actio. in prin. qđ tene mẽti. Hoc dicit Bal. in aliquib. lecturis. & in l. 2. §. nouissimæ. s. de orig. iur. dicit se audiuisse à Bar. viua voce. Et adde q Cy. in d. l. 1. s. qđ quisq; iur. in 4. q. dicit, q si magistratus aliqd statuerit (statuendo non dico per modum interlocutoriæ) q dictũ statutũ erit ꝑpetuum, sicut & sentẽtia diffinitiua lata cum causæ cognitione, licèt officialis talis esset tpalis, allegat ad hoc c. fi. de offi. dele. l. gesta. C. de re iu. & vide no. in d. l. 1. de postu. Vñ dixit alibi Fede. de Senis de statuto Capituli facto sede vacante. Nam licèt iurisdictio eius sit tpalis, & breuis, statutum tm̃ facere p̃t, & durabit ꝑpetuo. Ad hoc vide Pe. de Anch. in c. j. ne sede vacãte. in 6. & dum Bart. hic dicit, hic vero simpliciter interdixit vti arte sua, vide latè d. Ant. & d. Flo. in c. ex lr̃is. de cõst. Bene facit, quod not. per Bart. in l. fundi. de acq. pos. Et istis adde, qđ hr̃ in c. si aũt. de cohabi. cle. & mulierũ, & 50. dist. c. 1. & 1. q. 1. c reperiuntur. Inn. in c. pro illorum. de præb. in c. cum venissent. de insti. in gl. super verb. tenendũ. per Inn. & Io. And. in c. fi. gl. 1. de offi. dele. & per gl. in c. à vobis, 1. in gl 2. in fi. de sen. excom. & quod no gl. Io. Andr. in c. 1. ne sede vacan. in 6. super verb. minimis. & vide quod no. Inn. in c. quod translationem. de offic. lega. Et banna iudicum, q̃to tpe durent, vide Bal. in l. 1. C. de hære. inst. p Imo. in l. fundi. s. de acq. possess.

De bonis damnatorum. Tit. XX.

LEX PRIMA.

1 *Publicatione in bonorum, quid hodie sit innouatum per auth. bona damnatorum, quando fiebat contra contumaces annotatos.*

Damnati dicuntur ad mortem.

Proscripti dicuntur, quibus vita reseruatur, tamẽ ciuitas, vel libertas aufertur.

2 *Titulus de requirendis reis, inquantum loquitur de publicatione bonorum, non est correctus, nisi de violatore pacis.*

3 *Publicatio bonorum si fit per sententiam condemnatoriam latam super delicta, quid hodie sit innouatum per auth. bona damnatorum.*

4 *Filiofamilias vel seruo damnato, an multiplicabitur peculium.*

5 *Curia*

5 *Curiali damnato, quæ bona publicentur, & quid de matre damnata, remissiuè.*
6 *Liberto, vel vasallo damnato, quæ bona publicentur, remissiuè.*
7 *Vxore damnata, an publicetur dos, remissiuè.*
8 *Bona vi[illegible] non publicantur bonis publicatis.*
9 *Bona quæsita post sententiam, quando, & quæ veniunt in publicatione.*
Parte bonorum publicata, quòd ista iura sint correcta.

Vpplicii. Op. in Auth. vt nulli iud. §. fi. posita C. e. auth. bona damnatorum. Dicit glo. ꝙ ista iura in hoc hodie corrigũtur per illam auth. ¶Pro huius declaratione q̃ro aliquas q̃ones quæ in glo. formantur. Primò, qd iuris de iure antiquo, q̃n ꝯdemnabat̃ aliqs liber homo? Gl. dicit; si per damnationem nõ perdebat ciuitatẽ, neque libertatem, neque vitam, qa forte erat relegatus, vel aliter damnatus, tũc nõ perdebantur bona sine dubio, vt ꝟ. ti. 2. l. relegati. Sed si
a perdebat vitã, libertatẽ, vel ciuitatem, erat distinguẽdũ,[a] an hẽbat liberos, an nõ, & si hẽbat liberos, an publicabat̃ oĩa bona, an pars bonorum: & an hẽbat paucos liberos, an multos. & ista tangunt̃ hic in prima gl. & in gl. magna, quas vide. Istud, quod erat de iure
1 antiquo, est indubitatũ. ¶†Sed q̃ro, qd est innouatum ꝑ iura no-
b ua circa istã publicationẽ? Circa quod sciendũ est,[b] ꝙ publicatio q̃nque fiebat ꝯ ꝯtumaces annotatos per ti. de requir. reis. In hoc an sit immutatum, Cyn. dubitat in l. j. C. de requiren. reis. & nihil terminat. Do. Iac. But. dicebat nihil esse immutatum circa hoc: qa aut loquimur in bonis damnatorum, seu proscriptorum, & damnati dñr ad mortem, sed ꝓscripti dñr illi, qbus vita reseruat̃, tamẽ ciuitas, vel libertas adimitur: sed illi cõtumaces non sunt damnati de crimine. l. j. ꝟ. de requi. reis. ergo, &c. Nõ. n. est nostrum leges ex-
c tendere. l. si vero. §. de viro. ꝟ. sol. mat. Præterea,[c] lex quæ loquit̃ de vno cõtumace, puta de cõtumace in ñ veniẽdo, ñ habet locum in alio cõtumace, puta de nõ restituẽdo. l. creditor. §. iussus. & ꝟ. de appel. hæ sunt rõnes suæ. Cõtra dictum suum vr̃ casus in feud. de pace tenen. §. si vero pacis violator. vbi dr̃, ꝙ ꝯ cõtumaces fit publicatio bonorum mobilium: immobilia vero hr̃dibus reseruantur. veruntamen gl. in alio ti. de pace iu. fir. §. iniuria. in glo. quæ est super verbo, homicidium. vr̃ dicere ꝙ ille §. si vero pacis violator, habeat locum tñ in pacis violatore: in aliis seruentur alia iura. Et hoc pro modo satis placet per rationem, quam dicam. Dico ergo
2 †ꝙ ti. de requiren. reis. inquantum loqtur de publicatione bono-
3 rum, non est correctus, nisi in violatore pacis. † Q̃nque fit publicatio bonorũ ꝑ sñiam cõdẽnatoriã latã super delicto, & in hoc qualr̃ sit innouatum, sunt opi. Nam qdã dñt, ꝙ circa hoc sunt cõsideranda quatuor iura. Primò, ius antiquũ. in quo habet locũ qd̃ ꝟ. dixi. Scdõ, ius Authenticorum, ſm qd̃ ẽt est locus publicationi bonorum, vt in Auth. de incest. nup. §. j. Tertiò, ius authenticorũ, in ti. de mã. prin. §. oportet, ſm qd̃ bona non publicantur. Quartò, ius Authẽticorũ nouissimũ, vt in Auth. vt nulli iud. §. fi. vñ sumit̃ auth. bona dãnatorũ, per quã legẽ corrigitur illa lex. de incest. nup. Ita vr̃ tenere Azo. in summa. & gl. ꝟ. de iure fis. in l. j. in gl. quę est super verb. aduersus leges. Alij vt Albe. dñt sic: Aut per damnationem quis amittit ciuitatem, vel libertatem, vel vitam, & tunc iura antiqua sunt correcta. Aut ista non perdit, vt relegatus, & isto casu iura antiqua non corriguntur. ita loquitur tit. de incest. nup. §. j & quod ibi in tex. dr̃ de exilio, expone, id est relegatione. Ratio huius est: qa in primis casibus ipse nõ potest retinere bona. Vnde si applicarentur fisco, esset pœna succedentium ab intestato magis, q̃ ipsius: sed eo casu q̃n relegat̃; potest retinere bona, & retinet testamenti factionẽ. l. relegati. ꝟ. ti. 2. Iõ si auferunt̃ bona, est pœna sibi, ñ venientibus ab intestato. Tertij, vt P, dñt. Aut per legẽ auferuntur expresse bona, & iura antiqua non corriguntur. Ita loqtur in Auth. de incest. nup. Aut auferuntur tacitè, & tũc iura antiqua
d corriguntur. Ita loqtur[d] d. auth. bona dãnatorũ. Ista opi. recidit in idẽ cũ opi præcedenti. Nam relegato ñ auferuntur bona, nisi expresse dicatur, vt ꝟ. ti. 2. l. relegati. Vnde ista opi. quæ in idẽ sonat cũ ꝑcedẽti, cõiter tenet̃. In illis igitur casibus, in qbus imponit̃ pęna ademptionis bonorũ expresse, ñ in cõsequẽtiã alterius pœnæ, sed expresse, & ꝑ se, iura antiqua nõ corriguntur. Et pro hoc facit; ꝙ ñ sit correctus tit. de requi. re. vt ꝟ. dixi. Hodie ãt circa publicationem bonorũ sunt statuta per se, & illa sunt seruãda. Q̃nq; fit publicatio bonorum, qa aliqs interfecit seipsum, vt ꝟ. tit. j. l. 3. in prin.
4 & §. j. an illud ius ꝑ auth. sit correctũ, dicemus ibi. ¶†Tertiò q̃ro, qd si dãnat̃ aliqs, q̃ est filiusfa. vel seruus, an publicabit̃ peculium eius? De seruo nõ est dubiũ ꝑ l. j. C. eo. ti. de filiofa. ita dicit glo. hic, ꝙ nõ publicabit̃ peculiũ ẽt castrense: & sic innuit, ꝙ nec aduentitium nec profectitium. Et eodẽ modo loqt̃ Azo in summa huius titu. quod an sit verum, plenissime examinaui in l. si finita. §. si de
5 vectigalibus, ꝟ. de dã. infe. ¶†Quæro, qd si dãnat̃ aliqs curialis, adstrictus curiæ nexibus? Dic vt no. in glo. super ver. portiones. Quæro, qd si dãnat̃ mr̃ aliquorum filiorũ? Dic vt C. eod. l. de bonis mat.
6 †Quid si dãnat̃ libertus, vel vasallus alicuius? Dicit glo. dic vt in l. fi. §. si in libertinũ. ꝟ. eod. tit. Tu dic de hoc, vt plene dixi in d. l. si fi-
7 nita. §. si de vectigalibus. † Sed qd si vxor alicuius dãnatur, an dos veniat publicanda? Videbimus statim. ꝟ. eod. l. quinque legibus.
8 ¶†Quæro, dr̃ hic, ꝙ publicãt̃ bona vtrũ publicent̃ omnia bona?
e Dicit gl. ꝙ nõ publicãt̃ vilia, vt ꝟ. eod. l. diuus. Quæro qd̃[e] de bonis
9 †quæsitis post sentẽtiam? Glo. ñ declarat hic. Respõdeo, ꝙ illa retinet damnatus; qui non erat effectus seruus, l. si mandauero. §. is cuius. ꝟ. manda. tamen in illis nõ habebit hæredem post mortem suam. l. deportati. C. e. Facit quod not. in l. si deportati. in prin. ꝟ. de leg. 3. Dãnatus vero in metallũ nihil potest acqrere nisi ex cã alimentorum. l. 2. ꝟ. de his quæ pro ñ scrip. Et hoc modo debet intelligi qõ d. glossæ. q̃ vide, & incipit, aut erat. in fi. ibi, sed qd de quæsitis. Itẽ posse intelligi hæc glo. alio modo, vt itelligamus sic: Quæro, qd de fi. iis quæsitis post publicationem? Vr̃, si qdem sunt concepti & nati post damnationem, ꝙ nihil hr̃e debeant, ꝑ hunc tex. à ꝯrio sensu. Ad hoc facit l. j. §. si qs ꝓximior. ꝟ. vñ cog. & l. ex facto §. si qs rogatus. ꝟ. ad Treb. Sed certè istud procederet ſm iura antiqua, ſm quæ per deportationẽ mr̃imoniũ soluebat̃: sed cũ hodie mr̃imoniũ non soluat̃, & sic filij nascũt̃ lẽtimi, vt in auth. de nup. §. quod autem. vr̃ ꝙ filij superuenientes debeant habere partem de bonis patris dãnati. l. si vnq̃. C. de reuo. dona. Et hoc inducit fauor liberorũ. l. fi. §. pe. ꝟ. eo. ¶Quæro, q̃n duplicat̃ pars bonorũ, an ista iura sint correcta ꝑ auth. Pet. tenet ꝙ nõ. in d. auth. bona dãnatorum. Sed gl. tenet ꝯriũ. ꝟ de iure fisci, in fi. in l. j. in gl. super verbo, aduersus leges. in fi. & illam teneatis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Distinguẽdum. Dicit tamen bal. in l. 3. circa medium. C. si pen. appel. mors interue. ꝙ quando aliquis est damnatus in crimine, quod non numeratur inter publica iudicia, de quibus per bar. in l. j. ꝟ. de publi. iud. ꝙ tunc publicantur bona. Alleg. ipse gl. secundum eum singularem ad hoc, vt l. senium. C. qui test. fac. pos. & ideo infert, ꝙ si quis est condemnatus ad mortem, ex forma statuti. & non de iure communi, non publicantur bona, quia statuta sunt priuatorum iudiciorum. Ex quo patet, ꝙ iura noua non habent locum in istis. De cuius veritate vide per Pau. de Ca. & ibi dixi, in l. 2. C. qui testa. face. pos. vbi vide, an bona eorum, qui banniuntur, forma statuti publicentur.

b Ale. ¶Sciendum est. Adde ꝙ Ia. de Bel. in auth. de incest. nup. & in auth. vt nulli iu. dicit, ꝙ vbicunque vita adimitur damnato, ibi iura antiqua sunt correcta: quia tunc ipsa ademptio bonorum esset pœna venientium ab intestato, nõ defuncti. Secus vbi adimitur ciuitas, vel libertas. Et hanc partem dicit Ang. hic semper tenuisse legendo volumen. vide Bar. in d. l. j. ad fi. C de requi. reis.

c Ale. ¶Præterea Qui autem possint impedire publicationem bonorum. Dic, ꝙ illi qui habẽt dominium, vel possessionem, l. fi. & ibi no. C. de bo. vac. lib. x. Et facit quod habetur in l. ob maritorum. in prin. C. ne vxor pro marito & facit quod no. bal. & Imo, in l. si marito. ꝟ. sol. ma. & quod Cy. & Bald. in l. pignus C. de pig. act. & Doc. in l. j. §. seruus. ꝟ. ad Silla. Et an ti. de requi. re. hodie sit correctus, vide bal. in auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. Et an publicata domo intelligantur publicata suppellectilia, vide bar. & quod ibi dixi post eum, in l. si quando. C. de bo. vac. lib. x, & quæ dixi post bart. in l. 2. C. de ver. sig. Et no. quod auth. bona damnatorum. non habet locum, nisi in pœnis capitalibus, secus in pœnis pecuniariis, secundum bal. in l. data opera. C. qui accu. Et vide bal. in d. auth. bona damnatorum, vtrum damnati ad mortem possint intuitu eleemosynæ aliquid largiri, vide Io. And. in c. ad hæc. de test. & in c. 2. de vsuris.

d Ale. ¶Ita loquitur. Adde no. per bar. post gl. in l. eius qui. §. 1. de testa. & quod not. gl. in l. fi. C. de iure fis. lib. x. & vide bar. no. in l. 2. C. qui testa. face. pos.

e Ale. ¶Quæro, quid. Vide Ia. Butr. in d. §. is cuius. &. Cy. & bal. in l. 2. C. eod. & quod dixi post bar. in l. si victum, aut stratum de re iud. & in l. non ad ea. in fi. post bar. ꝟ. de condit. & demon. & bal. in l. fi. C. quæ res pig. & barto. in l. certa forma. C. de iure fisci. lib. x. & Bal. in l. 6. C. de hære. inst. circa finem. Contrarium dicit gloss. in d. l. eius qui. §. 1. supra. de testa.

LEX II.

Non vt quis. No. dicit gl. ꝯ nuncios Bononienses, q statim cum aliquem capiunt, spoliant eum.

LEX III.

1 *Vxore damnata ad mortem, quando publicetur dos.*
2 *Vxoris pro debito missio non potest fieri in rebus dotis, nisi quinque casibus.*
3 *Dote vxoris publicata, si maritus ex pacto aliquid lucrari debet, qualiter agat contra fiscum.*
4 *Actio de dote, annascatur constante, vel soluto matrimonio. remissiuè.*
5 *Actio de dote est de iure ciuili, licèt contractus sit de iure gentium.*

a Quinque legibus. [a]Op. ĩ Auth. de nuptiis. §. quod autem prius. Sol. q̃nque mulier dam-
b nat̃[b] ad mortẽ, tũc ſm iura antiqua dos debet publicari in quinq; casibus

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quinque legibus. Allegatur iste tex. per Mod. in l. de die. §. qui mulierem ꝟ. qui satisd. cog. quòd licet sententia contra maritum præiudicet vxori. l. si pro re. §. j. ꝟ. de euict. & l. Mæuia. §. si fundus. ꝟ. sol. matr. & singula dixit bar. in d. § . qui mulierem. quod hic limita, nisi esset lata sententia contra maritum super re non dotali: quo casu nõ præiudicat etiam sciente vxore. & ita intelligit bar. hanc doctrinam in d. §. qui mulierem. & huic tex. adde alium in l. si marito publico iudicio. §. j. solu. mat. Secundo limitatur dicta cõclusio, nisi esset lata sentẽtia culpa mariti, quo casu mulieri præiudicatur, nisi maritus soluendo sit, & non aliter, l Titio centum. §. fi. de cond. & demon. & ex his inuenta fuit alienatio rei dotalis, vt marito moueatur lis sciente vxore.

b Alex. ¶Mulier damnatur. An pro delicto vxoris pater dans dotem filiæ perdat dotem. vide Bar. in l. dotem. C. de iure dotium. & tenet quòd non, & vide etiam gl. magnam in fi. C. de repu. in l. dubium. & quod no. bar. in l. 2. §. ꝙ si in patris. sol. mat. ꝟ. & an & quãdo bona vxoris occupari possunt pro debito mariti: vide bal. C. de priui. fisci. in l. bona mariti. & in l. ob maritorum, in fi. C. ne vxor pro marito. quod no.

casibus tm̃,q ponuntur hic:& maritus ꝯ̃ fiscũ actiões suas hẽt, &
ẽt retẽtionẽ,multo magis,si pactus erat de lucrãdo dotẽ extra ve
ro casus,q ponũtur hic,maritus lucratur dotẽ.Item si quasi culpa
mulieris soluatur mr̃imonium.Si vero mulier nõ damnať ad mor
tem,sed dãnať in metallũ, tũc de iure antiquo erat idẽ: sed hodie
hoc est correctum per d.Auth.de nuptiis.§.qđ aũt.qa nõ efficitur
serua,& sic mr̃imoniũ nõ soluiť,& dos ñ publicať.Ita dicit gl.hic.
Cõtra istum intellectum opp.ꝙ dos indistincte publicetur.l.si cõ-
stãte.§.fi.s̃.sol.mat.Huius timore Dy.intelligit istam l.aliter, quàm
1 gl.Nam nos debemus intelligere istas leges,quando maritus †in-
terposuit pactum de lucrãda dote in cã mortis tm̃:quo casu quia
mulier nõ moriť verè,dos publicať tm̃ in quinque casibus. q po-
nũtur hic in aliis casibus maritus lucratur ex stipulatione,quasi ea
mortua,& hoc est,qđ dicit l.sed si alia.in prin.Nõ enim quærit ista
l.de eo lucro,qđ facit maritus ex culpa vxoris , sed ex stipulatione
& ideo si esset interpositum pactum de lucranda dote indistĩctè
ſm formam l.si qs stipuleť.s̃.sol.mat.indistinctè dos nõ publicare-
tur.Sed si nullũ pactũ esset interpositũ,dos tũc indistinctẽ publica
retur,vt d.l.si ꝯstante.§.fi.In hoc vltimo membro differt Dy.à gl.
qa gl.dicit nõ publicari,nisi in quinque casibus.Dy. dicit idistin-
ctè,qñ nullũ est pactũ,puto gl.verius dicere,q̃ Dy.quia ista loqtur
simpl'r.Nõ obst.d.l.si cõstante.in fi.qa intelligo hanc l.in quinque
legibus,de qb. hic loqť.Vel verius,ſm Iac.de Are.ibi mulier dãna
tur,sol.mat.iõ dos indistinctè publicatur,hic vero cõstante matri
2 monio.Gl.colligit arg.†ex hac lege, ꝙ ꝓ debito vxoris a ñpt fieri
a missio in rebus dotis,nisi in istis quinque casibus. Ita dicit gl. quã
3 no.Vlterius quæro,†qñ dos publicať,& maritus debeat aliqd lu-
crari ex pacto,vtrum debeat ꝯ̃ fiscum agere via ordinaria libello
dato?Tex.vr̃ ꝙ sic,hic,ibi,saluas actiões,&c. dico sic. Aut possidet
maritus,& si tunc sufficit sibi exceptio:quia cui damus actionem
multo magis exceptionẽ.Et hoc tenet glo.hic.Aut possidet fiscus
& tũc ñ debet hoc agitari via ordinaria:sed summatim, & cogni-
to ꝙ sit creditor,debet soluere fiscus viro.l.res.§.res.j̃.de iure fisci
4 cognoscendo summariè,& de plano, vt ibi dr̃. ¶†Vltimo hæc l.
sed si alia.facit ꝙ actio de dote nascatur sol.ma. ibi dum dicit, hu-
manitatis intuitu.& sic si hic nascitur humanitatis intuitu & na-
b scitur soluto mat.ergo al's nascit b ꝯstãte matrimonio. Quod plene
examinaui in l.si ꝯstãte.§.j.so.matr.in prin.& l.pr̃.de do.ple.Quæ-
5 ro,in quo est ista humanitas? Quicqd dicat gl.† dic,ꝙ ista huma-
nitas est in hoc,ꝙ mulieri dãnatæ q̃riť actio de dote,quæ est de iu
c re ciuili:ipse tñ ꝯtus dotis est de iure gentium c l. eas, supra de ca-
pi.dimi.Facit quod dixi s̃.ti.j.l. quidam sunt. Secundò est humani-
tas:quia ista actio nascatur hodie, videbatur debere trahi retro.
l.j.s̃.qui potio.in pig.habe.& ideo sicut bona ante damnationem
quæsita publicata sunt,ita dos, sed ex humanitate statuitur cõtra-
rium,vt retro non trahatur in istis damnatis. Ad idem facit l.quo-
ties.in fi.s̃.de dona.

ADDITIONES.

a Alex.¶Debito vxoris.Istud facit ad id quod hẽtur in casu l.quamuis.cum seq.ff.sol.ma. Nam ibi intelligendum est,ꝙ soluit sponte,non necessitate. vide Bal.in d.l. ob maritorum.C.ne vxor pro marito.& ad hanc materiam vide omnino Bal. Ang. & Imo.in d.l. si marito in prin s̃.sol.mat.& qđ no.Cy.& Bal.in l.pignus.C.de pign.act. & quæ no.Ro. in l. j. §.seruus. s̃. ad Sil.& no.in c.ex literis.de pig.Et an damnato viro sine aliquo processu fiat executio in dote,vide Bal.in l.j.C.ne fil.pro pat.

b Alex.¶Alias nascitur.An actio de dote sit nata constante matrimonio, vide tex. in l.cũ notissimi.§.illud.C.de præscri.triginta annorum.

c Alc.¶Iure gẽtiũ.Quod dic vt in l.j.s̃.sol.ma.sed in cõtrariũ facit tex.in l.ex diuerso.e.ti.

LEX VI.

1 *Cedens bonis non debet spoliari vestibus.*

2 *Pannorum appellatione venit zona, qua quis præcingitur, & est largior quam vestis appellatio.nu.4.*

3 *Leue dicitur secundum qualitatem personarum.*

5 *Iudex potest leues mulctas extraordinarias exigere pro aptando cameram, vel pro soluendo aliquibus nunciis,*

a Diuus. a Per†istã l.dñt Doct. ꝙ illi q cedũt bonis non debent
1 spoliari vestibus.ita no.per doct.in l.j.C.qui bo.cede.
2 poss.¶†Scđò no.hãc l.ꝙ appellatione pãnorũ cõtineť zona,qua
qs præcingiť. Sil'e habetis in l.vestis.circa principium. s̃. de au.&
3 ar.leg.¶Tertiò no.ꝙ leue qd dr̃,quod est valoris quinque aureo-
rũ.Alibi dr̃ vsque ad duos aureos.l.si oleũ,cũ l.seq.s̃.de dolo. hic
aũt dr̃ graue,vel leue ſm qualitatẽ personarũ.l.sed & si susceperit
§.j.& qđ ibi no.s̃.de iud.qđ facit ad auth.nisi breuiores. C.de sen.
4 ex peri.reci.quæ dicãť cãæ viles,& breuiores.¶†Vltĩo videtis hic
ꝙ appellatione pãnorũ cõtinẽť ea,qbus qs induiť : & sic vr̃ ꝙ ap-
pellatio vestis sit largior,quã appellatio pãnorũ.d.l.vestis.s̃.de au-
ro & arg.leg.& j̃.de ver.sig.l.verbo victus.cũ duab.legi.sequẽtib.
tñ cõis vsus loquẽdi aliter se hẽt:qa appellatio pãnorũ est largior
quã appellatio vestis.Et ideo cũ hoc anno qdã legasset alicui om
nes pannos suos lanæ & lini:& ille haberet aliquas petias pãni lini
non aptas ad vsum hominis:adhuc ego dixi,ꝙ si qdẽ ille habebat
aliquas petias pãni,cã faciendi pãnos lineos ad vsum quòd cede-
bãt legato.Secus si hẽbat venales.l.pediculis. §.itẽ cũ q̃rereť. s̃.de
auro & arg.leg. In dubio dẽt videre quantũ sibi expediat pro vsu
illius anni,& illud cedit legato: aliud vr̃ eẽ venale.l.cũ q̃rereť.§.la-
5 na.s̃.de leg.3.¶†Vlterius not.qñ tu es iudex maleficiorũ,& vis ap
b tare camerã tuã,nec potes hr̃e pecuniam à cõi:vel vis soluere b ali
qbus nũciis pro inuestigando aliquo maleficio, dico ꝙ hoc po-
tes licite facere ex pecuniis,q̃ redigũť ex qbusdam mulctis extra
ordinariis,& paruulis,ar.huius l.in fi. Sufficit.n.ꝙ ista vilia qs ñ cõ
uertat in sui vtilitatem,sed in vtilitatem officij.

ADDITIONES.

a Ale.¶Diuus.Et istud no.ad intellectum.§.fi.in fi.Inst.de act.ibi,vlt.no.quando es iudex. vide quæ dixi in l.j.ff.de iustitia & iure.

b Ale.¶Vis soluere.Adde Bar.per illum tex.in l.mulctarũ.C.de modo mulc. & dicit Bal. in l.2.C de cõmun re.alie.ꝙ hic est tex.ꝙ iudex potest donare modice de fiscalibus.Ad hoc adde Bar.in l.illud.C.de canon.largi.li.xj.Sed vtrum ea, quæ quæsiuit officialis extra salarium,præsumantur quæsita ex bonis fisci.vide gl.in l.defensionis. C.de iure fisc. lib x.quæ idem dicit in prælato,tamẽ videtur reprehendi per l.si defunctus,in fi.C.arb. tut.& in auth.licentiam.per Cy.C.de episc.& cle.& vide latius Bal.de controuer. feu.inter do.& agnatos.c.fi.& Bal.in c.fi.de cle.qui inuestitu.fecit.qui dicit ꝙ gl.in d.l. defensionis,per multos damnatur,& ꝙ illa gl.de consuetudine non seruatur ita indistinctè, vt loquitur.& vide d.auth.licentiam.& l.quisquis. C.si cer.pe. vbi tenet secutus Gul. ꝙ præsumatur alibi licitẽ quæsiuisse.Item no.hic.tex.in §.pannicularia.ꝙ dato ꝙ bona dãnatorum veniant publicanda, vt s̃.l.j.& in auth. bona damnatorum.C. an veniant indumenta.& hic est tex.ꝙ sunt officialis iudicantis,qui pecuniam redactam ex ipsis cõuertere debet in necessariis officij sui.

LEX VI.

a Cũ ratio. a Iste est pulcherrim⁹ tex. Hæc lex facit ad q. vtrum
ꝑ statuta possit minui portio filiorũ, de qua ꝑ Dy.
in c.indultũ.de reg.iu.lib.6.& per Cy.in l.sancimus.C.de nup.

ADDITIO.

a Clau.¶Cum rõ.Vult hæc lex,ꝙ rõ naturalis habeať pro lege.Plus dicit Ange.cons. 317. ꝙ quærere legem,vbi habemus rationem,nihil est aliud,quam infirmitas mentis.Et in simili Bal.in l.testium.C.de testibus.ꝙ quærere rõnem, vbi habemus sensum , est infirmitas intellectus.Item dicit And.de Pisis in procе. feud.col. fi. ꝙ rõnale dictum ita dẽt mouere iudicem ad iudicandum,sicut ipsa lex.Pro hoc etiam facit tex.in l.scire.§.scire autem.de excusa.tut.

1 *Feudum,an publicetur vasallo delinquente.remissiuè.*

§ Si in libertinum. Dy.inducit hunc §.ĩ ar.ad qõ. de
vasallo delinquente,vtrum publi
1 cetur feudũ?†de qua per Dy.in l.Statius.§.Cornelio.j̃.de iur.fisc.E-
go plene dixi in l.si finita.§.si de vectigalibus.s̃.de dam.infe.

§.Ex bonis. No.præsumptionem fraudis , qđ facit ad qõ.
de delinquẽte,qui alienauit bona sua.de quo
plene dixi in l.post contractum.s̃.de dona.

1 *Rectores pro ampliãda ciuitate numero hominũ,possunt expẽdere de bonis cõis.*

2 *Familiæ tot dicuntur,quot filij remanserunt ex aliquo.*

1 §.Si plures. †No.ꝙ rectores dẽnt ãpliare ciuitatẽ numero
hominũ,& ꝙ ista est iusta cã expendẽdi de bo-
nis cõis. ¶Itẽ no.hic ar.ꝓ prioribus istius ciuitatis, q hñt arbitriũ
super bono statu huius ciuitatis, & augmento & vigore illius ar-
2 bitrij faciunt multas reformationes.¶†Vltimo no.hic, qđ dr̃ tot
possessores , &c.qa est ar.vt quot filij remanserũt ex aliquo,tot di
canť familiæ,argu.cõtra s̃.de exc.tut.l.tria onera.qđ dic vt plene di
xi in l.qui fundum.§.cohæres,in fi.ad leg.falcid.

1 *Succedere quis non potest ei,quem ipse interfecit, & bona vadunt ad fiscum,si non superest alius,qui sit in eodem gradu.*

a §.Præterea. a No.†ꝙ qs nõ põt succedere ei,quem ipse ĩ-
1 terfecit;sed alia bona veniunt ad fiscũ intelli
ge nisi sit alius nõ interficiens,q eodem gradu sit cũ interfectore.
l.2.§.fratris,s̃.si quis ali.test.prohi.¶Item op.ꝙ ad fiscũ nõ veniant
l.si ab hostibus.§.j.sol.matr.Sol.vt ibi dixi, & l.ei qui mortem,s̃.de
his quib.vt indig.

ADDITIO.

a Ale.¶Præterea Adde l.Lucius.de iu.fis.&ibi Bar.& Bald.in l.j.C.vnde vir & vx. in l.hæreditatem.in fi.C.de his quib.vt ind.& l.fi.s̃.de his.quib.vt indig.Et dum Bar.hic dicit,ꝙ bona,seu hæreditas non deferuntur ad interficientẽ,&c.adde ꝙ si statuto cauetur,ꝙ si filius occidat patrem,non succedat,ꝙ nihilominus succedit nepos ex filio , nisi ẽt nepos sit culpabilis,puta consentiens,vt no.Bal.per illum tex.in l.si quis incesti. in fi.C. de incest.nup.& vide Bar.in l.si ex parte,de adi.leg.

a ¶De bonis eorum a qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt Tit.xxj.

De prima parte rubricæ tractatur in l.fi.De secunda parte rub.tractatur in l.j.& 2.

ADDITIO

a Alex.¶De bonis eorum.Circa hanc rub.vide omnino tex.no.xx. q.v.in c.placuit.& ibi habes,ꝙ non sunt sepeliendi,vide tex.c.placuit.xxiij.q.v.& gl.in c.ex parte. de sepul. Et quid si ex statuto puniť vulnerans aliquẽ certa pena,quid de vulnerante se,an puniať? vide bonum tex.& gl.in d.l.sed si damnum.§.si seruus.s̃.de pecu.&in l.omne delictum. §.qui se vulnerauit.de re mili.& in l.j.§.excusantur.s̃.ad Silla.& l.cum autem.§.ex cã.de ædil.edi.& in c.2.de corpore vitiat.& l.si quis aliquid,§.fi.& quod no.Bar.s̃.de pœnis.& ẽt vide Cy.& Bal.in l.2.C.q testa.fac. pos.vbi quærit Cy. quid si præuentus non potuit se occidere,an tunc puniatur.vide ibi.Et de eo qui percutit se ipsum,vide Bar.in l.si qs miles.s̃.de pœ.Et per Bal.in l.j.C.de ser.fug.de bannito qui potest impune offendi, an possit seipsum offendere.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Delictum an ex fuga præsumatur.*

a N capitalibus. a Oppo. & videtur, q qui dat pecuniam, habeatur pro confesso. l. eius qui delatorē ꝩ. de iure fisci. & l. quoniam. ꝯ. de his qui no. infa. Rñ. speciale est in crimine capitali, vt hic, & l. transigere. C. de transa. Fallit in crimine adulterij, vt ibi dicitur. Vlterius contra hoc op. in causis criminalibus iuratur de calumnia. l. j. C. de iurament. calumn. ergo non licet aduersarium corrumpere: quia esset contra iuramentum suum. Præterea in iuramento calumniæ iuratur, q pecunia non dabitur, vt in auth. principalis. eod. tit. Respond. hoc facit lege permittente: ideo non videtur facere per calumniam, nec dare pecuniam illicitè, sicuti quando datur pecunia consultori, vel dantur sportulæ iudici, vel nuncio, lege præcipiente, non incidit in illud capitulum iuramēti, quòd nihil dabitur, &c. ¶† Quæro, vtrum ille qui aufugit, b
1 meti
b præsumatur ex hoc deliquisse. Breuiter, si quidem aufugit antequàm accusetur, ex hoc est suspicio contra eum, l. lege Cornelia. & ibi plenè dixi. ꝯ. ad Sil. Sed si postquā ipse est accusatus aufugit, vel stat cautus nō eundo per terram (in crimine capitali loquor) non est præsumptio contra eum: quia iustè facit, si timet, arg. huius legis, quæ permittit corrumpere aduersarium.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In capitalib. Quid de eo, qui promisit pro me centum, vt corrumperet, Batt. dubitat in l. qui explicandi. C. de accusa.

b Alex. ¶ Quæro, vtrum ille qui aufugit. Et istud dictum sequitur Bar. & Ange. in l. fin. de quæst. Sed illud limita dupliciter, vt per Ro. in d. l. lege Cornelia. Sed contra secundam partem huius distinctionis, vide text. in l. pe. ꝯ. de cust. re. Cogita tamen per hęc dicta, q potest dici quòd respondens inquisitioni cum iuramento contra veritatem, non punitur de periurio. Ita fuit consultum per quosdam peritos docto. contra Bar. facit quod not. Bar. in l. 1. C. de hæred. insti.

LEX II.

1 *Confessio in crimine læsæ maiestatis, & crimine latronum, & hæresis facta, transit ad hæredes.*

a Imperatores. §. Si is. a Op. q ficta ꝯfessio non faciat transire pœnā ad hæredes. vt l. Manichæos. C. de hereti. & de iure fisc. l. eius qui delatorem. Dicit
1 † gl. in verb. defensionem speciale in latronibus, & in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. Certè idem est hodie in crimine hæresis, vt in c. cum ſm leges. extra de hære. libr. 6. Item op. latrones suspenduntur. l. capitalium. §. famosos. ꝯ. de pœ. ergo licet eius aduersarium corrumpere, vt ꝯ. l. proxi. Sol. intellige latrones, id est, fures, vel alios latrones famosos. Item oppo. ꝩ. proxi. Sol. vt ibi videbitis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si is. Item quærit Bal. in l. quemadmodum. §. mancipia. ꝯ. ad leg. Aquil. & in l. fi. de pig. act. Quid de posito in carcere, qui se vulnerat: vel suspendit, an teneatur magistratus? Dicit q non. & vide per Doc. in d. l. 2. & in d. l. 1. C. de bo. eo. per Cy. in l. 2. qui testa. fac. pos. Et quæ sit differentia, an bona sint publicanda ipso facto, vel per sententiam, vide Bal. post Cy. in auth. incestas. C. de incest. nup.

LEX III.

1 *Contractus facti post accusationem præsumuntur facti in fraudem.*

Qui rei. Not. q postquam quis est accusatus, vel deprehensus, præsumitur in dubio facere ob cōscientiam criminis, vt hic, & facit l. cum ratio. §. ex bonis. ꝯ. titul. 1. Item † facit,
1
a q contractus facti a post accusationem præsumantur facti in fraudem: de quo in l. post contractum. ꝯ. de don. Alia circa materiam videbitis ꝩ. l. ea. §. fi.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Contractus facti. An contractus facti post accusationem sint facti in fraudem, vide tex. in l. ex iudiciorum. ꝯ. de accusa.

a §. Si quis autem. a No. tex. ibi, qui enim sibi non pepercit, &c. Ex isto §. no. duo. Primò, istam præsumptionem, quæ est pro patre, cum magis dolore filij, quam ob conscientiam criminis videatur fecisse: quod multum est vtile in hac materia, vt dicam ꝩ. ea. l. §. fi. Secundò no. q percutiens seipsum, punitur, vt hic, & ꝯ. titul. 2. l. si quis aliquid. §. fi. & l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. ꝩ. de re mili.

ADDITIO.

a Alex ¶ Si quis autem. No. q pater præsumitur se occidere potius propter filium, quam ob aliam rationem. Facit l. isti quidem. §. fi. quòd met. caus. ꝯ & l. fi. C. de cura. furio. & ibi multum solenniter dicit Bal. q si pater non vellet confiteri crimen propter tormenta, modus est q capiatur filius, & ponatur ad torturam coram patre: quia pater tunc confitebitur crimen. Facit quod not. in c. afferte. de præsum.

1 *Percutiens seipsum punitur.*
Occidens seipsum quando habeatur pro confesso, & bona in fiscum deferantur.
2 *Hæres, quando ei incumbit onus probandi innocentiam, qualiter poterit ipsam probare.*
3 *Bona seipsum occidentis, an & quando sunt publicata ipso iure, vel an sententia requiratur.*
4 *Hic titulus, an hodie sit correctus per auth. bona damnatorum. quòd sic.*

§. De illo. Innuit, q debeat probari de crimine postquàm quis se occidit. Contra C. qui testa. face. poss. l.
1 2. Soluit gl. q† ibi probat innocentia, eò ipso q non ꝓbat ꝯriū p hanc l. Istud videtur contra hanc l. in prin. vbi dicitur, q ille qui se occidit, habetur pro confesso. ergo est fundata intentio fisci, q ille commisit crimen ex hac ficta confessione: vnde gl. in lege ꝯria. dat aliam solonem & hāc puto esse verā. Qñq; qs deprehēsus est in crimine, vel accusatus ex eo, & tunc propter mortem, quam sibi consciuit, habetur pro cōfesso, vt hac l. in prin. tñ hæredes possent probare de innocentia si vellent. d. l. 2. C. qui test. fac. pos. Qñque non erat deprehensus vel accusatus, sed ꝯ eū erat aliqua suspicio leuis, tunc bona eius non possunt auferri hæredibus, nisi fuerit ꝓbatū de crimine. Et hoc vult dicere tex. ibi, nulla iusta cā præcedente in reatu decesserit. Intelligo, q non pręcedebant præsumptiones vrgentes, vel vrgentissimæ, nec erat accusatus, sed erat sola suspicio leuis. Ita intelligo gl. q̄ ē super ver. in reatu. ¶† Quæro,
2
qñ hæredi incumbit onus probandi innocentiam, qualiter poterit eam probare. Rñd. innocentia qñque potest probari directo, vt nota. in l. Pantonius. §. rei perduellionis, ꝯ. de acqui. hære. Qñq; potest probari per præsumptionem: vt si hæredes ostenderent illum, qui interfecit seipsum habere aliquam causam vehementissimam doloris animi, vel corporis, tunc in dubio præsumitur magis se interfecisse ob nullam aliam causam, quàm propter delictū,
3 vt ꝯ ea. l. §. videri. ¶† Quæro, vtrum bona sint publicata ipso iure,
a an vero requiratur sententia? a Quidam text. videntur requirere, q feratur sententia, vt hac lege, circa principium. ibi, ergo aut postulati esse debent, &c. dum dicit, confiscentur, & ēt in hoc §. in contrarium facit hæc lex in prin. in eo, qđ dicit, hæredem non habent, & ibi in versiculo, vt autem. dum dicit, fisco vendicāda. sunt ergo ipso iure confiscata? Rñ. si quidem erat deprehensus, vel postulatus de crimine, se interficiendo, habetur pro confesso & condemnato, nisi hæres probaret contra. Quod apparet: quia testm̄ eius est nullum. l. 2. C. qui test. fac. pos. Ita loquitur hęc lex in prin. Nec ob. qđ ibi dicit, confiscentur: quia ibi loquitur de confiscatione, quæ est facti, hoc est incorporatione, quæ fit in patrimonium fisci. Et in hac opinione videntur Doctores Vltramon. in l. 2. C. qui testa. fac. pos. in vlt. q. Si vero non erat accusatus, i. postulatus, tunc debet prius de crimine cognosci, & pronunciari, quàm publicentur bona, & fiet istud eo modo qui no. Inst. de hære. quæ ab intest. §. per contrarium, & qđ dixi in l. qui à latronib. §. j. ꝯ. de test.
4 ¶† Vlti. quæro, b an hodie iste titulus sit correctus per authenticam, bona damnatorum? Quidam dicunt quòd non: quia iste qui
b
se occidit, non fuit damnatus, propterea plus deliquit. commisit enim prius delictum, & postea occidit seipsum. Doctores tenent cōtrarium. Nam per istum tex. bona publicantur eo casu solo, quo si sententiam paterentur, essent publicanda, vt ꝯ. ea. l. §. j. ergo in casibus istis, in quibus non publicarentur, si sententiam fuisset passus per d. auth. bona damnatorū, in illis non publicabuntur si seipsum occidit. Idem dicit gl. C. de iur. fis. l. fi. in fi. lib. x.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Requiratur sententia. Vide Sal. in l. 1. C. eo. per Cy. in d. l. 2. C. qui test. fac. pos. Bal. post Cy. in d. auth. incestas. C. de incest. nup.

b Alex. ¶ Vltimò quæro. Adde Bal. in l. 2. C. qui testa. facere possunt. & quæ dixi post Bar. in l. 2. ꝯ. tit. 1. Sal. in d. l. 1. C. eo. & per Ang. in d. l. 2.

De interdictis, & relegatis. Tit. xxij.

LEX III.

1 *Vasallo delinquente, an & quando filius amittat feudum.*
2 *Proximior si committit delictum, propter quod aufertur sibi hæreditas vt indigno, nocet sequentibus in gradu.*
3 *Recipiens emphyteusim pro se, & suis filijs, & nepotibus, si primus deliquit, non soluendo canonem, vel alienando sine consensu domini, non nocet sequentibus.*
Bonis alicuius publicatis non venit emphyteusis accepta pro se & filijs suis, & nepotibus.
4 *Delictum patris vbicunque non nocet filio, intellige dum tamen patri acquiratur.*

a Vm qui. a Ista lex est no. Opp. ꝯ. de iure pat. l. 4. vbi dicitur, q filius non perdit libertos. gloss. quæ est hic, dat plures solutiones. Ista est vera in libertis. Sunt quædam iura, quę transeunt ad quemlibet extraneum hæredem, & ista transeunt in fiscū. Ita loquitur hic. Quædam sunt, quæ ad heredē transire non possunt, vt ius successionis, opere in faciendo, & similia, & ista remanent apud filium, vt lege ꝯria. Istam opin. tenet Dyn. & omnes. Eodem modo debet respon
1 deri ad l. eorum. ꝯ. ad leg. Iul. maiesta. cum simil. ¶† Vlti. hæc lex inducitur hic per Dy. in arg. ad q̄stionē de vasallo delinquente, an propter hoc filius eius ꝑdat feudum? De hoc vos habuistis gl. ꝯ. ad leg. Cor. de fal. l. si quis patris. & l. emancipatum. in fi. ꝯ. de sena. Dyn.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Eum qui. Adde Bar. & Docto. in l. 1. C. de bo. libert.

a Dyn.determinat.a Aut feudũ fuit paternum,& filius perdit illud,ꝑ
hanc legem: Aut feudũ fuit auitum,& illud non ꝑdit,arg.d.l.emã-
cipatum.& ar.huius legis.habet enim ab auo,nõ à patre. Ita dicit
Dy.in c.non debet aliquis,circa fi.extra de regu.iur.libr.6. Domi.
Cyn.ponit hanc q. C.de lib.& eo.lib.l.2.in fi.q &ibi dicit sic,Aut
quis debet habere feudum ex suo iure, nõ vt hæres patris , sed qa
pater est stipulatus sibi & suis filijs; vnde iam filio est quæsitũ ius
& tunc delictum patris non nocet filio,arg.huius legis.Aut habet
ex successione paterna,& tunc perderet ex delicto patris,ar.huius
legis.Istæ determinationes vñr ꝯ casum in feu.ti.si vasallus feudo
priuetur.c.j.§.fi.vbi loquitur de feudo auito & antiquo.& not.per
gl.si de feu.defun.fue.contro.c.j.§.si vasallus.ex quib.vř,ꝙ indistin
ctè filius perdit ꝑꝑ delictum patris etiam feudum auitum. Quid er
go dicemus?Dico sic.Qñq; quis committit aliquod delictũ , pro-
pter quod debet directo feudo priuari , vt quia delinquit contra
dñm:vel aliquid facit ꝯ conuẽtionem feudi. tunc delictum patris
nocet filio,vt d.tit.si vasal.feu priue.c.1.& no.in d.§.si vasallus. Si-
2 mile vides †qñ proximior committit delictum , ꝑꝑ qđ aufertur
b sibi hæreditas b vt indigno.Nam nocet sequentib.in gradu, vt vi
distis s̃.titu.2.l.fi.in fin.& l.2.§.j.& §.fratris,s̃.si quis ali. te. prohi.Et
hoc intelligo in feudo iam patri acquisito: sed si non esset quæsi
tum,sed erat quærẽdum: quia erat apud patrem suum auum quo
ad nepotem,tunc hoc non nocet nepoti,immo nepos incipit te-
nere locum primi ex persona sua.l.Gallus.§.& quid si tantum,s̃.de
lib.& posth.& facit l.non tm̃.§.emancipatus.s̃.de bo.pos.ꝯ tab.Si
vero ꝑꝑ delictũ illud non debeat quis principaliter feudum amit
tere,sed ꝯñr cadit ab illo:vt quia non delinquit ꝯ dñm, vel ꝯ pro-
missiones factas in feudo,isto casu recurro ad distinctionem quã
ponit Cy.in d.l.2.in fi.C.de lib.& eo.lib.quæ probatur per hanc le
gem. Aut tale feudum debet transire ad filium ex persona patris,
tanquam ad patris successorem,& hoc perdit. Aut transit ad eum
suo iure,vt qa filius,non quia hæres:& tunc sibi illud retinet.Pro-
batur in iure libertorum,& dicitur euidenter hac lege. Per hoc di
c co c in contractu emphyteutico,qñ † quis recipit emphyteusim
3 pro se,& suis filijs,& nepotib.si primus vel secundus delinquit cir
ca ipsum contractum emphyteusis, non soluendo canonem, vel
alienando sine licentia domini, hic non nocet sequentibus , per
d præalleg.iura.sed si aliter d delinqueret,propter quod bona publi
carentur,ista bona debent remanere apud filios & nepotes : quia
e non transeunt e ad eos,vt ad hæredes,sed habent suo iure.l.vt iu-
4 risiurandi. §.si liberi.& ibi dixi,s.de ope. lib. Vbicunq; † aũt dixit,
filio non nocere delictum patris,intellige ita tamen,ꝙ patri nihil
quæratur.l.diui fratres. & ibi not. s̃. de iure patr. & l.Paulus. s̃. de
bon.liber.

ADDITIONES.

a Alex.¶Dy.determinat.An propter delictum patris vasalli filius perdat feudum.per Iac.
But.Bal.Ang.in l.adoptiuum.§.fi.de in ius voc.& Bar.no.in sua disp. in l. emancipatum,
§.fi.de senato.Et quid econtra.vide quæ dixi post Bar.in l.cum filius s̃.de verb.obl.Ang.
hic dicit,ꝙ qualitercunque,& ex quacunque cã feudum perdat,illud nocet filio suo,si-
ue sit feudũ paternum,siue auitum,per gl.fi.in c.1.§.præterea.si de feu.fue.contro.hic al
leg.In alijs autem est vera opi. Dy.& Cy reprobata opi.Bar.qui etiam tenet,ꝙ vbi de-
linquitur,ita ꝙ res directo perdatur.delictum patris non nocet filijs.l.diui.s̃.de iure pa.
& de in ius voc.l.adoptiuus,in fi.secundum Ang.& no.Bal.C.de epi.& cle.& in l.si quis
præsbyter.Facit quod no.gl.& Bar.in l.fraudati s̃.de publica.& quod no.Bar.in l si fini-
ta.§.si de vectigalibus.de dam.infec.Et de materia plenè per Bal.in l.fi. C.de libe.causa.
& Bal.in l.1.C.de bo.lib.& in l.2.C.de lib.& eor.lib.& in l.qui se patris.C.vnde lib.& ibi
etiam quid si vasallus renunciauit feudo,vel aliquam obligationem fecit , an præiudi-
cet filijs,et descendentib.Et de hac materia vide aliqd per Petr. in l.stipulatio ista.§. si
quis ita.in fi.& ibi refert Imo.de ver.ob.plenè per Doct.in c.1.de feu.aliquid per Bald.
in l.lege.C.de legi.hære.Et dicit Bal.in l.si quis incestas.C.de incest.nup.ꝙ si statuto ca-
uetur,ꝙ interficiens patrem,non succedat,ꝙ non præiudicat nepoti, nisi fuerit culpabi
lis.Retuli ,an vasallo delinquente filius amittat feudum , vide de hoc per Bald.in l.j.in
prin.C.de cad.tol.Et istud reassumit d.Ale.in l.si mihi & Titio,de verbo.oblig Et de ma
teria vide ꝑ gl.& Doc in c.j.§.hoc quoque.de succes.feu.& in d.c.ex parte, extra de feu.
& ibi plenè vide.Adde,an filius priuetur feudo propter feloniam patris , Bal.consi.259.
1. libro .

b Alex.¶Aufertur sibi hæreditas Propter hoc dicit Bal.in l.3.in fi.C.com.de leg.alias,om
nibus deficientib,potius debet vnus de agnatione habere,quam extraneus, vt no.Bar.
in l.2.§ permittitur.s̃.de iti.actuque priua.quod est verum,nisi amittat feudum propter
delictum quod no.Et pro clariori intelligentia vide Bal.in c.si vasallus feud.priuetur.&
in l.1.C.de bo.lib.& in l.mancipatum.s̃ de sena.& quod dixi in l.diui.de iure pat.& glo.
in c.j.§.hoc quoque.ver.patrem.& ibi Bal.& alij.& ibi scripsi post Bal.de suc.feu.

c Alex.¶Per hoc dico.Nunquid in publicatione bonorum veniant bona emphyteutica,
vide Bal.in l.antiquitas.in fi.C.de vsuf.& qđ dixi post Bar.in l.Statius Florus.§.Cor.j.de
iure fisci.& Bal in l. 2.in 1.q.C.de lib.& eo.lib.& Ro.latius in l.si finita. §.si de vectiga-
lib.vbi dixi,de dam.infe.& Sal.in l.2.in 22.q.C.de iu.emph.circa fi.

d Poma.¶Sed si aliter. Si enim aliquid patri quæreretur,tunc noceret,vt per Ale.consi.88.
vol.3.& Ale.consi.9.in 2.vol.& in l.apud Iulianum.§.si quis alicui.s̃.de lega.1.Ias.in l.2.
in vlt.q.C.de iure emph.& Alex.in l.diui.in apost.s̃.de iure pat.& consi.8.vol.3.in 2.dub.
& consi.83.vol.4.& 103.in prin.vol.4.& 106.vol.4.& 107.& 124.eo.vol.3.& consi.1.vol.5.
Panor.consi.3.in 7.dub.vol.2.& aliquid per Barb.consi.10.vol.2.& consi.18.vol.Ro.20.&
Alex.in l.si procurator.s̃.ad Treb.& Ana.consi.32.in 2.dub.& Alex.80.vol.1.& 111.eod.
vol.j.& 54.et Are.remissiuè,consi.14.et Cap.42.et 82.et Bal.in c.j.§.aut si libellario,quib.
modis feudum amittatur.& in c.1.§.denique.quæ fuit prima causa bene.amit. et Alua-
ro.in c.j.de vsu.et Ale.cõsi.9.vol.3.et 60.eo.vol.vbi ponit, quid si postea dñs recepisset
affictum,vel tenuisset per multum tempus , vbi ponit , an delictum vnius agnati alteri
noceat,& 13 eo.vol.et 18.in 1.dubio,eo.vol.vbi ponit, an vasallus possit in præiudiciũ
filiorum commoditates feudi alienare , etc.eod.volum.1.vbi sequitur Bartol.hic.Et ibi
ponit an feudum possit alienari in præiudicium filiorum,vel in dotem dari,et Panor.et
alij,in c.ex parte,de feu.et Paul.de Castr.in consi.83.vbi propter hoc infert,ꝙ res alie-
nans etiam cum consensu populorum,non præiudicat successoribus in regno, quia ipsi
non habeãt ab eo,etc.Soc.125.vbi ponit, an fructus vel res emphyteuticæ possint in do
tem dari,vel vni tantum ex filijs assignari,in præiudicium aliorum filiorum.

e Alex.¶Non transeunt.Et si pater non soluit canonem pro emphyteusi,an præiudicet fi
lio,facit l.lex vectigali.s̃.de pig.Et certè si filius veniret vt hæres patris , credo ꝙ præ-
iudicaret,ar.l.cum à matre.C.de rei ven. Secus dicerem si veniret filius non vt hæres,
quod vltimum quidam volunt verum si veniat filius mortuo patre,non eo viuẽte. Nec
tex.in l.adoptiuum. §.final.de in ius vocand. quia ibi est speciale in illis reuerentialib.
tantum.Sed certè in hoc passu videtur dubitandum,an incontinenti non soluto canone
sit aperta via ecclesiæ:d.l.lex vectigali,s̃.de pig.cum si.et Spe.in ti.de emphy.§. nunc ali
quã.ver.144.de quo dubio per Iac.But.et Bal.in l.adoptiuum. §.fin.de in ius voc.et in l.
liberti libertæque.C.de ope.liber.et quod no.Bar.in sua dispu.in d.l.emancipatum.§ fi.
de sena.cum Bar.hic concordat Sal.in l.2.in 22.q.C.de iur.emphy. & per doct.in c.1.de
feu.Bal.in d.l.adoptiuum.in lect.antiqua,remittit se ad Spec.vbi s̃.vbi vide.

LEX VI.

Inter pœnas. Opp.ꝙ præses possit deportare in insulam,vt
j̃.l.prox.in prin.Sol.verum est,si habet sub se
insulã,vt ibi:al's secus,vt hic.Vel dic , ꝙ loquitur in deportatione:
ibi in relegatione.Quæ istarum sit verior,dicam statim j̃. l. proxi.

LEX VII.

1 *Præses prouinciæ non potest deportare in insulam,quando eam non habet.*
2 *Præses quare non potest deportare , & damnare ad mortem, vel in mettallum.*
3 *Iudex non potest mittere aliquem in possessionem bonorum existentium extra suum territorium.*

1 Relegatorum. Op.ꝙ ꝑ̃ses non possit hoc facere, vt s̃.l.
ꝑx.in prin.& l.2.§.j.s̃.de pœ.Dñt† qdam,
aliud in deportatione,vt ibi:aliud in relegatione , vt hic.Hoc non
vř bene dictũ : quia cũ ꝑ̃ses ꝓuinciæ possit dãnare ad mortẽ & in
metallũ,qđ plus est,l.illicitas.§.qui vniuersas. s̃. de offi.præsi.ergo
dẽt posse qđ ẽ minus,vt in c.cui licet,extra de reg. iu.lib.6.& ideo
dñt ipsi,ꝙ lex ꝓcedens intelligitur ẽm istam, vt tũc non possit de-
portare in insulam,qñ non hẽt insulã,& sic hoc est magis ꝑꝑ defe
ctum insulæ,q̃ ꝑꝑ defectũ iurisdictionis.qđ tenet gl.in d.§.qui vni
uersas.& Dy.in d.c.cui licet.Iac.de Are.tenet ꝯriũ.quia leges indi-
stinctè dñt,ꝑ̃sidem non posse deportare, in d.l.2.§.j.s̃.de pœ.& s̃.l.
proxi.Et ideo dicit ipse:aliud in relegatione, vt hic:aliud in depor
tatione,vt in ꝯrijs.Ad id qđ dř,præsidi licet qđ ẽ plus , ergo debet
licere quod est minus. rñd. ꝙ deportare est plus.Nam deportare
idẽ est dicere,ꝙ extra portare, hoc est , ponere extra ea,quæ sunt
iuris ciuilis.l.quidam sunt,s̃.de pœ.Sed cum ea, q̃ sunt iuris ciuilis,
quis habeat à principe,merito ꝑ̃ses nõ ꝑt ei auferre l.si arrogator.
s̃.de adop.Et si dicis,quõ hoc,cum damnat ad mortẽ,vel in metal
lum,ꝑꝑ qđ ista talia perduntur?Dicit ipse,istud est ꝑ quandã ꝯñam
à lege.non qa hoc fiat à ꝑ̃side directo.ita dñt.hoc ẽt tenebat Mart.
Sil.Hoc mihi non placet: quia eadẽ rõne nõ posset deportare præ
fectus,qđ est ꝯ l.2.§.j.s̃.de pœ.Præterea,qñ aliqs deportatur in in
sulam.non auferunt̃ expresse ea,quæ sunt iuris ciuilis,sed in ꝯñtiã
2 illius pœnæ,vt patet ex d.l.quidã sunt.s̃.de pę.Alij dñt, † & hoc di
cebat Old.ꝙ rõ dřiæ inter deportationẽ,& damnationem ad mor
tem,vel in metallũ est:qa dãnatio fit ad mortẽ ꝓ criminib.grauio
rib.ideo non debet differri pœna.l.cum reis C.de pœn.& l.si quis
filio exhæredato.§.irritũ.& §.ei qui.s̃.de iniust.rup.test.Sed depor
tatio in insulam fit pro leuiorib.criminib.merito dẽt differri,vt re
scribatur principi.Et ista est rõ,quare ꝑmittit̃ istud qđ est plus , nõ
illud qđ est minus.Certè nec ista rõ placet:quia qñque pro crimi
nib.grauiorib.fit deportatio in insulam , ex qualitate personæ , vt
s̃.prox.in fi.Teneo ergo opi.gl.& Dy.ꝙ ꝑ̃ses nõ ꝑt deportare , qñ
non hẽt insulã:secus si hẽret,vt hic.Ex quo nota,† ꝙ iudex nõ ꝑt
3 quẽ mittere in possessionẽ rerũ nõ existẽtiũ in territorio suo: ita
dicit gl.& habetis in l.cum vnus.§. is qui.s̃.de bonis auth.iu.possi.

§.Hæc est differentia. Iste §. innuit, ꝙ nõ possit ad
tempus deportari:qđ vide-
tur contra l.sine præfinito.s̃.de pœn.Solue,vt in gl.

a §.Ad tempus. a Opp.qđ fit ꝯ legẽ, nullũ est,vt C.de leg.
l.non dubiũ.sed istud est hmõi, ergo &c.
Sol.sñie latę ante hãc legẽ ñ infirmant̃: sed q̃ fuerunt post hãc le-
gem latę bene infirmantur.Hæc est vna sol.gl. Alij,vt Pe.dñt sic,ꝙ
ista sñia nõ infirmat̃ à iudice,sed infirmat̃ à lege: quia ipso iure est
nulla,vt lege ꝯria.Ita refert Cy.in 6. opp.Dyn.in c. q̃ ꝯ ius fiunt.de
reg.iur.lib.6.dicit,ꝙ sñia valet iõ, qa lex non procedit vltra infir-
mando.Mihi vř,ꝙ debemus dicere, ꝙ sñia non est nulla , qa in ea
nõ est expressus iuris error.Licèt.n.non debeant bona auferri re-
legato:tñ ex cã iudex ꝑt auferre,& augere pęnam: iõ in maleficijs
non apparet,ꝙ sit error expressus.Ita not.s̃.de pœ.l.qđ ad statum.

ADDITIO.

a Alex.¶Ad tempus.Vide Bal.in l.non dubium.C.de leg.in l.et si seuerior.C.de infam.Et
nota hic,ꝙ sentẽtia in criminalibus,in qua est error,valet,ad limitationem l.si prætor.
§ Marcellus.s̃.de iudi.Dixi in l.cum prolatis.de re iudi.

1 *Delinquentes*

1 *Delinquentes ad cōfinia nō possunt mitti in ciuitatibus non subditis mittenti.*

a §. Est quoddam genus. aPer hunc §. vidi cassari quædam confinia data in Marchia,& in ducatu. Si ciuitas pcipit suo ciui, q dēat morari ī aliqua ciuitate sibi nō subdita, non valent ista cōfinia. casus est
1 † hic. Ideo præsides, qui cognoscunt de appellatione, cassant ista confinia in ciuitatib. quæ Principem non recognoscunt, nō sūt qui talia confinia cassent. Ideo Pisani relegant in Sardiniā: qñq; in insulam Rhodi, vel in aliam prouinciam non subditam: sed nō potest fieri de iure. Nam tantū possunt relegare in terras sibi subditas, vt hac lege.

ADDITIO.

a Ale. ¶Est quoddam genus. An relegatio possit fieri extra prouinciā, q̄ qs regit. Et not. q non possunt dari confinia, nisi in terris subditis. Idem ēt tenet Bal. in d. l. illicitas. §. q vniuersas. de offi. psi. Idē in l. fi. C. si seruus extero, &c. resoluitur tamen talis relegatio in interlocutoriam, & valet, adeo q videātur sibi interdicta loca subdita, sm Bal. in l. pe. C. de execu. rei iud. Idem dicit ibi Bal. q hodie ex consuetudine potest quis relegari extra loca subdita, qd nota. de quo vide domi. Abb. in c. postulasti. de foro compe.

1 *Dispositio fcā per aliquē, quando possit egredi locum iurisdictionis disponētis.*
2 *Interdictio bonorum facta alicui in sui commodum, porrigitur ad omnem locū secus si fit propter delictum.*
3 *Imperator rescribens vni præsidi, videtur omnibus rescribere.*
4 *Iudex loci, vnde quis est incola, potest quem punire de delicto alibi commisso.*
5 *Interdicto eo quod est minus, videtur interdictum quod est maius, non econtra.*
Locus originis alicuius est nobilior, & delectabilior.
6 *Italia appellatur prouincia.*

a §. Interdicere aNo. hic, q de iure primæuo qs non poterat interdicere nisi ei prouinciæ, cui præest. Sed ad hoc op. interdicere potest prouinciæ cui præest: ergo iubet eum alibi morari in loco sibi non subdito: hoc autem ñ potest fieri vt hac lege in prin. ergo, &c. So. nō potest de hoc directo disponendo, sed per quandam qntiam ad hoc confertur dispositio. hoc non est prohibitum. Item contra ego video q municipium, vel ciuitas potest statuere, quód quis non vadat ad faciendum mercantias extra municipium: vel q qs ñ vadat ad faciendum mercantias in tali ciuitate. l. fin. in fin. ff. de decr. ab or. fa. & l. mercatores. C. de commer. & merca. & sic quis poterit disponere
1 in prouincia aliena. Sol. † dispositio, quæ fit in pœnam alicuius, non potest directo egredi locum iurisdictionis disponētis, vt hic. Sed si non fit in pœnam eius, sed in pœnam hominum illius loci ad quem nolo aliquem accedere, vel in commodum istius ciuitatis, tunc valet dispositio, & ita loquuntur contraria. Eodem mō
2 dico, q † si iudex interdicit tibi bonis, non propter delictum tuū in pœnam, sed in commodum tuum: quia tu es prodigus, ne bo-
b na tua pereant. Istud interdictum porrigitur ad omnem locum, b vt C. de emāc. lib l. j. & l. is, cui bonis. de ver. obl. & l. is cui. de test.
3 ¶ † Secundò no. hic, q si Imperator rescribit vni præsidi, ex hoc vř rescriptū omnib. vt hic in ver. sed imperator noster. Sed ɔ̄ hoc vř ff. ea. l. vers. quibusdam tñ. Sol. hic rescripsit simpliciter in vers. quibusdam. rescripsit concedendo priuilegium quibusdam. q dic vt
4 l. i. §. fi. ff. de ɔst. prin. ¶ † Tertiò no. q iudex loci, vnde quis est inco
c la, potest quem punire de delicto alibi commisso. c qd est no. facit ad hoc l. j. & ı. C. vbi de cri. agi opor. & l. 3. ff. de offi. præsi. ¶ † Vlte-
5 rius no. in ver. dubitatum. q interdicto minori, vř interdictū maius, sed non eɔ̄. & ideo qui interdicit locum incolatus, vř interdicere locum originis, non econtra, quasi locus originis sit nobi-
6 lior, & delectabilior, præsumptione huius legis. ¶ † Vlt. not. q hic Italia appellatur prouincia. in ver. si quis eam sententiam. Simile habetis in l. superuacuam. C. de tempo. in integ. rest. peten. tamen prouinciæ hodie aliter appellantur, scilicet quæ sunt sub vno præside, vt nota. in l. fin. C. de pscriptio. long. tempo. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Interdicere. Vide Bal. in l. executorem. C. de exec. rei iud.
b Ale. ¶Omnē locū. An si ex statuto, vel sñia. sint interdicta bona alicuius, hēat interdictio effectum extra territorium, vide Bar. in d. l. j. in 6. q. C. de sum. tri.
c Ale. ¶Alibi cōmisso. No. q qs pt puniri de delicto alibi cōmisso, q vide plene in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & in l. si cui. §. fi. de accusationib. p Bar. & per eum dē in l. j. in xv. q C. de sum. tri. Aliq. d dixi in l. fi. in fi. ff. de iurisd. om. iu. Et de hac materia per d. Ang. in trac. malefic orū. in ver. an existens Florentiæ.
¶An italia sit prouincia, vide qd scripsi, & no. Inst. de excusa. tut in §. j. & qd not. glo. & ibi dixi in l. fi. C. sine censu, vel reliq. q qui interdicit loca domicilij, vř interdicere locum originis, adde per bal. in l. pe. C. de exe. rei iudi.

§. Solet. No. q cui interdr minus officium, non pt accedere ad maius. Sed istud nō hēt locum eɔ̄. vt cui interdř maius officium, non possit accedere ad minus. Tene menti.

§. Sed muneriḃ Vide glo. in l. seq. in verbo. dēre. quæ incipit, no. quod ex eodem. ibi. sed argumen. contra. sed ibi ex eodem facto consequitur quis pœnam & præmium diuersis respectibus, eodem respectu secus, vt hic. Facit quod no, per Dy. in cap. quod ob gratiam. de regu. iur. libro. 6.

De sententiam passis & restitutis. Tit. xxiij.

LEX PRIMA.

Ad successionem. No. pro bannitis, quibus bona restituuntur, vt teneantur creditoribus, aliàs non.

LEX III.

In insulam. No. differētiam inter restitutum, & eum cui pœna per indulgentiam est remissa. Sed qd si verba sunt dubia? Dicit statutum, q aliquis rebanniatur, vtrum videatur restitutus in integrum, vel videatur indulgentia concessa? Tetigi in l. j. §. fi. ff. de quæstio.

¶De cadaueribus punitorum. Tit. xxiiij.

1 *Duæ negationes faciunt vnam affirmationem, tres magis negant.*

LEX PRIMA.

1 Corpora. No. † Tres negationes faciunt vnam affirmationem, sed remanet negatio: sed
a due negationes a faciunt vnam affirmationem, de quo p Cy. in l. j. in vij. q. C. de ser. fu. & videbitis in l. duob. ff. de verb. sig. & l. j. ff. de hære. inst.

ADDITIO.

a Ale. ¶Duæ negationes. An duæ negationes faciant vnam affirmationē. Ad intellectum huius tex. vide q̄ scripsi post Bar. in l. fi. ff. ad le. Iul. maiesta. Et an cadauer & ossa idem sint. dic q nō. ita dicit bar. p illum tex. in l. ossa. ff. de relig.

LEX II.

1 *Qui in vita non poterat in ciuitate morari, non potest post mortem ad ciuitatē reduci ad sepulturam.*

a Si quis in insulam. aNo. hanc legem, quia fortè non reperies alibi. & habes hic, q ille
1 qui in vita † non potest morari in ciuitate, post mortem non potest reduci ad ciuitatem ad sepulturam.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si q̄s in insulam. Ad hūc tex. vide no. in l. j. C. ex deli defun & q̄ dixi post Bal. in l. fi. ff. ad leg. Iul. maiest. Et si q̄s vulnerat, vel spoliat mortuū, an dicatur eum offendere, vide bal. in l. sororem. C. de his qui. vt indig. in fin. & sequitur Pe. de Anch. in cle. j. de pœnit. & remis. Et quid si aliquis sepelit mortuum excommunicatum, an dicatur cum eo communicare, ita quod cadat in excommunicationem, vide gl. q sic, in c. ad hoc, de priui.

LEX III.

Corpora. Dř hic, q quibuslibet petentibus potest dari ad sepulturam: sed an potest dari medicis ad anato-
a miam a faciendam cogitabitis.

ADDITIO.

a Ale. ¶Ad anatomiam. An quis possit se dare medicis ad anatomiam. Nec pōt exhumari à sepultura prætextu alicuius debiti, tex. in l. fi. de sepul. viol. & vide Inno. in c. certificari. de sepul. Alex. Los. ¶Adde tu post Alexā. quæ pulchre de anatomia facienda ex corporibus damnatorum tradidit dominus meus Ripa, in tract. de peste. ver. an autem corpora. Hanc tamen dictionem barbaram puto, cum ex versione Græca, dissectio magis latinè nuncupetur, teste Gel. lib. x. c. x.

DIGESTORVM

LIB. XLIX.

¶De appellationibus & relationib. Tit. j.

¶Continuatio rubricæ per se patet, ideo veniamus ad materiam

LEX PRIMA.

1 *Appellatio qui dsit. & nu. 3.*
2 *Appellatio, statim ea interposita, extinguit primam sñiam, & est vera opin.*
3 *Appellatio non est actio, nec officium iudicis, nec exceptio, sed quoddā ius per se diffinitiuum, quod vocatur appellatio*
4 *Appellatio est triplex, videlicet vna a diffinitiua: alia ab interlocutoria, & alia ab aliis actibus extraiudicialibus.*
5 *Appellatio introducta est, vt detegatur iniquitas, vel imperitia iudicis.*
Pars, quæ appellat à sententia, potest etiam habere regressum contra iudicem
6 *male iudicantem.*

Appellandi vsus. Primò Iurisconsultus in hoc prin. commendat tractatum de appellationibus, secundum Dyn. Alij dicunt q in hoc princ. ponitur causa, quare introducta est appellatio. ¶Diuidit istud principiū ī duas partes. nam primò ponit cām inducēdæ appellationis. Secundò respondet cuidam tacitæ obiectioni. Scda ibi, licèt nonnunquam. ¶Forma casum. Quæritur quare introducta est appellatio? Respōdetur, quia vsus

cius est frequens & necessarius. Et cã necessitatis apparet ex eo, q̃ p appl'onẽ corrigit imperitia, vl' iniqtas iudicãtis, & hoc primo. Sed instat. sæpè vidi iudicẽ appellationis peius iudicare, q̃ primus iudicauerit. R̃ndet. R̃r per iudicem appellationis sententia reformatur in melius, licèt nonnunquam, id est aliquando, p̃rium cõtingat. Non est. n. sp melius ꝓnunciatũ, &c. ¶ † Circa istud princi
1 pium primò q̃ro, quid sit appellatio? ᵃ Ad q̃ resp. qd̃ Pla. in summa
a sua dt: appellare est iudicis sñiã aduersus se latã iniquã dicer, & de ea q̃rimoniã ꝓponere, vt ꝭ. de mino. l. pfecti. Sed certè non ponit diffinitionẽ appl'onis, sed describit actũ appellandi. iõ Azo ĩ summa huius tit. dixit sic. Appellatio est sñia à minori iudice lata per inuocationẽ maioris iudicis, p̃textu iniquitatis primæ sñiæ rescissio, d. l. pfecti. & ꝭ. ad Turp. l. j. §. fin. Sed hæc diffinitio est ꝯtra casum d. §. fi. Nam ibi dr̃, q̃ effectus appellationis est rescissio, seu extinctio sñiæ primæ, & sic aliud est appellatio, quia est causa: aliud est rescissio, q̃a est effectus ei⁹. Differt. n. cã à suo cãto, sicut mater à filio. l. licet. §. ea obliga. ꝭ. de ꝓcu. & l. & an eadẽ. § actiones. de exce. rei iu. Male igit̃ dicit Azo, cũ dicit, q̃ appl'o est rescissio: imo ex appellatione rescissio sequitur. Et iõ Goffre. Doctor iuris canonici in summa. ᵗ app. dixit, q̃ legalis diffinitio appl'onis est, q̃ appl'o est ĩuocatio maioris iudicis, p̃textu iniqtatis primę sñiæ, rescissio nẽ ĩplorãs. d. l. pfecti. Sed hoc nõ vr̃ verũ. Nã ipso iure sine aliquo
2 alio iudice, ad quẽ appellat̃, p ĩterpositionẽ † appellatiõis prima sñia extinguitur, s̃m verã opi. d. l. j. ĩ fi. ad Turpil. & ibi dixi. Preterea, dicta diffinitio describit ipsũ actũ appellãdi, nõ substãtia ipsius appl'onis per ipsã appellationẽ, vñ eodem morbo laborat, quo diffinitio Azonis. Præterea, per nouationem potest tolli, & suspendi effectus primæ sñię. l. 4. §. si ex conuentione. ꝭ. de re iudi. Igitur nouatio est appellatio, quod est absurdum. Goff. etiam dicit, quod secũdũ canones appellatio aliter diffinit̃, & sic. Appellatio est de minori ad maiorem iudicem prouocatio, 2. q. 6. c. omnis oppressus. & c. seq. & maximè in c. placuit. Quæ diffinitio esset vera, largissimè assumendo nomen appellationis. Nam quãdocunque te ad iudicem ꝓuoco, appellatio potest dici. l. item apud Labeonem, §. appellare. ꝭ. de iniur. Et eodem mõ, si te vocarem ad cœnã põt dici appellatio, vt ibi patet. Sed assumendo appellationem strictè, prout hoc ti. accipitur, alio modo diffinienda est. Dic ergo, † Ap-
3 pellatio est ius, quo interim prima sententia extinguitur, & interim causæ cognitio ad iudicem superiorem deuoluitur. Et hoc prout loquimur de appellatione à diffinitiua. De aliis vero generibus appellationũ infrà in suis locis dicemus. Dixi, appl'o est ius, &c. ne videar diffinire ipsum actum appellandi ꝑut fecerunt alij, quos suprà reprehendi. Itẽ dixi, q̃ interim sñia extinguitur. hoc dixi, vt ostenderem appellationis effectũ. no. in l. j. in fi. ꝭ. ad Turpil. Item vt per hoc notetur dr̃ia à iure dicendi nullum, quo primus iudex superior quanque aditur. vt l. absentem. C. de accusat. tamẽ per illud ius sententia non extinguitur, quia antea nulla erat: sed hic erat aliqua, vt dicetur in l. si expressim. ꝭ. eo. Item ideo dixi interim, vt per hoc differat sententia lata in causa appellationis, vel in integrum restitutionis, per quam sententia rescinditur vel cõfirmatur totaliter: sed per ipsam appellationem extinguitur interim. & expectatur pronunciationis euentus. d. l. j. in fi. ad Turpil. & l. furti. in princ. ꝭ. de his qui no. infa. & de pact. l. tale §. qui prouocauit. Item dixi, & per eam cãæ cognitio ad superiorem deuoluitur, ᵇ vt C. de appe. l. eos. & l. à proconsulibus. cum infinitis si. &
b per hoc differt, à nouatione, per quam licet sñia possit extingui, & suspendi, causæ tamen cognitio ad superiorem non deuoluit.
4 ¶ † Iuxta prædicta dixi ꝭ. q̃ appellatio est ius: quæro, quod ius est,
c vtrum sit ᶜ actio, vel officium iudicis, vel exceptio, vel quid? R̃nd. non est actio. Nam actio est ius petendi in iudicio, quod sibi debetur: sed per appellationem nihil peto in iudicio, cum ipsam interpono. Nam appellatio interponitur coram iudice à quo, & ab eo nihil petitur: sed postea petetur coram iudice ad quem: per ipsum ergo actum appellationis non peto. Item non est officium iudicis: quia absque aliquo iudicis officio appl'o producit suum effectum, scilicet extinguendi sententiam, & deuoluendi causam ad superiorem. Item non est exceptio: quia non extinguit sententiam ope exceptionis, sed ipso iure. Dico igitur, quòd ipsa appellatio est quoddam ius per se diffinitum, per modum ante dictum, quod vocatur appellatio, vt j. proximè, §. j. ¶ Secundò quæro quotuplex sit appellatio? Respondeo principaliter triplex. Quædam est appellatio à diffinitiua, quàm suprà diffiniui, & istam cõmuniter prosequitur per totum istum tractatum. Quædam est appellatio ab interlocutoria, & istam late prosequitur j. de appellationibus re. l. ij. Quædam est appellatio ab aliis actibus extra iudicialibus, & istam prosequitur j. quando appel. sit. l. j. §. solent.
5 ¶ † Tertiò quæro, quare introducta est appellatio? R̃ñ. Iurisconsultus in hoc principio determinat, q̃ ideo introducta est, vt iniquitas, vel imperitia iudicantis corrigatur, licet quandoque aliud contingat. Contra hoc oppo. quia si sententia continet iniquitatem, est ipso iure nulla, nec opus est appellatione. in l. j. in princip. j. quæ sen. sine appellatione re. & l. 2. C. q̃ñ prouo. nõ est necesse. So. intelligas hic errorem non fuisse expressum in sententia. ¶ Item oppo. quia sententia potest per iudicem appellationis rescindi ex nouis probationib. l. eos. §. j. C. de app. & sic non detegetur iniquitas, seu imperitia iudicantis. Solu. Iniquitas est re ipsa respectu litigantis, qui debuit vincere, & succubuit: non autem est ini-
6 quitas respectu iudicis, vt no. in l. eos. C. eo. in glo. mag. ¶ † Vltimo no. gl. hic positã, q̃ dicit q̃ vtroque casu iudex facit litem suã & sic innuit q̃ licèt pars possit appellare, nihilominus habet re-
d gressum ᵈ contra iudicem male iudicantem. De quo dic, vt in q̃st. quam de hoc disputaui, de qua faciam mentionem de vari. & extraor. cog. l. fi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quid sit appellatio. Quid est appellatio per Bal. in rub. C. e. vide.
b Ale. ¶ Deuoluitur. Idem dicas in causa nullitatis, vt dixit singu. Bar. etiam & alibi non dixisse. in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. & Bar. in l. si expressim. circa fi. j. eo.
c Ale. ¶ Vtrum sit. An appellatio sit actio, vel officium iudicis, an aũt sit actus iudiciarius, vide in d. l. si expressim.
Io. Fr. Ru. Adde Ias. in l. imperium. ff. de iuris. om. iud. & in l. ꝑtor ait. §. fi. ꝭ. de oper. noui nuncia.
d Ale. ¶ Hét regressum. Ang. in l. fi. j. de var. & extraor. cogni. tenet, q̃ possit iudex cõueniri ét si semel vel bis fuerat appellatum, vel renunciatum alleg. In. in c. pastoralis. de of. dele. & in cle. sæpe. in gl. peremptoriè. de app. Q̃n autem pars potest appellare, an habeat regressum cõtra iudicẽ litẽ suam faciẽtẽ vide oĩno Bar. ĩ l. si minoris. ver. sed ego disputaui hanc q̃st. ꝭ. de adm. tut. vbi de hoc. & p Bar. in l. si reos. ꝭ. de alie. iud. muta. cau. fac. & eodẽ ti. in l. 3. §. ex q. bus. Sed q̃d si pars appellauit, & postea est deserta appellatio, vide Inn. in c. sæpe. e. ti. Sed vtrum appellatione pendẽte possit agi contra iudicẽ, vide Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de off. procons. Et ad id qd̃ no. Bar. adde eũdẽ in l. 4. § si tam vicinum, de dã. infec. Et adde, qd̃ tenet Ang. in d. l. 4. §. fi. eo. in tit. de dam. infec. vbi tenet, q̃ posset cõueniri iudex, t̃pe syndicatus rõne iniquæ sententiæ per eum latæ, si ab eo non fuit appellatum, & appellatio est deserta, vel etiam si sententia fuit confirmata. Et hoc ipse tenuit per no. Inn. in c. pastoralis. ad fi. de of. dele. & in c. sæpe. de app. Ita sing. transit Io. de Imo. ĩ d. §. fi. & ibi etiam Ang. tenet, q̃ licet ille, cõtra quẽ latæ sunt tres sententiæ, nõ audiatur p viã iniquitatis, vel nullitatis, cle. j. de re iud. tñ cõtra ipsum iudicem põt cõqueri, s̃m ipsum, q̃ no. Adde Bal. in l. fi. C. ᵈ pœna iud. & dixi post Bar. in l. 4. §. cõdẽnatum. de re iu. & ibi formaliter scripsi verba Ang. & idem vr̃ voluisse Bal. & Cy. in l. j. ꝭ. qd̃ quisq, iuris idem sequitur Bal. in c. j. §. iudices. de pace iur. firm. Idem dicit Inn. in c. sacrosanctæ ecclesiæ. de sen. excom. videlicet q̃ quando à sñia non fuit appellatum, q̃ iudex nihilominus põt conueniri. Adde tñ q̃ q̃ñ appellans in appellatione obtinuit, q̃ tunc vr̃, q̃ iudex solum posset conueniri quo ad expensas litis, argum. l. si vendidero. §. si Titius. de fur. quod hic prosequitur dom. Ioan. de Imo. Idem no. Bar. in l. 3. §. si ex quibus. de ali. iud. mu. cau. fa. Adde ad pdc̃ta. Bal. in l. sancimus. in ti. quo t̃pe miles, Adde. q̃ Bal. in c. j. §. iudicis. de pa. iu. fir. quæsiuit, q̃d si sententia sit ipso iure nulla, vtrum iudex facit litem suam, & dicit q̃ sic in eo, in quo partem dãnificauit, q̃a grauat partẽ ꝑtextu officij & sic respondit, iuxta æstimationem interesse, de quo ibi latius p eum. Et ibi ét dicit Bal. q̃ vbi habet arbitrium, facit litem suam, si non seruauerit consuetudinem, vt no. in l. quid ergo. §. pœna grauior ff. de infa. quod dictum corroborat per ea, q̃ ibi dixi. Et ibi dixit Bal. in q. Bar. hic, q̃ si pars nõ appellauit, tamẽ iudex potest cõueniri. De quo etiam ibi latius per eum. Vbi etiam dicit, q̃ si appellatum esset, & sententia esset confirmata contra ipsum, non potest agi. Sed dubium est, pone secundũ eũ, iudex primus tulit suam, à qua fuit appellatum. sentẽtia fuit confirmata. ab ista secunda non fuit appellatum quis facit litem suam, an primus, an secundus? & tenet, q̃ secundus. Ibi etiam quærit, ad quid poterit cõueniri iudex appellatione pendente. & dic, q̃ disputauit hoc Bal. ibi. Dic quòd vr̃ q̃ hoc pendeat ex futuro euentu. subdit Bal. q̃ per desertionem appellationis purgatur iniustitia pronunciationis, factæ inter partes, sed non futuræ inter partẽ & iudicẽ, & nihil allegat. Adde quòd idẽ Bal. de pa. Constan. in ver. idonei, dicit quod iudex nõ facit litem suam si elegit arbitros qui male iudicauerunt arg. illius literæ, est arg. l. ideq, §. si tutores. ꝭ. man. sed ibi mandatori imminebat explicatio negotij, hic sola electio personarum, q̃a nihil faciebãt nomine eligẽtis. Item q̃a q̃ bona sunt, bene fieri censentur, ar. l. q̃uis. de cõd. & demon. & q̃ no. de iureiu. l. cum q. § in popularibus. Prædictis ét adde q̃ vbi à sñia non poterit appellari tñ iudex facit litẽ suã, vt ꝭ. dixi in l. pen. & ibi no. C. de pact. ét si est nulla, vt ét dixi ꝭ. & no. Bal. in d. l. si vt proponis. C. quo & quando iud. per Ang. hic. & Imo. & Ang. in d. l. j. §. hæc verba. q̃ q̃sq; iur. ꝭ. Et ad limitationẽ cle. j. de re iud. vide q̃ dixi in l. à diuo Pio. in §. si super reb⁹. circa fi. de re iud. Et ad eius materiã vide quę. dixi in l. de pupillo. §. qui opus ꝭ. de oper. no. nunc. & l. 4. §. cõdẽnatũ. vbi per mod. ꝭ. de re iud. Sed an iudex q̃ condemnatur in syndicatu, & soluit expensas litis, in quibus negligenter omisit condemnare partem victam calumniosè litigantẽ, possit eas repetere ab eo quem debuisset condemnare, dictum fuit sing. Spe. q̃ sic in ti. de expe. § postremo. versi. illud. per l. missi opinatores. C. de exac. tri. lib. x. q̃d est no. qd̃ tñ Imo. impugnat & oñ, in l. si tertius §. Celsus, de aqua plu. arc. tenens cõtrarium, & fuit originalis sententia Bal. in l. sancimus. ad fi. C. de iu. Posset tñ opi. Spe. saluari in vno casu, s̃n Rom. in d. §. Celsus, q̃ñ expensæ litis essent ꝑmissæ in contractu, quia tunc ét post iudicium finitum iure actionis peti possent, gl. in l. non solum. ꝭ. de rei vend. & l. 3. §. si rem. ff. de le. 3. merito iudex illas repetere posset. quod no. q̃a latius super hoc locutus sum. vide qd̃ dixi in d. l. missi opinatores. quod no. per Bal. in l. mancipia. C. de ser. fug.

1 *Appellatio est ius.*
2 *Appellari à grauamine, quod infertur ante sententiam, quod potest per appellationem à diffinitiua reparari, non potest.*
3 *Consultor assumptus, vt consulat de iure, non potest nouas probationes seu instrumenta recipere.*
4 *Appellari à sententia lata secundum rescriptum Principis potest.*

5 *Appellari*

5 *Appellari à pronunciatione de Principe consulendo non potest.*
Appellatur à relatione seu literis, quæ mittuntur Principi pro cõsilio, cum insertione causæ grauaminis.
6 *Appellari à snia diffinitiua lata ƒm rescriptũ & cõsilium Principis potest.*
7 *Appellari potest à sententia lata secundum consilium datum per consulentem de partium consensu electum.*

§. Quæsitum est. A snia lata ƒm rescriptũ Principis potest appellari, non ab ipso rescripto vel pnunciatione fcã de principe ꝯsulẽdo. h. d. ¶ Primò ponit qõ. Scdõ ponit rescriptũ, ex quo colligit decisio qõnis. Tertiò ponit decisionẽ cuiusdã qõnis, q̃ tacite colligit ex rescripto.
1 Secũda ibi, de qua re. Tertia ibi, hinc ꝯñr. ¶ † No. ex prima parte tex. ibi dũ dicit, ius appellãdi, &c. & sic appellatio est ius, vt dixi s.
2 proxi ¶ † Secundò no. ex fi. tex. ibi dũ dicit, post scriptum prouocare. ex quo apparet, ꝙ qñ grauamẽ, qđ infertur añ sententiam, est tale, ꝙ per appl'onẽ à diffinitiua põt reparari, tũc ab illo grauamine nõ põt appellari. ¶ Oppo. ꝙ princeps nõ sit consulẽdus. l. cum quẽ. §. j. s. de iudi. Sol. gl. ꝙ hic princeps ꝯsulit de iure, non de facto. & subdit gl. ꝙ isto casu princeps nõ dat dilationẽ, vt C. đ
3 dila. l. cum à nobis. Quod not. † ad hoc, ꝙ consultor assumptus
a vt consultet de iure, non põt a nouas probationes, seu noua instrã recipere: sed dẽt ꝯsulere sup his, q̃ à iudice transmittunt. l. cũ
b à nobis C. de dila. ¶ Opp. b ꝙ nõ possit appellari. Aut enim dicis appellari ab ipsa relatione, & hoc vr̃ falsum: qa relatio non fit nisi cum iam lr̃æ sunt à partibus approbatæ: quo casu non appellat, j. qñ ap. sit, l. fi. Aut dicis appellari ab ipso rescripto Principis, &
4 tunc vr̃ ꝯ l. j. in pri. j. à q. app. nõ licet. Sol. † dicit gl. Intelligas hic appellari à sententia lata ƒm rescriptũ Principis, nõ ab ipso rescripto, & secundũ hoc tex. q̃ j. dicit, ab enunciatione, debet exponi, id est à snia lata ƒm formã rescripti, tñ gl. posita super illo verbo, enunciatione, al'r intelligit, vt dicã j. tñ pdicta sol. est vera in se, vt statim dicam. ¶ Opp. in aut. in medio litis. §. j. gl. ponit tres sol. tene primam q̃ sequit Dy. Iac. de Are. & Old. ¶ Dicit hic in fi. ꝙ ab interlocutoria, qua pronunciat Principẽ ꝯsulendũ, nõ appellat. Contra j. qñ ap. sit, l. j. in prin. & C. de rela. l. j. in fi. Sol. Ioã. & Azo dñt, ꝙ hic dr̃ nõ esse appellandũ. s. de necessitate, bñ ãt potest appellari, vt in ꝯriis. Sed hoc nõ placet: qa est ꝯ hunc tex. Vnde alij dñt, ꝙ in illa l. j. qñ app. sit princeps ꝯsulebat post sniam: hic ante, & d. l. j. C. de rela. nõ dicit, ꝙ appelletur, sed ĩ fi. dicit refutatorias preces, hoc est, ꝯ pronunciationem, q̃ sit ꝯ ꝯsultationem. Et hãc sequitur Pet. & qdã alij Mod. Quod non placet, qa in d. l. j. quando app. sit. non dr̃, ꝙ esset lata sententia diffinitiua, sed etiam intelligi pt, ꝙ non erat lata, vt ibi no. vñ gl. ponit tertiã sol. quæ continet ipsam veritatem. Pro cuius declaratione sciendum est, quòd
5 tria sunt consideranda. Primò, † pronunciatio de Principe cõsulendo, & ab isto nõ appellatur: qa p eã nemo grauat, vt hic. Secũdò, est ipsa relatio, seu literæ, quæ mittunt Principi p ꝯsilio, & ab istis pt appellari, si quis senserit se grauatũ; si iudex in eis mendacia inseruerit, vel veritatẽ tacuerit. Et ita loquitur hic, & ƒm hoc procedit illa gloss. posita sup verb. ab enunciatione, q̃ exponit, i. à mendacij relatione Principi facta. sic loquit d. l. j. j. quãdo appe. sit. & est aduertendũ, ꝙ cũ ab ista relatione appellat, debet rõnem grauaminis exprimere, scilicet, ꝙ falsum sit insertũ. & verum sit omissum, vt ibi, si enim docuerint vel falsa, &c. vt d. l. j. j. quando appel. sit. sicut in qualibet appellatione ab interlocutoria, vt ple-
6 nè dicam j. de app. reci. l. 2. Tertiò est † appellatio à diffinitiua sententia lata ƒm rescriptũ, & ꝯsiliũ Principis. & ab ista ẽt põt appellari, vt hic ƒm aliũ intell'm. quẽ s. po'ui in scdo ꝯrio. & ĩ d. l. j. ĩ pri. j. qñ app. sit. & C. eod. ti. l. 2. Sed ꝯ hoc instat, si à rescripto Principis nõ pt appellari: ergo nec à snia ƒm rescriptũ principis lata. nõ n. pt ps ꝯqueri de fcõ: qa ꝯsultationẽ approbauit, d. l. j. j. qñ ap. sit. nec de iure ꝙ Princeps sic ꝯsuluit, qđ ẽ ius. Rñ. si dicis ptẽ nõ cõsensisse relationi, planũ ẽ. Idẽ si diceret partẽ ꝯsensisse, tñ fuit decepta in tenore ipsius rõnis, arg. C. pl9 vale. ꝙ agit. l. fi. Sed si ꝯsenserit nõ decepta, tũc ẽt põt appellare, vt cã reparet ex nouis pbationibus, & allegationibus. l. eos. §. j. C. eo. Itẽ ꝯ pdicta instat, si grauamen, ꝙ infert p mẽdacẽ relationẽ, pt reparari p appl'onẽ à diffinitiua, vt dictũ est, ergo ab ipsa relatione nõ pt appellari, vt hoc §. ĩ fi. Cuius ꝯriũ s. dixi. Sol. per appl'onẽ cã diffinitiua istud grauamẽ
c nõ põt reparari sine magno pìudicio ptis. Nã post ꝯsiliũ Principis datũ, durior est cã nr̃a: qa iudices fauent ꝯsilio Principis, vt ar. l. 3. §. j. s. de ali. iud. mutan. cau. fa. pp qđ pìudiciũ debet admitti ap
d pellatio, arg. j. e. l. à snia. & dicã in d. l. 2. j. de ap. reci. Vlti. nota, d ꝙ
7 l3 † cã ꝯsulẽda de ꝯsensu partiũ sit ꝯmissa, tñ à snia lata ƒm dcm ꝯsilium pt appellari, vt hic, cũ simi. facit j. eo. l. ex ꝯsensu. in prin.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Non potest. Adde Bal. in l. j. C. de rela. per Mod. in l. fi. ff. de fer. & in l. ex illo. j. e. & in l. j. nil nou. ap. pen. & habes tex. in l. licet. de offi. delega. in 6. & Bald. in d. l. fi. de fer. Et ad materiam adde Bar. & alios in d. l. ad Principem. j. eo.
b Alex. ¶ Op. Adde Bal. in l. fi. C. de rela. vbi tractat quando debet fieri relatio, an ab ea possit appellari. & de pluribus aliis quæst. iuxta fi.
c Alex. ¶ Appellationem. Idem tenet Bal. in l. 2. j. de app. recip.
d Alex. ¶ Vltimo no. Et ad ista adde tex. 2. q. 6. can. ante. cum seq. & c. cãm quæ, de re iud. &

ibi Doc. vide j. quando ap. sit. in l. fi. gl. no. de ap. c. intimasti. & ibi d. Ant. & Bald. in l. nouum. & in l. j. C. de relatio. & dicit d. Ant. in c. intimasti. ꝙ licet sit causa commissa cõsulẽnda de consensu partium, poterit nihilominus appellari. Ad bar. hic, vide not. per bal. in l. tale. §. qui prouocauit. s. de pac. & omnino bar. in l. conuenerit. de re iudi. & qđ ibi dixi. alleg. tex. contrariũ in l. generaliter. §. si quidem. C. de reb. cred. & de iureiurã. & quod ibi dixi, sed concord. quod in d. §. qui prouocauit. fuit specialis consensus, hic simplex. Et ad hoc tibi allego distinctionem Io. An. in d. c. pe. & ibi in gl. simili. de offic. dele. & in simili adde bal. in l. 2. C. e.
Claud. ¶ Adde Fel. post Pan. in c. causam. de re iu.

1 *Error in appellando iudicem appellationis minorem, vitiat appellationem.*
2 *Error iuris quando inducitur ad conseruationem rigoris, vitiat.*
3 *Consul est maior præfecto quo ad dignitatem, non quo ad administrationem.*
4 *Cardinales non hñt maiorẽ dignitatẽ, q̃ hñt Episcopi, sed maius officium.*
5 *Appellando minorẽ, vitiat appellatio: secus si appellatur ad maiorẽ, & quare,*
6 *Appellatio ad Principem omissis mediis de iure ciuili quando valeat.*
Appellatur de iure canonico ad Papam omissis mediis.
7 *Error in appellando ad minorem, vitiat in hoc: quia virtute talis appellatiõis non proceditur.*
8 *Appellatio valet, licet quis dicat simpliciter, appello, vel appello ad iudicem competentem, vel ad superiorem.*
9 *Appellatur quando ad superiorem, quis ordo seruetur, & vbi ponatur.*
10 *Ciuitas, quæ superiorem non recognoscit, erit superior, in causa appellationis interpositæ à sententia lata per eius rectorem.*
11 *Appellatur à sententia lata per rectorem alicuius collegij ad istum, qui est iudex ipsius collegij, vt est rector ciuitatis.*
12 *Superior proximus, ad quem debet appellari, si haberi non potest, quãdo ad aliũ superiorem appellari possit.*
13 *Iudex ecclesiasticus & secularis si ex causa iudicauerunt simul, appellatur ad ecclesiasticum.*
14 *Episcopus vel clericus, si non vt Episcopus, sed vt Comes alicuius comitatus iudicat, ad quem appellabitur.*
15 *Rex si iudicat in aliquo comitatu, quẽ ab alio recognoscit, ad supiorẽ appellat*

a §. Si quis in appellatione. a Seipsum summat. ĩ fi
1 Error † in appellando iudicẽ maiorem, vel parẽ, appellationem ñ vitiat: secus si minorẽ appellauerit. h. d. ¶ Primò ponit qõnẽ, scdò solutionẽ. Tertiò eã approbat p rescriptũ. Scda ibi, & si qdẽ. Tertia ibi, deniq;. ¶ Opp. quia error iuris nõ nocet in dãnis, l. error. s. de iur. & fac. ign. Sol.
2 † Dicit gl. hic spãle: qa ad iuris rigorẽ ꝯseruandũ hoc iducit. Ad qđ facit l. q exceptionẽ, s. de ꝯdi. indeb. & l. Iulianus, e. ti. in princ. ¶ Op. hic dicit, ꝙ si minor iudex appellat, nõ valet appellatio: sed
b pfectus minor est ꝯsule: qa ꝯsul b est supillustris, & pfect9 illustris. vt in auth. vt ab illust. & qui sup eã dignit. sunt. §. j. in Aut. vt ꝯsti. q̃ de dignit. §. j. Sol. Dñt quidã, maior est quo ad dignitatẽ, nõ quo ad administrationẽ: qa nõ hẽt nisi volũtariã. vt l. j. s. de offi. ꝯsu. ꝙ gl. reprobat, quia hẽt etiam contentiosam, vt s. de arbi. l. 3. in fi. & seq. Alij dñt, ꝙ hic loquitur de illis, qui habent dignitatem non administrationem, quã dicunt quidã, Dy. tenuisse. Sed non placet; qa si non haberent cõsules administrationẽ, nõ possent delegare, C. qui pro sua iurisdi. l. j. Vñ quidã soluunt tertio modo, qđ hic loquatur de iudice minore eo, qui iudicauit, sed præfectus est minor eo qui iudicaturus est. i. cõsule, non minor eo, qui iudicauit. Sed hæc non est vera: qa cum hic fuerit iudicatum per iudicem delegatũ à ꝯsulibus. si cõsules dicerentur maiores pfecto, & eius delegatus diceretur maior: qa eius iurisdictione vtit, vt s. de offic. eius cui mand. est iurisdi. l. j. §. qui mandatã. Et iõ dicẽdũ est, ꝙ hic textus dẽt intelligi de maiore, vel minore eo, qui iudicaturus est in cã appellationis. Quod tenet gl. in prin. nostri §. Ad cõ
3 trarium rñdetur ƒm primam solutionem supra positam: † videlicet quòd consul est maior quo ad dignitatem: minor vero quo ad administrationem. Nam præfectus habet cognitionẽ omniũ, q̃ in vrbe occurrunt, l. j. §. cũ vrbẽ. s. de offi. præf. vrb. & C. de offic. præf. vrb. l. j. & est illustris, cõsul autem superillustris, & sic habet
4 maiorẽ dignitatẽ, nõ aũt maiorẽ administrationẽ. Simile † vide-
c mus c in Cardinalibus, q̃ nõ habẽt maiorẽ dignitatẽ, quã habeãt Episcopi, sed maius offm. Qđ autẽ dicebat in prima solutione ꝙ consul habebat solam voluntariam, non est verum: quia immo habet etiam merum imperium, l. ij. in prin. s. de in ius voc. ¶ Opp. quòd error vitiet iudicium. l. si per errorem. s. de iurisd. om. iudi. Gl. non soluit. Dyn. dicit, quòd ibi loquitur de errore, qui habuit originem ex actu præcedente iudicium. Istud non placet, quia non videtur habere rationem. Dic ergo, quòd ibi loquitur de actu, qui debet habere robur ab ipso iudice coram quo fit, in quo si est erratum, vitiatur actus propter defectum iudicis. Vnde etiã dice

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si quis in appellatione. Vide pro ampliatione huius tex. Ro. consi. 2.
b Alex. ¶ Quia consul. Et an consul habeat iurisdictionem contentiosam, dixi in l. j. s. de offi. consul.
c Alex. ¶ Simile videmus. Addè gl. in l. episcopale. C. de episco. aud. in l. j. C. de off. præt. vt ibi dixi.

dicerẽ hic, q̄ si q̄s ꝓsequeret̃ appellationẽ coram iudice incõpe-
tenti, ꝓsecutio esset nulla. Sed hic loq̄tur de ipsa appellatione, q robur
assumit ex legis p̄tãte, ñ autem ex aliquo facto iudicis, ad quẽ
appellatur, cũ nõ appellet̃ corã eo. Ideo si in eius ꝑsona erratur, &
ad maiorem appellatur dictus error ꝑ legem corrigit̃. ¶Op. s̃. de
aqua plu. arcen. l. sed hoc ita. Sol. Dicit Dy. ibi loquit̃ de errore ex-
tra iudicium: hic in iudicio. Tu dic, ibi error impedit voluntatem
& consensum: hic vero fuit talis error, qui non impedit volunta-
tem appellantis, immo ostendit̃ eius volũtas, q̄ à iudice, à quo ap-
pellat, vult recedere. In eo verò, in quo erat, s. in iudice ad quẽ nul
lum impedimentum est. Nõ. n. ad ipsum ꝑ appellationẽ causa de-
5 uoluitur, sed ad eũ ad quem in veritate debuit appellari. ¶†Quæ-
ro, quæ est rõ, q̄ error appellando ad minorem, vitiat appl'onẽ, se-
cus si appellatur ad maiorem. R̃ñdet gl. q̄d plus est, vtique tñ est.
l. cũ furti. s̃. de in lit. iurã. & s̃. quẽadmodũ seru. amittant̃. l. sitis cui
in prin. Vnde appellando ad maiorem dignitatẽ, vr̃ appellari ẽt ad
6 mediã: secus si ad minorẽ appellat. ¶† Quæro q̄d si fuit appellatũ
a ad principem omissis mediis? aR̃ñdeo idem, vt ad ꝓximum supio
rem causa deuoluatur, vt j̃. eo. l. Imperatores. in pri. Sed summus
Pontifex quantum ad se contrarium statuit, vt ad eum solum ap-
b pellari possit b omissis mediis, vt extra eod. c. si duobus. in prin. q̄d
forte factum est, vt maiorem curã habeat, de quo non curauit im
7 perator. ¶Quæro, dr̃ hic, † q̄ si appellauit ad minorẽ error ei no-
c cet: c sed in quo? R̃ñ. q̄a ex virtute eius appellationis non ꝓceditur
ac si appellatum nõ esset: fateor tñ q̄ si est intra tp̃a appellationis,
q̄ interim poterit appellare, arg. s̃. de accusationibus. l. libellorum
§. quod si libelli. & de excusatio tut. l. cum ex oratione. & s̃. vt legi-
bus. & senatuscon. bonorum possessio detur. l. j. Et hoc tenet Dy.
8 & omnes. ¶† Quæro quid d si aliquis appellauit simpliciter dicen
d do, appello. vel dixit, appello ad iudicem competentem, vel ad su-
periorẽ, & similia, an appl'o valeat? R̃ñ. sic, argumento huius text. &
9 j̃. l. ꝓxi. & s̃. de verb. ob. l. qui Romæ. §. pe. ¶† Quæro dicitur hic,
e quò e debet appellari ad supiorem quis sit ordo inter istos iudices?
Tex videtur hoc ponere C. eod. l. p̄cipimus. Sed certe ibi loquitur
de appl'one, quæ interponitur ad Principem. Sed q̄s sit ordo co-
gnoscendi in curia Principis, vel cum alibi interponit̃ appl'o, Dic,
vt ꝑ Spe. in tit. de appel. § nunc tractemus. Sed quia hoc est limi-
tatum secundum diuersas constitutiones curiarum, ideo ꝓsequ o-
10 mitto. Quæro tñ de q̄busdam, † de quibus posset dubitari. Pone,
q̄ est ciuitas, quæ non recognoscit superiorem, & quæ eligit ipsa
sibi rectorem, nec habet alium officialem, quis erit iudex appl'o-
nis? R̃ñdeo, ipse populus, seu ordo, q ip̃m officialẽ facit: q̄a solus
reperit̃ supior ipsi populo, & sibi princeps est, vt no. in l. hostes. j̃.
de captiuis. Et hoc colligit̃ ex l. 2. §. exactis deinde regib⁹ ꝯsules cõ
stituti sunt duo. s̃. de origine iuris. vbi ppl'us Roman' liber facie-
bat offãles, & ab eis erat ius appellãdi, nisi expsse eẽt inhibitum.
11 ¶† Quæro, in aliqua f ciuitate ẽ aliq̄d collegiũ, q̄d facit sibi ali-
f quẽ rectorẽ, cui dat iurisdõnẽ, q̄d p̃t l. fi. ff. de iurisd. om. iu. [illegible] q̄ is
erit ꝓxim⁹ supior, ad quẽ appellabit? R̃ñdeo, ille q ẽ iudex ipsius
vniuersitatis, vt rector ciuitatis, arg. huius § [illegible] c. dilecti filij
prior & ꝯuẽtus. Prædicta vera, q̄ñ ciuitas ꝓpriã legẽ habebat, fm
12 q̄ aliud iudicat̃. ¶† Quæro, q̄d g si ꝓximus supior nõ possit habe
g ri? R̃ñ. si quidẽ ĩpedimentũ est diutius duraturũ ad aliũ superiorẽ
appellabit̃, arg. l. si longius. in pri. s̃. de iudi. & j̃. de vacat. mune. l.
pen. in fi. & hoc cũ sit ĩpedimẽtũ iuris, siue facti, [illegible] de offi. dele.
in c. si is cui. li. 6. & iõ si poneremus ex causa de eadẽ q̄õne cogno
uisse iudicẽ inferiorẽ, & superiorẽ & simul ꝓnunciasse, appellaret̃
ad superiorẽ omisso medio, quo ad aliũ primũ iudicãtẽ minorẽ:
q̄a ꝓxim⁹ eũ p̃cedẽs, ĩpedit̃, eo q̄ fm indicauit. l. eos. C. de appell.
13 ¶† Quæro, pone h ex cã iudicauerũt simul iudex secularis & ec-
h clesiastic⁹, ad quẽ appellabit? R̃ñ. ad supiorẽ iudicẽ eccl'iasticũ. Nõ
n. p̃t appellari ad supiorẽ iudicẽ laicũ: q̄a ei nõ p̃t subiicere se, ẽt si
vellet clericus, vt in c. si diligẽti. ex. de foro cõpet. nec esset æquũ, q̄
vtriusq; supior appellaret̃: q̄a forte ĩ locis distãtibus, & separatis
sunt, nec p̃nt simul ꝯuenire. Appellabit̃ ergo ad supiorẽ iudicem
eccl'iasticũ, cui p̃õt se subiicere iudex laicus, vt ꝑ ip̃m tota cã de-
cidat̃, ne cãæ ꝯtinentia diuidatur. l. 2. s̃. de q̄b. re. ad eũdẽ iudi. ea.
14 l. nulli. C. de iud. & ar. l. si cõem. [illegible] q̄ẽ admo. seruitut. ¶† Quæ-
i ro, pone q̄ aliq̄s i ep̃s vel alius cleric⁹ ñ cognoscit vt ep̃s sed vt
comes alicuius comitat⁹, q̄s erit supior. an inspiciemus superio-
rẽ respũ clericatus vel ep̃atus: Canonistæ tãgunt hoc ex̃ e. c. Ro.
§. debet aũt. li. 6. vbi vr̃ tex. q̄ ad supiorẽ iudicẽ ecclesiasticũ. Itẽ tã
git ex̃ de maio. & obed. c. solitæ Spe. in d. § nũc tractemus. ver. [illegible].
Veritas ẽ ista, q̄ si q̄dẽ illa dignitas comitatus est incorporata in
patrimoniũ ecclesiæ liberæ, nec ꝑ illa dignitate recognoscit dñm
tp̃alẽ, q̄ appellat̃ ad forũ eccl'iasticũ, vt d. c. Romana. Si vero re-
cognoscit dñm tp̃alẽ, vt q̄a haberet in feudũ: tũc ad aliũ appella
ret fm decretalẽ s. alleg. §. debet. sed si poneremus, q̄ clericus fa-
ctus esset rector alicuius ciuitatis, tunc appellaret ad superiorẽ il
lius ciuitatis. Nõ enim iudicat vt ep̃s seu vt clericus, sed vt rector
15 talis ciuitatis. Eidẽ dicerẽ, † si vnus rex haberet comitatũ, & in
illo iudicaret vt comes, appellaret̃ ad supiorẽ ipsius, inquantum

K comes, sk nõ ad superiorẽ inq̃tũ rex, vt est casus C. eo. l. si q̄ñ du-
ciano, & hoc q̄ñ appellatur ab ordinario. Quando vero appellat̃
à delegato, dicetur in l. j. §. j. j̃. quis & à quo appella.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Omissis mediis. De iure ciuili nõ potest appellari omisso medio, sec⁹
de iure canonico. adde c. dilecti filij. extra e. & c. referẽte, de p̃b. Adde, q̄ idẽ
est in legato sedis apostolicæ, q̄d ibi no. Prædicta tñ limita in scholaribus, q.
in quolibet grauamine, omisso medio, p̃nt appellare, ẽt de iure ciuili aut. ha
bita. C. ne filius pro p̃re, & ibi Bal. Et an omisso medio possit appellari ad prĩ
cipem, coram quo nullus ordo seruatur, tractat Inn. in c. causis. de re iud. no.
Bal. in l. fi. C. de legib. & in l. rescripta. C. de preci. Imper. offeren.

b Alex. ¶ Appellari possit. Intellige ad Papam potest appellari, omisso medio,
q̄ñ appellat̃ à iudice ecclesiastico, vel appellatur à iudice laico, qui tamen
erat subditus in tẽporalibus Papæ. Ita loquitur d. c. si duobus vel si non erat
subditus appellabat̃ à tali, qui nõ recognoscebat superiorẽ, quo casu in sub-
ditum p̃õt appellari ad Papam. Ita refert do. Abb post Host. in c. cũ Ioann. de
fid. instr. Adde an appellari possit ad superiorem, omisso medio, vel ad iudi-
cẽ cõpetentem, Bal. consi. 287. 1. lib.

c Alex. ¶ Et nocet. Et quæ sit rõ quare si appellatur ad minorẽ, talis error no-
cet. & an ipso iure fiat remissio ad cõpetentem, & an gesta coram superiore
incompetente teneant, vide Mod. hic, & in l. Imperatores. j̃. e. Et an interim
possit appellari ad competentem intra tempus, tradunt hic.

d Alex. ¶ Quæro, quid. Quando appellatio est facta simpliciter an valeat? vide
gl. de off. dele. c. is cui. in vj. An sufficiat dicere, appello, si non dicat̃ ad quẽ, vr̃
si dicat̃ ad quẽlibet iudicẽ cõpetentẽ, vide Bal. in l. apertissimi. C. de iudic. Et
gl. & Bal. in l. cũ ꝓponas. in fi. de bo. auto. iud. possi. & idẽ q̄d vult hic Bar. te-
net Spe. in tit. de ap. § nunc tractemus. ver. sed & si quis. Et hoc est verũ de iu-
re ciuili fm Doct. quo casu appellatio qualitercũq; facta reuertit̃ ad iudicẽ
debitũ. j̃. e. in l. Imperatores. secus de iure canonico. c. is cui. de offi. deleg. in
vj. Quid si dicatur appello ad iudicem cõpetentẽ, an valeat? vide gl. in d. l. cũ
proponas. C. de bo. aut. iud. possi. & ibi Bald. & in d. l. apertissimi. sed Pau. de
Castr. in l. qui Romæ. §. pe. s̃. de verb. obl. hoc verũ dicit de iure ciuili, quo iu-
dex cõpetens est sp̃ cert⁹ q̄a sp̃ dẽt appellari ad ꝓximũ ĩmediatũ, d. l. Impera
tores. j̃. e. & hic. Pro hoc facit, quia in g̃nali sermone vr̃ inclusus ordo iuris. l.
Gallus. §. j. cũ ibi no. de lib. & posth. & l. talẽ. in prin. de hær. insti. Dixit in d. §.
pe. De iure autẽ canonico secus, quia dẽt appellari ad mediatum superiorẽ,
2. q. 6. can. ad Romanã. & d. c. dilecti. vlt. de appe. Et est verum, q̄ si intra decẽ
dies datos ad appellãdũ, iste appellãs declaret ad quẽ iudicẽ vellet appella
re, valet appellatio etiã de iure canonico, ꝑ id q̄d voluit elegans gl. in c. si is
cui. de offi. dele. in 6. do. Io. An. in c. in alternatiuis, de reg. iu. in merc. Et q̄ im
mo indistincte valeat appellatio ista, appello ad competentẽ iudicem, tenet
Imo. hic; quia de iure canonico gradatim dẽt appellari, præterquã in duo-
bus, quorum vnus est sedes apostolica, & alter legatus sedis apostolicæ, vt in
c. j. de offi. dele. vtrum in dubio vr̃ in aliis, s. iure cõi, & nõ speciali. l. quãquã
& l. testõ. de test. mili. &c. Et circa hanc materia vide Spe. & Io. Andr. in ti. de
appel. in §. nunc tractemus. ver. sed si quis. cũ seq. & per Bal. in l. 4. C. e. & in d.
l. cũ proponas. Et ad hæc d. [illegible] adde omnino Pau. de Cast. in d. l. qui Romæ. §.
pe. s̃. de ver. obl. & quod ibi scripsi. Adde, an valeat appellatio ad sacrum con
cilium, vel ad summum Pontificem, Roma. consi. 311.

e Alex. ¶ Quæro, dr̃. Et no. q̄ ad hoc, vt ad iudicem quis possit appellare, opus
est, q̄ ille iudex hẽat mixtum imperium, alias nõ p̃õt ad eum appellari. Ita di
cit Bart. in d. l. j. §. solent j̃. q̄ñ app. sit. Et no. q̄ nõ potest appellari ab eodẽ iu-
dice ad eundẽ, vt in c. cũ sit Ro. extra eo. libr. 6. tñ valeret cõsuetudo ad hoc
inducta in appellando, c. 2. de cõsue. eo. lib. Et ad materiam vide Bart. in l. ab
executore, in prin. j̃. eo. & aliqua [illegible] no. per eundẽ in hac materia, in l.
j. §. solent. j̃. quando appell. non est necesse. q̄ iudex ad quem habeat merum
vel mixtũ imperiũ, vt dixi s̃. Et adde, q̄ nunq̃ p̃õt esse iudex appl'onis ille, q.
semel fuit in causa recusatus secundum Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pa. in
ver. sed dubitatur. Et an si ille q. iudicauit successit iudici appellationis pos
sit ad eum appellari &c. vide gl. & Bar. in l. si ius. in fi. s̃. de inoffic. test. Et dum
dixi s̃. de consue. adde fm d. Ant. in c. dilecti. de appel. q̄ valet consuetudo q̄
possit appellari omisso medio fm eundem in d. c. dilecti. licèt apertius Host.
tenuit contrarium in c. super q̄õnum. in §. intẽtionis, de offi. dele. Sed an pos
sit appellari ad duos alternatiue vel copulatiue, vt hic, per Ange. & Mod. &
Bal. in l. appellatione, C. eo. Sed quid si vult pœnitere, vide in l. si quis libellos.
eo. tit. maximè per Bald.

f Alex. ¶ Quæro, in aliqua. A quo appellandũ sit, quando sententia est lata à re
ctore alicuius collegij, vide per Bar. in d. l. j. § solent, Sed quid si ille actor in-
teruenit in collegio, tanquam de collegio, an poterit ad eum appellari? tex.
est q̄ sic, d. §. solent. & c. a collatione, de app. in 6.

g Alex. ¶ Quæro, quid. Quid si proximus superior non p̃õt haberi, vide in l. vbi
absunt. s̃. de tut. & cura. da. ab his. & Bar. in l. 2. ff. de offi. procons. & in l. 2. quan
do fiscus vel priuatus cum quo Bal. transit Roma. in l. si vero. §. de viro. in 4. fal
lentia. s̃. solu. matri.

h Alex. ¶ Quæro, pone. Quid si iudex ecclesiasticus iudicat de vna & eadem cã
ad quem appellabitur: faciunt ea quæ habes in l. præcipimus. §. eodem obser
uando. C. de app. & ibi Bal. & Sal. & ibi Bar. qui ponit no. dictum. & ibi habes
post eum. & adde in simili dictum Bart. in l. in. apertos. §. cum ostendimus.
de excu. tuto. Adde ad quem appellari debeat. an ad iudicem ecclesiasticum,
an ad laicum. Alex. consi. 183. & Ro. consi. 245.
Pom. ¶ Vide Ale. cõ. 183. in 2. vo. & cõs. 167. in e. vo. vbi cõprobat bñ istud dcm̃
Bar. & Bal. late in c. j. de p̃s. & in c. cũ ex officij e. ti. & tenet nõ ab re [illegible] ap.

i Alex. ¶ Aliquis. [illegible] si ep̃s nõ cognoscit vt ep̃s, sed vt canonicus, [illegible]
appellatur? vide Bal. in d. l. si q̄ñ C. eo. dicunt tamen [illegible]
de fid. inst. & si aliquis est episcopus & comes, & facit aliq̄d vt comes, debet
[illegible] Ro. in l. idemq;. de ver. obli.

k [illegible] Vide Roma. cõsi. 422. vbi sequitur in pulchro casu
& [illegible].

1 [illegible] ẽ ipsa appellatio: alius q dat̃ iudici ad quẽ.
2 [illegible] appellatio à re, vel à sententia.
3 Appellatio [illegible] iud. se [illegible].

4 Si non appellatur viua voce, de necessitate appellatur in scriptis,& talis libellus dicitur appellatorius,& debet continere personam appellantis, iudicis à quo,& sententiam,& contra quem.
5 Procurator, contra quem lata est sententia ipse debet appellare procuratorio nomine:& in dubio dicitur appellare procuratorio nomine.
6 Nomen officij in appellatione sufficit exprimere, licèt nomen proprium iudicis non apponatur.
7 Sententia, à qua appellatur, debet certa in appellatione demonstrari.
8 Apostoli necessario non petuntur in ipso libello appellatorio, licèt consuetudo communiter obseruet, quòd instanter petantur.
9 Libello in appellatorio pōt dicere quis, dico sñiam nullam,& si qua ē, appello.
10 Libello in appellatorio de iniquitate sententiæ, necessariò non requiritur mentionem fieri, licèt consuetudo contrarium obseruet.
11 Libelli appellatorij debent dari iudici à quo, si haberi pōt: aliàs iudici ad quē. Appellans quando timet à iudice à quo, sufficit appellare corā honestis psonis.
12 Libellus appellationis sufficit, ꝙ offeratur iudici absque eo ꝙ legatur.
13 Forma libelli appellatorij, qui datur iudici ad quem.
14 Sententia per appellationem extinguitur: non tamen irreuocabiliter.

§. Libelli Libellus appellatorius debet ꝯtinere psonam appellātis,& iudicis, à quo appellat,& sñiam, à qua appellat: psonā vero eius, ꝯ quē appellat, de necessitate nō dēt ꝯtinere: sed tpe sñiæ pt vno verbo appellari dicēdo, appello. h. d. cū
a l. seq.& in prin. ¶Op. a de prin. l. Seio. Gl. soluit duob. modis. Tene primum. ¶Quæro, de quibus libellis hic loquatur? Pro cuius
1 euidentia sciendū est, † ꝙ vnus est libellus appellationis, hoc est ipsa appellatio: alius est libellus, qui datur iudici, ad quem est appellatum, vt sup appellatione procedatur.& istos duos modos ꝓsequit Spe. in tit. de appellatio. 4 parte. §. nunc dicendum restat.& in §. pcedenti. Sed licèt de consuetudine admittatur, tñ nō est necesse. Sufficit. n. ꝙ coram iudice appellationis ꝓducatur appellatio facta coram iudice, à quo appellatur, & petatur sup ea ꝓcedi absq; nouo libello. Hoc vr̄ velle tex. in Auth. de his qui ingre. ad appel §. volumus.& Inn. vr̄ tenere de off. deleg. c. cum contingat
2 circa finē magnæ gl. tñ circa formas pdictas aliqd videamus. † Et primo circa appellationē, q̄ fit viua voce, apparet formā esse vulgarem. Sufficit. n. dicere appello, vt hic & subintelligas appello à te, à sñia, quā statim ꝓtulisti inter me,& aduersarium meum, in tali causa. Hoc ꝓbatur hic,& in l. litigatorib. C. eo ¶† Sed q̄ro quanto tpe duret ista facultas appellādi viua voce? Dñt qdam tota illa
3 die, ar. huius tex. dum dicit, ipso die.& j̄. eo. l. à sententia. in fi. Nā cū ipsa die liceat, ergo in qualibet pte diei debet licere. In ꝯtrium videtur, ꝙ hoc possit facere statim, antequā iudex ad alia facienda diuertat. l. litigatorib. C. eo. Alij dñt ꝙ hoc potest facere iudice
b sedente b pro tribunali, ar. l. diuus. s̄. de in integ. rest. & illud cōiter
4 obseruatur. ¶† Secundò quæro, qn̄ appellatio non fuit interposita viua voce, quando possit appellari? Rn̄. tunc de necessitate est appellandum in scriptis, vt hic,& j̄. eo. l. à sñia. in fi.& d. l. litigatoribus. C. eod.& isti dñr libelli appellatorij,& debet iste libellus appellatorius continere ea, q̄ hic dñr. s. personam appellantis, iudicis à quo,& sentētiam à qua,& contra quem † Sed dubitatur cir-
5 ca primum, quid si procurator est condemnatus,& appellat, an debeat appellare proprio nomine, an procuratorio nomine dñi? Nam cum ipse procurator sit dominus litis effectus, & in eum ferat sñia l. j. C. de sententiis & interlocut. omn. iud. vr̄ ꝙ ipse dēat appellare, vt j̄. qn̄ ap sit. l. j. §. in ppria. Puto etiam, ꝙ possit proprio nomine appellare, vt j̄. eod. l. ab executore, §. j.& ibi not. ꝙ si sim-
c pliciter diceret appello, nec adiiceret cuius nomine intelligeret c procuratorio nomine dñi. l. fi. s̄. de inst.& l. pe. s̄. si quis cau. Quæro, quid de his qui appellant pro aliis, cum nullum habeant man-
6 datum, dicam j̄. eo. l. nō tantum. ¶† Super secundò. s. de psona iudicis à quo, puto ꝙ sufficiat. si ponatur nomen iurisdictionis, vel tribunalis, licet nomen proprium non exprimatur. Nā nō debet appellare ab eo, vt à priuata persona, sed tanquam à tali dignitate. Igitur sufficit, si nomen dignitatis exprimatur. l. si cōis seruus. ita. s̄. de stipula. seruo. Sup tertio, l. sup sentētia à qua appellat
7 dicit gl. † ꝙ debet inseri res, sup qua est lata sententia. Puto tñ, ꝙ sufficiat si exprimatur tm̄, ꝙ sententia certa demonstretur. Vnde cum dico appello à sententia lata tali die per vos: non est necesse, ꝙ inseratur res sup qua est lata,& si dico rem, nō est necesse ꝙ dicam diem: quod enim vna demonstratione demonstratur, amplius demōstrari non est necesse. l. j. in fi. s̄. de dote ple. Vnde quo-
d cunque modo appareat, ꝙ certa sñia est, satis est. d ¶† Quærit gl.
8 vtrum in ipso libello appellatorio debeant peti apostoli? e Quidā
e dñt, ꝙ sic. Veritas est, ꝙ nō est necesse, sm̄ Dy.& alios, qđ apparet qa tpa sunt distincta. Nam aliud est tps appellationis, & aliud est tempus petendorum apostolorum, ꝙ est 30. dierum. C. eo. l. iudicib.& j̄. de libel. dimis. l. j. Cōiter tamen obseruatur, ꝙ in ipsa appellatione apostoli instanter petuntur, vt extra de ap. c. 2. in cle. in
9 prin. tamen si separatim fieret, valeret p ea, q̄ dicta sunt. ¶† Quæritur, vtrum in ipso libello appellatorio possit quis dicere: dico sententiam nullam & si qua est, appello? Gl. ꝙ sic, in l. j. C. qn̄ pro-
10 uo. nō est neces. dicā in l. ti expressim. j̄. e. ¶† Quæro, vtrum in li-
f bello appellatorio debeat fieri mentio f de iniquitate sententiæ? Vr̄ ꝙ sic, vt hac l. i pri.& l. pfecti. s̄. de mino.& ita cōiter obseruat. Puto tñ, ꝙ ēt si hoc non exprimatur, procederet appellatio, vt hic cum nōn dicatur ꝙ debeat hoc exprimi. Præterea dicendo appel
11 lo, videor dicere iniquam. ¶† Quæro, g cui debeant dari isti libel
g li appellatorij? Gl. dt,& bn̄, ꝙ dent dari iudici à quo appellatur si haberi pt, aliàs iudici ad quē, vt j̄. qn̄ ap. sit l. j. §. dies.& §. si quis. Itē si aliquis timeret iudicem, à quo appellatur, sufficeret, si interponeretur appellatio corā psonis honestis. l. 2. C. de his qui p metū iudi. non appell. iste autem metus qualiter ꝓbetur, dixi in l. de pu
12 pillo. §. si quis ipsi ptori. s̄. de oper. no. nuncia. ¶† Quæro, vtrum sufficiat iudici offerre libellum appellatorium, an debeat coram ipso legi? Tex. est, ꝙ non requiritur legi, extra eo. c. appellatio. li. 6. Prædicta vera in appellatione à diffinitiua. Appellatio vero ab interlocutoria an dēat in scriptis fieri? Gl. tāgit hic. Dicam in l. 2. j̄. de app. recip. ¶Tertiò est videndum de libellis, qui dantur iudici
13 † ad quem est appellatum. Et si quidem teneremus id, quod s̄. dixi, ꝙ hoc casu libellus non sit necessarius, hic nō esset videndum vlterius: sed quia cōmunis practica se habet in contrarium, iō istorū libellorum videamus formas. Et in istis libellis debent inseri omnia, quæ dicta sunt in libello appellatorio. Debet ēt inseri tenor appellationis iam interpositæ,& in eo dēt esse cōclusio talis. Quare peto p vos ꝓnunciari p me bn̄,& iuste appellatum esse: & male,& iniquè iudicatum esse, vt palleg. l. eos. in prin. C. eod. Alij vero addunt dicentes, Peto dictam sñiam, tanquam iniquam remedio appellationis cassari, & irritari. Et istam formam videtur
14 ponere Spec.& consuetudo obseruat. † Sed huic op. h Sñia p so-
h lam appellationem est cassata,& irrita, vt s̄. ad Tur. l. j. in fi. & dixi s̄. eod. l. j. in prin. Quomodo ergo petitur à iudice cassari iterum, contra l. q̄ sub ꝯdōne. in fin. s̄. de cond. inst. Rn̄d. p appellationem sententia extinguitur, non tamen irreuocabiliter. Quod autem in libello petitur cassari,& irritari, intelligitur irreuocabiliter. Posset etiam dicta conclusio aliter formari sm̄ diuersitatem casuum sup quib. formatur appellatio. quid n. si reus absolutus ē,& actor appellet? Certè, rectè poterit actor concludere sic. Peto ꝓnunciari bene & iusté appellatum,& iniquè iudicatum: & reum peto mihi cōdemnari in quantitate petita. Hoc. n. casu iudex appellationis ēt ꝯdemnare debet. l. cum apud. s̄. iud. sol.& ibi dixi. & no.
i in l. Offidius. s̄. de leg. 3. Itē si sententia i non diceretur in totū iniqua, seu iniusta: sed eēt alio modo reformāda, posset in ꝯclusione adiici. Peto p vos dictam sententiam in melius reformari, & ad debitū statū reduci, vt s̄. e. l. j. in prin. Puta, si aliqs est iustè condemnatus: qa condemnari debebat: sed iniustè quia iudex nimis excessit, (frustra petitur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Op. Et sic non sufficit ꝓducere appellationē loco libelli. idē dixit p illum tex. Bal. in l. si quis filio §. hi autem. de iniu. test.& Bald. in d. l. si quis libellos appellatorios. C. de ap. dixit autem Imo. in §. hi autem ꝙ tutius est libellū formare, quia p appellationē nihil vr̄ petitum à superiore, ad quem appellatur, vt ex serie verborum appellationis apparet,& iudex debet impartiri officium suum ad petitum,& non ad non petitum, sed in summariis. & in quibus sufficit qualisqualis petitio, hoc est clarum in his etiam videtur, ꝙ rescriptum posset ꝓduci loco libelli. Et sic intelligitur dictum Inn. in c. dudum, de elect. facit quod hr̄ in cle. sæpe. de verb. sign.& illud dictum Inno. ēt retuli in l. j. §. fi. de var.& extraor. cog. quod dictum limita vt per Bal. in l. j. de pci. impe. offe. quo ad iudicē, sed non quo ad partem, quia immo requiritur libellus alius,& Bal. in l. j & ibi tex. C. qn̄ libel. prin. da. sit. vbi no.& quæ sit forma appellationis fcā viua voce,& quid si appellauit viua voce,& postea in scriptis, q̄ appellatio teneat, vide per Bar. in l. litigatorib. C. eo. Et ad bar. hic, vide l. cum ꝓcurator. §. dn̄s. de ope no. nun. Bal. in d. l. litigatoribus. Bal. in l. eos. §. finautem. C. de appel.& in d. l. litigato. C. eo. Adde ꝙ appellatio valeat si primo viua voce appellatur, secundo in scriptis, Bal. cons. 108. 4. lib.& per Paul. de Cast. pulchrè cons. 25. Roma. cons. 41.

b Ale. ¶Iudice sedente. An quando iudex legit sententiam, possit appellari, vide Bal. in l. eos. §. finautem.& in l. litigatorib. C. de appellat.

c Ale. Intelligeretur. De hoc vide Bar. vtrobique,& bar. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nunc.& quæ post bar. in l. 4. s̄. iud. solui.

d Ale. ¶Satis est. Et adde in causa appellationis valere libellum, peto ꝓnunciari me rectè appellasse, sm̄ Bal. in l. edita. C. de eden.& ibi dicit, ꝙ omnes leges loquentes de sententia trahuntur ad libellum, quia idem ius est. Et adde, quòd committens se protectioni superioris dicitur appellare, secundum Cy.& bal. d. in l. j. C. si quacunque præd. potestate.

e Alex. ¶Debeant peti apostoli. Sed an in libello appellationis debeat appellās dicere, appello prout in ista scriptura continetur, vide ad hoc no. glo. in c. vlt. de re iud. in 6.

f Alexan. ¶Fieri mentio. Vtrum debeat fieri mentio iniquitatis sententiæ,& an debeat exprimi à qua parte sententiæ appellatur? Tex. est no. in l. appellanti. in prin. j̄. eo. quod no.

g Ale. ¶Quæro. Cui detur libellus dicit Bal. in auth. quæ supplicatio. C. de præ. impe. offe. post Guid. de Suza. ꝙ sufficit dare notario actorum absque etiam iudice, quod no. quia est valde vtile.

h Ale. ¶Sed huic op. Sed contra, appellatione extincta erat sñia. d. l. j. in fi. ergo

i Ale. Item si sententia. Adde bal. in c. sancimus 2. in fi. ver. sed an procederet. in titu. quo tpe miles. qui idem tenet,& alleg. quod no. in l. verba illa arbitratu. de verb. sign.& adde ꝙ nec verba referuntur ad nullitatem, & iniquitatem adde no. per bal. in l. absentem. C. de accu.& ibi est tex. in fi. vbi no.

excessit. l. si qua pena. ÿ. de ver. sig. & ibi no. in gl. magna. facit ad pdicta. l. creditor. §. j. s. de solu. vbi iudex snīam reformauit, vt s. fa. erc. l. qdā mulier, & de iurepa. l. Carmelia. Sed si poneremus appellationē esse factā p illa verba, dico snīam nullam, & si qua est appello: tunc debet in libello concludi, peto per vos dictā snīā pnūciari nullam, & si qua esset, &c. vt s. dictum est.

LEX III.

Scio quæsitum. Hoc prin. summatum est s. eo. l. j. §. fi.

§. Sed illud Br̄ hoc intēdit: Si quorundā ex his aduersus quos appellat, in appellatione nomina inserantur, aduersus oēs appellari vr̄: sed si quorūdā ex his, q̄ appellat, noīa inserāt, eis solis pderit appellatio. h. d. Hēt duas ptes. Scda ibi, cæterū si plures. Rō primi dicti ē: qa nomē aduersarij nō dēt iñseri de necessitate in appellatione, vt s. pxi. Ergo si quorūdā noīa nō expssit, ñ nocet: qa idē si nullius nomē expssisset, & satis ē, q de dcā snīa fiat mētio. vt s. Et hoc verū si vna erat cā, & vna snīa: secus si diuersa, vt dicit gl. Rō scdi dicti ē, qa psona appellātium dēt inseri in appellatione: ergo si aliquorū noīa dimittāt, nō possunt videri appellasse. Sed ꝯ ſm dcm̄ op. C. si vnus ex plurib. ap. l. j. & 2. Sol. illi soli, quorū noīa sunt expssa, vnr appellasse, vt hic: victoria tñ eorū pderit aliis, ēt ſm distinctionē legis ꝯriæ, vt no. ÿ. eo. l. si q separatim. & ibi dicemus. Et hæc est vera solutio. Aliæ solutiones ponūt hic in gl. q̄ possunt eē veræ in se. & eas examinabo in d. l. si q separatim. tñ ñ sunt necessariæ quantum ad legē istā.

1 *Causa an inserenda sit in appellatione & quando.*

2 *Appellatio si est facta ab vno capitulo sententiæ, an videatur ab aliis appellatum remissiuè.*

3 *Causa si est deducta in actione reali, non videtur deductum in iudicium omne ius agentis.*

a **§. Quid ergo.** a Qui certā cām in appellatione expssit pt illā psequ, & ab illa discedere, & aliā quācūque voluerit assumere. h. d. qd no. & ē verū in appellatione à diffinitiua: secus si appellet ab interlocutoria, vt ex. e. c. j. lib. 6. dicā in l. 2. ÿ. de ap. reci. ¶ Op. s. de adul. l. denūciasse. §. qd tñ. Solu. patet ex his, q̄ ibi dixi. Op. C. de codi. l. fi. So. ibi in his, q̄ electione tollunt.

1 Et ē ibi rō, ne ex eadē scriptura, cā diuersis modis mutet. ¶ † Querit gl. vtrū in appellatione dēat inseri cā: Br̄ aut loqmur in appellatione à diffinitiua, & non est necesse, q cā inserat, cū ad illā ñ adstringatur. Nec ob. ÿ. eo. l. appellanti, qd apparet, qa s. l. pxi. in fin. nulla fit mētio de cā. vt hic. Ad qd. n. necesse ē, q cā inserat, cū ad illā ñ adstringit. Nec ob. l. appellanti. in fi. qa expone vt ibi p glo. Si vero appelletur ab interlocutoria, tunc dicit gl. de iure canonico, cā est inserenda, vt ex de ap. c. vt debitus & expssius hodie ex e. c. j. li. 6. Ego puto idē de iure ciuili, vt dicā in d. l. 2. ÿ. de app. rec.

2 ¶ † Quero, si appellet ab vno caplo snīæ, vtrum videat ab aliis ap

b pellatum: Dicā in d. l. appellāti. in prin. ÿ. eo. Vltimò scias, b q Per.

3 p hunc §. dicit, q † in actione reali, in qua de necessitate non dēt inseri cā, tñ si inserat, p illā ñ adstringit, immo totum ius suum in iudicium deducere vr̄, sicut hic cū i appellatione ñ dēat inseri cā si tñ vnam inserit, non adstringitur ad illam. Cuius opinionem refert Cy. in l. edita actio. C. de eden. Sed eius opinio falsa est l. si mater. §. j. s. de excep. rei iu. & l. & an eadem. §. actiones. in prin. eo. tit. & in eis dixi. Aliud est in cā appellationis, in qua si perdat, in totum perdit, ideo in fauorem appellantis est inductum, vt omnem cām psequi possit. Aliud est in cā principali. vbi si pderet ex vna causa, poterit iterum agere ex alia, & sic est in eius fauorem inductum, vt aliæ cāæ deductæ in iudicium non videantur. An autem causa in actione principali debeat inseri, dic plenè vt in d. l. & an eadem. §. actiones. s. de exce. rei iud.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quid ergo. Singularis est tex. secundum bal. in l. pscriptione. C. si contra ius vel vti. pub. & est no. vide eum. nec obst. ÿ. eod. l. appellanti. in fin. causa tamen est inserenda in applone ab interlocutoria, vt est casus in cle. appellāti. de ap. & specificè, & expsse dēt exprimi. Dixit tamen Ang. in l. vbi autem. §. illud. de verb. ob. p illum textū quòd sufficit si se referat ad illud in spē, quod no. vide quod ibi dixi. Item si appellatur ab executione debet inseri causa, vt dicitur ÿ. l. px. Item quando quis pp suū piudiciū appellat debet inseri cā, vt dixit Bar. in l. à sententia. ÿ. eo. Et quemadmodum causa non debet exprimi, ita non debet exprimi in quo capitulo sententiæ appelletur. Tex. est in l. appellanti. in princ. ÿ. eod. Item. qd si pponitur causa, sed friuola, & falsa an applo est nulla? Dictum est sing. Io. And. in c. cordi. de ap. lib. 6. in nouel. q sic. Et mouetur: quia in contractu non requiritur insertio causæ, tamen si apponatur, vitiat contractum si est falsa, vt in c. j. de cōd. appo. vbi est casus sed tu cogita per istum tex. & cle. sæpe. in fi. de verb. sig. & vide quod no. do. Abb. in c. fin. de pcu. & no. in l. j. in prin. C. de rei vxo. act. Vnde cogita pp id, quod dixit bar. in l. eius qui. in ver. 2. no. ÿ. de app. reci. & istam partem videtur sequi d. Io. de Imo. in d. cle. appellanti. & videtur velle Bar. in l. j. in fi. prin. de eden: fallit in cōfesso appellante, secundum bal. & quosdam, de quo per Doct. in l. fi. §. iussus. ÿ. eo. & Bal. in l. minorib. C. de his quibus vt indig. & vide etiam Mod. ÿ. eo. in l. cōstitutiones. Item fallit vbi tertius appellat rōne interesse sui. l. à sententia, ÿ. eo. in prin. & dic, vt ibi per Bar. in prin. & est tex. in c. cum super. & ibi Inn. de re iud. & Io. And. ibidē in vers. rationabiliter & adde Math. in no. 122. Sed an iudex possit cogere partem causam exprimere in appellatione, vt sciat, an velit differre, vel deferere Bal. q nō in l. q̄m iudices. C. de appel. Item fallit prædicta conclusio, quòd non debet inseri causa in appellatione à diffinitiua &c. vbi appellatur in casibus prohibitis appellari secundum Innocen. in ca. pastoralis. in gloss. mag. de offic. deleg. Item in causa momentaneæ possessionis secundum Bald in l. j. C. si de momen. poss. & bar. in l. 2. de app. reci. vide q dixi C. eod. in l. 2. in appellatione ab interlocutoria, an sit inserenda causa, & quæ, vide Bal. in l. 2. C. de epis. aud. & Angel. & Imol. in l. quicquid adstringendæ. de verb. obli. Et quòd sit inserenda causa expresse & specificè habes in clemen. appellanti. de appella. & de causa inserenda in appellatione à diffinitiua sententia, dic vt per Cano. in ca. vt debitus, de appella. & per Innocen. in cap. 2. de ope. no. nuncia. Et an in appellatione ab extraiudicia lib. debeat inseri causa, vide Bartol. vbi habes. in l. fin. ÿ. de app. reci. Adde q in appellatione à relatione de consulendo, debet inseri causa, secundum Bar in l. j. §. quæsitū. s. eo. Adde, q quando in appellatione non fuit inserta rationabilis causa, q iudex non debeat differre appellationem, Roma. cons. 323 Et quæ causæ sunt inserendæ in appellatione ab interlocutoria, Roma. plenè cons. 501.

b Alexand. ¶ Vltimo scias. Si expressi vnam causam, possum aliam prosequi, & si succubui prosecuta vna, non possum postea aliam prosequi in causa appellationis secus in causa nullitatis. ista est doctrina not. Bartol. in d. l. si expressim. ÿ. eo.

LEX IIII.

1 *Appellari ab executore facti non potest, sed à pronunciatione de exequēdo, vel non exequendo sic.*

2 *Appellari ab executore facti, quando excedit modum in exequendo, pōt, & ēt à pronunciatione de exequendo cum insertione causæ.*

3 *Causæ insertio necessario non requiritur in appellatione à diffinitiua.*
Executor qualiter videatur excedere modum in exequendo.
Executor si non citat partem, videtur excedere modum in exequendo:
Iudex si mittit nuncium ad exequendum, & excedat modum in exequendo ad quem appellabitur.

4 *Officium iudicis, quandoque potest implorari contra iniquitatem executoris exequentis.*

5 *Iudex potest suam sententiam interpretari, si est ordinarius, & habeat merum imperium.*

6 *Iudex ordinarius potest interpretari sententiam sui delegati.*
Delegatus non potest interpretari suam sententiam.

7 *Iudex quam interpretationem facere possit de sua sententia.*

8 *Iudex quando interpretatur eius sententiam, debet pars citari.*

9 *Iudex potest interpretari sententiam sui prædecessoris.*

10 *Iudex si reseruauit sibi taxationem expensarum licet non dixerit, & successoribus suis: tamen successor poterit taxare.*

11 *Delegatus, qui sibi reseruauit taxationē expensarum, non valet talis reseruatio, nisi esset talis delegatus, cuius iurisdictio adhuc remaneret ad exequendum.*

12 *Taxationē expensarum si iudex delegatus sibi reseruauit, valet talis reseruatio & videtur reseruata deleganti.*

13 *Reseruatio taxationis expensarum vt valeat, ordinarius sibi, & successoribus reseruet: delegatus vero sibi, & deleganti.*

14 *Appellari potest ab iniqua interpretatione, seu immoderata expensarum taxatione.*

15 *Iniquitas interpretationis qualiter detegatur.*

a **Ab executore.** a Ab executore non appellatur, sed ab iniqua sententiæ interpretatione sic: & tunc solum de iniustitia interpretātis q̄ritur. h. d. Tres partes habet, vt ex sūmario cōprehenditur. Secunda ibi, sed ab eo. Tertia

1 ibi, ita tñ. ¶ † Ex primo not. q ab executore non potest appellari. Contra C. eod. l. & in maioribus. Sol. gl. hic, & in l. ab executione. C. quor. appella. non recip. dicit, q ab executione facti non pōt appellari, sed à pnunciatione de exequendo, vel non exequēdo bene appellatur, argu. d. l. & in maioribus. quod non placet Odo

* fred. * & quibusdā Modernis: quia eadem est ratio in pnunciatione de exequendo, quæ est in ipsa executione, vt Cyn. refert in d. l. ab executione. C. quor. appell. non recip. Hoc patet ex tex. qui dicit, ab executione, quasi dicat, ab officio iudicis exequentis: hoc autem intelligendum est, vt ÿ. proxi. cōtrario dicam. Contra hoc

2 op. quòd † ab executor possit appellari. l. ab executione. C. quor. appella. non recip. Sol. ista lex determinatur p illam, s. q nō possit

b appellari, nisi in exequendo modū excedat, b & sic ptē grauet, & sic ap-

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Ab executore. De hac materia, q̄n appelletur ab executione, vide extra eod. in ca. nouit. sed bald. in l. ab executione. C. quor. app. non recip. dicit q gl. vtrobique tenet idem q Bar. hic. Bal. in addi. Spe. in ti. de sent. Et an à sententia lata de exequendo possit appellari, Barto. in l. si cum exceptione. in §. Labeo. aūt. s. qd met. cā, tenuit q sic. Quid si iudex ad literas alterius exequitur, & excedit modum, ad quem appellabitur? Vide Bart. in l. à diuo Pio. §. j. in pe. q. s. de re iud. Sed vtrum sententia de mādando primam executioni sit interlocutoria, vide Ias. & Bar. in l. ab executione. Rom. in rub. de re iud. s.

* Clau. ¶ Non placet Odof. Et ista est cōis opi. vt refert Ale. cons. 95. vol. 2.

b Ale. ¶ Modum excedat. Si excedit modum, potest appellari. est verum in executione ordinaria, secus in delegatā, quia tunc sententia, seu executio est nulla, nec potest appellari. Ita videtur velle Bal. in l. si vt proponis per illum tex. cum gl. C. de sen. vide Bal. in d. l. ab executione. C. quor. appel. non recip. per Ro. in l. v. in prin. de ver. ob. Et an requiratur, quòd declaretur processus vide per Bal. in addi. Spe. in ti. de execu. sen. Et quando dicatur iudex excedere modum, adde quod no. Bar. post glo. in d. l. à diuo, in § in vendit. one. versi. quæro, an inter mobilia. de re iud. Adde si modus exceditur ab executione quòd possit appellari. Ro. cons. 41.

sic apparet,ꝙ lex vult,ꝙ cũ appellat̃ à diffinitiua,possit appellari
sine aliqua cã,vt s̃.proxi.§ dictũ est.Sed qñ appellatur ab execu-
tione , siue intelligas de pronunciatione de exequendo,siue ab
ipsa executione facti,lex requirit,ꝙ inseratur cã qualiter excedat̃
modus.quod pōt ꝯtingere multipliciter,vel nō admittẽdo .exce
ptiones impediẽtes executionẽ,vel exequẽdo ante tps,vel in re ĩ
qua nō dẽt,vel alias,vt no. per gl.in d.l.ab executione.C.quo.ap-
pel.non reci.& per Ber.plenius extra de re iu.ꝙ ad ꝯsultationẽ.in
fi.An aũt videatur excedere modum iudex , si procederet parte
nō citata ad executionẽ,Cy.vr̃ tenere ꝙ sic,in d.l.ab executione
3 in j.q.ego aliter dixi in l à diuo Pio.circa prin.s̃.de re iu.¶† Quæ
a ro,a pone ꝙ iudex misit nunciũ ad exequẽdũ,q excedit modũ in
exequẽdo,ad quẽ appellabit? Doc.in d.l.ab executione.dñt,ꝙ ap
pellabit ad superiorẽ iudicis,nō ad ipsum iudicẽ:quia exequi ipe
vr̃.cũ per aliũ exequat̃. Tu dic,aut iudex dedit nuncio mandatũ
limitatũ,qualiter exequeretur,& tũc sit vera ꝑdictorũ opinio:qa
ipse iudex hoc mandando grauat ptẽ,& ipsius iudicis fcm̃ tãgit:
& iō ad eũ appellãdum ñ est,ex̃ de offi.deleg.c.si à subdelegato.
li.6.Si vero in mãdato nō est defectus,sed in nuncio exequente,
tunc appellat̃ ad ipm iudicẽ,arg.s̃.qui satisd.cog.l.arbitro. & j̃. à
4 quibus appel.non licet.l.vlt.† licet ãt ꝑ modum appellatiōis pos
set qs ꝯqueri de iniquitate executoris,tñ pt etiã absq; appellatio
ne qñque iudicis exequentis ĩplorare offiñ,fm formam l.à diuo
Pio.§.si super rebus s̃.de iud.¶ Veniamus ad secundã partem , ex
5 qua not.† ꝙ pt iudex suã sñiam interpretari,b & quia istud est sin
b gulare dcm̃ hic,melius q̃ alibi,ideo circa hoc aliqua videamus.
Primò q̃ro,quis pt suam sñiam interpretari? Rñdeo,quidã dñt ꝙ
iudex ordinarius pt interpretari sñiam sui delegati.l.à diuo.s̃.de
re iu.& ita intelligunt hic.Sñiam ãt propriã nullus:qa ꝑ hoc pos-
set deuenire ad retractatiõẽ sñiæ,qd iudex facere nō pōt.l.j.C.
sen.rescin.nō pos.& s̃.de re iud.l.iudex. Alij dicunt,ꝙ pt interpre
tari sñiam suã,& hoc ꝓbat hic glo Primò,à simili,sicut princeps
pt.Sed illud arg.non ꝓcedit,maior pt,ergo minor. Præterea, est
ꝯ̃ tex.in l.j.in fi.s̃.de qō.Scd̃o ꝓbat per simile,de testatore,ꝙ ꝓce
dit:qa testator pt testm̃ in totum tollere,& mutare , ex sua eñ li-
bera voluntate dependet.Tertiò probat ꝑ simile de ꝑtore.l.j.ĩ fi.
s̃.de præt.stip.& istud aliqualiter facit. Quarto ꝓbat ꝑ simile de
tabellione,& istud etiã aliqualiter facit,qa tabellio nihil immuta
re pōt de voluntate sua,fm Dy.pro hoc etiã s̃.de re iud.in l.acto
rum.Sed tex.iste melius probat,q̃ aliquis alius.Gl.etiã hoc deter-
minat ꝑ alias leges.s̃.de test.l.hr̃des palã.§ sed & si notam.Et hoc
est verum in iudicibus ordinariis habentibus merum imperium,
6 vt hic patet:secus in minoribus.Collige igitur ex hac gl.† Aut q̃
ritur de interpretatione sententiæ delegati a se , & quilibet pōt
hoc facere,aut de interpretatione sententiæ propriæ,& tunc aut
est delegatus,& nullo modo pōt:aut est ordinarius:& tunc aut ẽ
7 de maioribus,aut de minoribus,vt ex prædictis patet. ¶† Quæ-
ro secundo,quam interpretationem potest facere iudex de sñia
sua,cum interpretatio assumatur c multis modis,l.j.§.qui operas
c s̃.ad Tertullia.& nota.in l.2.s̃.de orig.iur.Rñ.Quandoque inter-
pretatio assumitur pro correctione totali,& istud non potest fa-
cere,nisi solus princeps,d.l.j.in fi.s̃.de qō.& l.iudex.s̃.de re iud. ea
dem ratione non pt etiã ei sententia abrogare in parte,licet qñ-
que contra generalitatem sententiæ,replicationis remedio,suc-
curratur.vt l.licet C.de iud.Qñque interpretatio ponitur pro ex
tensione,& illud etiam non potest facere iudex , nisi circa acces-
soria,ipso die.l.Paulus.s̃.de re iu.Quandoque interpretatio po-
nitur pro congrua verbi,vel orationis expositione, & istam iter
pretationem potest facere iudex,vt hic. Nihil enim de nouo fa-
cit,sed factum declarat,d.l.hæredes, §. sed & si notam.s̃. de testa.
Exemplum,iudex pronunciauit aliquem violentiam commisis-
se,poterit postea declarare,vtrum intellexit de violentia publica
vel priuata, licet si hoc non interpretaretur, intelligeretur de vi
priuata.l.si præses.s̃.de pœnis.Item si iudex condemnauit ad cẽ-
tum,nec dixit de qua pecunia,licet in dubio intelligatur de mi-
nori.l.nummis.s̃.de lega.3.tamen poterit interpretari iudex de
d qua senserit.Item si condemnauit d Titium filium Sempronij,&
reperiantur duo Titij,poterit declarare de quo senserit.Sed si vel
let facere interpretationem vnam penitus extraneam ,vt in exẽ-
plo posito hic in gl. in verbo,an iure,scilicet si condemnauit in
nouem boues,& ipse interpretari vult.id est, in nonum bouem,
non potest hoc facere. Item si verba essent omnino clara,& ipse
e vellet aliter interpretari,non admitteretur,e l.ille aut ille §.cum
in verbis. supra de leg. 3.&,s̃ de verbo. obliga.l. quicquid astrin.
8 gendæ.in prin.versi.nec rursum.secundum lecturã Dy. ¶† Quæ
ro,qualiter fiet ista interpretatio,vtrum debeat pars citari? Puto
quòd sic,l de vnoquoque.supra de re iudi.& l.nam ita diuus s̃. đ
adop.& arg. eius quòd dicimus de arbitris,qui debent arbitrari
præsentibus partibus l.si quis arbitratu.s̃.de verb.obli. Aliæ tamẽ
9 solemnitates non requiruntur,quæ requiruntur in sententia, ar
f gum.d.l.hæredes.§.sed si notam.de testamen.¶† Quæro, vtrum f
vnus iudex possit interpretari sententiam prædecessoris sui? Vi-
detur quòd non sicut hæres non potest interpretari libellum de
functi,vt no.in l.idem Pomponius scripsit,si frumentum.§.fin.in
gl.s̃.de rei vendi.& l.inter stipulantem.in princip.& §.j.s̃.de verb.
obli In contrarium videtur,quod supra dictum est,scilicet quòd
delegans interpretatur sententiam delegati sui,& illud puto ve-
rum:qui accipiendo iudicem pro iurisdictione, seu pro ipso tri-
bunali,vere idem est iudicium,& idem iudex.l. proponebatur.s̃.
de iudi.Nec enim ius interpretandi sibi competit,vt priuato, sed
vt iudici. Hæres vero & defunctus non est eadem persona verè,
10 sed fictè.Et ex hoc apparet solutio ad quæstionem:† iudex con-
demnauit reum in expensis,reseruata sibi taxatione, nec dixit,&
g successoribus suis.quæritur, vtrum successor possit taxare? g Ex
prædictis patet,quòd sic:reseruauit enim sibi vt iudici, nō sibi vt
priuato. Nec enim hoc priuatus posset facere,arg. pro hoc in l.
post mortem.§.j.& quod ibi no.s̃.quando ex fact.tuto.Item præ
11 dicta faciunt ad alias quæst. † pone quòd delegatus condemna-
uit in expensis,reseruata sibi taxatione,an talis reseruatio valeat?
Videtur quòd non:quia taxare expensas est declarare,& interp̃-
tari suam sententiam.sed delegatus non potest sententiam suam
interpretari,vt dictum est:ergo nec hoc poterit sibi reseruare, ꝙ
puto verum,nisi esset talis delegatus,cuius iurisdictio ad hoc re-
maneret ad exequendam sententiam.Quod quando sit, dixi s̃.đ
re iud.l.à diuo Pio.in prin.vbi gl.tangit.Sed tunc quæro,quando
delegatus condemnauit in expẽsis,reseruata sibi taxatione . cum
reseruare non potuerit,an condemnatio expensarum valeat? Vi
detur quòd non:quia remaneret sententia incerta,ergo &c. vt ĩ
l.vlt.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Quæro. Quando iudex misit nuncium,qui executionem vltra modum exequitur,ad quem appellatur. Ad quod adde no.per Spec.in tit.de appel.§.nunc tractemus versi.quid si lata sententia. Adde etiam,quod no.Bar.in l.à diuo Pio.§.sententiã.in pen q.de re iud.& do.Ab.in c.quod ad consultationem.de re iud.vbi vide.

b Alex.¶ Sententiam interpretari.¶ An iudex possit interpretari suam sententiam? Et dicit Bar.in l.2.C.de sen.ex breui.reci.per istum text.ꝙ habens merum imperium potest suam sententiam interpretari,alias non.Et quis possit suam sententiam interpretari,vide quod scribunt Doc.in c.nouit.de iud.& gl.C.commi.vel epist.l.3.& 35.q.9.c.loci.§.quia ergo.Et ad hoc vide ẽt quod no.Bald.in l.hæredes palam.§.si quis.s̃.de test. Et de istis interpretationibus vide per Io.And.post gl.in c.ex parte.vlt.de ver.sig.vbi ponit, an officiales electi ad componenda statuta,finito eorum officio possint illa interpretari.Et dicit Bal.in l.ne in arbitris.C.de arb.ad fi.quòd arbiter potest laudũ suum interpretari.de quo per Spec in ti.de arb.§.fi.ver.sed nunquid verbum obscurum, per Archi,xj.q.j.§.ex his.Et in materia vide Bal.post Barto.in l.secunda,C.de sen.ex bre.reci, vbi dicit,quòd princeps habet interpretari priuilegium suum,c.cum venissent,de iud. per Bal.in l.hi qui ad ciuilia.C.de appel,& per Bar.in l.hac lege,C.de sen.ex bre.reci.& Bal.in d.l.3 C.commi.vel epist.Et de hac materia vide post Bart.in l. Gallus.§. quidam rectè.vbi dixi,de lib.& post. Adde,an iudex possit reseruare interpretationem suæ sententiæ,Paul.de Cast.consi.319.

c Alex.¶ Interpretatio assumatur.Et qualiter,& quot modis sumatur interpretatio, & si iudex potest facere interpretationem de sua sententia.vide bal.in l.3.C.de lib.præte.& debet eius interpretatio esse talis,quòd non perimatur,sed exponat & vide aliquid per Bal.in l.si quis intentione ambigua.de iudi.Item debet esse verisimilis,vt no. Dyn.in reg.cum sint iura,& habetur hic,& vide quòd no.Bal.in l.si vt proponis,C.de exec.rei iud.Et de materia vide in l.ea quæ C.commi.vel epist.& dicit Bal.in l. quicunque. ver. secundo casu.C.de ser.fu.quòd à mala interpretatione potest appellari,nisi appellatio sit specialiter interdicta,vt est tex.hic in fi.Et adde in proposita quæstione:vtrum pars debet citari,quando iudex declarat suam intentionem,facit quod no.Bald. in authen. hoc sacramentum.C.de iura.calum.vbi dicit,quòd quando reperitur testis vt declaret dictum suum,pars non debet citari,licet debeat citari quando examinatur principaliter.l.si quando,C.de testib vt apparet ex verbis Bal.ibi,quia alia est ratio in citatione à principio,quam sit in citatione ad declarandum,vt patet.Et vide ad Barto. hic:extra de ver.sig c.olim Idem tenet bal.in l.ea quæ.C.commi.vel epist.in l.qualem. s̃. de arb. Adde quòd voluit Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de teste,§.nunc videndum,ver.hoc quoque animaduertendum,in fin.in verb.similibus.s.quod licet post terminum datum ad producendum articulos quis non possit vlterius procedere, poterit tamen productos declarare,& in fine addit,similiter erit intelligendum de positionibus.

d Alexã.¶ Item si condemnauit. No.iudicem non posse interpretari sententiam suam, quando vellet vti interpretatione extranea,vel quando vellet aliter interpretari id, qđ esset clarum . Pro cuius complemento vide Bald.in l.ea quæ.C.commi.vel epi. Et ad hæc vide Alex.consi.3.vol.j.& Are.consi.65.ad fi.no hic colligitur notabilis limitatio, & intellectus ad dicta Bar.in l.demonstratio falsa.de condi.& demonst.in l.diuus.s̃. de custo.reo.& in l.j.C.si plu.vna sen.& in l.inte. stipulantem.§.j.in fi.de verbo.obli.& ibi do.Albe.dicit quòd nihilominus assessor potest interpretari,quòd est idem exbannitus,& vide per Ang.in l.his verbis,§ fina.de verbo.obliga. & tenet Bal.in l.non ignorat in fi.C.de fruct.& lit.expens.Et ad hæc vide in l.2.supra de libe.& posthum.& hic, quod no.Bart.in l.pe.de leg j & in d.l.in his,de condict.& demonst.contrariam tamen opi.contra Bar.hic videtur sequi Ang.in l.eum quem temere,s̃.de iudi.& male,& cautelam,de qua hic,reprehendit Ang.in d.l.secunda.s̃.de libe.& posthum.& Imo. ibi dubitat per l. Pomponius scribit, si frumentum.s̃. de rei vendic. quia incertitudo vitiat iudicium.

e Alex.¶ Non admitteretur. Vide Bal.in l.voluntatis.in simili.C.de fideicom.

f Alexã.¶ Quæro vtrum. Adde Bar.o.in l.naturaliter.§.nihil commune.circa 5.lec.ff. de acq.poss.

g Alex.¶ Possit taxare. Quando iudex reseruauit sibi taxationem expensarum , an successor possit taxare,vide Bar.in l terminato,C.de fru.& lit.expen.d.Ange.& Imol.in l. inter stipulantem.§.j.de verb.obli.sed taxatio fit. secundum Bar.in l.Paulus.de re iud. & Cy.in Bal in d.l.& terminato.C,de fru.& l.t.expẽ.& ibi Bal.Et adde,quod condẽnatio expensarum non potest reseruari,sed executio sic,secundum bart.in d.l.Paulus. de re iud.& Cy in d.l.terminato.& bal.in auth.generaliter.C.de episco & cler.in ver.item scias aliud,quòd iudex.ibi.quod autem dixi.idem tenet bart.in l.terminato.C.de fru. & lit.exp.& Bal.in l fi.C.de leg.& Ang.in d.§.j.& bal.in d.l.2.& Ange.in l.ex facto.s̃. de vulga.& pup.& Imol.con.or.opi.Raph.& Imol.in d.§ j.ad fi.Adde, an iudex possit reseruare taxationem expensarum,bar.consi.96 .incip. ex themate proposito proponuntur plures quæst.

l.vlt.C.de ſenten.quæ ſine certa quantitate. In contrariū videt̃,
12 †ꝙ valeat,a & taxatio vr̃ reſeruata dlegāti & illa adiectio,ſibi,ni
a hil releuet,arg.ꝭ.de bo.poſ.ſm tabulas.l.ſi ita.§.q filio.q̃ optimè
facit.Et hoc videtur verū:qd vr̃ tenere do.Ia.But.in quadam diſput.& aſſignabat rōnem,quia delegatus reſeruauit ſibi, non reſpū perſonæ,ſed reſpectu iuriſdictionis.Sed iuriſdictio delegati, & iuriſdictio ordinaria, eſt eadem,§.qui mandatam. de offi. eius cui manda.eſt iuriſdictio.ergo ipſe delegatus,quaſi idem,poterit facere dictam taxationem.Tamen vt prædictæ ambiguitates ceſ ſent,conſulendum eſt in iudice ordinario,ꝙ reſeruet ſibi, & ſuc-
13 ceſſorib.ſuis:in delegato vero,ꝙ reſeruet ſibi deleganti. ¶†Sed iuxta pdicta quæro,an ab interpretatione,ſeu expenſarum taxa-
b tione poſſit appellari?b Videtur ꝙ nō,C.quando prouoca.non ē neceſſe.l.ſi.in prin.In ꝯrium videtur caſus hic,ꝙ appellari poteſt ab iniqua interpretatione.Et iſtud eſt verum,ſi iudex modum excedit in taxando,ſiue iniquè interpretando.Non obſt.l.ſi.C. quādo prouoc. non eſt neceſſe, quia ibi non licet appellare victori, ideo quia reus ipſe appellauit:vnde appellatio rei ſibi ſufficit:ſecus ſi reus non appellaſſet,vt ibi no.per Doct.& Iaco.de Are.in l.
14 Paulus. de re iudi. Hoc etiam,quòd†ab iniqua taxatione poſſit appellari,tenet Inno.extra eo.c.ſæpe.in gl.in verb. expenſarū.
15 ¶Venio ad tertiam partem.Quæro,†qualiter iniquitas interpretationis detegatur?Reſpondeo,in iſta cauſa nulla admittitur probatio,per quā principalis ſententia infringatur. Et hoc vult dicere hic textus,dum dicit hoc ſolum quæratur, an in iudicis interpretatione ſit iniquitas.quaſi dicat,Iniquitas proximæ ſententiæ non attenditur.Ad idem ꝭ.de iureiur.l.ſi duo patroni.§. Iulianus,in fine.Iniquitas autem interpretationis poterit apparere ex multis.Primò,ex his quæ geſta,& probata ſunt,vt dicit glo.Item ex qualitate rei.exemplum,iudex condemnauit me in decem libris pro pretio talis libri.poſtea interpretatur,quod intellexit de decem libris Bononienſium groſſorū,certe ex libri qualitate poterit interpretari æquitas,vel iniquitas interpretantis.l. ſemper ī ſtipulationibus.& quod ibi no.j̃.de reg.iur.Item ſi iudex me condemnauit in decem libris pro ſalario aduocati, & poſtea interp̃tatur de decem libris groſſorum ex qualitate cauſæ, & facundia aduocati, & conſuetudine fori,vel loci,apparebit iniquitas, vel æquitas interpretantis,vt j̃.de var.& extraord. cogni.l.j. §. in honorariis.Et eo modo,ſi taxauit expenſas,ex qualitate cauſæ, & actorum multitudine,& fori conſuetudine,perpendi poterit ęquitas,vel iniquitas interpretantis.l.non ignoret.in fi.C.de fru.& lit. expen.& ibi not.in gl.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quòd valeat.Et qualiter taxentur expenſæ,vide in Spe.tit.de expen. §.poſtremo dicendum eſt.in prin.

b Alex.¶Poſſit appellari.An ab aliqua taxatione expenſarum poſſit appellari, vide Bal.in l.2.C.de epiſ.aud.& vide gl.ī l.ſi cū exceptione.§.in hac.& ibi per bal.ꝭ.quod metus cauſa,& vide in l.in bonæfidei.j̃.de vſur.& bald.in l.ſancimus.ad fi.C.de iud.& quod no.Mod.in rub.& in l.j.ad fi.C.de iud.Et ab omni taxatione appellatur,vt no.Inn.in c.fi.ad fi.quod me.cau.& refert Bal.in l.ꝑperandum.§.ſiue autem alterutra.ad fi.C.de iud.& vide Io.An.in c.ſæpe. extra eo.& quod no.Bar.in l.in actionibus.in fi.de in lit.iur.& Imo.in c.auditis. de proc.Et ꝙ à taxatione appelletur,ſi excedat modum,vide Bal.in l.3. C.de fru.& lit.expen.Et ꝙ non eſt taxatio ſententia interlocutoria,& ibi an in ea requiratur citatio.Et hic adde Pau.de Leaza.in commen.in c.fi.de do, & cōtu.vbi quærit,an poſſit appellari à condemnatione,& taxatione expenſarū. & adde quòd ſi in interlocutoria iudex non condemnauit in expenſis,tamē poteſt quandocunque ante diffinitiuam ſententiam condemnare, ſecūdum Inn.in c.ſæpe.extra eo.quod no.& no.Bar.in d.l.termino.Adde,an ab exceſſu taxationis expenſarum poſſit appellari,Roma.conſ.257.

1 *Procurator quando eſt condemnatus, pōt proprio nomine appellare.remiſſiue.*
2 *Venditor non poteſt appellare,quando emptor eſt condemnatus vt contumax.*
3 *Venditor intra biduum emptore victo appellat.*
Emptor pro venditore,vel econtra,teſtimonium ferre non poteſt.
4 *Sentētia lata contra debitorem non præiudicat creditori.*

§.Alio condemnato. Breuiter hoc intendit. Alio condemnato non appellante, vel appellationē n̄ proſequente, alius, cuius intereſt, poterit appellare, & appellationem interpoſitam ab alio proſequi. h.d. No.glo.poſitam ſuper verſi.ſuo,quæ dicit,id eſt,domini,vel ſuo
1 proprio procuratoris. Et ſic facit,† quòd procurator condemnatus poſſit proprio nomine appellare,de quo dixi in l.j.§.fi.ꝭ.e.
2 ¶Secundò not.aliam gl.quæ tenet,† quod quando emptor eſt condemnatus vt contumax, non poteſt venditor appellare.
3 ¶†Quæro.quando a emptore victo appellat venditor:vel econ
a tra,intra quantum b tempus poſſit appellare,ſecundum iſta iura?
b Reſpond.intra biduum,in propria cauſa,l.ſecundo.§.j.j̃. quādo appell.tit.Ex hoc apparet, quòd vnus pro alio in tali cauſa teſtimonium ferre non poteſt.Facit quod no.in l.nullus,ſupra.de teſti.& per Docto.C.de teſtib.l.omnib.
4 ¶† Vlti. quod hic dicitur, quòd ſententia lata contra debitorem non præiudicat creditori,intellige,ſi eſt lata poſt rem obligatam.l.ſi mater.§. fi.in fi.ꝭ. de except.rei iudi.& l.ſi ſuperatus.ꝭ.de pign.Alia circa hunc §.dicētur j̃.l.proxi.in prin.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæro qn̄.Vide quod no.bar.in d.l.ſi ſuperatus.de pig.quod no.

b Ale.¶Intra quantum.Et an venditor poſſet eſſe teſtis in cauſa euictionis, & quid in fideiuſſore,vide bar.in l.ſi cui legetur.§.fi.ff.de leg.j.Et ad bar.h c,vide do.Ant.in c.inſuper, de teſtib.

1 *Procurator per litis conteſtationem,efficitur dominus litis, ideſt inſtantiæ.*
2 *Procurator etiam vbi lis nō cōteſtatur,vel poſt litem conteſtatā interueniens, ſtatim cum incipit tractare de meritis cauſæ,efficitur dominus litis.*

a §.Si procurator qui in iudicio. a Procurator,q litem conteſtatus eſt,ſi vincatur,per procuratorem appellare poteſt.h.
1 d.¶†No.ꝙ per litis coteſt.procurator efficitur dn̄s litis.Contra, dn̄s litis dicitur ille, ad quem ꝯmodum,& incommodum victoriæ pertinet,vt C.e.l.dn̄s litis.de ſenten.l.j.Solu. hæc applo,dn̄s litis.pōt duob.modis intelligi.Primò,dn̄s litis,i.inſtantiæ.& ita loquitur hic.Secundo dn̄s litis,i.cauſæ, & eorum ſuper quibus li-
2 tigatur.& hoc modo ſumitur in contrariis.¶† Quæro, quid in cauſis,vbi non fit litis cōteſtatio,an procurator efficiatur dn̄s litis?Et idem pt̄ quæri de ꝓcuratore, qui interuenit poſt litis cont. Pet.in l.nihil.C.de proc.videtur dicere , ꝙ ſtatim qn̄ procurator incipit de meritis cauſæ tractare,efficitur dn̄s litis,ar.l.2.C.de conſor.eiuſ.lit.Et hoc indubitanter eſt verum.caſus eſt in l.nulla.C.d̄ proc.vbi tex.dicit, poſt cauſam in iudicio agitatam:nō dicit poſt lit.conteſt.Quocūque ergo modo cauſam incipit agitare legitimè dn̄s litis efficitur.Quod ergo hic dicit̃ & ſimilibus hic alle. in gl.fi. in ver. litis,&c.ſupple,vel alio modo, cauſa agitata, per d.l.nulla.Sic etiā dēt intelligi l.ſi ꝓcurator.§.j.ꝭ.mand. vbi dicit̃,ꝙ añ lit.ꝯteſ non poteſt facere ꝓcuratorem,ſubaudi,vel ante litem alio mō agitatā.cū igit̃ ꝑparatoria tractant̃.ſ.an ſit ꝓcurator.an ſit iudex,an libellus ꝓcedat & ſimilia,per hoc non efficitur domin⁹ litis:ſed cum incipit tractare de meritis cauſæ, tunc efficitur dominus litis,d.l.nulla.

CONTRARIETAS.

¶Aduerte.ꝙ procuratorem ꝯſtituere ad aliquos p̃ticulares act⁹ iudiciarios non pt̄ ꝓcurator cōſtitutus poſt lit.ꝯteſta.& effect⁹ dn̄s litis,ſm Bar.in l.nihil.& l.nulla.C.de proc.Contrarius tamen allegatur per aliquos hic,in §.fi.in l.ab executore.

CONCORDIA.

¶Pro concordia.Sol.dat Bar.ipſe in d.l.nihil.in diſtinctione,quā facit vbiq;:quia aut eſt effect⁹ dn̄s īſtātiæ aut cāæ,&c.dic vt p eū, maximè in d.l.nihil.Adde Ang.Are.in §.p̃terea.Inſti.de excep.

ADDITIONES.

a Alex.¶Si procurator qui in iudicio.Hunc tex.alle.pro ſing.Ro.no.incip.q̄ro an procurator.ibi,quæro quid in cauſis.No.ꝙ cum tractatur de meritis cāæ dicitur quaſi lis conteſtari,& vide per Bal.in l.ſi inſulam,circa prin.q.Bar.de verb.ob.Bar.in d.l.nihil.& vide etiam in l.poſt litem.ꝭ.de proc.Et quis dicat̃ dominus litis in cauſis,in quibus lis non conteſtatur,adde Bar.in l.poſt litē. ꝭ.de procu.adde tamen quod dixit no.Bar.in l.3.§.idem ſcribit.de pec.Adde etiam,ꝙ Io.And.& do.Ant.in c.cum M.Ferrarien.de conſti. dixerunt,ꝙ primus actus qui agitur cum parte poſt litem conteſtatam, idē operatur quòd litis conteſtatio in ſuperuenientibus quod dictum fuit vltramontanorum, vt refert Imo.in d.c.cum M.Ferrar.in gl.j.verſi.item aduerte qua voluit Io. An.dicitque hoc dictum ſequi Cy.in l.nihil.C.de procu.& idem videtur voluiſſe bar.in l.Pomponius.§.ratihabitionis.ꝭ.de proc.quicquid dixerit Imo. in d.c.cum M.Ferrar.quem vide.Ad prædicta adde,quòd idem Imo.in d c.cū M.Ferrar.eo.ver.refert Bar.tenere contrarium in d.l.nulla.& l.nihil.C.de ꝓcu.& ibi dixi,ex eo,quia nō reperitur hoc bene cautum,& quia ex quo ſemel eſt facta cōteſtatio,non debet amplius multiplicari in eadem lite. facit l.proprias.C.de leg.& ſubdit ibidem Imo.quòd hęc ſecunda opi.Bart.forte eſt verior,licèt Can.communiter tranſeant cum opi.Io.An.Adde, quod hoc idem videtur voluiſſe Bar.in d.l.Pomponius.in §.ratihabitionis.in prin.& ſi bene inſpicitur in locis allegatis per Imo.Bar.hoc non dixit,ideo cogita & ad prædicta adde Bar.in extrauaganti ad reprimēdum in verſ.& figura.ver. idem an ſit conteſtanda lis.& vide quod no.Bal.in l.quod quis.in fi.C.de ꝓc. & bar.poſt gl.in d.l.nihil.& bal.in authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.Et quid qn̄ procedo cōtra abſentem,vbi lis non cōteſtatur,vide no. p bal.in l.j.ꝭ.de priua.deli.Et Pet.tenet in l.ſi pluribus.de le.j.quòd actus qui īducunt litis conteſtationem,inducunt etiam eūdē effectum in cauſis,in quibus lis non conteſtatur.quod eſt no.ſecundum Cy.

LEX V.

1 *A ſententia inter alios lata,ratione qualiſqualis præiudicij quis appellat.*
Teſtes examinati contra vnum,contra alium faciunt indicium.
2 *Fideiuſſor poteſt appellare à ſententia lata contra principalem.*
3 *Sententia lata cōtra principalem,an poſſit contra fideiuſſorē exequi,remiſſiue.*
4 *Fideiuſſor venditoris,emptore victo appellare poteſt.*
5 *Appellādi practica,qn̄ quis appellat ratione qualiſqualis præiudicij,& nu.6.*
6 *Sententia lata pro tertio appellante , ratione qualiſqualis præiudicij , quando proſit victo.*
7 *Tertius ratione ſui intereſſe , etiam poterit appellare à ſecunda ſententia lata contra victum.*
8 *Victus ſi nedum in prima.ſed in ſecunda,& tertia ſententia,ſuccubuit,quādo tertius poterit appellare.*
9 *Tertius appellans à ſententia lata contra alium,debet in appellatione cauſam inſerere,& hoc caſu videtur appellari ab interlocutoria:aliàs appellari dicitur a diffinitiua,& eodem modo procedit.*

A ſententia. A ſententia inter alios dicta appellare poteſt is, cuius intereſt ratione pleni, vel qualiſqualis

a qualisqualis p̄iudicij,& cām appl'onis à victo interpositam p̄t ꝓ-
1 sequi,h.d.cū duob.§§.seq.¶†Not.ex principio, ꝙ pp qualequale
p̄iudicium quis p̄t appellare à sn̄ia inter alios dicta.Et hoc facit,ꝙ
testes examinati ꝯ vnum,ꝯ aliū faciunt indiciū sicut sn̄ia. Si.n.nul
lam ꝓbationē faceret appellare opus non esset. De hoc dixi s̄.de
2 iureiur.l.admonendi.¶†Scd̄o no.fideiussorem posse appellare à
sn̄ia ꝯ principalem lata.subandi,licet ei nō faciat p̄iudicium, vt in
p̄cedēti rn̄so dictum est.Et hoc coll'r ex dictione,item,hic posita,
q̄ est repetitiua,f̄m ea quæ dixi in l.j.in prin s̄.de pub.Ex quo Gul.
3 de Cu.īducit legem istā,ꝙ†sn̄ia lata ꝯ principalē n̄ mādat [b]execu
b tioni ꝯ fideiussorē.Qđ dic,vt plene dixi in l.j.s̄.iu.solui.¶†Tertiò
4 no.fideiussorem vēditoris appellare emptore victo,& hoc vsque
ad §.si hr̄s.Op.de l Lucius.s̄.de his qui no.infa.sol.vt ibi.¶Quæ-
ro,dr̄ hic,vel similē huic cām. q̄ est sil'is?Dic vt in gl. Quæro vtrū
sn̄ia lata ꝓ isto tertio appellante,ꝓsit ei: q victus fuerat? Tex.vr̄ ꝙ
5 nō ex̄ de re iu.c.cum sup cōtrouersia.&†iō in forma libelli porri
gendi corā iudice ad quē,& īforma sn̄iandi in cā appl'onis est di-
uersitas.Nam Inn.in d.c.cū sup,in j.gl.vr̄ tenere,ꝙ si qdē qs appel
lat rōne qualisqualis p̄iudicij, tūc appellās debet petere ꝓnūciari
sn̄iam latā sibi n̄ p̄iudicare,& ita iudex dēt ꝓnunciare.& ita intel-
ligit hāc legē.Si vero appellat rōne pleni p̄iudicij, tūc petit sn̄iam
cassari,& irritari.postea in eo.c.in gl. magna.sup ver. interpositā.
aliquātulū añ finē gl.ponit opi.quorūdā,q dn̄t vtrāq;petitionem
ꝓcedere,nec aliud firmat.Mihi vr̄,ꝙ iudex appl'onis, si qdē ꝓnū
ciaret appellāti nullū facere p̄iudiciū: hoc n̄ posset facere, nisi qa
sn̄ia est iniqua:ideo sup iniqtate ꝓnūciare vr̄,l.j.C.de ord.iud.Sēp
6 ḡ de iniqtate,vel æqtate sn̄iæ ꝓnūciat tacitè.† An aūt victoria i-
stius appellātis ꝓsit victo sic dico. Aut victus appellauit, & ēt ille
tertius,& vterq;ꝓsecut⁹ est suā appl'onē:si tn̄ ille victus ī cā appl'o-
nis de iure suo n̄ docuit,ille tertius docuit đ iure suo:tūc fateor,ꝙ
talis sn̄ia ferenda à iudice appellationis ꝓderit solum illi tertio,&
quātum ad eum sn̄ia infirmabit̄. Hic est casus in d.c. cū sup.quod
ꝓbatur p rationem:quia cum vterque suam appellationem inter
posuit,& sic vterque sibi ꝓuiderit,renūciare vr̄ ꝓuisioni,quæ est,
vt sn̄ia lata pro vno,prosit alteri,quæ prouisio legis est ꝯ cōem re
gulam.Res inter alios acta,&c.& ideo tunc libellus appellatorius
deberet sic formari,Peto talem sn̄iam, quantū ad mei præiudiciū
infirmari.Si vero victus nō appellauit,sed solum ille tertius,cuius
interest & tunc aut ille victus acquieuit sententiæ, & eam ratā ha-
buit:& tunc idem,quia sn̄ia infirmabit̄ solum quo ad p̄iudiciū ap
pellantis,nō quo ad præiudicium victi,ꝙ probat̄ j̄.eo.l. proxi.vbi
ponitur speciale in cā capitali, ꝙ victo approbante sententiam,
tertius auditur appellans.Et sic in contrarium est ius cōe,& etiam
illo casu Iurisconsultus dubitauit,vt patet j̄.l.proxi.Si vero victus
non acquieuit dictæ sententiæ;sed non appellauit ꝯtētus appl'o-
ne interposita p tertium,tūc debebit sn̄ia irritari in totum,& ꝓde
rit appellanti etiā victo.Ita debet intelligi hæc lex Quod ꝓbat̄ p
l.q separatim,in fi.j̄.e.& C.si vnus ex plu.l.2.vbi si vnus appellauit
ꝓ parte sua,licet n̄ appellet ꝓ parte alterius,ꝓdest alteri hn̄ti eādē
cām defensiōis:multo magis hic, vbi à sn̄ia appellat̄ lata ꝯ alterū.
Et isto casu puto,ꝙ ēt si expresse in appl'one,& ēt in eius ꝓsecutio
ne appellans diceret si appellare respū sui p̄iudicij tn̄ ꝙ nihilomi-
nus effectus victoriæ porrigeret̄ ad victū.l.si post mortem.in fi.de
bo.pos.ꝯ tab.licet in ꝯriū faciat:ꝙ no.in l.& p iusiurandū.§.si lega-
torum.s̄.de acce.& s̄.ꝙ me.ca.l.si cū exceptione.§.Labeo.in gl.sup
ver.dederit.in qb.dr̄,ꝙ licet effectus acceptilationis porrigat̄ ad fi
deiussorem,tn̄ hoc est,nisi ꝯriū agatur. Sed acceptilatio dependet
ex cōsensu partium:secus in sn̄ia,& eius effectu. l.nō p̄t. s̄. de fur.
Ad quod facit qđ no.C.de trās.l.si diuersa.Qual'r aūt videat̄ acqes
c cere sn̄iæ,vel nō,dicā in d.l.si q separatim j̄.e.sed ꝯ p̄dicta op. Ter
tius veniens rōne alicuius p̄iudicij, in nullo est grauatus. Si ergo
vult petere, ꝙ sn̄ia nullum faciat sibi p̄iudiciū,n̄ dēt adire supiorē
iudicē appl'onis, sed primū.Rn̄.đt Inn. ꝙ hoc iō est: qa sn̄iando ꝯ
vnū,facit iniuriam sibi.Quod n̄ vr̄ verū.Non.n.p̄t qs inferre iniu.
d riā in eū,quem n̄ cognoscit.l.eū, q nocētem, d §.fi.s̄.de iniur.Dic
ergo,ꝙ ideo ꝓmittit̄ appellare:qa ad hoc,vt huic tertio n̄ fiat p̄iu-
diciū p̄t puniri,nisi rōne iniqtatis.nec debet ipsemet de rōne ini-
qtatis suæ cognoscere. l.eos.in prin.C.e. Præterea, ex hoc sensit
iste tertius appellans commodū, ꝙ cā ad superiorem deuoluit̄. Si
7 n.corā prio iudice principl'r agerēt sn̄iæ suæ faueret.¶†Quæro,si
e primo victus est in prima;& in scđa cā appl'onis,vtrū ab hac sn̄ia
scđa poterit tertius appellare?Dicit Inn.ꝙ si .satis est.n.ꝙ sn̄ia nō
trāsiuit in rem iud.Præterea eadem est rō,quæ in sententia prima.
8 ¶†Quæro,qd si primus est victus in cā principali,& in prima & se
f cunda cā appl'onis,vtrum ab ista tertia sn̄ia poterit tertius sappel-
lare?Dicit Inn.Aut sciuit cām agi p victū ante latā tertiā sn̄iam,&
n̄ p̄t appellare.Imputet.n.sibi,qa sciebat suam cām agi & n̄ ꝓuidit?
ar.C.de euic.l.si parentes.& l.sæpe.s̄.de re iu ꝙ si ignorauit p̄t ap-
pellare:qa sine culpa sua n̄ dēt dānificari;tn̄ huius appl'o primū vi
9 ctū n̄ releuabit f̄m eū cui in hoc assentio. ¶†Quæro vtrū in ista
appl'one ꝓcedat̄,vt in appl'one à diffinitiua, an vt in appl'one ab
interlocutoria,vel tāq̄ omissa ex̄ iudicium?Vr̄,ꝙ sit q̄dā appl'o ex̄
iudicialis:nā iste tertius appellās cām nō est ꝓsecutus. inn.đt istā
eē appl'onē factā à diffinitiua sn̄ia:ꝓinde.n.procedet̄ ac si victus ip
se fuisset pp p̄iudiciū qđ sibi parat̄,vt hic.Ego aūt puto, ꝙ hæc ap-
pl'o quo ad qđ hēat vim appl'onis ab interlocutoria: nā à diffiniti
ua p̄t victus appellare simpl'r,absq; exp̄ssione alicui⁹ cāæ, vt s̄.eo.
l.3.in fi.& ibi no.Sed iste tertius appellans nō audit̄ simpliciter ap-
pellans,nisi in appellatione aliquā cām exprimeret,pp quam sua
diceret interesse,vt in hac l.in prin.expresse probatur.

ADDITIONES.

a Alex ¶Qualisqualis præiudicij.Ad istud qualequale præiudiciū,vide do.Ant.& Abb
in c.pen.de re iudi.& quæ scripsi in l sæpe,de re iudi.& limita, vt per bal.in l.j. C.de fal.
vide Ang.post gl.in l.j.de re iud.& sic sententia inter alios lata facit qualequale præiu
dicium.& ita no.gl.in l.quia & in l.si duo patroni.in prin. in verbo habiturum.de iure-
iur.Adde eundem Ang.consi 83
b Alex.¶Non mandatur.An sententia lata contra principalem,præiudicet fideiussori,vel
econtra.sententia lata in fauorem fideiussoris,an p̄sit principali suo,declarat bar.in l.
duobus.§.à fideiussore.de iureiur.& vide plene in l.j.& ibi dixi. s̄.iud.sol. nam speciale
est hoc in fideiussore de iudicato soluendo per l fi.& ibi bar.C. de vsu.rei iudic.& ha-
betur in d.l.duobus.ergo secus in aliis.Item secundo fallit in patre, qui tenetur pro fi-
lio,& est tanquam fideiussor in l.cum filiu .de verb. obli sicut est de fideiussore. quia
sententia lata contra filium nocebit patri,etiam non citato,vt no.voluit bar.in d l.cum
filius.s̄.de verb.obl & ideo dicas,ꝙ si in casu huius legis esset citatus, sibi etiam fieret
præiudicium,vt ibi etiam dixi.
c Ale. ¶Videatur acquiescere.Qualiter videtur quis acquiescere sententiæ, vide in l. si
qui separatim.j̄ eo.
d Ale. ¶Eum qui nocentem.Adde quod in materia dixi post bar.in l. à diuo Pio. §. si sup
rebus.s̄ de re iud.No.tamen,quod etiam is,cuius nō interest,potest appellare,si contra
eum fuit processum contra iuris præcepta.Bal.in l.fi. C.de fideicom.lib.
e Ale. ¶Quæro,si primo.Sed quid si principalis appellans ꝓsequebatur inepte, vel vult
desistere,an illi quorum interest possint contradicere.Pau. de Leaz.& post eum Pet.đ
Anch.in cle.constitutionem,tenent ꝙ sic.ar.l.si post mortē §.fi.de contrata.cum fi.& no.
per Inn.in c.ex conquæstione,de rest.spo.In contrariū facit quod no.Bal.in l.antepe. C.si
vnus ex plu.Adde Bar.in l.si perlusorio §.j j̄.e. An qñ tertius appellat pro suo interesse
requiratur expressio,adde in c.super.de re iud.& ibi hoc voluerūt Inn.& Io.And.in ver.
rationabiliter.vide Mathe.no,222.&quæ dixi in l j.§.fi.s̄.eod.
Poma.¶Poterit tertius.Vide Fely.in c.cū super.in prin.de re iudi.vide Raph.Cu.consi.5.
& tribus seq.vsque ad fi.vbi prosequitur istam materiam.

---

1 *Legatarii,an possint appellare à sententia lata contra hæredem.*

1 §.Si hæres. Sūmaui cū præcedenti.†No.ꝙ legatarij pn̄t ap
pellar̄ à sn̄ia lata cōtra hr̄dem. Cōtra tex hic vr̄
requirer̄,quòd tunc possint legatarij appellar̄, cū dr̄ p collusionē
eē sn̄iatū:sed s̄.l.ꝓxi.ī pri.ꝓmittit appellare ei,cui⁹ īterest.ergo &c.
Sol.nō ītelligas,ꝙ đ collusione hēat necesse ꝓbare: sed si legatarij
đ hoc dubitant,pn̄t appellare.& iō gl.super hoc ver.si querant,ex-
ponit,i.dicant.Hoc probat̄ in l.si plusurio.inprin.j̄.eod.& ibi dicā

6 *Tertius pro suo interesse potest appellationem interpositam à tertio prosequi.*
2 *Victus,qui appellauit,licèt transigat,vel confirmet sententiam: tamē tertio,cu
ius interest,non præiudicat.*

a §.Idem rescripsit. [a]Sūmaui cū præcedenti.† Nota, ꝙ
ille cuius interest, p̄t proseq appl'o
1 nē interpositā à victo.idem đ cā principali j̄.e.l.si plusorio.§.j.ibi
hoc examinabo.¶Scđo no.ꝙ licet victus, q appellauit, transigat
2 de lite,vel confirmet sn̄iam:nihilominus is cuius interest, p̄t ap-
pl'onē ab illo interpositā ꝓsequi,nō tn̄ p̄t per suam approbationē
sn̄iæ,vel renūciando appel'oni,p̄iudicare iuri q̄sito tertio per ap-
pl'onē.Iō tex.ibi,dum dicit,idē dicēdū est,dēt suppleri, s. vt appl'o-
nē ꝓsequatur,aliàs maneret rata sn̄ia,vt s̄.de pac.l.tale pactū,§.qui
ꝓuocauit,f̄m la đ Are.& Old.& gl.q̄ ē signata super illo ver.dđm
est,dēt eē signata super illo ver.quod sequitur,rescriptū est, q̄ fuit
fcā timore oppositionis,quā statim faciā.¶In fi.hui⁹ §. innuit̄,ꝙ a
trāsactione appellatur.Contra ab actibus ex̄iudicialibus nō appel
latur.l.fi.j̄. de ap.reci.Solu.non intelligas ꝙ appelletur hic à transa
ctione:sed qđ dicit,idem rescriptum est,s.ut agant causam testamē
ti petendo legata.Sed an hoc sit verum,quod non potest appella-
ri ab actibus extra iudicialibus,dicam in d.l.fi.j̄.de appel.reci.

ADDITIO.

a Ale. ¶Idem rescripsit.Sed non credo istā glo.verā:qa cū iā per sententiam sit rescissum
testamētū,illa sententia iā facit ius quo ad omnes.l. Papinianus.§.fi.s̄.de inof.test & sic
per pactum hr̄dis non est confirmata.l.tale pactum.§.qui prouocauit.de pact.Quid er
go erit?nos dicimus, quòd idem rescriptum est,s.quòd isti legatarij possint appellatio-
nem prosequi.quia ibi antequàm ferretur sententia,fuit facta transactio,& sic testamen
tum non erat rescissum:hic vero fuit lata sententia,vt faceret ad titulum.

---

§.Si quis ipso die. Hunc declara vt dixi s̄.e.l.j.§. fina-
li.

LEX VI.

1 *Appellans pro damnato,licet dicat simpliciter, appello,appellatio procedit,&
prudens iudex non cogit,quòd exprimat nomine cuius.*
2 *Procurator in causis capitalibus,quando reus est detentus,interuenire potest.*
3 *In causis capitalib.quòd executio possit fieri intra x.dies,qui dantur ad appellā-
dum,remiss.*
4 *Appellare quilibet potest pro eo.qui abanaugliatus ducitur ad supplicium.*

Non

a **Non tantum.** aCuilibet licet ꝓcurare pro eo,qui ad supplicium ducitur,ēt eo inuito.h.d.¶No.ꝙ humanitas,& offiñ,quod est inter hominem,& hoīem,facit vt cuiuslibet intersit,ne alius perimatur, ꝑꝑ quod interesse admittitur ad appellandū.¶Op.ꝙ hic tertius non admittitur: quia sua nō interest,vt s.l.ꝓx.in prin.Sol.hic ñ interest eius pecuniariter,sed interest eius ratione dicti officij,vl'humanitatis,quod sufficit,vt hic. Sed ꝯ hoc facit:quia qui ꝑ suo interesse admittitur,ꝓprio noīe appellat.l.si ꝓcuratorio.ꝭ.qñ app.sit.sed dicit ꝙ appellat nomine eius q dānatus est.ergo,&c.Sol.Potes dicere,ꝙ hoc casu appellauit noīe alieno,qđ satis placet.Vel dic,ꝙ appellauit noīe ꝓprio.Et qđ h.d.noīe eius,dic,i.ad ei⁹ vtilitatē.Si'r C.de his q̄b.vt ind.l.Polla.&
1 s.de his q.vt indi.l.tutorē.Vel dic noīe eius,s.appellātis.†Sed si diceret appello simpl'r,nec exprimeret noīe suo,vel noīe victi,ꝓcederet applo:& prudenter faciet iudex,si eū ñ coget exprimere, vt dicit Imo.in simili extra.de testi.c.cum olim.¶Op.causæ capitales nō possunt agi per alium.l.pe.§.ad crimen.s.de publ.iud.& an per aliū cau.app.l.j.So.dt gl.hi venit ꝑ suo facto,& suo interesse,ñ vt ꝓcurator,qđ repugnat aliquātulū huic lrē, q̄ dt noīe eius,nisi exponas vt dixi. Ad §.ad crimē.dic ꝙ aliud in cā principali: aliud in
2 cā appl'onis.Ita sensit gl.†Puto ꝙ qñ reus est i carcerib.vel in fortia alterius,sicut hic:qa ducebat ad suppliciū,ēt in cā capitali pt interuenire ꝓcurator.vt dixi in d.§.ad crimen. Et si reus ñ defenderet,nec ꝓcuratorem daret,qlibet posset eum defendere.l.si nō de
* fendant.*de pœ.& l.j.in fi.s.de q̄st.¶Op.ꝙ cōfessus b nō appellat,
b vt C.quo.app.nō reci.l.2.So.gl.Tu dic,ꝙ ibi erat cōfessus,& cōuictus,hic solum cōfessus secundum Dyn. & no.in lege ꝯria.ad alia
3 ꝯria,dic vt in glo.Hæc lex videtur ꝓbare,ꝙ in†causis capitalibus
c possit fieri executio intra decem dies c qui dantur ad appellandū. quod apparet: quia intra terminum appellandi ducebat ad suppliciū.quod dic,vt dixi in l.q vltimo.de pœ. ¶†Not. remediū ꝑ illis
4 q ducunt ad suppliciū,quod iudex facit eos abauagliare,ita ꝙ loq nō pūt,vt quilibet ꝑ eis possit appellare.Simile C.eo.l.addictos.& C.de epis.audi.l.addictos.

ADDITIONES.

a Alex.¶Non tantum.Immo plus dixit Io.An.in c.cum C.laicus.de fo.compe. in vj.ꝙ etiam si aliquis esset condemnatus ad mortem,nisi solueret centum,ꝙ etiam eo inuito alius potest soluere,etiam si ille millies contradiceret.Et est ratio,quia nemo est dominus membrorum suorum,vt hic,& in l.liber homo.ad leg.Aqui.facit l.qui soluendo.de ne.ge.quod no.pro limitatione l.fi.C.de ne.ge.& videtur tex. de supra dicta q.cum gl.& ibi ponderet bar.in l.Stichus.de pec.leg.& per bal.in d.l.fi.& per Inn.in c. lator.de hig. per Pau.de Ca.in l.quāuis.so.ma. Facit quod habetur in c.ipsa pietas.xxiij.q.4.& quod no.ibi per gl.sing etiā ꝙ iste non possit renunciare beneficio,& auxilio.gl.est in l.pactū inter h.eredem.s.de pac.& per bar.in l.custodias.in fi.s.de pub.iud.per bal.in c.1.in 2.cōmento,extra de iud.per bal.in l.si accusatoribus. C.de accus. ponit multum notab. Bar. in l.qui vltimo.in fi.s.de pœn.vbi videtur limitare dictum glo. quod not. dixit hic ēt Pau.de Cast.referendo consilium Ange.in quo dicebatur, quòd in casu proposito sibi, quando quis debebat condemnari in amputatione manus, si non solueret centum ,& ille vellet potius quòd sibi amputaretur manus,quam soluere, quòd iudex debet eo inuito inquirere,an habeat bona:& si habeat,accipere ab eo centum,deinde illum absoluere à manu.dixit tamen Ang.de Are.in voce per tex.in l.si ita relictum.de leg.2. quod si statutum diceret , quòd quis soluere debeat centum intra x.dies , alias amputabitur ei manus:quòd si ille deponeret,vel diceret,depono,vel trado simpliciter , quòd posset sibi amputari manus,quod tamē falsum videtur per prædicta.Item dicunt etiam Doc. in d.l.siquis id quod.quòd si quis debet soluere centum, alias fustigabitur,quod etiam si deficeret vnus denarius, posset fustigari,quod satis durum videtur de iure, per tex.in l.v.§.fi.de verb.ob.Et vltra prædicta facit l.si ita relictum.de leg.2.Hanc videtur limitare Bal.in l.raptores.C.de epis.& cle.quoties crimen non est notorium: secus si esset notorium per tex.ad hoc in l.3.& in l.addictos.& quæ ibi bal.C.de epi.aud.& l.si quis filio §.hi autem.de iniust test.& in c.Romana,extra eo.lib. 6. Et in materia huius legis,vide bald.in rub.C.de iure fisci.lib.x.Et an sicut in casu isto quilibet potest appellare,ita possit prosequi appellationem.Gul.in l.eos.C.de app.videtur velle, quòd sic. Facit l.si quidam.C.de accu.sed Bal.tenet contrarium. in d.l.addictos.C.de epi.aud.& bar. hic. An quilibet possit impedire executionem banni,no.bal.in rub.C.de iure fisc.lib.x.Et an sententia lata pro pœna corporali transeat in rem iud.vide Abb.& mod.in c.de his,de accu.in fi.Et an ista lex habeat locum,quando absens damnatur,& sic per consequens nō tractatur de impedienda executione,Ang.hic videtur velle sentire,ꝙ sic,propter identitatem rationis,& est verum.

* Claud.¶Si non defendantur.Per istam legem dicit bal. in c. cum inter R. de elect.ꝙ si statutum iubeat homicidam decapitari,nisi habeat pacem ꝯ.mensem , ꝙ si amicus eius infra mensem habeat pacem,licet ipse p st mensem ratificet,sufficit,& de materia ad-de Fel.in c.cum super.circa prin.de re iudi.

b Ale.¶Op.ꝙ confessus.Et bal.in l.j.C.ex delic.defun.tenet, ꝙ solus confessus non appellet per gl.in d.c.Romana.Et gl.hic pro.multum no.alle.bal. in l.si quis in hoc genus. C. de epis.& cle.ꝙ confessio facta post sententiam extra iudicium non est sufficiens ad pœnam capitalem.& idem l.addictos.C.de epi.aud.& fortius in l.vt debitū.in fi.C.de hær. act.& no.bar.in l. 2.C.quo.ap.& ibi bal.& adde bal.in d.l.addictos.C.de epi.aud.& gl.& bar.in l.constitutiones.ꝯ.eo.

c Ale.¶Intra decem dies.An autem bannitus possit impune offendi intra tempus datum ad appel.vide Bal in l.addictos.C.de epis.aud.& in l.addictos.C.de appel.qui tenet cū bar.& melius in l.qui vltimo.de pœ.quem sequitur Ro.in l.3.§.si seruus. s.de acq.pos.

LEX VII.

a **Cum quidam.** aPropter metū iudicis sufficit appl'onē ꝓponi coram vicinis,& hōnestis ꝑsonis De hoc hēs rubricam,C.de his q ꝑ metum iud.ñ appel.Dixi in l.de pupillo.§.si quis ipsi.s.de no.ope nun.

ADDITIO.

a Alex.¶Cum quidam.Adde Bar.in l.j.§ fi.in ver.quæro,cui debeant dari.s.e.ti.

LEX VIII.

Illud sciendum. Appellās nō dēt iniuriari ei,ā quo ap-
1 pellauit:aliàs punit.h.d.& puniet pœna extraordinaria officio iudicis,cum ñ sit pœna determinata.l.j. §.expilatores.s.de effracto.secundum Doc.

LEX IX.

1 *Appellatio extinguit pronunciatum.*

Illud sciendum. A snīa lata ꝑ libertate pt appellari,nō in integrū resti.peti.h.d.Sed q̄ro,q̄ est
a rō?aRñ.†qa appellatio extinguit ꝓnunciatū,ac si nunq̄ esset ꝓnū-
1 ciatum.l.furti.in prin.& quod ibi no.s.de his qui no.infa. qđ non facit restitutio : iō libertas,quæ semel ꝯpetit ꝑ restitutionem tolli non potest.Op.de l.j.C.si aduer.lib.dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex.¶Quæ est ratio.Vide Bal.in rub.C.de manu.vindi.& in auth.quæ supplicatio C.de precibus Imperato.offerend.& vide Bal.in l.si causa cognita.C.de transac.& in l.si prætor.§.fi.s.de iudiciis. & vide Bar. in l.j.C.si aduer. libe. & Bal.in l.j.C.de in integ.restit. postu.& in l.fi.C.ex fal.instru.& vide quę dixi in l.3.§.si seruus.s.de acqui p.s.

LEX X.

1 *Plures quando tenentur ex vno contractu, vel quasi, possunt omnes vno libello conueniri,& etiam separatim.*

Si qui separatim. Si plures sunt diuersis sententiis cōdemnati,pluribus appl'onibus opus est:nisi vna probatio esset,qua omnes cōuincerent.h.d.istud principium,cum ver.sed cum aduersus.q debet iūgi cū isto principio, & istud principium est planum. Et facit ad ea, q dixi s. de no. ope. nun.l.de pupillo.§. si in pluribus. Sed vbi sunt plures ꝯdemnationes;vel plura bānimēta,plures absolutiones sunt necessariæ.¶Venio ad ver.sed cum aduersus.& quæro,in quo differt à principio huius legis.Dicit gl.ꝙ hic omnes fuerunt cōdemnati simul,ideo vna appellatio sufficit.Hoc dicit glo.sup verbo nocerent, sed tex. hoc nō dicit,sed dicit:quia vno titulo comprobatarum rōnū oēs ꝯueniebāt.Iō aduertendū est:qa pt eē ꝙ plures tutores in diuersis iudiciis,& diuersis sententiis ꝯdemnant ex diuersis ꝓbationibus, licet ex eadem cā:puta,ꝯ vnum sunt examinati testes in vno iudicio,& illi iidem sunt examinati ꝯ aliū in alio iudicio,ita loqt principium.Sed pone,ꝙ sint condemnati diuersis sententiis, & diuersis iudiciis,vnica aūt erat ꝓbatio,q̄ ꝓducebat ꝯ vnūquēq;, tūc vna sufficit appl'o qa vno titulo,cōprobatarū rōnum. Et fm hunc intellectum dedi summarium:ideo multo magis si poneres vnum esse iudicium ꝯ oēs,tñ snīas esse diuersas, quod potest esse.l.ñ id-
1 circo.s.de iud.& l.de vnoquoque.in prin.s.de re iud.†Vltimò no. ex hoc prin.cū §.seq.ꝙ qñ plures tenēt ex vno ꝯtu,vel quasi pūt oēs conueniri vno libello,& ēt separatim.quod plene dixi in l.3. §.vbi duo.s.de duo reis.

§.Si quis cum vna. Plures suminæ ex diuersis speciebus,q̄ eadem actione ꝯprehēdūt debent inspici cumulatè,nō separatè.h.d.Op.s.de iurisd.om.iu.l.si idē cū eodē.Gl.dat plures solu.Prima est vera.s.ꝙ hic oēs illæ summæ vna actione ꝯprehendebāt.ibi diuersis actionibus. Et facit ad ea quæ dixi in l.vbi fideiussor.s.de sol.

§.Quoties. Si plures vna snīa ꝯdemnant,qlibet in virilem tenetur.h.d.Mām huius §.examina.vt C.si plu. vna sen.fue.ꝯdem.l.j.s.de re iudic.l.Paulus rñdit eos. Quærit glo. vtrum isto casu sint necessariæ plures appellationes?Gl.dicit ꝙ sic quòd est falsum,secundum omnes,vt s.proxi.§.

1 *Victoria vnius an prosit aliis in causa communi.*

§.Quod est rescriptum. In cōi cā vni⁹ appl'o alteri ꝓdest, si vtriusque est eadem cā appl'onis:secus si diuersa h.d. Op.C.si in cōi eademque causa in integ.rest.po.l.j.Sol. aliud in restitutione in integrū, quæ est de iure speciali:aliud in appl'one,q̄ est de iure cōi, qđ dic,
a vt C.si vnus ex plu.ap.l. 2.¶Sedò op.aꝙ victoria vnius non prosit alteri,nisi quando res est indiuidua,vt s.si ser. vend. l. loci corpus. §.si fundus.Sol.dicit Azo,istud verum , qñ est ꝯdemnatio de re incorporali:secus si de re corporali,vt hac gl.vt videbitis hic : ñ Gl. hoc reprobat:quia in iuribus incorporalibus diuiduis, vt est in vsufructu,magis dēret ꝓdesse snīa lata ꝑ vno,alteri,q̄ in rebus corporalibus,qa in vsufructu est ius accrescēdi,in aliis rebus secus.l. j.in fi.de vsufru.accre.Et iō dicit glo.ꝙ illa distinctio,vtrum res sit diuidua,vel indiuidua,habet locum in cā principali, nō in cā appellationis,in qua ēt si res est diuidua, vnius victoria ꝓdest alteri. si est eadem causa defensionis,vt hic, in causa principali secus l.si cum vno.s.de excep.rei iud.licet gl.ibi aliter dicat, & ita alē fm omnes.Potest esse ratio qa in cā appellationis agitur de ipsa snīa,q̄ est indiuidua.

ADDITIO.

a Alex.¶ Secundo opp.adde Bal.in l.1.C.si vnus ex plu.appel.

1 indiuidua.l.in hoc iudicio.§.fam.erc.†Hoc præmisso: quia glo.hic
a summat istam mãm, iõ dic. a Aut in cã cõi fertur sñia in cã principali: aut in cã restõnis in integrum, aut in cã appellationis. Si in cã principali.dic,Aut de re diuidua,aut indiuidua,d.l.loci corpus.§.si fundus.Si in cã restõnis,dic vt C.si in cõi eademq; cã in integr. resti.postu.l.j.Si in cã appellationis, tunc sumus in mã nr̃a, in qua dic. Aut plurimum est separata cã defensionis,aut eadem. Primò casu,vnius appl'o,vel victoria alteri prodest, vt hic, in verb.cæterum.Secundò casu.Aut sunt ɔdemnati diuersis sententijs,aut vna Si diuersis,Aut ex diuersis probationibus, & pluribus appellationibus est opus,& vnius victoria alteri nõ prodest,vt hac l.in prin. Aut ex iisdem probationibus,& tunc vna appellatio sufficit, & victoria vnius alteri prodest,vt s̃.ea.l.ver.sed cum aduersus.Intellige cum illa distinctione,vt statim dicam, s.cum omnes eadem sñia cõdemnati fuerunt,quo casu dic,Aut vterque appellauit, & victoria vnius alteri nõ prodest,p ea q̃ dixi in l.à sententia.in prin.s̃.e. Aut appellauit vnus tm̃,& tunc aut alius approbauit sententiã,& tunc victoria alterius sibi non proderit.l.non tm̃.s̃.e.p locũ à spãli.Aut alter non approbauit,& tunc alterius victoria sibi nõ proderit, vt
b hic,& l.j.C.si plu. vna senten. Approbare autem b sententiam dr̃, si eam approbat expresse. Idem si tacitè per x.dies cũ ignoret consocium suum appellasse.Nam si sciret, tacendo non videretur approbare sententiam, sed videretur esse contẽtus prouisione legis, quæ facit vt appellatio socij sibi prosit, quæ ratio cessat, cum hoc ignorat,& ista probantur in duab.sol.s̃.eo.l.3.§.j.super verbo,hi soli.Quas sol.non examinaui ibi,sed dixi me examinaturum hic. Prima solut.est, qñ vnus appellat absentibus alijs,tunc absentib.alijs non prodest.Intelligo absentibus,& ignorantibus, per rationem, quam dixi.Alia sol.est,ꝙ appellatio vnius non prodest alijs,qui acquiescunt sententię.quæ sol.licèt per glo. ibi non teneantur,quia diuinare est respectu illius legis,tñ in se veræ sunt: vt s̃.probatum
c est,& faciunt ad ea quæ dixi s.eod.l.à sententia.in princi.¶Quæro quid si plures vicerunt,& contra vnum appellatur, an præiudicet quo ad alios? Gl.dicit,ꝙ sic in l.3.§.j.s̃. eo. Quod intellige, quando appellatur contra vnum,nõ tamen approbatur sententia pro alio Item intellige, quando plures vicerunt vna sententia, per ea quæ dicta sunt.

ADDITIONES.

a Alex.¶Ideo dic.Qñ sententia lata pro vno, vtrum appellatio interposita ab vno,prosit alteri:adde,ꝙ nunquam appellatio interposita per vnum prodest alteri,si etiam appellauit:quia videtur renunciare appellationi primæ,secundũ Inn. in c. cum super.de re iudi.& ibi de hoc do.Ant.& habetur in l.ab executore.§.j.s̃.e.& no.Bar.in l.à sñia.s̃.eo, Ang.& Imo.plenè in hoc §.fi.Et de materia vide Bal.in l.j.C.si vnus ex plu.& ibi in rubr,ponit,quid in criminalib.& in d.l.1.ad fi.dicit,ꝙ nunquam appellatio vnius prodest alteri, licèt obtineat,si appellatio fuit nulla: quia obtinuit per errorem. contra hoc facit quod dixi secundum Pet,de Anch.quod no.Bar.in l.à sententia s̃.eo.

b Alex.¶Approbare autem.Qñ quis dicatur approbare,seu acquiescere sententiæ, adde quæ no.in c.si à iudice,de appel.in 6.& in c.gratum.de offi.deleg,vbi dicitur, ꝙ si appellans ab interlocutoria post appellationem reuertitur ad iudicem à quo appellauit,& coram eo facit aliquem actum,videtur appellationi interpositæ renunciare, nisi ille actus illius,ad cuius iurisdictionem reuertitur appellans,impugnetur, vel reprobetur à parte aduersa,vel à iudice à quo est appellatum,quia per talem actum impugnatum, appellãs non videtur renunciare appellationi.c.1.de eo qui mit.in pos.& vide Bart.in l.à sẽtẽtia.s̃.eo. Item videtur tacitè renunciare, & acquiescere sententiæ,qui permittit labi tempora,secundum Bal.in auth.item si appellatione.aliàs incipit,si appellatione.versi.& nota,ꝙ quando,&c.C.de temp.ap.Item videtur quis acquiescere sententiæ & appellationi renũciare,si lata sententia interlocutoria,vel diffinitiua in causa possessorij,& in fauorem rei appellans appellatione pendente,spoliat reum possessione,vel eum turbat iniustè,c.cum sit.& in c.cum causam.secundum vnam lec.de appel.licèt Inno.videatur aliter sentire in c.cum ex parte,2.de rescri.& sequitur Bal.in l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.pub. Sed quando possit renunciari appellationi,vide C.eo.l.si quis libellos.Et quando videatur acquiscere sententiæ interlocutoriæ,vide Bar.in l.j.C.de rela.& adde tex in c.cum venissent.de in integ.rest.Ita limita dictum c.gratum.de offi.dele.cum si.esse verum,si talis actus sonat in agendo:secus si in patiendo: quia tunc non videtur appellationi renunciari.Dictum fuit Inn.in c.cum olim.2.de rest.spol.Item limita vt per gl. in d.c.à iudice, Item no.alium casum,in quo quis videtur renunciare appellationi,& acquiescere sententiæ,de quo per gl.& Bar.in l.tale pactum.§.qui prouocauit.s̃.de pact.& per Bal.in d.l.solutionem.C.de re iud.Sed qd si quis appellauit intra decẽ dies,& renuciauit,deinde vult appellare intra eosdem decem dies nondum elapsos,an possit? Dic,quòd non,secundum Inno.in c.solutionem.de appel.¶Adde quando quis dicatur acquiescere sententiæ eundem Alex.consi 136,2.lib.

c Alex.¶Quæro quid.adde Bar.in l.1 C.si vnus ex plu.

LEX XI.

Cum ex causa. Executio facta appellatione pendẽte, officio iudicis appellationis, in statum pristinum reducitur. Facit s̃.de admini.tut.l.chirographis.§.j.& qd ibi not.& j̃.de appel.recip.l.si cuius.

LEX XII.

1 *Vox populi est inualida, nec sufficit ad electionem inualidam, nisi seruetur debita solemnitas.*
2 *Confirmatio superioris quando confirmet electionem inualidam.*

Si constat. Si electio,& cõfirmatio sunt inualidæ,appl'o nõ est necessaria.h.d.Opp.s̃.de re iu.l.præses.So.Ibi tenuit sententia.Op.s̃.rẽ ra.hab.l.cũ minor.§.1. Dicit gl. certè nec ibi fuit necesse appellare.Tu dic, vt dicemus in l.si expressim.j̃.eo.
1 ¶†Vlti.not. ex hac lege, ꝙ vox populi est inualida, nec sufficit ad electionem inualidam,nisi debita solennitas seruetur. Facit extra de elect.c.2. qđ facit, vt populus non possit alicui auferre ius. Ad idem s̃.qui & à quib.l.si priuatus.& de pollic.l.toties. in fin. Facit
2 quod dixi in l.Antiochensi.s̃.de priui.credi.¶†Secundò no.a ꝙ ex
a ɔfirmatione superioris non ɔfirmatur electio inualida,vt C.de nume.& actu.l.actuarios.qđ intellige, nisi ille,qui confirmat,confir-
b maret ex certa scientia, b & est talis qui sua spõte posset dare hoc, s̃m Inn.extra de elec.c.cum dilectus. Et hæc vera, qñ electio pec-
c cat in forma.Qñq; vero est peccatum ex parte personæ eligẽtis, c & confirmantis,& tunc idem ꝙ non validat.l.ex consensu. §. j. j̃.e. Qñque est defectus ex parte personæ electæ,& tunc habet locum materia l.Barbarius.s̃.de offi.præto.d.c vt ibi.

ADDITIONES.

a Alex.¶Secundò no Ex confirmatione superioris non confirmatur electio inualida.Adde no,j̃.l.j.de his qui sunt sui.Adde tex.in c.examinata de cõfir.vti.vel inu.& quod ibi habetur,& quod no.B. l.de pac.Const.& per Bal.in l.nominati.C.eo. & dicit Bald.in l.j.C.de his qui per me.iud.ꝙ electio & actus metu factus non potest per superiorem confirmari: Quid si in electione Papæ fuit peccatum in forma,an possit tacito consensu confirmari? Bal.quòd non,in l.fi.in prin.C.de legib.

b Poma.¶Ex certa scientia.Vide Alex.consi.60.inci.viso instrumento.& tit.q.ver.nõ obst. quod adducebatur.de approbatione.vol.1.

c Alex.¶Personæ eligentis.Adde Inno.in c veniens.& in c 1.de transf.

LEX XIII.

1 *Appellans in vno articulo, an possit appellationem exercere in alio.*

1 Appellanti. Seipsam summat. Quærit gl. vtrum † appellans in vno articulo possit appellationẽ exercere in alio? Dicit gl.ꝙ sic,vt s̃.e.l.Seio.§ fi. Qđ est falsum s̃m oẽs l. cũ in vna,in prin.j̃.e.Nec ob.l.Seio.§.fi. quia ibi non dr̃ ꝙ fuit appellatũ ab vno articulo:sed fuit vna cã appellationis expressa.fuit tñ vel à tota sñia,vel simpl'r appellatũ.Iõ Dy. distinguit hic tres casus.qñ sñia continet plura capitula: aut appellaui determinatè ab vno capitulo,& tunc appl'o non porrigitur ad alia capitula,nisi sit connexa,arg.l.ẽt.§ j.s̃.de mino.Sed si appellarem simpliciter,tunc in dubio refertur ad omnes partes sententiæ,vt hac lege. Facit s̃. de tute.l.qui habent.§.fi.& l.quod dicitur.& l.fi.de an.excep.

Non solere. Plana est,& potest intelligi de eo,q in libello appl'onis solum vnã cãm expressit. Itẽ in eo, qui expressit plures:tñ vnã probabilẽ.qđ sufficit,licèt aliæ non sint
a legitimæ. a Pòt ẽt itelligi in eo,q plures causas legitimas ꝓposuit, vnam tm̃ ꝓbauit,& quælibet est vera: non tñ necesse habet in appellatione à diffinitiua proponere aliquam causam.l.3.§.fi.s̃.cod.

ADDITIO.

a Poma.¶Sint legitimæ.Vide aliter per Rom.consi 205.in prin.

LEX XIIII.

Si perlusorio iudicio. Aduersus sñiam latam ɔ testamentũ permittitur legatarijs appellare.h.d.Op.sñia lata per collusionem,alijs non præiudicat.l.præses.C.de pig.& sic non est opus appellatione, hic aũt innuitur, ꝙ præiudicet si per collusionem sit lata. Qđ apparet dum dicit, si perlusorio iudicio,&c.q.d.in iudicio iniquo perludit,& j̃. cum dicit, per collusionem,&c.Sol de collusione non ɔstabat.& ideo licèt in princip.cum formatur qõ,dicatur,& pro ɔstanti ponatur,ꝙ actum sit perlusorio iudicio: tamẽ in rñsione cum verba rescripti ponũtur dicitur,per collusionem,&c.q.d. ex hoc solo loco dr̃,& si est timor collusionis permittitur appellare, licèt de collusione nõ sit necesse probare.Si.n.hoc probaret,tunc legatarijs hoc nõ præiudicaret,ẽt sine appell'one,d.l.p̃ses.& postea iuriscõsultus hic ĩ fi. dicit,hoc iure vtimur,vt possit appellare:nec repetit, si per collusionem dicatur iudicatum,q.d.ẽt si in nullo fuit suspicio collusionis,appellaret.Potest.n.esse,ꝙ hæres negligenter & imperitè cãm prosecutus est absq; collusione,& sic appellare potest legatarius: quia eius interest.l à sententia.s̃.eo.

1 *Tertius veniens ad impediẽdũ, ne cã cœpta per alium agatur, qñ audiri debeat.*
2 *Tertius veniens vt causæ assistat,& alium adiuuet ad victoriam, talis potest testes producere, quos principalis non produxit.*
3 *Tertius veniens,& assistens causæ post publicationem testium factam, an poterit de nouo testes producere.*
4 *Primus, qui causam cœpit, si aliquid confitetur, quod tertio assistendi displiceret, illi tertio talis confessio non præiudicat.*
5 *Testium dicta, facta pro isto tertio assistenti, fidem faciunt contra eum in alia cã.*

§.Sed & agere causam. ¶Si legatarij de fide hæredis dubitant,pñt in prima causa,in qua de testõ q̃ritur,assistere,& testm̃ defendere.h.d.Facit
a s̃.de inoff.testa.l. si suspecta.in prin. Pro declaratione a huius versiculi

ADDITIO.

a Alex.¶Pro declaratione.Quid possit facere tertius qui venit ad causam iam cęptam,vide plenissimè per Ang.in l.qui suspecta,de inoffi.test.& Io.An.extra de re iud.c. cum super.in fi.adde quæ dixi post Bar.in l.à diuo.§.si super reb.s̃.de re iud.Et istis adde no.per Bal.in l.1.in vlt.q.C.si vnus ex plu.& Bal.in auth.nunc si hæres. C de litig. Bart.in d.l.à diuo Pio.in addi.per Ang.& Imo.in l.ab executore.s̃.eo.per Ang & Imo.in l.à sententia.s̃.eo.¶Vnum adde in materia,quod est no.ꝙ quotiescunque reipublicæ interest,semper admittitur tertius,licèt non prætendat interesse.Ita not,dixit Bald,in l.vbi pactum. C.de trãs.Fallit etiam fauore pupilli.l.2.in fi.C de neg.gest,quod est etiam no.& no.etiã Ang. hic.vide quæ no.Bar.in l.2.iud.sol.Et istud dictum de fauore pupilli, refert Alex,in d.§.si super rebus.in fi.vbi vide.& per eum. in l.2.in fi.C,de neg.gest.

ficuli videamus,quid possit facere tertius, qui venit ad cām p aliū inceptā?Circa qđ est sciendum, ꝙ tertius potest venire ad triplicē effectum Qñq; venit ad impediendum,ne cām q̄ ille incepit,agat, seu defendat:qñq; venit, vt ei assistat, & probationem inducat,& alia faciat ad victoriam consequendam.Qñq; venit post snīam ad
1 impediendam executionē.Rñdeo †ad primū,& dico,ꝙ qñq; tertius venit ad impediēdum,ne p illū q cām incepit,cā agat,seu defendat.Circa qđ dico, ꝙ qñq; ille q incepit causam agere, est ille, ad quē negotium principalr pertinet, sicut ad tertiū venientem , &
a tunc tertius non potest eū impedire [a] agere, vel defendere.l.sæpe. s̃.de re iudic. Aut ad eū non pertinet principaliter,sed p quandam ɔsequentiam: ad istū aūt tertium pertinet principaliter. Exemplū in venditore,qui ageret cām super dñio rei venditæ: nam hæc cā principaliter pertinet ad ipsum emptorem,licèt per quandam cōsequentiam periculum euictionis reuertatur ad venditorē. & idē in alijs similibus: tunc si quidem iste tertius venit ante litis contestationē,poterit impedire eum agere,vel defendere , & super hoc adhibetur causæ cognitio,d.l.sæpe.de re iudi.& solu.matr.l.Titia. quæ est notabilis ad hoc.Si verò iste tertius veniret post litis contestationē,si quidē veniret ad impediēdū illū agere, tūc si ignorauerit ea, quæ ante facta sunt, adhuc veniens impediret eū prosequi cām prædictam,cū ea q facta sunt, sibi ignoranti non præiudicent,d.l.sæpe. Vnde illa contestatio litis nō est sibi impedimento.
b Si vero litis contestationem sciuisset,[b] tunc posset ei assistere,non autem eum ab agendo repellere: quia sicut sententia sibi scienti præiudicat:eadem rōne litis cōtestatio,& alia acta, vt dixi in d.l.sæpe.Si vero venit ad impediendum illum defendere,tūc potest impedire,ne ille defendat in præiudicium ipsius tertij eodem modo, quo dixi s̃.proxi.§. sed ne ille defendat in præiudicium suum proprium,hoc non potest prohibere:quia inuitum potest quis defendere,l.solutionem,cum si.s̃.de sol.¶†Secundò est videndū,qñ ter
2 tius venit, vt causæ assistat,& aliū adiuuet ad victoriam, vt hic.Est
c quærēdum,an ille tertius possit testes pducere,c quos principalis non produxit? Gl.ꝙ sic,& bñ in l.si suspecta.in prin.s̃.de inoff.test.
3 †Sed hic dubitat,quid si iste tertius venit post elapsas dilationes [d]
d datas ad probandum,vel post publicationem testiū factā,an tunc poterit de nouo testes producere?Inn.in c.cū super.de re iud.vr̃ dicere,ꝙ nō,qa q primū pcessū psequit,nō inchoat nouū.Mihi vr̃ dicendū,ꝙ acta gesta pillū primū,ita demum huic tertio præiudicant,si sciuerit:secus si ignorauerit:sicut sententia, vt dixi plenè in d.l.sæpe.Aut ergo iste tertius veniens,sciuit istas dilationes dari,& testes examinari, & publicari , & tunc ista acta sibi præiudicarent, nec auditur volens de nouo producere,sicut nec audiretur ille primus.Si vero ignorauerit,tunc auditur : qđ probo fortius. Nam si principalis de cā transegisset,vel ipsi instantiæ exprefsè renunciasset,iste tertius admitteret ad psequendam dictam cām,vt s̃. eo.l.à snīa.§.sed & si in fraudem.multo magis hic,vbi tacitè est exclusus.
4 ¶†Quæro,quid si ille primus aliqđ ɔfitetur ꝙ displiceret huic ve
e nienti,an huic tertiò piudicet? [e] Rñ.non. p ea q̄ s̃. proximè dixi in transactione. Et prædicta sunt vera , siue quis veniat ad assistendum reo , siue ad assistendum actori , vt C.de lib.auth.nunc si hæ
5 res.¶†Quæro,vtrum dicta testium facta cum isto tertio in isto iudicio , faciant fidem contra eum in alia causa ? Respond.quòd sic, per ea quæ dicta sunt.Pro hoc optimè extra de rescrip. c.constitu
f tus in præsentia,& quod ibi per Doc. Tertiò est videndum, [f] quando tertius venit post sententiam ad impediendum executionem, & hic dicas. Aut venit intra tempora appellandi , & potest appellare , vt s̃. proxi. & plenè examinaui in l. à sententia. s̃. eod. Si verò venit post tempora appellationis elapso tempore,quo fit executio , dic vt in l. à diuo Pio. §. si super rebus. s̃. de re iudica. & ibi plenè dixi.

ADDITIONES.

a Poma.¶Non potest eum impedire.Vide Alex.consi.60.vol.j.
b Alex.¶Contestationem sciuisset.No.regulam,ꝙ cui præiudicat sententia, præiudicant, & alia acta.Idem dixit Bar.in l.si superatus.in fi.s̃. de pigno, vbi habes post eum,& vide Bart.j.in §.seq.
c Alex.¶Testes producere.Tertius quando velit,vt causæ assistat,an possit testes producere,adde Bald.per illum tex.in l.principaliter.de libera.causa & in auth.nunc si hæres. C.de litig.& ibi allegat glo.in d.l si suspecta.s̃.de inof.test.ponit etiam ibi Bald.Quid in criminalibus.vide Ang & Imo.in l.ab executore.§.fi.s̃.eo.& adde quod Per.de Anch.in cle.constitutionem.de elect.per illum text.tenet, ꝙ huic tertio obstet inepta propositio, & deductio principalis,& quantum ad persecutionem iudicij,ius tertij regulatur secundum ius principalis.& ideo si principali est præclusa via probandi,ita & tertio,alleg.Innocen.in c.cum super.& Compo.in c.1.& quæ not.in cap.2.in fi.de procu.in 6.sicut dicimus de contumace postea comparente,vt admitti debeat in eo statu, in quo causam inuenit,& non ad præterita iterare,vt no.ibi Inn.in c.2.de dila.adde Bal.in auth. hodie.in fin. C. eodem. & not. quòd vt quis possit adhærere appellationi alterius,pro suo interesse,requiritur ꝙ intra decem dies datos ad appellandum ratificet appellationem,secūdum Bald.in auth.hodie.ad fi. C.eod.Et inquantum dicitur , ꝙ appellans non potest renunciare in præiudicium eorum,qui adhærere possunt , adde ꝙ idem sequitur Bald.in c.1.C.si vnus ex pluribus appel.& dixi post Bar.in d.l.à sententia.s̃.eo.
d Alex.¶Elapsas dilationes.Vide Imo.in l.quidam.s̃ de re iud.
e Alex.Tertio præiudicet.Et vide d.Ant.in c.pen.de re iudi.& dixi post Bar.in l.2.s̃.iudic. sol.post Bar.in l.à sententia circa fi.prin s̃.eo.
f Alex.¶Tertio est videndum.Adde Bar.in l.pen.de peti.hæred.& idem in l.si alienam.in fi.solu.matrimo.

1 *Acta contra præsentem hæredem,an præiudicent illis , quibus præiudicaret sententia lata contra præsentem.*

§.Quoties. Snīa lata ɔ̃ testm̃ in contumaciam hæredis , nō facit ius, nisi ɔ̃ ipsum hæredem.h.d.Oppo.s̃.de
a inoff.test.l.Papinianus.§.fi.Sol hic hæres fuit absens, [a] ibi verò sen
1 tentia fuit lata causa cognita, contra præsentem. † Et concordat huic s̃.de inoff.test.l.qui repudiantis,§.cum contra testamētum.facit ēt l.Papinianus.§.meminisse.eo.tit. & l. præses.in fi. C.de pign.
b cum multis si. & hoc facit ad multa. Quæro , [b] licèt sententia lata ɔ̃ absentem non præiudicet alijs , an alia acta contra præsentem hæredem præiudicent illis,quibus præiudicaret snīa , si inter præsentes fuisset lata?Rñ.sic.Dixi in l.sæpe.s̃.de re iud. Facit qđ dixi in l.j.s̃.iudi. sol.Dicitur hic ꝙ potest agi aduersus eum,qui vicit.Hoc examinaui in l.3.in prin.& l.controuersia.s̃.de transa.

ADDITIONES.

a Alex.¶Fuit absens,&c.Vide Bar.in l.qui repudiantis.§.cum contra testamentum.s̃.de inoff.test.& l.si seruus plurium.de leg.1.
b Alex.¶Quæro.Vide Bar.s̃ ea.l.§.1.

LEX XV.

Serui Dominus , & alius potest appellare à condemnatione facta de seruo , & etiam ipse seruus in subsidium.h.d. Facit j̃.eo.l.Lucius.

LEX XVI.

1 *Latrones insignes,& concitatores seditionum,qui dicantur*
2 *Caporales factionum,id est,proditionum,dicuntur duces factionum.*
3 *Confessus & conuictus in criminalibus non apellat.*
Conuictus tantum vel confessus,appellare potest.
4 *Latro insignis,vel concitator seditionum, vel dux factionum , dum appellat , si negat se esse huiusmodi conditionis,iudex non cogitur appellationi deferre.*

Constitutiones. In tribus casibus hic expressis non auditur appellans.Alij ponuntur C.quorum app.non reci.p totum & plenius in Spec.de app.§.in quib.vbi
a isti casus melius examinantur, [a] q̄ alibi. ¶†Quæro, qui sint isti in-
1 signes latrones? [b] Rñdeo,hi,de quibus dicitur s̃.de pœ.l. capitaliū.
b §.famosos.fm Old.Quæro,qui sint seditionum concitatores?Dic,
c ꝙ illi,de quibus fit mentio.s̃.de pœn.l.capitalium.§. solent. [c] & l. si
2 qs aliquid.§.authores.& C.de seditio.l.j.¶†Quæro , qui sint duces factionum?Rñ.hic factio sumitur in malam partem, & accipitur hic pro proditione.vñ illi,qui sunt caporales alicuius proditionis,illi dicuntur duces factionum. hoc probatur C.ad legem Iuli.
d maie.l.quisquis.[d] in prin.Et intelligo hoc de qualibet proditione,
3 cum generaliter loquatur.¶†Quæro,vtrum [e] in istis casib.requi
e ratur,ꝙ sint confessi & conuicti,vt priuentur appellationis remedio?vr̃ ꝙ sic,C.quo.appel.non recip.in l.2.Alij dicunt & melius,ꝙ in istis casib. sufficit alterū tm̃.Et hoc tenet Dyn.& oēs.& iō dic,ꝙ qñq; quis est confessus & conuictus & tunc indistinctè non appellat.d.l.2.quo.app.non recip.& hoc est verum de ɔfessione,quæ fit
f ante sententiam: [f] secus de ea , quę fit post snīam ɔ̃ eum latam in causis capitalib. Aut est ɔfessus tm̃,vel ɔuictus tm̃: & non impeditur appellatio.¶Poterit enim in causa appellationis probare errorem suæ possessionis,vel aliam suam defensionem,vt no.j̃.eo.l.creditor.§.iussus.Fallit in casibus positis in hac lege.Quæro,quid si is qui appellat,negat se esse insignem latronem,& similia, vtrum poterit appellare?Puto,ꝙ ex eo , ꝙ sit condemnatus tāquam insignis latro,vel seditionum cōcitator,vel dux factionum,ꝙ sufficit vt iu-
4 dex non cogatur appellationi deferre , † ne executio impediatur, nisi iudex velit proprio motu. An tñ iudex debuerit deferre, vel nō deferre.veniet postea examinandum coram superiore.l.de pupillo.§.si quis riuos.s̃.de no.ope.nun.in ver.toties.

ADDITIONES.

a Alex.Melius examinantur.Vide Ange.in l.furti.s̃.de insa.& adde ꝙ non liceat appellare officiali,seu curiæ,siue tabellioni,seu executori condemnato,2.q.6.c.ei qui.§.sunt etiam quorum appellationes.vbi latè de hac materia.Item non licet appellare in casu l. j. §. si quis tutor.j̃.quando appel.sit.Item in casu l.j.& quod ibi no.per gl.paruam, de off.præfe.prætor.Item in casu l.1.cum ibi no.& l.arbitrò.s̃.qui satisda.cogan. Item in casu l.j.de rap.virgi.C.& ibi Salic.Et quid,si iudex inquirit in casu,in quo non debet, vtrum poterit à tali inquisitione appellari , maximè de iure ciuili,vide Bal.in l. 2.C.de episco.audi. Quid autem in crimine læsæ maiestatis,scripsi post Bartol. in l.si quis. §. hæc autem.s̃. de iniusto testament. & per Modern. Item non appellatur, vbi delictum est manifestum,& notorium,capitul.cum speciali.§.porrò.de appellatio. & Bald. in l addictos.C. de episc.audi.c.Romana.extra eo.in 6.& quod habetur in l.2.C.quo.app.vel si reperitur in flagranti crimine secundum Bal.in l.1.C.ex delic.defun. Item in casu l.cum reis. C.de pœ. Adde quæ habentur in l.prouinciarum. C. de fer. Et licet executio sit facta in persona,tamen licet appellare ad impediendam confiscationem,vide Bal.in d.l.j. C.ex delic. defun.& ad materiam adde per totum tit.s̃.quo.app.& per totum j̃. à qui.app.non licet. & hic gl.& vide quæ no.in l.fi.j̃.de app.reci.Item adde , quòd à sententia Regis non appellatur,secundum Bar.in prin.fforum.& in l.j.s̃.de offi.præfe.præto.
b Alex.¶Insignes latrones.Vide quæ dicta sunt post Bar.in d.§.famosos.
c Alex.¶Solent Et vide quæ ibi habes post Bar.
d Alex.¶L.quisquis.Et ibi vide quæ habes post Bart.& Bald.in l. quoniam. C. ad leg.Iul. de vi public.
e Ale.¶Quæro vtrum.Vtrum confessus tantum,vel conuictus possit appellare,vide Ang. in l.fi.§.iussus.j̃ eo.
f Alex.¶Ante sententiam.Hoc tenet gl.in l.non tantum.s̃.eo.

LEX XVII.

Cum in vna. Vbi duplex fertur snia, ibi duplex appellatio est necessaria.h.d.quod dic, vt dixi s.eo. l.si qui separatim.§.j.& §.fi.

a §. Tutor. Pendente excusatione tutoris, seu appellatione, interim pupillo dabitur curator: & curatoris pupilli autoritas ad adeundam hæreditatem nõ sufficit.ideo ad id ex cã tutor specialiter dabitur h.d.¶Op. C.de admi.tut.l.cum qdam. Sol.ibi loquit in curatore adulti.hic in curatore pupilli. Quæ est

b rõ inter tutorem,& curatorem pupilli, vt in gl.¶Quæro,qñ dabitur talis tutor, vtrum dabitur specialiter ad adeũdam hrditatẽ? Quidam dñt,q ñ,ne sit datio ɔ l.certarũ.C.de test. tut.Et sic vr tenere Gl.in l.si hæreditas.in prin.s.de test.tut.Alij,vt Iac. de Are.dicunt q hoc casu dabitur specialiter tutor ad hunc actum,l.impuberi.s.de tut.& cur.dat.ab his.& hoc placet.

ADDITIONES.

a Alc.¶Tutor.Vide Gul.& Bar.in l.si nemo.s.de test.tut & quod no. Bar.in l po tuit.C de iur.delib.

b Alex.¶Quæro,qñ.Vide Bar.in l.si hrditas.de test.tut.& Bal.in l.certarũ.eo.tit.

LEX XVIII.

Lucius. Dñs appellationem q interponit pro seruo, potest prosequi per procuratorem.h.d.Hoc examinaui in l.penul.§.ad crimen s.de publ.iudi.

LEX XIX.

1 *Sententiæ,quando cognoscitur de viribus,an debeant ex eisdem actis iudicari.*
2 *Appellatum si fuit,& sententia quæ erat nulla, fuit per iudicem appellationis confirmata,quando poterit iterum dici nulla.*
3 *Sententia in casibus,in quibus expressè confirmari non potest,an tacite videatur confirmari,ita q appellans non possit de nullitate dicere.*
4 *Appellatio,dico sen entiam nullam, & si qua est appello,an valeat. vbi,quòd casu iudex admisit talem appellationem.*
5 *Appellatio an fiat extraiudicialis.*
6 *Libellus appellationis,qui producitur coram iudice ad quem,procedit,licet dicatur dico sententiam nullam,& si qua est,appello.*
7 *Nullitas & iniustitia in appellatione,quando simul prosequi possint.*
8 *Sententiandi practica in causa appellationis, quando dictum sit, dico sententiã nullam,& si qua est,appello.*
9 *Libellus in causa restitutionis in integrum an procedat,dico sententiam nullam & si qua est,restitui,quòd sic,& consuetudo approbat.*
10 *Causa appellationis,& nullitatis si simul proponuntur, an deserta appellatiõe ex aliqua causa,videatur deserta nullitas.*
11 *Causa nullitatis deserta,quando officium primi iudicis non impeditur in executione primæ sententiæ.*
12 *Nullitas cognoscitur duobus modis.*
13 *Officio iudicis agitur quando principaliter agitur de nullitate.*
14 *Coram quo iudice agatur quando principaliter de nullitate agitur.*
15 *Causa appellationis sicut deuoluit totam causam ad superiorem,vt possit sñiam reformare,ita & causa nullitatis.*
16 *Causa nullitatis,si est prosecuta ab eo,qui causam nullitatis,& appellationis simul proposuit,& in ea succubuit, an possit appellationem prosequi.*
17 *Actor qui pro se obtinuit sententiam,an poterit principaliter petere eam confirmari,sicut condemnatus potest agendo principaliter dicere nullam.*
18 *Iudex qui adiitur,vt sñiam cõfirmet,quando poterit dicere sententiam nullam.*

Si expressim. Snia,q ptinet expssum iuris errorẽ,ẽ nulla,& appellatio ab ea ñ est necessaria,& si appellat,& deserat appellatio,snia ñ pfirmat.h.d.Primò ponit dictũ. Scdò illud declarat.Tertiò infert ad declarõnẽ nouæ qõnis. Scda ibi,ñ iure.Tertia ibi,vñ si qs.Et in hac tertia pte sic infert Iuriscõ. ex eo q dictũ ẽ,appellationẽ ñ eẽ necessariã,& sic si nullo mõ appellet,nõ nocet, multo minus nocebit snia si appellet,& deserat. ¶Op.ad primũ de l.pses.& l.cũ platis.de re iu.So. vt i qualibet earũ.no.Op.ad fm,q p appl'onẽ snia pfirmet,l.cũ minor.§.j.s.rẽ ra. hab.So.Dicit gl.ibi valuit iudiciũ inter litigãtes,licet ñ in piudiciũ dñi:hic nullo mõ.Tu dic, q ibi erat snia nulla solũ rõne defectus psensus dñi,sed appellãdo psentit:ergo,&c. hic snia erat nulla ex

1 alia cã.Simile dicimus C.de test.l.ñ est dubiũ.¶†Quæro,dr hic,q cã de nouo induci pt,an ex eisdem actis:Gl.hic disputat, & finaliter determinat,q ex eisdem actis.Itẽ in l.si vt pponis.j.C. quõ,& qñ index.Cõtrarium vr no.in l.cũ qrebat.s.de re iu.Dic,q qñq; defe-

a ctus,aex quo snia est nulla,respicit vniformiterbacta,siue snia, vt

b si litigatum esset cum minore indefenso, tunc oĩa de nouo dẽnt-

c feri.ita pt intelligi clex pria.qñque defectus respicit sñiam,dsolam

d vt qa fuit lata die feriata,vel parte nõ citata,& siñia, & tunc ex istis actis dẽt iterũ iudicare,vt hic.& ita intelligit hæc gl. & leges allegatæ in ea.Qñq; defectus respicit sñiam,& partẽ actorũ,vt qa decessit reus,& pcessum est p eũ mortuũ vsque ad sñiam:certe acta postea facta,& snia sunt ipso iure nulla, sed ea q pcesserũt,valẽt,l. pen.j.q sen.sine appel.rescin.& ita pt itelligi gl.in d.l.cũ qrebat,&

2 ibi de hoc dixi.¶†Scdò qro.qd si sñt appellatũ,& p iudicem ap

e pl'oni sñia,q erat nulla,pfirmata,an poterit adhuc nulla dici:Gl.dt hic idist non pñt pfirmari.allegat l.cũ q.C.de inof.test.Dy. alle.s.de test.tu.l.iure nro.& s.e.l.si pstat.& q ibi no.&C.de iu.fis.l.instat.Gl. huic pria hẽmus.C.qñ puo.ñ est nec.l.j.vbi distinguit: Aut iudex

f pnunciauit appellationẽ iniustã inserta cã:qa snia est nulla,&nõ pfirmat eã,vt hac l.si expressim,nisi in casu l.3.§.falsus.s.rẽ ra.hab. vbi ex sola appellatione snia pfirmat. Sed si cãm nõ adiiciat iudex sed simpliciter pronunciet male appellatum, vel appellationẽ nõ tenere,cõfirmare vr sententiam,maximè si appellator dicat in appellatione,dico sententiam ipso iure nullam,& si qua est, appello. Cã.n.appl'onis,est qõ principalis,& in ea incidenter qritur de nullitate.Ita dicit gl.in d.l.j.Dy. volens reducere ista ad concordiam, qñque dixit sic.Aut ille q appellauit sciebat sñiam nullam, & tũc cõfirmat,vt in gl.pria:secus si ignorabat,vt hic.Et istam opi.tãgit Spe.in ti.de sen.§.iuxta.vers.vtrũ appellãs à sententia.& ver.seq.Sed

g hæc opinio non est vera. g Nam partis cõsensus non pt validare sñiam,vt valeat vt sñia:sed bene posset facere q valeat vt pactum. l.j.C.commu.vtriusque iud.Facit,q dicimus in testõ. C. de test.l. nõ est dubiũ.& q no.p gl.in l.vni C.q p sua iurisdi.sed male,vt ibi p Doc.Vel aliter dicit Dy.Aut super appellatione fuit disputatum de nullitate,& tunc vr cõfirmari.Ita vr loqui glo.l.pria:alias secus & ita loqtur gl.ista,arg.l.si ex testõ.& l.si cũ testõ argentũ. in prin. & l.si mr.§.eandem.s.de exce.rei iud. Sed istud videtur p glo.legis cõtrariæ,q dicit,maximè,& dicit nullam,& si qua est appello. Vñ Fran. Accur.q tenuit istam opi. quam vlt.posuit Dy. dicebat, q illud maximè,abundat.Sed hoc videtur p mentem illius gl.quæ videtur velle,q siue expressè dicatur,siue nõ, in cã appellationis incidenter quærit de nullitate, probatur s.fam ercisc.l.qdam.& de iure pat.l.Carmelia.Vnde alij se referunt ad processum dicentes. Aut quis est psecutus cãm nullitatis,aut non,& si nõ est psecutus,iudex de hoc nõ vr pronunciare. C.de iud.l.licet. Mihi videtur

h sic dicendum.Qñque si sententia prima est ipso iure nulla,expresso errore in sententia,& tunc iudex appellationis non potest illã cõfirmare:qa idem error esset in scda,q est in prima,casus est in l.j. quæ sen.sine appe.rescin.& ita loquitur hic gl. referendo ad legẽ illam.Si vero erat nulla aliàs,tunc si quidem iudex dicat simpl'r appellationem nõ tenere,vel male appellatum esse, nec dicat benè iudicatum,seu iustè iudicatum fuisse,tũc prima snia nullo modo

i vr pfirmari:quia eius verba i hoc nõ sonant,& verba sñiæ debent

k stricte intelligikprout iacent.l.j.C.si plu. vna sent.& s.de libe.cau.

* l.diui.& l.si à te.de exce.rei iudi.Isto casu* coniungerem opinionẽ tertiam:quia sententia semper refertur ad acta,dico probatoria,ñ petitoria,vt C.de senten.quæ sine certa quantitate.l.3.& l.ait prætor.§.j.& in summa s.de re iudic. Nec curo an in libello dato iudici à quo,vel ad quem facta sit mentio de nullitate,per supra dicta, quamuis glo.dicat maximè,in l.j.C.quando prouo.nõ est necesse.an vero sit psecutus causam nullitatis.licet non dixit in libello dico nullam,quia vtroque casu confirmatur:alias si fuit dictum in libello,dico nullam,nec fuit prosecutus causam nullitatis,tũc nõ puto q sententia præiudicet de nullitate.l.cum qui.C.de inof.testa.& in cle.j.extra de re iudi. & est ratio: qa præsumitur, quòd iudex

ADDITIONES.

a Alex.¶Quando vero defectus,si prima sententia fuit nulla,an secundus iudex debet cognoscere de ea ex eisdem actis,vide tex.no.in c.cum ad sedem.de resti spol.vers.rios priores acta iudicij,&c.& vide Bar.Ange.& Imol.in c.cum quærebatur. s. de iud.vbi omnino vide quæ no.hic Mod.

b Ale.¶Vniformiter.Vide Bar.in l.cum quærebatur.s.de re iu.l.si vt proponis.C quomodo & quando iudex.Spe.& Io.An.in tit.de sen.§.iuxta.versi.sed si causa.& vide d. Ant.& Imo.in c.in literis.de offi.deleg.quos omnino vide ad limitationem eorum,quæ hic dixit Bar.

c Ale.¶Potest intelligi.Vide in l.j.§.libelli.s.eo.aliquid de materia huius §.

d Ale.¶Respicit sententiam.Et de hoc meliusquam alibi,in l.si vt proponis.C.quomodò, quando iudex.

e Ale.Secundò quæro.Si de facto fuit appellatum à sententia nulla, iudex appellationis primã sententiã nullã confirmat,an amplius dici poterit de nullitate, vide quæ no.Bal. in l.j.C.de sen.ex breui rec.& per Pau.de Leaz.in c.si litibus.de do.& cõtu.Adde q Spe. in ti.de sen.prola.§.iuxta versi.sed quid si à sententia.tenet non confirmari.

f Ale.¶Pronunciauit.an appellans à sententia nulla,eam confirmet, vide gl.Bar. & Doc.in l.j. C.quando prouo.

g Alex.¶Non est vera.Adde Bar.in l.j in fi.s.de fer.Et consensus partium non potest validare sententiam,nisi &c.vide gl.in c.significasti.de foro compe. quam bene not.& vide tex.in c.cum dilecta.de confir.vti.vel inuti.

h Ale.¶Sic dicendũ & vide Bal.& Imo.in l.legata inutiliter,de leg.j.& Bar.in d.l.j.in prin. quæ sen.sine appell.rescin.hic alleg.

i Ale.¶Eius verba.No,q hæc verba sententiæ dẽnt stricte intelligi.Adde eundem Bart. j. eod.l.versi.quatto vide adum.gl.in l.& puto.fam.erci. & q no.Bar.in l.j.C. de neg.gest. & vide ibi,quæ dixi.Vide Bar.in l.j.quam alleg.C.si plu. vna sen. & ibi adde quæ habes post eum Bar.in l.j.quando prouo. versi.circa tertium.an iudex appellationis ibi,Si vero erat nulla.vbi verbis eisdem,quibus hic,vtitur.

k Pom.¶Stricte intelligi.Facit gl.in l.pe.s.qui sunt sui vel alie.iur.& no.Imo.in l.qui ante calendas.s.de verb.ob.& Pan.consi.3.xj q.vol.2.& Cal.71.in versi.4.& lxxij.in xj dubio. & Alex.122.col.3.ibi late ponit,de hoc,an iudex appellationis possit sententiam refrenare.

* ¶Isto casu.Omnia quæ sequuntur ab isto versi.isto casu,vsque ad versi.sed si adiiceretur.videntur superfluere,sunt enim repetita j.ver.videndum est in casibus &c.& ibi melius eadem,quæ hic.aut & in exemplaribus Bar.manu scriptis non reperiuntur, & bene.Legas ergo continuatiue verba,quæ præcedunt versic.isto casu iungendo versi. sed si adiiceretur,& habebis claram doctrinam Bar.

dex pronunciauit benè iudicatum, respectu iniquitatis non nullitatis, quam ignorabat e sse. Sed si adiiceretur in sententia, pronuncio benè iudicatum, & malè appellatum, tunc benè videtur sententiam confirmare. l. eos. C. de appella. & sic debet intelligi glo.
3 d. l. j. C. quando prouoc. non est necess. ¶† Videndum a est, an in
a casibus, b in quibus sententia non videtur confirmari expressè, vi-
b deatur confirmari tacitè, ita quòd appellans non possit dicere de nullitate? Respondeo, aut appellans dixit, dico sententiam nullam & si qua est appello, prout dicitur in gl. d. l. j. vel causam nullitatis expressè est prosecutus, & tunc de nullitate iterum quæri non poterit, cum semel sit de hoc iudicatum, & quæsitum. l. 2. C. ex fal. instru. & l. fi. C. de fid. instrum. Nam etiam cum pronunciatur malè appellatum, videtur pronunciari dictam sententiam non esse nullam quando appellando dixi, sententiam esse nullam, & si qua est, appello, vel causam nullitatis prosecutus sum, vt infra dicam. Sed si de nullitate non fuisset dictum, neque quæsitum, poterit de nullitate postea dicere, arg. C. de inoffi. testa. l. eum qui. & s. de peti. hę re. l. legitimam. & est hodie expressum extra de re iudic. c. j. in cle. Nec obst. si dicit, quòd in appellatione venit nullitas, etiam si non exprimatur: quia dico, quòd venit incidenter, & ea quæ incidenter veniunt in vno iudicio, si in eo plenè non examinantur, veniũt in alio. l. sed si ante. s. de excep. & l. pe. s. de his qui sunt sui vel alieni iur & quod ibi no. Et prædicta vera, quando pronunciatur malè appellatum propter defectum iustitiæ: secus si propter cursum fatalium, quia tunc dic. vt j. dicam. ¶† Tertiò quæro, c ad declaratio
4 nem prædictorum: vtrum valeat talis appellatio, dico sententiam
c nullam, & si qua est appello? Glo. simpliciter transeundo videtur dicere quòd sic in d. l. j. C. quando prouo. non est necess. Alij dicunt contra: quia appellatio, & nullitas sunt contraria. Si enim est nulla, non potest per appellationem rescindi. l. nam & si. ver. post defectum. s. de iniust. rup. & irri. testa. Dyn. distinguit. Aut appellat reus, & procedit talis appellatio: quia licet reo proponere plures exceptiones contrarias. l. nemo. s. de excep. Aut appellat actor, & tunc secus. quia actor non potest duas exceptiones cõtrarias proponere. C. de fur. l. j. cum si. Inno. in c. constitutus. extra de in integ. restit. hoc asserit pro constanti, quòd iste libellus, & ista appellatio procedit, & super vtroque tam super iniquitate, quàm super nullitate, admittantur probationes simul. Nec ob. si dicis, immo debet eligere. l. quod in hærede. §. eligere. s. de tribu. quia hic reus non est certus, qualiter probabitur in causa appellationis: ergo. &c. l. j. §. quia autem. s. quo. lega. Sed certe ista incertitudo probationis fiendæ non videtur sufficere ad probationem duarum actionum contrariarum. l. cum. qui. & l. cõtra maiores. C. de inoff. testa. Vnde Inno. extra de appell. in c. dilecto. videtur dicere quod causæ nullitatis, & iniquitatis non sunt contrariæ, immo bene possunt in eodem libello cumulari. quod patet: qa per vtrunque causa ad superiorem deuoluitur, vt j. dicam. Hoc etiam tenent quidã nostri Doctores, vt Iac. de Are. & sui sequaces. cum in causa appellationis quæratur de nullitate, etiam si non exprimatur, d. l. quædam mulier. s. fam. erci. & de iure patro. l. Carmelia. & C. de lib. cau l. si is. Ista non videntur vera, nam appellatio habet duplicem effectum. Primò: quia extinguit pronunciatum. l. j. in fi. s. ad Turpil. & dixi s. eod. l. j. in prin. & in hoc effectu appellatio & nullitas ꝯtradicunt. Secundus effectus est: quia per eam causa ad superiorem deuoluitur. & in hoc contradicũt, sed saltem remanet secundus effectus. In prima ergo istarum causarum cõcursus, & cumulatio non admittetur. Nec ob. qđ dr, ꝙ in appellatione q̃rit de nullitate quia nõ q̃rit de nullitate, vt de cã ad appellationem, immo quæritur de ea, vt de cã exclusiua appellationis: quia si est nulla non tenuit appellatio: qõ autem nr̃a loqtur, q̃n nullitatem, & iniquitatẽ pono in libello, vt cãm appellationis. Quid ergo dicemus? Dicendum est breuiter, Consuetudo talem appellationem admittit. facit tex. in d. c. constitutus. extra de in integ. rest. & minime mutanda sunt quæ interpretationem certam semper habuerũt. Tñ pro clariori intellectu prædictorum: & ad probãdũ ꝙ opinio pdicta ẽt de iure procedit, hoc examinare habemus circa tria. Primò circa ipsam appellationem: quę imponit̃ coram iudice à quo. Secundò circa libellum qui datur iudici ad quem. Tertiò circa prosecutionem ipsius libelli, & appellationis. Circa primum dico, ꝙ de iure possum dicere, dico sñiam nullam, & si qua est, appello. quod pro
5 bo. † Appellatio si rectè inspicitur, non est propriè actus iudicia-
d riusd: quia in ea causa nullus iudicis actus requiritur, & potest fieri die feriato. l. j. C. de feriis. Solum enim ex libera potestate dependet: sed in his, quæ ex libera potestate dependẽt, non prohibemur duas causas contrarias conditionaliter, seu alternatiuè proponere, etiam ad vnum effectum. vt promitto tibi decem: si nauis ex Asia venerit, vel non venerit. l. Iulianus. s. de cõdi. indeb. & l. hmõdi. s. q̃n dies leg. cedat. Et eodẽ modo dictæ cãæ ꝯriæ pñt proponi ad diuersos effectus, vt promitto tibi centum, si nauis ex Asia venerit, si non venerit promitto tibi equum. Ita hic, quantum ad effectũ deuoluẽdi cãm ad superiorẽ, possum istas duas cãs cumulare, quasi dicã, superiorẽ puoco: siue sñia sit nulla, siue aliqua sit. quãtum autem ad effectum rescindendi, non propono nisi vnã cãm sub conditione de præsenti, quæ non habet suspendere. Dico enim si aliqua est, appello, hoc est, beneficium appellandi quo rescinditur sententia, propono. Facit l. cũ ad præsens. s. si cer. pet. & l.
e in tempus capiendæ e s. de hæred. inst. Sed posito, quòd appellatio esset actus iudiciarius, adhuc idem est. Nam licet appellatio non sit exceptio, nec actio, vt dixi in l. j. in prin. s. eod. tamen est quoddam ius defensionis: per illud enim defendimur à sententia, quæ ius nostrum impugnat. Si ergo appellatio proponatur ex parte rei, licèt ei proponere duas conditiones contrarias conditionaliter. l. si quidem. C. de excep. & dictum est s. per Cy. Siue appelletur ex parte actoris, & idem. Nam actor prohibetur plures actiones contrarias proponere: non autem plures replicationes cõtrarias. immo actori licèt. Nam dicit lex, quòd replicationes, exceptiones sunt. l. 2. s. de excep. eod. titu. l. nemo dicit, quòd nemo prohibetur pluribus exceptionibus vti. No. quòd dicit nemo, quasi dicat, nec actor, nec reus. vnde quando actor appellat, est quoddam replicare contra sententiam, quæ sibi obiecta est. potest ergo dice
6 re nullam, & si qua est appellare. ¶† Secundò est videndum circa libellum appellatorium, qui datur iudici, ad quem: & est hic aduertendum: quia cum appellatio sit iam interposita, & sic pronunciatum sit extinctum, videtur quòd causæ nullitatis & appellationis non sint contrariæ: immo quælibet tendit ad ostendendum sentẽtiam nullam, & ideo talis libellus procedit, & possunt dictæ causæ accumulari, & si qua est contrarietas reperietur, quia est spe
7 cies exceptionis, seu defensionis. vt s. proximè dixi. ¶† Circa tertium, scilicet, an quo ad causæ processum, prædicta duo remedia
f simul prosequi f possint, videndum est. Nam quandoque istæ duæ causæ habent originem ex diuersis fontibus: vt puta, dico sententiam nullam: quia lata contra minorem indefensum: dico eam iniustam respectu tenoris ipsius. Certè potero facere articulos, & probationes simul super vnaquaque, cum in hoc nulla resultet contrarietas. Quandoque istæ duæ causæ habent originem ex eodem fonte, & hoc potest esse dupliciter. Nam quandoque eadem causa potest ẽsse nullitatis, & iniquitatis, diuersis respectibus. Exemplum dico sententiam nullam: quia lata contra minorem indefensum. Item dico iniquam: quia promissio, ex qua sum condemnatus, fuit facta à minore, sine curatoris autoritate. Certe admittentur hic probationes simul super vnaquaque. Potest etiam esse, quòd habent originem ex eodem fonte, tamen modis contrariis. Exemplum, dico sententiam nullam, quia ille cuius authoritate fui in iudicio, non erat meus curator, & sic dico eam iniquã p ea quæ facta sunt ab illo eodẽ meo curatore. Hic sum mihi cõtrarius, ideo in prosecutione non audior. l. 2. §. sed si alius. j. q̃n appel fit. & ideo donec prosequor causam nullitatis, non currunt
g t pa g in causa appellationis. l. eum qui. & l. ꝯ maiores. C. de inoff. te
8 sta. ¶† Quartò, videndum est de modo sententiandi, quando ista duo iudicia sic communiter proponuntur, Et si quidẽ iudex repe
h riret sñiam esse nullam, debet pronunciare h eam esse nullam: de appellatione

---

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Videndũ. Adde Iõ. & Imo. in consi. 128. pro illo ꝙ hic dicit bar. & vide bar. in cõs. 225. inci. clericus non sub nomine. vbi allegauit dicta hic. dicit etiã ꝙ valet appellatio si dicat, dico sententiam nullam, & si qua est, appello.

b Alex. ¶ In casibus. Casus, in quibus videatur iudex appellationis primam sententiã nullam tacite confirmare, vide in d. l. j. C. quando prouo. ibi dixi per vigiuti lineas.

c Alex. ¶ Tertio quæro. Vtrum valeat talis appellatio, dico sententiam nellam, & si qua est appello. vltra hic dicta, & not. vide bal. in c. sancimus. quo tempore miles, & vide Cy. in d. l. j. C. quando prouo. in 6. q. & bald. in l. absentem. C. de accu. Spe. in ti. de sen. §. iuxta. versi. sed nunquid. Dy. in l. cum filius. §. variis. de leg. 2. & bal. in l. j. C. de fur. per bal. in l. edita. C. de edẽ. & vide Pet. de Anch. in cle. i. de re iudic. Sed an procedat talis libellus, qua re peto talem sententiam melius reformari. bal. in d. c. sancimus, dicit ꝙ sic. alle. not. in l. illa verba. j. de ver. sig. & bar. in l. j. §. libelli. s. eo. Quid autem si dico sententiam iniustam, & posito ꝙ sit iusta ex cã, dico causam ipso iure nullam, ex ordine nõ seruato, bal. ꝙ sic in l. qui testõ. s. de excu. tut. Adde etiam quod no. bal. post bar. in l. scire oportet. §. si. eo. tit. de excu. tut. dicit, ꝙ qui dixit sententiam iniustam, videtur agere de nullitate generaliter. Idem in l. j. C. de fur. Adde de hoc vt plenissime per ipsum Alc. in c. dilecto. extra de appel.

d Ale. ¶ Actus iudiciarius. Appellatio non est actus iudiciarius. Vide j. e. l. fi. in prin. In contrarium est tex. in c. quoniam contra. de proba. Et cum bar. hic concordat Pe. de Anc. in cle. j. de app. quia potest interponi in absentia aduersarij. vt ibi. sed contra Bar. hic tenet bal. in rub. C. quorum appel. & vide bart. in l. j. §. dies. j. quando appel. sit.

e Alex. ¶ L. in tempus capiendæ. Hanc l. reposui, quia puto ꝙ bar. eam voluit adducere, vel l. conditio. s. de ver. ob. vel melius §. conditiones. Insti. e. de ver. ob. non autem l. conditiones implendæ. quam vetus lectio, & etiam exemplar manu scriptum habebat. quæ tamen nusquam sub tit. de hæredib. insti.

f Alex. §. Simul prosequi. An causa nullitatis, & appellationis, possit simul & semel prosequi, adde bal. in l. j. C. quando prouo.

g Alex. ¶ Non currunt tempora. Donec prosequor causam nullitatis, non currunt tempora appellationis. Adde Bar. in l. j. C. quando prouo: & quæ j. proxi. notaui.

h Ale. ¶ Debet pronunciare. De forma sententiandi. de qua hic, vide, quod not. Bal. in l. j. in prin. C. de sen. ex breui. reci. adde latius bal. in l. eos. in prin. C. eo. Si autem quis simpliciter appellauit à sententia nulla, iudex debet dicere, pronuncio appellationem iniustã: quia appellatio non tenuit, secundum gl. & ibi Bal. in l. j. C. quando prouo per Inn. in l. cum quærebatur. de re iudic. Adde qualiter debeat iudex pronunciare super appellatione interposita à sententia nulla. Aug. consi. 229.

appellatione autem si vult, potest nihil dicere. Nā fuit appellatum
sub cōdōne de præsenti, s. si aliqua est. Sed nunc apparet ꝙ nulla
est, ergo nunquam fuit appellatum. Sed si aliquid vult addere su-
per hoc in sententia, dicat superuacuè appellatum, vel frustratoriè
appellatum, quare sententia erat nulla. Et hanc practicam ponit
textus in l. ex consensu, circa principium. & §. primo. j. eod. Si verò
reperit sententiam esse aliquam, debet pronunciare ſm ea, quæ di
cimus pronunciando in causa appellationis. l. j. §. fi. s. e. Nec neces-
se est dicere aliquid de causa nullitatis. Nam ex eo ꝙ dicit, si qua
est appello, videtur dicere, vt in dicto casu, etiā dico nullam. Sub
contrarijs enim conditionibus videntur istæ causæ propositæ, si-
cut dicimus in nouatione, & ademptione legati facta sub condi-
tione. Potest etiam de nullitate facere mentionem si vult, s. pro-
nunciare aliquam, & ipsam esse iustam, vel iniustam. & si non face
ret, tacitè videtur eam pronunciare aliquam, argumento l. j. C. de
a ordi. iud. Et in prædictis est multum aduertendum. a Nam si iudex
pronunciaret male appellatum, nec plus diceret, puto, ꝙ hoc ca-
su, scilicet quando libellus præcessit, dico nullam, & si qua est, ap
pello, videtur pronunciare tam super nullitate, quam super ini-
quitate. Ad vtranq; enim possent dicta verba referri. Nam quādo
est sententia nulla, si iudex dicit male appellatum, potest intelligi,
idest male ad superiorem pro causa nullitatis prouocatum, vt pa-
9 tet ex his, quæ dixi s. ¶† Quæro, quid b in causa restitutionis, an
b procedat talis libellus, dico sententiam nullam, & si qua est, peto
restitui, & idem in alijs actibus quibuscunq;? Tex. vr̄ ꝙ sic, extra de
in integ. restitu. c. constitutus. qđ consuetudo approbat, & de iu-
re vr̄ verum: quia in integrū restitutio cōtinet quandam speciem
defensionis, hoc est exceptionem, vel replicationem aduersus
istum actum, qui lædit minorem, sicut s. dictum est de appellatio
10 ne. ¶† Quæro, quando c ista duo d iudicia simul sunt proposita,
c scilicet nullitas, & appellatio, si quidem appareat, ꝙ appellatio sit
d deserta ex aliqua causa, an deserta videatur causa nullitatis? Text.
in hac lege, in fi. videtur ꝙ non, qđ est notabile. Sed istud videtur
verum, quando simpliciter appellauit. Idem tn̄ puto quando ex-
pressit, dico nullam, & si qua est, appello. Non enim propter hoc
11 causa nullitatis perdit naturam suam. Sed aduertendum, † quia
e pendente appellatione, primi iudicis officium quiescit, e vt j. nil
no. pend. appella. l. j. sed appellatione deserta, licet causa nullitatis
remanet, iudicis primi officium non impeditur in executione pri
f mæ sententię, nisi cum distinctione, quam dixi in l. si cum nulla. f
s. de re iudic. Et prædicta, quando causa appellationis & nullitatis
12 iunguntur simul. ¶ Nunc aliqua † videamus, qñ per se de nullita-
g te agitur. Et primò videamus qualiter de nullitate cognoscetur. g
Respondeo duobus modis. vno modo incidēter: alio modo prin-
cipaliter. Incidenter hoc potest esse duobus modis. Primò, quia
cum petitur executio sententiæ, ille cōtra quem petitur, excipit de nul
litate, l. j. in prin. j. quę sen. sine app. resc. & l. si prætor. §. Marcellus.
s. de iudi. Secundò modo, quando vna partium iterum petit sen-
tentiam, dicens sententiam primo latam esse nullam, vt hic, & l.
j. C. de sentent. & l. hæc sententia. de sentent. quæ sine certa quan-
ti. cum similib. Principaliter vero de causa nullitatis agitur, peten-
do principaliter sententiam nullam pronūciari. Et istum modum
ponit gl. in l. j. j. quæ sent. sine appel. resc. facit, & l. j. §. j. s. de ferijs.
13 ¶† Quæro, quo iure h agitur, qñ principaliter nulla sententia pro
h nunciari petitur. Inn. dicit, ꝙ officio iudicis, extra de offi. iud. c. fin.
probatur in d. l. j. §. j. s. de ferijs. & C. qñ prouo. non est neces. l. si pa-
14 ter tuus. quæ bene facit, & l. j. e. tit. ¶† Quæro, corā quo i iudice de
i beat agi de nullitate, & qñ hęc principaliter petuntur. Respōdeo.
Aut sententia est lata à iudice delegato, & de nullitate superior co
gnoscet, non ipse. C. quomodo, & qñ iudic. l. si vt proponis. Aut à
iudice ordinario, & tunc glo. in l. si accusatorib. C. de accusa. dicit,
ꝙ potest agi coram eodem iudice, vel superiore, vt dicta l. si accu-
satoribus. & l. absentem. eo. tit. la. de Are. in d. l. si vt proponis. & ibi
Cy. & s. de re iud. l. iudex. dicit, Aut sententia est nulla propter ini-
quitatem, seu turpitudinem iudicis, & debet adire superiorem, di-
cta l. absentem. Aut est alias nulla, tunc ipse idem iudex debet adi-
ri, vt legib. s. alle. la. Bu indistinctè dicebat, ꝙ pt̄ adiri. l. Carmelia. s.
de iure patr. & l. quædam mulier, s. fami. ercisc. & si opponatur, vbi
semel est acceptum iudicium ibi debet finem accipere, vt s. de iu-
di. l. vbi respondebat ipse, si volo ire ad superiorem, vt pronunciet
nullam, possum: sed si volo, ꝙ sententia annulletur, & iterum pro-
nuncietur, tunc idem ipse iudex debet adiri. l. si præses. C. quomo-
do & quando iudex, & dicta l. si accusatoribus. C. de accusatio.
Ego dico. Aut ego volo petere principaliter, ꝙ iterum sententie-
tur, & sic quæstio nullitatis veniret incidenter, & tunc ipse idem
iudex debet adiri, vt hic, & d. l. si accusatoribus. C. de accusat. & l.
k j. C. de senten. cum similibus. Sed si simpliciter k dico sententiam
* nullam, sicut in hac lege, possum petere vel corā iudice primo,*
vel coram superiore. l. absentem. C. de accu. & l. j. § j. j. quæ sen. sine
appe. rescind. Et dico, ꝙ iudex nullitatis non solum poterit super
nullitate pronunciare, sed et poterit super causa principali senten
tiare, d. l. absentem. C. de accusa. In eo qđ dicit ꝙ sententiam refor
mat, expressum est in l. j. §. j. j. quę senten. sine appel. rescin. Ex qui-
l bus legibus l habes, † ꝙ sicut causa appellationis deuoluit totam
15 causam ad superiorem, vt possit sententiam reformare, etiam ex
noua causa. l. j. in prin. s. eod. & s. quod cum eo. l. final. C. de temp.
appellatio. l. per hanc. & C. eodem. l. eos. ita causa nullitatis deuol
m uit totam causam m ad superiorem, vt possit primam causam
reformare, quod est multum notandum. Hoc etiam videtur
sentire Innocentius, licet leges non alleget, in capitulo, cum
contingat.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Aduertendum. Vide Bar. in l. j. C. quando prouoc. in versi. circa tertium.

b Alexan. ¶ Quæro, quid. An procedat libellus, dico sententiam nullam, & si qua est peto restitui: & similiter quid in contractu, vide Bal. in l. si curatorem. C. de restitu. in integ. & ad Bar. hic. vide Io. And. in c. cum olim, 2. de priuil, & Bal. in l. edita. C. de eden.

c Alex. ¶ Quæro quando. Si proponitur causa appellationis, & nullitatis, verum deserta appellatione videatur deserta nullitas? Vide Bal. in l. qui testamento, de execu. tes. & in l. [illegible] le pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & Inno. in cap. sæpe. extra eod. & dum concludit hic Bar. ꝙ non, limita esse verum, nisi nullitas non esset expressa in libello, sed veniret tacitè, argumen. C. si penden. appel. mors interue. & quod not. extra de appell. c. bonæ r. per Innocen. in cap. nouella Vnde non omitto, quòd quicquid sit ex ipso termino peremptа est instantia nullitatis, quāqam principaliter intentetur, & post illam inst[illegible], durat ita not. dicit Bal. in c. sancimus. quo tempore miles. & ad ea quæ not. Bald. in l. j. C. de sen. ex breui. reci. & Mod. hic. & cum Bar. hic transit Anch. in cle. j. de dolo & contu. Quid autem si renunciatum est expresè appellationi, dicit Bal. in d. l. j. in princip. de senten. ex breui. reci. ꝙ videtur renunciatum nullitati per S[illegible] in l. fin. § fi. C. de temp. [illegible] & hic. adde Bald. in l. 2. C. quando prouo. Et quid si deseratur causa nullitatis, an per[illegible] remanet sententia? Bal. ꝙ non, in l. furti. §. 1. ff. de infam. Adde, an deserta appellatione di catur deserta nullitas instantiæ, Ang. consi. 247.

d Poma. ¶ Ista duo Vide Alex. consi. 59. vol. 4 & Fel. in c. 1. de re iudi. & Card. consi. [illegible] in 2. dub. & Alex 199. vol. 2. & Pau. de Castr 309. in 2. dubio. vbi limitat, nisi per statutum esset præfixum tempus ad dicendum de nullitate, &c.

e Alex. ¶ Iudicis officium quiescit. Idem in Spec. titu. de sen. §. iuxta. ver. si quid si appellatur.

f Alex. L. si cum nulla. Nihil dicit in l. si cum nulla. sed remittit in l. 4 §. condemnatum. de re iudic. in quo concludit, quòd aut ex parte eius, qui proponit exceptionem nullitatis, nihil probandum est: quia dicit non fuit citatus, vel non fuit curator meus qui egit, & exceptio nihil impedit exceptionem. Aut est aliquid probandum in causa nullitatis, & tunc aut ista cognitio habet altiorem indaginem, & tunc non impeditur executio. Si vero posset incontinenti probari, & tunc impeditur executio, & ibi vide alleg. ta. Et quando dicitur, ꝙ requirat altiorem indaginem, ibi vide. Et idem in exceptione sine causa restitutionis, & vide de ista in integrum restitutione in l. defendente. in si. ff. de au tho. tuto. & ibi habes bonas remissiones.

g Alexan. ¶ De nullitate cognoscetur. Qualiter & quomodo possit de nullitate cognosci per se vide omnino Bar. in l. cum quærebatur, de re iudicata. & quot modis possit dici de nullitate sententiæ, vide in Spe. de senten §. iudex. in prin. cum multis versic. sequen. Et adde, quòd post terminum statutum potest opponi de nullitate processus, & banni, quando est nullum ex defectu iurisdictionis secundum Bald. in l. scire. §. final. de excu. tutor. Facit quod not. Barto. in l. 2. §. prætor. ff. qui satisda. cogan. & quæ dicit Bald. in l. 1. de iuris & fact. ignor quòd quando actus est nullus, assignatio termini statuti à lege, ipso iure est nulla. & ideo non excludit venientem post terminum. Et dicit Bal. in l. j. C. qui pro sua iurisdict. quòd tempora fatalia appellationum non habent locum in nullitate, quia proceditur ex defectu iurisdictionis. Prædictis adde Bald. in l. edita, de edend. vbi dicit, quòd si libellus est ineptus, terminus datus reo ad excipiendum, non currit quo ad exceptionem ineptitudinis. An autem iuri dicendi nullum præscribatur, vide Bald. in l. scimus. §. illud præterea. C. de inofficio. testamen. & l. prima C. de suis & legit. & in l. filio præterito. ff. de iniusto rupto & irrito testamen. & adde quæ multum not. dicit Bald. quòd si lata sententia, intentato iudicium nullitatis, currit mihi tempus appellandi: immo si succumbam in nullitate, possum postmodum appellare, Ita Bald. in l. contra maiores. C. de inofficio. testament. quod no. adde quòd Bald. in l. qui testamento. de executorio. tuto. dicit, quòd si dico sententiam nullam, & si qua est appello, & dum disceptatur causa nullitatis, currant tempora fatalia prosequendæ appellationis, an eadem sunt tempora fatalia prosequendæ causæ appellationis nullitatis simul intentatæ cum appellatione: & quid si seorsum deducatur nullitas ab appellatione, vide ibi omnino Bald. & not. quòd Bald. in l. si suspecta. suprà. de inoffi. test. dicit quòd licet causa nullitatis pertineat ad iudicem instantia ex statuto. hoc non obstante poterit opponi coram iudice, qui pronunciat. Facit ad notata per Bar. j. proxime. & ad id quod dixi s. secundum Bal. in l contra maiores. tu vide Bar. ea. l. ver. circa tertium. in fi. & Bal. in l. qui testamento. de execu. tutor.

h Alex. ¶ Quæro, quo iure. Vide Bar. in l. j. in fi. quando prouoc. & in l. quæ sub conditione. in fi. s. de condit. insti. & per Spec. in tit. de offic. iud. §. j. ver. item cum nullitas petitur declarari.

i Alex. ¶ Quæro; coram quo. Coram quo iudice debeat agi causa nullitatis. Et vide quod no. Bal. in l. suspecta. s. de inoffi. testa. & Guid. de Suz. in l. j. C. de aduo. diuer. iudi. & Bald. in l. aduersus. C. si aduersus rem iudic. qui allegat Innoc. in c. dilectus extra eo. Adde quod no. Inn. in c. cum Bertoldus. in gl. in ver. concessurus. de re iudic. per Bald. in l. absentem. C. de accusatio. Vide omnino ad materiam Bald. in l. j. §. ad hæc. de pace iura. fir. & quæ dixi in l. iudicium soluitur. in 2. apo. s. de iud. Adde Bart. in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iudex.

k Pom. ¶ Sed si simpliciter. Vide Pan. in c. in literis. de off. dele. hoc tamen intelligo verum in sententia diffinitiua: secus in interlocutoria: quia in illa semper debet adiri primus iudex. Ita Alex. in l. iudex postea quam. de re iudi.

* Clau. ¶ Coram iudice primo. Idem est, quando ille qui obtinuit, cōuenit me coram alio iudice? nam possum petere ab illo per viam conuentionis, vt sententiam contra me latam super illa re per alium iudicem, pronunciet nullam. ita dixit Pau. de Ca. in l. si idem cum eo. §. fi. supra de iurisdict. omn. iudic. ad hoc ponderans dictum Bart. in l. j. §. fi. j. de var. & extraord. cog.

l Ale. ¶ Ex quibus legib. Adde Bar. in d. l. si vt proponis. & l. 1. C. qñ prouo. Inn. in c. bonæ. extra eo. & Bar. in l. iudex posteaquam. de re iud & no. per Mod. hic, & vide Pe. de Anch. in cle. j. de re iud. qui sequitur Bald. hic ad literam.

m Alex. ¶ Deuoluit totam causam No. ꝙ sicut causa appellationis deuoluit totam cām, ita cā nullitatis: & hoc habet locum coram ordinario: in delegato secus, nisi expresè permissum esset, vt no. Sal. in l. si præses. C. quomodo & quando iudex.

Poma. ¶ Vide ad Bar. hic, Pan. consi. 55. in 2. dub. vol. 2, & in c. in literis. de offi. deleg. ad fi, & Ale. consi. 79. in 2. vol. & 53. vol 5. & in d. l. iudex posteaquam. ad prin. & quæ ibi posui supra de re iudicat. vbi limitat secundo. Vide Ana. consil. 26. vbi etiam ipse declarat, & quæ ego scripsi.

16 contingat. extra de offi. dele. ¶ † Quæro, si prosecutus est vnã causam nullitatis, & succubuit, vtrum postea poterit aliam prosequi? Quidam q̃ sic. Ad quod facit extra de procurator c. ex insinuatione. Mihi vr̃ dicendum, q̃ cã nullitatis est similis causæ motæ sup
a actione reali. Nam sicut dominium a alicuius rei non potest esse meum ex causis pluribus, diuersis temporib. concurrentibus. l. 3. §. ex pluribus. ff. de acqui. pos. ita sententia non potest esse nulla ex
b pluribus causis b concurrentibus diuersis temporibus, sed ex vna tm̃: quia quod est nullum semel, non potest iterum annullari. l. nã & si. ver. post defectum. s̃. de iniust. testa. & iõ si quidem sñia fuit di
c cta nulla simplr̃, non expressa c aliqua causa, licet tantum in vna causa fuerit prosecutus, præiudicaret sibi in omnibus: secus si vnã cãm tantum expressit in libello: vt dicimus in reali. l. si mater. §. j. &
17 l. & an eadem. §. actiones. s̃. de except. rei iudi. ¶ † Quæro. vtrum sicut condemnatus potest dicere sententiam nullam principaliter agendo, ita actor possit petere principaliter agendo, sententiam confirmari? Decretistæ dicunt q̃ sic, & habent de hoc rubricam
d de confir. d vti. vel inuti. quæ statim sequitur post tit. de app. vt innuat, q̃ sicut victus appellat, ita actor possit petere sñiam confirmari. Hoc puto verũ de iure nostro. Aut enim victus appellauit, & non fuit prosecutus, & tunc victor põt ingredi iudicium super appelatione illa proposita, & petere sñiam confirmari. l. fi. C. qñ prouo. non est neces. & in Auth. de his qui ingre. ad appellat. §. volumus. Aut victus non appellauit, & tũc vr̃ idem q̃ possit adiri superior, & petere sñiam ɔfirmari & illi victo perpetuum silentium imponi, vt C. vt lite penden. l. fin. Qđ probat p̃ rõne necessariã. Pone q̃ victus, in executione opposuit de nullitate sententiæ, & habita summaria cognitione, fuit ɔ̃ victore pronunciatũ. certẽ qñ ipsi victori remanet ius integrum, & ordinario, vt l. à diuo Pio. §. si super reb. s̃. de re iud. certẽ nisi principaliter posset peti sñiam confirmari, non reperiretur iudiciũ ordinariũ, quo huic victori succur-
18 ratur. ¶ † Quæro, an iudex e qui aditur vt sñiam confirmet, posset
e sententiare sñiam nullã? Rñdeo, vt dixi s̃. in iudice appellationis: quia eadem est rõ. Et prædicta vera, qñ dicitur sententia nulla: sin autem diceret nullam venditionẽ, vel aliũ contractum, vel testamentum, dic vt dixi in l. quæ sub conditione. §. fi. j̃. de condi. instit.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Sicut dominium. Adde Bar. in l. j. circa prin. C. quando prouoc.

b Alex. ¶ Pluribus causis. Istud dictum est verum, qñ dr̃ sententia nulla per uiam principalis petitionis. Et ratio est, quia si succumbat actor in vna, tamen incipere põt aliam, qđ secus est in causa appellationis, quia proponẽdo vnam, põt omnes proponere, vt s̃. eod. l. 3. §. fi. & hic. & tenet Mathesi. no. 6. & etiam vide Bar. s̃. in d. l. 3. licèt do. Ant. aliter dicat in c. dilecto. extra eod.

c Pom. ¶ Non expressa. No. q̃ nõ est necesse, q̃ in libello specifice deducatur causa nullitatis. & vide Ale. cons. 11. alias 111. in ver. bene fateor. vol. 1.

d Alex. Rubricam de confir. vtil. Vtrũ actor possit petere sententiam cõfirmari, adde Bar. Ang. & Imo. in d. l. de pupillo § qui opus. s̃. de ope. no. nũ. & Mod. hic transit Pet. de Anch. in cle. j. de re iud. vide Bar. in l. 1. circa fin. C. qñ prouoc. & vide quod dixi post Bar. in l. fi. vide Bal. in l. præses. C. de sen.

e Alex. ¶ Quæro, an iudex. Verum aditus vt sententiam confirmet, possit sententiam nullam pronunciare, vide quæ dixi in l. 1. C. quando prouo. & in l. cum apud. s̃. iud. sol. & Bal. in l. nulli. in addi. C. de iudi.

LEX XX.

Qui suspectum. Hanc totam legem prosequere, vt in gloss.

LEX XXI.

a Imperatores. a Primò loquitur, qñ fuit appellatũ à magistratu municipij ad Principem, omisso præside medio. Secundò, qñ fuit appellatum à delegato præsidis ad Principem. Primum examinaui s̃. eod. l. 1. § si quis in appellatione. Ad ... op. j̃. quis & à quo. l. j. §. fi. Gl. soluit hic, dicemus plenius in ... Opp. gl. extra eo. c. nos in eminenti. Sed illa decre. hodie non reperitur, sed est de offic. delega. c. super questionum. § porro Sol. vt in gl. & dicemus plenius j̃. quis & à quo app. l. j. §. fi.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Impatores. Vide aliter p Ro. cõs. 332. & Ana. cons. 51. Fel. in c. j. de appe.

§. Si magistratus. Circa fi. dr̃, q̃ iudex appellationis dẽt exprimere cui damnum sit ascribendum, quæro cui ascribetur? Rñ. nominatori vel ei, cuius dolo malo facta est nominatio, l. quoties, & l. fin. C. quo quisque ordi. con. lib. xi. & no. j̃. si tu, vel cura. app. l. j.

1 *Appellatione pendente fructus sequestrantur quando timetur de dilapidatione.*
2 *Iudex etiam in casibus, quibus sequestratio est prohibita, potest tempore recollectionis fructuum eos facere sequestrari.*
3 *Sequestratio fructuum, appellatione pendente fit per iudicem appellationis.*

1 §. Iidem rescripserũt, quamuis. † Si timeť de dilapidatiõe
a fructuum, pendente appellatione, a sequestrabuntur b. h. d. Opp.
b C. quo. appel. non reci. l. ab executione, vbi indistinctè dr̃ pendente appellatione sequestrationem fieri. Solu quandoque ab executione appellatur, & tunc indistinctè fit sequestratio fructuum, vt lege contraria. Quandoque ab ipsa sententia appellatur, & tunc non sequestrantur fructus, nisi cum timetur de dilapidatione, vt hic. Et est casus hic specialis, in quo permissa est sequestratio, licet
2 regula sit in contrarium, vt C. de prohi. seque. l. vnic. † Aduerte tamen: quia omnibus casibus, in quibus sequestratio est prohibita, puto q̃ iudex possit facere tempore quo fructus recolligũtur, eos scribi, alias seqstrari. vt sciat quot fructus recipiat, vt s̃. de vẽt.
c in pos. mit. l. 1. §. pe. c ¶ † Vltimò q̃ quæro, cuius iudicis authoritate
3 fiat ista sequestratio fructuum? Responde, iudicis appellationis. j̃.
d de appel. reci. l. ei cuius. §. sed & quid.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Appellatione. Adde q̃ secus, vbi pẽderet questio nullitatis, quia tũc indistinctè fit sequestratio fm formã d. l. ab executione. & ibi Bald. C. quo. appe. Et vbi est ꝓhibita seqstratio, iudex tñ põt facere fructus sequestrari, vt hic. qđ no. adde Bar. in l. j. C. de ꝓhi. sequest. & in l. fi. s̃. de req. reis. & qđ scripsi in l. fi. C. de litig. & Bal. in l. facultas. C. de iure fisc. qđ tñ limitat Bal. in l. 1. ad fi. C. de prohi. sequestr. pecu. Sed cuius iudicis authoritate fiet ista sequestratio? do. Ant. in c. fi. de seqst. pos. & fruc. dicit. q̃ ante appellõne inceptã fiet, p iudicẽ à quo, post verò p iudicẽ ad quẽ, p c. non solum. & c. Romana, extra eo. in 6. facit c. cum teneamur. de app. Et ita intelligas Bar. hic cum lege sua. Et nota, q̃ vbicũq; de fructib. dẽt caueri, regulr̃ & gñaliter dẽt caueri de duob. s. fructib. restituendis in casu restitutionis, & ẽt interim de fructib non barattandis, vel non minuendis, fm Bal. & Imo. in l. diuortio. §. interdum, in fi. per gl. solu. mat.

b Ale. ¶ Sequestrabunť. Ad materiã sequestrationis fructuũ, adde q̃ si fieret executio instrumenti guarentigiæ, & ab excutione fuerit appellatum, an tunc indistinctè fiat sequestratio, Bal. quòd sic, in d. l. ab executione. hic alleg.

c Ale. ¶ §. pen. Et de ista descriptione habetur in l. facultas. C. de iure fisci. lib. x.

d Pom. ¶ Vltimo. Adde Host. in c. fi. de seque. vbi dicit, q̃ si adhuc appellatio non est præsentata iudici ad quẽ. põt fieri sequestrũ per iudicẽ à quo, alias per iudicẽ ad quẽ. vide ibi scribentes, & põdera l. ei cuius. §. sed & si quid. vbi loquitur de attentatis illicite post appellationem, vide ibi omnino.

LEX XXII.

1 *Iudex si causam cõmisit consulendam, & deinde reuocauit & pronunciauit, sententia nõ est nulla. An aũt in reuocatione partium consensus requiratur, vide in fi.*

Ad principem remissa. Hæc lex legitur duobus modis. Vno modo secũdum gl. fm q̃ br̃ h. d. Qui reperit se iudicem incõpetentẽ, põt cãm ad iudicem incompetentẽ remittere, & acta apud se habita circun
a ducere. h. d. ¶ Opp. s̃. a de re iud. l. acta. in prin. Sol. ibi tenuit cognitio: & ideo iudex non potuit circunducere acta, nisi consentientibus partibus: hic non tenuit cognitio, ideo potest facere iudex ex suo officio. ¶ Secundò modo legitur, secundum do. Gui. de Suza. iudex, qui cãnem ɔsulendã remisit ad Principem, potest remissionẽ circunducere, & ipse de causa cognoscere. h. d. Scdm hanc no.
1 † q̃ si iudex cãm consulendam commisit, potest commissionem reuocare, & ipse pronunciare, & sic facta commissione pendente
b non sunt nulla. ¶ Sed quæro, b vtrum in reuocatione huius commissionis requiratur consensus partium? Tex. in l. ad Imperatorẽ. j̃. eo. fm vnam lect. vult, q̃ sic. Contrarium puto: quia hæc est quedam interlocutoria. l. qđ iussit. s̃. de re iudi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Opp. s̃. Vide Bal. in l. præses. in prin. C. quomodo & quando iudex.

b Ale. ¶ Sed qro. Vide oĩno Imo. per illũ tex. in c. licet. de off dele. & vide q̃ no. in l. quia poterat. ad Treb. & Bar in d. l. j. in prin. C. de rela. Bar. & Bal. in l. ex illo tempore. C. eo. & Bal. in l. fi. C. de rela. & vide quod in simili voluit Bar. in l. j. ad fin. s̃. de præto. stipul. & vide ad materiam not. in l. 1. §. quæsitum. in prin. s̃. eod. Adde an iudex teneatur causam committere consulendam, Bald. consi. 370. 1. lib. Et an teneatur sequi consilium.

LEX XXIII.

1 *Appellari potest à iudice, cuius iurisdictio est prorogata consensu partium.*
2 *Pactum, quod à sententia arbitri compromissarij possit appellari, an valeat: remissiuè.*
3 *Sententia lata secundum consilium sapientis assumpti de consensu partium, potest appellari.*

a Ex consensu. A iudice delegato ex consensu partiũ põt
1 appellari. a h. d. Facit, † q̃ à iudice, cuius iurisdictio de consensu partium est prorogata, possit appellari. fallit
2 in episcopo, vt C. de epis. aud. l. episcopa. secundum Dyn. † Quærit Dy.
b vtrum valeat pactum, q̃ à sententia arbitri b compromissarij possit appellari, de hoc per Cy. C. de arb. l. j. & plenè dixi in l. nemo potest. s̃. de leg. j. † Item facit, q̃ à sententia lata secundum consilium
3 sapientis assumpti ex consensu partium, potest appellari. Dixi in l. j. §. quæsitum. s̃. eo. tit.

ADDITIONES.

a ¶ Ale. ¶ Potest appellari. Et hoc procedit etiam si vltra tex. diceret, q̃ sñiam talis iudicis omnibus modis exequitur. Ita probat tex. in c. si quis clericum. iunctis dictis doctorum ibi. & in ista l. extra de for. comp. Et pro ista op. etiam nihil facit illud iubemus. in ver. omnimodo rata sit. C. eod. dum postea tollit appellationem, non fuisset necesse q̃ Impefator ipse amouisset.

b Alex. ¶ Sententia arbitri. Vtrum à sententia lata ab arbitro possit appellari, vide per gl. & alios in l. arbitro. s̃. qui satisd. cog. per gl. & Barto. & alios in l. 1. C. de arbit. hic alleg. & vtrum valeat pactum, q̃ a sententia arbitri appelletur, vide per Mod. hic. & Bar. & quæ habes post eum in d. l. 1. C. de arbi.

§. Cum procurator. A sententia lata à iudice competenti frustra appellatur. Not. formam pronunciationis, quando appellatur à sententia nulla: quia

a qa dēt ꝓnūciare, a frustratoriè appellatum, quia sñia nō tenebat.

ADDITIO.

a Ale.¶Debet pronunciare. De forma pronuncationis, quando appellatur à sententia ipso iure nulla vide Bar. in l. si expressim. s̄. eo.

§. Filiusfamilias.

In profectitiis filius potest tantū nomine patris appellare. h. d.

1 *Contumax quis sit verus, & quis fictus.*

a §. Eum qui a Verus ɔtumax ñ appellat. h. d. Op. s̄. de iud. l. & post edictum. §. fi. Sol. hic loqt in vero: ibi 1 in ficto ɔtumace. ¶Quæro, qs ē verus, & qs ē fictus ɔtumax.† Gl. disputat hic, & in l. fi. s̄. de in integ. rest. Cy. ponit ī l. ꝑperandum. §. sinaūt reus. C. de iud. & Io. And. ex̄ de dol. & ɔt. c. j. in cle. Quæ oīa plenè examinaui ī d. l. fi. s̄. de in integ. rest. iō hic ñ recito, nisi quatenus est necessariū ad declaratione tex. & glo. Et est sciēdū, ꝙ ad hoc ꝙ qs sit verus ɔtumax duo reqrūt. s. ꝙ cognouerit se citatum legitimè. Itē ꝙ potuit venire, vt hic expsse ꝓbat in tex. Quocūq; ergo modo cognouerit, satis est, l. itē venīut. §. à quo. s̄. de pe. her. & iō citatus ad domū, si ad eius notitiā ɔgruo tpe pueni citatio, dicet verus ɔtumax: & licèt iudex à quo eius applōnē receperit: qa eū habuisse notitiā citationis ignorabat, tñ si de sciētia ꝓbat corā iudice ad quē, sup eius appellatione ñ ꝓcedet: & eodē mō si fuit citatus ꝑsonaliter, & cū vellet venire, fuit impeditus aliqua iusta causa, licet iudex à quo, eius ñ recepit applōnē: qa eū verū ɔtumacem reputabat: tamen hoc probato coram iudice applōnis, ꝓcedet in sua cā, vt hic dr̄ ī gl. & colligit ex tex. No. ergo bñ istum tex. qa melius declarat qs sit verus ɔtumax, q̄ aliqs alius tex. Itē aduerte, ꝙ gl. hic in prin. dicit verū cōtumacē eū, q̄ inuētus dt se nolle venire. Itē no. in multis locis. q̄ glos. Io. And. intelligit, qñ b hoc ī iudicio dicit: secus si dixisset nuncio ex iudiciū b vt ex̄ de sē. excō. c. venerabilib. §. secus. in gl. sup verb. in iudicio. lib. 6. qd fortè posset ꝓcedere quātū ad hoc, ꝙ si citatus esset nō ꝑemptoriè, iterū esset citādus, nec hēt locū gl. l. fi. s̄. de in integ. rest. q̄ dicit eū ñ eē citādū vlterius. Sed si poneremus eū ꝑemptoriè citatū, siue c in iudicio, siue ex̄, & dt, nolo venire. satis ē, vt sit verus ɔtumax: c qa sufficit: ꝙ sciat se citatū. Nō ob. qd̄ gl. hic dt, ꝙ iusta cā ñ veniēdi est, si dicit se ñ venisse ꝑ obliuionē. qa ñ credebat iudicē festinare. Nā illud qd̄ de obliuione dr̄, nō est verum. Non. n. ꝑsumitur d obliuio, nisi ex lōgo tpe. l. si id qd̄ d in prin. & ibi no. s̄. de acq. pos. & l. furtum. §. fundi. s̄. de vsuca. Itē id qd̄ dr̄, ꝙ nō credebat iudicē festinare, nō est iusta causa. nō. n. debemus inspicer id, quod dicit se credidisse: sed id qd̄ credere debebat. l. quod te. s̄. si cer. pet. & l. qui fundum. §. seruus. s̄. pro emp. vbi gl. quæ contradicit huic, in eo quod dr̄ de obliuione.

ADDITIONES.

a Ale.¶Eum qui. Ad istum §. vide limitata per Bart. in l. obseruare. C. quo. ap. Et quis sit verus aut fictus contumax, vltra no. hic per Bar. in ver. quæro quis est verus, vide Bar. in l. diuus. s̄. de rest. in integ. & bald. in l. ea quæ. C. qñ & qñ iudex. & gl. in l. tres denunciationes. C. qñ & qñ iudex & vide bart. in l. fi. s̄. de in integ. rest. Et quæ sit vera contumacia, & ficta vide gl. sing. in l. si accusatoribus. & ibi Bal. C. de accu. & vide gl. & Bar. in l. 2. C. qño, & qñ iudex. Nunquid autem citatus per edicta, iuxta clem. j. de iud. dicatur verus contumax? Tex. cum gl. in d. cle. j. videtur probare ꝙ sic. Contrarium tenent do. de Rota conclu. 16. de dol. & contum. in nou's: vbi volunt, ꝙ taliter citatus dicatur fictus contumax & per consequens, ꝙ admittatur ad appellandum, & per eosdem in conclu. 41. Et vtrum contumax verus possit appellare à sententia condēnatoria expensarum, vide Bal. in l. sancimus. ad fi. C. de iudi. Et ad propositū vide Ale. in l. properādū. §. finaūt reus. C. de iud. Adde vt per Old. cōs. 6.

b Ale.¶Extra iudicium. Contrarium no. Bar. in l. diuus. in prin. s̄. de in integ. resti. de quo habes ibi per eum remissiuè.

c Ale.¶Verus contumax. Adde gl. no. in l. j. §. fi. si quis ius di. nō obtem. in gl. magna. in fi. quæ vult, ꝙ iusta causa excuset quē à contumacia. & ibi ponit bald. exemplū, si erat multis negotiis impeditus. Non autē excusat à ficta cōtumacia. iō contra talē pōt fieri missio in possessionē ex primo decreto, vt in d. gl. no. per hoc, qa iusta causa excusat à vero dolo. l. si plagij. & ibi no. C. de plagia. l. illud. s̄. de lib. cau. ita excusat à pœna iuris, aut canonis, secundum Ioā. Anch. in c. j. §. fi. de elec. in 6. Bal. in l. properandum. §. sinautem alterutra. C. de iud. & latius bal. per illum tex. C. de ep. s. aud. & per Ro. in rub. de arb. & dixit s. ꝙ iusta causa excusat à pœna cōtumaciæ, ſm Old. in d. l. j. §. fi. adde tñ ꝙ Cy. in d. l. j. in prin. tenet contrarium, ꝙ imò possit mulctari, qa aliàs sequeretur ꝙ ꝓbabilis ignorātia excuset ab expēsis, & ab inobedientia iudicis, qd̄ esset absurdum, arg. l. 3. C. de hær. Fatetur tamen quòd non mulctabitur, sicut ille, qui solum in non veniendo contempsit iudicē. sed minus, cum mulcta sit arbitraria. l. si qua pœna. j. de verb. sig. & qñq; imposita potest remitti ex cā, putà paupertatis, in l. illicitas. §. fi. de offi. pſi. qd̄ nō posset in pœna, vt ibi no. & hoc sequitur Pet. de Anch. in d. l. j. in prin. & per Cy. in l. satis. vbi vide, s̄ de in ius voc. & de pdictis aliqua per Ro. in d. rub. de arb. Et ad gl. in d. l. j. §. fin. q̄ est sin. vide aliq d p Bal. in d. l. deberi. C. de fidei. lib. q. illā non seqtur, & bñ dicit Bal. in l. ea q. in prin. C. quomodo, & qñ iudex, ꝙ excusatio contumaciæ ꝓbatur p cōiecturas, & ibi ēt alleg in d. l. j. vbi vide & finaliter dicit ēt cōmitti arbitrio iudicis, & ibi ēt ponit de veritate gl. & no. per Bar. hic.

d. Alex.¶L. si id quod. Pro hoc qd̄ no. gl. fi. in l. qui fundum. §. seruus. s̄. pro empt. & l. fi. & ibi bar. in prin. de adim. leg. & vide Bal. in l. qui non ꝓbasse. C. de cal.

LEX XXIIII.

Negotiorum gestor.

Hanc legem declara, vt l. fi. s̄. de re iud.

§. Curator iuuenis.

Adolescens factus maior debet ꝓsequi appellationē interpositam à suo curatore. h. d. Contra j̄. eo. l. tutor. Sol. hic reddiderat rationes, & instrumenta ad causam facientia: ibi secus.

LEX XXV.

1 *Impedimentum itineris qualiter sit probandum.*

Imperator.

Aliàs est §. Quidā libri nō hñt hanc legem, vt dicit gl. est em̄ Græca lex, trāslata in Latinum & iō est obscura, & ex ea quasi non hr̄ intellectus, & vr̄ velle dicere. Primò, ꝙ qdam appellantes dicebāt se nō posse venire ad Pricipē, ꝑp quosdā milites Principis, q stabāt in certo loco, quos imperator redarguit, dicēdo ꝙ alia via erat veniendum ad eum potius, quā illa, vbi stabant milites & citius veniebant. Ex hoc not. 1 †vt q ꝓbat impedimētū itineris, nō sufficit ꝓbar impedimētū a per vnum iter tm̄. Debent. n. homines ire p itinera magis secuta, licèt sint aliquantulum magis longa, vt s̄. de fal. l. reos. §. fi. Secundò Imperator prohibet, ne ponant custodes in itinerib. ad impediendum ambulantes venire ad eum, & ostendit de hoc multum sibi esse curæ.

ADDITIO.

1 Ale.¶Probat impedimētū. No. ad ꝓbādū impedimētū. Vide Bart. in l. continuus. §. cum ita. de verb. ob. & Bar. in simili in l. veteres. s̄. de iti. actuque priua. & ad materiam vide bar. in l. cum proponas. C. de nau. fœn. & ibi hēs post eū.

LEX XXVI.

Ad imperatorem.

Clara est, & vide quod dixi s̄. e. l. ad Principem.

LEX XXVII.

Tutor.

Dic vt in l. negotiorum gest. §. j. s̄. eo.

LEX XXVIII.

1 *Appellatio non est propriè actus iudiciarius.*

Creditor

Seruus ꝓ dño nō pt appellare. h. d. Opp. dr̄ hic, ꝙ creditor nō affuit. ergo sententia non valet, l. de vnoquoque. s̄. de iud. Sol. dicit glo. intellige ꝙ fuit legitimè citatus. Sed ɔ̄: qa ſm hæc tpa ex parte actoris nō ɔhebatur eremodicium, l. & post edictum. §. j. s̄. de re iudic. ideo dic, ꝙ hic non affuit 1 ipse creditor, sed procurator suus. ¶†Vltimò hæc lex facit. ꝙ appellatio sit actus iudiciarius, quod apparet: qa nō potest interponi à seruo quod est verum, non tamen est propriè iudiciarius, vt dixi s̄. eo. l. si expressim.

1 *Iurare de calumnia noleas potest appellare.*
2 *Confessus, & cōdemnatus appellat, licèt confessus & conuictus non.*
3 *Iudex appellationis an faciat reum iurare de calumnia.*
4 *Appellatio licèt non admittatur in causa momentaneæ possessionis, tamen quādo quis condemnatur ad interesse, ratione possessionis non restitutæ, potest tunc appellari.*

§. Iussus à iudice.

Cōtumax in nō exhibendo, auditur appellans. Op. s̄. e. l. ex ɔsensu. §. fi. Sol. ibi loqt in ɔtumace in nō veniēdo: hic in nō exhibēdo rōne: Dic 1 vt in gl. ¶†Quæro, an ille q noluit iurare de calumnia & iō pdit 2 actionē, audiatur appellans? Gl. dicit ꝙ sic. ꝑ hunc tex. ¶†Quærit a gl. a nunquid confessus, & ɔdemnatus possit appellare? Gl. dicit ꝙ sic: qa pt qs suam ɔfessionē reuocare vsq; ad sñiam. l. error. C. de b iur. & fa. ig. & iō appellet, & reuocet b i cā applōnis, ꝙ ē no. & ē casus. C. de erro. aduo. l. fi. secus si esset conuictus, & confessus. l. 2. C. quo, app. nō recip. ¶Quærit gl. an hoc casu iudex applōnis faciat reum iurare? Dicit gl. ꝙ non, sed potest taxare, si viderit nimis 3 iuratum, tene menti istā gl. ¶†Itē aduerte, ꝙ glo. s̄. ꝙ met. cau. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. intelligit legem istā qñ scda sñia, qua qs ɔdēnat ad interesse æstimationis. ꝑp iuramentum in litē, fuit lata j̄. decē dies à die primæ sñiæ de exhibendo: qd̄ puto falsū: qa potuit prīa sñia esse iusta, & scda iniusta, qa forte ex casu fuit īpeditus exhibere. d. l. si cū exceptione. §. ꝙ si homo. s̄. qd̄ me. cā. & qd̄ ibi dixi. fateor tñ ꝙ ī hac applōne ñ admitteret ꝓbationes, p quas detegatur iniqtas primę sñię, l. ab executore. ī prī. ver. ita

ADDITIONES.

a Ale.¶Quærit gl. Vtrum confessus, & cōdemnatus possit appellare. Dr̄ hic ꝙ sic, & sequitur Ang. in l. si debitor. de iud. licet ibi referat Ol. cōtrariū tenuisse per l. 2. C. quo. app. & vide omnino bal. in l. 1. C. de lit. cont. & no. ꝙ in casib. in quib. confessus, nō appellat, est verum in confessione domini, secus in confessione procuratoris, ſm do. Ant. & Imo. in c. j. vt lit. non cont. faciunt quæ hñr in l. certum. §. sed an & ipsos. s̄. de cōfes. Et adde. ꝙ licet reus sit plenè conuictus, tñ pōt torqueri, vt confiteatur, & sic non appellat. Et nunquid in causa momentaneæ possessionis appelletur no. Bal. in l. eum qui. in princ. de iure iur. Adde an in causa momentaneæ possessionis appelletur Ang. cons. 46.

b Ale.¶Et reuocet. No. ꝙ error in causa principali pōt reuocari in causa appellationis quod vr̄ verū in diffinitiua, secus in interlocutoria vr̄. velle Bal. ī l. j. C. de litis contest. & habetur in c. Romana. §. finautem. de appel. in 6. super gl. in verb. notorie. per Dominicum & vide quod no. Bal. in margari. Inn. in ver. appello. in ver. appellatur. & vide al. in l. error. C. de iur. & fac. ign. & melius per eum in l. edita. C. de eden. quod est verum in tacita confessione erronea vt no. bal. in l. ita demum. de procu. & quod dixi in l. 2. de iur. calum. & no. bal. in d. l. error. & adde hic bal. & bar. in l. 2. C. quo appel.

4 ita tñ, s̃. eo. & qđ ibi dixi. ¶ Vltimo † no. ꝑ hũc §. ꝙ licet in cã momẽtaneæ possessionis nõ sit appellãdũ, tñ hoc est verũ. qñ iudicatur de ipsa possessione: secus si aliqs ꝯdemnaret ad interesse, rõne possessionis nõ restitutæ seu turbatæ, ꝑ istum tex. Nã ꝯstat ꝙ in actione ad exhibendum non appellatur, ꝙ minus est exhiber, quã restituere possessionẽ & tñ à sñia, qua ꝯdẽnat ad ĩteresse, appellat vt hic. & hoc sentit Spe. de appe. §. in quib. ver. sed quid in actione ad exhibendum.

1 *Syndicus constitutus ab vniuersitate ad litigandum vsque ad annum, si pendẽte causa annus labatur, & alius constituatur, an aduersarius possit petere, vt primus confirmetur.*

§. Substituti. Finito offõ tutoris ad petitiõẽ eorũ ꝯ quos litigabat, ex cã litẽ exercer coger. h. d. Text. ibi, si vellẽt cãm exeq. intellige, si vellẽt illi, ꝯ quos appellatũ ẽ, vt s. summãdo posui. Nã dicebãt adultos ñ ita cẽ legales, vel ñ ita scire veritatẽ. Dy. ꝑ hũc §. determinat qõnẽ, a & ẽ quasi casus ẽm Dy. Ciuitas, vel aliqua vniuersitas ꝯstituit syndicũ ad litigãdũ, vsq; ad

a annũ. † Iste syndic⁹ litigat, & pẽdẽte cã finit offm, & ꝯstituit alius, aduersarij dñt se potius velle litigare cũ antiquo: qa est legalior, & scit melius veritatẽ. an audiat? Et đt ꝙ sic, ꝑ hũc §. secus si nou⁹ eẽt legalis, & æqual'r sciret veritatẽ, vt s̃. e. l. negotiorũ. §. curator. Ad hoc C. đ ꝓc. l. fi. & s̃ de ꝓc. l. si actor. & s̃. ex qb. cau. in poss. ea. l. 2. §. defend. cum si. ẽm Dy. Et ꝑdicta vera, si qrat an possit cogi ad petitionẽ eius, cũ quo litigabat talis syndicus vel officialis. Sed si qrat an possit cogi ad petitionẽ ei⁹, cui⁹ litẽ agebat vr ꝙ ñ. j. đ vaca. & excusa. mu. l. legato. & j. de legationib. l. Paulus. qđ intellige, si rõnes reddidit, & instrumẽta restituit: aliàs secus, vt s̃. l. tutor. & de admi. tut. l. ita autem. §. fi. & C. vt causæ post pu. adf. tuto. l. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Determinat quæstionem. Vide quod no. Bar. in l. ita autem. §. fi. s̃. de admin. tut. & istud sequitur Bar. in l. dominus. C. de apel.

a A quibus appellare non liceat. a Tit. ij.

ADDITIO.

a Clau. ¶ Appellare non licet. No. Super ista rub. ꝙ illi qui propter eorũ dignitatem hñt hoc priuilegium, vt ab eis appellari non possit, ẽt si cognoscat ex iurisdictione non ordinaria, sed prorogata per partes, retinent idem priuilegium. ita singulariter Rom. sing. 6. & ante Bar. hoc dixit Cy. in l. si qui ex consensu. C. de episc. aud. licet Ang. teneat contrarium. in l. j. ff. de iud. quem sequitur Ang. Are. in §. appellantur. inst. de excep.

LEX PRIMA.

a Tractandum. A Principe, vel senatu non appellatur. a h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Non appellatur. Sed an à delegato Principis appelletur, & quando nõ vide no. Bal. in l. 2. C. de appel. & in l. etiam. C. eo. ti.

1 *Renunciare appellationi ante sententiam, quod quis possit, & quando.*

2 *Assertio simplex apud acta, tantum valet quantum pactum.*
Taciturnitas apud acta habet vim stipulationis.

3 *Renunciare iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri quis non possit.*

1 §. Si quis ante sententiã. Seipsum sũmat † No. ꝙ qs ante sñiam ꝑt appellationi renũciare. Cõtra s̃. de iur. & fac. ig. l. cũ falsa. Sol. ibi fuit facta ꝓfessio ex̃ iudiciũ: hic ĩ iudicio. ¶ Cõtra hoc op. C. de tẽp. app. l. fi. in fi. Sol. hic loqr, qñ pars simpl'r est ꝓfessa se nõ appellaturã, vel appellationi renũciauit: ibi qñ inuicẽ partes fecerunt pctm, & sic ibi renũciatio nitit ꝯsensu duorũ hic vnius: & iõ distingue: aut in iudicio, aut ex̃, vt s̃. dixi. Ad qđ facit l. j. C. de pact. & ibi no. in gl. Et

2 sic no. ẽm Dy. † ꝙ tñ v; simplex assertio apud acta, q̃tũ pactũ, vt hic no. & s̃. de acq. hær. l. is q. & de cur. bo. dan. l. j. Et taciturnitas

a apud acta hẽt vim stipl'onis, a vt s̃. de fideius. tu. l. cũ ostendimus. §.

3 fi. † Sed posset opponi de eo qđ dicimus, ꝙ iuri petẽdi reduci ad arbitriũ boni viri ñ possit renũciari, vt dixi in l. quidã cum filium. s̃. de verb. ob. & de reg. iur. in 6. c. sciẽti. Gul. de Cu. soluit in l. si vn⁹ §. illud. s̃. de pac. & dicit, ꝙ rõ est, qa iudices eligunt cum maiori industria, & l. j. s̃. de of. ꝑf. ꝑt. in Auth. iusiurandũ qđ ꝑst. ab his. qđ nõ est in arbitro. ¶ Opp. gl. s̃. quo. leg. l. j. §. qđ ait. Sol. ibi ideo: quia id qđ sequit nõ est vltimũ. s. possessionis apprehensio: hic sic. s. sñia, ẽm gl. Præterea dicit Dy. ꝯsensus qui interuenit ibi, magis accedit repudiationi, q̃ pacto. & ideo nõ valet extra iudicium. ¶ Itẽ opp. gl. de l. qui superstitis. de acq. hær. & de suc. edi. l. j. §. decretalis. & ñ soluit. Dyn. soluit eodem modo quod ibi loquitur in repudiatione extra iudicium: hic in iudicio. Ad quod facit, qđ not. in d. l. j. C. de pac. & de cur. bo. dan. l. j.

ADDITIO.

a Ale ¶ Vim stipulationis. Adde quod idem tenet bart. in l. cum quis decedens. in prin. de leg. 3. & bar. & Pet. de Anch. in l. j. in prin. de verb. obl. licet Bartol. quem Doct. communiter sequuntur, in l. cum ostendimus. in fi. de fideiu. tut. dicat. hoc esse verum interueniente fauore pupilli, aut reipublicæ. Et circa hoc vide Bal. in l. 2. §. voluntatem. sol. mat. & in l. siue apud acta. C. de transa. & in l. statutis. ad fin. C. de sen. ex breui. reci. & in l. j. C. de sen. & bal. in l. filiusfa. §. inuitus. de ꝓcur. & in l. si fideiussor. in prin. s̃. qui satisd. cog. & bal. in d. l. cũ ostendimus. §. fi. & Imo in d. l. j. in prin. s̃. de verb. obl. & vide bar. in l. si filius. s̃. de tut. & ra. distrah. & in d. l. j. de verb obl. vide Bald. in l. tale pactum. §. qui ꝓuocauit. s̃. de pac. & bal. in d. c. 1. & in c. sæpe. de re iud.

1 *Causa si committatur simpliciter, appellatione remota non valet commissio, tã de iure ciuili, quàm canonico: secus si remoueretur diffinitiua.*

2 *Iudex non potest committere causam appellatione remota ab interlocutoria: quia intelligitur de friuola.*

3 *Rex vel dominus, qui non recognoscit superiorem, quando committat causam. appellatione remota.*

4 *Tertius non impeditur appellare pro suo interesse, licèt imperator in rescripto remoueat appellationem.*

5 *Clausula apposita in rescripto nulla exceptione obstante, intelligitur de friuola.*

6 *Delegatus, cui est commissa causa, appellatione remota, potest ante litem contestatam recusari.*

7 *Casus, in quibus à iudicibus non potest appellari.*

8 *Appellari potest ab arbitris electis ex præcepto statuti.*

§. Interdum imperator. Imperator potest delegare causam appellatione remota, non alius. a h. d. Op. secundum gl. b † quia talis remo

a tio appellationis non impedit nisi appellationẽ friuolã, vt ex̃ de

b appellat. c. pastoralis in prin. & c. vt debitus. & ibi plenè no. c ꝑ gl.

1 Sol. Dicit gl. aliud secundum leges, vt hic, aliud secundum canones, vt ibi. Et assignat gl. rõnem, & rõnem rõnis, q̃ rõnes non cõcludunt qa ẽt ẽm leges ꝑt appellari añ sñiã in multis casib. vt dicemus j. de app recip. l. 2. Dico ergo, ꝙ idem ẽ & de iur ciuili & đ iure Canonico. Nam lex prohibet, ne appellatio indistinctè remo-

c ueatur à delegato, l. fin. C. de sen. ergo si simpl'r remouet. nihil valet, l. dubium. C. de legib. Et ita tenuerunt, qdam antiq in ꝗ. in l. fin. C. de sen. licet Ioan. contradixerit, & licet d. l. vltima loquatur in aliis iudicibus, tamen idem credendum est Principem seruare in se l. digna vox. C. de legib. si igitur committatur causa appellatione remota simpl'r, non valet, nec ẽm leges, nec ẽm canones: Sed si exp̃ssẽ remoueretur appell'o à diffinitiua, tũc valeret, & ẽm leges, & ẽm canones, vt hic. Op. de l. fi. C. de sen. vbi innuit, ꝙ ali⁹

2 iudex possit ẽt delegare, appl'one remota. Sol. gl. ibi dicit, † ꝙ alius iudex põt remouere appellationem ab interlocutoria, non à

d diffinitiua, d vt hic, qđ intellige de appellatione friuola. Nam si legitimè appellaret ab interlocutoria, tunc nõ posset per iudicem inferiorẽ remoueri: qa ꝑ hoc ꝑiudicaret iurisdictioni maioris, ad quem deueniretur, saltẽ in scda appellatione: ergo nõ licet, arg. l. pe. de aqua plu. arc. ꝓ hoc extra de iureiu. c. venientes. Sed si esset

3 aliqs Rex. vel dñs, † qui in temporalibus superiorem non recognosceret, tunc putarem in eo idem, qđ in Principe: qa est eadẽ

4 rõ. ¶ † Quero, imperator remouit appellationem in rescripto, an tertius veniens ꝓ suo interesse, audiat appellãs, ẽm l. à sñia s̃. eo.

e Rñ. audietur. Nã rescriptum nõ porrigit effectũ e suum vltra ꝑsonas in rescripto ꝯtẽtas, vt s̃. de ꝯst. Princip. l. j. in fi. & est expressum

5 extra de offi. deleg. cap. ex parte. ¶ Quæro, qđ si Princeps dixit in rescripto, nulla exceptione obstante? Rñ. vt dixi de appellatione,

f qđ intelligitur remota exceptione friuola. f & est exp̃ssum ex̃ đ of

6 fic. dele. c. ex parte tua. ¶ Quærit gl. † nunqđ qñ causa cõmittit, appellatione remota, iudex poterit recusari ante lit. ꝯtesta? Gl. hic dicit, ꝙ poterit recusari, ꝯrium no. in l. fi. C. de sent. Sed hæc vera. Nam ad remotionem vnius iuris, nõ sequit remotio alterius, vt s̃. de ser. vrb. præd. l. si domus. Nec obst. ex̃ eo. c. sup eo. qđ gl. alle.

7 quia ibi intelligit remota recusatio friuola. ¶ Vltimò gl. † dicit, ꝙ hic ponuntur casus quatuor, ĩ qbus nõ põt à iudicib. appellari rõne iurisdictionis. Addit gl. in Præfecto ꝑtorio, & in arbitro: sed

8 de arbitro hic, vt dixi in l. nemo põt, s̃. de le. 1. Et est † aduertendũ:

g qa ab arbitris, qui eliguntur ex ꝑcepto legis potest appellari, g vt C. de iudic. l. fi. quod no. pro statutis terrarum Italiæ, quæ cõpellunt partes ad electionem arbitrorum.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Non alius. Ad limitationẽ huius §. vide gl. q̃ ibi no. bar. in l. fi. C. eo.

b Pom. ¶ Op. ẽm gl. Remotio appellationis intell'r de friuola, ñ aũt de iusta, & vide Puteũ in trac. de synd. in vers. an si statuto. & Ale. cõs. 113. & seq. volum. 5.

c Ale. ¶ Plenè not De hac clausula, appellatione remota, qd importet, vide in c. licet in corrigendis. de of. ord. & in c. pastoralis. & in c. vt debitus. de app. & ꝑ Bal. in l. 2. C. de app. & l. fi. C de sen. & plenè ꝑ Io. And. in c. fin. de app. in 6. Et qđ no. Ant. & Doc. ĩ c. veniẽtes. de iureiur. Ad qđ vide q̃ scripta sunt in l. pe. s̃. đ aqua plu. arc & in l. j. s̃. de offi. ꝑfe. ꝑto. & plura vide per Pau. de Leaz in d. c. vt debitus. per do. Ant. ibidem post glo. & alios ibi. Et adde, ꝙ clausula, appellatione remota, tollit appellationes friuolas tãtum. Fallit si committatur Cardinali, à cuius sententia non appellatur, siue iusta, siue iniusta. verbum fuit no. bal. in l. j. s̃. de off. præfe. ꝑto. Pro quo hic vr gl. in simili. & adde bar. in l. omnes populi. in vlt. q. 6. prin. s̃ de iust. & iu.

d Ale. ¶ Non a diffinitiua. Fallit nisi appellatio contineret expresse iniustitiam secundum bal. in d. l. vlt. in ver. quid ergo appellat.

e Pom. ¶ Non porrigit effectum. Vide Ale. cons. 83. vol. 3. vbi dicit, etiam hoc ꝓcedere, si Princeps esset vsus plenitudine potestatis. & vide q̃ posui ad gl. in cle. j. in vers. contra se. de re iud. & vide Scribentes latè in c. super eo. de app.

f Ale. ¶ Exceptione friuola. Vide bar. in l. j. §. parui. supr. quod vi aut clam. & vide Cy. in l. ita nobis. C. de adul. & vide omnino Bal. in l. 3. §. si is pro quo. s̃ quod quisq; iur. & vide Imol. hic, & in l. seq.

g Ale. ¶ Põt appellari. No. casum, in quo põt appellari à sñia arbitri, vide Bal. in l. fin. in fin. C. de iud. & Imo in l. j. s̃. sol. mat. & qñ est arbiter ex forma statuti

CON.

CONTRARIETAS.

☞ ¶Interdũ. Aduerte ſm Bar. in l. fi. C. de ſen. & interlo. om. iud. ꝙ appellatio nõ pt tolli per inferiorẽ à Principe. Contrarium tamẽ allegatur tenere in hac l. j. in hoc §. interdũ. ver. opp. de l. fi.

CONCORDIA.

¶Pro concordia tu dic, ꝙ opinio affirmatiua, & ſic vltima, procedit in appellatione ab interlocutoria friuola, q̃ ẽt ꝓhibetur r̃r a lege, vt in l. 2. ĵ. de app. reci. ſecus in appellatione à diffinitiua, & ñ friuola, ita ſentit Bar. Et ſi bene videaẽ, non mereẽ dici cõtrarius. P. PAV. P. ¶Vide Bar. in l. omnes populi. ĩ 3. q. pri. ff. de iuſt. & iur.

LEX II.

Quæſitum. A delegato ad reprobandum arbitros põt appellari: põt etiã ex officio delegationis, ꝙ factum eſt per eos, corrigi. h. d. Tex. quærit, & non ſoluit, ſed r̃ndetur per l. arbitro. s̃. qui ſatiſd. cog. Opp. de l. j. C. de arb. Sol. hic loquitur in delegato. ¶Quæro dr̃ hic quis quidam putent, an illi bene putauerint? glo. tenet, ꝙ non: quia poſtquã eſt lata ſnĩa, non põt mutari, niſi appellationis remedio. l. j. C. ſent. reſcin. non poſ. Sed puto ꝙ bene putauerint. Nam iſta eſt ſententia interlocutoria: ergo põt reuocari. l. qđ iuſſit. s̃. de re iud. & ſic poterit delegãs reuocare ſententiam delegati ſui, ſicut poſſet totam iuriſdictionem reuocare, vt s̃. de iudi. l. iudicium ſoluitur. Et hoc modo intelligit Bulga. d. l. arbitro. s̃. qui ſatiſd. cog ꝙ ibi ſuccurritur per officium iudicis, non per modum appellationis: ſed vt dixi, vtraq; via locum habet. Et ſi dicis, quomodo appellatur ab interlocutoria? Reſpond. dicam ĵ. de appel. recip. l. 2.

Quis, & à quo appelletur. Tit. iij.

LEX PRIMA.

a Vod dicitur.[a] A iudice appellatur ad eum, qui eum dedit, vel ſucceſſorẽ ſuum. h. d. Iſtud principiũ intelligitur ſiue loquamur in eo, qui dedit iudicem delegatum, ſiue in eo, qui dedit iudicem ordinarium. ¶Oppo. ĵ. proxi. §. Solue, vt ibi dicam.

ADDITIO.

a Alex. ¶Quod dicitur. Ita tenet glo. vide per Doct. in ca. ad hæc ſumus. extra de reſcript.

1 *Appellari an poſſit à ſubdelegato ad delegãtem, vel ordinarium. & qualiter intelligatur. quis ſit vicarius, & quis delegatus, & nu. 2.*

1 §. Ab eo. A ſubdelegato † nõ appellatur ad ꝓximũ delegãtem, ſed ad ordinariũ. h. d. ſm lec. gl. Vel al'r. A vicario nõ appellaẽ ad illũ, q dedit eum vicariũ: ſed ad ſuperiorem ipſius dantis. h. d. ¶Op. s̃. ꝓx. §. Sol. ſm Ioan. s̃. delegauit ordinari⁹ vnde ab eius delegato ad ipm̃ appellaẽ: hic delegauit delegatus. Sed ꝯ̃ hoc op. qa delegatus nõ pt ſubdelegare, vt C. de iud. l. à iudice. Sol. ibi loquiẽ in delegato ad vnã cãm, q eã ſubdelegare nõ põt: hic vero in delegato ad vniuerſitatẽ cauſarum. Ita tenet gl. hic, & s̃. de offi. ꝓcõ in l. legatus. & C. de iudi. l. à iudice, qđ etiam tenẽt Canoniſtæ. Alij dicũt, ꝙ ẽt hic põt loq de delegato ad vnã cãm, ad inſtar ꝓcuratoris, vt C. de ꝓcu. l. neq;: qđ ſtare põt ſm gl. Sed Doc. Mod. in d. l. à iudice. dicunt ꝯtra, ꝙ nec etiam poſt litem conteſtatã põt ſubdelegare. Non. n. efficitur dñs litis per litis ꝯteſtationẽ qđ apparet: qa pt remoueri ab adminiſtratiõe, l. iudiciũ ſoluiẽ. s̃. de iudi. Hoc tenet gl. Ber. ex̃ de re iudi. c. cum Bertoldus. & de app. c. cum cãm. & Io. And. de procu. c. j. lib. 6. qđ forte ẽ verius. Item op. a ꝙ debeat appellari ad ipſum delegatum ſubdelegãtem, vt C. q ꝓ ſua iuriſd. l. j. ꝓut eſt ibi in litera, ad eos, quæ litera ẽ cõis. Sol. ibi in delegato à Principe, hic ab alio ordinario. Decretiſtæ tñ circa hoc extra de offi. deleg. c. ſuper qõnum. ver. porrò. diſtinguunt. Aut delegatus commiſit in totum vices ſuas: aut ſibi reſeruauit aliquid: vt in primo caſu nõn poſſit appellari ad eũ: in ſecũdo ſic. Sed illa loqẽ ĩ foro eorũ: hic in foro nr̃o. Hoc vult ſentire gl. s̃. ti. ij. l. Impatores. ij. r̃nſo. Alij, vt Old vñr dicere quòd hæc ſit q̃dam diuinatio. cũ hic nulla, fiat mentio de delegato ſubdelegãte. & ideo dicit ipſe. Aut iudex mandat alicui cãm cognoſcendam, & tunc ipſe delegans appellatur. Aut mandat iuriſdictionem, & tunc ille appellaẽ à delegato, q appellaret ab ipſo delegante, vt hic. Dicit enim text. mandauit iuriſdõnem, &c. & ibi mandata eſt iuriſdictio. Et etiã aſſignat gl. rõnem. qa qñ mandat iuriſdõnẽ, nõ vr̃ ſibi iuriſdictionẽ reſeruare. Nec ob. s̃. de off. pſid. l. legatus. qa ibi volebat deſinere hr̃e iuriſdictionẽ ꝑ modum illicitum: hic per modũ licitũ. qđ nõ placet gl. & bñ: qa ſm hoc cõmittendo cãm quãlibet, q̃ poſſet contingere in curia ſua, abdicaret à ſe oẽm iuriſdictionem. qđ fieri nõ pt. d. l. legatus. Alij, vt Pla. dicunt, ꝙ põt appellari ad delegantẽ proximũ, & ẽt ad ſuperiorẽ, vt hic. qđ non placet. l. Imperatores. s̃. tit. ij. & l. j. §. ſi quis in appellatione. Alij Moderni dicunt,[b] ꝙ hic nõ loquiẽ in delegato, ſed ĩ vicario, ſeu vicem gerente alicuius iudicis ordinarij: & hoc probatur per c. Romana, ex̃ de app. lib. 6. & de conſuetud. c. ij. eo. li. Et

b

ita refert Cy. in l. à iudice. C. de iudic. q̃ opinio placet: qa pro hoc eſt caſus, C. de app. l. præcipimus. in princ. ibi, vel vicarius &c. Qđ patet: quia ibi vicarij ſunt ordinarij, & eandẽ iuriſdictionem, & idem auditoriũc tenẽt qđ tenẽt hi, quorũ vicarij ſunt, vt C. de offic. eius qui vic. alt. ger. l. j. & ij. ¶Opp. ꝙ qñ appellatur à delegato, non appellatur ad ipſum delegantem, ſed alium, vt C. de app. l. præcipimus. §. huic. Sol. dicit glo. fallit ibi. Tu dic, quòd ibi non fallit: nam appellatur ad Principem delegantem: ſed cognoſcit alius iudex, qui eſt in curia Principis, ſecundum diſtinctionem legis contrariæ. Nec enim ibi dicitur ad quem appellatur: ſed quis cognoſcat de appellatione quæ fit ad Principem: erant enim in curia Principis diuerſa auditoria deputataſ uper appellationib.

c

2 ¶Item opp. ad idem. C. de app. l. eo caſu. Sol. † Dicit gl. fallit ibi. ꝙ verum puto. Ad quem ergo debeat appellari? Dic plenius quam glo. hic. Aut appellatur ab ordinario, & dic, vt dixi in l. ij. & l. j. §. ſi quis in appellatione. s̃. de app. Aut appellatur à delegato. & tunc appellatur ad ipſum delegantem, vt hac l. in princ. Fallit. C. de appel. l. eo caſu. in fi. Aut appellatur à ſubdelegato, & tunc aut à ſubdelegato Principis: aut à ſubdelegato ordinarij. Prĩo caſu appellatur ad ſubdelegantem: vt C. qui pro ſua iuriſ. l. j. Secundum Canoniſtas diſtinguitur. Aut ſibi reſeruauit aliquid de iuriſdictiõe, aut non, aut à ſubdelegato delegati ordinarij. & tunc appellatur ad ipſum ordinarium omiſſo ſubdelegante medio, vt hoc §. ſecundum lect. gl. Aut appellatur à vicario, & tunc non appellatur ad illum, qui eum fecit vicarium: ſed ad ſuperiorem.d vt hic, ſecundum alias lectu. d. l. præcipimus. C. de appellat. ¶Sed quæro, e quomodo cognoſcam, vtrum ſit vicarius, vel delegatus? Reſpõdeo, vicarium intelligo eum, qui gerit vices ordinarij f in eodem loco, & eodem tribunali, quo conſueuit ipſe ordinarius, & tunc vere dicitur idem auditorium. Ratio: quia de vno non appellaẽ ad alium. Sed quando committeret alicui vniuerſitatem cauſarum exercendarũ in alio loco, vtputa, in aliquo caſtro g ſui territorij, licèt diceret, facimus vos noſtrum vicarium, non diceret vicarius, ſed delegatus, nec appellatur ad ſuperiorẽ. ſed ad ipſum, qui eum vicarium fecit. Quod apparet: quia non eſt idem auditorium vtriuſque. Ita colligitur ex dictis Inno. extra de offic. ord. c. Romana. in vj.

d
e
f
g

ADDITIONES.

a Alex. ¶Item opp. Adde ad hoc no. per Bar. & quæ ibi dixi in l. j. s̃ de dam. infect.

b Alex. ¶Moderni dicunt. Adde ad hoc not. per Bart. in l. j. §. hi qui. s̃. de leg. 3. & bal. in l. aliquando. s̃. de offi. proconſ.

c Alex. ¶Et idem auditorium. No. ꝙ idem eſt tribunal vicarij & eius, cuius eſt vicarius, licet contrarium facere videatur: quod no. Bar. in l. à proconſulibus. per illum tex. C de appel. Et iſta faciunt ad no. qõ. Nam hic habetur, ꝙ appellatur à delegato ad delegãtẽ. Pone, ꝙ epiſcopus delegauit cauſam vni canonico, qui tulit ſententiam, à qua eſt appellatum ad vicarium, an valeat appellatio? Ponit Arch in c. 2. de conſuet. in 6. & dicit, quod ſic: quia epiſcopi & vicarij eſt idem tribunal. & ibi, & in c. Romana, hic alleg. facit dubium. quia iſta duo æquiparantur, appellatio à iudice, & iudicis recuſatio, vt ſuſpecti, de appel c. ſuper eo. Sed ſi delegatus epiſcopi recuſatur, vt ſuſpectus, debet cauſa coram epiſcopo agitari, & non coram vicario, vt in c. ſi contra vnum. §. cum autem. de offic. deleg. in 6. Si hoc eſt in vno, ergo idem in alio. Nec obſtat ratio Arch. quia licet ſit idem tribunal, non tamen eſt in cauſa delegata, quia in ea maior eſt vicario delegatus, vnde ad vicarium, vt ad maiorem non poteſt appellari. quod no. perpetuo. & cogita. Item facit ad quæſtionem, notarius deputatus eſt ad ſcribendum omnes ſententias epiſcopi, epiſcopus committit vnam cauſam vicario ſuo, vtrũ notarius ille teneatur ſcribere ſententiam iſtam ſine ſalario? Bal. in l. fi. C. vbi & apud quem. tenet, ꝙ non. Item ad hoc vide gl. no. & ibi Domi. in c. j. de capel. mon. in 6.

d Alex. ¶Ad ſuperiorem. Et hoc eſt verum, etiam ſi eſſet contraria conſuetudo, vt in ca. non putamus. de conſue. in 6. & alleg. ad Bar. in d. l. præcipimus. C. de appel. niſi ipſe vicarius eſſet alicuius officialis vicarius, vel niſi eſſet delegatus ad ſpecialem cauſam: ſecundum Io. And. in d. c. non putamus. quia hoc caſu ad eum, cuius eſſet vicarius, eſſet appellandum. c. dilecti filij prior. de appel. vbi de hac materia. & ibi vide ad intellectũ huius legis. Sed pone ꝙ quis eſt vicarius ordinarius, & delegatus eiuſdem, quo modo ab eius ſententia appellabitur, & ad quem, vide Io. And. in addit. Spe. in tit. de offi. vica. in addi quæ incipit, totum nigrum. verſi. dubitari videtur, cum quo tranſeunt Mod. in l. 2. in prin. de verb. obli.

e Poma. ¶Sed quæro. Vide gl. in cle. & ſi principalis. de reſcr. & ibi per omnes. vide glo. in contrarium in c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcr. lib. 6. vbi dicit, ꝙ delegatus ad vniuerſitatem cauſarum. dicitur ordinarius, vide ibi. conſului Rauennæ proximis diebus, vide c. quoniam in plerìſque. de offi. ord. vbi videtur caſus contra iſtos. ibi non erat vicarius generalis, & tamen habet ordinariam poteſtatem. & ibi allegaui gl.

f Poma. ¶Vices ordinarij. Vide Are. conſi. 131. & Alex. 282. vol. 2. vbi ſequitur hoc, quod dicit Bar. hic, quando conſtitueretur in caſtro.

g Alex. ¶Aliquo caſtro. adde quæ no. Bal. in l. pen. s̃. de appel.

Quando appellandum ſit. Tit. iiij.

LEX PRIMA.

Si quidem. Poteſt appellari, cum principi reſcribitur, & ſecundum eius reſcriptum ſententiatur. h. d. Oppo. s̃. de appellat. l. j. Solu. vt ibi plenè dixi.

§. Si quis tutor. Si onus eſt munus publicum authoritate, ſed vtilitate priuatum, dẽt excuſari, non autem appellari: ſi vero publicũ vtroq; modo, debet appellari

a pellari.h.d.Et poteſt eſſe ratio:a quia quando eſt munus publicũ
authoritate & vtilitate,vertitur maius periculum.& ideo vt citi⁹
lis finiatur,ſtatim voluit lex ꝙ appellaretur,vt C.vt intra certum
tempus quæſtio crimi.termine.l.j.& 2.¶Opp.de l.cũ in vna.§.tu-
tor ſ.de app.Sol.illam intellige ẜm iſtã.Opp.dr̃ hic,ꝙ dẽt appella
ri qñ eſt munus publicum authoritate & vtilitate.Contra de l. ſi
cõſtat.ſ.de appel.Sol.Intellige,qñ noĩatio valet,vt hic:ſecus ſi ñ
valet.vt d.l.ſi conſtat.& l.ſi ad ſcribatũ.C.de appe.¶Quæro,intra
quãtum tp̃s debet appellari? Et dñt quidam,ꝙ intra duos mẽſes:
qđ nõ eſt verum,imò intra biduũ,vel triduũ,vt ſtatim videbitis.
ĩ.ea.l.§.qđ in ſentẽtiis.¶Quæro,quid ſi aliqs vocet̃ ad aliqđ offi
ciũ ab aliquo collegio?Rñdeo.Aut ille vocatus non erat de col-
legio,& non hẽt neceſſe appellare,nec ſe excuſare:quia ei impe
rari ñ põt.C.qui pro ſua iuriſdõne.l.j.Aut erat de collegio,& tũc
aut erat collegium eccleſiaſticum:& tunc illud vr̃ offiñ publicũ
authoritate,& vtilitate.l.j.§.publicum.ſ.de iuſti.& iur.ideo debet
appellari,vt hic,& extra de his quæ fiunt à maiore parte capit. c.
j.& ibi per Inno.Aut erat collegium ſeculare,& tunc idem in tu-
toribus.argumen.ſ.de pact.l.tutoris.& l.item magiſtri.& ſ.quod
cuiuſque vniuerſi.l.j.in fi.vbi habentur loco priuatorum.

ADDITIO.

a Io.FR.RVER.¶Et poteſt eſſe ratio.Adde Io.Fab.in §.qui aũt excuſare.verſi.ſed hæc ratio.Inſti de excuſ.tut.vbi reprobat hanc rationem,& aliã aſſignat,de qua vide Cyn.Bal.Sal.& alios in l.qui ad ciuilia.C.de appe.& Aug.de Are.hic.

o *Ab actibus extraiudicialibus quòd appelletur,remiſſiue.*

2 *Appellari à nominatione,qua mediante quis vocatur ad aliquod munus,quãdo poſſ.t.*

1 *Appellare à decreto ordinis puta priorũ,ad rectorem ciuitatis qñ quis poſſit.*

4 *Canonicus factus,epiſcopus,poteſt iudicare de his quæ fecit cum aliis, quando erat in capitulo,remiſſiue.*

§. Solent.

A decreto electionis,non à noĩatione appellat̃
.& ab ordine appellatur ad præſidẽ,licet ipſe eũ
1 nominauerit,vel de collegio fuerit.h.d.¶†No.ꝙ ab actib.extra-
iudicialib.appellatur.de quo dicam ĩ.titu.j.l.fi. hic ſolum exami-
nabo materiã pſentis.§.¶Oppo.ꝙ appellat̃ à noĩatione, vt C. de
appel.l.ſi ad ſcribatum.& C.de decurionib.li. 10. l. nominationũ.
Dicit gl.in verb.noĩatum.in fi.ꝙ ibi ponitur nominatio pro ele-
2 ctione.Tu dic,†quædam eſt nominatio, quæ nullum ius tribuit
nominato,nec ꝯ eum:ſicut ſi qlibet extraneus diceret in conci-
lio,talis eſſet bonus rector,vel per literas ſcriberet,tunc à tali no-
minatione non appellatur,vt hic.Quædam eſt noĩatio, q̃ tribuit
ius,licet non perfectũ:quia forte dẽt cõfirmari à ſuperiore: &
tunc dẽt ab iſta appellari,d.l.ſi ad ſcribatum.& d.l. noĩationum.
ꝯiuncta l.ſi quos.C.de decur.Facit extra de elect.c. cũ dilectus.&
qđ ibi no.per Inno.Quædam eſt noĩatio,quæ tribuit perfectum
ius,ſine ſuperioris decreto,vt decretum decurionũ ſuper eligẽ-
do ſyndico,vel rectore,& tũc ab illo dẽt appellari, vt hic. An ãt
ſufficiat decretum decurionum, dixi in l.actor.ſ.rem rat.hab.
a ¶Quæro,a an à decreto†ordinis,puta priorum,poſſit appellari
3 ad rectorem ciuitatis?Rñ.de iure cõi non.Ratio eſt, qa defenſor
ciuitatis nõ hẽt merum vel mixtum ĩperiũ,p ea q̃ no.in l.ea, q̃.§.
magiſtratibus.ĩ.ad municip.& in auth.de defenſo.ciui.§.iuſiurã-
dum.Sed cauſa appellationis eſt mixti imperij, vt C.de iud. auth.
ad hæc.Quod etiam apparet: quia expedit̃ officio iudicis nobili,
vt dixi ſ.de appe.l.j.in princ.& quia non tranſit in delegatum, vt
ſ.tit.j.l.j.& ideo appellatur ad præſidem prouinciæ,vt hic. Sed in
ciuitatibus,quæ habent merum,& mixtum imperium, eſt aduer
tendum. Aut eorum rectores eligunt̃ ab ipſo ordine,& tũc cũ or
do ſit ſuperior,nõ poterit appellari ad rectorẽ,cũ ſit inferior, vt
ſ.de appel.l.j.§.ſi quis in appellatione.& ibi dixi.Sed ſi ordo non
eligeret Rectorem,ſed forte poneret̃ in ciuitate ab aliquo Rege,
Principe,vel maiore ciuitatis, tunc ad ipm̃ rectorem appellaret̃,
b habet enim ius præſidis:b argu.huius §.& qđ no.C. de ſenten.ex
breui reci.l.ij.& eodem modo dico de his qui eligunt̃ ab aliquo
collegio:quia nõ appellat̃ ad ſuperiorem collegij. Si vero habet
merum & mixtum imperiũ,tũc poſſet iudicare:tutius tamen fie-
ret ſi delegauerit.l.ꝑtor.ſ.de iuriſd.om.iud.ſed cum cauſa appel-
lationis delegari non poſſit,vt dixi,cognoſcet ipſe, vt hic:& me-
lius faciet ſi iudicabit de conſilio alterius,arg.d.l.prætor.Itẽ facit
4 †ꝙ canonicus factus eps poſſit iudicare de his,quæ fecit cũ aliis
qñ erat in capitulo,de quo per Ber.ex̃ de iure.c.ſicut noſtris.& p
Inn.de offi.ord.c.irrefragabili.& de cõceſ.p̃ben.c.poſtulaſtis.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæro.An à decreto priorum poſſit appellari ad rectorem ciuitatis,adde quę no.Bar.in l.vbi abſunt.ſ.de tuto.& cur.da. ab his.& hic latè per Mod. Et an appellatio ſit meri,vel mixti imperij.vide per Mod.hic,& gloſ.no.in l.j.C.de pœ.iud Et adde Bal.in l.eos.C.de appel.dicit tamen Bald.in l.ſi vt proponis.in fi.C.qũo,& quando iudex in pe.q.ꝙ caſſatio ſententiæ non eſt mixti imperij:quando caſſatur per viam nullitatis,ſic à quocunque põt delegari ſecundum eum & dicit ibi Bal.in l.cum poſt.C.de appel.ꝙ quia appellatio eſt mixti imperij,ideo non poteſt delegari,niſi in caſu huius legis.Adde quæ hẽs in l.imperium.22.q.ſ.de iur.om.iudi.

b Alex.¶Ius præſidis.Et ſic vult hic Bart.ꝙ ille,qui eſt vicarius eccleſiæ in aliqua terra,habet ius ſuperioris.Pro hoc no.Bar.in l.hoſtes.ĩ.de captiuis.

1 *Fieri quod non debet,ſi fiat,factum tenet.*

2 *Sententia pateſt ferri ſub conditione,quæ cohæret negotio.*

3 *Sententia quando eſt lata ſub conditione,an tempus currat à die exiſtentis cõditionis,an à die latæ ſententiæ.*

4 *Tempus petendæ reſtitutionis quando aliquis contrahit ſub conditione, & ſententia lata eſt ſub conditione,an currat à die latæ ſententiæ, vel exiſtentis conditionis.*

§. Biduum.

a aTempus appellationis interponendę,currit
b à tp̃e ſnĩæb,et ſi ſnĩa fuerit conditionalis.h.d.
1 No.qđ dixi in ſummario. ¶†No.ꝙ illud,qđ fieri nõ debet,factũ
c tñ tenet.c qđ apparet:qa dẽt appellari.Oppo.de l.relegatorum.§.
ad tẽpus.ſ.de interdi.& releg.Sol.illa cõcordat Opp.de l.q teſtõ.
ſ.de excuſ.tut.in prĩn.& l.j.in prin.ſ.de fer.Gl.nõ ſoluit,ſed dic,vt
ſoluã ĩ.prox.ꝯrio.Opp.de l.nõ dubium.C.de legi.Quidã ſoluũt,
ꝙ hoc de conſuetudine tenet.Petr.ſoluit aľr.Tenẽatis ſol.Dyn.q̃
ponit in c.factum legitimè,extra de reg.iur.lib.6.ꝙ quæ non de-
bent fieri,facta tñ tenent,qñ lex vltra procedit.Opp.de l.cum iu-
2 dex.C.de ſent.& ſ.de re iud.l.à diuo Pio.§.2.Sol.†Quædam ẽ cõ
ditio penitus remota,vt ſi nauis ex Aſia venerit,& hic eſt extrin-
ſeca,&c.ſub illa ſnĩa ferri non debet: ſed ſi eſt conditio cohærens
negotio,vt ſi eſt probatum:vel ꝙ capiantur immobilia, ſi non re
periantur mobilia,& ſic intrinſeca,& tunc poteſt ferri ſub condi
d tione d¶Venio † ad prin.magnæ gl.Dr̃ hic,ꝙ currit tẽpus à die
3 latæ ſententiæ.Contra,id quod non eſt, non poteſt tolli, vt l.nã
& ſi ſub conditione.verſi.poſt defectũ, ſ. de iniuſt. rup. teſta.& l.
decem.ſ.de verb.obl.Gl.ſoluit duob. mod. & vna videtur ꝯriari
alteri:& vna eſt,ꝙ valet ſententia,vt puta:ſed conditio vitiat̃. Sed
neſcio,quid iſtud ſit dicere,cum actus legitimi, qui conditionẽ
non recipiunt,ſi apponitur conditio in eis,vitiatur actus non co
ditio.l.actus.ĩ.de regu.iur.& c.actus.extra de regu.iur.lib.6. Non
obſtat.§.impoſſibilis.Inſti.de hær.inſtit.quia ibi impoſſibilitas vi
tiatur.Sol.aliter Dy.ꝙ hic non pendet ſententia,ſed eius effect⁹,
vt in acceptilatione,vt ſ.de dona.inter vir.& vxor.l.cũ hic ſtatus.
§.ſiue autem.Sed iſta non videtur vera:quia ẜm verba non eſt cõ
ditionalis,ſed ſecundum effectũ:ſed hic ẜm verba, & ẜm effectũ
eſt conditionalis.Sol.gl.aliter,quòd tenet conditio,ꝙ non poſ-
ſit agi actione iudicati,poteſt tñ & debet ante appellari.Dic tu,q̃
dam ſunt quæ non ſunt re,nec ſpe, & iſta non p̃nt tolli,ſed illud
quod eſt ſpe,licet non re,bene poteſt tolli.l.Sempronius Attalus
ſ.de vſufr.leg.Vnde iſta ſentẽtia, quæ eſt in ſpe, bene poteſt tol-
li.Modo,ſi debes mihi aliquid ſub conditione,obligatus es ſpe,
non re,nũquid tollere poſſim ſpem?Certe ſic:quia ẽt donari po
teſt l.ſpem.C.de don Sed prædictis,multum obſtat l.pen.§.j.ſ. de
excu.tut.vbi datus eſt tutor ſub conditione.Sed à quo tẽpore in
cipit currere tp̃s excuſationis?Et dicit,ꝙ à tp̃e conditionis exiſtẽ
tis,non creationis.l.non tantum.§.ſed ſi ſub conditione.ſ.de bo
no.poſ.cõtra tab.non video,quod aliter poſſet dici,niſi ꝙ hic ſit
ſpãle pp authoritatem rei iudicatæ.& hoc vr̃ velle hic Iuriſcon.
4 ¶†Quæro,quid e in reſtitutione in integr.pone.ꝯxi ſub condi-
e tione,ſnĩa eſt lata ſub conditione,an currat tempus ad petẽdum
beneficium reſtitutionis in integ.à tempore exiſtentis conditio-
nis,vel à tempore latę ſnĩę,vel celebrati contractus.Cogitabitis.

ADDITIONES.

a Pom.¶Biduum.De tempore dato ad appellandum,quando currat.&c.vide plenè Fel. in c.quod ad conſultationem.de re iudi.

b Paris ¶Sententiæ.Vide latè alex.in rubr.de re iudic.& in tracta.quæ dicatur ſententia diffinitiua.

c Alex.¶Tamen tenet.Quæ fieri non debent,facta tamen valent, verum eſt. ſi lex vltra confirmet,alias ſecus.l.non dubium,& ibi Bar.& etiam Bal.C.de legi.Idem Inno.in c.quod ad conſultationem.de re iud.limita,vt per Bal.in l.ſi prædium.in verſi.ſed pone,celebratur.C.de ædi.act.

d Alex.¶Sub conditione.an ſententia lata ſub conditione teneat.vide de hoc in d.l.cum iudex.& in l.cum eorum.C.de ſen.& in l.à diuo.§.in vendicatione.ſ.de re iudi.An autem valeat ſententia lata,ſi actor probauerit,eſt dubium.vide Barto.in l.admonendi.ſ.de iureiur.& per eum in d.l.cum iudex.& in l.prolatam.C.de ſenten.& per Bart.in l.ait prætor.§.ſi iudex.ſ.de re iud.& plenè habetur per Spec.in tit.de ſent.prolat.§. ſpecies.ver.quid ſi iudex.& ibidem.& per Io.And.in addi.quæ incipit,habeo quæſtionem ſolennem diſputatam,&c.& in eo.tit.§.iuxta.verſi ecce iudex.Et tetigit do.Ant.in ca.venerabilis.de except.vide Cy.& bal.in l.non dubium.C.de legi.& bal.in addi Spec.in ti.de ſent.prola.& Bar.& bal.& Saly.in d.l.cum iudex.Bar.& Ang.in l.à diuo Pio.§.in venditione.& Bar.& Ang.hic.& vide Spec.in tit.de execu.ſent §.iuxta.ver.ſed etiam.& in §.ſpecies.ver.quid ſi iudex.& Ang.in l.iudex.ſ.de re iudi.quorum tamen dicta limita primò eſſe vera,niſi ſententia eſſet lata ſub conditione falſa, quia tunc indiſtinctè eſt nulla vt voluit Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres.de ver.obl.per tex.in l.qui teſtamento.ſ.de excu.tut.vbi eſt gl.expreſſe.Pro hoc ſecundo limita,niſi ſententia eſſet lata ſub conditione impoſſibili,quia tunc eſt ipſo iure nulla,vt in l.fi.ĩ.quæ ſen.ſine app.& firmat hoc Imo.in l.j.ſ.de condi.inſti.licet Bald.& Rom.contrarium teneant in l.impoſſibilis.ſ.de verb.obl.& forte non bene.Tertiò limita,niſi eſſemus in ſententia decreti trahentis ſecum executionem,quia tunc conditio vitiabit ſententiam,vt not.Bald.per illum tex.in l.muto.§.ſi ſub conditione.ſ.de tutelis.Item ſententia interlocutoria lata ſub conditione,tenet,vt no.gl.& Bar.in d.l.à diuo Pio.§.in venditione. vbi etiam dicunt,ꝙ valet lata ſub conditione de præterito,vel de futuro.& vide Docto.& ibi ego dixi circa medium,in d.§.in venditione.Adde,an valeat ſententia lata ſub conditione Pau.de Caſt.conſi.15.& Bal.conſi.375.3.li.

e Alex.¶Quæro quid.Vide ad hoc quod no.Bar.in l.ſi cui.in fi.princ.de legat.j. & Bart.in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.ſ.ex quibus cau.maio.Et vide quod no.bal.in l.ſi prædium.in pri in verb.ſed pone.de ædil.actio.vide quod no.bal.in l. Caius. ſupra de excu.tut.per illum tex.

1 De

1 *De dictione, altero.*

§.Quod in sententiis. Tempus appellationis interponendæ est vniforme

a à quocũq; actu ĩterponat.h.d.No.ꝙ dictio,altera , a† ẽ distribu-
1 tiua duorum tñ.Contra C.de fur.l.ancillæ.Sol. Dicit gl.ibi, ꝙ illud est notandum,q.d.improprie ibi ponit,cũ rl'a sit ꝓ. Tu dic.ꝙ ibi dr̃ d̃ duobus tñ,s.cũ altera sit pęnalis,altera ꝑsecutoria.Nã licet ꝑsecutoriæ sint duæ,tñ ambæ ab vna parte,& ꝓ vna ponunt. Opp.C.de tẽp.appel.l.j.Gl.nõ soluit.dic,ꝙ ibi loquit d̃ tpe appellationis exercendæ.Quæro,vtrum vniformiter interponatur appellatio,hoc est semper in scriptis,vel semper sine scriptis? Gl. dicit,& bene,ꝙ non.dicam ĩ.ti.j.l.ij.

ADDITIO.

a Pom.¶No.ꝙ dictio,altera.De hoc ꝙ dictio,altera,propriè tantum in duobus verificetur,vide Pan.concor.per Alex.in l.cũ ex filio.§.fi.supra de vulg.& pup. quod infert ad quæstionem,de qua do.Alex in loco supra allegato.

1 *Tempus appellandi currit,licèt ex defectu contingente in personam litigatoris iudex adiri non possit,sed restituitur.*
2 *Appellari potest die feriato.*
3 *Tempus appellandi currit de momento ad momentum.*
4 *Tempus appellationis non currit,quando per iudicem stat.*
Consilium quòd quando stat per iudicem ꝙ appellãs protestetur,& appellet coram honestis personis.
5 *Iudex est requirendus in loco publico,& in eo loco vbi consueuit ius reddere.*

§.Dies. Tempus appellationis ĩterponendæ est vtile quo ad initium:continuum vero quo ad ꝓcessum. h.d. Vel al'r tp̃s appellationis ĩterponendæ,currit à die sñiæ, si est facultas adeundi iudicem à quo,vel ad quẽ,& tũc vr̃ esse facultas , cũ iu-
1 dex in publico se ostendit.¶Quærit†gl.quid si ꝓpter defectũ superueniẽtẽ in ꝑsona litigatoris,iudex nõ p̃t adiri ? Dicit gl .currit tempus,sed restituit,qđ ꝓbat s̃.de in ĩte.resti.l.fi.& qa hic loquit
2 solũ de impedimento ex parte iudicis.¶†Itẽ q̃rit an possit appel
a lari die feriato?ªDic qđ sic,per l.j.C.de dilat.& l.miles.§. sexagin-ta.s̃.de adul.sed illa lex C.de dila.nil facit,voluit allegare l.j. C. de
3 fer. vbi est casus.†Item q̃rit,quõ ꝯputet istud tp̃s?Dicit gl.de momento ad momentũ.Ad qđ vide,qđ dixi.s̃.de adul.l.pater.§.j.Vl-
b timo no.ᵇ† ꝙ licèt qñ per iudicem stat,tp̃s appellationis ipso iu
4 re non currat,vt hic:tñ cõsulo,ᶜ ꝙ hic ꝓtestetur , & appellatio-
c nẽ publicè corã honestis ꝑsonis ĩterponat,vt s̃.de app.l. cũ q̃dã.
5 & C.de his q ꝑ me.iudi.nõ app.l.j.Not.ẽt† diligẽter,ꝙ qs nõ te-
d neť requirere iudicẽ,ᵈ nisi in publico,hoc est,in eo loco vbi ius reddere consueuit. Vnde etiam si in domo propria ꝯsueuit reddere ius,tunc requirendus est ibi.de aliis temporibus appellationum,dicam in l.j.de libel.dimissor.ĩ.

ADDITIONES.

a Alex.¶Dic feriato.Pro hoc,quia est actus extraiudicialis,vt no.Bar.in l. si expressim supra de appellat.
b Barb.¶Vltimo no.Quod non tenetur quærere eum in domo,vide do.Pet.in c. pastoralis,§.præterea.de offi.ord.Bal.in c.suggestum,de appel.Imo.in c.calumniam,de pœ. & in c.plerunque,de resc.& ibi dixi.
c Alex.¶Tamen consulo Adde Bar.in l.j.§.fi.in ver.quæro cui delegatur.supra de appe. adde Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.maximè in 16.q supra de ope.no. nun.& isto casu potest offerri tabellioni supplicatio,secundum bal.in auth.quæ supplicatio. de preci.imper.offe.Et vide bar.& gl.in auth.item.C.de temp.appel.
d Alex.¶Requirere iudicem.De modo formandi appellationem quando iudex non reperitur,vide quæ dixi in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi,in 16.q.& coram quo possit appellati si iudex à quo est absens,vide bal.in l.apertissimi.C.de iud.& quod ibi dixi.

1 *Procurator in rem suam,an teneatur iurare de calumnia.*

§.In propria. Propria causa dicitur,ĩ qua cõmodũ,& incommodum ad aliquem spectat in totum, sed si in partẽ,ꝓ parte dr̃ ꝓpria.h.d.Ibi,suo noĩe.i.adeo,ꝙ si patiť damnũ,ab alio non est repetitur⁹: vel si lucrũ,alteri non est restituturus,& hoc innuunt sequẽtia.¶Opp.s̃.si ex nox.causa aga.l. si cum vno.Glo.nõ soluit.Dic,ꝙ ibi ex necessitate litigat,& ideo tota causa dr̃ sua illo respectu;sed quo ad hunc §.forte habet tertiã diẽ ꝓ parte socij.Nã esse in iudicio alieno noĩe,dr̃ multis modis,vt s̃.de his qui no.infa.l.furti.§.si quis alieno.Op. C.de appel.
1 auth.hodie.Solue,vt in gl.Vltimò facit†ad q̃stionem,an ꝓcurator in rem suã debeat iurare de calumnia?De quo dic, vt in l.nõ solum,in prin.s̃.de procu.& C.de iuram.calum.l.ij.§.j.

1 *Biduum quando detur ad appellandum,& quando triduum.*

§.Tutores. Tutores & defensores vñr esse in iudicio alieno noĩe,ideo hñt triduum ad appellandũ. ¶Opp.ꝙ in defensorẽ fit executio,vt s̃.de procu l.Plautius. & sic vr̃ ꝓpria causa.Sol.gl.Tu dic, ꝙ hic qñ vt defensor intercedit, si succumbit,hr̃ pinde,ac si recuperaturus eẽt à dño:qa nõ p̃ot dicere victor,se iniuste vicisse.arg.s̃.de leg.j.l.ñ seruus plurium.§.j. Opponit ꝙ defensor interuenit noĩe ꝓprio,qñ venit animo nouandi.l.solutionem.s̃. de sol.Sol.glo.ꝙ hic nõ interuenit animo
1 nouandi.Et†ideo in ista mã distingue:Aut qs est in iudicio suo noĩe,& ad suam vtilitatẽ,& hẽt biduũ.Aut alieno noĩe,& ad alienam vtilitatem,& hẽt triduum.Aut alieno nomine, sed ad suam vtilitatẽ:& tũc aut ꝯstat hoc ĩ iudicio,vt qa agit tãq̃ ꝓcurator in rẽ suã:idẽ si defendit aĩo nouandi,vel vt ꝓcurator ĩ rẽ suã,& tũc hẽt biduũ,vt s̃. ꝓxi.§.& modo dixi. Aut hoc nõ apparet in iudicio:quia est vt simplex defensor:qa possibile ẽ ꝙ habebit regressum,& ꝙ nõ,& tunc hẽt triduũ,vt hic.Aut est in iudicio suo nomine,sed ad commodũ alienũ,& tũc dicerẽ codẽ mõ:Aut cõstat in iudicio,aut nõ.l.qui ex parte.& l.qui seruum.s̃.de inerrog.act. & sic super hoc standum est actis primi iudicij,nec super hoc attendentur nouæ probationes.

1 *Hæres emphyteutæ,si non soluit debitum canonẽ,an cadat à iure suo.remissiue.*
2 *Procurator si est vere contumax,an impediatur dominus appellare.*
Appellare non posse ob contumaciam,est pœna mera contumaciæ.
Contumacia vera est delictum.

§.Si aduersus. Iste est no. §.Not.ꝙ à tpe ꝯtumaciæ currit præscriptio.No.ꝙ cõtumacia procuratoris,in non appellando,nocet dño.¶Opp.ꝙ nõ ꝓcedat in absentem ante litem contes.qa nõ p̃ot ferri diffinitiua.l.fi.§.illud.C. de temp appel.nec post litẽ contestatã:quia tunc aut citatio peruenit ad notitiã,& nõ p̃ot appellari.Aut non peruenit ad eius notitiam:& tunc est sñia nulla ipso iure.Nec est opus appellare. Gl.
a rñdet,ꝙ fuit citatus ad domum,nec citatio ad eum peruenit : sed si ꝑuenisset,tunc esset verè ꝯtumax,& nõ esset opus appellare:ergo citatus ad domum fuit hic,& non ꝑuenit ad eius notitiam. l. ab eo.C.quõ,& qñ iudex.& l.4.§.toties.s̃.de dam. infe. Dixi in l. ex ꝯsensu.§.fi.s̃.de appel.dico ꝙ nõ auditur,nisi ex iusta cã. Quæ
1 est iusta cã.dic,vt gl.†Quæro,hr̃s emphyteutæ ñ soluit debitũ canonẽ,an cadat à iure suo?De hac q̃one dixi in l.cum filius. §.in hac.s̃.de verb.obl.& tetigi in l.a.d diẽ.e.tit.& Doct.in l.2.C.de iure emph.vbi gl.dicit,& ibi ꝑ Cy.in 12 q.,& ꝑ Dyn.extra de reg.iu.
2 c.si quis in ius.¶Quæro circa secundam partem,procurator †ẽ citatus,& est verè ꝯtumax,an impediatur dominus appellare ꝑ
b contumaciam veram procuratoris?Dic,ꝙ q̃nque ᵇ ex contumacia procuratoris vis procedere contra dominum,secundum solitum ordinem iudiciorum , & tunc bene potes facere,l.eum qui res.C.de procu.& C.de dignit.l.quoties. lib. 12. Quandoque vis extra ordinem dñm punire,propter contumaciam procuratoris & tunc non nocet domino,si illud non respicit ordinem iudicij. l.vnica.§.si procurator.s̃.si quis ius dicen.nõ obtemper.Modo ad propositum,propter contumaciam procuratoris potest procedi ad diffinitiuam sententiam. Item tacendo per triduum olim, hodie per decem dies perditur ius appellandi:& hoc ẽ ex ordine iudiciorum.Ideo taciturnitas præiudicat domino,vt hic:Sed esse verè contumacem est delictum:& non posse appellare propter contumaciam,istud est mera pœna contumaciæ , ideo domino non nocet,& quòd sit pœna mera contumaciæ , est tex.in l.contumacia.s̃.de re iudi.& hoc determinat Inno.in c.j.extra vt lit.nõ contesta.Præterea,vt dictum est , vera contumacia est delictum: sed hoc quòd delinquat,nunquam videtur mandatum, nisi specialiter iniungatur,d.l.vnica.§.si procurator.s̃. si quis ius dicen. non obtemp.& l.si procurator.s̃.de condic.indeb.& de his, quæ in fraudem cred.l.si pater.ideo talis contumacia non præiudicat domino:sed non appellare,potest non esse delictum : quia forte expedit domino non appellare,& ideo forte nõ appellando facit ſm mandatum & sic dño præiudicat.Sed si constaret,ꝙ fraudulenter colludendo omiserit appellationem,dñs potest appellare.argu.s̃.de dolo.l.cum à te.& l.eleganter.§.pe.Idem forte si euidenter apparet ex eisdem actis , quod procurator debuit appellare,& non appellauit,& sic,euidenter deliquit,tunc audietur dominus appellans.Et hoc est quod hic dicit tex.difficile est,vt hic audiatur:q.d.quandoque auditur,si collusio , vel gratia interuenerit euidens.Facit C.de pœna iud.qui malè iudicauit .l.fi. & qđ dixi in d.l.vnica.§.si procurator.supra si quis ius dicen. non obtemp.Idem si procurator nõ est soluendo,vel ex legitima causa fuit absens,vt hic dicit gl.& C.de appel.auth.hodie.

ADDITIONES.

a Alex.¶Peruenit.No,an sufficiat,ꝙ citatio,& notificatio sententiæ fiat ad domũ, vt currat tempus appellanti.No.etiam bal.in l.j.C.ex quib.cau.maior. & in l.ab eo.quomodo,& quando iudex.& quod ibi bar.& quod no.bal.in l.si is apud quem.C de lib.cau. & per Mod.in l.ex consensu.§.eum qui.s̃.de appel.& bal.in auth.hodie.C. de appel. & ĩ l.j.C.de temp.appel.
b Alex.¶Dic ꝙ quandoque. Adde bar.in l.fi.supra de in integ.resti.& in l.vnica.§.si procurator.supra si quis ius dicen.non obtemp.dicit tamen Inn.not.in c.j.in verb.item dicunt.vt lit non contest.ꝙ licet dominus possit appellare,poterit solum intra 10. dies à die latæ sententiæ,non à die scientiæ, ex quo causa pertractata est per procuratorem, & per istum tex.2.q.6,c.biduum.§.si aduersus.Nec obst.d.l.ab eo.quia ibi causa fuit ꝑ tractata cum domino vnde dicit tunc si contra contumacem præsumptum dominum & non verum fertur sententia,non transit in rem iudicatam nisi post decem dies à die scientiæ,in quo sciuit sententiam contra se latã,quod tene menti:quia ibi omnes Do. sequuntur.Quid in casibus,in quibus confessus non auditur appellans,an si confessus sit procurator,præiudicabit domino quo ad appellationem.Ant.dicit ꝙ non,in d. ca.j. quod videtur ibi sequi do.Io.et dixi post bar.in l.certum.§.sed an et ipsos.s̃.de confes. Et vide tex.no.in l.neque.& ibi bar.supra de fideicom.l.b.Et bal.in d.l.ab eo.C.quomodo,& quando iudex.dando intellectum ad hunc si §.quærit,si procurator amisit cãm, & scienter non appellauit,an dominus reuertens ,& hoc intelligens , post decem dies possit appellare?vide ibi not.& per eum in auth. hodie.C de appell. vbi tenet contra bart,& sequitur gl.hic.

LEX II.

1 *Procurator ad agendum, an possit appellare, & prosequi.*

Si procuratorio nomine. Vt velle ista lex, q͂ procurator datus ad agendum possit appellare, & prosequi. † Contra de l. inuitus. C. de procu. cum sua gl. Sol. Dn͂t q̃dã, q͂ procurator nõ tenet̃ prosequi. pōt tñ si vult vt hic. Glo. meli⁹ dicit C. de appel. l. si actor. & dicit q͂ procurator pōt prosequi nõ vt procurator, sed vt qlibet. Ad hãc legem r̃ndet in telligendo hic, q͂ nõ fuit prosecutus vt procurator, sed vt coniuncta persona. Vel aliter, & melius, ibi loquitur de procuratore speciali, cuius mandatũ p sñiam finit̃, ideo nõ pōt prosequi. hic in generali procuratore, cuius mandatum durat. De hoc videbitis. j. an per alium causa appellationis, &c. l. fi.

1 *Fideiussor qualiter debeat appellare, & sibi contrarius non auditur.*

1 §. Sed si alius. Not. practicam, si fideiussor vult appellare, † dicit q͂ suo nomine, & pro suo interesse, non nomine alterius. Item no. q͂ tota die allegatur hic §. q͂ qs sibi contrarius repellitur. Ratio: quia hic est cõtrarietas circa idẽ facit quod dixi s. de excep. l. nemo. & modum pronunciandi circa hoc, dixi s. de appel. l. à sententia.

§. Si pro eo. Opp. de l. nõ tm̃. s. de app. Duplex est sol. Vna est, q͂ hic in necessaria persona, ibi in alia q̃ ñ est ita coniuncta. Credo, q͂ sc̃da opinio gl. quam nõ tenet glo. sit vera: quia in d. l. nõ tm̃. fecit nomine alterius, nõ dicit suo noĩe, licet ad suam vtilitatẽ, & iõ putarẽ, q͂ intra biduũ appellaret, si ad suã vtilitatẽ: sed si vt quilibet, intra triduũ. Et q appellat p suo interesse, non appellat noĩe alterius, vt s. proximo §. sed si alius.

LEX III.

1 *Appellatur à relatione Principis, quando à relatione fuit deceptus. nu. 3.*
2 *Litis cõtest̃ si dicitur in sñia, visa litis contestatione, & c. an ex hoc probetur.*
4 *Iudex an possit recusari præstita satisdatione.*

Illud videamus. Op. s. eo. l. j. in prin. So, vt in gl. q͂ ñ appellat̃ ab ipsis literis, sed ab ipsa sñia. Op. s. de ap. l. j. §. j. Sol. eo mõ: vel aliter, vt p gl. hic soluit̃. Dic vt dictis legib. Sed op. q̃d à literis nõ appellat̃. l. j. §. j. i fi. s. de ap. Sol. hic loq̃t̃ de reclamatione. nõ de appellatione. l. j. in fi. C. de rela. Vel aliter, † à relatione appellatur, qa rescriptum principis parat plenum p̃iudiciũ, quando remissio fit de voluntate partium, vel p̃sidis. l. ad imperatorem. s. de appel. Et de hoc dixi plenè in d. l. j. §. q̃-
a situm. Et hoc inducebã ad qõnẽ. a In sñia ponit̃. Corã nobis lite ꝯtestata, &c. an illa sñia pbet litis ꝯtestõnẽ? Et dico, q͂ si sñia lata fuit partib. volentib. & præsentib. & non ꝯdicentib. sñia probat litis ꝯtestationẽ, & alia acta pcessisse. arg. huius legis: & l. 2. C. de rela. Et ita si fuit p̃sens tempore sententiæ, & non reclamauit, tunc probat acta pcessisse illam sententiam & dic, vt per Inn. ex de of. delega. c. cum in iure. & p Cy. in Auth. si qs in aliquo. C. de eden.
2 & l. emancipatione. C. de fid. inst. hoc intellige, q͂ † nõ pt à relatione appellari, nisi in ipsa relõne fuerit deceptus, vt s. de app. l. j.
3 §. j. ¶ † Vltimo, dicit glo. b ar. q͂ post satisdationẽ p̃stitã non potest
b obiici literis. In ꝯtrariũ est casus. C. de lit. contest. Auth. offerat̃. † vbi
4 post præstitam satisdationem, recusat iudicem. Facit quod dixi in l. quidam consulebant. s. de re iudic. Et istam quæstionem tangit Cy. in l. fi. circa fi. C. de spon.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Ad qõnem. Vide Bar. in l. acta. de re iud. & l. sciendum. de verb. obli. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & l. j. C. de rela. & Bald. in l. emancipatione. C. de fid. instru. & Inn. in c. innotuit. de eo qui fur. ordi. susce. in c. bonæ. de ele. in gl. in versi. præsumitur. per Sal. in l. j. C. de vsufru. in l. j. C. de contrahen. & commit. stip. & vide omnino Inn. in l. ex hac scriptura. in prin. s. de don. Io. And. in c. quoniam contra. de prob. per Ioã. Cald. in addi. suis ibi vide Roma. in d. l. sciendum. & omnino per Pet. de Anchar. in ele. j. de prob. & vide quæ dixi post Bar. in d. l. ex scriptura. Verum autem literis iudicis, in quibus narrat aliquid de facto credatur, dixi post Mod. in ca. significasti. de homi. Et dicit bal. in l. fi. C. de vsur. cogni. ver. & no. quod quando . q͂ qui petit executionem sententiæ, debet producere acta causæ vltra sentẽtiam, nisi esset lecta partibus præsentibus, & non contradicentibus, vel nisi post biennium, secundum bal. in l. j. in verb. extra quęro. C. ne lic. ter. prouo. quia tunc pro sententia quæ transiuit in rem iudicatam, præsumitur etiam pro rectitudine processus Probat ipse per tex. optimum in cap. cum inter vos. ad fi. de re iud. Et ad bar. hic adde bart. in l. prolatam. C. de sen. & bald. in d. l. j. C. ne lic. ter. prouo. & bal. in c. quoniam contra. de prob. & Imo. in l. 4. §. cõdemnatum. de re iud.

b Alex. ¶ Dicit gl. ad hanc gl. adde Sal. in l. si conuenerit. s. de iurisd. omni. iud.

De appellationibus recipiendis. Tit. v.

LEX PRIMA.

Non solent. a Vide gl. in verbo, q̃d mox. quæ incipit intra biduum. Et prima opin. est vera, b q͂ debet hr̃e ratum intra illud tempus, intra quod potest appellatio interponi. l. bonorum. s. rem rat. hab. quod tenent Dyn. & Specula. titul. de appellat. §. primo. versi. porrò. Item not. gloss. primam. Oppo. Instit. de satisda. §. fin. Solu. verè fideiubet, sed non videtur intercedere, vt iuuetur Velleiano. Sic s. de procu. l. fœminas. Simile in minore, in casu, q̃ quo potest alium defendere, vt C. de procur. l. exigendi. quod not. a multa.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Non solent. De ratione huius legis vide Bal. in l. alienam. C. de procu. & circa gl. & Bar. hic, vide Bal. in rub. C. de appel. & quod hic dicitur per Bar. tenet idem Arch. 2. q. 6. c. non solent in versi. in gl. j. inter. vbi allegat istum text. & d. l. bonorum. & Compostel. in c. statuimus. de ele. in gl. fi. in versi. sunt & alij. vbi dic t Arch. q͂ amicus potest appellare, sed Bart. in d. l. alienam. C. de procu. tenet quòd iuuetur Velleiano, & sic est contrarius. & quod solet dici, quòd non audiuntur appellantes nisi quorum interest, fallit nisi contra aliquos esset processum contra iuris dispositionem. Ita dicit Bald. in l. fi. C. de fideicom. liber. Et regulariter an ille, cuius non interest, possit appellare, vide Mod. in l. pen. s. tit. j. in fi. per Bal. in auth. hodie. C. de appel.

b Poma. ¶ Opinio est vera. Vide Alex. consi. 135. in versi. & hoc magis. vol. 2. & Oldr. 130. prope finem, & Alex. 101. vol. 2. vbi loquitur in fratre, qui appellauerat pro alio fratre, & Soc. 45.

LEX II.

1 *Delegans potest reuocare sententiam interlocutoriam sine appellatione, licet sit diffinitiua in illo incidenti.*
2 *Appellari ab interlocutoria non potest, nisi quando per appellationem à diffinitiua non potest esse consultum, vel per restitutionem in integrum appellanti, vel nulla diffinitiua speratur.*
3 *A sententia lata in momentanea possessione non appellatur: quia parit modicum præiudicium.*
Sententia lata in momentanea possessione quando pareret magnum præiudiciũ, quod nisi per appellationem posset reparari, tunc ab ea potest appellari.
4 *Appellari non potest in possessorio adipiscendæ, nec in possessorio recuperãdæ possessionis.*
5 *A Sententia lata in momentanea possessione, quando actor succubuit, quia aliud remedium non habet, nisi possessorium, vel reus nullum habet remedium, nisi retentionis, potest tunc appellari.*
6 *Appellatur in causis summariis, quando adest maxima læsio.*
7 *Appellatio ab interlocutoria non tollit effectũ sententiæ, nisi secuta victoria.*
8 *Executor, à cuius executione appellatur, licet executio per appellationem suspendatur, tamen poterit rem, super qua facta est executio, si est mobilis, sequestrari facere, & si est immobilis, eius fructus.*
9 *Appellatio interposita in causa momentaneæ possessionis non tollit sententiã, sed iudex eam exequitur salua quæstione proprietatis, recepta promissione, quòd res erit salua.*
Intellige prædicta procedere, quando causa proprietatis faciliter agitari pōt: alias res remanebit apud reum donec appellatio fuerit terminata.
10 *A sñia lata in causa momentaneæ possessionis appellatur de iure canonico.*
11 *Appellatio ab interlocutoria, est ius, quo propter grauamen illatum à minore iudice, quod per appellationem ab actu sequente non pōt retractari, seu restaurari, iudex superior prouocatur, & in euentum victoriæ tota causa deuoluitur & reprobat diffinitionem Hosti.*
12 *Appellare à citatione quando quis possit.*
13 *A sententia lata super cõpetentia, vel incõpetentia iudicis, pōt appellari.*
14 *Persona quãdo grauatur ad aliquod factũ cohærens personæ, potest appellari.*
15 *A sentẽtia lata super legitimatione personarum, an possit appellari. vbi quod circa procuratorem sic: in tutore distinguit: in principali persona non.*
16 *Sententia lata ad vlteriora esse, vel nõ eẽ procedendũ, quãdo possit appellari.*
17 *Sententia lata super exceptione dilatoria, potest appellari, & quando non.*
18 *Missione in possessionem ex primo decreto facta nõ appellatur, nisi acquireret̃ misso ius acquirendi fructus: quia tunc appellatur, & quando hoc fit, ibi.*
19 *Reus veniens post interpositum primum decretum, & allegãs aliquã causam, propter quam non tenetur expensas resarcire: & iudex pronunciat ipsum non audiendum, nisi refectis expensis, potest ab hac pronunciatione appellare.*
20 *Pars, quæ non admisit missum in possessionem ex primo decreto, si condẽnatur ad interesse, potest appellare.*
21 *Appellari à secundo decreto potest, nisi sit prolatum contra latitantem.*
22 *A dilatione nimis breui data non potest appellari.*
23 *Iudex si denegat secundum dilationem, potest appellari, si facultas probatiõis deperiret: quia testes essent senes, valetudinarij, & cætera: vel immineret casus instantis periculi in persona testium, alias non.*
Consilium q͂ quãdo appellatur à denegatiõe secundæ dilationis, cã grauaminis exprimatur, & quod etiam deducatur, quando petitur secunda dilatio.
24 *Dilatio quando datur nimis magna: vel secunda cum non debeat dari, quando possit appellari.*
25 *Iudex si admittit probationes, quas non debet, an possit appellari, & quãdo.*
26 *Appellatur ab interlocutoria regulariter, quando per appellationem à diffinitiua non potest reparari perfectè, quin aliquale præiudicium faciat.*

a Ante sententiã. a Ab interlocutoria, quæ ĩfert grauamen, q̃d nõ pōt reparari p appellationem à diffinitiua, appellari potest. h. d. ſm lect. Ioã. verã. Aliorum lec nõ placet: quia nõ pōt esse cõsultũ p appellationẽ à diffinitiua, ab ĩterlocutoria nõ appellat̃. l. j. ĩ fi. s. de app. ¶ Op. C. quor. ap. nõ reci. l. añ sñiam, & l. 2. C. de epis. aud. Gl. soluit, q͂ vbi interlocutoria meretur executionẽ, tũc ab ea appellat̃, vt hic: ĩ ꝯrio ñ: qa ñ meretur

ADDITIO.

a Alex. ¶ Ante sententiam. De materia huius legis vide Bal. in l. 2. C. de epis. audien. qui in multis contrariatur dictis Bar. hic.

mereŕ executionē. Sed ista sol. nō placet: qa interlocutoria in momētanea possessione mereŕ executionē, & tñ ñ appellaŕ. l. j. C. si de mo. pos. fuerit app. Soluūt alij, ꝙ hic spāle. Et rō est: qa tale grauamē nō pōt reparari ꝑ appl'onē à diffinitiua. ¶Opp. de l. arbitro. §. q sat. cog. Gl. in verb. qōnē. soluit, ꝙ si ibi intelligaŕ ꝙ fuit cōmis-
a sus solū vnus articulus, as. de approbatione fideiussorum, tūc fuit diffinitiua illius articuli illa approbatio. Si vero fuit cōmissa tota
1 cā tūc est ibi spāle. sed nō † credo verū, qa dixi in l. fi. §. à qb. appel. nō licet ꝙ delegās ꝑt reuocaŕ sine appl'one sniam interlocutoriā licèt sit diffinitiua in illo incidēti. Dic ergo, ꝙ ibi est spāle, vt hic: qa ꝑ appl'onē à diffinitiua nō ꝑt tale grauamē reparari. s. n. dedit mihi fideiussores nō idoneos, qūo possū appellare à diffinitiua, q est lata fm me? ¶Tertiò opp. de l. ītra vtile. §. de min. glo. hic soluit plurib. mod. & fm vnā lect. ibi obst. & soluit gl. ꝙ ibi talis erat interlocutoria q decidit quasi totā cām: secus in interlocutoria, q decideret vnū articulū, vl' capl'um, qđ qual'r ꝓcedat, statim dicā. ¶Op. C. de ꝑua. l. ꝑuaricationis vbi dr, ꝙ dēt ꝓnunciari sup illo emergēti? Gl. soluit, & dicit, ꝙ licèt ꝓnūcieŕ, ñ tñ appellaŕ. Sed nōne illa interlocutoria decidit quasi totā cām, plus q̄ in d. l. intra vtile. & tñ vides, ꝙ nō pōt appellari: credo ꝙ in d. l. intra vtile. nō sit sola rō ista, ꝙ decidit totā cām: qa idē esset in qualibet interlocutoria sup ꝑiudiciali. Sed credo, ꝙ rō sit: qa si est maior, & ꝓnūcieŕ ꝙ sit minor, tūc ñ ꝑt illud reparari ꝑ appellationē à diffinitiua: qa in quolibet actu pōt minor petere restōnē in integrum. l. minor. 25. annis omissam. §. de minorib. Idē forte iudicaŕ ꝑ aspectū, q nō erit tpe sniæ ferendæ, & iō ꝓbatio ætatis dr cā, q regrit celeritatem. Quod apparet: qa pōt agitari die feriata. l. 2. §. de feri. ¶Op. C. de app. l. si qs ꝓuocatione. Sol. ibi erat qđam executio cū iniuria. & ab illa appellaŕ, vt l. ab executore. §. de appel. Alia lect. ē, ꝙ ibi appellaŕ ab iniuria facta, nō ꝙ postq̄ receperit alapā, appellet, sed renunciat, & renuit suam iurisdōnē. & supponit se iurisdi-
b ctioni maioris, vt C. si quacunq; ꝑdi. po. l. j. & hoc tenet b Gul. de Cug. in l. si ab arbitro. §. q sat. cog. ¶Op. de l. ab executore. in prin. §. de app. Sol. ibi est interlocutoria, q ferŕ post sniam, & sic nō speraŕ alia diffinitiua: vnde ꝑ appellationē à diffinitiua ñ ꝑt esse ꝯsultum: & ideo hic dicit, ante sententiam. Op. de l. ait ꝑtor. §. ꝑmittitur. §. de minori. Sol. ibi ñ sperabatur aliqua diffinitiua, ideo appel
2 latur. Facit pro hoc l. Titia. §. de accu. Ex his ergo † habes bř do-
c ctrinam, c quā dat iurisconsultus in l. j. §. quæsitum. §. de app. ꝙ ab interlocutoria nō pōt appellari, nisi qñ ꝑ appl'onem à diffinitiua nō pōt esse ꝯsultum ꝯ grauamē illatum, ꝑ in integrum restitutionem: vel non pōt reparari: qa nulla diffinitiua speraŕ ferri. vel post diffinitiuam fertur interlocutoria. Idem ꝯtingit in hoc casu legis nřæ, & in casu d. l. arbitro. & in casu d. l. intra vtile. sup. de minori.
d ¶Quæro, d quæ est † ratio, qđ à snia in momentanea possessio-
3 ne non possit appellari? Non est verum, quòd ea sit ratio: quia est interlocutoria: sed dic, ꝙ quia patit modicum præiudicium. Hoc tenet gl. hic, & dixi in l. qđ iussit. §. de re iud. quia damnum tale ꝑt reparari per iudicium petitorium. vt not. C. si de mod. pos. fue. ap. l. j. & iō puto. qđ si ꝑ sniam latam super momentanea possessione pararetur ꝑiudicium tale, ad quod non esset alio modo consultū ꝙ tunc posset appellari, per hanc legem, & rōnes quas allegat in interlocutoria. Exemplum, in l. qui exceptionē. §. si pars. §. de ꝯdi. indeb. Non. n. posset ad illam retentionem aliquo iudicio esse cō
* sultum, * si perderet in illo possessorio: & ideo text. C. in rubro, & in nigro dicit, si de momentanea possessione. &c. hoc est, de possessione quæ momento duratura est, hoc est, qñ de possessione quæritur solum causa ordinandi litem circa iudicium petitoriū,
4 vt d. l. j. C. si de mo. possess. Et hoc † est iudicium retinendæ possessionis, secundum omnes, vt ibi no. sed in iudicio adipiscēdæ possessionis, gl. tenet idem, vt no. in d. l. j. quod intelligo, quando ille qui conuenitur, deiectus est, & appellat, qui occupauerat bona defuncti, vel bona defuncti vacabant. l. quisquis. C. quor. app. nō recip. Et idem in iudicio recuperandæ. Nulla enim fit ei iniuria, si res reponitur in pristinum statum. Sicut enim ante poterat pe-
5 tere, ita modo poterit. Sed † si actor succubuerit, quia forte non habet aliud auxilium, nisi possessorium, vel si succubuerit reus, q non occupauit, qui non habet, nisi remedium retentionis, tunc puto ꝙ possit appellare. Hoc. n. non reperio prohibitum, & reputo ꝙ possit appellare. Pro hoc vř camanet regula gňalis l. & in maioribus. C. de appel. Pro hoc vř casus. §. de appel. l. creditor. §. iussus. vbi in actionib. ad exhibendum quæ minoris ꝑiudicij sunt quam restitutio possessionis, tñ ꝑt appellari specialiter, quando deuenitur ad æstimationem, & sic nō potest reparari per iudicium petitorium. Præterea video, ꝙ si omittitur ordo petitorij, & possessorij, pōt appellari, vt C. de appel. l. j. quare ergo nō pōt appellari, si ꝯ iustitiam mihi ius possessio-
6 nis aufertur, qđ plus est? Præterea, † in causis summariis potest appellari, vt C. quor. ap. non reci. l. j. licet possit ꝑ aliud iudicium reparari, vt §. de his qui sunt sui, vel alien. iur. l. pe. non tamē sine difficultate, & sine magna læsione. Pro hoc facit quod ĵ. dicā, quòd qñ ab interlocutoria illatum grauamen ñ pōt reparari sine graui læsione, pōt appellari. Possumus etiam dicere, ꝙ prædictis nō ob-
e stat C. si de momen. poss. fue. app. l. j. nam ibi non dicitur, ꝙ non possit appellari: sed ꝙ non obstante appellatione sententia sortitur effectum. Nam appellatio à diffinitiua tollit effectum sente n-
7 tiæ. l. j. in fin. §. ad Turpill. Sed appellatio † ab interlocutoria non tollit effectum īterlocutoriæ, nisi secuta victoria, vt infrà dicam.
8 †Itē si appellatur ab executione, licèt debeat suspendi executio non tamē in totum: quia executor, à quo appellatur, potest rem, cuius possessionem receperat, sequestrari facere, si est mobilis, vl' fructus rei immobilis faciet sequestrari. C. quor. ap. non reci. l. ab executione. Et quod ibi loquatur de iudice exequente, patet ex eo, quod ibi dicitur de fructibus, qui erant tempore appellatio-
9 nis. Hoc ꝓmisso † sententia lata in causa momentaneæ possessio-
f nis licèt sit diffinitiua, f vt dictum est, tamen in hoc habet naturā interlocutoriæ: quia per appellationem talis sententia non tollit & iudex poterit eam exequi salua proprietatis qōne, hoc est, qđ iudex ab eo cui restituit promissiones, & fideiussiones recipiet, ita quòd res non possit perdi, quin sit salua in causa proprietatis. Intelligo quando illa causa potest agitari & faciliter, quod apparet ex eo, quod dicit ibi, momento &c. aliàs durabit apud eum, quo ad per iudicem appellationis aliud fuerit iudicatum vt dicit tex. in d. l. ab executione. Et aduerte: quia loquitur ibi, quando executor excedebat capiendo possessionem, & sic in illa executione erat magis quæstio possessorij, quàm petitorij, & ista quidem
10 æqua sunt, & iuri consona. De iure † canonico g non est dubium
g quod in causa momentaneæ possessionis potest appellari. Item habet vim appellationis ab interlocutoria in hoc, quòd quando appellatur, debet inseri causa. Ita videtur sentire Io. And. in c. pa-
11 storalis extra de offi. deleg. ¶ † Redeo ad materiā legis, & primo quæro, quid est appellatio ab interlocutoria? Host. in c. vt debitus. extra. de appel. in com. quod ponit in sum. diffinit sic. Appellatio ab interlocutoria est ab audientia minoris iudicis ad superiorem propter grauamen illatum, vel comminatum, prouocatio facta. Ista. n. non est bona diffinitio, nam diffinit actum appellandi, non ipsam appellationem, vt dixi §. de ap. l. j. reprehendendo diffinitionē appellationis. Præterea, si inferior grauat me denegando mihi ius, vado ad superiorem, vt eum cogat, quòd reddat mihi ius, vt in Auth. vt diffe. iudic. §. si verò. & tamen non est appellatio, C. vt lit. ꝑ enden. l. j. & in Authen. de man. princi. §. si tibi. versic. alioqui. Præterea, illud quod dicit de grauamine comminato licèt tangatur per gloss. C. de appellation. lege si quis prouocatione. debet intelligi, quando comminatur tale quid, quod per appellationem à diffinitiua, vel ab ipso actu nō posset reparari, vt in casu huius legis: secus si comminaretur se daturum

ADDITIONES.

a Ale. ¶Vnus articulus. Sed dum ista gl. hic vult, ꝙ si committitur vnus articulus tm̄ delegato, qui super eo ꝓnunciauit, quod à tali pronunciatione appellatur tāq̄ à diffinitiua hoc reprobat Bal. in l. ante sententiam. C. quor. appel.
b Pom. ¶Et hoc tenet. Vide Lud. conf. 320. an posit appellari à sententia lata in possessorio.
c Ale. ¶Doctrinam. Sed adde, ꝙ bar. in l. ante. C. quo. app. tenet, quod ab interlocutoria decidente totum negotium posit appellari.
d Barb. ¶Quæro. Istud voluit Bal. in d. l. j. ego tetigi in cap. j. de cau. poss. & propriet. Sal. tñ in d. l. j. tenet cōtrariū. ¶Ale. Vide ad q. bar. Bal. in l. 2. ad fin. C. de epis. aud. vide gl. expressam, & no. 2. q. 6. si quis ausus. & no. per Ang. in conf. 9. incipiente, casus est, pronunciatum fuit vbi tenet, ꝙ licet non posit appellari à snia diffinitiua lata in possessorio, tamen potest appellari à qualibet interlocutoria lata in dicto possessorio, ante dictam diffinitiuam. Ratio est: qa grauamen illatum per dictam interlocutoriam, non est reparabile ab ea, qđ est no. Et hoc voluit Inn. fm eum in c. significauerunt. ir. vers. appellasset. de testib. Et istis adde Ia. But. in l. ante sententiæ tempus. C. quor. app. Et quid si egi. petitorio, & possessorio simul, & succubui, & appellaui, an pendente appellatione poterit fieri executio. vide Guid. de Suza. in d. l. j. C. si de momen. pos. qui tenet ꝙ nō & Bal. ibi. & ad Bar. hic, vide quæ scripsi post Mod. Inst. de act. §. quadrupli. Et dicit no. bal. in l. consentaneum. in vers. quæro, nunquid à tali missione in possessionem. C. qūo, & qñ iud. ꝙ etiā in possessorio appellatur, si appellandi ratio sit in promptu quod reputat no. Et dicit etiam Bal. in l. post sniā. C. de sen. ꝙ si huic appellationi fuit delatum, potest obtinere appellans, & ibi eum videas, Et pro limitatione eorum quæ hic dñr, vide omnino bal. in d. l. j. C. si de mo. pos. Adde, ꝙ ab interlocutoria lata sup possessorio, posit appellari, non à mero possessorio. Bald. conf. 83. lib. 1. Et an posit appellari à mero, & à mixto possessorio, vide eundem bal. conf. 280. 5. lib.
* Clau. ¶ Consultum. Idem est in captura, vt ponit Ale. post Pau. de Cast. in l. 4. §. condemnatum. §. de re iud.
e Ale. ¶L. j. Contrarium tenet Bal. in d. l. j. & vide bal. in l. cum clericis. ad fi. C. de epis. & cle.
Alex. ¶Sit diffinitiua. Sententia lata in causa possessionis est diffinitiua, vide per Mod. in rub. de re iud. Bar. & Bal. in l. post sententiam C. de sen.
g Ale. ¶De iure canonico. De iure canonico ꝑt appellari à snia possessionis, vide ꝑ Mod. in l. fi. §. iussus. de app. & qđ dixi in l. j. C. si de mo. poss. post Bar. & an appellatio à possessorio requirat expressionē cāæ, adde bal. in l. j. C. si de mo. poss. De ista materia appellationis ab interlocutoria qđ sit & de eius effectu vide bartol. in l. ait prætor. §. permittitur. de min. & in l. intra vtile. eo. tit. & in l. Aemelius, in fi. eo. ti. & bal. in l. cum clericis. de epi. & cle. Et qñ videtur renunciare appellationi, vide in l. ad solutionem. C. de re iud. Spe. in ti. de app. §. inquibus.

rum interlocutoriã ꝯ̃ eum. Tunc.n. posset ab ipsa interlocutoria
appellari, si eius esset nãæ, nõ ab ipsa cõminatione, arg. d. l. j. §. q̃ si-
tum. s̃. de appell. Dic ergo ꝙ appellatio ab interlocutoria est ius
quo propter grauamẽ illatũ à minore iudice, qđ ꝑ appellationẽ
ab actu sequẽti ñ pt restaurari, seu retractari, iudex superior pro-
uocat, & in euẽtũ victoriæ tota cã deuoluit. Quod sit ius, declara
tur s̃. de app. l. j. Quod aũt dixi, in euentũ victoriæ cã deuoluit, per
hoc differt à diffinitiua, q̃ statim deuoluit, vt s̃. dixi, & ĩ. dicã, ꝓbat
de app. c. nõ solũ. lib. 6. ¶ Scđo pricipaliter q̃rit, à qb. interlocuto-
riis possit appellari? & hoc ꝑ oẽs partes iudicij ꝓsequamur. Primò
12 † an liceat appellare à citatione? a Canonistæ dñt, ꝙ sic, siue quis
a grauet in citatione: qa, assigneť terminus breuis, vt ex de dila. c. 1.
siue citeť ad locũ suspectũ, vt ex de app. c. ex parte. in tñ ꝙ fm In.
nõ est necesse, ꝙ pars pueniat ad iudicẽ, & locũ tutũ assignari pe-
b tat, licet Host. ꝯ̃. Sđ Io. An. tenet opi. b Inno. in d. c. ex parte. Et eadẽ
rõne vr̃ idẽ, vbicunq; qs ꝑ citationẽ grauat, siue ꝑ defectũ iurisf-
dõnis eius, q̃ citat, siue ꝑ priuilegiũ ꝑsonæ citatæ, siue rõne rei, su
per qua litigat, fm eos, arg. ex de dila. c. 1. & qđ no. i c. 2. ꝑ Inn. Sed
de iure ciuili, puto qđ siquidẽ ad locũ suspectũ citeť qs citatione
reali, vt ꝑsona l'r ducat, ꝙ tũc possit appellari: qa tale grauamẽ nõ
pt reparari ꝑ appellationem à diffinitiua, arg. huius l. Si vero citeť
citatione verbali tunc siquidẽ in citatione exprimiť aliqđ, ꝑ qđ
c appareat, manifestè, ꝙ nõ teneť ire, c certũ est, ꝙ citatio nulla est, l.
si cũ dies. §. pe. s̃. de arb. & no. in l. 2. si qs in ius voc. non ier. plenè ꝑ
Inn. in d. c. 2. de dila. Si vero in citatione non exprimať aliqđ tale,
d tũc siquidẽ est notũ iudici, d ꝙ citatus ire nõ teneť, citatio est ipso
iure nulla, vt no. in l. q̃situm. s̃. de re iud. Probať de re iud. c. pasto-
ralis. in cle. Si vero iudici nõ est notũ, tunc citatio valet, d. l. 2. si qs
in ius voca. non ier. de iud. l. si qs ex aliena. & neutro dictorũ ca-
suum appellare põt de iure ciuili, tũ ꝑ regulã, q̃ est ꝙ ante sñiam
nõ põt appellari, vt C. quo. app. nõ reci. l. ante sententiam, & de e-
pis. aud. l. 2. & de iud. l. apertissimi. tum qa tale grauamen pt repa-
rari ꝑ appr̃one à diffinitiua, vl' ab alio actu, q̃ seqť post citationẽ, si
talis ẽ, à quo possit appellari: ergo à citatione no appellať. d. l. j. §. q̃
situm. s̃. de appel. Quod dico, ꝙ pt appellari à diffinitiua, q̃ sequiť,
nõ est dubiũ. Ab interlocutoria pone exẽplũ, puta ꝑ contuma-
ciam bona annotanť, vel poniť in banno q̃ annotatio seu bannũ
non tollitur per ꝯdẽnationẽ, q̃ sequereť sup delicto, l. j. s̃. de req.
re. ab isto bãno, seu annotatione poterit appellari, vt C. si pen. ap.
mors inter. l. 2. fm vnum intell'm. verumtñ leges dñt, qđ tales cita
ti si habuerunt iustam cãm non ꝯparãdi restituũť ñ aduersus cita
tionem, qa hoc nulla lege cauet: sed aduersus sñiam, vel actũ a-
liũ qui emanauit vigore illius citationis, vt s̃. de in integ. rest. l. fi.
13 & de re iud. l. q̃situm. ¶ † Secundò q̃ro, qa post citationem dispu
tať đ ꝑsona iudicis, an à ꝓnunciatione, qua quis pronũciat se iu-
dicẽ esse, vel nõ esse, pars possit appellare? De iure cano. nõ est du
bium, ꝙ pt appellare per regulam generalẽ, qa potest appellari à
quolibet grauamine. De iure ciuili. Gl. dicit qđ pt, vt no. C. ne fil.
e pro pat. auth. habita. in fi. gl. qđ puto verum. e Nam si pronunciat
se nõ esse iudicẽ, post interlocutoriam istã nõ speratur alia: ergo
põt appellari, vt dictum est. Aut pronunciat se iudicẽ cũ nõ sit, &
tũc tale grauamẽ ñ reparať ꝑ appellationem à diffinitiua. Nã ista
vexatio, ꝙ cogať coram nõ suo iudice litigare, non pt tolli, sicut
nec tortura, vt hac lege. Nã executio talis ꝓnunciationis fit coer
cendo personã, vt s̃. de of. eius cui man. est iurisd. l. j. & l. consenta
14 neum. C. quõ, & qñ iud. ergo, &c. † Eadẽ rõne idẽ dico vbicunq;
ꝑsona grauať ad aliqđ factum cohærens ꝑsonæ. hoc. n. si fit nullo
appellationis remedio poterit tolli. l. in bello. §. factæ. ĩ. de cap. &
postli. reuer. Secus si esset factum nõ cohærens ꝑsonæ, vt restitue-
re possessionẽ, vt s̃. dixi. Et hoc facit ad multa, q̃ ĩ. diceť. Præterea,
ꝗ negat iudicẽ esse aliquẽ, diffinitiuã, sñiã diceret nullã, ñ aũt ap-
pellaret: & sic stante ꝙ non sit iudex, non põt sequi sñia, q̃ sit sñia
15 vera. ¶ † Tertiò, quia post legitimam personã iudicis, consueuit
quæri de ꝑsonis litigantium, quæro; an à pronũciatione ꝙ pars
habeat legitimã ꝑsonam standi in iudicio, vel nõ, posset appella-
ri? De iure can. nõ est dubium, sed de iure ciuili examinemus. pri-
mo in procuratore, si quidẽ pronunciatur nõ esse procuratorẽ,
potest procurator appellare: quia cum eo nõ speratur alia diffini-
tiua. Si vero pronunciatur, procurator aduersarius si grauatur, pt
appellare, qm̃ ex hac pronunciatione nõ efficiť procurator, nec
acta cũ eo præiudicarent dño, l. cum non iusto. s̃. de collu. dete. &
no. in vlt. q. C. de fur. l. fallus. ideo, si procederetur, & vinceret ad-
uersarius non prodesset: nec per appellationem à diffinitiua istud
grauamen potest reuocari, sicut diximus s̃. qñ non idoneus fide-
iussor approbatur. l. si ab arbitro. s̃. qui sat. cog. & s̃. ti. 2. l. fi. Sed in
tutore, si iudex pronunciat eum non esse legitimũ tutorẽ, idem
quod in ꝓcuratore, eadẽ rõne. Si vero pronunciat eum esse tuto
rem, tunc siquidẽ adiecit iudex, decernens ratum esse, qđ eo au-
ctore factum erit, non pt aduersarius appellare, qa nõ grauať, qm̃
valet gesta ꝑ eum, vt s̃. qđ fals. tut. auth. l. j. §. idẽ Pomponius. Si ve-
ro pronunciat ipsum esse legitimum tutorem simpl'r, tunc pos-
set appellari, sicut in procuratore, quia gesta ꝑ eum non præiudi-
cant pupillo, vt C. in quib. cau. in integ. resti. non est necess. l. si tu-
tor. Si vero in principali ꝑsona iudex pronunciat eum non hr̃e
legitimam personam standi in iudicio, vel si prounciat eum nõ
esse legitimum, vt minorem, ex aspectu, tunc non potest appel a
re, quia non grauatur, qm̃ statur huic pronunciationi, n si sit per-
sona, cui possit imputari, quia debebat scire veritatem. l. minor
25. ann. ex aspectu, s̃. de mino. & sic potest intelligi s̃. de min. l. ait
16 prætor. §. permittitur. ¶ Quartò quæro, † quia post examinatas
ꝑsonas, disputať sup obiectis ꝯ̃ libellũ circa seriẽ ipsius, vtrum si
iudex pronunciat non esse procedendum, vl' ẽe ꝓcedendũ, non
obstantib. obiectis contra libellum, pars q̃ grauatur, an possit ap-
pellare? De iure can. non est dubium, quod potest, vt extra de ap.
c. significantibus, vbi si non facit declarari rem, quæ obscurè po-
sita esset in libello, appellatur. De iure vero ciuili si quidem pro-
nunciat non esset procedendum, certum est quod potest appella
re: quia non speratur alia diffinitiua. Si vero pronunciat esse pro-
cedendum tunc si quidem exceptiones continebant aliquid, ꝑ
quod simpliciter super libello non erat procedendum, tunc po-
test appellari. Vexat enĩ me ĩ litigãdo, ꝙ grauamen ñ poterit tolli
ꝑ appr̃one à diffinitiua, vt hic. Si vero ñ impediebat simpl'r, sed re
q̃rebat ꝙ pars declararet vel rẽ, vel cãm, vel aliud simile, tũc ẽ du-
bium. Posset. n. eligere rẽ, vel cãm, super qua simpl'r non deberet
procedi, & posset eligere cãm sup qua eẽt ꝓcedẽdũ. In dubio ãt
interpretamur ĩ cãm impediẽtẽ. l. sufficit. s̃. de ꝯd. inde. Dicã ergo
posse

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Appellare a citatione. Adde bal. in l. 2. C. de epis. aud. Adde no. In. in c. ꝑ-
senti. de resc. & per aliquos Do. in l arbitro. s̃. q. sat. cog. Et adde, ꝙ Bar. in ex-
traua. ad repri. in ver. per edicta, dicit, ꝙ si iudex ciuilis hodie citet ꝑ edicta
extra casus positos in cle. j. de iud. ꝙ dr̃ partem grauare, & põt appellari. sed
Imo. tꝫ hic cõtrariũ in l. 4. §. prætor. s̃. de dã. infe. & ibi dixi post Bar. facit qđ
no. Bar. in l. j §. præsides. s̃. de req. re. Et quis possit citare ꝑ edicta, vide ꝑ Bal.
in l. 2. C. quõ, & qñ iud. Et de hac citatione, vide in Authẽ. si vero de crimine.
C. de fal. & in Aut. q. semel. quõ, & qñ iud. Et q. d đ absolutoria ab obseruatio
ne iudicij, an ab ea possit appellari, vide bar. in l. Titia. s̃. de accu. Et an à cita
tione omissa possit appellari. vide Bal. ꝙ sic, in l. ab executione. C. quor. app.
¶ Adde, an liceat appellare nuncio citante. bal. cons. 323.

b Ale. ¶ Opi. Inn. Vide Imo. in l. recusare. §. si quis alio ad Treb.

c Alex. ¶ Non tenetur ire. Ad hoc bene facit tex. in c. si duob. de app. quod not.
Host. & Doc. in c. cum ordinem. de rescrip. Et ad materiã vide omnino Imo.
post do. An. in c. super literis. de rescrip. & dixit d. Ant. ꝙ vbi exemptio iurisdi-
ctionis est notoria, ꝙ non tenetur quis comparere, per ea quæ habentur in d.
cle. pastoralis. de re iud. sed Imo. ibi tenet contra quia notorium non releuat
ab onere proponendi, vt dixi in l. ciues. C. de appe. & respondet ad d. cle. pa-
storalis. quòd ibi releuatur ex eo, quia nõ poterat sine periculo proponi, qa
citabatur quis ad locum notoriè non tutum, secus quando ad locum tutum.
cap. accedens. 2. vt lit. non conte. & vide gl. in d. c. super literis. in verbo, nisi
forsan. Et ad prædicta vide bal. & Angel. in l. vt perfectius. C. de anna. excep.

d Ale. ¶ Notum iudici. An exemptus clericus teneatur comparere. Pau. de Lea
zar. in cle. j. de exces. præla. dicit ꝙ tenetur comparere ad allegandum priuile
gium, aliàs tenet sententia ordinarij, de priuil. c. cũ persona. in 6. quod est ve-
rum, fm eum nisi exemptio esset notoria, de hoc. 2. q. 6. si episcopus. & de ac-
cusat. ca. veniens. Ex quo infert Pet. de Anch. in d. cle. j. ꝙ clericus citatus à se-
culari, non tenetur comparere, ex quo eius exemptio est corpori iuris in-
clusa, & per cõsequẽs notoria, vt in c. nullus iudicũ. de fo. cõpe. & facit quod
no. 23. q. 8. cõuenit. & in Spe. de cita. §. j. ad fi. ver. sed pone, cũ laicus. fm Paul.
Sed aduerte, Io. And. in mercu. in regula, scienti ponit circa prædicta duas
q. Prima, si exemptus submisit se iurisdictioni ordinarij ignorãtis ipsum exẽ
ptum, an valeat sententia, quam tulit contra ipsum sibi non parentẽ. Secũda
si iudex laicus citauit verè clericum, qui tamen cõi opinione laicus putaba-
tur, quem, quia non comparuit, exbanniuit, an teneat bannum? Dicit, quòd
non, & ibi plenissimè distinguit, quando citatus teneatur comparere, vel nõ
Et ad prædicta omnia vide Pet. de Anch. in d. cle. j. de exces. prælat.

e Ale. ¶ Puto verum. Cum bar. hic etiam concordat idem Bar. in l. 2. s̃. si quis in
ius voc. non ier. & adde tex. in c. significante. de rescr. vbi à pronunciatione,
per quam iudex pronunciauit tacitè, vel expresè se iudicem, potest appella
ri, quem tex. ad hoc ibi no. Docto. Et adde, ꝙ istud est clarum de iure Can. &
ẽt de iure ciuili: vt hic habetur Et adde no. in l. 2 C. de epis. aud. & sentit Inn.
quod s̃. in c. super literis. de rescr. imò talis sententia non pt per iudicem re
uocari. c. significasti. de offi. deleg. dixi in d. l. quod iussit de re iud. Sed an ad
uersus eum possit peti restitutio, vide Imo. in l. quidam. de re iu. Et no. in ma
teria, ꝙ aliud est sñiare, aliud grauare. Nam si sententia non est lata de iure
etiam si in effectu non grauet, põt ab ea tanquã ab iniqua appellari. l. ait ꝑ-
tor. § permittitur. de mino. Sed à grauamine nisi grauet, non potest appellari
quia esset implicare contradictionẽ. ita dicit Bal. in c. 1. §. iudices. de pac. iu.
fir. & dicit Bal. in l. post sententiam. C. de sen. ꝙ si quis ñ grauatur in iure suo
non potest appellare, alle. Inn. in c. breui. de iureiur Et adde quòd idẽ quod
Bar. hic tenet Abb. in c. quod super eo. de appel. Et ab extra de materia, adde
ꝙ si iudex dissimulat audire, & non procedit, nec interloquitur, ꝙ ab eius
tarditate ñ potest appellari fm bald. in l. fi. C. de sen. sed debet superior adiri.
Et ꝙ à sententia, qua pronũciatur probatum esse, vel non, possit appellari, vi-
de bal. in l. ante. C. quo. app. & bal. in l. arbitro. s̃. qui sat. cog. Et no. fm Barto.
quia si lata est interlocutoria, à qua non possit appellari de iure ciuili, debet
saltem ille contra quem lata est petere quòd reuocet eã per regulã l. quod
iussit. ff. de re iu. aliàs si non petit, videtur sententiæ acquiescere, & non re-
uocaretur per appr̃onẽ à diffinitiua, nisi in casib. de q̃b. in c. fi. de app. in 6. &
de iure in hoc non posset in aliis casibus, quia acquieuisse vr̃. Ita notabiliter
dicit bar. in d. l. quod iussit, & bene. Adde an appellari possit a sententia, qua
quis se facit iudicem competentem, bal. cons. 242. i. lib.

17 posse appellari, vt dic. c. significantib. ¶ † Quintò quæro, si obijciatur aliqua exceptio dilatoria, & iudex super ea pnūciauit, an pars, quæ grauatur, possit appellare? Rñd. si quidem pronunciauit non esse procedendū obstante exceptione, tunc idem est, qđ absoluere ab obseruatione iudicij, & tunc non est dubium, φ pōt appellari ēt de iure ciuili: quia non sperat alia sñia super dicta instantia. Si vero pronunciauit esse pcedēdū, cū nō dēret, tūc potest appellari, si exceptio q̄ opponebat, erat legitima, cū tale grauamē nō possit reparari per appellationem à diffinitiua. Si. n. iudex cogit me litigare tēpore, quo non debeo, talis molestia non poterit tolli per appellationem à diffinitiua: quia ptinet grauamen ɔsistens in facto, qđ cohæret psonę, vt dictū est. Pro hoc est casus j. eo. l. eius qui ideo, vbi ideo reprobatur appellatio: quia exceptio dilatoria non fuerat iusta ergo à ɔrio pt appellari, vbi proponeret exceptio dilatoria legitima. Et idē vr̄ dicēdū peandē rōnem in omni exceptione, q̄ opponit ad pcessum, ēt si sit peremptoria, vt exceptio rei iudicatę, tran-
18 sactionis, iurisiurandi, & similiū. ¶ † Sextò qro:[a] quia qnq; post ci-
a tationem proceditur ɔ contumacem ad primum vel secundum decretum, vtrum possit appellari? De iure canonico non est dubium, quod potest: de iure vero ciuili Dyn. tractat in materia primi, & secundi decreti, quam ponit in l. si finita. §. Iulianus. s̄. de dam. infect. & ego recitaui in d. l. si finita §. si forte. & dicit, φ sententia primi decreti est interlocutoria. tñ quia ius agentis non absorbet, vt in Auth. & qui iurat. C. de bon. auth. iud. pos. ideo non poterit appellari. Sententia vero secundi decreti similiter est interlocutoria, secundum eum: quod patet quia potest ferri parte absente & lite nō contestata, vt ibidem ipse dicit: tamen quia absorbet ius partis, potest appellari, per hanc legem. Ego dico, quod a primo decreto non potest appellari. Nam cum per primum decretum non transeat nisi detentatio nuda, quod est minus quam momentanea possessio, non poterit appellari sicut à sentētia momentaneæ possessionis. Hoc tamen sic limito: Nam si per primum decretum acquireretur misso in possessionem ius quærendi fructus, qđ est qñque. vt l. Fulcinius. §. fi. & ibi not. s̄. ex quibus causis in pos. ea. tunc posset appellari: quia in illa parte aufert irreuocabiliter ius partis, nec super hoc speratur alia sententia. Facit qđ not. per Cyn. C. de
19 bo. autho. iudi. pos. l. cum proponas. circa fin. Item † si reus veniēs vellet defendere, & allegare aliquam cām pp q̄ non deberent expēsæ de iure restitui, & iudex pronunciaret ipsum non esse audiendum, nisi respectis expensis, tunc ab hac pronunciatione posset appellari, sicut s̄. dictum est, quando pronunciat actorem non esse au-
20 diendum, eadem ratione. Item † si ideo, quia missus ex primo decreto non admitteretur in possessionē, pars mulctaretur, vel condemnaretur ad interesse, posset appellari. l. creditor. §. iussus. s̄. de ap-
21 pella. † In eo vero, qđ dicit de secūdo decreto, φ pōt appellari, intelligo eo casu, quo potest proferri ɔ abñtem, & non latitātem, d. l. si finita. §. si forte. s̄. de dam. infect. & ibi dixi. Si verò profertur ɔ latitantem tunc esset vere contumax, & non audiretur appellans, ſm ea q̄ dixi in l. ex consensu. in fi. s̄. de appel. & est expressum infra eo.
22 ¶ † Tertiò principaliter est[b] vidēdum de interlocutorijs, quæ oc-
b currunt post litem ɔtestatam. Primò qro, [c] si datur nimis breuis di-
c latio ad probandum, an possit appellari? Dico φ non: quia non grauatur pars. Nā si non pōt probari in prima, petet secūdā, & dabitur.
23 l. fin. s̄. de fer. Sed si petit † scđā ex iusta cā, & sibi denegeť, an possit appellari. Vr̄ φ sic, argu. eius qđ dictū est s̄. q̄ñ audientia denegať. Sed istud verū est, qñ denegať in totum, ita φ non sperať alia diffinitiua. hic denegatur certus actus, & sic tale grauamen poterit reparari per appellationem à diffinitiua. Et ideo dico, φ non pōt appellari, nisi fortè ex dilatione facultas probationis deperiret: quia testes essent senes, valetudinarij, morituri, vel subito absfuturi. l. in lege Aquilia. §. si deletū. s̄. ad leg. Aquil. vel si immineret aliquis casus instantis piculi in psona testiū, ex his q̄ dñr in l. 2. 3. & sequen. s̄. de do. cau. mor. tunc posset appellari, quia tale grauamen non pōt reparari p appellationem à diffinitiua: ergo &c. vt hac lege. cōsulo tñ, qđ talis causa exprimatur corā iudice, vt sic cā grauaminis eui-
24 dentius appareat. † Secundò quæro, quid si datur [d] dilatio nimis
d magna, vel datur dilatio secūda, cū dari non debeat ſm formam l. fin. s̄. de fer. an pars quæ ex hoc asserit se grauatam, possit appellare de iure ciuili? Vr̄ φ sic, sicut qñ aliquis admittitur ad pcedēdū, cū nō debeat admitti, vt dictū est. In ɔrium facit: qa tale grauamen pt reparari p appellationem à diffinitiua. Solu. Dic Quādoque terminus est ita longus, φ certum est, vel verisimiliter apparet, litem non posse finiri intra tps ɔstitutum à lege, vel statuto, tunc potest appellari: quia non speratur diffinitiua. Tantū enim ē dare talē terminū, q̄tum absoluere partes ab obseruatione iudicij, qđ est verū, si deť
e actori, [e] vt C. de tempo. in integ. restit. pe. l. petendæ. facit C. de iud. l. properandum. §. sinautē vtraque. Si vero dictum spatiū nō excedať si quidem dicta dilatio, quæ datur, est intra terminū ɔstitutum, C. de dilat. l. j. tunc non pōt appellari: qa iudex non grauauit partem. Est enim in sui ptāte hoc facere, vt ibi patet. Si vero terminum excessit, tunc idem: quia iudex non grauat dando dilationes tali grauamine, qđ non possit reparari per appellationem à diffinitiua. Sed si intra terminum, vel dilationem, quā non debet dare, recipiať pbationes, quas non debet, tunc potest esse φ grauauit, vt dicā in seq. quæst. Nec obstat si dicis, admittere ad procedendum illū, q nō debet, est grauare: quia verū ē in eo, qui nullo modo debet admitti, vt dictū est supra in his quæ fiunt ante litis ɔtestationem: sed post quam lis est ɔtestata, & constat partem debere admitti ad litigandum totum id tempus qđ est ɔstitutū instātiæ est in potestate iudicis, ita tñ φ tempus non proroget. vt C. de iudic. l. properandum. §.
f sinautem vtraq;. ¶ Tertiò quæro, [f] pone φ † iudex admittit proba-
25 tiones, quas non debet admittere, an ille ɔ quem fit possit appellare? Rñ. Aut sunt probationes oīno impertinentes, & pars non grauatur, aut sunt probationes super aliqua re, quæ adminiculantur ad causam, & tunc licèt iudex non debeat, nec possit admittere: vt quia elapsi sunt termini, vel publicati testes, vel testes inimici pro-
g ducuntur, [g] vel quid simile, si tunc iudex admittit, grauat partem in tantum, φ pt appellari. Ratio: quia per appellationem à diffinitiua tale grauamen non potest reparari. Quod probo. Nam testis qui
h non debet examinari: quia minor [h] vel infamis: vel qa sit elapsus terminus, si examinetur, & deponit p parte, facit aliquod indiciū, vt s̄. ad Syl. l. j. §. impuberes. & de pœnis. l. qui vltimo. Facit qđ not. C. de fid. instru. l. sicut iniquum. vbi instrm̄ etiam non solenniter factum facit indicium. Si ergo ɔtingeret probationes esse dubias, tñ iudex pp illas probationes, licet nō debuerint admitti, faueret parti tam in causa principali, quam appellationis. Est ergo iusta causa appellādi. ar. opti. s̄. de alie. iud. mutā. cā fac. l. 3. §. j. Pro hoc s̄. de p. l. à sñia. vbi pp illud qualequale præiudiciū pmittiť appellari. Et ista
26 sit vna regula satis nota, φ qñ per appellationē à diffinitiua nō pōt reparari pfectè quin aliquale præiudiciū faciat, pt appellari. Et pro hoc s̄. de ap. l. j. §. q̄situ. vbi pmittiť appellari à mendaci relatiōe. Rō: qa si Princeps ɔsuleret, & sñia daret, iudex appellōnis faueret sñiæ latæ ſm consilium Principis: & sic per appellationē à diffinitiua nō est plene consultum ɔ tale grauamen. Et ista sufficiāt circa appellationē ab interlocutoria. Superest vt videamus qualiter sit appellādū, cum appellať ab interlocutoria, s. vtrū in scriptis, vel sine & de modo procedendi super ea. de quo dicam statim j. eod. l. eius qui.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Sextò quæro. Vtrum à sententia primi, & secundi decreti possit appellari, adde φ Bar. in d. l. si finita. in §. si fortè. hic alleg. per Bar. videtur sequi in hoc opi. Dyn. licet aliud non dicat hic. aliter loquitur Io. And. in tit. de primo, & secundo decreto circa prin. in §. seq. & concor. vt per Imo. in d. §. si forte. & §. vbi autem in d. l. si finita. & vide Bal. in l. 2. C. de epi aud. qui impugnat Bar. Et quid si ex tali missione transferatur possessio, an possit appellari, vide no. Bal. in l. consentaneum. ver. quæro nunquid ex tali missione. C. quomodo, & quando iudex. De appellatione à secundo decreto, vide Bald. in Auth. ei qui. C. de bon. auth. iud. pos. & in l. 2. in 11. q. si ex nox. cau. aga.

b Alex. ¶ Tertio principaliter. Et ad materiam, φ dilationes sunt ita moderandæ, quòd nō transeat instantia assignata à lege, vel statuto, vel ab homine, secundum Inn. in c. de causis. de offi. deleg. & c. ad petitionem. de accu. & vide Imo. in l. qui ante calendas. de ver. obl. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. per edicta. & Pet. de Anch. in cle. j. de for. compe. vide Bal. in l. j. in prin. C. de dilat.

c Alex. ¶ Primò quæro. Vide c. 1. de dila. quod ad materiam alleg. Bartol. in l. 4. §. prætor. de dam. infec. & quod no. Bar. s̄. ea. l. in 2. q. & quod no. Bar. in l. j. & ibi dixi. s̄. de re iud. & vide quæ dixi post Bar. in l. j. s̄. de iurisd. omn. iud. Bar. in l. 3. C. de epis. aud. & etiam quid si iudex nullam dat dilationem, & denegat audientiam.

d Alex. ¶ Quid si datur. Adde Bal. in l. 2. C. de epi. aud. & in l. j. C. de dila. in prin.

e Alex. ¶ Datur actori. Adde, φ idem videtur si statueretur reo, præterquam in causa d. l. petendæ. no. per Bart. & Bald.

f Alex. ¶ Tertiò quæro. Si iudex admittit probationes, quas non debet admittere &c. Adde Spec. in tit. de teste. §. 1. in ver. recepta autem, &c. & per Doc. in l. arbitro. qui satis. cog. & Bald. in d. l. 2. C. de epis. aud.

g Poma ¶ Producuntur. Ergo inimicus facit aliquod indicium, vide Alex. in l. maritus. in apost. de quæstionibus.

h Alex. ¶ Quia minor. Adde Bal. in d. l. 2. C. de episc. aud.

LEX IIII.

1 *Appellari à pronunciatione, quòd non obstantibus exceptionibus ad vlteriora procedatur, pot est, si est iniusta: secus si est iusta.*
2 *Causa quòd debeat inseri in appellatione ab interlocutoria.*
3 *Appellatio ab interlocutoria debet iustificari ex causis in ipsa insertis.*
4 *Appellatio ab interlocutoria est fienda in scriptis.*
5 *Appellationis ab interlocutoria effectus, an sit suspendere pronunciatum, & qualiter.*
6 *Iudex, à cuius interlocutoria est appellatum, si appellationi non detulit, non habet ipsum in processu de cætero citare, & est tunc verus contumax, si iudex dedit appellanti apostolos.*
7 *Lis an debeat contestari in causa appellationis ab interlocutoria.*
8 *Practica impugnandi, & iustificandi appellationem ab interlocutoria.*
9 *Sententia in causa appellationis ab interlocutoria, profertur in scriptis.*
10 *Appellationis in causa si pronunciatur bene appellatum, tota causa deuoluitur ad iudicem appellationis, & quid si pronunciatur malè appellatum.*

Eius qui. Propter supplicationem factam Principi, iudex inferior non impeditur pcedere: & qui ob eam cām
1 appellat, nō auditur. h. d. ¶ Ex hac † l. no. φ qñ iudex nō obstantib. exceptionib. oppositis ad processum, pronunciat esse procedēdū, si iustè pronunciaret, non appellaretur: ergo à ɔrio, si iniustè pronunciaret, à tali grauamine posset appellari. quod est not. & not.

not.per gl.C.ne fi.pro pat.Auth.habita.Rõnem dixi in l.præcend.
quia tale grauamen non põt reparari per appellationem à diffini-
2 tiua. ¶Secundò not. † ꝙ in appellatione ab interlocutoria debet
a inseri causa. a quod apparet: quia si causa non deberet inseri, ap-
pellatio interposita ob causam iniustam non reijceretur: quia pos-
set appellatio iustificari ex alijs causis, vt supra de appella.l.scio.in
fi.Et hoc patet de iure ciuili: quia omnes leges tractantes de appel
latione ab interlocutoria, permittunt ex causa alicuius grauami-
nis illati contra iustitiam appellare, vt supra eod.l.2.ibi, si contra
leges iudex hoc faciat. & supra de appellation.l.j. §. quæsitum.ibi,
quid enim si in consulendo mentitus est,&c. & C.quorum appel.
non reci.l.ab executione. ibi, nisi fortè modum executionis ex-
cedat,vt supra de minor.l. ait prætor. §. permittitur. ibi, quasi ad-
3 uersus iniuriam, &c. ¶Tertiò est notandum, quòd † appellatio
ab interlocutoria debet iustificari ex causis insertis in ipsa appella-
tione, non ex alijs.quod patet hic, eadem ratione: quia si ex alijs
causis posset iustificari, non reijceretur appellatio. quod est not.&
singulare hic, & l.ait prætor.§.permittitur.s.de minorib.& de iure
b canonico est clarum,vt extra de appell. c.cordi.lib.6.¶Primò quæ
4 ro b vtrum † quando appellatur ab interlocutoria, sit appellan-
dum in scriptis? Gloss. mouet supra eod.l.2.& de appellatio.l.j.in fi.
& ibi determinat gloss. quòd non sit necesse appellari in scriptis:
quia ipsa interlocutotia non est proferenda in scriptis. Sed de iu-
re canonico determinatum est contra,vt extra de appellatio.c.cor
di. libr. 6. Potest sic persuaderi etiam de iure ciuili esse verum. In
appellatione facta ab interlocutoria debet inseri causa, vt dictum
est, & dari iudici in scriptis, vt ex insertione causæ possit delibera-
re vtrum partem grauet: vel non: sicut dicimus in libello, vt C.
de lit. contesta. Auth.offeratur. Item in appellatione ab interlocu
toria non licet vagari, sed oportet ꝙ persistat in causa proposita,
& sic debet dari in scriptis, sicut dicimus in libellis accusatorijs. l.
libellorum.s.de accu.Facit s.de iniur.l.prætor edixit.in princip.& l.
item exigit. de dolo.& ita obseruat consuetudo.facit C.de priuile.
5 schola.l.fin.lib.12.¶Secundò quæro, † quis sit effectus appellatio
nis interpositæ ab interlocutoria? Et videtur,ꝙ statim ea interpo-
sita,debeat supersedere à procedendo iudex, à quo appellatur, vt
C.quor.appel.non reci.l.ab executione.in fi.ibi.si eos perperã intẽ
tionẽ cognitoris suspẽdisse claruerit,&c Pro hoc s.de minor l.itra
vtile.In ɔ̃rium vr̃ casus de appe.c.non solum.lib.6.Solu.dicendum
c est, c ꝙ est in potestate iudicis, à quo appellatur,vel procedere,vel
d appellationi deferre. Et illud probat text.in d.l.intra vtile. d ibi præ
ses in euentum appellationis, cætera cognitionis distulit.Et sic ap-
paret, ꝙ ipsa appellatio à grauamine non suspendit officium iudi-
cis à quo appellatur, sed ipsemet iudex deferendo appellationi su-
spẽdit officium suum.Et sic apparet ꝙ d. c. non solum procedit de
iure ciuili,vt diximus. Aut iudex detulit appellationi, & suspensa
est eius iurisdictio,vt in c.cum appellationib.de appel.lib.6.quia ip
e semet suspendit:aut non detulit e appellationi, & potest procedere
in cã,donec sibi inhibeatur per superiorem, d.c.non solum. & va-
let processus interim factus. Sed si pronunciabitur bene appella-
tum omnia reuocabuntur: alias firmus remanebit processus,vt ibi
f patet.Et est no. f ꝙ † postquam quis appellauit ab interlocutoria,
6 iudex primus non habet ipsum in processu de cætero citare, cum
appellando videatur recusare g se nolle coram eo litigare,& com-
parere.& sic est verus contumax, qui non est amplius requirẽdus,
vt no in l.fi.s de in integ.restitu.& l.ex consensu. §.fin.de app.& est
expressum extra de dol. & contu.c.2.lib. 6.quod intelligo,si iudex
à quo est appellatum appellanti dedit apostolos refutatorios,pro-
ut debet,alias secus.Nam eo ipso,ꝙ ei non daret apostolos, graua-
retur,vt probatur extra de appel.c.ab eo.lib.6.& eo.titu.cle.j.& sic
7 ipse suo facto suspendit suam iurisdictionem. ¶Tertiò † quæro, h
h quãdo appellatur ab interlocutoria, vtrum in causa appellationis
debeat lis contestari in appellatione à diffinitiua?Certum est,ꝙ par
te absente.potest procedi lite non contestata, vt C de temp.appe.l.
fi.§ illud.Sed qñ proceditur parte præsente,debet lis ɔtestari, vt C.
ne lic.in vna ea.cã ter.prouo. l.vnic.sicut etiam in appellatione ab
interlocutoria est determinatum per canones, extra de appel.c.in-
8 terposita.in fi.& ibi per Ber.¶Quartò quæro † de modo iustificã-
di,& impugnandi appellationem ab interlocutoria:& cum appel-
latur à diffinitiua.Certum est.ꝙ possunt noui articuli,& nouæ pro-
bationes fieri,ſm ea quæ habemus in l.eos.§.1.C.de app.& C.de tẽ
po.ap.l.per hanc.sed in appellatione ab interlocutoria determina-
tum est ita,ꝙ solũ ex primis actis iustificari, vel impugnari debeat,
i vt de appel. i c.appellanti.in clem. Et hoc verum est de iure ciuili.
l.ait prætor.§.permittit.s.de mino. vbi text. ita demũ appellari per-
mittit occasione minoris ætatis, si illa minor ætas allegata fuit in
primo iudicio. Hoc declaratur per rõnem. Appellatio ab interlo-
cutoria fit ratione grauaminis illati à iudice:quia aliquid facit con
tra legem,vt s.dictum est.Sed si aliquis vellet iustificare appellatio
nem suam ex aliqua cã.quæ non fuisset iudici nota, non probaret
iudicẽ intulisse sibi grauamen: & ideo appellationem non iustifica
ret: oportet ergo, ꝙ hoc faciat ex primis actis.quod non est in-
telligẽdum simpliciter, vt coram iudice appellonis nihil sit ꝓbant
dum,sed est recurrendũ ad distinctionẽ positam in tex.in d.c.inter.
positam

ADDITIONES.

a Alex.¶Inseri causa.De hoc adde,ad sciendum vtrum requiratur insertio causæ, vel nõ.
Dic, ꝙ ab interlocutoria,quæ habet vim diffinitiuæ propter duo concurrentia.Primò,
quia non expectat aliam post se, & ea lata iudex functus est officio suo,Secundò, quia
imponit finem controuersiæ,de qua est quæstio,appellandum est ab ipsa,ea forma, qua
appellatur à diffinitiua,& potest impugnari, & iustificari appellatio ex nouis actis, sicut
appellatio à diffinitiua,& hoc ideo:quia mixtum tribui debet extremo, in quo potẽtius
incalescit.l.quæritur.s.de stat.homi.Quæ autem sint istæ interlocutoriæ,vide per d.Ant.
in rub.extra de re iud.per Lud.in rub.& in l.j.s.de re iudi.Et ista decisio, & conclusio vi-
detur de mente Abb.& Ioan.Andr.in c.peruenit.2.de app.& clarius Bald.qui eam confir
mat.in l.minorib.C.de his quib.vt indign.quem sequitur Pet.de Anch.in l.3.§.fi.s.de ap-
pel.& do.Ant.in d.c.peruenit.2.de appe.& in c.tua nos.eo.tit.de appe.Et pro prædictis be
ne facit l.si pecuniam.C.de re iudi.vbi glo.sentit,ꝙ appelletur à præcepto,dum dicit,per
diffinitiuam sententiam.Et ita tenet Bald.in additio,Spec.in tit.de appe.in ver.in his quę
continent publicam vtilitatem,&c.Sed contra hoc facit l.ait prætor.§.permittitur.de mi-
no.vbi Bar.videtur sentire contra.Et potest responderi,ꝙ ibi Bar.malè loquitur.& ꝙ suf-
ficit,ibi dicere in genere,tale præceptum esse iniuriosum idest iniustum.Vel potẽst dici,
ꝙ ibi loquitur,quando in appellatione fatebatur se debitorem minoris, & ideo appella-
tio videbatur frustratoria manifestè,& sic non valet ibi, nisi inseratur causa: quia iudex
præcipit iniustè,vt solueret minori carenti curatore.Secus autem dico, quando esset de
aliqua interlocutoria, quæ post se expectaret aliam diffinitiuam. Nam tunc in casibus,
in quib.appellari potest:appellabitur,vt à mera interlocutoria,vt no.gl.in cle.fi.de appe.
Not.tamen,ꝙ si per apertam naturam verborum pronunciationis, apparet de iniustitia,
non requiritur causa,secundum Bal.in l.terminato.C.de fruct.& lit.expen.& in d.l.mino-
ribus.Et an sufficiat generalis causæ insertio, vide Bald.ꝙ non,in l.eos.§.sinautem. C.de
app.in prin.& dixi latè post Bar.in l.prætor.in prin.s.de ope.no.nun.& no.Mod.in l.j.§.li
belli.s.de ap.& vbi mandatur aliquid per interlocutoriam,quod non potest mandari per
diffinitiuam,appellatur ab ea sine expressione causæ, Bald.in l.ante sententiæ tempus.C.
quor.app.& ibi subdit,an sit opus ꝙ causa expressè in appellatione sit probabilis,necne:
quod si non est expressum in iure,est arbitrarium.& hic vide per Imo.& vide ad supradi
cta gl.fi.in c.fi.in verbo,inanes.de elec.lib.6.& Bald.in l.actori.C.de reb.cred.Quæ autẽ,
& qualis debet esse cã dixi post Bar.& Ang.in d.l.prætor.in prin.de ope.no.nũ.& ibi limi
taui de appellante.de quo etiam per Bald.in d.l.minorib. C. de his quib.vt indign.Quid
autem in confesso appellante,an debet causam exprimere,vide per Doct.in l.fi.§. iussus.
s.de appe.¶Adde,ꝙ specialis insertio causæ requiratur,Bal.consi.367.1.lib.

b Primo quæro.Vtrum appellatio ab interlocutoria debeat fieri in scriptis, adde Bart.in l.
nec quicquam.§.vbi decretum,s.de offi.procons.& vide Bal.& Ange.in l.patris & filij.de
vulg.& pup.quod hodie est determinatum per c.cordi.de app.in 6.Intelligo similiter,idẽ
habere locum in interlocutoria habente vim diffinitiuæ,vt colligitur per Doct.in c.cu-
pientis.de ele.lib.6 vide Spe.& Io.And.in c.cordi.de app.in 6.& eo.tit.in c.appellãti.in 4.
gl.Sed an hodie valeat statutũ,quod possit appellari ab interlocutoria sine scriptis,vide
Ro.in rub.de arb.Et ad Bar.hic,adde Bal.in l.eos.§.sinautem.& ibi Bar.in prin. C.de app.
& vide per Mod.in l.j.§.libelli.s.de appe. ¶Ab extra quæritur vltra Bart.an appellatio ab
interlocutoria extinguat pronunciatum, vide Bar.in l.furti.§.j.in fi.s.de infamib. Spec.in
tit.de appe.§ restat videre.in fi.Et ad s.dicta per Bar.in 2.q.vide Bal.in l.fi.s. de in integr.
rest.& C.de dila.in l.à procedente.& in l.generaliter.§.j.C.de reb.cred.& Spe.in tit.de ap
pe.§.nouissimè.in ver.sed vt s.Quid autem in diffinitiua,vide Spe.in tit.de appe. §.nunc
breuiter.in prin.& in ver.sed autem.Et an debeat pars citari, vide in c.eum qui. de dolo
& contu.

c Alex.¶Dicendum est.Adde quod dixit Inn.in proposito in c.cum causam. de re iudic.&
no.in l.fine.C.de dil.Quid autem si non sit appellatum à sententia interlocutoria,vtrum
intra tempus appellandi possit iudex procedere,vide not.Bald.in l.ita demum. C.de pro
cu.& in c.fi.de ap.in 6.& gl.& ibi not.in l.ꝓcedente.C.de dila.& Bal.in l.gñaliter.§.1.C.de
reb.cred.& ad intellectum d.c.non solum,vide c.ex parte de rescri.& vide d.Ant.in c.dile
ctus.2.de rescr.& vide Bar.in d.l.generaliter.§.fi.& etiam Bar.in l.2.C.de epis.aud.& Inn.
in c.super his.de appel.

d Alex.¶L.intra vtile.Adde Bar.in l.ait prætor.§.permittitur.ver,quid si iudex.s.de minor.
& Anch.in cle.j.de dolo & contu.

e Alex.¶Non detulit.Adde ad hoc,quod habes in l.arbitro.qui satisd.cogan.

f Alex.¶Et est no.Et ad Bar.hic,adde,quod est verum,ꝙ appellans rite,& rectè ab interlo
cutoria est exemptus ipso iure à iurisdictione iudicis à quo, & ipso iure non valet pro-
cessus,nec sententia,quam facit iudex à quo post appellationem.c.per tuas.de sen. excõ.
& c.licet.e.ti.in 6.& c.ad audientiam.& c.dilectus.de ap.in tantum, quod non firmaretur
per desertionem appellationis postea factam,vt est tex.in d.c.licet.Secus esset si proces-
sus fieret post desertionem per iudicem à quo est appellatum, quia tunc valeret, etiam
si appellans nũquam fuisset citatus,imò quod plus est, ipse vt verus contumax non pos-
set appellare ab interlocutoria,vel diffinitiua lata contra eum absentem, c. personas.& c.
seq.de ap & not.eod.tit.c.dilecti. Vbi vero quis appellasset ab interlocutoria iniustè,vel
non ritè,vt quia non appellasset in scriptis,vel non expresisset causam grauaminis specia
liter,tunc clarum est:quia dicitur verus contumax,ꝙ iudex à quo potest procedere ad vl
teriora,eo amplius non citato,c.2.de dol.& contu.in 6.& Cle.j.eo.titu.Et ad hic dicta per
Bar.vide Doct.in c.super eo.2.de appel.

g Alex.Videatur recusare.Qui non appellauit,amplius non est citandus,quia est verus cõ-
tumax.vt no.Inn.in c.ex rõne.de ap.ꝙ no.ad ea,quæ dixit Bal.in l.ab executione.C.quo.
app.& adde Bar.in l.q Romæ.§.Seia.de ver.ob.& Bar.in d.l.fi.& in d.l.intra vtile.de min.

h Alex.¶Tertio quæro. Vtrum in causa appellationis ab interlocutoria debeat lis conte-
stari.& adde ad Bar.hic,ꝙ Bal.in Auth.si oẽs.C.si vt se ab hær.abstin.firmat,ꝙ in interlo-
cutoria nullo modo litis contestatio requiratur.Idem in Auth. hoc sacramentum. C. de
iura.cal.& idem Spec.in tit. de libe.conce.§.nunc dicendum.& domini de Rot. decis.8.&
do.Abb.Sicul.in c.Raynaldus.de testa.licet Io.And.in d.c.Ray.dicat in interlocutoria re
quiri,in diffinitiua non.

i Alex.¶Vt de appel.Limita nisi esset lata contra contumacem, vel absentem,secundum
Bar.in d.§.permittitur.quod est valde no.Et istis adde Inn.in c.pe.de ope.no.nun.& Bal.
in l.inuitus.C.de procu.referentem Dy.& Bal.in l.2.C.de rescin.ven. & limita in hoc d.
cle.appellanti,vt per Bal.in l.generaliter.§.1.C.de reb.cred.& Inn.in c.quod ad consulta
tionem.de re iud.voluit,ꝙ si lata interlocutoria non appellaui, postea à diffinitiua pote-
ro ex nouis,& ex antiquis actis,seu causis reparare grauamen interlocutoriæ.quod not.
& vide Bar.in l.eos.§.sinautem.C.de app.& ibi Doc.& vide Bar. in d.l generaliter.§.j.&
dicit no.Bal.in d.l.inuitus,ꝙ ista regula fallit,nisi probationes de nouo emergant.Et mul
tis modis limitat.d.cle.appellanti.Bal.in l.per hanc.de temp. app. & vno modo limitatur
per Imo.in l.recusare.§.si quis alio.s.ad Treb.& est dictum d.Ant.aliàs Doc.in c.ex par
te.de ap.Plurib.etiam modis limitatur d.cle.appellanti.vt per Bal.in repe.l.2.C.de rescin.
ven.Et ad d.cle.appellanti.vide Bal.in l.arbitro.qui satis.cog.

posita.ex.de app. qa aut ille, q allegauit tam corā iudice, obtulit se ꝓbaturū, & iudex ñ admisit, & statī apparet grauamē, et si cā ñ eēt vera. Aut ñ obtulit se ꝓbaturū, & tūc corā iudice appl'onis dēt ꝓbari ď veritate cāæ, vt ibi dř. itē si iudex, à q̃ appellat, ñ fuisset pass' acta facta corā se scribi, vel appellāti copiam dari, poterit pars appellans ꝑ testes corā iudice appl'onis hoc ꝓbare, arg. C. vt lite pe. l.ij.
9 ¶Quinto, † q̃ro, aqualr sit sn̄iandū, cū appellat ab interlocuto
a ria, vc3 vtrū in scriptis, vel sine scriptis: Et vř ꝙ sine scriptis, qa ista sn̄ia vř interlocutoria sicut prima, argō eius quod no. in c. fi. de re iud. l. cle. eꝰ vř, ꝙ debeat sn̄iari in scriptis, sicut appellat in scriptis, & ꝯtestat lis, qn̄ agitat parte pn̄te, vt dictum est: & sic vř lis ordinaria, & sic obseruatur. Nā in cā appellationis vertitur plus cognitionis, q̃ interlocutoriæ: qa ꝑ hoc tota cā deuoluitur ad superiorē, vt
10 statim dicā. ¶Sextò † quæro, si pronūciat bene appellatum, an tota causa deuoluatur ad iudicē appellationis? de iure canonico ñ est dubium, vt extra de app. c. cordi. li. 6. de iure vero ciuili potest dubitari. Cy. C. de tem. ap. l. ꝑ hāc. in 7. q. vř tenere idē de iure ciuili
b & nihil alleg. ad hoc. Tñ hoc puto verum: ᵇ qa casus est in l. si qs ꝓuocatione. C. de ap. ſm lec. Plac. vbi ab iniuria facti vel dicti potest appellari, & tota causa transfertur ad superiorē. No. qđ dicit de iniuria dicti. Si. n. apparet, ꝙ iudex grauauerit partem, apparet ꝙ ei fecit iniuriam dicto, ergo &c. Si vero pronunciaretur malè appellatū, tūc reuerteret cā ad primum iudicē, d. l. intra vtile. §. de min. quod est verū, si appellatus voluerit: alias secus, vt d. c. cordi. Quod satis pōt dici verum de iure ciuili. Cū enim appellando ab eo dixerit se grauatū corā superiore est ꝑ ꝯsequens litigandū, nec pōt recusare illum iudicem, quem ipse eligit. vt C. de lit. contest. Auth. offeratur. & l. cum Papinianus. C. de senten.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quintò quæro. Adde ꝙ tex. in c. interposita. hic alleg. dicit, ꝙ appellatio iustificatur, si appellans offerat se probaturum causas expressas, sed quid si nihil ille dicat? dic ꝙ idem, quia illud subintelligitur. tex. est multum nor. in c. exhibita. de iud. quo casu sufficit se probare ad iustificationem appellantis, ꝙ ipse obtulit se incontinenti probaturum, non autem requiritur ꝙ probet iuste, vel iniuste appellatum, d. c. interposita, quod tene menti, & ad prædicta adde bal. in l. ante sententiæ. C. quo. ap. & no. per gl. magnam in fi. in c. Romana. de app. in 6.

b Alex. Puto verum. Adde, ꝙ hoc hoc est verum, etiam quo ad iudicem delegatum sine noua commissione, secundum Inno. Host. & Io. And. in c. vt debitus. de appel. & no Sal. in l. j. C. quando prouoca. & in l. si vt proponis. & in l. si præses. C. quō. & quando iudex Et ad bar. hic adde bal. in l. intra vtile. in fi. de min. & ī l. eos. in prin. C. de ap. Et adde prædictis Imo. in l. iudex postquā. de re iudi. qui sequitur Host. in loco præalle. & vide quæ ibi dixi per Pau. de Leaza. in cle. sæpe. ad fi. de app. & in d. c. vt debitus. eo. tit. de appel. & ibi per do. Ant. Sed quid si aliquis appellat ab interlocutoria, postea appellat à diffinitiua, vtrum vna absorbet aliam? Bal. in d. l. generaliter. §. j. C de reb. cred. tenet ꝙ non, sed bene cogitur eligere quam velit prosequi. Idem Inn. in c. delicto. de app.

LEX V.

Ei cuius. Appellatione interposita, siue sit recepta, siue nō, debet offin̄ iudicis conquiescere: & attentata reuocantur per superiorē. h. d. vsque ad ver. plane. Not. ꝙ facta appellatiōe pendente reuocantur per offin̄ iudicis ad quem. De quo §. de admi. tut. l. chirographis. §. j. & per Io. And. ad app. c. non solum lib. 6. & dicam ꝟ. tit. 2. l. j. ver. planè. Videte per vos.

§. Intra constituta. De isto tempore, & de aliis dicam ꝟ. tit. j. l. j.

LEX VI.

Sciendum. Etiam appellatione non recepta nihil innouari debet. Item apostoli etiam refutatorij ita debent dari, ꝙ partes, quid in eis continetur, intelligant. h. d. Op. C.
a quo. app. nō reci. l. 2. & 3. & fi. Sol. Hoc intellige, nisi in casibus, ain quibus est notoriū de iure appellationē ñ debere recipi, vt ī ꝯriis. Sed hic, qn̄ erat certum, ꝙ debebat recipi, vel erat dubium. Itē de hoc an appl'o dēat recipi, cognoscit superior, vt ꝟ. ti. 2. l. j. Quæ cognitio fit summatim, vt C. quor. appel. nō reci. l. j. & licet gl. ibi di-
b cat, ꝙ requiritur plena ᵇ ꝓbatio. intellige quo ad probationē summariam, non quo ad ordinem: quia fiet forte parte absente, ſm Inno. & Host. vt ipsi dicunt, extra de offi. deleg. c. pastoralis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Nisi in casibus. Adde Bar. in l. j. C. quor. appel. eo autem casu, quo iudex non defert tenetur parti læsæ, secundum Bal. in rub. in sti. C. de pœ. iud. & per istum tex. dixit bal. in l. 3. C. de appel. quod vbi iudex à quo detulit appellationem iudici ad quem, tenetur admittere. Et quando iudex à quo vult recipere appellationem, quid debet facere, vide bald. ibi.

b Alex. ¶Requiritur plena. Adde Bar. in l. 4. §. hoc autem. in fi. de dam. infec. licet contrarium teneat in l. j. C. quor. appel.

LEX VII.

1 *Appellatio non admittitur in causa alimentorum, quando petuntur officio iudicis, secus si iure actionis.*
2 *Appellatio semper cum causa admittitur, etiam in omnibus casibus, in quibus non admittitur.*
3 *Appellari ab iniquitate legis vel statuti quando possit.*
4 *Appellari quando possit ab actis extraiudicialibus.*
5 *In appellatione ab actu extraiudiciali debet inseri causa, & probari, vt attentata interim reuocentur.*
6 *Appellari ab arbitramento lato per arbitratorem potest ex iusta causa, & attentata interim reuocantur, & tenetur tempora appellationis obseruare.*
Arbitramentum est transactio.
Petens reductionem ad arbitrium boni viri ab arbitramento, non tenetur tempora appellationis obseruare.
7 *Appellare ab actu extraiudiciali, qui litem non finit, quando quis possit.*
8 *Sententiæ maioris partis creditorum statur, nisi minor pars euidenter ostēderet opinionem illorum manifestam continere iniquitatem.*
9 *Cōsanguinei si plures discordāt in puella maritāda, tūc appellatur ad superiorē.*
10 *A venditione pignoris fienda per creditorem, quando possit appellari.*

Si res. Primò ponit regulā, ꝙ si res dilationē nō recipit, nō pōt appellari. Scđò, hāc regulā declarat ꝑ tria exēpla. Tertiò ponit duos casus, in qb. nō licet appellari, q nō ponūtur ī dicta regula. Scđa ibi, veluti. Tertia ibi, itē si ex ꝑpetuo. Ad primū, s. circa regulā, gl. ponit exēplū de l. cōstitutiones. §. de appella. & bn̄ Dyn.
1 ponit † aliud exēplū, s. in cā alimentorū, ᵃ cui ꝯgruit qđ ꝟ. sequr in
a tex. de annona in vsum militū destināda. Pro hoc facit in Auth. vt lice. mat. & auię. §. illud. & hoc verū, si alimēta petūtur officio iudicis, & sic ꝑp īopiā, arg. §. de re iudica. l. ij. & de fer. l. ij. secꝰ si iure ctiōis, vt C. ď appel. l. & ī maiorib. ita dt Gul. ď Cug. §. ď his q sunt sui, vł alie. iur. l. ij. & fuit opin. Marti. de fano, vt refert Spec. in tit. ď appella. §. in quib. versi. sed nunquid, qn̄. Et idē in aliis causis, quæ dilationē non recipiunt, vt d. §. in quib. versi. 8. qn̄ res dilationem.
2 dic vt ibi. ¶Sequr hic in tex. † ne testm̄ aperiatur, & ꝟ. ne ve hřs scriptus in possessionē mittatur. cui ꝯcordat C. quo. appel. nō recip. l. qsquis. Io. And. ex de offi. deleg. c. 1. intelligit, ꝙ nō pōt appel
b lari, nisi adiecta causa, ᵇ & sic dēt inseri causa, sicut in appellatione ab īterlocutoria. Dixi §. eo. l. ij. ¶Sequr in tex. si ex ꝑpetuo edicto aliqd decernatur, nō licet appellare. Gl. alleg. §. de app. l. ex ꝯsensu, §. fi. Ex quo intelligitur hic, ꝙ si ꝯ ꝯtumacē peremptorio edicto citatum aliquid decernatur, nō licet appellare. Alij intelligūt ꝑpe-
3 tuo edicto, i. lege ꝑpetua. Et sic dn̄t hic † casum, ꝙ ab iniqtate legis
c vel statuti nō pōt appellari. ᶜ Facit ꝟ. d verb. sign. l. si qua pœna. ſm Dy. Istā q̄stionē posui in l. omnes populi. §. de iust. & iur. & ibi dixi sic. Si statutū sit generale, nō pōt appellari. vt hic secundū Dyn. & d. l. si qua. & l. ij. §. exactis deinde. §. de orig. iu. vbi videtur casus. Sed si fieret ꝯ certā ꝑsonā, tūc posset appellari, vt §. q, & à qb. l. si priuatus. & de polli. l. toties. in fi. & §. de appell. l. si ꝯstat. Dico ēt, si statutū prima facie est factū generale, sed in veritate ꝯ vnā ꝑsonā fa-
d ctū est, vt sæpe accidit, ᵈ pōt ꝑ supiorem corrigi, ar. §. de doli exce. l. j. in fi. ꝓut ponit de dolo, q cōmittitur in legib. ꝯdēdis, verumtamē Cy. dicit. C. quæ sit longa consue. l. ij. in 4. quæstio. principali, circa fi. quod si ille, q ex tali statuto læditur, ꝯdicit, nō nocebit sibi. Quod limita secundū ea, q̄ no. Inno. in c. cū accessissent. ex de ꝯst. ¶Sequr in text. Itē quo minus pignus vendere liceat, appellari nō potest. duob. modis intelligit gl. Vno, quod à sententia iudicis ī qua ꝯtinetur, quod factæ sunt denunciationes debitori à creditore, nō potest appellari. quod intellige, sine causa. Si. n. iudex grauaret ex cā, pōt appellari, sicut si excederet modū in exequendo vt C. quo. appellat. non recip. l. ab executione Alio modo intelligit, ꝙ ab ipsa venditione non potest appellari, cum nulla præces-
4 sit sententia, & sic nō est actus iudiciarius. † Et sic secundum hoc habemus casum, quod ab actibus extraiudicialibus non potest appellari. Cuius rei gratia istud examinemus. Vtrum sit verum, quod de iure ciuili ab actibus extraiudicialibus non potest appellari. Tex. videtur quod sic, §. de ap. l. à sententia. §. idemque rescripsit

ADDITIONES.

a Alex. ¶Causa alimentorum. A sententia lata in causa alimentorum non appellatur, adde Bar. in l. Mela. & quod ibi dixi, de ali. & cib. leg. & in l. solēt. eo. ti. & Guid. de Suz. in l. de alimentis. C. de transa. & Bal. in l. nemini. C. de sum. trini. Adde quod Guid. de Suza in l. si iudex. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. vt refert Io. And. in addit. ad Spec. in loco præalle. per Bart. tenet, quod potest appellari à sententia lata super alimentis præstādis, maxime si habeat, vnde se alat, & si non habeat, appellans teneatur interim præstare alimēta appellato. Tamen Io. And. de hoc se remittit ad c. cum super. de elect. de cā poss.

b Ale. ¶Adiecta causa. No. quod in casib. in quib. est prohibita appellatio, intelligitur, sine causa, secus cū causa. Idē tenet Bar. in l. qsquis. C. quo. ap. & in l. i. C. si de mo poss.

c Ale. ¶Appellari. Vide Bal. in l. à iudicib. C. de app. & in l. quisquis. C. quo. app. & in l. j. §. de legi. & ideo dicit Bal. in l. j. C. ex delict. defun. quod à pœna non potest appellari, cū sit à lege imposita. Et vide ad prædicta Bald. omnino in l. j. §. simili quoque modo. ꝟ. C. de lat. lib. tol. Ab extra iste tex. facit, quod in causa damni infecti non possit appellari, de quo vide Spe. in tit. de offi. iud. §. iudicis officium. in versi. sed an eisdem. & in tit. de app. §. in quibus. in vers. sed modo quæro, iudex, Sed dubium facit l. placet, vt iudicibus. C. de peda. iud. iunctis his, quæ no. in §. duas. in l. 4. §. de dam. infec. Et potest dici, quod vbi causa non recipit dilationem, non possit appellari, vt hic per Bar. & in l. 4. §. hoc autem. de dam. infec. Sed an à sentētia lata, quod faber recedat, nec stet iuxta scholas, iuxta ea quæ no. per Bart. in l. j. sol. matr. in fi. possit appellari? Bal. multum not. in l. j. in fi. C. si de mo. poss. tenet quod non, per hanc legem, quod no. Et adde, quod à sententia lata super executione non potest appellari, secundum Bal. in l. 2. C. quando fisc. vel priua. Bar. videtur tenere contrarium in l. à diuo. §. in venditione. versi. quæro qualiter. & ibi vide quæ dixi, de re iud. & quod dixi ꝟ. eod. l. fin.

d Alex. ¶Sæpe accidit. Quando dicatur dolus esse in lege, vel non, & idem quod dicit hic Bar. tenet Bal. in l. quisquis. C. quor. appel.

e Alex. ¶Non nocebit sibi. Adde Ang. in l. 2. §. quod quisque iur. & in 1. consti. Codi. §. quibus. in fi. & quod dixi in l. fi. §. de iust. & iur.

psit.vbi dicit,ꝙ à transactione appellat̃,licet gl.ibi destruat illũ tex. & dicat,ꝙ legatarij ñ appellãt, sed actione ex testõ petunt legata. ¶Sed añq̃ ꝓcedã vlterius,q̃ro quid releuat,vtrũ ibi legatarius appellet,vel agat actione ex testõ?Rñdeo si dicimus posse appellari, à die appłonis interpositæ oĩa attentata reuocabunt̃ p offm iudicis,ad quẽ appellat̃ ẽt anteq̃ vincat in cã appłonis vt s̃.eo.l.ei cui⁹. & j.ti.2.l.j.& ibi dicã.Si ñ posset appellari,hoc ñ ꝯtingereret.Quid ergo dicemus?De iure canonico ñ est dubiũ,q̃d ab actionib.extraiudicialibus,ex q̃bus q̃s grauat̃, vel dubitat ex causis verisimilibus ne grauaret,ꝑt appellari,vt extra de appel.c.bonæ memoriæ.& ta-
a lis appellatio nõ est ꝓprie appellatio,sed ꝓuocatio ad cãm,vt extra de appel..c.cum sit Romana.ver.si vero.Hoc ꝑmisso arguo sic. Solum in nunciatione noui operis reperit̃, ꝙ facta nunciatione extra iudicium,si quid attentetur ꝯ̃,destruetur solum ex hoc,ꝙ attentatum est post nunciationem. vt l.j.s̃. de ope. nou.nun. ergo in ꝯ̃riũ est ius cõe.Et ꝓ hoc vr̃ hic casus.Sol.Dic,q̃dam sunt actus qui fiunt extraiudicium p modũ cuiusdam iurisdõnis,vt electiõis ad officia,& in istis sine dubio ꝑt appellari cũ distinctione, vt dixi s̃.quando ap.sit.l.j.§.solent.Et idem de aliis,quæ fiunt inter plures ad quos spectat aliq̃d facere,& ad vniuersos,vt extra de his q̃ fiũt à maio.par.cap.c.j.& ibi de hoc,& C. de ap.l.si ad scribarũ.& l.ciues.cũ sim.Quidam sunt actus,qui exercent̃ aliter,q̃ p modũ iurisdõnis,nec spectant ad plures,vt vniuersos,sed vt singulos, & tũc aut sunt actus qui imponunt finem litibus,vt transactio,vel iusiurandum,& tũc sine dubio ñ possunt appellare partes,quarum cõsensu factũ est:sed alij qui læderentur,appellere possunt,d.l.à sñia.
5 §.idem rescripsit,nõ faciendo vim literæ.Et est† aduertendum,ꝙ in tali appellatione oportet ꝙ inseratur cã l'tima, & ꝓbabilis,vt,si dicãt in fraudem eorum factum,vt exp̃sse dicit tex.in d §.idem rescripsit.Sic ergo ille tex.cũ iure canonico ꝯcordat,nec est q̃ repugnet,quare illũ tex.glossando destruimus, & sic inducimus discordiam inter ius canonicum,& ciuile.†Eadem rõne dico,ꝙ cum ar-
6 bitramentũ arbitratoris assumpsit sup aliqua lite,finiat litem,& sit
b trãsactio,ꝙ ille ꝯ̃ quẽ fert̃, ex iusta cã poterit appellare, b& habebit ꝑdictum effectum,vt attentata interim reuocentur,vt dictũ est p d.§.idem rescripsit,& debebit obseruare tp̃a appellationis,vt in c.sicut appellationem.de ap.in cle.Si tamen nolit appellare:sed aliàs iure actionis,vel offõ iudicis petere ad arbitrium boni viri reduci,ñ tenetur obseruare illa tp̃a,sed seruat̃ id quod dixi in l.si so-
7 cietatem.§.arbitrorum.s̃.ꝓ soc.Si vero ñ†est actus q̃litem finiat tũc aliq̃ñ est actus factus,cœptus,& ꝑfectus,aliq̃ñ cœptus tm̃ nõdum ꝑfectus:aliq̃ñ nec cœptus,nec ꝑfectus,sec comminatus.Primo casu,nescio de iure ciuili,ꝙ possit appellari,sunt tamen alia ꝓdita remedia, vt ꝙ indebitè factũ est,tollatur,vt interdictũ, quod vi aut clam,& actio aquæ plu.arcen.& multa similia,& omnia interdicta restitutoria.Secũdo casu , habemus nunciationem noui opis,tñ in illa,hoc est spãle,ꝙ talis nũciatio,vel ꝓuocatio ad cãm ñ reqrit̃.l.j.in prin.& ibi no.s̃.de ope.no.nun. in ąliis vero hoc nõ reperio,sed ꝓ eo,ꝙ timemus ꝑfici,possumus dicere idẽ,quod statim dicã.Tertio casu,q̃ñ actus est cœptus, nec ꝑfectus , sed cõminatus,vel d̃ eo verisimiliter dubitatur ex iustis causis, tũc dico,q̃d in oĩbus casibus,in q̃bus iudex ꝑt adiri, & eius officium implo-
c rari,ne fiat,in illis extra iudicium ꝑt appellari,c hoc ẽ supponere se ꝓtectioni talis iudicis,& ꝓtestari ex eius pte, vt nulla fiat nouitas: tunc si postea iuerit ad iudicẽ,reuocabuntur attentata interim. l. de pupillo.§.si q̃s ipsi ꝑtori.s̃.de op.no.nun.& d.c.bonæ memoriæ extra de ap.Sed isto casu debet talis appło,seu ꝓtestatio fieri,inser
d ta iusta,& verisimili cã,d d.c.bonæ.& ar.C de his q̃ ad sta.ꝯfu.l.j.Pone aliqua exempla. timeo ne quis me offendat in ꝑsona, vt C. de his,qui ad eccle.confu.l.denunciamus, vel timeo , ne res meæ in-
8 debitè occupẽtur.l.3.in fi.C.q̃ bo.ce.pos.Vel†pone in casibus, in quibus statur sñiæ plurium creditorum,vel maioris partis,vt s̃.de pac.l.maiorem.& l.si plures.Quod intelligo, nisi pars minor ostẽderet euidenter ꝙ opinio illorum, manifestam ꝯtineret iniquitatem,ar.s̃.de inoffi.test.l.si pars.isto casu pars minor poterit appellare à sententia,inserta illa cã manifestæ iniquitatis:& p hoc maior pars ꝓhibetur vltra aliq̃d attentare , & si q̃d fecerit , reuocabitur.
9 Itẽ exemplum est in pluribus cõsanguineis,cum discordãt†de ma
c ritanda puella:e q̃a appellabitur ad superiorem, ar.C.de nup. l.j.&
10 l.viduæ.& l.in ꝯiunctione.Nũc†in ꝓposito in casu huius legis, à venditione pignoris ñ ꝑt appellari,s.simpl'r,& sine cã.Sed si creditor vellet ꝓ modica quãtitate vendere rem magni ꝑtij,vel cũ debitor esset paratus soluere,noluit recipere, & iudex aditus venditionem fieri ꝓhibebit,si dicto modo appelletur,venditio inhibet̃ & si fiat,rescindet̃,vt C.de dist.pig.l.si rsiduũ.& l.q̃diu.& q̃d ibi no. & s̃.de rescin.ven.l.pe.q̃ lex hoc satis aperte ꝓbat.Ad ꝑdicta optimè facit C.si quacunque ꝑdi.po.l.j.vbi fit simul ꝓtestatio. & supponit quis se iurisdõni alterius iudicis, vt ibi p Cy. Et si dices, illa facit ꝯ̃:q̃a si ibi est spãlẽ,ergo in ꝯ̃rium est ius cõe.Sed ibi est spãle in hoc,ꝙ ex iusta cã appellat̃ ab omni grauamine futuro, etiam p viã ordinis iudiciarij, & suspẽditur iurisdictio ordinaria. Prædicta autem,quæ dixi,loquuntur in actibus extraiudicialibus.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sed prouocatio.Adde quod no.bar.in l.j.in prin in 8.q.de oper. no.nun. Et vide q̃d no.Inno.in c.Quintauallis.de iureiur.vbi vr̃ dicere,ꝙ in istis iudex non tenetur seruare iudiciarium ordinem,&c.
Ale.¶An ab arbitramento possit appellari,dic vt hic.Adde , ꝙ cõtrariũ tenet bal.in l.hi qui ad ciuilia.C.de app.& aliquid per Ro.in rub. de arb. & q̃d dixi post bar.in l.non distinguemus.§.cum quidam.de arb. & bar in l. si societatẽ. §.arbitrorum.s̃.pro soc.in vers.q̃ro q̃s erit iudex.Et ꝙ nõ appelletur ab arbitramento,videtur tenere expresse Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de app. §.in q̃bus.in versi,quid si conuenit in verbo priuatorũ,retuli.in d.§.arbitrorũ. Et vide per Mod.in l.a sñia,§.hr̃des.& §.seq̃.s̃. de app.& per bal in rub. C.de appel. vbi tenet,ꝙ nõ appellatur.versi.quid si de facto appellaretur .&c.Adde quod ab arbitramento possit appellari ex iusta cã.bal.consi.344.j lib.
b Poma.¶Poterit appellar̃.Idẽ t3 Ro.ĩ d.l.arbitro.& in cõs.261.& in rub.de arb. sed cõtra t3 bal.in l.hi,q̃ ad ciuilia.C.de ap.& in rub.C.de app.& Abb. in cõsi. 38.inc.Casus in effectu talis est,duo ciues.vol.j & vide Are.cõsi.106.vol.3.
c Alex.¶Põt appellari.Et tene menti,ꝙ in extraiudicialibus nõ sufficit cõtradicere,nisi appelletur expresse.& specialiter q̃ñ q̃s grauatur, vt singularissime d̃ t Inn.& ibi est tex.in c.quod ad cõsultationẽ.de re iud.& voluit Ang.& Imo. in l.ille à quo.§.si de testamento.s̃.ad Treb.quod no.in practica.
d Alex.¶Verisimili cã.Not.ꝙ appellatio ab extraiudicialibus requirit verã, & iustã cãm,& ꝙ probetur.nec sufficeret offerre se probaturum,secus q̃ñ appellatur in iudicio.vt in c.interposita.de appell.& tenet Inno.in c.cum inter canonicos.de elect.& videtur tex.in c.j.de appel.in 6.quem alleg.ad hoc bar.in l.j.in 9.q.in prin.s̃.de oper.no.nun.vide bar.s̃.ea.l.in prin.
e Alex.¶De maritãda puella.Si discordãt agnati de maritãda puella, appellatur ad superiorem.vide quod in simili no.dixit bar.in l.si cum dotem.§.eo autem tempore.sol.mat.& istud refert bal.in l.in coniunctione, hic alleg.

De libellis dimissorijs. Tit. vj.

LEX VNICA.

1 *Apostoli quando petuntur,non sufficit dicere , peto apostolos , & iterum peto, sed consuetudo hoc approbat.*
2 *Apostolos qui non petit, vel non protestatur, videtur appellationem deserere.*
3 *Pars,cui statutum est tempus ad accipiendum apostolos,si non vadit , cadit ab appellatione.*
4 *Tempus, quod appellandi hodie est decem dierum, & licet tempus petendorũ apostolorum non sit immutatum, tamen intra eundem terminum debent peti.*
5 *Tempus quod datur ad proponendam querelam de iudice, qui appellationi non detulit, vel apostolos denegauit:item quod statuitur ad comparendum corãm iudice ad quem,nom est immutatum.*
6 *Tempora quæ statuebantur ad producendam appellationem corã iudice ad quẽ item incohandi processum:item exercendæ,& finiendæ appellationis hodie sunt immutata:quia datur annus & ex causa biennium.*
7 *Tempus non currit quando causa examinatur in auditorio Principis.*
8 *Tempus appellationis interponendæ à munerum nominatione quod sit remissiuè & quod sunt duo menses ad prosequendum.*
9 *Causa legitima dandi biennium est,si appellans in vltimo mense primi anni cõparuit,& per eum non steterit.*

a POst appellationem. a Quæro quod sit istud tempus;Dicit gl. ꝙ 30.dierum.l.iudicibus.C.eo. & gl. male dicit in l.j. in
1 fi.s̃.de appel.¶†Quæro,an sufficiat si dico, peto,& iterum peto?Certe non.arg.eius quod no. l.4.s̃.de pign.act.sed de cõsuetudine est hodie approbatum, vt de app.c. 2. in cle. ¶Quæ-
2 ro,†Dr̃ hic,ꝙ dẽt protestari:sed intra q̃d tẽpus? bhabuistis no.in l.
b eius qui.in fi.s̃.tit.proxi.ꝙ si nõ ꝓtester hoc modo, vel si nõ petã
3 apostolos,tunc videor appellationem deserere.¶Quæro,†quid si iudex statuit terminum ad accipiendum apostolos, & pars nõ vadit?Dic,ꝙ tunc cadit ab appellatione,d.c. 2.de app.in cle.Cuius
4 grã videamus†gñaliter de temporibus,q̃ statuta sunt circa appellationem.Et dic,ꝙ est quoddam tp̃s appelationis interponendæ, quod olim erat biduum;vel triduũ.hodie 10.dierum,vt C.de app. auth.hodie.Item est tempus petendorum apostolorum . & istud
c ñ est immutatũ,s.30.dierũ,vt hic,sed vr̃,ꝙ intra eundem terminũc appellator debeat petere copiam sñiæ & actorum,alias appellatio videtur

ADDITIONES.

a Alex.¶Post appellationẽ.Et in materia no.ꝙ si reperitur in actis,ꝙ iudex dedit apostolos,nec apparet de quibus dic,ꝙ intelligitur de reuerentialib. verbum est fin.Abb.in c.dilectis filiis.de app.& ibi refert d.Ant.& bal. in l.3. C. de app,& de istis apostolis vide 2.q.6.in c.post appellationem.vbi per Archi.vbi etiam dicit,ꝙ si nõ petant apostoli,non valet appellatio , vt legitur & no. in d.c. ab eo.& in c.cordi.de appel.in 6.& ꝙ iudex , q̃ nõ dat apostolos instãter petenti,punitur arbitrio superioris,quia ñ est pœna statuta.c.de causis.de offic.deleg.in simili Arch.ſm do.Abb.de quo refert Roma. consi. 5.Adde,an & q̃ñ apostoli videantur rectè peti, Bal.consi.465.2.lib.Et an iudex,qui recusauit dare apostolos parti, possit de cã vlterius se intromittere,Fel consi. 187.
b Alex.¶Quod tempus.Et circa ista tempora vide quod dixi in l. præses. C. de appel.per Doct.in l.hi qui ad ciuilia.eo.tit.adde bar.in auth. ei qui.C. de tẽp. appel.& ad intellectum, & limitationem cle. si appellanti. vide do. Ant. post Doct.in c.super literis.de rescr.super glo.in verbo,nisi forsitan.
c Alex.¶Eundem terminum, ad l.quoniam nonnulli. C.de app. ꝙ sit speciale fauore fisci,videtur velle bal.in l.2. C.quando fisc. vel priua. in prin.sed pro prĩma opin.facit.l.iudicibus.C de appel.

videt̃ deserta,vt C.de app.l.quoniam nonnulli. forte est spāle ibi ī
debitore fisci condemnato:nam illa lex general'r non obseruat̃.I-
5 tem †est aliud tp̄s ꝓponendi q̃relam đ iudice,qui appellationem
non recipit, vel apostolos denegat,vt s̃.tit.j.l.sciendum, in fi. ꝙ si
ñ fit,vr̃ appellatio deserta.Itē est aliud tp̄s,quando appellatio à iu-
dice recipitur.p̄t enim parti statuere certum tempus arbitrio suo
ad cōparendū corā iudice ad quem,vt C. de appel.l. p̄ses. & extra
eod.tit.c.ꝑsonas.& c.sequ.& c.oblatæ.& in istis nihil est immuta-
6 tum.Erant olim†alia tpa:qa quandoque statuebatur à lege tēpus
ad ꝓducendam appellationem corā iudice ad quē C. de appel.l.
in offerendis.& de temp.app.l.fin.§.in his.statuebat̃ ēt tempus in-
choandi ꝓcessum sup appellatione,vt C. de temporibus app.l.ij.
& l.fi.in princ.Item erat tempus appellationis exercendæ,& finiē
dæ,vt eo.tit.l.fi.§.illud.Sed ista sunt hodie immutata,& ad omnia
datur annus,& ex cā biennium,vt in auth.ei qui.C.de tempor.ap
pell.sed ex cā dant̃ maiora tempora, vt in auth.si tñ.& auth. sed si
7 appellatione,eod.tit.Item†nō currit tempus, si causa debet exa-
minari in ꝯsistorio principits,vt in auth.sed & lis,eod.tit. Itē p̄di-
8 cta†qñ appellatur à sententiis, sed si à nominatione ad munera
tunc ad appellationem interponendam est idem tp̄s quod s̃. vt s̃.
qñ app.sit.l.j.§.ꝙ in sententiis.sed ad prosequendum sunt duo mē
9 ses,vt C.de tem.appel.l.j.Itē qđ dixi,†ꝙ dat̃ annus, & ex cā bien-
nium,dico,ꝙ legitima cā est si appellans in vltimo termino, hoc
est in vltimo mense primi anni cōparuerit,& ꝑ eū nō stetit,vt C.đ
tem.app.auth.si appellatione.& no.ꝑ Inn.extra de app. c.ex rōne:
& ibi plene de hoc ꝑ Io.And.quem vide si expedit.

a Nil nouari a appellatione pendende. Tit.vij.

ADDITIO.

a Alex.¶Nil nouari Pręmitte ad materiam no.per Bal.in l.appellatione.C.de appel.& adde ꝙ pendente causa appellationis non impediuntur ea fieri, quæ possunt fieri pendente causa principali.Ita Bart.in l.postquam.§.Imperator.j.opp.s̃.vt lega.no.ca.& Bar.in l.furti.in princ.s̃.de his qui not.infa.& adde quæ habes post Bar. in l.in duobus.§. vbi duo.circa prin.s̃. de duobus reis. Adde qualiter intelligatur,nihil nouari,Feder.de Sen.consi.224.

Claud.¶Adde an iste titu.habeat locum in laudo arbitri.Alex.consi.119.vol.2.

LEX VNICA.

1 *Appellancioe pendente nil nouari,qualiter intelligatur.*
2 *Executio facti,non potest fieri intra terminum datum ad appellandum, iuris tamen sic.*
3 *Iudex superior cognoscit,an appellatio recipi debeat.*
4 *Facta appellatione pendente,reuocantur per iudicem superiorem,eius officio implorato,& renocabuntur etiam antequam vincat appellans.*
5 *Cautela,quando in libello dicitur,peto pronunciari bene appellatum, & reuocari attentata,ꝙ appellator nō contestetur litem super libello.*
6 *Appellatio,quando est dubium,an sit recipienda,potest tamen recipi.*
7 *Bannitus qui appellauit,an appellatione pendente possit offendi.remissiuè.*
8 *Causa quando est commissa consulenda,an valeant quæ interim fiunt.*
9 *Iudex à quo,elapso termino ad appellandum, non potest sententiam à se latam exequi,nisi primo parte citata.*

a APpellatione. a Op.de l.postquam.§.Imperator.
1 s̃.vt leg.no.cau.Dic, †quòd om-
nia quæ pendente principali iudicio poterant peti pē-
dente appellatione possunt peti.Et quod dr̃ nil nouari
&c.verum est in his,quæ principali iudicio pendente fieri non po
terant.Item quòd dicitur nihil nouari, &c.intelligo, s. per iudicē
à quo est appellatum, cuius officium conquiescit: sed ꝑ iudicem
ad quem est appellatum multa possunt innouari.Itē l.multa inno
* uantur,& cessant omnia contraria*quæ ponuntur.C.de appel.l.3.
b ¶Op.in auth. b vt spon.largi.§.aliud.Solue,vt gl.Item op.quia vide
tur,quòd fiat de reo actor in causa appellationis,si prius erat reus
Dic vt l.hi,qui ad ciuilia.C.eod.& dicam j̃.si tut.vel cu.l.j. Item p̄-
2 dicta in mutatione,quæ fiat lege.¶Quæro an† ante appellationē
intra biduum vel triduum,vel hodie 10.dies,possit fieri executio.
Gl.dicit,ꝙ ñ.ar.l.fi.§.finantem.C.comm.de leg.Sed hoc intelligo,
ꝙ nō p̄t fieri executio facti,sed iuris sic,l.furti.de princi.s̃.de his q
no.infa.Sed dices tu,truffa est quærere,qa habet tp̄s quadrimestre
ad solutionem faciendam.l.fi.C.de execu. rei iudi. Dicam intelli-
gēdo istam quæst.vbi ꝓcedat in realibus.vbi habet locum officiū
iudicis,vt Insti.de offi.iud.§.j.& penul. & ex causa abreuiat iudex
3 tp̄s.¶Quæro,†quis iudex cognoscit,an debuerit recipi?Dic vt in
4 glo.& dicit,quòd iudex superior,& bene. ¶Sed†quæro facta in
terim ꝑ quem reuocabuntur?Rñ.ꝑ eundem iudicem,s. superiorē,
& eius officio implorato,vt s̃.de admi.tut.l. chirographis.§.j. Sed
an reuocabuntur antequam vincat appellans in causa principali?
Videtur quòd nō, vt s̃.de ap. l.cum ex causa.& de l. chirographis.
§.j.In ꝯ̃rium est casus extra de appel.c.non solum,li.6.Et hoc satis
p̄t tolerari ex hac l.quæ vult,interim nullam pœnā sustineat. Nec
obstant dictæ leges,qa licet ꝑmittant reuocari post victoriā,nō ta
men ꝓhibent quin ante reuocetur.Et ita dicit Inn. extra,de exce.
5 c.dilectæ. †Sed si in libello appellationis peto pronunciari bene
appellatum,& reuocari attentata,caueat appellator, ne contestet̃
lis sup libello.Et no.Spe.in tit.de app.§.nouissime.Circa fi.de quo
ꝑ Io.An.in d.c.non solum.¶Quæro,quid si appellat in causa ma-
nifesta,quæ non debet recipi, & nihilominus p̄t ꝓcedi? Dic vt in
glo.in fi.eiusdem gl.dic,ꝙ ꝯtinuatur cum ista gl.in verb.deportan
6 di ius est.quæ incipit,vt Imperator, j̃.eod.¶Sed opp. †Aut ꝙ nō
recipiatur est exp̄ssum,& tunc nō recipitur. aut nō est exp̄ssum,&
recipitur.Gl.dicit,ꝙ fit dubium negatione. Et dico quòd negatio-
ne iuris non fit res dubia,cum non debeat interrogari in articulo
iuris.l.ornamentorum s̃.de aur.& argen.leg.Dat glo. aliud exem
plum ꝑ l.si qs in tantam.C.vnde vi.q est dubium.vult dicere in cā
momentaneæ possessionis,sed nō est dubium . ꝙ p̄t appellari in d.
ꝯstitu.si quis in tantam.non in momentanea possessione, vt deter
minatur,C.si de momentanea possessione fue. appell. l.j.& bñ,qa
in d.l.si qs in tantam est qō ēt de ꝓprietate.Quod est ergo exem
plum?Dic,ꝙ in facto,vt qa est dubiū,an sit verus cōtumax.l.ex ꝯ-
sensu.§.fi.s̃.de ap.Item p̄t esse dubium,ꝑꝑ casus, in quibus sunt o-
piniones ꝑꝑ opi.Doctorum,vt s̃.tit.2.l.fi.& in istis casibus, in qui-
7 bus est dubium,credo ꝙ possit appellari. Quærit† Dy. an exban-
nitus,qui appellauit,possit interim offendi?De quo,dic, vt dixi s.
8 de acq.pos.l.3.§.si seruus.¶Quæro†qđ si cā ē ꝯmissa ꝯsulenda,an
c valeant quę interim fiunt?Rñdeò si commissio fiat de necessitate
interim nihil debet fieri:sed si fiat, valet, sed reuocatur ꝑ appella-
tionem,vt C.de rela.l.j.sed si fieret voluntate, secus puto: quia cū
iudex ñ teneat̃ stare cōsilio.ergo nec expectare tenetur:commit-
titur tamen quandoq; de necessitate,ex forma statutorū.¶Quæ-
9 ro,†elapso termino ad appellationem ꝓsequendam,quid habet
d facere iudex à quo?Dicunt quidam, ꝙ mandat sñiam executioni
sine alia citatione.Alij dicunt ꝙ debet citari appellās, vt opponat
quicquid vult, quare nō debet fieri executio.& si ñ ostenderit de
ꝓsecutione,& impedimento,mandabitur sñia executioni, vt ꝓ-
batur C.de temp.ap.l.fi.§. illud. quod placet, & est exp̄ssum C. de
app.l.si ꝯ maiorem.vbi dr̃,ꝙ ꝑtori debet ꝯstare de negligentia in
ꝓsequendo appellationē,sed nō p̄t liquere,nisi parte citata. ergo
&c.Itē quod dixi de tpe elapso intelligitur,s. biennij. Non.n.suffi
ceret primum annum elapsum,vt C.de temp.app.auth.ei qui.licet
Doc.iuris canonici innuant ꝯ̃rium, in c. ex ratione.extra de app.

ADDITIONES.

a Alex.¶Appellatione.Et limita hanc materiam,de qua in hac gl.vt dixi post Bar.in l.j C.de bon.pos.secundum tab.Et habet locum etiam iste titulus quo ad agendum,contra ipsum iudicem,à quo est appellatum.Gl.est valde not.in clem.2.de appel. Et vltra prædicta ad limitationem huius regulæ,vide in c.cum ex causa,de app. vbi tex.no.& in c.dilectæ.de except.& in c.pastoralis. de offic.deleg.& in c.quia propter. de elect. Bal.in l.furti.in princ.s̃.de infa.vbi dicit,ꝙ ista regula debet intelligi per iudicem, pars tamen potest sua iura appellatione non obstante prosequi de hoc plene in tit. de appel.§. nouissime.in Specu.& no.bal.in l.generaliter.in fi. C.de reb.cred.vbi vide. Potest tamen possessor vti possessione sua appellatione pendente,secundum gl.in c.non solum. in gl. magna.de appel.in 6.& in l.imperatores.§.si magistratum,in glo.in verb.ab aduersario.s̃.de appel.Adde an appellatione pendente possit fieri executio.bald.consi.317.

* Claud.¶Omnia contraria.Vide doctrinam,quam ponit bal.in c.doceri. circa fin.de rescrip.quæ videtur comprehendere omnes casus.Item vide Pan.in c.cum dilectus.col.fi. de cau.posses.& propr.

b Alex.¶Op.in auth.Vide per bal.in l.fi.C.de fideicō.lib.& in proposito hujus legis quæritur an intra decem dies datos ad appellandum possit executio fieri,& quid in sententia criminali vide in l.qui vltimo.s̃.de pœnis & in l.addictos.C.de app.& quæ not.bar. Ang.& Imo.in l.qui à latronibus.§.j.s̃.de testa.& ad Bar. hic vide quod no. Bal. in l. ita demū.C.de proc.& ibi vtrū intra tēpus appellationis iudex pōt procedere.Quid si quis est condemnatus duabus sententiis,aut pluribus appellat ab vna, an supersedeatur super alia,vide Bal.in l.ab executione.C.quorum appel.Et iudex ad quem,an possit inhibere ne quicquam moueatur,vide bald.in d.l.appellatione, & ibi etiam ponit quomodo debet inhiberi iudici à quo.C.de app.

c Alex.¶Quæro quid.De ista materia dixit idem Barto.s̃.in l.j.§.j. de app.& in l.j.C.de relat.& in l.ex illo.versi.lite pendente.C.de appel.& ibi bal.& bar.in l.ad principem.s̃. de appel.

d Alex.Quæro elapso.in hac quæstione maximus est conflictus Doct.in l.eos. C. eod.& vide per Mod.in l.si expressim.circa fin.s̃.de appel.& bar.in l.à diuo Pio. vbi plene.s̃.de re iudic. & Inno. de offic. delegat.c.prudentiā.latius per bald.in repe. l.tale pactum §.qui prouocauit.s̃.de pact.& adde bal.in authen.si quis. C.de episc.aud.& bald. in l.2. in fi.C.de temp.appel.& an iudex appellationis possit pronunciare,tenet Fran.Tigri.ꝙ sic in l.properandum.§.illo:C.de iudi.Et vide bal.in l.si contra.de appel. & in l.eos. eod. titu. Adde,vt pulchrè per Fed.in consi.133.

§.Si quis, Declarata plene secundum ea quæ dixi in l.ij.s̃.de custod.reo.§.fi.

Quæ sententiæ sine appellatione rescindantur. Tit.viij.

LEX PRIMA.

1 *Sententia est nulla quando error apparet ex actis.*
2 *Sententia potest peti dici nulla principaliter agendo,& quando petitur executio excipiendo.*
3 *Sententia lata per errorem,an sit in totum nulla,vel in eo quod est erratum, remissiue.*
4 *Sententia confirmatoria est nulla sicut prima, quando error est expressus in ea.*

Illud

a Llud. aOp. C. de erro. cal. l. j. Sol. vt in glo. verum tñ
1 Iac. de Are. &† Pet. dñt aliter, ꝙ si error ap-
b paret ex actis, bsnia est nulla: quia sententia debet diffiniri, seu declarari secundum acta. l. ait prætor. §. j. s. de re iudi. si bene inspicias illam l. Op. de l. relegatorum. §. ad tẽpus. s. de inter. & releg. Sol. vt ibi dixi. Op. de l. præses. & de l. cum prolatis. de
2 re iud. Dic vt in qualibet earum dixi. ¶Quæro, volo dicere † sententiam nullam, quo iure peto. Glo. in ver. quæstionis. dicit, quòd possum petere principaliter petendo: vel cum petitur executio incidenter excipiendo, & vide istam glo. quæ incipit. qua pctebatur
3 &c. quod plene examinaui s. de appel. l. si expressim. †Quæro, an sententia sit nulla in totum, vel in eo, in quo est erratum? Et est gl. in l. fi. s. de iurisd. om. iud. & est contra glo. in l. res iudicatæ. C. de re
c iud. dic, vt dixi & ibi per Cy. Vlt. no. c† quòd sententia confirmato-
4 ria est nulla, sicut prima, quando expressus est error. Dixi in d. l. si expressim.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Illud. de intellectu huius tex. vide Bar. & Bal. in l. j. de iur. cal. & Bald. in l. 2. C. de re iud. maxime in ver. quæro, quid si tutor, cum ver. seq.

b Alex. ¶Apparet ex actis. adde Inn. in c. præsenti. de rescr. & quod voluit gl. no. in c. j. de off. ord. in 6. ad fi. Et quot modis, & quibus ex causis sententiæ retractentur, vide 35. q. 9. c. loci. & c. seq.

c Alex. ¶Vlti. not. Vide ꝙ pro hoc dicunt Doct. & maxime Imo. in l. ex diuersis §. fin. sol mat. & ego scripsi in l. cum prolatis. in fi. de re iud. & adde ꝙ Bal. in l. legata inutiliter. de leg. j. per ea, quę ibi no. Bar. dixit, quod si prima sententia est nulla propter verba inepta, poterit confirmari per sententiam cõfirmatiuam, quod intellige, si verba inutilia, seu inepta possent separari ab ipsa substantia primæ sententiæ, secũdum Bal. per illum tex. ibi, quem sequitur Imo.

§. Item cum ex edicto. Istud quod dicit in notitiã dic vt in gl.

§. Si apud. De hoc qđ hẽs hic, gl. in auth. & ꝯsequenter. C. đ sen. & interlo. om. iud. & in l. q prior. s. đ iud. dicit. ꝙ qñ sunt mutuæ petitiones, debent terminari eodem tpe, aliter per appel. rescindũtur. Canonistę habent tit. extra de mu. pet. in appellatione, nescio tex. alibi, qui melius dicat, quam hic.

LEX II.

a Paulus. aVide gloss. in ver. condemnatum. quæ incipit, no. non valere &c. & limita gl. nisi eo viuo non cœperit defendere: aliàs valeret, vt arg. l. si defunctus. s. de procu. & l. nulla. C. de procu.

ADDITIO.

a Alex. ¶Paulus. No. non valere sententiam, si alter litigantium mortuus est, concordat tex. j. q. vlt. c. fi. nisi decretum in personã mortui sit fauorabile. l. cum quasi. s. de fideicõ. lib. & vide tu Bar. in l. in summa. post glo. §. fi. de re iud. & omnino bal. in l. j. §. j. in princ. de cad. tol.

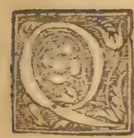
LEX III.

Paulus. Quæro, aliqua res petitur, quæ non extat in quo dẽt fieri ꝯdemnatio? Et dic vt in gl. in verb. non potuit q̃ vide, & incipit, vt s. qui satisf. cog. & de eo quod dicit tutius, &c. est tex. in l. Iulianus. s. de confes.

An per alium causæ appellationum, &c. Tit. ix.

¶Dictum est s. de appe. & à quibus, & qñ sit appellandum. Sequitur videre per quos appellationis causæ debeant exerceri.

LEX PRIMA.

Væri solet. Ista lex est declarata in §. ad crimen. in l. pen. s. de pub. iud. & illa est declaratio istius legis: & ideo non legemus modo, nisi tex. & vide in d. §. ad crimen. vbi declaratur hæc lex.

LEX II.

1 *Instantiam cœptam per procuratorem an dominus prosequi possit.*

Si procurator. No. ꝙ si procurator rõnes reddiderit nihilominus in cã hẽt ꝓsequi. Et qñ cãm cœptam ꝓcurator habet proseq, expediui in l. si ante. s. iud. solui. Op. C. de ꝓcu. l. inuitus. Gl. q̃ est hic, dat tres sol. Vna est, ꝙ hic in ꝓcuratore habente gñale mandatum: ibi in habente spãle, & ista est no. Alia sol. est ẽt bona. Tertia sol. est, ꝙ exponas, dẽt. i. põt, si vult, & intellige ẜm gl. in l. si actor. C. de ap. ꝙ põt, vt qlibet, non vt ꝓcurator. & dixi in l. si ꝓcurator. s. qñ app. sit. Opp. de l. tutor. s. de app. Sol. Aliud in tutore, vt ibi: aliud in ꝓcuratore, vt hic. Vlt. no. ꝙ in-
1 stantiam cœptam põt dñs prosequi. †l. procuratorib. C. de procu. & l. dominus. de app. Plene dixi in l. si ante. s. iud. sol.

Si tutor, vel curator appellauerit. Tit. x.

LEX PRIMA.

1 *Appellans an debeat causam appellationis probare.*

a I qui. Hic dr̃, nec cãs probauerint, & sic vr̃ ꝙ qui appellat, debeat cãm appe. ꝓbare. sic C. de ap. l. hi qui ad ciuilia. Sed gl. dicit ibi, ꝙ ꝓbat eo ipso. ꝙ nõ ꝓbatur ꝯrium. quod non placet, cum de iure quilibet debeat munera subire, nisi habeat specialem cãm immunitatis, vt j. de iu. immu. l. j. & ad mun. l. incola. De hoc dicit ꝯ gl. nr̃am. extra de renun. in c. in ꝑsentia. Dic ergo: aut tractatur de probando hoc
b s. quòd sit rectebappellatum, s. intra x. diex, & petiti apostoli, & similia, & hoc debet probare appellator. hoc. n. sibi incumbit, vt C. de temp. app. l. fi. §. antepe. Aut quæritur qs debeat probare de iustitia & iniustitia, & tunc aut vnus prosequitur tm̃ & tunc si vult obtinere, dẽt ipse probare, vt Auth. de his qui ingre. ad app. §. illud. & C. de app. l. ampliorem. in prin. Aut vtraq; pars proseqt̃. & tũc dico; ꝙ qdã est probatio ꝑ modũ abnegatiuum, vt dico; videas acta, in qbus apparet nihil esse probatũ ꝑꝑ qđ debuerim ꝯdemnari: vel dicit actor victus, cum intentio mea sit fundata, nihil est probatũ, ꝑꝑ qđ reus debuerit absolui, si inspiciant̃ acta, qbus ñ cõtinet̃ ista probatio incũbit appellanti, & iõ petit copiã sñiæ, & actorũ oĩum vt C. de appel. l. qm̃ nonnulli. & ꝑ inspectionẽ probatur ista negatiua, vt C. de reb. cre. l. fi. Quædam est probatio ꝑ inductionẽ testiũ & instrorum, sup nouis, vel antiqs articulis & tunc ille habet probare in cã appellationis, q đebat probare in prima, vt C. de tẽ. ap. l. ꝑ hãc. Ita intelligitur gl. i d. l. hi, q ad ciuilia. Et hoc qñ appellatur à sñia. Sed si appellatur à nominatione ad munera, tunc nõ est re-
1 perire cãm primam, & scđam: sđ ille debet probare q appellat, †vt hic. Et ꝑdicta sunt vera, qñ sñia ꝑ appellationem suspenditur. Si vero sñia taciturnitate firmat̃, tũc nõ ꝑt ei opponi, quasi cã nõ sit iusta, nec de hoc ꝑt quæri. l. si ꝑtor. in prin. s. de iudi. Sed si opponat̃ de nullitate, dixi s. de re iudi. l. si cum nulla.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Probare. An appellãs, vel appellatus teneatur iustificare, & probare in causa appellationis. vid. in Spe. in tit. de sent. §. fi. Et ibi an eo ipso quod seruus producitur condẽnatus, videatur probasse grauamen & vide eum. de proba. §. probare autem. ver. sed quis probabit. Adde, quis debeat exhibere acta coram iudice appellationis, an appellans, vel appellatus, Fed. consi. 202.

b Alex. ¶Sit recte. Vide Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel.

LEX II.

Tutor. Si ergo appellatio reprobatur, tenetur pro anteriori tempore. Contradicit glo. C. de temp. appel. l. fi. §. illud in glo. super verbo. prouocatum, & male, nec leges, quas allegat, faciunt pro ea.

Apud eum, à quo appellatur, aliam causam agere compellendum. Tit. xij.

LEX PRIMA.

I quis. Dicunt quidam, ꝙ hoc est de iure ciuili, sed de iure canonico videtur secus, extra eo. c. ad hæc. & c. ꝓposuit. Sed Io. And. in d. c. ad hæc intelligit illud, si causa suspicionis proponitur, & probatur coram arbitris, coram quibus debebit se probare grauatum à iudice propter quod appellauit: & quòd iudex illud grauamen intulit scienter. certe istud facit eum suspectum. Sed si simpliciter probetur appellatum, non sufficit, & ista opinio placet. Nam hoc probato, probatur iniuria verbalis, ꝑꝑ quã ꝑt appellari, ẜm opinio. Placen. C. de appella. l. si quis ꝓuocatione. quæ appellatio ꝑꝑ iniuriam, habet impedire iurisdictionem iudicis in alia causa, vt C. si quocũq; prædi. pote. l. j. Et ita sentit Gul. de Cun. in l. si ab arbitro. s. qui satisd. cogan.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Tit. xiij.

LEX PRIMA.

1 *Expressio eorum quæ tacite insunt an aliquib operetur, & nu. 2.*

Ppellatore. Op. de l. si seruus. §. boue. s. de cond. fur. Huius ꝯrij timore glo. dat vnam distinctionem facilem, & sine scrupulo. Ista lex videtur fortis ꝯ Petr. & Cy. q in l. 3. C. eo. quærunt, Pone, ꝙ erat casus. in quo tacite veniebat ademptio bonorum, iudex exprimit ademptionem bonorum in sententia, an hæres teneatur prose-
1 qui? Et dicunt quod non: qa† expressio eorum, quæ tacite insunt, nihil operantur. l. 3. s. de leg. j. & l. nõ rectè. C. de fideiuss. Quid dicẽdum? Dominus Bartolutius de Petris, qui Bononię disputauit hãc quæstionẽ, tenuit idem, rñdendo ad legem istam, ꝙ hoc fecit expressè, cã cognita, volens pœnam augere. Sed ista sua determinatio ꝯtinet diuinationẽ ad istã legẽ, licet vera sit. Sed rñdeo sic. Ex-
2 ꝑssio† eorũ, q tacitè insunt, nihil operatur. verũ est. si ꝑ eum modũ exprimantur ꝑ quem insunt. l. 3. in princ. s. de liber. & posth. & l. si quis Sempronium. s. de hære. insti. Modo ad ꝓpositum, ademptio bonorum

a bonorum oĩum venit tacitè in deportatione, per quandã pœnam. a Vnde si iudex dixit, condemno eũ in deportatione, cum publicatione oĩum bonorum suorum; tunc ista expressio nihil operatur: quia hæc dictio, cũ, coniungit per pœnam, & sic nihil operatur. l. j. & 2. ff. de pec. leg. & Insti. de leg. §. si quis ancillas. Sed qñ principaliter cõdemnauit, vt quia iudex in deportatione dixit, & eius bona publicamus tunc exprimit per alium modum, quam prius inerat. l. 2. & 3. ff. de pec. leg. & sic potest intelligi hic. Et licet litera ad vtrunq; posset adaptari, tamen ad istud melius. Et ideo, vel vultis responde re, vt dominus Bartolutius de Bononia, & potestis: vel vt modo dixi, quod magis applaudet literæ.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quandam consequentiam. An pœna publicationis bonorum veniat principaliter, vel in consequentiã, vide Bald. aliter loquentẽ in l. j. C. ex deli. defun. & in l. q. à latronib. in fi. de testa. & in l. 3. eo. tit. & ibi Bart. & Iaco. But. & Ang. & Imo. in l. defuncto. ff. de publ. iud. & Bar. & Sal. in l. si quis. C. si reus, vel accus. Dicas ergo condemnamus ad mortem, & eius bona publicamus, quia &, copulat æquè principaliter, secundum glo. in rub. de iur. & facti igno. & vide ad prædicta Bar. in l. 3. de leg. 1.

De iure fisci. Tit. xiiij.

¶ Glos. continuat rubricam istam duobus modis, vt in ea habetis.

LEX PRIMA.

1 *Deportatus an capiat legatum eidem factum. remissiuè.*
2 *Hæretici & damnati in metallum, non capiunt legatum eis factum*
3 *Natus ex damnato coitu, non capit legatum à patre, ab alijs sic.*
4 *Legatum factum palam incapaci, nõ venit in fiscũ, secus si est relictũ indigno.*
5 *Deferens seipsum in fiscum, quando consequatur aliquod præmium. remissiuè.*
6 *Hæredes intra quantum tempus tenentur vindicare mortem defuncti. remissiuè.*
7 *Practica delationis in fiscum quæ sit.*
8 *Quilibet admittitur ad deferendum, sed in iure agendi, & defendendi fiscus vtitur iure priuati.*
9 *Præuaricatum cum aduocato quando fuit, vel procuratore fisci, quilibet potest agere de ista præuaricatione, & sententiam retractare.*
10 *Delatio fit coram procuratore Cæsaris.*
11 *Pœna pecuniaria vbicunque ex crimine priuato venit imponenda, tunc quilibet de populo admittitur ad accusandum.*
12 *Pœna quæ imponitur vendenti rem litigiosam, & fisco applicatur, non erat de iure antiquo.*
13 *Pacem duo si fecerunt & promittunt se inuicẽ nõ offendere sub pœna, cuius medietas fisco applicatã, si notarius est stipulatus, poterit quilibet agere pro fisco.*

a VARIÆ. a Examinemus istas cãs. Prima ẽ, qñ quis profitetur tacitè sibi relictum, qđ capere nõ potest
1 Et primò † pro huius declaratione quero, qs est ille, qui non potest capere? Gl. prima enumerat deportatum, vt C. de hære. insti. l. j. Istud est dubium. Nam quidam dñt deportatum non capacem simplr. Alij dñt deportatum esse indignum, & sic capit, licet non cum effectu. qđ examinatur p Doc. in d. l. j. C. de hær. insti. & dixi in d. l. si deportati. ff. de leg. 3. Item dicit d. gl. † de hære
2 ticis & damnatis in metallum. in hoc dicit verum. Itẽ de natis † ex
3 damnato coitu, vt in Auth. quib. mod. natu. effic. sui. §. fi. & isti sunt
b incapaces à patre eorum. Ab alijs verò pñt capere, b vt not. in d. §. & probatur in l. si is, qui ex bonis. de vul. & pup. Alij etiam enume
4 rantur Insti. de le. §. legari. ¶ Secundò quæro, dicitur, hic qđ tacitè relictũ est, profitetur. quid si est relictum expressè? Gl. dicit idem, vt ĩ. eo. l. edicto. §. j. & hoc dr̃ in quadã gl. parua super verbo, tacite. Videte dñi, qñ relinquitur non capaci palã, istud non debet venire in
c fiscũ, vt ĩ. e. l. non intelligitur. in prin. Sed si esset relictũ indigno, c tunc bene veniret in fiscũ, posito q̃ esset relictum palam. Et ita dẽt intelligi d. l. edicto. §. j. & statim videbitis in alijs casib. hic enumera
5 tis in tex. ¶ † Quæro, qñ aliquis se defert, vtrũ cõsequatur aliqđ præmium? Dicit gl. q̃ sic. Videbitis ĩ. eo. l. edicto. §. j. & hoc circa primũ casum. ¶ Sequitur in tex. vel ab alio pũentus defertur. qro qñ dicat̃ quis prœueniri? De hoc videbitis ĩ. eo. l. edicto. §. extat. & §. seq. ¶ Secundò quæro, quis est modus deferendi alium? Rñdeo vt statim
6 dicam ĩ. prox. ¶ Sequit̃ in tex. † vel q̃ mors ab hæredib. non vindicatur. Quæro, intra q̃tum tp̃s tenent̃ hæredes vindicare mortẽ de-
7 functi? Dic vt no. C. de his quib. vt indi. l. j. ¶ † Quæro, quæ est practica huius delationis? Rñ. dicunt qdã, q̃ hæres, q est indignus, dẽt accusari de hoc, q̃ mortem defuncti nõ vindicauit, & sic erit quædam accusatio. Et hoc vr̃ no. C. de his quib. vt indig. l. j. circa fin. secũdę gl. Pro hoc facit l. in cognitiõe. ff. ad Sil. sed aliter ibi no. Alij dicunt, q̃ agetur cõ talem hæredem petitione hæreditatis, quasi hr̃ditas ipso iure sit delata in fiscum occisorib. punitis absq; hæredum accusatione, si fuerũt accusati ab alio extraneo. Et hoc tenet gl. in l. 1. C. de his quib. vt indi. in antep. gl. qđ est verũ, & probatur ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. pridie. & C. de pet. hære. l. j. Vnde practica est hæc. q̃ occisoribus punitis, quilibet potest agere cõ hæredẽ petitione hereditatis nomine fisci. & ista vocatur delatio. Quod nomine fisci agatur, probatur ĩ. l. prox. in prin. & qđ no. in l. fiscus. ĩ. eo. & ff. de diuer. & temp. præscr. l. intra quatuor. §. j. & ibi not. & not. etiam in l. si seruus pluriũ §. 2. ff. de le. j. Et eodem modo dicã in casib. seq. qñ alia ratione quis est indignus, q̃ ius illud, qđ competebat indigno, sit translatum in fiscũ, & fiscus agit actione, qua posset agere ille indignus, si indignus nõ esset. vt ĩ. eo. l. Imperator. ¶ Sequitur in tex. vel q̃ indignus quis hæres nunciat̃. Exempla huius hẽs. ff. de his quib. vt indig. per totũ, & practicã hẽs ex his q̃ dixi ff. px. † Seq̃t in tex. vel q̃ Princeps hæres institutus ẽ, & testm̃ vel codicilli subrepti esse nunciant. Quæro, quare requiritur q̃ testm̃ sit subreptũ? Dicit gl. quia si priuatus heres esset, ipse petit hæreditatem, & accusat. Vel dic verius, fm Iac. de Are. ideo requiritur testm̃, vel codicillos esse subreptos: quia si hoc apparet, & fisco notum esset, nõ esset necessaria nunciatio, seu alterius delatio. l. edicto. §. id autem deferre. ĩ. e. tit. ¶ Sequit̃ in tex. vel magni p̃cij rem minoris ex fisco cõ
8 parasse, † quæro, qđ priuilegium habeat fiscus in hoc? Rñd. vnum tm̃: q̃a qlibet ad deferendũ admittit̃: sed in iure agendi, & deferẽdi, vtitur iure priuati. Si n. dolus abest, distinguitur. Aut fuit deceptio vltra dimidiam iusti pretij, vel non. Si vero dolus adesset, tunc pro modica lęsione restitueretur, vt habes in gloss. ¶ Sequitur in tex.
9 † vel ex præuaricatione fiscum victum esse. Gl. determinat hic, qñ fuit p̃uaricatum cũ p̃curatore, vel aduocato fisci. Nã tunc quilibet põt agere de ista præuaricatione, & sententiã retractare, vt l. j. C de sen. aduer. fis. la. retr. lib. x. ¶ Sequitur in tex. vel eũ decessisse, qui in capitali crimine esset Hoc intellige vt dixi ff. de accus. l. ex iudiciorum. Et eodem modo intellige casum sequentẽ, dum dicit, vel ẽt post mortẽ aliquẽ reũ esse. Sequitur in text. vel domũ destructam esse. Istud exponit glo. duob. mod. vel q̃ sit destructa, pp vim, ita q̃ possit accusari l. Iulia de vi pub. vel pri. vel q̃ domus sit destructa, cã negotiandi, cõ l. senatus. ff. de ɔhen. empt. & de dam infec. l. fi. Primũ exemplum non placet: quia accusatio legis Iuliæ de vi, non est delatio in fiscum, prout voluit lex ista, & totus iste tit. sed est accusa-
10 tio, quæ debet fieri coram præside: sed † delatio fit coram procuratore Cæsaris, vt C. vbi caus. fisc. l. j. Secundum exemplum magis placet. ¶ Sequitur in tex. vel ab accusatione recessum esse. Aduertatis, qñ quis ab accusatione recedit, incidit in crimẽ Turpilliani, cuius pœna est pecuniaria. l. præuaricationis. in fi. ff. de præuari. & cõstat, q̃ crimen Turpilliani est priuatum, vt hic. Secundum hoc est
11 hic † casus, q̃ vbicunq; ex crimine priuato venit imponenda pœ
d na pecuniaria, admittitur ad accusandum quilibet de populo, d vt hic, & ita no. gl. super rub. ff. de popu. act. probatur in l. fi. & ibi not. C. de litigio. & ĩ. in seque. exemplo. Contra prædicta oppo. de l. j. C. vbi caus. fis. Glo. hic intelligit, q̃ iste prius à præside debeat condemnari, quam procurator Cęsaris se de bonis intromittat. Sed certè lex illa ad istum casum non potest adaptari: quia ibi loquitur qñ agit̃ cõ alium ciuiliter, in p̃iudiciũ criminosi: hic vero agitur contra ipsum criminosum. ¶ Sequitur in text. vel rem litigiosam venundari. Gl. ponit exemplum per l. final. C. de litig. & benè dicit. tamen oportet nos dicere, q̃ istud sit additum à compositorib. noui iuris, sicut dicit glo. in simili, ff. de inoffi. testa. l. si proponas. Hoc
12 † dico: quia de iure antiquo nulla pœna erat statuta, applicanda
e fisco e ei, qui emeret rem litigiosam: sed solum exceptio litigiosi
f erat statuta, vt l. j. & l. fi. C. de litig. ¶ Sequitur in tex. vel pœnam f fisco ex cõtu priuato deberi. Glos. ponit exemplum duobus mod. vt in ea habetis. Tu potes hic ponere exemplum fm Dyn. magis no-
13 tum, prout tota die accidit de facto. † Duo faciunt pacem g simul
g & promittunt se inuicem non offendere sub certa pœna, cuius medietas sit fisci, alia sit offensi. Isto casu, ex tali priuato cõtu, po-
h terit agere h quilibet priuatus ad vtilitatem fisci: & de hoc casus videtur hic. Sed cõ hoc vr̃ ff. de arbitr. l. arbiter intra certum diem. vbi tex. vr̃ in cõrium. Dy. distinguit sic. Aut conuenit nudo pacto, vt pœna deberetur fisco, & tunc nihil quæritur fisco ex illo pacto, vt ff. de ser. expor. l. seruus ea lege. & argumen. C. de vsuris. l. 3. Si autem inter-

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Variæ. Ista lex limitatur per Bar. in l. si pater. C. de hæred. instituen. circa prin. eiusdem legis.

b Ale. Possunt capere. Spurij capere possunt ab alio quam à patre. adde Bar. in l. quod conditionis. de mor. causa. don. & omnes no. in l. si is qui bonis. de vulg. & pup.

c Alex. ¶ Relictum indigno. Adde Bal. in l. eam quam. C. de fideicom.

d Alex. ¶ Quilibet de populo. Et ita per istum tex. in d. l. vlti. de litig. in verbo, recipiat. dixi.

e Alex. ¶ Applicanda fisco. Per Bar. in l. fi. C. de litig.

f Poma. ¶ Sequitur in tex. vel pœnam. Vide l. si quis maior. C. de transa. vbi pœna in dubio applicabitur parti contractum seruanti, & non fisco. Per. de Anch. allegauit Bald. hic. vide Bar. in l. arbiter intra certum diem. ff. de arb. & vide Bal. consulentem secundum hanc doctrinam.

g Alex. ¶ Faciunt pacem. Sed isto casu dubitatur, quid si isti qui fregerunt pacem, postea in uicem reconciliantur, an eo casu quo potuit pœna fisco acquiri, ex hac reconciliatione tollatur? Bal. & Imo. dicunt q̃ non, in l. in insula. §. fi. per illum tex. ff. solu. mat. Facit quod habetur in l. j. circa prin. de iniu.

h Alex. Poterit agere. Quando ex primo contractu pars pœnæ applicatur fisco, quilibet potest agere ex tali contractu ad vtilitatẽ fisci. Et adde, q̃ sing dixit Bar. in l. senatus. ĩ. eo. & quod ibi dixi. & vide quod no. Bal. in l. capitis ad fi. ff. de fideius. Bal. in l. si quis maior. C. de transa. & dicit Bal. in l. decernimus. ad fi. in ad. li. C. de sac. san. eccle. q̃ si quis donat fisco, non valet donatio, nisi aliquis recipiat pro eo.

a intercessit stipulatio, a tunc aut ista promissio fuit facta priuato,& nihil valet:alteri stipulari,vel pacisci nemo potest. §.alteri.Insti.de inut.stip. ita nec ẽt fisco. Aut promisit notario tanq̃ publicae personae,recipienti noĩe fisci,& tunc fiscus ex tali cõtractu poterit agere, sicut etiã posset pupillus,vt s.rem pu.sal. fo.l.nõ quasi. cũ Respublica & pupillus aequiparentur.l.illud.s.de appe.& C. de iur.reipu. l.rempublicã.lib.11.qd tene menti,qa quotidianum est.¶Sequit in tex.vel aduersus leges cõmissum factum esse. Exẽpla huius pone, vt in gl.Sed cõtra hoc opp.de auth.bona damnatorum.C de bo.pscr. seu dam.& in corpore vnde sumitur.Sol.dicunt quidam has leges hodie corrigi.Tu dic,de hoc,vt dixi in l.j.s.de bon.dam.Quaero,vtrum istae causae deferendi,quae hñt locum in fisco, habeãt locum hodie in qualibet ciuitate?Dicam de hoc statim in l.prox.in prin.

ADDITIO.

a Alex.¶Intercessit stipulatio.Adde qd dixit Barto.in l si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verb.obli.& vide quod dixi in l.si insulam.in 8.q.s.de verb.obli.

1 *Haereditas quando fisco defertur,ei non acquiritur sine aditione.*
Bona quando publicantur pro aliquo delicto,statim fisco acquiruntur.
2 *Fiscus,vel qui vtitur iure fisci,non tenetur facere inuentarium, quia non tenetur vltra vires haereditarias.*

a 1 §.An bona. a Quaero,†vtrum bona acquirãtur fisco sine aditione?Gl.dt q non,l.j.s.de off.pcu.Caesa. imò hoc plus est in fisco:quia aditione secuta, sine bona nõ sunt soluendo,fisco non quaeritur haereditas.ita dicit gl.vt hic. Videte, dicit Dy.& bene,qñ fisco defertur hrditas, tũc dicit verum ista gl. Sed qñ bona veniũt applicanda occasione alicuius delicti,q̃ publicatio fit ipso iure,vel p sniam,bona statim fisco acquirunt sine aliqua aditione,l.quisqs.C.ad legẽ Iul.maie.facit l.cõmissa.s.de publ.
2 ¶†Vlt.no.ex hac lege,q fiscus,vel alius,qui vtit iure fisci, vt dicã
b j.l.pxi.in prin.nõ hẽt necesse facere inuentariũ: b quia non tenet vltra vires hrditarias.tex.est hic,& j.eo.l.non possunt.Tene mẽti.

ADDITIONES.

a Alex.¶An bona.Vtrum bona acquirantur fisco sine aditione.adde Bart.in l.j.C.de bo.vac.li.10.& quod no.Bar.in l.sicut.§.fi.s.quod cuiusque vniuer. & q requiratur agnitio, videtur tex.in l.si seruus plurium.§.pe.de leg.1.& quae sit differentia inter bona vacãtia, & haereditatẽ,vide Bar.in l.postquàm.in fi.prin.s.vt leg.no.& quod not.Bart.in rub.s.de acquir.haered.

b Alex.¶Inuentarium.Fiscus,& qui succedit loco eius, non tenetur ad confectionem inuentarij.& dicit Bal.in auth.si qua mulier.C.de sac.san.eccl.q vbi obligatio descendit in ipsis bonis,non ex persona defuncti,ibi non requiritur inuentarium, per istam legem,& alias allegatas,vide ibi,et hic adde Bal.in l.etiam.ad fi.C.ad l.Fal.et in l.fi.in prin. C.de iure delib.et vide quod dixi post Bar.in rub.de acq.haer.et vide per Ang. in rep.l.j.ff.si cui plusquàm per l.Fal.Adde quae posui in rub.de acq.haer.

§.Diuus Pius. Hunc §.cũ seq. habuistis in l.in oĩb.& in l.intra quatuor.s.de diuer.& temp. pscri. Tex.ibi,nunciationẽ.i.ad denũciatorem petitio pertinere potuit, licet nunciatio facta non fuerit.Opp.ad §.istos.de l.intra quatuor. s.de diuer.& tẽp.praescr.Sol.distingue,vt l.in oĩb.eo. tit.& per Cy. C.de quadri.pscr.l.j.Quaerit gl.in fi.legis,quid si desistit nõ corruptus pecunia,alias ptio,seu gra, & sic delatus non hr pfesso.l.in fisci.j.eo.tit.Dicit gl.rñ.idẽ q hic dr:qd intellige,vt ego idẽ admittar ad nunciandum post quadriẽnium,& ẽt post 20.annos ad prosequendum,quasi mihi interruperim praescriptionem, & q gl.sic intellexerit,patet ex seq.q.¶Secundò quaerit gl. an eo casu admittatur alius delator post 20.annos?Glo.rñdet non puto.Non.n.minus pscribit sic delatus, q̃ nullo mõ. Alij dñt vltra 20. annos aliũ admitti.Prior opinio est vera.Nã ea delatio fuit q̃dam ciuilis interruptio,& alijs nõ prodest,l.intra quatuor.s.de diuer.& temp.praescrip.Qñ fuisset quis corruptus ptio,tũc planũ est,vt hic dr in tex.

LEX II.

1 *Deferens aliquam causam in fiscum, & succumbens,quando sit infamis. & nu.me.3.distinguit.*
2 *Ciuitatibus quando deferantur bona vacantia.*
4 *Deferens debet agere nomine reipublicae,vel fisci.*

1 Ex quibusdã. Forma casum sic.Quaero,†vtrum deferẽs aliq̃ cãm in fiscum,& succumbens,sit infamis?Rñ.Iurisconsultus q rlr infamatur.Fallit in trib.casib. qui ponuntur in hoc princi.Primus casus hic positus, est clarus. Contra fm casum op.q non liceat vlcisci,l.scia.§.pe.s.ad l.Aquil.Sol.ex iudiciũ non permittit rlr,sed in iudicio sic,vt hic. ¶Venio ad tertiũ casum:qro,quid velit dicere?Gl.dicit,hic loquitur,qñ qs defert aliq̃ cãm reipublicae alicuius ciuitatis:vt puta,aliq̃ haereditatẽ.Sed
2 cõtra hoc op.†ciuitati non deferunt a bona vacantia, vt C.de bo.vac.
a l.j lib.10.Dicit gl. intellige hic de haereditate decurionum,q̃ deferẽ reipublicae illius ciuitatis:secus in haereditate alterius,vt in cõrio.In eo qd gl.hic intellig t de haereditate decurionũ, non bñ dicit.Nã eorũ haereditas nõ defert ciuitati,nec fisco,sed ordini,vt in titu.C. de haer.decu.& iõ istud exemplũ nõ est hic bonum.In eo qd dicit, q ciuitatib.non deferunt bo.vac.l.j.C.de bo. vac. dicit veritatẽ de
b iure cõi.Sed dẽtis scire,q q̃dã sunt ciuitates,q nõ recognoscunt b superiorem,& sic populus liber est, & sic ipsemet sibi fiscus.l.hostes.j.de capt.& tunc bona vacantia acqrunt sibi, & fisco. Quaedã sunt ciuitates,q̃ licet recognoscãt superiorẽ,tñ hẽnt merũ & mixtum imperiũ,ex Principis concessione,& hñt alia regalia,vt sunt q̃ ponuntur in feu.ti.quae sint regalia:& tunc idem q bona pñt illi ciuitati deferri pp delicta,& ẽt pp alias cãs:de iure cõi secus: ita dẽs intelligere hic.Cũ igit intellectus gl.nõ sit bonus hac lege, qualr dẽtis intelligere,cũ dicat tex.q noĩe reipublicae cãs suas qs exequtur.& sic iste tex.ptinet repugnantiam.Nam in eo q dicit,reipublicae nomine,innuit q cã non est sua.In eo q dicit,suas,innuit, q ad eũ pertinet.Quid dicemus?Sol.dicas esse suas rõne officij, & reipublicae rõne cõmodi.ita ponitur exemplũ j.e.tit.l.fiscus in qõne. §.fi.& tunc exponit hic,reipu.fisci:vel dic, reipu. alicuius ciuitatis, vt C.de dela.l.ex varia.lib. 10.& dr cã sua,rõne executionis. ciuitatis,ratione cõmodi. Vel dic q hic agebat iure sibi cesso ab aliqua ciuitate,vel a fisco.Vñ cã dr propria rõne cõmodi,aliena dr, quia hẽt ius cessum ab alio.Et ista exempla non ponunt in gl.sed tãgũtur per Ia.de Are. & Oldr.Vel dic,q cã cõiter pertinet ad delatorẽ, & rempu.vnde pro ea parte,q̃ ipse hẽt,dr cã sua.Pro ea parte, q̃ est reipu.dr alieno noĩe agere,& istis casib.non infamat, vt j.eo.l.de-
3 ferre.§.sed cõem.& hoc tangit hic gl.Hẽs† ergo ex s.dictis dicere sic,Aut quis defert cãm alicuius ciuitatis,& non infamatur,vt hic fm vnã lect.& d.l.ex varia. C.de dela. Aut defert cãm fisci, & tunc aut defert ad suam vtilitatẽ:quia hẽt ius cessum,& nõ infamat, vt hic fm aliam lect.Aut defert cãm ad vtilitatẽ fisci,& tunc aut facit ex necessitate officij,& non infamat, d.l.fiscus in qõne.in fi.j.e.& hoc fm aliã lect.& l.post legatũ.§.aduocatũ.s. de his qui. vt indig. Aut non facit ex necessitate officij,& tunc aut ipse hẽt in cã aliquã cõionem,& non infamatur, vt hic fm lect.& j. eo.l.deferre.§.sed cõem.Aut nullam cõionem hẽt,& tunc rlr infamat. Fallit in duo
4 bus casib.qui hic ponuntur.¶†Vlti.not.ex hoc tex.q in hac delatione qs dẽt agere noĩe reipublicae,vel fisci, vt dixi s.l. px.in prin.

ADDITIONES.

a Alex.¶Non deferuntur.Adde Bar.in d.l.j.de bo.vac.& in l.item veniunt. §. ait senatus,s. de pet.haer.Bal.in l.aduersus.C.de fur.dicit,q istae leges hic loquentes de fisco, non habent locum in alijs ciuitatibus,nisi statutum,vel consuetudo aliud disponeret.

b Alex.¶Non recognoscunt.Hic de populo non recognoscente superiorem,vide in l.relegati.de poe.& in l.2.s.ne quid in loco publ.& l.ambitiosa.in fi. j. de decr.ab ordi.fac.& in l.3.de mino.& in l.hostes.ad fi.j.de capt.& in d.l.ambitiosa.

1 *Acta criminalia,quando exhiberi debeant.*
Acta armarij communis continentia bannum,condemnationem,vel excommunicationem alicuius,debent edi cuilibet petenti.
2 *Acta in causa ciuili indistincte fisco exhibentur.*
3 *Practica probandi aliquem subtraxisse instrumenta fisci.*
4 *Instrumenti tenor si probetur per testes, debet probari per personas instructas puta per notarium,iudicem,vel Iuristas.*
Instrumentum fauore fisci,potest probari per testes communes.
Furtum instrumentorum si probatur verum,tunc probatio de tenore instrumenti per testes communes facit fidem contra submittentem.

a §.Diuus Adrianus. a Iste est valde no. §.& menti tenendus.Opp.de l.is apud quem. C.de eden.vbi acta criminalia exhibentur,sicut ciuilia.Huius timore haec lex legitur.Primò,q ibi loquitur,qñ exhibitio actorum postulatur à iudice:hic loquitur,qñ postulatur à parte,q ipsa pars instrumenta exhibeat cõtra se.& in causis criminalibus non potest iudicis officium intentari,vt hic:nec actione ad exhibẽdum,vel actione in factũ agi:quia in cã capitali nõ agit de pecuniario interesse, l. si liber.s.ad exhib.Ita dicit gl.hic. Vide gl.in verb. agatur. quae incipit,imò vr.& ista lect.est satis bona. ¶Alij dñt, q in cã pecuniaria quis cogitur edere;& si non edit,praesumitur fisco subtraxisse, & tenet furti,vt hic in prin.sed in cã capitali sirr tenet edere,vt l.cõtraria.tñ ñ psumit subtraxisse,nec tenet furti vt hic. vide gl.ibi.Vel dic ĩ causa,&c.Ista lec.licet probetur p gl.nõ placet mihi. Primò,in eo qd dicit,q in causa ciuili tenetur furti,non est verum:quia tex.hic dicit,q ista praesumptio furti non nocet,nisi in ista causa, quae mota est.Sed secundũ hanc lect.noceret in actione furti:& ex praesumptionibus actione furti condemnaretur:qd est cõtra legem hanc,& cõtra l.absentẽ.s.de poenis.In eo vero qd dicit, q in cã capitali quis cogitur edere instrumenta cõtra se,istud videtur etiam male dictũ:qa nõ debent pbationes assumi de domo rei.l.de minore.§. tormenta.s. de qõn.Posses tñ hanc lect.sustinere hic in ver.item diui.q in illis casibus quis cogatur edere instrumẽta cõtra se in causa capitali, in qb, seruus cõtra dominũ torquetur,qui casus ponũtur in l.j.C.de quaestio. vt sicut testis de domo rei assumitur,eadem ratione instrumẽta, & hoc satis placet.¶Tertiò modo legit ista lex, vt dicamus sic.Acta ciuilia quis cogitur exhibere fisco,vt hic in prin.& l.ne quisquam. s.de eden.Acta vero criminalia non cogitur edere ipsa pars, cõtra quã criminalr agitur.ita loquitur hic.Sed tertius, qui haberet illa acta, bene cogitur exhibere.l.is apud quem.C.de eden.Differt ergo ista lectur. à prima: quia in d.l.is apud quem intelligitur in tertio priuato

ADDITIO.

a Alex.¶Diuus.An criminalia exhibeantur sicut ciuilia.Et dicit Bal.in rub. C.de fid.instr. q banna debent edi cuicunque.& in tali editione non requiruntur testes, qui interfuerunt accopiationi, sed sufficit sola descriptio notarij deputati ad accopiationem. Vide Bar.j.eo.§.& vide Bar.in l.j § editiones s.de eden.

uato habet: acta, sed in prima intell'r i iudice. & et ista lect. placet. ¶Quarto mō legit, q ibi loq in rōnib. hic i instrumetis. Sed nihil est dicere. ¶Quinto modo legitur, q hic acta habebat quidā tertius ibi aduersarius. Ista lec. est de verbo ad verbum ꝯria ad tertiā lecturā, q s posui. Vn qa illā tenui, istā reprobo. Nā q aduersarius cogat edere ꝯ se, & tertius n, in causa capitali est iniquū, cū de domo rei pbationes assumi n debeat. l. de minore. §. tormenta. s. de qō. Reassumo ergo † istum vltimum passum, prout loq de cā criminali. Vtrū acta crīalia deat exhiberi? dic. Aut exhibitio petit à
1 iure, vel ab aliquo publico officiali, q het acta publica, & det indistincte fieri editio, d. l. is apud quē. C. de eden. fm primū modum intelligendi hic positū, recepta tn cautione, de quo loq. l. in fraudē. §. neq; instrumenta. j. e. qd tene mēti, qa per hoc dico, qd acta armarij cōis ꝑtinētia banū, vel ꝯdēnationē alicuius, vel infamiā: vel et acta episcopi, ꝑtinētia excōicationē, debent cuicūq; postulāti edi cū talis excōicatio seu infamia liget apud oēs: vt s. de po. stu. l. ex ea cā. Aut exhibitio petit ab ipsa parte, ꝯ quā criminal'r a-
a git, & tūc r'r nō cogit, vt hic. aFallit in casib. in qb. serui torquet aduersus dnm, in qb. et ꝯ se qs cogit edere instra in capitali cā, ar. l. is apud quē. C. de eden. & ita intell'r hic. Scdo mō, aut exhibitio
b postulat tertio, & tūc indistincte cogit exhibere, bd. l. is apud quē,
2 & ita intell'r tertio modo. ¶† Redeo ad prin. huius. §. de exhibitione actorū in cā ciuili, & priuata. qual'r ista exhibitio fiat, n tracto hic. Dic, vt i l. j. §. editiōes. s. d edē. l. fi. C. d edē. fisco vero vr indistīcte dre edi, vt hic, & l. ne qsq. s. de eden. † Sed dubitat, qd vult dice-
3 re hic tex. q psumit subtraxisse, & qualiter iste tex. practicabitur. Aduerte, ad hoc vt subtraxisse psumat, & fidē ꝯ eum faciat, requirtur, q pbet qdā instra fore ad cām fisci ptinētia, q ipse pt exhibere, & nō exhibet. quo pbato vere, tunc psumit subtraxisse: & psumit illa instra sibi nocitura ee & iō fidē faciūt ꝯ eū. Vide hic tex. q dicit hoc, subtiliter intelligēdo. Quid ē hoc dicere? Si ego pbo instra esse ptinētia ad cām fisci, & sic pbo instm, & tenorē instri, nonne debet mihi hoc sufficere, sicut si ondere ipsa instra? l. testium. C. de testib. ad qd ergo recurritur ad istas præsumptiones?
4 † Rn. quando quis probat instm, & tenorem instrumēti, ad hoc vt faciat fidē, perinde ac si instm ostenderetur, requiritur, q illud probetur per personas instructas, vt per notarium vel per iudicē, vel Iuristas qui sciunt discernere instm publicum, & qualitates instri: nō aūt sufficeret quilibet testis. Hic est casus in c. cum olim
c ex de priuil. Sed in fisco hoc ē spāle, c q et si pbet per cōes testes, præsumitur ipsum subtraxisse, & præsumitur ipsum illud continere qd sibi nociturum erat, vt hic. Illi. n. testes cōes n sufficiebant nisi fisci fauore. Sed si furtū instrorum vere pbaret, tūc illa instra facerent fidem cōtra eum indistincte. l. si de possessione. C. de pb. Ita debetis intelligere istā materiam.

ADDITIONES.

a Clau. ¶Vt hic. Adde Ale. cons. 132. in 2. dubio. vol. 2.
b ¶Ale. ¶Cogit exhibere. Contrarium videtur tenere Bar. in l. quædam. in pri. s. de eden. & vide. s. in 3. lec. huius §.
c Ale. ¶Est speciale. Et vide Bar. in auth. si qs in aliquo. C. de eden. & Bart. in l. fi. C. de fide instru. Bar. in d. l. sicut. & dixi post Ang. in d. auth. si quis. & ad materiam istam per quot testes debet probari instrumentum, vide tex. in l. testium C. de testi. & vide Bal. in l. isti quidem. s. quòd met. causa. Et qualiter probetur amissio instrumenti, vide Bal. in l. fi. C. de eden. & in rub. C. de fide inst. in ver. quæro si instrumentum publicum, quod limita, nisi culpa sua perdiderit. vt no. Bal. in l. 2. in fin. C. de fide instru. & quæ habentur in l. fin. C. eo. de fide inst. per Bal. in l. huiusmodi §. fi. de leg. j. & in l. si quis ex argentariis. §. j. s. de edē. & dicit sing. Bar. in d. l. testium. in vlt. no. quòd si testamentum factum coram septem testibus, est perditum, duo testes superstites probando casum, & tenorem testamenti, probant plene testamentum.

1 *Actor & reus, si sunt contumaces, iudex potest procedere ex suo officio, & citare vtrunque, & absoluere reum ab instantia iudicij, & est speciale in causis fiscalibus.*
2 *Fideiussores delatoris tenentur, & in quantum teneantur.*
3 *Actore absente potest procedi ad diffinitiuam.*
4 *Causa debet inseri in sententia absolutoria.*

§. Senatus censuit. Primò loq, qn delator & possessor sunt cōtumaces. Scdò, qn delator tn. Scda ibi, quoties tn. In prima pte fit absol'o ab instātia
1 iudicij. In scda fit absol'o à petitione. Ex prima † pte nota casum mirabilē. q et vbi actor & reus sunt ꝯtumaces, iudex pt pcedere ex suo officio, & citare vtrunque, & absoluere reum ab instantia iudicij. ¶Cōtra hoc op. s. de iud. l. ad perēptorium. vbi ꝯ ꝯtumacē n pcedit, nisi parte petente, vt C. de iud. l. pperandū. §. j. ibi, parte
a instante, &c. in authen. q semel. C. qūo & qn iud. Sol. Spāle est a in
2 causis fiscalib. ¶Scdò no. † q fideiussores delatoris tenent. Videbitis in l. senatus. §. senatus. j. e. Sed circa hoc qro, ad qd teneant? Dicit gl. in verb. teneat. q in summā petirā, d. §. senatus. & in hoc bn dicit. vel ad damnum. C. de lit. ꝯtes. auth. libellum. & in hoc nō dicit verum. Nam illud emendare damnum respicit commodū rei ꝯueti prinpal'r, nec tāgit cām fiscalē: & iō, quo ad hoc non pt procedi vtroque contumace. Neuter enim pt alteri ꝯtumaciā imputare. l. 2. §. j. s. si quis in ius voca. non ier. ¶Venio ad tertiam ptē.

3 † No. q actore absente proceditur ad diffinitiuā sententiam, qd
b est spāle hic, fm ista iura. Hodie vero est gnāle b per l. properandū
4 §. j. C. de iud. Item no. † q in sentētia absolutoria inseritur cā. qd dic, vt in l. qui Romæ §. duo fratres. s. de verb. obl. & ibi dixi, & per Doc. in l. properandum. § illo. C. de iud.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Speciale ē. No pperuo, q in cā fisci, iudex pt pcedere nemine petente.
b Ale. ¶Est generale. Iō dt bal. per istum tex. q sp in snia', q fert p p contumaciā det fieri mētio de cōtumacia, fm eū in l. pen. in vlt. col. C. de cons. pecun.

1 *Rectores possunt in carcerib. aliquem detinere, vt manifestet socios, vel alia de causa legitima.*

§. Diuus Pius. Op. s. de edē. l. si qs ex argētariis. §. rōnem
1 Solue vt in gl. ¶Vltimò, † no. argm optimum pro Rectoribus vt aliquos possint in carcerib. detinere, vt manifestent socios, vel mandatores, vel aliud faciant, quod de iure debent: & ista est legitima causa incarcerandi, vt hic, ibi in vincula deduceretur.

1 *Error facti excusat quemlibet.*
2 *Confessio, quæ fit in libello, qui datur iudici, non nocet.*
3 *Error iuris reuocatur propter ætatem, rusticitatem, vel sexum: aliàs non.*

Cum plura. Op. & vr, q error indistincte noceat. l. n fatetur. s. de confess. Huius timore hæc lex legit duob. modis. Vno mō, vt loquat in errore facti, qui n nocet vsq; ad sniam: ibi in errore iuris. Contra hanc lectu. opponitur de isto tex. q dicit, ignarus iuris sui. & in fi. dū dicit ignorare ius suū posset. Rndeo sustinēdo hāc lect. q errabat hic in facto principali, &
a p ꝯns ius suū. n ignorabat. Ita dt gl. Itē ꝯ hāc lect. opp. de l. edicto §. fi. j. eo. vbi vr, q error facti excuset quēlibet: sed hic dr de muliere, & rustico tm: ergo &c. Io. intelligit illā fm istā. Sed certè hæc
1 lec. non placet: † qa regula est, qd error facti excuset quemlibet. l. error. C. de iur. & fac. ign. iuncta l. 2. s. de iur. & fac. ign. & l. nō fatetur. s. de confess. & l. edicto. in fi. j. eo. Vn alij intelligunt hic in errore iuris: & ponunt exemplum: qa credebat posse reiici vnā vxorē, & accipere aliā: vel credebat aliquam desinere esse vxorem, eo ipso q nō habitat cum viro. & sic credidit se spurium esse p errorē iuris. Cōtra hāc lect. remanet ꝯrium de d. l. n fatetur. Sol. ibi loqtur, qn qs ꝯfitet in iure pnte aduersario: hic loq, qn quis ꝯfitetur aduersario absente. Aduerte, ista sol. ꝯtinet veritatē in ꝯfessionib. & rnsionib. q fiunt simpl'r, vt s. de interrog. act. l. fi. & s. de cōfess. l.
2 certum. §. si qs absente. sed † in ꝯfessione q fit in libello, q datur iu
b dici. vt det pti, hoc n ē verum l. cum pcib. b C. de prob. & l. cum pcū. C. de lib cā. ideo ista non est bona. Dic ergo, quòd lex contra-
3 ria determinatur per istam, † q error iuris non potest reuocari, vt ibi, nisi propter ætatem, rusticitatem, vel sexum, & sic hic loquitur de iuris errore. Et hæc lex approbatur per gl. C. de iu. & facti igno. l. fi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Item contra. No. de errore. & de confessione facta in libello, &c. & tene menti & facit ad no. in l. post legatum. per Bar. de his q b. vt ind'g. & in l. n fatetur. s. de confes. ad fi.
b ¶L. cum precib. Vide bar. in l. certum. in §. si quis absente. supra de confes.

CONTRARIETAS.

¶Complura. Aduerte: in libello verba etiam narratiua habent vī cōfessionis ꝯ libellantem. tex. & ibi Do. in l. 3. C. de inst. & substi. l. cum precum. C. de lib. cau. etiam absente parte, vt p Bar. in l. certum. §. si quis absente. s. de confess. & in hoc. §. ꝯplura. fm Io. de Imo. in c. si cautio. de fide inst. ante medium, dicit, q Bar. tenuit cōtrarium in l. nuda ratio. ff. de don.

CONCORDIA.

¶Pro ꝯcordia. Sol. dat. d. Ale. in d. l. 3. s. q Bar. in d. l. nuda. loqtur in libro rōnum de libello nullum verbum. Et quanta sit dria inter scripturas iudiciales, & extraiudiciales apparet ex dictis p Bar. in d. §. si quis. Et istā et ꝯcordiam sentit do. Ias. in §. si minus. Insti. de act. Adde ad cons. Ale. cxiiij. incip. in causa & lite. vol. 4.

LEX III.

a Non intelligitur. Op. de l. qui testm. s. de pb. Sol. aut relinqtur nō capaci palā, & tūc relictū nō valet quātū ad ipsum non capacē: sed remanet apud eum à quo relinqt. Nec. n. det pati pœnā ex eo, q ipse nō delinqt. sed qn deliqt clā. & assumit ipse tacitā fidē de restituendo nō capaci, tunc delinquit, & facit fraudem, merito patitur pœnam quæ applicabit fisco, vt videbitis in seq. & vidistis. s. e. l. j. in prin. Quæro, in quib. casib. excuset, qui accōmodat tacitā fidē de restituendo non capaci? Dic vt habes hic in gl.

ADDITIO.

a Bar. Non intelligitur. Allegatur iste tex. per Bar. cum. §. j. in cons. cxcvj. inc. Ciuitati, Camerinensi. vbi consuluit, q si Papa confirmauit concessiones, si nō declarat de quibus intelligitur de factis Allegat istum tex. & gl. & vide Bar. in cons. 194. inci. Celsus de spoleto habens & adde cons. Oldr. 29. Ale. De hac materia aliquid per Bal. l. et C. ad l. Falc. & ibi qd si hrs in vno nūmo restituē do n capaci, priuet tota hrditate de quo vide i l. hrs q tacitā. s. d his q vt idi.

§. Sed cum quidam. Oppo. de l. rnso. ad ver, quæri autem solere. Sol. Dnt qdā q Iulianus,

Iulianus, in prin. malè dixit, iō corrigit̃ p Iuriscōsultū in seq. Alij dñt ꝙ Iulianus illud dixit allegando & sic ꝯ illā allegationē determinat̃ postea. Alij dñt, ꝙ diuersis casib. loquūt Iulianus & Iuriscōsultus autor huius legis, vt ex solutione ꝯrij sequentis apparebit. ¶Itē op. de l. ita fidei. j. eo. Sol. Ista est veritas: ista verba gñalia, rogo ꝙ pstetis illud, quod à vobis petij, si qđē pñt certificari ex verbis appositis in testō, vel codicillis, ita ꝙ appareat qđ, & cui relinquit, vr̃ relinq palā, & ita loqt̃ d. ver. q̃ri aūt solere. Si autem ex testō, vel codicillis ñ pñt ista verba obscura declarari, tūc vr̃ relictū clam, vt d. l. ita fidei. & ita loquitur hic Iulianus quod tene menti.

1 *An inspiciatur, quod prodest, vel quod nocet.*

a 1 §. Si quis palam. a Satis no. § est. Not. ꝙ inspicitur id qđ prodest, nō id qđ nocet. †Cōcor. sunt in gl. Sed ad hoc opp. de l. fi. §. sed si quis. s̃. nau. cau. stab. & s̃. ex qbus cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. qđ ergo. & ad Sill. l. si quis in graui. §. fi. Gl. non soluit. Tu dic, ꝙ hic, illud qđ nocet, obfuscatur per id, quod prodest. Nam ex eo qđ relictum est palam, non potest dici esse factum clā. est. n. illa clandestinitas patefacta: sed in ꝯriis secus. Pro quo facit ꝙ no. s̃. ꝓ do. l. si vir. p gl. & ibi dixi. & per Dy. in c. possessor. in 6. q. de regu. iur. lib. 6.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si quis palam. De hac materia per Bar. in l. si vir. s̃. pro donato. & bart. & Rom. in l. si qui in graui. § fin. s̃. ad Sil.

1 *Legatarius sufficit, quòd sit capax tempore mortis.*

2 *Regula Catoniana habet locum, quando legatum deficit mixta consideratione legantis, & legatarij, & in sua prouisione testator prouidere potest.*

§. Quando autem. Bonus §. ē. Pro declaratione huius §. sunt duo videnda. Primò an hr̃s puniatur. Secundò, an relictum valeat, qñ tēpoř mortis tm̃ capax reperit̃. Circa primum dicit gl. Aut vtroque tpe qs erat nō capax, & relictum non valet, & hr̃s patitur pœnam: aut vtroq; tpe fuit capax, & non est dubium, ꝙ valet relictū, & cessat pœna, aut tempore fideicommissi iniuncti erat capax, sed nō tpe mortis, & tunc fideicommissum nō valet: hr̃s tñ, qa nō peccauit, non patit̃ pœnā, sed apud eū remanet, vt s̃. de his qb. vt indig. l. in fraudem. §. j. aut eꝯ, tpe fideicōmissi iniuncti nō erat capax, sed tpe mortis sic: & tunc ñ patit̃ pœnā, vt hic. An aūt valeat relictū? Vr̃ ꝙ non, vt Inst. de hær. qual. & diff. §. in extraneis. & s̃. de his quib. vt indi. l. in

1 fraudē. §. j. In ꝯrium vr̃ s̃. de leg. præst. l. interuenit. Et Doc. †determinant, & bene, sufficere legatarium esse capacem tpe mortis. a

a Ita no. per gl s̃. de leg. 3. l. si deportati seruo. in prin. & in l. in mortis. de don. cau. mor. s̃. de hær. inst. l. si alienum. §. j. & de reg. Cato. l. j. In eo qđ ibi dr̃, ꝙ qñ legatū deficit ex persona eius cui relinqt̃, nō hēt locū regula Catoniana. Nō ob. d. §. in extraneis. qa ibi loqtur in hærede, in quo aliud est, q̃ in legatario. Sed ꝯ hoc opponit̃ ponamus casum in lege nr̃a, ꝙ hic sit relictum filio spurio. qđ exēplum ponitur in multis partib. huius tit. qñ loquitur in nō capace, vt no. s̃. eo. l. j. in prin. certè relictum tunc deficit mixta ꝯsideratione legantis, & legatarij. Nā à quolibet alio pt capere, pter q̃

2 à patre vt dixi s̃. eo. l. j. in prin. Sed qñ † legatum deficit mixta ꝯsideratione legantis, & legatarij, habet locum regula Catoniana, q̃ dicit, ꝙ tps testamenti debet inspici. l. seruis. C. de leg. Rñdeo, vt dixi s̃. de reg. Caton. in l. j. qa illud est verum, qñ est talis effectus, contra quem testator potest prouidere sua prouisione, vt manumittere seruum proprium, sed legitimare filium spurium sua prouisione non potest: ergo, &c.

DDITIO.

a Alex. ¶Tempore mortis. No. ꝙ ad validitatem relicti inspicitur solum tempus mortis. gl. tamen tenet contrarium, & ibi vide Doc. in l. eum qui post. de cond. & dem.

1 *Clam fieri dicitur, quod fit taliter, ꝙ non potest deuenire in notitiā aduersarij.*

2 *Delictum probatur per priuatam scripturam alicuius, quando committitur mittendo, vel contrahendo.*

3 *Tacita fideicōmm ssa deteguntur per confessionem.*

Positioni, an quis fuerit rogatus restituere non capaci, an teneatur respondere.

§. Tacite. Iste est no. casus, & vide gl. in verb. chirographū q̃ incipit, manu priuati. Quæro qualiter intelligitur hic de chirographo priuato? Rñdeo: qa si esset instr̃m pub. iam non esset factum clam, sed palam, vt s̃. ea. l. in prin. In eo ꝙ dicit neq; testō, neq; codicil. Pro hoc s̃. de leg. j. l. in tacitis. qđ tene menti ad ea quæ dicuntur in l. fi. s̃. de ritu nup. Aut fit clā, & psumitur fraus: aut palā, & tūc secus. Qđ si est factum inde publicum instr̃m, nō vr̃ factū clā. qđ vr̃ durū. Puto autē, ꝙ ēt si publicū instr̃m esset factum, tñ celaret̃, vt fit quotidie per notarios quosdā

1 amicos, tenendo in secreto, qđ vr̃ esse fcm̃ clā. †Clam. n. dr̃ fieri a

a id quod taliter fit, quod non potest deuenire in notitiam aduer-

b sarij, vt vidistis l. clam possidere. b in prin. s̃. de acq. pos. & l. phibe

2 re. §. clā. s̃. quod vi aut clā. †No. ex hac gl. ꝙ p priuatā scripturam alicuius probatur delictum eius. Quod intellige verū, qñ delictū committitur promittendo, vel contrahendo, sicut dixi in instr̃o

c publico, in l. senatus. in prin. s̃. ad Turp. Scđo vide gl. c in verb. ꝓ

3 bationib. q̃ incipit, vt p ꝯfessionem, &c. †Ex qua habes, ꝙ tacita fideicōmissa deteguntur p ꝯfessionē. Et sic no. ꝙ huic positioni tenet̃ qs rñdere, an qs fuerit rogatus de restituendo non capaci. Ad idem l. quoties. §. prætor. s̃. de nox. vbi cogitur qs rñdere, an possideat vel dolo desierit possidere: & sic positioni, q̃ cōtinet delictū, qs cogit̃ rñdere. Hoc dixi in l. Marcellus. s̃. rer. amota. Et quātū ad hunc passum, dixi plene in l. fi. s̃. de his qb. vt indi.

ADDITIONES.

a Ale. Dr̃ fieri. Vide bar. in l. 2. C. de his, q. ex pub. rōnib. li. x. & Bal. in l. cū frem. C. de his qui. vt indi. & in l. 1. in prin. & vide An. in l. 3. § occisorum. s̃. ad Sil. & eūdē in l. in tacitis. s̃. de le. 1. in prin.. & vide bar. in l. pupillus §. fi. s̃. de aut. tu. & Bal. in l. ea quidē. C. de accu. & Imo. in d. l. i tacitis. Et q̃ requirant ad hoc, vt relictum dicatur factum in fraudem, vide bal. & Imo. in d. l. in tacitis.

b Ale. ¶Clam possidere. Et vide quæ ibi habes per Mo.

c Ale ¶Vide gl. Adde gl. & Bar. in l. fin. s̃. de his qui. vt ind. contrariū vr̃ velle i d. l. in tacitis. de quo ibi per Imo. de leg. j. Et ꝓ ista gl. cōsuluit bar. in cons. 194. inc. Celsus de Spoleto. & ibi vide qñ quis præsumatur tacite rogatu.

1 *Fiscus an loco hæredis hēndus sit, cum ad eū pertinent oīa, & quid in priuato.*

1 §Cum ex causa. Primo notant quidam hic, ꝙ fiscus ad quem pertinent oīa bona, † habet̃ loco hr̃dis, vt hic. & C. ad l. Iul. de vi. l. 2. Hoc qualiter dēat intelligi, dixi s̃. de fideiu. l. inter eos. §. fi. Scđo notant hic qdā, ꝙ qñcūq; bona veniunt ad aliquē vr̃, ille pōt ꝯueniri à creditorib. tāq̃ hr̃s. Cōcor. sunt in gl. Sed arg. ꝯ. s̃. de iure dot. l. mulier. & de vsufr. lega. l. fi. & l. 2. §. fi. s̃. de hær. vel act. ven. So. Hoc dixi multum late in l. Princeps bona. & ibi p Dy. j. de verb. sig. Tetigi in l. j. s̃. de bo. poss. & l. si qs seruū. §. fi. & l. seq. 2. rñ. de leg. 2. Quantum ad propositū d. c. Aut bona deueniunt ad aliquē ex dispositione legis, aut transeunt ad eum debita & credita, vt hac l. cum sim. Aut ex dispo

a sitione hominis, a & tunc secus. l. mulier bona. s̃. de iure dot. cum sim. De hoc ēt p Doct. C. ad l. Iul. de vi. l. 2.

ADDITIO.

a Ale. Dispōne hominis. Adde Bar. & Doc. in l. si marito, in prin. so. ma. Et sic no. hic, ꝙ fiscus subiit onus legatorum, & fideicō. probatur in aut. de hær. & fal. §. si quis autem non implens. & in l. 1. ad fin. de cad. tol. & in l. quidam testō, §. quoties. de le. j. & in l. recusare. §. si quis fisco. ad Treb. & hoc etiam quando occupat bona vacantia, vel caduca licet in contrarium faciat tex. cum glo. in l. 4. § eadem. de fideicom. lib. & l. quod diuo Marco. s̃. de man. test. Sed rñde, vt per Ro in d. l. si marito. in prin. & no. bal. in l. eam quam. C. de fideicō. & quod dixi post Imo in l. si seruus plurium. §. 2. de leg. j. vbi dixi, ꝙ si ex facto defuncti bona confiscantur, tunc non dentur legata. Et ita loquitur d. l. 4. §. eadem. & vide bar. in l. eius qui. §. fi. j. eo. & Imo. in d. l. quidam testamento, & ibi dixi

1 *Testes qualiter debent deponere de valore rerum.*

§. Diui. Not. text. ibi, & iusta pretia non ex præterita exemptione, sed ex præsenti æstimatione ꝯstitui. qđ vtile est pro testibus qui reddunt rōnē de valore rei. Nā dēnt se referre ad tempus de quo agit̃, siue tractatur de psenti tempore, siue de pterito. Nā ad illud tempus debent se referre, vt hic. Itē debēt dicere, ꝙ tm̃ poterit vendi homini scienti conditionem rei, vt s̃. de don. causa mor. l. mortis causa. §. fi.

§. Diuus etiam. Opp. gl. in verb. victigalium. de l. cotem. §. fi. de pub. Sol. vt ibi.

1 *Fiscus quæ actione agat contra debitorem debitoris.*

a §. Multa. a Quæro. In quo sit hæc specialitas in fisco? Glo. dicit in duobus primis casibus, qñ debitor fisci

1 desiit soluendo esse: vel qñ debitor debitoris † fuit factus ex pecunia fiscali. In tertio vero casu loquit̃ fm̃ ius cōe: qa dēt intelligi, qñ debitor fisci est ꝯdēnatus, & sic fit executio ꝯ debitorem debitoris fm̃ formam l. à diuo Pio. §. sic quoque. s̃. de re iud. Azo. vero dicit, ꝙ etiā hic in tertio casu loquitur de iure speciali in fisco, vt debitore non condemnato perueniatur ad eum. Sed gl. dicit, ꝙ secundum hoc semper fiscus posset agere ꝯ debitorem debitoris. Ad quid ergo Iurisconsultus duos casus pcedētes expressisset, nō video. Videte, vt colligo ex dictis Iaco. de Are. & gl. & ēt Azo bñ pñt dicere. Nā itelligēdo tex. vt gl. dt, gl. dt verū. Sed possumus intelligere, ꝙ sint tres casus spāles in fisco. Primus, qñ debitor fisci desiit esse soluendo. Scđs, qñ ex rōne fisci noīa facta sunt, i. per fisci rōnē, vt s̃. de admi. tut. l. quoties. in pri. Tertius, qñ ex ꝯtu fiscali debitores conueniunt̃, hoc est ex ꝯtu ad fiscū extēso, vt quia accepit mutuā pecuniā à fisco, & eam alij mutuauit & sic de pecunia fisci debitorem sibi constituit, & sic erūt tres ca

b sus spāles fm̃ Iac. de Are. & dom. Old. ¶Quæro, qñ b fiscus agit ꝯ debitorē debitoris, qua actione agatur? Rñdeo in casibus, in qbus agit de iure speciali, agit actione vtili, vt C. qñ fis. vel priua. l. nō prius. Si vero tenebatur in diē, agit̃ ꝯdōne ex lege, vt l. j. C. de ꝯd. ex lege. Si vero agatur ꝯ debitorem debitoris de iure cōi, tūc dēt agi officio iudicis, fm̃ formā l. à diuo Pio. §. sic quoque. de re iudi. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Multa. Vide per Bar. in l. 4. quando fisc. vel priu. & per bal. in l. 2. C. e. tit.

b Ale. ¶ Quæro, qñ. Adde qđ no. bar. in l defensionis facultas. C. de iure fisc. li. x.

§. Diuus Adrianus. Hunc § declara vt in gl.

a §. Si in locis. a In eo quod dicit, de locis religiosis ē contra Inst. de rerum diui. §. thesauros. Gl. soluit pluribus modis. De duob. primis, tene quem vis.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si in locis. Adde bonum tex. in c. j. in prin. quæ sint regalia.

LEX V.

1 *Procurator fisci vendens, si res est euicta, tenetur ad duplum.*
2 *Procurator priuati, qui vendidit si promisit duplum, & ita se habeat consuetudo dominus, quando res euincitur, tenetur: aliàs ipse procurator.*
3 *Euinci ab eo, qui emit à fisco, non potest & sic hæc lex hodie corrigitur.*

a Si procurator. Ista est multū not. lex. Aduerte, video ꝙ fiscus non tenetur, nisi ad simplum. a
1 † Quæro, an ꝓcurator ipse saltē teneatᷣ ad duplū? Quidā dn̄t ꝙ sic. Azo dixit ꝙ nō, puto ꝙ teneatᷣ ipse ꝓcurator, arg. l. ciuitas. s. si
b cer. pe. ¶ Quæro, b qd in alio † procuratore vēdēte, & promittēte
2 duplū noīe euictionis, vtrū dn̄s teneat ad duplū? Rn̄. si ꝯsuetudo patriæ est, qd̄ in vēditione ꝓmittatᷣ duplū noīe euictionis, tunc tenebitᷣ dn̄s: qa ꝓcurator p̄t ꝓmittere ea q̄ sunt de ꝯsuetudine. l. qd̄ si nolit. §. qa assidua. s̄. de ædil. edi. & s̄. de aqua plu. arc. l. si prius. §. j. & exp̄ssius ī l. si ꝯuenerit. §. fi. s̄. de pig. act. Si aūt de ꝯsuetudine n̄ esset, tunc dn̄s n̄ tenetᷣ, sed ꝓcurator bene tenetᷣ f̄m ea, quæ s̄. dixi,
3 & f̄m mām l. ꝓcurator, qui pro euictione. s̄. de procu. ¶ † Vltimò scias, ꝙ ista lex corrigitᷣ hodie. Nam qui emit à fisco, ab eo n̄ p̄t euinci, vt l. 2. in prin. C. de quadr. p̄sc.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Ad simplum. Adde ꝙ Bal. in l. j. in vers. item opp. C. de hær. vel act. ven. intelligit istum tex. quod sit speciale hic fauore fisci.

b Ale. ¶ Quæro. Si procurator vendens promittat de culpa, an dans teneatur, & an procurator possit pœnam promittere, dixi in l. solutum. § sed si procurator. de pig. act. Abb. in c. fi. de precar. tenet per istum tex. ꝙ solum possit promittere pœnam, quæ venit ex natura contractus: secus si esset præter naturam contractus. Ad quod l. bene à Zenone. C. de quadr. præscr.

1 *Procurator fisci, qui vendidit res minoris, vel ecclesiæ, non potest habere fidem de pretio.*
2 *V endens rem nomine alieno, quando possit habere fidem de pretio.*
3 *Confessio procuratoris Cæsaris confitentis pretium sibi solutum, sufficit.*

1 §. Si ab eo. Iste §. est bonus. Nota tex. ibi, p̄tio tn̄ soluto. No. dt gl. † ꝙ procurator fisci n̄ pōt habere fidē a de
a pretio. Idē in eo qui vendidit res minoris, vl̄ res ecclesiæ, vide & no. gl. in verb. soluto. q̄ incipit, vel al'r satisfacto. ibi, n̄ aūt fide' ha-
2 bita, &c. vsq; ad fi. Circa hoc, † an isti, q̄ vēdūt noīe alieno, possint fidē habere de p̄tio, vide plene per Cy. C. de rei ven. l. in ciuile. & per Gul. de Cu. s̄. de inst. l. cuicunque. §. si ei quem. Ego dixi pleni⁹ s̄. de re iud. l. à diuo Pio. §. sed si emptor. in fi. §. vbi gl. tāgit. ¶ Quæ-
3 ro, † quid b si procurator Cæsaris confitetur pretium sibi so-
b lutum, an sufficiat talis confessio? text. habetis quòd sic, in le. 2. §. fi. C. de quadri. præsc.

ADDITIONES.

a Ale. Habere fidem. An procurator possit habere fidē de pretio, vide quæ no. Ang. in l. cui iurisdictio. s̄. de iurisd. om. iud. Et hic etiam vide, qd in plato ecclesiæ, & in ꝓcuratore minoris, & hoc no. ꝑpetuo. & dicta Bar. hic sequitur. Abb. in c. 2. de pca. & Bar. in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. de re iu. Et hic adde qd̄ no. bal. in l. j. C. de hær. vl̄ act. ven. & gl. in l. j. C. de fide inst. & iure hastæ fisc. li. x. & ibi bar. & gl. & bal. in l. cum vendente. C. vbi cau. fis. adde ad hanc materiā bar. in l. alio. s̄. de ali. leg. Adde, an donatarius principis sit tutus, cū princeps donat ipsi rē alienā, bal. cōs. 127. incip. à principio tituli. vol. 3. Et an executor testamētarius possit habere fidē de pretio, per eundem bal. cō. 185. 4. li.
b Ale. ¶ Quæro, quid. Vide bar. & ibi gl. in l. j. C. de ven. reci. li. xj. Adde bal. cons. 325. l. lib.

LEX VI.

1 *Priuilegiatus succedens non priuilegiato, vtitur iure eius, cui successit pro tempore anteriori, post vero suo.*

a Fiscus. a Lex ista est no. q̄n priuilegiatus succedit nō priuile-
1 giato, † ꝓ tpe anteriori vtitur iure eius cui successit pro posteriori, iure vtitᷣ suo. Et de hoc plene p Doct. & Cy. de sacrosan. eccl. auth. quas actiones in quæstio. Dixi s̄. de verb. obl. l. cum filius. §. in hac.

ADDITIO.

a Alex. Fiscus. Et vide quod pro hoc dixit Bar. in l. procurator. C. de eden. & Gul. de Cu in l. properandum. in fi. prin. C. de iud.

LEX IX.

1 *Hæreditas patris non adita, transmittitur ad matrem.*
2 *Occidens aliquem non potest ei succedere.*
3 *Omnia acquisita scelere, fisco applicantur.*

1 Lucius Titius. Ista est solēnis lex. No. tria. Primò quòd † hæreditas p̄ris ēt nō adita trāsmittitᷣ ad m̄rē. Casus est hic. vide ibi. atque ita oīs h̄rditas ad m̄rem, &c. Pro hoc s̄. de reb. du. l. q duos. §. cum in bello. & l. apud hostes. C. d̄ suis & leg. & ibi p Doc. dicā in l. hæreditate. §. filius. j̄. de cast. pecu.
2 † Scdò no. ꝙ q aliquem occidit, succedere sibi non potest, neque
3 eius h̄rdi, vt hic, & l. cū rō. §. fi. s̄. de bo. dam. Tertiò no. † ꝙ omnia
a scelere q̄sita applicantᷣ fisco. His p̄missis op. C. si reus a vel ac. mor. fue. l. fi. & C. si p̄e. ap. mors īter. l. 3. vbi post mortē n̄ durat cā bōorū, si n̄ fuerūt adepta exp̄sse. Ad idē s̄. ti. j. l. j. Sol. dico ꝙ qō bonorū extinguit mortē accusati. Certè dico publicādorum. p̄ sn̄iā sd̄ qō bōorū q̄sitorū durat, & agitabit ista cā, scā noua d̄clarōne, vt hic in fin. d̄r. Itē op. ꝙ ista bona n̄ auferantᷣ huic Mæuiæ. Nō. n. successit marito, sed filio. Sol. qs n̄ p̄t in effectu succedere ei quē occidit, nec h̄rdi eius in bonis, q̄ habuit ab illo occiso, vt hic: secus si aliundè habuisset. ar. s̄. de vulg. & pu. l. si is qui ex bonis.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Op. C. si reus, vel accus. mor. Vide Bal. in l. j. in vlt. col. C. ne ex delict. defun.

LEX X.

a Non puto. a Dyn. ponit exemplum, reperiuntur duo in-
b strumenta eodem die confecta, certè erit p̄sumendum, priuatum prius contraxisse. b Potest etiam poni exemplum in dubiis emanantibus circa legem, vt in dubio fiat interp̄tatio contra fiscum.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Non puto. Ad hanc legem vide Matth. no. suo 70. inci. No. vnam mirabilem regulam. vbi ponit & ipse secundum intellectum, quem ponit Bart. Vide præterea in eo loco ad propositum, de duobus ordinariis ferentib. diuersas sententias, & quod etiam dicit in probationibus paribus. videas etiam quod vult Bal. in l. quicunque. vl. col. vers. dictum no. C. de ser. fug. & Fel. in c. 2. de re iud. No. istum tex. cum gl. no. quòd licet fiscus consueuerit habere multa priuilegia. de quib. per Bal. in l. j. C. de hære. vel act. ven. tamen in dubiis potius est iudicandum contra fiscum, quam pro eo, siue sit dubium de iure propter opi. Doc. siue occurrat dubium: quia duo iudices ordinarij ferant sententias contrarias, siue sit dubium in probationibus, quia fiscus, & aduersarius contra probauerint, & probationes sint pares. licet Ioan. And. & do. Ant. videantur sentire contrarium videlicet, quòd causa fisci sit fauorabilis, sicut causa matrimonij, c. in nostra. de testi. & Spe. & ibi Io. An. in ti. de testib. §. postquam. ver. quid si. Et pro hoc quod dixi, vide no. bal. in l. quicunque. ad fi. C. de ser. fug. Adde tamen ad hanc legem bald. in l. 2. C. an ser. ex suo facto. qui dicit quòd statutum nunquam interpretatur contra rempublicam in eo quod potest tangere alium. Et ad hoc no. vide bal. in l. dotis. C. de iur. fisc. li. x. & vide Ia. de bel. in l. fi. §. fin. C. de cad. tol. vbi videtur intelligere quando fiscus tractaret de lucro, & priuatus de damno.
b Claud. ¶ Prius contraxisse. In contrarium videtur text. secundum primum intellectum gl. quem ibi sequitur bar. in l. j. C. eo. li. x.

LEX. XI.

Non possunt. Habuistis s̄. eo. l. j. §. an bona.

LEX XII.

In metallum Hoc declara vt s̄. de his, quæ pro n̄ scrip. hab. l. tertia.

LEX XIII.

Edicto. Dicitur hic, defertur palam, vel tacite. Contra, Illud quod palam relinquitur non capaci, nō acquiritur fisco l. non intelligitur. in princ. s̄. eo. ergo &c. Solue vt dicam in §. fi. j̄. ea. l. Quæro, qual'r probabitur ad fiscum pertinere? Rn̄. cōfitendo se non esse capacem ex tali causa, ex qua fisco debeatur. Ista. n. confessio p̄iudicat sibi, sed contra alios est opus probatione. facit quod habuistis no. s̄. eo. l. 2. in fi.

§. Id autem. Dicitur hic, vulgare præmium. Quæro, quid sit præmium vulgare? Gl. dicit hic. Dicam. j̄. eo. l. senatus. §. senatus.

§. Eos qui. Op. s̄. ea. l. §. j. ibi, nihil autem interest, &c. So. illa limitatur per istam. Secundò extra. gl. opponi. f̄m hoc hæc lex circa princ. sui non videtur posse procedere in eo quod dicit, ꝙ quis p̄t profiteri relictum palam. Aut. n. erat n̄
a capax, & tunc illud non debet deuenire a ad fiscum. l. non intelligitur. in prin. s̄. eo. Aut erat indignus, & tunc non debet habere dimidiam, vt hic. Sol. potes dicere, quòd hic loquitur in casib. sp̄alib. quando quis est indignus: ideo quia testamentum impugnat in iudicio. Ratio quia cum hoc sit manifestum ex eo, quod factū est in iudicio, non debet habere præmium delationis, vt j̄. ea. l. §. id autem deferre. Vel dic, ꝙ principium loquitur in eo quòd dicit de re relicta palam, ei qui est indignus absq; aliquo facto suo vt qa testator reputauit eū indignū. l. h̄rditas. C. de his quib. vt indig. hic loqᷣ, q̄n quis est indignus facto suo. Pro hoc optimè s̄. de his quib. vt indig. l. post legatum. §. fi. & ibi no.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Non debet deuenire. Vide bal. in l. eam quam. C. de fideic.

§. Ei qui. Hoc examina, vt s̄. e. l. 2. in fi.

LEX XIIII.

Dicitur. Opp. de l. cum filius. §. fi. de leg. 2. Sol. hic loquitur quando bona auferuntᷣ ex delicto h̄rdis, ibi q̄n ex delicto defuncti, quo casu non valent relicta, sicut nec donationes, vt l. contraria, & l. donatio. §. fi. s̄. de don.

LEX XV.

Senatus censuit.

§. Si quis delatorem. Op. gl. & soluit bene, vt habes in ea.

1 *Deferens in fiscum se vel alium, præmium consequitur.*
2 *Statuti dantis dimidiam accusanti intellectus.*
3 *Condemnationis quando pœna venit pro dimidia parte, forma.*
4 *Fiscus in diuidendis bonis facit diuisionem, & dat alteri electionem.*

§.Senatus. Iste §.est bon⁹.Aduertatis. Primò pro declaratione q̄rit̄,de quo n̄ capace loq̄t̄ hic?Gl.d̄t siue hr̄de,siue de legatario,siue de fideicōmissario.Sed ad hoc opp.ꝙ hr̄s n̄ d̄et habere nisi tertiā,vt C.de his,qui se defer.l.j.Sol. hic loq̄t̄ in hr̄de n̄ capace,nec rogato de restituēdo, & iō lucrat̄ dimidiā:q̄a defert illud,quod d̄et remanere apud eū,si esset capax, sed lex ꝯ̄ria loq̄t̄ in rogato de restituēdo.Et iō:q̄a defert illud qđ d̄et esse alterius,lucrat̄ tertiā:& iō ꝑ declaratione huius legis,& eo-
1 rum q̄ no.s̄.e.l.edicto.§.extat,distingue ſm Dy.† Aut quis defert̄ ab extraneo,aut seipsum defert.Primo casu deferēs ꝯseq̄t̄ tertiā. s̄.eo.l.edicto.§.extat.Scđo casu,qn̄ q̄s defert se, Aut ipse erat nō capax,pp suum delictum,& nihil ꝯseq̄t̄,d.l.edicto.§.eos.s̄.eo. qđ dic vt ibi. Aut erat aliàs n̄ capax,& tūc aut deferēs se n̄ erat rogatus de restituendo,& lucrat̄ dimidiā,vt hic. Aut erat rogatus de restituēdo,& lucrat̄ tertiā,vt C.de his,q̄ se def.l.j.fallit in vxore defuncti,vt ibi.Idē dico in fideicōmissario,vt si deferat,lucret̄ dimidiā eius,qđ ipse erat habiturus,vt j̄.eo.l. cum tacitum. Qn̄q; defert q̄s se,& defert̄ ab extraneo,& tūc ante apertas tab.p̄fert̄ se deferēs:post apertas tab.potior est ꝯditio occupātis.Sed obst. Breuiter huic §.s̄.eo.l.edicto.in prin.vbi dat p̄tē fisco,& sibi partē reti
a net.Sol.qn̄ se deferēs possidet,aloq̄t̄ lex ꝯ̄ria:qn̄ n̄ possidet,sed ab
2 alio exigit̄,loq̄t̄ lex ista.Quod no.† pro statutis Italiæ,q̄ dn̄t,si q̄s accusauerit,hēat medietatē bāni.D̄et.n.intelligi,ꝙ totū bānum detur camerario cōis & camerarius cōis det dimidiā sibi. Simile
3 hētis.C.de ven.re.fis.cū priua.l.j.li.x.Per hoc † hēs practicā,qua-
b liter dēs formare verba cōdēnationis.[b] Dicas.n. Cōdēno talē in tāta quātitate dāda camerario cōis cuius medietas sit cōis , alia medietas accusatoris.Datio ergo ꝯdēnationis,& exactionis tota d̄et fieri ꝑ camerariū cōis,& medietatē dare d̄et illi accusanti : &
c sic ad petitionē cōis fiet exactio [c] toti⁹ ꝯdēnatiōis,cū cōi totū d̄beat̄.Prædicta vera,nisi forte illud,qđ debebat applicari fisco nomine pœnæ esset apud eū, q̄ debebat p̄mium ꝯsequi:q̄a tunc p̄tē fisco daret,& partem sibi retineret.s̄.eo.l.edicto.in princ. ¶Scđò
d no.[d] † ꝙ qn̄ q̄s hēt diuidere cū fisco,fiscus d̄et facere p̄tē,& dare
4 electionem alteri,vt C.de his q̄ se defer.l.j.& C.qn̄ & quib. quar.
e pars deb.l.2.& no.s̄.eo.l.edicto.[e] in prin.

ADDITIONES.

a Ale.¶Deferēs possidet.Idem Sal.in l.3.C.ad leg.Fal.
b Ale.¶Verba condemnationis.Si statutū dicit,ꝙ medietas pœnæ d̄eat esse accusantis,alia d̄eat esse cameræ in totum,vide per Mod.Inst.de a c.§.q̄dā aūt.
Ale.¶Fiet exactio.Ad hæc dicta vide Ang.de Are.in tract,de malef. in versi. dandis,& soluendis.
Ale.¶Secundo non.Quid autem si accusans in libello dixit, peto talē mihi condemnari in dimidia,& pro alia dimidia fisco , dic ꝙ sententia super tali inepto libello valet,quia in crīalib.n̄ attēdit̄ libellus &c.vt no.bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.de infa.& vide bar.in l.1.post prin.s̄.eo.Et adde ad ista. q̄ hn̄tur in l.lege Cornel.§.fi.cūsim,s̄.ad Sil.& hoc cū ista cā dicatur criminalis,vt no.in l.3.s̄.de sepul.vio.Sed ꝙ talis sententia lata in criminalib. teneat. super inepto libello,bene facit quod scripsi in l.iij.§ quid ergo.s̄.de appell & dum dixit ꝙ in criminalib.non attenditur conditio libelli, adde bar.in l.libellorum.in fi.prin.s̄.de accu.Et si non apparet in statuto posset dubitari de cuius bonis debentur ista præmia accusantib.an de bonis malefactoris,an cōis vide Ang.in l.lex Cor.§.si quis libellum.de iniu.& Bar.in l.lex Cor.s̄.ad Sill.vide Ang.de Are.in d.vers.dandis,& soluendis.
e Clau.¶Edicto.Vide Mat.no.69.

§.Quod si tribus. Hunc §.declara ſm ea, quæ dixi. s̄.eo.l.2.§.Senatus.

§.Si quis arguatur. Vide gl.super verbo,detulisse, i. tradidisse fisco,vt alium quasi d̄bitorem exigeret,qui non erat.

LEX XVI.

1 *Pronomen,quicunque,continet masculinum,& fœmininum.*

1 Ait diuus.§.Quicunque. † Nota, ꝙ pronomen, quicunque,ꝯtinet masculinum & fœmininum.Habes etiam j̄.de ver.signi.l.1.

LEX XVII.

In summa. De hoc habes rubricam.C.pœn.fisc.cred. p̄ferri.l.vnica.lib.x.dicam j̄.eo.l.quod placuit.

LEX XVIII.

1 *Bannitus licèt non possit de nouo accusare,potest tamen accusationem cæptam prosequi.*
2 *Procurator quando possit esse testis in causa,quam procurat.*
3 *Aduocatus quando possit esse testis in causa, quam aduocauit,remissiuè.*
a
1 Deferre.[a] Ex hac l.no.ꝙ damnatus nō p̄t deferre,sed cām ante incæptam,pōt complere, qđ facit ad † qōnem de bannito , qui non p̄t accusare de nouo,vt accusationem ante cæptam possit complere.vt hic.Ad hoc l.neganda.C.qui ac.cu.non poss.& l.is q̄ reus.in fi.s̄.de pub.iu.& ibi dixi.Scđò,in ver.
2 item † decreuerunt, nō.argum. quod procurator potest esse testis in causa,quam procurat.Sed gl.t; hic contrarium,per l.fin.s̄.de test.Non ob.hæc lex:quia hic non interrogabatur vt testis intellige secundum gl.ꝙ hic interrogabatur vt pars,& sicut dominus tenetur respondere,ita procurator,vt s̄.de procu.l.non solū. in prin.& l.omnium.Istud dictum glo.procederet in ꝓcuratore, qui durat procurator,& causam agit.Sed tex.videtur loqui in eo qui desiit esse procurator,vel tutor,vel gestor,vt hic in vers.item eos,& in seq.& ideo videtur dicendum,ꝙ hic fuit interrogatus vt testis,tunc obst.l.fin.s̄.de test.& gl.ibi vr̄ tenere contra istam glo. Quid ergo dicemus? dicūnt q̄dā ꝙ procurator non potest esse testis in illa causa,quam procurat,vt ibi in text.in alia sic, vt hic. ita loquitur gl.in l.contraria. Alij dn̄t,hic in procuratore ad negotia ibi in procuratore ad iudicia. Alij dicunt quòd hic finitum erat officium,ibi durabat.Cy.tangit hoc C.de testi.l. quoniam liberi. & nihil boni dicit.Tu dic breuiter,si quidē loquimur de procuratore ad iudicia , si quidem ipse agitat causam,tunc non potest interrogari vt testis,vt d.l.fin.supra.de testib⁹.sicut nec etiam tutor.l.qui testō.circa principium , & quod ibi notatur.s̄.de testib. & ibi dixi.Potest tamen bene interrogari,vt pars,d.l. non Solum. in princi.s̄.de procu. & hoc secundum intellectum gl. Si autem causa esset finita, & de gestis in ea causa interrogaretur,idē quod in procuratore ad negotia, quia interrogatur vt testis de eo, quod ipse gessit. quo casu distinguitur. Quandoque ad eum pertinet commodum,vel incommodum,& tunc non est idone⁹ testis.l.omnib.C.de testib.& l.nullus.s̄.de testib.Exemplum , ego volo probare ꝙ tu teneris mihi ad cētū : hoc probo per Titium, qui dicit se tibi portasse pecuniam,q̄ sibi dedi tuo mandato.Dico
b ꝙ iste non est idoneus [b] testis.Nam si ipse tibi tradidit,ipse est liberatus à me.Si tibi non tradidit,ipse remanet obligatus mihi,& sic testificatur in eo,quod ad eum pertinet,qđ no.Si vero ad eum n̄ pertinet commodum vel īcōmodū,& tūc idē ꝙ n̄ p̄t esse testis,nisi vtraque parte volente,sicut dicimus in proxeneta,vt in Auth.d̄ testi.§.pe.Et hoc tenet gl.extra de testib.c.Romana. lib.6.hoc est
c verum,quòd non p̄t esse testis,pro eo,cuius fuit procurator, sed ꝯ̄ eum produci p̄t testis eo inuito,vt hic est casus in §.nr̄o.& hoc tenuit Inn.extra de testi.c.insuper.Si vero aliq̄s vellet procurato
d rem [d] producere in testem in alia causa quam ipse nō gessit,tunc potest sicut dixi in eo,qui iam fuit famulus,vt dixi s̄.de quæst.l.1.

§.si

ADDITIONES.

a Ale.¶Deferre.Pro intellectu huius legis quæritur,vtrum procurator,aduocatus,tutor,& proxeneta,possint esse testes?De aduocato,vide quod no.In in c.ex literis.de trans.& quod dixi s̄.de q̄st.l.ex libero.& in Spec.in tit.de teste.§.j.ver.quid de venditore.& Bar.in l.omnib.C.de testi.Et quid de Doctore,dicit Bal.per illum tex.C.de aduoc.diuer.iud. ꝙ doctor in cā sui scholaris nō debet reputari suspectus,si producitur in testem.Sed certe ex illo tex. non bene infert.Adde Bald.in auth.habita.C.ne fil. pro pat.vbi est tex. ꝙ pōt esse iudex.Et de procuratore,vide Bal.in d.l.omnib.C.de testib.& Inn.& Io. An.in ca.insuper.& c.cum à nobis.de test.Et adde,quod in alio articulo non connexo poterit,esse testis.c.secundo requiris.& c.inquisitionib.de app. Et qđ dr̄ in eadem cā hēt locum in cā,appellationis.c.fi.de test.in vi.& vide in materia gl.in auth.de fide inst.§.qm̄ vero,Et de aduocato.adde qđ no.Io.An in regula,cū quid in mercu.in 6.In cōtractib.p̄t esse testis,vt no.gl.in d. c.ex lr̄is,de transact.Et de procuratore,vide Bal.in auth.sed nouo iure.C.si cer.pet.& vide in materia omnino Bal.in l.dictantib.C.de test.& per Imo.in d.c.ex literis.de transa.& ibi do.Ant.& vide omnino Io.And.in dicta regula,cū q.d.De eo,qui fuit iudex,an,qūo,seu,qn̄ pōt esse testis, vide casum no.& ibi late ꝑ Imo.in c.dilecti.de testib.Et quid in arbitro?vide Albe.& Docto.in l.ne arbitris.& quod ibi hēs post bar.C.de arb.& in c.cū à nobis.de testi. Et ad p̄dicta nota regularē doctrinā Io.And.in addi.Spe.in ti.de teste.§.j.ver. sed pone ꝙ administrator,ꝙ fidēs nō adhibetur testi deponenti de facto suo , qn̄ ex eo laus,aut opprobriū posset attestāti adscribi.Ita refert,& seq̄tur An.de But.ī cōs.suo inci.q.hæc dubia vulgaria hēt.& dictā doctrinā seq̄t̄ idē An.in d.c.ex lr̄is,& d.c.cū à nobis.& in c.insuꝑ.de test.Adde an ꝓcurator,aduocatus, iudex,possit esse testis in cā,in qua aduocauit ꝓcurauit,iudicauit bar.cōs.123.
b Ale.¶Non est idoneus.Hoc sequitur bal.in c.si inter pares.circa finē prin.de lege Conra.& dixi post bar.in l.j.§ post operis.de oper.no.nun.& ponūt Canonistæ in c.insuper de test.& do.Ant.in c.cum à nobis.eo.ti.& Mod. in c.fi. de testi.in 6.
c Ale.¶Esse testis.Proxeneta nō p̄t eē testis.facit qđ no.bar.in l.j.§.incidit.in fi. s̄.ad Turp.& vide bal.in l.omnib.C.de test.& bal.in authē.sed nouo iure. C.si cer.pet.& bar.in d.l.omnib.& Imo.in l.si cui.§.i.de leg.j.Quid aūt in solicitatore cāæ,seu litis,vr̄ idē qđ in ꝓxeneta.Et hoc t; do.Ant.& Abb.in c.cū à nobis.& in c.insuꝑ.de testib.Nec vr̄ distinguēdū,vtrū hēat salariū,vel nō,q̄a,qn̄ nō hēt salariū nō vr̄ facere ob solonē,sed ob maximā affectionem, iō potius repellendus ē.Cogitabis tn̄.Adde de proxeneta,& mediatore fanticello bal. cons.216.2.li.De solicitatore,Ro.cons.320.& ibi de procuratore,Ale.cons.13. vol.j.Pau.in c.2.de arb.
d Pom.Vellet procuratorem.Vide Rapha.Cu.cons.68.& 69.in vl.col.Et de hac materia,q̄ tagit hic bar.vide aliq̄d per Fel.post Abb.in c.insuper.de testib. & bart.cons. 209.& Barb.cōs.45.vol.j.& cons.54.eo.vol & cons.5.volu.2 & Ant. de But.cons.23.Ro.186.& Imo 102.105.& 134.& seq.& 137.& Ale.78.vol.j.vbi ponit de solicitatore causæ,& do.de Ro.in deci.nouis,in tit.de test.decis.12.incip.solicitator.& Ale.cons.141.vol.j.& vnum verbū Fel.in c.cum ordinem. de rescri.& do.de Ro.decis.5.in ti.de testib.vbi ponit de procuratore.& Anch. cons.331.vbi ponit de proxeneta.& Pan.in c.2.de arb.in fi.& Ang in l. dictantib.ad fi. C.de test.vbi ponit,de aduocato,& procuratore.& ibi ēt Ale.vbi ponit,an fideiussores possint testificari.& ibi plene ad hæc Ias.

3 §.si seruus. Quid † in eo,q. fuit aduocatus,vel iudex,an in cā quā
a aduocauit possit esse testis? Dic vt in d.c.Romana.de testib. lib. vj.

ADDITIONES.

4 Ale.¶Quid in eo.Videtur tamen ꝙ aduocatus,& proxeneta possunt esse testes,vnus in causa quā aduocauit,alter vero in cā contractus eius medio celebrati,q. nō tractatur principaliter de eorum cōmodo,maxime in §.legatarius.Inst.de testa.Sed certe potest dici,ꝙ iō repelluntur,q. licet nō tractat principaliter de eorum cōmodo,maxime d.§.legatarius, tñ tractat de eorū honore,qui commodo pecuniario præferendus est.l.isti quidem.s̄.quod me. cā l.Iulianus.s̄.si quis omis.cau.testa.& l.reprehendenda. C.de inst.& substit. cum multis quæ adduci potuissent.Et facit bene pro ista solutione gl.in c.cū in iuuentute.extra de purg.can.in vers.tūc & vide Ale.cons.125.2.vol.& vide ēt Ale.cō.172.vol.2.& vide Ale.cons.19.volu.4.vbi ēt ponit.q.d in eo qui cessit actiones.& cons.13.vol.1.Et de proxeneta vide Pau.de Cast.in auth.presbyteros.in fi.C.de epis.& cle.& vnum verbum Fel.in c.veniens.de testib.in vers.& per istum,& in d.c.cum à nobis.ver.2.conclusio.de test.Vide etiam Ale.,cōs. 56.vol.2.vbi ponit de solicitatore. Et pt colligi ex dictis eius,ꝙ dictum taliū de q.b.hic,redderetur plenum,quando alij testes,qui deposuissent in cā,essēt valde idonei,& 86.incip.visis dubitationib.volu. 2.vbi ponit de iudice, qui interposuit decretum.&de notario qui fecit instrumentum in donatione facta à demente,an sint idonei testes,&c.vide do.Ant.in c.bonæ.de postu.præl. vbi ponit,an iudex ex officio possit testes repellere?& Ale.cō.134.vol.2.vbi ponit de procuratore.& 199.vbi ponit de eo,qui tenetur de euictione, & cons. 200.vbi ponit de eo,qui dicit se fuisse ad mandatum alterius & cons.64.vol.3. vbi loquitur in solicitatore.70.eo.vol.4.vbi loquitur in iudice.& ibi gñaliter dicit,ꝙ vbicunque aliquis deponit super eo,ex quo potest sibi adscribi laus vel vituperium,ꝙ semper redditur suspectus.& cons.99.vbi ponit de solicitatore nr̄o.& bal.in c.insuper.de test.vbi loquitur in solicitatore,tutore,prælato familiari.& amico.do.Sig.vbi loquitur de aduocato,& procuratore,cō. 54.¶Ad qst.Bar.hic,vide tex.in terminis in c.fin.de testib.in vj.

§.Papinianus. a Hic dicitur,ꝙ datur directa, sed in l.sed reuocata.j̄.eo.dicitur,quòd dat vtilis,& sic contradicunt.Sol.expone vtilis,idest,efficax.Et materiam huius legis declara,vt plene dixi s̄.de sol.l.si quis aliam.

ADDITIO.

a Ale.¶Papinianus.Et per illum tex.dicit Bar.in l.2.C.si aduer.transac.quòd lex ciuilis potest restituere actionem directam peremptam,prætor vero non potest,nisi vtilem.quod no.ad multarum legum intelligentiam.Et hunc tex.no. alleg.bald.in l.libera.C.de sen.quem vide.

LEX XXII.

1 *Fisci executor,an debeat summatim facere soluere creditorib.illius, cuius erant bona capta per ipsum.*

2 *Verbum,statim,denotat summariam cognitionem.*

Res quæ.§.Res autem. Aduerte fisc⁹ occupat aliqua bona alicuius ex bāniti p executorē ad hoc deputatū:veniūt creditores producen-
1 tes instra,dēt ne executor eis facere solui summariè,† an vero ð-bebūt creditores dare libellum, & expectare sententiam ,& procedere ordinariè.Dic ꝙ debēt suū iudicē adire,hoc est,procuratorē Cæsaris.Et ꝙ dēat soluere summatim,casus est in l.si qs post
a hac. C.de bonis proscr.ibi dum dicit statim qđ verbū significat
2 sūmariā cognitionē,a † vt C.vn̄ vi.l.momētaneæ,q.d tene menti.

ADDITIO.

a Ale.¶Summariam cognitionem.Not.de ver.statim.sed Rom.contra in l.j.§.j. de verb.obl.Pau.de Cast.in l.si marito publico.in prin.s̄.sol. mat.tenet idem quod bar.hic,& idem tenet Sal.simpliciter in d.l.si quis post hac.in prin.

§.Plane Ad istum ver.plane.op.de l.2.§.diuus.s̄.eo.ti.Solu. ibi nominauit mandatorem coacte:hic eum sponte in iudicio nominauit.Item opp.de l.de eo.j̄.eo. Sol.Hic loqr̄, quando dicit se facere ex mandato alterius.

LEX XXV.

Extat decretum Nota bene hunc casum.

LEX XXVI.

Cum quidam Intellige istam legem,ꝙ non videtur factum in fraudem fisci,vt patiatur pœnā dupli.Ita no.C.eo.l.defensionis.li.x.

LEX XXVII.

Cum mortem. Op. ad hāc legē de l.si ab hostib. §.j.s̄. sol.mat.So.Ibi maritus ipse occidit,vn̄ nunquam fuit lucratus:ergo merito debetur hr̄dibus vxoris. hic fuit occisa ab alio,vnde maritus lucratus ē,sed ē indignus, quia
a mortē ñ vindicauit:& iō applicat fisco,a ẞm Ia.de Are.licèt gl.allegauerit illam legem pro concor.

ADDITIO.

5 Ale.¶Applicatur fisco.Hanc posuit Ia.de Are.in d.l.si ab hostib.tamen hæc opi.colligi tur per l.cum mater.§.fin.de bo.dam.ideo vide Mod.in d.l.si ab hostib.& Adde Bar.in l.ei,qui mortem,s̄.de his quib,vt indig.Ang.hic dicit idem quod Ia.de Are.Adde Bal. cons.223.j.lib.

LEX XXVIII.

1 *Hypotheca priuati,quæ,& quando præferatur hypothecæ fisci.*

2 *Si obligo bona mea præsentia,& futura,duobus priuatis diuersis temporibus, quis erit potior in postea quæsitis.*

3 *Qui ex duobus,cui bona sunt diuersis temporibus obligata,probat fuisse postea quæsita.*

Si is qui Licet priuatus habeat hypothecam generalē anteriorem in tempore:tamen fiscus præfert in bonis post suam obligationem q̄sitis.hoc dicit.Op.s̄.qui po.in pig. hab.l.si.j.rñ.vbi in postea quæsitis præfertur prior.Plures sunt solutiones.Prima ibi,prior priuilegium duplex habebat.s.tutelæ, & tpis,hic tpis tantum.istam reprobat Old.quia ibi priuilegium pcedentis tutelæ propter nouationem voluntariam q̄ ibi fuit subsecuta,videbatur extinctum,vt s̄.de nouatio.l.aliam.Sed non placet ista reprobatio,vt j̄.dicam.Alij intelligunt illam ẞm istam,vt prior præferatur in postea quæsitis vsque ad tempus,quo cum fi-
a sco pctum est.a Nec ista est bona:qa dicit tex.de q̄sitis,donec prima creditrix vniuersum debitum habeat.Tertij dicunt, ꝙ hic cū fisco pxit antequam mecum.Et ẞm hoc quod hic dr̄ in postea q̄sitis.subaudi,ēt.Nā idē in antea q̄sitis. Et pro hac lect.vr̄ tex. hui⁹ legis in fi.ibi,præuen t.n.causam pignoris fiscus:& sic innuit, ꝙ fiscus prior pxerit:sed hoc est p mentem huius legis,q̄ vult ponere priuilegium fisci.Nec ob.hæc lex.dum dicit,præuenit,n.qa intelligo istud puenit.ꝙ sit psentis tpis,nō pteriti,quasi dicat,fiscus suo priuilegio puenit cām pignoris.vnde fit puentio pp priuilegium,nō pp tempus.Alij dn̄t,& hoc non est in gl.ꝙ in l.pria loqtur de iure cōi,nō inspecto priuilegio fisci:hic vero loqr̄ de iure speciali.Ego puto ꝙ in lege pria fuit habitus respectus de priuilegio.tñ qa priuatus habebat aliud priuilegium,s.tutelæ,est equalis pditionis cum fisco:qa vterque priuilegiatus,merito pfert in postea q̄sitis.ita loquitur ibi:hic vero priuatus nullum habebat priuilegium,nisi tpis prioritatē,quæ p fiscū nō attendit in postea q̄sitis,vt hic.& sic est vera prima solutio posita hic in glo. arg. pro hoc.C.de priui.fisci.l.j.& 2.Non ob. q.dicit Old. ꝙ ibi priuilegiū tutelæ erat sublatū p nouationē qa nouatione voluntaria ñ tollit priuilegiū, nisi hoc specialr̄ sit actum.d.l.aliam.s̄. de noua.& ibi dixi.Item opponitur.C.de remis.pig.l.si ignorante. vbi prior gñalis præfertur Reipubli.Sol.Dicit gl.intellige illam ẞm istā,s.in quæsitis ante oblōnē fisci.Ista gl.dicit verum,si illam legem intelligas de Rep.Romana,quæ habet priuilegium,sicut fiscus.l.aufertur,§.fiscus.j̄.eod.Sed si intelligas in alia Repub.tunc non esset p qa illa nō habet priuilegium,neq; hypothecā,nisi sicut priuatus,
1 vt C.de iure reipubli.l.2.li.xj.no.j̄.ad municipal.l.simile.¶† Quęro,& reuoco in dubium similr̄,quæ hypotheca pferat hypothecæ fisci? Quidam distinguunt,an præcedat hypotheca specialis, vel gñalis tacita vel expssa,quod nihil est.Dic ergo ẞm glo.ꝙ siue præcedat generalis,siue specialis,pfert fisco in q̄sitis ante obligationem fisci,vt hic,& C.q po.in pig.ha.l.si fundum. Item dico ẞm Dy.siue pcedat tacita hypotheca,siue expressa pfertur fisco,vt C. rem alie.ger.l.j.licet contrarium no.s̄.q pot.in pig.l.si pignus, & male,vt no.p Dy.in l.priuilegia.s̄.de priuile.credito.& in cap.qui
2 prior.de reg.iur.li.6.¶† Quæro,qđ b si duob.priuatis obligo bo-
b na mea præsentia,& futura diuersis temporibus.an prior erit potior in postea q̄sitis,an simul concurrāt:Gl.disputat hic, & vr̄ tenere ꝙ simul cōcurrant.Idē tenet in l.idēq;.s̄.q pot.in pign.hab. Iaco.de Are.disputauit istam q̄onem,& determinauit prium,s.ꝙ prior sit potior in postea quæsitis,per l.hac edictali.§.omnib. C. de secun.nup.& C.q po.in pig.habe.l.licet.& ibi Cy.refert disputationem Iac.de Are.&C.de iure do.l.in reb.in eo,qđ ibi dr̄,quod est speciale in muliere,ꝙ pferat in re quam dedit in dotem. ergo ius cōe se hēt in prium.Istā opi. tenet ēt Old.& hoc puto verum & est casus in d.l.vlt.s̄.qui po.in pig.hab. ꝙ qñ sunt duo creditores paris priuilegij, prior præfertur in omnib. ēt in postea q̄sitis.
3 ¶† Vltimò q̄ro,qs dēt probare,an posterior,illa bona esse quæsita postea,an prior,primo eē q̄sita in casu legis nostrę:Rñ.si prior agit contra secundum,dēt probare primo q̄sita,arg.C.de rei ven. l.quoties.& de pe.hæred.l.per seruum.Idē si fisc⁹ ageret p primū: qa deberet probare postea quæsita,vt C.de rei ven. l.mater.& de noxa.l.quoties.§.fin. & de iureiur.l.qui iurasse.§.si pr̄.& ꝙ ibi no.
c Et sic ei,qui dicit prioritatem c vel posterioritatē,incumbit probatio.Ita dt Oldradus,ꝙ puto verū,& probatur in l.nō solū.§.sed vt pbari.s̄.de operis noui nuncia.& l.eum actum.in fi.& ibi gl.s̄. de neg.gest.& l.matrē.C.de prob.& de pręscrip.c.fin.in Clemen.

ADDITIONES.

a Ale.¶Contractum est.Et no.quòd fiscus habet tacitam hypothecam in futuris bonis.l.3.& ibi Bal.in prin.C.de priui.fisci.

b Ale.Quæro quid.Si duobus obligo bona mea pñtia,& futura, quis erit potior in futuris?Adde Bar.in d.l.licet.C.qui po.in pig.& Bal.in d.l.Assiduis.eo. tit.vbi etiam post glo.quærit,an hoc etiam habeat locum in eo, qui prior est tempore quod sit potior in iure.tenet etiam Bal.in d.l.hac edictali.§.his illud & bar ēt in l.in reb.C.de iu.do.& vide gl.& ibi vide etiam Pau.de Cast.in l.in operis.s̄.loc.Adde Io.An.in addit.ad Spe.in ti.de oblig.& sol.§.j.ver.ita pone & Bald. cons.388.1 lib.vbi dicit,quod pfertur primus,nisi secundus esset priuilegiatus,puta ex dote,primus vero non.

c Alex.¶Dicit prioritatem.Qui dicit prioritatem,vel posterioritatem, vide l. j.& quæ ibi no.maxime per Bart.C.de iu.fis.lib.x.& vide Io. de Imo.in l.in illa s̄.de verb.ob.

LEX XXIX.

1 *Confessio ficta defuncti non nocet hæredi.*
Confessio ficta filij, non nocet patri.
2 *Clausula, habeatur pro conuicto & confesso, non intelligitur ipso iure, sed per sententiam.*
3 *An in casu prædicto requiratur sententia particularis, vel sufficiat diffinitiua.*
Et qualis debeat esse sententia.
4 *In ciuilibus, pœna quæ infertur ex ficta confessione, non transit ad hæredes.*
5 *Confessio ficta: quæ resultat ex sententia diffinitiua, an facit fidem in aliis causis*

a Eius qui delatorem. aIsta est solẽnis lex, & valdè vtilis. Diuidit. Primò ponit
vnũ dcm̃. Scdò determinat vnã q̃st. depẽdẽtẽ ex dcõ. Tertiò r̃n-
det cuidã tacitæ obiectioni. Quartò r̃siõnem illam determinat,
& declarat. Scda ibi, sed.n. Tertia ibi, nec.n. Quarta ibi, & plane. Et
hæc est p̃ria lex, q̃ dedit mihi honorẽ in ciuitate ista. Aduerte, qa
1 gl. nihil dñt. ¶No. † ꝙ licèt defunctus hẽat ꝑ ꝯfesso, hoc tñ ñ no-
b cet hr̃di. bEt hãc legẽ inter al's allegabã ꝑ casu in qõne illa ꝙ si fi
lius est ꝯtumax, & sic habitus ꝑ ꝯfesso, ꝙ talis ficta ꝯfessio ñ p̃iu-
dicet p̃ri. Hanc q̃st. disputaui, & eã tãgit Dy. & ibi ego scripsi. in l.
2 cũ filiusfa. ver. quartò ꝯtingit, ꝙ filius. s. de verb. obl. ¶† Scdò no.
casum exp̃ssum, ꝙ ista verba, hẽat ꝑ ꝯuicto, seu hẽat ꝑ ꝯfesso, in-
c telligunt̃ ñ ipso iure, sed ꝑ sñiam, cvt hic. & hoc idẽ vr̃ ꝑbari. C. de
iu. ca. aut. p̃ricipales. ĩ fi. hoc no. gl. Ber. ex̃ d̃ iu. ca. c. fi. ĩ fi. & Io. An.
ex̃ d̃ ꝯfes. c. fi. li. 6. & sic gl. ĩ verb. amittat, in l. j. C. de pena iu. q̃ dicit
ꝙ ipso iure dicit male. Nec ob l. venales. q̃ allegat: qa verum est, ꝙ
sñia est nulla in se, ipso iur̃: tñ totũ ius cãæ ipso iure ñ pdit, vt hic
3 patet. Sed dubium † est in hoc, dsup quo dẽt sñia ferri: an dẽt esse
d qdã interlocutoria particularis, s. talẽ dr̃e hr̃i ꝑ ꝯfesso, vel expe-
ctet̃ sñia diffinitiua sup tota cã, vt sic iudex cõdẽnet, vl' absoluat,
tanq̃ si esset ꝯfessus. & tex. in d. auth. principales. vr̃ loq de sñia dif
finitiua. Sed hæc lex videtur requirere sententiam particula-
rem. Quid dicemus? Responde forte possumus sic dicere. ¶Quan-
doque illud, ex quo quis debet haberi pro confesso, est liquidum
iudici, qa manifestè gestũ corã eo, vt si fuit ꝯtumax in ñ iurando
de calumnia, vl' r̃ñdẽdo, vt no. in l. certũ. in prin. s. de ꝯfes. & tũc ñ
reqrit̃ p̃ticularis ꝓnũciatio. Si vero hoc ñ liqt iudici, vt in casu le-
gis nr̃æ (nã corruptela ñ fit iudice p̃nte, & intelligente) & tũc dẽt
prius de crimine ꝯstare, & ꝓnũciari, vt hic. Hoc nõ multũ placet
qa nec ꝯtumacia liquet omnino iudici. Quid.n. si habet ꝯtumax
aliquam iustam causam, pp̃ q̃ iurare, vel r̃ñdere recusat. Certè ista
iusta causa requirit probationẽ extrinsecus, sicut corruptela? &
iõ puto, ꝙ hic sit casus expressus, ꝙ iudex debet super hoc pro-
nunciare exp̃sse. Aduerte tñ: qa non credo, quod sit necesse iudi-
cem pronunciare ipsum haberi pro confesso, vel ꝯuicto: sed suffi
cit, quod iudex pronunciet ipsum contumacem in ñ r̃ñdendo, vl'
in nõ iurãdo, & hoc est quod hic dicit tex. ꝙ iudex de crimine ꝓ
nunciet. satis.n. esset hic, si iudex pronunciaret ipsum corrupisse
delatorẽ: pœna aũt seqt̃ a iure. l. j. s. ad Turp. Prædicta vera, nisi ver
4 bis statutorũ aliud induceretur. ¶Tertiò † & vltimo e tene men
e ti: qa puto, ꝙ ante illam pronunciationem, quam dixi mõ, ẽt in
causis ciuilib. talis pœna nõ transiret ad hæredes, per hanc legem
ciuilis.n. est hæc cã. Facit ad hoc qd̃ dixi vobis in l. j. circa princip.
5 s. de priu delic. & l. ex iudiciorum. s. de pub. iud. ¶† Sed q̃ro, f ali-
f quis habetur pro confesso ꝑ sententiam diffinitiuam, vtrum ista
ficta confessio faciat fidẽ in aliis causis? R̃n. habuistis tex. exp̃ssum
qd̃ no. s. eo. l. 2. §. j. quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Eius qui delatorem. Istam legem non allegaui tibi in l. Imperator. in fi. apost. ma, j. eo. & vide ad hanc legem Bal. in l. j. C. de inf. & in l. gñaliter. C. de reb. cred. Vtrum in ista sententia declaratoria requiratur citatio, vide in c. reprehensibilis. de ap. & Ro. in l. is cui bonis. de verb. obl. & ibi no. Et hanc legem vide no. in l. 4. §. quod autem. s. quod quisque iu.

b Ale. ¶Non nocet hæredi. Ficta cõfessio nõ transit in hr̃dem, & hoc verum, qñ ista confessio resultat ex alio, q̃ ex morte, secus si resultaret ex morte, quia tunc transit. Ita no. dicit Bal. per ea q̃ ibi habentur in l. j. §. 2. C. qui test. fac. po. & refert istud Ro. cons 305. & vide quod no. in l. 2. de bo. eo. q ante sent. mortem sibi consci. & vide Bal. in l. 2. §. j. s. de calum. Et ad prædicta vide omnino Bal. in c. j. §. si vasallus feudum. in ti. si de feu. fue. controuer. & vide bal. in l. j. C. ex delictis defunct. & Imol. in lege. qui latronibus §. j. supra. de test. & limita verum nisi in crimine læsæ maiestatis. & in crimine hæresis, vt nota. Bar. in l. j. ad fi. s. de bonis eo. & adde bal. in l. is apud quem. ꝑpe fin. C. de edẽ. & per istum tex. dicit no. bal. in l. j. ad fi. C. de plus peti. ꝙ si pendente lite de cessit actor, qui plus petierat, non transit pœna adhr̃dem, & hoc verum intelligit Bald. in l. j. C. ex delict. defun. vbi confessio stat in suis finibus, quia tunc non transit in hr̃dem, secus si ficta confessio transit in condemnationem iuris, vel legis, & ideo si ex ipso iure pœnam imponeret, transiret.

c Ale. ¶Sed per sententiam. Talis habetur pro confesso, & conuicto intelligit̃ per sententiam, non ipso iure & in materia vide quæ no bal. in l. 2. C. qui test. fa. pos. & C. si contra ius vel vtili. pub. & bar. in l. manifestæ. in fin. s. de iureiur. & vide bar. in l. fin § quod si actor. C. de iura. cal. & dixi post Bar. in l. Imperator. j. eo. & adde bal. in l. generaliter. in ver. si quis. C. de reb. cred. & bal. in l. iubemus §. sane. C de sacrosan. ecc. sed bal. aliter loquitur in l. j. C. ex delict. de fun. in ver. scias etiam. bal. tenet contra bar. in l. vnica. C. de confess. vbi omnino vide, & in l. j. C. de pœna iudic. cum Bar. hic. transit bal. in l. trãsigere. C. de transac. & ibi limitat, ꝙ quo ad infamiam non requiritur sententia. Et vtrum requiratur pronunciatio quem in pœnam incidisse, vide barto. in l. creditores. C. de pi. Bal. in d. l. j. C. ex deli. defunct. vr̃ intelligere dcm̃ Bar. ꝙ cõtumax nõ hẽat ꝑ confesso, nisi ꝓnuncietur, verũ esse, si negatur, alias secus. Sed an talis confessio ficta, & præsumpta de qua hic, possit reuocari docendo de errore, iuxta materiã l. error, C. de iur. & facti ign. vide quod not. scripsi post Bar. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iur. calu. Et adde quod istæ contumaciæ habent inducere præiudicium tacitæ confessionis, & in præparatoriis & probatoriis litis, sed non super libello, oportet enim litem substantiari per interrogationem, & responsionem expressam. C. de li. contest. l. j. secũdum Ia. de Are. in l. j. §. ex hoc rescripto. vers. sed nunquid posset. de ven inspi. & sequitur Bal. in c. si vasallus feudum quod. in fi. si de feu. fue. contr. & adde quod no. in l. de ætate. & quod ibi dixi, s. de interrog. act. Et adde, quòd ista lex facit ad quæstionem. Episcopus confessus est se promisisse Petro centum, vt eum de morte patris non accusaret, vtrum ex ista confessione episcopus sit deponendus, videtur ꝙ sic per hanc legem, & l. quoniam, & l. furti. §. potest. s. de infa. Io. Mona. in c. j. de accu. in 6. vbi per Io. And. in nouella, determinat ꝙ non, si talis promissio fuit facta nondum instituta accusatione. de quo vide Bal. in c. j. §. iniuria. ver. seu furtum. de pac. iura. fir. Sed an per hanc confessionem possit poni ad tormenta, vide Bal. & ibi dixi, in l. fi. s. de quæst.

d Cla ¶In hoc. De ista sententia declaratoria quando sit necessaria, vide per Fel. in c. Rodulphus. de resc.

e Ale. ¶Tertio & vltimo. Per Bal. in l. j. C. ex delic. defun.

f Ale. ¶Sed quæro. Vide Bal. in l. 2. in vlt. col. C. de eden. & adde Bar. in l. 1. §. sed constitutio. in 1. q. s. de calum. & Doc. in c. fi. de iuramen. cal.

1 *Indignus si est institutus bona fisco applicantur adita hæreditate.*
2 *Accusans testamentũ de falso, non videtur ex testamẽto adire, sed ab intestato.*

1 Eum qui. Hic est no. §. Illud, † qd̃ dr̃ in multis partib. iuris,
ꝙ qñ est institutus indignus bona applicãt̃ fisco
vr̃ ẽre intelligi adita hr̃ditate ꝑ indignum, aliàs secus. Ita vr̃ vel-
a le tex. a hic. Gl. tñ vr̃ circa hoc dubitasse, in l. recusare. §. si fisco. s.
ad Treb. facit l. ex facto. §. Iulius Longinus. s. de vul. & pu. Itẽ no.
2 † ꝙ accusando testm̃ de falso qs ñ vr̃ adire vt hic videtis, qd̃ ẽ ve-
rum indubitanter ꝙ nõ vr̃ adire ex testõ, quod dicit falsum: an au
tẽ vr̃ adire ab intestato? dic vt in l. cũ qdam. s. de bo. pos. & ibi dixi

ADDITIO.

a Ale. ¶Velle tex. Contrarium facit quod no. gl. & bar. in l. si sequens. ad Sillania. & in l. j. in 4. q. prin. s. de vulg. & pupil.

LEX XXXIIII.

1 *Forensis an possit hic Mediolani testari, secundum statuta huius ciuitatis.*
2 *Obsides an possint dari inter duas ciuitates priuatas.*

Diuus. Dr̃ hic ꝙ bõa obsidũ dẽnt̃ fisco. Quæro, an hoc dẽat
itell'i viuẽtib. eis, an post eorũ mortẽ: Gl. dt, ꝙ dẽt itel
ligi post mortẽ ñ in eorũ vita: hoc ñ ꝑbat̃ lege: tñ glossatori nr̃o
a sic est visũ, & ita vr̃ æquũ. Scdò q̃ro. a de q̃b. bonis loquat̃ hæc lex
Gl. dicit, de bonis q̃sitis ĩ obsidiatu. Nã de bonis, q̃ reliquit domi,
ñ p̃t intell'i, ꝙ applicẽt̃ fisco, sicut nec bona captiuorũ relicta apud
suos. hoc satis placet. Alij dñt ẽt de bonis añ q̃sitis, qd̃ p̃t ẽẽ verũ
si secũ portauerint in obsidiatu, q̃ro, de quib. obsidib. loq̃t? Dic de
obsidib. datis Imperatori ꝓ aliquo pacto seruando, vel ꝓ aliquo
captiuo redimẽdo, quos ꝯstat testari ñ posse, licèt non sint capite
minuti. l. obsides. s. de test. ita dicit gl. ¶Itẽ dr̃ hic, sicuti captiuorũ
q̃ro, de qbus captiuis loq̃t hic. Dicit gl. p̃t intelligi de hostib. q pp
virtutẽ bellicã capiunt̃: tunc.n. oĩa bona sua publicant̃, & ipsi ser-
ui efficiuntur. Aduerte, d. Iac. de Bel. in auth. de hære. & fal. circa
prin. in 3. op. dicit, ꝙ qñ capit̃ vniuersitas personarum, vt qdã ciui
tas, non est verum, ꝙ ipsi serui efficiantur, sed qñ capit̃ vnus sin-
gularis homo, tunc secus, & secundum hoc non ꝓcederet dcm̃
huius gl. De hoc tãgã j. ti. j. l. hostes. Alij intelligunt hic, ꝙ loquat̃
de captiuis non proprie, vt de deportatis in insulam, qui pp̃ eorũ
delicta sunt capti, & detenti: & tunc bona per eos q̃sita nõ publi-
cantur eis viuis, sed eis mortuis, vt C. de bo. damn. l. deportati. &
1 tũc est vera similitudo obsidum. quod satis placet. ¶† Vltimò Ia.
de Are. inducit istas leges in arg. ad qõnẽ, vtrũ forensis possit te-
stari hic, secundum statuta huius ciuitatis? Et hic videtur casus, ꝙ
non. Nam obsides populi Romani, licet nõ efficiantur serui: quia
non sunt capite minuti, vt dictum est, tamen apud Romanos nõ
possunt testari, nisi assumpto vsu togæ fiant ciues Rom. plenè di-
2 co in rep. l. cunctos pop. C. de sum. tri. † Quæro, vtrum b inter ciui
b tates priuatas possint dari obsides? Vide C. de pa. q fil. dist. l. 2. in gl.
per Azo. in sum. & per Can. extra de iureiu. c. ex rescrip.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Secundò quæro. Per bal. in l. pe. in fi. C. de const. pec.

b Ale. ¶Quæro, vtrum. Vide Imo. in l. obsides. s. de test.

LEX XXXV.

Apud Iulianum. Istam legem examinaui in lege, si post litem. s. de excep. & examinat̃ ꝑ Dy. in l. Imperatores. in prin. s. de publica. vbi gl. tangit.

LEX XXXVI.

Prædiis. Istam materiam examina, vt examinatur per Dyn. in l. Imperatores. in prin. supra de publica. vbi glo. tangit.

LEX XXXVII.

Quod placuit. Quidã intelligũt hoc, qd̃ hic dicitur, vt priuilegium, s. pignoris. Alij dicunt aliter

aliter.Et sic facit ad quæstionem,an fiscus habeat bona pp penā tacite obligata?de qua q̄stione dicā ī.cod.l.aufertur.§.fiscus.

LEX XXXVIII.

1 *Litis contestatio secuta sententi a,inducit malam fidem.*
2 *Litis cont.facta in vna instan ia,quādo inducat præsumptionem malæ fidei in alia.*
3 *Delatores in fiscum deferentes nomine fisci deferunt.*

a Fiscus. a Ista est difficilis lex.Quæro, dicit hic,bona pertinēt ad fiscū ɔtrouersia mota, de qua ɔtrouersia loquitur hic?Prima gl.magna intelligit de ɔtrouersia prima:sed gl.vlt. par uā intelligit de ɔtrouersia secunda.Pro prima lec. facit text. dum dicit,post primam litem assumi,&c.In ɔriū facit : quia videtur ꝙ effectus litis cōtestationis nō porrigatur ad aliā litē,seu personam:qa est actus ciuilis,vt no.in l.cū notissimi.§.sed & si quis.C.
1 de præscri.xxx.an.facit l.fi.§.j.s̄.e.Quid dicemus?†Aduerte, dico ꝙ litis cōtestatio facit quem malæ fidei possessorē,snīa postea ɔ̄ eum secuta.Si ēm sequeretur ꝓ eo,tunc secus esset:qa ɔ̄taret eū bn̄ litigasse,ar.ad hoc in l.de pupillo.§.meminisse.ver.toties.s̄.de
2 no.ope.nun.Facit l.illud.s̄.de peti.hære.& hoc,voluit hic gl. magna,in prin.Si vero†causa nō est finita,sed oportet ꝙ inchoetur
b noua instantia,bsi quidem fit ex eadē causa,puto ꝙ litis ɔtestatio in prima,inducat præsumptionē malæ fidei,& proficiat in secunda,l.properandum.§.j.& ibi nota.C.de iudi. Dixi in l. cum lite.s̄. iud.sol licèt glo.videatur velle contrarium.l.2.C.de fru.& litium expen.Si vero lis moueretur ex alia causa, tunc ego non video, quō litis ɔtest.acta in vna cā inducat p̄sumptionē malæ fidei in alia instantia,ex alia cā p rōnē p̄dictā, & sic teneo vl. gl. paruulā. Nō ob.hic tex.q dt post primā litē assumi n̄ oportuisse, qa intelligo assumi,aliter quā gl.vt stet proprie post litē primam assumi n̄ oportuisse à fisco.q.d. fiscus non habebit illos fructus. Et ꝙ hoc sit verum,apparet ex tex.qui dicit assumi, per d,vl' per geminū ss, vt cōiter hr̄,qd importat,i.consequi:nec potest exponi.i. consumi,vt dicit gl.¶Quæro,quō ex cā falsi testamēti bona deferebantur in fiscum? Potes intelligere ꝙ in alio testō prius facto erat institutus fiscus,vel princeps,vt s̄.e.l.j.in princi.ibi , vel ꝙ princeps.
3 ¶†Vlt.no.ꝙ isti delatores deferūt nomine fisci,vt sentit glo.hic in prin.Dixi s̄.e.l.2.in prin.& ibi allegaui hanc legem.

ADDITIONES.

a Alex.¶Fiscus.Hunc tex.allegaui in l.in fideicommissi.de vsur.
b Alex.¶Noua instantia. Vtrum perempta instantia durent effectus resultantes ex litis contestatione,vide quæ dixi in l.properandum.§.j.vbi per gl.C. de iudi.& dixi.l. cum lite mortua.s̄ iudica.solui.

a §.Delatoris. a Illud,qd̄ hic dicitur,propriam,intellige respectu officij?sed verè causa erat publica,l.2. in prin.secundum vnam lect.s̄.e.tit.

ADDITIO.

a Alex.¶Delatoris.Dicit Bald.in l.receptitia,ver.& adde.C.de constitu.pecu. ꝙ consules mercantiæ non possunt se intromittere de gestis tempore officialis alterius.

LEX XXXIX

1 *Magistratus,tutor,vel fideiussor,quando dicit consocium esse soluendo , & actionem diuidendam,an possint petere quòd in bonis socij computentur bona alienata in fraudem.*

Bona fisco.

a §.Eum qui. a Iste est bonus casus Gl.intelligit istam legē quòd post latā snīam īter duos magistratus vnus eorū petebat diuidi ɔdēnationem.l.j.& ij.C.si plu.vna snīa.
b cōd.fue.Ista lec.non est vera.Nā lata snīa b ɔdēnatoria, intelligit ipso iure diuisa,vt ibi patet : & iō intellige hic , ꝙ petebat diuidi periculum condēnationis futuræ,& sic ante factam condemnationem hoc postulabat.Ita intelligit Cy.in d.l.j.¶†Quæro,quan
1 do magistratus,vel tutor,vel fideiussor dicit consociū eē soluendo, & p hoc actionē esse diuidendā, an possit petere, ꝙ in bonis
c socij ɔputentur bona c alienata in fraudē?Hic vr̄ casus ꝙ sic. qd ī tellige,si est notorium bona in fraudē esse alienata.al's si dubitetr̄,
d oportet ꝙ qui hoc allegat,offerat cautionē,vt suo periculo d reuocentur alienata.l.si dubitetur.s̄.de fideius.& tunc si in illa reuocatione non probabitur de fraude, nō punietur tanquā delator.

ADDITIONES.

a Alex.¶Eum qui.Istum casum no.alle.bal in l.fi.C.de consti.pec.
b Alex.¶Lata senten ia.Vtrum post sententiam possit peti beneficium diuisionis, vide Bal.in l.exceptionem C.de proba.& quod no.Barto.in l.si dubitetur.de fideiuss.
c Alex.¶Computentur bona.No.pro fideiussore,vtrum cōputentur in bonis principalis bona alienata in fraudem.Et adde,quòd in bonis principalis computantur bona fideiussoris,l.si plures.§.præterea.de fideiuss & econtra,vt ibi dixi.
d Alex.¶Suo periculo.Facit quod no.bar.in l.si vt certo §.fi.s̄.commo.

LEX XL.

1 *Si in accusatione continetur delictum commissum in villa S. Martini, cū plures,sint uillæ eiusdem nominis,an valeat accusatio.*

Ita fidei. No.tex.ibi,nō est.n.palam. Op.s̄.e.l.n̄ intelligitur. §.j.Sol.Illud est verum,qn̄ ex testamento pt̄ cōprehendi qd reliquerit,vnde ex ipso testō vl' codicillis verba obscura declarant:hic secus.Vlt.no.qd est relinquere palā,vt hic? Dic
1 vt dixi in l.nō intelligit.§.tacita.s̄.eo.¶†Vlt.no. ꝙ diuersitas rerū facit legatum obscurū,pp qd̄ dixi vobis,si in accusatione continetur delictum esse ɔmissum in villa sancti Martini,cū in Comitatu Perusij,sint plures villæ,hoc noīe nominatæ, non vr̄ apposi-
a tus certus locus.a Casus est hic.Dixi in l.libellorum.s̄.de accu.

ADDITIO.

a Alex.Certus locus.Si in accusatione inseritur nomen loci de quo posit dubitari, non valet accusatio,adde bar in l.quoties.in fi.s̄ de ver.ob.& in l.quæ condō.§.cum ita in testō s̄.de cond.& de.Adde ꝙ bal.cons.213.lib.j.alle.istum tex.in ver.imo ꝙ si vasallus vendit,& tradit feudum cum pacto,ꝙ domino nō consentiente, venditio non habeat effectum,& tamen feudum vendiderit tali,cui scit dominum non consensurum,quia durior,vel aliter domino non gratus,vel rebellis,ꝙ amittit feudū non obstan. illis verbis,quia aliud ore:aliud mente gerit.

1 *Cautela,quæ fit instituendo amicum,vt restituat spurio an valeat.*

a Patronus, a Notabilis casus est iste. Per hunc §. dicit Dyn.
1 †vr̄ posse cōsuli patri, qui habet filiū non capacem,vt instituat amicū suū,& grauet eū de dando illi filio non capaci de bonis ipsius hæredis instituti,& valebit,per hūc tex. In contrarium est veritas:qa illud,qd̄ grauatus dat de suo, succedit loco illius,quod habet à defuncto,l.ꝙ cōditionis.& ibi not.s̄.de do.cā mor.dixi vobis plene in l.fin.s̄.de his,quibus vt indig. Ad hanc l.rn̄deo,ꝙ hic p̄ronus,qui assumpsit tacitam fidem,nihil de bonis defuncti percipiebat.quod tene menti.

ADDITIO.

a Pom ¶Patronus.Vide bald.consi.26.vbi dicit contrarium,in v.par.secundum impres. Medionali.

LEX XLI.

Eum qui. Istud est verum in eo,qui emit bona,seu hæreditatem à fisco:secus in eo , qui emeret à priuato. l.j.C.de hære.vendet.l.hæreditatē.s̄. de don.Item hoc est verum in eo,q emit bona sub nomine vniuersitatis:secus si emeret certam rē.l.2.C.de quadrien.præscri.& l.bene à Zenone.

LEX XLIII.

1 *Dominium,an propter delictum quis statim perdat,& applicetur fisco.*

Imperator. No.dicit glo.ꝙ hæres ꝑpter suū delictum statim cadit à dn̄io.Et sic dicit Dy.ꝙ est arg.contra hæreticos,vt ipso iure perdant dn̄ium rerum,cū cęperint esse hæretici.Sed circa hoc dicas:cum delinquitur circa rem , contra
1 prohibitionē legis,ipso iure dn̄ium applicatr̄ fisco† vt hic,& s̄.d̄ publica.l.commissa.& l.j.§.an bona.s̄.e.Qn̄que non delinquitur circa rem,sed aliàs,vt cōmittēdo homicidium , vel crimen læsæ maiestatis, vel hæresis,& tunc est necessaria snīa super crimine, vt bona publicentur.l.ex iudiciorum.s̄.de accu.& l. post ɔtractū. s̄.de don.& ī.e.l.aufert.§.in reatu,tn̄ in crimine læsæ maiestatis,&
a hæresis,perdit incontinentia rerum dn̄ium,vt C.ad le.Iuli.maies. l.pe.& fi.& l.donationes,in fi.s̄.de do.& d.l.ex iudiciorū.Ista sunt verba Dy.Certe primum dictū Dy.quando delictū committitur circa rem,est verum ; sed quādo delictum cōmittitur extra rem, bona non publicantur , nisi secuta snīa. hoc est verum in dubio:
b sec9 si lege aliter exprimeretr̄,vel vteretr̄ lex verbo,mox,b vt mox, vel incontinenti amittat,vel diceret,statim amittat,& similia:qa tunc ipso iure amitterentr̄,vt in auth.de incest.nup.§.j. licet Iac.de
c Belui.vbi aliter dicat.Idem si lex vteretr̄ verbo p̄teriti tēporis,c vt sit priuatus:quia tunc intelligeretr̄.ipso iure.l.iubemus.§.sane.C.d̄
d sacrosl.eccl.& ibi no.tertiū dictum d Dy.ꝙ in crimine læsæ maiestatis ,& hæresis bona publicentr̄ ipso iure. hoc nō est verū:quia
e n̄ perdit dominiū,sed perdit ius e administrandi, vt dictis legibus allegatis per eum.& l.quæsitū.s̄.qui & à quibus,tn̄ de iure can.est hodie expeditum in crimine hæresis,vt ipso iure perdatur, vt extra de hære.c.cum secundum leges.li.6.

ADDITIONES.

a Alex.¶Perdit incontinenti.Sed si nunquam feratur sententia,cuius erunt fructus,vide gl.in auth.de incest.nup.§.j.& Cy.& bal.in auth.incestas in fi.C.de incest.nup.
b Alex.¶Verbo,mox.No.de dictione,mox,& adde bar.in l.j.s̄.iud.sol.& in l.res quæ,supra eo.& in l.commissa.supra de pub & in l.si cum maior.C de transac.Et adde bar.in l.Mæuius §.duobus.circa fi.de le.j.Sed quid si dubium est,quia verba possunt se habere ad præteritum,& futurum,& sic sunt dubia?Dic,ꝙ debent interpretari in mitiorem causam per regulam,in pœnis.Ita dicit d.Ant.& post eum Imo.in c.si diligenti.de fo. compe.Item ad prædicta adde bar.in l.extat.qd̄ me.cā.& tex.ad hoc no.in c.eum.cui. de præb.in vj.Et idem dico si apponatur verbum,penitus:vel prorsus , vel omnino, vt est tex.iuncta gl.no in auth.vt defun.seu func.& est glo.no.quam ibi Ang.tenet in l.ei, qui aduocatorum.C.de postu.& est gl.singu.in l.2.§.si pecuniam.in verb.omnino.s̄.de po.& hanc doctrinam etiam ponunt Doct.in c.in quibusdam,extra de pen.& in c.j.de postul.præl.in 6.Adde quod no.gl.in Auth.de nup.§.si vero expectet.Idem si lex dicit, omnibus modis priuetur,vel cadat iure suo.vt probat tex.in d.aut.vt defun.seu fun.secus si dicat,omni iure suo,nam tunc requiritur sententia,vt dicunt Doct.in auth.qui semel.C.quomodo & quando iud.& in cap.cupientes.§.si vero in discordia.de elec.in 6.& ibi in gl.in ver.priuetur.Facit etiam pro hoc gl.in c.dispendia.de resc.in 6.in ver. omnino careat.& no.per Ang.in auth.de litig.§ omnem vero. licet teneat contrarium sed forte ibi est corruptus,ideo vide eum.Et ratio diuersitatis est,quia hoc vltimo casu istud signum vniuersale determinat,& qualificat istud verbum,careat: secūdum res vel iura,quibus quis est priuandus,mediante tamē sententia.Sed aliis casibus superiorib.illa verba,penitus,omnino:& similia,qualificant ipsum actum priuandi.& ideo sententia nō requiritur.Et istud reperio tenere Math.not.cx. quod refert se nō vidisse ab aliquo tactum,seu à paucis.Adde ꝙ idem voluit bald.in cap.j.quib.modis feu.amit.in princip.& ibi in fi.dicit,quod quādo ipso iure quis cadit à rebus,nō est ferenda super

amissione bonorum sñia, sed super declaratione amissionis, vt in Authé. de incest. nup. §. j. & C. de fid. inst. & in ha fif. l. facultas. & s. pro soc. l. cũ duob. §. idē rñdit. & C. ad Treb. l. pe. §. fi. Et vide ad prædicta omnino Bald. in d. c. j. Et de hac dictione, oib. modis, & oino & similib. qñ ponit verbũ dubiũ, vide Ro. sing. in 2. & 3. no. & vide q̃ habes de his dictis post Bal. in aut. si qua mulier. C. ad Velle. & quæ ponit Bal. in tit. de pace Constan. in ver. omnia priuilegia. p illum tex vbi est casus. Et dum dixi. s. fm Imo. quod vbi lex imponit pœnam per verba futuri tẽporis, vel per verba dubia, quæ possint esse futuri optatiui, vel præsentis indicatiui, vt est verbũ sit, vel erit priuatus, vel excommunicatus, intelligitur pęna imposita à iure. c. a nobis. de sent. exc. c. fi. in fi. de tẽp. or. in 6. c. qa in oib. de vsur. & vide text. & bald. in l. j. C. de ritu nup. Fallit vbi verba cũ participio denotarent impropríetatem quandam, vtputa, quia dicat̃ habeatur p condẽnato. Nã tũc intelligit̃ q sñia interueniat. l. in crĩali. C. de iur. om. iu. & ibi per gl. & Doc. Idẽ si dicatur, habeat̃ pro cõuicto, vel cõfesso. nam tunc requiritur sñia, vt no. in l. 1. §. quod si actor. C. de iur. cal. & in c. fi. de iur. calu. & no. Io. Mona. in c. 2. de cõfes. in 6. licet Arc. & Io. An. videant̃ ibi sentire cõtrarium, & non bñ, & no. Bar. in l. eũ qui delatorẽ. s. eo. & ita reperio tenere Math. suo no. 113. Sed quid si imponatur pœna, per verbũ pñtis tẽporis, puta, damnamus, &c. an intelligatur ipso iure. Text. vr̃ qd̃ sic, in auth. Gazaros. C. de hær. iuncta gl. in l. j. in ver. diuina. in fi. C. de sum. tri. & no. bart. in auth. qui semel. ad fi. C. quõ, & qñ. iu. & Bar. in l. si quis in tantã. fm gl. C. vñ vi. Et adde qđ Ang. in l. eorum. in prin. de dã. infe. dixit, q qñ vasallus priuat̃ feudo, nõ priuatur ipso iure, sed requiritur declaratio, per tex. de pac. Const. in ver. irritã declarantes, quod verbũ, cassatur, intelligitur ipso iure. Quod aũt sequitur, irritum, intelligas ipso facto, fm Odof. Et sic no. q verbũ, casset̃ iuncto ver. irritet̃, significat ipso iure, non. n. requirit̃ alia sñia, licet sit futuri tẽporis. & adde quod bal. in c. j. de feu. sine cul. non amit. dixit no. q super culpis non est necessaria declaratio. Et ad hoc vide omnino Bal. in d. c. j. & circa hic tractata per Bar. cũ materia, vide Io. An. in c. 2. de hæreti. in 6. & quod no. gl. in c. si quis, de vi. & ho. cle. & ibi Inn. & dicit Io. an. in c. vt officium, de hær. hic alleg. quòd vbi à lege imponitur pœna ipso iure, non requiritur alia sñia, sed simplex declaratio. & dum s. dixi, quòd quoties verba sunt dubia, intelligendum est, q requiratur sñia, fm gl. ibi Bald. in l. l. q ex relationib. C. de leg. Adde, q ista verba, cassum & inutile, intelliguntur ipso iure. l. nõ dubiũ. C. de legi. & ibi hoc Bal. in j. col. Et istis adde Imo. in c. fi. de præsc. & in l. sequitur. §. si viam. de vsuc. & dicit Bal. in auth. qui semel. in j. col. q pœna priuationis etiam imposita ipso iure, requirit sñiam, si erat necessaria causæ cognitio. & q in dubio pęnæ non intelligantur ipso iure impositæ. Ad hoc vide gl. no. in c. nõ solum. in ver. pœnæ. de reg. in 6. & Bal. in l. si quis. C. de secund. nup. Et an requiratur declaratoria, qñ ipso iure quis priuat̃, Bal. vr̃ tenere, q non, in auth. hoc amplius. in prin. C. de fideicõ. Contrarium vr̃ ipse velle in l. si qs maior. C. de transac. & vide Io. an. in c. cum fm. §. j. per illũ tex. de hæret. in 6. & vide quod not. Bart. in l. extat. ap fi. quod me. cau. Adde de dictione, mox. Ale cõs. 72. 3. lib. Et de dictione oĩno, eundem cõs. 8. 3. lib. Et cum statutum dicit, ipso iure, an requiratur alia sñia, est cõsi. 369. inter consilia Bald. 4 libr. Et dum dicit, omnino careat, quid importet, vide Old consi. 143.

c Alex. ¶ Verbo præteriti temporis. Circa hoc vide c. cũ fm, de hæ. in 6. vbi requiritur declaratio, quis imponatur excõicatio ipso iure. Et ad hoc vide in l. eum qui delatorem. s. eo. Bene facit gl. in l. his consequenter. s. fam. herc. circa fi & talis declaratio non potest fieri parte non citata, vt est gl. not. in cle. præsenti. de censi. in ver. si vero cõstiterit. & ab ipsa declaratoria potest appellari, gl. est in c. cupientes. §. quod si per 20. de electio. in 6.

d Claud. ¶ Tertium dictum. In dubio autem semper intelligitur per sententiã fm Alex. consi. 124. vol. j. de materia plene per Fel. in ca. Rodulphus. de rescrip. Bal. in c. 2. de testibus cogendis.

e Alex. ¶ Sed perdit ius. Adde Bar. in l. si debitor. cum l. seq. quæ in frau. cre.

LEX XLIIII.

Delator Gl. allegat leges, per quas ponit exemplum in lege nostra

LEX XLV.

In fraudem Principium legis in eo, q dicit, q donationes factæ reuocant̃, declara vt dixi in l. post contractum. s. de dona. Ad fm rñsum op. s. eo. l. cum quidam. vbi ille, qui non acquirit, non vr̃ facere ĩ fraudẽ fisci. Sol. expõe hic, q̃rat̃, i. conquerat̃. & sic loquit̃ de admittente. & õrium non obst. ¶ Secũdo modo pt legi, q̃ratur, i. acquiratur. fm hoc lex õria obstat, Primò tñ op. de l. qui ãt, in prin. s. de his, q̃ in frau. credi. Solu. aliud in priuato, vt ibi: aliud in fisco, vt hic. Contra hanc sol. op. đ l. cum quidã. Gl. soluit trib. modis. Vno modo, q hic lucrum erat delatum iã: ibi non. Hæc non est vera: quia ibi erat delata hæreditas. vt ibi dr̃. Vel alr̃, hic non acquirebat ex fructib. rerum delatarum in fiscum & sic idem est, qđ pdere. Ista sol. non placet. Vel aliter, ibi ille, qui non est lucratus, non erat adhuc debitor fisci, qa nondũ erat õdemnatus, & sic ab eo nihil poterat peti. l. phibitũ, & l. fi. C. e. ti. lib. x. & s. eod. l. res quæ. & qđ dixi vobis in l. fi. s. de iniur. hic vero loquitur in debitore fisci non lucrante.

§. Ex his bonis. Quæro de quib. instrumentis loquit̃ hic? Rñdeo: qa erãt propria, vel cõia, vel alio modo de iure debita postulanti. Sed tũc q̃ro, vtrum iste petens dẽat fisco præstare cautionem, dẽ qua loquitur j. proximo §. Gl. dicit q sic. Doct. dicunt õ. Nã. §. ĩfra proximus loquitur, quando quis petit acta à fisco non pertinentia ad eum petentem aliqua ex prædictis causis, vt statim dicam.

1 *Instrumenta, & acta quando contra fiscum edantur.*
2 *Exemplum probat contra eum, qui illud dedit, vel quando est manu eiusdẽ notarij confectum, vel quando est solemniter publicatum.*
3 *Fiscus quando teneatur edere, & supra num. 1.*
4 *Statuto stante, q quicunque receperit aliquam donationem ab aliqua communitate, teneatur illam ostendere, si aliqua communitas mittit ad aliquam terram, vt sibi mittatur liber massarij, vel exemplum, illa terra non tenetur mittere.*
5 *Statutum puniens falsificantem instrumentum, comprehendit falsificantẽ acta. Instrumentorum appellatione veniunt acta.*
6 *Sententia quòd veniat actorum appellatione.*

§. Neque instrumenta. Gl. in fi. sui ponit verum intellectũ huius §. Primò loq tur, qñ est õtentio inter fiscũ, & priuatũ. Scdò, qñ inter duos priuatos. ¶ Op. & vr̃, q instrumẽta, & acta edant̃ õ fiscũ, vt s. px. §. & j. px. Resp.

1 † Qñq; quis petit editionẽ instrorũ ad eũ pertinẽtiũ iure dñij, vel cõionis, vel õfecta eo mãdãte, tũc indistinctè eduntur ẽt õ fiscũ, vt legib. õriis & C. de eden. l. pcurator. & l. iustũ. qñq; qs petit instra nõ pertinẽtia ad eũ. & tũc õ fiscum nõ dẽnt edi. Ita loquit istud principium.

2 ¶ † Venio ad fm resp. Nota, q exẽpla pro-

a bant. Nã si nõ pbarẽt, ad qd caueret̃ fisco de nõ vtẽdo õ eũ. Et sic op. C. de eden. l. pcurator. sol. Probãt õ eũ, q dat exẽplũ, vt hic. qđ no. Itẽ puto, q pbãt, qñ dat̃ exẽplum manu eiusdẽ notarij, q scripsit authenticũ. q apparet: qa eadẽ autoritate nititur, qua primũ. Et hoc modo pt intelligi s. de edẽ. l. si qs ex argentariis. §. phibet. vbi ille q edit, petit sibi exemplum, quod ediderat exhiberi: quia ipse idem argentarius vtrunque fecerat. Itẽ probat, qñ est solemniter publicatũ. d. l. pcurator. & no. s. de fide instr. l. 2.

3 ¶ † Itẽ opp. & vr̃, qđ fiscus edat instra õ se, vt l. procurator. C. de edẽ. Sol. e. modo. ibi loqt̃, qñ à fisco petebant̃ instra tanq̃ ptinẽtia ad petẽtem: hic vero qñ à fisco perunt̃ instra fisci. qđ apparet ex tex. qui dicit actorũ suorũ. Et q acta dt gl. fisc⁹ ñ edit si ñ vult, sed eo casu, quo vult, edit pstita cautione. Contra hoc op. & vr̃, q actorũ editio đbeat indistinctè fieri. l. 2. §. j. s. e. Sol. ibi loqt̃, qñ fiscus postulat sibi edi ab alio. qđ dic, vt ibi dixi: hic, qñ aliqs postulat à fisco. Vel aliter possumus dicere, q fiscus hẽt quædã instra, seu acta publica, qa successit alicui priuato, vel quia ipse litigauit, & acta fieri fecit vt qlibet priuatus, tunc illa non cogit̃ edere, si non vult: & si vult, edit pstita cautione. vt hac gl. qdam vero sunt acta pub. hoc ẽ ad pub. vtilitatẽ õfecta, vt acta maleficiorum, & condemnationum, & similia, & ista dẽnt edi cuilibet postulãti. Ita loquit̃ ibi.

4 † Et hoc facit ad quæst. Ciuitas ista fecit statutum, qđ quicunq; receperit aliq̃ donationẽ ab aliqua cõitate, teneat eã ostendere: modo mittit vna ciuitas ad aliã terrã, vt sibi mittatur liber massarij, vel exẽplum. Certè illa ciuitas illa acta non cogitur mittere, vt hac gl. qa acta non sunt publica, & ad publicã vtilitatẽ confecta; sed ẽ liber rationum administrationis illius ciuitatis q liber habeturtanquã

5 priuatus. l. secunda. §. primo. s. ne quid in loco publico. ¶ † Vlti-

b mò iste. §. facit ad duas quæst.[b] Prima, continetur statuto, q qui fecerit falsum instrm, comburat̃. õtigit, quod aliquis falsificauit acta, vtrum videatur fecisse falsum instrm? Hic vr̃ casus q ñ, & ẽt in pcedenti. Nam inter instrumenta, & acta ponit̃ copula, ergo videntur diuersa, vt no. s. de iur. & fac. ign. super rub. Puto õriũ de iure, vt s. de fide inst. l. j. vbi testimonia, hoc ẽ, testiũ dicta, q̃ õstant esse de actis, dñr instra. Pro hoc C. de fi. inst. l. emãcipatione, vbi, appellatur

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Venio ad secundum. Vide Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de eden.

b Alex. ¶ Facit ad duas q. Nota, q §. iste iuncta gl. facit, vtrum appellatione instrumentorum veniant acta. Item vtrum veniat testamentum. Et an appellatione actorum veniat sententia, & vide quæ no. in l. j. §. edenda. s. de edẽ. Sed an appellatione instrumentorum veniat scriptura priuata, vide not. per do. Bar. in l. 2. C. de iur. calum. Quæ autem differentia sit inter acta, & gesta, vide bar. in l. j. de off. procu. Cæs. adde quod Innocen. quem alij sequuntur in cap. quoniam contra. de proba. dicit quòd licèt tenor instrumenti nõ sit de actis sed sola productio, tamen si instrumentum registretur in actis per notarium facit fidem, etiam si non producatur originale. Et subiicit no. q sufficit si registretur substantia instri, puta si in actis dicatur, Titius produxit instrm emptionis factæ per eum Seio de tali domo pro tanto pretio, confectum manu talis notarij. Nam tunc credetur, & dicetur registrata tota substantia instrumenti, seu contractus. Ad idem facit quod ipse no. in c. cum in iure peritus, đ off. deleg. Ex quo dicto no. apparet, quòd testes non sunt de substantia instrumenti, sed solũ ponuntur ad probandum qđ tenementi. In cõtrariũ tñ ẽ gl. in l. generaliter. C. de tab. li. x. bal. in l. cõtractus. & rub. C. de fide instru. & Bal. in l. 2. C. de fideicom. lib. vide Bal. in l. si post diuisionem. C. de iur. & fact. igno. Facit ad no. per bal. in l. si quis legatum. de fal. Et q̃ proprie dicatur acta, vide gl. in l. illud, in verbo, actorum, & ibi dixi de sac. san. ecc. & de sententia, & de scriptura delegationis, & aliq. aliis, an sint de actis. vide per Cano. in c. prudentiam. in prin. de offici. deleg. & ibi maxime per Imo. & gl. in l. acta, in prin. de re iu. & tex. in c. qm contra de proba. & ibi per Ioan. And. & An. in j. co. & ad prædicta adde tex. cum gl. in l. 2. s. quemad. test. apẽ. Et adde, quod omnis scriptura, q̃ fit coram iudice, dr̃ de actis. text. est & ibi hoc not. bald in l. 2. C. de sac. san. ecc. exceptis tñ his, quæ fiunt ante lit. cont. quia illa dñr præparatoria nõ acta. fm bal. in auth. clericus. de epi. & cle. vide bal. in l. interrog. C. de lib. cau. per Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de sen. in prin. Adde an appellatione instrumentorum, veniat priuata scriptura Rom. con. 22. & 27. Et an appel. actorum veniat sententia, Bal. cons. 330. 8. li.

pellatur instrm emancipationis,& tn cõstat φ illud est de actis curiæ. Pro hoc C. de re iud. l. gesta, vbi dr, quod gesta, id est, acta rediguntur in instra publica. Pro hoc cõis vsus loquendi. omnẽ enim scripturam publicam appellat instrumentum publicum vt instrm
a venditionis & donationis. Item instrm testamenti, l. si idem, C. de codi. & l. non codicillum. C. de testam. Eadem ratione possemus dicere instrumẽtum sniæ, instrm citationis, & similia. Nec ob. hæc lex: quia non est incongruum, quod inter genus, & speciem cadat qñque copula. l. fi. §. cui dulcia, s. de vino tri. & oleo leg. & l. quæsi-
6 tum. §. pe. s. de fun. instr. ¶†Item quæro, vtrum appellatione actorum contineatur sententia? Hic vr casus φ sic, cu m sua gl. quæ est super verb. neque acta. in fi. Pro hoc vide Cy. C. vt lit. pen. l. 2. facit extra de proba. c. quoniam contra falsam.

ADDITIO.

a Alex. ¶Item instrumentum. Sed an habeat executionem paratam, sicut instrumẽtum guarentigiæ. Bal. quod non, in l. j. de plus peti.

1 *Falsitatem committens, an causam perdat.*

a 1 Quotiens apud. a Nota, dicit gl. in verbo, cadat, † φ falsitatẽ cõmittit in cã, perdit eam. Hoc verum si falsitas committatur circa acta, vt hic dr in tex. Secus si circa alia, vt circa testes, vel instra l. qui agnitis. de excepti. & l. diu[9] s. de re iudi. & ita debet intelligi. C. de for. & impe. subl. l. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quoties apud. No. ex hoc §. coniuncta gl. φ committens falsum circa acta causæ perdit causam, secus in instrumentis, & testib. Quod no. contra illos, qui faciunt scribi falsum per notarium actorum. Pro quo vide no. Bar. in l. si quis obrepserit. in 1. q. de fal. per bal. in l. fi. C. de pœ. iud. Adde quod dixit Inn. in c. intimauit. de testib. de eo, qui cogitur parti offerre probationes, &c. Adde Bal. in l. fi. C. de malef. & quod no. gl. in c. peruenit, i. de test. cog. in gl. parua. quæ dixit, quod surripiens parti tenetur ad interesse. De quo etiam per Inn. & quod ibi no. do. Ant. & doc. in l. j. §. si reus, s. de eo per quem factũ est. & quod legitur & no per Doc. in l. prouidendum. C. de postu. vide s. de fal. l. Paulus. & quod habetur ibi & Bar. in l. locum. §. & posse. s. de tab. exhib. per Can. in c. cum venerabilis. de exce. & ibi do. Abb. Adde tamen ad ea quæ no. hic Bar. quod contra ipsum videtur tex. in c. olim, vbi tex. ad hoc no. extra de excep. vbi falsificans literas absolutorias, perdit causam, & ei imponitur perpetuum silentium. Non tamen intelligas φ per hoc adiudicetur aduersario, nisi de causa probauerit, vide ibi. Vnde ad propositum, si nos teneamus quod literæ absolutionis non sunt de actis, ibi erit casus contra. Ad quod cognoscendum, vide no. s. prox. §. tamen Imo. videtur dicere, quod ibi sit tex. pro Bar. & vult, quod illæ literæ sint de actis. Quid de dissigillante acta, vide Ang. & Imo. in l. j. ff. de his quę in test. delen. Et adde, quod producens falsum instrumentum amittit causam suam, secundũ gl. in c. cũ venerabilis. de religi. domi. & vide qđ habetur in l. diuus. s. de fal. Et istum tex. all. Bal. in l. testamenta. C. de test. Et producens falsum instrumentum tenetur de falso. l. iubemus. C. de prob. & l. si falsos. C. de fal. & vide quod habes in l. diuus. s. de re iu. Adde vt per Abb. in d. c. cum venerab.
Pom. ¶Adde Io. de Imo. in cons. 147. vbi consulult φ licet perdat causam, non tamen perdit priuilegium clericatus, vide ibi. & adde do. Ab. in c. cum venerabilis de exce. vbi examinat dictum Bar. hic, do. Car. ibi refert esse consilium.

§. Qui pro alio. No. tex, ibi, in quo etiam adiuuare, &c φ p officiũ iudicis petitur cessio fieri actionis, quod dic vt plene dixi in l. Modestinus, s. de sol.

§. Si principalis. Opp. φ qñ creditor succedit reo princ. fideiussor liberatur, vt s. de fideius. l. generaliter: & l. Vranius. e. ti. Dicit glo. intelligo, φ hic bona sunt occupata, ideo qa non soluebat: secus si occupasset vt hæres, vt in ꝯtrariis. Hoc non puto verum, immo qũocunque occupauerit, fideiussor non liberatur, si bona non sun t soluendo. l. j. §. an bona s. eo. & l. non possunt. Cætera dic vt in gl.

1 *Emphyteuta arbores fructiferas cædere non potest,*

a §. Conductor, a Per istum tex. Dy. determinat φ emphyteuta, vel feudatarius non potest de fun-
1 do arbores fructiferas † cædere. b Ita ponitur in l. diuortio. §. si fun-
b dum. s. sol. mat.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Conductor. Emphyteuta, vel feudatarius non potest incidere arbores fructiferas. Et vide tex. in l. item si fundi. § fi. cum seq de vsufr. & Bar. in §. si fundum hic all. & Guid. de Suz. in auth. qui rem. C. de sacr. eccl. vbi per Bal. quod forte fallit, nisi ipse plantasset illas. Nam si casu euelluntur de terra; sunt plantantis, per no. in l. 2. C. de rescin. ven. maximè per Bal. ibi, & bar. in d. § fundum. Vtrum autem emphyteuta possit imponere seruitutem rei, vide bal. in l. 3. C. de serui.
b Ale. ¶Fructiferas cædere. Adde bonum tex. in l. æquissimum, §. 1. s. de vsufr. An autem possit syluam extruere, & vineam plantare, vel domum ædificare, vide bal. in l. 1. in vlti. col. C. de iure emphy. Et adde ad hæc dicta de creditore habente pignus Bar. in l. si conuenerit. §. pe. in pri. s. de pign. actio.

LEX XLVI.

1 *Quod aufertur ab indigno facto suo, applicatur fisco, alias secus.*

Aufertur. Op. C. de hære. insti. l. si pater. & l. nec apud. So. Licet hic auferatur tanquam ab indigno, non tñ fisco applicatur. Sed op. qa fm hoc non facit ad tit. dicit glo. dicas hic quod defunctus non habuit hærede, & sic applicantur fisco tãquam vacantia, non tanquam ab indigno. Sed ꝯ hoc opp. quæ ab indigno auferuntur, applicantur fisco. l. Lucius. s. e. & l. Papinian[9], §. meminisse. s. de inof. test. Dicit gl. fallit hic illã rla. Ita no. glo. hic. & l. hæreditas. C. de his quib. vt indi. Videte, non est verum, φ hic
1 fallat rla, immo ille † leges faciunt regulam per se. Nam quod aufertur ab indigno applicatur fisco: verũ est ab eo, qui est indignus suo delicto: secus si est indignus absque suo facto, vt in casu legis nostræ, quando putabatur filius, & non erat. Idem in spurio, q est indignus absque suo delicto, & ideo non applicatur fisco, si relinquitur palam, vt no. s. eo. l. non intelligitur in prin. quod intellige fm determinationem l. primæ. C. de na. lib. & dixi s. de his quib. vt indig. l. fi. ver. verum quia in isto.

1 *Officium in aliqua prouincia, vel ciuitate habens quando possit ibi emere.*

§. Quod à præside. Opponitur, φ in quadruplum vendicetur. l. non licet. ff. de contrah. empt. Sol. vt hic in gl. & etiam ibi plenius per Cy. C. quod metus causa. l. si per impressionem. sed quod ibi dr, mihi non placet vsq;
1 quaque: ideo dic sic, † Quandoque qs habet officium sine aliqua iurisdictione: vt si est ei commissa aliqua administratio rerum publicarum, & tunc si vigore illius administrationis aliquid venditur, licet non sibi emere, aliàs punitur pœna, q statuta est s. de ꝯh. emp. nõ l. licet ex officio. nisi emeret palã & bona fide. vt C. de ꝯh. emp. l. cum ipse. & ibi no. facit quod no. C. de ꝯtib. iud. l. vna. Idẽ si haberet iurisdictionem, & administrationem predictam, & ex ea emeret, per dictas leges, & hoc vult dicere dic. l. nõ licet ex officio,
a & c. q. d. de eo, qđ vendit prætextu dicti officij, nõ licet emere. Qñque quis vult emere a extra id quod venditur ratione dicti officij, & tunc aut emit inferendo metum occasione dicti officij, & tunc habet locum d. l. si per impressionem. C. quod met. cau. quæ loquitur etiam in mediocribus officialib. vt in his, qui pòsiti sunt ad denunciandum maleficia, & similib. Si verò emit non inferendo metum, & tunc si quidem est talis officialis, qui habet iurisdictionem, non licet sibi emere, nisi vt dicitur in d. l. vnica. C. de contractib. iudi. in tex. & si emeret, habet locum hæc pœna, quæ imponitur in hoc §. si vero non habet iurisdictionem, non impeditur emere aliquo iure, arg. C. quod me. cau. l. ad inuidiam. Item op. de l. solent. s. de of. procon. sol. hoc fallit in æsculentis, & poculentis.

ADDITIO.

a Alex. ¶Vult emere. Vide no. in l. princip libus. s. si cer. pe. & in l. fi. & quod ibi Bal. C. de rescin. vend.

1 *Fiscus non habet bona obligata pro pœnis.*

a §. Fiscus. a Op. s. e. l. fiscus. Sol. hic loquitur, quando ipse fiscus contraxit: ibi, quando successit priuato. Secũdò op. s. e. l. quod placuit, & l. in summa, Sol. ex suo contractũ fiscus habet hypothecam, vt hic, secus in pœnis debitis ob delicta. Ita hic dicit gl. Idem no. s. de pac. l. rescriptum. in prin. Contrarium no. C. pe. fisc. cre. præfer. l. vna. lib. x Dy. dicit, quod in pœnis habet tacitã hypo. vt in gl. d. l. vnicæ. sed illo priuilegio non vtitur contra creditores. l. quod placuit. s. eo. vbi tex. hoc innuit. tamen contra ipsum delinquentem bene posset vti isto priuilegio. Cy. tangit hoc, C. de bo. dam. in l. si quis posthac. Ego examino hoc s. de do. in l. post ꝯ-
1 ctum. † & videtur mihi, φ ego determinem contrarium, φ fiscus non habeat bona obligata pro pœnis, quia secundum hoc posset indistincte reuocare alienata post delictum commissum quod est falsum, vt ibi dicitur. Præterea ante sententiam pœna non dicitur debita iure obligationis, vt dixi s. e. l. in fraudem. in prin. & l. fi. s. de iniur. ergo non possunt esse obligata.

ADDITIO.

a Ale. ¶Fiscus. Sed an ciuitas ita habeat tacitam hypothecam, sicut fiscus, vide gl. & Bal. in l. 2. C. in quib. cau. pig. ta. contraha. Et adde hic Bar. in l. rescriptum in prin. ver. opp. φ s. de pac. & quod ibi dixi, & vide quod no. Bar. in l. j. §. seruus. ad Silla. & adde Bal. in l. non oportet C. ad Silla. Bal. in l. si quis posthac. C. de bo. dam.

1 *Compensatione opposita alterius debiti incontinenti liquidandi, intra quantum tempus debeat fieri compensatio.*

1 §. Qui compensationem. Dicitur in l. fi. C. de cõpen. φ † debiti liquidi potest opponi compensatio, vel si liquidaretur incontinenti: secus
a si requireret altiorem indaginem. Quæro intra quantum tempus debeat fieri ista liquidatio? dicit Dy. intra duos menses, p hũc tex. vt ipse no. inst. de actio. §. in bonæ fidei. Alij dñt, arbitrio iudicis, & ita vr sentire gl. in pdicta. l. fi. C. de ꝯp. in gl. q inc. no. sic ergo j. & ita p Cy. in x. q. Tu dic br, ad hoc sciendum oportet videre, q sit rõ, φ
b hic statuũt duo mẽses. Vos scitis, φ ꝯpẽsare est soluere. b l. amplius, s. rem

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quæro intra. Bal. in l. si ex falsis. C. de transa. videtur tenere, φ relinquitur arbitrio iud. Et idem bal. in auth. & consequenter. in ver. extra gl. quæro, nunquid liquidato negotio. in fi. C. de sen.
Paris. ¶Vide Alex. cons. 95. in prin. vol. 4. & inferius ibi, alij dicunt. vide Ale. cons. 101. not. 4. vol. 4
b Alex. Compensare, est soluere. Vide bal. in l. in ea. C. de compensa. vbi tenet contra Bar. & vide bal in l. fi. in secunda opp. eo. tit. Abb. Sicul. in c. 2. de deposito. tenet opi. Bar. quam putat limitandam, nisi de debito actoris constaret per confessionem rei compensare volentis: quia tunc debet admitti compensatio, licet ita de facili liquidari non possit intra decem dies quos h bet confessus ad soluendum. Et hoc no. per Cy. in 3. opposi. l. fi. C. de compensa. & ibi gl & Bal. arg. l. hi qui. s. de iureiu.
¶Adde, quando exceptio compensationis possit opponi, Are. cons. 93. lib. 4.

s.rem ra.ha.sed ad soluendũ daretur tps duorum mẽsiũ, vt s.l.p xi.§.fiscali b.eo.mõ ad liquidandũ debitũ, vt hic. Iõ dico indistinctè, qđ qñ opponitur cõpẽsatio, debet admitti liquidatio intra illud tps, qđ reo dareť ad soluẽdum, vt hic, facit l.fi is.in prin. s.vt in poss.leg. Et si reo ad soluendum nullũ tps dareť, tunc nullum tps daretur ad liquidandum. Ita intelligo hanc materiam.

§.In reatu. De hoc dico ĩ l.post cõtum.s.de dona. Itẽ quod dicit, soluit, intellige verum in reo cõparente, secus in reo contumace.l.fi.C.de requi.reis.

1 *Plures habentes officium quando delinquunt, omnes tenentur pro vno delicto & vna poena.*

§.Si multi. Op.C.de cõdi.fur.l.j.& l.si qs id qđ.in fi.s.de iurisd.om.iu.vbi in delictis tenetur insolidum. Dicit gl.in hoc est deterior conditio fisci. Truffa est.†Sed est veritas
1 qñ plures habentes officium delinquunt, tunc puniunť oẽs pro vno, siue poena deatur fisco, siue priuato, & hic in l.si multi.s.de publica.& l.tres tutores.s.de admi.tut. Secus si sunt plures non habẽtes officiũ, vt ibi dixi, & l.fi.s.ad leg.Cor.de sic. Itẽ op.de l.hoc edicto.in fi.& d.l.si multi.s.de pub.dic vt ibi.

LEX XLVII.

1 *Plures cum sunt possessores bonorum debitoris, an creditor possit eligere quem malit, vel quemlibet pro rata conuenire.*

2 *Dictio, omnis, in singulari est distributiua, in plurali vero collectiua.*

a Moschis. [a]Op. φ debeat conueniri possessor tantum. l. cum possessor.§.fina.j.de censi.Sol. Aut fiscus agit propter tributa, & solus possessor conuenitur, vt l.gña, & l.imperatores.s.de publica.& l.pdiis.s.e. Aut agit pp alia debita, & tunc prius ɔuenitur principalis debitor, quam possessor, vt hic. Item op.C.de pig.l.persecutione.Sol. Fateor, quòd in hypotheca expressa prius potest conueniri possessor, quam debitor de iure antiquo, sed in tacita prius debebat ɔueniri debitor quam possessor.qđ est hodie idem in expressa, vt in auth.ibi posita, & sic etiam olim in tacita hy
b potheca erat locus discussioni.¶Item dr[b] hic, in reliquum omnẽ
1 possessorẽ esse ɔueniendũ.¶†Quæro, plures sunt possessores bo
c norum, an creditor possit eligere, quẽlibet quẽ vult, vel dẽat quẽlibet conuenire pro rata? Quidã dicunt quemlibet p rata, per hũc textum.qui dicit omnem, quod est nomen collectiuum, vt no.in l.si pluribus.s.de leg.2. Alij dicunt contra, & exponunt hic omnẽ, i.quemlibet, quæ est verior. Dico, φ potest eligere quem vult. Nã pro paruo debito tota res, quamuis magna tenetur, l.quamdiu.C.de dist.pig. Ita dicit glo.& est expressum, s.de dist.pig.l.creditores. Respon.ad hunc tex.qui dicit, omnem possessorem. Tu debes sci
2 re†, φ oẽs in plurali numero est collectiuum. Ita loquiť gl.in d.l. si plurib.sed in singulari nu.est distributiuũ, vt idẽ sit dicere omnis quod qlibet.hoc no.p gl.in l.4.s.de statu hominum.& ibi est tex. merito ergo gl.exponit oẽm, i.quẽlibet, & scripsi in l. hoc articulo.s. de hær.insti.licet quandoque quilibet possessor cõueniatur pro rata, in l.fi.C.de debi.ciuit.li.xj.

ADDITIONES.

a Alex.¶Moschis.No.hunc tex.quòd quo ad beneficium excussionis requisitæ, non est melioris conditionis fiscus, quam priuatus.& ita alleg Bald.in l.amicorum. C. de sentẽ
b Poma.¶Item dicitur. Adde Lud.Rom.in consi.125.
c Alex.¶Possit eligere. Si plures sint tertij possessores bonorum, an creditor possit eligere quem vult vide per Bar.in l.1.C.si vnus ex plu.credi.in fin.vide in Specu. de ob. & sol. §.j.versi.item debitor meus.& vide C.si aduersus vendi.in l.2.& per Bart.in simili, in auth.res quæ.ad fin.C.communia de leg.

LEX XLVIII.

1 *Legatum, pro quo facto testamento, & viuo testatore, hæres cauit, si reuocatur post ea testamentum non potest peti ex cautione.*

2 *Legatum primo relictum alicui, vt non alienetur, si postea legatur simpliciter, poterit alienari.*

Statius. Reuocato testõ nõ vř reuocatum fideicommissum tacite iniunctum.h.d. Aduerte Opp.s.de prob.l. cum tacitum.Sol. Immo cõcor. qa tacitum fideicommissum non intelligitur reuocatum per subsequens testm̃, sed repetitum sic. Cõtra hoc op.s.de leg.3.l.si iure facto testõ.Sol.ibi in legatis relictis in primo testõ, q̃ vñr reuocata per sm̃: hic vero in onere legati ta
1 cite iniuncto, quod ex vi illius testamenti non petitur†. Iuxta legem nostram quæro, quid si pro relicto facto in testamento viuo testatore, hřs cauit legatario, an testõ reuocato possit legatũ peti ex cautione? Hic vř tex.φ sic. Contrarium est veritas.l.cum quis.§. j.s.de leg.3. Nec obstat hæc lex, qa hic in odium hæredis, q tacitã
2 fidem assumpsit restituendo non capaci.¶†Quærit Dy. pone φ in aliquo testõ est relictum aliquod legatum, vt ñ alienetur extra familiam: in scdo testõ est relictum simplř, an videať repetitũ, ne possit alienari. Vř φ sic, vt hic, & s.de adi.leg.l. legatum. Contrariũ determinat ipse: qa sunt diuersæ voluntates.& bene dicit, vt in d. l.si iure facto testõ.de leg.3. Non ob.hæc lex, vt s.dixi, nec obst d.l. legatũ, qa ibi loqť qñ fit translatio legati in aliũ: qõ nřa loqť, quãdo tota voluntas cassatur, & ad alium peruenitur.

1 *Grauatus de restituendo post mortẽ, si ingreditur monasteriũ, substitutus, non admittitur.*

a §.Cornelio. [a]Fideicommissum relictum in diem mortis, non cedit ante diem mortis naturalis.hoc dicit, & est bonus, & quotidianus §. Per istam legem dicit Dy. quòd si institutus rogatus de restituendo post mortem intrauit mona-
1 sterium, non debet substitutus admitti.†vt hic, & l.cum pater.§. hæreditatem.s.de leg.2.& ad Trebe.l.ex facto. Nec ob.l. Deo nobis.C.de epi.& cle.quia quantum ad matrimoniũ religio & mors naturalis æquiparantur: quia sunt eiusdem effectus. quod non est quantum ad istum fideicommissum.

ADDITIO.

a Ale.¶Cornelio. Vide in l.cum pater.§.hæreditatem.de leg.2.& in l.Gallus §.& quid si tantum s.de lib.& po.& dic vt dixi in d.§.hæreditatem.& vide Bald. in auth.si qua mulier.C.de sacrosanc.eccle.& istum tex.alle.Bal.in c.nulla.per quos fiat inuest. φ confiscato feudo propter delictum vasalli, fiscus possideat, donec delinquens sine hærede durabit, ut in Auth.de alie & emphy.§.j.Facit quod not.in l. Si finita.§ si de vectigalibus. s.de dam.inf.Bal.idem in l.antiquitas.in fin.C.de vsufru.Et ad hoc vide not. in l.diui.de iure patro.& Bart.in l.j.in fin.s de interdi & relega.Et ad prædictam quæstio.Bal. fac.c quod no.Bar.in l.si quis in tantam.C.vnde vi.

LEX L.

Valerius. Quæro, qualiter fuerunt hic ista vendita? Rñ.dicit gl.sub pacto addictiõis in diem, vt ĩ j.gl.huius leg. Istud videtur verum. Nam j. statim inducitur per exemplũ de prædijs venditis sub pacto addictionis in diem: ideo dic, quod fuerunt vendita simpliciter: tamen fiscus pro suo priuilegio habet hoc, vt alius offerens meliorem conditionem, audiatur, & sic addictio in diem tacitè intelligitur. l.Lucius.§.fi.j.ad municip.& C. de fide instr.& iure hastæ fiscal.l.si tempora.& ibi not. Item oppo. j.§.proxim.Solu.ibi prædia erant locata, ideo fructus pertinent ad colonum pensiones ad emptorẽ. Item opp.s.de in diem addi.l. item quod dictum.& l.licet.& l.seq.Sol. Si prędium remanet apud primum emptorem, pro pretio primo promisso, tunc ad eum pertinent omnes fructus postea percepti: Sed si remanet apud eum pro nouo pretio maiori promisso, tunc fructus anteriores non debet habere, sicut si esset nouus emptor. ita loquitur hic.

a §.Papinianus. [a]Opp. C.loca.l.emptorem.& l.si merces. §.j.s.loc.Sol. Speciale est hic in fisco vendente priuilegium.

ADDITIO.

a Alex.¶Papinianus. Adde no.in l.cognouimus.C.de mancip.& colo.lib.11.& φ ibi dixi post Bar.in d.l.emptorem.& no.Bar.in l.si filius.§.si.ff.sol.mat.& Bald. in l.emptorem.

1 *Vendat si aliquis prædium post fructus perceptos, tamen ante pensionem solutam, an tota pensio debeatur emptori.*

§.Triphonio. Iste est multum not.§. Inspicitur dies, quo pensio debet præstari, non dies quo fructus percipiuntur.hoc dicit. Contra hoc op.s.de vsuf. l. defuncta. Sol.aliud in vsufructuario, vt ibi, qui non restituit fundum de voluntate sua, aliud in emptore, & vẽditore, vt hic. Et ideo dicit Dy. per hanc legem se determinasse, φ si aliquis vendat prædium
1 post fructus perceptos,† tamen ante pensionem solutam, φ to-
a ta pensio debeatur emptori. Sed contra hoc [a] facit s. de act.empt. l.Iulianus.§.si fructibus. Solut. Dicit Dyn. fateor quòd venditor percipit pensionem, tamen emptori restituere tenetur. Hoc mihi non placet, quia text. & gloss. ibi dicunt, quòd pensio diuiditur pro rata temporis: & ideo dic, φ qñ prædium venditur, qñq; sunt fructus naturales extantes: tunc quia pars rei sunt, sine dubio, cedunt rei vẽdite, vt s.de his quæ in frau.cre.l.fi.§.fructus.& d.l. Iulianus.§.si fructibus.s.de actio. emp. Fallit in fisco, cuius fauore emptor tenetur stare colono. Qñq; ex re sunt percipiendi fructus industriales: quia fortè naturales.ibi nulli sunt, vt in seruo, naue, domo, & similibus.l.si nauis, s. de rei vendicatio. tunc pro præterito tpe ante venditionem debent esse vendentis: pro futuro dẽnt esse emptoris, d.l.Iulianus.§.si fructibus.s.de actio.empt.& qđ ibi not. Qñque in re sunt fructus naturales, sed eius occasione debeť pretium, vel pensio, vt in fundo locato pro fructibus. Isto casu dico φ qñque est talis emptor, ad quem ius coloni transit de necessitate, vt in eo, qui emit à fisco, vt hic, tunc transit ad eum ius coloni, inspecto tempore, quo pensio debet solui, vt hoc §. Quandoque ad eum non trãsit ius coloni, vt in emptore priuati, tunc puto qđ debeat inspici tempus quo fructus percipiuntur: eo quia respe-
b ctu fructuum[b] debetur pensio, d.l.Iulianus.§.si fructibus. & ibi no. & hoc est magis æquũ, & magis indicat naturã actionis bo. fidei.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sed contra hoc. No.bene, an fructus, & pensiones rei venditæ debeãtur emptori, vide etiã in l.si traditio.in vlti.q.C.de acti.emp.& latius in l.fructus. eo.ti & l.j.C.de vsur.& fruc.lega. Aliquid per Ange.in l diuort o.in prin.s.sol. matr.vbi tenet opi.Dy.quam h c impugnat Bar.
b Poma.¶Respectu fructuũ. Vide Ale.consi.xl.col.vlt.vol.3.& Raph.Cu cõs.20. & Ale.cons.28.co.j.& Ro.cons.x.& Arc.160.in 5.dubio & Ale.15.vo.2. vbi consuluit, φ si Papa dedit licentia al cui testãdi de bonis acquisitis, & acquirendis ex iuribus beneficiorũ.φ includunť pẽsiones beneficiorum. Et qđ si testator fecit, an deať hřdib.dẽt inspici an fructus, ex q b.dñtur tales pẽsiones, sint pc p ti, vt hic per bar.& vide ẽt ipsum consi.31.vol.2.vbi sequitur Bar.hic, & 82.co. si.eo.vol.vb loqtur in hrde grauato per fideicõmissum. Adde Roma.consi.x.

De captiuis, & postliminio reuersis, & redemptis ab hostibus. Tit. xv.

LEX II.

Auibus. Tenementi casum huius legis pp res, quæ capiuntur, & recipiuntur in bellis.

LEX V.

1 *Captus quando quis dicatur in bello, & quando reuersus.*

Postliminii ius competit.

§. Antequam in præsidia. Not. hunc ver. & seq. Et primò nota q̃ n̄ dr̄ quis proprie captus, donec ducatur intra præsidia gentis inimicę. & sic bello instante non dr̄ verè captus. Scdò no. q̃ tunc dr̄ reuer
1 sus, † qñ inter nostra præsidia reuertit̄. Et hæc faciunt ad multa.

1 *Iurans aliquid, præsumitur habere animum seruandi iuramentum.*

1 §. Et ideo Marcum. No. q̃ † qui iurat aliquid præsumitur habere animum ser-
a uandi a iuramentum, nisi contrarium appareat, vt hic.

ADDITIO.

a Alc. ¶ Animum seruandi. Quis præsumitur habere animum seruandi iuramentum, adde tex. & gl. in c. ad audientiam, de rescri. & 1. q. 1. sancimus.

LEX VII.

1 *Castra, quæ sunt de Comitatu alicuius ciuitatis, homines ibi habitantes non dicuntur populus liber, & dicuntur ciues illius ciuitatis.*
Castra recommendata alicui ciuitati dicuntur populi liberi, nec sunt ciuitatis recommendatæ.
2 *Bannitus ex vna ciuitate, non est bannitus ex alia illi confœderata.*
3 *Ciuitas cōfœderata pōt punire ciuem alterius fœderatæ, si statuto spāli hoc fiat.*

1 Nō dubito. Ista est notabilis lex multum. † Not. q̃ ista castra, quæ sunt in Comitatu alicuius ciuitatis nō possunt dici proprie liber populus, & homines de illis castris dñr ciues illius ciuitatis. l. qui ex vico. ȷ̄. ad muni. sed castra, & vil-
a læ huic ciuitati recommendatæ, a q̃ in signum maioritatis huic ci
b uitati dāt palliū, vel aliqd aliud dñr populi liberi, b nec sunt huius ciuitatis ciues. qd facit ad multa. Tangam de his plenius ȷ̄. e. l. ho-
2 stes. † Vltimò nota, c q̃ dñt quidam, q̃ hic est casus, q̃ si aliquæ ci
c uitates fœderatæ sunt, q̃ exbannitus in vna, sit exbannitus in alia:
3 qd non placet, & vsus non approbat. ¶ † Sed q̄ro, quid velit dicere hic tex. q̃ ex ciuitatib. fœderatis, rei apud nos fiunt. Aut. n. illi de ciuitatib. fœderatis delinquunt in territorio nr̄o, & nō est mirum, quia rōne delicti sortiuntur forū nostrum vndecūq; sint. Aut nō delinquunt apud nos, & vr̄ q̃ apud nos non possunt puniri: quia non est aliqua cā, pp quam hic sortiatur forum. & est casus in c. Romana. extra de for. comp. li. 6. vbi delinquentes in diœcesi Epi, subditi non pn̄t puniri in curia Archiepiscopi. Qualiter ergo dicemus? Dico, q̃ ex spāli statuto ciuitatis hoc potest fieri, vt delin-
d quentes de fœderatis ciuitatib. possint apud nos puniri, d per hūc tex. Ita determino in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fide catho. Posset etiam iste tex. aliter intelligi, vt hic tex. velit dicere, q̃ contra homines de ciuitatib. fœderatis non procedimus tanquā contra hostes: sed si delinquunt de iure ordinario, proceditur cōtra eos reos, sicut contra nostros reos: & sic poterunt puniri, sicut quilibet forensis delinquens, non vt hostis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Recommendatæ. Adde Pet. de Anch. in cle. j. de rescr.
b Clau. ¶ Populi liberi. Sequitur Bal. in c. quærelam. de elc. ver. vlti. not. de istis confœderatis, adde Alc. consi. 92. in fi. vol. 1. & in l. à diuo Pio. §. j. de re iud.
c Alex. ¶ Vlt. no. An inter ciuitates confœderatas exbannitus in vna dicatur exbannitus in alia, vide Bal. in l. executorem. C. de exe. rei iud. Et qualiter intelligantur priuilegia inter istas ciuitates, vide Bar. in tract. qui sint rebelles, in ver. rebellando, & in versic. quod nota pro ciuitatibus.
d Alex. ¶ Apud nos puniri. Et adde Bal. in l. executorem. C. de exec. rei iud. & ibi videtur tenere contra Bar. & ibi refert Bar. in l. à diuo. §. sententiam. de re iud. & ibi ponit Bald. de intellectu huius legis, & qd̄ no. s̄. de excu. tut. l. non tantum. §. Illiensib. & vide Bald. in rub. C. de fid. instr. & no. per Bar. in l. cunctos populos. in ver. 3. iuxta hoc quæritur, dicit statutum, &c. C. de sum. tri. & fide cath. & ibi Bart. an banniti possint stare in terris con fœderatis, de quo vide Bal. in l. etiam. C. de iu. do. Et ciuis vnius ciuitatis an possit obtinere represalias in ciuitate confœderata, sicut in propria, vide Bal. per illum tex. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro mar. & ad Bar. hic, adde Bal. consi. 139. vide Bal. in l. j. s̄. si ex nox. causa aga.

LEX X.

1 *Bonorum possessio in quo etiam hodie est necessaria.*
2 *Substitutus pupillariter, an admittatur virtute vulgaris tacitæ, comprehensæ in pupillari, filio decedente viuo patre, remissiuè.*

Pater. Cum l. seq. Ad euidentiam huius legis & seq. præmitte, q̃ ad hoc, vt substitutio pupillaris valeat, inter cetera requiritur, q̃ filius sit in p̄tāte, & q̃ efficiatur sui iuris p mortē patris, & q̃ adeatur hæreditas. l. 2. s̄. de vulg. & pup. Hoc præmisso diuide hanc legē cū seq. in quatuor partes. Primò loquitur, qñ pr̄ morit̄ in captiuitate, filio exn̄te in ciuitate. Scda, qñ filius mortuo patre in ciuitate capitur. Tertia, qñ filius p̄moritur in ciuitate, pr̄e viuēte in captiuitate. Quarta, qñ ambo capiuntur. Scda ibi, si mortuo. Tertia ibi, q̃ si filius. Quarta ibi, sed si ambo. ¶ Tex. ibi, sui iuris effectus fuisset. Cum de substantia pupillaris substōnis requiratur, q̃ mortuo patre, filius sit sui iuris. l. cohæredi §. cū filiæ. s̄. de vul. & pupil. Item ibi, necessario tenet. Quia vnum & idem tp̄s vr̄ exemptionis à patria p̄tāte, & tp̄s mortis. Item ibi, & ideo non esse. Hic concludit Iurisconsultus. Item ibi, patris, Vocatis substitutos exclusis agnatis. Item ibi, voluntate, Facientis bona alicuius captiui esse hæreditatē, q̃ verè hr̄ditas esse non pōt, cū seruus successorē
1 hr̄e nō possit. In tex. ibi, dare. † Cum ergo iure p̄torio admittatur,
a erit hoc casu necessaria a bon. pos. s̄m tab. qd̄ no. s̄m Ia. de Are. & bene. Et est rō, q̃ filius in vtroq; casu est hæres: qa substō pupillaris nō pōt hr̄e locum nisi hr̄ditate adita. l. 2. §. adeo. s̄. de vul. & pupil. licèt donec pr̄ viuit apud hostes, non pōt adiri hæreditas, vt C. eo. l. nec nos. ergo substitutio pupillaris nō p̄t hr̄e locū. Et hęc est rō huius legis in prin. Itē nisi filius reuertat̄ ab hostib. nō p̄t adire hæreditatem. Et hæc est rō huius legis in fi. ¶ Op. s̄. de vul. & pup. l. lex Cornelia. Sol, ibi dicitur, q̃ fit l. Cor. intelligo, i. beneficio p̄toris extēdentis legem Corn. ¶ Vltimò gl. in verb. testamenti factionē. hic distinguit satis bene, sed in vltimo membro sunt opin. iō vide eam, & adde. Vide d. glo. q̃ incipit, quā hic impubes, &c. in fi. gl. Hæc est vera, s̄m Dy. qa nunq̄ fuit possibile patris capti adire hæreditatem, & iō secundæ tabulæ irritantur. l. 2. s̄. de vul. & pu. & ad Treb. l. apud Iulian. §. idem Iulianus. Cætera circa hanc mām
2 dic, vt dixi in d. l. lex Cor. & l. si pr̄ captus. de vul. & pup. † Item per hanc l. q̃ si filius. Dy. determinat q. q̃ filio decedēte in vita patris, substitutus pupillariter nō possit admitti ex tacita vulgari: qa tex. dicit, de secundis tab. nihil est q̃ tractari possit, & sic non p̄t admitti ex vigore tacitæ vulgaris cōprehensæ in ea: sed vt scitis, gl. in d. l. lex Cor. dicit ɔ̄. dici vt ibi dixi, & plenius dixi in d. l. 2. in tractatu
b pup. substitutionis. s̄. de vulg. & pupil. Item in hac l. b q̃ si filius. est vna gl. mag. super verbo, exinde. quam gl. plene examino in l si is qui pro emptore. in materia fictionis translatiuæ. s̄. de vsuc.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Necessaria. Nota casum in quo est necessaria bo. pos.
b Alex. ¶ Item in hac. l. Quod vult gloss. in l. j. §. ꝛo secundo. C. de cad. tol.

LEX XII.

In bello. Dic, i. captis in bello, q recuperāt̄ in bello In pace, i. p pacē reducti No. in hoc pri. tres cas⁹. Aut. n. qs capit̄ in bello, & recuperatur in bello; aut capit̄ in bello, & recuperatur in pace: aut capit̄ in pace, & recuperat̄ in bello, & in oīb. istis casib. habet locum postliminium nisi contrariū appareat, vt hic.

1 *Negatio postposita æquipollet suo contrario.*
2 *Status alicuius qualiter est in pendenti, remissiuè.*

a §. Si quis capiatur. a Vide text. ibi, nunquam nō. dicit
1 gl. id est † sp̄, & sic negatio postposita æquipollet suo ɔ̄rio, s̄m logicos. Simile in l. legitimos. §. an er
2 go. s̄. de legi. tut. Itē not. † q̃ status alicuius est in pendenti, qd̄ dic vt Insti. qb. mod. ius pa. pot. sol. §. si ab hostib. plenius per Cy. C. de senten. pass. l. fi. Ego dixi in l. vsusfructus. s̄. de stip. seru.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si quis capiatur. Vide Bar. in l. legitimos. hic alle & ibi dixi.

a §. Factæ. a Istam legem & omnes gl. eius declara plene, vt dixi in l. si is qui pro empt. ȷ̄. de vsucap.

ADDITIO.

a Alc. ¶ Factæ. Vide bar. in l. non dubium. C. de legib. Limita vt per bald. in rubr. C. de fide instr. & in l. fi. in fi. C. de fideiuss.

1 *Filiusfamilias quare non potest accipere vxorem, sine patris consensu.*

§. Medio tempore. No. casum, in quo filiusfami. p̄t ɔ̄here matrimonium sine patris
1 consensu. Item no. rōnem de iure ciuili; quare filiusfamilias non p̄t sine cōsensu patris accipere vxorem, † qa nepos nasciturus ex filio, est futurus suus ipsi auo, & hēt necesse ipsum instituere filio p̄mortuo: vnde ne qs hēat inuitus suū hr̄dem, vult lex, q̃ ipse ɔsentiat cū fili⁹ accipit vxorē, vt hic. & hoc de iure ci. sed d̄ iu. can. ē ɔ̄.

§. Codicilli. Op. de l. quidam referunt s̄. de iur. codi. Solu. hic loquitur, qñ fecit testm̄ in ciuitate, codicillos apud hostes, & reuersus est: sed ibi loq̄t qñ reuersus nō est.

1 *Mea res non potest irreuocabiliter esse mihi obligata, reuocabiliter sic.*
2 *Dominium introductum de iure speciali, ex aliquo fauore non potest allegari contra habentem illud.*
3 *Actio ex testamento, & rei vendicatio competunt pro legato.*
4 *Dominus reuocabiliter præscribit, ac si non esset dominus.*

a §. Si quis seruum. a Valde no. §. est. No. duo, q̃ seruus est redimētis. Item q̃ redimēs vsucapit. Opp. ad primum, immo est obligatus redimenti. l. senatus. §. fi. s. de leg. j. ergo non est p̄prius redimentis. qa res sua nemini est obligata. l. neq; pignus. ȷ̄. de reg. iur. Gl. sol. q̃ hoc casu tolerat̄, si
1 cut toleratur q̃ liber homo sit obligatus. † Tu dic, q̃ res mea irreuocabiliter non pōt esse mihi obligata, vt in ɔ̄rio: secus si reuocabiliter sit mea, vt hic, & l. ex sextante. §. Latinus. s̄. de excep. rei iud. Op. de l. sequitur. §. lana. s̄. de vsucap. Sol. vera ponitur in tex. eodē mō: quia res mea irreuocabil'r nō pōt vsucapi, vt ī ɔ̄rio, secus si reuocabiliter, vt hic. Hoc habuistis no. in l. sequit̄. §. fructus. s̄. de vsucap. &

ADDITIO

a Alex. Si quis seruum. Adde bar. & bal. in l. 3. C. quod met. cau.

2 cap.& ibi dixi,& ibi allegaui hūc §.Vltimò † no.a ꝙ dñium intro
a ductum de iure spāli ex aliquo fauore,nō pt allegari ꝯ habentem
b illud.Et per hoc dicimus ꝙ competit actio ex testamento, b † &
3 et rei vend.pro legato,& sic competit actio pro re propria,qd iō
est:quia illud dñium hr̃ ex iure spāli fauore vltimæ voluntatis,secundum Alb.de Saly.ſm Cy.in l.2.C.com.de leg. licèt aliter gl.di
4 cat Insti.de leg.§.sed nostra.& not.ista maxime, † quia ille qui est dñs reuocabiliter,potest præscribere,ac si non esset dominus.

ADDITIONES.

a Pom.¶Vltimò no.Bene faciunt quæ no.Are.in l.existimo.in prin.ſ.de verb.oblig.ꝙ res mea potest mihi acquiri ex noua acquisitione,quæ fit clarior,& pinguior prima.

b Ale.¶Actio ex testamento.Actio ex testamento potest coucurrere cum rei vendica. & vide Bar.in l.nemo rem suam,de verb.obl.

§.Manumittendo. No.ꝙ quilibet potest statuere de ciuitate sua quodvult,non autem de dominio.Ita dicit hic tex.De hoc dicam ĩ.ad mu.l. assumptio.

§.Si natum. Hic est casus,l.si quod ex Pamphilla.ſ.de le.2.

LEX XIIII.

Cum duæ. No.ꝙ duæ fictiones cōcurrunt circa idem. De quo habuistis gl.in l. si seruus communis Mæuij, & castrensis peculij.ſ. de stip.ser. & dixi plene in l. si is qui pro emptore.ſ.de vsucap.in vlt.q.

LEX XVI.

Retro. Hæc lex,& lex sequens,ponunt effectum postliminij, & legis Corneliæ,vt in eis patet.

LEX XIX.

a Postliminium.

ADDITIO.

a Alex.¶Postliminium.Hunc tex.alleg.Bal.in l.fi.ſ.de recep.

1 *Filius potest occidere patrem bannitum.*
2 *Parentibus & patriæ parere debemus,sed magis patriæ.*

§.Filius quoque. No.est.§.No.tex.ibi, quia pater sic illum amisit. Allego vobis. hunc §.
1 † an patrem damnatum possit filius occidere, & dixi per hunc §.
2 quòd sic in l.si adulterium.§.liberto.ſ.de adulte.† Item inducitur hæc lex per Gul.de Cun.dicit l.veluti.ſ. de iust.& iur. vt parentib. & patriæ pareamus,sed cui debemus magis parere,an patriæ, vel parentibus?Et dicit ipse,ꝙ patriæ,vt in hoc § probatur.

LEX XXI.

a Si quis ingenuam.a

ADDITIO.

a Ale.¶Si quis ingenuam.Vide,qđ ponit Bar.in l.si quis filio §.fi.de le.j.& in trac. qui sint rebelles,in ver.rebellando,& no.pro habentib.arbitrium pro bono ciuitatis. Et not.q̃a dicit Bal.in cons.suo inci.Ex insultu,&c.ꝙ iste tex loquitur occasionaliter & tanquam per causam valde remotam constringitur,secus si immediate ex actib.proximis deuentum est ad concitationem,& rumorem populi,quia tunc bene erit delictum.Et ideo ꝑ istum tex.dicit no.Bal.in l.j.ſ.de iust.& iu.ꝙ si statutum punit morte turbantem statum ciuitatis,illud procedit si hoc agit principaliter,non autem si hoc veniret in consequentiam alterius delicti,vide tamen quæ dixi post Bar.in l.nunquam plura.de priua.de lic.

1 *Respublica per dissensiones ciuiles læditur.*
2 *Priores qui habent arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, possunt statuere,vt tollatur materia dissensionum inter ciues.*
3 *Ius postliminij,non habet locum inter partes,quæ sunt in ciuitate.*

1 §.In ciuilibus. Iste ē no.§.No.† ꝙ ꝑ dissēsiōes ciuiles pu-
2 blica res læditur.Hoc facit † pro priorib. huius ciuitatis,qui hn̄t arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis,vt possint facere statuta , vt tollatur materia brigarum, &
3 dissensionum inter ciues,quia per hoc Reip.consulitur. † Not. ꝙ inter partes,q̃ sunt in ciuitatib.nō est ius postliminij captiuitatis.

LEX XXII.

Bona eorum. Ad hoc qđ hic dr̃,& si viuo patre decesserit,ē ꝯ.ĩ.de castr.pecu l.proponebatur. ĩ fi.Dn̄t q̃dā,hic deē,n̄.Tu dic,ꝙ ꝑtinet ad hr̃dē pr̃is redeūtis,& decedētis ĩ ciuitate pꝰ mortē filij,vt ĩ vl.(o.gl.ĩ ver.ꝑtinētib.q̃ ē vera.

1 *Auth.ex causa,habet locum in præteritione posthumi sui.*

§.Si quis cum prægnantem. Vide gl. super verbo testiñ.
1 Nota † istā gl.q̃ tenet,ꝙ auth.ex cā.C.de lib.ꝑt.hēat locū in præteritione posthumi sui.Sīl'em gl.hētis.ſ.de fideicō.lib.l. gn̄aliter. §.ex testō.& l.si pr̄.in prin.de test.l.j.& l.si qs testō.ſ. de leg.2. Dixi de hoc in l.filio ꝑterito.ſ.de iniu.rup.& irri.test.vbi gl.hoc tangit.

LEX XXIIII.

1 *Hostes cuiuslibet ciuitatis perdūt ea,quæ sunt iuris ciuilis,& beneficia priuilegiorum,& statutorum illius ciuitatis,sicut hostes pop.Roma.qui sunt iuris ciuilis Rom.*
2 *Gentium sunt duo genera.s.populus Rom.& populi extranei.*
3 *Populus Rom.accipitur pro toto imperio,sic omnes,qui obediunt imperio,in totum,vel in parte,& quasi omnes,qui obediunt ecclesiæ.nu.6.*
4 *Iurisdictionem exercens in vno articulo,totam exercere videtur.*
5 *Clericis non desinunt esse ciues Rom. licet iurisdictio in ipsos sit totaliter concessa Papæ.*
6 *Rex Franciæ,& Angliæ licèt negent se subditos Regi Romanorum, non tamen desinunt esse ciues Romani.*
7 *Imperatorem qui diceret non esse dominum , & monarcham totius orbis esset forte hæreticus.*
8 *Populi extranei dicuntur omnes , qui non fatentur Imperatorem dominum totius orbis,vt Græci,Tartari,Saraceni,& Iudæi.*
9 *Bellum inter nos quis possit indicere.*
Priuatus potest indicere bellum pro defensione , & recuperatione suæ rei incontinenti.Item ex interuallo si non est copia iudicis , & hoc non est publicū.
10 *Bello in tali obtentum non efficitur capientium,licèt homicidia,& iniuriæ,quæ ibi fiunt ex parte inferentis bellum licite,non puniantur.*
11 *Iurisdictionem quilibet habens,potest bellum indicere pro exercitio suæ iurisdictionis,& hoc licèt sit licitum,non tamen est publicum.*
12 *Capta in tali bello non efficiuntur capientiū,nec capti serui,nisi super hoc esset aliqua lex,vel statutum ab illo,qui bellum indiceret.*
Rector Ducatus,si alicui terræ,vel castro indicit bellum , capta non efficiuntur capientium,nisi super hoc processerit constitutio,vel sententia.
13 *Rebellis officiali ecclesiæ,toti ecclesiæ dicitur rebellis.*
14 *Bellum publicum est,quod indicitur à populo Rom. vel ab Imperatore,vel cōtra Imperatorem,& capta in tali bello efficiuntur capientium,& capti serui.*
15 *Rebellans officiali ecclesiæ,vel Imperatoris,quando dicatur verè hostis.*
16 *Bellum si indicitur inter ciuitatem,& ciuitatem,an dicantur inuicem hostes,& in eis locum habeat ius postliminij.*

a Hostes. a Hæc lex diuiditur in quatuor partes:quia primò dicit,qui sunt hostes.Secundo,q̃ sunt latrunculi.Tertiò , quid iuris sit de captis à latrunculis.Quartò , quid iuris de captis ab hostib.Secunda ibi,cæteri.Tertia ibi,& ideo. Quarta ibi, ab hostib.¶Op.& vr̃ ꝙ quælibet ciuitas habeat suos hostes, & illos q̃b.quælibet ciuitas bellum pub.īducit,vt ſ.e.l.si quis ingenuā. §.fi.Dicit gl. fateor,ꝙ illi hostes sunt,non tamen tales , inter quos sunt iura captiuitatis,& postliminij,quia non sunt populi Ro. sed
1 ciuitatis illius,& dicit verum.Ego tamen dico,† quod sicut hostes populi Ro.perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis Romanorum, ita hostes cuiuslibet ciuitatis perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis proprij illiꝰ ciuitatis.Vn̄ si qua priuilegia,si qua statuta illa ciuitas hr̄et, illis statutis se iuuare non posset.Ita dixi in disputatione,in qua tractaui materiam exbannitorum.& Ia.de Are.tāgit in l.ex fcō.§.ex fcō. ſ.ad Tre.scripsi late.in l.quidam sunt.ſ.de poe. ¶His præmissis gl. hic dicit,ꝙ q̃nq; sunt gn̄a gentiū.Pro qua gl. declarāda non serua
2 to ordine gl.† vos debetis scire, ꝙ duo sunt genera gentiū principalr̄:primò populus Roma.secundò populi extranei, vt ſ.e.l.non
3 dubito.ꝓbat.¶Circa primū q̃ro,qs dicat̃ populus Romanus? Gl. dicit,hic accipit̃ ꝑ toto Imperio Rom.l.Roma.ĩ.ad muni.Sed diceres tu,cū modicæ gentes sint,q̃ Romano Imp. obediāt,ergo vr̃ ꝙ sit paruus populus Rom.Rn̄.q̃dam sunt gentes,q̃ Imperio Ro. obediunt,& istæ sine dubio sunt de populo Ro. Quædam sunt, q̃ non obediūt Rom.Imp.in totum,sed in aliquib.obediūt,vt q̃a viuūt ſm legē populi Ro. & Imperatorē Romanorū eē dn̄m oīum fatent̃,vt sunt ciuitates Tusciæ,Lombardię,& sil'es,& istæ ēt sunt
4 de populo Ro.† Nā cū populus Rom.in eis exerceat iurisdōnem
b in aliquo articulo,totam iurisdōnem retinet. b l. si prius.in princ. cū si.& ibi no.ſ.de aqua plu.ar.Quidā sunt Populi, qui nullo mō obediunt Principi,nec istis legib. viuunt , & hoc dn̄t se facere ex priuilegio Imperatoris, & isti sil'r sunt de populo Rom.vt faciunt Veneti.Nam cū illam libertatē ipsi hr̄e se dicant ab Imperio Ro. & priuilegio,quodammodo precario teneant ab eo,& posset priuilegiū illud reuocare, c q̃n vellet, cū ei liceat mutare voluntatē suam, l. si quis in prin.testamenti.ſ.de leg.3.Præterea illud priuilegium eis ꝯcessum,dēt eis esse ad commodū , vt non priuent̃ ciuitate Romana,ar.ſ.e.l.in bello.§.si qs seruū.Quidā sunt populi,qui non obediunt Principi,tn̄ asserūt se hr̄e libertatē ab ipso ex ꝯtu
d aliquo,vt ꝓuincię,q̃ tenentur ab ecclesia Ro.q̃ fuerunt donatæ d ab Imp. Constantino ecclesiæ Romanæ , posito pro constanti ꝙ donatio tenuerit,& ꝙ reuocari nō possit,adhuc dico istos de populo Ro.esse.Nam ecclesia Romana exercet illas in terras iurisdictionem,quæ erant Imperij Rom.& istud fatentur: non ergo desinunt

ADDITIONES.

a Ale.¶Hostes.No.qui dicātur hostes,& quæ sit differentia inter hostē,& reū criminis læsæ maiestatis,vide Bal.in l.nihil.C.de vindi.li.Et no.ꝙ piratæ æquipatatur hostib.fidei & principis,& sunt ipso iure diffidati,& possunt impune à quolibet derobari,in auth.nauigia.vbi bal.C.de fur.Item hypocritæ dicuntur hostes humani generis, vnde dignū est à cunctis publicum bellum contra eos inducere,secundum Iac de Are.in oratione contra hypocritas.

b Alex.¶Totam iurisdictionem retinet.Populus Ro. cum exercet iurisdōnem in aliquo articulo,totam iurisdōnem retinet.Facit l.vulgaris.in prin de fur.& l.cum scimus.C. de agr.& censi,lib.xj.bal in l.j.C.de emāc.lib.& ibi Cy.& bar.in l.1.§.si quis hoc interdicto de itin.actuque pri.Inn.in c.dilectus.de cap.monach.& bal.in l.2.C.de fur.bal.in l.qui vsumfructum,ff.quibus mo d.vsusf.amit.

c Ale.¶Reuocare.Circa hoc vide quæ habes in l.imperium.in 15.q.circa fi.& in q.16.ſ.de iuris.omn.iud.

d Ale.¶Fuerunt donatæ.Not.quòd prouinciæ quæ fuerunt donatæ ecclesiæ Romanæ dicūtur eē de populo Romano,sicut primo erant.& vide omnino quæ notat Inn.in c.cū venerabilis.de religi.domib.& vide Cy.post gl in l.nemine.C.de sacrosan.eccl. & quid no.Arch.2.q.7.sed obiicitur,quod resumpsit bal.in c.j.in prin.de feu. March.

ſinunt eſſe de populo Ro.ſed adminiſtratio iſtarum prouinciarũ
5 eſt alteri conceſſa.† Vide in ſimili, a Iuriſdictio in clericos eſt cõ-
a ceſſa totaliter Papæ,deſinunt ne pp hoc clerici eſſe ciues Romani? Certè non.q̃d apparet:quia retinent ius ſuccedendi.l.Deo no-
6 bis.C.de epi.& cle.† Et idẽ dico de iſtis alijs Regib.& princip.qui negãt ſe eſſe ſubditos Regi Romanorũ,vt Rex Frãciæ, Angliæ, & ſimiles.Si enim fatent̃ ipſum eſſe dñm vniuerſalẽ,licèt ab illo vniuerſali dñio ſe ſubtrahant ex priuilegio,vel ex pſcriptione,vel cõſimili,non deſinunt eſſe ciues Romani, per ea q̃ dicta ſunt. Et ſm hoc quaſi oẽs gentes,q̃ obediunt S.matri Eccleſiæ,ſunt de popu-
7 lo Ro.† Et fortè ſi quis diceret dñm Impe. non eſſe dñm,& monarchã totius orbis,eſſet hæreticus: quia diceret ꝯ determinationẽ eccleſiæ,ꝯ tex.S.Euangelij,dũ dicit,Exiuit edictũ à Cæſare Augu.vt deſcriberetur vniuerſus orbis,vt habes Luc.2.c.Ita ẽt recognouit Chriſtus Imperatorem,vt dñm,Prædicta vera, niſi bellum pub.eſſet indictũ ꝯ aliquos ex iſtis.Tunc.n. efficerentur hoſtes pp
8 indictionẽ belli,vt ĩ.dicã.¶† Scdò dixi, q alij populi ſunt extranei,& ſunt populi exnei proprie,qui non fatentur Imp.Romanũ eẽ dñm vl̃em, vt Græci,qui nõ credũt Imp.Ro.eẽ dñm vl̃em, ſed dñt Imp.Conſtantinopolitanum eſſe dñm totius mundi. Itẽ Tartari,qui dñt Granchan,eſſe dñm vl̃em.Et Saraceni,qui dicũt dominum eorum eſſe dominm totius mundi.Idem in Iudæis.Verũ inter iſtos ẽ dña.Nam quidam ex iſtis ſunt nobis fæderati, vt erãt Græci nobis federati,ꝯ Turcas.Quidam ſunt,cũ qb.hẽmus pacẽ, vt Tartari.nam mercatores nr̃i vadunt ad illos, & illi ad noſtros. Quidã,cum quib.nõ habemus pacẽ,nec guerrã, nec aliquid facere,vt cũ illis de india.Quidã ſunt,cũ quib.habemus guerram indictam,vt cũ Saracenis,& hodie cum Turcis : ſed modicum ad nos
9 de illis,qui foris ſunt.¶† Hoc præmiſſo, videamus qui pñt indicere bellũ,& quis ẽ indicti belli effectus. & hoc videamus inter nos. Rñ.q quoddam eſt bellũ, qd̃ põt indici à quolibet priuato,vt p defenſione ſuæ rei,vel pro recuperatione, incontinenti põt facere adunationẽ gentiũ,& pugnare cũ alijs iuſte.l.vt vim,ſ.de iuſti. & iur.& l.3.§.cum igitur.ſ.de vi,& vi ar.& ibi no. Item pro recupe-
b ratione rei tuæ potes indicere b bellum ex interuallo ſi nõ eſt copia iudicis,per quẽ tibi ꝯſulatur.l.nullus.C.de iudæ.& ſ. qd̃ vi aut
c clam.l.ſi alius.§.belliſſime.& l.ait prætor.§.ſi debitorẽ.c ſ.de his q̃ in frau.cre.& iſtud bellũ licèt ſit licitũ,tñ non eſt publicũ:& iõ nõ
10 dñr ꝑprie hoſtes inuicẽ,& † q̃ ibi capiunt̃,non efficiunt̃ capientium,quia requirit̃,q ſit bellũ pub.vt hic dr̃ in tex.& l.hoſtes.ĩ.de ver.ſi.licet homicidia,& iniuriæ,quæ ibi fiunt ex parte bellum inferentis licitè,non puniant̃.l.qm̃ multa.C.ad l.Iul.de vi.& l.ſcien-
11 tiã.§.qui cũ aliter.ſ.ad leg.Aqui.† Itẽ põt indicere bellũ d licitum
d quilibet hñs iuriſ.pro exercitio ſuæ iuriſd.l.qui reſtituere.ſ.de rei vend.& l.non eſt ſingulis.ĩ.de reg.iu.& ſ.ne vis fiat ei,qui in poſ. miſſus.l.ſi quis miſſus.& iſtud bellũ licet ſit iuſtum, tñ non eſt publicũ,eodẽ modo quo dr̃ hic.& iõ quæ ibi capiunt̃,non efficiunt̃ capientium.nec capti efficiuntur ſerui, niſi ſuper hoc eſſet facta aliqua lex ab illo duce,vel prefecto,vel Rege, qui illud bellum indiceret.Et ita tenet Inn.extra de reſt.ſpo.c. olim cauſam. & de iu-
12 reiu.c.ſicut.vltimo.† Et per hoc dico, q ſi Rector in ducatu,vel in Marchia indicit bellum alicui terræ,q illa q capiuntur,non efficiuntur capientium,& capti non efficiunt̃ ſerui, niſi ſup hoc præ-
13 ceſſerit conſtitutio,vel ſnĩa.¶† Hic tñ vr̃,q ſi quis eſt rebellis of-
e ficiali,e vel Rectori eccleſiæ,ſit rebellis toti eccleſiæ,quæ tenet lo-
14 cum Imperij in iſtis partibus:ſed ĩ.rñdebo.¶† Tertio modo indicitur bellum pub.qñ indicitur à populo Rom vel ab Imperatore, in quem tranſlata eſt oĩs iuriſdictio populi Rom.vt hic , & l.hoſtes.ĩ.de ver.ſign.Item qñ aliquis indicit bellũ Imperatori, vt hic, & d.l.hoſtes.Et iõ puto,q ciuitates Italiæ,ꝯ quas Imp indixit bellum,vt ꝯ ciuitatem Florentiæ, & ſimiles ſunt vere hoſtes Imperij, & capti efficiuntur ſerui,& res q̃ ibi capiuntur, efficiuntur capientium,non intelligas capientium perſonas ſimpliciter: quia qñq;
15 publicãtur,vt dicã ĩ.eo.l.ſi quid bello.¶† Circa prędicta quæro,
f quid f ſi aliqua ciuitas,vel terra,reſiſtit alicui officiali dñi Imperatoris,vel ſummi Pontificis in terris, in quib.tenet Imperium, an ex hoc dicãtur hoſtes vere? Rñ.qñq; quis rebellat officiali nõ pp officialẽ,ſed pp Principem,iõ qa non vult obedire principi, tunc principi vr̃ rebellare,& principi indicere bellũ,& ita loquit̃ præallegata ꝯſti.imp.Fed.ar.ſ.de aqua plu.ar.l.pe.Pro hoc facit optimè quædam Decr.extra de off.dele.c.ſi à ſubdelegato.lib.6.q̃ dicit, q ſi appellatur à ſubdelegato ex cã quæ reſpicit pſonam ſubdelegãtis dẽt appellari ad primũ ordinarium:ſed ſi appellatur ex cã,q̃ reſpicit perſonã ſubdelegati,appellat̃ ad ipſum ſubdelegantẽ.Sed ſi quis rebellaret rectori pp factum ipſius rectoris ; qa eos male tractat,vt faciunt ciuitates Ducatus,& Marchiæ, tunc non dicerent̃ hoſtes principis,vel ſummi Pontificis,ſed ipſius rectoris. Et ita lo-
16 quuntur ea,q̃ dicta ſunt.¶† Vlterius quæro,quid de iſtis bellis,q̃ ſũt inter ciuitates,& ciuitates,an dicant̃ inuicem hoſtes,vt ſit locus iuri captiuitatis,& poſtliminij? Vr̃ q non, & vr̃ caſus in l. ſi qs ingenua.in fi.ſ.eo.In ꝯriũ vr̃,qa cũ q̃libet ciuitas p ſe hodie faciat populum liberum,vr̃ q ſunt iura captiuitatis, & poſtliminij,ſicut quãdo ẽ ꝯtentio inter pop.Ro.& Saracenos.Breuiter, qñ eſt contentio inter aliquas ciuitates,quæ ſunt ſub vno dño,tũc inter eas nõ eſt locus iuri captiuitatis,& poſtliminij.l.ſi quis ingenuã.§.fi.
g ſ.e.Qñq; eſt cõtentio inter duas ciuitates,q̃ ſuperiorẽ g non reco-
h gnoſcunt, h vt inter ciuitatẽ Florentiæ,& ciuitatem Piſanã,& pone,vt tollam omnem dubitationem, q q̃libet iſtarũ ſit hoſtis Imperij;certe de iure gentium antiquis morib.introducto dẽret eſſe ius captiuitatis,& poſtliminij.l.poſtliminium.in prin.ſ.eod.& hic.ſed ſm mores moderni temporis , & ꝯſuetudinis antiquitus obſeruatæ inter Chrĩanos,q̃tũ ad pſonas hoĩum nõ obſeruemus iura captiuitatis,& poſtliminij , nec venduntur, nec hñr ſerui captiui,ſed q̃tũ ad res iura iſta ſeruamus. Cui conſuetudini eſt ſtandum.l.poſtliminiũ.in prin.ſ.eo.Qualiter aũt, & quo iure inducat̃ bellum ꝯ Saracenos:dic per Inn.extra de voto. c. quod ſuper his.

ADDITIONES

a Poma.¶ Vide in ſimili.Vide quæ dixi in c.cũ contingat.de for.cõp.vide Ang. in l.in ſumma.§.deniq;.de aqua plu.arc.& in l.ſi publicanus.§.fi.de pub.

b Ale.¶ Potes indicere.Et iõ dicit Bal.in l.ſi quis ad ſe fundum. in prin.q hodie ſi vna ciuitas patitur vim ab alia,poteſt bellum indicere.d.l.ſi quis ad ſe fundum & in d.l.ex hoc iure.de iuſt.& iur.

c Alex. ¶ §.ſi debitorem.Adde no.per Doc.in l.1.ſ.ſi quis ius dicen.non obtemp.

d Alex.Indicere bellũ.Quis poſsit indicere bellũ,& quis ſit effectus indicti belli, vide in l.ex hoc iure.de iuſt.& iur.& qd̃ ibi dixi.& Ange.in q.ſua.inc.renouata guerra.in prin.p Inn.ĩ c.ſicut.2.de iureiu.& in c.olim. de reſt.ſpo.& Bal. in auth.item nulla cõitas.C.de epi.& cle.& l.aquã.C.de ſer. & aqua. & in l.2. C.quib.ad liber.procla.non licet. & quod notatur 23. q. 1.c.quid ſit militare, & c.noli.§.bellum.& dicit Arch.23.q.2.c.iuſtum eſt bellum.in prin. quod bellũ ſit iuſtum , vel non ex cã bellandi præcipuè iudicat̃. cã autem vna ſola eſt legitima,ſ.cõtumacia iniuſte reſiſtentis.Tunc.n.demũ iuſte bellatur, cũ ab eo, qui obnoxius eſt,iuſtitia haberi non poteſt.23. q.1. c. quid culpatur.& c.noli. & 2.q.5.c.nullæ,& ſ.de vſufr.l.vſumfr.Et prædictis adde qd̃ legitur, & not.in d.c.bellũ.& ea.cã.2.q. c.quid ſit militare,& latiſsimè per Arch. in d.can.iuſtũ. facientem ſeptem gñ̃a belli,& vide qd̃ dicã ĩ.eo.l.ſi quis in bello. & de oĩ genere belli vide in c.pro humani.de ho.in 6.in nouel.& dicit Bald.in d.l.2. C.de ſerui.q nullum bellum licitum eſt ſine diffidatione.Item Bal. in l.pen. in 13.q in verſ.modo facio.de exec.rei iud.Et quid ſi ciuitas facit iniuriam ciui ſuo, vtrum poterit pugnã inferre,vide Bal.in auth.ſed omnino.C.ne vxor pro mari.Et de bello aliquid per Bald.in l.j.in q.3.C.de cad.tol. Et de diffidatis,vide Bal.in l.manumiſſori.C.de obſeq.patr.præſtan. Adde quis poſsit indicere bellum,Old.conſi.59.

e Ale.Rebellis officiali.Facit no.Bal.in l.j.§.ſolent.ſ.qñ app.ſit. Et vide ĩ.proxi.

f Alex.Quæro quid.Si ciuitas imperij reſiſtat officiali Imperatoris,an per hoc dicatur hoſtis vere,& bellum indici poſsit.Pro hoc facit de pace Conſtan.& quod ibi Bald.in ver.damna.vbi dixit , q Imperatori fit iniuria propter ſuos. Facit ſ.de relig.l.oſſa.& quod no.Imo.in c.dilecti.de app.& qd̃ hr̃ in c.in noſtra.de iniu.& damno dat.Item ſm Bal.e.tit.in ver.Opizonj.ſatis dr̃ Principẽ offendere,qui ſuis ſubditis,vel partialibus iniuriã facit,vel offenſam.per illũ tex & l.quiſquis.C.ad l.Iul.maie.facit C.de ſacroſ.eccl.l.decernimus.in prin. eo.tit.l.raptores.& l.j.C.de rap.vir.Sic quod cõtra principem fit,in omnium vertitur iniuriam,argumento C.de hæreti.l. Manichæos.Quid autem ſi Imperator indixit bellum, & gentes ſuæ Imperatore mortuo cæperunt hoſtes, an ſint ſerui?Bal.no.decidit in l.cũ cognatum.C.de inge.manu.Vtrum aũt bellũ, qd̃ fit inter ciuitatem & ciuitatẽ,habeat ius captiuitatis,& poſtliminij, Bal. in d.l.cum cognatum,per illum tex.C.de inge.manu.tenet,q non.Idem dicit in bello facto inter aliquos Duces,vel Reges,præterquàm in Rege Romanorum,& ſummo Pontifice.& vide ibi per eum,etiam aliam q. indeciſam & Io. An.in tit.de inſtru.edi.§,compendioſæ.ver.15.

g Pom.¶ Quæ ſuperiorem. Vide Fel.in c.quæ in eccleſiarum.de conſt.& Cæpo. conſi.17.col.fi.& Bar.conſi.38.vol.1.& Imo.cõſi.51.& Ana.21.& ibi addi.& Ale. conſi.2.vol.1.Pan.in d.c.quæ in eccleſiarum,col.j.Are.conſi.13.& Ale.87.vol.2. vbĩ concludit,q non recognoſcens ſuperiorem , habet eãdem poteſtatem in terris ſuis, quam habet Imperator. & ibi ponit quid in Duce Mediolani , & Pau.de Caſt.conſi.227.& Barb.conſi.34.vol.2.& Ale.conſ.j.volu.5.

h Ale.¶ Nõ recognoſcũt.Et ſic no.q ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem obtinent locum principis,adde eundẽ Bar.in l.2.ſ.de iure fiſ. & in l.relegati. & vtrobiq; dixi,ſ.de pœ.& vide per Ioan.An.in c.cum te.in gl.ma.in verſ.ſed nunquid Reges.de re iudi. & in c.ſuper quibuſdam.de ver.ſig.& p Imo. in l. infamẽ,& ibi Bar.ſ.de pu.iu.q tenet contra Bar.& vide quæ no.Bal.in l.à iudice.C.de iud.Cy.not.& Bal.in l.ea lege.C.de cond.ob cau.in ver.expone,& in l.pe.C.de do.inter vir.& vxor.tenet contrarium,quia quilibet debet ſubiacerẽ Imperio.dicit tamen Bal.in l.receptitia.in j.col.C.de conſti,pec. q omnis cenſetur princeps in Comitatu ſuo, & ideo ſtatuta ſua dñr iura ciuilia , non prætoria.adde Bar.in l.proximè.ſ. de his quæ in teſta. delen.Et q Rex habeat̃ loco Principis,tenet ibi Bar.& idem Bal.in l.exemplo.ad fi.C. de prob. per d. Ant.in c.per venerabilem.qui fi.ſint leg.Bar.in l.j.C.de bo,vac.lib.x. Et an omnes Reges de iure ſubſint imperio,vide Imo.in d.l.infamem.vide no. per Bar. in l.pcı.C.de impu.in ver.qd̃ dictũ.& in rege,& in cõtractu eius vide Bald.in auth.hoc amplius.circa mediũ.C.de fideic.Et an rex poſsit in præiudiciũ priuati aliter qd decernere,vide Io.And.in addi.Spe.in ti.de inſtru.edi.§.inſtrm ergo publicũ.in addi.in verb.fraternitatis.q̃ inc.vbi poſt eũ.& quod ipſe no. in ti.de inſtr.§.porro.ĩ add.magna.in verb.ſubſcribat.in fi.& ibi ponit an Rex habeat̃ loco Imperatoris.Et vide ad Bar.hic Ang.in q.ſua,inc.renouata guerra.in prin.Et qd ſi vna ciuitas obſeſſa ab alia,tradit ſe illi ciuitati,qd de illis diſponere poſsit.vide Bal.in rub.C.de dedi.lib.tollen.ver: q̃ro ergo quid hodie.Et ibi etiam in ver.reuertor ad legem. & quæro , nunquid iſti qui dant ſe hoſtibus poſſint apponere aliqua pacta,quæ ſunt ſeruanda.Et quas leges ſeruant iſti capti,vide Bar.& Doc.in l.qui a latronib.ſ.de teſt.& adde hic not.p Bar.in l.2.C.de patri.qui fil.diſtr.in qõne, an poſsint obſides dari,& vide Bar. C.de ſacrifi.pag.in l.j.& ad Bar.hic,adde Sal.in l.j.§ fi.ſ.à quib.ap.nõ licet.& Bar.in l.3.in prin.ſ.de mino.Et vide Bal.in l.j.ad legem Iuliam maie.ſ.& Bart. in l.j.§.de qua aũt.ſ.de poſtu.Et adde qd̃ dixit Bar.in l.deniq;,in prin.ſ.de mino.Et quod idẽ ſcribit in tractatu,qui ſint rebelles,in ver.Lombardiæ.

LEX XXV.

Nihil. Nota, ꝙ quis ibi esse creditur, vbi habet animum reuertendi.

LEX XXVIII.

1 *Captum in bello efficitur capientis, nec ad priorem dominum reuertitur iure post liminij, nisi prior dominus acquisiuerit virtute suæ occupationis.*

2 *Acquisitione sua quod quis habet, firmius retinetur, quam quod alterius acquisitione.*

3 *Capta in bello licito publico, efficiuntur capientium si sunt mobilia, idest, consignantur duci belli, & distribuuntur inter milites, & immobilia efficiuntur Reipublicæ indicentis bellum.*

a Si quid bello. a Primò ponit vnũ dictũ. Scdò ponit limitationẽ iurisconsulti, circa illud. text. ibi, in
1 ꝑda est, i. efficitur capientis. No. gl. † ꝙ illud, qđ capit̃ in bello efficitur capientis, nec reuertitur ad priorem dñm iure postliminij, nisi
2 priores dñi acquisiuissent ex virtute suæ occupationis. † Scđò no. ꝙ firmius retinetur, qđ quis habet ex acquisitione sua, q̃ quod habet ex acquisitione alterius. no. s̃. de fideicom. lib. l. si filius. §. j. Facit. s̃. de le. 2. l. quod principi. & l. Augustæ. & qđ ibi dixi in solutio-
b ne ꝑriorũ. ¶ Op. & vr̃ ꝙ b illud, † qđ capit̃ in bello, publicetur, &
3 non efficiatur capientis, vt s̃. e. l. si captiuus. §. j. Sol. intellige hoc, qñ capitur in bello aliquid mobile. Nam immobilia efficiuntur Reipub. indicentis bellum vt ibi. Ad hoc opp. ꝙ mobilia debeant publicari, vt 23. q. 5. c. dicat aliquis. & ibi no. & C. de do. l. pen. 2. rñ. Sol. fateor ꝙ efficiũtur capientis, vt hic, tñ tenetur ea assignare duci belli, qui postea distribuit inter milites s̃m merita, vt in contrarijs, & ita videmus seruari de facto: quia victo prælio res omnes assignantur, & vocantur el botino, & postea venduntur, & distribuuntur inter milites. ¶ Item opp. ꝙ et res mobiles reuertant̃ ad priorem dñm iure postliminij. l. 2. s̃. e. Sol. intellige hanc legẽ s̃m distinctionem illius legis: quia quædam sunt res, in quib. habet locum postliminium, quædam sunt, in quibus non habet locum.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si quid bello. Ad istam legem, in qua quæritur, cuius sint capta in bello, adde Inn. in c. sicut. 2. de iureiu. aliquid per Bal. in c. j. de mili. vas. qui contumax est. & adde quod dixi in prima charta meæ lec. ff. veteris. & quæ no. Bar. in l. naturaliter. §. fi. de acqui. rer. do. Et adde ꝙ capta in bello sunt Regis indicentis bellum, sed ea diuidit inter milites secundum qualitatem personarum. 23. q. 5. c. dicat. & ibi quomodo exponatur authoritas, dicens, ꝙ capta in bello sint capientis, & dicit Bald. in l. nam & seruus s̃. de neg. gest. ꝙ latrunculatores non possunt imponere taglias, nisi bellum sit iustum, & vide etiam in hac materia Ang. in quæstione incipiente, renouata guerra. in uers. descendo ad tertium. & Bar. s̃. e. l. hostes. ver. hoc præmisso. & Bal. in l. pe. C. de do. in l. ab hostib. 2. C. eo. & in l. nec nos. hoc tit. Et adde ꝙ si promitto stipendium venientib. in bello illicito, nõ teneor, nec ad aliquid agere possunt contra me, vt no. Bald. in l. fideiussor. s̃. mand. Et de ista materia vide do. Ant. in c. olim. j. de resti. spol. & dic, ꝙ in bello licito capta sunt capientis, tanquam translata in capientem, & iure licito fiunt capientis, vt possit gaudere tanquam proprio, Gl. est in c. iuris gentium. & in c. ius militare. j. dist. & tex. in d. c. dicat, & de iure immobilia sunt principis, vel domini inferentis, aut Reipublicæ mouentis iustum bellum, mobilia distribuuntur vt hic per Bar. & Bal. in l. si quis pro redemptione. C. de do. & glo. in d. c. ius militare, & ita seruant hodie milites, & ideo duces belli non possunt donare possessiones captas in bello: quia nõ sunt suæ sed domini, vel Reipu. mouentis bellum. & sic talia capta etiam ab inferiore à principe possunt retineri, & transeunt in dominium capientium secũdum Host. in sum. de treu. & pac. §. quid si iustum bellum. ver. quartum ꝙ faciunt. vbi dicit, ꝙ capta in bello Romano licito, vel iudiciali, capiens restituere tenetur. Et idem tenet Io. de Lig. in tra. de bello, in rub. de spol. cap. & in rub. an captiui ciuitatis &c. Bar. in l. hostes. in fi. s̃. eo. & dicit Bal. in d. c. 1. de mili. vas. ꝙ etiam in foro Dei, & conscientiæ possunt retineri. Allegat ipse Rayn. in sua sum. Vnum tamen not. ꝙ ad hoc, vt dicatur bellum licitum inter Christianos, inter alia requiritur diffidatio, secundum Io. And. & Arch. in c. j. extra de hom. in 6. Bal. in auth. item nulla cõitas. C. de epi. & cle. vbi inquit, ꝙ diffidatio est initium belli inter Christianos, & dicit ꝙ Christianus nõ debet offendere, nisi præcedente diffidatione. vide Bal. in l. executorem. C. de exe. rei iud. & in l. si manumissori. C. de obse. lib. & alibi dicit Bald. quòd diffidato principali videntur diffidati omnes confęderati, & subditi diffidato. Ita inquit Bar. in l. 2. C. de ser. & aqua. de his omnib. latius per Ang. in d. sua q. inci. renouata guerra. Adde, an habentes latum arbitriũ super guerra possint donare immobilia eis, qui castra amissa recuperauerunt, Bal. quòd non, consi. 44. 5. lib.

b Alex. ¶ Opp. & videtur. Vide Bar. supra de acquir. posses. in l. j. in princi. vbi etiam ponit alias plures remissiones.

LEX XXIX.

Si postliminio. Istam legem examina, vt dixi in l. si is qui pro emptore. s̃. de vsucap.

De re militari. Tit. xvj.

LEX III.

1 *Suspenduntur nobiles, & ignobiles in Francia pariter, in Italia vero nobiles decapitantur.*

a b Desertorem. a §. Pęnæ militum. b Vide gl. in ver. torquentur. q̃ incipit. nec alias sic poenas. ibi, & iõ hodie, ꝙ ex delicto ex quo debet suspendi plebeius; miles non suspenditur, sed decapitatur, & ita seruatur in
1 Italia: sed † in Francia seruatur ꝯrium: quia quilibet ẽt nobilis suspenditur: nec habetur illa mors ignominiosa, sicut in Italia.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Desertorem. Vide Hip. Marsi. in l. j. §. j. no. 31. de quæst. ff.

b Alex. ¶ Pœnæ militum. Miles non debet suspendi, sed decapitari, qđ no. ꝑ doc. & vide Bal. in c. 1. §. si quis rusticus. de pa. ten.

1 *Contra citatum tribus edictis, & contumacem, quando possit pronunciari sine noua citatione.*

2 *Intentio iudicis videtur fundata in delictis negatiuis, nisi per accusatum, vel inquisitum probetur esse factum.*

a §. Si ad diem. a Iste est no. §. † Aduerte, citatus tribus edi-
1 ctis non comparens, an possit pronunciari ꝯ eum, tanq̃ ꝯ contumacem absq; alia citatione tex. videtur velle, ꝙ noua citatio requiratur, vt possit docere de impedimento, vt hic. & hoc vr̃ velle tex. in l. post edictum. s̃. de iu. videlicet ꝙ post ꝑemptorium de nouo citetur. sed gl. exponit ibi, debet, idest potest, & ita de facto seruatur. Non obstat iste text. quia debemus sic dicere. Quædam est pœna contumaciæ, quæ respicit primum processum, super quo contumacia est admissa, vt contra contumacem feratur sententia, vel perueniatur ad primum decretum, vel s̃m, & tunc non requiritur noua citatio, vt in ꝑrio. Quædam est pœna, quæ ipsum processum non respicit, sed extrinsecus venit: vt si propter contumaciam vellet quis aliquem in certa quantitate damnare, vel ab officio remouere, & tunc requiritur noua
b citatio b vt habeat terminum, intra quem doceat de sua excusatione, vt hic. facit s̃. vbi pup. edu. deb. l. fi. facit ad hoc qđ no. ꝑ Inn.
2 extra de offi. dele. c. consuluit. ¶ † Secundò no. ꝙ in delictis negatiuis videtur fundata intentio iudicis punientis, nisi per reũ probetur esse factum. Casus est hic notabilis. De hoc dixi s̃. de verbo. ob. l. hoc iure. & ibi plenissime scripsi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si ad diem. Vide Bar. in l. j. in prin. s̃. si quis in ius voca. non ierit. & Bald. in l. non ignorat. C. de fru. & li. expen. & ibi dixi, & vide j̃. & adde Inn. in c. calumniam. de pœ. & qđ no. Bar. de statuli. in l. statuliberos. § Stichus. & vide Bal. in l. ea quæ. in prin. C. qũo, & qñ iud. & vide Bart. in l. j. in prin. s̃. si quis ius di. non obtemp. Vtrum autem contumax possit damnari in expensis sine noua citatione per quam citetur, vt compareat ad se defendendum, ne condemnetur in expensis, Cyn. tenuit, ꝙ sic in l. sancimus. C. de iud. in 12. q. sed d. An. in c. j de iudi. tenet contra. Nã dicit se non videre differentiã inter mulctã, & cõdẽnationẽ expensarum, sed cõstat mulctã nõ debere imponi contumaci sine noua citatione, vt no. Bar. in l. 2. s̃. si quis in ius voc. nõ ier. sed Imol. in d. c. j. tenet cõtra d. Ant. dicens, ꝙ rõ differentiæ potest assignari per id qđ no. Bar. hic. Nã quædã est pęna, quæ respicit processum, vel eius accessoria, vt sunt expensæ litis, & tunc possit sine noua citatione. Nã in accessorijs litis iudex multum põt. l. ædiles. §. itẽ sciendũ. de ædi. edi. & sic tunc possit sine citatione dicta pęna imponi, & ita intelligitur dictũ Cy. & Io. An. in c. finem litib. de dolo, & contu. Quædã est pœna extrinseca, quæ nõ respicit processum, nec accessoria, vt est mulcta, & tunc non possit imponi sine noua citatione, & sic loquitur dictum Bar. in d. l. 2. & hic, & probatur in d. l. contumacia, ver. pœnã. secundum Pau. de Ca. ibi s̃. de re iud. & eo. tit. l. quidã. in fi. per Imo. nec obst. qđ dicitur in c. j. de sen. excõ. ꝙ põt ferri sine noua citatione, rõne contumaciæ, quia spãle est in eo, qa est potius medicinalis, q̃ mortalis, de sen. exc. c. 1. in 6. Et si velles tenere, ꝙ mulcta posset imponi sine noua citatione, secus in excõicatione. licet vtraque sit pœna extrinseca, põt rñderi ad istum §. ꝙ loqtur in illo q habuit sñiam se absentãdi ꝑ certo tpe, & sic habuit bonũ initiũ, licèt in termino non compareat. nec dẽt iudicari cõtumax, nisi citetur, vt veniat ad se defendendum quare non venit in termino. Facit qđ no. Io. An. in c. quoniã. §. porro super gl. vt li. non conte. Ita trãsit Imo. in d. c. j. de iud. sed adde, ꝙ ad q. tetigit Bar. in l. non ignoret. C. de fru. & li. exp. Et vnum aliud vide qđ ibi dixi, & ad Bar. hic adde ꝙ no. Bar. in extraua. de repr. in ver. executionẽ. & no. Bar. post Dy. in l. impuberib, §. fi. de adm. tut. & Bar. in l. si finita. §. Iulianus. in ver. quæro, vtrum postq̃ est cõtumax peremptoriè, &c. de dam. infe, & dicit Ia. Bu. in l. nec q cq̃. §. vbi decretum. s̃. de of. procon. ꝙ in impõne mulctæ non sit iterum citãdus, qa si habet iustam causam, poterit postea allegare ad exe. mulctæ. facit l. illicitas. §. fin. de off. præs. Et ita dicit quidam antiquus Doc. se audiuisse à Bal. in voce &c.

b Alex. ¶ Noua citatio. Hoc intellige, nisi fortè fuerit cõminatus, ꝙ nisi cõpareat mulctabit eũ, qa tũc poterit ꝓcedere ad mulctã imponẽdã sine noua citatione ꝑꝑ contumaciã, quæ ꝑcessit, ꝓut ẽt in simili videt̃ tenuisse Bar. in d. §. Iulianus. & in d. vers. sed quæro. vtrũ postq̃ ẽ cõtumax perẽptoriè. & ibi hoc ẽt dicit Imo. Et sic secũdũ eũ facit, ꝙ si q̇s bis fuit citatus ad rñdendũ positionib. cũ cõminatione, ꝙ aliàs habebunt̃ ꝓ cõfessatis, & si nõ cõpareat in termino scđæ citatiõis, possit iudex sine alia citatiõe ꝓnunciare ipsas haberi ꝓ cõfessatis, licèt de iure esset ꝙ iterato citet̃. Et sic practicat̃ Bonõiæ.

1 *Prbatio bonæ vitæ minuit indicia contra reum.*

§. Sed si ex improuiso. Not. text. ibi, inspecto vitæ eius præcedentis actu, &c.
1 quòd probatio bonæ vitæ † habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem, vt hic, & in l. proxi. §. final. & l. non omnes. §. à Barbaris.

In bello. No. tex. ibi, etiam si res bene cesserit. Vide gl. super verbo, cesserit. quæ incipit, alias gesserit. quam gl. non puto fuisse Accursij. Et in fin. dum dicit l. quoniam iudices. dic, sol. vt not. j̃. de regu. iur. l. non videtur. Item ibi. l. si alius. §. pe. sed ibi qui prohibebat non habebat ius prohibendi. No. etiam ex hoc s̃. ꝙ qui intrat per murum, vel per vallum, capite punitur, vt habes etiam s̃. de rer. diuisione. l. fi.

LEX IIII.

Qui cum vno.

§. Adulterii. Vide gl. in verbo, recipiendi. quæ inci. s̃. de his qui not. infa. quæ dicit, ꝙ isto tempore pro adulterio non erat pœna imposita capitis. Idem habes in l. si quis viduam. & ibi dixi, s̃. de quæstionib. & in l. 2. §. miles. s̃. de his qui not. infa. & l. Claudius. s̃. de his quibus vt indi.

§. Qui post desertionem. Per hanc legem dicunt quidam, ꝙ si ꝑ statutum imponitur pro homicidio pœna pecuniaria, videtur recessum à pęna legis. Contrarium dixi s̃. vi bo. rap. l. j. dic vt ibi.

LEX V.

1 *Potestas non potest rebannire bannitum præsentantem sibi alium bannitum Priores bene possent.*

2 *Multa pollicenti, non est fides adhibenda.*

Non omnes.

a §. Qui transfugit. a Aduerte, per istum † tex. ego pu-
1 to ꝙ priores, qui habent arbitrium super regimen ciuiatis possunt facere statuta, ꝙ qui ceperit exbannitos similes sibi rebanniantur. Non tñ auderem dicere ꝑ istũ tex. ꝙ Potestas, vel capitaneus posset aliquem exbannitum rebannire,
b si alium exbannitum sibi præsentet, b per hunc tex. qui dicit posse ei parci. Nam puto, ꝙ hoc non pertineat ad rectores ciuitatis, sed
2 ad superiorem, vt l. j. in fi. ṡ. de quæstionib. ¶ † Vltimò not. ꝙ multa pollicenti non est fides adhibenda.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Qui transfugit. Vide omnino quod dixi post Bar. in l. relegat. ṡ. de pœn. adde Bar. in l. 3. §. fi. ṡ. de cond. ob tur. cau. & vide Bar. in l. j. §. cum quis. ṡ. de qõ.
b Alex. ¶ Sibi præsentet. Pro hoc facit quod no. Bar. in l. præses. C. de transf. & Bar. in l. j. in prin. ṡ. de vi. & vi arm. & vide tex. & Bal. in l. sicut C. de quæstioni. ꝙ bannitus præsentans bannitum non liberetur.

LEX VI.

1 *Damnatus ex contumacia, an dicatur damnatus pro maleficio.*
2 *Maleficium dicitur omne malefactum.*

a Omne delictum. a Not. ex hoc prin. & ex verb. contu-
b macia, ꝙ contumacia b est delictum. Et sic vr̃ casus qõnis, an ille qui est exbannitus per contumaciam,
1 † videatur esse bannitus c ꝑꝑ maleficium. quam qõnem ponit Cy.
c C. de cri. stel. super rub. Tu dicas sic, oĩs exbannitus exbannitur ꝑꝑ cõtumaciã, vt ṡ. de requi. re. l. j. Statuta ergo, quæ dñt ꝙ exbannitus pro maleficio puniatur, volunt, ꝙ cã illa, ꝑꝑ quam quis citabatur, in qua quis ꝯtumax fuerit, sit maleficium: & iõ si quis fuerit citatus in cã pecuniaria, vel pro testimonio, & fuerit contumax, & condẽnatur, non dr̃ exbannitus pro maleficio. Sed si quis fuerit citatus ꝑ maleficio aliquo, seu ad aliquam pœnam, & fuerit contumax, & in isto ꝓcessu fuerit ꝯdẽnatus, dicetur cõdẽnatus ex maleficio, vt hic, largo modo sumendo maleficium pro eo, qđ est in non faciendo
2 sed stricto modo loquẽdo maleficium dr̃ omne malefactum, † vt ṡ. de pœnis. l. aut facta, facit qđ no. C. si aduersus delict. l. j.

ADDITIONES.

a Dom. ¶ Omne delictum. Ad istum text. pulchre Barb. consi. 11. volu. 1. circa fi. De hoc vide plene concor. per d. Ale. in l. si mora, super gl. 2. ṡ. sol. ma. & Fely. in c. ex literis. de consti. & in c. super eo. in fi. de testib. & in c. cum Bertholdus. de re iudi. & Barb. in c. ex literis.
b Alex. ¶ Quòd contumacia. An contumacia sit delictum, gl. no. tenuit ꝙ sic, in l. si filius. ṡ. de interr. ac. sed Bar. in l. si mora. ṡ. sol. ma. dixit, ꝙ cõtumacia, siue mora, non est proprie delictum in committendo. & sic non est verũ maleficiũ, sed interpretatiuè. ideo cũ statuta debeant strictè intelligi, statutũ loquens de maleficio non habebit locum in cõtumacia. Sic patet, ꝙ si bannitus pro maleficio impune posset occidi, tamen bannitus pro contumacia non, facit qđ no. gl. 4. q. 1. in sum. & ita cum Bal. transit Inn. in d. l. si mora. & vide Bald. in l. fi. C. de cri. stel. & qđ no. Bar. & Bal. in l. 1. in fin. si quis ius di. non obtem. & quod ibi dictum inuenies. Est tamen differentia inter maleficium & delictum, vt no. Bar. qui no. loquitur in l. aut facta. in princ. ṡ. de pœnis. An autem mora sit culpa, delictum vel dolus, vide quod dixi post Bar. in l. quod te. ṡ. si cer. pe. Et dum ṡ. dixi, ꝙ contumacia est delictum, adde gl. in c. ex literis. de const. & gl. quam ibi ad hoc notat Bar. in l. si plures tutelam, ver. ad secundã partẽ. ṡ. de admi. tut. Vtrũ aũt culpa sit crimen, & pro eo possit accusatio sequi, vide qđ no. Bal. in l. pen. C. si aduer. lib. maximè si interesset culpa ĩ iudicio, vel in cõtumacia. Et istis adde Bal. in d. l. fi. C. de cri. stel. Et an contumacia sit delictum, vide Imo. in l. pe. §. ad crimẽ ṡ. de publ. iud. & Bal. in l. & in multis. C. de app. An autem dolus sit crimen Bar. per illum tex. ꝙ sic, in l. 1. ff. de fideiu. tut. & punitur crimine stellionatus, i. pœna extraordinaria. sic dolus verus non præsumptus, vt dicebat Cyn. in l. j. C. de cri. stel. adde l. 4. ṡ. de cri. stel. per Bart. in l. 1. §. nunc tractemus. ṡ. de tute. & ra. dist. ad fi. & ibi, an appellatione maleficij veniat quilibet dolus.
c ¶ Esse bannitus. Vide Bal. in l. 1. C. de modo mulct. & in l. fi. C. de crimine stellio. Et an exbannitus propter contumaciam dicatur bannitus propter delictum, vide Bal. in l. si mora. ṡ. sol. ma. & ibi vult, ꝙ dicatur esse delictum in omittendo non in committendo, &c.

LEX XIIII.

a Qui commeatus. a Nota textum ibi, dum tamen nõ tardius, &c. Ex quo habes, ꝙ quando tu allegas impedimentum, debes probare te tantum fecisse ꝙ perfecisses, nisi impedimentum superuenisset.

ADDITIO.

a Alex. Qui commeatus. Adde tex. & ibi Bar. in l. quibus diebus. in prin. de cond. & demon. et vide Bar. in auth. item si appellatione. C. de temp. app. et Bar. in l. præses. C. de appe. et ꝙ habes in l. pe. §. docere. ṡ. ne quis eum, qui in ius vocat.

De castrensi peculio. Tit. xvij.

LEX PRIMA.

1 *An filiusfamilias habeat hæredem.*

Filiifamilias. Filiusfamilias non habet hæredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum l. seq. Oppo. ad primam. l. qui duos. ṡ. de vulg. & pupil. Sol. vt in gl. Secundò op. vr̃, ꝙ pater possideat bona quæ aliunde obuenerunt filio, eo iure quo bona filij, vt not. ṡ. de pe. hær. l. j. rñ. Sol. vt ibi. Ad l. seq. op. ꝙ filiusfa. habeat hæredem, vt C. de epis. & cler. l. sacrosanctæ. & l. j. §. nepos. ṡ. si quis à pat. fuer.
1 ma. Sol. fateor, † ꝙ iure antiquo, filius non habebat hæredem nisi in duob. casibus specialibus, qui ponuntur in legibus ꝓrijs. Ad hoc aduerte. Innuit gl. ꝙ de iure antiquo Digestorum filiusfa. nõ habebat hæredem, nisi in vno casu, vt d. l. j. §. nepos. Ego dixi vobis aliter, ꝙ in dote filiusfa. habebat hæredem de iure fforum, vt ṡ. de pac. do. l. auus. & ibi no. & l. post dotem. ṡ. sol. mat. & ibi tangitur, & ibi ple-
a nissimè dixi. Item innuit gl. a ꝙ de iure Codicis filiusfa. non habebat hæredem nisi in casu d. l. sacrosanctæ. C. de epis. & cle. qđ nõ est verum, immo indistinctè habet hæredem de iure Codicis in omnib. aduentitijs, vt l. quod scitis. C. de bon. quæ li. de iure vero Authenticorum, non est dubium ſm glo. & oẽs, ꝙ filiusfa. in oĩb. hẽat hæredẽ. vt in Auth. de hær. ab intest. §. si igitur defunctus. ista inuestigatio est vtilis propter ea, quæ dixi in l. post dotem. ṡ. sol. mat.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Innuit gl. Adde Bar. in l. 3. §. dari. ṡ. de bon. pos. & adde, qđ secus est in castrensibus, vt no. Doc. in l. filiusfa. ṡ. de dam. infec.

LEX III.

1 *Relictum filiofamil. aduocato, pro emendis libris, dicitur quasi castrense, & quid in scholari.*

1 Si mulier. No. † aliquis reliquit filiofa. aduocato aliquid ad emendos libros: vel forte aliqua domina dat sibi equum, cã eundi per officia, istud annumerabitur in quasi castrensi peculio. Quid si daret scholari qui adhuc non militat, sed militare addiscit. dic vt dixi in l. j. §. nec castrense. ṡ. de col. bon.

LEX IIII.

1 *Consensus patris non requiritur filiofamilias agenti in causa castrensi.*

Miles. §. Actionem. Per istum §. reprehenditur gl. q̃ est C. de bonis lib. l. cũ nõ solũ.
1 §. necessitate. quæ dicit, ꝙ † filio agenti in castrensi peculio requiritur patris consensus. quod est contra hunc tex.

LEX VIII.

1 *Res aptæ ad militiam donatæ filiofa. censetur peculium castrense.*
2 *Prædium si relinquitur vt vendat, & inde ematur equi, dicitur castrẽse peculiũ.*
3 *Donatum filiofamilias quando dicatur peculium castrense.*
4 *Verba enunciatiua in contractibus inter easdem personas probant, si enunciatur super eo, quo partes libere disponere possunt.*
5 *Donatio si fit alicui pro bene meritis, & bonis seruitijs habitis, quando ex tali assertione inducatur probatio meritorum*
6 *Instrumento venditionis rerum ecclesiæ si dicitur præcedentibus legitimis tractatibus, per hoc non probatur quòd intercesserit.*

1 Si forte. Ista est notabilis lex. Oppo. ṡ. eod. tit. l. si militi. in fi. & ĵ eo. l. castrense. Sol. intellige, † ꝙ hic donabantur res non aptæ ad militiam, vt prædia, & cætera immobilia: secus si darentur res ad militiam aptæ, vt in legib. ꝓrijs: & probatur hæc distin
2 ctio C. eo. l. j. lib. 12. ¶ † Sed quæro, quid si relinquatur prędium vt vendat, & inde sibi emat equos, & arma, & similia, an enumerabitur in castrensi peculio? Rñ. ꝙ sic, vt ṡ. e. l. 4. Nõ obstat hæc lex: quia hic fuit dictum, ꝙ illæ res essent in castrensi peculio, quæ tamen ad
3 hoc aptæ non erant. Igitur † vt ista materia liqueat, distingue sic. Qñque donatur, vel relinquitur filiofa. ab eo, qui sibi per militiam erat notus, & tunc indistinctè peculio castrensi aggregatur, vt ṡ. e. l. 5. Qñ donatur ab alio, & hic distingue. Quædam sunt res nullo modo aptæ ad castrense peculium, vt immobilia, & ista non sunt castrensis peculij ẽt si fuerit expressum, vt hic, nisi fuerit dictum ꝙ vendantur, vt ṡ. dixi. Quædam sunt res omnino aptæ ad castrense peculium, vt equi, & arma, & sunt castrensis peculij, vt ṡ. eod. l. 4. in prin. & l. j. C. eo. ĵ. eo. l. castrense. Quædam sunt res, quæ possunt esse aptæ ad castrense peculium, & ad alia, vt serui, & tunc in istis distinguitur. Aut fuerunt donatæ, vel relictæ ad hoc nominatim, & erunt castrensis peculij. Aut fuerũt simpliciter donatæ, vel relictæ, & tunc secus, vt ṡ. e. l. si militi. Item opp. in Auth. vt li. ma. & auiæ. in prin. So. ibi sufficit sola expressio voluntatis, ideo nihil extrinsecus requiritur: hic vero non sufficit sola voluntas ad constituendum
4 castrense peculium, ideo requiritur ꝙ probentur alia. ¶ † Vltimò
a lex facit in argu. ad infinita. Nos dicimus in l. optimam. a C. de ꝯtrahen. & com. stip. ꝙ verba enunciatiua in contractib. probant inter easdem partes. Ego dico, ꝙ illud est verum, quãdo illa verba enunciatiua emanant super eo, super quo partes põssunt liberè renunciare, & sibi præiudicare, aliàs non præsumitur, nisi probetur, vt
5 hic. † Et per hoc dico in quęstione, b si aliquis donauit aliquid
b alicui pro meritis, & bonis seruitijs habitis, & receptis ab eo: si quidem ista donatio fit ab eo, qui possit donare libere, nullis præcedenti

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In l. optimam. Hoc limitat Bal. in l. si donatione. C. de col.
b Alex. ¶ Dico in qõne. Vide Bar. in d. l. si donatione. & in l. per diuersas. C. mand. & in auth. si quis in aliquo. de eden. & in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. Bal. in l. cum aliquis. C. de iur. delib. Io. And. in add. Spec. in rub. de reb. ecc non alie. Et hæc faciunt ad quæstionem, de qua per Bar. in d. l. si donatione. vbi. per Ful. & Dy. in consi. inci. iure municipali, &c. vide Alex. in d. l. si donatione. & adde Pau. de Cast. in consi. 13. inci. in Christi nomine. &c.

a cedentib. meritis, a tunc ista verba enunciatiua inducunt probatio
nem inter easdem partes, sed si de necessitate requireretur merita præcessisse, & aliàs donare non posset, tunc illa verba non probarent merita precessisse, vt hac l. & not. C. de coll. in l. si donatione.
6 †Et per hoc dixi,[b] si in instr̃o venditionis factæ à capitulo alicuius
b ecclesiæ, contineretur, præcedentib. legitimis tractatibus, &c. Ista verba inter easdem personas non probāt, vt hic. Hoc etiam dixi vobis s̃. de ver. obl. l. sciendum, & ibi plenius scripsi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Præcedentibus meritis. Not. Bart. velle, ꝙ licèt expressio meritorum non probat inter patrem & filium, ꝙ tamen probat inter alias personas non prohibitas, & hoc est adeo verum, ꝙ licèt appareat postea, tamen non poterit reuocari. Ita dicit Bal. in c. sciscitatus. col. j. extra de rescrip. hoc tamen, quod dicit Bar. hic, videtur dubium per ea quæ dicit Ale. in l. si donatione. C. de colla. in 2. limitatione. dũ vult, ꝙ in l. Aquilius. s̃. de do. valeat donatio, eo ꝙ constabat ibi de meritis, ergo e contra vult, ꝙ non valeat, & tamen illa lex non loquitur inter personas prohibitas. cogita. Ex doctrina tamen Bart. hic, insurgit mirum, vt inquit Pe. in d. l. si donatione. sequitur do. Bapt. quòd cum hodie in instrumentis donationum dicatur, pro bene meritis, quòd quælibet donatio censebitur remuneratoria, nisi dicamus, vt inquit ipse, quòd talis clausula solet apponi ex stylo notariorum, prout in simili dicit Bar. in l. j. C. de iure cod vel aliter, quòd illa verba pro meritis. &c. intelligantur de meritis obsequialibus, non autem de dignis remuneratione, & quilibet dicitur meritus quando non offendit, l. cum pater. §. rogo. & l. Lucius, magna. §. Lucius. cum gl. s̃. de leg. 2. & expresse Bal. in d. c. sciscitatus. in j. col. & facit gl. in l. j. s̃. de dona. & immo est consilium secundum eum, vt dicatur in instrumento, quod beneficij sit cõpensatiuus & remuneratione dignus. tũc cũ enim illa verba faciant fidem inter easdem personas vt hic inquit Bar. talis donatio habebit effectus donationis remuneratoriæ, vt supra quingentos nõ egeat insinuatione, d. l. Aquilius. cum gl. Circa quod tamen dubito, Nam cum donatio vltra quingẽtos aureos requirat insinuationem, nec tali insinuationi possint partes renunciare, vt per Bart. in d. l. Modestinus. s̃. de dona. certè non debet stari assertioni partium donationem esse remuneratoriam, cum videatur fieri in fraudem legis requirentis insinuationem, & pro hoc videtur facere tex. in d. l. Aquilius. iunctis dictis d. Alex. post Bal. & Saly. in l. si donatione. C. de col. Nam intelligitur d. l. Aquilius. in personis non prohibitis. Item quando expressè constat de meritis, & tamen text. ibi dubitat, an opus fuerit insinuatione, decidit, quòd propter bene merita non fuerit opus, & quòd valeat dona, ergo à contrario sensu volunt Doc. quòd nisi expresse cõstitisset de meritis, & si fuissent personæ, alias non prohibitæ, quòd tamen non valuisset donatio, & opus fuerit insinuatione, licèt ibi fuisset dictum, quod donabat ob merita. & ibi ita d. Ale. tenet dum respondet & impugnat sol. Sal. ad l. Aquilius. Circa istam causam vide Bal. in c. edoceri. de rescri. & aliquid per Barb. in c. 3. de reb. eccl. non alie. Item alius effectus, quòd cum talis donatio non possit sub prætextu ingratitudinis reuocari, est tex. in l. si pater. §. si quis, cum gl. s̃. de don. videtur hoc modo non posse, cum ingratitudini non possit renunciari, quia dat occasionem delinquendi l. si vnus. §. illud. ff. de pactis. l. conuenire. s̃. de pact. dotalib. Ergo non debet stari assertioni, &c. Quòd talis donatio non reuocetur prætextu liberorum superuenientium, voluit Ro. consi. 26. Item quòd non reuocetur prætextu metus, est tex. in l. metum. §. sed licet. ff. quòd met. causa. Item quòd possit exigere donationem insolidum, vt per Rom. in d. consi. 26. licèt aliàs sit secus. l. qui id, qđ in prin. ff. de dona. Item statutũ loquens de donatione, non comprehendit remuneratoriam, quæ non est propriè don. per Abb. in rub. extra de don. & apostillauit bene Ale. in l. j. in prin. ff. de don. possent certe clarius procedere circa hæc dicta Bar. quòd non stetur assertioni, &c. vide Aret. in l. hæredes palã s̃. de test. & An. cõs. 26. ad fi. vide ẽt ad dicta per Bar. hic, Soc. cõs. 295. vbi plenè tãgit.
b Paris. ¶Hoc dixi. Vide Soc. cons. 295. vol. 2. Dec. consi. 10. & 12. inci. in causa illorum.

LEX IX.

Proponebatur. Opp. & vr̃, ꝙ postquàm persona patris deficit, non possit fingi sibi retro quæsitum, vt l. quoties. s̃. de noua. & arg. l. eum qui ita. §. fi. s̃. de verb. obl. Solut. Hic non fingitur patri quæsitum, sed fingitur in bonis eius semper fuisse: ideo sufficit semper extare bona patris, licèt persona defecerit.

LEX X.

Ex nota. Hanc legem declara, vt in l. si seruus communis Mæuij. in pr in. s̃. de stip. ser.

LEX XI.

Castrense. Hanc legem intellige, vt dixi s̃. eod. l. si forte. in princip.

LEX XVI.

Dotem. Opp. ꝙ hæreditas vxoris non sit in castrensi peculio, vt s̃. e. l. si militi. Sol. intellige, ꝙ hic instituit virũ contemplatione militiæ, & hoc ꝯstat, vt ibi dictum est & in l. si forte. s̃. eo. ¶Quæro, quid vult dicere text. hic, ꝙ liberis cõibus, qui sunt in aui familia, confertur. Gl. ponit tres lect. prima, ꝙ per filiam, cui data est dos confertur fratribus, & fratrum filijs, vt s̃. de coll. do. l. j. § j. & §. filiam. Ista lec. non habet dubium. Præterea, non bene adaptaretur ad tex. qui non loquitur de collatione facienda fratribus mulieris, sed de collatione facienda fratribus viri. Ideo dicunt alij, ꝙ hæc vxor decesserat viuo patre viri. vnde cum dos debeat restitui, tam ab ipso filio pro quo habita fuit dos, quam etiam ab alijs fratribus debet alijs fratribus dos conferri: & loquitur ista lect. quando ex dote nihil est lucrãdum ex pacto vel ex lege: commodum ergo quod est apud alios fratres, quibus confertur, erit, vt lucretur interusurium medij temporis, vel si hæredes vxoris non peterent, remaneret apud eos. quod no. quia ista est no. lectu. Tertia lect. est quan-
a do [a] ex dote debebat aliquid lucrari ex pacto, vel ex lege: puta ex forma statutorum Italiæ vir lucratur tertiam, vel quartam, an istud lucrum debeat esse præcipuũ illius filij, cuius fuit vxor, an debeat conferri fratribus? Certè gl. distinguit, Aut vxor decessit viuo patre viri, & confertur fratribus omnib. vt hic. Aut decessit post mortem patris viri, & tunc erit præcipuum illius filij, qui est viri, nec tenetur alijs cõicare, vt l. 2. C. fam. erc. Ita dicit gl. & hoc idem tenet Dyn. s̃. sol. mat. l. si cum dotem. §. transgrediamur. & per Cy. in d. l. 2. C. fam. erc. Istud dictum Dy. & Cy. non vr̃ verum. Nam quicquid lucratur ex dote etiam viuo patre, est aduentitium, vt C. de bo. quæ lib. l. j. & aduentitia non conferuntur, vt l. fi. C. de col. ergo lucra ista non cõferuntur. Et hoc puto verum, si statuta dicerent, muliere præcedente, vir lucretur tertiam, & sic circa personam viri disponerent: sed si statuta dicerent lucretur tertiam ille, qui dotem recepit, & sic cõprehenderent personam aui seu soceri recipientis, tunc putarem distinctionem Dy. & Cy. veram. Quarta lect. est, ꝙ hic nõ loquitur de tali collatione, sed dicamus, confertur, id est, ad vsum datur, & ista est magis propria, sed præcedẽtes sustineri possunt, vt s̃. dixi.

ADDITIO.

a Alex. Tertia lec. est quando. Quando ex forma statuti vir lucratur certam partem dotis, an teneatur eam cõicare fratribus. Bald. aliter loquitur in auth. ex testõ. C. de colla. & vide no. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. s̃. sol. mat. & per Mo. Inst. de act. §. fuerat. versi. quæro de quæstione quotidiana. per Bal. in l. 2. C. fam. erc. & Bar. in tractatu de duob. fratrib. quod retuli post Bald. in l. si paruus. C. commu. vtr. iud. & vide per Pau. de Cast. in d. §. transgrediamur. & ibi scrib. et Sal. in d. l. 2. et mihi placet opi. Bar. hic, Bart. et An. in l. 1. C. de bon. quæ lib. adde an lucrum, quod capit alter ex fratribus ex vxore mortua sit communicandum, Roma. consi. 406.

LEX XVII.

1 *Filiusfamilias hodie hẽt hæredem, siue decedat ex testamento, siue ab intestato.*
2 *Pater ex contractu filij, filio viuo non tenetur de castrensi peculio, sed olim de aduentitio, & profectitio tenebatur, hodie de aduentitio tenetur, vt legitimus administrator.*
3 *Pater filio mortuo qualiter teneatur de peculio.*
4 *Pater succedens filio in peculio, quando possit petere restitutionem in integrũ.*

Pater qui castrense. Ista est multum no. lex tã ĩ prin. quam in §. j. ¶Op. Auth. de hære.
1 ab ĩte. veni. §. j. Sol. †fateor, ꝙ hodie indistincte filiusfa. hẽt hæredẽ & sic pater tenetur vt heres, siue filius decederet intestatus, siue te
2 status, vt dixi supra eo. in l. j. & 2. ¶†Pro declaratione legis in glo.
a ponuntur aliqua. Primò q̃rirur, a cum dicatur ꝙ pater ex ꝯctu filij teneatur de peculio, vt s̃. tit. de pecu. de quo peculio debet intelligi? Hæc gl. mirabiliter r̃ndet. De iure antiquo pater tenetur de peculio. s. profectitio, quod ipse concessit filio, & passus est eum hr̃e. Item de peculio aduentitio: quia de iure antiquo non distinguebatur peculium aduentitiũ à profectitio, cũ q̃cquid q̃rebat filius, q̃rebat patri. De castrensi vero peculio non tenetur pr̃ filio viuo,
b sed ipse filius conuenitur, vt s̃. eo. l. 4. §. j. Item hodie[b] in aduentitio peculio pater non tenetur in actione de peculio, sed põt conueniri, vt legitimus administrator filij, vt l. j. C. de bo. mat. quod no. ꝑ hoc habes intellectum totius tituli, de peculio. & hæc vera viuo filio. ¶†Secundò q̃ro qualiter filio mortuo pr̃ teneaẽ de peculio.
3 Et hic r̃ndendũ est de iure antiquo, ꝙ de peculio aduentitio, & ꝑfectitio tenebatur intra annum, per titulum, q̃n actio de pec. est anna. de peculio vero castrensi, si q̃dẽ pr̃ occupat iure peculij, incipit assumere vires peculij ꝑfectitij post mortem, & iõ teneẽ de peculio intra annum, secus si occuparet, vt hæres, vt hac l. 2. r̃nso. Hodie vero cum indistincte occupet, vt hr̃s, in aduentitijs, & castrensib. vel quasi, non tenetur de peculio, sed ciuili & perpetua. Cõtra ista op. si pater succedat filio, quomodo potest de peculio teneri: nam pater qui tenetur de peculio, hr̃ vt fideiussor, vt l. cum filiusfa. in prin. s̃. de verb. oblig. & si fideiussor succedat principali, extinguitur obligatio fideiussoria, vt l. hæres à debitore. §. quod si hic, s̃.
4 de fideiu. Sol. vt in gl. ¶†Vltimò quærit glo. an pater q̃ succedit filio in peculio possit petere rest. in inte. sicut ipse filius? Gl. multum se inuoluit, veritas est vt dicamus, Aut pater succedit filio, vt hr̃s, & põt impetrare restitutionem ex persona filij, vt l. 3. §. Põponius. s̃. de mino. aut occupauit pater iure peculij, & non potest petere restitutionem, vt l. 3. §. sed vtrum. eo tit.

ADDITIONES.

a Ale. Primò quæritur. Not. qualiter pater teneatur de peculio ex contractu filij, tam viuo filio, quam mortuo adde omnino Bar. in l. si finita. §. si de vectigalib. in vlti. col. s̃. de dam. infe. & quod no. Bal. in l. fi. C. de vsu. rei iu. Et adde Bar. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Et adde ꝙ vbi pater tenetur de peculio profectitio, tenebitur etiam de vsufr. peculij aduentitij, secundum Bald. in l. j. C. de exerc. Adde Bar. in l. j. in prin. in pen. col. s̃. de pec. Bald post Bar. in l. j. in pe. col. C. qui bo. ced. pos. & ibi dicit post glo. ꝙ filius non potest dare insolutum bona profectitia,
b Alex. Item hodie. Hoc sequitur Bal. in l. frater, de condi. inde. allegando hic no.

1 *Interesse, quòd est in tempore iure actionis, non est inspiciendum.*
a **§. Pater à filio.** Nota ꝙ istud interesse, [a] qđ est in tempore
1 iure actionis, non est inspiciendũ. †de hoc habes gl. no. in l. qui bis. s̃. de ver. obl. & ibi alle. hunc tex. qui est valde no. & hunc §. didici à Pet. de Bel. in quadam disputatione.

ADDITIO.

a Alex. nteresse Interesse quod est in tempore iure actionis, non est inspiciendum. & istum tex. inducit Bar. in l. si post tres. ver. item opp. & videtur. s̃. si quis cau.

LEX XVIII.

1 *Statutum quòd filiusfam. non possit obligari sine patris consensu, habet locum in contractu facto extra locum statuti.*

Ex

a Ex castrensi. a In prin. Dicit statutum hic, q filiusfamilias non possit obligari sine consensu patris, v-
1 trum, istud habeat locum in ptractu facto † à filio extra ciuitatem Perusij? Et dico, q sic, sicut q̃n interdicit alicui administratio ĩ certo actu à iudice, illa interdictio porrigit effectum suũ ad oẽm locum, vt s. de ver. ob. l. is cui bonis. ita arguit hic iurisc. & ita dixi in rep. l. cunctos populos, quam feci per hanc legem.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Ex castrensi. Si statutum prohibet filium obligari sine consensu patris, habet locum etiam in contractu facto extra territorium per ipsum filium. vide Bar. in l. cunctos populos. vbi dixi, vbi allegat hanc l. C. de sum tri. & fide ca.

LEX XIX.

1 *Hæreditas patris rõne suitatis etiam non adita, transmittitur ad extraneum.*

Hæreditate.

1 §. Filiusfa. Nota casum. q hæreditas patris non adita transmittitur ad quemcunque extraneum † successorem. & hoc operat existẽtia sui hrdis. de hoc dixi in l. si filius qui patri. s. de vulg. & pupil. & l. ex militari. in fi. cum l. sequen. s. de mili. testam.

1 *Vna res non potest esse plurium insolidum.*
2 *Pendere, & in pendenti esse quædam possunt.*
3 *Libertas data seruo, confirmatur ex dominio postea superuenienti.*

§. Pater peculii. Hunc §. vsque ad fin. tituli, diuide in tres partes. Primò, quando pater manumisit in testamento seruum filij, & filius intestatus decessit. Secundò, q̃n instituit extraneum, qui adiuit. Tertiò q̃n pr̃ fuit institutus. secũda ibi, non tamen si vt hrs. &c. tertia est j. in l. fi. quę ptinuat cum ista.
1 ¶ † No. q vna res nõ põt esse pluriũ insolidũ. vt hic. & in l. si vt cer
2 to. §. si duob. s. cõmo. ¶ † Scdò no. q q̃dã sunt res q̃ sunt in penden
3 ti. quod dic, vt l. qui res. s. de sol. & l. vsusfructus. s. de stip. ser. † Tertiò no. q libertas data seruo confirmat ex dominio postea superuenienti. Ad hoc op. gl. de l. si seruo. s. qui, & à qui. Gl. ñ sol. tu dic q hic est aliquid, quod retro fingitur secus in l. pria. & hæc sol. colligitur j. prox. & plene dixi in l. cum vir. s. de vsuca.

De priuilegiis veteranorum. Tit. xviij.

LEX II.

1 *Priuilegium habens, per vnum actum contrarium ei non videtur renunciare.*

Honeste. Tenementi hanc legem. Nota q ille, qui habet priuilegium, per vnum actum priũ
1 nõ videtur renunciare priuilegio. † Dicam de hoc vobis j. de decurionibus. l. 2. in fi.

1 *Vectigal dicitur munus patrimoniale.*

1 §. Vectigalia. Not. tex. q vectigalia dicuntur munera patrimonialia. Dic † vt hic. De hoc C. de veteran. l. 1. li. 12.

LEX V.

Veteranos. Iste tex. ibi, sed veterani, &c. est p l. 2. s. eod. Nã vr̃, q per vnum actum quis perdat priuilegiũ suum. gl. ibi soluit. aliud est, quando quis patitur se eligi in decurionem: aliud quando ad aliud munus. dicam in l. 2. j. de dec.

DIGEST. LIB. L.

Ad municipales & de incolis. Tit. j.

¶ Gl. nõ ptinuat rub. Tu ptinua, quatuor sunt cognitiones. s. de re pecuniaria, aut de æstimõne: aut de crie capitali: aut de munerib. & hon. l. cognitionũ ĩ pri. j. de var. & ex or. cog. De trib. primis est dictũ s. seqr videre de quarta. s. de muner. & hon. Verũ qa p̃dicta in dicũt ciuib. & ĩcolis, ideo pmittir tit. ad municipales, & de incolis.

LEX PRIMA.

1 *Municeps est nomen generis: ciuis, & incola nomina sunt specialia.*
Oriundus de castro Pontremuli non dicitur ciuis, nec incola illius castri, sed municeps, vel originarius.
2 *Natiuitate propria, vel paterna, quis efficitur ciuis.*
3 *Comitatensis natus in ciuitate, an sit ciuis: vel ciuis natus in comitatu, an sit comitatensis.*
4 *Differentia inter comitatensem, & ciuem, de iure communi est: quia comitatensis ad maiora onera tenetur quàm ciuis.*
5 *Natus in castro existenti in Tuscia subdito ciuitati Perusij, licet sit ciuis Perusinus, an erit Tuscus, an Perusinus.*
6 *Natus in aliqua parochia, vel porta ciuitatis, quando ciuitas distinguitur per portas, dicitur de illa porta ratione originis.*
Quis dicitur esse illius capellæ vel portæ, vbi munera subit, vel vbi habitat, vel vbi conuersatur.
7 *Manumissus sequitur originem manumittentis, non eius qui iussit manumitti.*
8 *Ciuitas quantum ad temporalia non contrahitur per baptismum.*
9 *Adoptatus sequitur originem adoptantis, nec per hoc quis perdit suam originem & durat donec adoptio durat.*
10 *Forẽsis factus monachus, vel canonic⁹, in ecclesia S. Laurẽtij huius ciuitatis, an efficiatur ciuis huius ciuitatis. & nu. 14. vbi q sic. & durat ciuis donec ibi stat.*
11 *Ciuis effectus monachus, vel religiosus, non desinit esse ciuis.*
12 *Capitulum ecclesiæ si habuit originem in ciuitate, erit ciuis: & si non habet originem, habet domicilium ratione incolatus.*
13 *Forensis effectus Abbas in ista ciuitate est ciuis huius ciuitatis.*
14 *Forensis effectus Rector ecclesiæ, efficitur ciuis in illa ciuitate.*
Miles positus ad exercendum militiam in aliqua ciuitate, efficitur ibi ciuis.
15 *Municeps quasi munerum particeps.*
Significatio propria assumitur ex etymologia vocabuli.
16 *Ciuitas contrahitur ex receptione.*
17 *Statutum loquẽs de ciuibus habet locum etiam in ciuib. nõ subeũtib. munera.*
Ciuis non subiens in loco munera, non dicitur propriè municeps.
18 *Natus ex matre comitatensi, an sit comitatensis, remissiuè.*
19 *Idem est dicere Perusinus & ciuis Perusinus, & municeps Perusinus, si assumatur vt nomen appellatiuum, secus vt proprium.*
Idem est dicere de Perusio & Perusinus.
Aliquem esse de Perusio vel ciuem Perusinum, non importat necessario ipsum habitare in Perusio.
20 *Priuilegij medio põt cõcedi aliquib. ciuitatib. vt nati sequãtur originẽ m̃ris.*
21 *Infans expositus, cuius origo ignoratur, efficitur ciuis illius ciuitatis, vbi est expositus, & nutritus.*
22 *Bastardus legitimatus sequitur originem patris.*
23 *Frustra a Principe impetratur, quod à iure communi conceditur.*
Verba debent intelligi, vt aliquid operentur.

Municipem. Primò ponit qualiter efficiantur municipes ipso facto. Scdò qualr̃ fiant ex dispõne ciuitatis. Tertiò quid importat nomen municipis largo modo, & impropriè sumendo. Quartò prædicta inducit ad determinationẽ vnius q. Quintò, ad p̃dictam determinationem ponit vnã exceptio. quam probat per rescripta principum. Sextò, circa prædicta ponit quorundam falsam opi. quam reprobat. Scda ibi, & propriè. Tertia ibi, sed nunc abusiue. Quarta ibi. qui ex duob. Quinta ibi nisi forte. Sexta ibi, quod beneficium. ¶ Pone casum sic, Quæro qualiter quis efficiat municeps alicuius ciuitatis, vel municipij? R̃ndet Iuriscõsultus municeps fit q̃nq; ipso facto, seu ipso iure, q̃nq; p ꝯstitutionem. Ipso iure facit aliquem municipem natiuitas, manumissio, & adoptio & hoc in prima parte. Cõstõne fit, q̃n aliqui sunt recepti in ciuitate, vt munera nobiscũ facerẽt. & isti ꝓprie dñr municipes. quasi muneris participes, & hoc in secunda parte. Sed q̃rit, an illi, qui sunt in ciuitate ciues origine si al quo priuilegio non subeant munera, an dicãt municipes? R̃ndet Iurisc. q hodie vtimur isto vocabulo large, & impropriè, vt quilibet ciuis ciuitatis dicatur municeps, ẽt si munera non subeat aliquo priuilegio. Et hoc
1 in tertia parte. Cætera sunt plana. ¶ † In prima pte dr̃, municipẽ. q̃ro, qualr̃ intelligat hoc nomẽ municeps? Gl. C. de inco. l. ciues.
a dicit, q municeps est nomen generis: a ciuis, & incola sunt nomina specierum: & idem dicit Dy. In ꝯriũ vr̃ hæc rubrica, q̃ dicit ad municipales, & de incolis. quasi incola sit species p se distincta à municipe. Pro hoc quia in C habemus rubric. de municipib. & originariis, per se: & rub. de incolis, per se: ergo sunt diuersa, vt C. de codic. l. si idẽ. Credo glo. dicere verũ, q incola est spẽs ad muncipem, vt probatur in l. filij. §. municeps. j. e. tit. nec est incongruum, vt q̃nq; cadat copula inter genus, & speciem, vel q vna rub. fiat de genere, alia de specie, vt in multis partib. iuris. Dico tñ latius, q verbum, ciuis, non põt adaptari omnib. municipib. vt puta aliquis est oriundus de quodam castro libero, hic nõ poterit dici ciuis illius castri, nec incola, sed appellabit municeps hoc nomine gñali, vel originarius, vt C. de muni. & origin. sup rub. & sic apparet, q hoc nomẽ, municeps, est genus ad ciuẽ ciuitatis, & ad castellanũ alicuius castri ꝯstitutũ origine, vel con-
2 stõne, vel quo alio mõ ꝯprehẽdat ẽt vt dictum est. ¶ † Sequitur in tex. natiuitas, vides, q natiuitate quis effici ciuis, & dicit gl. q
b natiuitate paterna, vel propria, vt j. e. l. assumptio. b & ibi dicã. Itẽ q nascitur in comitatu, in aliqua villa, vel castro subdito ciuitati,
3 effici ciuis illius ciuitatis, vt j. e. l. q ex vico. ¶ † Sed circa hoc dubitat vtrũ comitatensis natus in ciuitate sit ciuis: vel ciuis natus ĩ comitatu sit comitatẽsis: vel forẽsis filius natus ĩ comitatu, sit comitatẽsis?

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Municeps est nomen generis. Adde Bar. in l. ciues. C. de incol. lib. 10.
b Ale. ¶ L. Assumptio. Qui nascitur in castro, dicitur ciuis illius ciuitatis, vide Bart. in l. non dubito s. de cap. & in l. 2. de verb. sig. Et an comitatẽsis natus in ciuitate sit ciuis, & ciuis, natus in ciuitate sit comitatẽsis, vide hic Bar. & adde quòd Cyn. & Angr. & Bal. no. in l. huiusmodi. §. legatũ. de leg. 1. per illum tex. dicũt, q si vxor alicuius existens pere gre, peperit partũ Florentiæ, non debet talis filius censeri origine ciuis Florentinus, nec quo ad munera, nec quo ad honores. sed Imo. ibi inclinat in contrariũ per hanc l. & l. ciues. C. de incol. lib. x. & ibi no. forte melius. Et facit etiam ad aliud secundum Bald. ibi. & ibi dixi post Imo. Sed pone aliquis est natus de castro Centi, qd est de episcopatu Bononiensi, an dicatur Bononiensis, vel forensis. vide no. Iac. But. & Bal. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. & adde Barto. in d. l. ciues. & ad primum dictum, s vide, qd dicit Bart. in l j. C. de municip. & orig. lib. x. Adde an filius comitatẽsis natus in ciuitate sit ciuis, Bar. con. 172.

mitatenſis? Quidam dicunt ꝙ ſic,quia inſpicitur origo, vt hic,cũ
4 ſi.¶†Ad declarationem iſtius quæſtionis oportet te alia ſcire,v-
trum de iure communi aliqua ſit dr̃ia inter ciuẽ, & comitaten-
ſem? Rñ.ſic,quia comitatenſis tenetur ad maiora onera. poteſt
n.ei imponi collecta pro ea parte quæ vocatur capitatio, quæ ci-
uib. non põt imponi,vt C.de capi.ciui.cen.exhi.l.j.li.xi.& ibi no.
& C.ne ruſti.ad vllum obſequi.deuo.l.j.eodẽ lib. Hoc ẽt faciunt
a ſtatuta[a] ciuitatum,vt vides.Nunc ad propoſitum debetis ſcire. qđ
tam ciuis q̃ comitatenſis dr̃ ciuis, ſed pſona comitatenſis eſt ob-
noxiata quodam nexu, ſ.quodã munere,vt maiora munera ſub-
eat,vt vidiſtis,ſed in iſtis ſic obnoxiatis ñ inſpicitur locus in quo
naſcitur,ſed perſonæ ex qb.oriuntur vt l.cum ſatis.in prin.C.de a-
gri.& cenſi.lib.xj.& ſic natus ex ciue vbicunque naſcatur erit ci-
uis.Item natus ex comitatenſi,vbicunque naſcatur erit ciuis co-
b mitatenſis:natus vero ex nõ comitatenſi erit ciuis[b] nõ comitatẽ-
ſis, qa nõ ex parentib. comitatenſib. Vtrum aũt in prædictis in-
ſpiciatur condõ patris,vel matris de iure cõi , dicam alias in hoc
5 tractatu.¶†Quæro,aliquis ẽ natus in quodã caſtro ſubdito ciui-
tati Peruſij,q̃ eſt in Tuſcia,tñ caſtrũ eſt in ducatu , non eſt dubiũ
quod iſte naſcitur ciuis Peruſinus,vt ĩ.e.l.qui ex vico.Sed dubita
tur vtrum iſte erit tuſcus,vel erit ducanus. Pro huius declaratio-
ne dẽtis ſcire,ꝙ municeps poteſt quis dici reſpũ ciuitatis,& ratio-
ne prouinciæ. Vñ eſt quædã patria cõis, vt tota prouincia, q̃dam
c patria ſingularis,[c] vt ciuitas propria,vt l.Roma.ĩ.eo.ti. & not. per
gl.in l.hoſtes.s̃.de cap. l.prouinciales.ĩ.de verb. ſign.& C.de nat.
li.l.3.& l.vxor.§.legauerat.de leg.3.dico ergo quòd eſt Peruſinus
quantum ad munera ciuitatis,ſđ q̃tũ ad munera ꝓuĩcialia,dicer̃
ducan⁹ ĩ qua ꝓuĩcia ẽ caſtrũ,vnde ſibi origo ẽ. Et iõ ſi q̃ collectæ
ĩponant̃ hic ꝑ onerib. ꝓuincialib.ñ debẽt ſubir̃ illi q ſũt ĩ ducatu,
6 vt d.ll.l3 de facto ñ ſeruet̃.† Quæro,ciuitas iſta diſtĩguit̃ ꝑ portas,
& ꝑ parochias,vtrũ nat⁹ ĩ aliqua porta,vel parochia dẽat dici đ illa
porta vel parochia.rõe originis? Videte,ciues ciuitatis ſũt vnifor-
mes,& ciuilitas,q̃ ꝑ originẽ ꝯhit̃,ẽ vniformis toti ciuitati,vt ĩi p3,
& s̃.dictũ ẽ.diſtĩctio verò portarum & capellarũ fit gratia maio-
ris notitię & gratia facilioris diuiſionis de honorib. & munerib.
faciendis,vt l.nam ſalutẽ.ĩ.de of.p̃f.vi. ſicut dicimus de agro qui
diuiditur gr̃a vberioris culturæ,[d] l. Caius. §.Titius. s̃.de le. 2. Et iõ
natiuitas ĩ aliqua capella, vel porta non facit eum illius portæ vel
capellæ:ſed iſta diſtĩctio fiet,vt ĩ qua capella mũera ſubit, illius ca-
pellæ dicatur,ar.ex de paro.c.fi.vel dicatur illius capellæ in qua ip
ſe habitat;vbi magis conuerſat̃,l.eius q.§.j ĩ.e.& ita de fcõ ꝯſuluit
7 Ia.Bu.l3 ñ ꝑ iſtas ll. Seq̃ aut manumiſſio.Dicit gl.†manumiſſ⁹ ſe-
q̃tur originẽ manumittẽtis,ñ ei⁹ q iuſſit manumitti;vt C.e.l.2.lib.
8 x.& ꝓbat̃ ĩ.e.l.libertus.§. ex cã.† Scđò q̃ro vtrũ baptizatus ſi effi-
ciat̃ ciuis hui⁹ ciuitatis? Vr̃,nã ꝑ baptiſmũ qs liberat̃ à peccato, &
ſeruitute,qua tenebat̃ Satanæ, & Angelis eius,ergo vr̃ quaſi ma-
numiſſio:ꝑ ꝯſeq̃ns vr̃ ꝙ ꝯhat̃ ciuilitas.Videte,ñ credo ꝙ q̃tũ ad tẽ
poralia,ꝑ baptiſmũ ꝯhat̃ ciuilitas:qa certi ſũt modi,ꝑ quos ciuili-
tas ꝯhit̃,vt ĩi,& d.l.ciues C.de ĩco.li.x.ĩter quos ñ ẽ,ſed q̃tũ ad ſpi-
9 ritualia r̃liquo Canoniſtis.Seq̃ † ĩ tex.aut adoptio.Per adoptiõẽ
qs ſequit̃ originẽ adoptãtis,nec ꝑ hoc ꝑdit ſuã primã originẽ, vt
ĩ.e.l.ordine.§.fi.& durat iſta qualitas donec durat iſta adoptio,l.ſđ
10 ſi is.ĩ.e.ti.†Iuxta p̃dicta q̃ro,vtrũ forẽſis factus monachus S.Pe-
tri vel canonicus S.Laurẽtij huius ciuitatis,efficiat̃ ciuis hui⁹ ciui-
11 tatis. Anteq̃†declarẽ iſtã q.oportet ꝙ multa videamus.Primò,an
ciuis huius ciuitatis,q efficit̃ monachus vel aliter religioſus, deſi-
e nat[e] eẽ ciuis? Rñ.ñ:qa ꝑ monachationẽ qs ñ ꝑdit iura ciuilia,l.deo
nobis. C.de epiſ.& cle.Itẽ ille q monachat̃ aſcẽdit ad maiorẽ ſta-
tũ,vt in Aut. de monac. ĩ pr.ſed ꝑ dignitatẽ ſuꝑueniẽtẽ prima ci-
uilitas ñ tollit̃,l.filij libertorũ.§.ſenatores ĩ.e.& s̃.de ſẽt. l.pe. Ita ꝑ
monachationẽ ñ deſinit eẽ ciuis.& licet ñ teneat̃ ad munera rea-
lia.vel pſonalia,ñ min⁹ ꝑꝑ hoc dr̃ ciuis, vt hac l.ver.ſed nũc.eſt.n.
12 ciuis priuilegiatus.Quæro†[f] ẽt,an capitulũ alicuius eccleſiæ Pe-
f ruſinæ dicat̃ ciuis huius ciuitatis? Vos ſcitis,ꝙ capitulũ ẽ pſona re-
p̃ntata,l.mortuo.s̃.de fideiuſ.Si ergo iſta pſona repſẽtata originẽ
habuit hic,qs dubitat ꝙ rõne originis erit ciuis? Certè ciuis erit,vt
hic.Sed ſi eẽt capitulũ,quod alibi habuiſſet originẽ.exẽplũ,capi-
tulũ Hieroſolimitanũ venit ad ciuitatẽ iſtã,& poſuit ſe in eccleſia
S.Lucæ,certè capitulũ hẽt hic domiciliũ rõne incolat⁹, ñ aũt eſt
13 ciuis qa nec origine.nec alio mõ qs ciuis ꝯſtituit̃.† Quæro ẽt[g]
g ſi aliquis forenſis efficiatur Abbas ſancti Petri,an erit ciuis huius
ciuitatis. Idem quæro de rectore cuiuſlibet eccleſiæ? Videtur ꝙ
ſic,& videtur caſus extra de temp.ord.in c.cum nullus lib.6.Præ-
terea miles. qui eſt poſitus in aliquo loco ad exercendam militiã
efficitur ciuis illius loci.l.municeps definit. §.fin.ĩ.eo.& ita intel-
h ligit gl.[h] d.l.ciues.C.de incol.li.x.ergo præpoſitus regimini alicu-
ius eccleſiæ,illius militiæ ratione efficitur ciuis. Præterea non eſt
dubiũ,quin Abbas efficiatur de capitulo,ſed capitulũ eſt ciuis, vt
dixi ergo &c. Præterea,vir trahit ad ſe vxorem ſuam,vt efficiatur
ciuis illius ciuitatis,vnde eſt vir,vt l. fi. §.item reſcripſerunt.ĩ.eod.
ergo eadem ratione eccleſia trahit ad ſe prælatum,vel Rectorem
14 ſuum,quod puto verum. † Ad propoſitam quæſtionem reſpon-
deo,ꝙ monachus efficiatur ciuis illius ciuitatis per monachatio-
nem,ſicut per adoptionem, Tranſit enim in poteſtatem capituli,
& in poteſtatem Abbatis,qui ſunt ciues,vt s̃ dictum eſt. Verum-
tamen iſta ciuilitas durat,donec durat adoptio, & ſic ſi de illo ca-
pit. recederet,& tranſiret ad aliud capitulum, vt faciunt fratres p̃-
dicatores,minores,& eremitę.deſinerent eſſe ciues huius ciuita-
15 tis,& eſſent ciues illius capituli,in quod tranſierunt.¶ †Sequitur
in text.& propriè quidem.Hic no.ꝙ ſecundum etymologiam vo
cabuli,municeps dicitur quaſi munerum particeps: & ſic vides ꝙ
ꝓpria ſignificatio aſſumitur ex etymologia vocabuli,de quo ple-
ne dixi in repetitione l.omnes populi.in tract.ſtatutorum.s̃. de iu.
16 & iur.& in l.j. s̃.de teſtam.& l.tignum.ĩ.de verb.ſig.¶ † Secundò
no.ꝙ aliqui poſſunt recipi in ciuitate,vt munera nobiſcum faciãt
& ſic receptione contrahitur ciuilitas,vt hic in textu , dum dicit,
recepti in ciuitate,&c.poſſet etiam hic text.intelligi aliter,vt dica-
tur recepti in ciuitate, ſcilicet, ipſo facto, per eos modos qui po-
nuntur in principio legis:tamen prior lectura magis placet,vt re-
ceptione propria ex contractu habito cum aliquo ciuitas ſibi fa-
ciat ciuem.Hoc videmus ſeruari de conſuetudine.Hoc probatur
in l.ædificia.cum ſua glo.ĩ.de verb.ſig.Hoc modò intellige d.l.ci-
ues. C.de incol. lib.x.vbi dicitur ꝙ ciues facit origo,manumiſſio,
adoptio,& electio.Nam ibi recitatur iſta lex. In eo verò,quod ibi
dicitur de electione,intelligo conuentione,vel conſtitutione ci
uitatis facta cum aliquo , licet gloſſa ibi aliter intelligat,licet etiã
intellectus gl. ibi poſitus ſit verus in ſe. ¶ Veniamus ad tertiam
particulam.Dicitur ꝙ etiam illi,qui non ſubeunt munera,dicun-
17 tur municipes,ſed abuſiuè & impropriè. †Quæro vtrum[i] ſtatuta
i quæ loquuntur de ciuibus habent locum in illis ciuibus,qui mu-
nera non ſubeunt? Videtur ꝙ non:quia debent intelligi ſtatuta ſe-
cundum propriam ſignificationem,vt in l.j.§. ſi is qui nauem. s̃.
de exer.l.non aliter.de le.3.& ĩ.eo.l.ꝯſtitutionib.Sed illi non dñr
propriè ciues vt hic:ergo,&c. Contrarium dico Fateor ꝙ non di
cuntur proprie municipes . Cum enim non ſubeant munera, re-
pugnat alluſio vocabuli,ſed propriè dicitur quis Caſtellanus,ſeu
terrigena illius ciuitatis,caſtri,vel terræ. Et hoc probat iſte textus,
dum dicit,ſuæ cuiuſque ciuitatis ciues,&c.& ſic innuit ꝙ verè,&
propriè dicitur ciuis,licet non propriè municeps.¶Veniamus ad
quartam particulam Hic habes ꝙ quis ſeq̃tur originẽ patris,nõ
18 originẽ matris.†Quæro quid in comitatenſibus,vtrum natus ex
19 matre comitatenſi,ſit comitatenſis? Dicam ĩ.eodem.leg.eius qui
k iuſtum. Secundò ex iſta ꝑti. not. quòd † idem eſt dicere[k] Peruſi-
nus

ADDITIONES.

a Ale.¶Faciunt ſtatuta.Adde no.in ſimili per Bar.ĩ.eo.l.fi.§.item reſcripſerunt.in ver.vl
terius quæro.

b Alex.¶Erit ciuis.Et hic adde quod no.bar.in l.2.ĩ.de verb.ſig.in q.an priuilegia cõceſ-
ſa ciuibus,extendantur ad comitatenſes.

c Ale.¶Patria ſingularis.Adde bar.per illum textum in l.& qui.in princip.ĩ.de munerib.
& honorib.

d Alex.¶Vberioris culturæ. Vide Bar.in l.quod conclaue.s̃.de damno infec.in fi. & no.cu
ius capellæ quis dicatur,facit optime,quod dixi poſt Bar.in l.quibus, §.j.s̃. de condi.
& demon.

e Alex.¶Religioſus deſinat.An per monachationem quis deſinat eſſe ciuis , adde quod
dixi poſt Bar.in l.in prouinciali.in fi.s̃.de ope.noui nun.

f Barb.¶Quærd.Adde Old.in conſi.30.vtrum ſacerdos ſit de vniuerſitate.& ꝙ ciuitas di
uiditur in tres partes vide ibi.

g Alex.¶Quæro etiam.An prælatus efficiatur ciuis,vide Bartolum in l.hæres abſens.in
fi.s̃.de iudiciis.& no.Inno.in c.ex ore de priuile.& quod no.Inno.in c.fi. de eo qui mit
ti.in poſſeſſ.cauſa rei ſeruan.& no.in c.dilecti.ij.de reſcr.& in c.ex parte. de fo.comp.&
quod no.bar.in l.municeps definit.§.miles.ĩ.e.

h Ale.¶Intelligit gl.Hoc idem tenet in l.filios.in prin.C.de muni.& ori.li.x. & alle l. j.C.
de cap.ibi tñ hoc nõ audet affirmare.Hanc tñ opi.ſecutus eſt Pau. de Ca.in d.l.hmõi.
§.legatũ.de leg.j.in lec.Bonon.ſđ idẽ Pau.de Ca.in lect.Pad.cõtrariũ t3,opi. Im. ſecu-
tus,&ad dictum §.legatum.rñdet.quod illud ideo ibi,quia alias fraudaretur mens de-
functi,quia prodeſſet partum naſciturum eſſe in loco,in quo ancilla mater ſucceſſerat
& fieret præiudicium legatario,vt etiam dixit ibi bal.in ſuo ſummario, & ita de facto
ſeruatur ſecundum Pau.de Caſtr.& dicit ꝙ ita fuit de facto Paduæ,pro quo etiam fa
ciunt no.per gl.& doc.in l.aſſumptio.§.j.ĩ.eo.& d.l.filij. Hanc opi. etiam tenet Raph.
in d.§ legatum.et in l.cætera.§ fi.de leg.j.et ita dicit fuiſſe conſultum , et refert ita te-
nuiſſe do.Chriſt.de Caſt.alle.d.l.aſſumptio.& l.filio,quẽ pater.s̃.de lib.& poſth. et quia
quo ad diſpoſitionem legis non attenditur hominis deſtinatio.d.l.cætera.§.fi.et l.is q.
C.de fur.et ita tenet Ale.in d.§.legatum.

i Ale.¶Quæro vtrum Statutum loquens de ciuibus, an habeat locum in his , qui non
ſubeunt munera,vide quod no.bar.in auth.ſed omnino.C.ne vxor pro mari.et Bal.in
l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.et ibi etiam qui dicantur de patria , et de terra.Et ad mate-
riam adde gl.et ibi bar.in l j.s̃.de tut.et cu.da.ab his.

k Alex.¶Idem eſt dicere.No.ꝙ idem eſt dicere peruſinus,& de Peruſio. & adde Bart.&
Imol.s̃.ſolut.matrim.in Princip & latè Bar.in tract. repreſaliarum. in vj.q. & in l. 2.
ĩ.de verb.ſig.Adde ꝙ gl. 85. diſt.c.Archidiaconum.dicit ꝙ Florentinus dicitur,qui eſt
inde natus.Facit de excuſ.tut.l.ſed & reprobari.in ver.Comaneus.& de tu.& cu. da.ab
his,l.j. in fi.& dicit Bal.no.in l.ſiue poſſidetis.C.de prob.ꝙ ſi ſtatutum dicit ꝙ Floren
tini habeantur pro Peruſinis,hoc nomine ſignificat originem.Secus ſi dicat habeantur
pro ciuibus:quia tunc poteſt referri ad quemcunque receptum ad vtilitatẽ Facit quod
ipſe no.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.Sed ꝙ appellatione ciuium veniant tãtum origi-
narij,tenet Bal.in l.ciues.C.de app.quod dicit no.pro repreſaliis.

nus,& ciuis Perusinus seu municeps Perusinus vt ĩ hoc ver. q ex duob.& in ver.sd & si ex p̃re.& C.e.l.j. qd ẽ verũ,si Perusinus assumat, vt nomẽ appellatiuũ.Nã si aliqs ꝓprio noĩe vocaret Perusinus,ñ seqr,ergo est ciuis Perusinus,vt j.e.l.vlt.§.pe.Idẽ puto si dicat,talis de Perusio ꝙ itelligat, i.ciuis Perusinus.Idẽ.n.ẽ dicer,de Perusio,& Perusinus,vt ex̃ de spõ.c.j.& est tex.& gl.s.de excu. tut. l.sd & reprobari.§.amplius.versi. si.n.in gl.sup verbo,Comaneus aliàs,Cumanus.Licet.n.p̃dicta verba importẽt aliquem esse ciuẽ Perusinum, videtur quòd non importent de necessitate ipsum eẽ habitatorẽ in Perusio,vt C.e.l.j.licèt in ɔ̃riũ faciat, j.de verbo osig.l.puniciales.dic vt ibi.Veniamus ad quintã particulã.† Hic hẽs,ꝙ ex priuilegio p̃t ɔcedi aliqb.ciuitatib. vt nati sequãt originẽ m̃ris. ¶Veniamꝰ ad vltimã p̃ticulã.Dr̃ ñ,ꝙ vulgo q̃siti sequũt

21 originẽ m̃ris: qa nullã hñt aliã originẽ.†Quæro qd a si est aliqs,

a cuius ignorat origo p̃rna,m̃rna,& ꝓpria exẽplũ in infantib.expo sitis ad hospitale,ignorat p̃r,& m̃r, & locus originis ꝓprie.Hoc anno ɔsului ꝙ est ciuis illius ciuitatis, vbi ẽ expositus,& nutritus cũ nulla alia repiat origo vt hic dicit tex.ibi q̃. n. aliã originẽ hic hẽt,&c.Præterea,in dubio ꝓsumitur, vt s.de fun.inst.l.si ita.in fin.

22 †Quærit gl.qd de filio bastardo legitimato p principẽ?Certè di.

b cit gl.ꝙ seqt originẽ p̃ris,b cum sit legitimus,vt l.ordine.in fi.j.e.

23 ti.& idem tenet gl.C.eo.l filios.†Vltimò no.ꝙ frustra à Principe impetratur quod iure communi ɔcedit,& verba debent intelligi vt aliquid operentur.Concord.sunt in gl.fi.vide eam q̃ incipit, s. legitimis,in fi.Sol.hic verba possunt operari,ibi non,arg.s.pro so c... l.sed & si adiiciatur.

CONTRARIETAS.

¶Municipem. Aduerte,ꝙ appellatione ciuiũ ɔprehẽdit̃ comitatẽsis,ꝑ Bar.in l.3.C.de natu.li.& in l.2.j.de verb.sig. Sed ɔ̃rius allegatur in suo consil.lxxij.inci.dubia occurrentia. vbi dicit vidisse multos errasse in hac m̃a.Idẽ vr̃ tenere hic in l.j.& in l.fi.j.hoc ti.in illa q.an mulier comitatensis nupta ciuitatensi, efficiatur ciuis,& ɔsuluit,ꝙ nõ.Et sentit tam in q̃one,q̃ in decisione,ꝙ nõ sit ciuis ciuitatis,& p p̃ns non ɔprehendatur.

CONCORDIA.

¶Pro concordia.Istam difficultatem valde discutiunt Ang.& Io.de Imo.do.Ale.& d.Chri.de Nicellis in rub.ff.sol.mat.concludẽtes ꝙ in materia stricta,vbi dẽt fieri stricta interpretatio,vt in priuilegiis & statutis ɔ̃ ius commune,tunc non comprehendantur comitatenses.& procedat secunda opinio Bar.&sequacium. Aut vero loqtur in m̃a,vbi lata sit interpretatio,& ɔprehendantur:& ita procedat prima opi.Bar.in d.l.3.& in d.l.2. Et ista fuit concordia Bar.in d.l.2.posset accõmodari alia rñsio ſm d.Ale.in d.rub. sol. mat.qui allegat ɔcord.& rñdet ɔ̃riis:quia si fiat mentio de ciuitate non comprehendatur comitatensis & procedat secunda opi. aut non,& procedat prima opi. Et istam solutionem sentit Bar. in dicta lege secunda.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro quid.Adde Bar.in l.quia semper.s.de in ius voc.

b Ale. ¶Originem patris.Vide Bar.in l.assumptio.§.j.j.e.

LEX II.

1 *Pater tenetur pro filio,tanquam fideiussor.*

2 *Pater,qui non contradicit quando iniungitur filio officium publicum autoritate,& vtilitate,videtur consentire.*

3 *Officium ordinis decurionum tenetur facere ea,quæ ponuntur in hac lege.*

4 *Massarius communis tenetur soluere pecuniam de mandato prioris.*

5 *Decuriones,si est eis sp̃aliter cõmissum,dãt tutores,quando alij iudices deficiũt*

6 *Appellatur à sentẽtia Potestatis ad priores,quando ciuitas habet tantummodo potestatem,& non iudices appellationis*

7 *Rempublicam saluam fore qui tenetur,non tenetur de damno priuatæ personæ.*

8 *Priores habentes arbitrium super publica vtilitate communis,non possunt statuere nisi de pertinentib.ad vtilitatem publicam principaliter.*

1 Quoties Nota † ex hac lege,ꝙ p̃r tenet̃ ꝑ filio tanquam fideiussor.Facit,ꝙ habuistis in l.cum filiusfamilias.in prin.s.de ver.obl.Ad istud opp.j.eo.l.Lucius.§.idem rñdit.

2 Solue vt ibi.†Scdò no.ꝙ p̃r qui non ɔ̃dicit,vr̃ consentire.concordan.sunt in glo.Ad hoc op.de l.Lucius.la picola.s.de admi.tuto. Rñ.ꝙ hic loquitur q̃n iniungit̃ offiñ publicũ autoritate,& vtilitate:ibi vero erat vtile priuatũ.Rõnẽ dic,vt ibi tangunt Doc. C.qd cum eo.l.j.¶†Tertiò no.ꝙ ad officium ordinis decurionũ perti-

3 net facere ea,quæ ponuntur in hac lege in ver.gestum autẽ. quẽ vide,& no.† ex quo habes,ꝙ massarius cõis tenetur soluere pecu

4 niam de mandato prioris,& omnia ista pertinent ad offiñ prioris de iure cõi,vt hic,nisi aliter cautum sit.¶†Quartò no. ex ver.

5 sed & si filius.quòd ad decuriones ꝑtinet dare tutores. quod intellige, quando eis specialiter esset permissum,aliàs nõ possent nisi quando alij iudices deficerẽt,vt l.vbi absunt.s.de tut.& cura. da.ab his.†Et pro hoc dixi aliasa in simili,Ciuitas habet Potesta-

6 tem tantum nec hẽt iudicẽ appellationis,vtrum possit appellari

a ad Priores,dico, quod sic,argum.d.l.vbi absunt.Pro hoc facit optimè s.de appella.l.j §.si quis in appellatione.in eo quod ibi loqt̃

7 de consulib.Vltimò † nota,ꝙ ille qui promittit Rempubli. saluã fore,non tenetur de damno priuatæ personæ,vt hic, & s.de magist.conue.l.j.in princ.& j.eo.l.libertus.§.fin.Sed contra hoc op. quia Reipu.vtilitas est,vt Inst.de his,qui sunt sui,vel alie. iur.§.... Sol.ad vtilitatem publicam pertinet vtilitas priuatorum secunda

8 rio non principaliter.†Et hoc facit in argumen.b quòd si Priores

b habent arbitrium super publica vtilitate communis, ꝙ ipsi non possunt statuere,nisi de his quę pertinent ad publicam vtilitatem principaliter quod nota.

ADDITIONES.

a Ale.¶Dixi alias.Vide no.per Bar.in l.prima.§.si quis in appellatione.de ap... latio & quod dixi in d.l.vbi.& Bar.in l.ambitiosa.in 2.co.j.de decr.ab or.Bar. & bal.in l.2.C.quando fis.vel priua.& in l.j.de of.procon.& quod no. Rom. in rub.de arbi.

b Ale.¶Facit in arg.No.Pro statuentibus & vide bart.in l.ambitiosa.in j.& in 2.regula.j.de decre.ab or.fa.& in l.j.C.de no.Cod.comp.

LEX III.

1 *Filiusfamilias non potest sine consensu patris sibi constituere domicilium.*

2 *Domicilium constituitur facto,& animo.*

3 *Pupillus potest sibi constituere domicilium,& ibi dicitur habere, vbi habitat & habet maiorem partem facultatum.*

1 Placet No.†ꝙ filiusfam. potest sibi constituere domiciliũ

2 sine consensu patris.†Quæro,qualiter constituatur domicilium?Rñ.animo,& facto,vt dicit gl.& probatur,j.eo.l.domicilium.Quæro quid sit domicilium?Dic vt in l.ciues. C.de in-

a co.lib.x.Quæro vtrum a pupillus † possit sibi constituere domi

3 cilium?Vr̃ quòd nõ:quia non habet animum,nec intellectum integrum.Puto ɔ̃rium,ꝙ si in aliquo loco pupillus hẽat maiorem partẽ facultatũ suarũ,& ibi habitet,dr̃ re & facto hr̃e domicilium Hoc probatur C.vbi pe.tu.l.j.& ibi per Azo. in sum. Nec obstat ꝙ nõ habet animum:qa animus requiritur in eo qui habet, aliàs secus,arg.l.pen.in fi.C.de eman.libe.

ADDITIO.

a Ale.¶Quæro,vtrum.Adde Barto.in l.j s.de tut.& cura.da. ab his & in l.vnic. C.vbi pet.tut.

LEX VI.

1 *Ciuilitas non mutatur libera voluntate,sed domicilium seu incolatus sic.*

2 *Confessio mentien is,facit fidem contra ipsum,donec contrarium probetur.*

a Assumptio. Op.s.de postul.l.j.§.bestias.Gl.non sol.sed dicunt quidã, illud contingit ꝑpꝰ mitigandam pęnam.Sed tu dic,ꝙ hic est quædam qualitas, ꝑp quam quis obligatur alteri,s.ciuitati suæ,ad munera subeunda:iõ mutari non p̃t sine ciuitatis consensu:in ɔ̃rio est quædam qualitas per quam quis alteri non obligat̃,vt bestiam esse ferocem.Item op.s.de rei ven.& C.de non nu.pe.auth.contra qui propriam.glo. nõ soluit. Tu dic,ꝙ mendacium non nocet:qa per hoc non mutatur veritas, vt hic,cum concor.sed bene nocet mentienti:qa ipse puniet̃

1 vt in contrariis. Extra gl.op.† ꝙ ciuitas possit mutari ex libera voluntate ciuis,vt l.in bello.§.manumittẽdo.s.de cap.& postli.re.So.

b domicilium seu incolatus p̃t mutari libera voluntate.b l. nihil.j. eo.sed ciuilitas ɔ̃cta vel natiuitate,vel aliis modis,quos vidistis in l.j s.eo.l.ciues.C.de inco.non p̃t mutari libera voluntate.Nec obstat.d.§.manumittendo.quia ciuilitas ibi erat amissa ex dispositione legali,propter captiuitatem.vnde libera potestas, & voluntas

2 est alicui ciuilitatẽ non acquirere.† Quæro vtrum ista confessio faciat fidem contra ipsum mentientem? Puto quod sic.l. j. C.de confess.& l.inde Neratius.§.fin.supra ad l.Aquil.donec probetur contrarium.

ADDITIONES.

a Ale.¶Assumptio.Vide bar.late in l.prouinciales.j.de verb.sig.

b Ale.¶Libera voluntate.Domicilium seu incolatus potest mutari libera voluntate,& vide Bar.s.ea.l.in fi.& bal.in rub.C.si à non compe.iud.

1 *Filius natus viuo auo sequitur originem aui:si eo mortuo,originem patris,*

2 *Filius quo ad quid sequitur originem patris,vbi relatis opinionibus ponit dist.*

3 *Ciuilitas acquisita ciuitati ex consuetudine,transit ad filios.*

§.Filius Iste est difficilis §.& habes hic duo.Primò, ꝙ filius sequitur originem patris quantum ad ciuilitatem. Scdò,ꝙ filius nõ seq̃t domicilium patris,s.constitutione. Ad primum op.ſm hoc qlibet esset ciuis illius loci,vbi natus est Adam vel alij nostri antiqui,vt Noe,vel similes quod dicere esset absurdum Glo.hic dicit fateor quòd sequitur originem patris tantum non aui & sic cessat prædictum inconueniens.Ita tenet gloss.hic, & C.eo.l.filios.Contra hoc videtur tex.istius l.in fin.ibi, libertini &c dum dicit,item qui ex his nascuntur. Item videtur tex.j.eod. l.libertus.§.in adoptiua.Dyn.dicit quòd leges contrariæ loquun

1 tur,† quando pater & auus erant eiusdem ciuitatis,merito sequitur originem aui.Istud est diuinare. Iac.de Areti.in hoc variauit. Nam hic dixit simpliciter istas gloss. non dicere verum per leges contrarias. Ad illud inconueniens respond. quòd quis sequitur originem patris, & aui non autem aliorum parentum antiquorum,ita dicit hic.& ita etiam tenebat hic do.Old.sed C. de iurisd. omn.iu.l.2.dicit aliter,videlicet.Aut nepos nascitur viuo auo, & sequitur originem aui,vt in contrariis. Aut post eo mortuo, & tunc secus, vt in istis gl.ar.l.emancipatum in fi.& qd ibi no.s.de

sena, qđ puto verū. Si.n. nascitur viuo auo, & sic in eius pţate, merito eius originē seq̄t sicut dicimus de filio adoptato, vł legitimato, vt vidistis ꝭ.eo.l.j. ¶† Quæro circa istud primum dictum, quo
2 a ad qđ seq̄t filius originē patris? Tres opi. sunt ĩ gl. Prima, ꝙ sequat originē pris q̃tū ad honores, & q̃tū ad tutelas, quas in loco originis pris necesse hēt agnoscere, vt C. vbi pe.tu. vel cu.l.j. & non q̃tū ad alia munera, q̃ ibi subire n̄ cogit. nec ēt ibi poterit ꝯueniri, qđ probat gl. exēplo ciuis trāslati ad dignitatē senatoriā, vt l. munic eps desinit esse. ꝭ. eo. & ꝭ. de sena. l. pe. Vnde nisi aliàs in origine paterna filius ꝯstituat sibi domicilium, ibi munera non subit, & idem dicit gl. de eo qui seq̄tur originē manumissoris, & ista est prima opinio. Videamus an sit vera. & certè ĩ eo qđ dicit, ꝙ quātum ad honores & ad tutelas sequitur patris originē verū dicit, vt ꝭ. videbitis: sed in quātū gl. alle. ad hoc l.j. C. vbi pet. tu. male dicit: qa ibi dř ꝙ alicui pt dari tutor in loco originis paternæ quod est eis commodum, non autem dicit ꝙ qs ibi cogatur esse tutor, quia
b illud esset onus. Item in eo, ᵇqđ dicit, q̃tū ad alia munera, non seq̄tur patris originē, male dicit vt ꝭ. videbitis. Itē in eo qđ dicit, ꝙ in origine paterna n̄ pt ꝯueniri, male dicit. per l. incola. ꝭ. eo. tit. Sed Ia. de Are. dicit, ꝙ in hoc pt sustineri gl. vt nō possit ibi ꝯueniri, subaudi, si ibi n̄ reperiatur, vt ꝭ. de iud. l. hæres absens. primo rn̄so. & l. relegatorū. §. dubitatū. ꝭ. de interd. & rele. qđ satis potest esse bene dcm̄. Scđa opi. est in gl. ꝙ in origine ꝓpria subit oīa munera: in origine vero paterna hēt locum quod ꝭ. dř. Ista opi. non est vera. vt ꝭ. dicā. Tertia opi. est in gl. ꝙ in oīb. subit munera rōne originis paternę, vel manumissionis, vt hic, nisi alibi. hēat domicilium: qa tunc nihil ibi subit oneris, vel honoris, vt C. eo. l. filios. Nec ob. qđ dictum est in senatore: qa in eo est spāle pp dignitatē vt liberetur à munerib. municipij sui. Ita dicit gl. in verbo, nō domicilium. Ista gl. in eo, ꝙ dicit, qđ dēt subire munera ĩ oīb. dicit verum: in eo qđ excipit, nisi hēat alibi domicilium dicit male. Et ista exceptio reprobatur hic in fi. gl. super verb. nō domicilium, q̃ dicit, sed hoc reprobatur. C. de muni. & orig. in l. fi. li. x. per quā legē ista exceptio reprobatur: in aliis ista opi. approbat. Pro hoc, ꝭ. eo. l. libertus. §. ꝓscriptio. & C. de incol. l. ciues. & ista est vera, q̃tꝫ Iacob. de Aretin. & Cyn. in l. 2. C. de iurisd. om. iudic. Nō ob. d. l. filios. C. eo. quam gl. allegat ad probandum dictā except. qa ibi nō dř filiū n̄ ꝯueniri ĩ originali ciuitate pris. si alibi hēat domicilium sed dř nō ꝯueniri in originali ciuitate matris, si ibi n̄ hēat domicilium. Vt igitur tibi l qat ista mā, dico. Aut loquimur de munerib. personalib. aut de patrimonialib. Aut de honorib. aut de iure cō
c ueniendi. Primò casu, illa habet necesse subire ratione originis c propriæ, vel paternæ vt ꝭ. e. l. libertus. §. præscriptio. C. de incol. l. ciues, & lege. fin. C. de municip. & orig. reprobatis omnibus aliis opinionib. supradictis. Secundo casu, s. de patrimonialib. tūc certum est ꝙ illa subit, si ibi hēt possessionē, s. in loco originis ꝓpriȩ vel paternæ, vt ꝭ. de cēsi. l. forma. §. si vero qs. & ꝭ. de mune. & hono. l. vl. §. patrimoniorum. & l. rescripto. §. fi. & C. de mul. & in quo loco mun. sub. l. j. li. x. Tertio casu, s. de honorib. dico quòd illa subit in loco originis propriæ, vel paternæ, vt ꝭ. de sen. l. pe. Quarto casu, s. de iure conueniendi, dic quòd poterit conueniri in loco originis propriæ, vel paternæ, vt ꝭ. e. l. incola. qđ est verum. ſm Ia. de Are. si ibi inueniatur, per d. l. hæres absens. primo responso. ꝭ. đ iudi. & per l. relegatorū. §. dubitatum est. ꝭ. de interdic. & releg. Ve
d nio ad ſm, ᵈ dř hic ꝙ domicilium constitutione patris quis non
3 sequitur: † q̄ro, aliquis est ciuis huius ciuitatis ex constitutione an istam ciuitatem filius sequat̄? Vř ꝙ nō: qa est ciuilitas acquisita & sic vř ead. rō q̃ in domicilio. In ꝯrium facit, qa ciuilitas acq̄sita per adoptionē, vel per manumissionē, transit ad filios, vt ꝭ. eadē. l. in fi. & l. libertus. §. in adoptiua. ꝭ. e. sed ciuilitas quæsita per conuentionem prædictis æquiparatur, quia vtrunque fit per conuentionem, ergo &c. Non determino modo quia ista quæstio est in ciuitate Clusina: & forte examinabitur in ciuitate ista. Sed dicam de hoc. ꝭ. eo. l. libertus. §. patris.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæro circa. Et vide Bar. no. in cons. 172. inci. dubia occurrētia, in qō. Mar. & c. vbi ēt quærit, quid si alibi natus est filius. Et an filius sequatur originē, & conditionē patris, vide in c. licet. de coniu. ser. & Bar. in l. fi. ꝭ. eo. & quo ad nobilitatem generis sequitur patrem. ſm Bal. in l. fi. C. de ser. fug.

b Ale. ¶ Item in eo. Et qualiter quis sortiatur forum in loco domicilij originis propriæ, paternæ, vel auitæ. vltra hic no. per Bar. vide per do. Ant. in c. accedens, 2. vt lit. non contest. Et cōis snīa vř quòd ibi possit conueniri, si ibi inueniatur, alias secus. nisi quo ad finem distribuendi bona ibi sita, & sic æquiparatur foro cōtractus, ſm Imo. in c. fi. de foro cōp. de quo per Cy. in l. iuris. C. de iurisd. om. iud. & ibi vide Bal. in contrarium, & vide Bald. in rub. C. si à non comp. iud. ver. item consensu. in fi. ꝙ in loco originis qs pōt conueniri, si ibi inueniatur, alleg. hanc l. & quid si mutauerit domicilium, ibidem bal. no. tn̄ si hēre præsumitur domicilium in loco originis, secundum Bal. in l. fi. in j. col. C. si à non compe. iud. & ibi vide ad materiam. & no. quòd vbi fit mentio de domicilio, debet intelligi de domicilio habitationis, vt voluit gl. in c. statutum. in §. cum vero. in gl. in verb. eiusdem ciuitatis. de rescrip. in 6. & Inno. in c. fi. de fo. comp. vnde proprie ille est subditus alteri, qui est subditus ratione domicilii, non ille qui sortitur forum ratione contractus, vel delicti, vt est glo. nota. in cle. j. in verb. iudici. de for. compe. ideo ille iudex domicilij habet potestatem maiorem secundum Imo. in c. fin. de for. comp. & ita glo. in d. cle. j. sequitur no. bal. in l. omnes qui. § verum si apparitor. C. de epis. & cler. dicit bal. in rub. C. si à non compe. iud. allegando gl. in d. c. statutum. quod domicilium est potissimum cum iurisdictione, & adde quæ in superiorib. locis dicta sunt per docto. Adde Spec. in ti. de comp. iud. §. j. versi. xlij. & ibi Ioan. And. in addi.

c Ale. ¶ Ratione originis. Idem sequitur gl. in l. j. C. de munic. & orig. lib. x. & cū te Biblium origine, incolam autē apud Beryces esse proponas, merito apud vtrasque ciuitates muneribus fungi compelleris. Et gl. quærit, quid si vtraque ciuitas munera simul imponit? Respondet, quòd potior est originis causa. l. libertus. §. 2. ꝭ. e. Fallit ratione priuilegij. C. de incol. l. priuilegia. vide bar & quæ ibi dixi.

d Ale. ¶ Venio ad secundum. Vide l. libertus. § patris. ꝭ. eo.

1 *Domicilia plura quis habere potest, sed vnum principalius altero.*

2 *Animus mutādi domicilium, præsumitur statim, quod quis recedit cū reb. suis.*

a 1 §. Iuris prudentibus ᵃ Vide circa hoc qđ not. † per Ber. & Inn. extra de maio. & obe. c. 4. vbi vř dicere, quòd quis pōt habere plura domicilia, sed vnum principalius altero, vt videmus in regib. qui in qualibet ciuitate habent domicilium, tn̄ in vna ciuitate habent principali-
2 ter. ¶† Item no. quòd statim cum quis recedit cum rebus suis de
b loco præsumitur habere ᵇ animum mutandi domicilium. Ita no. per Inn. extra de renun. c. 3.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Iuris prudentib. Adde in princi. Bar. in l. lex Cornelia. §. si tamen. ꝭ. de iniur. Et an quis possit habere plura domicilia, adde c. licet. & no. in c. ex parte. de foro compe. & in c. dilectus. eo. ti. & ibi an quis possit esse sine domicilio. & bal. in c. dilectus. 2. de rescri.

b Ale. Præsumitur habere. Cum quis recedit cum rebus suis, præsumitur habere animum mutandi domicilium, adde bal. in rub. C. si à non cōp. iud. & ibi ponit tres modos, per quos quis amittit domicilium. & adde bar. in l. domiciliū ꝭ. eo. & quod no. bar. in l. ciues. C. de incolis, li. x. & Bar. in l. assumptio. ꝭ. eo. in prin. & in l. municipes. ꝭ. eo. & quæ dixi post bart. in l. lex Cornelia. §. domum. cum seq. ꝭ. de iniur. & vide in c. fi. de parri. Adde bar. in l. pdia. §. j. ff. de fun. inst. & adde quod no. bal. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro mari. dixit, ꝙ si quis discedit de ciuitate, & vadit ad habitandum in aliam, eiusdem tamē ꝓuinciæ, non vř deserere originem. & adde bal. in rub. C. de pœna iud. q male iu.

§. Libertini. No. ꝙ manumissus sequitur originem, & domicilium patroni: sed filius sequitur tantum originem, non domicilium.

LEX VIII.

Non debere cogi. Habuistis de hoc in l. annonā. ꝭ. ad legem Iul. de annona.

LEX IX.

Eius qui iustum. Quid si origo matris ignoratur, dixi ꝭ. e. l. j. Quæro, an in ꝯdōne illa, q̃ est aliquem esse comitatensem, quis sequatur ꝯdōnem pris, vel mřis. Dicā vobis ꝭ. e. l. fi. §. itē rescripserunt mulierem.

LEX XIIII.

Municipes. No. quòd concordantiæ sunt in glo. quod est vtile ad multa videlicet vt sciamus qui sint citandi, & quibus est fienda nunciatio seu protestatio, quando est fienda ciuitati. Facit ad hoc quod habuistis ꝭ. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. & si forte. Dicam ꝭ. de regul. iur. l. non potest dolo carere.

LEX XV.

Ordine. Materiam huius principij examinaui plene supra de his, q no. inf. l. quid ergo. §. pœna grauior. & l. & si seuerior. & l. si Possidonium. C. de his qui no. infam. & ibi p Cy.

§ In fraudem. No. ꝯ comitatenses, q suas alienant possessiones ciuibus ficte in fraudem. & ponas hic casum per l. penultimam. C. de rescin. ven.

§. Ius originis. Hæc lex cum seq. facit ad id quod dixi, đ ciue huius ciuitatis monachato alibi, ꝙ propter hoc non desinit esse ciuis. Dixi. ꝭ. eo. l. j. Bar.

LEX XVII.

1 *Pater quando iussit filium facere contractum, vel officium suscipere, filius non discutitur prius.*

Libertus.

§. Filium. Op. C. de fideius. l. iure nostro. Sol. De iure antiquo potest conueniri prius fideiussor, quàm principalis, vt ibi. ratio, quia sponte fideiussit. Sed hic loquitur in patre. qui tacite fideiubere vř: vt l. 2. ꝭ. eo. & no. C. de decu. l. j. Idem vidistis in pignore: qa ex tacita hypotheca non peruenitur ad pignorum possessores, nisi excusso pricipali, vt l. Moschis. ꝭ. de iu-
a re fisci. Hodie est idem in quolibet ᵃfideiussore, nisi fuerit renun-
1 ciatum huic beneficio. vt C. de fideius. auth. ꝓsente. † Et iō si pater expresse iussisset filium suscipere officium, vel alium ꝯtū facere, non deberet filius prius discuti, ſm Ia. de Are. ꝭ. de ver. ob. l. si seruum. §. an filiusfamilias. & dixi secundum eum.

ADDITIO.

a Ale. Idem in quolibet. Adde bar. in l. si seruum. §. an filiusfa. ꝭ. de verb. ob.

§. Præscriptio

a §. Præscriptio. aAnte oĩa ꝑmitte, ꝙ dãt vacationes, vt ꝗ fuerit prior, ſtet ꝑ ꝗnquẽniũ ꝙ nõ ſit prior, vt hr̃ in gl. in ver. data. licet de iure ſtatutorum aliter diſponat. Hoc ꝑmiſſo ſcias ꝙ iſte §. intelligitur duob. modis. Primo mõ vt intelligatur ĩter eoſdem, ſ. hoĩes. alio modo vt intelligat̃ inter eoſdem, ſ. municipes, vt habes in gl. ſup ver. eoſdem.

ADDITIO.

a Clau. Preſcriptio. Quod dicit iſte §. attendi locum originis potius, quam domicilij, intellige verum quo ad munera patrimonialia, aliàs autem ſecus, vt no. Bal. in l. 2. C. de muni. & origin. lib. x. Et quòd in dubio potius attendatur locus domicilij, eſt gl. in c. ſtatutum. §. cum vero. de reſcr. lib. 6. Inn. & Can. in c. fi. de fo. comp. & illam gl. alle. Bald. in rub. C. ſi à non compe. iud. tangit Are. conſ. 77.

§. Cum ſimul. No. ꝙ ꝗs ñ ꝑt habere duos honores in diuerſis ciuitatibus & ſic facit ad ea, ꝗ tota die ꝯtingunt in ciuitate Peruſij, ꝙ qñq; ꝗs creat̃ rector duarum
a ciuitatũ. Itẽ ꝑdicta a intellige vera, qñ duo honores deferunt̃ ſi-
b mul, & eodẽ tpe: ꝗa tũc ꝑfert̃ cã originis. bSi vero ꝺferũt̃ ſucceſſiue, ille ꝑfert̃ ꝗ priꝰ vocat̃. Ita no. C. de inco. l. ciues. in gl. mag. lib. x.

ADDITIONES.

a Ale. Item prædicta. Vide per Imo. in l. qui duos. de leg. 2.

b Ale. ¶ Cã originis. Adde gl. in l. cum in adoptiuis. C. de adop. in fi.

1 *Poſſeſſoribus forenſibus an poſſit imponi collecta.*

a §. Sola. No. ꝙ ꝑꝑ ſolã poſſ. nõ ꝑt ꝗs grauari. Quæro, an a poſ-
1 ſeſſorib. forenſib. poſſit imponi † collecta: Doc. oẽs dicunt, ꝙ non. Nam collecta eſt munus, quod imponit̃ ꝑſonæ ꝑ reb. ergo ſi perſona non eſt ſubdita ratione domicilij, vel originis
b nõ ꝑt b ei imponi, vt hic, & eſt expſſum in l. reſcripto. §. fi. ĵ. de mu. & hon. Prædicta vera, niſi ciuitas hẽret de hoc ſpãle priuilegium vt hic. Item hoc non habet locum in ciuitate Peruſij, in qua oĩa ꝑdia effecta ſunt tributaria cõis: & iõ onus collectæ imponit̃ reb. non perſonis pro reb. Et ſic erunt munera patrimonialia, ꝗ poſſunt poſſeſſorib. imponi, vt C. de mulie. & in quo loco. l. j. lib. x. & ĵ. de cenſi. l. forma. §. ſi vero. hodie vero ciuitates ſibi occupauerunt hoc priuilegium.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quæro, an. An poſſeſſoribus forenſibus poſſit imponi collecta, no. bar. in l. reſcripto. §. fi. hic alleg. & ibi dixi. valet tamen ſtatutum contrarium, ẽm bal. in l. j C. de ſen. quæ pro eo. Et de mõ; & cautela prouidendi per ſtatutum vide bal. in l. fi. in 2. col. C. ſine cenſu, vel reliq. & vide Bar. in l. j. C. de mul. & in quo loc. lib. x. & dixi po ſt Bar. in d. l. reſcripto.

b Pom ¶ Non poteſt. Vide Are. conſ. 133. & Ale. conſ. 112. in 2. par. ẽm impreſ. Medio. & dictum bar. hic, ſequitur Rom. ſing. 80. incip. an ciuitas.

§. Poſtliminio. Op. de l. in bello. §. manumittendo. s̃. de capt. Sol. Dicit gl. iſtud verum, qñ eſt in alia ciuitate non animo conſtituendi domicilium, aliàs ſecus, vt in l. contraria. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in eo, qui voluit recuperare ciuitatẽ Romanã, al's de neceſſitate recuperaret domicilium rõne originis, qđ mutari ñ ꝑt, vt l. aſſumptio. in prin. s̃. eo. & ibi dixi.

§. Ex cauſa. Iſtum §. intellige in eo, ꝗ eſt manumiſſus ab hoĩe ex cã fideicõmiſſi. Secus ſi eſſet manumiſſus ꝯſtõne, ꝑꝑ ꝯtumaciã eorũ, ꝗ deberent manumittere. tunc n. ſequeret̃ originẽ teſtatoris, qñ teſtatoris libertus effic̃it̃. Si n. efficeretur libertus rogati, ſequeret̃ originẽ rogati, quod dic, vt l. cum vero per totam leg. s̃. de fideicõ. lib. & l. neque infãtes c. ti. & no. per Azo. in ſum. C. de mune. & hono.

§. In adoptiua. Hunc §. examina, vt dixi s̃. e. l. aſſumptio. §. filius.

1 *Ciuilitas contracta ex conuentione an tranſeat ad filios.*

§. Patris domiciliũ. No. ꝙ domiciliũ, qñ ẽ mutabile ex voluntate hñtis ipſum, ñ trãſit ad filios: ſecus ſi nõ eſt mutabile. Et ex hoc ꝑt ſolui id, qđ ꝗſiui
a s̃. eo. l. aſſumptio. §. filius. in vlt. q. ſ. ꝙ ciuilitas ꝯcta a ex ꝯuentione
1 † tranſeat ad filios: ꝗa ꝗs eſt obligatus ciuitati, nec ꝑt libera volũtate recedere. Pro hoc faciunt aliæ rõnes, quas dixi ibi. Facit ẽt ꝗa priuilegia acꝗſita ꝑ dignitatẽ tranſeũt ad filios. vt ĵ. eo. l. filij. §. ſenatores. Pro hac ꝑte facit, qđ videmus in aliis ꝯctib. Nã ꝯctꝰ mandati, ſocietatis, ꝑcarij, ꝗa mera volũtate pñt reuocari, nõ tranſeũt ad hæredes: ſecus in aliis, vt l. ſicut. C. de act. & ob. & l. in commodato. §. ſicut. s̃. com. Sil'e in hac ciuilitate ꝯſtituta ex ꝯuentione, & iſtam partem puto veram. non ſunt alia.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Ciuilitas contracta. Vtrum ciuilitas priuilegio quæſita tranſeat ad hr̃des vel filios, vide bald. in l. j. C. de pa. qui fil. diſt. Quid autem ſi reuocata eſt conceſſio facta vtrũ ẽt intelligatur reuocata quo ad filios? bal. no. ꝙ ſic. in l. ſi plures. C. de ſacroſan. ecc. & ad Bar. hic adde Bal. in l. 2. ad fi. C. de lib. & eo. li.

a §. In quæſtionibus. aOp. C. de ſuſpe. tut. l. eum. & s̃. đ ſolu. l. qđ ſi forte. §. j. vbi accuſatus de ſuſpecto, tutelam, quam, prius habebat, adminiſtrare non ꝑt. Sol. Qñq; accuſatur quis de crimine ꝯmiſſo extra officium, & tũc retinet interim officium, & adminiſtrationẽ vt hic. Qñq; ꝗs accuſatur de criẽ ꝯmiſſo in offõ, & tunc interim retinet offm: ſꝫ interim, lite pẽdẽte interdicit̃ adminiſtratio, qđ dic, vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ In quæſtionib. No. pro notario. & vide tex. & ibi quod Pau. de Caſt. in l. Callipodius, aliàs incip. quamuis. §. fi. s̃. de ſol.

§. Sola domus. No. ꝙ licet ꝗs emat domum in ciuitate, nõ tñ ex hoc eſt incola, niſi alia fiat.

§. Nominati. Oppo. s̃. eo. l. 2. So. Aliud in patre, aliud in fideiuſſore. & ſic in hoc conditio patris ẽ grauior.

§. Fideiuſſores. Hunc §. habuiſtis s̃. de fideiuſ. l. fideiuſſor magiſtratũ. & facit ad ea, ꝗ ibi dixi.

LEX XVIII.

Diuus. Nota, ꝙ de iure communi ille, qui habet vnum honorem, non poteſt refirmari. Fallit in caſib. qui in glo. in ver. continet. ponuntur.

LEX XIX.

1 *Maior pars quod facit, an omnes facere dicantur.*

a Quod maior. aOp. C. de decu. l. nominationum. Sol. dico ꝙ oẽs debent vocari, & debent eſſe pñtes duæ partes, tunc qđ facit maior pars, præſumunt̃ oẽs face-
1 re, & omnes facere vñr. † Ita loquitur hic. & not. in l. nulli. s̃. qđ cuiuſque vniuer. nomi. Vñ de iure cõi ſufficit, ꝙ partitum vincat̃ ꝑ maiorem partem vnde ſi ex vna parte vnus eſſet plus alia parte diceretur partitum eſſe obtentum: tñ ad minus duæ partes dẽnt
b eſſe præſentes, vt dixi. Ad iſtud op. bC. de auto. præſtã. l. fi. & s̃. de aqua plu. arc. l. ſi aũt. & l. per fundum. s̃. de ſer. ruſt. ꝑd. cum ſi. hic allegatis Gl. non ſoluit. Dy. ex̃. de reg. iur. c. quod omnes tangit, dicit ſic: Quædam ſunt cõia plurib. vt vniuerſis, & tũc qđ facit maior pars, oẽs facere vñr, vt hic, cum ſim. Quædam ſunt cõmunia pluribus vt ſingulis, & tunc quod facit maior pars, non præiudicat aliis, vt in contrariis nunc allegatis. Fallit fauore liberatio-
c nis. c l. ſi plures. & l. maiorem. s̃. de pac. & cauſa impediente ceſſionis bonorum. vt l. vlt. C. qui bo. ce. poſ. Ita dicit Dy. Contra primũ membrum Dy. eſt s̃. de ma. conue. l. j. in princ. vbi tenentur ſolum hi, qui fuerunt pñtes. Sol. quod facit maior pars, omnes vñr facere, quantum ad præiudicandum ipſi vniuerſitati, ſed quantum ad
d præiudicium ſingulorum d hoc facientium, ſecus, vt in contra-
e rio. Item ad id op, ex̃ de conſti. ec. cum omnes. Sol. dicit ibi Inno. & etiam Ber. tangit, quod facit maior pars, videntur facere omnes, verum eſt, qñ faciunt aliquid ad vtilitatem ꝯmunem ipſius vniuerſitatis: ſecus ſi facerent aliquid ad vtilitatem ſingulorum: ꝗa tunc omnes debent conſentire vt ibi. Item ꝯ iſtam partem facit in Auth. de defen. ciu. §. fi. ibi, nullo reluctante, &c. Ex quo apparet, ꝙ vnius ꝯdõ impediret. Sol. ſpãlis caſus eſt, in quo omniũ ꝯſenſus requiritur. Ex prædictis ꝯ primum membrum Dy. dẽt ſub diſtingui, quod facias per te ipſum. Ad ẽm membrum dicit ipſe, quod fit à maiori parte non præiudicat aliis, qñ eſt cõe plurib. vt ſingulis. Fallit fauore liberationis, & ceſſionis. Ita dicit Dy. Dico quòd ſunt plures alij caſus, in quibus fallit. Primus, qñ quis vult vti re ad eum vſum, ad quem eſt deſtinata, vt l. in tm̃. §. in commune. s̃. de re. diui. & s̃. commu. di. l. ſi ædes. & de vſufru. l. arboribus. §. nauis. Fallit etiam fauore adminiſtrationis pupilli bonorum, vl' debitoris abſentis, vel fugientis. l. 3. §. fi. s̃. de admi. tut. & s̃. de cur. bo. dan. & l. 2. in prin. & de bo. auto. iud. poſſ. l. fi. in princ. Tertiò, fallit fauore dirimendarum litium, vt s̃. de re iu. l. ſi duo ex trib. & l. item ſi vnus. §. fin. de arb. fallit etiam in caſu l. ſi plures. s̃. de pac.
f ſed poſſumus dicere, f ꝙ ibi eſt fauor liberationis, & ſic claudatur ſub exceptione. Dy. tamen in caſu ẽt ſi omnes nemine contradicente conſentirent, non valeret quod actum eſt, vt ſi facerent lege prohibente, vt l. iubemus nulli poſt hac, §. ſcientes. C. de ſacro ſan ecc. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quod maior. In propoſito huius l. vide quod no. Bar. in l. j. in prin. & in l. fi. de al. ſcrib. & adde Bal. in auth. ſi oẽs ad fi. C. ſi vt ſe, ab hær. abſti. Et ad materiã adde ſing. qđ Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. dixit, ꝙ ſi cancellarius facto ſcrutinio, cognouit aliquas voces dolo datas, ẽt põt ex æquitate, & cõſcientia reprobare. Et hunc tex. limita ẽm tex. in c. reſcriptum. de ele. & in c. bonæ. de poſtu. præl. videlicet, vbi oẽs de collegio vellent facere, ꝙ vnus, qui non eſt de collegio, det vocem in collegio, quia tunc nõ ſufficeret ſi oẽs vellent, excepto vno, quia quotieſcunque tractatur de admittendo vocem authorizabilem eius, qui nõ eſt de vniuerſitate, tunc vnius ſolius contradictio annullat voluntatem aliorum omnium. Dictum eſt no. Compet. quod refert Io. An. in nouel. ibi in d. c. reſcriptum. de elec. quod no. Roma. in l. de pupillo. in prin. s̃. de oper. no. nunc. Item hanc l. limita, vbi maior pars vellet aliquid ſtatuere contra id qđ iã diu fuiſſet obtentum, & à maiori parte ſtatutum, apparente conſtitutione antiqua, quod non poterit, vt no. Inn. in c. cum omnes. de cõſti. quem refert & ſequitur Bald. in l. fi. C. de auct. præſt. & l. per fundum. s̃. de ſer. ruſt. præd. & in l. j. s̃. de of. proconſul. item fallit, niſi minor pars vellet facere cõtra, id quod iam ipſi ordinaſſent ẽm Inn. in c. humilis. de ma. & obe. & Bal. in d. l. fi. licet contra hoc faciat, quod dixit Bart. in l. omnes populi. in 3. q. princ. prope finem. ſupra de iuſt. & iur. Nam in faciendo ſtatutum ſufficiunt duæ partes ex tribus, vt no. Bar. in d. l. omnes populi. deinde. in 3. q. prin. dicit, quòd ſufficit eadem ſolennitas in deſtruendo, quæ fuit addita in faciendo niſi dicatur, quod fallit quo ad hoc. Item limita hanc l. niſi tractemus de reuocatione libertatis in ſeruitutem, tex. eſt in l. ſi ꝗs hac, §. quoties ff. qui & à quib. Item fallit niſi maior pars vellet ratificare extra collegium id, quod minor pars in collegio decreuiſſet poſt datam poteſtatem aliquid faciendi omnibus, puta quinque, & tres ex illis faciunt vnum, alij duo faciũt

aliud. Nam postea illi de collegio, qui dederunt potestatem talẽ, nõ pñt ratificare id quod fecerũt illi duo. Tex. est no. in c. in causis de ele. & no. Bal. in d. l. ꝑ fundũ. itẽ fallit in l. rescriptũ. §. fi. de pac. qñ maior pars creditorũ habẽtiũ tacitã hypo. vellet ꝑiudicare creditorib. hñtib. exp̃ssam. Videte pulchre not. in l. 2. C. de decu. li. xj. & in l. stipulatio. in fi. de pac. item fallit vbi tractaretur de remissione vindictæ, seu de iure vendicandi, fm no. ꝑ Ang. in l. 2. in fi. de verb. ob. & Bar. in l. 4. §. Cato. in fi. eo. ti. item limita, nisi creditores vellet totum debitum remittere, vt dixi post Bar. in l. & hæredi. §. fin. s. de pa. item limita, nisi maior pars vellet aliq̃d facere cõtra ius, fm Cy. quem refert Bar. in l. omnes populi. in 2. q. prin. s. de iust. & iu. licet ibi Bart. videatur tenere contrarium & Bal. ẽt vr̃ cõtra in l. fi. C. de auto. pst. & adde, quia gl. in l. 2. C. q̃ sit longa cõsuet. dicit, ꝙ hæc lex hẽt locum in electione, & in his quæ singulorũ prouidẽt vtilitati, non in his quæ pertinent ad obligandum vniuersitatẽ, vt ex contractu cõueniri possint, & nõ ad obligãdũ singulos de vniuersitate. Et de materia vide Host. in summa de const. §. qñ. ver. sed cum ecclesiæ. Itẽ limita hanc l. nisi minor haberet iustam causam contradicendi, fm glo. in c. cupientes. §. 2. de elec. in 6. item limita in casu c. pastoralis. de rescrip. Vbi ad materiam vide gl. & vide in rub. de arb. & quod ibi dixi. item limita nisi minor pars esset discretior, & firmior, aut sanior, c. quia propter. in ver. saniori, de elec. & no. Imo. in l. Pomponius. alias incipit, si vni. de re iu. Et quid si potestas daẽ antianis, & vni alij de collegio, & in electione sunt omnes antiani, & minor pars alterius collegij, & omnes adinuicem faciant maiorem partẽ, an possint eligere, vide Bal. in l. fi ad scribarũ. C. de ap. Et an hæc ratificatio possit fieri in cameris, vel in loco nõ cõsueto, dic ꝙ nõ, fm Bar. in d. l. omnes populi. in 2. q. prin. & est tex. & ibi no. in l. etiam. §. fi. s. de pactis. & nunquid fœminæ admittantur, vide Imo. in l. 2. §. fi. de ver. ob. & Bar. in l. j. de legi. item limita istam legem non habere locum in criminalibus. vt sentit gl. in c. milites. in 56. dist.

b Pom. ¶ Ad istud opp. An quod fecit maior pars omnes fecisse videntur. vide ad istã legẽ Rom. in quodam sing. suo, & Pau. de Cast. in l. iubemus nullã. C. de sacrosan. eccl. & Fel. in c. cũ omnes. col. j. de const. & aliquid per Bar. in cons. j. vol. j. & cons. 7. vol. j. & Fel. in c. 3. de re iud. & in c. cum causa. in fin. & seq. de re iud. Barb. in cõs. 27. vol. 2. & Barb. in d. c. cum omnes. & in c. cũ M. eo. ti. & in c. cum causa. de of. dele. & Ale. cons. 30. & 124. vol. 1.

c Ale. ¶ Liberationis. Vide in l. rescriptum. in princ. s. de pac. vbi per Doc.

d Ale. ¶ Ad præiudicium fin. Vide gl. in l. 2. C. quæ sit long. cõsue.

e Ale. ¶ Opp. extra de consti. Adde Bal. in l. fi. C. pro soc.

f Ale. ¶ Possumus dicere. An hoc sit verum, vide quod dixit Bar. referẽdo Cy. in l. omnes populi. in 2. q. prin. s. de iustitia, & iure. quod dixi s. sed ibi loqtur etiam in his, qui habent potestatem statuendi contra legem.

LEX XX.

1 *Facto constituitur domicilium, quando quis cum rebus suis recedit.*

1 Domicilium. Aduerte, dico, ꝙ facto trãsferẽ domiciliũ qñ qs cum reb. suis recedit, † vt no. ex̃ de renun. c. 3. ꝑ Inn. & dixi. s. eo. l. assumptio. §. iuris prudentib.

LEX XXI.

1 *Fideiussor simpliciter intercedens, an teneatur ad vsuras si principalis tenetur remissiue.*

Lucius.

§. Paulus. Quero, q̃ est rõ huius legis. R ñ. q̃a principalis ad vsuras non tenetur. vt j. e. l. q̃stonib. & iõ nõ te-
1 nenẽ fideiussores: & fm hoc cessant oĩa ɔ̃ria hic facta in gl. † Qñ aũt principalis tenetur ad vsuras, vtrũ fideiussor simpliciter intercedens teneatur, dic vt in l. quæro. s. loc. & l. centum Capuæ s. de eo, quod certo loco.

1 *Pater si misit filium ad studium, an expensæ debeant fieri de cõi, si pr̃ decedat.*

§. Idem respondit, hæredes. Nota, ꝙ hæredes patris tenentur ꝑ munere iniuncto viuo pr̃e: secus pro eo quod iniungiẽ mortuo patre. Et ꝑ h. d. Dy. ꝙ si pr̃ misit filiũ ad studium, & postea decessit
1 ꝙ expensæ studij debent fieri de cõi † ex eo, ꝙ pr̃ viuens istud onus suscepit arg. ff. fam. ercisc. l. ex parte. §. filius. & l. si filia. al's l. si vni, §. idẽ scribit. & s. de col. bo. l. j. §. sed an id, Sed ego determinaui ibi ɔ̃riũ. Rõ, q̃a illæ leges loquunẽ qñ pro munere iniuncto pater erat iam obstrictus & obligatus: meritò illa obligatio transit ɔtra hr̃dẽ. Sed qñ pr̃ mittit filiũ ad studiũ, nõ est obligatus pr̃ ad cõplẽdum studiũ filio: vñ eo mortuo, non est aliqua obligatio, q̃ transeat contra hæredes.

1 *Vir an teneatur soluere collectas pro fundo dotali.*

§. Idem respondit constante. Iste ẽ valde no. casus. Op. & vr̃
1 ꝙ vir debeat soluere collectas pro fundo dotali. † vt s. de impen.
a in re. do. fa. l. neq;. Sol. q̃dam sunt a munera patrimonialia, & in istis ille debet subire, qui possidet, vir aũt possidet, ergo &c. Quædam sunt munera, q̃ imponuntur personæ ꝑ reb. & ista ẽt debet subire, vt in l. ɔtraria. Facit in Spe. de cen. §. nunc dicendum. versi. fi. Quædam sunt munera mere personalia, tñ in eis hr̃ respectus ad substantiam. Exemplum dicit statutum, nullus possit esse prior nisi habeat bona æstimata mille libris. Isto casu ad bona dotalia non hr̃ respectus, vt hic. Ita dẽt intelligi l. ad subeunda. C. de dec. Tene menti prædicta.

ADDITIO.

a Ale. Sol. quædam sunt. Vtrum quis soluat collectam de bonis dotal b & quæ bona veniunt æstimanda, &c. in imponenda collecta, vide barto. in l. priuatæ rei. C. de execu. mu. li. x. & Spe. in ti. de ceu. §. j. ver. fi. & quod leg. f. & no. in l. j. C. de mul. & in quo loco. li. x. dixi in l. 4. §. actor. ff. de re iu. & no. Bar. in l. neq; s. de impensis.

1 *Minor potest creari decurio, licèt minoritate durante non habet vocem.*

1 §. Imperatores. No. ꝙ p̃t creari decurio minor: † tñ dõ nec est minor 25. annorũ, non hẽt vo-
a cem in consilio, a & videbitis. j. ti. j. l. spurij. §. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶ In consilio. Minor nõ hẽt vocẽ in cõsilio, adde tex. in l. ad rempublicã de mun. & hon. & c. Bar. in l. de pupillo. in prin. & ibi Iac. de Are. s. de ope. no. nun. & ibi dixi late post bar. in l. spurij. §. minores. j. tit. j. & quod no. Bal. in l. fi. C. de test. mil. & vide c. ex rõne. de ætate. & quali. & gl. no. in c. ex eo. de ele. in vj. ver. suffragium. & Spec. in ti. de syndico. §. j. ver. sed cuius ætatis debent esse constituentes.

1 *Venditio rerum fiscalium semper videtur fieri sub pacto addictionis in diem secus in venditione rerum ciuitatis, nisi habeat priuilegium.*

§. Idem respondit si ciuitas. Not. ꝙ vẽditio rerum fiscaliũ sp̃ vr̃
1 fieri sub pc̃tõ addictionis in diẽ, † vt hic, & C. de fid. inst. & iu. hastæ. l. si tpa. li. x. Itẽ no. ꝙ in ciuitatib. secus ẽ, nisi de hoc hẽat, legẽ ꝑpriã. Quæro q̃d vult dicere legẽ ꝑpriã. Dicit gl. id est priuilegiũ. Idẽ d̃t, C. de ven. re. ci. l. j. & l. 2. Tu potes dicere nullã ꝑpriã legẽ, hoc est, ꝑpriũ statutũ. Põt. n. ciuitas facere statutum ad suã vtilitatẽ inter suos ciues, vt hic, & l. Antiochẽsium. s. de priuileg. credi.

LEX XXII.

1 *Vidua retinet domicilium viri.*

1 Filii. §. Vidua. No. † quòd mulier retinet domiciliũ viri
a mortui. a Rõ: q̃a vr̃ star in primo matrimonio, donec est vidua, vt l. fi. C. de bonis mater, & no. in l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. Vtrum autem mulier dicatur esse ciuis illius ciuitatis, vnde est vir, dicam j. eo. l. fin. §. item rescripserunt mulierem.

ADDITIO

a Ale. ¶ Viri mortui. Hoc intelligas verum. si honestè viuat, & probat tex. no. in §. fi. in auth. de rest. & ea, quæ parit in xj. mense, & c. vide in materia bart. in l. item legati. ff. de le. 3. & in l. his solis. C. de reuo. do, vbi omnino vide bal. & sic habes hic, & in l. fœminæ. s. de sena. ꝙ mulieres coruscant radiis maritorum, ẽt vidua, tñ si trãsit ad monasteriũ, perdit dignitatẽ, q̃ ex persona viri sortiebaẽ. 22. q. 2. in c. rescripsit. in gl. & ẽt posset inferri, an verũ sit id, quod no. glo. & Bar. in l. Titia Seio. §. vsuras. de leg. 2. Et quæ mulier dicatur vidua vide bal. l. fi. C de plagi. & ꝙ retineat nobilitatem viri, no. Bar. in l. fi. de verb. sig.

§. Relegatus. Intelligit glo. j. hic quo ad onera, non quo ad honores. Tene menti pro cõfinatis, vt ibi sortiantur domicilium. & sic possunt conueniri, vt hic.

1 *Abbas effectus episcopus, si propter turpitudinem perdit episcopatum, non recuperat abbatiam.*

1 §. Senator. Dicit Dyn. † no. & est casus, ꝙ si aliqs Abbas eligiẽ in ep̃m, & postea remoueaẽ ab ep̃atu ꝑp suã turpitudinẽ, nõ recuperat abbatiã, nisi sp̃al'r impetret.

LEX XXIII.

1 *Miles & Doctor efficiuntur ciues illius ciuitatis, vbi stipendia merentur.*

1 Municeps. §. Miles. Gl. ĩtelligit istam legẽ † quòd efficiaẽ ciuis illius loci, vbi meretur stipendia. Ita no. C. de incolis. li. x. l. ciues. quod est no. ꝙ stipẽdiarij sunt ciues istius ciuitatis. donec hic merentur stipendia.
a Idem in Doctore a q̃ est miles legalis militiæ. Idem in rectore & prælatis ecclesiæ, vt dixi s. eo. l. j.

ADDITIO.

a Ale. Idem in Doctore. Doctores dicuntur ciues in loco, in quo hñt stipẽdiũ, & etiam alij stipendiari, quod multũ no. idem sequitur d. Flo. in c. fi. de paro.

LEX XXIIII.

1 *Actio descendens ex statuto est stricti iuris, ergo statuta sunt stricti iuris, valet consequentia.*

Constitutionibus. Tex. ibi est detrimẽto, i. ꝑp malã administrationem. q. d. nõ ex eo ꝙ in vsus suos ɔuertit, sed ex eo ꝙ Rempublicã ꝑ culpã læsit. Op. s. de vsu. l. cũ q̃dã. §. pe. Sol. dicit gl. hic honor fuit delatus, ibi vero munus, ar. j. de mu. & hon. l. honor. j. resp. & §. j. Tu dic fm Iac. de Are. ꝙ ibi tenetur: q̃a pecuniam publicam in vsus suos conuertit: hic vero, quia per culpam malè administrauit, vt ex tex. col
r ligitur. Dy. inducit hanc l. in ar. † ꝙ statuta sunt stricti iuris, quod
a apparet quia actio descendens a ex eis est stricti iuris, b cum vsu-
b ræ non veniant, vt hic videtis. Aduertatis, quidam semel ad hoc opponebat, quòd ista non est bona consequentia. actio descendens

ADDITIONES

a Ale. Actio descẽdẽs. An actio descendẽs ex statuto sit stricti iuris, dic ꝙ sic, vt hic idem Bar. in l. omnes populi. s. de iust. & iu. & bal. in l. contractus. in prin. C. de fid. inst. Et ad materiam vide quod no. Bar. in l. nec ei. s. de adop.

b Pom. Stricti iuris. Vide Pau. de Cast. in l. 3. C. de legi. statuta ergo debẽt strictè intellig, & vide Ale. cons. 40. col. j. vol. 2. & 96. col. fi. vol. j. & 167. co. vol. 2. col. 1. & 189 co. vol. & 108. vol. 3.

dēs ex statutis est stricti iuris, ergo statuta sunt stricti iuris, & ꝓbabat sic: Actio descendit ex ꝯtu iuris gentiū, & ꝯstat ꝙ actio est ciuilis. Itē ꝯtus sunt facti, vt s̄. de cura. furio. l. ꝯsilio. in fi. & tñ rex eo descēdit obl'o, q̄ est iuris, vt Inst. de obl. in prin. Itē vsucapio est iuris ciuilis, & tñ p̄ ea acqrit̄ dñiū, qd̄ est de iure gētiū. Br. veritas e ꝙ ꝯña t₃. Pro cui⁹ euidētia dētis scir̄ ꝙ q̄dā sūt q̄ respiciūt effectū q̄dā sūt q̄ respiciūt originē, ī his q̄ respiciūt effectū, t₃ ꝯña, d̄. qua loq̄t hic. v. g. effectus alicui⁹ rei ē bonus, ḡ res ē bona. Ita ī ꝓpō, effectus statuti est stricti iuris, qa producit actionē stricti iuris: ergo ipsum statutū est stricti iuris, qd̄ apparet Inst. de act. §. actionū. vbi dr̄, q̄ actiones sint bonæ fidei, & q̄ stricti iuris: de ꝯtu tñ nulla fit mētio, & tñ ille ꝯtus dr̄ stricti iuris, q̄ ꝓducit actionem stricti iuris: & ille ꝯtus dr̄ bonæfidei, q̄ ꝓducit actionē bonæfidei, vt l. ꝯsensu: in fi. s̄. de act. & obl. & s̄. de do. l. eū q. Simil'r illa obl'o dr̄ diuidua, & indiuidua, cuius effectus est diuiduus, vel indiuiduus, vt l. in executione, §. scd̄a sp̄s. s̄. d̄ ver. ob. In his vero, q̄ respiciūt originē, loquūt̄ ꝯria, vt cū dico obl'o orit̄ de iuregētiū ḡ & actio, q̄ orit̄ ex obl'one, ē d̄ iur̄ gētiū, & eodē mō loquūt alia ꝯria, vñ ibi in his, quæ respiciunt originem: hic in his q̄ respiciunt effectū.

LEX XXV.

1 *Plures magistratus repræsentant vicem vnius, & quomodo.*

2 *Officia videntur concedi secundum consuetudinem, sicut contractus simpliciter. confecti, præsumuntur confecti secundum consuetudinem.*

3 *Sententia lata per vnum ex pluribus iudicibus, sine aliis qñ valeat, remissiuè.*

1 a **Magistratus.** a Not. ꝙ plures magistratus repræsentant vicē vnius. † qd̄ p̄t intelligi dupl'r. Primò, qa si deliquerint, nō puniet̄ qlibet insolidū, sed oēs vna pœna, vt l. auferē. §. fi. s̄. de iu. fis. & de publica. l. si multi publicani. & l. tres tutores. s̄. de adm. tu. Scd̄o mō, p̄t intelligi, vt oēs habeāt loco vni⁹ quasi diceret, eorū officiū est indiuiduū, & cuilibet eorū vr̄ ꝯcedi insolidū, vt s̄. e. l. Imperatores. qd̄ dic, vt ibi. Item nō. ꝙ officia vñr
2 ꝯcedi s̄m ꝯsuetudinē, † sicut & ꝯtus ꝯfecti simpliciter p̄sumunt̄ ꝯfecti s̄m ꝯsuetudinē, vt l. si prius. s̄. de aqua plu. atc. & l. ꝙ si nolit.
3 §. quia assidua. s̄. de ædi. edi. † Quærit gl. vtrū sn̄ia lata per vnum ex plurib. sine aliis valeat: & dicit ꝙ nō quod intellige s̄m distinctionem positam in l. Pomponius scribit. s̄. de re iu.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Magistratus. Istum tex. no. alle. bal. in l. ij. C. de const. pec.

LEX XXVI.

1 *Magistratus municipalis, hoc est defensor ciuitatis, de iure communi non habet merum & mistum imperium, & qualiter hoc intelligatur.*

2 *Magistratus municipalis hodie fauore minorum potest restituere in integrum.*

3 *Magistratus municipalis non potest mittere in possessionem ex primo decreto, nisi causa damni infecti.*

Ea, quæ magis.

1 **§. Magistratibus.** No. † ꝙ de iure cōi magistratus municipalis, hoc est, defensores ciuitatū, ñ hñt merū, & mistū imperiū. qd̄ intellige, vt plene scripsi s̄. d̄
2 dā. infec. l. j. Scd̄o no. ꝙ † magistratus municipalis non pōt in integrū restituere. Ad hoc op. C. vbi, & apud quē l. fi. ista est vera so
a l'o, ꝙ hæc lex hodie in hoc corrigit̄ ꝑ illā, ꝙ qlibet magistratus a
3 possit restituere in integrū fauore minorum. † Tertiò no. ꝙ magistratus municipalis nō p̄t mitter̄ in possessionē ex primo decreto. Ad hoc op. de l. j. & l. 4. §. duas. s̄. de dā. infe. dicit gl. ibi ex primo decreto: hic vero ex scd̄o, qd̄ non est verum: qa hic de primo decreto loq̄t, qñ apparet, qa dicit rei seruandæ cā, vt l. j. s̄. qb. ex cau. in pos. ea. Dic ergo, ꝙ est sp̄ale ī cā dāni infecti, in qua magistratui municipali ꝑmittitur interpositio primi decre. Itē ꝯ hoc op. de l. cognitio. §. fi. s̄. de of. eius cui mā. est iuris. Sol. cognitio bene p̄t demandari, sed ipsa missio non.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quilibet magistratus. Dixi post Bar. in d. l. fi. hic alle.

LEX XXVII.

Eius qui. Opp. de l. assumptio. §. fi. s̄. eo. tit. Sol. ꝙ hic dr̄ domicilium subaudi, tantum. Ista est vera: qa etiam domicilium sequitur.

1 *Incolatus ēt probatur, quando quis habet in loco maiorem partem fortunarum suarum.*

1 **§. Si quis negotia.** No. tex. mirabilem † ad probandum qualiter contrahitur incolatus, & etiam quando quis habet in loco maiorem partem fortunarum suarum, vt no. j̄. e. l. de iure. in prin. & ibi dicam.

1 *Originem qualiter contingere possit quòd quis habeat & non domicilium.*

Domicilium duobus modis accipi potest.

2 *Ciuitas capta ab alia ciuitate, non perdit iura ciuilitatis: secus si capiatur ab hostibus populi Romani, & sic capiatur cum toto territorio.*

3 *Ciuilitas alicuius ciuitatis perdit̄, qñ ciuitas cū toto territorio chasmate piit.*

4 *Ciuitas perditur quando passa est aratrum, vel quando ciues omnes de ciuitate cum toto territorio recesserunt, & iuerunt ad alium locum.*

Ciuitas Calij fuit destructa, & reposita in alio loco eiusdem territorij.

5 *Ciuilitas alicuius loci perditur per priuilegium, & per pœnam.*

Ciuitates Tusciæ priuatæ fuerūt ꝑ Hēricū Imperatorē priuilegio, & ciuilitate.

§. Celsus. Vr̄ hic tex ꝙ quis ñ possit esse sine domicilio. Nā saltē hēt domicilium rōne originis, q̄ mutari nō p̄t, vt s̄. eo. l. assumptio. in prin. & C. eo. de munici. & ori. li. x. l. origine. Sol. Dñt qdā, aliud est hr̄e domiciliū, aliud originē, quod gl. nō placet, ꝙ dicit, ꝙ q̄ hēt originē, hēt & domicilium. Vñ ēt infantes statim cū nascūt, hñt domicilium, vt s̄. eo. l. assumptio. in fi. & l. filij. j. rñ. s̄. eo. Cōtra hoc dcm̄ vr̄ j̄. de ver. sig. l. ꝓuinciales. So. domicilium p̄t accipi duob. mod. Vno mō ꝓ habitatione, & tunc licèt qs sortiat̄ originē, p̄t tñ ñ sortiri domicilium, hoc est habitationē nō hr̄e. Alio mō p̄t assumi domicilium ꝓ quodā iure gaudiendi & munera subeundi, & isto mō verū dicit gl. ꝙ q̄ hēt originē, hēt domicilium, & s̄m hoc remanet ꝯrium, qa nullus vr̄, q nō
1 hēat domiciliū rōne originis. d̄t gl. hoc † p̄t ꝯtingere, qa terra vñ o-
a riūd⁹ ē, chasmate piit, av̄l ē capta, vt Troia, vt l. cū loca. s̄. d̄ relig. v̄l passa ē aratrū vt l. si vs⁹fruct⁹. s̄. qb. mo. vsusfr. amit. v̄l oēs recesserūt, & sic fcā ē ī habitabilis l. 3. ī pri. s̄. d̄ colle. illicit. v̄l ꝑ priuilegiū
2 desinit esse ciuis, vt s̄. eo. l. filij. §. senatores. Ita dicit gl. Sed ī eo † qd̄ gl. dicit de ciuitate capta, intellige si est capta ab hostib. populi Romani, vel à Saracenis: qa tunc ꝑdit oē bñficium ciuilitatis illius ciuitatis. Secus si vna ciuitas capiat̄ ab alia, vt l. si qs ingenuā. §. fi. s̄. de capti. & qd̄ no in l. hostes. eo. tit. Item intellige qñ ciuitas capta est cum toto territorio. Si. n. aliqui partē ciuitatis, vel territorij retinerēt, in eo retinerent ius ciuilitatis. arg. C. de iur. emph. l. j. & s̄. de acq. po. l. qd̄ meo. §. fi. ius. n. ciuitatis, non est proprium ciuitatis, sed totius territorij, vt j̄. eo. l. ꝙ ex vico, & de verb. sig. l. pupillus. §. territorium. † Itē, qd̄ dicit de ciuitate, quæ chasmate perijt, eod. modo intelligo, qd̄ perijt ciuitas cum territorio. † Item qd̄ d̄t de ciuitate, quæ passa est aratrum, vel qñ oēs recesserunt, intelligo. s. de ciuitate, & territorio. si. n. recesserunt de vno loco, & iuerunt ad alium locum eiusdem territorij, eadem ciuilitas dr̄, & eadē ciuitas ꝑea, q̄ dicta sunt s̄. qa ciuitas respicit vniformiter totum territorium. Istud contigit in Marchia, in ciuitate Calij, q̄ fuit destructa in vno loco, & reposita in alio eiusdem territorij. Pro hoc facit s̄. de aqua quot. l. hoc iure. §. si aquam. Sed si recesserunt de vno loco, & postea transtulerūt se in locum alterius territorij tunc illa ciuitas esse desinit, & ita loquitur hic gl. Pro hoc facit qd̄ no. ꝑ Inn. extra de ver. si. c. Abbate. in fi. Vltimò dicit gl. hic, in ver.
5 domicilio. † ꝙ ꝑ priuilegium esse desinit, eodē modo dico, si per penā. Nā puto, ꝙ si aliqua ciuitas ꝑ sn̄iā Principis sit priuata omni iurisdictione, & ciuilitate, ꝙ ipso iure perdit̄: sicut dicimus in priuato condemnato, vt l. quod ad statum. & l qui vltimo. s̄. de pœnis. & ideo dico, quod ciuitates Tusciæ, quæ fuerunt condemnatæ per Imperatorem Henricum, & priuatæ beneficio & priuilegio, & ciuilitate, passæ fuerunt tunc capitis diminutionem, & amiserunt tunc vsumfructum, si quem habebant, & ciues illarum ciuitatum desierunt esse ciues, licèt ꝑ potentiam illarum ciuitatū fieri ñ possit executio, & dñr vagabundi, & possunt vbique conueniri. Dic vt no. s̄. de dam. infe. l. 3. §. ꝑtor. vers. ꝙ si nec habitationem, vbi est glossella contraria huic gl. & illam approbat Richar. licet alij voluerint seruare contrarium.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Chasmate perijt. Quomodo quis possit perdere domiciliū & ciuitatē adde, quòd bannitus ad sui incommodum non perdit domiciliū. l. ad cognitionē. s̄. ex quib. cau. in po. ea. & l. Papinianus exuli. de mi. & no. in l. adulter. in prin. s̄. de adult. Tu vide Bar. in l. fi. s̄. d̄ le. in q. Bono. in 2. q & quæ dixi post Bar. in l. fi. is, q. reus. s̄. de pub. iud. & quod no. bar. in l. damni. ff. de dam. infec.

§. Domicilium. Hunc §. examina. vt in gl.

LEX XXVIII.

1 *Prorogatio iurisdictionis in magistratum non potest fieri, nisi in eadem specie.*

Inter conuenientes. Quæro, vtrum magistratus possit prorogare iurisdictionē vt possit cognoscere d̄ causis meri, & misti imperij? Rñ. ñ. Nā
1 prorogatio † d̄et fieri in his, q̄ sunt eiusdem sp̄ei. vñ si hēt iurisdōnē ī causis pecuniariis vsq; ad certam q̄titatē, ī causis pecuniariis
a poterit ꝓrogari, añ ī causis meri, & misti imperij, q̄ sūt alterius iurisdōnis: s₃ si hēt iurisdōnē ī causis misti ī perij, tūc in causis misti ī perij poterit fieri ꝓrogatio. Et idē puto ī eo, ꝙ hēt iurisdōnē meri imperij, vt possit fieri prorogatio ī causis meri ī perij, qd̄ dic vt ī l. j. & 2. s̄. de iudiciis. & ꝑ Doctores in l. si q ex ꝯsensu. C. d̄ epi. aud.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Poterit prorogari. Adde bal. in l. testamētum. C. de test. & Bal. in l. j. s̄. de iud. & bal. in l. cum Papinianus. aliqui hñt in l. nemo, in ver. sed op. contra. & ad de bal. in l. repetita. C. de epis. & cler. & in l. certa ratione C. quando prouo. & Moder. in d. l. j. s̄. de iud.

LEX XXIX.

Incola ex his. Nota istam legem Opp. de l. assumptio, s̄. eo. dic vt ibi dixi.

LEX XXX.

a **Qui ex vico.** a Hanc legem dimitto nunc legam eam alias.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Qui ex vico. An autem recognito vico videatur recognitū territorium loci, vide Old. cons. 121. etiam vide ad hanc l. Barb. cons. 4. vol. 1.

LEX XXXI.

Nihil est. Dic de hoc, vt videbitis ĩ.eodem, l.de iure, in prĩ.

LEX XXXIII.

1 *Roma cur dicitur communis patria.*

Roma. Quæro, ad quid dicatur communis patria Roma?
1 Rñ.†quia quilibet põt ibi ꝯueniri, vt gl.dicit prætere-
rea quilibet de Imperio Romano est ibi ciuis, vt no.C.de incol.l.
ciues, lib.x.& l.hostes.s̃.de capti.qđ dic, vt s̃.eo.l.j.

LEX XXXIIII.

1 *Incolatui quis renunciare non potest post quam collecta est imposita: sed quantum ad munera mere personalia sic.& nu.2.*
3 *Allibrari qui fecit se & æstimari in loco, quando possit recedere.*
4 *Incola non tenetur ad collectam pro debito contracto in communitate antequã ibi contraheret incolatum.*
Incola quando videatur destinatus munerib.iam contracto debito, vel iam renũciato consulib.
5 *Municeps qui post collectam impositam est effectus conuersus alicuius monasterij, an teneatur ad collectam, quòd sic.*
6 *Trãsiẽs de vna villa ad aliã; tenetur ad collectas in prima villa, de qua recessit*

a Incola iam. aIsta est bona lex, & multum no.†Postq̃ ẽ iã
imposita collecta, nõ p̃t q̃s renũciare incola
tui, nisi soluat.h.d.Quæro qualr dicat̃ q̃s munerib.destinatus.Di
cit gl.p impositionẽ, vt q̃a erat iã imposita collecta.Nã & ante p̃t
2 libere recedere, vt l.nihil.s̃.e.¶†Quæro qđ si fecerit se allibrari,
& æstimari in loco, an possit inde recedere? Et vr̃ ꝙ ñ, vt dicit gl.
in l.fi.ĩ prin.C.de peræquatorib.li.xj.Sed certè gl.dẽt dicere, de cẽ
sib.& cẽsitori.& peræquatorib.istud qđ đt gl.est verũ in illis one-
b rib.q̃ iũgũt̃ psonæ p reb.q̃ assignãt̃ in æstimo.bNã ñ p̃t renũciare
c nisi forte illas res vẽderet, & faceret c alteri idoneo ad soluẽdum
collectas poni in æstimo, arg.l.2.& auth.ibi positæ.C.sine censu,
3 vel reli.Quãtũ† vero ad munera mere psonalia p̃t incolatui re-
nũciare, qñ vult.l.nihil.s̃.eo.Et hoc vr̃ velle gl.ĩ.eo.d.l.de iure.in
4 prin.¶†Quærit gl.d qđ si erat iam ꝯctum debitũ, vel denũciatum
d ꝯsulib.illius terræ, an p hoc videatur incola munerib. destinatus?
Gl.dicit in prin.qñ debitũ erat ꝯctũ, vr̃ destinatus oneri b.hoc est
collectis, q̃ imponũt̃ p illo debito. Sicut.n.partẽ rerũ suarũ reci-
pit, ita & onus p pte sua subibit, vt l.j.in fin.s̃.de colleg.illici.Ita đt
gl.hic.An ille q̃ redit, dẽat hr̃e ptẽ rerũ, q̃ erãt in cõitate, dicã in
l.j.s̃.de colle.illicit.tñ quãtũ ad propositũ, puto gl.dicere veritatẽ
sufficit.n.qđ cã, pp q̃ collecta imponit̃, habuerit originem eo tpe,
quo ille erat in illa cõitate siue societate, vt l.si vnus ex sociis, in
prin.s̃.pro socio.puto tñ ꝙ si debitũ erat ꝯctũ in cõitate, antequã
ille ibi ꝯheret incolatũ, ñ tenet̃ soluere collectã, q̃ imponeret̃ p
illo debito.Et ita t3 Dy.& alle.C.de decurionib.l.prouidendum.
lib.x.Ego allego.C.vt nullus ex vic.p vica.alie.debi.tene.l.j.lib.
xj.¶Circa fm, qñ denũciatũ erat ꝯsulib.illius terræ, qđ fit qñ ciui
tas maior imponit collectam, & denunciat consulib. comitatus,
vt eã soluãt, tũc đt gl.idẽ, ꝙ vr̃ destinatus, & ñ p̃t recedere nisi sol-
e uat: q̃a ei imposita vr̃, ar.s̃.e.l.municeps.¶Itẽ q̃ro, e qđ si† aliquis
5 municeps post collectã impositã fiat ꝯuersus alicuius manasterij
Vr̃ ꝙ ñ sit idẽ, ĩmo sit liber ab oĩb.onerib.q̃a periit psona, & eius
res, ar.s̃.pro socio.l.verum.§.fi.Eꝯ vr̃ ꝙ sit idẽ, & ꝙ possit monaste
riũ ꝯueniri reuocatoria, vt s̃.q̃ in frau.cre.l.oẽs.§.Lucius.gl.non
determinat.Dy.t3 istud vltimũ.Quidã vero dñt ꝯrium, quasi in
ꝯuerso nõ p̃sumat̃ fraus, sicut nec in moriẽte, vt l.ex hoc edicto.
§.sed hr̃dem.s̃.de ali.iud.mu.cau.fac.Puto Dy.verum dicere, quia
ẽt in conuerso p̃sumitur fraus, vt l.qui sub prætextu.C.de sacrosa.
ecc.Nec ob.d.l.ex hoc edicto.§.sed hr̃dem.quia ibi loq̃tur in mo-
6 riente, in quo nulla p̃sumit̃ fraus.Et p̃dicta† tene menti propter
eos, qui quotidie recedunt de vna villa, & transferunt se in aliam
villam, vel efficiuntur conuersi.

ADDITIONES.

a Ale.¶Incola.Vide Bar.in proposito huius legis, in l.2.ĩ.de ver.sig.aliter p bar. in l.si finita.§.ex hoc edicto.s̃.de dã.inf.& hoc p collecta, & onerib. qđ aũt de exẽptis ab his, vide dcm̃ Ang.in l.j.§.si q̃s tutor.s̃.qñ appel. vbi per Mod.

b Alex.¶In æstimo.No.ꝙ si fecisti res tuas describi in æstimo, nisi alteri idoneo faceres ipsas assignari, æstimum non sufficeret, si alio te transferres. Et ita no.sequitur Bal.in auth.sed & periculum. C.sine censu vel reliq.Ro.idem in l.si publicanus.& adde quod no.Spe.in ti.de cle.coniug.§.j.ver.ad huius. Et adde qđ no.Rom.in l.is cũ quo.in prin.s̃.de aqua plu.arc.

Ale.¶Et faceret.No.ad liberationem rei, de qua quis debet soluere gabellam & si contingeret rem alienatã esse in æstimo, deberet tm̃ vna collecta solui, ñ duæ, sicut pro vno contractu nõ debẽt solui duæ gabellæ, vt no.gl.in l.honorem sustinenti.ĩ.de mune.& hono.& emptore non soluente tenebitur venditor pro futuro, ex quo res est in suo æstimo scripta, arg.gl.in l. inter debitorem.ff.de pac.adde glos.in l.j.C.de mul.& in quo loco.& in l.j. de impon.luc. descr.lib.xj.& firmat Bal.in l.j.s̃.qđ cuiusque vniuersi.no.in 2.q. Quid si non est adscripta in æstimo emptoris, vide Bal.in l.si negotium.C.de neg.gest.

d Ale.¶Quærit gl.Et per id quod dicitur in hoc versi.dic, quòd si contingeret aliquos tempore collectæ esse de vniuersitate, sed non fuisse tempore contractæ obligationis propter quam imponitur collecta, ꝙ tũc non teneantur l.prouidendum.hic alle.vbi Bar.& Spec.in ti.de censi.§.j.versi.quid si aliquis rusticus.& Bal.in l.j.quod cuiusque vniuer.nom.in 2.q.firmant hoc, nisi contingeret istum de nouo venientem succedere in locum alicuius de vniuersitate, puta, quia res illius emisset, quia tunc tenerentur ad onera p̃terita, & futura.l.murileguli.C.de muril.li.xj.Bñ facit quod hr̃ in l.apud Iulianum.§.si hr̃s.de leg.j.in d.l.cum possessor.ĩ.de cen.Si aũt forent aliqui de vniuersitate tempore contractæ obligationis, & tempore collectæ, recessus non liberat recedentes à collectis rõne præcedentis obligationis & quod dr̃ in glo.hic, sequitur Spe.in d.§.j.ver.quid si rusticus.& bald.in d.l.j.in 4.q.Ad quod vide quod tetigit Bal.in l.fi.C.de cen.& censitor.li.x.& Io.An.in d §.j.in addi. Et quid si bona tempore statuti collectantis pro censu sunt laicorum, postea, transferuntur ad ecclesiam? Dic quòd transeunt cum onere, quo tenebantur, c.j.de immun.eccles.17.q.j.c.iustas.c.j.de immu.eccl.in 6.l.3.C.de exacto. trib.c.si damuum.xj.q.j.23.q.5.c.si tributum.facit l.omnes.C.sine censu, vel reli.De quo per Arch.& Io.An.in c.j.de immun.eccl.lib.6.& bald.in l.rescripto.in §.sciendum.de mun.& hono.& Bal.in l.placet.C.de sacrosan.ecc.& in l.neminem.eo.ti.& auth.item nulla communitas.C.de episc.& cle. Quid de eo, qui emit possessionem ab eo, qui nunquam soluit collectas, an prosit emptori, vide Io.An.in Spe.de censi.§.nunc dicendum.& Bar.in l.licitatio.in fi. s̃.de pub.& Spe.in ti.de immu.ecc.in fi.

e Ale.¶Item quęro.Adde quæ dixi post bar.in l.is cum quo.s̃.de aqua plu.arc. Facit quod no.Bart.in l.4 §.ait prætor.s̃.de re iudi.& in l.quidam.& l.qui de relicta.C.de decu.li.x.& glos.in auth.de man.princ.§.sed etiam suspicientes. Quid si collecta imposita est rebus forensis, qui effectus est ciuis, vel ecõtra. an teneatur, vide Bal.in l.pe.in fi.C.de fideicom.& vide Spe.in ti.de censi.§.j.

LEX XXXVI.

1 *Exercens actum alteri mandatum sub certo salario, salarium petere potest actione præscriptis verbis.& nu.2.*
3 *Literas nõ restituẽs ei, cui mãdatũ restituendi susceperat, incidit in crimẽ falsi*
4 *Abradens nomen alterius, & opponens suum, committit crimen falsi.*
5 *Tutor, qui fecit sibi relinqui in testamento illud, quod testator erat pupillo relictus, tenetur pupillo ad duplum, & idem in quolibet alio.*

a Titio. aQui exercet† actum alteri mandatum sub certo sa-
1 lario salarium petere potest.h.d.Notabilis est lex ista.
Et formantur hic tres q̃ões, & solum rñdetur ad primam, vt vi-
des.Ad istam l.op.ex dolo suo nemo debet consequi actionem, l.
itaq; fullo.s̃.de fur.Gl.rñd.ꝙ non lucratur, quia illud viaticum te-
netur restituere illi Titio, cui in veritate mittebat̃, qđ an sit verũ
ĩ.dicam.Sed ista sol.non est bona: quia contrarium dicit, ꝙ quis
ex sua improbitate non debet consequi actionem: sed hic conse
quitur, sed non in effectu, secundum gl.Dic ergo, ꝙ iste non con
sequitur ex sua improbitate actionem. Nam in eo, ex quo oritur
actio non delinquit, sed in alio sic, vt ĩ.ostendam, & dixi in l. ita-
que fullo.¶Et pro huius declaratione est videndum qua actione
ipse petat viaticum suum.Dñt quidam, ꝙ petet actione ex loca-
to contracto per illas literas.est enim contractus, qui epistola cõ
trahitur.l.consensu.s̃.de actio.& obl.Nec ob.si dicis, ista epistola
non fuit destinata Lucio, sed alteri.s.Titio: quia debes intelligere,
ꝙ ibi nomen proprium non fuit expressum, tanquam significa-
tiuum certæ personæ: sed magis exprimebatur vt significaret eũ,
qui illud officium impleret, arg.s̃.de verb.obl.l.eum qui ita.§.te,
& Titium.& s̃.de pac.l.tale pactum.§.fin. Facit l.cum post.§.j.s̃.de
admi.tut.Et hoc videtur tenere Iac.de Are.quod non placet. Nã
dicitur hic in tex.collusione facta.Sed si prædicta solutio esset ve
ra nulla fuisset collusio.Præterea hic mandabatur certæ personæ
certum officium, ergo videtur electa eius industria.l.inter artifi-
2 ces.s̃.de solu. Dicendum† est ergo, quòd hic petatur salarium a-
ctione præscriptis verbis, seu in factum.Cum.n.alteri mãdaret̃ il-
lud officium constituto certo salario, ęquum est huic implenti ꝙ
tale salarium detur, quod est notandum: quia sic de facto põt cõ-
tingere.Facit ad hoc C.de re.permu.l.j.facit etiam C.locati.l.exce
pto.& quod ibi no.de agri.& censi.l.dñi p̃diorum.li.xj. & qđ ibi
no.Et fm hoc apparet, quòd iste non deliquit in illo actu, ex quo
actio oritur, s.in porrigendo decretum principi, sed deliquit in a-
lio, s.in colludendo.¶Secundò oppo. & vr̃ ꝙ Titius prius possit
petere salarium, vt s̃.de neg.ge.l.si pupilli.§.si q̃s pecuniam.Sol.
Aut quis recipit pecuniam pro sorte simpliciter, & habet locum
lex contraria.Aut recipit pecuniam perferendã alicui rõne one
ris subeundi, & tũc nõ põt petere pecuniam nisi onus subeat, vt
hic, & argumen.s̃.de alimen.& cib.lega.l.liberis.§.ab hæredibus

¶Item

ADDITIO.

a Alex.¶Titio.Ad istam legem vide omnino Bal.in c.ex parte decani.col.2.ad fi.de resc.No.in hac l.ꝙ hic est tex.quòd ex falso officio quis consequitur salarium.& est sing.casus secundum bal.in l.non dubium.C.de legib.& ibi etiã vide Bar.in ver.opp.de l.Titio.ff.ad municip.in gloss.mag.iuxta principium. Quid autem de creditore, an teneatur ponere rem pignoratam ad suum æstimum? bald.dicit quòd non in l.cum notissimi, in 4.col.C.de præscrip.30. vel.40.anno.Et quid si collecta imposita est, vel æstimum est factum cum hoc quod debeat solui singulo anno tantum, & postea bona decrescunt, vide Guliel & alios in l.id quod s̃.de const.pec.& adde ad materiam bar.in l.j.§.si co hæredem meum.s̃.ad l.Fal.& adde quod Bal.in cons.factum tale est, quidam laicus, dixit, quòd si clericus successit laico, cogitur ad collectas impositas præteritas soluendas, non ad imponendas, per no.hic, & in l.fi.§.ad huiusmodi de mun.& ho.& in l.falsa.§.sed & si.s̃.de cond.& demon.& vide s̃ dicta, & adde quæ dix.post Imo.in l.apud Iulianum.§.si hæres, de leg.j.circa istam gl.

¶Item oppo.& vt ꝙ Titius possit petere pecuniam, cum per eum
non steterit quo minus impleret officium. l. ab administratio. C.
de leg. Solut. Aliud in vltimis voluntatib. vt ibi. aliud in ꝯtibus,
vt hic. quod plene dic, vt in l. si vno, §. item cum quidam. ſ. loc. sci-
licet quando non remanet per eum, quid iuris sit. ¶Venio ad se-
3 cundam † qōnem, & quæro, in qđ delictum incidit is, qui non re
stituit literas ei, cui restituere mandatum susceperat? Ista qō non
soluitur in hoc tex. nec in gloss. Dn̄t quidam, ꝙ incidit in crimen
a stellionatus. Ego puto, ꝙ incidat in crimen falsi: a quia literas alte
ri pandit, & manifestauit, vt l. j. §. is qui deposita. ſ. de fals. & ſ. de pę
4 nis. l. si quis aliud. §. qui viui. & §. sequen. ¶Venio † ad tertiam quæ
b stionem, & quæro in qđ delictum incidit qui abrasit nomen, b al
terius, & posuit nomen suum? Rn̄d. cōmittit crimen falsi. l. 1. §. qui
in rationib. ſ. de fal. Quero, vtrum iste sic abradens teneatur illi Ti
c tio, cui mittebatur? Gl. dicit ꝙ sic, c l. qui nomine. ſ. de fal. Aduer-
te, fateor qđ ei teneatur actione in factum descendente ex crimi-
ne falsi, non vt petat illam pecuniam tanquam salarium, sed vt pe
tat suum interesse, quod potest esse plus, vel minus, d. l. qui nomi-
5 ne. ¶† Vltimò gl. inducit istam l. in argu. ad quæst. si tutor fecit sibi
relinqui in testamento illud, quod testator pupillo volebat relin-
quere, ꝙ non teneatur reddere pupillo. De hoc habes gl. in con-
trarium, ſ. de leg. 2 l. Lucius. §. Sempronia. Dy. soluit, ꝙ tenetur ad
duplum eius, quod pupillo testator relicturus erat. & idem esset in
quolibet alio, vt in auth. vt nul. iu. §. & huc peruenit. & idem tene-
bat d. Old. Tu dic de hoc aliquantulū latius, vt not. per Cy. C. arb.
tute. l. quidquid. vbi gl. tangit istam quæst.

ADDITIONES.

Alc. ¶Crimen falsi. No. ꝙ nō restitués literas cōmittit falsum. Adde quod not.
Bar. in l. 2. C. de fal. & vide no, in l. si quis in graui. §. si tabulis. ad Sillan.
b Ale. ¶Abrasit nomen. Qui abradit nomen alterius, & ponit suum, incidit in
crimen falsi. Et dicit Bal. per istum tex. in rub. de fide instr. ꝙ qui falsat literas
priuatas alterius, punitur.
c Clau. ¶Quòd sic. Et istud etiam tenet Bal. in c. ex parte decani. de rescr.

1 *Pactum de vendendo pignore, nulla notificatione præcedente, valet.*

§. Titius. Si sequentes officiales approbant nomen ꝯctum
à præcedentibus, præcedentes à periculo liberen-
1 tur: secus si non approbauerint. h. d. No. casum, ꝙ valet † pactum a
a de vendendo pignore, nulla notificatione præcedente.

ADDITIO.

a Ale. ¶Valet pactum. Adde gl. & Bal. in l. creditor. 2. C. de dist. pig. & in l. fi. C. de
iur. dom. impe. per Bal. per illum tex. vbi plene, in l. si conuenerit. ſ. de pig. act.
vbi vide Bar. & Pau. de cast.

LEX XXXVI.

1 *Iudex non potest cognoscere de incompetentia, quando ipsi aliquid applicatur.*
2 *Incolatus vt possit mutari, quando nuda voluntate, & quando facto opus sit.*
Forensis, qui in loco habet mercantias, quando possit ibi conueniri.
Incolatum sortitur quis in locis, vbi habet maiorem partem fortunarum suarū.
3 *Cognitio, quando est contentio cum aliqua ciuitate de aliqua vniuersitate, vel de homine singulari, apud quem erit.*

De iure. Istud principium legitur duob. mod. vno modo se
cundum Dy. alio modo secundum Iac. de Are. &
Old. secundum lec. Dy. diuido sic. Primò loquitur, quando ciuitas
vendicabat aliquem in suum ciuem, & intelligas aliquam singula
rem, vel vniuersitatem alicuius villæ. Secundò loquitur, quando
aliquis negat se esse ciuem, vel incolam alicuius ciuitatis. Secun-
da ibi, cum tamen. ¶In text. ibi, præsidum. quibus subest vtraque
ciuitas, quæ ad munera vocat. & hoc secundum Dyn. Sed ſm Iac.
de Are. legitur aliter: quia primò loquitur, quando est contentio
inter duas ciuitates, quæ sunt sub diuersis præsidib. quia tūc vter-
que præses simul cognoscit, vt hic in text. dum dicit præsidum
prouinciarum in plurali. hoc probatur extra de rescri. c. pastora-
lis. & c. cum contingat. Secundò loquitur, quando est contentio
inter priuatum, & Remp. & hoc ſm Iac. de Are. & Oldr. Credo, ꝙ
vtraq; lec. sit bona. ¶Opp. ꝙ nemo debeat esse iudex in causa pro
pria, vt C. ne quis in sua cau. l. 1. Sol. dicit glo. hic ad præsidem nul-
lum pecuniarium commodum pertinet, & ideo si ad eum specta-
ret commodum: quia deberet habere commodū, ipse super hoc
1 cognoscere non posset. Vide gl. super verbo, prouinciæ, † Ex hac
a mirabili gl. no. a ꝙ qn̄ iudici applicatur decimum, ꝙ ipse non po-
test cognoscere, an ipse sit iudex competens, sed debebit cogno
scere alius. & sic debet determinari l. si quis ex aliena. ſ. de iu. & qđ
2 no. in l. 2. ſ. si quis in ius voc. non ierit. ¶Secundò † opp. ꝙ super
incolatu non possit esse contentio, cum possit mutari libera vo-
luntate, vt ſ. eod. l. nihil. Solut. Dicit gloss. Quidam est incolatus,
qui constituitur sola voluntate, & ille potest nuda voluntate mu-
tari. Quidam incolatus cōstituitur ideo, quia habet maiorem par-
tem fortunarum suarum. l. ciuis. C. de incolis. & no. in l. hæres ab-
sens. ſ. de iudi. Et hoc casu non potest mutari nuda voluntate, sed
opus est facto, vt l. domicilium. ſ. eo. qđ not. quia per hoc vidi se-
mel quendam forensem conuentum pro quibusdam mercātijs,
quas habebat in ciuitate: opponebat, ꝙ non debebat ibi conue-
niri, cum ibi non sortiebatur forum. Rn̄debat quidam solenis ad-
uocatus, immo sortitur: quia hic habet maiorem partem fortu-
narum suarum. Constat enim, ꝙ hic habet istas mercantias: nec
constat, quòd alibi habeat alias, seu aliud domicilium: ergo est
incola & fortè non malè dicebat, nisi probaretur alibi habere
aliud: vel nisi probaret, ꝙ illas mercantias habebat tanquam tran
siens, non tanquam ibi requiescens. arg. l. eius. §. Celsus. ſ. eo. Vbi
solue, ꝙ hic dicitur de iure incolarū, i. ciuium: ponitur enim quan
doq; impropriè, vt ȷ. eod. l. Imperatores. §. item rescripserunt. mu-
3 lierem. & ibi dicam. ¶† Quæro, quādo est contentio cum aliqua
ciuitate, apud quem debeat agitari causa? Respondeo, Aut est con
tentio inter duas ciuitates, quæ vendicant tertium singularem
hominem, vel vniuersitatem, aut inter illum qui vendicatur, & vē
dicantem. Primo casu, Aut vtraque ciuitas subest eidem præsidi,
& ille erit iudex, vt hic no. in prima gloss. Aut subsunt sub diuersis
præsidibus, & tunc aut vna ciuitas est in possessione, alia non: aut
neutra possidet. Primo casu, est iudex pręses illius ciuitatis quę
possidet, quę sustinet locum rei, l. 2. C. vbi in rē actio. Si vero neu-
tra possidet, tunc vterque pręses simul cognoscet, vt hic, in prin.
& extra, de rescri. c. pastoralis. & c. cum contingat. Si vero est con
tentio inter ciuitatem, & eum qui dicitur ciuis, tunc aut ille negat
se ciuem, & agit coram pręside, cui subest ciuitas, cuius negat se
ciuem, vt hic. 2. respon. Aut ciuitas eum vendicat, & tunc aut erat
in quasi possessione illius incolatus, & tunc erit iudex pręses illius
ciuitatis, quę vendicat, vt C. vbi quis de curiali, vel coha. l. j. & qua
si per totum titu. Si vero non est in quasi possessione, tunc vendi-
cabit eum coram pręside illo, cui subesse se dicit: quia actor sequi
tur forum rei. l. iuris ordinem. C. de iurisdict. omn. iud. Si vero du
bitatur vtrum sit in quasi possessione, vel non, cognoscetur sum-
matim coram iudice, sub quo nunc est, & sic remittetur, vt C. vbi
causa status. l. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶Mirabili gl. no. ad intellectum huius gl. aduerte, quia Bar. in l. quidam cōsulebant.
ſ. de re iud. & in l. si quis ex aliena. ſ. de iud. sequitur istam gl. fin. & in l. 2. ſ. si quis in ius
vo. videtur etiam idem tenere, tn̄ concludit consuetudinem seruandam, Et iō dic, ꝙ in
practica seruatur contra istam gl. & hoc tenet Rof. in bellis per rationes suas, & Iaco. &
Per. quos oēs refert Bar. in d. l. 2. & facit qđ habetur in c. super literis. de rescr. & in l. 1. &
2. C. de sport. coniuncta d. l. si quis ex alie. & in c. statutum. de resc. in 6. & in cle. quia sæ-
pe. de elc. Et no. Doc. in l. quidam. & per hoc dicunt Doc. maxime in d. l. 2. ꝙ qn̄ est con
tentio inter dominum & vasallum, certe hoc casu, quia ipse dominus videtur certare de
proprio cōmodo, non poterit cognoscere de causa. c. cæterum, de iud. & ibi per Imol. &
ideo tunc pares curiæ debebunt de causa cognoscere. ca. j. de quæstio. feud. apud pares
term. c. j. an apud iu. vel curi. de feu. termi. & c. imperialem. §. pen. de prohi. feu. alie. per
Fed. vbi latissimè per Bal. Et hoc fortè verum, qn̄ dn̄s feudi cognosceret superiorē, sed
si non cognosceret, tunc ipse idem posset iudicare. l. proxime. ſ. de his quæ in test. del.
Ad qđ vide qđ no. in l. j. & qđ ibi dixi, C. ne quis in sua causa. & adde qđ Bal. in d. c. j. an
apud iud. vel curi. dicit, ꝙ dum gl. ista vult iudicem repelli non solum ꝑꝑ ipsius interes-
se totale, sed etiam propter interesse particulare bursale ipsius, dixit caue, quia ibi lo-
quitur quando est de iurisdictione, sed quando est certum, non repellitur ordinarius ꝓ
pter commoda vel incommoda contractus, vel delicti, vt ſ. de iur. om. iu. l. qui iurisdi-
ctioni. Sed quando est dubium de iurisdictione, non potest in casu dubij pronunciare se
iudicē. & ita intelligitur hic, qđ no. per gl. secundum Bal. & vide gl. no. in d. c. statutum.
§. sancimus. quæ incipit, pro aduocatis. de rescr. in 6. Et omnino in materia huius gl. vi-
de no. Inn. in c. verum. de fo. comp Adde omnino Bal. in c. j. apud quē, vel quos. in feud.
Et ibi etiam per eum, nūquid ea quæ tangunt beneficium principis possint per alium,
q̄ per principem expediri. De quo in c. cū venissent. de iud. in nouella. Et hanc gl. sequit
d. Ant. in c. cęterum. sed Imo. ibi dicit, ꝙ hæc gl. singu. non est sine dubio, saltem quando
paruum esset commodum sportularum, cum illud veniat in consequentiam: & sic non
debet extendi, ar. l. j. ſ. de auto. tut. & præsertim, quia ꝑꝑ commodū non præsumūtur in-
duci ad iudicandum contra ius, c. & si quæstiones. de simo. Et adde ꝙ d. Flo. in c. pasto-
ralis. de rescr. in prin. tenet hanc glo. licèt Imo. in l. quidam consulebant. de re iud. eam
reprobet, per §. ne autem. in auth. de iud. sed d. An. in c. super literis. de resc. dicit ad istam
gl. ꝙ multum debet cōsiderari q̄titas sportularū, an esset valdè magna, an vero parua:
& etiam iudex, an esset talis persona, quæ verisimiliter non moueretur propter tale cō
modum. d. c. statutum. de resc. in 6. sequitur Imo. in d. l. quidam. & vide omnino Bal. in l.
3. ſ. si quis in ius voc. non ierit. ibi per Bar. & illud tene. & contra istam gl. tenet Io. And.
in addi. Spe. in titu. de accus. §. j. ver. item generaliter. Potes dicere, ꝙ si qō vertitur inter
partes simul cōcordes ex parte vna, & iudicem ex alia, opinio seruetur gl. & hoc etiam
sentit glo. no. in c. statutum. in ver. copiam. de rescr. in 6. secus si inter partes tantum, &
Imo. in d. l. quidam. & ibi Bal. Item limita nisi expresse videretur iudex suspectus in hoc
artic. seu incidenti, vt patet ex notatis per Imo. in d. l. quidam. Ang & Bal. ibi, & idē sen-
tit gl. in l. 2. & ibi sequitur Bar. ſ. si quis in ius voc. non ierit. & ibi Pau. de Ca. & Ang. in
l. j. C. ne quis in sua causa. & vide qđ no Bar. in l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtil.
pub. & in l. 2. ſ. si quis in ius voc. non ierit.

§. Libertos. Not. libertos in duobus locis subire onera, s.
in loco originis patroni, & in loco domicilij
eorum. Adde tertium, s. in loco domicilij patroni, vt l. assumptio.
in fi. ſ. eo. & l. filij libertorum. in prin.

1 *Matrimonium non legitimum quo ad duo habetur pro legitimo.*

§. Mulieres. a Quero, vtrum matrimonium non legiti-
mum habeatur pro legitimo † quo ad quid?
Glo. hic dicit, ꝙ quo ad duo, s. quia committitur adulterium. Item
quia patri ius occidendi datur, quod forte non est verū, vt dixi in
l. marito. §. fi. ſ. de adul.

ADDITIO.

a Clau. Mulieres. Hunc §. limita, vt per Bal. in l. cū quædā puella. ſ. de iu. om. iud.
quem ibi sequitur Alex. & ante eos bar. in l. fi. §. item rescripserunt. ȷ. eod.

LEX XXXVIII.

1 *In iuramento intelligitur excepta autoritas superioris.*

Impera.

a Imperatores. a Not. ꝙ † in iuramento intelligitur excepta authoritas superioris. Non enim valet
1 iuramentum, quo quis iurat non facere, quod superiores praecipiunt.

ADDITIO.

a Alex. Imperatores. In iuramento intelligitur excepta persona superioris, & eius authoritas. Et nota, ꝙ in hoc authoritas patris vel episcopi dicitur superioris, vt innuit in pulchra quaestione Fede. de Senis in c. cum contingat. de iureiur. & late Io. And. in regu. in malis. de regul. lib. 6.

§. Item rescripserunt. Hic videtur, ꝙ prius conueniantur principales, quã fideiussores. Contra in l. iure nostro. C. de fideiussorib. dicit gl. subaudi, maxime. Tu dic, hic speciale, vt l. 4. §. fi. & ibi no. ῑ. de admi. rerum ad ciuit. pertin.

1 *Mulier desponsata per verba de praesenti, licèt non traducta, mutat domicilium.*
2 *Concubina non mutat domicilium, nisi quãdo se transfert cum maiori parte fortunarum suarum, vel habitationem constituit.*
3 *Vxor efficitur ciuis illius ciuitatis, vnde est vir.*
4 *Mulier alibi nupta, desinit esse ciuis illius ciuitatis, vnde originem habuit.*
5 *Statutum quòd forenses non possint emere in loco, an comprehendat mulierem de illo loco oriundam, alibi nuptam.*
6 *Comitatensis nupta ciui, non efficitur ciuis, nec ciuis nupta comitatensi non efficitur comitatensis.*
7 *Filij quando sequantur conditionem patris, & quando conditionem matris.*

§. Item rescripserunt mulierem. ¶Dicitur hic quandiu nupta est. quaero, quid de vidua? Respondeo, idem quandiu
1 est vidua, vt s. eo. l. filium §. vidua. ¶† Quaero, quid de desponsata? Respondeo, si est desponsata per verba de futuro, non mutat domiciliũ, secus si per verba de praesenti nondum tñ traducta, vt s. eo. l. ea, quae desponsata, & ibi gl. ¶† Tertiò quaero. quid de concu
2 bina? Rñdeo, non mutat domicilium, sicut nec mulier, quae illegitimè nupserit, vt s. eod. l. proxi. in fi. quod dico, non mutat. s. propter amasium, sed possibile est, ꝙ mutaret. scil. cet ex proprio animo, vt quia ibi transferret maiorem partem fortunarum suarum,
3 vel sedem ibi collocaret. ¶† Quaero, vtrum vxor efficiatur ciuis illius ciuitatis vnde est vir, an fiat solum incola. Tex. hic videtur dicere eam incolam: nec scio legem dicentem, ꝙ efficiatur ciuis. Gl. tñ in l. ciues. C. de incolis. lib. x. dicit ipsam effici ciuem, similiter in l. origine. C. de muni. & orig. li. x. Et qd hic dicit, incolã, impropriè loquitur. quod satis puto verum, arg. eius quod diximus de filio
4 adoptato. s. eo. l. j. in prin. & quia efficitur vna caro cum viro. † Vl
a terius quaero, a an desinat esse ciuis illius ciuitatis vnde originem habuit mulier, alibi nupta? Videtur ꝙ non: quia origo mutari non potest, vt l. assumptio. in prin. s. eo. tit. Contrarium determinat gl. C. e. l. origine. qđ vr̃ probari per l. cum quaedam puella. s. de iu. om. iud. & C. de mulier. & in quo loco. l. j. li. x. si. n. ĩ loco originis p̃t conueniri ad aliqua iura personalia vel vocari ad honores, vel trahi ad
b cãs, vr̃ ꝙ ciuis illius ciuitatis non remaneat. Non obstat, b l. assumptio, in prin. s. eo. qa hic est casus specialis sm gl. Ex hoc inducebã
5 † alio anno in quadam qõne. Statuto ciuitatis continetur, quòd forensis non possit emere in eius territorio, quaeritur vtrum mulier de illa ciuitate oriunda, alibi nupta, possit ibi emere, quid dicimus? Breuiter possumus sic dicere, ꝙ originem mutat quantum ad omnia, per quae persona mulieris possit attrahi & separari à ser uitijs viri, & ideo non potest ibi vocari, vel trahi ad honores, vel munera, vel ad iudicia, vt dictum est. & ita loquuntur iura s. alleg. quo ad alia non mutat originem, ar. d. l. assumptio. Sicut dicimus in simili in liberta nupta voluntate patroni: quia remanet liberta, non tñ quo ad operas: & sic ibi posset emere. qđ est aequius. Et si quis eam occideret, punitetur tanq̃ occidens ciuem. & credo ꝙ
6 gaudeat alijs priuilegijs ciuium. ¶† Quaero, quid de comitatensi nupta ciui, an efficietur ciuis? Videte, ista qõ est vtilis. Finaliter, vt dixi vobis s. eo. l. j. ista qualitas comitatensis, est quaedam adiectio, per quam denotatur nexus ad maiora onera, non autem est significatiua domicilij, vel incolatus, cum omnes ciues, & comitaten-
c ses vnum habeant domicilium, l. qui ex vico. s. eo. & ideo puto, c ꝙ comitatensis non efficiatur ciuis, & ꝙ ciuis nupta comitatensi, non efficiatur comitatensis, vt C. de agr. & censi. l. ne diutius. & l. difinimus. l. b. xj. vbi est expressum, vt statim dicam. Sed cõtra hoc
7 facit multum C. de seruis fug. l. fi. & quod ibi not. ¶† Quaero, cum
d vxor d non sequatur in praedictis viri conditionem, an filij sequãtur cõnem patris vel matris, quantum ad hoc vt dicantur comitatenses. vel ciues: Habeo istam qõnem pro difficili, videtur ꝙ debeãt sequi conditionem matris. l. si qui. & l. ne diutius. C. de agr. & censi. cũ caeteri casus in quib. reperitur, ꝙ in huiusmodi cõnibus filij sequãt cõnem patris, sint casus spãles, vt in dictis legib. not. sed hic non est de illis: ergo, &c. Aduertatis, bñ dico sic, quantum ad seruitutem, & libertatem sine dubio partus sequitur cõnẽ matris, l. partum. C. de rei ven. Sed quantum ad honores, & munera, quae conferuntur ratione ciuilitatis, sequitur conditionẽ patris, l. j. s. eo. Item ad alias cõditiones, per quas quis obnoxiatur, & eius libertas minuitur, vt in quaestione proposita, est aduertendũ: quia quaedam est qualitas, quae nullo modo potest congruere mulieri, vt decurionatus officium & similia, tunc in hoc matris conditio non attenditur, sed semper patris, vt C. de decur. l. nullus. & ibi de hoc est tex. notab. Quaedam sunt qualitates, quae possunt indifferenter cõgruere, & patri, & matri, vt in qõne proposita, vt esse ciuẽ, vel comitatensem, esse adscriptitium vel adscriptitiã, & si'ia. Et in istis est regula, ꝙ quis sequatur conditionem matris, vt d. l. ne diutius. & d. l. si qui. C. de agri. & cen. Fallit in casib. ibi not. inter quos est hic casus de comitatensi, dum excipit ibi casum, in d. l. diffinimus. eodem tit. Nam debetis scire, ꝙ quidam sunt adscriptitij, qui sunt multum adscripti glebae, & debent semper morari in fundo. & de illis loquitur d. l. ne diutius. cum si. Quidam sunt, qui vocantur inquilini, seu coloni, qui licet teneantur colere agros, tamen possunt morari vbi volunt. & de istis loquitur d. l. diffinimus. & te net ibi gl. & Azo in summa. de agr. & censi. & isti propriè sunt comitatenses qui tenent colere agros, & possunt morari vbi volũt. Tene ista menti.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Vlterius quaero. Vtrum mulier nupta desinat esse ciuis loci originis, adde Cyn. & Bal. in l. iuris. C. de iurisd. om. iu. Bal. in rub. s. sol. ma. in prin. & Bald. in l. cum quaedam puella. de iu. om. iu. Pau. de Cast. in l. rei iudicatae. §. fi. sol. ma. Adde Pau. de Cast. cõsi. 195. & ibi vide, an onera patrimonialia, ibi subire teneatur.

b Poma. ¶Non obst. l. Vide Ale. consi. 56. in vol. 1. col. vlt. in 2. dubio. & Fel. in proe. decret. & in c. super eo. col. 1. ad fi. & seq in prin. de testib. & Card. consi. 135. & Alex. consi. 56. col. fi. vbi vult, ꝙ talis tantum dicitur de agnatione patris. & Capra. consi. 21. & Fel. in c. nouit. col. 1. & 2. de iud. & in c. 1. in fi. de spõ & Ale. consi. 20. ad fi. vol. 1. & cõsi. 22. eo. vol. 2. vbi dicit, quòd esse dicitur de patris agnatione. & consi. c. volu. 3. col. 1. & 2. vbi dicit, quòd mulier dicitur de foro viri, & ibi etiam ponit de quo foro intelligitur.

c Alex. Et ideo puto. Adde Bal. in l. in adoptione. C. de adopt.

d Alex. Quaero, cum vxor. Vide per Cano. in c. fi. de fer. non ordi. & quae dixi post Bar. in l. assumptio. §. j. s. eo.

1 *Perusinus solo nomine, non sequitur quòd sit de Perusio.*
2 *Nomina propria ad placitum imponuntur.*

1 §. Item rescripserunt. No. hunc §. ex quo habes, ꝙ si quis vocatur † Perusinus, non sequitur ꝙ ex solo nomine sit de Perusio. Secũdò no. † ꝙ no
2 mina propria non sunt significatiua, sed ad placitum imponuntur. l. si quis in fundi vocabulo. s. de leg. j. & no. s. so. ma. super rub.

De decurionibus. Tit. ij.

1 *Qui dicantur decuriones.*

¶Continuatur sic. dixit s. de municipib. sequit videre de his q regunt municipia. † Quaerit gl. qui dicantur decuriones? Gloss. dicit
1 dic vt l. pupillus. §. decuriones. ῑ. de ver. sig. Sed per illam l. nihil habetis vtilitatis. Alibi dicit glos. ꝙ hodie dñr consiliarij ciuitatis. Ita not. C. eod. super rub. Et alibi dicitur, ꝙ ciuitatis consilium, totum populum repraesentat. Ita no. C. quae sit lon. consue. super rub. & s. qđ cuiusq; vniuersi. l. nulli. in quadam gl. Verumtñ ista cõsilia hodie hñt formam limitatam, & formam statutorũ, qb. est standũ. Itẽ debes scire ꝙ decuriones, de quib. loquit hic. & C. eo. in quibusdam habebãt priuilegia, & in quibusdã sustinebant onera inexcusabilia, quib. hodie non vtimur: & in his consuetudini est standum, vt l. magistratus. tit. j. l. non tantum. §. fi. ῑ. eo. Non enim hodie vtimur illo priuilegio, vt res eorum non possint sine decreto alienari, qđ hñt de iure cõi sm formam ti. C. de prae. di. dec. & idem in multis similib. quae habetis in tit. isto. & in ti. C. eo.

LEX PRIMA.

1 *Decurio habitans in comitatu, debet cogi, vt veniat ad ciuitatem.*

Ecuriones. Quaerit gl. quanto tempore decuriones praescribant libertatẽ. Dic vt in ea. Item qua actione, & coram quo iudice petantur? Dic vt in gl. Quaero, si aliquis est decurio, & habitat in comitatu, an cogatur redire in ciuitatem, & ibi
1 habitare? † Dic ꝙ sic, per tit. C. si curialis omissa ciuitate reus habitare maluerit. lib. x.

LEX II.

1 *Doctor de collegio de ciuitate expulsus, restitutus, non recuperat locum in collegio, sed habebitur tanquam de nouo veniens.*

Qui ad tempus. Haec lex habet materiam, §. poena grauior. l. quid ergo. s. de his, qui no. in-
1 fa. Ista lex fuit practicata Bononiae in doctorib. † quibusdã expulsis tpe Romei de Populis, q postea fuerũt restituti tpe legati, vt si
a recuperent a in collegio locũ eorũ, si collegiũ est plenũ: & tũc nõ recuperabũt primũ gradũ, vt tanq̃ antiquiores pferant in dando primã vocẽ: sed habebunt vt qdã de nouo cueniẽtes in collegio.

ADDITIO.

a Clau. ¶Vt non recuperent. Istud non habet locum qñ quis esset per sententiam exclusus. ad tempus, nam post tempus in pristinum statum reuertitur per l. & si seuerior. & quae ibi habentur per gl. & Doc. C. de infamib. & in l. Imperator. in fi. s. de postul.

1 *Filius plebeij non efficitur nobilis, si pater eius efficiatur miles post eius natiuitatem.*

§. In

1 §. In filiis. Hic §. cum §. seq. facit, vtrū filius plebeij, qui plebeius militauit post natiuitatem † illius filij, dicatᵃ nobilis, ᵃ sicut si pater eius, iam ante miles fuisset? hic videtur ꝙ non. qđ not. propter statuta quę dicunt, ꝙ nobilibus delinquentib. pœna aggrauetur modo quidam natus ex plebeio, cuius pater postquam est natus filius, est effectus miles, deliquit: quæritur, an debeat puniri vt nobilis. Videtur, ꝙ non per hanc legem. facit s̃. de milit. test. l. militis. §. 2.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Dicatur nobilis. An dicatur filius militis, qui natus est ante militiam, vide plene in d. l. imperialis. §. hic illud, per gl. C. de nup. & ibi Bar. etiam, & Bal. ibi tenet opi. Bart. hic in quæstione hic formata, & Bal. in l. si senator. C. de digni. libr. 12. & vide qđ ponit Bar. in l. j. C. de epi. & cle. Sed vtrum stante statuto ꝙ nobilibus pœna augeatur, vel antianis, vel potestatib. quid in eo qui de proximo exiuit de officio antianatus, vel potestariæ, vide Rō. dubitantem in l. si quis in graui. §. de his. s̃. ad Silla.

1 *Priuilegium habens, qui in vno articulo aliquid fieri patitur, an in alijs sibi præiudicet.*

§. Maiores. Opp. de l. voluntaria. C. de excu. tut. & j̃. de vaca. mu. l. pe. §. fi. gl. non soluit. Tu dic, ꝙ hic cō sensit decurionatui, qui est actus vniuersalis, adijciens honores omnes. ibi consensit cuidam officio particulari. Ita soluit glos. s̃.
1 de priui. vete. l. 2. Ex quo † collige solutionem quæstionis, an ille qui cōtra priuilegium suum patitur fieri aliquid in vno articulo, piudicet sibi in alijs. Ad quod dic, aut erat actus particularis, aut vniuersalis. De quo plenè per Cy. in d. l. voluntaria. C. de excu. tut.

LEX III.

Generaliter. Istud principium examina, vt s̃. eod. l. qui ad tempus. & l. quid ergo. §. pœna grauior, s̃. de his qui no. infam.

1 *Iudæi doctorari non possunt, nec ad alios honores nostros admitti: inter suos sic.*

a §. Eis qui Iudaicam. ᵃ Not. vtrum Iudęi possint habere honores inter nos. Hic
1 dicit quòd sic: sed hodie dic contrarium. Et † sic non possunt habere aliquem honorem inter nos, sed inter suos sic, vt not. hic in gloss. & l. final. C. de Iud. ideo puto, ꝙ non possint esse doctores Iudæi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Eis qui iudaicam. Iudæus non potest esse doctor, adde not. per Bal. in rub. s̃. de iusti. & iure. & Bar. in l. fi. C. de Iudæ.

LEX IIII.

Decurio. Not. ꝙ quæ prohibentur tit. singulari permittuntur tit. vniuersali, vt l. quædam. s̃. de acq. rer. domi.

LEX V.

Ad tempus. Istam legem examina, vt in l. quid ergo. §. pœna grauior. s̃. de his, qui not. infa.

LEX VI.

a Spurii. ᵃ No. ꝙ incestuosi, & spurij, non delinquunt, sed alieno morbo laborant, vt hic, & l. lege. C. de natu. lib.

ADDITIO.

a Clau. ¶ Spurij. Istam l. dicit sin. Fran. de Are. in c. at si clerici. §. j. de iudicijs. Et ꝙ appellatione spurij contineatur omnis natus ex damnato coitu, tenet Bar. in l. fi. s̃. de ijs, quib. vt indi. Item ad istam legem vide ꝙ no. Bal. in c. innotuit. de ele. Et vtrum spurius in regem eligi possit, ponit idem in c. venerabilem. de elect.

a §. Minores. ᵃ No. ꝙ minores 25. annis, non habent vocem in consilio, quod no. bene.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Minores. Vide Bar. in l. Lucius. §. 2. s̃. titu. j. & ibi dixi, ꝙ minor non dat vocem in consilio. & adde Bar. post Iac. de Are. in l. de pupillo. in prin. de ope. nou. nun. c. ex eo. de ele. in 6. c. 2. de æta. & quali. & idem tenuit Bal. in l. fi. C. de testa. milit. & in l. exigēdi. C. de procu. Quod limita, nisi etiam pupillus haberet administrationem iure successionis naturalis. quia tunc administrat, & omnes actus facit cum tutoris authoritate, per c. grādi de suplend. negl. præla. in 6. vt in filijs regum, & baronum. Sed quid si quis est maior saltem decem & octo annorum, in qua ætate quis subdiaconus esse poterat, per cle. generalem, de ætate, & quali. & ibi hoc videtur tenere Io. An. s. ꝙ tunc dare possit vocem in consilio. idem ēt videtur dixisse Bar. in l. Lucius. §. pe. s̃. tit. j. sed Bald. in d. l. fin. C. de test. mili. tenet contrarium. tu omnino vide no. per gl. & quod omnino Bal. in d. l. de pupillo. & per Bal. facit tex. no. in c. statutum. de rescr. lib. 6. Sed an de censensu eorum de consilio pupillus possit dare vocem, fuit quæstio Inn. in c. sciscitatus. de rescri. in antiq. quam refert Ang. in l. cum prætor. de. iudi. & eo casu quo posset habilitari, non sufficeret consensus maioris partis, sed esset necessarius omnium consensus, vt voluit Compostel. & Io. And. in c. scriptum est. de elect. Et ad prædicta adde omnino Bar. in d. l. quidam consulebant. in secūdo cōtrario, in fin. s̃. de re iudi. & qđ dixi in l. qđ maior. s̃. ti. j. Et an fœmina possit esse de illis habitantibus in collegio. vide Imo. in l. 2. §. pe. de verb. obli.

§. Priuilegiis. Tex. ibi suffragijs, idest plurib. dignitatibus per suffragia. Et tene bene menti, quis habeat primam vocem in consiljo,

LEX VII.

Honores. In princi. tex. ibi, sed potiorib. quibusq;, i. digniorib. quibuscunque iniungenda sunt. Oppo. C. de offic. præfecti vrbis. l. primicerius. glo. non soluit. Dic, ꝙ ibi loquitur de electis, & nominatis, & qualiter ordinentur: hic de eligendis, & nominandis. Item oppo. gloss. in verbo, non ordinationi. j̃. de mu. & hono. l. vt gradatim. in prin. dicit glos. ibi de ordine
a honoris: hic, de ordine oneris. Tu dic, ᵃ ꝙ ibi loquitur de ordine honorum, in eadem pesona: hic in diuersis, & solutio glo. non est bona: quia hic etiam loquitur de ordine honorum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Tu dic. Per Bar. in l. 2. §. pius. de vulg. Et vide Bart. & qđ ibi dixi. in l. si quis mihi bona. §. iussum. de acq. hær. & Bar. in l. filiusfamilias. s̃. de don. tir. generali.

§. Ad decurionatū. Facit iste text. quòd pater potest consentire filio agenti etiam extra iudicium.

LEX X.

1 *Notarius, qui plura instrumenta fecit, & solutionem recepit, an ex hoc probetur notarius.*

a Hærennius. ᵃ Hæc lex est arg. ꝙ licèt quis probet aliquē plura instrumenta fecisse, & tanquam notarium solutionem recepisse, & se exegisse, ꝙ propter hoc non pro-
1 betur ipsum esse tabellionem. † De hoc dic, vt in Spec. de instru. edi. §. restat. ver. illud. & ver. quid si is. & per Inn. extra de fide instr. in c. j. & c. cum P. tabellio. & de rest. spo. c. in literis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Hærennius. Pro intellectu huius l. aduerte, quia licet probetur notarium fecisse instrumentum tanquam notarium, per hoc non infertur, ꝙ sit notarius. Et ita tenet Dy. hic. ꝙ si instrumentum proferatur. & negetur conficientem fuisse tabellionem, nō sufficit probare. ꝙ pro tali publice habeatur, per l. qui neque. s̃. de reb. cor. & per l. si is, de eo qui pro tut. & C. si à non comp iudi. l. fi. sed Inn. contra in d. c. j. de fid. instr. & Spe. in tit. de proba. §. j. concedunt tamen quòd si tabellio litigaret & negaretur esse tabellio, ꝙ deberet ostendere titulum, per l. competit. ff. qui & à quib. & C. de sen. & interloc. omn. iud. l. 1. & de fideic. lib. l. 2. & de manu. test. l. cum ex falsis. Tu potes dicere secundum Io. Fab. Insti. de test. §. sed cū aliquis ex testib. ꝙ in officijs publicis autoritate, & vtilitate, gesta iudicialia, & alia statutum Reipu. concernentia, etiam per non capacem officij, dum tamen pro capaci publice habeatur valent, nec oportet docere de tit. immo plus, quòd si aliqua nota opponeretur, vt infamiæ: vel excommunicationis, vel factum, quo esset ipso iure priuatus ipso existente in officio, quòd nihilominus acta per ipsum valent, nec talis oppositio esset admittenda: siue opponatur post acta, siue ante, vt no. Inn. in c. cum super. de offic. deleg Et hoc in ordinario, secus in delegato, vt ibi not. & not. Io. An. in c. mora. de regu. iur. in 6. in merc. In his autem, quæ non concernunt statum Reipu. puta forte quia contraxerunt vel receperunt fructus, vel solutiones debitorum ad dignitatem pertinentium, satis potest dici, quòd si fuerunt intitulati, & appareat ꝙ facta per ipsos tenent, dum tamen haberet bonam fidem, & sic intellige qđ no. Host. & Inn. in c. in literis. de rest. spol. & in c. cum olim. de causa poss. & prop. Et hoc in his quæ possent pertinere ad eos, si essent legitimè intitulati, vt fructus, vt not. in c. consultationib de iure patr. & in illis, qui faciunt fructus suos, sicut in administratorib. ecclesiarū, secus in alijs qui non faciunt fructus suos, sicut sunt tutores. Et ita intelligo d. l. qui neque. Item secus in his, quæ tangunt proprietatem rei. Fallit in l. libertate. d. l. competit. secundum ipsum. Ad hanc quæstionem vide Iac. de Are. in sua disp. inci. quæro produco contra te instrumentum, &c. quam ego habeo. vbi hanc q. disputat satis not. & adde qđ in instrumentis antiquissimis non sufficit probare talem fuisse notarium, quia eo ipso. ex tāto tempore fuit in possessione, vel quasi, secundum Bald. in auth. quas actiones. C. de sacrosec. eccl. alle. Inn. in c. veniens. de ver. sig. Adde quod Bal. in l. 2. de ser. & aqua. dicit, ꝙ licet probetur quem fuisse in possessione tabellionatus, tamen non præsumitur tabellio, nisi forte fuerit in longa possessione, secundum eum. & vide Bar. in l. Barbarius. ad fi. s̃. de offi. præto. Et quando negatur quem esse tabellionē, vide Bald. in l. comparationes. C. de fide instr. & auth. sed nouo iure. C. si cer. pet. Spec. in tit. de instru. edi. §. restat. ver. quid si producitur. & ad Bar. hic, adde Bal. in l. 2. C. de sen Et quòd non sufficiat quē reputari tabellionem, est tex. & ibi expresse Bar. in l. actuarios. C. de num. & act. libr. 12. Et adde ꝙ si infertur alicui qō, de aliqua qualitate extrinseca inhærente psonæ, puta, ꝙ nō sit maritus, vel tabellio, vel prælatus, vel ꝙ non habeat potestatem eligendi, cui incumbat onus probandi, vide d. Ant. in c. innotuit. de eo qui fur. or. susce. in c. veniens. de ver. sig. & Ant. in c. quid per nouale. de ver. sig. & vide Bar. in l. matrem. C. de prob. Inno. in c. ex conquestione. de rest. spo.

LEX XI.

Non tantum. Not. quòd in istis honorib. decernendis est inspicienda consuetudo, & statuta ciuitatis. quod approbatur per istam legem.

LEX XII.

Eos qui. Oppo. C. de digni. l. neque. & l. ne quis. Sol. dico qđ hodie isti, qui faciunt istas artes viles, indistinctè prohibentur admitti ad aliquos honores, quod intelligo verum, nisi in casu necessitatis, si alij non reperiuntur, vt ista l. in fi. & s̃. e. l. generaliter. §. spurios.

LEX XIII.

Imperatores.

a §. Item rescripserunt. ᵃ Iste est not. casus. Istam l. intelligit Dyn. in eis, qui interfuerunt, & consenserunt electioni: aliàs semper posset opponi, vt
b j̃. tit. 2. l. reus. in fi. Et hoc tenet Dy. ᵇ extra de reg. iu. c. quod semel. libr. 6. ibi. Item poni potest exemplum regulæ in electione, &c. & tangam hoc etiam j̃. tit. 2. l. reus delatus. in fi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Itē rescripserunt. Adde qđ no. in l. dotē. sol. ma. vbi vide omnino Bal. & Imo. Et dū Imol. ibi tetigit, an beneficium seu dignitas clericalis possit in inuitum conferri, adde qđ no. in c. & si vnanimiter. qđ est c. fi. de post. præla. Et dum ibidem quæsiuit de officio publico, adde gl. in l. 2. qđ quisque iur. Facit l. sciēdū. §. fi. de leg. & qđ not. in l. filiusf. de proc. & in l. sancimus. cū ibi no. per Bar. C. de adu. diuer. iu. & §. interim. in auth. de defe. ci. & l. munerū. §. iudicandi. & qđ ibi dixi post Bar. j̃. ti. j. Itē adde. ꝙ ambasiator cogitͬ accipere ambasiatam, secundum gl. in verb. cogatur. in l. si quis decurio, vel proprie. C. de decu. lib. x. & tex. in l. nulli. & ibi Bar. C. de defen. ciui. Item adde istis no. per Bald. in rub. de fide instru. C. Et non acceptans officium potest banniri, & carceri. gl. & Bar. in l. præses. C. de susp. tut. dixi post Imo. in d. l. dotem:
b Pom. ¶ Et hoc tenet Dy. vide Fed. consi. 22. in j. dubio. & consi. 102. col. fi.

LEX XIIII.

De decurione. Hanc leg. vide per Dy. pleniſſimè in c. decet conceſſum. extra de reg. iur. li. 6. & ibi pleniſſime de hac materia.

¶De albo ſcribendo. Tit. iij.

LEX PRIMA.

1 *Nomina decurionum ſunt ſcribenda in albo.*
2 *Canonici electi authoritate Papæ præferuntur in ſententijs dicẽdis alijs canonicis.*
3 *Scripturis factis in muro an ſit credend im. remiſſiue ad glo.*
4 *Collegium quod non habet rectorem, poteſt conuocari per antiquiorem de collegio, vel per eum qui præfertur in ſententijs dicendis, & ipſis non euntibus poteſt ad electionem ipſis non expectatis, procedi.*
5 *Nomina illorum, qui ſunt de collegio in ſyndicatu ad vendendum, poni debent: in alijs vero actibus, non, niſi quando collegium ſit paruum.*

1 Decuriones. Cum l. ſeq. ¶† No. ꝙ noĩa decurionum ſcribenda ſunt in albo: ordine quo hic dr̃. Itẽ no.[a] † ex l. 2. ꝙ canonici recepti autoritate Papæ, præferuntur in ſententijs dicendis alijs canonicis electis autoritate Legati, vel alterius inferioris. Itẽ iſta
3 lex † facit, ꝙ ſcripturis factis in muro ſit credendum. Circa qđ facit qđ notatur in Spe. de prob. §. videndum, verſi. 9. In ꝯtrium facit.
4 C. de relig. in l. in monumentorum. Sed dic vt ibi in gl. † Item per iſtam l. dicit Inn. ꝙ qñ vniuerſitas, vel collegium non habet rectorem, ꝙ ille, qui eſt antiquior[b] in collegio, vel ille qui alijs deberet pferri in ſententijs ferendis, ſm formam iſtius l. & l. ſpurij,[c] §. fi. ſ. tit. j. pt conuocare collegium, & alij tenentur ire, & ſi non vadunt non pñt mulctari per eum: ſed ipſis non euntib. pt eis nõ expectatis procedi ad electionẽ. Ita dicit Inn. in c. j. ex de mai. & obe.
5 † Itẽ facit,[d] ꝙ in ſyndicatu alicuius collegij debẽt poni noĩa illorum, qui ſunt de collegio. Et iſtam rõnem ponit Spe. in tit. de ſyndico. §. j. ver. item opponitur, ꝙ noĩa. Veritas eſt iſta. Qñq; fit ſyndicatus ad vendendum, ſeu alienandum, & tunc eſt neceſſe ꝙ nomina ſcribantur. vt C. de vend. re. ciui. l. fi. lib. xj. & de ſacroſ. eccle. auth. hoc ius porrectum. & in corpore vnde ſumitur. Qñq; tractatur de alijs actib. ſeu alio negotio, & tunc ſi quidem eſt magnum collegiũ, vt populus vnius ciuitatis, vel vnum concilium magnũ & tunc non eſt neceſſe, ꝙ noĩa ſcribantur, vt extra de proc. c. fina. vbi eſt tex. Et miror ꝙ Spe. non allegat, tamen debet dici in inſtr̃o oẽs fuiſſe præſentes, vel tot, ꝙ facerent duas partes. l. qđ maior. ſ. tit. 2. Si aũt eſt collegiũ paruum, vt puta Priorũ, qui ſunt decẽ, vel canonicorum, tunc credo quòd eorũ nomina debent inſeri, arg. iſtarum legum, & C. de leg. l. fi. lib. x. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Item not. Adde no. per gl. in c. ſolitæ. de maio. & obe. in ver. inter alios. & in c. per tuas. & in c. j. eo. ti. & ex hac l. 2. dicit Roma. in l. ſi vero. §. de viro. ſ. ſo. ma. in 49. fall. ꝙ poſtea doctoratus ab Imperatore pfertur antiquiori, qui aliunde ab inferiore dignitatem habuit. Facit ad hoc c. hi qui authoritate. de præbẽ. in 6. & eſt gl. in l. reſtituendæ. in gl. fi. C. de aduo. diuer. iud.

b Ale. ¶Eſt antiquior. Antiquior in collegio eſt pferendus, vide Bar. & qđ ibi dixi in l. j. ſ. de obſeq. & ille, qui eſt potentior, & nobilior in liga, intelligitur ſuperior ad conuocandum, argument l. fina. ſ. de fide inſt. & no. Inno. in d. c. j. de maio. & obedien. & Bal. de pace Conſtan. in verſic. in nomine Chriſti. & Bald. in rub. C. pro ſocio. Et ꝙ antiquiori deferendum ſit, eſt tex in l. 2. C. de offi. pręfe. præ. 74. diſt. c. epõrũ. 24. diſt. c. epi. qđ intellige ſm Ro. niſi minor ſit doctor. §. inordinatũ. in auth. de hær. & fal. & d. c. epõrum. ſm eũ in d. l. ſi vero. § de viro. in 3. fall. & vide Bar. in l. vnicuiq;. C. de prox. ſac. ſcri. lib. xj. & in l. 2. §. prius. de vul. & pup. quæ dixi poſt Bar. in l. ſodales. ſ. de colleg. illicit. vide gloſſ. in c. quoniam abbas. ver. fi. in gl. mag. de offi. dele. gl. in l. 1. de an. ciu. lib. x.

c Clau. ¶Spurij. Adde eundem Bar. in l. 2. C. decur. lib. x.

d Ale. ¶Itẽ facit. No. & tene menti de iſta q. & adde nõt. p Cano. in d. c. j. de maio. & obe. p Ang. in l. iter oẽs, q. ſat. cog. poſt id qđ Bar. no. & adde qđ no. Bar. ĩ l. fi. C. de pd. dec. li. x. vbi dicit, ꝙ nõ ſufficit dicere, cógregato concilio, niſi dicat, in quo duæ ptes interfuerũt. Et dicit Abb. Sic. in c. inter dilectos. de do. ꝙ ſi ĩ inſtr̃o dr̃, ꝙ oẽs de vniuerſitate fecerũt tale q. d, pſumit ꝙ oẽs interfuerũt, licet p ptẽ aduerſam negetur, & hoc per illũ tex qui dt, multũ no. ná notarius ñ habet neceſſe probare, ꝙ oẽs fuerunt præſentes, ſed credit inſtr̃o, & onus pbandi contrariũ incũbit alleganti. Et ideo dicit Abb. c. v. de his q̃ fiunt à pla. ſine conſen. ca. ꝙ ibi vr̃ tex. à cõtrario ſenſu, ꝙ noĩa pñtium dẽant ſpãliter ſcribi, & h. d. ibi tenere Pe. ſed ꝙ quidá moderniores tenẽt contrariũ, quia paria ſunt declarari per noĩa propria, & per circũlocutiones indubitatas. §. noĩati. Inſti. de exhær. lib. ſicut ſñía q̃ fertur in perſona vniuerſitatis. c. licet. de pb. c. capitulũ ſanctæ crucis. de reſcr. & poſtea refert opi Bar. hic, & p eo alleg. in primo membro tex. in c. 1. de his q̃ fiũt à pla. Subdit ét ꝙ Bald. in l. j. de magiſt. conue. dicit quoſdá tenere noĩa debere exprimi. qđ vr̃ Bal. iuſtius, cũ tabellio ſit teſtis, l. Domitius. ſ. de teſt. & c. cum Io. de fid. inſt. & dẽt deponere p verba facti, nõ iuris. Ná ſi dicit, capitulũ, vel maior ps facit, &c. dr̃ iudex, q̃a p ſenſũ corporis non pót cõprehẽdere, ꝙ pſentes fuerũt capitulũ, vel maior pars, q̃a forte aliqui ſunt excõicati, vel ſunt in non ſacris, vel ſunt abſentes à loco, vñ dñt vocari. Et dicit d. Abb. ꝙ nunq̃ pt cõcipi caſus, in quo notarius non hẽat in hoc deponere de iudicio intellectus. Nam ſi dicit, Pe. & Titius fecerunt capitulũ, &c. nõ ſequit ꝙ capitulũ ſit factũ. Oportet ergo, ꝙ ſubdat illos facere totũ capitulũ, vel maiorẽ partẽ, & ſic de iudicio itellectus, & q̃a dicit illos facere totũ capitulũ, ideo præſumẽdum eſt, ꝙ notarius fecerit diligenter offm ſuũ, vide Fed. cõſ. 270. dicit, ꝙ ſi in inſtr̃o dr̃, talis Abbas cũ talib. quinq; monachis facientib. totum capitulũ, fecerunt, &c. ꝙ prima fronte præſumendũ eſt totum capitulum intereſſe, ét ſi probetur, ꝙ per annum ante erant ibi plures monachi. Pro hoc c. ea noſcitur. e. tit. & dicenti contrariũ incumbit onus probandi. Vnde concludit Abbas, ꝙ exceptis caſib. expreſſis à iure non eſt neceſſe apponere nomina, & ita reſidet, Cogita. Et ad no. per Bar. hic vide Bald. omnino in l. fi. C. qui bo. ce. poſ. & Imo. in c. j. de ſynd. & Pet. de Ancha. in c. canonum ſtatuta. in ver. propter hoc, &c. de conſti.

De muneribus, & honoribus. Tit. iiij.

¶Continua, vt in glo.

LEX PRIMA.

1 *Officium decem primatus dicitur patrimoniale: quia tenetur præſtare de ſuo patrimonio, quod non poteſt exigere à deficientibus.*
2 *Perſonalia munera dicuntur etiam quæ deferuntur ex lege, vel conſuetudine alicuius ciuitatis.*
3 *Statutum recipit extenſionem paſſiuam.*

Munerum. Primò loquit̃ de munerib. pſona li. publicis authoritate, & vtilitate. Secundò de munerib. publicis authoritate, & vtilitate priuatis. Secunda, ibi, æque perſonale. In prima parte
1 † dr̃ qđ officium decem primatus eſt patrimoniale. ĩ j̃. eod. l. fi. §. miſta. Dicit gl. qđ ét poteſt dici miſtum illud munus ex eo, ꝙ iſtam exactionem facit ſuo periculo, ſi non bene exigit. Aduertatis, ſm hoc omne offñ diceretur munus patrimoniale: quia tenetur ſemper, ſi male gerit, vt apparet in tutela, & cura, & ſimilib. Vnde dic, ꝙ ideo dr̃ patrimoniale: quia tenetur pſtare de ſuo patrimonio illud, qđ non poteſt exigere à deficientib. vt j̃. eo. l. 3. §. decaprotos. & j̃. eod. l. fi. §. miſta. qđ qualiter procedat, ibi dicam. Item in hac
2 † prima parte habes, ꝙ perſonalia munera dicuntur ẽt quæ deferuntur ex l. alicuius ciuitatis, vel ex conſuetudine, ſi habet curam
3 perſonæ tm̃. Ex quo no. † ꝙ licet ſtatuta non recipiant interpretationem extenſiuam actiuè: quia iſta ſtatuta non extendunt ſe ad alios caſus in ſtatuto non poſitos. l. ſi vero. §. de viro. ſ. ſol. ma. & l. proſpexit. ſ. qui & à qui. tñ bene recipiunt extenſionem paſſiuè: quia leges cões ſe extendunt ad ſtatuta. Nam ſi ſtatutum iniungit aliquod officium, lex ſe extendit ad illud, vt dicatur illud munus perſonale, vel patrimoniale, ſm diſtinctionem huius l. Idem dico in multis ſimilib. cauſis. v. g. dicit ſtatutum ꝙ filiusfamilias poſſit facere teſtm̃, certè lex extendit ſe ad iſtud, vt intelligatur ꝙ faciat legitimè, & ſm l. & ex eo petetur hæreditas, & Falcidia detrahetur & omnes l. teſtamentariæ habebunt locum in eo. l. j. §. 2. ſ. ad l. Fal. & ſic ſtatuta recipiunt interpretationem extenſiuam paſſiuam. Ita dixi, & plenius in l. omnes populi. ſ. de iuſti. & iu. in materia interpretationis extenſiuæ ſtatutorum.

LEX II.

Quod ad honores. Iſta lex legitur trib. mod. Primò quo ad honores, i. honorũ ſubeũdorũ pericula ſm primam lect. Vel dic quo ad honores. i. ad excuſationem honorum ſm ſecundam lect. Vel dic, quo ad honores. ſ. decernendos, ſm tertiam lect. & quælibet eſt bona, & no. pro ut patet in gl. Opp. ſ. de adul. l. ſic eueniet. & ſ. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. l. filius. Solu. qui eſt in poteſtate, non habet filios regulariter in poteſtate. fallit in iſtis trib. caſibus, in quibus fingitur filios habere in poteſtate.

LEX III.

Et qui originem.

§. His qui. Ibi, patriæ, i. ciuitatis, Et ſic quis dicitur habere duplex domicilium. ſ. ciuitatis, & prouinciæ, vt hic, & dixi ſ. ad municip. l. j.

§. Si in metallum. Not. ꝙ licet quis fuerit exbannitus, & hoſtis ciuitatis, tamen reuerſus poteſt admitti ad honores.

§. Quamuis. Nota text. ibi, ideo enim.

§. Liberti. No. quòd liberta patroni non prodeſt liberto. Et ſic not. quòd liberta vnius de familia nõ prodeſt alijs de familia. dixi ſ. ad muni. l. Lucius. §. item reſpondit, conſtante: vbi eſt text.

1 *Minor non excuſatur à muneribus miſtis.*

§. Decaprotos. Not. ex iſto §. q̃ à muneribus miſtis, quę tamen magis ſunt patrimonij, ſeu rerum
1 quam perſonæ, † non excuſantur minores 25. annis.

§. Exactionem. Iſtud quod dicit, exactionem, intellige paſſiue, ita, qđ ab eo exigitur: alias eſſet munus perſonale, ſ. eo. l. j.

Præſes. Not munera & honores debere diſtribui æqualiter, vt hic vides.

1 *An ſi pater fecerit expenſas pro filio doctorando, vel vxorando, patre mortuo debeant & alij fratres facere de communi.*

§. Si

a §.Si is qui duos. a No.† ꝙ licet pater fecerit expensas
1 pro vno filio militando, vel docto-
rando, vel vxorando, mortuo patre pro alio filio non debent fie-
ri expensæ de cõi, vt hic in tex.& gl.fi.quam no.& vide eam, q̃ inci
pit dic, ꝙ de nouo.in fin.ibi, pro sua militia exercenda.& eam not.
adeo quod si alius frater vult impendia facere de communi, non
auditur, sed debet facere sumptus de proprio.

ADDITIO

a Ale ¶Si is qui duos. Adde Bar.in l.j §.nec castrense. s̃. de col.bo.& no. Bal.in l. fi.§.fi.in fi.C.de bo.q̃ li.alle.ẽt Bal.in l.filiæ cuius.C. fa.erc.ꝙ si pater se obligauit pro vno filio, nõ dẽt hoc tm̃ solui de parte filij.& dicit Bal. in tractatu de duob.fratrib.ꝙ si pater fecit sumptus in cõuiuijs ꝑ ducenda vxore vnius sui filij, ꝙ nõ imputant̃ in partem filio, ꝑ istã gl.& facit l.pen.§.j.ff.sol.mat. & ff.de neg.gest.l.Nesennius.nisi filius habuisset p̃rimoniũ separatũ à p̃re, de quo patrimonio præsumit̃ soluisse patrẽ, & impendisse.ff.de pe.hæ.l.fi.Bal. subdit ẽt, ꝙ singula vestiméta q̃ facit pater nurui, imputant̃ in partem filij, quantum valent nũc, non quantũ fuerunt empta, q̃a istæ res non p̃sumũtur donatæ, sed cõmodatæ.l.si vt certo.§.interdum.ff.cõmo. nisi magna dignitas, & multitudo diuitiarũ faceret p̃sumi contrarium.l.si filiæ.ff.de leg.2.& l.si filius, de don. Et vide ad materiam Spe.in tit.de jud.§.sequitur.ver.quid si duo, cum versi.seq.

LEX IIII.

1 *Probationes factæ in vno iudicio, in his quæ cursu temporis mutationem recipiũt, non faciunt fidem in alio.*

Cura extruendi.

a §.Deficientium. a No.§.j.hic vr̃ casus ꝙ exceptiõe q̃s
exigatur, nisi in quantum facere po
1 test, est temporalis, vt dixi s̃. de excep.l.3. Secundò not.† ꝙ in his,
quę cursu temporis mutationem recipiunt, probationes factæ in
b vno iudicio, b non faciunt fidem in alio, vt hic, & l.spadonem.§.
qui absolutus.s̃.de excu.tut. Tenemėnti hunc §.

ADDITIONES.

a Alex.¶Deficientium. Adde Bar.in l.ex diuerso.in fi.s̃.sol.mat.
b ¶In vno iudicio. Adde Bar.in l.2.C.de eden.

§.Qui obnoxius. Vide gl.fi.quæ incipit, arg.contra
homines.de istis fratribus a de pę
a nitentia, & de alijs, dicam j̃.de iure immu.l.semper.§. quibusdam.

ADDITIO.

a Ale.De istis fratribus. Et vide Bal.in l.placet & in l.etiam.C.de sacrosan.eccl.

LEX VI.

1 *Præstatio fide iussorum idoneorum habetur pro solutione.*

Rescripto.

a §.Debitores. a Iste § de facto seruatur Pisis, ꝙ nullus of
ficialis existens in aliquo officio antequã
sit syndicatus, & reddat rõnem illius officij, p̃t eligi ad aliqđ aliud
1 officium. secundò nota, ꝙ † si quis p̃stat idoneos fideiussores, præ
statio fideiussorum habetur pro solutione. & est sp̃alis casus hic.

ADDITIO.

a Alex.¶Debitores. No.ꝙ si officialis, antequam sit syndicatus, reddat rationẽ officij, non potest eligi ad illud officium, iuxta l.j.& quod ibi Bart. C. vt omnes tam ciui.quam crimi.&c.

1 *Excipere de crimine quis non potest contra electum: sed debet eum accusare.*
2 *Accusatore deficiente quando quis puniatur, remissiuè.*

1 §.Si quis accusatorem. Not.† ꝙ si quis vult oppo
nere de crimine cõtra ali-
quem electum, non auditur in modum exceptionis, sed debet eũ
de crimine accusare, vt hic. dabo vobis remissiones j̃.l.proxi. Se-
2 cundò † no. a ꝙ nemo sine accusatore punitur. Fallit in casi. quos
a dixi in l.2.§.si publico, s̃.de adul.

ADDITIO.

a Ale.Secundò not. Vide Bar.in l.nemo. j̃.de reg.iur.

1 *Munera mere patrimonialia, quæ indicuntur possessionibus, quæ sint.*
2 *Munire viam ante domum suam, est onus domus.*
3 *Recipere in domo hospites, est onus domus*
Onus recipiendi hospites, potest imponi etiam forensi ecclesiæ.
4 *Collectæ dicuntur, quæ imponuntur personæ pro rebus: ideò nec clericis, nec forẽsibus possunt imponi.*
5 *Remedium, quo mediante clericis seu ecclesijs pro suis possessionibus imponitur collecta.*

a §.Sciendum. a Hic ponit aliam diuisionem munerum: &
est no.dist.& hẽt no.gl.Not.distinctionem,
q̃ ponitur in ver.nam q̃dam, &c. vide gl.in ver. incolis.q̃ incipit, vt
q̃ ponitur in ver.nam q̃dam,&c.
1 collectæ. Aduerte, q̃ro q̃ sunt † munera mere patrimonialia quæ
indicunt̃ possessionib.? Tex.dicit hic, sunt retributiones. q. d.b tri-
b buta, q̃ñ sunt prædia tributaria, vt C.de epi.& cler.l.de his.† Item
2 ꝙ quilibet muniat viã ante domũ suã, hoc est onus domus.l.ædi-
3 les.s̃.de via pu.† Itẽ q̃a recipiantur hospites c in domo, ẽ onus do
c mus vt s̃.e.l.3.§.munus.& iõ potest imponi hoc onus cuilibet pos
sessori, ẽt forensi, & ẽt ecclesijs & clericis.l.de his.C.de epi. & cler.
& de sacr.eccl. l. iubemus nullã nauẽ, nisi aliqua essent eis sp̃aliter
remissa.l.j.C.de epi.& cle.vbi clerici nõ tenentur suscipere hospi-
4 tes. Collectæ vero dñr, q̃ † imponunt̃ p̃sonæ ꝑ reb. & iõ clericis ñ
d p̃ñt imponi d collectæ e vt C.de epi.& cle.auth.itẽ nulla cõitas.&
e d.l.de his.nec ẽt forensib. vt hic. ¶Sed quæro, † vtrum possit ad-
5 hiberi remedium, ꝙ clericis seu ecclesijs pro suis possessionib. imponatur collecta? Videte, pluries iam vidi fieri ꝓ possessionib. iã q̃sitis ecclesiæ, vel clericis, non põt adhiberi remedium. quia non possumus facere l. per quã libertas ecclesiarum infringeretur, vt in auth. cassa.C.de sacros.eccl.& extra, de cons.c. quæ in ecclesiarum. Sed pro his, q̃ non sunt q̃sita ecclesijs, vel clericis, p̃ñt fieri statuta talia, ꝙ ẽt si peruenerint ad ecclesiam, vel clericos, poterit im
f poni collecta. hoc modo, f ꝙ p̃dicta oĩa ciuium, q̃ sunt in comitatu, sint tributaria, & affecta onere tributorum pro collectis imponendis. Istud colligitur ex dictis Inn. extra de foro comp.c.postulasti.& ita fecerunt Perusini. meritò imponunt collectas oĩb. possessionib. q̃ peruenerũt ad ecclesias vel clericos post dictã l. factã. Eugubini tenuerũt vnũ aliũ modũ securũ, ꝙ quilibet ciuis, ẽt comitatensis donauit cõi oẽs eorum possessiones quas habebat nominatim distinguendo possessiones singulas: & illas possessiones recipiebant à cõi sub tributo, & censu collectarũ: & ꝙ semper in qualibet alienatione, vel testamento intelligatur exceptum hoc ius cõis. Istæ cautelæ fuerunt necessariæ: quia ecclesiæ, & clerici tantum excrescebant in diuitijs, ꝙ possessiones non remanebant ad onera subeunda ciuitatis. Prædicta dico salua correctione, & determinatione sanctæ matris ecclesiæ: quia si aliud determinaret, & ego aliter determino.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sciendum. Ad istum §, vide bonum tex.in l.his onerib. j̃.tit.proxi.
b Alex.¶Quasi dicat. Adde gl ord.in rub.C.de anno.lib.x.
c Ale.¶Hospites. Ad materiam vide Bar.in l.neque.C.de incol.lib.x.& Bal.in l.neminem. C.de sacros.eccl.& Bar.in l.de his.C.de epis.& cle & Bar.in l.ordine. s̃.ad munici.
d Pom.¶Non possunt imponi. Vide Ale.cons.101.vol.1.& Are.133.& d.Ale.68.vol.2.per totum.& ibi ponit an clericis, vel forensib. possent imponi tales collectæ quæ imponuntur personis pro reb. ratione reparationis viarum vel parietum,&c.
e Ale.¶Imponi collectæ. Adde ꝙ licet dicatur, ꝙ collecta est munus, quia imponitur personæ pro reb.tñ And.de Iser.in c.j.quæ sint regalia, vt ibi refert Bal.dicebat, ꝙ sportulariæ collectiões sũt munus patrimoniale, qđ ẽ vtile, q̃a nõ subditi tenẽt̃ ad eas cũ teneãt̃ ad munera patrimonialia.l.fi.C.de iureiu.& vide qđ no.Bal.in c.peruenit.de immu.ecc. in nouella. sicut ad soluẽdũ passagia tenent̃ nõ subditi.l.pe.§.nauẽ.s̃.loc.
f Ale.Hoc mõ. Adde Bar.in l.j.de muli.& in quo loco.& l.j.C.de mun.pat.lib.x.& l.fi.C.de exac.trib. Vide tñ Bal.in l.placet.& in auth.itẽ nulla cõitas.C.de sacros.ecc.& ibi Bar.& gl.in d.l fi.C.de ac.trib.& vide quæ dixi in ꝓposito in l.incola. s̃ ad mun.& vide omnino Gul.& Bal.in l.de his.C.de epi.& cle. Et an doctorib. possit imponi collecta, vide Bar.in l.j. C.de mul.& in quo loco. Quid de consulib, vide j̃.e.in l.honorẽ. Quid aũt de gabellis. vide Bal, post prædicta in l.pe.C.de sacros.eccl.& in d.l.placet.& in l.instructores.& in l.2.C.de epi.& cle. Et an clerici sint exempti à gabellis, vide in c. præsenti. de cen.per Bar.in l.j.ad fi.C.de mul.& in quo loco.& no.in c.fi.ad fin. de præscr. vbi omnino vide. Imponuntur autem collectæ personæ pro reb.& ideo nõ imponuntur forẽsib.nec ecclesijs, vt j̃.e.l.munerũ.§.patrimoniorũ.& ita ẽt dicit Bar.in l.4.§.actor s̃. de re iudi. Et licet rr̃ non imponunt̃ forensib. Itẽ nec scholarib.l.j.C.de profes.& med.lib.x.& l.j. C.q ætate li.x. Fallit tñ, nisi cõsuetudo fuerit in cõtrariũ, ſm Bar. multũ no.ꝑ illũ tex.in l.vnic. C.de auro coron.lib.x.qđ no. An aũt colonus, emphyteuta, feudatarius, creditor pignoris teneant̃, vide no.ꝑ Bar.in l.j.in j.col. C.de iure emphyteutico, iũctis his quę ibi dixi. Et quid in emphyteuta ecclesiæ. vide Bar.in l.priuatæ.C.de excu.mun.libr.x. Et adde, ꝙ põt fieri statutũ, ꝙ oẽs q̃ colũt seu coli faciunt, soluant collectã, secũdũ Bal.C.de sent. quæ ꝓ eo qđ interest.in l.j.& adde ad materiam, Io.And.in c.j.de immu.ecc.in 6.in gl. & ibi de hoc ẽt ponit, in quo loco debet solui, & ꝙ fratres simul viuentes pro vno computentur in munerib. vel honorib. vide Bal.in l.ẽt.in ver.mõ quæro.&c.de exec.rei iud. & adde ꝙ Bal.in c.j.§.similiter.de cap. Contra ar. illius text. dicit, ꝙ non posset imponi collecta rõne fructuum nisi dũtaxat respũ fructuũ illius anni. s̃.de vsufr.l.si pendente.§. si q̃d cloacarij, ꝙ no. ad ea quæ dixi in l.4.§.actor.ff.de re iu.& hñr in l.apud Iulianũ.§. hæres. s̃.d.l.j.& ibi dixit Imo.ꝙ sp̃ in imponẽda collecta hr̃ magis respũs, ad fructus, & reditus, q̃ ad valorẽ rei, qđ no. An aũt sit munus ordinariũ vel extraordinariũ, vide bar. de iure immu.l.hi qui. Et ꝙ sit munus mistum, tenet Bal.in l.pp.C.qui bo.ce.po. Et vtrũ sit remedium, ꝙ ecclesijs possit imponi collecta pro possessionib. Et adde casum, in, quo ẽt ecclesia tenetur de iure. j̃.e.in l.munerum.in ver.huiusmodi.& ibi Bar. Et not. cautelã Bar. quam tenet Bal.in l.placet.C.de sacros.eccl.& sing p r Ro.in l.si publicanus.§. j. de pub. Bal.in l.fi.C.siue censu vel reliq.per Bar.in consi.180.in c.si aliqua. Quid autem de fratrib.tertij ordinis, vide Bar.in l.semper.§.quibusdam. j̃.de iure immu. Et quæ collectæ, & datia possint imponi clericis, vide no.Bar.in l.fi.per illum tex. C.de cursu pub.lib.12. Et in meteria vide omnino quæ dixi post Bar.in l.ad instructionem. C.de sac.eccle.

LEX VII.

1 *Reus accusatus an possit habere honores: & quid si crimen opponatur per modum exceptionis.*

a Reus. a Dicit Dy.ꝙ iste casus alibi non reperitur. Not. ꝙ reus
accusatus non potest habere honores. Quid autem si
1 crimen ei infligatur per modum exceptionis, † denunciationis,
vel inquisitionis, vide per Inn. extra de acc.c.accedens.& plenius
per eum extra de simon.c.accusatum.

ADDITIO.

a Pom.¶Reus. Vide Bal.in l.placet.C.de sacrosan.eccle. Bal.ibi, d. Abb.& alios in c.qđ clericis.de foro comp.& ibi dixi. Ang.in cons.203. consuluit apud Rocham commune Marchioni Montisferati & vide Ludo.Ro.in cõs.276. quando duo loca sunt vnita, in quo loco debet solui collecta, vide Barto.in consi. 180.incip. si aliqua. vbi tangit si possessio æstimata in lib.cõis veniat ad clericum vtrum clericus teneatur ad collectam, consuluit quòd non.

LEX VIII.

Ad rem publicam. Circa hanc l. vide quæ plenissime scripsi s̃.de re iud.l. quidã consulebant.

LEX IX.

1 *Officium sibi delegatum qua actione quis petere possit.*

§. Si quis magistratus. Not. ex hac l. ꝙ qs cogit̃ ad suscipiendũ officiũ, iudicis
1 officio. † Sed quæro, si ipse nõ cogitur, sed ipse vult petere offm̃, qđ delatum est, qua actione petet? vide Inn. extra de conces. præb. c. quia cunctis. in j. glo. magna. in ver. sin autem Papa mandat. quæ decretalis olim erat extrauagans, hodie est posita lib. 6.

LEX X.

1 *Prior ciuitatis, non potest præponi alicui officio sine dignitate.*
2 *Officium habens sine dignitate, potest vocari ad dignitatem & honores.*
3 *A muneribus patrimonialibus vel mistis nemo excusatur.*

a Honorem. [a] No. ꝙ † ille, qui est de priorib. ciuitatis, non
1 põt pponi alicui officio sine dignitate. Secũ-
2 dò † not. ꝙ qui habet officium sine dignitate, hoc non obstante
3 potest vocari ad dignitatem, vel ad honores. Dicit gl. no. hic † argu. ꝙ consules non tenentur soluere collectam. Hoc arg. non est verũ: qa collecta ẽ onus patrimoniale, quod imponitur personæ pro rebus ciuibus, & incolis. Vel oportet te dicere, ꝙ est munus mistum. vt vidistis s̃. eo. l. rescripto. §. fi. Sed ab istis nemo excusat̃, vt no. j̃. l. fi. §. huiusmodi. & s̃. eo. l. j. §. decaprotos.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Honorem. Vtrum consules teneantur ad collectas, & quid in Doctoribus vide Bar. in l. j. C. de mu. & in quo loco. & Bar. in l. actores. C. de exacto. trib.

LEX XI.

1 *Statuta recipiunt interpretationem restrictiuam.*

Vt gradatim.

1 §. Et si lege. Not. ꝙ statuta recipiunt interpretationem restrictiuam. † plene dixi in l. omnes populi. s̃. de iust. & iu. in materia interpretationis statutorum. quã materiã si quis poneret hic, optime staret.

LEX XV.

Et si filium. Dicit Dyn. ꝙ ista lex debet intelligi, qñ pater non fuit protestatus se velle aliorum onerũ onera sustinere: aliàs secus, vt C. de peric. suc. paren. l. 2. lib. x. & ibi no. & s̃. fam. erc. l. si vni ex hæred. §. idem scribit.

LEX XVI.

Aestimationem. Glo. intelligit istud principium, qñ quis promisit pecuniam pro habẽdo honorem, quo casu non debet audiri. De quo dic vt in l. j. s̃. ad l. Iul. de amb. Tu vero potes ponere casum de eo, qui vult dare pecuniam Reip. ad hoc vt Resp. faciat istud officium adimpleri per alium, quo casu non debet audiri. l. Imperatores. j̃. de pol. & l. fideic. §. vlt. s̃. de leg. 3.

LEX XVII.

Sponte. Op. s̃. e. l. honor. §. fi. Sol. quidã ẽ honor cũ sumptu, & illum põt quis reiterare ẽt si vult, vt in contrario.

LEX XVIII.

1 *Iudicare quis cogitur, & notarius conficere instrumenta.*

Munerum. Hic ponitur alia distinctio munerum.

a §. Iudicandi. [a] No. ꝙ munus iudicãdi est necessarium. Et
1 sic no. ꝙ † quis cogitur iudicare, & est arg.
b iste tex. ꝙ tabellio compellitur [b] facere instrumẽtum, arg. etiam. s̃. fur. aduer. nau. cau. l. j. §. viatorum. & C. de asses. l. fi. & de aduoca. diuer. iudi. l. sancimus.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Iudicãdi, Et per istũ tex. vide qđ dicit Bar. in l. prætor. §. j. j̃. de vac. mun.
b Ale. ¶ Tabellio cõpellit̃. Qđ limita vt p tex. in d. l. j. & adde tex. in l. 2. C. de defen. ciui. quẽ allegat Bar. in l. q̃dã. in prin. s̃. de edẽ. in discursu. Et de hoc munere necessario iudicãdi, vide qđ hr̃ in c. pastoralis. de off. or. Et erũt pęnæ eius, & similiũ, qui de iure ad talia munera & officia pñt inuiti compelli. de quib. vide quæ dixi post Bart. in l. Imperatores. s̃. tit. 2. & illa not. Nam primò potuerunt pro hoc extrahi de domo. l. ex oĩb. C. de decur. libr. x. Item bona eorum consignantur suis successorib. l. si ad magistratum. e. tit. Itẽ puniuntur pœna, de qua in auth. de defen. ci. §. quæ vero agunt. Et pro intellectu d. l. ex oĩb. vide Mod. in l. j. §. si quis tutor. s̃. qñ app. sit. Item pñt carcerari, & banniri. Gloss. & ibi Bal. in l. præses. C. de suspe. tu. & præal. l. si ad magistratum. alle. Ro. no. 188.

1 *Equos reipublicæ præstare, dicitur munus patrimoniale, & imponitur ẽt foresi.*
2 *Equos, quibus possit imponi ꝙ si non habent, vt præstent Reipublicæ, ꝙ emant. Forensibus exercentibus fœnus in loco potest pro pecunia, quam ibi habent, imponi collecta, & etiam iniungi, vt emant equos, & præstent Reipub.*
3 *A muneribus patrimonialibus nemo, & sic nec ecclesia habet excusationem.*
4 *Ciuitas non potest imponere forensib. collectam, nisi habeat speciale priuilegiũ.*

1 §. Patrimoniorum. Not. † ꝙ munus patrimoniale dr̃, præstare equos, vel mulos quos qs hẽt, Reip. & iõ imponit̃ ẽtiã cuilibet forẽsi, q in ciuitate illa reperit̃ hr̃e ista talia. Ex quo no. ꝙ pręstãtia dr̃ munus pr̃imoniale. Non. n. imponit̃ psonæ, p reb. & sic vr̃, ꝙ possit imponi forensib.
2 † Sed quæro, si aliqs non hẽt equos, vel mulos, an possit cogi ad emendũ ipsos, ad hoc vt possit Reip. pstare? Rñd. ꝙ si qs cogat̃ ad emendũ, esset onus impositũ psonæ, p reb. & iõ forẽsib. nõ posset
a imponi. Fallit in his, [a] q exercẽt fœnus q licet sint forẽses, tñ p̃t eis imponi istud onus, p pecunia, quã ibi habẽt, & etiã p̃t eis imponi
3 collecta, vt hic, & l. iiij. §. fi. s̃. ad muni. qđ tene menti. ¶ † Itẽ ex ver. huiusmodi igitur obseqa. not. ꝙ à munerib. patrimonialib. nullus habet excusationẽ, nec nobilis, nec Põtifex: & sic ecclesia nõ habet excusationẽ, vt hic, & l. iubemus nullã nauẽ. C. de sacrosan. eccl. Fallit si specialiter esset eis remissum. l. 2. C. de epis. & cler. ¶ Itẽ in ver.
4 Præterea. † nota, ꝙ ciuitas nõ põt imponere collectã forẽsib. [b] nisi
b habeat speciale priuilegiũ, quod intellige vt dixi s̃. eo. l. rescri. §. fin.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Fallit in his No. ꝙ fęneratores pñt collectari, licet sint forẽses. De hoc vide pulchrè p Bar. in l. ẽt. C. de exc. rei iu. & per Bar. in l. j. C. de mul. & in quo loco.
b Alex. ¶ Collectam forensibus. Et vt possit imponi quot requirantur, vide quæ dixi post Bar. in l. 4. §. actor. de re iudi.

1 *Veritas inuenirur notando & disputando.*
2 *Exactor tributorum quod exigere non potest, tenetur soluere de suo, & qualiter hoc intelligatur.*

1 §. Mista. No. † ꝙ notãdo & disputãdo veritas inuenit̃. Scđò
2 nota, † ꝙ illud, qđ exactor tributorũ nõ põt exigere, tenet̃ soluere de suo. Ad hoc op. s̃. ea. l. §. sed & curatores. & §. pa
a ri mõ. vbi dr̃, ꝙ susceptio collectarũ est munus psonale tantũ. [a] Itẽ op. qa vr̃, ꝙ onus deficientiũ debeat esse totius vniuersitatis, de qua erat ille deficiẽs, nõ illius exactoris, vt l. 1. C. de omni agro deser. lib.
b xij. Sol. de iure cõi [b] onus deficiẽtiũ nullus tenet̃ soluere, seu subire, vt in primis c̃triis, & C. vt nullus ex vica. p alio debi. exi. l. j. lib. xj. Fallit si aliter lege municipali, vel ↄsuetudine cautũ sit, vt hic, & d. l. j. C. de oĩ agro deser. tũc. n. illi legi, seu ↄsuetudini stãdũ est, vt dãnũ sustineat collector, vl' vniuersitas sm formã legis, vel ↄsuetudinis.

ADDITIONES.

a Alex. Personale tantum. Adde Bar. in l. 4. §. actor. de re iudi. & Bar. post gl. in l. 2. C. de apo. pub. lib. x. & Bar. in l. etiam. C. de execu. rei iu. & quod no. Bar. in l. missi opinatores C. de exact. tri. lib. x.
b Ale. ¶ Iure communi. Sed contra hanc solu. facit tex. in d. l. 2. C. vt nullus ex vica. ibi æquitati natura li, &c.

De vacatione & excusatione munerum. Tit. v.

¶ Quid differt iste tit. à seq. videbitis j̃. tit. j. super rub.

LEX PRIMA.

1 *Excusatio omnis nititur æquitate, quæ infringit rigorem iuris.*
2 *Exceptio omnis nititur æquitate.*

a OMnis excusatio. [a] † no. ꝙ oĩs excusatio nitit̃
1 æqtate, quę æqtas habet infringere rigorẽ iuris vocãtis omnes pariter ad munera
2 & honores. Sic etiam dicimus, quòd † omnis exceptio nititur æquitate, vt s̃. de doli excep. l. qui æquitate.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Omnis excusatio. Et ad istum tex. in princ. ibi, sine temporis præfinitione. vide Dy. & Bar. in l. si cum dotem. §. si maritus. s̃. solu. mat.

1 *Acta facta in vna causa nõ prosunt in alia, in iis, quæ cursu temporis mutãtur.*

§. Qui excusatione. Not. ꝙ acta facta in vna causa non prosunt in alia simpliciter.
1 † ꝙ intellige in his, quæ cursu temporis mutantur, vt s̃. tit. j. l. cura. §. deficientium. & l. spadonem. §. qui absolutus. s̃. de excus. tuto.

LEX II.

1 *Eligens scienter indignum, an priuetur potestate denuo eligendi dignum.*

Sextum decimum.

§. Qui pueros. Hic vr̃ casus, ꝙ quando aliquis electus ad aliquod officium excusatur, vel remouet̃ ꝙ electio alterius loco eius deuoluatur ad ipsũ iudicẽ remouẽtẽ, vel excusantẽ. Nã hic vides ꝙ electio istorum officialiũ ptinet ad decuriones, vt s̃. qñ app. sit. l. j. §. solẽt. & ad munic. l. 2. & tñ nõ remittitur ad eos sed præses ipse eligit, vt hic vides. In contrariũ facit s̃. de opti. lega. l. 2. & ibi dixi. Doct. tangũt C. de ↄhen. emp. in l. fi. dicatis vt ibi. Canonistæ tamẽ dicũt ꝙ debet distingui, an aliqs elegerit aliquẽ scienter indignũ, & priuatur pro illa vice potesta-
1 te eligendi: † alias secus. Idẽ si peccauerũt in forma eligendi, vt ex de elect. c. quia propter. Et istã legem possumus intelligere, quod iste præses vocauerat hic aliquem ad istud munus perferendæ pecuniæ, & hic dr̃, quod ex suo officio, absq; appellatione, si viderit manifestè ipsum esse grauatum senio, vel corporis imbecillitate, potest ipsum dimittere, & alium loco sui cõstituere, sed superior non potest sine appellatione. l. ciues. C. de appel.

LEX IIII.

Tempus. Ibi, abesse desiit. i. redire cœpit, sed postquam rediit, dum tamẽ legitimo tẽpore, vt hic sequitur.

LEX V.

A decurionatu. Istam legem prosequere, vt in glo.

LEX VIII.

a In honoribus.[a]

§.Philosophis. Nota textum ibi, etenim philosophantes vere.

ADDITIO.

a Ale.¶In honoribus.Ista lex in §.qui muneris publici.facit arg.ad q.secundum Ray. vtrum ille cui est concessa immunitas à collectis, sit etiam immunis à collectis, quæ imponuntur propter necessitatem guerræ.& vide Dy. in l.si ex toto.in princ.s. de leg.j.& vide bal.omnino in l.j.C.nemi.lic.ab emp.spe.se exc.& vide Im.in d.l. si ex toto. & qđ no.Bar.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.de lega.j Et ad prædicta allegatur tex. in l. inter socerum.§.cum inter.de pac.do.& vide, quod not.Bald.in l.iubemus nullam, in prin.C. de sacrosan.eccl.

LEX X.

His oneribus. Intelligas hic in priuilegiis generalib. Secus si de hoc priuilegio speciali mentio fieret, vt j. eodem.l.proxima.

1 *Exceptio superueniens pendente iudicio, an elidat actionem.*

1 §.Auctis. Petrus allegat hunc tex. quòd exceptio superueniens pendente iudicio, elidit actionem.† Ista tetigi in l.j.s.de excep.& ibi latius dixi.

LEX XI.

Sunt munera. Hoc quod hic dicitur, præter eos, qbus principali beneficio, &c. intellige de beneficio speciali indulto, super hoc, alias secus, vt s.l. prox.in prin. Quæro an ecclesia subeat ista onera. dic vt in gl.

LEX XII.

Legato. Oppo.C.de legatio.lib. x.l. vniuersi. dicit Dy.quòd hic excusantur durante eorum officio tantum, nō autem post.

LEX XIII.

Prætor.§.Duo genera. Dicit glo.hic, not.diligēter distinctionem quam facit iste §.tangam, j.titu.j.l.2.

1 *Arbiter vel consultor, qui cœpit audire causam, eam cogetur finire.*
2 *Munus semel agnoscens, videtur suo priuilegio renunciare.*
3 *Iudex, cui causa est delegata, si se absentat, & absentia est diu duratura delegās potest eam alteri delegare*
4 *Dilatio datur propter absentiam aduocati, qui est breui reuersurus: alias alium aduocatum sibi quærit.*

1 §.Si post causam. No.† pro arbitro, vel consultore,
a qui cœpit audire[a] causam, an postea poterit cogi? Certe sic.no.tex.ibi, semel enim agnoscēdo. Nā
2 † semel agnoscendo vr̄ renunciare suo priuilegio in illa causa. An aūt in aliis præiudicet, dixi in l.2.in fi.s.de decu.& habuistis no.s.
3 de priuil.vete.l.2.¶ Secundò.no.† quòd si iudex, cui cā est delegata, se absentauit, quòd iudex delegans pōt alteri cām cōmittere,
4 quod intellige, si abñria esset lōga, vt hic dr̄.† Tertiò dico, [b]ꝙ id
b quod dr̄ s.ex qb.causis maior.l.ait p̄tor.§.fi.quòd propter absentiam aduocati datur dilatio, intellige si breui est reuersurus: alias alium aduocatum debet sibi quærere, vt hic dicitur.

ADDITIONES.

a Alex.¶Cœpit audire.Si consultor, vel arbiter cœpit audire causam, potest postea cogi eam difinire. quod no.Idem si acceptat instrumentum electionis suæ ecclesiæ.c.j.extra de proc.l.si filius.ad Maced.& dixi post Imo.in l.quæ dotis.ad fi.s.sol.mat.& adde bar. in l.si cum dotem.§.maritus.sol.mat.

b Alex.¶Tertio dico.Adde tex.& ibi bart.in l.sed si vnius permissu. §.quod autem.s.de iniu.

De iure immunitatis. Titu.vj.

¶Quæro, in quo differt hic tit.à præced. Gl. ponit duas differentias, vt habes in ea.Dy.dicit, quòd in tit.præced. tractatum fuit de causis excusationum, seu vacationum: hic de personis, quæ excusationem petunt.

LEX PRIMA.

Qvi ob hoc. Quid vult dicere tex.agēdi cā? Gl. dat duas expositiones, tene secundam, quòd hic loquitur in his qui erant in naui, & suā priuatam vtilitatem immunem non habent: quod intellige, vt in l.semper.§.negotiatores.j.eod.

1 *Priuilegia concessa alicui, & posteris, ad natos ex fœminis non porriguntur.*

a §.Personis. [a]No.quòd priuilegia data tibi, tuisque poste-
1 ris, nō extēdūt ad natos ex fœminis.† qđ no. bñ.& vide Dy.extra de reg.iu.c.priuilegium personale.lib. 6.

ADDITIO.

a Ale.¶Personis.No.quòd priuilegia concessa tuo generi, siue tuis posteris, non extenduntur ad natos ex fœminis.& vide Bar.in l.quia tale.sol.mat. hoc dicunt quidam fallere in causa libertatis data alicui ex suo genere: quia tunc veniunt nati ex fœminis. vide tex.in l.j.s.de lib.cā.Item lita.per Pau.de Ca.in l.maritū.sol.mat.& vide Imo. post gl.in l.si ita scriptum.de leg.2.Item appellatione generis venit frater.l.3. de interdictis & rele.Ita venit legitimatus per oblationem curiæ.l.communium. circa medium.& ibi bal.C.de natural.libe. qui tex.in hac materia solennizanda multa posset, vt ibi per bar.Et qui sunt de genere, vide etiam tex.in l.1.C.de ord.iudi.& l.j.C. de proba.Quid autem si dicatur, concedo tibi, & posteris tuis, videtur quòd sit idem, vt hic.Facit l.neque Dorotheum.C.de decur.lib.x.no.bal.in c.j.de feu. marchiæ. hoc tamen non esset verum in successionib. quia descendentes ex fœminis tunc venirent, & videtur probari in l.cum acutissimi.C.de fidei.& in l generaliter.§.cum autem.de instit.& substitutio.sub condit.fac.& in l.cum auus.s.de condi.& dem.Quid de verbo generatio Videtur idem quod de verbo, generis.vide bal.in l.1.C.de iure emp.Quid de verbo sobolis vel prolis, dic quòd etiam fœminæ veniunt, vt probatur in l.j s.sol.ma.in l.5.C. de nat.lib.& l.fi.C.de bo.proscri.& in l.j.C.ne rei domi.vel temp.& adde quod proles proprie est, quæ ex nuptiis nata est, secundum bal.in rubri.C.de priuile.dot.in principio. Quid de verb, progeniei, dic quòd comprehendit omnes descendentes ex linea masculina tantum, vt probatur in l.fi.& ibi bal.C.de emanci.lib.& l.fi.& ibi bal.C.de dot. promis, iuncta l.dedit dotem.s.de colla bon.Et adde quòd appellatione prolis veniunt omnes qui appellatione familiæ comprehenduntur, vt probatur in l.officiales, & in auth.statuimus.C.de epi.& cle.Quid de verbo genti tuæ, dic quòd veniunt agnati, & cognati. vt est gl.not.in l.j.s.de prob.Quid de verbo, nomini suo.Dic, quòd omnes de familia veniunt.l.pronunciatio.§.familiæ.j.de verb.sig.ex quo bar. multum notabiliter per illum tex.& l.quoties.C.de priu.schola.lib.12.dixit, quòd si concedo priuilegium tibi, & tuis filiis masculis & fœminis, quòd solum veniunt virgines, & viduæ, non autem nuptæ.Adde quod dixi in l.quidam consulebant. de re iudi.& vltra prædicta de materia. in l.apud Iulia.§.si quid alicui, de leg.j.per Doct.in l.ex facto.§. si quis rogatus. & §.fi. ad Treb.& l.j de cōsti.prin.Et ad ista vide omnino bar.in l.si vt proponis.C.de dig.li.12.Et quid de verbo stirpis, vide tex.& ibi bal.in l.si quis in suo, in prin.C.de inof. test. Quid de proximis & consortib. vide bal.in l.dudum.C.de contrah. em. Et ad prædicta omnia vide omnino bal.in repeti.c.si pater.de testa.in 6.

LEX II.

1 *Immunitas ab omnibus muneribus & honorib.etiam realibus, potest concedi per Principem, vel per legem.*
2 *Ciuitas aliquibus ciuibus iam subditis, potest concedere immunitatem.*
Pactum de concedenda immunitate non tenet.
Immunitas à muneribus patrimonialibus non conceditur.
Immunitas concessa alicui qui de nouo efficitur ciuis tenet & seruanda est.
3 *Decuriones possunt concedere doctoribus & medicis immunitatem, alijs non.*
Sed adunantia generalis sic.
4 *Immunitas qualiter concedi debeat.*
5 *Munus ordinarium quod dicatur & quod extraordinarium.*
Imposita à Principe, vel à lege sunt munera ordinaria.
Item collectæ, quæ imponuntur à lege municipali.
Item quæ imponuntur à Papa clericis.
6 *Ciuitas quando possit immunitatem concessam per suam legem reuocare.*

a Hi qui [a]pro declaranda ista lege† quæro vtrū alicui possit
1 dari immunitas ab onerib. Rñd. certum est ꝙ per Principem, seu per legē pōt concedi immunitas ab oīb.oneribus etiam realib. vt s.ti.j.l.sunt munera.Verū scias, ꝙ oīa priuilegia p̄ Principem cōcessa fuerūt reuocata per l.C.de his qui vac.à prin-
2 ci.rece.l.j.& de decu.l.vacuatis. & ibi no. Ciuitates† aūt etiā cō-
* cedunt immunitatem, *aliquib.ciuib.iā subditis.& non valet pactum vt d.l.vacuatis.& de immu.nem.conce.l.j.& maximè si ista immunitas concederetur à munerib. patrimonialib.vt C. de mu. patrim.l.neq;.&l. patrimoniorū.Si verò immunitas cōceditur alicui, q de nouo ciuis efficitur, tunc pōt ei de nouo concedi, & est
3 sibi seruanda, vt hic.¶ Sed quæro† per quos possit concedi? Rñ. Doctoribus & medicis pōt concedi per decuriones, hoc est p̄ or-
b dinem ciuitatis: alijs verò non posset concedi p̄ illos:[b] & sic req-
4 reretur adunātia generalis, vt C.de decretis decur.l.j.¶† Quæro, qualiter dēt concedi ista immunitas? Rñ.dēt concedi specialiter, & distinctè, vt fiat mentio de munerib. realib.& personalibus.ordinarijs, vel extraordinarijs. Nam si ɔcederetur immunitas à munerib.simpliciter, nō haberēt īmunitatē à patrimonialib. vt s.ti.j. l.his honorib.& s.ti.2.l.fi.§.pe.Itē nō intelligeret̄ de munerib.ord. sed de extraordinarijs, vt s.ti.j.l.hi q muneris publici. & s. de mu. & hon.l.cui muneris.& C.de va.pu.mu.l.j.Itē ista īmunitas ñ porrigit̄ ad honor̄s d.l.cui muneris.s.đ mu.& ho.vñ ēt de his exp̄ssa
5 mētio dēt fieri: vñ sis cautus, qñ dictas ista talia priuilegia.† Quæ-
c ro q̄ dicātur [c] munera ordinaria, & q̄ extraordinaria? Rñ.ordinaria

ADDITIONES.

a Ale.¶Hi qui.Ad materiam huius l.j.quæritur, qui possint concedere priuilegia immunitatis, & quib.vide bar. in l. vacuatis.C.de decurio.& in l.j.de decretis decur. lib.x.& quod no.Bal.in l.etiam de execu.rei iudi.& Spe.in ti.de cens.l.j. ver. sed quid si vniuersitas facit peccatum.& no.Cano.An.in c.2. de immuni.eccl.immo non valet principis rescriptum concedens immunitatem à collectis, datiis, & gabellis.l.omnem.& ibi Bal. C.de vectig.& d.l.vacuatis, & vide Bar.in l.j.in ver.item quæro.C. de muli. & in quo loco. Et ibi habes per Bar.quæ dicantur munera ordinaria, siue extraordinaria.& Bal.in l.j.C.sine censu vel rel. & in l.j. in 4.q.in prin.quod cuiusque vni.nomi.& bar.in l.j.C. e.li.10.Adde per quos immunitas concedi possit, & qualiter sibi præiudicet, quæ habet immunitatem, & an possit reuocari. Ale.consi.101.j.li.& vide etiam Ro.cons.252.

* ¶Immunitatem. Verum autem pœna tribuere, alicui possit immunitatem, tex. habes no.ff.de inter.& releg.l.relegatorū.§.fi.& ff.de suspect.tutor.l. decreto, & de excus.tutor.s.l.sed miles.§.sed ignominiæ.& vbi plene.

b Ale.¶Per illos.Et sic requiritur adunantia generalis.Hoc credo verū, nisi cōcederetur à consilio.Nam tunc forte valet, licet non fieret adunantia generalis, quod vocatur vulgariter parlamentum.Ratio est, quia consilium videtur omnia posse, quæ totus populus.Glo.est in rub.C.quæ sit longua consue.glo.Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. lex est, et §.plebiscita.et gl.in l.aliud.§.refertur.j.de reg.iur.

c Ale.¶Quæro quæ dicantur.In l.j.C.de vaca.mu.dicitur, ꝙ munera ordinaria sunt, quę à legib.senatusconsultis, vel constitutionibus imponuntur, qualia sunt patrimonialia, à quibus nullus excusatur, vt C.de mune.patri.l.2.

ria sunt ea quæ imponuntur à principe,vel à lege.d.l.j.C.de va.pu. mu.iõ puto,ꝙ collectæ,quæ imponuntur à l.municipali lata in ciuitate super hoc à toto populo dicantur munus ordinarium.ₐEt idem puto de his,quæ imponuntur à Papa clericis,vel ab Imperatore aliis.Sed collectæ,quæ ĩponerentur ab aliquib.magistratib. vt à priorib:vel à maiorib.gabellariis, qui hñt super hoc autoritatem, dicerentur munus extraordinarium,vt s̃.tit.j.l.in honoribus.§.qui

6 muneris.& d.l.j. C.de vac.pub.mu.¶†Quæro,vtrum ciuitas,quæ istud priuilegium dedit,possit per suam legem ipsum reuocare?Rñ. quandoque tale priuilegium transiuit in formam pacti, vel conuẽtionis , & tunc ciuitas non potest ipsum reuocare: aliàs secus.l.ꝙ semel.& ibi dicam,j̃.de decre.ab ordine facien.vbi gl.tangit,&dixi in repe.legis,omnes populi.s̃.de iustit.& iur.

ADDITIO.

a Ale.Munus ordinarium.Hoc videt͛ verum,si hẽat perpetuã & determinatã formam secundum quod no.Bal.in l.placet.C.de epis.& cle.& Circa hanc materiam vide Bar. plenius in l.j.C.de muli.& in quo loco.lib.x.

LEX V.

1 *Numerus v.xij.& xvj.liberorum,à quibus muneribus excuset.*

a Semper.§.Legem. ᵃVides hic, ꝙ q̃ habent sexdecim liberos excusantur à muneribus. Contra,immo sufficiunt xij. vt C.de decurio.l.si q̃s decurio.al's sufficiunt quinq;,vt C. de his qui num.li.l.si.So.Veritas est.ꝙ nume-

1 rus quinque liberorum excusat à personalib.munerib.nõ†patrimonialib.vt s̃.ti.j.l.3.§.quæ patrimoniorũ.sed numerus xvj.vel.xij.

b liberorũ excusat à munerib.patrimonialib.& personalib.ᵇvnde nõ

c tenentur soluere collectas,vt hic,& d.l.si quis decurio.ᶜ

ADDITIONES.

a Ale.¶Legem.Sed an pacto possit renunciari immunitati sibi à lege concessæ,Bar.multum no.in l.vniuersi.C.de leg.lib.x.dicit ꝙ sic,quod est menti tenendum, secundum eũ, propter vnum,quod videtur obstare,de quo ibi per eum.

b ¶Personalibus.Immunitas alicui concessa propter numerum liberorũ an expiret,si aliqui ipsorum filiorum moriantur,vide doctrinam Io.An. in reg.decet de reg. iu.in 6.quã approbat Ioan.de Imo.con.77.incip.visis ac ponderatis,&c.circa fi.& bal.con.101.inci. verb.domini,&c.vol 3.& Ale.in l.si cum dotem.§.si maritus.s̃.sol.mat.per Bar.& Ale.in l.2.§.non solum.ff.de excu.tuto.

c Ale.¶Si quis decurio.Sed quòd xij.liberi non excusent à munerib.patrimonialib.tenet bal.in l.si quis decurio.hic alleg.&ꝙ ibi sit speciale in decurione propter curam officij, tenent multi,quos refert Io.An.in regula,decet.in mercuriali.in 6.& videtur tex.hic.Facit tex.in l.neque ætate.C.de mune.patri.lib.10.& l.j.& ibi gl. C.q nume.lib.& in l.sunt munera.s̃.ti.j.Pet.de Anch.in c.j.de cens.tenet opi.bar.& And.de Barul & Ioã.de Platea in d.l.si quis decurio.per illum tex. Sed quid si aliquis ex filiis necessariis ad numerum decedat post immunitatem,dicit Io.An.in dicta regula,decet.ꝙ nõ nocet,cum quo trãsit ibi bal.in quibusdam additionib.suis.& bar.in l.2.§.non solum.s̃.de excus.tuto.Facit quod notat bal.in l.2.C.si aduersus deli.& quod no.Ang.in l.minorib.C.de his quib.vt indignis.& quod no.bal.in l.generaliter.ver.secundo op.C.de epi. & cle.in qõ. an cessante cã,&c.dixi plene in l.si cũ dotẽ.§.si maritus.sol.mat.In cõtrariũ facit l.cura.§.deficiẽtiũ. de munerib.& ho.& in l.is.§.pe.de vac.mu.&Cyn.in d.l.gñaliter. Adde an priuilegiũ cõcessum habenti xii.liberos,finiatur, si aliquis liberorum moriatur,Bal.con.101.3 li.

§.Negociatores. Hunc §.prosequere vt habes in glo.

1 *Priuilegium cõcessum alicui,an transeat ad liberos,vel vxores eorum viduas.*

§.Immunitatis. Quæro an pliuilegium concessum alicui transeat ad liberos, vel ad vxores

1 †eorum viduas?Dic vt no.per Cy.in l.2.C.de episc.& cle.

1 *Excrescentibus reditibus ecclesiæ debet augeri numerus canonicorum,& immunitas concessa mercatoribus debet seruari, si tenent maiorem partem fortunarum in illis mercantiis.*

a §.Negotiatio. ᵃNo.argũ,ꝙ excrescentib.facultatib.ecclesiæ dẽt excrescere numerus canõicorum,†c.cũ oẽs.&c.cum accessissent.ex̃ de ꝯsti,Itẽ no.in §.ꝯductores.j̃.ea.l.ꝙ ĩmunitas data aliq̃b mercatorib.Ita demũ est seruãda si maiorem partem suarum facultatum tenent in illis mercantiis,

ADDITIO.

a Alex. Negotiatio. Vtrum dicatur mercator, qui non exercet artem mercantiæ, licet exercuerit,& sic descriptus in matricula mercatorum.Iac.But.in prin.Digesti veteris,dicit ꝙ non,nisi sit solitus gerere,& animum gerendi retineat quod præsumitur, nisi deseruisse probetur.Insti.de re diui.§.pauonum.in quo proximam consuetudinem respicio non remotam,vt ff.de alim.& cib.leg.l.Mela.§.j.vide etiam bal.in d.prin.Et ad id qđ in fi.no.hic bar.adde l.legatis.§.si vnus.de le.3.Et vide bar.omnino in rub. de nauicula. lib.11.quæ est .j.rub.illius libri.

1 *Collegij priuilegio an gaudeant qui sunt de collegio artis,& non exercent artẽ. Collegium gaudentium,vel fratrum de pœnitentia tertij ordinis sancti Francisci,an habeant immunitatem ab oneribus,& muneribus.*

§.Quibusdam Ex hoc §. nota duo. Primò, quòd ista collegia non pñt ꝯueniri,nisi sui causa s.cã tractãdi ea, quæ ad collegium suum spectant,alias possent puniri.l sub prætextu.s̃.de extraor.cri.Secundò no.ꝙ illi, qui sunt in collegio artis,nec exercent artem,nõ debent gaudere priuilegio

1 artis.†facit C.de sacrosan.eccl.l.qui sub prætextu.& s̃.ea.l.§.negotiatores.in eo,quod ibi dr̃,quandiu in hmõi actu sunt, &c. Quæro,an collegium militũ gaudentiũ,& collegiũ fratrũ de pœniten-

a tia tertij ordinis sancti Francisci habeãt ĩmunitatem ab onerib.& munerib. Videte,vos debetis scire , ꝙ isti fratres non sunt religiosi: q̃a non renunciant proprio.Item quia habent vxores.Itẽ non sũt clerici : quia nullũ ordinẽ clericalẽ habẽt;habẽt tamẽ quẽdã modũ viuẽdi ab ecclesia Romana approbatũ, vt no.de religios.dom. c.j.in cle. sed licet ibi non ponatur,nisi de fratribus tertij ordinis S. Francisci,sũt tamen personæ ecclesiastiæ,quæ vocantur,Deo deuotæ,vt habetur 12.q.j.c.duo sunt genera.& sunt exempti à iurisdi

b ctione seculari:vt ibi dicitur.Et isti milites ᵇgaudẽtes habẽt de hoc expressũ priuilegiũ.& ideo vidi cõsilia pluriũ Doctorũ iuris canonici,& ciuilis, ꝙ isti sũt exẽpti à munerib. seculariũ, & collectis,& ab aliis,sicut clerici: & ita cõsuluerũt multi aduocati de curia & d. Gul.de Baisio,archid.Bono. & Dy.de Mugelo, & ista consilia eorũ vidi & eorum consilia fuerunt tantum in fratrib.gaudentib.sed idẽ est in fratrib.tertij ordinis S.Francisci.tamẽ hic contrariũ, vt videtis obseruatur.Nã cõueniũtur sub iudice seculari.& soluunt collectas.Puto tamẽ indubitãter,ꝙ si apparere posset,ꝙ assũpsissent illũ ordinẽ,seu habitum in fraudem onerum,ꝙ eis non prodesset,vt s̃. ead.l.§.diuus quoq; Pius.& s̃.de mune.& honor.l.cura §.fi.vbi tangit glo.de fratribus de pœnitentia. Facit quod no.extra de obli. ad ratio.c.j.& l. qui sub prætextu.C.de sacrosanct.eccle.

ADDITIONES.

a Ale.¶Tertij ordinis.Vtrũ fratres tertij ordinis sunt immunes,vide quod notat gl.in l.cura.§.fi.s̃.de mun.& ho.& habes in consi.Cald.con.191.& bar.in l.placet.de sacrosan.eccl. & quid de fraternitatib.an sint personæ ecclesiasticæ,vide quæ no. Do.in c.j.de simo.Et istis add̃ bar.in l.j.s̃.de pœnis.Et adde quod eremitæ possunt habere pr priũ,sed nihilominus sunt ecclesiast.personæ.& no.Inn.in c.cum in cunctis.de ele.& dicit gl Io.And.in c.sciant cuncti.de ele.lib.6.ꝙ conuersi hospitalarij,& templarij sunt ecclesiasticæ personæ,licet nõ sint clerici,alle.17.q.4.q̃sq̃s Patronus aũt ecclesiæ laicus,non est persona ecclesiastica,& ideo dicit gl.in c.ex eo ꝙ de ele.in 6.in gl.fi.ꝙ conuersi sunt personæ ecclesiasticæ. & ibi vide an habeant vocem in cap. mulierum an beguinarum quarum status est reprobatus,sed status mulierum tertij ordinis sanctæ Claræ bene approbatur,&tales sunt religiosæ,vt in cle.j.de relig.do.per Io.And.& dicit gl.in d.Cle.j ꝙ sorores tertij ordinis sancti Francisci non sunt proprie ecclesiasticæ personæ,vt refert bald.in l.placet.C. de sacros.eccle.& vide d.Ant.in c.2.de fo.comp.&adde quod no.in Cle. ex eo.de sen.excom.& consuluit bal.in cons.inci.in Christi nomine,super eo quo quæritur,&c.ꝙ ordo tertij ordinis S.Francisci sit ordo ecclesiasticus,& eius personæ ecclesiasticæ, quamuis ibi videatur concludere,quòd sint de foro seculari,& bar.in l.commodissime. de lib.& posth.per bal.in auth.nisi.C.de sent.& de his qui præsident hospitalib. qui non gaudẽt priuilegio clericorum,vide bal.in auth.hoc ius porrectum in ver.sed hic quæro,quid. C.de sacrosan.eccl.& vide quæ dixi post bar.in l.orphanotrophos.C.de epi.& cle.& per Ang.in cons.108.dicit tamen bal.in l.omnes.§ præterea nullus.C.de epi.& cle.ꝙ ita sunt exempta hospitalia sicut ecclesiæ.l.omnia.in fi.eo.ti.& ibi bar.& Doct.& facit quod dixi in l.præsenti.C.de his qui ad eccle.confugi.Et vide bar.in l. quod constitutum. s̃. de testa.mil.Et dicit Host.in c.non dubium.de sent.excom. ꝙ quando quis est conuersus remanens in domo propria,vt laicus,& viuit honeste vt clericus,ex toto in foro ecclesiastico intelligitur translatus, & immunitate ecclesiæ gaudere debet,xvj.q.4. quis facit.de cẽsi in c.q̃q̃.li.vj.Cle.præsenti.de cẽsi.12.q.j.ecclesiarũ.c.j.de cẽsib.cũ si.Et ad materiã adde ꝙ Per.de Anc.in Cle.cũ ex eo.de sen.excõ.d̃t ꝙ Gul.de mõte Lauduno t3 ibi ꝙ fratres continentes,siue de pœnitentia,qui dicuntur tertij ordinis, vt ibi dicitur in tex.nec in persona,nec in reb.gaudent priuilegio religiosorum vel clericorum , per illũ tex.Postea d.Petrus refert verba Bar.hic,& male,& subdit , ꝙ ipse habet vnum consiliũ Io.Cal.qui conformat se cum dicta opi.ꝙ non sint personæ ecclesiasticæ.& illud consilium ibi refert ad literam,& sequitur.& principaliter fundatur: quia nec continentiam, nec obedientiam promittunt,& vtuntur proprio,quæ sunt contra substantiam religionis,c.cum ad monasterium,ad fi.de stat. mo.Facit c.j.de voto.in vj.Respon. ad contraria dicit tamen secundum Io.Cal.ꝙ si haberent priuilegium à Papa,esset eis seruãdum. De qua materia habetur etiam per Ang.in consil.196. & adde Pe. de Anc. in materia in repe.in c.ea quæ.de re.iu.in 6.Et quid in vxore,& familia clericorum,&c.vtrum gaudeant,&c,vide quod no.per Io.An.in c.j de cleric.coniug.per d.An.in c.nullus.de iud.vbi plene de materia.Adde an fraternitates dicantur ecclesiasticæ personæ,Pau.de Cast. cons.82.Et an ordo tertij ordinis S.Francisci sit ecclesiasticus. Bal.cons. 335.incip.quædam soror.lib.4.consuluit,ꝙ stante statuto , ꝙ mulier non possit contrahere , nisi certa solemnitate seruata,ꝙ non comprehendat mulierem tertij ordinis.

b Poma. ¶Et isti milites. Vide Panor.in c.j.de foro comp. Cald.consi.7. Card in Cle.ex eo.in 2.q.de sent.exc.& aliquid per bal.in auth.nisi rogati.C.ad Treb. et in l.officiales. C.de episc.et cler.& d.Maria.in d.c.2.qui omnes inclinant in opin.Pan.ibi. Contrarium tamen tenet do. Car. in c.si diligenti.quæstione antepen.de foro comp.et do. Ant.in c. j.de obligat.ad ratio c.

LEX VI.

1 *Balistæ appellatione non venit arcus,nec econuerso.*

1 Quibusdam. No.quòd appellatione balistæ non ꝑtinet arcus,†nec eꝯ: nam vt videtis,hic ponunt per se balistarij,& per se arcuarij.

¶Delegationibus. Tit.vij.

LEX III.

Vm quæritur Ista lex examinatur s̃.de cõstituta pec.l.eum qui.§. Iulianus.

LEX IIII.

1 *Suspectus mihi non est solum inimicus meus,sed amicus inimici mei.*

2 *Citatus ad locum suspectum,non tenetur comparere.*

1 Sciendum.§.Si accusatio. Not. † quòd mihi est suspectus non solum

a solum inimicus meus, sed etiam a amicus, vel domesticus inimici mei. Scdò no. † q si quis citatur ad locum suspectum, vel sibi inimicum nō cogitur cōparere, arg s. ad Trebel. l. de ætate. Et pro hoc cassauit Papa sniam Imperatoris Henrici q ptulit ɔ Regem Robertum. Nam Imperator citauit Regem ad ciuitatem Pisanam ipsi Regi capital'r inimicam vt in c. pastor. de sen. & re iu. in cle.

ADDITIO.

a Ale. ¶Sed etiam. Amicus inimici mei est mihi suspectus. Vide tamen In. no. in c. insinuante, de offi. deleg. in notabilibus & quod dixi post Bar. in l. qui iurisdictioni. de iur. om. iud. Bal. in l. 4. §. si tutor de suspe. tut. Cy. & Bal. in teste, in l. si quis. in vlt. col. C. de testi. sequitur hoc Bal. in l. j. C. si quacunq; prædi. pote. & vide Cano. in c. repellantur. de accusa.

LEX V.

1 *Legationis officium probatur per literas delegationis.*

1 Legato. Probatur autem hoc quod sit legatus, per literas, quas defert suæ legationis, † vt l. si publicanus. §. j. s. de publican. & ibi dixi.

LEX VI.

Filio. No. hāc distinctionē, qñ est offiñ cum sumptu, officialis filius habet vacationē pp patrē, al's secus. qd tene mēti.

LEX VII.

1 *Vicerector studij an habeat immunitaten.*

a Filius. Hic vr̄ esse casus q vicerector studij a nō habet īmunitatem. facit ēt j. eo. l. vicarius. In ɔtriū vr̄ casus. C. vt dig. or. seruet. l. fin. in fi. Sol. Qñq; vicerector ɔstituit ab ipso rectore, & tunc ipse rector vr̄ gerere p eū, & nullā īmunitatē hēbit vicerector

1 † seu vicarius b eius vt hic, & l. vicarius. j. e. Qñq; pp recessum seu

b mortē rectoris ipsa vniuersitas facit vicerectorē, tūc hēt īmunitatē q̄ hrēt si pricipl'r ipse esset creatus rector, d. l. fi. in fi. C. vt dig. or. seruetur. De istis loqtur ti. C. de of. ei' q vic. alter. ger. ¶Tertiò op. s. de leg. 3. l. j. §. à pfectis: sed quāto tpe oportet, q qs gerat offiñ ad hoc, vt qs habeat vacationem: Rñ. toto tpe officij, si gerit munus, minuitur sibi vacatio: dummodo scias, quod si non gerit offiñ, vl' gerit minori tpe quartæ partis totius tpis, nullam debet habere vacationem, seu immunitatem. l. milites. §. & quandoque, & §. plane, & quod ibi not. & §. fi. s. de excu. tut. & C. de consul. l. 3. lib. 12.

ADDITIONES.

lex. ¶ Vicerector studij. Vicerector studij non habet immunitatem. adde Bar. in l. j. §. hi quib. de leg. 3. & de istis gerentib. vices alienas quid possint, vide bonum tex. in auth. de colle. §. ad hæc. ver. prohibentur & gl. in l. 2. C. de his qui vic. al. gerunt. & no per Bar. in l. j. s. de off. eius. & hic adde l. comperimus. C. de prox. sacro. scri. lib. 11. 84. dist. præcepimus. & est bonus tex. in l. 1. C. qui mu. excu. l. hi qui. lib. x.

b Pom. ¶Vicerector seu Vicarius. Dic tamen quòd de consuetudine seruatur contrarium. Ita Car. in Cle. j. in 6. oppositione, de off. vic.

LEX VIII.

1 *Doctor legens qui non potest aduocare, potest mittere schedulā, & alloqui iudicē.*

a Paulus. §. Paulus respondit. Not. q legatus a non debet atten

b dere ad aliud q̄ ad offiñ legationis. Item no. b p Doctorib. huius

c ciuitatis, q non pñt esse aduocati: nam si mittunt vnā schedulā c iu

1 dici, vel ei loquūtur, † nō pp hoc videntur aduocare. Tene mēti.

ADDITIONES.

a Pom. ¶No. quòd legatus. Hoc āt intellige fm Ro. in l. j. s. de verb. ob. pondera tex. hic in fi. vbi nō intelligitur aduocare mittendo schedulas pro amico, vel extraneo, si hoc faciūt gratis, & amore, cōtra tñ hoc dr̄ enixè obstare text. in c. vbi periculum. in ver. nulli etiam de electione, in 6. vbi prohibitus loqui, prohibetur & mittere scripturam, vel nuncium, & vide multa quę ponit Barb. in rub. extra de fide instr. & vide text. in l. miles ad sororem. in prin. ff. de leg. 2.

b Ale. ¶Item no. Idem tenet Bar. in l. j. §. j. s. de postu. Et no. quòd si aliquis prohibetur aduocare, quòd intelligitur quòd non prohibeatur, si gratis velit aduocare, dicit Ro. in l. 2. in prin. s. de verb. obl. per tex. in fi. huius legis.

c Ale. ¶ Vnam schedulā. Et sic statutū puniens aduocatū, vel loquentē in voce, non punit scribentem. cōtra facit tex. in l. item apud. §. generaliter s. de iniu. & l. eorū. §. fi. co. ti. de quo in l. j. de ver. ob. per Mod. & Bar. in l. j. de extraor. co.

LEX X.

a Legatus. a §. 1. De materia huius §. dicā vobis in l. 1. §. diuus. j. de var. & extraordi. cognitionibus.

ADDITIO.

a Ale. ¶Legatus. Ex l. ista no. casum sing. quo legatus recipiens pecuniam pro expensis fiendis in itinere, si interim decedat, residuum pecuniæ transmittit ad hæredes, nō aūt restituitur Reip. immo si infirmaret in itinere dēt curari expensis Reip. de quo vide Bart. in l. is āt. §. tandiu. s. quib. ex cau. ma. & qd no. Bar. in l. seruus cōis. de fur. & q dixi post Bar. in l. 2. in prin. ad l. Rho. de iact. & dicit no. Bar. in l. 2. C. de legatio. lib. x. q si vnus ex ambasciatorib. decedit, salarium accrescit alteri consocio adimplenti, per illum tex. & vide Bal. in d. l. is autem. s. ex quibus causis maio. & Imo. in l. continuus. §. cum ita, de verb. ob. quid de Doctore habente licentiam per aliquos dies an interim habeat salarium, no. in l. si ea. C. de cond. inser. & per Bal. Et no. q ambasciator qui finita ambasciata differt redire, non gaudet priuilegio legationis, l. mercatores. & ibi no. Bar. & Bal. de commer. & mer.

LEX XIII.

Vicarius. Facit ad quæstionem de vicerectore.

LEX XV.

Is qui legatione. Gl. intelligit hic de libello ɔuentionali. Idem in libello supplicatorio ad impetrandum aliquid, cum generaliter prohibitus sit aliquid facere, vt vidistis s. eod. l. eum qui. aliàs incipit, Paulus. §. Paulus.

LEX XVI.

Eundem. §. Ante legationem. Vides hic casum, q ex parte rei debet mitti procurator ad defendendum causam incœptam, quod dic, vt plenè dixi in l. j. s. de diuer. & tempo. præ. per Cy. in l. j. C. de testa. mil.

LEX XVII.

1 *Ambasciatores an pro represal is possint capi.*

2 *Bannitus an desinat esse ciuis illius ciuitatis, à qua est bannitus.*

1 Si quis legatum. Per hanc † legem dicimus, q ambasciatores non possunt capi pro repre

a salijs, a quia habēt immunitatem de iure cōi, vt hic, & l. 2. §. legatis.

2 s. de iu. Scdò † no. b ex hac l. q exbannitus de ciuitate desinit esse ci

b uis illius ciuitatis, vt hic. ibi, ɔa quem semel populus &c. Quod puto verum quando est talis exbannitus, qui potest impune offendi. nam habetur loco hostis ciuitatis illius. l. amissione. §. q deficiunt, s. de ca. dim. Idem puto, si esset talis exbannitus. q esset prohibitus receptari, arg. eius qd hic dr̄ de eo, cui interdictum est aqua, & ig.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Pro represaliis. Ambasciatores non possunt capi pro represaliis. adde Bar. post gl. in l. cōuentionū. s. de pact. & Bar. in l. j. in prin. s. ad l. Iul. maiest.

b Ale. ¶ Secundò no. Et an exbannitus perdat ciuitatem, vide quæ dixi in l. sed & milites. §. qui enim ignomin osè. de excus. tut. per Ang. in dispu. incip. Bon. quidam. no. Bal. in auth. sed omnino C. ne vxor pro marito. per Lud. Rom. in l. recusare. §. si quis alia. ad Treb. & per Bal. in d. §. qui deficiunt. in fi.

De administratione rerum ad ciuitatem pertinentium Tit. viij.

LEX I

QVod ad certam. Dic vt dicam j. eodem l. legatum.

LEX II.

Non vtique. §. Quod quis. Vide gl. in ver. agere debet. q̄ incipit, hic no. quatuor. & in fi. gl. adde, & j. Dic de hac mā, vt no. per Dy. extra de re. iu. c. quod alicui non licet. & c. pōt quis, & c. q palium.

1 *Sententia lata contra absentem quando valeat.*

a §. Quod de frumentaria. a Vide gl. sup ver. inanis, & sic vides q va

1 let sententia lata ɔ absentē non ɔtumacē. † aliàs nulla esset specia

b litas. Est. n. hic speciale. b Et potest esse ratio, quia officialis restituit Reipub. librum rationum, in quo ɔtinebatur introitus, & exitus, l. j. §. officio. s. de tut. & ra. dis. & s. de statulib. l. si statulibera pœnæ, in.

c fi. & ideo cum c non requiratur alia cognitio, nisi computatio rationis, meritò potest proferri sententia in absentem. Et sic no. q isti reuisores rationum communis possunt pronunciare officialem præteritum esse debitorem communis, eo absente.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quod de frumentaria. No. casum in quo valet snīa lata cōtra non cōtumacē absentē. adde l. hac ppetua. & qd ibi not. Bal. C. vbi decur. vel cohor. & istud tenet d. Flo. in c. olim. de re iud. & p aliquos in c. j. de cau. poss. & proprie Et an ordo iudiciarius seruetur in causa fiscali, vide Bald. in l. 2. in prin. C. qñ fis. vel priua. & in l. j. C. de cōd. ex lege, & adde ad istud, ad quod allegat iste §. no. per Bal. in rep. l. nec quicq. §. vbi decretū s. de of. proc. & no. in rub. C. cōmi. vel epi. & in l. de pupillo. §. meminisse. de oper. no. nun. & in l. fi. C. de fer.

b Clau. Spāle. Hoc no. An. in l. 2. C. de iur. fis. li. x. licet dicat gl. hic sētire cōtrariū.

c Poma. ¶Et ideo, cum. Vide aliqua in simili per dominum Præp. in c. fi. 2. distin. & Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, de const. & Bart. cons. 61. vol. j. & Pan. in d. c. j. de re iud. & Fel. in d. c. j. de iureiu. & Pan. in c. olim. de iud. vbi colligit generaliter ex hoc, q in notoriis non requiritur partis citatio.

1 *Quod datū est camerario p officialē, q id indebitè exigit, an debeat de cōi restitui.*

§. Graui. Ex isto tex. no. q si officialis aliquid exigat indebitè, & detur camerario cōis, q de cōi debet restitui,

1 † hoc est verum, si exigat de facto, secus si præcessit sententia condemnatoria, licet iniusta. tunc enim à cōi nō potest repeti ɔditione indebiti. l. j. s. de ɔd. ind. & s. rem rat. hab. l. si fine. §. quod si procurator per iudicem. & l. cum putarem. familiæ erciscundæ.

LEX IIII.

1 *Officialis locans prædia publica, non tenetur de tacita reconductione.*

a Prior tamen. §. Prædium. a No. quod si aliquis officialis locat prædia.

ADDITIO.

a Ale. ¶Prædium Qui fideiubent pro officiali, habent beneficium excussionis Adde glo. in l. j. C. de conue. fis. debito. lib. x. & text. cum glo. fin. in l. j. C. de decur. lib. x. & no. Bart. in l. quoniam. s. loca. & reperitur quædam disputa. Bart. & not. tex. hic, quod verba conuentionis dubia interpretantur secundum ius commune. & ad Bar. hic. vide Bal. in l. cum eorum. C. de sent.

dia publica, tenetur solum de tempore expresso in locatione, nõ
1 de tẽpore quo tacitè reconducitur. †Item not. ꝙ licet aliter olim seruaretur in vectigalibus: tamen quantum ad hoc, hodie idem seruatur in vectigalibus, quod in alia locatione.

1 *Officialis an finito officio teneatur de euictione.*

§. In eum. Iste est valde no. §. Op. & vr̃, ꝙ syndici, q vẽdunt, aut locant prædia publica, finito officio, non teneantur Cõtra. s̃. de proc. l. ꝓcurator, q ꝓ euictione. Huius timore Azo fatetur ꝯrium, & dicit hic in text. ibi dum dicit, similis ete, nim vr̃. s. is, q nouat. q. d. in omni ꝯctu tenetur officialis publicus
1 etiam finito officio, †præterquã in ꝯstituta pecunia. Et est ratio: qa ꝯstituit animo se non obligandi sed ad fidẽ debitã manifestandam, sm Azo. q opin. Hug. non placet. Nam tutor non tenetur de euictione finito officio, qa officium assumit ex necessitate: eadem ratione, nec talis officialis, & sic non ob. d. l. procurator, q ꝓ euictione: qa ibi loqtur in procuratore, cuius offm̃ est voluntarium. Nec ob. prin. huius §. qa hic ꝓmisit pœnam animo nouandi, & se principl'r obligãdi & ista est vera. Alij, vt Aldri. aliter distinguũt in gl. de qua distinctione non curo. Circa hoc tñ vide s̃. qñ ex fac. tut. l. post mortem. & quod ibi plenius no. Hic tamen non examino.

§. Pro magistratu. No. ꝙ isti, qui fideiubent pro officialibus, non possunt conueniri personali, vel hypothecaria, nisi excusso principali: quod est speciale de iure antiquo. aliàs secus, l. iure nostro. C. de fideiusso.

LEX V.

1 *Pecunia in vnum vsum legata, quando possit in alium vsum conuerti.*

Legatum. No. ibi, citra principis authoritatẽ. Ista est notabilis lex. Circa hoc dic. Qñq; relinquit̃ vt fiat aliquod opus, quod fieri non licet, & tunc põt ꝯuerti in aliũ vsum
1 †authoritate ꝓximi superioris, causa cognita vocatis his, quorũ interest. l. legatũ. s̃. de vsuf. le. si vero p̃t licite fieri, tũc aut pecunia ad hoc relicta sufficit, & nõ p̃t ꝯuerti in aliũ vsum, nisi authoritate Principis, vt hic in prin. Aut non sufficit, & tunc p̃t ꝯuerti in alium vsum, etiam sine authoritate Principis, vt hic, in fi. & j̃. ti. 2. l. vlt.

§. Si municipio. No. hunc §. ad id, quod dixi s̃. eo. l. j. in principio.

LEX IX.

Calcularii. Istam materiam erroris calculi prosequere, vt in gl. quæ hic ita ponit bene, sicut alibi.

De decretis ab ordine faciendis. Tit. ix.

LEX PRIMA.

1 *Medicis antiani possunt constituere salarium.*
2 *Medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus.*

1 Medicorum. No. †ꝙ de iure ꝯmuni ordo ciuitatis, hoc est Priores, seu antiani, possunt ꝯstituere salarium medicis. Scdõ no. ꝙ hoc non ꝑmittitur ꝑsidi. Op. C. de epis. & cle. l. parabolani. dicit gl. ibi est speciale in ciuitate Alexan-
2 dria, in qua electio medicorum ꝑmittitur episcopo. Item† q̃rit gl. ꝙ medici possunt eligi in minoribus ciuitaribus, vel maioribus. Dic, vt in l. si duas. §. j. de excusat. tut.

LEX II.

1 *Decreta decurionum, nisi duæ partes consilij ibi sint, qui sono tubæ, vel campanæ sunt vocandi non valent.*

a 1 Illa decreta. a. Cum l. seq. No. †ꝙ non valent decreta decurionum, si ibi nõ sint duæ partes decurionum seu duæ partes consilij, & intellige, ꝙ istarũ duarum partium maior pars ꝯsentiat, vt s̃. ad mun. l. quod maior. & ibi dixi. & j̃. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. Sed q̃ro, an præsentium nomina debeãt scribi? dic vt s̃. dixi de albo scriben. l. 1. & 2. Item dr̃ hic, adhibitis, sed q̃ro qualiter isti vocabuntur, vtrũ debent nominatim vocari? Resp. sufficit ꝙ vocentur sono tubæ, vel campanæ. l. 2. & ibi no. C. de decur. & not. in d. l. aliud. §. refertur. j̃. de reg. iur. vt plenius dixi in rep. l. omnes populi. s̃. de iust. & iu. & debent vocari ad curiam, hoc est, ad palatium publicum, vt d. l. 2. C. de decurio. lib. x.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Illa decreta. Dicit Abb Siculus in c. j. de his quę fi. à maio. parte cap. ar. illius tex. quòd in vniuersitatib. ecclesiasticis non valet statutum, quòd requiratur consensus ad minus duarum partiũ, quia sufficit, quòd maior pars concordet. ad hoc c. licet. de ele. & tex. cum glo in c. si cui. eo. tit. lib. 6. & vide ad materiam quæ dixi s̃. de albo scriben. in l. 2.

LEX IIII.

1 *Decreta decurionum continentia donationem quando sint nulla, & quando rescindantur.*
2 *Decuriones possunt donare legatis, & ambasiatoribus, & sic remunerare benefacientes.*
3 *Donatio facta a decurionibus in casu permisso, si in ea apponitur causa ficta, & colorata, non tamen vera, rescinditur.*
4 *Remunerandi facultas non transit ad decuriones succedentes.*
5 *Decuriones non possunt grauare successores ad donandum.*
6 *Decreta decurionum possunt à præside rescindi, & per consilium ciuitatis, & ad instantiam cuiuslibet de populo.*
7 *Populus ciuitatis non recognoscentis superiorem potest donare, & facere legem de donando.*
8 *Decuriones, qui habent arbitria disponendi circa ordines ciuitatis, quæ virtute dicti arbitrij facere non possunt.*
Exbannitos non poterũt rebannire, nisi sibi hoc expresse sit permissum, vel nisi ex maxima causa.
Sententiam condemnatoriam tollere non possunt.
Executionem sententiæ non suspendunt vltra tempus trium mensium.
Totus populus potest pœnas à se impositas tollere, & suspendere.
9 *Decuriones virtute talis arbitrij non possunt mutare ordines ciuitatis, nisi sit eis specialiter permissum.*
10 *Bona immobilia ciuitatis non possunt alienare, nisi specialem habeãt cõmissionẽ.*
11 *Statuere aliquid contra statutum à toto populo, non possunt, nisi causa de nouo superuenisset: vel causa antiqua de nouo esset manifestata.*
12 *Statuto nõ possunt ius alicui quæsitũ tollere, licet totus populus hoc facere possit.*
13 *Debitoribus dilationem trium mensium possunt concedere, & non vltra.*
14 *Iudicibus ciuitatis authoritatem & iurisdictionem, quam ab ipsis decurionibus habent tollere possunt, & interdicere, non quam habent à statuto confecto à maiori consilio.*
Decurionum ordo à creditoribus interpellatus, si non redderet iustitiam, teneretur parti ad interesse.
15 *Decurionum ordo quando virtute arbitrij poterit nouas gabellas, & vectigalia imponere.*
16 *Decuriones virtute dicti arbitrij pro defensione ciuitatis, & suorũ iuriũ, possunt nouã guerrã instituere pro inuadendo res alienas, non sine authoritate populi.*
17 *Arbitrium habentes super aliquo, possunt omnia facere, quæ principaliter spectant, ad id super quo habent arbitrium. & nu. 19. 23. 32.*
Item omnia antecedentia possunt facere & statuere, propter quæ ad illud perueniri potest, & qualiter intelligitur nu. 20.
Omnia consequentia, sine quibus illud explicari commode non potest, & qualiter hoc intelligatur nu. 23.
Non possunt aliquid facere super eo quod non spectat ad id, super quo eis conceditur arbitrium. nu. 19.
18 *Decuriones, quibus datum est arbitrium super bono, & pacifico statu ciuitatis, possunt cogere homines habentes inimicitias ad pacem.*
Principaliter aliquid fieri intelligitur duobus modis.
21 *Decuriones habentes arbitrium super bono, & pacifico statu, non possunt legẽ facere super aliquo graui negotio, prætextu modicæ pecuniæ.*
Ambitiosum dicitur cupidum, inde ambitio, id est, cupiditas proprij honoris.
22 *Decuriones habentes arbitrium, vnde veniat pecunia, non possunt statuere ꝙ mercatoribus reddatur ius summarium, etiam si adiicerent causam, secus si habent arbitrium super bono statu, & pacifico.*
24 *Decuriones statuentes per quandam consequentiam, quædam quæ veniunt, & venire possunt contra illos particulares casus, ad quos arbitrium non extenderetur, an valeat.*
25 *Decuriones habẽtes arbitriũ sup bono, & pacifico statu ciuitatis, cuius vigore possunt tollere appellationem, non poterunt tollere restitutionẽ in integrum.*
26 *Decuriones habentes arbitrium, non possunt aliquid facere super eo, quod est accessorium alterius, quod non spectat ad id, super quo eis concessum est arbitrium, licet istud accessorium videatur ad illud spectare.*
27 *Præfationibus statutorum quando sit credendum.*
28 *Narrationi Papæ in facto proprio creditur, nec admittitur probatio in contrarium.*
29 *Decretum decurionum quando petitur rescindi, si est factum eorum authoritate, coram iudice appellationis hoc fit, si vero authoritate cõsilij generalis, tunc per viam appellationis ad illud consilium.*
Et coram quo, quando petitur rescindi officio iudicis.
30 *Rescissio eiusmodi decreti quo iure petatur.*
31 *Rescissio huiusmodi decreti intra quantum tempus petatur.*
32 *Clausula, si, & in quantum de iure possunt, posita in reformatione, vel decreto, quid operetur.*
33 *Decuriones quãdo possunt decretum seu reformationẽ ab ipsis factã reuocare.*
34 *Decretum factum à Decurionibus, quando dicatur factum ab eis virtute iurisdictionis ordinariæ, & quando delegatæ.*

Ambitiosa. Habeo istã legẽ pro difficili. Opp. dr̃ hic, ambitiosa decreta rescindi debent, hoc est decreta q̃ ꝯtinent donationẽ, nõ debẽt rescindi, ergo præsupponit, ꝙ tenent. l. nam & si sub ꝯditione. §. j. s̃. de iniu. testa. Sed hoc vr̃ falsum, qa immo vñr nulla ipso iure. l. j. §. itẽ cum ꝯ sacras. s̃. q̃ sent. sine appellatione rescin. Dicit gl. ibi in sententia: hic in decreto. Ista solutio non est vera: qa eodẽ modo distinguitur in decreto, quo in sñia, vt C. de appellationib. l. si ad scribatum & l. nominationes. eo. ti. & s̃. de appellationib. l. si ꝯstat. vnde gl. dicit aliter, ꝙ hic decretum non fuit ꝯ legẽ. Non enim decreuerunt donationem valere, sed donauerunt. Certè nec etiã istud placet: qa istud dicitur ꝯ ius, quod à iure improbatur, vt C. de pac. l. pacta q̃ ꝯ. sed ista donatio improbatur à iure, ergo &c. Qualiter ergo soluemus ꝯriũ. an decreta decurionum ambitiosa sint nulla ipso iure vel debeant rescindi? Textus hic videtur ꝯdicere. Nam primò dicit rescindi debent. Scdõ in versiculo, proinde. dicit, nihil valebit huiusmodi decretum, & sic innuit, ꝙ ipso iure sit nullum. Idem videtur dicere

textus C.eodem l.ordinis. propter quod dicunt quidā talia decreta esse nulla ipso iure.& hic dicitur,rescindi debent.scilicet quatenus de facto iudex processit,sicut ſ. de iure fisci.l.ne procuratores.
1 & C.si propter public.pensit.l.2.†Mihi videtur sic dicendum:quādoque in decreto nō interuenit solemnis numerus decurionum, & tunc ipso iure sunt nulla:vt ſ.eodem.l.2. Quandoque fuit solemnis numerus,sed continet donationem, & tunc siquidem cōtinet donationem,apertè decretum est nullum , vel si est interpositum super eo quod est expressè à iure īprobatum,vt hic,in ver.proinde & C.eodem.l.ordinis.Quandoque non continet donationem aptè,sed in veritate continet donationem:vt puta si in calculanda ratione decreuerunt rationem bene redditam, cum in veritate non esset:vel locauerunt aliquam rem viliori mercede,& sic ɔtinet donationē velatè,tūc talia decreta nō debent rescindi,cū valeāt,nec ɔtinēt expressū errorem iuris vt hac l.in prin.& ſ.tit. j. l.calcularij.ī ij.vt sic distinguatur hic,sicut in sententia.l.j.in prin.ſ.quæ senten. sine appel.rescind.Posset etiam iste text.aliter ītelligi, vt dicam ɉ.in quæstionibus.¶ Opp.ſ.tit.j.l.calcularij.Solue vt apparet ex præce-
2 dentibus.¶ †Quæro vtrum a liceat decurionibus aliquo casu do-
a nare?Videtur ꝙ non,cum hic indistinctè ꝓhibeatur.In ɔ̄rium videtur ꝙ possint remunerare benefaciētes, vt donare aliquid Ambasciatoribus:& legatis venientibus, inspecta magnitudine ciuitatis donantis,& eius cui donatur.l.iubemus.2.§.sciētes.& ibi notatur. C.de sacrosanct.eccle.l.cum plures.§.pen.ſ.de administratione tu. & l.tutor,ſm dignitatem.in prin.eo.tit.& ſ.de bonis damnatorum l.diuus.§.fi.sed donare sine causa legitima & iusta nō possunt,& ita
b loquitur hic. Et ideò b si in donando † fuit apposita aliqua causa
3 ficta & colorata,non tamen vera,tunc decretum deberet rescindi, & si nulla iusta causa fuit apposita, decretum esset nullum ipso iur. Et hoc etiam modo pōt intelligi iste tex.in primo & secūdo r̄ſo.
4 ¶†Item quero,c dixi ꝙ possunt d remunerare benefaciētes,vtrum
c ista facultas remunerandi transeat ad successores,vt puta,aliquis fe-
d cit vnum magnum seruitium huic homini tempore istorum Priorum,& istorum Camerariorum:ipsi non remunerarunt,vtrum sequentes possunt remunerare? R̄n. ꝙ non:nam remuneratio est ꝑsonalis ex parte remunerātis,adeò, ꝙ quis non pōt grauare hæredem suum,ꝙ aliquē remuneret,vt sit remuneratio in persona hæ-
5 redis.Ita ꝓbatur ſ.si quid in frau.patro.l.viuus.† Et ex his pōt colligi alius intellectus huius l. Primò dicit,ꝙ decreta ambitiosa debēt rescindi, vt puta si asserentes coloratè se velle aliquem remunerare,eum liberauerunt à debito,& largiti sunt.Nā valet decretū:licèt rescindatur.Sed si ipsi non fuerunt largiti,sed fecerūt decretum,ꝙ ei largiretur aliquid in futurum,certè tale decretū est ipso iure nullum.Sicut.n.quis non pōt grauare hæredē suum de remunerando vt dixi:ita decuriones non possunt grauare suos successores.Et sic habes in hoc principio,si benè aduertis,quinque lecturas.Vna ſm gl.ꝙ semper rescindatur . Alia ſm alios ꝙ sp sit nulla ipso iure , sed rescindatur quatenus de facto ꝓcesserit . Tres alias lecturas posui
6 vobis ſ.¶Item † hic dicitur decreta debere rescindi, quæro à quo & ad cuius petitionem?R̄n. rescindantur à superiore, si est,vt puta à præside:vel si non est præses , puto ꝙ poterunt rescindi per ɔsiliū maius ciuitatis.l.vbi absunt.ſ.de tutorib.& curatorib.da. ab his. Et dixi in l.secūda.ſ.ad municip. & fiet hoc ad petitionem cuiuslibet de populo ɔdictione ex hac lege,vel officio iudicis,vt no.per Inno. ex̄ de officio ordinarij.c.cōquerente,seu in tit.de maiorita.& obe.
7 ¶† Quero posito,ꝙ decuriones ipsi nō possint donare,vt dictum
e est,an populus e totus possit donare? Puto ꝙ sic: quod apparet, qa potest de donando legē facere.l.prohibere.§.planè. ſ. quod vi aut clam,& ibi dixi,ꝙ sine dubio procedit in illis ciuitatibus quæ de facto in temporalibus non recognoscunt superiorem,& sic ipsi in se
8 habent imperium. ¶ Circa † materiam p̄ntis legis quia reperitur ꝙ decuriones,& ordines ciuitatum in multis casib.habent arbitria & ad quæ dicta arbitria extendantur,ɔsueuit sæpissimè dubitari:iō de his aliqua videamus . Et ɔsueuerunt quandoq; habere arbitriū super bono,& pacifico statu ciuitatis: q̄nq; super abundātia habēda in ciuitate:q̄nq; super custodia ciuitatis quandoque habere cōsueuerunt arbitriū,vt pecunia veniat in cōmuni,& sup multis aliis
f quæ factorum varietas introducit.Sciendum est f ergo,ꝙ ex virtute dicti arbitrij,vel alicuius eorum, non possunt rebannire exbanitos, nisi hoc sibi exp̄ssè ꝑmiserit populus,q in ciuitate sua dicitur Princeps.l.relegati.in fi.ſ.de poen.& arg.ſ.de offi. ꝓcuratoris Cæs. l.fi:Ex causa tn̄ vna possent rebannire.f. si multos alios exbannitos apprehenderint,& demōstrauerint.l.non oēs.§.fi.ſ.de re mil.ad ciuitatem tn̄ veniendi ex causa legitima licentiā possunt concedere ſm ea quæ dixi in l.is qui reus,circa fi.ſ.de pub.iudi. Item non p̄nt aliquam sentētiam ɔdemnatoriam tollere.l.j §. fi.ſ. de quæstionib. & l.j.§.de qua.ſ.de postulan.Item non possunt executionem alicuius sententiæ suspendere vltra tempus trium mēsium: vt ſ. de iure fisci.l.in fraudem.§.fiscalibus debitorib.Et sic apparet ꝙ decuriōes qui q̄nq; suspendunt executionem s̄niæ in tempora ꝓlixiora,non iuridicè faciūt:totus autē populus, qui in pœnis à se impositis loco Principis habetur,posset hoc facere,vt d.§.fiscalib.debitoribus.

9 † Itē nō p̄nt ex virtute dicti arbitrij,vel alicuius eorum mutare ordines,& regimina ciuitatum.arg.ſ.de iure fisci.l.bonorū.& l.ne ꝓcuratores.& l.aufertur.§.actores.Nam arbitrium,quod habent super bono & pacifico statu ciuitatis,intelligitur de præsenti.l.si ita. ſ.de auro & arg.leg.sed reuocare,seu mutare ordines,& regimina esset facere nouum statutum,ergo &c. Prædicta vera, nisi esset eis
10 hoc spāliter ꝑmissum.Itē immobilia † ciuitatis nō possunt alienare nisi specialiter hoc eis ꝑmittatur.l.fi.C.de vēd.reb.ciuit.lib.xj.& d.
11 l.ꝓhibere.§.planè.ſ.quod vi aut clam. Item ex † vigore dicti g arbi-
g trij non p̄nt statuere h aliquid quod sit ɔ̄ statuta & ordinem factū à
h toto populo,à quo ipsi authoritatem hn̄t ,nisi de nouo superuenisset causa,vel causa ātiqua,q̄ esset de nouo manifestata,quam tē-
12 pore legis ɔditæ populus ignorabat.l.si hominē.ſ. mandati .† Itē
i ex virtute i dicti arbitrij,vel alicuius eorum,nō p̄nt facere statutum ꝑ quod ius ꝓpriū iā q̄situm alicui auferatur.Licēt.n.totus populus posset:vt d.l.venditor.§.si ɔstat.ſ.commu.prædio. & l. Antiochensium.ſ.de priui.cre.& dixi in l.toties. ſ. de polli. tamen cum alicui ɔceditur arbitrium,intelligit̄ hoc ɔcedi sine alterius iniuria . l. 2. §. meritò.& §.si quis à Principe.ſ.ne quid in loco publi.& iō ex virtu
k te talis arbitrii k non possent debitores aliquorum liberare , vel si-
13 milia facere.¶Sed iuxta † ꝑdicta q̄ro,an debitorib.possint dilationem ɔcedere ex virtute alicuius arbitrij ꝑdictorum?R̄ndeo nō puto vltra tempus trium mēsium,vel vltra illud,quod aliàs debitores habeant,ar.ſ.de iure fis.l.in fraudem.§.fiscalib.debitorib. ɔiuncta l.
14 j.§.pe.C.de cad.tol.† Sed an possint iudicib.ciuitatum authoritatē
l tollere,l vel interdicere iurisdictionē sup petitione dictorū debitorum?R̄ndeo siqdē iudices prædicti non habent iurisdictionem ab ordine illo,sed magis à maiori ɔsilio,vel statuto ɔfecto à maiori ɔsilio.ipsi nō p̄nt iurisdictionē illā auferre. Si verò hn̄t ab ordine illo,tunc auferre posset cum ipse ordo remaneret iudex. l.vbi absūt ſ.de tutori.& curato.dat.ab his.& ideò si interpellatur ordo à creditorib.& iustitiā nō redderet,puniret & teneret parti ad interesse, in authen.vt diffe.iudi §.j.& dicam ɉ.de variis & extraor.cogni.l.fi.
15 Item † an ex virtute alicuius arbitrij,de prædictis possit nouas gabellas,& vectigalia imponere. Et intelligo prædictā quæstionem, posito pro ɔstanti,quod ciuitas ipsa , seu populus possit prout de facto videmus facere , licet de iure non possit.l.ij.C. noua vect. inst.non pos.Respondeo,si quidē in illa ciuitate vectigalia,& gabellæ non sunt solitæ imponi,ordo eas imponere non poterit ni si spāliter sit eis ꝑmissum.hic.n.est casus,q reseruatus est populo, qui in sua ciuitate Imperium habet,seu obtinet vicem Principis sicut reseruatur Principi vniuersali,ꝑ dictū ti.C.nou.vec. Si verò ciuitas

ADDITIONES.

a ¶Quæro vtrum.Vtrum decurionibus liceat aliquo casu donare. Facit, quod notat Bar.in l.j.ſ.de iustitia & iure.& notat Bar.in l. liberum.de plagia.adde Bal.in l.præses.C.de transac.

b Ale.¶Et ideo.Nonnunquam priores possunt absoluere à syndicatu Potestatem.Bar.in l.mancipia.C.de ser.fug.quod no.per illum text.& idem dicit in Principe.

c Pom.¶Item quæro.Vide Lu.Rom.in cons.63.vbi disputat, si antiani possint remouere officiales deputatos à se.

d Alexan.¶Dixi,quòd possunt.Et adde,quòd si datum est arbitrium generale in Rempub.non videtur data licentia componendi cum inimicis,vel redimē di rebelles.l.Lucius.§.Lucius.2.de leg.2.ar.illius tex.secundum Bald.

e Ale.¶An populus.An populus possit donare,&c. Ex his habes , q decuriones non repræsentant populum.Adde Imo.in l.municipibus.de cond.& demon.

f Ale.¶Sciendum est.Nota de arbitrio istorum decurionum.Adde Bar.in l. oēs populi.ſ.de iust.& iur.& vide Rom.in l.3.§.sed vtrum.ſ.ad Silla.& quod dixi. in l.relegati.ſ.de pœ.& Bal.in l.j.ad fi.de iust.& iure.Et dicit no.in l.miles.in fi. C.de testa.mil.quod priores hn̄tes liberum,& generale arbitrium non possunt statuere ius iniquū cōtra aliquē,nec cōtra Rempublicam,tn̄ poterūt secūdū cōsuetudinē facere gratiā carceratis de pœna Reipublicæ applicāda. Et dicit Bal.in l.mancipia.C.de ser.fug.ꝙ priores habentes arbitrium, nō possūt absoluere Potestatē à syndicatu,qui sit culpabilis,quia hoc non posset Princeps sine clausula,nō obstāte.Adde ad materiā,ꝙ vigore huiusmodi arbitrij, nō videtur ea posse,quæ sunt contra iura,vt notat Bar.per id quod ibi hr̄,in l.libertas.ſ.de statu homi.& q̄d no.in cle.sæpe.de ver.sig. & l. filiusfamilias. ſ.de dona.& vide vltra ſ.scripta quæ notant Bar.& Bal.in l.j.C.de sacrosanc. ec.in q.ibi,circa ipsam dispositionem,vel volūtatem,&c.& adde ꝙ arbitriū concessum tempore metus, cessat cessante metu,ar.l.1.& ibi Bal.C.de nau.fœno.adde quod generalis potestas statuendi non intelligitur de iniquis statutis.l.1.vbi Bal.C.de monopo.

g Paris.¶Vigore dicti.V.de Imo.consi.44.no.2.

h Ale.¶Non possunt statuere.Adde quod no.Bar.in l.2.de opt.leg.& in l. si per epistolam.de acq.hæred.

i Ale.¶Item ex virtute.Adde quod no.Bal.in l.miles.C.de testa.mil.

k Ale.Talis arbitrij.Idem Bar.in l.toties.ɉ.de pollicita.

l Ale.Autoritatem tollere.Adde quod notat Bart.in extrauag.ad reprim. qui sunt rebelles.in ver.mille librarum.& vide ɉ.ea.l.i ver.tertia regula. Et ad materia de habentibus arbitrium super publica vtilitate,vide quod dic.tur late in l.2.in fi.ſ.ad municip.Et an habens potestatem tollendi statuta , possit illa reformare?Dic quòd sic.Ita tenent Doctores in l.ius gentium,§.adeo.& ibi Ang.ſ.de pac.Et sic habens potestatem condendi statuta , potest emendare & corrigere.C.de emen.Iusti.Cod.& ibi per Guid.de Suza.Vide Pan.in c.in his.de maio.& obe.& in c.nisi de prob.

ciuitas consueuit tempore necessitatis imponere gabellas,tūc imponere poterūt.Hoc enim pōt venire in illo arbitrio,quod de more populi est,ar.l.vel vniuersorū.s̄.de pig.act.cū similibus. Item an
16 † possit ex virtute dicti arbitrij de prædictis institui noua guerra? Respond.potest,pro defensione ciuitatis,& suorum iurium. Aliàs autem pro recuperatione rerum perditarum ex interuallo, vt pro inuadendo res alterius non posset sine authoritate populi, vel maioris consilij, argumento eius quod notat. per Innocen. extra, de restitutio.spoliato.capit.olim causam. j. & quod dixi suprà,de cap. l.hostes.

a VISIS ERGO a quibusdam particularibus quæ fieri non possunt virtute alicuius ex dictis arbitrijs, videamus aliqua regulas generales,quas reducemus ad practicam, ex quibus apparebit virtus p̄-
17 dictorum.Primò †regula est affirmatiua,ꝙ habētes arbitrium sup aliquo,possunt omnia facere,quæ principaliter spectāt ad id, sup quo habent arbitrium.Secunda regula est,ꝙ possunt statuere,& facere omnia antecedentia,propter quæ ad illud pueniri pōt.Tertia regula est,ꝙ possūt statuere,& facere oīa ꝯsequētia,sine quib.illud commodè explicari nō pōt. Quarta regula est negatiua,ꝙ nō pn̄t aliqd facere,vel statuere sup eo, quod nō spectat ad id,sup quo eis est concessum arbitrium.Quinta est regula,ꝙ nō possunt aliqd facere,vel statuere sup eo,quod est accessoriū alterius, quod nō spectat ad id,super quo ꝯcessum est arbitrium, licet illud accessorium videatur ad illud spectare. Declaremus istas regulas. Prima regula est,ꝙ habentes arbitrium sup aliquo possunt omnia facere,& statuere,quæ principaliter spectāt ad id super quo habent arbitrium. Probat̄ s̄.de arb.l.nō distinguemus.§.de officio & s̄.man.l diligēter & de exer. l.j. §.non aūt.& §.igitur.de institor. l.sed & pupillus.§.ꝯ-
b ditio.cum si.& ista regula videtur indubitabilis.Subiiciamus[b] exē-
18 pla.†Datum est Prioribus ciuitatis[c] arbitrium super bono & pa-
c cifico statu ciuitatis;Certè huius vigore poterunt homines hn̄tes
d insimul inimicitias cogere ad pacē[d] l.æquissimum.in prin.s̄.de vsufr.& l.si fur. eo.tit.Nam p istas ciuiles ꝯtentiones Respublica læditur,vt s̄.de cap.l.si quis ingenuam.§.fi.Facit s̄.de offi.præsi.l.congruit.in prin.& de offi.præfec.vrb.l.j.§.quies. Sed ꝯ opp. quia istud nō videtur principaliter ptinere ad publicam vtilitatem,sed per q̄dam ꝯsequentiam,vt d.l.si quis ingenuam. §. fi.& sic videtur ꝙ nō veniāt in arbitrio eis ꝯcesso,vt s̄. ad muni.l.libertus.§.fi.& de fide-
19 ius.l.fideiussores magistratuū.& de magis.ꝯue.l.j.§.j.Rn̄d.†hoc ꝙ dico pricipl'r,pōt intelligi duob.modis.Vno modo,vt denotet ordinē nāæ,vt hoc exēplo:Verberat̄ filius,certè ipse filius princip'lr īiuriat̄,& pater p ꝯsequētiā.l.j.§.j.de iniur. Certè isto casu dictio.prīcipl'r,nō denotat ordinē tp̄is:qa eodē instāti fit iniuria pr̄i,& filio: sed denotat quendā ordinē nāæ,q intellectu percipit̄.Scd̄o modo pōt intelligi,vt denotet ordinē intellectus,in quo est sciendū,ꝙ in intellectu finis dr̄ principiū,& illud dr̄ princip'lr esse finis,ad quod intellectus finaliter tendit. Exemplū: mandator,& fideiussor,licèt āte reum intercedat,dr̄ teneri accessoriè:eius reus princip'lr.Ratio est qa ad hunc finem ꝯhentes tendebant. Item pōt poni exemplū p l.& si nō sint.§.perueniamus.s̄.de auro & arg.leg.& de arb.l.item si vnus.§.principaliter.& iste secundus modus est ꝓprior.Hoc præmisso,si poneremus,ꝙ in īntellectu fieret aliqd ad duos fines æqualiter respectu cuiuslibet diceret̄ prīcipaliter fieri. Exemplū in duobus reis,vnus obligatur hodie,alius cras:licèt sit prior in tempore tamen qlibet dr̄ principaliter obligatus.vt s̄.de duob.reis.l.4.in pr. Item ex hoc seqtur,ꝙ si sunt plures personæ, quæ faciūt vnū actū si tamen faciunt ad diuersos fines , in persona cuiuslibet diceretur principaliter fieri respectu finis intellecti per eum.Exemplū:emptor & venditor faciunt vnum cōtractum:Vnus principaliter tēdit, vt habeat rem,alter principaliter vt habeat p̄cium.l.j.de contrahē. emp.& l.j.de rer.perm.Et hoc respectu dico,ꝙ quando filio fit iniuria à sciente eum filiumfamilias,vtriq; lex dat principaliter actionem.s.patri & filio.l.eum,q nocentem. §.fi.de iniuriis. Facit d.l.j. §. vsq; adeò.de iniuriis.Modo ad propositum,licèt inimicitiæ, & brigæ tēdant principaliter ad damnum priuatorum inspecto ordine naturæ, secundariò ad Rempublicam , tamen inspecto ordine intellectus iuris ius imaginatur vtrunq; principaliter lædi.s.priuatos, & Rempublicam.Nec ob.s̄.de magist.conue.l.j.in princip.quia licèt Respublica lædatur principaliter vt dixi,tamen non lædit̄ damno pecuniario,& æstimabili:quod ille fideiussor promisserat.Istam solutionem ponit tex.s̄.ad mun.l.2.circa fi.Scias ergo,ꝙ illud arbitrium super bono & pacifico statu est multum latum:comprehendit enim arbitrium super abundantia, super custodia , quasi super omnib.arg.l.j.§.cura carnis.& §.seq.s̄.de offi.præfect.vrb.Alia plura exempla possent poni circa hanc primam regulam quę omitto.
20 Secunda regula †est,ꝙ possint statuere,& facere omnia antecedētia ad id,super quo habent arbitrium,propter quæ ad illud perueniri potest.Probatur in l.2.s̄.de iuris om.iudi.& s̄.de procu.l.ad rē. & l.ad legatum.cum si.Pono exemplum. habētes arbitrium super abundantia volunt facere statutum,quod rustici non possint detineri in ciuitate pro testimonio vltra vnam diem,vel ꝙ rustici non cogantur personaliter venire ad custodiam ciuitatis, sed possint seruire per substitutum adiecta causa,vt cultura agrorum non impediatur,& habeatur abundantia in ciuitate.Certè,ꝙ sit abundantia,istud est principale,super quo habent arbitrium:ꝙ rustici non vexentur,est quoddam preambulum,siue antecedēs,p quod peruenitur ad illud,hoc poterunt facere.Casus est j̄. de nundi.l.2. in Græco.Facit C.quæ res pig.ob.pos.l.pignorum.& auth.agricultores.& in corpore vnde sumitur. Item possunt acquirere pecuniā mutuo pro expediendis his,quæ pertinent ad abundantiam,argumento legis primæ,§.non autem de exercito.Item p̄t poni exemplum:Habentes arbitrium prouidēdi vnde pecunia veniat in cōi, huius vigore possunt statuere,ꝙ quicunque vocatur ad aliquod officium,possit illud gerere,vel seruire per substitutum, soluēdo communi certam quantitatem pecuniæ.Certè quod pecunia soluatur.i.super quo habent arbitriū,ꝙ possint retinere,vel per substitutum seruire,est antecedens ipsius.& hoc possunt, per iura s̄. allegata.Facit etiam:quia de iure est permissum polliceri pecuniā pro honore habendo.l.hoc iure.in princ.de donationib,& l.j.de polli.Et ea ratione licet Reipublicæ polliceri remissionem.Plures
21 etiam casus similes possent poni,quos omitto.Ad vnum† tamen aduerte,quia vigore dicti arbitrij non possent statuere, vel ordinare,seu legem facere super aliquo graui etiam ponderoso,& arduo negotio,prætextu modicæ pecunię,quę daretur cōmuni,ar. l.quemadmodum.C.de agric.& censib. lib. 11. esset.n.decretum ambitiosum.Ambitiosum.n.dr̄ cupidum. Inde ambitio,i.cupiditas proprij honoris,vt s̄.& C.ad l.Iul.de ambitu , & ideo talia decreta dicunt̄ ambitiosa,i.facta ex cupiditate potius q̄ zelo iustitiæ.
22 ¶Sed quæro, † pone habentes arbitrium vnde veniat pecunia in cōi,statuerunt ꝙ mercatorib.reddatur ius summariè,vel aliqđ aliud,adiicientes causam:qa pp hoc mercatores desisterent venite ad nundinas,& s̄m hoc auidius venient ad ciuitatem,& ex hoc ciues efficiuntur ditiores,vnde eis collectæ melius & facilius imponentur,an hoc statutum valeat? Videtur ꝙ sic:quia disponit super antecedenti,q possunt,vt dictum est.Sol.dico ꝙ si hoc facerēt ex virtute arbitrij,quod habent super bono statu,& pacifico ciuitatis,puto ꝙ valeret:quia prædicta ptinēt ad statum ciuitatis augēdum,& ꝯseruandum,vt dictum est:sed ex virtute arbitrij, quod habent,vnde pecunia veniat in cōi,hoc nō possunt:quia prędicta nō ptinent ad hoc:& illud quod dictum est de antecedenti,est verum qn̄ illud antecedens de necessitate infert illud ꝯsequens,super quo habent arbitrium,vt in exemplo prædicto,qn̄ statuunt,vt qs possit se excusare à muneribus,soluendo certam quantitatem:secus si ex antecedenti consequens sequi potest casualiter, seu possibiliter: tunc non possunt.vt in casu proposito. Nam ex statuto præmisso, scilicet quòd ius reddatur summariè, possibile erit, quòd inuitabuntur alij ad veniendum , vt ciues efficiantur locupletiores, & fortè hoc non sequetur,arg.s̄.de neg.gest.l.si negotia.vbi noua negotiatio,quæ potest habere se ad lucrum,& ad damnum,non debet institui.Præterea,vt dixi,quòd possunt disponere super antecedenti,intelligi debet de antecedenti proximo vel modicum remoto.vt in exemplis præmissis,sed super antecedenti multum remoto,vt in quæstione nostra,non possunt,ar.j̄.de verb. signif.l.in lege censoria.§.2.vbi dicitur,vsus sui causa, quod præparatum est ad vsum suæ personæ immediatè,vel mediatè modicis mediis proximis ; vt coci & similes. Secus si essent multis mediis mediari, vt cultores agrorum.Pro hoc s̄.de auro & argento legato.l.quamuis. & ibi dixi. & prædictas duas notabiles limitationes tene menti.
23 ¶† Tertia regula est.ꝙ possunt statuere, & facere omnia ꝯsequētia ad illud sine quibus explicari illud commodè non potest, d.l. cui iurisdictio.s̄.de iurisdict.omni.iud.& no.in l.nō distinguemus. §.de officio.s̄.de arbi.& ibi no.ex hoc sequitur;ꝙ possūt terminos certos ponere ad implendum quod statuunt , & mandant. l. quid tamen.§.solutioni.s̄.de arbi.Possunt etiam pœnam imponere non obtemperantibus l. vnic.in prin.s̄.si quis ius dicen.non obtempe.
e Possunt etiam officiales[e] ad prędicta etiam exequēda statuere.vt l.2 s̄.ad mun.ꝙ intellige,nisi aliàs ordinati essent per cōmune, vt dixi s̄.circa casus speciales. Contra p̄dicta op.& vr̄ ꝙ non possint pœnam

ADDITIONES.

a Visis ergo.¶Adde etiam,quòd vigore talis arbitrij non poterunt liberare officiales à syndicatu.Ita Pau.de Cast.in l.mancipia,C.de ser.fug.

b Barb.¶Subiiciamus. Vide quæ consului pro Comite Hugone de Rangonibus.

c Roma.¶Ciuitatis.Vide ad hæc Roma. consil.460. vbi dicit, quòd habentes arbitrium prouidendi pro conseruatione alicuius loci,non poterunt sine iusta causa priuare rectores ipsius loci officiis suis.

d Alex.Cogere ad pacem.Vide Batt.& Bald.in prima const.Codi.& Bar.in l.de fideicommisso.C.de transact.

e ¶Etiam officiales.Et adde quòd idem sequitur Bal.in l.j.ad fi. C.si rector.prouinciæ,dicens,ꝙ si permissum est prioribus statuere super reddenda iustitia,poterunt eligere rectores,præfigere terminum causis,& adiicere pœnas.Et quærit Imol.in l.1.ff.sol.mat.in pen.q.an habentes arbitrium super bono,& pacifico statu ciuitatis,possint statuere quod nobilis faciens brigam puniatur in tantum?Et ad materiam vide Io.And.in pulchra q. in regula, cum quid prohibetur.in merc.in 6.

nam imponere, quasi hoc nõ veniat in arbitrio eis concesso. l. quid tamen. §. fi. de arbi. Sol. Quandoq; committitur arbitrium generaliter, vt super abundantia, tunc si faciunt sup vno particulari dicti officij, ꝙ quod dictum officiũ non finitur, poterũt. l. non ex omnibus. ſ. de arbitr. Si verò committitur arbitrium super vno negotio particulari, tunc puto idem, ꝙ possint pœnam imponere, vt ſ. de verbo. obli. l. ex ea parte. in prin. & quod ibi no. Non ob. d. l. quid tamen. §. fi. quia ibi committebatur decisio alicuius litis, vnde lite decisa non potest se vlterius intromittere. hic verò committitur dispositio & ordinatio certi negotij in quo accessoriè venit pœna.

24 ¶ † Quæro quid si in prędictis, & circa prædicta statuunt quædam, quæ per quandam ↄsequẽtiam veniunt, & venire pñt ↄtra illos ꝑticulares casus, ad quos dixi arbitrium nõ extẽdi, an valeat? vt puta quia ex hoc alterius ius læditur, vel simile. R̃nd. quandoq; hoc cõtingit ꝑ quandã ↄñtiam ex culpa eius, cuius ius lædit̃. Exemplum factum est statutum ab habentib. arbitrium super bono, & pacifico statu, & publica vtilitate cõis, ꝙ si quis non petierit debitũ ꝑ x. annos, de cætero nõ audiat̃. Certè ex hoc lædit̃ ius creditoris. præcedẽte tñ culpa, & negligentia sua, tunc dico, ꝙ statutum valebit, l. j. ſ. de vsuca. Pro hoc tex. optimus ſ. de re. eo. l. si pupillorum. §. j. Qñque potest ↄtingere ex defectu alterius. Exemplum, ex vigore dicti arbitrij fecerunt statutum: ꝙ habentes quæstiones cogantur ad cõ-

a promittendum insimul. Certè ꝑ hoc posset lædi ius partis, si arbi-

b ter malè iudicaret. & pars læderetur. Circa hoc dico, b ꝙ si aliquis habet sentẽtiã, vel instrã guarentigiæ, quæ secundũ statuta Tusciæ merent̃ executionẽ, tunc si statutũ tale nõ expressè dicit, ꝙ de his ↄpromitteret̃ hoc non posset: qa sub gñalitate non veniũt: qa hoc esset ius partis lædere. l. minor xxv. an. cui fideicommissum. in prin. ſ. de mino. Circa alias verò lites dico statutum valere nec debet attendi, ꝙ vna partium posset lædi ex hoc, qa hoc esset casu, & ita potest tangere actorem sicut reum. ar. l. de fideicõmisso. C. de transac.

25 Et ideo dico, † qñ ciuitas ipsa põt facere statutum, ꝙ nõ liceat appellare: quod est quando prima & secunda cã appellationis ꝑtinet ad eam, secundũ ea quæ dixi in l. oẽs populi. ſ. de iust. & iure. ꝙ tunc ordo ciuitatis ex virtute dicti arbitrij, posset hoc statuere. Sed cõtra p̃dicta facit ſ. de mino. l. si minor xxv. an. filio. §. j. & quod ibi no. vbi dicitur, ꝙ eo ipso ꝙ quis ↄpromittit, læditur, & sic est cõtra primum dictum. Item assignatur ibi rõ: qa ꝑdit beneficium appellãdi. & sic apparet, ꝙ tollere beneficium appellandi. est lædere. R̃nd. ibi in minore ↄpromittente, quẽ verisimile est non ita diligenter cãm suam acturum sicut maior. Vnde non est æqualis ↄditio ab initio. quæ ratio cessat in quæstione nr̃a. Puto tamen ex p̃dictis, ꝙ si decurionum statutum diceret, ꝙ non possit appellari, vel in integrum restitutio peti ex virtute talis arbitrij, ꝙ hoc valeret in restitutione, quæ peteret̃ rõe erroris, vel alia, q̃ vniformiter põt tangere vtrũq; litigantem: sed ad restõnem quę impetrat̃ ex cã minoris ætatis, nõ põt porrigi ẽt si exprimeret̃: qa tunc manifestè ius vnius partis læderetur, ita ꝙ ñ alterius ar. d. l. si minor. & intelligo de restitutione quæ peteretur rõe minoris ætatis, ad recuperationem iuris amissi: secus si peteret restitutionem, qa ꝑdiderat lucrum. Hoc enim benè põt fieri ꝑ talia decreta, nec est regula impediens. Qñq; ꝑ ↄsequentiam ꝓuenitur ad vnum de casib. ſ. enumeratis ꝓhibitis absq; culpa, & facto alicuius: & tunc si hoc ↄtingeret in ↄsequentiam alicui⁹ iuris ꝑmissi, valeret: aliàs secus. l. j. ſ. de autho. tu. & quod ibi no. per

26 Dy. ¶ Quarta † regula negatiua est, ꝙ non possunt aliqd facere, vl' statuere sup eo, quod non spectat ad id sup quo eis ↄcessum est arbitrium. Hæc regula est clarissima. l. diligenter. ſ. man. & C. si à non ↄpe. iu. l. j. & 2. & ſ. de arbi. l. non distinguemus. §. de officio. ¶ Quĩta regula negatiua est, ꝙ nõ possunt aliqd facere sup eo, quod est accessorium alterius, ꝙ nõ spectat ad id, sup quo eis ↄcessum est arbitrium, licèt istud accessorium videatur ad illud spectare. Exemplũ. habẽt arbitrium, vt pecunia veniat in cõi, ideo statuerunt aliqd eẽ delictum, cum prius non erat, & pœnam imposuerunt: vt si qs opposuerit aliquam exceptionem, & eam non probauerit, puniatur in tm̃. Certè hoc non valet, nam pœna semp & omni respectu est accessoria ad delictum. l. aliud est fraus. ĩ. de verb. si. vnde cum ipsũ delictum non sit id, nec ipsum antecedens, nec ↄsequens eius, sup quo habent arbitrium, sup eius accessorio statuere non poterunt licèt ipsum accessorium videatur ad illud ꝑtinere. Nam accessoriũ non trahit ad se principale. l. ex pupillari. ſ. de vulg. & pup. & l. si pacto quo pœnam. & quod ibi no. C. de pact. & quod no. ſ. de pact. l. iuris gentium. §. qnimò. in 2. gl.

27 VISIS, ET examinatis dictis regulis, † videamus aliquas qões. primò q̃ro, habẽtes talia arbitria faciunt suas ꝑfationes, ex qbus ĩferunt id, quod statuunt, ꝑtinere ad eorum arbitrium, an his præfa-

c tionib. sit credẽdum? c Vr̃ ꝙ non, nisi ꝓbentur. l. fi. ſ. de exer. & ſ. de castren. pecul. l. si fortè. Econtrà ꝙ sic, vt ſ. de hæ. inst. l. fi. de exerci. l. j. §. non aũt. ver. sed & si in ꝑciis. Sol. quantum ad ipsos statuentes scilicet qa ipsi illa causa & illa rõe, quã in ꝑfatione exprimunt, moti fuerunt ad faciendum statutum, benè est eis credendum, vt ſ. de hære. insti. l. fi. quantum ad alios credo idem, ꝙ illis ꝑfationibus est credendum. Casus est in hac lege, secũdũ vnam lect. & in eo quòd dicit, ꝙ debent rescindi. Si enim nõ rescinderent̃, essent decreta ipso iure nulla, nisi ꝓbaret̃. Cum enim ista arbitria non ↄcedant̃ nisi electis, & grauib. ꝑsonis, credendum est eis. in eo. s. quod asserũt. l. j.

28 ſ. de offi. præ. præto. & ꝑ hoc patet r̃nsio ad ↄria. Præterea, † in istis extraiudicialib vr̃ eis credendum, secundum gl. ex. de ꝓbati. c. post cessionem facit de ꝓba. c. j. in cle. Nec dicas, ꝙ ibi est speciale in Papa: qa fateor, ꝙ est speciale ne admittat̃ ꝓbatio in cõtrarium ex his quæ narrat q̃ pendent ex facto suo: sed cõtra istos admittitur ꝓbatio in ↄrium. Pro hoc facit, quod dr̃ speciale in mutuo, ꝙ cõfessioni prælati statur, præterq̃ in mutuo, vt authen. hoc ius porrectum. in fi. C. de sacrosan. eccle. Et ꝑ hoc põt responderi ad l. finalem. ſ. de exerci. quæ in mutuo loqtur: quod idem putarem hic. l. ciuitas. ſ. si cer. pe. Prædicta vera, nisi euidentia facti doceret cõtrariũ eius, quod in dictis prefationib. asserit̃, vt in d. l. si fortè. ſ. de castrẽ. pecu.

29 ¶ Quæro, quando † decretum petitur rescindi, coram quo iudice fiet; Dixi ſ. quòd fiet coram superiore. & puto quod ille, qui est iudex appl'onum in ciuitate. sit superior. l. j. §. solent. ſ. quando appella. sit. Et hoc verum, quando ipsi facerent autoritate eorum officij si verò facerent authoritate alterius ordinis, vel Consilij, hoc sibi committentis, tunc si ista rescissio peteretur per modum appellationis, deberet appellari ad illud Consilium, quod delegauit, cuius autoritate fit. l. 1. ſ. quis & à quo appe. sit. Si vero ista rescissio peteretur officio iudicis, vel iure actionis, tunc peteretur coràm eodemmet, & coram quolibet iudice æquali, vel maiori, vt ſ. de minorib. l. præfecti. & l. se. Quo autem iure petatur, dicam ĩ. proxima q. An autem quis videatur facere iure sui officij, an tanquam dele-

30 gatus ab alio, etiam dicam ĩ. proxima q. ¶ Quæro, † quo iure d pe-

d tatur ista rescissio? R̃ñ. quandoque decretum interponitur cõtra certam personã: & tũc quandoque petitur ꝑ modũ excusationis. Quandoque petit̃ per modũ appl'onis. l. 1. § solent. ſ. qñ appel. sit. Qñque vniuersal'r tũ credo, ꝙ petat̃ iure actiõis, s. ↄdõne ex lege ista, vt ſ. de ↄd. ex leg. l. vni. Et hoc vr̃ ꝓbari expressè. C. de censi. l. q

31 grauatos. lib. 11. ¶ † Quæro, intra q̃tũ tps p̃t peti ista rescissio decreti? R̃ñ. qñque istud petit̃ ꝑ modũ appl'onis, vel excusationis, & tũc hoc petit̃ intra tpa ad hoc ↄstituta. d. l. 1. §. solẽt. & C. de tẽpo. ap. l. 1. & ſ. de excu. tu. l. scire. §. j. Qñque hoc petit̃ iure actionis. & tũc siq dem aliquis vult petere rescindi: p̃tẽdẽs ꝓprium interesse dẽt hoc petere intra annũ, d. l. q grauatos. Si verò p̃tẽdit interesse publicũ, tũc intra decẽniũ, vt ſ. de diuer. & tẽ. ꝑs. l. in omnib. §. 1. & ſ. ti. 1. l. cal-

32 cularij. ¶ Quæro, † qd si in reformatione, seu decreto sit dcm̃, si

e & in q̃tũ de iure pñt, qd importãt hæc verba? R̃ñ. ista verba important si de iure fieri p̃t effectualiter. l. in tps, in pri. ſ. de hæ. ins. & l. hęc ↄdõ. ſ. de ↄd. & dem. & iõ vbi al's decretũ veniret rescindẽdũ, ꝑp ista verba erit nullum ipso iure, cum dicta ↄdõ, si pñt. sit de pñti, q̃ deficit: ergo dispõnẽ reddit ipso iure nullã. l. cum ad pñs. ſ. si cer. pe. & de ver. ob. l. ↄdõ in p̃teritũ. Ex hoc seq̃t, ꝙ de hac nullitate poterit opponi corã quocũque iudice icidẽter, corã quo tale decretũ iduceret̃. l. quoties. C. de iud. & de ord. iud. l. 1. Itẽ ex hoc seq̃t, ꝙ de hac nullitate poterit ꝑpetuo excipi. l. pure. ĩ fi. ſ. de doli exce. & l. licet. C. de exce. qđ non esset, si deberet rescindi. l. nec nõ. §. exẽplo. ſ. ex quib. causis maio. & l. exceptiones. in fin. ſ. de exce.

33 ¶ Quæro, † an f decretũ, seu reformationem factam ab eis ipsimet

f possint reuocare? R̃nd. quãdoque ↄcedit arbitriũ sup certo actu, tunc si arbitrãt̃, & statuũt circa ipsum actum, ita ꝙ sunt functi eorum officio, nõ poterunt postea r̃uocare: vt ſ. de re iu. l. iudex. de arb. l. qd tamẽ. ĩ pri. Quãdoque ↄcedit̃ arbitriũ ĩdeterminate, vtputa, Priorib. hui⁹ ciuitatis ↄcessum est arbitrium sup abundantia oĩ tpe, vel certo tpe ex forma statuti, cui⁹ arbitrij vigore aliqd statuit̃ tunc an ipsi possint illud reuocare, vidẽdum est, an eis fuerit ↄcessum dictum arbitrium ꝑ modum cuiusdã p̃tãtis, seu iurisdõnis ordinariæ, ita ꝙ eorum officio hoc ĩcumbat vigore ipõrum officij, tũc ipsimet poterunt r̃uocar̃: qa nemo p̃t sibi. leg. ĩponere, à qua ñ sit licitum r̃ceder̃. l. si q̃s ĩ pri. testi. ĩ. de le. 3. Quãdoque eis hoc cõcedit̃ ꝑ modum cuiusdã p̃tãtis d̃legatæ, ita ꝙ ipsi possint autoritate ↄsilij maioris hoc ↄmittẽtis: & tunc ipsimet reuocare nõ poterunt, nisi eo mõ, quo possẽt r̃uocar̃ ea, q̃ fcã nõ eẽnt à dcõ maiori Consilio.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Ad compromittendum. An habentes arbitrium super pacifico statu ciuitatis, possint facere statutum, quod habentes insimul quæstiones, teneantur compromittere. ad de Bar. & Bal. in prima constitutio. Codic.

b Ale. ¶ Circa hoc dico. Et no. qđ statutum disponẽs oẽs cãs debere compromitti, limitatur, nisi quis haberet instrumenta, vel aliud ius liquidũ. Et hic ẽt collige, an illud statutum valeat. Facit ad no. in l. eleganter. in prin. ſ. de cond. ind. & adde Bart. in j. const. Cod. & ibi Bal. ad h̃. Et qualiter dictum statutum intelligatur, vide Ang. in l. cum hi. §. si cum lis. ſ. de transa. & quod ibi dixi post Ang.

c Ale. ¶ Sit credendum. ad hoc facit, quod no. Spe. in tit. de inquisitione. §. nunc tractandũ versi. quid si in literis, &c.

d Ale. ¶ Quæro, quo iure. Istud facit ad notata in l. quæ sub cõdõne. ſ. de con. ins.

e Alex. ¶ Quæro, quid. Adde, quod not. in l. si quando. de leg. j. & per Imo. in l. iudex posteaquam. de re iud. in vlt. col.

f Alex. ¶ Quæro, an. An reformatio possit ab iisdem, qui fecerunt, reuocari, per Bart. in l. 2. de iuris. om. iud.

Consilio. Nã ipsum Cõsiliũ maius vr̃ hoc fecisse ꝑ ipsos, qb. hoc
34 ꝯmisit. l. itẽ eorum. §. si decuriones. ſ. qđ cuiusque vniuer. no. ¶An
a aũt † videat̃ ꝯcessum ꝑ modum cuiusdã iurisdictionis ordinariæ vel delegatæ, dico verba statuti seu reformationis ꝯcedentis arbitrium eẽ diligenter ĩspiciẽda. Si.n. hoc ꝯcedunt offõ, vt qa dicunt illa verba, ad offiñ Priorum ꝑtineat, &c. tunc vr̃ ꝯcessum officio, & tunc Priores poterunt vigore sui officij ex ꝑtãte ordinaria. Itẽ in al. is bonis hominib. qb. hoc ꝯmitteretur. Si vero dicerent verba, quòd hoc possent autoritate p̃ntis Cõsilij generalis, & similia verba, tunc hoc nõ possent vigor̃ eorũ officij. Hoc probat ĩ ꝓœmio inst. circa me. ibi, nr̃a autoritate, &c. & C. de vete. iu. enucl. l. j. §. omnia. n. & ſ. de of. eius, cui mãd. l. j. §. q mãdatã. Et hoc est magis expssum de cle. egrotan. c. j. lib. 6. & de supp. negl. pla. c. j. in Clemẽ. & de religio. domi. c. qa ꝯtingit. in Clemen. Si verba sunt dubia, vt qa dicunt, tales hñt arbitrium, &c. tunc aut ꝯmittit̃ vnum factum ꝑticulare inter certas ꝑsonas, vel de certa re, & in dubio intelligitur, ꝙ faciãt autoritate Cõsilij ꝯcedẽtis, nõ ipsorum autoritate ꝓpria, vt ex de resc. c. cum aliqb. lib. 6. iurisdictio. n. ordinaria nõ ꝯcedit̃ in re certa, vel in casu ꝑticulari, ar. ſ. de test. tut. l. certarũ, sed dẽt ꝯcedi sup quadã vniuersali administratione, vt stati dicã. Si vero ꝯcedit̃ arbitriũ sup vno negotio vniuersali, vt sup abundãtia, tunc vr̃ ꝯcedi iure ꝑtãtis ordinariæ. Vniuersitas. n. hoc ꝑt. l. fi. C. de iurisf. om. iu. & l. & qa. ſ. de iuris. om. iu. Sed ꝯcedẽdo sup aliquo fctõ vniuersali, vr̃ ꝯcedere iure ordinariæ ꝑtãtis. l. j. in prin. & §. cũ vrbẽ. ſ. de of. p̃f. vr. & C. vbi & apud quẽ. l. fi. ibi, vel certæ administratiõi cui & iurisdictio adhæret, &c. & in prima ꝯstitutione Digestorũ. §. pe. & in auth. habita. C. ne filius pro pa. vbi Doctorib. ꝯcedit̃ iurisdictio in scholares, q̃ sine dubio est iurisdictio ordinaria. Et p̃dicta tetigi in quadam disputatione, quam disputaui, q̃ incipit, adunantia gñalis, &c. ¶Vltimo quæro, b qđ si p̃dicti habẽtes arbitriũ, aliqđ statuunt nec exprimunt se facere ex vigore dicti arbitrij, vr̃ exprimunt se facere ex vigore cuiusdã arbitrij, ad hoc nõ sufficiẽtis, cũ alias habeãt arbitriũ ad hoc sufficiẽs? Dic vt dixi in prædi-
c cta quæstione, c quam disputaui super hoc. & hęc sufficiant.

ADDITIONES.

a Ale. An autem. An statutum concedat iurisdictionem ordinariam vel delegatam. & istud no. bene. vide quæ habentur in l. & quia. de iur. om. iu. q̃ ibi dixi. & Bar. in l. 2. in fi. de opt. leg. & in l. fi. ad fi. C. vbi & apud quem. in int. re. & ad de in l. 2. in fi. C de adopt. & Bar. in l. j. in fi. quando app. sit. & Bal. in d. l. & quia vbi etiam refert verba bar. hic. & quod no. Ange. & Imol. in l. j. §. si quis simpliciter. de verbo. obl.

b Ale. ¶Vltimo quæro. Si hñtes arbitriũ aliquid statuerũt, nec expresserũt se id facere ex vigore cuiusdã arbitrij, ꝙ ad hoc ñ sufficit, cum alias habeãt arbitrium sufficiens, an actus valeat, adde bal. in l. fa sus. C. de fur. & est tex. & ibi bar. in l. hẽbat. ff. de institor. & sequit̃ Ro. in l. j. §. si quis ita, de verb. oblig.

c Alex. ¶In prædicta quæstione. Adde quòd illa quæstio incipit, adunãtia gñalis

LEX V.

1 *Decretum decurionum quando transit in formam contractus: vt puta, veniens ad habitandum sit immunis per viginti annos, tunc non potest reuocari per ciuitatem.*

a Quod semel. a Op. de l. qđ iussit. ſ. de re iu. Sol. aliud in sñia interlocutoria, aliud in decreto. Item op. ſ. ꝙ cuiusque vniuersi. no. l. itẽ eorũ. §. qđ si actor, vbi ẽt decretum rescinditur nuda voluntate. Dicit gl. ibi spãle qa nullius interest actorem reuocari ante litẽ ꝯtestatam: secus si post, d. l. item eo
1 rum. §. ex iisdem. quam gl. no. Et qua habes, † ꝙ quando decretum
b transit in formã b ꝯctus, vt habeat immunitatem à collectis vsque
c ad decẽ annos, certe impletus est quasi ꝯctus, c qa ille facit vt habeat immunitatem, & ciuitas dat immunitatem, vt ille vadat: me-
d rito ciuitas non poterit d reuocare. Idem si pactum speciale est factum cum aliquo, vt plene Dyn. dicit hic, & ego plenius dixi in repe. l. omnes populi. ſ. de iust. & iure.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quod semel. Vide quod dixit p istã l. Bar. in l. j, C. de adm. rer. pub. li. xj.
b Ale. ¶Transit in formã. Vide Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. & vide Bal. in l. cum mihi. ff. de dolo. vide Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. & in c. j. §. fi. qui feu. dar. pos. & vide Pet. de Anc. in c. j. de cõst. & eundem in cõsi. suo 20. & Inn. in c. nouit. de iud. & Ant. in c. cum dilecti. de temp. ord. vide Io. de Frã. in c. j. de constitut. in 6. & Inn. in c. j. in materia. de iniur. & dam. da. & Arch. in quæstio. j. quicunque. & vide Ang. in consi. 50.
c Ale. Quasi contractus. No. ꝙ qñ lex trãsit in contractũ, nõ ꝑt reuocari, & adde quę dixi in l. Cæsar. ſ. de pub. adde no. per Bal. in l. pecunia. C. de cond. ob cau. qñ statutũ diceret, si qs legeret medicinã, hẽat ꝓ salario centũ, absq; alia cõditione ꝑt legere. Et an ciuitas possit reuocare immunitatẽ, adde Bart. in l. 2. i fi. ſ. de iure immu. & vide Bar. in l. oẽs popu. i. & quod ibi dixi ſ. de iust. & iure. & Io. And. in c. decet, de reg. iur. in 6. & Bal. in l. non plures. C. de sacro san. ecc. & no. in l. fi. C. de cond. ob cau. & in l. si cum mihi. ſ. de don. & Io. And. in add. Spec. in ti. de cen. §. nunc dicendum. in add. inc. per hanc l. per Spe. in d. §. nunc dicẽdũ. ver. quid si vniuersitas facit, & qđ hr̃ per Gul. de Suza. de no. Co. cõpo sup ver. ratas. & l. digna vox. C. de legi. Et adde quòd si esset cõcessa absenti posset reuocari ex cã, secũdũ ea quę hñr in l. absenti. ſ. de dona. Item pòt reuocar ex cã, secũdũ Bal. in l. fi. de senatorib. Item lex transiens in priuilegium ecclesiæ nõ pòt reuocari in eius præiudiciũ, secundũ Inn. in c. nouit. de iud. Et quod ibi no. d. Ant. & Flo. q lex, siue statutum transiens in priuilegiũ sine contractum non subditi, non pòt reuocari, secus si in priuilegium subdi

ti, per no. ꝑ Inn. in c. in nostra. de iniu. & damno da. licet Imo. limitet eã opi aliqua subsistente causa, per no. per Inn. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Et ad materiam Bar. hic vide Ro. in l. si vero. §. de viro. in 124. fal ſ. solu. matrimo. Adde an immunitas possit reuocari. Petrus de Anch. consi. 253.

d Pom. Non poterit. Et facit quòd licet hñs potestatẽ legis condendæ, quis nõ obligetur lege cõtractus, vt voluit ĩ specie Bal. & ibi Pau. de Ca. i l. j. ſ. de cõs. prin. ita debet intelligi Bar. in l. ciuitas. in prin. cum quo transeunt oẽs ibi, ꝑter Fl. & do. Ale. ſ. si cer. pe. & istã materiã tãgũt Canonistæ in c. nouit. de iud. qđ no. ꝓ publicanis. & vide quæ posui ad Bar. in l. omnes populi, in 3. q pri. ver circa prædicta. ſ. de iust. & iure. & Pan. in cons. 41. vol. j. & 63. vol. j. & Pau. de Ca. in l. j. C. de iud. & Ro. consi. 52. in secũdo dubio. & Pan. consi. 3. 19. q. vol. 2. & Cæpo cautel. 24. 26 & 34. Pan. consi. 51. eod. vol. 2. & 61. eo. vol. & 94. in 3. dub eo. vol. & Fel. in c. j. in 2. fall. de const. & in c. quæ in ecclesiarum. eo. tit. & in c. j. in. j. no de prob. & ibi Dec. & quæ posuit in d. l. digna vox. v de etiã Pan. cõsi. 35. vol. j. & Alex. consi. 101. vol. j. & 216. in 2. vol. Pau de Cast. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ſ. de le. j. & do. And. in c. cum M. de const. & ibi Barb.

LEX VI.

1 *Statuti pœna non ligat ignorantes, nisi ignorantia sit crassa.*

Municipali No. ꝙ ciuitas pòt facere statutum, ne aliquis vadat extra suum territorium, & euntes punire. quod dic, vt plene dixi in repetitione. l. cunctos populos. C.
1 de summa Trin. Item no. † ꝙ pœna statuti non ligat ignorantes, a
a quod intellige, nisi ignorantia crassa fuerit, vel supina, b vt glo. di-
b cit Hic est tex. in c. vt animarum. extra de consti. lib. 6. & dixi in l. quod Nerua. circa fin. ſ. depositi.

ADDITIONES.

a Alex. Non ligat ignorantes Quãdo pœna statuti, vel generale proclama liget absentes, vel ignorantes, adde Inn. in c. humilis. de maio. & obed. & quod legitur, & no. in cap. fi. qui ma. accus. pos.

b Alex. Vel supina. Idem quando ignorantia non posset allegari, vel imperitia, quia alias allegaret infamiam suam tunc non excusat. l. 2. & ibi no. quod cuiusq. vniuer. no. & vide bal. in l. neque, de ꝓb. vbi dicit, ꝙ proclama quo proclamatur talem esse natum tali tempore, & ex tali probat etiam cõtra tũc nõ citatos. quia illi nõ erãt citãdi. l. j. in fi. de ven. inspi. & l. i. in fi. de lib. agno.

De operis publicis. Tit. x.

LEX PRIMA.

Vrator.

§. Curam. Not. ꝙ quis pòt sustinere plura munera, nisi excusetur, vt hic dicitur.

LEX II.

Qui liberalitate.

§. Curatores. No. ꝙ curator operum, si agit cõtra fabros agit suo nomine: res vero publica agit cõtra ipsum curatorem, seu suprastantem.

1 *Capella defuncti non potest per religiosos nomini alterius attribui.*

a §. Ne eius nomine. a No. contra fratres, vel alios reli
1 giosos, qui capellam † aliquorũ defunctorũ attribuunt nomini alterius: quia hoc facere non possunt, vt hic videtis. Item not. argumentum contra eos, qui abradunt arma alicuius, & ponunt arma sua vel alterius.

ADDITIO.

a Alex. Ne eius nomine. Istum text. alleg. Rom. sing. 56.

LEX III.

1 *Fortalitium facienti in aliquo loco, quod potest esse periculosum alicui ciuitati, non debet permitti.*
2 *Tumbæ dicũtur casalia, quæ sunt in comitatu, quæ habent aliquam munitionẽ puta fossata.*
3 *Domos circa muros ciuitatis facientes possunt prohiberi, & factæ destrui.*
4 *Ciuitas quælibet potest sibiipsi facere muros, sumptu tamen suo.*
5 *Castra, quæ sunt in comitatu, possunt sibiipsis, proprio tamen sumptu, muros facere, dum tamen non spectet ad æmulationem ciuitatis.*

Opus nouum. Op. ꝙ in publico nõ liceat opus facere, per tit. ſ. ne quid in loco pub. & iõ non vr̃, ꝙ hæc lex possit intelligi de opere, qđ fit in publico. Item nec de eo opere, qđ fit in suo priuato, quia cuilibet licet ĩ suo facere a
a quod vult l. per prouincias. C. de ędi. pri. Sol. potest intelligi, quod quis hic volebat ædificare in publico ad vtilitatem ciuitatis, volens ei donare. & sic nõ ob. ti. ſ. ne qđ in loco pub. q loquitur quã
b do quis vult ædificare ad vtilitatem propriam. Itẽ pòt intelligi, b quando

ADDITIONES.

a Ale. In suo facere. Adde ad Bar. in l. ex hoc iure. in prin. ſ. de iu. & iu. & ibi dixi
b Ale. Intelligi. Et vide no. Bal. in l. 2. C. de fun. limitrop li. 11. & ibi dixi. & ibi ẽt an alicui sit licitum, possidere castrũ in cõfinibus ciuitatis. Et an qs possit vẽdere partem suam castri ad ęmulationem alterius, si sibi nõ ꝓdest, & alteri nocet. Vide per Bal. in l. j. C. qui testa. fac. pos. Et adde, ꝙ sicut non potest quis ædificare, ita non poterit reficere, secundũ Inn. in c. Pisanis. de rest. spol.

qñ quis vult ædificare in loco priuato, ꝙ pt, dum tñ non tendat
a ad iniuriam, vel æmulationē a alterius ciuitatis. Quod no. † q̄a si
1 aliq̄s facit munitionem in aliquo loco, quæ posset esse periculosa
alicui ciuitati, nō debet sibi ꝑmitti. Et intellige, si esset periculosa
vel esset verecundia alteri ciuitati, q̄ ei, cui subiecta est. & hoc est
q̄d hic dr̄, ad æmulationē alteri⁹ ciuitatis. No. ꝙ dt alterius. Quæ-
ro q̄d vult hic dicere, vel circuntheatrū, vel amphitheatrum sit?
2 Gl. dicit .i. aliqua tumba. Tumbæ appellant̄ casalia, q̄ sunt in comi-
tatu, q̄ habēt aliquā munitionē: vtputa, fossata, vel muros. Vel dic
notabilius ꝙ dicit, circūtheatrū, vel amphitheatrū. i. circa muros
ciuitatis, vel intra muros. Dr̄. n. amphitheatrum ab ambio, ambis,
3 ꝙ est circundare. Facit s̄. de rer. diu. l. sacra. §. muros. Et sic no. † ar.
contra istos, q̄ faciunt domos prope muros ciuitatis, ex q̄b. posset
dari introitus ciuitati, vel exitus inimicis, vt possint prohiberi, &
4 factæ destrui, vt C. eod. l. ædificia, quæ vulgo. † Vlterius quæro, b
b vtrum liceat alicui ciuitati muros sibiipsi facere? Dicit glo. quòd
sic, sumptu suo, non sumptu publico ciuitatis Romanæ. Item ali-
quis priuatus hoc non posset sine Principis authoritate, vt no. in
d. l. sacra. §. muros. s̄. de rer. diuis. Contra, C. eo. l. oēs, vbi no. ꝙ sem
per requiritur authoritas Principis, siue ciuitas velit sibi muros de
nouo facere, siue antiquos reparare. Sed ista gl. cōmuniter tenet̄
5 Ex qua habes, ꝙ castra, quæ sunt in comitatu, possunt sibiipsis fa-
cere muros suo sumptu, sine licentia ciuitatis. Quod tamen intel-
lige, nisi spectet ad æmulationem ciuitatis vt s̄. dixi.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Aemulationem. Adde gl. & ibi Bart. in l. 2. C. de fun. limitrop. lib. 11. gl. in l. per prouincias. C. de ædifi. priua. Bar. Bal. & Doct. in l. ex hoc iure. s̄. de iust & iu. Ang. in l. cum ex eo. s̄. de ser. vrb. præb. Imo in c. Pisanis. de rest. spol. facit, q̄d no. Bar. in l. cum allegas. C. ne fis. vel. respu. ꝓc. & c. & ibi Pau. de Ca. & Fulg. & quod Cy. Ray. Sal. & Bal. in l. altius. C. de serui. & aqua. ad idem vide quod no. Bar. in l. q̄cunque. s̄. de fal. Ang. tñ in d. l cum ex eo. intelligit hoc verum, qñ fieret ad æmulationem principis: secus si priuati. quod Pau. de Ca. ibi reprobat. In dubio tñ non præsumitur ad æmulationem factum, vt est gl. & ibi Doc. in l. fluminum. § fi. s̄. de dam. inf. vide Ang. Inst. de leg. Fus. canina tol. Adde etiam prædictis q̄d no. Bar. in l. j. s̄. quod cuiusq; vniuer. no. in l. j. s̄. de colleg. illic. & in extraua. qui sint rebel. in verb. Lombardiæ. Adde Ale. in d. l. ex hoc iure. & consi. 174. vol. 2. Ro. consi. 52. Bal. in c. de causis. de off. dele. Fel. in c. cum accessissent. in fi. de const. Cæp. in trac. ser. vrb. c. 53.

b Ale. ¶ Vlterius quæro. An possit ciuitas facere muros sine licētia, limita hoc singulariter, vt per Doc. in l. si quis adulterium. §. j. s̄. de adul. & vide gl. in l. per prouincias. C. de ædifi. priua.

LEX V.

§. Si legatum. 1 Istam legem prosequere vt in gloss.

LEX VII.

1 *Episcopus potest pecuniam relictam pro construendo monasterio, illam conuertere in eclesiam, vel monasterium iam constructum.*

1 Pecuniam. No. arg. † pro episcopo vt possit relictum ad ecclesiam, vel monasterium de nouo construendum conuertere in ecclesiam, vel monasterium iam ꝯstructum: cum multa sint monasteria, vel ecclesiæ constructæ.

De nundinis. Tit. xj.

LEX PRIMA

1 *Priuilegio qui non vtitur spacio decem annorum, amittit illud.*

a Nundinis. a No. † ꝙ qui priuilegio non vtitur spa
1 cio decem annorum, ꝑdit priuilegiū. b
b Et sic facit contra Aretinos quia cum fuerit eis con-
cessum priuilegium doctorandi, & eo non fuerunt vsi
c per decennium, quòd ipsum perdiderunt. c De hoc quanto tem
pore perdatur priuilegium, dic per Cy. C. de diuer. resc. l. falso. ex-
tra de const. c. cum accessissent. & per Goffr. de resc. §. duret.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Nundinis. Adde Bar. pro ista l in l. fin. ff. de cōst. prin. & in l. licitatio. §. earum. ff. de publ. Doct. in c. cum accessissent. de const. vbi limitat hanc legem vide ibi Ioan. And. Io. de Lig. & alios in c. vt priuilegia. de priui.

b Alex. ¶ Perdit priuilegium. Quanto tempore perdatur priuilegium, vide Ca. in c. cum accessissent, extra de const & ad materiam vide Bar. in l. filius. C. de decu. lib x.

c Clau. ¶ Perdiderunt. Intellige istud, quando eis ē data facultas vtendi illo priuilegio, per id quod vult gl. & ibi Doc. in c. priuilegia. in gl. pe. de priu. & quod no. idem Bar. in l. filius. C. de decu. lib. x. & ibi Alex. in addi. & Bart. in l. cum scimus. C. de agri. & cens. lib. 11. & secūdū hoc forte debet intelligi quod ipse dixit in l. vsum aquæ. C. de aquæ duct. lib. 11. & in hac materia vide Bar. in l. fi. s̄. de const. prin. & gl. in c. Abbate Sancti Syluani. & ibidem But. & Pan. de verb. sign. Ang. cons. 193. & facit quod no. Io. And. in addi. Spec. tit. de feu. super rub. & Canonistæ in c. fi. de const. lib. 6.

LEX II.

Si quis ipsos. No. contra statuta ciuitatum, quæ dicunt, ꝙ cercoli à rusticis non debeant emi: quia ista statuta sunt contra publicam vtilitatem, vt hic videtis.

De pollicitationibus. Titul. xij.

LEX PRIMA.

1 *Promissionem sine causa non valere, specialem in ciuitate.*

1 SI pollicitus. No. † ꝙ speciale est in ciuitate, ꝙ
non valet promissio facta sine cau
sa: ergo apparet, ꝙ in priuatis ꝓmissio facta sine causa,
habet vim donationis validæ. Simile habetis s̄. de don.
a l. hoc iure, a in prin. & ibi dixi. Facit q̄d no. s̄. de doli exceptio. l. 2. §.
si q̄s sine causa. ¶ Scdò no. in ver. Cæpisse, sic accepimus, & c. mira
biles mōs incipiēdi. Tertiò no. ꝙ q̄s obligat̄ re in mutuo. Quærit
gl. qua actione petatur tale ꝓmissum? Dicit glo. aut interuenit sti-
pulatio, & agitur ex stipulatione, vel agit̄ actione in factū, vt in gl.

ADDITIO.

a Alex. ¶ L. hoc iure. Sed an dos possit peti ex pollicitatione, vide per Bald. in rubr. C. de dot. promis.

§. Si quis opus. No. istud quod dicitur, assignauerit, vt postea quis non teneatur de periculo. Vidistis in l. & ideo. s̄. de ver. ob. & habetis in l. Martius. s̄. loc.

LEX II.

1 *Dominium quando transfertur sine traditione.*
2 *Episcopus vel ecclesia, agit pro voto ecclesiæ facto.*

a Si quis a rem aliquam. Opp. & vr̄ ꝙ dñium tran-
seat incontinenti, l. fi. C. de
1 sacrosan. ecc. dicit gl. † tria verba. Quædā ꝓmittunt̄ ex ꝯtu cele-
brato duorū ꝯsensu, & in illis nō trāsit dñium regulariter sine tra
ditione. Fallit in casib. d. l. vltimæ. C. de sacros. eccl. Qñq; aliq̄d est,
q̄d dependet ex ꝯsensu vnius tm̄. & tūc nō trāsfertur dñium, etiā
in ecclesiam, vel ciuitatē, vt hic. Ratio est ſm Gul. de Cug. q̄a ꝯcur
rerent tūc duo spālia, vnū ꝙ ex pollicitatione q̄s obligaret: aliud
b ꝙ sine traditione b transferretur dñium: q̄d esse non debet. l. j. C. de
dot. ꝓmiss. & Gul. ponit in l. ab emptione. s̄. de pac. Qñq; aliquid
relinquitur, seu q̄s vouet in vltima voluntate, & tunc transfertur
2 dñium. Iura sunt vulgaria. ¶ † Quærit gl. c q̄s petet hoc votū? Rñ-
c deo, ecclesia, vel ep̄s, vt C. de epis. & cle. l. nulli. & in Auth. de ec. tit.
§. si q̄s autem. ¶ Quæro qua actione petatur votum? dic, vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶ Ale. Si quis. Adde quod ista lex non habet locū de iure Cano. gl. est no. 23. q. 2. c. mulier. & q̄ūo filiusfa. obliget̄ ex voto, vide Inn. in c. cū cōtingat. de iurei.

b Ale. ¶ Q̄d sine traditione. An ex voto transferat̄ dñium sine traditione ēt in ecclesiasticis, adde Bar. & Doc. in l. 3. de fur. & gl. Cyn. & Bal. in l. j. Et qñ sine tradōne transferat̄ dñium, & q̄d in voto si legat̄ vel vouet̄ q̄d templo cōstructo? Dic, ꝙ si templum est constructū, sibi acquirit̄ absq; traditione, secus in construendo. Casus est in l. seruos. de alimen. lega. Nunquid autē cum legat̄ calix ecclesiæ, debeat fieri de auro, seu de ære, vide Bal. in l. si nō dū. C. de fur.

c Ale. ¶ Quærit gl. Adde quod no. gl. & Doct. in l. illud. C. de sacrosan. eccl.

LEX III.

Pactum. No. istas diffinitiones.

LEX V.

1 *Epistola quando obliget.*

Charidemus. Hic est duplex litera, vna negatiua, alia af-
firmatiua. Prout habes literam negatiuā
legitur duob. mo. Scdm primā h. d. Ep̄a nō obligat quē ad mun⁹
edendum. Cōtra hāc lec. opp. s̄. de pact. l. 2. & C. de don. l. si aliq̄d. &
C. de fideicō. l. & in epistola. Breuiter rn̄. Qñq; epistola accipitur
ꝓ vltima volūtate, & tūc obligat hæredes disponētis. d. l. & in epi-
1 stola. de fideic. † Qñq; ꝯtinet donationē inter viuos, & tūc de iu-
re antiquo nō poterat fieri ꝑ epistolam q̄a pacto nudo non ꝯhe-
batur. quod est verum, nisi sequeretur traditio. Ita debet intelligi.
C. de don. d. l. si aliquid. Sed si talis donatio in Repub. fiebat, tunc
non obligat aliquē, vt hic, intellige nisi sit facta ex iusta causa, vel
opus sit cœptum, vt s̄. eo. l. j. Alio modo legitur ſm dictam literā
negatiuam, & dicit sic. Excusatio ab iniuncto munere non potest
fieri ꝑ epistolā. Ista lec. est satis bona in se, sed tñ nō ꝯgruit nostræ
literæ: aliàs est litera affirmatiua, & ſm eam dicit, ꝙ per epistolam
q̄s obligatur ciuitati ad implendum q̄d promisit. quod intellige,
si epistola habuit iustam causam, vel opus sit cœptum, vt s̄. dixi.

LEX VI.

1 *Ciuitas per suum statutum generale potest ius alteri quæsitum auferre, non tamen per speciale.*

a Totiés. §. Si cui. a No. † ꝙ ciuitas ꝑ suum statutum non
1 potest auferre ius alterius. Ita habes ca
sum hic & l. si priuatus. s̄. qui, & à q̄b. q̄d intellige verum singula-
riter ꝑcipiendo vni homini, vel q̄busdā hominib. Facit ad hoc s̄.
ad mu. l. non debere. & ad leg. Iul. de anno. l. fin. s̄. de admi. rer. ad
ci. perti.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si cui. Facit hæc lex ad limitationem eorum quæ dicit Bar. in l. ambitiosa. s̄. de decre. ab ord. fac.

ci.perti.l.decuriones.sed gnaliter faciendo statuta, bene posset.l. venditor,§.si ꝯstat.s̄.cōia prædi.& l.Antiochensiū.s̄.de priu.cred. facit l.Lucius.§.fi.s̄.ad mun.intelligendo ibi legem.i.statutū. Aduerte tñ,ꝙ licet ciuitas ipsa possit, tamen hoc est verum, si vult, sed concedendo arbitrium aliquibus aliis super quibusdam,vtputa,vt pecunia veniat in communi, vel vt abundantia habeatur,&
a similia,ex virtute huius arbitrij non venit [a] vt ipsi possint ius alterius lædere:sed vt sine alterius iniuria hoc faciant.l.2.§.merito.& §.si quis à principe.s̄.ne quid in loco publ.& l nec auus. C.de natu.lib.& l.impuberi.s̄.de admin tut.

ADDITIO.

a Alex.Non venit.Adde Bar.in l.amoitiosa.s̄.de decr.ab ord.facien.

LEX VIII.

1 *Promittens facere opus,debet facere per se.*
2 *Suspicio cum est de aliquo ne fugiat potest interdici bonorum alienatio.*

a
1 De pollicitationibus. [a] No.tex.ibi,cum & absens,&c.Not.† ꝙ ille qui promittit facere opus,debet facere per se,si potest,vt hic & l.Imperatores.in prin.j.e.Hoc autem quod dico per se, intelligo secundum qualitatem personæ,si ipse faber est,faciat suis manibus adhibitis suis ministris ſm qualitatem & quantitatem operis:si vero nō est faber,intelligo ꝙ faciat p se,hoc est,sua cura,& solicitudine.non enim liberaretur præstando pecuniam d.l.Imperatores j.eo.& l. ꝯtinuus,§.item qui insulam.& §.si ab eo.s̄.de verb.obli. Secundò no.ꝙ si non potest quis facere per se, potest facere per alium ad-
2 hibendo amicos.Tertiò † no. [b] ꝙ quando est suspicio de aliquo
b ne fugiat,potest interdici venditio,seu alienatio bonorum immobilium,sicut possunt mobilia sequestrari,quod no.&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶De pollicitationibus.Qui non pōt per se,an possit per aliū,ꝙ sic.Et hic est casus ꝙ si pmittēs est exbānitus,liberatur p aliū faciendo: qa nōpōt in loco promisso facere.Vide Bar.in l.veteris.C.de contrahen.& commit.stip.
b Ale.¶Tertio no.Vide Bal.in l.per diuersas.in 3.q.C manda.& vide Bal.in l.j C.de contrahen.emp.in 3.q.vbi per istum tex decidit,an bannitus possit vendere bona.& hic adde l.si creditores.ad fi.s̄.de priu.cred.

LEX XI.

Si quis ob honorem. Not.seruandam esse formam pollicitationis.facit quando aliquis relinquit aliquam ecclesiam fieri sub conditione,quòd talis sit ibi rector,quòd ille debet præferri.

LEX XII.

In priuatis operibus. Id est,in operib.publicis de priuatorum pecunia factis.

§.Cum quidam. No.ꝙ si aliquis dat pecuniā, ne grauetur in muneribus publicis,perdit pecuniam,& nihilominus debet grauari muneribus.

LEX XIII.

Imperatores. Principium huius legis examina vt dixi s̄.eo.l.de pollicitationibus.

§.Item rescripserunt. No.text.ibi esse. n. tolerabilia,&c.qa facit ad multa. Et hic vr̄ casus,ꝙ ex ꝯsuetudine iuris exigendi vectigal,seu passagiū præscribatur.De hoc dic vt dixi s̄.de pub.l.si publicanus.§.fi.

De variis,& extraordinariis cognitionibus. Tit. xij.

LEX PRIMA

1 *Doctoribus medicis,& obstetricibus constituitur salarium officio iudicis.*
2 *Medicus etiam dicitur,qui alicui parti corporis medicinam præbet.*
3 *Incantator non dicitur medicus,nec salarium sibi constituitur officio iudicis.*

Ræles. Ad euidentiam nostræ legis debes scire, ꝙ hic tractant̄ multi casus, in quibus iudicis officium imploratur pro constituenda mercede,seu sa-
1 lario alicuius laboris. ¶† No. [a] quòd Doctoribus libe-
a ralium artium,& medicis,& obstetricibus, constituitur salarium
2 officio iudicis. Secundò no. † quòd medicus [b] dicitur, qui alicui
b parti corporis medicinam præbet.† Tertiò no quòd incantator
3 non dicitur medicus,nec potest petere sibi constitui salarium officio iudicis.

ADDITIONES.

a Ale.¶No.Et adde ꝙ istis personis non cōpetit actio locati,sed in factū,vt no. Bar.in l.j.in prin.ff.si men fal.mo.dix.quod tenuit etiam glos.in l.1.C.de suff.& ibidem Bal.licet Cy.contra.vide tamen gl.in l.j.C.man.
b Ale.¶Medicus dicitur.Et adde Bal in l.j.C.man.

1 *Pro donis quæ fiunt doctoribus agi potest.*

§.An & Philosophi. Querit gl.j.qd est hoc dictum in ingressu sacramenti?Dic vt
1 in gl.¶Scdō arguit,an † p donis quæ fiunt Doctorib.hodie possit agi.Et determinauit gl.ꝙ sic. Videtur enim promissum,& salarium pmissum potest peti licitè.l.medicos.circa fi.C.de profess.& med.lib.x.non promissum non potest peti constitui.

1 *Librarijs,notarijs,& alijs qui faciunt similes artes qualiter consulatur.*

§.Ludi quoque. No.ꝙ magistris, q docent abachum, hoc est,artem numeri,extra ordinem ꝯstituitur salarium. Isti ꝓpriè sunt ludi literarij: qa cantando do-
a cent. Secundò no. [a] † ꝙ librariis,seu tabulariis,hoc est notariis,&
1 aliis,qui faciunt similes artes, non ꝯpetit officium iudicis ꝓ eorum mercede.Sed quæro qualiter eis ꝯsuletur?Rñ.si quidem salarium est eis promissum,agent ex promissione: aliàs si ille,q tales operas fecit ꝯsueuit locare operas suas, videtur locasse ſm suam ꝯsuetudinem,vt C.loca.l.excepto.& Inst.loca.post prin.

ADDITIO.

a Ale.¶Secundo no.An notarijs cōstituatur salarium officio iud:cis.adde Bal. in l.prima.C.manda.& ibi quid in nuncio, assessore.& medico.& similibus & in gloss.nota vbi etiam per Cyn adde Bar.in l.argentarius.§.j.s̄.de eden.

1 *Assessores possunt petere sibi constitui salarium tempore sindicatus officio iudicis,si eis non est constitutum.*

a §.Sed & si comites. No.ꝙ hic comites,exponitur.i.assessores,qđ no.pro assessorib.
1 ꝙ tempore syndicatus possint petere † sibi constitui salarium officio syndicatus,si eis non est constitutum salarium.

ADDITIO.

a Ale.¶Sed & si comites.Facit l.si tibi polienda.de præscr.ver.& Inst.loc.§.i.& tex.in l.j.§.scimus.& ibi Bal.C.de Lat.lib.to.Et adde ꝙ si mutuaui decem famulo qui mihi seruiuit potest mihi opponere compensationem l.fina.& ibi Bal.C.de capt.& adde hic Bal.in l.1.C mand.

1 *Aduocati possunt implorare officium iudicis,vt sibi constituatur salarium.*

a
1 §.In honorariis. [a] Ex hoc §.no.ꝙ aduocati pñt implorare offiñ iudicis,† vt eis ꝯstituatur salarium.Habent.n.alias actiones,quas dic vt no.C.de suffra.l.j. Secundò no.quæ sunt ꝯsideranda,qñ aduocato ꝯstituitur salarium.

ADDITIO.

a Ale.¶In honorarijs Adde qđ idē in ꝓcuratore,vt no.Cy.& Bal.in l.1.C.man

1 *Illiterati non dicuntur,nec sunt aduocati.*
Aduocatus vt quis sit debet studuisse per quinque ānos,& Doctor debet iurare ipsum peritum.
2 *Aduocatus in causa principali non est aduocatus in causa appellationis.*
3 *Procurator,& tutor licet assistant causæ,non tamen dicuntur aduocati,nec petunt salarium officio iudicis.*
4 *Prohibitus aduocare,nō prohibetur in camera consulere,nec aliquid gratis à iudice petere.*
5 *Aduocatus non dicitur,qui introducit iura coram arbitratore.*
Arbitramentum est contractus transactionis.

a
1 §.Aduocatos. [a] Quæro † vtrum illiterati dicant̄ aduocati?Hic vr̄ ꝙ sic.gl.tua determinat ꝯriū. Qđ.n.hic dr̄ in tex.supplet̄ p alias leges.Nā aduocat⁹ dr̄ q quoquo studio operat̄ in causis agēdis:& oportet ꝙ studuerit in iure per quinquenniū:& ꝙ Doctor iuret eū iuris peritia instructū, vt C.đ aduo.diuer.iu.l.nemini.p hoc apparet,ꝙ illiterati nō sunt aduocati.Sed ꝯ hoc facit iste tex.q dicit,quoquo studio operatur.Rñ.gl. intellige siue debeat adesse in allegationib.tm̄,siue vsq; ad litē tm̄, siue in cā principali,& nō in cā applonis,siue in vtraq; siue in v-
2 no loco,siue,ī quolibet.Et p hoc † ēt soluit qō, an ꝓcuratores,& tutores,q assistunt cāæ possint dici aduocati.Rñ.nō qa in eis non ꝯcurrunt ea q̄ s̄.dicta sunt.Et hoc patet,ꝙ ꝓcurator nō pt̄ petere ꝯstitui salariū offō iudicis:sed hēbit alia remedia,de qb.dixi.s̄.ea.l. §.ludi quoq;.Itē q̄ro,qđ est hoc dictū,ꝙ hic dr̄,nō tñ q pro tractatu,&c.Vos debetis scire,ꝙ hic est duplex litera:vna ꝓ tractatu:alia ꝓ ꝯctu.Secundū primā ponit gl. duo exēpla.Vnū si,aliqs vadit ad iudicē ad rogandū eū,vt sibi det vnā dilationē,nō dico allegando
3 de iure,sed rogando? Certè iste non dr̄ aduocatus.Vel aliter,† si qs stat ī camera,& pars habet ꝯsilium cum eo,nō tñ vadit ad cām aliq,vel in aliqua pte litis. Certè iste nō dr̄ aduocatus:qa in iudi-
4 cio nō assistit.Et ista faciunt ꝓ Doctorib.huius ciuitatis,q habēt pacta cum cōi,vt nō sint aduocati.Nā nō ꝓhibent̄ à iudice gratis aliq impetrare,vt hic,& s̄.de leg.l.eum q.in fi.aliàs incipit Paul. Itē non ꝓhibent̄ dare ꝯsilium in camera,vt hic.Nā aduocare,seu postulare.est pādere alienum desiderium in iudicio,vt l.j.post prī. s̄.de postu.Alia lr̄a est ꝓ ꝯctu. Qui ergo interuenit,vt aliqs ꝯctus fiat inter aliquos.inducendo vtraq; partē,iste non dr̄ aduocatus:
5 †& ideo vr̄,ꝙ ille qui est corā arbitratore,& introducit iura vnius partis,non dicatur aduocatus. Nā cum arbitramentum sit quidā ꝯctus transactionis.l.idem Pō,onius scribit,si de meis.§.recepisse. s̄.de arb.& in auth vt diff.iud.post prin.& in auth.si verò ꝯtigerit. C.de id.videtur adesse pro contractu,non interesse liti,vt hic,Ex his etiā habes,ꝙ in omnib. istis casib. non potest iudicis officium implorari pro salario,licèt aliàs iustè reciperet,vt s̄.dixi.

ADDITIO.

a Alexand.¶Aduocatos.Adde glo.in l.j.C.de postu.& in l.j.§.j.ff.eo.& ibi Bar.
1 *Aduocati in singulis causis non possunt recipere salarium vltra summam centum aureorum.*

§.Si

a **§. Si cui cautum.** a No. tex ibi, licita ãt. &c. Not. ergo, ꝙ ꝓ singulis causis p̃t aduocatus recipere cẽtum aureos, & nõ plus. Scd̃o no. de pacto quotæ litis im probato. Tertiò no. ꝙ post litẽ finitã promissio quotæ nõ est inita. Quartõ no. ꝙ id, qđ s. dixi, ꝙ aduocati in singulis causis nõ pñt recipere salariũ vltra sũmã cẽtũ aureorũ. †Sed aduocati curię Romanæ hoc interp̃tãt sic, in singulis causis, id est capitulis, & sic obseruãt de facto. Sed hoc est ꝯ mẽtẽ hui⁹ legis, q̃ vr̃ velle, ꝙ particulares solutiões ꝯputẽt in istã summam. Præterea ꝯ eos facit C. de iure iu. l. generaliter. §. sed iuramento. ibi, causa, vel capitulum.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si cui cautũ. Hoc intellige verũ in causis ciuilibus, sed in criminalibus p̃t plus accipere, vt vult idem Bal. in l. si pr̃. in fi. s. de dona per illum tex. Idem vult Bal. in l. j. C. mandati. Vtrum autẽ de iure Canonico possit capi salarium tex. est quod sic in c. nõ licet. xi. q. 3. quod est verũ si det̃ cã chartarũ reuolutionis, nisi sit ꝑꝑ magnã diligentiã adhibitã in studẽdo, quia tunc sine chartarũ reuolutione licite capit. Ita dicit Io. And. in ti. de salario. §. sequitur. & Inn. in c. cũ ab omni. de vita & hone. cler. Et quod dr̃, ꝙ aduocatus nõ p̃t recipere vltra cẽtũ aureos ꝓ vna cã, limita, vt per Bal. in l. 1. C. man. in fin Et ibi ẽt q d i ꝓcuratore. & gl. in l. salarium. ff. man. Et no. ꝙ aduocatus non debet habere salariũ à parte, vt no Bal. in l. furiosi. C. de nup. Limita etiam istud. vt per Imol. ĩ l. si pr̃. s̃ de don. Et ad materiã aduocatorũ, vide q̃ dixi ĩ l. 1. C. đ aduo. di. iud.

1 *Aduocatus quando debeat habere totum salarium, si casu impeditur officium aduocationis exercere.*
2 *Salarium quando debetur ab vno, ab alio debentur operæ ex mero contractu, an debeatur, si operæ casu fortuito non præstantur.*
3 *Salarium si debetur ei, qui tenetur præstare operas ex vltima voluntate, & casu non possunt præstari, an debeatur.*
4 *Differẽtiæ duæ quo ad pręstationẽ salarij in materia operatur inter cõtractus, & vltimas voluntates.*
5 *Legis ex dispositione vnus debet operas, & alius merces, an merces debeantur si casu operæ non præstantur.*
6 *Electus ad aliquod officiũ habens principaliter laborem, debet habere salariũ tantum pro rata temporis, quo seruiuit*
7 *Electus ad officium quod respicit laborem, & probitatem scientiæ, vt aduocationis assessoris, & similia, si est vna præstatio, debetur totum salarium, si est annua, pro eo anno, quo incœpit tantum.*
8 *Electus ad officium respiciens laborem & probitatem simul, vt in eo, qui præest legioni militum, quando debeat habere mercedem si casu non seruiuit.*
9 *Electus ad officcum habens dignitatem principaliter, si casu non seruit, debet habere totum salarium, & eius hæredi deberetur salarium vnius anni plusquã deberetur defuncto.*
10 *Prętore mortuo ante finitum officium debetur eius hęredibus totum salarium.*
11 *Salarium si debetur alicui propter operas debitas ex contractu, qui succedit in locum dispositionis legalis, & casu non prestantur, qualiter debeatur.*
12 *Salarium totum debetur hæredibus aduocati eo mortuo, etiam si sit mortuus antequàm aliquid faciat.*
13 *Potestas qui fuit electus, & antequã officiũ incipiat, moriatur, debet habere salariũ pro eo tẽpore, quo debebat in prouincia morari: & si nõ est tẽpus limitatum, debet habere pro primo anno tantum.*
14 *Aduocatus non reddit salarium, si per clientulum stat, vel per casum euenientem in persona clientuli.*
15 *Potestati electo, & qui officium acceptauit, si antequàm vadat ad officiũ ciuitas mutat statum, ita quòd exercitium iustitię non remanet ipsi Potestati liberum, debetur integrum salarium.*
16 *Salariũ quo tempore solui debeat tam in locatione rerum, quàm in locatione operarum.*
17 *Doctor conductus ad legendum, vel aduocatus sub certa pensione menstruatim, vel quolibet anno soluenda, moritur, an hæredes eius pro illo mense tãtũ debeant habere, vel pro toto anno.*
18 *Potestas Doctor, vel aduocatus quando impeditur, an possit per substitutum seruire, & quando.*
19 *Aduocatus, Doctor, vel Potestas an debeat habere salarium totum, vel saltẽ pro futuro tempore, quando eius culpa non seruiuit.*

§. Diuus. Iste est valdè solẽnis §. & malè intellect⁹ ꝑ gl. & peius ꝑ Doct. & h. d. licèt aduocatus ñ possit aduocationẽ implere ꝑ casũ fortuitũ in eius ꝑsonã ꝯtingentẽ, tñ totũ salariũ dẽt hẽre. ¶Op. C. de ꝯdi. ob cau. l. fi. Sol. ibi stetit ꝑ aduocatum: hĩc stetit ꝑ casũ fortuitũ in eius ꝑsona ꝯtingentẽ. Contra hĩ op. C. de aduo. di. iu. l. post duos. §. j. vbi stetit ꝑ casũ s. mortis aduocati, & tñ
1 nõ ꝯsequit̃ totũ salariũ, sed salariũ ꝓ rata tꝑis tñ. Sol. qñq; aduocatus ꝯducit̃ respũ certæ cãæ non terminato tꝑe, & tunc si ĩpedit̃ casu, dẽt habere totũ salariũ illius cãæ, vt hic & ar. s. de leg. l. legatus. §. fi. Qñq; non ꝯducit̃ respũ certæ cãæ, sed respũ tꝑis, vt ꝓ oĩb. causis q̃ mihi emergerẽt in isto biennio certo salario ꝯstituto annuatim, tunc ꝓ illo anno, quo incœpit tñ, dẽt hẽre salariũ, vt in ꝯrio. ¶Contra hoc opp. ꝙ ẽt pro illo anno non debet habere totũ. vt l. petitionẽ. C. de aduo. di. iu. Sol. speciale, vt ibi plenè no & concor. Itẽ op. ꝙ nõ dẽat habere salarium, nisi ꝓ rata eius, quo seruiuit, & residuum possit repeti. l. si vno §. item cum quidã. s. loc. Dicit gl. ibi speciale est in aduocato, vt in isto §. Istud nõ placet: quia idem est in legato, d. l. legatus. in fi. de legation. Idẽ in multis alijs dignitatib. vt j. dicã. Et si dicis ĩ quolibet est spãle, ñ assignat̃ rõ spãlitatis, & iõ dico, ꝙ hoc iõ est: quia salarium debet̃ ex bñficio legis, vel ex ꝯtu, q succedit in locũ dispõnis legis, & iõ tanq̃ in bñficijs plenior fit ĩterp̃tatio, sed vbi debet̃ merè ex ꝯtu, ibi fit interp̃tatio stricta. l. in testamentis. j. de reg. iu. & ibi no. & l. vlt. s. de const. prin. & ista lati⁹ declarabunt̃ j. ¶Pro declaratione igitur pñtis mãæ, est videndum qa qñq; vnus debet salariũ, alius debet operã ex ꝯtu mero, qñq; ex vltima voluntate, qñq; ex legis dispõne, qñq; ex ꝯtu q succedit in locum dispositionis legis. Et aduertatis, qa in oĩb. p̃dictis ĩtẽdo examinare, qñ aliquis impeditur p̃stare operã ꝑꝑ casum. Si. n. impedit̃ facto ei⁹, q debet operas, vel facto eius cui debent̃, ista mã hẽt modicum dubitationis, & iõ latè non ꝓsequar. Gl tangit hic ĩ
2 prin. & plenius in d. l. si vno. §. itẽ cum quidã. ¶Assumo †ergo a pri-
a mum, & q̃ro qñ vnus dẽt salarium, & alius debet operas ex ꝯtractu mero, & operæ non pñt p̃stari casu fortuito, vtrum salarium dẽat̃? & vr̃ ꝙ debeatur totũ. l. si pecuniã. in prin. s. de condi. ob cãm. & l. cum ĩ plures. §. antepe. & l. q operas. s. lo. In ꝯtrarium vr̃, ꝙ dẽatur pro rata, d. l. si vno. §. itẽ cum quidã. s. loca. Alibi vr̃, ꝙ debeat̃ nihil l. si vehenda. ĩ prin. s. ad l. Rho. de iact. Dic, aut p̃dicta debẽt ex ꝯtu noĩato aut ĩnoĩato. Prĩo casu aut ex ꝯtu bĉ æ fidei, aut stricti iuris.
b Si bonæ fidei, tunc distingue, b aut euenit casus in ꝑsona ꝯducẽtis hoc est eius, qui dẽt operas, & salarium dẽtur pro rata. d. l. si vno. §. itẽ cum quidã. ſm verã opi. positã in prin. & in medio gl. vbi alleg. oẽs leges, q̃ dicunt hoc, reprobata opinione gl. ibi positæ in fi gl. quã opin. ponit ẽt Azo in summa. C. loca quia est contra casum d. §. itẽ cum quidã, Si verò debent̃ ex ꝯtractu stricti iuris, tunc aduertendum est qualiter sint verba ꝯcepta. Aut enim sunt ꝯcepta ꝯditionaliter hoc mõ, si tale quid feceris, dabo tibi tñ, tunc quocũq; modo ꝯtingat, ꝙ illud factum non possit impleri, stip'o non ꝯmittit̃, tanq̃ deficiente ꝯditione, & nihil dẽtur. d. l. si vehenda. in pri. s. ad l. Rhod. de iactu. Si verò nõ dẽnt̃ ꝯdõnaliter, tũc talis stip'o vr̃ succedere in locum ꝯtus locationis, & ꝯductionis. l. v. §. ꝯuentionales. s. de ver. obl. & ideo erit idem, qđ in ꝯtu locati, & ꝯducti, vt s. ꝓx. dixi: & no. in d. l. si vehenda. in prin. Si vero p̃dicta debentur ex ꝯtu innominato, tũc aut qs vult repetere pecuniam, quã dedit, ideo, qa pœnitet eum, cum in ꝯtu innominato sit locus pœnitentię, aut ideo, qa causa non secuta, & factum non est impletũ. Primo casu p̃t pecuniã datã repetere, dum tñ ei, cui debebat operas, vel aliud factũ facere de indẽnitate satisfaciat. l. 3. §. sed si Stihicus l. si pecuniã. in prin. & §. fi. s. de ꝯd. ob cau. Scđo casu debemus distinguere eodẽ modo quo dictum est s. in ꝯtib. nominatis: qa ꝯtus innominati diiudicãtur ſm nãm ꝯtuũ nominatorũ, qbus assimilantur. l. 1. §. si qs seruus. s. deposi. & l. nãlis. de præscr. verb. ꝑ multos casus illius legis. Facit ad prædicta. C. de ꝯd. ob causam. l. si
3 militem. & l. pen. & vlt. ¶Scđò †quæro, qñ vnus debet pecuniam & alius debet operas ex vltima voluntate, & casu non pñt p̃stari opæ, an debeat ꝯseq pecuniam? Et aduerte ad ista verba quæstionis, qñ non ꝯstat, vel præsumitur relictum ꝯtemplatione eius, cui debentur operæ, & eius fauore, ne intrem in materiam. l. 1. C. de inst. & subst. sub ꝯdi. fact. & s. de ꝯdi. & demon. l. illis libertis. & de annu. leg. l. annua. in prin. cum similibus, dico sic, Aut vna est pręstatio facienda, & tunc debetur totum, licet quis impediatur casu præstare, vt C. de lega. l. ab administratione. & s. de leg. ij. l. peto. §. mater. Si vero sunt faciendæ præstationes annuę, & tunc ꝓ anno, q inceptus est, debetur integra pecunia, ꝓ aliis nõ. l. Seio. in prin. s. de annu. lega. l. q ꝯcubinam. §. vxori. s de leg. iij. Et prædicta sunt vera, siue casus ꝯtingat in persona eius, qui debet operas, siue in persona eius, qui debet pecuniam, vt dictis legibus patet.
4 Ex prædictis habes, †ꝙ vltimæ voluntates differũt in duobus à ꝯtractibus. Primò: qa si in ꝯtractibus euenit casus in persona eius, qui debet operas, debetur salarium pro rata, d. l. si vno. §. item cum quidam. hic debetur totum, vel pro vno anno iam incœpto. Et est ratio fauor vltimæ voluntatis, in quib fit latior interpretatio, q̃ in cõtractibus, d. l. in testamentis. j. de reg. iu. Et ideo ex quo dies talis legati cessit, debetur totum. Item habes, ꝙ qñ casus ꝯtingit in persona eius, cui debẽtur operæ ꝙ ꝓ annis sequentibus nihil debetur, vt d. l. Seio. in prin. de annu. lega. Sed in ꝯtractibus debetur totum, vt dictum est, & in hoc est deterior conditio eius, cui est relictum, q̃ eius cui est ꝓmissum. Ratio: quia in contractibus facta promissione statim debetur, licet exigi non possit, in vltimis voluntatibus non debetur, nec cedit dies, nisi in princi. cuiuslibet anni. l. senatus. in fi. s. de donat. causa mor. & l. in annos singulos. de ann. leg. & in legatis fit plenior interpretatio, quàm

ADDITIONES.

a Poma. ¶Assumo ergo. Vide, domi. Abb. in c. quia iudicante, de rescrip pro eo qđ hic dicit, Barto.
b Alex. Los. ¶Distingue. Aduerte Bar. corruptum hic eẽ ibi. si bonæ fidei. Quare dic perfecte ex scripto exemplari, si bonæ fidei, tunc distinguit, aut euenit casus in persona conducentis & debetur integrum salarium, aut in ꝑsona eius qui debet operas, & debetur salarium pro rata &c.

q̃ in ꝯtib.poſtq̃ dies ceſſit.l.receptũ.in fi.& quod ibi not.ſ.cõmu.
ꝑdio.& quod dixi vobis in l.vſusfructus ſine.ſ.de ſtipu.ſer. Tertiò
5 †caſu qñ ex diſpõne legis vnus dẽt opas, ali⁹ mercedẽ,ſi impedit
caſu,an debeat merces?in hoc vñr leges variare. Quidã dñt,ꝙ dẽt
ꝓ rata tpis,quo ſeruiuit.C.de eroga.mili.anno.l.his ſcholario & l.
pen.in fi.Quidã dñt,ꝙ debeẽ ꝓ illo anno tm̃,quo officiũ incœpit.
l.poſt duos.C.de aduo.diuer.iu.Quidã dñt,ꝙ ſalariũ debeẽ ꝓ toto
tpe nõ facta diſtinctione annorũ,vt C. de domeſt.& ꝓtec.l.vlti.&
de prox.ſacro ſcrin.l.ſi qs in ſacris.& de primipil.l.j.& de agenti.ĩ
reb.l.matriculã.& hic,l.legatus.in fi.ſ.de leg.In oĩb.iſtis caſib.dñr
deberi ſalaria ex diſpõne legis:qa eligebaẽ qs ad aliquod officium
& ſtatim facta electiõe debebat ꝑ legẽ hr̃e certũ ſalariũ, vt videtis:
& hodie ſtatuta ẽt ſunt ſimilia ꝑ ciuitates Italię.Pro barũ legum ꝯ-
cordãtia debetis ſcire,ꝙ qdã qñq; eligunẽ ad aliqua officia habẽ-
tia principaliter laborẽ:vt iſti ſtipẽdiarij.Qñq; ad aliquod officiũ,
quod reſpicit & laborẽ,& ꝓbitatẽ ſciẽtiæ,vel ĩtellectus, vt officiũ
aduocationis,vel aſſeſſoris,& legationis,& doctoratus . Qñq; ad
aliquod officium,quod reſpicit vtrunq;:vt qñ aliqs p̃eſt alicui le-
gioni militum: qa pp laborẽ & animi diſcretionẽ p̃ponĩ ad illud
Qñq; eligiẽ ad aliquod officiũ habẽs dignitatẽ principaliter,vt ad
iſta officia magna,vt ꝙ ſit p̃fectus,vel domeſtic⁹ prĩcipis,vel p̃ſes.
6 Primo†caſu,non deberet habere ſtipendium ſuum,niſi pro rata
tpis quo ſeruiuit,d.l.pe.in fi.de erog.milit.anno.& C.de re mili.l.j.
& quod no.ſ.de re mili.l.deſertorẽ.§.is q ad hoſtes.in vlt.glo. Rõ,
qa illud,quod ſibi daẽ,eſt qdã remuneratio laboris,ſicut in eo,qui
7 alterius operas ꝯducit meritò iudicam⁹ ſicut in ꝯctu.Secundo†ca
ſu,ſiquidẽ erat vna p̃ſtatio faciẽda, & totum ſalarium debet habe-
re:vt hic,& l.legatus.§.j.ſ.de leg.Si verò erat facienda p̃ſtatio ãnua
tunc debet habere pro eo anno quo incœpit tm̃,vt l.poſt duos.C.
de aduo.di.iu.Rõ:qa iſtud non eſt merè bñficium , ſed eſt partim
remuneratio bñficij,partim propter laborẽ.l.j.C.de anno.ciui.li.x.
& iõ non fit pleniſſima interp̃tatio ſicut in bñficijs, nec fit ſtricta,
ſicut in ꝯtib.ſed fit plenior ſicut p̃dictum eſt in vltimis voluntati-
8 bus,qa videtis eadẽ mẽbra eſſe vbiq;. Tertio†caſu dic ſic. Qñq;
illud,quod daẽ in p̃mium prudentiæ,& remunerationis laboris,ñ
p̃t ſeparari,& tunc debeẽ totum,ſm̃ diſtinctionẽ p̃cedentẽ, vt dixi
in Doctore,& aduocato,& ſimilib.ſi verò p̃t ſeparari.exẽplũ.Con
neſtabilis vni⁹ bãderiæ hẽt ſtipẽdium du. l catum:vnum ſimplum
qa miles: aliud pp prudentiã,qa Conneſtabilis: iſto caſu qđ debeẽ
vt ſtipendiario puro,dabiẽ pro rata tpis:ſed quod debeẽ pp prudẽ-
tiã,dabiẽ pro toto tpe,ſm̃ præcedentẽ diſtinctionẽ Caſus eſt C đ
9 erog.mili.anno.l.his ſcholarib. Quarto † caſu debeẽ totum ſala-
a rium,a & pro toto futuro tpe, nullahabita diſtinctione, vtrum ſit
ſalarium annuum,vel non.l ſi qs in ſacr s C.de ꝓx.ſacro.ſcrin.&
de agẽ.in re.l.matriculã.& de prim pil.l j.lib.12.In caſu ẽt debetur
hæredi ſalarium vnius anni,pluſq̃ deberet defuncto:vt C.de dom.
& protect.l.fi.lib.12. Rõ, qa cum iſtud debeaẽ propriè propter di-
gnitatẽ,dr̃ merè beneficium,& ideo fit pleniſſima ĩterpretatio,vt
totum debeatur.l.vlt.ſ.de ꝯſt.prin.& quod ibi no.
10 Ex prædictis † apparet ſoluta quæſtio gl.Quid ĩ p̃tãte mortuo?
Rñdeo,cum Poteſtates remaneant hodie loco maiorum iu
dicum,vt not.C.de ſen ex breui.reci.l.2.in fi.di o,ꝙ debeẽ ſalariũ
totius temporis,nõ diſtincto vtrum eſſet electio vel ſolutio men
ſtrua,vel annua,vel quomodo . Item eſt ſoluta q̃ſtio de Doctore,
vel aſſeſſore, vt diſtinguamus ſicut ſupra dictum eſt in aduocato.
11 ¶† Quartò quæro,quando vnus debet pecuniam & alius operas
ex contractu,qui ſuccedit in locum diſpoſitionis legalis ? Exem-
plum,promittitur ſalarium aduocato per ſtipulationem,vel pro-
mittur Doctori ſalarium, vel Poteſtati :Certè illud ſuccedit in lo-
cum ſalarij quod debebatur ex diſpoſitione legali,l.fori & ibi no.
C.de aduo. diuer. iudi. meritò iudicamus idem, ꝙ quãdo debetur
ex legis diſpoſitione d.l.fori.& l.ſi ſtipulatus.verſi .verum ſi emp-
tor.de vſur.& de legatis.j.l.ſi legati ſerui nomine.& l.j §.ſi quis ſub
conditione.ſ.vt leg no.caue & de damno infecto.l.damni infecti.
12 .& ſ. de noua. l.aliam. ¶ † Vlterius quæro,b quid ſi aduocatus eſt
b mortuus antequam aliquid fecerit? Dicit glo. ꝙ idem: quia debet
habere totum ſalarium. Alia opinio eſt in glo.quæ diſtinguit,vt ſi
quidem aduocatus eſt cõductus ab actore, diſtinguatur, an actor
fuerit in mora procedendi,& obtinet quod hic dicitur:ali s de æ-
quitate reddit.In reo indiſtinctè dicunt reddi,ſi nihil erat factum,
vt ſ.de condictione ob cauſam.l.ſi pecuniam.Et quod hic dicitur,
per ipſum non ſteterat, ſubaudiunt, ſcilicet, per clientulum. Iſto-
rum opini . tenebat quidam Doctor Vltramonta. qui vocatus eſt
Bertrandus de monte Fauentino, qui fu t concurrens domi. Gul.
de Cug.& deceſſit tempore mortalitatis. & allegabat pro hoc tex.
C.de aduoca. diuerſo. iudi. l.poſt duos.ibi.ex quo hoc idem offiñ
peragere cœperit.Ego teneo opinionem gloſſæ. Nec obſtat dicta
l. ſi pecuniam. quam gloſſa allegat in contrarium :quia ibi loqui-
tur in contractibus innominatis, in quibus eſt locus pœnitentiæ:
hic quãdo debetur pecunia ex diſpoſitione legali,vel ex ꝯtractu,
vt dixi,ita ꝙ pœnitentiæ non eſt locus:vt dicam infra prox.queſt.
Non obſtat d.l.poſt duos.quia debetis ſcire,ꝙ aduocatus ꝯducitur
quandoq; reſpectu vnius cauſæ nõ limitatæ certo tẽpore,& tunc
illius debiti ſtatim dies cedit,vt hic.Qñq; conducitur ad annũ ſub
certa annua mercede,nõ reſpectu alicuius certæ cãæ,ſed reſpectu
eius,quod in illo anno concurrit,& tunc dies huius obligationis
vel huius iuris non cedit niſi annus ſit incœptus,vt lege cõtraria.
13 ¶† Quæro quid ſi ſtat ꝑ electum:& quid dices de aliquo,qui eſt
c electus Poteſtas,& antequam incipiat officium,moritur,c an de-
bebit habere ſalarium?tex.in auth.de admi.§.j.videtur velle,ꝙ ſala
rium non debeatur niſi poſtquàm ingreſſus eſt prouinciam,quæ
ſibi regẽda committitur.Item oẽs leges,quas allegaui ſupra,quæ
dicunt,ꝙ iſti officiales debent habere totum ſalarium,loquuntur
in officiali qui iam geſſerat.Gl.iſta videtur velle ꝯtrarium.Quid di
cemus?Certè in iſtis Poteſtatibus,& capitaneis,q̃ hodie aſſumunẽ
qui tenent locum iudicum maiorum,vt dixi,eſt dicendum,ꝙ à die
electionis ſibi p̃ſentatæ dignitatem ꝯſequuntur, vt no.C.de epiſc.
& cleri.auth.ſed epiſcopalis dignitas.& C. de conſu.l.fi.lib.x.& in
auth.de admi.§.j.& no.Inſt.quib.mod.ius pa.po.ſolui.§.ſi filius.&
ideo ſtatim cedit dies huius obligationis,& totum ſalarium debe-
bitur,ꝑ iſtam gl.& per ea quæ ſupra dixi.Non obſtat tex.in d.auth.
de admi.§.j.quia fateor,ꝙ non debet habere ſalarium,niſi poſtquã
ingreſſus eſt prouinciam,ita poſtquàm eſt mortuus nõ debet ha-
bere ſalarium,niſi pro eo tempore,quo debebat in prouincia mo
rari . Sed quid dices, ſi tempus non erat limitatum, quo debebat
ſtare in prouincia,vt quia arbitrio ſuperioris, pro quanto tẽpore
ſalarium percipiet?Puto,ꝙ pro primo anno tantum,ſicut dicimus
in annuis legatis.Nec.n.poſſumus dicere ꝙ toto tempore debeaẽ,
cum tempus ſit limitatum.l.cum ſine præfinitione.in principio.ſ.
14 quando dies leg.ced.¶ Sed quæro,& † redeo ad gloſſ.quid ſi ſte-
tit per clientulum?Dicit gloſſ.ꝙ aduocatus non reddit ſalarium.l.
qui operas. §.aduocati.ſ.locati Idem ſi ſtet per caſum fortuitum
d ex perſona cliẽtuli.& idẽ putod in Poteſtate,aſſeſſore, & Doctore,
15 & ſimilibus,vt dixi.¶Sed iuxta † hoc quæro, Aliquis e eſt electus
e Poteſtas huius ciuitatis,poſt acceptum officium antequam vadat
ciuitas mutat ſtatum, & ibi inſurgit quidam tyrannus, vel aliqua
ſecta,ita ꝙ exercitium iuſtitiæ non remanet liberum Poteſtati, an
debeat habere ſalarium? Rñ. ſic integrum,videtur enim ſtare per
ipſam ciuitatem, vel per caſum fortuitum in ipſa ciuitate contin-
gentem, vt ſuprà dictum eſt. Iuſtè enim timet qui non vult acce-
dere ſub ipſo tyranno.vt ſ. ex quibus cauſis in poſſeſſionem eaẽ.
l.Fulcinius.§ quid ſit latitare Item ſecundum mores noſtræ ciuita-
tis turpe,& verecundum eſt accedere ad illum locum, vbi quis nõ
poſſit iuſtitiam liberè exercere:& ideo videtur nõ poſſe accedere,
cum honeſtè nõ poſſit.l filius.ſ de ꝯd.inſt & l ꝯditiones.e.ti.Et ea-
dẽ rõne dico,ꝙ ſi durãte officio inſurgit tyranus in ciuitate,vel a-
liqua ſecta vel aliqd fit,ex quo rector non p̃t remanere ſine vere-
cũdia,ꝙ p̃t reuerti,& debet habere totũ ſalariũ. Ita fuit obſeruatũ
Bononiæ in p̃ſona dñi Iac. de Gabrielib qñ venit legat⁹. Et idẽ ẽt
fuit obſeruatum Piſis.Iſtud an poſſit remanere ſine verecundia,vl'
nõ,dẽt ĩtelligi ſm̃ mores ciuitatis nr̃æ.l.item apud.§.conuitium.ſ.
de in iu.Vñ illud,quod reputareẽ verecundum apud bonos,& gra-
ues hoĩes,illud dberet teneri.Iuſta.n. cã eſt omittere aliqd facere
16 pp ſuã verecundiã.l.Quintus.ſ.mand.¶Vlterius†quæro quo tẽ-
f poref dẽat ſolui ſalarium?Gl.hic dicit,ꝙ eſt argũ hic,ꝙ debeat ſol-
ui in prin.vt C.de iud.l.ꝓperãdum §. illo proculdubio.ver. hono-
rarijs.& de condi.ob cau.l fi. & ſ.loca. l.qui operas. §.j.& ſ.ea.l.§.
proinde.ita dicit gl.ꝯrium vr̃ no C.de primipi.l.j.lib.12.gl. nõ fir-
mat.C.loca.l.2.Breuiter dico,ꝙ in locatione rerum tene glo.quæ
eſt C. loca. l. ædem. Sed in locatione operarum debes aduertere,
Quandoque

ADDITIONES.

a Alex.¶Debetur totum ſalarium.De hac materia,an debeatur ſalarium pro toto tempore,an pro rata temporis,quo quis laborauit,vide Bal.in l.ædem. C.loca & l.1.C.de ſuffra.

b Alex.¶Vlterius quæro.Si aduocatus eſt mortuus antequàm quid fiat,an debeat habere ſalarium,& quid ſi eſt infirmus,vide per Gul.de Suza.in l.poſt duos.C.de aduo.diuer.iud.

c Ale.¶Moritur.Adde Bar.in l.diem functo.ſ.de off.aſſeſ.Contrariũ tenet Bal. in c.1.quis dicatur Dux,vel Marchio.& ibi,quid de poteſtate q mortuus eſt in itinere ante ingreſſum,& ibi tenet,ꝙ nihil debet habere;quia commoda officij poſt adminiſtrationem incipiũt deberi.l.1. C.de primipi.lib.12.Ad hoc vide quod opt me no.Bar.in l.abſenti.ſ.de do.per Pau.de Leaza.in c.potuit. in v t.col.de loca.

d Ale ¶Et idem puto.No.ꝙ licèt partes concordent inter ſe, tamen iudex dẽt habere ſalarium,quod not.vide tamen Bal.poſt gl.in l.vnica.C.de ſuffra.in v. q & l.fi.ſecundum ſummariun Bal. & ibi gl.C.de condi,ob cau.& Io.And.in reg contractus,in mercu.

e Alex.Quæro,aliquis.Et vide Sal.in l.1.ad fi.C.de vſufr.

f Alex.Quo tempore.Vide glo.& Bal.in l.vnica.C. de ſuf.& vide gl.in l.Archiatri.C.de profeſ.& med.lib.x.quæ dicit,ꝙ ſalarium nõ debet ſolui aduocato, donec lis pendet.De locatione operarum vide Bar.& Doct.in l.2 C.locat.& gl.in d.l.vnica.C.de ſuffr.Spe.in ti.de ſala.§.nunc pro.in fi.& ſequitur verſi. ſi quando,& per Doct.in c.propter.de loca.

Quandoq; datur pecunia pro sumptib. magis, q̄ pro mercede laboris, vt pecunia, q̄ dat̄ legatis, vel quibusdā aliis, & illa debet solui in initio. l. legatus §. j. ff. de legationib. & l. si vero non remunerā ∂i. §. si ff. mand. & C. de legationib. l. 2. lib. x. Qñq; debetur pecunia ꝑ mercede. & hic est aduertēdum primo qd verisimile est. vtputa, si esset talis, q̄ nō posset operas promissas exhibere, nisi pecunia sibi solueretur, tunc vr̄ tacitè actum ꝙ in initio soluat̄, vl' in mēses singulos, vel si est appositum aliqd pactum, ꝑ qd vr̄ actum, ꝙ soluat̄ in fine, l. opus qd auersione. ff. loc. tunc inspicimus qd est verisimilius. l. semp in stipulationib. ff. de reg. iu. Si vero ista verisimilitudo nō apparet, tunc in obligationibus, q̄ descēdunt ex ꝯctu, dico salarium deberi in fine tpis, licèt dies cedat in initio, vt no. in d. l. ædē. C. loca. & dixi in l. si seruus cōis Mæuij §. fi. de stipul. ser. In his vero, q̄ debent̄ ex dispōne legis, si qdē est vnum tm̄ salarium ꝯstitutū, debet̄ in initio, vt hic cum simi. Si vero esset ꝯstitutum salariū, annuum, tunc deberet̄ in initio cuiuslibet anni. l. post duos. C. de adu. diuer. iu. & d. l. j. C. de primipil. ¶ Iuxta hoc quæro, dixi s. ꝙ aliqb. casib. est distinguendum, an sit vna ꝑstatio, an sit annua, vel men-

27 strua aliqs † est ꝯductus ad legendum, vel ad aliqd offm̄ sub certa mercede ꝑstāda omni mēse vel omni anno vtrum si interim recedit, debeat hr̄e pro illo mense tm̄, seu pro illo anno tm̄, qd̄ s. dixi. Ad cuius euidentiā dēs scire ꝙ opæ sunt aliq̄ alicuius, q̄ nō limitant̄ tpe, sed ꝯducunt̄ respectu alicuius certi facti. Exēplum in aduocato, q ꝯducit̄ ad vnā causam, & in legato, q mittit̄ pro vna causa tm̄: qñq; opæ alicuius limitant̄ tpe tm̄, nō respectu alicuius certi facti, vt in aduocato fisci, & in aduocato monasteriorum, q recipiunt certam mercedē pro qualibet causa occurrenti illo anno. Quædā sunt opæ, q̄ limitant̄ respectu certi facti limitati certo tpe.

a Exēplum in Doctore, a q eligit̄ pro vno anno ad lecturā Codicis, vel Digestorum nā ꝯducit̄ respectu illius lecturæ, tñ illa lectura est limitata, vt fiat intra illum annum. Primo casu nō est dubium: qa vna est oblo pp vnum factum, ad qd ꝯducit̄. & ideo licet ꝑstationes sint faciēdæ diuersis tpibus, totum salarium debet hr̄e vt hoc §. Scdo casu debes aduertere verba promissionis. Aut. n. ꝓmittit̄ vnum salarium pro toto tpe, & postea fit distributio solonis p mēses, vel annos, tunc vna dr̄ obl gatio, & similiter deberet̄ pro toto tpe. l. lecta est in auditorio. ff. si cer. pet. Si vero promissio sit annua, vel menstrua, tunc vñr tot obl'ones, quot essent anni, vel menses: & in obligatione legali loquor. vel quæ succedit in locum eius. d. l. post duos. C. de aduo. diuer. iud. Tertio casu in Doctore dico idē ꝙ respectu cuiuslibet facti nō attēto tpe dicatur vna obligatio, & vna ꝯductio. Itē nō attenta solutione: vnde licet debeat fieri solutio singulis sex mensibus: tñ qa hoc totum fit pro lectura vnius libri, vna est obligatio, & totum salariū debet habere, sed pro lectura Digestorum erit alia obligatio, ar. huius §. facit ff. loca. l. ea lege.

28 §. locaui. ¶ † Vlterius quærit gl. b an debeant seruire ꝑ substitutū

b Potestas, Doctor, vel aduocatus, q moriūtur, vel aliter infirmant̄, Gl. determinat ꝙ non: qa fuit electa industria personæ. l. inter artifices. ff. de sol. Quidam Vltramontani dicebant, ꝙ immo debet seruire ꝑ substitutum. Illud. n. qd dr̄, ꝙ est electa in ustria ꝑsonæ, est in fauorem eligētium: vnde in eorum læsionē retorqri nō debet. Ego dico, ꝙ in istis officiis, & dignitatib. qñq; qs impeditur pp dignitatem sibi superuenien ē, & tunc tenet̄ seruire ꝑ substitutum. l. nullus qui. in fi. & qd ibi no. C. de decu. li. x. Qñq; impeditur casu, & tūc nō tenetur dare substitutū, ſm qd gl. tenet hic, & probatur. C. de agen. in re. l. matriculā. in fi. & de prox. sacro. scri. l. fi. circa fin. Fallit in qbusdam officiis, q̄ ponuntur. C. de præpo. agen. in re. l. 1.

29 in fi. lib. 12. ¶ † Quæro quid c si stetit ꝑ aduocatum. Doctorem vel

c potestatem, vel pp eius culpam, an debeat habere salarium totū? Certum est ꝙ non debeat habere pro futuro tpe. l. diē functo. & qd ibi no. ff. de off. assess. Sed dubium est, an priuetur salario totius tpis, an solum tpis futuri quo ꝑ eum, seu ꝑ eius culpā statur? Rñ. quædam sunt officia ita indiuidua, ꝙ aliquo omisso non releuat, quod est factum: tunc totum salarium reddit, vt C. de legationib. l. 2. lib. x. Si vero est officium quod pro ea parte temporis, quo est præstitum, præbet ad vtilitatem sui, vt in officio aduocati. Potestatis, assessoris, & tunc debet habere pro præterito tempore, sed ꝑ futuro tempore tenetur alteri parti ad interesse. Vnde si partis nō interesset, ad nihil teneretur, l. si fundus. vers. similiter. ff. loca. dixi in l. Mæuia. in princ. ff. de ann. leg. & ibi vide.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ In Doctore. De Doctore qui eligitur pro vno anno. vide Bal. in l. 1. C. de leg. & in l. ædem. C. loca.

b Ale. ¶ Quærit gl. Vtrum Potestas, vel aduocatus possit seruire ꝑ substitutū, vide Bar. in l. nemo est qu. n. scit. de duo re. Bal. l. parabolani. C. de epi. & cle. Ale. ¶ Quære, quid. Adde Bar. in d. l. Mæuia. in prin. de ann. leg. & in l. diem functo ff. de offi. ass. & Bal. in l. j. C. de suff. Sed qd si Doctor legens, vel ptās priua-

c tur, absq; causa? dicit Bal. in l. pecun à C. de condi. ob cau. ꝙ debet hr̄e salariū. Quid in Doctore se absentāte, dicit Bal. in auth. habita. C. ne fil. ꝑ pre. ꝙ si cū licentia superioris recessit, debet hr̄e salarium. Quid in famulo & Doctore, an deat hr̄e aliqd de salario? Bal. in l. 2. C. loca. & no. per gl. & Bart. in l. si vno, itē cum qdā. ff. loca. & late Bal. in l. ædē. ver. sed pone famulus meus. C. loca.

§. Ad nutritia. Vides ꝙ iudex, cuius offm̄ extraordinarium implorat, cognoscit de mutuis petitionibus: & sic coram eo est locus reconuentioni. Et sic vr̄ ꝯ determinationē Pe. q̄ refert Cy. in auth. & ꝯnr. in 8. q. C. de sen. Sed sustinendo opi. Pet. tanq̄ verā, rn̄deo sic, Qñq; iudicis offm̄ implorat̄ extraordinariè si qdem causa esset magnæ quantitatis, debe-

a ret dari libellus, a & lis ꝯtestari, & ordinariè ꝓcedi, vt extra de off. iud. c. iudicis offm̄. tunc merito est locus reconuentioni: qa vtraq; causa ordinariè tractatur. Si vero impetraretur pro modica quantitate. tunc ordo iudiciarius nō obseruaretur, vt in auth. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. reci. illo casu posset admitti reconuētio de alia causa simili, q̄ eodem modo summariā cognitionē requireret, & hoc etiā modo p̄t loq hæc lex. Sed si qs vellet reconuenire de alia causa, q̄ requireret ordinariam cognitionē, non posset per modum reconuentionis: quia cum eius natura sit, ꝙ vtraq; causa eadem sententia terminetur, l. 1. in fi. ff. quæ sentent. sine appellatione rescind. & no. in l. qui prior. ff. de iud. non posset fieri, si vna causa est summaria, alia ordinaria. Et ita loquitur opinio Petri.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Dari libellus. Quando iudicis officium implorat̄ an off-rat̄ libellus, & lis cōtestet̄, & qñ iudex ꝓcederet ex officio, an lis cōtestetur, vide Inn. & do. Ant. in c. qm̄ frequenter. §. sunt & alij. vt lite non cōte. & ad Bar. hic adde eū in l. creditores in vlt. q cū cōcor. C. de pig. dicit tm̄ Inn. in c dudū. de ele. ꝙ qñcunq; orit̄ officiū iudicis, vel actio ex rescripto, ipsū rescriptū ꝓductū coram iudice, & peritū executioni mādari, habetur loco libelli. facit qd dixi in l. 1. § libelli. ff. de appel. ad Bar. hic vide eū in l. ab hostibus §. sed qd simpliciter. ex qb. cau. ma. & Bal. in auth. q semel. in versi. quæro qualiter actor. C. quō et qñ iudex. vbi dicit, ꝙ qñ imploratur offm̄ iudicis, nō requiritur litis cōtestātio, auth. si omnes. C. si vt se ab hære. absti. illud aūt intelligitur quando pars est absens.

LEX II.

De vsu. Ista est sing. lex, & eam legit Rof. in libellis, in tit. de off. iud. ꝙ datur in quatuor casibus, q ponuntur in l. de vsu. Primus casus est, de vsu aquæ, quō ꝯpetit hic iudicis offm̄ extraordinarium, cum habeat locum actio ordinaria, s. negatoria & ꝯfessoria? Rñ. istud offm̄ extraordinarium est introductū causa adiuuandi auxilium ordinarium, & ideo cum eo ꝯcurrit. Pōt ēt intelligi, & sic ēt intelligit Rofr ꝙ hic loquat̄, qñ vsus aquæ non ꝯpetit iure seruitutis, qa tunc ꝯpetit, cùm cessat negatoria & ꝯfessoria. & hoc puto verum. Et de hoc habes casum ſm veram lect. ff. de dona. l. Aqlius, in fi. & ibi gl. Vbicunq; n. qs habet vsum alicu-

a ius seruitutis, non ius seruitutis, subuenitur sibi a p offm̄ iudicis si impediatur, vt hic & ibi. qd tene mēti. ¶ Seqtur in tex. de riuis nouis inciuiliter institutis. Certè hic vr̄ etiā posse ꝯpetere negatoria & ꝯfessoria. & ideo, cum eis ꝯcurrit offm̄ iudicis introductū causa adiuuandi offm̄ ordinarium. Pōt etiam intelligi, qñ istud offm̄ sit necessarium, qñ riuus nouiter institutus alicui nocet nō habenti ibi prædium, sed si alias ei noceat, tunc nō habet ꝯfessoriā. vel negatoriā: ideo ad istud iudicis offm̄ recurritur, qd tene menti facit ad hoc ff. de via publ. l. vlt. ¶ Tertius casus est de equis alienis à sciente possessis, fœtúque eorum certè etiam hic vr̄, ꝙ ꝯpetat rei vendicatio, siue publiciana, & offm̄ istud sit introductum causa adiuuandi illas actiones. Vel dic, ꝙ hic istud offm̄ iudicis est necessarium, qñ ille q implorat, non pōt probare de dn̄io, nec de quasi dominio, sed de possessione tm̄, vt no. C. de fur. l. inciuilē. & l. manifestissimi. §. sed in secunda. eo. tit. Dixi in l. rem quæ nobis. ff. de acq. poss. & hic videtur esse casus, quod tene menti: & additur de fœtu ipsarum equarum, quæ nunquam fuerunt possessæ: quod etiam tene menti. ¶ Quartus casus est de damno dato in prædio, & c. gl. ponit exemplum huius, quādo ponitur exercitus in aliquo loco, & tota gens ponitur in prædio meo, cum deberet distribui per plura prædia. vel quando fit hastiludium extra ciuitatem, & tota gens ponit se in prædio vnius, cum deberet diuidi per plura prædia, potest iudicis officium implorari. tene menti.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Subuenitur sibi. Vide. in Spe. de cau. possessio. & in ti. de offi. omnium iudi. §. 1. versi. item imploratur loco.

LEX III.

a Medicus. a Ista est sing. lex. ¶ No. hic offm̄ iudicis ꝯ istum medicum. & de hoc habes ꝑ Rofr. in libello, super rub. de offic. iudicis datur ꝯ medicum, in l. medicus, de variis cog. Et aduerte quare sit introductum istud offm̄. hoc i deo: quia actio quod met. causa. non habebat locum, cum hic non inferebatur metus mortis, vel cruciatus corporis: sed putabatur, & æger promittens nō promittebat metu, quem crederet sibi illatum ab alio, sed propter voluntatem euadendi. Item offm̄ iudicis. de quo loqtur l. 1. §. q oneradæ, ff. qua re. ac. nō da. ideo nō habet locum, qa æger nō ꝓmittebat pp reuerentiā, q̄ haberet ad medicum, sed propter

ADDITIO.

a Ale. ¶ Medicus. Vide Bal. in l. interpositas, C. de transa. quando debeat solui salarium medico, vide in l. Archiatri. & ibi Bar. C. de profes. & med. lib. x.

pp sanitatem, q̃ sperabat ab eo habere, & sic fuit æquum sibi subueniri speciali priuilegio, p hanc l. ¶ Scđò not. qd iudex punit criminaliter, & iubet rē restitui, & sic simul & semel cognoscit criminaliter, & ciuiliter. qđ dic vt dixi in l. interdum. §. q furē. s̃. de fur.

LEX V.

Cognitionum. Hanc legem prosequere, vt in glo.

LEX VI.

1 *An ista lex habeat locum siue in delegato, siue compromissario, siue ordinario, siue arbitratore.*

2 *Iudex qualiter teneatur, qui noluit probationes recipere, vel nolit dare sententiam, cum posset.*

a **Si iudex.** a Facit ad hoc b Instit. de obliga. quæ ex quasi delict.
b nasc. in prin & s̃. de act. & obl. l. ex maleficiis. § si iu-
dex. & l. filius, s̃. de iudi. Circa hanc l. primò q̃ro, vtrum ista pœna
sit mera pœna, vel ꝯtineat interesse ex parte agētis? ¶ Scđò quæro.
quid si à sententia iniqua pars potuit appellare, & non appellauit,
Item quid si appellauit, & succubuit. Item quid si appellauit, & ob
c tinuit, & appellatio pēdet tempore syndicatus. Item quid c si sen-
tentia est ipso iure nulla. Istas quæstiones examina, vt in quæstio-
ne illa, q̃ disputaui, quæ incipit, Iudex per imperitiam iudicauit li-
cèt istam vlt. quæstionem, qñ sñia est ipso iure nulla, gl. ponat hic.
d ¶ Item quæro, d vtrum † ista lex habeat locum, siue in iudice dele
1 gato, siue ordinario, siue ꝯpromissario? Gl. dicit quod sic, l. si quis
e in ꝯscribendo. C. de pac. Sed quid e in arbitratore? Certè non re-
perio lege cautum. Finaliter in quadam quæstione dixi sic, arbitra
tor est quodammodo quidam proxeneta, adhibitus ad ꝯponen-
das partes, l. Pomponius scribit, si de meis §. recepisse. s̃. de arbi. &
ideo sicut proxeneta tenetur de dolo, & lata culpa tm̃. vt j. ti. i. l. 2.
in fi. ita eodē modo arbitrator tenebitur de dolo, & lata culpa. Est
autem lata culpa errare in iure. l. latę. j. de verb. sig. & not. s̃. de his
2 q not. inf. l. librorum. §. notanter. Quæro † qđ f si iudex noluit re-
f cipere tuas probationes, vel noluit dare sententiam, cum posset,
vel alia quæ de iure petebas ab eo noluit explicare? gl. vr̃ dicere ꝙ
tenetur actione in factum, de qua loquitur ista lex. Ita no. in l. ar-
gentarius, §. fi. s̃. de eden. Sed ego puto, ꝙ ꝯ iudicem negligentem
expedire id, qđ ab eo est postulatum, in quibusdā casibus sint ꝓdi
tæ actiones speciales: vt puta si noluit dare tutorem, habet locum
actio in factum ex edicto de magistratib. ꝯueniendis. Itē ꝯ præto-
rem negligentē facere ea, quę sibi incumbunt, in cautione damni
infecti. Item prouidetur ꝯ iudicem in alio casu, in l. mancipia. C.
de ser. fug. Item ꝯ iudicem negligentem recipere testes prouide-
tur ꝯdictione ex l. si quando. C. de test. Alias autem regulariter pu
to, ꝙ iudex negligens facere alteri iustitiam, teneatur actione in
factum ad interesse, non per hanc l. & similes, sed per tit. in Auth.
vt diffe. iud. in quo imponitur iudici negligenti pœna criminalis.
Et regula est, ꝙ vbicunq; quis potest accusare criminaliter, ex eo-
dem facto, datur actio ciuilis ad interesse, l. qui nomine, s̃. de fal. &
s̃. pro socio l. nec quicquam. Sed nunquid ꝯsultor facit litē suam?
Dic vt dixi de action. & oblig. l. ex maleficiis. §. si iudex.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si iudex. Adde qđ no. Bal. in c. 1. §. iudices. de pac. iur. firm. q quærit, qđ est dicere ꝙ qñ iudex iudicat per imperitiam, teneť quātū bono viro ęquū videbiť? & rñdet fm gl. hic, ꝙ nō teneť insol dū, sed in qnātū facere p̄t, q volu it forte allegare gl. in l. si filius. in prin. s̃. de iu. Et subdit qđ si iudicauit per imperitiā de iurisdictiōe vnius principatus nunqđ soluet sibi impossibile, ar s̃. de statulib l. cū hæres. Certe. ñ, ar. s̃. de iu. l. si filius. Sed cōtra hoc facit l. 4. §. i eū. de dā. infe. sed ibi est lata culpa iuri scripto nō parere, immo est dolus pręsumptus. l. 2. qđ q sq; iur. cum debeat scire iura. C. qui, & aduer. quos. l. 1. & si est imperitus legum, vt accidit in quibusdam locis, debet iuxta periti consilium formare sententiam. fm Inn. in c. si pro debilitate. de offi. delega. facit C de inge. ma. l. si auia & s̃. de assessor. l. 1. tenetur ad interesse damni, nō lucri, nec ad extrinsecum interesse. vel dic, vt verbū sonat. s̃. de col la. bono. l. qui filium. §. stipulatio. Item interdum potest videri æquum, vt non puniatur, vt no. Insti. de oblig. quæ ex quasi malefi. in prin. & forte non punitur iudex de leuissima culpa, sicut nec arbiter. C. de pact. l. si quis in conscribendo. nec tabellio. vt C. de magi. conue. l. fi. Nec tutor. C. de neg. gest. l. fi. quia necessitas officij excusat l. quicqui. l. C. arbi. tut. Si autem iudex est in dolo, puniť i īteresse parti, & vltra, si istud iudici videbiť, & dicit Ia. But. in d. §. iudices. ꝙ istud. vltra intelligitur ciuiliter, & exponitur vt teneatur actione īiuriarum arg. s̃. q satis. cog. l. si vero. §. qui pro rei. facit C. de excu. tu. l. & si seueriter. & ibi subdit Bal. per illum tex. ꝙ iudex, qui in syndicatu non potest soluere condemnationem, debet puniri pœna corporali, licet sit de consuetudine quod ponať in carcerem, fm eum in rub. de pœna iud. Et ibi subdit nunquid iudex qui debuit condemnare intra x. dies, & absoluit. & preterea sit condēnatus in syndicatu in x. si soluit, soluendo liberet debitorem, vel possit ab eo aliquid repetere? Respondeo, ꝙ non. C. de ser. fugi. l. mancipia. & hoc qñ iudex facit litem suā ex iniqua sñia. secus ī exactore simplici, qui facit litem suā ex negligentia meræ exactionis. C. de exact. trib. l. missi opinatores. lib. x. Et an iudex faciat litem suā, si sequať consiliū sapientis, dicit. Aug. in l. si filiusfamilias. s̃. de iud. ꝙ sic, nisi à statuto coarctaretur sequi consiliū. Et adde ꝙ iudex negligens, crīnaliter punitur, immò ēt p̄t priuari toto salario suo, secundū Ang in l. si vacantia. C. de bon. vacan. lib. x. Et adde, ꝙ iudex admittens instrumentū nō tenens quantum ad probationem. facit litem suam secūdū Inno. in c. cū venerabilis. de excep & Bal in l. fi. C. si cer. pet. Adde ꝙ ille q p̄stat authoritatem actui ciuili, ipso iure teneať ad īteresse, fm Bal. in l. 1. §. si p̄ses, đ mag. cōue. & iudex accipiēs nō idoneū fideiussorē teneť adītereē. aut. gñaliter, & ibi Bal. C. đ epis. & cle. Et qđ ī iudice calumniose inq̄rente, vide q̃ dixi in l. 1. s̃. ad Turp. l. Et an iudex teneatur tm̃ pro illo articulo, in quo malefacit, an pro tota cā, vide Bal. in l. si quis in conscribendo, C. đ pact. Formā libelli. ī hac materia vide p Bal ī l. pignus. C. de pign. act. & ibi de qua culpa tenetur magistratus, & ꝙ non teneatur, nisi inquātū facere possit. Et ad formam adde Bal. in l. 2. in 1. col. C. de sen. ex peri. reci. & ibi ēt dicit, ꝙ iudex tenetur, si pronūciauerit per obreptionem sibi factam, puta per falsos testes. Et similiter eandem formam vide per Bal. in l. 2. in prin. C. de sen. quæ sine cer. quant. Et de iudice negligente, adde tex. & ibi Ange. in Authē. vt sine quoqno suffr. in §. volumus. Et de materia late p Mod. in c. excōicamus. § moneantur. de hæret. Et dū cōiter dr̃, ꝙ iudex negligens tenetur ad interesse, vt dixi s̃. fallit hoc, qñ p eo negotio potuissent adiri plures iudices, quia si prim⁹ aditus neglexerit facere iustitiam, non propterea facit litem suam, quasi non censeatur damnificare petentē, ex quo ad alium potuit habere recursum. Et hoc tenet no. Bar. in l. 3. §. si tā vicinū. de dam. infe. Sed Ang. ibi contra; quia postquam ille iudex est aditus, coram alio non debet pars vexari. l. 1. in fi. C. de asser. tol. & ei non est imputandum, si ad alium nō recurrit. Nec ob. tex. in d. §. si tam vicinum. quia ibi loqť qñ officiū magistratus silebat, nec poterat implorari p p ciuitatē p̄sidis, vel p̄toris, iō non p̄t dici negligēs ipse ingratus, secus qñ essent iudices, quorum vnus posset adiri. vel scđm eum, dictū Bart. posset itelligi, qñ officiū iudicis foret ordinatum solū in subsidiū, & ob necessitatē alterius superioris q postea de facili non posset adiri. Ita dicit ibi Ang. & re vera tex. nō probat opi. Bar. tamen ad d. l. 1. in fi. de asser. tollen. potest dici, ꝙ ibi iudex aditus nō erat negligēs. Facit qđ dixi in l. si prius. de ope. no. nun. & vide Imo. in d. §. si tam vicinum. & in d. §. si prius & ibi dixi post Bar. & ibi vide. & in l. nulli. C. de iu. & adde ad materiam quæ dixi in l. 1. in fi. prin. s̃. de appel.

Paris. ¶ An ista lex habeat locum in iudice absoluēte ab obseruatione iudicij vide Iasonem in l. pen. in vlt. no. C. de pact.

b Ale. ¶ Facit ad hoc. Adde vnum, an iudex, qui ex voluntate, vel ex forma statuti cōmisit casum cōsilio sapientis, & iudicādo secutus est tale cōsiliū iniquū an faciat litē suā, vide Bar. & post eum domi. Ale. in l. si cōuenerit. s̃. de re iudi. & adde no Bar. in l. 1. §. si plures in ver. tertio quæro. de exrcit.

c Alex. ¶ Item quid. Et vide de ista materia in c. fi. de emptio. & vendit. p Imo. & per Bal. de materia huius legis in l. mancipia. C. de ser. fugi. & ibi q̃rit, qñ sit deponendus officialis ab officio

d Ale. ¶ Item quæro Vide Imo. in l. diuus. ff. de re iud.

e Ale. ¶ Sed quid. Vide Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp. & in d. l. pe. in l. fi. C. de pact. & ibi Sal. & Imo in d. l. diuus. in vlt col. vide Bar. in l. fi. s̃ si men. fal. modixe. & in l. 1. C. de discus. lib x. & in l. 2. j. de proxene. &c.

f Ale. ¶ Quæro. quid. An iudex nolēs admittere ꝓbationes, & nolēs administrare iustitiam, sed negligēs in admininistrāda, teneať actione in factū, & ex quasi maleficio, vide Bar. hic. & in d. l. 1. C. qūo & quando iud. & in l. 4. §. in eū. s̃. de dā. infe. & ibi p illū tex. in casu suo tenet, ꝙ deť actio ī factū ad interesse Ang in d. §. in eum. & Bar. hic. vr̃ cōcludere, ꝙ sic, ex auth. vt differ. iu. qđ intelligas, vt hic, in fi. per Bar. & Ang. in d. §. in eum. nō aūt, ꝙ teneať secundum eos ex ti. de obli. quæ ex malefic. Contrarium tamen sentit gl in l. non quicquid §. 1. & ibi no. Bar. s̃. de iud Et an iudex negligens facere iustitiam, teneatur, & incurrat pœnam c. cum æterni tribunal. de re iu. in 6. vide ibi Io. And. & in c. dilecti. de priu. & ibi cōcludit ꝙ non. Et ad prædicta adde bonā gl. q̃ habeť in c. hoc etiam 2. qō. 6. vbi tex. vr̃ velle, ꝙ iudex negligens etiam facit litem suam. Et ibi etiam tangit de Potestate qui male iudicauit per imperitiam sui assessoris. de quo in l. ex hoc edicto. s̃. quod quisque iu. & concludit gl. ꝙ sòlus assessor tenetur. & adde quod dixi in d. l ex hoc edicto. & per predicta vr̃ magis puniri negligens facere iustitiam, quā male iudicans. q a negligens indistinctè tenetur parti ad interesse, & sic ad verā æstimationē litis. d. §. in eum. sed male iudicans si p imperitiam iudicauit, teneť inquatū iudici æquū videbitur, quod minus videtur, quàm vera litis æstimatio, per no. Inst. de obl. quæ ex quasi delic. & p l. si filius, s̃. de iu. Sed si dolo, tunc tenetur ad veram æstimationem. l. fi. C de pœna iud. qui ma. iud. & tunc aut de aliis pœnis tenetur de quibus ibi. Ratio huius potuit esse, quia negligens facere iustitiam nō vr̃ habere aliquam excusationem sed ille qui male iudicat, & administrat, licet male, si facit per imperitiam, magis videtur tunc tolerandus, sed si imperitia iudicantis fuit supina, debet videre, quòd tunc teneatur ad veram æstimationem, vt no. gl. in d. ti. Insti. de obl. quæ ex quasi delic. & sic est tunc idē, qđ in negligente. Secus quando non fuit supina ignorantia, vt quia errauit ī lege difficili, vt ibi etiam no. gl. An aūt contra iudicantem malè per dolum, possit iurari in litem, tetigit Ang. in d. §. in eum. Sed tu recurre ad l. in actionibus, s̃. de in litem iura. & vide Imo. in d. §. in eum. vide tamen l. si quis in conscribendo. in fi. cum ibi no. C. dę pac. & quod no. Bar. Bal. & Ang. in l. mancipia. C. de ser. fugi. & repetit dominus Pet. de Anch. in l. pen. circa fi. s̃. de appel. vide Bal. in l. si quando. C. de testib. Et quid in iudice non expediente processum iuxta triennium, & instantiam, dixi post Bar. & in l. Seius. & Augerius. s̃. ad leg. Falc d. & dicit in Auth. scenicas non solum, &c. ꝙ ita facit litem suam iudex negligendo, sicut faciendo, vide quod dixi in l. quæsitum, s̃. de re iud. & Bal. & Ang. in l. mancipia. C. de ser. fug. & vide ad materiam l. j. §. sane eum. §. præcedenti. s̃. de magist. conue.

De proxeneticis. Tit. xiiij.

LEX PRIMA.

Proxenetica. No. quòd proxeneta habet officium iudicis pro salario suo.

LEX II.

Si proxeneta. No ꝙ ꝓxeneta tenetur tm̃ de dolo & lata culpa, omnia sequētia ꝓsequere, vt in gl.

De

De cenſib. Tit.xv.

LEX III.

a Etatem. a in fi.no. priuilegiũ ꝑſonale extinguit̃ cum ꝑſona,ſed priuilegiũ reale tranſit cum re:vt hic. Habuiſtis in l.in omnib.ĩ.de reg.iur.& ꝑ Dy.in c.priuilegium perſonale.extra de reg.iur.li.6.

ADDITIO.

a Ale.¶Aetatem.In materia huius l.vide l.q.cũq;. & ibi Cy.& Bal.C.de ſer.fug. Pom,Add̃ ẽt ad hãc l.Lu.Ro. ĩ cõſ.ſuo 87.vtrũ ꝓſtãtia dẽt reddi,vt fuit ſoluta.

LEX IIII.

a Forma. a No.ꝙ ad hoc vt fund⁹ ſit certus dẽt poni locus,& duo ꝯfines.Dic de hoc vt dixi in l.libellorũ. .de.ac.

ADDITIO.

a Ale.¶Forma.Vide Bar.in l.demonſtratio.ff.de condi.& demon.vide Bald.per iſtum text.in rub.C.de contrahen.empt.in 22,q.ꝙ res quæ venditur,in venditione debet confinari,vel aliter demonſtrari.

1 *Officialis ſuper cataſtro debet minuere librã quãdo res eſt à flumine exportata* *(vel exſiccata.*
2 *Gabella ſoluitur pro agro, vbi eſt.*
3 *Agere contra forenſem pro fundo,qui eſt in hac ciuitate,poſſum actione reali, vel miſta,non mere perſonali.*

1 §.Illam æquitatem. †Not.ꝙ officialis ſuꝑ cataſtro a
a debet minuere librã ſi res eſt à
b flumine exportata:vel vinea b eſt exſiccata ſine culpa poſſeſſoris.
2 Scd̃ò no.ꝙ †de agro debet ſolui gabella ĩ loco vbi eſt.Cõtra hoc op.ꝙ forenſib.nõ poſſit imponi collecta.l.reſcripto.§.fi.s̃.de mu.& hon.Sol.Rog.intelligit,ꝙ hic ciuitas habeat de hoc ſpãle priuilegiũ,l.munerũ.§.pen.s̃.de mu.& hon.Sed tu dic,ꝙ hic loq̃t̃ de cẽſu vl'tributo,qd̃ eſt onus reale:ibi loq̃t̃ de collecta,q̃ imponit̃ ꝑ-
3 ſonæ ꝓ rebus.†Quæro an ꝓ fundo,q̃ eſt in hac ciuitate, poſſum hic ꝯuenire forẽſem?Rñ.aut ago actione reali,&poſſũ,vt C.vbi ĩ rẽ actio.l.1.& l.ſi.Aut volo agere actione miſta,&idẽ.C.vbi de cri.agi opor.l.1.& 2.Aut volo agere actione mere ꝑſonali,& nõ poſſum,ar.s̃.ad munic.l.libertus.§.ſola.& hoc notanter hic dicit gl.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cataſtro.Cataſtrum debet minui pro rebus à flumine exportatis, vel aliter deterioratis.Adde Bal.in l.etiam.de execu.rei iud.& Bal.in l.acceptam.in vlt.q.C.de vſur.& Gul.& alios in l.id quod.§.1.de conſti.pec.
b Poma.¶Vel vinea.Vide multa ſimilia per Rom.conſ.407.

1 *Immunitas in dubio videtur concedi rebus,& non perſonæ.*

1 §.Quamquam. Quæro,†vtrũ in dubio immunitas videat̃ ꝯcedi rebus,vl' ꝑſonæ? Gl.hic vr̃ intelligere,ꝙ videat̃ in dubio ꝯcedi rebus,niſi aliud agatur,vt gl.ſuꝑ ver.extinguãtur.qd̃ examina vt dixi in l.pen.s̃.de ſerui.lega.

1 *Poſſidens rem,qui non poteſt petere,tenetur illam in cataſtro aſſignare.*

1 §.Si cum ego. †No.quòd debet aſſignare rem in cata-
a ſtro a non ille qui habet ius petendi,ſed qui poſſidet,vt hic.quod tene menti.

ADDITIO.

a Ale.¶In cataſtro.Vide aliter per Pan.conſ.63.ad fi.vol.2.& conſ.94.in 3.dub.vol.2.

1 *Quis poteſt petere intra annum,quòd cataſtrum emendetur.*

a §.Si quis veniam. a No.hunc §.Ex quo habes,†quòd
1 quis poteſt petere, vt emendetur cataſtrum eius.Sed quæro,intra quod tempus? Reſpondeo intra annum tantum,vt C.eo.l.qui grauatos.lib.xj.

ADDITIO.

a Ale.¶Si quis veniam.No.ſing.ꝙ quis intra annũ tantum poteſt petere ꝙ emendetur ſibi cataſtrũ,& ſic vr̃ ꝙ iſto caſu officio iudicis intẽtãdo præſcribatur anno.cõtra quod facit,quod no.Ang.& ibi ꝑ Doct.in l.j.§.ſi q̃s tutor.quãdo appellan.ſit.& vide qd̃ dixi poſt Bar.in l.ſicut.C.de præſcri,xxx.anno.& iſtum §.no.allegat Bal.in l.ſolẽnibus.C.de rei ven.& vide per d.Abb.in c. quia indicante,de præſcr.in 3.q.Et adde,quòd ius petendi rem,quæ incidit in commiſſum,durat quinquennio.tex.ſing.in l.3.C.de vect.& commi.& Rom.not.358.Adde Bald.conſ.47.v.lib.de eo quod dicit de emendatione cataſtri.

De verborum & rerum ſignificatione. Tit. xvj.

LEX PRIMA.

1 *Maſculinum an concipiat fœmininum.Et an ex propria ſignificatione,vel interpretatione,nu.2.*

a Verbum hoc ſi quis. a Oppo.de leg.3.l.Lucius.§.quæſitum.Sol. iſtud verum, cum de intentione proferentis apparet. Opp.de l.1.§.quare.s̃.de ven.in poſ.mittendo. Sol.ibi, de odio,hic de fauore.Iſta verba gl.non videntur vera, per l.ſi q̃s id quod.§.1.s̃.de iuriſd.om.iu.vnde quidã, vt Iac.de Aret.dicunt,
1 †Aut tractamus de odio rationabili, & tunc maſculinum ꝯcipit fœmininum.l.ſi quis id quod.§.i.de iuriſ.om.iud. Aut de odio irrationabili,& non ꝯcipit,d.l.j.§.quare.Dy.diſtinguit hic.Cyn.in l.quicunq;. C.de ſer.fug.recitat opi.Ego diſtinguo ſic.Cum quæritur,an maſculinum ꝯcipiat fœmininum, dic. Aut maſculinum profertur ſub nomine proprio,& non ꝯcipit.l.ſi quis ita.§.j. cum ſua gl.in verb.ſi quis filio.in prin.de teſt.tute.Fallit,qñ profertur à l.ius cõe ꝯdendo,vt in 1.Conſt.C.circa fi.& no.per Dy.in c.quod alicui.extra de reg.iu.lib.6.aut ſub nomine appellatiuo profertur, & tunc aut ꝯſtat de mente proferentis,& illi ſtamus.vt l.Lucius.§.quæſitum.de leg.3.Aut de mente non ꝯſtat, & tunc aut maſculinum profertur in mã differenti,quæ ꝯgruit maſculino,& nõ fœminino,& tunc maſculinum non ꝯcipit fœmininũ.l.vlt.s̃.de tut.ꝯiuncta l.fœminæ.j.tit.1. Simile in Velliano, per omnes leges.s̃.de fideiuſ.Si verò in mã indifferenti.ſ.quę ꝯgruit maſculino & fœminino tunc aut tractatur de fauore, & ꝯcipit, vt hic, & l.ſi quis ita,s̃.de teſta.tute.Aut de odio,& tunc aut de odio rationabili, & tunc ꝯprehendit fœmininum,l.ſi quis id quod.de iuriſd.omn.iud. Aut de odio irrationabili,& non ꝯprehendit.l.quiſquis.C.ad leg.
2 Iul.maieſt.& l.1.§.quare.de ven.in poſ.mit. ¶Quæro vtrum†ꝯcipiat fœmininum ex propria ſignificatione, vel ex interpretatione?Et gl. hic dicit ꝙ ex interpretatione.Ex hoc dicit Dy.ꝙ in ſtatuto maſculinum non ꝯcipit fœmininum. quia iſtud eſt ex interpretatione,quæ non habet locum in ſtatutis,l.ꝯſtitutionibus.ad munic.& l.ſi vero.§.de viro,s̃.ſol.mat.Contrarium tenet Cy.in l.quicunq;. C.de ſer.fug. qui nihil alleg. Ego dico,ꝙ ex propria ſignificatione maſculinum ꝯcipit fœmininum, quia dicitur complectitur,vt hic in tex.ſi complectitur,ergo non ex interpretatione extenſiua,ſed ex ſententia ſua. In contrarium facit l.pronunciatio.j̃.eo.vbi dicitur,porrigitur.Dic ergo,quoddam eſt nomen ꝯmune,vt homo, & ꝯprehenditur maſculinum & fœmininum, l.nominis,j̃.eo.Quædam alia nomina ſunt maſculina, vt equus, & ſim.& iſta ſine dubio non comprehendunt fœmininum ex ſignificatione propria,ſed ex interpretatione quandoq;,vt legib.s̃.alleg.quædam ſunt adiectiua,& ſigna,vt quiſquis quilibet,& ſim.quæ reſpiciunt alia ſubſtantiua, & in iſtis cui applicetur, dic, Aut iſtud ſignum adiicitur termino cõi,vt quiſquis homo, quilibet homo,& ſimil.& tunc ꝯprehendit fœmininum ex propria ſignificatione,eadem ratione,qua ſimpliciter dicerem.homo. Qñq; adiicitur alicui ſigno maſculino tñ,& tunc eo caſu,quo porrigit̃ ad fœmininum,eſt ex extenſione, d.l.ꝓnunciatio.& d.l.quiſquis.
b Aut iſta ſigna ponuntur in oratione ſine termino,vt ſi quis corrumpit, &c. tunc oportet, quòd habeant determinationem b à nomine communi,vt quiſquis homo,& tunc ex propria ſignificatione

ADDITIONES.

a Ale.¶Si quis.Vide Bar.in l.1.in fi.s̃.de procu.& in l.ſi quis in tantam.C.vñ vir.in prin.& vide gloſ.no.in materia in c.generali.de elec.in vj.& tex.in l.ſi ita ſcriptum.in prin.de leg.2.& ibi Imo.& qd̃ no.Bar.in l.iura.s̃.de legi. Et ita faciunt,ſi lex vel ſtatutum dicat,ꝙ requiratur ſubſcriptio trium virorum,an verificetur in fœmina ſubſcribente.& Bal.in l.ſcripturas.C.qui po.in pig.hab.ꝑ illum text.in fi.ibi,virorum.tenuit ꝙ non.Pro quo etiam videtur tex.& quod ibi Bar.in l.1.in prin.s̃.de legi.ibi,virorum.Sed contra hoc,credo ꝙ fortiter faciat doctrina ſingularis gl.in ver.præſcribẽtes.in cle.1.de reſcrip.& qd̃ ibi no.Ant.q̃ voluit,ꝙ quotieſcunq; de viro ſit mẽtio ratione frequẽtioris vſus, ſed de alio non ſit mentio,tñ in aliũ p̃t fieri extẽtio, nec d.l.ſcripturas.ꝓbat, nec d.l.j.ad quam p̃t reſponderi ꝙ ibi ideo fœmina non p̃t facere legem,q̃a legem condere eſt iuriſdictionis,quæ non cadit in fœminam.l.fœminæ.j̃.tit.j.cum vulgarib.igitur,&c.maximè cum iſte talis actus,de quo in quæſtione noſtra,in muliere ſit permiſſus,& vide quod legitur,& no.in l.Lucius.§.quæſitum.de le.3.& quod no.Bal.in l.tres fratres.s̃.de pac.& quod dixi in l.fi.§.fi.ad Tertul.& vtrum appellatione fratris,veniat ſoror? Gl.quòd ſic.& ibi Bar.l.Lucius.§.Mæuia.ad Tre.Et an ſtatutum etiam odioſum loquens in patre, habeat locum in matre,vide gl.& ibi Bal. & Doc.in l.quiſquis.C.ad leg.Iul.maieſta.Et ſi dicitur concedo in emphyteuſim talibus nobilib pro ſe,& eorũ generatione,an illud verbũ eorum,comprehendat fœmininũ,vide Bal.in l.2.C.de iu.emphy.& ſi ſtatutũ requirit cõſenſum propinquorum,an verificetur in fœmina,per Bal.in l.2.in vlt.col.C.qui admit.Et in l.fi.C.eod.dicit Bal.quòd maſculinum concipit fœmininum in his,quæ poſſunt adaptari fœminis nõ in aliis nec in his quæ ratione carent.Et ad materiã vide Io.An.in c.generali,in gl.de elect.in 6.& cle j.de ele.& ibi.Io de Lig.qui ſequitur verba Bar.hic.& Spe.in ti.de diſputa.& alleg §.poſt hæc.verſi.vel maſculinũ.cum ſeq.& ti.de reſcr.preſen.§.fi.ver.ſed quæritur,vtrũ.& per Arch.in c.ſi quis ſuadente.xvij.q.4.&vide quod not.Bar.in l.plautius de auro & arg.Bal.not.in d.l.quicunque C.de ſer.fug.& Bald.in l.in multis.s̃.de ſtatu ho.Et iſtis adde q̃ſt.quã poſui in l.1.in princ.ad leg.Iul.de vi pub.& Bald.in d.l.quicunque.vbi de dictione quicũque.& de dictione,perſonæ,& de dictione,vniuerſitas.Et an ſtatuto appellatione aui, veniat auia,& an appellatione filij veniat filia, & ſi ſtatutum dicit nullus,&c.an veniat fœmina.Et an ſtatutum loquens de marito cõprehẽdat vxorẽ,vide per Bal.in d.l.quicunque.& de materia vide Bal.in l.Gallus.in prin in vlt.col.de lib.&Poſthu.& per Hoſt.in cap.Ray.de teſt.in prin.licet alij non tangant.& vide quod ibi dixi poſt d.Anto.& vide Pet.de Anch.in conſi.3.& quid ĩ reſcriptis.vide Imo.in l.ſi ita ſit ſcriptũ.de leg.2.& eſt tex.& ibi do.Flor.in c.ſignificauit.de reſcr.vbi venit fœmina ſub clauſula,& quoſdam alios.Et appellatione nepotis,comprehenditur neptis etiam in lege correctoria,vt dicit gl in d.l.Gallus.in prin.s̃.de lib.& poſth.¶Adde latius per Alc.qñ maſculinum concipiat fœmininum,conſi.30.& 135.& 61.j lib & conſi.52.4.lib.per Bal.conſi.107.v.lib.vbi an ſtante ſtatuto quod mater non poſſit rumpere teſtamentum filii,non rumpet teſtamentum filiæ.conſi.320.iiij.lib.
Pariſ.¶De materia.Vide late Iaſ.in l.ſi quis id quod.s̃.de iuriſd.om.iudi.
b Clau.¶Determinationẽ.Iſtud limata & intellige vt no.ꝑ Are.conſ.39.ꝑ Alc.conſ.135.vol.1.aliquid per Bal.in c.ad audientiã.de reſcri.quid autẽ in neutro gñe an concipiat maſculinũ & fœmininũ,vide gl.in l.1.in verbo.cõtrarias.C.ſi ſer.exter.quam allegat Bal.in l.humanitatis.C.de impub.& aliis ſubſtitu.

catióne comprehendit, vt hic, & sic dēt intelligi l. aït diuus. in prin.
s̃. de iure fis. ¶ Quæro quid econtrà, an fœmininum ꝯcipiat mascu
linum? Dic vt in gl.

LEX II.

1 *Ciuitas si conceditur, intelligitur concessa cum omni eius iurisdictione.*
2 *Ciuitatis vel castri appellatione quid veniat remissiuè.*
3 *Legans quod habeo in vrbe Romana, tale legatū cōprehendit ædificia.*
Et quid quando dicitur in ciuitate Perusina.
Verbum patria, ponitur latius, quàm vrbs, & ciuitas.
4 *Priuilegium concessum ciuibus ciuitatis comprehendit comitatenses.*
Ciuitas quando ponitur pro loco, muris finitur.
5 *Legatum factum ciuibus ciuitatis, debet accipi per curatores Reipublicæ.*
6 *Ciuitate condemnata comitatenses etiam dicuntur condemnati.*
7 *Ciuitas si habet muros veteres, & nouos, dicitur esse, quæ est intra muros nouos.*
Homines possunt ꝓpria authoritate sibi cōstituere ciuitatē sine superioris licētia.
Ciuitas illa dicitur in Italia, quæ episcopum habet.

a Vrbis appellatio. a Op. de l. j. §. cum vrbem. s̃. de offi. p̄f
vrb. Gl. soluit ꝙ illud est verū in bn̄-
1 ficijs ¶ † Et ex hoc no. ꝙ b si Imperator ꝯcederet mihi istá ciuitatē,
b tunc intelligeret̃ cū oī sua iurisdictiōe, vt ibi, & C. de bo. va. l. si qn̄.
j. hoc tenet Ia. de Are. ī l. si finita. §. hoc edicto. s̃. de dā. īfe. ¶ Quæro
2 † qd in alia ciuitate, q̃ Romana? Rn̄. idē qđ in vrbe Romana. l. nā
c quod liquidè. §. si ita. s̃. de pe. le. Quæro: qa c lex dicit hic de appella-
tione vrbis. Quid ī appellatione ciuitatis. Certè idem quod in vrbe
ar. c. si ciuitas. ex̃ de sen. exc. lib. 6. ¶ Quæro qd ī castro? Et idē, d. c.
si ciuitas. & C. de fun. lim. l. quicūq;. lib. xj. Quæro, qd si dicā vtrūq;
vt si dico, lego tibi quod habeo in vrbe Romana: quid continetur
& gl. dicit, cōtinent̃ suburbia. Et gl. no. respódet, ꝙ vrbs simpliciter
sumpta intelligitur de Romana, vt inst. de iure na. gen. & ciui. §. sed
ius. quod ergo postea dr̃ nō pōt videri adiectum causa demōstran.
di, sed cā ampliandi: qa quod semel est demonstratum, frustra de-
monstrat̃ amplius, nisi cā ampliandi, l. j. §. vlt. s̃. de dote præle. ¶ Pro-
cedo vlteri⁹, qd in alia ciuitate, vt si dico in ciuitate Perusina? Cer-
tè tunc dicebat d. Ray. inspiciā id quod p̄cedit, l. si communis seru⁹
ita. s̃. de stipulatio. ser. sed d. Old. tenet ꝯriū p l. vxorem. §. legauerat.
de leg. 3. vbi ꝯtinent̃ ꝯtinentia ædificia, licèt ibi dicat̃ patria, tamen
patria & ciuitas æquiparantur, vt C. si cur. reli. ciui. rus habi. malue.
l. vnic. in fi. li. x. Pro hoc facit s̃. ad mun. l. Titio. Quid dicemus? tene
rē opinionē Azo. & Ray. hic, ꝙ inspiciamus qd p̄cedat. Facit l. nam
quod liquidè. §. si ita leget̃. s̃. de pe. leg. Ad ꝯria rn̄deo, quia verbū
patria, ponitur largè, & latius q̃ vrbs, vel ciuitas, l. 3. C. de nat. lib. &
d l. veluti. s̃. de iu. Vt ergo ista tibi liqueāt, distingue d Aut loquimur
in beneficiis, & tūc lex ꝯtinet totū territoriū, l. 1. §. cū vrbē. s̃. de offi.
p̄fe. vrb. & ibi no. Aut in aliis actibus, vt in ꝯctibus, & ī vltimis volú
tatib. & alis legib. & tūc distingue. Aut dixit patriā, aut dixit ciuita
tē, aut dixit Perusiū, aut Assisiū, vel vtrūq;. Si dixit patriā, & tūc cō-
tinent̃ ꝯtinentia ædificia. l. vxorē. §. legauerat. s̃. de leg. 3. licet quā-
doque largi⁹ sumat̃, d. l. 3. de nat. lib. & d. l. veluti. s̃. de iust. & iure. Si
vero dicit, ciuitatē, & tūc muris finit̃, d. l. nā qđ liquidè. §. si ita. s̃. de
pe. leg. Fallit in casu spāli, in c. si ciuitas, ex̃ de sen. excō. lib. 6. Ter-
tio casu, quādo dixit Bononia, Perusiū & simil. & tūc cōtinēt̃ cōti
nentia ædificia, vt hic, & d. l. nam quod liqde. §. si ita, s̃. de penu leg.
3 † Quarto & vltimo casu dixit vtrūq;, & tūc aut in ciuitate Roma-
na, & tunc gratia ampliādi, idē est ac si dixisset Romæ, & sic ꝯp̄hē-
dit ꝯtinentia ædificia, vt hac gl. Aut loqmur ī alia ciuitate, & tunc
īspicias qd p̄cedat, Aut ciuitas, & tūc muris finit̃. Aut nomē, vt Pe-
rusinā ciuitatē, & tūc ꝯtinētia ędificia cōtinēt̃. & hoc ſm Azo. ī l.
si cōis seruus. s̃. de stipu. seruo. hoc est verū, qn̄ ciuitas ponit̃ ꝓ lo
4 co. Sed q̃ro, qn̄ ciuitas † ponit̃ ꝓ ꝑsonis vt lego huic ciuitati, vel ꝯ
tinebat̃ in priuilegio, qđ dicebat, ꝯcedimus ciuib. an ꝯtinēt̃ comi-
e tatenses? Vr̃ ꝙ nō ꝯtineant̃, vt in c. Rodulphus, ex̃ de rescri. cū sua
gl. & C. ne tu. ad vl. obse. l. j. lib. 11. Br̃ dicimus, ꝙ appellatione ciuiū
ꝯtinentur comitatenses, licèt appellatione comitatensiū non ꝯti-
f neantur ciues. Probatur f p l. q ex vico. s̃. ad mun. coniuncta l. fi. C.
de muni. & orig. lib. x. qđ idē est dicere ciuē Perusij, & Perusinū. l. j.
ad muni. Sed video cum dico Perusinum, tunc est Perusinus ēt co
mitatēsis, vt est gl. in l. q ex vico. s̃. ad muni. Præterea ciuitas qn̄ po
g nitur pro loco, fateor ꝙ tunc muris finitur, g sed qn̄ ponit̃ ꝓ ppl'o,
tunc ꝯtinētur comitatēses. l. j. s̃. ad mun. Præterea pone, lego ciui-
5 bus; q̃ro q cōtineantur? & dico ꝙ curatores Reipublicæ dēnt acci
pere: n̄ dico ꝙ curatores ciuitatis, vt l. Lucius. §. ciuibus. s̃. de leg. 2.
6 & l. ciuibus. s̃. de reb. dub. Et ex hoc dico ad q̄ōnē, qn̄ † q̄s ꝯdemnat
ciuitatē vr̃ ꝯdemnare comitatenses, nisi aliud appareat. l. ciuitates.
s̃. de leg. j. & l. ciuitas. s̃. si cer. pe. & l. ciuitati. s̃. qđ cuiusq; vni. no. &
7 l. omnibus ciuitatib. s̃. ad Tre. Sed pone, † ista ciuitas habet muros
antiquos, & hēt muros nouos, an ꝯtineatur id qđ est à muris anti
q̄s intus, an qđ est à muris nouis? & nos possemus intrare in illam
q̄ōnē, qn̄ possent ex se homines ꝯstituere ciuitates, an possint sua
h authoritate, an reqratur authoritas h superioris? Et dt In. ꝙ hoīes
sua sponte p̄nt sine authoritate superioris, ex̃ de offi. or. c. cum ab
ecclesiarum. & ibi dicit ipse, n̄ intelligas de ea, q̃ babet ep̄m, sed in
i aliis q̃ non habent ep̄m. qa istud est in Italia, i qn̄ hēnt ep̄m est ciui
tas, & & certe gl. ē in l. ex hoc iure; s̃. de iustitia & iure: qđ est ex iur̃
gētiū, sic n̄ est necesse impetrare. & pro hoc gl. q̃ est in l. j. s̃. qđ cuius
que vniuer. no. Ex hoc concludo, ꝙ statim cū ciuitas desinat mu-
ros veteres hr̃e, vt augeat̃: ciuitas illa erit ciuitas, q̃ est intra muros
nouos. l. pupillus, §. vrbs. j̃. e. Item si faciat fossam, vel pallēgatum.

ADDITIONES.

a ¶ Ale Vrbis appellatio. Adde no. per Bar. in l. j. s̃. de Iurisd. om. iu. Et not. ꝙ appellatione vrbis sacrę venit Hierusalem. gl. & ibi Bal. in l. ij. de nau. fœno. Et an si testator iussit fieri ecclesiam in ciuitate, possit fieri in burgis, vide Ioan. And. in Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. vers. quid si testator.

b Poma. ¶ Et ex hoc not. Bene facit ad id quod scribit Pau. de Cast. in l. 1. §. huius studij. vers. vlt. no. s̃. de iust. & iu. & Bar. in l. 1. §. cum vrbem in prin. s̃. de offic. præsc. vrb & in l. si finita. §. ex hoc edicto. s̃. de dam. infe. & vide Pan. cons. 62. vol. 2. & Alex. cons. 192. vol. 2. vbi dicit, ꝙ alienans territorium, videtur etiam alienare facultatem ædificandi. quam habet in dicto territorio.

c Ale. ¶ Quæro, quia. De hoc per Iac. de Bel. in auth. quibus mod. nat. effi. sui. §. quia vero. & in rub. s̃. sol. mat. vbi de intellectu d. c. si ciuitas. & vide quod not. Bar. in l. fin. circa prin. & quod ibi dixi. & Bar. in l. sed & reprobari §. fi. per gl. vlt. de excu. tut. & quod dixit Bar. in d. l. si finita. §. ex hoc edicto. & quod ibi dixi, s̃. de dam. infecto. per Bal. in l. 1, s̃. de offi. præfe. vrb. & Roma. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. & quod no. Bar. post gl. in l. Respublica. C. quib. ex cau. maio. & dicta Bar. hic sequitur Pet. de Anch. in c. fœlicis. in fi. de pœ. & vide no. per Bar. & quod ibi dixi, in l. 1. §. siue autem. de oper. no. nunc.

d Alex. ¶ Distingue. Vide Bart. in l. si quando. 1. C. de bonis vac. lib. x. & Balb. in cap. 1. de cap. qui cu. ven. & Bal. in l. 1. §. in initio. s̃ de offi. pręfe. vrbis. Et ad materiam huius legis, adde ꝙ communis conclusio est, ꝙ appellatione ciuitatis in rescriptis ad lites, & in rescriptis ad beneficia, non venit diœcesis, nec econtra, vt in c. Rodulphus. de rescrip. & ibi not. & gl. Pe. in c. accepimus, de ætate, & qualitate, in c. fi. de præb. & in c. vnic. de rerum permu. in 6. & in c. grauis. §. quāquam. de præb in 6. & hæc opin. tenetur, licet Paulus de Leaza. in clem. ne Romani. de ele. & Ioan. de Lig. in d. c. Rodulphus. teneant oppositum, & male: secus in materia latè, & latissimè interpretanda, vt in materia statuti iuris communis, vel quando profertur à principe in beneficio ab eo concesso. Nam si concedit alicui ciuitati intelligitur concedere cum sua iurisdictione, & sic etiam cum sua diœcesi. l. 1. §. cum vrbem. s̃. de offic. præfe. vrb. & l. si quando. C. de bonis vac. lib. x. facit l. fin. de const. prin. & no. ibi Bart. & ita communiter transeunt Doct. Quid autem si dicatur Bononiensis, an veniat diœcesanus, & comitatensis, an vero de ciuitate Bononiæ tantum, vide j̃. ea. l. in quæstio. de comitatensi, & quæ ibi dixi. Et dicit Abb. in c. fin. de præb. per c. si ciuitas. de sententia excom. in 6. quòd in materia odiosa appellatione ciuitatis non veniunt suburbia. nisi talis prouisio frustraretur effectu suo, nisi comprehenderet suburbia, & in hoc ille text. est sing. Et per hoc credit, ꝙ si statutum esset in ciuitate, ꝙ in ciuitate non posset exerceri certa ars ad effectum, vt ciues sint intenti aliis artibus, ꝙ non poterit exerceri in suburbiis;: quia de facili ciues fraudarent statutum eundo ad suburbia, facit cap. super specula. de priui. & dicit Paulus de Leaza. & post eum Archid. in d. cle. ne Romani, quòd appellatione ciuitatis & communitatis non venit districtus. Et ibi dicit do. Pe. quòd appellatione ciuitatis, communitatis, & districtus, non veniunt. terræ commendatæ, etiam si detur pallium in signum subiectionis, sed veniunt confœderatæ. l. non dubito. s̃. de capti. & ita dicit consuluisse Senis per illum tex.

e Ale. ¶ Comitatenses. An appellatione ciuium, veniant comitatenses, vide Imol. in rub. ff. sol. mat. qui se remittit ad Ia. de Bel. in auth. quib. mod. na. effi. sui & ibi recitat, quòd Bar. est contrarius hic, sed soluit hic dicta habere locum in concessionibus, seu beneficiis: ibi verò in priuilegiis, quæ tanquam extraordinaria strictè sunt intelligenda, vt no. in l. fi. s̃. de const. prin. & vide quod scripsi in d. rub. ff. solu. mat.

f Ale. ¶ Contineantur ciues. An appellatione ciuium contineantur comitatenses, ponit Imo. in rub. s̃. sol. ma. & in c. Rodulphus. de rescrip. vbi ipse, & do. Flo. dicunt. quòd appellatione ciuium venit ille, qui est de ciuitate. & diœcesi, vel comitatu. vbi est tex. cum gl. in d. l. qui ex vico. & in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excus. tut. versi. si enim existens Comaneus, & in l. 2. & ibi Bar. s̃. ad munic. licet gl. in d. c. Rodulphus, contrariū sentiat, secundum eum, adde text. & ibi Bar. in l. j. C. de priua. carce. & adde quòd Bar. consuluit idem, & sequitur Archid. in cap. canonum statuta, in versic. consuluit etiam super quadam, &c. de constit. Et dicit Bal. in l. 3. C. de nat. libe. per illum text. quòd ille qui ex vico est, sortitur originem ex ipsa ciuitate, cui subest vicus. Et an represaliæ concessæ contra ciues comprehendant comitatenses, Bald. in l. si in aliquam. ver. & prædicta faciunt, s̃. de offic. procons. Et adde, quòd appellatione hominum, continetur ciuitas & collegium, excepta propria persona. Ita no. dicit Bald. in cap. 1. de no. for. fide. in prin. An autem istæ vniuersitates possint pati temporales pœnas, vel spirituales, vide Inn. in cap. gratum. de sent. excom. & in c. cum ex iniuncto. de ope. no. nunc. & in c. dilecto. de simo. & vide Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. & ibi dixi.

g Alex. ¶ Muris finitur. Ciuitas muris finitur, & qualiter ciuitas sumatur, adde quod not. Bar. & ibi dixi in l. 1. § siue autem, s̃. de oper. no. nuncia.

h Ale. ¶ Authoritas. An & quando homines possint ex se constituere ciuitatem, adde no. per Bar. in d. l. ex hoc iure. & ibi dixi. & Bar. in l. fi. & ibi dixi s̃. de colle. illi.

i Ale. ¶ Italia. An autem ad hoc vt sit ciuitas, requiratur episcopalis dignitas. Primò Bar. videtur sentire, quòd non, & est tex. in c. 1. de priui. & vide text. & quod not. Bart. C. de metr. beryto. l. vnic. lib. xj. & l. si duas. §. grammatici. Vbi Bar. cum seq. s̃. de excu. tut. priuatur tamen ciuitas episcopo, & honore, si ipsum episcopum interfecit. 25. q. 2. ita no. Secundò, quando ciuitas perturbaret electionem Papæ. c. vbi periculum. §. ciuitas. de ele. in 6. Tertiò, quando Cardinalem interficiunt, c. fœlicis. §. fi. de pœn. in 6. Quartò quando ciuitas non permitteret episcopum, vel inquisitorem punire hæreticos, c. ad abolendam, §. si ciuitas, de hæret. in 6. Ad prædicta adde quod dicit Bal. de pace Constan. in vers. nos Romanorum, quòd ciuitas sine præside proprio esse potest, non tamen sine episcopo. vnde episcopus erit dominus non solum spiritualis, sed etiam temporalis. in auth. vt diffe. iu. in §. j. adde tamen, quòd non omnes ciuitates habent episcopum, sicut multæ in Alemania. 3. q. 2. audiuimus. vide Bar. in l. rescripta. C. de præc. Impe. offe. & late Bal. in l. si in aliquam. de offi. procons. & in l. ex hoc iure. s̃. de iust. & iu. & Bart. in l fi. s̃. de colleg. illi. & Bart. in l. si hæres, § vicis. de leg. j. Et adde quod Pau. de Cast. in rep. d. l. ex hoc iure. dicit quòd quo ad spiritualia requiritur consensus Papę quo ad cōstituendam ciuitatem. quo vero ad temporalia, vt habeat cursum causarum ciuilium, & simi. requiritur authoritas Imperatoris: & propterea dicit, quòd castra in Archiepiscopatu Tolosano, quibus Papa tantum concessit episcopatum, non gaudebunt priuilegiis concessis ciuitatibus per regales constitutiones. In dubio tamen vnaquæque ciuitas habens episcopatum, præsumitur esse ciuitas Imperialis quoniam omnibus ciuitatibus constituti fuerunt episcopi, c. quanto. de offic & in his quorū non est memoria, statur istis coniecturis, vt voluit Inno. in c. veniens. de verb. sign. & quòd ad esse ciuitatis non requiratur episcopus est text. in c. episcopi. 80. dist.

1 *Dies est duplex, naturalis, qui est viginti quatuor horarum, & artificialis, qui est duodecim, licet crescat & decrescat.*

§. Cuiusque diei. Quæro, q̄ est rō? Mar. dixit rōnē suā, qa de mane ascendit, & de sero descēdit: sed ipse nō fuit bonus astrologus: qa sol nō mutat̄ in suo circulo plus vna vice q̄ alia. Gl. dat aliā rōnem. Ista est vera: qa de mane qs surgit
1 & in mane maiorē laborē pt sufferre. ¶ Op. qa fm hoc vr̄, † ꝙ dies hēat 24. horas. Cōtra s̄. de manu. l. j. Sol. gl. ꝙ nō hēat nisi 12. horas, &c. vt gl. sed ꝯ hoc op. si hoc est verū ꝙ dies nō hēat nisi 12. horas, & tunc non decrescit dies, nec accrescit: dic ꝙ quidam est dies naturalis, qui hēt 24. horas, vt dies cum nocte. Quidā est dies artificialis, & tunc dies qnq; crescit, qnq; decrescit, & sunt horæ artificiales, quas dies habet semp 12. & nox 12. licèt qnq; sit maior dies nocte, verum est: quia habet maiores horas.

LEX III.

1 *Passus dicitur quinq; pedū, & pes intelligitur secundū consuetudinem ciuitatis.*
2 *Mensuratio fit à continentibus ædificijs.*
3 *Mensuratio qualiter fieri debeat.*

In itinere. Op. de l. ꝯtinuus. §. cū ita. s̄. de ver. ob. Gl. dicit aliud in ꝯtib. hoc nō est verū, vt ibi dixi vobis fm Pe. ꝙ
1 ibi nō sunt miliaria limitata. † Quæro quot [a] pedū est passus? & dicit
a gl. ꝙ qnq; pedū. Sed qual'r dēt intelli'i pes? dic ꝙ fm ꝯsuetudinē ci-
2 uitatis. l. sp. j̄. tit. j. & l. nūmis. s̄. de le. 3. † Sed à quo dēt incipi? & dt gl. q à ꝯtinētib. ædificijs. Fortè dēmus dicere al'r, fm ea, q̄ dixi s̄. l. ꝓxi.
b Aut dicit à ciuitate [b] aut Perusio, &c. Sed an dēat fieri mensurō ꝑ
3 directū, † an ꝑ vias q̄ sunt tortæ, vl' est vallis. Si mēsuro ꝑ decliuiū, vallis est plus q̄ si rectè, & ꝑ aērē, & fortè si eēt currerius, tūc dēt fieri ꝑ viā q̄ vadit, l. eos. in fi. & ibi no. s̄. ad le. Corn. de fal. Itē quoq̄ tractemus de spatio rōe itineris vt ibi patet. Sed qn̄ dr̄, ciuitas Perusina distat tm̄ à tali loco, tunc fortè secus. Nam nō vr̄ curandum de via ꝑ quā itur: sed de termino q̄ est in medio inter vnum locum & alium, & fiet mensuratio per terram si per eam potest iri: aliàs ꝑ aērē. & hoc determinatum est in quadā cōstitu. Cle. extrauag. q̄ statuit numerum itinerum inter vnum locum, & alium.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quæro, quot. Adde Bar. in l. j. s̄. si quis cau. & in l. continuus. §. cum ita. de ver. obl. & dum Bar. refert gl. dicentem ꝙ passus est quinq; pedum. Adde ꝙ pes est quindecim digitorum; secundum gl. 17. q. 4. c. sicut.
b Alex. ¶ Ciuitate. Adde Cy. in l. rem non nouam. C. de iudi.

LEX V.

Rei appellatio.

§. Opere legato. Opp. de l. & si non sunt. §. qd ergo. s̄. de auro & arg. leg. dicit hic, ꝙ ibi de fauor̄ Sed sol. gl. non est vsquequaq; vera: quia hic loquit̄ in legato, & in ꝯtib. dic ergo ꝙ ꝓpria significatio est, ꝙ intelligatur de perfecto: sed quandoq; propter fauorem ampliat̄, vt ibi. & vide s̄. ad leg. Fal. l. si is qui quadringenta. §. quædam. & quod ibi dixi.

LEX VI.

1 *Rei appellatione an veniat res quæ non sit in dominio.*

Nominis & rei. Op. de l. Quintus. §. argento. s̄. de auro
1 & arg. le. vbi † appellatio rerum porrigit̄ ad eas res q̄ sunt in dn̄io nr̄o. Dicit Dy. Qn̄q; apponit̄ dictio, res, cū hac adiectione mea, & tunc restringit̄ ad ea q̄ sunt in dn̄io nostro: qn̄q; apponit̄ signo singulari, vt relinquo Stichum meum. & tunc dic, vt l. Imperator. de leg. 2. & l. Stichum q̄ meus erit. de le. 1. Qn̄q; simpl'r apponitur hoc nomen, r̄s, sine adiectione, mea, & tunc dic, ꝙ ad res nobis debitas porrigitur. De hoc per Gul. in l. j. s̄. de statu homi. & plenè dixi in d. §. argento.

LEX VIII.

1 *Verbum præsentis vel futuri temporis, quando contineat præteritum. num. 2.*
3 *Verbum præteriti temporis continet futurum extensiuè.*

Verbum oportebit. Op. ꝙ futurum nō ꝯtineat p̄sens vt l. nouissima. s̄. iu. sol. So. ibi de p̄nti tm̄ fuit ꝯprehensum. ¶ Mō qa tria sūt t̄pa, p̄teritum, p̄ns, & fu-
1 turum: † quæro qd ꝯtineat futurum? & sine dubio porrigit̄ ad futurum ꝑ se & præsens, vt hic. Item ad p̄teritū, vt verbum erit. Ita dicit gl. sed ad istud op. fm leges q̄ sunt ꝓlatæ in futuro, ad p̄teritū vr̄ extendi, ꝯ l. leges. C. de legi. Dy. dicit, quoddam est p̄teritum ꝑfectū & finitum, & ad id futurum n̄ extēdit, d. l. leges. & in auth. vt cum d̄ ap. cog. in prin. Quoddā est p̄teritū nō finitū, sed extensum in futurū, & ad illud futurum extendit̄, vt j̄. e. l. verbū erit. Quoddā est p̄teritum partim finitum, & partim nō finitum, certè ad illud qd̄ n̄
2 est finitum futurum extendit̄ l. pe. C de vsu. ¶ † Quæro de t̄pe p̄nti qd ꝯtineat? & ꝯtinet seipsum & p̄teritum, vt j̄. e. l. verbum erit. futurum nō l. si stipulatus fueri. §. cum stipulamur. & l. si à colono. s̄. de verb. obl. Ita dicit ista gl. sed sicuti dixi modo, nō est verum, ꝙ ꝯtinet p̄sens p̄teritum rōe sui, sed benè pōt esse ꝙ p̄teritum durat vsq; in p̄sens t̄pus, vt Troia capta est. i. durat. Hoc probatur in d. l. verbum erit. & l. Aurelius. §. Titius Seio. s̄. de lib. le. & l. fi. Vel dicas clarius, quandoq; cum verbo præsentis temporis iungitur participium præteriti temporis, semper p̄sens dr̄ ꝯtinere præteritum durarione, vt Troia capta est. i. durat. ꝓbatur. quod vi aut clā. l. is qui in puteo. §. quod ait prætor. vbi est expressum: secus si nō duraret. vt dictis legibus. Qualiter autem porrigatur ad futurum, dic plenè
3 vt in l. si ita. s̄. de auro & arg. leg. ¶ Venio ad præteritum, † quid ꝯtinet? & dic vt in gloss. ꝙ præteritum non contineat futurum, nisi
a extensiuè, vel ratione rei, cui adiicitur: vt quæ legaui. l. talis a [a] scriptura. in princip. s̄. de leg. j. quod plenè dic, vt dixi. in l. si ita, s̄. de au. & argen. leg.

ADDITIO.

a Alex. ¶ L. talis. Vide Bar. in d. l. talis. §. fi.

a §. Actionis verbo. [a] Vide, ꝙ actionis verbo non continetur exceptio propriè, vt hic, impropriè sic, vt l. j. s̄. de excep. Sic debet intelligi glo. in l. j. C. de iu. &
b fact igno. quod esset verum, nisi exceptio esset [b] ibidem, quod actio l. amplius non peti. in fi. s̄. rem ratam haberi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Actionis verbo. Actionis verbo cōtinetur exceptio, quod habet locū ēt in statutis. fm Bal. in l. pemptorias. C. sen. rescin. non poss. & in l. j. de excep.
b Alex. Exceptio esset. Loquitur de exceptione compēsationis, de qua per Bar. in l. j. s̄. de excep.

LEX X.

Creditores. Ibi, accipiendos, id est, componendos. ad hoc ne possit dicere in eorum fraudem datam libertatem: vel vt possit impetrare separationem ab hæredibus, secundum Ia. de Are.

LEX XII.

1 *Creditor dicitur etiam qui nō ex cōtractu sed ēt secūdum vocabuli allusionem.*

Si cui ex empto. Op. Instit. de act. §. j. Solue, vt in gloss. Op. in l. naturales. s̄. de act. & ob. R̄nd. ille cui naturaliter debetur, & sibi actio non datur, non est credi-
1 tor, vt hic sed si datur actio, est creditor. † Op. ꝙ creditor nō dicatur, nisi ex contractu. l. j. s̄. si cert. pe. Breuiter potest accipi creditor fm allusionem vocabuli, & tunc dr̄ creditor propriè à credendo. Alio modo dr̄ creditor secundum communem vsum loquendi, & tunc dicitur is, qui alium habet obligatum.

§. Minus. Ibi soluit. i. soluere vult. & ibi tardius soluit, id est, soluere vult, Ibi. nam & t̄pe. id est, sine accessione tardati temporis. Ibi, minus soluit̄. licèt ergo sortis solutionē sine accessione non recipiam, & perdatur pecunia non liberat̄ debitor vt C. de sol. l. obsignatione. & l. tutor. §. Lucius. s̄. de vsu. & si accipe-rem, non possem petere accessiones ex tali mora debitas. l. 4. C. de posi. licèt gl. aliter dicat secundum Iac. de Are.

LEX XIIII.

1 *Pretium in vniuersalibus succedit loco rei, non in particularibus*

Labeo, & Sabinus. Dr̄ hic fm gl. in ver. prætium abest. ꝙ pretium succedat loco rei. Id non benè colligitur hic: quia si res mihi adest, pretiū abest. Tex. non ergo dicit, ꝙ pretium detur sicut res. Op. ad id quod hic not. immò videtur ꝙ non succedat. l. qui vas. §. fi. s̄. de fur. & l. venditor. in prin. s̄. de hære. vel act. ven. Gl. in d. verbo, pretium, in prin. dicit, fallit, &c. Et in eo quod dicit, ꝙ fallit in actione quod metus causa: nō benè dicit: quia illa est in rem scripta, & datur ad id, quod quis est lucratus. l. metum. §. cum autem. s̄. quod me. cau. & ideò si pretium hēt, id venit in actione quod metus causa. Item dicit, d. gl. fallit
1 in petitione hæreditatis, & in trebellian. restitutione. † in vniuersalibus est verum, ꝙ p̄tiū loco rei succedit. vt l. si rē & p̄tiū. supra de
a pet. hæ. & de leg. 2. l. Imperator, & in fi. & Doc. ponunt in l. mater. [a] C. de rei ven. In singularibus est secus, sed ꝯtrariū facit d. l. vēditor in prin. s̄. de hær. vel act. ven. sed falsum est. Sol. cogitabis. In eo qd̄ d. gl. dicit de re totali, dicam in l. j. s̄. sol. mat.

ADDITIO

a Ale. ¶ Mater. Vide Cy. & Bal. in d. l. mr̄. & bar. in l. q. à debitore, s̄. q̄ in frau. cre.

LEX XIX.

1 *Contractus quid proprie dicatur.*

a b Labeo [a] libro primo. §. Cōtractum. [b]

Tene

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Labeo. Not. ēt ecōtra, ꝙ si statutum faceret de cōtractibus impropriis mētionē, ꝙ nō cōprehēderet cōtractus proprios glo. est no. in c. decet domū relata ad tex. ꝑpe fi. in gl. in verbo, ꝓcessus. extra de immu. eccle. in 6. & tenet do. Abb. cōs. 72. incip. in negotio, ver. quinimo. vol. j. ad hoc no. ea quæ ponit d. Alex. in l. more. in 2. not. s̄. de ac. hære. & vide ad hoc bal. & ibi Ale. in l. siue apud acta. in prin. C. de transact. & Ang. cons. 94. & Pau. de Cast. cōs. 318. & Dec in d. l. siue apud acta. in prin. & Fel. in c. in præsentiā. de probat. & Bar. consi. 13. vol. 1. Imo. consi. 123. & Alexan. in l. v. s̄. de verbo. obliga. & ibi latè Areti.
b Alex. ¶ Contractum. Quid de donatione, & transactione. vide glo. in l. cōtractus. ad fi. C. de fid. instr. & ibi. Bal. Et ideo per istum tex. dicit gl. & Bald. in l. 4. C. de iure emphy. ꝙ stipulatio pœnalis non est contractus, quod facit ad q. q̄ qua hic per Bald. & vide quæ dicuntur j̄. l. proxi. Et sic fac t ꝙ statutum non comprehendat stipulationem, de quo per Imol. in l. stipulationum. in prin. de verbo. obliga.

Tene mēti gl. in verbo, vltro citroq; in fi. q̄ dicit, propriè est con-
1 tractus, † q̄n vltro citroq; nascit̄ obligatio, impropriè, quando ex vna parte tantum. Et hoc no. pro statutis.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

¶ Pro saluando Bar. ī hac l. Labeo. 2. & in quo arguat̄ de cōtrarietate, vide concordiam ad l. quod seruus, s̄. de stipu. seruo.

LEX XX.

1 *Minor, an debeat restitui aduersus testamentum factum.*

a
1 Verba contraxerunt. [a] Ia. de Are. ponit casum hic valde no. pone, † q̄ minor fecit testamentum, vult restitui aduersus id, an possit? Certè non, per istam legem. Facit l. ait prætor, in prin. s̄. de mino.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Verba cōtraxerūt. Adde Bar. in l. j. §. fuit quęsitū. s̄. ad Treb. & ideo statuta loquentia de cōtrahentibus, nō habēt locū in testamētis, vt no. Bar. post gl. in l. testi. & vide per Bar. in l. si idem. s̄. de iurisd. om. iud.

LEX XXI.

1 *Bonorum appellatione quid veniat, & qualiter intelligantur bona.*

a
1 Princeps bona. [a] Gl. hic tractat, † an appellatione bonorū ptineāt debita, & credita. ¶ Op. de l. mulier bona, s̄. de iure dotiū. Gl. soluit, q̄ qn̄q, verbū bonorū ponit̄ in priuilegio, seu bn̄ficio, & tūc large, idē in testamētis, &c. Et sic vides, q̄ in ɔ̄tu si pferas nomē bonorū, ītelligitur deducto ęre alieno, ɔ̄ l. j. C. de hæ. vēd. Sol. ibi trāsferunt̄ bona sub nomine hr̄ditatis: hic sub noīe bonorū habuistis ī l. hr̄ditatē. s̄. de do. Op. d̄ iure fisci. l. eū q. Sol. spāle ē fauore fisci. ¶ Venio ad id, q̄d d̄t, in vltima volūtate large īterpretatio dēt fieri. Op. de l. si qs seruū. §. fin. cū l. seq. s̄. de leg. 2. & ad idē l. nō ampli⁹. §. fi. s̄. de leg. j. Dyn. soluit. Qn̄q; bōa relīquūt ī vltima volūtate sub noīe fideicōmissi, & tūc ptinēt debita & credita, aut ī legatis & tūc n̄ ptinent. Petrus d̄t q̄a exæquata sunt fideiɔ̄missa & legata. l. j. s̄. de legat. 1. & l. 2. C. cōmunia de leg. & d̄t ipse Petrus aliter aut loquimur, si relinquuntur oīa bōa, & tūc loq̄t̄ ista gl. Aut relinqt ptē bonorū, tūc loq̄t d. l. si qs seruū. §. fi. de leg. 2. Hoc refert Cy. C. cōia d̄ le. l. 2. Tu circa hoc dic, vt plene dixi in d. l. si qs seruum. §. fi. s̄. de leg. 2. Quæro qualiter intelligat̄ verbum, bona? Dic, aut profertur à l. respectu debiti & crediti, & dic, vt in l. j. s̄. de bonis auth. iu. pos. & l. 2. C. ad leg. Iul. de vi. & l. si marito, s̄. sol. mat. Et ex prædictis habes distinctionem per te: quia aut profertur à principe in beneficiis, aut à lege, aut à contrahentibus, aut in vltimis voluntatibus.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Princeps bona. Quid propriè dicatur princeps. vide Imo. in rub. de ver. obl. Et an cum in aliquem transeunt bona, intelligantur deducto ære alieno, vide Bar. in l. 3. C. ad leg. Iul. de vi, & vide Bar. in l. 3. in prin. s̄. de bono. posse. cum cōcor. per Bal. in l. si marito, in prin. sol. ma. & ibi Ang. qui dicit, q̄ fisci fauore non solum si transferuntur ex contractu fisci appellatione bonorum, sed etiam appellatione hæreditatis, intelligitur ære alieno deducto. tex. est no. in l. j. C. de hæred. vel actio. vendi.

LEX XXIII.

1 *Libellus, an procedat, peto à te omnes res, quas possides in tali villa.*

2 *Petens fundum, an videatur petere seruitutem sibi debitam.*

Rei appellatione. Gl. in ver. continentur, ponit exēplū in libello gn̄alr̄ cōcepto. & vide gl.
1 q̄ incipit, puta sign̄aliter &c. sed qūo fuit admissus libellus ɔ̄ casum l. in actione s̄. de fur. & l. si in rem. s̄. de rei vend. Dn̄t q̄dā, q̄ ex stultitia rei, q non opposuit, l. vlt. C. de anna. excep. vel possumus dice-
a re, q̄ loquit̄ de libello supplicatorio, non ɔ̄uentionali. ¶ Quæro, an procedat talis libellus: peto à te oēs res, quas possides in tali villa? Vos vidistis s̄. in l. Titia cum testó. §. j. de leg. 2. & de leg. 3. l. vxorē
2 §. legauerat. & extra. de restit. spol. c. cum ad sedem, p Inn. † Pone, q̄ peto talem fundū, an videar petere seruitutem fundo debitam? Gl.
b hic dicit, q̄ non. Sed ɔ̄ istud vr̄ l. via. §. si fundus. & §. quæ. unq;. de ser. rust. prædio. Br̄. q̄dā dn̄t, q̄ ista gl. dicit male, sed mihi vr̄, q̄ bn̄ dicat: q̄a hic loquit̄, q̄n fundus petitur dari. & sic personali actione secus si reali. Non. n. propterea venit seruitus, immo est separatū iudicium confessoriæ, & rei vēdic. l. fundi. & l. fundum. s̄. de excep. Sed cum ago reali, ago vt detur mihi omne ius cum fundo, quoniam peto fundum mihi dari.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæro. An & quando procedat libellus generalis, vide Bar. in l. j. s̄. de eden. & in rub. sol. mat. in fi & vide Bar. per illum tex in l. 3. armamenta. de rei vendi. & Bal. in l. edita. C. de eden.

b Alex. Sed contra istud. Vide quod not. Bar. in l. duas. §. fi. s̄. de ser. præd.

LEX XXV.

Rectè dicimus. Opp. s̄. de vsufr. l. 4. Solue vt in gl. in ver. seruitutis sit, q̄ in oībus partib⁹ iuris male soluit, nisi hic. & vide eā q̄ incipit. s. pars. ibi, Plac. vero sic. ista est vera: quia non est pars subiectiua, sicut spēs ad genus: sed est pars integralis sicut domus & paries & ista gl. est vera. & gl. q̄ est in l. q vsumfructum. s̄. de ver. obl. & in l. si mater. §. si quis iter. s̄. de exce. rei iu. nesciunt quid dicant: ibi vos remisi semper ad istam gl.

§. Quod Quintus Mutius. Qūo rn̄d. Seruis ad rōnē p̄cedētem dic vt in gl. q̄a hoc est verum, q̄ remanet vnus fundus, licet sit diuisus, si hoc diuidentes voluerunt q̄ vnus remaneret, al's secus, vt dixi in l. inter quos, s̄. de dā. infe. & l. pro regione. s̄. de acq. re. do. & plene pono in l. stipulationes non diuidūtur s̄. de ver. ob. vbi tractam⁹ istā mām̄ diuisibilium & indiuisibilium: & in dictis legibus hētis, q̄ domus pōt esse diuisa, & paries in medio est indiuisus, & tunc domus. dr̄ diuisa, & sic ēin arbore, q̄ ē in ɔ̄finio. Etē bonū scire illud, an sit vnus fundus vel duo, propter id q̄d habuistis in l. 3. ver. quod autē. s̄. de acq. pos. quia si est vnus fundus, sufficit intrare in qualibet partē sui: si plures, oportet q̄ in omnes ingrediatur.

LEX XXVIII.

a Alienationis verbum. [a] No. q̄ res, quæ prohibetur alienari, & vsucapi prohibetur. l. vbi, s̄. de vsucap.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Alienationis verbum. De materia huius legis habetur late per Bald. in c. j. §. aut si liuellario. ver. expone ergo. quib. mod. feu. amit. & quæ dicatur propriè alienatio, & quot modis, vide eundem in c. j. de alie. feu. & quod no. in l. fi. C. de re. alie. non alie. & ibi Bal. & quod no. Bar. in l. qui habebat. ver. an si est prohibita. de leg. 3. & quæ dixi in l. fi. cōtra C. de vsuc. pro emp. & omnino per Inno. & Doct. in c. episcopi. de re. ec. non alie. vbi habetur, & notatur, q̄ aliud est alienare ius, aliud est transferre, quin etiam simplex locatio dicitur translatio. l. fi. §. si autem. ver. transtulerint. cum glo. & ibi Bal. C. de bonis auth. iu. pos.

¶ Claud. Adde etiam, q̄ q progibetur alienare, prohibetur & pensiones constituere secū dum Bal. in c. ad audientiam. 2. de rescrip. item prohibetur pignorare pro tanta pecunia, q̄ verisimiliter non redimatur. vide Bar. in l. legata. s̄. de supel. leg.

§. Oratio. Quid sit ɔiuncta, disiuncta, & soluta, dicā in l. sæpe, j. eo. Gl. format vnā q̄ō. no. & dicit, q̄ soluta in dubio hr̄ p ɔiuncta. Contrariam gl. hēs j. de reg. iu. l. in eo quod. §. vbi. sed quod hic dr̄, verius est, no. per Dy. in c. in alternatiuis, extra, de reg. iur. in 6. & dicam. j. eo. l. sæpe.

LEX XXX.

Sylua cædua est. §. Noualis. Pone exēplum extra eodem, c. j. & c. quid per nouale.

LEX XXXVI.

1 *Litis appellatio dicitur ante & post litem contestatam.*

1 Litis nomen. Quæro, an litis appellatione ītelligat̄ ante litis ɔtestationem, vel post gl. d̄t † q̄ ante litis ɔtestationem & post. vide in l. causas. C. de transact. & in l. j. s̄. de testib. tenui vobis q̄ ante & post, in l. amplius. s̄. rē ratam haberi. & videtur mihi q̄ sit casus extra eo, c. ex parte.

LEX XLVIII.

1 *Promissio facta ab incarcerato ei, qui ipsum carceratum tenet, valet.*

Qui neque. §. Solutum. Tene menti gl. fi. in fi. & dic, q̄ l. q in carcerē. s̄. q̄d
1 me. cau. loq̄t † q̄n fit promissio à carcerato ei, qui ipsum incarcerauerat īdebitē: sicut si debitè. q̄a valet instr̄m ēt existētis ī carcer̄.

LEX LIII.

1 *Coniuncta quando ponatur pro disiuncta.*

2 *Copula posita inter duo adiectiua copulatiuè, & non copulatiuè, non requirit cōcursum copulatorum.*

3 *Dictio nec, & dictio neque, habent vim aduerbij negatiui copulatiue.*

4 *Disiunctiua, quæ cadit inter genus & speciem, & sic inter totum vniuersale, & partem subiectiuam, seu prædicamentalem, ponitur pro coniuncta, secus quādo ponitur inter totum, & partes integrales.*

5 *Disiunctiua quando sumatur pro, id est, remissiuè.*

6 *Soluta quando accipiatur pro coniuncta, & quando pro disiuncta.*

7 *Opem præstans furto, tenetur condictione furtiua in subsidium, quando fur non est soluendo.*

8 *Consilio quando quis obligatur.*

9 *Consilium duobus modis sumitur, vno modo prout ad alium refertur, alio modo pro dolo.*

Sæpe ita comparatum. Domini, ista est vna pulchra lex, & habet pulchrā mām̄. h. d. Oro ɔiūcta ponit̄ p disiūcta, nisi iuris dispositio alias repugnaret, disiūcta vero posita inter genus, & speciē, ponit̄ p cōiūcta, soluta vero in aliā resoluit̄, ad q̄ facti qualitas, & iuris dispo-
1 sitio adaptat̄. ¶ Ex primo dicto hēs, † q̄ interdū cōiūcta p disiūcta ponit̄. Cōtra, in l. si hr̄di plures. s̄. de cōd. inst. & l. si ita qs stipulat⁹. s̄. de ver. obl. Sol. Istud est verū, nisi iuris dispō repugnaret: q̄a tūc assumit̄ p disiūcta. Ista sol. est vera in se: q̄tū vero ad tex. istū, n̄ est
2 necessaria. † Iste tex. ponit copulā īter duo adiectiua copulatiue: vt, agnatorū gētiliūque, q̄ casu talia adiectiua assumunt̄ p duabus oībus. & tūc nō reqrit̄ cōcursus amborū. l. ea tn̄. s̄. de le. 3. S3 q̄n poneret̄ respectiue, vt Petr⁹ albus & niger, ista duo adiectiua ponutur respectu substātiui. & tūc reqrit̄ cōcursus āborū. l. Titiæ textores. s̄. de le. j. Ex istis verbis ego solitus sum dare vnā distinctionem q̄ plene dic, vt in l. si is q ducenta. §. vtrū. de re. du, vbi tractaui ma-
3 teriā copulatiuę? ¶ † Quæro de dictione, nec, & de dictiōe, neque an sint copulatiuę, vl' disiūctiuæ? ¶ Hoc anno feci te notare vnum tex. ī l. si ita qs stipulet̄. s̄. de ver. ob. vbi hēt vī aduerbij negādi co-
4 pulatiue. ¶ Veniam⁹ ad materiā † disiūctiuæ, hic dr̄, q̄ disiunctiua ponitur

ponitur ꝓ ꝯiūctiua. Cōtra de l. si hrdi pl'es & l. hec verba, ille aut il le. s. de ꝯd. inst. Rn. hic cadit disiūctiua inter genus & spēm, iō acci pitur ꝓ ꝯiūcta, vt hic. Ita intelligūt qdā l. si qs ita. de dictione, seu. s. de au. & ar. le. & ibi dicebā. Sed op. ꝯ istud de l. j. s. de re. du. fm v- nā lec. ibi positā. Br disiūctiua, q̄ cadit inter gen⁹ & spēm, & sic iter totū vniuersale, & partē subiectiuā, seu ꝑdicamētalē, tūc sumitur ꝓ ꝯiūcta: sed qñ ponitur inter totū; & partes integrales, tūc secus l.
5 locus. j̄. e. Sed op. & vr † ꝙ disiūctiua sumatur ꝓ id est. l. 4. de le. A- qui. vbi cadit inter gen⁹ & spēm. Sol. istud fit ꝑ pleges, & q̄ postea sequūtur, vt repugnātia iura euitētur. De isto scđo nō dico plus. Dixi in l. cū qdā. C. de ver. sig. & ibi ꝑ Doc. & dicā plenè in l. si is q
6 ducēta. §. vtrū. s. de re. dub. ¶ Veniamus ad solutā. Dr hic ꝙ † solu- ta qñq; accipitur ꝓ ꝯiūcta, & qñq; ꝓ disiūcta. Cōtra j̄. e. l. triplici. vbi ꝓ ꝯiuncta vr accipi. In hoc sunt gl. ꝯriæ. Vna est in l. alienatio- nis. §. fi. s. eo. ꝙ in dubio accipitur ꝓ ꝯiuncta. Quidā dicūt sic. Aut loqmur in iudiciis, aut in ꝯctib. aut in vltimis volūtatib. aut in le- gib. Si in iudiciis, tunc nisi aliud de mēte ꝓferētis appareat interꝑ- tamur fm mētem ꝓferētis. l. si qs intētioue. s. de iudi. & no. ꝑ gl. in
a l. alienationis. in fi. s. e. Si in vltimis voluntatib. [a] tunc, Aut ista so- luta cadit inter personas & accipitur ꝓ ꝯiuncta. l. triplici. j̄. eo. Et ratio, qa etiam disiunctiua pro ꝯiuncta accipitur. l. cū qdam. C. de ver. sig. Aut cadit inter res, seu onera iniuncta, & tunc aut ista one ra iniunguntur per modū legati, seu fideicōmissi, & tunc ꝓ lega- tariis interpretamur, & habet vim copulæ. l. cū de lanionis. §. pe. s. de fun. instr. Aut alia onera iniūgūtur per modū ꝯditionis, & tūc fauemus hæredi, & accipi pōt ꝓ disiūcta, vt j̄. ti. j. l. in eo. §. vbi ver- ba. & ꝑ l. si qs sub ꝯditione. s. si quis omis. cau. test. & ibi est ratio. Aut ista soluta ponitur in ꝯctib. & tunc gl. quę est in d. l. alienatio- nis. in fin. dicit, ꝙ cōtra ꝓferētem fiet interpretatio. l. veterib. s. de pact. imo debet dicere cōtra eum, ꝓ quo, & ad cuius vtilitatē pro- feruntur verba, & sic in dubio in fauorem debitoris. l. in eo. §. vbi. j̄. de reg. iur. & qd no. in d. l. veterib. s. de pact. Si verò ponuntur in legib. tūc habemus legē istam: qa aut apparet de mēte, & illi stam⁹, & in dubio accipitur ꝓ ꝯiuncta, vt in prin. istius legis: vbi interdū soluta ponuntur ꝓ separatis, igitur in ꝯriū est regula, ꝙ ꝓ ꝯiunctis accipiantur. ¶ Venio ad vltimā partē, dicitur hic, † ꝙ qui præstat
7 opē furto, tenetur ꝯdictione furtiua vt s. de ꝯdi. furt. l. ꝓinde. Sol. gl. quæ est hic dat multas sol. Quidā tenēt ꝙ tenetur hic furti. Alij dicunt ꝯdictione furtiua, si ad eū peruenit. Quælibet est vera in se. dic fm Iac. de Are. ꝙ ille q præstat opē furto, nō tenetur ꝯdictione furtiua, nisi in subsidium, cū fur non sit soluēdo. l. peculiū. §. si opē.
8 s. de pecu. ¶ Itē dicitur hic. † ꝙ qui præstat opē, seu ꝯsilium, tene- tur. Cōtra: quia nemo ex ꝯsilio obligatur. l. 2. in fi. s. mādati. Breui- ter distingue vtrū esset alias facturus, vel ñ. gl. hic tractat. Dixi vo- bis in l. non solum. §. si mādato. s. de iniur. & videbitis in l. cōsilij. j̄. ti. j. & per Dy. in c. ꝯsilio. extra de re. iu. li. 6. ¶ Vlterius op. ꝙ Vlpia- nus cōtradicat Labeoni. Gl. nititur soluere, sed nihil est qd gl. dicit sed verus intellectus est ꝙ nō ꝯtradicit. Debes scire, † ꝙ cōsilium
9 sumitur duob. modis. Vno modo prout referē ad aliū, vt occidat illum, & hoc modo sumitur in l. in furti actione. §. ꝯsiliū. s. de furt. & Inst. de oblig. quæ ex delict. §. pe. Alio modo ꝯsilium sumitur ꝓ dolo, vt in ti. de his quæ in frau. cre. & in ti. qui & à quib. man. lib. non fiant. Modo Labeo loquitur de ꝯsilio, quod impartitur alteri. Pap. cepit ꝯsilium secūdo modo. Nam non potest dici dari opem furto, nisi sim in consilio. i. in fraude & dolo.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Vltimis voluntatibus. Vide Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. in vij. q. s. de verbo. obli.

LEX LVI.

a **Cognoscere. §. Liberorum appellatiōe.** [a] Vide gl. in ver. sed omnes. quæ incipit, ēt naturales. in fi. Dic ꝙ ibi dixit generi, vel posteris: hic loquitur in appellatione liberorū. Facit qd no. Dy. in c. priuilegiū personale. extra. de reg. iur. lib. 6.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Appellatione. Qui veniant appellatione liberorum, vide quæ dixi j̄. e. l. liberorum.

LEX LXIII.

a **Penes.** [a] Pone exemplum per legem, Titia. §. Caius. s. de leg. 2.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Penes. De dictione penes, & apud. vide gl. in l. si quis in tantam. in ver. apud. C. vnde vi. & ibi Bar.

LEX LXVIII.

1 *Excommunicatus potest esse arbitrator.*

1 **Illa verba, arbitratu.** Facit ad qōnem, † an excōmu- nicatus possit esse arbitrator? Dominus Iac. disputauit Bono. nec determinauit. Dicam in l. cū pater. §. hereditatem. j̄. de leg. 2. & l. ex facto. §. si quis rogatus. s. ad Trebellianū. & videtur tex. ꝙ possit esse: quia videtur capax iuris ciuilis, cum possit contrahere, & non est omnino exclusus à iure ciuili, tamen videtur contra istam legem. ibi dicam.

LEX LXX.

Sciendū est hæredem. Quæro qñ dr, filiis suis ad quos extēdit? Dicā in l. Gallus. §. etiā si parente. versi. q̄ro ergo cōceditur. s. de libe. & posthu.

LEX LXXI.

Aliud est capere Pone exemplum per ea que not. in l. omnibus. s. de do. cau. mor.

LEX LXXVII.

1 *Promittens frumentum intelligitur promittere de meliori seu nobiliori secundum communem vsum loquendi.*

Frugē pro reditu. Vide gl. in verb. siliqua. quæ incip. id est, pelle. in fi. Facit ad qōnem,
1 † si quis promittat decem corbes frumēti, intelligit̄ de illo meliori, seu nobiliori, fm cōem vsum loquendi, vt hac lege, & l. Labeo. s. de supe. leg. Ia. de Are. facit l. semp ī stipulationibus. j̄. de reg. iu.

LEX LXXXIIII.

Filij appellatione. Dicemus plenè in l. liberorum.

LEX LXXIX.

Boues magis.

a **§. Hoc sermone.** [a] Vide gl. j. quæ incip. dedi centum pro Berta. ibi, lege, hæc conditio. dic vt ibi. Item ibi, sed quamuis dos. Et rō no. ibi. l. si ita stipulatus fuero à Seio. sed ibi sunt alia verba extensiua alterius naturæ.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Hoc sermone. Vide per Bar. in l. qui per salutem. de iureiur. & vide qd̄ dixit no. Bar. ꝑ istū tex. in l. 1. s. ad leg. Iul. maiest. Item dixit Bar. in l. diuortio. §. quod in anno. s. sol. mat quòd si ꝓmitto tibi fructus talis fundi, q bis in anno ibi nascebātur, tātū intelligitur de primis. Itē dixit no. Bal. in l. licet in q. 4. C. loca. ꝙ si promitto tibi reficere molendinū, intellig. de primo tātū. vide ēt Bar. in l. inter stipulantē. §. sacram. s. de verb. oblig. Itē vide, qd̄ ꝑ istū textū dixit Bar. in l. si extraneus. s. de cōdi. ob cau. & q̄ dixi post Bar. in l. Grecè. in prin. s. de fideiuss. & ponit d. Alex. in l. si finita. in prin s. de dam. infec. Et ad istū. §. hoc sermone. vide Bar. in l. dotis. s. de iure dotium. Nō tñ hēt locū iste tex. & similes in prohibitione sicut in ꝓmissione. l. Herennius. & ibi gl. & Doct. de cond. & dem. quod no. & no. Bal. in l. si vt proponis. j. C. qñ & qñ iu. & de intellectu huius regulæ. vide no. Bal. in l. inuitus. in fi. C. de procu. Et dicit Bal. in l. qui ꝓ salutē. de iureiur. ꝙ statutū qd̄ dicit fieri dēre cōpromissum, intelligitur semel tantū, sed cū effectu, & iō si arbiter morit, iterū fieri dēt, vide tamen quod no. Bal. in l. ea l. C. de condi. ob cau. in versi. not. circa hoc & vide Bal. in l. si vt proponis. j. versi. in tertia glo. in fi. C. quomō & quando iudex. Pom. ¶ De materia huius §. vltra Ale. hic, Vide Fel. Sande. in c. 2. de treuga & pace. & Ro. consi. 9. incipiente in casu propositæ consultationis, & aliquid ꝑ Ias. i l. diuortio. §. qd̄ in anno. s. sol matr. & Raph. Cu. cōsi. 13. & Oldr. cōsil. 16. & Ale. consi. 16. vol 4. & consi. 44. vol. 4. & Fel. in c. licèt. de testib. & in c. cū venerabilis. in prin. de excep. & Cæp. cons. 68. Bar. cons. 27. & 12. vol. 1. & 18. vol. 2. & aliquid in simili consi. 50. vol. 2. & vide tex. in l. socius pro filia. s. pro soc. Et Ant. de Bu. cons. 31. in j. dub. & 71. & Card. consi. 69. in versi. ad fm dicit qd in legato pro maritandis mulieribus non cōprehenduntur viduæ. & Card. consi. 165. Gemi. in c. 1. §. ille vero. de fil. psb. in 6. & in c. non pt §. j. de pb. e. lib. & vide tex. in l. 1. §. si cui. ff. vt le. nom. caue. Bal. in c. olim ex literis. de resci. & Are. in c. qualiter, & quādo. j. de accu. Bal. in proę. Decre. in ver. rex pacificus. & Ba'. in l. 1. s. ad l. Iul. maie. & Bal. in c. 1. §. porrò. quæ fuit prima causa bñfi. amit. & vide Ale. cōsi. 170. vol. 2. vbi ponit limitationē, dū vult, ꝙ si relinquantur alimenta alicui pro se, & vxore sua, intelligitur nedum de prima, sed ēt de omnibus, qa tale legatū est fauorabile. & Bal. in l. liberorū. col. fi. j̄. eod. & Bal. in c. dudum. 2. de elec. & aliquid ꝑ Fel. in c. I. & A. de re iudi. col. fi. & Alex. consi. 81. col. 1. vol. 4. vbi dicit ꝙ sententia data ab homine de aliqd faciendo intelligitur de prima. & 87. vol. 3. vbi pōnit alium casum. & Ro. omnino consi. 54. vbi pulchrè declarat. & Ias. i l. duobus. §. j. s. de iureiur. & aliquid per Alex. in l. diuortio. §. ob donationes. in ver. ex hac gl. s. solut. matri.

LEX XCIII.

1 *Nomina debitorum an veniant appellatione mobilium, & immobilium.*

a **Mouentium.** Quærit gl. j. an noīa debitorū [a] sint mobilia vel īmobila. dic vt ī gl q̄ tene mēti. sed lex quā gl. alleg. qñ & q. quarta pars. loqr̄ de quarta. nos q̄rimus de iure oblōnis. dicit Dy. in l. pōt. s. de auth. tut. aut actio continet mobilia, & tūc mobile erit. & hoc sentit gl. ī auth. de nō alie vr ꝑmu. §. j. & de sac. san. eccle. l. iubemus. & in l. j. C. si aduer. transac. Quid dicemus? Dico ꝙ noīa nō sunt mobilia, nec immobilia, &
1 hoc † qa ñ tāgibilia: sed sūt genus ꝑ se. l. à diuo Pio. §. in vēditione. s. de re iud. & l. q̄ Tuberonis. §. in peculio. s. de peculio. De fructibus & intereē, licet nō sint mobiles vr īmobiles, tñ qñ habemus iudicare an sint mobiles vel immobiles, hēt locum dictum Dyn. & gl. quia iudicantur, fm naturam eorum, quæ deueniunt in eis.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Debitorū. Vtrū nomina debitorū sint mobilia, vr īmobilio, vide qd̄ no. Bar. in l. Quintus. §. argēto. vers. q̄ro a iq s. s. de auro & arg. leg. latius ꝑ Bald. in l. pen. s. de auto. tut. no. Gulielmus ī l. j. de statu homi. & Bal. in l. si arrogator. de ado. vbi dicit nomina debitotū esse amplius q̄ mobilia, vel immobilia, per l. quā Tuberonis. allegatā hic. & adde bonū tex. in l. bene à Zenone. circa fi. C. de quadr. prescrip. & per Bal. & Ang. in l. si constante. §. fi. sol. matr. & ibi per Ro. & adde qd̄ gl. mag. in l. si ī q b cau. in integ. rest. nō ē neces. tenet simpli

simpliciter ꝙ cōputentur inter immobilia. tex. autē in l. vnic. §. exactio. C. de rei vxor. actio. cōputet iter mobilia. Sed qd de annuis redditibus, an cōputē tur inter imobilia, est tex. in Auth. de nō alie. §. nos igit. ver. neq; ciuile. & in l. iubemus. C. de sacr. san. eccl. ꝙ sic quod itellige, si talis reditus erat longo tpe duratus. vel in ꝑpetuū pro hoc facit tex. in c. q̄relā. de elect. & quod not. Bar. in l. fi. §. quo. bo. vbi interdictum ꝙ datur. ad immobilia datur ad prædictos reditus lōgo tpe præstitos, alias autem cōputaretur inter immobilia. & ita voluit Bal. in c. j. de feu. cog. & fuit sñia Fed. de Senis. cōsi. 76. & Bal. in l. priuilegia. de sacr. sanct. eccle. Bar in l. sciendū qui satisd. cog. Tu vide oīno Bal. in c. j. ver. quid de nominib. debitorū. de pace ten. vbi querit q̄d de nominib. debitorum, q̄d de fructib. separatis à solo vel non, & q̄d de pēsionibus, an æquiparētur fructib. separatis vel non, & an inter immobilia cōputētur, vide Bal. in d. c. j. de feu. cog. §. j. & in c. j. de cōtro. inter va. & epis. Circa ea q̄ dixi de annuo reditu, vide Bal. in d. l. priuilegia. & in auth. ingressi. de sac. sa. eccle. & in d. l. iubemus. & in l. j. C. de suffra. vbi tenet ꝙ cēseat inter imobilia. & idē Ang. in l. si constante. §. fi. s. sol. mat. adde no. per Abb. in c. nulli de reb. eccle. non alie. vbi etiam do. Ant. refert, ꝙ gl. in c. ij. de rebus ecc. non alie. in vj. dicit, ꝙ iura seruitutis & alia iura icorporalia cēsent imobilia. Facit tex. Cle. exiui. de ver. sig. in §. cūq; annui reditus. vbi dr̄ ꝙ annui reditus cōputāt inter mobilia. sed Abb. dicit, ꝙ ꝑprie dr̄ tertia species, nisi necessario dērēt comprehēdi sub aliquo extremorū, puta in dispositione q̄ oportet cōprehēdere vniuersum patrimoniū hoīs. tñ dicendū est vt dicit Bar. circa nomina debitorum in l. potest. ff. de autho. tut. Et adde de isto annuo reditu. not in l. & per Bal. de exec. rei iud. Et idem qd̄ s. dictū est de annuo reditu, tenet Bal. in l. hac edictali. §. his illud. in duob. locis. de sec. nu. & Io. And. in addi. Spe. in titu. de fru. & interesse. §. scias igitur. ver. sed quid si debeo. in addi. incip. respondeo. Et de materia ista vide per Bar. C. si aduer. tran. & in l. j. & 2. adde an nomina debitorum sint bona mobilia, vel immobilia. Bar. consi. 80. 2. lib. Old. consi. 209. incip dominus Rex. tit. de verb. signifi.

LEX XCVIII.

1 *Terminus vnius mensis, de quot diebus intelligitur.*

Cum bissextus. Dr̄ hic, ꝙ bissextus est in calendis, postea dr̄ ꝙ quinta die calendarum ī ea parte mensis quę denominatur à calēdis. Opp. s. de diuer. & tēpo. ꝑscrip. l. ij. vbi illi duo dies nō ponūtur ꝓ vna. Br̄ dic, qñ tēpus apponit per dinumerationē dierū, vt xxx. dierū, & tūc dies intercalaris est dies. Qñq; per ꝯputationē mēsis & anni, & tūc dies interca laris nō auget mēsem, vel annū. ¶Quæro, †iudex a dat terminum
1 a vnius mēsis, de quot dieb. intelligitur mensis? Et vr̄ ꝙ de xxix. vt hic. In ꝯrium: qa de xxx. l. miles. §. sexaginta. s. de adul. & l. ædiles aiūt. in pri. s. de ædil. ædi. & l. scimus. §. si autē dubius. cōiuncto. §. & hæc. C. de iure. delibe. Immo vr̄ ꝙ xxx. dies accipiant cū dimidia. l. vbi lex. j. tit. j. vlteri⁹ vr̄ ꝙ xxxj. dies accipiant. l. 2. §. j. & l. fi. §. j. C. de temp. ap. Io. And. format istā q. ex. de elec. c. q̄ sit ecclesiis. li. vj. & determinat, ꝙ dēt intelligi s̄m ꝙ mēsis currit vt mō sumus ī Augusto, q hēt xxxj. dies, & septēber hēt xxx. mō si xxiij. die Augusti dat̄ dilatio vni⁹ mēsis, tūc hodie icipit terminus, & xxiij. die Septēbris finiet mēsis, & hoc est verū, nisi aliud exprimat̄, Sed in ꝯriū facit d. l. vbi lex. j. tit. j. sed intelligamus s̄m distīctionem suā.

ADDITIO.

a Ale. ¶Iudex. Adde. Bal. in c. j. in prin. quo tempore mil. vbi dicit ꝙ sunt variæ opi. vt plene no. in c. licet. de sup negl. pla. in nouel. & tot dies hēt, quot hēt maior ps mēsiū anni. quia fauorabiles esse dēmus, &c. alij aliter dicūt. Adde s̄m eum ibi arg. ꝙ dies. quæ nō est integra s̄m ciuilē computationē nō numerat̄ inter dies termini. l. anniculus. 2. j. eo tit. Ad materiā vide Bald. & Imo. in l. de diuisione. s. sol. mat. & Bal. in l. 1. s. de appel. & in l. 1. s. si q̄s cau. qñ aūt incipiat annus vide gl. & Bal. in l. per hāc. C. de aduoc. diuer. iudi. & dicit Bal. in auth. q. semel. in fi. post gl. ibi. C. qñ iu. ꝙ mensis simpliciter ꝓlatus, intelligitur de xxx. dieb. de quo late per eūm in l. eos. §. si autem. de appel. & in l. per hanc. C. de temp. app. & per Pau. de Leaza. in c. nulla. de conces. preb. Ang. in l. iubemus. C. de iud. qui sequitur opi. Io. per sal. in l. 2. C. de temp. appel.

LEX XCIX.

1 *Prouincia dicitur illa, quæ ab Italia est separata.*

Notionem. Not. istam legem ad vnum. In partibus istis dicitur: ego de prouincia Tusciæ, de prouincia ducatus, & de prouincia Marchiæ, &c. hic videtur contrarium
1 qa †solum illa est prouincia quæ est separata ab Italia. Gl. aliter videtur velle in l. fi. C. de prescrip. longi tempo. & ibi per Cy.

1 *Testes veniunt appellatione instrumentorum.*
2 *Allusio vocabuli non habet locum, vbi limitat communis v sus loquendi*
3 *Seruus liber factus non potest testificari de eo quod vidit in seruitutē.*
Idem in minore de eo, quo d vidit in minori ætate.
Pupillus qui aliquid potuit concipere, pt testificari de eo, qd̄ vidit in pupillari.

1 §. Instrumentorū appellatione. Gloss. dicit, †ꝙ testes appellatione instrumētorū ꝯtinentur interpretatiue. Certē ñ placet: qa iterpretatio sumit̄ ex allusione vocabuli. l. j. s. si cer. pet. & l. tignū. j. eod. sed allusio vocabuli est: qa dr̄ instr̄m qd̄ instruit cām. l. 1. de fide. instr. & sic testes. & forte s̄m hoc ista gl. nō bñ di-
2 ceret. sed ista gl. respexit †cōmunē vsum loquēdi, s̄m quē allusio vocabuli non hēt locū tūc, qñ diffinitio non cōpetit, hoc posui ī
3 l. omnes populi. s. de iust. & iu. ¶Querit gl. †an seruus factus liber possit ferre testimoniū de eo qd vidit ī seruitute: & minor factus maior, de eo qd vidit in minori ætate. Dic vt in gl. quæ optimē dicit. Similē gl. habes in l. 3. §. lege Iulia. s. de testi. & l. ad testiū. s. de test. Sed limita gl. in eo, ꝙ dicit in pupillo, qd verū est, si erat ꝓximus pubertati, q aliquid potuit ꝯcipere. l. excipitur. §. j. s. ad Silla.

LEX CXXIIII.

Hæc verba. Ista lex facit ad qō. de qua dixi in l. qui duos, §. j. s. de manumis. testa. quando dicatur dies & quando nox. & dixi in l. aut facta. §. tempus. s. de pen.

LEX CXXV.

1 *Illud dicimur posse, quod commodè possumus.*

a 1 Nepos Proculo. a †Illud dicimur posse, quod cōmodè possumus. De verbo, potest, dixi vobis in l. j. de iniust. test. & in l. Gallus. in prin. de libe. & posthu.

ADDITIO.

a Ale. ¶Nepos Proculo. No. tamē, ꝙ necessitas & vtilitas de iure æquiparātur, vt no. 12. q. 2. in summa. & no. In. in c. oēs. de cōsti. quod sequitur Ab. Sic. in c. vt super. in ver. si verò iurauit. de reb. eccle. nō alie. & quod dixit Bal. in rub. s. q. bo. ced. pos. & vide ad hāc legem bonum tex. in l. auus. s. de iu. do. & vide etiā bonam gl in c. j. an ille qui interfecit fratrem domini sui. in vsib. feu. item ad. de ꝙ honestatis seruandæ causa receditur à proprio significato. ita no. Ange. vt habes relatum in l. quinque. §. prætor ait. s. de in ius voc.

LEX CXXVI.

1 *Sequentia restringunt præcedentia.*

1 Si cum fundum. †No. istū casum, ꝙ sequentia restringunt præcedentia. Facit pro his, quæ fiunt in instrumentis. Promitto defendere aduersus omnes. &c. licèt hodie in contractibus ponantur verba multum larga, quæ nō restringunt, tamen casus est hic notabilis.

LEX CXXXIX.

1 *Ciuitas potest statuere ꝙ aliquis sit ciuis.*

1 Aedificia. Ista l. cū gl. facit, †ꝙ ciuitas statutū facer̄ p̄t, ꝙ q̄s sit ciuis. Facit l. j. s. ad muni. & allego vobis hāc l. ver. sed posito ꝙ sit verū ꝑmitto, &c. in l. si is q ꝓ ēptore. de vsuca.

§. Perfecisse. Tene menti glossam.

LEX CXLII.

1 *Clausula, Titius & Seius hæredes sunto, inducit coniunctionem, re, & verbis.*
2 *Coniunctio non inducitur per verbum, vel, interpositum in diuersis orationibus, item quando sunt orationes solutæ*

1 Triplici modo. No. ꝙ verba †ista, Titi⁹ & Seius hr̄des sunto, iducūt ꝯiūctionē re, & verbis. ꝙ
2 est ꝯ opi. Pet. recitatā ꝑ Cy. in l. vnic. §. his ita. C. de cad. tol. †Itē no. ꝙ inter eos q sunt positi in diuersis orōnib. ꝑ verbū, vel, ꝯiunctio nō cadit, qñ solutę orōnes sunt. Itē qñ ꝯiunctæ. d. l. vni. §. his ita. C. de ca. tol. & casus est l. sicut ī annos. §. j. s. qb. mo. vsusf. amit. Multa alia dixi in l. re ꝯiūcti. de leg. 3. & vide gl. in ver. veluti. q̄ icipit, iūgit noīum ꝯplexus. ibi, de dimidia. s. eadem, & tunc erūt ꝯiūncti re, & verbis. & no. gl. in verbo, ꝯiunctos, quæ incipit, re & verbis. ibi, in quo est ꝯiūctio re, nō verbis, immo verbis, & non re.

LEX CLXXX.

1 *Argumētū ab etymologia vocabuli est ꝓbabile, nisi natura vocabuli repugnet.*

Tugurij. Vide glo. 2. quæ incipit, alias tegantur. in fi. ibi. l. tabernæ. Sol. arg. ab etymologia vocabuli est proba
1 bile, nisi repugnaret †natura vocabuli vt ibi, vel diffinitio. dixi. s. de testa. l. j. & de iust. & iu. l. omnes populi.

LEX CXC.

1 *Represaliæ si sunt concessæ per Patauinos contra Mediolanenses, an Mediolanēsis habitans Placentiæ possit pro represalijs capi, & an sit differentia inter ciuitatem, & prouinciam, quòd non. nu. 2.*

Prouinciales. Opp. s. ad munici. l. assumptio. Sol. huius cōtrarij timore, lex nostra legitur duob. mo. Vno modo extra eos, q ex ꝓuinciis nati sunt. & sic ꝯcordat, vel ñ ad subaudi tm̄, & tūc dic ad l. assumptio. ꝙ aliud est in ciuitate, &
1 aliud est in ꝓuincia. & vide istā gl. Sed formemus †qōnē, a ad hui⁹
a declaratione: ꝯcessæ fuerūt represalię in ciuitate Paduæ ꝯ Mediolanēses: mō qdā de Mediolano habitabat Placētiæ, cum trāsiret ꝑ ciuitatem Paduæ, fuit ibi captus: an possit ibi capi? & hæc lectura videtur facere ꝙ non est Mediolan. In cōtrarium facit gl. hic posita: quia aliud dicitur esse in ciuitate, aliud in prouincia. Iacob. de Are. & Ol. sequēdo eū dicūt, ꝙ illud qd gl. dicit nō est verū in eo. ꝙ dicit, ꝙ aliud est in ꝓuincia, aliud in ciuitate: sed d. l. assumptio, considerat

ADDITIO

a Alex. Sed formemus qōnē. Adde Bart. in tract. represaliarum. in 2. q. 3. q. sextę qōnis prin. & Bal. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro ma. & in c. j. de no. for. fide. & in l. si ædem. ff. de off. asses. & in rub. C. si à non compe. iudi. & in l. cum in adoptiuis. C. de adop. & vide Pe. de Ancha. in c. j. de iniu. & dam. da. in vj & in c. statutum, §. cum vero. in gl. in ver. vnam dictam. inci. olim dicebamus de rescrip. in vj & vide Iac. de Bel. in auth vt non fiant pignora. & Ioan. And in regula, non debet aliquis & per Imo. in rub. s. sol. mat.

ɔsiderat veritatē & rigorē iuris: ista lex ɔsiderauit cōem vsū loquē-
di Et p hoc ɔcludit, ꝙ Paduæ nō possit capi. Sed illud nō vr̄ verū:
qa ꝙ cōis vsus loquēdi sic se hēat, est facti, & ī partib. nr̄is est ꝯriū:
qa ēt Aretini vocātur q habitāt hic, & nō hēnt domiciliū Aretij.
a Lābertinus de Rāp. de Bono. disputauit istā q. & ɔsuluit in ciuita
te Lucana in simili q. qa fuerūt ɔcessæ repsaliæ vni de Luca, ꝯ Flo
rētinos, & hoīes Florētiæ. mō qdā origine Florētin⁹ habitat Lucæ
an possit ibi capi: & dixit ꝙ nō: qa Florētinus seu de Florētia dr̄, q
b ibi ɔuersat, & morat. ar. l. j. § bestias. s̄. de post. qa magis inspicim⁹ b
accidēs q̄ originē. Sed credo ꝙ ipsi verū dicāt nō p̄ rōnes eorū, s
c p aliā: qa repsaliæ ɔcedūtur c pp delictū populi: & iō dēnt intelligi
repsaliæ ɔcessæ ꝯ Florētinos. s. p̄sentes: & ad hoc īduco s̄. de mag.
ɔue. l. j. in prin. Et ibi vr̄ tex. cū gl. qd̄ sine dubio est verū, s̄m opi. Ia.
de Bel. q. dicit ꝙ repsaliæ nō possunt ɔcedi, nisi ꝯ illos de populo q
delinquūt, vt ipse no. in Auth. vt nō fiāt pig. in prin. Sed an p̄dicta
sint vera, dubito: intēdo tn̄ facere vnū tractatū de repsalijs & eis q̄
2 ibi dicā, stabo Hæc in pcessu lectionis sufficiant. Sed p hoc † sciē
do, vt sciamus interp̄tationē horū nominū, primò examinemus,
an gl. dicat verū, an sit drīa inter ciuitatē & puinciā. Et dico ꝙ nul
la drīa est: qa debet ītelligi cū dico Perusinū intelligo origine: vel
ꝙ ibi habeat domiciliū. & hoc probatur hic, & in l. j. s̄. ad mūnici.
& ibi dixi. Sed qd si nō dico Perusinū, sed dico ꝙ talis de Perusio,
d qd significat? an ꝙ habeat ibi domiciliū, vel habeat originē? d Et
credo, ꝙ significet secūdum cōem vsum loquēdi. s. originē, & nō
domicilium, l. j. in fi. s̄. de tuto. & curato. da. ab his. & probatur in l.
assumptio. s̄. ad municip. vbi hoc tetigi, & in l. j. illius tit.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Disputauit istā q. Et ꝙ appellatione ciuiū cōtineātur incolæ ibi habitā-
tes, cōsuluit Bal. per hāc legem. & per c. dilecti. de fo. cōpe. & l. hr̄s absens. de
iudi. & sequitur Are. in c. canonū statuta. in ver. cōsuluit. de cōsti. & adde no.
Bal. in l. si nō speciali. C. de testa. & in l. ciues. C. de appell. & quod scripsi post
Bar. in l. 2. s̄. alleg. Bal. de pac. Cōstan. in ver. nomina. Et dicit Bal. in l. insulæ Ita
liç. s̄. de iud ꝙ represaliæ cōcessæ cōtra ciuitatē cōprehēdunt comitatū. cō-
trariū sentit Ro. in l. si finita. §. si de vectigalib. de dam. infect. per Bal. in auth.
sed omninò. ne vxor pro ma. vbi benè explicat materiam represalium.
b Ale. ¶ Magis inspicimus. Et istud tenet Cy. & Doc. in l. si eadē. per glo. ibi s̄. de
off. asses. & ita dicit fuisse Paduç determinatnm. & Bal. in rub. C. si à non com
pe. iudi. & in d. l. si eadem. & in c. j. de nō. for. fide. Et an idem importet dicere
Perusinus. & de Perusio, vide Bal. in auth. sed oīnò. C. ne vxor p mari. in ver.
sed hic dubitatur de alio, & in l. siue possidetis. C. de prob. & in l. sed & repro
bari. de excu. tuto. & vide quæ dixi ibi post Bar.
c Poma. ¶ Quia represaliæ conceduntur. Vide Arch. in c. canonum statuta. de
consti. & vide circa hoc non ab re, Ale. consi. 20. ad fi. vo. 2. vbi tenet ꝙ incola
dicitur ciuis. & Soc. 229. in ij. dubio. & 35. per totum. vbi ponit latè de hoc, an
incola veniat appellatione ciuium.
d Alex. ¶ Habeat originem. Adde Bal. in l. adoptio. C. de adopti.

LEX LXCV.

1 *Bastardi an dicantur de domo, de familia, vel agnatione.*

a Pronunciatio. §. Familiæ. a In text. in fin. prin. ibi ɔstat. i. certis p̄sonis d̄
vna familia. ad qd̄ facit ī. eo. l. liberorū. ibi toties, &c. Ia. de Are. ibi
q in domo dn̄ium habet, &c. id est p̄eminētiam & potestatē admi
nistrādi, ita ꝙ nulli tenet reddere rōnem. Iac. de Are. ibi, p̄ficiscū-
tur, licèt inter eos hodie non reperiatur gradus, vt erat à ver. cōi
b iure. s̄. ca. l. Ia. de Are. istam legem b ɔsueuit allegare ad qōnem de
2 bastardo, an ɔtineatur appellatione † familiæ, seu domus. Et vr̄ ꝙ
de domo non dicantur bastardi, vt in ver. cōi iure. vbi sunt illi de
domo, q sunt agnati, sed vulgo q̄siti nō habent agnatos, vt inst. de
succes. cog. §. vulgo. verū puto aduertendum, qualiter verba sunt
ɔcepta, vtrum per verba significantia naturaliter, an per verba si
c gnificātia ius. Primo casu c pone exēplū. Dicit statutū Pisis, oīs qui
est de parētela nobiliū, &c. & tūc credo ꝙ bastardus dicatur de pa-
rētela. Quedā sunt q̄ significāt ius, vt agnatio & tunc ius nō dr̄ ca
d dere d in bastardū, vt hic: sed in p̄rem, & mr̄em sic. Ista sunt verba
in l. tutelas. s̄. de ca. di. Quid ergo dicemus? nūquid bastardi videnē
esse de domo? Vr̄ ꝙ nō, qa domus exponitur. i. agnatio, vt s̄. ad Sil.
l. j. in prin. vbi hoc exponit Iac. de Are. & s̄. de ali. leg. l. cū vnus. in
princip. per gloss. In contrarium facit: quia mulier suæ familiæ ca
put, & finis est, vt hic in fin. sed mulier dicitur habere domum,
vt C. si quacunque prædi. potest. l. j. §. fin. ergo continentur alij, q̄
agnati. Facit C. ne liceat poten. l. j. & sic continentur bastardi, vt
Institu. de successi. cogna. §. vulgo. puto multum inspiciendum
e materiam, e in qua loquimur & communem vsum loquendi. Pōt
enim habere varias significationes, vt ex prędictis apparet, tamen
hac l. circa fi. dicitur, ꝙ cōprehenduntur, qui ab eodem sanguine
proficiscuntur: & sic natura magis q̄ ius inspicitur: sed bastardi, &
spurij procedunt ex eodem sanguine, sicut legitimi, ergo &c. hoc
etiam videtur tangere Dyn. s̄. de leg. ij. in l. cum pater. §. ij. sed non
benè declarat. Idem si non facerem mentionem de domo, sed di-
cerem illi de Saxoferrato, & similia.

ADDITIONES.

a Alex. Familiæ. Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. dicit, ꝙ
p̄sona, q̄ est mihi domestica, p̄sumitur de familia mea. alle. l. cum scimus. C. de
agr. & censi. lib. xj. Adde qd̄ Bal. in l. j. in 4. q. C. qn̄ non pe. par dicit quòd mu-
lier vidua regens domū, & familiam, venit appellatione familiæ, & domus,
vide ī. eo. p Bart. Et no. ꝙ dispositio facta in fauorē illorū de familia n̄ exten
dit nisi ad quartum gradum, seu quartam generationē vt est tex. no. ī Auth
de resti. fideic. §. nos igitur. & ibi doct. & dicit no. Bal. in l. iubemus. §. sinaūt.
C. ad Treb. ꝙ statutum dicens, ꝙ si q̄s accesserit cum familia. habet locū ī eo
qui cum vno accessit, cum plures in familia nō haberet. & adde ꝙ appellatio
ne generis non continētur bastardi, quia genus importat agnationē, s̄m gl.
not. in l. i. ff. de probat. ideo. &c. ad quod l. hac parte. & l. spurius. s̄. vn. cog. p
ea quę hic dicuntur. In cōtrarium aūt est l. cōium. & ibi Bal. C. de nat. lib. & l.
fin. co. tit. Sed an isti veniant appellatione gentis. tex. hic vr̄ ꝙ non, in §. cōi
iure. In contrarium facit gl. in l. j. s̄. de proba. q. dicit quòd appellatione gētis
veniunt agnati, & cognati, igitur &c. cum cognatio cadat in supurios l. hac
parte. s̄. alleg. dic, ꝙ non veniunt. & ꝙ nomen gentis non conueniat spurio
hoc est etiam de iure fforum, quia deficientibus agnatis non veniunt spurij,
s̄m gl. in d. l. hac parte. item nec isti comprehenduntur, si dictum fuit. quilibet
de populo. & quia talia verba sonant in honores, ad quos spurij non sequun-
tur conditionem patris. s̄m gl. no. in cle. j. de baptismo. Facit Inst. de ser. co. in
prin. & Bal. in l. generaliter. §. j. C. de insti. & substitu. sub cōdi. fac. & Bart. in
l. 3. de his qui sunt sui. & Imo. in l. ex facto. § si quis rogatus. ad Treb. et prædi
ctis adde no. per Bart. in l. 2. s̄. de accusa. & gl. no. in c. statutum. de hære. in 6.
& quæ dixi post Imo. in l. cum filius. in prin. de verbo. oblig.
b Poma. ¶ Istam legem. vide remissiones per Fel. in c. in p̄ntia. de prob. ver. 4. &
Ale. in l. ex fcō. §. si quis rogatus. s̄. ad Treb. Anch. in c. canonū statuta. de cōst.
& Capram consf. 90. vbi tangit. quid in nato ex damnato coitu. & Bal. in c. j.
§. si Titius. si de feu. fue. contro. & Ale consi. 60 in 2. dub, vol. ij. & 87. vol. 2.
c Alex ¶ Primo casu. Adde Bar. in l. fi. C. eo.
d Alex. ¶ Non dicitur cadere. Et ꝙ ius agnationis non cadat in bastardo, tenet
Bal. in l. certum. C. vnde leg. videtur tamen ibi velle, quod dicatur de cogna
tione. cogita tamen de hoc, vt per l. si spurius. & l. hac parte. vnde cogna.
e Alex. ¶ Inspiciendum materiam. Cogita, & vide Bar. in l. tutelas. hic allega.
in l. fi. C eo. qui videtur variasse. ideo videtur quod no. in l. ex facto. §. si quis
rogatus. s̄. ad Treb. vbi per Imo. Ro. in l. j. ad Sila. vide per Bal. in d. l. fi. C. eo.

LEX CC.

Hæc stipulatio Per istam legem reprobatur opi. q̄ est. in l. pe. s̄. si ex noxa cā aga. vbi gl. videtur tenere, ꝙ in publicis criminibus ibi loquatur respōdendo ad contrarium. l. j. s̄. de pœnis. Sed contra illam glos. est iste tex. quia
a noxa non habet locum a in publicis iudiciis.

ADDITIO

a Ale. Non habet locum. In publicis criminibus non habet locum actio noxa
lis. Vide Bal. in l. si prædium. C. de pædi. actionibus.

LEX CCI.

Iusta interpretatione. Dic vt dicam ī. eo. l. liberorum.

LEX CCIII.

In lege censoria. Vide tex. ibi, an duntaxat in sua cuiusque, &c. facit ꝙ qui habet domiciliū in prouincia, non proprie est de prouincia nisi origine. Dixi vobis in l. pronunciatio. s̄. eo. Tene menti istam legem ad id, &
a no. qualiter intelligitur vsus sui causa. a

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vsus sui causa. No. qualiter intelligitur sui vsus aliquid esse. Et facit ad
no. per Bar. in l. j. §. cum in eadem. ad l. Rhod. de iact.

a Mercis a appellatione. Tene menti gl. fin. quæ incipit, i. seruorum. in fi. & allegaui, tibi, quod aliud est esse ciuem, & aliud est pro ciue haberi. Habuistis. in l. si maritus sit in magistratu. §. 1. s̄. de adulte. & l. prætor. §. quicquid. s̄. de oper. no. nuncia.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Mercis. Vide aliquid per Oldr. consf. 67. & maxime. ad fi. & Ale. con-
si. 1. col j. in fi. vol. j. Et qd continet hoc verbū, mercis, vide Ale. cōsi. 36. vol. 2.

LEX CCIX.

1 *Notarius si dicat, præsentibus testibus: & testes dicant, quòd nihil intellexerunt, an valeat instrumentum.*

1 Coram Titio. Ego vidi semel vnā q̄stionē, qd̄ notarius scripsit, † p̄sentib. talibus, & testes deposuerunt, ꝙ nunquā viderūt, siue intellexerūt illud, & sic ɔsului, ꝙ instrumentum non erat verum: quia non dicitur fieri in p̄ntia, nisi intelligatur: sed dicebat notarius hoc ad suam excusationem: ipsi fuerūt p̄sentes, sed ipsi non intellexerunt forte qd̄ nihil est. Facit pro hoc l. diē. §. coram. s̄. de arb. & C. de errore aduocato. l. 1.

LEX CCXIII.

Cedere diem. Opp. & videt quòd in oblōne pura non cedat, & veniat statim dies. l. quod dicimus s̄. de sol. & Insti. de inut. stip. in fi. Dic, quod quædā est dies, q̄ adiicitur miserationis cā, & tunc nō dēt venire cū sacco paratus, vt in contrario, sed qn̄ adiicitur oblōni, tunc loquitur hic. ar. l. si cum militi. §. 1. s̄. de compen. Dixi in l. ita stipulatus. s̄. de ver. obl.

LEX CCXIIII.

Munus proprie est. Vide gl. in verb. l. quæ incipit. coniunctim accipitur, & vide, quòd ista gloss. vult tenere, quòd ista sunt necessaria coniun.

coniunctim. ad vectigalia. l. lex, & consuetudo. Dixi vobis in l. si publicanus in fi. ſ. de pub. vbi Dy. format istam quęstionem, & ñ allegat istam legem. Communiter tenetur, quòd alterum sufficiat vel consuetudo, vel lex: quia qñ duo coniunctim à lege, inducuntur, quorum quodlibet est sufficiens per se, alterum si desit, sufficit alterum. l. si ventri. §. in bonis. ſ. de priuile. cred. & vidistis no. in l. si quis ad exhibendum ſ. de excep. rei iudi.

LEX CCXVII.

Inter illam. Dñs Old. dicit, quod nos possumus intelligere istam legem, ꝙ dictio, cũ, significat ſm potentiã nãlẽ. nãliter. n. vsq; ad septenniũ dr̃ infans, & sic significat ſm cõem vsum cum fari poterit. Sed dictio, postq̃, significat ſm actum & non ſm potentiam, quod mutus potentia posset loqui, sed non actu. Sed diuinatio est. Dic vt soluit Old. & gl.

§. Ita data conditione. Vide Dy. in c. pluralis locutio. exra de re. iu. lib. vj.

LEX CCXVIII.

Verbum facere. Dixi vobis ꝙ dr̃ia est inter dicere, & facere in l. aut facta. in prin. ſ. de pœ.

LEX CCXIX.

1 *Emphyteusis an legari posit absque domini voluntate.*

a **In conuentionibus.** aHabetis hic text. quod appellatione hr̃dis continetur legatarius, quasi sit hr̃s, & habuistis in l. in tempus. in fi. ſ. de vsuca. & ſ. de exec. rei iu. l. si à te. in fi. & l. Pomponius. §. sed & legatario. ſ.
1 de acq. pos. Vide hic tex† ꝙ fundus emphyteuticus potest legari. quod tenet gl. in l. fi. C. de iure emphy. & l. si domus. §. fi. ſ. de leg. 1. Gl est, ꝙ non potest donare, nec vendere, in l. 1. C. de fun. pat. lib. xj. & illam semper tenui per l. fi. C. de iure emph. qa nõ põt alienare sine voluntate dñi: vel denunciatione facta: & quod ideo habeat emphyteuta domino denunciare: quia nõ hẽt actionẽ dñs, nisi realem, & ꝓbare de dñio est difficile quod nõ est in fundo vectigali fisci, qui habet actionem ꝯ vnũquęq; possessorem l. Imperatores. ſ. de publici. Et hoc procedit sine dubio in emphyteusi
b ecclesię, bquę nullo titulo põt alienari, vt C. ne rei dom. vel templorum. l. ij. Opp. de l. ex facto. §. j. ſ. ad Treb. & Dy. dicit, quod appellatio hæredis, assumitur largius quàm in vltimis voluntatib. De ista materia, qualiter hæres sumatur, dixi in l. Gallus. §. nunc de lege. de lib. & posthu.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶Pro solutione Bar. hic, & in quo videatur contrariari secundũ quosdam, vide concor. positam ad l. j. C. de fun. pa. lib. xj.

ADDITIONES.

a Pele. ¶In conuentionibus. Arg. huius l. cum simil. Bal. in c. j. de prohi. feu. alie. aur Fed. vr̃ expresse tenere quod si quis capiat in emphyteusim pro se, & suis successoribus quibuscunque, quod veniant legatarij. Cogita. & pro hoc vide no. p. Bart. in l. vt iurisiurandi. de ope. lib. adde ꝙ vr̃ ꝙ sit sine dubio. Bal. in c. imperialem. ver. sed quid si concessum. Et ita consuluit Imo. in cons. quodam. Quid de verbo, successorum, an comprehendat singularem successorem, vide Bal. in l. emptor. C. de loca. legatarius tñ impropriissime dicitur hæres ſm Bal. in l. abducta. C. de fur. An autem appellatione hr̃dis, veniat hæres in re certa, vide Bal. in l. liberti libertęque. ver. ſm dubium. & in versi. sed quid si q. dam. C. de oper. lib. latius p Imo. in l. ex facto. la grãda. ver. vlterius vltra pdicta. de hr̃. insti. & Ang. & Imo. in l. Gallus §. ẽt. de libe. & posth. & de donatario, quod non dicatur hæres. tenet Bal. in l. quędam. § nihil. de eden per istũ tex. Et ibi qd de emphyteusi. Sed in emphiteusi, an legatarius veniat appellatione hæredis, vide Spe. in tit. de emphy. §. nunc aliqua versi. cxii. & versi. cxiij.
b Alex. ¶In emphyteusi ecclesię. Contrarium tenet Bal. in auth. quas actiones. C. de sac. san. eccle. Et adde Bar. in l. si patroni. in princ. ad Treb. j

LEX CCXX.

1 *Liberorum appellatione omnes descendentes comprehenduntur ex propria significatione. num. 2. & 9.*
3 *Filiorum appellatione qui veniant. 4 5. 6. 7. & 8.*
9 *Nepotes in casibus in quibus veniunt appellatione filiorum, an sit ex propria significatione, vel ex interpretatione extensiua.*
10 *Communis vsus loquendi, non est intellectus proprius, sed figuratiuus & interpretatiuus.*
1 *Propria significatio verbi sumitur ex diffinitione, & quando diffinitio repugnat allusioni statur diffinitioni.*
12 *Statutum, quod extantibus filijs masculis, fœmina dotata non succedat, an nepos ex filio masculo excludat fœminam.*
13 *Statuto prædicto stante, si extat neptis ex filio, & filia ipsius aui, illa neptis ex filio masculo non excludit filiam aui.*
14 *Statuto prædicto stante, si filius masculus ex filia dotata superstit, nihilominus à filio masculo, & sic à patruo excluditur.*
15 *Nepos masculus si superest ex filia fœmina, vigore prædicti statuti excluditur à filia, & masculo, & sic patruo.*
16 *Stante prædicto statuto, si restat nepos ex filio, & nepos ex filia, an nepos ex filio excludat nepotem ex filia.*
Nepotes quando simul succedunt, dicuntur in locum eorum patris succedere.
17 *Appellatione nepotum eo casu veniunt pronepotes, quo nepotes veniunt appellatione filiorum.*
18 *Nepotes qñ veniãt filiorũ appellatiõe, si in dispositiõe dicit̃ de filijs ex senatis.*
19 *Appellatio liberorũ prolata in testamento illiterati, an comprehendat nepotes.*
Auus quando veniat appellatione patris.

Liberorum appellatione. Breuiter h. d. Appellatio liberorum omnes ꝯprehendit, nisi ꝑ proferẽtem aliter limitetur. Appellatio verò filiorũ ad vlteriores nõ extẽditur, nisi de dura separatione tractaretur. Item q vnicum nepotẽ reliquit, nõ videtur sine liberis decessisse. h. d. ¶Et sic diuiditur. Primò ponit, qui ꝯprehẽdantur appellatione liberorum. Secũdò dicit, ad quid fuit inuenta denominatio filiorum, & nepotum. Tertiò ostendit per authoritatem Papyrij, nepotes quãdoq; ꝯtineri appellatione filiorum. Quartò ostendit idẽ ex allusioue, vel deriuatiõe vocabuli. Prima durat vsq; ad ver. toties. secũda vsq; ad ver. sed & Papyrius. tertia vsq; ad ver. præter
1 hæc. quarta vsq; ad fi. ¶† No. ex primo dicto, ꝙ appellatione liberorũ, oẽs ꝯprehenduntur: qd probatur authoritate legis 12. tabu. & per rescriptum diui Marci. ¶Scdò no. ꝙ regulariter filij, vel ne-
2 potis appellatio nõ extẽditur ad vlteriores. † Tertiò no. ꝙ appellatio filij extenditur ad nepotes cũ de dura separatione tractatur. Quartò not. ꝙ filius dr̃ à philos, qd est amor. & sic cũ nepotes æqualiter, seu plus diligamus q̃ filios, meritò secũdum allusionem vocabuli, filij appellatione ꝯprehenduntur nepotes. Vlt. no. ꝙ filius põt dici seu deriuari à filo: qa per eum filũ & ordo generationis ꝯseruatur in posteris, vt probatur hac l. in fi. & hoc ẽt ponitur
3 ꝑ Hugutionẽ. ¶In prin. † dr̃, ꝙ appellatione liberorũ ꝯprehẽdunt̃ nepotes, & sic vr̃ ꝙ sit ex propria significatione. Cõtra immò vr̃ ꝙ sit ex interpretatione extẽsiua, vt ſ. de excu. tu. l. 2. §. nõ solũ. ibi, appellatio aũt hæc, & ad nepotes extẽditur. Sol. expone ibi, extẽditur, secũdum sui ꝓpriã significationẽ, & sic ꝑ se, nõ ꝑ interpretationẽ factã ab alio. ¶Scdò opp. de ver. toties. vsq; ad ver. sed & Papyrius. Sol. iõ filij appellatione ꝯtinẽtur & nepotes: qa de dura separatione tractatur, aliàs secus secũdũ gl. positã hic, & in l vxorẽ. §. ꝯcubinę. ſ. de leg. 3. ¶Tertiò op. ad istud, & vr̃ ꝙ semper filij appellatione ꝯtineãtur nepotes: qa verba debẽt intelligi secundũ ꝓpriã significationẽ. l. nõ aliter. de leg. 3. Sed ꝓpria significatio filij extẽditur ad nepotes, qa dr̃ à philos, seu à filo, vt dictum est, ar. huius l. in fi. ergo &c. Sol dicit gl. inst. qui da. tu. pos. §. fi. ꝙ ꝯtrariũ est verum secũdum veram significationẽ vocabuli: sed oẽs leges quę dicũt nõ ꝯtineri nepotes, intelliguntur secundũ cõem vsum loquendi. Itẽ no. in Auth. de nõ elig. secundo nu. §. cum igitur. in gl. in ver. filios. quæ incipit, hac appellatione. quæ gl. vr̃ falsa: nam vbicunq; nepos ꝯtinetur appellatione filij, vr̃ ex interpretatione, nõ ex propria significatione. l. iusta. ſ. eo. & ibi hoc tenet Dy. Quid
a dicemus? Pro huius declaratione materiæ, habemus videre. Primò, quãdo filiorum appellatione ꝯtineantur nepotes. Secundò, an eo casu quo nepotes ꝯprehenduntur, sit ex propria significa-
4 tione, vel ex interpretatione extensiua. ¶† Redeo ad primum, an appellatione filiorum ꝯtineãtur nepotes? Gl. dicunt istud, quod ſ. vidistis. d. Fran. Accur. in quadã sua disputatione dixit alr̃. Aut verbũ filij profertur ab ascẽdẽte, & tũc ꝯtinetur nepos. l. filij. & l. iusta. ſ. e. Aut ab alio, & tunc nõ ꝯtinetur. l. ꝙ si nepotes. ſ. de test. tut. & inst. q da. tu. pos. §. fi. Sed istud est ꝯ d. l. ꝙ si nepotes. ſ. de test. tu. qa ibi proferebatur ab ascẽdẽte. Iac. verò de Are. in hac l. distinguit sic, Aut lex vtit̃ vocabulo liberorũ, aut filiorũ. Primo casu adaptatur ad oẽs, vt hac l. in prin. nisi lex intellexerit de liberis primi gradus. l. mortis. §. iste ferè. ſ. de pę. ꝯiũcta l. diuo Marco. C. de quæst. ꝑ quam hoc prin. declaratur, & restringitur. Si verò lex vtitur vocabulo filiorum, tũc aut lex loquitur strictè, & tunc aut distinctè, seu discretiuè, aut indefinitè. Primo casu quãdo loqt̃ur distinctè, seu discretiuè, volẽs discernere eos, quos nominat, ab inferiorib. tũc sequẽtes non intelliguntur, vt hac l. ver. toties. & C. de incest. nup. l. si quis incesti. & ſ. de rit. nupt. l. lege Iulia. §. hoc capite. ſ. de adul. l. patri. Si verò loquitur indefinitè, tunc vlteriores continentur, vt hic in ver. sed & Papyrius. vsque ad fi. & ſ. eo. l. iusta. & l. filij. & ſ. de rit. nup. l. senatusconsulto. Si verò dubitatur, an lex loquatur discretè, vel indefinitè, & tunc aut lex statuit ad alios non extendi, & est certum ꝙ loquitur discretè. vt C. ad Treb. l. iubemus. Aut hoc non exprimit, & tunc aut indulget aliquid contra ius commune in filijs, & non extenditur ad vlteriores, vt in l. sed & milites. §. j. ſ. de excusa. tuto. & C. de quæstionib. l. milites. Idem si ratio legis quæ loquitur in filio, ad nepotes non porrigatur, vt C. de natu. libe. l. fin. & ſ. de leg. j. l. licèt. Sed ista distinctio deficit in multis, vt patebit ex his, quæ ĩ. dicam. Alij, vt d. And. de Pisis, fecit super hoc suam distinctionẽ longiorem sic dicens, Aut tractamus de lar.

ADDITIO.

a Alex. ¶Habemus videre. Hanc materiã tractat Bal. in l. maximũ vitiũ. C. de libe præt. & pl̃imo in l. Gallus. §. institutes. de lib. & posth. vbi post Bal. vide gl. in cle. j. de baptis. & gl. & Doc. in c. ad extirpãdas. de fi. pręs. & gl. viij. q. j. apostolica. Et quid in priuilegiis vide Cy. in l. diuo Marco. C. de quæst. & Bald. in c. j. § fin. autẽ, qui feu. da. pos. Et si statutum facit mentionẽ de filiis primi gradus, non comprehenditur nepos. l. iubemus. §. fi. & ibi Bald. C. ad Treb.

de larga significatione vocabuli, & tunc ɔtinētur nepotes appellatione filiorū, vt hac l. in fi. & l. filij. & l. iusta. ṡ. e. & qđ no. in fi. §. fi. Inst. q da. tu. pos. Aut tractamus de ꝓpria effectuali significatione vocabuli: & tunc aut nomen filij, ꝓfertur ab hoīe, aut à lege. Si ab hoīe, & tunc si nō ɔprehēderetur nepos, incurreret qđ iniquum, vt si fieret dura separatio, & ɔprehēdit nepotes, vt hic in versi. sed & Papyrius. & l. vxorē. §. ɔcubinæ. ṡ. de leg. 3. ar. l. possessionum. C. cōia vtriusq; iudi. Aut nō sequeretur qđ iniquum, & tunc nō ɔtinētur nepotes, vt hic, ver. toties. & d. l. ꝙ si nepotes. & ꝓbatur in d. l. Gallus. §. instituēs. & ꝑ totā illam legē, vbi institutio facta de filio nō extēditur ad nepotes. Aut ꝓfertur à lege, & tunc aut in casu fauorabili ꝓ aliquo principaliter, & ɔtinetur nepos. d. l. senatusconsulto. de rit. nup. & in auth. de nō eli. secundo nub. §. cū igitur. & in auth. vt exac. insiā. dotis. §. his igitur. ver. si verò nihil. Idē si in casu odioso in aliū principal'r. Nā ex alia parte vertit̄ fauor. l. filiū hēo. ṡ. ad Maced. sic ēt referebat do. Ray. de For. circa istā legē. ¶Mihi
5 aūt videtur ista verba esse impfecta, & in multis nō vera. † Et ideo
a pro eorum declaratione primò quæro, [a] qñ verbum, filiorū, profertur à testatore, an ɔprehendat nepotes? Circa qđ dic, Aut testator disposuit circa filios eos honorādo, & eis ꝓuidēdo, aut ipsos grauādo: Aut nō prouidit, nec disposuit de eis, & circa eos, sed de eis circa alios: aut nō disposuit circa eos, nec de eis circa alios: sed appellatio filiorum ponitur ī dispositione per modum cuiusdam ɔditionis, vel causę. Primo casu, aut ꝓuidet eis tutores dādo. & appellatio filiorum nō porrigitur ad nepotes d. l. ꝙ si nepotes. & d. §. fi. Ratio: qa licèt ex parte filij sit fauor, tñ ex parte tutoris dati est onus, & licèt nepotib. tutor nō intelligatur datus, est eis modicū ꝑiudicium: qñ superest ꝓuisio legis & iudicis, dātis tutorē legitimū, vel datiuū. Et hoc fortè voluit dicere gl. in l. iusta. ṡ. e. dū dicit speciale est in datione tutoris. Aut eis ꝓuidet eos instituēdo, vel aliter relinquēdo, & tūc ƒm ꝑdictos do. Andr. & Ray. ēt ñ porrigit̄ ad nepotes, & dicūt, ꝙ est casus in d. l. Gallus. ꝑ totā illam legē. & maximè in §. instituēs. vbi institutio facta de filio nō porrigitur ad
b nepotē. Sed mihi vr̄ [b] salua eorum reuerētia ꝙ illa lex nihil faciat Nā tota d. l. Gallus. si qs eā bñ inspiciat, loqtur qñ qs instituit filiū certum & noīatū, in quo casu appl'o filij ad aliū ñ porrigitur sine dubio, vt no. in l. si qs ita. in prin. ṡ. de test. tu. Sed mā nr̄a loqt̄ qñ qs instituit filios simpl'r, quo casu dico, ꝙ institutio seu alia ꝓuisio facta de filio extēditur ad nepotes. hoc ꝓbatur in l. Lucius Titius ꝗ fratrē. ṡ. de hære. insti. vbi testator fratri suo substituit sub ɔdōne si decesserit sine filijs, & hoc facit volens filijs fratris prouidere. Et cōstat ꝙ ibi appl'one filiorum ēt ɔtinentur oēs liberi, vbi apparet. Pro hoc ēt facit d. l. Gallus. §. instituēs. ƒm lec. quā ibi pono. ita dēt
6 intelligi d. l. iusta. & d. l. filij. ṡ. e Secūdo casu, † qñ testator eos grauauit: vt puta exhæredādo, tunc appellatione filiorū nō ɔtinētur nepotes. vt in d. l. filij. ṡ. e. quod ꝓbatur: qa ea ęquitate qua masculinum ɔtinet fœmininum, ea æquitate & appellatio filiorum porrigitur ad nepotes. l. iusta. ṡ. eo. sed in illis odiosis, masculinum nō ɔtinet fœmininum. l. j. §. quare. ṡ. de vent. in possess. mitt. ergo, &c. Tertio casu, qñ testator nō disponit circa eos, sđ de eis circa alios vt puta si legat ancillā cum filiis, vel filios ancillę, & tūc aut fieret dicta separatio dura, & appellatio filij porrigitur ad nepotes, vt hac l. ver. sed & Papyrius. & d. l. vxorem. §. ɔcubinę. ṡ de leg. 3. aliàs secus, vt ibi no. Quarto casu, qñ verbū filij. apponitur in dispōne, per modum cuiusdā ɔditionis, vel causæ, tunc aut illa ɔditio, vel causa, fauorem filiorum respicit, & tunc appellatione filiorum ɔtinentur nepotes. l. iure. de hære. instit. aut eorum fauorem non respicit, & tunc secus: quia ɔditio, vel causa, fauorem filiorum nō respiciens, debet impleri in forma specifica, & prout iacēt verba. l. qui hær. in prin. & l. Meuius. de cond. & demō. hoc probatur per
c ea quę dicā ī. qñ profertur à lege. Secūdò quæro, [c] qñ verbum filij, profertur à lege, vtrum porrigatur ad nepotes? Circa quod dico procedēdum esse quasi per eadē mēbra, quæ dicta sunt. Nam aut legis dispositio ɔtinet ꝓuisionē filiorū, circa tutelæ dationem & nō porrigiur ad nepotes, d. l. sed & milites. §. j. ṡ. de exc. tu. Rō est
d ea quā ṡ. dixi: Aut ɔtinet ꝓuisionē filiorū circa alia, & idē: qa porrigitur ad nepotes, siue dispositio sit facta in fauorē filij principal'r, siue in odium alterius: tñ redūdat in fauorē filij principal'r, vt in auth. vt exac. instan. dotis. §. j. & ṡ. ad Maced. l. filiū habeo. Aut ɔtinet odium filiorū principaliter, & nō porrigitur ad nepotes. l. patri. ṡ. de adul. & l. legē Iulia. §. hoc capite. ṡ. de rit. nup. Si verò ɔtinet odium filij ɔsequēter tunc extēditur ad nepotes. l. senatuscon
e sulto. ṡ. de rit. nup. Ratio: qa saltē ibi est fauor respectu pupillorū. [e] Nec obst. prędictis quod no. per Cy. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma.
f quia ibi appellatio filiorum extēditur ad nepotes. [f] ex vigore ɔstitutionis Imperatoris Federici ibi relatæ per eum, qui loquitur de liberis, vt ibi patet. Aut de filijs nihil disponit principaliter, sed appellatio filiorum ponitur in dispositione causaliter, vel conditionaliter, & tunc aut illa conditio principaliter respicit fauorem filij: vt puta, lex dicit si mater tutorem filijs non petierit, ius vendicandorū bonorū nō habet: certè porrigitur hoc ad nepotes, vt ṡ. ad Tert. l. ij. §. si mater. in prin. & ver. filijs āt. Aut nō ɔtinet fauorē filiorū principaliter, vt puta si pr̄ habuerit tot filios, habeat excusationē à tutela, tūc nō extēdit̄ ad nepotes nisi lex vteret̄ vocabulo liberorū. l. 2. §. 1. ṡ. de exc. tut. Rō: qa verba ɔditionū dēnt impleri in forma specifica, vt dictum est. Vbicunq; āt dixi filiorū appellationē porrigi ad nepotes, intelligo nisi ꝑ legē aliter restringat̄, & limitet̄, l. iubemus. C. ad Treb. cum similib. allegatis. ṡ. in distinctione Iac. de Are. Itē ꝑdicta vera, qñ lex disponit aliquid circa filios ea ɔtēplatione, qa filius Si vero disponeret respectu alterius qualitatis inhærentis filio, tunc nō porrigitur ad nepotes, ad quos nō porrigitur dicta qualitas, vt in casu l. vltimæ. C. de nāl. lib. vbi lex disponit circa filios, nō qa filius simpliciter, sed qa filius spurius, licet illa dispositio non fit ꝑꝑ odium filij: qa in nullo deliquit. l. spurij. in prin. ṡ. de decur. tñ nō porrigitur ad nepotes: qa ad eos trāsit
7 illa qualitas, ꝙ sint filij spurij testatoris. ¶† Quæro qđ ī rescriptis
g Principis, an appellatio filiorum porrigatur ad nepotes? [g] Rñ. aut rescriptum illud ɔtinet beneficium, vt si Imperator ɔcedit castrū alicui, & filiis suis, tunc intelligatur etiā de nepotibus: qa largissimè est interpretandum. l. beneficiū. ṡ. de ɔſt. prin. Si vero ɔtinet priuilegium aliqđ ɔ ius cōe, tūc qa priuilegia sunt stricte interpretāda, vt C. de inoff. test. l. si qñ. in prin. intelligā strictē. Ita pt̄ intelligi d. l. sed & milites. §. j. ṡ. de exc. tu. & ꝓ hoc etiā facit: qa si priuilegiū loqtur de liberis, seu posteris, restringitur ad descendētes ꝑ lineā
8 masculinā. l. j. §. j. ṡ. de iur. immun. ¶† Quæro, quid [h] si appellatio
h filiorum profertur à ɔtrahentibus? Rñ. interpretari debemus contra
9 eum, pro quo profertur ƒm materiam l. veteribus. ṡ. de pac. ¶† Secundo principaliter est videndum in casibus, in quib. dixi, ꝙ appellatione vel interpretatione filiorum ɔtinentur nepotes, an hoc
i sit ex propria significatione [i] vel ex interpretatione? Gl. tenet ꝙ sic
k ex propria significatione, vt dixi in vltimo ɔrio. ṡ. Et istam opin. tenuit Iac. in quadam sua disputatione. qđ probat ipse sic. Propria significatio sumitur ex allusione vocabuli. l. 2. § appellata. ṡ. si cer. pet. & l. tugurij. ṡ. eo. ti. & l. pupillus. §. territorium. ī eo. sed ƒm allusionē vocabuli, appellatio filij ɔprehēdit nepotes: vt hic: ergo &c. Præterea gl. in d. §. vlt. Inst. q test. da tu. pos. dicit ꝙ illæ leges, quæ dicunt, ꝙ filij appellatione non ɔtinentur nepotes, loquuntur ƒm cōem

ADDITIONES.

a Ale. ¶Primo quæro. Adde quod no. Pe. de Anc. in cle. j. de baptis. Bal in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. & Bal. & Imo. in l. Gallus. § instituēs ṡ. de lib. & posth. Bal. in rep. l. in suis. in vlt. col. ṡ de lib & posth. Ant. de But. in c. in quibusdā de pœ. & ad hanc materiam adde dictum Bar. in l. alimenta. de alim. & cib. le. de quo ibi habes post eum. Adde, an appellatione filiorum veniant nepotes, Oldr. cons. 269. Paul. de Cast. cons. 71. & seq. Rom. cons. 438. in fi. vbi pulchrè Bal. cons. 170. 1. lib. & cons. 2. 3. lib per Ang. cons. 88.

b Ale. ¶Mihi videtur. Imo. in d. § instituens. tenet contra Bar hic dicens ꝙ etiam isto casu non veniunt nepotes, sicut non veniunt in datione tutoris, vt proximè fuit dictum per Bar. & respondet similiter hic. & ista faciunt ad quæstionem de qua ibi per Bar. & Imo. in l. Lucius. de hæred. instit. supra.

c Alex. ¶Secundò quæro. Adde q̄ dixi ṡ. in 2. proxi. apost. & vide no. Bal. & Imo. in l. Titius testamento. in prin. ṡ. de lib. & posth. & ibi dicit Ang. ꝙ ƒm verum & proprium significatum, verbum, filij, refertur ad filios primi gradus tm̄ alleg. l. libertos. de excus. tut. secus in ver. liberos, vt hic, & ibi etiam an filij appellatione posthumi comprehendantur Et qui comprehendantur appellatione liberorū, vide in c. 1. de schisma. Et qñ appl'one filiorum veniant nepotes, vide Bal. in l. fi. de lib. præte. & in c. ad extirpandas. de fil. præsb. in nouel. Et adde ꝙ ꝓhibitio filiorum nō trahit ad nepotes, ƒm Bal. in l. volūtatis, C. de fideicō. & no. Bar. in l. filiusfa. § diui. de leg. 1. Item an appellatione filiorum veniant nepotes, vide Bal. in l. 2. C. de bon. mat. & in pulchra quæst. in l. fi. filius. quæ est l. pen. C. ad Maced. & Cy. in l. milites C. de quæst. in l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. & vide no. limitata per Bart. in l alimenta. in prin. ṡ. de al. m. leg.

d Pom. ¶Ad nepotes. Vide Ro. cons. 129. & Pan. in c. si vero. el j. de sen. excom. & Arc. in c. si accedens. in j. no. de accusa. & Bal. cons. 2 in 3. parte, ƒm impressionem Mediol. & Ale. 63. vol. 2. & Ang. 88. vbi dicit, ꝙ statutum disponens, ꝙ mulier non possit testari sine præsentia filij, comprehendit etiam nepotem.

e Alex. ¶Respectu pupillorum, Et ista faciunt ad id, ꝙ dixit Ang. in l. etiam. circa prin. sol. mat. vbi dicit, ꝙ beneficium illius legis, & l. maritum. non exceditur ad nepotes, cum illud priuilegium non transeat, nisi ad filios eiusdem matrimonij, non alterius, vt no. gl. & Doct. in d. l. etiam. Præterea, quia in priuilegiis contra ius commune, stricta est facienda interpretatio. l. sed & milites. in fi. prin. ex exc. tut. vbi est text. no. ergo &c.

f Alex. ¶Ad nepotes. Sed quid si statutū excludit filiā dotatam à successione, & an etiā dicatur excludere neptem, Ang. repetit cōiter in l. de q̄b. de legib. licet aliqua habeantur in l. fi. de const. prin. & ibi videtur tenere, ꝙ sic, & Cy. in l. j. C. quæ sit longa consue. & vide Bar. in d. l. ij. §. videndum. in fi. & quod ibi dixi ad tex. & no. Bal. in l. scimus in fi. C. de inof. test. & vide Bar. in ead. l.

g Alex. ¶Porrigatur ad nepotes. Vtrum rescriptum Principis loquens de filiis habeat locum in nepotibus. Dicta per Bart. hic sequitur ad literam Petr. de Anch. in clem. j. de bap.

h Alex. ¶Quæro, quid. Sequitur istud Pet. de Anch, in clem. j. de bap. & vide Bal. in repe. l. in suis. ṡ. de lib. & posth. Bal. in l. cum vir. de cond. & demon. & Salic. in l. 2. in 22. q. C. de iure emphy.

i Ale. Propria significatione. An ex propria significatione, filiorum appellatione contineantur nepotes, vide per Pet. de Anch. in clem. j. de bap. per Bald. in repe. l. in suis. in pen. col. de libe. & posth.

k Pom. ¶Tenet ꝙ sic, Vide Alex. cons. j. col. pen. vol. j. & lxj. in fi. eod. vol. & xvij. col. j. ad fin. vol. v.

a cōem vſum loquēdi:a ſed, cōis † vſus loquēdi nō eſt intellectꝰ pro-
10 prius, ſed figuratiuus, & ĩterp̃tatiuus. l. cũ delanionis. §. aſinã. ſ. de
fun. inſtr. & ĩſtr. leg. & l. Labeo. ſ. de ſup. lega. ḡ &c. Præterea, cōis
vſus loquēdi nō p̃t alterare ꝓpriũ rei ſignificatũ. l. 2. ſ. de vſufru. ea.
rerũ q̃ vſu cōſu. ḡ remanet, ꝙ nepotes ex ꝓpria ſignificatione ꝯp̄.
hẽdant. Ego hoc ꝓbo ꝑ legẽ iſtã: ver. ſed & Papyrius. vbi dr̃ nepo
tes ꝯtineri. no. ꝙ d̃t ꝯtineri, nō aũt dicit, extẽdi. ad idẽ l. iuſta ſ. eo
Cōtrariũ tenet Dy. ſ. ꝙ ex ĩterp̃tatione extẽſiua ſit hoc, vt ipſe no.
in d. l. iuſta. ſ. eo. nō tñ ſe extẽdit in ꝓbãdo hoc. Et iſtã opi. puto ve
riorẽ. qđ ꝓbo ex l. iuſta. ſ. e. vbi d̃t tex. iuſta interp̃tatione, &c. Præ-
terea ex eadẽ lege ꝓbat̃, nã ibi dr̃, ꝙ appellatio filij porrigit̃ ad ne-
potes, ea interp̃tatione, qua maſculinũ porrigit̃ ad fœmininũ, ſed
hoc eſt ex interp̃tatione extẽſiua, vt no. ſ. e. l. j. ergo, &c. Sed ad iſtđ
rñdebat Ia. But. ꝙ ibi loqt̃ ex interp̃tatione declaratina, hoc eſt, cō
grua verbi expoſitione, & hoc ꝓut refertur ad appl'onẽ filiorũ er
ga nepotes, ſđ ꝓut referẽ ad appellationẽ maſculini erga fœmini
nũ, tũc ponit̃ pro interp̃tatione extẽſiua: & ſic verbũ ſemel poſi-
tũ debet determinare vtrunq; difformiter. l. certi ꝯdictio. in prin.
ſ. ſi cer. pet. Sed hæc rñſio nō placet, ĩmo verbũ ſemel poſitũ dẽt
determinare vniformiter vtrunq;. l. iã hoc iure. ſ. đ vulg. & pup. &
C. de teſt. mil. l. ĩ teſtō. cũ ſim. & aliȩ rōnes factæ ꝑ eum nō vrgẽt,
11 vt ĩ. dicet̃. † Prȩterea ꝓbat̃, ꝙ ꝓpria ſignificatio verbi ſumitur ex
diffinitione, & qñ diffinitio repugnat alluſioni vocabuli, ſtamus
diffinitioni. l. j. ſ. de teſt. & ibi dixi, ſed filius diffinitur ĩlle, q ex viro
& vxore eiꝰ ẽ natus. l. filiũ. ſ. de his q ſunt ſui, vel ali. iu. ſed iſta dif-
finitio nō porrigit̃ ad nepotes. Cum. n. dictio, ex, denotet cãm ꝓxi
mã, & immediatã. l. eo tp̃e. in fi. ſ. de pec. & l. non dubiũ. C. de leg.
cum ſi. Sed ꝯſtat, ꝙ nepos nō ẽ natus ex auo, & vxore eius ĩmedia
te: ergo diffinitio ñ ꝯgruit nepoti, reſpectu aui, vt dicatur filius. Et
ꝑ hoc tolluntur oẽs rōnes factæ ꝑ do. Iac. Bu. & hãc rōnẽ ipſe nō
ſoluit, nec ẽt ipſe tetigit eã. Præterea, ꝓpria ſignificatio ſumit̃ ex
autoritate l. ꝓprie. & l. minus ꝓprie. ſ. e. & hac l. in prin. Sed infini-
tas autoritates hẽmus, ꝙ appellatio filij non continet nepotes, vt
hic in ver. toties. & l. quod ſi nepotes. ſ. de teſt. tu. cum ſim. immo
appellatio nepotis ponitur, vt ſp̃es diſtincta & ſeparata à filio: im
mo qđ plus eſt, vnus dr̃ eẽ ĩ primo gradu, alius in ſcđō. l. Iuriſꝯſul-
tus. §. j. ſ. de grad. & Inſt. de grad. §. primo grad. §. ſcđo grad. Pro l'ſ
ẽt vr̃ tex. in p̃al. l. filiũ hẽo. ſ. ad Mace. & illud puto veriſſimũ, non
obſtãte, ꝙ ibi dr̃ ꝯtineri: qa hoc intelligo ex interp̃tatione extẽſi-
ua, vt dictũ eſt. Nō obſt. l. ſenatuſꝯſulto. ſ. de ritu nup qa qđ ibi di-
cit, intelligo ꝑ interp̃tationẽ, vt no. in l. hr̃s quoq;. ſ. de acq. hære.
12 His p̃miſſis reducamus hãc mãm ad queſtiones de facto. Pone,
b ſtatuto cauetur, b qđ filia fœmina nō ſuccedat extãtib. filiis maſ-
culis, ſed ſit dote ꝯtẽta: ꝯtingit, ꝙ aliqs deceſſit relicto nepote ex
filio maſculo, an ille nepos ſuccedat in totum, & filia excludat̃?
Dñs Iac. But. determinauit ꝙ ſic: qa appellatione filij ꝯtinẽtur ne
potes ex ꝓpria ſignificatione, vt dictum eſt ſm eum. Sed iſta rō ñ
placet, vt ſupra dixi. Adducebat ipſe aliã rōnẽ. poſito ꝙ apellatio
filij nō porrigat̃ ad nepotes ex ꝓpria ſignificatione, tñ an bñficiũ
datũ filio porrigat̃ ad nepotes, ꝑ ſtatutũ nihil diſponit̃, remanet
ergo in hoc ius commune, & certũ eſt, ꝙ beneficium datum fi-
liis, priuilegium & honor tranſit regulariter ad nepotes, vt C. de
c qō. l. milites. & l. diuo Marco. eodem ti. de pœnis. l. decurionum,
& de ſenato. l. emancipatum. §. ſi & C. de priui. do. l. vnic. Hoc er-
go priuilegium ſeu beneficium à ſtatuto conceſſum filiis ex diſ-
poſitione iuris communis tranſibit ad nepotes. Præterea nepos
filio ſublato de medio, locũ filij incipit tenere, vt Inſti. de exhær.
lib. §. poſthumorũ. & de hære. q̃ ab inteſt. defe. §. cũ filius. & l. Gal-
lus. §. vidẽdũ. ſ. de lib. & poſth. Sed ſi filiꝰ ſtatuti bñficio hoc priui-
legiũ habeat, vt preferat̃ filiæ, ergo & nepos loco eius ſuccedens.
Ad hoc facit, quod dicitur, quod ſubrogatum ſapit naturam eius
cuius in locum ſubrogatur. l. j. § hæc actio. ſ. ſi quis teſtam. lib. eſ-
d ſe iuſ. fue. & hæc opi. placet, d per rationes prædictas, ſicut. n. ne-
pos ſuccedit in locũ patris ſui, & incipit tenere ex perſona patris
primum gradum, licet in veritate in ſecundo gradu ſit: ergo ea
dem ratione aſſumit priuilegium patris ſui, licet ex perſona ſua
non ꝯpetat. Et ex hoc apparet reſponſum ad argumẽta quæ fiunt
in contrarium. Si dicatur, ſtatuta non recipiunt interpretationem
extenſiuam, concedo: quia ſtatutum non extenditur ad caſum in
eo non comprehenſum, & ideo ex virtute ſtatuti non compre-
hẽditur nepos ex perſona filij, ſed ſtatutum recipit interpretatio-
nem extenſiuam paſſiue, quia ius commune ſe extendit, ad illud,
l. j. §. j. ſ. de muner b. & honor & ibi dixi. Vnde lex ſe extendit ad
ſtatutum, vt nepotem faciat aſſumere priuilegium conceſſum fi-
lio. Hoc etiam tenet Iacobus de Aret. in quadam ſua diſputatio-
e ne dicens quòd ratio ſtatuti eſt, vt agnatorum e ſalua ſit dignitas,
quæ agnatio conſeruatur in filios maſculos, vt Inſtitutionib. de
legitima agna. ſuc. ergo eadem ratione in nepote. Sed prima ra-
f tio magis placet: quia hæc ratio, vt agnatorum ſalua ſit dignitas, f
13 non eſt expreſſa in ſtatuto. ¶ † Quæro, pone retento eodem the-
mate, filius deceſſit ſuperſtite ex eo filia fœmina, nepte defuncti
aui & fœmina filia, an iſta neptis excludat filiã iſtã. Iſtam quæſtio-
nẽ tãgit Cy. C. de adul. l. j. & vr̃ tenere, ꝙ neptis nō excludat filiã; qa
in nepte ceſſat rō, vt agnatorũ ſalua ſit dignitas. determinatio mi
g hi placet, g nō tñ ꝑ rōnẽ p̃dictã, qm̃ de rōne dicti ſtatuti nō appa-
ret. Veritas aũt iſtius determinationis apparet ex eo qđ dictũ ẽſt ſ.
Nã tunc appellatio filij nō porrigitur ad nepotes, de iure cōi, qñ
ꝓfertur ſimpliciter ſub ea appellatione, qa filius, ſecus ſi reſpectu
alterius qualitatis, vt dictum eſt ſ ꝑ. l. vltimã. C. de nat. lib. Sed hic
filius nō excludit filiã, iō qa filius ſimpl'r, ſed qa filius maſculꝰ. Sed
iſta qualitas maſculus, nō trãſit in neptẽ: ergo apparet, ꝙ in ea nō
14 trãſit legis diſpoſitio, & nō p̃t aſſumere locũ p̃ris. ¶ † Quæro, qd
ſi filia dotata deceſſerit relicto filio maſculo, an talis nepos exclu
datur ã filio. Et vr̃, ꝙ nō, qa ſtatutũ loquit̃ de filia fȩmina excludẽ
da, ſed ad iſtũ nepotẽ nō trãſit iſta qualitas, ꝙ ſit fœmina: ergo, &c.
h Itẽ nō reperit̃ lege cautũ, h ꝙ appellatione filiæ ꝯtineat̃ nepos ex
ea. Contrariũ eſt veritas. Aut enim iſte nepos ex filia vult ſuccede
re ex perſona ſua, & tũc ipſe excludet̃ à patruo, cũ ipſe teneat ſe-
cũdũ gradũ, & filius teneat primũ. Aut vult ſuccedere in locũ ma
tris ſuȩ, & tũc ſicut mr̃ excludebat̃, ita ipẽ. l. illã. C. de collat. l. Pōpo
nius. §. cũ qs. ſ. de acq. poſ. Præterea mr̃ eius nō excludit̃ ꝑꝑ deli-
ctũ, ſed ꝑꝑ fauorẽ filij, vt ĩ. dicã. ¶ Quæro pone, ꝙ aliqs deceſſit re
licto filio maſculo, & nepote ex filia fœmina, an dictus nepos ex
filia excludatur per filium? Dico, quod ſic quia filia primi gradus
qua mediante nepos admittitur, fuit talis conditionis, quod i-
pſa excludebatur: ergo, & nepos ex ea, nō obſtante, quod ipſe ſit
maſculus. l. diuo Marco. C. de quæſtio. facit qđ dicam ĩ. proxi. q̃ſt.
¶ † Quȩro

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vſum loquẽdi. No. bene q̃ dicat̃ ꝓpria ſignificatio. & vide Bal. in l. fin.
ver. ecōtra vero ꝓpria. C. de hær. inſti. per Bal. in l. cũ ſine. C. de bo. quæ libe.
b Ale. ¶ Statuto cauet̃. Et de iſto ſtatuto, ꝙ fœminæ nō ſuccedãt ſtantib. maſcu-
lis, vide bonũ dictũ Sal. & ibi Bal. in l. ſancimus. C. de nup. Bal. & Sal. & Doct. in
auth. nouiſsima. C. de inof. teſt. & Bal. in l. maximũ vitiũ. C. de lib. præt. q vr̃ te-
nere cōtra Bar. & vide Bal. ĩ l. venia. ver. & ꝑ hoc arguit̃. & ſeq. C. de in ius voc.
& Cy. in l. j. C. q̃ ſit lon. conſue. & quod no. Bar. cum his, q̃ ibi dixi in auth. poſt
fratres. C. de ſuis & leg. Itẽ faciũt no. ꝑ Bar. & Imol. in l. plane. §. ſi duob. & in l.
hmōi. §. ſi Titio. de le. j. & Cy. in l. publico. ver. 4. & vlt. C. de adul. & Io. And. in
Spe. de ſucceſ. ab ĩteſt. & Bar. & q̃ ibi dixi, in l. ii. §. vidẽdũ. ſ. ad Tert. & q̃ dixit
dñs meus ĩ diſputatione Sigiſmũdi, in 3. dub. Et an appellatione p̃ris cōtinea-
tur auus, & m̃ris auia, vide Bal. ĩ l. Neſennius. ſ. de ne. ge. vbi tenet ꝙ ſic & Bal.
in l. ſcimus. in fi. pri. C. de inof. teſt. & Io. And. ĩ Spe. de ſucceſ. ab inteſ. in rub. &
Bal. ĩ l. qđ vero. ſ. de legi. & cũ Bar. hic ad l'ram trãſit Pe. de Anch. in d. cle. j. &
in q. Bar. hic adde, ꝙ ſi eſſent aliq filij maſculi, & nepotes ex aliis filiis p̃mor-
tuis, an iſti nepotes cũ filiis cōcurrãt. vide Bal. in l. in qb. de ſec. nu. & hic adde
Bal. & Imo. in l. ſi vero. §. de viro. ſ. ſol. mat. in pe. & vl. col. & in l. Gallus. §. inſti
tuens. de lib. & poſth. & qđ no. Bal. in l. qſqs. C. ad leg. Iul. maieſ. & Ang. in l. de
quib. ſ. de legi. Et dixit do. Ant. in ꝓœ. Decr. ꝙ cōis vſus loquendi operatur, ꝙ
appellatione filiorũ non veniũt nepotes, alle. Ia. But. in j. conſt. Codi. facit, qđ
dicit Io. And. in c. fundamenta, de elec. in nouel. Dicit etiã Bar. in l. 3. C. de ſuis
& leg. ꝙ conſuetudo, ꝙ primogenitus ſuccedat in regno, non comprehendit
nepotem. & facit quod no. Bar. ſ. ea. l. Adde Pau. de Caſt. conſ. 340. incip. hære-
ditas. & ibi an ſtatutum excludens ſibi matrem, an excludat etiam auiam.
c Alex. ¶ L. diuo Marco. Et in l. in quib. & ibi Bald. C. de ſec. nup. Ang. & Imo. con
tra in l. j. in prin. ſ. ſol. mat. per Bal. in l. fin. C. de libe. præte. per Bart. ſ. in ver.
quæro, quid in reſcrip.
d Pom. ¶ Et hæc opinio placet. Vide pro iſta ratione pulchre. Are. conſ. 163.
e Pom. ¶ Eſt, vt agnatorũ. De iſta q. vide Ale. in l. ſi conſtante. ſ. ſol. mat. vide Alex.
conſ. 115. in ver. nec poteſt dici. vol. 2. & 52. & 34. in 4. vol. & 85 col. vlt. eo. vol. 4.
& Pau. de Caſt. in l. nō dubium. C. de legib. & Fulg conſ. 78. & Alex. cōſ. 20. vol.
j. & conſ. 80. eo. vol. j. & Paul. de Ca. conſ. 338. & Rom. 331. & 16. in ſimili. & Fed.
in c. translato de conſt. col. fi. & in c. cum omnes. eo. tit. & Ana. 69. & ibi adde.
& Alex. 35. in fi. vol. j. & 80 eo. vol. j. & Aret. 27. & Capram 19. & Aret. 142. & Ale.
24. vol. 2. & in ſimili 102. vol. 3. in ver. poſtremo. & in fi. vbi poſtea videtur tene-
re, quòd immo ratio huius ſtatuti eſt fauor agnatorum, & Rom. 411. vbi tenet
generaliter, quòd ratio huiuſmodi ſtatutorum includẽtium maſculos, & ex-
cludentium fœminas, eſt fauor agnatorum. Et Soc. conſ. j. col. j. & fi. vbi ipſe
videtur tenere, quòd immo hæc ratio non ſit finalis talis ſtatuti.
f Ale. ¶ Salua ſit dignitas. Adde Cy. in l. j. C. de adul. & Bal. in l. cunctos populos
C. de ſum. trin. & ibi tenet Bal, quòd hoc ſtatutum valet ob hanc rationem,
& not. Bald. in l. fin. C. de in ius voc. & vide de ratione huius ſtatuti Bal. in l. Ti
tia cum teſtamento §. Lucius. 2. de leg. 2 & Bar. in l. 2. §. videndum. ſ. ad Tert &
Imo. in l. ſi vero. §. de viro. ſol. mat. & Bal. in l. defunctus. C. de ſuis, & legi. Ad-
de, ꝙ Paul. de Caſt. approbat opi. Iac. de Aret. eius conſ. 334. incip. præſens ca-
ſus, ſequitur Rom. conſ. 411. vbi conſuluit, ꝙ ſtatutum excludens fœminam
propter fratrem, habet locum in fratre non vtrinque coniuncto. Vide etiam
Bald. conſ. 321. lib. 4. vbi, an ſtatutum excludens fœminas extantibus fratribus
patruelibus excludat illas, extantibus ſororibus patruelibus.
g Alex. ¶ Mihi placet. Cum Bar. hic ſimiliter tranſit Paul. de Caſt in conſ. 85. inci.
in Chriſti nomine amen. & 111. proponitur, in caſtro, &c. in fi. ſed contra Bar.
tenebat Bal. in l. fi. C. de in ius voc. licet Pet. de Anch. in clem. j. de bap. ſequatur
Bar. per Sal. in l. 2. C. de in ius voc. & ibi dixi poſt Fulg.
h Alex. ¶ L. Cautum. Idem per iſta in hac q. tenet Ang. in Auth. de tri. & ſemiſ. §.
neque illo etiam. per illum text. & ita dicit ſe pluribus conſuluiſſe, & vide
Pau de Caſt. in l. qui ſuperſtitis. in ſing. de acquir. hær. & vide no. per Bald. in
auth. ceſſante. de legi. hære. & in l. maximũ vitium. C. de lib. præte. Adde quod
idem conſuluit Pau. de Caſt. conſ. 241. incip præſuppoſito. Ang. conſ. 210. Bald.
in conſ. 286. lib. j. & conſ. 33. conſ. 158. lib. 4.

15 ¶ † Quæro, pone ꝙ aliqs decessit relicto nepote ex filio & nepote seu nepte ex filia, an dicti nepotes ex filia excludantur? ista q̃stio venit ad illã opi. an cũ nepotes ĩsimul succedũt, dicãtur succedere ĩ locũ p̃ris eorũ, de quo fuerunt opiniones inter nr̃os glossatores, in auth. cessante. C. de leg. hr̃. in quo teneo, ꝙ ẽt dicti nepotes dicãtur in locũ p̃ris succedere, vt ĩ auth. de here. ab intes. veni. §. si ãt. cũ seq. ver. illud palã est, qa &c. & plenè dixi in l. ij. §. j. de su. & leg.
16 hære. ¶ † Præterea, ad declarationẽ p̃dictarũ q̃stionũ, q̃ tãgunt de nepote ex filia dotata, vt essent ꝯ̃ria, q̃ hic possunt obiici, est sciendũ, ꝙ qñ filia excludit̃ morte, vel repudiatione, tũc succedit nepos ex ea ex sua ꝑsona, vt dicta iura vulgaria dñt. Rõ: qa affectio, q̃ erat in filia, trãsit in nepotẽ. Itẽ cessat id qđ obstabat nepoti. Qñq; excludit̃ filia ꝑꝑ eius delictũ, & ingratitudinẽ. Et idẽ: qa non nocet nepoti, qñ illa ingratitudo in nepote cessat. l. si qs filiũ. C. de inoffi. test. & l. 3. §. emancipatus. de bo. poss. contra. facit C. ad Tertul. l. 2. §. fi. & qđ ibi dixi. Qñq; filia excludit̃ ꝑꝑ fauorẽ decedentis, vel alterius: & tunc sicut excludebat̃ filia, ita nepos seu neptis ex ea. Rõ qa ille fauor durat mortua filia, sicut ea viua. De fauore decedẽtis pono exẽplũ. Dicit statutũ ciuitatis Eugubij, ꝙ filia dotata ñ possit venire ꝯ̃ testamẽtum p̃ris certè idẽ erit de nepote ex ea. Casus est s̃. de testa. mili. l. q iure militari. cũ l. seq. vbi fauore militũ est inductũ ꝙ possint p̃terire, vel exheredare filios sine cã. Pone ergo, ꝙ miles fuit huius ꝓpositi, ꝙ nasciturus sibi nõ succederet. No. ꝙ dixi sibi, & sic de nascituris ex filia nõ cogitauit: tñ nati ex filia excludũtur,
a vt ibi: ita in ꝓposito. De fauore alterius pone exẽplum a ĩ themate p̃alle. q. vbi filia excludit̃ ꝑꝑ fauorẽ filij masculi, certè defuncta filia durat adhuc fauor filij, & sic excludit ẽt nepotẽ ex ea. Nam statutũ qđ dicit, ꝙ filia fœmina non succedat extantib. filijs masculis &c. in ꝑsona masculorũ ꝯtinet dispositionẽ, q. d. masculi succedãt, & filia fœmina nõ. l. fideicõmissa. §. cũ esset. de leg. iii. & ad leg. Fal. l. in rõne. §. tametsi. licèt ergo nepos ex filia ñ excludatur vigore illorũ verborũ quib. dr̃, filia fœmina nõ succedat: tñ excluditur ex vigore illorum verborũ quib. dr̃, ꝙ masculi succedant. vr̃. n. alios excludere. l. cũ p̃tor. s̃. de iudi. & de hoc vr̃ casus in feud. ti. qui feu. dare poss. c. j. §. hoc ãt. vbi sicut filia fœmina excluditur, ita nepotes
17 ex ea. & ibi est rõ fauor dñi. ¶ Quæro, † an appellatione nepotum ꝯtineantur ꝓnepotes, & vlteriores. Et vr̃ ꝙ non, vt hac l. in ver. to
b ties. & s̃. de lib. & posth. l. Gallus. §. instituens. In ꝯ̃rium vr̃: b quia sicut appellatione nurus ꝯtinetur ꝓnurus: ita appellatione nepotis ꝯtinetur pronepos. vt s̃. eo. l. nurus. & l. generi. & l. soceri. Et iõ puto, ꝙ eo casu, quo appellatione filij ꝯtinetur nepos, eo casu appellatione nepotis ꝯtinetur pronepos. Ad ꝯ̃ria responde, vt dixi in d. §.
c instituens. ¶ Quæro, qđ c si in aliqua † dispositione fiat mentio de
18 filijs ex se natis, vt si dico, instituo filios nascituros ex tali, vel similia verba, vtrũ isto casu appellatione filiorum ꝯprehendantur nepotes? Et vr̃ ꝙ non, d. l. Gallus. §. idẽ credendũ. In ꝯ̃rium vr̃ d. l. Lucius Titius, qui fratrem. s̃ de hære. inst. Respond. tu debes scire, ꝙ nepos non p̃t nasci ex aliquo, nisi prius sibi nascatur filius, vt hac l. in fi. modo siqdem p natiuitatẽ filii, dispositio collata in ꝑsonam filiorum natorum, vel nasciturorum ex aliquo, vel ꝯditio disposi-
d tionis est impleta, tunc persona nepotis nõ ꝯprehẽditur. Exẽplũ d in d. l. Gallus. § idem credendũ. vbi qs instituit nepotẽ, qui sibi ex suo filio nascet̃, & tunc nato nepote institutio habet suum effectũ in eius ꝑsona, meritò ad pronepotẽ nasciturũ ex eo nõ extẽditur, arg. in l. boues. §. hoc sermone. s̃. eo. Si verò in ꝑsona filii primò na ti non ꝯmittit̃, tunc ad ꝑsonã inferiorum extendit̃. Exẽplum in d. l. Lucius. s̃. de hær. insti. vbi testator grauauit aliquẽ, si filium filiãue, ex se natũ natamue non habuerit. Nã illa verba intelligunt̃, si eos nõ habuerit tpe mortis suæ. l. ex facto. §. si qs. ad Tre. & d. l. Lucius Titius qui frẽm & iõ licèt filius nascat̃, adhuc verũ nõ est ipsũ tpe mortis suæ filiũ habuisse, & iõ si filius decedat, & remanet nepos,
19 ad ꝑsonã talis nepotis dicta ꝯditio extẽdit̃. d. l. Lucius. ¶ † Quæro dr̃ hic in p̃ri. ꝙ appellatione liberorũ ꝯtinent̃ oẽs, nunquid hoc sit intelligẽdum de oĩb. inferiorib. ẽt in infinitũ. Rñdeo, ꝙ nõ, sed ꝓpriè verbũ liberorũ, porrigitur vsq; ad trinepotẽ: vltra eos poste-
20 riores vocãtur. l. Iurisconsultus. §. parentes. s̃. de gradi. ¶ † Quæro, qđ si in testamẽto alicuius illiterati reperitur hoc verbũ, liberorũ, an habeat p̃dictã significationẽ? Rog. vr̃ dicere, ꝙ non: qa talis modus dicendi nõ cadit in idiotam, vt no in l. ꝙ si nepotes. s̃. de testa. tut. vult dicere, vt puto, ꝙ illud verbũ, liberorũ, nõ habet vulgare. s̃m idioma nr̃m, & iõ ab eo ñ potuit proferri. Sed posito, ꝙ à testatore illiterato tale verbũ sit prolatum, tñ credendum est notario, q tale testm̃ scripsit, scripsisse verba importãtia illud quod testator exprimebat, & volebat, arg. eius quod no. C. de vsur. l. j. & s̃. de ver.
21 ob. l. sciendum. & quod dixi ibi. ¶ † Quæro, an e appellatione pa-
e tris, ꝯtineatur auus? Rñdeo, in dispositione hominis nõ habemus iura de hoc tractantia. ratio qa pater non dr̃ nisi respectu filij: & iõ cum ab hoĩe verbum, patris, proferat̃ ad certam ꝑsonã, s. ad patrẽ alicuius filij se refert, & iõ ad aliã ꝑsonã nõ extenditur. l. si qs ita, in prin. s̃. de test. tut. Sed hoc verbũ filij, p̃t ꝓferri simpl'r, nõ respũ alicuius iã nati, vt ex lege s̃. allegata apparet. Sed in dispõne legali pluries reperit̃ verbũ, pr̃, simpl'r prolatũ, licet non hẽamus tot leges, quot de verbo, filij. Et iõ distinguit̃, aut profert̃ in casu fauorabili, & extẽditur ad auũ. l. iusta, s̃. eo. & qđ no. in l. nunnunq̃. s̃. de col. bon. in gl. parua. si vero in casu odij, tunc ad auum non extenditur, vt l. lege Iulia. §. hoc capite. s̃. de rit. nup. & l. patri. s̃. de adult. Alias leges loquentes specialiter de patre, & auo, non habemus: rñ si aliqua dispositiõe legis, vel hoĩs casus acciderett, puto ex his mẽbris, q̃ posita sunt supra circa appellationem filij, posse & alias quæstiones de patre, & auo decidi. habet. n. candeam rationem. d. l. iusta. s̃. eod. tit.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Pone exemplum. Et ista faciunt ad quæstionem; si testator grauat filium de restituendo, si decesserit sine filijs masculis, an nepotes ex filia faciant deficere fideicom. vide Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de testi. in rub. & facit tex. hic alle. in c. j. §. hoc aũt. qui feud. da. pos. vide bonum tex. in l. cognoscere. §. liberorum. s̃. eo. & Bal. in l. j. C. de condi. inscr.

b Alex. ¶ Cõtrarium vr̃. Et ad materiã adde ꝙ si quis acceperit in emphyteusim pro se, & suis filiis masculis, nõ comprehendunt̃ nepotes masculi ex fœmina. idẽ ĩ substõne facta si decesserit sine filijs masculis. Ita vr̃ tenere Bal. in l. sed si hac. §. liberos. s̃. de in ius. voc. & vide Bal. in auth. si quas ruinas. in fi. C. de sacrosan. eccl. & Spe. in tit. de emp. §. nunc aliqua. ver. 146. & quod hr̃ in c. 1. §. hoc autem. q. feu. da. pos. & in c. j §. fi. de succes. feu. & Spec. in d. §. nunc aliqua. ver. x. & Io. And. in d. rub. in addi. post Rich. Malũb. Et ꝓ hoc quia si non venit filia, tantominus nepos, q est in vlteriori gradu, & minus dilectus. vide Bal. in l. maximũ vitium. C. de lib. p̃te. & ita cõsuluit d. Ant. Pe. de An. Io. de mõte garemo. Bar. de Sal. Flo. de scõ Pet. & Mat. Et vide qđ notat Bar. in l. 2. §. videndũ. ad Tertul. & ad prædicta adde Bal. in l. cũ vir. de cõdi. & demõ. & no. p Arch. 16. q. 4. si quis suadente. & Imo. in l. quod dicit̃. de verb. obli. Si autem accipio pro me, & meis descendentibus ex virili sexu. non venit nepos ex filia Ita Bal. & Imo. in l. Gallus. § nunc de lege. de libe. & posthu.

c Ale. ¶ Quæro q. d. Quid si dicat̃ de filijs ex se natis, an cõprehendant̃ nepotes, & vide q̃ dixi post Bar. in l. Gallus. §. instituens. s̃ de libe. & posth. q. d in monastetio. Isto casu vide Bar. in cõsi. Parmẽsis q. dam. & Dy. in l. si quis ita. §. fi. de lei 2. qbus cõtradicit Iac. de Bel. in Auth. de san. epis. §. sed & hoc p̃senti. & Bal. in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. q. ĩ hoc tenet cõtra Dy. & Bar. sed Pau. de Ca. ibi tenet cõtra Bal. & adde no. p Canonistas in c. in p̃ntia. de ꝓba. & de his q̃ ponit Bar. hic vide Bal. in l. j. C. de cõdi. infer. & Bar. oĩno in l. hr̃dib. §. fi. ad Treb. Adde qđ dixit Bal. in c. j. de succes. feu. in §. filia vero. in fi. ꝙ si pr̃ recipit feudũ ꝓ se, & filiis masculis, & fœminis ex suo corpe natis cõtinet̃ filius filiæ. alle. l. j. C. de cõ di. infer. & cõsuluit ẽt Bal. in cõs. punctus talis est, q. dam testator hñs fratrẽ suũ. ꝙ relictũ factũ tibi, & filiis ex tuo corpe natis, verificat̃ in nepote ex filia. Et ita dicit Bar. hic p d. l. Lucius. & l. 1 §. libertinus, de excu. tuto. Et si relinquo, vel do tibi castrum, ita ꝙ hẽas pro te, & descendentib9 ex te natis, aliàs reuertat̃ ad me, decessisti cũ vnico filio, q postea decessit sine descendẽtib. ex se, an castrũ ad me reuertat̃? Cy. & Bal. in auth. sed & si quis. C. de sec. nup. tenet, ꝙ sic. & ad Bart. adde Pau. de Cast. in l. Gallus. §. Instituens. de lib. & posth. Et dixit ẽt Bald. in prælu. feu. quod si fit mentio de descendentib. ex tuo corpore. veniunt omnes in infinitum. Adde, quod appellatione filiorũ ex suo corpore, veniunt nepotes ex filia Bal. consi. 19. lib. v.

d Ale. ¶ Exẽplũ. Pro intellectu huius solutionis vide Ang. & Pau. de Cast. in d. §. idem credendum. & Imo. in d. l. Gallus. §. institués. & ibi vide Bar. & bal.

e Alex. ¶ Quæro an. Adde bar. in auth. ex testo. C. de secũ. nup. vtrũ aũt appellatione matris cõtineatur auia, vide bal. in l. 2. C. de bo. mat. Et an appellatione auiæ, proauia, & nepotis, ꝓnepos, vide q̃ dixi ĩ auth. matri & auiæ. C. qñ mu. tu. of. fun. po. Et q. veniãt appellatione fratris, & sororis, vide l. Lucius. §. q̃ sitũ de leg. 3. Io. And. in Spe. in rub. de suc. ab intest. vbi dicit, ꝙ nepos cõtinet̃ nomine fratris, & auus nomine p̃ris. Quis autem veniat appelatione patrui, an veniat patru9 magn9. vide in l. j. C. de suc. edi. Et ꝙ appellatiõe p̃ris in statuto veniat auus, tenet bal. in no. q. in l. scimus. in fi. prin. C. de inof. tes. An aũt appellatiõe nouercæ, veniat nouerca magna, i. scđa vxor aui, vide Bal. in l. hac edictali. ĩ ver. ibi cẽsem9 p hũc tex. no. & c. C. de nup. Et ad Bar. hic an appellatiõe p̃ris veniat auus, adde Bal. in l. Nesẽnius. s̃ de neg. ge & in l. scim9. in pri. C. de inof test. & ĩ l. ꝙ vero. de leg. & Io. And. plenè in Spe de suc. ab intest & bal. ĩ l. q. cũq;. de bo mat. Adde ꝙ appellatione fr̃is cõtinet̃ soror. Bal. cons. 322. lib. 4.

LEX CCXXIX.

1 *Exceptio præscriptionis impedit litis contestationem.*

1 Transacta. Per istum tex. dixi, ꝙ † exceptio præscriptionis impedit litis ꝯtest. dixi in l. cum q̃rebatur. s̃. de re iu. & in l. fi. s̃. pro suo. ver. quæro, vtrum exceptio.

LEX CCXXXVIII.

1 *Negationes duæ faciunt affirmationem, sed tres negant.*

1
a Duobus. † Duæ negationes faciũt vnã affirmationem, a vt hic. si sunt tres negationes, duę affirmãt, & alia eas destruit, & sic remanet negatiua. l. j. §. j. s̃. de hær. inst. & l. j. s̃. de cad punito. & l. nonnunquam. s̃. de col. bo. & vide Cy. in l. j. C. de ser. fu.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Affirmationem. Quod limitat Cy. in l. qui se patris. C. vnde lib. adde Bar. in l. j. s̃. de cad. pu. & Io. And. plene in Spe. de suc. ab intest. & adde Bar. in l. j. §. & generaliter. de leg. præst.

LEX CCXXXIX.

1 *Ciuitas si iuit ad exercitum, & aliquis ibi delinquat, an potestas ciuitatis possit illam punire.*

a 1 Pupillus. §. Territorium. a Ciuitas † ista iuit ad exercitũ, mõ aliquis ĩ illo exercitu deliquit, an Ptãs huius ciuitatis posset illum, qui deliquit in exercitu, punire? Doc. determinãt p legẽ istã, ꝙ sic: b qa territorium dr̃ à terrẽdo, & sic qa illum locũ terret, ideo &c.

b

ADDITIONES.

a Territoriũ. No. qd sit territoriũ, & qa fecit ad multa, & maxime ad ea, quæ habentur in l. fi. ṡ. de iur. om. iu. adde qđ Io. And. in c. animarum. §. statutum. de cõsti. in vj. dicit ꝙ vbi aliquis populus, vel dominus hẽt potestatẽ terrẽdi, vt Florentini q habent ptãtem terrendi Pistorienses & Aretinos, tũc ille locus, q põt terreri, appellat̃ de fortia, & de districtu. Adde Bar. in l. cunctos populos in viij. q. C. de sũma trin. & hic. Itẽ dicit Io. And. in c. cum cõtingat. de fo. cõp. in gl. c. quis. ꝙ licet qs nõ habeat territorium, si tñ habeat ptãtem incertas personas propter illas personas dr̃ habere territorium. Et vide qđ dixi in d. l. fi. & adde qđ dixit Bar. in l. j. in vlt. col. ṡ. de iur. om. iudi. & vide qđ ad hãc legẽ no. Bar. ṡ. de acquire do. l. inter. §. fi. Quid autem sit districtus, vide Bal. in c. j. in prin. & in tatem si quis. qui. mo. feu. amit. vbi aliquid per eũ. & quod not. in Cle. ne Romani. §. sane. de elec. & Insti. de act. §. rursus. & in cle. Pastoralis. de re iud. Nam dr̃ à distringẽdo. Et in mari dr̃ districtus haberi, & possideri, vt est gl. in c. vbi periculum. in §. Porro. in verbo, territorio. de elec. lib. vj. quam gl. alle. Bal. in l. fi. C. de testa. ver. itẽ no. ꝙ illud qđ est factũ. C. de ser. fug. auth. sed nouo iure. & ita dicit Bal. in d. c. j. in prin. & Bal. in l. j. C. de sen. ex bre. reci. & in d. c. j. §. fi. & aliquid per Bal. in rub. quæ sint reg. Et appellatione territorij venit diœcẽsis. c. ij. de consti. in vj. Adde quid contineatur appellatione territorij. Old. consi. 157.

b Ale. Quòd sic. Adde ꝙ istud tenet Bald. in l. i. C. vbi de cri. agi opor. Et an dux exercitus possit aliquem condemnare existentem in territorio alieno, in quo residet cũ exercitu, vide Bal. in l. 3. de offi. pręsi. ṡ. ver. quærunt Doct. vtrum.

1 *Interrogatus an debeat xx. respondet, ꝙ nõ: si debeat decẽ, an dicatur deierare.*

1 §. Verbum. Vide gl. in ver. cõe esse q incipit, cã tollendæ dubitationis, &c. † An ille qui negat in iudicio interrogatus. s. an debeat viginti, & negat, & debet decem an dicatur deierare? Et credo ꝙ sic: quia in iudicio interrogatus, non solũ de vniuersalib. debet respõdere. sed etiã de qualibet eius pte. Vltimò glo. dicit quod cõe est, meum est, &c. dic, vt per Dyn. in c. quod omnes tangit. extra de reg. iur. lib. 6.

LEX CCLXIIII.

1 *Confessus delictum, non appellat à pœna, arguendo iniquitatem iuris.*
2 *Executio sententiæ capitalis, non potest fieri intra decem dies, qui dantur ad appellandum.*
3 *Pœna si delinquens decedit inter decem dies, qui dantur ad appellandum, quando transeat ad hæredes.*
4 *Magistratus maior, maiores mulctas imponit: minor minores.*
5 *Delegatus mulctam imponit, si ei hoc est specialiter commissum.*
6 *Arbiter an possit mulctam imponere, remissiue.*
7 *Statuto stante, ꝙ pro furto possit iudex imponere pœnã, vel habeat arbitrium, si condemnat, quando sit pœna, & quando mulcta.*
8 *Potestas, qui habet arbitrium cõdemnandi, si pro vili pcussione me cõdẽnat in in ducenta, possum appellare, & index appellationis, ad cõgruũ modũ reducit.*
9 *Iudex in extraordinariis dicitur excedere, quando modum excedit.*

a Si qua pœna. Dr̃ a hic, ꝙ à pœna nõ pt̃ appellari. ꝯ ṡ. de his q no. infa. l. furti. in prin. Dicunt quidã, ꝙ aliud in publicis, & aliud in priuatis. Istud est truffa, propter l. ñ tãtum. ṡ. de ap. Alij, ꝙ ab executione nõ appellatur. Truffa est, per
1 l. ab executore. ṡ. de ap. Alia sol. est bona, † ꝙ à pœna nõ appellat̃;
b qñ est ꝯfessus delictũ, b & vult appellare arguẽdo iniquitatẽ iuris, ꝙ nimis grauauit eũ, tunc nõ pt̃: sed ab iniqtate iudicis sic. & ẽm hoc Paulus debuisset reprehendi, nõ Labeo. Et istã oẽs Doc. cõiter tenẽt, & est vera in se: sed propterea nõ habes intellectũ hui⁹ legis, qa nulla esset dr̃ia inter mulctã, & pœnã. & sic Paulus non
2 videretur benè respõdisse, quod nõ est verisimile. Gul. de Cu. † in l. addictos. C. de episc. audi. tenuit ꝙ in cã capitali pt̃ fieri executio intra decem dies, licèt possit appellari. Si illa opi. est vera, habes casum hic, ꝙ in pœnis non est prouocatio, hoc est ius prouocãdi non impedit executionem, & hoc innuit tex. ibi, ꝙ de pœna prouocatio non est. simul atq; enim. &c. Sed istam lec. non tenui in l. j. ṡ. nil noua. app. pen. & glo. tangit in l. qui vltimo. ṡ. de pę. Quid
3 ergo † voluit dicere Paul.? R ñd. non vult aliud dicere, nisi illud quod gl. format in l. ex iudiciorum. ṡ. de accu. si intra decem dies
c moriatur delinquens, c transit pœna ad hæredem: quia statim debetur. Doctores Vltramontani reprehendunt istam gloss. Sed debet distingui illa opi. per istam legem, quod quando decedit ille, qui est damnatus ad pœnam intra x. dies transmittit ad hæredes: quia statim debetur, sed nõ, nisi transacto decendio, & ideo non transiret ad hæredem. & istas duas lect. do ego. Et ista lex facit, an ab iniquitate legis possit appellari. dixi vobis in l. fi. ṡ. de appel. re.
4 vel non. ¶ † Dicitur hic, ꝙ mulcta ita demum debetur si imponitur ab eo, qui potest. & sic omnis iudex imponere non potest. Cõtra ṡ. si quis ius dicen. non obtempe. l. j. Breuiter, quidam sunt ma
d gistratus maiores, & possunt imponere d maiores mulctas, & in magnis negotiis, vt hic. & l. illustres. C. de modo mulctarum. Minores possunt minores imponere non magnas. l. defensores. C. de defenso. ciuita paruas sic. l. vnic. ṡ. si quis ius dicen. non. Iudex
5 † delegatus non potest imponere, nisi sit sibi commissum. l. aliud
6 est fraus. ṡ. eo. & l. ij. in fi. ṡ. de iudi. An † arbiter possit imponere. Dic vt in l. ex omnib. ṡ. de ar. ¶ Op. ꝙ mulcta est limitata. l. eos. C. de modo mul. Gl. in verb. dicat hui⁹ ꝑij timore dicit q̃dã verba, quę vide: & incipit, quãdoq; lex, & ẽm istam gl. potuit verũ dicere Labeo. Et scire quid est pœna, & qd est mulcta, est bonũ scire ꝓpter
7 ꝓuocationẽ. ¶ † Quæro statutũ dicit ꝙ pro furto iudex possit imponere pœnã vel habeat arbitrium, si ꝯdemnet, an est mulcta vel pœna? Et ista gl. vr̃ dicere quod est mulcta vbi non est certa. Dico, si Ptãs habet arbitrium in re, & in persona tunc non est mulcta, sed pœna: quia mulcta semper pecuniaria est: & ideo si põt esse
e corporalis, e istud arbitrium non est mulcta. d. l. aliud. § inter mulctam. ṡ. eo. si potest solum pænam pecuniariam imponere, tunc ẽt est pœna: quia pœna est delictorũ coercitio siue sit certa siue non cum pro delicto imponit̃ semp est pœna: & qđ iudex declarat, est lex l. sanctio, legũ. ṡ. de pœ. mulcta. n. est cuiusdã delicti spãlis pęna, quę ex proprio motu iudicis ꝓcedit. l. aliud. §. iter. ṡ. eo. vt si iudex punit eũ q nimis cridauit corã eo vel nõ obediuit præcepto suo, Sed furtum est delictũ cõe oĩb. & ideo illud quod gl. hic dicit, ꝙ in l. si qs reũ. ṡ. de cust. reo. est mulcta & nõ pœna: sed in alio dicit,
8 ꝙ in d. l. aliud. §. iter. est mulcta, & bene, vt ibi patet, ¶ † Vltimo
f ego f formo vnam q. Potestas hẽt arbitrium puniendi me, & pro vili percussione ꝯdẽnauit me in ducentis libris, possum ne appellare, quia male arbitratus est. Et hic est gl. in verb. de pęna. quæ incipit, immo ꝯtra. ibi, Tu dic tertio, & c. sic vide per istam gl. ꝙ pos
9 sit iudex app̃onis ad congruum modũ reducere. ¶ Sed † q̃do in pœnis extraordinarijs dr̃ iudex excedere? Dic q̃do excedit modum. qđ verum est, l. ꝙ ergo. §. pœna grauior. ṡ. de his qui no. inf. & in l. hodie. ṡ. de pę. & in qualibet earum notatur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dicitur. An & quando à mulcta possit appellari, vide in l. & in mulctis. C. de app. & quæ differentia sit inter mulctam, & pœnam. vide Bal. in l. certa C. quando prou. & per Spe. in tit. de sen. prol. §. 2. ver. est quarta differentia. & ver. seq. gl. tamen in c. 1. de dolo & cõt. innuit, ꝙ pœna & mulcta sint idem. ꝙ intellige verum, late sumpto vocabulo, vt hic per Bar. post gl. Adde ꝙ puniti, quia non iurant de calumnia, possunt appellare, & est pœna legalis, secundũ Spec. in tit. de iura. cal. §. fi. vers. 1. & ibi Io. And. post relatas varias opi.

b Pom. ¶ Delictum. Vide Pan. in c. super his. de accus. & Panor. etiam in c. ex literis. de consti. & ibi Barba. & vide Ro. consi. 482. incip. in casu præmis. vbi dicit, ꝙ licet non possit appellari à pœna legis, tamen potest appellari à sententia declarante quem incurrisse pœnam legis. Et idem dicit, ꝙ licet non possit appellari à sententia excommunicationis, tamen potest à sententia declarante quem incurrisse excommunicationem.

c Alex. Moriatur delinquens. Vide Bal. in l. 1. ex deli. defun.

d Ale. ¶ Possunt imponere. Qui possint mulctare, vide Spe. in tit. de sent. §. j. ver. sed nunquid. & ibi, an Potestates terrarũ possint mulctare. Ad qđ facit quod dixi in l. imperium. ṡ. de iuris. om. iud. & vide quod notat idem Spec. in tit. de contu. per totum. & Hosti. in sum. de mulcta. & notat pulchrè Bal. in l. 2. in fi. ṡ. de iud. Et adde ꝙ non potest iudex mulctando, pœnam quadrupli excedere, nisi sit à iure expressum, xvij. q. iiij. c. quisquis. in glo.

e Ale. ¶ Esse corporalis. Quando potestas habeat arbitrium in ære, & in persona, vide quod notat Bald. in d. l. data opera. C. qui accus. & gl. in Auth. de armis. Et ꝙ pœna æris, & personæ, non potest in pactum deduci, dic secundum Bal. in l. executorem. versic. an fiscus. C. de execu. rei iudic.

f Alex. ¶ Vltimo ego. An possit appellari ab his quæ depẽdent ab arbi. iud. adde quæ habetur in l. 1. C. si sæp. in integ. rest. per Ro. in l. admonẽdi. ṡ. de iureiur. & ꝓ hoc, quia etiam in arbitriis potest dolus committi per iudicem, vt refert Bal. in l. si fugitiui. de ser. fug. Et istis adde Imol. i l. publicorum. de publ. iud. & quæ dixi post Bar. in l. quod iussit. de iud. & quod no. Bal. in l. quicunque. de ser. fug. allegãdo l. q posthumos. ad Sill. & est dictum Inn. in c. fi. in vlt. col. de fer. & adde quod no. Bal. in l. 1. qũo & qñ iud. & in c. 1. de mil. vas. q. cõtu. est. & si nõ valet pœna dispẽsari, nõ pt̃ appellari, vide gl. in c. super his. de accus. & gl. in c. 1. de dila. iuncta l. j. de don. Mod. in c. fi. de eo qui fur. ord. suscep. & vide gl. in c. cupientes. §. quod si pro secundo. in vers. priuatos. de ele. in 6. quæ vult, ꝙ licet à sentẽtia iuris nõ appelletur, per istum tex. nihilominus appellari põt à declaratione iuris, quã facit super eo, quod quis incidit in pœnam iuris. & sequitur hoc Abb. in c. peruenit. de app. & hanc gl. alle. Bar. in l. j. § fi. in fi. ṡ. de app. & adde Bart. in l. j. in finalib. verbis. ṡ. de leg. 2. & ibi habes Pom. ¶ Vltimo ego formo. Vide Fel. in c. ex literis. de consti. & Ale. in l. 1. ṡ. de leg. 2. & consi. 140. vol. 1. & consi. 06. vol. 4. vbi tenet per hæc verba Bart. hic, ꝙ vbi aliquid committitur arbitrio iudicis, ab eius sententia appellari possit. vide omnino ad hoc pulchrè in tract. de synd. c. an si potestas.

De regulis iuris Tit. xvij.

¶ Quia non est nouum, vt quibusdam specialiter enumeratis & declaratis, generalis regula ponat̃, l. si seruus seruum. §. inquit lex. ṡ. ad leg. Aq. ideo hic iurisconsultus, quia supra posuit de iure ciuili & de iure prętorio, nunc subiicit illorum regulas.

LEX PRIMA.

1 *Regula sumitur duobus modis.*
2 *Regula constituitur per verba vniuersalia: Item per verba indefinita.*
3 *Indefinita, ꝙ æqpolleat vniuersali, an sit ex ꝓprio significato, vel iterptatione.*
4 *Regula per adiectiua qualiter constituatur.*
Regula, an faciat ius, & quando fit ius.
5 *Exceptio quantum ad verba, est de regula: sed quantum ad dispositionẽ iuris, nõ.*
6 *Exceptio non declarat regulam, vt plura comprehendat, quam sui natura sit.*

Regula

REgula. Glo. nr̃a diuidit̃ in quatuor partes, & bñ.
¶Sumamus primã partẽ. Dr̃ hic ꝙ rl'a eſt q̃
rẽ. &c. Contra iſtud op. & vr̃, ꝙ q̃libet lex dẽt dici rl'a. l. 2.
1 ſ. de legib. Hui⁹ ꝯrij † timore ſcias, ꝙ ibi iſtud verbũ re
gula, ſumit̃ duob⁹ mod. Vno mõ, regula, q̃ regit, & ordinẽ dat, vt
rl'a fratrũ minorũ. & in ſcriptorib. q̃ hñt regulas, quæ dãt ordinẽ
ſcribendi, & hoc mõ accipit̃ ĩ oĩ lege, q̃ regit, & dat ordinẽ viuẽdi.
2 Alio mõ ſumit̃, vt hic. ¶† Secũdo mõ ꝓcedo, q̃ro, qual'r ꝯſtituat̃
regula. Et debes ſcire, ꝙ quædã ſunt ſigna vniuerſalia, quædã
indefinita, quędã adiectiua. Vniuerſalia ſunt, vt oĩs, nullus, ſp, &
nũq̃: & p iſta ſigna regulę fiũt p diuerſas partes hui⁹ tit. & l. oĩs hę
reditas l. oĩa fere. & l. nihil tã naturale. & l. nũq̃ actiones. & l. ſp. ĩ.
e. Scd'o mõ p verba indefinita qñ ponit̃ terminus cõis ſine ſigno,
vt homo, fœmina, ſeru⁹ & ſimil. q̃a nõ magis de vno q̃ de alio dr̃
3 & p iſta fiũt rl'æ in iſto tit. † Per hoc q̃rit Dy. extra eo. in rub. li. vi.
a an ĩdefinita æq̃polleat vniuerſali.[a] Et dic, vt ibi, dicã ĩ l. ſi plurib.
ſ. de leg. ij. & ibi latè pono. ¶Sed an ĩdefinita æq̃polleat vniuerſali
ex ĩterp̃tõne, vel ꝓprio ſignificato, & vr̃, ꝙ de ĩterp̃tatione. l. ſi ſer-
uitus. ſ. de ſer. vrb. p̃d. Sed q̃cq̃d ſit, dico ꝙ ſiue ĩ lege, ſiue in ſtatu-
to, ſiue ſit materia odioſa ſiue fauorabilis, hẽt locũ extẽſio: ſed q̃a
nõ eſt ratio: quare magis ad vnũ, q̃ ad aliũ referatur, ideo refertur
ad oẽs. l. j. C. de lib. p̃t. & poſui in l. oẽs populi. ſ. de iuſt. & iur. oĩa
alia, q̃ hic mõ nõ hẽs, ꝙ aliqua regula ad aliã referat̃, vt eſt in aliis
legi. q̃ ſp ad aliàs referunt̃. l. nepos Proculo. ſ. tit. j. & interdicta, q̃
4 ſunt ſcripta inter duos. Quædã fit per adiectiua, † vt ĩ. eo. l. eius eſt
nolle, vt p quis, vel p qui, quæ nõ faciunt particularẽ, vel vniuer-
ſalẽ, vt p̃cedẽtia, & in dubio æquipollet indefinitæ, & determinat̃
termino cõi: vt eſt eius nolle. ſ. hominis. Vide glo. j. q̃ incipit, qua-
tuor. No. in d. gl. ibi, ſed qualiter. & ibi dũ dicit, ĩ. eo. l. vbi. & meli⁹.
ĩ. eo. l. nunq̃, & l. oĩs. §. nunq̃. & illud vbi, nõ eſt aduerbium loci, la-
5 co. de Are. & tene mẽti gl. ibi, loco ãt vniuerſalis, &c ¶† Quæro,
q̃ eſt p̃tãs regulæ? Iuriſconſultus rñdet, ꝙ ex rl'a non fiat ius. Eſt ne
hoc verũ? Et gl. dicit quod facit ius, &c. vt in gl. & gl. bñ dicit, q̃ vr̃
dicere, ꝙ rl'a facit ius in caſib. iure nõ ſtatutis, vt ſtatutũ eſt in inſu
la maris, ꝙ nullius in bonis eſt, & tunc ſi eſt caſus ſimilis, rl'a facit
ius in illo nõ determinato. Dy. extra e. op. de l. j. ſ. de reg. Cat. & di
cit, qñq; regula fit de legi. & ſtatutis, & tunc rl'a facit ius. l. j. ſ. de
reg. Cat. Io. An. dicit ꝯ Dy. p iſtũ tex. Nõ ob. l. j. ſ. de reg. Cat. q̃a ibi
eſt rl'a p ſe, nõ iuris: ſed Dy. hẽt caſum ꝓ ſe in l. cũ legato. ſ. qñ di.
le. ce. & ſic ꝯ Io. An. ſed vtrunq; p̃t ſaluari: q̃a p iſtã rub. non curo,
cum poſſit legi tranſitiuè, de reg. iur. hoc eſt, de eo iure, quod eſt
rl'a. l. j. C. de ꝯd. inde. & l. j. C. de ꝯd. ob cau. & p̃t dici regula iuris, q̃
eſt ius & ſic intranſitiuè, & credo Io. And. dicere verum in iſtis re
gulis, q̃ hic ponuntur, p iſtum tex. Nõ obſtat regula Cat. q̃a debet
dici regula iuris, hoc eſt, regula q̃ eſt ius, & ſic intelligo tranſitiue.
l. cum legato, ſ. qñ dies leg. ce. & fateor, ꝙ faciat ius, ſed nulla eſt q̃
non habeat mãm p̃cedẽtem, ſeu mãm iuris antiq, licèt modo nõ
ſic: & ideo dicit rl'a iuris, i. ius, quod eſt rl'a. ¶Quæro, q̃d ſit offm̃
regulæ? Et opi. ſunt inter Io. And. & Pla. tene opi. Pla. quam ſequi-
b tur Dyn. & gl. ¶Quæro,[b] an † exceptio[c] ſit de regula, & in hoc
6 eſt diſcordia inter gloſſatores & quidam dicunt, ꝙ ſic, & quidam
c ꝙ non. Tu dic, & iſtud eſt verum, ꝙ quantum ad verba, exceptio
eſt de regula, ſed quantum ad iuris diſpoſitionem, non. ¶Quæro
d vtrum exceptio[d] declarat regulam ꝯprehendere plura, quàm ſui
natura ſit. Et Oldr. alleg. ꝙ non. l. generali. §. vſum. de vſufr. leg.

ADDITIONES.

a Alex. ¶An indefinita æquipollet vniuerſali. Adde Iac. de Bel. in ſl. ſi neceſſa-
rias. §. ſi annua. de pig. act. & vide Dyn. in proœm. vj.
b Ale. ¶Quæro. Iſta ſunt Iac. But. in l. 1. ſ. de leg. aliàs eſt ĩ l. in his. e. tit. & ibi Bar.
c Pom. ¶An exceptio. Vide ad hæc Ro. conſ. 107. & 337. col. fi. not. tñ, ꝙ Lapus &
Gemi. & in c. q ad agẽdũ. in vi. de procu. vidétur velle oppoſitũ. dicũt. n. ipſi,
pone ꝙ q̃s cõſtituit aliquẽ ꝓcuratorẽ gñalem pręterq̃ ad reſt. in integ. Certe
ipſe vr̃ p p hoc cõſtitutus ad alios oẽs caſus, in q̃b mãdatũ ſpãle req̃ritur, q̃d
alias nõ fuiſſet, niſi talis foret adiecta exceptio. Et iſtã deciſionẽ ſeq̃tur Imo.
in l. fi. ſ. à quib. app. nõ licet. & Alex. in l. fi. ſ. quod quiſq; iur. cõtra gl. ibi, & ꝓ
confirmatione, facit quod no. Bal. in c. j. bene intuenti, in 2. col. per quos fi. in-
ueſt. de quo Franc. de Are. in conſ. 8. inci. abunde. vbi p illã Bal. deciſionẽ deci
dit bonũ caſum, de quo dic vt ibi per eum. vide Alex. conſ. 59. volu. j. col. pen.
Et certe tex in d. c. qui ad agẽdum. nihil probare vr̃, ꝙ ibi ſint duæ exceptio-
nes. & immo fortaſſis melius allegaretur ꝙ vna exceptio nõ facit ꝙ p eã ab
alia, q̃ etiã tacite ex mente veniret, videatur receſſum. & Alex. conſ. 39. col. 3.
vol. 4. & conſ. 64. in j. col. vol. 4. & conſ. 86 col. 2. eo. vol. Fed. 233. & 64.
d Pom. Exceptio. Vide Bar. in l. Lucius. §. plurib. ſ. ad Treb. vide Imo. conſ. 84. vi
de ẽt Pau. cõſ. 62. in ij. dub. lib. 2. & Fel. in c. 2. de reſcrip. & in c. ex parte. eo. tit.

LEX II.

Fœminæ. Opp. C. de mulierib. & in quo loco. l. j. Solue fate
or quod ſubeunt munera realia, nõ perſonalia.
Opp. de l. fœminæ. ſ. de ſenato. Sol. Quædã ſunt munera mere re-
alia, & iſta ſubit mulier. l. 1. C. de mul. & in quo loco. Quędã impo-
nuntur perſonæ pro reb. & iſta ſubit mulier. l. reſcripto. §. fi. ſ. de
mu. & ho. & no. in l. j. C. de mu. & in quo loco. Quædam ſunt di
gnitates, & officia merè pſonalia, & tunc quoddã ãt officiũ pu
blicum autoritate, & vtilitate, ſine adminiſtratione, & p̃t illud mu
lier ſubire. l. fœminæ, ſ. de ſenato. Itẽ p̃t habere ex reſcripto prin-
a cipis. l. ĩperialis. C. de nup. Dignitatẽ verò cũ adminiſtratione[a] p̃t
b habere duob. caſib. puta, ſi Princeps ꝯceſſerit,[b] dicendo non obſt.
tali lege, & ꝯſuetudine: aliàs ſecus. l. fi. C. de arb. Quoddã eſt offm̃
publicum autoritate, ſed vtilitate priuatũ, & iſtud regulariter mu-
lier ſubire non poteſt, l. fi. ſ. de tut. & fallit hoc C. qñ mu. tu. of. fun.
po. p tot. Fallit etiam in l. j. in fi. ſ. de poſtu. Quoddam eſt priuatũ
autoritate, & vtilitate, vt eſt procurator, & tunc aut eſt explican-
dum in iudicio, & mulier non p̃t ſubire ꝓ alio, ar. l. alienam. C. de
ꝓcu. Fallit in caſu ſ. de ꝓc. l. fœminis. Si vero eſt explicandum ex̃
iudicium, tunc mulier p̃t. l. 3. §. j. ſ. de neg. geſt. Fallit in fideiuſſione,
vt ſ. ad Velleia. p totum: quia fideiuſſor non põt eſſe ¶Quæro, an
c mulier[c] poſſit eſſe executrix in teſtamento? Ex prædictis apparet,
ꝙ eſt offm̃ priuatũ vtilitate, & authoritate, & tunc ſi eſt explican-
dum in iudicio, non p̃t d. l. alienam. C. de ꝓc. Aut eſt explicandum
ex̃ iudicium, & p̃t. l. 3. § j. ſ. de neg. geſt. Facit l. cum pater. §. hære-
ditatem. & §. filius. ſ. de leg. 2. Niſi fauore defunctorũ ſimpliciter
dicas, ꝙ poteſt eſſe, & dixi ſ. de ali. & cib. le. l. à filio. in princ.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Cum adminiſtratione. Vide ad hæc Ale. conſ. j. vol. 5 & Ant. de Cane. in
tract. de inſtr. exec. q. 2. & Car. conſ. 17. & 27. & Anc. in rub. extra eod. lib. vj. &
Pan. in c. cum dilecta, in ver. item no. de cõfir. vti. vel inut. & Ale. conſ. 125. vol.
2. & conſ. 141. eo. vol. & Seuer. in repe. l. omnes populi. de iuſt. & iur. ſ.
b Alex. ¶Cõceſſerit. Adde bonũ tex. in c. dilecti filij. de arb. & c. ſignificauit. de
reſc. de materia ĩ c. dilecta. d' maio & obe. & in c. noua q̃dã. de pœn. & remiſ.
Bar. in l. 1. C. d' muli. & ĩ quo loco. li. x. & gl. i auth. de iud. §. ſedebũt. & Bar. hic.
c Pom. ¶An mulier. Vide Bal. in l. id quod. C. de epiſ. & cle. & Ang. in l. fœminis,
ſ. de proc. & vide tex. & gl. & ibi Doc. in c. cũ dilecta. de confir. vti. vel inut. &
Fel. in c. cum I. & A. col. fi. de re iud. Ad hãc l. fœminæ etiam vide Alex. conſ. 1.
vol. v. vbi ponit an iuriſdictio tranſeat in fœminam. & conſ. 24. eo. vol. v.

LEX III.

Eius eſt nolle. Opp. ſ. de bon. poſ. tutor. Sol. vt in gl. in
fi. quia eius eſt nolle, cuius eſt velle, ſ. iu-
re ſuo. ſecus econtra, eius eſt velle cuius eſt nolle, ſ. iure alieno. Et
facit l. ait prætor. ſ. de iure delib. Tene menti ſupra dicta.

LEX V.

In negotiis. Tene menti gl. quæ eſt hic, & dicam vobis in
l. 2. §. voluntatem. ſ. ſol. mat.

LEX VII.

1 *Cauſa teſtati, trahit ad ſe cauſam inteſtati.*
a Ius noſtrum.[a] Op. de l. circa. ſ. de inoff. teſt. Sol. non po-
teſt eſſe pro parte teſtatus, & pro parte in-
1 teſtatus, ſ. ab initio, ex poſt facto ſic. ¶† Quæro, vtrum cauſa teſta
ti, trahat ad ſe cauſam inteſtati: vel econtra. Et ꝙ trahat cauſa te-
ſtati ad ſe cauſam inteſtati, eſt caſus in l. j. §. ſi ex fundo. ſ. de hæred.
b inſti. econtra videtur l. pen.[b] ſ. de iniuſto teſt. dicam ibi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Ius noſtrum. Ad hanc legem vide Bal. in l. j. in prin. C. de indic. vidui. Et quod in
teſtamento ad pias cauſas, vide Bal. poſt Bar. in l. j. in pen. col. C. de ſacroſan. eccl.
b Alex. ¶L. pen. Et Bal. in l. j. C. de ſec. nup. & ibi vide limitata ad hanc regulam.

LEX IX.

a Semper in obſcuris.[a] Opp. ĩ. eo. l. ſemper in ſtipu-
lationibus. Sol. vt in glo. Dic
circa hanc legem, vt no. per Dy. in c. in obſcuris extra de reg. iur.
lib. 6. & in c. inſpiciamus. eo. tit. in prin.

ADDITIO.

a Alex. ¶Semper in obſcuris. Vide Azonem in ſum. de reb. dub.

LEX X.

1 *Contrariorum eſt eadem diſciplina.*
a Secundum naturam.[a] Opp. inſtit. de legi. pat. tu.
Gl. dicit ibi pp ſexũ, & vult
dicere gl. Aut eſt eadem ratio ꝯcedendi ꝯmoda, quæ eſt ꝯcedendi
incommoda, & procedit regula. Et ex gl. colligitur, ꝙ contrario-
1 rum † eadem eſt diſciplina. Dic per Dy. in c. qui ſentit onus. extra
eo. lib. vj. vbi examinat clare iſtam glo.

ADDITIO.

a Alex. ¶Secundum naturam. Hanc regulam no. limita non habere locum in reſtitutio-
ne dotis facta vxori, ſecundum Bar. in l. ſi conſtante. in 5. q. 4. q. princ. ſ. ſol. mat. Et vide
ad materiam Bar. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de ver. ob.

LEX XI.

1 *Commune quod eſt, meum eſt ex interpretatione, non vere.*
Id quod noſtrum. Opp. de l. 2. ſ. de ꝯd. inſt. & l. j. C. qui
teſt. fac. poſ. & quod not. in l. fin. ſ.
1 ti. j. Gl. ſol. & no. † quod cõe eſt, meũ eſt. hoc eſt verum ex interpre
tatione, non vere: & ad hoc eſt illud de tit. nup. Sed an illud ſit ve
rum, quod cõe eſt, meũ eſt, dixi in l. ſerui electione. §. j. ſ. de leg. j.

LEX XII.

In teſtamentis. Vide gl. quę incipit, plenius in teſtamẽ-
tis. ibi, l. j. §. licet. hoc eſt falſum: quia
idem in venditione, quod in legato. l. ſi cui. §. j. & l. ſeruum. §. j.
ſ. de lega. 1. Item ibi l. ſi mihi, & tibi. §. 1. ſ. de lega. 1. ſed hoc
eſt falſum. Dic, & melius, vt not. in l. apud Iulianum. §. hæres. de
lega.

leg.j.& ff.de pub.l.imperatores.Item ibi,l.ab omnibus. §.etiam.& hoc non est verum:quia esset contra regulam Catonianam.Dic vt no.in l.id quod.ff.de leg.j.

LEX XIII.

a **Non videtur.** a Allego istam legem, quod qui exceptione remouetur,est per fictionem, vt dico in l.si is,qui pro emptore.ff.de vsuca.

ADDITIO.

a Ale.¶Non videtur.Et no.Bar.in l.si vnus.§.pactus.in vlt.col.de pact.

LEX XIIII.

1 *Dies quando est incerta, cedit dies obligationis,sed non venit.*

In omnibus. Istam materiã examinaui in l.ita stipulatus.ff.de verb.obl & tene menti istam gl. 1 † quod si est dies incerta,cessit dies obligationis:sed non venit. Sed glo.videtur sentire contrarium,& male,in l.j.C.vt actio.ab hær.& contra hære.& dixi in d.l.ita stipulatus.

LEX XVIII.

Quæ legata. Plenè de hoc in l.si vxor. C.de cond.inser. Et dixi in l.quidam cum filium.§.fi.& l.si filius.ff.de verb.oblig.& in l.fi ff.de stip.ser.

LEX XX.

a **Qui cum alio.** a Gl.ponit exẽplũ de soluẽte pupillo,nec pbat illud exẽplũ lege: sed est in l.qd si fortè.§.fi.ff.de sol.No.g.quod ista rẽa facit rẽã contra illã,quod est de iure antiquo:rẽa nõ facit ius contra ius antiquũ,vt l.j.ff.eo.Qualr ponem[9] casum, habuistis in l.j.& l.apud Iulianũ.ff.ex qb.cau.in pos.eat.quod nõ pt fie-
b ri vẽditio pro debito prouenienti b a pupillo, sed à defuncto sic. Ponit hic gl.j aliter casum ibi,potest etiam poni elegantissimè.

ADDITIONES.

a Ale.¶Qui cum alio.Et hic habes gl.quòd contrahens cum minore presumatur eum scire minorem,de quo in l.si Titius & Seia.ff.de fideiuss.
b Ale.¶Debito prouenienti.Et adde quæ habentur in l.1.& 2.C.si aduer véd.pig.

LEX XXII.

Non debet. Dic vt not.per Dyn.in cap.cui licet.extra eo. lib.6.

LEX XXIII.

In personam seruilem.

§.Generaliter. Gl.similem habetis de verbo ad verbũ, & latius ibi,in l.in vendentis, vel ementis,C.de contrahen.emp.& ibi per Cyn.

LEX XXIIII.

Contractus quidam. Totam gl. quæ est hic, examinaui in l.quod Nerua. ff. depositi.quam legem repetij,& ideo dic vt ibi.

LEX XXV.

1 *promisi dare seruum sub pœna,si non dedi, pœna & non interesse consideratur.*
2 *Interesse est vnum,& non plura.*

a **Quatenus.** 1 † Quæro,promisi dare seruum sub pœna,non dedi,an interesse consideretur in pœna?Dic quod non:qa interesse est extra rẽ,de quo non habetur respectus,l.si sterilis.§.cum p venditorẽ.ff.de act.emp.& l.Iulianus.in prin.Quæro,
2 †vtrum sit vnum interesse vel plura?Et d.la.But dicit, quod vnum,p istam l.& est interesse singulare,quatenus ad psonam refertur.Dy. in c.mora.extra de re.iu.li.6.aliter examinat.& gl.in versi.interfit. in l.j.in prin.ff.de act.emp.& l.vnica.C.de sent. quæ pro eo, quod interest.& ibi per Doct.& ibi dixi,& dicam ff.de act.emp.l.j.

LEX XXVI.

Plus cautionis. Istam legem allegaui in l.prætoriæ.ff.de præto.stip.an ille qui tenetur satisdare, liberetur dando pignora?& ibi dixi.

LEX XXVII.

1 *Inuito aliquo qui potest facere aliquid,vigore sui consensus,id facere potest,& eo absente.*
2 *Inuito alio qui potest aliquid facere propter defectum iuris in persona ipsius, quando illud facere possit vel eo presente,vel absente.*

Qui potest inuitis. Opp.primo de l.duo ex trib.ff.de re iud.& l.si in tres.ff.de arb Solu dicit gl.illud verum:quia presentia ipsius posset alios trahere in contrariã sniam.sed illud est nihil dicere qa alterius psentia posset aliũ ad se trahere etiã in contrariam sententiam. Dicas ergo.Quando-
1 que†ego possum aliqd facere inuito aliquo ex vigore sui consensus pcedentis,& tunc facere possum eo absente.ita loquitur C.de bi.vend.pig.l.j.& 2.& in primo casu gl.hic posito.Et rõ est; qa qñ semel cõsensit,sp durat consensus.l.j.§.prodest.ff.quo.leg.
2 ¶†Qñq; possum facere alio inuito pp defectum iuris in psona ipsius:tunc aut alius erat talis,ad quẽ negotiũ non pertinebat,& tunc quod possem facere eo inuito,possum facere eo absente vt hic,& l.4.post prin.ff.de fideicõ.li.Si verò negotium ad alium aliquo modo pertinet, tunc factum eo absente,non valet,sed factũ eo præsente & contradicente valet l.duo ex trib. præal.& l.de vnoquoque.ff.de re iudica.& l.si in tres.de arb.& l.nam ita diuus.

ff.de adop.Fallit si certa forma sit data negotijs l.Titiũ & Meuiũ in prin.ff.de admi.tut.& l.j.§.si plures.ff.de exerc.& l.corã.de verb. sig.Circa hoc autẽ aliter dixi in l.alios.ff de ali.& cib.le. in illa q. an hæres sit requirendus.

LEX XXVIII.

1 *Pacto quod fieri non potest an fieri possit per legem.*

Nec ex prætorio. Op.de l.si tibi. §.quedam. C.de pac. Sol. Ista intelligitur fm illam quod anteq̃ oblo nascatur,pactũ contra eã nõ valet.¶Quero,an statutũ possit facere quod ex tali facto teneat in aliquo:vt puta,qcunq; percus-
1 serit aliquem,soluat collectas?Dicit glo.quod sic,qa licèt pacto priuatorũ nõ possit fieri,tñ p vniuersitatẽ posset fieri.Et no.†illud gñale,quod non pt fieri p pactũ,nec p legẽ,vt no.in gl.in rubr.C.de decr.dec.lib.x. Gl.est huic contria.j.eo.l.neque pignus.§.priuatorũ. Ego solui in l.oẽs populi.ff.de iust.& iur.in q.qñ statutum posset fieri,&c.Est ista solo,quod nõ pt fieri p pactũ rõne turpitudinis, nec p legem pt fieri.Hoc mõ pt intelligi d.glo.C.de decr. dec. in rub.lib.x.& est ẽt vnũ decretum.8.dist.can.q̃ contra mores.Si vero nõ pot p pactum fieri,qa contra publicã vtilitatem.tũc p legẽ potest fieri: quia respublica potest derogare suæ publicæ vtilitati:non autem potest facere contra bonos mores.

LEX XXX.

Quod initio. Hanc regulam examina put not.per Dy. extra eod.c.non firmatur.libr.vj.

LEX XXXI.

1 *Verborum solennitas non requiritur in contrahendis nuptijs.*

a
1 **Nuptias.** a Quæro,†an in nuptijs contrahendis requirantur verba? Quædam gl.est in prin.l.cum notissimi.C.de pscr. 30.an.& vr dicere,quod ñ solum sufficiat consensus,sed ẽt requirant verba.Sed itellige,quod nõ requirunt verba.i.verborũ solẽnitas,qa si alr diceres,nõ posset fieri p alium,qd est contra casum ex de pc.c. pcurator.lib.6.& de rit.nu.l.mulierẽ,& l in pcubinatu.ff.de pcub. Quærit gl.an possit contrahi sub pdõne? Habetis extra de pdit.appo.

ADDITIO.

a Alex.¶Nuptias.Vide Inno.in c.1.de presump.in c.1.de despon.impu.in nouel & Ca.in c tuæ.de spõ.& Bal.in l.ad recognoscẽdos.C.de inge.manu.& Imo. in l.ex facto.in prin.ff.de vul.& pup Et an requirat traductio ad domũ p gl.hic. & Bar.in l.si cui fuerit.ff.de cõd.& dmõ.& vbi vid oĩno Imo.& Ang.ĩ l.j.ff.d q.

LEX XXXII.

1 *Fictio non fingit,nisi super facto.*

1 **Verum est.** Ego allegaui istam legẽ ĩ l.si is q p emptore. ff.de vsuc. contra illos q dñt,quod†fictio nõ est sup facto:imo dic quod nõ fingit,nisi sup facto.Et vide hic gl.q ĩcipit vẽdebas,&c.ibi licet qñq; reputet lex,&c.dic plene vt ibi.

LEX XXXIII.

In eo quod. Vide per Dy.extra eo.c.cum sint partium iura.lib.6.

LEX XXXV.

1 *Actum tacitè vel expressè,semper inspicitur.*
Domus si venditur vsq; ad talẽ domũ,an illa includatur,inspicitur q̃titas prij.
2 *Mos regionis inspicitur quando non apparet quid sit actum.*
Venditio facta Mediolani de re existente Florentiæ, intelligitur de Moneta Mediolanensi,& de eius mensura.
3 *Consuetudo loci inspicitur in contractibus.*

1 **Semper in stipulationibus.** Ista est notab.lex. †primo ĩspicim[9] id,quod est actum tacitè vel expressè.Pone,vendidi tibi vnum librũ p x.florenis,non dixi d qb.certè inspicit qd est actũ:ex qualitate libri,& ex qualitate rei vẽditiæ psumit qd est actum.Et vide hic gl.tene menti istum casũ q facit ad multa,& dic gr̃a exẽpli.Vẽ
a do a tibi istam domũ vsq; ad talem domũ p cẽtũ:an ĩcludat illa domus,qa dixi vsq; ad talem domũ? Dic quod ex qualitate ptij psumi-
2 tur.¶Scdõ no.†quod si nõ apparet qd actũ est ĩspicit mos regionis. pone,Florentiæ est talis consuetudo,quod qñ dico,volo tres libras in mercantia,intelligit tres florenos q valent 28. solidos.Itẽ in ciuitate ista si vendo tria brachia panni lini,tunc intelligitut de maio-
b ri brachio.fm morem regionis b in qua actum est,hẽs exemplum hic.Ego existens Perusij vendo tibi vnum fundum positum Eugubij pro cẽtum in tali loco.de qua moneta intelligit?Et certè de ista.Itẽm vendo tibi xxx modulos terre positos Eugubij in tali loco,& certè tunc intelligitur de modulis,fm qd hic ĩtelligit,sc.fm regionem,in qua est actũ,vt hic intelligit fm regionen,in qua contra-
c hit c l.si fundus.ff.de euic quantũ ad forũ intelligit de loco in quẽ.
3 l.contraxisse ff.de act.& obli.¶†Quæro,an in cõtractib inspiciatur consuetudo?Et certè casus est hic,quod sic licet sñia non fuerit la

ADDITIONES.

a Alex. ¶Vendo.Vide quod no.Ang.in l.quicquid astringendæ.in princip.de verbo.oblig.
b Ale.¶Morẽ regionis.Inspicit mos regionis.vbi,id est,in qua actus fit,adde qd no.Inn.in c.Ray.super gl.in ver.consuetudinem ibi, fortè erat consuetudo &c.extra.de test.
c Dom[9].Intelligitur.Vide Ale consi.31.vo.2 & 37.vol.v.declarantem,&c.

a rit lata super illa ꝯsuetudine. hoc dixi in l.de qb.s̃.de leg. Et certè ꝙ consuetudo inspiciatur, casus est hic, & l.si prius. §.j.s̃.de aqua plu. arce. & l. ꝙ si nolit.§.quia assidua.s̃.de ædi. edi. Itē inducebā ad rōnem, in multis partib est cōsuetudo, ꝙ stipulatus quis dotem sibi reddi, si decesserit sine liberis, vel cum liberis intra pupillarem ætatem: vnus nolebat hoc modo promittere: dixi ꝙ in hoc debet inspici consuetudo regionis. sed ꝯsului illi, qui hēbat promittere, ꝙ si ille q petebat stipulationem sic ꝯcipi īduceret instrumenta, in qb. esset stipl'o illo modo, quo sibi volebat stipulari, ꝙ tunc ipse qui non vult taliter promittere, inducat instrm̄ à quib. non sic sit per missum, & tunc obtinebit per istam legem in fi.

ADDITIO

a Pom. super illa consuetudine. Vide Ale.consi.7.col.fi.in vers.nec requiritur.vo.2. vbi dicit, ꝙ ad probandum talem obseruationem & consuetudinem super contractu, ēt non requiritur quod probetur esse lapsum tantum tempus quod requiritur ad inducendū consuetudinem præscriptionis.

LEX XXXVII.

Culpa est. Vide circa istam regulam per Dy. extra de reg. iu.lib.6.c.non est sine culpa. & Gul. de Cu. s̃. de iusti.& iur.l.vt vim.

LEX XXXVIII.

Nemo, qui, Vide gl. quæ facit ad illud, quod dixi tibi in l.2.de pœ. ꝙ ille qui est laicus, & delinquit, si efficitur clericus debet degradari & puniri.

LEX XLI.

Furiosi. Quæro, prodigus non habet consensum ad alienandum, sed ad acquirendum. l.is cui.s̃.de verb.ob. Sed an ad delinquendum habeat consensum, dixi tibi ꝙ est gl.in l.si quis in tantam. C.vnde vi.

LEX XLII.

Non debet. Dic vt no.per Dy.extra in c.non licet.de reg.iur.lib.6.

§. In re obscura. Pone casum per ea quæ no.in l.cū quid s̃.si cer.pet.

LEX XLIII.

1 *Creditor, qui vult protestari debitori debitoris cuius nomen est sibi hypothecatum, ꝙ debitori non soluat, debet sibi ostendere instrumentum, & illud legere.*

2 *Reus condemnatur in expensis à tempore, quo constat eum non habere iustā causam ignorantiæ: secus est in actore.*

Qui in alterius. Ista est notab. lex. Recordetis de eo, quod dixi in l.j.s̃.de ope.no.nun. ꝙ qñ

1 qs nunciat alteri, dēt sic nunciare, vt sibi credatur: vt puta, †Si vo
a lo protestari debitori debitoris mei, ꝙ sim creditor eius, & ꝙ cuius nomen est mihi pignori obligatum, habeo ostendere sibi instrm̄ mei debiti, & legere, & dare sibi copiā, & postea protestari, ꝙ hoc mō dēat fieri: casus est hic, cū gl.& in l.nomen. C, quæ res pig.obl. poss. facit l.si qs inficiatus.s̃.deposi.& c.causam.extra de ele.in cle.
2 circa fi.fm quod ibi dt gl. † Ego docui te vnam practicam Inn.
b victus victori ꝯdemnatur in expensis, nisi hēat iustā cām litigādi: recepi libellum, & litem ꝯtestatus sum, & sumus in conclusione cāæ: & tunc producis instrm̄ p qd declaras, ꝙ nō habeo iustā cām ignorantiæ, & tunc certè ab illo tpe postea debeo in expensis ꝯdēnari. Itē post publicationē testiū, si añ hēbā iustā cām ignorādi. Et istud est verū ī psona rei. l.si qs inficiatus. s̃. depo. Sed secus in actore, q dēt esse certus añq̃ agat, vt hac l.ī fi. Pōt ēt ex pte actoris eē iusta cā: qa statī eo cognito dēbat desistere, & releuabit ab expensis. l.destitisse.s̃.de iud.& l.eum, quē temere.e.ti. De ista mā dixi in l.cum filiusfam.§.in hac.s̃.de ver.ob.vide per Dy.extra eo.c.cum quis succedit in ius.de reg.iu lib.6.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si volo. Adde Bar.in l.non solum.§.morte.& quod ibi dixi, de ope.no.nun.

b Ale. ¶Victus victori. Et vide Bar.in l.qui solidum.§.ēt.de leg.2.& quod no. Dy. in l.j.s̃.de alie.iu.mutan.cau.facta.& Bar.omnino in l.properandum.§.siue aūt.C,de iud.& ibi vide Bal.in fi.in quadam addi. quæ incipit, vide quædā. vbi ponit, quid si aliquis habens iustam cām litigandi super tota cā, tñ super vna exceptione non allegat. Io.An. in c.præteritæ. de ele.§.nunc vero.habetur ēt per Bar.in l.non ignorat. C.de fru.& lit. expen. per Bal.in auth.generaliter.de epis.& cle.& in l.terminato. de fru. & lit. expen.

LEX XLIIII.

Nemo ex his. Tene menti gl. quæ est hic, & dixi vobis in l.nemo prohibetur.s̃.de excep. Et per Dy.in c.nullus.plurib.extra eod.lib.6.

a §. Quoties: a Hic essent multa dicenda, adeo ꝙ essent duæ lectiones. Nam hic venit examinanda tota materia cumulationis, q̃ tractatur per Dy. in c. nullus pluribus. dixi vobis in l.edita actio.s̃.de edendo.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quoties. De gl. quæ est hic in materia cumulationis, vide Bal.in l.edita.in repe. versi.quinto quæritur agenti.C.de eden. vtrum possit cumulari personalis & hypothecaria, si obiiciatur præscriptio.

LEX XLVI.

a Neque pignus. a Istam legem examinaui in l. si aliquā rem, s̃.de acqui.poss.

a Ale. ¶Neque pignus. Sed in materia pignorum, vide l.ex sextate.§.Latinus.s̃.de excep. rei iudi.

§. Priuatorum. Tene menti gl. quæ est hic, q̃ concordat cum gl. quæ est in l. nec ex prætorio.s̃. eo.& ibi examinaui.

LEX XLVIII.

Consilii. Dy. tractat in c.nullus ex consilio.extra eo.lib.6.& dixi in l.non solum.§.si mandato.s̃.de iniuriis.

LEX XLIX.

1 *Venditio facta ab irato contra consanguineos alicui illo calore, non valet nisi probetur perseuerantia.*

a Quicquid a Aliquis † iratus ꝯ̃ consanguineos suos, vendi-
1 dit alicui illo calore bona sua: & vr̃ ꝙ non valeat, nisi probaretur postea perseuerantia. Ad hoc allegatur 2. q. 3.c.si quis iratus.

ADDITIO.

a Ale. ¶Quicquid. An, quæ fiunt calore iracundiæ habeantur pro non factis, vide plenè in l.si non conuitij.& ibi doc.C.de iniu.hic alle.in gl.& de delicto commisso calore iracūdiæ, vide quę hēs post Bar.in l.lex Iulia.§.hodie.s̃.ad le.Iul.repetū. Et de cōtractu ad pias cās vide xvij.q.4.can.sunt qui opes. De voto, est gl.in c. dudum.de conuer. coniu. facit, quia Deus solum cor respicit.xviij.q.4.c.si quid inuenisti. facit doctrina Io. An. allegantis sanctum Tho.de voto, c.literarum. facit quia Deus non vult militem coactum, c.non est xv.q.1. De iuramento præstito ab irato, est tex.in l.2.C.ad l.Iul.maies. De confessione, vide gl.in c.ex literis.de diuor.& l.si non conuitij. C.de iniur.& l.vnicam.C.si quis Impera.ma.& l.famosi.ad l.Iul.maie. Commotio iræ vitium excludit calumniæ, i.doli.2.q.3.can.notandum.2.& 15.q.j.c.inebriauerunt.vltimo adde tex. 2.q.3. cau.si quis iratus.Roma.not.391.

Pom. Vide aliquid per do.Præpo.in c.j.dist 4.& Fel.in c.dilecti filij. in versi. & pro intellectu, & sequentib.de excep. Et an ira sit peccatum. vide Nico.de Lira, Matthe. 6.in glo.in verbo, reus erit gehennæ ignis.

LEX LI.

1 *Prohibere, si aliquis vadit ad alium occidendum, eum teneor verbis non facto: & etiam facto accipiendo salarium ab occidendo.*

2 *Offendo si te causa iuuandi extraneum non teneor.*

1 Culpa caret. Gl. format hic vnā q. † Aliqs vadit ad occidēdū aliū, possum prohibere: & si nō facio, an tenear? Et dt hic gl.j. ꝙ verbis debeo prohibere, & nō facto. vide eā, quæ īcipit, casus ponit, & c. quæ alle.can.negligere.2.q.7 de hoc extra eo.c.nō est sine culpa.& per gl.& per Gul.in l.vt vim.s̃. de iustit.& iur. Sed quid dicemus nos? De iure nostro habemus, ꝙ non debeo me interponere rl'r, & probatur per l.j. §.si sibi manus.s̃.ad Sil. Et hoc probatur p rōnem. Si teneor te iuuare: ergo si reciperem salarium, turpiter facerem, l.pe.& vlt.s̃.de ꝯd.ob tur. cau. sed habeo de iure ꝙ possum accipere salarium, vt te iuuē.l. metum.§.sed licet.s̃.qđ me.cau. Fallit in casibus, qñ quis tenetur denunciare, arg.l.2.s̃.de parrici.& illud verum rōne ꝯsanguinitatis: aliàs secus, vt habuistis no.in l.vtrū c.ti.s̃. de parrici.cū si.& l.
2 quisquis.C.ad l.Iul.ma. ¶† Quæro, qd si cā iuuandi extraneū offendo te, an possum? Gl.q̃ est in d.l.vt vim.dicit, ꝙ pt fieri: qa ꝯsiderat affectio: intelligo non solum affectionem ꝯsanguinitatis, sed societatis. l.item apud Labeonem.§.tenetur.s̃.de iniu. Item quilibet extraneus.vt s̃.de fur.l.si quis in seruitute. Si in reb. pōt, multo magis in persona. Et hoc fieri potest, maxime si facit mandato alterius: quia iustè seruit illi. Vidistis ī l.3.§.eum igitur.s̃.de vi,& vi ar. Pro hoc allego s̃.vi bo.rap.l.prætor ait. §.si quis aduentu.ibi, dum misericordiam prouocat.& sic quando aliquis clamauit, succurrite, aliquis potest eum iuuare.

LEX LIII.

1 *Contra præsentem, qui non vult litem contestari, potest procedi tanquam contra absentem.*

1 Non videtur defendere. Not.istam l. ad quæstio. Aliquis est † præsens, & non vult litem contestari, an possit procedi contra eum tanquā absentem? Certe sic, vt hic, & gl.in auth. qui semel. C. quomodo & quando iu.& l.quoties.§.prætor.s̃.de noxa. Dixi in l. si finita.§. Iulianus.de dam.infe.

LEX LIIII.

a Cuius per errorem. a Istam legem examinaui in l.cū quis.C.de iur. & fac.ign.& s̃.de condi.inde.l.j. Item an ista talis donatio indigeat insinuatione? Gl. est in l.j.s̃.de don.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Cuius per errorem. Hanc legem limita non procedere in eo qui sciēter soluit indebitum pro alio, quo casu non repetit, vt no Bal in l.si per ignorantiam. C.de cōdi. indeb. vide tamen ibi per eū & in l.falsus.C de fur.& ibi omnino Bart. Itē limita vt no. per gl.& ibi Bal.in l.si militem. C.de cond.ob cau.& vide omnino Bar.in constituente scienter plus debito, in l.hactenus.§.fi.de const. pec. Et regula procedit vbi interuenit vera traditio: secus si ficta, vt no. Bar.in l.si rem aliquam.s̃.de acq.pos.

LEX LV.

Nemo plus. Dic vt no per Dy.in ca.nemo potest plus.extra eo.ti.lib.vj.

LEX LVI.

1 *Vendens rem duobus successiue, an puniatur.*

Nullus videtur. Hoc in dubio: secus si de mēte ꝯstaret l.j.§.deniq;.cum simi.s̃.de aqua plu. arc

1 † Quærit hic gl.ibi, Itē op.si prīo. Vēdo rē vni, demū vēdo alteri, punior ne, cū iur̃ meo hoc faciā? ī.dicā, & dixi sup tex. qđ ē verū si ex alio ñ apparet dolus, sđ p vēditionē talis dolus ꝯph ēdit. Vide

cliam

etiam d. glo. quæ incipit, cõsanguineus. ibi, vel dic, ꝙ eo ipso, &c. Et de hoc dixi in l. prætor edixit. §. 1. ꝭ. de ope. no. num.

LEX LVIII.

Bona fides. Vide Dy. extra eo. c. bona fides. libr. 6.

LEX LX.

Hæredem eiusdem. Dic, vt not. per Dy. in c. is qui in ius. extra eodem. lib.

LEX LXI.

1 *Ratihabitio parit actionem negotiorum gestorum, & non mandati.*

1 Semper qui non prohibet. Vr. †quod ratihabitio pariat actionem mandati, quod non est verum, sed parit actionem negotiorum gestorum. Vide glo. quæ incipit, si pro te. dic, vt not. per Dy. in c. ratihabitio. extra eo. lib. vj.

LEX LXIIII.

Qui sine dolo malo. Id est sine dolo malo, & culpa, vt not. ꝭ. si cert. pet. l. quod te. in fin.

LEX LXVIII.

1 *Verbum fuerit potius est trahendum ad futurum, quàm ad præteritum.*

Quoties idem. In l. oẽs populi. ꝭ. de iusti. & iu. allego istam legem. & dic, qñque idem sermo hẽt duas significationes, vnã propriã, & aliã ĩ, ppriã, tũc stamus ꝓpriæ non ĩpropriæ, & nõ est casus hic: sed qñ habet duas significationes proprias, tunc est casus hic, & stamus ei quæ aptior est, vt hic & dico in d. l. oẽs populi. Quæro, dico si quis fuerit exbãni-
1 tus, &c. qualiter accipiemus hic, †verbũ fuerit, cũ verbũ fuerit, possit trahi ad futurum, & ad ꝑteritum: quia reperitur in futuro & præterito. Certè in futuro accipitur, quod aptius est, quia lex ad futura negotia, non ad præterita trahitur.

LEX LXIX.

In omnibus. Vide Dy. in c. priuilegium personale. extra eod. titu. lib 6.

LEX LXXIIII.

1 *Tutor an succedat nullis extantibus agnatis, excluso fisco.*

a Quo tutela. aQuæro, de qua tutela dicit hic. & dic vt in gl. & no. eã in fi. ꝗ Dy. dicit alibi non reperiri Sed ꝯ istã gl. tenet Ia. de Are. & Old. sequẽdo eũ ꝑ l. j. C. vnde vir & vxor. Quid dicem⁹? Quidã dñt, ꝙ hic q̃rit̃ an r̃la faciat ius vel nõ & dixi ꝭ e. l. j. & ibi dr̃, ꝙ ñ facit ius Sed arguamus. Tutor hẽt ius ĩ ꝑsonã pupilli. vt Inst. de tut. ĩ prin. & l. j. ꝭ. de tut. Si hẽt ius ĩ ꝑsonã dẽt succedere vt patronus liberto, ꝗ hẽt ius in ꝑsonã. Itẽ socius succedit alij ĩ societate. l. 3. & l. fi. C. de ser. decu. & societas hẽt ius
1 ĩ suũ collegiatũ. l. vlt. C. de iurisd. om. iu. †In ꝯrium credo gl. ñ bñ dicere ꝑ l. nutritoribus. C. cõia d̃ success. & C. de ĩfan. expo. l. fi. Nõ ob. qđ dr̃, hẽt ius ĩ ꝑsonã pupilli: qa illud nõ seq̃t̃, cũ ciuitas hẽat ius in ciue suo. l. j. § ꝑ hanc. ꝭ. de rei vẽd. & tñ non succedit. l. j. C. de bo. vac. Non ob. qđ dicit de societate, qa illud est ibi concessum, vt legibus illius tituli, Non ob. qđ dr̃ de patrono quia facit libertũ de nihilo aliquid: sed in tutore non sic. igitur ista gl. non bene dicit, nisi intelligẽdo de legitima tutela.

ADDITIO.

a Alex. Quo tutela. Vtrum nullis extantib. propinquis pupillo succedat tutor, & excludat fiscum? Gl. sing. hic tenet ꝙ sic, ꝗ seq̃tur Bal. in l. si ꝗs filio §. eius ꝗ de iniusto testa. Sed Bar. hic tenet cõtrariũ, ꝑ d. l. nutritorib. C. cõmunia de succes. Sed Bal. in d. §. eius. dicit, ꝙ ista lex põt intelligi in simplici nutritore, secus vero in nutritore, ꝗ fuit tutor, vt hic dicitur, & per Bal. in l. cum in eo. in fi. ꝭ. de pac. & vide Bald. in l. fi. vnde legi. & in l. si qua illustris. C. ad orfic. & in d. l. nutritorib. & ibi Bart. Adde an statutum de successione disponens videatur etiam disponere de tutela, bald. consi. xj. lib. 4.

LEX LXXV.

Non debet. Dic vt not. per Dy. in c. non debet aliquis. extra eod. lib. 6.

LEX LXXVIII.

a Actus legitimi. aIsta est not. lex. & gl. addit aliquos act⁹. Dy. examinat istã legẽ, ex. e. c. act⁹ lẽimi. li. 6. sed melius declarat Ros. in libellis suis, in tit. de ac. ꝯfes.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Actus legitimi. Vide Bal. in l. potuit. in 8. q. de iure delibe. & Imo. in l. gerit. ad fi. ꝭ. de acq. hær.

LEX LXXXVI.

a In ambiguis a

ADDITIO.

a Alex. ¶ In ambiguis. Vide no. Bal. in l. ad exactionem. C. de dot. promi.

§. Non est nouum. Dyn. extra eo. ca. actus legitimi. lib. 6.

LEX LXXXIX.

Nulla. Vide Dy. extra eo. c. non est in mora, lib. 6. & ego examinaui tibi in l. si. pupillus. ꝭ. de ver. obliga.

LEX XC.

Quandiu Opp. de l. si ꝗs ita hæres instituatur. ꝭ. de hær. insti. Sol. aliud propter voluntatem testantis.

LEX XCII.

1 *Notarius, quando possit corrigere errorem suum.*
2 *Latinitas mala non vitiat instrumentum.*
3 *Errorem circa indictionem notarius corrigit.*
Defectus indictionis vitiat instrumentum.
4 *Error in omissione diei, si notarius dicit se recordari, ab eo corrigi, & addi põt.*
5 *Notarius, qui errauit in appositione diei: quia vnam pro alia apposuit, talem errorem non corrigit, nisi de errore constet.*
6 *Instrumẽtũ nõ vitiat, si errat̃ ĩ indictione: q̃a apposita nõ cõcordat cũ ãnis Dñi.*
7 *Erratum si non apparet, an sit in annis Domini, vel in indictione, presumitur erratum in indictione.*
8 *Notarius, quando est erratũ in eo quod pertinet ad partem, potest illud incontinenti corrigere, aliàs non, nisi docto de errore.*
9 *Error notarij in scriptura aliena, probatur originali producto in propria, per ostentionem protocolli.*
10 *Protocollum quare magis dicatur principale, quàm publicum instrumentum.*
11 *Notarius quando est persona suspecta, non retinet penes se originale.*
Argumentum à solitis, est validum.
12 *Error notarij potest etiam probari per testes*
13 *Testes deponentes de errore notarij, si dicunt aliter fuisse, quàm instrumentũ dicat: tunc notarius in pertinentibus ad eum, potest corrigere: sed in iis, quæ pertinent ad partes, non*
14 *Error notarij potest probari per præsentes, & alios mediatores inter partes.*
Error notarij potest probari per vnum testem, vltra ipsum notarium
15 *Error probatur per ipsos facientes.*

a Si librarius. aVides, quod error notarij nõ nocet, vt hic, & l. errore C. de testa. & l. Imperator. ꝭ. de sta.
1 ho. ¶ †Sed de vno dubitatur, an possit corrigere errorẽ notarius? Dic per Gul. de Cu. in l. Imperator. ꝭ. de statu ho. & in Spe. in ti. de instr. edi. §. postremo. vers. sed nunquid ꝯfecto. Iac. de Bel. in auth.
b de æquali. do. §. illud. Sed vos debetis scire, bquod in instrumẽto publico continentur duo. Vnum quod spectat ad notariũ, s. anni
2 Dñi, indictio, & dies, & aliæ solennitates. Secũdum, s. †ꝑtinet̃ substantia ꝯctus. Aut ergo est erratum in eo quod non reddit instr̃m
c nullũ, vt mala latinitas, ctunc nõ vitiat instr̃m. l. Imperator. ꝭ. d̃ sta. hom. & potest per notarium corrigi. l. actorum verba. ꝭ. de re iud.
3 Qñque est erratum in eo, ex quo instrumentum vitiatur: †& tũc qñque constat ꝙ est erratum, & in quo erratum est. Exemplum, in instrumento deficit indictio, & defectus indictionis vitiat in-
d str̃m. dvt in Auth. vt ꝑpo. no. Impe. in prin. & in Auth. ꝗb. mo. na. effi. legi. §. quantũ vero. & extra de fid. instr. c. inter dilectos, & ibi no. Isto casu, si apparet de errore, & in quo est erratũ, poterit corrigi iste error, ne scribentis error noceat partib. l. si in nomine. &
4 l. errore. C. de testa. Qñq; ꝯstat ꝙ est erratũ, sed nõ ꝯstat in quo, vt qa fuisset omissa dies & sic est erratum, sed non constat d̃ quo die est erratum, & in isto casu dico, ꝙ notario dicẽti se recordari
e dẽt credi. eProbo sic officiali creditur in officio sibi commisso, vt
f C. de exac. trib. l. apparitores. & l. si quis decurio. fC. de fal. & l. magis puto. §. ne tamen. ꝭ. de reb. eo. & de offi. præfe. vrb. l. j. §. cura carnis. & §. seq. maximè cum hoc de die sit minimum qđ apparet: qa si testis de die non recordatur, nihilominus probat̃ l. testiũ. cũ gl.
5 de testib. Et hoc qñque est erratũ in omittendo, sed quando †eẽt erratum in ponendo: puta posuit vnum diem, vel mensem, cum deberet ponere alium, isto casu non poterit se corrigere, nisi de errore constet per testes, vel aliis modis, vt ĩ. dicetur, & l. quicqd astringendæ. 3. r̃nso. secundum vnam lec. ꝭ. de verb. obl. & qđ. ibi dixi. Item functus est officio suo, sicut iudex. l. iudex. de re iud. & sicut testis, & ĩ. dicam: sed hoc non potest dici, qñ omisit diem: qa
6 instr̃m non valet, & sic non potest dici functus officio suo. l. qua-
g lem. ꝭ. de arb. & qđ no. in d. l. iudex. †Quãdoq; est erratũ galio mõrone cuiusdã alterationis, vt dico, anno Dñi, indictione tali, & nõ ꝯcordat cũ annis Dñi. hoc ꝯsuluit Dy. & dixit, ꝙ licet indictio vitiet ꝯtũ, vt dixi, tamẽ si est posita & erratum, non vitiatur instr̃m.
7 l. quoties. ꝭ. de hære. insti. †Sed dubitatur in quo vr̃ erratum, vel ĩ annis Dñi vel in indictione. Et dicit ꝙ in indictione: qa dolus non præsumitur nisi probetur l. quoties. §. ꝗ dolo. ꝭ. de prob. Modo si ꝑsupponeres eẽ erratum in annis Dñi, dicerem esse errarũ dolo, vel lata culpa: qa cõiter oẽs sciunt annos Dñi l. latę, & l. cedere diem. §. lata. ꝭ. de ver. sig. Sed indictio nescitur ab omnib. ideo ita probabilius præsumit̃ error. Ego credo Dy. verũ dicere & induco pro eo gl. ꝗ est in l. si quis in fundi vocabulo. ꝭ. de leg. j. & l. pen. ꝭ. de re. du. & hoc puto verum quicquid dicat glo. in d. c. inter dilectos. extra de fid. inst. Sed ꝯtra hoc facit qa notarius, ꝗ facit instr̃a ꝯtra formam iuris punitur vt falsarius. l. iubemus. in fi. C. de testa. & quemad. testa. ordi. & sic nõ potest amplius corrigere. Sed dic ꝙ hoc est spãle in testamentis. Vel melius ibi loq̃tur, qñ solennitas nec fuit seruata, nec scripta in testamanto: hic qñ fuit seruata
8 sed non scripta. † Quãdoq; est erratum in eo qđ ꝑtinet ad partẽ. Et hoc dixit Gul. in Spe. Aut notarius vult corrigere incontinenti. & admittitur. Aut ex interuallo, & non potest nisi probato errore, per §. illud. in Auth. de æqual. do. Hoc etiam probato testis & notarius æquiparantur. l. Domitius. ꝭ. de testa. Sed testis potest inconti-

incontinenti, non ex interuallo corrigere dictum suum, vt in cap.
h præterea. extra de testi. h cog. & in §. quia vero. in Authent. de
9 test. in glo. magna. sic in notario. ¶ † Sed qualiter constare i po-
i terit de errore, si notarius transcripsit scripturam alterius? Re-
k spondeo, tunc producto originali, error faciliter probatur, k vt
hic, & l. 2. C. de errore aduocato. Si vero scripsit scripturam
propriam, tunc si habet protocollum, probatur per ostensionem
l protocolli, vt in Authen. de tabel. §. pen. l Nam ex illo verificatur
instrumentum extensum, & sic videtur erratum in transcriben-
10 do, vt hic. ¶ Sed posses dicere, † quare dicitur magis principale
protocollum, quàm publicum instrumentum: nónne potuit esse,
quòd notarius ab ipso initio confecit publicum instrumentum?
Respondeo, non præsumitur. vt dicto §. penult. Nam originale re-
tinet notarius apud se, vt aliis edat cum opus fuerit, vt s. de eden.
l. ex argentariis. §. j. ideo ipsi notario non deberet dari copia in-
strumenti. l. si quis ex argentariis. §. prohibet. s. de eden. & ideo di-
cit lex, quòd pars possit petere, quòd exhibeatur à notario origi-
nale, quando instrumentum quod est restitutum, plene non con-
11 tineat omnia. l. veluti circa princip. s. de eden. Prædicta vera, † nisi
persona notarij esset persona suspecta, d. l. si quis ex argentariis.
§. j. & quòd illud quod remanet apud notarium præsumatur ori-
ginale, probatur: quia sic solitum est fieri, & sic probatur per ar-
gumentum à solitis, quod est validum in iure. l. ij. §. merito. s. ne
quid in loco publ. & l. certi condictio. §. si nummos. s. si certum pe-
12 tatur. † Item potest probari per testes adscriptos in instrumenro:
quia ad hoc apponuntur, vt in Auth. de instru. cau. & fide. §. sed
13 & si instrumenta, & s. quemadm. test. aper. l. j. in fi. † Sed quid si te-
m stes dicunt aliter fuisse, quàm instrumentum dicat: m sed non re-
cordantur qualiter fuerit? Respondeo si hoc contingit circa ea
n quæ pertinent ad notarium, n vt circa diem, mensem, & similia:
tunc quia constat quod est erratum, restat quòd credatur nota-
rio, vt dictum est. Si vero hoc contingit circa ea, quæ pertinent
ad partes, tunc notarius non posset corrigere: quia licet constet,
14 quòd † sit erratum, non tamen scit notarius, quid habeat ponere,
o vt dictum est. Item potest probari o error p per præsentes. & alios,
p qui fuerunt mediatores inter præsentes partes sic contrahentes,
vt in Authen. de instr. cau. & fid. §. si vero moriantur. versic. in his.
in glossa quæ incipit ad numeratorem. Et puto quòd sufficeret
dictum vnius testis cum notario: quia remanent duo. dicto ver-
15 siculo in his. † Item potest q probari quandoque error per ipsos
q facientes, vt si quædam vniuersitas fecit syndicum, vel alium con
tractum, homines de vniuersitate poterunt probare sic fuisse
tunc actum, vel non fuisse, vt extra de probat. cap. tertio loco.
non dicerem in eo quod alibi contrahunt vt singuli, nisi partes
essent in concordia: vel esset aliquid, per quod nulli fieret præ-
iudicium, vt si testator adhuc viueret, & diceret notarium in suo
testamento errasse.

ADDITIONES.

a Alex. Si librarius, Vide quod no. Iac. But. & Bal. in l. 2. C. de error. aduo. Et an, & quomodo possit error emendari, & corrigi per notarium. & vtrum notarius possit petere vt permittatur sibi addere, minuere, vel corrigere vel si vult de instrumento certiorari an possit. vide Bar in l. fi. ver. quæro vtrum notarius. s. de tab. exhi. dicentem, quod aut notarius allegat se iustam causam habere incertitudinis vel erroris sui, & hæc potest petere vt puta, si tempore contractus circa aliquod pactum fuerunt multæ cõuentiones & notarius nihil scripsit propter partium festinantiam. & vide Bal. in l. fi. C. de fideiuss. & Spe. de instru. edi. §. instrumentum. ver. sed nunquid. & per do. Ant. in c. ex literis. de fid. instr. & Ang. in l. errore. C. de testa. & quemad. test. ordi. Vtrum autem possit mandare notario, qui non bene fecit instrumentum, vt suppleat, & corrigat, vide Bal. in l. 2. C. de fideicom. lib. Et adde quod notarius nihil potest addere in contractib. requirentib. scripturam, secũdum Bal. in l. contractus. C. de fide instr. & in l. Gallus. §. idem credẽdum. s. de lib. & posthu. & vide Cy. & Bal. in l. ambiguitates. C. de test. & Imo. in l. j. §. sin autem. s. de hære. insti. Et quid si probetur notarium aliter scripsisse, quam partes dixerant vtrum præsumatur ex malitia, an dolosè: & an ratione falsitatis in parte, vitietur totum, dic vt in c. ad audientiam. de rescri. & in c. fraternitatis. de testib. & no. Bal. in d. l. Imperator. s. de sta. ho. & Bar. in l. quoties. de hær. insti. & quòd dixi in l. si quis obrepserit. s. de fal. Et ad probandum errorem instrumenti, vide gl. & quæ ibi dixi, in l. cum proponeretur. de leg. 2. Et si notarius dicit se non fuisse rogatum, & non recordari, si tamen testes probant rogatum fuisse. cogatur secundum dicta testium facere instrumentum ponit Bal. in l. fi. C. de eden. in vlt. col. vbi dicit, notarium cogi edere sua protocolla, & bastardellos. & si per productionem scripturarum potest liquere bene quidem: arg. c. j. de vsur. in clem. & C. de reb. cred. & iureiu. l. fi. Si auten apparet non præsumitur rogatus, nisi probetur per testes: & tunc opportet quod secundum dicta testium cõficiat instrumentum: nam talia dicta publicata habent in hoc casu vim protocolli, argu. C. de testam. & quemadmod. test. ord. l. publicati. & C. de re iud. l. gesta. & per eundem in rub. C. de fide insti. num. 8. vbi ita ait, Quandoque notarius negat se interfuisse confectioni instrumenti, & tunc non debet compelli facere instrumentum: quia facta non præsumitur. Quando ue fatetur se interfuisse, tamen dicit quòd non fuit rogatus vel quòd fuit rogatus tanquam amicus non tanquam tabellio: quo casu instrumentum non est publicum. l. scripturas. C. qui potiores in pignore habeantur. & tunc si negat omnino se rogatum: probandum est de rogatu si autem fatetur se rogatum, sed dicit quod non fuit rogatus vt tabellio, sed vt simplex scriba dicit in dubio presumi tabellionem illa. n. via p̃sumitur in dubio assumpta, quæ facit actum valere: vt ff. de test. mili. l. 3 & hoc quando est quæstio de rogatu cum tabellione. Sed si est inter partes, gl. dicit, quod in dubio tabellio præsumitur rogatus: quia aliàs non præsumeretur scripsisse, vt no. in §. nos autem, in Auth. de tabellio. Inn. tamen dicit. quod non præsumitur rogatus, nec etiam sibi iniunctum, nisi hoc in scriptura contineatur, & idem refert. Nic. de Matarel. dicere in d. rub. ipse tamen tenet glo. tanquam veriorem: quia in tabellione propter artis peritiam præsumitur solennitas, vt no. C. de vsur. in l. j. Item quia non est consuetum, quòd notarius scribat, nisi rogetur: & ideo præsumitur factum, quod fieri consueuit: vt C. de fide instrument. & iure hastæ fisc. lib. x. l. fin. vbi in text. no. Si igitur apparet scriptum negotium inter partes gestum, apparent etiam aliæ solennitates testium, præsumitur notarium fuisse rogatum: secus si aliæ solennitates deficerent: vt d. l. scripturas. Ioan. And. in Spec. tit. de instr. edi. §. instrumentum. versic. & primo. Sed pone, notarius omisit per errorem scribere confessionem, seu præceptum guarentigiæ, modo pars vult probare per testes, qualiter notarius fuit rogatus de guarentigia, an possit? Certè non glo. est sing. in c. si motu proprio. de præben. in vj. ver. expresse. Ex qua habes, quod quando aliquid de forma in instrumento defuit, non potest illud probari per probationem extrinsecam, & ita tenet Bald. in quibusdam suis conclusionibus. Et adde quod Bald. de pac. Constan. quærit an anni Domini dies, mensis, & consul, sint ponenda in fine instrumenti, an in principio. Et concludit quod in principio. Ibi etiam vide, nunquid vitietur instrumentum, si nomen imperatoris præpositum non fuit, vel non intercessit tabellionis subscriptio, vel contrahentis, vel aliud defuit ex his, quæ debent interuenire. Et dixit quod sic, quem vide. Sed quid si apponuntur solennitates, tamen erratur in vno, vtrum tabellio possit propria authoritate emendare, si errauit in die, vel loci appositione? Resp. si est quæstio super die, consule, vel loco, non potest emendare. Nam rasura caderet in loco suspecto. Sin autem alibi, vbi nõ pendet quæstio, tunc potest emendare, & radere verbum erroneum, & ponere verbum verum prout legitur & no. C. de testa. l. si vnus. Si autem non errauit in solennitate instrumenti, sed in qualitate facti, tunc postquam instrumentum est redactum in archiuo publico, nihil sua authoritate mutare potest, sed debet facere errore comperto de mandato iudicis secundum Cy. no. in d. l. Imperator. de sta. hom. Vel dic, si est talis error qui noceat: non potest emendari sine iussu iudicis, secus si non obsit parti, quia partis non interest, quia etiam sine tali emendatione valet instrumentum. C. de test. l. ambiguitates. & l. præposteri. & l. error. Illud constat, quod aliæ sunt solennitates instrumenti, & aliæ negotij. no. s. de eden. l. 1. §. editiones. in fi. gl. & vide omnino Bal in tit. de pac. Const. in ver. petitio. Sed quæro, vtrum quando notarius apponit diem, debeat dicere xj. die intrante, siue exeunte Ianuario? Dico, quod olim apponebatur, vt de pace Constan. in fine. Sed quid si non dicat? Resp. si dicat, die lunæ xj. Ianuarij, satis est, dicto tit. de pac. Constan. in fi. Sed si non apponatur proprium nomen diei: pone quòd testes dicunt, quòd xj. die partes abfuerunt? Resp. quòd ista probatio testium non concludit de necessitate contra instrumentum. quæritur ergo vtrum dicti testes reprobent instrumentum? Et videtur, quod non, quia sicut debemus saluare testes, ne falsum dicant, ita & instrumentum. Item dicta testium debent interpretari in meliorem partem, vt no. Inno. in c. dudum, el 2. de elect. Item cum testes sint inducti ad probandum, & non probant de necessitate, debẽt interpretari contra producentem. c. in præsentia. de proba. & c. cum causam. de rescrip. c. fi. de condi. appo. nisi in causa fauorabili. s. de manu. l. antep. & in c. ex literis. de prob. & de reg. iur. c. in ambiguis. in vj. In contrarium videtur: quia istud instrumentum secundum communem vsum probat de xj. die, intrante mense. Cum ergo probatio instrumẽti reprobatur, ergo reprobatum est instrumentum. Non enim ista est præsumptio, sed communis intellectus vulgi: & ideo non obstat quod nota. s. de pact. l. iurisgentium. §. quod ferè. & quod not. Innoc. in c. innotuit. de eo qui fur. ordina. susce. non enim dicitur incertum, quod certam semper habuit interpretationem. argu. s. de fund. instru. l. cum de lanionis. §. asinam. vnde vt ista æquiuocatio cesset in literis apostolicis ponitur per nonas, Idus, & Calendas, vbi talis dubitatio incidere non potest. d. §. fin. de pac Constan. & vide Bal. in d. tit. in versic. die lunæ xj. exeunte Ianuario. vbi dicit, notarios olim ita scribere ratione maioris certitudinis: quia si non adiiciatur intrante, vel exeunte, inquit ipse, dubium est. quia quod pluribus modis exponi potest, est æquiuocum, vt no. ff. de ver. obl. l. quoties in stipulatione ambigua. vide eum ibi, vbi supra dicta comperies. Sed an testes in instrumenro debeant poni in fine, vide eundem Bal. & Odo. in d. tit. de pace Constan. super verb. Continetur. ¶ Adde an notarius possit errorem corrigere, & quæ faciant scripturam suspectam, Bald. cons. 137. lib. 5. Et an notarius, qui errore omisit nomen Imperatoris, vel Papæ, possit illud apponere, vide Ang. cons. 221. Et quando posset errorem suum corrigere, vide Paul. de Cast. cons. 38.

b Pom. ¶ Deberis scire. Vide do. An. in c. ex literis. de fide instr. & quæ ibi dixi.

c Alex. ¶ Mala latinitas. Vide Bald. & Ang. in l. Imperator. s. de sta. hom. & vide Bald. in l. verbum. C. de fideicom.

d Alex. ¶ Vitiat instrumentum. Vtrum indictio, seu defectus indictionis, vitiet contractum, seu instrumentum, de hoc aliquid super data 6. lib. in mercu. per glo. 2. Conili. Cod. circa fi. An autem debeat poni nomen Papæ, sicut Imperatoris in instrumento, de hoc per do. An. in prooemio Decre. Et dic, quòd attendenda est consuetudo, si illa appareret. c. cum dilectus. de consue. & vide Bart. in l. si nominatim. ff. de condi. & demon. & vide omnino ad materiam Bart. & Imo. & Bald. in l. cum proponeretur. de leg. 2. & Bal. in l. vnic. in gl. magna. C. de Iust. Cod. confir. & in l. fi. C. de fideiuss. & in l. error. & l. ambiguitates. C. de testa. & Bart. in cons. 208. incip. ex facto proposito tria dubia oriuntur. per Bal. de pac. Constan. in ver. pacta. per do. Ant, in c. ex literis. de fide instr. per Bar. in consil. reperitur instrumentum. Adde, an error in anno Domini, vel indictionis vitiet instrumentum, Rom. consil. 235.

e Alex. ¶ Debet credi. An notario credatur, no. Bal. in l. iurisiurandi. C. de testi. vbi refert glo. dicere quòd sic propter authoritatem plurium testium in instrumento conscriptorum. vt not. C. de fideiuss. l. fin. quam gloss. approbat cum distinctione tamen. Aut enim loquitur, vtrum credatur tabellioni de officio sibi iniuncto, & dicit quòd non. verbi gratia, quia dicit, ego talis notarius ex commissione mihi facta à iudice examinaui testes, nam talis commissio debet scribi per alium notarium, non per seipsum, vt not. extra de probat. cap. quoniam contra falsam. per Ioan. Andr. Hostien. & alios, argu. l. 1. C. de mand. princip. l. 1. Aut vtrum credatur sibi de dicto testium, vel facto partium: & tunc aut est assumptus solus, aut cum collega primo casu creditur ei, vt C. de fal. l. si quis decurio. nisi aliqua ratione sit suspicio de eo. vt C. de probat. l. iubemus. Aut est assumptus cum collega, & tunc non creditur vni soli, argu. ff. de offic. consul. l. 1. sed oportet quòd ambo scribant: vel vnus scribat, alter subscribat. arg. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. 2. & in Authen. de hæredibus & fal. §. si vero absint. & not. in dicto cap. quoniam contra falsam. per Hostien. & Ioan. Andr. tacit quod notat Bal. in l. generaliter. in vltimo notabili. C. de non num. pec. & quod dixi post Bart. in l. 2. C. de rescin. vend. in q. de minore iurante. per Ioan. And. post Spec. in tit. de instr. edi. versic. 1. in ver. sed nunquid. Et quid si testis non recordatur de die, vel loco, vide quæ dixi in l. 2. §. fi. de aqua plu. arc. & ibi Bart. & vide Bal. in l. testium. C. de testibus, & Bar. in l. 2. in fi. s. quemad. testa. aper. & in l. admonendi. s. de iureiur. Adde, quòd notario creditur in comitantibus instrumentum. Bal. cons. 25.

f Pom ¶ Si quis decurio. Vide Alex. consil. 105. vol. 2. vbi ponit an stetur dicto notarij, quòd sit matrix, & originalis scriptura, & cons. 110. eod. vol. 2. vbi ponit, an stetur dicto notarij, quòd sit rogatus.

g Quandoque est erratum in eo. Vide Pan, cons. 99. col. 1. in fi. vol. 1. Et in his. quæ pertinent ad partem, error præsumitur partis, & non notarij. ita Ro. consil. suo 179.

h ¶ Extra de testibus. Vide Alexan. cons. 89. vol. 3. vbi ex hoc infert quòd sicut testis deponens varia, punitur de falso. l. eos. s. de fal. ita etiam notarius varians tenorem instrumenti, punitur de falso, nisi vt ibi dicit in vlt. col. illud emendaret, & corrigeret, addendo clausulas consuetas, etiam postquam parti tradiderat.

i Sed qualiter constare. Vide Ale. consi. 104. vol. 2. in prin. & consi. 37. col. pe. eo. vol. Et Ale. in d. consi. 10. vol. 2. ponit quæ sit matrix & originalis scriptura.

k Ale.¶Faciliter probatur. Adde Bal.in l.nec exemplum. C.de fal.& ibi etiam quod probatur error per confessionem, vel per dictum Papæ,& Principis

l Alex.¶De tabel.§.pen.Et ad materiam adde Bal.in l.Sepronius Proculo.de leg.2.& vide Bal.in rub.C.de fide instr.Et ibi, quid si non reperitur imbreuiatura. sed reperitur instrumentum parti traditum an probet: & ibi an imbreuiatura sola faciat fidem, Ad quod vltimum, vide quod not.Bart.in l.admonendi.ff.de iureiur.& quod no. Bal.in l.contractus.C.de fi.instru.Et an quis cogatur ostendere protocolum, vide Bar.& Bal.in l.fi. C.de fide instr.vbi dicit quod non, nisi quis vellet notarium redarguere de falso. Item in auth.si quis in aliquo.in prin.& in l.fin.C.de eden.vide Bar. post Iac.But.in d.l.fi.qui dicit quod si notarius perdat originale debet fieri sibi editio à parte. Et adde ad materiam Bar. in consi.208.incip.ex facto proposito tria dubia oriuntur.volu.1.vers.ex hoc sequitur secundi, &c.adde quando instrumentum est diuersum à protocolo an faciat fidem.& vide Bald.consi.43.lib.2.

m Alex.¶Instrumentum dicat. Vide no.Bar.in l.1.in fi.ff.quemad.test.aper.& ista faciunt ad quæstionem, vtrum notarius de iure possit scribere, Pet.testis dixit illud idem, quod alius testis supra examinatus dixit de quo vide in c.causam, quæst.2.de testi.& Bal.in l.verbum, volo.C.de fidei.videtur dicere, quod non.& Spe.in ti.de teste.§.nunc tractandum. in ver.cautiorem quoque examinatorem. & Ant.de But.in c. nihil, de elect. vbi ponit de iudice, qui dixit: pronuncio sicut talis iudex.quod facit ad no. per Bart. in l.j. C.si aduer.lib.& ad id quod dixi de teste, vide Bart.in terminis, in l.3.§.1.ff.de testi. Sed Bald.in tit.de pac.Constan.in vlt.vers.dixit probari per illum text.aperte, quòd si tabellio scripsit primo dicta vnius testis,& postea dixit, idem per omnia dixit alius testis, siue sub eadem die, siue alia, quod talis scriptura probat testes in vnam sententiam concordasse: licet aliqui dicant, quòd talis scriptura non valet, propter incertitudinem, alij quia proferant eundem meditatum sermonem, sed prima nec secunda ratio valet. de quo vide per Bal.in d.tit.in vlt.verb. Vlti.adde Bart.suo consil. incip. super inquisitione, quæsit per dominum Capitaneum & per Bal.de emen.Iustinia.Cod.in prin.& Ang. in auth.vt iud.sine quoquo suffra.& Bal.in l.ampliore.§.1.C.de appel

n Poma.¶Ad notarium. Vide Alex.cons.105.volum.2.& etiam in simili vnum verbum per eum in cons.c.eod.vol.2.prope fi.in vers.constat autem.Et ad hæc vide Fel.in c.ad audientiam.de præscrip.

o Alex.¶Potest probari. Ad materiam adde quod no. dixit Bart.& post eum Imo. in l. cum proponebatur.de leg.2.per glo.in ver. coniectura.quæ dicit, quòd si testator dicat coram eisdem testibus per errorem se omisisse, vel obliuionem, tali coniecturæ standum esse.Et sic videtur quòd eo modo credi debeat, seu credatur partibus in gestis per se, si asserant in aliquo se errasse, & non requiratur alia probatio, quod est no.secundum Bal. & facit ad no.per Bart.& Imo.& quæ ibi dixi, in d.l.cum proponebatur. Adde alium modum probandi errorem, not. per Bal. in l.etiam. C.commin. vel epist. videlicet quòd ipso facto probatur. Et vide Bal.in l.fin. C.de testam.& l. Imperator.ff. de statu hominum.

p Poma.¶Probari error. Vide Alexan.consil.105.volum.2.& Barb.209. volum.1.& Barb. in c.fin.de constit.

q Poma.¶Item potest. Vide in d.c.tertio loco.& de probando etiam errore, vide non ab re dicta per Imo.in l.quoties.§.sed si cum primum, hæredem.ff.de hær.inst.in prin.

LEX XCVI.

Nemo dubitat. Facio tibi vnum dubium. Dicit statutum huius ciuitatis: si non soluerit centum, amputetur sibi manus. Modo ille comparet in iudicio, & dat fideiussores. Quid dicemus? Dubito, & ideo relinquo. Videtur quod sufficiat l.rescripto.§.debitores.ff.de mun.& hono.

LEX C.

1 *Debitor negans se debere centum petita, si lite contestata creditor probat de quinquaginta, an debitor sit in mora.*

a 1 Non potest videri. a Iam dixi tibi: tu petis à me centum † egò nego: lite contestata, tu probas de quinquaginta, an per litis cótestationem constituar in mora? Et videtur quod non, per legem istam. sed credo quòd ista lex sic loquitur: quia ratio est implicita, scilicet quia dixi tibi: nescio quantum debeam, litem contestor, non tamen constituor in mora, vt hic,& l.in fideicommissi.in prin.ff.de vsu.sed si scirem quantum debeo, tunc videor esse in mora à tempore contestationis litis.l.pupillus.§.fi.& ibi dixi.ff.tit.j.& l.qui solidum.in prin. ff.de leg.2.Et istam quæst.habui Pisis de facto.

ADDITIO.

a Alex.¶Non potest videri. Vide Bar.in l.j. §.si stipulanti.ff.de verb.oblig. & in l. qui solidum.de leg.2. vbi contradicit in eo, quod hic dicitur.

LEX CIII.

Fere in omnibus. Glo. hic allego tibi in l.non solum.§.si mandato.ff.de iniur.& dic vt ibi. Tene menti istam gloss.

LEX CXI.

In eo quod plus sit. Dic per Dy.extra, eod. cap. plus. lib.6.Dixi in l.j.§.si stipulans.ff.de verb.oblig.

§.Nemo alienæ rei. Quæro quid in causa criminali? Dic vt glo.& tene menti.& vide eam, quæ incipit, si quis obtulit se. & istam glo. allegaui tibi in l. penult.§.ad crimen.ff.de publi.iudi. Vlterius nota, quod glo.dicit in prin.quòd prætoria satisdatio intelligitur cum fideiussione. Contrarium tenui tibi in l.prætoriæ.ff.de prætoria stipul.& ibi gl. videtur tenere.

LEX CXV.

In obscuris. Vide Dy. extra eo.c.in obscuris.& eo.tit.c.inspicimus.lib.6.

LEX CXVI.

a Si quis obligatione. a Nota gl.hic quæ dicit de liberatione facta cum insinuatione: sed an egeat illa, dixi vobis in l.Modestinus.ff.de don.

ADDITIO.

a Alex.¶Si quis obligatione. Adde, quòd pactum de non petendo, seu per quòd remittitur res, vel actio, dicitur esse donatio, vel alienatio, secundum Bal.in l.1.versic.quæro an pater. de bo.mat.alleg.no.Bal.in l.siue apud acta. C.de transa.in ver.pendente iuncta gl.in ver.pacto, licet aliud sit in remittente litem, seu in transigente super litem.secundum eum per l.fideiussorem, C.de transa.& no.etiam in proposito Bal.in l.si inter vos.C.communia vtri.iu.& in c.1.ad fi.de controuer. inter vasa.& alium de beneficio. Bene facit quod not.gl.hic,& quod in variis locis per hanc glo.tradunt Doctores maximè Bal.in l.pactum, in xv.quæst. C.de col.& Ang.in l.contra iuris. §.fin.& ibi Bart.& in l.tale pactum. in prin.ff.de pac.& Ang.in l.si vnus, §. pactus. ff.de pact.& in l.pacta quæ.C.de pact.& alij in l.Modestinus.& in l.Aquilius,& ibi not. Moder. ff.de do. vide doct.& maximè Alex.in l.si creditoris. C.de pac.allegantem hanc gl. & ad hoc no.vide Bart.in l.si quis accepto.de cond.ob cau.& ibi Bald.& in l.si mulier. eodem titu.Adde, an pactum de non petendo sit donatio. Bald.consil.352.incip.item statuimus. volum. 5. versic.an pactum gratuitum.Ang.consil.77.& 94.

Pom.¶Vide Fel.in c.veniens.in tertio notabili, de testib.

LEX CXXI.

Aliud. Tene menti glossam, quæ est principium huius legis, quia alibi ita clare non dicit.

§ Refertur. Tene menti eam gl.super isto §.& vide glo. quæ incipit, si publice populus, in fin. dic, vt ibi per Dy.extra eo.c.quod omnes tangit.lib. 6. Et not.quòd ista lex est vera, quo ad omnia, omnes enim tenent quo ad pœnam, quæ infligitur vniuersis, vel singulis, vt vniuersis: sed si tangit aliquos, tunc præsentes tenentur.l.1.in prin. ff.de magi. conuenien. & dixi vobis in l.quod maior.ff.ad munic.

LEX CXXIII.

Quæ propter. Vide Dy.in c.in argumentum.extra eo.lib. 6.& in l.quod vero contra rationem.ff. de legi.& in l.si constante.supra sol.mat.

LEX CXXVI.

Cum quis. De hoc dic plenè in l.si fundus. §. primo, supra de pigno.

LEX CXXVIII.

Non videntur data. §.Qui iussu. Vide circa hoc Dyn. extra de reg.iur.in c.quòd quis.lib.6.& Cyn.C.vnde vi.in l.j.& l.vt vim.ff. de iust.& iure.& tene menti gl.hic positam pleniorem, quàm habeamus in iure.

LEX CXXXII.

Factum à iudice. Vide Dyn.in cap. ea, quæ.extra eo. lib.vj.

LEX CXXXIIII.

1 *Donator, an agat contra donatarium, vt eum alimentet.*

1 a In condemnatione. No.gl.quæ † dicit, quòd donator a non potest agere contra donatarium, vt eum alimentet: contrarium not.in l.fi.C.de reuo. don.& per Cyn.ibi.

ADDITIO.

a Alex.¶Quòd donator.Et qualiter fiat deductio ne egeat, vide Bal. in d. l.ij. C. quod cum eo.& ad glo.hic, vide Ang.in l.sunt qui.ff.de re iud.dicit, quòd gl.hic sing.indistinctè tenet, quod vbi ratione personæ datur priuilegium, vel ratione contractus, vt in donatione, non tenetur quis, nisi inquantum facere potest: debet ergo ei remitti: vnde venit quòd beneficium habet retinendo,& non petendo: quia donator à donatario alimenta non petit:& tamen pro alimentis retinet quod donat, secundum glo.hic, quam tamen quidam damnant per id quod no.in l.fi.hic alle.vbi de hoc per Cy.sed si tu bene consideres, gl.hæc est vera: quia directe non possunt peti alimenta, reuocabitur tamen donatio, quia donatarius est ingratus: loquor de simplici donatione. Et an non alimentando donatorem reuocetur donatio, vide gl.in verbo voluerit.& Cyn.versic.2. quæritur. in l.fi.C.de reuo.don.& Abb.& Inno.in c.propter.de don.

§.Vnicuique. Vide Dynum in cap. mora.extra eodem lib.vj.

§.Dolo facit. Vide extra eod. c. dolo. & ff.de dol.excep. l.doli.Dicam plenè in l.si.socer. §.Lucius, ff.soluto matrimonio.

LEX CXXXVIII.

Qui in ius Dic per Dynum in cap. cum quis. extra eodem libro 6.

LEX CXXXIX.

Cum principalis Dic vt per Dynum. in cap.accessorium.extra eo.lib.vj.& per Cyn.in l.intelligere.C.de lui.pig.

LEX CXLII.

Si nemo subiit. Vide gl.quæ incipit, hanc regulam, in fi. ibi quòd non placet.quia secundum hoc, prius esset obligatio, quàm contractum, qui eam introducit, quod est absurdum.

LEX CXLV.

a Impossibilium. a Dic per Dynum in ca.nemo potest. extra eo.tit.lib.6.

ADDITIO.

a Alex.¶Impossibilium.Per Bart.in l.4.§.quæsitum.ff.si quis cau.

LEX CXLVIII.

Si quis prægnantem. Vide glo.quæ incipit, institute.ibi, §.si quis rogatus. & dic vt ibi per glo.& Dyn.

LEX

LEX CL.

Pupillus. Hic est melior glo. quam sit alibi in ista materia. Et totum examinaui vobis in l.j.§.de don.

LEX CLII.

Neratius. Tene menti hic gl. pleniorem in mã sua, q̃ sit alia. & tractat materiam l.pe.§.quæ sent.sine ap.rescin.

LEX CLX.

1 *Syndicus ciuitatis si citatur, constituitur in dolo.*

2 *Ciuitas quando vult conuocare arengam, citantur illi, qui illam regunt, & habetur ac si ciuitas fuisset citata.*

a 1 Non potest. a Gl.†q̃rit, si citatur syndic⁹ vniuersitatis, an ꝯstituat̃ in dolo. Et vide gl. q̃ incipit, pone in officiali. ibi, itẽ q̃d si citet̃. Ista est no. gl. & vr̃ dicere ꝯ casum l. aut q aliter. §. idem ait. §. qd vi aut clã. & ista gl. dicit optimè. Nõ obstat illa lex: qa ibi dr̃ ꝙ valet decũciatio fcã syndico, quantũ ad excusandum vitiũ clandestinitatis, nõ quantũ ad ꝯtumaciam inducendam in ꝑsonam vniuersitatis. Pone,†ꝙ vniuersitas b nõ vult coa-
2 b dunare capl'm, vel arengã. Gl. quæ est extra, de ꝯcess. præb. c. si cap. lib. 6. dicit, ꝙ debent citari illi, qui regunt vniuersitatem, & tunc perinde habetur, ac si ciuitas, vel vniuersitas esset citata.

ADDITIONES.

a Alex.¶Non potest. Adde Bart. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nun. text. & ibi Bart. in l. municeps. ad municip. §.

b Alex.¶Quod vniuersitas. Qualiter citetur vniuersitas, adde Bar. in l. fi. quod cuiusq; vniuer. no & vide no. p Bar. in l. aut facta. §. fi. §. de pœ. & p Bal. & Cy. in l. j. §. q̃bus. & in §. ꝙ si nemo, qd cuius. vni. per Arch. vj. q. j. can. sicut. per Bal. in l. etiã. C. de exec. rei iud. per Bar. in l. j. C. de iure reip. lib. xj. & quod not. gl. de dolo & contu. c. causam. & gl. Ber. in c. bonę memorię de elect. no. Bar. hic, & §. ea. l. in prin. & facit quod no. Bar. in l. 4 §. creditoribus de fideic. lib. & late in extrauag. ad reprimendũ. in vers. citatum. & ego dixi in l. 1. C. de decur. lib. x per Inno. in c. humilis. de ma. & obed. & in c. graué. de sent. excom. & per Bar. in l. aut qui aliter. §. & si fortè. vers. 3. nota quod, §. quod vi aut clam. & vide no. in d. l. j. C. de iure reipub. lib. xj. & ibi videtur dicere, ꝙ non sufficit citare syndicum, & vtrum possit vocari in die Veneris sancti, ad sonum tabellæ habes tex. & ibi Bar. l. fi. de prædi. curi. lib x. Item adde quod no. Bal. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro mari. & quod §. no. glo. in l. item magistri. de pac. Adde qualiter vniuersitas sit citanda, Ang. cons. 165 & 297.

LEX CLXV.

Libertas. Hic tenet gl. ꝙ res dotalis non possit alienari: sed fallit in seruo. Lex enim Iulia loqtur de fundo dotali. Cũ ista gl. ꝯcordat. C. de rei vxo. act. §. sed cũ lex. & l. 1. sol. mat. Sed obstare vr̃ gl. Inst. q̃b. alie. licet, vel non. in princip. sed est gloss. bona. C. ad Velleia. in auth. siue à me. dixi in d. l. sol. matr.

LEX CLXVIII.

Nemo alieno nomine.

a §. Temporalis permutatio. a Hic est no. gl. quæ incipit, cum consuetudo sit. vide not. per Cy. in l. 2. in 4. quæst. princ. ibi, circa hoc quæro. C. quæ sit long. consue.

ADDITIO.

a Alex.¶Téporalis permutatio. Vide Bar. in l. 2. in fi. prin. sol. mat. & hanc gl. no. limita, vt dixi post Bar. in l. de q̃bus. §. de legi. Pro hac Bal. alleg. casum in l. fi. C. de ser. & aqua. & ibi no. Et Abb. Sicu. in c. ꝑ illorum. de pręb. dicit ꝙ gl. valde no. hoc sentit, ꝙ consuetudo non tollatur per vnã conuentioné, q̃ vt dicit seq̃tur Io. An. in c. fi. de cõsue. sed dicit ipse, ego crederé glossam ꝓcedere, q̃n aliquis de populo facit contra cõsuetudiné aliis sciétibus, & nõ cõtradicentibus, vt nõ tollatur cõsuetudo: sed req̃ritur tm̃ tp̃s. quantum req̃sitũ fuit ad inducendũ cõsuetudiné, arg. in regula prima, de reg. iur. in vj. vbi dr̃, ꝙ si populus collegialiter, & directo, scienter fecisset actum cõtra consuetudinem, ꝙ tunc consuetudo tolleretur. arg. d. c. pro illorum, & c. cum accessissent. de consti. & not. per do. Ant. in c. ad audientiam, de cleri. non residen. vbi sentit hoc etiam quod gl. hic. & idem dicit dicendum esse si quæritur, an statutum tollatur per contrarium actum. adde gl. in l. 2. & ibi Bal. C. quæ sit longa consue. Et istam glossam aliter alleg. Bar. vbi no. in l. 2. in prin. sol. mat.

LEX CLXIX.

Fauorabiliores. Dic de hoc, vt p Dy. in c. cũ sunt iura partium obscura. extra eod. tit. lib. vj. &c.

LEX CLXXV.

Imperitia culpæ. Dic vt extra eodem. cap. non est sine culpa.

LEX CLXXXII.

1 *Actio si sit in iudicio per modum exceptionis, an perpetuetur.*

a Omnes actiones. a Habetis hic, ꝙ actio perpetuatur per litis cõtestationem: secus per citatio-
1 nem.†Sed quæro, quid si per modum exceptionis est actio in iudicio ꝓposita, vtrum perpetuetur? Franc. Accurs. dicit ꝙ sic. & est hic casus ibi, dum dicit, semel inclusæ, &c. Sed si per modum exceptionis inducitur, iudicio includitur. l. duobus. §. de excep. rei iud. & l. sinautẽ. §. fi. §. de neg. gest. & l. ꝙ in diem. §. fi. §. de ꝯpen. si est inclusa, ergo interrumpitur, vt hic & pro hoc. l. amplius non peti. §. rem rat. ha. sed illud intelligo, quando proposita ꝑ modum exceptionis tendit ad eundem finem cum actione, vt exceptio ꝯpensationis: alias secus. Ita loqtur gl. extra, de ord. cog. c. cum dilectus.

ADDITIO.

a Alex.¶Omnes actiones. Vtrum per modum exceptionis actio perpetuetur, adde Bar. in d. l. si autem. §. fi. & Bal. in d. l. 2. in fi. C. de edil. actio. & in l. cum notissimi. §. immo, in fi. de præscri. xxx. anno. & in princ.

LEX CLXXXIIII.

Quod contra rationem. Vide per Dy. extra eo. in c. quæ à iure ꝯmuni. lib. 6.

LEX CLXXXV.

a Qui tacet. a Vide per Dynum extra eodem. cap. qui tacet. libro 6.

ADDITIO.

a Alex.¶Qui tacet. Per Bal. in l. j. in prin. ff. soluto matr.

LEX CLXXXVII.

Quod ipsis. Vide per Dynum, extra eodem. cap. is qui in ius. libro 6.

LEX CXCV.

a Hoc iure. Hoc est verum in violentia ablatiua, cõpulsiua, seu expulsiua: secus in violẽtia turbatiua. Ista materia non cadit hic, sed in l. si quis a §. de act. & obl. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex.¶L. si quis. Nulla est l. in ti. ff. & C. de act. & oblig. quæ incipiat, si quis. Puto, quòd voluerit Bar. adducere seu remittere ad l. seruus non in omnibus. ff. de act. & obl. vbi de vi habetur mentio. licet Bart. eam legem non legat, quod non est mirum, cum Bart. sæpius dixisse se alibi attestetur, quod tamen minime effecisse, cum comperimus.

LEX CXCVII.

Cum par delictum. Quæro, q d si vnus est in culpa leui in faciendo: & alius in culpa leui in omittendo? Certè præponderat culpa in faciendo. dixi in l. quòd Nerna. §. depositi.

§. Illi debet. Istud expediui in l. itaque fullo. §. de furt. & ibi feci mentionem de ista glo.

LEX CXCVIII.

Factum cuique suum.

§. Non videtur. Habes quod si per vim es expulsus tu emptor, quòd venditor non tenetur. l. expulsos. C. de actio. emp. Sed si alius vi licita te expellit, tunc venditor tenetur. & vide istam legem.

LEX CXCIX.

a Inuitus. §. Quod cuique. a No. gl. super isto §. quod si statutum dicit quod notarius priorum, non debet accipere salarium de aliq̃a scriptura: an ego possum renunciare, quia volo ei dare? Certè non possum renunciare, qa nõ disponit circa volentes dare, sed circa notariũ, Et ad hoc nota istã gl. & sic ñ p̃t renũciari, cũ de eo ñ disponatur.

ADDITIO.

a Alex. Quod cuique. Ad hoc bene facit quod not. in l. Titia. §. Imperator. de leg. 2. & quod dixi post Bar. in l. 1. C. de iu. & fac. ign. in vna q. & vide quod not. Bart. in l. amplius. §. rem rat. hab. in q. quæro pro declaratione materiæ. Et ad Bart. hic adde quod no. Bal. per illum text. in auth. sed hodie nulla persona. C. de epis. & cler. vbi tenet, quòd excusetur tabellio, qui non debitum recipit à sponte soluente. Sed contra istam decisionem facit, quod not. in l. fin. C. de indi. vidui. & in l. j. C. de cupressis. lib. xj. & vide gl. notã in c. 1. de simo.

LEX CCVI.

Plerunque. Gl. hic quærit de legato sub conditione, an interim teneat alienatio, dixi in l. seruo legato. §. j. §. de leg. 1. & ibi per Dy.

LEX CCVII.

Iure. Vide Dynum in c. locupletari. extra eo. lib. 6.

LEX CCVIII.

Res iudicata. Vide gl. hic no. de qua ego in l. ingenuũ. §. de statu homi. plenè dixi.

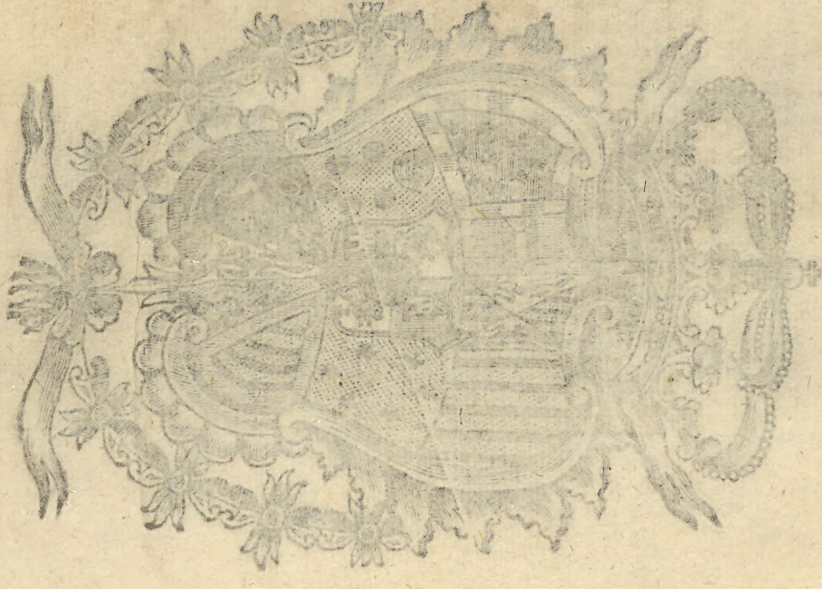
LEX CCXI.

Quæ ab initio. Vide Dynum in c. non firmatur. extra eod. lib. 6.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
AA BB CC DD EE FF GG.

Omnes sunt quaterniones.

BARTOL.
A Saxoferrato
In
2. Dig. Novi. P.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm